Digitized by Google

Ex legato D: Equitis Antonij
Francisci de Marmi

TRAJECTI ad RHENUM
Apud GUILIELMUM vande WATER CIↃ IↃCC IX.

TITI PETRONII ARBITRI SATYRICÔN QVAE SUPERSUNT

Cum integris Doctorum Virorum Commentariis;

& Notis

NICOLAI HEINSII & GUILIELMI GOESII

nunc primum editis.

Accedunt

JANI DOUSAE PRAECIDANEA,

D. JOS. ANT. GONSALI de SALAS COMMENTA,

Variae DISSERTATIONES & PRAEFATIONES,

quarum Index post praefationem exhibetur.

Curante

PETRO BURMANNO.

TRAJECTI AD RHENUM,

Apud GUILIELMUM VANDE WATER.

cIɔ Iɔ ccix.

VIRO
PERILLUSTRI ET NOBILISSIMO

THEODORO
A
VELTHUYSEN,

TOPARCHAE IN HEEMSTEEDE, WILLESKOP, KORTHEESWYK, COLLEGII PRIMARII TEMPLI CANONICO, ILLUSTRIBUS AC PRAEPOTENTIBUS CIVITATIS TRAJECTINAE ORDINIBUS PRIMI LOCI ADSCRIPTO, AD CONSESSUM ORDINUM FOEDERATI BELGII LEGATO. CONSILII UTRIUSQUE LECCANI SUPERIORIS ET INFERIORIS ADSESSORI, MERITIS IN REM PUBLICAM ET LITERARIAM CONSPICUO.

S D.
PETRUS BURMANNUS.

Nihil hominum, in eadem civitate & communi consociatione viventium sorte, conditione, vitae, munerum & sententiarum varietate est dissimilius, & diversum magis: quae tamen ipsa, nisi intercederet distinctio, omnia brevi turbata collaberentur,

tur,

tur, neque diu ulla ſocietati ratio conſtaret. Ut vero tam diſpares fortunis & ſtudiis homines aequalitas quaedam neceſſitudinis & conjunctionis conciliaret & contineret, non aliud efficacius ad conſociandas mentes vinculum excogitari poteſt, quam ſi illi, quos & naſcendi felicitas, & deinde merita in primum locum & ordinem evexerunt, non potentiam ſuam in humiliores importune exerceant, aut opibus & honoribus ad inferiores premendos abutantur, ſed hunc unicum excellentiae & praeſtantiae ſuae fructum arbitrentur, ad tuendos illos, qui in fidem & clientelam eorum conceſſerunt, ſe componere, & omnibus, qui ad eos confugiunt, decus & praeſidium praeſtare. Hoc, ſi ulla umquam civitas ad felicitatem publicam facere poſſe intellexit, Romana certe, in arctiſſimo illo Patronorum & Clientum foedere oſtendit, & nihil antiquius, & ad concordiam civium conſervandam eſſe praeſentius, quam mutuum illud officiorum commercium re ipſa demonſtravit. Hoc admonebat potentiores ex uberrimo & ampliſſimo divitiarum & opum fonte largos in tenuiores cives rivos deducere; hoc viciſſim humiliorum multitudinem à vi & impetu reprimebat, & patronos, ſicut parentes, eſſe colendos praecipiebat. Quamvis vero haec praeclara clientelae jura & officia, non tam expreſſa in noſtra civitate obſerventur, videre tamen licet effictam ſatis hujus ſaluberrimi inſtituti imaginem: nemo enim honeſtioris ordinis civis reperitur, qui non quoſdam opibus & dignitate conſpicuos viros obſervet & colat; eorum in adminiſtranda republ. conſilia laudet, conatus adjuvet, & merita praedicet & commendet. Cum vero fieri nequeat, ut omnes, qui gubernacula rerump. tractent, eamdem ſectam ſequantur, ſed ſaepe in ſententiis de ſumma re ferendis graviter diſſideant, hinc etiam evenire ſolet, ut eadem ſtudiorum & voluntatum varietas inter cives propagetur, neque ſolae in curia factiones regnare videantur: plerumque vero plebis & ci-

vium

vium viliorum multitudo, impetum mentis, & externam rerum ſpeciem ſequentes, eos affectari conſuevit, qui populari aura abutentes, operam ſuam ventoſis & inanibus verbis venditant. Sanior vero & integrior populi portio bonis & optimatibus favere, unicum patriae amantis civis officium eſſe credit. Hos non ſibi, ſed communi ſaluti ſtudere; hos leges, quibus ipſa reipubl. fundamenta innituntur, tueri; hos inſtituta majorum, quae ſinceris adhuc temporibus fuerunt introducta, conſervare melius arbitratur. Talibus non Te modo, VIR PERILLUSTRIS, ego, ſed omnes qui Optimatium recte & fortiter rempublicam gerentium ſe clientes profeſſi ſunt, annumerandum jure tuo ſemper cenſuerunt, & hanc familiae Tuae ſplendidiſſimae nobilitatem, & ab ipſis libertatis noſtrae initiis praecipuam laudem fuiſſe agnoſcunt. Tulit gens Velthuſia, & patriae ſuae exhibuit, ſemper viros, non modo innocentia & ſanctitate vitae conſpicuos, ſed fortiſſimos & prudentiſſimos proceres, qui rempubl. non ex alieno arbitrio, aut impotentioribus addicti, ſed ex ſua ſententia geſſerunt, qui nullas à publicis ſeparatas rationes cum haberent, omnes animi & corporis vires ad commoda & ſalutem communem civium intendebant. Quibus meritis, etſi non aequam ſaepe mercedem reportaverint, conſtanter tamen propoſitum tenuerunt, neque à via, ſemel optimo conſilio inſtituta, deflectere vel declinare voluerunt. His domeſticis imaginibus, & exemplis à majoribus Tuis proditis, Tu Vir Perill. excitatus, cum ad rempublicam accederes, eo maxime tempore, quo graviſſima tempeſtas meliorem civitatis partem dejecerat, & in primis familiae tuae antiquum florem & ſplendorem foedaverat, talem Te univerſis ſtatim probaſti, ut omnes boni meliora & mitiora tempora ſibi dehinc ſponderent. Tanta aegram rempublicam ſolertia tractabas, tam docta manu ipſa vulnera conducebas, ut Tua praeſertim opera brevi in priſcam ſanitatem coitura viderentur. Et

 cum

tum multi post tam vehementes motus, vix sibi promittere auderent tranquilliorem statum, sed augurarentur fere omnes, tot procellis quassatam navem, tot fluctibus jactatam, non evasuram naufragium, Tu prudenter tempori serviendo, prohibuisti, ne praeceps in profundum abiret, et manu gubernaculo admota, elaborasti, ut sensim et cunctanter eluctaretur et emergeret. Apertius autem se egregrie erga patriam adfectae mentis argumenta prodiderunt, cum laeta nobis illa illucescerent tempora, quibus Magistratus, omni gravioris imperii metu soluti, libere suam de summa republica sententiam ostendere potuerunt. Tu novum quasi libertatis reviviscentis signum, quod eo tempore erigebatur, et ad quod certatim omnes in dignitate constituti viri convolabant, non modo sequendum, sed ita esse vindicandum et propugnandum ostendebas, ut nulla iniquitas temporum, nullae malorum machinationes denuo illud è manibus custodum evellere auderent. Neque, quamvis ex tam felici rerum conversione, maxima Tibi dignitatis et auctoritatis fieret accessio, hoc tempus captandum esse putabas, ut illis, qui prospero rerum suarum cursu ablati, potentia sua, non sine aliorum detrimentis, abusi fuerant, vices rependerentur. Omnibus, qui Tecum manus ad recreandam rempubl. consociabant, auctor eras, nullam praeteritarum injuriarum memoriam, nullam ulciscendi contumelias libidinem, praesentem debere reipubl. statum turbare. Lenissima esse incedendum via, et ut omnes motuum et seditionum caussae praeciderentur, acta potius priorum temporum esse confirmanda, quam, intempestivo ardore, ipsa malo graviorem medicinam adhibendam. Alia enim semper fuit factiosorum coetuum, alia Optimatium, qui concordi animo in communem salutem conspirant, ratio. Hi tantam ab omnibus suae potentiae, et opum, quas in curia et conventibus publicis parant, suavitatem sentiri volunt, ut non modo boni, qui sub jugo olim gemebant, recreentur, sed ut illi ipsi qui prae-

senti

ſenti rerum ſtatu non contenti eſſe creduntur, ab omni metu dominationis ſibi adverſae liberentur, et, ſi legibus aequiſſimis parere velint, ſub procerum praeſidio, tamquam ſub grata quadam umbra recubare poſſint. Et experti ſumus omnes, cum vicinas jam civitates peſtilens quoddam ſidus adflaret, ſummam, in maxima rerum converſione, quietem, cum nemo Ultrajectinorum Procerum inveniretur, qui ambitione, iniquitate, aut crudelitate bonam cauſſam corrumperet; Imo ita odia omnia detumuiſſe videbantur, ut nullas umquam aliquis injurias paſſus videretur. Certe Te, Vir Perill. et omnes tibi ſanguinis vinculo conjunctos, moderationis eximiae documenta edidiſſe, omnes fatentur, qui norunt, nulli primariarum familiarum majorem calamitatem incubuiſſe, quam Velthuſiae. Contempletur, qui me haec temere adfirmare credet, inſignia illa duo Tuae gentis ſidera, Wernerum et Lambertum, Fratres mutuo inter ſe amore, et communibus in patriam ſtudiis conjunctiſſimos, qui in acerba illa et luctuoſa tempeſtate de gubernaculis republicae, cum omnibus cognatis et amicis, dejecti fuerunt. Sed cum ipſi illi Viri fortiter hanc fortunae ſaevitiam ſuſtinuerint, et tela illa ad bene in utramque partem praeparata pectora non attigiſſe, aut laeſiſſe teſtati ſint, quid, quaeſo, cauſſae eſſet, ut eorum gentiles et cognati vindicandam hanc temporis magis, quam civium iniquitatem eſſe cenſerent. Donandam Reipubl. non perſequendam eſſe ipſi, alto et magno animo, non modo ſemper prae ſe tulerunt, ſed re ipſa praeſtiterunt, et tam quietae et tranquillae vitae, ad quam jam olim praeſidia in ipſis proſperis, aſſiduo ſapientiae ſtudio, ſibi paraverant, ſe dediderunt, ut auguſtiores apparerent privati, quam olim in honoribus et purpura effulſerant. Quibus et quam efficacibus ſolatiis non tam ſuam, quam patriae calamitatem levarent, Socraticae illa ſapientiae plena Lamberti ad Fratrem epiſtola, quam operibus ſuis, aeternum victu-

ris, praescripsit, ignaros docere potest; quae cum vim et civitati universae à sociis et foederatis factam, et injuriam honestissimis civibus ab hospitibus et peregrinis illatam perspicue ante oculos ponat, simul conscientiae talium virorum integritatem, et ab omni criminum suspicione immunitatem demonstrat. Sed refricare haec vulnera non lubet; quamvis nullum periculum sit, quae tua est animi mansuetudo, ex illa commemoratione exulcerari mentem tuam posse, qui semper recte judicasti, feliciores fuisse, qui injuriam passi fuerunt, ipsis illis, qui intulerunt. Hoc vero unicum, VIR PERILLUSTRIS, à me adjici ne graveris, hanc, tam insignibus Viris et Familiae tuae impositam calamitatem, nulli umquam luctuosiorem et magis illaetabilem visam fuisse, quam Parenti meo, qui tam arcte, et amicitiae vinculo, et similium erga rempubl. studiorum consensione, Lamberto et reliquis Velthusiis erat conjunctus, ut omnia cum illis semper, sive prospera, sive adversa, communia sibi duxerit. Nam ex quo tempore primum huic urbi pedem intulerat, cum videret se objici, et furentium Theologorum contra Magistratus rabiei, et calumniis civium contra suae, quam profitebatur, disciplinae integritatem, ad quos se tutius adplicaret, quam ad fidissimos et fortissimos navis publicae gubernatores? Ad quorum nutum, tamquam certissimum astrum, cursum suum dirigeret, et quibus operam suam, Ecclesiae et Academiae addictam, approbare malebat, quam pullatae plebi se Tribuniciis concionibus venditare. Gratius enim Deo ipsi fore sibi persuadebat, promptum legibus et Magistratibus obsequium praestare, quam infrenem turbam, inani sanctitatis et pietatis opinione sibi prius conciliatam, invidiosa oratione in proceres concitare, et ex falsis optimatium criminationibus imperitae multitudinis applausum captare. Hanc vitae sectam cum constanter sequeretur, et innocentia summa et simplicitate ipsos calumniatores, qui nihil jure in eo culpan-

pandum reperire poterant, irritaret; quid quaeso, ipsi exspectandum erat, submotis et dejectis, qui contra omnes injurias ipsi semper egregie adfuerant, patronis. Quam si providere ulla mentis sagacitas potuisset procellam, quanto rectius numquam pedem in hanc urbem, perpetuam sibi palaestram futuram, intulisset, aut in rem suam melius consuluisset, si sedes dudum mutasset, et discordem Trajectum, ut commodissima se bis terve ostentabat occasio, reliquisset sua in viscera saevientem? Sed retinuerat eam suavissima illa Velthusii sui et aliorum sibi faventium Rectorum consuetudo, et, qua florebat apud eos, gratia molestias omnes facile abstergebat. Sed cum illorum ruinae involutus, et praeter omne jus, commodorum bona parte fraudatus, quotidie non à viris, sed primae lanuginis adolescentibus, et pueris, qui omnibus ejus actis publicis obstrepebant, vexatus, omni calumniarum genere, immissis et subornatis falsis criminatoribus, quasi neque vitam sancte ageret, neque recte de religionis capitibus sentiret, agitatus, aegram et laboribus incredibilibus exhaustam in luctu animam trahere cogeretur, quae poterat in hac urbe voluptas, quae jucunditas recreare? Sibi omnia, etiam debita, maligne praeberi, imberbes et immeritos, ideo tantum, quia in Burmanno vexando impudentiae caninae singularia specimina ediderant, honorari cernebat. Quid faceret? non erant Velthusii, non alii, ad quos despectus et contemtus decurreret; unicum, et id ne quidem satis tutum, supererat, communem cum illis calamitatem tacite deflere, et Deo caussam suam et omnium bonorum committere. Vides, vir Illustrissime, quam non longe sit arcessenda caussa et origo, meae ergo Velthusiam gentem, in cujus clientelam se jam olim Pater addixerat, venerationis, quam à parente traditam constantissime semper custodivi. Puer, et vix quid res humanae ferrent prudens, millies ab Illustri illo Lamberto Velthusio, quotidie in aedibus paternis versante, ad virtutis

et ſapientiae ſtudia inflammatus, poſt etiam Patris, laborum aſſiduorum onere, et ſcaevae fortunae ictibus proſtrati, immaturam mortem, ab eo ſuſceptus, et quotidianis adloquiis excitatus, quid aliud menti meae inculcari poterat, quam nihil mihi antiquius habendum, nihil prius eſſe annitendum, quam ut talem me paternis amicis approbarem, qualem illum cognoverant et amaverant? Et licet forte ardentior illa adoleſcentiae effervescentis vis, proniorem me in talium virorum cauſſam impulerit, quam quidem alii, qui prudentiae nimiae ſub ſpecie languere malunt, probarent, in iſtam potius partem me peccaſſe non poenitet, neque umquam, ſpero, poenitebit: Ejurare enim, ut nec nomen paternum licet, ita nec mores et inſtituta libet, et cum procul ab omni ambitione in literario otio ſemper vitam agere, ab ipſa pueritia, mihi propoſuerim, hoc libertatis mihi reliquum fore ſemper confido, tales colere et obſervare, quos vere patriae amantes, recti juſtique cuſtodes, et doctorum Maecenates eſſe mihi perſuaſero. Inter illos autem Te, in primis Vir Perill. ut ſemper feci, venerabor; Tu enim, familiae et nominis Velthuſiani ſemper ſtudioſiſſimum, quam primum in publicam lucem, me, quaecumque ea ſint, ſtudia et famae primordia protulerunt, prolixe amplexus es: Tu favore, amore, et, ſi liceat tantum mihi ſumere, familiaritate quadam ita me devinxiſti, ut cui in hac civitate, praeter Te, plura debeam, neminem agnoſcam. Patere ergo, quaeſo, quae inſignis Tua eſt humanitas, hanc à me Tibi publicam gratae mentis et officii teſtificationem offerri, neque dedignare Clientis tui, ſi qua egeat, tutelam ſuſcipere. Non vero is ſum, qui tam ſplendore dignitatis, quae tamen in Te ſumma eſt, nec tam pupurae Tuae fulgore, qui late ſplendet, ut vilis adulator trahor, mox iterum, ſi forte illa fortunae ornamenta, ut fieri ſolet et poteſt, exciderint, turpiter deſerto patrono, ad alios me collaturus. Rapiunt, et ſemper rapuerunt, me in Tui venerationem

tionem singularis illa et constans de patria bene merendi voluntas, animus ad omnia, quae pulchra et honesta sunt, pro libertate et bona caussa audendi, paratissimus, susceptum semel, et in quo permanes, consilium omnes bonos et Tibi probatos protegendi et ornandi. Denique me insignis illa semper adfecit in omni vitae parte moderatio, quod in amplissimis honoribus, quibus merito ornaris, nulla impotentiae aut effrenatioris animi signa prodas; quod in maximis divitiis et adfluentibus vitae privatae commoditatibus, nullum intemperantiae, nullum luxuriae argumentum ostendas. Quod raram illam, et paucis divitibus concessam, fruendi opibus artem, tam prudenter et praeclare exerceas, ut neque in profundendo nimius, neque in strangulandis intra arcam nummis adstrictus et tenax, auream illam mediocritatem, et veram liberalitatem exhibeas. Te pauperes et egeni beneficum, amici prolixum et comem, omnes Te bonum et tantis opibus dignum sentiunt et praedicant. Has in Te dotes, Vir Perill. etiam si omnes dignitatum et honorum phaleras Tibi insperata temporum iniquitas detraheret, perpetuas et proprias agnosceremus, et meritis laudibus prosequeremur. Et facile me ita vere, et ex animo sentire, fidem Tibi facturum confido, qui me noveris minime ad adulandum aut blandiendum factum, sed apertum, et ultra forte, quam expedit, liberiorem. Numquam ego tam callidus fui, ut aliud pectore clausum, aliud ore et verbis praeferre, prudentiam et sapientiam summam esse crediderim; sed Batavicae illius simplicitatis amantissimus, ex animi sententia intimos mentis sensus aperire soleo. Novi optime hac via multorum odium parari, neque ad magnifica quaeque et splendida, quae venantur homines, perveniri: Sed cum nulla umquam me tentaverit ambitio, nulla ampliora, quam quae consecutus sum, obtinendi cupiditas, neque spes improbas alam, quid caussae quaeso esset, cur in turpem me alicui servitutem

traderem. Contentus mea, quam Deus dedit, forte, si iis, quae possideo, tranquille frui, si libertate, omnibus civibus communi, uti, si statum illum, in quo me collocavit, non emendicatus Procerum favor, aut cognatorum, quos in hac urbe nullos in Magistratibus umquam habui, potentia, sed aliqua diligentiae et industriae fama, et auctoritas et commendatio summi Graevii (cujus suffragatio me non plane ad eam administrandam provinciam ineptum esse, aequis literarum aestimatoribus persuadebit) retinere, et partes mihi creditas alacriter obire et ornare concedetur, omnium mortalium me beatissimum judicabo: sin adversa inciderint tempora, et calumniis atrocissimis, et injuriis ita me vexari et inquietari videam, ut tranquillitatem illam, quae ad studia nostra excolenda pernecessaria est, turbent hæreditarii nominis mei hostes, non cedere, sed fortia sceleratis et facinorosis hominibus pectora opponere, et omnia prius perdere decretum est, quam permittere, ut de fama et adquisito honestissimis artibus splendore, vel minimum deteratur. Sin minus; tam laetum mihi tempus et faustum olim appariturum voveo et opto, quo Fortunae et Spei valedicens, et resignans, si qua dederint, musaeo meo ita me includam, ut nec ipsum Atridarum nomen exaudiam, et solae me, à quibus me nunc invitum toties avocant innumerae curae, et res non magni saepe momenti, literae delectent et occupent; quo recolere et celebrare illa studia, in quae ab ipsa pueritia me ardor summus tulit, in otio tranquillissimo licebit. Interim ad Te, Vir Perillustris, qui summum semper studiis honorem et amorem exhibuisti, qui me in amicitiam, imo fidem et clientelam recipere dignatus es, decurro, patrocinium tuum, si quando eo opus sit, contra juratos et capitales hostes imploro, et ne pati velis, innocentis hominis famam, calumniis et maledictis hominum, omnibus flagitiis et sceleribus coopertorum, vexari et lacerari, precor.

Neque

Neque tamen, ut pro Cliente tuo ullam publice suscipias caussam peto, aut aliquid tibi pro me conandi laborem imponas; unicum, quod animum mihi explere poterit, et simul invidos vanas spes fovisse ostendet, rogo, ne antiquum, quo me semper complexus es, favorem erga me meosque intermittas: ipsos enim calumniatores in ruborem ituros satis scio, ubi viderint nihil apud Te et alios bonos, quorum favorem mihi invident, calumnias illas effecisse, neque, quod forte intendunt, me gratia optimorum virorum et Procerum excidisse animadverterint. Triumphasse mihi videbor, ubi pristinum, quem adhuc tenere potui, locum apud Te tueri licuerit, securus, quid diversarum partium asseclae de me confingant, et ferreo illo, quo conspiciuntur, ore mentiantur, et per omnem, non modo urbem, sed Belgicam differant. Excitabit etiam nova in vitae meae consuetudinem et mores, haec, quam scriptori huic Satyrico impendi, opera, dicteria; et quod ex magna veterum scriptorum copia hunc potissimum elegerim, in quem vires ingenii et eruditionis periclitarer, semidocti quidam magistelli me, et in libidines pronum, et linguae procacis hominem esse, arguent. Quas malignorum criminationes et detrectantium mendacia, non hodie demum in me vibrata, jam diu contemnere didici; ea proficisci à talibus gnarus, qui verum sibi dici numquam libenter audiunt, et malunt casti haberi, quam vivere: qui suam in Petronio imaginem expressam, et vivis coloribus depictam deprehendentes, indignantur libere nimis seculi depravati mores exponi. Exprobrari sibi à viris doctis ignaviam et juventutis corruptelam, Paedagogi potius viles, quam bonarum artium Professores habendi, toties arbitrantur, quoties aliquid vere et candide in corruptas studiorum vias, à doctioribus, sive in orationibus publicis, sive in scriptis commentariisve dici audiverint vel legerint; et communes publicasque omnis aevi Eruditorum querelas, et expostulationes, in se

prae-

praecipue vibrari existimant. Sed cum Tu, Vir Perillust. semper ingentem severiorum Musarum amorem prae te tuleris, et hos plebejos juventutis praeceptores, qui extra dictata sibi à magistris tradita, ne hilum quidem sapiunt, non magno in honore habeas, ad quem potius Patronum solidae et antiquae eruditionis cultores decurrerent? quem praeter Te laborum suorum et lucubrationum judicem exposcerent? Certe ego, ut Tibi et omnibus bonis in reliqua vita innocentiam et integritatem approbare malo, quam à tumidis et inani sanctitatis specie conspicuis censoribus laudari, ita malo quoque mea, qualiacumque ea sint, scripta et commentationes Tibi non abjicienda videri, quam si universus Marsyarum grex mihi incondito quodam murmure adplauderet. Si Magistratibus, quibus solis rationem mei muneris reddendam puto, diligentiam et industriam, si Viris literarum nostrarum peritis, et extra omnes partes per universum orbem positis, nomen meum commendare, et eorum amorem mereri contigerit, nihil mihi cum invido illo, et maligno Momorum choro negotii superesse credam. Si illustrissimi et unici praeceptoris mei Graevii vestigiis insistendo, Academiae nostrae commoda et gloriam augere et promovere licuerit, coelum ipsum attigisse videbor; denique si Tu, Vir Perillust. prolixum illum erga literas et literatos favorem et voluntatem, qua olim Graevium merito suo es amplexus, in me propagare et extendere volueris, efficiam, ut beneficia in minime ingratum hominem collata intelligas. Tua me benevolentia, ad majorem in recolendis studiis alacritatem incendet et exstimulabit. Faxit modo Deus, ut diu Populo Batavo et Trajectino salvus et incolumis intersis et praesis, ut literae nostrae, non modo Te Maecenatem prolixum et benevolum observent, sed universa respublica Te libertatis avitae et legum aequissimarum tutorem et vindicem veneretur. Nec cives et incolae Te solum in turbulentis et motuum bellicorum plenis

tem-

tempestatibus publicae navis peritissimum et cautissimum gubernatorem laudent, sed Pacis tam diu exspectatae, et ad quam conciliandam operam et consilium semper attulisti, adsertorem praedicent, et extollant. Sic denique cum meritis honor et dignitas Tibi crescat et amplietur, sic auctoritas, simul cum usu rerum et aetatis maturioris gravitate, Tibi augeatur, ut non praesens modo aetas laudes tuas debitis praeconiis celebret, sed etiam grata posteritas Velthusiani nominis memoriam seris nepotibus perenni commemoratione commendet. Dabam Trajecti Batavorum Kalendis Juniis cIↃ IↃ CCIX.

PRAEFATIO.

BENEVOLO LECTORI S.

Post tot Praefationes & Dissertationes, huic editioni adjectas, quibus Viri Doctissimi, quisque pro suo ingenio & viribus, Petronium, ejusque fata & scripta excutere conati sunt, supervacuum videri posset, te in ipso limine nova iterum Praefatione morari. Usurpandi tamen moris caussa, antequam ad ipsum Scriptorem legendum te accingas, quaedam praemonenda duxi, quibus & meam de hoc libro sententiam, sed breviter, & rationem, quam in recensendo Petronio habui, aperiam, omissis iis, quae bis terve saepe in diversorum dissertationibus repetita leguntur, quas tamen nobis mutilare nefas visum fuit. De ipso Petronio, quis fuerit, vel quo potissimum tempore vixerit, prima lis est, neque facile dijudicanda. Tot enim Petronios, & praecipue, licet antiquior fuerit gens, ab Augusti tempore, ex vetustis monumentis producunt Viri Docti, ut incerti ipsi, & inter se discordes esse cogantur de vero huic foetui parente adsignando. Plurimorum tamen suffragia tulit ille, sive Cajus, sive Titus, Petronius, Plinio & Tacito Neronis tempore celebratus, nobilis lautitiae & elegantis luxuriae Arbiter, cujus vitæ & morum hic libellus verum esset indicium, & qui, a Nerone mori coactus, ejus flagitia, sub nomine exoletorum faeminarumque, codicillis, paulo ante mortem, perscripsit, & obsignata Principi misit. Hanc sententiam & plurima in hoc scripto, quae Neroni & ejus amicis convenire videntur, & Arbitri cognomen, quod Petronio ex arbitrio elegantiae inditum videtur, firmare videntur. Fuerunt tamen quidam, & inter eos Octavius Ferrarius lib. 1. Elect. cap. 7. quibus aliter visum fuit; praecipue hoc argumento inducti, quod si Neronem tangere instituisset Petronius, praecipuam inter omnia ejus flagitia crudelitatem, parricidium, caedes amicorum & incendium Romanae urbis, nullo modo silentio praeterire potuisset. Quibus libens ego meum adjicio calculum, & nihil in toto hoc opere deprehendi posse puto, quod in solum & praecipuum Neronem vibratum esse, videri merito possit: sive enim Trimalchionis personam spectemus, libertus, senex jam calvus, fatuitate & inepta lautitiae & eruditionis ostentatione conspicuus inducitur, cum Nero juvenis, ex nobilissima gente, neque tam ingenio, quam moribus absurdis fuisse prodatur. Sed quod praecipue me movet, est, quod expressis verbis Tacitus narret, illum Petronium, non data opera libellum quemdam, aut volumina aliquot, cura quadam & diligenti labore conscripsisse, quibus illa flagitia traduceret, sed sub mortem, more illo tempore frequentissimo, codicillos quosdam perscripsisse, quibus, non ut alii, Neronem, aut quem alium potentem adulatus est, sed exoletorum & faeminarum stupra & libidines consignavit: *Codicilli* vero, ut ipsa vox satis efficit, codices minuti, & pugillares tabulæ, cera illitae erant, quas ad quotidianum usum secum fere circumferre & ad manum habere solebant, quibus illa, quae subito in mentem veniebant, stilo impresso inscribebant, & aliis, ad quos ea res pertinebat, mittebant, ut vices Epistolarum, vel

vel mandatorum agerent. Sic narrat Suetonius in Oth. cap. x. illum, cum sibi manus jam illaturus esset, *secreto captata, binos codicillos exarasse ad sororem consolatorios*, quos longi sermonis capaces fuisse, neque temporis, instante jam fato Othonis, neque ipsa consolationis ratio suadere videtur; Immo binos Otho ideo implesse videtur, quia unius modus non caperet integram, quam conscriberet in hoc temporis articulo, consolationem. Eadem ratio erat mandatorum, quae Imperatores, non magno ambitu verborum, Tribunis militum & ministris, codicillis consignata dare consueverant, ut apparet ex eodem Suetonio in Tiber. cap. XXII. Praeterea frequentissimum horum codicillorum usum, ad brevia quaedam & subita verba inscribenda, docet ipse Petronius, qui cap. LV. Trimalchionem, Poëtam & Philosophum agentem, inducit *Codicillos poscentem*, quibus versus quosdam, *non diu cogitatione distorta* inscriptos, statim recitavit. Inter amantes etiam creberrimus codicillorum usus, quos ad amicas, eadem in urbe haerentes, mittebant, & quibus vel noctem petebant, ut Ovidius lib. I. amor. Eleg. 11. & 12, vel alias blanditias committebant, ut ex nostri Satyrici cap. CXXIX. apparet, ubi Chrysis dominae suae codicillos reddit, & Polyaenos codicillis verba, quibus iratam Circen mitigare tentat, imponit. Tales erant etiam illi apud Catullum Carm. XLII.

Moecha putida redde codicillos,

quos eodem in carmine *pugillaria* appellat, a pungendo nimirum, quia stilo impressa puncta in cera facere consueverant, quae etiam verso eodem stilo facile deleri poterant, quod *lituram* vocabant, a *linendo*, id est, aequando, delendo; ut Ovidius lib. I. ex Pont. Eleg. 5.

Cum relego scripsisse pudet, quia plurima cerno
Me quoque, qui scripsi, judice digna lini:

Tales erant illi *codicilli* Memmii, quos *Curtius Nicias ad Pompeji uxorem de stupro pertulisse* narratur, a Tranquillo in lib. de Illust. Gram. cap. XIV. similes quoque credendi sunt fuisse illi caussidicorum, quibus graves obambulabant, ut ridet talem Martialis lib. V. Epigr. 52. neque his inscripta custodiri diu fuisse solita, aut ad posteros prodita vero simile est, sed si quid majoris momenti subita meditatio suggereret, quod aevum ferre posse credebatur, inde descriptum in chartam vel membranam transferebatur. Hinc narrat Suetonius in Tiber. cap. LI. illum graviter tulisse, *codicillos Augusti, de acerbitate & intolerantia morum Tiberii a Livia ex sacrario prolatos, & recitatos, tam diu custoditos fuisse.* Hanc quoque caussam fuisse puto, cur praecipua appellatione a Jurisconsultis *codicilli* vocati fuerint, minus solemnia ultimae voluntatis mandata; quia Testamenta legitima, ad plures paginas produci solerent, & illorum verba codicillis capi nequirent, qui brevi scriptura, singularem modo rem, quam Testator post mortem fieri vellet, comprehendebant. Hinc quoque toties codicilli, pro Epistolis, non longis, sed brevioribus, quae non ad absentes, sed in eadem urbe, vel certe suburbano morantes mitti moris erat, reperiuntur. Sed ne plura de his agendo molesti evadamus, ad Manutium te remittimus, qui ad Ciceron. lib. IV. Epist. Fam. 12. & lib. IX. Ep. ult. hoc luculenter demonstravit. Minime ergo Petronius ille moriturus codicillis suis potuit omne hoc, cujus fragmenta modo nobis supersunt, Satyricum scriptum comprehendere, cum illi nec Epistolae longiori sufficerent. Neque etiam elaboratissima hujus libri scriptio patitur, ut ex tempore a morti proximo effusum credamus. Praeterea ait Tacitus, eos codicil-

los

los sub nominibus exoletorum & faeminarum, scilicet eo tempore nobilium, flagitia exhibuisse; hic omnia ficta & ad arbitrium excogitata nomina. Denique cum hi codicilli obsignati ipsi Principi missi fuerint, non eos, ut posteritati traderentur, servasse, sed protinus vel igni dedisse, vel alio modo tollendos jussisse credibile est. Quod cum luce meridiana sit clarius, nihil hinc præsidii petitur illis, qui Neronem, ejusque amicos & potentes hic traduci adseverant.

Ab hac communi persuasione, nescio autem an his rationibus inducti, discesserunt Fratres Valesii, qui ad longe inferiora Nerone tempora Petronium detrudere, & sub Antoninis vixisse, probare conati sunt: qui etiam natione Gallum ex Massiliensium agro ortum volunt, ex noto illo Sidonii loco: nullo etiam fundamento Sponius miscell. Erud. pag. 208. contendit natum in pago ad fl. Druentiam olim C. Petronii dicto, nunc *Peyrvis*. Valesiorum auctoritate motus quoque Statilius fuit. Quorum nulla specie veri commendabilem opinionem duo mihi potissimum subvertere videntur; stili Petroniani elegantia & nitor, & morum, quos refert, corruptela. Quem enim nobis adducere poterunt, aevi Commodiani scriptorem, in quo tam expressa priscae eloquentiae & munditiae vestigia deprehendant, non in uno aut aliquo hujus scripti membro, sed per omnem libellum aequali tenore diffusa? Unicum modo hac laude Petronio similem nobis ostendant, & victas dabimus manus. Quod vero contendant in coena illa Trimalchionis creberrime, & in aliis quibusdam partibus aliquot vocabula & loquendi modos reperiri, quæ sequiora secula referunt, id temere jactari in commentariis ad suspecta illa loca, à viris doctissimis, & à nobis quoque data opera saepe est demonstratum; & non aevo jam barbarie inquinato, sed judicio Petronii esse adscribendum, qui in colonia Campana, vilissimos homines, rusticos, libertos, mercenarios, semigraecos, sua stribligine & balbutie notabiles, in scenam inducit. Non tamen diffitemur pauca quaedam hic illic occurrere, in illa libri parte, ubi Petronius ipse sui sermonis est auctor, quae singularia, & nullo veterum exemplo illustrari possint, imo quaedam esse, communia intimo aevo, ut talia adnotavit ex nostro Barthius lib. XII. Adv. c. 1. sed facilis ad talia responsio, cum nullus sit in omni antiquitate scriptor, qui non sibi quaedam propria & peculiaria tam in vocibus singulis, quam universa dictione habeat. In Livio Patavinitatem deprehendebat Pollio, de Ciceronis singularibus librum scripsit Statilius Maximus. Immo vero potius conjicere licet, si quae ad Petronii exemplum apud medii aevi scriptores occurrant, illos diligentius Petronium, quam reliquos ex antiquitate legisse, & hunc auctorem, vitio humanae mentis, quae ad lasciviora & lusus pronior est, familiariorem fuisse posteriorum seculorum literatis; Et cum soli fere essent monachi, apud quos ulla adhuc eruditionis vestigia supererant, quis non credat prurientes illos nebulones, qui in publico magnam pietatis speciem mentiebantur, intra claustra sua, lascivissimum quemque scriptorem assidue versasse? ut ipse Barthius hoc recte suspicatur lib. VII. Advers. cap. 5. immo horum otiosorum turpi diligentiae adscribendum puto, quod non integer ad nos Petronius pervenerit, sed illae tantum partes, quae monachis tentigine ruptis, lasciviae & libidinosae protervíae manifestissimis argumentis blandiebantur: nam minime assentiri possum Petro Danieli in praefatione, & Rittershusio in notis ad Phaedr. lib. IV. fab. 13. aliisque, qui propter nimiam obscaenitatem, & argumenta lasciviis plena, plurima ex hoc scripto intercidisse credunt. Qualis enim esset haec exscriptorum

ptorum censenda religio, & sanctitas, cum quae supersunt, majorem partem omnes lasciviae numeros impleant, & nihil scripsisse latinius & apertius Petronium umquam putem, quam illa, quae ex reliquo corpore resecta, ad nos transmissa fuerunt. Hoc egregie summus ille Salmasius in praefatione ad L. Ampelium, his verbis, quae adponere non pigebit, ostendit. *Ita conservatus est elegantium nequitiarum curiosis Petronius Arbiter. Quod enim ex ejus satyrico habemus, mera excerpta sunt alicujus studiosi, qui, quae ad gustum suum in illo auctore invenerat, eodem, quo opus legebat, ordine adversariis suis commendavit ac commisit. Qui putant á monachis sic eviratum esse, vehementer errant. Qualis haec esset castratio, quae, resectis á reliquo corpore membris, vel potius ipso corpore abjecto, solas pudendas partes reliquisse videatur? certe qua desiderantur, vix videri possunt salaciora ac nequiora fuisse, his, quae relicta sunt. Immo ista nullam procacitatis & protervitatis ὑπερβολήν, vel ipsis lenonibus usurpandam, reliquam faciunt.* Alterum quod non patitur, ad Commodi aut inferiora tempora hoc scriptum detrudi, sunt ipsa rerum, quas vituperat & traducit, argumenta. Videmus Eloquentiae nuper demum corruptae, Picturae modo deficientis exitum, Poeseos in affectationem & tumorem a naturali pulchritudine desciscentis fortunas deplorari, & ineptos declamatores, Poetas miseros & jejunos derideri. Quod, quaeso, an ulli magis aevo competere potest, quam proximo ab Augusto vel Tiberio, quo omnes disciplinas, & bonas artes ita praecipites, & retro lapsas esse constat, ut omnibus, quibus adhuc antiquae eloquentiae quidam gustus erat, ampla querendi & satyrico sale vitia ingruentia perfricandi materia praeberetur; sed hoc nemo, humanioris disciplinae non penitus rudis, sibi amplius probandum exposcet, & in notis & commentariis ad ipsum Petronium jam operose satis actum fuit. Quis vero umquam sub Commodo aut posterioribus Principibus, cum jam barbaries & vitiosa oratio sibi jus fecerat, animum inducere potuisset, Eloquentiae ruinam & labem ante oculos ponere, si non simul ipse nitidioris & melioris orationis specimen edere posset? Quis illo tempore ad Lucani, quem tamen ab antiquis illis seculi Augustei Heroibus longe secernendum existimo, gloriam aut famam processit, cum si Valerium Flaccum, ipsi fere aequalem, sed laude ingenii & castigatae dictionis longe superiorem, omnes adhuc intolerabilius insanuerint? Qua ratione ergo in tumido illo Poeta insignia vitia animadvertere ipsi, longe gravioribus obnoxii, potuissent? immo quo Deo inspirante carmina illa, quae per hoc opus sparsa leguntur, & praecipue illud belli civilis specimen, egerere valuissent? jam si reliqua, quae tangit noster, Paedagogorum impuritatem, quae sub Eumolpi nomine, matronarum & virginum levitatem, quae sub Tryphaenae, Ephesiae matronae & Circes imagine, captatorum & haeredipetarum audacia, & fraudes, & alia capita hujus scripti, diligenter excutiamus, in quae quaeso secula harum omnium corruptelarum primordia, nisi in illa, quae diximus, sunt referenda? non diffiteor, illa omnia sub Nerone viguisse vitia & flagitia, immo jam majus robur cepisse, & convaluisse scio, & sensim exolescente omni gravitate & virtute Romana, nullam gentem deinceps corruptiorem exstitisse agnosco: sed Satyrica hujus generis, ut est Petronii, scripta, contendo tunc potissimum edi & conscribi solere, cum nondum omnia pessum abiissent, & ipsa vitiorum consuetudo jam eorum turpitudinem obliteravisset; sed cum adhuc superessent antiquae sectae & severitatis quaedam reliquiae, cum a labe illa communi adhuc integri viri, ferre non possent grassantem illam morum luem, sed omni modo ruentem disciplinam sistere & con-

tinere conarentur, talibus commentariis praecipue puto locum, & occasionem fuisse. Et talem fuisse Petronium nostrum existimo, non notae luxuriae & elegantiae Arbitrum illum a Tacito merito suo notatum, sed virum sanctissimum, qui ad severioris artis effectum per eam viam, quam ipse initio libri sui ostendit, ductus, summum Eloquentiae fastigium cum attigisset, ferre non potuit suae aetatis declamatores molestos, & poëtastros ridiculos: qui moribus quoque exacta lege frugalitatis politis, vitam ad antiquorum virorum sanctitatem instituens, stomachari non desinebat libidinem, & protervìam invalescentem. Qui continentiae priscorum Quiritium studiosissimus, lautos epularum apparatus, nepotinos sumptus, & coquorum ingenia, stili sui acumine notare, & confodere non cessabat; Qui libertatis antiquae memor, & amissam illam per ignaviam luxuriosorum & decoctorum dolens, adulatores & cultores non Principum modo, sed servorum & libertorum domus Augustae vilia mancipia, ut monstra, abominabatur. Qui denique sua sorte contentus, nec inhians alienae praedae, captatores illos haereditatum & orbis insidiantes, ut vultures & corvos cadavera lacerantes detestabatur. Talem fuisse Petronium judico, neque umquam mentem meam subire cogitatio potest, scriptum huic nostro simile, a viro omnibus illis vitiis, quae censorio opere damnat, contaminato proficisci potuisse. Et mecum facere gaudeo diligentissimum Barthium, qui egregie de Petronii moribus & instituto judicare mihi videtur, ad Claud. Cons. Olybr. v. 40. & lib. II. in Rufin. 475. Et hoc perpetua sermonis puritas, licet impurissimas sui temporis libidines describat, probat: nullum enim in toto hoc scripto sotadicum & obscaenum origine & prima significatione verbum deprehendas, sed translatis semper & honestissimis verbis ad nequitias exprimendas, summa cum verecundia utitur; aliter ac Martialis, Catullus & alii, apud quos & rebus & verbis omnis abest pudor, & qui simplici & improbo sermone naturae opus nudum exhibere non erubuerunt. His omnibus ergo rite pensitatis, Tiberii, Caligulae & Claudii imperia attigisse Petronium puto, imo Augusti adhuc felicia tempora vidisse, qui moderatissimus Princeps, & omni vitae parte civilis, luxuriae & lautitiarum maculam nullam subiit, sed a cujus optimo instituto & disciplina immensum discessit Tiberius, qui libidine omni impurus, rapinis & crudelitate reipubl. gravis, hydram illam & pestem generis humani Caligulam, quo sui etiam desiderium esset, reliquit, quo sublato, fatuus ille & insulsus Claudius, Uxorum, servorum & libertorum suorum servus, ita varietate morum, & virtutum vitiorumque mixtura turbavit & confudit civitatem Romanam, ut omnia vestigia pene priscorum morum deleret. Dominabantur & per omnes Imperii Romani Provincias grassabantur, submotis, si qui ex nobilibus gentibus & familiis supererant, viris, liberti; hi ipso Imperatore locupletiores opes, quas rapinis & nundinationibus corraserant, incredibili luxu ostentabant & profundebant. Hujus temporis imaginem ut posteris expressam relinqueret, indignatio impulit, quisquis ille fuerit, Petronium nostrum, & initio facto a corruptis studiis, libidinem exoletorum, & virginum, libertorum & humiliorum sordidas & fatuas lautitias, & reliqua flagitia numquam satis laudando ingenio & arte commemoravit. Claudium ergo, & potentium sub eo Libertorum crimina & scelera materiem præcipuam sibi sumsisse plane mihi persuadeo. Neque temere in hanc sententiam me descendisse patebit, si quis vitam Claudii a Suetonio conscriptam, si Tacitum, Dionem & Senecam, qui acta hujus monstri, & hominis, quem

incho-

inchoaverat, non perfecerat natura, prodiderunt, diligenter perlustrare voluerit. Sed praecipue cum Petronio nostro lepidissimus ille Senecae ludus de morte Claudii comparatus manifeste evincet, plurima in Trimalchione Petronii deprehendi Claudio convenientissima. Senex, ut revera erat, Petronio; Senecae caput assidue movens & dextrum pedem trahens, inducitur. Mercurium ejus ingenio delectatum Seneca; Petronius a Mercurio in Tribunal raptum, & ejus Dei vigilantia & beneficio ad summas opes pervenisse fingit. Mathematicos de ejus exitu quotidie conjectasse Philosophus ait, quos illum maxime curantem, & artis vanae ostentatione ridiculum exhibet Satyricus: Philologiae & literarum interiorum inepte & intempestive studiosum uterque ridet. Incomptos & rusticos mores, incontinentiam alvi, & sonitum emissum ea parte, qua facilius loquebatur, lepide ab utroque notata deprehendimus, & plura, quae ad ipsa Petronii verba animadvertenda notavimus, inter se similia ita congruunt, ut ovum ovo non melius respondeat. Neque movere debet quemquam, quod Libertum faciat Trimalchionem, & ita, ut supra diximus, cum de Nerone disputaremus, minus recte hanc personam ipsi imponere videatur Petronius; cum revera libertorum suorum non libertus modo, sed servus fuerit Claudius, ad quorum nutum & arbitrium se componere cogebatur. Nihil quoque prohibet in Trimalchione (qui ex scriptoris mente plures, quam unius, personas sustinet,) libertorum quasi principe, & reliquis ejus collibertis succosis, ut ait noster, & pecuniosis, potentium aliorum imaginem referri; & Callistum, Posidem, Pallantem, Narcissum & alios, quos Suetonius cap. XXVIII. Seneca, Tacitus, & Dion passim memorant, intelligi: hi enim omnes ad tantas opes & potentiam pervenerant, ut latifundiis, praetoriis, insulis, supellectile, auro, argento & caetero apparatu regias aequarent divitias. Ita Plinius lib. XXXIII. 10. narrat, se multos sub Claudii principatu, & tres praecipue Pallantem, Callistum & Narcissum ipso Crasso opulentiores, rerum potiri cognovisse; capite sequenti ait Drusillum Rotundum, servum Claudii, & dispensatorem Hispaniae citerioris, quingenariam lancem, & alia inauditae lautitiae instrumenta possedisse. Lib. XXXVI. cap. 7. Callistum ex onyche columnis triginta caenationem ornatam habuisse, & lib. XXXV. in fine, *ex venalitiis gregibus quosdam potiri rerum*, & *Praetoria ornamenta decreta libertis Caesaris* se vidisse, & *tantum non cum laureatis fascibus remitti illo, unde cretatis pedibus advenissent*, indignatur. Quae eleganter illustrant illa, quae noster cap. XXIX. de Trimalchionis adventu in urbem inter venalitios, & cap. XXX. de fascibus in postibus fixis narrat. Sed his in clariore luce collocandis integer libellus, non Praefatio, esset impendendus. Neque quod Trimalchio non videatur ipsius Caesaris libertus, sed cujusdam Pompeji, ut ad cap. XXX. ostendimus, fuisse, haec infirmari puto. nam cum Satyricis scriptoribus jus sit, fictis pro arbitrio personis uti, si modo illa, quae illis adfingunt, ex notis vulgo intelligi possint; credibile est nostrum, ne sibi praesens periculum, sub tam infirmo & non sui arbitrii, Imperatore, apud quem omnia liberti poterant, crearet, studiose id egisse, ne nominatim Caesaris libertos tangeret, ut contra Petronium illum Taciti fecisse ostendimus; sed tutius putasse, si alterius potentis hominis libertum in scenam produceret, sub cujus imagine omnis libertorum grex conspiceretur. Praecipue cum eodem illo tempore etiam praeter Caesaris libertos, alii nobiles essent opibus & luxuria, qui ad honores & potentiam evecti, se Caesaris libertis adoptarent, ut de

Marcelli

Marcelli AEsernini liberto ait Plinius lib. XII. cap. I. Quidquid sit, licet haec omnia, quae adseveramus, tam manifeste demonstrari nequeant, ut nihil, quod opponi posset, supersit, sedet tamen mihi, non infra Claudii tempora hoc opus esse demittendum, quae praeter alia, his flagitiis insignia fuere. Nam quid Torrentium quoque moverit, exputare non possum, qui ad Horat. lib. II. od. 12. Martiale juniorem statuere Petronium videtur. Si illa pars hujus libri superesset, qua *Albuciam*, quam *Petronianam* vocat Fulgentius in praefatione Mythologici, traducit, dijudicare liceret, an eadem esset, atque *Albucilla* illa Taciti, lib. VI. annal. cap. 47. *multorum amoribus famosa*, quæ sub Tiberii extrema tempora floruit, insignis libidine & infamia mulier. Sed de hac nihil adfirmo, cum eodem jure rejici, quæcumque adducerentur, possent, quo adfirmari. Subiit quoque aliquando animum meum suspicio, Petronium Arbitrum illum frustra fortasse tam anxie quaeri; cum inter omnes Petronios, nullus hoc cognomine insignitus reperiatur; & dubitavi aliquoties, an non ipsius libelli hujus Satyrici titulus fuisset *Petronius Arbiter*, eodem modo ut *Apicius* inscribuntur illi libri de re culinaria, quos nullus umquam Apiciorum conscripsit, ut *Cato* libellus ille distichorum, quae á nullo Catone relicta fuerunt; & quae id genus plura. Quos indices ideo quidam solebant imponere suis libris, quod ejus artis aut disciplinae praecepta traderent, qua viri illi celebres fuerant, quia vero ille Petronius, Tacito memoratus, non gentilitium aut hereditarium, sed ex studio & arte illa, qua in lautitiis & elegantiis disponendis eminebat, cognomen illud *Arbitri* esset consecutus, quicumque fuit auctor huic libro, ejus nomen proscripsisse potuit; sed huic conjecturae nimium tribuere nolo. De titulo vero *Satyrici*, qui vulgo nomini Petronii subjicitur, leviter quoque diffident Eruditi. Casaubonus de Satyrica Poesi lib. II. cap. IV. *Satyricum* dictum contendet, ut *commentarius*, & similia, pro Satyrico libello; nos vero secuti sumus illorum sententiam, qui non uno volumine contractum, sed in plura hoc opus digestum credunt, & *Satyricôn*, ex Graeco Σατυρικῶν inscribunt, quemadmodum & Ovidii *metamorphoseôn* libros, & alios eadem ratione fuisse insignitos docuit Nicolaus Heinsius, qui solemnem hanc, ad exemplum Graecorum, multis scriptoribus consuetudinem probat. Alterum, de quo tecum, Lector amice, agendum erat, est, ut de variis hujus operis editionibus, & virorum doctorum notis & commentariis (quorum struicibus hunc libellum obrutum pronuntiavit jam olim maximus Gronovius lib. I. Observ. cap. 23) pauca quaedam commentemur, & simul quid nostrâ operâ Petronio exornando accesserit. Codices mss. hic longo ordine recensere non licet, cum rarissimi illi à renatis literis fuerint, & pauci a viris doctis, ut videmus, in consilium adhibiti. Praeter eos autem, qui ab editoribus laudantur, video Britannicum codicem Palmerio in spicilegio. Tom. IV. Thesaur. Crit. pag. 693 memorari, qualis autem ille, vel cujus fuerit, ignoro. Editionum quoque priscarum non omnium copiam consequi potuimus, ut quid audax correctorum natio in hoc scriptore sibi permiserit, indagare penitus liceret. Prima omnium, quam adhibuimus, est Veneta, per Bernardinum Venetum de Vitalibus anno MCCCCXCIX. excusa, quæ simul cum Dionis Chrysostomi Oratione de Ilio non capto, ex Francisci Filelfi versione prodiit. Infinitae in ea lacunae, & majori parte defectum Fragmentum potius, quam liber exhibetur; quaedam tamen loca sincerius praefert, quam secutae deinde editiones. An huic proxima sit Mediolanensis, cujus nota quae-

dam

dam Goldasti prolegomenis pag. 159. subjecta meminit, adfirmare non audeo, cum nusquam alias eam laudatam audiverim, vel ipse viderim. Sed anno proximo M. D. Lipsiae per Jacobum Thanner Herbipolensem, curante Hermanno Buschio Monasteriensi, Poëta & oratore, ut notat Reines. ad Petron. cap. 78. iteratam editionem idem Goldastus & alii adseverant, sed qua nos quoque carere coacti fuimus. Excepit hanc Parisiensis, anno MDXX. á Reginaldo Chalderio curata, quam ad unicum exemplar, sive Mediolanense illud, ut conjicit quisquis ille sit, sive, ut ego puto, manu exaratum codicem, expressam subjecta calci adnotatio Typographi fatetur; & hanc Sambucus in Praefatione sua respexisse existimo, quamvis non recte principem editionem credidisse videatur, in qua opinione fuit, forte quoque Sambucum ducem sequens, Vossius lib. VII. Art. Grammat. cap. 62. hanc Tornaesius quoque ad suam exornandam adhibuisse se scribit, nobis vero ea felicitas minime adfuit: non puto vero has multum inter se dissimiles, aut unam alia locupletiorem; sed primum, qui nova quaedam lacero huic scripto fragmenta adjecit, fuisse credo Sambucum, cujus meritis plurimum debet respublica literaria, qui integriorem codicem nactus Typis Plantinianis emisit, anno MDLXV Draudius vero in bibliotheca Classica, anno MDLXXIV. Commelinianis typis, ex Bibliotheca Theodori Pulmanni prodisse adfirmat, quam nos quoque editionem numquam vidimus. Sed certius constat Joannem Tornaesium eruditissimum Typographum Lugdunensem Petronium edidisse anno MDLXXV. duobus codicibus instructum, quos à viris, quorum tamen nomina nobis invidit, doctissimis accepit, & qui adjutus fuit opera Eruditissimi viri Dionysii Lebei-Batillii, Juris consulti celeberrimi, & Regii postea Mediomatricum praesidis, cujus vitam & merita Boissardus posteris prodidit tom. II. Iconum Viror. Illustr. pag. 41. & cui Tornaesius editionem hanc inscripsit: dubito vero an non unus ex codicibus, quem adhibuisse scribit, fuerit viri Clarissimi Erici Memmii, Senatoris Regii, (quem Emmium in editionibus posterioribus dici video, & anno 1563. conjecturas conscripsisse in margine Lotichianae adnotari) ex quo se quaedam descripsisse profitetur Lebei Praeceptor Dionysius Lambinus ad Horatii Epod. v. cujus commentarii ante Tornaesii editionem jam ter quaterve excusi fuerunt. Horum curae successisse videtur labor viri Illustrissimi Jani Dousae, Hollandicae nobilitatis luminis & ornamenti singularis, qui à persona sua non alienum, aut indignum fastigio suo putavit, doctissima pro Petronii Satyrico praecidanea publicare, quae tamen hodie, si à quoquam scriberentur, nec rigidorum censorum notas, nec Gorallorum ferulas & convicia effugerent, per hos enim non licet hodie unicuique pro arbitrio suo commentarios scribere, & libertate, quae in republica literaria summa esse deberet, frui. Quo tamen anno prodierint vix definire audeo, cum in Lippenii bibliotheca jam Antverpiae Anno MDLXXXIII. exiisse dicantur, ego vero nullam antiquiorem editionem viderim illa, quae Lugduni typis Paetsianis Anno MDLXXXV excusa fuerit, sed postea repetita fuit. Dousianam sequitur Patissoniana, nitidissima sane & emendatior omnibus, quae eam antecesserunt, nisi & illa antiquior sit. De quo ut dubitem facit partim annus, praefationi Patissonii ad Pithoeum in Dousae & Erhardi editionibus additus MDLXXV. partim quod haec Pithoei cura & notis ornata, nova quaedam augmenta exhibeat, (ex codice, ut videtur Pithoei, qui pleniorem se habuisse testatur lib. 1. Lection. subseciv. cap. 2.) quae & Dousa exhibuit: mea tamen, quam habeo, Patissonii edi-

tio annum praefert MDLXXXVII. quem & Joh. Tilebomenus in judicio suo de Traguriensi Fragmento exhibet: adjectae & huic notae Christophori Richardi, quas Parisiis jam anno MDLXXV. prodiisse Lippenius idem adfirmat. Manum deinde Petronio admovit Joannes Wouwerius Hamburgensis, cujus prima editio, ut puto, Lugduni Batavorum anno MDXCV. Typis Raphelengianis prodiit, quem praeferunt Scaligero inscripta dedicatio, & praefatio in variorum observationes à se digestas; Index tamen annum MDXCVI. exhibet. Secuta hanc est Parisiensis anni MDCI. cui Christophorus Beys Typographus praefationem praemisit, & deinde altera Raphelengiana anno MDCIIII. successit: cum tot jam certatim viri, laude doctrinae insignes symbolas ad Petronium contulissent, vir doctissimus, qui sibi Georgii Erhardi nomen imposuit, illas in unum volumen contractas exhibuit anno, MDCX. urbis quoque Francofurti nomine ex medii aevi monumentis renovato: Helenopolim enim vocari jussit. Quis vero hic Erhardus sit, non satis constat, licet fictum sibi induisse nomen, quisquis fuerit, omnes viri docti fateantur. Latere hic Michaëlem Casparem Lundorpium Francofurtensem, communis fama fuit, cujus nomen quoque Lotichii editio ὡμολογημένως, ejecto Georgii Erhardi, proscripsit, & nota Testimoniis in Lundorpianis omissis adjecta pag. hujus editionis, 279 Lundorpio adserit, & iteratae editioni jam illum se parasse adfirmat, sed pag. 280. Goldasto tribuit dissertationem de scriptis Petronii, quae sub Lundorpii nomine exierat. Sed quicumque ille fuerit obscurus homo, non videtur harum notarum parens, sed curator & editor fuisse, & vero simile est, Goldastum, nescio quo puerili metu, ne censores & melanchlaenos in se irritaret, mutato nomine inscriptas notas Lundurpio edendas commendasse; nam praeterquam, quod fama id diu distulerit inter eruditos, ipsæ satis notae probant, quae nisi á viro & juris, & Historiae, praesertim medii aevi & posteriorum temporum, peritissimo proficisci non potuerunt. Hanc autem Goldasti praecipuam fuisse gloriam & eruditionis summam, nemo qui umquam ejus scripta attigit, diffiteri poterit: ipsae etiam notae non obscura praebent indicia, cum passim Goldastus in illis laudetur, ejus emendationes proferantur, & de *suo jure* commentari inducatur, & praesertim ubi talia adducuntur, quæ sibi conscius erat Lundorpius, vel quisquis fuit, ex suo penu non esse prompta: vide pag. 5. 6. 21. 22. 27. 30. 44. 59. 271. & 416. & passim. Praeterea in notis suis auctores medii aevi, eruditissimis etiam viris, nedum Lundorpio ignotissimos, quos Vir ille maximus, excussis ubique bibliothecis, habebat paratissimos, citat, ut fere in aliis Goldasti scriptis idem observare licet. Juris peritissimum se quoque ubique probat, vide pag. 5. 6. 78 & alibi, cujus studio an Ludimagister ille Francofurtensis adeo attenderit, vehementer dubito: praeterea has notas à Goldasto profectas, licet non acceperint ultimam manum, credibile facit immensus labor, quem huic scriptori impendit: ex omnibus enim fere, quos legerat, libris collectanea locorum communium ad Petronii Arbitri Satyricum, ceu generis humani vel mundi speculum, ut vocat, instituit & concinnavit, ut memoriae ejus inservirent; quae collectanea hodie in bibliotheca publica civitatis celeberrimae Bremensis servantur, & in qua ante viginti & unum annos ingentis molis duo volumina, manu Goldasti conscripta non sine horrore, & laboris incredibilis admiratione tractavi. Sed cum non pateretur tunc temporis ratio, diligentius ea excutere, hoc nuper nobis officium praestitit, vir humanissimus Godefridus Jungstius, cui Bibliothecae istius cura mandata est,

& pa-

& paginas aliquot, ex immenso isto opere descriptas transmisit, quae ad singulas fere Petronii voces, quae quidem merentur animadverti, observationes plurimas, undique decerptas continent; unde colligo, Goldastum ex rudi hac silva, materiem quandam, sibi tunc paratissimam visam, legisse, & sub Erhardi nomine edendam amico commisisse, quae enim in editis leguntur, in adversariis istis pleraque fere exhibentur, & praeter ea infinita plura. Hanc editionem postea Frellonus Lugduni MDCXVIII. Schouwetterus, Schleichius & alii repetiverunt, & adhuc inter plenissimas & usui quotidiano accommodatissimas prima habita fuit. Novam deinde Gallis suis editionem dedit Joannes Bourdelotius, quam ipsam cum numquam viderim, neque, quidquid operae & laboris insumserim, consequi potuerim, quo primum anno prodierit, non nisi ex Lippenii bibliotheca mihi constat, qui MDCXVIII. ipsi adsignat: repetita quidem postea in Belgio per Rutgerum quemdam Hermannidem fuit, anno 1663. ex qua nos, notas in nostram editionem transcribi curavimus. Sed merito dubitamus, an bona fide Bourdelotii editionem expresserit: cum & in notis, quas tamen ipse Bourdelotius confecisse credendus est, interpolatoris manus recenseat quasdam Bourdelotianae editionis lectiones, ut ad cap. 24. verba *contubernali meo melius.* cap. 29. *pica varia.* cap. 81. *Quid ille altera* cap. 126. *arena aliquas* 129. *Circe Polyeno* & passim. sed neque ipsas notas integras ex Parisiensi editione esse translatas suspicionem mihi fecit Freinshemius ad Curt. lib. III. cap. 6. qui ex illis quaedam profert, quae in Amstelaedamensi editione nusquam comparent, ut notavi ad Petron. cap. 132. raram vero primam editionem esse oportet, cum ipsi Parisienses, qui anno 1677. Bourdelotii notas denuo recudi curarunt, Batavam expresserint, etiam a Rutgero interpolatam, nisi quod praefixerint praefationem Michaelis Hadrianidae, ne monito quidem lectore, unde sumserint, aut Hadrianidae minima mentione facta; quod fraudi operis nostris fuit, qui eam, tamquam Bourdelotii praefationem exhibent inter Praefationes pag. 301. cujus levioris commissi gratiam non rigidum nimis censorem facturum facile confido. Annus deinde MDCXXIX. multiplici novarum editionum proventu fertilis magis, quam felix fuit. Genevae enim Theodorus aliquis de Juges, collegit fere omnes notas, quas Erhardus in unum volumen conjecerat, & singulis capitibus, in quae an primus digesserit Petronium nescio, attribuit: de se vero nihil addidit. Et utinam tam modeste de se sensisset eodem anno magnae & inutilis, dimidiam certe partem, molis libro seculum onerans, Jo. Petrus Lotichius medicinae doctor, & in Academia Rintelana Professor, qui à Goldasto persuasus, ut ad lectionem veterum medicorum se adplicaret, ejus studii specimen in insano hoc labore edere voluit, & ex Calepino, Cornu copiae, Textoris officina, & nescio quibus Gorallianis instrumentis & promptuariis, hoc monstruosum & horrendum commentum peperit, ut ipse Goldastus ad Hofmannum anno 1631. perscripsit; quae epistola legitur in mantissa secunda, adjecta Richterianis pagin. 555. Alteram vero voluminis partem meliori mente administravit: exhibuit enim quasdam Joannis Alexandri Brassicani, Errici Emmii (sive Memmii) Alphonsi Delbeni, & Weytsii notas, quas tamen unde acceperit, ne verbo quidem monuit; nisi quod Brassicani scholia Guilhelmum Canterum olim habuisse, qui Grutero edenda commisit, narret, post cujus mortem ab heredibus emta Johannes Bergens cum Lotichio communicavit; docuit etiam Hadriani Junii sub nomine editas emendationes, esse Joannis Aurati, ex testimonio Bongarsii: certe Junii non videntur, cujus

jus

jus conjecturas, jam diu ante Sambuco Pulmannus transmiserat. Addit vero esse quosdam, qui ad AEmarum Ranconetum, alios, qui ad Theodorum Bezam Veselium, eo tempore Lausannae linguam graecam docentem, referre malint, eo maxime argumento, quia Henricus Stephanus in praefatione suarum emendationum, quae fere eaedem sunt, ab amico quodam suo, qui se nominari non patitur, se eas accepisse profitetur: quod si verum sit, prudenter ille Beza, gnarus consortium suorum ingenii & morum, fecit; numquam enim dignum censuissent ea statione, quam postea tanta cum laude obtinuit, & sola haec Petronio opera impensa, omnia ejus in ecclesiam merita obscurasset. Certe, si hodie idem quis ex gravi illo Theologorum ordine tentaret, (adeo sunt integra & sincera tempora) omnem spem Provinciae Ecclesiasticae ut abjiceret, suaderem. Et tamen haec humanitatis studia, & auctorum veterum familiaritas ita Bezam supra commune Theologorum vulgus extulerunt, ut nomen & famam amplissimam consecutus, unus nobis millium instar habeatur, & nullius umquam Theologi in sacras scripturas commentarii nobis tam impense placuerint. Leguntur & in Lotichii editione Casparis Schioppii Sirenes, sed quae revera non dulce canunt, nec delicias, sed meras glandes exhibent, quae praeter socios Ulixis neminem attrahere possent: nudae enim Phrases cum Germanica versione, quasi pueris ediscendae essent datae, connectuntur. Ipsius autem Lotichii notas, & excursus Medico-Philosophicos, metu fastidii & nauseae, ne quidem attingere ausi fuimus, sed has dapes aliis libentes reliquimus. Idem praeterea annus in scenam literariam produxit virum, ex parte orbis raro literatorum Virorum proventu celebri, Illustrem, & antiqua generis prosapia, & literarum quoque studiis eminentem D. Josephum Antonium Gonsalium de Salas, qui perpetuo & uberi commentario Petronium illustrare adgressus fuit; nec infeliciter, si modicum librum maluisset, quam grandem extrudere, consuluisset gloriae suae: nunc cum saepe intermisceat vulgaria nimis, & ante jam Viris Doctis animadversa, ab aliquibus inclementer exceptus, & fastum Hispanicum, nimiam fiduciam, & plagii crimen sibi intentari, audire coactus fuit. Vide Barthium ad Statii III. Theb. 661. & Gronov. Observation. IV. cap. 13. Gonsalium autem multa, & ipsam illam confidentiam, a Schioppio, cui forte operam dedit, hausisse suspicor: cum eo certe contulisse se fatetur in notis ad cap. XVIII. & hinc forte symbola critica ipsi edenda commisit idem Schioppius, quae editioni isti adjiciuntur. Unde vero Vir diligentissimus Fabricius in nova bibliothecae Latinae editione acceperit, Gonsalii commentarium Lotichianae editioni subjunctum, & deinde Gonsalii commenta anno 1643 prodiisse, me nescire fateor; fefellisse virum eruditum puto, quod Lotichii & Gonsalii editiones eodem anno, in eadem urbe, ex eadem officina Wolfgangi Hofmanni prodierint; forma autem & modus libri diversa prohibent, ne uno umquam volumine comprehendi possint, si quam vero Gonsalii vidit anno 1643 inscriptam, Typographis, aliquando indices novos veteribus editionibus praefigentibus, adscribendum opinor. Anno deinde MDCLIV. in hac urbe novam editionem adornavit Simon Abbes Gabbema, sed qua facile careremus, nihil enim novi aut bonae frugis continet; praeter has vero nullas vidi.

Ad hoc usque tempus nulla nova accessione tot iteratae editiones se commendabant, sed circa annum 1662 Marinus Statileus Traguriensis, in Bibliotheca Nicolai Cippici, amici sui, invenit codicem manu scriptum, in quo una cum Horatii carminibus erant etiam Petronii quaedam; qui re cum Joanne Rhodio communicata, partem illam

illam, quae caenam Trimalchionis exhibebat, in Italiam misit, quae Patavii anno 1664. fuit excusa, quam editionem ad nos Vir Illustris, & non solum eruditione, sed officiis erga omnes literatos per totum terrarum orbem celeberrimus, Antonius Magliabechus transmisit. Hoc fragmentum cum publicatum esset, magnas statim in republica literaria turbas concitavit, & eruditos in partes discedere cöegit. Cum enim Patavinae editionis exemplaria Parisios essent perlata, Hadrianus Valesius & Joh. Christophorus Wagenseilius anno 1666 fragmento illi controversiam moverunt, & dissertationibus suis conati sunt ostendere, illud suspectum, imo spurium & suppositiitium omnibus habendum. Sed acriter se opposuit, & Petronio verum & genuinum foetum asseruit Marinus Statileus, qui edita responsione ad Valesii & Wagenseilii dissertationes, & Apologia pro Fragmento Petronii, egregie impetus hos retudit: Ferebat autem fama, haec non ab ipso Statileo proficisci, sed ab eruditissimo viro Stephano Gradio, Vaticanae bibliothecae praefecto; quod verosimile facit testimonium Viri clarissimi Justi Ryckii, qui, dum Romae esset, familiariter eo usus fuit, & qui ad Taciti lib. XVI. Annal. cap. 19 hos libellos ipsi adtribuit, ut jam ante eum fecerat Samuel Tennulius ad Front. lib. IV. cap. VII. §. 31. Ardente vero hac lite, quae inspecto a viris peritissimis ipso codice, unde descriptum hoc fragmentum fuerat, facile potuisset sedari, autoritate Antonii Priuli Delmatiae praesidis, & Antonii Grimani Veneti apud Pontificem legati, Statileus exoratus, ipsum manu exaratum exemplar Romam transmittit, quod nova recensione instituta a Joanne Lucio Delmata, viro nobilissimo & eruditissimo (qui de patria sua egregie meritus, edita Delmatia Illustrata Typis Blauianis Amstel. anno 1666 nomen inter literatos insigne meruit) iterum recuditur anno 1668 & 1669, tanta cum religione, ut omnes manuscripti apices redderentur. Quod exemplar Joannes Blaeuius eadem cura anno MDC LXX. suis typis expressit. Dum haec in Italia & Gallia gererentur, Patavina editio a Nicolao Heinsio ad Joannem Schefferum erat missa, qui Upsaliae anno 1665 fragmentum edit, & notis quibusdam illustrat, quibus postea spicilegium adjecit, quod lectionibus ejus Academicis fuit adjectum. Thomas quoque Reinesius, omnium Germanorum sui temporis in literis princeps, Schefferianis notis adjecta sua dissertatione & Scholiis, Lipsiae anno 1666, & deinde Christ. Arnoldus Norimbergae 1667 additis variis eruditorum judiciis, protulerunt. quae omnia huic nostrae editioni adjuncta, plenius temporis illius acta edocere poterunt. Sed, antequam ad reliqua pergam, officium viri humanissimi Justi Fontanini, qui tanta cum laude hodie Romae studia nostra illustrat, & editis aliquot insignibus libris nomen sibi trans Alpes egregium paravit, memorare fas est, qui monitus ab Illustri Magliabecho, me parare novam Petronii editionem amplissime ad me acta illius temporis perscripsit, & simul duas Hieronymi Alcandri Epistolas, ad Petronii quaedam loca observationes doctissimas continentes, transmisit quas hac eadem opera cum erudito orbe communicare decreveramus, nisi casus quidam intercessisset molestus. Cum enim ante duos fere annos, hae literae ad me perlatae essent, obiter lectas in scrinio quodam reposui, inde eas ubi tempus esset, prompturus, nunc autem saepius excusso scrinio, numquam eas reperire potui, ita ut forte in alia bibliothecae meae parte lateant, (quamvis nullum angulum, quem non diligenter lustraverim, reliquerim) postea, ut spero, sponte se mihi oblaturae. hoc monere visum fuit, ne Vir ille Amicissimus me indigna illa monumenta, quae publicentur, censere credat. De ipso vero hoc Traguriano Fragmen-

to,

to, post tot dissertationes agere supervacuum, cum hodie, lite illa dijudicata, nemo supersit, qui de ejus veritate dubitet, & communibus Eruditorum suffragiis pro Petronii legitima prole sit agnitum. Praesertim vero in hanc sententiam impulit Viros doctos ipse codex inspectus, qui cum omnes notas, quae suspicionem eximere possint, referat, diu Romae omnibus expositus fuit; sed ad Statileum postea rediisse discimus, quod Carolus Sponius anno 1675. iter in Graeciam instituens, & Tragurii ad ipsum Statileum invisens, accuratius codicem perlustraverit, & ejus molem, formam & quaecumque continet, diligenter in Itinerarii sui parte I. pag. 73. descripserit. in eo vero Patavinos errasse addit, quod Horatii carmina eodem volumine comprehendi adfirment, cum Tibulli, Catulli & Propertii sint, & pagina 179 ejus codicis adscriptus sit annus 1423 & dies 20 Novemb. quo exaratus fuit. Hic codex deinde a Laurentio Statileo, forte Marini filio, in Italiam reductus fuit, ut ex Mabilloni Itinere Italico tom. 1. pag. 202 constat, ubi narrat se, postquam Mutina discesserat, literis a Statileo certiorem factum, penes se esse illum codicem, quem tamen postea in Bibliothecam Regiam Parisios delatum accepimus. Flagrante hac controversia idem Blaeuius anno 1669 integrum, quatenus nobis nimirum superest, Petronium ediderat, & antea editis hoc quoque fragmentum suo loco inseruerat. Splendida & accurata satis haec editio, sed quam nescio cur Michaeli cuidam Hadrianidae curandam commiserit, quem ego hominem, quis qualisve fuerit, minime novi, sed stultitia & ineptiis insignem fuisse ex notis ejus facile perspexi. quare ex illis pauca admodum excerpsimus, & praecipue ea, ubi ex nescio quo Anonymo & Dousae adnotationibus manuscriptis quaedam profert. Reliqua fere negleximus, quia sermonem contortum & pravum vix assequi potuimus. Laudat ille saepe editionem Gabbemae posteriorem, & ex ejus notis quaedam profert, quae nusquam in Gabbemiana priore deprehendi, quare suspicor illam alteram editionem exitum non habuisse. Praefationem quoque hujus Hadrianidae, ex centonibus & pannis undique consutam, aberrantes, ut jam monui, operae sub Bourdelotii nomine excuderunt, quia editioni Parisiensi novissimae praefixa legebatur. Ultimus, qui ante nos, aliquid in Petronium contulit, est Joannes Boschius, aeque mihi, atque Hadrianides ignotus, qui minimae formae Petronium Amstel. 1677 cum paucis notis, quas omnes fere familiari sermone a Nicolao Heinsio exceperat, edidit. Quae editio his annis 111. volum. adjectis Reinesii & Schefferi notis repetita, sed mendis typographicis mirifice contaminata. Ab eo tempore, nihil amplius a Viris doctis in Petronio exornando laboratum: sufficere enim videbantur, tot numero editiones, & tam immensa notarum & commentariorum moles. Statuerat tamen, ultimis vitae suae temporibus, Petronium, & praecipue Traguríanum hoc fragmentum, illustrare Vir ingentibus in rempubl. literariam meritis insignis Nicolaus Heinsius, sed morte praeventus cum fuisset, Vir Amplis. Guilielmus Goesius, affinis sui scedas dum excutit, & in ordinem ejus adnotata digerit, ipse quaedam adlinit, quae ne ederet, fato quoque occupatur. Quae omnia Viri Amplissimi Caroli Crucii, Fratris carissimi, beneficio accepta in hanc quoque editionem congessi. Agnoscere etiam Viri Amplissimi Cuperi prolixam in me & literas voluntatem par est, qui suum codicem, cui olim Petronii lectioni intentus, quaedam non vulgaria adscripserat, mihi transmisit, & jus fecit, pro arbitrio inde excerpendi; qua libertate usus, ejus notas quasdam reliquis adjeci; quas tamen post Fragmentum Tragurianum jam excusum, (eo enim demum tempore

pore

pore copia earum nobis facta est)videbis. Celeberrimi etiam viri, Theod. Janss. ab Almeloveen & Franciscus Hesselius, editionis Dousianae quisque unum exemplar concessit, cujus margini quaedam ignota mihi manu erant adscripta, quae pleraque cum publico communicavi. Hesselii codicem olim Petri Junii Hadriani F. fuisse ejus manus testatur, sed an ab ipso, an patre ejus, vel alio quocumque sint profectae notulae, dijudicare non potui. Cum vero omnes Viri Docti desperarent amplius quidquam ex Petronii reliquis erui posse; exortus est ante viginti fere annos ferox quidam miles Gallus, qui cum nullum fere bonarum literarum usum haberet, reliquos universi Orbis eruditos aeque desipientes, & tam crassi palati credidit, ut impune illos, pro deliciis Petronianis, insulsis escis appositis deciperet. Is est Franciscus Nodotius, qui composita lepide fabula, imperitioribus illusit, quasi in expugnatione Albae Graecae, a quodam Du Pin repertus esset integer Petronius, qui omnes vetustatis notas prae se ferret; sed literis lectu difficillimis exaratus, & ab aliquo descriptus, Francofurtum perlatus ad quemdam sine nomine mercatorem, qui cum in Galliam transmisit ad Nodotium. Plena, mehercle! fraudis, & suspicionis narratio, cum nec ipse umquam codex ille fuerit, neque quisquam producatur, qui eum viderit; librarii etiam reticeatur nomen, qui transcripsit, & qui in tractandis codicibus & difficillimis caracteribus exprimendis,rara dexteritate in illis terris, ubi vix literarum nomen notum est, fuisse debuerit, cum in toto illo Petronio tam paucae aberrationes, & corruptae lectiones, & nullae lacunae deprehendantur. Verum autem hunc Petronii foetum esse, Nodotium persuadere Academicis, ut appellant, Nemausensibus & Arelatensibus potuisse, qui hic a Tyronibus nostris, & discipulis statim subditus adgnosceretur, & exploderetur, quis non miretur? & omnia studia severiora, in eo regno, quod olim principibus in literis Viris se supra reliquas orbis partes efferebat, ita exolevisse non indignetur & doleat. Bonum tamen factum, nullum Gallorum, apud quos adhuc fugam ex Gallia parantes Musae morantur (illustrem Huetium, Poetam insignem Commirium, & similes intelligo) suffragium suum his fraudibus adjecisse. Fuisse etiam non fatuum, quamvis id Thrasonica jactatione persuadere nobis conetur Nodotius, Parisiis quemdam Ludimagistrum, qui libello edito, barbariem & stribliginem stili, novo Petronio adficti, Gallicismos & ineptae adfectationis putiditatem ostendere conatus sit, ex responsione Nodotii, quam solam vidi, intelligo. De qua recte judicans celeberrimus Fabricius, postquam eruditissimos alia in parte orbis viros recensuisset, qui Plani hujus audaciam retuderant, addit, nihil adferri a Nodotio, ad Pseudo-Petronium suum adserendum, solidi & firmi. Sed quid opus est verbis? inspiciat mihi quis, non plane in Latinis literis hospes, illum Petronium, & aures suas veterum lectione imbutas rudi huic stridori accommodet, si non ad prima verba exhorrescant, ego me stupidissimum libens profitebor. In ipso statim limine quis non offendat, ubi legerit? *Ita vobis pollicitus sum, ut promissis stare decreverim*; *Ad explicandas scientias*; Ad *hilaria colloquia fabulis jucundioribus animanda opportune congregatis?* quis haec ferre, quis pati poterit? saltem dixisset, *severiora colloquia fabulis jucundioribus animanda.* Si enim *hilariora* sunt, quid quaeso opus ea animare? sed quis non Gallum in Τῷ *animare* adgnoscit? qua voce veteres de re, quae *anima* seu *vita* inspiratur, utuntur, numquam eo sensu, quo gallicissans noster Petronius. cum scriberet vero *congregatis opportune ad scientias explicandas*, pio scilicet militi, in mentem veniebant illa, ex vulgata sua versione, *ubi duo tresve in meo*

nomine

nomine congregati fuerint, & ideo tam impense placuit haec locutio, ut postea iterum repetat. Sed quis illum docuit, *scientias explicare* latine dici, nisi forte similis impostor, qui Etruscarum antiquitatum fragmenta confinxit, & prima statim pagina narrat, *Esarem se docuisse omnes scientias*, quod ut vitiosum, & subdititiae scriptionis notam, recto jam Allatius in animadversionibus capite 1. §. 13. observavit. Sed praeterea, an non se prodit statim Gallus in initio ipso, quod certe multo amplius fingere debuisset, ut recte cum jam vulgatis connecteretur, & inducere hominem cum Declamatoribus simili furore insanientem? Sed quia, scilicet, in Gallia noverat illos proprie *declamatorum* titulo infamari, qui quotidie in templis de rebus sacris ineptos & inconditos clamores effundunt, finxit nobis Vejentonem (qui in toto hoc libello solus vero suo nomine insignitetur, cum aliis ficta nomina imposuerit Petronius) de *erroribus religionis ingeniose locutum* (mera iterum peregrinitas, & Christiani Galli balbuties), & *detexisse, quo doloso vaticinandi furore sacerdotes mysteria illis*, (pro *sibi*) *ignota, audacter publicant.* quasi eo tempore Romae quotidie ad populum ex cathedra in templis à sacerdotibus conciones, in quibus mysteria populo exponerentur, haberi moris fuisset, ut hodie à Monachis & Sacerdotibus suis fieri videbat Nodotius. Certe si hoc est *ingeniose loqui*, & mentiri, numquam palmam auferet Nodotius; sed si singulas paginas excutere esset animus, liber mihi cresceret, neque tanti esse puto hunc hominem, ut refutatione egeat. Ipse, per te satis ridebis, lector, ubi videas amantes ex consuetudine ad *ornamentum matutinum amicarum urbanissime assidere*, (quae verba, quaeso, confer cum iis, quae Salmasius, haud paullo doctior Gallus notat ad Pollion. Gallien. cap. 14. ubi docet *urbane* seculo sequiore, idem notare, quod Gallis *courtoisement*, & simul respice loca nostri Petronii, quibus haec vox antiqua significatione toties occurrit) videbis praeterea Latrones, ut Parisiis, marsupiorum exenteratores, queri sermone sordidissimo, *in aestivis temporibus Urbem sterilem esse, rus esse fortunatius*, & inde ad *castella* amicorum (*chateaux*) qualia in Italia tota eo tempore nulla erant, abire, & plane Gallico modo excipi, & infinita talia. Jam barbarismi, idiotismi, & soloecismi passim se exserunt, nusquam naturalis illa Petronianae orationis pulchritudo. Sed quod omnem fidem impudenti lenoni, qui hanc meretricem produxit, eripit, est, quod in codice suo tam difficili lectu charactere, ut ipse profitetur, exarato, rarissime depravata lectio aliqua occurrat, & cum in Traguriano ad singulos versus haerendum fuerit viris eruditis, hic omnia quadrata (ut ait Petronius) currunt, imo vero ipsas Virorum doctorum, qui ante seculum floruerunt, conjecturas & emendationes expressas saepe hic est videre. Sed relinquamus suae stoliditati militem, & ne nimis excrescat praefatio, modum adhibeamus. Mirati tamen vehementer sumus has sordes Nodotianas, ab omnibus viris doctis fastiditas, adhuc placere inficetis quibusdam Germanis potuisse, ut ex Bibliotheca Latina Fabricii didicimus, qui Jenae anno 1700 ediderunt Petronium ab omni obscaenitate liberatum, cum brevibus notis, excerptis & postumis Jo. Andreae Bosii. Non licuit hujus editionis exemplar nancisci, ut quid his Catonibus obscaenitatis nomine accipiatur, arbitrari possim. Sed si ita grassari liceat in autores, qui res turpissimas, non verbis foedis & pudendis (a quibus studiose Petronium abstinuisse supra jam vidimus) sed honesta & gravi oratione exposuerunt, jam cultrum & falcem immittant sanctissimo cuique Scriptori; ipsam nobis sacram Scripturam, vaticinia Prophetarum & Epistolas Pauli contaminent & mutilent, imo vero sibi potius eas partes, quibus

quibus peccandi est facultas, praecidant. Horum institutum, etsi maxime id velle quosdam saepe audivi, minime nobis se probare potuit, qui, posthabita omni obtrectationis invidia, Petronium integrum, & qui nullius libidinis in casto pectore concitare sua culpa stimulum, sed potius detestationem tot flagitiorum possit, exhibere non erubescimus; & cum paedagogicam hanc sanctitatem & supercilium numquam unius assis fecerimus, recta ibimus, & tractare haec vetustatis veneranda monumenta sacro quodam horrore non desistemus, nec indignos nomine meo & munere, quos Petronio impendi, labores existimabimus. Arrodant & detrectent, suo sibi jure, mores & studiorum nostrorum rationem, quibus fama non ex simili opera, sed ex ficto & composito vultu quaeritur; antesignanos obliquarum detrectationum se praebeant, falso eruditionis titulo sibi placentes, qui cum omnem aetatem in puerilibus exercitationibus, & compendiorum angustiis, contriverint, quidquid severiori lege politum adolescentibus proponitur, lacerare, hac vel illa sub specie, atro dente consueverunt. Observant etiam quotidie, & explorant universa vitae meae acta maligni quidam insidiatores, & ita me custodiunt, ut ne inter pocula quidem & geniales mensas liberiores jocos effundere liceat: ut nulli amicorum, nec ipsorum Collegarum conventui intersim, quin adpositum mihi custodem & diligentem exploratorem intelligam; qui dicta & facta omnia in pejorem partem detorqueat & interpretetur. Immo in id conspirasse aliqui videntur, ut omni modo acerbam mihi vitam efficiant. Quid enim molestius cuiquam accidere potest, quam bonorum, jucundorum & sui amantium Virorum consuetudine per alienum scelus privari? si enim nihil aptius vitae, ut recte festivissimus ille & commodissimus conviva, in jocos & seria promptus, Cicero ait, nihil ad bene vivendum accommodatius communitate vitae atque victus, & remissione animorum, quae maxime sermone familiari efficitur; si nihil dulcius convivalibus facetiis & jocis, nihil minus compositum & fictum, quam frons exporrecta, & ad lubentiam & hilaritatem diffusa, quid in honestum hominem crudelius & perfidius machinari possent scelestissimi nebulones, quam sacra illa mensae insigni impietate violare? quam aperti pectoris & candidi congerronis, (qui nulla suspicione, se inter proditores, non amicos versari, captus, se largius aliquando invitat) sermones captari, & postridie detortos in malignum sensum alienis insusurrari auribus, ut tacito murmure & incerto auctore differantur per urbem? Detestabiles & digni, qui furcillis foras, si pedes honestorum consortiis inferre vellent, expellantur, & qui, ut memores compotores, universi generis humani odium mereantur. Sed nefariis illis, improbis, perfidis & malitiosis sive amicis, sive Collegis insidiatoribus latus nudum, ecce, praebeo; feriant suo me jure, & linguae maledicae tela, veneno illita, in me torqueant, non tamen efficient, ut fucis inertibus, qui a praesepibus & praemiis studiorum laboriosos arcere omni ambitione conantur, blandiar, & ignaviae illi, quae omnia studia hodie in praeceps agit, patrocinium praestem. Non deterrebunt minacibus suis & invidiosis sermonibus, quo minus Poëtas, & quicumque ex antiquitate nobis supersunt scriptores, diligenti cura & assiduo labore esse volvendos & tractandos adolescentibus persuadere tentem. Non a recto tramite me deducet quorundam insolentia, & immanitas tanta, ut non modo vocem, sed ne vultum quidem liberum possint ferre cujusquam. Egone a summo Graevio, per vestigia a Principibus Literatorum calcata ductus, patiar, facilitatis sub titulo, & brevioris viae specie adolescentes curae meae creditos, a regia via, & limpidis & perennibus

nibus fluviis, ad compendia & coenosas lacunas deduci? Id faciant, per me licet, tales, quibus omnis apparatus & thesaurus eruditionis, in jejunis quibusdam dictatis, per manus a prioribus magistris traditis, constat, & qui, ubi a quotidianis illis pensis, quae quotannis in orbem redeunt, ad alias eruditionis partes se convertere coguntur, turpissime nuditatem suam ostendunt. Qui, ubi necessitas quaedam verba illis Latina pro concione faciendi imponitur, vel ex aliis descriptas orationes, vel pueriles nobis Chrias recitare solent. Qui, veluti annuo vectigali constituto, Professoris titulo beati, cum paucas, in recocta millies crambe repetenda, & ex scripto, a quo oculos dimovere non audent, recitandis tralatitiis quibusdam artis praeceptis, horas perdiderunt, reliquam vitam in otio & ludo consumunt, & ideo nobis sanctiores & castiores videri volunt, quia saepius, ut tempus fallant, (quo etiam dicto nos infamare conantur) muliercularum otiosarum ritu, ad templa ruunt. Nos tamen vitae nostrae, cujus rationem soli Deo, nulli vero, quicumque demum sit, mortalium reddendam censemus, consuetudinem in illorum gratiam minime mutabimus; neque muneris, cujus solos exactores Magistratus, mihi nondum iniquos, sed benevolentissimos, adgnosco, administrationem in meum commodum, & studiorum perniciem umquam convertam. Quae si consilia vis major turbet, quid sit in studiis libenter conquiescere, & non modo inimicorum conatus discutere, sed dubiorum amicorum infideli societate facile carere posse, me recte novisse ostendam. Hanc quoque, quam nunc pro ratione vitae & studiorum meorum instituo, defensionem, non modo hostes, sed minus etiam certos & firmos amicos, culpaturos praevideo, & plurimos, lenissimi magistri & decessoris mei Graevii mansuetudinem mihi deesse, ut saepe faciunt, nunc praesertim jactaturos. Cerno enim omnia, quae umquam, etiam applaudentibus & stimulos addentibus multis, publice, sive dixi, sive scripsi, malignis obtrectationibus infamari; & nihil donari sincero, quo in patriae libertatem feror, animo; nihil officio boni civis, in quo numquam reprehendi potui; nihil ardori laudabili, quo studia, quotidie retro labentia, instaurare & renovare contendo. Effugere me non posse video nonnullorum acute aut facete dictorum offensionem, nisi omnem ingenii famam abjiciam, quod si possem, non recusarem; modo numquam vel stulte, vel temere aliquid contra potentes me dixisse aut fecisse, ut mihi conscius sum, rabulis forensibus latrare liceret. Quibus omnibus obtrectatoribus quid respondeam, ne se hoc gladio me jugulasse glorientur, superest satis. Profiteor enim, & prae me fero, laudabilem non modo mihi semper eam animi lenitatem visam, quam in summo Graevio, in meam invidiam magis, quam in ejus laudem, praedicant, sed aemulari quoque me conatum fuisse, si per hostes acerbissimos tam felici mihi esse licuisset. Numquam enim, quod sciam, primus quemquam lacessere fui ausus; aut lacessitus, nebulonum ritu, famam alicujus arrosi. Sed diversa plane fuit summi illius Viri per omnem ejus vitam, & mea sors. Ille ex longinquis regionibus in hanc urbem arcessitus, nullis factionibus immixtus, mira commoditate & obsequio omnes sibi facile conciliabat. Ego in hac urbe natus, Patre, qui difficillimis temporibus, frendentibus & obnitentibus factiosissimis hominibus, Academiae & Ecclesiae admotus, omni genere injuriarum & contumeliarum vexatus, nulla mansuetudine, nulla patientia odium, quod huc veniens experiebatur, vincere potuit: sed tamen qui nullis umquam adversariorum minis aut machinis expugnatus, nulla in concertatione manus victas dare coactus, continuis certaminibus & calumniis atrocissimis exhaustus & fatigatus, ante

diem

diem laboriosam vitam finivit; ex cujus bonis praecipuum nihil tuli, nisi odii paterni haereditatem, quod in primis auctum & accensum fuit, ubi acriori me juventutis calore ferventem, & non ad desidiam, sed impigrum laborem ferri viderent. Si ignavia & socordia obsolescere Burmannianum nomen passus fuissem, si in turba latere placuisset, solo contemtu inimicorum defungi mihi licuisset. Sed simul ac protractus in Academicam lucem, non sponte, sed diu multumque a Celeberrimo Graevio, certissimo Patris mei viventis amico, & memoriae ejus studiosissimo, (qui id agi noverat, ut sibi, prae aetate sensim deficienti, non tam gratus Collega adponeretur) persuasus & expugnatus, opinionem multorum, qui me non responsurum Patronorum meorum spei jactaverant, fefelli, statim conviciis, maledictis & libellis famosis adpetitus fui. Omnia, quae publice privatimque a me magna, id unum fateor, pro ingenio meo libertate, sed nulla umquam acerbitate, dicebantur vel scribebantur, malignis sermonibus etiam ab iis, qui se amicos fingebant, carpebantur, & quae in hominem procacis linguae, sacrorum & legum contemptorem, invidia comminisci poterat, vibrabantur; & in similem Ciceroni casum & fraudem (de qua ille cum Paeto suo agit lib. IX. Ep. 16) incidisse me videbam. Ego his omnibus surdas opponere aures, solii muneris administrationi incumbens, cujus nullas umquam partes (infensissimos provoco hostes) neglexi, sed summa religione & adsiduitate obii, hoc semper intendens, ut quoniam ad eruditionem Graevianae parem adspirare me non posse viderem, industriae saltem & diligentiae laudem reportarem. In domesticis praeterea scholis, & publicis concionibus (fateor hoc quoque lubens) saepe acerbandi illius odii caussas praebui, quod non tralatitia instituendi via incedens velificari communi corruptelae vellem, & juvenes per prona & facilia compendia studia sua festinare, docuerim. Semper enim aperte, & sine ulla dissimulatione professus fui arduum & difficile ad doctrinam esse iter, ad quod conficiendum tempore longo sudandum, & labore summo esset connitendum. Decipere incautos adolescentes, & circumforaneis Agyrtis esse pejores, qui facilitatem literarum jactant; pecuniam modo discipulorum captare, qui, intra exigui temporis spatium, se ad eruditionem adolescentes perducere posse promittunt. Haec si crimina sunt, habeo socios omnium temporum summos Viros & Literatorum Principes, quos per omnem quoque vitam a ludimagistris & semidoctis esse vexatos, in facili esset ostendere. Solus vero hanc a me culpam gravissimus, quem nunc edo, Petronius deprecabitur. Sed his omnibus accessit implacabilis & dura Theologorum quorumdam cohors, qui cum internecino odio Patrem meum prosecuti essent, & tandem media aetate excarnificatum confecissent, me dolebant vindicem paterni nominis tam acrem exsurgere. Scilicet optimae indolis adolescentem me praedicassent, si aequo animo passus fuissem, a vilissimo & atro homine impietatis crimen Patri meo impune intentari; si, me vivente & vidente, plebejus aliquis concionator, qui publice dicendi & scribendi licentia ad lacerandos insontes abutitur, insultaret cineribus & ossibus parentis. Non ita degenerem animum gerere me fateor, & si id vitium sit, fateor quoque, me eo carere nolle, sed quamdiu sanguis & vires sufficiant, promitto me meam Patrisque innocentiam contra quoscumque calumniatores propugnaturum; & cum mihi conscius sim, nullam umquam a me profectam esse in aliquem injuriam, tranquillo animo & serena mente, omnia quae in me, meumque nomen torquentur tela, repulsurum, & pietatem in Parentem omnibus aliis officiis, quae me reliquis hominibus obligare possunt, praepositurum. Imo, si irritare pergant, ex

actis & commentariis domesticis, quos diligentissime confecit Parens, omnes odiorum caussas & origines, & ingentia sacri illius ordinis flagitia universo orbi, quicumque demum me casus maneat, expositurum polliceor. Neque Patri solum defuncto, si quis manibus est sensus, talem probare me contendam, sed, cujus memoria post paternam mihi prima semper erit, summo quoque Graevio, qui me puerum decennem, Patre orbatum, suscepit, sua manu & lingua formavit, contra inficetos Momos, qui vivo non pepercerunt modo, sed adulati fuerunt, idem officium praestabo. Non impune feret, quisquis ille fuerit Gorallus, qui tanto Viro nihil animi insignem illam lenitatem, qua vivens excellebat, prodesse cupit, qui omnia ejus merita in rempubl. literariam deprimere sacrilego ore conatur; qui nihil illum fere memoria dignum in literis elaborasse, sed libellos quosdam tantum raros, & in his oris non obvios collegisse, & editos dedicationibus ornasse, ut rem inde faceret, non erubescit mentiri, ipse Typographorum mercenarius, & qui omne, unde vivit, minime ingenuae operae acceptum referre potest; qui in Ephemeridibus suis, ea tantum mente, ut quaestum faciat & famae suae fundamenta maximorum virorum ruinis superstruat, confectis, censorium opus in omnes exercet, & doctissimos quosque viros Grammaticorum & Pedantum(venia sit voci)nomine semper appellare consuevit. An hoc quoque ad me minime pertinere, & me quaerere odiorum semina jactabunt invidi? & inde animum meum in convicia promptum & cinctoriam mentem exprobrabunt? an nullius gravioris dicti gratiam mihi facient, qui tamdiu hanc impotentiam in Gallulo, qui ad nostrum litus ejectus, & Batava munificentia recreatus, illos, quorum sinu fovetur, quotidie mordet & lacerat, tolerarunt? an patientur sua libertate abuti extraneum, qui paterna disciplina ejurata, ad sectam, quae nulli fere fores opponit, se ideo contulit, ut de sanctissimis religionis capitibus, absurda quaeque & impia impune in vulgus efferret? An me intolerabilis procaciae virum existimare non desistent, si luce meridiana manifestius ostendero, nullum esse alicujus nominis Eruditum, non in Belgio solum, sed in Gallia, Britannia, Germania & ubique fere, quem non ille Theonino dente adroserit, & quocum non manus conseruerit. Si denique demonstravero eumdem Gallulum foede, dum viveret, Graevio, & Jano Brouckhusio, Viro Fratris in loco mihi semper dilecto, adulatum, quamprimum animam reddiderint, insanum & stolidum in modum cadavera eorum involasse; &, ut amicis familiaribus caussam vilis & degeneris hujus odii, in Brouckhusium praesertim, probaret, praetexuisse maledictis titulum ridendum; Quod scilicet Brouckhusius, ultimis vitae temporibus in laudes Doctorum Virorum pronior (quod miratur etiam in Bibliotheca selecta, ille omnes carpere solitus Gorallus) Burmannum & Hoogstratanum indignis praeconiis extulerit. O ignavum pecus! aequis oculis aspicere non potes, has judicii Brouckhusiani & voluntatis erga nos amicae testificationes, quae nobis, etsi ipsas laudes pro modestia non adgnoscamus, sunt gratissimae, & qui ab uno Brouckhusio, quam a centum Gorallis, praedicari malumus. Sed dolebas te praeteritum, & qui toties ejus favorem frustra captaveras, non ferre poteras judicio suo frui hominem minime ineptum. Sed faxo, si manes & cineres revellere pergas, scias, quid de te & Parrhasianorum tuorum stoliditate & ferocia Vir ille senserit. Lineas enim jam duxerat, ad quas opusculum elaborasset, si otium & valetudo ipsi contigisset, quo perlecto, summo cum rubore (si modo erubescere possis) vidisses, quam misere & maligne de Poëtis judicaveris. Has schedulas, mihi ante mortem commissas, diligenter

ter servo, neque semper literato orbi invidebo. Interim ne pergas in literis nostris, ad quarum ne principia quidem attigisti, ferocire, & ex lexicis & thesauris consarcinatis notis veteres Scriptores conspurcare, monere te placet, cautius Poëtas tractes, &, ut jam ineptas & compilatas explicationes praeteream, saltem ab emendandis verbis Auctorum manum contineas, antequam te ludimagistro in disciplinam tradideris, qui syllabarum modum te edoceat: nam hunc edoctus non poteris dubitare, an in Elegiae, quam tu falso Albinovano adscribis, in Maecenatis obitum, versu 41. sit rescribendum

Illum piscosi viderunt vada Pelori.

Neque si prosodiam Smetii inspicere tibi catenati in ergastulo tuo labores permisissent, in Severi Aetna vers 280, pro

Unde repente quies, & multo foedere pax sit,

libentius legeres, *& inito foedere*. Neque, si legisses umquam in eclogis Virgilii illum versiculum

Namque canebat uti magnum per inane &c.

tu pro imperio jussisses operas exturbare voculam *ubi* in versu Corneliano 350: nec in ipso textu ignorantiae tuae exemplum signasses, edendo

Sparsâ liquore manus sacros uti ventilat ignes.

Non indulgeres quoque incertae admodum conjecturae, ad Albinovani versum 388 corruptissimum, a quo caute manum abstinuit Heinsius, qui nullum dedecus censebat, non omnia sanare se posse ulcera, & *Apulum* urbem Daciae ibi intelligi suspicareris; si modo a Ptolemaeo, quem ipse adducis, Ἄπουλον dici, & ideo mediam syllabam producendam esse, si ulla tibi Prosodiae ratio esset, vidisses; sed haec leviora, & Grammaticis, qui circa res minutas insaniunt, tu majoribus destrictus Philosophus & Theologus, relinquenda clamabis. Sed quis cogit, quaeso, te sublime illud ingenium ad Grammaticas & Poëticas ineptias demittere? an vero id agis, ut cirratis tuis persuadeas, te magno illi Grotio, & paucis aliis Heroibus, qui in omnium disciplinarum partibus versati miraculo esse meruerunt, comparandum variae eruditionis opibus esse. Sed hi, ingenti literarum flumine inundati, opus illud adgressi, tu ex Lexicis & Thesauris. (quia, ut inter tuos jactas, *haec sacra aliter non constant*) non ex ipsis antiquitatis fontibus, rivos tuos deducis; Tu Poëtas Graecos & Romanos tractas, antiqui temporis, ejusque consuetudinum & rituum plane rudis. Quod ne me temere affirmare credas, nunc breviter, forte alias id planius demonstraturus, ostendam. Ad Albinovani versum 297 frigus Poetae, male saepe a te accepto, objicis, alieno quoque loco disticha posita, vitio furoris Poetici, notas, & vocem *aliquis*, ut bilem scilicet moveres Grammaticis, de Livia vel Antonia exponis. Unde tibi vero tam elegans nota, nisi ex crassissima ignorantia moris Romani? & quia nesciebas quinam hi Drusi *comites* essent, quos tu funus prosequentes fingis; cum vel pueri norint, *Comites* esse cohortem illam amicorum, qui Imperatores in Provinciis comitabantur, & qui nunc, exstincto Druso, squallebant, & corpus, in urbem jam ex Germania ferri institutum, piis lacrymis prosequebantur. Hanc *Comitum* appellationem, si operose tibi nunc probarem, te ipso putidior essem. Sed ut discas etiam, quam male leges tuas in explicandis auctoribus, quas ipse in Artis criticae Part. 1. cap. 1. §. 11. sanxisti, observes, relege, quaeso, quae in Parrhasianis tuis pagin. 12 in Virgilio immerito culpas: docuisti enim respiciendam semper in exponendis scriptoribus

bus, consuetudinem temporum, quibus scripserunt, & recte quidem. Sed an ergo latere tibi debebat, apud omnes superstitiosae religioni addictas gentes, nihil magis pium & religiosum habitum fuisse, quam interfectorum manibus parentare, & vindictam sanguine hostili, si copia esset, sin minus servorum aliquot, aut vilium capitum peragere. Hoc nulli Tyroni ignotum, & millibus, non ex Poetis modo, sed Historicis gravissimis exemplis a viris doctis demonstratum, nonne aperte ostendit, hoc quoque titulo *Pium* fuisse Aeneam censendum, qui captivo sanguine, ex persuasionis communis ritu, umbras placat? nihil hic crudele, nihil barbarum commisit Aeneas, nisi & Alexandrum, qui ad tumulum Patris plurimos occidit, nisi ipsum Augustum, qui ad aram D. Julio exstructam trecentos ex dedititiis hostiarum more mactavit, teste Suetonio cap. xv. (sed qui modum in numero excessit, & crudelius agere visus, quia dedititios, quibus parcere moris erat, occidit) nisi infinitos, qui ita manibus litarunt, eadem sub caussa obruere velis: rectius ergo ipsam superstitionem, & crudelia illa sacra, Romanis ab antiquioribus tradita, exemplo Tertulliani lib. de Spectacul cap. 12. quam Poetam, qui decorum optime servat, & nihil Romanis inusitatum poemati suo inseruit, acerbo tuo calamo notasses. An ignorare tantum Theologum decebat, ideo praecipue Christum & Apostolos tanto studio vindictae cupiditatem, qua nulla blandior animi adfectio, & quae gentilibus non modo alti animi argumentum, sed praecipuae pietatis opus videbatur, ex hominum mentibus eradicare, & persuasionem hanc, quae totum orbem pervaserat, delere ex pectoribus mortalium conatos fuisse? praeterea an Romanis hoc tam triste & saevum videri poterat, qui omnibus Triumphis innumeram captivorum turbam, & ipsos Reges & Duces victos, postquam traducti per ora populi fuerant, trucidari, & ut victimas immolari, summa cum alacritate & gaudio spectare consueverat? Nonne pudor est, haec, pueris etiam notissima, tanto censori Poetarum ignorari? Sed quod omnibus probabit, te nihil curare ipsas, quas dixisti leges, eodem illo loco artis Criticae, quo illas tulisti, violas, dum Matthaei verba ex cap. VIII. vers 12. (non 22 ut tu citas) ex hodierno more illustras, & coenas veterum, ut nunc, noctu sumtas (quod a te probatum videre vellem) audacter adfirmas, & deinde de voce ἐπιούσιος agens, illius vim ab extraordinaria Romanorum Imperatorum liberalitate, de qua Christum cogitasse quis sanus adfirmabit? arcessis. Sed missum te faciamus, neque, Praefationem nos scribere, non libellum cogitantes, quid in Historiae priscae cognitione profligaveris, cum id in se susceperit celeberrimus Perisonius, quem tu quoque ut Grammaticum, superbe tractasti, neque etiam quanta tibi Orientis linguarum & sacrae Geographiae sit peritia, quam princeps in his literis Clarissimus Rhenferdius tibi falsam jactationem eripere jam coepit, nunc subnectam; alias forte literato orbi, pro viribus meis, tua merita in rempublicam literariam producturus. Campum tibi jam latum aperiri vides, in quem maledicentia & obtrectatio tua exspatiari posset, & Bibliothecae tuae, si Petronium nostrum recensere volueris, largam materiem natam; qua nos quoque summis Viris, quos quotidie detrectas, adjungas. Non deerunt in nostris notis, non in hac praefatione, in quae dentem tuum figas, cave modo ne solido impingas. Sin vero amice monere errantem, si humaniter memoriae, vel etiam festinationis, qua saepe ablatum me non accurate satis quaedam efferre, lubens fateor & sponte agnosco, vitia ostenderis; si a Viris, quos suspicio & veneror, lacerandis, manum abstineas, me inter primos, qui diligentiam & labores

labores tuos laudant, habebis. Nihil fere post haec, quod Te, Amice Lector, scire interest, superesse puto: nam de nostris notis aut labore Petronio impenso, malo alios existimare. Nollem tamen Te ignorare, Lector, in adornanda hac editione maxime adjutum & sublevatum me fuisse opera Juvenis, eruditionis singularis laude & modestiae rarae florentis Arnoldi Drakenborchii; qui cum socio, egregio quoque & optimae spei adolescente, Joanne Watero, Typographi nostri filio, in recensendis & disponendis notis & commentationibus aliorum, in Indice Gonsalii locupletando & emendando, molestissimas in se partes susceperunt. Alterum praeterea, ne quis editionem hanc non integram putet, quod moneam, superest: nimirum omissa studio & certo judicio esse omnia illa carmina, quae vulgo catalecta Petronii a Viris doctis appellantur, & quae plerisque editionibus subjecta leguntur. Ad hoc duae nos potissimum rationes impulerunt, cum quod nullum certum exstet argumentum, quo a Petronio quaedam ex illis conscripta esse, probari posset; tum quod nobis consilium sit, si aetatem & vires Deus dederit, singulari volumine illa non modo edere, quae publicata sunt, sed ipsa Catalecta Pithoei & Scaligeri nova accessione ineditorum epigrammatum & carminum, quorum ingentem copiam in scriniis Heinsianis repperi, locupletare, & omnia illa in certa capita, ut majori harum Poeticarum elegantiarum studiosis usui esse possint, diuisa edere. Quod ideo praemonendum duxi, quia jam malignam & calumniae atrae plenam famam differri audio, me ante aliter constituisse, sed nunc ab obscaenis & liberis carminibus, quae plurima in hac farragine occurrunt, ideo manum abstinere, ne sinistros & parum secundos calumniatorum sermones alam & augeam. imo scurras quosdam mendacissimos jactare accepi, plurima me primis hujus editionis paginis, jam a tribus fere annis excudi coeptis, commisisse, quae nunc mutari jusserim. Quas meras esse calumnias, ipse ille, qui Typographo nostro in emendandis operarum erroribus laborem suum locavit, & qui calumniatoribus notissimis ab intimis est consiliis, testari poterit. Omnes etiam facile deprehendent mendacii vanitatem librarii negotiatores, ad quos Petronius deferetur, qui si vel unicam paginam incisam, inductam vel mutilatam exhibere poterunt, me his ipsis calumniatoribus magis detestandum esse sponte adgnoscam. Ignorare ingenium meum tales oportet, quasi tam parum constantis animi essem, ut si quid liberius tum a me scriptum fuisset, nunc puerili metu, propter insanos inimicorum in me impetus, iterum illud inducerem aut abolerem. Quaecumque, non hoc modo in libro, sed alias, scripsi & publicavi, fremant licet & arrodant illa maligni, nondum scripsisse poenitet, nisi in quibus vel sponte mea resipiscens, vel amice monitus errasse me comperiam. Non etiam, quodcumque fuerit, edendi Catalecta illa consilium eam ob caussam abjiciam, quia lascivioris argumenti carmina quam plurima illis comprehendantur, quae jam ante a Scaligero, at quo Viro! & aliis sine ulla criminatione honestissimi cujusque fuere producta, & quae Censores illos domi tacitos avidius, quam ipsam literatorum nationem, quae quotidie illa versat, devorare credo. Solae possent retardare haec, quae promitto, occupationes, quibus premor, publicae, & curae aliis studiis forte addicendae. Sed hoc polliceri possum, etsi triste illud supercilium, quod Gorallus ille in praefatione ad Albinovani & Severi carmina ostentat, non sim exhibiturus, me tamen similes ejus notis numquam compilaturum, nec quae ad unumquemque Scriptorem, si modo eadem verba occurrant, possunt allini; vel in quovis lexico reperiri, singulis paginis obtrusurum

rum

rum; quod in praefatione, & Bibliotheca selecta, qua veritate se cavisse jactet, Spudaeum consulat rogo, qui si hoc agendum esset, planius per omnem ejus commentarium hoc explicare facile posset: Quod si aliis rigidioris & exercitati vultus Paedagogis, neque hi in Petronium labores placeant, neque ea, quae deinceps sum producturus, sed omnia illa recte & ex animo damnanda censeant, ne legant, moneo; imo ne oculos contaminent, non Petronium modo & haec catalecta, sed nullum Veterum Poëtarum sibi parent, & ne invitis forte spurci aliquid offeratur, sciant, a me nullum, qui hoc fastidium prae se ferat, tali munere in fraudem deductum iri. Tu, Lector, qui sapis, & lepidis his & utilibus simul libellis caperis, fruere, & vale.

* * * * * *

SECUNDA PARTE CONTINENTUR

Jani Dousæ praecidanea. pag. 1.
Gonsalii de Salas commenta. 63.
Sambuci praefatio & vita Petronii. 215.
Tornaesii praefatio. 252.
Lilius Gregorius Gyraldus de Petronii vita. 252.
P. Guirandi Alosiani Epistola ad Arnaudum 253.
Ex Roberti Titii praelectione superiori Epistolae opponenda. 253.
Patissonii praefatio. 254.
De Petronio & ejus scriptis veteres auctorum loci. 254.
Petri Danielis praefatio. 256.
Claudii Bineti praefatio. 257.
Goldasti prolegomena. 257.
Joannis a Wouweren dedicatio Josepho Scaligero. 267.
Ejusdem praefatio. 268.
Ejusdem praefatio in observationes variorum a se digestas. 269.
Barthii epistola ad Goldastum. 269.
Lotichii vita Petronii. 269.
Michaelis Casparis Lundorpii ΟΜΟΛΟΓΟΥΜΕΝΑ· 270.
Testimonia in Lundorpianis omissa. 277.
Casparis Barthii dissertatio de Petronio. 281.
Gonsalii de Salas praeludia. 286.
Praefatio Hadrianidae, male Bourdelotio adscripta. 301.
Patavina praefatio. 305.
Blaeuii Epist. ad Principem Condaeum. 306.
Joannis Lucii Epistola ad Blaeuios. 307.
Jo. Caji Tilebomeni (id est Jacobi Mentelii) judicium de Fragmento Traguriano. 308.
Joh. Chr. Wagenseilii dissertatio de cena Trimalcionis. 309.
Hadriani Valesii dissertatio de cena Trimalcionis. 317.
Marini Statilei Responsio ad superiores dissertationes. 324.
——— ——— Apologi ad patres conscriptos reipub. literariae. 342.
Jo. Schefferi dissertatio de Fragmenti Traguriani vero auctore. 356.
Tho. Reinesii dedicatio. 359.
——— ——— praefatio. 361.
Epistolae variorum de Fragmento Traguriano ad Chr. Arnoldum. 364.
Joannis Boschii praefatio. 368.

INDICES TRES.

I. Omnium vocum & locutionum Petronianarum.
II. Rerum & verborum, quae in notis explicantur.
III. Auctorum, in notis emendatorum aut explicatorum.

T. PETRON.

TITI PETRONII ARBITRI, EQUITIS ROMANI, SATYRICÔN.

T. PETRONII ARBITRI.] Ita legit Lambinus Comment. ad Lucret. lib. 4. in vulgatis quibusdam editionibus legitur C. PETRONII ARBITRI; apud Scaligerum in Catalect. C. PETRONII ARBITRI AFRANII. Just. Lipsius ad lib. 16. Annal. Tacit. c. 18. *De C. Petronio*] *Quem viri docti eum censent, cujus fragmenta hodie purissimæ impuritatis. De quo etiam delibero: sicut & de prænomine, quod apud Plinium lib. 37. cap. 2.* TITUS *est, itemque Plutarchum.* Lambinianam lectionem, ut veriorem, comprobat atque confirmat Dn. Goldastus. Porro de Petronio scribit Scaliger in Priapeia diversor. Poetar. *Scripserunt hujus argumenti poëmatia plures veterum, Catullus, Tibullus, Ovidius, Petronius Arbiter, alii. Itaque ex illorum Epigrammatis totus hic liber concinnatus est, & conflatus ab eo, qui Epigramma libro præposuit*, &c. *Sane Petronium hujusce argumenti & nominis quadam lusisse auctor Sidonius:*

Et te Massiliensium per hortos
Sacri stipitis, Arbiter, colonum
Hellespontiaco parem Priapo. ERH.

Satyricon.] Quale sit hoc scribendi genus, Fabius sic expressit: SATYRA *quidem tota nostra est: in qua primus insignem laudem adeptus est Lucilius, qui quosdam ita deditos sibi adhuc habet amatores, ut eum non ejusdem modo operis auctoribus, sed omnibus Poetis præferre non dubitent. Ego quantum ab illis, tantum ab Horatio dissentio, qui Lucilium fluere lutulentum, & esse aliquid, quod tollere possis, putat. Nam & eruditio in eo mira & libertas, atque inde acerbitas, & abunde salis. Multo est tersior, ac purus magis Horatius, & ad notandos hominum mores præcipuus. Alterum illud est, & prius Satyræ genus, quod non sola carminum varietate mixtum condidit Terentius Varro, vir Romanorum eruditissimus.* Hactenus M. Fabius. Hujus est generis hic liber, itemque Martiani septem artes, quarum in veteribus plerisque membranis titulus est, *Martiani Minei Felicis Capellæ Afri Carthaginensis Satyricôn lib.* VII. *de nuptiis Philologiæ. lib.* II. Sed & ipse sub finem libri sic canit:

Habes senilem Martiane fabulam,
Miscella lusit quam lucernis fæmina
Satyra Pelasgo, dum docere nititur
Artes creagris vix amicas Atticis.

Tractum est hoc nomen à Satyra cibi, vel ut Acron ait, lancis genere ex variis rebus condito: à quo & *per Satyram aliquid dici* vel *fieri* veteres usurparunt: quod & Diomedes latius persequitur lib. III. Cæterum quod Fabius ait de Satyris Varronis, ad Menippeas pertinet, de quibus est & hic Ciceronis locus lib. 1. Acad. quæst. sub persona ipsius Varronis: *Et tamen in illis veteribus nostris, quæ, Menippum imitati, non interpretati, quadam hilaritate conspersimus, multa admixta ex intima philosophia, multa Dialectice dicta, quæ quo facilius minus docti intelligerent, jucunditate quadam ad legendum invitati*, &c. Ex his etiam apparet, falli potuisse eos, qui inter veterum poëtarum carmina passim retulerunt quæcumque ex Menippeis Varronis à veteribus adducta sunt, frustraque alios tentare omnia omnino ad poëtices normam exigere. P. PITH. Quale sit hoc scribendi genus Fabius expressit lib. 10. Institut. & sic docet Diomedes lib. 3. *Satyra dicitur carmen apud Romanos, nunc* (for. non) *quidem apud Græcos maledicum, & ad carpenda hominum vitia Archæa comœdia charactere compositum, quales scripserunt Lucilius & Horatius & Persius; & olim carmen, quod ex variis poematibus constabat, Satyra vocabatur, quales scripserunt Pacuvius & Ennius. Satyra autem dicta sive à satyris, quod similiter in hoc carmine ridicula res pudendaque dicuntur, quæ velut à Satyris proferuntur, & fiunt; sive à satyra lance, quæ referta variis multisque primitiis in sacris discordes* (for. *Cereris*) *inferebatur, & à copia & à saturitate rei satyra vocabatur, cujus generis lancium & Virgilius in Georgicis meminit, cum hoc modo dicit;*

Lancibus & pandis fumantia reddimus exta,
Et ——— *lancesque & liba feremus;*

Sive à quodam genere farciminis, quod multis rebus refertum satyram Varro vocitat. Est autem hoc positum in lib. 2. Plautinarum quæstionum; Satyra est uva passa & polenta & nuclei pini ex mulso consparsi: ad hæc alii addunt & de (for. e) *malo punico grana. Alii autem dictam putant à Lege Satyra, quæ uno rogatu multa simul comprehendat, quod scilicet satyrâ carmina multa simul & poemata comprehenduntur, cujus Legis Lucilius meminit in primo; Per satyram ædilem factum, qui legibus solvat. & Salustius in Jugurtha; Deinde quasi per Satyram sententiis exquisitis in deditionem accipitur.* P. DANIEL. *Satyra dicitur genus lancis, id est, discus vel clarnus, multis ac variis frugum generibus plena, quæ sacrificiis Veneris consuevit inferri, dicta à saturitate, id est, abundantia, vel eo, quod sit plena conviciis & reprehensionibus hominum, & nulli parcat.* Hæc Sxbius Janens vetus Persii Interpres, quem in membrana scriptum nobis ex copi & festivalua Biblio-

CAPUT I.

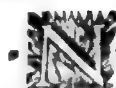um alio genere furiarum declamatores inquietantur? qui clamant:

a ENCOLPIUS.

bliotheca nobilissimus simul & eruditissimus Goldastus commodavit. *Satyricon appellatur, in quo quasi per Satyram varia argumenta vario ac multiplici stili genere pertractantur, cujusmodi sunt Petronii Arbitri, Marciani Capella, & Boëtii de Consolatione Philosophica libelli:* ut scribit Scioppius præfat. in Element. Philosoph. Stoic. moral. Sidonius Apollinaris lib. 8. epist. 11. *Nunc flammant Satyra* --- & lib. 1. epist. ult. *Paonius exarsit, cui Satyricus ille morsum dentis ignita impresserat.* Ennius Satyr. lib. 3.

Enni Poeta salve, qui mortalibus
Versus propinas flammeos medullitus,

Id est, mordaces & satyricos. Sisenna lib. 2. *Non dignus, in quem debeam satyram calente vi adingerere.* Interpres Juvenal. *Lucernam dicit, quia Satyrici ad omnium vitia quasi lucernam admovent, & ut adurant, & ut ostendant crimina.* &c.

Hæc Savaro Notis in Sidon. lib. 8. epist. 11. *Petronii libellus mera est satura Varroniana, ut suo loco dictum. ipse tamen Saturicum sive Satiricum maluit inscribere: quomodo Commentarium dicitur pro Commentario libro; Apologeticus pro Apologetico libro. At qui Satyricon titulum Petronii reliquiis imposuerunt, ii sine dubio Græcam vocis Satira originem spectabant; cujus rei nunquam auctori venisse in mentem pro certo habeo:* verba sunt Casauboni de Satyra lib. 2. cap. 4. fin. *Petronius Arbiter cur opusculum suum, quo Neronis & aliorum Procerum flagitia horrenda, non minore flagitio publicavit, Satiricum potius, quam Satyram, inscribere maluerit, frustra fortasse quæsierimus: neque est tanti:* ut ait idem lib. 2. c. 2. in fin. In hoc Satiricon epigrammate lusit quidam Julius, quod exstat in prolegomenis. ERH.

Num alio genere furiarum] multa videntur decsse. hæc, quæ initio posita sunt, declamationis sunt fragmenta. SAMBUC. Eadem ferè reperies apud Tacitum in Dialog. de Clar. Oratorib. Plinium in Panegyr. Fabium lib. 2. cap. 10. & lib. 1. cap. 12. BONG. *Contra delicatos lectores Petronius in primo Satyrarum, & Persius in illa Satyra; Nempe hoc assidue, & Plinius lib. 2. Ep. 19.* Ex vet. Grammatico P. DANIEL. A nocturnis lemuribus & Empusis traductum. Sallustius; *animus impurus, Diis hominibusque infestus neque vigiliis, neque quietibus sedari poterat.* Egesippus lib. 1. cap. VII. *tanti sceleris immanitas mentem exulcerabat, non somnus oculis, non quies animo dabatur.* Vide D. Hieron. in vita Joan. Mon. Horat. Epod. v. & ejus Comment. Suet. Neron. XXXIV. Ovid. in Ibin. BARTH. Vide eundem lib. XXV. Adv. c. X. Vetus Parisiensis, uti & Sambuci, *Cùm.* PATISS. Scripti constanter cum prima editione, *cum alio.* opinor *Tum* fuisse. Nimirum videntur complura præcessisse, quibus caussidicos & rabulas forenses exagitabat Petronius, à quibus nunc transit ad declamatores, in quos falsè ludit Antonius Julianus Rhetor apud A. Gellium, l. IX. c. XV. Noct. Attic. id prætertim festive ab illo ibi dictum in juvenem incondite controversias declamantem, *Hic juvenis sine controversia disertus est.* HEINS. *Cum alio genere* Manuscripti codices. Nob. Nicolaus Heinsius legit, *Tum alio genere:* Pars enim est Encolpianæ declamationis, in porticu habitæ, in qua videntur præcessisse nonnulla in caussidicos illorum temporum ac oratores dicta, à quorum vitiis carpendis se continuisse nostrum, ex proposito hoc agentem, ut cujuscumque ordinis ac professionis hominum peccata tangat, non fit verisimile. BOSCH. Ego prætuli interrogationem *Num*, quæ & orationi elegantiam confert, & ostendit simul alia præcessisse, ut rectè vidit *de Salas:* Sed nimis eum subtilem fuisse puto in explicandis verbis *alio genere furiarum*, quibus Tisiphonen intelligi vult; cum furiæ hic insaniam, & ejus omnia genera, quibus agitantur homines, notent. Ita *Furias doloris* Ovid. VI. Metam. v. 595. *Scelerum.* Virg. l. III. Æn. v. 331. & infinita talia apud Poetas, qui omnem vehementiorem animi impetum, qui homines extra se quasi ponit, Furiarum agitationi adscribunt: Unde & *justas furias* Maro dixit l. VIII. Æn. v. 494. quas postea vocat *justum dolorem.* BURM.

Furiarum] *Furiis agitari* dicuntur, & qui nihil ordine faciunt, & qui flagitiorum conscientia parum apud se sunt. Festivissimum est hoc, quod in Græcis Epigrammatis dicitur, quosdam non jam à Musis, sed à Furiis potius agitari. Sunt enim, ut ille dicit, [illegible] De *Furiis* impiorum eleganter scribit Cicero pro S. Roscio Amerino, in Pisonem, & 1. lib. de Legib. Unde toties Plutarch. [illegible]: &, [illegible]. Heliodorus Æthiopic. α. [illegible] Euripid. Iphigenia in Tauris; [illegible]. Ovid. eleganter lib. 10. Metamorph. de Myrrha, & Suetonius Nerone. BRASSIC.

Declamatores.] Qui forenses actiones meditantur, caussisque fictis se exercent. GLOSS. De Advocatorum degenere genere vid. Auctor. Dialog. de Oratoribus, & Plin. lib. 2. epist. 3. & Ammianum Marcellinum. DELB. *Declamatio judiciorum imago.* Quintil. lib. 1. cap. X. *Forensium actionum meditatio.* lib. IV. cap. 11. Eumenius Rhetor pro restaur. Sch. c. 2. *Neque enim tantum me aut negligentia aut confidentia tenet, ut nesciam, quanta sit inter hanc aciem fori & nostra illa secreta studiorum exercitia diversitas. Ibi armantur ingenia, hic præliantur; ibi prælusio, hic pugna committitur.* Seneca lib. III. Exc. Contr. Præf. *Ita arbitratum est, scholam quasi ludum, forum quasi arenam esse.* Accessere ad hoc exercitationis genus personæ principes. Suetonius Nerone cap. X. Spartian. Severo c. 1. Capitolinus Gordiano c. 3. *In Athenæo controversias declamavit*

mant: Hæc vulnera pro libertate publica excepi, hunc oculum pro vobis impendi: date mihi ducem, qui me ducat ad liberos meos, nam ſucciſi poplites

mnit. Cicero I. Tuſcul. Quæſt. cap. 4. *Declamitabam cauſſas.* lib. IX. ad Pætum Ep. 16. *Hirtium & Dolabellam dicendi diſcipulos habeo, cœnandi magiſtros. Puto te audiſſe, illos apud me declamare, me apud illos cœnare.* hos innuit Seneca Controverſ. procem. l. I. *Potuiſſem audiſſe* (Ciceronem) *in illo atriolo, in quo duos grandes prætextatos ait ſecum declamare ſolitos.* cujus indicium fecit Suetonius libr. de Claris Rhetor. Cicero Bruto: *Commentabar declamitans cum M. Piſone, aut cum aliquo quotidie.* hinc *quotidiana declamatio.* l. XVI. ep. XXI. Et *quotidiana* ſunt commentarii puerorum, in quos ea, quæ aliis declamantibus laudata erant, regerebant, ut ait Quintil. libr. II. Colloquiis priſcis: *βιβλίον ἐλαβον, ἔγραψα καθημερινά.* Sero declamandi exercitatio ad Romanos venit, prorſus diverſum iter ad eloquentiam antiquitus. Auctor dialogi de Oratorib. Quintil. lib. II. c. IV. *Fictas ad imitationem fori materias apud Græcos dicere circa Demetrium Phalerea inſtitutum. Latinos dicendi præceptores extremis L. Craſſi temporibus cœpiſſe Cicero auctor.* Quem vide lib. III. de Orat. Suetonius de L. Plotio. *Cicero refert: Memoria teneo pueris nobis primum Latine docere cœpiſſe L. Plotium.* Ergo quæ circa Demetrii Phalerei tempora in ſcholis frequentari cœperunt exercitationes, poſtea Romanis Cicerone puero uſurpatæ, Cauſſæ ſeu Controverſiæ dictæ, Sen. Contr. l. I. Procem. *Declamabat Cicero non quales nunc controverſias dicimus, nec tales quidem, quales ante Ciceronem, quas Theſes vocabant. Hoc enim genus materiæ, quo nos exercemur, adeo novum eſt, ut nomen quoque novum ſit. Controverſias nos dicimus, Cicero cauſſas vocabat.* Nam veteres ex morali parte materias petebant, ut virtutum vitiorumque laudes & vituperia. Sueton. de claris Rhet. *interdum Græcorum ſcripta convertere, ac viros illuſtres laudare vel vituperare. Quædam ad uſum communis vitæ inſtituta tum utilia & neceſſaria, tum pernicioſa & ſupervacanea oſtendere. Quod genus Θέσεις & ἀνασκευὰς καὶ κατασκευὰς Græci vocant, donec ſenſim ad Controverſiam ventum eſt.* Dialog. de Oratorib. *Ad hæc efficienda veteres intelligebant opus eſſe, non ut fictis controverſiis linguam modo & vocem exercerent, ſed ut his artibus pectus implerent, in quibus de bonis & malis, de honeſto, de turpi diſputatur.* Seneca libr. 2. Controverſ. 10. *Declamabat Naſo controverſias ethicas.* Itaque aut ex morali parte, *veteres controverſiæ, aut ex hiſtoriis trahebantur, aut ex veritate ac re, ſi qua forte recens accidiſſent, eas Græci ὑποθέσεις vocabant.* Sueton. de claris Rhetor. Poſt ingenia faſtidire conſueta, diverſa à forenſibus cauſſis tractare, imo ad mera nugamenta deflecti; quo pertinet hæc Petronii indignatio. Ridet eandem inſaniam Quintil. multis locis. Syneſius περὶ ἐνυπνίων, & ejus Scholiaſtes. Hujus generis vero controverſiæ Senecæ, Quintiliani Declamationes, & paſſim apud Rhetores Græcos. Et quamvis recta declamandi ratio ita celebrata, ut pleriſque ad formandam eloquentiam videretur vel ſola ſufficere, Quintil. lib. II. c. X. tamen Craſſo & Domitio Cenſoribus ludum impudentiæ claudere juſſi ſunt. Auctor Dialogi de Oratoribus c. 35. S. C. forma apud Gellium lib. XV. cap. XI. Sueton. de claris Rhetor. Atque hæc illuſtrando huic loco, non rei. à WOUWEREN. Aſſidue enim in ſcholis Rhetorum auditores declamationibus cauſſiſque fictis exercebantur; quibus Rhetoribus hoc loco iraſcitur Petronius, quod miſſis neceſſariis inutilia conſectarentur, genuſque dicendi nimis pompoſum & turgidum, & à forenſi conſuetudine alienum affectarent. Juſtæ exercitationis uſum, utilitatem, neceſſitatem exponit Fabius, Juvenal. &c. Raderus ad Martial. lib. 10. epigr. 60. ERHARD.

Inquietantur] Balbus Catholic. *Inquietare, id eſt moleſtare, inquietum facere.* WEITZ. Id eſt, (ut verbo minus Latino explicem) circumamiciuntur. Sciopp. Element. Philoſoph. Stoic. moral. c. 132. ERH.

Hæc vulnera] Quintil. lib. 6. cap. I. à WOUWEREN. His verbis declamationes illas intelligit, quæ referebant candidatos, qui ambientes & prenſantes ſine tunica, vel certe ea diducta, oſtendebant vulnera & cicatrices in præliis acceptas, ut apparet ex Plutarchi Coriolano. Verba autem hæc ſolennia videntur fuiſſe. Cicer. pro Sext. cap. 10. *Subeunda pro patria pericula, vulnera excipienda, mortem oppetendam.* BURM.

Succiſi poplites] *vid. Merul. ad Enn. l. VIII. Ann. p. 476.* Ἰγνύα Heſychio, eſt τὸ τοῦ γόνατος ὄπισθεν μέρος, *poſterior genu pars*, qui Latinis *poples* dicitur. nam & ipſum eſſe oppoſitam genu partem ex his phraſibus patet: *Terga ferire ac poplites cædere: Contendere poplitem: Flexo poplite ſedere: duplicato poplite ad terram incidere: Submittere poplitem.* Item, *Defectus poples, Succiduus poples, Lapſus poples:* cui oppoſita, *Firmus poples, Tenſus poples.* Eſt enim ea pars nervoſa. Sic Plutarch. in Artaxerxe dicit Cyrum τὰς περὶ τὴν ἰγνύαν φλέβας ἀπορραγείσας cecidiſſe. Et in Galba, τυφθεὶς τὰς ἰγνύας ἔπεσε, *caſis poplitibus cecidit.* Hen. Stephanus Theſaur. Ling. Græc. indice. Gualterus Alexandreid. 3. v. 51.

— *Poblitibus* (ita mſc.) *ambo cecidere remiſſis.*

Severus Endeleichus Bucolic. v. 66.

Errat ſucciduo bucula poplite. WEITZ.

Sidon. carm. 5. *Pars poplite ſecto Mortis ad invidiam vivit*, — Savaro in Notis. ERH. Suſpicatur de Salas hic carpi Lucanum; ſed neque adhuc ſatis conſtat, an Panegyricum illud carmen Lucanum auctorem habeat: neque etiam locutio illa, *Succiſi poplites*, meretur centuram, quum & illa ſolennis in hac re ſit, & maxime milites in præliis ſtuderent adverſariis ſuccidere poplites. Ita Virgil. l. IX. Æn. v. 762.

Prin-

tes membra non sustinent. Hæc ipsa tolerabilia essent, si ad eloquentiam ituris viam facerent: nunc & rerum tumore, & sententiarum vanissimo

Principio Phalerim, & succiso poplite Cygen
Excipit.

Ovid. l. VIII. Metam. v. 363.

--- Trepidantem & terga parantem
Vertere, succiso liquerunt poplite nervi.

Dict. Cretens. l. III. c. 7. *Ingressus hostem complectitur, manu dextera poplitem succidens.* Quia autem tali vulnere inhabiles militiæ fiebant, hinc quoque desertoribus Cassius *crura & poplites incidit*, teste Volcat. Gallic. in ejus vita c. IV. BURM.

Hæc tolerabilia essent.] Eodem modo in Fragmento Traguriano. *Et hæc quidem tolerabilia erant, si non ferculum longe monstrosius effecisset, ut vel fame perire maluissemus.* BURM.

Ad eloquentiam ituris.] Infra c. 118. *Ceteri aut non viderunt viam, qua iretur ad carmen, aut visam timuerunt calcare.* Sueton. de illustribus Grammat. cap. 11. *Visus est peridoneus præceptor maxime ad poëticam tendentibus.* Porro *viam facerent*, id est, viam consequendæ eloquentiæ ostenderent. ERH.

Viam facerent.] Salvianus lib. I. de Gubernat. Dei; *Viam facinori sternens.* Plinius Panegyric. *Non instruendum illis iter ad bonam famam.* WEITZ.

Rerum tumore] Abundantia. GLOSS. De hac re diximus & in Salvianum nostrum, scriptorem optimum. Seneca lib. I. de Ira: 16. *Tumor est, nec corporibus vitiosi humoris copia intensis, morbus incrementum est, sed pestilens abundantia.* Et lib. 9. Declamation. *Qui tument, habent plus corporis.* Et Controversiar. 5. *Semper ad sanitatem proclivis est, qui potest detractione curari.* *Detractionem* autem ex placitis medicorum ἁμαρτῷ ἀφαίρεσιν vocat. Idem lib. 5. Controvers. 30. *Albutius dicebat, illas Latronis sententias magis esse tumidas, quam fortes.* Quintilian. in 2. putat *esse meliorem spem luxuriantis ingenii, quam immodice frugalis.* Deminuto enim non tam facile addas, quam nimio detraxeris. Nam & Aristoteles dixit: ἀπὸ μὲν τῆς ἕξεως ἐπὶ τὴν στέρησιν γίνονται μεταβολαί, ἀπὸ δὲ τῆς στερήσεως ἐπὶ τὴν ἕξιν ἀδύνατον. Cicero l. 4. ad Herennium: *Corporis bonam habitudinem tumor imitatur sæpe.* Certe fœcunditatem in ingeniis non damnant boni scriptores: maciem elevant, tumorem damnant. Nunc, quod ille canit,

Inter utrumque tene, & melius moderabere puppim.

BRASS. Alii *verborum tumore*. Simile in Seneca l. 2. de Benef. quamvis dissimili notione: *Quid opus arrogantia vultus, quid tumore verborum?* J. DOUS. F. Pessime mutant. Focas in vit. Virg. *Quis tantum eloquii potuisset ferre tumorem.* Seneca Pat. *tumor & abundantia Sermonis.* Quintilian. lib. 12. c. IV. *Itaque, ubi est necesse, etiam tumorem adfectamus.* Minut. Felix. *Sententiam non eloquentiæ tumore, sed rerum ipsarum soliditate libremus.* Fulgentius Myth. *nec immemor cujus verbosas fabulas propter scholaribus rudimentis tumidas ferulis gestaveram palmas.* BART. quem etiam vide l. XXV. Advers. c. X. Sublime dicendi genus etiam *grande* dicitur. Persio vero in vitio ponitur hæc vox, & orationis ideam non vere grandem denotat, sed vægrandem, id est, tumidam & falsa specie sublimitatis blandientem. quia enim apex facultatis dicendi, seu versu seu prosa, est magniloquentia, atque, ut Longinus ait, ἀκρότης καὶ ἐξοχή τις λόγων ἐστὶ τὰ ὕψη: ideo multi Petronii & Persii ætate, non quod magnarum virium sibi essent conscii, sed aviditate gloriæ eum characterem affectabant. Recte autem Quintilianus judicat, cum pronuntiat: *quo quisque ingenio minus valet, hoc se magis attollere & dilatare conari:* ut statura brevi in digitos eriguntur & plura infirmi minantur. Casaubon. Comment. in Persium. Ab hoc studio dicendi videtur Martialis carpere Mathonem caussidicum, qui suum studium referebat eo, non ut bene, sed ut belle diceret, quod quid sit, ostendit Persius Sat. I.

--- crimina rasis
Librat in antithetis: doctas posuisse figuras
Laudatur: bellum hoc: hoc bellum? ---

Bellum, inquit Pers. hoc putant Oratores, cum schemata oratoria & antitheta, figurasque oratorias & sententias ostentant, & nihil de caussa dicunt? non est bellum, non est. Idem factitabat Matho, qui conabatur belle dicere, artem Rhetoricam, & artis omnia lenocinia expromere, quod Martialis ait *belle* non bene fieri. *Dic aliquando* non *belle*, sed *bene*, de re nempe proposita, nec artem semper, sed rei naturam inspice. *Dic male*, neglige artis fucos & præcepta, quod ipsum est nonnunquam bene dicere, cum tali ratione male dicis. Sicut in ipso neglectu quidam cultus est, & in contemptu artis artificium. Hæc est vera Martialis mens, quam illustrat hoc loco Petronius. Rader. ad Martial. lib. 10. epigr. 42. ERH. Tangit argumentum & theses, de quibus antea. Igitur male qui rescribunt, *verborum tumore*. Pro rerum vel verborum tumore simpliciter *tumorem* dixerunt Justinus lib. 11, Arnobius lib. 2. Cassiodor. Præfatione lib. I. Gerbertus epistol. 31. BOURD. Ego præferrem, quod in quibusdam Codicibus est, *Verborum tumore*; in iis enim proprie tumor & affectata illa sublimitas cernitur. Neque satisfacit Barth. Advers. XXV. c. 10. Nam in locis citatis ab eo manifeste tumor verbis & orationi adscribitur, nullo rerum pondere subnixus. Et ita Glossarium recte explicat per *abundantiam*, quæ in solis verbis sita est. Ex Traguriano Codice ediderant *humore*, quod forte illustrari posset ex Gellii verbis l. I. c. XV. *Qui sunt leves & importuni locutores, quique nullo rerum pondere innixi verbis humidis & lapsantibus diffluunt.* Et ita *sicci* & *sani* Oratores Ciceroni laudantur Brut. c. LV. & de Optim. Gener. Orator. c. III. BURM.

Sen-

simo strepitu, hoc tantum proficiunt, ut quum in forum venerint, putent se in alium terrarum orbem delatos. Et ideo ego adolescentulos existi-

Sententiarum vanissimo strepitu.] Inanes sententiæ, fabulosa sententiarum commenta. GLOSS. Quid si *inanissimo* legas? sic postea: *Levibus enim atque inanibus sonis ludibria quadam excitando.* Augustus Cæsar apud Suetonium: *an potius Asiaticorum oratorum inanibus sententiis verborum volubilitas in nostrum sermonem transferenda.* J. DOUS. F. Mox c. x. *an audirem sententias, id est, vitrea fracta & somniorum interpretamenta.* Quintil. lib. IX. cap. V. *Lumina pracipue in clausulis posita sententias vocamus. Quæ minus crebra apud antiquos, nostris temporibus modo carent.* Hieronymus ad Pammach. *More puerorum argutas sententiolas in clausulis struit.* Idem ad Nepotianum: *Ne à me quæras pueriles declamationes, sententiarum flosculos, & per fines capitulorum acuta quadam breviterque conclusa.* Sueton. Aug. cap. LXXXVI. à WOUWEREN. Douza F. *inanissimo.* Ovid. lib. V. Met. v. 678.

Raucaque garrulitas, studiumque inane loquendi.

Ita M.S. & male Cios. qui mutat. BARTH. Sic infra, *Audirem sententias, id est, vitrea fracta & somniorum interpretamenta.* Item; *Fabulosum sententiarum tormentum.* Juvenal. Satyr. 8. v. 125.

Quod modo proposui, non est sententia, verum est. Interpres vetus; *Non sunt nuda verba.* P. Pithœus Notis in Juvenal. Adde & hoc Petronii; *Dum ergo juvenes sententias ridens.* similiter & istoc; *Credentes facilius poema extirus posse, quam controversiam sententiolis vibrantibus pictam.* Douza F. corrigit, *inanissimo strepitu.* quod non placet. Quod ad rem, Bucerus in Matthæum capite 5. v. 2. in fin. *Ridiculum est, si nos quicquam de salute, citra rationem, eamque doctam ex verbis Dei, statuamus; & non paulo plus ridiculum, quam si in rebus aliis puer aut adolescentulus judicet in dicendo, & quodammodo pracipiat, hoc est, creber sit in sententiis, id quod Quintilianus non ferendum putat. Nam uti sententiis decet eos, in quibus est auctoritas, ut res pondus etiam persona confirmet: jam nullus puer est vel adolescentulus, qui in gravissimis etiam saculi rebus, non plus veri tenere possit, quam sapientissimi quique in rebus Dei.* Hæc ille. ERH. Assentior Douzæ legenti *inanissimo.* Illustrat hoc locus Ciceronis à Gellio l. 1. c. XV. adductus. *Quid enim est tam furiosum, quam verborum vel optimorum atque ornatissimorum sonitus inanis, nulla subjecta sententia nec scientia:* ubi videmus eundem furorem a Cicerone notari, quo hic inquietantur Declamatores, & qui docet, principium hujus Satyrici recte per interrogationem concipi, *Num alio* &c. Et ita passim *inania verba*, & similia occurrunt: non tamen cum Barthio ingratis Musis, & contra legem Pediam adscriberem Ovidio *studium inane loquendi:* quum vel puero pateat *immane* ibi legendum esse. BURM.

Strepitu.] Horat. IV. Carm. III. *testudinis aureæ strepitum* dicit. Virgil. Ecl. IX. v. 36.

— argutos inter strepere Anser olores. BARTH.

Hoc tantum proficiunt.] Cicero ad Attic. *Qui ut nihil aliud, hoc tamen proficiet, dedit ei dolorem.* ERHARD.

In alium terrarum orbem.] Quintilianus in 1. *Deinde cum proferenda sunt studia, caligat in Sole.* Et lib. 10. de Portio Latrone: *Ut subsellia in basilicam transferrentur, ita illi cælum novum fuit, ut omnis ejus eloquentia contineri tecto ac parietibus videretur.* Seneca lib. 4. Controvers. Præf. *Portius Latro, cum pro reo Rustico Porcio in Hispania diceret, usque eo confusus fuit, ut à solœcismo inciperet, nec antea potuit confirmari jam parietes desiderans, quam impetraret ut judicium ex foro in basilicam transferretur. Usque eo ingenia in Scholasticis exercitationibus delicate nutriuntur, ut clamorem, silentium, risum, calum denique pati nesciant,* &c. Sic Themistius περὶ φιλίας, λόγους εἰς τὸ φῶς, &c. Plinius l. 6. cap. 22. BRASS. Seneca in proœmio l. 2. Controversiarum: *Itaque velut ex umbroso & obscuro prodeuntes loco clara lucis fulgor obcacat: Sic istos à scholis in forum transeuntes, omnia tanquam nova & inusitata perturbant.* FR. PITH. Seneca l. 3. Exc. Contr. *Agedum produc istos declamatores à schola in forum, cum loco mutabuntur, velut assueta classi, & delecta umbra corpora sub dio stare non possunt. Non enim imbrem ferre, non solem sciunt, vix se inveniunt. Assueverunt enim suo arbitrio diserti esse, cum in forum ventum, aut deficiunt, aut labant.* à WOUWEREN. Vide Hieronymi Grossotii epistolam ad Jac. Lectium JC. quæ exstat Philolog. epistolar. Centur. 1. Ep. 84. & de nostrorum Juris interpretum vitioso & ab ipsis Imperatoribus interdicto docendi modo Goldasti præfationem in Rationale Constitut. Imperial. De caussidicis Mathonianis pulcherrimus hic Petronii locus; & totæ paginæ primæ sunt intelligendæ, in quibus mirifice exagitatur declamatorum, atque tota Rhetorum natio. Raderus ad Martial. libro 4. epigr. 66. & libro 10. epigr. 49. ERHARD. Vide Erasmum Proverb. *in alio mundo.* WEITZ. Vide Quintil. l. 11. cap. 1. BURM.

Ideo ego adolescentulos, &c.] quia consueta fastidiuntur, diversa à forensi rerum usu tractantur, imo ad mera nugamenta antiquitatum & sophismatum deflectitur. Nonne enim & hodie disputationes nostrorum Academicorum pari eodemque modo juvenum animos ad magna surgentes deterunt atque corrumpunt? *Ne in sutoria quidem*, inquit Caselius, *magister tyronem feras sibi obloquentem: quin dicto sibi audientem esse jubet: interrogandi forte et potestatem faciat, si humanior sit. In paulo honestioribus, diu docent, diu exercent alumnos: nec iis judicii partes infimas permittunt, ubi tamen in sensus incurrunt omnia. Pythagoras idem fecit. Hinc disputationes tyronum non minus ridicula*

existimo in scholis stultissimos fieri, quia nihil ex iis, quæ in usu habemus, aut audiunt, aut vident; sed piratas cum catenis in litore stantes, & tyrannos edicta scribentes, quibus imperent filiis, ut patrum suorum capita præcidant; sed responsa in pestilentia data, ut virgines tres aut plures immolentur; sed mellitos verborum globulos, & omnia dicta,

cula videntur, quam instructa acies gruum & Pygmæorum, de qua Poëta fabulantur: ac male novitius consulunt, qui eos in acie disputatorum collocant, quasi egregia facinora designaturos, qui nec clypeum tenere, nec hastam vibrare, ac ne pedibus quidem firmiter consistere valeant. in Προδιδασκάλῳ: ubi per omnes artes progrediens docet, de quam paucis possit disputari, idque tantum inter seniores. Declamatores quoque nostri juveniles nonne eundem errorem cum antiquis istis Petronianis errant? Videte mihi & Junii themata, & Jesuitarum gymnasmata, & Classicorum exercitia, in quibus fere nihil ex iis, quæ in usu habemus, aut legitur, aut videtur, aut auditur. In Logicorum sive Dialecticorum ματαιολογίας (hoc est, Ramistarum syllogisticationes) & Scholasticorum Doctorum ineptias, quibus generosa ingenia velut pestilenti quodam sidere afflaverunt, jam olim scripsit Felix Faber Monachus Dominicanus Histor. Suevor. libro primo, cap. II. ubi inter cætera; *Universitatibus*, inquit, *nostris oratoria & poëtica penitus incognita est, & omne studium juvenum in elenchis est vanisque cavillationibus. Sic perit à nobis ornata oratio, & habundat vana & sterilis cavillatio, qua nihil solidum, nihil delectabile, nihil verum apparet, etiamsi sit verissimum.* De Criticorum levibus atque inanibus studiis, quibus ludibria quædam excitando hoc tantum proficiunt, ut cum anni ad tesseram venerunt, nullam ad rem bonam apti atque idonei habeantur. De quo hominum genere non injuria illud Ciceronis de Amicit. usurpavero; *Nihil altum, nihil magnificum ac divinum suscipere possunt, qui suas omnes cogitationes abjecerunt in rem tam humilem, atque contemptam.* Porro de prava Scholasticorum & Ludimagistrorum institutione, quam hoc loco Petronius perstringit, eleganter agit Goldastus in Notis ad Hieroclis Ἀστεῖα, quem consule. ERH. *To ego* non agnoscit vet. cod. neque id abhorret: sic enim infra Quartilla cap. 17. *Et ideo medicinam somno petii.* BOSCH.

Quia nihil ex iis, &c.] Vide Dialogum de Corrupta eloquentia. à WOUWEREN.

Piratas cum catenis, &c.] Hujus thematis Controv. IV. apud Senec. libr. IX. alludit Sidonius ep. VIII. ad Lupum.

Nunc flammant Satyræ: & tyrannicarum
Declamatio controversiarum. à WOUW.

Et tyrannos.] Rectius legas cum Leid. Cod. *Sed tyrannos.* BOSCH.

Edicta] *Basilica diagrammata*, Plaut. vocat. Scriptores juris Canonici *cœlestia scripta*. Est & in Codic. Justinian. BRASS.

Imperent] Trag. *increpent*.

Responsa in pestilentia data.] Oraculi responsum in remedium Epidemici mali. GLOSS. Corn. Tacitus. sive quis alius author Dialogi de Oratoribus c. 35. *Sic fit ut tyrannicidarum præmia, aut vitiatarum electiones, aut pestilentiæ remedia, aut incesta matrum, aut quicquid in schola agitur quotidie, in foro vel raro vel nunquam ingentibus verbis persequantur.* FR. PITH. Illust. Scaliger legit *responsa in pestilentia data*. Quint. l. II. cap. X. *Sint ergo & ipsa materiæ, quæ fingentur, quam simillimæ veritati. Nam magos, & in pestilentia responsa, aliaque magis adhuc fabulosa frustra inter sponsiones & interdicta quæremus.* Ita potius scribo; non ut vulgo: *Et pestilentiam & responsa.* à WOUWEREN. Non corrigendum *pestilentia*, ut voluit vir Ill. Nam & hoc genus phraseos sæpe usurpatur bonis & idoneis auctoribus. Vel in jure nostro quoties comparet? l. II. §. XXXI. de O. Jur. L. IX. de Acquir. Possess. l. XIV. de Probat. L. XXXV. de O. & A. L. XL. de Adopt. L. III. de suis, & leg. BARTH. Auctor de Orator. c. 35. *Sic fit ut tyrannicidarum præmia, aut vitiatarum electiones, aut pestilentiæ remedia, aut incesta matrum, aut quidquid in schola cottidie agitur, in foro vel raro vel numquam, ingentibus verbis persequantur.* Curt. Pichena Notis ad Tacitum de Orator. cap. 53. ERH. *Pestilentia* Traguriensis codex & meliores. BOSCH. Ego prætuli *in pestilentia*, id est, cum ea infestaret gentes & urbes, quæ ad oracula decurrere, ut remedium quærerent, solebant. Vide Antonin. Liberal. Metamorph. cap. XXV. ubi Virgines inmolandas respondet oraculum. Infr. c. 116. *videbitis oppidum, tanquam in pestilentia campos, in quibus nihil aliud nisi cadavera, quæ lacerantur, aut corvi, qui lacerant.* BURM.

Ut virgines tres, &c.] Quintilianus Declam. CCCXXCIV. *In pestilentia responsum est virginem immolandam, forte ductam pater virginem negavit, magistratus immolavit, non finiebatur pestilentia. iterum sortiti sunt, altera immolata est.* Vide Declam. CCCXXVI. à WOUWEREN.

Sed mellitos.] Vetus C. *& mellitos.* à WOUWEREN.

Mellitos verborum globulos.] Eloquii facilitas & volubilitas: à gustu ad auditum suavitas mellis trahitur. GLOSS. A genere cupediarum, quod describit Cato de RR. cap. LXXIX. unde ductum Chiani quod de papavere & melle hic dicitur. Mirum hoc nemini observatum. BART. quem etiam vide l. XXV. Adver. cap. X. l. XXII.

dicta, factaque quasi papavere & sesamo sparsa.

II. Qui inter hæc nutriuntur, non magis sapere possunt, quam bene olere, qui in culina habitant. Pace vestra liceat dixisse, primi omnium eloquen-

xxii. cap. xiii. Eleganter à gustu ad auditum suavitas mellis trahitur. Barth. ad Claudian. n. 1339. *Mellitos*, id est, suaves, dulces. Aristophan. Avibus, μελιγλώσσων ἐπέων, id est, *mellitorum carminum*, ut Horat. dixit *poëtica mella*, & Tertullian. de Anima *mella facundiæ*, ad quam conditionem μελίθρεος κύκνος, & μελιχρὸς Σοφοκλῆς in Epigrammat. appellantur. μελίφθογγοι, qui voce sunt mellita & dulci. γλυκυμείλιχος, dulcissimus. Homer. Iliad. α.

Τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή. Cicer. de Senect. *Ex ejus lingua melle dulcior fluebat oratio.* μελιγάρυες ὕμνοι, id est, dulcisoni. Pindar. Olymp. ια. An inde μέλος pro Cantico modulato, ab ejus carminis suavitate ac dulcedine? Ita videtur Goldasto. Quos Petron. *mellitos globulos*, Cic. lib. 1. ad Attic. dixit ληκύθους, quasi dicas, uncta verba & oleo sparsa, & nescio quis ληκύθους λόγων. *Globuli* autem placentulæ erant ab orbiculari figura vocatæ. Muret. Var. lect. 17. c. 15. *melliti*, melle & saccaro conditi, Zuckerknödlin. ERHARD. Ita Theocritus Idyll. 1. v. 146. Πλῆρές τοι μέλιτος τὸ καλὸν στόμα Θύρσι γένοιτο. Et apud Tryphiodorum Minerva Ἀνδρὸς ἐπιχρίουσα μελιχρὸν νέκταρι φωνήν, *vocem Ulyssis inungit mellito nectare.* qui etiam ἠερίης ἅτε πηγῆς ἐπιχέει μέγα κῦμα μελισταγὲς ὀφθαλμοῖσιν. Auson. ad Symmach. *Modo intelligo, quam mellea res sit oratio, quam delinifica, & quam suada facundia.* Symmach. lib. 1. epist. 91. *Tu quoque ita paginam melle eruditissimi oris oblueras.* Et lib. 9. ep. 87. *Littera adfluebant multo melle facundiæ.* Nonnus Dionysiac. l. 41. v. 250. ὄπποτε κούρη Λαρτιάδην σίμβλοιο μελίρρυτον ἤπυε φωνὴν Ἡδυεπής. Hæc notata mihi olim ad Theocritum. WEITZ.

Globulos] τολύπαι Clementis Alexandrini Protreptic. plane sunt Petronii *melliti globuli.* Nam melle cum papavere mixto in condiendis dulciariis usos, auctor est Helenius Acro in Horat. de Arte, ubi ait: *Mel cum papavere mixtum in placenta sæpe offendere.* Joh. à Wouwer ad Minuc. pag. 132. Had. Junius Cent. 7. adag. 48. *nectar spirat.* WEITZ.

Papavere & sesamo sparsa.] Fucata rabularum facundia, qua quasi melle & sesamo auditorum obliniunt ora, ut nuda verborum oratio gratior fiat. GLOSS. Vet. *sesamo.* DELBEN. Impressi cod. habent *sansuco.* ego veterem lectionem maxime probo, quæ rationem habet. Significat autem soporifera & aurium delinifica. In uno ex veteribus scriptum est *sisamo*, ut & apud Plinium pluribus in locis. Plautus in Pœnulo. PUTEAN. Recte. Quidam codices *sansuco*, id est, sampsycho. Scal. à WOUWEREN. Cato c. 95. *eos melle unguito, papavere infriato, ita ponito.* Adi & Luciani locum, Græci Petronii, Lexiph. μὴ δὲ σε θελγέτωσαν αἱ ἀνεμῶναι τῶν λόγων, ἀλλὰ κατὰ τὸν τῶν ἀθλητῶν νόμον ἡ στερεὰ σοι τροφὴ συνήθης ἔστω. Litem tamen de discrimine Anemonæ & papaveris non faciamus. BARTH. & xxv. Adv. cap. x. Ovid. 4. Fast.

> *Nec pigeat tritum niveo cum lacte papaver*
> *Sumere, & expressis mella liquata favis.*

Rob. Titius Assertion. l. 9. c. 14. Villiomarus Animadvers. l. 9. animad. 17. Antiqui videntur operibus, præsertim dulciariis & placentis, interdum palati gratia sesamum aspersisse. Homerus Batrachomyom.

> Οὐδὲ πλακοῦς τανύπεπλος ἔχων πολλὴν σησαμίδα.

Turneb. Adversar. l. 19. c. 6. *Sesamum*, principem locum inter bellaria obtinuisse, ex hoc Petronii loco, Athenæo & Polluce notissimum est. Muret. Var. lect. l. 17. cap. 15. inter condimentarias herbas papaver & sesamum non postremum locum tenebant. Multa de vario esu papaveris Galenus lib. 7. de facult. simpl. medic. Ideo cum aliquid studiose politum significare vellent, σησαμοῦντα & *papavere ac sesamo sparsum* dicebant. Casaub. Animadvers. in Athen. l. 3. c. 27. Plautus Pœnulo; *Sesamum papaveremque tritum.* ubi valde cæcutit Lambinus de *sesamo.* Recte tamen Muretus dicto loco. Jungermannus. Ipse Petronius infra de cœna Trimalcionis; *Glires melle & papavere sparsos.* Adde Dalechampii annotat. in Plin. lib. 22. cap. 25. ERHARD.

Sesamo] Joh. Bapt. Porta l. 11. Villæ, c. 37. agens de sesamo: *Dioscorides oleum Ægyptios ex eo conficere, ut nunc apud Græcos & Turcas in maxima copia paratur in cibum, secundum locorum bonitatem. Nunc condiendis panibus inspergitur, & præsertim buccellatis, qui ex Cypro Venetias afferuntur. Nullus Orienti frequentior cibus, quam sesamum.* Vide & Martin. Mylium in Horto Philosophic. pag. 427. WEITZ.

Inter hæc.] Leg. ex vet. cod. *hæc tantum nutriuntur.* RITTERSH.

In culina] Proprie hic sumitur, non pro latrina; notæ enim sunt culinariæ sordes ex pinguedine aliisque purgamentis. GLOSS. Unus ex veterib. lib. *Curia.* PUT. Usurpat hoc Joh. Salisberiensis lib. 3. Policrat. c. 10. sub finem non laudato auctore. Sidon. epist. 11. lib. 8. BONG. Joannes Salisberiensis Episcopus de Nugis Curial. lib. 3. cap. 10. *Unum tamen certum est illis, qui huic vitio dediti sunt, non magis placere virum, quam illos bene olere, qui in culina habitant.* Isidorus Gloss. *Culina, latrina, secessum.* Scaliger castigat. ad Festum. *Culina*, est privatum & sella familiarica. Gloss. ἀποπατος, *culina. Culina* tetrum odorem ut plurimum exhalant. Palladius de Re Rust. tit. 37. *Ab apium castris longe sint omnia odoris horrendi, balnea, stabula, coquinæ, fusoria.* Sidon. lib. 8. ep. 11.

Et

loquentiam perdidistis. Levibus enim atque inanibus sonis ludibria quædam excitando effecistis, ut corpus orationis enervaretur, & caderet. Nondum juvenes declamationibus continebantur, quum Sophocles, aut Euri-

Et claudent geminas subinde nares
Propter fumificas gemam culinas.

Hinc Plautus Mostellar. Actu I. Scen. III. v. 119. de vetulis incrustatis & interpolibus: Savaro Notis ad Sidon. lib. 8. ep. II. ERHARD. Pessime quicunque isti, qui *culinam* spurce latrinam interpretantur. Hic locus ex Plautina imitatione, Mostell. Act. I. Sc. III. v. 119.

Ubi sese sudor cum unguentis consociavit, ilico
Itidem olent, quasi quum unà multa jura confudit coquus.
Quid oleas nescias, nisi id unum, ut male olere intelligas. BOURD.

Non sunt audiendi, qui culinam hic interpretantur *latrinam*, ex Glossariis antiquis, quos inter magnus Scaliger ad Festum. Salmasius præfatione ad libros de *modo usurarum*, asseverat in codicibus Petronii scriptis *coria* hic legi, unde castigandum contendit *in coriaria*, perperam. Unus Altissiodurensis liber non magnæ rei *coria* hic agnoscit quidem, sed omnes ii, etiam quibus usus est Scaliger, si unum excipis, in quo *curia*, vulgatam amplectuntur, & merito, quam ego ad Trimalchionis cœnam pluribus vindicavi. HEINS. Salmas. d. Usur. c. XVIII. contendit legendum esse *in coriaria*, quem refutat Valesius in Valesian. pag. 65. qui tamen male capit de *latrina*, ut & alii fecerant; vel si de culina accipiendum sit, explicat de ipsis coquis, qui pingui & adipe turpes male olebant. Ego puto, hic Satyricum adolescentium sui temporis perversa studia insectari, qui arti coquinariæ tam insanæ operam dabant, ut desertis Rhetorum & Philosophorum scholis totos dies in culinis desiderent: quam corruptelam graviter Petroniani loci interpres Seneca castigat Epist. XCV. *Innumerabiles esse morbos non miraberis; coquos numera. Cessat omne studium: & liberalia professi sine ulla frequentia desertis angulis præsident. In Rhetorum ac Philosophorum scholis solitudo est: At quam celebres culinæ sunt, quanta circa nepotum focos juventus premit?* Eleganter autem dicit eos *habitare in culina*, quia totos dies ibi terebant, & huic uni arti addiscendæ vacabant. Eodem modo ut *in foro habitare* dixit Cic. pro Muren. cap. IX. ubi vide quæ viri docti notarunt. Jocum vero noster captat in ambigua vocis *sapere* significatione. BURM.

Pace vestra] Plinius 34. 11. BONG. Ovidius lib. 3. de Pont. eleg. 1. *Pace tua dixisse velim.* WEITZ. Hoc est, venia; quas voces conjungit Arnobius lib. 1. adv. Gent. *Cum pace hoc vestra, & cum bona venia dixerim.* BOSCH. Auctor de caus. corr. eloq. c. 31. 34. & 35. HEINS.

Primi omnium eloq.] Unus ex veterib. *primi eloq.* CL. PUTEAN. Quintil. l. 11. c. X. *Eo quidem res ista culpa docentium recidit, ut inter præcipuas, quæ corrumperent eloquentiam, caussas licentia atque inscitia declamantium fuerit.* Ill. Scal. ex V. L. *Primi omnium.* à WOUWEREN. Tragur. *primitus omnium.* forte *primi vos omnium.* HEINS.

Levibus sonis] Forte *lenibus*. SAMB. Omnino allusum ad proverbium: *Fluctus in simpulo excitare.* Scaliger. à WOUWEREN. Forte, *levibus*. ut *volubilitas & volutiloquentia* Nævii fiat: Sic D. Augustus ad Antonium: *an potius Asiaticorum oratorum inanibus sententiis verborum volubilitas in nostrum sermonem transferenda?* Exstant in Suet. c. LXXXVI. & ipse Cæsar jungit *inane & volubile sermonis genus.* BARTH. v. eund. XXV. Advers. c. X. *Levibus* retinui. Est enim *levis sonus* hic idem, quem paulo ante *inanem strepitum* dixit. Et ita auctor Dialogi de Orator. c. XXVI. *lasciviam verborum & levitatem sententiarum* jungit. *Lenitas* autem virtus orationis potius esset, quam ut reprehensionem mereretur. BURM.

Enervaretur] Νευροκοπεῖν ἢ ἐκνευρίζειν, *enervare*, est debilitare, convellere, atque subvertere. Apud Suidam: διὰ τῶν Ἐπικούρου λόγων τὴν ψυχὴν ἐκνευρισθεὶς καὶ θῆλυς γενόμενος, *Epicuri librorum lectione enervatus animo atque effeminatus.* Plutarch. 6. Sympos. ἐκτέμνει τὰ νεῦρα. Hadr. Junius Cent. 5. adag. 74. Paullo ante; *Succisi poplites.* WEITZ.

Caderet] Omnia quæ ab ordine & constantia vacillant aut degenerant *cadere* dicuntur. GLOSS. Seneca Controvers. IX. *Præmium pulcherrima res cecidit.* Lactant. lib. 4. cap. 1. *in totum sapientia ceciderat.* à WOUW. Sen. Pater. *nec dii tantum mali permittant, ut cadat Eloquentia.* Priscian. præf. Gramm. *cadentibus studiis litterarum.* BARTH. quem etiam vide XXV. Adv. c. X. & ad Claudian. numer. 1824. Forte & *areret*. Aridam orationem culpari frequenter à Quintiliano ac cæteris oratoriæ artis magistris ignorari haud quaquam potest. HEINS. Ingeniosa Heinsii est conjectura: & ita locutos veteres certum est. Cic. l. VII. ad famil. Ep. XXXI. *Vides enim exaruisse jam veterem urbanitatem.* Ubi vid. Manutii Notas. sed tamen lectionem vulgatam retinui, quia melius respondere præcedentibus videtur, & exempla à Joh. à Wouweren & aliis adducta eam stabiliunt. Enerves enim stare non possunt, sed cadere debent. BURM.

Continebantur] Detineri, hoc est, exerceri. GLOSS. Fab. lib. 5. cap. 12. BONG. Fort. *conterebantur*. RITTERSH. Rittershus. corrigit, *conterebantur*, sic *in caussis conteri*, apud Cic. est *ne sçavoir autre chose que plaider, & en estre quasi tout usé. Oratione aliquem conterere, ennuyer de parolles.* Robert. Stephanus in Dictionario Latino Gallico, adde eundem in Thesauro

Euripides invenerunt verba, quibus deberent loqui. Nondum umbraticus doctor ingenia deleverat, quum Pindarus novemque Lyrici Homericis

sauro Ling. Lat. Vulgatam lectionem comprobare imitatione videtur Eryc. Puteanus Suad. Auspic. orat. 4. quem non audimus. ERH. An Petronianum sit *continuabantur*, quod reponit Swartius, valde dubito: *contineri* verò & Ciceronianum, & aliorum minime negandum. BOURD. Malo *contereban-tur*, sic *foro & litibus conteri* apud Plin. lib. 7. ep. 5. *litibus teri*. lib. 2. ep. 33. & lib. 8. ep. 12. *tantus artifex in tam parva materia multum ac diu frustra tere-batur*. Ut recte jam è membranis castigatum est à Colero. Apud Iustin. lib. 9. c. 1. *ne unius urbis oppugnatione tantus exercitus tereretur*. S. Augustinus Confessionum libro VIII. c. VI. *Et forte supra mensam lusoriam, qua ante nos erat, attendit codicem; tulit, aperuit, invenit Paulum Apostolum inopinate sane; putaverat enim aliquid de libris, quorum professio me conterebat*. HEINS. Male hoc verbum sollicitant viri eruditi: egregie enim exprimit frequentem exercitationem declamandi & disciplinam, qua sub magistris dicendi quotidie cogebantur declamare. *Continere* enim proprium disciplinæ & coercitionis verbum. Cic. lib. VII. ad fam. ep. XIX. *Exercitatione consequere, in qua quidem nos te continebimus*. Valer. Max. l. IV. c. III. ex. 11. *atqui ista patientissime superior Cato toleravit, quia istum grata frugalitatis consuetudo in hoc genere vitæ cum summa dulcedine continebat*. Et ita recte illa Phædri lib. II. prolog. acceperunt viri docti,

Exemplis continetur Æsopi genus.

ubi vide Schefferi & aliorum annotata, & Clarissimi Grævii notas ad Cic. I. d. Offic. c. VI. Barthius ad Claudian. Consul. Olybr. & Probin. capit pro *compescere*, ne evaderent limites illos scholasticos, à vitiosis declamatoribus præfinitos. Non male; certe melius, quam postea pro absolvi, consummari capit. vid. Adversf. ejus l. X. c. III. Ridicule vero Swart. I. Analect. IX. pædagogici cerebri sordes pro purissimæ Latinitatis deliciis venditat, qui substituit verbum, quod ipse finxit, *contineabantur*: neque melius conjicit posse & *contendebantur* legi. BURM.

Quum Sophocles aut Euripides] Vide Cicer. de Orat. à WOUWEREN. Forte *ac*. HEINS.

Deberent loqui] Unus ex veteribus, *deberemus*. PUTEAN. In vet. Glossario S. Dionysii, *loqui debemus*. DANIEL.

Umbraticus doctor] Scholasticus, qui in umbra sub tecto vitam agit otiosam. GLOSS. Scholasticus, videntur enim in umbris erudiri, cum nunquam in forum procedant. apud Senec. Procem. contr. lib. IV. Plin. lib. 9. Epist. 2. sic Juvenalis Satyr. 7.

Ad pugnam qui rhetorica descendit ab umbra.

Seneca apud Tacit. Annal. lib. XIV. c. 53. à WOUWEREN. Sic *umbraticum negotium*, Gellio lib. 3. cap. I. *umbratilis miles*, Ammiano lib. 18. *umbratile imperium*, lib. 21. *umbratilis consul*, Adoni Viennensi in Chron. Savaro Not. ad Sidon. l. 2. ep. 10. *umbraticus doctor*, scholasticus, pedanto. Senec. in procem. Controversf. lib. 4. *Usque eò ingenia in scholasticis exercitationibus delicata nutriuntur, ut clamorem, silentium, risum, cælum denique pati nesciant*. Et paulo infra; *Velut ex umbroso & obscuro prodeuntes loco, clara lucis fulgor obcæcat, sic istos à scholis in forum transeuntes, omnia tamquam nova & insitata perturbant*. Plin. lib. 9. ep. 2. *Volumus scholasticas tibi atque (ut ita dicam) umbraticas litteras mittere*. Tacit. lib. 14. Annal. cap. 53. *Ego quid aliud adhibere potui, quam studia, ut sic dixerim, in umbra educata*. ubi per *umbram* scholam declamatorum intelligit Pichena. ERHARDUS.

Ingenia deleverat] Forte *dolaverat*. SAMBUC. & RITTERSH. Nec sensus, nec ratio sana rescribentium *dolaverat* patet legenti. De umbratico studio Juvenalis. BOURDEL. Sambuc. & Rittersh. malunt *dolaverat*, nescio quo sensu; quum obvium sit *delere*, pro extinguere; quæ duo verba aliquoties Cicero conjungit.

Pindarus novemque Lyrici] Ausonius tres tantum vult. GLOSS. Senec. ep. 27. in Hygini Mytholog. nudum lemma *Septem Lyrici*: quod falsum est. Ausonius gripho ternarii numeri:

Et Lyrici vates numero sunt Mnemosynarum.

à WOUWEREN. Male hæc viros doctos sollicitos habent: Inprimis sudat De Salas, ut decimum Lyricum quærat; quum nihil frequentius utriusque linguæ scriptoribus, quam principem alicujus collegii vel societatis solum nominare, reliquos numero exprimere; neque ideo plures fuisse significant. Vide vindicantem hæc Gronov. Diatr. Statian. c. XLVII. Rutgersf. l. II. Variar. c. VIII. Barth. VI. Adversf. c. XXVI. Ita Cicer. Philipp. XIII. c. XIII. *Hoc igitur fretus senatu Pompejanum senatum despicis, in quo decem fuimus consulares*. Et tamen cap. XIV. cum ipso undecim enumerat. Hujus vero observationis magnam partem debemus Jano Brockhusio, cui literæ nostræ, & in primis ego, plurimum debemus. BURM.

Homericis versibus canere timuerunt] Infra c. 118. *Cæteri aut non viderunt viam, qua itur ad carmen, aut visam timuerunt calcare*. ERHARD. Cur vero canere timuerunt? agit de grandi & sublimi oratione noster, ut liquet ex sequentibus; quo in genere post epicos, quorum Princeps Homerus, præcipue regnabant Tragici ac Lyrici. Hoc cum in confesso sit, multisque tradatur inter alios à Longino περὶ ὕψους, non video, quo spectent illa *canere timuerunt*, nisi reponamus *non timuerunt*, vel *sustinuerunt*. Præterea unus

 e codi-

ricis versibus canere timuerunt. Et ne poëtas quidem ad testimonium citem, certe neque Platona, neque Demosthenem ad hoc genus exercitationis accessisse video. Grandis, &, ut ita dicam, pudica oratio non est

è codicibus, queis usus est Scaliger. *tonere* non *canere* habet, & hoc est *tonare*: ergo legendum *tonare sustinuerunt*: non enim *tonere* Arbitrum dixisse credamus, quo Varro usus, *tibi tympana tonimus*: sic Demosthenes à Columella in præfat. *tonare* dictus & P in. l. 1. Ep. 20. *Non enim amputata oratio & abscissa, sed lata excelsa tonat fulgurat; omnia denique perturbat ac miscet*, apud Propertium 3. 15. apposite omnino. *Qualis Pindarico spiritus ore tonat.* Plinius Præfat. in Hist. Nat. *quanto in ore patris laudes tonat. Homericos vero versus* pro præstantissimis ponit: sic *Homerica eloquentia*, de Platone Quinctilianus. *Eloquendi facultate divina quadam & Homerica.* Idem ubi de lyricis Græcis agit lib. x. cap. 1. (qui locus non parum confirmat *τὸ tonare sustinuerunt*.) *Epici carminis onera lyra sustinentem Stesichorum*, dicit. ac, *si tenuisset modum, æmulari Homerum potuisse*: tum de Alcæo: *Homero similis, sed in lusus & amores descendit.* sed & noster interius Lyricos cum Homero conjungit. Valerius Max. lib. 8. cap. 14. de Scipione Africano. *Vir Homerico, quam rudi & impolito, præconio dignior.* Inter Tragicos Sophocles sublimi oratione eminet præcipue, qui, quod Homericis loquendi modis utitur, frequenter, φιλόμηρος dicitur, teste in Homerum Eustathio, quomodo & Alexander ille magnus ob eximium Homeri cultum. facit illustrando huic loco & Longinus Περὶ ὕψους cap. 13. οὐ γὰρ μόνος Ἡρόδοτος Ὁμηρικώτατος ἐγένετο, Στησίχορος ἔτι πρότερον, ὅτε Ἀρχίλοχος, πάντων δὲ τούτων μάλιστα ὁ Πλάτων. *Magniloquus* Homerus apud Statium in silvis. *Homeri magniloquentia* apud Tull. lib. 13. Epist. 15. HEINS. Egregia & palmaria Heinsii emendatio. Ita & Propert. lib. II, El. 1.

Sed neque Phlegræos Jovis Enceladique tumultus
Intonet angusto pectore Callimachus.

ubi vid. Passer. Phocas inter epigrammata vetera p. 57.

Et Rutilum tonuit.

Sidon. Apoll. carm. XXIII.

Torrens Herodotus, tonans Homerus. BURM.

Et ne Poëtas quidem] Impressi *Poëtas solum*. PUTEAN. *Et ne Poëtas solum* in codicibus Scaligeri. HEINS. Leid. Codex. *Et ne Poëtas quidem solum*, probe. Hic locus in mentem mihi revocat alterum Justini exstantem l. 4. c. 4. *Ab his mittitur Gylippus, solus quidem, sed qui instar omnium auxiliorum erat.* Sic totus locus ex MS. codicis auctoritate scribendus: hanc etiam lectionem video præterre M. Isingrinii editionem Basileæ anno 1539. procuratam, quam nobis dono dedit præstantiss. Phil. Munkerus, Vir, inter cæteras eruditi ingenii sui eximias dotes, ad juvandam remp. literariam unice natus. BOSCHIUS.

Ad testimonium citem] Macrob. Saturn. 1. cap. 4. DOUZA F. Macrob. l. 1. Saturn. c. 4. *Et ne ipsos quoque grammaticos ad testimonium citem.* I S. Pontanus Not. in Macrob. ERHARD.

Certe neque Platona] Leg. *Certum neque Platona* AURAT. Fort. *certe neque Plato, neque Demosthenes accessisset*. SAMBUC. Fort. *certe neque Plato, neque Demosthenes ad hoc genus exercitationis accessisset, nam grandis*. RITTERSH. Scribe, *Platonem*. BRASSIC.

Ad hoc genus exercitationis accessisse] Ita veteres editiones. *certe* cum infinitivo, ut *scilicet*, *videlicet*, *fortasse*. Schioppius Verisim. l. 1. c. 16. Sed pravato deceptus codice. *accessisse video* primus restituit Turneb. quum in Memmii cod. reperisset, *accessisse & ideo*, Adversar. l. 19. c. 6. ERHARD. Hic aliquid deesse videtur, aut certe corruptus est locus. Unusquisque pro ingenio aut emendabit, aut supplebit, aut interpretabitur. PUTEAN. Alii *certum est*. Gronov. Observ. 3. cap 9. locum pro mutilato habet. Turneb. adv. 19. 6. è Memmiano codice, *Et ideo ne Poetas ad testimonium citem, certe video, neque Platona*, &c. scribendum *certe neque Platona, neque Demosthenem* (ita codices Scaligeri) *ad hoc genus exercitationis accessisse video*: nam illa *& ideo* parum hic ad rem faciunt. vulgatam tuetur Vossius de constructione cap. 62. HEINS.

Et jam grandis &c] Ita vetus codex. vulgatus, *grandis & velut*. SAMB. Leg. *etiam grandes video & ut ita dicam*. DELB. Impress. *& jam*. PUT.

Grandis, & ut ita dicam, pudica] Auctor Dial. de Orat. c. XXI. *Oratio, sicut corpus hominis, ea demum pulchra est, in qua non eminent venæ, nec ossa numerantur: sed temperatus ac bonus sanguis implet membra, & exsurgit toris: ipsos quoque nervos rubor tegit, & decor commendat.* Vide Juvenal. sat. VIII. Quintilian. lib. 11. cap. XI. lib. V. cap. XII. lib. XII. cap. VI. F. PITH. Sic *castitatem arrogantiæ*, (ut Petr. *granditatem & pudicitiam*) opponit Vitruv. lib. 1. cap. 1. de impudica oratione Auctor de Orat. sive de causis Corr. Eloq. cap. XXVI. *adeo malim oratorem vel hirta toga induere, quam fucatis & meretriciis vestibus insignire. Neque enim oratorius iste, imo hercule ne virilis quidem cultus est*, &c. Is scriptor ex professo docet, quæ Petron. aliud agens tangit. BARTH. Quem vide etiam lib. XXV. Adv. cap. X. Infra cap. IV. *Jam illa grandis oratio haberet majestatis suæ pondus.* Et paulo post cap. V.

Grandiaque indomiti Ciceronis verba minetur. ERHARD.

Pudica Oratio] Placet quod aliis in mentem venit: *Poëtica oratio*, Cic. in Bruto: *Grandis, & ut ita dicam, tragicus Orator.* SCIOPP. Schioppium, *Poetica* hic

est maculosa, nec turgida, sed naturali pulchritudine exsurgit. Nuper ventosa isthaec & enormis loquacitas Athenas ex Asia commigravit, animosque juvenum ad magna surgentes veluti pestilenti quodam sidere afflavit,

hic substituentem, egregie reprehendit vir & honoribus & meritis in rempublicam literariam insignis Cuper. l. 1. Observ. c. 11.

Maculosa] Contra, *puram* dicit Cæsar apud Sueton. vita Terentii. BARTH. *Maculosa* oratio hic locum non habet, neque opus erat nobis monitore Petronio, *grandem orationem non debere esse maculosam.* Cum omnis *macula* à *tenui* ac *mediocri* genere dicendi, æque ac à *grandi*, procul sit habenda. Hærebam jam olim in hoc loco, cum tandem me expedivit unus è codicibus scriptis, in quo exaratum erat *Masculosa.* scribendum videlicet *musculosa* Cels. lib. 5. cap. 20. *si nervosius aut musculosius locus est.* Idem *loca musculosa prodest.* Musculi enim, ut protuberant emineatque in corpore humano, ita iidem orationis corpus quodammodo reddunt inæquale turgidumque; proinde artis oratoriæ præceptores, ut in tenui oratione *ossa maciemque* non ferunt apparere, ita nec in grandi oratione *musculos*; quos historiæ magis convenire, quam orationi Plinius contendit lib. 5. ep. 8. *Habet quidem oratio & historia multa communia, narrat illa, narrat hæc: sed aliter. hanc sapiunt ossa, musculi, nervi, illam tori quidam & quasi jubæ decent:* Auctor de caus. corrup. Eloq. cap. 21. *Oratio autem, sicut corpus hominis, ea demum pulchra est, in qua non eminent venæ, nec ossa numerantur,* (de sua agit oratione) *sed temperatus ac bonus sanguis implet membra, & exsurgit toris, ipsos quoque nervos rubor tegit & decor commendat.* Ita scribendum, non *robur tegit*, uti nunc circumfertur; ut eadem dicat, quæ Petronius hoc loco, omnia videlicet in pulchra oratione debere esse æqualia, nec macilenta nimis, nec nimis pinguia, *ro robur tegit* confirmatur Quinctiliani loco ex institutionibus oratoriis. *Non tumidos & corruptos & tinnulos, & quocumque alio genere cacozelias peccantes certum habeo, non virium, sed infirmitatis vitio laborare, ut corpora non robore, sed valetudine inflantur.* *Molem robustam* pro robore dixit S. Cyprianus Epistola 51. ubi de gladiatoribus. *Impletur in succum cibis fortioribus corpus, & arvina toris membrorum moles robusta pinguescit, ut saginatus in pœnam carius pereat.* *exsurgere* autem *toris* dictum, ut apud Maronem *Luxuriatque toris animosum pectus.* Celsus lib. 7. *tori musculosi.* Valer. Flaccus lib. IV. v. 244.

- - - Spatiosa pectoris ossa
Protulit, horrendosque toris informibus artus. HEINS.

Heinsius non male substituit *Musculosa.* Sic *Pompejus musculosus* apud Gruter. pag. CCCXXXVII. unde apparet vocem hanc satis Latinam. BURM.

Naturali pulchritudine exsurgit] Seneca lib. 9. Excerpt. Controvers. *omnia usque ad ultimum tumorem perducta, ut non extra sanitatem, sed extra naturam essent.* à WOUWEREN.

Nuper ventosa isthæc & enorm. loq. Athen. ex Asia comm.] Cicero passim lib. Orator. Quinctil. lib. 10. cap. 10. Emporius Rhetor, aliique. Julius Severianus Syntom. Rhetor. p. 303. Ed. Pith. *An sequenda Atticorum actio, qui breves astrictique sunt & acres? an imitanda nobis Asianorum licentia, qui vagi ac fusi?* Hieron. ad Rusticum: *Asianum tumorem Attico siccabant sale.* à WOUWER. Hinc effici potest, Petronii ætatem non multum infra Claudii tempora collocandam, cum Asiatica illa loquacitas jam Ciceronis ævo cœpisset invalescere, qui eam sæpe exagitat. vid. ejus Brut. cap. XIII. & cap. XCV. Egregie autem hunc locum illustrat Sueton. Aug. cap. LXXXVI. *An potius Asiaticorum inanibus sententiis verborum volubilitas in nostrum sermonem transferenda?* BURM.

Loquacitas ventosa & enormis] Turgida & vana Asiaticorum dicendi licentia, GLOSS. Ful. Myth. *Apud Rhetores vero aliud profuso & libero cursu effrenata loquacitas, aliud constricta veritatis indaganda curiosa nexilitas.* FR. PITHÆUS. [illegible], sublimiloqua, & in dicendo superba, ut cum quis

Projicit ampullas & sesquipedalia verba.

Suidas; [illegible] Themistio [illegible] & [illegible] in Sophista; [illegible] in *Sophista*, inquam, id est, Scholastico sive Rhetorico declamatore, de quibus hoc loco Petronius. ERHARD. [illegible]: Eunap. Sardianus Livius lib. 42. *Ventosum ingenium*, id est, mobile. Horat. lib. 1. epist. 19. *Ventosæ plebis suffragia venari.* WEITZ.

Athenas] Auctor. de caus. corr. eloq. c. 15. *vides etiam Græcis accidisse, ut longius absit Æschine & Demosthene sacerdos iste Nicetes, & si quis alius Ephesum vel Mytilenas concentu scholasticorum clamoribus quatit, quam Afer, aut Africanus aut vos ipsi à Cicerone aut Asinio recessistis.* HEINS.

Commigravit] In aliis libris apud Scaligerum *emigravit.* HEINS.

Animos juvenum ad magna surgentes] *Animosque juvenum ad magna surgentes* legit. Deinde. DANIEL. Sidon. carm. 7.

Surgentes animi Musis formantur. ERHARD.

Pestilenti quodam sidere afflavit] Metaphora ducta à morbo plantarum, *sideratio* dicto, quo, humore per nimium æstum absumto, vel totæ, vel aliqua sui parte subito exarescunt. GLOSSÆ. Nonnunquam quasi ex ipsis stellis ignes defluunt, qui fulminum modo animalia ferire solent & arbusta; vel videntur

 quasi

vit, simulque corruptae eloquentiae regula stetit, & obtinuit. Quis postea ad summam Thucydidis, quis Hyperidis ad famam processit? ac ne carmen

quasi ipsæ stellæ decidere aut transilire, quod tamen putidum existimare: nam intra istas hæc nascuntur. huc sane respexit Petron. Apulejus Milef. 8. *Velut gravi tonitru procellaque sideris, vel ipso Diali fulmine percussa.* Martialis lib. 7 epig. 93.

Hoc opus est, subito fias ut sidere mutus.

Libro 2. epig. 86.

Sidere percussa est subito tibi Zoile lingua.

Hi autem, qui perculsi sunt, vocantur *siderosi*. Glossæ: *Siderosus, ἀστρόπληξ, ἐπιληπτικός.* In arboribus *sideratio*. Plin. lib. 7. cap. 24. Auctor γεωπονικῶν, lib. 10. Ἀστρόπληγα δένδρα μέλαν ποτίζομενα ἀναζῇ. Quanquam *sideratio* etiam τὸ δῆγμα τοῦ ἀνέμου. Firmicus lib. 4. cap. 13. lib. 6. cap. 29. à WOUWEREN. Vide Raderum Comment. in Martial. lib. 7. epigr. 75. Barth. ad Claudian. num. 1440, Bucer. Comment. in Matth. v. 24. ERHARD.

Afflavit] Livius lib. 8. *Pestifero sidere icti.* Græci, ἄστροις τυφῶνι βληθεὶς. Servius ad Virg. 11. Aen. v. 649. Auctor ad Herennium lib. IV. cap. XLIX. *Cui aliquid mali faucibus afflare posfit.* BRASSICAN. De fulminibus proprie. Spartian. Hadriano: *Fulmen decidens hostiam & victimarium afflavit.* à WOUWEREN. Sueton. Tiber. c. LXIX. *Turbatiore cœlo nunquam non coronam lauream gestavit, quod fulmine afflari negetur id genus frondis.* vid. Barth. ad Claudian. de Rapt. Proserp. v. 1. BURM.

Simulque corrupta eloquentia regula] V. C MS. *semelque*. DANIEL. Lege *incorrupta eloquentia regula substitit.* AURAT. Vide Vell. Patercul. sub finem lib. 1. F. PITHÆUS. Lege *semelque corrupta eloquentia regula stetit & obtinuit*: seu, *simulque*. quod rectum insequentia probant. Adi Senecæ Controvers. lib. 1. procem. *eloquentia regula*, ut Martial. lib. 6. *regula morum*. a WOUWEREN. Sic Novatiano de Trinit. in princ. *regula veritatis*. Christoph. Pflugius pro *corrupta*, legendum censet *correpta*; quam censuram non admittimus. Jungerman. malit, *simulque corrupta eloquentia regulâ* in ablativo casu, ut verba, *stetit & obtinuit*, ad *loquacitas* referantur. ERHARD. Juvenal. Sat. VII.

Ut præceptori verborum regula constet.

Sic *morum regula* Manil. lib. II. *Juris regula* Cic. 1. de LL. *recti regula*. Minut. Felix. Similia & in Theognide. BARTH. Quem vide etiam ad Claudian. l. II. in Eutrop. v. 202. & lib. XXV. Advers. c. X. Ego mallem, *corrupta eloquentia regula stetit & obtinuit*. Eloquentiam enim a tempore Tiberii corruptam fuisse, infinita monumenta testantur, & persuadere possunt ea, quæ eruditissimus *Schultingius* congessit ad Senec. Suasor. 1. nova ergo regula stetit, id est, observari & usitari cœpit à declamatoribus & scholasticis: nullum enim sensum mihi videtur habere vulgata lectio; an enim regula obmutescere potest? eleganter vero *stare* & *obtinere* dicuntur, quæ observantur. Curtius III. 2. *Et ne auri argentique studio teneri putetis, adhuc illa disciplina paupertate magistra stetit.* Cicer. II. verr. 56. *is, quod videbat istius censum stare nullo modo posse, cum censum observari jussit, qui Peducæo Prætore habitus esset.* ubi male viri docti corrigunt. Ita & Terent. in prolog. Hecyræ se *stetisse*, id est, placuisse dicit, quæ locutiones à prælus & forensibus certaminibus deductæ sunt, ubi victores stare & obtinere caussam suam passim dicuntur. BURM.

Quis postea ad summam Thucydidis.] *Summam* absolute usurpat pro perfectione, & consummatione, & absolutione. Quod novitate quidem blanda conciliatrice placet intelligenti: non attendenti surdum & inane vocabulum est. Turneb. Adversar. lib. 19. cap. 6. Juretus ad Symmachum lib. 3. Epist. 40. Intra Petron. cap. LV. *Diuque summa carminis penes Mopsum Thracem memorata est* ERHARD.

Carmen sani coloris] forsan, *caloris*: nam is proximus insaniæ. de qua loquitur Ovid.

Est deus in nobis, agitante calescimus illo.

Stat. 1. Thebaid.

Pierius menti calor incidit.

Nec minus tamen & illud bonum, quare non sollicitamus. BARTH. *Sanum* appellabant quicquid rectum, moderatum, castigatum & sincerum erat. Quo sensu Cicero de Clar. Orat. dixit, *Asiaticos oratores nimis redundantes, Rhodios saniores.* Et alio loco; *Atticos oratores sanos & siccos.* Juret. ad Symmach. l. 8. epist. 48. ERHARD. Sic MSS. & ratio. Frustra qui substituunt *caloris*. BOURDEL. Non debuerat dubitare Barthius. Locutio hæc enim à corpore humano, ut & ante fecit, quum de naturali pulchritudine egit, desumpta est, cujus sanitas ex colore intelligitur. Ita Terent. Eunuch. Act. II. Sc. III. puellam eximiam describit, cui erat *color verus, corpus solidum, & succi plenum.* Ita & oratio & carmen esse debet, ut erat Cottæ oratio, *in qua nihil nisi sincerum, nihil nisi siccum atque sanum*, teste Cicer. Bruto cap. LV. Quinctil. lib. X. Instit. cap. 1. *alii pressa & tenuia, & quæ minimum ab usu quotidiano recedant, sana & vere Attica putant.* Cicero de optim. Gen. orator, cap. III. comparans oratores cum Palæstritis, *qui, cum careant omni vitio, non sunt contenti quasi bona valetudine, sed vires, lacertos, sanguinem quærunt, quandam etiam suavitatem coloris.* Iterum Cicero in Bruto cap XIII. *Ut semel è Piræeo eloquentia evecta est, omnes peragravit insulas, atque ita peregrinata tota Asia est, ut se externis oblineret moribus, omnemque illam salubritatem Atticæ dictionis, quasi sanitatem, perde-*

carmen quidem sani coloris enituit: sed omnia quasi eodem cibo pasta, non potuerunt usque ad senectutem canescere. Pictura quoque non alium exitum fecit, postquam AEgyptiorum audacia tam magnae artis compendiariam invenit. III. Non

perderet, ac loqui pene dedisceret. Qui locus egregie docet, Asiaticam illam loquacitatem Atticam eloquentiam pessumdedisse, & effecisse, ut prima illa staret & obtineret. vide sequentia. Facit forte illustrandæ quoque huic Metaphoræ Servius, ad Virgilii II. Georg. v. 178. verba

Quis color, & quæ sit rebus natura ferendis

Ita commentans, *quæ species: quomodo dicimus, quo colore ille Recitavit?* Videtur & hunc jocum captasse Martial. l. VII. ep. III.

Esset, Castrice, cum mali coloris,
Versus scribere cœpit Oppianus.

Quamvis aliorsum trahi posse minime diffitear. BURMAN.

Enituit] Tralate. *Nitor*, sagina est corporis. Hinc *nitidus* pro bene curato & bene habito corpore; qualis Delphis est apud Theocrit. Idyll. 2. quem λιπαρόχρων Simætha nuncupat, id est εὐτραφῆ, benè curatum, nitida cute. Sic Virgil. 6. Æneid. *equos nitentes.* Inde *nitor eloquii* Ovid. 2. Pont. 2. v. 49. Salvianus præfat. lib. de Gubernat. Dei, *nitore verborum illustrare.* Symmach. lib. 2. epist. 86. *nitore sermonis illuminare.* WEITZ. Egregie Weitzius hanc metaphoram illustravit. Vide ad Phaedr. l. III. fab. VII. Lambin. ad Horat. l. III. od. XII. BURM.

Eodem cibo pasta] Eunapii similem locum notavit Junius in Adagiis. BARTH. Lege *eodem tabo depasta* ex *a* factum est *ci* in *cibo*, *abo* pro *tabo*. Virgil.

- - - *Miseros tabo depascitur artus.*

vel forte melius *eodem cibo farta*, id est, distenta, & refer ad cruditatem. Glossæ Labbæi *offercio* ἐμπλήθω; rursus ἐμπλήθω, *offercio, expleo. Hæreditas offertissima.* & *offertissima opimitates* apud Plautum. HEINS. Locus Eunapii à Barthio adductus indicat, sectatores Epicuri ex eodem præcepi pastos. vid. Adagia Erasmi in *similitudinis*, pag. 648. BURM.

Usque ad senectutem] Ad justam senectutem perdurare. apud Cic. lib. I. de Leg. *Canescet seclis innumerabilibus.* WOUWEREN. To *usque* omittunt quidam codices. BURM.

Pictura quoque] Ea solita jungi artibus liberalibus. Pacatus panegyr. *recte profecto germana illa Pictorum Poëtarumque commenta victoriam finxere pennatam.* Lucianus de Imaginibus: καί τοι παλαιὸς οὗτος ὁ λόγος ἀνεύθυνους εἶναι ποιητὰς καὶ γραφέας. Horat. art. Poët. BARTH. Quem vide etiam l. XXI. Adv. c. X. Aristot. Problem. cap. 10. ἔστιν ἐπὶ τῶν ἀρχαίων γραφέων καὶ ἀνδριαντοποιῶν σκοπεῖ τὰ ἔργα. οὐ γὰρ ἄν ποτε ἀδαμῆ γραφὴ σπουδαῖα, οὐδ ἀνδριὰς. Φειδίας δὲ ἦν Ipse Petronius infra cap. LXXXVIII. *Consulere prudentiorem cœpi ætates tabularum, simulque caussam desidiæ præsentis excutere, cur pulcherrimæ artes periissent, inter quas pictura ne minimum quidem sui vestigium reliquisset. Tum ille; Pecuniæ, inquit, cupiditas hæc tropica instituit.* & quæ sequuntur. Felix Faber Monachus Ulmensis in Hist. Suevor. l. I. c. 8. *Revixit in Germania scientia & eloquentia, & ex consequenti quoque ingeniosæ artes, ut pictura & sculptura. Amant enim se artes hæ ad invicem. Ingenium pictura expetit; ingenium eloquentia cupit non vulgare, sed altum & summum. Mirabile dictu est, dum viguit eloquentia, viguit pictura, sicut Demosthenis & Ciceronis tempora docent. postquam cecidit facundia, jacuit & pictura. Videmus picturas & sculpturas ac scripturas ducentorum annorum nulla prorsus arte politas, nec hominum sed monstrorum portentorumque facies. Scripta illius ætatis rudia sunt, inepta, incompta. priscis vero seculis Apellem, atque Zeuxim, Pollicretum, Phidiam, & Praxitelem magnos fuisse comperimus; & de statuariis, sculptoribus & pictoribus Dorem Liddum.* &c. ERHARD.

Exitum fecit] Forte *Cepit*. HEINS. Heins. mallet *cepit*: sed contra fidem MSS. *Exitum facere* pro mori, perire. Latinum est satis. Suet. Neron. cap. XLVI. *Cum ex oratione ejus recitaretur in senatu, daturos pœnas sceleratos, ac brevi dignum exitum facturos, conclamatum est ab universis, tu facies Auguste.* Ad quem locum plura exempla adducit Casaubon. BURM.

Ægyptiorum audacia] Tacent hic interpretes præter De Salas, qui compendiariam hanc pingendi artem eam esse, quam *Plinius* lib. XXXV. cap. XI. describit, ex suggestione Johannis de Fonseca credidit. Barth. Advers. XIII. cap. V. pro *Ægyptiorum* legit *Glypticorum.* Vossius ad Catulli Epithalam. Pelei & Thetid. p. 199. intelligit de pictura illa, qua Judæi & Ægyptii monstrosa & fabulosa animalia velis & aulæis illinebant. Sed cum vir in pictura veterum excutienda diligentissimus Franc. Junius l. II. de Pict. veter. c. XI. fateatur hic ignorantiam suam, nihil nostræ quoque existimationi decedere poterit, si illis virorum doctorum conjecturis minime acquiescamus, & ampliandum censeamus. BURM.

Compendiariam] *Compendiaria* concisa brevitas, Græce συντομία. GLOSS. Varro: *Hoc dico, compendiariâ, sine ulla sollicitudine ac molestia discendi, ad eandem voluptatem pervenire posse.* Seneca Epist. 26. *Hanc compendiariam invenit.* à WOUWEREN. Philoxenus Gloss. *Compendiaria*, συντομία. Cyrillus Gloss. συντόμως, *concisè, compendio.* Tertullian. lib. 4. adversus Marcionem; *Compendiatum est novum testamentum.* ERHARD. Contra Plinium, veritatem rei, & MSS. faciunt, qui reponunt *compendia jam invenit.* BOURDELOT.

III. Non est passus Agamemnon me diutius declamare in porticu, quam ipse in schola sudaverat: sed Adolescens, [a] inquit, quoniam sermonem habes non publici saporis, &, quod rarissimum est, amas bonam mentem, non fraudabo te arte secreta. Minimum in his exercitationibus doctores peccant, qui necesse habent cum insanientibus furere. Nam nisi dixe-

a AGAMEMNON.

Non est passus Agamemnon] Infra cap. LXXX. *Sed veritus ne Menelaus etiam antescholanus.* Juven. Sat. VII. v. 115.

- - - Surgis tu pallidus Ajax
Dicturus dubia pro libertate. F. PITH.

Imitatur aperte Lactantius Instit. divin. l. 1. c. 1. *Non est passus hominem Deus lumen sapientiæ requirentem diutius oberrare.* ERHARD.

Agamemnon] Agamemnona Regem prædicat Homerus corporis proceritate omnes heroas Græcos antecelluisse, tum oratione gravem fuisse & vehementem. Hinc personam Agamemnonis inducebant declamatores, ut magni & constantis patroni; quod ex nostro Arbitro licet colligere, & Varronis Virgula divina. Auson. Popma Conjectan. ad Varron. Frequens apud optimos auctores, ut sub personis Homericis alios intelligant. Lævin. Torrentius in Suetonii Tiber. cap. 61. De hoc etiam mediæ ætatis more vetera nomina adsciscendi quædam notavit Hen. Canisius Antiq. lect. tom. 1. in Not. ad Alcuini epist. 3. & 46. Goldastus in Suevicar. rer. scriptorib. de Velleio Gallo. Sic infra cap. 28. *Cum Agamemnone ad januam pervenimus.* Et cap. 83. *Recepi hospitem Lycurgo crudeliorem.* Iterum cap. 117. *Quicquid Lycurgi villa grassantibus præbuisset*: ad Lycurgi crudelitatem respiciens. ERHARD.

In porticu] *Porticus* locus, in quo declamationes fiebant. GLOSS. Habuit enim in auditorio orationem suasoriam. Ergo non idem *porticus* ac *schola*, ut interpres putat, locum istunc, qui bene se habet, emendans. *Schola* est auditorium, in quo fiunt *ἀκροάσεις* & recitationes: *Porticus* ante scholam, ut in Academia Altorphiana. Sueton. in Tiberio cap. 11. Infra cap. VI. *ingens scholasticorum turba in porticum venit ab extemporali declamatione nescio cujus, qui Agamemnonis suasoriam exceperat.* in schola scilicet. Auctor Dialog. de Orat. *Non ut Rhetorum scholis declamarent.* Wouw. corrigit, *qua ipse in schola.* Pflugius, *quia ipse in schola litigarat.* uterque contra mentem auctoris. Nec ante scholas tantum, sed & ante pinacothecas *porticus* habebant. infra cap. XC. *Ex his qui in porticibus spatiabantur, lapides in Eumolpum recitantem miserunt.* Christiani etiam ante templa, quas Scriptores Ecclesiastici *ambitus* vocant, nos *Creutzgang*. ERHARD

Quam ipse in schola] Unus ex veteribus, *quam ipse*, fortasse, *qua ipse*. PUTEAN. Lege *qua ipse*. WOUWEREN.

Sudaverat] Elegans verbum, quo declamatoris ineptam vehementiam & affectatum laborem deridet. utimur enim de eo, qui anxius & dubius de eventu laboris sui hæret. Ita Cicer. III. ad fam. Ep. 12. *vides sudare me jamdudum laborantem, quomodo ea tuear, quæ mihi tuenda sunt, & te non offendam.* v. Torrent. ad Horat. I. Sat. IX. 10. BURM.

Sermonem publici saporis] Venusta sermonis gratia, ad publicam jucunditatem faciens. GLOSS. Juvenal. Sat. VII. 53.

Sed vatem egregium, cui non sit publica vena,
Qui nihil expositum soleat deducere, nec qui
Communi feriat carmen triviale moneta.

Ubi vide Scholiasten. Ovid. l. IV. ex Ponto El. XIII.

Unde salutaris, color hic tibi protinus index,
Et structura mei carminis esse potest.
Non quia mirifica est, sed quod nec publica certe;
Qualis enim cumque est, non latet esse meam. BURM.

Quod rarissimum] *Quia*, legit SAMBUCUS.

Amas bonam mentem] Suspicatus sum aliquando legendum *amas bona* (vel *bene*) *monentem.* quod non alienum erat à serie & ordine orationis: & laudantur ab Hesiodo in versibus vulgo notissimis etiam hi, qui recta monentes audiunt. Sed fortasse non malè retineri potest vulgata, quia alter superiore tota declamatione conquerebatur de corruptione animorum in juvenibus. ER. EMMIUS. Seneca Ep. 17. & Procem. lib. 5. Natural. Quæst. a WOUWEREN.

Arte secreta] Alii leg. *artis secreto.*

Numerum in his] Lege *Minimum in his.* Nihil, ait, aut minimum peccare magistros; plurimum parentes. nam sequitur; *Quid ergo est? parentes objurgatione digni sunt.* Gulielmus Plaut. quæst. in Epid. cap. ult. vel lege, *Non mirum si in his*, ex sequentibus. Jungermannus. sed profecto neutrum dum concoquere possum. ERHARD.

Doctores peccant] Vid. Wouwer. Polymath. cap. 30. ERHARD.

Necesse habent cum insanientibus furere] Horat. lib. II. Sat. 3.

- - - Pudor, inquit, te malus urget,
Insanos qui inter vereare insanus haberi.

Symposius Ænig. in Præfat.

Insanos inter sanum non esse necesse est. BARTH.

Quia ὁ τοῖς [illegible], [illegible]. RITTERSH. Et ita Theognis in sent. v. 313. Ἐν [illegible] WEITZ.

Nam nisi] Impressi *nam qui*. PUTEAN.

Adole-

dixerint, quae adolescentuli probent, ut ait Cicero, soli in scholis relinquentur; sicut ficti adulatores, quum coenas divitum captant, nihil prius meditantur, quam id quod putant gratissimum auditoribus fore (nec enim aliter impetrabunt, quod petunt, nisi quasdam insidias auribus fecerint): sic eloquentiae magister, nisi, tamquam piscator, eam imposuerit hamis escam, quam scierit appetituros esse pisciculos, sine spe praedae moratur in scopulo.

IV. Quid

Adolescentuli probent] *Improbent* legit AURATUS. Quid hoc aliud, quam quod apud A. Gellium Taurus Philosophus conqueritur, legem discipulos dare, qua discant? *Alius ait, hoc me primum doce: item alius, hoc volo, inquit, discere, istud nolo. Hic à Symposio Platonis incipere gestit propter Alcibiadis comessationem: ille à Phaedro propter Lysiae orationem.* Putean. Suad. Auspic. Orat. 2. ERHARD.

Ut ait Cicero] Cicero pro Cœlio cap. XVII. *Illud unum ad laudem cum labore directum iter qui probaverunt, prope jam soli in scholis sunt relicti.* DANIEL. Al. *Cicer.* sic c. 5. pro *Ciceronis* in 3. MSS. constanter legitur *Titionis*, menda ex compendio scribendi nata. Sunt enim hæc Ciceronis verba in Orat. pro Cœlio, cap. XVII. ERHARD.

Ficti adulatores, &c.] Vide Plautum, ubi Parasitus inspicit librum suum, ut unum de dictis melioribus inde depromat. RITTERSH. Adducitur hic locus à Thoma Hibernico in Floribus Patrum ex Cassiodori Epistolis, legiturque hunc ad modum; *quam illud, quod putant gratissimum auditoribus fore, nam nec aliter impetrabunt quod petunt, nisi quasdam insidias auditoribus fecerint*, &c. Quæ eodem pacto & in quadam Hildeberti Cenomanensis Episcopi Epistola leguntur. Jacobus Magni Sopholog. lib. 4. cap. 13. *Qui sapiens est, adulatoribus minime credat. Fictis enim sermonibus adulantur homines, sicut praetextu pabuli hamo capiuntur pisces. Unde Petronius: Adulatores ficti cum cœnas divitum captant, nihil prius vel posterius meditantur, quam id, quod gratissimum adulatoribus putant fore.* Sidon. in Epist. lib. 2. *Sectator epularum laudabilem profert sententiam, non de bene vivente, sed de bene pascente. Tales enim cum aliquid volunt, prius laudant, postmodum postulant.* Seneca Epist. 123. *Varus eques Romanus, cœnarum bonarum sectator, quas improbitate lingua merebatur.* Adde Auson. Popmam in Varronem pag. 159 ERHARD.

Cœnas captant] Martial. l. II. Ep. XVIII.

Capto tuam (pudet heu) sed capto, Maxime, cœnam.

BARTH. Mox cap. 5. *cliensque cœnas impotentum captet.* & cap. CVI.

Quam quod] *Quam id quod* Leid. & Trag. cod. melius. BOSCH.

Auditoribus fore] Editio Lugdunensis in vetere codice scriptum esse testatur, *auribus*; quod ego emendatius puto, quam *auditoribus*. RICHARD. Non placet illud *auribus*, quia mox sequitur.

Sic eloquentia magister] Impressi *sic eloquentia magister*. unus ex veteribus. *sic eloquentia magistri, tanquam piscator, qui non eam*: quod valde probo. PUTEAN. Tornæs. ex MS. exhibet, *sic eloquentia magistri, tanquam piscator, qui nisi eam*, &c.

Tamquam piscator] Sic aliquoties Martial. munera piscationibus componit. lib. V. Ep. XVIII. *imitantur hamos dona* lib. VI. cap. LXIII.

Munera magna tamen misit, sed misit in hamo,
Et piscatorem piscis amare potest? BARTH.

Eam imposuerit hamis escam] Τὸ δέλεαρ τῷ ἀγκίστρῳ περιτιθέναι, *hamo escam corrumpere*, proverbialis est locutio, pro, insidiis aliquem circumvenire, & blanditiis verborum in errorem inducere. Hadrian. Junius in Adag. ERHARD Saresberiensis lib. 7. cap. 23. *Sunt, qui pauperibus parum tribuunt, ut amplius accipiant, & sub praetextu eleemosynæ quærunt divitias; quæ magis venatio appellanda est, quam eleemosyna. Sic bestiæ, sic aves, sic capiuntur & pisces. Modica esca in hamo ponitur, ut in eo matronarum sacculi protrahantur.* Infra cap. CXL. *Nisi aut locellos, aut sonantes ære sacellos pro hamis in turbam mitterent.* WEITZ.

Moratur in scopulo] Oppian. III. Halieut. v. 29.

Ἔνθα δ᾽ ἐπειδ᾽ ὁ μὲν αἰὲν ἐπ᾽ ἠμαθόεντι περὶ πέτρῃ
[illegible]
... φέρει.

simile quid in ejusdem Cyneg. II. v. 72. BARTH. Quem etiam vide l. XXV. Adv. c. X. Homer. Iliad. π. BRASS. Variant mire libri. alii enim *moriatur*, alii *moritur*, nescio an ulli *moratur*. Vide ergo si remotius verbum excidit, & fortasse fuit, *sine spe prada in scopulo molitur*. *Moliri* enim operari, & industrie aliquid conari, aut tractare est. Sic Virgil. l. I. Georg. v. 271. dixit *insidias avibus moliri*, ita videlicet, ut hic Petron. piscibus. Utitur iterum inferius pari venustate cap. CVII. *Si gratiam à legato moliebantur.* Ita Gulielm. in Epidic. cap. ult. ego vulgatam lectionem improbare nondum audeo. ERHARD. In scopulis olim piscatores exercebant piscatum. Theocrit. Idyll. I. v. 39.

Τοῖς δὲ μέτα, γριπεύς τε γέρων πέτρα τε τέτυκται
Λεπρὰς, ἐφ᾽ ᾇ σπεύδων μέγα δίκτυον ἐς βόλον ἕλκει.

Idyll. 22.

... ἰδεν

IV. Quid ergo eſt ? parentes objurgatione digni ſunt , qui nolunt liberos ſuos ſevera lege proficere. Primum enim , ſicut omnia , ſpes quoque ſuas ambitioni donant : deinde , quum ad vota properant , cruda

- - - ὕδωρ ἱμάσσων
Ἐν πέτρᾳ μιμνᾶντα· καθιζόμενος δὲ δοκεύων
Ἰχθῦς, ἐκ καλάμων δὲ λίνον κατέτεινον ἰδοῦσα.

Ovidius lib. 3. Metamorphoſ. v. 590.

- - - Moriensque mihi nihil ille reliquit
Præter aquas ; unum hoc poſſum appellare paternum.
Mox ego, ne ſcopulis hærerem ſemper in iisdem,
Addidici regimen, dextra moderante, carinæ
Flectere - - -

Hinc Plautus Rudent. *Piſcatum ſaxatilem* dixit. Meurſius ad Lycophron. Caſſandr. v. 46. Auſonius in Moſella, v. 247.

Ille autem ſcopulis ſubjectas pronus in undas
Inclinat lenta convexa cacumina virga,
Indutos eſcas jaciens lethalibus hamos.

Ibi Freherus in Not. WEITZ. Male repoſuerunt *moriatur.* Legendi Heſiodus in ſcuto Herc. Theocritus Idyll. 1, 3. & 21. Hinc capio locum obſcuriſſimum Lucilii, qui, cum ait, *piſcinenſisque retesque*, intelligit morabundum ſive ſpeculatorem piſcium, ἰχθύων σκοπευτήν, ut eſt in colloquiis Græcis. BOURDELOTT. In ſcopulis ut plurimum piſcabantur. vid. Meurſ. ad Lycophron. Alexand. Ariſtæn. lib. 1. ep. VII. παρὰ τὴν ἀκτὴν ἑστηκότι μοι κατὰ πέτρας, καὶ τῷ ἀγκίστρῳ περιπεπηγότα δέλεαρ ἰχθῦν ἀπαρτῶντι, τῷ καλάμῳ κυρτουμένῳ τῷ βάρει, προσιὼν δέ τις ἰχθυοπώλης verba ſunt piſcatoris. HEINS. In codice Traguriano eſt *morabitur.* ad rem Senec. Herc. Furent. 154.

Hic exeſis pendens ſcopulis,
Aut deceptos inſtruit hamos
Aut ſuſpenſus ſpectat preſſa
Præmia dextra, ſentit tremulum
Linea piſcem.

HERMANN. Vide Barth. ad Statium IV. Theb. 528. in ſcopulis vero piſcatores fere inſidias piſcibus facere ſolitos, præter Ælian Var. Hiſt. I. 1. oculis noſtris monſtrare poterit elegantiſſimus nummus Carteja in Theſauro Brandenburgico tom. III. p. 74. qui loci è Seneca adducti interpres clariſſimus. BURM.

Quid ergo eſt ?] Ita Cicero pro Quintio: *Quid ergo eſt ? primum magnitudo periculi* &c. Ad Famil. lib. 10. epiſt 23. *Lepidum enim pulcre noram. Quid ergo eſt ? pudor me , qui in illo maxime eſt periculoſus , hunc caſum coegit ſubire.* Infra cap. CXXIX. *Quid ergo eſt ? etiamſi gravem injuriam accepi &c.* WEITZ. Formula noſtro familiaris infr. cap. XX. *Quid ergo ? inquit , non ſum dignus qui bibam ?* cap. CII. *Quid ergo ? ſi diutius aut tranquillitas nos tenuerit , aut adverſa tempeſtas* cap. CXVII. *Quid ergo ? inquit Eumolpus , ceſſamus mimum componere?* Non tamen aſſentior Munckero cap. XXX. legenti *quid ergo eſt ? dono vobis.* Sed ibi *quicquid* retineo. BURM.

Parentes objurgatione digni] Tacitus de orator. multis. WOUWEREN. A doctoribus eloquentiæ in parentes culpam transfert. qua de re videndus Caſaubon. in Perſium Satyr. I. Juſtinianus Imp. *in conſtit. ad Antecesſores, quæ ante ff. legitur*, diſcipulis definit quinquennium , quo ſcilicet dent operam audiendis profeſſoribus, & perlegendis libris conditorum juris. (Olim erat definitum quadriennium) nec , niſi qui probaſſet tantum ſe temporis legum ſtudiis impendiſſe, admittebatur in numerum advocatorum , l. 3. & 5. *C. de advocat. div. judicum.* Si quinquennium vel quadriennium illa ætate , qua mores & jura & verba civilia ſane erant notiora aut facilia perceptu ; quid non erubeſcimus iſtâ ? qua horrere ſpinis omnibus videntur omnia , quæcunque de jure ab antiquis prodita ſunt , vix tamen in eis nos tranſigere triennium, plurimum vitio parentum , qui , ut hoc loco Petronius ait, *cum ad vota properant* &c. Cujac. Obſervat. lib. 12. cap. 20. Adi ejuſdem præfat. in Paratit. Cod. ERHARD.

Severa lege] Ita poſtea *ſevera lectione* , & *artis ſeveræ effectus* ; quæ omnia indulgentiæ ſtultæ opponunt diſciplinam certam & exactam. Plin. III. Ep. 3. *jam ſtudia ejus extra limen proferenda ſunt , jam circumſpiciendus Rhetor Latinus , cujus ſchola ſeveritas, pudor inprimis ac caſtitas , conſtet.* idem canit Horatius. lib. III. od. 25.

- - - Tenera nimis
Mentes aſperioribus
Formanda ſtudiis.

Ita diſciplinam militarem Statius lib. V. Theb. verſ. 7. vocat *legem ſeveri ordinis.* BURM.

Ambitione donant] *Ditant* legit Gruter. Suſpicion. lib. 2. cap. 10. ſed admodum inepte. ERHARD. Id eſt , liberos ſuos , nec conjecturis hic locus eſt. Egregie, ut ſolet, hoc illuſtravit Gronovius obſervat. lib. 3. cap. 23. HEINS. Sic omnino legendum. *Spes*, ipſos hic liberos vocat , ut ſæpe Auctores, propter ſpem

cruda adhuc studia in forum propellunt, & eloquentiam, qua nihil esse majus confitentur, pueris induunt adhuc nascentibus. Quod si paterentur laborum

spem scilicet, quam de liberis habent parentes. Sic apud Silium Italicum ad filium suum Annibal: *spes ô Carthaginis alta.* Et apud Virgilium ad Turnum Amata regina:

- - - Spes tu nunc una senectæ,
Tu requies miseræ. - - - BOSCH.

Barth. legit, *domant.* idem tamen lib. xxv. Adv. cap. x. vulgatam tuetur, & explicat. scrinia vero ejus compilat, ut solet, Swarth. II. analect. cap. 9.

Quum ad vota properant] Vide Sueton. de Illustr. Grammat. cap. IX. Pers. Saty. 2. à WOUWEREN.

Cruda adhuc studia in forum propellunt] Theon Sophista c. I. Progymn. Οἱ μὲν παλαιοὶ τῶν ῥητόρων οὐκ ἄλλως ᾤοντο δεῖν ἐφικέσθαι τρόπον τινὰ τῆς ῥητορικῆς, πρὶν ἁμωσγέπως ἅψασθαι φιλοσοφίας. Νῦν δὲ οἱ πλεῖστοι τοσούτου δέουσι τῶν τοιούτων ἐπαΐειν, ὥστε οὐδὲ τῶν ἐγκυκλίων καλουμένων μαθημάτων ὁτιοῦν μεταλαμβάνοντες, ἄττουσιν ἐπὶ τὸ λέγειν. Καὶ τὸ πάντων ἀγροικότατον, ὅτι οὐδὲ οἷς προσῆκον ἦν ἐγγυμνασάμενοι, ἐπὶ τοὺς δικανικοὺς καὶ δημηγορικοὺς οὕτως ὑπελεύσονται. à WOUWER. Stat. lib. II. Achill. v. 78.

Obstas genitorque roganti
Nutritorque ingens, & cruda exordia magnæ
Indolis.

Et lib. III. Achill. v. 81.

——— *Cujus ab ortu*
Cruda rudimenta & teneros formaverat annos
Centaurus.

Tertul. de cult. Fœm: I. 2. *mulieres adhuc inculta & incomposita, & (ut ita dixerim) cruda, & rudes Angelos moverant.* BURM.

In forum propellunt] MSS. Tornæsii & Codex Traguriauus *impellunt*, quod recipiendum puto; *propellere* enim magis removendi vim, quam intrudendi, habet. Ita Cicero *impellere in casum, mentem, fraudem* & similia dixit. Verum autem esse, quod hic reprehendit Satyricus, exemplo Crispini, qui sedecim annorum adolescentulus capitalem caussam sustinebat, docet Barthius ad Stat. lib. V. Sylv. II. vers. 102. BURM.

Qua nihil esse majus] *Et quia.* DELBEN. Lege *qua nihil prodesse magis confitentur.* AURAT. Unus ex veteribus *magis.* PUTEAN. In Cod. Traguriano desunt illa, *& eloquentiam*

Pueris adhuc nascentibus] Sic Claudian. *triumphis induit.* Barth. n. 2335. Deinde pro *nascentibus*, lege aut *lactentibus*, aut *dentientibus*, aut *vagientibus*, & postremum illud proxime accedere videtur ad vulgatæ scripturæ literas pronuntiationemque. Gruterus Suspic. l. 2. c. 10. Acumen Criticum! Lege *pascentibus*, ita omnino imbibi exaratum Arbitro. *nascentibus* enim enormis esset figura ac oppido intempestiva: quod aliis quoque visum. Deinde literæ *p.* facilem & crebrum esse deflexum in *n.* annotavi aliquot locis in Veterum scriptis. Is. Pontanus Not. in Macrob. lib. 7. cap. 16. imo lege *nascentibus*, quod nihil aliud est, quam, quemadmodum dixit Arnobius lib. I. *Cui non sit ingenitum, imo ipsis pæne in genitalibus matris non impressum.* Meursius Crit. Arnobian. lib. 2. cap. II. vel, adhuc locis matrum involutis. Wouwer. in Polymath. cap. 30. ERHARD. MSS. *adhuc innocentibus.* utraque lectio tolerabilis. BOURDEL. *nascentibus* meliores. *Innocentibus* unus ex scriptis. Pontanus & Gruterus legunt *pascentibus.* Alii *lactentibus*, aut *dentientibus*, aut *vagientibus*, alii denique *crescentibus*: frustra. Nil muto, optime *nascentibus*: hoc est, infantibus admodum; quomodo apud Cic. lib. II. Acad. Quæst. cap. 5. *Quod si illi tum in novis rebus, quasi modo nascentes hæsitaverunt, nihilne tot sæculis summis ingeniis, maximis studiis, explicatum putamus?* BOSCH.

Induunt] *Indunt* AURAT. Barthius adv. XXV. 10. *indicunt* mavult, ut uno velut ictu pueris eloquentiam impingere voluisse parentes indicet, nec velle laborum gradus fieri. Sed lib. LIII. adv. 9. vulgatam iterum defendit, quæ certe eleganter ostendit, pueris ut vestibus, ita & eloquentia à primo ævo indui. corrigendus ita & Modestinus in lege XI. §. 4. ff. *de muner. & honor. Eos, qui primis literis pueros induunt, non habere vacationem Divus Antoninus rescripsit*: nunc *inducunt* circumfertur. Quintil. l. I. c. I. *nihil pejus iis, qui paulum aliquid ultra primas literas progressi, falsam sibi scientiæ persuasionem induunt.* Ita & Lutatius corrigendus ad Stat. lib. VI. Theb. vers. 738. *Pollux hoc exercitio, dum inter mortales esset, delectabatur, & hoc Alcidaman induit.* male Barthius *imbuit.* Ita & recte Claudianum in secundo Consulat. Stilic. vers. 121. correxit Heinsius:

- - - Teneresque his moribus induit annos.

Et VI. Cons. Honor. vers. 67.

- - - Parvumque Triumphis
Induit.

Has enim voces sæpe confusas, docere te possunt ejusdem Heinsii notæ ad Ovid. lib. [illegible] ex Pont. El. I. vers. 65. & ad Claud. lib. II. de rapt. Proserp. vers. 93. eadem figura Ælianus lib. V. Var. cap. IX. de Aristotele dixit ὅσα ἔξω περιεβάλλετο, ἃ μετὰ ταῦτα ἐχρήσατο. BURM.

Quod si paterentur] Auctor dialogi de oratorib. c. XXIX. *Nec in auctoribus cognoscendis, nec in evolvenda antiquitate, nec in notitia vel rerum vel hominum vel temporum satis opera insumitur: sed expetuntur quos Rhetoras vocant.* FR. PITHÆUS.

Laborum gradus] Ut paulatim comprendi possent, à scutis deductum. Hilarius:

Progenies sequitur, gradibus per crimina crescens.

laborum gradus fieri, ut ſtudioſi juvenes lectione ſevera mitigarentur, ut ſapientiae praeceptis animos componerent, ut verba atroci ſtilo effoderent, ut quod vellent imitari, diu audirent, ſibi nihil eſſet magnificum, quod pueris placeret: jam illa grandis oratio haberet majeſtatis ſuae pondus. Nunc pueri in ſcholis ludunt, juvenes ridentur in foro: & quod utroque turpius eſt, quod quiſquis perperam diſcit, in ſenectute confiteri non vult. Sed ne me putes improbaſſe ſchedium Lucilianae impro-

Paterculus lib. II. BARTH. Ut recte Hierocles Pythagoræus; *τὰ δὲ μετὰ πρὸ τῶν μεγάλων ἰέναι ἐν τάξει τοῖς ἀνάγειν*: ita nec Philoſophia de plano adiri poteſt, per gradus ad illam enitendum eſt, & quod Syneſius in Dione, *ὁδὸν παρασκευάζεσθαι, καὶ κλιμακηδὸν ἀναβαίνειν*. Ardua & excelſa non petimus aditu expedito. Auguſtinus de Ordine lib. 2. *Hinc ſe illa ratio ad rerum divinarum contemplationem rapere voluit. Sed ne de alto caderet, quæſivit gradus, atque ipſa ſibi viam per poſſeſſiones molita eſt.* Ita in ipſis artibus certi gradus. Wouwer. in Polymath. cap. 26. quem vide ſis. ERH.

Et Studioſi] MS. Tornæſii & Tragur. *ut ſtudioſi*. Barth. XXV. adv. 10. mallet *furioſi*. infeliciter. BURM.

Mitigarentur] Impreſſi & veteres *irrigarentur*; quod non adeo placet. PUTEAN. Severianus: *Veteres Oratores legendi ſunt, & præſentes audiendi. Super hæc frequenter ſcribendum, agendum & declamandum.* vide Tacitum Dialog. de Orator. WOUWEREN. Sic Plato dixit in fine lib. 3. de Repub. loquens περὶ τῶν ἐπικούρων ſuæ Reipub. quos & φύλακας appellat: ὁ μέν τοι ἄρτι ἐλέγομεν ἄξιον (διαχειρίζεσθαι) ὅτι δεῖ αὐτοὺς τῆς ὀρθῆς τυχεῖν παιδείας, ἥτις ποτέ ἐστι, εἰ μέλλουσι τὸ μέγιστον ἔχειν πρὸς τὸ (ita enim ſcribendum eſſe contendo, non τῷ) ἥμεροι εἶναι αὐτοῖς τε καὶ τοῖς φυλαττομένοις ὑπ' αὐτῶν. Et Ovid. de Ponto lib. 2. El. 9.

Adde quod ingenuas didiciſſe fideliter artes
Emollit mores, nec ſinit eſſe feros.

Et alibi;

Artibus ingenuis, quarum tibi maxima cura eſt,
Pectora molleſcunt, aſperitaſque fugit.

Hen. Stephanus Schediaſmat. l. 3. c. 11. ERHARD. Alii *irrigarentur*; poſſis & *initiarentur*. Sed præſtat quod recepimus: ita apud Gell. l. 13. c. 2. *relinquendum igitur viſum eſt in ingenio, quod dies atque ætas mitificat.* Ubi & ingenia cruda cum acerbis comparat pomis. HEINS. *Irrigarentur* Leid. cod. & tres alii. Doctiſſ. M. Oeveringius putat legendum eſſe *initiarentur*; quia paullò poſt ſequitur, *diu audirent*, quod Pythagoricum ſilentium ſpectare videtur. BOSCH.

Sapientiæ præceptis] Ut viverent ſecundum præcepta melius. RITTERSH. Optimus horum verborum interpres eſt auctor Dialog. de orator. cap. 31.

Stilus atrox.] Acumen ſtili. Stilo ſcribebant in cerata tabula, cujus ſtili pars, qua ſcribebant, *acumen* dicebatur: altera pars erat obtuſa, qua, quæ non placebant, delebant, & complanabant ceram. GLOSS. Stilo ſcribebant in cerata tabella, cujus ſtili pars, qua ſcribebant, *acumen* dicebatur. Cic. *omnia ſub acumen ſtili ſubeant.* Altera pars erat obtuſa, qua in cera, quæ non placebant, verba delebant, ac ceram rurſum complanabant, ut eſt in Prudent. περὶ στεφάνων, hymn. 10. Hinc Horat. Satyra 10. lib. I. *Sæpe ſtilum vertas. Vertit ſtilum*, qui, cum ante ejus acumine ſcriberet, vertit, & alteram ad delendum partem adhibet. Turneb. adverſar. lib. 14. cap. 24. ERHARD. Inclementi. Non memini alibi obſervare hoc vocabulum tam clementi ſignificatu. In Plauto tamen, *atrox aſtutia*, pro inſigni Capt. Actu 3. Scen. 4. BARTH. Et tamen lib. XXV. adv. cap. 10. non poteſt concoquere *Atrocem ſtilum*, & mallet *acriorem* reponere. Sed recte de Salas expoſuit *atrocem*, rigidum, cenſorium, qui nihil indulget vitioſo juvenum ſcribendi calori. quo ſenſu *Atrocem Catonem* Horat. II. od. I. dixit. Et ita Suet. Tiber. LVIII. *Atrociſſime leges exercere* dixit, cum nullius criminis gratia fiat cuiquam. BURM.

Quod vellent] Impreſſi quidam, *quem*. CL. PUTEAN.

Sibi nihil eſſet magnificum] *Ibi nihil* legit Pflugius. veteres editiones *jam ſibi nihil*, quod forte interponendum, aut legendum *ſibique nihil*, vel *ut ſibi nihil*. ERHARD. *Eſſe* prima editio. *magnificum* recte pro præſtanti & excellenti capit Colvius ad Apulej. de dogm. Plat. p. 204.

Placeret] *Placent* quidam codices.

Quiſquis] Impreſſi quidam, *quiſque*. BOSCH.

Perperam diſcit] Lege *puer jam diſcit*. Nicol. Faber. DANIEL. Claudianus Mamertus lib. I. de ſtatu animæ: *Tenellis adhuc infantiæ quondam ſuæ perſuaſionibus in ſenectute putreſcunt.* WOUWEREN. Locus antea vitioſus à virgulis, quem nunc ſanum eſſe judico. Sophocles Œdipo Col. BOURDEL. Recte Douza Horatianam imitationem hic vidit. expreſſit idem quoque Arnob. contra gentes lib. VI. p. 197. *quod ſemel ſine ratione feciſtis, ne videamini aliquando neſciſſe, defenditis.* BURM.

Improbaſſe ſchedium Luciliana improbitatis] *Schedium* eſt inelaboratum opus, & extemporanea ſcriptio. GLOSS. Imo *Luciliana*. nam & Satyras ſcripſit Lucilius.

improbitatis, quod sentio, & ipse carmine effingam:

V. *Artis severae siquis hamat effectus,*
Mentemque magnis applicat, prius mores

Fruga-

llius. Turneb. legit, *Lucilianæ humilitatis.* nam in v. c. legitur *Luciniana.* DANIEL. Apul. Apolog. 1. *Omnifariam noveritis, & in isto, ut ait Lucilius, schedio experimine.* FR. PITHÆUS. Impressi *Lucianæ improbitatis.* idem pene error est apud L. Apulejum Apolog. 1. & in loco Sidonii, quem alibi de Sidonio adscripsimus. PUTEAN. Forte, *probasse studium Asiana.* AURAT. Forte, *Liciniana.* RITTERSH. Ita correxi. olim legebatur, *studium Lucinianæ humilitatis:* in aliis editur, *Lucianæ improbitatis.* *Lucillius* in Satyris interdum se ad humilitatem jamborum demittebat, hodieque in Grammaticis quidam ejus jambici reperiuntur, Turneb. Adversar. lib. 19. cap. 6. & Scalig. Auson. lect. lib. *Schedium* est inconditum exemplar & inelaboratum. Sidon. lib. 8. ep. 3. *Apollonii Pythagorici vitam, non ut Nicomachus senior è Philostrati, sed ut Tascius Victorianus è Nicomacho schedio exscripsit.* Savaro in Not. ad Sidon. Vide tamen Casaubon. de hoc loco lib. 2. de Satyr. cap. 3. In v. c. Pithœi legitur, *Lucilianæ improbitatis.* An accipiendum pro *inhumanitate*, eo sensu, quo Horat. dixit;

Surge & inhumanæ senium depone Camœnæ?

ERHARD. *Studium Lucilianæ vel improbitatis vel humilitatis.* Leid. cod. unde Nob. Heinsio legendum videbatur, *schedium Lucilianæ humilitatis præparatum.* BOSCH. Ego prætuli *schedium Lucilianæ improbitatis*, nam illud *humilitatis* præter auctoritatem codicum MSS. est intrutum. Vult autem Petronius indicare, se quoque posse extemporale aliquod carmen, nec elaboratum facere ad morem Lucilii, qui in uno pede stans ducentos versus effundebat in hora, teste Horat. I. Sat. IV. & X. Schedium enim in Glossis redditur *ex tempore dictum.* plura de significatione vocis schedii vide apud Barth. II. Adv. 3. Colv. ad Apul. de Deo Socrat. initio. Guilandini Papyrum p. 52. *improbitatem* autem *Lucilii* vocat, quia ille multo sale urbem perfricuit, ut eo sensu forte Mart. III. 20. dixit *improbos Phædri jocos.* id est audaces. BURM.

Artis severa si quis amat effectus] Lego ex V. C.

Amat severa si quis artis effectus.

Vide Turnebum. DELBEN. Forte, *ardet effectus*, ut alterum sit ex glossa. SAMBUC. Alii, *ambit*: Stephanus, *ardet.* TORNÆS. Mirum tam diu hæc non probabilis saltim conjectura tentata. Lege *artis severæ si quis ardet affectum.* Vel sane *effectus* retineatur. quod pro summa scientiæ positum. Vitruv. lib. 1. cap. 1. *non tantum Architecti non possunt in omnibus rebus habere summum effectum.* Sic *salutis effectus* apud Boëth. lib. III. de Consl. pros. X. BARTH. Sunt jambici: & est protrepticon. alii *si quis hamat.* sic intra in v. cod. legitur,

Hos inter fluctus qui raptis evocat armis?

pro, *quis raptis.* Et supra in MS. cod. Bongarsiano, *Qui postea ad summam Thucydidis* pro *quis.* ERHARD. Lege *Hamat effectus*, elegantissime, ut Cicero apud Nonium, *adhamare honores.* Quod mira elegantia enuntiatum. Contra quam frigidum esset *adamare*? neque sane latinum est *adamare honores*, pro captare honores. Quare qui Nonium reprehendunt, ipsi potius reprehendendi. SCALIG. ad Catalecta p. 286. MSS. *Artis secreta.* Dixerat enim prius, *Non te fraudabo artis secreto.* Potest tamen retineri *severa*, si respicias ad ea, quæ dixit, *Ut juvenes severa lectione mitigarentur.* Quoniam tamen aliam lectionem habent MSS. hanc elegi. BOURDEL. Scaligeri conjecturam probat Heinsius in notis ad Ovid. de medicam. faciei. v. 25. Quod & fecerat Rutgersius III. Var. 3. Barthius, ut erat miræ inconstantiæ, ad Stat. v. Theb. 7. & Adv. XXIV. 17. legit *ardet.* Ad Paulini vero Eucharisticum versu 6. *adamat*, pro quo verbo tanquam pro aris & focis dimicat contra Scaligerum ad Claudian. II. in Rufin. 360. ego Scaligeri lectionem prætulo. *Adamat*, *ardet*, aut *ambit* ex ingenio eruditorum provenerunt. *Amat*, est in MSS. & prima editione, & in Traguriano. Omissas vero sæpissime adspirationes quis quæso ignorat? & ita versui satisfit. *effectus* autem *artis* sive *eloquentiæ* est, ut Cicer. loquitur II. Tusc. 1. *audientium approbatio*, hanc autem orator, ut piscator, debet consequi auribus insidias faciendo. BURM.

Prius more] Prisco more. GLOSS. Scribendum est fortasse uno verbo, *prius-more*: hoc est, more prisco, & veterum Poëtarum consuetudine, ut apud Propertium, *prius-domina*, *ante-cupidinibus*, *ante-lino*, *nunc-dea*, apud Plautum in Truculento,

Ut ante-parta demus post-partoribus.

apud Terentium, *semper-lenitas*, & alia id genus trecenta. *Palleat* vero, quod est in c. v. magis placet, quam *pallens.* id enim sentit; ei, qui velit magnum aliquod moliri & efficere in litteris, more veterum exacte colendam esse frugalitatem, ita ut eam rem pallor indicet ex studiorum collectus vigiliis. Callius Parmensis de Orpheo:

. . . . . . *omnis & illac*

Perditus incumbens Musa pallebat amore.

Tenebricosus Satyricus.

At te nocturnis juvat impallescere chartis.

Idem.

Iratum Eupolidem prægrandi cum sene palles.

RICHARD. Unus ex veteribus, *Mora.* sed hi sunt Scazontes. PUTEAN. Legi *morum*, & dein *pallat* mensura versus postulat, nec improbat sententia. Tur-

neb.

Frugalitatis lege poliat exacta:
Nec curet alto regiam trucem vultu,
Clienſque coenas impotentium captet:

Nec

neb. Adverſar. lib. 19. cap. 6. ita & Scalig. ad Catalecta, & interpretatur, morem luxus pellat nova frugalitate. Leg. *more Frugalitatis lege polleat exacta. More*, eſt vitæ quadam honeſta ratione atque inſtituto. Horat. lib. 4. Od. V. v. 22. *Mos & lex maculoſum edomuit nefas.* Varro apud Macrob. lib. 3. Saturn. *Mos eſt in judicio animi, quem ſequi debet conſuetudo*, id eſt, cultus moris. Edict. Dioclet. & Maximiani Cæſ. *ſi cunctos ſub imperio noſtro agentes caſtam in omnibus more colere perſpexerimus vitam.* Pet. Pithæus Not. ad Collat. Moſaic. & Rom. leg. tit. VI. Lege

Artis ſevera ſi quis amat effectus,
Mentemque magnis aptat, prius amore
Frugalitatis legem pellat exactam.

Et videtur idem voluiſſe Poëta Venuſinus ad Mæcenatem;

Faſtidioſam deſere copiam.

Legem enim *exactam*, diætæ exactum illud ſive plenum, ut ita dicam, dimenſum intelligo. Meminit etiam alibi Petron. *Vellem tam innocens eſſet frugalitatis meæ hoſtis.* ſed aptiſſime huic loco Romanæ philoſophiæ Siren Seneca. *Non poteſt ſtudium ſalutare fieri ſine frugalitatis cura.* It. Pontan. Not. in Macrob. lib. 7. cap. 3. Lege

- - - *prius morem*
Frugalitatis lege calleat exacta.

morem pro virtute aut diſciplina poſuit. Barthius in Ceir. Virgil. num. 10. Richardus legit juncto verbo, *prius-more*, hoc eſt, more priſco & veterum poëtarum, ut infra,

- - - *prius-veſtigia luſit.*

id eſt, priora. & alibi, *Contubernali-modo*, ſi vera eſt ejuſdem Richardi emendatio, de qua dubitare licet. ſic *prope-vicinus* in Catulli. Priapo:

Vicinus prope dives eſt. - - -

Et §. 2. Inſtit. de donation. *retro-principes*, id eſt, ſuperiores vel anteriores. ERHARD. Totum carmen hoc mirifice mendoſum, ut Petroniana omnia, quod ita emendatum ac priſtino nitori reſtitutum debes, Candide lector, illuſtri Nicolai Heinſii ingenio. Primo verſu tranſponendæ voces, ut conſtet numerus,

Amat ſevera ſi quis artis effectus,

tum pro iis, quæ mox ſubſequuntur, & variis conjecturis tentata ſunt jam pridem, repone,

- - - *prius mores*
Frugalitatis lege poliat exacta. BOSCH.

Hujus loci correctio debetur Heinſio ad Ovid. Medic. faciei. v. 25. Barth. Adv. XXIV. 17. legit

——— *prius morem*
Frugalitatis lege calleat exacta.

ad Claudian. vero in Rufin. II. 360.

- - - *primis morem*
Frugalitatis lege polleat exacta.

Frugalitatis lege polleat exacta] Jul. Severianus. *Oratoris artibus nemo inſtrui poteſt, niſi cui ingenium, & frequens ſtudium. Primum animi ſit quædam naturalis potentia. Tum vox, latus, decor, frugalitas, laboris patientia.* WOUWEREN.

Nec curat alto] Gronov. ad Senec. de tranq. anim. cap. 1. hunc locum expoſuit.

Impotentium] Valde potentium, vel ad invidiam potentium. GLOSS.

Impotentum ne captet] Sic nos emendavimus. veteres libri habent, *Impotentum captet.* At ſi quis malit *impotentium*, illud, *nec*, ex priore verſu hic tacite repetatur. PUTEAN. Lege *ne potentum*. Turneb. Adverſ. lib. 19. cap. 6. Vel,

Clienſve cœnas impotentium captet. Aut:
Clienſque cœnas ne impotentium captet.

Nam in v. c. eſt:

Clienſque cœnas impotentium ne captet,

repugnante verſu. *Impotens* eſſe videtur ad invidiam potens, ἐπιφθονος, ut & Donatus docet. Grotius in Febris ad Capellam, lib. 5. pag. 137. Imo *impotentium*, id eſt, valde potentium, quemadmodum obſervavit Soſipater Chariſius lib. 2. ubi admonet præpoſitionem *in* eſſe modo derogativam, modo adjectivam. Servius ad 1. Æn. Virg. v. 502. *Impotens, & ſatis, & minus, & nihil potens ſignificat. Impotentiſſimi Principes* M. Tullio lib. 10. epiſt. 1. Exempla multo plurima notarunt Juretus ad Symmachum lib. 2. epiſt. 95. Savaro ad Sidonium lib. 5. epiſt. 12. Ach. Statius ad Catul. epig 36. Sic *inutilis* pro valde utili: Interpres Sapientiæ cap. 13. *Diligenter fabricet vas inutile in converſationem vitæ.* quod ſive Philo ſive Septuaginta dixerant χρήσιμον σκεῦος. Lyranus vetuſtiſſimis codd. eam lectionem eſſe adſerit; ſed in eo erravit, quod divellendam vocem exiſtimarit: cujus auctoritate falſus Dionyſ. Richelius expoſuit *intus utile.* Fr. Lucas in Notationib. teſtatur quidem, ſe in vetuſtiſſimis & optimis libris reperiſſe, *inutile*, & à Gloſſematis exponi, *valde utile*, recipere tamen dubitavit. Per me nunc licet confidentiam ſumat, & Interpreti ſuam ſibi vocem redonet, quam ne quidem Auctor Mammotracti auſus fuit damnare; cogiteque ad eandem faciem Tertulliano *inbonum*, Ciceroni *infractum*, aliis alia eſſe dicta. Huguitio: *Imprudens, non prudens, vel valde prudens; in quo ſenſu raro invenitur. Virg. in Georg.*

——— *Numquam imprudentibus imber*
Obfuit. ERHARD.

Nec

Nec perditis addictus obruat vino
Mentis calorem, neve plausor in scena
Sedeat redemptus histrioniae addictus.

Sed

Nec perditis] Forte *nec in popinis abditus*. AURAT. & STEPHAN. Sic habet unus ex veterib. & impr. Alter, *Nec praedictis abditus*. quod rectum non videtur. PUTEAN. Memmii liber *Ne perditis addictus* sine dubitatione eleganter & integre scribit. vulgo *perdictis addictus*. Turneb. Adverf. lib. 19. cap. 6. ERHARD. Lege *perditus*. Doufa interpretatur nequam & dissolutus. WOUWEREN. Hanc lectionem ab Arbitri manu profluxisse, praesertim cum varient ac turbent codices scripti, vix videtur. Perditorum enim hominum consuetudinem non tantum studioso literarum ac artium bonarum, sed honesto cuicumque fugiendam esse quis nescit? In Traguriano *Nec perdictis abditis*. In aliis exemplaribus haberi monent homines eruditi, *perdictis addictus* vel *abditus*. Franciscus Daniel è suo codice, *Nec praditis addictus*. Unde minima mutatione concinnari potest, *Nec pradiis abductus*. Certe *addictus* cum mox infra repetatur denuo importune, hoc loco tolerari vix potest. *Abductus*; à studiis nimirum. Quomodo veteres frequenter locuti, Cicero in primis ac Terentius. Tale est Tullianum illud epistolis ad Q. Fratrem, *Abduco me ab omni reip. cura*. Caeterum secessus praediorum uni otio, studiis promovendis perquam inimico, ut plurimum dicatus, quod Genio compotationibusque ac venatui illic indulgerent. Unde *rus geniale* apud poëtas frequenter occurrit. De compotatione rem & Arbiter hic loci tangit, qui nullis deliciarum illecebris avocari aut interrumpi studia patitur; sed iis assidue inhaerendum monet. BOSCH. Varie vexatus locus, concinnator editionis Blauianae, nescio unde exhibet *perditis applicitus*, quam conjecturam Gronovio tribuit manus quaedam docta, in margine editionis de Salas, quam possideo, existens. Sed nimis à codicibus abit. ego vulgatam probo *perditis addictus*, & amplector Douzae interpretationem. Ita Justin. XXI. 6. de Dionysio *cum perditissimo quoque de minimis rebus disceptare*. Apposite Sueton. Calig. LV. *Prasina factioni ita addictus & deditus, ut coenaret in stabulo assidue & maneret*. Si vero toties medica manus esset adhibenda, quoties eadem vox parvo intervallo recurrat apud auctores, excederet, credo, medicina modum. Quare *addictus* & hic & postea retinui. BURM.

Obruat] Eleganter & ex Cicerone expressum. III. Philipp. 12. *Epulantur milites, ipse autem se, ut fratrem imitetur, obruit vino*. Cujus loci indicium debeo Eruditissimo Brouckhusio, decori & ornamento literarum. In hac autem locutione eadem vis est, quae in alia Poëtis usitatissima, qui ebrios *vino sepultos* dicunt: *obruere* enim frequentissime pro sepelire ponunt. *Mentis* vero *calor*, licet fervidissimus, à vino quotidie ultra modum assumto exstinguitur; & eo sensu res una aliam *obruit*, quam obscurat. Ita Valer. Flac. lib. I. Arg. v. 319.

Obruat Idaam quantum tuba Martia buxum.

ad quem locum forte alias plura. *Mentis calorem rumpi* vero alio sensu dicit Claudianus II. in Rufin. 287. BURM.

Sedeat redemptus histrionia] Vetus unus. *Sedeat redimitus histrioni*. Impressi *histrionea*, nisi quis malit *histrionia* legere, quo verbo Plautus usus est. Ceterum quod habet *redimitus*, non caret ratione: atque ideo rejiciendum non est. Coronae enim Spectatoribus dabantur, sedebantque plerumque coronati, qui ludis aderant, maximè factionis auctores & plausores. PUTEAN. Tacitus Dial. de Orator. cap. XXIX. *Jam vero propria & peculiaris hujus urbis vitia pene in ipso utero matris mihi concipi videntur. histrionalis favor, & gladiatorum equorumque studia, quibus occupatus animus quantulum loci bonis relinquit?* WOUWEREN. Alia, quam vulgo fortassis, haec *histrionia*. Sic *histrionales modos* agnoscit Auctor Dial. de Orator. cap. XXVI. quem vide multis. BARTH. Quem & vide lib. XXIV. Adv. cap. 17. Alii *histrionis addictus*. ita lego magna fiducia, cum in Memmiano repererim, *histriones addictus*. *Addictus* autem non participatio, sed vocabulum erit. Turneb. Adversar. lib. 19. cap. 6. An *histrionia addictus* est studiosus & amans, ut dicimus *doctus histrionia*, *litterarum*, &c. quemadmodum Goldasto placet? an vero legendum *additus*, id est, praesens & molestus? Lucil. apud Gellium; *Si mihi non prator fiet additus*. Ascon. in Cic. 2. Verrin. *Assiduum, molestum, additum*. ERHARD. Haec valde mendosa sunt. Inter avocamenta studiorum recte recenset Arbiter vitam aulicam, coenas magnatum, secessum ruris, ac spectacula urbana, quae multum temporis auferebant. De Spectaculis ac ludis histrionicis nunc agit loco postremo. Sed in *scena* spectatores non sedebant. Deinde cur *redemtos* eos vocat? Redemti enim proprie servi homines, hoc est histriones ipsi. Lege sic totum locum,

Nec pradiis abductus obruat vino
Mentis calorem, neve plausor in scenam
Sedeat redemtis histrionicam addictus.

Addictus spectator & obnoxius sedebat redemtis in scenam histrionicam, hoc est, ut dicebam modo, ipsis histrionibus, quorum opera ad hoc ipsum redimebatur, praeterquam quod servilis essent ac vilissimae conditionis. BOSCH. Et hunc locum frustra sollicitari credo, nec opus ulla correctione, quae verba planissima reddat difficillima. Respicit ad corruptelam

Sed sive armigerae rident Tritonidis arces,
Seu Lacedaemonio tellus habitata colono,
Sirenumque domus, det primos versibus annos,
Maeonium-

lam ejus temporis, qua invaluerat pecunia plausores conducere, de qua vide Bern. Ferrarium de Acclam. Veter. II. 9. & id jam notaverat Douza in centurionatu l. 1. c. 1. idem vitium invasisse tribunalia centum-virorum notat Plin. II. Epist. 14. *sequuntur auditores actoribus similes, conducti & redempti mancipes, conveniunt in media Basilica, ubi tam palam sportulae, quam in triclinio dantur.* De furore vero, quo adolescentes Romani hac aetate agitabantur, & Histrionibus se addicebant, saepe Seneca agit. Ep. XLVII. *ostendam nobilissimos juvenes mancipia Pantomimorum.* Et passim scriptores eorum temporum; ut autem *Histrionam* noster, ita eodem modo dixit Justin. I. 7. *cauponias artes exercere*; nam hic etiam *Histrionia ars* debet intelligi. Vide ibi Schefferum & Graevium. BURM.

Sive Armigera] MS. *seu crinigera.* TORNÆS. Et PUTEAN. Biturig. *Armigena.* Alii *crinigera arrident.* Pith. PATISSON.

Arrident] Ita ex conjectura, Vulgo *rident.* SAMB. Lege *arrident.* AURAT. Lege *arrident.* Athenae πόλις Παλλάδος. BARTH. Qui & lib. XXIV. Adv. 17. *Athenas*, hic pro eloquentia Attica poni docet. Sed male movetur loco τὸ *rident.* Horat. II. Od. VI. *Ille terrarum mihi praeter omnes angulus ridet.*

Tritoxidis arces] Athenas, quarum Minerva conditrix & tutela. Barth. ad Claudian. lib. II. d. Rapt. Proserp. v. 19. Auson. *Praeses Tritonia bellis.* Claudian. de Minerva in Raptu Proserp. lib. 2. v. 19.

Et Pandionias quae cuspide protegit arces
——— *tristibus aspera bellis*
——— *Tritonia casside fulva*
Caelatum Typhona gerit ———

Arces antiqui Minervae consecraverunt, quod eam mundi mentem atque in summo capite sedem habere crederent; sive quod ratio, quae per eam designatur, Respublicas & Urbes amplificet, ut ait Capella. Plato scribit, in mediis editisque locis oppidi solitos aedes ponere Jovi, Vestae, Minervae, sub quorum tutela credebant urbes esse. Jan. Parrhasius Comment. in Claudian. de Raptu Proserpin. Virg. Eclog. 2.

——— *Pallas, quas condidit arces,*
Ipsa colat ———

ubi Servius; *Ideo dea artium Minerva dicitur, non quia de capite Jovis nata est, sed quia dea est artium & ingenii, ideo ista finguntur. Nihil enim est excellentius ingenio, quippe quo reguntur universa.* Locum adscripsi, ut à Goldasto est restitutus. Probus; *Pallas primum aedificationem invenisse scribitur.* Idem. ad. 6. Eclog. *Templum in arce Minervae conditum.* ERHARD.

Seu Lacedaemonio tellus habitata colono] De ipsa Lacedaemone capiunt interpretes. Sed ego Romanorum pueros abiisse studiorum gratia Spartam, quae armorum & Martis semper studiosior, quam literarum & Palladis fuit, numquam legi. Quare Tarentum indicari puto, quae & otio habilis & *Lacedaemonia* Horat. III. Od. V. vocatur, nam colonia Spartana fuit: huc, & Neapolim, ut in amaenos secessus & studiis aptos, abiisse Romanos docet praeter alios Seneca Epist. 68. *Ille Tarentum se abdidit, ille Neapoli inclusus est.* Horat. I. Ep. VII. 44.

——— *Mihi jam non regia Roma*
Sed vacuum Tibur placet, atque imbelle Tarentum.

Idem Seneca de Tranquil. animi cap. 2. *Tarentum petatur, laudatusque portus & hibernus caeli mitioris.* BURM.

Det primos versibus annos] Servius in Virgil. Eclog. 4. v. 26. *Bono ordine* (inquit) *primo poetas, deinde historicos, deinde philosophos legendos dicit.* PITHÆUS. Lucianus Lexiph. ἀρξάμενος δ᾽ ἀπὸ τῶν ἀρίστων ποιητῶν, καὶ ὑπὸ διδασκάλοις αὐτοὺς ἀναγνοὺς, μετάβα ἐπὶ τοὺς ῥήτορας, καὶ τῇ ἐκείνων φωνῇ συντραφεὶς, ἐπὶ τὰ Θουκυδίδου, καὶ Πλάτωνος ἐν καιρῷ μετάβα. Severianus: *Necessaria orationum frequens lectio, & Historiarum & Carminum.* WOUWEREN. Hic erat ordo veteris institutionis, ut primum poëticam auspicarentur, à poëtica ad Rhetoricam, à Rhetorica ad Historiam gradus esset. Videatur tamen Eryci Puteani Suad. auspical. orat. I. sive Panegyr. I. ad Senatum Mediolanensem, ubi de studiorum instituto ad juventutem agit. ERHARD. In Poëtis studiorum puerilium rudimenta posuisse veteres, non sine ratione factum, partim quia credebant illos optimos morum & virtutum magistros, praecipue vero in Homero perfectam & consummatam omnium disciplinarum cognitionem fuisse statuebant, & in carminibus ejus principia & semina omnis doctrinae abscondita. quare ejus versibus in unaquaque re, tamquam praeceptis, & canonibus utebantur: infigendi ergo illi erant pueris. Praeterea eos movit, quod omnis Deorum & religionis ratio Poëtarum fabulis comprehendebatur, ideoque pueri prius imbuendi erant hujus Theologiae cognitione, antequam ad graviora studia transirent: accedebat quod ex Poëtarum commercio stili elegantiam & eloquentiam optime conciliari posse credebant. Homero addebant comitem Hesiodum, ut ex Cicer. VI. ad Famil. 18. apparet, ubi Cicero jubet *Leptam Furnum ediscere Hesiodum.* Quin & Menandri fabulas pueris praelectas docet Ovid. II. Trist. 369.

Fabula jucundi nulla est sine amore Menandri,
Et solet hic pueris virginibusque legi.

Non tamen omnes ejus sententiae huic ostendit Plinius

Maeoniumque bibat felici pectore fontem;
Mox & Socratico plenus grege, mutet habenas
Liber, & ingentis quatiat Demosthenis arma.

Hinc

nios lib. II. Ep. 14. ubi queritur gravissimas caussas, quæ coram centumviris agebantur, ab Adolescentibus & Tyronibus tractari. *Perpauci*, inquit, *cum quibus juvet dicere, ceteri audaces atque etiam magna ex parte adolescentuli obscuri à declamando huc transeunt, tam irreverenter & temere, ut mihi Attilius noster expresse dixisse videatur, sic in foro pueros à centumviralibus caussis auspicari, ut ab Homero in scholis.* BURM.

Fontem] Omnis enim ab eo Poëtarum posteritas. unde *Pater vatum* Claudiano. Vide Manil. lib. II. Quintil. lib. X. cap. I. BARTH. Quem & vide Advers. XXIV. 17. imitatio autem est Ovidii, lib. III. Amor. Eleg. 9.

Adjice Mæoniden, à quo, ceu fonte perenni,
Vatum Pieriis ora rigantur aquis.

Plenus Socratico grege, mutet habenas] Fonte Socratico. GLOSS. Forte, *Socraticum, plenasque immittat habenas.* AURAT. & STEPH. Impressi *mutet*, male. PUTEAN. Lege *plenus immittat habenas.* Præcessit enim:

Mæoniumque bibat felici pectore fontem.

Itaque ἀπὸ κοινοῦ repetitur τὸ *fonte. Mox & Socratico fonte plenus.* Ad illa verba: *Mox & Socratico plenus.* adscripserat quidam ad marginem, *Grece*; id, & propter similitudinem, & ut numeris fieret satis, abiit in *Grege.* Ordinem enim studiorum Petronius hunc facit, ut Poëtice initium sit: Tum Philosophia: Mox oratores Græci: dehinc ad eloquentiam Latinam veniatur, ubi aut verti de Græco, aut controversias atque orationes componi censet, quod ex sequentibus versibus apparet. PALMER. in Spicil. pag. 816. Janus Guilielmus, quique secuti sunt, *mutet habenas*, delibero tamen. BOURDEL. Palmerium tacito nomine perstringit Guilielmus, legitque ex Sambuci cod. *mutet habenas.* Mutare habenas jubet adolescentem philosophia imbutum, & è curriculo poëtarum in Oratorium transcendere. vid. ejus Plaut. quæst. in Epid. cap. ult. Sed *mittat habenas*, verum est & elegans, ut apud Corn. Severum in Ætna, v. 343. *flexit habenas.* metaphora est à re equestri, & proverbialis quædam locutio. Scalig. Comment. in Ætnam. p. 124. Sicut Petron. retinendæ eloquentiæ & *immittendæ habenas* commentus est, ita ejus exemplo Fulgentius *effrenatam loquacitatem* Mythol. lib. 3. cap. 10. dixisse visus. Barth. Animadvers. ad Claudian. d. Nupt. Honor. & Mariæ, v. 200. ERHARD. *Grege* non comparet in scriptis, cujus loco libri veteres *immittat*, vel *immutet.* Scio dici *immittere habenas*; sed hic malo, ut rectius metricæ legi consulatur, *sine mittat*, vel *sine mutet.* Mox loco τῶν

——— *Et modo Grajo*
Exonerata sono mutet suffusa saporem.

Lege

——— *Oraque Graii*
Exonerata soni mutent suffusa saporem. HEINS.

Tò *grege* non exhibetur in scriptis, quorum plerique, *plenus immittat habenas. Immittere habenas* elegans & Poetis usitatum. Neque est, quod quem syllaba præter legem metricam producta offendat, cum in hisce talibus frequens sit Maro & ipse. *Socratico* refert ad *fontem*, quod proxime præcessit. Nam ut Homerus poëtarum fons dictus antiquis, sic Philosophorum Socrates. Exemplis haud paucis id confirmari posset, ni studeremus brevitati. BOSCH. Non concoquo illud *plenus grege*, nec persuadet glossator vetus *grege* pro *fonte* poni: quod & ostendit Barth. Adv. XXIV. 17. certe in hac voce videtur latere ulcus. Desidero autem aliam, quæ ad potum referri potest, ut in Epigrammate veteri in Platonem lib. I. Anthol. cap. 86. Socratici poculi fit mentio.

Σωκρατικῷ Σάμιον κεράσας κρατῆρι φρόνημα
Κάλλιστον στῆμ' ἐς σῆμα δεχοστασίης.
Socratico crateri Samiam prudentiam miscuisti
Pulcherrimum venerandæ dissensionis signum.

Quamvis illud *grege* ex loco Ciceronis mox producendo firmari posset, & mox *Romana manus* eodem sensu sequatur; *Plenus immittat* ne probem, facit, quod politissimum Poetam nusquam sibi tantum indulsisse video, ut brevem syllabam produceret; forte *permittat*, ut vult Brouckhusius. elegantissime autem docet post Poëtarum lectionem operam dandam esse Philosophis, qui fere à Socrate omnes in diversas familias discessère, & tamen communi nomine *Socratici* dicti; ut in elegantissima Epistola ad Majoragium docuit Nizolius, quæ inter Gudianas legitur n. 47. hinc Cicero I. de Orat. 10. *Urgerent Philosophorum greges, jam ab illo fonte & capite Socrate.* Vellej. Pater. I. 16. *Philosophorum quoque ingenia Socratico ore defluentia.* & Quint. apposite ad Petronii sensum lib. X. Instit. cap. I. *Oratorum quoque ingenia Socratico ore defluentia.* Horat. I. Od. 29. *Socraticam domum* dixit, ubi vide Torrentium, & Leon. Allatium de scriptis Socratis pag. 92. BURM.

Demosthenis arma] Arma eloquentiæ, quibus vel petebat vel defendebat. GLOSS. Propert. lib. III. Eleg. XX. vers. 27.

Persequar aut studium linguæ, Demosthenis arma.

FR. PITH. Sic *arma Eloquentiæ* auct. Dial. de Orator. Severus apud Senecam Suasor. VII. de Cicerone.

Publica vox cujus æternum obmutuit armis. BART. Quem vide lib. VI. Adv. cap. 9. lib. XXII. cap. 13. & XXIV.

Hinc Romana manus circumfluat, & modo Grajo
Exonerata sono mutet suffusa saporem:
Interdum subducta foro det pagina cursum,

Et

xxiv. cap. 17. *Arma* dicuntur, quod iis instructa causa necessitatem quandam cognoscentibus afferat, ut pro iis judicent, hinc *exarmare accusationem* dixit Plin. lib. 3. Franc. Polletus Hist. Fori Rom. lib. 4. cap. 14. Symmachus lib. 7. epist 9. *Quatere arma facundiæ.* ubi Juretus in Miscellan. Alanus Anticlaudiano lib. 2.

——— *nostri Demosthenis iras.*

Sidon. lib. 4. epist. 3. *ut Demosthenes irascitur.* ubi Savaro. ERHARD. Recte viri docti docuerunt *arma*, ut uniuscujusque artis instrumenta & munimenta, ita & eloquentiæ dici. vide Servium ad Virg. Æneid. lib. 1. v. 119. & l. 11. v. 99. quare & in versu illo lib. 1. v. 542.

Si genus humanum & mortalia temnitis arma,

recte *arma* exponit consilia, & ita Cicero de sua eloquentia pro Quintio c. 13. *possumus aliquando, depositis armis, sine periculo fortunarum de re pecuniaria disceptare.* Ubi vide quæ notat Passeratius, & ad Propert. lib. 11. El. xx. ubi plura de similitudine fori & belli adducit. Rufinus de metris inter Grammaticos veteres à Putschio editos p. 2713.

Rhetoras Ausonios & Grajos dactylus armat.
Dactylus armavit Ciceronem, armavit Iambus.

Male vero Barthius Corn. Severi carmen hic adducit, nam ibi *arma* pro civilibus bellis capienda, quibus obticuit & obmutuit ejus vox. Versus autem Severi corruptus est, quem ita restituit Heinsius:

Publica vox duris æternum obmutuit armis.

Gronovius vero ex Scaligeri conjectura *sævis obmutuit armis.* BURM.

Hinc Romana manus circumfluat] Suspicor legendum, *Circumstruat*, hoc est, Romani homines coronam faciant; in corona Romanorum hominum Latine dicatur. PALMER. in Spicileg. p. 816. Locus turbatissimus: hæc enim, ut nunc leguntur, nil sani aut Latini præ se ferunt. Festinans Librarius videtur omisisse τὸ *ora* quod cognatio literarum in *Grajo* & in *exonerata* absorpserit; ut dedisse videatur Petronius,

Hinc Romana manus circumfluat, oraque Grajo
Exonerata sono mutent suffusa saporem.

Vel *Exonerante sono.* Os sapore Graji sermonis suffusum Latine omnino & eleganter dicitur, ut *os suffusum veneno*, & *rubore* Nasoni. Hinc patet, quod Quintilianus aliique veterum confirmant, Romanos in scholis auspicatos studia à Græcis literis, & quidem poëticis, atque ab ipso Homero. BOSCH. Cl. Puteanus ex veteri codice *huc* adducit, Tragurianus habet *hunc.* Mihi hic sunt meræ tenebræ, nam correctio Heinsii, quam Bosschius ipsi sublegit, longius recedit à MSS. præterea non videtur mihi commodior sensus exire, quam ante fuit in vulgatis. Illud *circumstruat* Palmerii plane ineptum, manet enim perpetuo Poeta in translatione ab aqua & fonte. Si audaciæ venia, in loco tam desperato, refingerem

Hinc Romana manus circumfluat, & modo Grajo
Exornata sono, mutet structura saporem.

ut *structuram* caperem eo sensu, quo *struere carmen* dixit Ovidius lib. 11. ex pont. El. v. vers. 19. ubi nihil opus Heinsiana conjectura. Et apposite lib. iv. Eleg. 13. quem locum & supra adduximus:

Unde saluteris, color hic tibi protinus index,
Et structura mei carminis esse potest.

Ita Cicero sæpe *structuram verborum* in libro qui inscribitur Orator. Imo ipse Petronius noster infr. cap. 128. *credentes facilius poema extrui posse, quam controversiam sententiolis vibrantibus pictam.* Si quem vox hæc offendat, reponat *scriptura*, per me licet. *Exornata* aliquem ad marginem codicis sui jam adscripsisse docet Gabbemæ editio. Omnia nunc aperta sunt: post Græcorum meditationem, transferat Tiro se ad Domesticos scriptores, & jam Græca eloquentia ornatus, genium Romanum redoleat & sapiat illius. BURM.

Interdum subducta] *Pagina* commentationem domesticam, seu scriptionem privatam alicujus thematis notat. BARTH. xxiv. Ad. 17. Hæc quoque inquinata sunt. Forte,

Interdum subducta foro det pagina versum,
Et furtiva sonet celeri distincta meatu.

Ut *pagina distincta* opponatur legibus metricis alligatæ & poeticæ, cujus prior versus meminerat. Nam τὸ *cursum* nihili est: ni *cursim* mavis, ut schedia properata, in quibus monet non esse diu inhærendum, intelligantur. Atque ita *distincta pagina* possit etiam capi pro excurrente in varia argumenta. BOSCH. Valde blanditur Heinsii emendatio *det pagina versum.* Quid enim, quæso, notat *det pagina cursum?* Idem autem innuit noster infr. 118. *sic forensibus ministeriis exercitati, frequenter ad carminis tranquillitatem tanquam ad portum faciliorem refugerunt.* & Auctor Dial. de Orator. cap. iv. *Quo lator magis oblatum nobis judicem, qui me vel in futurum vetet versus facere, vel, quod jam pridem opto, sua quoque auctoritate compellat, ut omissis forensium musarum angustiis, in quibus satis mihi superque sudatum est, sanctiorem istam & augustiorem eloquentiam colam.* In quo loco, *forenses* illæ *musæ* vix tolerabiles sunt. Quis enim eas novit? & certe non amant venustæ illæ & placidæ Deæ inter insana illa jurgia versari. Lege *forensium caussarum angustiis.* Heinsius in notis ineditis malebat *curarum*, vel *tricarum.* BURM.

Et

Et fortuna ſonet celeri diſcincta meatu.
Dent epulas, & bella truci memorata canore:
Grandiaque indomiti Ciceronis verba minentur.
His animum ſuccinge bonis, ſic flumine largo

Plenus

Et fortuna ſonet celeri diſtincta] Lege, *Et cortina ſonet. Cortinam Theatri* Severus quoque dixit in Ætna. Sed & *cortinam*, locum, in quo dicatur, Corn. Tacitus in Dialog. de Orator. cap. 19 *Nec mirum: erant enim hæc nova & incognita, & ipſorum quoque oratorum pauciſſimi præcepta Rhetorum aut Philoſophorum placita cognoverant. At hercle pervulgatis jam omnibus, cum vix in cortina quiſquam adſiſtat, quin elementis ſtudiorum etſi non inſtructus, at certe imbutus ſit, novis & exquiſitis eloquentiæ luminibus opus eſt*: niſi cortinas vilium operarum intelligit. Acutius quidem & plauſibilius enarrari eum Tacit. locum, ut item verius ſit, non putem poſſe. PALM. Specileg. p. 816. omnino lege. *diſcincta*, libera. BARTH. Quem & vide XXIV. Adverſ. cap. 17. Et hic ſudant interpretes; & merito. Quis enim hic locus *fortunæ?* & quid, quæſo, ſignificat fortuna *diſcincta*, vel *diſtincta celeri meatu? Cortinam* recte, puto, Palmerium reſtituiſſe. Illa enim, ut Apollini ſacra, recte adhibetur in Poëticæ facultatis inſtitutione, & de ea nos aliquando plura ad Valer. Flac. I. initio. *Diſtricta* voluit Gabbema. ſed, ut planior ſit hic verſus, legendum cenſeo, exigua ſane mutatione,

Et cortina ſonet celeri diſtricta meatu.

id eſt, faciat aliquando, tanquam in tranſcurſu, aliud agens, & ſe à forenſibus moleſtiis recreans, verſus, & ita ſonet cortina deſtricta à prætervolante quaſi, non inſidente ei, Poëta. Sic Ovid. lib. IV. met. 561.

Æquora deſtringunt ſumtis Iſmenides alis.

ut ibi recte Heinſius legit: *deſtringere* enim eſt leviter tangere; ut præclare docuit vir, meritis in litterariam rempublicam plurimis inſignis, Gisb. Cuperus lib. IV. Obſ. 5. *meatus* autem vox Poëtis frequentiſſima de volucribus, ut oſtendit Nobiliſſimus Heinſ. ad Claudian. II. de Rapt. Proſerp. 74. & ita ipſe Petron. in carmine de bello Civil. *pepulitque meatibus auras.* BURM.

Dent epulas & bella] Quæ in Poëtis grandioribus totos libros faciunt. BARTH. Recte omnes priores editiones, *dein epulas.* Deturbarunt correctores nuperi. *Epulas* Tragœdiam interpretor; Perſius *prandia* dixit Sat. I.

Sive opus in mores, in luxum, in prandia regum.

Sic accipio eundem Perſium Sat. 5. ubi *robuſti carminis offas* interpretor Tragœdiam, & epicum carmen. Quos refellit Perſius, addens exempla tragœdiarum. Quid in hoc carmine eſſet offa, videtur vir clariſſimus Iſaacus Caſaubonus neſciſſe, cum *bolon* interpretatur. Offæ ſunt, ut hic *epulæ*, & *olla Thyeſtæ* in eodem Perſio. & *cœna*, & *prandia* & *menſæ* eadem Sat. 5. apud Martialem lib. 4. ep. 49.

——— *qui ſcribit prandia ſævi*
Tereos, aut cœnam, crude Thyeſta, tuam.

Epulæ iſtæ ſolita Tragœdorum materia, Ælian. 2. Var. cap. 11. Tangit Comicus Rudent. Act. 2. ſc. 2. BOURDELOT. *Dein epulas* codices nonnulli. *epulas* autem pro quacumque poni Tragœdia contendunt. Sed ut demus in Tereo ac Thyeſte Tragœdiis locum fuiſſe epulis, ut fuit, an ideo in omnibus Tragœdiis epulæ inſtructæ? aut epulæ pro Tragœdiis ſumendæ? Haud opinor. Multo minus Arbitrum velle, ut in epulis deſcribendis, hoc eſt argumento ludicro, adoleſcentes exerceantur, quos artis ſeveræ ſeriæque ſtudiis imbutos cupit. Quid igitur? Cenſeo ſcribendum,

Dein det epos, det bella truci memorata canore,
Grandiaque indomiti Ciceronis verba minentur.

Referenda enim hæc quoque ad *paginam*, quæ proxime præceſſerat. Epici autem carminis præcipuum argumentum eſſe bella, nemo diffitebitur. BOSCH.

Memorata canore] Legit *Catone* N. Faber. P. DANIEL. *Petr. Daniel* notat, Nicolaum Fabrum legiſſe *Catone*; ſed an Cato ſcripſit Epica carmina, tam illuſtria, ut illa mereantur in exemplum proponi? quare retinui vulgatam; præfero tamen *memoranda*, ut officium Epici Poëtæ indicet. ita Ovidius pro *truci canore*, ſæpe *magno ore ſonare* & *canere* dixit de hoc genere carminis, lib. I. art. Amat. v. 225.

Auguror en! vinces, votivaque carmina reddam,
Et magno nobis ore ſonandus eris.

lib. IV. ex Ponto El. 10.

Qui quamquam eſt factis ingens, & conditur à te
Vir tanto, quanto debuit ore cani. BURM.

Grandia minentur] Legit *mitetur* N. Faber. P. DANIEL. Martialis, *Loqueris, ſonaſque grandibus minax verbis.* FR. PITH. *Minari*, promittere, Comm. Horatii lib. 2. Sat. 3. BARTH. Ego crederem hunc verſum tranſpoſitum, & legendum ſuo loco hoc modo.

Exornata ſono mutet ſtructura ſaporem,
Grandiaque indomiti Ciceronis verba minentur.
Interdum &c.

videtur enim debere præcedere forenſis meditatio: nam aliter inepte ſuaderet auctor, ut interdum foro ſubduceret ſe, & carmini pangendo operam daret. in vulgato etiam ordine hoc vitioſum eſt, quod tam abrupte conjungat bella, ſive epicum carmen, & grandia Ciceronis verba. Mihi certe non cohærere videntur. BURM.

Plenus, Pierio defundes pectore verba.

VI. [a] Dum haec diligentius audio, non notavi mihi Ascylti fugam: &

[a] ENCOLPIUS.

Plenus Pierio] Auctor Dialogi de orator. c. 31. *Hæc sibi illi veteres persuadebant. ad hæc efficienda intelligebant opus esse, non ut Rhetorum scholis declamarent, nec ut fictis, nec ullo modo ad veritatem accedentibus controversiis linguam modo & vocem exercerent: sed ut iis artibus pectus implerent, in quibus de bonis ac malis, de honesto ac turpi, de justo & injusto disputatur.* &c. PITHÆUS. Et hæc hactenus male habent. Lege, *Pierio defundes nectare verba. Defundere*, *diffundere*, ut *decernere*, *discernere* apud Frontin. I. de aquæ duct. Nectar autem carmen quam suavissimum. Paulinus:

Referensque paucos de tuis scriptis logos,
Quasi labra melle sparserit,
Sic de saporum mihi tuorum guttulis
Dulcissimum gustum offerens, &c.

Calpurn. Ecl. IV.

Tam liquidum, tam dulce canit, ut non ego malim,
Quod Peligna solent examina lambere, nectar.

Seneca in Epigram.

Cujus Cecropio pectora melle madent.

Germana autem verba apud Varron. Atacin.

Pierio liquidam perfundis nectare mentem.

Qui versus de correctione Petronii vix sinit dubitare. Sic Græci sæpe. Aristænet. Heliod. Achill. Tat. Lucian. Imag. καὶ τὸ, γλυκίον ἀπὸ τῆς γλώττης περὶ αὐτῆς μᾶλλον, ἢ περὶ τοῦ Πυλίου γέροντος ἐκεῖνου, ὁ Ὅμηρος ἂν εἴποι. Heliod. Theogon. vers. 96.

——— ὁ δ' ὄλβιος, ὅντινα Μοῦσαι
Φίλωνται, γλυκερή οἱ ἀπὸ στόματος ῥέει αὐδή.

Theocritus:

Μολπὰς τὰν Μοῦσαι μοι ἀεὶ ποθέοντι δίδοιεν
Τᾶν γλυκερᾶν μολπᾶν. ———

Lucret. lib. I. vers. 945.

Et quasi Museo dulci contingere melle.

Nectar autem, quia omnium suavissimum putabatur, ad cantus dulcedinem translatum. Pindarus Olympionic. od. VII.

Καὶ ἐγὼ νέκταρ χυτὸν,
Μοισᾶν δόσιν, ἀεθλοφόροις
Ἀνδράσιν πέμπων, γλυκὺν καρ-
πὸν φρενὸς,

Theocritus Thalysiis, seu Ecl. VII. vers. 82.

Οὕνεκά οἱ γλυκὺ Μοῖσα κατὰ στόματος χέε νέκταρ.

Schol. αἱ Μοῦσαι αὐτὸν γλυκύτατον τραγῳδὸν ἐποίησαν· δηλοῖ δὲ διὰ τοῦ νέκταρος ὑπερβολικὴν τὴν μελιχρότητα, ἢ τὴν γλυκυφωνίαν, &c. Sic è Latinis alii non pauci. Capella lib. IX. de Musica p. 308. *post hos honoratior fontigenarum virginum chorus Pegasææ vocis nectare diffluebat.* Licentius ad Augustin.

Scripta salutiferi sermonis, & illa priorum
Æquiparanda favis reputans, quæ pectore in alto
Conceptum in lucem vomuisti nectareum mel.

Sic transfertur & ad odorem, ut notavit Gifan. & addo locum Marii Victoris, lib. I.

Unum ex diverso nectar permisciet odore. BARTH. Quem & vide lib. 24. Adv. cap. 17. & ad Claudiani Cons. Manlii vers. 21. Homerus de Nestore:

Τοῦ γὰρ ἀπὸ γλώσσης γλυκίων μέλιτος ῥέεν αὐδή.

Allusit pro M. Marcello Cicero: *Nullius tantum est flumen ingenii.* Apud Juvenal. est *torrens dicendi copia.* Hieronymus Livium *lacteo eloquentiæ fonte manare* dicit. Nicephorus eloquentiam *lac aureum* appellat. Ovid. I. Fast. v. 23.

——— *Scimus*
Ingenii currant flumina quanta tui.

Flumen ingenii est eloquentia potens & uberans, inquit elegantissimus noster Barthius, πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων, lib. 41. Adversar. cap. 2. Unde *fluere versus* suos summi Poëtæ affirmant. Ausonius Epist. 16. ad Probum: *Adjuro benevolentiam verecundiæ meæ testem, eos mihi subita persuasione fluxisse.* Statius Papin. in præfat. lib. I. Silvar. *An hos libellos, qui mihi subito calore, & quadam festinandi voluptate fluxerunt.* Sidon. Apollinaris libro I. epist. I. *Ut quæ litera paulo politiores varia occasione fluxerunt.* Et libro 2. epist. 10. *Petis, ut si qui versiculi mihi fluxerint.* ubi admirandæ eruditionis & numerosæ lectionis Præses Ampliss. Savaro in Not. WEITZ. Male pro *pectore* substituunt *nectare.* BOURDELOT. Eadem ratione paulo ante dixerat *plenus Socratico fonte.* & inf. cap. 118. *ingenti flumine literarum inundata mens.* & paulo post, *plenus literis. Nectare* probat Heinsius.

Dum hæc diligentius audio] Supple; *Dum hæc diligentius audio, & dum hoc dictorum æstu motus incedo, non notavi*, &c. P. DANIEL. Alii, *cum hæc diligentius.* TORNÆS. Alii, *hunc.* Veteres, *hoc.* PATISS. Alii *hoc*, *hunc*, *homo*, forte *dum hominem.* HEINS. Senec. III. de Benef. 27. *fuerunt qui illa diligentius audirent*, ubi captatoriam & insidiosam diligentiam, ut deferant, notat. quomodo & Cicer. pro Quinct. c. 2. *Ita diligenter Sext. Nævii studio & cupiditati morem gerunt.* ubi vide Passer. BURM.

Non notavi mihi] Ita legendum, quomodo etiam postea legitur. PUTEAN. Gell. lib. 17. cap. 2. *hæc verba, quæ meminisse potui, mihi notavi.* Sic ibi ex quinque Codicibus legendum est. ERHARD. Obvia hæc passim elegantia, & à plurimis viris doctis notata. vid. Serv. ad Virgil. I. Georg. 45. & I. Æneid. 158. Manut. ad Cicer. IX. ad Famil. 2. Terent. Phorm. Act. V. sc. ult. vers. 21.

Ascylti fugam] De Ascylto nulla ante mentio, unde perspicuum est, deesse multa. SAMB. Scribe ex Vet. Cod. *Ascylta*; ut mox, *Ascyltan*, pro *Ascyltum.* BRASSICAN. Ut hoc semel moneam, in uno ex vet. libris & eo quidem integriore, constantissime scriptum est *Ascioltos* & *Gnuton.* PUTEAN.

In-

& dum in hoc dictorum aestu totus incedo, ingens scholasticorum turba in

In hoc dictorum aestu] Justinus lib. 23. *In hoc aestu periculorum tutissimus portus.* Ammianus lib. 15. *In hoc aestu mentis ancipitis* (sic leg. Goldastus) *ad effectum tendens consilium occulta scrutabamur indagine.* quod annotare libuit adversus Dousæ interpolationem. Vetus Edit. pro *motus*, habet *in hortis*. Bartholom. Schobinger emendabat, *immotus*, præ stupore scilicet, id est, cogitabundus. In Joach. Vadiani codice ad marginem scriptum repperi, *intortus*, id est, nullam in partem me flectens. Joan. Sichardus legebat, *'insors*, ἀντὶ τῶ solus. Barthius, *totus incendor*: quod omnes adfectus æquiperentur ignibus. in Ceir. Virg. n. 436. Palmer. Specileg. p. 819. *totus incedo*, ut Horat.

Nescio quid meditans nugarum, totus in illis,

quod quidem non est sententia, sed verum est. Sic enim & infra loquitur Petron. cap. 128.

Atque in praeterita se totus imagine versat. ERHARD. Impress. *in hortis.* juxta veterum scholas hortos fuisse notum est. PUTEAN. Forte *dum hoc dictorum aestu totus incendor.* HEINS. Recte retinent Viri eruditi præpositionem *in*. Terent. Adelph. Act. IV. Scen. 2. *in amore totus est.* & ita Græci utuntur τῷ ὅλος. Polybius lib. V. de Antiocho. ὅλος καὶ πᾶς ἦν πρὸς ἐπὶ τὸν Πτολεμαϊκὸν παρασκευάς. Scoppius lib. 1. verisim. IV. retinet τὸ *motus*, refutatus à Munckero ad Hygin. Fab. 112. Non negligenda tamen Venetæ editionis *in hortis*, quam & habet Traguriensis codex, *in ortis* exhibens, & quam non improbare videtur Puteanus. & certe Encolpius non æstuavit, sed declamator ille, quem in æstu illo dictorum relinquebat Encolpius, qui quiete per hortos incedebat. Et hoc ipsa vox *incedere* notat. Senec. VII. Quæst. Natur. 31. *Non ambulamus, sed incedimus.* Horat. l. 1. Sat. VI. v. 112. *quacumque libido est, incedo solus.* & lib. 1. Od. XVIII. ad Faunum; *lenis incedas.* Præterea porticus illa, in quam turba illa veniebat, videtur ad latus Hortorum fuisse. BURM.

Scholasticorum] Scholastici, declamatores seu sophistæ. GLOSS. Infra cap. X. *Tanquam scholastici ad cœnam promisimus. Scholastici* sunt declamatores, qui & *sophistae*; Antoninus Imperator lib. de vita sua: καὶ τὸ μήτε αὐτόν εἰπεῖν, μήτε ὅτι σοφιστής, μήτε ὅτι οὐεραγώς ἐγκύκλιος: μήτε ὅτι σχολαστικός, ἀλλὰ ὅτι ἀνὴρ πέπειρος. & *Rhetores*, Lucianus Rhetor. præcept. Ἐπαινῶ, ὅπως ἂν ῥήτωρ γένοιο, καὶ τὸ παιδευμα ὄνομα σοφιστὴς εἶναι δόξῃς. Auct. Dialogi de Orator. c. XXXV. *Adolescentuli nostri deducuntur in scenas scolasticorum, qui rhetores vocantur.* Ideo coniungit Tertullian. de pallio cap. ult. circa fin. *Primus informator litterarum, Grammaticus, & rhetor & sophista.* Marius Victorinus Commentar. ad lib. 1. Ciceronis de Invent. ita definit: *Rhetor est, qui docet literas, atque artes tradit eloquentiae. Sophista est, apud quem dicendi exercitium discitur.* Advocati etiam *scholastici*. leg. 11. Cod. Th. de concuss. advoc. leg. 2. Cod. de lucr. advocat. Scholasticis vero omnis virtus in sola sententiarum verborumque cultura; quod stringit Petronius cap. 1. *sed mellitos verborum globulos, & omnia dicta factaque,* &c. adeo, ut communi convicio *scholastici*, quibus omnis oratio sola verborum virtute staret. Suetonius de Albutio: *Declamavit modo splendide atque ornate, tum ne usquequaque scholasticus existimaretur, circumcise & sordide, ac tantum non trivialibus verbis.* Salvianus lib. 1. *Non id facere adnisi, ut salubres & salutiferi; sed ut scholastici ac diserti haberentur.* Hieron. ad Nepotian. *Calentibus adhuc rhetorum doctrinis, quadam scholastico flore depinximus.* Vegetius de re veterinaria lib. 3. *Collegi, pedestrique sermone in libellum contuli: cujus erit praecipua felicitas, si eum nec scholasticus fastidiat.* WOUWEREN. Augustin. lib. 6. Confess. *Ecce adolescens quidam ex numero scholasticorum,* &c. In Passione S. Valentini Episcopi Interamensis; *Athenienses quidam nobiliter nati, Proculus, Ephebus & Apollonius, scholastici viri, apud Graecos Latina studia desiderantes, apud Cratonem civem suum, oratorem utriusque linguae, in urbe Roma hospitabantur, cujus & magisterio & hospitio fovebantur. Factum est autem, ut unicus Cratonis filius, Cheraemon nomine, juvenis scholasticus,* &c. Ergo *scholastici* proprie Rhetores dicti; hinc *Epiphanius Scholasticus, Evagrius Scholasticus,* &c. Apud Græcos veteriores etiam *sophistae*, id est, λογογράφοι καὶ ῥήτορες: ut *Theon Sophista*, &c. Reperio tamen & advocatos dici *scholasticos*. Isidorus Gloss. *Juraticus, scholasticus, legisperitus.* Postrema ætate, id est, ante annos CCCC præter propter, *scholastici* dici cœpti sunt sapientiæ & philosophiæ professores ac doctores; unde nata illa nomina, *Theologia scholastica, Philosophia scholastica, Doctores scholastici*, quorum auctor atque princeps Petrus Lombardus fuit, vulgo *Magister sententiarum* dictus. Nam & *Magistri* vocitati. Hinc Petrus Comestor, *Historia Scholastica* auctor, κατ' ἐξοχὴν *Magister* dicitur, propter illam historiam, ut puto, id est, Commentarium in sacra Biblia, quo sensum S. Scripturæ historialem persequitur: *Commentarium Scholasticum* nonnulli appellant. unde & *Commentatores* appellati philosophi scholastici: opinor, quod nihil de suo excogitarent, sed Aristotelem tantum & Lombardum commentarentur. Nec apud Latinos modo, verum etiam Arabes, quibus Aben-roes sive (ut imperitum vulgus vocat) Averroes secundum excellentiam *Commentator* nuncupatur. Apud Hebræos vero, qui nobis Doctores & Magistri scholastici, nominantur *Rabbini*, quos διδασκάλους reddiderunt Græci, & exempla Euangelistæ exhibent. Quin *Rabboni* ita in Synagoga Judæorum inoleverat, ut honoris & dignitatis ergo hac compellatione salutari gauderent, non aliter atque in Universitate scholasticorum Christianorum, *Magister noster*. Joannes Euangelii cap. 20. vers. 17. *Generosa illa*

in porticum venit, ut apparebat, ab extemporali declamatione nescio cujus, qui Agamemnonis suasoriam exceperat. Dum ergo juvenes sententias rident, ordinemque totius dictionis infamant, opportune subduxi me,

dicit ei; Rabboni, quod dicitur Magister: Ex recepta nimirum vulgo consuetudine. Tantum de his. ERH.

In porticum venit] Subaudi palæstræ sive gymnasii. BONGARS. Quia porticus loco, ubi recitabant, adjuncta, Plinius lib. 36. cap. 5. apertum ex his Martialis lib. 3. Epigr. 20.

An otiosus in schola Poëtarum
Lepore tinctos Attico sales narrat?
Hinc si recessit, porticum terit templi.

Colloquiis puerilibus: περιῆλθον καλῇ κλήσει, ἀκολουθοῦντός μοι παιδαγωγοῦ ὀρθῶς διὰ τῆς στοᾶς, ἥτις ἄγει εἰς τὸ σχολεῖον. Tertullian. adversus Hermogenem cap. 11. Petron. infra cap. 90. WOUWEREN.

Ut apparebat, ab extemporali declamatione] Ὑπερβατὸν συντακτικόν, pro eo, quod dicere solemus, *ab extemporali* (*ut apparebat*) *declam.* Talis constructio est & apud Cic. in Paradox. *Nec non sæpe laudabo sapientem illum Biantem, ut opinor, qui numeratur inter septem sapientes.* pro, *qui numeratur* (*ut opinor*) *inter*, &c. ERHARD. Vid. Barth. XXIV. adversar. cap. 17.

Ab extemporali declamatione] D. Hieronymus præfat. in librum Ester; *Quem librum editio vulgata laciniosis hinc inde verborum sinibus trahit, addens ea, quæ ex tempore dici poterant & audiri, sicut solitum est scholaribus disciplinis sumpto themate excogitare, quibus verbis uti potuit, qui injuriam passus est, vel qui injuriam fecit.* D. Augustinus lib. 6. Confession. *Cum medio die Alypius cogitaret in foro, quod recitaturus erat, sicut exerceri scholastici solent.* Jacobus Gaudentis lib. 3. Ærarii aur. Poet. *Extemporales dicebantur Oratores, qui responderunt, ac si meditati essent.* Ergo *Extemporalis declamatio* est αὐτοσχεδίασμα. videndus Cellarius in Lexic. ERHARD. Tangit hic Satyricus sui ævi corruptelam, quo solebat summa laudis poni in eo, si quis ex tempore poterat declamare, vel versus aliquot magno numero fundere, quod Catullus eleganter carmine CXVI. in Hortensio, Horatius passim in Lucilio culpabat. Sed non potuere isti viri, qui mordaci lima sua scripta poliebant, prohibere, quo minus postea minorum gentium Poëtæ Martialis, Statius & reliqui, hac dote præcipue Principibus viris placerent. Immo hæc insania & impetus ita placebat Hadriano, ut Antimachum Homero præferre non dubitaret. Spartian. ejus vita. cap. 16. Laudamus quidem & felicia prædicamus istiusmodi ingenia, quæ, ut erat Titus imperator, teste Sueton. cap. 3. *prompta & facilia ad extemporalitatem usque* sunt, sed tamen cum Augusto non facile ea naturæ facilitate uteremur, sed, quotiescumque publice verba essent facienda, *meditatam & compositam orationem* requireremus. Quare ineptos illos Oratores & Poëtas merito ridemus, qui cacatis suis chartis adscribunt temporis spatium, intra quod evomuerunt scripta, vel loca minus apta studiis designant; & se vel inter equitandum, vel navigandum, vel aliis occupatos negotiis effutiisse sua statim moritura verba jactant. Solis rabulis forensibus cum Quintiliano lib. X. Instit. 4. hanc lauream non invidemus. BURM.

Nescio cujus] Et hæc Satyrico sale verba conspersa, obscurum & vili de grege declamatorem notant. Quod obvium exemplis congestis confirmare putidum esset. Vide Barth. III. advers. 7. monendum tamen est, Venetam editionem exhibere *nescio cur quis Agamemnonis*, & Traguriensem codicem *nescio cur qui.* Auratus vero legit *nescio eorum quis.*

Suasoriam] Duo genera materiarum apud Rhetores tractantur: *suasoria*, quæ pueris; & *Controversia*, quæ robustioribus assignantur. GLOSS. Hæc descripta ex Auctore Dialogi de Oratoribus, quem Wouwerius adduxit.

Ergo juvenes] Scribo, *juvenis*. Nam de illo declamatore sermo est. BARTT. Nescio cur hic reposuerint *juvenis*, mirorque hujus dictionis interpretamentum. Juvenes illi scholastici suatoriæ Agamemnonis sententias ridebant, quoniam non dixerat, quæ probare soliti auditores. Pers. Sat. 3.

His populus ridet, multumque torosa juventus
Ingeminat tremulos naso crispante cachinnos. BOURDELOT.

Supervacuum est τὸ *juvenes*. nam *scholasticos* dixerat paulo ante. Forte *jejunas sententias rident*. hoc est, inanes, exiles. *jejunum & angustum animum conjungit* in Philippicis Cicero. Idem lib. 3. de oratore, etiam orationi dat *jejunitatem. Si quis aut Antonium jejuniorem, aut Crassum pleniorem putet. Jejune & exiliter disputare* eidem non semel. *Jejunitas sententiarum* cum Petronio, idem Tusculanis. *Cum obruerentur copia sententiarum, atque verborum jejunitatem & famem se malle, quam ubertatem dicerent.* In Bruto *jejunitas & siccitas & inopia orationis.* Quintil. Instit. Orat. lib. 8. cap. 3. *Proinde qualem bebes, sordida, jejuna, tristis, ingrata, vilis oratio est.* A. Gell. lib. 7. cap. 14. de tribus orationis generibus, *squallentes & jejuni dicti pro gracilibus* Nec repugno tamen si quis *inanes* malit, quomodo apud Gellium. 12. c. 2. *sententia inepto inanique impetu.* Sententiæ autem proprie in controversiis dictæ, qualis illa apud Gellium cap. ult. lib. 9. ex Plinio. *si placet lex, redde: si non placet, redde.* addit Gellius. *Fugit autem Plinium, sententiolam istam, quam putavit esse argutissimam, vitio non carere.* HEINS.

Infamant] conviciantur, explodunt. Vincentius Lirinensis: *quæ silentio sepeliri oportebat, rediviva opinione*

me, & curſim Aſcylton perſequi coepi. Sed nec viam diligenter tenebam, nec quo loco ſtabulum eſſet, ſciebam. Itaque quocumque ieram, eodem

nione diffamant. Hieron. Hilarionis vita: *Adverſarium hoc ipſum irridens diffamaverat.* BARTH. Quem vide lib. 25. adv. cap. 2. & ad Stat. 7. Theb. verſ. 417. & lib. IX. verſ. 66. Cicero lib. IX. ad fam. Ep. 12. *Tu velim animo ſapienti fortique ſis: ut tua moderatio & gravitas aliorum infamet injuriam.* Ovid. III. ex Pont. VI. 43.

Deſine mitem animam vano infamare timore.

Senec. Epiſt. 99. *Infamant præcepta noſtra duritia.*

Dictionis] Vide Barth. lib. XXII. adv. 13. qui hac voce declamationem notari docet recte: ita enim & Cicero & probatiſſimi quique auctores vocarunt totum orationis filum, & dicendi rationem: non ut barbarizantes hodierni, qui unum vocabulum *dictionem* vocant. Unde & bellam illam vocem *dictionarii* cuderunt. Cicer. I. de Orat. 6. *Græcos à ceteris dictionibus ſepoſuiſſe eam partem dicendi, quæ in forenſibus diſceptationibus judiciorum verſatur.* Et cap. 12. *fatebor equidem in his magis adſidue verſari hanc noſtram dictionem.* Apulej. Apolog. *Zeno antiquus Velia oriundus, qui primus omnium dictionem ſolertiſſimo artificio ambifariam diſſolvit.* BURM.

Curſim Aſcylton perſequi cœpi] Sic infra cap. 7. *cœpit me præcedere*, ubi adeundus Fr. Pithæus in Collectan. Savaro Not. ad Sidon. lib. 4. ep. 24. Rigaltius Not. ad Phædrum fab. 2. Iterum Petronius cap. 7. *per medium lupanar fugere cœpi*, id eſt, fugi. Sic Plaut. Bacchid. Act. 2. ſc. 3. verſ. 25. *Inficias ire cœpit filio*, id eſt, inficiatus eſt. Scopp. in explanation. Hoc genus loquendi nec Hebræis eſt inſolens. Eſdras Junior lib. 2. (qui vulgo 4.) cap. 4. *Quam magnam aream incipiens facere.* & cap. 6. *Cœperunt dominari noſtri.* & cap. 9. *Inchoavi dicere coram Altiſſimo.* Lucas in Act. Apoſtol. cap. 1. ὧν ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν: Latinus: *Quæ Jeſus cœpit facere & docere*, hoc eſt, quæ fecit & docuit. Tale videtur & illud ejuſdem Eſdræ d. l. cap. 8. *Initium verborum Eſdræ*, hoc eſt, ſequuntur verba Eſdræ, quorum initium hoc erit. Et illud Marci 1. ἀρχὴ τοῦ εὐαγγελίου, *initium Evangelii.* ubi Seb. Caſtalio in Annotation. *Incipere* pro facere uſurpat, ut *inceptum*, eſt factum Virgilio. Sic Salluſt. *ſævire Fortuna ac miſcere omnia cœpit.* Barthius in Ceir. Virg. n. 456. ERHARD.

Diligenter tenebam] Τὸ *diligenter* proprie & eleganter uſurpat. RITTERSH. Petroniana phraſis, pro accurate, infr. cap. 20. *Pſyche lodiculam in pavimento diligenter extendit.* cap. 29. *omnia diligenter curioſus pictor reddiderat.* cap. 92. *diligentiſſime ſpeculari cœpi.* & paſſim. *Tenebam* vero, eſt in memoria habebam, ſciebam. Ut apud Virgil. Ecl. IX.

——— *numeros memini, ſi verba tenerem.*

Vid. Græv. ad Cicer. pro Sylla cap. 10. BURM.

Nec quo ſtabulum] Libentius legerim, *quia nec quo loco.* RICHARD. Scribe *qua*, id eſt, ubi. RITTERSH. Alias, *quo ſtabulum.* lege, *ubi ſtabulum.* BRASSIC. Lege, *nec qua ſtabulum. Qua* pro ubi. Schopp. Veriſim. lib. 1. cap. 16. & in Arte Crit. Non placet. Notant in nonnullis codd. omitti τὸ *loco.* Si quid ergo mutandum ſit, malim legere, *nec quo ſtabulum eſſet.* Beda de Orthographia; *Quo aliquando pro ubi ponitur. Auguſtinus; invenis domum famoſam, quo boni habitant: id eſt*, ubi habitant. Sed nihil neceſſe eſt interpolatione. ERHARD. Τὸ *loco* Douſæ P. conjectura eſt, quam nullus codex agnoſcit. *Quia nec quo ſ. e.* Leid. cod. malit Nob. Heinſius *nec qua ſ. e.* optime. ſic Propertius lib. 1. Eleg. 1.

Qua non ulla meum femina norit iter.

Virgil. Eclog. IX.

——— *qua ſe ſubducere colles*
Incipiunt.

Horat. lib. II. od. 3.

——— *qua medius liquor*
Secernit Europen ab Afro:
Qua tumidus rigat arva Nilus. BOSSCH.

Stabulum eſſet] Cap. 8. *quo loco ſtabulum reliquiſſem.* eſt cauponium, ſeu diverſorium. Apul. Mileſ. 1. *Quod ingreſſu primum fuerit ſtabulum.* Cyprian. ad Stephanum: *ſtabula in itinere appetunt tutiora.* ea notione Tertullian. Apolog. cap. 42. Auguſt. lib. 21. de civitate Dei. apud D. Lucam cap. 10. ἤγαγεν αὐτὸν εἰς πανδοχεῖον recte vertit Euſeb. Emiſſenus: *Duxit eum in ſtabulum.* hinc *ſtabularius, caupo.* πανδοχεύς in Gloſſis. *Stabularii qui cauponam & ſtabulum exercent*, ait Ulp. tit. ff. Nautæ Caup. Stab. Seneca de Benefic. lib. I, c. 14 *Nemo ſe ſtabularii hoſpitem judicat.* Apul. Mileſ. 1. *Manſionis pretio ſtabulario perſoluto*, hoc eſt, locario ſoluto. Varro 4. de Lingua Latina: *Locarium, quod datur in ſtabulo & taberna, ubi conſiſtant.* apud D. Lucam; δύο δηνάρια ἔδωκε τῷ πανδοχεῖ. Interpr. *Duos denarios dedit ſtabulario. Stabulum* πανδοχεῖον exponunt Gloſſæ, quæ vox cauponis & meretricis domum notat. ergo non οἰκίαν aut ταμεῖον tantum, ſed lupanar. ita uſurpat Plautus Pœnulo: *Quæ tibi olant ſtabulum.* nam in hoſpitiis etiam meritoria. Gloſſæ Iſidori: *Meritoria, loca tabernarum, ubi adulteria committuntur.* nec perperam *ſtabularii* lenones dicuntur. hinc *proſtibulum.* Nonius. *Proſtibulum, quod ante ſtabulum ſtet, quæſtus diurni ac nocturni gratia.* Scholiaſtes Ariſtoph. in Equitib. Κατεσκεύαζε ἑταίρας ἵνα, αἱ ἀεὶ ἐκ τῶν οἰκημάτων ἑστῶσαι, ἐπὶ μισθῷ παρέχουσι τοῖς βουλομένοις. *Stabulum* ergo, ut Varro, quod inibi conſiſtant, uti & *ſtatio*, & *ſtare* recte de lupis. Horat.

——— *nullam niſi olenti fornice ſtantem.*

apud Senecam Controv. *Meretrix vocata es, in communi*

eodem revertebar. donec in curſu fatigatus, & ſudore jam madens, accedo aniculam quandam, quae agreſte olus vendebat:

VII. Te rogo, inquam, mater, numquid ſcis, ubi ego habitem? Delectata illa urbanitate tam ſtulta, &, [a] Quidni ſciam? inquit. conſurrexit-

[a] Anus.

omni loco ſletiſti, ſletiſti puella in lupanari, ſletiſti cum meretricibus. Tertull. lupanar *conſiſtorium libidinum* vocat. lib. 3. ad uxorem: *Procedat de janua laureata & lucernata, ut de novo conſiſtorio libidinum publicarum.* Tamen non ſemper ſteterunt meretrices; interdum enim ſellis inſidebant. vide Plautus Pœnulo:

Proſedas, ſervulicolas, ſordidas,
Quæ tibi olent ſtabulum, ſtatum, ſellam & ſeſſibulum merum.

Ubi utrumque notari vides: in V. C. legitur *cellam*, haud male. Juvenalis Satyr. 3.

Et dubitas alta Chionem deducere ſella.

Comment. *Inde ſellariæ dicuntur: unam meretricem à ſella ſua abducere cunctaris, cum alii adulteri ement.* Vide Feſtum. WOUWEREN Diverſorium, πανδοχεῖον. Chr. Colerus Parerg. cap. 8. *Stabulum* non ſolum ſignificat receptaculum equorum & jumentorum, ut vulgo dicitur, ſed etiam pro caupona & hoſpitio accipitur, à ſtando. Stuckius Antiquitat. convival. lib. 1. cap. 28. quod ante eum annotarunt Henric. Bebelius de Abuſion. ling. Lat. cap. 24. & Jac. Pamelius Annotat. in Cyprian. epiſt. ad Stephanum. Baccharius de Recipiend. lapſ. *Magiſter noſter à latronibus vulneratum non ſolum cura dignum judicat, verum etiam ad ſtabulum ſuum reſtituit, ac datis ſtabulario duobus denariis, majus ei præmium pollicetur.* ita Goldaſtus emendavit illum locum, qui vulgo peſſime interpunctus & interpolatus legebatur. σταθμὸς Græcis eodem ſenſu uſurpari, docebit te Suidas. ERHARD.

Quocumque ieram, eodem revertebar] Idem accidit Cnemoni apud Heliodorum lib. 5. in domo Nauſiclis ſibi ignota. ERHARD.

In curſu] Impreſſi, *& curſu.* PUTEAN. Alii libri, *donec ex curſu fatigatus:* probo: ut apud Ciceronem, *feſſus de via*, & apud Plautum, *ex curſura anhelitum ducere.* Alteram tamen lectionem, *in curſu fatigatus*, hoc Ciceronis exemplo tueri licet, in Topicis, *Nam & verberibus tortis, & in igni fatigati quæ dicunt, ea videtur veritas ipſa dicere.* RICHARD. Mallem cum Leid. cod. *donec & curſu fatigatus*, ſequitur enim *& ſudore jam madens.* BOSCH. Vide Munker. ad Lactant. narrat. lib. 3. fab. 6.

Sudore madens] Apulejus lib. 1. *Hæc ut ego accepi, ſudore frigido miſer perfluo.* Et lib. 2. *Frigido ſudore defluens evado.* Ovid. 9. Metamorph. verſ. 173.

Cæruleuſque fluit toto de corpore ſudor.

Theocrit. Idyll. 2. verſ. 106.

——— ἐκ δέ μευ ἱδρὼς
Κὰδ μὲν μυδαλέοισιν ἴσος ... WEITZ.

Accedo aniculam, quæ agreſte olus vendebat] Quam foraciam dixere, vide Calepinum in Dictionario voce *Foracia.* Porro locum hunc tranſtulit & expreſſit Lud. Vives in exercitat. ling. Lat. dialog. IV. ERH. Gloſſ. λαχανοπώλης, holerator. λαχανοπώλιον, holitorium. Hinc *forum olitorium*, *Krautmarckt.* Hadr. Junius in Nomenclat. Joh. Thomas Freigius in Not. ad Lud. Vivis Colloquia. WEITZ.

Et, rogo, inquam, mater, numquid ſcis] Lege *Te rogo, inquam, mater, ecquid ſcis.* Formula blande adeuntium eſt, *Te rogo*, cum quid exquiſituri veniunt. Guilelm. Plaut. quæſt. in Pſeudol. cap. 4. Plaut. *Ecquem in angiportu hominem noviſti, te rogo?* nihil tamen in Petronio mutandum eſt. ERHARD. *Te rogo* Leid. cod. & quinque alii, probe: venuſtam hanc & rogantium & adeuntium formulam perperam hic mutarunt nonnulli, qua ſæpe aliis tamen locis noſter uſus eſt. Etiam Plautus Pſeud. Act. IV. Sc. II. verſu 15.

Et quem in angiportu hoc hominem tu noviſti? te rogo.

Vetus inſcriptio, quam ex Joſephi Scaligeri MSS. quæ intra Leidenſis Bibliothecæ penetralia aſſervantur, deſcripſi:

LAGGE FILI
BENE QVIESCAS
MATER TVA ROGAT
TE VT ME AD TE
RECIPIAS. VALE.
P. Q. XV. BOSCH.

In cap. 20. *rogo inquam domina.* cap. 137. *tum ego, Rogo, inquam, noli clamare.* & paulo poſt. *Rogo, inquam, expiare manus pretio licet.* Et alibi ſæpius BURMAN.

Mater] Solemnis formula adeuntium, cum quid exquiſituri ſunt, *matres* ſalutare. GLOSS. Solemne videtur compellantibus *Matres* ſalutare. Apul. 1. Met. Plaut. Rud. & alii. WOUWEREN. *Mater*, Plautinum eſt. BRASS. Apulej. 1. Met. *ſemoto, inquam, joco, parens optima dic, oro, cujatis ſit* & lib. IV. *parce, inquit, mi parens;* ubi vide Pricaeum. Lucian. in Aſino. μῆτερ, ἔφην, ὦ μῆτερ, ... BURM.

Habitem] Vulgo *habito.* SAMBUC.

Cœpit me præcedere] Genus loquendi frequens Petronio. GLOSS. Sic mox. *& per medium lupanar fugere cœpi.* Et rurſus: *Cœpit rogare ſtuprum, & cœpitque mihi velle pudorem extorquere.* Item *& me cœpit non perfunctorie verberare.* Item *diligentius conſiderare pallium cœpit.* & intra *præcluſiſque foribus ridere, acumen non minus concionum, quam calumniantium*

rexitque, & coepit me praecedere. Divinam ego [b] putabam. at subinde, ut in locum secretiorem venimus, centonem anus urbana rejecit: &, Hic,

ENCOLPIUS.

tium coepimus. FR. PITH. Vide paulo superius notata.

Divinam] *Divina*, fatidica, vates, divinatrix. GLOSS. Veteres, *divinam ego*, communem lectionem *ducturam ego* probo. Sic infra: *Putares ab eadem avia esse deductum*. DELBEN. Turnebus legit, *divinam*, lib. 19. adv. cap. 6. DANIEL. Fatidicam. Martial.

Non sum divinus, sed scio quid facias.

Seneca de vita beata, cap. 27. *Cum aliqua per viam genibus repens ululat, laurumque linteatus senex praeferens clamat iratum aliquem deorum, concurritis & divinum esse affirmatis.* Apulejus lib. 1. *parce in feminam divinam*. WOUWEREN. Vatem, divinatricem: Juvenal. Sat. x.

Exta & candiduli divina tomacula porci.

Auct. Querol. *Secreta queroli ac familiaria tamquam divinus loquitur*. Arnob. lib. VI. *Apollo divinus* Idem. lib. v. *res divina*. Claud. *divinum pectus*, BARTH. Quem & vide lib. 24. adv. cap. 17. praelagam. Barth. ad Claudian. num. 2361. quae sciret omnia, Pflugius. Dicit enim se existimasse eam scire divinitus. Turneb. Adversar. lib. 19. cap. 6. ERHARD. Adv. Turnebus, & Petr. Daniel reponebant *ducturam*; sed adscripta lectio sanior est, *divina*, maga; ut multis dico ad Heliodorum. BOURD. Recepi tot calculis eruditorum probatam vocem. Tragur. codex habet *duci nam putabam*, quae ad veram lectionem proxime accedunt. divinam credebat anum, quae hominibus superstitiosis operam suam conjiciendi somnia, interpretandi omina & similia locabat; quales Romae viri & foeminae in circo, foro & aliis celeberrimis locis. Horat. 1. Sat. VI. vers. 113.

Fallacem circum vespertinumque pererro
Saepe forum, adsisto divinis.

Cicer. de fato. *Hoc loco Chrysippus aestuans falli sperat Chaldaeos, caeterosque divinos*. Liv. 1. 36. Tarquinius auguri Navio, *Agedum, inquit, divine tu, inaugura*. BURMAN.

Putabam. at subinde] Lege, *putabam: & subsequor. inde ut in locum secretum*. RITTERSH. Alii, *& subinde*. forte *& subsequor. inde ut*, &c. Gulielm. Plaut. quaest. in Epid. cap. ult. tametsi nihil admodum affirmet. ERHARD.

Centonem injecit] *Cento*, velum, quo cubiculorum januae tegebantur, ne per rimas inspicere possent cucuriosi, quid intus ageretur. GLOSS. Lege, *Centoni manum*. AURAT. Impressi, *rejecit*. PUTEAN. *Cento* Juvenal. Brisson. de ritu nupt. vel jure connubiorum, ubi emendat Petronii locum. DANIEL. Dositheus magister in arte: καὶ ὅτως ἐμβὰς κεντρωνι ἐκάλυψε, καὶ πρῶτον ... Virgil.

——— *duplicem ex humeris rejecit amictum*,

FR. PITHAEUS. Alii, *injecit*, quasi velit Eucolpium induere legitimum habitum eorum, qui in lupanari degunt, scilicet ut intelligat se in fornicem deductum. Nam moechi & ii, qui lustrabantur, obnupto capite esse ex Sueton. Caligul. notum. Capitolinus Vero: *In tantum vitiorum Cajanorum & Neronianorum fuisse aemulum, ut vagaretur nocte per tabernas & lupanaria obtecto capite cucullo vulgari*. C. Fortunatianus lib. 1. Rhetor. *Invenit filius adulterum obvoluto capite, nec eum occidit*. Et hoc ritu forte Naevius, apud Gellium lib. 6. cap. 8.

--- *Eum suus pater cum pallio uno ab amica abduxit.*

Vide Isidor. lib. 19. cap. 26. huc respexit Seneca de vita beata cap. 13. *Non timide nec obscure luxuriatur, etiam inoperto capite*. Imo & meretrices obnuptae. Juvenal. Satyr. 6.

Sumere nocturnos meretrix Augusta cucullos:
Sed nigrum flavo crinem abscondente galero,
Intravit calidum veteri centone lupanar.

Tertullian. de cultu foeminarum cap. 12. *Thamar illa, quia se expinxerat, idcirco Juda suspicione visa est quaestuaria, sic quia sub velamento latebat, habitus qualitate quaestuariam mentiente*, &c. multa Petronii ex hoc ritu exaudienda, quae tamen interpretes ad alia trahunt. WOUWEREN. Eum scilicet centonem, quo amictus erat Eucolpius. Itaque postea refugiens ait, *operui caput*. BARTH. Lege, *rejecit*, est est, sublatum rejecit à tergo, ut intraremus. Hispane, *hecho la antepuerta*. Mart. lib. 1. epig. 34.

At meretrix abigit testem veloque seraque.

Et lib. 2. epigr. 46.

Intrasti quoties inscripta limina cellae,
Seu puer arrisit sive puella tibi:
Contentus non est foribus veloque seraque.

Hoc velum ex centonibus conficiebatur, & cento appellabatur: erantque plurimi centones in lupanari, tam in quaque cella, quam in ipsa majori lupanaris janua. Disco id ex veteri Juvenalis scholiaste ad illum locum Sat. 6. vers. 21.

Intravit calidum veteri centone lupanar.

Vetere, inquit, *centone, ut velo ex pannis facto*. Legerem ibi, *veteri velo ex pannis facto*. Suffragabatur hic Petronii locus. Ejusmodi velis cubiculorum januae tegebantur, & eo ponebantur, ne scilicet per foriam rimas inspicere possent curiosi, quid intus ageretur. Juvenal. Sat. 9. vers. 105.

——— *Claude fenestras,*
Vela tegant rimas, junge ostia, tollite lumen
E medio ———

Ramirez Hypomnem. ad Martial. lib. 1. epig. 25. n. 5. An *Centonem rejecit*, est quod infra dicit de Quartilla *Retexit pallio caput*. Feminae enim in publico obnuptae apud

Hic, inquit, [a] debes habitare, [b] Quum ego negarem me cognoscere domum, video quosdam inter titulos, nudasque meretrices furtim conspatiantes.

a Ascyltos. b Encolpius.

apud Orientales gentes. in Genesi cap. 24. vers. 65. de Rebecca; *At illa tollens cito pallium, operuit se.* qui mos durat hodieque apud Turcas & Persas. nec honestæ tantum matronæ ac virgines, verum etiam meretrices. Ibidem cap. 38. vers. 15. de Thamare ad viam prostante; *Quam cum vidisset Judas suspicatus est esse meretricem: operuerat enim vultum suum* Fingit autem Petronius, hæc in urbe Græca contigisse & Græci moris. ERHARD. Egregie hæc explicat & illustrat Ferrar. de re Vestiar. part. 1. lib. 1. cap. 11.

Hic debes habitare] Male ad obscœnum sensum detorquet Martialis Epigramma lib. XIV. 77. Gabbema. sed Catullus similes sibi, Camerium quærenti, insidias factas narrat carmine LVI.

Femellas omnes amice prendi,
Quas vultu vidi tamen sereno,
Has vel te sic ipse flagitabam.
Camerium mihi pessima puella.
Quadam, inquit, nudum sinum reducens,
Et hoc in roseis latet papillis. BURM.

Inter titulos] *Tituli* nomina scortorum, & stupri pretium cellis inscripta. GLOSS. Veteres *internuculos*; forte *internuncii*, vel *internunciolo*. DELBEN. V. C. Pithœi, *inter titulos*, alii *vitulos*, alii *puellulos*. fortassis *titulos*, ut tabernarum meretriciarum inscriptiones intelligat. TORNÆS. Impressi habent, *inter vitulos*. Vetus liber, quo solo hac in parte uti potui, habet *inter titulos*. PUTEAN. Citans hunc quoque locum Turneb. lib. Advers. 21. cap. 28. *inter nuculos*, legit duobus verbis. An legendum *quasdam in interniculis nudas meretrices*. *Interniculus* vel *Interniculum* est stabulum: quo verbo usus est Plin. lib. 8. Nat. hist. cap. 44. in fine his verbis; *Mulum LXXX. annis vixisse, Atheniensium monumentis apparet. Eo gavisi cum templum in arce facerent, quod derelictus senecta, cadentia jumenta comitatu nisuque exhortaretur, decretum fecere, quo caveretur, ne frumentarii negociatores ab interniculis eum arcerent.* In impresso codice legitur *interniculis*. Budæus ἀπὸ τῶν τελῶν interpretatur in Comment. Ling. Græcæ, fol. 615. Vide exempl. vetus D. Salignari & Mamati. DANIEL. In v. c. reperi *internuculos*, ut & apud Apulejum de Deo Socrat. *Internuculos recens cognitos*. Sed utrumque locum corruptum existimo. P. Pithœus Subsec. sive Adversar. lib. 2. cap. 10. Sic dicebant impudicos: omne enim medium *nucleum* vocabant. *Internuculi* ergo impudici, impudicati, intercutibus stupris flagitati, intercutiti, stuprati. Scalig. ad Priapeia. Censeam potius duabus vocibus; *inter nuculos* legendum, & meritorios significari pueros, concubinos, qui nondum reliquere nuces, sed etiamnum inter eas versantur. Nam à Catullo in epithal. Jul. & Malii scribitur *Concubine da nuces.* Turneb. Adversar. lib. 21. cap. 28. Forte legendum *quosdam Titunculos*. Colvius Not. ad Apul. de Deo Socrat. sed titubandi animo. Lege *inter Scitulos*; id est, pueros. pueri enim *Sciti* dicuntur. Pflugius v. c. *quosdam inter titulos, nudasque meretrices*. Ita esse restituendum asserit etiam Pithœus. Fornices enim titulis inscriptæ, ut ex Juvenali & Seneca notum: in Not. ad Collat. Mosaic. & Rom. leg. tit. de *Falso testimonio*, & cellæ inscriptæ nominibus meretricum. Tertullian. de Pudicit. lib. 1. *sub ipsis libidinum titulis.* Ramirez Hypomnem ad Martial. lib. 1. epig. 35. n. 5. Quid si legamus, *quosdam intercutulos?* ut intelligat παιδικὰ vel scorta mascula, qui se intercutiri patiuntur. Balbus Catholico; *Cutitus, stupratus, corruptus.* Isidorus in Gloss. *Subcus, subcutaneus, subcutatus, intercus, intercutaneus, intercutatus, subtercus, subtercutaneus.* ERHARD. Libri MSS. *inter angulos*, quam lectionem confirmat τὸ *locum secretiorem*, & *furtim spatiantes*. Qui *titulos* legi malunt, accipiunt non de titulis meretriciis, qui quidem satis elucidati ab aliis Petronii interpretibus; sed de juvenibus Venerem languentem scortis cujuscumque sexus irritantibus. Hos Titulos scorta excipiebant antecœnio libidinis, ut fortiora prælium Cupidinis tentarent. Juvenes illos *Titulos* dici patet, ex Cornuto ad illos Persii Sat. 1.

Ingentes trepidare Titos ———

Locus autem, ubi prostabant Tituli isti, dicebatur ab ætate titulorum *Ephebia*, ut patet apud D. Hieronymum. Locum illum sic nondum intellectum illucidavit V. C. Jo. Savaro. Sunt & *Ephebia* apud Vitruvium non longe ab his diversa, in quibus pueri exercebantur, cp. 11. lib. 3. BOURDELOT. *Internuculos* Leid. cod. *intesticulos* vet. cod. Legit Nob. Heinsius *video quosdam inter hystriculos*, hoc est, pueros stupratos. & jam propter ætatem obsoletos; aut, ut cum nostro loquar, stupro liberos ac ingenuos, quorum anni ad tesseram venerunt. Nam & hi, æque ac meretrices, in lupanaribus prostabant. Calpurnius Ecloga VI. vers. 12.

——— *pallidus alter*
Venit, & hirsuta spinosior hystrice barba;
Candidus alter erat, lævique decentior ævo.

Et Festo hanc vocem reddendam esse me docuit vir Illustris, quam perperam, ut solet alias mutilator iste Paulus, exscripsit *Hircipili*; legendum itaque, *Hystriculi, durorum pilorum homines.* Atque sic scribendum existimo apud Arnobium lib. v. adv. Gent. ubi *istriculi* MS. cod. *Facit sumere*, inquit, *habitum puriorem, & in speciem levigari nondum duri atque hystriculi pusionis.* Non ignoro hic CL. virum ad Tertulliani Pallium aliter sentire. BOSSCH. Heraldus ad Martialem

tiantes. Tarde, imo jam sero intellexi, me in fornicem esse deductum. execratus itaque aniculae insidias, operui caput, & per medium lupanar fugere coepi in aliam partem: quum ecce in ipso aditu occurrit mihi aeque lassus,

lem xi. ep. 46. legit *intus titulos, nudasque meretrices confertim spatiantes.* ego cum Colvio ad Apulej. de Deo Socrat. p. 221. amplius deliberandum censeo.

Nudasque meretrices] Alii, *udasque*. TORNÆS. Stabant nudæ meretrices ante lupanar, Xiphilin. Avit. p. 405. BONGARS. Tacitus Annal. lib. 15. *Scorta visebantur nudis corporibus.* Cyprianus de spect. cap. 6. *Per prostitutarum nuda corpora.* Artemidorus lib. II. ἡ δὲ ἄλλη γυμνὴ, (Ἀφροδίτη) ἑταίραις καὶ μοιχαῖς ἀγαθὴ, καὶ ἐργασίας σημαίνει. Philemon;

Στῶσαι περιμένον γυναῖκας κατὰ τέχνας
Κοινὰς ἅπασι, καὶ κατεσχινασμένας
Ἑστῶσι γυμναί. ——— WOUWEREN.

Imo jam sero intellexi] *Imo jam sero sensi, intellexi* Leid. cod. quo duplex scriptura codicum vetustorum designatur. BOSCH.

In fornicem] Fornix, πορνεῖα, lustrales celiæ arcuatæ, ubi publicæ meretrices prosternebantur. GLOSS. Lupanarium. Bernartius Schol. ad Statium lib. I. Theb. Haymo Halberstadensis in epist. ad Rom. cap. I. *Fornicatio à fornicibus, id est, arcuatis domibus dicitur, quæ fornices appellantur, ubi publicæ meretrices prosternebantur.* Erant autem loca abdita & occulta. Euagrius Hist. Ecclesiast. lib. 3. cap. 39. *Impositum fuit cum aliis compluribus, qui quæstu victum sibi quærebant, tum meretricibus, quæ corporis pulcritudinem habebant venalem, & effusè ac libidinosè stupris in abditis & occultis locis civitatis, id est, ganeis, se dedebant, tum præterea omnibus, quos scortari non pudebat.* Apostolus Paulus vocat *cubilia*: *Non in cubilibus*, &c. ad Rom. 13. ERHARD. Gloss. πορνεῖον, *fornix, ganeum, lupanarium.* Balbus Cathol. *Fornix à fornax, arcus lapideus, quod curvatus & arcuatus sit, ut fornax. Et quia meretrices solent meretricari in hujusmodi fornicibus, ideo etiam fornix quasi formam necans, id est animum, quæ est forma nostra.* Nicol. Perottus Archiepiscop. Sipontinus in Cornucop. Nestor Novariens. in Vocabular. WEITZ.

Operui caput] Cap. 90. *operuit caput, extraque templum profugit.* Plaut. Mostell. *Capite obvoluto ut fugiat cum summo metu.* &, *Cave respexis, fuge atque operi caput.* Nævius: *Amborum uxores noctu Troade exibant, capitibus opertis flentes ambæ, abeuntes lachrimis cum multis.* FR. PITHÆUS. *Socrates in oratione parum pudica caput operuit pallio*: A. Gellius lib. 9. cap. 19. ex Phædro Platonis. Homerus Odyss. ἐγκαλύψας καλὰ πρόσωπα. BRASSIC. Balbus Catholico; *Ludix quædam vestis est, & dicitur à ludo, & dicuntur ludices vestes à ludis theatri. Quum enim egrediebantur de ludi prostibulo juvenes, harum velamento tegebant caput & faciem, ne cognoscerentur: quia solebat erubescere, qui lupanar intravit.* Euagrius Hist. Ecclesiast. lib. I. cap. 21. de Monachis Palæstinæ; *Adeo etiam sine delectatione cibum capiunt, atque ea re tam austeram exercent disciplinam, ut sive ad cauponam, sive ad lupanar eos divertere cogat necessitas, nec locum refugiant, nec operiant faciem, nec quicquam prorsus erubescant.* Aimoinus de Gest. Francor. lib. 3. cap. 71. *Quin potius operto, ne agnoscaris, capite sestinus silvam pete.* De ritu veterum velandi & operiendi se propter subitam, creperam, & desperatam aliquam rem, vide Jac. Schegkium Præmetior. cap. 10. Gul. Ranchinum Variar. lect. lib. I. cap. 3. Taubmannum ad Plaut. Captiv. Act. 3. scen. I. Barth. ad Claudian. n. 1208. ERHARD. *Capitis operiendi* consuetudinem, præter Petronii commentatores, illustrarunt Ferrar. part. I. de Re Vestiar. lib. I. cap. 10. & II. Freinsh. ad Curt. IV. 10. & alii magno numero; ejusque præclarum exemplum est in Apostolo Petro, qui, cum prodidisset servatorem suum, ἐπιβαλὼν ἔκλαιε: quæ verba, misere ab interpretibus vexata, recte exposuit ex hoc ritu, præter alios, Salmas. de Fœner. Trapezit. pag. 272. & seqq. ita utitur ea voce Græca Theoph. περὶ κολακείας· Καὶ ἐρωτῆσαι, μὴ ῥιγοῖ, καὶ εἰ ἐπιβάλλεσθαι βούλεται, καὶ ἔτι περιστεῖλαι αὐτόν. *Et rogat num frigeat, & num velit caput involvi, & amplius amiciri.* Ita & περὶ λογοποιίας. Καὶ ἐπιβαλὼν ἐρωτᾶν, μὴ λέγεταί τι καινότερον. Quod varie exponi posse, ut & Marci verba, Casaubonus docet: at nihil definit. sed cur non, *& caput involvens veste rogare, nihilne novi?* plura vide apud diligentiæ singularis virum Bynæum de morte Christi lib. II. cap. 6. BURM.

Fugere coepi] Genus loquendi frequens Petronio. GLOSS.

In aliam partem] Autisiod. *alteram*: Pith. PATISSON.

Æque lapsus ac moriens] Id est, qui, ut ego, aberraverat. SAMBUC. Interpretantur vulgo, id est, qui, ut ego, aberraverat: sed tamen falsam esse interpretationem, licet conjicere ex sequentibus in manuscripto, cum Gyton de Ascylta conqueritur apud Encolpium: Tuus, *inquit, frater ac comes paulo ante in conductum accurrit, coepitque mihi velle pudorem extorquere.* Ex quibus quis non videt, non lapsum esse Ascyltam & eo abductum, sed de industria? Puto legendum *æque lassus ac moriens.* Nam de seipso Gyton paulo ante dixerat: *Donec & cursu defatigatus, & sudore jam madens*, &c. Et mox iterum; *Sudorem ille manibus detersit*, &c. Sed suspectus est locus ille alter, *in conductum accurrit*: nec satis intelligo. EMMIUS. Forte, *lassus.* DOUZA F. Lege *lassus ac moriens.*

lassus, ac moriens Ascyltos. putares, ab eadem anicula esse deductum. Itaque ut ridens eum consalutavi, quid in loco tam deformi faceret, quaesivi.

VIII. Sudorem ille manibus detersit, &, [a] Si scires, inquit, quæ mihi acciderunt. [b] Quid novi? inquam ego. at ille deficiens, [c] Quum errarem, inquit, per totam civitatem, nec invenirem, quo loco stabulum reliquissem, accessit ad me paterfamilias, & ducem se itineris humanissime promisit. per amfractus deinde obscurissimos egressus, in hunc locum me perduxit, prolatoque peculio coepit rogare stuprum. Jam pro cella

[a] ASCYLTOS. [b] ENCOLPIUS. [c] ASCYLTOS.

Palmer. in Spicileg. Barth. ad Claud. l. 1. in Ruf. v. 276. vel *lassus ac madens.* quia sequitur; *sudorem ille manibus detersit.* Meursius Animadversion. miscell. 3. c. 7. *Lassus ac moriens* est fessus & lassitudine confectus & tabescens. Idem Barthius in Ceir. Virgil. num. 236. & ad Claudianum num. 62. Quare hunc locum non bono exemplo mutavit Laur. Ramirez de Prado Commentar. in Martialem. ERHARD.

Ac moriens] Lassitudine confectus & tabescens. GLOSS. Lege, *marens Ascyltas.* BRASSICAN. & AURAT. Non sollicitandus locus: *moriens* enim est, quod mox *deficiens* dixit; & ita recte explicat Passer. ad Propert. 1. eleg. 10. vide & Gronov. ad Livium lib. XXVIII. 34.

Putares ab eadem anicula esse deductum] Ita eleganter secunda persona utuntur, cum quid generatim de omnibus exprimunt. Sic infra cap. 91. *Video puerum parieti applicitum: scires non libenter servire.* Schopp. Explanat. in Plaut. Mostell 2. 1. sc. 3. Micch. Piccartus epist. ad Goldastum. & Periculor. Criticorum cap. 8. Iterum Petronius cap. 31. *Pantomimorum non patrisfamilia triclinium crederes.* Valer. Maximus lib. 5. cap. 1. de Pisistrato conviciis Thrasippi inter cœnam lacerato; *Ita & animum & vocem ab ira cohibuit, ut putares satellitem à tyranno male audire.* Sulpitius Severus in Vita S. Martini lib. 2. cap. 3. *Jamque se malum serpentis per omnia membra diffuderat, cerneres omnibus venis inflatam cutem.* Guilhelmus Malmesburiensis in lib. de Pontificib. *Terra omnis frugum opima, &c. ut quemvis tadiosum provocet ad laboris illecebram, ubi centuplicato foenore respondeat copia. Cernas tramites publicos vestitos pomiferis arboribus.* ERHARD. Senec. Apocolynth. *putares omnes illius esse libertos.* sæpius addit noster particulam *ut.* Infr. cap. 23. & 26. & 127. 136. BURM.

Deductum] Omnino existimat Doctiss. Tho. Munckerus, *seductum*, legendum esse. BOSCH.

In loco tam deformi] Nihil potuisset dici rectius. Seneca vocat *locum communem*; & *misericordis populi beneficium*: Quintilian. Declamat. 15. *Tristissimam stationem.* Idem Declamat. 14. docet, quare sint inventæ meretrices. Solon autem primus instituit lupanaria, ut est apud Harpocrationem. Artemidorus Oneirocritic lib. α. cap. π. Κοινὸς γὰρ ὁ τόπος οὗτος καλεῖται, ὡς καὶ ὁ τῆς πυρὸς δεχόμενος, καὶ πολλῶν σπερμάτων ἀλλοτρίων ἐνταῦθα γίνεται φθορά. BRASSIC.

Per totam civitatem] mallem, si per codices liceret, *per ignotam civitatem.*

Stabulum] Cauponium, diversorium. GLOSS.

Accessit ad me paterfamilias] Aliæ editones & MS. *paterfamilia.* ad quam conditionem & infra de Trimalcione cap. 27. *Ipse paterfamilia*, &c. Et postea cap. 31. Puto tamen hoc loco Grajam inflexionem à Petronio servatam εὐφωνίας ἕνεκα. ERHARD.

Et ducem se itineris] *Et se ducem itineris* Mem. cod. recte. BOSCH.

Amfractus] Amfractus, obliqui viarum flexus in se recurrentes. GLOSS.

Deinde] *Dehinc.* Leid. cod. placet. BOSCH.

Egressus] Lege *ingressus.* Jungermannus vulgatæ lectioni favet, quod infra legatur, *per tenebrosum & sordidum egressum extraho Gythona.* ERHARD.

Perduxit] MS. *produxit.* TORNÆS. Vetus codex *produxit:* quod rectum est, sive hoc verbum simpliciter accipias, sive cum emphasi: Nam ut de mimis scenicisque, ita & de prostitutis usurpatur, ut & paulo post. PUTEAN. Justin. 1. 8. *refugiens Cyrum ad angustias usque produxit.*

Peculio] Peculium inter Romanæ nequitiæ vocabula usurpatur pro ea parte, qua viri sumus. GLOSS. Ita vet. cod. vulgo *pecuo*, forte *peniculo.* SAMBUC. Sic in obscœno carmine ad calcem Virgilii,

Pulcre pensilibus peculiati.

Ita & apud Lamprid. Heliogab. DELBEN. Recte *peculio.* Unde apud auctorem Priap. *peculiatus.* Obscœnum enim est verbum & apud Plautum in Pseudolo Act. IV. sc. VII. vers. 91. DANIEL. Vetus Lexicon *Peculium pro asse vel denario ponitur. Petronius; Prolatoque peculio.* Infra; *Jovem quoque peculio exorat.* Lamprid. in Heliogab. *Homines ad exercendas libidines bene vasatos, & majoris peculi opponit.* In Priapejis & apud Plautum. BONGARS. Vulgo, *pecuo.* Sambucus conjicit, *peniculo.* sed *peculium* est optimum. nam *peculium* est τὸ αἰδοῖον, ut & infra, & apud Plautum. RITTERSH. *Peculium* etiam ad eam rem usurpatur à Plaut. in Pseud. Act. IV. sc. VII. vers. 91.

... *Mea*

cella meretrix assem exegerat, jam ille mihi injecerat manum, & nisi valen-

—— *Mea quidem hac habeo omnia*

Meo peculio empta. BA. nempe quod femina summa sustinent.

Lamprid. in Heliogab. Hi vocantur *pulchre peculiati* Priap. Scalig. in Catalect. ad Priap. *Peculium* inter Romana nequitiæ vocabula usurpatum antiquis, testimonio est illud è Carmine libero;

Pulcre pensilibus peculiati:

ubi de vasatis probe ac mutoniatis est sermo. Douza Centurion. lib. 4. cap. 9. *Peculium* proprie dicitur id quo viri sumus. Schopp Explanat. in Mostell. a. 1. sc. 3. *Prolatoque peculio*, id est, mentula. hinc *peculiare* aliquem pro stuprare dixit Plaut. Persa: & *peculiati* sunt peculio instructi sive mentulati, in Priap. carmine 52. ubi idem Scopp. in Comment. ERHARD.

Coepit rogare] Genus loquendi frequens Petronio. GLOSS.

Pro cella] *Cella* locus liber, in quo venerei homines & voluptuarii nequam faciebant, eas à lenonibus conduci mos erat. GLOSS. Brissonius libro de jure Connub. legit, *Prosela meretrix.* sed nihil mutandum puto. Meretricis enim *sella* proprie dicitur. Juvenal. sat. 3.

Et dubitas alta Chionem deducere sella.

Deinde *proseda* meretricem significat, ut non fuerit opus ad eam exprimendam & denotandam substantivo altero idem valente, cum hoc otiosum esset & παρέλκον, quod vitium incidisse disertissimum Petronium non est verisimile. Scribendum vero *procella*, per c. Juvenal. sat. vi. vers. 121.

Intravit calidum veteri centone lupanar

Et cellam vacuam atque suam. &c.

Et paulo post vers. 127.

—— *tamen ultima cellam*

Clausit, adhuc ardens rigidæ tentigine vulvæ.

DANIEL. *Cellæ*. in cujus aditu scorta prostabant, titulis inscriptum. ideo Martialis *inscripta limina cellæ*. In Senecæ controv. lib. 1. *Superpositus est cellæ tuæ titulus.* Tertull. de Pudic. lib. 1. *Sub ipsis libidinum titulis.* Juvenalis Satyr. 6. *Intravit cellam.* Interpres: *non sellam. quoniam in cellis nomina meretricum supra scripta erant.* unde apparet, quid *tituli* appellatione notent, nimirum stupri precium, & nomen meretricis. Seneca lib. 1. Controv. *Nomen tuum pependit in fronte, stetisti cum meretricibus.* Inscriptionum insigne exemplum in Historia Apollonii Tyrii: *Puella prosternit se ad pedes: Miserere virginitatis meæ, ne prostituas hoc corpus sub tam turpi titulo. Leno vocavit villicum puellarum, & ait: Ancilla exornetur, scribatur ei titulus: Quicumque Tarsiam defloraverit, mediam libram dabit, postea populo patebit ad singulos solidos.* vide Senec. lib. 1. Controvers. 11. *Cellæ*, sed ut Plautus, *lustrales cellæ* arcuatæ erant. Isidorus libro 10. *Fornicatrix est cujus corpus publicum. Hæ sub arcuatis prosternebantur, quæ loca fornices dicuntur.* Glossæ: *Fornicaria*, πόρνη ἀπὸ καμάρας, ἢ σπαταλ. Hinc Martial. *monumenta*, quod adinstar hypogæorum. lib. 1. epigr. 35.

A Chione saltem vel Laide disce pudorem.

Abscondunt spurcas hæc monumenta lupas.

Quamquam loca ædilem metuentia remota & aditus obscuri. Petron. cap. 7. *at subinde ut in locum secretiorem venimus.* Hoc cap. *per anfractus obscurissimos in hunc locum perduxit.* Isidorus lib. 10. *Ganeo. luxuriosus, & tamquam in occultis degens, quæ ganea Græci vocant.* WOUWEREN. Camera, lupanari, in quam se à pullipremo quodam Ascyltos deductum ait, ubi pœnas penitas, prompto præsertim in rem præsentem peculio, daturus fuerat. Porro talibus cellis ejus, qui eas conduxerat, nomen, quem *titulum* vocat Seneca, inscribebant, ut docet Douza. Schoppius in Miscellan. In aliis legitur, *jam pro sella meretrix.* unde Brissonius *jam proseda*, ex Plauti Pœnulo; lib. de Jure connub. cap. 6. Potest etiam retineri *procella* juncto vocabulo, ut dicatur sicut *prostibulum*, quod ante stabulum stet, ita *procella* quod ante cellam: quemadmodum & *ancillam* dictam volunt, quasi ante cellam. In scriptis Patrum ancillas observamus concubinarum munia subiisse: sed & *ancillam* pro meretrice positam. Symphosianus in Hist. Apollonii Tyrii; *Leno vocavit villicum puellarum, & ait: Ancilla exornetur, scribatur ei titulus. Quicumque Tarsiam defloraverit*, &c. Nihil tamen muto. ERHARD. De cellis hujusmodi copiose Torrentius ad Suetonii Tiberium cap. 43. Mos natus ab obscœnitatis lupa. quem morem hic pluribus explicat Jul. Firmicus Maternus de error. profan. Relig. *Statuisse etiam, ut quicumque initiari vellet secreto Veneris sibi tradito, assem unum mercedis nomine Deæ daret.* Quidam hic legunt, *prosella*, unde *Sellaria* Tiberii loc. citant. BOURDELOT. Vide Ferrar. lib. 2. elector. cap. 18.

Assem exegerat] Quadrans lavationis pretium, & merces fuit As, ut ex hoc loco apparet, cellæ meretriciæ. Sane locus Plutarchi in Cicerone ad prostibuli mercedem mihi pertinere videtur. Sic infra cap. xcv. *Vos me hercule ne mercedem cellæ daretis*, &c. Brisson. emendat in lib. de Jure connub. male. PUTEAN. Arnob. 5. *Cypriæ Veneris abstrusa illa initia prætereamus, quorum conditor indicatur Cyniras rex fuisse: in quibus sumentes ea certas stipes inferunt ut meretrici.* Clemens, τέχνης μισθὸν αὐτῇ ὡς μοιχοὶ ὡς ἑταίρᾳ ἐπιφέρουσι. FR. PITHÆUS. Juvenal. Satyr 6.

Excepit blanda intrantes, atque æra poposcit.

Seneca lib. 1. Controv. *pretia stupri accepisti.* Notandum illud Tertull. *Ipsa etiam prostibula publicæ libidinis hostiæ in scena proferuntur, locus, stipes, elogium etiam, quibus opus non est, prædicatur.* WOUWEREN. Infra cap. xcv. Hinc *multivola* dictæ meretrices. Je-

valentior fuissem poenas dedissem. * adeo ubique omnes mihi videbantur satyrion bibisse. * * * junctis viribus molestum contempsimus. * * *.

IX. * Quasi per caliginem vidi Gitona in crepidine semitae stantem, &

ENCOLPIUS.

fus Siracbides cap. 9. *Nec respicias mulierem multivolam, ne forte incidas in laqueos illius.* ERHARD. *Assem exegerat.* hæc non tam vulgarium prostibulorum merces fuit, quam Lenarum, quæ pro cella illam exigebant. Quod egregie docet inscriptio apud Gruter D.LII.1.

VIBIAE. Ɔ. L. CALYBENI. LIBERTAE. LENAE. AB. ASSE. QUAESITUM. LUCRO. SUO. SINE. FRAUDE. ALIORUM.

Et ita capio illud in Fragmento Tragur. cap. 43. *ab asse crevit.* Meretricum vero capturam etiam certam fuisse, & titulo adscriptam docet Ovidius 1 am. 10.

Stat meretrix cuivis certo mercabilis are. BURM.

Injecerat manum] Solemnis ex jure locutio, ubi quis vi aliquem in jus trahebat, vel rem suam vindicabat. v. Serv. ad Virg. x. Æn. vers. 419. & leg. x. §. 1. ff. de in jus vocando. Horat. 1. od. 17.

——— Nec metuens protervum
Suspecta Cyrum, ne male dispari
Incontinentes injiciat manus.

Ovid. Epist. XII. 158.

Clamarem, meus est, injiceremque manus.

Epist. VIII. 16.

Injice non timidas in tua jura manus.

Illud autem *poenas dedissem*, obscœnum habet sensum. BURM.

Valentior] Ovid.

Insequitur, fugio: fortior ille fuit. FR. PITH.

Dedissem poenas] Priap. carm. LI.

Nimirum apertam convolatis ad poenam.

Et carm. LXI.

Furatum venit huc amore poena.

Mart. IX. 6.

Immatura dabant infandas corpora poenas. F. PITH.

Satyrion bibisse] Ad libidinem incitari vi illius herbæ. GLOSS. Plinius Satyrion Venerem, etiam si omnino manu teneatur radix, stimulare scribit. & paulo post subjicit; *In totum quidem Græci, cum concitationem hanc volunt significare, Satyrion appellant.* Quod de Satyrio alii scripserunt, non est hic necesse rescribere. PUTEAN. Hesychius: σατύριον πόα τις συνεργὸς πρὸς τὰς ἀφροδισίας ὁρμάς. Cælius Aurelianus lib. III. *Satyriasis est vehemens Veneris appetentia. Vocatur autem ab herba virtute, quam Satyrion vocant. Hanc enim accipientes in Venerem provocantur, cum tentigine genitalium partium. Sed antecedentis istius passionis sunt epota medicamina ob usum Venereum excitandum, quæ satyrica vocant, quæ sunt acria atque incentiva & nervis improba.* WOUWEREN. Ad libidinem esse incitatos & inflammatos è vi illius herbæ. Turneb. Advers. lib. 19. cap. 6. Petronius infra cap. XXI. *Illinc puella penicillo, quod & ipsum satyrio tinxerat, Ascylton opprimebat.* Theodorus Priscianus lib. 2. Logic. cap. 11. *Satyriasis, gonorrhæa vel priapismus, quibus similis est sub immoderata patratione molestia, his accidentibus discriminantur. Gonorrhæa sine veretri extensione vel ullius veneris desiderio, spermatis affluentissima sub effusione corpora debilitat, & per chronica tempora producitur. Satyriasis vero ex certa corporis incommoditate, quæ etiam mulieribus aliquando contingit, quam metromaniam aliqui appellaverunt, & desiderium insatiabile, & tensionem particulæ cum assidua patratione facit. hanc passionem priapismum aliqui appellaverunt.* Apulejus Medicus de Herbis cap. 15. *Græcis dicitur satyrion, Itali priapiscon, alii orminalem, alii testiculum leporinum nominant.* An igitur ex herba ista potus ejusmodi confectus, quo frigentibus ad officium virile membris mederentur? An ipsius herbæ expressus succus ei rei faciebat? Idem Apulejus ibidem; *Si quis mulierem subagitare non poterit, herbæ priapisci radicem, id est, testiculum dextrum, quia major est,* &c. Vide omnino Isidor. Etymolog. lib. 17. cap. 9. ERHARD.

Quasi per caliginem] V. C. habet interjectum nomen ENCOLPIUS. quasi quæ sequuntur, sint ex persona Encolpii. Scal. WOUWEREN. V. C. habet hic præpositum nomen ENCOLPIUS. Sed Encolpii persona in toto hoc Satyrico loquitur sub auctoris facie, sicut Asinus in Milesiis sub Apuleji. ERHARD. Cicer. Philipp. XII. *quod videbam equidem, sed quasi per caliginem præstrinxerat aciem animi Bruti salus.* Et lib. 5. de finib. *Vis naturæ per caliginem cernitur.* Plin. lib. 5. Ep. 8. *adhuc tamen per caliginem video.* SCHIOPP.

Vidi Gitona in crepidine] Sic scripsimus, cum sequutæ Scaligerum Editiones postremæ invitis MSS. *Gnitona* supposuissent. Scimus quid hæc dictio sonet in Lycophrone, apud quem solum me reperisse fateor. Sed & scripti, & impressi plerique codices, lectionem nostram tutantur. Amoris nomen illud, ut amoris origo, vicinia, patet apud Ovidium fabulatorem narratione Pyrami. Solent autem Latini in ejusmodi nominibus vocalem literam elidere. Unde miror virum illum trimegistum If. Casaubonum scripsisse ad illud Pers. Sat. 5.

——— lapidosa Chiragra.

melius, inquit, *Cheragra*, ob metrum: Nam primam in eadem dictione syllabam corripuit Martial.

Sed nil patrono porrigis, hæc Chiragra est.

primam item in *Phidia*:

Lysippi lego, Phidiæ putavi.

Ita & Auson. Secundam in *Orichalco*, Virg. 8. Æn. Stat. Thebaid. 2. secundam in *Epirota* Ausonius. Copiolè

& in eumdem locum me conjeci. * Quum quaererem, Num quid nobis in prandium frater parasset, consedit puer super lectum, & manantes lacrymas pollice extersit. Perturbatus ego habitu fratris, quid accidisset, quaesivi. at ille tarde quidem & invitus, sed postquam precibus & iracundiam miscui: [a] Tuus, inquit, iste frater, seu comes, paullo ante in conductum adcucurrit, coepitque mihi velle pudorem extorquere. Quum ego

[a] GITON.

piose de ablatione literæ è Marcell. & Hermol. ad Plinium, Scaliger ad Ausonium. BOURDELOT.

Crepidine] Crepidines viarum, ipsæ eminentiæ dextra sinistraque, vel ubi viæ conveniunt. GLOSS. Ita Servius. FR. PITHÆUS. Ugnitio; *Crepido ponitur quandoque pro caverna, ubi viæ conveniunt, in qua solent pauperes latitare vel mendicare.* Unde Juvenal.

Nulla crepido vacat. ———

Sed hoc loco *crepido* est locus excelsior. In Historia Judith. cap. 7. *Et venerunt per crepidinem montis usque ad apicem, qui respicit super Dothain.* Hinc & *crepidæ* dictæ soleæ eminentiores. ERHARD. Ita Curtius IV. 5. dixit *crepidinem portus.*

Numquid] Scribe, *num quid*, ut habent alii cod. Pith. PATISSON. V. C. *num quid*, recte, dispessis nimirum vocibus, pro, num aliquid. ERHARD.

In prandium] Ita Terent. And. II. 2. *olera & pisciculos minutos ferre obolo in caenam.*

Frater] Hic pro amasio, sive pueri, sive puellæ. GLOSS.

Lacrymas pollice expressit] An potius *extersit*? Ovid. XIII. Met. 745.

——— *& lacryma vocem impediere loquentis,*
Quas ubi marmoreo detersit pollice virgo.

Idem: 12. Met. 395.

Eurytidos lacrimas admoto pollice siccat
Alcmene. ———

Catull. LXVI. 30.

——— *ut tersti lumina sæpe manu* FR. PITH.

Scio quid interpretamenti adierant Scholiastæ; sed fortasse non absurde à Terentio lucem accipiet. sc. 1. Act. 1. Eunuch.

——— *Una mehercule falsa lacrymula,*
Quam oculos terendo, misera, vix vi expresserit.

Adrian. Behotius Apophoret. lib. 3. cap. 14. Lege *Pollice extersit*, quod puerorum esse quisque novit, Piccartus Periculor. Crit. cap. 17. Hinc totum effictum est illud Martialis epigramma: lib. 1. 93.

Sæpe mihi queritur non siccis Cæsius ocellis,
Tangi se digito Mammuriane tuo.

Ant. Parthenius in Catulli epigr. ad Aurelium. ERHARD. In aliis *expressit*, utraque lectio tolerabilis; possit enim illa Ovidii & aliorum, hæc vero ipsius Terentii defendi. Forsan Giton puer meretricum more, quæ decenter coactis oculis lacrymare didicerunt, etiam lacrymas ad ostentationem doloris exprimere voluit. BOSCH.

Fratris] Scholiastes Lycoph. Τὰς ἰδίας ἀδελφὰς τὰ ἐρωτικὰ ποιοῦσιν· οἱ γὰρ ἐρῶντες φιλοφρόνως λέγουσιν, ἀδελφός μου ἢ συγγενής μου ἐστίν. FR. PITHÆUS. Lege *ego*. *Habitu* dixit, modo loquendi Romano, qui *habitum* corporis & universi corporis dispositionem vocant, Puteanus in Genial. serm. & Piccartus Pericul. Crit. cap. 17. ERHARD.

Tuus iste] pronomen hoc odium & contemtum notat. v. Donat. ad Terent. Eun. 1. 2. *cum milite isto præsens, absens ut sies.* apposite Ovidius 1. amor. El. 8.

Ecce quid iste tuus præter nova carmina vates
Donat?

v. Barth. ad Stat. IV. Theb. 430. & XI. 289. BURM.

In conductum] In hospitium. Sidon. lib. 5. epist. 17. *Placuit ad conductorium Syagrii Consulis civium primi coire.* *Conductor*, hospes & stabularius. Rutilius;

Hospite conductor durior Antiphate.

Savaro Notis ad Sidon. ERHARD. Cicero pro Cluent. 62. *solebat enim extra portam aliquid habere conducti:* Ita Jurisconsulti passim *in conducto habitare. leg. 1. §. 9.* de his qui effuder. BURM.

Accucurrit] Alii *aucucurrit*. forte *obcucurrit*. Lucret. lib. 4.

——— *Nobis obcurrit imago.*

Virg. 3. Æn.

Vittis & sacro redimitus tempora lauro
Obcurrit ———

pro, accurrit. *ob* pro *ad* poni notum est. ERHARD.

Coepit velle] Hygin. cap. 4. *coepit velle filios ejus necare.* BARTH. Quem & vide lib. 12. adv. cap. 1.

Pudorem extorquere] *Pellere pudicitiam* dixit Plautus Epidic: *Plane hic ille est, qui mihi primus in Epidauro pudicitiam pepulit.* Sic *ruptam virginitatem* dixit Fabius Declamat. 248. Infra cap. XXV. *Devirginetur Pannychis nostra.* WEITZ.

Cum ego proclamarem] Apul. lib. 1. Met. Ulp. leg. 4. § 2. ad L. Corneliam de sicar. *Plane si ipsi, qui hanc injuriam passi sunt, proclamaverint, audire eos Præses Provinciæ debet.* Atque ita proclamare *Quiritare* dicitur, hoc est, Quiritium fidem invocare, ut Petron. cap. XXI. Tertull. adversus Valentin. cap. XIV. *Ut etiam inclamarit, quasi Porro Quirites, aut fidem Cæsaris.* Lucianus: ἐγὼ δὲ πολλάκις ὦ Καῖσαρ ἀναβοήσας ἐπεβόησα, ἢ [illegible]. καὶ τὸ μὲν ὦ ἴδιον, τὸ δὲ Καίσαρα οὐκ ἐπικαλοῦμαι. Sed hæc vulgatissima. Inde *proquiritare legem*, promulgare, verbum decemvirale. Sidonius lib. VIII. ep. VI. WOUWEREN. Lege, *por-ro*

valentior fuiſſem poenas dediſſem. * adeo ubique omnes mihi videbantur ſatyrion bibiſſe. * * * junctis viribus moleſtum contempſimus. * * *.

IX. * Quaſi per caliginem vidi Gitona in crepidine ſemitae ſtantem, &

ENCOLPIUS.

ſus Sirachides cap. 9. *Nec reſpicias mulierem multivolam, ne forte incidas in laqueos illius.* ERHARD. *Aſſem exegerat.* hæc non tam vulgarium proſtibulorum merces fuit, quam Lenarum, quæ pro cella illam exigebant. Quod egregie docet inſcriptio apud Gruter D.LII, I.

VIBIAE. Ↄ. L. CALYBENI. LIBERTAE. LENAE. AB. ASSE. QUAESITUM. LUCRO. SUO. SINE. FRAUDE. ALIORUM.

Et ita capio illud in Fragmento Tragur. cap. 43. *ab aſſe crevit.* Meretricum vero capturam etiam certam fuiſſe, & titulo adſcriptam docet Ovidius I am. 10.

Stat meretrix cuivis certo mercabilis ære. BURM.

Injeceras manum] Solemnis ex jure locutio, ubi quis vi aliquem in jus trahebat, vel rem ſuam vindicabat. v. Serv. ad Virg. x. Æn. verſ. 419. & leg. x. §. 1. ff. de in jus vocando. Horat. I. od. 17.

——— Nec metuens protervum
Suſpecta Cyrum, ne male diſpari
Incontinentes injiciat manus.

Ovid. Epiſt. XII. 158.

Clamarem, meus eſt, injiceremque manus.

Epiſt. VIII. 16.

Injice non timidas in tua jura manus.

Illud autem *poenas dediſſem*, obſcoenum habet ſenſum. BURM.

Valentior] Ovid.

Inſequitur, fugio: fortior ille fuit. FR. PITH.

Dediſſem poenas] Priap. carm. LI.

Nimirum apertam convolatis ad poenam.

Et carm. LXI.

Furatum venit hoc amore poena.

Mart. IX. 6.

Immatura dabant infandas corpora poenas. F. PITH.

Satyrion bibiſſe] Ad libidinem incitari vi illius herbæ. GLOSS. Plinius Satyrion Venerem, etiam ſi omnino manu teneatur radix, ſtimulare ſcribit. & paulo poſt ſubjicit; *In totum quidem Græci, cum concitationem hanc volunt ſignificare, Satyrion appellant.* Quod de Satyrio alii ſcripſerunt, non eſt hic neceſſe reſcribere. PUTEAN. Heſychius: σατύριον τινὰ τῆς συνεργὸς πρὸς τὰς ἀφροδισίους ὁρμάς. Cælius Aurelianus lib. III. *Satyriaſis eſt vehemens Veneris appetentia. Vocatur autem ab herbæ virtute, quam Satyrion vocant. Hanc enim accipientes in Venerem provocantur, cum tentigine genitalium partium. Sed antecedentis iſtius paſſionis ſunt epota medicamina ob uſum Venereum excitandum, quæ ſatyrica vocant, quæ ſunt acria atque incentiva & nervis improba.* WOUWEREN. Ad libidinem eſſe incitatos & inflammatos è vi illius herbæ. Turneb. Adverſ. lib. 19. cap. 6. Petronius infra cap. XXI. *Illinc puella penicillo, quod & ipſum ſatyrio tinxerat, Aſcylton opprimebat.* Theodorus Priſcianus lib. 2. Logic. cap. II. *Satyriaſis, gonorrhæa vel priapiſmus, quibus ſimilis eſt ſub immoderata patratione moleſtia, his accidentibus diſterminantur. Gonorrhæa ſine veretri extenſione vel uſus veneris deſiderio, ſpermatis affluentiſſima ſub effuſione corpora debilitat, & per chronica tempora producitur. Satyriaſis vero ex certa corporis incommoditate, quæ etiam mulieribus aliquando contingit, quam metromaniam aliqui appellaverunt, & deſiderium inſatiabile, & tenſionem particulæ cum aſſidua patratione facit. hanc paſſionem priapiſmum aliqui appellaverunt.* Apulejus Medicus de Herbis cap. 15. *Græcis dicitur ſatyrion, Itali priapiſcon, alii orminalem, alii teſticulum leporinum nominant.* An igitur ex herba iſta potus ejuſmodi confectus, quo frigentibus ad officium virile membris mederentur? An ipſius herbæ expreſſus ſuccus ei rei faciebat? Idem Apulejus ibidem; *Si quis mulierem ſubagitare non poterit, herbæ priapiſci radicem, id eſt, teſticulum dextrum, quia major eſt,* &c. Vide omnino Iſidor. Etymolog. lib. 17. cap. 9. ERHARD.

Quaſi per caliginem] V. C. habet interiectum nomen ENCOLPIUS. quaſi quæ ſequuntur, ſint ex perſona Encolpii. Scal. WOUWEREN. V. C. habet hic præpoſitum nomen ENCOLPIUS. Sed Encolpii perſona in toto hoc Satyrico loquitur ſub auctoris facie, ſicut Aſinus in Mileſiis ſub Apuleji. ERHARD. Cicer. Philipp. XII. *quod videbam equidem, ſed quaſi per caliginem præſtrinxerat aciem animi Bruti ſalus.* Et lib. 5. de finib. *Vis naturæ per caliginem cernitur.* Plin. lib. 5. Ep. 8. *adhuc tamen per caliginem video.* SCHIOPP.

Vidi Gitona in crepidine] Sic ſcripſimus, cum ſequutæ Scaligerum Editiones poſtremæ invitis MSS. *Gnitona* ſuppoſuiſſent. Scimus quid hæc dictio ſonet in Lycophrone, apud quem ſolum me reperiſſe fateor. Sed & ſcripti, & impreſſi plerique codices, lectionem noſtram tutantur. Amoris nomen illud, ut amoris origo, vicinia, patet apud Ovidium fabulatorem narratione Pyrami. Solent autem Latini in ejuſmodi nominibus vocalem literam elidere. Unde miror virum illum trimegiſtum Iſ. Caſaubonum ſcripſiſſe ad illud Perſ. Sat. 5.

——— lapidoſa Chiragra.

melius, inquit, *Cheragra*, ob metrum: Nam primam in eadem dictione ſyllabam corripuit Martial.

Sed nil patrono porrigis, hæc Chiragra eſt.

primam item in *Phidia*:

Lyſippi lego, Phidiæ putavi.

Ita & Auſon. Secundam in *Orichalco*, Virg. 8. Æn. Stat. Thebaid. 2. ſecundam in *Epirota* Auſonius. Copioſè

& in eumdem locum me conjeci. * Quum quaererem, Num quid nobis in prandium frater paraſſet, conſedit puer ſuper lectum, & manantes lacrymas pollice exterſit. Perturbatus ego habitu fratris, quid accidiſſet, quaeſivi. at ille tarde quidem & invitus, ſed poſtquam precibus & iracundiam miſcui: a Tuus, inquit, iſte frater, ſeu comes, paullo ante in conductum adcucurrit, coepitque mihi velle pudorem extorquere. Quum ego

a GITON.

pioſe de ablatione literæ è Marcell. & Hermol. ad Plinium, Scaliger ad Auſonium. BOURDELOT.

Crepidine] Crepidines viarum, ipſæ eminentiæ dextra ſiniſtraque, vel ubi viæ conveniunt. GLOSS. Ita Servius. FR. PITHÆUS. Ugnitio; *Crepido ponitur quandoque pro caverna, ubi via conveniunt, in qua ſolent pauperes lattitare vel mendicare.* Unde Juvenal.

Nulla crepido vacat. ———

Sed hoc loco *crepido* eſt locus excelſior. In Hiſtoria Judith. cap. 7. *Et venerunt per crepidinem montis uſque ad apicem, qui reſpicit ſuper Dothain.* Hinc & *crepida* dictæ ſoleæ eminentiores. ERHARD. Ita Curtius IV. 5. dixit *crepidinem portus.*

Numquid] Scribe, *num quid*, ut habent alii cod. Pith. PATISSON. V. C. *num quid*, recte, diſpeſis nimirum vocibus, pro, num aliquid. ERHARD.

In prandium] Ita Terent. And. II. 2. *olera & piſciculos minutos ferre obolo in caenam.*

Frater] Hic pro amaſio, ſive pueri, ſive puellæ. GLOSS.

Lacrymas pollice expreſſit] An potius *exterſit*? Ovid. XIII. Met. 745.

——— *& lacryma vocem impediere loquentis,*
Quas ubi marmoreo deterſit pollice virgo.

Idem: IX. Met. 395.

Eurytidos lacrimas admoto pollice ſiccat
Alcmene. ———

Catull. LXVI. 30.

——— *ut terſti lumina ſape manu* FR. PITH.

Scio quid interpretamenti adferant Scholiaſtæ; ſed fortaſſe non abſurde à Terentio lucem accipiet, ſc. I. Act. I. Eunuch.

——— *Una mehercule falſa lacrymula,*
Quam oculos terendo, miſera, vix vi expreſſerit.

Adrian. Behotius Apophoret. lib. 3. cap. 14. Lege *Pollice exterſit*, quod puerorum eſſe quilque novit, Piccartus Periculor. Crit. cap. 17. Hinc totum effictum eſt illud Martialis epigramma: lib. I. 93.

Sape mihi queritur non ſiccis Caſtus ocellis,
Tangi ſe digito Mammuriane tuo.

Ant. Parthenius in Catulli epigr. ad Aurelium. ERHARD. In aliis *expreſſit*, utraque lectio tolerabilis; poſſit enim illa Ovidii & aliorum, hæc vero ipſius Terentii defendi. Forſan Giton puer meretricum more, quæ decenter coactis oculis lacrymare didicerunt, etiam lacrymas ad oſtentationem doloris exprimere voluit. BOSCH.

Fratris] Scholiaſtes Lycoph. Τοὺς ξένους ἀδελφοὺς τὰ ἑταιρικὰ ποιοῦντα οἱ γὰρ ἐρῶντες φασὶν λέγοντα, ἀδελφὸς μου ὁ συνήθης μου ἐστί. FR. PITHÆUS. Lege *ego. Habitu* dixit, modo loquendi Romano, qui *habitum* corporis & univerſi corporis diſpoſitionem vocant, Puteanus in Genial. ſerm. & Piccartus Pericul. Crit. cap. 17. ERHARD.

Tuus iſte] pronomen hoc odium & contemtum notat. v. Donat. ad Terent. Eun. I. 2. *cum milite iſto praſens, abſens ut ſies.* appoſite Ovidius I. amor. El. 8.

Ecce quid iſte tuus prater nova carmina vates
Donat?

v. Barth. ad Stat. IV. Theb. 430. & XI. 289. BURM.

In conductum] In hoſpitium. Sidon. lib. 5. epiſt. 17. *Placuit ad conductorium Syagrii Conſulis trinum primi coire:* *Conductor*, hoſpes & ſtabularius. Rutilius;

Hoſpite conductor durior Antiphate.

Savaro Notis ad Sidon. ERHARD. Cicero pro Cluent. 62. *ſolebat enim extra portam aliquid habere conducti;* Ita Juriſconſulti paſſim *in conducto habitare. leg. I. §. 9.* de his qui effuder. BURM.

Accucurrit] Alii *auccurrit.* forte *obcucurrit.* Lucret. lib. 4.

——— *Nobis obcurrit imago.*

Virg. 3. Æn.

Vittis & ſacro redimitus tempora lauro
Obcurrit ———

pro, accurrit. *ob* pro *ad* poni notum eſt. ERHARD.

Coepit velle] Hygin. cap. 4. *coepit velle filios ejus necare.* BARTH. Quem & vide lib. 12. adv. cap. 1.

Pudorem extorquere] *Pellere pudicitiam* dixit Plautus Epidic: *Plane hic ille eſt, qui mihi primus in Epidauro pudicitiam pepulit.* Sic *ruptam virginitatem* dixit Fabius Declamat. 248. Infra cap. XXV. *Devirginetur Pannychis noſtra.* WEITZ.

Cum ego proclamarem] Apul. lib. I. Met. Ulp. leg. 4. § 2. ad L. Corneliam de ſicar. *Plane ſi ipſi, qui hanc injuriam paſſi ſunt, proclamaverint, audire eos Praſes Provincia debet.* Atque ita proclamare *Quiritare* dicitur, hoc eſt, Quiritium fidem invocare, ut Petron. cap. XXI. Tertull. adverſus Valentin. cap. XIV. *Ut etiam inclamarit, quaſi Porro Quirites, aut fidem Caſaris.* Lucianus: ἐνίοτε δὲ πολλάκις ὦ Καῖσαρ ἀναβοῶντα ἐπιθέμην, ὦ συγκόψω, καὶ τὸ μὲν ὦ Ζεῦ, τὸ δὲ Καῖσαρ οὐκ ἐπικαλῶν. Sed hæc vulgatiſſima. Inde *proquiritare legem*, promulgare, verbum decemvirale. Sidonius lib. VIII. ep. VI. WOUWEREN. Lege, *porro*

ego proclamarem, gladium ſtrinxit; &, ſi Lucretia es, inquit, Tarquinium inveniſti. Quibus ego auditis, intentavi in oculos Aſcylti manus. &, quid dicis, inquam, muliebris patientiæ ſcortum, cujus ne ſpiritus purus eſt? Inhorreſcere ſe finxit Aſcyltos; mox ſublatis fortius manibus,

ENCOLPIUS.

ro clamarem. Volebat Eucolpius quiritare, ſive *Porro Quirites* clamare, ſed impetu Aſcylti interveniente priorem tantum dictionem abſoluit. *Porro Quirites*, clamabant opem Quiritium ſeu civium Romanorum implorantes. Schopp. Veriſimil. lib. I. cap. 16. ſed inepte. vide Wouwer. hoc loco, & Coler. in Parerg. (ubi, tacito nomine Schoppium flagellat) & Scip. Gentilem in Apuleji Apolog. ERHARD. Ex MSS. & Virgilio reſcripſimus, *quum ego clamarem.* Idem poſtea, *longe majore niſu clamavit.* BOURDELOT. Non movenda vox. Apulej. VII. Met. *ejulans & exinde proclamans ſtabulum erumpit meum.* Et I. Met. *proclamares ſaltem ſuppetiatum, ſi reſiſtere vir tantus mulieri nequibas.* Quinctil. declam. IV. *Proclamo, teſtor.* BURM.

Gladium ſtrinxit] Gloſſ. ἐσπάσατο ξίφος, *ſtrinxit enſem.* Infra cap. 80. *At ille gladium parricidali manu ſtrinxit.* Euripid. Iphigen. Aulid.

—— ἔξω χεῖ φάσγανον σπάσας κολεῶν ἔσωθεν

Homer. Iliad. α. verſ. 194.

Ἕλκετο δ' ἐκ κολεοῖο μέγα ξίφος.

Idem Odyſſ. κ. verſ. 439.

Σπαστάμενος τανυηκὲς ἄορ παχέος παρὰ μηροῦ.

Nonnus Dionyſiac. lib. 23. verſ. 61. ἄορ ἐν γύμνωσεν. WEITZ.

Intentavi in oculos Aſcylti manus] Sueton. Cæſare cap. 14. *Strictos gladios uſque eo intentans.* Virgil. III. Æneid.

Præſentemque viris intentant omnia mortem.

Pacuvius Atalanta: *Mortem intentant, regno expellunt, conſanguineum me eſſe abdicant.* Ita lege apud Nonium *Abdicare.* WOUWEREN. Infra cap. XCV. *Veru extis ſtridentibus plenum in oculos ejus intentat.* & cap. CVIII. *Intentans in oculos Tryphana manus.* ERHARD.

Muliebris patientia ſcortum] qui patitur, quæ mulieres pati conſueverant, præpoſteris libidinum ardoribus. GLOSS. Vide Auſonii epig. CXXIII. Firmicus Aſtr. lib. 3. cap. 7. *Patiantur, quæ mulieres pati conſueverunt, præpoſteris libidinum ardoribus.* WOUWEREN. Sic vocat extremæ mollitiæ arguens. Sic Claudianus Eunuchum vocat *feminam* à mollitie, non ſexu. Sic *femineas querelas*, quæ non deceant virum, Statius dixit. & ſimilia, quæ congeſſit Barth. ad Claudian. n. 1478. Petron. infra cap. CXIX.

Quæque virum quærunt. —— ERHARD.

De viro pathico etiam Juſtinus lib. IX. 7. *Pauſaniam Attalus non ſua tantum, verum & convivarum libidini, velut ſcortum vile ſubjecerat.* Quintil. Decl. III. *Ecce cum maxime hoc agitur, ut inter Romanorum Legionum manipulos ſcorta deligere, & ad ſtuprum trahere ſacramento rogatos poſthac liceat ex decreto tuo.* BURM.

Cujus ne ſpiritus purus eſt] Sueton. Neron. *Ex nonnullis comperi, perſuaſiſſimum habuiſſe eum, neminem hominum pudicum, aut ulla parte corporis purum eſſe.* FR. PITHÆUS. Cic. III. Verr. c. 28. *Apronium hominem vix liberum, contaminatum, perditum, flagitioſum, qui non modo animum integrum, ſed ne animam quidem puram conſervare voluiſſet.* Ubi licet notes hallucinationem viri magni, qui animæ facultatem hic innui exiſtimat animi appellatione. Quod in Tuſculana clarius dixerat: *Animis anima continetur.* Etenim longe aliud & flagitioſum quidam atque ἄρρητον intelligitur per animæ impuritatem. DOUZA F. Propter fellationem, aut oris ſtuprum, ut loquitur Arnob. lib. II. Minut. Oct. *Qui medios viros lambunt, libidinoſo ore, inguinibus inhæreſcunt.* Seneca de ira lib. 2. cap. 8. *Raptus ad ſtupra, & ne os quidem libidini exceptum.* Petron. mox. *Qui ne tum quidem, cum fortiter faceres, cum pura muliere pugnaſti.* *Non pura mulier*, eſt fellatrix. Catull.

—— *Pura impura puella*
Savia comminxit ſpurca ſaliva tua.

Juvenalis Satyra X.

—— *Quot longa viros abſorbeat uno*
Maura die.

Comment. *Hanc oſtendit ore fuiſſe impuram.* eandem innui puto à Firm. lib. 3. cap. 7. *Erit impure libidinoſa.* Adde Martial. lib. VII. ep 66. WOUWEREN. Propter fellationem ſcilicet. ita intelligo quod infra de cynædo ait, *baſiis olidiſſimis inquinavit;* hinc fellatores dicuntur homines *mala lingua*, id eſt, fœtidæ & male olentis, Martiali & Minutio. *Spiritus* & *anima* pro oris halitu & odore. Plaut. Mercat. *Jam plenus ætatis, animaque fœtida ſenex hircoſus.* Tertullian. de Spectac. *Harenarios illos amantiſſimos, quibus viles animas femina, aut ipſi etiam corpora ſubſternunt.* Flagitium ipſum ſpurcidicum & immemorabile quidem, expreſſit tamen Arnobius lib. 2. *Nihil pati renuentes, ad oris ſtuprum parata.* Et ejus diſcipulus Lactantius lib. 6. cap. 23. *Quorum teterrima libido & execrabilis furor ne capiti quidem parcit.* vide Wouwerii Not. ad Minutium, Elmenhorſt. ad Arnobium, Ramirez Hypomnem. ad Martial. lib. 2. epigramm. 61. num. 6. ERHARD. Ad Leid. cod. oram Joſ. Scaliger, *nec.* probe. BOSCH. *Spiritus* recte viri docti de anima ſive gravi oris odore capiunt, per fellationem impuro. Cicer. in Piſon. 9. *neque tam fui timidus, ut frontis tuæ nubeculam, tum collegæ tui contaminatum*

bus, longe majore nisu clamavit: [a] Non taces, inquit, gladiator obscoene, quem de ruina arena dimisit? Non taces nocturne percussor, qui ne tum quidem, quum fortiter faceres, cum pura muliere pugnasti? cujus eadem

a ASCYLTOS.

tum spiritum pertimescerem. Tales notat Juvenal. Sat. VI. 50.

Pauca adeo Cereris vittas contingere digna
Quarum non timeat pater oscula.

Et Sat. X. 238.

——— *tantum artificis valet halitus oris*
Quod steterat multis in carcere fornicis annis.

Ubi recte Scholiastes dicit *impuram* demonstrari, BURM.

Longe majore risu clamavit] Legendum *nisu*, hoc est, conatu, impetu vehementiore. Gulielm. Plaut. quæst. in Epid. cap. ult. ERHARD.

Gladiator obscœne] Fugitivus in arenam damnatus, & cum fœda aliqua muliere commissus, quæ præter spem ruina pegmatis evasit. GLOSS.

Quem de ruina arena dimisit] Scribe *arena ruina dimisit.* RITTERSH. Sic legendum dixi Verisimil. I. cap. 16. Ostendit Auctor animadversionum in Martialem lib. I. Ep. 69. hanc conjecturam non sibi displicere, quippe quam suam esse, videri quidem certe suam maluerit. SCIOPP. Pegmata machinæ è ligno, quibus usus in theatris, in quibus varia inventa & stupendi lusus ingeniorum crescebant in sublime: subsidebant eadem, quin interdum chasmate & ruina subita dehiscebant, sive tota pegmata, sive homines, qui impositi. de hominibus hic Petronii locus. Significat enim aperte, fugitivum illum in arenam damnatum, & cum fœda muliere aliqua commissum, ruina pegmatis præter spem evasisse. Lips. de Amphitheatr. cap. 23. Lege trajectis voculis, *de arena ruina dimisit.* Pegmati impositi si forte præcipitati essent, & incolumes evasissent tamen, vitam cum libertate quodam populi favore dono quasi acceperunt. talem Eucolpium hunc fuisse ait Ascyltus. Schopp. Verisim. lib. I. cap. 16. Vide tamen Scalig. ad Manilium, & quæ infra adscripsimus ad illa verba cap. LXXXI. *Ergo me non ruina terra potuit haurire?* ERHARD. Vide Casaubon. ad Sueton. Caligul. cap. 26.

Nocturne percussor] Petron. cap. LXXXII. *Notavit me miles, sive ille planus fuit, sive nocturnus grassator.* Plinius panegyr. Trajan. *Vidimus delatorum judicium quasi grassatorum, quasi latronum.* Phocas in vita Virgilii;

——— *quem vox armabat in umbris*
Grassari solitum ———

Grassatores sunt λωποδύται. sic optime explicat Glossarium; *λωποδύτης, grassator. λωποδυσία, grassatura.* Fr. Lindenborg. Not. in Catalect. ERHARD.

Cum fortiter faceres] Apul. lib. 2. de Asin. *Abi ergo, ac te prepara, tota enim nocte tecum fortiter & ex animo præliabor.* & alio loco: *Præliare, inquit, & fortiter præliare. Nec enim tibi cedam, nec terga vertam.* FR. PITH. à Militari disciplina, ubi audens aliquid magnanimum, *FORTITER facit.* Martial. lib. XI. 57.

Fortiter ille facit, qui miser esse potest.

Servius ad illa Virgil. lib. IV. Georg. v. 561. *Cæsar ad altum Fulminat Euphratem bello*, explicat *fortiter facit.* Quintil. Decl. CLXXXVII. CCXCIII. CCXCIV. CCCIII. Rufinus Hist. Eccles. lib. XI. cap. XXXIII. Ammian. lib. XXXI. BARTH. Quem & vide lib. 25. adv. cap. 2. *Fortiter facere*, pugnare, frequens apud Rhetores. Senec. lib. I. Declam. 8. *Qui ter fortiter fecit, militia vacet.* probe vero, ut multa à re militari. ergo *fortiter faceres*, seu *præliari*, ἀφροδισιάζειν. WOUWEREN. recte ostenderunt viri docti à Martis ad Veneris certamina transductam locutionem. Ita & simpliciter *facere.* Plaut. Pseud. IV. VII. 82. *etiamne facere solitus es*, noster infra cap. 87. *quare non facimus* & in cap. II. *nec adhuc quidem omnia erant facta.* Et nescio an non huc referri posset illud, quod frequens est in titulis sepulchralibus veterum, *Fecit cum marito*, ut facit Guther. lib. II. de jur. man. 27. quamvis aliter capiant Reines. ad insc. clas. XX. 216. & Fabrett. insc. cap. IV. insc. 119. qui illud abhorrere à veterum Christianorum castitate putat. Sed an non plura ex gentilitate Christiani receperunt, in quibus si censorio opere uteremur, non omnino ratio constaret? & quî quæso honestius consuetudinem illam circumscribere potuere? sed ad rem, eadem quoque ratio est vocis *pugnare*, quæ mox sequitur. Ita Donatus ad Terent. Eunuch. v. 2. Explicat hæc verba, *dabit hic aliquam pugnam denuo*, & exemplis aliquot firmat. *Prælia* quoque pro coitu dixisse Virgilium notant Servius & Philargyrius ad illa Virgilii III. Georg. 97.

——— *Si quando ad prælia ventum est.*

Et cui non notum est, Poetas in hac metaphora passim luxuriare, & Veneris opus imaginem Martii certaminis facere. BURM.

Viridario] *Viridaria*, ἄλση, loca graminibus arbustisque consita. Plin. lib. V. ep. VI. Macr. Saturn. lib. I. cap. IV. in Pandectis Florentinis leg. 13. §. 4. D. de usufruct. *viridia.* leg. 79. §. ult. D. de verb. signif. *viridia.* WOUWEREN. Pro prato distinctis florum & arborum coloribus variegato, *Lustgarten*, Columellæ quoque, Plinio, Spartiano & Capitolino. Barthius ad Musæum num. 60. *Viridaria*, quæ & *viridia*, ἄλση, loca graminibus arbustisque consita. Brisson. de verb. signific. lib. 19. Gothofred. ad leg. 26. in princ. D. de instruct. & ad leg. 79. §. ult. D. de V. S. ERHARD. Vide ad Phædri lib. 2. fab. 5.

Eadem

eadem ratione in viridario frater fui, qua nunc in deversorio puer est? [a] Subduxisti te, inquam, à praeceptoris colloquio.

X. [b] Quid ego, homo stultissime, facere debui, quum fame morerer? an videlicet audirem sententias, id est, vitrea fracta, & somniorum interpretamenta? Multo me turpior es tu hercule, qui, ut foris coenares, Poëtam laudasti. [c] Itaque ex turpissima lite in risum diffusi, pacatius ad reliqua secessimus. * Rursus in memoriam revocatus injuriæ, Ascylte, in-

[a] ENCOLPIUS. [b] ASCYLTOS. [c] ENCOLPIUS.

Eadem ratione] Martial. IV. 7. *Here qui puer Hyle fuisti, Dic nobis hodie qua ratione Vir es.* FR. PITHÆUS.

In diversorio puer] Seneca, *Tota nocte pervigilat, quam inter ebrietatem domini, ac libidinem dividit. & in cubiculo vir, in convivio puer.* FR. PITHÆUS. Fugit hanc scripturam ratio. Non enim tam humiliter de se sentit bene peculiatus iste furcifer. Legam, unica littera transposita, & paullum immutata: *qua nunc in diversorio pueri es.* Sic digna exibit hominis arrogantia sententia. BARTH. Quem & vide lib. 25. adv. 2. Hæc vox apud scriptores ubique corrupta, præter unicum, Philoxenum (in glossis) qui tamen semel male, πανδοχεύς, *diversoriarius.* Idem ubique bene, ut paulo anterius, πανδοχεῖον, *cauponium, deversorium*, V. C. Jo. Savaro ad Sidonium vult legi *diversorium*, corrupte. Idem Philoxenus originationis viam pandit: *devertirculum*, ἐκτροπή, ἐκτοπίς, καταγώγιον. Idem καταλύω, κατάγομαι, *devertor*, scilicet ad hospitium temporarium, ad quod devertunt advenæ. Aliam tangit originationem Isidorus, sed debilis est. Marcellus etiam in mendo est, nisi legas, *deversoria*, à *devertendo.* Omnino autem improbanda est me judice Barthii lectio, *In diversorio pueri es*; quasi diversorium esset unius Gitonis. BOURDELOT. Recte observat Bourdelotus hanc vocem ubique fere à librariis corruptam; & *devertere, deversorium*, &c. scribendum esse; idem observarunt Lambinus & Cl. Grævius ad Cicer. I. Verrin. 25. Gebhardus ad Cicer. Epist. ad fam. VII. 18. & Salmas. ad Capitol. Ver. 4. Tertullian. de Jejunio. VI. *ubi cum in spelunca devertisset, quam familiari congressu Dei exceptus est?* Et ita in Pandectis Florentinis exaratum fuit *devertere* leg. VI. ff. Naut. Caupon. *deversorium* l. XIII. §. ult. ff. de Usufruct. & ubique emendatiores codices hanc vocem eo sensu positam ita exhibent. Ita & Faernus in antiquis Terentii membranis Eunuch. Act. IV. 2. *deverticulum* repperit. BURM.

Subduxisti te à præceptoris colloquio] Ut Pistoclerus apud Plautum Bacchid. act. I. sc. 2. quem vide sis, quia oppido ad hunc Petronii locum facit illustrandum. ERHARD.

Quid ergo] Alii, *quod ego.* TORNÆS.

Cum fame morerer] Hinc proverbialis locutio, *pro pane rogare aliquam*, id est, de stupro compellare, apud Bebelium in Facetiis, ubi hi versus non nuperi, sed antiquitus facti leguntur;

MONACHI.

En sumus hic nos tres, vos tres pro pane rogantes;
Nos sumus ex illis, qui trudimus illud in illis.

MONIALES.

Adsumus & nos tres, vos tres supponite nos tres:
Nos sumus ex illis, qui claudimus illud in illis.

ERHARD. Non amo nimis ingeniosus. an non simpliciter hæc verba capere præstat de Ascylto, cujus animus in patinis esset, dum alii toti in declamationibus audiendis erant? & diem jam in vesperam inclinatum fuisse docet sequens caput. BURM.

Vitrea fracta] Xiphil. in Claud. ὅτι καὶ τὸ λογοποιηθῆναι ὅτι καὶ ὑάλινα σκεύη ἂν συντετριμμένα τινὰ, πολίτης εἶναι. FR. PITHÆUS. Ita lepide & urbane legitur. Res nihili frivolæque, & nugæ, perquam scite a veteribus dictæ sunt, *vitrea fracta*: & adhuc hodie moris est Gallis, de neglectis dicere, *Non darem vitreum fractum.* Martial. *sulphurata fractis permutat vitreis.* Turneb. Adversar. lib. 19. cap. 6. Gilbert. Cognatus in Adagior. συλλογῇ, Raderus Martial. lib. 1. epigr. 35. & lib. 10. epigr. 3. ERHARD. Vide Barth. ad Stat. lib. 1. Sylv. 6. 74.

Somniorum interpretamenta] Recte ita vocat ineptas & inanes declamationes. Ita passim Latini *somnia*, & Græci ὀνείρατα vocant vanos & nihil frugis habentes sermones. Terent. Phor. Act. V. sc. 6. v. Plautum Amphit. II. II. 65. & 106. & passim. Lucian. Harmonide πάντα ἐκεῖνα ὑπηνέμια ὀνείρατά φασι, καὶ ἐκεῖνα σκιαί. BURM.

Qui, ut foris coenares, Poëtam laudasti] Corrogabant Romani auditores, & impensis cœnarum suffragia illorum redimebant, quod & in causidicis notat Juvenal. Satyr. 13. Vide Casaubon. Commentar. in Persii Satyr. 1. De Poëtarum recitationibus, auditoribus & acclamationibus, de recitationum origine, usu, & consuetudine tam apud Græcos quam Romanos fusissime disserat Raderus Commentar. in Martial. lib. 10. epig. 60. quem vide. ERHARD.

Diffusi] Proprium lætitiæ verbum, de quo plura infra. cap. 71. Apulej. II. Met. *ego insperato lucro diffusus in gaudium.*

Rursus in memoriam revocatus injuriæ] Justinus l. 7.

Revo-

inquam, intelligo nobis convenire non posse, itaque communes sarcinulas partiamur, ac paupertatem nostram privatis quaestibus temptemus expellere. Et tu literas scis, & ego, ne quaestibus tuis obstem, aliquid aliud promittam. alioqui mille caussae nos quotidie collident, & per totam urbem rumoribus different. Non recusavit Ascyltos, &, [a] Hodie, inquit, quia tamquam scholastici ad coenam promisimus, non perdamus

ASCYLTOS.

Revocatus in memoriam oraculi. Idem lib. 1. *In memoriam somnii responsique revocatur.* ERHARD.

Intelligo nobis convenire non posse] Modestinus in l. 1. §. 1. D. pro socio: *Dissociamur renunciatione.* Hujus formula hic apud Petronium, & Apul. Milesiar. x. *Si tibi societas ista displicet, possumus omnia quidem caetera fratres manere, ab isto tamen nexu communionis discedere.* Sic amicitia renunciabatur, & inimicitiae denunciabantur. Sueton. Caligula, Tacit. v. Annal. quos adducit Durantius Variar. lib. 11. cap. xi. praeter eos Livius lib. xxvi. Sueton. August. cap. lxvi. Cicer. pro Flacco. vide Lips. ad Taciti Annal. lib. 11. WOUWER. Vide infr. ad illud cap. 79. *Res tuas ocius tolle.* ERHARD.

Nobis convenire] Infra; cap. 49. *Vide quam non conveniat his moribus.* Et cap. 98. *Si perirem, convenirет inimicis.* Sic Martialis dixit; *Miror, non bene convenire vobis.* Rader. ad Mart. lib. 8. epig. 35. ERHARD.

Privatis quaestibus temptemus expellere] *Privatis*, id est, singuli suis, quod veteres dicebant *privus*, ut docet Festus. Papias; *Privus, privatus, vel proprius. Privatim, proprie, singulatim, ad verbum discretivum.* Cic. 3. de Finib. *Verbis in dicendo quasi privatis utuntur & suis.* ERHARD.

Quaestibus tentemus] Alii, *quaestionibus conemur.* PATISSON. Forte *quaestus rationibus.* HEINS.

Temptemus] *Temptare*, idem quod tentare. GROSS.

Literas scis] Non de studiis & artibus liberalibus, sed de primis scribendi elementis, sive ut Capitolin. in Pertinace cap. 1. vocat, *literis elementariis*, capi debet haec locutio; quae idem notat, quod ludimagister esse potes, ad quem quaestum ex magna fortuna delapsi saepe se conferebant, ut Dionysii exemplo satis constat. Eo sensu Nero optabat, se *nescire literas*, Suet. cap. 10. & Caesar de Sylla dicebat, eum *nescisse literas*, quia dictatura, id est magisterio populi, se abdicaverat. Sueton. cap. 83. infr. cap. 46. *Literis satis inquinatus est.* Et Jurisconsultus l. 11. §. 4. ff. de muneribus. *Qui primis literis pueros induunt.* Vitruv. 1. 1. *Architectum literas scire oportet.* Et frequentem illam JCtis locutionem docent Duarer. anniversf. disp. 1. 3. & Nerius Analect. 11, 12. & hinc ludimagistros *literatores* & *literatos* dictos docet Wouwer. de Polymath. iv. quo sensu Columell. 1. cap. 8. *illiteratum villicum* dixit. BURM.

Aliquid aliud promittam] Qui professores sunt artium, *promittere* dicuntur: id est, aliquam aliam artem pollicebor. Turneb. Adversar. lib. 19. cap. 6. imo, profitebor, ne, si & ipse literas doceam, lucro tuo obsim atque officiam. ERHARD. Aptum verbum arrogantibus & paedagogico fastu tumentibus ludimagistris, & quicumque artem aliquam venditant, ut egregie ostendit Gebhard. lib. 1. Crepund. cap. 14. Ita Horat. lib. 11. Epist. 1. vers. 115.

——— *Quod medicorum est,*
Promittunt medici.

Et in art. Poët. vers. 136.

Quid dignum tanto feret hic promissor hiatu.

Celsus lib. 1. de Re medica, princip. *sanitatem aegris medicina promittit.* BURM.

Rumoribus different] Ut venti nubes. Pflugius. Orosius lib. 3. cap. 1. *Differt ut proditorem.* Bongarsius Not. in Justinum lib. 6. ERHARD. Vide quae notavit Weitzius ad Terent. Heaut. Prolog. Plauto etiam frequens loquendi genus. v. Trinum. Act. 111. sc. 11. vers. 63. ea vox quoque restituenda Q. Septimio de bello Trojano lib. 1. cap. 3. *Expugnatam quippe domum regis, eversumque regnum, & alia in talem modum singuli differebant.* Nunc circumfertur *differebant.* praecessit autem *fama in majus divulgatur.* BURM.

Tamquam scholastici] Persius Satyr. 1. *Ingentes trepidare Titos.* ubi Cornutus; *Dicti Titi à membri virilis magnitudine: vulnerosos autem Titos scholasticos, quod sint vagi, neque uno magistro contenti, & ad libidinem proni, sicuti aves, quibus comparantur.* P. DANIEL. *Scholastica lege*, quod alibi à me lectum memini. FR. PITHOEUS.

Ad coenam promisimus] Declamatores, ut auditorum laudibus & probationum signis disertissimi haberentur, coenas exhibebant, aut sportulas aut nummos dabant. supra hoc cap. *Quid ego facere debui, cum fame morerer? an videlicet audirem sententias?* Plinius ep. xiv. lib. 11. *Sequuntur auditores actoribus similes, conducti & redempti mancipes: conveniitur in media basilica, ubi tam palam sportula quam in triclinio dantur. Ex judicio in judicium pari mercede transitur. Inde jam non inurbane σοφοκλεῖς vocantur; iisdem Latinum nomen impositum est laudicani: Heri duo nomenclatores mei ternis denariis ad laudandum trahebantur: tanti constat, ut sis disertissimus.* vide integrum locum. Hunc morbum etiam poetas tenuisse ex Horat.

Mart.

mus noctem. cras autem, quia hoc libet, & habitationem mihi prospiciam, & aliquem fratrem. ᵃ Tardum est, inquam, differre quod placet. * Hanc tam praecipitem divisionem libido faciebat. Jam dudum enim cupiebam amoliri custodem molestum, ut veterem cum Gitone meo rationem deducerem.

XI. ** Postquam lustravi oculis totam urbem, in cellulam redii, osculisque tandem bona fide exactis, alligo arctissimis complexibus puerum, fruor-

ᵃ ENCOLPIUS.

Martial. aliisque notum: quo respexit Petronius cap CXXXVII.

Quisquis habet nummos, secura naviget aura,
Fortunamque suo temperet arbitrio.
Carmina componat, declamet, concrepet, omnes
Et peragat caussas.

Vide Juvenal. Satyr. VII. eo ventum, ut auditores, & locum conduxerint. Tacitus Dial. de Orator. WOUWEREN. *Promittere ad cœnam*, est promittere te alicui fore convivam, in cœnam adfuturum. Sic Plaut. Mostell. Act. IV. sc. III. vers. 12. Menœch. Act. V. sc. II. v. 43. Stich. Act. IV. sc. II. v. 16. Senec. II. Suas. *Sabinus Asidius venustissimus inter Rhetores scurra cum hanc sententiam Leonidæ retulisset, ait, ego illi ad prandium promisissem, ad cœnam renuntiassem.* Alludebat illa [illegible]. Plin. lib. I. Epist. XV. *Heus tu. promittis ad cœnam, nec venis? dicitur jus: ad assem impendium reddes, nec id modicum.* Sic *promittere ad aliquem* Plaut. Stich. Act. IV. sc. I. vers. 9. Cic. lib. II. de Orat. cap. VII. *Ni prius à vobis impetraro. Quidnam, inquit Catullus? ut hic sitis hodie. Tum cum ille dubitaret, quod ad fratrem promiserat; ego, inquit Julius, pro utroque respondeo: sic faciemus.* Sic *promittere foras*, condicere foras. Plaut. Mostell. Act. IV. sc. III. vers. 12. GABBEMA.

Prospiciam aliquem fratrem] Turpil. in Paraterusa. *Dum ego connixi somno, hic sibi prospexit vigilans virginem.* SCIOPP. Valer. Max. lib. IV. cap. IX. I. *mares etiam ut prospicerentur, quibus se bene ac tuto cum suis in Africam trajiceret.*

Tardum est] Seneca, *affectus non sustinet moram.* FR. PITHÆUS. Similis sententia in Polyb. lib. 4. Senec. Agam. *Omnis nimium longa properanti mora est.* BARTH. Quem & vide l. 25. adv. cap. 2.

Quod places] Alia omnia exemplaria, *habes*; pro, *aves* Pith. PATISSON. Vet. Loisel. *quod habes.* Pithœus *aves.* idem enim apud Senecam Controvers. BONGARSIUS.

Amoliri] Proprie. Donatus ad illa Terentii Andr. Act. IV. sc. 2. *Vos hinc amolimini. Amoliri dicuntur ea, quæ cum magna difficultate, & molimine summoventur, & tolluntur è medio, sic dixit, quasi de odioso & molesto*; &c. BURM.

Custodem] Juvenal. Sat. VI. vers. 347.

Quis custodiet ipsos
Custodes? cauta est & ab illis incipit uxor.

BARTH. *Custodem* pro exploratore molesto ponit. v. Sueton. in Cæs. 43. in Tib. 12. & Senec. lib. I. de Clem. cap. 19. *Vota non sub custode nuncupanda.* Ita & *custodire*. Quint. decl. V. *tu custodies, utrum frequentius osculer.* & XVIII. *hujus oculos suspiriaque custodi.* v. Muret. ad Tacit. III. ann. c. 28. & Schultingium ad Senecæ Suasor. 6. BURM.

Rationem diducerem] Pacat. *Cum ductam etiam rationem ipsorum videamus annorum.* Martial. lib. 12. *accipe rationem.* Senec. I. de clem. *Hodie Diis immortalibus, si à me rationem repetant, annumerare genus humanum paratus sum.* BARTH. Quem & vide lib. 25. adv. 2. Nescio quam hoc Latinum iis videatur, qui sic ediderunt, omnino legendum *deducerem*, id est, subducerem, ac viderem, quantum mihi ex ratiuncula osculorum atque complexuum reliqui apud ipsum esset, hoc est, ut inter nos tantum esset commercium, ut soli viveremus, sic statim. *osculis bona fide exactis*, id est, post deductam rationem. SCIOPP. *Deducerem* legi ratio tritissima. Hinc jocus apud Suetonium in Julio, & Macrobium Saturnal. lib. 2. cap. 2. *Tertia deducta est.* Scio tamen, quid hac in re *deducere*. BOURD. Scribe *deducerem* cum Leid. cod. hoc est, agerem quæ solitus, ut interpretatur CL. Gronovius lib. II. Observat. cap. X. BOSCH. Cicero I. de off. 18. *Consuetudo exercitatioque capienda, ut boni ratiocinatores officiorum esse possimus, & addendo deducendoque videre, quæ reliqui summa fiat.* ubi videantur, quæ annotarunt viri docti.

Veterem rationem] Infra idem Encolpius: *vetustissimam consuetudinem*: & alibi, *veteris amicitiæ nomen*, Gitonis sui familiaritatem appellat. ERHARD.

Bona fide] Serio; vel, ut significantius verbis nostris dicam, *à bon escient.* hac voce etiam postea aliquotiens usus est. PUTEAN. Alibi: cap. 110. *Tunc primum bona fide puero basium dedit.* Item cap. 91. *Optima fide revivescentem amicitiam toto pectore adstrinxi.* Laberius: *Tollet bona fide vos Orcus nudas.* Florus, lib. II. cap. I. *P. R. cum bona fide adolevisset.* Plinius lib. XIV. cap. ult. *Optima fide non respirasse in hauriendo.* FR. PITHÆUS. To *fides*, venereum. infra cap. 114. *Per fidem miserere, quemadmodum quidem soles.* RITTERSH. Id est, sine fraude. ERH.

Ita

fruorque votis usque ad invidiam felicibus. Nec adhuc quidem omnia erant facta, quum Ascyltos furtim se foribus admovit, discussisque fortissime claustris, invenit me cum fratre ludentem. risu itaque plausuque cellu-

Ita & cape illa Ovidii Epist. xix. vers. 67.

Firmius ô cupidi tandem coeamus amantes,
Nec careant vera gaudia nostra fide.

Respondet autem hæc formula ei, quod antea dixerat, *rationem deducerem*, qua deducta, tamquam debitum ex reliquis, exigit à Gitone oscula, & omnia. Ita enim à JCtis frequentari hanc locutionem egregie ostendit P. Faber. 1. Semestr. 24. BURM.

Alligo artissimis amplexibus] Apul. lib. 2. *Artius eam amplexus capi saviari.* carm. v. in Priapeiis.

Prendam te tamen, & tenebo prensam,
Totamque hanc sine fraude, quantacumque est,
Tormento citharaque tensiorem,
Ad costam tibi septimam recondam. ERHARD.

Fruor votis felicibus] Hesychius Illustrius, ὅπως αὐταῖς χαίροι αἰεὶ παίζουσι. Propert. lib. 2.

——— *Fruar, ô, solus amore meo.*

Lucretius lib. 4.

Denique cum membris conlatis flore fruuntur
Ætatis ———

Barth. ad Claudian. lib. 1. in Eutrop. v. 366. Sic infra in lusu cum Circe; *Totoque corpore in amplexum eius immissus, non precantis usque ad satietatem osculis fruor.* Consimilis est Eumolpi nequitia cum discipulo; *in unum omnia vota conjunxi.* ERHARD.

Usque ad invidiam] Plaut. Mostell.

Ph. *Age accumbe igitur. cedo aquam manibus puer, appone hic mensulam.*
Ph. *Qui invident, ne umquam eorum quisquam invideat prorsus commodis.*

Catull. carm. v.

Dein cum millia multa fecerimus
Conturbabimus, illa ne sciamus,
Aut ne quis malus invidere possit,
Cum tantum sciat esse basiorum.

Martial.

Hoc tua, sæve puer Diadumene, basia flagrant.
Quid, si tota dares illa sine invidia?

FR. PITH. Egesipp lib. 1. cap. xvii. *In multis apud Magnum supra libertorum modum usque ad invidiam excellens.* Paraphrasis in illo Boëth. l. 1. de Consol. Phil. *abite Sirenes, usque in exitium dulces.* BARTH. Quem etiam vide lib. xxv. Advers. cap. 11.

Felicibus] Alii *frequentibus*, alii *ferventibus*. PATISSON.

Nec adhuc quidem omnia erant facta] Alibi, *Forsitan dum omnia concupisco.* Catull. carm. xxi. *Hærens ad latus, omnia experiris frustra.* Ovid. Epist. xv. vers. 133.

Ulteriora pudet narrare: sed omnia fiunt.

FR. PITH. Proverbialis locutio. hic infra; *Quid ita omnia fecisti, ut, quos tuebaris, absconderes.* exempla plurima collegit Barthius in Ceir. Virgil. num. 188. ERHARD.

Invenit me cum fratre] Sub fratrum sororumve nominibus, olim amasios amasiasve suas intelligebant veteres; ut hic noster, & multis aliis in locis. Qua de re sic Minutius Felix. *Occultis se notis & insignibus noscunt, & amant mutuo pene antequam noverint: passim etiam inter eos quædam libidinum religio miscetur: ac se promiscue appellant fratres, & sorores, ut etiam non insolens stuprum intercessione sacri nominis fiat incestum. Ita eorum vana & demens superstitio sceleribus gloriatur.* Tibullus lib. III. Eleg. 1.

Hæc tibi vir quondam, nunc frater, casta Neæra,
Mittit, & accipias munera parva rogat.

BOSCH.

Ludentem] *Ludere*, congredi, honesta turpiculæ rei periphrasis. GLOSS. Nequam vox, ut observatum doctis. Adjice ista Maximiani.

Cum media tantum dilexi ludere forma.

Juppiter apud Lucian. ἔτι γὰρ σὺ μέμνησαι ἐκεῖνα, ἃ τε ἐγὼ ἔπαιζα εἰς τὴν γῆν κατιὼν. Sulpicius Severus Sacræ Hist. lib. 1. BARTH. Quem vide lib. 25. adv. cap. 2. Συμπαίζοντα. Quo significatu & infra dicit; *Infumque puerilem libidinosa speculabatur diligentia*, id est, congressum & συνουσίαν Githonis cum Pannychide. Galienus Imp. in Epithalamio;

Ite, agite, ô juvenes, pariter sudate medullis
Omnibus inter vos. non murmura vestra columbæ,
Brachia non hederæ, non vincant oscula conchæ:
Ludite, sed vigiles nolite exstinguere lychnos, &c.

Maximianus Etruscus Eleg. 4. de amica ad venerem invitante amorem;

Quin potius placito noli, inquit, parcere ludo;
Parcite tristitias & renovate jocos.

Sic accipe in Sardanapali epitaphio;

Ede, bibe, lude, post mortem nulla voluptas.

Et in illo Monastico versu barbaro, quem referunt Gardinerus & Neander in Proverbiis antiquis;

Ludere cum scholis res est pergrata puellis.

Vetus Interpres Bibliorum pro eo dixit *jocari*. Genes. 26. vers. 8. de Isaaco; *Prospiciens Abimelech Rex Palæstinorum per fenestram, vidit eum jocantem cum Rebecca uxore sua. Et accersito eo ait; perspicuum est, quod uxor tua sit: cur mentitus es eam sororem tuam esse?* ERHARD. Apta nequitiæ & impudicæ contrectationis vox. Senec. controv. 2. *Novimus istam maritorum abstinentiam, qui etiam si primam virginibus timidis remisere noctem, vicinis tamen locis ludunt.* Et ita passim Ovidius, Propertius, & Horatius. Ita & Græci utuntur παίζειν. Arist. Plut. iv. v. vers. 14.

cellulam implevit, opertum me amiculo evolvit, & [a] Quid agebas, inquit, frater sanctissime? quid vesticontubernium facis? [b] nec se solum intra verba continuit, sed lorum de pera solvit, & me coepit non per-

[a] ASCYLTOS. [b] ENCOLPIUS.

Βύλει διὰ χειρῶν πρός με παῖσαι: quare & illa tria, *Edi, bibe, lude*, ut Sardanapali sepulchro incisa erant, Athenæus XIII. 7. transfert ἔπιον, ἔφαγον, ἀφροδισίασα. & Plaut. Pseudolo IV. 7. *Qui se atatemque suam bene curant, edunt, bibunt, scortantur.* Et ita capienda illa verba Exod. XXXII. 6. *Et sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere.* ubi LXX. interpretes παίζειν: nam errant, qui de saltatione vel alio lusu innocuo capiunt: conjunguntur enim ex solemni formula hæc tria, quæ voluptariam vitam numeris suis absolvunt. Et ita recte explicat Tertullian. lib. II. contra Marcion. cap. 17. *Agnosce simul & comitibus gulæ, libidini scilicet atque luxuriæ prospectum, quæ fere ventris castigatione frigescunt. Manducaverat enim populus & biberat & surrexerat ludere.* Et clarius de jejuniis cap. VI. *Manducavit populus, & bibit, & surrexerunt ludere. Intellige sancta scriptura verecundiam, ludum, nisi impudicum, non denotasset.* BURM.

Opertam] Glossarium S. Dionysii, *opertum*. DAN.

Vesticontubernium] Qui sub eadem veste cubant. GLOSS. Vet. Cod. *Verticontubernium*. Pith. PATISS. Sic *vesti-cibaria* Cæsari. FR. PITH. *Vesticontubernium* nolim mutari. Sic modo Lucretiæ castissimæ fœminæ in mediis impuritatibus meminit. Est *contubernium* nonnumquam concubitus. Sueton. Calig. cap. XXXVI. *Valerius Catullus consulari familia juvenis stupratum à se, ac latera sibi contubernio ejus defessa etiam vociferatus est.* Nisi malis junctam ob cœnarum rerum gratia ibi habitationem intelligere. *Contubernium* alias servorum. Impp. Diocletianus & Maximianus l. 2. C. ad l. Jul. d. Adult. *Servi ob violatum contubernium suum adulterii crimine accusari non possunt.* Petronius autem ad militare contubernium potius videtur respicere. Nam hominem infandum alibi *commilitonem* quoque appellat. Est vero *contubernium* cohabitatio militaris. Severus Sulpit. in vita Martini, *Nec tamen statim militiæ renuntiavit Tribuni sui precibus evictus, cui contubernium familiare præstabat.* Noster intra *commilitonem* suum eumdem vocat. BARTH. Quem etiam vid. l. XXV. Advers. c. 11. Verbo juncto de iis, qui sub eadem veste cubant. Turneb. Advers. lib. 19. cap. 6. aut etiam super eamdem vestem. Ovidius 1. amor. eleg. 4.

Veste sub injecta dulce peregit opus.

Goldast. in Pervigilio Veneris, quod à nobili ac docto adolescente Hieronymo Grosslotio Lislæo integrum alicubi in Gallia extare comperi;

Nemo tentis mentulis det, nemo nervis otium:
Ecce passeres salaces, ecce rauci turtures
Hac super virente myrto nos amoris admonent:
Cum puellis dulce inire vesticontubernium.

Hoc quid sit, explicat Epigrammatarius Græcus;

Πᾶν δ' καὶ σχοταί[illegible] μια τῆς φιλοῦντας
Χλαῖνα. ———

Dousa F. Comment. in Pervigil. Veneris Catulli Urbicarii. ERHARD. De monstrosa hac voce & de *contubernio*, quod promisi nuper me testimoniis idonei auctoris planum facturum, ea voce non tantum intelligi contubernalium cœtum, sed & tentorium ipsum, sive tabernaculum sub quo contubernales, Tacitum tibi, quo id evincam, allegabo Nec meliorem puto requires. lib. I. Annal. *Non obtrectari à se urbanas excubias, sibi tamen apud horridas gentes è contuberniis hostem aspici.* An non hic *contubernia* sunt tabernacula militum? Eodem lib. *Progredimur contubernio.* Et paulo inferius: *Irrumpunt contubernia.* Annal. 15. *At illi vix contuberniis extracti.* Nempe tentoriis. Sed planissime idem auctor Hist. l. 1. casam publici servi *contubernium* appellavit. *Piso*, inquit, *in ædem Vestæ pervasit, exceptusque misericordia publici servi, & contubernio ejus abditus, non religione nec cærimoniis, sed latebra imminens exitium differebat.* Hinc liquet, quid sit apud Arbitrum *vesta contubernium facere*, pro quo Criticis nostris male feriatis placuit *vesticontubernium*; quam vocem elegantiarum Arbiter merito spernat. Inde sumpsit auctor fragmenti suppositiii,

Cum puellis dulce inire vesticontubernium.

Quod procusum esse ab eo, qui primus prodidit, tam sum certus, quam me vivere. SALMAS. in editione Gabbemiana posteriore. Frustra sollicitant optimam, immo pessimam dictionem, sed quam agnoscit Pervigilium Veneris Grosslatianum. Qui sub eadem veste jacent, dicuntur *vesticontubernium facere.* Sic Aristoteles apud Athenæum lib. 1. Inde dicebatur Socrates cum Alcibiade vesticontubernium facere. Idem Athenæus lib. 5. cap. 13. Ipse Socrates apud Lucianum. Apulejus lib. 2. Florid. quo loci nos plura. BOURDEL. Lege *Vesta contubernium* cum Pithœi, Sambuci, Memmii, aliisque optimis codicibus: ut præcedenti ironiæ respondeat, qua Encolpium *fratrem* scilicet *sanctissimum* appellarat Ascyltos. BOSCH. Hanc vocem recepi ex suffragiis plurimorum. idem notat Propert. 1. IV.

Et qua
Gaudia sub tacita ducere veste licet.

Et huc referenda illa Donati expositio verborum Terentii Hecyr. Act. IV. sc. IV. vers. 34. *Si se mecum esse nuptam vellet. Quasi tectam & opertam uno cubiculo mecum; nubere enim est operiri tegique.* Ubi mallem *opertam uno amiculo*, ut hoc loco dixit Petronius. *opertum me amiculo evolvit. Contubernii* vox obscæno sen-

perfunctorie verberare, adjectis etiam petulantibus dictis. [a] Sic dividere cum fratre nolito. * * *

XII. [b] Veniebamus in forum deficiente jam die, in quo notavimus frequentiam rerum venalium, non quidem preciosarum, sed tamen, quarum fidem male ambulantem obscuritas temporis facillime tegeret. Quum ergo

[a] ASCYLTOS. [b] ENCOLPIUS.

su iterum occurrit infra cap. 92. & apud Suet. Cæs. XLIX. BURM.

Perfunctorie] Egesippus lib. I. cap. 17. *non perfunctorie itaque in ipso prælio juvit hostes suorum.* Vincentius Lirinensis: *Sed hæc forsitan perfunctorie prolocutus est. Perfunctoria salutatio* Optat. Afer. l. 4. BARTH. Quem vide lib. 25. adv. cap. 2. Accurate, non obiter. ERHARD.

Adjectis petulantibus dictis: sic dividere] *Petulantia dicta*, verba ad omne genus nequitiæ accommodata, quale illud *dividere*, quod inter turpia & obscœna. Plaut. Aul.

S T. edixit mihi
Ut dispartirem obsonium hic bifariam,
Cog. *Me tu quidem hercle, dicam palam, non divides.*
S T. *Bellum & pudicum vero prostibulum popli.*
Post si quis vellet te, haud non velles dividi.
Atque ego istuc Anthrax aliovorsum dixeram.
Non istuc quod tu insimulas, WOUWEREN.

De his petulantibus dictis consule Cujacium Observat. lib. 8. cap. 7. & lib. 13. cap. 3. Contium ad leg. 13. §. ult. D. de jurejur. & Gothofredum ad leg. 16. C. ex quib. caus. infam. irrogat. Inter cædendum enim præco pœnæ causam dicere solebat. quem morem observavit Ascyltos. ERHARD.

Dictis petulantibus] *Dicta* sunt convicia, alibi interpretata. Prudent.

——— *In vocem dictis se fundit amaris.*

BARTH. Lib. XXV. Advers. cap. 11.

Dividere] Obscœnæ nequitiæ locutio, cædere hillas. GLOSS. Subobscœna est allusio. Cic. lib. 9. ad fam. Ep. 20. Plaut. in Aulul. Vide caput Putcani. BONGARS. *Dividere* μιεῖν est. Pompon. *Tamquam frater mihi sit, medium abdomen cum dividam.* Plaut. Aulular. Act. IV. Scen. I. FR. PITHÆUS. Sane non adeo hic impium, ut volunt, sed ut Seneca lib. I. de Ben. cap. 14. *Meretrix ita inter multos se dividit, ut nemo non aliquod signum familiaris animi ferat.* BARTH. Quem & vide adv. 35. cap. 2. Latet spurcities, inquit Douza. sed Ciceronis verba ab eo adducta prorsus aliter interpretatur Scaliger, cujus vide Castigation. in Catull. ERHARD. Lego *sic dividere fratrem voluisti?* spectat ad id, quod præcessit. ob injuriam se Ascylti communes cum eo sarcinulas partiri, & privos quæstus sequi voluisse. Itaque hoc, inquit, erat, quod dividere tu volebas? verumtamen qui malit *si dividere cum fratre voluisti?* me non pugnante faciet, dum sciat idem hoc spectari: Laberius *cædere hillas dixit*. PALMER. In specil. pag. 776. non est movenda lectio; est enim locutio hæc detorta in turpem sensum ab hæreditate, quam fratres inter se dividunt: quod manifestum ex Senecæ Ep. 88. qui proprie usurpat. *Quid mihi prodest scire agellum in partes dividere, si nescio cum fratre dividere?* BURM.

Veniebamus in forum deficiente jam die] Puto rerum furtivarum forum intelligi, quæ in Saburra, deficiente jam die, venales proponerentur. Horat. libro I. Sat. VI. vers. 113.

Fallacem circum, vespertinumque pererro
Sæpe forum. ———

quod interpretes de Saburra majore accipiunt, in qua vesperi furtivæ res venundabantur. hinc Plaut. Milite Act. IV. sc. 2. *vesperi suo vivere*, pro furtis suis vitam sibi parare. ea de causa Propert. *vigilacem Saburram* dixit. Durantius Var. lect. lib. I. cap. 5. ERHARD.

Fidem male ambulantem] Forte, *furem*. DANIEL. Allusit fortasse ad ambulatores illos, de quibus Martial. lib. I. epig. 42.

Hoc quod Transtiberinus ambulator;
Qui pallentia sulphurata fractis
Permutat vitreis. FR. PITHÆUS.

Id est, furtivæ & mala fide possessæ. RITTERSH. Scite dicit *male ambulantem fidem*, quæ rerum furtivarum erat; & *mali* voce in furtivis sæpe usi auctores. Junge hunc locum iis, quæ ad Calpurnii Eclogam II. notamus. Nocturnum autem tempus pro furibus. Auctor Queroli: *Sed ubinam fures ipsos modo requiram, ubi investigem, nescio: Ubinam est illa cohors fuliginosa, vulcanosa, atra, quæ de die sub terras habitant, nocte in tectis ambulant.* Calpurn.

Ut mala nocturni religavit brachia Mopsi
Tityrus, & medio furem suspendit ovili.

BARTH. Lib. XXV. Advers. cap. 11. Meursius Animadv. misc. lib. 4. cap. 6. legit *quarum furem*. ERHARD. Meursius critico Arnobiano, & ad Catonem de R. R. legit *furem male ambulantem*. Sed non persuadet. lege *fidem male labantem*. Tacit. lib. I. hist. *Postquam vulgatum esset, labare Germanici exercitus fidem.* Liv. lib. 32. cap. 30. *Suberat tamen quædam suspicio animis, labare fidem sociorum.* & lib. 27. *Negligentiam ducis augebat spes ea, quod labare iis adversus Pœnum fidem senserat.* lib. 22. sub finem. *Fides sociorum, quæ cum ad diem firma steterat, labare cœpit:* ex restitutione Gronoviana. sic *stare fides* dicitur. *Stat parum fides* apud Plaut. Pseudol. ut in superiore Livii loco

ergo & ipsi raptum latrocinio pallium detulissemus, uti occasione opportunissima coepimus, atque in quodam angulo laciniam extremam concutere, si quem forte emptorem splendida vestis posset adducere. Nec diu moratus rusticus quidam, familiaris oculis meis cum muliercula comite propius accessit, ac diligentius considerare pallium coepit. invicem Ascyltos

loco. & contra *labare* dicebatur. Possit & *laborare*, quod vetusti codices MS. præferunt. Fuit cum legerem *fidem male vacillantem*, sed hoc longius abit. etsi ita locuti JCti veteres. HEINS. Non stat hic Divæ criticæ Meursius, quid enim est *fur male ambulans?* neque Douzæ *fide male ambulantem* intelligo. Sed *fidem male ambulantem* interpretor *claudicantem*, & de mercibus vitio corruptis, quas obscuritas tegebat, capio, qualia sunt *frivola*, quæ Festus dicit esse *vasa fictilia quassa, unde & dicta verba frivola, quæ minus sunt fide subnixa.* Et apposite Silius Ital. lib. XIII. 33. quamquam in alia re

Laetus opum, sed clauda fides, fessique calenti
Addiderat Pœno, Laxa dextrisque habena.

& ita passim apud Ciceronem & alios *claudicare* amicitia, officium & similia dicuntur. BURM.

Raptum latrocinio pallium] Nempe in villa Lycurgi, quam compilarunt Encolpius & Ascyltus, & ex qua videtur fuisse rusticus ille, de quo statim. Vide infra cap. 117. SCHOPP.

Detulissemus] Proprium in hac re verbum de re venali, quæ proponitur. v. Salmas. ad Tertull. de Pallio. p. 454. & Gronov. Mantiss. pecun. Veter. cap. 5. BURM.

In quodam angulo] V. edit. *in remoto angulo.* quod omnino non displicet, si alicujus scripti codicis auctoritate confirmetur. ERHARD.

Laciniam extremam] *Lacinia extrema*, est extimum seu extrema ora vestimenti. Glossæ: *Lacinia κρασπεδον.* Idem Glossarium: *Instita ἀναβολη*, non *Istita. Fimbria, limbus, instita κρασπεδον.* ergo hæc eadem. certe nihil aliud, quam fasciæ vestimentis adsutæ ad ornatum. at instita licet adsuta vesti non sit, recte fasciola quævis appellatur, non autem lacinia aut limbus. itaque infr. cap. XX. *Duas institas protulit de sinu, alteraque pedes nostros alligavit, altera manus.* in V. Gloss. *protulit de sura.* quod indubie rectius. interpretor fascias crurales; ut est apud Ulp. leg. 25. §. 4. D. de aur. & arg. leg. Horat. lib. I. Sat. II. vers. 29.

Quarum subsuta talos tegat instita veste.

Acro: *Instita dicitur περιποδιον, quod stola subsuebatur, qua matronæ utebantur. erat enim tenuissima fasciola, quæ prætextæ adjiciebatur.* Sed & Gloss. *Limbus, περιποδιον.* insuitur enim ea parte, qua pedes tangit. unde Ovid. de arte amandi lib. I. vers. 32.

Quæque tegis medios, instita longa, pedes.

Isidorus. *Limbus est, quam nos ornaturam dicimus: fasciola contexta aut ex filis, aut auro, adsutaque extrinsecus in extrema parte vestimenti.* Ulp. leg. 23. §. 1. D. de auro & arg. leg. *Instita, pictura clavique, quæ vestis insuuntur. Pictura*, Isidoro *ornatura*, hoc est, limbi. Sane Lutatius ad illa Statii lib. VI. Theb.

——— *picto discinget pectora limbo,*

Limbus, inquit, *fascia picta dicitur.* in Isidori Gloss. *Limbus, clavus in veste regia*, adeo ut limbus, non tantum quod oræ vestis, sed quod ornatus caussa assuitur, notet. WOUWEREN. Scribendum arbitror *lacinia extrema:* qui enim concutit, lacinia solet apprehendere. Quomodo vero vestis splendida emptorem lacinia, præsertim in angulo, possit adducere, nescio. BARTH. Lib. XXV. Advers. cap. 11. *Lacinia*, ora, sive extimum vestis aut panni, κρασπεδον Cujac. Observat. lib. 12. cap. 24. Quæ fortean in hoc pallio ex auro vel purpura, *seydin oder guldin pasament Porten.* nam infra vocatur *pretiosissima vestis.* Helvetii vocant *plegam*, quam Latini *laciniam*, a verbo (ut opinor) *belegen.* Ergo *concutere laciniam* est, concutiendo pulverem detergere, atque ærugine discussa splendorem inducere. ERHARD.

Concutere] Ita infra cap. 138. *Excussit vexatam solo vestem.*

Splendida vestis] MS. *splendor vestis.* TORNÆS. Alii *splendor vestis*, quod magis arridet, & sensus exigit. ERHARD. *Splendor vestis* vet. & Leid. cod. pro diversa lectione. Pro *adducere* mallet hic Nob. N. Heinsius *inducere*, hoc est, fallere: ingeniose, ut solet. BOSCH.

Adducere] Non opus correctione; frequentissime enim Cicero & alii hac voce utuntur, pro persuadere, inducere. v. Vavass. de vi & usu quorumdam verborum. pag. 5.

Familiaris oculis meis] Quem vidisse alias mihi videbar. GLOSS. In veteri exemplari erat, *oculis temulis.* puto: *oculis teneris.* ut μυωπα intelligat, & suspiciosum; qui propterea oculos propius admovebat ad inspiciendum pallium. Scalig. WOUWEREN. Id est, quem vidisse alias videbar mihi, quique oculis meis haud tunc ignorabilis objiciebatur. Infra; *Vox pene auribus meis familiaris*, hoc est, non ignota. Nam ibidem mox sequitur, *notissima voce.* & postibi; *familiari sono.* Ergo *familiaris* hoc loco est γνωριμος, nec audimus Scaligeri emendationem. ERHARD.

Cum muliercula comite] Infra: *Mulier illa, quæ paullo ante cum rustico steterat.* P. DANIEL.

Ac considerare] MS. *ac diligentius considerare.* TORNÆS. *Considerare* dicitur pro diligentissime aspi-

Aſcyltos injecit contemplationem ſuper humeros ruſtici emptoris, ac ſubito exanimatus conticuit. Ac ne ipſe quidem ſine aliquo motu hominem conſpexi: nam videbatur ille mihi eſſe, qui tuniculam in ſolitudine invenerat. plane is ipſe erat. Sed quum Aſcyltos timeret fidem oculorum, ne quid temere faceret, prius tamquam emtor propius acceſſit, detraxitque humeris laciniam, & diligentius tenuit.

XIII. O luſum fortunae mirabilem! Nam adhuc nec futurae quidem attulerat ruſticus curioſas manus, ſed tamquam mendici ſpolium etiam faſtidioſe vendi-

aſpicere. Schopp. Explanat. in Epidic. Act. 5. ſc. 1. ERHARD.

Invicem injecit contemplationem] *Invicem* hic dicitur, pro ex altera parte. Plaut. eodem modo verbo *viciſſim* utitur. Idem in Moſtellar. Act. 5. ſc. 2. Petronius iterum; *Specta invicem, quod me ſpectare voluiſti.* ERHARD. Dividendam hanc vocem puto *in vicem*, pro ab altera parte, nam & *in vices* dicebant. Horat. III. od. 26. ex codice optimo, quem olim habuit clariſſimus Græevius.

Nos cantabimus in vices
Neptunum

Lucan. I. 16.

Inque vicem gens omnis amet.

Ovid. Epiſt. XVII. 180.

Inque vicem tua me, me tua forma capit. BURM.

Contemplationem] Eleganter hanc vocem ſubjungit ſimili *conſiderare*: utriuſque enim eadem vis & ratio, quæ ab iis, qui diligenter aſtra & cælum ſpectant, deducitur. Vide Feſtum in *conſiderare* & *contemplari*. Plaut. Epid. Act. V. ſc. 1. verſ. 18. *Contempla Epidice, uſque ab unguiculo ad capillum ſummum eſt feſtiviſſima. Eſtne? conſidera: ſignum pictum pulchre videris* Cicer. IV. Verr. cap. 15. *Contemplari unumquodque otioſe, & conſiderare capit.* Et ita noſter aliquoties his vocibus utitur. BURM.

Exanimatus conticuit] Subito timore incidente conticere aliquem, non eſt inuſitatum. Pacat. Paneg. *Animos enim noſtros ſubit affectibus impares perinde lætitia ac dolor, ſi deprehendas, externat.* Simillime Valer. Flacc. lib. V. Argon.

——— *Attonito quamquam pavor ore ſilentem*
Examinet.

Apollon. lib. III. Argonaut. verſ. 503.

——— Καὶ ἄναυδοι ἐς ἀλλήλους ὁρόωντο.

Alia exempla vide apud Minutium in Octav. Claudian. lib. III. de Rapt. Proſerp. Symm. in Epiſtol. & alios. In Petronio vero non fortaſſis inepte voculam deeſſe ſuſpiceris: niſi ſi properam exanimationem abrupta quoque ſententia dicas depictam. BARTH. Quem etiam vide lib. XXV. Adverſ. cap. 11. Ita emendavi. vulgo *Examinatus*. P. DANIEL.

Aliquo motu] MS. *metu*. TORNÆS. *Metu*, quatuor Cod. BOSCH. Non movenda vox. eadem varietas in codicibus MSS. eſt apud Sueton. Oth. I. *Anſus etiam eſt in Illyrico milites quoſdam, quod motu Camilli ex pœnitentia præpoſitos ſuos, quaſi defectionis adverſus Claudium auctores, occiderant, capite punire.* Ubi Caſaubonus *metu* habere quoſdam libros notat. BURM.

Sed cum Aſcyltos timeret fidem oculorum] Sic Livius. l. 33. *Suarum aurium fidei minimum credentes, proximos interrogabant.* SCHIOPP.

Prius tamquam emptor propius acceſſit] Simile quid apud Martialem legere memini. ERHARD.

Diligentius tenuit] Scio quomodo hæc poſſint explicari. Sed ego credo fuiſſe *tentavit*, quæ vox cum per compendium ſcripta eſſet pro *tentavit*, corrupta eſt. Aſcyltos manibus pertrectat tunicam, & explorat tactu, an inſuti aurei adhuc ineſſent. Ita infr. c. 131. *Admotis manibus tentare capit inguinum vires.* Et paulo poſt. *Rogas, inquam ego, potius quam tentas.* Et 140. *Acceſſi tentaturus an pateretur injuriam.* Apulej. 2. Metam. *His dictis perterritus tentare formam adgredior.* Phædr. III. fab. 10.

——— *Tentat in tenebris caput,*

ubi vide notata. Ovid. Epiſt. X. 11.

Nullus erat: referoque manus, iterumque retento.

BURM.

O luſum fortunæ] V. Barth. ad Stat. XII. Theb. 35.

Nec Suturæ] MS. *nec furtivæ*. TORNÆS. Sic habet vetus exemplar, quo uno hac in parte, ut in aliis pluribus, uſi ſumus. fortaſſe legendum eſt, *nec furtivæ*. PUTEAN. *Sutura*, *ſutella*, id eſt, aſtutia. DANIEL. Recte *ſuturæ* reſtituit Scaliger, nam aurei illi inſuti erant tunicæ, quam nondum ruſticus totam pertrectaverat. Ita Apulej. I. Metamorph. dixit *ſutilem centunculum*. & appoſite ad hunc locum lib. VII. in initio. *Sed ille, qui commodum falſam de me notoriam pertulerat, expromtis mille aureis, quos inſutos laciniæ contexerat,* ut recte eum locum conſtituerunt viri docti. BURM.

Faſtidioſe] Ex mente Petronii debet hæc vox notare, tamquam faſtidiret, ut rem vilem: cum aliter poſſet capi, quaſi non omnes emptores admitteret, ſed faſtidio quodam & ſuperbia dedignaretur rem pretioſam unicuique addicere, nec multum curaret, an venderet nec ne, ut apud Phædr. III. Præf.

Faſti-

venditabat. Ascyltos, postquam depositum esse inviolatum vidit, & personam vendentis contemptam, seduxit me paullulum à turba: &, [a] Scis, inquit, frater, rediisse ad nos thesaurum, de quo querebar? Illa est tunicula adhuc, ut apparet, intactis aureis plena. Quid igitur facimus, aut quo jure rem nostram vindicamus? [b] Exhilaratus ego, non tantum quia praedam videbam, sed etiam, quod fortuna me à turpissima suspicione dimiserat, negavi circuitu agendum, sed plane jure civili dimicandum, ut, si nollet alienam rem domino reddere, ad interdictum veniret.

XIV. *Quid faciant leges, ubi sola pecunia regnat,*

Aut

[a] ASCYLTOS. [b] ENCOLPIUS.

Fastidiose tamen in cœtum recipior. Senec. lib. II. de Benef. cap. 24. *Alius accipit fastidiose* Et lib. I. de Benef. cap. II. *Fastidiosus æstimator.* & ita opponitur fastidiosus facili. Cicer. in Bruto cap. 57. *Facilis in causis recipiendis erat Antonius, fastidiosior Crassus.* BURM.

Depositum] Mandatum DANIEL. Tunicam, quam apud Encolpium deposuerat, unde nata erat suspicio, quæ sequitur. ERHARD.

De quo querebar] *Queri* verbum juris est, pro agere, accusare. unde *querela*, pro actione, accusatione. Infra cap. XV. *Postero die judex querelam inspiceret.* Et, mox eod. cap. *Et liberatos querela jussit pallium deponere.* Est autem *queri*, quod Gallis *complaindre.* unde *complaignant* & *complainte* pro actore & actione. ERHARD. *Querebatur* Mem. cod. BOSCH.

Intactis aureis] Horat. lib. III. od. XXIV. *Intactis opulentior thesauris Arabum.* WOUWEREN.

Vindicamus] Post hoc verba quædam, sed pauca deesse videntur, & in veteri codice, teste Heinsio, asterisci hic erant positi.

Circuitu] Martial. l. 4. ep. 16.

Nec per circuitus loquatur illam.. BARTH.

Jure Civili] Cujac. l. 5. observat. c 17. hunc locum aliter citat. DANIEL. *Interdicta* non sunt juris civilis, sed juris prætorii. At Petronius prætorium civile jus facit, opponens ei scilicet jus naturale vel gentium. WOUWEREN. Atqui tribuuntur *interdicta* juri Prætorio. Sed Petron. jus civile pro Prætoris ordinario jure usurpat, ut M. Tullius pro Cecina. Cujac. Observ. lib. 5. cap. 15. ERHARD.

Alienam rem reddere] *Rem domino reddere.* MS. TORNES. Sic restituimus hanc vocem, quæ aliis deest. PATISSON.

Ad interdictum veniret] Venire in jus ad Prætorem, ordinario agere. GLOSS. Hoc valde mihi novum est. Nam jure civili rei mobilis nomine nullum reciperandæ possessionis edictum proditum est. Nam *unde vi* ad res tantum immobiles pertinet, l. I. §. *illud,* ff. Unde vi. *Utrubi* autem retinendæ est possessionis, non reciperandæ. PUTEAN. Intr. cap. LXXXIII. *Si venturum ad interdictum Herculem credidisset. Ad interdictum venire*, est jure ordinario agere. Frontinus de limitibus agrorum: *De possessione controversia est, de qua ad interdictum, hoc est, jure ordinario litigatur.* WOUWEREN. Bene, Latine etiam, pro in jus ad Prætorem. Turneb. Adversar. lib. 19. cap. 6. ERHARD.

Quid faciant] Al. *faciunt*. PATISSON. Sulpicius Servastus Lupercus Junior apud Scaliger. in Catalect. pag. 228.

Quis metus hic legum, quæve est reverentia veri,
Crescente nummo si mage cura subest?

Omnia namque cum pretio hodie, sed nec cras aliquid sine pretio obtinebis, ut scribit Sarisberiensis lib. 6. cap. 24. Ejusmodi judices δωροφάγους, qui jura ad suam utilitatem nundinantur, *nummarios judices* vocat Cicero lib. I. ad Attic. epist. 13. Et pro Cæcina recte idem: *Quod si, inquit, jus civile inflecti gratia, perfringi potentia, aut adulterari pecunia possit, nihil est, quod quisquam se habere certum, aut a patre accepturum, aut relicturum putet.* In tales judices capitis pœnam statuit Plato lib. 12. de legibus. Aliam pœnam decernunt Jura, in l. 38. §. 10. ff. de pœnis. De aliis judicis corrupti pœnis l. 3. & seqq. C. ad Leg. Jul. repetund. & Novell. 8. Sententia quoque à judice corrupto lata, est ipso jure nulla, leg. 7. C. quando provocare non est necesse. Quare inter ea, quæ in moribus ad Regiam administrationem maxime necessariis requiruntur, numeratur τὸ συντηρεῖν αὐτὸν ἀδωροδόκητον, ut quis se servet immunem ab omnium munerum corruptela. Bochius in Psal. XIV. Zehnerus Cent. 2. adag. 80. Sarisberiensis lib. 5. Policr. cap. 10. WEITZ. In avaritiam & pecuniæ studium. Scalig. in Catalect. Gualtherus Alexandreid. lib. I.

Munus enim à norma recti distorquet acumen
Judicis, & tetra involvit caligine mentem.

Item:

Pestis avaritia, quæ sola incarcerat omnes
Virtutum species, spreto moderamine juris
Curritur in facinus, nec leges curia curat.

Ligatur

Aut ubi paupertas vincere nulla potest?
Ipsi, qui Cynica traducunt tempora coena,
Nonnumquam nummis vendere verba solent.
Ergo judicium nihil est, nisi publica merces,

Atque

Ligatur justus, absolvit curia mendax
Injustos. &c. ———

Et lib. 7.

——— *Censor iniquus*
Avertit surdas à causa pauperis aures,
Et fovet injustam cons ipius munere caussam.

Jacob. Magni Sopholog. lib. 5. cap. 3. Porro principium hujus epigrammatis petitum est ex imitatione Virgilii in princip. Georg.

Quid faciat latas segetes. ERHARD.

Elegans ejusdem fere sententiæ epigramma conferri cum hoc debet, inter catalecta Pithæi. p. 26.

Nil artes, nil pura fides. &c.

Ubi] Elegans usus hujus particulæ, pro *si* vel *cum*, Valer. Max. v. III. Exter. 2. *Quid alia faciant urbes, ubi etiam illa, quæ constantiæ & moderationis & gravitatis eximiam sibi laudem vindicat, tam ingrata adversus tam bene meritum exstitit.* ubi vide Vorstii notas. Formula autem illa *quid faciant* usitatissima, ubi quid inutile esse dicamus. Terent. Adel. III. III. *verum quid facias?* Ovid. Metam. VI.

Quid facias Philomela?

Regnat] J. Scaliger ad Leid. cod. oram notarat, alii *pugnat*. V. C. BOSCH.

Nulla] MS. *nuda*. TORNÆS. Lege

Haud ibi paupertas vincere nuda potest.

Nuda est in scriptis. HEINS.

Ipsi qui Cynica traducunt tempore coena] Qui vilissimis cibaris se sustentant, more Cynicorum. GLOSS. Impr. *cena*, non *cera*. PUTEAN. V. C. *sera*. fortasse, *sella*. quod valde placet Scal. WOUWER. Versus est in primis elegans, quo quidem eos significari puto, qui misere vivunt, ut siliquis & leguminibus, quique vilissimis cibariis se tolerant atque sustentant. nam talis erat Cynicorum Philosophorum victus, quod è Luciano in Dialog. mortuorum intelligi potest. Turneb. Adversar. lib. 1. cap. 15. Hinc *Cynice vivere* in proverbium abiit de iis, qui misere victitant. Gilbert. Cognatus in Adagior. sylloge. ERHARD. *Cera* Leid. cod. *Pera* hic legendum esse me docuit Nob. Heinsius. Supra cap. 11. *Sed lorum de pera solvit.* Infra cap. 117. *Non me hercules peram istam diu ferrem* De quo loco vide Notas. De *pera Cynica* res est notissima. BOSCH. *Cera*, scripti plerique. Nimirum, *pera* est scribendum, quam Cynici circumferebant, tamquam penum, & in qua repositam habebant escam, nec Cynici tantum, sed mendici propemodum omnes & errones. hinc apud Homerum, Minerva Ulixem instruens, Odyss. ρ vers. 197.

——— Καὶ ἀμφ' ὤμοισιν ἀεικέα βάλλετο πήρην.

hinc *peratim* & *follatim ductitare*, opposita sunt apud Plautum Epidico: cum folles complecti nummos soleant hominibus in usus, peræ mendicorum portent victum egentissimum. HEINS. Celeberrimus Jo. Fr. Gronovius putabat capi posse duplici sensu, vel transigunt placide ætatem otiosam, vel infamant, culpant, allatrant & convitia faciunt suis temporibus & moribus, ostentatione frugalitatis. Nec ab hac ultima explicatione abhorret decus & præsidium nostrum, Janus Brouckhusius: ita & noster *traducendi* voce utitur mox cap. XVII. & infr. cap. 133. *Ut traduceres annos primo florentes vigore*. & ita Suetonius, Martialis, Propertius, & alii. & non dissimilis est sensus horum verborum apud Juvenalem. II. Sat. 38.

Atque ita subridens, felicia tempora, quæ te
Moribus opponunt

Et Tertullian. lib. de Pallio cap. 5. id vocavit *adigere cauterem ambitioni*. Ita vir ille egregius.

Nonnumquam nummis vendere &c.] Alter ex veteribus.

Nonnumquam nummis verba solent emere.

PUTEAN. Sic Autissiodor. optime. Pith. alii, *vendere verba solent*. PATISS. Steph. *verba solent emere*. TORNÆS. Mart. lib. 5. cap. 17.

Sollicitisque velim vendere verba reis.

Seneca, Herc. Furente: 172.

Hic clamosi rabiosa fori
Jurgia vendens improbus, iras
Et verba locat. ——— WOUWEREN.

Vide quæ ad Manil. in lib. Ablegm. Incertus Poeta.

Jus ruit, ordo perit, sceleri places ora manusque
Vendere ——— BARTH.

Ergo judicium] Alii *jam nunc judicium*. TORNÆS. Usurpatur Sarisber. lib. 5. cap. 5. BONGARS. Corrupta Romanorum judicia taxat, ut & Martialis hoc versu,

Et judex petit, & petit patronus, &c.

Raderus ad Martial. lib. 2. epigr. 11. Notat judices leves & iniquos, qui non judicant ex præscripto juris & legum, sed corrupti muneribus, judiciorum religionem, quasi mercem, vendunt: de quibus etiam Varro in Sexages. Auson. Popma in Conjectan. Vide Sarisberiensem de Nug. Curial. lib. 5. cap. 16. & Jac. Magnum Sopholog. lib. 8. cap. 1. *Non possum, neque debeo silentio præterire aviditatem ingluviemque quorumdam legulejorum, quo jura venditant, quo pauperes opprimunt, inopis causam derelinquunt, cum judice corrupto clam conjurant, & palam consentiunt, apud egentes*

Atque Eques, in caussa qui sedet, empta probat.

Contra Ascyltos leges timebat: &, [a] quis, ajebat, hoc loco nos novit? aut quis habebit dicentibus fidem? Mihi plane placet emere, quamvis nostrum sit, quod agnoscimus, & parvo aere recuperare potius thesaurum, quam in ambiguam litem descendere. [b] Sed praeter unum dupondium, quo cicer lupinosque destinaveramus mercari, nihil ad manum erat.

a ASCYLTOS. b ENCOLPIUS.

& nil aris habentes se mutos reddunt, occupatos se clamant, collum fasciis obstringunt, morbum Demosthenis fingentes, adversus hanc corruptelam Petronius cecinit Arbiter. Amore justitia nequaquam excitantur ad operam, sed talpa signiores virtutis vexillum ut desertores fugiunt. Ubi autem lucrum apparuerit, splendor auri dolosusque nummus refulserit, ubi sapor vini & preciosi muneris adorea narium fores pulsarit, non solum codices & chartas, sed & pedes, manus, os, linguam, totamque corporis substantiam promittunt, &c. Jacobus Locher Philomusus præfat. in Udalrici Tengleri Speculum Laicorum, (*Layenspiegel*) vernacula lingua confectum. ERHARD.

Atque eques in causa, &c.] Alter ex veteribus.

Atque eques in cera, qui probat empta, sedet.

PUTEAN. Consilium innuit. Ulp. fragment. tit. 1. *In consilium adhibentur Romæ quinque senatores, & quinque equites Rom. in provinciis viginti recuperatores.* Theoph. Gr. interpr. κανόνων ἐπὶ ἀντέτρων φανερῶν ἀνδρῶν. *Recuperatores*, quia per eos jus suum quisque recipiebat. proprie itaque cap. seq. *recuperato, ut putabamus, thesauro.* Vide Fest. Gloss. δικαστὴς, *judex, recuperator.* Plautus in Bacch. *Prætor recuperatores dedit.* WOUWEREN. *Causa* est δικαστήριον, locus, in quo judices sedent ac jus dicunt, quem ὠδεῖον dici Suidas annotavit. Hinc forte capiendus Xenophon Hellen. 2. ἐξεκάθισαν ἢ καὶ οἱ ἱππεῖς ἐν τῷ ὠδείῳ. ERHARD. Rittershus. in Commentar. ad Plinii Epistol. p. 174. legit:

Atque eques, in cavea qui sedet. ———

Ita Ulpian. *in cavea publica sedere*, leg. 13. §. 7. D. de injuriis. Quibus in locis *cavea* est area in theatri medio, à cavo seu cavitate dicta, quæ contecta velis instar esset cujusdam caveæ. Ibi vero Equites sua habebant subsellia, è quibus spectarent ludos. WEITZ. Apage *ceram* vel *caveam*, cum simpliciter *in causa sedere* est ad litem dijudicandam sedere. Gell. 11. 4. *in aliis quidem caussis judex sequi solet*, & ita passim auctores. BURM.

Sedet] Proprium est judicum, *sedere*. Deinde nota Equites solitos judicia excercere. RITTERSH. Id, ut alia hujus scriptoris, mutuavit Cyprianus epist. ad Donat. *Judex? sed sententiam vendit, qui sedet crimina vindicaturus, admittit.* IS. Pontan. Analect. lib. 2. cap. 17. ERHARD. Vide commentatores ad Phædr. lib. 1. fab. 10.

Quis hoc loco nos novit] Plautus Pœn.

Quid me hac re facere deceat, egomet mecum cogito,
Si volo hunc ulcisci, lites in alieno oppido sequar.

PITH.

In ambiguam litem descendere] In Sophologio Jac. Magni lib. v. cap. v. ex Petronio (ut puto) quem paulo ante citat: *Tutius est parvo are rem perditam recuperare, quam ius ambigua prabere liti.* Sed Vincentius in Specul. histor. cap. xxv. lib. xx. sic citat, ut hic est. DANIEL. Videndus Juretus in Symmach. l. 7. epist. 129. ERHARD.

Dupondium quo cicer lupinosque] *Dupondium* pendet dragmas duas. *Sicel* unciæ pondus habet, scrupula decem. GLOSS. Erat hoc ita emendatum in vet. libro. Quid si legatur, *dupondium, quibus sicelon lupinosque*: vel, *quibus sisser lupinosque*, quod longe verius puto. Imo legendum *dupondium sicel lupinosque*. *Sicel* autem pro *siclus* positum. Glossæ in libros Bibliorum; *Sicel, qui Latino sermone siclus corrupte dicitur, Hebræum nomen est, habens apud eos unciæ pondus. apud Latinos vero & Græcos quarta pars unciæ est & stateris medietas, dragmas appendens duas. unde cum in divinis libris legitur siclus, uncia est; cum vero in gentilium, quarta pars unciæ est.* PUTEAN. Turneb. lib. 19. Adversar. cap. 7. pro *sicel* legendum putat *scilicet*. Vide Cujac. lib. 12. Observat. cap. 40. In quodam Lexico legitur; *Siclus, id est, stater, qui habet obolos XX. Stater sive siclus dragmas IV. Dragma VIII Latinam unciam faciunt: ita ut unus* (vetus, verus) *panis X. uncias habere dicatur, quo trahitur magis anima quam sustineatur, cibi aqua auget sterilitas. Hinc mensura est Hebraica, duos choes Atticos facit, quos nos possumus appellare duos sextarios Italicos, ita ut in mensura sint* (*sit*) *Judaici sextarii nostrique castensis, cujus sexta pars facit tertiam partem sextarii Italici, qui potius juxta inclitum Oratorem, non vires tribuit, sed mortem prohibet. A tempore usque ad tempus comedes & bibes illud, id est, usque ad vesperam à vespere. LXX. sicli minam faciunt. Statera Hebraice dicitur mozene. In his autem intelligitur, qua appenduntur. Efa Hebraice, qua corte dicitur in Græco asi, ad mensuram pertinet variarum frugum, tritici, ordei & leguminum. est autem decima pars cori. in speciebus qua modio mensurantur, id est, tres modii. sicut bath, qui vocatur batus sive vadus, idem est, quod & asi, decima pars cori in speciebus liquidis vini & olei & istiusmodi.* Paulinus pag. 79. *siclus pondus regale.* DANIEL. Alii *cicer.* sed magis

erat. Itaque ne interim praeda discederet, vel minoris pallium addicere placuit, ut pretium majoris compendii leviorem faceret jacturam. Quum primum ergo explicuimus mercem, mulier operto capite, quae cum rustico steterat, inspectis diligentius signis, injecit utramque laciniae manum, magnaque vociferatione, latrones tenere, clamavit. Contra, nos perturbati, ne videremur nihil agere, & ipsi scissam & sordidam

magis placet *sicel.* vide Cujacium lib. 12. Observat. cap. 40. An legendum, *dipondium ac sicilium, quibus lupinos destinaveramus mercari, nihil ad manus erat. Itaque, ne interim praeda discederet, vel minoris?* ita habent quidam cod. TORNÆS. Recta lectio aliorum codicum, *præter unum dipondium sicilicum, quibus lupinos.* id est, dipondium cum sicilico. ita loquebantur. vel sine dubio legendum, *præter dipondium sicilicumque, quibus lupinos.* Scaliger. Glossarium: *Dipondium* διπλοῦς χαλκοῦς, ἤγουν ὀβολός. Διώβολον. *Dipondius.* *Dupondium*, διπλάσιον. hinc contemptim viliores, *dipondii.* Sen. controv. 1. lib. 10. *Itane peribunt decem juvenes propter dupondios tuos.* Glossæ, *Sicilicum* οὐγκίας τέταρτον. D. Eucherius l. 11. Instruct. *Sicel, qui corrupte siclus, unciæ pondus habet, scrupula decem.* Vide Volusium Metianum. WOUWER. Vide Rhemnium de Pondd. Cæterum in hac periodo illustre mendum, cui exstirpando nunc non sumus. BARTH. Quem etiam vid. l. XXI. Adv. c. VI. In antiquitus cusis, *unum despondendum sicel*: sed tamen non minus falsa est ista scriptura, quam lupinaria moneta: ac si conjecturæ conceditur venia, legendum crediderim, *unum dupondium scilicet lupinosque.* Lupinos autem ex Horatio Plautoque alibi docuimus, veros assimilare nummos, id quod & hic locus confirmat. Turneb. Adversar. lib. 19. cap. 7. *Dipondium* à vilitate, quod penderet drachmas duas, ita per contemptum *Dupondii* appellati, primo anno novi auditores juris. Hieronym. *Quis te oro dupondii supputabit?* Seneca epist. *dupondio satur*, id est, exiguo sumptu. Cujac. observat. lib. 12. cap. 40. ERHARD. Mire hic variant scripti. Lege, *sed præter unum dupondium, quo cicer lupinosque destinaveramus mercari.* Sic hunc locum emendaverunt & Anonymus in MSS. juxta Dousæ P. manum ad editionem Tornæsianam; quo ante me codice præstantissimi viri Theodori Hillensbergii beneficio usus est M. Hadrianides, qui illum (Anonymum dico) male omnibus locis, scripturæ, ut hariolor, imperitia, Petrum Scriverium appellat, & CL. Gronovius lib. IV. de Pec. vet. cap. XII. quem adi. *Cicer* & *Lupinus* tenuiorum esca fuere, qualis erat Cynicorum victus. Præter Horatium & Martialem has ipse voces conjungit Noster infr. cap. LXVI. Ubi Trimalchioni dicit Habinnas, quid habuerit in cœna. *Itaque*, inquit, *de scriblita quidem non minimum edi, de melle nusquam tetigi: circa cicer & lupinum; calva arbitratu, & mala singula*, &c. Sic illi loco medicinam facit Illustris Heinsius. (cui & hujus medela debetur) *Calvæ* enim vox, ut ille me docuit, non hic proprium cujusdam feminæ nomen est, sed nuces sunt, ut ex Catonis de R. R. lib. cap. 8. discere est: ubi *nuces calvas* inter alia earum genera nominat. BOSCH.

Mercari] Nota proprietatem hujus verbi, pro negotiari vel lucri causa merces emere, quæ deinde carius distrahantur. ERHARD.

Ne interim præda discederet] Optimus Codex habebat, *ne viritim.* Luxata autem hæc sunt suo loco. Continuentur igitur cum superioribus ita; *quam in ambiguam litem descendere, ne viritim præda discederet*, id est; ne præda divideretur ex eventu litis. Hæc Ill. Scal. quæ quidem certa & indubitata esse quisquis sanæ mentis fateatur oportet. WOUWEREN. *Viritim* opt. cod. quod omnino cum J. Scaligero probandum. BOSCH.

Addicere] Proprium in emptionibus. Sueton. Julio cap. L. *Amplissima prædia nummo addixit.* passim apud J. C. Firmicus: *Pudorem suum quotidiana pecunia gratia lenoni addicent.* WOUWEREN.

Pretium majoris, &c.] Jo. F. Gron. legendum putat *levior jactura.* hoc sensu, ut parvâ jacturâ, in pallio minoris addicto, compararemus pecuniam ad redimendam tunicam aureis plenam, unde majus lucrum. Idem quoque placuit Bynæo lib. 1. de Calceis Hebræor. cap. VIII. sed forte legendum, ut *spes majoris compendii leviorem faceret jacturam.* BURM.

Explicuimus] *Explicare* aptum verbum de mercibus, quæ evolvuntur, cum venum exponuntur. *Expedire* dixit Ovidius l. 1. art. am. vers. 421.

Institor ad dominam veniet discinctus emacem.
Expediet merces, teque sedente, suas. BURM.

Mulier aperto capite] Omnino lege *operto*, ut infra cap. XVI. *Mulier autem erat operto capite, illa scilicet, quæ paulo ante cum rustico steterat.* Feminas in publico opertas fuisse dixi supra. ERHARD.

Injecit utramque laciniæ manum] *Injicere manum* proprio antiquo verbo juris est, quoties nulla judicis exspectata auctoritate rem nobis debitam, aut etiam nostram vindicamus: quod Tertullianus dixit, *manu injecta detinere.* Andr. Hoyus in Proverbial. Tertulliani formulis, cap. 123. ERHARD.

Latrones tenere] Lege, *tenete.* HEINS.

Nihil agere] Ociosi esse. Demosthen. Ἐκ τοῦ μηδὲν ποιεῖν ἅπαντα ταῦτα Vide, si tanti, quæ ad Claud. l. 1. in Eutrop. vers. 470. notamus. BARTH.

dam tenere coepimus tunicam, atque eadem invidia proclamare, nostra esse spolia, quae illi possiderent. Sed nullo genere par erat caussa nostra, & conciones, quae ad clamorem confluxerant, nostram, scilicet de more, ridebant invidiam; quod pro illa parte vindicabant pretiosissimam vestem, pro hac pannuciam ne centonibus quidem bonis dignam. Hinc Ascyltos pene risum discussit: qui, silentio facto.

XV. [a] Videmus, inquit, suam cuique rem esse carissimam, reddant nobis tunicam nostram, & pallium suum recipiant. [b] Etsi rustico, mulierique placebat permutatio, advocati tamen jam pene nocturni, qui volebant

[a] ASCYLTOS. [b] ENCOLPIUS.

Sæpe in *nihili* vocabulo antiquorum lusum fecit ingeniositas. Vetus est; *Nihil agendo homines male agere discunt.* Terentius; *Valde occupatus in nihil agendo.* Arnob. lib. 6. *Uni tantummodo exaudiri abeant soli, nihil egerint cæteri.* Auson. *Ut quum agis nihil, hæc legas; &, ne nihil agas, defendas.* Quæ omnia in speciem tantum *nihil* illud præferunt, cum & is, qui otiosus sit, non possit nihil agere, nec qui irritis conatibus oravit, non oravit minus, nec qui legit, quod frivolum est, minus legit. Barth. ad Claudian. lib. 1. in Eutrop. vers. 470. Idem tamen alibi notavit, *nihil agere* Petronio usurpari pro affluentia otii, Ablegmin. Critic. lib. 2. cap. 8. ERHARD.

Eadem invidia] Sic statim hoc capite. *nostram, scilicet de more, ridebant invidiam. Invidia* plerumque apud Petronium est, virulenta quædam publici privatique odii concitatio. Sic Tacit. libro 4. Annal. cap. LIII. *Profusis diu ac per silentium lacrymis, mox invidiam & preces orditur.* Pichena Not. ad Tacit. 3. Annal. cap. LXVII. Familiaris hæc Petronio phrasis. Quintilian. declam. 279. *Non vociferatione saltem invidiam facere apud populum conatus est. vociferare* dixit, quod Petron. *proclamare.* Savaro Not. ad Sidon. l. 1. epist. 7. Infra cap. 97. *Amolitur Ascyltos invidiam, &, se vero nihil aliud quam fugitivum suum dixit quærere,* &c. Et inferius cap. 101. *Inundatus hac Eumolpus invidia, jurat per deos deasque, neque se scire quid acciderit,* &c. ERHARD. Vera sunt quæ Erhardus de hac voce notat, sed interdum etiam de eo qui resistit, & prohibet, ne quid fiat, *invidia* dicitur. Virgil. IV. Æneid. 349.

Qua tandem Ausonia Teucros considere terra
Invidia est.

Et ita *invidere.* Ovid. 1. Trist. 1.

Parve, nec invideo, sine me liber ibis in urbem.

Id est, non repugno, non impedio, non prohibeo. Ita capio illud Virgilii VIII. Æn. 506.

Sed mihi tarda gelu seclisque effæta senectus
Invidet imperium.

Et ita apud Græcos μεγαίρω sumitur. Apollon. Rhod. Argon. III. 485.

Ὦ πέπον, εἴ τί τοι αὐτῷ ἐφανδάνει, οὔτι μεγαίρω.

& IV. 420. BURM.

Nullo genere] Id est, nullo modo. GLOSS. Julius Firmicus, *sed nullo genere matris dolor vincitur.* PITHÆUS. Nullo modo, οὐδενὶ τρόπῳ. Cicer. ad Atticum, *Quod optimo genere facere non licuit.* WOUWEREN. Infr. c. 26. *cum mæsti deliberaremus, quonam genere præsentem evitaremus procellam.* Quintil. decl. XXVII. *ceterum defendamus illud, quod nullo genere licet facere specie necessitatis.* vid. infra cap. 26.

Causa nostra, & conciones] *Causa, nam & conciones* Leid. cod. Lego, *caussa nostra, nam & conciones.* BOSCH.

Conciones] Multitudo populi adsistentis. GLOSS. Salmasius legit *cociones*, qui quales erant, late docet in libro de usuris p. 344.

Ridebant invidiam] Alii *inscitiam.* TORNÆS. Lego, *nostra ridebant invidia.* HEINS.

Quod pro illa parte vindicabant] *Quod*, id est, eo quod, ideo quod, propterea quod. est particula Comica Plauto ac Terentio familiaris. ERHARD.

Pannuciam] *Pannucia* diversis pannis obsita. GLOSS. *Pannucia nuncupata, quod sit diversis pannis obsita.* Isidor. PITHÆUS. Pers. Satyr. VI.

Dum ne deterius sapiat pannucea Baucis.

Martial. lib. 11. epigr. 47. WOUWEREN. Vide Pet. Perrenonium Animadvers. & Var. lect. lib. 1. cap. 13. ERHARD.

Pene discussit] Jungermann. legit, *bene.* Optime. ERHARD. Barth. XXI. adv. 6. legit *pene risu risum discussit.* Gronovium legere *Ascyltos periculum discussit* notavit manus viri docti in codice, quem possideo. BURM.

Videamus] Lege, *videmus.* RITTERSH. Jungerm. legendum censet *videmus.* quod & ipsum comprobo. ERHARD.

Suam cuique rem esse carissimam] Plaut. *meus mihi, suus cuique carissimus est.* PITH. Valer. Flacc. lib. 5. vers. 642.

Est amor & rerum cunctis tutela suarum. WEITZ.

Advocati jam pene nocturni] Pro furibus grassantur. GLOSS.

bant pallium lucrifacere, flagitabant, uti apud se utraque deponerentur, ac postero die Judex querelam inspiceret. Neque enim res tantum, quae viderentur, in controversiam esse, sed longe aliud quaeri, in utra parte scilicet latrocinii suspicio haberetur. Jam sequestri placebant, & nescio quis ex concionibus, calvus, tuberosissimae frontis, qui solebat aliquando

GLOSS. Leucipp. Καλός γε καὶ νυκτερινὸς δικανικός. Calpur.

Ut mala nocturni religavit brachia Mopsi
Tityrus, & medio furem suspendit ovili.

Senec. de Brev. Vit. *Non est quod me solos putes dicere occupatos, quos à Basilica emissi demum canes ejiciunt.* sic legendum. PITH. Auctor Dial. de Orat. cap. XXXVI. *Hinc leges assiduae, hinc conciones magistratuum pene pernoctantium in rostris, hinc accusationes potentium reorum.* WOUWEREN. Lege *bene nocturni*, id est, qui jam sero & multam in noctem ambulant. est enim ἀυξητικὴ hæc particula. Schopp. Verisim. lib. 1. cap. 16. *Nocturnos* pro furibus dixit, quod & noctu grassantur fures, & atrociores fures nocturni habentur. id de advocatis dicit, qui vestes avertere conabantur. Hoc autem eo est lepidius & urbanius, quod jam advesperaverat, ut ambiguitatis sensus duplici gratia augescat, & advocatorum nocturnorum & nocturnorum furum. Turneb. Adversar. lib. 1. cap. 7. Vide Scaligeri Castigation. ad Catull. ERHARD. Turnebus & Scaliger *advocatos nocturnos* interpretantur fures; sed Petronius hoc voluit, advocati cum jam pæne nox esset, sic recte Gronov. 1. obs. c. 1. *Anus nocturna* in cœna Trimalchionis, quæ noctu volant. Facete autem, ut solet Arbiter, hoc ipso obliquum in modum designat, advocatos prædæ ac lucro inhiasse, sol enim occasus juridicundo suprema tempestas erat ex lege XII. tabularum; unde nec Senatusconsultum id ratum habebatur, quod factum esset post occasum solem. teste Varrone apud Gell. 14. c. 7. HEINS. *Advocati pene nocturni*, recte explicant Gronovius & Heinsius, & ante utrumque ita cepit Scipio Gentilis in Origin. voce *Triumviri nocturni* & Pithæus ad Dialog. de Orator. cap. 36. simili ratione Cicero IV. Verr. 43. dixit *nocturnos milites.* Et supra cap. 9. *nocturne percussor.* præterea ex hoc loco discimus togatos illos vultures in foro obambulasse, ut prædæ alicui semper inhiarent, & inter mercantes rixas & discordias sererent, unde lucrum facerent. Terent. Eunuch. IV. 6. *Transcurro ad forum, volo ego adesse hic advocatos nobis in turba hac.* Ubi vide quæ Lindenbrogius adnotat. rapacitatem autem advocatorum describit Gellius II. 12. *Nunc pleraque pars utriusque amici, quasi probe faciant, duo litigantes destituunt & relinquunt, deduntque eos advocatis malevolis aut avaris, qui lites animosque eorum inflamment, aut odii studio, aut lucri.* BURM.

Inspiceret] Id est, cognosceret. ERHARD. Proprium de judicibus verbum. Valer. Max. V. VIII. 3. *Nequid ante de ea re statuerent, quam ipse Macedonum filiique sui caussam inspexisset.* Et VI. II. Exter. 1. *Caussaque diligentius inspecta, justiorem sententiam ferre cœpit.* Ita & Justinus dixit *legatos mittere ad inspiciendam rem* II. 15. & XXXVIII. 8. BURM.

Videretur] Alii, *viderentur* PATISSON.

In controversia esse] Legendum ex Memmii cod. *in controversiam esse*, pereleganter Ciceronisque modo, pro controversum esse & litigiosum. Turneb. Adversar. lib. 19. cap. 7. ERHARD. Scripti *in controversiam*: nec mutari debuit. vide Voss. de construct. cap. 65. HEINS.

Longe aliud quæri] Alii *quæri, quod in utraque.* TORNÆS.

In utraque parte] Malim, *in utra parte.* DANIEL. Lege, *in utra parte.* WOUWEREN.

Suspicio haberetur] Ita Corn. Nep. Epam. 5. *habebat enim Menecleides suspicionem adulterii.* Vegetius de mulomedicina. III. 2. *Animalia, quæ levem habent suspicionem*, id est, quæ de morbo suspecta sunt. BURMAN.

Jam sequestri placebant] Plaut. Rudente, Act. IV. scen. III.

Non probare pernegando mihi potis es, nisi pars datur,
Aut ad arbitrum itur, aut sequestro ponitur.

Vide totam scenam, & cum hac confer. PITH. Vide leg. 109. D. de V. S. & Juris interpretes. Est hoc elegans exemplum sequestrationis conventionalis, de qua in leg. 39. D. de solution. leg. 39. D. de acquir. vel amitt. possess. ERHARD.

Placebant] Sc. rustico & mulieri, ex una: postea sequitur, *idem plane & nos volebamus*, hoc est, & nobis quoque sequestri placebant, ex altera parte. ERHARD.

Nescio quis ex concionibus] Ex hominibus, qui ad concionem & turbam confluxerant. Paulo ante cap. præced. *Conciones, quæ ad clamorem confluxerant.* Et paulo infra hoc cap. *Ridere acumen non minus concionum, quam calumniantium cœpimus.* Ad eum modum, quo *servitia, ministeria, officia, virtutes*, & sexcenta tanta, pro servis, ministris, officiosis, virtuosis, ab aliis frequentantur. ERHARD. Id est, ex auditoribus. Tullius in Oratore: *Conciones sæpe exclamare vidi, cum apte verba cecidissent.* De varia ejus vocabuli significatione vide Gell. noct. Att. 18. 7. HEINS.

Aliquando] Alii, *alioqui.* TORNÆS.

quando & caussas agere, invaserat pallium, exhibiturumque crastino die adfirmabat. Caeterum adparebat nihil aliud quaeri, nisi ut semel deposita vestis inter praedones strangularetur, & nos metu criminis non veniremus ad constitutum. Idem plane & nos volebamus. Itaque utriusque partis votum casus adjuvit. Indignatus enim rusticus, quod nos centonem exhibendum postularemus, misit in faciem Ascylti tunicam, & liberatos querela jussit pallium deponere, quod solum litem faciebat. Ergo recuperato, ut putabamus, thesauro in deversorium praecipites abimus, praeclusisque foribus, ridere acumen non minus concionum, quam calumniantium, coepimus, quod nobis ingenti calliditate pecuniam reddidissent.

Nolo, quod cupio, statim tenere,

Nec

Qui solebat & caussas agere] Alii, *& ad caussas agere.* alii. *ad caussas agere.* dictum ut Propertio: *Pastorem ad baculum.* Scal. WOUWEREN. Alii *ad causas*: per contemptum. nam *agere ad causas* minus est, quam *agere causas.* ERHARD. Ita infr. cap. 62. *Homo meus cœpit ad stellas facere.*

Deposita vestis inter prædones] Lege *Deposita veste, is inter prædones.* Scalig. WOUWEREN.

Strangularetur] *Strangulari*, abdi & recondi vestem. GLOSS. Id est, abderetur & reconderetur, sicut *strangulare divitias in arca* apud Statium lib. 2. Silv. 2. vers. 152. est perpetuo clausas servare. Schopp. verisim. lib. 1. cap. 16. vide Bernartii Comment. in Stat. ad dict. locum. Excusa namque lectio optima est. nec adsequor, quid velit sua emendatione Scaliger. Jungermannus. ERHARD. Vide Gronov. Diatr. Stat. cap. 27. eadem figura dixit Cor. Nep. Themist. *Ne pecunia publica largitione magistratuum quotannis interiret.* & elegantissime Lucianus in Timone pag. 85. dicit Plutum ἀποπνίγεσθαι ἐν πολλῷ τῷ σκότῳ.

Metu criminis] Id est, propter commissum crimen vel pœnam criminis. Sic *crimen* pro pœna dixit Justinianus Imp. in Const. de confirmat. Digest. §. 19. *nisi temerator velit falsitatis crimini subjectus*, &c. quod §. 22. *eamdem pœnam falsitatis constituimus*, &c. Est vero Græcorum κρίμα, quod ἀντὶ τοῦ κατάκριμα sive ποινὴ poni, observavit Goldastus. ERHARD.

Non veniremus ad constitutum] *Ad constitutum venire*, condicto & adsignato die ad jus experiundum venire. GLOSS. Varro, *Alius conviciatus esset, qui tam sero venisset ad constitutum.* PITH. Putat S. hic nonnulla desiderari. RITTERSH. Id est, ut vadimonium desereremus. P. Pithœus Subsec. sive Advers. lib. 1. cap. 18. *Constitutum*, pro conflictu aut litigatione forensi. Tertulliano *constitutio*, de Præscript. adversus Hæret. ubi caussam reddit cur cum hæreticis non sit disputandum; *Hoc de consilio diffidentiæ, aut de studio aliter ineundæ constitutionis induxerim, nisi ratio constiterit, in primis illa, quod fides nostra obsequium Apostolo debeat, prohibenti quæstiones inire, Hæreticum post unam correptionem convenire, non post disputationem.* Petronius infra, cap. XVIII. *Facio inducias vobiscum, & à constituta lite dimitto.* ERHARD. Vide Gronov. 1. Observ. 1. Hygin. fab. CXLVIII. *Ille cum ad constitutum venisset.* Flor. II. 6. Et *Eurus ab oriente semper quasi ad constitutum*, quod male Freinshemius in indice exponit, ad scopum.

Utriusque partis votum casus adjuvit] Sic scribendum puto. Cic. 4. Verr. *Videte quis Sthenii causam casus adjuverit.* infra capite LXII. SCIOPP. Intra cap. 62. *Contentus sum, si nos descendentes adjuverit casus.* Frontinus lib. II. Stratagemat. cap. 5. ex. 30. *Casus adjuvit Lucullum.* (ubi vide notas Tennulii) BOSCH.

Exhibendum] Vide tit. dig. *ad exhibendum.* ERHARD.

Jussit pallium deponere] Id est, sequestrare. vide tit. D. *Depositi & contra.* ERHARD.

Litem faciebat] Curius Fortunat. *Quod prima pars proponit, quæ litem facit:* Fab. 7. 2. PITH.

Et recuperato] Putschius legit, *ergo recuperato.* ERHARD.

Præcipites abimus] Nimis festinanter. GLOSS.

Calumniantium] Alii, *criminantium.* PATISSON. & TORNÆS. Malos causidicos loquaces & rabulas *calumniantes* sive *calumniatores* appellabant. In proœm. Institut. *Calumniantium iniquitates pellat.* Donat. in Phorm. act. II. sc. 3. *Multa calumniatores declamandi causa dicunt & vociferandi, ut ipso strepitu terreant.* Posteriorib. temporibus *clamatores* dicti, ut in LL. Karoli Magni. BONGARS.

Calliditate] Emendat Oeveringius noster, *caliditate.* BOSCH.

Nolo quod cupio] Quomodo potiundum sit. Scalig. in Catalect. vide Jac. Magni Sopholog. lib 5. cap. 5. Barth. ad Claudian. n. 870. ERHARD. De hoc Pic-

cartus

Nec victoria mi placet parata.

* * * * *

XVI. Sed ut primum beneficio Gitonis praeparata nos implevimus coena, ostium satis audaci strepitu impulsum exsonuit. Quum & ipsi ergo pallidi rogaremus, Quis esset; [a] Aperi, inquit, jam scies. [b] Dum loquimur, sera sua sponte delapsa cecidit, reclusaeque subito fores admiserunt intrantem. Mulier autem erat operto capite, illa scilicet, quae paullo ante cum rustico steterat: [c] & Me derisisse, inquit, vos putabatis.

a PSYCHE. b ENCOLPIUS. c PSYCHE.

cartus, limati vir judicii, & amicus olim noster τιμαλφέστατος, Observat. Historico politic. dec. 13. cap. 4. WEITZ.

Victoria parata] Facilis & parabilis. Barthius ad Claudianum Commentar. num. 2339. ERHARD. Talis est quam *impulverem* vocat Gell. 5. 6. Ovid. Ep. VIII. 82.

Ecce Neoptolemo prada parata fui.

Apud Livium lib. v. cap. 6. etiam legendum puto: *insuescere militem nostrum, non solum parata victoria frui, sed, si res etiam lentior sit, pati tadium, & quamvis sera spei exitum exspectare.* nunc *parta* circumfertur. Caeterum an suo loco hi versiculi positi sint, ut dubitem, facit, quod vulgatae editiones repetant infra cap. 93. BURM.

Gitonis] Hoc nomen non est Graecum. Legendum *Gnython.* Γνίθων. Nam semper vetus exemplar habet *Gniton.* Scalig. WOUWEREN. Scalig. legit. *Gnythonem.* Sane Lexicographi habent, Γνίθωνα, Διαφέρων. Jungerman. ERHARD.

Non satis audaci] *Non* videtur abundare. TORNÆS. & WOUW. Τὸ *non* officere sensui recte vidit doctiss. Wouw. itaque id delet: Ne tam audaces simus lege *Ostiolum satis.* BARTH. Quem & vide lib. 21. cap. 6. & lib. 36. cap. 9. Quo ultimo loco vulgatum tuetur.

Impulsum] Apulej. 1. Metam. *impulsu majore janua referantur, imo vero fractis & evulsis funditus cardinibus prosternuntur. Impellere* enim vim majorem notat, qua aliquid evertitur & prosternitur. v. Gronov. ad Senec. Herc. Oetaeum vers. 1686. BURM.

Exsonuit] Infra, cap. XIX. *Omnia nimio risu exsonuerant.* Et cap. CIX. *Exsonat cantibus totum navigium. Exsonuit*, ἐξήχησε, vel ἐξηχήθη, quo verbo in eadem notione Chrysostomum uti animadvertit Car. Perrotus in suis ad eum Annotationibus. ERHARD.

Cum & ipsi ergo pallidi] Forte, *cum & ipse & ego pallidi.* Nam de nemine hactenus timente locutus est. BARTH.

Dum loquimur] Infra, cap. CXXXI. *Dicto citius nervi paruerunt imperio.* quo pacto & Apulejus amat loqui, vel *cum dicto.* Petron. cap. XCIV. *Dum loqueris, levis pruina dilabitur.* Sic Marci cap. 1. vers. 42. de Jesu leprosum sanante; *Ait illi; Volo mundare. Et cum dixisset, statim discessit ab eo lepra*: hoc est, ut loquitur Petronius cap. XXX. *Statim ab extrema parte verbi* discessit. Vide quae notamus infra, cap. XXIV. ad illud, *Ab hac voce.* ERHARD.

Sera sua sponte delapsa] Ovid. & Prosper de Providentia. *Demere seram* dixit Ovid. lib. 1. Fastorum vers. 265. DANIEL. Ovid. lib. 1. Fastor. vers. 265.

Et jam contigerant portam, Saturnia cujus
Dempserat appositas invidiosa seras.

Ibidem vers. 280.

Tota patet dempta janua nostra sera.

Nonius. Patibulum. *sera, qua ostia occluduntur, quod hac remota valva pateant.* PITHÆUS. Sic videntur antiquorum serae fores occlusisse, ut exemptiles essent, & quoties fores reserarentur, serae removerentur, liberarentque è catena pendentes: cum non ita, ut nunc, impagibus ostiorum uncis adfixae ferreis haererent. Ovid. 1. Amor. eleg. 6. *Excute poste seram.* Hoc eo admonendum duxi, ne juvenes, cum legerent, mirarentur & obstupescerent attoniti, cum ad veteris non ad hujus temporis consuetudinem & memoriam ista revocanda sint. Turneb. Adversar. lib. 19. cap. 7. Mihi Petronius videtur notare sagam istam sacerdotem, quae magico artificio & incantamento seram removerit. Ergo venefica fuit Quartilla, & ad conciliandam sibi auctoritatem religionis hoc artificio usa est. Respexisse etiam ad illud Virgilii videtur; lib. VI. 81.

Ostia jamque domus patuere ingentia centum
Sponte sua.

Homerus Iliad. ε.

Αὐτόμαται δὲ πύλαι μύκον οὐρανοῦ. ERHARD. *Sera jam sua sponte* Mem. cod. BOSCH.

Delapsa cecidit] Duo haec verba conjungere amant auctores, ut docuit Gronov. ad Senec. Herc. Oetaeum vers. 63.

Reclusaque] Unus ex veteribus, *remissaque.* PUTEAN. *Remissaque* Leid. & Trag. cod. melius. BOSCH.

Mulier erat operte capite, qua cum rustico steterat] Cap. XIV. *mulier aperto capite, qua cum rustico steterat*, aut glossema est, aut legendum *operto capite.* WOUWEREN.

Et me derisisse] Forte, *ecce me derisisse.* HEINS.

Cujus

tis. Ego ſum ancilla Quartillae, cujus vos ſacram ante cryptam turbaſtis. Ecce ipſa venit ad ſtabulum, petitque, ut vobiſcum liceat loqui. nolite perturbari, nec accuſat errorem veſtrum, nec punit. imo potius miratur, quis Deus juvenes tam urbanos in ſuam regionem detulerit.

XVII. [a] Tacentibus adhuc nobis, & ad neutram partem aſſentationem flectentibus, intravit ipſa una comitata virgine, ſedenſque ſuper torum meum, diu flevit. Ac ne tunc quidem nos ullum adjecimus verbum, ſed attoniti exſpectavimus lacrymas ad oſtentationem doloris paratas. Ut

[a] ENCOLPIUS.

Cujus vos] Alii *cur.* PATISSON. Lego *cujus vos.* Sic ſupra recte emendatus eſt error ſimilis cap. VI. *Neſcio cur quis Agamemnonis ſuaſoriam excepit*, ſic, *neſcio cujus, quis.* FR. EMMIUS.

Sacram cryptam] *Crypta* Neapolitana ſcilicet, ubi ſacellum Priapi & ſacra abdita. GLOSS. Autiſiod. & alii *ſacrum.* Pith. PATISSON. *Crypta* eſt ciſta, in qua Priapi ſacra abdita. κρύπτω enim eſt abdere & recondere. Jam vero Deorum quorumdam ſacra myſtica erant, nec cuiquam ea fas enuntiare, ſicut Horat. de Baccho lib. I. od. 18. Sic in libro Sapientiæ cap. 14. verſ. 23. de gentilii impietate; ἢ κρύφια μυστήρια ἄγοντες. Myſtica autem & arcana Priapi quoque ſacra fuiſſe, infra docemur. Dicit ergo ancilla, Encolpion & Aſcylton turbas ante cryptam illam ſacram dediſſe. *Turbaſtis* enim abſolute dictum, pro turbas dediſtis, excitaſtis. Schop. Veriſim. lib. 2. cap. 2. Num audiemus ſententias, id eſt, vitrea fracta & ſomniorum interpretamenta? ubi etiam Germanicus Interpres, cujus auctoritatem laudat, eſt Lutherus, quem nominare profanis iſtis nefas. ERHARD. *Sacram ante cryptam.* Leid. cod. non male, hoc eſt, ante hac inviolatam: To *ante* adverbium eſt, teſte Gronovio lib. I. Obſerv. cap. 15. Legit Nob. Heinſius *ſacra ante crypticа.* BOSCH. Salmaſ. ad Spartian. vitam Hadrian. cap. 13. Legit *ſacra inante crypta*, ut intelligitur ſacra ante hoc tempus ſecreta & occulta. Barth. XXI. adv. 6. legit *ſacrum ante cryptam*, ſed egregie hæc explicantem & emendantem vide Gronov. I. obſ. 15. qui legit *ſacram ante cryptam*: antrum enim illud ſive fornix antea ſacer, nunc profanatus erat. In tali autem crypta, ſive occulto & arcano antro, ſpecie ſacrorum, flagitia omnia propudioſiſſima peragebantur, ut in Bacchanalibus apud Liv. XXXIX. cap. 9. & ſeqq. Ita & ſacra Deæ matris Val. Flac. II. 625.

——— *Nec arcanis Phrygius furor inve hit antris.*

Eodem ergo modo in pervigiliis Veneris & Priapi nocturnos cœtus in fornicibus celebrabant.

Ad ſtabulum] Cauponium ſeu diverſorium. GLOSSÆ.

Aſſentationem] *Aſſentatio*, aſſenſio. GLOSS. Alii, *aſſenſionem* alii *aſſentionem.* TORNÆS. Sincerius arbitror, *aſſenſionem.* Gulielmus Plaut. quæſt. in Epid. cap. ult. imo *aſſentationem* dixit pro aſſenſione. Sic *aſſentari* pro aſſentiri uſurpavit Plaut. Moſtell. act. I. ſc. 3. ubi Schopp. contra Lambin. qui pro *aſſentari* apud Plaut. ſemper *aſſentiri* ſubſtituit: peſſime, ut etiam Douza oſtendit. Quo verbo & Tertullian in eo ſenſu utitur, & in lib. adverſus Hermogen. *aſſentator mali*, eſt qui malo conſentit, ut recte ibi adnotavit Rhenanus. Sic Anonymus, ſed vetus auctor, de Origine Suevor. *Huic aſſentationi quidam Anſhelmus intererat*, id eſt, conſilio Procerum. Et poſt; *Nil ei poſſe reſpondere, niſi Principum ſuorum aſſentatione.* Ad eandem faciem ſtatim Petron. *oſtentationem doloris*, pro oſtenſione dixit. ERHARD.

Una comitata virgine] Juven. Satyr. 6.

——— *comite non amplius una.*

Non prodibant ſine pediſſequis. in Plauti Caſina Murrhina ait:

Sequimini comites in proximum me huc.

Myron apud Rutilium Lupum: *Ornatus ejus opibus abundabat, magnus ancillarum, quæ ſequebantur, comitatus. nunc gravi caſu afflicta, vix mediocris ancillæ dignitatem retinet.* ne meretrices quidem. Lucian. ἑταιρ. διαλ. Ἀλλὰ νῦν ὁρᾷς, οἵα πρόεισι, χρυσᾶ, ἀνθινὰ, ἐσθῆτας, καὶ θεραπαίνας τέσσαρας. WOUWEREN.

Expectavimus] Forte, *ſpectavimus.* SAMBUC. & RITTERSH. Contrarianti a hæc. forte *exputavimus*, ut de lacrymis Quartillæ non ſuis & ſocii loquatur juvenis. quas ſcilicet non ad dolorem, ſed ejus frivolam oſtentationem dixerit paratas. BARTH. Ut in nimia conſternatione oboriri ſolent. Barth. ad Claudian. num. 2;95. Leg. *aſpectavimus.* Gruterus Suſpicion. lib. 8. cap. 8. at nihil neceſſe eſſe interpolatione Goldaſtus docet. ERHARD. Cum illis facio, qui *ſpectavimus* reſcribunt, quam vocem ſæpe a librariis cum *exſpectare* confuſam eſſe docere ea poſſunt, quæ notavit doctiſſimus Munkerus ad Hygin. Aſtronom. I. 6. BURM.

Ad oſtentationem] *Ad oſtenſionem*, alii. PUTEAN. & PATISSON. Senec. Ep. 99. *Plus oſtentatio doloris exigit, quam dolor.* Plin. 4. Ep. 2. *Nec dolor erat ille, ſed oſtentatio doloris.* SCIOPP.

De-

Ut ergo tam ambitiosus detonuit imber, retexit superbum pallio caput, & manibus inter se usque ad articulorum strepitum contritis, [a] Quaenam est,

[a] QUARTILLA.

Detonuit imber] Quia *AMBITIOSUM* dixit, placuit viro docto *DETUMUIT*, quod verbum quamquam eodem modo in Prudentio, Statio, Plinio, Gellio, lectum, hic tamen non recipimus. Quis enim nescire potest socia esse imbres & tonitrua? BARTH. Quem & vide lib. XXI. adv. cap. VI. & lib. XXII. cap. XIII. Ubi *detumuit* mavult, & ad Stat. lib. III. Theb. vers. 259. ubi vulgatum defendit. Lege *detumuit*. Similitudo est à fluminibus, quam aliter prosequitur infrà cap. 113. *Inundavere pectus lacrimae dolore paratae*. Gruter. Suspicion. lib. 8. cap. 8. Imo tralatio est à tempestate, quum imber sequitur tonitrua. Hieronymus Stridonens. *Et cum persecutionis detonaret procella, in villam remotiorem secessit*. Nota est fabula de Socrate, qui ab uxore rixosa perfusus; *Sciebam*, inquit, *post tantum tonitru venturam pluviam*. ERHARD. Pro hac lectione Solinus cap. 14. *In quo bellorum civilium detonuerunt procellae*. *Imber* pro lacrymis, notum, & Poëtæ omnibus paginis. BOURDEL. Florus lib. 2. cap. 6. de Bello Punico: *Ac primo quidem impetus turbo inter Padum & Ticinum valido statim fragore detonuit*. WEITZ.

Imber] Similitudo à fluminibus vel à tempestate, quum imber sequitur tonitrua. GLOSS. Catull.

Tristique imbre madere genae.

Seneca Troad.

——— *irrigat fletus genas,*
Imberque victo subitus à vultu cadit.

Statius Sylv. lib. V.

——— *Oculis uxorius instat*
Imber. WOUWEREN.

Poëticus hic sermo. Infr. cap. 137.

——— *Oculis nec defuit imber.*

Senec. Thyest. vers. 950. *Imber vultu nolente cadit.* Et Oedip. 91. *subitus & vultus gravat infusus imber.*

Retexit superbum pallio caput] Cur superbum? quia detegere caput reverentiæ signum tam in fœminis, quam in viris; quod fieri, cum intraret, à Quartilla oportuit: solebant autem palliolis in publico operire caput, etiam vulgivagæ. Ancilla Quartillæ *capite operto* paulo ante intraverat. apud Valer. Max. lib. 6. cap. 7. *C. Sulpitius Gallus uxorem dimisit, quod eam operto capite foris versatam cognoverat.* Etiam lecticam, in qua ferebantur in publicum, operiebant; Plutarch. in Demetrio Pompeji Magni liberto id, ut superbum notat, quod epulaturus apud Patronum locum summum occuparat in triclinio, & quidem caput palliolo ad aures usque obtectus, dum Pompejus ipse convivas cæteros stans operiretur. HEINS. *Superbum* non puto ideo, ut voluit Heinsius, quia intrans non salutaret, sed quia increpitura, vultum ad severitatem & superbiam componit: contritio etiam illa digitorum imperiosi, superbi, & irati hominis signum, de quo, præter quæ hic Douza & alii habent, v. Commentar. ad Tibull. I. II. 34. Propert. II. III. 3. Pricæum, & Colv. ad Apulej. Metam. II. ex quorum locorum collatione apparet, hic melius *crepitum*, quam *strepitum* legi posse. Et ita Brouckhusius noster emendaverat. quem & de hoc more vide ad Propert. IV. VII. 12. BURM.

Manibus inter se usque ad articulorum] *Interitus in articulorum.* TORNÆS. Dictum, ut est cap. XXIII. *qui ut infractis manibus congemuit.* malo tamen, *constrictis*: ut in Tholos. exempl. RICHARD. Videtur moris fuisse, ut hujusmodi signis dicturi audientiam pararent. Hieron. ad Rusticum: *Testudineo Grunnius ad dicendum incedebat gradu, & per intervalla quaedam vix verba carpebat. Et tamen cum mensa posita, adducto supercilio, contractis naribus, duobus digitulis concrepabat. hoc signo ad audiendum discipulos provocans.* WOUWEREN. Infra; cap. XXIII. Gestus erat componentium se ad dicendum. Propert. lib. IV. eleg. 7.

——— *at illi*
Pollicibus fragiles increpuere manus.

Ubi vide Scaligerum. Ex more veterum, qui hujusmodi signis sive crepitibus audientiam dicturi præparabant. Idem iisdem; imo & nobis istud signum frequens & in proclivi ad judicandum, vocandum, aut revocandum. sic apud hunc nostrum infra cap. XXVII. *Trimalchio lautissimus homo digitos concrepuit, ad quod signum matellam spado ludenti supposuit.* Puteanus in Genial. serm. Malim autem legere, quod in aliis est, *constrictis*. Laërtius in Socrate; πολλάκις δὲ βιαιότερον ἐν ταῖς ζητήσεσι διαλεγόμενον κονδυλίζεσθαι καὶ παρατίλλεσθαι, τὸ πλέον τε γελᾶσθαι καταφρονούμενον. An id est κονδυλίζειν apud Hesychium? Signum autem, quo ad audiendum vocabant, non erat constrictio digitorum utriusque manus, sed duorum digitorum unius concrepatio. Vid. Hieronym. ad Rusticum; Silentium autem & faventia auditorum extensione manus conciliabatur. Lucas in Actis Apostol. cap. 19. vers. 33. *Alexander autem manu silentio postulato, volebat reddere rationem populo.* ubi Græcus codex; κατασείσας τὴν χεῖρα, ἤθελεν ἀπολογεῖσθαι τῷ δήμῳ. Ibidem cap. 26. in princip. *Agrippa ad Paulum ait; Permittitur tibi loqui pro temetipso. Tunc Paulus extensa manu cœpit rationem reddere.* Cap. 12. vers. 17. de Petro; *Annuens eis manu ut tacerent, narravit*, &c. Cap. 13. vers. 16. *Surgens autem Paulus, & manu silentium indicens, ait*, &c. Cap. 21. in fin. *Rogo te, permitte mihi loqui ad populum. Et cum ille permisisset, Paulus stans in gradibus, annuit manu ad plebem, & magno silentio facto, allocutus est lingua Hebræa, dicens*, &c.

est, inquit, haec audacia? aut ubi & fabulas antecessura latrocinia didicistis? misereor me-Dius Fidius vestri: neque enim impune quisquam, quod non licuit, adspexit. utique nostra regio tam praesentibus plena est

Adde Fr. Raguellum Indice des droicts Royaux & Seigneuriaux, verbum, *Bouche*. ERHARD. Melius *crepitum*, quod Ciceronis, Propertii, Martialis, Senecæ & aliorum exemplis tueri posset: etiam ipsius Arbitri, nam cap. 27. *Trimalchio*, inquit, *lautissimus homo digitos concrepuit*. BOSCH.

Constrictis] Scaliger ad d. Propertii locum citat hoc modo, *manibus internis in articulorum strepitum constrictis*. Alii præferunt *contritis*: & sane solemnis harum vocum est confusio, à *tero* & *stringo* derivatorum. Ita apud Claudian. lib. I. Rapt. Pros. vers. 13. *Colla levant attrita jugis*, editio Parrhasii & Heinsiani codices aliquot habent *adstricta*. Ovid. VIII. Met. 369.

Dentibus ille ferox in querno stipite tritis.

Ubi codices multi habent *strictis*, & ita passim. hic vero præferrem *constrictis*; quod inde crepitus magis oriatur. Codex Tragur. *strictis* habet. BURM

Hæc audacia] *Hæc*, alii ignorant. PATISSON. Lege, *ista*. HEINS.

Aut ubi fabulas & antecessura] Alias *etiam antecessuras*: rectius. PUTEAN. Alii *etiam antecessuras*. PATISSON. MS. *etiam antecessuras*. TORNÆS. Latet aliquid propter fractum Satyricon hoc, suspiciendum, non sciendum. At dubio procul, *dedidicistis*. Miratur enim in hominibus paulo ante perditæ audaciæ tantam jam pusillanimitatem. Lege *ante secura latrocinia dedidicistis*. Sic Sulpicius Lupercus,

Ante feri cervis submittent corda leones
Savaque dediscet prælia torvus aper. BARTH.

Quem & vide ad Stat. 2. Theb. 409. & adv. 21. 6. lib. 22. cap. 13. lib. 17. cap. 9. & ad Claudian. Præf. I. Rapt. Pros. 10. Vet. cod. *Aut ubi fabulas etiam antecessuras latrocinia didicistis*. Ita omnino leg. Scalig. WOUWEREN. Ubinam ista mendacia & furta didicistis, de quibus supra? Quare lege *& antecessa eas latrocinia*. *Antecessus* pro eo qui antecessit. Schop. Verisim. lib. 2. cap. 2. Nobis legendum constat; *ubi ante exercita latrocinia dedidicistis?* Barthius ad Claudian. de Rapt. Proserp. lib. I. in Præf. ERHARD. Verisimilium lib. 2. cap. 2. tentabam corrigere, *& antecessa eas latrocinia*. *Antecessus* pro eo, qui antecessit. Glossæ Philoxeni. *Antecessus* ἐμπροσθεν βαδίζων. Sic *Consultus* apud Lucr. qui consuluit, *congregatus*. Priscianus lib. 9. docet multa apud veteres prolata fuisse participia præterita à neutralibus verbis, ut à *Seneo*, *senectus*, *a*, *um*, ὁ γηράσας: *discedo*, *discessus*, ὁ ἀναχωρήσας. Cælius: *Custodibus discessis multi interficiuntur*. Sic ab *intereo*, *interitus*, *obeo*, *obitus*; *decresco*, *decretus*. Sic *emersus* in glossis ἀναδύς, ἀναδύσας, *qui emersit*. Sed Scaliger omnino legendum censet: *fabulas etiam antecessuras latrocinia*. Ego verius puto: *& arte cessura latrocinia*, id est, *artificiose vobis successura*. Revera enim latrocinium illud seu rapina pallii artificiose & ex voto ipsis successerat. adeoque miratur Quartilla, quis Deus juvenes tam urbanos in regionem suam detulerit: sic infra cap. CXXXII. *Verberum notas arte contexi*. Terent. Heaut. act. II. sc. 3. *Hac arte tractabat virum*. SCIOPP. Variant codices, sed transponantur vocabula, *ubi & fabulas antecessura latrocinia didicistis*; & pro *etiam* non intellectum loco interpolando occasionem dedit, unde variis conjecturis aberratum à scopo; Sciopp. in verosimil. subscribente Voss. de analog. lib. 4. cap. 13. *ubi antecessa latrocinia didicistis?* HEINS. *Aut ubi fabulas etiam antecessura latrocinia didicistis*. Leid. cod. transpone vocem (indicante Nob. Heinsio) & scribe: *aut ubi & fabulas antecessura latrocinia didicistis*. BOSCH. Misere vexatus à criticis locus. Gronovius IV. obs. 13. legit *aut ubi fabulas etiam antecessura latrocinia didicistis*, & recte explicat tanta latrocinia, ut ne quidem simile quid in fabulis Poëtarum, ad prodigium & exaggerationem rerum fictis, cognitura sit posteritas, & egregiis exemplis illustrat. facilior tamen medela Heinsii, quæ eumdem sensum exhibet. Ita Seneca hoc verbo *antecedere* utitur, VII. Natur. Quæst. 31. *muliebres munditias antecessimus*. Male autem hic *fabulas*, sermones interpretantur. recte Gronovius poetarum fictas historias. Ita Justin. XI. 3. *adjiciunt & scelerum priorum fabulas, quibus omnes scenas repleverint*. Gellius X. 18. *Artemisia Mausolum virum amasse fertur supra omnes amorum fabulas*. *Novercarum fabulas* Quintil. Declam. 327. dixit. BURM.

Latrocinia] Sic Sallust. in Jugurth. *Furtim & per latrocinia potius, quam bonis artibus ad imperia & honores nituntur*. ERHARD.

Impune adspexit] Ovid.

O sacros vultus Baccho, vel Apolline, dignos,
Quos vir, quos tuto fœmina nulla videt. PITH.

Callimachus, Hym. in Pall. 100.

——— Κρόνιοι δ' ὧδε λέγοντι νόμοι
Ὅς κέ τιν' ἀθανάτων, ὅκα μὴ θεὸς αὐτὸς ἕληται,
Ἀθρήσῃ, μισθῶ τοῦτον ἰδεῖν μεγάλῳ.

Viderant autem Priapi secretum in crypta isti. BARTH. Quem & vide ad Stat. 2. Theb. 240. Tibull. lib. I. El. VI.

At, mihi si credas, illam sequar unus ad aras,
Tunc mihi non oculis sit timuisse timor.

Vid. Douz. lib. I. Præcid. cap. XV. Ex eadem superstitione mox cap. XX. *Operuerat Ascyltos pallio caput, admonitus scilicet, periculosum esse alienis intervenire secretis.*

Regio]

est numinibus, ut facilius possis Deum, quam hominem invenire. ac ne me putetis ultionis caussa huc venisse, aetate magis vestra commoveor, quam injuria mea. Imprudentes enim, ut adhuc puto, admisistis inexpiabile scelus. Ipsa quidem illa nocte vexata, tam periculoso inhorrui frigore, ut tertianae etiam impetum timerem. & ideo medicinam somno petii, jussaque sum vos perquirere, atque impetum morbi monstrata subtilitate lenire. Sed de remedio non tam valde laboro. Major enim

Regio] Bitur. *regia*. Pith. PATISSON.

Plena numinibus, ut facilius, &c.] *Major Coelitum populus, quam hominum.* Plinius lib. 2. cap. 7. BRASSICAN. Mox statim; *Deorumque consilia proscriptis in publicum.* vide Den. in Dissertatione de idolo Hallensi Justi Lipsii, pag. 50. & Goldastum in præfation. Decretorum Imperial. de Cultu Imaginum. ERHARD. Locis & regionibus omnibus Genios præesse credebant; Græci vocant ἐγχωρίους θεοὺς, δαίμονας, ἥρωας. Vide hæc latius apud Meursium eruditissimum ad Lycophron. Cassandr. vers. 1473. WEITZ. Ante hanc clausulam asteriscum adpingo, non solum meo judicio prorsus necessarium, sed MSS. auctoribus huic loco debitum. BOURDELOT. Carpit hic Satyricus Apotheoses, etiam minime meritorum, cui concinit Senec. Apocolynth. *Olim res magna erat Deum fieri, jam fama numinum fecit, etiam pessimum quemque illum adfectare.* BURM.

Ac ne me putetis] Observa elegantem formulam, quam & in Apulejo notavit Pricæus. sic enim ille Metam. lib. III. *Nec me putetis privatis simultatibus instinctum odio proprio sævire.* BURM.

Ætate magis vestra commoveor] *Vestra* Mem. cod. non male, ut eleganter subaudiatur *causa*. BOSCH. Alii, *ætatis vestra*, in his Scaligeri codex: sed legendum, *ætatis magis vestræ flore commoveor.* Sic solent veteres. M. Tullius pro Cælio. *Nemo hunc M. Cælium in illo ætatis flore vidit, nisi cum patre aut mecum.* Liv. lib. 31. cap. 11. *Flore ætatis primo, ut creditur, Amilcari conciliatus.* Et mox, *florem ætatis Asdrubal patri Annibalis fruendum dedit.* Lib. 28. cap. 22. *Robore major, minor flore ætatis, ferox.* Lib 8. cap. 28. *florem ætatis ejus fructum adventitium crediti ratus.* Justin. lib. 5. de Alcibiade. *Erat enim & ætatis flore & formæ veneratione, nec minus eloquentia etiam inter Athenienses insignis.* Lib. 11. cap. 6. *Non juvenes robustos, nec primum florem ætatis, sed veteranos plerosque elegit.* Lib 13. cap. 1. de Alexando. *Exstinctus in ipso ætatis & victoriarum flore.* Curt. lib. 4. cap. 8. *Hector Parmenionis filius eximio ætatis flore, in paucis Alexandro carus.* Lib. 7. cap. 2. *primo ætatis flore pubescens.* HEINS.

Imprudentes enim, ut adhuc puto] Id est, ignorantes & inscii. Intra cap. LXXIX. *Accedebat ebrietas & imprudentia locorum, etiam interdiu obscura.* Et inferius cap. CVI. *Imprudentes noxios in nostrum induxere navigium.* Sic de Trimalcione cap. XXXII. *Positusque in cervicalia minutissima expressit imprudentibus risum:* id est, nobis ignaris, qui non prius videramus. Sic Terentius: Prolog. Eunuch. *Peccatum imprudentia est.* ERHARD.

Vexata] *Vexare* est inter nupta; Ovidius Epist. VIII. 13.

Parcius Andromachen vexavit Achaia victrix.

Latro in Catil. *cædes civium, domorum incendia, vexationes virginum.* Idem *Servate pudicitiam necessitudinum vestrarum à teterrimis vexationibus.* BARTH. Quasi vero non satis nuptorum vocabulorum in Petronio esset, & invito auctori obscœniores ubique essent sensus adscribendi: certe Ovidium in d. loco cogitasse de tali vexatione, numquam persuadebit Barthius. Opportunius adduxisset Martialis epigramma LXXXII. libri XI.

Impetum] Hoc nomen, ut & *horrorem*, proprie de accessione morbi dici docuit Amplis. Cuperus. lib. II. obs. cap. 15.

Timerem] Autisiod. *timeam.* Pith. alii *timebam.* PATISSON.

Medicinam somno petii] Suetonius in Vespas. cap. VII. *E plebe quidam luminibus orbatus, item alius debili crure, sedentem pro tribunali pariter adierunt, orantes opem valetudini, demonstratam à Serapide per quietem: restiturum oculos, si inspuisset.* PITH. Per quietem à Diis monstrata medicina. Xiphilinus Vespasiano, pag. 217. Τυφλόν τε τινὰ καὶ ἕτερον χεῖρα ἀσθενῆ ἔχοντα, προσελθόντας οἱ ἐξ ὄψεως ὀνειράτων, ὑγιεῖς ἀπέφηνε. Itaque ægrotantes in templo Æsculapii cubare solebant, ubi somniantibus medicina indicata. Philostratus de Vita Apollonii Tyan. lib. I. Ὕδερον δ᾽ ἄρα εἴχετο, καὶ μέθῃ χαίρων, αὐχμοῦ ἠμέλει· ἠμελεῖτο δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ διὰ ταῦτα, καὶ οὐδὲ ὄναρ αὐτῷ ἐφοίτα. Vide Plaut. Curcul. act. 2. scen. 1. hinc fortassis apud Artemid. lib. 1. ἐν ἱερῷ δὲ καθεύδειν δοκεῖν, νοσοῦντι ὑγίειαν προαγορεύει. Antoninus Imp. τὸ δὲ δι᾽ ὀνειράτων βοηθήματα δοθῆναι, ἄλλα τε καὶ ὡς μὴ πτύειν αἷμα, καὶ μὴ ἰλιγγιᾶν. Herodian. lib. IV. cap. VIII. Ἠπείχθη ἐς Πέργαμον τῆς Ἀσίας, χρήσασθαι βουλόμενος θεραπείαις τοῦ Ἀσκληπιοῦ. ἀφικόμενος δὲ ἐκεῖ, καὶ ἐς ὅσον ἠβούλετο τῶν ὀνειράτων ἐμφορηθεὶς, ἧκεν ἐς Ἴλιον. WOUWEREN. Suetonius in Vespas. cap. VII. Vide Aristophanem in Pluto, ibique Scholiasten & Interpretes. ERHARD V. Thomasin. de Donar. cap. 34.

Subtilitate] Forte, *utilitate*. ERHARD. Lege *salubri-*

enim in praecordiis dolor saevit, qui me usque ad necessitatem mortis deducit. ne scilicet juvenili impulsi licentia, quod in sacello Priapi vidistis, vulgetis, Deorumque consilia proferatis in populum. Protendo igitur ad genua vestra supinas manus, petoque, & oro, ne nocturnas religiones jocum risumque faciatis; neve traducere velitis tot annorum secreta, quae mille vix homines noverunt.

* XVIII. Sc-

lubritate. HEINS. *Salubritate* legit Nob. Heinsius. optime. Infra cap. 140. *Qui praeceptis etiam salubribus instruere juvenes quotidie posset.* BOSCH. Nihil muta. *Subtilitas* est ab ingenio excogitato remedio. vide infr. cap. 31.

Mater in praecordiis dolor saevit] Silius lib. 1. de Annib.

Romanum saevit puerili in pectore bellum.

BARTH. Quem & vide lib. 21. adv. cap. 6.

Juvenili impulsi] Alii *juvenili impulsu licentiam, quam* &c. PATISSON. Tacit. lib. XIII. cap. XLVII. *quidam per juvenilem licentiam, qua tunc passim exercebatur, inanem motum fecerant.* PITH. Vide Pichen. ad Tacit. XIII. Annal. cap. XLVII. ERHARD. *Ne scilicet juvenili impulsu licentiam quam* &c. Leid. cod. utraque lectio tolerabilis. BOSCH.

Consilia] Lege, *concilia.* HEINS.

Proferatis in populum] Geminus huic locus Valer. Flacc. lib. II. vers. 340.

Hactenus in populos, Mater Samothraca, diemque
Missa mane, sacrisque metum servemus opertum.

Ut eum constituit Gronov. lib. I. Observ. cap. XV. quem vide.

Protendo igitur] Alii *obtendo.* PATISSON. MS. *obtendo igitur.* TORNÆS.

Supinas manus] Virg. 4. Æn.

Multa Jovem manibus supplex orasse supinis.

Apollon. Arg.

Πολλὰ μάλ' ἀθανάτοισιν ἀνέσχε χεῖρας ἄειρεν
Εὐχομένη.

Vide Aristotelem, & Apul. περὶ κόσμου. BARTH.

Nocturnas religiones] Sacrum nocturnum & penetrale in sacello Priapi, à sequiori sexu, ex ritu & disciplina perpetratum. GLOSS.

Risumque faciatis] Sambuc. & alii *referatis.* PATISSON. Puto omissum esse, *publicum.* RITTERSH. Græcismus: γέλων καὶ παιδιάν. Porro connecte his Horatiana: Epod. XVII.

Inultus ut tu riseris Cotytia
Vulgata, sacrum liberi Cupidinis.

Illust. Scal. WOUWEREN. Itali dicunt, *diventar favola & riso del mondo*, id est, dar dir & dar direr à tutti, *abire in ora hominum*, dicit Livius. Pflugius. vide Goldasti Not. in Basilii Admonitiones. part. I. Paræneticor. veter. ERHARD. Terent. Eunuch. 2, 3.

Hic vero est, qui si amare occepit, ludum jocumque dicet
Fuisse illum alterum.

Græcorum proverbium est, cum duorum alterum alteri longe anteponunt, παιδιὰ φαίνοιτ' ἂν ἴσως, vel λῆρος. Casaubon. ad Athen. lib. I. cap. 25. WEITZ. Vide Gronov. IV. obs. 10.

Traducere velitis] Diffamare. sic cap. 87. Martial. lib. I. Epigr. LIII.

Qua tua traducunt manifesto carmina furto.

BARTH. Quem & vide lib. 21. adv. 6. Id est, ne manifesta faciatis secreta, & in pompam palam irridenda ducatis. Metaphora à damnatis ducta, qui *traduci* dicuntur, cum populo spectandi ignominiæ caussa exhibentur. Ramirez ad Martial. Amphitheatr. epigramm. 4. num. 1. Infra cap. LXXXVII. *Deceptum se & derisum, traductumque inter discipulos.* Et cap. CXXVI. *Histrio scena ostentatione traductus.* Matth. I. vers. 19. de Josepho D. Mariam virginem sibi desponsatam & de Spiritu sancto gravidam relicturo; *Cum esset justus, & nollet eam traducere,* &c. ubi adeundus Theod. Beza in Annotat. majoribus eruditissime de hoc verbo dissertans. ERHARD.

Velitis] Elegantem usum verbi *velle* in precibus & obtestationibus ostendit Gudius ad Phædr. I. fab. 29.

Tot annorum secreta] Alii, *secreta consilia* PATISS. Forte, *animorum.* DELBEN.

Quæ mille vix homines] Alii, *quæ nulli vix homines.* PATISSON. Locus suspectus mihi: fortasse legi posset, *quæ vix ulli homines.* EMMIUS. Alii, *vix nulli.* Sch. *vix ulli.* RITTERSH. Alii, *vix nulli.* malim, *vix ulli.* DOUZA F. Rescribo, *quæ mysta vix omnes norunt.* Nam licet initiati, non tamen simul omnia sacra tradebantur, nec arcana promiscue omnibus patebant. sed reducta, & in intimo sacrario clausa. Seneca Natur. Quæst. lib. VII. cap. XXXI. *Non semel quædam sacra traduntur. Eleusis servat, quod ostendat revisentibus.* Tertull. adversus Valentin. cap. I. *Nam & illa Eleusinia, hæresis & ipsa Atticæ superstitionis, quod tacent pudor est. Idcirco & aditum prius cruciant, diutius initiant, quam consignant, cum & portas ante quinquennium instituunt, ut opinionem suspendio cognitionis ædificent.* Quæ sane vel doctissimos non intelligere arbitror, nisi legas *cum epoptas ante quinquennium instituunt.* Ita omnino Tertull. scripsisse contendam. Hoc tu me docuisti Ill. J. Scalig. qui per incomparabilem eruditionem facilius ad quævis è re

nata

a XVIII. Secundum hanc deprecationem lacrymas rurſus effudit, gemitibuſque largis concuſſa, tota facie ac pectore torum meum preſſit Ego eodem tempore & miſericordia turbatus, & metu, bonum animum habere eam juſſi, & de utroque eſſe ſecuram. Nam neque ſacra quemquam vulgaturum, &, ſi quod praeterea aliud remedium ad tertianam Deus illi monſtraſſet, adjuvaturos nos divinam providentiam vel periculo noſtro. Hilarior poſt hanc pollicitationem facta mulier, baſiavit me ſpiſſius, & ex lacrymis in riſum mota, deſcendentes ab aure capillos meos

a ENCOLPIUS.

nata reſpondes, quam nos interrogamus. Quid autem ἐποπτεία, & ἐποπτικὰ in ſacris, neminem ignorare puto. WOUWEREN. Vera lectio *mille vix homines*, firmatur à Martial. 1. 66.

Secreta quare carmina, & rudes curas,
Quas novit unus. BARTH.

Quem & vide lib. 21. adv. cap. 6. Legendum, *myſtæ vix omnes noverunt.* Scaliger. veriſſime. Interpres Juvenal. Satyr. 6. *Sacerdotes ſive myſtæ.* Ibidem; *Sic enim Symmyſtæ quando Oſirim quærunt.* Sidon. carm. 19. Sacerdotes Bacchi vocat *myſtas*, ubi videndus Savaro. *Myſta* etiam Senecæ Tragœdo pro ſacerdote uſurpatus. Petronio ſunt ſacerdotes Priapi. *Secreta* autem ſunt, quæ aliis *myſteria*, id eſt, ſacra. Sic enim ipſemet interpretatur poſt paulo cap. ſeq. *neque ſacra quemquam vulgaturum.* Itaque recte Leunclavius Notator. lib. 1. cap. 1. pro illis verbis in leg. 2. C. de ſumma Trinit. *Nullus hæreticis miniſteriorum locus*, legit *myſteriorum.* Et quæ Græci Chriſtiani vocant μυστήρια, Latini reddiderunt *ſacramenta.* Dicta autem *myſteria*, quod oporteat μύειν τὸ στόμα. huc reſpexit Petronius. ERHARD. Scaliger, *myſtæ.* forte; *myſtæ vix omnes.* HEINS. *Quæ myſtæ vix omnes noverunt*, meliores membranæ. BOSCH.

Secundum hanc deprecationem] *Secundum*, pro poſt. Infra cap. CXVII. *Secundum hanc formulam imperamus Eumolpo.* Salluſt. in Jugurth. *Secundum ea*, id eſt, poſt ea. ERHARD.

Concuſſa] Schop. *confuſa.* infra cap. XCIV. *confuſus hac denuntiatione.* Et cap. CXXVI. *perfuſus pulvere mulio.* RITTERSH. Capella lib. 1. *tanta gratulatione alacritateque concutitur.* BARTH. Quem & vide lib. 21. adv. cap. 6.

Torum meum preſſit] Infra cap. 132. *Premebat illa reſoluta marmoreis cervicibus aureum torum.* Ovid. II. art. amator. 712.

Cum premeret mollem laſſus ab hoſte torum.

Et lib. II. Faſtor. 795.

Utque torum preſſit, ferrum, Lucretia, mecum eſt.

Item. lib. III. amor. eleg. 14.

Cur preſſus prior eſt interiorque torus. PITH.

Bonum animum habere] Sic infra cap. CXV. *Jubemuſque bonam habere mentem.* Itali dicunt, *haver buon animo*, id eſt, buona ſperanza, confidere animo & bene ſperare, Pflugius. Etiam Germani, *gut Hertz haben.* ERHARD.

Deus] Æſculapius ſcilicet. ERHARD.

Adjuvaturos] Pro, *adjuturos.* ERHARD. Quamquam ſint, qui hanc verbi hujus flexionem tueantur, ego vel *adjuturos* vel *adjutaturos* legendum putem: nam quod ex Salluſtii Jugurt. cap. 47. *juvaturum* producat Voſſius lib. III. de Analog. cap. 10. Gruterus & Rivius teſtantur, à primis editionibus & MSS. hæc verba *juvaturum exercitum* abeſſe: apud Plinium tamen IV. Epiſt. 15. *juvaturi* occurrit, ſed ille jam cadente latinitate ſcripſit. In Manilio *juvavit*, obſervavit Voſſius, & ideo ad Theodoſii tempora eum Poëtam refert. Sed vellem locum deſignaſſet. BURMAN.

Divinam prudentiam] Forte legendum *providentiam:* quia ipſa dicebat, *Se juſſam eſſe eos perquirere, atque impetum morbi monſtrata ſubtilitate lenire.* EMMIUS. V. C. *prudentiam.* Lactantius lib. 2. cap. 9. *Cum eſſet Deus ad excogitandum prudentiſſimus, ad faciendum ſolertiſſimus.* Ita V. C. vulgo *providentiſſimus.* ERHARD.

Periculo] Forte, *peculio*, ut ſupra. RITTERSH.

Poſt hanc pollicitationem.] Vide tit. D. de Pollicitationibus. ERHARD.

Spiſſius] Id eſt, crebrius. GLOSS. Id eſt, crebrius. Sic infra cap. CXL. *ſpiſſare officium*, id eſt, frequentare, denſare: *Exhortabatur Coraca, ut ſpiſſaret officium.* RITTERSH. Nequitiæ vocabulum. infra cap. 31. *ſpiſſiſſima baſia.*

Deſcendentes ab aure capillos] Παρωτίδας. Pollux. lib. II. Varro παραώτατα, περὶ ἰνῶν: *Anteambes modo ex ſubolibus parvuli intorti demittebantur.* Hieronymus de vitando ſuſpecto contubernio. *Capilli vel in frontem, vel in aures defluunt.* Sidonius lib. 1. Epiſt. 2. *Aurium legula, ſicut mos eſt gentis, crinium superjacentium flagellis operiuntur.* *Legula* vel *Ligula aurium* ſunt, quæ Arnobio *lamna.* lib. II. *lamnas pertunderent aurium* Gloſſar. λοβὸς ὠτίου. *Lamna.* WOUWEREN. Ante aures demittebantur capilli parvuli, velut cincinni, intorti ex illis capillis, qui in ima parte temporum juxta aures adnaſcuntur. Hos vocabant *ſoboles*, à ſtolonibus ſumpta metaphora, quos veteres ſolebant criſpare; quemadmodum etiam hodie plerique

meos dentata manu duxit: &, ^a Facio, inquit, inducias vobiscum, & à con-

a QUARTILLA.

que Germaniæ & Belgiæ populi faciunt. *Antias* vocant Festus, Philoxenus, & Isidorus. Auf. Popma in Varron. Ab aure pronos & pendulos capillos veteres demiserunt. Senec. Natur. quæst. lib. 1. cap. ult. *Conjugum manu crines ille, quem effundere olim mos viris fuit, attrectabatur.* Quæ Wouwer. hic affert ex Varron. de mulierum cirris & senis capillis intelligenda sunt, non de virorum cincinnis ab aure pendulis. Savaro in Sidon. l. 1. ep. 2. ERHARD. Nicol. Heinsius conjecerat *lapillos.* Sed nihil necesse; sunt enim quos Apulej. v. Metam. vocat *antependulos crines*, qui per colla & humeros fluebant. Ovidius XII. Met. 395.

——— ——— *Aureaque*

Ex humeris medios coma dependebat in armos.

Ubi codex Strozzæ & Moreti, quos consuluit Heinsius, eleganter exhibent *descendebat*, quod crinem *in gradus formatum*, ut Sueton. in Neron. cap. 51. loquitur, nobis repræsentat. Et apposite Aristænetus lib. 1. Epist. 11. Ἱκανὴ δὲ καὶ ἡ κόμη, καλὴ μὲν καθ' ἑαυτὴν οὖσα, ἔτι δὲ καλλίων περικεχυμένη μὲν τῷ μετώπῳ, συγκατιοῦσα δὲ τῶν ἰούλων παρὰ τὰ ὦτα. *Sed & hæc cæsaries quidem pulchra per se, sed pulchrior circumfusa fronti, deinde juxta aures descendens mixta lanugini.* Quam descriptionem ex Philostrati Amphione transtulisse Aristænetum notat Mercerus. De cura autem circa crines impudicorum puerorum passim hoc opus testatur. Inter blandimenta vero amatoria erat capillos tractare, mulcere, & formare. Propert. lib. 1. Eleg. III.

Et modo gaudebam lapsos formare capillos.

Ad quem locum Passeratius Petronii hæc verba adducit, & præfert *tenta manu.* Gonsales autem huic blandimento perperam accommodat illud Plaut. Mostel. I. III. 6. *capere crines*, quod Turnebus interpretatur blandiri & mulcente manu delinire. Sed longe aliud Plautum velle, vel Lipsius vel Gruterus apud Taubmannum ad ea verba docere possunt, quamquam ille locus nondum satis explicatus mihi videatur. BURM.

Tentata manu] Forte *dentata.* DELBEN. Forte, *lenta*, suspensa, vel *lentata.* Paneg. vide Putean. BONGARS. Alii, *temperata;* alii, *tentante.* TORNÆS. Legit vir doctus, *lentata:* ego una syllaba minus, *lenta:* ut cap. XXVI. Et cap. CXXXVIII. RICHARD. Recte qui *dentata* legit. BARTH. (Qui tamen lib. 21. adv. cap. 6. Probat *tentata;* sed ad Stat. 1. Achill. 182. *dentata* ipsi præplacet.) Lege *lentata manu*, id est, γνωμικῶς. Scalig. WOUWER. Alii *lenta manu traxit;* quod est, manu tenaci & hærente, ut apud Flaccum Epod. 15.

Lentis adhærentes brachiis:

quod est, sequacibus, inhærentibus. At apud Flaccum lib. 1. Satyr. 9.

Et pressare manu lentissima brachia ———

valet, pigra, tarda, surda, segnia, nihil commota meo pressu, ut ab Ovid. epist. 1. scriptum est;

Aut ubi lentus abes ———

Veteres tamen interpretes pro *lentissime*, quod erit tenacissime & pressissime, audiunt, nomine adverbii vicario. Turneb. Adversar. lib. 1. cap. 15. Lege, *dentata manu duxit*, id est, in modum pectinis dentatim formata. Lipsius Antiquar. lect. lib. 1. cap. 1. Elegans est emendatio ista, nam pectinis & dentis metaphora est reciproca, quorum alterum de altero mutuo dicitur. Zinzerlingus Miscellan. Critic. lib. 2. cap. 14. Rader. ad Martial. lib. 14. epig. 22. Ego vero illud, *lenta manu duxit*, quod quidam codd. præferunt, ajo elegantius esse ac probius, hoc est, molli & blandiente, non dura, sed studiose & suaviter composita. Auctorem dabo ipsum Petronium cap. CXXXVIII. *Persusisque inguinibus*, inquit, *meis viridis urtica fascem comprehendit, omniaque infra umbilicum cœpit lenta manu cædere.* Et de hac ipsa Quartilla ait Encolpius. cap. XXVI. *Me quoque ad idem spectaculum lenta manu traxit.* ERHARD. *Tentata* in omnibus scriptum. Olim legebam *temerata*, non intelligens quid esset *tentata*: sed idem esse ac *temerata* docent Glossæ veteres, in quibus *temtatum* ἐκπειρασθὲν, ἁμαρτηθέν. Recte quidem illæ: nam *temtare* verbum flagitii. Sic postea. cap. CXL. *accessi temtaturus an pateretur injuriam.* Jacob. MSS. in vita Sanctorum; *de opere illicito me temtavit.* Alii legunt *lenta*, alii, *lentata*, alii *dentata*, alii aliter; omnes perperam. BOURDEL. *Tentata* Leid. & Trag. cod. *lenta* alii. optime Lipsius *dentata*, hoc est, manu in modum pectinis dentatim formata. BOSCH. *Dentatam manum* hic probavimus, id est manum in modum pectinis formatam; quod eleganter Ovidius, licet in alia re, exprimit Metam. IX. 299.

——— *Digitis inter se pectine junctis.*

Ubi ambæ dentatæ manus inter se conjunctæ erant. Pectini autem passim dentes Poetæ tribuunt. Claudian. Bell. Gildon. vers. 138.

——— *lacero crinales vertice dentes*

Effractum pendebat ebur.

Et Idyllio de Nilo vers. 22. vocat *dentes eburnos.* Et lib. II. de Laud. Stilic. vers. 256. Ovidius quoque pectini textorio *dentes* tribuit lib. VI. Met. vers. 57.

——— *atque inter stamina ductum*

Percusso feriunt insecti pectine dentes.

Ita ut nullum mihi sit dubium, hic *dentata* esse recipiendum. Sed inepta & acumine Hispanico digna interpretatio Martini de Roa, qui lib. VI. singular. cap. 16. exponit lævem, nitidam, mollem ad mulcendum, & respexisse Arbitrum ad candorem & nitorem. Papæ! quantum est sapere supra vulgus. Præterea elegans est verbum *ducit*, quo utitur auctor noster, quod est, ductim vel tractim mulcere & pectere,

à constituta lite dimitto. Quod si non adjuvissetis de hac medicina, quam peto, jam parata erat in crastinum turba, quae & injuriam meam vindicaret, & dignitatem.

Contemni turpe est; legem donare superbum.

Hoc

re, ut teneatur crinis; pro quo Ovidius *deducit* Met. lib. IV. vers. 311.

Saepe Cytoriaco deducit pectine crines.

De qua locutione v. Gronov. Diatrib. Statiana cap. IX. unde quoque à textrina, in qua solenne est *deducere lanam*, sumpta metaphora *deducere carmen*, passim apud Poëtas occurrit. v. Serv. ad Virgil. Eclog. VI. 5. & Vorst. ad Val. Max. III. VII. Exter. I. BURM.

Annuissetis] MS. *admissetis*. TORNÆS. Lege, *adjuvissetis*. Scalig. Castigat. in Catull. carm. 33. Sic apud Plautum prolog. Amphitr.

Hac ut me voltis approbare, adnuere
Lucrum ut perenne vobis semper superet.

Merula ad Ennium ex V. C. reponit *adnuere*. unde postea Schoppius exaedificavit suum bellum illud *ac duvere*. At vide, an non multis partibus praestabilior sit Goldasti nostri emendatio, *approbare, adjuvere*. Quamvis ad Petronium pro *adjuvissetis* malim scribere *adnuissetis*, dictitante ac jubente cum sententia loci, tum usu sermonis Latini. ERHARD. *Adnuissetis*. Leid. cod. BOSCH. *Adjuvissetis* habet etiam codex Traguriensis. Sed utriusque verbi insolens constructio. Nam *annuere aliquid*, vel *alicui*, *adjuvare in aliquo*, vel *in aliqua re* dixerunt veteres. Exemplum requiro, ubi vel *adnuere* vel *adjuvare de re aliqua* dicimus. Si ratio Linguae Latinae permitteret, praeferrem *adjuvissetis*, quia *juvare* proprie dicuntur medici, & remedia, quae morbos levant. Horat. lib. I. Ep. II.

——— *Juvant fomenta podagram.*

Praeterea praecessit hoc verbum, cui nunc Quartilla respondet. Ponatur ergo inter singularia Petronii nostri, *adjuvare de medicina*. BURM.

Turba] Quo sensu apud comicos passim pro rixa, conviciis, perturbatione sumitur.

Contemni turpe est] Pacatus, *Cujus quidem ita majores nostros semper pertaesum est, ut graviorem putaverint servitute contemtum.* Caeterum epigramma optime emendavit magnus Turneb. Clausula est. *victorem etiam eum haberi & palmam referre certaminis, qui non jugulet statim, ut superarit, adversarium:* Par quodammodo sententia in epigrammate Senecae,

Desere confessum, victori vulnus iniquo
Mortiferum impressit mortua saepe manus.

BARTH. Quem & vide lib. 21. adv. cap. 6. Imitatus est hunc locum Plinius Junior lib. 6. ep. 21. *Neque enim tam jucundum vindicari, quam despici miserum.* Corruperunt, qui sensum non capiebant. BOURDELOT.

Legem donare, superbum] Lege, *Regem donare.* quasi dicas, summae esse superbiae, Regi quid donare, & hoc dono ejus sibi amicitiam comparare velle: videtur versus sequens id ipsum confirmare, in quo tamen legerim,

——— *quo possum qua libet ire via.*

ut dicat illud se solum amare, quod ad impetrandum facile sit. Schopp. Verisim. lib. 2. cap. 14. qui, si ineptiat, suasim facit scilicet. Lege *legi damnare*, pro *lege*, ἀρχαϊκῶς. Barthius in Ceir. Virgil. num. 189. vel, *legem damnare*. Jungermannus. quod placet impendio. ERHARD. *Regem donare superbum*, olim legendum conjeceram in Verisimil. ac ne vana videretur divinatio mea, sic postea apud Serv. in 10. Æn. inveni. *Qui in Virgilium declamationes scripsit, de hoc loco sic ait ex persona Æneae: Improbus es, qui aut Regi dones, aut filios exhaeredes.* SCIOPP. Varie hoc epigramma exercuit eruditos. Gronovius III. Observ. 23. ita constituit primum versum

Contemni turpe est: laesum damnare superbum:

sed quaeso, an *laesum damnare* significat non accipere satisfactionem? quis ita locutus est? Ego *legem donare*, quod omnes codices & editiones habent, retineo. Servandam, docet Quartilla, esse mediocritatem, neque lites esse refugiendas, quae nos à contemtu vindicant; nam & sapientia est, cum contemnimur, jurgia vel lites nectere, *ne ignavis etiam jocus simus, in casu gravi*, ut ait Phaedrus I. 21. Neque etiam ita inciviliter nos efferre debere, ut inferioribus ita superbe & arroganter gratiam faciamus delictorum, quasi lege nobis non opus esset, quae unicuique civi remedium praestat contra injurias. Et ita *donare legem*, est remittere actionem lege datam; exemplum nobis ipse Petronius dat infra cap. 30. in dispensatore, qui cum posset servum propter subducta vestimenta jure punire, *superbum tollens vultum*, inquit, *quidquid ergo est, dono vobis.* Plura exempla suppeditabit ipse Gronovius dicto capite Observationum, ubi videbitis *iras, injurias*, &c. *donari*. Hoc autem eleganter dicit *superbum esse*, quod proprie dicitur de illis, qui se inciviliter & supra leges efferunt. Terent. Hecyr. I. II. 80. *Repudiare, cui tu nihil dicas vitii, superbum.* Cicer. IV. Verr. 20. *Superbum est enim, dices, & non ferendum, dicere Praetorem in provincia homini honesto, locupleti, splendido, vende mihi vasa caelata, hoc est enim dicere, non es dignus qui habeas, quae tam bene facta sint, mea dignitatis ista sunt.* Egregie hic locus Petronium explicat; superbum est dicere, tu non dignus est, à quo injuriam vindicem, & dignitatem; ut paulo ante Quartilla dixit. Et hinc proprie *superbi* reges dicti. Senec. Troad. 5.

Quum

Hoc amo, quod possum qua libet ire via.
Nam sane & sapiens contemptus jurgia nectit;
Et, qui non jugulat, victor abire dolet.

a Complosis deinde manibus in tantum repente risum effusa est, ut timeremus. Idem ex altera parte & ancilla fecit, quae prior venerat. Idem virguncula, quae una intraverat.

XIX. Omnia mimico risu exsonuerant, quum interim nos, quae tam repentina esset mutatio animorum facta, ignoraremus, ac modo nosmet ipsos, modo mulieres intueremur. * b Ideo vetui, hodie in hoc deversorio

a ENCOLPIUS. b QUARTILLA.

Quam fragili loco starent superbi. v. Gronov. ad Oedip. 804. Liv. XXXII. 23. *Ad hoc ille superbo & regio animo, neminem equidem timeo praeter Deos immortales.* BURM.

Hoc amo quod possum qualibet ire via] Lege, *aequaliter ire via:* vel commodius, *utralibet ire via.* Piccartus Pericul. Crit. cap. 17. Aliter, quam bene. Marq. Freherus putat id dici ex formula manumissionis, *Liber esto, atque abito, quo voles*, de qua Cujac. Observat. lib. 14. cap. 27. ut innuat scilicet se liberam esse. Sic infra cap. CVII. *Patimini liberos homines ire sine injuria, quo destinant.* ERHARD. Lege, *quo possum.* HEINS. Retineo hanc lectionem nisi quod disjungerem, *qua libet.* dicit se probare viam utramque, & pro re nata posse vel intendere actionem & litem, vel remittere. Similiter Propert. II. XIX. 15.

Unusquisque sua noverit ire via. BURM.

Nam sane & sapiens] Lege *Sane sapiens. Sane sapere*, pro saniter & ut homines sani solent. quale illud Plauti; *Sane sapio & sentio.* Schopp. Verisim. lib. 2. cap. 14. Alcuinus Caroli M. Imperatoris magister in Grammat. *Quis sanum sapiens haec esse transitoria ignorat?* Hellenismo oratio propior, est εὐφρονῶν. Henr. Canisius Antiquae lect. tom. 5. part. 2. pag. 989. ERHARD. Gronovius legit

Nam saepe & sapiens contemtus jurgia nectit.

Lege

Non sana & sapiens contemtus jurgia flectit.

HEINS.

Contemtus jurgia flectit] *Flectit* legendum puto, non *nectit.* AURAT. Homeric. Iliad. [illegible] & lib. [illegible] BRASSICAN. Forte *plectit*, id est, nectit. ita Ovidius lib. 2. Amor. *nectere jurgia* dixit. SAMBUC. Alii, *nectit.* TORN. Bonam non interpretatur sententiam, credo ob scripturae vitium. Quod si *pro contemtus, cum tempus*, scribatur, nemo (ut opinor) de sensu merito queretur. Turneb. Adversar. lib. 19. cap. 7. *Tempus* pro occasione. Barthius in Ceir. Virgil. num. 336. Quod quidem ut verum est, ita hic locus sane sapit, nec ullum vitium patitur. ERHARD. *Nectit* cum plurimis viris doctis praetuli; hoc enim exemplum est sapientis se à contemtu vindicantis; sequens est superbi, comparati cum Gladiatore, qui cum posset prostratum jugulare, tamen ut indigno irae suae superbe parcit: legerem autem cum Heinsio, *victor abire dolet*, id est indignatur se vicisse tam imbellem & ignavum adversarium, ex cujus jugulatione nullam sibi gloriam parari posse existimat. BURM.

Et qui non jugulat, victor abire solet] Scio quam ex his verbis sententiam eliciant alii: neque etiam me latet mutata interpunctione longe diversam effici.

Et qui non jugulat victor, obire solet.

Nam in editione Plantini legitur, *obire*, quamquam *abire* idem valere potest, ut e Festo, & aliis notum est. RICHARD. Id est, contentus vicisse, sanguine abstinet. Freherus in Cecropistromachia. ERHARD.

Solet] *Dolet* vet. cod. sic legendum esse dudum me monuerat Nob. Heinsius. BOSCH.

Complosis manibus in risum] Leucipp. [illegible] PITH. Sic reposuimus, veteres editiones secuti. Germana & Lugdunensis editio minus commode *compositis.* Ut in summo gaudio, sic in dolore summo manus complodebant, ut patet apud Senecam lib. 1. de Ira. Lucian. somnio, &c. BOURDELOT.

In risum effusa est] Sueton. Calig. cap. 32. BARTH. Quem & vide lib. 21. adv. cap. 6. Apulej. 11. Met. *nos omnes circumsecus astantes in clarum cachinnum videret effusos.*

Ut timeremus.] Forte, *ut Thymelicam veremur* vel *crederemus.* HEINS.

Mimico risu] *Mimicus risus*, simulatus. GLOSS. Sic Autisiod. alii, *nimio.* Pith. PATISSON. Apulej. 10. Met. *Interim convivium summo risu personabat.* DOUZA F. Pacatus. *Cuncta cantu & crotalis personabant.* BARTH. Ita recte constituerunt viri docti, quamquam & Tragur. cod. *nimio* habet. Ita infra cap. 94. *mimica mors.* Et cap. 106. *mimica artes.*

Ideo vetui] Simile fere quiddam Heliodor. [illegible] PITH.

In hoc deversorio quemquam admitti] Dictum, ut illud in LL. XII. Tab. *In eo pecuniaque ejus potestas esto*,

verſorio quemquam mortalium admitti, ut remedium tertianae ſine interpellatione à vobis acciperem. [a] Ut haec dixit Quartilla, Aſcyltos quidem paullisper obſtupuit: ego autem frigidior hieme Gallica factus, nullum potui verbum emittere. Sed ne quid triſtius exſpectarem, comitatus faciebat. Tres enim erant mulierculae, ſiquid vellent conari, infirmiſſimae, ſcilicet contra nos, quibus ſi nil aliud virile, ſexus eſſet, quod auxi-

a ENCOLPIUS.

ſto, pro, in eum, &c. Piccartus Pericul. Crit. cap. 18. Sic infra Petron. *Ad reficiendum ignem in vicinia cucurri.* ERHARD.

Sine interpellatione] Lege cum duobus codicibus, *ſine ulla interpellatione.* BOSCH.

Ut hac dixit Quartilla] Malim, *Quadrantilla*; ut apud Quinctilianum *Quadrantaria*, quæ ob quadrantem ſui copiam faceret. TORNÆS. Alii, *Quadratilla*, ut apud Quinctil. *Quadrantaria*, quæ ob quadrantem ſui copiam faceret. PATISS.

Frigidior hieme gallica] Gallia, quæ ad ſeptentrionem, horridiorem experitur hiemem. GLOSS. *Gallica hiemes* proverbio notæ ſunt. Eunap. BONGARS. Servius ad Virgil. Ecl. x. verſ. 47. *Qua amatorem* (inquit) *ſpernis, & Gallicana potes frigora ſuſtinere.* PITH. Tale illud Theocriti:

Πᾶσα μὲν ἐψύχθην χιόνος πλέον. ———

Eunapius: *ἀνυπόδετος τρυφῆς παρουσίαν ἐπέθετο τοὺς Γαλατικοὺς χειμῶνας.* WOUWEREN. Ovid. Epiſt. XIII. Heroid. verſ. 35.

Sanguis abit, mentemque calor corpuſque relinquit,
Inque novo jacui frigida facta toro.

BARTH. Elegans proverbium. Gallia enim, quæ ad Septentriones tota pene vergit, horridiorem & ſæviorem experitur hiemem. Turneb. Adverſar. lib. 19. cap. 7. Gilb. Cognatus in Adagior. ſylloge. Imo Galliam hic intelligit eam Galliarum partem, quæ tum potiſſima, ſi qua Cæſari fides, Helvetia dicta, nunc Suetia ſive Suicia, regio frigidiſſima. ERHARD. Ovidius Epiſt. 10. Heroid. verſ. 34.

Frigidior glacie ſemianimiſque fui.

Epiſt. 1. verſ. 22.

Frigidius glacie pectus amantis erat.

Epiſt. 12. verſ. 144.

——— *In toto pectore frigus erat.*

Seneca Oedipo verſ. 585.

——— *Gelidus in venis ſtetit*
Haſitque ſanguis.

Infra cap. CXXXII.

Namque illa metu Frigidior rigente bruma.

Ad ſenſum faciunt illa apud Achillem Tatium lib 3. de Clitophont. & Leucipp. amor. pag. 191. Ed. Salm. *Ἐγὼ δὲ ἐκ παραλόγου καθήμενος ἐσιώπων· τὸ δὲ ἦν ἔκπληξις, μέτρον γὰρ οὐκ ἔχον τὸ κακὸν ἐπέφραττέ μοι, καὶ τάχα ὁ τῆς Νιόβης μῦθος οὐκ ἦν ψευδής, ἀλλὰ κἀκείνη τοιοῦτόν τι παθοῦσα ἐπὶ τῇ τῶν παίδων ἀπωλείᾳ, δόξαν παρέσχεν ἐκ τῆς ἀκινησίας ὡς λίθος γενομένη.* WEITZ.

Nullum potui verbum emittere] Apollonius lib. 3. verſ. 503.

——— *καὶ ἄναυδοι ἐς ἀλλήλους ὁρόωντο*
Ἄτῃ ἀμηχανίῃ τε κατηφέες. ———

Minutius Felix: *Cum Octavius peroraſſet, aliquamdiu nos ad ſilentium ſtupefacti, intentos vultus tenebamus.* Similia apud Claudianum notavit Barthius in Animadverſion. p. 2797. ERHARD.

Emittere] Forte *emutire*, ut apud Plautum. ERHARD. Non mutandum verbum. Valer. Max. III. II. 23. *Dubium reliquiſti, inter undas ne pugnam fortiorem edideris, an in terra vocem emiſeris.* Ubi Vorſt. ex codice ſuo *miſeris*, quod eodem redit. Liv. lib. V. cap. 51. *Quam ſpreta vox cælo emiſſa de adventu Gallorum?* & ita ſæpe Livius, Cicero & alii. Vide ad Phædr. IV. fab. 10. Flor. IV. 10. *Adeo res miraculo fuit, ut unus ex Barbaris miſerit vocem, Ite*, &c. Propert. IV. eleg. VII. 11.

Spirantiſque animos & vocem miſit. BURM.

Ne quid triſtius] Vide Gronov. ad Tacit. I. ann. 41.

Scilicet contra nos. &c.] Miror non viſum eſſe, quod ſubeſt. Lege, *ſcilicet contra quas, ſi nihil aliud, virilis ſexus eſſet.* Piccart. Pericul. Critic. cap. XVII. ERHARD. Douza edidit, *contra nos, quibus, ſi nil aliud, virilis ſexus eſſet, quod auxiliaretur*; quæ duo ultima verba ignorant antiquæ editiones, ſed Tornæſius margini adjecit. Adſcripſerat autem codici ſuo Douza legendum *virile*, quod qua ratione Frellon. aut Schonwetterus Typographus in textum recipere potuerint, cum in præcidaneis nulla τοῦ *virile* mentio fiat, miratur Hadrianides, niſi quod iſta editio ſit curata à viro, qui familiariter Douzâ utebatur. tres autem voculas, *ſcilicet contra nos*, ut Gloſſema ejicit Rutgerſ. lib. VI. Var. Lect. cap. 8. & legit, *ſi quid vellent conari infirmiſſimæ. ſi nihil aliud, certe virilis ſexus eſſet.* Barth. Adverſ. lib. XXI. cap. 16. ejicit ſolam vocem *nos*, & legit *ſcilicet contra, ſi nihil aliud, virilis ſexus eſſet*; quem & vide ad Stat. lib. IX. Theb. verſ. 609. An autem mox *ſexus* an *ſecus* præſtet v. Gronov. ad Liv. lib. XXVI. cap. 47. & Gell. lib. II. cap. 13. & Pincier. parerg. lib. IV. cap. 31. Ad rem facit Apuleji locus lib. I. Metam. *Proclamares ſaltem ſuppetiatum, ſi reſiſtere vir natus mulieri nequibas*; Ita enim legendum, non *vir tantus*; *natus* enim ſexum notat. BURM.

Virilis ſexus eſſet] Alii *virilis ſexus. ſed & præcincti.*

Pith.

auxiliaretur. Et praecincti certe altius eramus : imo ego sic jam paria composueram, ut, si depugnandum foret, ipse cum Quartilla consisterem, Ascyltos cum ancilla, Giton cum virgine. ** Tunc vero excidit omnis constantia attonitis, & mors non dubia miserorum oculos coepit obducere.

XX. *Rogo,

Pith. alii, *at praecincti*. PATISSON. Alii, *esset, quod illis auxiliaretur. Et*. TORNÆS. *Secus* citra ullam dubitationem legendum est. Videatur Scaliger lib. I. Auson. lection. cap. 27. & Elias Vinetus Comment. ad Auson. WEITZ. *Virile secus*, ex scriptis unus: quadrat utraque lectio. Varro lib. VI. de L.L. *Secus pro sexus, neutrius generis & unius casus*. Charisius: *Secus neutrius generis nomen : unde & Sallustius virile secus dixit, hoc est virilis sexus. quod per omnes casus integra forma declinatur*. Exstat iste Sallustii locus apud Macrobium lib. II. Sat. cap. 9. *At Metellus in ulteriorem Hispaniam post annum regressus, magna gloria, concurrentibus undique virile ac muliebre secus, per vias & tecta omnium visebatur*. Apul. lib. II. de Habit. Doct. Plat. *Et qui de talibus nuptiis orunt orti, studiis congruentibus imbuentur & optimis disciplinis communi praeceptorum magisterio docebuntur, non virile secus modo, verum etiam feminarum*. Plaut. Rud. Act. I. sc. 2. vers. 19. *Virile secus numquam ullum habui*. Sed mallem hic legere *virile sexus*, sic Juntarum editio; & Priscianus lib. V. ubi locum hunc citat. Janus etiam Gruterus ad oram Plauti Taubmanni, quem possideo, propria manu scripsit: MSS. *Pall. disertim praeferunt virile secus*. Legendum & distinguendum hunc Petronii locum puto, *Quibus si nil aliud, virile secus esset, quod auxiliaretur*. BOSCH.

Praecincti certe altius eramus] Parati ad pugnam. Servius ad Virgil. VIII. Æn. 724. *discinctos Afros. Discinctos dixit inhabiles militia. Omnes enim, qui militant, cincti sunt*. Fest. Isidor. Horatius. I. Sat. V. *Altius ac nos praecinctis*, hoc est, expeditioribus. Rufinus: *Militia cingulum non dari, nisi immolantibus, jussit*, hoc est, jus militandi: nam apud Herodianum lib. XI. cap. XIII. Ubi milites exauctoratione puniuntur, *στρατιώταις πάλιν ἀπεζῶσθαι ὑμᾶς*. & passim apud eumdem *ἀπέζωσε*, exauctoravit. Hieronymus epitap. Nepot. *Quod alteri militaverit, & ad hoc habuerit cingulum, ut miseris subveniret*. Sane & Graecis *εὔζωνος* strenuus, & *λύσαι τὰ ὅπλα οἱ παλαιοὶ ἐκάλουν, ζώννυσθαι*. WOUWEREN. Lascivientes, parati ad opus, alte cincti. Sic infra cap. XXII. *Cinaedus supervenit myrtea subornatus gausapila, cinguloque succinctus*. Ibidemque cap. XXI. *Quartilla alte cincta jussit infelicibus dari missionem*. Artemidorus lib. 4. *Ἔδοξέ τις ἀνασυράμενος τὴν γυναῖκα ἐπιδεικνύειν αὐτῷ αἰδοῖον*. Rigaltius Not. ad Phaedrum lib. 2. fab 36. ERHARD. Hyginus fab. IX. *Quod illa sincta viri cultu esset*. ad quem locum vide Doctiss. Munckeri notas. BOSCH.

Paria composueram] Plinius: lib. VIII. cap. 13. *Naturam spectaculum sibi ac paria componentem*. PITH. Proprie de gladiatoribus. Horat. lib. I. Sat. VII.

—— *Bruto praetore tenente*
Ditem Asiam, Rupili, & Persi par pugnat, uti non
Compositus melius cum Bitho Bacchius. ——

Minut. Felix: *Hic eorum paria composuit*. Seneca lib. III. Controv. *Componis in domo par*. WOUWEREN. Quintil. II. Instit. cap. 17. *Gladiatores sub eodem magistro instituti inter se componuntur*. Ita cape illa infr. cap. 127. *In hoc gramine pariter compositi mille osculis lusimus*. & eo sensu, *comparare paria* dixerunt quoque Justinus, & alii, ut observavit Lipsius, & alii. BURM.

Depugnandum] Huic verbo & *consistere* aliquid obsceni & Venerei subesse nullus dubito, ut supra cap. IX. de τῷ *pugnare* docuimus. Ita ad hunc locum accommodatissime Plinius lib. XXI. cap. 8. *Paria componuntur, & natura atque luxuria depugnant*. *Depugnare* autem proprium arenae & Gladiatoribus verbum. Suet. Caes. XXXIX. *Munere in foro depugnavit Furius Leptinus*. Caligul. XIV. *Non defuerunt, qui depugnaturos se armis pro salute aegri voverent*. Cicer. V. Philip. 7. *Aderat L. Frater Gladiator Asiaticus, qui Mirmillo Mylasis depugnarat*. Quintil. VIII. Inst. cap. 5. *Sic enim audistur, ut depugares*. Etiam *ludrici pugnâ certare*, notare docet Manutius ad Cicer. X. ad Famil. 31. *Consistere* etiam proprie Gladiatores & pugnatores in vera pugna dicuntur. Quintil. Decl. III. *Pro aris & focis consistimus*. Ovid. I. art. 207.

Consistes, aciemque meis hortabere verbis.

Tertul. Apolog. cap. III. *De legibus prius consistam vobiscum*. Et de Idolol. III. *De hoc quidem primo consistam*. Ita & ad judicia translata vox haec. leg. 53. ff. de *judiciis*. *Vix certis ex caussis adversus dominos servis consistere permissum est*. His contrarium est, *discedere de gradu* apud Tertull. de pudicitia cap. VII. de qua voce *gradus*, postea plura. BURM.

Attonitis] Rei novitate. Sen. Apoc. *Stupebant omnes novitate rei attoniti*. BARTH. Symphosianus in Hist. Apollonii Tyrii: *Excidit illi pietas*. Petronius intra nomine Eumolpi de bello civili. cap. CXIX.

—— *Senibus quoque libera virtus*
Exciderat. ERHARD.

Mors non dubia] Ovid. *Non dubia est Ithaci prudentia*. BARTH. Cicer. I. Tusc. quaest. *Quoties non modo ductores nostri, sed universi etiam exercitus ad non dubiam mortem concurrunt*, SCIOPP. *Indubitatam* mor-

XX. * Rogo, inquam, domina, si quid tristius paras, celerius confice. neque enim tam magnum facinus admisimus, ut debeamus torti perire. * * Ancilla, quae Psyche vocabatur, lodiculam in pavimento diligenter extendit. * Sollicitavit inguina mea mille jam mortibus frigida.

mortem dixit Justinus lib. xx. cap. 8. ut recte corrigunt viri docti. Ut & lib. xii. 12.

Obducere] Alii, *abducere*. PATISSON. Alii *obducere*. TORNÆS. Putschius legit *abducere*, ut habent quidam codices. ERHARD. Nescio quid sibi Putschius velit cum suo *abducere*; cum nullum dubium sit *obducere* legendum esse, id est caligine & æternis tenebris tegere. Lucan. lib. iii. vers. 735.

Nox subit, atque oculos vasta obduxere tenebræ.

Ita Ovidius, licet alia in re, lib. ii. Met. vers. 229.

Nam pater obductos luctu miserabilis ægro
Condiderat vultus.

Et ita tenebræ proprie *obducere*, id est tegere & obscurare dicuntur. v. Passer. ad Propert. lib. iii. El. 16. pag. 505. BURM.

Rogo, inquam, domina] Forte legendum *Te rogo, inquam, domina*, ut supra cap. 7. *Te rogo, inquam, mater*, vide quæ nos ibi. BOSCH.

Paras] Proprium in mala re & supplicio verbum. Phædr. fab. 35. *pernicies tibi paratur*. v. Donat. ad Terent. Andr. iv. 1. 32. & iv. 11. 7. Virgil. lib. i. Æn. vers. 120. *Cui fata parent*. Ita sæpe Horatius iii. od. v. & passim.

Confice] Et hoc verbum ex arena ad Veneris palæstram turpem translatum est. Vid. Donat. ad Terent. Eunuch. v. 4. & inde *confectores ferarum* apud Suet. Neron. 12. similem obscænitatem subesse quidam volunt verbis Suetonii in Neron. 29. *genus lusus excogitavit, quo feræ pelle contectus emitteretur è cavea, virorumque ac feminarum ad stipitem deligatorum inguina invaderet, & cum affatim desævisset, conficeretur à Doryphoro liberto*. BURM.

Torti perire] Alii. *tenti perire*. TORNÆS. Alii, *tenti*. PATISSON. Lege, *torti abire*, id est, mori. petit ne diu se torquere velit. Fest. *Abitionem antiqui dicebant mortem*. Schopp. Verisim. lib. 2. cap. 14. & in Arte Critica. An *torti*, id est, in tortura? an ex v. c. qui habet *tenti*, legendum est *lenti*, ut opponatur τῷ *celerius*, quod præcessit? Deinde apagesis, Schoppi, cum tuo *abire*, aut abi in malam crucem. *Perire* est mori, sed morte violenta. Docet nos Plautinus iste versus. Captiv. act. iii. Scen. 5.

Qui per virtutem periit, pol non interit.

ERHARD. Cum MSS. cod. *tenti perire* edi curavimus. Videbat enim Ascyltos ancillam, quæ volebat in pavimento lodiculam extendere. *Extendi in lodicula* supplicium est, quod vocant, *tympanum*: de quo nos copiose in singulari libro *de suppliciis*. BOURDEL. V. Barth. ad Stat. lib. iv. Theb. v. 615. & lib. xii. Adverf. cap. 11.

Psyche] De Psyche vide Fulgent. Mythol. & Apul. in Metamorph. DANIEL.

Lodiculam in pavimento extendit] Cubilia quippe antiquorum vestibus & tapetibus solum sternebantur. Multa passim exempla, quæ suo loco illustrabuntur. Barth. ad Claudianum n. 1173. ERHARD.

Sollicitavit inguina mea] Martial. lib. xi. ep. 123.

——— *inguina saltem*
Parce fututrici sollicitare manu.

Ovidius iii. Amor. Eleg. viii. vers. 44.

Molliter admota sollicitare manu.

Horatius lib. iv. od. 13.

Et cantu tremulo pota Cupidinem
Lentum sollicitas. WOUWEREN.

Verbum proprium in hac incitandi ad Venerem notione. Martial. lib vi Epigr. 71.

Tendere quæ tremulum Pelian, Hecubæque maritum
Posset ad Hectoreos sollicitare toros.

Ramirez ad Martial. lib. 3. epig. 75. n. 3. Maximianus Etruscus Eleg. 4.

Contrectare manu cœpit flagrantia membra,
Meque etiam digitis sollicitare suis. ERHARD.

Mille jam mortibus] *Mortes* capio pro mortis generibus. Et ad hunc locum respexit Salisberiensis lib. 6. de Nug Cur. cap. 3. *Et quisque mortes mille circa tempora sua errasse gloriatur.* Zinzerling. Miscellan. Critic. lib. 5. cap. 4. Lege *mille jam motibus*, proprio militiæ Venereæ verbo. Ovid. lib 2. eleg. 10.

At mihi contingat Veneris languescere motu.

Ramirez Hypomnem. ad Martial. lib. 3 epig. 75. n. 3. Imo *mortibus*, id est, coitibus, stragibus Venereis. Sic infra cap. cxxix. eadem translatione usus inquit; *Vulnerata est pars illa corporis, qua quondam Achilles eram*, id est, inutilis ad Venerem reddita. Martial. lib. 3. epig. 75.

Sic quoque non vivit sollicitata Venus.

ERHARD. Corrigunt *motibus*. Sed mihi *mortibus* arridet, in quo verbo latet languor ille Venereus, & impotentia. Ovid. lib. iii. amor. 7.

Nostra tamen jacuere, velut præmortua, membra.

Propert. lib. i. El. 10.

Cum te complexa morientem, Galle, puella
Vidimus.

Ubi vide, quæ notat Passeratius. & quæ Gonsales infra ad caput 129. BURM.

Frigida] Vide titulos juris canonici *de frigidis & maleficiatis*. ERHARD. Et hoc conveniens nomen languori. Virgil. iii. Geor. 97. *Frigidus in Venerem*. ubi v. Cerdam. ita Ovid. ii. am. 1. *non frigida virgo*. BURM.

gida. * Operuerat Afcyltos pallio caput, admonitus fcilicet, periculofum effe alienis intervenire fecretis. * duas inftitas ancilla protulit de finu alteraque pedes noftros alligavit, altera manus. * Afcyltos, jam deficiente fabularum contextu, [a] Quid ergo? inquit, non fum dignus, qui bibam? [b] Ancilla rifu meo prodita complofit manus, & [c] Adpofui quidem, inquit, adolefcens: folus tantum medicamentum ebibifti? [d] Itane eft, inquit, Quartilla? quidquid fatyrii fuit, Encolpius ebibit? * [e] non indecenti rifu latera commovit. * Ac ne Giton quidem ultimo rifum tenuit, utique poftquam virguncula cervicem ejus invafit, & non repugnanti puero innumerabilia ofcula dedit.

[a] ASCYLTOS [b] ENCOLPIUS. [c] PSYCHE. [d] QUARTILLA. [e] ENCOLPIUS.

XXI. * Vo-

Admonitus] A quo? fed hæc hujus verbi vis & ufus, ut notemus alicui, re aliqua vifa vel audita, in memoriam præterita revocari. Vide egregie Gronov. Diatrib. Stat. cap. 49. BURM.

Periculofum effe alienis intereffe fecretis] MS. *alienis intervenire fecretis* ita & quædam editiones legunt. TORNÆS. Alii *periculofum effe alienis* Pithœus. alii *periculofum intereffe alienis fecretis*. PATISSON. Pomponius lib. 36 ff. de Regul. Jur. *Culpa eft, immifcere fe rei ad fe non pertinenti*. BOSCH.

Inftitas] Segmenta & limbi, five fint affuti veftibus, five non fint: item fafciæ, quibus lectus tenditur. GLOSS In veteri Lexico fcriptum eft, *de fura*; aitque, *inftitam interdum fignificare, qua manus ligant vel pedes, ut de Lazaro in Evangelio fcribitur. Prodiit ligatus pedes & manus inftitis*. Vid. Papiam & Fratris notas. PUTEAN. *Inftitas* dicimus fegmenta & limbos, five fint affuti veftibus, five non fint, ut Scribonius Largus dixit, *Ventrem conftringendum infitita fascia*. Et Hieronym. *Lazarus inftitis vinctis jacuerat in fepulchro*. Cujac. Obiervat. lib. 12. cap. 24. Johannis cap. 11. *Ligatus manus & pedes inftitis*. Irenæus Lugdunenfis lib. 4. cap. 49. *Exivit mortuus colligatus pedes & manus inftitis*. Papias; *Sunt parva linteola, quæ mortuum involvunt*. ERHARD. Onomafticon: *Inftita*, κειρία. Arnoldus Bonævallenfis de Operibus fex dierum: *Hæc prima animæ mors, qua, deferente eam Deo, ipfa quafi criminum inftitis connexa remanet & fepulta*. Græci περιζώματα appellant, quod togæ fubfuebatur. Hac honeftæ matronæ utebantur. Horat. 1. Sermon. Satyr. 2.

> —— *Sunt, qui nolint tetigiffe, nifi illas,*
> *Quarum fubjuta talos tegit inftita vefte.*

Et Ovidius lib. 1. de Arte amandi, verf. 31.

> *Efte procul vittæ tenues, infigne pudoris,*
> *Quæque tegis medios, inftita longa, pedes.*

Et iterum lib. 2. verf. 559.

> *En iterum teftor; nihil hic, nifi lege remiffum.*
> *Luditur in noftris inftita nulla jocis.* WEITZ.

De finu] Alii, *de fura*. TORNÆS. Legunt aliqui *de fura*: fed male. Non enim diceret Latiniffimus auctor, *protulit de fura*, fed *folvit*. Infra, cap. CXXXI. *Illa de finu licium protulit varii coloris filis intortum, cervicemque vinxit meam*. Multa in finum condebant, quæ fecum portare erat neceffe. Ramirez ad Martial. lib. 1. epig. 6. n. 4. ERHARD. Confentiunt MSS. Cod. cum hac Lectione, quam qui mutare aufi, indignum facinus commiferunt. Retinui autem lectionem prifcam *de finu*, cum alias *de fura* legatur. BOURDELOT. *De fura* alii: Leid. & tres alii *protulit de finu*, ubi infra cap. CXXXI. & cap. LI. *Deinde martiolum de finu protulit*. Mallem hic *marculum*, quod in aliis: & ab Ifidoro, pro malleo pufillo dici, obfervatum eft. BOSCH.

Quid ergo] Forte, *quid ego*. ERHARD. Male; v. fupra ad cap. 4.

Complofit manus] Supra cap. XVIII. *Complofis deinde manibus*. Infra cap. XXIV. *Complofit illa tenerius manus*. Iterum cap. XXXIV. *Complofit Trimalcio manus*. Ubi male alias, *compofuit*. Geftus eft aliquid dicturi, aut orationem orfuri. ERHARD.

Et, Appofui quidem adolefcens] Lege, *& Appofui quidem adolefcens. Solus tamen medicamentum ebibifti*. Sine dubio vera lectio. Appofui, inquit, potionem, quam tu totam obduxifti. WOUWEREN. Scribendum, *& appofite equidem, Adolefcens, folus tantum medicamenti ebibifti*. Cur appofite medicamentum hic dicatur ebibitle, è fuperioribus liquet, ubi frigebat ad venerem Encolpius; *appofite*, ut apud Gell. lib. 22. cap. 23. *Quod Menander præclare & appofite, & facete fcripfit, id Cæcilius nequaquam potuit enarrare*. HEINS. Non potui probare Heinfii intempeftivam medicinam. *Appofui*, fcilicet Satyrium, ut omnibus facultas effet inde bibendi. *Poni* autem, & *apponi*, verba propria funt in vinis & aliis, quæ potanda convivis dantur. Vid. Serv. ad Virg. lib. 1. Æn. verf. 706. & Heinf. ad Ovid. lib. 1. art. amat. verf. 231. Cicer. IV. Verr. 22. *Appofuit patellam, in qua figna erant egregia*. BURM.

Tantum] Alii, *tamen*. PATISSON.

Satyrii] Vid. P. Æginet. lib. 1. cap. 36. BARTH.

Ultimo rifum tenuit] Samb. *ultimus rifit*. PATISS.

Ultimo,

XXI. * Volebamus miseri exclamare, sed nec in auxilio erat quisquam, & hinc Psyche acu comatoria cupienti mihi invocare Quiritum fidem malas pungebat; illinc puella penicillo, quod & ipsum satyrio tinxerat, Ascylton opprimebat. * Ultimo cinaedus supervenit myrtea subornatus

Ultimo, id est, tandem, denique. ERHARD.

In auxilio] Petroniana locutio: infr. cap. 79. *Neque fax ulla in praesidio erat.* BURM.

Et hinc Psyche] MS. *& hinc Psyche.* TORNÆS.

Acu comatoria] *Acus comatoria*, aut crinalis, calamistratorium, ad crines distinguendos in mundo muliebri. GLOSS. Apul. *Acus crinalis*, lib. VIII. Mil. *Acu crinali de capite prompta.* Martiano Capell. *crinalis spica.* Varii usus hae aciculae; nam acu caput scalpebant. Festus, *Cnasonas, acus, qua mulieres scalpunt caput.* Acu crines fingebant, quae καλαμὶς Juvenalis Satyr. II. vers. 93.

Ille supercilium madida fuligine tinctum
Obliqua producit acu, pingitque trementes
Attollens oculos ——

Vide Ovid. Amor. lib. I. Eleg. 14. In Isidori Glossis: *Acus, calamistratorium.* Xiphilinus: βελόνη, ᾗ τὰς τρίχας ἀνῆπτο. Martialis lib. 6. epig. 66.

Unus de toto peccaverat orbe comarum
Anulus, incerta non bene fixus acu.

Isidorus libro 19. *Acus sunt, quibus in feminis ornandorum crinium compago retinetur, ne laxius fluant.* Lucil. *Discerniculum.* Tertull. de Paenitentia. cap. XI. *Cedo acum crinibus distinguendis.* Hieronymus adversus Rufinum: *Fecerunt hoc & Fulvia in Ciceronem, & Herodias in Joannem, quia veritatem non poterant audire, & linguam veriloquam acu discriminali confodiebant.* Ergo acum discriminalem innuit Xiphilinus, qui de eadem Fulvia: καὶ ταῖς βελόναις, ἃς ἐς τὰς κεφαλὰς ἐχρῆτο, κατεκέντει. Acus illas gemmis ornabant. Ulp. leg. 25. §. 10. D. de aur. & arg. leg. WOUWEREN. Quintilian. lib. 2. cap. 5. BARTH. Quem etiam vide lib. 21. adv. 6. Acus ad crines distinguendos in mundo muliebri. Colvius Notis ad Apulej. 8. Metamorph. qua ornatrix utitur. Cujac. Observat. lib. 11. cap. 16. Claudianus de Rapt. Proserp. lib. 3.

Illi multiplices crinis sinuatur in orbes
Idalia divisus acu ——

Juvenal. Sat. VI. vers. 498.

Emerita quae cessat acu.

id est, ab officio cosmetae & ornatricis, quae crines acu concinnat. Parrhasius in Claudian. Vide Bernartium in Statii Silv. lib. I. Sylv. 2. Scalig. ad Festum, Rader. ad Martial. lib. 14. epig. 21. ERHARD. *Acus*, posita inter ornamenta muliebria in leg. 25. §. 10. ff. de auro & argent. leg. Ea est, qua, ut inquit Festus, *sarcinatrix vel ornatrix utitur.* Nam ea est in duplici usu mulieribus; tum ut vestes & hujusmodi ornamenta consarcinentur (quae vulgaris est significatio) tum ut capilli discernantur. Ovid. lib. I. de Arte: vers. 519.

—— *Minoida Thesea*
Abstulit à nulla tempora comtus acu.

Et lib. I. Amor. eleg. 14.

Non acus abrupit, non vallum pectinis illos:
Ornatrix toto corpore semper erat.

Et paulo post:

Erudit admotas ipse capillus acus.

Et Martialis lib. 14. Epigr. 24.

Tenuia ne madidos violent bombycina crines,
Figat acus tortas sustineatque comas.

Ideoque *acus crinalis* dicitur Apulejo lib. 8. Metamorphos. & *discriminalis* D. Hieronymo adversus Rufinum. Idem in cap. 3. Esaiae: *Habent acus mulieres, quibus ornatorum crinium compago retinetur, ne laxius fluant, & in sparsos dissipentur capillos.* WEITZ.

Comatoria] Suidas: Κομμωτικῷ, τῷ ἐπιμελητικῷ. Κομμός, περίεργος κόσμησις. Vetus Glossarium MS. Κομμός, ἡ μεγαλοφροσύνη, καὶ ἡ περιφάνεια. Κομμοῦν, τὸ σῶμα ἐξαίζειν, ὅθεν καὶ κομμωτικὴν λέγουσι τὴν κοσμοῦσαν καὶ ἐμπλέκουσαν. Rigaltius ad Artemidor. p. 8. & p. 59. Æmil. Portus Not. in Suidam. WEITZ.

Invocare Quiritium fidem] Cum in extrema calamitate constituti populi opem & auxilium implorare vellent, clamabant, *Porro Quirites.* cujus rei exempla protulit Turneb. in Adversar. lib. XIII. cap. 32. & Theod. Canterus Var. Lect. lib. I. cap. 3. ERHARD.

Acu pungebat] Forte, *pingebat*; *acu pingere*, Juvenal. Sat. II. vers. 94. DANIEL. Male P. Daniel *pingebat* mavult: hoc enim rectum esset, si de ornatrice agere tur. Sed cum hic de tormentis & malis modis, quibus foeminae viros accipiebant, agatur, *pungebat* est retinendum. An opus esset *Quiritium fidem* invocare, quia pingerentur acu? BURM.

Penicillo, quod] Dicitur enim *penicillus*, & *penicillum*, in utroque genere flexionis secundae. ERHARD.

Myrtea subornatus gausapina] Horat. lib. III. Od. XIV. vers. 22.

Myrteum nodo cohibere crinem.

Porphyrio: *Colorem myrteum in crinibus hodie quoque dicunt, qui medius est inter flavum & nigrum.* non autem in crinibus solum dicebatur, sed in aliis quoque rebus. Scalig. in Catull. *Myrtea* dicitur de colore fructus myrtei maturi. *Myrteus* etiam color in equis à Palladio lib. 4. cap. 13. numeratus. Isidor. lib. 12. cap. 1.

ornatus gausápila, cinguloque succinctus, modo extortis nos clunibus cecidit, modo basiis olidissimis inquinavit; donec Quartilla balenariam tenens virgam, alteque succincta, jussit infelicibus dari missionem. * Uter-

que

cap. 1. explicat *colorem pressura in purpura*. Turneb. Adversar. lib. 19. cap. 7. ERHARD.

Subornatus] Ornatus, est instructus. Cic. 1. de Legib. *Homo à natura subornatus in vitam venit*. Tertullian. de Præscript. adversus Hæret. *Ipsa denique hereses à Philosophia subornantur*. ERHARD. Vide infr. cap. 40.

Gausapila] Straguli genus, inter flavum & nigrum. GLOSS. Alii *Gausapina*. PATISSON. Glossar. *Gausapa*, βαρβαρικὸν μανδύον. Martial. mappa: lib. XIV. epig. 138.

Nobilius villosa tegant tibi gausapa citrum.

Horat. Sat. 8. lib. 2.

Gausape purpureo mensam pertersit.

Sed hoc pueri norunt. WOUWEREN. Jungerman. legit, *gausapina*, ut apud Martialem. Putichius, *gausapa*, quod apud Priscianum reperitur, illi adstipulantur veteres quidam codices. & Jacob. Gaudensis lib. 3. Æran. aurei; *Gausapina*, *penula*. hinc ipse Petronius de Trimalcione. cap. XXVIII. *Involutus coccina gausapa*. Quoddam exemplar etiam habet *gausapia*. Priscianus lib. 4. *Antiquissimi & hic gausapes, & hæc gausapa, & hoc gausape, & plurale neutri hæc gausapa, quasi à nominativo gausapum protulisse inveniuntur*. Huguitio in Dictionar. *Gausape, pis, neutro genere mantile, & invenitur pro quodam genere pallii. & quum deberet regulariter facere ablativum in i, frequens usus habet ut faciat in e tantum: & ab isto ablativo fit plurale gausapa. nam à gausapi gausapia deberet esse & non gausapa*. Vide mihi imperitiam & barbariem jam illius sæculi. ERHARD. Romæ plebs fuscis pænulis, vel lacernis ibat induta vulgo; milites vero & famuli lautiores rufis. Martialis de Canusinis lacernis vel pænulis. lib. XIV. Epig. 127.

Roma magis fuscis vestitur, Gallia rufis:

Et placet hic pueris militibusque color.

Servi enim eodem habitu, quo milites, saltem honestiorum. Seneca III. de Benef. cap. 28. *Quo te pænulati isti in militum quidem non vulgarem cultum subornati; quo, inquam, te isti efferunt?* Cæterum pænulæ illæ militares, & serviles, & plebejæ omnes cinctæ. Hinc apud Gellium lib. XIII. cap. 20. *Piguit saltem vos pænulatos cinctosque esse*. Petronius hic, qui *gausapinam*, pænulam intelligit. Salmas. Not. in Spart. Hadr. cap. III. & Lamprid. Diadum. cap. II. docet, pænulas *gausapinas* esse dictas, quod in modum gausaparum textæ essent. WEITZ. Vide Ferrar. de Re Vestiar. part. II. lib. II. cap. 6. Subornatus tunica gausapina villosa, myrtei coloris: Tunica enim induti succincta exoleti ut plurimum ministrabant. Senec. de Brevit. Vit. cap. XII. *Cum videam quam sollicite argentum ordinent, quam diligenter exoletorum suorum tunicas succingant*. HEINS.

Cinguloque succinctus] Seneca de brevi. vitæ cap. 12. WOUWEREN. In Gestis Romanorum, quæ vocantur, cap. 60. de Rosimunda cursatrice; *Abibat ante eam, zonam de serico projecit. Quam cum vidisset, inclinavit se & eam levavit, se succinxit*. Adiutit Gregorius Magnus in Moral. *Succingite lumbos vestros in castitate*. ERHARD.

Extortis clunibus] Alii, *exsectis*. TORNÆS. Arnob. *Lascivus*, inquit, *deinde luxuriantis adsumpta, hùc atque illùc clunes torquentes*. PITH. Quidam libri habent, *exsectis*. puto legendum *exertis*. Putichius. ERHARD. *Contortis*, est luxatis, ita ut nulla opus sit correctione. Contrarium est sequenti capite, *clune agili*. Infra Fragm. Tragur. cap. 48. *De Ulixe, quemadmodum illi cyclops pollicem penicillo extorsit*. Seneca æqualis nostro auctori, Epist. 104. *Freget aliquis crus, aut extorsit articulum*. v. Munck. ad Hygin. fab. 57. BURM.

Cecidit] Verbum prætextatum v. Schiopp. ad Priapeia, carm. 12. & 25.

Basiis olidissimis] Propter oris stuprum & fellationem. Martial. lib. 12. epigr. 59. *Hircoso premit osculo*. Petron. infra de altero cinædo. cap. XXIII. *Immundissimo me basio conspuit*. Dixi supra. ERHARD.

Ballenariam virgam] Quæ è cartilagine balenarum fit, qua Athletarum reliquæque hujusmodi certationes dirimebantur. GLOSS. Alii *belinatam*. Alii *venenatam*. Quid si *balenatam*, è balenæ setis contectam, quales in Gallia & Batavia gestari solent à nobilibus fœminis equo vectis; *Venenatam*, Φαρμακίδη. Noricis *Belenus*, Deus. Pithœus cap. 4. lib. 1. TORN. Quid si, *Ballenariam?* Nimirum ut ab arena *arenarius*: à verbena, *verbenarius*: sic à balena, *balenarius*. RICHARD. Hygin. lib. II. Astronom. cap. 7. *Nonnulli, cum faciunt caduceos, duos dracones implicitos virgula faciunt: quod initium Mercurio fuerat pacis. Ejus exemplo & athletæ, & in reliquis hujusmodi certationibus virgula utuntur*. Serv. ad Virg. IV. Æneid. vers. 242. *Hodieque* (inquit) *tam athletarum, quam gladiatorum certamina virga dirimuntur: & præfecti gentium Maurorum cum fiunt, virgam accipiunt & gestant*. PITH. Alii, *balenatam tenens virgam*, quæ (ut opinor) è cartilagine balenæ fit, qualia videmus calatorum Ecclesiæ commentacula, ut veteres appellabant. Turneb. lib. IV. cap. 7. Mos iste athletarum & gladiatorum certamina virgis dirimendi hodieque durat. vide Savaronem in Sidonii lib. 2. ep. 2. ERHARD.

Missionem dari] Ad victos gladiatores pertinebat: illius effectus, ut ab imminenti periculo & in eum

diem

que nostrum religiosissimis juravit verbis, inter nos periturum esse tam horribile secretum, * * Intraverunt palaestricae quamplures, & nos legitimo perfusos oleo refecerunt. Utcumque igitur lassitudine abjecta, coenatoria repetimus, & in proximam cellam ducti sumus: in qua tres lecti strati erant, & reliquus lautitiarum apparatus splendidissime expositus.

diem duntaxat liberarentur. GLOSS. Apul. lib. 11. Metam. PITH. Livius, *Gladiatores dando, modo vulneribus etiam, modo sine missione*, sic apud Apul. lib. 2. Fotis; *Grassare gnaviter, & occide moriturus: Hodierna pugna non habet missionem.* in re simili. Petron. infra cap. CVIII. *Indixit Tryphaena facinus, non dissimulata missione.* Lipsius Saturnal. lib. 2. cap. 21. Florus lib. 3. cap. 20. de bello adversus Spartacum servilis motus ducem; *Et, quod sub gladiatore duce oportuit, sine missione pugnatum est.* ERHARD.

Horribile secretum] Sacrum, verendum, & quod hominum mentibus tacitam quamdam à se religionem incutit. GLOSS. Sacrum & sanctum. M. Victor. lib. 3.

——— *attonitum venerabilis attrahit horror.*

Claud. 6. Cons. Honor. vers. 32.

Tunc sacer horror aquis ———

Lucan. 3.

Arboribus suus horror inest. BARTH.

Palaestrica] *Palaestrica*, quae motus gestusque corporis format. GLOSS. Alii *Palaestrita*. PATISS. *Palaestrita* Leid. cod. recte. Sic scribendum esse, dudum me, antequam illum vidissem codicem, monuit Doctiss. Th. Munckerus. BOSCH. Non mutandum in *palaestritas*, qui sunt, qui se exercent in palaestra, de quibus hic non agitur: sed *palaestricae* sunt ministrae, ancillae, quae oleo perfundunt certantes. Persius Sat. IV. 38. de athletis.

Quinque Palaestritae licet haec plantaria vellant.

BURM.

Quamplures] Idem quod *complures*, cum qua ut notiorem vocem hanc saepe commutarunt librarii. Hygin. II. Astron. I. *Hoc signum, ut quamplures dixerunt, non occidit.* vide ibi Munckerum. BURM.

Legitimo] Alii, *lecythi*. PATISSON. Alii, *lecythi*. Lege, *lecythino perfusos oleo*, id est, balneari. λήκυθος, vas olearium. Gloss. Isidor: *Lecythus, ampulla olearia.* Scholiastes Theocriti: ἔλαιον· ἐπεὶ τὴν λήκυθον, τὴν ἔχουσαν τὸ ἔλαιον, ἔχοντες ἐν ταῖς παλαίστραις. Lecythi isthaec forma: Hac figura in veteribus monumentis & lapidibus conspici, indicium fecit illustris Scaliger. Quod oleo uncti dimicaturi, Scholiastes Theocriti ad Idyll. 11. v. 51. λιπαρὸν δὲ λέγει παλαιστὴν, ἐπεὶ οἱ παλαίοντες ἐλαίῳ πρότερον ἠλείφοντο, εἶτα ἐπάλαιον. Hujus moris ratio apud Clem. Alex. Paedag. lib. II. cap. II. Καὶ τὸ ἔλαιον αὐτὸ τῆς μαλθακίας καὶ [illegible] πολεμίων [illegible] ἀνθρώπων δὲ, τοὺς μὲν [illegible]

ἔτι δὲ ὡς εἰς μάχην ἐξεκαλοῦντο, καὶ τοὺς πρότερον φίλους ἀλληλομένους τοῦτο ἐν τοῖς σταδίοις ἔκρινον εἰς τὸ τῆς ἀγωνίας πάμμαχον. Servius ineditus ex Annalib. citat. *Confricati oleo, jentati, paratique ad arma*: quod Livio *pransi paratique ad pugnam*. Nam pugnaturi cibis vires excitabant. Petron. cap. LXXXII. *Ne infirmitas militiam perderet, largioribus cibis excito vires.* Pollio Gallienis: *Militare prandium, quod dictum ab eo, quod milites ad bellum paret.* Juvenal. Satyr. XI.

——— *Sic veniunt ad miscellanea ludi.*

Ubi Commentat. *Miscellanea cibus gladiatorum, id est, ultima coena.* WOUWEREN. Unguento. Nec perfundi tantum unguentis, sed & leniri convivae solebant. Vide Bezam in Annotat. ad Marc. 14. vers. 3. & Luc. cap. 7. Petron. infra cap. CV. *Apud communem amicam consumpserant pecuniam meam, à qua illos proxima nocte extraxi mero unguentisque perfusos.* ERHARD. Hic scripserunt correctores *lecythino*, duplici errore. *Legitimum oleum* quidam interpretantur, ceroma; Interpretor, masculum. Callimachus in Lavacro Palladis vers. 29.

Τῷ καὶ νῦν ἄρσεν τι κομίσσατε μῶνον ἔλαιον.

Masculum, [illegible]. Theophrastus [illegible]. Sic *cera legitima* apud Ciceronem Verrina I. Legendus ad Horatium V. C. Daniel Heinsius. BOURDELOT. Recte exposuit hunc locum vir summus Gronovius Diatr. Stat. cap. 25. Perfudit nos oleo, eodem ritu & modo, quo solebant athletas ex lege palaestrae ungere. Infra cap. 136. *Tribus potionibus e lege siccatis.* Cicer. VII. famil. 6. *In omnibus meis epistolis, quas ad Caesarem aut ad Balbum mitto, legitima quaedam est accessio commendationis tuae.* Id est ordinaria, usitata, ut Manutius explicat. idem de fato, cap. 2. *Prima illa, quae erant quotidiana & quasi legitima nobis, de pace & de otio.* Suet. Aug. 45. BURM.

Utcumque igitur] Alii, *utrumque igitur*. TORNAES.

Coenatoria] Vestis coenatoria, cum qua discumbere in conviviis solebant, alias toga tricliniaris. GLOSS. Alii, *coenacula*. TORNAES. *Coenatoria*, sunt vestes, quibus in coena antiqui utebantur; ut & apud Martial. lib. 10. epigr. 87.

Coenatoria mittit advocato.

Turneb. Advers. lib. 19. cap. 7. Lips. Saturnal. lib. 1. cap. 2. vestes epulares. Savaro ad Sidon. lib. 1. epist. 11. Pomponius in l. 33. de Aur. arg. mund. &c. leg. Dig. Imo *coenatoria*, id est, δειπνητίδας. Rader. ad Mart. lib. 10. epig. 73. ERHARD.

Gusta-

ſitus. Juſſi ergo diſcubuimus, & guſtatione mirifica initiati, vino etiam falerno inundamur. Excepti etiam pluribus ferculis, quum laberemur in ſomnum; [a] itane eſt? inquit Quartilla, etiam dormire vobis in mente eſt, quum ſciatis Priapi genio pervigilium deberi?

XXII. [b] Quum Aſcyltos gravatus tot malis in ſomnum laberetur, illa, quae injuria depulſa fuerat, ancilla totam faciem ejus fuligine longa perfricuit, & non ſentientis labra humeroſque ſcopionibus pinxit. Jam ego etiam

[a] QUARTILLA. [b] ENCOLPIUS.

Guſtatione mirifica] Guſtus ante cœnæ exordium, ſeu prima pars cœnæ. GLOSS. Porphyrio ad illud Hor. libro II. Satyr. XI. *Ab ovo uſque ad mala. Ab initio cœnæ ad finem. Ovum enim hodie initium cœnæ, quippe cum in guſtu ſtatim à balneis afferatur.* Apul. lib. 9. *Ut primam antecurſoriam potionem, & inchoatum guſtum extremis labiis contigerat. Antecurſoria potio*, ut Ammianus libro XXIV. *libamenta præcurſoria*, eſt autem πρόπομα. Athen. lib. II. προπομάτι πρὸ τοῦ δείπνου περιεφέροντο, καθὼς ἐπιεῖν τὸ πρῶτον. WOUWER. *Guſtatio*, ſeu, ut Martial. *guſtus*, prima pars cœnæ, quæ aliis *antecœna*. Turneb. Adverſar. lib. 19. cap. 7. Lipſius Antiq. lect. lib. 3. Stuckius Antiquit. conviv. lib. 3. cap. 1. Hæc erat potio in principio menſæ, quæ Apulejo *antecurſoria potio*. Metamor. lib. 9. Colvius in Not. ERHARD. *Myrrhiſtica* Nob. Heinſius, pro *mirifica*; optime: Myrrham enim vino etiam infundebant veteres. Noſter in Fragmentis Satyr. *Ad libidinis incitamentum Myrrhinum ſe poculum bibiſſe.* Plinius lib. XIV. cap. 13. *Laudatiſſima apud priſcos vina erant myrrhæ odore condita.* BOSCH.

Inundamur vino] Tranſlatio à fluminibus. GLOSS *inundabamur* Memm. codex. BOSCH.

Excepti ferculis] Sic correxi in veriſimilibus. SCIOPP.

Cum laberemur in ſomnum] Lege, *dum laberemur*, id eſt, uſque dum. Schopp. Veriſim. lib. 2. cap. 14. nugæ. Hoc dicit; cum laſſitudine veneris & ſatietate cibi dormitamus, tum ad nos converſa Quartilla inquit, &c. Scis, Schoppi, & experientia doctus didiciſti, qui humanam laſſitudinem & ſatietatem tentare ſomnus ſoleat: & quam verum ſit verbum illud patrium. *Bey leerem Bauch iſt nicht gut ſchlaffen*, ERHARD.

Etiam vobis dormire] Eleganter objurgationi inſervit particula *etiam*. Infr. cap. 95. *Exclamat Eumolpus, etiam minaris?* Et cap. 137. *Scelerate, inquit, etiam loqueris?*

In mente eſt] Forte, *in mentem eſt*. RITTERSH. Tertullian. de habit. Mil. cap. 1. *Et adornari tibi in mente eſt?* SCIOPP.

Pervigilium] Sacrum nocturnum, quo vigiliæ indicuntur, quibus Deos colebant. GLOSS. Pervigiliis deos colebant. Plautus Curcul. Act. 1. ſcen. 3. *Veneri pervigilare vovisti*. Aulul. Prolog. verſ. 36. *Qui illam ſtupravit noctu Veneris pervigiliis.* Gell. lib. II. cap. 23. *In pervigilio vitiata eſt.* Suet. Calig. cap. 4. Arnobius lib. 5. WOUWEREN. *Pervigilium*, παννυχίς. Henr. Stephanus in Theſaur. ling. Græc. Hujus pervigilii magna pars deſideratur. Debebatur & Veneri, quam Plautus Curcul. act. 1. ſc. 3. facete *Noctuvigilam* appellavit, triduanum: Petrus Pithœus Not. in Pervigil. Vener. Elmenhorſt. Not. in Arnob. lib. 5. Taubmannus in Plaut. Curcul. Act. 1. ſc. 3. Petronius Afranius in Epigr.

Cum me ſuavis amor prenſum furſumque capillis
Excitat, & lacerum pervigilare jubet. ERH

Illa quæ injuria depulſa fuerat ancilla] Opinor excidiſſe vocabulum, & ſcribi debere, *illa, quæ invitata injuria repulſa fuerat. Repulſa* certe hic locus eſt, uti liquet è ſuperioribus; ſic apud Columellam libro 9. cap. 9. *Sin autem deſuit cuſtos, velut injuria repulſa; peregrinam regionem petit.* Ita vulgatis codex pervetuſtus, quo uſus ſum, *repulſam*. Videtur reliquiſſe Columella, *velut irritata injuria repulſa*. Ita *apes injuria contriſtatæ profugiunt*, Eidem eodem libro. cap. 14. HEINS. Anonymus in editione Hadrianidis, *quæ injuriam repulſa tulerat.*

Totam faciem ejus longa fuligine perfricuit] Videatur Budæus annotat. in Pand. & Alciarus. lexic. Plautin. in *Sublinere*. De his autem jocoſis in dormientes contumeliis Ramirez. Hypomn. ad Martial. lib. 3. epig. 42. num. 2. ERHARD.

Fuligine longa] Lege, *larga*. Jungermannus. *Longus* pro multo & copioſo, ut μακρὸς ἀντὶ τοῦ πολύς. Ariſtotel. in Politic. οἱ μακρὰν ὕπνος καθεύδοντες videndus Suidas & Etymologus. In Juvenal. Sat. 5.

——— *Multa veteris fuligine teſtes.*

Ad rem eſt, quod infra legitur cap. CVIII. *Omnia lineamenta fuliginea nube confudit.* ERHARD.

Non ſentientis labra] Quia ebrii. Infra de Gnythone in lectum Aſcylti tranſlato cap. LXXXIV. *ſive non ſentiente injuriam, ſive diſſimulante.* Geneſ. 19. verſic. 33. de Loti filiabus: *Dederunt patri ſuo bibere vinum nocte illa: & ingreſſa eſt major, dormivitque cum patre, at ille non ſenſit, nec quando accubuit filia, nec quando ſurrexit.* Et ſtatim verſic. 35. *Dederunt & illa nocte patri ſuo bibere vinum, ingreſſaque minor filia, dormivit cum eo: & ne tunc quidem ſenſit quando concubuerit, vel quando illa ſurrexerit.* ERHARD.

Sopitis

etiam tot malis fatigatus minimum veluti gustum hauseram somni: idem & tota intra forisque familia fecerat: atque alii circa pedes discumbentium sparsi jacebant, alii parietibus appliciti, quidam in ipso limine conjunctis marcebant capitibus: lucernae quoque humore defectae, tenue, &

Sopiti titionibus] Ut è contra, *vigilantes* seu ardentes. GLOSS. Alii *scriptionibus sopite*. TORNÆS. Locus est mendosus. forte *scriptionibus* legendum. Nam *manus* & *frontem scribere* Catull. dixit, & Plaut. & Ausonius multis locis. Ad hunc pertinet locum, quod Nonius observavit in voce *sublevit*: *Sublevit*, inquit, *significat illusit*, & *pro ridiculo habuit*, *tractum a genere ludi*, *quo dormientibus ora pinguntur*. &c. EMMIUS. Sic ex conjectura ante multos annos restitueram, eamque sibi probari Janus Douza Filius per amicissimum mihi hominem Ignatium Danielem J.C. renunciavit. Gruterus mavult *sopitis titionibus*. *Sopitum* sic quoque dixit infra cap. LXXXVII. *Itaque excitavit me sopitum*. SCIOPP. Lege *sopitis titionibus*, ut *sopiti titiones* contrarii sint ardentibus & vigilantibus. Gruterus Sulpic. lib. 2. cap. 3. vel *sopitis titionibus*. τὸ T I, quod ter scribendum erat, bis à librario neglectum loco depravando fuit. Humeros *sopiti* sive dormientis Ascylti ancilla carbonibus pinxit. Catullus:

Frontem tabernæ titionibus scribam,

id est, elogiorum carbonibus implebo. Schopp. Verisim. lib. 2. cap. 14. Recte Gruterus. *sopiti titiones* sunt carbones. Ramirez Hypomnem. ad Martial. lib. 3. epig. 42. num. 2. ERHARD. Alii *sopitis titionibus*. Olim cum aliis legendum putabam *sopiti titionibus*, hoc est, dormientis Ascylti, ut respondeat præcedenti *non sentientis*: Verum Nob. Nicolaus Heinsius me docuit hic legendum esse *scopionibus*: quomodo & apud Catullum Carm. 38. ad Contubernales.

Frontem tabernæ scopionibus pingam. BOSCH.

Locus admodum vexatus, vulgati *sopitionibus*, pro qua acriter pugnat Franc. Ferdinandus de Cordoua. Didascal. cap. 23. Verum Martinus Del Roa, tom. I. lib. VI. singularium cap. 17. legit *sublitionibus*, à sublinendo; prorsus infeliciter. Neque illorum interpretatio, qui *sopitis* pro dormientis capiunt, placet: jam enim sufficiebat *non sentientis*, quod præcesserat. Heinsium malle *scopionibus* dicit Boschius: sed in notis ad Ovid. Metam. VII. vers. 186. videtur probare *sopitis titionibus*. Quomodo etiam auctor veterum glossarum legisse videtur, & probat Gruterus. Vossius ad Catulli carmen 38. legit *sopionibus pinxit*. Sed rectius putem *scopionibus*, qui sunt pediculi in vitibus, quibus adhærent acina, ut explicat Aus. Popma ad Catonem de Re Rustica cap. CXIII. & ibi emendata duo Columellæ ex libro XII. 30. à Scaligero loca adfert, ubi pro *scopionibus* male *scipionibus* legebatur. Apud eundem autorem lib. XI. cap. 13. eadem vox corrupta est in *scorpiones*. *Deinde cum spinam secerit*; *collectis seminibus ipsis*, *scopiones*, *ita uti sunt*, *in suo loco perurendi sunt*. His ergo scopionibus, jam perustis & exstinctis, ut & fuligine, ancilla pinxit Ascylton. Usitatissimus autem ille jocus & lusus fuligine & atro carbone per petulantiam aliquem pingere. Ita ipse Mercurius à Callimacho Hymn. in Dianam, vers. 69. σποδιῇ κεχριμένος αἰθῇ, *atro carbone oblitus* inducitur, ut puellam contumacem terreret, & matri morigeram efficeret; ubi v. Illustr. Spanhemium. Ita narrat Ælianus II. Variar. 15. Clazomenios Spartam venientes per lasciviam thronos Ephororum fuligine inunxisse. BURM.

Somni gustum hauseram] Male in commentario ad hunc locum de Salas explicare locum Propertii lib. III. eleg. VIII. vers. 25. docuit ibi Musarum amor & noster Brouckhusius.

Jacebant] Varro apud Servium ineditum: *in lecto temulentos jacere*, *ebrios cubare consuescere*. WOUWEREN.

Marcebant] Alii, *manebant*. PATISSON. *Manebant*, Cod. Leid. nil muta. BOSCH. Non simpliciter dormiebant, ut de Salas exponit, sed more ebriorum, qui languent & flaccidi sunt vino. Ita sæpe Statius hoc verbo utitur. v. Barth. ad lib. IV. Theb. vers. 652. lib. VIII. vers. 230. & vers. 265. Senec. Medea vers. 69.

Huc incede gradu marcidus ebrio.

Apul. l. I. Metam. non absimili à nostro casu. *Ille curiosus dum importune irrumpit*, *credo studio aliquid rapiendi*, *clamore vasto marcidum alioquin me altissimo somno excussit*. BURM.

Conjunctis capitibus] *Jungere capita*, locutio de venerea consuetudine usitata. Ovid. III. Epist. 107.

Perque tuum nostrumque caput, *quæ junximus una*.

Ubi vide, quæ notat Heinsius. Idem est, quod *Limare caput* apud Plautum, & *positum cum aliquo caput habere* apud Propertium. vide Turneb. lib. XV. adv. cap. 6. & Barth. lib. III. adv. cap. 18. BURM.

Lucernæ quoque humore defectæ] Lucernas non extinguebant, sed eas sinebant languescere. Plin. Plutarch. Galienus Imp. Epithal. PITH. Paulus Silentiarius Anthol. lib. VII. Epigr. 211.

—— Οὐ τρίτος ἄρχεται ἤδη
Λύχνος ὑποκλάζειν, ἦκα μαραινόμενος.

DOUZA F. Eadem narratio de eadem re apud Propert. lib. IV. El. VIII. vers. 43.

Sed neque suppletis constabat flamma lucernis,
Decidit inque suos mensa supina pedes.

Scaliger ad Propertium. *Humore*, id est, oleo. ERHARD. Vide de hac voce copiose agentem Gudium & alios ad Phædr. lib. I. fab. 21.

& extremum lumen spargebant, quum duo Syri expilaturi lagenam, triclinium intraverunt: dumque inter argentum avidius rixantur, diductam frege-

Extremum lumen] Id est, minimum. RITTERSH. Infra cap. CVI. *Haberemus nos extremum solatium.* Cic. pro Flacco. *Salus nostra, quæ spe exigua extremaque pendet.* SCIOPP. Quem vide lib. I. verif. cap. 18. Eleganter, ut & Propert. lib. III. El. VI. vers. I.

Dulcis ad extremas fuerat mihi rixa lucernas.

Ut recte eum locum constituit decus literarum Brouckhusius, & his Petronii verbis illustravit. Virgilius lib. IX. Æn. vers. 351.

Jamque ad Messapi socios tendebat, ubi ignem
Deficere extremum, & religatos rite videbat
Carpere gramen equos.

Ovidius lib. II. Met. vers. 117.

Cornuaque extrema velut evanescere lunæ.

Valer. Flacc. lib. VII. vers. 538.

Sic fata profugit,
Seque sub extremis in mania retulit umbris.

BURMAN.

Duo Syri] In Copa, *Syrisci.* Vet. *portantias.* BONGARS. Martial. lib. VII. epig. 52.

Munera quæ grandes octo tulere Syri. PITH.

Expilaturi lagenam intraverunt, dumque inter argentum avidius rixantur] Duas hic voces, utramque sine Venere & Gratiis repetitam, suspectas habere ultro profiteor. Primum *expilare lagenam* quid sit, non capio. Deinde *argentum* in mensa positum eversum est, inter quod sane illi non rixabantur. Tertio loco inter argentum rixari nec summe bene dictum arbitror. Quod primum & maximum potui, non *lagenam*, sed *saginam* scribendum arbitror. Non secus enim, quam saginæ destinati porci, jacebant in triclinio, itaque expilaturi neglectam supellectilem, in sagina dispersam, intrarunt duo illi furunculi. Secundo reponam, *dumque inter trahendum avidius rixantur.* Tractam enim in diversa supellectilem oportet, quæ rupta scilicet. Utramque emaculationem ausim credere esse genuinæ lectionis restitutricem, nisi nostræ essent. BARTH. Lib. XXI. Advers. cap. VI. Nihil certe infelicius insigni critico in mentem venisse umquam puto: quis enim stupor, non intelligere, quid sit *expilare lagenam?* an ergo neque, apud Ciceronem pro Cluent. cap. 64. legens *expilatum armarium* caperet, non *expilare templa* & *fana* apud eumdem lib. III. de Nat. Deor. 34. & Sueton. Cæs. 54. certe, quæ mea est ingenii tarditas, ego, quid *expilare saginam* sit, non possum exputare. hoccine est neglectam supellectilem in triclinio, id est sagina, dispersam expilare? *saginam cellariam* apud Plaut. Mil. III. 2. novi, & totam domum, in qua homines, ut porci, quotidie ventri operam darent, ab eodem Mostel. I. 3. *Saginam* dici probe scio; & similia, quæ opportunius Barthius adducere potuisset, apud scriptores veteres occurrere planum est. Sed pro triclinio poni, in quo vino sepulti marcebant, adhuc ignoro: alterum illud *inter argentum rixantur*, quod offendit delicatas Barthii aures, mihi sanum & egregium videtur. Nam hi duo Syri (id est servi, ita dicti, vel quia natione Syri, vel quia id nomen familiare mancipiis erat, ut ex Terentii Adelphis, ex Martiali lib. VII. 52. & IX. 3. patet) non venerant ad surripiendam supellectilem, aut argentum furandum, sed ut, dormientibus convivis & vino compositis, ex lagenis reliquias vini exhaurirent. Quæ cum positæ essent in mensa, sive ministerio, in quo argentea pocula & vasa erant exposita, utroque ansam apprehendente, lagena rumpitur, & ita eversa fuit mensa. Lagena autem vas erat, in quo semper vinum paratum habebant in triclinio, & ex quo pocula implebant, ut infinitis apud Martialem locis constat, ubi toties lagenæ fit mentio. Et hinc servi *à lagena* vel *laguna*, in antiquis lapidibus apud Sponium Miscell. Erud. pag. 209. Et Gruterum aliquoties. vide pag. DXLVI. 4. ubi tamen dubito, an *lagena* vas sit illud, quod inter duas inversas faces conspicitur; cum ejus forma ex veterum descriptionibus alia concipi debeat; quæ optime ex Phædri illa tabula, qua Vulpis & Ciconiæ mutua ad convivium vocatio refertur, & quam oculis exhibet gemma in Gorlæi Dactyl. Tom. II. pag. 512. intelligitur, & unde patet angustum fuisse collum. Apulej. lib. II. dicit fuisse *orificio cessim dehiscente*, vel, ut alii legunt, *sensim.* Non multum abludit à Lagenæ forma illa, quæ apud eumdem Gorlæum tom. II. n. 23. occurrit, quæ ansata est, qualem nostram fuisse necesse est, & qualem statuit Begerus in nummo Herois sui Patrai tom. I. Thesaur. Brandenb. p. 283. quam hic exprimendam curavimus.

Porro lagenæ erant plerumque fictiles, unde à Martiali sæpe testarum nomine insigniuntur. vid. lib. VI. ep. 89. sed & vitreæ erant, ut illa *Syra lagena* eidem lib. IV. epig 46. & hinc facile, si temere haberentur, diffringi poterant: ita in cœna Nasidieni apud Horatium lib. II. Satyr. ultima.

... Vibi-

fregerunt lagenam. cecidit etiam mensa cum argento, & ancillae super torum marcentis excussum forte altius poculum caput fregit. ad quem ictum

——— ——— *Vibidius dum*
Quærit de pueris, num sit quoque fracta lagena,
Quod sibi poscenti non dentur pocula. ———

Et solemnia fuisse hæc furta servis, qui expilabant lagenas, & ideo diligentes matres & patresfamilias convivio dimisso obsignare solitos lagenas docet Cicer. lib. XVI. ad fam. ep. 26. *Plane te rogo, sicut olim matrem nostram facere memini, quæ lagenas etiam inanes obsignabat, ne dicerentur inanes aliquæ fuisse, quæ furtim essent exsiccatæ.* ubi Manutius egregie lagenas illustrat. In primis facit huc lepidum Epigramma Martialis lib. IX. 89.

Septem post calices Opimiani,
Denso cum jaceam triente blæsus,
Affers nescio quas mihi tabellas,
Et dicis, modo liberum esse jussi.
Zenas servulus est mihi paternus:
Signa. Cras melius, Luperce, fiet.
Nunc signat meus annulus lagenam. BURM.

Dumque] Alii, *cumque*. PATISSON.

Inter argentum avidius rixantur] Id est, inter argentea vasa. Horat. lib. I. Sat. 4. 28. *Hunc capit argenti splendor.* Interp. *argentea vasa delectant.* Cicero in Verrem 4. *Exponit multum argentum, non pauca pocula ex auro.* Auctor Rhet. ad Herenn. lib. 4. leg. 12. §. 28. D. de Instruct. vel Instr. leg. WOUWER.

Deductam] Id est, in duas partes ductam. Infra cap. XXVI. *per rimam improbe deductam.* Pulmannus in Hor. carm. 3. od. 28. ERHARD.

Cecidit etiam mensa cum argento] Mensæ, quæ abaci, positæ, in quibus omnis generis præclarique artificii vasa, aurea, argentea, crystallina exposita, ad usum simul & splendorem. Lucianus Lexiph. ποτήρια δ' ἔκειτο παντοῖα ἐπὶ τῆς δελφινίδος τραπέζης. Sidonius lib. I. Ep. 2. *Non ibi impolitam congeriem liventis argenti mensis sedentibus suspiriosus minister imponit.* Quæ in MS. ita leg. *Non ibi politam congeriem liventis argenti mensis cadentibus.* Hæ mensæ *delphica* dicebantur. Martialis lib. XII. Epigr. 66.

Argentum atque aurum non simplex delphica portat.

Glossæ: *Abaci, delphica, μονοπόδιον, ὡς Ἰουβενάλιος.* In iisdem alibi: *Deluca μονοπόδιον.* Lege *Delphica.* Juvenalis Satyr. 3.

——— *Urceoli sex*
Ornamentum abaci ———

ubi Comment. *Quod nos delficam dicimus.* Horatius I. Sat. VI. vers. 116.

——— *& lapis albus*
Pocula cum cyathis duo sustinet.

Acro: *Lapis albus, mensa marmorea, quam nos delphicam dicimus.* Paul. libr. 3. Sent. Tit. 3. §. instructa domo. Procopius: Ἐν παλατίῳ τῷ ἐν Ῥώμῃ, ἔνθα συνέβαινε τίθεσθαι τὰς βασιλέως εὐνὰς, τρίπους ἐκ παλαιοῦ ἑστήκει, ἐφ' οὗ δὴ τὰς κύλικας οἱ βασιλέως οἰνοχόοι ἐτίθεντο. Δελφικὰ δὲ τὸν τρίποδα καλοῦσι Ῥωμαῖοι, ἐπεὶ πρῶτον ἐν Δελφοῖς γέγονε. Quem locum suggessit mihi Ill. Scaliger, vir per omnia Diis, quam hominibus, similior. WOUWEREN. *Mensa* est abacus, *buffet*, *dressoir*. Jac. Lectius. ERHARD.

Caput fregit] Nihil est mutandum. Locutio hæc Plautina est ac elegans, Terentio quoque & aliis usitata. Marcellus de Medicam. cap. I. *Fracto capiti tela aranei ex oleo & aceto imposita non recedit, nisi sanaverit.* Petron. infra cap. CXXXIV. *Nisi primo ictu harundo quassata verberantis impetum minuisset, forsitan etiam brachia mea caputque fregisset.* Quod quid sit, explicat Cap. XC. hisce verbis; *Ego sinum meum saxis onerabo, ut sanguinem tibi a capite mittam.* Hinc illud Plauto familiare, *væ capiti tuo.* Ergo *caput frangere* est vulnerare. Habet autem proverbii speciem, Gallis nostris non ignotam, apud quos minitantes dicere solent; *je te rompray la tête.* Cujus originem ex novo orbe traxit Joan. Lerius Hist. navigat. in Brasiliam cap. 15. ubi hunc ad modum scribit; *Nonnumquam inter colloquendum mactator, qui præsto adest, clava lignea utraque manu in altum sublata, orbiculo extremo captivi caput totis ferit viribus, adeo ut paucissimo sanguine effuso altero ictu non sit opus. Hinc proverbium illorum, quod jam apud Gallos nostros erat in usu, Confringam tibi caput, pro eo quod solent altercantes milites adversario minitari his verbis, Ego te confodiam.* sed falso, ut ea, quæ commemoravimus, edocent. ERHARD. Scribendem utique *capiti infregit*, vel *impegit*, quod tantumdum est: sed illud malo, nisi quod *fregerunt lagenam* modo præcessit. Tull. 3. Tusc. quæst. *Quid? huic calix mulsi impingendus est, ut plorare desinat.* Plinius lib. 14. cap. 23. *Scyphus M. Agrippæ a temulento Cicerone Marci filio impactus est.* Prudent. Martyrio Cassiani.

Buxa crepant cerata, genis impacta cruentis.

De tabulis puerorum, quemadmodum Plautus Bacchidibus. *Extemplo puer Pædagogi tabula dirumpit caput;* apposite Propert. lib. 2. el. 7. vers. 11.

Aspera Centauris eadem dementia jussit
Frangere in adversum pocula Pirithoum.

Quibus vulgatam tueri posses, sed nostra illa multo elegantior. *Infringere* vero Terentianum est, in Adelph. act. 2. sc. 1. *Homini misero plus quingentos colaphos infregit mihi:* ubi Donatus *infregit*, *illisit*, *inflixit*. *Infringere digitos lyra* Papinius in Achill. *Infigere* dixit Lucilius lib. VI. Satyr. apud Priscianum libro 3. *Scutam ligneolam cerebro infixit;* nisi *inflixit* malit.

ictum exclamavit illa, pariterque & fures prodidit, & partem ebriorum excitavit. Syri illi, qui venerant ad praedam, postquam se deprehensos intellexerunt, pariter secundum lectum conciderunt, ut putares hoc convenisse, & stertere tamquam olim dormientes coeperunt. Jam & tricliniarches experrectus lucernis occidentibus oleum infuderat; & pueri, detersis paulisper oculis, redierant ad ministerium, quum intrans cymbalistria, & concrepans aera, omnes excitavit.

XXIII. Refectum igitur est convivium, & rursus Quartilla ab bibendum revo-

Scuta pro scutella dictum. tale quid voluit & de testa capiti illisa Juventius apud Charisium, *caput et testatim defregero.* Quo etiam vulgatam tueri in Arbitro posses, sed conjecturam nostram veriorem puto. HEINS.

Secundum lectum conciderunt] *Secundum*, id est, juxta. Intra cap. cxi. *secundum illam eamdem casulam.* Livius: *Vulnus secundum aurem accepit.* vide Priscianum. ERHARD.

Huc convenisse] Lege, *hoc convenisse.* DANIEL. Recte Gronov. i. obs. c. i. legit, *hoc convenisse.*

Flectere] Lege *stertere*, pro *flectere*, optimo sensu, ut opinor. EMMIUS.

Olim] Id est, jam diu. RITTERSH. *Olim*, pro diu. Intra cap. xcix. *Mercenarium suum jam olim dormientem exire cum sarcinis jubet.* ERHARD.

*Cœperunt * jam &*] Non est asteriscus in veteri codice. TORNÆS.

Tricliniarches] Præfectus, cui instruendi ornandique triclinii cura incumbit. GLOSS. Διαιτάρχης. vetus inscriptio apud Gruter. pag. DLXXVIII. I. M. VLPIO. AVG. LIB. DIVI. TRAIANI. AVG. A. POTIONE. ITEM. A. LAGVNA. ET. TRICLINIARCH. WOUWEREN.

Lucernis occidentibus] Eleganter à vita humana multa ad ignem & vicissim referuntur. Sic vivere, mori, ali, foveri, pasci, languere, vigere, flere, florere, trepidare dicitur flamma; quorum bonam partem invenies apud Prudentium luculento carmine ad accensum cerei Paschalis. BARTH. Lib. XXI. Advers. cap. VI. Eleganter notat Scalig. veterum superstitionem, qui ignem, velut animatum quid, exstinguere religionem ducebant, sed oleo infuso saturitate, cum volebant, obruebant, elidebantque quasi spiritum flammæ. Barthius in Ceir. Virgil. num. 344. Adde Weitzium Indic. in Dracontii Hexaëm. *Flamma moritur, resurgit.* ERHARD. Perpetua, Poëtis præsertim, metaphora, qua *vivere*, *mori* & similia de igne & lucernis dicunt. v. Heins. ad Ovid. lib. VII. Met. vers. 78. Eleganter Curtius VI. 6. *Barbari suppliciorum ultimum, si qua intermoreretur ignis, effugere studebant.* De superstitiosa autem cura, ne exstinguerentur lucernæ, capienda illa Ovid. Epist. XIX. 151.

Ecce merum nutrix faustos instillat in ignes.

Et vers. 195.

Namque sub auroram jam dormitante Lucerna, &c.

Ubi nescio, an non præferam Palatini codicis lectionem, *Jam deficiente lucerna*, ut noster mox supra dixit *lucernas defectas*: contra Tiberius apud Suet. ejus vit. c. XIX. *Prælia aliquanto constantius inibat, quoties lucubrante se, subito ac nullo propellente, decideret lumen & exstingueretur, confidens, ut ajebat, ostento, sibi ac majoribus in omni ducatu expertissimo.* vid. & Ovid. Epist. XXI. 159. BURM.

Pueri] Nihil opus addere illis, quibus de Salas probat, *pueros* pro servis poni, quæ notissima, etiam pueris; sed quod nobis se observare jactat, eodem sensu ab Ovidio lib. III. Art. Am. vers. 85. *juvenem* pro servo poni, egregie fallitur. Verba Poetæ sunt

Ancilla puerve manus ferat apta tabellas,
Pignora nec juveni credite vestra novo.

Non urgebo omnium scriptorum consensum, qui *puero* ibi habent. Sed quia id præcessit proximo versu, retinebo *juveni*, verum cum Heinsio capiam non de servo, sed de novo amante; quod Poetæ menti est convenientissimum. Minor species est in lib. v. Amor. Eleg. v.

Jamque frequens ierat mensis convivia remota,
Compositi juvenes unus & alter erant.

Ubi manifeste juvenes illi, non ministrantes debent intelligi, sed convivæ ebrii, vino & somno sepulti & compositi. BURM.

Detersis oculis] Apul. lib. 2. Miles. *Perfrictis oculis, & obarmatis ad vigilias.* Cleomedes lib. 2. ἵνα ἐπὶ καὶ τὰ ὄμματα ἐντριβόμενος. WOUWEREN.

Cymbalistria] Quæ cymbalis crotalisque canit. GLOSS.

Concrepans æra] *Concrepare* eleganter usurpatur de instrumentis tinnulis. vide quæ notavit Douza. ERHARD.

Rursus Quartilla ad bibendum revocavit] Τὸ *rursus* videtur abundare. Giphanius in Observat. Ling. Lat. Vel lege *invitavit*, pro *revocavit*. Pflugius. *Rursus revocare* eleganter dictum, sicut *rursum recipere*, *rursus repetere*, *rursus rescribere*, *rursus restituere*, & similia. Schop. Explanation. in Bacchid. Act. 3. sc. 3. & ante eum Casaubon, in Sueton. J. Cæsar. cap. 2. Petronius

revocavit. adjuvit hilaritatem comissantis cymbalistria. * Intrat cinaedus homo omnium insulsissimus, & plane illa domo dignus, qui, ut infractis manibus congemuit, ejusmodi carmina effudit:

* *Huc huc convenite nunc spatalocinaedi,*
Pede tendite, cursum addite, convolate planta,
Femore facili, clune agili, & manu procaces,
Molles,

Embasicoetas.

tronius ante cap. x. *Rursus in memoriam revocatus injuria.* ERHARD.

Cinadus] Qui patitur muliebria; item saltatores & pantomimi sic dicti apud veteres. GLOSS. Clemens Pæd. lib. III. cap. 4. Ἀνδρογύνων συνουσίαις ἥδονται, παρεισρέουσι δὲ εἴσω κιναίδων ὄχλοι ἀθυρόγλωσσοι, μιαροὶ μὲν τὰ σώματα, μιαροὶ δὲ τὰ φθέγματα, εἰς ὑπουργίας ἀκολάστους ἐσκευασμένοι, μοιχείας διάκονοι, κιχλίζοντες καὶ ψιθυρίζοντες, καὶ τὸ πορνικὸν ἀναιδῶς εἰς ἀσέλγειαν διὰ ῥινῶν ἐκψοφοῦντες ἐπικοιλιάσματα, ἀκόλαστοι ῥήμασι καὶ σχήμασι τέρψιν πειρώμενοι, καὶ εἰς γέλωτα ἐκκαλούμενοι πορνείας παράδρομον. Quæ mirifice hæc Petronii illustrant. WOUWEREN. *Cinædi* dicti sunt apud veteres saltatores vel pantomimi, ἀπὸ τῦ κινεῖν τὸ σῶμα, ut vult Nonius, vel, ut Bulengerus mavult, ἀπὸ τῦ κινεῖν τὴν αἰδῶ, vel τὰ αἰδοῖα, quod *pudenda* commoverent, de Theatro lib. I. cap. 43. ERHARD.

Qui ut infractis manibus congemuit] Scio hoc trahi ad habitum componentium se ad dicendum, quamquam in conviviis digitis crepantes luserint. Lucianus Lexiph. Ὁ μέν τις ἐπὶ τῶν κατάλοφα ἀναῤῥιχώμενος, ἐπιφορήματα ἔζητει, ὁ δὲ λεκίδας ἔπαιζεν, ἄλλος ἐμεμήρυτο σὺν γέλωτι τῷ ὄρφῳ. Quid innuat τὸ *congemuit*, ex Clement. verbis hauriendum. WOUWEREN. Non hæc ad silentium conciliandum, sed idem habitus atque ille, quem supra capite XVII. ad illa verba *manibus inter se usque ad articulorum strepitum constrictis*, notavimus. De voce *infringere* modo egit Heinsius, quem & vide ad Ovid. lib. V. Metam. vers. 83. BURM.

Ejusmodi carmen] MS. *carmina*. TORNÆS. Plaut. Stich. act. V. sc. 5. *Suavem cantionem occipito cinædicam, ut perpruriscamus usque ex unguiculis.* PITH. Introducebant cinædos, aut alia mancipia huic operi destinata, qui lascivis carminibus, impudico corporis motu, Venerem excitarent, aut spaltrias, quæ numeris obscœnis motibus respondebant. Arnobius libr. II. *Et symphonicas agerent & fistulatorias artes, cantionibus ut prairent obscœnis numerositer, & scabillorum concrepationibus sonoris, quibus animarum alia lasciviens multitudo incompositos corporum dissolverentur in motus, & ad ultimum clunibus & coxendicibus sublevatis lumborum crispitudine fluctuaret.* Sed hæc proprie de lascivia mimorum. Juvenal. Sat. XI. vers. 162.

——— Ut Gaditana canoro
Incipiat prurire choro, plausuque probata
Ad terram tremulo descendant clune puellæ
Irritamentum Veneris languentis. WOUWER.

Convenite] Lege, *convenite nunc*. Pith. PATISS. Lusus Sotadicus. Scalig. in Catal. sic in Carm. libero Priapi;

Huc huc, quisquis es, in Dei salacis
Deverti grave ne puta sacellum. ERHARD.

Spatalocinædi] Lascivientes cinædi, ἀπὸ τῦ σπαταλᾷν. GLOSS. Glossæ: *Delicatus*, σπάταλος, ἀπὸ τῦ σπαθᾷν. unde & *spathalium*. Tertullian. *Manus spathalio circumdari solito. spatalocinædi*, qua licentia Lucil. *Mæchocinædi*. WOUWEREN. Non absurde de Salas legit *Batalo-cinædi*; sed neque sensu caret *spatalocinædi*, ut explicat Wouwerius: Σπατάλη enim delicias cibarias notat, Epigramma vetus in Anthol. lib. II. cap. 31.

Μηδεὶς μοι ταύτην Ἐρασίστρατε τὴν σπατάλην σου
Ποιοίη θεῶν, ἢ σὺ κατασπαταλᾷς

Ita Hesychius σπαταλᾷ exponit τρυφᾷ. Apud Suidam etiam σπατάλη male in editis redditur ἡ τροφὴ, cibus; legendum enim τρυφὴ, deliciæ, quod requirit exemplum ex epigrammate veteri adductum. BURM.

Femore facili] Est ad verbum fere Nasonianum lib. III. Amor. Eleg. VII. vers. 10.

Lascivum femori supposuitque femur. BARTH. lib. XXI. Advers. 6.

Clune agili] Arnobius lib. II. *Lascivis deinde luxuriantis adjumpta, huc atque illuc clunes torquens.* Juvenal. Sat. II.

——— Et de virtute locuti
Clunem agitant. ——— WOUWEREN.

v. Arnob. lib. 5. BARTH.

Manu procaces] An legendum *procace*, ut sit cum illo, quod in fragmentis legitur;

Manu puer loquaci.

An *procaces*, ut in primo carmine libero,

Carminis incompti lusus lecture procaces.

id est, lascivos & impudicos? An vero intelligit libidinantes, id est, λαικάζοντας & masturbantes, de quibus apud Catullum, Martialem, & in Priapeiis. Joan. Antonius Campanus Episcopus Interamnensis epigram. ad Gravalonum mastupratorem;

Non damnosa mihi gratis manus ipsa placebit,
Inque meis digitis hermaphroditus erit.

O pudicum Episcopum & Romano scorto dignum! At lusit, inquis, in nequam illum fututorem. At non decebat, inquio, gravitatem Episcopi, cujus est officii, severitatem in castigando adhibere, non risum jocumque facere. An nescivit, quod universa Theologorum natio dictat, hujuscemodi *manu procaces* ab Apostolo

Molles, veteres, Deliaci manu recisi.

* Con-

Apostolo *molles* vocari? neque etiam quid idem illis minetur? *Neque molles*, inquit, *regnum Dei possidebunt.* 1. Corinth. 5. vers. 9. ubi *molles* Syrus Paraphrastes, interprete Eman. Tremellio, exponit, *corruptores sui ipsorum.* Quo eodem dictum quoddam Salomonis trahere videtur S. Epiphanius in lib. adversus Valesios, qui se ipsos castrabant, ubi infit; *Salomon reprimens Eunuchorum turpitudinem dicit; Beatus eunuchus, qui non operatur in manu scelus, neque cogitat malum adversus Dominum.* Loquitur de eunuchorum titillanti lascivia & impudicitia apud Anastasium Nicænum quæst. 79. in Scripturam. Adde Vincentium Belvacensem Episcopum in Speculo Naturali. Et quoniam semel occœpi, pergam exsequi, & aliquid addere de civili pœna, quod non paucos fugere videtur, qui hoc flagitium elevare, quod in se est, student. Angel. Aretinus in tract. de Maleficiis num. 55. censet eum, *qui propriis manibus fellat, pœna capitis afficiendum*, suffragante etiam M. Antonio Delrio in Miscellan. ad leg. 31. Cod. ad L. Jul. de adult. Joan. Gerson in tract. de confession. molliciei scribit, *leges publicas pœnam ignis infligere.* B. quoque Bernardus Claraevallensis Abbas, cum eoque idem Gerson sermon. in solennit. omn. Sanctor. mittunt *ad latrones, ad latrones, ad ignem, ad ignem.* Mitius tamen eum illis agendum Jodoc. Damhouderius, magnus ille quondam maximi Cæsaris Caroli V. Consiliarius, censet, dum scribit; *Primam speciem Sodomiticam committunt, quicunque secum Venerea secreto exercent, quod crimen Apostolus mollitiem vocat, Latini vero magis proprie masturpationem nominant. Hos itaque masturpatores damnant propter fœdam enormitatem aut exilio, aut alia pœna extraordinaria:* in Prax. rer. criminal. cap. 96. num. 5. ERHARD. De his cape Epigrammata Martialis IX. 42. XI. 59. ut corrigit ejus ultimum distichon Scaliger, & ibidem 74.

Molles] Effeminati, qui barbam non habent. GLOSS. Martial. lib. III. Epig 73.

Mollem credere te virum volebam,
Sed rumor negat esse te cinædum.

Vib. Sequest. *Salmacis Cariæ, ex quo qui bibit mollescit, id est, obscœnus fit.* PITH. Glossæ: *Mollis, effeminatus, aut qui barbam non habet.* Juvenal. Sat. 6. *Medullinæ crissantis.* Interp. *Crissare mulierum: cevere virorum est. Hinc Cevetes molles, & obscœni vocantur.* Tertull. advers. Valent. cap. 15. *Et Salmacis unde se solverit, quæ masculos molles facit.* Vitruv. lib. II. cap. 8. *Salmacidis fons putatur Venereo morbo implicare eos, qui ex eo biberunt*, &c. *Non enim molles & impudicos ex ea fieri aqua.* WOUWER. Cinædi, qui proprie *molles.* Barth. ad Claudian. lib. I. Eutr. vers. 252. pathici seu (ut Petronius loquitur) muliebris patientiæ scorta. Benedictus Magister in Grammat. *Mollis à mollio derivatur, quia vigorem sexus enervati corporis dedecorat, ut quasi mulier emolliatur.* Arnobius lib. 5. *Evirati isti mollesque.* ERHARD.

Veteres] exoleti, obscœni. GLOSS. Mart. lib. I. Epig. 42.

Urbanus tibi, Cæcili, videris.
Non es, crede mihi. quid ergo? verna es &c.
Quod bucca est vetuli dicax cinædi.

Sed & *Cevetes* quidem molles & obscœni dicuntur: & vetus exemplar hoc loco habet *Vet. es.* PITH. Exoleti. vide Lamprid. in Elagab. WOUWEREN. Lege *molles, cevetes.* Schol. Juvenal. Sat. VI. *Cevetes & obscœni appellantur.* BARTH. Apage *veteres.* Lege *teretes.* Par illud Martialis,

Istos non pueros, sed uniones.

Horatius, Epod. XI.

Aut teretis pueri
Longam renodantis comam.

Teres brachiolum laudatur Catulli.

——— *mitte brachiolum teres.*

Teres collum in Eleg. quas ex Corn. Gallo puto quemdam Maximinum contraxisse, unam certe vel alteram, & mille talia. Poterat *cevetes* videri genuinum ex eo, quod tradit Scholiast. Pithæanus in Juven. Sat. VI. vers. 320. Sed nobis superius magis arridet. IDEM lib. XXI. Adv. cap. VI. quem etiam vid. ad Stat. lib. III. Thebaid. vers. 263. Interpretantur exoletos. nescio quomodo hoc conveniat epitheton superioribus: *Pede tendite*, &c. *Femore facili.* Perpende sis mecum, an locum habere non possit, *teretes*, id est, rotundi, cujusmodi homines agiles, in vulgus jam notum. Horat. lib. II. od. 4.

Brachia & vultum teretesque suras
Integer laudo ———

Virgil. 6. Æneid. *teretes circumdare humeros.* Mansit illud linguæ nostræ. Commendaturi enim hominem viribus moribusque, etiam forma egregium, dicere solemus, *das ist ein runder Kerle.* Piccartus Pericul. Crit. cap. 17. ERHARD. Nihil hic erat mutandum. *Veteres* illi sunt, qui *Veterani* in Catalectis:

Parte, premendus erit, cum Veteranus erit.

Cevetes tamen quædam Editiones retinent contra MSS. fidem. De *Deliaco* dico ad Pausaniam. *Recisi* dicti & *Præcisi*, ut in incompto carmine, & apud Senecam de providentia cap. 5. BOURDELOT. Ita Terent. Eun. IV. IV. 21.

Hic est vietus, vetus, veternosus senex.

Corrigunt viri docti *Cevetes* vel *Teretes*; sed nihil opus, neque, quod Piccartum movet, male convenit hoc epitheton superioribus; non enim tam ætate veteres, quam quia virilia amiserant, citius senescebant, & facies rugosior illis, quam æqualium, qui integri erant. Ut in hoc cinædo, inter cujus rugas erat creta, apparet: & ita mox *puer vetulus* Trimalchionis. BURM.

Deliaci

a Conſumtis verſibus ſuis, immundiſſimo me baſio conſpuit: mox & ſuper lectum venit, atque omni vi detexit recuſantes. Super inguina mea diu multumque fruſtra moluit. Perfluebant per frontem ſudantis acaciae rivi,

a ENCOLPIUS.

Deliaci manu recisi] Spadones, nam capones Deliaci (curatoris gallinarum) manu caſtrabantur. GLOSS. Scaliger in Varronem. TORNÆS. *Deliaci* fuere mercatores, qui Delum frequentabant, ubi nobiliſſimus erat mercatus. Sic Cic. pro Cornelio ſcripſit; *Neque vero ornamenta iſta villarum, quibus L. Paulum & L. Mummium, qui rebus his urbem Italiamque omnem referſerunt, ab aliquo video perfacile Deliaco aut Syro potuiſſe ſuperari.* Fortaſſe igitur ex iis molles multi fuerunt: ſed verius ſit, illic etiam venditos fuiſſe eunuchos & molles. *Deliacorum* etiam *gallinariorum* Columella meminit lib. 8. cap. 2. & Cic. lib. IV. Acad. Quæſt. cap. 26. *An tibi quarendus annullarius aliquis, quoniam gallinarium inveniſti Deliacum illum, qui ova cognoſceret.* Turneb. Adverſar. lib. 19. cap. 7. quem tacito nomine reprehendens Scaliger ſcribit; *Deliati manu recisi* ſunt ſpadones. Nam capones Deliaci manu caſtrantur. *Deliacus* enim pro curatore gallinarum. Plinius lib. 10. cap. 50. *Gallinas ſaginare Deliaci cœperunt.* ad Varron. de Re ruſt. ERHARD. Recte ex Turneb. lib. XIX. adv. cap. 7. Erhardus; *Deliacus* eſt mango & caſtrator ſpadonum, unde & Deliaci pueri, qui eodem modo, ut Alexandrini, in deliciis erant, præcipue ſaltandi arte excellebant, & in Delo nulla ſacra ſine choris horum puerorum peragebantur. v. Illuſtr. Spanhemium ad Callimachi hymnum in Delum. v. 312. Ita & *Deliacos* educandi & caſtrandi gallos gallinaceos ſcientia excelluiſſe teſtatur, præter Columellam, Cicer. lib. IV. Acad. quæſt. cap. 18. *Videſne ut in proverbio ſit ovorum inter ſe ſimilitudo, tamen hoc accepimus Deli fuiſſe complures (ſalvis rebus illis) qui Gallinas alere quæſtus cauſſa ſolerent; hi cum ovum inſpexerant, quæ id Gallina peperiſſet, dicere ſolebant.* BURM.

Me baſio conſpuit] Catullus Epigr. LXXVII.

——— quod pura pura puella
Suavia comminxit ſpurca ſaliva tua. PITH.

Lucret. lib. 5.

Adfigunt avide corpus junguntque ſalivas
Oris.

WOUWEREN. Catull. carm. XCVII.

Tamquam commicta ſpurca ſaliva lupa.

Scaliger ad Catull. epig. 79. ERHARD.

Detexit recuſantes] Forte verbum illud obſcœnum *depſuit*, quod apud Catull. reſtitui, carm. LXXV.

——— Patrui perdepſuit ipſam
Uxorem, & patruum reddidit Harpocratem,

hic non male legeretur. Hoc verbum apud Apulejum Apolog. 2. videtur quoque reſtituendum in his verbis; *Olim in pueritia, priuſquam iſto calvitio deformaretur, emaſculatoribus ſuis ad omnia infanda morigerus, mox in juventute ſaltandis fabulis exoſſis plane & enervis, ſed (ut audio) indocta & rudi mollitia. Negatur enim quidquam hiſtrionis habuiſſe præter impudicitiam. In hac etiam ætate, qua nunc eſt, qui illum deperdunt multi ſunt:* ibi pro *deperdunt* forte *depſuerunt* legendum. EMMIUS. Non alienus ſum ab Emmii conjectura, *depſuit*, quia *molitur* ſequitur. Vide de hoc verbo Commentarios ad Catulli carm. LXXV. & Pontan. Anal. lib. III. cap. 13. *Molere* autem inter venerea vocabula eſſe docet Lucilii fragmentum ex l. VII. apud Non. in *comminctor*,

Hanc molere, illam autem ut frumentum vannere lumbis.

Vel ut Junius & Douza ediderunt *vannere cunnis.* BURM.

Recuſantes] Alii, *recuſantem.* PATISSON. Omnino ex vet. cod. legendum *recuſantem*, ſcilicet me. ERHARD. Lego cum Leid. cod. *recuſantem*, Encolpium ſcilicet. BOSCH.

Diu multumque] Particulæ Plauto mutuatæ Moſtell.

Recordatus multum & diu cogitavi. ERHARD.

Apulej. 11. Met. *Multumque & diu deoſculata.* Notæ Tironis pag. 41. *diu multumque.*

Fruſtra moluit] Hinc *molitus* in illo Catulli Joco, carm. 13.

Molitus homo es Naſo, neque tecum multus homo: ſed
Deſcendit. Naſo. molitus es & Pathicus. PITH.

Molere, ſubagitare. Horat. lib. I. Sat. II. verſ. 35.

Huc juvenes æquum eſt deſcendere: non alienas
Permolere Uxores. ———

Auſon.

Deglubit, fellat, molitur per utramque cavernam.

Lucill. Scalig. in Auſon. lect. Palmerius in Spicileg. Petronius intra cap. XCV. *Quid ſibi vult tam furtiva molitio.* Petrus Comeſtor, vulgo Magiſter dictus, in Hiſt. Scholaſt. ad illa libri Judic. verba; *Samſonem clauſum in carcere molere fecerunt: Molere, inquit, fecerunt, quaſi opere ſervili eum affligentes: nam molere eſt terere, ſicut triticum vel aliam annonam. Hebræi tamen tradunt, quod Philiſtæi fecerunt eum dormire cum mulieribus robuſtis, ut ex eo prolem robuſtam ſuſciperent. nam molere etiam eſt ſubagitare, vel coire. & eſt tracta hæc ſignificatio à prædicta, qui enim coit, quaſi molere & terere videtur.* ERHARD. Μύλλειν, *molere*, vocabulum eſt, quale ad ſacra ſua Bona Dea numquam admittat. Theocrit. Idyll. 4. verſ. 58. Joh. Baptiſta Pius Annotat. poſter. cap. 64. Joh. Heringius in tract. de Molendin. quæſt. 3. num. 13. WEITZ.

Acaciæ rivi] Unguentum ex *Acacia*, quo facies pingitur, ut ſpecioſior videatur. GLOSS. Eubulus apud Athen. lib. 13. circa principium:

Μὴ

rivi, & inter rugas malarum tantum erat cretae, ut putares detectum parietem nimbo laborare.

XXIV. Non

Μὰ Δί' οὐχὶ περιπεπλασμένας ψιμμυθίοις,
Οὐδ' ὥσπερ ὑμεῖς συνεκμιαν τὰς γνάθους κεχρισμένας,
Καὶ ἐξίητε τοῦ θέρους, ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ὑδορροοῦντες
Δύο ῥεῦσι μέλαν@, ἐκ δὲ τῶν γνάθων
Ἱδρὼς ἐπὶ τὸν τράχηλον αὔλακα μιλτώδη ποιεῖ.

Vide Xenophont. Occonom. WOUWEREN. Sidon. lib. 4. epist. 8.

Nam cum dignatur regina hic tingere vultus,
Candor in argentum mittitur in faciem.

ubi Savaro in Notis. Felix Fabri Hist. Suevor. l. cap. 9. *In aliis regionibus feminæ fucis utuntur, dealbant & colorant facies*, &c. *Fucus* proprie est color, quo panni & lanæ inficiuntur, l. 1. C. quæ res vend. non poss. Hinc pro medicamento seu colore illo ponitur, quo facies pingitur, ut speciosior videatur. Ab Hebræis appellatur *puc*, à verbo *baphac*. quod est invertere vel immutare. Et sane vera & elegans est etymologia; quoniam hujusmodi picturis vultus & facies vertuntur ac immutantur, cum longe aliæ appareant, quam sint naturali constitutione. Græce autem generali vocabulo hæc appellantur *καλλωπίσματα*, quod faciunt ad ornamenta & mundum muliebrem. Dicunt etiam *φῦκος*, unde Latinis *fucum* deductum arbitror: non autem *ἀπὸ τοῦ φαγεῖν*, ut quidam opinati sunt. Speciatim vero *cerussam* vocant *ψιμμύθιον* & *τίμμα*, quod nos *stibium* nominamus: *purpurissam* vero *ἀνδρείκελον calliblepharum*, cujus meminit Plinius lib. 23. cap. 4. nec non Tertull. lib. de Cultu femin. inde dictum, quod palpebras & supercilia venustet. Finis horum lenociniorum est, conciliare pulchritudinem, ac faciem immutare, quo videatur ornatior, & tegantur vitia, vel inducatur melior forma, quam à natura habetur. Colores vero præcipui sunt, aut albor, quem præbet *cerussa*: aut rubor, qui *purpurisso* quæritur: vel nigror. usitatus ad palpebras & supercilia, quem præbet *stibium*. Petr. Matyr Locor. commun. tom. 1. Class. 2. loc. 11. num. 58. seq. De Cerussa ergo accipiendus hic Petronii locus. De Stibio autem illa verba Cypriani serm. 5. de Lapsis; *Nigro pulvere lineamenta oculorum pingit, cum te Deus aliter fecerit.* Et forte etiam hic Petronii locus, quoniam dicit *per frontem.* Ridiculum autem est, quod de Americanis feminis narrat Lerius, neque enim me piget locum appingere. *Facies*, inquit, *hunc adhibent cultum. Accersita ad hoc ministerium socia vel vicina circulum penicillo in media gena delineat, in cochlea vero formam fucum cæruleum flavum. rubrum tantisper circumducit, dum universam faciem colorib. illis distinxerit ac variarit, quin etiam palpebrarum ac superciliorum locum (quod feminas parum pudicas in Gallia factitare audio) penicillo oblinit.* ERHARD.

Sudantes] Alii *sudantis*. TORNÆS. Recte emendatum *sudantis*. *τρίζοντος*, *μαδῶντος*, *κατιόντος*, *ἐνγεμόντος ταντείας*, Scholiastes Aristophanis ad Plutum. Et tamen me nolente Chalcographi veterem retinuere. Facilis nobis ex sequentibus fuit animus rescribendi *fubantis*: quam etiam correctionem antea Petronio necessariam viderat. V. C. Th. Marcilius. BOURDEL. *Marcilius* in notis ad Horat. Epod. XII. hunc locum explicat, & de *fubare* & *Acacia* agit: quare nihil est, quod Barthius ad Statii lib. VI. Thebaid. vers. 871. de hac voce amplius dubitet. De Salas vero Marcilium & Bourdelotium sibi hæc sublegisse queritur. ego tamen hic *sudantis* retinerem, quod adstruit de Salas. Eleganter autem per sudorem rivi de malis fluebant; ut Statius, nimius fere semper in exaggerando, dicto loco *fluvium sudoris* dixit, & de sanguine manante per caput, eodem libro vers. 780.

It cruor, & tepido signantur tempora rivo. BURM.

Tantum erat creta] Mulieres terra Chia se incrustabant. GLOSS. Horat. Epod. 12.

——— cum pene soluto
Indomitam properat rabiem sedare: nec illi
Jam manat humida creta, colorque
Stercore fucatus crocodili. ———

PITH. & BONGARS. Alii *tantum erat porriginis.* TORNÆS. Mulieres terra Chia se incrustabant. Plin. lib. 35. cap. 16. WOUWEREN. Martial. l. 2. Epigr. 41. l. 8. Epigr. 33. BARTH. Quem & vide lib. 21. adv. cap. 6. Utilem esse ad hoc *cretam* docent etiam alii, quod fieri solebat & *tomento*, ut est apud Martial. lib. 3. epig. 42. *Tomento rugas uteri*, &c. Ramirez in Hypomnemat. ERHARD.

Detectum parietem] Tectorio solutum. Quod fit, cum nimbo perpluit. *Tectoria*, *κονιάματα*, *τῶν τοίχων χαράγματα*, id fiebat calce macerata. Vitruv. lib. VI. cap. II. III. Plin. lib. XXXVI. cap. XXIV. At tectorum etiam parietes incrustare, imo quodcumque ad politionem perficere. Vitruv. lib. VI. cap. III. IX. leg. 27. §. ult. D. ad leg. Aquil. hoc opus *albarium* dicitur. Vitruv. lib. 5. cap. X. Palladius lib. 1. cap. XIV. & *album opus*. Vitruv. lib. 8. cap. 3. *κονιάται*, *Albini*. L. 1. Cod. de exc. artif. & *albarii tectores*. Tertull. *Scit albarius tector & tecta sarcire, & tectoria inducere, & cisternam linare, & cymatia distendere, & multa alia ornamenta parietibus incrustare.* Forte l. *cisternam litare.* nisi quod in Apicii lib. V. cap. 1. *permisces, & lias, ut quasi succus videatur.* *κονιατια* vero *αἱ ὑπερέχουσαι παρὰ τοίχους καὶ λιθοξόους*, ait Hesychius. WOUWER. Perflui tecto rimato. Plaut. Mostel. act. 1. sc. 2.

Venit imber, lavit parietes, perpluunt
Tigna ———

Salomon Ecclesiast. 10. cap. 17. *In infirmitate manuum perstillabit domus.* ERHARD.

Embasi-

XXIV. Non tenui ego diutius lacrymas: sed ad ultimam perductus tristitiam, Quaeso, inquam, domina, certe Embasicoetam jusseras dari. Complosit illa tenerius manus, &, [a] O, inquit, hominem acutum, atque urbanitatis vernulae fontem: Quid? tu non intellexeras cinaedum Embasicoetam vocari? [b] Deinde, ne contubernali meo melius succederet, Per fidem, inquam, vestram, Ascyltos in hoc triclinio solus ferias agit? [c] Ita? inquit Quartilla, & Ascylto Embasicoetas detur. [d] Ab hac voce equum cinaedus mutavit, transituque ad comitem meum facto, clunibus

[a] QUARTILLA. [b] ENCOLPIUS. [c] QUARTILLA. [d] ENCOLPIUS.

Embasicoetam] Qui, vel quæ frequenter dat basia. Item incubus, qui inscendit grabatum, GLOSS. Vet. Lex. *Embasicoetam* interpretatur, *qui, vel quæ frequenter dat basia.* BONGARS. Alii, ἐμβασικοίτην. PATISSON. Lege *embasicoetan.* Vet. Lexicon, *Embasicoeta, qui vel quæ frequentur dat basia.* ἐμβασικοίτη, quæ inscendit grabatum, inscenstrix grabati, inscenstrix. DANIEL. Embasicoetam, ἐμβασικοίτην. Cinædum. TORNÆS. Vet. Lex. *Embasicoetas, qui, vel quæ frequenter dat basia* PITH. Ἐμβατεύω, idem quod ἐμβαίνω unde ἐμβασικοίτης, incubus, quod nomen cynædo huic, & in eo jocus, quod promisso incubo repræsentetur cynædus, cui id nominis, sicut in Carpo scissore infra. Nam cynædi sane alii ab incubis. Jos. Mercerus Not. ad Aristænetum, lib. 2. ep. 22. Ἐμβασικοίτοι, aut ἐμβασικοίτας, à verbo βαίνω, pro quo Latini *perambulare.* Catul. *Perambulabis omnium cubilia.* Scalig. ad Catullum. Athenæus lib. 11. Ἔφεβος, τὸ καλούμενον ποτήριον ἐμβασικοίταν οὕτως φησὶ καλεῖσθαι Φιλήμων. Eustathius legit, ἐμβασιλύτην, quod sum miratus, nam & membranæ, & excerpta, & hoc loco Petronius ἐμβασικοίταν tuentur. Casaubon. Animadvers. libr. 11. cap. 5. ἐμβασικοίτης dicitur, quod faciat ἐμβαίνειν εἰς τὰς κοίτας, & ad libidinis concitamentum adhibetur. Janus Kottericus. Dictus, ut ἀρσενοκοίτης. Joann. Lerius Hist. navigat. in Brasiliam, cap. 17. de Americis; *Memini eos nonnunquam inter rixandum convitium hoc, Tyvire, hoc est, ἀρσενοκοίτας, mutuo sibi objicere solitos, ex quo conjicere est, flagitium illud apud eos locum habere.* ERHARD. Vide de Salas, qui solus hujus loci elegantiam cepit, & Casaubonum ad Athenæum lib. 11. cap. 5.

Hominem acutum] Roman. Aquila. *Inventio rerum cum acutis hominibus communis est.* BARTH.

Urbanitatis vernula] *Vernula urbanitas*, salibus lepidis condita, seu vernarum jocularia dicacitas. GLOSS. Lege *vernilia. Vernilius*, vernilis; *vulgarius*, vulgaris. Scal. WOUWEREN. *Urbanitatis fons* alibi à nobis declaratus est, nec enim *frons* scribendum, quod video non ineptis hominibus placere. *Vernula* vero à lascivia vernarum ductum est. Juvenal. Sat. 11.

——— *Lascivi ludebant ruris alumni.*

BARTH. Lib. XXI. Advers. cap. VI. Placet, *vernacule.* Tac. 2. Hist. *Incuriosos milites vernacula urbanitate quidam spoliavere.* SCIOPP. *Vernulæ frontem* ex fide Veterum MSS. retinui, quæ in *Vernilia* & in *fontem* deformaverant. Scurrarum proprie frons urbana. Horat. lib. 1. Ep. 18. vers. 11.

Frontis ad urbana descendi præmia. ———

BOURDELOT. *Vernacula* recte legit CL. Gronovius lib. IV. de Pec. Vet. cap. 10. BOSCH.

Non intellexeras] MS. *non intelligis.* TORNÆS.

Contubernali meo] *Contubernalis*, frater vel amasius. GLOSS. Pro *meo*, MS. *modo.* TORNÆS. Non est aspernanda v. c. lectio, *Contubernali modo*, quia nuper Ascyltos ejus contubernalis fuerat, & esse desierat. ita enim loquitur ipse Ascyltos supra cap. 10. *Cras autem, quia hoc placet, & habitationem mihi prospiciam, & aliquem fratrem.* RICHARD. Melius, *ne contubernali meo non melius succederet.* Sensus siquidem postulabat, ut hanc negationem interponeres. Expressimus autem scripturam Codicum MSS. nec te moveat duplex negatio, vim enim unius obtinet. Marcellus in *Negativis* & in lege 24. ff. *de damno infecto.* Qui volunt hæc ironice accipi, animum ad loquentem Encolpium non advertunt. BOURDELOT.

Ab hoc voce] Infra cap. 80. *Statim ab extrema parte verbi consurrexit.* vide quæ supra notavimus ad illud *Dum loquimur.* ERHARD. Ovidius lib. XIII. Met. vers. 273. *Surgit ab his solio.* Et lib. IV. vers. 329. *Nais ab his tacuit.* Livius lib. XXIV. cap. 22. *Ab hac concione dimissi legati.*

Equum mutavit] Metaphora à vertumnis, hoc est, equorum desultoribus. res flagitiosa, quæ tacenda. GLOSS. Obscænitas summa à solentibus autoribus equis assimilatur. Martialis; lib. XI. 105.

Hectoreo quoties sedeat uxor equo.

Hinc *inequitare* ob cœnum Arnobio. & multa talia ab equis ad res Veneris tralata, apud Barthium Anim. adv. in Claudian. Epigr. XI. ERH. Multas obscœnas dictiones ab equis mutuatos veteres, docuerunt jam viri docti. Horat. lib. II. Sat. VII. vers. 55.

Clunibus aut agitavit equum lasciva supinum.

ubi v. Acron. & Lambin. Swart. Analect. lib. III. cap. 1. Barth. lib XI. advers. cap. 15. & Loens. Miscell. lib. II. cap. 15. Ita & capienda illa Ovidii III. art. Amat. vers. 777.

bus eum basiisque distrivit. Stabat inter haec Giton, & risu dissolvebat ilia sua. Itaque conspicata eum Quartilla, cujus esset puer diligentissima sciscitatione quaesivit. Quum ego fratrem meum esse dixissem, [a] Quare ergo, inquit, me non basiavit? [b] vocatumque ad se in osculum applicuit: mox manum etiam demisit in sinum, & pertrectato vasculo tam rudi, [c] Hoc, inquit, belle cras in promulside libidinis nostrae militabit: hodie

a QUARTILLA. b ENCOLPIUS. c QUARTILLA.

Parva vehatur equo: quod erat longissima, nunquam
Thebais Hectoreo nupta resedit equo. BURM.

Stabat inter hac Giton] Lege juncta & una voce, *interhac*, sicut *interea* pro interim, *postiac*, *posthac*, *postilla*, *propterea*, &c. ERHARD.

Risu dissolvebat ilia] Immoderate & dissolute ridebat. GLOSS.

Vocatumque ad se] Alii *ad se Gytonem*. PATISS.

Mox manum demisit in sinum] Lucian. Ἐσαγε ἡ δεξιὰ κατα κόλπου δίοπ, &c. PITH. Alii, *demisit*. MS. *manum etiam demisit*. TORNÆS. Hinc apparet, sinum usque ad pudenda fuisse demissum, quæ tegebat: locis à de Saias adductis adde Juvenalem 12. Sat. 32.

——— *Fatum est in partibus illis,*
Quas sinus abscondit. ———

ubi Scholiastes *penem* intelligit. BURM.

Et pertracto vasculo] Pars ea, quæ inter res serias nominari non debet. Medicis σπαῦθ. GLOSS. *Permutato*, primum nequitiæ verbum legimus; deinde interpretamur *puellum*, sive pullum rebus Venereis nondum initiatum, &c. Magnam porro à me inibit gratiam, qui docuerit, qua ratione impulsi correctores, τὸ *pertractato* in tot prodigii monstra mutaverint. Autor enim centonis notæque impudicæ Petronius voluit uti verbo rei convenienti. Sic postea cap. 79. *Pertrectavi gaudio despoliatum torum.* Sic in Ausonio,

——— *totum bene conscia lectum*
Pertrectat secura manus.

Et alibi. *Pertrectare*, *attrectare*, *tractare*, ejusdem sunt ponderis in tractatione *ponderis* obscœni. Proh pudor! cur te violo? BOURDELOT. Lege, *& protracto vasculo*, *Tam rude hoc*, *inquit*, *belle*. *Vasculum*, ea pars, quæ inter res serias nominari non debet. Plaut. Pœnul.

Facio quod manifesti moechi haud solent,
Refero vasa salva.

Lipsius Antiq. lect. lib. 1. Græcorum imitatio: nam apud medicos ea pars σπαῦθ. Scalig. ad Priap. Lege, *rude hac*, *inquit*, *belli cras in promulside*. *Rudis* lanistarum ac gladiatorum est, qua illi gladiorum vicem ad pugnam exercebantur. ergo *vasculum* illud *rudem* vocat, qua in primo coitu libido ceu pugna irritaretur. Palmer. in Spicileg. *protracto vasculo*, *Hoc tam rude*, *inquit*. Ludit in promulsidis voce nimium argute Scortillum, quæ protracto peculio pueri Gitonis, significat illum pueri peniculum parvum quasi anteludium sibi fore ad robustam libidinem concitandam. Stuckius Antiquitat. convivial. lib. 3. cap. 1. ERHARD. *Pertrectato* nolim mutari, sed cum illis facerem, qui impudicæ attrectationi hoc verbum proprium faciunt, ut Plauti & aliorum exempla demonstrant. nihil etiam mutandum in reliquis; *Rude vasculum* vocat, quod nondum Veneri initiatum erat, eodem modo, ut Plinium Medicum, *cerebrum rudem*, dixisse docet Barth. 1. adv. 14. BURM.

Tam rude hoc] Alii, *tam rude hac*. TORNÆS. Catalect. *Sed lignum rude*. &c. *Utetur veris usibus hasta rudis.* PITH. Apul. lib. 9. *Commodum novis amplexibus amori rudi litabant*, *commodum prima stipendia Veneri militabant novus & rudis milites.* SCIOPP. Emendat Nob. Heinsius: *& protracto vasculo*, *tam rude*, *hoc*, *inquit*, *belli cras*, &c. Dignissima me-dius fidius Petronio emendatio, *rude belli*, hoc est, *rude ad Veneris furtum*, ut loquitur Ovidius in epistola Helenæ Paridi XI. vers. 141. Florus lib. IV. cap. 2. *Ejus Elephanti bellorum rudes*, *& nuper à sylva*, &c. Horatius lib. II. epist. 2. vers. 47.

Civilisque rudem belli tulit æstus in arma.

Rudem belli, Acron *Tyronem & ignarum* interpretatur. BOSCH.

Hoc inquit] Alii, *hac*. PATISSON *Hac* ex membranis corrigit Gronovius de pecunia veteri lib. III. cad. 15. Sententia vero hujus loci eadem est, quæ istorum Senecæ lib. II. controv. 9. *Dominica libidinis paparium facere*, ut ibi docuit vir summus. Nescio cur autem vox *militabit* hic displiceat docto Gallo Chevræo, qui in Miscellaneis suis Fabro persuadere voluit, non convenire *vasculo* τὸ *militare*, & ideo legit *mi litabit*. Nonne militum impedimenta *vasorum* nomine venire noverat? & ita hanc militiam Veneream male succedere, nisi bene vasaris. BURM.

Belle cras] Lege *belli*. HEINS.

Promulside] Gladiatoriæ Veneris antecœniæ, seu anteludium ad robustam libidinem concitandam. GLOSS. Infra de cœna Trimalcionis, *in promulsidari*, & in leg. XVIII. *de auro & arg. leg.* Turn. d. tom. 1. BONGARS. Apul. *Prolusionem libidinis suscitaram.* PITH. Apul. lib. 11. Mil. *Gladiatoria Veneris antecœnia.* Seneca Controv. *pararium libidinis.* WOUWEREN. Significat, pueri vasculum minutum, quasi in antecœnam sibi fore, ad libidinem robustam concitandam. *Promulsis* autem antecœnia, ideo quod daretur ante mulsum. Lipsius Antiq. Lect. lib. 3. Stuckius Antiq.

hodie enim poſt aſellum diaria non ſumo.

XXV. [a] Quum hoc diceret, ad aurem ejus Pſyche ridens acceſſit, & quum dixiſſet neſcio quid, [b] Ita, ita, inquit Quartilla, bene admonuiſti: cur non, quia belliſſima occaſio eſt, devirginetur Pannychis noſtra? [c] Continuoque producta eſt puella ſatis bella, & quae non plus quam ſeptem

a ENCOLPIUS. b QUARTILLA. c ENCOLPIUS.

Antiq. convivial. libro 3. cap. 1. Roſinus Antiquitat. Romanar. lib. 5. cap. 29. Simili tralatione Andreas Hieroſolymitanus ſermon. εἰς τὸν εὐαγγελισμόν; Ἐντεῦθεν ἡ ἀνθρώπου φύσις χαρᾶς προοίμιον δέχεται. ERHARD.

Poſt aſellum diaria non ſumo] Vide Palmerium in Spicileg. *Aſelli* enim bene peculiati. Rigaltius ad Phædrum fab. 29. *Diaria*, diurna cibaria. Hadr. Junius in Nomenclat. Iſidorus Gloſ. *Diaria*, *cibus unius diei*, quorum dimenſa ſervis & ancillabus aſſignabantur, prout ſe fidos præſtabant. Beza in Matth. cap. 24. verſ. 51. Jocus ergo eſt in ambiguitate verbi *aſellus*. Gloſſ. vet. ὀνίσκος, ἰχθὺς, *aſellus*; & in delitiis maxime erant *aſelli Peſſinuntii*, ut ſcribit A. Gellius. Hoc itaque dicit, ſe poſt tam lautum ferculum viles illos & minutos cibos non deſiderare, *auff einen guten Salmen ſchmecken keine Schneiderfiſch*. Aliter Scal. hæc interpretatur apud Wouwer. ad illud infra, *Aſellus erat Corinthius*. ERHARD. Vide Hadrian. Junium, cent. 4. adag. 51. *Aſello piſci ſimilis*. WEITZ. Et hic ambiguitas in voce *aſelli*, qui & cibus delicatus, ut recte Erhardus, & ſimul libidinoſum animal, à quo, ut mox de equis vidimus, plurimæ locutiones obſcœnæ deductæ. Ita & intelligendus Lamprid. Commod. x. *Habuit & hominem pene prominentem ultra modum animalium, quem Onon appellabat*. Vide ibi Caſaubonum. BURM.

Diaria] Cibi ſerviles unius diei, quorum dimenſa illis aſſignabatur, prout ſe fidos præſtabant. GLOSS.

Quum hoc diceret] Scribe *hac*, ſic Leid. cod. infra cap. 92. *Hac Eumolpo dicente*. BOSCH. *Hac* Trag. cod. quoque.

Neſcio quid] Catull. carm. 11.

Carum neſcio quid lubet jocari.

Maximian.

Neſcio quid Græco murmure dulce canens.

Mart. lib. v. epig. 62.

Neſcio quid dominæ teneram qui garrit in aurem.

PITH.

Devirginetur] *Devirginare*, depudicare, virginitatem eripere. GLOSS. Gloſſæ: *Devirginare*, διακορεύω. Hyginus Mytholog. *Medeam noctu in antro devirginavit*. Paul. l. ult. D. de offi. prætid. Laberius *depudicavit*. Gell. lib. XVI. cap. VII. Pollux lib. III. τὸ δὲ παρθενίας ἀφαιρεῖσθαι διακορεῦσαι λέγεται, καὶ διαπαρθενεύσασθαι Ἡρόδοτος εἶπεν. Homerus Il. λ.

Λῦσε δὲ παρθενίην ζώνην.

Gloſſæ, ἀντὶ τοῦ διαπαρθενεύειν. optime. nam zonam, qua præcincta nova nupta, ſolvebat maritus. Catul. Feſt. Varro apud Auguſt. *Virgini uxori zona ſolvitur*. Plutarch. λύει τὴν ζώνην ὁ νυμφίος. quod Theocrit. Idyll. x. λῦσε μίτρην. ut Muſæus;

——— ἀλλ' αὐτίκα λύσατο μίτρην.

Interpres Hiſtoriæ, quæ Apollon. Tyrio contigerunt, vertit; *modum virginitatis ſolvit*. WOUWEREN. Depudicetur. utitur & JCtus in leg. 21. D. de off. Præſ. & D. Hieronymus. Alb. Gentilis de Latinitat. vet. Biblior. verſionis. *Devirginare* dicitur pro virginitatem eripere. Nam non augendi ſolum vim, ſed & minuendi τὸ DE habet. Bernartius Schol. ad Statium lib. 1. Achilleid. & Chriſtian. Becmanus de Originib. Lat. ling. verbo *Plenus*. ERHARD.

Pannuchides] Scribe, *Pannychis*. BRASSICAN. Biturig. *Parrathis*. alii *Pannuchides*. Pith. alii *Panychis*. PATISSON.

Continuoque] Codex Tragur. *continueque*.

Producta eſt puella] Infr. cap. 126. *Ut in platanona produceres dominam*. Donatus in illud Terent. Heaut. i. 1. *Produxi ac vendidi*. PITH. Infr. cap. 126. Juvenalis Satyra 6.

Filiolam turpi vetula producere.

Comm. *Producere meretricem*. hinc *productor*, προαγωγός. Gloſſ. προαγωγός, πορνοβοσκός, *Lenocinator*. Aſconius in 1. contra Verr. cap. 12. *Lenones ſunt ſcortorum, productores etiam invitarum perſonarum, & in quibus ſtupra exercita legibus vindicantur*. Tertull. Apolog. cap. 43. *Lenones, perductores, aquarioli*. Itaque *perductores*, aut *productores* dicas, rectum eſt, nam *per* & *pro*, ut Græci περὶ & παρὰ utuntur. WOUWER. *Produci* verbum eſt nuptiale. Barth. Animadverſ. ad Claud. 111. Conſ. Honor. verſ. 156. ERHARD.

Et quæ non plus quam ſeptem annos haberet] Alii, *quæ*. PATISSON. Forte, *& quæ*, non *quis*. SAMB. Immaturior ſcilicet, quam hodie ſint Mombaſiæ puellæ, quæ ante decimum ætatis annum ad viros non producuntur, ſed eo anno devirginatæ deinceps cum quovis voluptati libere audent. Lectum id à me in Hiſtoria navigationis in Indiam Gallice ab anonymo inſtituta, libro 1. cap. 14. de Nairorum (ita Æthiopes Indi ſuos Nobiles appellant) filiabus; *Hæ poſtquam annum attigerunt decimum, & jam ejus ætatis eſſent, ut muliebris patientiæ legem poſſent accipere, cognati ad adoleſcentem quempiam extra fines regni habitantem mittunt, qui eum multis & donis & precibus exorent, ut cognatam ſuam velit devirginatum venire. Qui cum venit, multis geſtibus multaque lætitia accipi-*

tur

septem annos habere videbatur, & ea ipsa, quae primum cum Quartilla in cellam venerat nostram. Plaudentibus ergo universis, & postulantibus, nuptias fecerunt. Obstupui ego, & nec Gitona, verecundissimum puerum, sufficere huic petulantiae adfirmavi; nec puellam ejus aetatis esse, ut muliebris patientiae legem posset accipere. ᵃ Ita? inquit Quartilla; minor est ista, quam ego fui, quum primum virum passa sum? Junonem meam iratam

a QUARTILLA.

tur. Puella, quam defloravit, egregium quoddam & pretiosum relinquit clinodium, quod illa de collo suspensum omnem vitam suam superbe & ostentabunde circumgestat, est enim insigne licentia, qua corpus suum prostituere cuilibet licet. Nam hoc ritu non peracto, conjungi homini nato nemini potest. ERHARD.

Et ea ipsa] Forte, *ut ea ipsa*. SAMBUC.

Quæ primum cum] Τὸ *primum*, abest à codice Tragur.

Nuptias fecerunt] *Nuptias facere*. συνουσιάζειν. Hoc obscæne dicitur: unde & *nupta verba*, id est, obscæna. GLOSS. Musæus

Ἀλλὰ λέχος σοφίστευε τελεσσιγάμοισιν ἐν ὥραις.

Erycius; ὡς γάμον οὐκ ὀνόμαιαν Plautus; Casin. prol. 86.

Ultro ibit nuptum, non manebit auspices.

Idem Aulul. II. III. 83.

Sed nuptias hodie quin facimus? PITH.

Infr. cap. CXII. *Jacuerunt una non tantum illa nocte, qua nuptias fecerunt. Nuptias facere*, τὸ συνουσιάζειν. inde Festo *nupta verba*, obscœna. Lipsius Antiquar. lect. lib. 2. cap. 9. Barthius Commentar. in Musæum. Eodem sensu Germanis *brauten* obscæne dici cœpit, cum verbum esset multo honestissimum. Saxo Grammaticus in Histor. Danor. de informi ursi cujusdam cum puella congressu; *Nuptiarum deformitatem feminæ aptitudine coloraret.* In Proteuangelio Jacobi; Τὸ παιδίον, ὃ παρέλαβον ἐκ ναοῦ κυρίου, ἐμίανεν αὐτὸν, καὶ ἔκλεψε τοὺς γάμους αὐτῆς. Hinc partum D. Mariæ Deiparæ Sempervirginis, Methodius Iconii Episcopus vocat. ἐκ λέχους ἀκτισόγαμον, homilia εἰς ὑπαπαντήν. ERH.

Muliebris patientiæ legem accipere] Viri potentem esse, scire fœmineam passionem. GLOSS. Plaut. *Fertne jugum?* Et Lactantius: *Quavis muliere patientior.* BRASSICAN. Supra cap. 9. *Muliebris patientiæ scortum.* Infra cap. 87. *Annis ad patiendum gestientibus.* Isidor. Etymolog. lib. 11. cap. 2. *Virgo ab incorruptione, quasi virago, quod ignoret fœmineam passionem.* ERHARD. *Pati* proprium in hac re verbum ut mox, *virum passa*. Tertull. de Virginib. veland. cap. XI. *Sed si propter angelos velanda est, sine dubio ab ea ætate lex velaminis operabitur, à qua potuerunt filiæ hominum concupiscentiam sui adducere, & nuptias pati.*

Ita? inquit] Alii, *itaque*. Alii, *itane*. PATISSON. Lege, *itane?* Putean. DANIEL. & HEINS. *Itaque*, Codex Tragur.

Virum passa] *Virum pati* dicitur virgo, cum devirginatur. GLOSS. Tertull. exhort. ad Castit. cap. 13. *Invita alium virum passa est.* WOUWEREN. *Primum virum pati* dicitur puella, quum devirginatur. Infra cap. CXXVII. *Feminam bernam & hoc primum anno virum expertam.* Contra *virum facere* puella, quæ prima sui corporis copiam illi præstat. Martial. lib. VIII. Ep. 46.

Et quæ te faciet prima puella virum.

Itaque Pannychis Gythonem & primum virum passa est, & primum virum fecit. Schoppius in Miscellan. Inepte: nam *cum primum* particulæ sunt adverbiales, Petronio familiares, pro, quando primum, postquam primo. Supra cap. XIV. *Cum primum ergo explicuimus mercem*, id est, simulatque. Alibi pro eo *ut primum* dicit, cap. XVI. *Ut primum beneficio Gytonis præparata nos implevimus cæna.* Sed & ἁπλῶς τὸ *primum* adverbialiter amat ponere. quo modo accipiendum est in illo ipso ab Schoppio adducto cap. CXXVII. *Hoc primum anno virum experta.* Et hoc capite; *Ea ipsa, quæ primum cum Quartilla in cellam venerat nostram.* *Vir* autem dicitur non tantum maritus, aut is qui venit ad virilem ætatem, sed omnis, etiam puer, qui virilia cum femellis facit. Petronius infra cap. LXXXI. *Quem tamquam puellam conduxit, etiam qui virum putavit.* Augustinus serm. de Decem chordis: *Si quis existat, qui dicat se castum, non facere adulterium, notum autem sit, quod non faciat, erubescit accedere ad istos non sui similes, ne insultent, ne irrideant, ne dicant non esse virum. Ad hoc delapsa est humana perversitas, ut vir habeatur victus à libidine, & vir non habeatur victor libidinis. Triumphantes exultant, & non sunt viri: jacent prostrati, & viri sunt?* Balbus Catholico: *Puber*, id est, *puer pubem jam habens vel emittens, scilicet qui generare potest. hic vir incipit esse à quatuordecim annis: sed femina incipit esse viripotens ab annis duodecim.* Insuper is etiam *vir* dicitur, qui habet id, quo viri dicimur & sumus, de quo inferius. Benedictus Magister in Grammat. *Vir discernit sexum, ut quum dicitur, Dubium est, an iste sit vir, an femina.* Versus antiquus apud Balbum in Catholico & Gardinerum in Proverb. vet.

Vir notat ætatem, sponsum, sexum, probitatem.

ERHARDUS. Iterum ignorat τὸ *primum* codex Tragur.

Junonem meam iratam] Tibullus lib. 3. Eleg. 7.

Junonemque suam, perque suam Venerem.

Et

iratam habeam, si umquam me meminerim virginem fuisse. nam & infans cum paribus inquinata sum, & subinde, prodeuntibus annis, majoribus me pueris applicui, donec ad hanc aetatem perveni. Hinc etiam puto proverbium natum illud, ut dicatur, Posse taurum tollere, quae vitulum

Et in 4. Eleg. 13.

Hac per sancta tua Junonis numina juro.

BRASSICAN. Turneb. lib. Adversar. 3. cap. 20. & Britannicus in Juvenalem, Sat. 2. DANIEL. Junonem Genitalem, quæ sexui illi sequiori lucis primum tuendæ copiam dedisse censebatur; non pudicitiæ tantum matronali Præstes ac præses, sed etiam meretriciæ libidini. Douza Præcidan. pro Tibull. cap. 18. Videndus Politianus Miscellan. cap. 89. ERHARD. Apud Romanos viri Genio natalem suum acceptum referebant. Arnobius lib. 2. *Toga sternitis lectulos, & maritorum Genios advocatis.* Mulieres vero Junoni. Inde Tibullus: lib. IV. eleg. 13.

Hac per sancta tua Junonis numina juro,
Quæ sola ante alios est mihi magna Deos.

Et lib. 3. Eleg. 7.

Etsi perque suos fallax juravit ocellos,
Junonemque suam, perque suam Venerem.

Et hic Quartilla illa impudica. Meurs. ad Theocrit. Idyll. 4. WEITZ. Non jurabant per Junonem mulieres lascivæ, tamquam illa etiam meretriciæ libidini esset præstes, sed quia, ut notarunt abunde homines docti, quod viris erat Genius, fœminis erat Juno. Senec. Epist. cx. *Singulis enim & genium & Junonem dederant* Plinius l. 11. c. 7. *singuli quoque ex semetipsis totidem deos faciunt, Junones Geniosque adoptando sibi.* Unde in priscis lapidibus sepulchrorum, quibus vir & uxor compositi sunt, sæpe reperitur hic titulus *Genio* & *Junoni*, ille virum, hæc mulierem respiciens. v. Spon. Miscell. Erud. antiquit. p. 63. & ita intellige Juvenalis versum, Sat. 11. vers. 98.

Et per Junonem domini jurante ministro.

Vide Eruditissimi Brouckhusii notas ad Propertii II. eleg. IV. 17. BURM.

Si me umquam meminerim virginem fuisse] Adi Val. Guil. Forsterum in Observat. cap. 15. & Alber. Gentilem in Virgil. lect. cap. 11. ERHARD. *Me* abest à codice Tragur. & forte ex prima sequentis vocis syllaba geminata repetita vox est. Mox *& infans*. Idem codex particulam *&* omittit.

Et infans cum paribus] vide Barth. advers. l. VII. c. 5.

Cum paribus] Σὺν ἡλικιώταις, cum æqualibus. In Priapejis carm. 50.

Totam cum paribus, Priape, nostris
Cingemus tibi mentulam coronis.

Ita enim illic Schopp. legit & interpretatur in commentariis. ERHARD.

Prodeuntibus] Legendum *procedentibus*, ex Vet. cod. BRASSICAN. Forte *procedentibus*. HEINS.

Ut dicatur] Sic Autisiod. quæ verba in aliis non sunt. Pith. alii *proverbium illud dicatum*. PATISSON. Erasmus, *illud ut posse dicatur*. SAMBUC. Lege *dicatur ut posse*. Putean. DANIEL.

Taurum tollere] Obscœnum est, & virile membrum significat, ut Diomedes lib. 2. & Suidas scribunt. Proverbii origo est apud Fabium lib. 1. cap. 9. BONGARS. Ne pueri, ne tam spurca à teneris assuescite Horat. lib. 2. od. 5. vers. 3.

——— *Nec tauri ruentis*
In Venerem tolerare pondus.
Circa virentes est animus tuæ
Campos juvencæ, nunc fluviis gravem
Solantis æstum, nunc in udo
Ludere cum vitulis salicto
Prægestientis.

Taurus etiam Græcis ac Latinis dicitur αἰδοῖον, sicut & *Vitulus*. Nequiter vero meretrix inflectit Proverbium, *Posse aliquem taurum tollere, quem vitulum tulerit.* Phavorin. Γραῦν τινὰ φασὶ μόσχον μικρὸν ἀεὶ αἴρουσαν, καὶ τοῦτο καθ' ἡμέραν ποιοῦσαν λαθεῖν βοῦν φέρουσαν. Lucian. Μηδὲ ἐλπίδα ἔχ' ὅπως ταῦρον ἔτι ἀρᾶσθαι δυνάμενος. Quintil. lib. 1. cap. 9. *Milo quem vitulum assueverat ferre, taurum ferebat.* PITHÆUS. Adagium in fornice natum, uti videtur, sed quod ad usum verecundiorem commode torqueri possit, si quando significabimus, majora peccaturum adultum, qui puer vitiis minoribus assueverit. Non absurdum videtur, adagium ad Milonis Crotoniatæ factum referri, qui quotidie vitulum aliquot stadiis gestare solitus, eumdem taurum factum citra negotium gestasse legitur. Atque ita quadrat in eos, qui paulatim rebus etiam maximis assuescunt. Erasmus in Chillad. adag. ERHARD. Stobæus Serm. 29. ex Favorino meminit aniculæ, quæ cum cottidie parvum vitulum sublatum gestaret, & nullum diem intermitteret, tandem quoque bovem gestavit. WEITZ. Recte hoc proverbium ex Horatio illustrarunt viri docti; ad cujus Epod. XII. Porphyrio notat, *Taurum pro valido & forti coitu* dici: eleganter vero Diomedes lib. II. de Oratione & Partib. p. 444. *Fit per homonymiam, ut cum dicimus taurum, nec scias utrum de armento, an obscœnam partem corporis, an montem, qui est in Cilicia, an, qui est in sideribus, taurum dicamus.* Ad quadruplicem autem illam Tauri significationem alludit Symposius ænigmate XXXII.

Mœchus eram Regis, sed lignea membra sequebar;
Et Cilicum mons sum, sed non sum nomine solo,
Et rober in cælis, & in ipsis ambulo terris.

Versus secundus sine dubio corruptus: ex vulgatis enim verbis frustra hanc obscœniorem significationem

lum sustulerit. [a] Igitur ne majorem injuriam in secreto frater acciperet, consurrexi ad officium nuptiale.

XXVI. Jam

[a] Encolpius.

nem deprehendas. Barth. ad Claudian. Rufin. II. 34. legebat,

Et Cilicum immensus mons sum, & mens nomine polo.

Ut *polo* sit pro *paullo*, & indicet, *mentulam*, quæ à *mente* diminutiva vox est. In codice Leidensi, & Salmasii, quos contulit Heinsius, legitur

Et Cilicum mons sum, sed mens sum nomine solo.

latet adhuc ulcus: nam cui persuadere poterit vir industrius & doctus illud cascum *polo* pro *paullo*, & id demum pro *parvo*, quæ omnia nimis à vulgi usu remota, quam ut huic ænigmatum Poetæ triviali, in mentem venire potuerint. Ego legendum censerem

Et Cilicum sum mons, & mens sub nomine colis.

Τὸ *sum* ab ultima syllaba præcedentis vocis *Cilicum* absorpta fuit, & cum tamen ad sensum requireretur, à librario alieno loco fuit repositum, & quia metri ratio non patiebatur voculam *&* sequi, supposuerunt *sed*, & ita quarta sui parte ænigma mulctarunt; posset & legi, *& mentis nomine coles*, sive *colis*. Nam hanc vocem eam partem notare, quæ Græcis ταῦρος dicitur, ex Celso & aliis manifestum est; deducitur autem illa à Græca καυλὸς, (unde & *caulis* & *colis* in Brassicis & Vitibus, de quibus Voss. lib. I. de Anal. cap. 29.) quæ idem notat, quod ταῦρος; teste Polluce lib. VI. n. 171. & quamvis alii existiment, ταῦρον eam partem vocari, quæ est inter penem & anum, latius tamen patere, & pro ipsa parte, qua viri censemur, capi docuerunt viri docti, & præcipue Foësius in Oeconomia Hippocratis in τραχήλου: hinc à Græci hanc Tauri significationem habuere Latini, & in ambigua vocis Tauri significatione ludos facientes, huic ænigmati, occasionem dedere. A *Mente* autem derivatam Symposius indicare voluit hanc verendam partem, ut fecere etiam alii. v. Voss. Etymol. sed à *menta* herba deducere Ciceronem docuit me amicissimus Brouckhusius. Ita enim ille lib. IX. ad famil. ep. 22. *Ruta & menta, recte utrumque. Volo mentam pusillam ita appellare, ut rutulam: non licet.* Sed ad rem. ab hac vocis ταῦρος significatione, puella nondum virum experta Suidæ notatur dici ἀταυρώτη, quod multis illustravit vir illustris Ezech. Spanhemius ad Callimach. Hymn. in Dianam. vers. 6. & inde non hoc modo Petronio usurpatum proverbium, sed & alterum natum ἴδοι καὶ ταῦρος ἐν ὕλῃ. de quo vide Erasmum in titulo *Amicitia*; ubi plurima, & ad hanc rem præclare facientia habet; Immo hinc quoque fabulam illam de Pasiphae à Tauro compressa natam docuit Luisinus Parerg. lib. I. cap. 25. &, qui præterito ejus nomine, hoc, ut ab ingenio suo excogitatum, orbi erudito exposuit, Borremansius. lib. I. Variar. Lection. cap. 10. BURM.

In secreto] Impressi *in furto*, alii *in scorto*. Male. PUTEAN. Probabilior est lectio, quam excudit Plantin. *in scorto*: non absimili sententia, qua scripsit Virgil. lib. IV. Æneid. vers. 172.

Conjugium vocat, hoc prætexit nomine culpam.

Et Ovidius lib. VII. Metam. 69.

Conjugiumne vocas, speciosaque nomina culpæ
Imponis Medea tuæ?

M. Antonius in epistola quadam ad Augustum. *Quid te mutavit? quod Reginam ineo? uxor mea est. Nunc cœpi, an abhinc annos novem? Tu deinde, solam Drusillam inis? ita valeas, uti tu hanc epistolam cum leges, non inieris Tertullam, aut Terentillam, aut Rufillam, aut Salviam Titisceniam, aut omnes. An refert ubi, & in quam arrigas?* Hæc leguntur apud Suetonium in Augusto, cap. 69. quibus sibi specie matrimonii detractam, imponere collegæ ignominiam, & infamiam conatur Antonius. *Injuriam* autem usurpasse Petronium apparet pro infamia: nempe genus pro specie, si modo recte definitur injuria in lib. 4. Rhet. ad Herennium: *Injuria est quæ, aut pulsatione corpus, aut convicio aures, aut aliqua turpitudine vitam cujuspiam violat.* RICHARD.

Injuriam] Recte accepit hanc vocem de Salas de stupro; ita Justin. IX. 6. *Hic primis annis stuprum per injuriam passus ab Attalo fuerat.* Plaut. Aulul. IV. X. 64. *Ego me injuriam fecisse filiæ tuæ fateor.* Et ita Juris prudentes usos, & Græcam vocem ὕβριν expressisse docet erudite Heraldus Animadv. in Salmas. lib V. cap. XVIII. §. 15. Male autem sollicitant *in secreto* quidam interpretes, timebat enim Encolpius, ne sub prætextu nuptiarum cum Pannychide Giton ab Embasicœta stupraretur; quare ne in cubiculum deductus præda esset voraci cinædo, surgit ille quasi ad officium solenne. Unde simul apparet, recte de Salas reprehendere eos, qui illud officium ad nequitiam, sive opus Venerium, quod ipse Encolpius meditabatur, detorquent, ut Barthius ad Claudian. I. in Eutrop. 368. ex quo Erhardus & Weitzius. Et non vanum fuisse hunc Encolpii timorem temporum istorum detestabilis nequitia demonstrat, contra quam sæpe Seneca censorio animo & ore tonat; & præcipue Epist. XCV. *Transeo puerorum infelicium greges, quos post transacta convivia, aliæ cubiculi contumeliæ exspectant.* Ubi *contumeliæ cubiculi* sunt eædem, quas noster *in secreto injuriam* vocat. BURM.

Officium nuptiale] Frequens huic rei verbum GLOSS. Apul. in Apolog. *Nuptiæne illæ fuerunt, an aliud celebratum officium, an convivium tempestivum?* Juvenal. Sat. 2. vers. 132.

—— officium cras
Primo sole mihi peragendum in valle Quirini.
Quæ caussa officii? quid quæris? nubit amicus.

PITHÆUS.

XXVI. Jam Psyche puellae caput involverat flammeolo, jam Embasi-

PITHÆUS. Frequens huic rei verbum. Suetonius Calig. cap. 25. *Livium Orestillam L. Pisoni nubentem, cum ad officium & ipse venisset, ad se deduci imperavit.* Apul. 4. Metam. *Speciosus adolescens nuncupatus ad nuptias officio frequenti cognatorum stipatus, templis & aedibus publicis victimas immolabat.* WOUWEREN. Ovid. Amor. 3. eleg. 6.

Ter Libas officio continuata meo est.

Barthius ad Claudian. lib. 1. in Eutrop. vers. 368. ERHARD. Paullo ante hoc capite *nuptias fecerunt.* Martial. lib. 7. epigr. 17. *Accessi quoties ad opus.* Hoc est, quod Ulpianus dixit: *In ipsis rebus Veneris:* quod Solon & Draco dixerunt, ἐν ἔργῳ, leg. 23. D. ad L. Jul. de adult. Harmenopulus: ἐν αὐτῷ ἔργῳ τῆς μοιχείας ἐν φωραθῶσι. Tertullian. lib. de Anima, cap. 27. *In solenni sexuum officio, quod marem ac feminam miscet. In concubitu communi. In illo ipso voluptatis ultimae aestu.* Ovidius: *In Veneris gaudiis.* Papinianus lib. Responsor. tit. 26. *Ita ut unum fiat, & sese commisceant.* Catullus, *trusantes.* Hyginus in Fabul. *venerantes.* Fabius Declamat. 291. *Dum rem faciunt maritorum.* Martianus Felix lib. 1. *In maritali vacatione.* Rigalt. ad Artemidor. pag. 62. & seq. Vide intra WEITZ.

Consurrexit] Alii *consurrexit.* PATISSON.

Puella caput] Lege *puellae.* AURAT.

Flammeo caput involverat] Flammeum vitta nuptiarum tenuis & rubea, qua utebantur nubentes ad designandum pudoris laesionem, operientes vultum cum ea. GLOSS. Alii, *flammeolo embasico: aetas praeferebat facem.* PATISSON. Lege, *tam è basilica materna aetas.* BRASSICAN. Forte *flammeolum basicum.* SAMBUC. Scholiastes Juvenalis Satyra 6. *Flammearum genus amictis, quo se cooperiunt mulieres die nuptiarum. Est enim sanguineum propter ruborem custodiendum.* Tertullian. adversus Valentin. cap. 36. Festus. Plinius, lib. 21. cap. 9. Glossae: *Flammeum maverte virginale. Maverte* posterior aetas quodvis operimentum capitum mulierum vocat. Glossae Isidori: *Mavorte, operimentum capitis muliebris.* In gestis Collat. Caecilii & Felic. *Tunica muliebres* XXCII. *mavortea* XXXVIII. Nonius: *Ricinium, quod nunc mavortium dicimus.* WOUWER. In vet. ed. *flammeo jam embasico. aetas praeferebat* unde legendum *flammeolum basicum. Octas*, &c. Rob. Titius Loc. Controvers. l. 9. c. 19. quem reprehendit Yvo Villiomarus Animadvers. lib. 9. cap. 21. cum quid *basicum* sit, & quod animal *Octas*, à Titio non explicetur. Defendit se Titius Assertion. lib. 9. cap. 19. sed ita, ut ostendat, quam difficile sit pertinaciter à mendacio stare contra veritatem. Huguitio: *Flammeum à flama dicitur vitta sive infula nuptiarum tenuis & rubea, qua utebantur nubentes ad designandum pudoris laesionem, operientes vultum cum ea.* unde Lucanus lib. 11. 361.

Lutea demissos velarunt flammea vultus.

Sulpitius Severus Sacrae Hist. lib. 2. de Nerone: *Post etiam Pythagora cuidam in modum solemnium conjugiorum nuberet, inditumque Imperatori flammeum, dos, & genialis thorus, & faces nuptiales, cuncta denique, quae vel in feminis non sine verecundia conspiciuntur.* Quidam codd. habent *flammeolo* apud Petron. & recte puellulaeque convenienter. Juvenal. Sat. 10.

—— Sedet illa parato
Flammeolo ——

Prudent. Psychom.

Flammeolum, strophium, diadema, monile. ——

Adde Brissonium Select. antiquitat. lib. 2. cap. 18. Tiraquellum de Ritu nuptiar. Rosinum Antiquitat. Rom. lib. 2. cap. 37. ERHARD. Notus satis & ad fastidium usque illustratus obnuptarum sponsarum mos, sed quem eleganter oculis subjicit pompa nuptiarum Cupidinis & Psyches, quam ex gemma Petri Ligorii edidit Sponius Miscell. Erudit. Antiquit. Sectione 1. articul. 111. ubi & praelatam facem, & velatam puellam non modo capite, sed toto corpore videmus.

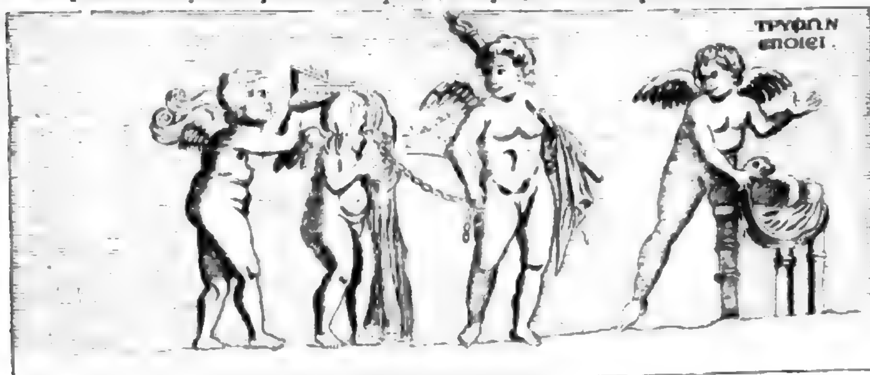

lum sustulerit. [a] Igitur ne majorem injuriam in secreto frater acciperet, consurrexi ad officium nuptiale.

XXVI. Jam

[a] ENCOLPIUS.

nem deprehendas. Barth. ad Claudian. Rufin. II. 34. legebat,

Et Cilicum immensus meus sum, & meus nomine polo.

Ut *polo* sit pro *paullo*, & indicet, *mentulam*, quæ à *mente* diminutiva vox est. In codice Leidensi, & Salmasii, quos contulit Heinsius, legitur

Et Cilicum meus sum, sed meus sum nomine solo.

latet adhuc ulcus: nam cui persuadere poterit vir industrius & doctus illud cascum *polo* pro *paullo*, & id demum pro *parvo*, quæ omnia nimis à vulgi usu remota, quam ut huic ænigmatum Poetæ triviali, in mentem venire potuerint. Ego legendum censerem

Et Cilicum sum meus, & meus sub nomine colis.

Tò *sum* ab ultima syllaba præcedentis vocis *Cilicum* absorpta fuit, & cum tamen ad sensum requireretur, à librario alieno loco fuit repositum, & quia metri ratio non patiebatur voculam *&* sequi, supposuerunt *sed*, & ita quarta sui parte ænigma mulctarunt; posset & legi, *& mentis nomine coles*, sive *colis*. Nam hanc vocem eam partem notare, quæ Græcis ταῦρος dicitur, ex Celso & aliis manifestum est, deducitur autem illa à Græca καυλὸς, (unde & *caulis* & *colis* in Brassicis & Vitibus, de quibus Voss. lib. 1. de Anal. cap. 29.) quæ idem notat, quod ταῦρος; teste Polluce lib. VI. n. 171. & quamvis alii existiment, ταῦρον eam partem vocari, quæ est inter penem & anum, latius tamen patere, & pro ipsa parte, qua viri censemur, capi docuerunt viri docti, & præcipue Foësius in Oeconomia Hippocratis in πηχύιον: hinc à Græci hanc Tauri significationem habuere Latini, & in ambigua vocis Tauri significatione ludos facientes, huic ænigmati, occasionem dedere. A *Mente* autem derivatam Symposius indicare voluit hanc verendam partem, ut fecere etiam alii. v. Voss. Etymol. sed à *menta* herba deducere Ciceronem docuit me amicissimus Brouckhusius. Ita enim ille lib. IX. ad famil. ep. 22. *Ruta & menta, recte utrumque. Volo mentam pusillam ita appellare, ut rutulam: non licet.* Sed ad rem. ab hac vocis ταῦρ significatione, puella nondum virum experta Suidæ notatur dici ἀταυρώτη, quod multis illustravit vir illustris Ezech. Spanhemius ad Callimach. Hymn. in Dianam. vers. 6. & inde non hoc modo Petronio usurpatum proverbium, sed & alterum natum ἴδοι καὶ ταῦρος ἐν ὕλῃ. de quo vide Erasmum in titulo *Amicitia*; ubi plurima, & ad hanc rem præclare facientia habet; Immo hinc quoque fabulam illam de Pasiphaë à Tauro compressa natam docuit Luisinus Parerg. lib. 1. cap. 25. &, qui præterito ejus nomine, hoc, ut ab ingenio suo excogitatum, orbi erudito exposuit, Borremansius lib. 1. Variar. Lection. cap. 10. BURM.

In secreto] Impressi *in furto*, alii *in scorto*. Male. PUTEAN. Probabilior est lectio, quam excudit Plantin. *in scorto*: non absimili sententia, qua scripsit Virgil. lib. IV. Æneid. vers. 172.

Conjugium vocat, hoc prætexit nomine culpam.

Et Ovidius lib. VII. Metam. 69.

Conjugiumne vocas, speciosaque nomina culpæ
Imponis Medea tuæ?

M. Antonius in epistola quadam ad Augustum. *Quid te mutavit? quod Reginam ineo? uxor mea est. Nunc cœpi, an abhinc annos novem? Tu deinde, solam Drusillam inis? ita valeas, uti tu hanc epistolam cum leges, non inieris Tertullam, aut Terentillam, aut Rufillam, aut Salviam Titiscaniam, aut omnes. An refert ubi, & in quam arrigas?* Hæc leguntur apud Suetonium in Augusto, cap. 69. quibus sibi specie matrimonii detractam, imponere collegæ ignominiam, & infamiam conatur Antonius. *Injuriam* autem usurpasse Petronium apparet pro infamia: nempe genus pro specie, si modo recte definitur injuria in lib. 4. Rhet. ad Herennium: *Injuria est quæ, aut pulsatione corpus, aut convicio aures, aut aliqua turpitudine vitam cujuspiam violat.* RICHARD.

Injuriam] Recte accepit hanc vocem de Salas de stupro; ita Justin. IX. 6. *Hic primis annis stuprum per injuriam passus ab Attalo fuerat.* Plaut. Aulul. IV. X. 64. *Ego me injuriam fecisse filiæ tuæ fateor.* Et ita Juris prudentes usos. & Græcam vocem ὕβριν expressisse docet erudite Heraldus Animadv. in Salmas. lib. V. cap. XVIII. §. 15. Male autem sollicitant *in secreto* quidam interpretes, timebat enim Encolpius, ne sub prætextu nuptiarum cum Pannychide Giton ab Embasicœta stupraretur; quare ne in cubiculum deductus præda esset voraci cinædo, surgit ille quasi ad officium solenne. Unde simul apparet, recte de Salas reprehendere eos, qui illud officium ad nequitiam, sive opus Venerium, quod ipse Encolpius meditabatur, detorquent, ut Barthius ad Claudian. 1. in Eutrop. 368. ex quo Erhardus & Weitzius. Et non vanum fuisse hunc Encolpii timorem temporum istorum detestabilis nequitia demonstrat, contra quam sæpe Seneca censorio animo & ore tonat; & præcipue Epist. XCV. *Transeo puerorum infelicium greges, quos post transacta convivia, aliæ cubiculi contumeliæ exspectant.* Ubi *contumelia cubiculi* sunt eædem, quas noster *in secreto injuriam* vocat. BURM.

Officium nuptiale] Frequens huic rei verbum GLOSS. Apul. in Apolog. *Nuptiæne illæ fuerunt, an aliud celebratum officium, an convivium tempestivum?* Juvenal. Sat. 2. vers. 132.

——— officium cras
Primo sole mihi peragendum in valle Quirini.
Quæ caussa officii? quid quæris? nubit amicus.

PITHÆUS.

XXVI. Jam Psyche puellae caput involverat flammeolo, jam Embasi-

PITHÆUS. Frequens huic rei verbum. Suetonius Calig. cap. 25. *Liviam Orestillam L. Pisoni nubentem, cum ad officium & ipse venisset, ad se deduci imperavit.* Apul. 4. Metam. *Speciosus adolescens nuncupatus ad nuptias officio frequenti cognatorum stipatus, templis & aedibus publicis victimas immolabat.* WOUWEREN. Ovid. Amor. 3. eleg. 6.

Ter Lebas officio continuata meo est.

Barthius ad Claudian. lib. 1. in Eutrop. vers. 368. ERHARD. Paullo ante hoc capite *nuptias fecerunt.* Martial. lib. 7. epigr. 17. *Accessi quoties ad opus.* Hoc est, quod Ulpianus dixit: *In ipsis rebus Veneris:* quod Solon & Draco dixerunt, ἐν ἔργῳ, leg. 23. D. ad L. Jul. de adult. Harmenopulus: ἐν αὐτῷ ἔργῳ τῆς μοιχείας ἐν συμπλοκῇ. Tertullian. lib. de Anima, cap. 27. *In solenni sexuum officio, quod marem ac feminam miscet. In concubitu communi. In illo ipso voluptatis ultimae aestu.* Ovidius: *In Veneris gaudiis.* Papinianus lib. Responsor. tit. 26. *Ita ut unum fiat, & sese commisceant.* Catullus, *trusantes.* Hyginus in Fabul. *venerantes.* Fabius Declamat. 291. *Dum rem faciunt maritorum.* Martianus Felix lib. 1. *In maritali vacatione.* Rigalt. ad Artemidor. pag. 62. & seq. Vide infra WEITZ.

Consurrexi] Alii *consurrexit.* PATISSON.

Puella caput] Lege *puellae.* AURAT.

Flammeo caput involverat] Flammeum vitta nuptiarum tenuis & rubea, qua utebantur nubentes ad designandum pudoris laesionem, operientes vultum cum ea. GLOSS. Alii, *flammeolo embasico: aetas praeferebat facem.* PATISSON. Lege, *tam è basilica materna aetas.* BRASSICAN. Forte *flammeolum basicum.* SAMBUC. Scholiastes Juvenalis Satyra 6. *Flammeum genus amictus, quo se cooperiunt mulieres die nuptiarum. Est enim sanguineum propter ruborem custodiendum.* Tertullian. adversus Valentin. cap. 36. Festus. Plinius, lib. 21. cap. 9. Glossae: *Flammeum maverte virginale. Maverte posterior aetas quodvis operimentum capitum* mulierum vocat. Glossae Isidori: *Maverte, operimentum capitis muliebris.* In gestis Collat. Caecili & Felic. *Tunica muliebres* XXCII. *mavortea* XXXVIII. Nonius: *Ricinium, quod nunc mavortium dicimus.* WOUWER. In vet. ed. *flammeo jam embasico. aetas praeferebat* unde legendum *flammeolum basicum. Oetas,* &c. Rob. Titius Loc. Controvers. l. 9. c. 19. quem reprehendit Yvo Villiomarus Animadvers. lib. 9. cap. 21. cum quid *basicum* sit, & quod animal *Oetas*, à Titio non explicetur. Defendit se Titius Assertion. lib. 9. cap. 19. sed ita, ut ostendat, quam difficile sit pertinaciter à mendacio stare contra veritatem. Huguitio; *Flammeum à flamma dicitur vitta sive infula nuptiarum tenuis & rubea, qua utebantur nubentes ad designandum pudoris laesionem, operientes vultum cum ea.* unde Lucanus lib. 11. 361.

Lutea demissos velarunt flammea vultus.

Sulpitius Severus Sacrae Hist. lib. 2. de Nerone; *Post etiam Pythagora cuidam in modum solemnium conjugiorum nuberet, inditumque Imperatori flammeum, dos, & genialis thorus, & faces nuptiales, cuncta denique, quae vel in feminis non sine verecundia conspiciuntur.* Quidam codd. habent *flammeolo* apud Petron. & recte puellulaeque convenienter. Juvenal. Sat. 10.

—— Sedet illa parato

Flammeolo ——

Prudent. Psychom.

Flammeolum, strophium, diadema, monile. ——

Adde Brissonium Select. antiquitat. lib. 2. cap. 18. Tiraquellum de Ritu nuptiar. Rosinum Antiquitat. Rom. lib. 2. cap. 37. ERHARD. Notus satis & ad fastidium usque illustratus obnuptarum sponsarum mos, sed quem eleganter oculis subjicit pompa nuptiarum Cupidinis & Psyches, quam ex gemma Petri Ligorii edidit Sponius Miscell. Erudit. Antiquit. Sectione 1. articul. 111. ubi & praelatam facem, & velatam puellam non modo capite, sed toto corpore videmus.

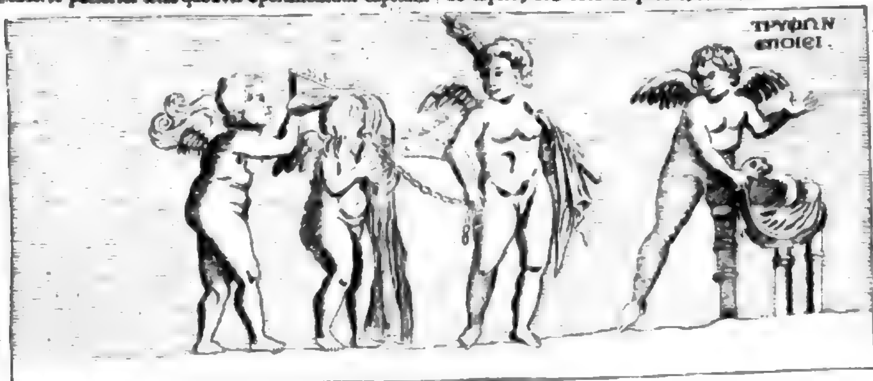

basicoetas praeferebat facem ; jam ebriae mulieres longum agmen plaudentes fecerant , thalamumque incesta exornaverant veste : Tum Quartilla

Ille autem , qui stat ante facem gerentem , videtur thalamum ingesta veste ornare. Quid ultimus manu teneat super Cupidinis caput, vix conjicio, nisi nuces sint, quas solere spargi ex Aristophanis Pluto & aliis notissimum est. BURM.

Facem] Μητέρας ἐν τοῖς γάμοις δᾳδουχεῖν. Euripid. Phœnissis & Troadib. Theocritus Epitaphio Adonidis, Plutarch. de Exilio, Homer. in Clypeo & Odyss. α. &c. Heliodorus lib. β. Æthiopic. valde eleganter. Seneca Octavia: *Praeferat tadas*, &c. Et Martialis lib. 12. de Callistrato & Afro, Ovidius lib. 10. Metamorphos. ab exordio. BRASSICAN. Plinius libro 16. cap. 18. Apulejus lib. 10. Milesiarum: *Faces nuptiales suos illuminarunt thalamos.* lib. 10. *Velut nuptiales epulas obitura domina praelucebant facibus.* Seneca libro 7. Controversia 6. *Cum infelici face ad dotalem suum nova nupta deduceretur.* Heliodorus libro 2. Καὶ δᾳδὸς, αἱ τὸ γαμήλιον ἐκλάμψασαι φῶς &c. Faces præferebant patrimi & matrimi pueri: qui ἀμφιθαλεῖς, hoc est, interprete Zosimo histor. lib. 2. ἀμφοτέρους τοὺς γονεῖς ἔχοντες περιόντας. uti & Sybilla apud eumdem, & Hesychius. Sed apud Græcos nubentium matres. Apollonius Argonaut. lib. 4. vers. 808.

——— Αὐτὴ δ' σέλας χείρεσσιν ἀνέσχον
Νυμφίδιον, κείνης ἀγανόφρονος εἵνεκα τιμῆς

Scholiastes: ὅτι τὸ παλαιὸν τὰς μητέρας τῶν γαμούντων ἐν τοῖς γάμοις δᾳδουχεῖν ἔθος ἦν, καὶ Εὐριπίδης ἐν Φοινίσσαις φησίν: Ἐγὼ δ' οὔτε σοι πυρὸς ἀνῆψα φῶς νόμιμον ἐν γάμοις, ὡς πρέπει ματρὶ μακαρίᾳ. Plutarchus Quæst. Roman. 20. auctor, quinque faces præferri solitas. reperio tamen nonnumquam quatuor adhibitas. Lapis Patavinus: COS. AVG. PVBL. CLAVD. QVÆS. ABR. ANTONINAM. VOLVMNIAM. VIRGINEM. VOLENT. AVSPI. E. PARENT. SVIS. COEMIT. ET. IIII. FAC. IN. DO. DVXIT. WOUWEREN.

Jam Embasicoetas praeferebat facem] Novæ nuptæ faces, (quæ nuptiales recte dicuntur, quoniam nocte virgo deducebatur ad sponsum, nuptiæque fiebant) matres olim solere præferre, multis è locis tum Græcorum tum Latinorum ostendi potest, quamquam Catullus paullo sensit aliter. Quocirca quod in V. C. *embasico atas praef.* ita propemodum ausim corrigere, *è basilico mater praef. fac.* Ac *basilicum* dicere videtur, quam alii *basilicam* : cui respondet Græcorum *prytaneum*. Gul. Canterus. Novar. lect. lib. 3. cap. 14. Faces nuptiales, νυμφικαί. Heliodor. lib. 2. Τοιαύτας ἐπὶ σοὶ λαμπάδας ἀντὶ τῶν νυμφικῶν τὸ δαίμονος ἀνῆψεν. Et libr. 4. Τὸ πρῶτον μοι καὶ γονεύς, ὡς ἔστι, θυγατέρα ταῖς νυμφικαῖς λαμπάσι συνεκπέμψει. Item δᾳδὲς γαμήλιοι eidem Heliodoro lib. 10. faces in nuptiis prælatæ. Achilles Tatius lib. 1. de nuptiarum παρασκευῇ, βωμὸς ἀνῆπτο, δικλίδων κτύπος, πυρσοὶ δᾳδουχία. ibidem sponsum Chariclem triste pereuntem deflens pater; Τάφος μέν σοι, τέκνον, ὁ θάλαμος. γάμος δὲ ὁ θάνατος. θρῆνος ὁ ὑμέναιος. ὁ δὲ κωκυτὸς τῶν γάμων, οὗτος ᾠδαί: ἄλλο σοι, τέκνον, προσεδόκων πῦρ ἀνάψειν, &c. ἡ νυμφικὴ σοι δᾳδουχία ταφῆ γίγνεται. Joan. Salisburiensis lib. 1. Polycrat. cap. 4. *Legitima amoris gaudia sollemnes lucis sua praeferent tadas.* Has faces videtur pater sponsæ accendisse. Balbus Catholico: *Quia tada & faces solebant fieri ardentes ante nubentes; ideo tada ponitur saepe pro nuptiis vel conjugio.* Pamphilus de Amore eleg. 27.

Res ut testatur, Galathea tada paratur.

Achil. Tatius de Clitoph. lib. 2. ubi Hippias filio suo filiam ex alia uxore desponsans habet triste ἐνύπνιον; ἔδοξεν, ait, ἄγειν κἀμὲ τοὺς γάμους, καὶ δ' ἀψάντος αὐτοῦ τὰς δᾷδας ἀποσβεσθῆναι τὸ πῦρ, &c. Jungermannus. Claudian. de Raptu Proserp. lib. 1.

Jam vicina toro plenis adoleverat annis
Virginitas, tenerum jam profuga flamma pudorem
Sollicitat ———

Idem lib. 2. de nuptiis Plutonis & Proserp. vocat *festas tadas*,

Ac festas alio succedunt lumine tadas.

Parrhasius in Comment. vide Euagrium Hist. Eccles. lib. 6. cap. 1. ubi de Mauritii Imp. nuptiis. Adde Muretum ad 5. Catull. Anton. Hotomannum de Ritu nuptiar. cap. 15. Beat. Rhenanum in Tertullian. lib. adversus Valentin. cap. 32. Bern. Brissonium de Ritu nuptiar. Tiraquellum de Nupt. Rosinum Antiq. Rom. lib. 2. cap. 37. Barth ad Claudian. 111. Cons. Honor. vers. 155. ERHARD. Ritus satis vulgatus; sed non prælatas iis faces, qui non solenniter nubebant, docet Vir Amplissimus Cuper. 1. observ. 16.

Longum agmen plaudentes fecerant] Artemid. lib. 2. Καὶ γὰρ τὰ αὐτὰ ἀμφοτέροις συμβαίνει, τῷ τε γαμοῦντι καὶ ἀποθνήσκοντι οἷον παραπομπὴ φίλων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν. Hieronymus ad Demetriadem: *Quam habitura pronubam, quo deducenda comitatu ? Stridor Punica lingua procacia tibi Fescennina cantabit.* WOUWEREN.

Thalamumque] Scholiastes Pindari: Olym. v. 30. θάλαμος κυρίως ἐστὶν οἶκος, ἐν ᾧ κατακλίνονται αἱ νυμφευόμεναι. Lucianus Æthiop. θάλαμός ἐστι περικαλλὴς, καὶ κλίνη νυμφική. Ambrosius lib. de Viduis: *Cum accensis funalibus nox ducitur, nonne pompa funebris exequias magis putat quam thalamum praeparari ?* θάλαμος Latinis lectus Genialis, Seneca lib. 6. Controv. 6. *Versa sunt in exequias nuptia, genialisque lectus mutatus in funebrem.* Juvenalis Satyra 10.

——— *Sedet illa parato*
Flammeolo, Tyriusque palam genialis in hortis
Sternitur.

Strueba-

tilla jocantium quoque libidine accenſa, & ipſa ſurrexit, correptumque Gitona in cubiculum traxit. Sine dubio non repugnaverat puer, ac ne puella quidem triſtis expaverat nuptiarum nomen. Itaque, quum incluſi jacerent, conſedimus ante limen thalami, & in primis Quartilla per rimam improbe diductam adplicuerat oculum curioſum, luſumque puerilem libidinoſa ſpeculabatur diligentia. Me quoque ad idem ſpectaculum lenta manu traxit: & quia conſiderantium haeſerant vultus, quidquid à ſpe-

Struebatur autem in atrio exadverſum januæ, unde *lectus adverſus* Propertio. hinc quæ ſternunt thorum *Janitrices*, Græcis θαλαμεύτριαι. Pollux lib. 3. Gloſſæ: *Janitrices*, δύο ἀδελφῶν γυναῖκες, σύννυμφοι probe vero. nam harum munus ſternere lectum genialem. Non auſculto Iſidoro libro 9. *Duorum inter ſe fratrum uxores janitrices vocantur, quaſi eamdem januam terentes, vel per eamdem iter habentes.* quod ſane ridiculum. WOUWER. Claudian. 2. de Raptu Proſerp. v. 320.

—— *alii prætexere ramis*
Limina & in thalamum cultas extollere veſtes.

BARTH.

Ingeſta veſte] Lege, *intexta*. AURAT. Ill. Scalig. legit *ingeſta*. Lucanus, lib. II. verſ. 357.

Stat thorus, & picto veſtes diſcriminat auro

Arnob. lib. II. *Cum in matrimonium convenietis, toga ſternitis lectulos.* WOUWEREN. Lege *ingeſta*. Thoros nuptiales purpureis olim veſtibus conſterni ſolitos multis exemplis clarum eſt. Barth. ad Claudian. lib. 1. de Laud. Stil. v. 80 & lib. II. d. Rapt. Proſerpin. verſ. 321. ERHARD. Vide Meurſ. ad Theocrit. Idyll. 18. pag 99. WEITZ. Lege, *injecta*. HEINS. Præter laudatos à commentatoribus v. Torrent. ad Horat. 1. Epiſt. 1. 87. Digladiantur vero commentatores de lectione hujus loci, certe *inceſta veſtis* non convenit. Optimus Mercurialium virorum Broukhuſius mallet *feſta*, ut paſſim *feſta frondes*, & ſimilia in ſolemnitate nuptiarum. Si quid ego videre poſſum, vere. BURM.

Jocantium] Biturig. *vocantium*. Pith. PATISSON.

Nomen nuptiarum] Homer. Odyſſ. ξ.

Αἴδετο γὰρ θαλερὸν γάμον ἐξονομῆναι ——

BRASSICAN. Non ſine ſale, quia modeſtæ virgines ſemper, vel vere ad nuptiarum nomen horrebant, vel, ut pudoris & verecundiæ famam aucuparentur, ſe horrere fingebant. Hæc autem tam matura Veneris victima etiam pudorem jam decoxerat in prima ætate. v. Barth. ad Stat. 1. Silv. II, 2II. adde Theocrit. Idyll. XXIX. verſ. 69.

Itaque cum incluſi jacerent] Nuptias facientes includebantur, ut reſtinctus eſſet omnis pudor, quem forte præſentia aliorum incuteret. Apul. lib. X. *Nec domina voluptates diutina ſua præſentia morati, clauſis cubiculi foribus faceſſunt.* Itaque & diligenter cellarum fores occludebant. Seneca lib. 1. controv. II. de ſacerdote proſtituta. *Quid incluſa feceris, nec quærere debemus nec ſcire poſſumus.* vide Martial. lib. XI. epig. XLVI. WOUWEREN. Ex verecundia humanitatis communis & more nuptiali, quem tangit D. Auguſtinus de Civ. Dei lib. 13. cap. 18. *Quid concubitus conjugalis, qui, ſecundum matrimonialium præſcripta tabularum procreandorum fit cauſa liberorum? Nonne & ipſe, quamquam ſit licitus & honeſtus, remotum ab arbitris cubile requirit? Nonne omnes famulos, atque ipſos etiam paranymphos, & quoſcumque ingredi qualibet neceſſitudo permiſerat, ante mittit foras, quam vel blandiri conjunx conjugi incipiat*, &c. Vide Hiſtoriam S. Eugeniæ. ERHARD. Thalamos Veneri operantium fuiſſe clauſos, præter ea quæ Erhardus & Wouwerius habet, docet & Ovidius II. art. 703.

Conſcius ecce duos accepit lectus amantes,
Ad thalami clauſas, Muſa, reſiſte fores.

Conſedimus ante limen thalami] An ex more veteri, quo receptum, ut quiſpiam ex ſponſi amicis conſideret, qui compeſceret mulieres novæ nuptæ conclamantes? Pollux libro III. Καλεῖται δέ τις τῶν νυμφίου φίλων καὶ θυρωρὸς, ὁ ταῖς θύραις ἐφεστηκὼς, καὶ εἴργων τὰς γυναῖκας βοηθεῖν τῇ νύμφῃ βοώσῃ. Ideo autem acclamabant, ne novæ nuptæ patientis vox audiretur. Scholiaſtes Theocriti: τὸ ἐπιθαλάμιον ᾄδουσιν αἱ παρθένοι πρὸ τοῦ θαλάμου, ἵνα τῆς παρθένου βιαζομένης ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς ἡ φωνὴ μὴ ἐξακούηται. WOUWEREN.

Deductam] Alii *diductam*. TORNÆS. Alii, *deductam*. alii, *ductam*. PATISSON. Abeſt hæc vox à prima editione, & editione Trag.

Oculum curioſum] Apul. lib. II. Mil. *Cuncta carioſis oculis arbitrabar.* & paſſim alii. WOUWEREN. Ita Valer. Max. VI. VIII. exempl 7. *Reſtis furtivum egreſſum ſervus ab eo vinculorum pœna coercitus, & c. curioſis ſpeculatus oculis.*

Speculabatur] Alii, *ſpectabat*. PATISSON.

Lenta manu] Alii *lentam*.. AURAT. Doct. Munckerus in ſuis ad me literis legit: *injecta manu traxit*; ut infra cap. 133. *extraque veſtibulum me injecta manu duxit.* BOSCH. Retinenda lectio, præ qua ſordet illa *injecta manu*. Tu vide Voſſium ad Catullum pag. 213. & Torrent. ad Horatii Epod. XV. 6. Sed qui memoriæ fiducia male hunc locum, quaſi *lentis brachiis* legeretur, adducit. Non tamen cum Torrentio & Turnebo 1. adverſ. 15. pro pertinaciter inhærente,

à ſpectaculo vacabat, commovebat valgiter labra, & me tamquam furtivis ſubinde oſculis verberabat. * Abjecti in lectis ſine metu reliquam exegimus noctem. *** „ Venerat jam tertius dies, id eſt, exſpectatio liberae coenae. „ Sed

„ Fra. Tra.

ſed cum Voſſio mallem, pro placida, molli manu capere, quæ, quaſi aliud ageret, molliter ducebat ad ſpectaculum. Vide etiam de hac voce plura apud Heinſium ad Ovid xv. Heroid. verſ. 169. & Epiſt. xix. verſ. 81. BURM.

Quia conſiderantium haeſerant] Forte, *qui conſideranti inhaeſerat*. AURAT. Sc. Quartillæ & meus, qui junctis capitibus novos nuptos per eamdem rimam conſiderabamus. ERHARD.

A ſpectaculo] Id eſt, ab ipſa ſpectandi actione. ut cap. ſequenti. *Nec tam pueri nos ad ſpectaculum duxerant*. Livius xxiv. 39. *Adjueti & ante ſpectaculis concionum*. Valer. Max. ii. ix. 3. *Tempore ſupplicii ad arbitrium & ſpectaculum muliercula electo*. Juſt. ix. 6. *Sed neque ludorum magnificentia deerat, ad quorum ſpectaculum Philippus dum ſine cuſtodibus contenderet*. Idem eſt, ac ſi dixiſſet, ad quos ſpectandos. BURM.

Obiter] Alii, *valgiter*. PATISSON. *Obiter*, id eſt, interim; ſic apud Juvenalem accipi notat Cornutus ipſius Interpres. DANIEL. Alii, *valgiter labra*. quod non improbo. Quid autem ſit *valgiter oſculari* exprimit Lucianus: ἑταιρ. διαλ. Ἐφίλει με τὸ πρῶτον, ὥσπερ οἱ ἄνδρες, οὐκ αὐτὰ μόνον προσαρμόζουσα τὰ χείλη, ἀλλ᾽ ὑπανοίγουσα τὸ στόμα. atque ita valgiter oſculantes colliſione linguarum ludebant: Apul. Mileſ. vi. *Accepturus ab ipſa Venere ſeptem ſavia, & unum blandientis linguae adpulſum longe mellitum*. Idem lib. ii. *Artius eam complexus coepi ſaviari, jamque patientis oris inhalatu cinnameo, & occurſantis linguae illiſu nectareo prona cupidine adlubeſcente*. Tibullus:

Et dare anhelanti pugnantibus humida linguis
Oſcula ———

hoc graphice Cn. Matius: *Columbatimque labra conſerens labris*. unde Mecænas: *Si quis fœmina cirro criſpata labris columbatur*. WOUWEREN. Alii *oculis*. Hic *commoves labra*, qui laſcivi oris motu ad amorem allicit, & ſic conformat os, ut baſiari velit. Nam & talis oris habitus *ſuavium* dicitur, cum ita figuratur labris promiſſis, aut lingua prolata, ut cum mulieres ſuaviantur amatores. Unde & Plaut. in Aſin. Act. iv. ſc. i. verſ. 49. ſcripſit,

——— *Nec ſic tuſſiat*
Ut cuiquam linguam in tuſſiendo proferat.

Iterum ibidem verſ. 52.

——— *Tu labellum abſtergeas,*
Potius quam cuiquam ſuavium facias palam.

Id eſt, quam ſic comparet & formet, ut ad baſiandum aliquem invitet. Quod tamen Petronius ſcribit, eſſe videtur potius ſignum innuentis, & invitatiunculam amoris ſignificantis, quam ad baſium vocantis. Turneb. Adverſ. lib. i. cap. 15. Lege ex Fulgent. *commovebat valgiter labra*. Palmerius in Spicileg. Plautus Milit. act. 2. ſc. 1. verſ. 15.

Itaque hic meretrices labiis dum ductant eum,
Majorem partem videas valgis saviis.

Quod neſcio quis apud A. Gellium dixit *ſemihiulco ſuavio ſuaviari*. Meurſius Animadverſ. miſcell. lib. 3. cap. 12. ERHARD. Immo, *commovebat valgiter labra*. Locus alius dicendi de hoc poppyſmate. BOURDELOT. Recte *valgiter* reſtituerunt viri docti, ſed, cum Fulgentius ad Chalcidium in voce *Exercitus* dicat, Petronium ſcripſiſſe, *obtorto valgiter labello*, ego crederem à Petronii manu fuiſſe, *quidquid à ſpectaculo vacabat, obtorto valgiter labello, me tamquam furtivis ſubinde verberabat oſculis*, teſte enim Nonio *valgum eſt proprie intortum*. De *ſuaviis valgis* vid. Turneb. vii. adver. vi. BURM.

Furtivis oſculis] Ita vetus codex. vulgo *oculis*. SAMBUC. Turneb. *oculis*, & rectius eſt. DANIEL. Sic furtim oſculantem ſuam amicam componit Agathias libr. 7. Antholog. ſic Ovid. *furtiva voluptas*. ſic γαμοκλοπεῖν, pro furtivo concubitu frui, dixit Phocylides. Barthius in Muſæum num. 182. ERHARD. *Oculis* prima editio & codex Tragurienſis, quod Turnebus probat. ſed perperam. Claudian. Feſcenn. od. 1. verſ. 24.

Quot aeſtuantes ancipiti gradu
Furtiva carpent oſcula Nurides. BURM.

Abjecti in lectis] Apulejus iii. Metam. *Abjectus in lectulo meo, quae geſta fuerant, ſingula moeſtus recordabar*.

Libera coena] Apprime cœna Trimalcionis *libera* dicitur, tum quod liberum eſſet cuivis accumbere menſæ, tum quod in ea, quidquid vellent, convivæ, facerent aut dicerent; illic enim omnimoda & Decembris, quam vocat Horatius, libertas erat. TILEBOMENUS ſive JAC. MENTELIUS. Quia illo die tertio expectabatur libera cœna. Sed quænam eſt hic *coena libera?* num, quam accipiunt, qui hactenus fuere captivi? Sic conjectare licet ex ſequentibus, in quibus mentio vulnerum, & fugæ. An, in qua liberius & ſolutius vivitur? quomodo Plautus *liberas aedes, liberum locum* in Caſinæ iii. ſc. 2. & ſeqq. (adde Pſeud. v. ſc. 2. verſ. 2. Pœn. iii. ſc. 3. 25. & 44.) Propertiuſque *liberam* vocat *togam?* Conſule & Lampridium in Heliogabalo, capite xi. SCHEFFER. Vir ſummus & ſingulare ſæculi noſtri ornamentum Henricus Valeſius, in præfatione ad paſſionem B. Perpetuæ & Felicitatis docet, gladiatoribus ad arenam, damnatis pridie decertationis liberam cœnam dari ſolitam è publico,

blico, quo hæc trahit. Verba sunt Passionis: *Pridie quoque cum illa coena, quam liberam vocant, quantum in istis erat, non coenam liberam, sed agapen coenarent.* Apud Tertullianum Apolog. *liberalia* vocantur: *miscellanea* apud Juvenalem, si quid antiquo ejus scholiasti credendum. De *libera coena* gladiatoribus data, amplector observationem pereruditam, quam aliis veterum locis, si id ageretur, fulcire nunc possem. Sed Petronii hæc eo referenda minime existimo. Fateor ex aliis hujus Satyræ Petronianæ fragmentis suspicionem iniri posse, unde colligamus, unum alterumve hujus consortii operam lanistæ vendidisse, aut ad arenam damnatos fuisse; atque eo verisimiliorem esse viri præstantissimi observationem, quia Capuæ, ubi celebratur hoc convivium, ludus, quem Lentuli vocaverunt, fuerit gladiatorius, per sæcula complura celeberrimus, cujus mentio in vita Didii Juliani apud Spartianum, cap. VIII. Cæterum cum in tota cœna ne γρῦ quidem occurrat de hac arenarum damnatione, quamquam multis cætera hic conviciis lacerentur Ascyltos & Giton à convivarum non nemine, qui Ascylton equitem Romanum esse fatetur, & scholasticum vocat, non dissimulaturus damnationis ignominiam, si qua foret inusta, Agamemnonem etiam Trimalchio nunc magistrum, nunc carissimum, ut probe sibi cognitum appellet, potius, ut *liberam coenam* placeat interpretari, de cœna, ad quam quilibet promiscue admitteretur. Nam neque Ascylton, neque cæteros consortes esse ad hanc cœnam rogatos constat: ne Habinnam quidem, qui cum uxore ex alia digressus cœna, etiam potus, cœnantibus supervenit. Quid? quod ipsi Trimalchionis servi admittuntur ad hunc convictum? Sic *liberum vitium*, per quod liber omnibus accessus patet, Senecæ epist. XXVI. Potest & hæc Trimalchionis cœna *libera* dicta esse, quod Liberalibus, vel sub vindemiam instituatur, vel quod detur in gratiam servi unius & alterius, qui libertate inter cœnandum donatur. Horum præcipuum *Dionysium* & *Liberum patrem* appellat ipse convivii dominus. Sic *Barbatoriam* eodem die celebratam à servo suo jactat Trimalchio in subsequentibus. HEINS. In variis de hac cœna sententiis nos eam credimus veriorem, quæ statuit *liberam* esse dictam à licentia & libertate omnibus legibus soluta, qua hæc esset peragenda, in qua nullis jocis, etiam lascivioribus, nulli actui, gravioribus viris pudendo, esset abstinendi pudor, & in quod nullum censoriæ notæ jus erat, juxta quam teste Plutarcho in Catone p. 345. Οὔτι συμπόσιον αὐτὸ δεῖν ἄκριτον καὶ ἀνεξέταστον, ὡς ἕκαστος ἐπιθυμίας ἔχοι καὶ προαιρέσεως ἀφεῖσθαι. *Neque convivium solutum & liberum indagine, qua cujuique libido & institutum sit, arbitrabantur prætermittendum.* Quo sensu Elagabalus *liberam vindemiam* se celebrare ait apud Lampridium, ut recte notat Schefferus. Et ita forte apud Senecam Thyeste vers. 62. capienda illa verba

Epulæ instruantur, non novi sceleris tibi
Conviva venies; liberum dedimus diem.

quamvis aliter explicari posse non negemus. Ita & Horatius I. od. 36. dixit *libero pede pulsandam tellurem.* Ita *libera nequitia verba* Prop. III. 9. & *libertas vivendi* in Antonini uxore apud Capitolin cap. 3. ut *liberius vivere* Terent. Andr. I. I. Corn. Nep. Themist. I. & *liberior vita* Ovid. III. fast. 778. & infinita alia, de quibus uberius agit Gronov. III. obs. IV. Talis libertatis jam infinita exempla ipsa cœna præstat, cum in dicacitate, compotatione larga, tum in ventris crepitu sine pudore edendo, & reliquis lasciviæ modis. Eodem jure Salmas. ad Vopisc. Carin. c. ultimo legit, *Denique cum omnibus gentibus advocatis Diocletianus daret ludos, parcissime usus libertate, dicens castiores esse oportere ludos spectante Censore*: cum antea legeretur *liberalitate*, quæ nihil ad Censorem facit; Sed *libertas* ludorum est editio libera & jocosa, unde multa ridendi & lasciviendi materia, ut recte explicat Vir summus, & plurimis adstruit. Tales ludi liberi Florales, de quibus Ovidius IV. Fast. 331.

Quærere conabar, quare lascivia major
His foret in ludis, liberiorque jocus.

Sed, dum hæc commentamur, incidit non levis suspicio, cœnam liberam, quam nescio apud quem exspectabant, ideo dictam, quia tertio die Saturnalium esset danda, quo die videntur maxime Romani cœnam lautam & apparatam dedisse, cui & convivæ, qui modo vellent, & ipsi liberti & servi adhibebantur. Ita ad hanc rem accommodatissimus Ciceronis locus ex libro XIII. epist. ad Att. ult. ubi narrat Cæsarem ex Hispania reducem venisse secundis Saturnalibus ad Philippum Octavii, postea Augusti, vitricum, ut tertia Saturnalia ibi celebraret. Et quia secum duceret duo millia hominum, commotum se fuisse, quid futurum esset postridie. Tertiis autem Saturnalibus Cæsarem apud Philippum fuisse, *post horam octavam in balneum, inde unctum accubuisse, edisse & bibisse ἀδεῶς & jucunde, opipare sane & apparate, nec id solum, sed bene cocto & condito sermone bono, & si quæris libenter: præterea tribus tricliniis acceptos τοὺς περὶ αὐτὸν valde copiose. Libertis minus lautis servisque nihil defuisse, nam lautiores eleganter accepti, quid multa? homines visi sumus.* Quæ si bene excutiantur, videbimus plurima huic cœnæ communia, balneum, unctionem, accubitum, neque libertos, neque servos neglectos. Nam quia Saturnalia referebant imaginem & memoriam aurei sæculi, hoc festo eodem fere jure fruebantur servi, & adhibebantur cœnæ, quia, ut stultus noster Trimalchio non inepte ajebat cap. 71. *homines erant, & unum lac biberunt*: sed præcipue, quia Cicero addit in ea cœna fuisse σπουδαῖον οὐδὲν in *sermone*, φιλόλογα *multa.* Id est, nihil serii de rebus publicis fuisse actum, sed ex elegantiori eruditione quasdam fabulas & sermones celebratos. Eodem modo, ut in ridiculi hujus convivio inepti illi sermones de Ulixe, ære Corinthiaco, de fabro vitriario, & reliquis, quæ memorantur

„Sed tot vulneribus confossis fuga magis placebat, quam quies. Ita-„que, cum moesti deliberaremus, quonam genere praesentem evitare-„mus procellam, unus servus Agamemnonis interpellavit trepidantes: „&, Quid? vos, inquit, nescitis hodie apud quem fiat? Trimalchio „lau-

rantur capite 48. & seqq. imo quia, ut ipse Trimalchio cap. 39. ajebat, *Oportet etiam inter coenandum Philologiam nosse* Et capit 64. Trimalchio exclamat *interdum severa, nunc hilaria.* jam autem hanc liberam cœnam hyeme, mense Decembri fuisse agitatam, docent plurima, si recte attendantur. Primum quod cap. 41. frigus habuisse se conviva tantum dicat, ut vix balneum calefecerit, dein quod toties mentio calidæ potionis fiat, præterea quod cap. 72. per errorem in piscinam incidentes Ascyltos & Encolpius algentes inde extracti, & balneum fervens intraverint. Ipsis autem Saturnalibus fuisse datam cœnam multa demonstrant. Ita capite 44. dicit Phileros majores maxillas semper Saturnalia agere, cum sibi & aliis vilioribus hæc modo celebrentur. Cap. 58. unus ex collibertis Gironi convicians exclamat. *O Saturnalia! Rogo, mensis December est?* Quasi diceret, jam tibi libertas illa Saturnalium prodest, quod tam impune me irrides. Cap. 69. Encolpius videns monstrosum illud ferculum credebat esse omnia defricta, aut certe de luto, quia *Romæ Saturnalibus ejusmodi coenarum imaginem fieri viderat*, & ideo putabat hac in colonia similia esse. Præterea larva illa, super mensam, & ludus calculorum, tempus Saturnaliorum demonstrant, cum notum sit ex Martiali & Suetonii Augusto maxime hoc festo aleatorium forum calefactum; & ita Lambecius ad vetus Calendarium notat in Bucheriana imagine mensis Decembris esse larvam & fritillum. & in veteri Calendario sub Constantino edito, idem fritillum apparet. Et denique omnia plena licentiæ & libertatis, etiam servis permissæ, illud aperte docent. Neque opus est hic multis agere de illa *libertate Decembri* (ut vocat Horat. II. Satyr. 7.) cum vulgo sint notissima. Quamvis autem non una fuerit sententia veterum de numero dierum, quibus Saturnalia deberent celebrari, quas omnes recenset Macrobius lib. I. Satur. cap. 10. constat tamen tres dies fere his fuisse datos. Ita & idem Cicero lib. V. ad Att. epist. 5. dicit se Saturnalibus cepisse Pindenissum Eleuthero-Cilicum oppidum, & hinc *Hilara fuisse Saturnalia. Militibus, equis exceptis, reliquam prædam concessisse & mancipia, vanisse tertius Saturnalibus.* Intricatam autem, de numero dierum, quibus Saturnalia celebrabantur, controversiam hic excutere non vacat. v. Lips. I. Saturn. 3. & Fabrett. insc. cap. VI. p. 482. BURM.

Sed tot vulneribus] Hic apparet capitale illud ingenium Galli interpolatoris, qui cum non sciret, vulnera hic esse capienda illa, quæ ab Embasicœtis in pervigilio illo Veneris acceperant, finxit veram pugnam præcessisse, inter hos Veneris Athletas, & *raptores* eorum, (vides elegantiam) in qua Encolpius erat vulneratus: sed an tam cito sine medica manu oblivisci poterant omnium malorum, ad solam cœnæ mentionem factam? BURM.

Moesti] Forte *incerti.* HEINS.

Quonam genere] Id est, quonam modo. Seneca 2. de Benef. 8. *Omni genere quod des, quo sit acceptius adornandum est.* cap. X. *Date, quo genere accipienti maxime profuturum sit.* Ep. XXXVI. *Felicitas movet cerebrum non uno genere.* Ep. LVII. *Nullo genere posse perire animam.* Seneca pater controvers. XXV. *Nec de servo quidem aut captivo omni loco, aut omni genere supplicium sumi fas est.* HEINS. V. supra ad cap. XIV.

Unus servus] Optime, pro, quidam, aliquis. Cicero XV. epist. 16. fam. *Quamquam, quicum loquor? cum uno fortissimo viro. qui postea quam forum attigisti, nihil fecisti, nisi plenissimum amplissimæ dignitatis.* Et in I. de Or. *Sicut unus paterfamilias his de rebus loquar* Plaut. Mostell. III. S. 2. 147. *Iterum jam ad unum saxum me fluctus ferunt.* Infra. cap. LXXXVIII. *Unus præcipue servus libitinarii.* Adde Scioppi Animad. in Voss. §. 51. SCHEFF. Fuit cum mallem *Eunus servus*, quod servile nomen apud Ausonium; sed vulgata lectio optime defendi potest. Vide Schefferum. *Unus miles Sullæ*, apud Jul. Obsequentem de prodigiis cap. LV. Livius libro XXV. cap. XXIII. *Servus unus exulum pro transfuga.* HEINS. Recte vindicat hujus vocis usum, & Statilejus & Schefferus: quibus adde Vorst. de falso & merito suspecta Latinitate variis locis, & Gujet. ad Ter. Andr. I. I. Pricæum ad Matth. VIII. 19. Valer. Max. III. II. 12. *Virgam in unius Barbari oculum direxit.*

Et quid &c.] Istud *quid*, videtur hic non suo positum loco; videtur enim ita auctor scripsisse. *Et vos, inquit, nescitis quid hodie, apud quem fiat?* GOESIUS. Nihil hic mutandum: *Quid* enim sæpe, ita nude positum, eleganter interrogationis plenioris vicem fungitur. Terent. Phorm. IV. I. *Quid? qua profectus caussa hinc es Lemnum Chremes?* Horat. II. od. XIV. 23.

Quid? quod usque proximos
Revellis agri terminos.

Et III. od. IX.

Quid? si prisca redit Venus.

Ovid. I. Met. 498.

Et quid? si comantur ait.

Infr. cap. 49. *Quid? quid, inquit, porcus hic non est exenteratus:* & passim. BURM.

Apud quem fiat?] Non placet punctum interrogationis. Potius ponendum post *quid* videtur. Quid, ait, deliberatis ita? Scilicet vos nescitis, apud quem fiat. Illud

„lautiſſimus homo, horologium in triclinio & buccinatorem habet ſubornatum, ut ſubinde ſciat quantum de vita perdiderit. Amicimur ergo diligenter, obliti omnium malorum, & Gitona libentiſſime ſervile officium tuentem uſque hoc jubemus in balneo ſequi.

XXVII. Nos

Illud *fiat* accipiendum arbitror de cœna, repetenda ex ſuperioribus. *Fit cœna*, contrarium τῷ *facit coenam*, quod habet Plautus in Caſin. III. ſc. 6. *Ego jam intus ero, facite mihi cœnam*. Et Cicero lib. IX. ep. 27. *Obliviſcare coenulas facere*. Martialis II. de Selio epig. 27. *facta eſt jam tibi coena*. Τῷ *fieri* ſic abſolute uſus & Terentius in Phormione A. II. ſc. 2. Verba vulgo ita habent:

Tene aſymbolum venire, unctum, atque lotum è balneis,
Otioſum ab animo? cum ille cura & ſumptu abſumitur,
Dum tibi fit, quod placeat.

Sed Janus Gulielmus in Plautinis Quæſtionibus ad Captiv. c. 4. *Membranæ Verdenſes habent; dum tibi ſit. Verbo non multum, ſententia permagna elegantia accedit. FIERI, in conviviis, cum deliciæ inſtruuntur. Plaut. Truc. Mane, jam aliquid fiet.* SCHEFFER. Recte explicuit Schefferus. Vide & eumdem infra ad cap. 47. Propert. II. 16. Dixit plene,

Nunc ſine me plena fiunt convivia menſa.

Facere cœnam dixit Plinius lib. VII. Epiſt. 3.

Lautiſſimus homo] Ita dicti qui opipare cœnabant. Juvenalis:

Atticus, eximie ſi coenat, lautus habetur.

HEINS. Recte Heinſius, Cicer. IX. ad Fam. 20. *Sed ad illam tuam lautitiam veterem dico, cum in ſumptu haberes.* Ita Suetonius in Cæſare *lautitiarum ſtudium* laudat cap. XLVI. Auguſtum vero effugiſſe *invidiam lautitiarum* refert cap. LXXI. Hinc *lauta culina* Horat. II. Sat. IV. vid. Cicer. in Piſon. cap. 27. & paſſim. BURMAN.

Horologium.] Signum lautitiæ, cum Romæ olim nullum, & non niſi poſt annos CCCCL. fuerit Romæ horarum diſcrimen cognitum. Vide Plin. VII. 60. jam autem ſtatuto horologio illi, qui horam ſcire deſiderabant, pueros habebant, quos ſubinde in forum mittebant, ut inſpecto horologio nuntiarent. Juvenal. X. 216.

—— *Clamore opus eſt, ut ſentiat auris,*
Quem dicat veniſſe puer, quot nuntiet horas.

Ubi v. Grangæi notas. Noſter autem privatim ſibi habebat in triclinio. Addit & buccinatorem habuiſſe, quaſi imitaretur imperatores, qui vigiliarum tempora buccina indicabant, Prop. IV. II.

Et jam quarta canit venturam buccina lucem.

v. Liv. VII. 35. Frontin. I. V. 17. Ita Perſarum reges quoque profectionis ſignum buccina dabant. Curt. III. 3. præterea in pagis ſignum buccina dabatur viciniæ. Vide Propert. IV. & ita infr. cap. 74. Gallum *buccinum* vocat, qui ſignum daret lucis adventantis. An autem in ipſa urbe Roma etiam horarum ſpatia buccina, ſigno ex loco aliquo edito dato, populo diſtinguenda indicabantur, affirmare non auſim. Quamvis ex Senec. Præfat. lib. III. Controverſiar. illud fieri ſolitum ſuſpicatus eſt elegantis ingenii juvenis Arnoldus Drakenborgius, de quo reſpublica literaria ſibi ſumma quæque ſpondere poterit. Dicit Rhetor Albutio declamante *ter ſæpe buccinaviſſe*, quod quidam explicant, illum tres horas declamando exemiſſe, alii ad meridiem uſque protraxiſſe. Quod veroſimilius: ſi enim ſtatuamus ad exemplum caſtrorum buccinam eccinisſe in urbe, dies in quatuor partes debuit dividi, ut nox in totidem vigilias. Prima buccina ad ſolis ortum, ſecunda hora tertia, & tertia ad meridem vel ſextam, quæ quies erat laſſis Oratoribus; ſed nihil adhuc de illis Senecæ verbis audeo certi decernere. BURMAN.

Subornatum] Ad hoc inſtructum, ut buccina det horæ ſignum. Optime. Cicero. I. de Leg. c. 22. *Intelliget, quemadmodum a natura ſubornatus in vitam venerit*, id eſt, inſtructus, paratus. Simplex, pro compoſito *ornatus*. Tertullianus in de Præſc. *Ipſæ denique hæreſes à philoſophia ſubornantur.* SCHEFFER. V. Gronov. ad Senec. Epiſt. XXIV.

Diligenter obliti] Vere Petronianum. Sic enim ſtatim ab initio cap. VI. *Sed nec viam diligenter tenebam.* Martialis lib. VII. 26.

O quam Regule diligenter erras. SCHEFFER.

Male hæc ſeparat Schefferus: non enim diligentia erat opus ad obliviſcendum malorum, ſed ad amictum decore componendum. Hæc enim vis ineſt voci *amicire*, ut non tam veſtire, quam habitum certa & apta conformatione componere ſignificet, ut notavit egregie Vavaſſor de vi & uſu quorumdam verborum. pag. 44. BURM.

Tuentem] Expedientem, obeuntem. Cicero X. ep. II. *Quod reliquum eſt, tuum munus tuere* SCHEF.

Uſque hoc] Optime, pro *hoc uſque*. Vulgo ſcribitur, *hucuſque*, quia *hoc* & *huc* promiſcue dicebant veteres. Vide Virgil. VIII. Æn. v. 423. ibique Servium. Nempe ſicuti uſurpabant *uſque quo*, & *quo uſque*. Eſt autem genus ellipticum, intelligendum *ad*, & *tempus*, ut ſit plene, *uſque ad hoc tempus*. Cicero de Inven. II. *Ab ultimo principio hujus præceptionis uſque ad hoc tempus.* SCHEFFER. Pro, *huc uſque*. Sic & alibi exaratum in hoc libello oſtendas; quae ſcribendi ratio & in Maronis codicibus vetuſtis obtinet. HEINS. Te-

XXVII. ,,Nos interim vestiti errare coepimus, imo jocari magis, & ,,circulis ludentem accedere ; cum subito videmus senem calvum tunica vestitum russea, inter pueros capillatos ludentem pila. Nec tam pueri nos, quamquam erat operae precium, ad spectaculum duxerant, quam

rentius amat dicere *usque adhuc*. Andr. I. v. 26. & Adelph. IV. IV. 22.

In balneo sequi] Etiam hoc optime, & plane ex consuetudine Petronii. Ut in pridem editis cap. CXXXVI. *ad reficiendum ignem in vicinia cucurri*. Et in nostris, infra cap. XLIX. *coca cocum in medio*. Item cap. XIX. *Vetus in hoc diversorio quemquam admitti*. Phædrus noster lib. V. c. 2. *in conspectu meo audes venire*. Ubi vide, quæ notavi. SCHEFFER.

Circulis ludentem] Adscripserat suo codici Nobiliss. N. Heinsius, *ludentium*, quod sine dubio est rectum. SCHEFFER. Lege *ludentum*. Deinde pro *jocari*, quod modo præcessit, *ociari* malim, litteris transpositis: Otiantium enim est, spectare alios ludentes. *Jocari* pro ludere, & pro ludo *jocus* ponuntur nonnumquam apud scriptores Latinos, sed hic spectabant ludum alienum otiosi, non ludebant ipsi, HEINS.

Videmus senem] Salisber. lib. 8. Policrat. cap. 7. cœnæ Trimalcionis apud Petronium meminit: & apud Martial. lib. 3. epig. 40. Malchionis cœna prope eadem. An *Trimalcio*, ter Malcio, ut apud eumdem de *Hermete* & *ter unus*. Multa enim inter se hi communia habent, ut; *Ingeniosa gula est*. BONGARS.

Senem calvum] Infra cap. XXXII. vocat *adrasum*; *Pallio coccino adrasum incluserat caput*. Videndus Rader. ad Martial. lib 8. epig. 46. Ad hanc vero Trimalcionis historiam illustrandam facit inscriptio antiqua apud M. Velserum in Monumentis Augustæ Vindel. ultima. ubi inter cætera;

Ursumque canite voce concordi senem,
Hilarem, jocosum, pilicrepum, scholasticum, &c.

ERHARD.

Tunica russea] Rubea vel rufa. GLOSS. Vide Charisium lib. I. WOUWEREN. Gloss. Græco Lat. πυῤῥὸς, *russeus*, *rubeus*, *rufus*. Apul. lib. 2. Metamorph. *russea fasciola*. Colvius ibidem in Notis. Anton. Thylesius de Colorib. cap. 6. putat rusticam esse vocem, urbanis ignotam: dicique *russeum*, qui plane rufus non sit, sed aliquanto minus ruboris habeat. Alii *russa*. & placet. verbum est vetus & probum. Apul. Apol. *Dentem atque russam pumicare gingivam*. Schopp. in Miscellan. ERHARD. Charisius lib. I. *Russeum non magis dicendum Grammatici putant, quam albeum, aut prasineum, sed russum, album & prasinum*. Nihil magis ergo, quam Petronius, Grammaticos audivit Palladius lib. XIV. tit. XIII. *Colores hi præcipui, Badius, Aureus, Albineus, Russeus*. *Russeum* ergo æque bene dicitur, ac *russum*, ut *lautinum* & *lautineum* in notis Tyronis, pag. CLIX. *coccinum* & *coccineum* ibidem pag. XLIX. *carbasinum* & *carbasineum*, apud Nonium. *Aprinum* & *aprineum*, apud Hyginum cap. LXIX. quo modo *aprugna* & *apruginëum* (lege *aprugneum*) visitur scriptum in notis Tyronis pag. CLXXV. Hæc ad me Munkerus. Adde vetustam inscriptionem, quam publico dedit Ci. Sirmundus ad Sidonium carmine XXIII. vers. 323. ubi M. Aur. Polynices vicisse dicitur palmas in rustico, n. DCLV. & XV. Aurelius Mollicius in russeo LXXXVIII. HEINS. V. Munker. ad Hygini fab. LXIX.

Pueros capillatos] *Capillati pueri* impuberes, & ad generationem inepti: comam enim alebant in signum impubertatis. GLOSS. Comam nutrire pueros solitos, qui in deliciis habebantur, ex Petronio, Catullo, Plinio, aliisque quam plurimis auctoribus notum est. Martial. lib. III. epigr. 58.

Et pædagogo injubente lascivi
Parere gaudent villico capillati.

Ambrosius lib. 6. Hexamer. *Haud inscitum extat adagium; Nullus comatus, qui non idem cynædus*. quod sane est Synesii: ut autem viri pueros, ita mulieres puellulas comatas in deliciis habuisse indicat. l. 49. D. de legat 3. si modo ut Florent. legatur. PUTEAN. Quibus similia notaverat PITHÆUS. Sic vocat impuberes sive eos, qui ad generationem inepti. Nam pueri olim non radebantur, sed comam alebant: signum impubertatis, sic infra hoc capite, *Digitosque paullulum aspersos in capite pueri tersit*. Persius Sat. III. vers. 54.

——— *Quibus indetonsa juventus*
Invigilat siliquis, & grandi pasta polenta.

indetonsam vocat *juventutem*, haud dubie impuberes aut proximos pubertati. Putean. in Genial. serm. Ramirez Hypomn. ad Martial. lib. 2. epig. 57. num. 4. Satyrice Trimalcioni illudit, quod senex calvus inter pueros ludat pila, nec enim senum est exercitium pilæ lusus, sed juvenum. Savaro Not. in Sidon. lib. I. ep. 8. ERHARD.

Inter pueros] Vetus codex Scaligeri, *inter puellos*. Suet. Caligula cap. 8. *Antiqui ut puellas pueras, sic pueros puellos dictitabant*. HEINS. Notum est delicatos hos pusiones insignes capillis peculiari ratione tonsis fuisse. Vide Casaubon. ad Sueton. August. XLV. & Dion. Chrysostom. Orat. II, p. 21.

Ludentem pila] Sidon. lib. I. epist. 8. dum omnium rerum ordinem perverti significat; *Student*, inquit, *pila senes, alea juvenes, armis eunuchi*. BONGARS. Hist. Apoll. Tyrii: *Cum rex ludum sphara cum servis suis exerceret*. WOUWEREN.

Duxerant] Malim, *induxerant*. HEINS.

Solea-

quam ipſe paterfamiliae, qui ſoleatus pila praſina exercebatur. nec eam amplius repetebat, quae terram contigerat, ſed follem plenum habebat ſervus; ſufficiebatque ludentibus. Notavimus etiam res novas. Nam duo ſpadones

Soleatus] Veteres cum à balneo ad cœnam pergerent, ſoleas aptabant. GLOSS. Martial. lib. XII. Ep. 84.

—— *Referet lapſum de pulvere follem,*
Et ſi jam lotus, jam ſoleatus erit. PITHÆUS.

Deſcribit ſenem omnia intolenter, & præter hominum morem facientem, & inter alia hoc ipſum, nempe ſoleatum pila luſiſſe poſt lotionem. Erat enim intolens negotium poſt lavationem aptatis ſoleis iterum ludere. Nam luſus pilæ erat ante lavationem. Martial. lib. 7. epig. 31.

Non pila, non follis, non te paganica thermis
Præparat ——

Et quidem in ipſis thermis, ubi lavabantur, exercebantur etiam pila, ut ex Martiali & Papinio notum. A balneo autem cum ad cœnam pergerent, ſoleas aptaſſe pedibus, & ſoleatos è balneo exiviſſe probat aliquot locis idem Martialis, de quibus adeundus Ramirez in Hypomnemat. ad l. 3. epig. 50. num. 1. & de luſu pilæ in balneo ante lavationem ad l. 4. epigr. 8. ERHARD. Indecorum id in publico. objectum Verri à Cicerone, quod *ſoleatus in publico ſteti ſſet, ſoccatus in judicio ſederet.* vid. v. Verr. cap. 33. Quo nomine & Caligula notatur apud Senecam lib. II. de benef. cap. XII. Eidem objicit lib. III. de Ira, *quod ſenatores populi Romani ſoleatus occideret.* HEINS.

Pila ſparſina] Sic dicitur vel à numero, figura, vel ſitu ludentium. GLOSS. Quam in ludentum juvenum turbam ſpargeret & mitteret. TORNÆS. Sidon. lib. I. Ep. VIII. *Student pila ſenes, alea juvenes, armis Eunuchi.* PITH. Artemidorus lib. IV. *Φιλαστικοὶ γὰρ οἱ σφαιρίζοντες παίζοντ. ὁσάκις δ' ἂν λάβωσι τὴν σφαῖραν, τοσαυτάκις ἀντιπέμπουσι.* WOUWEREN. Lege, *ſparſiva.* videndus Hieron. Mercurialis de Arte gymnaſt. lib 2. cap. 5. An *pila ſparſiva* fuit *trigonalis*, quæ parva erat, non triquetra figura, ſed à loco trigono, vel à numero, figura, ſitu ludentium: ſtabant enim tres eo ordine, ut trigonum ſeu triangulum redderent; ut ex nummis M. Aurelii Antonini apud Byzantios percuſſis apparet, quorum figuram in libris poſuit Mercurialis. Raderus ad Martial. l. 4. epig. 14. ERHARD. Corrige, *ſparſina*, vel *ſparſiva*, uti habent vulgati, non *praſina* SCHEFFER. *Sparſiva* an *ſparſina* dixeris, haud refert. Quod ideo hic moneo, quia cum hunc locum liguriſſem in epiſtola quadam, nonnulli turpiter carpere auſi ſunt, & *ſparſivum* ſolum dici aſſeruerunt. BOURDEL. Optime liber Tragurianus *pila praſina*, nam hactenus, *pila ſparſiva* legebatur perperam; ſcripti complures *ſparſina*. Pilas ut plurimum vitrei coloris Salmaſius contendit ad Hiſt. Aug. Sed Lipſius ad Senecam & Velſerus ad Inſcriptionem antiquam è vitro factas eſſe notarunt. Cæterum hic praſinis pilis ludit Trimalchio, in contemptum factionis praſinæ, cui adverſabatur, ut liquet ex ſequentibus, cap. LXX. ubi ille ad ſervum: *Etſi praſinus eſt famoſus*; & ipſe ſervus, eodem capite *cœpit dominum ſponſione provocare, ſi praſinus proximis circenſibus palmam.* Oſtiarius ejus quoque *praſinatus*, cap. XXVIII. & *catella involuta faſciis praſinis*, cap. LXIV. Pila igitur praſina ludens Trimalchio ſuperbiſſimus ſtolidiſſimuſque hoc ipſo ſibi videbatur praſinis inſultare. Sic, *Di homines habent tamquam pilas.* quamquam & ad luxum Trimalchionis poſſit referri. Sic apud Martialem cœnanti: III. epig. 82.

Et æſtuanti tenue ventitat frigus
Supina praſino concubina flabello.

Atque hac puto de cauſſa amabat noſter colorem coccineum vel ruſſeum. Paulo ante: *Tunica veſtitus ruſſea* introducitur Trimalchio. Mox idem *involvitur coccina gauſapa* cap. ſeq. Et rurſus infra cap. XXXII. de eodem, *pallio enim coccineo adraſum excluſerat caput.* At contra in Circenſibus ſpectaculis, qui praſinæ venetæve factioni ſtudebant, veſtimenta viridia aut cærulea induebant quandoque: atque ita in reliquis. Appoſite Martialis Apophoretis Epigr. CXXIX. *Lacerna coccinea*, vel *coccina*, ut malo cum Thuaneo Codice:

Si Veneto Praſinoque faves, quid coccina ſumis?
Ne fias iſta tranſfuga ſorte, vide.

Cæterum, ut praſinis intenſus Trimalchio, ſic Nero horum ſtudioſiſſimus. Ut vel hoc uno argumento per Trimalchionem Nero hac in Satyra intelligi non poſſit. De hiſce factionum ſtudiis unde ſeditiones frequenter exortæ, plura, qui de ludis circenſibus ex profeſſo agunt. HEINS. *Sparſiva* legit etiam Paſſeratius ad Propert. III. El. XIV. pag. 494. ſed vide Ferrar. de re Veſtiar. part. II. lib. IV. cap. 17. & Elect. I. 7. Pila autem ludentem inducit Trimalchionem, forte ut imitationem ineptam Mæcenatis, quam Trimalchio affectabat, rideret. v. Horat. I. Sat. V. 49. BURM.

Contingerat] Lege *contigerat.* ERHARD.

Follem plenum] Vide Guther. de Jur. Man. 3. cap. 10.

Sufficiebatque] Hic ſervus dator dicitur Plauto Curcul. act. 2. ſc. I. v. 18.

Res novas] Ante non viſas. Proſper.

Inſolitum ſi quid labentia tempora promunt,
Hoc mirum mundus dicit, habetque novum.

Eurip. *ἄπις ἄπιστα καινὰ δέρκομαι* BARTH.

Spadones] *Spado* hic Eunuchus, qui aquariam hanc provinciam ſuſtinebat, alias Laſanophori dicti. GLOSS. *Cir-*

ſpadones in diverſa parte circuli ſtabant, quorum alter matellam tenebat argenteam, alter numerabat pilas: non quidem eas, quae inter manus luſu expellente vibrabant; ſed eas, quae in terram decidebant. Quum has miraremur lautitias, "accurrit Menelaus, &, Hic eſt, inquit, apud „ quem cubitum ponitis; & quid? jam principium coenae videtis? Etiamnum „ loquebatur

Circuli] Sphæriſterii. PUTEAN. Iſidor. Orig. lib. XVIII. cap. ultim. de pila. *dum ex circulo adſtantium ſpectantiumque emiſſa.* PITH. Plinius lib. V. Epiſt VI. *Apodyterio ſuperpoſitum eſt ſphæriſterium, quod plura genera exercitationis pluresque circulos capit.* WOUWEREN.

Matellam argenteam] Abominanda luxuries, quam merito ridet Clemens Pæd. lib. II. cap. II. χλιδῶν ᾗ, καὶ γέλως, πλατύς, ἀμίδας ἀργυρᾶς, καὶ ἀμίδας ὑελᾶς ἐπιφέρεσθαι τοὺς ἄνδρας. WOUWEREN. Luxum tangit & Ariſtophan. in Acharn. Κάχεζον ἐκεῖ μᾶλλον ἐπὶ χρυσῶν ἁμῶν, *in aureis laſanis.* ERHARD. Signum lautitiæ & luxuriæ. Lamprid. de Elagabalo cap. 32. *Onus ventris auro excepit, in Myrrhinis & Onychinis minxit.* Et hunc reprehendere luxum puto Tertullianum lib. I. de cultu fœmin. cap. 5. *Viderit, ſi etiam ad ſpurca, auri & argenti copia deſerat.* Matellas vero in cœnam allatas docet Caſaubonus ad Athen. I. cap. 14. ſed luxus notabilior in Trimalchione, quod Tiberius leges ſumptuarias exercuerit, & argenti & auri uſum ad antiquam frugalitatem retrahere ſtuduerit. Vide Tacit. III. Annal. 53. & ſeqq. Sed ſub Claudio, cujus tempora noſter perſtringit, liberti ſupellectile pretioſiſſima ſuperbire iterum cœperant. v. Plin. XXXIII. acp. II. BURM.

Numerabat pilas] Senec. epiſt. 56. *Si vero pilicrepus ſupervenerit, & numerare cœperit pilas.* PITH.

Quæ inter manus luxu expellente vibrabant] Locus eſt ſuſpectus. Opinor forte legendum *luſu expellentes vibrabant.* EMMIUS. Alii, *luſu expellentes.* PATISS. Lege, *luſu expellente.* DANIEL. Alii, *luſu expellentes vibrabantur.* TORNÆS. Lege *quas inter manus luſu expellentes vibrabant.* Jungermannus Tria ſunt in ludo pilæ notanda. *Raptim ludere*, quod fit quum cadentes pilæ è pulvere rapiuntur, & poſtquam ſolum percuſſere & ſaltu aſſurrexere, revocantur, quod Lucanus in Paneg. dicit *revocare cadentem pilam.* Tum *Datatim ludere*, quando inter multos in corona vel choro luditur, ut alius alii pilam det, & ſæpe fallat. nam cum geſtu ſignificet ſe alicui jacere, jacit alii, qui ſecurus eſt in choro. Idem Lucanus dicit, *reddere fugientem non ſperato geſtu*, id eſt, quando videtur pila prætervolatura ludentem, eam reddere eo corporis geſtu & membrorum poſitione, quam nemo ſuſpicaretur aut ſperaret. Denique *Expulſim ludere*, quod erat, quando jacta pila ſe invicem luſores, ne eam poſſent rapere, expellebant: Lucano *geminare volantem pilam*, id eſt, reddere dum ipſa volat, nec adhuc decidit. Varro apud Nonium; *Purgatum ſcito, quoniam videbis Romæ in foro ante lanienas pila expulſim ludere.* Quod narrat de Lacedæmoniis in theatro ludentibus Lucianus in Anacharſi, ſub Solonis perſona. & Jul. Pollux lib. 4. Onomaſt. meminit hujus ludi. Hinc eſt quod JC. Alphenus in leg. 52. §. ult. D. ad leg. Aquil. ſic caſum quemdam deciderit; *Cum pila complures luderent, quidam ex his ſervulum, cum pilam recipere conaretur, impulit, ſervus cecidit, & crus fregit. Quærebatur an dominus ſervuli lege Aquilia cum eo, cujus impulſu ceciderat, agere poſſet. Reſpondi non poſſe: cum magis caſu quam culpa videtur factum.* ubi nota illam impulſionem de ludi ratione fuiſſe, caſu autem fregiſſe crus, & non culpa impellentis, cum qui expulſim luderent, & lege ludi ſe invicem impellerent. Sed Trimalcio iſte præ mollicie rapere nolebat decidentes pilas. Ramirez Hypomnem. ad Martial. lib. 4 epig. 19. num. 7. ERHARD. Ita codex Traguriauus. vid. Turneb. advers. VI. 4. Martial. lib. XIV. Ep. 46. cujus lemma *Pila Trigonalis.*

Si me nobilibus ſcis expulſare ſiniſtris
Sum tua. ſi neſcis, ruſtice, redde pilam.

Vibrabant] Pro *vibrabantur* Latine & eleganter, ut infra cap. XLVII. *ejuſmodi fabula vibrabant*, de convivarum ſermonibus. HEINS.

Quum has miraremur lautitias] Scribe *cum has ergo miraremur lautitias.* ſic Trag. cod. BOSCH. & TILEBOM.

Cubitum ponitis] Mallem, *ponetis. Cubitum ponere* eſt idem, ac cœnare, quoniam cœnantium is fuit habitus, ut poſito cubito ſe erigerent pauliſper, atque ſuſtentarent. Unde infra cap. LXV. *repoſuit cubitum. Fremere cubitum* dixit Horatius I Car. od. 27.

Et cubito remanete preſſo. SCHEFFER.

Id eſt, apud quem cœnabitis. Infra cap. LXV. *Recreatus hoc ſermone repoſuit cubitum*, cum intranti ſeviro Habinnæ ſurrexiſſet. HEINS. Scribendum ita diſtinguendo: *cubitum ponites. Et quid? jam principium cœna*, &c. TILEBOM. Horat. II. Sat. IV. 39.

Languidus in cubitum ſeſe conviva reponet.

Calpurn. eclog. V. 71.

Seu reſidere libet, dabit ecce ſedilia Tophus,
Ponere ſeu cubitum, melior viret herba tapetis.

vide Ferrar. II. elect. IV. BURM.

Et quid jam] Scribe, *Et quid? jam.* Ita ſupra cap. præced. *Et quid? vos, inquit, neſcitis.* Sic enim legendum dixi. SCHEFFER.

Et jam non loquebatur] Perperam. emenda; *etiam nunc*

„loquebatur Menelaus, cum Trimalchio lautissimus homo digitos concrepuit: ad quod signum matellam spado ludenti supposuit. Exonerata ille vesica, aquam poposcit ad manus, digitosque paullulum adspersos in

nunc loquebatur. Terentius in Eunucho. *Etiam nunc hic stas Parmeno?* SCHEFFER. *Etiamnum* scribe. Recte autem *principium cœnæ* vocat hunc pilæ lusum, quia ante cœnam pila aut trocho sese exercebant veteres. Hinc ibant ad balneum, atque inde ad cœnam. HEINS.

Trimalchio] Trimalchio videtur dictus quasi τρὶς μαλακός. TORNÆS. Fortasse *ter Malchio* ille, de quo Val. Martial. Ut Varronis *sesqui-Ulysses* & *Trismegistus*, & *Triparcus*, Plaut. in Pers. Ad Trimalchionis vero cœnam pertinet Senec. Epist. 47. & 57. PITH. Vetus inscriptio: C. ASINIVS. MALCHIO. CONIVGI. Martialis lib. III. ep. XXCII.

Hos Malchionis patimur improbi fastus.

Malchio, est mollis. Glossæ: *Malchio*, ἀηδής. *Trimalcio*, ut tricorpor, triparcus. WOUWEREN. Sic appellatus, quemadmodum *trifur*, *triscurrium*, *tricongius*. In Gloss. *Malchio*, ἀηδής. Est vero Syriaca vox, & *Regem* proprie designat. Meursius Animadvers. Miscell. lib. I. cap. II. An sic etiam *Tertonsul* in vetere inscriptione apud Velserum.

Sum victus, ipse fateor, à Tertonsule
Vero patrono, &c.?

Sic *Tertullius* apud Tacitum, unde *Tertullianus*. ERHARD. An ista postrema non glossemata? BARTH. Quem vide XXI. adv. 6. Duas dictiones ultimas non esse glossema, ut quibusdam visum est, & præcedentia & sequentia probant, confirmant etiam eas MSS. Falluntur etiam, qui Trimalcionis nomen aspirant, si fides numismatis servanda sit. Servant adhuc nomen hoc vetera numismata, in quorum parte C. NERO AVGVST. IMP. in altera, TRIMALCIO. Ex hoc video eos longe falli, qui Senecam cœnamque ejus describi à Petronio arbitrantur. BOURDELOT. In ipso codice MS. sicut publicare fecit Marinus Statilius Amstelodami apud Johannem Blaeuw Anno MDCLXX. semper scribitur *Trimalchio*, quod putamus rectissimum. Gonsalii expositio si deberet stare, non *Trimalcio*, sed *Trimalacio* dicendus esset. Nam à μαλακὸς est *malacio*, non *malcio*, quomodo ab eodem est *malacia*, item *malacus* & *malacum*, & id genus. *Malchio* idem est ac *Malchus*, de quo Rittershusius ad Malchum in Paralip. ad pag. 13. l. II. & Holstenius in vita & scriptis Porphyrii cap. II. SCHEFFER.

Digitos concrepuit] Crepitu digitorum vel solo nutu poscebant domini vilius aliquid imperantes. GLOSS. Martial. lib. 14. Ep. 117. de matella.

Dum poscor crepitu digitorum, & verna moratur.

PITH. Tibullus lib. I. eleg. 2.

Et vocet ad digiti me taciturna sonum.

Clemens Pæd. lib. II. cap. 7. ποππυσμοὶ δὲ καὶ συριγμοὶ, καὶ οἱ διὰ τῶν δακτύλων ψόφοι τῶν οἰκετῶν οἱ προσκλητικοὶ, ἄλογοι σημασίαι οὖσαι, λογικοῖς ἀνθρώποις ἐκκλιτέον. WOUWEREN. Nota verbum *concrepo* cum accusandi casu. Putean. in Genial. serm. Crepitu digitorum poscebant Domini vilius aliquid imperantes. Rader. ad Martial. lib. 6 epig. 89. Ramirez ad eumdem lib. 3. epig. 82. num. 8. ERHARD. Sic optimo sæculo loquebantur, de quo nos ad Nasonem: ut *increpare lyram*, & similia. Sed & homines superbi, cum quid imperarent servis, crepitu digitorum utebantur:

Digiti crepantis signa novit eunuchus,
Et delicatæ suscitator urinæ
Domini bibentis ebrium regit penem.

Ut est apud Martialem lib. III. Epig. 82. apud eumdem in apophoretis Epigr. CXVII. *Matella fictilis.*

Dum poscor crepitu digitorum & verna moratur,
O quoties pellex culcita facta mihi est!

Apud Tacitum XIII. Annal. XXIII. notatur Pallantis superbia, qui servis atque ipsis libertis nutu aut scripto omnia, nihil voce, esset solitus imperare & significare. HEINS. Hinc forte natum proverbium *ne crepitu quidem digiti dignum:* de quo vide Erasm. proverb. titulo *Contemptus.* pag. 130.

Ludenti supposuit] Alii *jubenti*. TORNÆS. Hi dicebantur lasanophori à lasano vasculo. Horatius lib. I. Satyra VI.

——— *quinque sequuntur.*
Te pueri lasanum portantes œnophorumque.

Puta autem sordidum & vile hoc ministerium. Arian. Dissert. Epict. lib. I. cap. 3. Epicrates: τί γὰρ ἰχθύων ἢ παῖ παῖ καλεῖσθαι παρὰ πότους, καὶ τὴν ἀμίδα φέρειν. WOUWEREN. Malo cum Traguriensi *subjecit*, quam *supposuit*, quod in aliis exhibetur. Infra cap. 59. Diana *cervam subjecit*. *Subjicere ova matribus*, Columella. Seneca II. de beneficiis X. *Pulvino ignorantis sacculum subjecit*. HEINS.

Exonerata illa vesica] MS. *exonerata ille vesica*. TORN. Rectius MSS. *exonerata illa vesica*. & magis hoc ad acumen Satyrici. *Exonerare* hoc significatu postea. Sueton. in Claudio cap. 13. Passim Medici. BOURDELOT.

Aquam poposcit ad manus] Infra cap. 94. *Tamquam aquam peteret.* Sidon. *Retrorsusque conversus tamquam manibus aquam peteret.* Caper, *In manus aquam poscimus. Veteres autem manibus pedibusque dixerunt.* PITH. Latini manus lavaturi, *aquam in manus* dicebant, uti & Græci Aristoph. Vespis: Ὕδωρ κατὰ χειρὸς μετὰ τραπέζας ἐσφέρειν. Plutarchus lib. Πῶς ἄν τις διακρίνειε τὸν κόλακα τοῦ φίλου. Ἀλλὰ μὴ τοὺς αὐτολημύθους τούτους λεγομένους, καὶ τραπεζέας καὶ μετὰ τὸ κατὰ χειρὸς ὕδωρ ἀκουομένους κόλακας νομίζωμεν. Athenæus lib. IX. Παρὰ γὰρ τοῖς

 παλαιοῖς

in capite pueri tersit.

XXVIII. Longum erat, singula excipere. Itaque intravimus balneum,

παλαιοῖς τὸ μὲν πρὸ ἀρίστου καὶ δείπνου λέγεσθαι κατὰ χειρὸς, τὸ δὲ μετὰ ταῦτα ἀπονίψασθαι. WOUWER. *Poscere* proprium & usitatum in hac re verbum. Savaro ad Sidon. lib. I. epist. XI. Rader. ad Martial. lib. 8. epig. 68. ERHARD. Notandus ritus antiquus. Sed partes obscœnas post vesicam exoneratam, aut dejectam alvum, etiam post rem Veneream, aqua abluebant, quod *aquam sumere*, dicebant. De hoc ritu nos ad Nasonem curis secundis complura. Meretriculæ vagæ hac de causa habebant, qui aquam sibi, in publicum prodeuntibus, circumferrent, quos *Aquariolos* & *Beccariones* vocabant, vilissimum contemptissimumque mancipiorum genus. Lampridius in Commodo cap. I. *Aquam gessit, ut lenonum minister.* Quem locum frustra interpolabat magnus Turnebus. Plura illic Casaubonus ὁ πάνυ ad rem. Unde *Aquarioli* pro lenonibus nonnumquam dicti. HEINS. Hinc infra cap. 47. Trimalchio convivis licentiam non continendi dans, dicit *omnia foras parata esse, aquam, lasanum & cetera minutalia*; de altero obscœno usu aquæ, ab Heinsio notatis adde Illustr. Spanhem. ad Callimachi hymn. in Pallad. vers. 45. Et hinc inter vilissima servorum ministeria erat, aquam ad obscœnos usus dominis vel meretricibus subministrare, & inde Tertull. Apologet. 43. conjungit *Lenones, perductores, aquariolos.* Plaut. Pœnul. I. 2. *Bina singulis quæ data nobis ancillæ, ea nos lavando eluendo operam dederunt, aggerundoque aquam sunt viri duo defessi:* Et hinc queritur Frontin. lib. II. de aquæduct. *Ipsam Martiam splendore & rigore gratissimam balneis ac fullonicis, & relatu quoque fœdis ministeriis deprehendi servientem.* BURM.

In capite pueri tersit] Superbe factum. HEINS. Barthius ad Statii IX. Theb. 375. narrat se vidisse puellam regiam, ad quotidianas epulas manus capillis formosissimi pueri desiccantem, quam Petronium legisse putemus. Vide optimum virorum Brouckhusium ad Propert. II. eleg. VIII. 51. Cæterum sæpe comis suis hoc ministerium obiisse apud veteres servos & ancillas docere possunt exempla mulieris illius, quæ Christi uncti pedes capillis siccavit. apud Johan. XI. 2. & adulteræ apud Lucam. VII. 38. ad quod tamen nihil facere ritum illum aras & templa crinibus verrendi, putamus. Sed insolentius multo, ad hoc ministerium sibi adstantem puerum habere, ut hic Trimalchio. vid. infr. cap. 57. BURM.

Longum erat excipere. * *Itaque*] Non est nota in Veteri codice. TORNÆS. Fortasse est hæc exscriptoris, non auctoris. PUTEAN. Seneca de brevit. vitæ. BONGARS. Sic intra cap. XXXVII. *conversus ad eum ut plurima exciperem, longe arcessere fabulas cœpi.* ERHARD. Formula satis frequens. Ovidius lib. VI. Fast. vers. 325.

Nec licet, & longum est, epulas narrare Deorum.

Idem lib. V. Fast. vers. 95. Sueton. in Tiber. cap. 61. in Galb. cap. 2. Cicer. III. Catilin. cap. 5. Fulgent. Mythol. III. *longum est, omnia persequi*, & passim. *Erat* autem eleganti enallage pro esset. Ovidius I. Ep. Heroid. vers. 108.

Nunc erat auxiliis illa tuenda patris.

Horat. lib. I. od. 37.

——— *nunc Saliaribus*
Ornare pulvinar Deorum
Tempus erat dapibus, sodales.

ubi vide Lambinum. Ovid. Ep. Heroid. XIX. 130.

Nullus erat ventis impediendus amor. BURM.

Excipere] *Exigere* malim, proprio in hac re verbo, hoc est oculis perlustrare. Apud Nasonem Canace Epist. XI. vers. 7.

Ipse necis cuperem nostræ spectator adesset,
Auctorisque oculis exigeretur opus. HEINS.

Nihil muta. Intra cap. 37. *Conversus ad eum, ut quamplurima exciperem, longe arcessere fabulas cœpi.* vid. & cap. 52. BURM.

Intravimus balneum] Antiqui, postquam se exercuissent, ad balnea, a balneis ad cœnam ibant. GLOSS. Antiqui postquam se exercuissent ad balnea ibant. Plaut. Sticho Act. IV. sc. I. vers. 61. *Postea ibo lavatum à pila.* à balneis ad cœnas, quæ impresse ingerit Petr. Artemidorus: νῦν δὲ οἱ μὲν οὐ πρότερον ἐσθίουσιν, εἰ μὴ λούσαιντο· οἱ δὲ, καὶ ἐμφαγόντες εἶτα δὲ λούονται μέλλοντες δειπνεῖν, καὶ ἔστι νῦν τὸ βαλανεῖον οὐδὲν ἄλλο, ἢ ὁδὸς ἐπὶ τροφήν. WOUWEREN.

Sudore calefacti ad frigidam eximus] Insolens locutio; nisi legas *madefacti.* cap. VI. *sudore madens.* Tres ædes seu cellæ in balneis. Prima est caldaria, τὸ λακωνικόν. Vitruv. lib. 5. cap. X. Dioni lib. LIII. πυριατήριον. Senec. *sudatorium*, nam sicco calore in eo sudorem eliciebant. Secunda est media, quæ & tepidaria. Tertia est frigidaria. num ergo Petronius à sudatoriis statim ad frigidaria exiisse, an potius provocato tantum sudore frigida perfusos? Seneca ep. LXXXIV. *Ab hac fatigatione in frigidam descendi.* nam frigida κατ' ἐξοχὴν, frigida aqua. Seneca Nat. Quæst. libro IV. *Animo relictos frigida spargimus.* Plin. ep. *post Solem frigida lavabatur.* Itaque lucem ei pete ex Celsi lib. I. cap. 4. WOUWER. In Caldaico sc. quod Thalmudicis Judæorum מרחשת, à verbo רחש, id est, fervet & ebullit. Bucerus in Psal. 25. vers. 2. ERHARD. Insolens locutio, ut recte ab aliis notatum. Unus ex scriptis habet *at sudore*, unde lego, *& ad sudorem calefacti.* Nam in cella caldaria, aliis sudatoria dicta, se calefaciebant cives delicatiores, antequam in tepidariam & frigidariam intrabant. BOSCH.

Et

neum, & sudore calefacti, momento temporis ad frigidam eximus. Jam Trimalchio unguento perfusus tergebatur, non linteis, sed palliis ex mollissima lana factis. Tres interim jatraliptae in conspectu ejus falernum potabant: „& cum plurimum rixantes effunderent, Trimalchio hoc suum „propinasse

Et in sudorem calefacti, diu est quod legendum vidi. Nec male Boschius, *ad sudorem*. E balneo ad frigidariam exibant nataturi in lacu, qui balneo vicinus erat in ædibus hominum lautiorum. HEINS.

Momento temporis] Daniel cap. ult. v. ult. *intromisit in lacum, & devorati sunt in momento coram eo*: id est, statim, illico. Infra Petron. cap. XCII. *Ut solum hospitem vidi, momento recepi.* Et cap. XCVII. *Non est moratus Giton imperium, momentoque temporis inseruit vinculo manus.* ERHARD.

Ad frigidam eximus] Veteres post caldariam, in frigidariam cellam descendere solebant, ut corpus solidarent. Plin. lib. 5. epist. 6. *In proximo puteus, ex quo possis rursus adstringi, si pœniteat teporis.* Sidon. carm. 9.

Intrate algentes post balnea torrida fluctus,
Ut solides calidam frigore lympha cutem.

Sen. ep. 86. Auson. Mosella, Cor. Celsus de re med. lib. 1. cap. 4. idem Sidon. lib. 2. ep. 9. ubi Savaro. ERHARD. Ausonius in Mosella vers. 341. ibique Freherus: Exeuntes thermis recreabant se lacubus & piscinis gelidis solidandæ cuti. Sidonius carm. IX. super piscinam: ubi plura ad hanc rem Savaro. WEITZ.

Trimalcio unguento perfusus] Ἐλαίῳ ἐχρίοντο οἱ λουσάμενοι. Nonnumquam uncti lavabantur. Plaut. Pœn. act. III. sc. III. vers. 89. *Quid multa verba? faciam ubi tu laveris, ibi ut balneator faciat unguentariam.* Celsus lib. I. cap. 11. *Exercitationem recte sequitur modo unctio, modo balneum.* WOUWEREN. Sozomenus Hist. Eccles. lib. 1. cap. 13. de S. Antonio, *Oleo ungi, balneis & similibus rebus uti recusavit, quippe corporis firmitudinem ejusmodi rebus humidis in mollitiem mutari solere censuit.* ERHARD.

Tergebatur non linteis] Apul. lib. 1. Mil. *Oleum unctus, lintea tersus, & cætera huc eidem usui profer.* Juvenal. Satyra III.

——— *jam sonat unctis*
Strigilibus, & pleno componit lintea gutto.

vide Lucian. Lexiph. WOUWEREN. Sed infra cap. 91. *Video Gitona cum linteis & strigilibus.* Apul. lib. 1. Metamorph. ubi vid. Colvium in Notis. Ammianus lib. 28. cap. 4. de balneari ævi sui luxuria; *Cum è Silvani vel Mammaæ aquis ventitant sospitalibus, ut quisquam eorum egressus tenuissimis se terserit linteis, solutis pressoriis vestes luce nitentes arbitra diligenter explorat, quæ una portantur sufficientes ad induendos homines undecim: tandemque electis aliquot involutus, receptis anulis, quos, ne violentur humoribus, famulo tradiderat, digitis ut metatis abit.* ERHARD.

Palliis ex mollissima lana] Ergo *pallium* proprie ex lana. Balbus Catholico; *Dicitur pallium à pellibus, unde fiebat prius: sed modo dicitur pallium quoddam genus panni ex serico, & quilibet mantellus.* ERHARD.

Jatralipta] *Jatralipta* medicus, unguentarius, qui unguentis & perfrictionibus curat. GLOSS. Plinius lib. XXXIX. cap. 1. vertit *unctores medicorum*. puto designari unctores Trimalchionis. nam homo lautus eos adhibuit, qui cum cura & ex arte id facerent. alioquin ungendi officio servi functi, qui Aliptæ, Senec. Juvenal. Satyr. 6. WOUWER. Medicinæ artis olim pars fuit *aliptice*. Nec in gymnastica tantum noti *alipta*, sed etiam in Jatrice: qui non solum ad conservandam valetudinem, vires adquirendas, bonumque colorem conciliandum adhibebantur, sed etiam interdum ad recuperandam sanitatem. Nam & extitere olim nonnulli, qui longos morbos aliptis tractandos curandosque traderent. Hinc ex medico & unctore compositum nomen *ἰατραλείπτης*. Plinius lib. 29. cap. 1. *Prodicus Selymbriæ natus, discipulus ejus, instituens, quam vocant, jatralipticen, unctoribus quoque medicorum & mediastinis vectigalia invenit.* *Jatraliptas*, reddit *unctores medicorum*. Salmasius Not. in Vopisc. Vit. Saturnin. cap. 8. WEITZ.

Trimalchio hoc suum propinasse dicebat] Id est, dicebat se ipsis propinasse hoc vinum suum. Vocat *suum*, quia ipse tali, nec alio utebatur. *Dominicum* est infra apud Petronium cap. XXXI. *Propinasse*, positum est absolute, ut in illo Martialis: lib. 1. epig. 69.

Cœnat, propinat, poscit, negat, invitat.

SCHEFFER. Cur vero *suum propinasse*? Locus est haud dubie vitiosus. In quo, si quid video, solemni errore librarius vocem unicam omisit. Nempe post *suum*, interseri oportuit, *Genium*. Deinde scribe, *propitiasse*. Sic paulo ante Tragurianus, in *argentea*, omissa, *lance*: & sic passim peccat is codex. *Trimalchio hoc suum genium propitiasse dicebat*, & quidem pro cætera arrogantia sua. Alludit enim ad libationes in conviviis, quæ geniis Principis aut Diis dabantur, effuso in mensam aut terram modico vino. Quem ritum noster infra tangit cap. LX. *Unus pateram circumferens, Dii propitii clamabat.* Auctor dialogi de oratoribus ad rem præsentem commode cap. IX. *Laudavimus nuper ut miram & eximiam Vespasiani liberalitatem, quod quingenta sestertia Basso donasset, pulchrum id quidem, indulgentiam principis ingenio mereri, quanto tamen pulchrius, si ita res familiaris exigat, se ipsum colere* (scilicet quam principem) *suum genium propitiare, suam experiri liberalitatem*; Vides eumdem lo-

„ propinasse dicebat. Hinc, involutus coccina gausapa, lecticae impositus est, praecedentibus phaleratis cursoribus quatuor, & chiramaxio, in

quendi modum. Sed & in hoc ipso convivio, Trimalchio noster infra Cap. LXXIV. *Ita Genium meum propitium habeam.* Tum Scintilla, *Gajum per Genium ejus orando, rogare coepit.* Et convivarum nescio quis. Cap. LVII. *Ita tutelam hujus loci habeam propitiam.* ubi, per *tutelam loci hujus*, designari puto Genium Trimalchionis. Contra servus in crucem actus est, quia Gaji nostri Genio maledixerat. De libatione in terram Eusebius Pamphilus lib. VII. De mandato domini à Iac. Sirmondo editus ex antiqua versione: *Cum aliquis vocatus fuerit ad coenam gentilium, & perrexerit, vinum autem viderit in terram effundi & libari.* Græci libabant Jovi Liberatori mensis secundis: quo Seneca moriturus alludit apud Tacitum Ann. XV. cap. LXIV. *Postremo stagnum calida aqua introit, aspergens proximos servorum, addita voce, libare se liquorem illum Jovi Liberatori.* Tum & Thrasea apud eumdem Ann. XVI. c. XXXV. *Præsectisque* (sic scribe) *utriusque brachii venis, postquam cruorem effudit, humum superspargens, libemus, inquit, Jovi Liberatori.* Utroque loco libamenta in terram vides sparsa uti hic à Jatraliptis. Cæterum, quemadmodum homines liberi per Genium Principis jurabant, ita servi per Genium Dominorum. Lygdamus servus apud Propertium. lib. IV. Eleg. 8.

Exuitur, Geniumque meum prostratus adorat.

Seneca Ep. XII. de villico suo: *Jurato per Genium meum, se omnia facere, in nulla re cessare curam suam.* Ubi alii Codices parum probe, *per Genium suum.* HEINS. Ego Schefferi explicationem sequor; erat indignatus Trimalchio nequam illos jatraliptas vinum effundere non vile, sed quale ipse semper potare consueverat: Nisi insolentis esse velis, qui ne jactura quidem optimi vini moveretur, sed ut liberalitatem ostenderet, ingerebat, nihil damni esse, etsi esset vinum dominicum. De quo mox ad caput XXXI. BURM.

Coccina gausapa] Gloss. *Gausapa*, βαμβακινὸν πάλλιον. Tiraquell. Connubial. lib. 3. pag. 56. *Gausapa, vestes villosa, qua hiemali tempore gestantur:* quorum meminit Plinius lib. 8. cap. 48. Martial. lib. 14. non semel, & Persius Satyr. 4. vers. 36. ubi Casaubonus: *Gausape fuit genus vestis crassa & villis hirta.* Et Satyr. 6. vers. 46. Ovid. 2. de Arte vers. 300.

Gausapa si sumsit, gausapa sumta proba.

Coccinam autem appellat *gausapam*, quæ cocco est infecta. Martial. lib. 2. epig. 39.

Coccina famosa donas & ianthina moecha.

Juvenalis: Sat. III. vers. 283.

——— Quem coccina lana

Vitari jubet, & comitum longissimus ordo.

Lazar. Baysius lib. de Re vestiaria cap. 3. Infra cap. XXXII. *Pallio coccino adrasum incluserat caput.* Qui in campo se vel gymnasio exercebant, cætera nudi, τὰ αἰδοῖα campestri tegebant: aut si corpore infirmiore erant, gausapam, vel pallam, vel lodiculam, vel sabana sumebant. Itaque plurimus horum usus fuit in gymnasiis & balneis. Sic apud Petronium Trimalcio involutus *coccina gausapa* lecticæ imponitur, post curatum in balneo corpus. Et Senecæ Epist. 54. Psychrolutes *gausapatus* dicitur, qui aqua exiens post natationem gausapa se involvebat, &c. Hæc Casaubonus ad Suetonium Aug. cap. 83. WEITZ. Vide Salmas. ad Spartian. Hadrian. cap. 3. & Lamprid. Alex. Sever. cap. 27.

Lectica impositus est] De earum usu, forma, discrimine. Lipsius Elector. lib. 1. cap. 19. ERHARD.

Praecedentibus phaleratis cursoribus IV.] Phalerati cursores erant servi, qui in itinere faciendo redeambulando per urbem, rhedam, vel equos vel pedites in comitatu præcedebant. GLOSS. Cæsarius: ἀποκρίσει ϛ'. Νῦν δ' ὅτις ἐπὶ τῶν βασιλέων δέδεσθαι πέφυκε. φασὶ μὲν καὶ προηγεῖται ὁ θεῖος κήρυξ ἐπὶ τὸν βασιλέα τοὺς. ἐπειδὰν δ' ἐπὶ τῆς πύλης τῶν πλατῶν πλατειῶν γίνηται, ἀφίησι τοὺς ἐλθόντας ἐπὶ τὸν προπύλαιον ἱστᾶναι, μέχρις ἂν μηνύσῃ τῷ βασιλεῖ τὴν αὐτῶν παρουσίαν. PITH. Antiqui in comitatu cursores servos habuerunt. Martial. lib. 11. Epig. 47.

Nec sericatus ibat ante carrucam.

Sed tuta foeno cursor ova portabat. WOUWER.

Seneca Epist. 87. BARTH. *Cursores*, servi vocabantur, qui in itinere faciendo vel deambulando per urbem, rhedam vel equos, pedites præcedebant in comitatu, quos Galli *Laquais* & inde nos Hispani *Lacayos*, vocamus. Ramirez Hypomnem. ad Martial. lib. 3. epig. 47. num. 9. Petronius cap. seq. *Notavi in porticu gregem cursorum cum magistro se exercentem.* Germanis *Lackeyen*. Balbus Cathol. *Cursor à currendo, ut cursor Domini Papa.* ERHARD. Senec. ep. 123. *Omnes jam sic peregrinantur, ut illos Numidarum præcurrat equitatus, ut agmen cursorum antecedat.*

Quatuor cursoribus phaleratis] At Mæcenas, ad cujus se exemplum componit, non nisi duobus comitatus spadonibus in publicum prodire erat solitus, teste Senec. Epist. CXIII. HEINS.

Chiramaxio] *Chiramaxium* genus modici plaustri, unius hominis tantum capax, solitum à servis trahi. GLOSS. Gestatoria sella. TORNÆS. Χειραμάξιον, quod manu ducebatur, proprium pueri gestatorium. WOUWEREN. Videtur esse genus modici plaustri, quo homo tantum gestari poterat, & à servis, non à mannis trahebatur, unde vocabatur *chiramaxion*. Scalig. ad Fest. *Arcuma*. In tali vehiculo catamiti oblita facie, ut Seneca loquitur, id est, *masquez*, vectari

in quo deliciae ejus vehebantur, puer vetulus, lippus, domino Trimalchione deformior. Quum ergo auferretur, ad caput ejus cum minimis symphoniacus tibiis accessit, & tamquam in aurem aliquid secreto diceret, toto itinere cantavit. Sequimur nos jam admiratione saturi, & cum Aga-

ctari consueverunt, ne sol aut frigus teneram ac delicatam cuticulam perstringeret. ERHARD. Vide Scheffer. de re Vehicul. lib. II. cap. 18.

Deliciæ ejus] Pueri amati, παίγνια. GLOSS. Cicero: *Amores autem, & eæ, quæ deliciæ appellantur.* PITH. Plutarchus Anton. Ὁ δὲ Σάρμεντος ἦν τῶν Καίσαρος παιγνίων παιδάριον, ἃ δηλίκια Ῥωμαῖοι καλοῦσι. Senec. ep. XII. *Ego sum Philositi villici filius deliciolum tuum factum.* Virgil. *Alexin Delicias domini.* WOUW. Παιδάρια, παίγνια; pueri amati. Socrates Hist. Ecclesiast. lib. 3. cap. 19. interprete Epiphanio Scholastico; *Adrianusque ipse Antinoum, suas delicias, in Deos reposuit.* in Cassiodori Tripartita Histor. Cicero. Recte, *Amores*, qui Græcis ἐρώμενοι, amasii, τὰ παιδικά. ERHARD.

Vehebantur] Codex Scaligeri, *ferebantur.*

Puer vetulus] Exoletus. vide Senec. ep. XCVI. hi *Catulastri* dicebantur. Gloss. *Catulaster* βουπαῖς. Catuliendo. *Catulire*, incitari ad Venerem, ostendere se velle maritari. Varro lib. II. de re rust. cap. 9. τοιοῦτον παῖδα καλλίπαις σκυζᾶν τὰς κύνας. Aristoph. κναμίζειν. κᾶπαι ἢ κναμίζεσα αὐτῶν. WOUWEREN.

Cum ergo afferretur] Lege *efferretur*, scilicet ex balneo. Putschius. vulgatam comprobat ipse Petron. in eo, qui sequitur, loco cap. XXXII. *In his eramus lautitiis, cum ipse Trimalcio ad symphoniam allatus est.* ERHARD. MS. *auferretur*, quod est rectissimum. Impositus est Lecticæ & ablatus, ab eo scilicet loco, ubi luserat pila, ad triclinium, ubi parata erat cœna. Frustra pro *afferre* adducit Hadrianides verba post sequentia, *ipse Trimalchio ad symphoniam allatus est.* Quia sermo ibi non de loco hoc, sed alio. Ab hoc auferebatur, quod cuivis attentiori manifestum est. SCHEFFERER. *Efferretur* Mem. cod. Nob. Heinsius *inferretur* legit: Sic de Tiberio Suetonius cap. 30. *lectica quondam introlatus ager.* CL. Schefferus probat ex Trag. cod. *auferretur*; ex quo cum eodem mox pro *Symphoniacis* lego *Symphoniacus.* Forsan tamen proba Mem mii codicis lectio, *efferretur.* Senec. de Brev. Vit. cap. 12. *Audio quemdam ex delicatis (si modo deliciæ vocandæ sunt, vitam & consuetudinem humanam dedidicere) cum ex balneo inter manus elatus, & in sella positus esset, dixisse interrogando, jam sedeo?* BOSCH. Tragurianus *auferretur*, malim tamen, *cum aufertur.* HEINS.

Cum minimis symphoniacis tibiis accessit] Cicero pro Milone. *Milo, qui numquam, tum casu pueros symphoniacos secum ducebat & ancillarum greges; ille qui semper secum scorta, semper exoletos ducebat, tum neminem.* WOUWEREN. Sueton. de Caligulæ luxuria, cap. 37. *Fabricavit & de cedris liburnicas, &c. quibus discumbens de die inter choros ac symphonias, litora Campaniæ peragraret.* Prorsus ut in Euangelio D. Lucæ cap. 15. *Audivit symphoniam & chorum.* Salisberiensis pag. 165. *Recumbentis pedes calamistratus comatulus excepit, & teneris manibus tibias tractat.* Quid sunt autem *minimæ symphoniacæ tibiæ?* an legendum *mimicis?* sic enim infra de pueris in ministerio cantillantibus: cap. XXXI. *Pantomimorum non patrisfamiliæ triclinium crederes.* ERHARD. Quis accessit? hoc vero textus non ostendit, sicut nunc est editus. Corrigendus igitur ex MS. Dalmatico, legendumque *Symphoniacus.* De pueris symphoniacis res est nota, docuitque pridem Pignorius. Sed quæ *tibiæ minimæ?* putant quidam *mimicas* legendum. Verum mimicæ tibiæ alibi non leguntur, neque habuerunt mimi aliquas peculiares, verba quoque in sequentibus *pantomimorum, non patrisfamiliæ triclinium crederes*, ad tibias nil pertinent. Recte igitur *minimæ*, quæ minutum edebant sonum, oppositæ longis. Itaque sequitur, *tamquam in aurem aliquid secreto diceret*, quod manifeste minimas ostendit. Nam majoribus profecto si cantasset, talis non potuisset videri. SCHEFF. *Symphoniacus*, recte idem Tragurianus. Nec tentandæ sunt *minimæ tibiæ*, quamquam dubitabam olim de *geminis tibiis.* Sic in Catalectis Pithæi, carmine de novem Musis:

Euterpe geminis loquitur cava tibia ventis,

Id est, geminis flatibus. Nisi malis *avenis geminis* scribi. *Geminæ tibiæ* monaulo opponuntur. Sed nihil, ut dixi, tentandum. Sophocles apud Longinum περὶ ὕψους. Μικροῖς μὲν αὐλίσκοισι φορβειᾶς δ' ἄτερ. Profert eundem versum Cicero ad Atticum. Cæterum, in toto quoque Trimalchionis epulo omnia ad symphoniam ministrantur: & hoc ad imitationem Mæcenatis, quam æmulari homo insulsissimus volebat videri. Unde & in epitaphio suo se Mæcenatianum vocabit infra. De Mæcenate Seneca libro de providentia cap. III. *Feliciorem tu ergo Mæcenatem putas, cui amoribus anxio, & morosæ uxoris quotidiana repudia deflenti, somnus per symphoniarum cantum, ex longinquo lene resonantium, quæritur?* HEINS. Proba lectio, quo referendum proverbium illud ab Othone apud Sueton. cap. 7. jactatum: τί μοι καὶ μακροῖς αὐλοῖς, & huc recte versum Sophoclis adduxit Heinsius, quem plenius exhibet Cicero ad Atticum II. Epist. 16. ubi vide commentatores. BURM.

Accessit] Improprie de eo, qui vehitur. ERHARD.

Cantavit] Scilicet tibiis. ERHARD. Magis appo-

N 3 site

Agamemnone ad januam pervenimus," in cujus poste libellus erat, cum „hac inscriptione fixus: QUISQUIS. SERVUS. SINE. DOMINI- „CO. JUSSU. FORAS. EXIERIT. ACCIPIET. PLAGAS. CEN- „TUM. In aditu autem ipso stabat ostiarius prasinatus, cerasino succinctus cingulo, atque in lance argentea pisum purgabat. Super limen autem

fite legeretur, *basiavit.* TILEBOM.

Admiratione] Plaut. prol. Pseudoli, vel quisquis auctor. BARTH.

Cum Agamemnone] Trimalcione regio fastu incedente. TORNÆS.

Libellus] Tabella. Sic usurpavit Seneca de Benef. IV. cap. 12. *Suspensum amici bonis libellum dejicio.* SCHEFFER. Cicero pro Quintio. cap. 15. *De quo libelli in celeberrimis locis proponuntur, huic ne perire quidem tacite, obscureque permittitur.* Et cap. 19. *Dejecit libellos Alphenus.* Quos libellos *tabulas* vocat. II. contra Rullum 25. & II. Philipp. 29. BURM.

Dominico jussu] Domini jussu. Sic Columella. IX. præf. *Subjecta dominicis habitationibus ponebat vivaria.* SCHEFFER.

Accipiet plagas C.] Ut edicti loco sit libellus iste propositus, malim equidem, *accipiat*, quomodo in legibus passim antiquis. Idque Trimalchionis majestate ac supercilio dignius omnino. HEINS.

In aditu ipso] Athenæus 4. Ἀεὶ δὲ πρῶτον εἰς ἀλλοτρίαν οἰκίαν ἐρχόμενον μὴ γνωριζόμενον εὐθὺς ἐπὶ τὸ συμπόσιον χωρεῖν, ἀλλὰ τι δεῖται πρότερον τῷ φιλοθεάμονι καὶ κατανοῆσαι τὴν οἰκίαν, οὐ γὰρ τοῦτο παρέλιπεν ὁ ποιητής, αὐτοὶ δ᾽ εἰσῆλθον θεῖον δόμον. οἱ δὲ ἰδόντες θαύμαζον. PITH. Id est, in vestibulo. Cicero pro Cæcina. *Primo aditu vestibuloque prohibere.* Idem II. de oratore: *oportet, ut ædibus & templis vestibula & aditus, sic causis principia proportione rerum præponere.* Ibi autem stabant vel ambulabant qui intromitti in ædes volebant. Plaut. Mostell. III. II. *Viden' vestibulum ante ædis hoc, & ambulacrum quojusmodi?* Ubi ambulacrum non est aliud, quam ipsum vestibulum. GOESIUS.

Ostiarius prasinatus] Servus qui ad limen observabat, janitor erat in catenis: Prasinatus autem dictus à colore vestimenti nimirum viridi. GLOSS. Servus qui ad limen observabat, Janitor, aut ostiarius: is erat in catenis. Columella lib. I. *An putem fortunatius à catenato repulsum iri janitore?* Sueton. L. *Otacilius serviisse dicitur, atque etiam hostiarius in catena fuisse.* Idque prisco instituto, quod ex Ovid. Fastor. I. claret. ille apud Plautum Trinum. ostiarium alloquitur: *heus ecquis foribus tutelam gerit.* hoc enim ejus munus, quod Ovid.

——— *egressus introitusque videt.*

Idem ostiarium muuit lib. III. Amor.

Excubias clausam servas ut ante domum.

WOUWEREN. Janitor catena solitus ostio alligari. Sueton. Clar. Rhetor. Ovid. I. Amor. Nonius *stramire*. BARTH. In circo erant factiones divisæ in partes coloribus distinctas. Cassiodor. Var. lib. 3. ep. I. *Transit prasinus, pars populi moeret; procedit venetus, & potior turba civitatis affligitur.* ubi haud dubie legendum *procedit venetus*, pro, occumbit. Hinc aurigæ nomina sortiti, ut illi dicantur *prasinati*, hi *venetiani*. Nec in circo solum, sed in scena quoque factiones istæ. Exsertim Cassiodor. lib. I. epist. 2. 27. & 33. ubi inquit, *Partis prasini* (leg. *prasinæ*) *insinuatione comperimus seditiones turbulentas imitari, & causam lætitiæ publicæ ad furoris certamina prorupisse. Quapropter*, &c. *à vobis prasinis pantomimus constituatur.* Et Antoninus Imp. in vita sua; τὸ μήτε πράσινος, μήτε βενετιανὸς, μήτε παρμουλάριος intelligo eos, qui factioni studebant prasinæ aut venetæ. Fuisse Neronis prasinum agitatorem scribit Sueton. in Neron. cap. 22. & Spartianus, qui eum insuper prasinæ parti favisse tradit. Satyrice ergo Petronius Neronem sub Trimalcionis nomine perstringit, quod vel extra ludum & circum servos haberet prasinatos, qui à se videtur addidisse cerasinum cingulum, id est, russeum, studio, opinor, innovandæ factionis à se Claudianæ dictæ. ERHARD. Pro more consueto, observans eos, qui atrium ingrediebantur, egrediebanturve; hinc ridicule Plautus *Atriensem sub janua* vocat Casin. act. II. scen. 8.

Idem me pridem cum ei advorsum veneram,
Facere Atriensem voluerat sub janua.

Senex cum Stalimoni servo, vel ad flagitiosissima obsequentissimo villæ præfecturam detulisset, Chalino adversanti sibi urbanam provinciam pollicetur, & quidem verbo præstantissimam, Atriensem enim se eum facturum ait; at dum illud munus januæ alligat, revera rem vilissimam ei adsignat, utpote cane catenato vix futuro potiori. Quare & ostiarium Senec. III. de ira cap. 37. vocavit *mancipium extremum*, id est, sortis extremæ & abjectissimæ. GOES. De hujus generis servo satis multa eruditi congesserunt. Sed puto male confundi cum *Atriensi*, de quo noster mox verba faciet, & qui honestioris ordinis erat; ostiarius enim canis comes & contubernalis limen & januam servabat, Atriensis vero totius Atrii, imaginum, & aliarum rerum curam gerebat: itaque recte distinguit Pignorius in libro de servis. Sed confundit hic Goesius & Reines. ad insc. clas. XI. 39. dignitatem vero Atriensis vindicavit Fabrett. ad inscrip. cap. I. pag. 9. BURM.

Cerasino cingulo] *Cerasinum* russeum à colore ejus fructus

autem cavea pendebat aurea; in qua pica varia intrantes salutabat.

XXIX. Caeterum ego, dum omnia stupeo, pene resupinatus crura mea

fructus. GLOSS. Anton. Thylesius de Colorib. cap. 7. Alemannis *Schiler*. Ergo ut *prasinatus* est à Graeco πράσον, ita *cerasinus* est à κέρασος. utrumque à colore ejus fructus: illo viridis, hoc russeus notatur. ERH.

In argentea] Sic habet Codex noster omisso *lance*, quod est in vulgatis, nec abesse debet. SCHEFFER. Supplendum ex editis, *in lance argentea*. Nisi id inculcatum à mala manu, ac ipse dederit Petronius: *in vanno argentea*. HEINS. Et in his insaniebant liberti Claudiani ostentandis, egregie Tertullianus de Pallio. cap. VI. *Item quantis facultatibus aestimavere ligneas maculas! item qua lances centenarii ponderis Sulla molitur. Vereor sane ne parva sit ista trutina, cum Drusillanus equidem, servus Claudii, quingenariam promulsidem aedificat*. vid. Plin. XXXIII. cap. 11. ubi de Drusillano Rotundo Claudii servo, qui quingenariam lancem habuit. vid. inf. 31. BURM.

Pisum purgabat] Sic infra cap. CXXXV. *partem leguminis super mensam effudit, jussitque me diligenter purgare*. ERHARD. & TILEBOM.

Super limen] Nempe superius januae suprascriptae, qua è vestibulo in atrium eundum erat. GOES.

Cavea pendebat aurea.] Rader. ad Martialem lib. 14. epig. 68. ERHARD.

Pica varia] Genus picae longa insignis cauda & famosa garrulitate amabilis. GLOSS. Quam Galli *Gajum*, Itali *Picam glandariam* vocant. WOUWEREN. Douzae dicitur famosa garrulitate nobilis: sed puto sic dici, ut apud Lucret. plerumque *variae volucres*, vel *dissimiles*, vel *varii coloris*. Plin. lib. 10. cap. 29. *Picarum genera, quae longa insignes cauda variae appellantur*. Interpretes hoc loco confundunt *picam variam* cum *gaio*, nisi fallor, perperam. *Pica varia* est, quae Alemannis *agerstа*, Francis Orientalibus *alstera*, Occidentalibus sive Gallis *agassa* vel *agacha*. de qua est capiendus versus ille Monasticus apud Gardinerum in Proverb. antiq.

Nomen abest pica, nisi quid varii tenet in se.

Et ille alter apud Balbum in Catholico;

Nigrior una pica, pars altera candida pica.

Videndus Dialogismus de pica in Epigram. vet. lib. 4. pag. 118. Vincentius Belvacens. in Spec. nat. Albertus Magnus, Rob. Constantinus in Supplem. ling. Latin. Conrad. Gesnerus in Hist. avium, & diligentissimus harum rerum & omnis antiquitatis perscrutator Ulix. Aldrovandus in Ornitholog. *Gajus* à sono vocis sic dictus, quem Galli hodie *gay*, Latini *graculum*, Germani *Heer* nuncupant. Quem enim Alemanni *gey* vel *gay* appellant, est ex genere larorum pectora rubicantium, capita superius nigricantium: quo de accipiendus Eucherius Lugdunensis in Interpret. nom. Bibl. cap. 11. scribens; *Larus in Pentateucho, gaviam significat*. *Picus martius* Gallis est *pimart*: *picus viridis*, *pverd*, *Grunspecht*. nam & *Specht* nostrum à Latino *picus* originem habet. ERHARD. MSS. *Vario*, quod ferri potest. De his autem salutationibus & vocibus legendus C. V. Is. Casaubonus ad Persii Prologum. BOURDELOT. Versicolor. Sic, *varia* dictae pantherae; lupus, *piscis varius* Columellae, & *apes variae*, *variae oves*: Infra noster cap. XLV. *Rusticus varium porcum amiserat*. Martialis de pica, Apophoretis epig. LXXIV.

Pica loquax certa dominum te voce saluto.

HEINS. Ovid. Epist. XV. *Et variis albae junguntur saepe columbae*. Sed & luxum Trimalchionis haec avis ostendit, quae Romae rara erat, & paulo ante Plinii tempora nota: ut ex Plinii loco ab Erhardo adducto intelligitur; sed ex quibus patet male Bourdelotium *vario* legere. De voce *varia* vide Munkerum ad Hygin. fabul. 223. Caeterum hanc esse *avem illam pictam, quae urbi Pictavorum contulit nomen, levitatem gentis colore & voce praefigurantem*, teste Joanne Sarisbur. de nugis curialium lib. 1. cap. 13. puto. Quam Gothofredus Jungermannus ignorabat, & quaenam esset consulebat Goldastum. vid. Epistolam XCIV. BURM.

Intrantes salutabat] Martial. lib. 7. epist. 86.

Pica salutatrix si tibi Lause placet

libro 9. epigr. 56. Et in distichis:

Pica loquax certa dominum te voce saluto.

De his picis accipiendum illud Persii in prolog.

Quis psittaco expedivit suum χαῖρε,

Picasque docuit verba nostra conari? WOUWER. Isidorus Gloss. *Chare Caesar, amicos*. Corrigit Goldast. *à psittaco*, ut sit illud Martialis;

Hoc didici per me dicere, Caesar ave.

& illud in Philom. Ovidii:

Atque suo domino Chare valeque sonat.

Benedictus Magister apud Balbum; *Picae verba in discrimine vocis exprimunt, ut homo, & si linguas in sermone explicare nequeunt, sonum tamen humanae vocis imitantur*. Vide Phil. Camerarium Horar. succisivar. Centur. 3. cap. 71. Pierium in Hieroglyph. Raderum ad Martial. lib. 14. epig. 67. ERHARD. Proprio verbo, quo χαῖρε illud Picarum exprimit. Ovidius v. Met. 295.

Voxque salutantum ramis veniebat ab altis. BURM.

Dum omnia stupeo] *Dum ad omnia stupeo*, Latinius dixisset. HEINS. Satis Latine. Valer. Flacc. 1. 149.

Haec quamquam miranda viris stupet Aesone natus. 11. 610.

——— *stupuitque fragorem*
Canus.

11. 510.

Sur-

mea fregi: ad sinistram enim intrantibus, non longe ab ostiarii cella, canis ingens, catena vinctus, in pariete erat pictus, superque quadrata litera scriptum, CAVE CANEM. Et collegae quidem mei riserunt. Ego autem, collecto spiritu, non destiti totum parietem persequi. Erat autem venalitium titulis pictum, & ipse Trimalchio capillatus caduceum

Surgentemque toris stupet, immanemque paratu
Æacides.

Et ita Virgilius & alii locuti. BURM.

Resupinatus] Vide me ad Terent. Phormion. 5. 6. Scholiasten Juvenal. ad Satyr. 3. & Stuckium Antiquit. convivial. lib. 2. cap. 3. WEITZ.

Ad sinistram] In ipso aditu sive vestibulo, ut opinor. Ibi enim janitoris cella, ad cujus fores vulgo canis catenarius, qui hic pictus loco veri canis. vide Senec. III. de Ira XXXVII. Suet. Vitellio cap. XVI. GOES.

Hostiarii cella] Πυλώριον, οἴκημα πυλωροῦ Poll. lib. 1. num. 77. WOUWEREN. Cellam atriensem dicit, ubi vinctus janitor custodiam januæ gerebat. Rader. & Martial. libro 9. epig. 55. Memoria opinor lapsus. non enim servus vinctus servabat, sed canis: ipse servus liber à vinculis erat, ut ex Plauto discimus. ERHARD. Erhardum hic errare ostendit Sagittarius de Januis veterum, cap. XVI. §. 19.

Canis ingens catena vinctus] Antipater; ὡς τι θυρωρὸς Ἐν ποτὶ ὥστε κύων ἐν προθύροις δέδεται. hujusmodi canes, Senecæ de Ira lib. III. cap. XXXVII. *catenarii canes*: Græcis δέσμιοι. Artemidorus lib. III. Τῶν μὲν κυνῶν οἱ μὲν ἐπὶ θήραν τρέφονται, οἱ δὲ ἐπὶ φυλακῇ τῶν κτημάτων, οὓς οἰκουροὺς, καὶ δεσμίους λέγουσι. WOUWEREN. Catenarius canis, Senec. 3. de ira cap. 37. BARTH. Quem & vide lib. XXI. adv. 6. Senecæ *catenarius*, Artemidoro δέσμιος, Phædr. l. III. c. 7. *à catena collum detritum canis*. Rittershus. in Not. More veterum canes ad ostium non vivi modo, sed & sculpti, ut in regia Alcinoi;

Χρύσειοι δ' ἑκάτερθε καὶ ἀργύρεοι κύνες ἦσαν
Δῶμα φυλασσέμεναι ———

vel picti in pariete, ut hic in Petronio. Auson. Popma ad Varron. vide Douzæ Præcidan. Tibull. cap. 1. Casauboni Comment. ad Theophrasti Character. ERHARD. Neque id fieri insolens. Nam de simili cane Plautus Mostellaria III. II. CLXV. *tam placida est, quam est aqua*: *vise, ire intra audacter licet*. GOES.

Quadrata litera] Litera Capitali. GLOSS. *Quadratas literas*, vulgo capitales vocamus. Sed illis priscis seculis nullæ aliæ erant literæ, præter quas vocamus capitales. Quas ergo *quadratas literas* vocat, quæramus. Scalig. WOUWEREN. Petronii & ante temporibus jam inventæ erant aliæ literarum formæ, teste Quintiliano lib. 1. cap. 7. inter quem & Petronium non adeo multum ævi interfuit, ut non earumdem literarum formis uti potuerint: quæ formæ erant quadratæ. Meursius Animadvers. misc. libro. 3. cap. 18. Vide tamen Cujacium. ERHARD. V. Leon. Allatii Animadversiones in antiquitates Etruscas. §. 29. & 36.

CAVE CANEM] Hæc pertinent ad illustrationem illius loci Varronis, qui ab Nonio citatur in voce *Prabitio*: *Quod eo die mea erat prabitio, in januam CAVE CANEM inscribi jubeo.* quem morem Turnebus cap. 4. lib. 15. Græcis acceptum refert. EMMIUS. Nonius in verbo *Albicatur* citat Varronem, *Cave canem*. qui fabulæ (ut opinor) titulus est. Notum est Bassi apud Senecam illud; *Si canem ad ostium alligasses*. Controvers. 30. BONGARS. Varro Eumenid. apud Non. in voce *Prabitio*. Notum illud Bassi apud M. Senecam. *Si canem ad ostium alligasses*. PITH. Vinctos canes ad ædes habebant, ut & tabernas. Januæ autem vel parietes inscribebantur, ut caveret, si quis introiret, hac formula, *Cave, cave canem*, Ch. Colerus Parerg. cap. 16. Rader. ad Martial. lib. 11. epigram. 17. Titus Popma de Oper. servor. verbo, *Hostiarii*. Quem morem antiquum tangit etiam Puteanus principio Genialium Serm. Alioqui teneretur lege Aquilia Dominus, cujus canis damnum fecisset, argum. l. 28. §. ult. l. 31. D. ad legem Aquil. ubi Doctores. Sic & equitantes *debent cavere & admonere gentem, alta voce clamando*, CAVE, CAVE, ut scribit Vitallinus de Malefic. tit. Damno dato, num. 45. & Geminianus in cap. si duo, & cap. sæpe, distinct. 50. scribit, *quod ita debet acclamare, quod evitari possit*. Hippolytus Bonacossa tractat. in Mater. Equor quæst. 178. Varro in Eumenid. & titulus Menip. *Cave canem*. Hoc uti conveniet, quoties monebimus, cavendum ab homine maledico & obtrectatore, vel ab hospite inhumano. Auson. Popma ad Varron. ERHARD. CAVE, CAVE CANEM Leid. cod & vett. BOSCH. Rectius membranæ Scaligeri, *cave, cave canem*. Ejusmodi verborum geminationes infra frequenter occurrunt. *Modo, modo videor cum illo loqui. Baba, baba. Vero, vero. Glyco, Glyco dedit suas.* HEINS. Brisson. de formul. l. 8. pag. 736. WEITZ. Adde Casaubonum ad Theophrasti caracteres περὶ ἀγροικίας.

Totum parietem] Qui nimirum habebat januam & canem pictum; GOES.

Venalitium titulis pictum] Tituli non solum in venalitio jungi soliti, sed etiam collo aptari vendundi mancipii. GLOSS. Id est, ut quidem ego existimo, grex venalium, quod usurpatur in l. ultima, De ædilit. edict.

ceum tenebat, Minervaque ducente Romam intrabat. Hinc quemadmodum

edict. & l. 5. §. 1. D. de jur. deliberand. *Venalitium* etiam dicitur in l. 4. C. de proximis sacror. scrin. *Vectigal rerum venalium*, l. inter cetera, §. primo, D. de verb. signif. Atque ita accipiendum puto hoc verbum in l. 1. C. de nundin. ut & *proponendorum* in l. 1. Cod. de veter. qui locus in omnibus libris admodum corruptus est. Nam & in l. 9. C. de Judæis; *Nemo*, inquit, *precia statuit*, *cum venalia proponuntur*. Esse vero hanc siliqualem præstationem indicat Cassiodorus lib. 4. Variar. PUTEAN. Catastorum grex cum titulis, cujus regionis, ætatis, artis, pretii essent. TORNÆS. *Venalitium* vocat ἀνδραποδωνεῖον. *tituli* autem non solum in venalitio pingi soliti, sed etiam collo aptari vendundi mancipii. Propertius lib. IV. El. V. vers. 51.

At quorum titulus per barbara colla pependit,
Cælati medio cum saliere foro.

Scalig. ad Propert. Ranchinus Var. lect. lib. 1. cap. 4. ERHARD. Locus in quo vendebantur servi. Huc referendum quod apud Gruterum est, pag. v. 1. 2. & pag. VIII. 3. 5. GENIO VENALICI. Qui autem servos vendebat, *mercator venalitiarius* & *venalitius* vocatur. Cicero Oratore cap. 70. *Neque me divitiæ movent, quibus omnes Africanos & Lælios multi venalitii mercatores superarent.* Ita legendum. Lambinus & Patricius corrigunt *venalitiarii*; sed vide Gruteri inscriptiones pag. CCCCXI. 1. & DCXXXVII. 5. quibus ZABDÆ. MERCATORIS. VENALICI. mentio. Tamen *venalicius* est & is, qui venum exponitur, qui & *venalis* dicitur Senecæ ep. LXXX. *Detrahis vestimenta venalibus, ne qua vitia corporis lateant.* de benef. IV. XIII. *Mercator urbibus prodest, medicus ægris, mango venalibus.* HEINS. Dubito an satis recte procedat Heinsiana expositio, & *venalicium* dici possit locus, in quo vendebantur servi: neque etiam apparet Trimalchionem mangonium fecisse. Sed verisimile est, hominem jam beatum & opulentum priorem sortem suam non dissimulasse, & in porticu pingi curasse gregem illum servorum venalium, quos aliquis olim Romam duxerat, & inter quos ipse fuerat. Ita *venalicium* esset turba venalium servorum, ut *servitium* pro servis, & mox *pædagogia* pro pueris delicatis ipse capit Heinsius, & hoc clare patet ex l. ult. ff. de ædilitio edicto, quam jam Puteanus adduxit, *Quicumque ex venalicio noviciorum emptus, alicui ministerio præpositus est.* Ubi male Gothofredus *venalicium* pro *venalicario* sumit: tunc enim ICtus debuisset *à venalicio emptus* dicere. Sed erat emptus ex turba venalium nuper advectorum. Quod clare docet leg. XI. ff. de Negot. Gest. ubi *venales novicii* dicuntur, ita & in lege v. §. 1. ff. de jure deliberandi, junguntur *jumenta & venalicia.* vide Torrentium ad Sueton. Aug. 42. hæc egregie explicantem. hinc Cicero & Suetonius *greges venalium* vocant, & Plin. XXXV. 18. *greges venalitios*, quia mangones undique ex provinciis hos servos, ut pecora, in greges coactos Romam ducebant. præcipue autem ex Galatia, Cappadocia, Syria & vicinis illis regionibus. v. Horat. 1. Epist. VI. vers. 39. & ibi Lambin. & Ammian. Marcellin. XXII. cap. VII. & ibi Valesium. An autem *venalitius* possit dici pro venali servo, quod negat Torrentius, ait Heinsius, nondum dijudico; certe ab Heinsio adducta loca probant eos *venales* dici, non *venalicios*. v. Claris. Græv. ad Cicer. Orat. post. redit. in Senat. cap. VI. de venalicio vectigali egi in dissertatione de Vectigalibus cap. v. BURMAN.

Et ipse Trimalchio] Notum, viros principes in veteri Republica Romana majorum imagines habuisse in atriis: quod cum Trimalchio præstare non posset, ejus rei loco Fortunæ suæ intuitiam, ut ita dicam, exhibuit, gradusque præterea, quibus ad illam felicitatem suam est evectus. GOES.

Capillatus] Hinc apparet in primo flore ætatis Trimalchionem ad delicias fuisse venalem. vide supr. cap. 27. Eodem modo unus ex conlibertis Trimalchionis, infr. cap. 27. *Annis XL. servivi, nemo tamen sciit, utrum servus essem, an liber, & puer capillatus in hanc coloniam veni.* Et ipse Trimalchio cap. 76. *Tam magnus ex Asia veni, quam hic est candelabrus ad januam.*

Caduceum] Caduceus virga & insigne Mercurii. GLOSS. Athenæus lib. XII. Sueton. Calig. cap. LII. *Plerumque vero aurea barba fulmen tenens aut fuscinam, aut caduceum, Deorum insignia, atque etiam Veneris cultu conspicuus est.* PITH. In his quoque, & sequentibus verbis, ubi Mercurii est mentio, latenter carpi Claudium nullus dubitationi locus relinquitur. si conferamus Senecæ ludum de morte Claudii, ubi dicit *Mercurium semper ejus ingenio delectatum*, &c. quod hic mox subjungitur de Parcis aurea pensa torquentibus, itidem Seneca his verbis notat.

—— mirantur pensa sorores,
Mutatur vilis pretioso lana metallo. BURM.

Minervaque ducente tænia intrabat] Delicatiores prehensis laciniis ducuntur. GLOSS. Veteres *tenia intrabat.* PITH. Alii *tenens.* PATISS. *tænia* TORN. Forte, *thermas intrabat.* DANIEL. Forte legendum *Minervaque ducente tænia inter.* inducto asterisco. Videmus delicatiores prehensis laciniis duci. WOUWEREN. Asteriscum exstirpa: tæniæ autem solennes in imaginibus, ita hominem tænia comprehensum introducebat Dea. Pausanias Att. Ἀπόλλωνα ἀναδούμενον ταινίᾳ τὴν κόμην. Lucianus Philopseude, *de statua Pelichi*: ἀναδεδεμένον τὴν κεφαλὴν τῇ ταινίᾳ. Paulo post Εἶτα ταινίαι τῇ δεξιᾷ τοῦ Κρόνου ταινίας καὶ στεφάνους ξηροὺς ἔχοντα. Ælianus Poicil. lib. 9. cap. 39. ubi adolescens amans statuam bonæ fortunæ: φιλήσας πολλαῖς ταινίαις καὶ στεφανώσας τὸ ἄγαλμα ἑαυτὸν ἀπέκτεινε. Sic

dum ratiocinari didicisset, dein dispensator factus esset, omnia diligenter curiosus pictor cum inscriptione reddiderat. In deficiente vero jam porticu

amatores Athenis amasias teniis incinxisse, indicio adfectus, ex eo more clarum, quemad Theocritum illustrat D. Heinsius, ὁ Ἀγνωμ... cap. VI. Lect. Theocr. BARTH. Tollatur asteriscus. Haud dubie respicit Petronius ad illud Senatusconsultum, *quo statutum aureum Minervæ simulacrum in Curia, & juxta Principis imago*, Tacitus Annalium 14. Reginas autem ambulare solitas tæniis ductis à spadonum vel juvenum grege, notum. BOURDELOT. *Mœnia* legendum esse me monuit Nob. Heinsius, Capuana scilicet, nam ibi servum egit Trimalchio, ut in sequentibus patet. BOSCH. Vulgati habent *tenia*, quod sunt, qui probant, quia hic respiciatur Senatusconsultum, quo *statutum aureum Minervæ simulacrum in Curia, & juxta Principis imago*, sicut refert Tacitus: reginæ quoque ambulare solitæ, tæniis ductis à spadonum vel juvenum grege. Sed hoc ego non intelligo. Ecquid enim volunt ista, *tæniis ductis?* quid est, *tænias ducere?* num tenebant illas tænias reginæ? non existimo. spadones hoc faciebant, iisque ducebant reginas. Quas si referre debuit hoc loco Minerva, illa ducenda fuit à Trimalcione. At hic contra fit. Minerva ducit Trimalcionem, cujus nulla intelligitur apte tænia. In libro Puteani *tema* legitur cum superscripta lineola, quam puto esse indicem proprii nominis, & mox, *vitabat*, non *intrabat*. Quare suspicor, lectionem esse veram, *romam itabat*. Fuit nempe primo conjunctim scriptum, *romamitabat*, inde factum, *roma mitabat*, post *rema vitabat*, & *tenia vitabat*. SCHEFFER. Nondum nobis displicet Codicis Traguriensis lectio *Romam*. Quod si quis à vulgata non putaret recedendum, legi posset *mœnia intrabat*, credique illud *Romam* natum ex glossa, qua quis vocem *mœnia* explicaverat. IDEM. Hæc interpolata sunt; liquet enim ex subsequentibus, nec uno loco, Capuæ, non Romæ Trimalchionem semper serviisse. *tema vitabat*, codex habet Scaligeri: alii *temena*, sed repetitum ex ultima syllaba vocis præcedentis. Recte omnino, *mœnia intrabat*, Capuana nempe. HEINS. Varie vexatus locus, & prima lis de vera lectione, altera de ejus sensu. Ego *Romam* cum Traguriano codice & Schefiero prætuli: licet enim Capuæ hanc scenam agi demus, non ideo pictura illa debebat Trimalchionem Capuæ mœnia intrantem exhibere, qui puer venalis Romam videtur fuisse primum ductus, & ibi serviisse. Quod autem Minerva eum ducere fingebatur, in eo Trimalchionis nostri urbane stolidi ingenium elucet, qui cum se bono omine & auspicio intrasse urbem, in qua mox ad tantam fortunam provehendus erat, indicare vellet, à Minerva se ductum pingi fecit, ut apud Homerum Odyss. III. in principio Telemachus à Pallade Pylum fuit ductus: sed præsertim clara erat Pisistrati Historia apud Herodotum lib I. cap. 60. qui restitutus in Tyrannidem à Phya, sub specie Minervæ, adorante & applaudente populo, erat in urbem reductus. Et ita passim Poetæ Minervam comitatam & duxisse felices fingunt. v. Barth. ad Stat. Theb. VIII. vers. 502. & 757. qui tamen *tæniis* retinet, Adversariorum vero lib. IV. cap. 22. hinc effici dicit, *felices manu deorum levari*, quæ melius sequentibus conveniunt, ubi Mercurius levatum in tribunal rapit. BURM.

Ratiocinari] Cicer. lib. I. De Offic. cap. XVIII. *Ut boni ratiocinatores officiorum esse possimus.*

Denique dispensator factus] Alii Codices habent *dein*, quod rectius; nam *denique* alias mihi lectum haud memini. HEINS.

Pictor] Alii, *scriptor*. PATISSON. Is mos erat, ut adjicerent, quid pictura notaret, maxime rudi & impolito seculo. Ælianus lib. X. Var. cap. X. Ὅτι ὑπηνέχετο ἡ γραφικὴ τέχνη, οὕτως ἄρα ἀτέχνως εἴκαζον τὰ ζῶα, ὡς ἐπιγράφειν αὐτοῖς τοὺς γραφέας, τοῦτο βοῦς, ἐκεῖνο ἵππος. WOUWEREN. Vide Plinium in epist. fol. 176. ERHARD.

In deficiente] Tò *in* præstiterit abesse, ni mavis, *hinc*. HEINS. Quod si recte hæc se habent, *deficiens porticus* erit, extrema porticus pars, quo modo an veteres loquuti sint, nescio, mihi certe nullum occurrit ejus exemplum. Dein, quomodo hæc omnia, quæ sequuntur, Trimalchio nempe à Mercurio raptus, Fortuna, tres Parcæ, grex cursorum, grande armarium, ædicula, quomodo, inquam, hæc omnia in extrema, sive, si ita vis, in deficiente porticus parte, cum longe superent ea, quæ ante relata sunt? Quapropter, hæc ego corrupta censeo, cum scriptum videatur fuisse, *Ingredientem vero jam porticum*. Nam in aditu sive vestibulo, non longe ab ostiarii cella, canis ingens apparebat pictus. Ibique pictum quoque venalicium, & Trimalchio à Minerva deductus, discens ratiocinari, & dispensator factus. At per atrium ingrediuntur porticum, ubi vident Trimalchionem à Mercurio raptum, & reliqua, quæ sequuntur: & ex porticu denique ingrediuntur triclinium. Sic Vitruv. lib. VI. cap. IV. *Uti igitur ordine procedamus in atriis designandis, & symmetriis eorum disponendis*, ait, *quam primum ad Ichnographiam esse deveniendum, & lineis atrium esse describendum, secundum longitudinem & latitudinem*. Et paulo post, *inde alæ designantur, quæ sunt dextra & sinistra, & sunt porticus vel columnationes*, &c. GOES. Non video, quo minus extrema pars *porticus deficiens* dici posset, atque *ignis*, cum late vagatus in parte aliqua minuitur & extinguitur, apud Virgilium IX. Æneid. 351. Et ita Plinius II. 10. dixit *figuram in mucronem deficere*

porticu, levatum mento in tribunal excelsum Mercurius rapiebat. Praesto erat Fortuna cornu abundanti copiosa, & tres Parcae aurea pensa torquentes. Notavi etiam in porticu gregem cursorum cum magistro se exercentem. Praeterea grande armarium in angulo vidi, in cujus aedicula

cere pro desinere; Deinde non omnia, quæ enumerat Goesius, in extrema parte porticus erant picta, sed tantum ejus levatio in Tribunal, adstante Fortuna & Parcis; quæ sequuntur, ea in ipsa porticu erant, & Encolpius, revocans quasi gradum, ea, quæ oblitus narrare erat, refert se in ipsa porticu vidisse, ut gregem cursorum, & in aliquo angulo armarium. Deinde regreditur ad mediam, ubi Ilias & Odyssea. BURMAN.

Levatum mento in tribunal excelsum Mercurius capiebat] Fallor? an legendum, *rapiebat?* Quemadmodum enim *raptus ab alite sacro* Ganymedes dicitur in obscœno carmine, sic Trimalcio raptus à Mercurio dicitur, qui *Deus ales* ibidem carmine 8. vocatur. Sic certe Horat. se raptum quoque à Mercurio & è medio belli periculo ereptum significat his versiculis lib. II. od. VII. vers. 13.

Sed me per hostes Mercurius celer
Denso paventem sustulit aere.

Dictum autem à Petronio, *levatum rapiebat*, ut à Plauto, Terentio, Virgilio, *rapere sublimem.* RICHARD. Lege *rapiebat.* Fulgent. Myth. *sequax si fueris, celeriter raptum ex mortali cœlestem efficient.* BARTH. Quem & vide XXI. adv. 6. *Mento* levatum dicit Satyricus, ut simul ostenderet, eum fastu & arrogantia auctum, cum jam ad magistratus dignitatem à Mercurio fuerit provectus. Seviratum enim Trimalchionis hic indicari puto. Infr. cap. 43. *quod illi mentum sustulit, hereditatem accepit.*

Fortuna cornu abundanti] Qualis in numismatis Cæsarum Romanorum antiquis exhibetur frequentissime. De *Parcis, aurea fila torquentibus*, Poetæ passim. HEINS.

Copiosa] Hæc glossa videtur, præcedens verbum explicans. Expungendum ergo; ni mavis, *abundanter copiosa.* GOES.

Aurea pensa] Felicia Parcarum omina, ideo rebus lætis illa Parcis dabant: tristibus autem pulla. GLOSS. Rebus lætis ea Parcis dabant. Sidon. Senec. Apocol. Tristibus autem pulla. Horat. Martial. BARTH. Quem & vide XXI. adv. 6. Sidon. carm. 7.

Aurea concordes traxerunt fila sorores.

Savaro in Notis. Alludit autem ad disciplinam Hetruscorum. Germanus Valens Guel. Pomp ad Virgil. Eclog. 4. *Aurea pensa* sunt felicia Parcarum omina. Sidon. carm 15.

——— *probat Atropos omen,*
Fulvaque concordes junxerunt fila sorores.

Rader. ad Martial. lib. 6. epigram. 2. ERHARD.

Etiam in porticu] Hæc verba *in porticu*, hic delenda videntur, repetita temere ex superioribus. GOES.

Gregem cursorum] Nescio quis locus hic cursoribus istis. Aut fallor, aut voluit Petronius *gregem cirratorum;* pueros nempe delicatos innuit è Trimalchionis familia, cum pædagogo se exercentes. *Cirrorum* primo contracte exaratum fuit. Inde *cursorum* perperam factum. Capillatos vocat alibi frequenter. Et supra hoc capite. *Ipse Trimalchio capillatus caduceum tenebat.* Item cap. 27. *Videmus senem inter puellos capillatos, ludentem pila.* Et intra cap. 70. *Pueri capillati attulerunt unguentum in argentea pelvi.* Et cap. 34. *Intraverant duo Æthiopes capillati.* Apud Martialem lib. 3. Ep. 58. vers. 30.

Et, Pædagogo non jubente, lascivi
Parere gaudent villico capillati.

De cirratis idem Martialis lib. 9. epig. 30.

Et matutini cirrata caterva ministri.

Pueris delicatis sive capillatis proceres Romani, & ad horum exemplum Trimalchio, constituebant Pædagogos, qui eos custodirent, simulque erudirent. Hinc ipsi pueri sub *Pædagogii* nomine apud scriptores antiquos designantur admodum frequenter. Inter officia domus Augusti *Pædagogi puerorum*, & *præfecti Pædagogiorum.* Recte autem *cum magistro se exercentem.* A. Gellius IX. Noct. Att. XV. *Erat adolescens tum quispiam ex ditioribus cum utriusque linguæ magistris meditans & exercens.* De Pædagogiis divitum plura Lipsius ad XVI. Hist. Taciti. HEINS.

Grande armarium] Locus, ubi cibaria, vestes, libri & similia reponebantur. GLOSS. Glossæ Labbæi, *Armarium*, πυργίσκος, πυργίσκος, πυργίσκιον ἄβαξ. Et Ἄβαξ, *Abacus*, *Armarium.* Cato: *Armarium, promptuarium*, vide ibi Popmam. In marmore antiquo apud Gruterum pag. CCCCLXXXIII. 4. *Armarii distegi*, sepulchro appositi fit mentio. HEINS. Suspecta mihi hæc est lectio. Non enim videtur convenire, ut in porticus angulo tale armarium positum putemus. Tablinum forte huic rei deputavit Trimalchio, quod tamen pro certo asserere non possum. Sed hoc scio, destitutum Trimalchionem fuisse iis, quæ veteres in hac ædium parte servabant: an vero ista signa, aliaque, quæ hic recensentur, ibi reposuerit, haud temere dixero. vid. quæ noto intra cap. 37. GOES. Ex Cicerone videtur adumbratum pro Cœlio cap. XXI. *tune aurum ex armario tuo promere ausa es? tune Venerem illam tuam spoliatricem spoliare ornamentis*, ubi v. Abrahami notas. Ædiculæ tales vero in omnium fere domibus. Plin. XXXVI. 5. *ædiculam columnis adornatam*

cula erant Lares argentei positi, Venerisque signum marmoreum, & pyxis aurea non pusilla, in qua barbam ipsius conditam esse dicebant. Interrogare ego atriensem coepi, quas in media porticu picturas haberent? ᵃ Iliada

natam in Palatio habuit Augustus in honorem Octavii patris. Ita *Nemeses quindecim ædiculis inclusas* idem memorat eodem libro, cap. 13. Imo in castris Augustorum ædiculam habebant. v. Gruter. CLXXXIII. 12. *ædiculam Priapi* ibidem XCV. 2. & passim. BURM.

Ædicula] Sacellium, lararium, quæ in magnatum domibus fuerunt. GLOSS. Θήκη simulacri. Tertul. de Idol. cap. VIII. *Nec enim differt an exstruas, an exornes, si templum, si ædiculam ejus instruxeris.* WOUWEREN. Pretiosioribus effigierum ædiculas faciebant. Pausan. Corint. Ἐνταῦθα ἀγάλματα χαλκᾶ μὲν καὶ ἕδρα ἀμφότερα· τῷ δὲ ἱερῷ καὶ ναὸς πεποίηται. Herodot. Euter. Τὸ δὲ ἄγαλμα ἐὸν ἐν νηῷ μικρῷ ξυλίνῳ κατακεχρυσωμένῳ προεκκομίζουσι. Tibullus

——— *paupere cultu*

Stabat in exigua ligneus æde Deus.

Juvenal. Sat. VIII. vers. 110.

Ipsi deinde lares, si quod spectabile signum,
Si quis in ædicula Deus unicus. BARTH.

Quem & vide XXI. adv. 6. Sacello, sacrario, larario, quæ in Magnatum domibus fuisse notavit Barth, ad Claudian. num. 480. ERHARD. Sic in ædicula, stabulo inserta, apud Apulejum, Eponæ signum asservabatur. Cujusmodi ædiculæ sive Lararia in domibus lautiorum non raro extabant. Naso in Ponticis testatur, imaginem Cæsaris domi suæ fuisse dedicatam in simili ædicula, quam *sacrum Cæsaris* appellat. Sacrarium est Suetonio in Tiberio cap. LI. ubi consulendus Casaubonus. HEINS.

Pares argentei &c.] Locus est mendosus, opinor, forte *Paridis argentei positi*, &c. ut non temere Veneris Paridisque signa simul conjuncta sint propter judicium Paridis. ita legendum esse indicant, quæ sequuntur; *Et pyxis aurea non pusilla, in qua barbam ipsius conditam esse dicebant.* nam de viro aliquo loquutum fuisse necesse est. Sic Plinius lib. 34. cap. 7. *Ab Euphranore sculptum ære Paridis judicium refertur.* Hic autem *argentei positi*, id est, sculpti, interpretor: sicuti apud Horat. lib. 4. Od. VIII. vers. 7.

Hic saxo, liquidis ille coloribus,
Sollers nunc hominem ponere nunc Deum.

EMMIUS. Inscriptio apud Sponium Miscell. Erud. Antiq. pag. 114.

GENIO. DOMNOR. CERERI.
T. POBLICIVS. CRESCENS. LARIBVS.
PVBLICIS. DEDIT. IMAGINES. ARGENTEAS. DVAS.

Apud Gruter. CLXXIV. 7. quidam Municipibus Rheginis legat inter alia, *Lares argenteos septem*, & ita intelligenda illa apud Marcellum l. 6. in f. ff. de auro & argent. leg. *Heredem meum volo fideique ejus committo, ut in patriam meam faciat porticum publicum, in qua poni volo imagines argenteas, jam marmoreas.* Et in leg. XIX. eodem, *sed nec candelabra, nec lucerna argentea, vel sigilla, quæ in domo reposita sunt, vel imagines argenteæ argenti appellatione continebantur.* Nescio autem, quid Emmium impulerit, ut hæc verba corrupta esse crederet, & hinc absurda correctione tentaverit sanare, quæ nullo modo adfecta erant. Neque vox *ejus*, cum *barba* juncta ad aliquod signum in ædicula positum, aut ad Venerem est referenda, ut fecit Bongarejus; sed ad ipsum Trimalchionem, cujus barbam pyxide conditam narrat. BURM.

Marmoreum positum] Dele *positum*, ut glossema, & vocem inutilem. TILEBOM. To *positum* redundat, ac delendum est, temere repetitum ex superioribus. HEINS.

Pixis aurea] Scribe *pyxis*. Sueton. Neron. cap. XII. TORNÆS. Suet. Neron. cap. XII. *Inter Buthysia apparatum barbam primam posuit, conditamque in auream pyxidem, & pretiosissimis margaritis adornatam Capitolio consecravit.* Xiphilinus. PITH. Lucianus de Dea Syria circa finem. Τοὺς δὲ νέους πλοκάμους ἱεροὺς ἐκ γενετῆς ἀνιᾶσι, τοὺς, ἐπεὰν ἐν τῷ ἱρῷ γένωνται, ταμόντες, καὶ ἐς ἄγγεα καταθέντες, οἱ μὲν ἀργύρεα, πολλοὶ δὲ χρύσεα, ἐν τῷ νηῷ προσηλώσαντες, ἀπίασι, ἐπιγράψαντες ἕκαστοι τὰ οὐνόματα. WOUWEREN. Hunc ritum mire illustrat carmen in silvis Papinianis de coma Earini, in pyxide aurea missa Pergamum, ac Æsculapio dedicata. Cæterum pyxis proprie e buxo, unde & nomen sortitur. Seneca v. de Benef. XIII. *Quædam, etiamsi vera non sunt, propter similitudinem, eodem vocabulo comprehensa sunt. Sic pyxidem & argenteam & auream dicimus.* HEINS.

In qua barbam ipsius conditam esse dicebant] Veneris scilicet. Macrob. lib. 3. cap. 8. *Signum etiam Veneris est Cypri barbatum corpore, sed veste muliebri, cum sceptro ac statura viri, & putant eundem marem & feminam esse,* &c. BONGARS. Vulgaris ac notissima veterum consuetudo deponendæ barbæ multis testimoniis confirmata à Criticis nostris. Lipsio ad Tacitum. Annal. lib. 14. Torrentio ad Sueton. Neron. cap. 12. Alexandro Neapolitan. Genial dier. lib. 5. cap. 18. Tiraquello ibidem in Addition. Radero ad Martial. lib. 3. ep. 5. Ramirez Hypomn. ad Martial. lib. 5. epig. 6. ERHARD. Sueton. in Neron. cap. 12. Dio de Nerone: Καὶ τὰς τρίχας ἐς σφαίριόν τι χρυσοῦν ἐμβαλὼν, ἀνέθηκε τῷ Διὶ Καπιτωλίνῳ. Casaub. ad Sueton. WEITZ.

In medica] Alii *in media*, id est, *in porticu*. TORNÆS. Lege *quas in media picturas habebat*. Glossæ: *Tullia, media vel regia.* hoc est, aula vel atrium, in

quo

* Iliada & Odyſſeam, inquit, „ac Laenatis gladiatorium munus. XXX.

ATRIENSIS.
quo tabulæ pictæ exponebantur; ideo ex atrienſe quæ-rit. Verum Ill. Scaliger *Medicam* vocari putat porticum, inſtar τῆς ποικίλης Athenis, quæ ita potuit vocari à pictura Medorum, id eſt, à pictis Perſis à Miltiade devictis

——— *braccatis illita Medis*
Porticus. ——— WOUWEREN.

Lege: *quas in porticu picturas haberent? Iliada & Odyſſeam; reſpondit.* BARTH. At lib. XIII. adv. cap. V. legit, *in portica*, vide & l. XXI. c. VI. Lege *in media*, ſcilicet porticu. Moris erat apud Romanos, hiſtorias, tabulas, & alia multa porticibus depingere, ſubſcriptis Poëtarum verſibus, quos deinde otioſi ſolebant ſpatiantes relegere. Ramirez ad Martial. libro 3. epigram. 20. num. 5. ERHARD. Et hoc loco ſuperfluus aſteriſcus. *quas in medica picturas habebat*, recte ſic libri MSS. quos ſecutus Scaliger. BOURDELOT. Vulgo legunt, *in medica;* Scaligerumque ajunt probare. Vellem ſcire cauſam, nam Scaligerum quidem ipſum hactenus non vidi. Mihi potior Wouwerii ſententia, qui de porticu accipit hunc locum, atque *media* legit. SCHEFFER. Illud *haberent* eſt in omnibus. At præcedit tantum de uno pariete, unaque porticu. An hæc duo ſingularia reſpicit, num referendum ad homines, ſicut ſolemus in Germanico: *Er fragte, was ſie da vor Gemalte hatten.* IDEM Scribe, atque ita diſtingue, *capi: quas in medio picturas haberent?* TILEBOM. *In medica*, codex Scaligeri aliique complures. Scribe in *adicla*, ut paſſim apud noſtrum *oſſla*, *picla*, & ſimilia. Per cancellos aut feneſtras ædiculæ quidem apparebant Lares argentei, & Veneris lignum marmoreum cum pyxide aurea, in ipſo pariete ædiculæ minus apparebant, quod oſtium ædiculæ eſſet occluſum. Mox bene codex Scaligeri, *Iliada* & *Odyſſeam*. HEINS. Male hæc *de medica porticu* accipiunt, ut & fecit Kuchen. ad Nepot. Miltiad. cap. VI.

Iliada & Odyſſeam] Vide Philoſtr. Icon. Scamandri. WOUWEREN. MS. Tragurianum *Odixeam*, quod non eſt contemnendum. *Ulyxes*, pro *Ulyſſes*, reperitur ſæpe in Codicibus antiquis, & apud noſtrum in ſequentibus: ſic *notus Ulyxes*. SCHEFFER. Mirum ſi hæc omnia in una ædicula, quæ vel ædes ampliſſimas implere poſſunt. Quapropter malo retinere lectionem vulgatam, *in medio*, quæ commodo ſenſu non deſtituitur. Picturæ enim, quæ habentur *in medio*, non ſunt aliæ, quam quæ ſunt ad manum, in propatulo, viſui expoſitæ, & non reconditæ in pinacothecis. Virg. lib. II. Æn. verſ. 533.

——— *Quamquam in media jam morte tenetur.*

Id eſt, manifeſta. & infr. cap. 49. *voca cocum in medio.* GOES.

Ac Lanatis Gladiatorium munus. &c.] Locus inſigniter depravatus, quem ita reſtituendum eſſe putarem; *ac dantes gladiatorium munus non licebat multoties conſiderare:* ne videlicet horror & metus ab inflictis vulneribus & effuſo cruore gladiatorum aſpectantes inceſſeret. TILEBOM. Hæc prodigioſa ſunt, nec emendatu facilia. Suſpicor nihilominus, ſcripſiſſe noſtrum: *ac læva, bis gladiatorium munus. Non licebat multa etiam conſiderare.* Continuat atrienſis verba ſua, & poſtquam de Iliade ac Odyſſea picta memoraſſet, pergit, inque læva porticus parte ait cerni bis pictum munus gladiatorium, quod a ſe datum, credo, Trimalcio memoriæ cauſa ibi juſſit depingi, pro illorum temporum conſuetudine, de qua dico in opuſculo *de Pictoria.* Niſi mavis cum Cl. Gronovio inſiſtere tenacius lectioni veteri, legereque, *ac Lænatis*, & accipere de munere nonneminis ſic appellati. Cum Lænatis Conſulis ſit mentio apud Ciceronem III. de Legibus, alibi quoque crebro nomen hoc occurrat. Subdit poſtea Encolpius, non fuiſſe ſibi tantum temporis, ut hæc omnia ſpectare poſſet diligentius. *Multa conſiderare* dictum eſt, ut apud Virgilium, *multa reluctari.*

——— ——— *& ſpiritus oris*
Multa reluctanti obſtruitur ———

ait IV. Georg. Ubi Servius: *multa, pro multum, nomen eſt pro adverbio.* Mallem ego genus dicere ellipticum, integreque eſſe, *ad multa negotia uſque*, vel, *ad multa tempora uſque*, cum ne *multum* quidem ſit adverbium, quod abunde Schoppius in Paradoxis comprobavit. Illud *etiam* reſpicit ſuperius, *non deſtiti perſequi parietem*, celeriter videlicet ac curſim perluſtrando. Vult enim, etſi ita perluſtrarit, conſiderare etiam ſingula cum cura haud potuiſſe. De *conſiderandi* voce dixi alibi ad Phædrum. SCHEFFER. Quis ille Lænas fuerit, cujus munus ineptus noſter Trimalchio juxta Iliada & Odyſſeam depingi in porticu ſua voluerit, difficile dictu eſt; hoc cognomen autem aliquot gentibus, fuit commune, ut Popiliæ, Octaviæ, Ulpianiæ, & Pontianæ, ſed proximus his temporibus fuit C. Octavius Lænas, quem A. U. C. 786. Curatorem aquarum fuiſſe ſcribit Frontinus lib. II. de Aquæductib. non tamen puto ad hunc referendam hanc picturam, ſed ad aliquem libertum, forte familiæ Octaviæ vel aliius, quæ id cognomen gerebat, qui in hac colonia ſumptuoſiſſimum munus ediderat, & cujus memoriam ejuſdem loci & ordinis homo noſter lautiſſimus æternitati commendaverat. De jure edendi munera in coloniis agemus infra cap. XLV. Præterea hic locus etiam temporis, quod Petronius toto ſuo Satyrico perſtringit, notam egregiam habet. Hæc enim inania totos parietes pingendi maxime circa hanc ætatem Romæ increbuit. Plin. lib. XXXV. cap. 10. *Non parietes excolebant dominis tantum, nec domos uno in loco manſuras, quæ ex incendiis rapi non poſſent. Caſitula Protogenes contentus erat in hortulo ſuo. Nulla in Apellis tectoriis pictura erat. Nondum libebat parietes*

XXX. „Non licebat multa etiam confiderare. Nos, jam ad triclinium perveneramus, in cujus parte prima procurator rationes accipiebat: &

totos pingere. Et eodem libro cap. 7. dicit *Libertum Neronis, cum daret Antii munus Gladiatorium, publicas porticus investiviffe pictura gladiatorum, minifirorumque, omnium veris imaginibus redditis. Hic multis jam faculis fummus animus in pictura.* Quæ verba ultima & Dalecampius male interpretatur, nec felicius cum reprehendere mihi videtur Harduinus. Nihil enim dicere voluit aliud Plinius, quam omne ftudium illos pofuiffe in pictura excolenda, ei uni arti animum omnem & cogitationes adplicuiffe, ut Terentiani illius militis fervus Eunuch. act. IV. fc. 7. *animus erat in patinis.* Schefferi autem emendationem, quam ut codicis fui veram lectionem Gallicus mango recepit, *læva bis gladiatorium munus*, rejiciendam omnino cenfeo. Saltem Petronius dixiffet fe ad lævam vel à læva vidiffe *duo gladiatoria* picta, nam idem munus bis in eodem loco pingere ipfam Trimalchionis infaniam fuperaret. Si quid conjecturæ locus effet, tentari poffet, an non fcripferit *ac Mæcenatis gladiatorium munus.* Nam illa *læva lanatis* facile ex Mæcenatis nomine potuere conflari, hujus autem fectam ftudiofiffime effingebat Trimalchio, ita ut & inde Mæcenatiani cognomen adfumferit, ut infra cap. LXXI. videbimus. Sed nihil adfirmo. BURM.

Non licebat multaciam confiderare] Opinor, *multa ad aciam confiderare.* Addantur quæ notamus infra cap. LXXVI. ad verba *Ab acu & acia omnia expoliit.* Gloffæ veteres, *Acia, ῥάμμα.* Hinc *aciarium.* Gloffæ Labbæi: Ῥαφιδοθήκη, *Aciarium, Acularium.* Poteram reftituere: *Non licebat per otium multa confiderare*, fed longius abit. Deinde fcribe: *Nam nos ad triclinium perveneramus.* HEINS. Ego vero hunc locum ita conftituendum exiftimo: *Non licebat mi ultra eam confiderare, nam nos ad triclinium perveneramus.* GOES.

Confiderare] Vide fupr. ad cap. XII.

Veneramus] Ita editiones priores; Traguricnfis codex *perveneramus.*

In cujus parte prima] In cujus parte prima? an triclinii? id fane verba, ut hic exftant, non obfcure indicant. Sed licet ad triclinium pervenerant, nondum intraverant tamen, imo ne intrare quidem conati fuere, adeoque nec perfpicere potuerunt, quid rerum ibi ageretur: ut arbitrari liceat extra triclinium rationes effe acceptas. Cum vero Servius fcribat, veteres in atriis fuas habuiffe pecunias & cenfus, facile inducor ut exiftimem, ibi procuratorem etiam rationes accepiffe. Hoc autem cum verba, prout ea hic habemus, non admittant, reftituenda pauca, quæ excidiffe videntur, exiftimo in hunc modum: *Nam nos ad triclinium perveneramus, emenfo porticu atrioque, in cujus parte prima procurator*, &c. HEINS. Nempe, quæ lectis menfaque non occupabatur. Nam *tricliniorum quanta latitudo erat, bis tanta longitudo effe folebat*, ut ex Vitruv. difcimus lib. VI. cap. V. GOES. Hæc pars non in ipfo Triclinio erat, fed in atrio, ubi ante Triclinium & ei juncta videtur fuiffe cella, vel cubiculum aliquod procuratoris, quæ quafi pars Triclinii erat; nondum enim intraverant Triclinium, ut recte obfervavit Heinfius, & docet Servius ad Virgilii Æneid. lib. I. verf. 726. *in atriis habuiffe pecunias*, & ad lib. IX. verf. 648. *cenfus etiam omnes illic fervabant.* Et hinc explicanda verba Lucæ cap. XI. verf. 21. Ὅταν δὲ ὁ ἰσχυρὸς καθωπλισμένος φυλάσσῃ τὴν ἑαυτοῦ αὐλὴν, ἐν εἰρήνῃ ἐστὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. Ubi perperam contendit Beza *aulam* effe vertendam eo fenfu, ut *regiam* notet, cum vulgatus interpres optime reddiderit *atrium*, in quo nempe opes ejus erant reconditæ. Et ita reddendum docet alter Lucæ locus XXII. 55. ubi ignis ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς *in medio atrio* erat, ad quem affedit Petrus, & ita femper hanc vocem reddit interpres vetus. Ita Virgil. lib. III. Æneid. verf. 354.

Illos porticibus Rex accipiebat in amplis,
Aulai in medio libabant pocula Bacchi.

Horat. I. Epift. I. 87.

——— *Lectus genialis in aula eft.*

Et paffim. Et circa atrium, ut porticus, ita etiam cubicula quædam & membra domus erant, quarum Januæ in atrium exibant. Ita Servius d. l. docet culinam ibi fuiffe, & epulatos in atrio veteres, certe non fub dio, fed in triclinio atrio adjuncto. BURM.

Procurator rationes] Veteres, *procurfator rationis.* Pith. PATISSON. Pith. *procurator rationes*, &c. TORNÆS. & PUTEAN. Colum. lib. I. cap. 6. *Procuratori fupra januam fit habitatio, ut intrantium exeuntiumque confpectum habeat.* BONGARS. Plaut. Pfeudol. Act. II. fcen. 2. *Condus promus fum, procurator peni*, &c. *Mihi hercle vero, qui dies rationefque heri Ballionis curo, argentum accepto expenfo.* PITH. Infra hoc capite, *Difpenfatorem in precario aureos numerantem deprecati fumus.* Ex quo videtur Petronius *Difpenfatorem* alium facere à *Procuratore. Difpenfator* eft, quem nos hodie *thefaurarium* vel *camerarium* dicimus, toti fifco dominico præpofitus: *Procurator* autem, quem nos *fifcalem* & *rationalem*, *Rechenherr und Zahlmeifter.* Matth. cap. XX. verf. 8. *Dicit dominus vineæ procuratori fuo: voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens à noviffimis ufque ad primos.* Sic infra; *procurator infulæ Bargates*, qui fervus fuit infulæ, five domus adminiftrator. Petrus Diaconus in vita B. Gregorii Papæ; *Cum ergo Gregorius ei fex argenteos dari feciffet, & abiiffet, eadem die iterum rediit*, &c. *Sed Gregorius, cum à procuratore fui monafterii didiciffet nihil*

&, quod praecipue miratus sum, in postibus triclinii fasces erant cum securibus fixi, quorum imam partem quasi embolum navis aeneum finiebat, in quo erat scriptum, G. POMPEJO. TRIMALCHIONI. VI. VIRO. AUGUSTALI. CINNAMUS. DISPENSATOR. Sub eodem titulo,

hil dandum (leg. *tandem*) *præter scutellam argenteam, quam mater sua cum leguminibus mittere solebat, in ministerio remansisse, illam statim dari præcepit.* vide §. 43. Institut. de rer. divis. De *dispensatore* Papias scribit; *Dispensator, cui creditur administratio pecuniarum: quia prius, qui dabant pecuniam, non numerabant, sed appendebant eam.* ERHARD. Senec. Epist. XIV. *Oblitus est usus, rationes accipit, forum conterit, Kalendarium versat, fit ex domino procurator.*

In postibus triclinii &c.] Ad terrorem & supplicium servorum. TORNÆS. Non de nihilo est, quod se dicit admiratum in postibus triclinii fasces, secures, embolum navis. Hæc enim erant, quibus superbiebat & triumphabat Trimalchio, cum veteres illi Romanorum viri Principes affigerent hostium spolia, non in domus parte interiore, sed foris circa limina, quæ nec emptori refigere liceret, ut triumpharent etiam mutatis dominis ipsæ domus: quemadmodum id refert Plinius lib. XXXV. cap. II. GOES.

Unam partem] Lege *imam partem*. *Fasces*, bacilli aliquot teretes, loro colligati in modum fascis. *Secures & fasces* insignia magistratus, quibus à lictoribus prælatæ. Duumviris autem, Ædilibus Quinquennalibus, Sexviris (qui magistratus municipales) lictores præibant: non cum fascibus, sed nudis virgis, aut bacillis. ideo miratur adolescens, quia insolens & præter morem. Lipsius Elect. lib. I. cap. 23. Moris autem adigi fasces postibus liminum Magistratus, de quo Barth. ad Claud. IV. Cons. Honor. vers. 3. ERHARD. Malim, *imam partem*. GOES.

Embolum navis] τὸ χάλκωμα τὸ περικείμενον κατὰ τὴν πρῶραν. PITH. Scholiastes Pindari: ad Pyth. od. IV. vers. 341. ἔμβολον δὲ φησὶ τὸ ξύλον, ὃ ἀποδεσμεύει τὴν ἄγκυραν. Glossarium: *Rostra*, ἔμβολαι. Fallus Gyraldus, qui libello de re Nautica, cap. XI. arbitratur embolum l. x. C. de sacros. Eccl. esse genus navis velocissimæ, cum sit stata illatio specierum, cujus fit mentio in Edict. Iust. 13. cap. 7. L. de navib. excus. Novel. 163. WOUWEREN. Embolum aduncum erat. Hinc in Catalect.

——— *Puppis adunca cucurrit.*

Propertius, Statius, & alii, *curvam navem* dicunt. Et propterea *rostrum* à Latinis scriptoribus vocatur. Petronius Græcam vocem retinuit. Ex hac forma *Rostrum* in foro ἔμβολον nominant. Appianus; καὶ αὐτὸν ὁ Σύλλας ἐν ἀγορᾷ πρὸ τῶν ἐμβόλων θέμενος. Lindenbrog. Not. in Catalect. pag. 322. Adde Bayfium de Re navali. ERHARD. *Ambulum* codex noster. In vulgatis *embolum* scribitur. Dicam hac de re nonnihil amplius in Curis secundis librorum de Militia navali. SCHEFFER. Vide Bayfium, Schefferum & alios. GOES.

Navis aeneum] MS. *navis treum*. Puto lectionem veram *navis areum*. SCHEFFER.

C. N. POMPEJO.] Non Cneus, sed Gajus noster ubique vocatur toto hoc opere, millies credo. Scribendum igitur *G. Pompejo*. Possit nihilominus fieri, ut G. N. *Gajo nostro* sint interpretanda, quomodo paulo post *G. Noster*. Sic *Cæsar* N. sive *Noster*, sæpe in Inscriptionibus. Senatus apud Lampridium Alexandro Severo: *Cæsar noster, Augustus noster, Imperator noster, Dii te servant.* Atque ita apud Plautum Terentiumque servi passim de dominis suis. HEINS. Editi ac MSS. omnes habent, *G. POMPEJO*. Vellet sane altero modo Dousa in Præcidaneis, sed frustra est. Vide quæ notabo in sequentibus. SCHEFFER. MS. Tragurianum, *cum noster*. Subest aliquod, quod non statim liquet. Sane illud *Cneius noster*, quod habent editi, nimis humile videtur. Suspicor scribendum litteris quadratis C. V. M. NOSTER, atque explicandum, *cum vero memoria*, vel *contra votum memoria*, aut simili aliquo modo. IDEM. Non dubito, quin C. id est, *Cajus* vel *G. Gajus*, dictus fuerit noster Trimalchio; quamvis enim Pompejo Magno & aliis *Cnæi* prænomen fuerit, ex eadem tamen gente alii fuere Caji dicti. Ita sub Claudio consul fuit A. U. C. 802. *C. Pompejus Longinus.* Tacit. XII. ann. 5. ubi vid. Ryckium. & in Gruteri & Reinesii inscriptionibus plurimi hoc prænomine occurrunt, ut indices inspicientibus patebit. inter quos etiam est p. CCCCLV. 7. C. POMPEJUS DIOGENES IIIIII. VIR. AUG. ut noster, & quo nomine alter collibertus Trimalchionis occurrit, infr. cap. XXXVII. unde liceret dubitare, an non Consulis istius, vel alterius ex eadem familia fuerint liberti. Sed hæc incerta. BURM.

VIRO AUGUSTALI] Pith. VI. *VIRO*. TORN. Sic Vet. lego *VI. VIRO AUG.* PUTEAN. Sæpe in Inscriptionibus. Gruter. pag. CXLIX. 6.

PVBLIVS ANTHVS
VI VIR AVGVSTALIS.

Et pag. CCCIX. 5.

FAVSTVS.
VI VIR ET AVGVSTALIS.
QVI INTER PRIMOS
AVGVSTALES
A DECVRIONIBVS
AVGVSTALIS FACTVS EST. WOUWEREN.

Horum

titulo, etiam lucerna bilychnis de camara pendebat, & duae tabulae in utroque poste defixae; quarum altera, si bene memini, hoc habebat inscriptum:

III. ET.

Horum mentio frequentissima apud Gruterum in magno inscriptionum opere. Quæ loca ne huc congeramus, adeundus index XV. & XVII. Aliquando simpliciter *Augustales* dicebantur Seviri, & eorum munus *Augustalitas*. Sic *onus Augustalitatis* pag. CCXV. 2. & *Augustalitatis munus*, eadem pag. CCXV. 2. Creabantur Augustales à Decurionibus. Vetus inscriptio: *Augustalis inter primos Augustales à Decurionibus factus.* Idque gratuito nonnumquam, ut infra dicemus; quandoque compellebantur inviti ad munus suscipiendum: Gruter. pag. CCXV. 2. HEINS. Multa de hoc honore viri docti. Sed Reinesius in Epist. XXXI. ad Rupert. & ad Inscript. Class. I. 99. contendit fuisse magistratus municipales, mandatu & auctoritate Præsidum ab Augustis impositorum creatos, ex quibus deinceps duumviri crearentur, & diversos ab aliis Seviris, qui in municipiis & coloniis fuisse dicuntur. Sed rectius Norisius ad Cenotaphia Pisana Dissert. I. cap. 6. ostendit, non fuisse magistratus, sed Sacerdotes, quales primum à Tiberio in honorem Augusti Romæ creati sunt, teste Tacito lib. I. Annal. cap. 54. & lib. II. Hist. cap. 95. deinde in coloniis & municipiis, ad exemplum urbis Romanæ, instituta collegia fuere Augustalium, quorum sex primi Seviri Augustales dicebantur. Hi autem ex decurionibus sumebantur, & in Juniores & Seniores distinguebantur. Sed hæc melius apud Norisium legi possunt. præterea hinc apparet, quare præcipue miratus sit Encolpius, fasces cum securibus in postibus fuisse fixos, cum Sevir tantum esset Trimalchio, neque ullo magistratus jure eos sibi vindicare posset, cum Duumviris in coloniis tantum bacilli darentur, licet Capuani Duumviri, pro insita genti superbia, se & *Prætores* vocaverint & fasces sumserint aliquando, teste Cicerone Orat. I. agrar. cap. 34. unde, si scena hæc Capuæ, vel alibi in Campinia sit ponenda, apparet, quam apte huic Campano Augustali fastum hunc adscripserit Petronius. Posteriori tamen ævo magistratibus municipalibus fasces concessos docet Apulejus X. Metam. *Gradatim permensis honoribus, quinquennali magistratus fuerat destinatus, & ut splendori capessendarum responderet fascium, munus gladiatorium triduani spectaculi pollicitus latius munificentiam suam proscribebat.* Et ita in lege 174. Cod. Theodos. (quæ est 53. Justinianei) de Decurionibus, *potestas fascium* Duumviris datur, sed quam *non licet extollere extra metam territorii.* BURM.

Etiam] *Et* codex Traguriensis.

Lucerna bilychnis] Lucerna pensilis, duplici lychno. GLOSS. Forte legendum *bilychnis*. quod epithetum aptius convenit lucernæ, quam *bilignis*. EMMIUS. Tertull. Apolog. cap. 35. *Cur die læto non laureis postes obumbramus, nec lucernis diem infringimus? honesta res est, solemnitate publica exigente, inducere domui suæ habitum alicujus novi lupanaris.* Græco autem sermone usus est, ne vile aliquid intro ferret: ut Virgil. I. Æneid. 726.

——— *Pendent lychni laquearibus aureis.* PITH.

Quia catenis suspensæ. In Gestis purgationis Cæciliani & Felicis: *Lucerna undecim cum catenis suis.* has catenas innuit Statius Thebaid. lib. I. vers. 510.

Ast alii tenebras, & opacam vincere noctem
Aggressi, tendunt auratis vincula lychnis.

Arrian. diss. Epict. [illegible] WOUWEREN. Candelabrorum, priscis in cœnis, nullus usus. Noctis tenebras lucernis pensilibus dispellebant. Bernart. Scholiis in Stat. lib. I. Thebaid. Sidon. lib. 9. epist. 13.

Laquearibus coruscis
Camera in superna lychnus.

Savaro in Not. ERHARD. Apud Gruterum pag. CCXV. 2. in veteri testamento, *candelabra & lucerna bilychnes*. Occurrunt & sæpe in veterum scriptis. HEINS.

De camera] *Camara* scribendum ubique censet Salmasius; diversam autem a laqueari esse docet ad Vopisci Aurelian. cap. 46. quod & ex Plinii lib. XXXIII. 3. & XXXV. 11. apparet. *camaram* quoque scribit Festus, & Gudius ad Phædr. IV. fab. 24. & ita optimus codex S. Germani Columellæ, lib. I. cap. 2. quem consuluit Heinsius, *horreum camara contectum*. Ita & legendum apud Sidonium IX. Epist. 13.

Numerosus erigatur
Laquearibus coruscis
Camara in superna lychnus.

Quem locum Erhardus adduxit, & infra in hac cœna cap. 40. *sublatis ad camaram manibus.* Apud Ciceronem quoque lib. III. ad Q. Fratr. epist. I. meliores codices & editiones *camaras quasdam non probari, mutarive jussi.* Cæterum hæc camara docet, procuratorem, non in atrio sub divo, sed in cella sibi propria sedisse, & per quam in Triclinium ibatur. BURM.

In utroque poste] Sed jam supra dictum est: *in postibus triclinii fasces erant cum securibus.* Quapropter, cum ea ratione postes illi jam sint occupati, magis est ut putem, legendum hic esse, *ab utroque poste*, id est, ad utriusque latus. GOES.

Si bene memini] Formula solemnis, de qua vide Passeratium ad Propertii lib. II. eleg. I. vers. 51. quamvis in ipso Propertii loco melius legatur,

Sed memini, solet illa leves culpare puellas.

ut monuit ejus vatis unicus interpres Brouckhusius. BURM.

G. No-

III. ET. PRIDIE. KAL. JAN.
G. NOSTER. FORAS. COENAT.

altera Lunae cursum, Stellarumque VII. imagines pictas; &, qui dies boni, quique incommodi essent, distinguente bulla notabantur. ,, His ,, repleti

G. Noster] *Cum noster*, Traguriánum MS: Subest aliquid, quod non statim liquet, sane illud *Cnejus noster*, quod habent editi, nimis humile videtur. Suspicor scribendum literis quadratis. C. V. M. NOSTER. Atque explicandum, *cum voto memoria*, vel *contra votum memoria*, aut simili aliquo modo. SCHEFFER.

COENAT.] Eruditissimus Brouckhusius putat COENAVIT legendum, quasi rei tam insolitæ memoria in secula titulo & inscriptione esset mittenda. Sed & vulgata retineri potest, ut indicetur hac inscriptione, reliquis diebus anni ad Trimalchionis cœnam patere convivis aditum, his diebus, quos nescio qua de caussa amicis suis, quibus toto anno non dignabatur condicere cœnam, tribuebat. Videtis lautissimi hominis fastum. Præterea legerem *foris cœnat*. nam male de Salas capit, quasi in publico cœnaret iis diebus. Sed *foris* cœnare est apud amicum cœnare, non domi, ut Martial. II. ep. 53. & 69. & passim, supr. cap. x. BURM.

Stellarumque VII.] Pro *Planetarum*. ERHARD. Nescio an planetas intelligat Petronius, quæ numerum septenarium sine Sole & Luna conficere non possunt. Et videtur hic aliquid superstitionis & ominis latere, quod me intelligere nondum fateor. Sed ut aliquid suspicer, faciunt nummi plurimi; in quibus conspicitur Luna crescens, & septem stellæ, quod quo pertineat, nec Ursinus neque Vaillantius in Gente Clodia explicuerunt, sed in Hadriani nummo Tristanus tom. I. p. 459. & Severi tom. II. p. 64. rationem reddere tentavit. Neque planetas esse docet alter nummus gentis Lucretiæ, in quo Lucretius Trio legitur, & Luna corniculata inter septem stellas, quas septem triones esse cognomen Viri monstrat. Quamvis ille numerus etiam aliquando Pleiadas exhibeat: ut in nummo Claudii, ubi Jupiter stans septem stellis cingitur, apud Tristan. t. I. p. 185. qui & videndus p. 346. præterea, nisi exacte numerum illum septenarium servatum videremus, possemus fingere Lunam ex Poëtarum descriptione exhiberi innumerabilibus cinctam sideribus, ut loquitur noster infra cap. xc. & Poetæ passim. BURM.

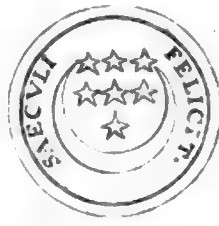

Et qui boni, quique incommodi] Ante hæc verba distinguendum. Ita quoque Propert. II. eleg. xx. vers. 62.

Quæritis & cœlo Phœnicum inventa sereno,
Quæ sit stella homini commoda, quæque mala.

ubi videatur Passeratius. Apulej. II. Metam. *Cerdo quidam negotiator accessit eum, diem commodum peregrinationi sibi cupiens providere*, ut in codicibus MSS. ille locus exhibetur. Vide Celeber. Græv. Lect. Heliod. cap. XVII. BURM.

Distinguente bulla] Bullati clavi, quorum in tabulis affixis (ut perpetuis calendariis, ut vocant hodie) ad notandos dies erat usus. GLOSS. Bullatos clavos intelligit, quibus portæ configuntur, unde *bulla ostiorum* apud Plautum. Clavis autem in ostio fixis annos & dies notari solitos testis observatio antiquitatis de Dictatoribus clavo pangendo creandis. WOUWER. Non in ostio, ut vult Wouwer. sed tabula affixa, ut nos hodie *Fastos nostros*, id est, Calendaria solemus illa, quæ perpetua vocantur, & distinguente bulla notari amant. ERHARD. Male in Editionibus, quotquot ego vidi, verba isthæc commate separant à præcedentibus. Mallem ego dividere puncto, quia non cohærent. Nec enim *pictas notabantur* quisquam dixerit. SCHEFFER. Non video quis bullæ hic usus. Quare hic legendum arbitror, *distinguente tabula*, sive *tabella*; aut certe, *distinguente pullo*, hoc est, atro colore, qui diebus infestis conveniens. Nam fasti rubro colore designabantur, unde *picti fasti*, apud Nasonem. Sic *pullum* pro veste pulla apud Florum lib. IV. cap. IV. *Dux ipse cum pullo (nefas) apud principia conspectus est*. Sic *album*, pro albo colore apud Curtium

„ repleti voluptatibus, cum conaremur in triclinium intrare, exclamavit „ unus ex pueris, qui super hoc officium erat positus: Dextro pede. Si- „ ne dubio paulisper trepidavimus, ne contra praeceptum aliquis no- „ strum transiret. Caeterum, ut pariter movimus dextros gressus, servus nobis despoliatus procubuit ante pedes, & rogare coepit, ut se poenae eriperemus: nec magnum esse peccatum suum, propter quod periclitaretur. Subducta enim sibi vestimenta dispensatoris in balneo, quae vix

tium libro III. Et sic Columella in cultu hortorum, si per librarios licuisset:

Tum qua pallet humi, qua frondes purpurat albo,
Ponatur viola, & nimium rosa plena pudoris.

Nam in optimis S. Germani membranis exaratum offendi *purpurat tabo.* Vulgati, *purpurat auro*, quod manifesto falsum. Malim praeterea, *Tum qua pullat humi*, ne bis idem dicat, & praeterea, *minus rosa plena pudoris*, vel, *minio pudore.* HEINS. Non sollicitarem vocem *Bulla*, cum notissimum sit januas & postes bullis aureis & argenteis ornatas. Cicer. IV. Verr. cap. 56. *Bullas aureas ex his valvis, quæ erant & multæ, & graves, non dubitavit auferre.* Et apposite Fulgent. in libri I. prologo *Bullatum Æthera* dixit; ubi vide Muncker. Et quod hæ bullæ non in ostio, sed in tabulis, erant, singulare Trimalchionis ingenium indicat, qui has tabulas ut ornamenta postium fixerat. De bullis vid. Sagittarium de Januis Veterum cap. XXV. de *bullis* aureis & argenteis, quibus balthei ornabantur, vide Salmas. ad Pollionis Salonin. cap. 2. BURM.

Super hoc officium] Optime. ita Curtius lib. VI. cap. 7. *Nobili juveni super armentarium posito, indicat.* Sic infra. SCHEFFER. Ita & infra cap. LVI. *Puerque super hoc positus officium apophoreta recitavit.* Reines. inscr. Clas. IX. 17.

CYDNUS
TIB. GERMANICI
SVPRA HORTOS.

Vide & Gruter. pag. DXCIX. num. 8. *supra velarios* & MCXI. I. *supra cubuclarios*, de quibus vide Casaubonum ad Sueton. Claud. 2. Horat. III. od. VIII. de Mæcenate Præfecto urbi,

Mitte civiles super urbe curas. BURM.

Dextro pede.] Refer ad superstitionem veterum, qui mali ominis rebantur, si quis pedem sinistrum proferret ultra limen, aut intra: aut etiam pede offenderet in ipsum limen. HEINS. Atque inde Vitruvius lib. III. cap. III. *Gradus in fronte constituendi sunt, ut semper sint impares; namque, cum dextro pede primus gradus ascenditur, idem in summo templo primus erit ponendus.* Vide ibi D. Barbarum. Et nostri architecti, cum intelligunt Vitruvio imparem graduum numerum placuisse, ab eo recedendum non putant, ignari, quæ ratio, quisve error huc eum adegerit. GOES.

Sine dubio] Vere Petronianum; supra cap. XXVI. *Sine dubio non repugnaverat puer.* Senec. ep. 99. *Sine dubio multum Philosophia profecit.* SCHEFFER.

Aliquis nostrum transiret] Ita codex Traguriànus. Male Patavina & Parisina Editio, *nostrum limen transiret.*

Dextros gressus] Paulo post, *dextros pedes*, quomodo & Seneca locutus est. DANIEL. V. Barth. ad Stat. IV. Theb. 671. & lib. II. Advers. cap. X.

Dispoliatus] *Despoliatus* mallet Brouckhusius: Nudatus enim erat ad accipienda virgarum verbera. Ita Plautus Casina. IV. IV. 4.

Vir te vestiat, tu virum despolies.

Et apposite Epidic. I. Scen. II. 84.

—— *Ubi Senex senserit*
Sibi data esse verba, virgis dorsum despoliet meum.

Ubi nihil opus est *depoliet* cum Palmerio legere; sed recte Boxhornius explicare mihi videtur. v. inf. cap. 49. BURM.

Ante pedes] Ritu supplicum,

Cæsaris ante pedes supplex similisque roganti
Concidit.

Martial. Spect. epig. 30. BARTH. *Ad pedes* codex Traguriànus. Utriusque locutionis exempla obvia.

Rogare cœpit, ut se pœna eriperemus] Inter legitimos modos, quibus servi pœna liberabantur, is fuit, nempe, si alii intercederent, ut remitteretur eis pœna, qui *deprecatores.* Terent. *Nec tu aram tibi, nec precatorem pararis.* Leg. 43. §. 1. D. de æd. edict. Tertul. Apolog. cap. XI. *Deprecatores Dei esse cœperunt.* WOUWEREN.

In balneo] Hic igitur erat servus capsarius, de quo in lib. I. *de Offic. Pr. vigilum*, & apud Epiphanium lib. 2. tit. I. contra Adamianos. PUTEAN. Quia mire frequentes in balneis fures, qui vestimenta subripiebant. Plautus Rud. act. II. sc. III. vers. 51.

——— *qui it lavatum*
In balneas, ibi cum sedulo sua vestimenta servat,
Tamen surripiuntur ———

Hi *fures balnearii.* Gloss. *Fur balnearius*, *βαλαντιοκλέπτης.* Tertull. de fuga in persec. *Inter tabernarios & fures balneariorum.* Apolog. cap. XLIV. *Quis illic sicarius, manticularius, aut lavantium prædo.* Vide D. de fur. baln. Ideo adducebant servos, qui vestes servarent, Græcis *ἱματιοφύλακας.* cui muneri inservit hic dispo-

vix fuissent X. H. S. Retulimus ergo dextros pedes, dispensatoremque in precario aureos numerantem deprecati sumus, ut servo remitteret poenam.

dispoliatus. Lucian. Hippia: τί ἂν τοῖς ἐπὶ τούτῳ λέγοιμι, παλαίστρας, καὶ τὰς κοινὰς τῶν ἱματιοφυλακούντων καταγωγάς. Latinis *Capsarii:* Paull. l. 3. D. off. præf. vigil. Quos nonnumquam mercede conducebant. nec capsarii tantum vestimenta servant, sed variis balneaticis muneribus funguntur: puta, fricant, & ungunt, si vera sunt, quæ scribit Comm. in Juvenal. Satyr. III. vers. 263. *Gutto ab eo, quia guttam mittit, quos habent capsarii.* WOUWEREN. Quas in apodyterio, ubi vestes lavaturi reponebant, negligenter custodierat. Fuisse apodyteria juxta balneas, ipse usus etiam hodie docet. Rader. ad Mart. lib. 12. epig. 58. ERHARD. De furibus balneariis vide Hering. de Molendinis quæst. 37. num. 12. WEITZ. Plura ad rem notat Mercurialis art. Gymn. I. cap. 10. & de furibus balneariis commentatores ad Martial. XII. epig. 70.

X. H. S.] Sic veteres, non superducta virgula, quæ millenarii nota est. Pith. PATISSON.

Dispensatoremque] Inscriptio. (apud Gruter. pag. DXCVI. 6.) CN. CORNELIO. CAPITOLINO. NEPOTI. DVLCISS. AVG. N. VER. DISP. VIX. AN. VI. M. VI. D. VI. Dispensator ἐστὶν ὁ οἰκέτης, ὡς εἰώθει ἐνδανείζειν τὰ δεσποτικὰ χρήματα, ait Græcus interpres Inst. lib. III. tit. De mandato. Cicero Hortens. *Cum rationem accipis à dispensatore.* Suet. Galba cap. XII. *Dispensatori breviarium rationum offerenti.* Macrob. Saturn. lib. II. cap. III. Glossæ Isidori: *Arcarius; dispensator.* quod verum existimo. Glossarium: *Arcaria*, τραπεζιτικά. Vetus Inscript. D. FABIO. D. F. ARCARIO. L. 41. §. 17. D. de fideicomm. libert. *Stichus arcarius probante domino nomina fecit.* ex quibus recte interpretatum Theoph. liquet. nam & Petron. *aureos numerantem dispensatorem* dicit: adeo ut minime putem dispensatoris munus his finibus conclusum fuisse, servis cibaria mandare, quod tamen adserit Clariss. I. C. Actores vero in multis ejusdem functionis, sed digniores. Theophilus actorem, δοῦλον πάσης οὐσίας, hoc est, ut Plaut. Asinar. act. II. scen. 4. *cui summam rerum herus summam credidit.* Arcarii vero etiam λαρνακοί. Glossæ: *Arcarius*, βηχάριος. Fortasse: μηχανηματικός. WOUWEREN.

Precario] Sacrario. GLOSS. Forte *in preciario*, vel *imprecarium*, ut referatur ad dispensatorem, id est, qui precari & flecti non possit: vel *precarios*, id est, mutuatos. DANIEL. Lege *pratorio*, Auson. Mosell. vers. 286.

——— *Alternas cernunt pratoria ripas.*

quod me monuit Ill. Scaliger. Tertull. de Idol. *Voluptati deservientia pratoria.* ad Scapul. cap. III. & passim apud I. C. Glossæ: *Pratoria, domuncula in navi.* WOUWEREN. *Sacrarium* in ædibus suis agnoscit Auson. Ephem. Puto idem esse. Cicer. Fam. libro 13. epist. 2. BARTH. Quem etiam vide ad Claudian. IV. Consul. Honor. vers. 3. Lege *in pratorio.* TILEBOM. Locum vitiosum esse dudum videre eruditi, unde edidere *in pratorio.* Nob. Heinsius emendat *in primore atrio.* Aulus Gellius lib. 16. cap. 5. *Animadverti enim, quosdam haudquaquam indoctos viros opinari, vestibulum esse partem domus primorem, quam vulgus atrium vocat.* Constat ex Catone, priscos pecunias & cætera pretiosiora in atriis servasse, iisque præposuisse servos ex Atriensibus honoratiores. Olim legendum hariolabar *in cellario.* Notum enim est cum ex Donato, tum ex aliis, *cella* & *cellarium* dici. Paulo ante & Arbiter hoc capite. *Nos jam ad triclinium perveneramus, in cujus parte prima* (hoc est *cella*, *cellario*) *procurator rationes accipiebat.* BOSCH. Sic veteres plerique omnes, ex quo fecerunt *in pratorio.* Sed scribendum est junctim *inprecario*, est enim adverbium ab *in* & *precario*, in quo *in* adjectum auget sensum, & attollit, sicut fit in aliis. Vult, multis precibus orasse atriensem. Cicero sic usus est simplici in Verrina v. cap. 23. his verbis: *Quo tempore in tanta inopia navium, tantaque calamitate provincia, etiamsi precario essent rogandi, tamen ab his impetraretur. Precario rogare* Ciceronis, est Nostri *inprecario deprecari.* SCHEFF. Manet adhuc corruptus hic locus, neque placet amplius illud *imprecario deprecantem*, tamquam revera ingratum, nec genio nostri satis aptum. MS. habet *mirantem* non *numerantem.* At quomodo miretur aureos dispensator? An scribendum *aureos*, *Smirantem*, id est, *aurea signa mirantem?* Signa certe, eaque aurea, convenirent precario, si precarium est orarium, seu Sacrarium, ut Barthius volebat. Cur autem miretur & illa, quæ familiaris & domesticus pridem poterat, & sæpius, vidisse? Dicas, ergo *numerabat aureos* servandum. Verum est & hic nonnulla difficultas. Cur enim numerat in precario vel sacrario? Cur aureos numerat, & non quamlibet aliam pecuniam? An erogabat solos aureos in quotidianos sumptus familiæ? Quid ergo? Videtur mihi noster scripsisse *taureas minatur*, idque homines imperitos, cum, quid essent taureæ, nescirent, legerentque dispensatorem, vertisse in aureos, utque verbum conveniret nomini pro *minatur*, fecisse *numerat*. Quæ conjectura si est vera, retinendum erit *in pratorio*, intelligendusque locus, ubi privatim quoque ac domi jus dicebatur familiæ delinquenti vel litiganti. Habuisse enim instar fori veteres domi suæ, qui familiam alebant numerosam, cum ex aliis, tum ex ipso nostro certum est. Cæterum *taurea* quid sit, ostensum pridem nobis est in Notis ad Mauritium, & copiosius in de Re Vehiculari lib. 1. cap. 14. IDEM. Sic constanter scripti, sed mendose omnino: omissæ videlicet à supino libra-

poenam. Superbus ille sustulit vultum, &, [a] Non tam jactura me movet, inquit, quam negligentia nequissimi servi. Vestimenta mea accubitoria perdidit,

[a] DISPENSATOR.

librario literæ complures, quod & alibi haud infrequenter factum. Scribe, *in primore atrio.* Insolens hoc illa tempestate, quamquam Servius ad Maronem observat, ab antiquis pecuniam in atrio domus asservari fuisse solitam: Gellius ait lib. XVI. cap. V. *Vestibulum partem domus primorem esse, quam vulgus vocat atrium.* Vide Festum in *Atrio.* huc allusisse Symmachus potest videri lib. IV. Ep. XLVI. *Eos in primore congressu penetrali familiaritate dignare.* HEINS. Licet ita omnes Codices, corrupta tamen hæc est scriptura: forte autem legendum erit *imperatorio*, nempe servo, id est, villico, qui fundo familiæque rusticæ præponitur: cuique ejus committitur magisterium, præfectura, & imperium. Ita enim loqui mihi fas sit, cum hic operas à cæteris exigeret, & negligentes puniret. In quam rem videndi Cato, Columella, & Pignorius de Servis. Non autem præter rem hic dicitur villico dispensator aureos numerare, cum ad illum pertineat procurare, quæ ad lutionem familiæ emi pararique oportet. Imo forte rectius *in pec. ærario*, id est, *in peculiari ærario*, nisi scripserit *in priv. ærario*, ut sit in *privato ærario*. Est quidem ærarium proprie locus, in quo pecunia publica reponitur, sed Trimalchionem privatum ærarium constituisse, non est mirum, qui omnia sua ad instar reipublicæ ordinabat, ut ex iis liquet, quæ infra de Actore referentur. GOES. *In precario* tuetur Barth. ad Claudian. IV. conf. Honor. vers. 3 ad Statii vero lib. IV. Theb. 761. conjicit *prothyrio*. Sed sine dubio vox corrupta. Neque *prætorio* hic locus, nec exempla à Wouwerio adducta huc faciunt. ibi enim *prætoria* villas magnificas notant. Non displicet Heinsii correctio *in primore atrio*, certe aliquam vocem per compendum scriptam *atrio* præcessisse mihi persuasum est. Nam cæteræ emendationes vix unius assis sunt, & Schefferi *inprecario*, sibilum potius, quam applausum meretur. Pro *numerantem*, *mirantem* habet codex Traguriensis. Et mox *ut servo remitteret pœnam.* BURM.

Servo remitteret pœnam] Proprie locutus est. Apud Nasonem amatoria arte: lib. II. vers. 291.

Si pœnam servo, si vincula dura remittis,
Quod facturus eras, debeat illa tibi. HEINS.

Superbus ille sustulit vultum] Quid si legas: *Superbum?* sic supra dixerat cap. XVII. *retexit superbum pallio caput.* DOUZA F. Mallem *superbum.* Encolpius supra cap. 17. Sic cap. 15. *convertit ille solutum gaudio vultum.* cap. 73. *sed iratum commovens caput.* & paulo post: *Interdum concinnabat spoliatum crinibus vultum.* BOSCH. Forte *superbius. Subducto procedere vultu* Propertio II. VIII. 13. fastum designat. *Tollere supercilium* pari modo dicebant. Noster infra cap. XCI. *Postquam se amari sensit, supercilium altius sustulit.* Et cap. 43. *Quod illius mentum sustulit, hereditatem accepit.* Cicero in Pisonem, cap. 6. *Altero ad frontem sublato, altero ad mentum depresso supercilio. Subducere supercilium* eodem modo dicebant, hinc *subducti supercilii carptores* Lævio apud Gellium lib. XIX. 7. Lucianus bis in accusato. τὰς ὀφρῦς ἐπάρας καὶ μεγαλοφρονήσας, ἐμοῦ μὲν ἠμέλησε, μᾶλλον δὲ τέλεον ὑπερεῖδεν. Et in Timone describit Philosophum nescio quem ἐκπετάσαντα τὸν πώγωνα καὶ τὰς ὀφρῦς ἀνατείναντα. Catullus carm. LXVII. 45.

Præterea addebat quemdam, quem dicere nolo,
Nomine, ne tollat rubra supercilia. HEINS.

Quamvis Pet. Victorius VIII. variarum, capite I. *supercilia tollere* signum hominis tristis & severi esse existimet, atque id ipsum Diphili Comici auctoritate probet, censet tamen in illis Catulli versibus hominis irati notam esse. GOES. Accedo Douzæ legenti *superbum.* Ovidius VI. Met. 169.

Constitit, utque oculos circumtulit alta superbos.

Non tam jactura me movet] Catull. carm. XII.

Quod me non movet æstimatione,
Verum est Mnemosynum mei sodalis. WOUWER.

Sic Auctor Liberi carminis. carm. LV.

Nec movet amissi tam me jactura, pudorque,
Quam præbent justos altera tela metus.

Et infra cap. CXVII. *Nec illum jactura moveri, sed destitutum ministerio non agnoscere dignitatem suam.* SCIOPP.

Vestimenta mea cubitoria] Cœnatoria vestis. Romanis enim alia vestis domestica, alia forensis; inter domesticas cœnatoria, quam non fas videre publicam lucem. GLOSS. Lege *accubitoria.* Martial. in apophoretis, Epigr. CXXIII. cui lemma *Cœnatoria;*

Nec fora sunt nobis, nec sunt vadimonia nota:
Hoc opus est, pictis accubuisse thoris.

Lips. Saturnal. lib. I. cap. 2. At Petron. *cubitoria* voluit, ut Plaut. Asin. & identidem *cubare* pro *accubare*. *Cubitoria vestimenta*, ut *cœnatoria vestes*, Capitolino in Maximin. *tricliniaria.* Theod. Marcilius ad Pers. Sat. I. vide Baysium de Re vestiaria. ERHARD. Omnia ad fastum & superbiam herilem composita. Primo, quod jactat vestimenta sua *accubitoria* (nam ita legendum) quasi frequens conviva: deinde, ea sibi donata, & quidem à cliente quodam, tamquam longe plures haberet clientelæ suæ obnoxios: tum ea vestimenta Tyria fuisse, & quidem sine dubio, quasi convenientem sibi hunc colorem, utcumque pretiosissimum. Sic ille gloriosus apud Martialem lib. IV. Ep. LXI.

——— *Millibus decem dixti*
Emptas lacernas munus esse Pompillæ.

singula excutiamus. Habebant Romani veteres *vestimenta*

didit, quae mihi natali meo cliens quidam donaverat, Tyria sine dubio,

menta forensia, sive togam: habebant *cœnatoria*, ut ab aliis vocantur, quæ nostro sunt *accubitoria*, Synthesin puta, aut pallium, aut lænam, promiscue scriptoribus priscis dicta, cum nihil differant: an distent ab ea, quam *vestem domesticam* appellabant quidam, nunc non disputamus. Hanc in una eademque cœna homines lauti & delicati variabant, nonnulli plus vice simplici. Talis apud Martialem Zoïlus, cui ille lib. v. epig. 80.

Et mutata tibi est Synthesis undecies.

Cæterum ex hoc loco videtur liquere, synthesinatos etiam adiisse balnea antiquos ante cœnam, ac proinde synthesin, sive vestem accubitoriam nihil differre à *veste balneari*, cujus Lampridius in Alexandro Severo meminit. *Balneari veste ad palatium revertens.* Quam *lacernam coccineam* esse, mox disertim designat. Idem ibidem vestes domesticas & balnearibus diversas facit, nec meminit *cœnatoriarum*, ut sub balnearibus eas videatur complexus. Et certe Trimalchio recta è balneo defertur in cœnam. Nec à togatis, nec à calceatis adiri solitas balneas, è Ciceronis Oratione pro Cælio fit manifestum. Cæterum, quod contendit doctissimus Raderus ad Martialis librum XIV. Ep. 1. Synthesibus tantum Senatores Equitesque Romanos usos, id hoc Petronii loco satis ac super refellitur, de dispensatore servo synthesinato. Male audiebat Nero apud Suetonium cap. 51. quod synthesinatus prodiret in publicum, cum togatus debuisset. Notatur & Cornelius Fronto Orator apud Dionem in Hadriano, lib. LXIX. pag. 796. quod in synthesi tribunal adiisset. Ubi synthesin στολὴν δειπνῖτιν appellat. Cæterum, coloris non unius fuisse syntheses vel inde evincas, quod quemadmodum Tyriam hic habes, sic prasinam memoret Martialis lib. x. epig. 29.

De nostra prasina synthesis empta toga.

Tyriam lacernam in homine libertino Juvenalis perstringit. Illud etiam hinc liquet, Neronianis temporibus usu Tyriæ vestis non interdictum fuisse, nec observatas leges eam in rem à Divo Julio Cæsare & Augusto latas. Suetonius Neron. cap. 32. tradit, *vetita purpura Matronam cultam*, *spectaculis detractam* Neronis jussu. Unde colligas & ab illo hac de re latam legem. Quod si sic res se habet, ante latam hanc à Nerone legem Petronii Satyrica fuisse scripta oportet. Mitius certe benigniusque Tiberius apud Dionem lib. LVII. qui, ne quis vetita uteretur purpura in spectaculis, ipse lacernam pullam sumebat. Quo effecit, ut & alii hoc sequerentur exemplum. Sed verius est, istas leges de veste Tyria dibapha esse intelligendas, & locum Petronii de veste Tyria, semel tincta, capi oportere. Sic apud Nasonem arte amatoria lib. II. vers. 297. meretricibus datur vestis Tyria:

Sive erit in Tyriis, Tyrios laudabis amictus.

cum tamen lib. III. vers. 169. dibapham excludat,

——— *Nec vos segmenta requiro,*
Nec quæ bis Tyrio murice lana rubes.

Ut quidem is locus castigandus est ex membranis. Adde quod Tyriæ vestis notio late patebat, cum in Tyriis coloribus alius alio longe pretiosior esset. Vide Ferrarium de re vestiaria. Confirmat præterea hic Petronii locus, quod ab aliis jam proditum est, ingenuos à servis vestitus forma & genere non discrepasse, nisi sola toga. Qua de re Appianus Alexandrinus gravem alicubi querelam instituit. Porro Justo Lipsio, viro clarissimo, lib. I. cap. II. Saturnalium jam visum quoque reponi in hoc Arbitri loco debere, *vestimenta accubitoria*, serius deprehendi. Sed, quod idem emendat, *haud semel lota*, ut de vestimentis dibaphis intelligatur, in eo aberravit à scopo. Voluit enim Arbiter, à fullone jam semel lota. Sic apud Martialem cave aliter interpreteris illa lib. x. Ep. XI. quem locum Raderus, Gruterus, Scriverius perperam alio detorquent:

Donavit tamen, inquis, amico millia quinque,
Et lotam ut multum terque quaterque togam.

Quo & illud Propertii trahebam lib. IV. Elegia IX.

Imperat & lotas iterum mutare lacernas,
Terque meum tetigit sulphuris igne caput.

Perperam *totas lacernas* scripti editique nunc passim exhibent. Fullones enim dealbandis vestibus sulfur æque ac cretam adhibuisse certum est. Vide Oct. Ferrarium de re vestiaria partis secundæ lib. IV. cap. XIII. Titinnius apud Nonium: *Terra hac est, non aqua, ubi tu solitus argutarier pedibus, cretam dum compescis, vestimentaque lavas. Abluere vestem*, dixit Plinius Hist. Nat. lib. XXXV. cap. XVII. *Ergo ordo hic est, primum abluitur vestis sarda* (quæ cretæ species) *dein sulfure suffitur, mox desquamatur cimolia, quæ est coloris veri.* Sed & vestimenta recens contexta, & ipsa lana ante texturam lavabatur. Hinc habes apud Martialem lib. IV. epig. 28.

Et lotam tepido togam Galaso.

Sed usus cretæ sulphurisque ad candorem conciliandum togis tunicisque, quod albæ essent ut plurimum, adhiberi solitus. In vestitu diversi coloris loto à fullonibus locum habuisse vix videtur. HEINS.

Natali meo] Martial. lib. VIII. epig. 64.

Ut poscas Clyte munus, exigasque,
Uno nasceris octies in anno.
Et solas puto, tresve, quatuorve
Non natalitias habes Kalendas. PITH.

Tyria] Pro veste tricliniari molliore, & coloris exquisiti. In dibapha enim purpura, & coccinis, aut hyacinthinis discumbebant. GLOSS. Vestis triclinaris mollior & coloris exquisiti argumentum est solutorum morum. Satis constat, ea ætate, qui elegantiores videri volebant, cœnatoria & universam vestem tricliniarem splendissimam habuisse. In dibapha igitur pur-

bio, ſed jam ſemel lota. Quidquid ergo eſt, dono vobis.

XXXI. [a] Obligati tam grandi beneficio, quum intraſſemus triclinium, occurrit nobis ille idem ſervus, pro quo rogaveramus, & ſpiſſiſſima baſia ſtupentibus impegit, gratias agens humanitati noſtrae. Ad ſummam, [b] ſtatim ſcietis, ait, cui dederitis beneficium. Vinum dominicum miniſtratoris gratia eſt. [c] Tandem ergo diſcubuimus, pueris Alexan-

a ENCOLPIUS. b SERVUS. c ENCOLPIUS.

purpura, & in coccinis, aut hyacinthinis diſcumbebant. Caſaub. Comm. in Perſium Sat. I. ERHARD.

Sine dubio] Portius Latr. *Atheniensibus urbi ſine dubio doctiſſima.* BARTH.

Sed jam ſemel lota] Alii, *ſed tantum ſemel*, nempe non dibapha. TORNÆS. Quaſi tanti non æſtimet ac ſi dibapha; ideo facilius culpæ ignoſci. ea mens ſcriptoris. *ſemel lota*, ut notet dibapham non eſſe, de qua Virgil. Culice.

Si non Aſſyrio fuerint bis tincta colore.

Plin. lib. IX. cap. XXXIX. WOUWEREN. Lege *ſed ſemel lota*, ut dibapha ſignificet Lipſ. Saturn. lib. I. cap. 2. Ita ille mutat. contra Petronianus iſte nugo vult, Tyria quidem eſſe, non tamen dibapha. Et intellige, *ſed jam ſemel*, id eſt, *ſed tamen*, ut L. Senec. cap. 6. *Intelligo, Lucili, non emendari me tantum, ſed transfigurari. Nec hoc promitto jam, aut ſpero, nihil in me ſupereſſe, quod mutandum ſit*, &c. pro, *nec hoc promitto tamen*, &c. Extenuat diſpenſator iſte rem civiliter. itaque & ſequitur; *Quicquid ergo eſt, dono vobis.* Marcilius ad Perſ. Satyr. I. *Sed jam ſemel lota*, id eſt, non bis tincta murice, ſeu purpura. Barthius exploſa Lipſiana emendatione ad Claud. num. 1958. ERHARD. Recte Heinſius explicat. Lamprid. Elagab. 26. *linteamentum lotum numquam attigit, mendicos dicens, qui linteis lotis uterentur.* Horat. II. Sat. IV. 84.

Et Tyrias dare circum illota toralia veſtes.

Pontanus ad Macrob. VI. Saturn. cap. I. legit *Tyria ſine eluvie, ſed jam ſemel lota.* Et interpretatur Tyria pura, nec ſordidata, infeliciter mehercule! nam præterquam quod viri docti demonſtrarint, illud *ſine dubio* genium Petronianum redolere, hoc addit diſpenſator, ut venditaret luxuriam ſuam: veſtimenta enim ſua eſſe vera Tyria, ex ſucco conchæ marinæ tincta, non vero fuiſſe colore quodam, qui Tyriam purpuram mentiebatur, infecta: nam cum diverſæ eſſent ſpecies purpuræ, præſtantiſſima erat Tyria ardenti ſimilis mari, minoris pretii erat Amethyſtini, & viliſſima conchylii coloris. Vide Plin. XXI. 8. conchylii vero adhuc tres erant ſpecies, vide eumdem lib. IX. cap. 36. his dilutioris coloris purpuris lotium admiſcebant, poſtea vero omnis Tyria purpura evanuit & perdita eſt, & conchyliatæ cum Tyriis confuſæ: ut ex codice Juſtianeo multis locis patet. BURM.

Quidquid ergo eſt] Ita legendum puto. Veteres *quid ergo eſt?* Pith. PATISSON. Vide ſupra ad cap. IV.

Dono vobis enim] Ita Tragurianus, ſed ſcribo, *reum.* Quod certe diſpenſatoris arrogantiæ congruum. HEINS.

Pro quo rogaveramus] Latine hoc dici, contra Scioppium oſtendit Schefferus ad Phædr. lib. III. fab. 2. Ita & *orare* Juſtin. 21. cap. 4. *Nec jam pro civibus ſe, qui tam pauci remanſerint, orare, ſed pro innoxio patriæ ſolo, & urbe.*

Spiſſiſſima baſia] Creberrima oſcula. GLOSS.

Ad ſummam] Συλλήβδην. Vitruv. lib. 7. *Ad ſummam, mors ejus ut parricidii damnati varie narratur.* BARTH. Et hæc Petronianæ locutionis formula. cap. 37. *Ad ſummam, mero meridie ſi dixerit illi tenebras eſſe, credet.* cap. 134. *Ad ſummam, qualem putas eſſe, qui de Circes toro ſine voluptate ſurrexit.* Et cap. 140. *Ad ſummam relinquere ſe pueros in domo Eumolpi.* Ubi *ad ſummam* male quidam edunt, & ita ſæpe alibi. Sic & Seneca Apocolynt. *Ad ſummam tria verba cito dicat, & ſervum me ducat.* Plinius in epiſtolis *in ſumma* ſæpe utitur: ſed lib. II. Epiſt. XI. codex Mediceus, quem Heinſius vidit, habet *in ſummam*, & ita aliquot aliis locis. Vide infra ad cap. XXXVI. BURM.

Vinum dominicum miniſtratoris gratia eſt] Inſcriptio Romana apud Velſerum in Monument. Auguſtæ;

——— *Merum profundite*
Nigrum Falernum, aut Setinum, aut Cæcubum,
Vivo ac volenti de apotheca dominica. ERHARD.

Elegans & verum proverbium, unde liquet, non omnibus convivis dari ſolitum unum idemque cum convivatore vinum. Superbi enim illi Trimalchiones aliud ſibi, aliud convivis, præſertim tenuioribus, vinum miniſtrari curabant, quod *Libertinum* vocabatur. Veterem querelam habes in Satyra Juvenalis V. Meminit & Plinius in epiſtolis lib. II. De Malchionis convivio audi Martialem. lib. III. ep. 82.

Ligurumque nobis ſaxa cum miniſtrentur,
Vel cocta fumis muſta Maſſilianis,
Opimianum morionibus nectar
Cryſtallinisque myrrhinis propinat. HEINS.

Egregie Heinſius hæc illuſtravit. Martial. IV. 86.

Nos bibimus vitro, tu myrrha, Pontice: quare?
Prodat perſpicuus ne duo vina calix.

Et eo alludit lib. VI. Ep. II.

Quod non ſit Pylades hoc tempore, non ſit Oreſtes
Miraris? Pylades, Marce, bibebat idem.
Nec melior panis, turdusve dabatur Oreſti,
Sed par atque eadem cœna duobus erat.

vide

Alexandrinis aquam in manus nivatam infundentibus, aliisque insequen-

vide & libro x. Ep. 49. unde & cibos dominicos, & panem fuisse alium convivis patet. Ita Suetonius narrat, Cæsarem *pistorem alium, quam sibi, convivis panem subjicientem compedibus vinxisse;* in vita ejus cap. XLVIII. ne scilicet avaritiæ & superbiæ accusaretur, cum nequam illi pistores inde compendium facerent. De Hadriano narrat Spartianus, *illum ad deprehendendas obsonatorum fraudes sæpe sibi fercula ab aliis, etiam ultimis mensis, jussisse apponi*, cap. XVII. & hinc apparet, recte supra retineri vulgatam lectionem *hoc suum propinasse*. Nam in eo humanitas erat sita, si propinaret idem vinum. Ita & Anacreon ode IX.

Παῖ δέ μοι δίδωσι
Τὸν οἶνον, ὃν προπίνει.

ubi vide quæ de Græcis & Orientis populis notat Barnesius. BURM.

Ministratoris gratia est] Hinc apparet, servum hunc, qui modo capsarius in balneo fuerat dispensatoris, in cœna fuisse pincernam & pocillatorem, qui ita poterat dispensare vinum dominicum pro lubitu. Proprie autem *ministrare* & *ministratores* de servis ad cyathos usurpatur. Justin. XII. 14. *Ad occupandum regem Cassandrum filium dato veneno subornat, qui cum fratribus Philippo & Jolla ministrare regi solebat.* Lapis vetus apud Sponium in Miscell. Erudit. Antiq. p. 213.

D. M.
ZOSIMO CAESARIS
VERNAE
MINISTRATORI

Ubi recte ex hoc Petronii & altero Senecæ id adnotavit vir eruditus. Neque Begerus (qui, dum vivebat, hoc sibi negotium datum credebat, ut omnes arroderet, & quem opportuna mors nostræ indignationi subtraxit; ostendissemus enim illi, quam non impune summi Grævii manibus insultasset, homo vix inter mediastinos eruditorum numerandus) in spicilegio suo antiquitatis p. 112. obloqui debebat. Nam in locis ab eo adductis non agitur de servis, sed de liberis ministerium suum exhibentibus, quo sensu *ministratores* dici posse non negamus; sed proprie dictos *ministratores*, qui pocula miscebant, extra controversiam est, & ita sæpius in lapidibus veteribus. Consule indicem Gruteri. *Ministrum* vocat Horatius lib. I. ode ultima, vide Barth. II. advers. 16. Et hinc *ministerium*, abacus dicebatur, in quo vasa mensæ inservientia exponebantur, ut docuit Casaubon. ad Lampr. Alex. Sever. cap. 34. & Salm. ad Capitol. Anton. 17. & Observ. ad jus Atticum pag. 419. vide præterea Gronov. II. obs. 24. BURM.

Pueris Alexandrinis] Ægyptii, deliciæ veterum, delecti huic muneri ætate grandiores. GLOSS. Capit. in Vero cap. VIII. *Adduxerat secum & fidicinas, & tibicines, & histriones, scurrasque mimarios, & præstigiatores, & omnia mancipiorum genera, quorum Syria & Alexandria pascitur voluptate.* PITH. Deliciæ veterum. Lucianus περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων. Ἰωνικὰ ξυνίμεν Ἀλεξανδρεωτικὸς ὀρχηστικός. Delecti huic muneri ætate grandiores, sed καλλίστας παῖδες οἱ ἄλλοι, καὶ οὐ πρεσβύτεροι, ait Pollux. Ministratores plene describit Philo περὶ βίου θεωρητ. καὶ πορείας ἐπιτηδευτικὰ ἀνδρῶν ἀκριβέστατα διακονικὰ ἀνδράποδα εὐμορφότατα, καὶ περικαλλέστατα. τούτων οἱ μὲν παῖδες ἔτι ὄντες οἰνοχοῦσι, ὑδροφοροῦσι οἱ μὲν βούπαιδες λελουμένοι, καὶ λελειασμένοι, τά τε πρόσωπα ἐντρίβοντες, καὶ ὑπογράφοντες, καὶ τὰς τῆς κεφαλῆς τρίχας εὖ πως διαπλέκοντες σφηκούμενοι, βαθυχαῖται γὰρ εἰσὶ· ἢ μὴ κείρονται, &c. Quæ commodum illustrant illa cap. XXVII. *inter pueros capillatos.* Impendio enim curabant, ut haberent calamistratos in ministerio. Seneca epist. CXX. *Si pertinere ad te judices, quam crinitus puer poculum tibi porrigat.* Hieronymus ad Sabinam: *Non ambulet juxta te calamistratus procurator.* Apulejus de deo Socratis: *Familias calamistratas.* Quod præter Juven. Lucian. Apul. Hor. quoque libr. II. Satyr. VIII.

——— *ut omnes*
Præcincti pueri recte comtique ministrent.

Cæterum, quod Petr. cap. XXVII. *Nec tam pueri nos, quamquam erat opera pretium, ad spectaculum duxerant.* & Julianus Misop. οὐ πρέπει τὸν ἐλεύθερον φέρειν τὴν ἀγορὰν, βαδίζοντός σου, καὶ παῖδας ἡγεῖσθαι καλοὺς, εἰς οὓς ἀποβλέπουσιν οἱ πολῖται. Alebant enim prisci cœtus puerorum, quos *Pædagogia* dicebant. Ulp. l. 12. §. 32. D. de inst. vel instrum. leg. deligebant elegantes & eximia specie; sane quam sollicite eos habuerint, docet Seneca epist. CXXIII. quanta cura culti idem epist. CXI. *Hinc puerorum perspicuos cultu atque forma greges.* De vita beata: *Quare pædagogium pretiosa veste succingitur.* vide de Tranq. vitæ lib. I. cap. I. epist. CXXCVI. Apul. Mil. lib. II. Erant autem deliciæ dominorum, ad varia ministeria, imo illicita. Pædagogiani pueri etiam ministratores. Ulp. dict. l. Cicero II. definibus: *Adsint etiam formosi pueri, qui ministrent.* Lucianus Asino: καὶ παῖδες ἡμῖν παρεστήκασιν οἰνοχόοι καλοί. Gell. lib. XI. cap. XII. Clem. Alexand. Pædag. lib. III. cap. IV. Juven. Saty. IX.

——— *puerum te,*
Et pulcrum & dignum cyatho ———

Tertull. de Jejun. cap. IX. *Fratres ejus potum præferentes amphoris regiis, atque exinde formosiores, ne quis de specie quoque corpusculi metuat.* Legimus & puellas ministrasse. Apul. Mil. II. *puella scitula ministrantes.* Hieron. ad Rustic. *Simul inire convivia, ancillas juvenes habere in ministerio.* Pherecrates:

Κοιναὶ δ᾽ ἐν ἀμπεχόναισι τριχάπτοις ἀρτίως
Ἡβυλλιῶσαι, καὶ τὰ ῥόδα κεκαρμέναι.
Πλήρεις κύλικας οἴνου μέλανος ἀνθοσμίου
Ἤντλουν διὰ χώνης τοῖσι βουλομένοις πιεῖν.

WOUWEREN. Ægyptiis, quos infra vocat, Æthiopibus. vide

sequentibus ad pedes, ac paronychia cum ingenti subtilitate tollentibus. Ac

de Goldasti Animadver. ad Winsbeck. par. 1. Paraenetic. vet. ERHARD. Qui omnium maximo in pretio, ob dicacitatem praesertim. Statius Epicedio Vernae pueri in sylvarum quinto. Infra, *Puer Alexandrinus, qui calidam ministrabat.* HEINS. Notatis à doctissimis interpretibus adde Barth. ad Stat. v. Silv. v. vers. 66. & Behot. Apophor. 11. 16.

Aquam nivatam] *Aqua nivata*, ex nive cocta. decoquebat veterum luxuria nives, easque percolabat, rursusque in nivem mergebant. GLOSS. *Multa nive inclusam, ut rigore*, inquit Seneca, *refrigeraretur alieno.* PITH. Vel ex nive coctam. Decoquebat veterum luxuria nives, easque percolabat. unde *nivarium colum* Pomponio in L. 21. in princ. D. de aur. & argent. leg. & Martiali lib. 14. lemm. 103. eidemque *nivarius saccus*, lemm. 104. quibus nives attenuabant. Plinius lib. 19. cap. 4. *Decoquunt alias (nives) quas mox & illas hiemant.* Decoctas quippe nives, & spissis vimine qualis inclusas, aut infusas vitro, rursus in nivem mergebant. unde *decocta* dicta aqua nivata, quae Martiali *nivei cocta*. Est autem Neronis inventum. Plin. lib. 31. cap. 3. *Neronis principis inventum est, decoquere aquam, vitroque demissam in nives refrigerare.* quem sub persona Trimalcionis Satyrice irridet Petronius. Savaro ad Sidon. lib. 2. Epist. 2. And. Baccius de Vinor. histor. lib. 6. Rader. ad Martial. lib. 14. ep. 107. & 108. In usu lavatio fuit olim, & jam est: etsi diverso atque alio ritu. Nos ante mensam lavamus, sed tantummodo manus: antiqui (ni quidem in balneis fuissent, tunc enim non lavabant) in ipso quoque convivio, atque etiam pedes. Putean. in Genial. sermon. Utriusque lotionis exempla in sacris. Videndus Petr. Ciacconius in lib de Triclinio, & Fulv. Ursinus in Notis ad eumdem lib. Veratius in Pontificali; *Cum jam manus pransores lavarent.* Pharisaei manus suas lavabant ad cubitum usque, quod Marcus cap. 7. vers. 3. vocat, πυγμῇ, & Theophrastus exponit, ἄχρι τοῦ ἀγκῶνος. quam expositionem rejicit Beza, usque summo studio affectatas fuisse istas ablutiones à Judaeis, ut facere solent, qui manum manui affricant, & pugnum inserunt alterius palmae. cui adsentitur Syrus Interpres, qui πυγμῇ vertit בבטילאיה *dabbetiluth*, id est, sedulo & accurate. Munsterus Annotat. in Deuteron. cap. 8 ex Hebraeo Centum Benedictionum libro; *Tradunt manus primum abluendas & tergendas, alioqui panis, qui comeditur, immundus judicatur.* Et mox: *Fundenda est aqua tribus vicibus super manus: in prima fusione sunt digiti sursum levandi, in posterioribus demittendi sunt manus simul lavanda, non una post alteram. denique opus est, ut in ablutione manuum sinistra tamquam famula subserviat dextra.* Nec solum ante promulsidem & antecaenium, sed etiam per singulos missus abluebant manus. Lips. Saturn. lib. 2. cap. 1. Savaro Not. ad Sidon. lib. 1. ep. 11. ERHARD. Sic & aquam nivatam potabant refrigerandi caussa. HEINS.

Insequentibus ad pedes] Joh. Sarisber. ex antiquo, ut videtur, scriptore: *Recumbentis pedes calamistratus comatulus excipit, uxorem invidens meretrici, histrioni habitum, cultum procis, virginibus ornatum, triumphalem quoque Principibus apparatum: & in alterorum conspectu pedes, &, ne plus dicam, teneris manibus tibias tractat.* PITH. Veteres accubituri manus pedesque lavabant. Fab. Pictor: *Aquam manibus pedibusque dato.* utrumque hic factum Petron. innuit. nam *pedibus* & *ad pedes*, ut *manibus*, & *ad manus aquam dare* dicebant veteres. WOUWER. Vetustissimus mos ante epulas pedum lotio. Genes. 43. BARTH. Scilicet pueris aquam in pedes infundentibus. Sic enim & supra loquitur; *Aquam poposcit ad manus*, scilicet infundendam. Caper de Verb. dubiis. ERHARD. Non ad lavandos pedes, sed ut discumbentibus ad pedes starent, & cyathos ministrarent, ut recte Heinsius.

Paronychia] Reduviae unguium. Item pedum vel aurium sordes. GLOSS. Malim scribere *paronichia*. PUTEAN. Alii *paronychia*, sordes unguibus adhaerescentes, non subluviem, aut reduvias. TORNAES. Glossarium: παρωνυχία, *reduvia*. vide Fest. WOUWEREN. Παρωνυχία Paul. Aegineta lib. 3. ἡ παρωνυχία ἀπόστημά τι ἐστι παρὰ τὴν ῥίζαν τοῦ ὄνυχος συνιστάμενον. Balbus Catholico; *Pedora, pedum vel aurium sordes.* vide Hen. Stephanum in Thesaur. Lingae Graecae pag. 1345. tom. 2. Hujus ministerii exempla habes in antiquis monimentis apud Janum Boissardum in libb. Antiquit. Roman. expressa. ERHARD. Glossae Labbei: παρωνυχία, *redubia*. παρωνυχίς. *Reduvia*, παρωνυχίς. *Reduvia* παρωνυχία. Festus: *Reduviam quidam, alii que reluvium appellant, cum circa ungues cutis se resolvit, quia luere est solvere.* Videtur in proverbium abiisse, *curare reduviam*, pro re minimi momenti curare. Cicero pro Roscio Amerino: *Intelligo, me ante tempus, judices, hac scrutari, & propemodum errare, qui cum capiti Sex. Roscii mederi debeam, reduviam curem. Memineris reduviarum*, Plinius non semel. Pro reliquiis escae crocodili dentibus inhaerentis est apud Solinum de Trochilo. Caeterum, hiatus erat hic in Codice Traguriano, *insequentibus ad ped. . . . ad paronychia.* Sed codex Scaligeri, aliique e scriptis, *ad pedes & paronychia.* Forte, *ad pedum curam*, vel *ad pedes curandos.* Nisi *ad pedes* dictum volumus, ut *puer ad cyathos.* quod verum puto. Caeterum, hoc è loco colligamus licet, veteres accubuisse nudis pedibus. Infra: *Tentavi assurgere, & nudos pedes in terram deferre.* Et postea: *Et nudis consurrexit pedibus.* Soleas enim inter coenandum servis dabant asservandas. Apud Horatium coena Nasidieni, *Et soleas poscit*, surrecturus ex accubitorio. HEINS. Unde erroris manifesti convincitur Salmasius, qui ad Tertullianum de pallio

Ac ne in hoc quidem tam molesto tacebant officio, sed obiter cantabant. Ego experiri volui, an tota familia cantaret. Itaque potionem poposci: paratissimus puer non minus me acido cantico excepit: & quis-

Pallio p. 357. scripsit, *Romanos ad mensam accubituros soleas, depositis calceis, sumsisse.* Diversum enim constat ex eo, quod infra dicitur, cap. LXV. *tentavi assurgere, & nudos pedes in terram deferre.* Et cap. LXXII. *vero vero, inquit Habinnas, de una die duas facere nihil male, nudisque consurrexit pedibus.* Et Martialis illud lib. III. Ep. L.

Deposui soleas, affertur protinus ingens
Inter lactucas oxygarumque liber.

Ubi videndus est Ramiresius, & Interpretes ad illud Horatii: *& soleas poscit.* GOES. Egregie Heinsius. Unde patet, hos servos ad pedes, detractis calceis purgare solitos unguium sordes ingenti subtilitate, id est, dexteritate & peritia, ut supra cap. 17. *monstrata subtilitate.* & Plin. XXXI. 3. *certior subtilitas inter pares meliorem esse, qua calefiat refrigereturque celerius.* Cels. 1. cap. 1. *subtilior medicina ratio. Leniter* dixit Horatius, quod noster *subtiliter.* lib. 1. Epist. VII. 51.

Cultello proprios purgantem leniter ungues.

vide Ferrar. 1. Elector. cap. 7. de voce παρωνυχία vero Foes. Oeconomiam Hippocratis.

Ac ne in hoc quidem tam molesto tacebant officio, sed obiter cantabant] Receptum hoc ab antiquo fuit, ut delicatiorum conviviis cantatores & symphoniaci interessent. Claudian de Laudib. Stilicon. lib. 2. vers. 141.

——— *Nullo cithara convivia cantu,*
Non pueri lasciva sonant. ———

Vide Clementem Alexandr. Pædag. lib. 2. cap. 4. Nec solum in hoc eorum luxus stetit, imo etiam fercula ad symphoniam inferre mos erat. Petronius infra cap. XXXIV. *subito signum symphonia datur, & gustatoria pariter à choro cantante rapiuntur.* Serenus Sammon. in fragmentis apud Macrob. Lindenbrog. Not. in Catalect. Dicam infra. ERHARD.

Ego experire volui] *Ergo*, maluerim, ut sæpe alias noster. De symphonia inter cœnandum plenus hic libellus, & hoc pro luxu eorum temporum. Seneca de Vita Beata cap. XI. ubi Nomentanum & Apicium perstringit: *Vide hos eosdem è lectis suis spectantes popinam suam, aures vocum sono, spectaculis oculos, saporibus palatum suum delectantes, & ne nares interim cessent, odoribus variis inficitur locus.* HEINS.

Familia cantaret] Satis superque viri docti de cantoribus super cœnam. Adde Salmas. & Casaub. ad Lamprid. Sever. cap. 34. Barth. ad Claud. II. de Laud. Stilic. vers. 141.

Itaque potionem poposci] Lege, *Itaque ut potionem poposci, paratissimus puer*, &c. HEINS.

Acido cantico] Lege, *arido*, quoniam assa voce caneretur. TORNÆS. Nescio operarumne hoc typographicarum mendum sit, neque enim dubium est, *arido* legi debere. Lucret. lib. VI. vers. 118.

Aridus unde aures terget sonus ille.

Virgilius lib. 1. Georg. vers. 356.

——— *& aridus altis*
Montibus audiri fragor

Sic & Homerus καρφαλέον, hoc est, *aridum*, usurpat, Ιλ. ν. cum dicit, clypeum resonuisse *aridum.* SCIOPP. Forte *acuto cantico.* Martianus Capella; *Vox aut acuta est, aut gravis. Sonus gravis est cum ex intimo spiritus trahitur: acutus, cum ex superficie oris emittitur.* Statius 6. Thebaid.

Et lituis aures circumpulsantur acutis.

Sic infra, cap. XXXV. *Ægyptius puer, atque ipse etiam teterrima voce de laserpiciario mimo canticum extorquet:* censeo corrigendum, *tenerrima voce*, pro, gracillima, qualis esse puerorum solet, quod & Wouwerum notasse video. ERHARD. Ordo verborum hic turbatus videtur, quem ego ita restituendum puto, *puer me acido cantico excepit, & non minus quisquis aliquid rogatus erat.* GOES. Legerem *non minus me acido ac cantico excepit.* Illud *ac* absorptum à literis eisdem concurrentibus; vult autem dicere, puerum & simul cantasse, & porrexisse potionem acidam: nam *acidum canticum* quæso quid notat? *acidum* autem est potus, qui acretudine sua stomachum excitat. Infra cap. 92. *Siccatoque avide poculo negat sibi umquam acidius fuisse;* unde male Barth. lib. V. advers. 17. de ingrata potione hæc verba intellexit. Ita *acutos & acres cibos* vocat Plinius lib. VII. Epist. 3. *Ut enim, si cœnam tibi facerem, dulcibus cibis acres acutosque miscerem, ut obtusus illis & oblitus stomachus his excitaretur.* Heinsius ad oram codicis conjecerat *acres acidosque.* opponitur ergo acida potio dulci. Ita Fulgentius de continentia Virgiliana translate. *Ego vero, Chrysippi ellebori rancidulo acrore postposito, cum Musis aliquid blandius fabulabor.* Ita Plin. X. 70. *Culices acida petunt, ad dulcia non advolant.* & XIV. 15. *Pyra acidulo sapore jucunda.* Infra cap. 56. *ubicumque dulce est, ibi & acidum invenies*, & passim. Quia ergo nondum cibus esset aliatus, acida potione excitandæ famis ergo uti volebat noster. *Propomata* ea appellari docuit Lipsius ad Senec. Epistol. 122. vid. Athen. II. cap. 17. & ibi Casaub. Et hæc est *altera* illa *potio*, *quam jejuno gutture ingerere gula mancipia* dicit idem Seneca Epistol. XV. ubi videatur Lipsius & Obsopeus: de matutina autem potandi consuetudine vide præterea Ælianum XII. Var. 30. & ibi commentatores. Hinc etiam apparet quam falsa illa calumnia, qua Apostolos die Pentecostes impii Judæi appetebant, fuerit, cum eos diceret γλεύκους μεμεστωμένους, *dulci vino inebriatos;* saltem *acido* dixissent; & quis nescit, hodie Bacchi impigros cultores mane stomachi cruditatem vino, absinthio con-

quisquis aliquid rogatus erat, ut daret. Pantomimorum, non patrisfamiliae, triclinium crederes. Adlata est tum gustatio valde lauta: Nam jam omnes discubuerant, praeter unum Trimalchionem, cui locus, novo more,

dito. emendare solere, quod & veteribus in deliciis & luxuriæ apparatu fuisse, docet Lamprid. in Elagab. XXI. Præterea suspicari liceret, fuisse vinum myrrhæ odore conditum, ut amarum esse. De quo vide eruditos interpretes Æliani XII. Var. 31. BURM.

Pantomimorum] Symphoniaci pueri, & cantatores, qui delicatiorum conviviis intererant. GLOSS. Antiquorum epulis varia adhibita oblectamenta, ut cantorum, ludionum, & id genus. Manilius lib. V. vers. 327.

Ille dabit cantus inter convivia lætus.

Seneca de vit. beata cap. XI. de Apicii & Nomentani luxu: *Vides hos è suis lectis spectantes popinam suam, aures vocum sono, spectaculis oculos oblectantes.* Idem in ep. *In comessationibus nostris plus cantorum est, quam in theatris spectatorum.* lib. IX. Controv. II. *Si tribunal conscenderet convivali veste, si, cum classicum canere debet, symphoniam canere jussit.* Sidonius lib. I. ep. II. de Theodorici conviviis: *Sic tamen, quod illic nec organa hydraulica sonant, nec sub phonasco vocalium concentus meditatum acroama simul intonat. Nullus ibi lyristes,* &c. Lege ex V. C. *vocalium concentus meditatum.* In hoc convivio nihil, nisi symphonia strepente, agitur. Servi cantores, *symphoniaci*: Macrob. lib. II. cap. IV. *Delectatus inter cœnam pueris symphoniacis.* Cicero in Pison. & pro Milone. Ludionum vero varia genera. Capitol. Vero cap. VIII. *Adduxerat secum & fidicines, & tibicines, & histriones, scurrasque mimarios, & præstigiatores, & omnia mancipiorum genera, quorum Syria & Alexandria pascitur voluptate.* Sidonius epist. II. libro I. *Sane intromittuntur inter cœnandum mimici sales, ita ut nullus conviva mordacis linguæ felle feriatur.* Clemens Pæd. lib. III. cap. IV. Καὶ συγκαταλύονται τοῖς φαύλοις παίζουσι, εἰκόνας τινὰς γενομένους, καὶ τὸν μὲν Θερσίτην ἀκούοντες, γελῶσι. Thersiten appellat mancipium, quod scommatis & dicteriis ludebat. nam Pæd. libr. II. cap. VII. καὶ γὰρ αὐτῇ τῇ φωνῇ δικαιοτάτην μεταδοτέον, τοὺς τε πικράντας ἐπιτιμητέον. ταύτῃ γὰρ αὖ τὸν Θερσίτην πληγαῖς ᾐκίσατο ὁ γράψας Ὀδυσσεύς. Nec tantum dicaces servi adhibiti, sed etiam alii, quorum ars mordaci sale ludere. Seneca epist. CXXIII. *Varus eques Romanus, cœnarum bonarum assectator, quas improbitate linguæ merebatur.* talis ille apud Juven. Saty. IX.

——— conviva joco mordente facetus,
Et salibus vehemens. ———

Hujusmodi autem cœnarum affectatores, *Assecula.* Juven. Sat. IX. Gloss. Isidori: *Assecula, buccellarius.* Juven. Saty. III. *bucca.*

Perpetui comites, notaque per oppida bucca.

Isidorus in gloss. *Scurra, parasitus, buccellarius.* At Orig. lib. X. *Scurra, qui causa cibi quemlibet consectatur.* Græcis τρεχέδειπνοι vide Hesych. WOUWEREN. Convivarum ad Symphoniam clarum. post aliis notum ex Heliodoro lib. 3. Lucian. περὶ Ὀρχ. BARTH. Rigaltius Not. ad Phædrum l. 5 fab. 88. Adeo vero pretiosi illi symphoniaci pueri in deliciis, ut etiam nota nomen proprium invenerint. Glossæ veteres *Fabiarii, cantores.* ERHARD. *Pantomimichorum* Traguriensis, quæ vox in duo dividenda, ut cuique patet, *Pantomimi chorum.*

Allata est tum gustatio valde lauta] Aliis *gustus*, est exordium cœnæ, seu antecœna. Rader. ad Martial. lib. II. epig. 16. Rosinus Antiquitat. Roman. lib. 5. cap. 29. ERHARD. Scribe cum Trag. cod. *tamen*, hoc est, tandem: quomodo & intra meliores codices habent, cap. 29. *quid tamen agas, quæro. & an tuis pedibus perveneris domum?* Nonius: *Tamen significat tandem. Pacuvius Periboa:*

Tamen obfirmato animo mitescit metus.

Sallust. Hist. lib. 3. Nam, qui enare conati fuerant, icti sæpe ferramentis navium, aut vulnerati à suis, aut afflicti alveos undarum vi, mulcato fœde corpore, postremo tamen periere. Quo sensu & Apulejus lib. V. Metam. *Tamen memineris mea serta monitionis, cum cœperis sero pœnitere.* BOSCH. Opinor: *Allata est tandem gustatio valde lauta. Gustationem mirificam,* alibi dixit. HEINS.

Jam omnes jam discubuerant] Ita Tragur. Forte, *jam omnes una discubuerant.* HEINS.

Cui locus novo more primus servabatur] Locus obscurus propter insolens vocabulum *novomera*, & dubito, ne valde hoc nomen corruptum sit: verumtamen dum quid melius edoceat, ita legendum suspicor, *nova mora locus;* in eam sententiam, ut dicat, quod Domino Trimalcioni locus postremus sit relictus, id est, ante quem omnes alii discumberent (ut loquitur) ipse autem novissimus omnium. qui honos etiam solet exhiberi iis, quibus honos defertur hodie. EMMIUS. Prisco enim more ὁ τῆς τρίτης πρῶτος μάλιστα τοῦ ἑστιῶντος ἦν. Plutarch. Συμποσ. γ. TORNÆS. Vide Plutarch. l. I. Quæst. Conv. Quæst. III. WOUWEREN. Regio scilicet & Imperatorio more. Festus; *In conviviis solus Rex supra omnes accubat.* Ditmarus Meripurgensis in Othone Imp. libr. 4. Chronic. vide Savaronem ad Sidoni. lib. I. epist. XI. ERHARD. Primus ille locus dictus fuerit *consularis*, alterum ab hoc existimem dictum fuisse *prætorium*, quem occupasse Habinnam Sevirum, intra leges. GOES. Vide egregie de dignissimo loco disputantem Salmasium in exercit. Plinianis pag. 885. Nesselius autem in Catalogo Bibliothecæ Vindebonensis tomo primo, n. XXXI. p. 88.

more, primus servabatur. Caeterum in promulsidari asellus erat Corinthius cum bisaccio positus, qui habebat olivas, in altera parte albas, in altera

p. 88. & Lambecius lib. 11. Comment. p. 1009. exhibent antiquissimam imaginem convivii Pharaonis ad sigma, sive semicircularem mensam, ubi rex ima parte triclinii accumbit. Quamvis mihi videatur lectus ita dispositus, ut eodem juri dici posset, Regem primo & summo loco accumbere. Nam in stibadio locus summus erat primus in cornu dextro, in quo hic Rex pingitur, ut Imperator Majoranus apud Sidonium 1. epist. xi. BURM.

Promulsidari] *Promulsidare*, cibus, qui in gustum datur. GLOSS. Quæ sequuntur in manuscripto Codice de ultimo ferculo, quod constabat *asello Corinthio cum bisaccio posito, qui habebat olivas*, &c. valet ad explicationem illius proverbii, quod apud eumdem Petronium excusum extat in illis verbis cap. xxiv. *Mox manum demisit in sinum, & pertractato vasculo tam rudi, hoc, inquit, belle cras in promulside nostra libidinis militabit, hodie enim post asellum diaria non sumo.* Quod proverbium nondum explicatum (ut opinor) eam habet sententiam, se post novissima fercula non cibos diurnos & consuetos accepturam. Nam in ea significatione *diariorum* nomen extat apud Horat. lib. 1. Epistol. xiv. vers. 40.

Cum servis urbana diaria rodere mavis.

Erant enim cibi diurni soliti dari servis aut militibus. Quod proverbium in obscœnum sensum traxit meretrix, & quasi per allegoriam sententiam produxit. nam quia dixerat, *in promulside libidinis nostra*, continuavit orationis allegoriam in illo proverbio. nam promulsidem habuisse aliquid commune cum aselli ferculo (forte tamquam condimentum) indicant verba manuscripti codicis hoc loco: *Caterum in promulsidari asellus erat Corinthius cum bisaccio positus*, &c. quæ verba tamen corrupta credo, & levi mutatione ita restituenda, *caterum in promulside ei asellus erat*, &c. EMMIUS. Forte *promulsidario*. DANIEL. Forte *promulside danda*. TORNÆS. *Promulsidario*. Glossæ Isidori: *Pransorium, promulsidarium*. WOUWEREN. Id est, in gustu. Rader. ad Martial. lib. 11. epig. 16. Describitur hic gustationis laterculum, sive προπομα. Vide Casaubon. Animadvers. in Athen. lib. 2. cap. 17. In aliis *in promulside danda*. Lege *in promulsidarus*. Ulpian. leg. 19. §. 10. D. de aur. & arg. leg. *promulsidaria vasa* appellat. hic *promulsidaria* intelligit cibos, qui in gustu. Lips. Epistol. quæst. lib. 3. ep. 2. Ulpian. autem vasa, quibus cibos vel promulsidem apponebant. Baysius. Lege *in promulsidare*, eo exemplo, quo postea cap. xxxv. *Nos ut tristiores ad tam viles cibos accessimus, suadeo, inquit Trimalcio, cœnemus. hoc est, in jus cœna.* eodem modo dicimus *esse aliquid in panem*, Græca scilicet forma. Gell. lib. ix. cap. 11. *Petit ut sibi dari in agros.* Ea facie est, quod Cicero & Æmilius Probus, si is auctor est, dicunt in more fuisse Persarum regibus, bene meritis dono dare aliquot urbium reditus, *in panem, in vestem, in vinum.* Palmer. in Spicileg. pag. 718. ERHARD. Primus ad Tertulliani Pallium docuit CL. Salmasius, *promulsidare* hic nihil bibendi edendique caussa paratum continere, sed vasa tantum sustinere, hocque ex Ulpiano, leg. 19. §. 10. D. de auro & arg. legat. *Sed cui vasa* (Sic codd. non *sed si cui vasa*, ut vulgo citatur) *sint legata, non solum ea continentur, quæ aliquid in se recipiant edendi bibendique caussa paratum, sed & quæ aliquid sustineant: & ideo scutellas vel promulsidaria contineri.* BOSCH. Lege *promulsidario*. TILEBOM. Hinc corrigendæ Isidori Glossæ, *pransorium, promulsarium*; lege, *promulsidarium*. Quin & in Digestis de auro & argento legato, leg. 19. §. 10. Ex quo loco liquet, promulsidarium non ex iis vasis esse, quæ aliquid recipiant edendi bibendique caussa paratum, sed quæ aliquid sustineant. GOES. Mensam intellige, quam & *gustatoriam* vocant. Cœna lautissima describitur, cujus *gustatio* sive *promulsis* mensæ ita fuerit exhibita. Deinde, *remota mensa* sequitur *ferculum*, quod ita exhibetur, *Repositorium rotundum*, &c. Casaubon. ad Sueton. Aug. cap. 74. WEITZ.

Asellus Corinthius] Ex ære Corinthio factus, à forma sic dictus, onustus duobus hinc & inde saccis, quibus ferculorum lances, & paropsides in mensa apponebantur. GLOSS. *Asellus* vas, ut apparet, gestans promulsidem, sive gustationem, de quo supra cap. 24. *post asellum diaria non sumo.* id est, post opiparam gustationem non opus est mihi cibariis servilibus, Scaliger. WOUWEREN. Vix adsentior Scaligero, asellum fuisse vas; sequentia verba Petronii aliud mihi dicunt. Jungerman. ERHARD. Miror fuisse, qui asellum putant in gustatione appositum pro cibo. Asellus ex ære Corinthio ad ornatum mensæ simul ac usum. Apud Martialem Apophoretis, lemma epigrammatis CLXX. *Sauroctonos Corinthius*, hoc est, ex ære Corinthio; & sic epigr. XLI. *candelabrum Corinthium.* Talis *Hercules Epitrapezius* apud Papinium, qui ornamento mensæ dicabatur. Salmasius ad Pallium Tertulliani censet, hunc Asellum fuisse vas mulsarinum, quam sententiam satis refellit bisaccium cum olivis. HEINS. Fingit Salmas. ad Tertull. de pallio p. 408. præter hunc asellum sustinuisse promulsidarium lances illas duas, quæ asellum tegebant; quod plane est præter auctoris mentem. GOES.

Bisaccio] Forte *Byzantio*, aut *gemino sacco*. TORNÆS. Pro *Corinthius* lege *Corinthius*. *Corinthia* autem pro vasis Corinthiis, sic *ferum*, sic *Numidicas*, sic *Africanas*, concreta pro abstractis dicimus. Sic quidem & *Lunense* dicimus, hoc amplius marmor intelli-

altera nigras. Tegebant asellum duae lances, in quarum marginibus nomen Trimalchionis inscriptum erat, & argenti pondus. Ponticuli etiam ferruminati sustinebant glires melle & papavere sparsos. Fuerunt & tomacula.

telligimus. Sueton. in Neron. cap. L. *In eo monumento solium Porphyretici marmoris, superstante è Lunensi ara, circumseptum est lapide Thasio.* Qui locus Suetonii mendose excuditur. Apud Plautum *puras*, pro noctes puras, audimus in Asinaria. *Si forte pure velle habere dixerit, tot reddat spurcas, quot puras habuerit.* Palmer. in Spicileg. pag. 718. Perperam. *Asellus Corinthius* est ex ære Corinthio factus, à forma sic dictus, onustus duobus hinc & inde saccis, quibus ferculorum lances & paropsides in mensa imponebantur. Cujusmodi est, quam nos Germani *geisam*, hoc est, capram, similiter a forma dicimus, propter cornuum bigam, quasi δίκερον. Apud Helvetios eidem usui destinatum vas, *Bisusz* dicitur: interim etiam *Bisack*, plane ut hoc loco apud Petronium. *Bisaccium* intellexit Ovid. VIII. Metamorph. vers. 664. in re gemina germana;

Ponitur hic bicolor sinceræ bacca Minervæ.

Gallis hodie & Alemannis *Bisack* etiam dicuntur assuti utrimque more nostro sacci manicarum & femoralium. Salomo Constantiensis Episcopus, vel potius Iso Magister Sanctgallensis, Salomonis (ut Goldastus noster in Alemannicis docuit) præceptor, in Lexico; *Mantica, bargila, visaccia.* ERHARD. Doctissimorum hominum studia, curæ, & labores, quos, non sine jucunda æmulatione, Petronio jam diu ulceroso & deformi sanando & ornando contulisse laudamus, multa optimæ frugis eruerunt, bonamque copiam verarum lectionum, eruditarum expositionum, & pulcherrimarum observationum nobis paraverunt; sed pericopen tamen hanc fere prætericrunt. Constat asellum vas fuisse ex ære Corinthio; de ejus usu, quod esset inter promulsidaria, in quibus gustatio soleret exhiberi, pariter; de forma, unde bisaccium intelligeremus, turbant Annotationes, Commentarii, Conjecturæ, & quicquid est Symbolarum. *Asellum duobus hinc & inde saccis onustum* nobis ostendunt, & *carnes pulli asinini*, hoc est, *asellum pro obsonio* offerunt; sunt autem deliciæ illæ petitæ longius, Corinthiis etiam, contra quam volunt, ignotæ; nihil quidem istud ad Petronianas. Tum *hisce saccis lances ferculorum & paropsides in mensa impositas fuisse* comminiscuntur; at hic Petronium prorsus deserunt, loquunturque incomperta. Quid enim lances facerent in bisaccio olivis continendis fabricato? Non gestavit asellus vel sustinuit, quod putant illi, lances, sed sua basi nixus duabus lancibus tectus fuit. Petronio igitur recte intelligendo simplicissimum obviumque est vasi forma aselli figurato utrimque adfixum à fabro loculamentum, instar sportulæ vel bulgæ, recipiendis & continendis speciebus fuisse ἐμίτομον, sic ut in altera ejus parte albæ, in altera nigræ olivæ circumferri & adponi convivis potuerint; hæc nimirum γνώμη Petronianæ mens est; nihil præter eam fingendum. *Bisaccii* vocabulum à Latinis in suam Provincialem linguam receperunt Itali, cum adpellant *bisacciam, visacciam*, quam nos *tascam*, id est, peram, manticam, cassidile, vidulum, bulgam; itemque Galli, quibus *bissac, besace* idem, & *besacier*, qui portat valisiam, bulgarius. Eadem significatione Δισάκιον dicit recentior Græcia peram vel manticam duplicem, cujus pars una ante, altera retro, æquali tumore & pondere, penderet: & Scholiastes Aristot. 3. Rhet. XI. Philamona, quem Poeta ζυγομαχεῖν τῷ Κωρύκῳ scripserat, ἐοικέναι τῷ δισακίῳ, quod dimidio corporis in antrum Coryceum irrepsisset, altero extra hæreret, interpretatur. REINES.

Olivas in altera parte albas] Olivarum albarum meminere Plinius, & Celsus, nigrarum Diphilus. PITH. Ovidius VIII. 64. Metam.

Ponitur hic bicolor sinceræ bacca Minervæ.

Varro de Re rust. lib. 1. cap. 66. WOUWEREN. Vide de his Columellam lib. XII. cap. XLVIII. & seqq. Nonnium de re cibaria lib. I. cap. 42. ubi docet in gustu olivas fuisse.

Tegebant Asellum duæ lances] Latus aselli claudebant. Sic apud Statium.

Hunc tegit Jasiusque pater, placidusque Phoroneus.

Aliis est, *latus tegere*. Nam cum asellus ad ornatum mensæ pertinebat, non est credibile, alias illi patinas fuisse impositas. Non ergo asellus ille multum continebat, nec poculi genus erat, si tegebatur à duabus lancibus. Sed nec recte interpretatur Salmasius ad Pallium illa Petronii nostri, *Post asellum diaria non sumo.* In abaco enim pocula reponebantur, non in ipsa mensa. HEINS.

In quarum marginibus nomen Trimalcionis inscriptum] Lucian. Hermotimo. Plaut Rud. *Nam hæc* (urna) *litterata est, ab se cantat cuja sies.* ita & pocula litterata Græcis γραμματικὰ ποτήρια, ut Athenæus tradit. WOUWEREN.

Ponticuli ferruminati] Juncti, consolidati. GLOSS.

Glires] Ammian. Marcell. lib. 28. Varro de re rust. lib. 3. cap. 15. Apicius de re culinar. WOUWEREN. De his Apicius lib. VIII. cap. ult. Plinius lib. XXXVI. cap. I. *Extant censoriæ leges glandia in cœnis gliresque vetantes.* Et lib. VIII. cap. LVII. *Glires censoriæ leges, principesque M. Scaurus in consulatu non alio modo cœnis ademere, quam conchylia, aut ex alio orbe convectas aves.* HEINS. Non domesticos glires, sed silvestres, quos in deliciis fuisse docet Nonnius de re cibar. lib. II. cap. II.

Melle

macula supra craticulam ferventia argenteam posita, & infra craticulam Syriaca pruna cum granis Punici mali.

XXXII. In his eramus lautitiis, quum ipse Trimalchio ad symphoniam adlatus est, positusque inter cervicalia minutissima expressit imprudentibus risum. Pallio enim coccineo adrasum excluserat caput, circaque

Melle & papavere sparsos] Vide Athen. lib. 3. WOUWEREN.

Tomacula] Vetus exemplum *tumatula*. Pith. alii, *trimatula*. alii *trimetalla*. PATISSON. Alii *tomacula*; alii *trimetalla*, ex ære, auro, argento, qua mixtura fit orichalcum. Lege, *trimetalla ferventia supra craticulam argenteam posita*. *Trimetalla* alii malunt vasa Corinthia, sic dicta ab eorum trium metallorum confusione, de qua Muretus cap. 5. lib. 3. Var. lect. TORNÆS. Martial lib 1. Epigr. XLI.

Quod fumantia qui tomacla raucus
Circumfert tepidis cocus popinis. PITH.

Juvenal. Satyr. 10. *tomacula porci*. Comment. *pinguia viscera*. Martial. lib. 14. WOUWEREN. Martialis lib. 14. Platina Cremonens. lib. 6. *bisitium* appellat, quod cum descripsisset, subjicit: *Tomacula hac vulgus appellat, qua fortasse melius omacula, cum involuta omento fiant, dicerentur, vel tomacula, ut Martiali placet.* Sed. non placet *omacula* pro tomaculis dici: Raderus ad Martial. l. 1. epig. 35. Item Martialis l. 14. epig. 191.

Parva tibi curva craticula sudet ofella.

Ofellas pro tomaculis posuit, quæ craticulis imponuntur torrenda. Idem Rader. in Comment. ERH. Vide Nonnium de re cibar. lib. 2. cap. 14.

craticulam argenteam] Clemens Pæd. lib. 2. cap. 3. WOUWEREN. Scribe, *posita infra craticulam*. TILEBOM.

Syriaca pruna] Quæ olim Latinis Græcisque, & Gallis hodie, *Damascena*. Rader. ad Martial. lib. 13. epig. 29. ERHARD. Vide Nonnium de re cibar. lib. 1. cap. 32.

Cum granis Punici mali] V. Nonnium de re cibar. lib. 1. cap. 37.

In his eramus lautitiis, cum ipse Trimalchio, &c.] More Octaviani Augusti, de quo Sueton. cap. 74. *Convivia nonnumquam & serius inibat, & maturius relinquebat: cum convivæ & coenare inciperent, priusquam ille discumberet, & permanerent digresso eo.* ERHARD.

Ad symphoniam allatus est] Sed & ad Symphoniam efferebantur à cœna. Seneca Epist XII. *Pacuvius, qui Syriam usu suam fecit, cum vino, & illis funereis epulis se sepelisset, quasi sibi parentaret, sic in cubiculum ferebatur à coena, ut inter plausus exoletorum hoc ad Symphoniam caneretur, βεβίωκε, βεβίωκε, nullo non se die extulit.* PITH.

Positus] *Ponere* convivale verbum. Juven. Sat. 1. vers. 140.

——— *quanta est gula, qua sibi totos*
Ponit apros.

Idem XI. vers. 89.

——— *natalitium convivis ponere lardum.*

Tale *MITTERE* apud Apic. & *missus* pro ferculo, quod & *PATINAM* idem vocat. BARTH.

Inter cervicalia minutissima] Quia vulgo uno tantum pulvinari utebantur. Apulejus lib. 7. *Et in summo pulvinari locatus coena & poculis magnis inaugurat.* Quod & *Capitale*. In Vitis Patrum lib. 4. *Videns eum Ægyptius vestitum mollibus rebus, & matthum de papyro, & pellem stratam sub ipso, & modicum capitale sub capite ejus.* Si Encolpius hodie ad Suevos Algovios, & Helvetios Turgovios veniat, apud quos tenuissima subtilissimaque texuntur lina, quid putas, quæso, dicturus sit, ubi videat in lectis struem minutissimorum cervicalium sex, octo, decem, interdum etiam plurium, ad ostentationem lautitiarum paratorum? Jacobus Gaudensis Monachus in Aerar. aureo Poetar. *Analectides dicuntur modici cussini, ad exaltandos humeros apti.* ERHARD. Prætero hanc lectionem vulgatæ, in qua est *in cervicalia*. Nempe vocis *inter* syllaba posterior à sequentis vocabuli prima ob similitudinem litterarum est absorpta. Sane nemo ponebatur in cervicalia; non hic eorum usus, sed, ut suffulcirent caput ac cervicem circumposita, non subjecta. Unde Martialis lib. III. in Zoilum. Epig. 82.

Effultus ostro, sericisque pulvinis.

optime *effultus*. ut de eo, qui est inter eos, non qui ponitur in eis. SCHEFFER. Tali cultu Thesmopolis, Philosophus vetulus & causarius, in convivio opulenti discipuli sui Eucratis fuit: quinque enim servi cum mensæ imposuerunt, ὑπαυχένια περιβύσαντες αὐτῷ πάντοθεν *undiquaque constipantes pulvinis & cervicalibus*; at cui fini? ὡς διαμένοι ἐν τῷ σχήματι καὶ ἐπὶ πολὺ καρτερεῖν δύναιτο. Luc. in Gallo REINES. Infra cap. LXXVIII. *Fultus cervicalibus multis extendit se supra torum extremum.* Nam & horum usus inter epulandum. Martialis Apophoretis:

Unge caput Cosmi folio, cervical olebit.

Et apud eumdem Malchio inter cœnandum fulcitur *sericis pulvinis*. HEINS. Munkerus in notis ad Hygin. tab. 41. prima editione probabat, *positus in cervicalia minutissima*, sed mutasse sententiam videtur, cum in secunda editione hæc omiserit.

Munitissima] Scribe *minutissima*, ut est in editis. SCHEFFER.

Pallio coccineo] *Pallium coccineum*, cocco tinctum, vel

eaque oneratas veste cervices laticlaviam immiserat mappam, fimbriis hinc

vel quod cocci colorem refert: qui delicatiores erant, incedebant capite palliolato. GLOSS. Seneca Ep. CXIV. de Mæcenate, *in omni publico loco sic apparuit, ut pallio velaretur caput, exclusis utrimque auriculis.* PITH. Quod etiam Seneca de Mæcenate homine luxurioso & molli notat, Epist. CXIV. BONG. Nonnumquam palliati accubuere. Spartianus Hadrian. cap. XXII. *Aut pallio tectus discubuit, aut toga submissa.* Severo: *Cum rogatus ad coenam Imperatoriam palliatus venisset, qui togatus venire debuerat.* WOUWEREN. Capitolinus Clodio Albino. *Commodus Cæsarium ei nomen obtulit, & dandi stipendii facultatem, & pallii coccinei utendi.* Et paulo ante in litteris Commodi: *Ut tibi insigne aliquod imperialis majestatis accedat, habebis utendi pallii coccinei facultatem, me præsente.* Ergo usus pallii coccinei coram Imperatore Romano solis Cæsaribus concessus illa tempestate. HEINS. Vid. Salmas. ad Spart. Adrian. 22. & Ferrar. de re vestiaria. part. I. lib. I. cap. II. & Lipsium de Amphitheatr. cap. 20.

Adrasum caput] Servos, cum libertate donarentur, radi solere, jam alii annotarunt. Hinc vero colligas licet, libertos in omni vita capite fuisse adraso, HEINS. Horat. I. Epist. VII. vers. 5.

Adrasum quemdam vacua tonsoris in umbra.

Incluserat caput] Græci Romanique capite intecto, qui delicatiores, capite incedebant palliolato, non sine suspicione luxus. Senec. de Mæcenate Ep. CXIV. *Hunc esse, qui in omni publico coetu sic apparuerit, ut pallio velaretur caput, exclusis utrimque auriculis.* Plutarchus superbiam Demetrii taxans; *Domino stante*, inquit, *ipsius accumbebat.* ἴχων δ' αὐτοῦ κατὰ τῆς κεφαλῆς τὸ ἱμάτιον. Lips. de Amphith. cap. 20. ERHARD. Lectio *excluserat* præstantior videtur. Quomodo enim *adrasum* videre poterant caput, si id incluserat? Ergo potius habebat exertum paulisper extra pallium, quod in medio cervicalium ambientium, & pallii purpurei, nudum, ac pæne calvum, non potuit non ridiculum videri. *Exclusum* tali sensu adhibuit & Seneca, de Mæcenate agens Ep. CXIV. *sic apparuit, ut pallio velaretur caput, exclusis utrimque auriculis.* SCHEFFER. Supra cap. 28. *coccina gausapa involutus*: nunc excudit caput coram convivis, quod inclusum spectari ab illis & risum exprimere non potuit. Nota obiter elegantem loquendi modum; sic *Excludere aures* Seneca ep. CXIV. ubi de Mæcenate: *Hunc esse, qui in tribunali, in rostris, in omni publico coetu sic apparuerit, ut pallio velaretur caput, exclusis utrimque auribus, non aliter quam in Mimo Divites fugitivi solent.* HEINS.

Oneratas veste cervices] Ita Curtius VI. cap. 6. *Amicos vero & equites Persicis oneraverat vestibus*, ut Modius recte legit: vulgo *ornaverat*.

Laticlaviam mappam] *Laticlavia*, clavis purpureis, vel aureis variegata, quibus honoris causa Senatores utebantur: non erant consuti clavi illi, sed supra vestimentum demissi in pectus usque. GLOSS. Sueton. Cæsar. cap. XLV. *Etiam cultu notabiliorem ferunt. Usum enim lato clavo ad manum fimbriato, nec ut umquam aliter, quam super eum, cingeretur.* PITH. *Clavi*, quibus honoris caussa utebantur senatores, vel tribuni, vel equites, non erant consuti vesti, sed supra eam demissi in pectus usque, alii arctius, alii latius, ut recte Horatius dixerit 1 Sat. VI, 28.

——— *Latum demisit pectore clavum.*

Acro ad illa verba; *Prætextam, & latum clavum. Latum clavum purpuram dicit, quæ in pectore extenditur Senatorum. Græci τοι κολόβιον vocant, usum ejus retinent Principes, injicientes vesti à cervice ad pectus indumentum ex purpura, vel pellibus pretiosis muris Pontici, vel aliis, dum regio habitu prodeunt in publicum.* Cujac. Observat. lib. 12. cap. 39. *Clavi* non tunicis solum adsuebantur, sed & supellectili, præsertim tricliniari. Linteorum toralium, duos clavos habentium latissimos, meminit lib. 16. Ammianus. cap. 8. Linteorum & mantilium clavatorum in Alexandro Lampridius. facitque duo genera cocco vel auro clavatorum, tiebant enim clavi, qui accessionis loco vestibus cedebant, ut scribit Ulpianus, è cocco, vel purpura, vel auro. Hieronym. in Esaiam lib. I. *Tunicam πατωχεισῶ-σαν, id est, clavatam purpura.* Casaubon. in Ael. Lamprid. Alexandr. Sever. cap. XXXVII. Martialis lib. 4. epig. 46.

Et lato variata mappa clavo.

id est, clavis purpureis vel aureis variegata. *Clavi* in veste, vel *lati*, vel *angusti*; unde *latus clavus* Senatoria, *angustus* Equestris vestis: & *latus clavus*, pro Senatoria dignitate, & *angustus clavus* pro Equestri. Hinc irrisione noster *laticlaviam mappam* dicit Trimalcioni fuisse lautissimo & superbissimo diviti, quasi non ei homini competentem, sed Senatori. Ramirez Hypomnem. ad Martial. lib 4. epigr. 46. num. 7. Alii aliter scripserunt. vide Torrentium ad Sueton. Adi Manutium N. Quæsit. per epistol lib. 2. cap. 2. Sigonium lib. 3. de judiciis. Rosinum Antiquit. Roman. lib. 5. cap. 31. ERHARD. Unde apparet fastus nostri libertini Trimalchionis, qui clavis ornatas purpureis mappas habebat. Ammian. Marc. XVI. 8. *Veterator quidam ad lautum convivium rogatus, & mundum, qualia sunt in his regionibus plurima, cum vidisset linteorum toralium par, duos clavos ita latissimos, ut sibi vicissim arte ministrantium cohærerent, mensamque opermentis paribus tectam, &c.* ubi v. Valesium.

Immiserat] Pro straverat, non communi notione, ut apud Æl. Lampridium in Alexand. Sever. cap. XXXVII. *Convivium neque optimum, neque nimis parcum, sed nitoris summi fuit: ita tamen, ut pura mantilia mitterentur, sæpius cocco clavata, aurata vero numquam.* Ramirez Hypomn. ad Martial. lib. IV. Ep. XLVI. ERHARD.

Fim-

hinc atque illinc pendentibus. Habebat etiam in minimo digito ſiniſtrae manus annulum grandem ſubauratum; extremo vero articulo digiti ſequentis minorem, ut mihi videbatur, totum aureum, ſed plane ferreis veluti ſtellis ferruminatum. Et, ne has tantum oſtenderet divitias, dextrum nudavit lacertum, armilla aurea cultum, & eboreo circulo lamina ſplen-

Fimbriis hinc atque illinc pendentibus] Fimbriæ, extrema veſtimentorum. GLOSS. *Fimbria* inter ea, per quæ veſti ornatus accedit & pretium. Sic paludamenta Ducum *fimbriata* erant. Plutarch. Lucullo, *κροσσωτὴν ἐφεστρίδα* vocat. Sic & mappis additæ fimbriæ. Petronius enim hic inter Trimalcionis delicias recenſet *mappam laticlaviam fimbriis hinc atque illinc pendentibus.* Nam *mappas* quoque purpura & auro clavatas fuiſſe conſtat. Caſaubon. ad Sueton. Cæſar. cap. XLV. Vide & Tiraquell. Connubial. 3. pag. 55. Eraſmum in Chiliad. adag. *è fimbria de texto judico.* WEITZ. *Dependentibus* rectius dixiſſet. Apud Phædrum, lib. II. Fab. V. verſ. 13. *Atrienſis cirris dependentibus.* De fimbriis hiſce ſive cirris multa congeſſit Salmaſius ad Spartianum, in vita Pertinacis cap. VIII. Cæterum merito ritum convivis expreſſit Trimalchio, qui ſine toga, ſine calceis, contra morem Romanum accederet ad convivium, & quidem non iret, ſed ferretur. HEINS.

Habebat in minimo digito annulum grandem] Mirum, quod in minimo digito grandem habuerit, cum Pollux ſcribat lib. 5. cap. XVI. *Περὶ δὲ τῷ σμικρῷ δακτύλῳ ἐφόρουν, ὃ ἄκαρις ἐκαλεῖτο διὰ σμικρότητα*, ſed ideo tribuit, quia notat hominem lautiſſime divitem: nam & Lucianus de hujuſmodi *ἑταιρ. διαλ. εἶχε δὲ καὶ αὐτὸς Πολέμων δακτύλιον ἐν τῷ μικρῷ δακτύλῳ μέγιστον, πολύγωνον, καὶ ψῆφος ἐνεβέβλητο τῶν τριχρώμων, ἐρυθρὰ δὲ ἡ ἐπιπολῆς.* WOUWER. Apud Jul. Pollucem lib. 2. cap. I. annulus, qui minimo geſtatur, vocatur ob parvitatem *ἄκαρις*, ſicut *κορωνίς*, quo index ornatur. ERHARD. Vid. Kirchmann. de annulis cap. 4. & 17.

Extremo vero articulo] Clemens Pæd. lib. 3. cap. 2. *ἀλλὰ δὲ καὶ τὸν δακτύλιον οὐκ ἐπ' ἄρθρῳ φορητέον τοῖς ἀνδράσι· γυναικεῖον γὰρ τοῦτο. εἰς δὲ τὸν μικρὸν δάκτυλον, καὶ τοῦτο εἰς τὸ ἔσχατον καθετέον.* *Multitudo annulorum*, inquit Acro ad illa Horatii lib. 2. Sat. VII. *ſæpe notatus cum tribus anellis*, *ejus vitioſa.* Seneca Nat. Quæſt. lib. 7. cap. 31. *Exornamus annulis digitos, & in omni articulo gemma diſponitur.* WOUWEREN.

totum aureum] Adhibita ferruminatio, quia libertis & plebeis hominibus non licebat uti annulis aureis, niſi in equeſtrem ordinem eſſent tranſlati poſt acceptam libertatem. De libertis ad equeſtria tranſlatis vide commentatores ad lib. I. Hiſt. Tacit. cap. XIII. Et Statium Epicedio Etruſci. De annulis Plinium lib. XXXIII. cap. I. HEINS.

Velut ſtellis ferruminatum] Samothracium. PITH. Vide Plin. libro 33. cap. I. Ejuſcemodi annulos aureos ſtellis ferreis ferruminatos in manibus Abrah. Gorlæi Ultrajecti, item Mathildæ aliquot vidiſſe ſe teſtatur Ill. Scalig. Stellis autem ornatus cauſſa etiam alia inſigniri ſolita; hinc apud Trebell. Poll. in Salonino Galien. cap. 2. *Aureos conſtellatoſque baltheos rapuiſſe dicitur.* WOUWEREN. Græci hanc artem *τέχνην ἐμπαιστικὴν* nominarunt. Athenæus lib. XI. pag. 4?0. in fabrica Neſtorei poculi, *Οἱ μὲν οὖν λέγουσιν ἔξωθεν δεῖν ἐμπεπάσθαι τοὺς χρυσοῦς ἥλους τῷ ἀργυρῷ ἐκπώματι κατὰ τὴν ἐμπαιστικὴν τέχνην.* Idem meminit poculi, ut videtur, argentei, *ἔχοντος κύκλῳ γράμματα ἐνδεδεμένα χρυσοῦ θαυμασίως*, & aliorum ſimilis artificii. Sueton. in Octav. Auguſto cap. VII. *Nactus puerilem imagunculam ejus aream veterem, ferreis ac poene jam exoleſcentibus literis, hoc nomine inſcriptam.* Caſaubon. ad Sueton. Auguſt. c. 7. WEITZ. Gloſſæ Labbæi: *Ferruminatio, quod plumbatura dicitur, σίδηρον ὕδατι ἐντὸς μολυβδοῦν.* *Ferruminatus, χαλκοκόλλητος.* HEINS. De hoc artificio vide Salmaſ. ad Pollion. Gallien. cap. 8. & Salonin. cap. 2. & Claud. cap. 17.

Lacertum armilla aurea cultum] Athen. lib. XII. pag. 525. *Περὶ δὲ τῆς Σαμίων τρυφῆς Δοῦρις ἱστορῶν παρατίθεται Ἀσίου ποιήματα, ὅτι ἐφόρουν χλιδῶνας περὶ τοῖς βραχίοσι.* PITH. Hinc arbitror in Gloſſ. *ψέλλιον ἀνδρὸς*, *Brachionarium.* WOUWEREN. *Armillæ* fuerunt rotundi circuli ex argento vel auro, quibus ſummum brachium cingebant, idque ornatus cauſſa. Atque olim ſane armillæ iſtæ in uſu, ſed, ut videtur, per luxum. De Sabinis Livius lib. I. cap. XI. in arcis proditione; *Quod vulgo Sabini aureas armillas magni ponderis brachio lævo habuerint.* Ac poſteriore etiam ævo armillæ per delicias geſtatæ. Petronius hic de ſuo Trimalcione. Athenæus lib. 12. in reliquo Sabinorum luxu pag. 525. Vocabantur & *brachiales*, Græcis *βραχιονιστῆρες* aut *βραχιόνια*, *viriola*, *dextralia*, *dextrocheria*, uti fuſe & docte docet Antverpiæ illud decus Philip. Rubenius l. I. Elector. c. 38. Vide & Iſidorum Hiſpalenſ. in Etymolog. Joan. Balbum Januenſ. in Catholic. Neſtorem Novarienſ. in Vocabular. Budæum in Comment. ling. Græc. in *ψέλλιον*, Tiraquellum 3 Connubial. pag. 39. Hadr. Junium in Nomenclat. WEITZ. *Cultum*, id eſt, ornatum. Sic apud Naſonem Met. II.

——— *Ebore & teſtudine cultos*
Tres habuit thalamos.

Curtius VIII. IX. *Lapilli ex auribus pendent, brachia quoque & lacertos auro colunt.* *Auro culti pueri*, apud Senecam de vita tranquilla. Claudianus bello Getico verſ. 223.

Cul-

ſplendente connexum. Ut deinde ſpina argentea dentes perfodit.

XXXIII. ^a Amici, inquit, nondum mihi ſuave erat in triclinium venire, ſed, ne abſentivus moræ vobis eſſem, omnem voluptatem mihi negavi: Permitti-

^a TRIMALCHIO.

Cultaque deſpiciens auro laquearia dives.

Sic ſcribe, non *Fultaque*. Noſter infra cap. XLVII. *Tres albi ſues in triclinium adducti ſunt, capiſtris & tintinnabulis culti.* Cæterum, armillæ, etſi antiquis geſtatæ Sabinis, ac inter dona numeratæ militaria, tamen mollitiem deſignabant quodammodo & teſtabantur gerentium. Seneca cap. XVIII. De conſtantia ſapientis: *Hic ipſe perlucidus, crepidatus, armillatus.* De Caligula ſermo eſt, de quo & Suetonius, in ejus Vita, cap. LII. *Manuleatus & armillatus in publicum proceſſit.* Feſto *ſpinther, armillæ genus, quod mulieres geſtare ſolebant in brachio ſiniſtro.* Id pro armilla apud Plautum ſæpe occurrit. HEINS.

Eboreo circulo lamina ſplendente] Tertull. de habitu mul. cap. II. *Circulos ex auro, quibus brachia artantur.* WOUWEREN. Lege *ſplendens*, quæ videtur Capitolino dici *coſtula*, in Maximino Juniore, cap. I. *Dextrocherium cum coſtula de hyacinthis quatuor.* Caſaubon. in Lamprid. *Splendente* refertur ad *circulo* non ad *lamina*, quæ videtur fuiſſe aurea. *Ebur* namque auro ſubornari ſolitum diſcimus ex verſu illo, quem non procul à fine hujus Satirici habes cap. CXXXV.

Non Indum fulgebat ebur, quod inhæſerat auro.

ERHARD. *Eburneum* Poëtæ dixiſſe malunt, propter ſecundam ſyllabam in *eboreo* brevem. HEINS. Ego *ſplendente lamina* probum puto; aurum enim & argentum quoties non à Poëtis *fulgere* & *ſplendere* dicitur? Horat. II. od. 2.

Nullus argento color eſt, avaris
Abdito terris inimice lamnæ,
Criſpe Salluſti, niſi temperato
Splendeat uſu.

& paſſim. BURM.

Ut deinde] Alii *& deinde*. TORNÆS.

Spina argentea] Penna quoque dentes levabantur. Martial. lib. III. epig. 82.

—— ſuggeritque ructanti
Pennas rubentes, cuſpideſque lentiſci.

Et lib. XIV. Ep. XXII.

Lentiſcum melius, ſed ſi tibi frondea cuſpis
Defuerit, dentes penna levare poteſt. PITH.

Omnia hic ad luxum comparata: nam alii lentiſco aut penna dentes levabant. Martialis diſt. Lemmate, *Dentiſcalpium.* lib. XIV. epig. XXII. WOUWEREN. Raderus ad Martial. lib. 14. epig. 11. ERHARD. Vide eumdem ad lib. VII. 52. Apud Martialem Malchio aliquanto modeſtius III. ep. 82.

Stat exoletus, ſuggeritque ructanti
Pennas rubentes, cuſpideſque lentiſci. HEINS.

Et *penna* & *ſpina* ad dentes ſcalpendos & purgandos utebantur. Plin. XXX. IV. *penna vulturis ſi ſcalpantur dentes, acidum halitum faciunt. Hoc idem Hyſtricis ſpina feciſſe, ad firmitatem pertinet.*

Nondum mihi ſuave erat in triclinium abſens more vobis venire] Hæc conturbata ſunt: ſcribe, *Nondum mihi ſuave erat in triclinium venire, ſed ne diutius abſentivus* (vel *abſens*) *mora vobis eſſem, voluptatem omnem mihi negavi.* *Abſentivus*, ut *vacativus* in vita Alexandri Severi apud Spartianum, cap. 14. monente Salmaſio, & *incentiva arbores*, in legibus Longobardorum. HEINS.

Abſentivus] Diutius abſens. GLOSS. Vet. *ne diutius abſentibus eſſem.* Pith. PATISSON. Alii *diutius abſens.* TORNÆS. Alii *abſentius eſſem.* Lege *abſens diutius eſſem.* ERHARD. *Diutius abſentius* Mem. cod. *abſentivus* Pithœi & Leidenſis cod. *more vobis* interponit MS. Trag. Unde non dubitavi, quin cum Doctiſſ. Gronovio legendum eſſet, *ſed ne abſentivus mora vobis eſſem.* Nob. Heinſius malit, *ſed ne abſens diutius mora vobis eſſem.* BOSCH. Hæc quid ſibi velint, non excogito. Continent fortaſſe cauſam, quare nondum venire voluerit. Et quia non intelliguntur, etiam ab aliis omiſſa ſunt. Gronovius, vir ſummus, cenſet iſta verba alieno loco eſſe intruſa, illudque *abſens*, ex gloſſa vocis *abſentivus*, natum, atque ideo cuncta eſſe ſic legenda; *Nondum mihi ſuave erat in triclinium venire, ſed, ne abſentivus mora vobis eſſem, omnem voluptatem mihi negavi.* Quam correctionem judico doctiſſimam. SCHEFF. Frellon. edit. Weuwer. alii, ut ex diverſo charactere patet, *nondum mihi* ſuave *erat in triclinium venire, ſed ne abſentivus eſſem, omnem voluptatem mihi negavi.* Editio Tornæſii, *ſed ne abſentius eſſem.* in margine, & Varr. lect. alii, *ſed ne diutius abſens.* Ubi Douſa: *diutius abſens.* Sic & c. M. excepto quod pro *abſens*, *abſentius* (hoc eſt, *diutius abſentius*) ſic legatur. Scriverius ibidem. *abſentivus* codex Pithœi. MS. Tragur. *nondum mihi ſuave erat in triclinium abſens more vobis venire, ſed ne diutius abſentivos eſſem, voluptatem mihi negavi. Permittitis* (Patav edit. *permittis*) *tamen.* *Abſentivos* ſeu *vus* retinui propter concordantes tot codices, & æqualitatem lexeos Trimalchianæ, ac colibertorum; habita alias, ſiqua umquam, optima occaſione hoc cum *abſens* commutare. Sed non feci, nec commutandum ſentio. HADRIANID.

Mihi negavi] Eleganter, & ex Horatio expreſſum. lib. I. Sat. I. 74.

Panis ematur, olus, vini ſextarius, adde
Queis humana ſibi doleat natura negatis.

Permittitis tamen finiri luſum] Inter cœnam ludebant alea. Sueton. Auguſt. cap. 71. *Inter cœnam luſimus γεροντικῶς & heri & hodie*, ubi de aleæ luſu, qui ſenum

mittitis tamen finiri lusum. ª Sequebatur puer cum tabula terebinthina, & crystallinis tesseris: notavique rem omnium delicatissimam. Pro calculis enim albis, ac nigris, aureos, argenteosque habebat denarios. Interim dum ille omnium testorum * inter lusum consumit, gustantibus adhuc nobis,

ª ENCOLPIUS.

scnum est. unde Cic. de Senect. *Nobis relinquat talos & tesseras.* Savaro ad Sidon. lib. 1. epist. 1. ERHARD. Amplissimus Cuper. 1. obs. 1. legit, *Iniri lusum.*

Cum tabula terebinthina] *Tabula* erat alveolus, in quem calculos sive tesseras jaciebant. Savaro ad Sidon. lib. 5. ep. 17. & lib. 8. ep. 12. ERHARD. Ita calices ex Terebintho torno à Thericle factos laudat Plin. lib. XVI. cap. 40. unde *Thericlea* illa pocula in maximo precio, teste Athenæo, lib. XI. cap. 6. quæ Trimalchio, semper aliquid insoliti ostentans, supergressus, tabulam ex terebintho habebat. Non vero credendum, totam ex Terebintho fuisse tabulam, sed tabulis Terebinthiis aliam materiam tectam, ut adhuc moris est inducere lusorias tabulas, & vestire ebore, ligno nucco, vel alio: nam Plin. lib. XVI. c. 41. Terebinthum *numerat inter arbores, quæ in laminas secantur, & quarum operimento vestiatur alia materies.* Et postea addit, etiam testudinem sectam pingi colore terebinthini ligni, quam artem ab ingeniis portentosis principatu Neronis inventam dicit; forte & talis hæc terebinthina fuerit. Luxum circa tabulas lusorias notavit & Plinius, lib. XXXVII. 2. ubi narrat, Pompejum in triumpho *transtulisse alveum cum tesseris lusorium è gemmis duabus latum pedes tres, longum pedes quatuor.* De tabula autem lusoria accurate egit Salmasius ad Vopisci Proculum cap. XIII. BURM.

Crystallinis tesseris] *Latrunculi* quoque fiebant ut plurimum ex vitro. Lucan. in Panegyr.

——— *Vitreo peraguntur milite bella.*

Martialis lib. VII. Epigr. LXXI. *Vitreo latrone clusos* Fr. Lindebrog. Not. in Catalect. ERHARD.

Delicatissimam.] Hoc verbo omnia, quæ ad luxum, mollitiam, & pompam erant composita, notari docuit vir Amplissimus Cuper. Observ. 1. cap. 8. ita *delicatos hortulos* Phædrus lib. IV. fab. 4. ubi vide adnotata.

Interim dum ille omnium testorum interclusum consumit] nescio quid sibi velit nomen *testorum.* Forte aliquid deest. Quid si legamus, *omnem tesseram?* quia supra meminerat crystallinarum tesserarum: aut forte, *omnem thesaurum inter lusum consumit*, ut referatur ad denarios. EMMIUS. Alii *testarum.* PATISSON. Locum corruptissimum sic emendari posse autumo, *Interim dum ille omnium numerum tesserarum inter lusum consumit.* Loquutus est autem de terebinthinis & crystallinis tesseris. Hæc audacius protuli, quod interpretes silere, atque Æsculapium rogare animadverterem. BOURDEL. Olim legendum putabam, *Interim dum ille omnes tesseras inter lusum consumit.* Ut infra cap. 88. *Democritus ætatem inter experimenta consumpsit.* CL. J. F. Gronovius emendat: *Interim dum ille omnium testorum iter lusu consumit.* Adi lib. III. de Pec. vet. cap. 13. MS. Trag. habet *omnium textorum dicta*, unde minima mutatione Nob. Heinsio legendum videtur, *omnia textorum dicta.* Non dubito, quin hæc ipsissima vexatissimi loci lectio. BOSSCH. Sunt & hæc desperatè mendosa. Illud *dicta* vulgati non agnoscunt. Pro *textorum*, alii habent *testorum*, alii *testarum*, quod sunt. qui ita supplent ac corrigunt, *omnium numerum tesserarum*; alii ita: *omnium agmen testorum.* Verùm manent adhuc depravata. Quid si scribatur, *omnium testorum electa?* nam omnino non de tesseris, sed ferculis sermonem puto esse, de quibus antecessit, cùm propter illud *consumit*, quod ad ludum tesserarum non satis apte potest accommodari, tum propter vocem *testorum*, quæ & alias nostro vas servando igni, cui deinde cibi imponantur. Sic enim infra cap. 136. *animadverto Enotheam cum testo ignis pleno venientem.* Et hic antecesserat de tomaculis super craticulam ferventibus. Postremo & *electa* noster dixit alibi selectiores melioresque cibos. *Res,* inquit, *electissimas ridentes aggredimur.* Ut sint *electa testorum*, optimum ac delicatissimum quodque ferculorum, quod erat testis impositum. Sed de hoc alii judicent. SCHEFFER. Variis modis sollicitatus hic locus, sed in quo frustra viri summi operam posuerunt. Veram enim scripturam, quam exhibemus, codex Traguriarius servavit nobis. Si quid mutandum tamen, rescribam, *omnia textorum dicta.* *Dicta* pro dicteriis, quæ vocant, cape, de quibus nos ad Fastos Ovidianos olim complura. *Dicta, textorum* quæ textoribus & infimæ plebi in usu. Et hodieque aleatores nostri inter ludendum dictis aut facetiis raro sibi temperant. *Consumere dicta*, ut infra cap. XLI. *Postquam omnes battologias consumpsi.* HEINS. Locus desperatus: de Salas *agmen* interseruit, quod non modo recepit Gallicus impostor, sed & *omnium calculorum agmen* pro *testorum* supposuit. Heinsii emendationi ne accedam, facit, quod *dicta* illa *textorum* nullis antiquorum scriptorum testimoniis illustret, & probet in proverbium abiisse. Et præterea, cum vestes unaquæque familia ab ancillis sibi conficiendas curaret, non credendum est, eo tempore textores Romæ, aut in Italia, tam frequentes fuisse, ut eorum dicta celebrarentur; si *tonsorum* dicta, qui loquacitate sua erant celebres, Petronius scripsisset, facilius reciperem, sed non video, quare Textores, præ cæteris artificibus ex vili plebe, hic essent nominandi. Barthius lib. XIII. Advers. cap. V. legit *dum ille officium sectorum inter luxum consumit*, & *officium* in exaratis codibus fuisse notat. Sed, an Trimalchio simul ludebat, & sectoris munere

fungens

nobis, repositorium adlatum est cum corbe, in quo gallina erat lignea patentibus in orbem alis, quales esse solent, quae incubant ova. Accessere continuo duo servi, &, symphonia strepente, scrutari paleam coepe-

ungens carpebat & dividebat ferculum? præterea nondum cibus erat adlatus, quem secari oporteret. Gustatio tantum. Olivæ, Glires, Tomacula jam minuta, & similia erant in Aicllo, quæ dividi, non secari debebant. Ne vero Schefferi *testorum electa consumit* probem, facit, quod Trimalchio in triclinium venerat, non ut ipse gustaret, sed ne amicis in mora esset, quorum jam animus erat in patinis: ipse vero discumbit quidem, sed lusum non intermittit, nisi demum capite sequenti: deinde an testa illata erant in lautissimi hominis mensam, qui argentea & Corinthia vasa sua ostentabat? Gronovii emendatio, quæ certe ingeniosa est, hoc habet incommodi, quod illud *iter testorum*, pro calculorum, dici posse non ostenderit. Non enim testacei Trimalchionis calculi, sed erant aurei & argentei denarii, neque huc facit illa *testa* Minucii Felicis, quæ erat vera testa, non calculus, quo in alveo lusorio uterentur. Communiter vero calculos è vitro factos docet Plin. XXXVI. 26. Sed facilius refellere alienas Interpretationes, quam veram dare. Si *omnium* vel *omnia lusorum dicta* liceret restituere, sensus commodus emergeret: Trimalchionem nimirum inter ludendum dicta, lusoribus ordinaria, omnia effutiisse: solent enim lusores ad singulos aleæ vel talorum jactus dicta quædam & formulas solemnes, quibus vel infelicem jactum detestantur, vel faustum extollunt, in promptu habere. Sed nobis animus non est tam violentam medicinam adhibere, & ulcus intactum relinquere malumus, quam inutilibus conjecturis tentare male adfectum locum. Elegantissimus autem usus est vocis *consumere*, quam ad cibos accommodari intempestive hic vult Schefferus, sed quæ notat, omnia illa dicta effundit, ut ne unum quidem indictum maneret, ut ne unius quidem oblivisceretur. Ovid. VIII. Metam. 106.

Consumtis precibus violentam transit in iram.

Terent. Andr. I. I. *Sceleratus Davus siquid consilii habet, ut consumat nunc.* Cicer. I. in Verr. 44. *Quid est dignius, in quo omnis nostra diligentia indulgentiaque consumatur?* Ita *consumere misericordiam*, Curtius VI. cap. 8. & *Gloriam* IX. 6. Eadem elegantia dixit & *supremum munus consumere* Senec. Hippol. 949. ita supra, capite 23. *consumptis versibus.* BURM.

Gustantibus adhuc nobis] Dictum, sicut *jentantibus*, *prandentibus*, *cœnantibus.* ERHARD.

Repositorium] Idem quod gustatorium, in quo anticœnium apponebatur. Item quævis mensa, in qua struices patinarum ædificantur. GLOSS. Vide Favorinum apud Gell. lib. 15. cap. 8. WOUWEREN. Sic statim, cap. XXXV. *Repositorium rotundum* XII. *habebat signa*, &c. Plin. lib. 18. extremo; *Nec non & conviviis, mensisque nostris, vasa, quibus esculentum additur, sudorem repositoriis linquentia, diras tempestates prænunciant.* Græcis dicitur ἐγγυθήκη, ut Calixeno apud Athenæum. Glossæ antiquæ; *Enceteria, machina lignea, qua amphora sustinetur.* Videntur usi voce Græca, *engetheca*, quæ hic leviter corrupta. Romani prisci vocabant *incitegam*, ut ad Festum suum observavit Scaliger. Javolenus βάσιν, in leg. 10. D. de legat. III. Casaubon. Animadvers. in Athen. lib. 5. cap. 13. ERHARD Infra cap. XL. *Secutum est hos repositorium, in quo positus erat primæ magnitudinis aper.* Et cap. XLIX. *repositorium cum sue ingenti mensam occupavit.* Et cap. LX. *jam illic repositorium cum placentis aliquot erat positum.* Seneca Ep. LXXVIII. *O infelicem ægrum, edet quantum concoquat. non jacebit in conspectu aper, ut vilis caro, à mensa relegatus, nec in repositorio ejus pectora avium, totas enim videre fastidium est, congesta ponentur.* HEINS. V. Ferrar. II. elect. 18.

Corbe] Alii, *orbe.* PATISSON.

In quo] Nota; *corbem* masculine poni. Vulgo habent, *qua*, nescio, an non vitio correctorum. Nempe rarius hoc genere reperitur. Legas tamen apud Priscianum, & alios. SCHEFFER. Recte Traguriensis, *in quo.* vide Vossium. de Analog. I. cap. 29.

Gallina erat lignea] Arist. περὶ ζῴων. Ταῖς δ' ἀλεκτορίσιν ὑποτιθέασιν αὐτῶν τὰ ᾠὰ ἐκπέπτειν οἱ τρέφοντες. PITH.

Patentibus in orbem alis] Hæc non damno, si Gallinæ incubantes orbicularem referunt figuram. Opinor tamen, Petronium scripsisse, *patentibus in corbem alis*, quoniam superiore dixit versiculo, *repositorium allatum est cum corbe.* RICHARD.

Incumbunt] Lego *incubant.* EMMIUS. & PATISS. Mutant in *incubant* sine lege Dictatoris. Cujus audi edictum infra propositum cap. LXXX. *Non frueris hac præda, super quam solus incumbis.* ERHARD. Vulgo, *quales esse solent, quæ incumbunt.* Puto *incubant* nostrum esse præferendum. *Incubant* habetur etiam in aliis codicibus, ut notavit Patissonus. Varro lib. III. de R. R. cap. 9. *Quæ velis incubet, negant plus viginti quinque oportere ova incubare.* Et paulo post: ova, *quæ incubantur.* SCHEFFER. Sine dubio Traguriensis codicis scriptura hæc recipienda, quæ in hac re frequens rei rusticæ scriptoribus. vide Columell. VIII. 2. & 5. & passim. Sueton. Tiber. cap. 14. *esse solent*, neque Traguriensis neque Scaligeri codex agnoscit. BURM.

Symphonia strepente] *Adstrepente* malim. HEINS.

Scrutari paleam] In qua ova jacebant abdita. TURNÆBUS. Et ita solebant cubilia gallinarum sterni. Columell. VIII. cap. 5. *Cura autem debebit esse custodis,*

cum

coeperunt; erutaque subinde pavonina ova divisere convivis. Convertit ad hanc scenam Trimalchio vultum: &, [a] Amici, ait, pavonis ova gallinae jussi supponi. Et, me-Hercules, timeo, ne jam concepta sint; temptemus tamen, si adhuc sorbilia sunt. [b] Accipimus nos cochlearia non minus

a TRIMALCHIO. b ENCOLPIUS.

cum parturient aves, ut habeant quam mundissimis paleis constrata cubilia, eaque subinde convertat, & alia stramenta quam recentissima reponat; & eodem capite iterum palearum fit mentio, & sequenti *ova paleis obruere*. BURM.

Erutaque subinde pavonina ova] Censeo legendum, *erutaque sub nido pavonina ova*. Hoc enim exigere videntur praecedentia: *Repositorium allatum est cum corbe, in quo gallina erat lignea patentibus in orbem alis, quales qua incubant ova. Et servi paleam scrutari coeperunt*. GOES. Aptum verbum, & quod respondet τῷ *scrutari*. Cicero I. Tusc. Quaest. cap. 13. *Si vero scrutari vetera, & ex his ea, qua scriptores Graeciæ prodiderunt, eruere coner*. lib. II. de Orat. cap. 34. *Neque, ut quaque res delata ad nos erit, tum denique scrutari locos, ex quibus argumenta eruamus*. BURM.

Pavonina ova] Athen. Ἐκπιπτ... δὲ καὶ Ἡρακλείδης ὁ Συρακούσιος, ἐν ὀψαρτυτικῷ τῶν ὠῶν, φησὶ πρώτιστα τὰ τῶν ταῶν. PITH. Athen. lib. II. Plin. lib. 10. cap. 59. WOUWEREN.

Divisere] In lautorum hominum coenis peculiares ad hoc officium servi, qui *diribitores* dicti. Apulej. lib. II. Metam. *Diribitores plusculi splendide amicti, fercula copiosa, puellæ scitule ministrantes, pueri calamistrati pulchre indusiati*. Ubi videatur Colvius. Pauperiores patresfamilias ipsi partes convivis dividebant. Apulej. lib. IX. Metam. *Accepto ferro, quo commodum inter suos epulones caseum, atque alias prandii partes diviserat*. BURM.

Convertit ad hanc cœnam vultum Trimalchio] An hic *cœna* est pars cœnæ? An potius scribendum est, *scenam*? ut cap. CXVII. *Utinam quidem sufficeret largior scena*. Eadem illa Petronius *mimum* interpretatur, cap. eodem. *Quid ergo, inquit Eumolpus, cessamus mimum componere? ludos* etiam vocat cap. XXXVI. *At ille, qui sæpius ejusmodi ludos spectaverat*. Suetonius quoque in Caligula, cap. 15. pro specie & pompa, scenam dixit. *Confestim Pandatariam, & Pontias ad transferendos matris fratrisque cineres festinavit, tempestate turbida, quo magis pietas emineret: aditque venerabundus, ac per semet in urnas condidit. Nec minore scena, Hostiam, præfixo in biremis puppe vexillo, & inde Romam Tibere subvectos, per splendidissimum quemque equestris ordinis, medio ac frequenti die, duobus ferculis Mausoleo intulit*. Ausonius in Protreptico ad nepotem:

Pompa tibi, & vani fugiatur scena timoris. RICHARD.

Amici] Convivæ, convictores. GLOSS. Supra hoc capite: *Amici, inquit, nondum mihi suave erat in triclinium venire*. Vet. lap. *Amici, dum vivimus, vivamus*. Tiberius apud Senecam; *Amici, inquit, omnia me fallunt, nisi istum mullum aut Apicius emerit, aut P. Octavius*. Titus apud Sueton. cap. VIII. *Amici, diem perdidi*. PITH.

Pavonis] Quod solenne erat rusticæ rei studiosis, quia tunc pavones matres excusatæ ab incubatione tribus vicibus per annum fœtus edunt; vide Varron. III. de R. R. cap. 6. Pallad. de R. R. lib. I. Titulo 28. & Columell. VIII. cap. 5. Hæc autem ova principatum sibi vindicabant, teste Athenæo. lib. II. cap. 16. BURM.

Concepta] *Conceptum* pro fœtu in utero materno memini legere apud Plinium & Columellam. Quæ nostro *ova* sunt *concepta*, Martial. VI. Ep. LXXXXIII. extulit.

Pullus abortivo nec cum putrescit in ovo.

Ova pullina videntur dici in historia Augusta apud Lampridium, vita Heliogabali, cap. XXII. ubi de sortibus Apophoreticis, *Alius decem libras auri, alius decem plumbi, alius decem struthiones, alius decem ova pullina*. Ad quem locum & Salmasio & Casaubono silétur. Sed *pullina ova* sunt, *in pullum jam coeuntia*, ut noster mox loquitur. HEINS. Verum non legendum hic *concepta*, sed, ut Tragurianus, *concepti sint*; non enim volebat Trimalchio videri timere, an concepta essent ova, quæ jam ut edita apponebantur: sed an non pulli pavonini forent concepti, & in istis putaminibus formati. Sic quippe dicimus, *conceptum animo crimen*, *concepti venti*, & sexcenta alia. GOES. *concepta* olim editi; *concepti* Traguriensis. v. Munker. ad Lactant. argum. Ovid. Metam. lib. X. cap. 10.

Temptemus tamen] *Temptare* idem quod *tentare*. GLOSS. Alii *temptemus igitur*. TORNÆS.

Si] Valet *an*, Propert. l. 2. el. ult. Gratius Cyneg. BARTH.

Si adhuc sorbilia sunt, sorberi possunt] *Sorberi possunt* expungenda, ut glossa manifestissima illorum, *si adhuc sorbilia sunt*. Cl. Munkerus tamen hoc quoque referebat inter stulte dicta Trimalchionis, ut qui bis idem ingereret convivis. HEINS. Ego tamen tueri me commode hunc locum posse puto, una tantum adjecta syllaba, si nimirum legamus, *si adhuc sorbilia sunt, sorberique possunt*. Qualia & apud alios auctores occurrunt. Plautus Mercatore V. I.

Ego mihi alios Deos Penates persequar, alium larem,
Aliam urbem, aliam civitatem.

Ubi quoque unum bis dictum, Lar & Penates, urbs & civitas. GOES. Celius IV. de Re medica. 3. *sorbitionibus utendum, itemque Ovis sorbilibus, aut à pullo*

minus sex libras pendentia, ovaque ex farina pingui figurata pertundimus. Ego quidem pene projeci partem meam, nam videbatur mihi jam in pullum coisse. Deinde, ut audivi veterem convivam: hic nescio quid

lis mollibus jus aliquod adsumendum. hæc Martial. XI. Epig. 53. vocat *tenui versata favilla.* vid. Athen. II. 16.

Cochlearia] Horum enim usus & in esu ovorum. Martialis Apophoretis. Epigr. CXIX. cui lemma *cochleare*:

Sum cochleis habilis, sed nec minus utilis ovis,
Numquid scis potius, cur cochleare vocer? HEINS.

Non minus sex libras pendentia] Lege *selibram pend.* Gruterus Sulpicion. lib. 2. cap. 10. Forte *sexquilibros*, pro *sesquilibras.* quin verum puta, *non minus selibras pendentia.* ERHARD. Retinuimus priscam lectionem, quæ, licet mimica, proba tamen est. BOURDELOT. Placet *selibras*, præ vulgari *sex libras.* Scio, quid hic alii de exaggeratione joculari notent; verum, cur in hoc jocetur noster, cum severus sit in cæteris, non video. SCHEFFER. Quo stupiditas Trimalchionis notatur, cum istorum cochlearium in his vix ullus esse poterat usus. Ad hæc enim adhibemus cochlearia minutissima, ponderisque propterea exigui, etiamsi aliis non destituamur. GOES.

Ovaque ex farina pingui figurata] Sic & Polluci, libro VI. cap. 11. Κίχλαι ἐξ ἀλεύρου καὶ μέλιτος, ἃ ἐπέμπετο ἀντιλαβεῖς ταῖς ἐν συναγωγαῖς ὀπταί. PITH. Ex *farina* finguntur opera dulciaria, quorum *figuræ* erant infinitæ, ut placentæ, scribilitæ, crustula, lucunculi, hami, lacertuli, spicæ, globuli, enchyta, circuli, liba, aliaque plurima. Martialis: lib. XIV. ep. 222.

Mille tibi dulces operum manus ista figuras
Extruet. ———

Varro de Ling. Lat. libr. VI. p. 73. *Fictores dicti à fingendis libis.* Sic apud Scribonium Largum *fingere pilulas* & *pastillos.* Hic Petronius. Apud Plutarch. διαπλάττει μελιτηρὰ εἰς σχῆμα πόλεως. Calphurnius Eclog. 2. vers. 65. *Fingere liba Priapo.* Casaubon. ad Sueton. August. cap. IV. WEITZ.

Projeci partem meam] Sueton. Calig. cap. 18. *Equiti Romano avidius vescenti partes suas misit.* Apul. libro 7. Mil. *Partesque subreptas & prægustatas portiones offerebat.* Ita Græcis μοῖραι. Homerus Odyss. 9. vers. 469.

Οἱ δ' ἤδη μοίρας τ' ἔνεμον, κερόωντό τε οἶνον. WOUWEREN. Portionem meam. Ciborum κλάσματα, μερίδες, *partes* dici notum. Rigaltius Not. ad Phædrum fab. 5. singulis convivis distribui solitas. Piccartus Pericul. Critic. cap. 19. *Partes* sunt fercula, quæ unicuique apponuntur in convivio sigillatim, ut in convivio Κοπίδι, quod Athenæus describit, vocatque μερίδας. Dicuntur etiam δαῖτες. Moyses Genes. 43. vers. 33. de convivio Josephi, quo imprudentes fratres in Ægypto excepit; *Et mirabantur nimis, sumptis partibus, quas ab eo acceperant: maiorque pars venit ad Benjamin, ita ut quinque partibus excederet.* Samuel. 1. Reg. 1. vers. 4. de convivio immolationis Elconæ. *Deditque Phenennæ uxori suæ, & cunctis filiis ejus, & filiabus partes: Annæ autem dedit partem unam tristis, quia Annam diligebat.* Nec præsentibus tantum, sed & absentibus, *partes* mittebantur. Plutarchus in Agesilao; Ἅμα δὲ αὐτὸς ἔθυεν εὐαγγέλια, καὶ διέπεμπε μερίδας τοῖς φίλοις. &c. Esdras Junior lib. 2. (qui vulgo 3.) cap. ult. vers. 52. *Digressi ergo manducate pinguissima quaque, & bibite dulcissima quaque, & mittite munera his, qui non habent:* hoc est, partes. Hermas lib. 3. Pastoris cap. 5. *Convocatis amicis paterfamilias misit de cœna sua servo illi partes complures. quas cum accepisset ille, sustulit ex eis quod sufficiebat sibi, reliquum autem conservis suis distribuit.* ERHARD. Vide Gronov. Diatrib. Statian. cap. 13.

Audivi veterem convivam] Scilicet *dicentem*, quam ellipsim familiarem auctoribus notavit vir Eruditissimus Jacobus Gronovius ad Cicer. l. 3. ad famil. ep. 7. ubi glossema è verbis Ciceronis ejicit, cui simile etiam incedit Valerio Max. lib. V. cap. IX. ex. 4. *Seductam uxorem suppliciter rogavit, ne se ulterius celaret, sed diceret, sive illum adolescentem subjecisset, sive ex alio concepisset.* Ita recentiores editiones, sed Aldi, Stephani, Gryphii, Colinæi, & vetustiores hæc verba *sed diceret* ignorant, nec Pighius debuit auscultare corruptis codicibus. Melius Colerus & Vorstius ejicienda putant; nihil Phædro familiarius, quam omittere illa, *dixit, ait, respondebat*, ut multis locis Gudius notavit. Vid. ad lib. I. fab. 29. & 30. Freinshem. ad lib. III. fab. 15. Plura exempla congessit celeberrimus Perizonius ad Sanctii Minervam, lib. IV. cap. 5. & similem ellipsim eruditissimus Beza in Luca Actor. XV. vers. 5. observavit, & exemplis illustravit. BURM.

Veterem convivam] Ita vocat hominem impurum & cœnipetam, qui jam olim Trimalchionis mensam attondere consuetus domicœnio nuntium remiserat, & pastum dicteriis & scurrilibus jocis meruerat, qualis ille Nævolus apud Juvenalem, Satyr. IX. 10.

——— *Conviva joco mordente facetus.*

Et Balatro *comis conviva* Horatio lib. II. Sat. VIII. 76. & Philippus *cliens & certus conviva* lib. I. Epist. VII. 75. & Philostratus *conviva* Martial. lib. XI. epig. 83. vide egregie hoc turpe genus hominum ex veteribus scriptoribus descriptum à Gebhard. lib. II. crepund. cap. 15. præterea *conviva* apud Latinos sæpe ponitur pro eo, qui libenter genio indulget, & cujus omnis vita in epulis agitur, qui erudito palato perite de delicatis cibis judicare potest, qui libenter os patitur sibi apud copiosam & bene instructam mensam deligari.

vel,

quid boni debet esse, persecutus putamen manu, pinguissimam ficedulam inveni piperato vitello circumdatam.

XXXIV.

vel, ut Galli vocant, *un bon vivant*, *un homme qui aime les plaisirs de la table;* & eo sensu ab Ovidio lib. II. Tristium. 359. *Terentium conviram* vocatum me docuit certissimus nostrarum literarum interpres Brouckhusius, & non apte satis elegantissimum & honestissimum Poëtam parasitum posse dici, ut volebat Rutgersius Venusin. Lection. cap. XIII. censebat, sed *conviram*. Quia creberrima in ejus Poëtæ fabulis mentio conviviorum & epularum, & tot loca, ubi lubentiam illam convivalem & accumbentium remissum animum egregie depingere tentat, mentis indicium facere videbantur. Quæ hic congerere nihil attinet, sed ubique cœnarum & conviviorum mentionem fieri videmus. Et, ut Donatus notat ad prologum Eunuchi, v. 37. *scortari & convivari est omnis materia Comicorum*, quam artificiose semper ostendit Poëta, cum in parasitorum Gnathonis & Phormionis, tum in juvenum, & etiam senum personis. Hinc in Andriæ principio statim cocus inducitur, narratur apud Chrysidem ex symbolis quotidie cænari, & in reliqua comœdia parcus obsonator Simo à servo traducitur, in Eunucho autem omnis fabulæ festivitas in commessatione & conviviis vertitur. In Heautontimorumeno Dionysia agitantur, Clitipho Cliniam ad cœnam adventitiam vocat, Chremes vicinos laute excipit, & domum adventu Bacchidis & Antiphilæ commodis convivis plenam videt, de Adelphis, & Phormione nihil opus addere, cum unicuique eas excutienti in oculos incurrant hilaritates meræ, & homines, qui vitam in otio & conviviis agere student. Parasiti autem quin & illi *convivæ* dici possint, minime dubitarem, cum recte sectæ hujus cibariæ conditores & principes vocari possent. & cum perpetuo cum fame conflictantur, nihil beatius ducebant, quam si regem aliquem invenirent, apud quem pascerent ventres suos. sed Terentius, ex Ovidii mente, *conviva* esset vocandus, si ex ejus libro de moribus esset judicandum, quia nullam omittit occasionem, qua memorare convivantium lubentiam possit. Præterea à parasito aperte convivam destinguit Ausonius Epistol. IX.

Hæc tibi non vates, non historicus, neque toto
Orbe vagus conviva loquor, sed tradita multis.

Postea addens

Hæc non per vulgum mihi cognita, perque popinas,
Aut parasitorum collegia Plautinorum.

Terentium autem libenter bene victitasse suspicionem injicit Porcius, apud Suetonium in ejus vita

Cum ad Furium se cœnitare, & Lælium pulchrum putat

Recte ergo Encolpius rudis conviva & tiro consulit prudentiorem, & veteranum epulonem. BURM.

Hic nescio quid boni debet esse] Observo usum verbi *debere* pro verisimile esse. Cic. pro Quintio: *Id testibus me pollicitus sum planum facturum, qui & scire deberent, & causam, cur mentirentur, non haberent.* Et ad Appium. *Certorum hominum, quos debes jam suspicari*, id est, sine dubio tu picaris. SCIOPP. Verbum *debet* eleganter usurpavit, pro necesse est, ut infit. Sic & Lucret. crebro usurpat, ut Plautus verbum *oportet*. Schopp. Explanat. in Mostell. Act. 4. sc. 2. ERHARD. Id est, quantum certis conjecturis adsequi possum, si me non fallit scientia ista cibaria, ut elegantem hunc idiotismum illustrarunt Viri Doctissimi, Schultingius ad Senecæ suasoriam II. & celeberrimus Grævius ad Cicer. VI. ad fam. 6. & præfationem Justini. BURM.

Nescio quid boni] Phædrus lib. II. fab. 5.

Id ut putavit esse nescio quid boni

ubi v. Rigalt. & Schefter. *boni* autem hic notat cibi delicatissimi, dapis electissimæ, quo sensu P. Syrus dixit

Bonarum rerum consuetudo pessima.

vide quæ olim notavimus ad Phœdri lib. IV. fab. 23. Ita mox cape *esse bene*, quemadmodum & Græcos ἀγαθὰ vocasse ex Herodoti lib. I. cap. 71. & 207. & Aristophane in ἱππεῦσι. me docuit vir Amplissimus Cuperus. BURM.

Persecutus] Forte *perscrutatus*. GOES.

Ficedulam piperato] Ficedula enim sine pipere fatui est saporis. GLOSS. Martial. lib. XIII. Epigr. V. PITH. Martialis lib. 13. epig. 5.

Cerea, quæ patulo lucet ficedula lumbo,
Cum tibi forte datur, si sapis, adde piper.

sine pipere enim fatui est saporis. *Ceream* dicit, quam hoc loco Petron. *pinguissimam*, μυελομελῆ. pinguia enim cerea videntur, & mollia. Rader. in Comment. ad Martial. ERHARD. De hujus avis, delicatorum hominum unica voluptate, vide Ludov. Nonnium de re cibar. lib. III. cap. 31.

Piperatam] *Circumdatam* Trag. cod. quod in textum recepimus: Doctiss. Munckerus *præparatam* forte nostrum scripsisse existimat, hoc quoniam culinare verbum, ut discere est vel ex uno Apitio. BOSCH. Vulgati, *vitello piperatam*. Sed videant alii, an concinnum satis sit *piperato piperatam*. SCHEFFER. Ita optime Traguriamus: Prius legebatur, *piperato vitello piperatam*. Scaliger ad Varron. de Re Rust. pag. 194. volebat, *opiperatam*. Vides *ficedulas farina circumdatas*, ita solebant Romani lautiores. Habes non dissimilia apud Apicium. Macrobius de cœna Metelli Saturnal. II. cap. IX. inter alia recenset *altilia ex farina involuta*, quomodo apud nostrum, *ova ex farina pingui figurata*. HEINS.

Vitelio] Pro *vitello*. TORNÆS.

XXXIV. Jam Trimalchio eadem omnia, lusu intermisso, popoſcerat; feceratque poteſtatem, clara voce, ſiquis noſtrum iterum vellet, mulſum ſumere: quum ſubito ſignum ſymphonia datur, & guſtatoria pariter à choro cantante rapiuntur. Caeterum inter tumultum, quum forte parapſis excidiſſet, & puer jacentem ſuſtuliſſet, animadvertit Trimalchio, colaphiſque

Jam Trimalcio eadem omnia luſu intermiſſo popoſcerat] Fors eſt, ut rectius legatur, certe elegantius, *alia omnia*, quæ locutio proverbii ſpeciem habet, ut ab aliis eſt obſervatum. ERHRD.

Iterum vellet] Atqui nulla mentio in præcedentibus mulſi jam ſumti, quare forte legendum *interim*. BURM.

Mulſum ſumere] Et in antecœna mulſum, & iterum etiam in ſecunda apponebatur. GLOSS. More antiquo dixit: quia veteribus non in manus dabantur pocula, ſed menſis apponebantur, ut hodie apud plures pocula in caniſtris argenteis apponuntur: quæ caniſtra, *ſiccaria*, dicuntur. Servius. PITH. In Antecœna mulſum, aut mel cum vino ad conficiendum mulſum, ponitur, deinde etiam in menſa ſecunda: ideo adjecit, *iterum*. Cato: *Nunc in conviviis pone vides ſal & mel.* Varro de Re ruſt. lib. 3. *Mel ad principia convivii, & in ſecundam menſam adminiſtratur.* WOUWEREN. Mutant in *ſumeret*, imperite; *fecerat poteſtatem ſumere*, eſt Græciſmus, pro *ſumendi*. Sic loquitur & Juſtinianus Imperator ſive potius Tribonianus in Inſtit. Juris §. 2. in fin. de Donation. *Licentiam præſtitimus certis ex cauſis eas revocare.* §. 2. Per quas perſon. cuiq. acq. *Ut etiam eſſet eis licentia alii filio, vel extraneo donare, vel vendere, vel, quocumque modo voluerant, adplicare.* Et ibidem; *Tertiam partem retinere licentiam habebat.* Et §. 10. in fin. de Teſtam. ordin. *Nec heredi, neque aliis perſonis licentiam concedimus, ſibi quodammodo teſtimonia præſtare.* ERH.

Signum ſymphonia datur] Symphoniæ ſigno dato inferebatur & auferebatur cœna. GLOSS. Hippolochus de Carani convivio: ἐπειτα ἐν οἱ παῖδες εἰς εὐτυχίας σαλπίσας ἐσάλπισεν τὸ εἴωθος τοῦ τέλους δείπνου σημεῖον. In Romanis etiam caſtris buccina convivium dimittebatur. Tacit. PITH. Seneca: *Aderit miniſtrorum turba linteis ſuccincta, per quos ſigno dato ad inferendam cœnam haud obſtrepenter diſcurritur.* vide epiſt. 96. & de brev. vitæ, cap. 12. WOUWER. Symphoniæ ſigno dato inferebatur & auferebatur cœna. Sammonicus Serenus ad Severum Principem, apud Macrob. lib. II. Sat. cap. XII. *Quippe qui dignatione veſtra cum interſum convivio ſacro, animadvertam hunc piſcem à coronatis miniſtris cum tibicine introferri.* Savaro Not. ad Sidon. lib. 1. ep. 2. Dixi ſupra. ERH. Ad ſignum datum repoſitoria ſolebant tolli, & famuli ad officia concurrere. Seneca de brevitate vitæ cap. XII. *Quanta celeritate, ſigno dato, glabri ad miniſteria diſcurrant.* Sic idem & aliis locis. HEINS.

Guſtatoria] In quibus cibus, ſeu antecœna apponebatur. GLOSS.

A choro cantante rapiuntur] Ad ſymphoniam quoque illata cœna. Serenus Sammonicus apud Macrob. Saturn lib. II. cap. XII. WOUWEREN.

Parapſis] Argentea fuerunt iſta vaſa. GLOSS. Etiam *parapſis* in veteri codice legitur. TORNÆS. Adi Savaronis (& Colvii) Not. ad Sidon. lib. 2. epig. 9. Rader. ad Martial. lib. II. epig. 16. Argenteas fuiſſe parapſides patet ex leg. 19. §. 3. D. de aur. & arg. leg. ERHARD. Lege *parapſidem*. TILEBOM. Notanda ſcribendi ratio antiqua. *Parapſis* enim, non *paropſis*, in membranis ut plurimum, quod ad Prudentii Pſychom. verſ. 532. jam monuimus. Sic infra cap. L. *catilla & parapſides*, ut quidem apud Iſiodorum Orig. lib. XVI. cap. XIX. is locus ſcribitur. HEINS.

Excidiſſet] Pro cecidiſſet apud Naſonem in Faſtis:

Excidit, & lævo fixa ſagitta pede eſt. HEINS.

Eſt pro *ex manibus excidiſſet*, quod ſæpe addunt alii. Proper. III. v.

Nam dum te ſequitur, primo miſer excidit ævo.

nimirum e navi in mare cecidit. BURM.

Colaphis objurgare] Cicero lib. II. epiſt. 1. ad Attic. *Molli brachio objurgare.* Suetonius Calig. cap. 21. *Niſi ferulis objurgari maluiſſent.* Othon. cap. II. *Ut ſæpe flagris objurgaretur.* Mira ſævities dominorum in ſervos miniſtrantes impoſite. Plutarchus περὶ ἀοργησίας. Seneca de Ira lib. II. cap. XXV. Nec contenti colaphis objurgaſſe, in aquam præcipitarunt. Lucian. Saturnal. Καὶ διακονουμένων τοὺς μὲν ἄλλους ἐς τὸ ὕδωρ ἐμπηδᾶν, τοῦτο γὰρ τίμημα τῆς ἀδίκου διακονίας. WOUWEREN. MS. *colaphis objurgari*, quod ſine dubio eſt rectum. Si enim *objurgare puerum* juſſiſſet, puer ipſe debuiſſet hoc facere, at voluit eum colaphis puniri. SCHEFF. *Objurgari* Trag. cod. recte, aliter ſe ipſum puer colaphis objurgaſſe debuiſſet, quod optime etiam à Cl. Scheffero obſervatum video. BOSCH. Sic recte apud Senecam de beneficiis, lib. IV. cap. XXXVI. *Mæcenas, non committam, ut ſeſtertio centies objurgandus ſim;* hoc eſt, plectendus. Lib. III. de ira cap. XII. *Tu Speuſippe puerulum iſtum verberibus objurga.* HEINS. Vide de hac locutione Cl. Græv. ad Flor. I. cap. 1. & Rupertum ad Valer. Max. lib. IV. cap. 1.

Ac projicere prorſus] Alii habent *rurſus*, ſed mihi valde placet illud *prorſus*. Antea profecto non projecerat, ut nunc rurſus poſſet projicere, ſed invito erat elapſa. Ergo recte *prorſus*, & ut hac ultronea, plana, & omnimoda projectione monſtraret, quam

que objurgare puerum, ac projicere rursus parapsidem jussit. Insecutus est lecticarius, argentumque inter reliqua purgamenta scopis coepit verrere. „ Subinde

quam ista fiant parvi à Trimalchione tanta rerum copia abundante. SCHEFFEREN. Illud *rursus*, non est sollicitandum, quia sustulerat puer, jussus est iterum projicere. Apud Tacitum Hist. II. cap. XLIII. *Primani, stratis una & vicesimanorum principiis, Aquilam abstulere; quo dolore accensa legio, impulsis rursus Primanos.* HEINS. Tragur. *prorsus*.

Insecutus est lectarius] *Lecticarius* qui supellectilem curat. GLOSS. *Supellecticarius* alii legunt. Rader. ad Martial. lib. 14. epig. 72. ERHARD. *Lecticarius* duo cod. Nob. Heinsius legit, *Analecta micarius*, hoc est, servus analecta colligens. De his agit Seneca epist. 47. ubi de servorum abusu: *Quod cum ad cœnandum discubuimus, alius reliquias temulentorum subditus colligit.* Neque aliter legendum infra cap. LXXIII. ubi de servo suo ipse Trimalchio, *homo prasiscini, frugi, & micarius.* Eleganter Martialis lib. 8. Epigr. 20.

Colligere longa turpe nec putat dextra
Analecta, quidquid & canes reliquerunt.

Idem in Apophor. Epigr. 80.

In pretio scopas testatur palma fuisse,
Otia sed scopis nunc analecta dabant.

Etiam Horatius lib. 2. Sat. 8.

His ubi sublatis, puer alte cinctus, acernam
Gausape purpureo mensam pertersit, & alter,
Sublegit quodcumque jaceret inutile, quodque
Posset cœnantes offendere. BOSCH.

Insecutusque est, codex Scaligeri. deinde pro *lecticarius*, alii *supellecticarius*. Neutrum recte. Truncatum haud dubie vocabulum, scribendumque, *analecta micarius*, Martiali *analecta*, hoc est, qui scopis colligebat quidquid purgamenti & reliquiarum procidisset à mensa inter cœnandum, lib. VIII. ep. XX.

Analecta quidquid & canes reliquerunt.

Idem apposite Analectis Epigrammate LXXX.

Otia sed scopis nunc analecta dabit.

Seneca Ep. XXVII. *Suasit illi Satellius Quadratus, ut Grammaticos haberet analectas.* Quod pari modo capiendum. *Micarius* à micis colligendis. Infra cap. LXXIII. *homo prasiscini, frugi, & micarius.* Ubi *micarius* homo qui victum sibi comparat de micis, è mensa projectis herili, ne ad emendationes illic cum Reinesio aliisque confugiamus. Infra cap. XLII. *quinque dies aquam in os non conjecit, non micam panis.* Sulpitius Severus de virtute Monachorum Orientalium, Dial. II. cap. VII *fragmenta panis absumtis micasque collegit.* Hinc & *mica* pro atomis Epicureis apud Senecam de Beneficiis. Et item *mica* pro parva cœnatione, ut ex Martiali discimus, lib. II. epig. 59.

Mica vocor, quid sim cernis, cœnatio parva,
Ex me Cæsareum prospicis, ecce, tholum.

Erat *aurea mica* Domitiani, in qua cum paucis cœnare erat solitus. Plinius lib. V. Ep. 6. *Est in hac diæta dormitorium cubiculum, quod diem, clamorem, sonum excludit, junctaque & quotidiana amicorum cœnatio.* Cur *amicorum* potius, quam suam cœnationem dicit? cum non amicos tantum, sed libertos etiam ad mensam suam Plinius, quod alibi etiam testatur, solitus esset admittere? opinor, *junctaque ei quotidiana mica*, sive, *quotidiana meorum mica*, hoc est, servorum, ut *cœnatio*, ex glossemate irrepserit. Deinde scribo, *quod diem, calorem, sonum, excludit.* Nam *clamor* & *sonus* aut nihil differunt, aut parum. De *mica* cœnationis plura Lipsius ad Senecæ epistolam LI. De *analecta* Horatius lib. II. Sat. VIII. in Nasidieni cœna:

His ubi sublatis puer alte cinctus acernam
Gausape purpureo mensam pertersit, & alter
Sublegit, quodcumque jaceret inutile. HEINS.

Lecticarius Traguriensis codex, & omnes editi. sed hic locum nullum habere potest, quia illius cura *lectica*, non *triclinium* erat, & talis apud Reines. clas. XI, insc. 104. & Gruterum aliquoties in lapidibus occurrit. *Supellecticarius*, quod supposuit Douza, lib. I, Præcid. cap. 16, est contra fidem manuscriptorum. *Lectuarius*, vel *Lectularius* legit Barth. XII. adv. I. & explicat lectisternio & triclinio purgandis destinatum, sed, ex qua moneta hujus vocis forma prodierit, non ostendit. Heinsii conjectura ingenio solo blanditur. Sed exempla desidero, ubi quis *analecta-micarius* dicatur: de *mica* quidem omnia sunt aperta, sed hoc triclinium, quod tot convivas capere solebat, *micam* dici posse non puto; neque tam angusta cœnatio liberæ cœnæ diu exspectatæ conveniebat, v. cap. 65, ubi Habinna Sevir intrat cum ingenti frequentia. Et capite 70. tota familia triclinium occupat. Si *Analectarius* in usu esset, id libenter amplecterer, nam de analectis agi manifestum est. Sed contra fidem codicum nihil innovandum; & ut pleraque in hoc convivio insolentia, ita & lecticario mandatum videtur scoparii munus, ne scilicet vilius illud mancipium in honestorum virorum conspectum veniret. Cæterum ad analecta hæc & scopas spectat elegantissimum Epigramma in Anthologia lib. II. cap. 31. Epigr. 3.

Καὶ τρώγεις ὅσα πέντε λύκοι, Γάμε, καὶ τὰ περισσὰ
Οὐ τὰ σὰ, τῶν δὲ πέριξ, πάντα δίδως ὀπίσω
Πλὴν μετὰ τοῦ κοφίνου τοῦ πρὸς πόδας αὔριον ἔρχου,
Πρίσματα καὶ σπόγγον καὶ σάρον ἔνθεν ἔχων.

Et voras quantum quinque lupi, Game, & reliquias, non tuas, sed eorum, qui circa te sunt, das retro. sed cras veni cum canistro servi, qui ad pedes stat, habens micas spongiam & scopas. Ubi videantur doctissimi Brodæi adnotata; & Martialis lib. VII, epig 19. voraciorem adhuc & avariorem Sanctram egregiis coloribus depingit. Huc etiam refer illa Horatii lib. II. Sat. IV 81.

Vili-

,,Subinde intraverunt duo Æthiopes capillati, cum pusillis utribus, ,,quales solent esse, qui arenam in amphitheatro spargunt, vinumque ,,dedere in manus, aquam enim nemo porrexit. Laudatus propter elegantias dominus, [a] Æquum, inquit, Mars amat: [b] itaque jussit senex suam

[a] TRIMALCHIO. [b] ENCOLPIUS.

Vilibus in scopis, in mappis, in scobe quantus
Consistit sumtus? BURM.

Argentumque inter reliqua purgamenta] Agatarchides narrat: ὡς οἱ ἑστιῶντες Ἀλέξαν(δρον) ἐξὸν τοῦ Φιλίππου τῶν φίλων τὸ μέλλον παρατίθεσθαι τῶν πραγμάτων περιεχόντων. ὅτι δ' ἐθέλοντες ἀναλίσκειν περιελθόντες τὸν χρυσὸν, ἅμα τοῖς ἄλλοις ἐξέβαλον, ἵνα τῆς μὲν πολυτελείας οἱ φίλοι θεαταὶ γίνωνται, οἱ δ' οἰκέται κύριοι. Seneca pater Controvers. xxv. *Inter purgamenta & scobem humanus sanguis everritur.* Ubi agit de Flaminii cœna. Ibidem: *Inter temulentas ebriorum reliquias, humanum everritur caput. Purgamenta cœnæ* Plinio in Epistolis. HEINS.

Scopis cœpit verrere] Huic ministerio inservientes *scoparii*, hoc est, μετὰ πάλα σκοῦπες, ut interpretantur Græci. vide leg. 8. D. de instr. leg. WOUWEREN. Scopis pavimenta seu assarota negant verri, quod ex Juvenali & Plinio refutat Domit. Calderinus. Sed Calderinum refellit Alexander Neapolit. cap. 21. Verior tamen Calderini sententia, pro quo apertus est hic Petronii locus. Rader. ad Martial. lib. 14. epigr. 72. Gruter. ad Senec. epist. 27. ERHARD. De voce *scopis* vid. Barth. VI. adv. 17.

Verrere] Forte *everrere*. Verrebatur nimirum pavimentum, sed everrebantur purgamenta, & cum his parapsis. GOES.

Subinde] Deinde. Petronianum verbum. Sic enim & in editis cap. VII. *At subinde, ut in locum secretiorem venimus, centonem anus rejecit.* Atque ita locis aliis. SCHEFFER. Non dubito legendum, *sub id inde intraverunt*, &c. GOES.

Qui arenam) An legendum, *quis?* ut esset, *queis* vel *quibus*, referreturque ad præcedens, *utribus*. Malo retinere lectionem vulgatam, & referre ad *Æthiopes*, non quod genere tales semper essent, verum vultu facieque, qui hoc negocium conficiebant, perusti scilicet coloratique multo sole. Plautus agens de eadem re in Pœnulo A. V. scen. 5.

Ita replebo atritate, atrior multo ut siet,
Quam Ægyptii, aut qui cortinam ludis per circum ferunt. SCHEFFER.

Spargunt] Aquam scilicet, quam in istis utribus habebant contra pulverem caloresque. Verbum est solemne in hoc negotio. Plaut. in Fragm. Incert. *Exi tu Dave, age, sparge.* Hinc Sallustius apud Macrob. II. Sat. 9. ubi de cœna Metelli. *Simul croco sparsa humus.* & in lege 4. de his, qui not. inf. *Xystici, agitatores, qui aquam equis spargunt.* Adde Lips. in Amphit. Item Phædrum nostrum lib. II. fab. 6. & Suetonium in Cajo cap. 43. Utitur & alibi noster. ut cap CXXXVIII. *Hoc credulissima anus spargit subinde humore femina mea.* SCHEFFER.

Vinumque dedere in manus] Celsus ad eumdem modum lib. III. cap. 15. *Si minus, mista bis aqua in alvum datur.* Illud *in manus* placet nostro etiam alias. Ut paulo ante cap. XXXI. *pueris Alexandrinis aquam in manus nivatam infundentibus.* SCHEFFER. Videtur excidisse syllaba, scriptumque *defudere*, pro *fudere*. Cæterum, aliud est. *vina defundere*. aliud *diffundere*. *Diffunduntur* vina, cum colantur, aut ex uno vase in aliud transfunduntur. HEINS. Singulis convivarum scilicet, & quidem, ut videtur, æqualibus poculis. Quo respexisse Trimalchionem puto in sequentibus, cum dixit. *Æquum Mars amat*, significavit enim, ut in bello paribus certandum armis (sunt enim, quibus in bello justo & legitimo uti non licet) ita & in hoc conviviatorio certamine paribus poculis. Quo enim aliter Trimalchionis verba referenda forent, non video. GOES. Non debebant hæc Reinesium inducere ut Petronio abdicaret, quia antea jam nivata aqua in manus erat data: recte enim Hadrianides notat, Gustatione jam finita, ipsam jam cœnam inchoari, ad quam antequam se accingerent, lautitiæ Trimalchionis conveniebat, iterum manus abluere, non aqua, quod plebejum erat, sed vino: ut autem *dare in manus* hic, ita in colloquiis scholasticis colloq. 5. δὸς ὕδωρ εἰς χεῖρας. BURM.

Laudatus propter elegantias dominus] Infra cap. XXXV. *Laudationem ferculum est insecutum.* Seneca de brev. vitæ, cap. 12. *Quanta arte scindantur aves in frusta non enormia, quam curiose infelices pueri ebriorum sputa detergant. Ex his elegantiæ, lautitiæque fama captatur, & usque eo in omnes vitæ successus mala sua illos sequuntur, ut nec edant nec bibant sine ambitione.* Plin. lib. II. epist. v. *Nam & in ratione conviviorum, quamvis à plerisque cibis singuli temperemus, tamen cœnam omnes laudare solemus.* Philo. περὶ βίου θεωρ. multis. Lucian. περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντ. WOUWEREN.

Equum Mars amat] Alii *Æquum*. TORNÆS. Varie disputant hic de *equo*, & quærunt, quomodo conveniant cum sequentibus. Mihi simplicissimum convenientissimumque videtur, ut pro eo scribamus *æquum*. Nempe tum est verum certamen, cum utrimque paribus certatur viribus, quod proinde Mars dicitur amare. SCHEFFER. Ita omnino legendum, non equum. Sic *communis Deus* in Catalectis dicitur, quod æqualitatem inter pugnaturos amat. BOSCH. Ita scribendum cum Scaligeri Codice. Adagium militare, quale apud

suam cuique mensam assignari. obiter, [a] ait, paedidissimi] servi minorem nobis

a TRIMALCHIO.

apud Tacitum lib. I. Annal. 68. *Æquis locis aquos Deos.* Et apud Maronem lib. X. 450. *sorti Pater aquus utrique est.* Et lib. V. 809. *Nec Dis, nec viribus aquis.* Seneca de ira lib. I. cap. XII. *In armis obliviscimur, Martem esse communem.* Livius XLII. *Martem communem, sed eventum incertum belli.* Amare vult Martem, ut æquis viribus concurratur. Sequentia confirmant de sua cuique mensa assignanda. HEINS. *Equum* Tiguriensis, sed in illo codice semper voces, quæ *æ* requirunt, per simplex *e* scribuntur. Quare retinemus *æquum*, & amplectimur interpretationem Schefferi, & Heinsii. Neque Rutgersio III. Var. 5. credimus, hic lusisse ridicule facetum Trimalchionem in sono vocis ambiguo, cum in sequentibus nihil sequatur, unde colligi istud possit. Nam, si *equum* etiam intelligi in dubia pronuntiatione voluisset, aliquid certe deberet ostendi, quod ad illud animal spectaret, ut recte de Salas animadvertit. Præterea non idem erat sonus τοῦ *æ* & simplicis *e*; illam enim diphthongum more Græco ut *ai* pronuntiasse veteres notius est, quam ut probari debeat. Ergo facile potuissent convivæ distinguere has duas voces, quas in eamdem periodum conjecit Varro Sexagesi apud Nonium in *æquimentum.* *An si EQUAM emisses quadrupedem, ut meo asino Reatino admitteres, quantum poposcissem, dedisses ÆQUIMENTI.* Mirum est, viros doctos non adduxisse *Equiria* Marti sacra, teste Festo, & Ovid. II. Fast 857. & *equum Martis*, ut Animal, *cujus genere delectabatur*, immolatum ex Festo in *equus*; quæ hanc ambiguitatem ostenderent; sed certum mihi est, alludi ad Martem communem, & utrique parti æquum, quod egregie illustrat Barth. ad Statii XI. Theb. 282. & adv. XIII. 5. & hinc toties apud Historicos, *æquo marte discedere.* hoc etiam respicit Ovidius, initio lib. III. Artis Amatoriæ:

Arma dedi Danais in Amazonas, arma supersunt,
Quæ tibi dem & turmæ, Penthesilea, tuæ.
Ite in bella pares: &c. BURM.

Itaque jussit suam cuique mensam] Cicero in Pison. cap. 27. *Nihil apud hunc lautum, nihil elegans, nihil exquisitum,* &c. *Græci stipati quini in lectulis, sæpe plures, ipse solus.* PITH. Interunt vulgati, *senex*, quod ego suspicor ex glossa esse, cum præcedat, *dominus.* SCHEFFER. Scaligeri codex: *Itaque jussit senex suam*, non male. Nam & supra Trimalchionem vocavit senem. Sua cuique mensa assignata est, etsi rarius, apud antiquos. Vetus Scholiastes Homeri. HEINS. Non adjicitur, qui illi sint, quibus sua assignatur mensa: an, nimirum, convivæ, an vero sint servi, quorum singulis, cui ministrarent, assignaverit mensam. Prius plane non fuit, cum omnibus simul convivis repositoria singula sint allata, in quibus ingens aper, sus, & reliqua, quæ infra narrantur. Quapropter hoc potius intelligendum de servis, quorum plerosque jussit exire, paucis exceptis, qui ministerio vacarent. Quod existimem præcipue, cum sequatur: *Ob id ergo, ait, putidissimi servi minorem nobis æstum infrequentia sua facient.* Nam ita plane, cum vulgo legatur, *obiter & pudissimi servi*, &c. GOES. Credit Goesius, hoc non ita posse capi, quasi singulis convivis accumbentibus peculiaris mensa fuerit assignata, quia aper, & similia in repositoriis posita singula, non singulis adferebantur. Sed ego mensas capio hic pro lancibus, vel ferculis, vel simili aliquo instrumento, in quod unusquisque conviva accipiebat partes suas æquales. Ita cap. 40. jubet *suum cuique referri*, & pueri *dividunt ad numerum cœnantibus.* Vide Turneb. adv. XXII. cap. 22. & Dalecamp. ad Plin. XXVIII. 2. Una ergo erat revera tantum mensa, quæ repositoria illa majora recipiebat, ut patet ex capite 40. 49. 60. 64. & passim, sed unusquisque conviva mensam, id est, separatam aliquam tabulam, vel lancem, vel simile quid habebat, in quod partes a diribitoribus divisæ ponebantur. Ita cap. 47. *mensæ omnes mundantur.* cap. 68. *servi omnes mensas tollunt, & alias adferunt.* vide Ferrar. II. elect. 8. Et videtur insulsius Trimalchio Heroici temporis imaginem voluisse referre, ubi unicuique Heroi sua mensa. Ergo hoc erat primum; deinde verum puto, quod Goesius adnotat, unicuique convivæ assignatum quoque servum, qui ipsi ministraret. Quod colligi potest ex capite 64. ubi jubet Trimalchio *camellam grandem misceri, & potiones dividi omnibus servis, qui ad pedes sedebant.* Et cap. 68. *servus qui ad pedes Habinnæ sedebat.* Ita dispositis convivis & servis, subinde tamen intrabant alii, qui fercula inferebant, & digrediebantur iterum, solis ad pedes manentibus; in quibus illud singulare erat, quod sedebant, cum alias *stare* semper tales pueri dicantur. BURM.

Obiter ait pædidissimi servi, &c.] Vetus unicum hac in parte exemplar Pith. *Obit ei.* alii *& per discessum.* PATISSON. Alii, *obiter & per discessum.* TORNÆS. Quinam Amphilo & Tropho adeundi fuerint ad loci desperati medicinam, patebit ei, qui remedium morbo proposuerit. Interim, ut aliquid, tanquam ex somnio promam, bonâ veniâ Criticorum Deæ, legebam, *minorem nobis æstum sua frequentia facient: Obedunt ei paratissimi servi.* His hunc in modum transpositis, aliquis videtur sensus elici posse. Sed tamen interpretatione lenienda est correctionis austeritas. Non moror, quid Gruterus, aliique viri doctissimi hoc de loco sentiant. Refero ista ad mensas cuique assignatas, minorem æstum suâ frequentiâ facturas, si convivæ scilicet propriam peculiaremque mensam haberent. Ex hac interpretatione in postremis hisce Petronii verbis nihil esse mutandum perspicuum est. Respicit autem in assignanda cuique mensa Heroum, sive Homeri tempora, quibus solita cui-

nobis aestum sua frequentia facient. ª Statim adlatae sunt amphorae vitreae

ª Excolrius.

que mensa assignari. Athenæus lib. I. Idem ritus apud Germanos, ut patet apud Tacitum, de moribus Germanorum. Reposui autem, *paratissimi servi;* dixerat siquidem superius, *paratissimus puer.* Hæc mea interpretatio longiori forte narratione indiget: sed in hoc opere sum Laco. BOURDELOT. Lege, *obiter & fœdissimi servi minorem nobis æstum infrequentia sua faciunt.* Hic certe nusquam veteris quarumcumque Satyrici editionum Petronii textus orationis constabat: donec nunc tandem, Fragmenti ope novi istius, claritas affulsisset, ut nemo non potest advertere. TILEBOM. Locus, quem tentarunt varie. Primum ediderunt, *obit ei pra adissimi*, & apposuerunt stellam, quasi quid deesset. Pro his ipsis aliqui fecerunt *obiter fœdissimi.* Sed & illud, *sua frequentia*, immutarunt, scripseruntque nunc *sua infrequentia*, nunc *sublata frequentia.* Est, qui totum locum sic refingit: *minorem nobis æstum sua frequentia facient: obediunt ei paratissimi servi.* Licebit, opinor, & nobis in tanto omnium dissensu divinare. Arbitramur itaque, sic scripsisse nostrum: *obiter, ait, pædidissimi servi minorem nobis æstum sua frequentia facient.* Obiter, dicit, hoc est, dum hoc agent, dum in eo erunt occupati, ut suam cuique assignent mensam, minorem frequentia sua facient æstum. Sic illud *obiter* usurpat locis quoque aliis. Ut cap. XXXI. *At ne in hoc quidem tam molesto tacebant officio, sed obiter cantabant.* Hoc est, simul, dum hoc peragunt officium. Item cap. XCII. *Interrogo ego, quot estis? obiterque per rimam foris speculari diligentissime cœpi.* Non hic *obiter* est in transcursu, celeriter, & velut aliud agendo, sicut exponunt, quia sequitur, *diligentissime*, sed plane id, quod dixi. Glossæ veteres: ἐν τῷ αὐτῷ: *eodem, ibi, obiter.* *Minorem frequentia sua* ponit pro, *minorem pra frequentia*, hoc est, quam facerent frequentia sua, si frequentes adstarent. *Pædidissimi* autem hic dicuntur à Trimalchione per convitium superbissimum: à *pædore*, quasi fœteant, & cum calore ingratum de se spargant odorem, sicut fit in constipata turba, præsertim minus nitidorum. Festus: *Pædidos, sordidos significat, atque obsoletos.* Ab hoc igitur *pædidi* sunt *pædidissimi*, qui errore facti *pædissimi*, quod oscitans librarius syllabam *di* putaret redundare. SCHEFF. Et *pædissimi* Trag. MS. pro *sua frequentia* unus ex scriptis, *sublata frequentia.* Nob. Heinsius ita huic loco, toties frustra vexato, medicinam facit: *obiter & putidissimi servi minorem nobis æstum, sublata sua frequentia, faciunt.* Sic *hominem putidum* de puero delapso infra dixit cap. LIV. BOSCH. *Pædissimi servi*, nam Tragurianam expressimus scripturam, quæ valde exercuit eruditissimos Interpretes, sed adjecta syllaba legendum, *putidissimi servi.* Scribe totum locum: *Obiter* (scilicet, addidit) *putidissimi servi minorem nobis æstum infrequentia sua faciens. Putidissimi servi*, ut infra, cap. LIV. *Non propter hominem tam putidum, cujus & cervices libenter fractas vidissent.* Capitolinus in Macrino: *Cum ejus vilitatem antiquam cogitarent, & hominem putidulum in imperio ferre non possent.* To *obiter* in deliciis est nostro, sic supra cap. XXXI. & cap. XCII. To *obiter* Cæsar Hadrianus, Sosipatro Carisio teste, negabat latinum esse, etsi Laberius Mimus usus fuisset eo vocabulo, & Augustus Cæsar, præter alios auctoritatis haud contemnendæ auctores, & Scaurus Grammaticus ei refragaretur. HEINS. Verba hæc admodum sunt corrupta. Barth. advers. lib. I. cap. 9. citat, quasi legerit *paratissimi servi minorem nobis æstum sua frequentia facient*, lib. vero XIII. Adv. cap. 5. non improbat codicum à Tornæsio indicatorum lectionem, vel legit, *obiter & paratissimi servi*, &c. Amplissimus Cuperus I. obs. 2. fingit, *Itaque jussit senex suum cuique pensum assignari. obediunt ei paratissimi servi. & minorem nobis æstum sua infrequentia faciunt.* Sed hæc longius abeunt à vulgata scriptura. Illud *obiter* certe locum non habet, cum soleat illa vox non ita nuda poni, sed fere addi verbo; ut ex exemplis à Scheffero adductis patet. Et ita Apulej. VI. Metam. *obiter reducunt*, ubi v. Pricæum p. 323. quare illam vocem per compendium scriptam puto, pro *obeditur.* Post hanc vocem lacuna est in editis, & scriptis, & difficile conjectare, quid intercesserit, quo imperiosa Trimalchionis Oratio, qua servos aliquot discedere jussit, fuerit expressa. Crediderim aliqua excidisse, quibus Æthiopes illos, quos *putidissimos*, vel *pædidissimos*, per fastidium vocat, jusserit cum utribus suis abire, & locum aliis, qui vinum generosius ministrarent, dare, quia mox alii cum amphoris vinariis succedunt. Sed ipsum ulcus attingere non audeo. BURM.

Sua frequentia] Alii *sublata frequentia.* TORNÆS. Monstri simile, ut æstate media triclinium frigeret hominum multitudine. Lege *sua infrequentia*, scilicet servos aliquot exire jusserat Trimalcio, mitigandi æstus ergo, quem constat intendi spirituum illa indiscreta copia. Gruter. Sulpic. lib. 5. cap. 12. Alias legitur, *sublata frequentia*, neutrum probe: & puto vulgatam lectionem intelligi & tolerari posse. ERHARD.

Amphora vitrea] Horat. I. Satyr. Sat. VI. vers. 117. *Astat Echinus vilis.* Interpres: *Echinum dixit vas salis, in modum echini marini, alii ampullam vitream, alii lignum dicunt cum uncinis, in quo ponuntur calices, alii ampullam scorteam, juxta illud Lucilii: Echinus chenabam infectus.* Lege *Echinus cinnabari infectus.* Diversa vasa effigiata fuere in formam echini, unde & passim *echini*, vascula varii usus; ita vasa, in quæ ἀσφαλίσματα conjiciebantur, ἐχῖνοι. Aristoph. Vespis, pag. 533. μὴ φεῦγ' ἐν τῷ σφῷ γυμ ποτὲ Καπιαξ ἐχῖνοι. Scholiastes: ἀγγεῖον τι χαλκοῦν, ἢ καὶ ἐκ κεράμου, εἰς ὃ καθιᾶσιν οἱ διαιτηταὶ τὰ γραμματεῖα τῶν μαρτυριῶν, ἀπο-

ρις

treae diligenter gypſatae, quarum in cervicibus pittacia erant adfixa, cum hoc titulo, Falernum. Opimianum. Annorum. Centum. Dum titulos

νε· ἱεραστήριον, &c. quæ etiam in Suida legimus, & ſæpe in Demoſthene, ut in Orat. κατὰ Ὀλυμπιοδώρου: Τὰ δ' ἀντίγραφα ἐμβαλόντες εἰς τὸν ἐχῖνον. Moſcopulus: ἐχῖνος, σκεῦός τι παρ' Ἀττικοῖς χαλκοῦν τῆς δικαστικῆς τραπέζης, ἐν ᾧ τὰ γραμματεῖα ἀπετίθεντο. Heſychius vero σκεῦος μαγειρικόν: quem vide. Scorteas ampullas *pilaſcas* vocabat poſterior ætas. Iſidori gloſſæ: *Pilaſca, vas vinarium ex corio.* Græcis ὄλπαι. Scholiaſtes Theocr. Pharm. ὄλπη κυρίως, ἡ δερματίνη λήκυθος. Hinc lucem do Plauto, Rud. Act. III. ſcen. IV. verſ. 51.

Niſi erit tam ſincerum ut quivis dicas ampullarium,
Optimum eſſe operi faciundo corium. ———

Varro apud Non. Cupas: *Antiquiſſimi in conviviis utres vini primo, poſtea tinas ponebant.* Lege in Lucil. apud Non. Cuia, *serginum calix*, non *troginum*. D. Matth. cap. 9. οὐδὲ βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς. Apul. 7. Mil. *vinarios utres ferentes.* Artemidorus lib. 5. ἀπὸ νεκρῶν σαρκῶν ὁ ἀσκὸς γίνεται, καὶ ὑγρῷ ἐστι δεκτικός: & Polluci ἀσκὸς inter vaſa vini conditoria; tametſi ſacco uſi ad eliquanda, ſeu percolanda vina. WOUWER.

Gypſata] Lagenæ picabantur, vel gypſo illinebantur, ne anima vini reconditi exſpiraret. GLOSS. Hoc eſt, *gipſo lita.* Porphyrio ad od. 20. Horat. lib. I. carm. TORNÆS. Gypſo vaſa illita. Auctor γεωπονικῶν. Horat. Carm. lib. I. od. 30. *Græca quod ego ipſe teſta Conditum levi.* Porphyrio: *Dicit hoc vinum per ſemet ipſum inveteratum, leviſſe ergo ſe gypſo utique vult intelligi.* Marcellus de Medicam. *Operculo ſuperſito, & clauſo, vel gypſato diligenter de argilla.* WOUWEREN. Nuce, pice, & reſina oblita & clauſa, amphoræ ſeu lagenæ picabantur, ne anima vini reconditi exſpiraret, vinumque fugeret. Rader. ad Martial. lib. II. epig. 14. ERHARD. Ita infra cap. 71. *Amphoras copioſas, gypſatas, ne effluat vinum.* Et ita paſſim apud Rei Ruſticæ ſcriptores. *Gypſare vinum*, Columel. XII. 36. & *Lagenam gypſare*, ibidem, cap. 41. & ita vaſa etiam aliis uſibus deſtinata, ut *pulli conditi in vaſis gypſo litis*, apud eumdem lib. VIII. cap. 8. BURM.

Pittacia] Schedula de membrana exciſa, affixa ampullis, cui inſcripta ætas vini. GLOSS. Suſpicor leg. πινάκια, id eſt, tabellæ quædam, quæ ſolebant etiam in hornis vinis apponi, ut, cujus eſſent notæ, indicarent, quod annotavit Brodæus. EMMIUS. Gloſſæ: πιττάκιον, *Pittacium*, *Brevis*. Gloſſæ Iſidori: *Pictacia, epiſtola brevis & modica.* quid vero brevis, expreſſit Juvenalis Satyra 7.

——— *magno comites in faſce libelli.*

Com. *Breves, intelligit. Pittacia* Lamprid. in Alex. Sever. λευκώματα. *album* Senec. Petron. ſcedium affixum ampullis, cui inſcripta ætas vini. Horat. *notas* vocat, lib. I. Sat. 10.

——— *Ut Chio nota ſi commiſta Falerni eſt.*

Acro: *Nota: Ideo, quod aut vina notantur in lagenis, aut Conſules.* Plautus appellat *litteratas epiſtolas* Pœnulo, act. IV. ſc. II. verſ. 14.

Ibi tu videas litteratas fictiles epiſtolas
Pice ſignatas, nomina inſunt cubitum longis litteris,
Ita vinariorum habemus noſtra delectum domi.

WOUWEREN. Balbus Catholico; *Pictacium, epiſtola brevis & modica: item ſcedula de membrana exciſa.* Iſidorus Gloſſis; *Pictaciuncula, membranula.* Britto in Vocabulario. ERHARD. Pittaciis Conſulum nomina, ad vini ſc. ætatem indicandam, inſcribebat antiquitas. Eleganter apud Plautum in Pœnulo Synceraſtus ſervus Act. IV. ſc. II. verſ. 14. BOSCH. Schedas è membrana fuiſſe vult Barth. XII. adverſ. I. tabellas vero Caſaubonus ad Sueton. Auguſt. cap. 89. Celſus lib. III. cap. 10. *Pittacia*, quæ intincta aceto, & aliis liquoribus, imponantur fronti contra capitis dolorem in febribus, memorat. Quæ emplaſtra fuiſſe recte cenſet vir eruditiſſimus Jacob. Gothofredus ad leg. 2. Cod. Theodoſ. de Erogat. Militar. Annon. ubi plura de hac voce adnotat. BURM.

Cum hoc titulo] Galenus alibi: Nec enim liber ad manum eſt. PITH. Juven. Satyr. 5.

Cras bibet Albanis aliquid de montibus, aut de
Setinis, cujus patriam titulumque ſenectus
Delevit, multa veteris fuligine teſtæ.

WOUWER. Amphoris titulos appoſitos, vel Juvenal. verſibus Sat. 5. ſatis liquet; eorum formulam prodit hic Petronius. Briſſonius lib. 8. de Formul. in quibus Galeno teſte, ſcripta erat ætas, id eſt, quo tempore, quibusve conſulibus vinum eſſet conditum. Brodæus Miſcell. lib. I. cap. 3. Rader. ad Martial. lib. 9. epig. 74. ERHARD.

Falernum Opimianum] L. Opimio Conſule Vini optimi copia provenit, quod diffuſum & conditum dictum eſt Opimianum, cujuſcumque generis eſſet. GLOSS. Cicero Brut. cap. 83. *Ut ſi quis Falerno vino delectetur, ſed eo nec ita novo, ut proximis Coſſ. natum velit, nec rurſus ita vetere, ut Opimium, aut Anicium Conſ. quærat.* Sed cur titulo non admodum convenienter additum eſt, annorum centum? PITH. L. Opimio Cos. A. V. C. DCXXXIII. vini optimi copia provenit; quod diffuſum & conditum dictum eſt Opimianum, cujuſcumque generis eſſet. Rader. ad Martial. lib. I. epig. 24. & lib. 7. epig. 65. & lib. 13. epig. 106. quod eſt de *Falerno*. ERHARD.

ANNORUM CENTUM] Impudens mendacium jactabundi & inſciti Trimalchionis, ſtudioſe à Petronio productum, ut ignorantiam ejus ubique traduceret. Nam ad Neroniana tempora à conſulatu Opimii, anni ferme ducenti fuerunt. Negat Vellejus Paterculus, ſua ætate vinum Opimianum ſuperfuiſſe, etſi Plinius

titulos perlegimus, complosit Trimalchio manus, & ᵃ Heu, Heu, inquit, ergo diutius vivit „ vinum, quam homuncio! Quare tangomenas „ facia-

ᵃ TRIMALPHIO.

nius & Martialis contrarium sentire videantur. Sed Plinii locus, lib. XIV. cap. IV. ubi agit de vinis, menda liberandus est: *Annosa fuit omnium generum bonitatis C. Opimio Consule.* Vulgati habent: *anno fuit omnium generum bonitas.* Multus Romanorum luxus in vinis ejusmodi veterrimis. Seneca de vita beata cap. XVII. *Cur apud te vinum, ætate tua vetustius, bibitur?* HEINS. Mos veteribus, ætatem vini, tabellis ad cados amphorasque suspensis, notare. Horatius, Theocritus, Juvenalis, alii multi. Vide Lambin. ad Horat. 2. carm. 3. Hodie Rhenensium œnopolarum moribus solent tabellæ nigræ ad januas ædium appendi, in quibus cretatæ notantur literæ, F. W. id est, *Firnen Wein*, *vetus vinum*: N. W. *Nieuwen Wein*, *novum vinum*, cum subsignato precii numero. WEITZ. Lautior Trimalchio Cottâ, quem Martiales reprehendit lib. X. Epig. 45.

Cum potes amethystinos trientes,
Et nigro madeas Opimiano,
Propinas modo conditum Sabinum.

Noster vero omnibus convivis Opimianum propinat, recte autem Heinsius jactantiam stulti senis notat, in numero annorum titulo expressorum, neque hic hærere debuerat Pithœus, neque numerum corruptum censere. vid. Barth. ad Stat. IV. Silv. IV. vers. 7.

Heu, Heu, inquit, ergo diutius vivit vinum, quam homuncio] Pro quibus vetus habet, *Heu, inquit. Ergo diutius vivit verum est.* Utrumque quis pariter non videt ab eodem fonte profectum; sed alterum, scilicet nostrum, perfecte, alterum vero perverse. TILEBOM. *Et eheu*, puto, ut & infra, *eheu nos miseros.* HEINS. Melius, *eu, inquit*, intelligi vult bonum factum, quia vivit, ut nunc occasio sit ei moriendi, & ut funus ei nunc fiat. MARCILIUS ad Horat. de art. Poet. vers. 329.

Vinum vivit] Ut è contra jugulari & mori dicitur. GLOSS. Martial. lib. I. epig. 19.

——— *scelus est jugulare Falernum:*
Conviva meruere tui fortasse perire,
Amphora non meruit tam pretiosa mori. PITH.

Vivere dicitur *vinum*, ut contra *jugulari*, *mori*, & *veneno necari*, per metaphoram. Ramirez Hypomnem. ad Martial. lib. I. epig. 19. ERHARD. Præter locum Martialis, quem Erhardus indicavit, alibi etiam idem Poëta *vetulum* vocat, ut lib. XI. Epigr. 27.

Basia da nobis vetulo puer uda Falerno.

Et VIII. 77.

Candida nigrescant vetulo crystalla Falerno.

Et ita apud Horatium lib. III. od. 15. quidam legunt

Nec pota vetula fæce tenus cadi.

v. Canter. VI. Nov. Lect. 14. Ita Juvenalis quoque Sat. XVI. 39. *vetulum libum* dixisset, si per librarios licuisset, quorum vitio nunc editur

Quod mea cum patulo coluit puls annua libo.

Sed codex Rottendorfii antiquissimus, quem contulit Heinsius, habet *vetulo. Immortale Falernum* dixit quoque Martial. lib. IX 95. & XI. 37. BURM.

Tangomenas faciamus] An non *Tengomenas* scribendum? crediderim. Hanc eamdem loquendi formulam & animum refert Arbiter cap. 73. Quæ sane verba non vulgaria sunt, sed, quid hic velit, perspicuum; scilicet illud, quod Græci dicunt in suis conviviis κοτταβίζωμεν, & quod in scribendo curiose felix Horatius, hæredem, ubi ad plures abieris, pari cum tripudio, licet dixisse, mentis, facturum exsonat Od. 14. lib. 2. Carminum.

——— ——— *& mero*
Tinget pavimentum superbo
Pontificum potiore cœnis. TILEBOM.

Ad eumdem modum scribitur hoc vocabulum & in sequentibus. Sed quid est, *tangomenas facere*? nihil aliud, existimo, quam vino poculisque liberius indulgere. Quæ vero ratio hujus sit vocabuli, licet nobis non desint conjecturæ, tamen discere malumus ab aliis. SCHEFFER. Hic vero manifestissima est Petronianorum non tam corruptela, quam interpolatio. Cum enim sententiæ, quam Editiones nostræ exhibent, nihil desit, quisque eam perfectam concipimus: illa una cum aliis quamplurimis, notandis in loco, pro glossemate, & inofficioso additamento merito habentur, nisi conjecturâ, duas hujus Satyrici ἐκδόσεις à Petronio, quod ab aliis quoque scriptoribus factum meminimus, elaboratas fuisse, uti voluerimus. Finguntur autem verba esse Trimalcionis, & repetuntur ab eodem adclamante convivatores suos, cap. LXXIII. *Itaque, amici, tangomenas faciamus, & usque in lucem cœnemus.* Est è more prisco hoc; nam & Alcæi celeusma istud: Πίνωμεν· τί τὰ λύχνα ἀμμένομεν; & Leonides Grammaticus ad compotores suos, Κρατηρίζωμεν, ἄνδρες φίλοι, cum majorem scyphum poposcisset, dixerat apud Athen. lib. X. Ion etiam Chius: Πίνωμεν, Παίζωμεν, ἴτω διὰ νυκτὸς ἀοιδή. Verbum etiam à priscis tractum; potum enim liberaliorem sic circumloquitur ille apud Suidam ἀνώνυμος, (est autem Alcæus) οἶνῳ τέγγε πνεύμονα. τέγγε. & Erathosthenes apud Macrob. 7. Sat. 15. καὶ βαθὺν ἀκρήτῳ πνεύμονα τεγγόμενος. Phrasis autem & constructio, ne quidem à semipritico scriptore, sed à Græcissante Latino ejus seculi, quo in Græcis; quo minus ea intelligerent, eo magis grassabantur, ridiculosque ludos edebant; intra septem à septimo secula infelix ea literatura decurrit. Τεγγόμενας faciamus, inquit; quod Arbiter, Græce locuturus, ut solet, docte & venustâ allusione dixisset, Τεγγώμεθα, Τεγγώμεθα, id est, *Madidemus nos*, *Rigemus nos*, *invitemus*

„ faciamus; vita vinum est; Verum Opimianum praesto: heri non tam bonum posui, & multo honestiores coenabant. [a] Potantibus ergo, & accuratissimas nobis lauticias mirantibus, larvam argenteam attulit servus sic

[a] ENCOLPIUS.

vitemus nos, verbo Plautino; neque puto quemquam fore, qui istam ineptiam *tangomenas faciamus* scriptori Romano tribuere porro volet. Fortassis de reconditis istis *tangomenis* aliud sentit alius; non impedio; saltem eas nunc mitto, ne chartam ultra maculent. REINES. Vix dubito, quin sit vera conjectura Cl. Vorstii *tengomenas nos* legentis. Sunt enim τεγγόμενοι, seu *tengomeni*, madidi. Ita sententia erit, faciamus nos madidos, vel inebriemus nos vino. Quamquam illud, faciamus nos madidos, honeste hic dicatur: praesertim, si referatur ad praecedentia, quasi medicamentum quoddam sit longius proferendae vitae. Si enim vinum vivit longius, ergo, inquit, vino faciamus nos madidos, immergamusque totos, ut beneficio ipsius vitam consequamur longiorem. Haec enim subtilitas Trimalchionis est. SCHEFFER. De hoc loco dicemus infra. HEINS.

Vita vinum est] Totus hic locus mutilate ita legitur in editis: *Heu*, inquit, *ergo diutius vivit! verum est*, *vinum Opimianum praesto*, e quibus non satis commode se extricarunt eruditi. Vita vinum esse dicitur, quia nutrit augetque vitam. Vetus est jambus: *Mens est anima vinum, vinum anima corpori est*. Et in Inscriptione veteri apud Gruter. p. 912. *Vitam faciunt, balnea, vina, venus*. SCHEFFER. Fuit, cum legerem, *vitale vinum est*: sic *vinum annosa bonitatis*, apud Plinium, paulo ante. Codex Scaligeri *vita verum est vinum*. Forte, *quare tangomenas faciamus vita. Verum esse vinum Opimianum praesto*. Fuit & cum legerem, *Avitum ac vinum verum esse Opimianum praesto*. Ut apud Nasonem: lib. II. art. amator. 695.

Qui properas, nova musta bibat, mihi fundat avitum
Consulibus priscis condita testa merum.

Horat. od. XXXVII. lib. I.

Ante hac nefas depromere Caecubum
Cellis avitis. HEINS.

Ego vero, mutato verborum ordine, legere malo: *Vinum vita est*, simili modo, quo Terentius Phormione: *pauper, cui opera vita erat*. Sic & Belgice dicimus: *De Wijn is hem zijn leven*. GOES.

Verum est vinum Opimianum praesto] Vellem illud, *praesto*, abesset, vel ea conditione, ut in illius locum, *profecto*, succederet. RICHARD. Lege *Verum esse vinum Opimianum praesto*, id est, ἐγγυῶμαι Scalig. WOUWEREN. Pro miro, cum sua aetate jam non dicat fuisse Vellej. lib. 2. BARTH. Retinuimus hanc lectionem, quam MSS. firmant, & Scaliger. Quidam τὸ ἐγγυῶμαι Scaligeri, veramque hujus loci notam rejicientes, legunt, *praestans*: quod idem valet ac *valens*; ut apud Cornelium Celsum, lib. 2. cap. 18. vinum, aut mustum magnae vetustatis *valentissimi generis* esse dicit. De Opimiano Vellej. Paterc. lib. 2. *Hic est Opimius, à quo Consule celeberrimum Opimiani nomen*. Posteriores editiones, invita Velleji mente & brevitate appixerunt *vini*, ut & Petroniani critici hoc loco. BOURDELOTT. Non movenda lectio, & Scaligeri expositio proba est, *praestare se verum* dicebat, hoc est, affirmabat, & in se recipiebat, tamquam pro eo sponderet, esse Opimianum, ut nemo deberet dubitare, quam hujus verbi vim esse docuit Manut. ad Cicer. I. ad famil. Epist. 3. Eo fere sensu dixit Suetonius de Tiberio, cap. 33. *paullatim Principem exeruit praestititque*. BURM.

Heri non tam bonum posui] Martialis, libro VII. epig. 78.

Potavi modo consulare vinum,
Quaeris, quam vetus atque liberale?
Ipso consule conditum; sed ipse,
Qui ponebat, erat, Severe, consul. WOUWEREN.

Ponere vinum etiam Martial. dixit lib. 4. epig. 56.

Tu Setina bibis semper, vel Massica ponis.

Raderus in Commentar. Pocula enim vino plena in mensis unicuique convivae apponebantur: nec vini tantum, sed frequentissime ferculorum appositionem apud Martialem hoc verbum significat. Ramirez Hypomnem. ad Martial. lib. I. epig. 44. num. 4. lib. 2. epig. 1. num. 4. ERHARD. Hoc verbum *ponere* recte notant eruditi *ex more antiquo* esse, *quia veteribus non in manus dabantur pocula, sed mensis apponebantur*, ut ait Servius ad Virgil. I. Aeneid. 706. vide exemplorum magnam copiam in notis Heinsii ad Ovidii art. amat. lib. I. vers. 231. de aliis vasibus & ferculis idem verbum usurpari docuit Tollius ad Auson. Epig. VIII. BURM.

Curatissime] Veteres habebant, *accuratissime*. Tac. XIV. An. cap. 21. *Ludos curatius editos*, & sic alibi. SCHEFF. *Accuratissime* nonnulli, nil muta. BOSCH.

Larvam argenteam] Sceletum, sic aptum, & coagmentatum, ut articuli vertibulaeque, quibus commissum erat, in omnem partem flecterentur, & figurarum omne genus exprimerent: ideo in convivium inferebatur, quo inconstantiae & brevitatis vitae monerentur. GLOSS. Plutarchus in Convivio Sept. Sapient. ait, Aegyptios olleum cadaver post epulas ita proponere solitos. BONGARS. Herodotus lib. II. cap. 78. de Aegyptiorum institutis: Ἐν δὲ τῇσι συνουσίῃσι, τοῖσι εὐδαίμοσι αὐτῶν, ἐπεὰν ἀπὸ δείπνου γένωνται, περιφέρει ἀνὴρ νεκρὸν ἐν σορῷ ξύλινον πεποιημένον, μεμιμημένον ἐς τὰ μάλιστα καὶ γραφῇ καὶ ἔργῳ, μέγαθος ὅσον τε πάντῃ πηχυαῖον ἢ δίπηχυν· δεικνὺς δὲ ἑκάστῳ τῶν συμποτέων λέγει, Ἐς τοῦτον ὁρῶν, πῖνέ τε καὶ τέρπευ· ἔσεαι γὰρ ἀποθανὼν τοιοῦτος.

sic aptatam, ut articuli ejus vertebraeque laxatae in omnem partem verterentur.

τοιοῦτος. PITH. Plutarchus in τῷ τῶν σοφ. συμπ. Ὁ δὲ Αἰγύπτιος σκελετὸς, ὃν ἐπιεικῶς εἰσφέροντες εἰς τὰ συμπόσια προτιθέασι, καὶ παρακαλοῦσι μεμνῆσθαι τάχα δὴ τοιούτους ἐσομένους, καί περ ἄχαρις, καὶ ἄωρος ἐπίκωμος ἥκων, ὅμως ἔχει τινὰ καιρὸν, εἰ μὴ πρὸς τὸ πίνειν, καὶ ἡδυπαθεῖν, ἀλλὰ πρὸς φιλίαν προτρέπεται, καὶ παρακαλεῖ τὸν βίον, μὴ τῷ χρόνῳ βραχὺν ὄντα, πράγμασι κακοῖς μακρὸν ποιεῖν. Quæ unice Petronium illustrant. Joannes Tzetzes:

> Ὁ συγγραφεὺς Ἡρόδοτος ὁ παῖς ὁ τοῦ Ὀξύλου
> Τοῖς Αἰγυπτίων ἱστορεῖ δείπνοις τελεῖσθαι τοῦτο.
> Οἰκέτης, ξύλινον νεκρὸν τοῖς δείπνοις περιφέρων,
> Ἀνακειμένους σύμπαντας ὑπὸ πᾶσι σαφηνίζει
> Βοῶν, πρὸς τοῦτον βλέποντας, καὶ τρώγειν χρὴ, καὶ πίνειν.

Ex hoc ritu Lucianus περὶ πενθ. ubi de vario modo sepeliendi: ταριχεύει δὲ ὁ Αἰγύπτιος, οὗτος μὲν τοι λέγω δ᾽ ἰδὼν, ξηράνας τὸν νεκρὸν, σύνδειπνον καὶ συμπότην ἐποιήσατο. WOUWEREN. Quo sensu Apul. *sceletum* dixit, qui & ipse *larvalem formam* appellat, & *larvam*. Et vet. Glossæ; Σκελετὸς, *larva*, *sceletus*. Sed & homines nihili, *larva*. Scip. Gentilis Comment. in Apul. Apolog. num. 613. Erat *oscillum* sigillariolum, sic aptum & coagmentatum, ut articuli, vertibulæque, quibus commissum erat, in omnem partem flecterentur, & figuras omne genus exprimerent. Id in convivium inferebatur, quo brevitatis vitæ monerentur. Bulengerus de Theatro lib. 1. cap. 31. & cap. 35. Ausonius; *Simile ut dicas ludicro isto, quod Græci* τομάχιον *vocavere, oscilla ea sunt. Ad summam quatuordecim figuras geometricas habent. Sunt enim æquilatera, vel triquetra, aut rectis angulis, vel obliquis, vel isopleura: orthogonia quoque, vel scalena. Harum vertibularum variis coagmentis simulantur species mille formarum*, &c. Hujusmodi larvæ in medium convivium jaciebantur, & ex illis eas figuras rex convivii exprimebat, ut mutationis, & brevitatis vitæ commonefaceret, & propterea bibendum, ut nihil de fructu hujus vitæ periret. Nam alioqui semper in conviviis mortis mentionem injiciebant, & caput mortui, ubi larvæ copia non erat, in mensa apponebant, vel è triclinio suspendebant. Epigramma Græcum;

> Ἡ πλωχὴν χερίεσσα πανοπλίη, ἀρτολάγυνος
> Αὕτη, καὶ δροσερῶν ἐκ πετάλων στέφανος,
> Καὶ τοῦτο φθιμένοιο προάστιον ἱερὸν ὀστοῦν,
> Ἐγκεφάλου ψυχῆς φρούριον ἀκρότατον.
> Πῖνε, λέγει τὸ γλύμμα, καὶ ἔσθιε, καὶ περίκεισο
> Ἄνθεα· τοιοῦτοι γινόμεθ᾽ ἐξαπίνης.

quæ ad verbum interpretantur Petronium. Scaliger Auson. lect. lib. 2. cap. 26. Et Ægyptii ceream in convivio circumferebant mortis imaginem, ut convivæ de morte admoniti largius se invitarent, genioque suo benigne facerent, quod animam una cum corpore putarent nonnulli interire, ut est apud Herodotum de Ægyptiorum institutis. Idem in hoc convivio Trimalcio observavit. Raderus ad Martial. lib. 2. epigr. 43. Antiqui hoc ritu ad mollitiem & voluptatem invitabant, qui larvas quasdam in mensam inferre soliti, sic aptas, ut articuli, vertebræque, quibus commissæ erant, in omnem partem flecterentur, variasque figuras exprimerent; ut hac ratione convivæ brevis vitæ, celerisque mutationis commonefacti in solutam hilaritatem irent, omnibusque, dum liceret, delitiis adfluerent. Sic impii illi in libro Sapientiæ, *Umbra transitus est tempus nostrum, & non est reversio finis nostri. Venite ergo, & fruamur bonis, quæ sunt, & utamur creatura, tamquam in juventute celeriter. Vino pretioso & unguentis nos impleamus, & non prætereat nos flos temporis. Coronemus nos rosis, antequam marcescant: nullum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra. Nemo vestrum exsors sit luxuriæ nostræ, ubique relinquamus signa lætitiæ, quoniam hæc est pars nostra, & hæc est sors nostra.* Ubi vero larvæ ejus copia non erat, cranium in mensa apponebant, & manibus versabant, vel e triclinio, sive stibadio suspendebant, in eumdem illum finem. Nos aliter imbuti, ut non ad luxum & voluptatem mortis memoria duci debeamus; sed multo magis absterreri. Lætari tamen in tempore etiam suadeo, nec subtrahere corpori delitias penitus, sed temperare; edere, bibere, ludere, sed intra continentiæ sanctissimæ fines. Puteanus in Genial. sermon. ERHARD. Lipsius 1. Saturnal. cap. 19. Jul. Nigronius, Orat. 4. pag. 133. Rigaltius ad Onosandr. cap. 9. qui eo putat respicere Clementem Alexandrin. 3. Pædagog. cap. 2. qui reticulorum muliebrium, vittarumque subtilitates, ac mobiles catenationes, & varias fingendæ comæ figuras, *larvas* esse ait, non vultus: Κικινόφαλοι μέντοι, καὶ κεκρυφάλων διαφοραὶ, καὶ περίεργοι πλοκαὶ, ἀλλὰ καὶ τῶν τριχῶν οἱ μυρίοι σχηματισμοὶ, κάτοπτρά τε πολυτίμητα κατασκευαὶ, οἷς καλλωπιζόμεναι, θηρῶνται τοὺς δίκην παίδων ἄφρονας, περὶ τὰς μορφὰς ἐπτοημένους, τέλειον ἀπηρυθριακυιῶν ἐστὶ γυναικῶν· ἃς ἑταίρας καλῶν οὐκ ἂν τις ἁμάρτοι, προσωπεῖα ποιούσας τὰ πρόσωπα. Adi quoque Philip. Camerarii Cent. 1. Meditat. Historic. cap. 12. Strignitii Ossa rediviva conc. 11. pag. 115. & 121. WEITZ. Vide Marescot. de Personis & Larvis, capite IV. Talis illa larva, sive sceletus, ut adversarius Apuleji vocabat imaginem Mercurii, in Apologia. BURM.

Aptatam] *Aptam* habebant veteres. Sed *aptatam* etiam alias usurpat in similibus. SCHEFFER. Codex Scaligeri, & veteres editiones omnes *Ita aptam*, quod probum puto, id est, ita catenis & juncturis mobilibus connexam. Ita Virgil. III. Georg. 167.

> ——— *dehinc, ubi libera colla*
> *Servitio adsuerint, ipsis e torquibus aptos*
> *Junge pares.*

ubi Philargyrius, *id est, unitos, aut connexos, est enim apta*

terentur. Hanc quum super mensam semel iterumque abjecisset, & catenatio mobilis aliquot figuras exprimeret, Trimalchio adjecit:

a Heu, heu nos miseros, quam totus homuncio nil est!
Sic erimus cuncti, postquam nos auferet Orcus.

Ergo

a TRIMALCHIO.

apta jungi, quæ ultima verba corrupta sunt. Sic sæpe utitur Lucretius lib. II.

——— *pergam connectere rem, qua*
Ex hoc apta fidem ducat.

v. Gifanii indicem: venit autem ab antiquo verbo *apere*, quod *comprehendere vinculo*, *ligare*, veteres dicebant, teste Festo in *apex*, & huc referunt Servius, & alii illud Virgilii lib. IV. 482.

——— *stellis ardentibus aptum.*

Ubi videantur à viris eruditis adnotata, & ita Scaligerum sensisse docent prima Scaligerana. Nonius quoque in voce *aptus* pluribus exemplis hanc originem vocis & significationem docet. Et ita Sidon. Apoll. præfat. panegyr. Anthem.

Tunc Faunis Dryades, Satyrisque Mimallones aptæ. ut legendum docuere. Colvius, & Savaro. BURM.

Articuli ejus vertebraque] Lucilius apud Festum;

Hæret verticulis adfixum in posteriore
Parte, atque articulis, ut nobis talus, genusque est.

Vertebra generaliter dixit pro σπόνδυλοι. Titius Assertion. lib. 2. cap. 22. Sic & Auson. *vertibulas* vocat vel γιγγλυμοὺς, vel simile quid, in eleganti oscillorum descriptione; *Harum vertibularum*, inquit, *variis coagmentis simulantur species mille formarum, elephantus bellua, aut aper bestia, anser volans*, &c. Casaub. Animadvers. in Athen. lib. 4. ERHARD.

Laxata in omnem partem verterentur] Editi præferebant, *locata*, &, *flecterentur*. Sed nostrum *laxata* sine dubio præstantius, & sequitur, *catenatio mobilis*. SCHEFFER. Rectius codex Scaligeri, aliique, *flecterentur*, nam & *vertebra* ab vertendo dictæ. Pro *laxatis* etiam *luxatas* malim, *locata* codex Scaligeri. *Resoluta vertebra* apud Senecam Controvers. XXXIII. HEINS.

Semel iterumque abjecisset] *Semel atque iterum* Mem. cod. prior arridet: quia sic solet noster, ut infra cap. 94. *Et, semel iterumque cervice perculsa, ante pedes collabitur nostros.* & cap. CXXXV. *Ac me semel iterumque basiavit.* Potest autem posterior Ciceronis aliorumque exemplis defendi. BOSCH.

Catenatio mobilis] Neurospasta, Cœlius lib. 4. cap. 16. vide Gellium & infra Petronium cap. 140. *Oscillatio* Bud. in Comment. Aristotel. de Mundo. Seneca vocat *pegmata*, lib. 13. ep. 89. BONGARS. Ejusmodi simulacra vocantur αὐτόματα, & αὐτοκίνητα à Græcis, quorum vel singula, vel universa membra certis nervis vel fidiculis, vel catenulis in hanc vel illam partem, cum quadam venustate & convenientia, sua sponte movebantur. De quibus Herodotus in Euterpe; Ἀντὶ δὲ φαλλῶν ἄλλα σφι ἐστὶ ἐξευρημένα, ὅσον τε πηχυαῖα ἀγάλματα νευρόσπαστα, τὰ περιφορέουσι κατὰ κώμας αἱ γυναῖκες. Et Lucian. de Dea Syria; Φαλλοὺς Ἕλληνες τῷ Διονύσῳ ἐγείρουσι, ἐπὶ τῶν καὶ τοιόνδε τι φορέουσι, ἄνδρας μικροὺς ἐκ ξύλου πεποιημένους, μεγάλα αἰδοῖα ἔχοντας. καλέεται δὲ τάδε νευρόσπαστα. Ergo αὐτόματα sunt νευρόσπαστα ἀγάλματα, de quibus & Horatius lib. 2. Sat. 7.

Tu mihi qui imperitas, aliis servis miser, atque
Duceris, ut nervis alienis mobile lignum.

Qui ejusmodi simulacra ostendebant, νευροσπάσται dicti. Aristotel. de Mundo; Καὶ οἱ νευροσπάσται, μίαν μήρινθον ἐπισπασάμενοι, ποιοῦσι καὶ αὐχένα κινεῖσθαι καὶ χεῖρα τοῦ ζώου, καὶ ὦμον, καὶ ὀφθαλμόν, ἔστι δ' ὅτε πάντα τὰ μέρη μετά τινος εὐρυθμίας. Apulejus de Mundo; *Etiam illi, qui in ligneolis hominum figuris gestus movent, quando filum membri, quod agitare solent, traxerint, torquebitur cervix, nutabit caput, oculi vibrabunt, manus ad ministerium præsto erunt, nec invenuste totus videbitur vivere.* Budæus in Commentar. Leg. Græc. Hen. Stephanus in Thesaur. L. Gr. Vulcanius ad Apul. de Mundo. ERHARD.

Heu, heu nos miseros, quam totus homuncio nil est
Quam fragilis tenero stamine vita cadit.]

Hunc versum, aut alium consimilem, interponendum puto. TORNÆS. Hos tres versus ita etiam junctim citat Jac. Magni in Sopholog. lib. 7. cap. 1. quem vide. ERHARD. Pindarus Pyth. 8. τί δέ τις, τί δ' οὔ τις, σκιᾶς ὄναρ ἄνθρωπος. WEITZ. Hos tres versus continuari debere certum est, & quem in Tornæsiano margine quidam adposuit,

Quam fragilis tenero stamine vita cadit.

recepit in textum, qui nobis integrum Petronium obtrudere voluit, Gallus. An in codice suo id repperrerit, an vero, quia diverso charactere exprimi voluit, Petronianæ venæ judicaverit, non dijudico. Ego certe in illis nihil elegantiæ video, quid est *tenerum stamen?* saltem *tenui stamine* dixisset, vel *tenero stamine*. Præterea vita melius *extingui stamine* diceretur, quam *cadere*. BURM.

Quam totus] Alii *quia totus*. PATISSON.

Sic erimus cuncti] In Sophologii dicto loco legitur, *Nil erimus:* mendose. Scalig. putavit deesse versum pentametrum, itaque interposuit asteriscos hoc modo;

Heu heu nos miseros, quia totus homuncio nil est,
* * * *
Sic erimus cuncti, postquam nos auferat Orcus:
Ergo vivamus, &c.

in

Ergo vivamus, dum licet esse bene.

XXXV. [a] Laudationem ferculum est insecutum, plane non pro exspectatione magnum. Novitas tamen omnium convertit oculos. Repositorium

[a] ENCOLPIUS

in Catalect. contra fidem antiquorum codicum, & consensum constantissimum. ERHARD. In quam sententiam dilerit Clarus Bonaricius, sive Carol. Scribanius, in Ampitheat. honor. lib. 2. cap. 1. Alicubi ossuariis hæc inscribuntur verba;

Quod sumus, estis; quod sumus, vos eritis.

Aut etiam: QUOD TU ES, EGO FUI: QUOD EGO SUM, TU ERIS. Nathan Chytræus in Delic. itiner. C. Plautianus in vet. Inscript. *Vixi, dum vixi, bene jam mea peracta, mox vestra agetur fabula.* Refert Stephan. Zamosius in Analect. Daciæ antiquit. cap. 10. WEITZ.

Orcus] Pluto. Sic Plautus sæpe. Ut Asin. VIII. III. XVI. *Apud Orcum te videbo.* Capt. II. II. XXXIII. *Id Orcum scire oportet.* Epidic. II. I. VII. *Sacrificas ilico Orco hostias.* Similia sunt plura alia. GOES. Vide Clarissimi Grævii Lect. Hesiod. cap. XVII. ubi ostendit, Plutonem, & omnes Inferos, *Orcum* dici. Horat. II. od. 3. *victima nil miserantis orci:* pro sepulchro quoque poni Scaliger notavit. Et ita explicat Boxhorn. cap. x. Quæstionum Romanarum, titulum antiqui Lapidis apud Gruter. DCCCLII. 5.

ORCO PEREGRINO.

Cui tamen non adsentimus, ita sepulchrum alienum dici, nam peregrinus non nisi ille qui jure civitatis non fruebatur, dicitur, & ita Ennius, civis Romanus, in sepulchrum Scipionis illatus, in orcum peregrinum migrasse dici nequit. BURM.

Ergo vivamus] Hoc sermone lacessebant lætitiam. Inscript. *Amici, dum vivimus, vivamus.* Lipsius in Saturnal. Hac dictione, *vivamus*, utimur, quoties aliquem ad fruendas nobiscum voluptates cohortamur: eaque poetis est perfamiliaris, & inter pocula usitatissima, pro, genialiter vivamus, & *vitam* eam demum vocant poetæ, quæ voluptuaria est. Gilb. Cognatus in Adag. Apud Hebræos vero *vivendi* vox pro beate vivendi per antonomasiam ponitur. Esaias 26. *Morientes non vivant, gigantes non resurgant. Gigantes* vocat homines violentos & tyrannos, quos ad beatam vitam ait non resurrecturos. Zuinglius Apolog. Complanat. Isaiæ cap. 26. Hic autem extremus versus non est Petronii, quem multi sequius accipiunt, quam auctori suo scriptum est, illi in bonam & piam partem, hic in deterrimam vertit. Nam *vivere* poetis est, genio, voluptatibus, comessationibus, potationibus assidue vacare & indulgere, ut exemplis Catulli, Cæcilii, Lucilii, Varronis, Anacreontis, & Amphidis docet Raderus ad Martial. lib. 1. epig. 15. & lib. 2. ep. 44. Vide Joan. Brodæum in Annotat. ad Antholog. lib. 1. epigram. Palladæ in ἐλεγεῖς & Vincent. Obsopœum ibidem. Anton. Parthenium, Pallad. Fuscum, Muretum, Achil. Statium ad Catul. epigr. 5. ERHARD. Hanc solemnem in conviviis acclamationem fuisse, docet Valesius ad Ammian. Marcell. XVI. cap. 8. Gruter. inscr. p. DCIX. 3.

AMICI
DVM VIVIMVS
VIVAMVS.

Esse bene] [illegible], vitam omnem voluptuariam complectitur. GLOSS. Miseret me illorum, qui hunc versum emendare conati sunt, mihi quidem persuasum est, non esse Petronii, sed inepti cujusdam versificatoris, qui falso putabat, non esse absolutam duobus superioribus versiculis sententiam. RICHARD. [illegible] omnem vitam voluptuariam complectitur. Plautus, Bacchid. & Captiv. RITTERSH. Male interpungitur vulgo, & plane tollenda ὑποστιγμὴν post *esse*,

—— *dum licet esse bene.*

Bene esse, [illegible], vitam omnem voluptuariam complectitur. Origo formulæ, quod, cui omnia secunda vellent, ei precarentur, *bene esse*. Gulielm. Plaut. quæst. in Epidic. cap. ult. Etiam apud Hebræos. David Psalm. 16. in princip. *Præter te non est mihi bene:* id est, sine te nihil mihi volupe est, non possum vivere. ERHARD. *Fugitiva gaudia carpe*, ait Martialis. Grut. inscript. pag. DCCXCIX.

VIVE. HOSPES. DUM. LICET.
ATQUE. VALE.

Iterum ille ad Julium lib. II. epig. 16.

Sera nimis vita est crastina, vive hodie. BOSCH.

Lusit dilogia, dum licet esse in vita, aut edere: peccant, qui mutavere, *dum licet, estque bene.* MARCILIUS ad Horat. II. Epist. 1. vers. 144. nihil mutandum hic censet quoque amor noster Janus Broukhusius, quia veteres ita numquam loquebantur. Plaut. Menæchm. act. III. sc. II. vers. 20 *Minore numquam bene sui dispendio*, Cicer. pro Dejotaro. c. VII. *Cum in convivio comiter & jucunde fuisses, tum illuc isti, ut dixerat.* Quæ loca suggessit nobis vir amicissimus. BURM.

Laudationem] Possit hic capi pro *laudatione funebri*, quam stolidus Trimalchio, ad larvæ conspectum, versibus istis peregit.

Ferculum insecutum est] *Ferculum* pro missu carnium. Stuckius Antiquit. convival. lib. 3. cap. 1. Duobus ferculis instructum erat convivium, unum jurulentarum carnium, alterum assarum. Cato; *Et in atrio, & duobus ferculis epulabantur antiqui.* Sidon. lib. 2. ep. 9. *Convivium per edulia, nunc jurulenta, nunc assa, varietur.* Servius in lib. 1. ver. 638. Portunianus apud Salisberiens. in Polycrat. lib. 8. cap. 7. Savaro Not. in Sidon. lib. 2. epig. 9. ERHARD.

Plane non pro exspectatione magnum] Infra dicit; *Tristiores ad tam viles accessimus cibos.* ERHARD.

Reposi-

torium enim rotundum duodecim habebat Signa in orbe dispofita, fuper quae proprium convenientemque materiae ftructor impofuerat cibum: fuper Arietem, cicer arietinum: fuper Taurum, bubale fruftum: fuper Geminos, tefticulos, ac rienes: fuper Cancrum, coronam: fuper Virginem,

Repofitorium] Idem, quod guftatorium, in quo antecœnium apponebatur. Item quævis menfa, in qua ftruices patinarum ædificantur. GLOSS. *Repofitorium* idem, quod *guftatorium*, in quo guftus feu antecœna apponebatur. Supra cap. præcedenti, *Cum fubito fignum fymphonia datur, & guftatoria pariter à choro rapiuntur. Guftatoria* cupilia funt: *Repofitoria* pro quavis menfa accipiuntur, ftruicefque patinarum ædificabantur in eifdem. Rader. ad Martial. lib. 14. epig. 78. ERHARD. Gloffæ Labbaei: *Repofitorium*, παράθεμα, θήκη. Rurfus, παράθεμα, *repofitorium*, *depofitorium*: παράθεμα, *ploteum*, *pluteus*, παράθεσις, *adpofitio*, παραθέτης, *ftructor*, *infertor*. HEINS.

Duodecim habebat figna] Alexis apud Athen. l. 2. c. 18.

——— Ἀλλὰ παρατιθῶ
Ὑπερῷφανος ὄζων τῶν ὡρῶν λοπάς.
Τὸ τῷ πόλῳ τῶ παντὸς ἡμισφαίριον
Ἅπαντ' ἔνι τἀκεῖ γὰρ ἐν ταυτῇ καλά.
Ἰχθῦς, ἔριφοι. διατρέχει τούτων σκορπίος.
Ὑπόφαινει ὠῶν ἡμιτόμων τοὺς ἀστέρας.
Ἐπιβαλλόμεθα τὰς χεῖρας. PITH.

Fuiffe lances puto quæ figuram fignorum habebant, vel certe repofitorio quafi brachia infixa, quæ figna illa exprimebant: nam & lances repofitoriis impofitas, & aliquando ipfi repofitorio in varias figuras formato cibos ipfos fine lancibus impofitos fuiffe docet Ferrarius III. elector. 18.

In orbe difpofita, fuperque convenientem] Legendum *in orbem difpofita, fuper qua*, fcilicet figna. Cafaub. in Sueton. An eft tmefis, conftruendumque *fuperimpofuerat*, uno verbo, quod & alibi legiffe memini? ERHARD. An *in orbem*, ut fupra cap. XXXIII. *Patentibus in orbem malis*. & cap. CII. *Crura in orbem pandere*. Juftinus lib. XLIV. cap. I. *Hifpania Pirenaei montis dorfo adhaeret Galliae, reliquis partibus undique in orbem mari cingitur*. HEINS.

Superque] Malim equidem, *fuper quoque* (vel. *fuper quo cuique*) *proprium convenientemque materiae ftructor impofuerat cibum*. HEINS.

Structor] Qui fercula puerorum manibus allata commode difponit. GLOSS. Servius ad Virgil. I Æneid. 704. *Struere, ordinare, componere, unde & ftructores dicuntur ferculorum compofitores*. PITH. Lamprid. Elag. cap. 27. *Ut quacumque coqui de diverfis eduliis exhibuiffent, vel ftructores, vel pomarii, illi de lactariis exhiberent*. Juven. Sat. 7.

——— *qui fercula docte*
Componat. ———

Comment. *Structura, ut cocus*, hinc Plauto Menæch. I. I. *ftruices patinariae*: Lucill. *exftructa menfa*. Columel. lib. I. *fercula ftruentes*. Structor Athen. τραπεζοποιός, Clementi & Polluci τραπεζοποιός. nam, ut idem Pollux, Τραπέζας ἐκάλουν καὶ τὰ σιτία τὰ ἐπ' αὐτῶν τιθέμενα, uti & Latinis, in Virgil. 3. Æneid. verf. 257. *abfumere menfas*. Hefychius vero, Τραπεζοποιὸς, οὐχ' ὁ μάγειρος, ἀλλ' ὁ τῆς πάσης περὶ τὰ συμπόσια παρασκευῆς ἐπιμελούμενος. WOUWEREN. *Structores*, qui fercula puerorum manibus allata commode difponunt. Juven. Sat. 6.

Structorem interea, ne qua indignatio defit,
Saltantem fpectas. ———

Lipfius Saturnal. ferm. lib. 2. cap. 2. Rader. ad Martial. lib. 10. epig. 44. Titus Popma de Oper. fervor. Ammianus lib. 16. cap. 8. *Menfamque operimentis paribus tectam, anteriorem chlamydis partem utraque manu vehens, introrfecus ftructuram omnem, ut amictus adornaverat, principalefque res evertit*. ERHARD. Structori hic proprie locus.

Qua non indigeant ferro ftructoris ofella,

apud Satyricum. Vetus infcriptio apud Gruterum DLXXXIII. 2. CIIO. AUG. JUBATIANO. STRUCT. HEINS. Vide Urfin. append. ad Ciaccon. de Triclinio pag. 144. & Salmaf. ad Capit. Verum cap. 2.

Materia] Eduliorum. ERHARD.

Cicer arietinum] Species leguminis: aliud à vulgari fativo. GLOSS. Meminere Theophraftus & Athenæus. PITH. Nigrum, quod capiti arietino fit fimile. vide Nonn. de re Cibaria, lib. I. cap. 10. Columella de Re Ruft. lib. II. cap. 10. vocat *arietillum*, ut ibi habet optimus codex. v. Plin. XVIII. 12.

Bubale fruftum] Fruftum bovis affatum. GLOSS. Alii, *bubula*. PATISSON. Forte *bubulum*. DANIEL. Scalig. legit, *bubula*. illud vero & Cafaub. retinet. Balbus Catholic. *Bubalus, & Bubalis in eadem fignificatione, fcilicet ad bubalum pertinens, vel de bubalo exiftens*. Inepte. Vetus interpres Regum libro 2. cap. 6. *Affaturam bubalae carnis unam*. Strabus Gloffator. *id eft, fruftum bovis affatum*. ERHARD. *Bubula* recte in MSS. & ita legebat Scaliger. Cur bubulæ fruftum ponat inter viles cibos non video, cum apponatur principum menfis, nifi comparatione facta ad elegantias & luxum. Inter viles etiam cibos carnem bubulam legas apud Lampridium in Heliogabalo. BOURDEL. Vulgo *bubale*, fed *bubula* eft in aliis codicibus. SCHEFFER.

Super geminos tefticulos acriones] Optime P. Dan. legit, *ac lienes*. fortaffe etiam, *renes* legi poffet, in quibus fita eft libidinis cupiditas. EMMIUS. Καὶ ἰσχία ὠσὶν,

nem, ftericulam: fuper Libram, ftateram, in cujus altera parte fcriblita erat,

νεφροι, ὡς καὶ νεφρὰς ἐκάλει. Athen. PITH. Bene *rienes* ex more antiquo Tragurianus. *Glaber tanquam rien*, apud Plautum. Gloffæ Labbei: *Rien*, νεφρός. *Rienofus*, νεφριτικός. Νεφριτικός, *Renofus*, *renienofus*, *renitiofus*. Νεφρός, *Ren*, *renis*, *Ren*. Lege, *Ren*, *renis*, *rien*. HEINS. Hos inter elegantiorum cibos, & qui Venerem excitare credebantur, gratiam inveniffe docet Nonn. de re cibar. lib. II. cap. XIII.

Super cancrum coronam] Turdorum; nam cum Sol cancrum permeat, coronarum frequens ufus eft. TORNÆS. Martial. lib. 13. ep. 51. de turdorum corona;

Texta rofis fortaffe tibi, vel divite nardo,
At mihi de turdis facta corona placet. ERH.

Horum verborum interpretatio fumi debet e loco Arati, ubi agit de ortu Cancri, qui ita incipit: ὁ οἱ ἀμφοτέρωθεν, ὅτι καρκίνος, &c. ubi vetus Scholiaftes ait: *Cum Cancer inibi eft, ut exortatur, mediam partem Coronæ videre eft fuper terram, alteram partem occafus occupat & obfcurat, Corona defcendente in occafum*. Ergo Corona præit Cancro. Ad cujus rei imitationem ftructor convivii inter illa fercula, quæ imitabantur duodecim figna Zodiaci, *Coronam* collocavit fuper Cancrum, nempe fervato in ferculis ordine cælefti. Carol. Pafchalius in admirabili de Coronis opere, lib. 2. cap. 3. WEITZ. Nihil hic muto, licet dixerit, ftructorem materiæ proprium convenientemque cibum impofuiffe. Sic enim ipfe cap. XXXIX. quod ante me a M. Hadrianide obfervatum video: *In Cancro ego natus fum; ideo multis pedibus fto, in mari & in terra multa poffideo. Nam cancer & hoc & illoc quadrat, & ideo jam dudum nihil fuper illum pofui, ne genefin meam premerem*. BOSCH. Nec de fidere, *corona* dicto, capio; nam ineptum effet uni fideri alterum imponere, cur enim idem non reliquis fignis, quæ vicina fidera quoque habent, factum fuit? neque de *turdorum* corona, cum poftea dicat, nihil fe pofuiffe cibi fupra cancrum, intelligo. Sed fimpliciter coronam convivalem fuiffe puto; de qua, ut nihil adjiciam, fecerunt tot obfervationes virorum doctorum, quos compilare non eft noftrum. BURM.

Super leonem, ficum Africanam] Hinc illuftrari multa auctorum loca poffunt, qui *feras Africanas* abfolute ponunt, contra interpretum varias fententias. Certum eft enim, nullas alias feras, quam leones intelligi debere. Phil. Pareus in Notab. Palatinis. ERH. Hujus inter genera ficorum in Italiam perlatarum meminit Cato de R. R. cap. 8. Plin. XV. 18. Varro de Re Ruft. l. 1. c. 41. & Columel. V. 10. & alii. vid. Rader. ad Martial. lib. IV. epig. 46. Has Leoni, ut Africæ familiariffimo animali, imponit, fed inde effici *Africanas*, ubi fimpliciter ponuntur, femper Leones notare, non crediderim, cum eo nomine Tigres & Pantheras etiam notari certum fit. Ita Plin. lib. VIII. cap. 17. dicit, *Senatusconfultum fuiffe vetus, ne liceret Africanas in Italiam advehere*: ubi Pantheras intelligi contra Lipfium recte oftendit Salmafius ad Vopifci Aurelian. cap. 33. & hoc docet nofter Petronius infra, cap. 119.

Quæritur in filvis Mauris fera & ultimus Ammon
Afrorum excutitur; ne defit bellua dente
Ad mortes pretiofa fuas, premit advena claffes
Tigris, & aurata gradiens vectatur in aula.

ubi hæc luxuria, contra veteres mores, carpitur. Et tam Leones, quam Pantheras, hoc nomine infignit Plinius, lib. XXXVI. 5. *Accidit ei, cum in navalibus, ubi fera Africana erant, per caveam intuens leonem cælaret, ut ex alia cavea panthera erumperet*. vid. Suet. Claud. cap. 21. BURM.

Stericulam] Alii *fericulam*, alii, *ficedulam* PATISS. Nempe ferotinam, quæ Augufto maturefcit, alii *ficedulam*, MS. *ftericulam*. TORNÆS. Etfi variæ adduci poffent conjecturæ, ut defperatiffimo loco mederetur, veluti fi legas *rufticulam*, quæ ex perdicum genere. Martial. lib. XIII. epig. 76. vel, quod in gloff. Ifidori, *Stericulum, edule*, vel *hiftriculum*, quia de virgine fermo; notat autem puerum grandiorem: tamen defipere puto his fomniis veram lectionem quærere; erui poteft ope MS. Satius eft illud quoque ignorare, *fuper fagittarium odopetam*; ne nihil agam, lego *otopetam*. Gloffæ: *Auritus ὠτοπέτης*. ut canem venaticum innuat, quia is competens fagittario, fed per fidem nugæ & ineptiæ meræ. WOUWEREN. Quærendus Æfculapius, qui defperato loco medeatur, ut & illi, *fuper fagittarium, Odopetum*. Nolo enim ex fimplici conjectura quidquam afferere. Quod fi aliorum interpretamentum valet, non per me ftabit, quin, lector, tibi placeat. BOURDELOT. Optime *fterilículam*, vulgo eft, *ftericulam* per compendium fcripturæ, ut exiftimo; vulvam intelligit ex fue caftrata. Celius II. cap. 23. ubi de rebus ftomacho idoneis: *Ex fue, ungula, roftra, aures, vulva, fterilefque*. Ita habet vetuftiffima editio, vulgo edunt, *vulvaque fteriles*, contra mentem fcriptoris, qui probat vulvas, etiam fteriles. Ab hoc *fteriles* apud noftrum funt *fterilicula* per diminutionem, in qua vulvæ funt intelligendæ. SCHEFFER. Non affentior Viro docto, cui ifta Arbitri, quia obfcura, varie corrupta, & emendari defperata, mera fomnia videntur. Ufque adeo nihil contemno, quod Petroniani faporis eft, fed cura mea dignor. Vera lectio, *ftericulam*; at per compendium fcripturæ fic nominari *fterliculam* haud credam. *Stericula* mihi diminutivum fecundi gradus eft, quod genus valde amat *Petronius*, à *ftérula*, hoc à *ftera*. Ita *olla, ollula, ollicula: filva, filvula, filvicula: Servus, fervulus, ferviculus; glomus, glomulus, glomicellus*; quæ bonis auctoribus in ufu. *Stera* autem in manufcriptis veteribus, præfertim rei medicæ, Græcum ὑστέρα, id eft, uterus, matrix, vulva; inde *fterica pnix* Silvat. Pand. cap. 376. *hyfterica*

ta erat, in altera placenta: super Scorpionem, pisciculum marinum: super

rica pnica Theod. in Gynæc. cap. 1. ὑστερικὴ πνὶξ, id est, matricis præfocatio, ex utero suffocatio: *Steras dynasthis* Int. veteri Γυναικείων Moschionis, pro *steras dioptra*, id est, uteri speculum; de quo Albucasis lib. 2. Chirurg. cap. 77. Paræus lib. 23. Chir. cap. 62. Vid. lib. 2. Chirurg. cap. 3. Μήτραι vulvæ, præsertim suum, in deliciis veterum. Plin. lib. XI. cap. 37. Plut. 3. Symp. 9. Athen. lib. 3. Ex iis triplici differentia; ejecticiæ, ἐκβόλιμαι, quæ ejecto fœtu; porcariæ, quæ edito fœtu; ἐκτοκίοις: steriles, quæ de virgine porca, ut loquitur Mart. lib. 13. epigram. 56. seu castrata, vetere Germanico idiotismo, *nonna*, sumerentur. Signo autem Virginis imposita fuerat stericula, seu uterculus ex ejusdem generis porca, quæ nondum conceperat, vel pepererat. In eamdem quidem sententiam lectio altera cum sua interpretatione collimat, sed tum fingenda est ellipsis substantivi; quod licere dubito. Certe nemo, puto, concipiet, si *stericulam* absolute nominavero, Virginis porcæ matricem; est enim adjectivum istud indifferens ad alia quoque animalia. REINES. Sic diu vidi castigandum, ut è Traguriano Cl. Schefferus est amplexus. *Vulvam de virgine porca*, dixit Martialis, aliis *sterilis* dicitur. Sic *virgines buculæ* Arnobio lib. VII. & *virgo vitula*, & *virgines hostiæ*. Martialis epigramma ecce, quod in Xeniis est tertium & quinquagesimum, atque ita è vestigiis membranarum veterum castigandum:

Te fortasse magis capiat de virgine porca,
Me mater gravida de sue vulva capit.

Sed in vulgatissimis minus eleganter:

Me materna gravi de sue vulva capit. HEINS.

Stericula sine dubio vera lectio. Vide de delicato hoc cibi genere Nonn. de re cibar. II. cap. 4. ubi ostendit, hanc vulvam sterilem fuisse rariorem, quia ratio, qua ex virgine porca eximeretur, erat difficilior; ille autem castratione factum putat.

Stateram] Instrumentum, quo res sine lancibus ponderatur. GLOSS.

Scriblita] Ἀπὸ τοῦ στρέφειν, torquere, ideo quod in circuitu torqueatur restis in modum, unde nos *tortam* dicimus. GLOSS. Scribe *striblita*. DANIEL. Lege *scribilita*, ut apud Plautum, & Catonem; nam κατὰ συγκοπὴν *scriblita*. Poetis metri caussa dicitur, alii legunt, *stribilita*, ἀπὸ τοῦ στρέφειν, quod est torquere: ideo, quod in circuitu torqueatur, restis in modum, unde nos *tortam* dicimus. Ramirez ad Martial. lib. 3. epigr. 17. num. 1. Vera scriptura est *stribilita*, est enim στρεπτὸς ἄρτος, quem Græci στρίμμα, nos hodieque *strible* vocamus, voce sive Græca, sive Latina utcumque retenta. ERH. Lege potius *striblita*. Sicque reponendum apud Plautum, prologo Pænuli. BOURDELOT. Hanc scripturam retinet Casaubonus ad Athen. lib. XIV. 15. Tragurianus codex *scirbilita*. Et Taubmannus ad Plauti Pænulum codices omnes *scriblitam* exhibere notat. In Tironis notis pag. 176. *scerbilita* legitur, inter edulia.

Super scorpionem, pisciculum] Lego, *super scorpionem, scorpionem pisciculum*. Librarius ineptus male repetitum *scorpionis* vocabulum putavit. In quibusdam editis mutilate legitur, *super scorpium*, cum asterisco. Sed *scorpionem* habet etiam Plinius, qui & juris ex eo facit mentionem his verbis: *Omnium piscium jus alvum emollit, sed optimum fit è scorpionibus*. SCHEFF. Non video, quid scorpioni commune sit cum pisciculo marino. Deinde, cur pisciculum dixisse maluit, quam pisciculos, ne expressa quidem specie pisciculorum? Omitto, quod hisce pisciculis non erat locus inter curatissimas lautitias. Scribendum utique, *Isicium marinum*, vel, quod malim, *Isicium cammarinum*, quia *marina locusta* mox subsequitur. Quamquam de *Isicio marino* & *cammarino* res eodem recidit, quod *marinum Isicium* de cammaris fiebat plerumque, cammarus autem de genere cancrino, ut Scorpioni conveniat quodammodo. De *Isicio marino* videndus auctor de obsoniis, qui sub nomine Apicii circumfertur, præsertim libro secundo, ubi multus est in hoc obsonio. Inventum *Isicii marini* Lampridius Heliogabalo adscribit, cap. XIX. *Primus fecit de piscibus isicia, primus de ostreis, & lithostreis, & aliis hujuscemodi marinis conchis, & locustis, & cammaris, & squillis.* Ubi de isiciis plura Casaubonus, & Salmasius. Quod si primum inventa sunt isicia marina ab Heliogabalo, ut asseverat hic Spartianus, accipiamus licet hoc Petronii commentum esse, ut erat mire ingeniosus, teste Tacito, ad hæc talia excogitanda, qui fingit id genus epularum à Trimalchione appositum, quod nusquam in usu esset. Sed, cum idem Lampridius eumdem Heliogabalum *mensas, & capsas argenteas, cacabosque* habuisse primum contendat ibidem loci, quod est tamen falsissimum, id ipsum quoque de *Isiciis marinis* credamus licet. Quamquam de mensis capsisque argenteis locum esse mendosum homines eruditi, ex vestigiis codicis veterrimi jam monuerunt. Tutissimum igitur erit, ut de genere quodam peculiari isicii marini sit intelligendus Spartianus, inventi ab Heliogabalo. Auctor certe rei culinariæ, qui sub Apicii circumfertur nomine, quicumque tandem is est, Heliogabalo enim vix putandus recentior, haud parcum se præstat in Isicii marini, sua ætate cognitissimi, generibus describendis, libro, uti jam diximus, secundo. *Isicium* autem nihil aliud, quam caro minutatim concisa, dictum ab *insecando*, Varrone teste, libris de lingua Latina. Græcis etiam ἴσικια dicuntur, quamquam *insicia* nonnulli malint scribere. Hinc ὑποτριμματικὰ *isiciola*, quæ apud eumdem Apicium frequenter occurrunt. Hinc *isiciarii*, qui isicia conficiunt. Quod vocabulum occurrit in testamento M. Grunnii Corocottæ procelli, sed male illic

per Sagittarium otopetam: super Capricornum, in quo cornua erant, locu-

illic *esiciariis* legitur. HEINS. Non persuadet, licet ingeniosa sit, Heinsii conjectura, nam neque probare potest *isicium* jam Petronii ætate frequentatum, & deinde, non convenit scorpioni, cum tale esculentum ex variis cibis posset confici: quod Schefferus repetat vocem *scorpionem*, nihil est necesse. per *pisciculum* autem intelligi illum puto, quem Plinius lib. IX. cap. 15. describit: *animal est parvum, scorpionis effigie, aranei magnitudine; hoc se & Thynno, & ei, qui gladius vocatur, crebro delphini magnitudinem excedenti, sub pinna adfigit aculeo, tantoque infestat dolore, ut in naves sæpe numero exsiliant.* Ubi videmus neque Plinium ejus nomen exprimere: sed Aristoteles lib. VIII. de Animal. cap. XXV. Sectione 220. vocat οἶστρον, ut & Oppian. Halieut. II. 508. Latinos *asilum* vocare notat ibi Rittershusius ex Virgilio III. Geor. 147. quamquam ego duplex hoc animalculum putem, terrestre & marinum, illud, quod Virgilius dicit per silvas volare & jumenta infestare, unde & Valerio Flac. III. 581. vocatur *volucre asilum*, hoc, quod Plinius & Aristoteles & Oppianus describunt, & inter pisces ponunt, & nomen forte terrestri animalculo debet, cui similem aculeum habet, quem in Thynnos immittit. BURM.

Super sagittarium] Deest fortassis, *super scorpium*, ejusdem nominis piscem. TORNÆS. Ante hæc verba reponendum esse asteriscum, miror neminem monuisse, præter ultimam editionem. Signum scilicet excidit, scilicet *Scorpius*, cum convenienti cibo, qui qualis fuerit, quærendum. BOURDELOT.

Otopetam] *Otopeta*, lampetra. Sic vocatur quia est aurita: vel *otopeta* ab ὠτοχίτης, auritus, & sic pro lepore vel cane venatico, sagittario competentibus. GLOSS. Est *odopeta*, quæ lampetra vocatur; aurita enim est lampetra, & auribus foraminata. Savaro ad Sidon. lib. 8. ep. 12. Pro *odopetam*, constanter *otopetam* lego, nec frustra Glossæ; *Auritus*, ὠτοχίτης. Leporem autem hic intelligo, qui *Auritus* dicitur Germanico, Phœnomenis:

Auritum leporem sequitur canis, & fugit ille.

Nec inconcinne *super sagittarium*. Hic enim instar Centauri pingitur, nisi quod cum arcu: at Centaurus è thyrso dependentem gerit leporem, in Hygini imaginibus. Nisi tamen magis arrideat *otopetam* de oto vel otide intelligi, de qua ave Athenæus lib. 9. cap. 10. Φασὶ δ' αὐτοὺς καὶ τὴν [illegible] ἀπομιμουμένους [illegible], [illegible] εἰ γάρ τις [illegible], [illegible]. Plane ad Sagittarium, cujus maxima pars equina. Sed ne *auriti* vocabulum requiramus, talis Otus, & hinc dicitur. Idem Athenæus, & ibidem, ex Aristotele, ἔχει τι κατὰ τὰ ὦτα πτερύγιον, ὅθεν καὶ ὦτος καλεῖται. Pariter Plinius lib. 10. cap. 23. *Otus bubone minor, noctua major, auribus plumeis eminentibus: unde & nomen illi.* Addit: *Quidam Latine asionem appellant.* Annon ab auribus sic exertis? Gesnerus adnotavit. Jam vero quam ad fercula hæc avis faciat, pauca item Athenæi verba docent: τὰ δὲ κρέα αὐτοῦ ἡδέα ἐστι. Eryc. Puteanus epist. ad Goldastum. ERHARD. Vulgati habent, *odopetam*. Savaro legit *otopetam*, & exponit *auritum*, seu *leporem*, Græce ὠτοχίτην. Sed non video, qua ratione Sagittario conveniat, qui profecto non venatur pisces. Divinent alii in loco hoc desperato. SCHEFFER. Locus a Viris doctissimis tentatus varie, tandem habitus pro desperato, quique ex aliis restitui non potuit hactenus, ex hoc Codicis Traguriensis, quem vel hoc solo nomine preciosum habemus, facillime, si quid video, potest. Illud enim *oclopetam* ad veram, primævam, Petronii ingenio & stilo convenientem lectionem manu me ducit. Scripserat *sclopetam* vel *stlopetam*; c enim & t in Longobardica permutantur; a quo quam minimum aberrarunt manus librariorum, qui capitalem s in o mutarunt & duas c l in unam d proclivi errore contraxerunt in Editionibus aliis. *Sclopeta* vero novatum à Petronio est, uti alia nonnulla, cum insigni gratia & venustate, censumque Latinorum inopem belle locupletat. Neque enim elegantius, [illegible], ἐμφατικώτερον, καὶ [illegible] exprimas puerile istud ludicrum instrumentum, quando cannæ, ligno emedullato vel etiam calamo crassiori pedali cubitalive aptant bacillum ligneum, eoque vi quadam intruso globulum è stuppa, lana, linteo concerpto, vel charta conculcata explodunt, unde sonitus: (quem [illegible] vocant *sclopum*, *stloppum*) adpellant idiomate nostro, *eine Klatschbuchse*. Cur Sagittario *sclopetam* imposuerint satis lucet, nimirum arcum hujus, quo metam ferire instituit, ea repræsentari, ut paulo ante signum Libræ statera, voluit Trimalcio. REINES. Reinesius post omnes aliorum divinationes legit *Sclopetam*, accipitque de instrumento puerorum ludicro, cum cannæ aptant pisillum, interclumque ex charta masticata globum cum fragore excutiunt. Sed refellunt hanc sententiam aperte verba præcedentia. *Superque proprium convenientemque materia structor imposuerat cibum.* Ostendunt *cibum* fuisse, ut alibi, ita hic impositum super signum Sagittarii, non instrumentum ludicrum puerorum. Quid ergo dicendum? Mihi certissimum videtur, scripsisse nostrum *alopecam*. Alopex, Græce ἀλώπηξ, caro musculosa est circa clunes, aut interiores lumbos, uti Pollux atque Athenæus testantur. Eam ergo partem imposuerat sagittario, quia alopex simul denotat vulpeculam, sagittario convenientem, ut quam debeat venari. Alopecam ergo convenientissimam vocabulo tributam sibi à structore habebat, revera partem illam ex bove, vel animali alio, quam dixi. SCHEFFER. Nob. Heinsius putat legendum forte *ocypoda* vel *scolopacem*. Erycius Puteanus scribendum esse monuit *otopetam*. vet. Gloss. ὠτοχίτης *auritus*, lepus scilicet

locustam marinam: super Aquarium, anserem: super Pisces, duos mullos. In medio autem cespes cum herbis excisus favum sustinebat: circumferebat AEgyptius puer clibano argenteo panem, atque ipse etiam teter-

sic Virgilius 1. Georg. vers. 308. *Auritosque sequi lepores.* Et Germ. Phœnom.

Auritum leporem sequitur canis, & fugit ille.

Doctiss. Munkerus in suis ad me literis lubens legeret *dasypoda*, quæ præda optime venatori conveniret; nam pro lepore, & cuniculo (quo sensu hic sumendum esset, quia paullo post, de lepore in medio pinnis subornato, fit mentio) hanc vocem usurpavit Plinius lib. 10. cap. 63. Inter astrorum imagines quas ex antiquo codice vulgavit Grotius, lepus à Sagittario portatur. Firmat hanc quoque conjecturam Germanici Scholiastes: *Nam ut venatorem*, scribit, *cum aliqua de caussa, ita leporem ei ad pedes fugientem finxerunt.* BOSCH.

In quo cornua erant] Scribo: *in qua*, scilicet *locusta*; dicit, loco Capricorno assignasse locustam, quoniam & ipsa habeat cornua, eaque fuisse relicta in locusta illa, quæ tum apponebatur. SCHEFFER. Illa, *in quo cornua erant*, videntur glossa. GOES.

Locustam marinam] Locustam marinam Capricorno ideo videtur assignare, quod id genus adversis cornibus inter se dimicet arietum modo. Plin. lib. IX. cap. 30. *Locustæ reptantium modo fluitant: si nullus ingruat metus, recto meatu, cornibus, quæ sunt propria rotunditate præpilata, ad latera porrectis: iisdem erectis in pavore oblique in latera procedunt. Cornibus inter se dimicant.* DOUZA F. Glossæ: *Locusta marina* κάραβος. Cur autem locusta marina Capricorno conveniens, est apud Aristotelem de historia Animal. libro VIII. cap. 11. Μάχονται δ' οἱ κάραβοι πρὸς ἀλλήλους, ὥσπερ οἱ κριοί, τοῖς κέρασιν, ἐξαίροντες καὶ τύπτοντες. ὁρῶνται δὲ μετ' ἀλλήλων πολλάκις καὶ ἀθρόοι, ὥσπερ ἀγέλη. WOUWEREN. *Locustæ* sunt pisces marini è genere cancrorum, ab illis cauda distantes. Plinius lib. 9. cap. 31. ubi *carabi* dicuntur ex Græco. Glossæ; *Locusta*, κάραβος. Aristot. de Natur. Animal. lib. 8. cap. 2. Sidon. lib. 8 ep. 12. ubi Savaro in Not. Castronus Cretensis in Lexico secundum stichea; Κάραβος, *locusta*, *pisces*, ἰχθύς. Balbus Catholico; *Locusta*, *dicitur*, *quia pedibus sit longis*, *sicut hasta*: *unde & eam Græci tam maritimam quam terrestrem astaton appellant.* Vide Robert. Constantinum in supplement. Ling. Lat. ERHARD. V. Nonn. de re cibar. lib. III. cap. 36.

Super Aquarium, anserem] *Anser* veteribus inter ea vocabula, quæ sine præfatione honoris vix nominata, unde infra Petron. cap. CXXXVII. *Occidisti Priapi delicias, anserem omnibus matronis acceptissimum.* Et ideo super *Aquarium* arbitror *anserem* impositum, quod ille non tam aquarius ab aqua pura, quam incesta, Jovis sc. pullus. Hanc *Anserem* scorta dicta docet Artemidorus lib. 2. cap. 73. item lib. 4. cap. 85. curque id nomen sortita sint, prodit idem lib. 1. cap. 21. & 17. Gruterus apud Taubmann. ad Plaut. Bacchid. act. 1. sc. 1. ERHARD. Non ideo Aquario assignatum putem, quia aqua incesta utebantur meretrices, sed quia animal aquaticum, & in summis deliciis & præcipue ejus jecur. v. Nonn. de re cibar lib. II. cap. 34.

Mulos] Lege *mullos*. WOUWEREN.

In medio favum] Ovid. lib. VIII. Met. vers. 677.

Et de purpureis collectæ vitibus uvæ,
Candidus in medio favus est.

Varro de re rustic. *Favus venit in altaria, & mel ad principia convivii, & in secundam mensam administratur.* PITH. Melli etiam locus in conviviis. Varro lib. II. de poëmat. *Nam vides in conviviis ita poni sal & mel.* Apud Nasonem in pauperculæ Baucidis cœnula lib. VIII. Metam. 677.

Candidus in medio favus est. ———

Et sic noster infra, cap. CXXXV.

Hinc mellis stillare favus de caudice lento
Viminea lancis, cumulataque testa Lyæo.

Sic versus mendosissimi videntur in integrum restituendi. HEINS.

Circumferebat Ægyptius puer] Zenobius. Ἐν τοῖς γάμοις ἔθος ἦν ἀμφιθαλῆ παῖδα ἀκάνθαις μετὰ δρυΐνων καρπῶν στέφεσθαι καὶ λίκνον ἄρτων πλῆρες περιφέροντα λέγειν, ἔφυγον κακόν, εὗρον ἄμεινον. PITH. Æthiops. Festus: *Ægyptiacos, Æthiopas.* Pueri Æthiopes veteribus in deliciis. Auctor ad Herenn. *Ut ab avunculo rogetur Æthiops; qui ad balneas veniat.* Athenæus πάντη δὲ λαμπτηροφόρους παῖδας Αἰθίοπας παρεστηκότας. Mart. lib. 4. ep. 42. WOUWEREN. Pueri Ægyptii magno in pretio, Alexandrini potissimum, idque ob dicacitatem. Noster supra cap. XXXI. *Pueris Alexandrinis aquam in manus infundentibus.* Videndus Statius Sylvarum V. in epicedio vernæ. Seneca epist. LXXXIII. *Progymnasias meos quæris? Unus mihi sufficit Pharius puer, ut scis, amabilis.* Ubi alii, *Earinus puer.* HEINS.

Clibano argenteo] Furnus mobilis placentis & pani coquendis aptus, alias è testa, ferro, vel ære fiebat. GLOSS. Moschopulus: Κλίβανος σκεῦός τι ὀστράκινον, ἐφ' ᾧ τοὺς ἄρτους ὀπτῶσι τῆς ὑποκαιομένης, καὶ πυρακτουμένης αὐτῆς. WOUWEREN. Erat clibanarius panis facilioris digestionis, quam coctus in furno. Vide Athen. lib. III. & Pollucem. Ferebatur autem ad mensam in ipso clibano, quod omnia calentia, imo ardentia Romanis lurconibus essent gratiora. Sic infra cocus cochleas in craticula fert ad mensam, & potiones dantur ferventissimæ. Sed & inter Medicos antiquos fuere, qui panem, à coctura adhuc calentem, salubriorem statuerent esse, quam pridianum. HEINS. Recte Heinsius notat lautiores solitos esse ardentes & calentes

teterrima voce de laserpitiario mimo canticum extorquet. Nos, ut tristiores ad tam viles accessimus cibos, [a] suadeo, inquit, Trimalchio, coenemus; hoc est jus coenae.

XXXVI. [b] Haec ut dixit, ad symphoniam IIII tripudiantes procurrerunt;

a TRIMALCHIO. b ENCOLPIUS.

calentes cibos, simul cum igne, intulisse mensis. Hanc luxuriam castigat Seneca, Epist. LXXVIII. *infelicem! quia non ostrea illi Lucrina in ipsa mensa aperiuntur, quia non circa coenationem ejus tumultus coquorum est, ipsos cum obsoniis focos transferentium; hoc enim jam luxuria commenta est, ne quis intepescat cibus, ne quid palato jam calloso parum ferveat, cœnam culina prosequitur*, &c. Vide Casaubon. ad Athen. lib. I. cap. 6. panem autem quam recentissimum edere, delicati esse notat Donatus ad illa Terenti Eunuch. act. V. sc. 4. *Quo pacto ex jure hesterno panem atrum vorant*, scribens, *apparet sordidum esse, & quasi atrum, durumque panem, qui ex jure hesterno sit comedendus. Cui contrarium Sallustius posuit, de deliciis militum loquens, panes enim in dies mercari, inquit:* & recentiorem salubriorem esse pridiano docet Nonn. de Re Cibaria, lib. I. cap. 6. *Clibano* etiam ad sudores eliciendos usos docet Celsus, lib. III. de re medica cap. 21. BURM.

Teterrima voce] Lege *tenerrima*, nam Ægyptiaci pueri suavitate cantionum commendantur. Martial.

Cantica qui Nili, qui Gaditana susurret. WOUWEREN. Sic antea, *acido cantico*. Falluntur, qui aliter legunt: patet siquidem, retinendam veterem lectionem, ex dictione sequenti, *extorquet*, BOURDELOT. Optime hic *teterrima*, non *tenerrima*; pro ludibrio enim ubicumque servorum canticum habet, ut infra cap. XLI. *poemata domini sui acidissima voce traduxit*. Legendum porro *laserpitiato domini* (indicante Nob. Nicolao Heinsio) ut condimentum ex laserpitio intelligatur. BOSCH.

Laserpitiario mimo] Laserpitiarius mimus, qui tibiam ex caule, vel radice Laserpitii habebat voci expurgandæ. GLOSS. Alii *laserpitio &*, alii *de laserpitio mimo*. PATISSON. Legendum puto, *de laserpitiario mimo canticum extorquet; mimus* autem *laserpitiarius*, qui tibiam ex caule, vel radice laserpitii habebat voci expurgandæ. *Laserpitium* enim, ut Dioscorides scribit lib. 3. cap. 94. *veteribus faucium scabritiis opitulatur, gravem subitoque irraucescentem vocem dilutum aqua sorbitione confestim expedit*. Eryc. Puteanus epist. ad Goldastum. ERHARD. Lege, *de laserpitiario milio*. Hunc locum primi nos ita emendavimus, veritatem secutis nec indignamur, imo favemus, ac plaudimus meliorem lectionem reponentibus. Quis usus fuerit Laserpitii, tangit Theophrast. lib. 6. Hist. plant. cap. 3. Dioscorid. lib. 3. cap. 94. Cels. lib. 4. Interpretes Catulli. BOURDEL. Varie hic locus scribitur in vulgatis, nec à doctis modo eodem emendatur. Nos hanc nostri lectionem non existimamus contemnendam. Ordo hic est: *ipse extorsit canticum mimo*, quale canticum? *de laserpicario, teterrima voce. Canticum de laserpicario*, expono canticum in laudes laserpicarii. *Laserpicarium* id, quod est conditum laserpitio. Laserpitii usum in cibis fuisse creberrimum commendatissimumque, docet Casaubonus pluribus ad Athenæum. Itaque ut laudes aliarum rerum, vini puta, & similium, sic plane laserpitii credo cantilena expressisse, quam proinde mimus iste debuit cantare. Quamquam, cum nullius mimi ante sit facta mentio, rectius hæc acceperimus de ipso puero, cantionem istam à se extorquente, quoniam cantabat voce teterrima; *extorquente* autem *mimo*, id est, gesticulatione quadam. *Mimus enim*, teste Diomede, *sermonis cujuslibet motusque sine reverentia, vel factorum turpium cum lascivia imitatio*. SCHEFFER. Vetus codex Dalmaticus habet *de la serpitiari omino*. Non possum dubitare, quin lectio verissima sit, *de laserpitiario vino*. Argumentum cantici fuit vinum, laserpitio conditum, quod hic vocat *laserpitiarium*. *Mimi* locus hic est nullus. At de Vino canebat apte, qui circumferebat panem. IDEM. Vir doctus legendum putat, *vino*, veriorem tamen illustris Viri emendationem existimo: quamquam apud Columellam hujus mentionem exstare non sum nescius, lib. V. de R. Rust. cap. IX. *Nos exiguum ad modum* (de malo Punico serendo loquitur) *laseris vino diluimus, & ita cacumina arboris summa oblevimus, ea res emendabit acorem malorum*. Locum ideo in medium protuli, ut ex illo alteri medicinam facerem, extanti lib. de Arborib. cap. XXIII. ubi de eodem iisdem fere verbis: *Nos exiguum ad modum* (sic scribendum, non junctim, *admodum*, ut perperam hactenus in vulgatis) *laser Cyrenaicum vino diluimus, & ita cacumina arboris summa oblevimus, ea res emendavit acorem malorum*. Mallem hic, *emendabit*, ut priore loco ipse Columella, quem locum sic emendandum esse probavit eruditissimus Wilhelmus Goesius, spectatissimum illud Senatorum decus. BOSCH. De Lasere, sive Silphio vide copiose agentem Illustrem Spanhemium de usu & præst. numism. dissert. VI. sectione I.

Mimo] Lege *mimo*. Scaliger ex v. C. WOUWER.

Extorquet] Alii, *intorquet*. TORN. *extorsit* Tragur.

Hoc est in cœna] V. C. *jus cœna*. Unde scribendum conjicio, *hoc est hujus cœna*, hoc est, quod in cœnam nobis hic jam apponitur. GOES. *In cœna* Tragurianus, *in jus cœna*, ex vetere codice Britannico, legit Palmer. spicileg. p. 718. ut dicimus *in panem*.

Ad symphoniam] Juvenal. Sat. V. vers. 120.

Structo-

rerunt, superioremque partem repositorii abstulerunt, quo facto, videmus infra, scilicet in altero ferculo, altilia, & sumina, leporemque in medio pinnis subornatum, ut Pegasus videretur. Notavimus etiam circa angulos repositorii Marsyas IIII, ex quorum utriculis garum piperatum

Structorem interea, nequa indignatio desit,
Saltantem spectes, & chironomonta volanti
Cultello, donec peragas dictata magistri
Omnia: nec minimo sane discrimine refert,
Quo gestu lepores, & quo gallina secetur. PITH.

Percurrerunt] Lege, *procurrerunt*. TILEBOM. *Procurrerunt*, habent editi. Ego temere nil muto: nam & infra noster cap. LII. *Ille dimissus circa mensam percucurrit*. *Percucurrerunt*, est, *cucurrerunt*. SCHEFFER.

Videmus infra, scilicet in altero ferculo] Legendum *ferculo*. Supra cap. præcedenti *laudationem ferculum insecutum est*. Primum scilicet, sub quo erat alterum isthoc. Romani namque vetustissimi, ut modo dictum, epulas magnificas binis ferculis distinguebant, non singularibus patinis, ut perperam existimavit Stuckius, sed patinarum struicibus. Eam frugalitatem Cato prædicat: cujus ævo jam tum luxuriæ rictu Martis marcebant mœnia. De Augusto scribit Sueton. cap. 74. *Cœnam trinis ferculis, aut, cum abundantissime, senis, præbebat, ut non nimio sumtu, ita summa comitate*. Ergo *ferculum*, quod hodie in Aulis *Ein gang*. *Primum ferculum*, *der erst Gang*. *Alterum ferculum*, *der ander Gang*. apud plebejos etiam *ein Auffstall*. Ex quo patet, quantula particula tantum de luxuriosissima ista Trimalcionis cœna supersit, quippe cujus præter gustationem & bina ista fercula nihil reliqui habeamus. Numerosa autem fuisse apposita haud dubie credentibus persuaderi facile potest, & Salisberiensis omnem scrupulum eximit. ERHARD.

Sumina] Venter suillus infra umbilicum cum uberibus in deliciis Romæ olim habitus. GLOSS. Non ultimum hæc locum inter delicias habere ostendit Nonnius lib. II. de re Cibaria. capit. 4.

Marsyas] Marsyæ, personæ seu sigilla, ex quorum rostris aut alia corporis parte aqua salire solet, varie effictа: in fontibus & puteis Putealia appellantur. GLOSS. Puto intelligendum de personis seu sigillis, quorum mentio apud Ulp. lege 17. §. 9. D. de action. empt. & vend. Quæ personæ seu sigilla, ex quorum rostris aut alia parte corporis aqua salire solet, varie effictа. Aut enim Marsyas fingebant, uti hic, aut Satyros, unde in Gloss. *Silvanus*, *fons*, *tubus*. Festus *Silanus* scribit, quem vide in *Tullios*, & Cels. lib. 2. cap. 19. aut Atlantes, de quibus est apud Martial. lib. 6. epig. 77. aut Chirones, de quibus Juven. Satyr. 3. aut Hermas. Cicero sæpe epist. ad Attic. Juven. Sat. 8. Lege autem in Petronio, *ex quorum veretillis*, aut, *veretriculis*. Nam sigilla in fontibus, & puteis, quæ putealia appellantur, ita fieri videmus, ut ex eorum rostris aut verendis aqua fluat. Hujusmodi signa in theatro fuisse ad sparsiones croci, colligere est ex his Lucani lib. 9. vers. 809.

Utque solet pariter totis se effundere signis,
Corycii pressura croci.

Nisi quippiam alterat, Marsyas in modum ascaularum effigiatos fuisse. WOUWEREN. Romani dupliciter ducebant aquam, aut per subterraneos cuniculos, aut opere arcuato. In his vero aquæ ductibus erant quædam receptacula, *castella* dicta, eaque ut plurimum plumbea, leg. 38. §. ult. D. de action. emt. ex quibus ad omnes viarum anfractus aqua per uncias, & digitos dividebatur; quique istiusmodi castellis præerant, *castellarii* dicebantur. Præterea ubi aquæ per hos cuniculos ita ductæ ad salientes, hoc est lapides, sive lapideas personas, pervenissent, tunc ex illis per rostra, verenda, aut aliam partem corporis in terram, vel cistam lapideam saliebant. Quæ personæ, modo *Marsyæ*, modo *Satyri*, modo *Atlantes*, modo *Hermæ*, modo *Chirones*, modo *Silani*, sive *Tullii*, vocabantur: leg. 17. §. 8. & 9. D. de act. emt. Festus in *Tullios*, Juvenal. Satyr. 3. & 8. Corn. Celsus, lib. 2. cap. 19. Martial. lib. 6. epigr. 77. Petron. hic. Jacob. Cujacius lib. 2. Observ. cap. 2. & lib. 13. cap. 3. Joh. Heringius de Molendin. quæst. 6. num. 27. 28. 29. & de Jure Burgor. §. 4. n. 32. Vide quoque Mouchemberg. Argenid. continuatæ part. 2. lib. 7. cap. 2. WEITZ. Potuit Trimalchio has figuras exprimere ad similitudinem Tulliorum & Silanorum, de quibus agit abunde Wouwerius. Sed quia hæc cœna libera erat, forte simul elegantis stultitiæ homo ad statuas Marsyæ respexit, quæ in liberis urbibus in foro conspiciebantur, libertatis indicium facientes. Servius ad Virgil. III. Æn. vers. 20. *Apud majores, aut stipendiariæ erant, aut fœderatæ, aut liberæ civitates. Sed in liberis civitatibus simulachrum Marsyæ erat, qui in tutela Liberi patris est*. Et ad lib. IV. Æn. vers. 58. *Pater Lyæus apte urbibus libertatis est Deus, unde etiam Marsyas, minister ejus, per civitates in foro positus, libertatis indicium est, qui erecta manu testatur, nihil urbi deesse*. Alia autem ista Marsyæ statua fuit Romæ ad rostra, de qua Horatius lib. I. Sat. VI. Senec. de benef. lib. VI. cap. 32. quæ ibi nescio quo casu posita, nihil ad lites & judicia faciebat, aut aliquid symbolici continebat, ne quidem, ut litigator temerarius exemplo pœnæ, Marsyæ irrogatæ, deterreretur à contendendo. Nam statuam illam a caussidicis, & illis, qui caussam obtinuerant, coronatam fuisse, sine ulla auctoritate dici puto. Neque corona illa, quam ejus statuæ detraxit Munacius, teste Plinio lib. XXI. cap. 3. alia fuit, atque

tum currebat super pisces, qui in Euripo natabant. Damus omnes plausum

que illa Juliæ, ex more satis noto meretricum, quo Priapum & alios Deos coronabant. Libertatis vero indicium fuisse ideo negare, quia neque Athenis, neque in aliis liberis civitatibus conpiciebantur, mihi videtur infirmum, cum non loquatur Servius de talibus rebuspublicis, sed de illis, quæ armis subjectæ, neque in provinciæ formam redigebantur, neque tributo onerabantur, sed libertatem & αὐτονομίας consequebantur, de quibus egregie egit Illustris Spanhemius, de usu & præstant. numism. dissert. IX. sect. 7. Sed has statuas diversas fuisse puto ab illis, quibus detracto corio exponebatur, vel jam ligatus & pœnæ proximus Marsyas, qualem videre est in tomo prim. Antiquit. Græcar. & in gemmis veterum. & quale Celænis fuisse narrat Herodot. lib. VII. cap. 26. ubi sola cutis fuit suspensa, conformata in utrem, ut verba Herodoti innuunt, id est, ita suspensa, ut interior, quæ vacaret carne & ossibus, utris vice posset fungi; non vero erat pellis illa expansa, sed tamquam saccus & uter suspensa. Nam licet ἀσκὸς pellem notare possit, non tamen puto extensam pellem, hominis excoriati ita vocari posse, sed recte, si ita sit suspensa, ut interius utris formam habeat, & talem fuisse hanc pellem Marsyæ docent præter Herodotum auctor de fluminibus, Plutarchus vulgo habitus, in Marsya, &, qui iisdem verbis utitur, Eustath. ad Dionys. Perieg. v. 321. sed hæc signa Silenorum etiam formâ Marsyas expressisse puto: nam & Marsyas Silenus vocatur à Pausania lib. I. cap. 24. & Herodoto d. l. & forte tibiis canentes effícti Marsyæ, quia omnia hic ad symphoniam fiebant. Qualis Mantineæ fuit, in basi statuæ Latonæ & ejus liberorum, teste Pausan. lib. VIII. cap. 9. & lib. X. cap. 30. ubi ejus merita recenset. Potuerunt & Satyrorum formis hi Marsyæ fuisse, nam hi sæpe à Poëtis confunduntur, & Satyrum *Marsyam* vocat Ovidius VI. Metam. 385. & Plutarch. de fluminibus p. 36. dicit ex Marsyæ sanguine Satyros fuisse natos. Nam tales statuas in privatorum domibus ad delicias positas fuisse docere potest Celsus lib. III. cap. 18. ubi agit de insania, qua Phrenetici somnum capere impediuntur. *Confert etiam aliquid ad somnum Silanus juxta cadens, vel gestatio post cibum & noctu, maximeque suspensi lecti motus.* Ubi quidam legunt *saliens juxta cadens*; sed *Silani* erant tales aquarum projectiones, quos & *Tullios* vocabant, *Silani* dicebantur, quia per statuas ita projiciebatur aqua, sive per veretrum, sive per aliud membrum. *Silani* autem & *Sileni* & *Satyra* & *Marsya*, ejusdem generis statuæ erant, & ita in notis Tyronis pag. CLXXI. inter Panes, Faunos & Satyros *Silanus* quoque reponitur. Et hinc in Glossis *Silanum* ὕδωρ, melius legeretur *Silanus*: ὑδρεῖον autem aquulam, id est, talem protilientem aquam notare ibi videtur. Vide Keuchenium ad Frontin. de aquæduct. p. 378. & ita in lege XVII. §. 9. ff. de act. empt. personas, ex quarum rostris aqua salire solet, interpretatus est Cujacius lib. XI. obs. 2. & XIV. 13. BURMAN.

Utriculis] Vet. *insiculis*, non, *utriculis*. Pith. alii *interulis*. PATISSON. Alii *ex quorum interulis aquatum currebat*. MS. *ex quorum interculis garum piperatum currebat*. TORNÆS. *Interculis* MS. *internis* alii. Jos. Scaliger ad Leid. cod. oram scripserat *veretriculis*, ingeniose. BOSCH. *Veretriculis* alii. Apuleius in Apologia *veretillum* dixit. HEINS. Non moverem *utriculis*, per quos videtur inferioris ventris partem intellexisse, quæ & *aqualiculus* dicebatur. v. Casaubon. ad Pers. Sat. I. vers. 57.

Garum piperatum] Condiri solitum aromatis aliisque, pro ratione cibi. GLOSS. Alii, *quarum*. alii, *aquarum*. PATISSON. Quid *garum*, dividiæ inter scriptores. Strabo lib. 3. Dioscor. lib. 2. cap. 11. Artemidor. lib. I. ἔστι γὰρ οὐκ ἄλλο ὁ γάρος, ἢ σηπεδών. probe vero Manil. lib. 5. vers. 671.

Hinc sanies pretiosa fluit, floremque cruoris
Evomit, & misto gustum sale temperat oris.

Seneca ep. 96. *Garum, pretiosam malorum piscium saniem.* Cur *pretiosam saniem* vacarint, Plinius docet lib. 31. cap. 3. hinc Martialis, *nobile garum & fastosum.* *Garum* autem *piperatum*, quia condiri solitum aromatis aliisque pro ratione cibi videtur, nam in Glossario legitur ἐλαιόγαρον *Oleum & liquamen*. WOUWEREN. Vid Nonnium de Re cibaria lib. III. cap. 44.

Piperatum] Colloq. Scholast. col. VI. ἴδε εἰ ἔχεις πεπεράτον.

Super pisces] Garo pisces conditi. Lucian. Asin. λοπάδας, ἰχθῦς τοὺς μὲν γάρῳ καὶ ἐλαίῳ καταχυμένους, Horat. Sat. 8. lib. 2.

Affertur squillas inter muræna natantes;
His mistum jus est oleo, quod prima Venafri
Pressit cella, garo de succis piscis Iberi.

addo & ova. Martial.

——— *scombri temperet ova liquor.* WOUWER.

In Euripo] In latiore repositorii seu patinæ fundo positi. GLOSS. De Euripo & ejus fluxu Plinius, Strabo, alii: ab eo quemvis rivum Euripum vocat Plin. lib. I. Epist. 3. nam & lacus seu fossæ, quibus ad munimentum arena circumdata, Euripi. Suet. Cæs. cap. 39. Tertull. adversus Hermog. *Civitas exstruxit theatrum, scena erat talis, & statua super Euripum*, &c. Ita festive Petr. *Euripum* appellavit, latiorem repositorii seu patinæ fundum. WOUWEREN. Sidon. carm. 22. vers. 208.

Fusilis Euripus propter: cadit unda superne
Ante fores pendente lacu, venamque secuti
Undosa inveniunt nantes cœnacula pisces.

Est ergo Euripus, ductus & conceptaculum aquarum, ita usurpant Cicero, Vitruvius lib. 7. cap. 5. Frontinus

sum à familia inceptum, & res electissimas ridentes adgredimur. Non minus & Trimalchio ejusmodi methodio laetus, [a] Carpe, inquit. [b] Processit statim scissor, & ad symphoniam ita gesticulatus laceravit obsonium, ut

a TRIMALCHIO. b ENCOLPIUS.

nus de Aquæduct. lib. 1. Ammianus lib. 22. *Vetus inde fons Euripis pragelidus.* Savaro Not. ad Sidon. Recte ergo Hesychius. εὔριπος, ἀρχὴ τῶν ὑδάτων. ERHARD. Tragur. *quicunque Euripo natabat.*

Damus plausum] Horat. lib. 1. Od. xx. vers. 3. *datus in theatro cum tibi plausus.* BARTH.

Res electissimas] Apul. lib. x. Metam. *Partes electiores surripuit.* Idem paulo post, *partes electibiles comparere nusquam.* Plaut. Mostel. act. III. sc. II. v. 41.

Vino & victu probo, piscatu electili.

In eadem fabula, act. 1. sc. 1. vers. 43.

Neque tam facetis, quam tu vivis, victibus,

repono ex V. C. Florentino: *Neque tam selectis.* WOUWEREN. Cibos. Juven. XI. vers. 130.

Convivam caveo, qui me sibi comparat, & res
Despicit exiguas. ———

Publius.

Bonarum rerum consuetudo pessima est.

Non aliter hoc exponendum, quod crux fuit nupero Criticorum perduelli. BARTH. Recte cepit Barthius, quem & vide Advers. VI. cap. 17. Phædr. lib. IV. fab. 7.

Hac cum tentaret, si qua res esset cibi.

Memoriæ vero, credo, vitio Pricæus ad Apuleji x. Milesior. pag. 614. citat *res electibiles*; longe ab ista barbarie fuit elegantissimus Arbiter BURM.

Methodio] *Methodus*, id est, fictio, seu ludificatio: vel *metodio*, id est, interjecto cantico. GLOSS. Alii *methodo*, PATISS. *Methodio, transitu.* TORNÆS. Lege *metodio.* μετῳδίῳ, id est, interjecto cantico. WOUWER. Hunc integrum locum sic puto posse legi, *Non minus Trimalchio laetus, ejusmodi methodio Carpe, inquit.* Methodium in *Carpe.* *Methodium* & *Methodum* explicat Scaliger ad Ausonium Epigrammate in Theonem. Sed ibi Scaliger Ausonium corrumpit, nam pro *methodo* Scaligeri retinendum est *metocho*, ut in MSS. & editione Vineti. Sententia Satyrici satis rotunda, sed verba, si verum amamus, neutiquam. BOURDEL. In notis Tyronis, pag. 173. *methodia* inter ludi genera recensentur, uti monuit Cl. Munkerus. HEINS.

Carpe, inquit] A carpendo carpus, unde & carptores apud Juvenalem Sat. 9. vers. 110. *librarius, archimagiri, carptores.* Ubi Scholiastes, *Insertores, qui illata carpunt.* Insertores ab inserendo, unde & fercula, sive fericula. HEINS. *Carpere* proprium huic rei verbum esse docuit Passeratius ad Propert. II. eleg. 5. pag. 267. Captatus autem jocus ex nomine proprio *Carpi*, quod fuisse olim quibusdam hominibus impositum, docent antiqui lapides apud Malvasiam in Marmor. Fellin. cap. VI. pag. 419. Ubi duo *M' Cornelii Carpi* memorantur. Et cap. VII. pag. 422, *T. Flavius Carpus*: & apud Gruterum plurimi, ut ex indice cuivis potest patere. Et Johannes Sarisber. de nugis curialium lib. V. cap. 17. meminit *Publii* vel *Publici Carpi*, quem ignorabilem hominem Barthius in Sarisberiensi non potest illustris sententiæ auctorem ferre, sed corrigit *Publius seu Carpus*, & ad Publium Mimum, & hunc Carpum scissorem nostri Trimalchionis alludi putat. Vide eum Advers. VII. cap. 5. Cæterum, an non hoc in frigido joco, ex ambiguitate nominis captato, Claudii imperatoris stultum acumen liceret colligere. Nam Sueton. in ejus vita cap. 21. dicit, *eum immiscuisse interdum frigidos & arcessitos jocos, qualis fuit, cum Palumbum postulantibus, daturum se promisit, si captus esset.* Populus Palumbum gladiatorem postulat, ille, quasi de ave ageretur, si captus esset, respondit. BURM.

Scissor] Scindendi obsonii magister. GLOSS. Juvenali Sat. 5. vers. 121. *Cheironomon* vocatur.

Structorem interea, ne qua indignatio desit,
Saltantem spectes, & Cheironomonta volanti
Cultello. ——— BONGARS.

Scindendi obsonii magister. Senec. Mart.

Unguentum fateor bonum dedisti
Convivis here, sed nihil scidisti. PITH.

Clemens Pæd. lib. III. cap. 2. Φεύγοντες γὰρ αὐτουργίαν, καὶ αὐτοδιακονίαν, ἐπὶ τοὺς θεράποντας καταφεύγουσιν, ὀψοποιῶν καὶ τραπεζοποιῶν, καὶ τῶν ἐντέχνως εἰς μοίρας κατατεμνόντων τὰ κρέα. Lucianus, περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων. Τιμώμενος μὲν γὰρ ἐν τῷ μέρει σὺν ὑπογαστρίῳ χρὴ ἐκ πάντων τὸν διαιροῦντα ἴδιον ἔχειν. Ubi perperam vertunt, *structorem.* WOUWEREN. *Scissor*, quem post *Carpum*, Juvenal. *carptor*, qui, ut Sidonius, eumdem *cheironomanta* cur dixerit Sat. 5. vers. 121. indicat hic locus Petron. & alter Senecæ Epist. XLVII. *Cum ad cœnandum discumbimus, alius sputa detergit, alius pretiosas aves, per pectus & clunes certis ductibus circumferens eruditam manum, in frusta excutit.* Eos ipsos *diribitores* Apul. lib. 2. Lipsius Saturnal. lib 2. cap. 2. eumque secutus Titus Popma de Oper. servor. verbo, *structores.* Quos perstringens Jos. Mercerus de *chironomis* hunc ad modum scribit. Translati isti artifices à theatro ad convivium, ubi ad numerum saltarent, & moverent scissorium illum gladium; quod Petron. hoc loco dixit, *ad symphoniam gesticulatus lacerabat obsonium.* Imposuit viro magno locus Juvenalis, quasi *structor* dictus fuisset etiam *Chironomon.* At in eo scriptum est, *Saltantem & Chironomonta volanti*, non structorem & chironomonta: quod nomen Carpo huic Petroniano non magis adstruit Juvenalis ille locus, quam Sidonii ille alter, quem addit, *Inter Apicios & Byzantinos chironomontes.* Nam & ibi nihil aliud,

ut putares essedarium hydraule cantante pugnare. Ingerebat nihilominus Trimal-

aliud, quam saltantes. Not. ad Aristænetum lib. I. ep. 26. eidemque subscribens Ramirez Hypomnem. ad Martial. lib. I. epig. 39. num. I. Juvenalis verba imitatus est Joh. Salisberiensis lib. I. cap. 4. *Suum habet opificem chironomonta jocmiante cultello.* Balbus Catholico; *chironomonta joculator quilibet, qui manibus suis ludit movendo eas cum cultellis. Invenitur & in eodem sensu chironomon, qui dictus est joculator proprio nomine, quasi per excellentiam leccacitatis & joculationis.* ERHARD. Senec. de Brevit. vitæ, cap. XII. *Quam suspensi sint, quomodo aper à coco exeat, quanta celeritate, signo dato, glabri ad ministeria discurrant: quanta arte scindantur aves in frustra non enormia.*

Ita gesticulatus] Pith. *gesticulatus, ita.* TORNÆS.

Ut putares essem Darium] Suspicabar scripsisse, *ut putares Bessum in Darium hydraule cantante pugnare.* Notum est ex Curtio Bessi facinus. *Bessus*, ait, *& ceteri facinoris ejus participes vehiculum Darii assecuti, ira accensi tela injiciunt in Regem, multisque confossum vulneribus relinquunt.* Huc allusisse videbatur, plane sicut Martialis lib. XI. ep. 32. in Cæcilium allusit ad Thyestæ fabulam in re simili, ubi ait:

Atreus Cæcilius cucurbitarum
Sic illas, quasi filios Tyestæ,
In partes lacerat secatque mille.

Verum suadet Cl. Gronovius, *ut putares essedarium*, pro *essem Darium*. Id quod vehementer placet, propter additum *hydraulem*, cujus nescio an sit locus satis in lectione altera idoneus. SCHEFFER. *Essedarium* ex conjectura Gronovii. Infra etiam, cap. XLV. *mulier essedaria* exhibetur in arena. Alludi autem videtur ad spectaculum, illa tempestate exhibitum in arena, quo essedarii ad numerum decertabant. Ad tibiam Sybaritæ equos erudierant. De Laconibus quid simile veteres narrant. Vid. Val. Max. Cæterum Essedarii primo in arena exhibiti videntur à D. Julio post apertas Britannias. Britannici enim moris erat, ex essedo pugnare. HEINS. Hujus generis gladiatores tempore Claudii frequentes fuisse, docet Sueton. ejus vita, cap. XXI. vide & in Vita Calig. XXXV. sed quid scissori cum essedario? puto, ideo eos inter se componi, quia summa essedarii ars erat in agilitate & celeri mobilitate, quam in veris essedariis eleganter describit Cæsar, lib. IV. de Bell. Gall. cap. 33. *Mobilitatem equitum stabilitatem peditum in præliis præstant; ac tantum usu quotidiano & exercitatione efficiunt, ut in declivi, ac præcipiti loco incitatos equos sustinere, & brevi moderari ac flectere, & per temonem percurrere & in jugo insistere, & inde se in currus citissime recipere consueverint.* Sic ergo scissor mira mobilitate totius repositorii partes agili manu percurrebat, & quasi ad symphoniam artificiosas manus movebat; huc spectat & locus iste Senec. Epist. XXIX. varie à viris doctis vexatus, *Ostendet mihi lepidum Philosophum Aristonem, qui in gestatione disserebat, hoc enim ad edendas operas tempus acceperat. De cujus secta cum quæreretur Scaurus, ait, utique Peripateticus non est. De eodem cum consuleretur Julius Græcinus, vir egregius, quid sentiret: non possum, inquit, tibi dicere: nescio enim quid de gradu faciat, tamquam de essedario interrogaretur.* Ubi Gruterus notat codices eodem modo, ut hic Traguriensis, exhibere hanc vocem divisim scriptam *esse dario*, sed eo dicto Græcinus nihil aliud indicare voluit quam se non posse judicare de Aristone molliter in Essedo suo cubante & disserente, ut neque de gladiatore, dum adhuc gestatur in essedo, sed ubi cominus ventum est, & ille statu prælianitis composito agilitate summa admirationem omnium in se convertit, tunc posse de Essedario judicium ferri. Nam *gradus* propria vox est Gladiatoribus, quæ statum pugnandi notat, & gradus erat præcipue ex illis, quibus tam miles, quam Gladiator æstimabatur, ut egregie eruditissimus Gronovius observavit ad Senec. Agamemn. vers. 515. vide & Gebh. ad Corn. Nepot. Themistocl. cap. 5. & ad Petronium infr. cap. LXXX. adnotata. *de gradu* autem est, postquam *gradum composuit*, quod Aristo numquam faciebat, sed in essedo suo quietus manebat, nec in schola vel portico cum adversariis congrediebatur. Ita *de via*, *itinere* dici docuit idem Gronovius ad Liv. XXVIII. 7. *de prandio* Plautus Mostell. de *sanguine* Virgil. II. 662. & similia. BURM.

Hydraule] Hydraules, qui organo isto Musico, in decursu aquæ sonum reddente, canit. GLOSS. Organario. PITH. *Organario*, explicant voce sequioris ævi, quæ apud Firmicum lib. IV. cap. 7. & alibi occurrit, sed cave capias de illis, quæ nostris, quorum usus in templis, similia sunt. Quomodo enim talia instrumenta in arenam possent deduci, & Essedarium pugnantem, & vage discurrentem comitari. Intelligit enim Tibicinem, qui fistula, cujus canales aqua implebantur, canebat, & Essedarium quasi classico incendebat, cujus inventor Ctesibius Alexandrinus fuit: vide Salmas. ad Solinum pag. 449. Et hinc in glossis *Fistularius* ὀργανικός, & *Fistula* ὄργανον, & hanc respicit Venantius in hymno de resurrectione Domini vers. 29.

Hinc Philomela suis attemperat organa cannis,
Fitque repercusso dulcior aura melo.

Quod male Buchnerus explicat de organis, qualia hodie in templis sunt; cum sensus Poetæ sit, novo vere Philomelam suum cantum associare fistulis pastoritiis: non enim dici potest luscinia organis in templis positis accinere. Et nos hic Ultrajectinæ amœnitatis conscii & participes, scimus, quam adhuc hodie per hydraulica hæc instrumenta, lucro sordidissimo inhiantes homines, luscinias decipere & capere callide noverint, & quam facile, ad sonitum organi talis

Trimalchio lentiſſima voce, Carpe, Carpe. Ego ſuſpicatus, ad aliquam urbanitatem toties iteratam vocem pertinere, non erubui eum, qui ſupra me accumbebat, hoc ipſum interrogare. At ille, qui ſaepius ejuſmodi ludos ſpectaverat, [a] Vides, inquit, illum, qui obſonium carpit? Carpus vocatur. Itaque quotieſcumque dicit, Carpe, eodem verbo & vocat, & imperat.

XXXVII. [b] Non potui amplius quidquam guſtare; ſed converſus ad eum, ut quam plurima exciperem, longe arceſſere fabulas coepi, ſciſcitarique

a CONVIVA. b ENCOLPIUS.

talis aquarii, minime vafræ aves poſſint in fraudem illici. Quare & edictis publicis ſecuritati aviculæ ad dulcedinem & delicias humanas natæ in hac civitate diligenter cautum eſt. Venantii verbis non abſimilia ſunt Fulgentii Mytholog. lib. 1. pag. 10. *Nam me avium quadam vernilitas, quæ fragili quadam dulcedine criſpantes ſibilos corneis edunt organulis.* Cæterum in conviviis luxurioſis hydraulica admiſſa docet etiam Sidonius, lib. 1. epiſt. 2. de Theodorico, *ſane intromittuntur, (quamquam raro) inter cœnandum mimici ſales, ita ut nullus conviva mordacis linguæ felle feriatur: Sic tamen quod illic nec organa hydraulica ſonant, nec ſub Phonaſco vocalium concentus meditatum acroama ſimul intonat; nullus ibi Lyriſtes, Choraules, Meſochorus, tympaniſtria, pſaltria canit;* ad quem locum vid. Eruditiſſimi Savaronis notas. Sed, quod propius noſtri auctoris tempora notat, narrat Suetonius cap. 41. Neronem in ſummo periculo *dies partem per organa hydraulica novi & ignoti generis circumduxiſſe*, quæ etiam nummi à Patino adducti demonſtrant, & quæ Triſtanus, tom. 1. p. 218. erudite explicuit, & oſtendit illa non diſſimilia hodiernis organis, quibus in templis utimur. BURM.

Ingerebat] Elegans hujus vocis uſus, quo ſæpius repetere, &, quaſi non audirent aut animadverterent præſentes, ſolemus geminare eadem verba, unde poſtea dicit *toties iteratam vocem*. Ita capio infr. cap. 140. *Anus floris exſtincti, filium filiamque ingerebat orbis ſenibus.* Id eſt, ſæpe eorum mentionem faciebat, ſæpe dicens, ſe habere pulchrum filium, & filiam, ut orbos ſenes captaret. Claudian. III. de Rapt. Proſerp. verſ. 220.

Prima Venus campos Hennæaque rura maligno
Ingerit afflatu; vicinos callida flores
Ingeminat, meritumque loci, velut inſcia, quærit.

Ubi Heinſius *Afflatu* ex ſuis codicibus præfert. Paulum alio ſenſu, ſed non plane abhorrente, Senec. I. de benef. cap. 12. *Ingrati quoque memoria cum ipſo munere incurrit, ubi ante oculos eſt, & oblivisci ſui non ſinit; ſed auctorem ſuum ingerit & inculcat.* Apulej. V. Metam. *& imprimens oſcula ſuaſoria, & ingerens verba mulcentia, & jungens membra cohibentia.* BURM.

Lentiſſima voce] Apud Ramirezium in Hypomnemat. ad Martial. lib. 1. ep. 51. legitur *tentiſſima*. an legendum *leniſſima*? Sed illud magis congruit imperanti, cujus vox eſſe ſolet clara, & intentior, ſeu vehementior. ERHARD.

Carpe] Elegantius Tragurienſis codex geminat vocem *Carpe, Carpe.*

Aliquam urbanitatam] Ita meus, ſed addendum, *ad aliquam*, ut habent editi. SCHEFFER. To *ad* abeſt à Traguriano libro.

Vides illum] Capite ſequenti, *Vide, qui in imo imus recumbit.*

Carpus] Idem fere quod ſciſſor, quod allata carpit, id eſt, lacerat; aliter, archimagirus, item Chironomanta. GLOSS. Juvenal. Sat. 9. *Archimagiri, Carptores.* Comment. *Inſertores, qui inlata carpunt.* WOUWEREN. Similis plane luſus eſt in *Miſtyllis* nomine apud Martialem, quod Æmilianus coco & ſciſſori ſuo impoſuit, ut, quoties vocaret cocum, imperaret etiam, ut ſecaret vel ſcinderet obſonia. Videndus Ramirez Hypomnemat. ad Martial. lib. 1. ep. 51. ERHARD.

Plurima] Tragur. *quamplurima.*

Exciperem] Vide ſupra, cap. 38.

Longe arceſſere fabulas] Elegans loquendi genus. Ita infra. cap. 139. *Cum diu mecum eſſet jocata, & me arceſſito ſermone laſſaſſet.* Senec. I. contr. 6. *Buteo longe arceſſito colore uſus eſt.* Suet. Claud. 21. *Immiſtis interdum frigidis, & arceſſitis jocis.* Apulej. lib. 1. Metam. princ. *Jam hæc equidem ipſa vocis immutatio deſultoriæ ſcientiæ, ſtilo, quem arceſſimus, reſpondet.* Et ita legendum apud Juſtinum, lib. IV. cap. 4. *Legatos mittunt,* qui

tarique: quae esset illa mulier, quae huc atque illuc discurreret: [a] Uxor, inquit, Trimalchionis; Fortunata appellatur, quae nummos modio metitur. Et modo, modo quid fuit? Ignoscet mihi Genius tuus, noluisses de manu illius panem accipere. Nunc nec quid, nec quare, in coelum abiit,

a CONVIVA.

qui sordida veste, capillo, barbaque promissis, & omni squaloris habitu ad misericordiam commovendam arcessito, concionem deformes adeunt. Ita enim fuisse in editis olim Schefferus testatur. qui male fluctuat, ut & Clarissimus Grævius. *Arcessere* omnia illa dicimur, quæ adfectamus, & aliunde petimus, quæ neque naturalia, neque propria, & ordinaria nobis sunt, ita venuste *arcessitus somnus*, qui vino & ebrietate paratur. Propertius lib. III. eleg. XV. 13.

Quod si, Bacche, tuis per fervida tempora donis
Arcessitus erit somnus in ossa mea.

Quod autem noster dixit *arcessere fabulas*, hoc Terentius Eunuch. act. III. scen. III. dixit *sermonem quærere*. Eodem modo, ut Celsus lib. III. cap. 18. dixit *multa frictione somnum quærere*, quem Propertius *arcessitum* dixit: quæsita enim eadem, quæ arcessita. Vid. infr. cap. 119. vers. 10. *arcessitam commendationem* egregie Plinius lib. XIII. cap. 1. dixit de unguentis, quibus homines emendant & *exstinguunt ingluvie natum virus*. BURM.

Tabulas] Lego *fabulas*. EMMIUS.

Huc atque illuc discurreret] Senec. in Apocolynth. *Hercules enim, qui videret ferrum suum in igne esse, modo huc, modo illuc cursabat*. BURM.

Nummos modio metitur] Modio dimensa dicuntur, quæ large copioseque præbentur. GLOSS. *Modius*, mensuræ genus maxime capax, unde in proverbii consuetudinem venit, ut modio dimensa dicantur, quæ large copioseque præbentur. Aus. Pompa. Conjectan. in Varron. ERHARD. Ita Annibal apud Cannas per Romanos annulos cædes suas modio metiebatur. Florus lib. 2. cap. 6. Orosius lib. 4. cap. 16. Plinius lib. 33. cap. 1. Val. Maximus lib. 7. cap. 2. Augustinus de Civit. Dei lib. 3. cap. 19. Ideoque apud Lucian. idem jactat, se uno die tot Romanos interfecisse, ὥστε τοὺς δακτυλίους αὐτῶν μεδίμνοις ἀπομετρῆσαι. Hinc Plaut. Prolog. Menæchm. vers. 14.

Nunc argumentum vobis demensum dabo,
Non modio, neque trimodio, verum ipso horreo.

De *modio* adi eruditissimi Waseri lib. 2. de Antiq. mensur. Hebræor. cap. 1. sect. 1. & cap. 4. sect. 5. & seq. WEITZ. Lucian. Dialog. meretric. pag. 737. Τὸ μὲν γὰρ ἀργύριον μὴ ἀριθμῷ ἄγειν αὐτὸν, ἀλλὰ μεδίμνῳ ἀπομεμετρημένον πολλοὺς μεδίμνους. *Nam argentum quidem adferre ipsum docebas, non ad numerum, sed ad mensuram multos videlicet modios.* Ubi vide Bourdelotii notas, & Erasmum in proverbio *modio dimetiar*. pag. 471. & Abrahamum ad Ciceron. II. Philipp. cap. 38. BURM.

Et modo quid fuit] Traguriensis codex *& modo, modo quid fuit?*

Genium tuum] Apul. in Apolog.

Carmina dono tibi, serta tuo genio. BARTH.

Nunc nec quid nec quare] *Quoyque ce soit, & de quelque cause que cela vienne.* BONGARS. Epigrammat. ἀγαπᾶμαι τίς ἐστι, καὶ τί, καὶ πῶς, ὁ θεὸς οἶδε μόνος. &c. τοῦ ἐκ τίνος, ἢ πότε καὶ πῶς, οὐκ οἶδα. PITH. Lege *Nunc nequit negari, in cælum abiit.* Hoc dicit, ante fuisse pauperculam, nunc beatam, & quasi in cœlo collocatam, ipsumque adeo maritum Trimalcionem ex lubidine sua ludificari. Schopp. Verisim. lib. 2. cap. 14. Gerræ Siculæ. Huic, *in cælum abiit*, confine est, *in cælo est*, pro eo, quod est supra modum fortunatum esse, ac gloriosum. M. Tullius ad Attic. libr. 2. Epist. 19. *Bibulus in cælo est, nec quare scio: sed ita laudatur, quasi unus homo nobis cunctando restituat rem.* Idem alibi ad eundem: *Si vero, quæ de me pacta sunt, ea non servantur, in cælo sum.* Erasm. in Chiliad. adag. Vide infra ad illa verba, *in cælo positum ad inferos traheres.* ERHARD. MS. Dalmaticum, *nunc nequid*, &c. Mihi totus locus ita videtur legendus, *nunc vero quid? nec quare, in cælum abiit.* Fingit interrogantem, at quid nunc est, quantum ejus mutata fortuna? Respondetque, non opus est, ut diu quæras, verbo dicam, abiit in cœlum; facta est tam magna, dives, ac beata, ut Diis ipsis sit similis. Illud, *nec quare*, admodum est elegans, occurritque longiori dubitationi, plane sicut & Germani solent: *frage nicht einmahl, du bedarffst nicht zu fragen.* SCHEFFER. Elegans formula, qua videntur præfati fuisse, quum rem dicturi essent, quæ nec opinantibus evenerit. Mox assentior Lipsio, scribenti, *Trimalchioni τὰ πάντα est.* Consule Epist. Quæst. lib. 3. ep. 2. BOSCH. Lege *nec qui, nec quare*, id est, nec quo modo, nec quam ob causam, nempe scio, *in cælum abiit*, sive pro Dea habita est Trimalchioni. GOES. Varie hæc sollicitant viri docti. Marcilius ad Horat. I. Satyr. 1. legit *nunc nec scis*. Sed vulgatam recte defendit Barthius ad Statii lib. I. Thebaid. vers. 181. & Advers. XLII. cap. 24. credo autem hanc locutionem fuisse proverbialem de homine, qui præter meritum ad fortunam pervenit. Nam & Cicero fere in eundem modum lib. II. ad Att. epist. 19. Quem locum & Erhardus adduxit. Locutio vero illa frequentissima Latinis scriptoribus, *in cælum abiit*, nihil aliud notat, quam summam felicitatem. Infra capite 132. *hoc de te merui, ut me in cælo positum ad inferos traheres.* vide Barthium ad Statii lib. III. Thebaid. vers. 155. & Clau-

abiit, & Trimalchionis tapanta est. Ad summam, mero meridie si dixerit illi tenebras esse, credet. „ Ipse nescit quid habeat, adeo zaplutus „ est;

Claudian. lib. IV. de Laudib. Stilic. sive bello Getico. vers. 341. BURM.

Tapanta] Τὰ πάντα, omnia. GLOSS. Locus valde mendosus, forte legendum Græce, ἐν τῷ παντὶ, id est, omnino, omni ex parte, ut loquuntur Græci. EMMIUS. *C'est son fac totum.* BONG. Alii *hierophanta.* PATISS. Heliodor. Æthiop. lib. VII. Εἰμὶ γάρ τοι τῇ δεσποίνῃ τὰ πάντα. καὶ μόνον οὐκ ἀναπνεῖ μοι καὶ ὁρᾷ, ἀλλὰ καὶ νοῦς ἐκείνῃ, καὶ ὦτα, καὶ πάντα τυγχάνω. Achill. Tat. de Amor. Leucipp. lib. 5. Ὡς πάντα νομίζειν ἐκεῖνον αὐτῷ. & libro octavo: Ὁδὲ γενναῖος οὗτος πάντα ἑαυτῷ γίνεται, δῆμος, βουλὴ, πρόεδρος, στρατηγός. Ovid. Epist. XII. vers. 161.

Deseror (amissis regno, patriaque, domoque)
Conjuge, qui nobis omnia solus erat. PITH.

Quinctil. *Principes in Cæsaris amicitia agunt, fueruntque cuncta.* Lucian. Περὶ τοῦ Περεγρίνου τελευτῆς. Προφήτης, καὶ ξυναγωγεὺς, καὶ τὰ πάντα μόνος αὐτὸς ὤν. & ἑταιρ. διαλ. Ἀνὴρ, δεσπότης, πάντ' ἦν ἐγώ. WOUWER. Valeat cum *Sycophanta* alter. Lipsii lectio probissima τὰ πάντα est. Ejus exemplis ista adjice. Auson. Grat. Act. *senatus, curia, unus mihi omnia Gratianus.* Plin. Paneg. *omnia pariter ac statim factus.* Heliodorus lib. 7. Lucianus ἑταιρ. Διαλ. Achilles Tatius lib. 5. Lucan. lib. 3. *Omnia Cæsar erat.* Prosper contra Ingratos,

——— *Dum nulla sibi tribuit bona, fit Deus illi*
Omnia ———

Macrob. 3. Sat. 11. *At hic vester, flamen, & pontifex, & omnia.* Paterculus lib. 2. *Id unum dixero, quam ille omnibus omnia fuerit.* Sic Trismegistus etiam in Poemandro. ERHARD. Lege *sycophanta*, ex iis, quæ modo diximus. Schoppius d. loco, vel, *hierophanta.* If. Pontanus in Macrob. lib. 2. cap. 3. Nugæ. Lege, *Trimalcionis τὰ πάντα est.* Varro Sesqui-Ulysse; *Hic omnia erat, item sacerdos, prætor, parochus.* Demosthen. πᾶν ἐκεῖνος ἦν αὐτοῖς. Lucian. καὶ οἱ πάντα Κορώνεος ἦν. Lipsius epistol. quæst. lib. 3. ep. 2. *Topanta, das fac totum*, ut Germanicum verbum habet. ERHARD. Lege, *topanta est, scio. ad summam.* TILEBOM. Lege, *Trimalchionis τὰ πάντα est*, quomodo apud Livium lib. XL. cap. XI. *Demetrius iis unus omnia est.* In vetusto marmore apud Gruterum, pag. LXXXII. 2. TE. TIBI. VNA. QVAE. ES. OMNIA. DEA. ISIS. ARRIUS. BALBINVS. V. C. Apud Apulejum non dissimilia de Iside. Sic & marmor exstat pag. I. 3. PANTHEO. AVG. SACRVM. Quasi Augustus Cæsar suo sub numine Deos omnes complecteretur. HEINS. Sine dubio hæc vera lectio, multis à Barthio, tam hic, quam ad Claudian. lib. I. in Eutrop. vers. 22. illustrata, neque opus est Græcis literis exprimere, cum hic homo de media plebe, illa voce, ut Latina, utatur, eodem modo ut & hodie nullum, etiam ultimæ sortis hominem, ignorare videmus, quid sit *fac totum*, quo hanc vocem reddidere eruditi. Vide præterea Gudium ad Phædr. lib. III. fab. [illegible] & Boxhornium ad Lampridi Antonin. Diadumenum, cap. 14. &, qui omnibus antiquior, Victorium lib. XXIII. variar. cap. 14. quorum observationibus accedat locus Luciani in Tyrannicida, pag. 695. Καὶ πάντα ὁ παῖς ἦν αὐτῷ, καὶ ἐκείνῳ ἐπείθετο. *Et filius ipsi erat omnia, & filio parebat pater.* Theocrit. Idyll. XIV. vers. 44.

Ἁ δὲ Λύκῳ νῦν πάντα, Λύκῳ καὶ νυκτὸς ἀνῷκται.
Illa vero nunc Lyco est omnia, Lyco etiam nocte patet.

Et Euripidis Oreste vers. 730.

——— Τί πράσσεις, φίλτατε, ἡλίκων ἐμοὶ
Καὶ φίλων, καὶ συγγενείας; πάντα γὰρ τάδ' εἶ σύ μοι.
Quid agis charissime meorum æqualium
Et amicorum, & cognatorum, tu enim mihi es ista omnia.

Quem, ut in plurimis aliis, expressit Ovidius loco à Pithæo jam adducto, ex epistola Medeæ. BURM.

Mero meridie] Titinnius apud Nonium in *delicere*, *Quod eo parasitus habeat, qui illum sciat delicere, & noctem facere possit de die.* SCIOPP. Contra Plaut. Bacchidib. act 4. sc. 4.

CH. Quid dixit? MN. si tu illum solem, sibi solem esse dixeris,
Se illum lunam credere esse, & noctem, qui nunc est dies. ERHARD.

Quid habeat] Quam dives sit. Eleganter isto sensu *habendi curam* dixit Phædrus noster in præf. lib. III. & Seneca *syngraphas* vocavit *vacua habendi simulacra*, VII. Ben. 10. SCHEFFER. Vide Cl. Græv. ad Cicer. VII. ad famil. ep. 29.

Saplutus] Puto scribendum: *adeo sane Plutus est.* Plutum potuit pro cœco. Notum illud, ὁ τυφλὸς πλοῦτος: & vide Lucianum, itemque Aristophanem. Eleganter tamen, *Plutum*, quia Plutus simul auri largitor, atque opum. Adde Phædrum nostrum, lib. 4. cap. 2. Est itaque ludus in ambigua significatione Pluti, quia & divitem significat, & cœcum. Clarissimus Gronovius volebat, *Zaplutus*, à Græco Ζάπλουτος, *valde dives*, & hoc proximum scripturæ divulgatæ. Quamquam sit in Glossis Tulli Tyronis, *Saplutus*, sensu parili, ut credo. v. p. 158. SCHEFFER. Ζάπλουτος, multum dives, alii jam monuerunt. Ζαπλουτεῖν, *multum ditescere.* HEINS. minime dubitandum de hac voce. Hesychius, Ζάπλουτος, πλούσιος πάνυ, & occurrit apud Euripidem in Andromache vers. 1282. & Pollucem lib. III. cap. 20. ut Lexicographi animadverterunt. BURM.

„ est; sed haec eupatria providet omnia, &, ubi non putes, est. Sicca, sobria,

Eupatria] Locus admodum vitiosus; puto tamen scribendum: *sed hac lupa ebrio providet omnia, & , ubi non putes, est. Sicca*, &c. *Lupam* vocat per convitium Fortunatam; ait, *providere omnia*, hoc est, curare. Quomodo est apud Vellejum, *providere supplementum*, l. II. c. 130. & apud Cæsarem, *providere rem frumentariam* lib. VI. B. G. Dicit autem, facere hoc, *ebrio* Trimalcione, dum ipse poculis indulget; denique esse, ubi nemo putet, industria videlicet, provisione, inspectione. Respicit, quod antecessit, *huc atque illuc discursare*. SCHEFFER. Sunt ista de Fortunata Trimalcionis uxore; convitio hic dici *lupam* non feram; commendatur enim ejus οἰκουρία pariter ac cap. LXVII. Legam igitur *eupatria*; nimirum laudat eam, quasi à natalibus, ut alto sanguine cretam: quam alias Græci εὐπατέρειαν dicunt. *Philo de libert.* Ἀμφιθαλῆ καὶ τῷ ὄντι εὐπατρίδας adpellat, ὧν οὐ γονεῖς μόνον ἀλλὰ καὶ πάπποι, καὶ πρόγονοι μέχρι τῶν ἀρχηγετῶν καὶ πρὸς ἀνδρῶν καὶ πρὸς γυναικῶν ἐπιφανέστατοι γεγόνασιν. *Arrianus lib.* 4. *Epictet. cap.* 11. Πάντων τῶν εὐπατριδῶν καὶ πλουσίων ἀπαραχάρακτον ... καὶ εὐπατέρειαν. REINES. Hadrianides, qui se reddere nobis bona fide MS. Dalmaticum gloriatur, contra eam scribit *Eupatria*, unius Reinesii secutus auctoritatem. Cum tamen in sequentibus ipse agnoscat Reinesius, non convenire cæteris, cum sublata dicatur de Mactrilla, non debere illud *Eupatria*, nisi per antiphrasin, intelligi. At quid opus antiphrasi, nonne æque commode lupa dici potuit. Nam si cæteræ laudationi ejus non potuit obstare, quod diceret, *modo quid fuit? noluisses de manu ejus panem accipere*. Cur *lupa* obstet vocabulum, cum præsertim joco ita dici potuerit, sine proposito convitiandi. SCHEFFER. Non dubito, quin legendum sit, *lupa trita*. Juvenal. Satyr. IX. *Uda terit inguina barba*. Noster cap. XXIV. *Clunibus eum basiisque distrivit*. GOES. Nollem Scheffero & Goesio hanc mulierem, quæ quidem in trivio concepta & educata stercore erat, sed tamen laudatur à diligentia rei familiaris, Lupam visam fuisse; quia scilicet codex Traguriensis *Lupatria* exhibet. Quid enim facilius, quam E in L transire? servat idem decorum Petronius, &, ut hominem vilem induxerat Græcarum literarum scientiam adfectantem, cum suo *Tapanta*, & *Zaplutus*, ita idem nunc *Eupatriam* vocantem per Ironiam exhibet ultimæ sortis fœminam. Εὐπατρίδαι enim apud Athenienses erant, qui apud Romanos Patricii, unde in Glossis hæc vox vertitur per *Patricios*. Et ut ibi tres ordines, Patriciorum, Equitum, & Plebis erant, ita apud Athenienses Εὐπατρίδαι, Γεωμόροι, & Δημιουργοί, ut ex Polluce, Dionysio, & aliis docuit Perion. de Græcor. & Roman. Magistratibus lib. 1. & Meursius in Theseo, cap. XVIII. *Eupatriam* autem vocat non *Eupatrida*, à Græca voce Εὐπατέρεια, quam Suidas explicat καλὰ πατέρα ἔχουσα. Unde hoc epitheto ab Homero Helena & Tyro ornantur, & Apollonio Rhodio, lib. I. vers. 570. Diana εὐπατέρεια dicitur, ubi Holzlinus putat, eas hoc nomine designari, quarum pater erat matre clarior. Sed & Δίκη sive Astræa παρθένος Εὐπατέρεια vocatur in lepidissimo epigrammate; lib. II. Anthol. cap. XL. quo Macedonius defendit Poëtas, qui pecuniam ob carmina sua accipiebant, & quibus fere alii expertes hujus suavitatis musicæ invidere, & sanctissimos viros calumniari & traducere solent, quasi sola spe nummorum magnatum laudes componere soleant. Hæc certe virgo matre Themide nobilissima edita fuit, sed à patre, quia fere stemmata deducuntur, hæc quoque appellatio fuit derivata. Comparans ergo sordidissimam hanc fœminam cum Homericis Heroinis, egregie irridet. Nisi sub hac voce lepidum præterea scomma latere voluerit doctissimus Petronius, & obscuram simul ejus originem indicare, quam nunc beata, & diviti libertino nupta, omni modo dissimulabat, ut solet id genus hominum, ubi ad fortunam perveniunt, etiam antiquis se imaginibus, quas numquam habuerent, jactare. Nam & inter Athenienses *Eupatrides* vocabantur illi, qui αὐτόχθονες, & terræ filii credi volebant, eodem innati solo, non advenæ, ut Justinus lib. II. 6. memorat; & ita in glossis etiam Εὐπατρίδας αὐτόχθονας redditur, & hoc docet Scholiastes Sophoclis ad Electram, ad dictum Suidæ locum ab Eruditissimo & diligentissimo Neocoro adductus. Eupatriam ergo, id est, veram terræ filiam & ignotis parentibus ortam, eruditissime indicat, voce plebi usitatissima, qua primarias mulieres designabant. BURM.

Ubi non putes, est] Ita Plautus Amph. III. sc. 3. *jam hic ero, cum illic censebis esse me*. SCHEFFER. Legendum utique, *& ubi non putes*. GOES.

Est sicca] Ita Lucilius Sat. VI. ut testatur Nonius, voce *Abstemius*.

Lamsicam dici, siccam, atque abstemium, ubi audit. SCHEFFER.

Interpretatur semet ipsum. *Siccos* madidis Plautus, vinosis opponit Tullius.

Siccaque de lana cogitat usque sua.

Apud Nasonem, lib. II. Art. am. vers. 686. puella rebus Veneriis abstinens. Et.

Proposuit siccis omnia dura Deus.

Apud Horatium, lib. I. od. 18. & idem lib. IV. od. 5.

——— *Dicimus integro*

Sicci mane die, dicimus invidi. HEINS.

Illud *sobria*, ut irreptitium ex marginali glossa, hinc plane expellendum est. Recte enim dixeris, Fortunatam esse *siccam bonorum consiliorum*, id est, bonorum consiliorum inanem, ut apud Virgilium, *siccum sanguine guttur*, quod naturali suo sanguine destituitur. Unde recte dixit Nonius, *siccum dicitur aridum & sine humore*; sic itaque Fortunata sicca, arida & inanis bono-

„sobria, bonorum consiliorum. Tantum auri vides; est tamen malae „linguae, pica pulvinaris: quem amat, amat: quem non amat, non „amat. Ipse Trimalchio fundos habet, quam milvi volent, nummo-„rum

bonorum consiliorum. At non ita dixeris, eam esse *bonorum consiliorum sobriam.* Sobrius enim, etsi non sit madidus neque uvidus, non tamen naturali humiditate destituitur. GOES. Fuit, cum arbitrarer *Sobria* ex Glossa irrepsisse, quod nunc displicet. cum legam apud Senecam Epist. XVIII. *Ebrio & vomitante populo siccum & sobrium esse;* non tantum, sed & Epist. CXIV. *Ingenium siccum & sobrium.* Item de vita beata cap. XII. *Voluptas Epicuri quam sicca & sobria sit.* IDEM. Pro abstinente a vino quin sumi possit, nullus dubito; nam ita apud Horatium IV. od. 5. opponuntur *sicci* uvidis, & apud Cicer. IV. Academ. 27. vinolentis, & ita passim apud Plautum. Sed cum *sobria* adjiciatur, quae vox eamdem fere significationem habet, an non suspicari liceret, convivam hunc ambiguo vocabulo etiam pudicitiam ejus laudare; nam, cum mulieres olim, ut notissimum, post coitum aqua se lavarent, & ita, quae raro se pure haberent, frequenti aqua madidae essent, sicca etiam dicit potest pudica. Ita Martialis lib. XI. epig. 82. de quadam, quae contra spem & votum sicca erat.

Cum sene communem vexat spado Dindymus Aglen,
Et jacet in medio sicca puella toro.

Et ita capere possimus verba Plauti, Milit. act. III. sc. I. 192. quae exercent interpretes:

PE. Lautam vis, an quae nondum sit lauta? SA. siccam, succidam,
Quam lepidissimam potes, quamque adolescentem maxume.

vult siccam, id est, quae non diu quaestum occeperat, & nondum saepe madefacta fuerat frequenti coitu; sed ne intelligeret ejus verba pater, quasi macram vellet, addit *succidam*, vel succi plenam, lepidam & adolescentem. BURM.

bonorum consiliorum] Antiquum marmor in opere Gruteri, pag. DCII. 5. *C. Vergilius. Martanus. Colonus. Agri. Cali. Aenei. Anulena. Certa. Colona. Agri. SS. anorum* XXII. *Cojugi. Cojugali. Casta. Cara. Bonae. Pia. Fideli. Dulci. Care. Amantissima. Desideratissima.*

Sodaliciaria, Consili. Boni. B. M. HEINS.

Ita contra Terentius Andr. act. III. scen. 5. *quandoquidem tam iners, tam nulli consilii sum.* Datames vero a Nepote cap. I. dicitur *vir maximi consilii.* BURM.

Tantum auri] Praecessisse aliqua hic censeo. SCHEFFER. Haec sunt nihili. opinor, *tantum uni fides.* Huic uni credit omnia. Tacit. Hist. II. c. XXXIII. *Otho, cui uni apud militem fides, dum & ipse non nisi militibus credit.* Vel, quod malo, *tantum in auri* (pro *in aure*) *huic uni fides.* Vide quae infra *de servis auricularis.* HEINS. Non dubito scriptum fuisse, *tantum auri providens.* Convenit enim cum hoc, quod modo praecedit, de eadem illa, *nummos modio metitur.* Hic scilicet recte prospicit, cetera bonorum consiliorum, sicca & inanis, vel, ut Plautus loquitur, Pseudolo I. IV. *Quoi non parata gutta certi consilii.* GOES. Nec deesse quidquam, nec mutari debere puto, sed haec verba non suo loco posita à librario, & referenda infra hoc modo, *tantum auri vides, nummorum nummos,* &c. Recte autem cohaerent *bonorum consiliorum, est tamen mala lingua,* &c. BURM.

Mala lingua pica] *Picam* vocat Fortunatam ob garrulitatem; *mala lingua*, ob traducendi & convitiandi studium. De garrulitate notum vulgo, itemque ex Martiale, Plinio, & aliis, qui *loquacem picam garrulamque* vocant. SCHEFFER. Haec ita distinguenda sunt, ut linguosam, τρίγλωσσον, & maledicam fuisse intelligas; tum solitam de pulvino concionari. Picae humana voce loquentes caveis tenentur; ista sedens in pulvino παρακρίνουσα jurgando & nugas garriendo totos dies consumit. REINES. Hanc avem garrulitatis symbolum, & ideo Baccho sacratam, quia prae nimio vino omnia effutiunt ebrii, censet Pierius Valer. Hieroglyph. lib. XXIII. cap. 16. Quid illud *pulvinaris* sit, fateor me ignorare, nisi ad garrulitatem, quam inter coenandum pulvino suo incumbens, graviter exercet, referendum sit. BURM.

Pulvinaris] Valde mihi hoc suspectum. Nec enim cohaerent, *pulvinaris pica.* Puto illud *naris* seorsum oportere scribi. Reliquum alii excogitent. SCHEFF.

Quem amat, amat] Plebejo hoc sermone idem indicatur, quod Publius Syrus egregie de vehementi in utramque partem mulierum affectione ait:

Aut amat, aut odit mulier, nil est tertium. BURM.

Qua milvi volant] Legendum est, *quam milvi volant.* Illud *quam* est *quantum.* Scholiastes vetus ad illud Persii, Sat. IV. vers. 25.

——— *arat Curibus, quantum non milvus oberret:*

Secundum, ait, *proverbium: quantum milvi volant. Quam*, pro *quantum* posuit optime. Terent. in Hec. IV. sc. 4. *turbent porro, quam velint.* Donatus eo loco: *Quam non est generis feminini, sed est, quantum.* Reperitur eadem locutio apud Ciceronem etiam, & alios. SCHEFFER. Ecce aliud proverbium è media plebe. Fuit cum arbitrarer scribendum esse, *qua milvi vix volant*, ex illo Persiano Sat. IV.

Dives arat Curibus, quantum non milvus oberret,

Nunc vulgatae lectioni inhaereo, *qua* pro quantum. Scholiastes Persii ad illa, *Lecini campos, fundos quantum milvi volant.* Juvenalis Sat. IX.

——— *Tot milvos intra tua pascua lassos.*

Ubi scholia antiqua: *ut nec milvi ea transvolare possint.* HEINS.

„rum nummos: argentum in hostiarii illius cella plus jacet, quam quisquam in fortunis habet. Familia vero babae! babae! non me-Hercules puto decumam partem esse, quae dominum suum novit. Ad summam, quemvis ex istis babaecalis in rutae folium conjiciet.

XXXVIII.

HEINS. Ego scriptum arbitror: *quaqua milvi volant. quaqua*, ut *ubi ubi*, *quo quo*, &c. Nam non in una regione fundos Trimalchio possidebat, sed quocumque se converteret, suos ille habebat. Unde ipse illos cap. 49. commemorat in suburbanis, Sicilia, Africa. Actuarius etiam cap 53. adjicit prædium Cumanum, & hortos Pompejanos. GOES. *Quam* Schefferi præfero, pro *quantum*. vide Heinsii notas ad Claud. lib. I. in Eutrop. vers. 65. & ad Valer. Flacc. lib. I. vers. 173.

Nummorum nummos] An hæc glossa ejus, quod sequitur, *argentum?* num potius fœnus ingens denotant? SCHEFFER. Inepte. Scribo, *nummorum cumulos*. Curtius de Persepoli capta, lib. V. *aurum argentumque cumulatum erat*. Alii *acervos*. HEINS. Statilejus in apologia mavult *nummorum modios*.

Argentum in ostiarii illius cella plus] Bene *argentum plus*, id est, amplius, majus, copiosius, adjective. Ita Lampridius in Alex. Sev. cap. 41. *Et quum argentum in ministerio plus ducentis libris non haberet*. Florus IV. cap. 2. *ut non recte tantum civile* (bellum) *dicatur, sed potius plus, quam bellum*. Bellum plus, quam bellum, est majus, pejus. Vide infra. SCHEFFER. Servando argento armarium vulgo erat destinatum, Plautus Epidico II. III.

——— *Ex occluso atque obsignato armario,*
Decutio argentum tantum, quantum mihi lubet.

Sic patresfamilias frugi & rebus suis consulentes; secus illi, quos copia rerum suarum minus fecit satagentes. Quod & notavit Seneca III. de ira III. *Lubet intueri fiscos in angulo jacentes*. Et de tranquill. animi cap. I. *Divitiis per omnes angulos dissipatis*. GOES. Eodem modo Virg. 3. Æn. dixit, *multum lacrymas fundit*. v. Egregii Broukhusii notas ad Propert. 2. eleg. 16. vers. 8.

Non me Hercles puto decimam partem familia esse, qua dominum suum novit] Luxus vel insaniæ hanc speciem, quod servos multos possidere beatudini imputarent, Græcis Romanisque familiarem descriptam lege apud Athen. lib. VI. extremo. C. Cæcilius Claudius Isidorus, etsi bello civili multa perdidisset, servorum quatuor millia centum sedecim relinquere testamento suo edixit. Plin lib. XXXIII. cap. X. Etiam deplorat L. Seneca lib. VII. de Benefic. cap. X. *O miserum, si quem delectat familia bellicis nationibus major*. Et Consolat. ad Helv. cap. XI. *servorum turbam, qua, quamvis magnam, domum angustet*. Parens autem Controv. II. *Non me delectant*, inquit, *ignoti domino servorum greges, nec sonantia laxi juris ergastula*. REINES. Seneca controversia IX. vide etiam Epitomen Controversiæ V. lib. V. ejusdem. HEINS.

Ad summam] Sic in editis supra cap. XXXI. *Ad summam statim scietis*. Senec. VII. Ben. 13. *Ad summam, puta, cum captus esset, me pecuniam mutuatum*. SCHEFFER. Familiare habet hoc, cum claudere vult sermonem, & præmissis cumulum addere, repetit cap. LXXI. Plin. lib. 5. ep. 6. *In summa*. Marc. Empir. cap. 9. *ad summam*: itaque Sen. ep. 31. Græci τὸ δὲ ὅλον. Theophr. 2. hist. plant. cap. 1. ὅλως Aristot. 2. Rhet. Lucian. in bis accus. item καθόλου, τὸ τελευταῖον, συνελόντι, ἐν ἐπιτομῇ. REINES.

Babacalis in rute folium conjiciet] Suspicor, scripsisse nostrum, *baba! satis est*, &c. *Satis*, est *bene*. Ita Phædrus noster IV. cap. 23. *satis profecto retudi superbiam*. Terent. III. Adelph. 3. *Si satis cerno, is hercle est*. Cl. Gronovius censet, *babacalos* esse haustos ex Arnobio Salmasiano lib. IV. ubi *babacali adolescentes* memorantur pro libidinosis, à βαβάξ, vel potius βαβάζω. Illud, *conjicere in ruta folium*, proverbii habet speciem, & notare obsequium servorum videtur, quasi in spatium minimum cogi contrahique possint; quale occupat rutæ folium. Pari sensu etiam in sequentibus repetitur. Idem Gron. *ruta folium* formatum allusione ad μεταλλευτικόν, sed errore convivantis pro πέταλον ἰδαίας, quod est apud Diodorum lib. XI. cap. 8. dictum *ruta folium* existimat. SCHEFFER. Etiam hic contra fidem Hadrianides edidit, *Bacelis*. Non potest esse dubium, quin in summa ista familiæ multitudine simul summum ejus obsequendi studium noster attollat: huc vero nihil faciunt *Baceli*, qui per convitium ita dicuntur. IDEM. Loquitur de familia Trimalcionis, quam caram habeat. An legendum *babaculis*, ut servos sic adpellet in flore ætatis, formato nomine diminutivi Latini modulo, è Græco Βάβαξ, quod & Βαβάς: quæ servilis adpellatio est apud Polluc. lib. 5. cap. 5. Verior lectio, *berbecalis*; berbex, vervex, ψυχρὸς, pro homine stupido. *Berbecali adolescentes* apud Arnob. lib. 4. sunt ventri penique dediti. *Babaculos*, quos *Salmasius* ἀπὸ τοῦ βαβάζειν dictos supponit, non emam titivillitio. Vide quæ dico ad cap. LXVII. Proverbialem φράσιν, *in ruta folium conjicere*, interpretor de molli curatione, indulgentiaque, & diligenti custodia: quasi dicat, ita caros habet famulos suos, adeoque curat tenerrime, ut *ruta* foliis (nos *rosam* adhiberi diceremus) involvere, & in substratis collocare quemvis ex istis non dubitet. Capiunt hæc lucem, & reddunt vicissim istis Martial. lib. XI. ep. 32. ubi Cæcilii cujusdam, qui è cucurbita, re vili, & inter escas plebis, varios cibos, & diversi generis

XXXVIII. „Nec est, quod putes, illum quidquam emere; omnia do-„mi nascuntur: lana, credrae, piper, lacte gallinaceum, si quaesieris, inve-„nies.

neris fercula, imitantia dapes delicatas & sumtuosas, pro amicis paraverat, unumque assem tot ferculis impenderat, tenacitatem & sordes irridet, addens tandem:

Hinc cellarius experitur artes,
Ut condat vario vafer sapore
In ruta folium Capelliana.

Exquisita illa scitamenta & multiformes cupedias, quæ è paupertina cucurbita doctissimo coco exiissent. REINES. Quæ de rutæ folio dixi necdum displicent. Nam, quod Reinesius existimat, agere convivam de Trimalchionis charitate erga famulos, ut rutæ foliis, ceu rosæ, substratis eos collocare non dubitet, nullo modo potest convenire. Præcedit quippe, *puto non decimam partem esse, qua dominum suum novit.* Si tot servi ignorarunt dominum, quot contra dominum putamus ignorasse servos? unde ergo illa charitas in ignotos, & à se partem maximam non visos? sed & contrarium constat ex cap. XLVII. & LII. Ad postremum, toto hoc loco memorantur facultates Trimalchionis, opes, potentia: ad quæ quo pacto possit pertinere illa charitas? at vero servorum obsequia non parum ea declarant. SCHEFFER. De *babacalis* nos infra cap. 67. *Sic nos babacali despoliamur. In ruta folium conjicere*, proverbii loco est, redigere ad angustias. De quo & infra cap. LVIII. *Nec sursum nec deorsum non cresco, nisi dominum tuum in ruta folium non conjeci.* Exstat & apud Martialem similis loquendi modus lib. XI. Ep. XXXII. HEINS. Ego opinor *Bacelis*, id est, fatuis, stultis. Ita Glossæ Βάκηλος, *Barbo*, *Barosus*. Sed scribendum *Baro*, quæ vox apud Cic. IX. ad fam. epist. ult. pro stulto ponitur; vide, quæ ibi viri eruditi adnotarunt, & ad nostrum infr. cap. 53. & 63. Suidas βάκηλοι magnum quidem, sed stultum notare ait, unde & proverbium βάκηλος εἶ; de quo vide Schott. ad Zenob. Centur. I. 62. & Suid. Cent. IV. 7. Iidem Scriptores notant & hac voce spadones & effœminatos signari, qua ratione & hic posset accipi; agit enim de immenta multitudine servorum, qui quotannis in contuberniis suis prolem fœcundam, & vernaculam turbam domino suo proferebant. Sed ait illum non curare hanc copiam, quin quemvis ex istis mulierosis in rutæ folium conjiceret, id est, medicamentis steriles faceret, hanc enim vim rutæ esse docet præter alios Plinius lib. XX. cap. 13. unde & πήγανον Græci dixerunt à πηγνύειν τὸ σπέρμα, quod coaguler sperma. hoc medicamine ergo faciet illos βακήλους, id est, ineptos veneri. v. Etymolog. in βακήλους. vid. infr. ad cap. 41. & ita ostentabundo & glorioso Trimalchioni conveniebat, qui fastidiose de illa copia servorum loquitur, quasi nimia sibi quotannis proveniret vernarum multitudo. BURM.

Omnia domi nascuntur] Et hoc proverbii locum obtinebat apud veteres. Senec. Ep. XXIII. *Nolo tibi deesse lætitiam, volo illam domi tibi nasci.* Recte autem *domi*: Nam & apes Atticæ & oves Tarentinæ curam requirebant maximam, & ideo domi plerumque alebantur à lautioribus. De ovibus Tarentinis Columella lib. VII. cap. 4. *Raro foris, plerumque domi alitur id pecus.* causas ibidem pluribus exsequitur. HEINS. Recte Heinsius proverbii speciem hanc locutionem referre notavit. Cicer. I. ad Attic. Epist. 19. *Quid enim ego aliorum in me ἐπιφωνήματα exspectem, cum hæc domi nascantur.* Idem II. in Verr. cap. 2. de Sicilia. *Ut, quidquid ex sese possit efferre, id non apud eos nasci, sed domi nostræ conditum jam putaremus.* Celsus de re medica lib. II. cap. 18. *animal quadrupes domi natum.* Eo alludit Terent. Adelph. Act. III. scen. IV. *domi habuit, unde disceret.* Et sæpe Plautus, v. Taubman. ad Milit. Glor. Act. II. scen. II. vers. 38. ubi egregia exempla habet. Sisenna apud Charisium lib. II. Instit. Gramm. pag. 175. *Prom dato aliquid, quod domi habebis, inquit, quod tibi non magno stabit.* BURM.

Lana: credra: super] Lege *lana, cedria, piper.* TILEBOM. Quid est, *credra?* Scribo absque distinctione, *lana erithra.* De his lanis vide Columellam lib. VII. cap. 2. & Plin. lib. VIII. cap. 48. ubi preciosissimas, & ex Asia petitas scribunt. SCHEFFER. Lego, cum venia, *lana, poledra.* Prædicat magnificentiam & nobilitatem domini, quod esset ἱπποτρόφος, & aleret in prædiis suis præter greges oviarios equitium in sobolem; Latino B. dixere *equaritiam, stodium, stuodium, stotariam* è Germanico *Stuteren.* Poledrus, pullus equinus, est in Legis Sal. t. 44. in Alemann. t. 73. §. 7. poledrus anniculus vel bimus, Polletrus in Wesegoth. l. 8. t. 4. §. 5. & Græco πῶλος unde & nostrum. *Fohlen. Fullen.* Conatus sum; fortassis nihil extrico. REINES. Dixi, *lana erythra* legendum videri. Mallet Reinesius, *poledra*, ut signentur greges equorum. Mihi non persuadet. Scilicet de rebus peregrinis rarisque sermo est hoc loco, quod apparet ex pipere & lacte gallinaceo. Dicit, ea, quæ ab aliis è regionibus longe dissitis petuntur, Trimalchionem omnia habere nata domi suæ. At cui nasci equos domi suæ, quam possit habere admirationem? Longe minus istuc quadrant *creta*, quas in textum etiam assumsit Hadrianides contra MSS. fidem. Cretarum enim vulgatissimus in iis locis semper fuit usus, neque peregre accersebant. SCHEFFER. *Cera* scribendum confirmant subsequentia de Tarentinis arietibus, & apibus Atticis. HEINS. *Credræ* Traguriensis. Munker. ad Hygin. fab. 138. conjiciebat *cedria*, quæ est resina ex cedro, sed tamen Heinsianum *ceram* approbat. Hadrianides *creta* præferebat, quod bonus ille Gallus

„ nies. Ad summam, parum illi bona lana nascebatur, arietes à Tarento emit, & eos curavit in gregem. Mel Atticum ut domi nasceretur, „ apes ab Athenis jussit adferri: obiter ut, vernaculae quae sunt, meliusculae

Petronii nostri interpolator, quasi in suo codice exstaret, expressit. Nos ampliamus. BURM.

Lac gallinaceum] MSS. Traguriense habet *lacte*; unde arbitror transpositis literis legendum, *lac & gallinaceum*; idque eo magis, quia illi & inest emphasis huic loco apta & prope necessaria. SCHEFFER. Proverbium de iis, apud quos adfluebant omnia, antiquis usitatum, conservavit nobis Plinius Historiæ naturalis Præfatione. *Inscriptionis apud Græcos mira felicitas: κηρίον inscripsêre, quod volebant intelligi favum; alii κέρας Ἀμαλθείας, quod copiæ cornu, ut vel lactis gallinacei sperare possis in volumine haustum.* Ubi monuit magnus Turnebus, non abludere Græcorum proverbium, φέρει ὀρνίθων γάλα, quod de Sami fecunditate apud Strabonem exstet. HEINS. Traguriensis *lacte*, quomodo Plautus & priores amabant efferre.

Parum illi bona lana nascebatur] Legebam aliquando, *parum in ovili bona lana nascebantur*. Potest tamen & vulgata tolerari. HEINS.

Arietes à Tarento] Id est, Tarentinos. Tarentinarum ovium magna celebritas ob mollitiem lanarum; vide Columell. III. cap. 2. Conjunguntur autem hic, *emit à Tarento*, ut mox: *jussit afferri ab Athenis*. SCHEFFER. Locutio sæpe à viris doctis jam observata, & à Buchnero ad Thesaurum Fabri multis exemplis illustrata. Hygin. fab. 190. *à mari pirata*. Flor. IV. 2. *Elephants à silva*. Cicero pro Muren. 30. *nostri illi à Platone & Aristotele*, id est, Platonici & Aristotelici. Cæterum Tarentinum pecus plurimi olim factum passim Rei rusticæ auctores docent, & commentatores ad illa Horatii, lib. II. od. VI.

Unde si Parcæ prohibent iniquæ,
Dulce pellitis ovibus Galesi
Flumen, & regnata petam Laconi
Rura Phalantho. BURM.

Eos curavit in gregem] Nil hic censeo mutandum; *curavit* eos, est procuravit, *in gregem*, est ad gregem, gregis causa, ut eam reparent. SCHEFFER. Hæreo hic. Forte primum hic exaratum fuit, *acculavit* pro *accumulavit*. Sic carmine de bello civili: *Hinc Numida acculant*, vitiose pro *accumulant: cumulare trecentesimum annum*, Valerio Maximo lib. VIII. cap. 13. Ni excidit τὸ *admitti*, vel quid simile: ut legas, *& eos curavit admitti in gregem*. Cæterum Tarentinas oves omnium optimas habitas, & propter insignem lanæ mollitiem, ne ea vepretis exponeretur obnoxia, superinductis pellibus tectas pasci solitas ex antiquis auctoribus abunde notum est. HEINS. Quod si τὸ *in* præmiseris verbo *curavit*, exigua mutatione fiet, *eis incolavit gregem*. Id est, eis inivit gregem. Quæ vera est sententia, atque ita auctorem scripsisse plane assererem, si constaret à *colo* derivasse veteres *colare* & *incolare*. Nunc autem cum exemplis destituar, pro vera lectione meam conjecturam lectori obtrudere nolo. GOES. *Culavit* Traguriensis, sed *curavit* rectum videtur. Id est, jussit adferri, & aggregari ad gregem domesticum; quo sensu *curare literas* & alia dicuntur. Cicer. pro Quinct. cap. 4. *Cum aris alieni aliquantulum esset relictum, quibus nominibus pecuniam Romæ curari oporteret, auctionem in Gallia se facturum esse proscribit.* Ubi vide Hottom. & Passerat. Varro de Re Rust. 2. cap. 5. dixit, *Tauros in gregem redigere*, & *in gregem reficere* Tertullian. de pudicit. cap. VII. Forte ita usus est verbo *curare* Sedulius in Epistola ad Macedonium; *quatuor Evangelistarum dicta congregans curavi*, ut MSS. Pulmanni habent, teste Barthio lib. XII. advers. cap. 19. quamquam ipse *adunavi* probet, vulgati autem *ordinavi* habent, quæ omnia Glossatorum interpretamenta sunt. BURM.

Ab Athenis] Nihil frequentius, & Poetis celebratius, quam mel Atticum ex monte Hymetto. vid. Martial. XI. ep. 43. imo Synesius Epistol. 136. scribit suo tempore, cum omnis eruditio ex Athenis migraverit, domicilium illud sapientium celebrari ab Apiariis. BURM.

Obiter, & vernacula] Scribo: *obiter ut, vernacula quæ sunt, meliuscula à Græculis fiant*. Dicit, ideo quoque apes accersivisse ex Græcia, ut junctæ vernaculis domesticisque redderent ipsas quoque meliores. De præstantia mellis Attici apumque, res est vulgo notissima. SCHEFFER. Scriptum fuisse existimo, *jussit afferri ob id, ut & vernacula*. GOES.

Vernacula] Cicer. III. de Orat. 24. *Apparatu nobis opus est, & rebus exquisitis undique & collectis, arcessitis, comportatis, ut tibi, Cæsar, faciendum est ad annum, ut ego in ædilitate laboravi, quod quotidianis & vernaculis rebus satisfacere me posse huic populo non putabam.* De vernaculis apibus vide Columell. lib. IX. cap. 9. qui & capite 8. docet, *non intermiscendas degeneres, quæ infamant generosas*: ut forte stultus noster Trimalchio contra rationem fecerit, quod ille Atticas nobilissimas vernaculis velit miscere, ut meliusculæ fiant, cum potius Atticæ ab illis corrumperentur. BURMAN.

Meliuscula] Seneca de Beneficiis lib. I. cap. III. *Gratias esse ætate minores quam Horas, sed faciem meliusculam. Color meliusculus* Columellæ lib. IV. cap. 3. Deinde totum locum sic constitue: *Mel Atticum ut domi nasceretur, apes ab Athenis jussit adferri obiter: ut vernacula quæ sunt, meliuscula à Græculis fierent.* *quæ sunt* tamen videtur redundare. *Vernaculas* voca-

„liusculae à Graeculis fiant. Ecce intra hos dies scripsit, ut illi ex In„dia semen boletorum mitteretur; nam mulam quidem nullam habet, „quae non ex onagro nata sit. Vides, tot culcitas? Nulla non aut „conchiliatum, aut coccineum tomentum habet. Tanta est animi bea„titudo! Reliquos autem collibertos ejus cave contemnas, valde succosi „sunt.

vocabant in suo fundo natas: sic Columella de ovibus, lib. VII. cap. 3. *Vernaculum pecus peregrino longe est utilius. Vernacula gallina* eidem lib. VIII. cap. 1. & cap. 14. *Gallina vernaculi generis.* HEINS.

A Graculis fient] Legendum *à Graculis fient.* Amat quippe Arbiter loqui sæpe cum veteribus & cascis. TILEBOM.

Intra hos dies] Id est, proximos, modo exactos. vide Scheffer. ad Phædr. 1, fab. 1. & Hottom. ad Cicer. Action. 1. in Verr. 6. Suet. Cæsar. 66. *Scitote paucissimis his diebus regem adfuturum cum X. legionibus.* Ita & Græci Act. Apost. v. 36. Πρὸ γὰρ τούτων τῶν ἡμερῶν ἀνέστη Θευδᾶς. *ante paucos hos dies.* Et cap. 1. vers. 5. οὐ μετὰ πολλὰς ταύτας ἡμέρας. *non multos post hos dies.* BURM.

Ex India semen boletorum] Hæc dicuntur joco, sicut supra *lac gallinaceum.* Nam boleti neque semen habent, nec ex India petebantur. SCHEFFER. Cum ex fungorum genere sint, stulte semen illos habere dicitur: nascuntur enim circa radices arborum sponte. Plin. lib. XVI. cap. 8. Et origo eorum & caussa è limo, & acescente succo madentis terræ, aut radicis fere glandiferæ. Plin. lib. XXII. cap. 23. Quanti autem gulones hos fecerint, vide apud Nonn. de re cibaria lib. 1. cap. 27.

Ex onagro] Quod animal præcipue in Phrygia & Lycaonia reperitur. *Mula autem ex equa & onagra mansuefacta velox in cursu, duritia eximia pedum, verum strigoso corpore, indomito animo. Sed generator, onagro & asina genitus, omnes antecellit.* Plin. lib. VIII. cap. 44. ubi vide Harduini notas. *Onagros* autem beatis in deliciis fuisse docet & Cicer. VI. ad Attic. Epist. 1. agens de Vedii Pollionis apparatissimo itinere. *Nec deerant onagri.* BURM.

Tot culcitras] Perperam. Emenda, *culcitas.* SCHEFFER.

Conchiliatum aut coccineum tomentum] Lanam conchilio vel cocco tinctam, qua sunt farctæ. Vulgo ad hoc pilis ciliciis utebantur, aut stramine conciso. SCHEFFER.

Tomentum] Suet. Tiber. 54. *Druso adeo alimenta subducta, ut tomentum è culcita tentaverit mandere.* Ubi etiam vulgati olim ante Torrentium *culcitra* habebant. Tomentum vero erat duplex, vel lingonicum ex lana de pannis rasa, vel circense ex arundinibus concisis. Martial. XIV. epig. 159. & 160. Seneca de vita beata c. 25. *Nihilo miserior ero, si lassa cervix mea in manipulo fœni acquiescet, si super Circense tomentum, per sarturas veteris lintei effluens incubabo.* v. Plin. XVI. 36. BURM.

Tanta est animi beatitudo] Illud *animi* suspectum mihi est, glossemaque sapere videtur. SCHEFFER. Lege *hominis.* REINES.

Collibertos] Plautus Pœnulo Act. IV. sc. 2. *Quin hercle collibertus meus saxo eris, si Di volent.* SCHEFFER.

Succosi] Pingues ac succi pleni. Sic appellat joco, opulentiores, quia fere cutim curare consueverunt, & quia pecunia quasi succus quidam est in vita. Unde *exsugere* dicuntur, qui pecunias eripiunt. Vide Plautum in Epid. II. sc. 2. 5. Neque sensu multum dissimili Cicero lib. VII. Att. epist. 13. usurpavit *succones.* Vide Bosium ad eam p. m. 93. Invenitur autem vox hæc, quamquam suo sensu, etiam apud alios. Columella IV. cap. 29. *In aliis stirpium generibus, quæ firmioris & succosioris libri sunt.* C. Serenus, cap. 6.

Aut tu succosa cinerem perducito lana. SCHEFF. An melius *lucrosi?* id est, divites, ἔχοντες, Habentii, Abundantii. Proprie succosam lanam, id est, οἰσυπηρόν, Q. Serenus cap. 57. humidos & succosos cibos, Gæriop. l. de febr. cap. 14. Non damnem Metaphoricum istud; sed alterum præfero, quod sic artes Libertorum, & quibus fucis, concussionibus & sycophantiis rem facere solebant, propius tangentur. Redeant ad memoriam illi temporum Claudianorum prædivites & magnipotentes stigmatiæ Callistus, Helicon, Narcissus, Pallas, Polycletus, Patrobius, Polybius, Massa, Carus. REINES. Id est, divites. Sic, *corpus succi plenum,* & *succi plena oratio.* D. Ambrosius de officiis *vocem succi plenam,* pro mascula dixit. Contra *aridi,* pauperes. Sic *arida restis* apud Martialem lib. IV. Ep. LXX.

Nihil Ammiano præter aridam restem,
Moriens reliquit ultimis pater ceris. HEINS.

Ut omnes erant liberti Claudii, ita ut in proverbium abierit *libertini patrimonium.* Senec. epist. 27. de Calvisio Sabino, *nostra memoria fuit dives, & patrimonium habebat libertini & ingenium: numquam vidi hominem beatum indecentius;* vide reliqua, & plurima cum nostro Trimalchione communia deprehendes. Adde Sueton. Claud. 28. ubi postquam de libertis ipso domino ditioribus egisset, ait, *querente eo de fisci exiguitate, non absurde dictum fuisse, abundaturum eum, si à duobus libertis in consortium reciperetur.* BURM.

„ ſunt. Vides illum, qui in imo imus recumbit? hodie ſua octingenta „ poſſidet; de nihilo crevit: ſolebat collo modo ſuo ligna portare. Sed, „ quomodo dicunt, ego nihil ſcio, ſed audivi, quomodo incuboni pi„ leum rapuiſſet, & theſaurum invenit. Ego nemini invideo, ſiquo Deus „ dedit; eſt tamen ſub alapa, & non vult ſibi male. Itaque proxime „ cum

Vides illum] Infr. cap. 46. *Vides Phileronem cauſidicum.*

In imo imus] Illud *imus* mihi ſuſpectum eſt, velut ſit gloſſa præcedentis, *in imo*. SCHEFFER. *In imo imus* recte ſe habet: in imo enim lecto jacebat ultimo loco. Senec. de conſt. ſapient. cap. 10. *non in medio me lecto, ſed imo collocavit.* Horat. II. Sat. VIII. *imi convivæ lecti.* Pro *qui* Tragur. habet *quia in immo immus*. BURM.

Sua octingenta poſſidet] Seſtertia ſubintellige. Ridicule *ſuos octingenta* præterunt editiones nonnullæ. Infra, *Is ſeſtertium ſuum vidit decies.* Opinor etiam ſcribi oportere, *ſua octoginta.* Nimis enim immenſa altera ſumma, cum *trecenta* tantum *ſeſtertia* poſſidere ſeſe glorietur opulentus ille Trimalchio. HEINS. Nihil mutem, cum illa non incredibilis videri debeat in libertino ſumma, quæ cenſum equeſtrem qui quadringenta erat, duplo tantum ſuperabat.

Nihilo] Quomodo Ovidius, *de tenui origine.* Juvenalis poſuit è *nihilo* in re ſimili, Sat. V. verſ. 132.

Quadringenta tibi ſi quis Deus, aut ſimilis Dis,
Aut major fato donaret homuncio, quantus
E nihilo fieres. ——— SCHEFFER.

Sic infra, *ab aſſe crevit*, &, *crevit tamquam favus*, &, *ita patrimonio creſcam, non corpore.* Hac ſignificatione Seneca Ep. LXXXVI. verbis Scipionis: *Exeo patria, ſi plus, quam tibi expedit, crevi.* HEINS.

Sed quomodo] Locus valde corruptus, quem ſic reſtituendum cenſeo. *Sed (quomodo dicunt, ego nihil ſcio, ſed audivi) quum modo incuboni pileum rapuiſſet, theſaurum invenit.* Illud, *quomodo dicunt*, formula eſt ejus, qui appellat famam popularem in obſcuro dubiove negotio. Cicero in Piſonem cap. 28. quamquam alio ſignificatu. *Iſte clandus (quomodo ajunt,) pilam retinere.* Quod ſequitur, *incuboni pileum rapuiſſet*, intelligendum eſt ex ſuperſtitione veteri, cujus hodieque paſſim exſtant reliquiæ, velut incubones ſint ornati pileis, quibus ſurreptis compellantur ad obſequium in indicandis pecuniis reconditis. Incubones enim dicti veteribus illi quicumque; qui theſauris abſconditis incumbunt, eoſque cuſtodiunt. Pomponius Sabinus ad II. Georg. verſ. 507. *Incubat, invigilat, poſtquam invenit; inde, incubones, qui theſauris invigilant. Rapuiſſet*, eſt, *eripuiſſet*, plane ſicuti infr. cap. CIX.

O fallax natura Deum! quæ prima dediſti
Ætati noſtræ gaudia, prima rapis. SCHEFF.

Dicunt] Lege *diteſcunt.* HEINS. Nihil muta, ſed conſilio Petronius induxit hunc plebejum *ταυτόλογον*, quia viles illi congerrones ſermonibus ſuis eaſdem ſæpe vocalas intermiſcent, & ita fere omnium convivarum ſermo in hac cœna.

Quomodo incuboni] Gloſſæ Labbei: *Incubones* ἰπνοκυφοτες; puto, *quod modo incuboni pileum cum rapuiſſet, theſaurum invenit.* Ad Orci galeam videtur alluſiſſe, ſed imperite, ut ſolent in hoc convivio libertini: credebant autem Orci galea inſtructos non modo latere, ſed etiam omni felicitate affluere. Hinc Plato lib. X. de republic. Orci galeam cum Gygis annulo conjungit: *Petaſum Ditis* Auſonius appellat. HEINS.

Si qua Deus] MS. ſæpe dictus, *ſi quo Deus.* An vera lectio, *ſi quod Deus?* SCHEFFER. Lege, *ſi quoi Deus.* GOES.

Eſt tamen ſub alapa] Hoc proverbii habet ſpeciem. Sed quid hoc loco, *alapa?* Num reſpicitur ad eam conſuetudinem, qua libertas dabatur, memorata Phædro noſtro lib. II. fab. 6. Atqui ſupra mentio eſt libertorum, non ſervorum. Quare cenſeo accipiendum de ea, quam perferre cogebantur à patrono ſuo, quotiens ludere durius vellet ac jocari. SCHEFFER. Eodem modo hoc dictum, quomodo Tertullianus ad Scapulam de præſidibus provinciarum dixit, *& vos ſub gladio eſtis.* Huc vero minime pertinet illud Phædri:

Multo majoris alapæ mecum veneunt.

Sicut nec ejus generis alia, quæ alapam manumiſſionis ſpectant. Videtur autem indicari, eum à creditoribus urgeri, quoniam ſequitur, *Itaque proxime proſcripſit*, ut ſederit ſub alapa creditorum. Etſi enim octingenta poſſideat, debet tamen plurimum. GOES. Viri docti cenſent hoc ad manumiſſionem referri non poſſe, quia jam libertus erat. Gueſius *ſub alapa* de creditoribus capit, quia *proſcripſit* ſequitur; ſed hoc oſtendit, non eum plurimum debere, ſed incrementum & divitias, qui jam cœnaculum, in quo pauper habitaverat, vendere vult, cum ipſe domum emerit. Quare ego capio de liberto, qui manumiſſus quidem erat, ſed nondum juſtam libertatem erat conſecutus, qui vel inter amicos, vel per epiſtolam, vel adhibitione convivii erat liber factus. Hi, cum Latini modo fierent juris, in ſervitutem poterant revocari, quia, ut ait Tacit. XIII. ann. 27. *ut relinqueretur pœnitentiæ aut novo beneficio locus, vindicta patronus non liberaverat, velut vinculo ſervitutis attinebantur.* poterant autem ita manumiſſi denuo vindicta, in qua alapæ locus erat, manumitti. Aperte Plinius

„cum hoc titulo proſcripſit: C. POMPEJUS. DIOGENES. EX. „KALENDIS. JULIIS. COENACULUM. LOCAT. IPSE. E- „NIM. DOMUM. EMIT. Quid ille, qui libertini loco jacet? quam „bene

Plinius lib. VII. epiſt. 16. *Si voles vindicta liberare, quos proxime inter amicos manumiſiſti, nihil eſt quod verearis.* Et ita apud Terentium Adel. Act. v. ſcen. 9. *Syre accede ad me, liber eſto.* Syr. *bene facis, omnibus gratiam habeo, & ſeorſum tibi Demea.* D. *Gaudeo.* Æ. *& ego.* S. *credo. utinam perpetuum fiat gaudium.* id eſt, utinam, quem nunc inter amicos manumittis, vindicta liberes. Plaut. Menæchm. Act. v. ſc. 9. *Sed meliore opus eſt auſpicio, liber perpetuo ut ſim.* Niſi quis hæc verba *ſub alapa* capiat, quod ſit paraſitus, & ditiorum turpis ſectator, quales in conviviis petulantiæ & alapis Regum ſuorum erant obnoxii, ut antiqua illa ſecta paraſitorum, qui *ridiculi eſſe & plagas pati* debebant, quam repudiaverat novæ diſciplinæ conditor Gnato apud Terent. Eunuch. Act. II. ſcen. 2. vid. Plaut. in Captiv. Act. I. ſcen. 1. Perſ. Act. v. ſcen. 2. & paſſim. Sed placet prior expoſitio. BURM.

Non vult ſibi male] Legi poſſet: *non vult ſibi melius*; licet non improbem poſitam lectionem. TILEBOM. Ea facit, quæ ad commodum ſuum, & voluptatem pertinent. Plautus Aſin. Act. v. ſc. 1. 13. *Utinam, male qui mihi volunt, ſic videant.* Cicero. ep. ad Att. *Antonio, quam nunc eſt, volo pejus eſſe.* SCHEFFER. Forte, *etſi non conſulit ſibi male.* Quo pertinet, quod ſtatim ſequitur: *itaque &c.* ut ſe expediret à creditoribus *proſcriptus.* GOES. Id eſt, ipſi favet & vovet ampliores fortunas. Terent. Eunuch. Act. IV. ſc. 3. *utinam ſic ſint, qui mihi male volunt,* ita *bene velle* Heaut. Act. v. ſc. 2. *Niſi quod tibi bene ex animo volo.* Et ita Plautus & Cicero ſæpe locuti. BURM.

Cum hoc titulo] Tabula, libello. Plin. VII. ep. 27. in re ſimili. *Venit Athenas Philoſophus Athenodorus, legit titulum.* Et in colloquio vetuſto: *Steterunt ad titulum, ἱστήκασι πρὸς τὸν πίνακα.* Sic infra. SCHEFF.

Proſcripſit] Abſolute. Cicero in Orat. pro Quint. cap. IV. *Auctionem in Gallia Publius hic Quintius Narbone ſe eſſe facturum proſcribit.* SCHEFFER. Nihil vulgatius apud auctores, quam ædes, agros mancipia proſcribere, id eſt, publice venum exponere; ſed hic ponitur abſolute. GOES. Id eſt, tabella publice affixa ſignificavit. Idem *inſcribere* dicebant. Terent. Heaut. Act. I. ſc. 1. *inſcripſi illico mercede ædes.* Plin. lib. VII. ep. 2. *hæreditarios agros, quod ego juſſerim proſcribi.* Vide eumdem epiſtola 27. & l. XI. §. 1. ff. de Inſtit. action. & paſſim. Cicero in oratione pro Quintio ſæpe; vide Ampliſſ. Cuper. 1. obſerv. cap. 17. BURM.

C. Pompejus] Vid. Sup. cap. 30.

Ex Calendis Juliis] Docte. Hoc enim fuit ſolemne elocandarum ædium tempus. Conſule leg. 60. ff. locat. cond. itemque 41. ff. de Contr. Empt. & quos ibi laudat Gothofredus. SCHEFFER. Recte ex jure Romano illuſtrat hæc Schefferus; quibus adde leg. IX. ff. qui potiores in pignore. Suet. Tib. 35. *Senatori latum clavum ademit, cum cognoviſſet ſub Kalend. Julii demigraſſe in hortos, quo vilius poſt diem ædes in urbe conduceret.* Ubi v. Torrent. & Reineſ. ad inſcr. Claſſ. VII. inſc. 34. Et ita in Urbanis ædibus fuit obſervatum: ſed ruſticorum prædiorum penſiones menſe Martio inferebantur. leg. 58. ff. de uſufr. ubi vide Gothofr. & leg. 15. de publican. & hinc Cujacius ad l. 98. de verbor. ſignif. ex Feſto probat *Mercedonias Kalendas* dictas à mercede ſolvenda, quia menſis ille Mercedonius intercalabatur poſt Februarium. Sed de hoc nondum liquet, ob diverſas veterum ſententias. BURM.

Cænaculum] Egregie: hoc enim pauperiores habitabant, divites in domibus. Martial. lib. 1. Epigr. 109.

Eſt tibi, ſitque precor, multos creſcatque per annos
Pulchra quidem, verum Transtiberina domus.
At mea Vipſanas ſpectant coenacula laurus,
Factus in hac ego ſum jam regione ſenex.

Sueton. Vitell. 7. *Satis conſtat exituro viaticum defuiſſe tanta egeſtate rei familiaris, ut uxore & liberis, quos Romæ relinquebat, meritorio cænaculo abditis, domum in reliquam partem anni ablocaret.* Ubi vide Torrent. & ad Horat. lib. 1. Epiſt. 1. 91. & paſſim in Juris libris. In hæc cænacula per ſcalas, quæ in viam publicam exibant, adſcendebatur: Martialis lib. 1. Ep. 118. *& ſcalis habito tribus ſed altis.* vid. Livium XXXIX. 14. & Ciceron. pro Milon. XV. Male Reineſius ad Claſſ. VII. inſcr. 34. hoc cœnaculum partem ipſius domus, quam emit hic libertus, facit. BURM.

Locat] Lege, *locabit.* GOES.

Quid ille] *Illi* Tragurianus; & mox *non impropera illi, ſextertium,* &c.

Libertini loco] Ergo fuit quoque certus libertini locus. Sed quis libertinus iſte, cujus peculiarem eſſe voluerunt locum in menſa, & ab ipſo nominare? Credo Libertinum ſeu libertum Cæſaris intelligi. Fuiſſe hos libertos ſæpe miſſos in Provincias à Cæſaribus aliorum atque aliorum gratia negotiorum, res eſt nota. Hinc eorum non exigua apud Provinciales auctoritas. Unde puto factum, ut, ſicut Romæ haberent locum *Conſularem* dictum, quia is dabatur Conſuli, ſi præſens eſſet in convivio, ſic in Provinciis Coloniiſque locum *Libertinum*, qui dabatur liberto ſeu libertino Cæſaris, item *Prætorium*, qui Prætori, ut deinceps audiemus. SCHEFFER. *Libertino loco* lege. Loco, quo libertini ſolent jacere. Libertini pro libertis ſæpe apud Tacitum & alios. Sic, *in imo recumbere* apud Senecam Suaſoria VII. *Interrogabat, quis iſte vocaretur,*

„bene ſe habuit? non impropero illi. ſeſtertium ſuum vidit decies; ſed „male vacillavit. Non puto illum capillos liberos habere; nec me-Her„cules ſua culpa, ipſo enim homo melior non eſt, ſed liberti ſcelerati, „qui omnia ad ſe fecerunt. Scito autem, ſociorum olla male fervet, & „ubi

caretur, qui in imo recumberet. Noſter paullo ante. *Vides iſtum qui in imo imus recumbit.* Liberti, ſi admitterentur ad Patronorum menſam, infimum occupabant locum. Vide Plinium lib. II. cap. V. HEINS.

Jacet] Accumbit. Probe. Juvenalis Sat. I.

——— *vacuiſque toris tantum ipſe jacebit.*

Sidonius lib. I. ep. II. *Primum jacebas cornu ſiniſtro conſul ordinarius.* SCHEFFER.

Bene ſe habuit] Tractavit, in reſpectu ad victum, & ſimilia. Contrarium habes apud Terent. Act. I. Adelph. ſc. I. *Ruri agere vitam, ſemper parce ac duriter ſe habere.* SCHEFFER. Infr. c. 58.

Non impropero] Objicio, & velut incuſo. Citant Lexicographi hoc vocabulum ex Plauto, ac exſtare dicunt in Rudente Act. III. ſc. 4. verſ. 28. verum ibi Douſæ, optimaque Gronovii editio habent, *etiam tum approbas.* Video nihilominus Gryphium ediditſe, *tum improperas*, ut anceps hæream, nec diſpiciam ſatis, quid de loco præſenti judicare debeam. Philoxenus profecto laudat *Inproperium*, ὄνειδος. *improperas*, ὀνειδίζω. SCHEFFER. Verbum cadentis latinitatis, unde *improperium*, pro dedecore, convitio, quo verbo ſæpe uti veterem interpretem Bibliorum notat Du Cange in Gloſſario. Infra cap. 43 *nec improbo* dixit.

Ille ſextertium ſuum vidit decies] Optime. Seneca II. de Benef. cap. 27. *Hic quater millies ſeſtertium ſuum vidit.* SCHEFFER. Notandus loquendi elegans modus, quo uſus etiam eſt Seneca, lib. II. de benefic. cap. XXVII. *C. Lentulus augur, divitiarum maximum exemplum, antequam liberti pauperem eum facerent, hic quater millies H. S. ſuum vidit: proprie dixi, nihil enim amplius quam vidit.* HEINS.

Male vacillavit] Eleganter de eo, cujus fides comſumtis aut perditis rebus dubia eſt facta. Cic. in Catilin. II. *partim male gerendo negocio, partim etiam ſumtibus in vetere ære alieno vacillant.* SCHEFFER.

Capillos liberos] Inſtar proverbii hoc eſt, de obærato, ſeque ac ſua omnia debente aliis. SCHEFFER.

Ipſo] Tragur. *ipſe*. ſed in margine *ipſo* legitur.

Liberti ſcelerati] Nihil deeſt. Supplendum enim *fuerunt in culpa*, vel ſimile quid. BURM.

Ad ſe fecerunt] Melius, *à ſe fecerunt.* TILEBOM. Quomodo, *fecerunt*, in plurali, cum antecedat, *culpa liberti ſcelerati;* in ſingulari? Puto hic abeſſe aliqua, & idcirco aſteriſcum his præmitti oportere. SCHEFFER. Hic nihil videtur deeſſe; modo cætera recte habeant. Senſus eſt; *ſed liberti* (qui liberti) *ſcelerati, hi omnia ad ſe fecerunt. Ad ſe facere*, parum eſt Latine, pro corradere aut in ſinum ſuum conjicere. Verum meminerimus candidiſſimum pectus Petronium noſtrum nihil diſſimulantem, ſed aperte omnia prodentem, cum vituperio ac deteſtatione ſuis locis (modo id attendatur, quod eſt pretioſiſſimum in hoc opere) in talibus non phraſiologiam, ſed noſcendos hominum mores ſpectare levitatemque in dicendo & agendo (quæ ſe fere comitantur) Satyrice notare. HADRIANIDES. Dixi, aliquid videre deeſſe. Negat Hadrianides, & verba, *liberti ſcelerati* putat eſſe plurativa: nempe reſpicit illud ſequens, *ad ſe fecerunt.* At hoc non reſpondet verbis *liberti ſcelerati*, verum pronomini *qui*, quod ſi abeſſet, id, quod vult Hadrianides, procederet. Nunc cum adſit, debebit is oſtendere, à quo regetur τὸ *liberti ſcelerati*, nam ſi ab eo, quod præcedit, *non ſua culpa*, quod arbitror, *liberti* utique non poteſt eſſe numeri pluralis. SCHEFFER. Puto, *ad aſſem fecuerunt.* Sic, *impendium ad aſſem reddere*, Plinio lib. I. ep. XV. *ab aſſe crevit*, intra. HEINS. Veriſimile eſt, ſcriptum fuiſſe, *adederunt.* Notum autem eſt, quid ſit, adedere patrimonium, bona, facultates. Totum ergo locum, ſic lege & diſtingue: *Nec mehercules ſua culpa, ipſe enim homo melior non eſt, ſed liberti* (nempe, *ſunt*) *ſcelerati, qui omnia adederunt.* Seneca ſecundo de beneficiis: *Cn. Lentulus antequam liberti pauperem facerent, &c.* GOES. *Ad ſe facere* ſermone plebejo eſt abradere alterius bonis, & ſuis aggregare; ita *facere* pro corradere, colligere ſumi, docuit vir ſummus Grævius ad Flor. I. I. BURM.

Scito autem ſociorum olla male fervet] Scribe, *cito.* Reliquum eſt ex proverbio. Nam *fervere olla* dicitur, cum amici patinarii colunt & ſectantur amicos ſuos. Græci hoc ſic efferunt: ζεῖ χύτρα, ζῇ φιλία, *cum fervet olla, vivit amicitia.* Hinc *male fervere olla* dicitur, cum amicitia illa incipit langueſcere. Id quod facile fit inter ſocios, quos conciliavit luxus, voluptas, vel quæſtus alius, ceſſante iſto quæſtu, & deficiente re familiari. SCHEFF. Et hoc in antiquis proverbiis habendum. Gellius lib. XVII. cap. VIII. *Dum hæc Taurus, interea puer venerat, & aula deferbuerat, tempuſque eſſe cœperat & edendi & tacendi.* HEINS. Mutant in *cito*, neſcio an bene; cum enim plebeja ſit hæc confabulatio, quidni tales voculas, quibus illi attentionem, ad egregiam aliquam ſententiam, excitarent, relinquamus. Ita infra cap. 75. *ſcitis quid dicam:* ſequenti capite, *ſcis, magna navis magnam fortitudinem habet*, eodem modo ſæpe hac in cœna occurrunt, *vides, vide*, & ſimilia, quibus attentos convivas ſibi plebeji faciunt. BURM.

Olla

„ubi ſemel res inclinata eſt, amici de medio. Et quam honeſtam nego-„tiationem exercuit, quod illum ſic vides? ecce libitinarius fuit. So-„lebat ſic coenare, quomodo Rex! apros gauſapatos, opera piſtoria, „viſco-

Olla fervet] V. Eraſmi adagia titulo Amicitiæ pag. 47. multa in hanc rem Ovidius libris ſuis Triſtium & ex Ponto habet.

Res inclinata] Fortuna facta eſt adverſa. Cic. I. Att. ep. I. *laboratur vehementer, inclinata res eſt.* Sæpe Cicero hac locutione utitur. Vide x. ad Att. 8. 11. ad famil. epiſt. 16. *Qui ab excitata fortuna ad inclinatam & prope jacentem deſciſcerem.* Noſter infra hoc cap.

Amici de medio] Puta *recedunt*, ut hanc formulam ſupplet Cicero in Or. pro Sexto Roſc. cap. 38. *Recede de medio, per alium tranſigam.* Elegans ellipſis, quæ celeritatem diſceſſus illius oſtendit. De re ipſa ſæpe habes apud Ovid. in Triſt. SCHEFFER. Solemnis locutio, pro recedunt, non conſpiciuntur, ubi antea frequentes erant. Terent. Adelph. III. 4. *Mater virginis eſt in medio.* Hecyr. IV. 3. *è medio excedere æquum eſt.* Suet. Cæſ. I.

Et quam honeſtam negotiationem] Scribe. *Et quam honeſtam negotiationem exercuit*, &c. TILEBOM.

Sic vides exe....] Legerem non invitus. *ſic vides exeri?* vel *extolli*, vel *efferri*. TILEBOM. Talem, qui fuerit tam opulentus. Terentius in Phorm. I. Act. 2. *deſinas, ſic eſt ingenium.* Ita ſæpe alii. Noſter infra cap. LVIII. *Ego, quod me ſic vides, propter artificium meum Diis gratias ago.* SCHEFFER. Id eſt, in ea conditione, qua nunc eſt. Propert. II. eleg. 10.

Hic me tam graciles docuit contemnere Muſas,
Juſſit & Aſcræum ſic habitare nemus.

Senec. Trag. Phœniſſ. verſ. 8. *Gnata quam tanti eſt mihi genuiſſe vel ſic.* Et verſ. 338. *ſic eſtis orti.* Terent. Phorm. III. 2. *ſic ſum: ſi placeo, utere.* & alibi. BURM.

Exe] Corrige *ſic vides? ecce, libitinarius fuit.* Libitinarii viles habiti & abjecti. Vide Senec. VI. Benef. cap. 37. SCHEFFER.

Sic cœnare, quomodo rex] Regio ſplendore, opulentia regia. Senec. ep. 87. *Pecunia ſic in quoſdam homines, quomodo denarius in cloacam, cadit.* SCHEFF.

Apros gauſapatos] Gauſapa contectos, ornamenti gratia. Sic in ſequentibus habes & pileatos. SCHEFF. Quid? an apros gauſape veſtitos? quis credat? Mendoſa potius hæc habeantur. Dederat primum, puto, librarii ſupini aberrans manus, *gauneapatos*, vel *gaunapatos*; unde faciendum reor, litteris tranſpoſitis, *apros gaunea paſtos*, id eſt, *caunea*, vel *gauna*. *Cauna* enim & *caunea* dicebatur pro ficu Carica. Infra cap. XLIV. *Ædilis trium caunearum.* Dignum hoc luxu Romano, ut ficu pro glande apri paſcantur. Infra cap. XL. Trimalchio Caryotis Thebaïciſque aprum, quem convivis apponit, vult credi paſtum. *Appoſitus primæ magnitudinis aper è cujus dentibus ſportellæ dependebant duæ, palmulis textæ, altera Caryotis, altera Thebaicis repleta.* Ad quæ Trimalchio: *Videte, quam porcus ille ſilvaticus totam glandem comederit.* Tum, *pueri Caryotas Thebaicaſque diviſere cœnantibus.* Atque huc forte alluſit Seneca libro de providentia, ubi *prima forma feras ingenti pomorum ſtrue cinctas* apponit, Apros deſignans, tamquam pomis hiſce ſolitos paſci. Porro, de ſuibus fico paſtis audiendus & Plinius Hiſt. Natur. lib. VIII. cap. LI. *Adhibetur & ars jecori fœminarum, ſicut anſerum, inventum M. Apicii, fico carica ſaginatis, ac ſatie necatis, repente mulſi potu dato.* Similis prodigalitas & in aliis notatur. Apud Julium Capitolinum in L. Vero cap. VI. *Volucri equo praſino aureum ſimulacrum fecerat, quod ſecum portabat, cui uvas paſſas & nucleos, in vicem hordei, in præſepe ponebat:* Ubi nucleos nucum pinearum intellige. Lampridius Heliogabalo cap. XXI. *Miſit & uvas Apamenas in præſepia equis ſuis, & pſittacis atque Phaſianis leones pavit.* HEINS.

Opera piſtoria, viſcovos, piſtores] Lege inquirendo: *vis cocos, piſtores?* TILEBOM. Suſpicor ſcripſiſſe noſtrum, *opera piſtoria, avis, cocos. Avis*, pro, *aves*, ſicut ſæpe, in quo prima littera deëſt ob ſimilitudinem antecedentis. Aves apud veteres fuiſſe in deliciis, ignorat nemo, & videat, qui volet, Meurſium in libro de luxu Rom. cap. 15. & Nonnum Rei cibariæ lib. 2. cap. 20. SCHEFFER. Locus fœde mutilatus. Primo narrabatur, quomodo is libertus cœnare eſſet ſolitus, deinde ad familiam ejus recenſendam tranſibatur. Veriſimile igitur, poſt *opera piſtoria* alia ſcitamenta gulæ in medium eſſe prolata, quibus veſci homo delicatus conſueſſet. Sed & è familia ejus non pauci ſervi deſiderantur. Scribo, *Opera piſtoria, aucupes, coquos, piſtores.* Sic infra etiam cap. XL. aucupes in Trimalchionis familia. *Parati aucupes cum arundinibus fuerunt.* Smyndirides, helluo notiſſimus inter Sybaritas apud Athenæum lib. VI. aucupes, piſcatores, & coquos mille, domo proficiſcens, circumducebat in privatum luxum. Ut fortaſſe Petronii hoc in loco *piſcatores* quoque, pro *piſtoribus* ſint ſubſtituendi. *Opera* autem *piſtoria* occurrunt etiam apud Suetonium vita Tiberii cap. XXXIV. Celſus lib. II. cap. 27. *Lac, mel, adeoque lactaria atque omne piſtorium opus.* Sic & *dulciarium opus*, & *opus lactarium*, Spartiano in vita Heliogabali. HEINS. Horum mancipiorum olim non multus uſus Romæ, & coqui iidem qui piſtores, unde *coquere panem* dicebant. Vide Plin. lib. XVIII. Hiſt. Nat. cap. 2. deinde lautiores diſtinxerunt, & coqui adhibiti cibis lautioribus, piſtores qui pinſendo frumentum frangebant, & panificia

„viſcovos, piſtores! Plus vini ſub menſa effundebatur, quam ali-
„quis in cella habet. Phantaſia, non homo. Inclinatis quoque rebus
ſuis,

ficia curabant. Vide Nonium in *Pinſere*. Serv. ad Virg. lib. I. Georg. verſ. 267. & ad lib. I. Æneid. verſ. 179. Ad bellum cum Perſeo Macedonum Rege Romanos ignoraſſe piſtores, cum mulieres id muneris obierint, docet Plinius d. l. & Livius lib. XXXIV. cap. 6. deinde, invaleſcente luxu, in familia lautiorum coqui & piſtores ſemper numerantur. Cicer. pro Roſc. Amerino cap. 46. & lib. II. de finib. cap. 8. Et eleganter contra hunc luxum & numerum coquorum invehitur Seneca Epiſt 94. & 95. inter piſtores *Dulciarii* adhuc eminebant: de quibus Apulej. Metam. lib. X. ubi v. Colv. & Beroald. BURM.

Sub menſa] Capio hæc de more quo homines faſtidioſi & lauti vinum guſtantes, nec ſatis palato gratum exſpuebant, vel effundebant, quod *pytiſſare* vocabant. Terent. Heaut. III. I. *Pytiſſando modo mihi quid vini adſumſit*. Vitruv. lib. VII. cap. 4. *Ita conviviis eorum & quod poculis & pytiſmatis effunditur ſimul atque cadit, ſiceſcit*. Imo ludus erat ad certum ſcopum vinum jaculari, de quo plurima viri docti ad vexatum illum Juvenalis locum, Sat. XI. verſ. 173.

Et Lacedæmonium pytiſmate lubricat orbem.

Quo autem lautiores erant conviviorum præbitores, eo plus vini effundebatur, quo reſpicit Horat. II. od. 14.

—— —— & mero
Tinget pavimentum ſuperbum
Pontificum potiore cœnis.

ubi Lambinus, ad mentionem amicarum vinum in humum effuſum docet; & egregia de hac luxuriantium profuſione, ex Græcis & Latinis ſcriptoribus, adnotavit. Præterea poculis non omnino exſiccatis, quod ſupererat, humo illidebant, qui mos nondum inter ſtrenuos bibones hodie exolevit. Docet id exemplum Theramenis apud Valer. Max. III. cap. II. exempl. exter. 6. quod κοτταβίζειν Græci vocabant. Aquam etiam ſub menſa effuſam ad avertendum omen, ſi quis inter cœnandum male ominatis verbis uteretur, quibus hilaritas & feſtivitas interpellari videbatur, docet Plinius lib. XXVIII. Hiſt. Nat. cap. 2. *Incendia inter epulas nominata aquis ſub menſis profuſis abominamur*. Ubi quoldam codices *ſub menſa*, alios *ſub menſam* habere notant viri docti. credibile vero eſt, & noſtrum libertum ſimilia omina vino, loco aquæ effuſo, avertiſſe. Infr. cap. 74. *Gallus gallinaceus cantavit, qua voce confuſus, Trimalchio vinum ſub menſa juſſit effundi*. BURM.

Phantaſia, non homo] Legendum arbitror, *phantaſma*. Eſt autem phantaſma, viſus nocturnus, ſive ſpectrum, ut ex Plinii lib. VII. ep. 27. Macrobii lib. I. cap. 3. & aliis manifeſtum eſt. Poſſis tamen retinere hoc ſenſu etiam vulgatum. Carſilides in reſponſis ſuis: τί ἄνθρωπος; Ὀλιγοχρόνιον φάντασμα. Pro his interpres vetus: *Quid homo? Minimi temporis fantaſia*. φάντασμα Græcum eſt, Latinum *fantaſia*. Sed quæ ratio, quod eum vocet *phantaſma*? Credo, quod & hæc interdum per noctem videantur agitare convivia, omnique rerum pretioſiſſimarum copia abundare, cum mox illuceſcente die illarum rerum nil appareat. Neque aliæ ſunt *tempeſtates rerum læta*, quas cum illis ſpectris memorat Macrobius. Quia ergo hic quoque vivebat in ſumma affluentia, ſed vivebat brevi tempore, paulo poſt privatus rebus omnibus, joco eum ita appellare volebat. Cæterum ad eumdem modum infra cap. 43. *Diſcordia, non homo*. Catullus carm. 113. *Non homo, ſed vere mentula*. Apulejus VIII. Metam. *Vervecem, non aſinum vides*. SCHEFF. Gellius lib. XIX. cap. I. *Viſa animi, quas φαντασίας Philoſophi appellant*. Gloſſæ Labbæi: φαντασία. *Vana viſio, imago, vanitas*: ſed & eædem illæ: φάντασμα, *Larva, viſio vana, oſtentum*. HEINS. Tragur. Cod. *fantaſia*: quam vocem male ſollicitant, id eſt, ſimulachrum hominis, ſpecies, non homo: vide ad Cicer. XV. ad famil. epiſt. 16. Poſſet & exponi *ſomnium, non homo*, ut apud Terent. Adelph. III. 4. *tu nihil niſi ſapientia es, ille ſomnium*; quod forte ex Homerico illo Odyſ. κ. verſ. 494. adumbratum:

Τῷ καὶ τεθνηῶτι νόον πόρε Περσεφόνεια,
Οἴῳ πεπνῦσθαι, τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσι.

Unde & Ovid. lib. XI. Met. verſ. 641. Inter ſomni Dei filios unum *Phantaſon* appellat, qui ſpecies & imagines ſomniantibus objicit: ſed præterea φαντασία poſſet explicari, homo jactabundus, qui ſe venditat & ſuperbe oſtentat: ut Actor. cap. XXV. verſ. 23. Agrippa & Berenice dicuntur veniſſe μετὰ πολλῆς φαντασίας. Quod erudite vetus interpres reddit *cum multa ambitione*. Ut Nepos Dion. cap. 2. *Magna etiam ambitione Syracuſas perduxit*. De hac ſignificatione vocis φαντασίας egregia eruditiſſimus Gatakerus ad Antonin. lib. I. §. 7. adduxit; ad eumdem autem Petronio modum dicit Ammian. Marcell. lib. XVII. cap. II. *In odium venit cum victoriis ſuis capella, non homo*. Et Cicer. in Piſonem apud Servium ad Virgil. lib. VIII. Æneid. verſ. 139. *Quis te belluam ex utero, non hominem fudit*. Infra cap. 74. *Codex non mulier*. & cap. 44. *Piper non homo*. Et ita illa formula apud Comicos frequens, *ſi homo eſſet* capienda, qua & Cicero utitur. vide Manut. ad lib. XIII. ad Attic. ep. ult. & appoſite ad ſtultitiam, quam hic tangit Satyricus, hujus liberti idem Cicer. pro Cluentio. cap. 70. *Cujus ea ſtultitia eſt, ut eam nemo hominem appellare poſſit. qua ſibi præter formam nihil ad ſimilitudinem hominis reſervavit*. Et ita ſequenti capite, *hominem me inter homines voluit eſſe*. Vide & cap. 47. & 74. BURM.

Con-

„ ſuis, cum timeret, ne creditores illum conturbare exiſtimarent, hoc „ titulo auctionem proſcripſit. JULIUS. PROCULUS. AUCTIO-„ NEM. FACIET. RERUM. SUPERVACUARUM.

XXXIX. „ ᵃInterpellavit tam dulces fabulas Trimalchio; nam jam „ ſublatum erat ferculum, hilareſque convivae vino, ſermonibuſque publi-„ catis

ᵃ EXCOLPIUS.

Conturbare] Ita noſter cap. LXXXI. *Qui poſtquam conturbavit & libidinis ſuæ ſolum vertit.* SCHEFFER. Proprium de decoctoribus & ære alieno oppreſſis, ut jam ſæpius docuerunt viri docti. v. Turneb. adverſ. lib. IV. cap. 15. & lib. XXII. cap. 23. & Hadrianum Cardinalem de lingua Latina, in hac voce. Cur autem hæc vox id ſignificet, docuit Manutius ad Cicer. lib. IV. ad Att. 17. nempe, quod ſoleant, omiſſis veteribus creditoribus, ſatisfacere iis, qui poſterius crediderunt, & ita conturbent rationes. BURM.

Cautionem proſcripſit] Lege *auctionem proſcripſit.* Cicero lib. XIII. ad Attic. Ep. 5. *Si tibi videtur, appelles Balbum de auctione proſcribenda.* SCHEFFER. *Proſcribere* proprium in hac re verbum. Seneca de beneficiis lib. IV. cap. XII. *Spondeo pro judicato, & ſuſpenſum amici bonis libellum dejicio, creditoribus ejus me obligaturus, ut poſſim ſervare proſcriptum, ipſe proſcriptionis periculum adeo. Titulus* autem vocabatur tabella proſcriptionis. Unde apud Naſonem:

Sub titulum noſtros miſit avara Lares.

Et apud Tibullum lib. II. eleg. IV.

Ite ſub imperium, ſub titulumque Lares. HEINS.

Julius Proculus] Nominis hujus fuiſſe plures docent veteres lapides, in quibus ſæpius occurunt. vide Gruter. pag. LXXXVII. 10. CCI. 5. & MLXXVI. 5. Reineſ. Claſſ. I. inſcr. 280. VI. 122. & XII. 51. Quorum nullum, cujus hic libertus fuiſſet, ad hæc tempora referri poſſe puto. Meminit & Martialis lib. XI. epigr. 37. *C. Julii Proculi*, & alterius *Julii Proculi* inter viros honoratos à Commodo interfectos Lampridius ejus vitæ cap. VIII. circa Petronii vero tempora vixit *Proculus* celeberrimus ille Juriſconſultus, & ſectæ Proculejanæ conditor, de cujus nomine inter viros eruditos non conſtat. Bertrandus eum *Licinium Proculum* dictum eſſe vult, & Præfectum Prætorio ſub Othone fuiſſe. Sed *Sempronium Proculum* appellatum oſtenderunt Grotius, & Schottus lib. V. Obſerv. cap. 30. & Ryckius ad Tacit. lib. I. Hiſtor. cap. 46. fuiſſe tamen qui Juriſconſultum etiam *Julium Proculum* vocaverint, dicit Reineſius, & refutat ad Claſſ. VI. inſcr. 122. *Proculum* quemdam inter Poetas elegiographos ſui temporis memorat & Ovidius IV. ex Pont. eleg. 16. omnium vero horum Proculorum, qui Juliæ gentis fuere, principem fuiſſe illum Julium Proculum, ad cujus teſtimonium Romulus inter Deos relatus eſt, vero ſimile eſt, etſi nullam ab eo familiam & poſteritatem relictam velit Glandorpius in Familia Julia. BURM.

Auctionem faciet rerum ſupervacuarum] Lepide Satyricus immenſum faſtum & arrogantiam locupletis liberti hac proſcriptione oſtendit. Nam moris erat illis, qui pecunia & opibus abundabant, & quibus, ut Horatius lib. I. Ep. VI. ait

Exilis domus eſt, ubi non & multa ſuperſunt,

vendere res ſupervacuas. Quod præcipue à quibuſdam Imperatoribus ſæpe frequentatum; ab his, ut ſubvenirent inopiæ publicæ, ab illis, ut ſumptibus nepotinis exhauſtum fiſcum ſublevarent. Ita Capitolinus de Antonino Philoſopho cap. XVII. narrat, *Ne extra ordinem provincialibus aliquid imperaret, in foro Divi Trajani auctionem ornamentorum Imperialium feciſſe, & vendidiſſe aurea pocula, & cryſtallina, & myrrhina, vaſa regia, & alia.* ubi vide Caſaubonum. Idem de Trajano prædicat Plinius Panegyr. cap. 50. *Circumfertur ſub nomine Cæſaris tabula ingens rerum venalium, quo ſit deteſtanda avaritia illius, qui tam multa concupiſcebat, cum haberet ſupervacua tam multa.* Ubi per Cæſarem Caligulam libenter intelligerem, non Nervam, ut Lipſius & Caſaubonus fecerunt: nam, teſte Suetonio cap. 39. *Ille auctione propoſita reliquias omnium ſpectaculorum ſubjecit & vendidit*, & paulo poſt, *invitatus lucro quidquid inſtrumenti veteris aulæ erat ab urbe repetiit & in Gallia vendidit.* de Antonino Pio Capitolin. cap. 7. *Species Imperatorias ſuperfluas, & prædia vendidit.* Vide quam non plebejum fuerit tales auctiones proſcribere, quibus divitias ſuas, & ſuperfluam ſupellectilem jactabant. BURM.

Publicatis] Publice prolatis, ut à cæteris convivis poſſent exaudiri. Opponuntur tacitis ac ſecretis colloquiis, qualia fere ab initio cœnæ habent inter ſe vicini. Sic *publicare fortunam ſuam*, Seneca dixit. SCHEFFER. Suſpicor ſcriptum fuiſſe, *ſermonibuſque publice jactatis, cœpimus operam dare.* GOES. Recte exponit Schefferus; nec opus inutili conjectura: creſcente enim vino, ſermones clariores & clamores per triclinium: unde toties Horatius clamorum & ſtrepitus in vino meminit. Appoſite autem Apulej. lib. II. Mileſiar. *Jam illatis luminibus epularis ſermo percrebuit, jam riſus affluens, & joci liberales, & cavillus hinc inde.* Quæ in hac Trimalchionis cœna eadem, niſi quod joci illiberaliores ſint. Vide ad eum locum Pricæum p. 107. Oſtendit Goeſium illud *publicatis*, ſed ego idem fere notare puto, quod *publicis*: ſermones autem publici ſunt ordinarii, ſolemnes, & conſueti talibus convivis & Hoſpiti, cum mero incaleſcere incipiunt. Ut illud, *vinum oportet ſuave faciatis, piſces natare oportet*, &c. Qui vul-

,, catis operam coeperant dare. Is ergo reclinatus in cubitum, [a] Hoc vi-,, num, inquit, vos oportet suave faciatis. pisces natare oportet. Rogo, ,, me putatis illa coena esse contentum, quam in theca repositorii vide-,, ratis? sic notus Ulixes? quid ergo est? oportet etiam inter coenandum ,, Philologiam nosse. Patrono meo ossa bene quiescant, qui me homi-,, nem

[a] TRIMALCIHO.

vulgares verborum honores & formulæ erant, ut & adhuc hodie. Ita Ovid. lib. III. Amor. eleg. 7.

Et mihi blanditias dixit, dominumque vocavit,
Et quæ præterea publica verba juvant.

Et lib. III. art. am. vers. 479.

Munda, sed è medio, consuetaque verba, puellæ
Scribite, sermonis publica forma placet.

Quem imitatus Quintilianus lib. I. Instit. cap. 6. *consuetudo vero certissima loquendi magistra, utendumque plane sermone, ut nummo, cui publica forma est.* Et eodem sensu est apud Sueton. August. cap. x. *jus publicum & tralatitium.* Et Tiber. cap. L. & ita sæpe Senecæ memorantur *voces publicæ.* vid. Ep. 31. & 33. BURM.

Vos oportet suave faciatis] Scilicet per suavia hæc vestra colloquia. Sic loquitur Trimalcio per superbam ostentationem sub specie modestiæ, quasi vinum esset vilius, ac id circo tali opus haberet condimento. Vide infra cap. XLVIII. ubi ait, *vinum bonum faciatis*, sensu simili. SCHEFFER. Imo scribe: *Hoc vinum vos oportet suaves faciat. Bis pisces natare oportet.* GOES. Publicam hanc formulam fuisse docet Martialis lib. V. epig. 79. *Vinum tu facies bonum bibendo.* quæ male explicat Heraldus observat. cap. V. *Quod tu bibes tamquam bonum, cum non habeas melius, bonum facies.* quæ quid velint, vix intelligo. Sed recte Schefferus exponit, sermonibus & jocis velut condimento vinum mediocre corrigi. BURM.

Natare oportet] In vino scilicet, ad quod eos adhortatur istoc proverbio. Nempe frigidioris humidiorisque naturæ pisces sunt, & sic debent corrigi. SCHEFFER.

Rogo, me putatis] Petronianum. Sic cap. XCV. *Rogo, ebrii estis, an fugitivi?* item cap. XC. *Rogo, inquam, quid tibi vis cum isto morbo?* item cap. CXXXVII. *Rogo, expiare manus precio licet.* SCHEFFER. Vide infr. cap. 58.

Theca repositorii] Repositorium, quod paulo ante ferculum, & descripsit in superioribus latissime. Hujus theca, opinor, in qua cibi singuli reponuntur. SCHEFF. *Theca repositorii* hic est, quæ cap. XXXVI. *superior pars repositorii* dicitur, quæ duodecim habebat signa, & alterum tegebat ferculum, in quo *altilia, & sumina,* reliquaque, quæ ibi referuntur. GOES.

Sic notus Ulixes?] *Notus*, est, celebris ac clarus. Sensus ergo; an sic, & hoc modo, hac simplicitate clarum factum putatis? Altius & callidius quid subest, quod conveniat cum calliditate Ulyssis, ut mox audietis. Videtur speciem proverbii habere, de eo, cui subest occulta, & nec opinata ratio caussaque. Ista excusa erant, cum me docet Nobil. Heinsius exstare hoc in Virg. II. Æn. vers. 44. hemistichion. Porro id liquet esse hunc verborum sensum: An ego vobis non melius sum notus? an putatis me esse tam simplicem rerumque imperitum? SCHEFFER. *Ulixes* rescripsimus, quia ita optimi quique codices Virgilii & Ovidii, teste Heinsio & Ciofano, semper exhibent, & in Traguriano erat *Ulixes* tam hic, quam cap. 50.

Oportet etiam inter coenandum philologiam nosse] Seneca Epist. VIII. *Cum Ciceronis libros de republica hinc prehendit philologus aliquis, hinc grammaticus, hinc philosophiæ deditus, alius alio curam suam mittit. Philosophus admiratur contra justitiam tam multa dici potuisse. Cum ad hanc eamdem lectionem philologus accessit, hoc subnotat, duos Romanos Reges esse, quorum alter patrem non habet, alter matrem. Nam de Servii matre dubitatur. Anci pater nullus, Numæ nepos dicitur. Præterea notat eum, quem nos Dictatorem dicimus, & in historiis ita nominari legimus, apud antiquos magistrum populi vocatum.* Unde liquet, Philologis curæ præcipue fuisse, ritus veteres historiasque indagare. Quæstiones philologicas, utpote amœnioris argumenti, inter cœnandum agitari solitas, docuit Tullius lib. XVI. Ep. XXI. *Quid ego de Bruttio dicam? quem nullo tempore à me patior decedere: cujus cum frugi severaque est vita, tum etiam jucundissima convictio. Non est enim sejunctus jocus à Philologia & quotidiana συζητήσει.* Et sub finem epistolæ: *Tu velim in primis ut valeas, ut una συμφιλολογεῖν possimus.* HEINS. Vide Wouwer. de Polymathia, cap. XX. & Ciceronis ex Epistolis ad Atticum lib. XIII. ult. locum, quem supra ad cap. 26. adduximus. Affectat autem hic Trimalchio eruditos sermones super cœnam, imitaturus Tiberium, de quo vide Sueton. cap. 56. & 70. Claudium autem eruditum satis fuisse principem, sed ineptum, & ad ridiculas res & sermonem sordidum delabi solitum scribit Suetonius cap. 40. & seqq.

Patrono meo ossa bene quiescant] In antiquis Inscriptionibus apud Gruterum pag. DCXCVI. 5. O. E. B. Q. C. hoc est, *ossa ejus bene quiescant.* pag DLXIX 9. *Arcadi ossa bene quiescant.* DCCXV. 10. *ossa mea in aram mixta cum filia una requiescant.* Apud Nasonem Ep. VII. Heroid vers. 162.

Sic senis Anchisæ molliter ossa cubant.

Et alibi:

Ossa sepulta, precor, tuta requiescite in urna. HEINS.

Ho-

„nem inter homines voluit esse. Nam mihi nihil potest adferri; sicut „illi fericulusta: mel habuit praxim. Coelus hic, in quo duodecim Dii „habitant, in totidem se figuras convertit, & modo fit Aries. Itaque „quisquis nascitur illo signo, multa pecora habet, multum lanae: caput „prae-

Hominem inter homines] Significanter *hominem* usurpat de libero, & ingenuo. Sic plane Nero apud Sueton. cap. 31. postquam aureas suas ædificasset ædes, *quasi hominem tandem habitare cœpisse*, ajebat. SCHEFFER. Quia scilicet Neronem hic traduci sibi persuaserat Schefferus, adducendum erat ejus dictum de domo aurea, quæ certe cum his Trimalchionis verbis nihil habet commune. Sed quia servi vix inter homines reputabantur, vel certe quasi secundum hominum genus habebantur, se manumissum, verum esse hominem jactat. Vide Freinshem. ad Flor. lib. III. cap. 20. Et infr. ad cap. 57. BURM.

Fericulusta mel habuit praxim] Lege, *Sophista, mellis habuit praxim*. TILEBOM. Hæc prodigiosa sunt. Suspicor, scripsisse: *sicut ille fericulus tamen habuit praxim*. Puto autem respicere Ulyssem, sensumque esse, licet visus fuerit asperior, tamen usu edoctum potuisse afferre grata. *Sericulum* existimo vocari à *serio*, sicuti à *blando* est *blandiculus*, & *blandicule*, quod habet Apulejus: nisi malis legere, *feroculus*. *Praxim*, sive *praxim habere*, est tenere usum rei alicujus. Quomodo Cicero in l. de Fin. *habere artem disserendi*, Cæsar IV. B. G. *habere usum belli*. Cl. Gronovius legit, *offerri, sicut iste ferculus tamen habuit gratiam*, vel *graxim* è prologo Asinariæ, ubi aliquando lectum *graxis*, pro *gratiis*. SCHEFF. Lege *Sericulus tamen*, id est, [illegible]; etsi sero discere inceperit, peritiam tamen habet. *Sericulus*, ut *acriculus* apud Cic. 3. Tusc. 17. REINES. Dixi, *Sericulus* videri legendum, accipiendumque de homine alias serio & gravi, nec jocis multum dedito, qualis dicitur Ulysses fuisse. Reinesius τὸ *Sericulus* amplectitur quidem, sed exponit de eo, qui sero incipit discere. At hoc quomodo vel in locum hunc, vel omnino in Ulyssem quadrat, fateor me non intelligere. Hermannides edidit: *sicut illi fericulo: melleam habuit praxim*, quod nec cum MS. convenit, nec idoneum ullum habet sensum. SCHEFFER. Locus prodigiose corruptus, quem tamen videor mihi in integrum restituisse, opera haud supervacanea dum corrigo: *sicut ille ferieulus lucem à me habuit proxime*. *Fericulus* pro ferculo etiam alibi occurrit apud nostrum. Referenda hæc ad duodecim signa cœlestia uno in fericulo, superius exhibita, & ad interpretamentum Trimalchionis nugatorium, quo ferculum illustravit. HEINS. Locus desperatus at varie tentatus. Nescio autem unde Gallicus novi Petronii locupletator hauserit suam lectionem; *omnium, sicut ille, melleam habeo praxim*, & gallice verterit, *je goute la douceur de posseder tout ce que je souhaite, ainsi qu'il faisoit lui même*: in quibus nihil fere est, quod Latinis verbis respondeat. Itane fas est auctores temerare? nonne præstaret profiteri, se hic nihil intelligere? ut ego ingenue fateor. Nisi quod in ultimis verbis ad Homericum Nestora alludi putem, cujus ex ore melle dulcior fluebat oratio de quo satis adnotatum ad caput v. quod ut clarius sit, mallem refingere *melleam* vel *mellis habuit baxim*. Βάξις Græcis est sermo, oratio gravior; unde & pro oraculo utitur Æschylus Promet. Vinct. vers. 664. BURM.

Cœlus hic] Ita Ennius, Varro, alii. Bene autem, *cœlus*, uti qui Philologiam hic ostentet. SCHEFFER. Si verum esset, quod Columna ad Ennii lib. I. annal. pag. 30. post Servium ad Virgil. lib. V. Æneid. vers. 801. adnotat, *coelus* notare ipsum Deum Patrem Saturni, *caelum* vero sedem deorum, major imperitia esset Trimalchionis, qui dicit *coelus* hic, in quo duodecim Dii habitant. Sed dubito de hac observatione, cum alter locus Ennii apud Nonium & Charisium, ubi *coelus profundus* dicitur, de sede Deorum debeat capi. Apud Gruter. p. IV. 12. est

OPTIMUS. MAXIMUS.
CAELUS. AETERNUS. JUPPITER.

Et hinc pluralis, *coeli*, in usu fuit, non tantum Poëtica licentia, ut Vossius lib. I. de Analog. cap. 41. opinatur; sed & oratoribus frequentissime ita usurpatur, ut docuit Vavassor de vi & usu quorumdam verborum pag. 36. infr. quoque cap. 45. *ubique medius coelus est*. BURM.

Nascitur illo signo] Urbanus hic Mathematicus genituras stultissimas, non ex ipsa arte illa vanissima petitas, sed quæ naturæ animalium, quæ signis illis adfinxit antiquitas, conveniunt. Lepidum in Astrologos Epigramma in Anthol. lib. II. cap. 6. non possum, quin hic adducam, ubi simili modo genitura ex Arietis, Geminorum, & Piscium, ingenio ducitur:

Ἀντικράτης ᾔδει τὰ σφαιρικὰ μᾶλλον Ἀράτου
 Πολλῷ, τὴν δ' ἰδίαν οὐκ ἐνόει γένεσιν.
Διστάζειν γάρ, ἔφη, πότερ' ἐν κριῷ γεγένηται,
 Ἢ διδύμοις, ἢ τοῖς ἰχθύσιν ἀμφοτέροις.
Εὕρηται δὲ σαφῶς ἐν τοῖς τρισί. καὶ γὰρ ὀχευτὴς
 Καὶ μωρός, μαλακός τ' ἐστὶ καὶ ὀψοφάγος.

Anticrates novit multo melius sphærica Arato,
 Sed propriam genesim non intelligit.
Ambigere enim, ait, utrum in Ariete sit natus,
 An in geminis, an in duobus piscibus.
Inventus vero est plane in tribus. nam & admissarius,
 Et stultus, & mollis est, belluo piscium.

Ubi in Ariete natum docet venereum, qualem noster *Arietinum* vel *Arietillum* vocat; in Geminis stultum & mollem,

,, praeterea durum, frontem expudoratam, cornu acutum. Plurimi hoc ,, signo scholastici nascuntur, & arietini. Laudamus urbanitatem Ma- ,, thematici, itaque adjecit. Deinde totus coelus Taurulus fit. Itaque ,, tunc calcitrosi nascuntur, & bubulci, & qui se ipsi pascunt. In Ge- ,, minis autem nascuntur bigae, & boves, & colei, & qui utrosque pa- ,, rietes linunt. In Cancro ego natus sum; ideo multis pedibus sto, & ,, in mari, & in terra multa possideo. nam cancer, & hoc, & illoc ,, qua-

mollem, ut noster *boves*, id est stupidum, & *coleum*, id est, molles; in piscibus helluonem, ut noster *obsonatorem*. quæ pulchre sibi conveniunt. Firmicus, qui totam hanc disciplinam certis canonibus composuit, lib. v. cap. 6. natos, si Mars fuerit in ariete inventus, *amoris laqueis impeditos fore* ait. vid. & Manil. lib. IV. vers. 124. ubi præclare multa de *lana* habet, quæ nostrum illustrant. BURM.

Caput durum] Idem est, quod *os durum*: quo apud Terentium Eunuch. Act. IV. scen. 7. & passim apud alios impudens notatur, tales Græcis κρανοβόλοι v. Schott. ad Stromat. vers. 300. ita infra cap. XLIII. *dura bucca fuit*. BURM.

Frontem expudoratam] Est in Glossis Isidori, *expudoratus, impudicus*, quod à Vossio, ut barbarum, rejicitur. Itaque de eo amplius hic cogitandum. SCHEFFER. Sic *expectorare*, & similia apud antiquos. Cyprianus de frugalitate Clericorum, monente Munckero: *veneranda, pudica, pudorata cum foeminis otia peregere*. HEINS.

Cornu acutum] Quo petant feriantque alios: per figuram usurpatur de contentiosis, ac paratis alios lædere. Plautus in Pseudolo: *formido male, ne in re secunda nunc mihi obvertes cornua*. Vide Horat. ser. 1. & alios. SCHEFFER. Notum est *cornu* potentiæ, pugnacis animi, & iracundi hominis esse symbolum, & ita Firmicus in libro v. capite 1. & seqq. In ariete natos *coronarum infulis adornatos, sceleratos, crudeles, jurgiis dissidentes, in certaminibus victores, imperiosos, fortes, qui se super alios contendant extollere, ad arma paratos*, & similes fore docet. Quia autem aries est quasi princeps astrorum, ideo in nummis Cæsarum ejus effigiem quoque conspici, ut indicaret eorum supra reliquos nobilitatem & potentiam, docuit Tristanus tom. 1. Commentar. pag. 322. BURM.

Hoc signo scholastici] Qui pugnacissimi ob rem exilem, quæ inter eos controvertitur. GOES. Manil. lib. IV. vers. 140. musicos, cantores, otii amantes, & Astronomos nasci docet.

Arieti illi] Scribo, *arieti illi subjecti*. TILEBOM. Mallem, *arietini*. Arietinum, est simile arietibus, quomodo Columellæ *cicer arietinum*. Tangit lites ac contentiones eorum, qui in literis versantur. SCHEFFER. Lege *arietilli*. Contemtim sic vocat scholasticorum discipulos, tamquam petulantes, feroces, & incursaces, vel etiam tamquam hebetioris ingenii stupidos & simplices; Galenus 6. m. m. cap. 3. è Cercida Comico κριοκέφαλος eodem sensu dixit. REINES. Scribendum *arietilli*. *Cicer arietillum* habes apud Columellam lib. II. cap. X. Dictum autem arietillum, ut *bovillum* & *ovillum pecus*. quod & *oviaricum* dicebant. Ut apud Gruterum pag. DXIII. I. CONDUCTORES GREGUM OVIARICORUM. HEINS. Forte *& arietini illius laudamus urbanitatem Mathematici*. Qui nempe hæc observavit. Ego hunc locum constituendum interpungendumque puto in hunc modum. *Plurimi hoc signo scholastici nascuntur. Ut arietilli laudamus urbanitatem mathematici, utique adjecit*, &c. Non inepte autem hunc Mathematicum, nempe Trimalchionem, arietillum nominat, non tantum quod arietis cœlestis naturam tam probe sese nosse jactaret, verum vel præcipue, quod in illum tam belle convenirent, quæ ipse tribuebat natis sub arietis signo. Ut multa pecora habere, multum lanæ, caput durum, & vel maxime frontem expudoratam, qua ille multa confidentia effutiebat, quæ nec cœlum nec terram attingerent. GOES.

Taurulus] Sic festive loquitur. Nempe laudabant urbanitatem ejus, sicut præcedit. SCHEFFER.

Qui se ipsi pascunt] Id est, non agunt vitam parasiticam, vel, ut Plautus loquitur Pers. 1. 2. *qui parasitando pascunt ventres suos*, & non à regibus suis pascuntur, (de qua voce cap. 57. agendi locus erit) Plane ita Firmicus lib. v. cap. 3. si Saturnus in Tauro erit inventus, dicit nasci *qui per semet ipsos magna sibi quærant substantiæ facultatem*. BURM.

In geminis] V. Manil. 4. vers. 152.

Boves] Quare boves? an quoniam & ipsi junguntur bini ad vehicula vel aratra in opere? Hinc apud Varronem in fragmentis, *biga cornuta*. SCHEFFER.

Colei] Infr. cap. 44 *si nos coleos haberemus*. v. Manut. ad Cicer. IX. ad fam. 22.

Utrosque parietes linunt] Græcum respicit proverbium, quod est δύο τοίχους ἀλείφειν, usurpaturque de iis, qui apud omnes, etiam adversos inter se, gratiam inire quærunt. SCHEFFER. V. Schott. ad Suidæ proverbia Centur. v. 91.

In cancro] Manil. IV. 162. sub cancro mercatores, & fœneratores edi vult.

Multa possideo] In hac quoque genesi Firmicus lib. v. cap. 5. *patrimonia & honores*: & cap. 9. *divites &*

„quadrat; & ideo jam dudum nihil super illum posui, ne genesim meam „premerem. In Leone cataphagae nascuntur, & imperiosi. In Virgine „mulieres, & fugitivi, & compediti, In Libra laniones, & unguen-„tarii, & quicumque aliquid expediunt. In Scorpione venenarii, & „per-

& locupletes promittit. Sed quod noster addit de mari & terra, & pedibus, est ex Mathematici nostri urbanitate, respicientis ad animalis pedes, & duplicem in aqua & terra vitam. BURM.

Et hoc, & illoc] Antique, pro *huc*, & *illuc*. Plautus in Merc. *non hoc voluntas me impulit.* Ita supra, *usque hoc.* SCHEFFER. Virgil. lib. VIII. Æneid. vers. 423.

Hoc tunc ignipotens coelo descendit ab alto

Serv. *hoc, pro huc, posuit secundum antiquum morem, nam antea* hoc *adverbium loci fuit, quod nunc abolevit.* Vide & Pierium. Ita & veteres membranæ apud Ciceron. lib. x. ad fam. ep. 21. *hoc me venire:* ubi vide viri summi Grævii adnotationes. BURM.

Super illum posui] Nullum cibum imposui signo illius in repositorio. Nam alioquin supra mentio fit coronæ super eum, ob hanc caussam. SCHEFFER.

Genesim] Ut supra, *praxim.* Intelligit autem fatum ex signo illo sibi impendens. Nam, ut ait Cicero II. Divin. 12. *Vim quamdam esse ajunt signifero in orbe, qui Græce ζωδιακὸς dicitur, talem, ut ejus orbis una quæque pars alio modo moveat immutetque coelum, perinde ut quæque stella in iis finitimisque partibus sint quoque tempore, eamque vim varie moveri ab iis syderibus, quæ vocantur errantia.* Cæterum hoc modo *genesin imperatoriam* dixit Suetonius, *geneses mortalium* Censorinus atque alii. SCHEFFER.

In Leone] Manil. lib. IV. 176. venatores, ferarum confectores, irasci faciles, sed placabiles, huic signo adtribuit.

Cataphage] Corrige, *cataphagi*, hoc est, belluones. Glossæ veteres. Καταφάγος. *Nepos, comissator, vorax, comesor.* SCHEFFER. Lego *cataphaga.* Græcis enim καταφαγὰς, καταφαγὴς: pravum est καταφάγος. Gloss. *Ganeo.* λίχνος, καταφαγὴς, λαιμοδίτης, λιμῶδος, λαιμαργός. Ebræorum quoque sententia leo pro voracissimo animali habitus fuit; quod adparet ex ænigmate Samsonis Judic. XIV. qui cum *comedentem*, vel vorando consumentem diceret, leonem intelligi volebat. REINES. Recte Reinesius ex Glossario. Ita & Pollux lib. VI. cap. 7. καταφαγᾶς. Capio autem non tam de Helluone proprie dicto, quam de prodigo, qui paterna bona abligurit: ita enim genesin hanc quoque Firmicus explicat lib. V. cap. 4. *Erunt felices, ac per semet ipsos felicitatis insignia consequentur, postquam patrimonium paternum fuerit amissum.* Et cap. III. *à parentibus nihil accipient, aut si quid acceperint perdent.* Et proprie καταφαγεῖν τὴν οὐσίαν Græcos dicere, ut *comedere* Latinos, docuit Lambinus & alii ad Horat. lib. I. Ep. XV. 40. vide infra cap. 44. *jam pannos meos comedi.* Gloss. καταφαγάς, *nepos.* Præterea sub hoc signo nasci docet Firmicus ubique potentes, claros, imperiosos: & ita intelligendum quod infra cap. 44. *domi Leones, foras vulpes.* Sed quid prohibet, addere alterum epigramma, quod in Anthologiæ lib. II. cap. VI. lepidissimæ sententiæ exstat de Astrologis, qui in Tauro vel Leone natos homines semper fingebant, ut eo felicior nativitas exiret:

Πάντες ὅσοι τὸν Ἄρη καὶ τὸν Κρόνον ὡροθετοῦσιν
Ἄξιοί εἰσι τυχεῖν πάντες ἑνὸς τυπάνου.
Ὄψομαι οὐ μακρὰν αὐτοὺς τυχὸν εἰδότας ὄντως
Καὶ τί ποιεῖ ταῦρος, καὶ τί λέων δύναται.
Omnes quotquot Martem & Saturnum in Horoscopum ponunt,
Digni sunt consequi omnes unum supplicium.
Videbo eos paulo post forte scientes revera,
Et quid Taurus, & quid Leo possit

Nimirum, cum objecti erunt bestiis his feris. BURM.

In Virgine] Manil. ibid. vers. 189. doctos, oratores, scribas, prodire notat in hoc signo.

In Libra] Mensores, ponderatores, calculatores, juris peritos, & magistratus in libra nasci Idem docet vers. 203.

Laniones] Ergo posthac non magis probum erit *Lanio, lanionis,* quam *lanius, lanii,* si quid pollebit fragmenti hujus auctoritas. Negaverat Vossius lib. III. de Vitiis ser. Lat. Sed & in Glossis antiquis: κρεοπώλης, *lanio.* & Paulus JCtus leg. 18. ff. de Instruct. & Instr. *Cum de lanionis instrumento quæritur,* &c. SCHEFF. Locis aliis à me allatis pro hac lectione adde Caprum, qui sic in libello de Ortograph. *Dixerunt tamen & veteres lanio in nomine.* SCHEFEER. Hos in libra nasci vult Mathematicus noster, quia carnes appensas lance vendebant, quod cum in desuetudinem abiisset, & micandi consuetudo digitis conludentibus esset inducta, Turcus Apronianus Præfectus urbis sub Valentiniano edicto iterum revocavit; quod exhibet Gruterus pag. DCXLVII. 6. & illustrat Brison. Select. Antiquit. lib. I. cap. 6. BURM.

Aliquid expediunt] Ingenii judiciique sui trutina, puta: ideo enim nasci tales facit in libra. Ita habes apud Phædrum nostrum lib. III. fab. 15. *expedi, quid feceris.* Plautus in Prologo Captiv. *hic hodie expediet hanc doctæ fallaciam.* SCHEFFER. Res exigere videtur ut legamus, *& quicumque hujus aliquid expediunt.* GOES. Puto male explicare Schefferum, sed, si sana sit hæc vox, *expedire,* capienda est de institoribus, & qui tabernas vel viliores negotiationes exerce-

„ percussores. In Sagittario strabones, qui holera spectant, lardum tol-„ lunt. In Capricorno aerumnosi, quibus prae mala sua cornua nascuntur. „ In

erceebant, quales nostrates vocant *Kramers*. Ita Ovid. lib. I. Art. amator. vers. 421.

Institor ad Dominam veniet discinctus ematem,
Expediet merces, teque sedente, suas.

Quos *mugivendos* vocavit Plautus in Aulularia, teste Nonio. Qui explicat, *qui aliquid mulieribus vendunt*, ut hic *aliquid expediunt*. Ita supr. cap. XIV. dixit *explicare mercem*. Posset & quis ad fœneratores & mensarios, qui expediunt nomina, & rem pecuniariam tractant, referre: sed ego præfero priorem interpretationem. vehementer tamen dubito, an non legendum sit, *qui aliquid expendunt*, ut comprehendat omnes negotiatores, qui merces pondere vendunt. Cogitent acutiores. BURM.

In scorpione] Manilius ibid. vers. 217. milites, venatores, gladiatores, & ludicra exercentes certamina huic signo adscribit.

Venenarii, percussores] Hos sub scorpione ponit, forte quia vulgo homines asperitate & acritudine morum detestabiles *scorpiones* vulgus appellat, teste Apulejo lib. IX. Metamorph. ubi vide egregie hæc illustrantem Pricæum, pag. 511. & ita Firmicus lib. V. cap. 7. *Si Venus in scorpione fuerit inventa, dicit nasci, qui nullo habito respectu honestatis, aut æquitatis, res concupitas conabuntur ex aliorum manibus violenter extrahere, hacque de caussa non curabunt aliquando ad interfectiones hominum usque descendere.* Et cap. 9. *si luna fuerit in scorpione erunt homines mali, asperi, & crudeles.* BURM.

In Sagittario] Aurigas, domitores ferarum, & equorum nasci ait in hoc signo Manil. vers. 230.

Strabones] Ideo, quia collineantes, cum arcum tetenderint, unum fere oculum clausum habeant, & transversa tueantur.

Qui holera spectant, lardum tollunt] Ad instar proverbii de iis usurpat, qui aliud simulant, aliud faciunt, sicut strabones aliud notare oculis, aliud præhendere manibus videntur. Fures cumprimis notat, & invidos. Consule Nonium, voce *strabones*, ibique Varronis & Lucilii loca. SCHEFFER.

In Capricorno] Metallorum fusores, fabros, pistores, institores vestium, leves & Veneri deditos in Capricorno produci docet Manil. vers. 243.

Ærumnosi] Sub hoc signo Firmicus lib. V. cap. 3. miserrimos quoque nasci putat, ut & cap. 8. *pauperes, debiles, ignobiles, omnibus facultatibus denudatos, valetudinarios, membris vitiatos, ac longis laboribus vitæque impedimentis continue fatigatos.* Per *ærumnosos* Schefferus hic, & lib. II. de re vehicul. cap. 2. præcipue Bajulos, & qui onera portant iniqua, intelligit, quia, auctore Festo, *ærumnulæ* vocantur *furcillæ, quibus religatas sarcinas viatores gerunt.* Quamquam & ex Manilii doctrina *ærumnosi* dici possent metallorum scrutatores, quibus multæ ærumnæ sub terra in inquirendis auri, argenti & reliquorum metallorum venis sunt exhauriendæ. Cæterum hoc signo horoscopante natus fuit Augustus *qui tantam fati fiduciam habuit, ut Thema suum vulgaverit, nummumque argenteum signo capricorni, quo natus est, percusserit.* Sueton. cap. 94. unde apparet non modo ærumnosos hoc signo nasci, sed & felices. Ita & Firmicus lib. V cap. 6. *Homines regias, potentes, maximis trepast, & plurimo victoriarum genere honestatos hoc signo nasci.* In capite sequenti *magna fama altique nomine reges fore censet, qui omnia mala minoribus imminentia prohibere conentur, nec sinat potentiores in populum desævire.* Quorum primum in Augustum satis quadrat, sed posterius minime: vide Tristan. tom. I. pag. 70. opinionem quoque vulgi fuisse hoc signo Tyrannos nasci docet Lambinus ad illa Horatii lib. II. cap. 17.

Seu Libra, seu me Scorpius aspicit
Formidolosus, pars violentior
Natalis horæ, seu Tyrannus
Hesperiæ Capricornus undæ. BURM.

Quibus præ mala sua, & cornua nascuntur] Puto plane scripsisse nostrum, *quibus præ mole sua & cornua nascuntur. Præ mole*, est, propter molem, sicut Plautus, *præ tremore*, Cicero, *præ lacrymis*, & alii. noster ipse infra, *præ literis. Molem* intelligit sarcinæ, simulque figurate malorum. Qua ratione Cicero quoque in Catilinaria III. dixit, *mali molem à cervicibus suis depellere.* Ludit in ærumnosos, hoc est, eos proprie, qui ærumnis utuntur ad ferenda onera, figurate vero in miseros & laborantes variis difficultatibus, aitque ipsis ex eo, quod tam gravia ferant onera, cornua nasci. Non profecto imperite, quando & qui onera istiusmodi sustinent, magna spiritus contentione cerebrum diducunt veluti, & viam cornibus aperiunt, & ærumnosi melancholici juxta sunt, copiaque materiæ, unde cornua proveniunt, abundant. SCHEFFER. In MS. est *premala*. Suspicor lectionem veram esse, *quibus per mala sua cornua nascuntur. Per mala* est propter mala, id est, calamitates, damna sua, vel labores ærumnosos. Illud *cornua nascuntur* speciem proverbii habet de iis, qui incidunt in ægritudines graves ob multiplices curas. SCHEFF. *Præ mala sua*, pro *præ malis suis*. Sic vulgus loquebatur, ut alibi monemus. Vetus versio Cosmographiæ à Gothofredo editæ pag. 19. *præ omnem mundum.* HEINS. Hæc non intelligo, neque scio cornua indicium malorum & ærumnarum esse, sed symbola fuisse potentiæ & honoris. Quare latent hic forte Tyranni & reges. sed nihil expedio.

In

,, In Aquario copones, & cucurbitae. In Piscibus obsonatores, & rhe-,, tores. Sic orbis vertitur, tamquam mola: & semper aliquid mali fa-,, cit; ut homines aut nascantur, aut pereant. Quod autem in medio ,, cespitem videtis, & super cespitem favum; nihil sine ratione facto. ,, Terra mater est in medio, quasi ovum corrotundata, & omnia bona ,, in

In Aquario] Manilius d. l. vers. 259. Aquileges, aquæductuum fabricatores, minime avaros nasci sub hoc signo ait.

Caupones] Lepide; quia illi aqua vinum suum inficere solent; quam fraudem eleganter perstringit Martial. lib. I. ep. 57.

Continuis vexata madet vindemia nimbis
Non potes, ut cupias, vendere caupo merum.

Et lib. III. epig. 57.

Callidus imposuit nuper mihi caupo Ravenna,
Cum peterem mixtum, vendidit ille merum.

& hinc grammatici Græci volunt κάπηλον dictum παρὰ τὸ καπηλεύειν τὸν πηλὸν, ἤγουν οἶνον ab adulterando vino. Vide Weitz. ad Virgilii Copam initio, &, quos ille laudat, auctores. Et Aristoph. Plut. II. scen. IV. vers. 21. & IV. scen. 5. vers. 22. Et ita quidam explicant illa Pauli II. ad Corinth. cap. 2. 17. οὐ γάρ ἐσμεν ὡς οἱ πολλοὶ καπηλεύοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Ubi vetus interpres *non adulterantes*. vide ibi eruditissimum, & supra vulgus eorum, qui illotis manibus literas sacras tractant, sapientem Bezam. & eodem modo Euripid. Hippolyt. 952.

Ἤδη νῦν αὔχει, καὶ δι' ἀψύχου βορᾶς
Σίτοις καπήλευε.

ubi vide Scholiastem. Firmicus non caupones quidem sub hoc signo nasci agnoscit, sed lib. V. cap. 5. *epulones & bibones & Epicureos*; capite vero sequenti *malos & perfidos*. Sed præterea altera ratio adduxit forte Trimalchionem, cur caupones in Aquario collocaret. Quod nempe apud veteres *caupona* erant infames, quia lupanaria & meritoriæ tabernæ erant. Vide viros doctos ad Ælian. III. Variar. 14. & XI. 9. & IX. 19. aquarii autem & aquarioli erant infamis ministerii mancipia, qui aquam ad turpes usus subministrabant. De quibus supra. cap. 27. BURM.

Cucurbita] Quia hæ, teste Plinio lib. IX. cap. 5. *amant rigua*. cucurbitas etiam homines stolidos significare notum vulgo est. BURM.

In piscibus] Manilius ibid. vers. 273. sub Piscibus nasci maris & navigationum studiosos, gubernatores, remiges, piscatores, fæcundos, & inconstantes docet. BURM.

Obsonatores] De his epigramma supra adductum satis docet. Firmicus quoque in hoc signo tam ludis joculationibus & cantibus deditos, quam doctos, legum peritos agnoscit. v. lib. III. cap. 5. 6. 7. & 8. BURM.

Aliquid mali] Atqui sequitur, *aut nascantur*. Nempe hic philosophiam suam Trimalcio ostentat, quando inter mala numerat nasci. Sententia est Theognidis apud Stobæum serm. 99. quam habes & inter editas à Grutero; *Optimum, non nasci, aut natum quam citissime mori.* Cæterum *aliquid mali* intelligo, *res aliqua mala*, *aliquod malum* efficit, ut hoc ita fiat. SCHEFFER. Non video quid hæc sibi velint. Opinor corrigendum, *semper quid anomali facit.* De anomalia Gellius Noctium Attic. lib. II. cap. XXV. Est autem ἀνώμαλον *inæquale*, & ἀνωμαλία *inæqualitas* Glossarium vetus ἀνωμαλία τῆς ὁδοῦ *salebra*, *asperitas*. HEINS. Non erravero, si dixero ex Trimalchionis sententia, *orbis*, qui vertitur tamquam mola, *semper aliquid analogi facit.* Non enim operatur alia, quam naturæ suæ similia, & in quas se figuras vertit, tales producit homines. Ut cum sit aries, homines si non nascuntur toti arietini, saltem habentes aliquid arietilli. Et similiter cum cœlus fit taurulus, aut aliud suscipit signum, omnes qui sub eo nascuntur, de ejus natura participant, atque illi aliquid analogi patiuntur, sicut *orbis semper aliquid analogi facit.* Quapropter si & ita scriptum arbitratus fuero, à Trimalchionis sententia non abiero. GOES.

Ut homines aut nascantur, au pereant] Legendum censeo; *uti homines aut nascantur, aut pereant.* GOES.

Cespitem videtis) An, *videbatis?* Nam repositorium, de quo agebatur, jam sublatum erat. HEINS.

Nihil sine ratione facto] Recte. *Facto* enim frequentativum à *facio*. Festus è membranis in *Nare*. *Natare igitur est sæpius nare; ut dictare, factare, ventare*, habes apud eundem. *Scriptare*, & *lectare* apud Horatium, I. Sat. VI. vers 122. HEINS. Traguriensis *facto*; quod rectum, pro *factito*, & notat facere soleo, quod majorem arrogantiam indicat. Vide Munker. ad Fulgent. exposit. serm. antiq. p. 174.

Terra mater] Sic terram appellabant. *Omniparentem* dixerat Maro Æn. VI. & Plinius Hist. Natur. lib. XVIII. cap. 1. *cunctorum parentem*. Nota Bruti interpretatio de osculo matri ferendo, ut & Deucalionis de ossibus post tergum jaciendis. HEINS. Ita dicta, *quia cunctis animantibus victum sufficiat*. Arnob. lib. II. & III. vide Lactant. II. cap. 10. & Lucret. passim: sed præcipue lib. II. vers. 992. & seqq. sed hæc obvia, & vulgo notissima.

Corrotundata quasi ovum] Rotunda facta. Seneca IV. Q. N. 3. *Potest, etiamsi non fuerit grando talis, cum defertur, corrotundari, & toties per spatium aëris densi devoluta æqualiter atque in orbem teri.* Adde & episto-

„ in se habet, tamquam favus.

XL. „ a Sophos universi clamamus, & sublatis manibus ad camaram,

a. ENCOLPIUS.

epistolam illius 113. Philoxenus in Glossis: *Conrotundat*, στρογγυλοῖ. Lexicon Cyrilli: στρογγυλίζω, *conrotundo*, *rotundo*. Cicero sic usurpavit simplex *rotundare* in libro de Universo. SCHEFFER. Usi sunt hoc verbo Seneca epist. CXIII. & Vegetius. *Rotundare* etiam apud alios. HEINS. Ita Plin. lib. XV. Hist. Nat. cap. 21. *ovatam speciem* vocat. Quod autem glossæ hanc vocem reddant per στρογγύλλω & στρογγυλίζω, exprimit ipsam figuram ovi. Ita, quod Plinius lib. XI. Hist. Nat. cap. 25. dicit *scorpiones*, *terrestres vermiculos*, *ovorum specie parere*, Aristoteles lib. V. Histor. Animal. cap. 22. vocat ἐπιστρόγγυλα σκωλήκια μικρά, ut adnotavit Harduinus: & ita Nicomachus apud Athenæum lib. II. cap. 16. de prodigo lepide dixit:

Ὀυσίδιον γὰρ καταλιπόντος μοι τοῦ πατρὸς
Οὕτω συνεστρογγύλικα χ[illegible]
Ἐν μικρῷ ὀλίγοις ὥσπερ ᾠόν τις ῥοφῶν.
Rei paullulum mihi cum reliquisset pater,
Sic corrotundavi, & effudi paucis mensibus
Ut si quis ovum sorbeat.

De qua locutione vide Victor. lib. XXIII. Var. lect. cap. 18. BURM.

Sophos] Σοφῶς. Martialis. lib. VI. epigr. 48.

Quod tam grande sophos clamet tibi turba togata.

SCHEFFER. De acclamationibus supra cap. V. & X. jam egerunt commentatores. Σοφῶς autem Græco modo; *belle*, *bene*, *sapienter*, Latinis sonis adclamabant: vide Scipion. Gentil. ad Apulej. Apolog. num. 642. Usos fuisse & particula φεῦ, *Pheu*, docet Tertullianus Adversf. Valentinianos cap. VIII. *In scholis Carthaginiensibus fuit quidam frigidissimus orator Latinus, Phosphorus nomine, quum virum fortem peroraret, venio, inquit, ad vos, optimi cives, cum victoria mea, cum felicitate vestra, amplatus, gloriosus, fortunatus, maximus, triumphalis. Et scholastici statim, familia Phospori Pheu! audisti Fortunatam, & Hedonem, & Acinetum, & Theletum. acclama familia Ptolomei Pheu!* Ita paullatim crevit hæc insania, ut cum Cicero & ejus temporis oratores subobscura & secunda admurmuratione auditorum probari verba à suis gauderent, (vide Action. I. in Verr. cap. 15. & ibi Hottom.) posterioris sæculi declamatores insanos clamores & magnum & tergeminum Sophos desiderarent. v. Bern. Ferrar. de Acclamation. & Plausu lib. III. cap. 12. BURM.

Ad camaram] Ad tectum. Noster cap. XXX. *bilychnis de camera pendebat*. Sed & *camara* per *a* est rectum, imo præfert alteri Verrius, & Charisius. Porro, *sublatis manibus ad camaram* hic dictum, ut *sublatis manibus ad cœlum*, quod est frequens. SCHEFF. Ita plerumque in vetustissimis exemplaribus invenias scriptum, non *camera*. Nec aliter pervetustus Columellæ codex S. Germani. Porro, notandus hic veterum ritus, qui admirabundi tollebant manus. Sic & infra cap. LVII. Ascyltos, quasi admirari se simulans apophoreta, tam ingeniose scilicet excogitata, tollit manus, cum revera derideret. *Cæterum Ascyltos intemperantis licentia, cum omnia sublatis manibus eluderet.* Ita illa sunt intelligenda. Horat. Sat. V. lib. II.

Importunus amat laudari, donec, ohe, jam
Ad cœlum manibus sublatis dixerit. ———

Catullus Epigrammate LIV.

Admirans ait hæc, manusque tollens,
Dii magni salaputium disertum!

Cicero in Academicis Quæst. lib. IV. cap. 19. *Hortensius autem vehementer admirans, quod quidem perpetuo loquente Lucullo fecerat, ut etiam manus sæpe tolleret.* Et ad Cæsarem lib. VII. ep. V. *Sustulimus manus ego & Balbus, tanta fuit opportunitas, ut illud, nescio quid, non fortuitum, sed divinum videretur.* (Ubi vide Manutium) Addam Arnobii locum, sed fœdissime interpolatum à librariis. Is est lib. VII. ubi agit de theatralium operarum studiis. *Jam vero si viderint, in foemineas mollitudines enervare se viros, vociferari hos* (*hoc* V. C.) *frustra, sine culpa alios cursitare, amicitiarum fide salva contundere se alios, & crudis mutilare se* (malo *de*, nam *se* jam præcesserat) *cæstibus, certare hos spiritu, buccas vento distendere, votisque inanibus concrepare, manus ad coelum tollunt, rebus admirabilibus moti presiliunt, exclamant, in gratiam cum hominibus redeunt.* Ubi primo fateor me nescire, quid sibi velint ista, *sine culpa alios cursitare*, nisi scribimus, *in pulpita alios cursitare*. Plinius lib. VII. ep. XXIV. *At hercule alienissimi homines in honorem Quadratillæ per adulationis officium in theatrum cursitabant, exsultabant, plaudebant, mirabantur, ac deinde singulos gestus dominæ cum canticis reddebant.* Plura Interpretes ad illa Nostri cap. V.

——— *Neve plausor in scenam,*
Sedeat, redemtis histrionicam addictus.

quomodo ista scribenda. Pro, *certare hos spiritu*, forte reponendum, *artare os spiritu*, quod fit inflando genas. Pro, *votisque inanibus concrepare*, liber Regius, qui Arnobium conservavit nobis, *votisque inmanibus*. Unde Salmasius, *cavatisque manibus*; sed de manibus mox subsequitur, ut iis hic non sit locus. Suspicari licet, relictum nobis ab Arnobio, *stlopisque inanibus*, ad imitationem Persiani loci.

Nec stlopo tumidas intendis rumpere buccas.

Heraldus hæc male transponebat, & perperam interpretabatur, *manus tollere*. Quem esse gestum admirantium, jam vidimus. HEINS. Unde & profluxit noster loquendi modus. *Een gat in den Hemel slaen.*

Id

„ram, juramus Hipparchum Aratumque comparandos illi homines non „fuisse; donec advenerunt ministri, ac toralia proposuerunt toris, in „quibus retia erant picta, subsessoresque cum venabulis, & totus vena„tionis apparatus. Nec dum sciebamus, mitteremus suspiciones no„stras, cum extra triclinium clamor sublatus est ingens: & ecce canes „laconici etiam circa mensam discurrere coeperunt. Secutum est hos „repositorium, in quo positus erat primae magnitudinis aper, & qui-
„dem

Id enim sublatis manibus quodammodum fieri videtur. GOES.

Aratum] Similis huic irrisio & jocus est in Epigrammate, antiquo lib. II. Anthol. cap. 5. supra jam adducto.

Illi homines] Lege, *illi homini*. HEINS.

Tolaria proposuerunt] Lege *toralia praposuerunt*. TILEBOM. Emendo, *toralia proposuerunt toris*. Varro; *torale, quod ante torum*. Quia ante torum, ideo noster *proposuerunt toris*, id est, ante ea posuerunt. SCHEFFER. Sana hæc sunt. Tacitus Annal. III. cap. V. *Ubi illa veterum instituta? propositam toro effigiem, meditata ad memoriam virtutis carmina.* Uti illic legendum cum magno Grotio. Idem Tacitus Hist. I. cap. LXXVIII. *Fuere qui imagines Neronis proponerent.* Ubi videndus Gronovius. Glossæ Labbæi: *Torale*, περίκλινον, πορφυρίς, περικλίνιον *Toral*, στρωμνή. Lampridius in Heliogabalo cap. XIX. *Primus omnium privatorum toros aureis toralibus texit.* Occurrunt & *toralia* apud Horatium & apud Considium Grammaticum. HEINS. De toralibus vide Lambinum & Torrentium ad Horat. libr. II. Sat. IV. vers. 84.

Picta] Acu scilicet. Erant enim vestes, variis ornatæ imaginibus, quibus torum ornabant, undiquaque circumpositis; errantque vehementer, qui accipiunt pro eis, quibus torus involvitur, aut insternitur, & quæ *linceul* à Gallis appellantur; nam omnino torum lectumque ambibant. Glossæ veteres, *torale*, περίκλινον. Isidorus optime ad hanc mentem: *toralia, longa perpetuaque mappa*, quales scilicet conviviis inserviebant, nam præcedit apud eumdem: *mappa convivii & epularum appositarum sunt.* Sicut autem hic sunt pictæ, ita apud Lampridium in Heliogabalo cap. XIX. aureæ: *Primus omnium privatorum toros aureis toralibus texit.* SCHEFFER.

Subsessoresque] Optime sic vocat venatores dolo captantes feras. Servius ad Virgilii XI. vers. 268. *Subsessores dicuntur, qui in insidiis tauros interimunt.* Habes quoque apud Ausonium in præfatione Centonis, sed verba etiam post Scaligerum male distincta sunt: *& mirmillo in armis subsidens: venator: & latrans canis.* tu scribe: *in armis: subsidens venator:* SCHEFFER. Recte explicat Schefferus, cui adde Passeratium ad Propert. lib. I, eleg. 8. pag. 180. *subsidere* dicuntur etiam milites, Græcis ἐφεδρεύειν, cum post virgultam, aut maceriam, aut collem, insidias struentes occultantur. Valesius ad Ammian. Marcell. lib. XIV. cap. 3. vide Salmasium de Re militari cap. XII. & Scheffer ad Phædr. lib. III, fab. 10. BURM.

Cum venabulis] *Venerabilis* codex Traguriensis.

Nec dum sciebamus mitteremus] Lege, *sciebamus, quo mitteremus*, ut in quibusdam jam editis. GOES.

Canes laconici] Aliis Spartani dicti, qui cum Molossis, Cretensibusque, ac Brittannicis, inter venationi aptissimos habebantur. HEINS. Hi inter sagaces primum locum obtinebant. vide Vlitium ad Gratium vers. 241. & ad Nemesian. vers. 107. Senec. Hipp. vers. 34.

Et Spartanos (genus est audax,
Avidumque feræ) nodo cautus
Propiore liga.

ubi v. Delr. Claudian. III. in laud. Stilich. vers. 300.

Hirsutaque fremunt Cressa tenuesque Lacana.

BURMAN.

Etiam circa mensam] Pulchre, ac cum admiratione ponit illud *etiam*. Quomodo Petronius cap. XIII. *Tamquam mendici spolium etiam fastidiose venditabat.* SCHEFFER.

Positus] Proprie de cibis. Juvenal. I. Sat.

——— *quanta est gula, quæ sibi totos*
Ponit apros ——— ———

Plinius X. cap. 50. *Ne quid volatrum poneretur, præter unam gallinam.* Similiter Horatius, Ovidius, alii. SCHEFFER. V. supra cap. 34.

Primæ magnitudinis aper] *Primæ magnitudinis stella*, apud Scriptores Historiæ Augustæ. Seneca de providentia cap. III. *Ingenti pomorum strue cingebat primæ formæ feras, captas multa cæde venantium.* Ubi probabili conjectura Lipsius, *ingenti obsoniorum strue.* Ni mavis; *ingenti apophoretorum strue.* Ut noster infra hoc capite de porcellis è copto factis. *Et hi quidem pro apophoretis fuerunt.* Sed & *pomorum strues* ferri potest: *Aprum millenarium*, hoc est, mille librarum, pro apro primæ magnitudinis posuit Seneca Ep. CX. *Miræ magnitudinis* Hygino Fabula CLXXIV. *Eximiæ magnitudinis*, Valerio Maximo lib. VI. cap. III. *Præcipuæ magnitudinis & eximiæ formæ vacca*, apud eumdem lib. VII. cap. III. In veterrimo codice Martialis excerptorum Thuanæ Bibliothecæ, lusuum amphi-

theatra-

„dem pileatus, è cujus dentibus sportellae dependebant duae palmulis „textae, altera caryotis, altera Thebaicis repleta. Circa autem minores „porcelli ex coptoplacentis facti, quasi uberibus imminerent; scropham „esse positam significabant: & hi quidem apophoreta fuerunt. Caete-„rum

theatralium epigrammatis sexti tale est lemma; *de venatrice, quæ leonem prima forma venabulo excepit.* Ubi elegans hoc & proprium, *excepit.* Sic Curtius lib. VIII. cap. I. *Feram non excepit modo, sed uno vulnere occidit.* Ut autem dicimus, *primæ magnitudinis*, sic &, *secundæ.* *Taurus mons secundæ magnitudinis.* Curtio lib. VII. cap. III. HEINS. Lactant. argum. Ovidii Met. lib. X. fab. 4. *Ganymedes Trois filius primæ formæ;* ubi v. Muncker. Columella lib XII. cap. 50. *primæ notæ.* Veget. Art. Veter. IV. I. *prima forma.* Terentius Eunuch. Act. III. sc. 5. vers. 9. *primam* (sc. formam) *dices scio, si videris.* Martial. XII. 67.

Gemmantes prima fulgent testudine lecti.

ubi male Raderus. Ita & sæpe Livius. lib. VIII. *bellator primus.* vid. & lib. IX. cap. I. & lib. XXII. cap. 29. & ita contra *secunda* dicebantur viliora. Senec. Epist. XLII. *scis quem nunc virum bonum dicam? hujus secundæ notæ.* Epist. LII. *Egregium hoc quoque, sed secundæ sortis ingenium.* Horat. I. Sat. II.

Tutior at quanto merx est in classe secunda.

Juvenal. IX. Sat. 31.

——— *tenue argentum, venæque secundæ.*

Plin. XXXV. 6. *secundæ auctoritatis*, ita & Græci δεύτεραι δευτέρας dixerunt, & similia, de quibus vide decus & præsidium nostrum, dum fata Deusque sinebant, Grævium lection. Hesiod. cap. IV. BURM.

Pileatus] In signum manumissionis pridianæ, quia servi manumissi recens ornabantur pileis. Sequitur enim, *tamquam libertus in convivium venit.* Servire tamen Pileus Dionysio manumittendo debebat, ut liquet ex sequentibus. Atque hæc inventi novi ratio ingeniosa scilicet. SCHEFFER.

Sportulæ duæ palmulis textæ] Apicius lib. I. cap. IV. *Folia citri viridia in sportella palmea in dolium musti mittes.* Ubi Humelbergius: *Sporta è palmæ foliis contexta, quæ ad funes vitiliumque nexus sunt convenientissima.* Cæterum *palmulæ* sunt, & fructus arboris Suetonio, qui in Augusto: *Nos in essedo palmulas gustavimus.* Caryotæ Thebaicæque & ipsæ palmulæ, sed de nota præstantiori, de quibus inter alia Athenæus & Plinius. HEINS. Palmulas vocare videtur dactylos, sive Palmarum fructus, cum raro apud alios scriptores eo sensu hæc vox occurrat, qui *palmulas* vocant *extremam remorum partem, in modum palmæ protentam.* v. Servium & alios ad Virgil. lib. V. Æneid. vers. 168. Plinius lib. IX. Hist. Nat. cap. 30. *Tranquillo vectorem demissis palmulis ferire, ut remis.* Sed præter Suetonii locum ab Heinsio adductum, cui & alter ex Claudii vita cap. 8, addi potest, utitur quoque Varro lib. I. de Re rustic. cap. 67. *Nucem juglandem, palmulam, & ficum Sabinam, quanto citius promas, jucundiore utare.* Et lib. II. cap. I. *Non scitis palmulas Caryotas in Syria parere in Judæa, in Italia non posse*, ubi pro ipsa arbore sumere videtur. Et forte hic *palmulis textas sportellas* capere possemus, quæ essent ex palmularum ramis contextæ, ut Apicii locus docet. Nam ex his & tegetes, quæ & ex sparto, junco & simili materia, vulgo fiebant, conficiebantur. Ita Columell. lib. V. cap. 5. *Palmeis segetibus vineas adumbrari* dicit. Duplex autem hoc genus palmularum maxime inter se distabat: nam teste Plinio lib. XIII. cap. 4. Caryotæ, præsertim præstantioris generis, optimi succi, Thebaicæ ex Ægypto macro corpore, exiles, & assiduo vapore torrentes, crustam verius, quam cutem obducentes. BURM.

Thebaicasque & Caryotas] Palmarum fructum seu dactylos, palmulas sic etiam distinxit Galenus 2. de alim. fac. cap. 25. ut Ægyptias siccas & adstringentes; Syriacas vel Judaicas caryotas seu nucales Dioscor. lib. I. cap. I. 49. καρυωτίδας, molles, tumidas & dulces esse affirmaret: quem sequuntur plerique Bruyer. lib. XI. cap. 14. & L. Nonn. lib. I. de re cib. cap. 39. Multo plura de utraque specie Theoph. 2. Hist. plant. 8. & ibi Scal. Constant. Bodæus. Genera quadraginta novem numerat Plinius lib. 13. cap. 4. Sed cum multa, dum veteres non semper intelligeret, vel perperam excerperet, digereretque in tanta rerum copia, perturbatione. Marcellus d. Empir. cap. 20. palmulas caryotas & Thebaicas pro iisdem accipit. REINES.

Ex coptoplacentis] Scribes, *copti placentis.* TILEBOM. Scribe junctim, *coptoplacentis.* Athenæus lib. XIV. cap. 15. ubi de placentis Romanorum: *Sunt & alia placentarum genera, coptoplacenta, ostracites, &c.* In Græco hic omissum est id vocabulum, sequitur tamen longiuscule post, κοπτοπλάκους. SCHEFFER. *Coptoplacenta* unum vocabulum, *copta* autem dicitur, non coptos. Ita Martialis non semel, ut in Apophoretis *copta Rhodia.* Glossæ Labbæi: κοπτή, *copta.* Coptoplacentæ vocabulum conservavit nobis auctor poëmatii de judicio coci & pistoris in Catalectis Pithœanis.

Nos facimus populo studiose coptoplacentas. HEINS.

Imminerent] Lege *imminentes.* TILEBOM.

Significabant & hi quidem] Scribendum, *significabant. Et hi quidem.* TILEBOM. Traguriensis & *hi quidem Apophoreti fuere.*

Et hi quidem apophoreti fuerunt] *Et hi quidem pro apophoretis fuerunt*, si quid video. Apud Horatium *aprum appositum rapula, lactuca, radices cingunt.* Apud nostrum

„ rum ad ſcindendum aprum non ille Carpus acceſſit; qui altilia lace-
„ raverat; ſed barbatus ingens, faſciis cruralibus alligatus, & alicula
„ ſubornatus polymita, ſtrictoque venatorio cultro latus apri vehemen-
„ ter

noſtrum in novemdialis cœnæ deſcriptione cap. LXVI. *habuimus in primo ferculo porcum poculo coronatum, & circa ſaucunculum & gigaria optime facta, & ex aceto betam, & panem autopyrum.* HEINS. Intra cap. LX. *Dum hæc apophoreta jubemur ſumere.* GOES.

Ad ſcindendum aprum] Martialis lib. III. Epiſt. LXIV.

Eſſe negas coctum leporem, poſciſque flagella;
Mavis Ruſe cocum ſcindere, quam leporem.

Ubi in codice Modiano inveni, *cadere*; quo modo, *cadere ſagittam*, etſi Martialis & alibi, *ſed nihil ſcidiſti*, in obſonatorem minime lautum. HEINS. Senec. Epiſt. 46. *cum ad cœnandum diſcubuimus, alius ſputa detergit, alius reliquias temulentorum ſubditus colligit, alius precioſas aves ſcindit, pectus & clunes, certis ductibus circumferens eruditam manum, in fruſta excutit. Infelix qui huic uni rei vivit, ut altilia decenter ſecet. Niſi quod miſerior eſt, qui hoc voluptatis cauſſa docet, quam qui neceſſitatis diſcit.*

Barbatus ingens] Diſtingendum puto, *Barbatus, ingens.* BURM.

Faſciis cruralibus alligatus] Facete propter molem harum faſciarum, quaſi faſciæ non tam cruribus alligatæ fuiſſent barbati illius, quam alligatus ipſe faſciis. Notus Ciceronis jocus. *Quis alligavit generum meum gladio?* HEINS. V. Caſaubonum ad Sueton. Aug. LXXXII. & Salmaſium ad Lamprid. Alex. Sever. cap. XL.

Alicula] Veſtis brevior, quæ humeris aliſque ſolet injici. Ita docet manifeſte Velius Longus: *Aliculam exiſtimant dictam, quod alas nobis injecta contineat.* Itaque non aſſentior viro ſummo, qui à Græco ἄλλιξ derivabat, hæc enim erat tunica, eaque manuleata: tunica autem non *injicitur*, quod uſurpat Velius de alicula, cum veſtis ſit interior. Potius erat craſſior veſtis, velut collare, aut ſcapulare, frigori arcendo ab alis & cervicibus, unde Martialis lib. XII. ep. 83.

Brumæ diebus, feriiſque Saturni
Mittebat Umber aliculam mihi pauper.

Mittit aliculam brumæ diebus, eo fine, ſicut dixi. Cæterum non dubito, quin habitus, qui hic deſcribitur, ſit venatorius, propter ea, quæ ſequuntur, atque antecedunt. Quod notandum fuerit, ne ex Ulpiano ſolis pueris aliculam attribuamus. SCHEFFER. V. Cujacium X. obſerv. 18. male vero apud Martialem *Aliculam* de cibo interpretatur Raderus & alii. Chlamydem, venatoriam veſtem fuiſſe obſervat Victorius lib. II. Var. Lect. cap. 21. egregiam venatorii habitus, ſive alicula', ſive chlamys illa ſit, imaginem ex antiquis monumentis dedit Jo. Rhodius ad Scribonii Compoſit. XIII. ubi & cultri venatorii forma conſpicitur. Illam hic aere exprimi curavimus. BURM.

„ter percussit, ex cujus plaga turdi evolaverunt. Parati aucupes cum „arundinibus fuerunt, & eos circa triclinium volitantes momento ex„ceperunt. Inde, cum suum cuique jussisset referri: Trimalchio adjecit: „[a] Etiam videte, quam porcus ille silvaticus totam comederit glan„dem. [b] Statim pueri ad sportellas accesserunt, quae pendebant è den„tibus, Thebaicasque, & caryotas ad numerum divisere coenantibus.

XLI. „In-

[a] TRIMALCHIO. [b] ENCOLPIUS.

Subornatus] Vere Petronianum, ut supra cap. XXI. *ultimo cinadus supervenit, myrtea subornatus gausapila.* SCHEFFER.

Polymita] Id est, crassa, spissis filis & liciis texta, cui opponitur λεπτόμιτος apud Euripid. Androm. vers. 831. cum alias venatores ex præcepto Xenophontis tenues vestes & levem amictum gererent, sagum vel Chlamydem levem, & vestem supra genu recinctam: ut in monumentis veterum sæpe occurrunt. v. Ill. Spanhemium ad Callimachi Hym. in Dianam vers. 11. & seqq. & vers. 216. & præclare exhibet antiquum marmor apud Sponium Miscell. Erud. Antiquit. pag. 312. BURM.

Cultro venatorio] Ita proprie dictus gladius minor, quo ad hostias & feras jugulandas utebantur. Martial. XIV. 31. cujus lemma *culter venatorius*:

Si dejecta geres longo venabula rostro,
Hic brevis in grandem cominus ibit aprum.

Gratius Cyneget. vers. 341.

Ima Toletano præcingant ilia cultro.

Senec. Hypol. 53.

Tu jam victor curvo
Solves viscera ferro.

Parati aucupes cum arundinibus fuerunt, & eos] Interpolata hæc videntur. Melius utique procedet oratio demtis iis *fuerunt &*. Puto itaque: *Parati aucupes cum arundinibus eos, circa triclinium volitantes, momento exceperunt*, ni mavis *adfuerunt* pro *fuerunt*. Lampridius Alexandro Severo cap. XLI. *Voluptates scenicas in convivio numquam habuit, sed summa illa* (in alio *illi*) *oblectatio fuit, ut catuli cum porcellis luderent, aut perdices inter se pugnarent, aut aves parvula sursum & deorsum volarent.* HEINS.

Cum arundinibus] De his consule Plautum in Bacch. I. sc. I. 17. & quæ ibi ὁ πάνυ Gronovius. SCHEFF. Refer id ad Viscatas arundines, quarum assiduus usus apud antiquos in aucupio. De iis nos alibi. HEINS. De hoc genere aucupii multis egerunt viri summi. Salmasius ad Solinum p. 83. & 765. & Gronovius lib. III. observ. cap. 18. Valer. Flac. VI. 260.

Qualem populea fidentem nexibus umbra
Si quis avem summi deducat ab aëre rami,
Ante manu tacita, cui plurima crevit arundo,
Illa dolos viscoque super correpta sequaci
Implorat ramos, atque irrita concitat alas.

De quo loco vide Zinzerl. promulf. crit. cap. X. vide infra ad cap. 109. BURM.

Suum cuique] Eadem æquitate, qua supra cap. 34. *suas cuique mensas* jusserat adsignari.

Etiam videte] Num scribendum divisim, *& jam videte?* Sed sic & in sequentibus, ubi vide. SCHEFFER. *Adjecit etiam videte.* Ita hæc sunt distinguenda. HEINS. Recte se tuetur hæc particula: est enim hortantis, ut *eja*. vide Servium ad Virgil. Æneid. XI. 373. apud Comicos exempla obvia.

Quam porcus ille silvaticus totam comederit glandem] Lege *quam porcus ille silvaticus tandem comederit glandem*. Volebat ostentator docere convivas, se porcum illum palmulis seu dactylis, non glande & siliquis, ut vulgus, pavisse, ut plurimæ in Oriente gentes solerent, quibus è palmis quadrupedum, suum inprimis, cibus, teste Plinio lib. 13. cap. 4. eoque eas è sportellis de dentibus porci suspensis, promi à pueris & dividi cœnantibus jussit. REINES. Dignum & hoc Trimalchione, cum *aprum* dixisse debuisset. Deinde malebat Thomas Munkerus, *lotam* glandem, hoc est, lautam, sic *coda*, *copones*, aliaque apud nostrum. Ut voluerit Trimalchio caricis Thebaicisque aprum fuisse pastum. De quo luxu nos paulo ante. HEINS. Ita Phædro lib. II. fab. IV. *sus nemoricultrix*: cæterum Porcum fuisse solemnem Saturnalitiis cœnis dapem docet Martialis XIV. 70. Deinde *lotam comederit glandem* conjicit Munckerus ad Hygin. fab. 126. & ad Alberic. Philosophum de Deorum Imaginibus cap. XXII. pag. 325. *lotam* autem pro *lautam* positum vult.

Ad numerum] Omnibus, quotquot erant, convivis. SCtum vetus apud Ciceronem lib. VIII. ep. 8. quæ est Cœlii. *Si eis ad numerum, quos ex S. C. in provinciis ire oporteret, ad numerum non essent, qui in eas provincias proficiscerentur, tum uti quodque collegium primum Prætorum fuisset, neque in provincias profecti essent, ita sorte in provincias proficiscerentur. si ad numerum ii non essent*, &c. SCHEFFER. An ad gesticulationem dividentium referendum, ut tripudiantes diviserint, quomodo supra. Sic:

——— *ad numerum rapido qui colligit ungues.*
Venit ab auriferis gentibus, Astur equus.

Martiali in Apophoretis. Nasoni Metam. XIV.

Ad numerum motis pedibus duxere choreas.

An potius dicemus, unicuique convivarum æqualem numerum esse divisum? verum ad symphoniam referri malo. HEINS. Ego quoque cum Heinsio ad symphoniam referre malo, & eamdem locutionis vim esse

XLI. „Interim ego, qui privatum habebam seceſſum, in multas co„gitationes diductus ſum, quare aper pileatus intraſſet. Poſtquam ita„que omnes bacaluſias conſumpſi, duravi interrogare illum interpretem „meum, quid me torqueret. At ille: * Plane etiam hoc ſervus tuus in„dicare poteſt. Non enim aenigma eſt, ſed res aperta. Hic aper, cum „heri

CONVIVA.

eſſe puto, quæ alterius *in numerum*, qua Virgilius uſus Eclog. VI. verſ. 27.

Tum vero in numerum Faunoſque feraſque videres
Ludere:

unde & proverbii ſpeciem induit *in numerum*. vide Manut. ad Cicer. IV. in Verr. c. 9. ita *extra numerum ſe movere Hiſtrio* dicitur Ciceroni Paradox. 3. BURM.

Privatum habebam receſſum] Mallem ego, *privatim*, id eſt, ſeorſum, pro me peculiariter. *Seceſſum habere*, ita puto dictum, ut *habere conſilium*, de eo, qui quid ſecreto ſecum volvit animo. *Secedere in ſe* hoc ſenſu dixit Seneca ep. 25. *Tum præcipue in te ipſe ſecede, cum eſſe cogeris in turba.* SCHEFFER.

Intraſſet] Illatus eſſet. Varro lib. III. R. R. cap. 9. de gallinis Africanis: *Hæ noviſſime in triclinium ganearium introierunt è culina.* SCHEFFER.

Omnes bacaluſias] Suſpicor ſcripſiſſe noſtrum, *omnes bacelogias*. Notum eſt ex Suetonio, uſurpaſſe Auguſtum *bacelum* pro *ſtulto*, à Græco βάκηλος. Hinc credo *bacelogia*, βακηλογίαι, id eſt, ratiocinationes cogitationeſque ineptæ. SCHEFFER. Lege *bucoleſias*, βουκολήσεις, id eſt, inanes & falſos conceptus, variaſque imaginationes, & meditationes, mentis agitationes & animi nuſquam reſidentis volutationes, βουκολεῖν eſt decipere: inde βουκολήτης, ἀπατεών Heſychio. Lucianus in Tragopod. ἐλπίσι ματαίαις βουκολούμενοι, *ſpe vana deluſi.* In Lege Attica τῆς βουκολίας adpellata, ἄνευ βουκολίας eſt *ſine dolo*, ut recte vidit Petitus Miſcell. lib. 6. cap. 2. & comment ad LL. Att. l. 1. tit. 2. Theophyl Simocattes ep. Tettigonis ad Porphyr. οἴμοι! βεβουκόλημαι ὁ δείλαιος: *heu! deluſus ſum miſer.* Nimis adfectatum eſt, & fortaſſis obtruſum Petronio à ſemi-Græco quodam; dubitoque à Latinorum quoquam præterea receptum umquam. Crediderim autem veteres, qui *decollo, decolo*, dixere pro decipio, Diom. lib. 1. caſtatque ea ſignificatione apud Plautum in Aulul. in Caſina act. II. ſcen. IV. 28. in Capt. 2. 3. ſc. 1. id formaſſe è Græco βουκολεῖν. Quo ſtante, ceſſare poterunt Grammaticorum ἀμφιμαχίαι, quorum plerique derivant à *collo*, & varia; ut rem utcumque explicent, comminiſci neceſſe habent. REINES. *Bacelogias* videtur ſcribendum. Nam *Bacelogia* à Bacelo. Vide Eraſmum in adagiis; *Bacelo ſimilis*. Gloſſæ Labbæi, Βάκηλος *barbo*, *baroſus*. Lege *baro*. quod & apud noſtrum hoc convivio, & Ciceronem frequenter occurrit. Rurſus ſimili mendo in iiſdem Gloſſis: *Barbo*, βάκηλος. Gloſſæ MSS. *Bacerus*, *bareſactus* (lego, *Bacelus*, *baro*, *fatuus*) *Gabarus inſulſus*, *barbarus*. *Unde & gabares mortuorum*. De bacelis Victorius in Ciceronem p. 65. ed. Gryph. Apud Suetonium Auguſto cap. LXXXVII. *baceolus* conſtanter legitur, etiam in codice veterrimo Memmiano. Quæ ſcriptura, ſi ſana eſt, & hic *baceologia* fortaſſis ſit ſcribenda. HEINS. De *Bacelo* egi ſupra ad cap. 37. ſed hic neſcio an huic voci locus ſit, cum quia codex Tragurienſis habet *Bacaluſias*, quæ vox quid ſit ignoro, tum quia voces illæ inſolitæ ex Græcis formatæ in hoc convivio non Encolpio ex decoro tribuuntur: non enim ille hic deridendus traducitur, ſed ubique recto & puro ſermone utitur. Hac affectata eruditione ſibi placebant liberti illi, & plebis imæ ſordes, ad lautiorem fortunam erecti. Quare ſuſpicer unam, vel forte duas Latinas voces latere, quæ in unam coierunt. Sed nondum mihi tam dexter adfuit Apollo, ut divinare potuerim. BURM.

Duravi interrogare] Eleganter, *duravi*, pro *firmavi*, meipſum ſcilicet, animumque meum, anceps dubiuſque ante, num honeſte poſſem toties interrogationibus meis illi moleſtus eſſe. Pomponius Mela 1. cap. 19. *Mentes accedentium primo aſpectu conſternat, ubi contemplari duravere, non ſatiet.* Sic Salmaſius, nam vulgati habent, *contemplati*. SCHEFFER. Recte, quod jam antea oſtendi. Sunt, qui τὸ *durare* non ſatis Latine putant apponi verbo alii. Sed refellit eos Silius, qui ſic lib. XV. verſ. 213.

Haud ulli durant viſus æquare volentem. IDEM.

Interpretem meum] Elegans uſus hujus pronominis, quod indicat hominem, de quo ante jam mentio facta fuit. Ita infra cap. 62. *Homo meus cœpit ad ſtellas facere.* & paulo poſt, *jacebat miles meus in lecto.* Phædr. lib. V. fab. 7.

——— *Homo meus ſe in pulpito*
Totum proſternit.

ubi v. Schoppium & Scheffer. BURM.

Plane etiam hoc] Ita Plautus Epid. Act. IV. ſc. 1. *Plane hic ille eſt, qui mihi in Epidauro primus pudicitiam pepulit.* SCHEFFER. Ex uſu elegantioris latinitatis hac particula utitur. Ter. Hecyr. Act. V. ſc. 4. *Plane hic divinat. nam id eſt.* Noſter ſupra cap. XII. *plane is ipſe erat.* & XV. *idem plane & nos volebamus*, & alibi. BURM.

Hoc ſervus tuus indicare poteſt] Legendum cenſeo; *hoc ſervus hujus*, nempe Trimalchionis, *indicare poteſt*, qui mox porco pileum detrahet. GOES. Intempeſtiva hic Goeſii correctio: proverbii ſpeciem habet reſponſio, eane tu ignoras, quæ vel ſervus tuus ſcire

 poteſt

„heri summam coenam vindicasset, à convivis dimissus: Itaque hodie „tamquam libertus in convivium revertitur. ᵃ Damnavi ego stuporem „meum, & nihil amplius interrogavi, ne viderer numquam inter hone„stos coenasse. Dum haec loquimur, puer speciosus, vitibus, hederis„que

ᵃ ENCOLPIUS.

potest? nam si de Trimalchionis servo agere voluisset, nihil præterea adjecisset, quo hoc ænigma explicaret, sed cum Encolpium ad servum rejecisset, exspectasset donec detraxisset pileum puer ille. Præterea illum puerum nondum Triclinium intrasse puto, dum Encolpius cum conviva illo sermones cædit, & jam stupor ejus cessaverat, antequam puer pileum detraxisset. BURM.

Sibi summam cœnam vindicasset] Summam cœnam accipio, pro summa cœnæ, id est parte præcipua, præcipuo cibo. Quomodo cap. LV. *summa carminis*, pro præcipua laude ejus. *Dum summa carminis penes Mopsum Thracem memorata est.* SCHEFFER. Forte: *cum heri summa cœna vindicasset sese à convivis, dimissus est.* Hinc apparet, aliis cibis lautioribus satiatos convivas aprum intactum dimisisse è mensa, quod fiebat quandoque. Seneca Ep. LXXVIII. *O infelicem ægrum: edet quantum concoquat. Non jacebit in conspectu aper, ut vilis caro, à mensa relegatus.* Apud Martialem lib. III. ep. XIII. in re simili liberandus à menda locus est. En ipsum epigramma.

Dum non vis leporem, dum non vis carpere mullos,
Et plus quam patri, Naevo, parcis apro,
Accusas rumpisque coceum, tamquam omnia cruda
Attulerit. Numquam sic ego crudus ero.

Scribendum, inquam, secundo versu:

Et plusquam patri, Nævia, parcis apro.

De *patre*, ut vulgo, meræ nugæ sunt. Solebant etiam quandoque plures apri simul apponi. Plinius lib. VIII. cap. LI. *Solidum aprum Romanorum primus in epulis apposuit P. Servilius Rullus, pater ejus Rulli, qui Ciceronis consulatu legem Agrariam promulgavit. Tam propinqua origo nunc quotidianæ rei est. Et hoc annales notarunt, horum scilicet ad emendationem morum: quibus notata quidem cœna, sed in principio, bini ternique pariter manduntur apri.* At Coranus apud Athenæum unicuique convivarum suum aprum apponebat. HEINS. Non repugno, quin intelligatur aper hic fuisse caput hesternæ cœnæ. Sed quid significat *summam cœnam vindicare?* nam illud *sibi*, quod in Schefferi notis apparet, non legitur in Petronii verbis, ideoque Heinsii correctionem amplector, & adludi puto ad manumissionem, quæ vindicta fiebat. Cum vero sordidum videri posset hesternos cibos iterum adponere, lautus Trimalchio hanc maculam nova quadam urbanitate à se removet, Aprum pileatum novo plane habitu, in mensam inferendo. Quod autem dixi sordidi esse hominis hesternas dapes apponere, docet Terentius Eunuch. Act. V. sc. 4. ubi meretrices *ex jure hesterno panem atrum vorare* ait: & ita parasitus apud Plaut. Pers. Act. I. scen. 2. *nunc hus introibo, visam hesternas reliquias.* Et ita ille apud Apulej. Metam. lib. IX. qui hospitem subito supervenientem comiter pro tempore excipit, mensam adponit, *qua reliquias prandii gerebat.* Et contra lautus ille asini dominus lib. X. animali illi sibi placenti, *mensa posita, omne genus eduliorum solidorum, & illibata fercula jussit apponi.* BURM.

A convivis dimissus] Mallem, *à convivis est dimissus.* Vult autem, non tangere, aut discindere eum voluisse, quia fuit quasi decus mensæ atque ornamentum. Sed ludit in voce *dimissus*, quia & servi dicuntur *dimitti*, quando manumittuntur, & filii. Ulpianus in tit. *si moriente avo pater eorum aut jam decessit, aut de potestate dimissus est.* Etiam ad consuetudinem veterem respicit, ex qua manumittere servos solebant in mensa, & adhibitione convivii. Gajus in Instit. tit. I. *Latini sunt* (liberti) *qui aut per epistolam, aut inter amicos, aut convivii adhibitione manumittuntur.* SCHEFFER.

Damnavi ego] Sic cap. 83. *Damnabat Apollo noxias manus*; etiam alibi sic loquitur. SCHEFFER. Cap. 104. Ne *videamur divina mentis opera damnare.* & 117. *Nemo ausus est artem damnare nihil auferentem.*

Inter honestos] Optime; sicut Cicero Catil. I. *Dico te priori nocte venisse inter falcarios in M. Lecca domum.* Cæterum *honestos* sic vocavit etiam cap. XXXIV. *Et multo honestiores cœnabant.* SCHEFFER.

Puer speciosus] Ita decebat. Bacchum enim pulcherrimum & semper puerum pingebant, vitibus & hederis redimitum. Ovid. IV. Metam. princ.

——— *Tibi enim inconsumta juventas,*
Tu puer æternus, tu formosissimus alto
Conspiceris coelo. &c.

Ubi varia etiam ejus cognomina recensentur. Erat enim super alios præcipue πολυώνυμος hic Deus, ut vocatur à Sophocle Antigone vers. 1127. De habitu autem hujus temulenti numinis obvia apud Poëtas omnia. vide Valer Flacc. lib. II. vers. 265. Stat. lib. VII. Theb. vers. 652. & ibi Barth. & ad Claudian. libr. I. de Rapt. vers. 17. ubi & Parrhasius videndus. Legenda etiam eruditissimi Propertii elegia XV. libri III. hæc autem insania Deos sub eorum habitu & specie æmulandi, non erat nova: nam & Antonius se Bacchi vestitu sæpe exhibuit, & *Bacchus minor* dictus, teste Plutarcho, pag. 944. & Antiochus ille, sive Alexandri Balæ, sive Gryphi filius, (de quo vide Illustrem Spanhemium de præstant Numism Dissert. VI. Sectione III. § 6.) dictus *Dionysius*, & alii, quos Lucianus pro imaginibus refert, & ex illo hanc insaniam veterum regum illustrat vir Amplissimus Cuperus

,, que redimitus, modo Bromium, interdum Lyaeum, Eviumque con-
,, fessus, calathisco uvas circumtulit, & poëmata domini sui acutissima
,, voce

rus in monumentis Antiquis pag. 188. & docet imitatos etiam fuisse sæpius Deorum nomina, sed aliter flexa, ut non *Dionysi*, sed *Dionysii* dicerentur, quamquam & vera nomina etiam sibi vindicasse variis exemplis probat, & hic puer ostendit. Sed præcipue ad rem faciunt illorum exempla, qui ventri & epulis dediti hoc per luxuriam sibi nomen & simul ejus Dei habitum, vites, hederas & similia induerunt, ut Mithridates, & Antigonus apud exteros; Marius, Pompejus, & Caligula apud Romanos, quorum Catalogum texuit Schottus lib. III. observat. cap. 3. inter quos, qui huic stultitiæ Trimalchionis forte exemplar fuit, memorabilis est Nicias, de quo narrat Plutarchus. pag. 524. in choragio quodam servum ejus forma & proceritate eximium & imberbem, Bacchi personam induisse; &, cum Populus huic scenæ applauderet, servum illum manumisisse, quia nefas erat, ut corpus, quod Deo omnium vocibus esset simile judicatum, in servitute teneretur. Non abludit quoque ab hoc tempore Marcelli Esernini libertus, *qui se potentiæ caussa Claudii libertis adoptabat, & qui merito quoque Dionysius dici posset*. Plin. lib. XII. I. BURM.

Euchiumque] Apud Lucretium, Horatium, & alios, est *Eubyus*. SCHEFEER. Lege *Eviumque*, quod inter Bacchi nomina, & plerumque mendosum exhibetur in codicibus vetustis. HEINS. Celebre hoc inter cognomina Liberi patris, sed quomodo scribendum sit, non una sententia. *Eubyum* in melioribus membranis reperiri testatur Torrentius ad Horat. I. od. 18. & Giphanius in indice Lucretiano, & addunt Grammatici, originem ejus cognominis esse à Græco εὖ υἱέ, sed refellit hos decus quondam ingens nostræ patriæ Adr. Junius Animadvers. lib. IV. cap. 1. qui contendit *Evius* esse exarandum, ab *Evoe* sive εὐοῖ Bacchantium voce, vide & Heinsii Aristarch. Sacr. cap. I. Et ita restituit Ciceroni hanc vocem in oratione pro Flacco cap. 25. post alios, Clarissimus Grævius. *Mithridatem Deum, illum patrem, illum conservatorem Asiæ, illum Evium, Dionysium, Bacchum, Liberum nominabant*. Et ex voce Syriaca *Evam*, quæ serpentem notat, deducit hoc nomen Vir illustris Dan. Huetius Demonstr. Euangel. proposit. IV. §. 43. quanta porro librariorum, in hoc nomine effingendo, sit varietas, lector doceri potest ex notis Nobilissimi Heinsii ad Ovid. I. art. Amator. vers. 563. BURM.

Confessus] Nihil melius, aut eruditius. Virgilius II. Æneid. 591.

——— pura per noctem in luce refulsit
Alma parens, confessa deam, qualisque videri
Cælicolis, & quanta solet ———

Servius ad hæc verba: *confessa deam, divino habitu, quia in primo venatricis habitu se obtulerat*. Sic itaque hoc loco, *confessus Euchium*, qui refert habitum ejus. SCHEFFER. *Confessus* pro adsimilans, & referens, eleganter, & sic non semel Naso, in libris Metamorphoseon. HEINS. Ovid. III. Metamorph.

Jamque Deus posita fallacis imagine Tauri
Se confessus erat.

ubi v. Ciofani notas. Apulej. lib. II. Metam. *Matronam profecto confitebor*. & eodem sensu Ovidius lib. II. Metam. 731. *Nec se dissimulat*. BURM.

Calathisco] De quo egregie vide disputantem virum illustrem Spanhemium ad Callim. Hymn. in Cerer. vers. I. ubi ex antiquo marmore ejus formam exhibet. Similem Thesaurus Brandenburgicus tom. III. pag. 257. in capite Satyri refert, ubi Begerus alium uvis plenum à Satyro gestari in statuis Romanis pag. 19. notat. Quem hic exhiberi curavimus.

Ita in elegantissima gemma, quam vir Præstantissimus Jacobus de Wilde edidit numero 57. duo pueri in capite calathiscos cum uvis sustinere videntur. BURM.

Poemata domini sui] Nam Poëtices studium Trimalchio adfectabat: unde infra cap. 55. extemporale distichon recitat.

Acutissima voce traduxit] *Acidissima voce*; nam acuta vox laudi ducitur, ut apud Horatium:

Seu voce nunc mavis acuta,
Seu fidibus, citharave Phoebi.

Suetonius de Julio Cæsare cap. LV. *Pronunciasse autem dicitur, voce acuta, ardenti motu, gestuque non sine venustate*. Quamquam acuta vox Eunuchis tribuitur nonnumquam. Glossæ Labbæi *Acidus*, ἀξύπικρος. Infra cap. LXVIII. *Nullus sonus umquam acidior percussit aures meas*. Supra cap. XXXI. *Puer paratissimus acido cantu me excepit*. Et cap. XCII. *acidius sibi umquam fuisse negat*. *Acida & amara nuptia*, Apulejo Metam. V. *Homo acida lingua & nimis liber*. apud Senecam controversia XXXIV. *Acescens stomacho esca*, apud Sidonium Apollinarem. Et *acescunt vina bibenti*, in Eclogis Calpurnii. *Acidus* pro acerbo Senecæ de ira lib. III. cap.

„ voce traduxit; ad quem sonum conversus Trimalchio: [a] Dionyse, inquit, LIBER ESTO. [b] Puer detraxit pileum apro, capitique suo imposuit. Tum Trimalchio rursus adjecit: [c] Non negabitis me, inquit, habere Liberum patrem. [d] Laudavimus dictum Trimalchionis & circumeuntem puerum sane perbasiamus. Ab hoc ferculo Trimalchio ad

a. TRIMALCHIO. b ENCOLPIUS. c TRIMALCHIO. d ENCOLPIUS.

„ lasanum

III. cap. XLIII. *Quid illum oblatrantem tibi, humilem quidem & contemtum, sed superioribus acidum & molestum, exterere viribus tuis tentas?* Ipse Petronius, quid hic velit, infra manifestum facit: *cocus cochleas attulit, & tremula teterrimaque voce cantavit.* HEINS.

Traduxit] Per convivium ostentavit. Ita Tacitus lib. XII. Ann. cap. 36. *phalera torquesque, quaque externis bellis quaesierat, traducta.* Ipse noster cap. CXXVI. *Aut histrio scena ostentatione traductus.* Pessime Gonsalus, *infamia notatus*, est enim *histrio traductus*, omnibus factus notus, & monstratus quasi, quomodo Suetonius in Tito cap. 8. de delatoribus: *Hos assidue in foro flagellis ac fustibus caesos, ac novissime traductos per amphitheatri harenam, subjici in servos imperavit.* SCHEFFER. Papias vocabulista, *traducere, detegere, publicare.* Quod Belgice diceremus, *ten toon stellen.* GOES. Vide supra ad cap. XVII.

Liber esto] Solennis formula manumittentis. Vide Brissonium, itemque Raevardum de Auctor. Prudentem cap. 7. SCHEFFER.

Capitique suo imposuit] More manumissorum. Servius ad Virg. VIII. Aeneid. vers. 564. *Cum servi manumittebantur, raso capite pileum accipiebant.* SCHEFF.

Non negabitis] Verbum valde frequens nostro, etiam in editis. ut cap. CVI. *Tryphaena mutata negat se interpellare supplicium*, & sic aliis locis pluribus. SCHEFFER.

Liberum patrem] Id est, Bacchum, quem *habere* se dicit, quia puer cum referens Trimalcionis fuit servus. *Liberum* tamen, quia eumdem manumiserat, liberumque esse jusserat. Hoc illud est acumen scilicet, quod laudant. SCHEFFER. Non absimile Martialis acumini lib. IX. epigr. 74.

Circumeuntes puerum] Corrigo, *circumeuntem puerum*, nec enim verisimile est, convivas surrexisse ad hoc officium. Adde quod ne quidem sic quadraret *circumeuntes* verbum, cum potius adissent. Denique praecessit. *circumtulit*, quod ostendit satis, sic legendum esse. SCHEFFER. MS. Traguriense *circumeuntem puerum*, quod est rectissimum. IDEM.

Puerum sane perbasiamus] *Insane*, opinor, id est, multum basiamus: & confirmat *perbasiare*, quod plus est, quam basiare. Cave enim reponas, *ter basiamus.* *Porticus insane bona*, & *negotium insane magnum*, Plauto. Juvenalis Sat. V.

——— Mullum sex millibus emit,
Aequantem insane paribus sestertia libris.

Ita enim videtur locus ille constituendus, cum vulgo, *sane*, circumferatur, nullo sensu. Merito addit *insane*; prodigii enim instar res, mullus sex librarum, quos raro excessisse binas libras Plinius. lib. IX. Histor. Natural. testatur. Apud Martialem tamen mullus occurrit librarum quatuor, libro X. qui pompa & caput coenae. Apud Senecam ep. XCV. Historiam habes de mullo, vendito à Tiberio Caesare quinque millibus, qui pendebat quatuor pondo & ad selibram. Quamquam illud majoris insaniae, si septem millibus, ut Plinius refert, unum mullum sub Caio principe emerit Asinius Celer, sed errorem commissum in numero verius est, quoniam & cum Juvenale Tertullianus congruit, qui libro de pallio: *Asinius Celer mulli unius obsonium* VI. *H. S. detulit.* HEINS.

Perbasiamus] Mallet Reinesius, *ter basiamus*, quia verbum *basiare* alias cum praepositione tali junctum non legitur. Atque multa apud nostrum, quae & ipsa non leguntur alibi. Nec adversatur ratio, cum sic *perbibo* apud Plautum, *perdespuo* apud Catullum reperiantur. Ipse noster tali modo usurpavit *percoquo*. SCHEFFER. Sic *perosculari* apud Martialem lib. VIII. ep. LXXXI.

Hos amplectitur, hos perosculatur.

Ita scripti, non *deosculatur*, quod olim editos occupavit codices. Et apud Nostrum infra, *percolaphare*. ubi plura. HEINS.

Ab hoc ferculo] Petronius cap. XXIV. *Ab hac voce equum cinaedus mutavit.* SCHEFFER.

Ad lasanum] Non dubito, quin scribi debeat, *ad lasanum*, id est, sellam familiaricam, exonerando alvo. Horatius I. Sat. 6.

Te pueri lasanum portantes oenophorumque.

ad lasanum, est, propter lasanum, lasani causa, ut se illuc conferret. Livius lib. I. cap. 7. *Cum boves quadam ad desiderium caeterarum mugissent.* SCHEFF. Hoc *desurgere* vocat Horatius lib. II. Sat. II. 76.

——— Vides, ut pallidus omnis
Coena desurgat dubia?

vide Turneb. lib. XVII. Advers. cap. 17. apud Plinium lib. XXVIII. cap. 14. haec vox immerito loco mota est. *Tenesmos, id est, crebra & inanis voluntas desurgendi tollitur poto lacte asinino.* Ita MSS. codices habere Harduinus ostendit, & egregie illustrat, vulgati *egerendi*, quod est à Glossatore. aliter exprimit Amm. Marcell. XXX. I. *Ipso domino convivii per simulationem naturalis cujusque urgentis egresso.* BURM.

Sine

,, lasanum surrexit. Nos libertatem sine tyranno nacti, coepimus invitare ,, convivarum sermones. Clamat itaque primus, cum pataracina poposcisset. ,, [a] Dies,

Sine tyranno] Ita eleganter Trimalchionem vocat, quia, dum ejus ineptias attente audire cogerentur, vix proloqui auderent: & ita reges & arbitros conviviorum, qui leges impotenter convivis dicebant, Tyrannos vocari, docuit Barth. lib. VII. advers. cap. 3. BURM.

Invitare convivarum sermones] Provocare, allectare. Optime. quomodo Horatius Epod. 2.

Fontesque lymphis obstrepunt manantibus
Somnos quod invitet leves. SCHEFFER.

Hoc est, provocare colloquendo. Superbi enim Coenatores isti silentio reverentiam sibi à convivis praestari amabant. In convivio Malchionis apud Martialem:

Septunce multo deinde perditus stertit,
Nos accubamus, & silentium ronchis
Praestare jussi, nutibus propinamus. HEINS.

Cum pataracina poposcisset] Num legendum, *patera acina*, pro *pataracina*, quoniam praecedit de uvis? sed quid ita tandem poscit pateram? num ut ei imponantur? at vero paterae potui inserviebant. Deliberent melius alii. Cl. Gronovius suspicatur *amaracina*. SCHEFFER. Lego, *par duracina*, & intelligo Persica: Videantur Plinius & Diaetetici. REINES. Reinesius in litteris ad Nob. Heinsium, praeter ea, quae publice sunt edita, sic habet: *Legebam* par duracina, *intelligens* persica. *Sed cum hujus convivatoris ebrii sermonem, clamantis,* diem nihil esse; dum te versas, nox fit; itaque nihil melius, quam de cubiculo recta in triclinium ire, *accuratius expendo, apparet, queri eum de nimis cito diei & simul coenae transitu. Jam enim surrexerat Trimalcio, & videbatur quoque convivis faciendum idem. Quare velut abiturus se convivio* pataracina, *vel* ἐπιτεταμένως *pataricana, intellige calceamenta vel sandalia, nimirum quae accubiturus ex more deposuerat, poposcit. Ita Nasidienus coena pater apud Horatium* II. Sat. 8. *soleas; & Dinarchus surgens è convivio apud Plautum* Truc. II. sc. 4. vers. 12. Cedo soleas mihi, properate, auferte mensam, *inquit. sunt autem in* πατάρων σανδάλια, σανδάλια παταρικά, *Pataris Lyciae confecta, quod genus* ἐπιχώρια *fuisse notamus apud Lucianum in Dial.* ἑταιρ. *Doridos & Myrtales. Scilicet adjectivum neutro genere positum substantivascit, quod in re vestium scriptoribus usu venit. Pataracina igitur ut calceamenta subintelligantur, dicuntur ut apud Lucilium, Lucret. lib. 4. Cornif. ad Herenn. lib. 4. cap. 3. juxta lectionem editam & Virg. in Ceir. vers. 169.* Sicyonia, *pro calceis Sicyoniis, quos Cic. de Orat. & Luc. l. d.* ὑποδήματα *in* Σικυῶνος *appellavit: & ut Martialis lib. 4. ep. 50.* Vetera Corinthia, *pro vasis Corinthiis veteribus, & apud Senecam de Tranq. cap. 11.* Patricia, *pro calceamentis propriis patriciorum. Observandum simul, pataricana accipi* συνεκδοχικῶς, *nomine speciali in generalis locum adhibito, pro soccis, in quibus ibant discubitum.* Haec prolixe satis Reinesius, verum frustra. Certe omnia contrario se habebant modo in coena, quam ipse prodit. Exit quidem Trimalchio, sed ut nemini suspicio possit esse finiti convivii, Trimalchionisque non reversuri. Mensa plena erat ciborum, nec quales circa finem coenae, sed initio vel medio apponi solebant. Quaedam fercula recens habebant illata. Deinde praecedit manifeste, *nos coepimus invitare convivarum sermones.* Antea proximi solum inter se locuti erant. Nunc omnium incipiunt misceri sermones, nemo cogitat de abitu. Denique hic ipse statim queritur, tempus coenarum breve esse; cur ergo ante alios festinet, poscatque sandalia, priusquam id faceret alius? debuisset pro ingenio suo exspectasse saltem abitum reliquorum. Quare melius, quod ante conjectaverat de duracinis. Quanquam *par duracina* pro *par duracinorum*, quomodo Reinesius tueri valeat, non videam. Mallem ego illud *pa* in *pataracina*, quod MS. habet, credere scriptum esse per compendium, & pro eo *poma* legi oportere, ut sint *poma duracina*, genus persicorum: nisi quis malit *poma Taracina*, vel *Tarracina*, & intelligere nata in Tarracina, Campaniae oppido, cujus mentio apud Livium occurrit. Licet horum pomorum apud alios, quantum ego potui observare, altum sit silentium. Juvat conjecturam hanc, quod Trimalchio inferius dicatur habere praedium *Tarracinensibus* confine. SCHEFFER. Locus mire corruptus. Primo desideratur nomen convivae, nescio cujus. Qua propter scribo: *Damas itaque primus.* Sic libertus è servo factus apud Persium, *Marcus Dama.* Horatius:

Visne tegam spurco Dama latus? ——

Et alibi:

—— *Prodis ex judice Dama*
Turpis ——

Nam *Damas* & *Dama*, Graecis Δᾶμας. Quod Varro lib. VIII. de L. L. docet esse contractum ex Δημήτριος, ut Aretas ex Artemidoro, Menas ex Menodoro, & similia. Δᾶμας Aeolice & Dorice Δᾶμας, unde *Damas* & *Dama* Romanis. Similis huic fere totus grex convivarum; Ganymedes, Phileros, Seleucus, Echion centenarius, Hermeros lapidarius, Niceros, Plocrimos. Deinde corrigendum reor, *cum patera capaci vina poposcisset*; vel, *una poposcissent.* Quomodo apud Ciceronem Verrina tertia. *Discumbitur, fit sermo inter eos, & invitatio, ut Graeco more biberetur: hospes hortatur: poscunt majoribus poculis: celebratur omnium sermone laetitiaque convivium.* D. Ambrosius libro de Elia & jejunio: *Ubi res calere coepit, poscunt majoribus poculis.* Quae ex Cicerone hausit. *Capaci patera,*

,,ᵃ Dies, inquit, nihil eſt; dum verſas te, nox fit: itaque nihil eſt me-
,,lius, quam de cubiculo recta in triclinium ire. Et mundum frigus ha-
,,buimus. vix me balneus calfecit; tamen calda potio veſtiarius eſt. Sta-
,,mina-

a CONVIVA.

tera, ut infra cap. LXV. *Delectatus hac Trimalchio hilaritate, & ipſe popoſcit capaciorem ſcyphum.* Horatius Epod. IX.

Capaciores adfer huc puer ſcyphos.

Idem lib. II. Sat VIII.

——— *Tum Vibidius Balatroni*
Nos niſi damnoſe bibimus, moriemur inulti.
Et calices poſcit majores.

Mox:

——— *Vibidius dum*
Quærit de pueris, num ſit quoque fracta lagena,
Quod ſibi poſcenti non dentur pocula. ———

Gemmam capacem dixit Seneca de beneficiis lib. VIII. cap. IX. *Video murrhina pocula, parum ſcilicet luxuria magno fuerit, niſi, quod vomant, capacibus gemmis inter ſe propinarent.* Ubi murrhina vaſa in gemmis numerari vides. Drepan. in Panegyrico: *Niſi æſtivam in gemmis capacibus glaciem Falerna fregiſſent.* HEINS. Non capio illud Reineſii *par duracina.* dixiſſet ſaltem *par duracinum* vel *duracinorum*. Neque, quis adhuc locus Perſicis illis ſit, video, cum agat de *calda potione*: Neque melius idem vir doctus ad Claſſ. IX. inſcr. 78. corrigit *Pataricana*, & capit de ſandaliis, quæ conviva hic à cœna ſurgens ſibi dari poſcit; nullum enim indicium eſt ſurrexiſſe, ſed cubito preſſo remanſiſſe ad confabulandum. Heinſii conjectura longius abit. Schefferi non eſt aliena à vulgatis verbis, ſed ipſe explicare nequit, quare & hic ampliemus. an autem aliquid lateat de vino *acinato*, de quo egit Nonnius de re cibaria lib. IV. cap. 23. & quod Palladius lib. I. Tit. 6. vocat *acinaticium*, dubito. Sed accuratius locum inſpicienti non operoſa correctione opus eſſe puto, ſi modo vox *pataracina* dividatur in *pater acina.* Puerum Bacchi ſpecie, quem Liberum patrem per jocum Trimalchio dixerat, compellat hic conviva, & poſcit ut ſibi *acina* daret, id eſt, uvas, quas in calathiſco gerebat. Lege ergo *Damas* (nam tale aliquod nomen latere puto) *itaque, primus cum, PATER, ACINA popoſciſſet*, id eſt, clamaſſet, Pater Bacche, *da acina*; Acina autem notant ipſas uvas, ſive baccas tam vitis, quam aliarum frugum; ut docuit Caſaubon. ad Sueton. Aug. cap. 76. ubi Auguſtus ſcribit, *ſe paſſus unciam cum paucis uva duracina acinis comediſſe.* Sed aliter uſurpaſſe videtur *acini* voce Cicero pro nucleo ſive grano uvæ, de Senectut. cap. 15. *Quæ ex fici tantulo grano, aut ex acino vinaceo, aut ex ceterarum frugum ac ſtirpium minutiſſimis ſeminibus tantos truncos ramoſque procreat.* vid. Scholiaſt. ad Horat. II. Sat. VI. 85. Cæterum hæc acina condita capere oportet, nam hyems erat (mox enim de frigore queritur) & in condendis his uvis multa erat cura & lautiorum hominum luxuria. Vide egregie Columell. lib. XII. cap. 43 BURM.

Nihil eſt] Propter brevitatem ſuam, quia tranſit celerrime. Plautus in Milite Act I. ſc. I. *PY. iſtæc quidem edepol nihil eſt. AR. nihil hercle quidem hoc.* Horat. II. Sat. 3.

Mille cadis; nihil eſt, tercentum millibus. ———

SCHEFFER.

Dum verſas te] Mallem ego, *dum vertis te*, niſi *verſas* quis accipiat pro, *cito vertis*: notat enim brevitatem temporis. Ut cap. XCIX. *dum loqueris, levis pruina dilabitur.* Horatius lib. I. Od. XI. verſ. 7. *Dum loquimur fugerit invida ætas.* SCHEFFER. Seneca de ira lib. III. ſub finem: *Dum reſpicimus, quod ajunt, verſamuſque nos, jam mortalitas aderit.* HEINS.

De cubiculo recta in triclinium] Paraſiticum hoc plane, ſicut & iſtud apud Plautum Perſa. Act I. ſc. 3.

Dum mane eſt, omnes eſſe mortalis docet. GOES.

Mundum frigus] An non? *multum frigus.* TILEBOM. Hæc ſine dubio corrupta ſunt, nec, quomodo ſanari queant, nunc quidem diſpicio. Cl. Gronovius è Martiali cenſet captum, qui lib. III. ep. 58. *famem mundam* uſurpavit. SCHEFFER. Poſt conjecturas omnes puto locum ſic legendum: *nihil eſt melius, quam de cubiculo recta in triclinium ire, & munctum. Frigus habuimus.* Exiſtimat balneum, & unctionem, quæ ſolebat cœnæ præmitti, poſſe negligi, quo longior fiat cœna. Firmant conjecturam verba convivæ alterius, *& ego non cotidie lavor.* IDEM. Optime hæc tuetur, Gronovius Martialis loco, ubi *mundam famem* habes. Opinor tamen, *ut mundum frigus habuimus.* De balneo querela eſt parum calente. *Mundum frigus*, pro mero frigore. Sic in vita Severi Alexandri apud Spartianum cap. XLII. *annonas mundas*, pro mero pane habemus. *Annonas binas aut ternas accipiebant, ita ut mundas conſequerentur.* Mundas, ſine aliis eduliis. Sed male Caſaubonus ὁ πάνυ ſordido pani mundas illic annonas vult opponi. Sic *panis ſiccus*, ſine aliis obſoniis. HEINS. Si ſana ſunt verba, capio de frigore quod cœlo ſereno eſt intenſiſſimum; ut ita *purum cœlum* ſæpe apud veteres occurrat.

Balneus calfecit] Lego *balneum calfecit.* TILEBOM. Suſpicor ſcripſiſſe noſtrum, *vix me balneis calfeci.* poſtrema littera, in vocabulo *calfecit*, adnata eſt ex ſequenti *tamen.* Noſter alio loco, cap. XXVIII. ad quem reſpicitur fortaſſis hiſce verbis: *Itaque intravimus balneum, & ſudore calefacti momento temporis, ad frigidam eximus.* Sic diſtinguenda cenſeo hæc verba. Nam quod ait, *vix me calfeci*, exponit illud, *calefacti momento temporis*, quod in allato loco occurrit. SCHEFFER. Et tamen, ſicuti ad ignem accedimus cale-

„minarias duxi, & plane matus ſum; vinus mihi in cerebrum abiit.

XLII. [a] Ex-

calefiendi gratia, ſic etiam ejus ergo Romani olim deſcendebant in balneum. Seneca de benef. VI. c. XV. *Quanti æſtimas in ſolitudine hoſpitium, in imbre tectum, in frigore balneum, aut ignem.* GOES.

Tamen calda potio] Ita bene uſurpat illud *tamen.* Cato in Bimargo: *Atavi noſtri cum allium ac cepe eorum verba olerent, tamen optime animati erant.* Cicero in Rullum. *Hæreditatum obeundarum cauſa quibus vos legationes dediſtis, qui ad negotium exierunt, non maximis opibus præditi: tamen audiitis profecto, quam graves eorum adventus ſociis veſtris eſſe ſoleant.* SCHEFF.

Calda potio] Inepte. Non enim calda potio vicem veſtis præbet, ſed balneum, ſi ferveat. Scriptum itaque forte, *calda lotio veſtiarius, ſed Stamnatas duxi.* Quamvis non ſciam ita veteres locutos. Sunt enim plura præter eorum uſum dicta in hoc libello. Caldum autem poſt balneum potabant in thermopolio. Plautus Curculione Act. II. ſc. III.

Quos ſemper videas bibentes eſſe in thermopolio.
Ubi quid ſubripuere, operto capitulo calidum bibunt.

Idem Rudente II. VI.

Edepol, Neptune, es balneator frigidus:
Cum veſtimentis poſtquam abs te abii, algeo.
Ne thermopolium quidem ullum ille inſtruit.

Hoc autem faciebant eo, ut, ſicut balneo refecerant exteriora, ita & interiora reficerent in thermopolio. GOES.

Veſtiarius eſt] Jlocalariter, quaſi probat, dum calefacit. SCHEFF. *Veſtiarius*, Ἱματοφύλαξ, ἐσθητοφύλαξ. *Veſtiarium*, ἱματοφυλάκιον ἱματιοθήκη ἀμφίασμα. Et ſic *veſtiarium*, in Aureliani vita, apud Vopiſcum ponitur. Gloſſæ MSS. *Induſiarius, veſtiarius. Veſtiarium*, pro veſte, ut *cibarium*, pro cibo. Seneca de benef. cap. XXI. *Eſt aliquid, quod Dominus ſervo præſtare debeat, ut cibarium, veſtiarium.* Ubi Lipſius minus recte interpretatur pecuniam, quæ pro veſte datur. Idem de Tranquillitate animi cap. VI. *Familia veſtiarium petit victumque.* Sic & Columella lib I. cap. VIII. & Veteres Juriſconſulti. Fuit & veſtiarium in Eccleſiis antiquis locus. Sed hic *veſtiarius* ponitur, ut mox cap. XLII. *fullo. Baliſcus enim fullo eſt.* HEINS. Elegans jocus, quia ipſa calida contra frigus utebantur, & ita loco veſtis erat. De caldæ uſu vide Freinshem. de potu calidæ, capite ultimo. Veſtiarii vero ſunt, qui veſtes conficiunt; & ſæpe in antiquis lapidibus occurrunt. Vide Indicem Gruteri, & Porphyr. ad Horat. I. Ep. I. v. 94. Dubito tamen an non cum Goeſio præſtaret legere, *lotio*, ut carpat hic Satyricus immenſum horum temporum luxum, quo libertini illi Claudiani in inſanas Balneorum, quibus calidis plerumque uterentur, ſubſtructiones immenſam pecuniam profundebant. Vide Senec. epiſt. LXXXVI. ubi inter alia narrat *ſuffundi aquam, & recentem currere ſemper, velut ex calido fonte*, & alia incredibilia, quæ ibi legi poſſunt. Balnea autem ferventia maxime probabant luxurioſi, non tam ut ſudore, velut medicina uterentur, ſed ut ebrietatem & cruditatem diſcuterent. vide infr. cap. 72. & 73. Plinius XIV. cap. 22. *cautiſſimos ex his balneis coqui videmus exanimeſque efferri.* De his inter ſchedas Heinſianas ineditum epigramma, diſticho modo circumſcriptum, tale eſt,

Una ſalus homini eſt calidum captare lavacrum,
Ne tepidus reddat morbida membra vapor.

BURMAN.

Staminatas duxi] Putavi veſtes, quas veſtiarius ille præbebat, eſſe *ſtaminatas*, id eſt eodem manentes ſtanteſque loco; nunc intelligo ambulatorias eſſe, quoniam in cerebrum abeunt. Ludit in voce *ſtaminatas.* nam *ſtaminata veſtes*, quæ factæ ſunt ex ſtamine, ſicut nempe vulgo veſtes omnes ex ſtamine & ſubtegmine. Sed quia ſtamen eſt à *ſtando*, dicit, veſtes eas credidiſſe ſe ſtaturas, hoc eſt, putaſſe calidam & vinum manſurum uno loco, nunc vero longe aliud ſe intelligere, ac ſentire id in cerebro errans & vagabundum. Gronov. legit *geminatas* ſeu *heminarias*, ſex Cyathorum potione. SCHEFFER. Subintelligo *potiones*, ut cap. CXXXVII. *Volabant meracæ potiones*: ſequitur enim, *vinum mihi in cerebrum abiit.* Legendum vero *ſtamniatas*, id eſt, hauſtus liberaliores, urnales & amphorales. στάμνος, στάμνιον, hama, amphora, urna, ſeria, multilibris aqualis, crater urnæ capax Juven. Sat. 12. puteus argenteus, vas potorium majus, dignum ſitiente Pholo, quod vel jumento potando ſufficeret: potiones ſtamniatæ *Kulfiffe.* REINES. *Steminatas*, opinor, à veteri ſcriptura fuiſſe, ut duæ litteræ priores e voce præcedenti geminatæ ſint, ſolenni librariorum errore. *Heminatas* igitur, ſive *eminatas duxi*, ſubintellige potiones, niſi *emina-narias* mavis. Ita mox cap. ſequenti: *Mulſi pultarium obduxi.* Apud Senecam: *Propinavit illi heminam Cæſar.* Apud Catonem non ſemel *mina* pro *hemina* ſive *emina* contracte legitur ut cap. CXXIV. ubi videatur Meurſius. Thomas Munkerus, vir eruditiſſimus, *ſtaminarias* malebat, voce deducta à ſtamine, ut continuata oratione figurata ſic appellet potiones meracas, cum caldas paulo ante *veſtiarium* dicat. Laudat in *ſtaminariis* Laberium Gellius libro XVI. cap. VII. At *ſtamnatas*, à στάμνος, urceus, quod Scheffero curis ſecundis videbatur, propius, puto, accedit ad ſcriptam lectionem, & ad mentem Noſtri. HEINS.

Duxi] Id eſt, hauſi, bibi: nihil frequentius Horatio & aliis. Vide Lambinum, & alios ad Horatium lib. I. od. 17.

Matus ſum] Lege cum duplici *t mattus ſum*, ut habet vetuſtiſſimum Gloſſarium MS. noſtrum Remenſe. TILEBOM. Lege *plane mataus ſum. Mataus* eſt μάταιος. Etiam hic jocus ineſt. Nam μάταιος & *fruſtraneus* eſt, & *ineptus*, ut dupliciter poſſit accipi, &

 pro

XLII. „[a] Excepit Seleucus fabulae partem: [b] Et ego, inquit, non „cotidie lavor; Baliscus enim fullo est. Aqua dentes habet, & cor „nostrum cotidie liquescit; sed cum mulsi pultarium obduxi, frigori „lacca-

[a] ENCOLPIUS. [b] SELEUCUS.

pro *frustraneus sum*, nec ita evenit res, ut putaram; & pro *ineptus sum*, vino cerebrum lædente. Hesychius. Μάταιος, ἠλίθιος, τάλας. Glossarium vetus, μάτην, *frustra*, *nequicquam*. Gron. legit. *madidus*. SCHEFFER. Nihil hic mutandum. *Matus*, est *humidus*, *madidus*. Glossæ Isidori, *matum est*, *humectum est*, *emollitum*, *infectum*. SCHEFF. Fuit, cum pro *matus*, *madulsa* reponerem è Festo, qui ebrium interpretatur: *Madulsa* Plauto est & membranis Festi. Nunc audio celeberrimum Schefferum, qui vulgatum tuetur e Glossis Isidori. Salmasius Ciceroni ad Atticum lib. XVI. ep. XIII. quoque eam vocem reddidit. *Via matta*, pro lutosa & humecta. vulgo excuditur, *via inepta*; quod ineptum est. Locus Salmasii est ad Proculum Vopisci cap. 13. HEINS.

Vinum mihi] MS. Dalmaticum habet, *Vinus*, quod non contemno, vel propter Græcum οἶνος, unde formatum est. Nam ut Græci usurparunt οἶνος & οἶνον, cur non fecerint & Latini, dixerintque *vinus* & *vinum*. SCHEFFER. *Vinus* Traguriensis, quod retinendum, nam inepti homines, ut eruditi viderentur, ad originem vocis alludebant: ab οἶνος enim *vinus* descendit. vide Munker ad Hygin. fab. CXXIX. BURM.

In cerebrum abiit] Plaut. Pers. I. sc. 3. *Nolo in vesicam quod eat, in ventrem volo*. SCHEFFER.

Seleucus] *Selucus* Traguriens.

Non quotidie lavor] Differentiam statuunt grammatici inter *lavare* & *lavari*. Sed hanc non perpetuam docet Munckerus ad Hygin. fab. CXCIX. lautiores autem Romæ quotidie lavabantur, ut sordes, ex laneis vestibus contractas, eluerent, quod obvium & notum. Sed Seleucus non quotidie se lavari dicebat, non quia parcebat sumptibus, sed quia Baliscus Fullo erat, qui togas ejus sæpius mundas faciebat, ita ut non opus haberet; & ita latenter jactat lautitiam, qui mallet vestes sæpe Fulloni purgandas mittere, quod pluris constabat, quam quotidie molestiam lavandi, quod minoris erat pretii, obire; & quamdiu ille fullo superest, non opus Balneo, nam aqua dentes habet. Id est, quotidie aliquid derodit de corpore, nec, licet videatur juvare Balneum, sæpe usurpatum est salubre. BURM.

Baliscus] Haud mendacem esse conjecturam crederim meam, si *baliscus* vice, legatur *balisinus*. TILEBOM. Gronov. legit *balneus*. SCHEFFER. Sermo omnis est de virtute seu effectibus balnearum. Permaxime solens Petronio uti Diminutivis, quæ diminutive tamen non significent: Sic *flevilculam*, cap. XXXV. *berbeculos*, cap. XXXVII. *taurulum*, cap. XXXIX. *ofsiculam*, cap. XL. *corneolum*, cap. XLIII. *glebulas*, *lamellulas*, *utriculos*, cap. LVII. *flatuncula*, cap. L. *epatia*, *lucunculum*, cap. LXVI. *mastrillam*, cap. LXXIV. *Cerecillum*, cap. LXXV. *cerebellum*, cap. LXXVI. dixit. Legendum vero revocata syllaba, quæ elugerat manum descriptoris vel typographi, *balaniscus*, id est, balneator: hoc formatum e Græco βαλανεύς: hujus Fœmininum βαλανίς, & paragogice βαλάνισσα: ut βασιλεύς, βασίλισσα, βασιλίς, βασίλισσα. κοιτωνίτης, κοιτωνίσκος, κοιτωνίς: νικαῖος, & νικαίας, νικαΐσκος, νικαΐς: etsi alii malint νῆσος, quod est in LXX. Dan. XI. vers. 6. In eo vero, quod *balneum* vocat balneatorem, προσωποποιΐαν agnoscimus. REINES. Veram censeo scripturam, *baluiscus*, ut sit diminutivum à *balneus*, sicut à *calatus* est *calatiscus*. SCHEFFER. Sub *Balisco* aliud nomen latet. Forte *Balistus*, qualis est apud Reines. I. Clas. insc. CCLXI. quamvis ille ibi *Kalistus* malit, quod est magis obvium. Sed *Balista* Lanista ille Virgilii epitaphio notus est, & alter memoratur in leg. 32 ff. ad SCtum Trebellian. BURMAN.

Fullo est] Ad instar proverbii usurpat de eo, qui quotidie balneis utitur. Nempe quia proprium fullonum, degere in aquis, ut qui vestes lavent aqua urinis permixta. Vide, quæ notavit maximus Gronovius ad Plauti Asin. V. sc. 2. 57. SCHEFFER.

Dentes habet] Arrodit nos, facit corpus mollius ac fluidius. & hoc habet speciem proverbii. SCHEFFER. Hoc interpretamentum esse poterit istius Hippocratici effati 6. Epidem 4. n. 18. Ὕδωρ βορόν. *Aqua vorax*; quod homines voraces reddat diutina in aquis mansio, vel circa aquas habitatio; quod Galenus in Comment. etiam de frigidæ potu adfirmat, ὡς τὰς ὀρέξεις ἀναζωπυροῦντα καὶ γυμνοῦντα; additque Græcos omnes in Asia βορὰς adpellare τὰς πολλὰ δυναμένας ἐσθίειν. REINES.

Cor liquescit] Respicit forte ad Balneas illas ardentes, *quibus persuadebant sibi cibos in corporibus coqui*. v. Plin. XXIX. I.

Mulsipultarium] Lego divisim, *mulsi pultarium*, id est, vas plenum mulsi. Plinius lib. VII. cap. 33. *E lita cœna, calidam potionem in pultario poposcit*. SCHEFFER. Pultarii vasis Celsus & Plinius Historia Naturali meminerunt. HEINS. Et hoc decet libertinæ conditionis hominem, qui mulsum ex pultario, vase alii usui destinato, biberet.

Obduxi] Seneca de Providentia cap. 3. *Male tractatum Socratem judicas, quod illam potionem, publice mixtam, non aliter quam medicamentum mortalitatis obduxit*. HEINS. Elegans verbum & quod aviditatem sitientis notat, quod in Tuscul. Quæst. I. cap. 40. restituit Victorius Ciceroni. *venenum, ut sitiens, obduxit*. Senec. Troad. vers. 1162.

non

„ laecasim dico; nec sane lavare potui, fui enim hodie in funus. Homo „ bellus, tam bonus Chrysanthus animam ebulliit: modo, modo me ad- „ pellavit:

—— non fletit fusus cruor,
Humorve summa fluxit. Obduxit statim,
Saevusque totum sanguinem tumulus bibit.

Ita *absorbere* Hygino fab. 125. reddidit Munckerus. BURM.

Frigori laecasim dico] Hæc prodigiosa sunt. Suspicor scripsisse nostrum, *frigori laecas indico. Laecas*, est Græcum λοιγὸς, mutato γ in c. ut ab ἀμοργὴ, est *amurca*, à γαμήλαι *Camela*. Porro λοιγὸς mors est, vel exitium, ut *laecas indicere* sit nunciare alicui exitium & mortem. Quomodo apud Tacitum xv. cap. 61. *Ergo regredi, & indicere mortem jubetur.* Neque obstat, quod illud λοιγὸς apud Græcos generis sit masculini, cum nec semper observetur genus idem utraque lingua, & ista à temulento hoc in loco proferantur. Hæc scripseram, cum Cl. Gronovius nos hic remittit ad Martialem, apud quem lib. 11. ep. 59. occurrit,

Λαικάζειν cupida dicet avaritia. SCHEFFER.

Hæc pulcherrime etiam adstruit è Martiale Gronovius. HEINS. Λαικάζειν, quod hic ex Martiale restituit Gronovius, Scriverius Græcam vocem non putat, & Douzæ & Scaligeri ἀικάζειν recipit. Sed in Glossis λαικάζω, *fello* vertitur. Posset etiam propius ad lectionem codicis Traguriani legi λαικάζειν, sive Latinis literis *Laecasin*: quod & *decipere* & *scortari* vertitur. Sed prior interpretatio magis hic commoda. Ubi ego mulsi pultarium exhausi, frigori dico, ut alios decipiat, & subeat; ego enim me præmunivi contra ejus vim. BURM.

Fui enim in funus] Optime suspicatur Nob. Heinsius *ivi*. To *ivi* pictum erat litera majuscula à capite, inde natum vitium. *Ire* verbum solenne hujus rei. Donatus ad Andriam Terentii Act. 1. scen. 1. *Ire proprie ad exequias. Virgilius, Ite, ait, egregias animas*, &c. Porro *ire in funus*, ut, *accedere*, *venire in funus*, Cic. de LL. II. *Pittacus omnino accedere quemquam vetat in funus.* Valens l. 10. ff. de Legat. 111. *qui ex tribus liberis meis in funus meum venerit.* & sic alii. SCHEFFER. Pro, *in funere*. Possis alioquin, *ivi enim hodie in funus*; sed nihil necesse. Noster cap. xv. *res qua viderentur in controversiam esse.* Sic *esse in potestatem*, similiaque; de quibus ab A. Gellio observantur complura Atticarum noct. lib. 1. cap. vii. & lib. xvii. cap. ii. etiam à philologis temporum nostrorum. HEINS. Nihil insolentiæ hæc locutio habet, nam *esse* pro *ire*, *venire*, ita solebant veteres construere. Ita Casaubonus Suetonio Aug. cap. 16. restituit. *Ac militibus in conspectum fuisse.* Modius Curtio lib. vi. cap. 5. *Atque ut primum res in conspectum fuit.* Cicer. xv. ad Att. ep. 4. *Quo die in Tusculanum essem futurus.* Propert. lib. iii. eleg. vii. vers. 59.

Hoc mihi, Mecœnas, laudis concedis: & à te est,
Quod ferar in partes ipse fuisse tuas. BURM.

Homo bellus, tam bonus Crysanthus] Quid est hic, *tam bonus?* quo refertur illud *tam?* Scribo plane, *jam bonus*, & expono, *jam beatus*, qui nunc vivit non in terris, sed inter beatos. *Bonos* enim appellare defunctos solebant. Inscriptio vetus apud Gruterum pag. 474.

HAVE. HERME. HOMO. BONE.

Alia inscriptio apud eumdem 6. pag. 284.

CONSTANTINO
ET
CONSTANTIO.
BB. BEATISSIMIS
QVB CAESS.

Id est. *Bonis, beatissimisque.* Item pag. 349. 2.

AEMILIO. VALERIO. CHORINTHO.
HOMINI. BONO.
QVI. VIXIT. ANN. XXXX. SCHEFF.

Bonum hic pro defuncto poni nihili observatio est; Inscriptiones etiam, quæ in hanc rem adhibentur, aliud prorsus docent; nimirum jacet τὸ *Bonus* pro epitheto. B. B. (id est, Optimi) & Beatissimi Cæsares Constantinus & Constantius in 6. CCLXXXIV. apud *Gruterum* vocantur, cum adhuc viverent. Non ergo cippus sepulcralis iste est; & quomodo una memoria honorari potuissent, quorum exitus triginta amplius annis distabant? sed vivorum honori erectum monimentum. Mihi in *ponei* ista ellipsis placet τῦ *quam*, sive comparative sive copulative sumatur. Quod autem Romani defunctos adpellarint χρηστοὺς, quo de est in Quæst. Rom. & Græc. Plut. isti negotio male adplicabitur. REINES. Puto hæc corrupta, & sic corrigenda distinguendaque: *Fui enim hodie in funus. Homo bulla est. Jam bonus Chrysantus animam ebulliit.* Præcessisse quid de bulla, docet verbum *ebuliit*, & quod statim sequitur, *non pluris sumus, quam bulla.* Sed & vocabulum *homo* prope otiosum est, nisi ita legas, cum mox Chrysanthus nominetur. SCHEFFER. Pro *Crisantus* lege *Chrysanthus. Bellus*, apud Ciceronem lib. II. De finibus. *Bellus & humanus homo.* Sic Martialis non semel:

Sed qui bellus homo est, Cotta, pusillus homo est.

HEINS. Recte Reinesius refutat Schefferi sententiam de voce *bonus*. Sed tamen non agnosco ellipsim hic τῦ *quam*. sed cum dixisset *homo bellus*, addit quasi se corrigens, & plus laudis in defunctum volens congerere, *tam bonus.* Nam *bellus homo*, non erat admodum ad laudem, quia idem est quod ἀστεῖος, urbanus, festivus, quod aliquando in vitium potest degenerare: sed *bonus homo* est, *omnibus virtutibus instructus & ornatus.* Cicer. v. Tuscul. cap. 10. & *bellus* est

„pellavit: videor mihi cum illo loqui. Hei est, Hei! Utres inflati am-„bulamus, minores quam muscae sumus; tamen aliquam virtutem ha-„bent

est diminutivum vocis *bonus*. Vide Casaubon. ad Cicer. I. ad Att. ep. I. *Chrysanthi* autem nomen in Gruteri corpore sæpius conspicitur. BURM.

Ebulit] Corrige, *ebullit*. Seneca in Apocolocynt. quem fortassis locum noster habuit in animo: *Et ille quidem animam ebullit, & eo desiit vivere videri.* SCHEFFER. *Animam ebullire*, habes etiam apud Senecam Apocolocynthosi. Persius Sat. II. vers. 9.

——— ——— *O si*

Ebullit patrui præclarum funus? ———

sive, *Ebullit patruus*, per epexegesin, rectius: ut ego in optimis membranis inveni. HEINS. Infr. cap. 62. *pene animam ebullivi*. Apulej. lib. I. Metam. *Cum ille impetu teli præsecata gula, vocem imo stridorem incertum per vulnus effunderet, & spiritum rebulliret*. BURM.

Modo, modo] Tempus brevissimum notat. Noster infra cap. 46. *modo, modo collo suo circumferebat onera*. SCHEFFER. Elegans loquendi modus & Plinio in Epistolis quoque usitatus lib. III. ep. VII. *An non tibi videtur Nero modo, modo fuisse?* Ita enim recte codex veterrimus Mediceus. Videor & in Apulejo idem legisse, quod Martiali tamen infeliciter restitutum ivit Cl. Salmasius de fœnore trapezitico. Locus Martialis est lib. II. Ep. LVII.

Oppignoravit ad modo Claudi mensam
Vel octo nummis annulum, unde cœnaret.

Qui versus cum peccet in leges metricas, scribebat ille:

Oppignoravit modo, modo ad Claudi mensam.

Dure profecto & invitis Musis, ac genio præstantissimi Poetæ. Scripti potiores, quos vidi, *modo ad Claudi mensam*. Lege:

Oppignoravit Claudiam modo ad mensam.

Hanc ipsam, ni fallor, Claudiam mensam, alibi is ipse Neronianam vocat. Sic *ubi ubi*, de quo videatur Cl. Gronovius ad Livii librum II. cap. I. & *fine, fine*. de quo idem lib. II. cap. 40. Noster in hoc ipso libro, *vero, vero*. & *baba, baba*. Ennius apud A. Gellium lib. X. cap. ult.

Atque atque accedit muros Romana juventus.

HEINS. Non dissimile est, quod apud Senecam: *jam enim jam*. GOES.

Hei est, hei] Mallem, *heu, ast, heu, utres*, &c. quasi diceret, etiamsi qui vixerunt modo, tam celeriter moriantur, nos tamen, tanquam magnum aliquid essemus, superbimus. SCHEFFER. Puto, *heu! fit! heu!* HEINS.

Utres inflati] Incipit philosophari, ut solent aliqui, per ebrietatem. Epicharmus: φύσιν ἀνθρώπων ἀσκοὶ πεφυσημένοι. *homines natura utres vento inflati*. Simile est dictum Socratis. SCHEFFER. Apud Apulejum lib. III. lepida scena exhibetur; cum enim Lucius se tres homines occidisse crederet: *cadavera illa*, postquam detexerat, *jugulatorum hominum erant utres inflati*. Præterea venuste utres hic vocat libertus genio suo indulgens, quia homines se cibo vinoque ingurgitantes hoc nomine insignire amabant. Græcis itidem ἀσκὸς & θύλακος eo sensu erat in usu; vide Casaubonum ad Theophr. character. περὶ ἀπειρίας. Quamvis & de tumido & arrogante possit sumi, ut Horat. II. Sat. V. vers. 98.

Crescentem tumidis infla sermonibus utrem. BURM.

Minores quam musca, sin is tamen] Scribes, *quam musca sumus. Tamen*, &c. TILEBOM. Mallem, *minoris*. Ita mox: *nos non pluris sumus, quam bulla*. Horatius I. Sat. 9.

——— ——— *Pluris*

Hoc, inquam, mihi eris ——— SCHEFF.

Hic locus male sanus à nemine melius quam à medico curabitur: nimirum legendum *minoris*, scilicet precii sumus, *quam musca*: *Cujus tamen* earum *aliquam virtutem habet*; scilicet capillorum defluvium, calvitiem, alopecias & cognata vitia curandi. Docemur à Plinio lib. 29. cap. 6. *muscarum capita recentia prius folio ficulneo asperatas* alopecias *replere: alii* addit *sanguine muscarum utuntur: alii decem diebus cinerem earum illinunt, cum cinere charta vel nucum, ita ut sit tertia pars è muscis*, Aetius tetr. 2. s. 2. c. 12. & Nicol. Alex. Antidot. s. 38. num. 83. commendat medicamentum ex alcyonio & sulphure ustis, tostis muscis cum felle suillo & aceto compositum ad easdem. Marcellus Empir. c. 6. *muscarum capita combusta & cum melle trita capitique illita mire alopecias tollunt*. Experimentum Mesuei à Joh. Anglico narratur hoc: Accipe muscas; exsiccentur, abscissis capitibus & cum avellanis assis & adipe caprino aut ursino fiat linimenmentum super locum depilatum, & efficaciter crescent. Prior hisce omnibus Asclepiades muscarum recens captarum capita prærasis alopeciæ locis adfricare jussit & sanguine earum oblinere, referente Galeno I. de Comp. med. s. l. c. 9. Cleopatra etiam jubet μυιῶν κεφαλὰς ἀποτιλῶν καὶ ἀνατρίβειν ibid. c. 7. Eadem leguntur apud Dioscor. eupor. c. 96. & Theodorum Prisc. Seleuci Philosophia ista deprimentis hominem infra muscas talis est, quod harum in cineres redactarum aliquis usus sit homini; hominis, uti bullæ, mox cum adparuit dissilientis, nullus. REINES. *Tò musca* repetendum. *Musca tamen aliquam virtutem habent*. HEINS.

Sinitis tamen] Hoc valde corruptum est. Suspicor, scripsisse nostrum, *fimus tamen*. Notum est, conferri fimo stercorique hominem. Eo intuitu ait, videri sibi majorem vim inesse stercori fimoque, quam homini. SCHEFFER.

„bent: nos non pluris sumus, quam bullae. Et quid? si non abstinax „fuisset? quinque dies aquam in os suum non conjecit, non micam panis, „tamen abiit. At plures medici illum perdiderunt, imo magis malus fa- „tus

SCHEFFER. Reinesio placet *cinis tamen*, explicatque de cinere muscarum, explente alopecias, aliosque curante morbos. Vereor ne sic fiat doctior sermo, quam ut Seleuco competat. Quid? quod ambiguam & dubiam habet sententiam? Ecquis enim, quando legit *cinis*, de muscarum cinere hic statim accipiat? In Dalmatico est *fuus*, ex quo Patavinus fecit *fumus*. Ego arbitror scribendum, *fumus*, esse. Vitam humanam fumo comparari tam est frequens, quam quod est frequentissimum. IDEM.

Aliquam virtutem] Sæpe hoc sensu *virtus* apud Plinium occurrit lib. XVIII. 8. de siligine. *Candor est & sine virtute & sine pondere*, XXXI. 2. *Theophrastus hoc idem fieri in Æthiopia ejusdem virtutis fonte*. XXXV. 4. *Suspicatus aliquid in tabula virtutis, quod ipse nesciret*. Et l. XXXVI. c. ult. *Quando ipse carbo vires habere incipit restinctus, atque interiisse creditus, maioris fit virtutis*.

Quam bulla] Respondet hoc præcedenti *animam ebulliit*. Varro 1. de re rust. I. *Cogitans esse properandum, quod (ut dicitur) si est homo bulla, eo magis senex*. Vide egregie Erasmi adagia titulo, *Vita hominis misera & brevis*, pag. 712. BURM.

Abstinax] Non contemno hoc verbum. Nam ut *tenax* dicimus, & *pertinax*, cur non & *abstinax*? Sic est *vigilax* apud Propertium. Apud alios alia, non dissimilia. SCHEFFER. Vox parum Latina, ut *absentivus*, supra cap. XXXIII. & aliæ in hoc libello non paucæ. Simili derivatione *currax*, apud Gratium; *Vigilax*, de quo nos ad Nasonem, *curax* à curando Caio leg. XVIII. D. de Ædilit. edict. HEINS. Et cur comtemneremus in plebejis his fabulis insolentiora vocabula, & pro arbitrio formata? cum similis notæ adjectiva plurima scriptoribus vetustis usurpata docuerit vir Nobilissimus Heinsius ad Ovid. II. Amor. eleg. VI. quamvis credam, aliquando nimis largum eum fuisse in his vocibus Ovidio redonandis. Vide & Pincier. Parerg. lib. II. cap. 34. BURM.

Quinque dies aquam] Pro, *per quinque dies*. Livius lib. II. cap. 7. *Matronæ annum, ut parentem, eum luxerunt*. SCHEFFER.

In os suum conjecit] Cicero de Or. *Conjectis in os calculis, summa voce versus multos uno spiritu pronuntiare consuescebat*. Habes infra quoque cap. LXVII. *Aquam in os suum non conjiciet*. SCHEFFER.

Tamen abiit. At plures medici] Possis intelligere de medicis multis, qui vulgo putantur diversitate sententiarum ægroto obesse. Vix tamen dubito, quin legi debeat, *abiit ad plures. Medici* &c. Plautus Trinum. II. sc. 2. vers. 13. *Quin prius me ad plures penetravi, plures*, sunt mortui. vide Scaligerum ad Varronem. SCHEFFER. *Ire* & *abire* pro mori. *Ibimus, ibimus*, apud Horatium. *Abitionem antiqui dicebant mortem*, teste Festo, ubi videndus Scaliger. & ad Lucretium Gifanius. Idem *exire*, de quo Holstenius. HEINS. Distinguendum est post *abiit*. *abire* enim simpliciter positum *mori* notat. Lucret. II.

Quam, quo decursum prope jam siet, ire & abire. vide Barth. ad Stat. VII. Theb. vers. 786.

Plures medici eum perdiderunt] Alluditur ad ista Menandri. Πολλῶν ἰατρῶν εἴσοδός μ' ἀπώλεσεν. HEINS. Firmat hanc lectionem Plinius lib. XXIX. cap. I. *Hinc illæ circa ægrotos miseræ sententiarum concertationes, nullo idem censente, ne videatur accessio alterius. Hinc illa infelicis monumenti inscriptio, turba se medicorum periisse*. Et pervulgatum illud dictum fuisse docet Hadriani vox, qui morti proximus, teste Xiphilino, dixit πολλοὶ ἰατροὶ βασιλέα ἀπώλεσαν. egregie has medicorum loquacium intempestivas concertationes, dum interim perit ægrotus, traduxit in scena festivissimus Molierius, Plautus nostri seculi. BURM.

Malus fatus] Nescio an *malum fatum* scribi debeat; ita enim semper legitur in jam editis. At hoc modo est in nostris etiam inferius. Nec analogia repugnat. Est enim *fatus, fata, fatum* adjectivum, quod pro varietate substantivi, sub eo intellecti, potest esse alterius generis, atque alterius. Atque ita non magis *fatum* erit rectum, subaudito *verbum*, quam *fatus*, subaudito *sermo*. Inscriptio vetus in foro Trajani apud statuarium, pag. 661. Grut. Op.

FRUCTUM. ALIUM. MERI
TORUM. SUOR. REPORTARE
FATUS. MALUS. NEGAVIT.

& alia extra portam Collatinam, in ejusdem Operis pag. 663.

VIRGINEM. ERIPUIT. FATUS
MALUS.

SCHEFFER. Sic *cælus* & *vinus* paulo ante. Apud Gruterum pag. DCLXI. Et pag. DCLXIII. Sic apud eundem habes pag. MCXXXIII. *hunc monumentum*, & pag. DCCCCXL. *cum sepulchrum*. HEINS. Similia occurrunt sæpe in monumentis. ita apud Fabrett. cap. III. pag. 123. O FATUM INFELICEM. Idem cap. II. pag. 110. *hunc sepulchrum*. pag. 154. *hunc monumentum*. Quod & in Gruteri corpore reperitur pag. 777. 6. & apud eumdem *Cubiculus* pag. 172. 8. & similia: quæ docent hanc stribliginem, primum à plebejis hominibus ortam, ex sermone etiam in lapides, qui ab imperitioribus lapidariis inscribebantur, migrasse. BURM.

Animi

„tus; medicus enim nihil aliud eſt, quam animi conſolatio. tamen bene „elatus eſt, vitali lecto, ſtragulis bonis; planctus eſt optime, manumiſit „aliquot, etiamſi maligne illum ploravit uxor. Quid, ſi non illam optime „accepiſſet?

Animi conſolatio] Solatur animum, & ſpem illi facit longioris vitæ, cum de cætero poſſit nihil contra fatum. SCHEFFER. Non ita honorifice ſapiens hic, triobolaris potius ſcurra, Seleucus exſtimavit de Medicis, ut eos pro animorum conſolatoribus prædicaret. Senſus poſcit, ut legamus *mimi* vel *mimica conſolatio*; conclamatos enim, τὰς ἐπὶ δυσιάτοις ὄντας, bonæ ſpei figmento ſtrophis & χαριτολογίαις ſuſtentant & decipiunt, qui aliter quam fuco medici nomen tueri poſſe deſperant; hoc cacoethes, hos ϑῶκας τρίτους medicæ gravitati contrarios tangit iſte. REINES. Nihil patior hic mutari. Vult quidem Reineſius *mimica conſolatio*. Nam, ait, *conclamatos bona ſpei figmento ſuſtentant*. At, ſi ſuſtentant, quomodo ſunt *mimica conſolatio*? *Mimicum* enim intelligo, quod, tametſi verum imitetur, verum tamen non eſt. Ita *mimica conſolatio* non erit conſolatio, licet conſolationem imitetur. Si medici tantum ſunt *mimica conſolatio*, id eſt, non conſolatio, quomodo poſſunt ſuſtentare? debet, qui ſuſtentare vult, veras, non mimicas, afferre ſuſtentationis cauſas. Quare à ſcriptura vetere non recedo. Nam ut male cenſeamus de Seleuco, cauſa nulla eſt. Plane noſter dicit, quod Fabius declamat. 8. *Fato vivimus, languemus, convaleſcimus, morimur: Medicina quid praſtat, niſi ut juxta te nemo deſperet?* SCHEFF. Scribendum videbatur pridem, *quam animi vana conſolatio*. Sed ſane *conſolatio* videtur poni pro fruſtratione & vana ſpe, ludente animos. ut Agraria II. apud Ciceronem: *Quaſo, nolite vosmet ipſos conſolari.* Cl. Reineſius hic fruſtra laborabat. Quintilianus appoſite declamatione VIII. ut recte monebat Munckerus: HEINS.

Vitali lecto] Quid eſt, *lectus vitalis*? an is cujus uſus fuit in vita? Ita ſane *ſaculum vitale* uſurpavit Lucretius, pro eo, quo quis vivit.

Multaque vivendo vitalia vincere ſacla.

Reperio etiam, in uſu fuiſſe aliquibus, ut adhiberi vellent in funere, quibus utebantur in vita. Inſcriptio vetus apud Briſſonium lib. VII. Form. pag. 750. *Mortuum. me. quoque. funerari. juſſi. rebus. lugubris. quibus. vivos. paravi. lecto. ſtragulis. forenſis. paenula. nigris. omnibus.* Gron. legit, *vitato*, id eſt, commiſtrato. SCHEFFER. Sic ominis cauſa lectum mortualem appellabant. Lactantius Elegia de Phœnice:

Vitalique toro membra victa levat.

Sic ſcribe, non *membra quieta*. Ubi argute ludit in vitali toro. Nam torus mortualis Phœnici revera eſt pro vitali, quod hinc renaſcatur. Videndus Scaliger ad Feſtum in *Abitione*. HEINS. Hinc emendandus videtur Seneca Ep. 99. ubi ita vulgo. *Quam multis vitalia eruuntur?* Legendum enim videtur: *Quam multi vitali avertuntur?* GOES. Ita puto appellari lectum, in quo ſolebat vivus in triclinio adcumbere, & in quo nunc mortuus fuit elatus; quod confirmant *bona ſtragula*, quibus idem ille fuit ſtratus. Ita infra cap. 50. *interim, Stiche, profer vitalia, in quibus volo me efferri.* Vide ſequentia. Sic quoque Tacitus XIV. ann. 9. dicit Agrippinam *crematam convivali lecto, & vilibus exequiis.* Ut autem *vivere, vivamus*, & ſimilia ſupra vidimus, de lubentia convivali dici, ita *vitalem lectum*, pro *convivali* poſitum arbitror. Honeſtiores autem lecticis, quæ & *lecti*, & *tori*, eodem modo vocantur, ut accubitorii (v. Heinſ. ad Ovid. II. Amor. eleg. 14.) viliores ſandapila vel arca efferebantur. v. Noriſ. ad Cenot. Piſan. Diſſert. III. cap. 4. Kirchman. de funer. lib. II. cap. 9.

Planctus eſt optime] Sine lacrymis enim & planctu requieſcere non credebantur animæ. Hæc obvia vide apud Kirchman. lib. II. cap. XI. Ita infra cap. 72. jam fletur vivus Trimalchio, quaſi mortuus. Traguirienſis codex habet *plautus eſt*.

Manumiſit aliquod] Lege *aliquot*, cum Nob. Heinſio. SCHEFFER.

Maligne illum ploravit] Mallem ego, *ploravit*. Porro, *maligne*, eſt *parce, parum*. quomodo apud Livium lib. XXXIX. *Maligne prabere. Maligne omnia prabentibus ſuis meretricula munificentia ſuſtentabatur.* Adde Pricæum ad Apul. Mileſ. I. p. m. 54. SCHEFFER. Senec. ep. XVIII. *Certos habebat dies ille magiſter voluptatis Epicurus, quibus famem maligne exſtingueret.* Ep. LXV. *Malignum & precarium lumen.* Idem VI. de benef. XVI. *Nec qua ſciebat maligne diſpenſavit.* GOES.

Optime accepiſſet] Id eſt, excepiſſet, tractaſſet, reſpectu alimentorum rerumque cæterarum neceſſariarum ad vitam. Terent. Eunuch. V. ſc. 8. verſ. 52. *Accipit hominem nemo melius prorſus, neque prolixius.* Donatus erudite: *accipit, paſcit.* Adde Senec. ep. 21. & Sidon. II. ep. 9. ibique Savaronem. SCHEFFER. Nihil mutandum. Terentius Eunucho Act. V. ſc. VIII. Ubi Donatus. *Accipit, paſcit, juvat.* Et addit ex Virgilio:

Illos porticibus rex accipiebat in amplis.

Atque ibi Servius, *Accipiebat, paſcebat*; additque Terentii locum, quem jam indicavimus. GOES. Horat. II. Sat. 8.

Tene, ut ego accipiar laute, torquerier omni
Sollicitudine diſtrictum?

Valer. Flacc. lib. VI. 487.

Inſtituere toros, mediiſque ſagetibus ipſum
Accepere.

Sueton. in Vit. Oth. cap. 4. *Quoties cœna principem acciperet.* BURM.

Sed

„ accepisset ? sed mulier, quae mulier, milvinum genus. neminem nihil „ boni facere oportet; aeque est enim ac si in puteum conjicias. sed an„ tiquus amor carcer est.

XLIII. * Mo-

Sed mulier milvinum genus] MS. codex habet, *sed mulier qua mulier milvinum genus.* Puto veram esse lectionem, modo ita distinguatur. *Sed mulier qua. Mulier milvinum genus.* Verba, *sed mulier qua* cum aposiopesi proferuntur, omissis quæ debebant sequi. Integre essent, *sed mulier quanam, qua virum suum ex toto pectore ploret?* SCHEFFER. Non male doctissimus Munkerus: *sed mulier quaque mulier.* HEINS. Scriptum forte primitus, *sed mulier quaque aque mulier.* Terentius Hecyra. Ut *omnes mulieres eadem aque studeant velintque omnia.* Et mox. *Viris esse adversas aque studium est, similis pertinacia est.* GOES. Hæc mulier maligne eum ploravit, quod servos manumiserat, & ita eam fraudaverat parte patrimonii: Et ideo assimulat milvio, quæ avis rapacissima & famelica. Plin. lib. x. cap. 10 Vide Pierii Hieroglyph. lib. XVII. cap. 39. Ita Lucian. Timon. pag. 160. *προαρπάζων ὥσπερ ἰκτῖνος τὰ ὄψα. Præripiens tamquam Milvius obsonia.* Et Epigramma vetus lib. II. cap. 14.

——— ——— *οὗτος ἔχει γὰρ*
Ἅρπαγος ἰκτίνου χεῖρα κρατασσοτέρην
Ἀκνίσου βωμοῖο νεωκόρος· ἢν τελέσῃ δὲ
Τὴν πομπήν, ἅμας ᾤχεθ' ἅπαντα φέρων.
——— ——— *hic enim habet*
Rapacis milvi manum tenaciorem
Nidore carentis aræ adituus, ubi vero
Pompam perfecerit omnibus sublatis abit.

Ubi alludi puto, ad illa, quæ Plinius d. l. de milvio narrat, illam avem, licet rapacem, abstinere à ferculis funebribus, & quæ in ara Olympiæ apponuntur. hic autem Arrius erat ipsa ave rapacior, qui Phœbo adposita & oblata omnia statim ex ara abripiebat. retinui autem Tragur. Cod. lectionem *mulier, qua mulier*, id est, quæ revera est mulier, & ab ingenio muliebri non abit. BURM.

Nihil boni] Pro *aliquid*, vel *quidpiam boni.* Nempe *nihil* est per apocopen à *nihilum*, at *nihilum* divisim est, *ne hilum;* etiam *ne* hic valet *non*, ita tota phrasis erit: *nemini non hilum boni facere oportet*, quod est simile Plautino illi in Milite: *Jura, te non nociturum esse hominem hac de re nemini.* Noster infra cap. LXXVI. *Nemini tamen nihil satis est.* Jam olim Lucilius Sat. XVII. apud Nonium, voce *Proprium.*

——— *Proprium vero nil neminem habere.*

SCHEFFER. Videntur duo negativa plebi, imo & aliis ex antiquioribus, frequenter fuisse in usu. Infra cap. LXXVI. Tum cap. LVIII. *Nec sursum nec deorsum non cresco.* Cicero in Bruto: *Eloquentia quidem nescio an parem habuisset neminem.* Terentius Heautont. *Agrum meliorem neque pretii majoris nemo habet.* Festus in *Neminis* citat ex Catone: *sunt multi corde, quos non miseret neminis.* Et ex Ennio, *Lapideo sunt corde multi, quos non miseret neminis.* Virgilius in Eclogis,

——— *Nulla neque amnem*
Libavit quadrupes.

Et Nonius in *Negativas duas*, ex Varrone citat: *Qua non modo ignorasse me clamat, sed omnino omnis heroas negat nescisse.* Et post ex eodem: *Qua abstinentia viri mulieresque Romana fuerint, quod à Rege munera eorum noluerit nemo accipere.* HEINS. Et hæc ad cibarias delicias referenda: ut supra cap. 33. Plaut. Casin. III. sc. 8. vers. 31. *ut mihi bona multa faciam?*

In puteum conjicias] Ita supra hoc capite. *Aquam in os suum conjecit*, Sed hic deest, *aquam*, & nescio, utrum non à prima manu fuerit hoc loco, *aquam ac si*, & illud *aquam*, compendio scriptum, idem visum sit cum sequenti *ac*, & iccirco, velut abundans fuerit rejectum. SCHEFFER. Locus est integer. *In puteum quid conjicere*, locutio proverbialis de iis, quæ perduntur, unde nullus fructus sperari potest: quomodo Germani de spe, quæ decollavit. *sie ist in den Brunnen gefallen. delapsa est in puteum.* IDEM.

Antiquus amor carcer est] Per modum proverbii traducit fœminarum studia mutandi matrimonii. Iis, ait, quæ diu una vixerunt cum uno, unum amarunt, amorem illum habent pro carcere. quo concludantur, & iccirco nec ægre possunt ferre, si mariti morte ab eo liberentur. Sed ita liquet. corrigendum esse, *& antiquus amor.* S accrevit voci *&* ex fine vocis præcedentis, ita deinde factum *sed.* SCHEFFER. Hoc etiam persuasum fœminis Christianis aliquando ex causa; in alium vero finem, non ut mutarent maritos, sed ut carerent *ἀνεκαστως* prorsus. Bertha filia Ducis Lotharingiæ, nuptiarum Robolai (nisi *Rodoldus* est) Ducis Pagani pertæsa Deo voverat in corde suo, ut si ab illo liberaretur, thalamo alterius viri non adsociaretur: *O, ô*, dicebat, *quando liberabor de occupatione seculi hujus, qua animo meo & corpori meo amarus carcer est!* S. Hildeg. Abbat. extra Bingam, in vita S. Roberti Confessoris. REINES. Cur *amor antiquus?* Suspicor excidisse litteram unam atque alteram, ut exaratum olim fuerit, *sed fanatiquus amor carcer est.* Sic *quotidie* & *cotidie*, *iniquus* & *inicus*, ac mille talia in antiquis Codicibus. *Fanaticus amor* Maroni *amor vesanus*, & *insanus amor* passim scriptoribus: *amentes amantes* Ausonio. HEINS. Ego vero hic retinere maliem scripturam Codicis Traguriensis, qui habet, *antiquus amor cancer est.* Nam amor cancri similis est, qui semel animo conceptus, serpere non desinit, donec totum pervaserit, infeceritque hominem. Et quo cancer est antiquior, eo pejor quoque. Eo usque, ut hujusmodi morbo infecti non videant, nec sentiant comedi sese, imo ut uxorum flagitia & adulteria stupidi amantesque prætervideant.

XLIII. „[a] Molestus fuit Phileros, qui proclamavit, [b] Vivorum meminerimus: ille habet, quod sibi debebatur: honeste vixit, honeste „obiit. quid habet quod queratur? ab asse crevit, & paratus fuit qua„drantem de stercore mordicus tollere. Itaque crevit, quidquid crevit, „tamquam favus. Puto me Hercules illum reliquisse solida centum, & „omnia

a ENCOLPIUS. b PHILEROS.

Quapropter nihil hic ego mutaverim: aut si quid mutandum, rescriberem, *sed antiquus amor antiquus cancer.* GOES.

Molestus fuit Phileros] Sensus postulat ut scribamus *molestus fuit Philero*, vel, si *Phileros Phileroti*s faciat, *Phileroti*: nam Seleucus, mentione mortui facta, molestus erat huic, qui omen avertere volebat. Infr. cap. 46. *Quid iste argutat molestus*, & ita Senec. epist. XXI. *Tu tibi ipse molestus es.* Teret. Andr. IV. 1. *Molestus certe ei fuero.* Phædrus lib. IV. fab. 25.

Supersunt mihi, quæ scribam; sed parco sciens,
Primum esse ne tibi videar molestior.

Ubi magnum scelus accidit, quod scilicet in editione nupera trajectæ sint voces, & non exhibitum, *esse tibi me*, ut in Rhementi codice. Quasi vero non mollior sit medicina, trajectione vocum succurrere versui laboranti, quam intrudere vocem minime convenientem, & de qua Phædrus ne per somnium quidem cogitavit. *Philero* vero legendum patet, quia nihil molestius veteribus visum, quam super coenam de mortuis loqui. Elegans in hunc sensum Epigramma in Anthologia l. II. cap. 47. ubi aliquis super cœnam divitias Crœsi optat: sed videns Nicanora Pollinctorem, & loculos, quos mortuis parat, totam Asiam mutare cyathis & unguentis vult. Eodem capite plura in hunc sensum occurrunt. v. Bonifac. Histor. Ludicram lib. X. cap. 21. 22. & 23. & alio quoque tempore odiosam mortis mentionem docet Herald. ad Arnob. lib. II. pag. 101. Et hinc ominata verba, *fuit, vixit, abiit*, & similia. Cæterum hic collibertus forte Trimalchionis dictus *Pompejus Phileros*, quo nomine Q. POMPEJUS PHILEROS in antiquo lapide est apud Fabrett. cap. 3. pag. 155. BURM.

Vivorum meminerimus] Infr. cap. 75. ubi Scheffer.

Debebatur] Nimirum, exsequias & justa, quæ ut debita manibus veteres existimabant.

Abax secrevit] Lego plane, *abace crevit.* An *ab asse crevit*, ut viro cuidam docto in mentem venit? TILEBOM. Scribendum est, *ab asse crevit*, id est, cum initio vix haberet assem, factus avaritia & tenacitate postea est tam dives. Supra cap. XXXVIII. *de nihilo crevit.* SCHEFFER. Illustravimus hæc supra ad cap. VIII. egregia Lapidis veteris auctoritate. Elegans vero verbum de iis, qui augentur & ditantur aliqua re, Liv. I. cap. 46. *Criminandi Servii apud Patres, crescendique in curia sibi occasionem datam, ratus est.* Cicer. lib. V. in Verr. cap. 67. *Si videor hic, id quod ego non quæsivi, de uno isto voluisse crescere, isto absoluto, quod sine multorum scelere fieri non potest, de multis mihi crescere licebit.* Et ita passim, de eruditione, fama, divitiis, honoribus, quibus aliquis provehitur & augetur. Infr. cap. 46. *Crescit tibi discipulus.* BURM.

Quadrantem de stercore mordicus tollere] Morsu, ipsisque adeo dentibus. Sic plane Lucilius Sat. XXVII. teste Nonio in *mordicus.*

Mordicus petere aurum è flamma expediat, è coeno cibum.

Dictum est in sordidissime avaros, quique contrarii sunt illi, qui, ut ait Persius Sat. V.

In luto fixum possit transcendere nummum. SCHEFF.

Ut Vespasiano omnis odor lucri gratus erat, etiam ex urina. Et huc forte adcommodare proverbium, *Bos Cyprius* possemus, de homine sordido & parco, qui stercore vescitur, ut boves in Cypro. Diogenian. Cent. V. 80. & eo refer fabulam Phædri lib. I. 27. in avaros de cane, qui *educatus stercore*, & trivio conceptus, opes regales concupierat. Canis enim, qui *naribus scrutatur escam in stercore*, eidem Phædr. lib. IV. fab. 17. sordium & avaritiæ symbolum aptissimum. BURM.

Quidquid] *Quit quit* Traguriensis. Ita apud Gruter. pag. CCXLII. NEVE. QVIT. OB. EAM. REM. POPULO. DARE. DEBETO. & ita QVOT passim in antiquis monumentis. BURM.

Tamquam favus] Id est, paulatim & tarde, minimis adjiciendo minima, hoc enim modo solent crescere, ut est notum. Infra cap. LXXVI. *quicquid tangebam, crescebat tanquam favus.* SCHEFFER.

Reliquisse solida centum] Non dubito, quin noster scripserit, *reliquisse HS. solida centum*, id est, sestertia solida centum. Nota pecuniaria omissa fuit propter præcedentia proxime. *Sestertia solida centum* sunt integra & plena, sic ut illi numero nil desit. Isto modo *solidum* usurpatur sæpe in re nummaria, & notarunt pridem eruditi istas formulas, *solida proprietas, solidum legatum, capere solidum*, & alia id genus ista significatione. Cl. Gronov. *solida centum* aut affectato solœcismo dici, aut scribendum esse *solidum centiens.* SCHEFFER. *Solida* hic explico illibata, integra, unde nihil est abrasum, aut expendi debet propter æs alienum. Et ita *solida & illibata edulia & fercula* apud Apulejum lib. X. Metam. egregie illustravit Colvius pag. 140. & ad hanc vocis *solidi* significationem egregius est Horatii locus lib. I. od. I.

Nec partem solido demere de die.

& Senec. ep LXXXIV. *Hodiernus dies solidus est, nemo ex illo quidquam mihi eripuit.* JCtis vero frequentissi-mam

„ omnia in nummis habuit. De re tamen ego verum dicam, qui lin-
„ guam caninam comedi. Durae buccae fuit, linguosus, discordia, non
„ homo. Frater ejus fortis fuit, amicus amico, manu uncta, plena mensa.
„ Et

mam hanc vocem nemo ignorat. sed adcommodata huic loco sunt verba Ulpiani in leg. VI. §. 1. ff. de peculio legato. *Plane si proponas legatarium nactum possessionem rerum, exceptione doli adversus heredem vindicantem uti potest, habet enim in solidis rebus voluntatem aris alieni non deducendi.* Et leg. 20. §. 2. ff. de possess. bonor. cont. tabulas. *Legata tamen ex parte sua emancipatus liberis & parentibus praestare cogetur, non solida, sed diminuta in dimidium.* Et ita passim. sed neque soloecum esse *HS. centum solida*, docere nos potest Asconius Pedianus ad Cicer. I. Verr. cap. 46. *Quomodo ex decies HS. sexcenta sint facta, quomodo DC. eodem modo quadrarint, ut illa de Cn. Carbonis pecunia reliqua, HS. sexcenta facta sint.* ubi exponit *HS. sexcenta quadrarint*, id est, *solida facta sint ut neque plus quidquam, neque minus inveniatur in summis; ubi enim ratio sine fraude est, difficile est sexcenta detractis quadringentis quadrare, & solidare vel solida fieri, quin aut minus, aut plus aliquid reperiatur.* Unde docemur, hunc Chrysanthum ita solidatis & subductis rationibus esse mortuum, ut reliquerit solida HS. centum. & inde explicanda verba mox sequentia. *facile est autem ubi omnia quadrata currunt*, id est, ubi à patrefamilias diligente subducuntur rationes exacte. BURM.

In nummis habuit] Non in suppellectile, aut bonis aliis, sed parata pecunia. Gronov. dicit Ciceroni deberi, qui sic loquitur VIII. ad Attic. ep. 10. SCHEFF. Apud Ciceronem legitur in emendatioribus libris *in nominibus habere;* non tamen reprobarem *in nummis*, quamvis nunc exempla non succurrant.

De re] Id est, de re ipsa, non spectando ejus opes, sed considerando ingenium ejus. Sic dicimus, *de cetero, de reliquo.* SCHEFF. Forte, *vere tamen ego verum dicam. Veriora veris* habes apud Martialem. Sed nec vulgatam censeo temere sollicitandam. HEINS.

Linguam caninam comedi] Ego vero nihil usquam istiusmodi reperio de lingua canina, quare dubito de hoc loco. Forsitan de herba ejus nominis accipiendus est. Sed & de illa nihil tale proditur, quod sciam. Doceant nos alii. SCHEFFER. Videtur hoc de iis dici, qui liberioris sunt oris, neminique parcunt, sicut nemini canis, omnes promiscue allatrans. *comedi* autem ideo, quia vulgo creditur, qualia edimus, tales nos fieri. *Linguam* autem *caninam comedere*, ita dictum videtur, ut Plautus dixit Aulularia Act. 3. scen. 6. vers. 1. *Nimium libenter edi sermonem tuum.* Quia, quae edimus, assumimus scilicet penitus; ita & alia, quae ex alieno propria facimus, figurate dicimur *edere.* Nec omnino dissimile est, quod idem habet in Cistellaria Act. 4. sc. 2. vers. 54. *Istuc mihi cibus est, quod fabulare.* Et Mostellar. Act. v. sc. 1. vers. 15. *gustare ego ejus sermonem volo.* GOES. Plebem sapit hoc proverbium; ideoque à nullo celebrari honestioris ordinis scriptore reperitur. Quod autem Schefferus suspicatur de herba ita nominata, rectum forte est; licet perperam talem non prodi dicat: nam *cynoglossos*, caninas lingas imitans, memoratur Dioscoridi lib. IV. cap. 129. & Plin. XXV. 8. & quae à Celso lib. V. cap. 27. vocatur *canina lingua*: sed quaenam revera illa herba sit, inter Herbariae rei peritos nondum constare, ait Harduinus ad dictum Plinii locum. Forte imperitus hic Phileros confudit cum *buglossa*, quam vim inditam animi, voluptates & lubentiam convivalem augere Dioscorides ibidem cap. 128. & Plinius testatur, unde & *Euphrosinum* vocatur. Nam hic de canina maledicentia aliquid suspicari esset absonum: Non enim ipse se Phileros illa maledicendi arte pollere jactare voluisset. BURM.

Dura bucca] Quomodo *duri oris* apud Nasonem, & apud Livium. *Os probum* ac *durum* opponit Plinius Hist. Nat. lib. XI. cap. XXXVII. HEINS. Et hic sermo plebejus, pro quo alii dicerent *duri oris*, ut recte Heinsius ex Ovidio, & Plinio. Terentius quoque Eunucho Act. IV. sc. 7. *os durum. Oculos duros* ut insaniae signum Plautus Menaech. Act. v. sc. v. habet. Vide supr. ad cap. 39. BURM.

Linguosus] Garrulus, dicax, rixosus. Vocabulum alibi non facile lectum, vide infra. SCHEFFER. *Linguare* etiam videntur dixisse Glossae Labbaei: *Linguo*, γλωττοτομῶ. HEINS. Hujus formae plurimas voces posterior aetas in latinum sermonem invexit, proculdubio apud plebem jam diu ante usitatas: Infr. cap. 63. & ita *stigmosus* ipse Petronius in antea editis cap. CIX. aliquot collegit Salmasius ad Vopisci *Bonosum*, quem à *Bono* ita dictum contendit. *Linguositas* pro multiloquio citatur ex Urso, à doctissimo Cangio in Glossario. *linguatam civitatem* dixit Tertull. de anima. cap. 3. BURM.

Amicus amico] Terent. Phorm. III. sc. 7. *Solus est homo amico amicus.* SCHEFFER.

Manu uncta, plena mensa] Hoc sic interpretor, fuisse beneficum & liberalem, & amicis libenter convivia praebuisse. SCHEFFER. Invertendum censet Reinesius, in literis ad Nob. Hensium. *Describit*, ait *hominem εὐπροσήγορον, liberalem & largitorem, simul ἱκανὸν & hospitalem*, φιλόξενον: *sed praedicata non consentiunt subjectis, nisi permutentur: Lege igitur*, fuit manu plena, coena uncta. *Manus plena apud Ciceronem quoque & Senecam. Prius illud* (ut parca manus *apud Martial. lib. XII. ep. 63. avarum & restrictum*) *coena uncta posterius dixit.* Unctum *Horatio de arte vers.*

„Et inter initia malam parram pilavit; sed recorrexit costas illius pri-
„ma

verf. 422. *est lautum, delicatum, opimum.* Unctior cœna *Martialis lib* v. *Ep.* 45. *pro instructa electissimis cibis, quam ibidem* culinam majorem, popinam divitem *appellat. Et Persio Sat.* 4. *verf.* 12. uncta vixisse patella semper. *est ἐυωχεῖσθαι, ἐυφραίνεσθαι καθ' ἡμέραν, splendide & opipare jentare, prandere, cœnare.* Sic Reinesius. Sed fortasse nulla causa necessaria, quæ nos ad hanc transpositionem compellat. Potest enim *manus uncta* intelligi aptissime lubrica, & quæ sinat effluere, quicquid accipiat. IDEM. Leg. *manu plena, uncta mensa.* HEINS. *Manus uncta*, idem est, quod lauta, liberalis. Terent. Heaut. Act. IV. sc. V. *omnes te in lauta & bene uncta parte putant*, ut recte correxerunt viri docti: Frigidum enim est *bene aucta.* Firmat alter locus Phormion. Act. II. scen. II. *Tene asymbolum venire, unctum atque lautum à balneis.* Et obvia sunt de unguentorum usu apud lautiores. Nescio autem cur *manus uncta* displiceat Heinsio, cum notet illum omnem fere ætatem convivando transegisse. Ita Horat. I. Epist. XVI. 21.

Neu, si te populus sanum recteque valentem
Dictitet, occultam febrem sub tempus edendi
Dissimules: donec manibus tremor incidat unctis.

Et lib. II. Sat. IV. verf. 77. puero ad Cyathum unctas manus dat.

Magna movent stomacho fastidia, seu puer unctis
Tractavit calicem manibus, dum furta ligurrit.

ubi tamen de pinguedine ex cibo furtim ablato & devorato fœdatis manibus posset capi. Ut lib. II. od. I. *arma uncta cruoribus* dixit, & *unctam popinam* lib. I. Epist. 14. BURM.

Plena mensa] Virgil. XI. Æn. 738.

Exspectate dapes, & plena pocula mensæ:

ubi vide Cerdam, qui non tam de dapibus opimis repleta, quam convivis accumbentibus frequenti capit. Ut *plenum convivium* apud Sueton. in vit. Cæs. cap. 49. & Aug. 51. & 76. Et ita hic sumi debet: laudat enim Cœnipeta hic hominem, qui prolixe convivas accipiebat. Et, ut Salustius dicit in Bell. Jugurt. cap. IV. *conviviis gratiam quærebat.* BURM.

Inter initia] Sueton. Tib. 26. *Civilem admodum inter initia, ac paullo minus quam principem egit.* Ita *inter cœnam*, & similia, apud eumdem.

Malam parram pilavit] Hoc fœdissime depravatum est: suspicor scripsisse vel, *male parcum pilavit*, vel *male imparem pilavit. Male pilare*, est improbe furtis exhaurire, dictum, sicut *male perdere*, ac similia. Festus: *Pilare, & compilare à Græco trahitur. Græci enim fures piletas dicunt.* Sed fortasse fuerit melius, certe à scriptura minus recesserimus antiqua, si legamus *malam parum pilavit*, id est, parum sustinuit erectum vultum. quod eo magis placet, quia statim sequitur *illius mentum sustulit* phrasi æquivalente. *Pilare*, est quasi pilis fulcitum sustentare. Servius ad Poetæ XII. Æneid. verf. 121. *Græci res densas & artas πιλωτὰ dicunt, Ennius Saturarum* II.

Inde loci liquidas, pilatasque æthereas
Contemplor.

Cum firmas & stabiles significaret, & quasi pilis fultas. Sic igitur *pilare malam* dictum fuerit, sicut apud Plautum, *columnam mento suffulcire*, item *os columnare.* Verba ejus sunt in Milite Act. II. sc. 2.

Ecce autem ædificat: columnam mento suffulsit suo.
Apage, non placet profecto mihi illa inædificatio.
Nam os columnatum poetæ esse inaudivi barbaro.

De cætero id noster videtur innuere, non sublato incessisse vultu, sed demisso, terramque respiciente, ut solent, quibus res parum succedunt ex voto. Puto autem, ante illud, *& inter*, ponendum esse punctum, ut hæc verba pertineant non ad fratrem, sed Chrysanthum ipsum. SCHEFFER. Adscribam & quæ de hoc loco censuit Reinesius. *Vera* inquit *scriptura, & lectio ad mentem auctoris fuerit*, male porro ambulavit, *quod* cap. XXXVIII. *dixerat*, male vacillavit, *figurate de eo, cujus res & fides dubia erat, & inclinare potius ac trepidare, quam stare, videbatur: firmat hanc lectionem tam id, quod præcessit, de ejus manu & cœna, quam id, quod sequitur de* recorrectis costis, *quo rem ejus sustentatam restitutamque fuisse perceptæ uberis vindemia significatur. Totum autem hoc ex anatome humani corporis explicari & intelligi prorsus potest. Spina ἡ ῥάχις canalis osseus, constituens dorsum; est id cujus beneficio animal stat, movetur, graditur, flectitur, curvatur, obliquatur eamque ideo carinæ in navi comparat Galenus* 3. *de usu part.* 2. *tanquam fundamentum* 12. *de ul. part.* 13. *cap.* 3. *Cum autem Spinæ vertebris annexa sint per diarthrosin costæ, fieri non potest, quin, quotcunque modo oblæsa, luxata, contorta ea, etiam hæ naturalem suam constitutionem usumque amittant, & hinc animalis incessus, progressus, statio, flexio vitietur: sequuntur autem gibbi, claudicatio, & alii circa motum sive defectus, sive deformitates, quæ tamen sola repositione luxatorum, & distortorum rectificatu corriguntur. Hæc si applicentur verbis nostri tropicis, simplicissimum optimumque reddent sensum, quem propositus.* Reinesiana ista quamvis longiora volui apponere, quia paucis adhuc visa, cum Appendix nostra ad notas Petronianas in paucissimorum venerit manus. Quamquam nobis quidem ista emendatio haud placeat. Et qui probabit illud *porro* doctis auribus Reinesius? quam hoc loco habebit sententiam? Præterea *illius mentum sustulit*, quod sequitur, intelligi vix potest, nisi quid præmissum habeatur de mento demisso. Puto igitur pro *& inter* legendum, *At inter*, facta nova periodo, ut sint verba objicientis & velut refutantis præcedentia. Nisi quis rectius existimet, *at initio male portam pilavit.* IDEM. Parra avis inter inominatas. Videndi Interpretes ad
illa

„ma vindemia; vendidit enim vinum quantum ipse voluit: &, quod
„ illius

illa Horatii lib. III. od. 27.

Impios parra recinentis omen
Ducat.

Emenda locum Plauti Poenulo: *parra avis cerentium*, ubi pessime, *Sarrapis sementium. Pilare avem* pro depilare aut deplumare, veteres dixerunt. Hinc *strutio-camelus deplumatus* Cornelius Fidus, Nasonis gener, per convitium dictus est apud Senecam de Const. Sap. cap. XVII. Apicius lib. VI. cap. III. *Cocturae ma defactam depilabis perdicem. Pilare* igitur ut dixi pro depilare. *Alipilus* est apud Senecam Epist. LVI. is, qui in balneo alas pilabat. HEINS. Nullus dubito, quin recte Heinsius exposuerit. *Mala parra* infausti ominis, ut passim *bona* & *mala ales* occurrunt. *Pilare* autem pro despoliare à nostro poni patet, quia mox capite sequenti *singulos pilabat* occurret. Amm. Marcell. XIV. 2. *Cognitis enim pilatorum caesorumque funeribus, nemo deinde ad has stationes appulit navem.* Ubi vide eruditionis omnigenae summum virum Valesium: nihil autem huc faciunt Philetae, fures ab Ægyptiis dicti: nam eos à φιλος derivari docet Seneca epist. 51. & Festus falsus est. Et unde in hodierna lingua Gallica remansisse vocabula *filou*, & *piller*, putat Tristan. tom. I. Comment. pag. 555. Melius mox idem Festus *pilare* dicit poni, pro *detrahere pilos*. Ita utitur Martial. lib. X. ep. 48.

Nuntiat octavam Pharia sua turba juvenca,
Atque pilata redit, jamque subitque cohors.

Ubi *pilata cohors*, sunt calvi & depiles Sacerdotes Isidis. Quamvis sciam probe, quid alii de illo loco sentiant. Eodem sensu lib. V. ep. 56.

Exstirpa mihi crede pilos de corpore toto,
Teque pilare tuos testificare nates.

v. Nonium in *suppilare*. ita quidem verbis constat sua auctoritas; sed quid adagii istud sit *malam parram pilare*, me cum ignarissimis nescire lubens profiteor. BURM.

Recorrexit costas] Pro simplici *correxit*. Seneca ep. 50. *Si modo ante animum nostrum formare incipimus, & recorrigere, quam indurescat pravitas ejus.* Est autem *recorrigere*, erigere, ac in rectum dare, quod ante fuit incurvum atque inclinatum. Ut *recorrigere costas* hic is dicatur, qui, cum ante ambulasset proclivis, toto corpore curvo, deinde incipit erectus incedere, usurpeturque de eo, qui humilis ac demissus ab initio, postea factus est elatus. SCHEFFER. Quod erecto corpore incedimus, non costis debemus, sed coxis, sive quod tantundem est, coxendicibus. Nonius ex Lucilio: *collo caput sustentatur, truncus sustinetur à coxendicibus.* Unde & illud Maecenatis, quod est apud Senecam epist. CI.

Debilem facito manu,
Debilem pede, coxa.

non autem, *costa*, quod ineptum foret. Quapropter & hic *coxas* erit restitutendum. Neque id solum, sed & antecedens verbum, plane corrigendum censeo. Voluit enim, si quid video, auctor dicere, primam vindemiam collapsas & inclinatas ejus coxas erexisse: erigimus enim vel collapsa, vel quae ruinam minantur. Sic apud Senecam de benef. lib. VI. cap. VIII. *Adversarius meus, dum contraria dicit, & judicem superbia offendit, & unum testem temere dimittit, causam meam erexit.* Et de Ira lib. III. cap. III. *Caduca sinistraque sunt vires, & in malum suum valida, in quas aegrum morbus & accessio erexit.* Scribo itaque *retro erexit costas illius.* Cicero de Divinatione libro primo: *Tum & Deus praecepit, ut pergeret protinus, quid retro atque à tergo fieret, ne respiceret.* Debilis & caduci corporis coxendices igitur suo collapsu in posteriora se vergunt, unde iterum sunt reducendi, si truncum in statum pristinum reducere velis. Hoc autem, ut reor, non inepte dicitur, *retro erigere coxas.* Id est, quae retro contra naturam eminebant, in priorem statum reduxit. GOES. De *coxis* Amplissimo Viro assentiri facile possem, quamvis & in costis, sive lateribus etiam magna corporis sit firmitas. Sed illud *retro erexit*, neutiquam probare possum, cum recte doceat Schefferus, *recorrigere*, pro simplici *corrigere* positum, notare *erigere*, & de membris humani corporis lapsis, aut incurvatis, κυριολογίᾳ quadam sumi. Sueton. in vita Augusti cap. 99. *Supremo identidem exquirens, an jam de se tumultus foris esset, petito speculo capillum sibi comi, ac malas labantes corrigi praecepit.* Quam Augusti curam malas corrigendi ex superstitione antiqua venisse docet Homerus Odyss. Λ. vers. 424. ubi umbra Agamemnonis de saevitia Clytemnestrae querens dicit:

—— οὐδέ μοι ἔτλη ἰόντι περ εἰς Ἀΐδαο
Χερσὶ κατ' ὀφθαλμοὺς ἑλέειν, σύν τε στόμ' ἐρεῖσαι.
—— *Neque mihi eunti ad inferos*
Voluit oculos claudere, aut os corrigere.

Sed ad rem. Plinius lib. VII. Histor. Natur. cap. 20. *C. Milonem Athletam, cum constitisset, nemo vestigio educebat, malum tenenti nemo digitum corrigebat.* Ubi elegantia exempla adduxit Harduinus. Ita apud Tertullianum lib. II. de cult. Foemin. cap. IV. legendum puto. *In illum enim delinquunt, quae cutem medicaminibus urgent, genas rubore maculant, oculos fuligine corrigunt.* Vulgo *porrigunt*, & de superciliis intelligunt. Sed ego puto illum velle, languentes & non patrantes satis oculos illo nigrore vegetiores facere puellas. An vero gratias agentem ob recorrectas costas hominem referat Gemma apud Gorlaeum tom. II. num. 599. dijudicent doctiores, ego non puto; sed e naufragio liberatum, & nudum in litore ejectum ostendi suspicor. BURM.

Quantum ipse] Suspicor scribendum, *quanti tum ipse voluit.* SCHEFFER. *Quantum* fortasse scriptum

 a Pe-

,, illius mentum sustulit, hereditatem accepit, ex qua plus involavit, ,, quam illi relictum est. Et ille stips, dum fratri suo irascitur, nescio ,, cui terrae filio patrimonium elegavit. Longe fugit, quisquis suos fu- ,, git. Habuit autem oricularios servos, qui illum pessum dederunt. ,, Num-

à Petronio, pro *quanti*, ut vulgi inconditum sermonem æmularetur. HEINS.

Illius mentum sustulit] Supra cap. XXIX. *Levatum mento Mercurius in excelsum tribunal rapiebat.* HEINS. Locutio ea, quam hic habemus, à superiori, *coxas erigere*, non multum distat. Nam qui caduco & quasso sunt corpore, præ infirmitate, inclinato etiam incedunt capite. Quod si his vires restituantur & redeat antiquus vigor, ut caput, sic & mentum tollunt. Huic, de quo sermo, prima vindemia erexit coxas, ut erecto incesserit trunco. Sed hoc non totum erexit hominem; nam collum oneri ferendo impar, caput grave propendere, & mentum pectori adducere sinebat. Successit ergo luculenta hereditas, quæ mentum ei sustulit, & caput collo erexit, ut pristino redditus nitori, totus incesserit rectus ac vegetus. GOES. Ita proletarii videntur locuti, cum honestioris ordinis *vultum* vel *animos tollere* dicerent. Est vero eadem sententia, quam Terentius Hecyr. Act. III. scen. 3. *quia paullulum vobis accessit pecuniæ, sublati animi sunt.* BURMAN.

Involavit] Infra cap. 58. *Nisi me judicas annulos buxeos curare, quos amica tua involasti.* vid. & cap. 63. Nonius; *suppilare est involare vel rapere.* Servius ad illa Virgilii lib. III. Æneid. vers. 233.

Turba sonans prædam pedibus circumvolat uncis.

Aut circum prædam, dixit, volat uncis pedibus, aut intra volam interiorem manus amplectitur prædam. Unde & involare dicimus, intra volam tenere. Cicero lib. III. de Orat. cap. 31. *Ista prudentia doctrinaque possessio, in quam homines, caducam quasi atque vacuam, abundantes otio, nobis occupatis, involaverunt.* Vel, ut Nonius in *involare* citat, *involaverunt.* BURMAN.

Stips] Lege, *stipes*, id est, stultus, plumbeus: vel *stips*, id est, quod medicantibus datur, unde stipendium, ut scribit Varro. TILEBOM. Glossæ Græcæ στύπος, *stips*. Putat vir magnus, legendum esse *stipes*. Sed contrarium noster facile docuerit. SCHEFFER. Pro *stipes*, præter usum. Sic *seps*, quæ *sepes* aliis scriptoribus, hoc est septum vel stabulum: apud Valerium Flaccum lib. VI. vers. 537.

——— ——— *Non pascua, nec seps*
Hic tibi nocturnis, mitte hæc simulacra, rapinis.

Ita enim scripti Codices, qui meliores, constanter. Idque Ciceronis factum auctoritate, si Ausonio credimus:

Bucolico sepes dixit Maro, cur Cicero, seps? HEINS.

Elegavit] Pro extra familiam suam legavit; sic *elocare*, *enubere*, & similia. HEINS.

Longe fugit, qui suos fugit] Est hoc desumtum ex Satyris Varronianis, in quibus una cum hoc titulo. Liquet autem dici hoc in illos, qui existunt iniquiores erga suos, iisque peregrinos anteferunt: contra quam exposuerunt hactenus viri eruditi. SCHEFFER. Titulus Varronianæ Satyræ, à Nonio Marcello citatæ in *ertum* & *convenire*. Sic & *cave canem*, quod supra habuimus, similiter è titulo Varronianæ Satyræ est mutuatum. HEINS. Recte Schefferus, sed videtur Marcilium ante oculos habuisse, qui ad Horat. lib. II. od. 16. *suos fugit* exponit, se fugit, quem vide. Lipsius lib. I. Variar. cap. 17. *suos* interpretatur, sui similes, genus humanum fugere, ubi etiam præter rem sollicitat Varronis verba ex hac Satyra *æquus vel ad Æsculapium modium*. Sed de illo loco mox agendi erit occasio. BURM.

Oracularios servos] Suspicor, scripsisse nostrum *orcularios*, non *oracularios*. Orcæ vasa sunt vinaria prægrandia, in quibus vina servabant recentia. Meminit Varro libr. I. R. R. cap. 13. *Sæpe ubi conditum vinum novum, orca in Hispania fervore musti rupta.* Hinc ergo *servi orcularii*, qui vasa illa vinaria curabant, à quibus scribit deceptum. SCHEFFER. Lege, *oricularios*, id est, ὠτακουστὰς, auscultatores, emissarios, per quos cognosceret occulta, quæ vellet: quia sequitur, *nequaquam enim recte faciet, qui cito credit*, ut emendatius habetur in Editionibus. Præcepti hujus veritatem probat fabula Phædri XLIX. de auriculario Liberto. *Oricula* autem *auricula* est; L. Calvisius P. F. Oricula in lapide Veronensi 9. MLXIX. C. Coruncanio C. F. Oriculæ, in Rom. 10. CCCXCVIII. Sic infra, *coda, plodo, copo*. REINES. Nihil puto hic mutandum. *Servi Oracularii* videntur dici, qui oracula fundunt, futuraque prænuntiant, quorum fidem est secutus in instituenda mercatura. Et habuisse veteres ejusmodi quandoque sua in familia vel ex sacris novimus. Ita namque legitur in Actis cap. 16. *Factum est autem euntibus nobis ad orationem, puellam quandam habentem spiritum pythonem obviare nobis, quæ quæstum magnum præstabat dominis suis divinando.* Reinesius voluit *oricularios*, quod Hadrianides contra fidem MS. Dalmatici recepit in textum. SCHEFFER. Scribendum, *oricularios servos*, pro *auricularios*. Glossæ Labbæi *oricula*, ὠτίον: *auricularius* ὠτακουστής. Oricularii servi Petronio sunt, qui domino semper in aurem garriunt, ut loquitur Martialis. *Inula oricella*, est apud Catullum: sic *coda* & *cauda*, *codex* & *caudex*, *cotes* & *cautes*, ac mille talia. HEINS. Recte hæc exposuit Reinesius hic, & ad Inscr. Class. VIII. insc. I. Captabat

„ Numquam autem recte faciet, qui cito credit; utique homo nego-
„ tians. tamen verum, quod frunitus est, quam diu vixit: cui datum
„ est,

bat ille per hos servos exploratores, quid frater ageret, & illorum delationi temere credens, exheredem facit. Acumen autem hujus urbani, ex media fæce & libertinæ conditionis hominis, quæsitum est à medicis auriculariis, qualis memoratur in leg. 1. §. 3. ff de extraord. cognitionibus. *Medicus fortasse quis accipiet etiam eos, qui alicujus partis corporis, vel certi doloris facultatem pollicentur, ut puta si auricularius, si fistulæ, vel dentium.* Ubi nihil necesse contra fidem scriptorum librorum *ocularium* legere cum Perrenon. 1. Animadv. 25. venit enim ab *auricula*, cujus dolori medetur, ut vocatur in leg. 4. §. 6 ff. de Ædilit. edicto. & infinita remedia, à Plinio passim & Celso lib. VI. cap. 7. contra vitia auribus præscripta, docent hanc minime neglectam medicinæ partem fuisse. *Auricularius clyster* apud Celsum lib. V. cap. 28. & lib. VI. cap. 7. occurrit. BURM.

Qui illum pessum dederant.] Seneca ep. XXVII. *stultorum divitum arrosor, & quod sequitur arrisor, & quod duobus his adjunctum est, derisor.* GOES. Proprie: est enim adfligere & ad terram dare, projicere. *pessum* enim fundum notat, unde *pessum dare* pro *in pessum dare.* Plaut. Rudent. Act. II. sc. 2. *Nunc eam cum navi scilicet abiisse pessum in altum.* in Trucul. Act. 1. sc. 1. *quasi in Piscinam rete qui jaculum parat, quando abiit rete pessum, tum adducam sinum.* Male adverbium statuunt; est enim *pessum ire*, ut *exsequias ire*, & similia. Vide Vossium in Etymolog. qui recte inde *pessimus* deducit, quod origine sua nihil aliud notat, quam vilem, plebejum, Spartianus in vita Adriani cap. 7. *Ad honores non solum amicis, sed etiam pessimis aliquantis multa largitus est.* Et ita Sallustius in bello Jugurthino *pessimos* opponit *primis.* Hinc quoque *panis pessimus* pro secundario & vili, in l. 1. Cod. Theod. de canon. Frument. Urb. Romæ, & l. 9. de suariis. & ita l. 1. Cod. Theod. ad L. Jul. Repetund. capiundam docuit Vir omnium JCtorum doctissimus Jacobus Gothofredus, ex quo hæc fere descripsimus *Judices, qui se furtis & sceleribus maculasse convicti, ablatis codicillorum insignibus, & honore exuti, inter pessimos quosque & plebejos habeantur.* Et ita, ut Glossæ *pessimum* ἐσχατον, κάκιστον reddunt, apud Homerum Eustathius sæpe κακὸν interpretatur εὐτελῆ & ταπεινὸν. Eo alludit & Florus lib. III. cap. 20. *Illi infima sortis homines, hi pessima.* BURM.

Nequaquam recte faciet, qui cito credit] MS. *numquam.* TORNÆS. Alii *Numquam recte facit, qui cito credit.* Jesus Sirach 19. *Qui cito credit, levis est corde.* Calixtus P.P. ad Episcopos Galliæ; *Innocens dum credit facile, cito labitur.* Plura consignarunt Savaro ad Sidon. lib. 8. ep. 11. & Goldastus ad Columban. cap. 7. vers. 40. Plancus lib. 10. Epistol. famil. ad Cicer. *Credulitas error est magis quam culpa.* Justinus lib. 11. *Quicquid in eo sit, credulitatis, non perfidiæ, culpam esse, cujus tamen jam magna se supplicia pependisse.* Jacobus Magni Sopholog. lib. 5. cap. 11. post Petronii verba; *Prudentis est ut de facili non credat, cum non petat maturitas levitatem congruens prudentibus. Namque qui cito credit, cito fertur inconsultus. itaque sapienter non vivit. Prudentis igitur credulitas nec suspicionis modum habeat, sicut opinio; nec certitudinem mox accipiat, sed more medio se gerat: quia, teste Varrone in suis Sententiis, fides est media & opinionis & scientiæ, neutrum attingens. Prudens igitur de facili non credat.* ERHARD. Hæc sententia exstat in jam editis, sed in iis pro *numquam*, est *nequaquam.* SCHEFFER. Mallem, *qui hic cito credit;* nempe oriculariis iis, de quibus sermo. v. Reines. inscr. cl. VIII. I. GOES. Ovidius III. Art. Amat. vers. 685.

Nec cito credideris: quantum cito credere lædat,
Exemplum vobis non leve Procris erit.

Utique homo] Et usu antiquo & eleganti. Liv. II. 30. *Rursus Virginii Largiique exemplo haud salubres sententiæ: utique Largii, quæ totam fidem tolleret.* cap. 34. *Ventum ad interitum servitiorum, utique & plebis, esset.* lib. III. cap. 1. *Tribuni rem contra consules sæpe tentatam, adjutore utique consule, obtineri posse rati.* Celsus 1. de re medica, cap. 2. *Commode vero exercet clara lectio, arma pila, cursus, ambulatio, atque hæc non utique plana commodior est* Cælius ad Ciceron. lib. VIII. Epist. 8. *Nere quid conjunctim de ea re referretur à consulibus, utique ejus rei caussa per dies comitiales senatum haberent.* Vide & infr. cap 54. unde patet male hodie hac particula vulgus abuti. BURM.

Homo negotians] Et hoc elegantiæ veteris. Ita apud Apulej. lib. II. Metam. *Cerdo quidam homo negotiator accessit.* ut correxit Gruterus lib. IV. suspicion. cap. 2. ut apud Plautum & Terentium *mulier meretrix. Homo amans.* Plaut. Pœnul. III. 1. *homo servus.* Epidic. Act. III. sc. 1. BURM.

Frunitus est] Fructum ex eo retulit. Lucilius lib. IX. apud Charisium: *atque hoc fruniscor ego, ac tu.* SCHEFFER. *Frunisci* dixisse veteres pro *frui*, testatur Festus. Occurrit & apud Gellium lib. XVII. cap. 2. & apud Commodianum commonitorio carm. 15. *vita frunisci*: & in veteri inscriptione apud Gruterum pag. MXLIX. 16. vetus etiam inscriptio in via Appia ex schedis Pyrrhi Ligorii:

CLAVDIA AGAPOMENE
FILIIS SVIS INFELICISSIMIS QVI AETATE
SVA NON SVNT FRVNITI.

Apud Nonium pro *fruiscor* opinor scribi convenire, *frunis cor*, vel *fruniscor.* Vide Festum in *frunior* & *frunis cor.*

„eſt, non cui deſtinatum. Plane fortunae filius, in manu illius plum-„bum aurum fiebat. Facile eſt autem, ubi omnia quadrata currunt. „Et quod putas illum annos ſecum tuliſſe ſeptuaginta; & ſupra. ſed „cor-

niſcor. HEINS. Eadem ſententia quæ illorum Terentii Act. III. ſc. v. *Sane homo voluptati obſequens fuit dum vixit, & qui ſic ſunt haud multum hæredem juvant; ſibi vero hanc laudem relinquunt; vixit, dum vixit, bene.* Sed ſi de Chryſantho hæc ſunt capienda, ut Schefferus voluit, quomodo hæc præcedentibus reſpondent, ubi avariſſimum fuiſſe, & qui de ſtercore mordicus quadrantem tolleret, narrat? Quare totam narrationem à verbis illis *Frater ejus*, ad Fratrem Chryſanthi pertinere puto, quem ante Chryſanthum mortuum oſtendit vox *fuit*, cum alter *modo, modo* animam ebullierit. Frater autem ille ſordidum & avarum illum Chryſanthum, à ſervis ſuis quotidianis convitiis laceratum, exheredavit. BURM.

Cui datum] Puto, locum totum ita diſtinguendum: *Tamen verum (quod frunitus eſt, quamdiu vixit) cui datum eſt, non cui deſtinatum.* Sententia, verum eſt, quod ut illi, res familiaris ſcilicet, pecuniæ multum, cui datum eſt, non cui deſtinatum. Datur nempe ſecundum ipſius ſententiam à fortuna, deſtinatur à fato. Id quod datur eo ipſo, quia datur etiam habetur. At vero id, quod deſtinatur, nondum habetur, ſed ſperatur tantum. Poſſunt autem plurima intervenire, quæ ſpem eam evertant, & deſtinationes reddant irritas. SCHEFFER. Videtur proverbium de iis uſurpatum, qui lautius vivendo malebant hæredem defraudare, quam genium ſuum. Munkerus malebat; *cui datum eſt, datum eſt.* HEINS. Ego vero tentandum puto, an non convenientius ſit reſcribere: *veruntamen, quod frunitus eſt, quamdiu vixit, quod ei datum eſt, non cui deſtinatum.* Deſtinatum enumerat hæredi; interim antequam ad eum perveniret, uſum fructumque percepit Chryſanthi frater, de quo hic ſermo. Videtur illuc reſpexiſſe, quo & Seneca ep. LXXXVIII. *Non dominus iſto, ſed colonus intraſti. cujus colonus es? ſi bene tecum agitur, heredis.* Huic igitur deſtinatum, quo ille frunitus eſt. GOES.

Plumbum aurum fiebat] Hoc proverbium ex fabula Midæ in vulgus emanaſſe arbitror, cui attrectanti omnia aurum fiebant. Et quid ni auricularii illi ſervi etiam eodem referri poſſint, cum Lucianus in libello, cui index, *non eſſe facile credendum delatoribus*, (quod & Phileros noſter hic carpit) dicat Midam habuiſſe plurimos ſervos tales auricularios, ὠτακουστάς: qui omnia explorarent, & Regi deferrent, unde *Midæ aures* abierunt in proverbium. vide infr. cap. 76. *quidquid tangebat, creſcebat tamquam favus.* BURM.

Ubi omnia quadrata currunt] Elegans proverbium de eo, cujus arbitrio ac nutui omnia ſe accommodant, contra ipſam etiam indolem quaſi ac naturam ſuam. Quadratorum hoc eſt proprium, ut ſint fixa, & ſtabilia, unde quoque apud Ariſtotelem beatus eſt τετράγωνος, ut quem nihil facile dejiciat à ſemel capto gradu. Contra, quæ rotundam habent figuram, ipſa illa rotunditate figuræ ſuæ circumvolvuntur, curruntque. Ubi ergo illud quoque evenit ex voto, quod credere nemo aut ſperare poterat, currere eleganter dicuntur omnia quadrata. SCHEFFER. *Cui omnia*, malim. Quadrata autem, quæ omni ex parte æqualia. Hinc & *quadrare*, habile eſſe, convenire. *Corpora animalium quadrata*, ſæpe apud Columellam. In paſſione ſancti Bonifacii, quam Holſtenio debemus; *Vir eſt quadratus, craſſus, robuſtus, capillo compoſitus.* HEINS. Non cepiſſe mihi vim horum verborum videntur viri eruditi. Et quæ de voce *quadratus* notant οὐδὲν πρὸς ἔπος: nam certe rotunda facilius quadratis currunt. *Quadrata* enim hic vocat, quæ ſupra *ſolida*. Quadrata ſunt omnia, ubi ratio eſt ſubducta, & expenſa acceptis reſpondent; cui contrarium eſt *conturbare*, quod ſupra habuimus fine cap. XXXVIII. Ita *quadrare* apud Ciceron. I. Verr. cap. 36. exponere Aſconium modo vidimus. Ubi ergo omnia talia quadrata currunt, id eſt, expedita ſunt, (qua locutione forte adluſit ad proverbium apud Græcos uſitatum πάντα θεῷ ἐλαύνεται, ut Apoſtolius Centur. XV. 60. vel πάντα θεῷ κ᾽ ἐλαύνεται, ut Ariſtænetus lib. I. Epiſt. 14. refert, ubi v. Mercer.) ibi *facile eſt*, id eſt, ibi commode & in omni rerum copia vivitur. Cum contra negligente patrefamilias & rationes conturbante egeſtas, ære alieno contracta, ſit exſpectanda. *Facile* autem *eſſe*, & *vivere*, egregie illuſtravit noſtrum olim Decus Celeberrimus Grævius ad Cicer. lib. III. ad famil. Epiſt. 12. ex animi ſententia, ſine moleſtiis cum ſumtuum tolerandorum, tum aliarum rerum vivere. Ita Phædr. lib. III. fab. 7.

Quanto eſt facilius mihi, ſub tecto vivere,
Et otioſum largo ſatiari cibo. ——

Ubi opponitur alteri qui aſperam vitam in ſilvis trahit. Et ita contra *difficile vivere*, & *difficultas*, pro inopia, obvia & vulgata ſunt. Theophr. περὶ ἀδολεσχίας· ὡς χαλεπόν ἐστι τὸ ζῆν. BURM.

Et quod putas illum annos ſecum tuliſſe ſeptuaginta] Scribendum atque diſtinguendum ſic exiſtimo. *Ecquot putas illum annos tuliſſe? ſeptuaginta & ſupra.* TI-LEBOM. Hæc ſic ſcribenda diſtinguendaque ſunt: *Et quid? Putes illum annos ſecum tuliſſe ſeptuaginta, & ſupra?* An, ait, tu exiſtimes, & perſuadere tibi poſſis, fuiſſe tam provectæ ætatis? nempe ſenium bene ferebat, nec apparebat ejus ſignum aliquod in vultu, in capillis, in reliquo corporis habitu. SCHEFF. Lego & diſtinguo. *Et quod putas illum annos ſecum tuliſſe ſeptuaginta; & ſupra. ſed corneolus*, &c. Phileros

„ corneolus fuit, aetatem bene ferebat, niger tamquam corvus. Noveram hominem olim oliorum; & adhuc salax erat; non me-Hercules illum puto in domo canem reliquisse. Imo etiam puellarius erat; omnis „ Miner-

leros illis, qui admirari solebant hominem septuaginta annorum, adhuc viridis ætatis, ut magis mirentur nunc addit, illos non bene exputasse: enim ætatem illam supergressum esse, & tamen adhuc corneolum fuisse. Sæpe ita Cicero incipit periodos, *quod scribis, quod existimas*, &c. BURM.

Secum tulisse] Hoc est, vixisse. optime, ac ex formula solenni. Inscriptio Vetus Veronæ ad D. Clement. DCCLIX. 2. *Qua. vixit. mecum. sine. ulla. controversia. An.* XVII. M. II. D. VIII. *qua. tulit. secum. An.* XXXXVI. Alia apud Gruterum p. DCCCXI. I. *tulit. annos. quot. potuit.* SCHEFFER. Ita hæc constituenda sunt. *Et quot putas illum annos secum tulisse? Ferre annos* apud Gruterum pag. DCCCCXLVII, n. 9.

L. MVSSIVS.
TROPHIMVS.
CALLITYCHE. LIB.
ET. CONIVGI. SVAE.
OPTIME. ET. MERITIS.
SVIS. CARISSIMAE.
CVM. QVA. VIXIT. ANNIS.
XXXII. TVLIT.
ANNOS. LII.
ET. SIBI. HEINS.

Præter laudatos lapides est in Epigrammate veteri inter Catalecta Pithœi pag. 123. & apud Gruter. DCCLXVI. 7.

Quadraginta duos mecum fero flebilis annos.

Et Fabrett. cap. IV. Syntagmatis Inscript. p. 315. qui explicat, quasi sit eos secum ducere, vel fatis properantibus rapere. BURM.

Corneolus] Durus, adversus quem senectus parum valeret. Cic. II. de N. D. ubi loquitur de auribus: *Duros & quasi corneolos habet introitus.* Habes quoque apud Catullum Ep. 20.

Atqui corpora sicciora cornu
Habetis. SCHEFFER.

Homines duri dicebantur *cornei*. Sic & *cornea fibra* pro dura. Plinius lib. VII. Hist. Natur. cap. XIX. *Quibus natura concreta sunt ossa, cornei vocantur.* HEINS Recte pro duro exponunt. Sed ego hic præterea quid obscœni latere puto: duram nimirum illi fuisse illam partem, qua ea ætate senes minime sunt duri. Infra cap. 135. *Nisi illud tam rigidum reddidero, quam cornu.* Cæterum *corneus* pro duro dixit & Plin. lib. XXXI. Hist. Natur. 9. *Itaque cornea videmus corpora piscatorum.* Et Sidonius lib. I. ep. 2. Theodorico Gothorum regi dicit *corneum* fuisse *femur*. BURM.

Ætatem bene ferebat] Hanc locutionem per jocum usurpari de homine, qui, cum senex sit, adspectu tamen juvenis apparet clarum est. Sed proprie de vino generoso dici, quod non evanescit ætate, aut in vappam & acetum degenerat, docuit præclare P. Ciaconius de Triclinio pag. 66. Plin. lib. XIV. Hist. Nat. cap. 2. *Tolerat & annos Marica.* Columell. lib. II. cap. 10. de Lupino, *Repositum in granario patitur ævum.* Eamdem locutionem Martiali lib. XI. ep. 51. restituere conatus est Barth. I. advers. cap. 6. in versibus corruptissimis, quos ita legit:

Filius optata succurrere censuit umbra:
Filius ætatem non minus ipse tulit.

Sed Lipsius jam, suffragantibus fere omnibus, ex MSS. legit

Filius & vatem, non minor ipse, colit.

Heinsius vero ad Sabini Epistol. Demoph. vers. 10. totum distichon ita constituit:

Filius Audina succurrere censuit umbra,
Filius en vatem, non minor ipse, colit. BURM.

Niger tamquam corvus] Rarum hoc in sene, quod canos non haberet.

Hominem olim oliorum] An non *oliorum* in locum, recte substitueris, *fullonem?* Num potius *libidinosum*, vel *otiosum?* certe non sine re. Quid enim, amabo, designat id verbi *oliorum?* TILEBOM. Puto fuisse, *olim molirarium*, superscripta lineola. Est enim *molirarius* compendiose, pro *molierario. Molierarius*, seu *mulierarius*, qui nimio studio sectatur mulieres, easque appetit. Capitolinus in Clodio Albino cap. II. *Mulierarius inter primos amatores.* Legitur & apud ipsum Ciceronem, sensu tamen fortassis diverso paulisper, *manus mulieraria.* Verba sunt pro M. Cœl. *Quæro cur fugere conantem mulieraria manus ista de manibus emiserit?* SCHEFFER. Puto adhuc rectum esse, *molierarium*. Glossæ Isidori: *Femellarius: feminis deditus, quem antiqui mulierarium vocant.* IDEM. Scribe, *olim mulierosum*. Glossæ Labbæi: *Mulierosus:* φιλογύνης. Cicero de fato, *Hominem ebriosum & mulierosum* dixit. Aliis est *mulierarius*. Glossæ MSS. *Femellarius, feminis deditus, quem antiqui mulierarium appellabant.* HEINS.

Non me Hercules illum puto in domo canem reliquisse] Vopiscus in vita Aureliani cap. XXII. *Cum Thyanam venisset, eamque occlusam invenisset, iratus dixisse fertur, canem in hoc oppido non relinquam.* HEINS. Procul dubio deficit hic aliquid; scribendum enim non ambigo, *Non me-Hercules illum puto in domo canem reliquisse intactum.* Catullus carmine nuptiali:

Virgo dum intacta manet, dum inculta senescit.

Cornelius Gallus elegia III.

Salve sancta, inquam, semperque intacta maneto,
Virginitas, per me plena pudoris eris. GOES.

Imo etiam puellarius erat] *Puellarius* à verbo puellitari,

„Minervae homo: nec improbo: hoc solum enim secum tulit.

XLIV. „ᵃ Haec Phileros dixit; ista Ganymedes: ᵇ Narratis, quod „nec ad coelum, nec ad terram pertinet; cum interim nemo curat, quid „annonam mordet. Non me-Hercules hodie buccam panis invenire po-„tui.

ᵃ ENCOLPIUS. ᵇ GANYMEDES.

litari, quod est rem cum vetulis. Ah pudor, cur te violem? Non sum Stoicus: verecundiæ litare cogor. An legendum *puellarius*, an *puerarius*? TILEBOM. Ita dici posse turpem amatorem puerorum non negaverim, puto tamen à manu Petronii esse *Pullarius*. Quæ vox in Glossis redditur ὁ παιδεράστης. v. Ausonii Epigramma LXX. & quæ ibi Scaliger notat. BURM.

Omnis Minerva homo nec improbo] Sic distinctio instituatur. *omnis Minerva homo*. *Nec improbo* TILEBOM. Hoc proverbium puto usurpatum vulgo de ingenioso, variarumque artium capace. Minerva enim artium & ingeniorum dea, sicut notum. At hic ambigue positum, notat eum, qui cum quavis virgine rem habere studet. Eo modo, sicut *omnium hominum homo*, *paucorum hominum homo* usurpatur de eo, qui omnes vel paucos quærit, admittitve amicos. Nempe & *Minerva* virgo fingitur, & *homo* sæpe notat servum aut famulum, ut sit Minervæ homo, qui virgini servit, qui ejus adipiscendæ gratia ad obsequia quævis, etiam servilia, se submittit. SCHEFFER.

Secum tulit] Ita Cicero refert lib. II. de Fin. gloriatum de Sardanapallo in epigrammate, *se omnes secum libidinum voluptates abstulisse*. Habes epigramma apud eumdem lib. v. Tusc. Quæst.

Hæc habeo, quæ edi, quæque exsaturata libido
Hausit, at illa jacent multa & præclara relicta.

Atque ad hujusmodi aliquid noster istis verbis respexit. SCHEFFER.

Dixit] Verbum hoc elegantius abesset, & videtur è Glossa irrepsisse. HEINS.

Narrat is] Legendum *narratis*; non enim de solo Philerote, sed de Seleuco & primo illo fabulatore Ganimedes agit.

Nec ad cælum] Hoc de eo usurpatur, qui de re nemini utili verba facit. Vult, sermones de defunctis, & qui desierint inter nos versari, esse supervacuos. Vide Erasmi Chil. c. v. 44. SCHEFFER. Id est, aliena à proposito, absurda, inutilia, ἀπροσδιόνυσα. Lucianus in Pseudom. Ὅλως μοι χλευασμὸς ἐπιμέλειν, οὔτε γῆς, φασίν, οὔτε οὐρανοῦ ἁπτόμενος. REINES.

Quid annona mordet] Scribe, *quid annonam artet*. *Annonam artare* vel *arctare*, est caram eam facere. Hinc *annona arcta* sæpe apud Suetonium. SCHEFF. Prodigiose hæc corrupta sunt, sed quæ mutatione minima in integrum restitui possunt, hoc modo: *cum interim nemo curat, inquit, annonam ordei*. *Quid* pro, *inquit*, etiam alibi apud Nostrum occurrit. Cæterum hic locus Petroni falsissimus est, & elegantissimus, si quis alius. Injecta enim ab se mentione de annona ordei, inter tantas lautitias, intempestiva Ganymedes oblique testatur, se vilissimo cibo, hoc ipso nimirum ordeo (*ordeum* enim pro *hordeo* passim in membranis vetustissimis) solitum victitare. Confirmant sequentia, ubi negat buccam se invenire potuisse homo famelicus. Plinius lib. XVIII. Hist. Nat. cap. VII. *Panem ex ordeo, antiquis usitatum, vita damnavit, quadrupedumque tradidit rejectibus*. Ponit & Seneca ep. 18. *panem hordeacium* pro vilissimo. Hinc inter supplicia militaria, *ordeo pasci*. De quo inter alios Suetonius in vita Augusti cap. XXIV. Porro, *Rhetor ordearius*, pro vili apud Suetonium de claris Rhetoribus, & *Gladiatores ordearii* apud Plinium Nat. Hist. libro XVIII. cap. VII. HEINS. Intempestivæ virorum doctorum conjecturæ. Schefferi longius abit, Heinsii minime verosimilis. Quid! an hi libertini, adsueti bene vivere, quererentur de hordeo, quod potius jumentis, quam hominibus, dabatur, aut certe vilissimis erat in cibo, & militibus pro pœna daretur? alter, qui edidit Petronium cum variorum notis, *quod annona mordet*, quod non intelligo. Quare lego geminata modo literam, *quid annonam mordet*: quæ locutio studio captata à garrulo Ganymede, idem notat, quod minuat, consumat, ita ut nihil fere sit reliqui. non dissimili sensu Horatius libro I. Epist. VIII.

——— ——— *quia grando*
Contuderit vites, oleamque momorderit æstus.

Ut ibi æstus, ita hic siccitas, de qua mox sequitur. Cæterum egregie Satyricus hic garrulum hominem in scenam producit, eodem fere modo, ut Theophrastus περὶ ἀδολεσχίας inter caracteres garrulitatis ponit, si quis frumenta in foro vili pretio venisse, &, si Jupiter pluerit, meliorem fore proventum, & similia, ignotis etiam narret: & excellens ille morum humanorum effictor Terentius in Andria Act. IV. sc. IV. Davum inducit simili sermone utentem. *Dii vestram fidem, quid turba est apud forum? quid illic hominum litigant, tum annona cara est. Quid dicam aliud? nescio*. BURM.

Buccam panis] Corrige, *buccam panis*. Nam & hoc modo scribebant, unde *bucella*. Glossæ veteres. *Bucella*, ψώμιον. Similiter reperias in Cyrilli Glossario. Apud Suetonium est *buccea* in vita Augusti cap. 76. *Post horam primam noctis duas bucceas manducavi prius, quam ungi inciperem*. SCHEFFER. Martialis lib. x. Ep. 5.

Oret caninas panis improbi buccas.

Hinc *bucella*. Idem Martialis: lib. VI. 75.

Buccellas misisse tuas te, Pontia, dicis.

Apud

„ tui. Et quomodo? ſiccitas perſeverat. jam annum eſurio. fuit. AEdiles „ male eveniat, qui cum piſtoribus colludunt: ſerva me, ſervabo te. Ita- „ que

Apud Ammianum Marcellinum lib. XVII. *Frumentum ad uſus diuturnitatem excoctum, buccellatum vocari* affirmatur. HEINS.

Et quomodo] Hæc ſuſpicor ſic eſſe diſtinguenda. *Et quomodo? ſiccitas perſeverat. Jam annum eſurio.* Quomodo ait, hoc ita fit? cur non inveni? Nempe perſeverat ſiccitas, dicunt illi annonæ flagellatores, caritatis & inopiæ cauſa. At totus eſt annus, ex quo nil ex ea caritate remittitur. SCHEFFER. Non capiendum, quaſi vellet, quomodo hoc ita fit; ſed quomodo invenire potuiſſem panis buccam? cum & ſiccitas perſeveret, & Ædiles cum piſtoribus colludant. BURM.

Annum eſurio] Id eſt, diu. Terent. Heaut. II. 2.

Dum moliuntur, dum comuntur annus eſt.

Juven. Sat. XVI. verſ. 42.

Exſpectandus erit, qui lites inchoet, annus.

Fuit. ædiles male eveniat] Ita MS. Dalmaticum. Non dubito, quin legendum ſit, *jam annum eſurio fui. Id ædilibus male eveniat.* Plautus Perſa I. 3. 23. *Eſurio venio, non ſaturio.* SCHEFFER. Scriptus, *fuit. Ædiles male eveniat*, quæ interpolata. Emendo, *futiles ædiles male eveniat.* Similia ſolœca paſſim occurrunt toto hoc convivio: ſic cap. XLVI. *Aliqua die te perſuadeam.* Et ibidem: *ſcimus te præ litteras fatuum eſſe*, & plura. HEINS. Quid ſi legamus? *Pudeat ædilis. Male eveniat, qui cum piſtoribus colludunt.* GOES. Tragurienſis codex, *Fuit. Ædiles male eveniat*, à quo nimis irreligioſe diſcedunt viri docti. Forte hic interjectio quædam in *fuit* tranſiit, & legendum *hui Ædiles! male eveniat, qui cum piſtoribus colludunt.* Qualis ſæpe apud noſtrum, ut *baba!* ſupra. Quas conjungit Plaut. Perſ. V. 2. *hui, baba!* & alibi etiam Terentius. Poſſes & *hey, hey*, quod mox ſequitur, niſi quis malit, quod & magis placet *hu! hu!* ut Græci ὖ ὖ: quæ eſt olfacientis particula, ut ex Ariſtoph. Plut. Act. IV. ſc. III. patet. & ita apud Plautum Milit. Act. IV. ſc. 6. *hu! hu! olet profecto*: vel *hy! hy!* ut eſt in quibuſdam codicibus, & agnoſcit Douza & Palmerius, quamquam rejiciat Gruterus, quia verſus id reſpuit. Sed apud comicos has interjectiones extra menſuram verſuum poni, jam diu demonſtratum eſt. Naſutus ergo noſter Ganymedes & loquax primo cauſſam arctæ annonæ in ſiccitatem contulit, ſed nunc, more plebejis uſitato, qui primo, ubi de magiſtratibus male dicere volunt, timide incipiunt, oſtendit illo ſono, ſe jam olfeciſſe veram cauſſam, & culpam eſſe penes ædiles. Abrumpit autem ſermonem poſt *ædiles*: ne ſcilicet malum ſibi arceſſeret. Sed pergit, jam imprecari illis (quaſi nollet ædilibus mala optare) qui colludunt. Poſſet & legi *Fy, Fy*, à Græco φυ, φυ, quod ſæpe geminatum Lucianus in Philopatride habet. Et Horat. libr. II. Sat. V. verſ. 38.

——— *Fy cognitor ipſe.*

quod propius ad *fuit* accedit. In reliquis eſt ellipſis; & poſitum pro *male eveniat illis, qui colludunt.* Eſt autem conciſa illa & elliptica oratio frequens etiam optimis ſcriptoribus, quam multis exemplis illuſtravit, & ſæpe corrumpendis locis occaſionem imperitis librariis dediſſe, docuit vir ſummus Gronovius ad Livium lib. XXIII. cap. 15. & XXIV. cap. 38. & ſæpe pronomina *ille, is*, omiſſa, etiam juris auctoribus, & aliis, ut oſtendit Petrus Faber ad Tit. de origine juris pag. 35. Hoc non obſervatum obſcuravit Horatii locum lib. III. od. 27.

——— *Ego, cui timebo,*
Providus auſpex,
Antequam &c.

Pro, ego ei, cui timebo ſuſcitabo oſcinem corvum, ut recte Paſſeratius explicuit. BURM.

Ædiles] Recte hujus magiſtratus facit mentionem, quia non modo fori & annonæ illis erat cura commiſſa, ſed præſertim menſuras & pondera inſpicere debebant, ne iniqua eſſent, & ita populo fieret fraus. Eo enim reſpexiſſe noſtrum puto. ædiles piſtoribus in ſiccitate & difficultate annonæ permiſiſſe, ut iniquioribus menſuris & pondere panem & opera piſtoria & farinam venderent. Et præterea, illos pretium ſtatuiſſe ex commodo Piſtorum, non vero civium. Apulej. I. Metam. *Annonam curamus & ædilem gerimus.* vide Plaut. Pſeud. I. 2. 53. Liv. X. 11. Plin. XV. Hiſtor. Natur. cap. 1. leg. XVII. ff. de compenſat. de menſuris Juvenal. Sat. X. 99. & Perſius Sat. I. verſ. 129. Et ita capiendus Varro apud Nonium in *convenire. Æquus vel ad ædilitium modium*, quæ verba fruſtra ſollicitant Lipſius & alii. Neque, quod hæc ſcena non Romæ, ſed in municipio quodam Campaniæ, vel ipſa Capua poni debeat, infirmantur illa. Nam & Perſius, Juvenalis & Apulejus de Ædilibus talibus loquuntur. vide Noriſ. ad Cenotaph. Piſan. cap. I. diſſert. 3. Imo in quibuſdam oppidis ſummi magiſtratus erat nomen. vide Ampliſſ. Cuperi monumenta antiqua pag. 224. BURM.

Serva me, ſervabo te] Solennia iſtiuſmodi colluſorum dicta. *ſerva*, eſt, adjuva promovere res meas. SCHEFFER. Ne ex lege contra me agas, ecce munera. Corruptos ædiles indicat, non quaſi litium ædilibus ob male curatam annonam intentatarum impenſas in ſe ſuſciperent: ſimile iſtud Senecæ in Apocolynth. *Noli mihi invidere, mea res agitur, deinde, ſi quid volueris, invicem faciam, manus manum lavat.* BURM.

„que populus minutus laborat ; nam isti majores maxillae semper Saturnalia agunt. O si haberemus illos leones , quos ego hic inveni , cum „primum ex Asia veni ! Illud erat vivere. Similia Sicilia interiores & lar-

Populus minutus laborat] Horatius lib. III. od. VIII. ad Mæcenatem Præfectum urb :

Negligens, ne qua populus laboret,
Parce privatus nimium cavere.

Isti majores maxilla] An legendum *ista*, propter sequens *maxillae*? vix opinor ,quia respicit ædiles , potiusque est Syllepsis, ut in isto Livii. *capita conjurationis virgis cæsi*. SCHEFFER. *Lentas maxillas* vocabat Augustus Tiberii crudelitatem apud Suetonium in Tiber. cap. XXI. HEINS. Manifeste hæc tempora Claudiana & proxima respiciunt, quibus Saturnalia, id est, convivia perpetua, non per mensem Decembrem, sed totum annum erant. Senec. Apocolynth *si mehercules à Saturno petisset hoc beneficium, cujus mensem toto anno celebravit, saturnalia ejus princeps non tulisset.* Ubi tamen *saturnalia* ejus videtur à glossatoris manu ex margine irrepsisse. Suffecerat enim dicere *Saturni mensem* (id est, *Saturnalia*, ut adnotaverat interpres aliquis) toto anno celebrasse. Alii legunt *Saturnalitius Princeps*. vide Ruperti Epistolam XXXIV. ad Reinesium. Et ibidem: *Dicebam vobis, non semper saturnalia erunt. Majores maxillas* vocat autem ridiculi caussa, quia præcipue hanc corporis partem exercebant. BURM.

Saturnalia agunt] Laute ac opipare cœnant ; sic enim fiebat in festo Saturnalium. vide Senec. ep. 18. Porro *agere Saturnalia*, ut *agere ferias* apud Plautum, *agere diem natalem* apud Tullium, & similia. SCHEFF.

Illos leones] Ita infra hoc capite *nunc populus est domi leones.* Unde conjicio, per *Leones* intelligere hic animi promti cordatique homines ex vulgo, qui audebant conqueri de istis Ædilium injuriis, & ad pœnam eos deposcere. Plautus Menæchm. V. sc. 2. *Ut ego hunc proteram leonem Gætulum.* SCHEFFER.

Erat vivere] Tum omnia jucunda lautaque erant. Sic illo *vivere* noster est usus cap. XXXIV.

Ergo vivamus, dum licet esse bene.

Varro in Sat. Væ victis : *Properate vivere pueræ, quas sinit ætatula ludere, esse, amare.* Pro *vivere* Plautus ita usurpavit *vitam* in Mostell. III. sc. 2. *Vita antehac erat, nunc nobis omnia hæc exciderunt.* SCHEFFER. Id est, tunc abundantia erat victus, annona tunc erat vilis. Ita Græci utuntur ζῆν, ut notavit Casaubonus ad Theophr. περὶ ἀδολεσχίας pag. 129. ubi ex Cassiodoro affert *quale fuit, rogo, tunc miseris vivere.* vide supra ad illa. *ergo vivamus*, cap. 34. BURM.

Similia Sicilia interiores & larvas, sic istos peridopabant] Non capio. Ex his autem partim verbis, partim serie orationis, ita sensum elicio. *Similes Siciliæ interiores larvas, sic perdespuebat.* TILEBOM. Locus fœdissime depravatus, quem tamen posse sic restitui, existimo. *Similia Sicilia interior. Sed larvas sic istas perite aptabant, ut illis Jupiter iratus si esset.* Hoc, credo, vult, similia pertulisse Siciliam, sed fuisse, qui illis famis publicæ auctoribus irent obviam magno animo, eosque componerent, velut si Jupiter larvas. *Sicilia interior*, quomodo apud Ciceronem *Africa interior*, apud alios alia ejusmodi. *Perite aptabant*, quomodo apud nostrum cap. CXXXV. *dentibus folliculos perite spoliat.* Illud *aptare* quoque usurpavit in cap. XXXIV. noster, &, quod hic notandum est, peculiariter de larvis. Potestque videri respexisse hoc loco ad ista. *larvam argenteam*, ait. *attulit servus sic aptatam, ut articuli ejus vertebræque laxata in omnem partem flecterentur.* Voluit, opinor, dicere, fecisse quidvis ex larvis istis in Sicilia, sicut solebant ex larvis illis in mensa, quandoquidem perterritos minis audaciaque sua sibi habebant obnoxios. De larvis illis Ausonius in epistola Centoni præfixa, sicut emendatur à Scaligero: *Harum vertibularum variis coagmentatis simulantur species mille formarum, elephantus bellua, aut aper bestia, anser volans, & mirmullo in armis subsidens: venator: & latrans canis: quin & turris, & cantharus: & alia hujusmodi innumerabilium figurarum, quæ alius alio scientius variegat.* Nihil credo loco huic intelligendo aptius. Nam ut Jupiter, peritus rerum omnium, nescio quid non per iram faceret ex tali larva, sic isti ex annonæ flagellatoribus. SCHEFFER. Scriptum puto, *Similia Siciliæ interioris*, nempe, omnia erant. Ut enim Sicilia fuerit frugum feracissima, nihilominus tamen non tam vili omnia comparabantur in tractu maritimo, quam quidem in mediterranea regione. Atque hac felicitate etiam usam fuisse coloniam significat, cum eos haberet, quos prædicat, leones. GOES. Locus desperatus, quem ego malui exhibere, ut codex Traguriensis eum nobis dedit, quam lectori conjecturas incertas obtrudere. Quamvis illud *percolopabant* Heinsii verissimum esse putem. *Larvas istos* eodem modo dixit, ut *istos maxillas* paulo superius. Et eleganter sive ædiles, sive quoscumque magistratus, *larvas* vocat, quia personam illam gerebant, cætera nihil civibus reliquis meliores, ut plebs amat loqui. Vide infra cap. LXXX. epigramma in hanc rem. Plaut. Merc. Act. V. sc. 4. *etiam loquere larva?* & Casin. III. sc. 4. ubi masculino conjungit, ut hic Petronius:

Viso huc, amator si à foro rediit domum,
Qui me atque uxorem ludificatus est larva.

Posset & capi hoc convicium eo sensu, quo Phædri fabula VII. dicit, illos esse personas tragicas, *quibus honorem & gloriam fortuna tribuit, sensum communem abstulit.* Et Horatius I. od. 18.

Et tollens vacuum plus nimio gloria verticem. BURM.

Per-

„ larvas sic istos percolopabant, ut illis Jupiter iratus esset. Sed memini „ Safinium, tunc habitabat ad arcum veterem me puero, piper, non ho„ mo. Is, quacumque ibat, terram adurebat; sed rectus, sed certus, ami„ cus

Peridopabant] MS. Dalmaticum: *percolopabant*, an scribendum est, *percolaphabant*? ut sensus sit, depalmabant pugnis. Videntur *à colapho* potuisse formare verbum *colaphare*, quomodo à *pugno, pugnare*. Ita *percolaphare* esset frequenter colaphis percutere. SCHEFFER. Scribe: *ut larvas, sic istos percolaphabant*. De larvis comicis quis nescit? His alapæ infractæ, magnum sonitum edebant. Glossæ Labbæi: *ῥαπίζω, expalmo, alapo. κολαφίζομαι. calefictor.* lege, *colaficor*. Ad larvas istas comicas, & alapas iis infractas, refer ista Martialis lib. II. ep. 72.

Os tibi percisum, quanto non ipse Latinus,
Vilia Panniculi percutit ora sono.

Apud Juvenalem Sat. VIII. 191.

Planipedes audit Fabios, ridere potest qui
Mamercorum alapas. HEINS.

Illi, nempe leones, ita isti, majores maxillæ, quos larvis comparat. GOES.

Ut istis Jupiter] Malim, *ut si Jupiter illis iratus esset. Et si* Schefferus. GOES. Hæc verba confirmare illud *percolaphabant* puto: nam ex vulgari sermone hoc desumtum esse nos docebit Horatius lib. I. Satyr. I.

Quid caussæ est, merito quin illis Jupiter ambas
Iratus buccas inflet, neque se fore posthac
Tam facilem dicat, votis ut præbeat aurem.

Ad quem locum multa interpretes; sed nihil ad rem pertinent, quæ de arrogantia aut ira adducunt, cujus signum inflatæ buccæ essent. Sed *to illis* cum *inflaret buccas* jungendum eo sensu: quid caussæ, quin Jupiter iratus colaphos illis infligat, & contemtissimos mortalium reddat: nam ita solebant, quos alapis tundebant, prius buccas inflare jubere, quod *os præbere* dicit Terent. Adelph. Act. II. scen. 2. & Cicer. I. ad Att. 17. Liv. IV 36. & alii. Vide Ramirez ad Martial. II. 72. ubi tamen male illud *os præbere* ex Eunucho laudat, & ad obscœniorem sensum detorquet. Et eo forte referri posset ille lusus puerilis, quem infra memorat cap. 64. ubi puer, Trimalchionis dorso inequitans, scapulas subinde verberat & clamat *bucca, bucca*, id est, præbe buccam, & infla Et hoc hodie histriones & ridiculos homines in scenis facere videmus. Aliter Horatii verba explicat Barthius lib. VI. adverf. cap. 14. De locutione vero illa, *Jupiter iratus*, satis ad fastidium egerunt viri docti. Imprecationi autem inservire docet & noster intra cap. 58. *curabo jam tibi Jovis iratus sit*. BURM.

Sed memini] Puto, illud *Sed* abundare, hucque transsumtum esse ex postrema syllaba verbi præcedentis. SCHEFFER. Ita Apulejus lib. III. Metam. *Honorum talium parem gratiam memini*. Et lib. IX. *Gratas gratias asino meo memini*. vide Muncker. ad Anton. Liber. Metam. cap. 29. BURM.

Safinium] Nomen hoc in marmoribus antiquis obvium. v. indicem Gruteri. Non longe ab his temporibus remotus *L. Safinius Hilarus* libertus, qui Neapoli temporibus Augusti vixit, ut consules C. Cæsar & Paullus indicant, qui A. U. C. 754. fuere, apud Gruter. pag. MLXXV. 2. Sub Vespasiano *C. Safinius* in lapide apud Fabrettum pag. 485. memoratur. BURM.

Ad arcum veterem] Vel insigne loci & domus ejus fuit, ut *ad capita bubula*, apud Suet. in vit. August. cap. 5. *ad Gallinas* in vit. Galb. cap. I. & passim: aut revera fuit arcus quidam Triomphalis vetustate collapsus, unde vico isti nomen. Ita ad *veteres fagos* apud Virgil. Eclog. 3. BURM.

Piper] Propter asperam acremque dicendi libertatem. D. Hieronym. ep. ad Eustochium: *Dulcedo arte mutata est, & quadam, ut ita dicam, piperis austeritate condita*. Item: *Itaque ut te aliquid piperis mordeat*, Habet speciem proverbii. Quomodo supra cap. præcedenti. *Discordia, non homo*. SCHEFFER. Ita ob acrimoniam linguæ eum vocasse puto. Sidonius lib. V. epist. 8. *Deus bone! quid illic inesse mellis, leporis, piperataque facundia minime tacitus inspexi*. Ubi videndæ Savaronis notæ. Idem lib. VIII. Epist. 8. *Quod ad Epigrammata spectat, non copia, sed acumine placere, quæ nec brevius disticho, nec longius tetrasticho finiebantur; eademque cum non pauca piperata, mellea multa conspiceres, omnia tamen salsa cernebas*. Ut autem piper ingenio calidum, & urit, ideo mox dicit ubique adussisse terram, quod egregie illustrat Schefferus. Ceterum an huc referendum sit *piperata manus* Autolyci apud Martialem lib. VIII. Ep. 59. dubito. Vide Barth. ad Claud. lib. II. in Rufin. vers. 438. & lib. XIV. adverf. cap. 14. BURM.

Terram adurebat] Pulcre, quia præcessit de planta, ideo manet in ea loquendi ratione. Plantæ namque ac sativa quædam *urere* vel *adurere terras* dicuntur, cum emaciant eas fervore suo. Virgilius I. Georg. v. 77.

Urit enim lini campum seges, urit avena.

Columella II. cap. 14. *Putat aliis stercorari & juvari agros, aliis rursum peruri & emaciari*. Adde reliqua. Plinius de cicere lib. XVIII. Histor. Natur. cap. 12. *ideo solum urit*. SCHEFFER.

Rectus] Ita proprie dicitur, qui simulare nequit. Cicer. lib. XII. ad fam. Epist. 5. *Erat firmissimus Senatus, exceptis Consularibus, ex quibus unus L. Cæsar firmus est, & rectus*. Deinde addit *certus*, quod est firmus, constans, qui non facile amicitiæ jura prodit, spectatus, & cognitus fide. Cicer. Orat. pro Quint. cap.

„cus amico, cum quo audacter posses in tenebris micare. In curia au-„tem quomodo? singulos vel pilabat, tractabat. nec schemas loqueba-„tur, sed dilectum cum ageret. Porro, in foro, sic illius vox crescebat, „tam-

cap. 3. *Sex. Navius vir bonus, verum tamen non ita institutus, ut jura societatis, & officia certe patrisfamilias nosse posset.* Ubi vide summum Grævium. Idem lib. v. ad Attic. Epist. ult. *L. Volusium, tui Tiberii generum, certum hominem, sed mirifice abstinentem, misi in Cyprum.* Et in vulgato illo dicto Ennii:

Amicus certus in re incerta cernitur.

alio sensu pro veraci infra cap. 63. occurrit. BURM.

Cum quo audacter possis in tenebris micare.] Meminit hujus proverbii & D. Augustinus lib. VIII. De Trin. cap. v. *Nam ubi id volumus, facile habemus, ut alia omittam, vel micando digitis tribus. Porro cum quo micas in tenebris, es liberum est, si velis, fallere.* Meminit & Varro hujus lusus, qui frequens adhuc in Italia. HEINS. Notum hoc, & Ciceroni quoque lib. III. de Offic. cap. 19. usurpatum proverbium, qui à rusticis natum docet. Nempe ex illo genere divinationis, quæ sublatis digitis ad numerum fiebat. Vide Casaubon. ad Suet. Aug. cap. XIII. Et Modium Novant. Lect. Epist. cv. De quo ludicro etiam Calpurn. Eclog. II.

Et nunc alternos magis ut distinguere cantus
Possitis, ter quisque manus jactate micantes.
Nec mora, discernunt digitis: prior incipit Idas.

Cicer. lib. II. de divin. cap. 41. *Quid enim sors est? idem propemodum, quod micare, quod talos jacere, quod tesseras.* Ita lib. III. de Offic. cap. 5. *Nullum erit certamen, sed quasi sorte, aut micando victus, alteri cedat alter.* Ita recte pro *dimicando* repositum à viris doctis. BURM.

Tractabat, nec schemas loquebatur, sed] Lege. *jactabat: sed schemas loquebatur, dilectum cum,* &c. TILEBOM. Suspicor, scripsisse nostrum, *quomodo singulos, vah! pilabat,* sequens autem *tractabat,* præcedentis *pilabat* interpretamentum esse, ac ex glossa irrepsisse censeo. *Pilare*, est nudare pilis, calvum facere, usurpaturque hoc loco per figuram de eo, qui acerbe duriterque alterum tractat, quomodo & *calvare* usurparunt. Festus: *Pilat, pilos habere incipit, alias pro detrahit pilos.* SCHEFFER. Scribe: *velut pilas tractabat*, vel *jactabat.* Sic Martialis libr. spectac. Epigr. XXII.

Jactat ut impositas taurus ad astra pilas.

Pilas intellige, stramentitias hominum imagines, vel laneas. Vide Festum in *Pila:* & *lanea effigies.* & illic Scaligerum. HEINS. Lege omnino: *quomodo singulos vellicabat! Nec schemas,* &c. Quippe illud *tractabat*, è glossa in textum irrepsit. GOES. Lectio scripti codici est *vel pilabat, tractabat*: pro qua recentiores Schefferi conjecturam, ut passim fecerunt, pro Petronii verbis receperunt. Mihi tantum licuisse non putavi, & malo vitiosam lectionem relinquere; si quid mutandum esset, transponerem τὸ *vel. quomodo vel singulos pilabat, tractabat*; ubi *vel* est *etiam*, ut jam supra occurrit, & passim. De *pilare* antea egimus: *tractabat* autem venuste dicitur de aliquo, qui simpliciori illudit, & cum pro arbitrio suo blandis dictis & spe inani lactat. Terent. Heaut. Act. II. sc. 3. *Hac arte tractabat virum.* & Act. III. scen. 2. *Nam ego te magnifice tractare possum.* Apulejus lib. VIII. Milef. *Sic præco lucronem tractabat dicacule, sed ille cognito cavillatu, similis indignanti.* Ubi tamen Heinsius non male suspicatur *ductabat* legendum, quia in optimo codice *dictabat* erat, & in Florentino uno ita legi Elmenhorstius testatur. BURM.

Nec scemas loquebatur] Mallem *schemas*, etsi & alterum possit stare, cum in talibus *h* litera quandoque omittatur. ut. in *siccus*, pro σικχός, in *orcus*, pro ὅρκος. *Schemas* autem, pro *schemata*, quomodo Plautus in Prologo Amph. *Ego huc processi sic cum servili schema.* atque ita etiam Suetonius, & alii. Ipse noster cap. CXXVI. *Risit ancilla post tam frigidum schema.* Ubi habes pari ratione scriptum, ut in nostris. *Schemas* vero *loqui*, est ambigue & latenter, formulisque obscuris alicui convicium facere. Pro quo Spartianus in Severo usurpavit *figurata dicere*. Ita enim cap. 14. *Damnabantur plerique, alii, cur figurata dixissent, ut, quod esset imperator vere nominis sui, vere Pertinax, vere Severus.* Sic hunc locum legit Casaubonus. Quod de schemis dixi, nemo melius docuerit Quintiliano, qui sic lib. IX. cap. 2. *Jam ad id genus, quod frequentissimum est, & exspectari maxime credo, veniendum est: in quo per quamdam suspicionem, quod non dicimus, accipi volumus, non utique contrarium, ut in ironia, sed aliud latens, & auditori quasi inveniendum, quod jam fere solum SCHEMA à nostris vocatur.* Adde cætera. Martialis lib. III. Ep. LXVIII.

Schemate nec dubio, sed aperte nominat illam.

SCHEFFER. Id est, figurate. Et Latino modo hoc verbum Plautus extulit Amphitryonis prologo: *cum servili schema:* apud eumdem in Persa, *lepida schema.* Apud Cæcilium Hippolyto: *bilæis schema*, citante Prisciano. Et sic hoc verbo usus est Suetonius Tiberio cap. XLIII. *Ne cui in opera edenda exemplar imperata schema deesset.* HEINS. Ita Apulej. lib. IV. Metam. *Scenam denique, quam sponte sumserat, cum anima retinens, nunc fugiens, nunc resistens, variis corporis sui schemis ac motibus, tandem domo prolapsus est.* Ad quæ vide Colvii adnotata; & Schott. lib. I. observ. cap. 5. Qui primum etiam vocabulum in *schemam* mutat. BURM.

Sed dilectum cum ageret] Suspicor, scribendum esse, *sed dilectum seu ageret.* Existimo respicere ad severitatem adhibitam apud Romanos in dilectu. Cognosce-

,, tamquam tuba; nec ſudavit umquam, nec exſpuit. Puto eum, neſcio quid Aſia

gnoſcebantur quippe cauſæ cujuſque, an militare poſſet, vel non poſſet, num jure liberaretur à militia, nec ne, & quæ alia ſunt ejuſmodi, & quidem cura ſumma citra metum vel adulationem. Niſi mavis intelligere de dilectu Senatorum, qualem inſtituit Auguſtus memorante Suetonio cap. 35. SCHEFFER. Lege *ſed directim.* Hoc Livius dixit lib. I. cap. XII. *directo. Sunt qui eam ex pacto tradendi, quod in ſiniſtris manibus eſſet, directo petiſſe arma dicunt.* Ita illic meliores ſcripti: recte: nec aliud quid latet. *Directo*, aperte; quod noſter *directim* dixit, alii dicerent, *directe.* Sic *confuſim* Plinius, *occultim* Solinus; *perplexim* Plautus, Afranius *reſtrictim*, & id genus alia, quibus accuratius colligendis nunc ſuperſedemus. Sed quod Noſtro eſt *directim*, id Martiali *aperte* lib. III. Epigr. LXVIII.

Schemate, nec dubio, ſed aperte nominat illam;
Quam recipit ſexto menſe ſuperba Venus. HEINS.

Directim, non abſurda certe conjectura, legit Heinſius. Quæ vox in uno Apuleji libello de habit. Doctr. Plat. Philoſ. ſæpius occurrit.

Nec ſudavit, nec exſpuit] Licet vox creſceret, ut in illa ipſa contentione ineſſet ſimul ſuavitas, quod eſt rariſſimum. SCHEFFER. An putemus hunc libertum tam eruditum, & gentium ubique terrarum naturam & ingenium noviſſe, ut illud ſingulare in Perſis his verbis reſpicere debuerit? Ego, ut omnia hic plebeja ſunt, ita hoc quoque è medio populo dictum puto: qui oratores & declamatores vehementius cauſſas agentes, & vocem intendentes, cernebant ſudare & exſpuere, quod tamen vulgo vitioſum habebatur. Ita ſupra cap. III. Agamemnon *in ſchola ſudaverat.* Quam fœdum autem fuerit crebro ſpuere, docet magnus Oratoris formator Quintil. lib. XI. Inſt. cap. I. qui inter vitia pronunciationis recenſet. *Tuſſire, & exſpuere crebro, & ab imo pulmone pituitam trochleis adducere, & oris humore proximos ſpargere, & majorem partem ſpiritus in eloquendo per nares effundere.* Putares Quintilianum noſtri temporis clamatores vidiſſe, qui, cum omnem ætatem publice verbis faciendis à pueritia deſtinaverint, nihil tamen minus diſcere volunt in adoleſcentia, quam bene dicere & recte pronuntiare: & putant inepti illi præcones ſe Deum iratum habituros, ſi ſublimes & cœleſtes ſermones, dicendi gravitate & decore ornarent. Immo quotidie videre eſt, qui adfectant hæc intolerabilia bonis auribus vitia, ejulare, cantare, muliebriter vociferari, & omnes voces torquere per narium cavitatem; quod ſanctimoniæ quiddam ſingularis habere turbæ plebejæ jactant. Exſpuere autem & auditores proximos rore quodam ex immundo ore ſpargere, ſæpe querentes audivi mulieres, (hæ enim propiores illis eſſe ſolent) quæ ſuum mundum madidum domum referebant. Alios cernas (qua oſtentatione Scenica Gallici noſtri Roſcii excellunt) ſudario centies abſtergere faciem adhuc ſiccam, & emungere nares minime mucoſas. Sed valeant moleſti illi concionatores, & ad fatigandas aures bonas nati; nos ad Petronium, qui ne in hac quidem conviviali & ſæpe inepta confabulatione omittit occaſionem oratorem facundum & verum formandi. Neque in oratore ſolum hanc exſpuendi frequentiam patienter ferebant, ſed & in communi ſermone id vitioſum habuiſſe docet Catullus carm. XLIII. à quo lepida, ſcilicet, puella vivis coloribus depingitur hoc modo:

——— *Nec nimio puella naſo,*
Nec bello pede, nec nigris ocellis,
Nec longis digitis, nec ore ſicco,
Nec ſane nimis elegante lingua.

Et Juvenalis Satyr. VI. 147. inter cauſſas divortii maritum nimiam emunctionem naris prætexentem facit.

Jam gravis es nobis, & ſæpe emungeris, exi
Ocyus, & propera, ſicco venit altera naſo.

Vel, ut ex optimo codice repoſuit Heinſ. ad Claud. II. in Stilic. 327. *ut ſæpe emungeris!* quaſi deteſtaretur ipſo geſtu tæditatem hanc. BURM.

Puto enim neſcio quid Aſia DIs habuiſſe] Scribe, *puto eum neſcio quid in Aſia cum DIs habuiſſe.* TILEBOM. Lego, *neſcio quid daſi à diis habuiſſe.* Illud *daſi* eſt Græcum δασὺ, & de contentione ac vigore ſpiritus uſurpatur. Hinc enim & apud Grammaticos δασὺ πνεῦμα, quem ſpiritum aſperum reddidere. Vult igitur, tributam ei à diis ſingularem facultatem vocis ſpirituſque, ut numquam deficeret, etiam cum diutiſſime, ac maxima cum contentione loqueretur. SCHEFFER. Hoc vere Petronianum τεμάχιον eſt, ſed à manu mala fœdatum. Auctor ſcripſerat: *Puto eum neſcio quid Aſiatici habuiſſe*: itáque legendum eſt. Reſpexit autem ad Perſas qui λιτότητι τοῦ βίου καὶ σωφροσύνῃ, id eſt, victu frugali, ſobrietate & exercitiis ſanitatem & firmitudinem corporibus, ſic ut nec ſputis, nec ſudore diffluerent, nec flatibus turgerent, conciliaſſe feruntur. Φυλάττονται, inquit Suidas, πολλὰ πτύειν καὶ ἱδροῦν, καὶ ἀπομύττεσθαι *Perſæ propter exercitationes pueriles modicas eam ſunt conſecuti corporis ſiccitatem, ut neque ſpuerent, neque emungerentur, ſufflatove corpore eſſent:* verba ſunt M. Varronis in Catone ſeu de liberis educ. apud Nonium in *Siccam.* Primus id dixerat Xenophon in I. Κύρ. παιδ. Αἰσχρὸν μὲν γὰρ ἔτι καὶ νῦν ἐστι Πέρσαις, καὶ τὸ ἀποπτύειν καὶ τὸ ἀπομύττεσθαι, καὶ τὸ φύσης μεστοὺς φαίνεσθαι meminit etiam Cic. 2. de fin. & 5. Tuſcul. Quotidianum Perſis Mediſque ὑπότριμμα, ſcitamentum ſeu edulium *abyrtace* fuit concinnata è porro, naſturtio & aliis; Suid. in ἀβυρτ. Porris autem & naſturtiis calefaciendi, ſiccandi & extenuandi virtus ſingularis, eademque, quæ acruminibus allio, cæpis, raphano, erucæ, ſinapi, quæ de facultatibus dictis commendantur à medicis. Tale

eſt

„ Asia dis habuisse. Et quam benignus? resalutare, nomina omnium „ reddere, tamquam unus de nobis. Itaque illo tempore annona pro „ luto

est istud *Asiaticum* Petronio restitutum. REINES. Reinesius putabat, *quid Asiatici*, quod sine causa Hadrianides recepit in textum. Dicit quidem Reinesius, respicere Persas, qui frugalitate victus consecuti erant, ut nequidem exspuerent. At tam docta ebrio Phileroti veniri potuisse in mentem, quis crediderit? Nam ipsius quidem ætate istam Persarum vulgarem fuisse frugalitatem, neutiquam persuadeor. Dein, cur vocaret Asiaticum, quod privatim erat Persarum, & æque facile *Persicum* dici poterat? cum præsertim *Asiaticum* illa tempestate significaret contrarium, luxu nempe diffluens, molle, effeminatum, quod jam pridem Parœmiographi docuerunt. SCHEFFER. Lego, *Puto enim* (vel, *puto eum*) *nescio quid Asiades habuisse*, pro Asiaticum. Ἀσιάδες τι. Sed & *Asiades* pro Asiatici, vel in Asia nati. HEINS. Non dubito, quin scripserit auctor: *Puto enim*, *nescio quid*, *Asia à Dis habuisse*. GOES. Non placent manus medicæ virorum doctorum: in hoc tamen loco hæreo, & puto in illis literis *Asi* aliquid latere, quod à Diis ad firmitatem illam corporis tuendam acceperat. Et forte, geminata modo litera *S* in voce *Asi*, posset conjici fuisse, *nescio quid assi à Diis habuisse*. Quid *assi* vox sit docere minime necesse puto. *Assum*, teste Nonio, est, *ut in obsoniis sine admistione saporis alieni*, *quemadmodum merum dicitur solum*; unde *assa caro*, ab elixa differt, quia illa sola sine aqua igni adponitur. Et ita *assa sudatio* sine balneo, sine aqua calida. Ita hic noster cujus vox erat *tamquam tuba*, habebat aliquid *Assi*, id est, calidi intra viscera sua, quod & sudorem & salivam consumeret. Qui melius conjecerit, melior haruspex esto. BURM.

Et quam benignus resalutare] Distingue, *& quam benignus? resalutare*, *nomina omnium reddere*. *Benignus* vero est blandus, communis, liberalis. Horat. lib. I. Sat. 2. 4.

Quippe benignus erat. ———

Et ibidem vers. 51.

——— *Vellet bonus atque benignus*
Esse.

Quæ duo etiam Terentius jungit, Phorm. 5. 2. Et ita Cicero hanc vocem sæpe cum comi, suavi, & similibus conjungit, quæ notant artes, quibus allicimus multitudinis animos. Sed ad hunc Petronii locum egregie facit ille Ciceronis XIII. Philipp. cap. 2. *Salutabunt benigne*, *comiter appellabunt unumquemque nostrum*. Plaut. Aulul. Act. I. scen. 2. *Benignius omnes me salutant*. BURM.

Resalutare, *nomina omnium*] Hoc Romæ maximæ civilitatis argumentum, sine nomenclatore obvios salutare: quod ex præcepto illo Nasonis apparet lib. II. art. Amat. vers. 251.

Nomine quemque suo (*nulla est jactura*) *saluta*,
Junge tuis humiles, *ambitiose*, *manus*.

Hinc viri illustres & ipsi Imperatores hac ambitione, ut noster Safinius, se plebi & militibus commendabant. Trajanus *sine monitore Equestris ordinis decora honore nominum signabat*. Plin. paneg. cap. 23. *Et omnes prope milites nomine appellabat*. Ibid. cap. 15. Quod & de Hannibale Livius lib. XXX. 32. Et Silius I. 454. De Petrejo Sallust. Catilin. 59. De Othone Tacit. I. Histor. 23. narrant. Vide Heinsf. ad Claudian. VI. Conf. Honor. 255. Præterea hoc decus egregie observantem Terentium notat ad Adelph. Act. II. sc. 2. 2. Donatus. Sed præcipua blanditiarum gratia erat, si prænomine, quo molles auriculæ gaudebant, appellarent. Horat. II. Satyr. 5. Contra vero superiorem proprio nomine appellare erat arrogantis, & sibi nimium placentis. Vid. Serv. ad Virgil. lib. IV. Georg. vers. 310. lib. I. Æneid. vers. 76. & lib. XII. vers. 652. Martial. lib. II. Ep. 68.

Quod te nomine jam tuo saluto,
Quem regem & dominum prius vocabam,
Ne me dixeris esse contumacem.

vide Suet. in vita Vespas. cap. 15. Tacit. lib. XII. ann. cap. 41. Jam autem suo tempore fuisse, *quibus maxima industria videbatur salutare plebem*, dicit Sallust. Jug. cap. 4. BURM.

Unus de nobis] Sicut Cicero, *unus de multis* I. Off. & Horat. III. od. II. SCHEFFER. Nescio certe, quos Latinos auctores legerint, qui ex hac locutione vitiosa, ut existimant, hoc fragmentum voluerunt suspectum reddere. Sed egregie vindicavit Statilejus in responsione sua: & ita optimi quique ævi scriptor. Horat. III. od. XI.

Una de multis face nuptiali
Digna.

vide eumdem lib. I. Epist. XVI. vers. 55. lib. II. Ep. II. vers. 212. Ovid. lib. I. Metam. vers. 325.

Et superesse videt de tot modo millibus unum.
Et superesse videt de tot modo millibus unam.

Apulej. lib. II. Milef. *De famulis suis unum putato*. Quæ eadem locutio in initio libri VIII. sed ibi quædam editiones *unus ex famulis* male, notante Colvio. Ita *unus de populo* auctori de claris Orat. cap. 21. Spartian. in Julian. cap. 8. *Unus de præfectis*. Lamprid. in Alex. Sever. cap. 4. *Unus de senatoribus*. Et apposite idem cap. II. Severus senatoribus, qui nomen Magni ipsi deferre volebant, recusans inquit, *Quiescite venerandi patres*, *& vos ipsi magnifici*, *unum me de vobis esse censete potius*, *quam Magni nomen ingerite*. Unde apparet proverbii formam habuisse hæc verba. *Unus è nobis* decies & ultra Arnobius lib. I. geminavit.

,, luto erat. Aſſe panem, quem emiſſes, non potuiſſes cum altero devo- ,, rare; nunc oculum bubulum vidi majorem. Hei, Hei, quotidie pejus; ,, haec Colonia retroverſus creſcit, tamquam coda vituli. Sed quare ,, non? habemus aedilem trium caunearum: qui ſibi mavult aſſem, quam ,, vitam noſtram. Itaque domi gaudet: plus in die nummorum accipit, ,, quam alter patrimonium habet. Jam ſcio unde acceperit denarios mille ,, aureos,

vit. Sed hæc jam nimis. Verum ſemel expugnandum erat faſtidium. BURM.

Pro luto erat] Tam vilis, ob precii ſui exiguitatem. Quomodo apud Plautum in Trucul. Act. II. ſcen. 7. Amator *bona ſua pro ſtercore habet.* Ita infra cap. 67. *Aurum pro luto haberemus.* SCHEFFER.

Devorare] Sic Celſus II. cap. 6. *Qui ſine ullo tremore febricitans, devorare ſalivam ſuam non poteſt.* Plinius X. cap. 50. *Peſtis exorta, opimas aves, & ſuopte corpore unctas devorandi.* SCHEFF. Hoc verbo utitur, ut oſtenderet, ne duos quidem, os licet avidiſſimi, panem illum *integrum* potuiſſe *devorare*, ut Cato de re ruſt. cap. 78. loquitur: & *totum devorare* Plin. lib. XXX. Hiſt. Nat. cap. II. aviditatem ſummam enim notat. Juſtin. XXI. 5. *Quod emere non poterat, oculis devorare.*

Pejus hæc colonia retroverſus creſcit] *Retroverſus* integre pro eo, quod contracte vulgo eſt *retrorſus*, niſi quis exiſtimet diviſim *retro verſus* legendum, quomodo eſt apud Donatum ad Terentii Adelph. I. ſcen. I. ubi ait: *Rurſum, eſt retro verſum, ut prorſum, prius verſum.* Cicero in Partit. *Idem quaſi ſurſum verſus retroque dicatur.* Cæterum *retroverſus creſcere*, eſt *decreſcere, minui*, quodque ſequitur de coda vituli, joci gratia adjicitur. SCHEFFER. Illud *pejus* è gloſſa eſt, ideoque rejiciendum è textu: Quæ enim retro vel retroverſus eunt, eunt in pejus. Virgilius lib. II. verſ. 169.

Ex illo fluere & retro ſublapſa referri
Spes Danaum.

Seneca Epiſt. CXXII. *Nolunt ſolita peccare, quibus peccandi præmium infamia eſt. Hanc petunt omnes iſti, qui, ut ita dicam retro vivunt.* GOES. Diſtingue, *quotidie pejus; hæc colonia retroverſus creſcit*, &c. *Pejus* autem ſimpliciter poſitum pro pejus eſt, ſit. Plaut. Moſtell. III. II. 21. *Pejus poſthac fore, quam fuit mihi.* Stich. Act. I. ſc. II. verſ. 68. *Et illa, quæ æquo animo patietur ſibi eſſe pejus, quam fuit.* recte autem Goeſius adduxit Virgilianorum, qui ſplendidius idem effert, quod hic ruſticana illa parœmia. Adde alterum I. Georg. 200.

——— *Sic omnia fatis*
In pejus ruere, & retro ſublapſa referri. BURM.

Sed quare non habemus.] Legendum. *ſed quare nos habemus?* TILEBOM. Iſthæc puto ſic legenda: *ſed quare? Non habemus ædilem trium caunearum.* Cauneæ ſunt caricæ, id eſt, ficus, ut nos docet Plinius & Columella fine lib X. Hinc *trium caunearum homo*, ſicut apud Plautum in Pœnul. Act. II. ſcen. I. *homo triobolis*, de eo, qui eſt pretii nullius. SCHEFFER. Lege *ſed quare? nos habemus ædilem.* REINES. Reineſius, *nos habemus*; verum haud perſuadet. Nempe trium caunearum ædilis, vilis ille quidem, ſed tamen trium caunearum. At vult noſter agere de viliſſimo ac pretii nullius, ne quidem minimi, ne quidem trium caunearum. Plane ut Germani, *der nicht drey heller werth is.* SCHEFFER. Hic quoque diſtinctione ſanari poteſt locus, *ſed quare non? habemus.* Scilicet, quid prohiberet, cur non in pejus rueret hæc colonia, cui ædilis tam rapax & negligens civium vitam præeſt? BURM.

Trium Cauniarum] Id eſt, ficuum. Sed, an non *Civium Caunorum?* Caunii autem Cariæ Populi tanta barbarie, tantaque ad ſervitutem animi propenſione feruntur exſtitiſſe, ut vitam vel exiguæ mercedi, ſeu lucello, poſthaberent. Hincque proverbium duceret ſuum Petronius in perſona Phileri; quo ſui temporis ædiles improbat ac deteſtatur, exactionis cognomine. TILEBOM. Hoc proverbium ad ſimilitudinem aliorum inter viliores uſitatum ſuſpicor; cum aliter, *hominem triobolis*, ut Plautus in Pœnulo, *treſſem*, ut Perſius, *Aſſis, teruncii non facio*, & ſimilia jactarent. Potuit & alludere ad *hominem trium literarum.*

Noſtram vitam] Explico victum, commeatum, annonam, ut Græcorum imitatione ſæpe *vitam* ſumi docuit Vir Ampliſſ. Cuperus lib I. obſerv. cap. 17.

Domi gaudet] Idem notare puto quod in ſinu gaudet, remotis arbitris genio indulget. Horat. I. Sat. I.

——— *Populus me ſibilat, at mihi plaudo*
Ipſe domi, ſimul ac nummos contemplor in arca.

BURM.

Jam ſcio] His verbis illum corruptum à piſtoribus, aut negotiatoribus frumentariis, cum quibus colludebat ædilis, indicat. Efficaciæ autem ſingularis eſt particula *jam*: quod numquam deprehendere potui, ſed ſemper ſuſpicatus ſum, jam verum eſſe deprehendi. Inf. cap. 58. *Jam ſcies patrem tuum mercedes perdidiſſe.* Terent. Andr. Act. V ſc. 4. *Nam ego quæ dico, vera an falſa audieris, jam ſciri poteſt.* Prolog. Eunuch. *Id ita eſſe, vos jam judicare poteritis.* Ubi *jam* eſt, poſt tantas turbas, tantam dubitationem. Et ita recte Donatus ad Andr. I. I. 19. *Redeat jam in viam*, notat, *Jam tarditatis eſſe ſignum*: eſt vero idem quod *tandem*,

,, aureos; sed, si nos coleos haberemus, non tantum sibi placeret. Nunc ,, populus est, domi leones, foras vulpes. Quod ad me attinet, jam ,, pannos meos comedi, &, si perseverat haec annona, casulas meas ven- ,, dam. Quid enim futurum est, si nec Dii, nec homines ejus coloniae mise-

dem. Et ita sæpe apud eumdem comicum *jam scibo*. Adel. III. III. 7. & v. II. 5. ita ut usu plebejo trita fuerit hæc formula. Eodem modo utuntur particula *nunc*. Terent. Eunuch. I. I. *Nunc ego & illam scelestam esse, & me miserum, sentio* Ubi Donatus, *id est tero ut Virgil. Ecl.* VIII. *nunc scio quid sit amor. nunc Augur Apollo. Et, Nunc Lycia sortes* Ex lib. IV. Æneid. 376. BURM.

Si nos coleos haberemus] Hoc est, si quid in nobis virilis roboris remaneret.

> ——— *Si testiculi vena ulla paterni*
> *Viveret in nobis.*

Quemadmodum loquitur Persius, vel, ut alibi Auctor hic noster, *si quid ingenui sanguinis haberemus.* TILEBOM. Si essemus viri. Persius Sat. I. SCHEFFER. Rustice & aperte nimis hi homines sordidi efferunt, neque minus Latine Persius; sed honestius expressit Ovidius Epist. XVI. 291.

> ——— *Si sint vires in semine avorum.*

Unde tamen apparet, rem eamdem varie à diversæ sortis hominibus quotidianis sermonibus jactari.

Tantum sibi placeret] Petronianum. Sic enim cap. 126. *Nolo tibi tam valde placeat.* SCHEFFER. Usitata locutio de arrogantibus & superbis jactatoribus. Flor. II. 8. *Ne sibi placeant Athenæ, in Antiocho vicimus Xerxem.* Tertull. de Idolol. cap. XI. *Ille quidem si excluserit dæmonium, non sibi placeat de fide.* Ovid. II. Metam. 58.

> ——— *Placeat sibi quisque licebit.*

Vid. Infr. cap. 46. BURM.

Populus est, domi leones] Hoc proverbium ex Græco tractum, cujus meminit Plutarchus in Sylla: οἴκοι λέοντες, ἐν ὑπαίθρῳ δ' ἀλώπεκες. Consule Erasmum. SCHEFFER. Non abludunt illa Tertulliani de corona militis cap. I. *Novi & pastores eorum, in pace leones, in prælio cervos.* Atque simile occurrit apud Sidonium Apollinarem: *Cum sunt in prætoriis leones, in castris lepores.* Cæterum non *foras* sed *foris* dixisse debuit. Verum data opera solœcismum captavit, sicut fecit & alibi. HEINS. Ex Aristophanis pace pag. 714. Οἴκοι λέοντες, ἐν μάχῃ δ' ἀλώπεκες. Quod Ælianus lib. XIII. Var. cap. IX. Lamiæ meretrici tribuit, quæ in Lysandrum, in Jonia mollitie & vitæ cultu luxuriantem, dixit Οἱ ἐκ τῆς Ἑλλάδος λέοντες, ἐν Ἐφέσῳ δὲ γεγόνασιν ἀλώπεκες. Sed recte Celeberrimus Perizonius antiquius hoc dictum Lamia meretrice ostendit. Notat autem proverbium jactatores, qui, ubi nullum est periculum, instar militum gloriosorum, minacibus verbis utuntur, ubi adest hostis, vel aliquod discrimen, ignavi deprehenduntur. Ita de Ætolis ait Liv. lib. XXXV. cap. 49. *Eorum omnem ferociam in verbis, non in factis, & in conciliis magis concionibusque, quam in acie, apparere.* Vectius Messius Volscos suos increpans apud eumdem lib. IV. cap. 28. *In otio tumultuosos, in bello segnes* dicit. Et Sulpicius Dictator Romanos milites, & Tullum increpans *in castris feroces, in acie pavidos.* Livius lib. VII. cap. 15. Et talis à Justino Xerxes describitur lib. II. cap. 10. *In periculis timidus, sicubi metus abesset, inflatus.* BURM.

Pannos meos] Eleganter per figuram diminutionis rem, supellectilem, vestes meas, vult dicere, ut Germani, *mein Armüteln*. Nihil ergo hic mutandum. SCHEFFER. Sic apud Ciceronem lib. IX. ep. XVIII. *Potes mulo isto, quem tibi reliquum dicis esse, cum cantherium comedisti, Romam pervehi.* HEINS. *Comedere* frequens in hac significatione Plauto vox. Vide Torrentium & Lambinum ad Horat. lib. I. Epist. XV. vers. 40. Ita supra capite 39. in Leone *Cataphagas* id est, prodigos nasci dixit.

Hac annona] Δεικτικῶς illud *hac* accipiendum, pro tali, tam arcta & cara. SCHEFFER. Id est, quæ hoc tempore tam est difficilis. Livius VII. 25. *Quem nunc novum exercitum, si qua externa vis ingruat, hæ vires Populi Romani, quas vix terrarum orbis capit, contracta in unum haud facile efficiant. Hæ vires* sunt temporis illius, quo scribit Livius. Ita contra *ille* ad præterita refertur, ut supra *illud erat vivere.* Vide Gronov. ad Senec. Herc. Oet. vers. 387. BURM.

Quid enim futurum est?] In re desperata hæc formula loquendi erat frequens. Flor. III. cap. 21. *quid futurum fuit, si annum consulares implesset.* Ubi mallem *consularem*: ultimæ literæ *em* à primis in *implere* fuere absorptæ. *Consul* legit Voss. ad Vellej. lib. II. cap. 51. Terent. Heaut. III. I. *quid te futurum censes, quem assidue exedent.* Plaut. Trucul. II. IV. 63.

> *Quid me futurum est, quando miles venerit?*
> *Relictusne abs te vivam?*

Ita utuntur & *quid me fiet*, vel *quid mihi fiet*: de qua formula vide Bebot. Apophor. lib. 2. cap. 17. BURM.

Ejus coloniæ] Mallem ego, *hujus coloniæ*. Sic enim & in præcedentibus: *hæc colonia retroversus crescit.* SCHEFFER. Capuam intelligit, quæ bello Punico secundo in formam præfecturæ redacta, annis circiter centum quinquaginta duobus post consulatum Cæsaris colonia facta est, teste Vellejo Paterculo lib. II. cap. XLIV. HEINS. Sed & coloniam eo deductam à Divo

„ miserentur? Ita meos frunifcar, ut ego puto omnia illa aedilibus fieri. Nemo enim coelum coelum putat, nemo jejunium fervat, nemo Jovem pili

Divo Augufto auctor eft Plinius lib. XVIII. cap. II. GOES.

Ita meos frunifcar] Vetus jurandi formula, pro, ita falvos mihi habeam meos. SCHEFFER. Nihil frequentius, quam hac forma concipere vota & jusjurandum, qua falutem fuis propinquis, & fibi fimul optabant. Ovid. lib. IV. faft. verf. 519.

Sofpes eas, femperque parens; mihi filia rapta eft.

Et poft:

Sic tibi, quam raptam quereris, fit filia fofpes.

Terent. Hecyr. Act. II. fc. II. *Ita me dii bene ament, mi Laches, itaque una inter nos agere aetatem liceat.* Concipiebatur autem hoc jujurandum per particulas *ita* & *ut*. Senec. IX. Contr. 4. *Ita mihi fuperftite filio mori liceat, ut ego illum, qui mori maluit, parricidam vocari.* Terent. Heaut. Act. V. 4. *Ita mihi atque huic fis fuperftes, ut ex me atque hoc natus es.* Vide celeberrimo Graevio notata ad Cicer lib. X. ad Famil. ep. 9. ubi ex Catilinaria IV. fimile noftro jusjurandum adfert. *Ita mihi falva republ. vobifcum perfrui liceat*, &c. Ex eadem opinione fenecitatis hujus, qua, fi fuis frui diu liceret, animum fuum mulcebat, profluxit fingularis illa imprecatio, quam lapidi incifam refert Sponius Mifcell. Erudit. pag. XI. & Fabrettus pag. 4.

QVISQVIS
HOC. SVSTVLERIT
AVT. IVSSERIT
VLTIMVS. SVO
RVM. MO.IATVR. BURM.

Aedilibus fieri] Lege *fieri* TILEBOM. Haec inepta funt, neque video, quis hic locus fit aedilibus. Sufpicor plane, fcripfiffe noftrum, *à caelitibus fieri*. SCHEFF. Nondum videre poffum, quid aediles hic faciant. Explicatio Hadrianidis eft inconveniens huic loco. Quomodo enim cohaereant, aediles funt in culpa, nemo enim coelum coelum putat? An, quia nemo coelum putat coelum, ideo fit per aediles, ut fit caritas annonae. Poffet tamen pro *aedilibus* legi non *caelitibus*, fed *à ditibus*, hac fententia: Ita mihi meifque bene eveniat, ut ego puto omnia haec, quae nobis annonam reddunt arctam, fieri à divitibus, lucrum fuum captantibus, cum fumma numinis negligentia & contemtu. SCHEFFER. Lege *Aedilibus deberi*. Poffis &, *damna illa aedilibus deberi*, qui rem annonariam male curabant, & profani erant. Nam & fequentia ad aediles videntur referenda. Aedilium Cerealium ter quaterve occurrit mentio in Gruteriano Infcriptionum opere. HEINS. Offendit merito haec vox, licet poffet capi dictum pro *ab Aedilibus fieri*, fed quia praeceffit de collufione cum piftoribus, & denariis aureis mille, quibus aediles ut mercede injufta erant corrupti, & ita reliqui coloni ad paupertatem redigebantur hac caritate annonae, & foli aediles ditefcerent, qui domi gaudebant, fufpicor fcriptum fuiffe *omnia hac adilibus ferri*. Illi enim ex damnis & impenfis colonorum crefcebant opibus. *Fieri* & *ferri*, quam facile à librariis potuerint confundi, docebunt te ea, quae Victorius habet lib. XXII. Var. 7. BURM.

Nemo caelum putat] Deum. Claud.

——— *providus aether,*

Noluit humano titulos auferre labori. BARTH.

Id eft, fata & providentiam divinam, quae caelitus deftinantur. Infra cap. CXXVII. *Habeo tamen quod caelo imputem, fi nos fata conjunxerint.* ERHARD. Haec verba leguntur in jam editis, fed ifto modo: *nemo caelum putat, nemo jusjurandum fervat, nemo Jovem pluris facit.* *Caelum putat* eft, aeftimat ut caelum, à quo haec bona proveniant. SCHEFFER. Nemo caelum tanquam Deorum domicilium confiderat, fed tanquam numine vacuum & inane. Martialis lib. IV. ep. XXI.

Nullos effe Deos, inane caelum
Affirmat Selius, probatque, quod fe
Factum, dum negat hoc, videt beatum. GOES.

Nihil aliud haec verba continent, quam vulgatam illam veterum impietatem, qui, cum viderent impunita fcelera, Deos effe negare folebant: cujus exempla collegit fatis multa Pafferat. ad Propert. I. eleg. 6. & funt ubivis obvia. *Caelum* pro Diis ipfis poni vulgatum eft, & Barthio ad Statii Theb. I. verf. 650. hoc etiam Petronii loco adducto, obfervatum. Senec. Agamemn. verf. 543.

——— *Juvat*

Viciffe coelum, Palladem, fulmen, mare.

Ovidius lib. III. Amor. eleg. 3. quae tota in hanc impiam deteftationem fcripta:

Quid queror, & toti facio convicia caelo. BURM.

Nemo jusjurandum fervat] Benedictinum vetus Floriacenfe, unicum hac in parte, exemplar, *nemo jejunium fervat. devotu.* Pith. PATISSON. Vet. lib. quo unico hac in parte ufi fumus, habet *nemo jejunium fervat.* Caeterum ut id, quod fentio, libere dicam, vereor, ne hoc nobis verbum Monachus exfcriptor pro *jusjurandum* ex ingenio repofuerit. PUTEAN. M.S. *jejunium.* TORNAES. Optime *jejunium*. Sic enim folebant in ficcitate magna. Adfcribam verba Tertulliani, quae mire faciunt ad intellectum hujus loci, ex libello ejus de Jejunio cap. XVI. *Sed & omnem ταπεινοφρόνησιν ethnici agnofcunt; cum ftupet coelum, & aret annus, nudipedalia denuntiantur, magiftratus purpuras ponunt, fafces retro avertunt, precem indigitant, hoftiam inftaurant. Apud quafdam vero colonias praeterea annuo ritu faccis velati, & cinere confperfi idolis fuis invidiam fupplicem objiciunt, balnea & tabernacula in nonam ufque*

 cludun-

pili facit; sed omnes opertis oculis bona sua computant. Antea stolatae ,, ibant nudis pedibus, in clivum, passis capillis, mentibus puris, & ,, Jovem

cluduntur. Unus in publico ignis apud aras, aqua nec in lancibus, Ninivиticum credo jejunium, Judaicum certe jejunium ubique celebratur. Habes, ecce, hic *jejunium* solenne, ex prædicta causa, habes quoque *nudipedalia*, de quibus apud nostrum statim in sequentibus. SCHEFFER.

Nemo Jovem pluris facit] Adhibendus est gestus, ut intelligas γυμνολογοῦντα. Sic in illo Publii.

A morte semper homines tantumdem absumus.

Ita in sacris litteris. Esaiæ LI. vers. VI. οἱ δὲ κατοικοῦντες ὥσπερ ταῦτα ἀποθανοῦνται. BARTH. Hæc intelligenda sunt & exprimenda cum gestu, qualis versus ille Publii Syri Barthio adductus. BOURDEL. Ut Catullus: *Non faciunt pili cohortem.* Itaque frustra exponunt illud *pluris*, quod est in vulgatis, quasi intelligendum sit cum gestu. SCHEFFER.

Omnes opertis oculis bona sua computant] Jac. Magni Sopholog. lib. 5. cap. 13. *Nec solum homines peccata propria non intelligunt, sed etiam, bona quædam si fecerint, sublimare valde contendunt: juxta illud Petronii; Omnes apertis oculis bona sua computant.* Verior tamen lectio est *opertis*. ERHARD. Non respiciunt ad hanc cœlorum Jovisque iram, unde siccitas ista provenit, sed ad opes tantum suas attendunt, & ut sufficere possint, dant operam, ut quoquo modo augeant, quo fiant pares faciendo sumtui. Hoc est *computare* isto in loco, plane ut in isto Tacit I. Histor. cap. 12. *Conjectura jam & rumore senium Galbæ & juventam Othonis computantium.* Sicut hic, *computare senium Galbæ & juventam Othonis* est conferre inter se, ac calculatione videre, quam sint disparia, sic *computare bona*, numerando videre, num sufficiant, num sint paria rebus necessariis & usibus quotidianis. Vulgo aliter hæc verba exponunt, sed hanc mentem eorum puto esse veram. SCHEFFER. Si hæc lectio retinenda est, sensus erit: qui Deos non respiciunt, bonorum suorum, industria quasi sua partorum, calculum ineunt, & ita se beatos absque Diis existimant, sicut de Solio dixit Martialis loco jam indicato. Verum hoc menti auctoris non videtur convenire, ut patet ex sequentibus: *Itaque Dii pedes lanatos habent, quia nos religiosi non sumus, agri jacent.* Diversum igitur plane voluit, nempe cum Deos non respicerent, fortunas se suas turbare & evertere: quapropter legendum omnino: *opertis oculis bona sua confutant.* Ita plane hoc *confutandi* verbo usus est Cato, quod exstat apud Gellium Noctium Attic. lib. VII. cap. III. *Ne quid in consulendo adversi eveniat, quod nostras secundas res confutet*, id est, evertat. Et Tiro Tullius ibidem loci: *sensus in injuriis & imperiosis minationibus confutare.* Item Titinnius Setina apud Nonium: *Cocus magnum ahenum, quando fervit, paula confutat trua.* Cocus, dum varias species miscet, singulas perdit. GOES. Hæc proverbii speciem habere docet Seneca lib. IV. de benefic. cap. 37. *Multa Reges, præsertim in bello, opertis oculis donant.* Et lib. V. cap. ult. *Opertis oculis inest acies, sed sine usu, quam lumen a Diis immissum ad ministeria sua evocat.* v. Erasmi adagium, *oculis clausis agere.* Ita Cicero pro Milone cap. 31. *Tu Latiaris sancte Jupiter, cujus ille lacus, nemora, finesque sæpe omni nefario stupro, & scelere macularat, aliquando ad eum puniendum oculos aperuisti.* Non potest ergo hujus loci sensus esse, clam Deos precantur, ut ad tantas & tales divitias perveniant quibuscumque artibus, ut voluit Barth. ad Stat. lib. VI. Thebaid. vers. 632. Neque ille, quem Schefferus adfinxit, multo etiam minus probamus Goesii valde alienum ab hoc loco *confutant*, quæ vox plane huc nihil facit; sed adprime accommodata est *computant*, quo utimur de iis, qui sollicite reditus suos & vectigalia articulis suis computant, ut videant, quid lucri fecerint, ut eleganter Ovid. lib. II. ex Pont. Epist. 3.

At reditus jam quisque suos amat, & sibi quid sit
Utile, sollicitis computat articulis.

Plaut. Mil. Act. II. sc. 2. *dextera digitis rationem computat, feriens femur.* Tertull. de pudicit. 8. *qui non computaverint dominum, & qui dereliquerint dominum.* capit. sequenti *computa*, *puta* & quæ plura exempla obvia sunt. Hoc igitur vult, impios hos ædiles & quoscumque alios, oculis clausis contemnere Deorum vindictam, negligere religionem, nec quærere quæ aliis sint utilia, sed modo sollicitos esse de opibus sibi aggerandis. BURM.

In clivum) Capitolinum videlicet. Ergo Capitolium quoque, ut in plerisque urbibus majoribus. Sic cum *Saxum* dicebant, intelligebatur Tarpejum. Ita, *de saxo dejicere*, apud Senecam de benef. lib. VIII. cap. VII. Et *Tarpejum*, pro *saxo Tarpejo*, apud eundem de ira lib. I. cap. XVI. HEINS.

Passis capillis] Pro sparsis. Sic Naso aliique ex Poëtis frequenter, etiam Livius, ut præferunt membranæ vetustiores. HEINS.

Mentibus puris] Quod requirebant sacra: apud Tibullum: *Pura cum mente venite.* HEINS. Imposuit memoria viro Nobilissimo: Tibullus enim lib. II. eleg. I. *pura cum veste venite* habet, non *mente.* Sed noster ut scilicet religiosior videretur, hanc omnibus sacris dictam legem *caste Deos adeunto*, quam plerique corporis castimonia servata bene custodiri putabant, ad mentem applicuit. Egregie Cicero lib. II. de Legib. cap. 10. *Caste lex jubet adire ad Deos, animo videlicet, in quo sunt omnia. Nec tollit castimoniam corporis, sed hoc oportet intelligi, cum multum animus corpori præstet, observeturque, ut caste corpore adeatur, multo esse*

„Jovem aquam exorabant; itaque ſtatim urceatim plovebat, aut tunc, aut

eſſe in animis id præſtandum magis: nam illud vel aſpergine aqua, vel dierum numero tollitur, animi labes nec diuturnitate evaneſcere, nec amnibus ullis elui poteſt. Et ita ille, quicumque ſit, auctor diſtichorum, quæ ſub Catonis nomine falſo circumferuntur,

Si Deus eſt animus, nobis ut carmina dicunt,
Hic tibi præcipue ſit pura mente colendus.

Ita Cicero *puram & integram* mentem conjungit Oratione pro Milone cap. 23. ut Horatius:

Integrum vitæ ſceleriſque purum.

Et idem Cicer. lib. 1. de Divin. cap. 53. *caſtum animum & purum.* Et ita omnia, quæ ſacris adferri debebant, *pura* eſſe debebant, veſtes, manus, & reliqua. Propria enim ſacris religionum cerimoniis hæc vox. v. Gronov. ad Senec. Medeam verſ. 901. & Heinſ. ad Ovid. lib. IX. Met. verſ. 701. BURM.

Jovem aquam exorabant] Hic græculus noſter, ſuper vulgus ſapiens & religioſus, ad conſuetam vulgo formulam reſpicit, quam Theophraſtus opportune admodum περὶ ἀδολεσχίας, Garrulo tribuit. Ἐὰν ποιήσῃ ὁ Ζεὺς ὕδωρ *ſi Jupiter aquam fecerit*, id eſt, pluerit, quod egregie ex Ariſtophane illuſtrat Caſaubonus, & plebis Atticæ ſolemnem formulam fuiſſe docet, ποιεῖ Ζεὺς ὕδωρ. Imperator autem Antoninus lib. v. de rebus ſuis §. 7. dicit Athenienſium votum fuiſſe ὗσον, ὗσον, ὦ φίλε Ζεῦ, κατὰ τῆς ἀρούρας τῆς Ἀθηναίων καὶ τῶν πεδίων. *Plue, Plue, care Jupiter, ſuper Athenienſium arva & prata.* Ubi de Jove Pluvio egregia habet magnum illud quondam Britanniæ decus Gatakerus. Et nos aliqua contulimus in Jove noſtro Fulgeratore cap. v. præclare quoque cultum Jovis Pluvii illuſtravit Vir, ſupra invidiam omnem poſitus, Janus Brouckhuſius, cujus eruditiſſimæ in Tibullum notæ, hoc ipſo, quo hæc ſcribebamus, tempore exierunt: vide eum ad lib. I. eleg. VIII. verſ. 26. unde apparet, quam recte hic garrulus ſiccitatis præcipuam cauſſam dicat, neglectum illum religioſæ exorationis Jovis Pluvii, utpote unde bonus vel malus proventus debebat ſperari vel timeri. Et hinc videre licet, quam appoſite DivusPaullus Actor. XIV. 17. Lycaonas deterrere ſtudeat, ne ſibi & comiti divinos honores tribuant, ſed vero Deo, qui benevolentiæ ſuæ ſigna etiam impiis & Idololatris dedit per pluviam, & felicem frugum ubertatem, implens omnium animos cibo & lubentia. Et hinc illuſtrari illud de ſubito imbre, quo Antonini exercitus, undique ab aquis excluſus, fuit recreatus, quod perverſa Chriſtianorum pietas Legioni Fulminatrici, fabuloſæ plane, perperam adſcripſit, cum ipſe Marcus Jovi ſuo Pluvio id acceptum tulerit, ut apparet ex Columna Antoniniana pag. 15. ubi egregia Jovis Pluvii imago conſpicitur, quam hic expreſſimus. BURM.

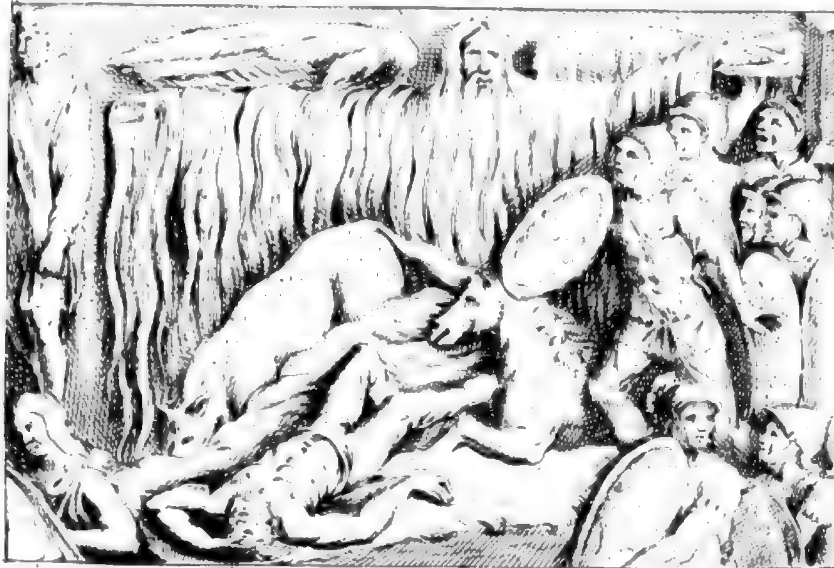

,, aut numquam : & omnes ridebant , ut Dii tamquam mures. Itaque
,, Dii pedes lanatos habent. quia nos religiosi non sumus, agri jacent.

XLV.

Itaque statim, &c.] Locus hic turbatus videtur, quem in hunc modum restituendum censeo: *Itaque statim urceatim plovebat , & omnes rodebant avidi tanquam mures. At tunc, nunc numquam. Itaque Dii lanatos pedes habent.* GOES.

Urceatim plovebat] *Urceatim pluere* est, quasi plenis urceis effusis. Quomodo apud Apulejum lib. IV. de Asin. aureo legas, *fistulatim fimum excutere.* Sic ab *acervus* est *acervatim*, à *cuneus*, *cuneatim. Plovebat* autem, pro *pluebat*, sicut apud Plautum in Prolog. Menæchm. *Nam rus ut ibat, forte ut multum pluverat.* SCHEFFER. Pro *pluebat*. Nota rationem verbi antiqui. *Plovo*, sive *pluvo*. Ita enim dicebant vetustiores, unde *pluvia*. Deinde τὸ *u* literam non geminabant. Sic in antiquis scriptis Codicibus. *Divos*, *Volcanus*, *volgus*, *volnus*, & mille talia. Noster infra, *mavolt* pro *mavult*. Plautus prologo Menœchmorum: *Nam rus ut ibat, forte multum ploverat.* Nam ita scribendum, & sæculi Plautini mos & lex metrica postulant, etsi in scriptis *pluerat*, unde *pluverat* fecerunt, ut metro consuleretur. HEINS.

Aut tunc] Hæc & scripta, & distincta male, sic emendo: *urceatim plovebat. At nunc, aut numquam ita omnes ridebantur dii, tanquam mures.* Nunc, inquit, in hac siccitate, adeo defcitum est à consuetudine ac pietate veteri, *tanquam mures*, puto dictum in respectu ad illud vetus, quod habet Horatius in libro de Arte:

Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus.

Hoc vult, non magis æstimari deos, quam mures, quorum iram risu ulcisci ciτaur. Consule Athenæum lib. XIV. cap. 2. SCHEFFER. *aut tunc*, Pluebat scilicet, ad preces & sacrificia piorum, quæ si Dii non curarent, nulla alia spes pluviæ supererat.

Omnes ridebant. ut Dii tanquam mures.] Levi mutatione corrigendum: *omnes rodebant avidi, tanquam mures.* Cicero lib. II. de divinatione cap. 27. *Quasi quicquam intersit, mures diem noctem aliquid rodentes scuta, an cribra, corroserint.* Apud Juvenalem Sat. III. vers. 207.

Et divina opici rodebant carmina mures. HEINS.

Et quamquam *rodere* muribus sit proprium, transfertur tamen ad homines. Horatius epistola ad Villicum lib. I. Epist. XIV. 40.

Cum servis urbana diaria rodere mavis.

Seneca ep. XCV. de fœminarum vita sui temporis: *Non minus pervigilant, non minus potant, & oleo & mero viros provocant: æque invitis ingesta visceribus per os reddunt, & vinum omne vomitu remetiuntur: æque nivem rodunt, solatium stomachi æstuantis.* GOES. Lego, *Et omnes videbant*, nimirum Deos precibus istis moveri, & pietate. *At ii tamquam mures*, id est, illi ædiles arrodunt omnia, tamquam mures, qui si frequentes sint, sterilitatem agrorum efficiunt, ita ædiles nunc omnia ad se faciunt, &, si quid superest, colludendo cum Pistoribus annonam incendunt. *Videre & ridere* à librariis confunduntur sæpe in antiquis libris. Ovid. Epist. XX. 97. *Adjuit & vidit*, ubi non male Vossiana excerpta habent *Adjuit & risit.* Et ita capite sequenti Heinsius pro *videbis*, *ridebis*, corrigit. Schefferi expositio plane mihi inconveniens videtur: quis enim umquam audivit, aliquem rideri, ut murem? & in Athenæi loco ab eo laudato nihil prorsus occurrit, quod huc faciat, agitur enim ibi de Tibicinæ inventione & laude, nullum verbum de *mure* ibi legitur. BURM.

Pedes lavatos habent] Scribe, *pedes lanatos habent*: vel potius, *laneos*. Parœmiæ enim vox ipsa est. TILEBOM. Optime N. Heinsius, *lanatos*. Sunt autem *pedes lanati*, quasi constricti vinculis, pertinetque hoc privatim ad pedes Deorum. Locus est Macrobii, qui hæc explicat, lib. I. Sat. cap. 5. *Saturnum Apollodorus alligari ait per annum laneo vinculo, & solvi ad diem sibi festum. id est, mense hoc Decembri, atque inde proverbium ductum, Deos laneos pedes habere.* Ex his verbis liquet, *lanatos pedes* esse velut constrictos, qui tarde veniunt, sed postremo tamen veniunt, dignoque supplicio afficiunt sontes. Proverbium hoc integrum refert & Porphyrio ad Horatii III. Od. 2. hisce verbis. *Dii irati pedes habent lanatos*, ubi simul explicationem vide. SCHEFFER. Vide Gebhard. lib. 2. crepund. cap. 15.

Agri jacent] Squalidi nimirum ac deserti. Virgilius III. Georg. 354.

Sed jacet aggeribus niveis informis & alto
Terra gelu late ——— SCHEFFER.

Eleganter: nam agri *jacere* dicuntur, cum aut non excoluntur, aut frugem non ferunt. Curtius lib. IV. cap. VII. *steriles arenæ jacent, quas ubi vapor solis accendit, intolerabiles æstus existit.* Seneca Nat. Quæst. lib. III. cap. VI. de Africa: *Itaque sine arbore, itaque sine cultore arena jacent.* Et lib. IV. cap. II. de Nilo: *Juvat agros duabus ex causis, & quod inundat, & quod oblimat. Itaque, quidquid non adiit, sterile & squalidum jacet.* HEINS. Non tam caperem de agris desertis & incultis; erant enim culti, sed siccitate nimia nihil reddebant dominis, unde pretium eorum erat diminutum. Cicer. pro Rosc. Com. cap. XII. *Accepit enim agrum temporibus iis, cum jacerent pretia prædiorum.* Ubi vide Passeratio adnotata. & ita omnia *jacere* dicuntur, quæ vilia & contemta sunt. Vide Gifanii indicem Lucretianum, & commentatores ad Cicer. pro Muræna cap. VIII. Ita Græcis διάκειμαι. Aristoph. Plut. Act. I. scen II.

Σὺ

XLV. „ᵃ Oro te, inquit Echion centonarius„ melius loquere. Modo „sic,

Echion.

Σὺ Πλοῦτος, ὅτως ἀθλίως διακείμενος.
Tune Plutus, qui tam misere jaces? BURM.

Oro te] Apulej. I. Metam. *Oro te, inquam, aulaum tragicum dimoveto.* Senec. de Clement. libr. I. cap. 25. *Quid enim interest, oro te, Alexander, Leoni Lysimachum objicias, an ipse laceres dentibus tuis?* Eodem modo, *rogo*, & *rogo te*, apud unum Petronium centies. BURM.

Echion] Ut omnia fere hic nomina, ex antiquitate repetita, Ganymedes, Seleucus, Agamemnon, Menelaus, & nescio quæ, ita hoc ab Echione Argonauta esse petitum credo, omnibus, qui expeditionem illam prodiderunt, memorato, nisi soli Apollonio; sed ille in catalogo illo mutilus est. BURM.

Centenarius] Quid hic *centenarius?* Leguntur in rescripto quodam Constantini *centenarii*, quos eruditissimi viri exponunt eos, qui centesimam hæreditatem exigunt. *Centenarios* exponit Salmasius ad Capitolini Pertinacem cap. 2. procuratores, qui stipendii nomine centena sestertia accipiebant. Sed existimo magis esse, ut intelligamus de eo, qui censum habet centum millium, quomodo *liberti centenarii* leguntur in leg. 16. ff. de jure Pat. SCHEFFER. Constitutio Constantini, quam Schefferus innuit, est lex I. Cod. de Exactionibus, vel lex II. Cod. Theodos. eod. ad quam accurate de centenariis, ducenariis, & similibus egit Jacobus Gothofredus. Sed nescio quos Schefferus viros eruditos intelligat, qui exactores centesimæ Hæreditatis fuisse velint; cum certum sit, numquam illam in republ. Romana cognitam, sed vicesimam pro hæreditate exactam omnes uno ore tradant, & de qua pro mediocritate nostra egimus in dissertatione de vectigalibus Populi Romani cap. XI. Neque verosimile in hoc Satyrico memorari centenarium, quales demum sub Constantino noti fuere; sed illustrandus hic locus ex Claudianis temporibus, sub quo Ducenarios reperimus apud Sueton. in ejus vita cap. XXIV. qui Procuratores Cæsaris erant. Unde autem ita dicti, ingens inter viros doctos est concertatio: plerique ab exactione ducentesimæ vel centesimæ, de quo vectigali egi in eodem libello cap. V. deduxerunt nominis rationem. Ita cepere Cujacius, Brissonius & Spon. Miscell. Erud. pag. 275. & Scaliger ad Manil. lib. II. pag. 150. & viri docti ad Apuleji lib. VII. Metam. & alii. Sed recte jam Torrentius & Casaubonus ad Suetonii dictum locum docuerunt, ita à stipendio ducentorum vel centum sestertiorum dictos fuisse, quos deinde Salmasius secutus est. Hinc & Trecenarii in antiquo Lapide apud Fabrettum p. 634. & ita porro sexagenarii, &c. Quia tamen codex Traguriànus habet *centonarius*, non putavi repudiandam hanc vocem, quæ magis arridet, quia in hoc convivium plebis infimæ homines erant fere admissi. Cen*tonariorum* autem, qui à centonibus nomen habent, frequens in antiquis inscriptionibus est mentio, & eorum collegium erat in plerisque coloniis & municipiis, & fere cum Fabris, & Dendrophoris conjunguntur, ut indices Gruteri & Reinesii excutienti cuivis facile patebit. Sed quales fuerint, inter viros eruditos non constat: cum quidam dictos putent à centonibus, quibus incendia solebant restinguere ex Vegetio, alii qui militibus vela cilicia, tentoria, & omnem supellectilem castrensem suppeditabant. vide Spon. Miscell. Erudit. Antiq. pag. 58. Sed Jacobus Gothofredus ad Leg. I. Cod. Theod. de Centonariis & Dendrophoris primum censet, illos occupatos fuisse circa domos & ædificia, ut ea sarta tecta haberent. Tandem vero mavult, *centenarios* dictos à majoribus materiis, qui centenarias cædebant, parabant, & venumdabant. Sed ultima illa sententia merito displicet; tum quia constanter lapides & scripti codices *centonarios* exhibent, tum quia si tales fabri fuissent, qui materias centenarias cæderent, etiam oportet fuisse, qui minores cæderent, & inde *quinquagenarii*, & porro nominari potuissent. Neque ita dictos, à supellectile castrensi suppeditanda crediderim, cum plerumque in municipiis & coloniis Italiæ occurrant, raro in provinciis, ubi tamen cum exercitus Romani numerosiores essent, quam in Italia, necessario debuissent centonariorum collegia institui. Quare nos adhuc amplius deliberamus, quia apud Auctores veteres nulla fere horum mentio, & inscriptiones plurimæ nihil habeant, unde de eorum opere & artificio aliquid possimus statuere. Sed si jam Fabris adcenseri debeant, quod necesse videtur, quia iis fere semper conjunguntur, verosimile est fuisse id genus Fabrorum, qui ex materia, jam ab aliis Fabris præparata & polita, unum aliquod opus exstruebant, ut ex variis centonibus, & pannis alii vestes hominibus plebejis & pauperibus consuebant. Et eo alludere credimus Tertullianum de præscript. Hæretic. cap. XXXIX. *Homerocentones etiam vocari so-lent, qui de carminibus Homeri propria opera, more centonario, ex multis hinc inde compositis in unum farciunt corpus.* Sed satis de his, in quibus tamen me adhuc hærere ingenue fateor, ut & fecit doctissimus Du Cange in Glossario mediæ Latinitatis BURM.

Melius loquere] Formula abominantis. Dixerat Ganymedes, Deos laneos habere pedes. Id hic abominatur Echion. Est autem eadem hæc formula cum illa, *melius ominare*, item *bona verba*, de qua pluribus Brissonius. SCHEFFER. Avertendi ominis formula, Terent. Heaut. Act. III. sc. 3. *optata loquere* Apulej. I. Metam. *meliora ominare*, ubi vide Priceum Græci εὔφημα φωνεῖ. Sophocl. Ajac. v. 361. & 592. & Electr. 1214. & passim. BURM.

Modo

„sic, modo sic, inquit rusticus; varium porcum perdiderat. quod hodie non est, cras erit; sic vita truditur. Non me-Hercules patria melior dici potest, si homines haberet; sed laborat hoc tempore, nec haec sua. non debemus delicati esse: ubique medius coelus est. Tu, si aliubi fueris, dices hic porcos coctos ambulare. Et ecce habituri sumus „munus

Modo sic, modo sic, inquit. Rusticus varium porcum perdiderat] Nunc res sese isto habent modo, nunc rursum alio. Sed verba male sunt distincta, &, ut censeo, sic corrigenda: *Modo sic, modo sic, inquit rusticus: varium porcum perdiderat.* Est allusio ad fabulam de quodam rustico, qui perdiderat porcum, & cum recipere non posset, istis sese consolatus erat verbis, quæ deinde in dicterium vulgi abivere. *Porcum varium* appellat, qui est non unius coloris, joci causa, & quia hoc genus deterius habetur. Quasi tanta sit hæc jactura, ut de ea tantopere queratur Ganymedes. Varro II. de R. R. 4. *Qui suum gregem vult habere idoneum, eligere oportet primum bona ætate, secundo bona forma: ea est cum amplitudine membrorum, præterquam pedibus, capite, unicoloris potius quam varias.* SCHEFFER. *Varius porcus*, ut supra cap. XXVIII. *pica varia*, diversi coloris. Puto autem: *Modo sic, modo sic inquit rusticus: varium porcum perdiderat.* Videtur ortum proverbium à rustico, qui cum porcum quæreret amissum rogatus, cujus esset coloris porcus, respondit, *modo sic, modo sic*, cum vellet designare, non unum ei colorem esse. HEINS.

Cras erit] Persius Satyr. 5.

Cras hoc fiet: idem cras fiet ——

Ovid.

Dicunt assidue: cras quoque fiet idem.

Vide Clariss. Casaubon. ad Pers. pag. 397. & seq. Ovidius de Arte amand.

Qui non est hodie, cras minus aptus erit. WEITZ. Corvus apud Suetonium cap. XXIV.

Est bene non potuit dicere, dixit erit.

Ubi *cras* subintelligendum corvorum sonus. HEINS. Contra semper fere idem esse Lucretius ait V. 1134.

Nec magis id nunc est, nec erit mox, quam fuit ante.

Sic vita truditur] Inscriptio pag. DCCCXCVIII. I.

VIXI. VT. VIVIS.
MORIERIS. VT. SVM. MORTVVS.
SIC. VITA. TRVDITVR.

WOUWEREN. *Truditur dies die.* Apud Horatium lib. II. od. XVIII. vers. 15. apud Terentium Andr. IV, IV. 38. *Fallacia alia aliam trudit.* HEINS. Ad dictum Horatii locum Torrentius elegantem translationem ab undis sibi succedentibus illustrat. Sic Ovid. XV. Metam. 179.

Ipsa quoque assiduo labuntur tempora motu,
Non secus ac flumen. &c.

Ita & felicia ab infelicibus temporibus excipiuntur, ut unus dies alium sequitur. Idem Horat. Epod. XVII. dixit:

Urget diem nox & dies noctem. BURM.

Patria melior dici potest.] Idiotismus plebejus. HEINS.

Si homines haberet] Illud *homines* significanter ponitur, pro iis, qui probe ac humaniter cum aliis versantur. Hoc vult, non potest dici patria melior fuisse superioribus temporibus, quam nunc est. Eadem manet cœli indoles, eadem terræ fertilitas, si modo homines humano viverent modo, nec ut feræ se mutuo per avaritiam, & rapiendi libidinem dilaniarent. Ita supra, *discordia, non homo.* SCHEFFER. Vide supra cap. 38.

Nec hæc sua] Videtur deesse quidpiam. Forte scripsit noster: *nec hoc sua culpa.* SCHEFFER. Puto illud *sua* esse positum pro propriis, pertinentibus ad cujusque naturam, ut in illo *suum cuique pulchrum*, & apud nostrum *suus hæres.* Ut sit sensus: non sunt hæc propria regionis hujus coloniæ, sed potius morbi, quo nunc laborat, culpa opulentiorum, qui & lucri sui causa egenos premunt, & Deos ipsos impiissime contemnunt. IDEM. Scriptus *nec hæc sua.* Opinor, *nec est sua.* Hoc est, non est, qualis olim fuerat. Aliquando & sumitur quasi non sui juris. De quo loquendi modo videnda, quæ ad Nasonis Metamorphoses copiose notamus. HEINS.

Ubique medius cælus est] Hoc est, eodem ubique modo sese habent res humanæ, frustraque conquerimur de molestiis in hac aut ista regione; sicut, ubicumque fuerimus in toto terrarum orbe, cœli mediam partem supra nos esse intelligemus. SCHEFFER.

Si alicubi fueris] Mallem ego, *alibi.* Puto autem esse hanc sententiam verborum: Tu si veneris alium in locum, perinde illum reprehendes, uti hunc reprehendis, & præ isto miris modis hunc attolles. SCHEFFER.

Porcos coctos ambulare] Ita loquuntur de terra seu regione beata. Volant ibi assæ aves, natant pisces tosti, flumina vehunt mella, & vina &c. SCHEFF. Omnia hic expotita videas, nec ullo labore comparari. Ridiculum proverbium, cui similia de lacteis melleisque aurei sæculi fluminibus Poetæ fingunt, & tellure inarata segetem proferente. Pro *dices*, possit reponi, *diceres*, haud male. HEINS.

Ex-

„ munus excellente inter duo, die festa, familia non lanistitia, sed plurimi „ liberti. Et Titus noster magnum animum habet, & est caldicer, ebrius, „ aut

Excellente inter duo] Corruptum hoc est, & scribendum, *excellens*. Illud *inter duo*, censeo sic dictum, sicut dicimus, *inter paucos disertus*. SCHEFFER. Scribo plane, *excellens & inter duo*, hoc est, licet tantum darentur duo, illud tamen excellens esset. Conjunctio & hic valde emphatica litteris conversis adnexa est vocabulo præcedenti, ex quo corrector fecit *excellente*. SCHEFFER. Forte *excellenter*. HEINS. Nihil muta. vide infra ad caput LXVI.

Inter duo] Forte, *in triduo*, sicut apud Plautum Captiv. 1. 2. vers. 63.

——— *Illum confido domum*
In his diebus me reconciliassere.

Et Terentius Andria 1. 2. vers. 77. *In diebus paucis, quibus hac acta sunt*. Cic. Verr. IV. *Non, opinor, id aget, ut ista pecunia in quinquennio consumatur*. Plaut. Pers. *In triduo hoc*. Plin. 9. 51. circa finem: *cætera fœmina in triduo excludunt*. HEINS. Hæc correctio videtur amplectenda, nam Schefferi explicatio nullius, credo, assensum merebitur, &, unde mango Gallicus suum *inter dies festos* depromserit, nescio. Certe scio, non ex codice suo, quem jactat: ille enim nusquam est. Si autem statuamus liberam hanc cœnam datam tertiis Saturnalibus, quæ eadem erant Opalia, XIV. Kalendas Januarias; in triduo erant Divalia sive Angeronalia, quibus feriæ erant, & sacrum fiebat Deæ Volupiæ, quod propiciata angores & animorum sollicitudines depelleret. Macrob. 1. Sat. cap. 10. si quis aliter triduum computare velit, addit Macrobius XI. Kalend. Januarias esse Ferias Laribus consecratas. Hoc ergo, vel illo die festo munus daturus erat Titus. Ut autem Romæ solis magistratibus munera erat permissum dare, ita in coloniis & municipiis unusquisque, qui ad decurionatum aspiraverat, vel modo affectabat, sumtuosissima munera edebat, ut plebem suam faceret, imprimis libertini, donec Tiberii tempore Senatusconsulto fuerit cautum, *ne quis gladiatorium munus ederet, cui minor quadringentorum millium res esset*. Tacit. IV. Annal. c. 64. quod recte Lipsius & Casaubonus ad Suet. Claud. cap. 28. intelligunt de ludis in municipiis & coloniis editis, quia nihil opus erat vetare in urbe, ubi libertinis nunquam adhuc hoc concessum eo tempore legitur. Gratum ergo Capuanæ plebi hoc munus esse debebat, cum jam primum invalescere cœpisset hic mos edendi munera, quæ ante Tiberii tempora rara erant per Italiam. vide Casaubon. ad Suet. Aug. cap. 44. sed invalescente libertinorum potentia & divitiis, crebra postea fuere, ut docent lapides infiniti, in quibus Decuriones Augustales, & alii magistratus municipales munera dabant suis municipibus. vide Noris. ad Cenotaph. Pisan. dissert. 1. cap. 3. pag. 48. & dissert. III. cap. III. pag. 377. quamvis etiam viles homines opum ostentandarum caussa edidisse doceat Martialis lib. III. ep. 16. de Cerdone Bononiensi:

Das Gladiatores, sutorum regule, Cerdo,
Quodque tibi tribuit subula, sica rapit.

Et eodem libro ep. LIX.

Sutor cerdo dedit tibi, culta Bononia, munus;
Fullo dedit Mutinæ: nunc ubi caupo dabit?

maxime autem celebrabantur, si de suo hæc munera ederent; nam & aliquando ipsa colonia solebat partem impensarum ferre, ut docuit Norisius. Si vero editores omnem sumtum præberent, *diem privatum* edere dicebantur. v. Gruter. CCCCLXXV. 3. sed etiam opus fuisse indulgentia Imperatorum docent plurima marmora. v. Gruter. CCCCIV. 2. BURM.

Familia lanistitia] Sic appellat eam, quam habebant lanistæ emtam, & suam ad hos ludos, quæ conditionis fuit servilis, & instituta tali fine. Suetonius in Augusto cap. 42. *lanistitiam familiam* appellat. SCHEFF.

Plurimi liberti] Malim, *primuli*, vel *primulum liberti*. Nam similes facile inter se congruunt. Et sic videmus etiam Synagogam Libertinorum Actorum Ap. cap. VI. IX. Quin & ita servi inter se conveniunt. Plaut. Sticho III. II.

Atque id ne vos miremini, homines servolos
Potare, amare, atque ad cœnam condicere.
Licet hoc Athenis nobis.

Si itaque ita servi inter se congruunt, non mirum si & liberti. GOES. Nescio quid sibi velit vir Amplissimus, neque sensum capio: non hic enim de consensu libertorum inter se agitur, sed vult inter gladiatores, qui spectabuntur, plurimos libertos fore, quo hujus municipii, sive Decurio, sive Sevir fuerit, insolentiam & fastum ostendat, qui libertos ad ferrum, non è ludo auctoratos exhibiturus esset, ut Cæsaris munere Vir è stirpe prætoria, & Senator pugnarunt. Sueton. in ejus vit. cap. 39. BURM.

Est caldicer, ebrius] Suspicor, scribendum *caldior*, quod habet Varro quoque. pro *calidior*, & expono, *vehementior*, qui non facile remittit, quod proposuit. Vide infra ad cap. LVII. I. SCHEFF. Lege *caldicor*, caldicors, caldicordis; θερμοκάρδι@, ὀξύθυμ@, ὀξύχολ@. REINES. Reinesius vult *caldicor*, & exponit eum, qui sit θερμοκάρδι@, quod haud placet, quoniam analogiæ ratio est nulla. Non autem dubito, quin scribi debeat, *caldi cerebri*, nam *ebris* vox hic otiosa est. *Caldi cerebri*, qui una voce alias est *cerebrosus*. SCHEFFER. E duabus vocibus unum vocabulum continuandum est, *caldicerebrius*, cerebrosus & calidi cerebri. Sic infra cap. LVIII. *caldus cicerius*. In Glossis Labbæi non dissimili modo formatum occurrit *oripuridus*. HEINS. Scopo auctoris forte non

„aut hoc, aut illud erit: quod utique: nam illi domesticus sum. non „est mixcix. Ferrum optimum daturus est, sine fuga; carnarium in me- „dio,

disconveniet, si scribamus *caldi egregius*, sicut Silius Italicus dixit *egregius lingua*, simili ratione, qua dicimus *largus opum*, *parcus cruoris*, & similia alia. Erit autem, si eam lectionem recipimus, Synecdoche partis, ut ex caldi exhibitione intelligamus ipsum convivium. Nam veteribus aquæ candæ potionem ita fuisse in deliciis, ut vel maxime in conviviis exhiberetur, jam pridem aliis fuit observatum. Unde & infra cap. LXV. Habinnas convivis insertus, *continuo vinum & caldam poposcit*. GOES. Nihil faciunt ad Bacchum, quæ hic adferunt viri docti; solum huic desperato loco sanando Heinsii ingenium par fuisse, & ita locutum hunc centonarium credo, quod sequentia demonstrant. Non enim *ebrius* huic poterat loco convenire; sed ille libertos suos cogebat depugnare, nec accipiebat eorum excusationes, quia *calidus juventa*, ut Horatius, erat & cerebrosus, qui non facile remittebat. Ita inf. cap. 75. *Experietur cerebrum meum.* Erat hic Titus, ut Cicero de Bruto ajebat, eo ingenio, ut *quidquid vellet, valde vellet*: & Plinius de Atinio Pollione lib. XXXVI. 5. *erat acris vehementia.* Sed pergit Echion; non multum refert, munus tamen dabit, & sive ex familia lanisticia, sive ex libertis, gladiatores. & hoc certo futurum adfirmabat, quia ejus mores noverat, nam illi domesticus erat. BURM.

Aut hoc, aut illud erit] Aut munus, aut dies festus. Utriusque enim spem jam injecerat. GOES.

Erit] Esse oportet. Ita Phædrus noster III. fab. II. *Erit ille notus, quem per te cognoveris.* Plautus Mostell. II. scen. I. Phil. *Ubi ego ero? T. Ubi maxime esse vis.* SCHEFFER.

Quod utique] Hic abesse quædam arbitror. SCHEFFER. Hoc vitiosum est. Sententia est clara, dicit, se hoc certo posse de eo tradere, ut qui sit domesticus ipsius, adeoque cognitos ipsius habeat mores. Sed quia hoc non volunt verba, sicut nunc leguntur, ideo hic suspicor, aliquid abesse. IDEM. Lege *quid* pro *aliquid*. Quod & Munkero veniebat in mentem. HEINS.

Non est mixcix] Scribendum existimo, *micarius*. TILEBOM. Nescio an non scribendum sit, *mittix*, quomodo dicitur *plix*, unde *complix*, item *pendix*, & *pernix*, & intelligendus is, qui mittit facile. *Mittere* namque proprie dicimur gladiatores, cum discedendi eis concedimus libertatem, nec depugnare ad mortem cogimus. & sequitur statim de ferro optimo, itemque carnario, unde haud difficulter ista conjicias. Num potius faciendum *mixtas*. Hesychius: Μίξιος, ὁ μηγνύων, quasi qui nil misceat, sed aut hoc velit, aut illud. SCHEFFER. Novato vocabulo describit hominem insociabilem, inadcommodum, incompositum, singularem, sui sensus & juris, quem Græci eleganter ἄμικτον, ἀνάρμοστον, ἀσύμβατον, ἀσύμπλοκον, ἀκοινώνητον, & ἰδιόγνωμον adpellant. Malim autem pro monstroso isto reponere *mixtilis* vel *mistilis*: X enim huic scribæ pro *s* pingi solet. Quod autem simul pro vocula trisyllaba dissyllabum dedit, factum est ab elisu literæ *i* in ultima; quæ cum in uno brevi vocabulo ter occurreret, semel ab incurioso neglecta est; recte autem, ut puto, revocata. *Mistile*, *mixtile*, ut textile, nexile, mictile, flexile. Sin librario de ejecta syllaba nihil imputari debet, utique nec necesse id est, τὸ *mixcix* commode exponam per *miscus*, qui & *miscimus* & *misculus*, id est, vulgaris, κοινός, popularis: non miscus, ἀκοινώνητος, non sentiens cum reliquis, non studens in commune, sed sibi suisque. Contra κοινωνημοσύνη ea modestia, moderatio & virtus est, qua quis communi cum cæteris jure censeri æquo animo patitur. REINES. An scribendum *commixtus*, ut sententia sit, non est garrulus, vel nugator, qui multa dicat in vanum. Glossæ Isidori *commixus*, *verbosus*, *loquax*. SCHEFFER. Nec ipse satis video, quomodo locus pessime habitus sit restituendus in integrum, nec aliorum conjecturis do manus. Thomas Munkerus legebat, *non est cimbix*. Quid si legamus, *non est cimex*. Horat. I. Sat. X.

Men' moveat cimex Pantilius. ——— HEINS.

Monstrum vocis. Sed ego legendum censeo *non est Myxus*, id est, non est de gloriosis, ut infra loquitur cap. 75. Alludit autem ad Græcorum proverbium, Βαῦβαι Μύξος, quod Diogenianus habet Cent. III. 65. & reliqui paræmiographi: & quod egregie eruditissimus ille Anglorum Gatakerus explicuit ad Antonini Librum IX. §. 29. & Salmasius ad Tertull. Pall. pag. 332. Hoc vult ergo innuere, certe daturum esse Titum munus, non enim esse Gloriosum, qui omnia magnifice promittit, & nihil vel exiguum præstat. BURMAN.

Ferrum optimum daturus est] De ferro Gladiatorio adeatur Lipsius vir summus, excursibus ad lib. III. Annalium Taciti, littera G. HEINS.

Sine fuca] Suspicor, scribendum esse, *sine fuga*, ut sit sensus, non fore locum fugæ, omnibus pugnaturis sine missione ad mortem. Senec. Contr. 29. *Abscissa missione, gladiator, quem armatus fugeret, nudus insequitur.* SCHEFFER. Scribe *sine fuga*. HEINS.

Carnarium in medio] Ordo: ut amphitheatrum videat carnarium in medio. *Amphitheatrum*, pro iis, qui spectant in amphitheatro. SCHEFFER. Scribe, *harenarium in medio, ut amphitheatrum videatur*. Harenarium id fuisse circumseptum palis ligneis, cratibusve, aut aliis sepimentis, apparet, ne effugium daretur pugnaturis. *Harenarium* pro harena, aut loco gladiatoribus decertaturis præparato. Sic & *Harenarius* pro gladia-

„dio, ut amphitheatrum videat: & habet unde. Relictum est illi sestertium tricenties; decessit illius pater. Male ut quadringenta impendat „non sentiet patrimonium illius, & sempiterno nominabitur. Jam mannos aliquot habet, & mulierem essedariam, & dispensatorem Glyconis, „qui

tore, infra cap. CXXVI. & in Pandectis Juris Civilis. HEINS. Non mutarem hic aliquid, sed caperem de machina, quæ erecta in media arena speciem carnarii præbebat, quale noster refert infr. cap. 95. & 135. & 136. & à Plauto Curcul. II. sc. III. 45. & auctori Moreti vers. 56. memoratur, in quo reposita erat visceratio, vel carnes, quas die muneris sui Plebi esset divisurus: ita enim moris fuisse, ut lauti muneratores spectaculis epulas, panem, vinum, crustula, mulsum, & similia adjicerent, infiniti lapides testantur. Nova hac & insuetata scena municipalis noster Titus Populum delectabat, qui lardum, & omnis generis carnem ibi suspensam videbat. Dubito tamen, an non melius legeretur, ut *Amphitheatrum videas*: postquam nimirum sanguineo illo Gladiatorum spectaculo satiatus esset, festiviori ludo delectaretur. Præsertim in tanta commeatus inopia, ut alter panem non oculo bubulo majorem ægre reperire potuisset, quamvis *videas* tolerari possit. Ideo enim in medio fuit, ut omnes possent videre. Hæc jam bene sequentibus respondent *habet unde*. Quia extra ordinem populo liberalitatem exhibebat. BURM.

Et habet, unde relictum] Distingue: *& habet unde. Relictum est illi. Habet, unde*, breviter est dictum, pro habet, unde sumtum faciat in illud munus. Terentius simili modo in Adelph. I. sc. 2. *Est, dis gratia, & unde hæc fiant*. Plaut. Captiv. IV. sc. 2. *Scis bene esse, si sit unde*. SCHEFFER. Hic ordinem turbatum censeo: rectius enim constitues in hunc modum: *Decessit illius pater male, sed habet unde: Relictum est illi sestertium tricies. Ut quadringenta impendat, non sentiet patrimonium illius*. GOES.

Relictum est illi] Proprie de hæreditate paterna Martial. X. epig. 47.

Res non parta labore, sed relicta.

Ovid. lib. IV. de Pont. El. 18.

Quaque relicta tibi, Sexte, vel emta tenes.

BURMAN.

Decessit illius pater male] Etiam hæc perperam distincta puto, & sic emendanda: *decessit illius pater. Male ut quadrigenta impendat. Male ut impendat*, licet impendat male, & in re non usque adeo commendabili pecuniam istam insumat. SCHEFFER. Recepimus destinctionem Schefferi; *male* est damnose, ut *male emere*. Plaut. Most. III. 2. Et contra *bene emere* Cicer. lib. I. ad Att. Ep. 10. & Suet. in vit. Jul. Cæs. cap. 50. Ita cape & illa Ovid. lib. I. Amor. El. 10.

Pro male conducto gratia nulla tore.

Et apud Terent. Eun. IV. 4. *male conciliate*. ubi Donatus explicat *magno emte*. BURM.

Sempiterno] Sic *æterno* apud Nasonem in Amoribus, è membranis lib. III. eleg. III. II. HEINS.

Jam manos] Quid hoc est, *manios*? an scribendum *manias*? Asinius Capito apud Festum: *Maniæ dicuntur deformes personæ*. Sed *mania* proprie. quæ & *larva*. Martianus lib. II. de Lemuribus loquens: *Si autem depravantur ex corpore, Larvæ perhibentur ac Maniæ*. Quare suspicor, scribendum *nanos*. Et habebant aliquando tales. Statius in Domitiani ludis lib. I. Sylv. VI. vers. 61.

Hic audax subit ordo pumilonum,
Quos Natura, brevi statu peracto,
Nodosum semel in globum ligavit:
Edunt vulnera, conseruntque dextras.

Adde Lipsium Saturn. II. cap. 4. SCHEFFER. Lege *mannos*, id est, equos minores, sive pumilos ob ea, quæ sequuntur, *mulierem essedariam*; talia enim divitibus delicias faciebant. Vocabulum à Gallis acceptum Horatio, Senecæ, Plinio: Hieron. in Eccles. cap. 10. & Paulin. ep. ad Severum de Melania, vulgo *buricos* vocari scribunt. Burichus autem est βόλιχος: ita Cyrenæos asinum vocare adnotavit Hesychius: hoc ab Ebræo ברקום *bricom*: inde Βόριχος inferioris Græciæ, non Πόριχος, ut putat Vir magnus: & βοιριχάλλα, pro stratis equorum mannorumve, in testam. Greg. Naz. & Chron. Alex. REINES. Reinesius putat, *mannos*, id est, equulos, burichas, quod & Hadrianides recepit in textum. Sed improvide, ut non pauca alia. Nam loquitur noster de rebus omnimodo distinctis, quod conjunctionis repetitio testatur. Itaque nec dici poterit, quod pertinuerint ad essedum. Et diversum nos ostendimus in libro II. de re vehicul. cap. 23. habuisse nempe junctos equos vel mulos, ubi & cætera hujus loci explicavimus. SCHEFFER. Scripsit forte, *manulos*, vel *nanulos*, nisi *nanios* dixerit, quod verius. Nam Glossæ Labbæi; Νάνιος, *pumus*. Apud Papinium Statium etiam nanuli in arenam producti spectaculo Cæsaris. *Mannis* sive *mannulis* hic locus nullus, quamvis *nannos* pro nanos apud Arnobium in vetusto Codice Regio. Apud Senecam quoque ep. LXXVI. Codices scripti plerique, *magnus pumilio*. Ubi Juretus contendit legendum, *manus*, è scripta Arnobii lectione. Qui Deos recenset *nonnullos manos, longos, medios, macilentos, pingues, crassos*. Sed in Senecæ loco æque, ut Arnobiano, *nanos*, restitui oportere censeo. HEINS. Cum Reinesio facio, & *mannos* lego, qui delicatis & lautis

 maxi-

„qui deprehensus est, cum dominam suam delectaretur. videbis populi „rixam inter zelotypos, & amasiunculos. Glyco autem, sestertiarius ho-„mo, dispensatorem ad bestias dedit. Hoc est, se ipsum traducere. Quid „servus peccavit, qui coactus est facere? Magis illa matella digna fuit, „quam taurus jactaret. Sed qui asinum non potest, stratum caedit. Quid „autem

maxime appetebantur, ut ex Horatio notissimum. Plin. lib. IV. ep. I. *Habebat puer mannulos multos & vinctos & ligatos*. Burichos postea vocatos à colore rufo, quasi πυῤῥίχους censet Salmas. ad Vopisc. Carin. cap. ult.

Mulierem essedariam] Ex esseda (vehiculum id fuit bellicum) pugnaturam. Vide Lips. Saturn. ubi simul habes plura de mulieribus gladiatoriis. SCHEFFER.

Deprehensus] Proprie. Horat. I. Sat. II. *Deprendi miserum est*. Et ita alii.

Domina sua delectaretur] Id est, rem cum ea haberet. *Delectari* verbum pertinens ad rem veneream. Apulejus IX. As. *puer adhuc adulteros ipse delectans*. Petronius ipse cap. LXXXVII. *At ipse non indelectatus nequitia mea*. Atque hinc *delicia*, apud Catullum & alios sæpissime. *Oblectari* sensu parili usurpavit Terentius. SCHEFFER. Antiquus codex *delectaretur*, & recte, pro *delectares*: ut *rideri*, pro *ridere*: *somniari*, pro *somniare*: *delectari*, pro delectare, & similia apud Nostrum. HEINS.

Videbis] An *ridebis*? ut apud Senecam de ira lib. III. cap. 43. *Ridere solemus inter matutina arenæ spectacula*. HEINS.

Sestertiarius homo] Sic existimo vocari eum, qui censum habet, sive patrimonium, mille nummos: ita dictum, sicut supra *centenarius*, à sestertio non nummo, verum pondere, quod valebat nummos mille. Quæ summa cum sit plane vilis, isto titulo hominem & inopem, & in illa paupertate mire arrogantem ac superbum, indigitare existimo. *Sestertiaris* vocabulum habes & in Glossis Tyronis pag. 67. SCHEFFER. Hoc dictum, ut *dupondiarius*. Sic mox *gladiatores* quoque habes *sestertiarios*. HEINS.

Ad bestias dedit] Tertullianus de resurrectione carnis dixit id ipsum, *pronunciare ad bestias*, ut & in Apologetico cap. XLVI. sed altera loquutio vulgarior, quam & habes in l. 12. ff. de pœnis, & in passione B. Perpetuæ: *Quia sciebam me ad bestias datam esse, mirabar quod non mitterentur mihi bestiæ*. Ubi malim *immitterentur*. HEINS. Solemnis locutio, ut *dare ad remum* Sueton. Aug. 16. & Livius XXXIV. 6. Plaut. Asin. III. III.

Postea ad pistores dabo, ut ibi cruciere currens. BURM.

Se ipsum traducere] Id est, ludibrio exponere. Et sic hæc loquendi ratio apud Senecam de Beneficiis lib. II. cap. XVII. & libr. IV. cap. XXXII. de ira libr. I. cap. VI. de Providentia cap. V. GOES.

Coactus est facere] Habet in animo simile quid illi, quod Haterius apud Senec. præf. IV. Contr. dixit, cum libertinum reum defenderet, cui objiciebatur, quod patroni concubinus fuisset: *Impudicitia in ingenuo crimen est, in servo necessitas*. Noster infra in simili argumento: *nec turpe est, quod dominus jubet*. Illud *facere* sensum habet ambiguum, ut fere solet noster tali modo ludere, & proprius spectat ad hoc negotium. Infra apud nostrum cap. LXXXVII. *pungere me manu cœpit, & dicere, quare non facimus*. Item: *si quid vis, fac iterum*. SCHEFFER. Vide supra cap. XI.

Magis illa matella] Legendum, *magis illa mastigia digna*. TILEBOM. Sic appellat proprio convicio impudicam mulierem, quasi quæ subdat se cujuslibet libidini exercendæ. SCHEFFER. Simile convicium apud Plautum Pers. IV. 3. *Numquam ego tam matulam credidi*.

Taurus jactaret] Etiam hoc est ambiguum. *Jactare taurus* dicitur, quod cornibus in sublime tollit ac projicit: habebantque pilas in theatris eo fine. Martialis in Spectac. Dom. Epigr. 21.

Namque gravem gemino cornu sic extulit ursum,
Jactat ut impositas taurus in astra pilas.

Cæterum ut pilas istas, sic sæpe feras alias secum commissas jactabat, ut testatur Martialis idem in eopse libro. Quia igitur præcessit apud nostrum, dispensatorem dedisse ad bestias, id est, certamen cum bestiis in amphitheatro, ideo hic subditur, mulierem istam impudicam meruisse potius ejusmodi supplicium. Est tamen quoque *taurus* inter improba vocabula. Diomedes lib. II. *Amphibologia fit & per homonymiam; cum dicimus taurum, & nescias, utrum de armento, an obscænam corporis partem dicamus*. SCHEFFER. Proprie locutus est. Martialis de Spectac. Epigr. XXI.

Jactat ut impositas taurus ad astra pilas.

Passio S. Perpetuæ: *Puellis ferocissimam vaccam præparavit: prior Perpetua jactata est*. Ruffinus in historia ecclesiastica: *Cum à tauro ferociter instigata fuisset, innumeris ictibus lacessita, & toto arenæ ambitu jactata, nihil læditur*. HEINS.

Stratum cædit] Vestem aut pellem, quæ insternebatur equis, ante usum sellarum. Plin. VII. cap. 56. *Frenos & strata equorum Peletronium invenisse dicunt*. Est autem proverbium in eos, qui alios puniunt, alios pœna illa digniores à delinquendo quærunt absterrere. SCHEFFER. Male hoc proverbium explicare puto Schefferum; innuit, quia in verum auctorem iram suam evomere non potest, in innocentem omnem effun-

„autem Glycon putabat Hermogenis filicem umquam bonum exitum fa„cturam ? Ille milvo volanti poterat ungues resecare. Colubra restem „non parit. Glyco, Glyco, dedit suas: itaque, quamdiu vixerit, ha„bebit

effundit. Illa uxor Hermogenis viri in colonia potentis filia forte erat, in quam non audebat Glyco injuriam vindicare. Itaque ut tamen ostenderet indignationem, servum ad bestias dat. Sed hoc facto se quoque traducit, & boni & faciiis mariti notam contrahebat, qui adulteram non audebat repudiare. BURMAN.

Hermogenis filiam] Quam nempe Glyco ille habebat in matrimonio, ipsa ista, quæ se servo suo subjecit, modo descripta. SCHEFFER. Liber antiquus habet *filicem*, non *filiam*. Nam filix quidem herba est, *curvis invisa aratris*, ut Maro tradit, sed transfertur tamen ad res animatas. Apud Horatium lib. I. Sat. III. vers. 37.

Neglectis urenda filix innascitur agris.

Et apud Persium Sat. IV. vers. 41.

Non tamen illa filix ullo mansuescit aratro.

A *filix* autem est, *filicare*, unde & *patera filicati operis*, de quibus videndus Festus in *Felicare*, & Victorius ad Ciceronem. HEINS.

Exitum facturam] Bene ac honeste ad finem se gesturam, & idcirco ei eventura omnia feliciter ac decore. Seneca ep. 115. *Exspectarent; viderentque, quem admirator auri exitum faceret.* Locutio vere Petroniana; sic enim statim ab initio Satyrici cap. II. *Pictura quoque non alium exitum fecit.* SCHEFFER.

Ille Milvo] Hermogenem intelligit. Est autem dictum, ut opinor, in eos, qui nimium arti ac ingenio suo fidunt, & ob id facturos quidvis se, etiam quod impossibile est, putant. Ideo existimo, post *resecare*, punctum interrogationis esse scribendum, quasi diceret: num putavit se facturum id, quod fieri ratione nulla potuit? SCHEFFER. Legendum non est *ille*, sed *illa*, nempe Hermogenis sive filia, sive filix: illa, inquam, erat, quæ milvo volanti ungues resecabat, id est, exarmabat. Nam milvus nihil habet, quo valeat, præter ungues, cætera imbellis. Huic autem comparat sola libidine fortes, qui magno involant impetu, quos illa, ut venerant, quamlibet æstuosos & fervidos, exiguo lassos & languentes dimittebat domum. GOES. Puto hoc proverbio indicari mulierem libidinosam, quæ stupra & adulteria poterat committere, non sentiente olim patre ejus, neque nunc marito. Quare Glyco non debuisset illam ducere, cum jam ante inquinata esset, & præterea ex patre nequam esset nata. Si *ille* legatur, ad Hermogenem astutum & fallacem referendum, qui Glyconi filiam suam obtruderit, quam ipse sciebat pessimam. Hoc autem blanditiis & artibus tam dextre Glyconi persuasit, ut ille crederet, se Penelopen ducere, quæ revera Thais erat. Et huc magis inclino. BURM.

Colubra restem non parit] Id est, non est dissimilis filia parentibus. Convenit dictum Theognidis: *è squilla rosa non nascitur, aut hyacinthus.* Adde Horatium in Odis. SCHEFFER. Lege *piscem*: hoc enim poscit oppositio duorum inter se aliqua similium; eademque est apud Matth. VII. 10. REINES. Non video, quid *restis* faciat ad colubram. Opinor, *colubra prestem non parit.* Similia generari à similibus vult Noster. Πρῆστις est Græcis, quæ *pistrix* Latine, vel *pistris*. Nam Vossius de Analogia dubitat, an *pistrix* dicatur, quod Maronis, Sidonii, aliorum Codices *pistris*, non *pistrix*, habeant. HEINS. Nescio, cur mutandum plebejum hoc proverbium, etsi alibi non lectum, cum enim colubra, temere jacens, restis sive funis figuram referens, ignarum posset fallere, & forte aliquis imperitior colubræ pullum pro reste sustulisset, potest hinc nata esse parœmia, quæ aliter ferebatur, *è vipera nascitur vipera*, quam Junius adduxit ex Stobæo.

Ἐκ τοῦ κακοῦ γὰρ ἡ φύσις τίκτει κακόν,
Ὥς ἐξ ἐχίδνης πάλιν ἐχίδνα γίγνεται.
Ex malo enim natura gignit malum,
Ut vipera iterum nascitur de vipera.

Colubram autem æque ac *colubrum* dici docuit Schefferus ad Phædri lib. IV. fab. 18. Et ita Ovidio restituit Heinsius ex veteribus libris, quem vide ad lib. IV. Metam. vers. 474. & vers. 491. ita & apud Horat. lib. I. od. 17. emendatiores codices habere testantur viri docti:

Nec virides metuunt colubras. BURM.

Glyco, Glyco, dedit suas] Puto plane legendum, *suos*. Intelligit enim & dispensatorem ejus, & una cum ipso conjugem, quorum illum quidem dedit ad bestias, hanc vero ad perpetuam apud omnes infamiam. Sic enim *dedisse* hic intelligendus est. SCHEFFER. Deest aliquid. Forte *Glyco exitio dedit*: quamquam repetitio ejusdem vocabuli familiaris est Arbitro. *Ita, ita*; *vero, vero*; *modo, modo*; & similia. HEINS. Imo ne huic id solum, sed & aliis, atque inprimis Terentio, ut in Heautont. Act. II. scen. III. *Syre, Syre, inquam, heus, heus, Syre.* Et mox, *redi, redi.* Act. III. scen. I. *Satis jam satis pater durus fui.* item Act. III. scen. III. *Qua, qua fortuna.* tum in Phormione Act. I. scen. V. *Non, non sic futurum est.* Et eleganter inverso verborum ordine Act. II. scen. II.

Negat Phanium esse hanc sibi cognatam Demipho,
Hanc Demipho negat esse cognatam.

Et alibi sæpius. Ego tamen huc non confugiendum puto, cum existimem scriptum fuisse *Glyconi Glycones edidit suas*, id est, peperit filias nempe moribus sibi similes. vid. Ezechiel. cap. XVI. Comment. 44. Terent. Heautont. Act. V. scen. III. vers. 17.

„ bebit ſtigmam, nec illam niſi Orcus delebit. ſed ſibi quiſque peccat. „ Sed ſubolfacio, quod nobis epulum daturus eſt Mammea; binos de- „ narios mihi, & meis. Quod ſi hoc fecerit, eripiat Norbano totum „ favorem: ſcias oportet, plenis velis hunc vinciturum. Et re vera, „ quid ille nobis boni fecit? Dedit gladiatores ſeſtertiarios, jam decrepitos, „ quos

Id quod eſt conſimilis moribus,
Convinces facile ex te natum: nam tui ſimilis eſt probe:
Nam illi nihil vitii eſt relictum, quin ſit & idem tibi.
Tum præterea talem, niſi tu, nulla pareret filium. GOES.

Nullus in his verbis ſenſus, poſſet ſubintelligi *ſuas pœnas*, quas ejus ſtultitia merebatur: niſi mallet quis legere *lædit ſuas*. Forte filias tantum ſuſtulerat ex hac adultera, quæ hac imprudentia patris, qui matrem hoc diſpenſatore ad beſtias dando flagitiis nobilitabat, lædebantur. Vel *lædit ſuos*, ut & ad filios referatur, ſi habuerit; nihil aliud hinc extrico. BURM.

Quamdiu vixerit] Nempe, Glyco. GOES.

Nec illam niſi Orcus] Scribe, *nec illud niſi Orcus*, &c. TILEBOM. Puta, *ſtigmam*, quomodo ſupra cap. XCIV. *ſcemas loquebatur*. Sic Laberius: *Pythagoream dogmam*. SCHEFFER.

Niſi Orcus] Pluto, ſive mors. Paulo poſt cap. ſequenti, *Quod illi auferre non poſſit, niſi Orcus*: & ſupra cap. XXXIV. *poſtquam nos auferet Orcus*. Inſcriptio Gruteriana pag. 689.4. *Orcus eripuit mihi*. SCHEFF.

Sed ſibi quiſque peccat] Imo, *ſed nec ſibi quiſque peccat*. Peccabant enim Hermogenis filia ejuſque filiæ Glyconi, unde illi ſtigma. GOES. Minime ſollicitandus locus. Garrulus hic, volens novo ſermone moleſtus eſſe, priorem narrationem communi clauſula finit, *ſed quid hoc ad nos*, ſibi hanc ignominiam adſcribere debet, nihil inde ad nos incommodi aut damni redibit. Locutio autem eſt ſimilis illi Terentianæ Adelph. Act. I. ſcen. 2. *Si quid peccat, mihi peccat*, inquit Mitio Demeæ, id eſt, omnis infamia & damnum ad me redit. At in Heautont. Act. V. ſcen. 2. *Quæ amentia eſt, quod peccavi, id obeſſe huic*. Cicer. libr. III. ad Att. Ep. 15. *Si quid in te peccavi, ac potius quoniam peccavi ignoſce, in me enim ipſum peccavi vehementius*. BURM.

Subolfacio] Hoc plebejum; Latinius dixiſſet, *ſubolet mihi*. Capitolinus in Gordianis cap. XI. *Præfectus urbis eius, neſcio quid, redoluerat, à conventu ſe abſtinuit*. *Subodorari* dixit Cicero in epiſtolis ad Atticum, & alibi. Cæterum ut hic habemus *ſubolfacere*, ſic *abolefacere* dixit Tertullianus Apologetici cap. XXXV. HEINS.

Mammea] Metuo ut recte ſe habeat *Mammea* nomen. Infra etiam corruptum videtur, *Ipſum Mammeam debatuere*. Eſt enim ſemper fœmininum apud Romanos, quantum licet recordari. Sic Julia Mammea Alexandri Severi. HEINS. Inſolens hoc viri nomen forte corruptum pro *Mammia*, vel *Mammeus*; quod & una litera minus *Mama* occurrit apud Gruter. DCCCCLV. 5. & libertus quidam *Mamas*. p. LXXIV. 1.

Binos denarios] Loco ſportularum, vel apophoretorum. Nam & illa pecunia fuiſſe data docet Sueton. Caligul. cap. LV. qui dicit illum *comiſſatione quadam agitatori Eutycho in Apophoretis vicies H S. contuliſſe*. Infr. cap. LXXI. *ſcis enim quod epulum dedi & binos denarios*. BURM.

Eripiat Norbano] Forte rectius, *eripiet*. Hoc vult, non ſic porro publice amatum iri Norbanum, ut hactenus, ſi tali liberalitate commendare ſeſe valet Mammea. SCHEFFER. *Norbanus* & hic libertus fuit; forte C. Norbani Flacci qui conſul ſub Tiberio fuit collega Druſi A. U. C. DCCLXVIII. Tacit. I. ann. 55. ſive L. Norbani Flacci qui anno DCCLXXII. fuit conſul cum Silano.

Favorem eripiat] Quem plauſu ſuo in ſpectaculo teſtarentur. Res vulgo notiſſima. Ita Cicero dixit *eripere laudem alicui* lib. II. Tuſcul. cap. 2. & *amicos alicui* Matius ad Cicer. lib. XI. Ad fam. Epiſt. 28. Ovid. I. Faſt. I. verſ. 621. *Mox honor eripitur*.

Plenis velis hunc vinciturum] Fuit cum illud *vinciturum* mutandum putarem, nunc non mutari placet. Eſt enim archaiſmus pro *victurum*. Sic *feſellitus ſum*, & alia multa contra rationem caſtigati ſermonis. Legebam olim, *plenis velis hunc iturum*. Sic infra cap. LXXI. *Rogo, facias etiam naves monumenti mei plenis velis euntes*. HEINS. Vulgare dictum, ſed quod conjungi cum τῷ *navigare* aut ſimili verbo ſolet, ut Cicero fecit pro domo cap. X. *Ipſe archipirata cum grege prædonum impuriſſimo pleniſſimis velis navigares*. Virgil. lib. I. Æn. verſ. 400.

Aut portum tenet, aut pleno ſubit oſtia velo.

Non inepte tamen Petronius hanc locutionem homini plebejo tribuit, quia & proprie ille favor & rumor Theatralis, quo applauſu & acclamatione proſequebantur editores, vel certantes, *aura popularis* dicitur, & *aurarii* ipſi fautores, vel favitores, ut notat Servius ad Virg. lib. VI. Æn. verſ. 204. & verſ. 817. ubi videatur & Cerda. BURM.

Gladiatores ſeſtertiarios] Paullo aliter ponuntur hic, *gladiatores ſeſtertiarii*, ac ſupra *ſeſtertiarius homo*. Sunt enim plane hic, opinione mea, ſeſtertiarii gladiatores, qui ſeſtertio, vel mille nummis, vendunt ſuam operam in arena. Ubi ſimul, quia hos ceu peſſimos viliſſi-

„ quos si sufflasses cecidissent; jam meliores bestiarios vidi. occidit de lucer-
„ na equites.

vilissimosque exagitat, nonnihil de ipsorum precio conjectari potest. SCHEFFER.

Quos si sufflasses] Spiritu vehementiore paulo adflasses. Loquitur ad illum pæne modum, quo apud Plautum Artotrogus, Mil. I. I. *Quojus tu legiones diffla-visti spiritu, quasi ventus folia.* SCHEFFER. Latinius utique foret, *quod si sufflasses*, sed plebeismum Petronius expressit. Sic *insufflare* & *exsufflare* cum quarto conjunctum casu sæpe occurrit apud scriptores Christianos. Prudentius Passione S. Romani. vers. 919.

Ingressus ille, ut hos paratûs perspicit,
Insufflat ipsos, ceu videret dæmonas.

Sulpitius Severus lib. III. Vitæ S. Martini. *Vidit post tergum dæmonem miræ magnitudinis assidentem, quem eminus (ut verbo, quia ita necesse est, parum Latino utamur) exsufflans, Avitianus se exsufflari existimans, Quid me, inquit, sancte, sic aspicis?* Versio antiqua Irenæi lib. I. cap. IX. *Quædam ex fidelissimis mulieribus exsufflantes & anathemizantes, separaverunt se ab ejusmodi insano.* HEINS. *Sufflare* est spiritum pleno ore conceptum efflare. Plin. lib. XXXIV. Hist. Nat. cap. 8. *Eleuthereus Lycius Myronis discipulus fuit, qui fecit dignum præceptore puerum sufflantem languidos ignes.* Idem de Ranis lib. XI. cap. 18. *per fores sufflans.* Et hinc Plaut. Bacch. IV. 2.

Sufflatus ille huc veniet. P. diruptum velim.

Alludens ad Ranæ fabulam, quæ legitur etiam apud Phædr. I. 24. & quo noster infra cap. XLVII. *inflat se tanquam Rana*, respicit. Hinc jam hoc vocabulum posterior ætas pro despicere, contemnere præ se, posuit, & ejus composita *insufflare* & *exsufflare*, ut docuit Casaubonus ad Sueton. Calig. cap. XXXVIII. Quibus adde egregium locum Tertull. de Idolol. cap. XI. *Quo ore Christianus Turarius, si per templa transibit, fumantes aras despuet, & exsufflabit, quibus ipse prospexit.* Quæ sequuntur vel corrupta admodum sunt, vel ita obscura, ut inutilibus conjecturis ea tentare nihil attineat. Nos Codicis Traguriensis scripturam exhibuimus. BURM.

Jam] Id est, præterea.

Jam meliores bestiarios] Legendumne putes, *meliores bustiarios?* non abnuo tamen, *bestiarios.* TILEBOM. Hinc ergo scire licet, deteriores habitos bestiarios, quam gladiatores. SCHEFFER. Lege *bustuarios*, qui ante sepulcra virorum illustrium placandis eorum manibus dimicabant die inferiarum. REINES. Male *bustiarios* reponunt. Hinc liquet, homines non valde peritos artis gladiatoriæ cum bestiis in arena congredi jussos, qui ludo matutino congrediebantur, Senec. ep. LXX. HEINS.

Occidit de lucerna equites] Hoc dictum censeo, pro, *ad lucernam*, quomodo Plautus in Mostellaria III. sc. 2. *de exemplo ædificare* dixit, quod vulgo *ad exemplum* solemus. Sic *de tertia vigilia* habet Livius IX. cap. 44. ubi vide Cl. Gronovium. Intelligit autem eos adhibitos in convivio, quomodo Horatius lib. II. Ep. II. vers. 97. exponente Lipsio:

Cædimur, & totidem plagis consumimus hostem
Lento Samnites ad lumina prima duello.

Quod addit de Equitibus, manifeste tangit Neronem. Vide Suetonium in vita ejus cap. 12. SCHEFFER. Quomodo, qui gladiatores sua impensa dederat, eosdem occiderit? Imo sequitur *omnes postea sectos fuisse.* Legendum igitur, ut in membro præcedente *Dedit*, ita hic *Addidit*, *Addixit*: vel, quod scripto propius, *Exibuit*. Arenæ vel gladiaturæ verbum est *addicere*, pari notione cum verbis *dedere*, *tradere caput in mortem & funus arenæ*: Suet. Ner. cap. 12. hoc idem dixit, *exhibere ad ferrum.* Istud *de lucerna* capiamus interim de tempore, quo nimirum lychni solebant inferri, & de convivio. *Equites* quid hic faciant, non adparet, præsertim qui pro *gallis gallinaceis* pugnantibus *haberentur:* sunt à Librario; vera scriptura *pedites:* per hos autem secutorem & retiarium, vel Thracem & mirmillonem, (hæc enim genera gladiatorum solebant in arena committi) intelligimus, quos in plano consistentes, erectos, inclines, subsidentes, depugnasse notum est. Hunc sensum esse [illegible] Petronianæ, manifestissimum adparet ex iis, quæ de atra & loripede, nimirum male pedatis, sequuntur. Decepit autem librarium conceptus ille, quo putabat, Neronem Equites Romanos occidentem à Scriptore hic tangi: quod secus est. REINES. Reinesius vult, *exhibuit de lucerna pedites.* Nimis immutantur multa, & lubet scire, quid ita dicantur *pedites*, qui simpliciter intelligi debent gladiatores? Nemo sane umquam *pedites* pro gladiatoribus usurpavit. Quare maneo in mea sententia, & locum ita scribo distinguoque: *jam meliores bestiarios vidi (occidit & de lucerna equites, putares eos gallos gallinaceos) alter burdubasta*, &c. Occasione gladiatorum etiam hoc memorat de equitibus, velut quod ei revocatum ita esset in memoriam, sed in parenthesi, dicitque, pugnam cædemque eorum non esse factam pluris, quam si galli gallinacei ad pugnam inter se dati occisive fuissent. SCHEFFER. Ne id interpreteris, *ad lucernam.* Aliud enim est, *de lucerna*, aliud *ad lucernam:* ut infra cap. LXXV. *de lucerna labra ungebam.* Sed aliud voluit noster. Scribo, *occidit de silicernio equites*, jam scilicet decrepitos. HEINS. Quid si legamus, *luce cernua*, id est, inclinata, *epidos*, sive supernumerarios præter promissa paria, exhibitos. Ἐπίδειξις, *insuper do.* GOES.

Equites] Aut equo congressos gladiatores, aut revera equites Romanos, quod in usu frequenti sub hæc tempora. v. Tacit. Hist. II, cap. LXII. in ludis tamen privatorum, qualis hic describitur, vix usitatum. HEINS.

Puta-

„ na equites. putares eos gallos gallinaceos: alter burdubasta, alter loripes: tertiarius mortuus pro mortuo, qui habuit nervia praecisa. Unus „ alicujus staturæ fuit Traex, qui & ipse ad dictata pugnavit; ad summam,

Putares] Vide supra cap. VII.

Gallos gallinaceos] Pugnantes inter se, quod frequentissimum fuit apud veteres spectaculum. SCHEFFER.

Burdubasta] Num scribendum, *buttubata*? Festus. *Buttubata Nævius pro nugatore posuit, hoc est, nullius dignationis.* SCHEFFER. Vera lectio fuerit, *gurdus atta.* Subsannat gladiatores pugnæ in arena, ad quam emti erogatique fuerant, ineptos ideo, quia essent male pedati; nimirum alter *atta*, voce vetere Sabina, ἀπὸ τοῦ ἅττω: qui primis plantis vel etiam talis ambularet, &, cum terram leviter attingeret, eo ipso subsiliret; alter loripes, qui crura potius traheret, serperetque, quam graderetur; quæ crurum vitia erectum ὀρθοστάδην & firmiter insistere solo impediunt, gradu autem facile moveri, quod imprimis cavendum gladiatoribus, quippe ut ἀσφαλεῖς essent unice curantibus, faciunt. De attis ista docent Festus, & Grammatici veteres alii: etiam Casaub. ad Suet. Tib. cap. I. de loripede nota res est, neque restat quicquam, recte sic emendatum esse Petronium, eique suam ex Antiquitate elegantiam redditam, dubii. Quod autem simul adpellat *gurdum*, eo animi vitium opprobrare ei videri potest: *gurdos* enim pro stolidis accipere vulgus, ait Quinctil. lib. I. cap. 9. & ex Hispania ducere originem; idque haurire potuit è Laberii mimo Caconiemnone, quem laudat Gell. lib. 16. cap. 7. Isid. in Gl. *Gurdus, lentus, inutilis*, &, *Brutus, gurdus.* Notæ Tironis: *Fatuus, Morio, Gurridus*, extenso vocabulo. REINES. Multum hic locus exercuit viros eruditos. Non multum permissurus mihi, scribo, *burdobatta*, vel, *burdibatta*, sive unicum vocabulum, sive duplex, depromtum haud dubie è comœdia veteri, nescio qua, ut complura alia hoc in libello. Batta burdonum victus. hoc est, sentes. Hominem sentum & aridum designat, qualis *batta.* Glossæ Labbæi: *Batta*, βάτος. Βάτος, *hic rubus, ruscus, batta, sintex* (hoc est, *sentex*, hinc *senticeta*) *rusci. Basta* pro *batta.* Ut infra, *villicus Nasta*, pro *Natta.* Nec magis mirum, hominem aridum & exsuccum vocari *burdobattam*, quam hoc ipso convictu hominem nequam vocari *corvorum cibaria*, & *crucis offam.* Ad hoc burdonum vel asinorum pabulum allusit Plautus Captivis, ubi, cum dixisset unus, *Asper meus victus est*, reponit alter, *Sentesne esitas? Horridior rusco & asperior tribulis* Galathea Polyphemo apud Nasonem dicta, quæ à Theocrito est mutuatus. *Uvis aridior puella passis*, in Priapeis. Cæterum *bastum* & *Bastus* pro baculo dicebatur posterioris ævi scriptoribus. Etiam pro clitellis usurpatum quandoque; Lexicon antiquum, *Sagma, sella, quam vulgus bastum vocant, super quo componuntur Sarcinæ, clitellas alii vocant.* An huc trahendum, *burdibasta*? HEINS. Puto retinendum *Burdibasta*, & explicandum *Asini stratum*, quod vilissimum erat. Nam *Basta* ita dici docet Du Cange in Glossario. Burdi autem & Burdones asini. vide eumdem & Salmas. ad Lampr. Elagabalum cap. XXI. ubi Basternas inde dictas docet, & Bastum dici clitellas, quæ Burdis imponebantur ad gerendas Basternas. Quare hunc equitem per contemtum *Burdibastam* vocare potuit, ut non justi equitis numerum implentem, sed tantum Burdum, sive asinum, imo ne asinum quidem, sed tantum bastum, sive clitellam, sive quod esset gibbosus & deformis, ut videretur in dorso clitellas gerere. & hoc suadent sequentia de Thrace alicujus staturæ. Sed quid hic equites illi faciant, nondum exputare potui. BURM.

Tertiarius mortuus] Dabantur, ut nos docet Lipsius, gladiatores, quorum alter succedebat alteri interfecto. Hinc *tertiarius*, qui succedit cæsis aliis duobus. Glossæ: ἔφεδρος *tertiarius.* Et quoniam succedit cæso ante se, hinc ait fuisse illum *pro mortuo*, substitutum scilicet, sed & ipsum mortuum, propter ignaviam, & id, quod sequitur. SCHEFFER. Tertiarius est, qui alteri gladiatori jam jugulato succedebat. Lepide ergo tertiarium male vivum, & nervis vix insistentem, *mortuum pro mortuo* supponi ait. Hic loci hujus est sensus. Sic & Seneca ludit de villici sui filio jam decrepito ep. XII. *Quis est, inquam, iste decrepitus? quid te delectavit, alienum mortuum tollere?* & Plautus *hominem decrepitum, sepulchrum vetus* vocat.

Ex hoc sepulchro vetere viginti minas effodiam hodie. HEINS.

Pro mortuo] Lege *pro Marte.* TILEBOM.

Nervia præcisa] Id est, nervos. Verum vide, num legendum, *nervias præcisas.* Varro: *juventia doceat, quemadmodum in psalterio tendamus nervias.* Item alibi. *ejus nervias tractare solebat.* Ego nil decerno. Nam in Nonii Codd. quibusdam pro *nervias, nervia*, est reperire in Varronis hisce verbis. Pro *habet, habuit* scribendum. SCHEFFER. Pro *nervos præcisos*, ut Urbaniores dixissent: ita *succisi poplites* supra capite I. dixit, ubi vide.

Alicujus statura fuit] Non hic de proceritate corporis accipio *staturam*, sed de statu, quem observabant gladiatores, ut *statura esse* hoc in loco sit, constantem esse, stare posse. Nam opponit hunc primum illi, cujus erant nervia præcisa, ut stare non posset; deinde cæteris, de quibus sequitur, *fuga mera.* Itaque *statura alicujus esse* ita dictum, sicut *indoles bonæ esse. Statura* idem est, ac *statio*, sicut *scriptio* & *scriptura, mensio* & *mensura.* SCHEFFER. Nescio cur non

„mam, omnes postea secti sunt, adeo de magna turba adhebete accesse-„rant, plane fugae merae. Munus tamen, inquit, tibi dedi. Et ego „tibi

non de corporis recto habitu & proceritate velit capi Schefferus. nam opponitur hic Burdibastæ & loripedi, qui omnino indigni, ut in arenam prodirent; hic vero Thrax alicujus erat staturæ, id est mediocris, quæ possit commendare gladiatorem. Ea vis enim vocis *alicujus*. Ovid. II. Metam. vers. 232.

——— *Aliquisque malo fuit usus in illo.*

Trax autem habet Traguriensis codex, pro *Thrax*, ut scribebant & loquebantur olim. Ita Festus *Thraces gladiatores à similitudine Palmularum Thracicarum*. Et ita Crucquius testatur omnes codices scriptos habere apud Horat. II. Satyr. VI. 44. & ita passim apud Horatium scriptum Torrentius & Lambinus annotarunt. vid. ad lib. III. od. IX. Lapis apud Fabrettum cap. III. pag. 189. THREPTION CAES. N. DOCTOR THRAEC. & ita *Threcus* & *Threcius* pro *Thracus* & *Thracius* plurimis locis vindicavit Heinsius. Quem vide ad Ovid. XIX. Epist. Her. vers. 26. & IV. Trist. I. vers. 21. ubi & in Ciceronis codicibus MS. ita observasse viros doctos monet, quos vid. ad ejus lib. II. de Officiis cap. 7. BURM.

Ad dictata] Hoc est, ut opinor, non sponte sua, sed prout imperabatur ipsi à spectatoribus, quod fuit proprium gladiatorum ignavorum. Vide Lips. II. Sat. cap. 22. SCHEFFER. Ergo, non ad digitum, quod erat indicium pugnæ sine missione. Sic capio Martialis vexatissimum locum:

Lex erat, ad digitum posita concurrere palma.

HEINS. Ego vero hac de re ita censeo; ut sunt aliarum artium dictata, ad quæ discentes sese componant, ita & esse athleticæ sive gladiatoriæ, ut manifeste liquet ex Suetonii Cæsare cap. XXVI. Quæ dabantur non modo à magistris & præpositis, sed sæpe etiam à spectatore populo, dum in arena periclitantur pugnantes. In quam rem insigne testimonium Tertulliani est ad Martyras. Ita quippe ibi ille circa initium: *Et gladiatores perfectissimos non tantum magistri & præpositi sui, sed etiam idiotæ & supervacui quique adhortantur de longinquo, ut sæpe de ipso populo Dictata suggesta profuerint.* Hoc ergo est quod dicit: quanquam Thrax ille alicujus fuerit staturæ & justam gladiatoris formam prætulerit, non tamen fuisse, ut oportebat, in arte probe exercitatum, ut qui à spectatoribus ad dictata revocandus fuerit. GOES. Explico, illum pugnasse tamquam Tyronem, non autem ut veteranum & spectatum gladiatorem, qui arti suæ & peritiæ confisus, audacter in adversarium ruit, & in arena consilium capit. aliter Tyrones, qui ne latum quidem unguem à dictatis Lanistarum recedere audent, aut, ut ita loquar, sine cortice natare. De dictatis vero vide Casaubon. ad Sueton. Cæs. 26. BURMAN.

Secti sunt] Quid hoc est? num idem, ac *vulnerati sunt*? num legendum, *interfecti sunt*? Placet alterum: sic enim proprie locuti de gladiatoribus videntur, eratque proprium huic ludo, ut post sectionem istam impetrarent veniam. Juvenal. II. Sat.

——— *Sergiolus jam radere guttur*
Cœperat, & secto requiem sperare lacerto.

SCHEFFER. Venditi, distracti. Sic *sectiones exercere apud ærarium* Tacito Ann. XIII. XXIII. HEINS. An hoc notet illos fuisse castratos? certe *secari* simpliciter pro *vulnerari*, mihi hic poni non placet; neque etiam prius. Crediderim legendum *necti* sunt, quod disertus hic noster centonarius eodem jure dicere potuit, quo reliqua, quæ non modo rus, sed tabernarum sordes olent. Sine missione pugnatum esse dicere voluit. Et sequentia verba significare volunt, de tam magna turba neminem superfuisse, etsi sint corruptissima. BURM.

De magna turba adhebete acceperant] Suspicor, scribendum esse, *ac hebete accesserant*. Dicit, non fuisse gladiatores selectos, sed vulgares ex turba gladiatorum, eosque pessimos. SCHEFFER. Legendum, *athleta accesserant*. Præpositio DE sæpe abundat in oratione pure Latina; sic in isto Ter. Ad. 2. 5. sc. 3. *id de lucro esse*. Sic apud Lucretium frequenter, & Catullum, Appulejum, Lampridium, Prudentium, Symmachum. Omnium frequentissime apud Medicos semipriscos Theodorum Priscianum, Marcellum Empiricum, Guarimpotum, qui æquivalentem Præpositioni *cum* instrumentali solent adhibere. REINES. Locus pessime adfectus. Videtur velle paucos de tanto numero occisos. Tentabam aliquando, & nec dum plane pœnitet, *Adeo de magna turba andabata pauci erant*. Quasi & hoc reprehendat, in tanto numero gladiatorum andabatas paucos fuisse exhibitos, & hos quidem sese statim in fugam conjecisse. Nam in spectaculis hisce, quo plures cadebant, eo splendidiora ipsa spectacula habebantur; quo pauciores, eo viliora & contemtiora. Plurimum autem malignitatis obliquæ subest narrationi. HEINS. Scripsit forte auctor: *Adeo de magna turba athleta accesserant, plane fuga mera.* GOES.

Fuga mera] Hoc est, qui nil possent, nisi fugere. Sic Cicero *nugas meras* dixit lib. VI. ad Att. ep. 3. *Quid est igitur, quod laborem? amicos habet meras nugas.* SCHEFFER. Ignavi enim gladiatores, cum viderent adversarium urgere, per totam arenam fugiebant, donec deprensi à victore jugularentur. Ciceronis loco à Scheffero laudato adde Apulej. I. Metam. *solia sunt artis & nugæ meræ*. Et lib. II. *ineptias mihi narras, & nugas meras*. vid. Nonium in *merum*. BURM.

„ tibi plodo. Computa, & tibi plus do, quam accepi, manus manum „ lavat.

XLVI. „ Videris mihi, Agamemnon, dicere: Quid iste argutat mole- „ stus? Quia tu, qui potes loquere, non loquis. Non es nostrae fasciae, „ & ideo paupreorum verba derides. Scimus te prae litteras fatuum esse. „ Quid

Ego tibi plodo] Applaudo. Liquet autem ex hoc loco, in muneribus plausu prosequi consuevisse munerum illorum auctores. SCHEFFER.

Computa] De hoc verbo modo egimus, sed notandus lepidus character hujus certe sortis & fasciæ hominis, qui, si Norbanus ipsi vellet imputare munus, plausu in amphitheatro dato pensatum satis credebat, & ideo eum ad calculos vocat. Eodem modo ut Avarus apud Juvenal. IX. 39.

Hac tribus, deinde illa dedi, mox plura tulisti.
Computat, ac cevet. ponatur calculus, adsint
Cum tabula pueri. BURM.

Manus manum lavat] Ab Epicharmo vel Menandro τὸ χεὶρ χεῖρα νίπτει, χεὶρ χεῖρα νίζει, accepit: Etiam eadem ætate Seneca in ludo de morte Claudii. Hujus usus gratia Galenus I. de usu part. 5. Σύμμαχον ἑκατέραν τὴν ἑτέραν χεῖρα ἡ φύσις ἐποίησεν, inquit: ἀλλήλων γὰρ ἕνεκα γεγένηται, καὶ πάντα πεφύκασιν ἴσαι. REINES. Seneca Ludo de morte Claudii: *Noli mihi invidere, mea res agitur. Deinde si quid volueris, invicem faciam, manus manum lavat.* HEINS.

Videris mihi dicere] Seneca de benefic. lib. VI. cap. V. *Videris mihi dicere, perdis operam.* Et cap. VII. *Videris mihi dicere, quo tantum mihi dexter abis?* cap. XXV. *Hoc dicere videris, quanto isto carebo.* HEINS.

Argutat] Nugatur. Propertius lib. I. El. 6.

Illa mihi totis argutat noctibus ignes. SCHEFF.

Egregie de homine sibi in garrulitate placenti, quasi nescio quæ acumine & ingenio plena narraret. Plaut. Amphit. I. I. 193. *Pergin' argutarier.* Nonius: *Argutarier dicitur loquacium proloqui.* Ita habet Merceri editio. Sed Gothofredi & Junii *loquaciter proloqui.* forte fuit *loquacium more proloqui.* optime autem vocis vis intelligitur ex verbis Novii. *Quando ad ludos venit, alii cum tacent, totum diem argutatur quasi Cicada.* Cicadæ enim acutum & continuum sonum edunt, unde *rauca* à Virgilio dicuntur. Et hinc malos Poetas & cantores *cicadas*, sive τέττιγας à Græcis dictos docet Casaubonus ad Athen. lib. XV. cap. 8. & tanta hujus animalis est fritinniendi lubido, ut Ovidius κατοιμιάδις dixerit lib. I. Art. Am. vers. 271.

Vere prius volucres taceant, æstate cicada.

Et hinc à Martiali lib. XI. ep. 19. *arguta* vocatur. Et ut noster loquacitate sua erat *molestus*, ita *inhumanas cicadas*, ab eodem lib. X. 58. appellari, quia perpetuo cantu, & stridore sunt molestæ, recte adnotavit Scriverius, unde *obstreperum carmen* quoque illis tribuit Apulej. Florid. XIII. sed hæc longius abeunt. BURM.

Qui pote loquere non loqui] Ordo verborum à librario supino est turbatus. Scribo, *qui potes loqui, non loquere.* SCHEFFER. Non immutatum credo ordinem verborum, sed Barbarismos suos continuantem Echionem puto decoro sibi sermoni esse restituendum, *quia tu, qui potes loquere, non loquis.* BURMAN.

Nostra fascia] Conjunge *nostra fascia.* Sic proverbiali genere vocat eum, qui est alienus ab ipsorum consortio. *Unius fasciæ* dicuntur generis unius, unius societatis. forsitan, quod in militia signum militare esset fascia, quam deinde *bandum* appellarunt, sociique forent ac conjuncti inter se, qui sub eodem militabant signo. Vide tamen, num legendum sit *farina* Persius V. vers. 115.

——— *cum fueris nostra paulo ante farina.*

SCHEFFER. Id est, nostræ sortis, geniture, & educationis; tractum à more infantes fasciis involvendi, vel appensis crepundiis insigniendi. Græce ἐκ σπαργάνων, quod est apud Philonem de libert. & de Abrah. id est, à fasciis, à bulla: inde significat idem cum illo ἀπὸ βρεφῶν, à teneris, à cunis; ab ipsa cunabulari vita, ut loquitur Dudo Quint. præf. Norm. ὁμογάλακτοι, ὁμοτίτθιοι, collactii, qui idem lac suxerunt, ὁμοσπάργανοι, (σπάρξαι enim de re eadem est apud Hom. hymn. in Apollinem.) iisdem fasciis involuti, iisdem crepundiis ornati, iisdem cunis agitati. REINES. Reinesius has fascias accipiendas putat de fasciis infantum. Frustra. Locutio desumta est à mercatorum consuetudine, qui unius generis merces una fascia includunt. Res est hodie quoque receptissima. Plinius lib. XV. cap. 17. *Liguria uvas sole siccatas junci fasciis involvit.* SCHEFFER. Nihil equidem movendum puto, etsi enim nobis plebeji hujus proverbii ratio non satis constat, non tamen à fasciis, quibus infantes involvantur, desumtum putarim, sed potius à fasciis cruralibus, vel alterius membri, quas ex purpura & pretiosiore materia ditiores gestabant, humiles ex centonibus & pannis sibi aptasse verosimile est. Sed hæc nondum satis clara luce perfusa sunt. BURM.

Pauperorum] Nil mutandum: ita enim loquebantur veteres. TILEBOM. Mallem ego, *pauperiorum.* SCHEFFER. Alii, *pauperiorum.* HEINS. Nescio cur vel editores in *pauperum* mutarint, vel viri docti *pauperiorum* maluerint rescribere, cum non id agi hic debeat, ut Latine loquantur hi Semigræculi, sed ut stribligini modo analogia sua constet. *Pauper* autem ita inflecti solitum fuisse, docet ejus fœmininum *paupera*,

„Quid ergo est? Aliqua die te persuadeam, ut ad villam venias, & vi-
„deas casulas nostras; inveniemus, quod manducemus: pullum, ova.
„Belle erit; etiamsi omnis hoc anno tempestas dispare pallavit. Invenie-
„mus ergo unde saturi fiamus. Etiam tibi discipulus crescit Cicaro meus,
„jam

pera, quod Plautus in vidularia habuisse dicitur, & Fabricius Terentio Andr. Act. IV. sc. 5. voluit obtrudere. Sed facilius id Echioni Centonario, quam castigatissimo auctori, usurpatum credidero. Unde Servius ad Virgil. XII. Æneid. 519. dicit usurpativum esse. BURM.

Præ literas] Scribendum est, *præ litteris*. Ita supra, *præ mole sua*, ubi vide, quæ notavi. SCHEFFER. Et hic nihil moverem. Nam solœcissantem & Barbarie mera ridiculum hunc Echionem voluit Satyricus inducere, ut supra Græcissantem.

Fatuum esse] Ludit ambiguitate vocis, more suo. Dixerat superius ad Agamemnonem, posse loqui, etiamsi non loquatur. Id repetit hoc loco, addita caussa, quia sit instructus literis, & doctus. Sed repetit vocabulo ambiguo. *Fatuus* enim est, & qui fari potest, & qui est ineptus stolidusque. Omnino enim *fatui* vox honesta fuit, itaque omnes dicti sunt initio *vates*, nec hi tantum, sed & pueri, qui didicissent fari. Volunt verba Varronis lib. v. de LL. *Fatur is, qui primum homo significabilem ore emittit vocem. Ab eo, antequam ita faciant, pueri dicuntur infantes, cum id faciunt, jam fari: cum hoc vocabulum à similitudine vocis pueri, ac fatuus, fari sit dictum.* Ita scribo non *fari id dictum*, ut est in vulgatis. Sententia est ista, puerum infantem dici, quamdiu non loquatur, postquam loqui ac fari didicerit, vocari fatuum. Fatuus ergo, qui scit loqui. Donatus ad Eunuch. Terent. Act. v. scen. 8. *A fando fatuus dicitur.* Sed quia fere, qui loquuntur multum, sunt inepti stolidique, hinc de ipsis quoque usurpatum hoc vocabulum. Quo proinde ludit noster, nec modo litteratos loqui multa posse innuit, sed & ex litteris quandoque stolidos fieri. Id quod proverbio circumlatum intelligimus etiam ex isto Festi ad Paulum Actor. cap. 26. *Insanis Paule, multæ te litteræ ad insaniam convertunt.* SCHEFFER.

Quid ergo est] Vid. sup. cap. IV.

Te persuadeam] Lege *tibi persuadeam*, quanquam etiam tolerabilis hæc sit scriptura. TILEBOM. Ennius apud Servium P. Danielis. *Quis te persuasit?* Vide Merulæ fragm. pag. 39. Apulejus lib. IX. *Tunc uxorem ejus suasi, ac denique persuasi, secederet pauxillum.* Idem paulo post: *eidemsdem suadebat maritum, temperius quieti decedere.* Non observarunt etiam recentissimi editores, ideoque post *suadebat*, perperam posuere comma. Ad eumdem modum verbo simplici est usus Tertullianus in de hab. mul. *Tu es, quæ eum suasisti, quem diabolus aggredi non valuit.* De Eva loquitur, cui manducationem pomi diabolus persuaserat. Noster infra iterum cap. LXII. *persuadeo hospitem nostrum.* Cæterum *persuadeam* videtur positum, ut apud Symmachum, *exhibeam*; apud Sidonium *taceam, indulgeam, gaudeam, studeam*, & alia id genus, de quibus consulendus Vossius III. Anal. cap. 34. Nisi quis existimet, post, *nostras*, collocandam esse interrogationem: id quod mihi non displiceret. SCHEFFER. Tertull. de habitu mulierum lib. I. *Tu es, quæ eum suasisti, quem Diabolus aggredi non valuit.* Qui locus non est sollicitandus, est enim Græcismus. In passione Tarachi, Probi & Andronici, quam luce donatam Emerico Bigotio V. C. debemus. *Tarrachus dixit: Non me persuadebis in nullo.* Passio S. Bonifacii ab Holstenio edita. *Suscipe in pace animam meam, ut me non impediat pestifer & interfector suus Draco malignitate, & ne suadeat me in fallacia sua.* Sic *nocere* cum *quarto* casu junxit Milite glorioso Plautus: *Jura te non nociturum esse hominem.* HEINS. Egi de hac constructione ad Phædrum lib. I. fab. XV. Ita apud Ovidium Epist. XVII. 185. Oxoniensis & Regius codex exhibent:

Quam male persuades, utinam bene cogere posses.

In hoc ergo non vitiosa dictio, sed τὸ *persuadeam* plebem olet, pro *persuadebo*. BURM.

Belle erit] Scilicet nobis, vivemus jucunde ac hilaiter. SCHEFFER. Ita modeste loquitur pro mediocritate sua: supra cap. 34. *bene esse* vidimus.

Dispare pallavit] Legendum: *dissiparit*, vel, *dissipavit*. HEINS. Fecerant *paravit* editores Patavini, cum in codice Traguriano aliter exhiberetur. Sed credo, hic quoque Echionem balbutire, qui voluit efferre *dispallavit*, quo ille verbo activa forma usus est, pro insolentia sua, sed cum lingua, vel mero saucia, vel, ut fieri solet, nimio cursu loquendi præcipitata, aberraret, *dispara* primum dixit, ultimas syllabas deinde se corrigens *pallavit* effutiit. BURM.

Inveniemus ergo] Illud *ergo* non placet. forsitan scribendum atque distinguendum est: *inveniemus large, unde saturi fiamus.* Sed nil definio. SCHEFFER.

Etiam tibi discipulus crescit] Ita supra cap. XL. *etiam videte, quam porcus ille comederit.* Plaut. Aulul. II. sc. 75. *Quid nunc? etiam mihi despondes filiam? Crescit tibi*, ut mox evadat tuus, ut tu eum habeas discipulum. Noster cap. LV. *Pascitur gallina tibi, gallus spado.* Plautus Bacch. III. sc. 3. *Mihi discipulus, tibi sodalis periit.* SCHEFFER. Elegans, etiam rudi garrulo, locutio de Tyrone, qui primis elementis literariis imbuitur à Triviali ludimagistro, ut postea Rhetori Agamemnoni tradatur in disciplinam. Just. XII. 16. de Alexan-

 dro

„jam quatuor partis dicit; si vixerit, habebis ad latus servulum. Nam, „quidquid illi vacat, caput de tabula non tollit: ingeniosus est, & „bono

dro *per quinquennium sub Aristotele doctore inclyto crevit.* Virgil. VII. ecl. *crescentem ornate Poetam.* BURMAN.

Cicaro] Sic dixisse videtur pravam plebejorum pronuntiationem imitatus, data opera, pro *Cicero*. Nam ne de mendo suspicari possimus, etiam ita infra occurrit cap. LXXI. *Ad dexteram pones statuam Fortunatæ meæ & catellam cingulo alligatam, & Cicaronem meum.* Videtur autem usitatum plebi, ut pueros indolis eximiæ Cicerones vel Cicarones, ut ridicule noster, appellarent: quemadmodum in plebe nostra obtinet, ut tales Erasmos dicant. De Tullio Quintilianus libro X. *Apud posteros id consequutus est, ut Cicero non jam hominis nomen, sed eloquentiæ habeatur.* HEINS.

Partis] Lege *partes*. TILEBOM. Infra, cap. 58. *decem partes dicit.* Itaque hic scribe, *partis*, id est, *partes*, quomodo solet etiam in aliis. Sed quænam sunt hæ partes quatuor? Existimo, de partibus Grammaticæ sermonem esse, quas fuisse quatuor apud veteres docet nos J. Gerh. Vossius. SCHEFF. Loquitur de Cicaronis sui apud Magistrum Latinum literas discentis in Grammatica profectu. Sic de alio puero cap. XLV. *decem partes dicit: librum ab oculo legit*: itemque alibi *partes centum dico*. Hinc interpretor inscriptionem apud Gruterum 8. DCXXV. quæ est de C. Terentii Fructi servo ATTICO: LITERATUS GRÆCIS ET LATINIS LIBRARIUS. PARTES (sic emendo quod edidere PONTES: habereque ita schedas Verderii annotant) DIXIT. CCC. Per *Partes* non intelligi possunt partes Grammaticæ, vel etiam Orationis: sed sententiæ particulares & γνωμῶν τινα Latinis verbis expressa, quæ tironibus pro exercitio Græcæ Linguæ ediscenda proponi solebant. Idque adparet è libris de tota re Grammat. Dosithei magistri tribus, uti dixi in Defens. Variarum contra censuram Poetæ L. p. 96. REINES. Verus Codex Dalmaticus, *jam quatuor partis dicit*. Ex quo colligo, scribendum, *jam quatuor par didicit*. Hoc est, didicit, quatuor, seu numerum quaternarium esse par, seu parem. Incipiebat ex more veteri à mathematicis & arithmeticis, discebatque qui essent pares numeri, qui impares. Quæ Reinesius hic habet, ad rem parum faciunt. SCHEFF. Schefferi approbo emendationem, qui restituit: *quatuor partis didicit*. GOES.

Habebis ad latus] Hoc ita dicitur, ut *habebis ad manus*. Bene autem, *ad latus*, sic enim proprie de discipulis. Cic. in Lælio: *Ego à patre ita eram deductus ad Scævolam, sumta virili toga, ut quoad possem & liceret, à senis latere numquam discederem.* SCHEFFER. Ridicule. Servuli ad Latus catamiti. De tali capiendus Martialis lib. 6. ep. 63.

—— *Ille tuum, Castrice, dulce latus.* HEINS. Id est, perpetuum comitem. *A latere* inde amici Regii vocantur Curtio lib. III. cap. 5. *quum ad perniciem ejus etiam à latere ipsius pecunia sollicitares hostis.* Et ita Livium lib. XXIV. cap. 5. locutum notat Freinshemius in indice: dubito autem an Catamitum filium suum fieri voluerit Echion.

Caput de tabula non tollit] Per proverbii modum de assiduo usurpatur. tabulam seu librum continuo inspicit. Similiter *manum de mensa tollere* dixit Varro II. Prometh. SCHEFFER. Intelligit tabulam puerilem, qua in ludis literariis artem ratiocinandi & computandi docebantur, & præterea literas effingere. Nam simul *literis elementariis & calculo imbuebantur* pueri. Capitol. Pertin. I. Plinius XXXIV. 8. *Leontinus fecit puerum tenentem tabellam.* Et Horat. I. Satyr. VI. 72.

Noluit in Flavi ludum me mittere, magni
Quo pueri magnis è centurionibus orti
Lævo suspensi loculos, tabulamque lacerto
Ibant octonis referentes idibus æra.

Ubi Acro tabulam interpretatur *Buxum, in quo meditantur scribere.* Et Lambinus adducit Juvenalis locum Satyr IX. 40.

Computat, ac cevet ponatur calculus. Adsint
Cum tabula pueri.

Varr. de R. R. lib. III. cap. 5. *locus deformatus in tabula literaria speciem.* Justinus lib. XXIII. cap. IV. de Hierone. *Eidem in ludo inter æquales discenti lupus tabulam, in turba puerorum repente conspectus, eripuit.* Epigramma antiquum inter catalecta Pithœi pag. 136. de magistro ludi negligenti:

Indoctus teneram suscepit Caunulo pubem,
Quam cogat primas discere literulas.
Sed cum discipulos nullo terrore coërcet,
Et servilis culpas tollere cessat iners,
Projectis pueri tabulis floralia ludunt,
Jam nomen ludi rite magister habet.

Ita ex veteribus codicibus, quos vidit Heinsius, rescribendum; paulo aliter vulgo circumfertur. Hic autem malim de calculis ineundis accommodata tabula capere, unde *calculatores, tabularii* dicuntur in l. I. §. 6. ff. de extraord. cognit, quia præcessit, *dicit partes quatuor*, quas neque de grammatices partibus, neque de sententiis particularibus, intelligere fas est, sed de partibus, in quas pueri docebantur dividere assem Romanum, ut ad ejus rationem usuras, & alia quæque exigerent. Horat. Art. Poet. v. 325.

Romani pueri longis rationibus assem
Discunt in partes centum diducere, &c.

ridicule ergo hic Echion puerum suum plurimum profecisse jactat, quia jam quatuor partes dicit, quas puer, recens in ludum missus, una hora edisceret. Nam vero-

„bono filo, etiamsi in naves morbosus est. Ego illi jam tres cardueles „occidi, & dixi, quod mustela comedit; invenit tamen alias nervas. „& libentissime pingit; Caeterum jam Graeculis calcem impingit, & „Latinas

verosimile est, illos incepisse à majoribus illis partibus sive unciis duodecim, in quas as dividebatur, ut erant uncia. sextans, quadrans. &c. BURM.

Bono filo] Bona specie ac forma. Lucret. IV.

Sunt igitur jam formarum vestigia certa,
Quæ vulgo volitant subtili prædita filo.

Plautus Merc. IV. scen. 4. *Satis scitum filum mulieris.* Confer Gellium I. cap. 9. & XIV. cap. 4. SCHEFF. Eleganter & Latine Lucretius lib. II.

——— *Debent non omnibus omnia prorsum*
Esse pari filo.

Gellius lib. I. cap. IX. *habitum & corporis filum* conjunxit. HEINS. Ita lineamenta vocabant. vide Salmas. ad Maximin. Junior. cap. I. & exercit. Plin. pag. 465.

Etiamsi tum naves] Corrigo: *etiamsi tam navus.* Sententia, licet sit tam diligens & assiduus in libris, tamen bono filo est. Attendit ad id, quod vulgo lucubrationes nimiæ pertinaxque studium pallidos & macilentos reddit. SCHEFFER. Lege *etiam cum nauseat, morbosus est.* Bona corporis constitutione & firma eum esse dicit; sed cum nausea & inadpetentia laborat interdum, morbosi quid & suspecti ostendere. REINES. Reinesius *etiamsi cum nauseat,* Hadrianides, *etiamsi in nave,* quod & in textum recepit. Sed sunt omnia ab hoc alienissima. Scribo & distinguo: *Et bono filo etiam. Sin aves, morbosus est.* Illud *aves* manifeste probant sequentia, *ego illi jam tres cardueles occidi*, nec possunt intelligi, aut cohærere superioribus, nisi ad hunc modum emendentur. *Naves* & *nausea* huc nil faciunt. At *sin* potest habere dubitationem, licet etiam in MS. Dalmatico legatur, *& bono filo etiamsi in naves*, unde illud *sin* haud ægre conficitur, cum totidem exstet litteris. Nempe dura est hic reticentia, & ellipsis verbi *adimo* vel *removeo*, suspicorque potius, non integrum esse locum SCHEFFER. Quæ de nave & morboso hic possent dici, præstat omitti. GOES. Traguriensis *etiamsi in naves morbosus est*, unde variæ correctiones natæ. *In nave* Hadrianides, & interpretatur *scilicet cum mecum navigat*, quia hi liberti erant mercatores. Sed nostrum Echionem libertum fuisse ejus conditionis, ut mercaturæ exercendæ gratia mare sæpe ingrederetur, nullum est indicium, cum centonarius pauper esset, qui in casula viveret; quare ego putarem legendum *in nares morbosus est.* Locutione iterum insolenti, pro laborat vitio aliquo in naribus. Quod non obesse dicit, quo minus tamen bono filo esset. Nisi præstet *in nave*, id est, Mariscas habet *navis* est podex ficosus. Varro *navem si divides, perdes*: lege *navem si divides, pedes.* BURM.

Morbosus est] An hic abest negatio, *non morbosus est?* SCHEFFER.

Tres Cardeles] Scribe, *tres cardueles.* TILEBOM. Vix dubito, quin rectum sit, *tres cardueles.* Sane cardueles etiam apud veteres Romanos fuisse in deliciis, artes varias efficere, & imitari voces edoctas, licet facile ex Plinio colligere. Vide lib. VII. cap. 42. SCHEFFER. Pro *cardueles.* Glossæ vett. *Cardelis, ἀκανθυλλίς.* Sic *cardus* pro *carduo.* HEINS. Ita rustico sermone cardueles vocat, quas occidisse se jactat puero, ne iis avocaretur à studiis, notissimum enim illud adagium versu non optimo expressum: *Per pisces & aves, multi periere scholares.* Has vero aves Cardueles pueri deliciarum caussa alebant, *quia imperata faciunt, nec voce tantum, sed pedibus, & ore pro manibus*, teste Plinio lib. X. cap. 42. BURM.

Et dixi, quod mustella] Optime. Consule Vossium in de Constr. cap. 61. SCHEFFFER.

Mustella] Felis. ut quidem putat Rigaltius ad Phædrum lib. IV. fab. I. Sed possumus de mustela vera hic accipere. *Mustela* dico. Sic enim malo, quam *mustella*, ut hic legitur. SCHEFFER.

Invenit tamen alias nervas] Lege, *invenit tamen alias nervias.* TILEBOM. Corrigo, *alias novas*, puta, *cardueles.* Sequitur deinde nova periodo: *Et libentissime pingit*: ubi *&* est *etiam.* SCHEFF. Scribe, *alias vernulas*: alias cardueles, ruri nostro natas. Sic *vernula avis* Rutilio in Itinerario lib. I. vers. 112. qui locus non est sollicitandus.

Quid loquar inclusas inter laquearia silvas,
Vernula qua vario carmine ludat avis?

Pari sensu, *apes verna*, & *verna tuberes*, &c. HEINS.

Graculis] Ita per contemtum moris erat Romanis omnia vocare, quæ à Græcis veniebant, quos ut homines leves & arrogantes, majestas & gravitas Romana despiciebat. Ita Florus *Græculam civitatem* Massiliam vocat lib. IV. cap. 2. *Græculum ferrum* lib. II. cap. 7. *Græculum & ineptum negotium* Cicer. lib. I. Tusc. cap. 35. & ita capiendus jocus Ciceron. lib. VII. ad fam. Ep. 18. *Itaque quando vestra cautiones infirma sunt, Græculam tibi misi cautionem chirographi mei*, quem non intellexerunt Victorius & Manutius, qui interpretantur commendationem, Græce scriptam. Sed cum Trebatio Jurisconsulto jocatur, & quia jurisprudentum cautiones admodum infirmæ & subdolæ sunt, in quibus non multum præsidii sit clientibus, dicit, se eodem modo leviter & perfunctorie commendasse Trebatium Cæsari, quam tamen commendationem renovabit tempore. Et ita mox huic Græculæ commendationi opponit Romanam. *Ego te Balbo, cum ad vos proficisceretur, more Romano commendabo.*

„ Latinas coepit non male appetere, etiamsi magister ejus sibi placens sit;
„ nec uno loco consistit, sed venit, dem literas, sed non vult laborare.
„ Est

Et hinc proverbium illud *Græca fide*, quasi hæ cautiones erant. Plura de voce *Graculus* vide apud Freinsh. indic. in Florum, Barth. XI. Adversf. 19. Meurs. Auctar. Philolog. cap. VII. qui docent, *Graculos* etiam dici, qui adfectabant Græcorum studia. Cæterum affectat hic ex fæce plebis homuncio majorum gentium mores, qui pueros utriusque linguæ cognitione à prima pueritia imbuendos ludimagistris tradebant. Ita de Maximino Juniore Capitol. ejus vita cap. I. *Literis & Græcis & Latinis imbutus ad primam disciplinam*: ubi male mihi videtur Salmasius, *primam disciplinam*, præcipuam interpretari. Et ita Ovidius adolescentes Romanos instruendos docet lib. II. Art. Amat. vers. 121.

Nec levis ingenuas pectus coluisse per artes
Cura sit, & linguas edidicisse duas.

Et ita Horat. lib. III. od. VIII. ipsum Mæcenatem vocat, *doctum utriusque linguæ*. & elegantissimus lapis apud Reines. Clas. XII. insc. 96. de puero annorum XVII. qui dicitur EDUCATUS LITERIS GRÆCIS QUAM ET LATINIS. BURM.

Calcem impingit] Dimittit eas à se, quasi jam satis didicerit. Est enim hæc per fastidium rejicientis quidpiam consuetudo. SCHEFFER. Sic *pugnum alicui impingere*, Plauto non semel, *impingere compedes*, & *laqueum impingere*, Senecæ de brevitate vitæ. *Impingere calicem mulsi*, Ciceroni tertio Tusculanarum, & *impingere scyphum*, Plinio lib. XIV. cap. XXII. HEINS.

Sibi placens] Munkerus è Glossis Philoxeni illustrabat, in quibus, *sibi placens*, αὐθάδης. HEINS. Res certa est, & negari non potest, istos magistellos plerumque gloriosos esse, & in minutiis illis, quas tractant, pernimium sibi placere, verum hoc nihil ad rem præsentem. Duos enim Noster hic commemorat magistros, quorum alterum, cujus statim fiet mentio, laudat; alterum, ad quem hæc spectant verba, vituperat. Ejus, quem laudat, hæc virtus est, ut *plus doceat*, si ita dicere licet, *quam scit*, sitque similis fido isti magistro, de quo Seneca VI. de benef. XVI. qui illa, *quæ sciebat, non maligne dispensavit, quo diutius esset necessarius. Sed cupiit, si posset, universa transfundere.* Cui conveniens videtur, ut in altero vitium huic virtuti contrarium notet. Eum esse nimirum callide malignum, & deceptorem, qui vel avare, vel obscure disciplinæ suæ præcepta discipulo tradat. Atque ea propter hic scriptum fuisse suspicor: *etiamsi magister ejus sibi lacens sit.* Festus: *Lacit, decipiendo inducit. Lax enim fraus est.* Lucretius libro IV. vers. 1200.

Quod facerent numquam, nisi mutua gaudia nossent,
Quæ lacere in fraudem possent, vinctosque tenerent.

Quamvis igitur magister ille sinistre cum suo discipulo agat, non male tamen cœpit litteras latinas appetere. Ex quo pueri ingenium clarius elucescit, qui etiam sub iniquo non male proficit. GOES. Longe à scopo Satyrici abesse acutam magis, quam veram Amplissimi Viri explicationem & correctionem judico. *Sibi placere*, proprie de homine triviali, & pædagogico fastu, qui inde in proverbium abiit, tumente, supra cap. 44. explicuimus. Et vide Erasmum in proverbio *Suum cuique pulchrum*. Et certe gens hæc madens sermone pingui, tam sibi placere solet, ut primi ordinis eruditos præ se non modo contemnat, sed ferulam dum gestat, sceptrum sibi regium datum videri cupit. BURM.

Nec uno loco consistit] Non absolvit, quæ inchoavit, sed saltuatim huc & illuc discurrit, quod discentibus plurimum incommodat. GOES. Hoc, ut argumento hominis vagæ mentis, & desultoriæ, utitur. Nam Seneca Epist. II. dicit *primum argumentum compositæ mentis esse, posse consistere.* Et ita ingeniosissimus Satyricus, etiam Rustico & plebejo scurræ ea verba tribuit, quæ, si ab alio prolata essent, gravissimæ objurgationis numeros absolverent: quid enim magis detestabile in juventutis magistris, quam non certo & composito ordine per gradus omnium disciplinarum Tirones ducere. Novit & nostra ætas, non Pædagogos modo, sed primi ordinis doctores, qui publica largitate ad corrumpendos juvenes auctorantur, & qui, cum præ corporis mobilitate adeo nusquam consistere possint, ut ne pictoribus quidem facultas sit eorum effigies exprimendi, ita neque mente certa consistunt, sed magnifica promittentes, discipulos per omnes doctrinarum partes saltare docent, ut picas, & ne disciplinas quidem graviores certa methodo tradere possunt, quia ipsi sibi placent, & omnia scire jactant. Sed hæc hactenus. Porro *consistere* proprie dicitur, pro certo loco manere & quiescere. Justinus lib. XLI. cap. 3. de Parthis: *Equis omni tempore vectantur, illis bella, illis convivia, illis publica ac privata officia obeunt. Super illos ire, consistere, mercari, colloqui.* Curtius lib. VIII. cap. 4. *Attonitisque auribus stupens agmen nec progredi nec consistere audebat*, ut recte Acidalius & Freinshemius legunt. vid. & Suet. Aug. 40. BURM.

Sed venit dem literas] Mutilus hic locus est, nec divinando facile restituetur. Tamen nescio, annon id ipsum continuerit, quod sequitur, *sed non vult laborare.* Mihi certe glossam sapit, vel propter istam inconcinnam conjunctionis ejusdem repetitionem. SCHEFFER. Suspicor legendum, *sed vendit identidem literas, & non vult laborare.* Sensus apertissimus. Bene autem *vendit litteras*, & in opposito ad sequens, *quicquid dederis, contentus est*, IDEM. Forte, *licet tenuem dedit litteras.* Id est, licet pretio constituto litteris

„Est & alter, non quidem doctus, sed curiosus, qui plus docet, quam „scit. Itaque feriatis diebus solet domum venire, & quidquid dederis „contentus est. Emi ego nunc puero aliquot libra rubricata, quia volo „illum, ad domus ionem, aliquid de jure gustare. Habet haec res pa„nem.

litteris Latinis imbuturum se penitus puerum receperit. GOES. Corruptissimus locus, in quo nullus sensus in vulgata lectione. *Venit* pro *vehit* positum suspicor, & aliquid requiri puto, quo noster desultor non incedere pedibus, sed tamquam equo, vel curru, vehi dicatur? forte *vehit idem literas*, ut Thespis Poemata plaustris vexisse dicitur Horat. Art. Poet. 276. quod si non sit rectum, aliud cogitent acutiores. BURM.

Sed non vult laborare] Non vult operam adhibere & diligentiam, quam adhibere ex fide bona magistrum decet. GOES.

Sed curiosus] Delectatur voce hac Petronius frequenter, etiam in editis. Unum locum adducam, nostro non multum absimilem cap. CXXVII. *neque est, quod curiosum aliquem extimescat.* Est hic *curiosus*, qui novisse quærit facta ipsorum. Sic in nostris, qui non quidem doctus, scire tamen multa & recondita, discereque paratus est. SCHEFFER. Cic. *Curiosus & negotiis plenus.* GOES. Vox hæc varie accepta à veteribus, & in bonam & in malam partem, incertos nos facit, quomodo hic capienda. Ego opponi hic curiosum desultori illi, qui nolebat laborare puto: *Curiosus* enim a *cura* cum deducatur, notare potest aliquem, qui sua, quæ novit, multa cura expolit, & meditatione frequenti coquit. Ita Terent. Hecyr. I. II. 117. *nisi sane cura est, quorsum eventurum hoc siet.* Ubi Donatus bene, *quia curiosus est Parmeno, & garrulus.* Ita Sueton. Tib. 70. dicit cum ex *tempore quam a cura fuisse præstantiorem.* vide Acidalium ad Dialog. de Orat. cap. VI. inde ergo *curiosus*, qui diligenter inquirit in disciplinas, & cura egregia elaborat sua. Quæ si nimia est, inepta multa & morosæ obscuritatis producit. hinc & *curiosus* pro eo, qui vult omnia scire, etiam minima. Apulej. lib. I. Metam. *impertite sermone non quidem curiosum, sed qui velim scire vel cuncta, vel certe plurima.* De quo vide Gruter. III. suspic. 12. & hinc *curiosi* vanarum artium, ut Astrologiæ, magiæ, & similium studiosi, qui revera plus docent, quam sciunt. Horat. Epod. ult.

Ut ipse nosti curiosus ———

Et eo sensu Claudianus VI. conf. Honor. 18.

Namque velut stellas Babylonia cura salubres
Optima tunc spondet mortalibus edere facta.

Et ita egregie Stephanus Schediasm. lib. II. cap. 28. explicat τὰ περίεργα πράξαντες in Actis Apostol. cap XIX. vers. 18. ubi vetus interpres, *qui fuerant curiosa sectati*, alii *curiosas artes.* Περίεργα ergo hic magister discipulis suis tradebat, non, ut decebat, vera ἔργα. BURM.

Quam scit] Hæc joco dicuntur, ab homine ebrio. SCHEFFER.

Feriatis diebus] Quibus, ob *solemnem diem, ludus arctatur*, ut inquit infra cap. 85. & quia sequitur, *Quidquid dederis, contentus est*, forte de diebus illis, quibus minerval soleret ludimagistris solvi, ut Quinquatrubus, posset intelligi, *domum* autem, scilicet meam. BURM.

Libra rubricata] Corrige, *libros rubricatos*, vel *rubricata*, ut subaudiatur, *leges*, sitque ita dictum, sicut apud Juvenalem Sat. XIV. vers. 192. ponuntur *rubra leges.*

Scribe puer, vigila, caussas age, perlege rubras
Majorum leges ———

Porro *rubricatæ leges*, vel *libri rubricati* ita dicti sunt, quia capita & tituli librorum juris minio fuerunt notati. Unde rubricarum frequens mentio, & apud Persium Sat. V. *Rubrica Masuri*, scripta Consultissimi ejus viri Juridica SCHEFFER. Ita videtur loqui cum plebe. Quamvis autem id omnibus contingat voluminibus, ut tituli minio notentur, potissimum tamen id videtur locum sibi vindicasse in libris legum & Auctorum juris. Ut etiam simplici prolatione *rubricæ* libros juris nonnulli intelligant. Sic sane Quintil. lib. XII. cap. III. *Alii se ad Album ac rubricas transtulerunt.* Quemadmodum enim per *Album* auctor intelligit album Prætoris, ita per *rubricas* non aliud quam legum libros intelligit. *Libra rubricata* ergo non sunt hic aliud, quam quæ jus continent, ut & ex sequentibus apparet. GOES. Non debet latinius loqui hic Echion, quam Satyricus voluit. Tota enim hæc garruli hominis oratio inquinata debet esse. *Libra* forte hic dixit, Græcæ originis Campanus, quia Græci βιβλία dicebant. BURM.

Ad domus ionem] Excidit litterarum nonnihil; unde fecerunt, *ad domus rationem*: Ego *ad domus tuitionem.* Tuitionis verbum in jure haud raro occurrit etiam in veteri marmore apud Gruterum opere inscriptionum pag. CCCXLVIII. I. OB LOCVM ET TVITIONEM STATVÆ. HEINS.

Aliquid de jure gustare] Urbanus hic conviva hac phrasi alludere ad jus, quod in mensa apponitur, videtur, quod proprie gustamus. quamvis probatus etiam optimis scriptoribus hic loquendi modus; ita Cicer. XIII. ad Att. 40. *At vellem aliquid degustasse de fabulis.* Et ita passim. BURM.

Habet hæc res panem] Ad eumdem modum istoc dicitur, ut *res habet offensionem, periculum, usum*, & id genus. Sidonius V. Car. *Otia frigus habent.* SCHEFFER. Certum mihi est respici ad proverbium, οὐ πρὸς τ' Ἄλφιτα, quo usus Aristophanes in Nebulis: nam tale Satyrico Petronius rabulas & vultures forenses, ut

„ nem. Nam literis satis inquinatus est; quod si resilierit, destinavi illum „ artificii docere, aut tonstrinum, aut praeconem, aut certe causidicum, „ quod

ut jam supr. cap. xv. fecerat, perstringit, qui per se ingratum, & Venere nulla, qua se commendet, dotatum Juris studium à nemine excoli ostendit, nisi pecuniæ corradendæ aviditate; cum reliquæ artes, ut Poetice, & Eloquentia, bonam mentem quidem dent, sed paupertatis sororem efficiant. Plena similium dictorum Ovidii & aliorum vatum divina carmina. vide Nasonis lib. I. eleg. ult. & lib. IV. Trist. eleg. 10. Et certe non alia etiam hodie hujus studii ratio est, cum, & qui docent, & qui foro vocem suam prostituunt, omnem illam disciplinam in quæstu habeant, qui si abesset, nemo vel labris primoribus eam gustare dignaretur, cum unica in ea voluptas sit discipulos & clientes pecunia emungere. Nemo autem melioribus coloribus hujus *κακοτεχνίας* & *sellulariæ artis* alumnos depinxit Ammiano lib. xxx. cap. 4. ubi diversa genera Advocatorum describens inter alia postremum genus ita describit: *Est genus impudens, pervicax, & indoctum eorum, qui, cum immature è literariis eruperint ludis, per angulos civitatum discurrunt.* &c. paulo post. *Qui cum semel umbraticis lucris & inhianda undique pecunia sese dediderint, litigare frustra quoslibet innocentes hortantur*, &c. Et deinceps addit. *Repertos nonnullos tam rudes, ut numquam codices habuisse se meminerint, & si in circulo doctorum, Auctoris alicujus veteris nomen inciderit, piscis aut eduli peregrinum vocabulum arbitrantur.* An non imaginem nostri seculi videre licet, quo plerosque juris prudentes reliquarum artium, etiam earum, sine quibus jus addisci nequit, tam imperitos cernimus, ut nihil mirum sit, si librorum nomina ignorent, qui intra compendia, & quosdam rubricatos codices, omnem ætatem transegerunt. BURM.

Literis] Peculiari notione, prout notant scientiam nonnullam scribendi ac dicendi, ex qua *litteratorum* nomen, oppositum *eruditorum* nomini Sueton. in lib. de Ill. Gramm. cap 4. *Cornelius Nepos in libello, quo distinguit literatum ab erudito, literatos vulgo ait appellari eos, qui aliquid diligenter & acute scienterque possint aut dicere, aut scribere.* SCHEFFER. Quarum cognitione non ex fide, & ut oportuit, magister eum imbuit. Inquinamenti enim rationem obtinet omnis defectus, qui negligentia magistri ei etiam nunc adhæret. GOES. Non ad magistri negligentiam referenda hæc, sed ad fastidium hujus plebeji, quem ita loquentem inducit Satyricus, ut Parentes illos defricet sale suo, qui putant, liberos suos pollui & inquinari, si bonis quidem, sed inutilibus ad panem, artibus diutius inhæreant, & ideo spes suas statim ambitioni vel lucro donant. Quod ferendum in indoctis & plebejis patribus; sed quis ferat ipsos doctores hanc parentum insaniam adjuvare? cum pueros impuberes, ex ipsis ludis literariis, ubi elementa ipsa linguarum levi & præcipiti opera hauserunt, raptos, illico ad ipsum juris studium præcipites ire compellant; &, ne scholæ suæ numerum non habeant, malint corrumpere & perdere juvenum studia, quam exspectare discipulos, qui prius severa lege profecerunt. Sed talibus discipulis, qui antea literis, & historiæ & antiquitatis cognitione accurata præparati essent ad graviores disciplinas, præter putida illa artis compendia, aliud quid esset præcipiendum, quo ulterius sapere discerent. Sed ingenui scilicet sunt nostri, nolunt plus docere quam sciunt. ideo etiam inquinatos literis non amant, sed puros & nudos, id est, ignaros, suæ disciplinæ aptissimos judicant. BURM.

Quod si resilierit] Nempe. à libris rubricatis & cognitione Juris? GOES. Eadem loquendi ratio, quæ supra *in calcem impingit*, à bovibus calcitrantibus & resilientibus desumta. Si ergo juri operam dare non vult, quod panem habet solum ex nobilioribus artibus, si liberali manu tractetur, ad sellularias & quæstuarias eum transferam; & ita uno ordine juris studium habet, & artificia illa vilia quidem, sed pecuniosa, Satyricus. BURM.

Destinavi illum] Hæc verba satis depravata sunt, &, ut censeo, sic emendanda: *destinavi, illum artificium docere, aut tonstreinum, aut praconem*, &c. *Destinavi, docere illum*, est, destinavi, ut doceat illum. Nam *destinare* hic est absolute positum, pro *constituere apud se* Quomodo Vellejus II. cap. 110. *pars suis sedibus præsidium esse destinaverat.* Sed quid illud *tonstreinum*? Puto esse à *tonstrinus*, & intelligi tonsorem, quem sic censeo vocatum, quod sit in tonstrina. Siculi *cupidicinus* est in glossis pro eo, *qui cupide est in cœnis.* Martialis lib. v. ep. LVI. ad Lupum, ratione non multum dissimili.

Artes discere vult pecuniosas,
Fac discat citharœdus, aut choraules, &c.

SCHEFFER. Lege, *destinavi nonnihilum artificii docere.* HEINS.

Artificii] Recte. Nam disciplinis opponuntur artes. Ulpian. l. 27. §. 2. ff. de usufructu *si servum disciplinis vel arte instituerit.* Quod autem *Artificii* legatur, balbutienti Echioni, non librario debet adtribui. BURMAN.

Tonstrinum] Scribe. *aut Tonstrinam.* TILEBOM. Videtur peccasse Librarius transpositu vocalium *e* & *i*, legendumque *tonstrineum*, subintelligendo artificium: *tonstrineus* a tonstrina, ut spineus à spina. *Tonstrinum* pro tonsore dici & accipi posse dubito. REINES. Hadrianides in textu edidit *tonsorium*, quod miror: qui enim artificium *tonsorium* docere voluerit illum filium suum, antequam didicisset? Deinde, quomodo con-

„quod illi auferre non possit, nisi Orcus. Ideo illi cotidie clamo: Pri-
„migeni, crede mihi, quidquid discis, tibi discis. Vides Phileronem
„causi-

conveniunt, *tonsorium & praconem?* Sicut *praconem* substantivum sequitur, ita substantivum aliud oportet præcessisse, quod illi respondebat, ut vel ex conjunctione manifestum est. Itaque non video, cur illud *tonstrineum* debeam repudiare. SCHEFFER. Pro præconium docere, ut apud Martialem lib. v. Epigr. LVI.

Fac discat citharadus, aut choraules.

Quod non est sollicitandum. Scholiastes Juvenalis: *didicit à patre luxuriosus & gulosus*, pro luxuriam & gulam. HEINS.

Aut praconem] Debuisset *praconium* dicere. quia *tonstrinum* præcesserat, sed servavit in hac voce usum vulgarem, quo dicebant *docere praconem* & similia, pro arte ipsa. Ita Gajus l. 28. ff. de Rei vindic. *forte quod pictorem aut librarium docueris.* Quam locutionem his ipsis à Scheffero & Heinsio adductis Gellii & Martialis locis illustravit Mercerus ad Aristænet. lib. 1. Epist. 19. & ad Non. Marcell. in voce *Tolutim*. Sed, quod notare neglexerunt Viri eruditi, urbane iterum Petronius noster, ubique mordax, & arrodens sui seculi ineptos homines, conjungit Præcones & Caussidicos, quibus unicus quæstus ex prostitutione vocis. Eleganter Cicer. pro Quint. cap. 3. de Sex. Nævio neque parum faceto scurra, neque inhumano præcone. *Cui cum natura nihil melius, quam vocem, dedisset, pater nihil prater libertatem reliquisset, vocem in quastum contulit, libertate usus est, quo impunius dicax esset.* Ubi vide, quæ notant Viri Docti. Juven. Sat. VII. vers. 6.

——— Nec turpe putarant
Pracones fieri.

Caussidici vero per contemtum vocabantur rabulæ quidam illiterati, qui ipsius juris, in quo versabantur, non satis periti erant, sed qui in sola voce omne præsidium sibi & clientibus habebant, qualem supra capite XV. qui *solebat aliquando caussas agere*, introduxit. Egregie Cicer. 1. de Orator. cap. 46. *Non enim caussidicum nescio quem, neque proclamatorem, aut rabulam hoc sermone nostro conquirimus, sed eum virum, qui sit ejus artis antistes*, &c. Et talem Lysiam vocat in Oratore cap. 9. quem ut Græculum otiosum & loquacem, qui, cum in schola assedisset, juberet ex magna frequentia hominum dicere, si quis quid quæreret, se paratum denuntians ad omnia, de quibus quisque audire vellet, describit lib. 1. de Orat. cap. 22. rapax hoc genus hominum sæpe bilem movit Juvenali. vide ejus Sat. 1. 32. VII. 106. & seqq. & alibi. Neque intacti abierunt Martiali, qui sæpius eos perfricat. vid. IV. Epigr. 46. & passim. Columella quoque præfat. lib. 1. de Re Rust. eos cum ludicris artibus conjungit, inquiens, *sine ludicris artibus, atque etiam caussidicis olim satis felices fuere, futuraque sunt urbes, at sine agricultoribus, nec consistere mortales, nec ali posse manifestum est.*

Et hinc voce *Oratorum* hi rabulæ indigni, ut auctor Dialogi de Orator. cap. 1. docet, & à Jurisconsultis eos distingit & separat Lactantius de Mortib. persecut. cap. 22. Majoris tamen pretii præcones, licet vilissimos, habitos lepido epigrammate docet Martialis lib. VI. Ep. 8. ubi Pater puellam, quam

Pratores duo, quatuor Tribuni,
Septem caussidici, decem Poeta.

petebant, Præconi collocare maluit. Merito ergo suo par illud nobile à Petronio hic jungitur, ut & à Juvenale Sat. VI. 438.

Nec caussidicus, nec praco loquatur.

Uterque enim garrulitate insignis. Ex his omnibus hoc unum patet, sæpe nostrum idem genus hominum, & eamdem eloquentiæ corruptelam, & vitia ejusdem seculi, à Tempore Augusti in ineptias & studiorum perniciem ruentis, carpere, quæ Juvenalis, Martialis, & Dialogi præstantissimi auctor, post nostrum, traducere non destiterunt. BURM.

Quotidie clamo] Id est, frequenter dico, inculco, ἀιλογῶ. Seneca Epist. 27. *Sic itaque me audi, tamquam mecum loquar: clamo mihi ipse.* HEINS. Objurgantis modo. Terent. Adel. III. scen. 4. *Mihi quidem non placent, & clamo sæpe, salsamenta hac, Stephanio, fac macerentur pulchre.* Et Act. IV. sc. 7. *Dic mihi, non clamas? non insanis?* BURM.

Primigeni] Nomen pueri, qui ante Cicaro. Est autem id fere servorum vel libertorum. Gruterus inscriptionum pag. DLXXVIII. III.

DIS MANIBVS
IVLIAE ISIADI
PRIMIGENIVS AUG.
SER. VESTI. . . . .
CONIVGI OPTVMAE.

Et pag. DLXXXIX. I.

PRIMIGENIVS AUG. L.
TABVLARIVS PATRIMONII
TVTOR.

Quamquam sciam, & Fortunam Primigeniam & Herculem Primigenium exhiberi eisdem inscriptionibus. GOES.

Quicquid discis, tibi discis] Privati quod discunt, sibi discunt, viri principes quod discunt, discunt in publicos usus. Hinc Theodosius Aug. ad Honorium filium: *Disce orbi, quod quisque sibi.* HEINS.

Phileronem] Gruterus inscriptionum opere p. CCI. 3.

PER. HANC
VIAM. FUNDO
C. MARCI. C. L.
PHILERONIS
ITER. ACTVS
DEBETVR. HEINS.

G g

Circum-

,, causidicum, si non didicisset, hodie famem à labris non abigeret. Mo-
,, do, modo collo suo circumferebat onera venalia: nunc etiam adversus
,, Norbanum se extendit. Literae thesaurum est, & artificium numquam
,, moritur. .

XLVII. ,, a Ejusmodi fabulae vibrabant, cum Trimalchio intravit, &,
,, detersa

a Encolpius.

Circumferebat onera venalia.] Quænam erant illa onera? Puto ego, bajulum fuisse circumforanei alicujus, ejusque res venales circumtulisse per plateas: Nisi malis, *olera venalia*, nam *onera* non satis placet. SCHEFFER. Id est, erat in ordine infimo laturariorum, *φορτοβαστάκτης, ὁ τὰ ἀγώγιμα ἐκ φορτίων κερδαίνων*, quæstum faciens bajulandis mercibus. Onera venalia sunt fasces, scorteæ, manticæ, valisiæ & quælibet volucra, nobis *Ballen*: collo, vel loris collo dependentibus, ferri solita. REINES. Simile refert A. Gellius lib. v. cap. III. *Protagoram* nimirum, *virum in studiis doctrinarum egregium* in adolescentia, *victus quærendi gratia, in mercedem missum, vecturasque onerum corpore suo factavisse.* Malim tamen hoc loco *olera*, non onera, propter illud quod adjungitur, *venalia*. HEINS. Ego nihil audeo movere, quia nihil tam ineptum specie esse potest, quod non hic garrulus effutire potuit. Quare cum Reinesio capio, illum fuisse *Bajulum*, vel *Gerulum*, ut jam olim explicui in dissertatione de vectigalibus cap. XII. apud Festum autem legere mallem, *Bajulos dicebant antiqui, quos nunc dicimus onerarios.* Glossæ, *onerarius φορτικός*. vide Scheffer. de Re vehicul. lib. II. cap. 2. hi postea etiam *Saccarii* dicti fuerunt, quo nomine & apud nostrates insignes sunt, & inde Ammonius ille celeberrimus Philosophus, Plotini magister, *Saccas* cognominatus, quia etiam mercibus ex portu Alexandrino portandis vitam tolerabat, notante Valesio ad Amm. Marcell. XXII. cap. 16. BURM.

Se extendit] Puto divitem, multisque agris instructum innuere. nam *extendere se* hoc loco, sicut ego arbitror, *proferre res suas & amplificare.* *Adversum Norbanum* accipio, pro è regione ejus, ex adverso prædiorum Norbani, vicini fortassis hujus Phileronis, atque divitis. SCHEFFER. Elegans loquendi modus. Senec. ep. XX. *Quidam domi se contrahunt, dilatant foris & extendunt.* HEINS. Non, ut Schefferus voluit, de ejus latifundiis capiendum, sed de celebritate, & fama, &, quæ illam consequitur, arrogantia & fastu, quem in vestibus, apparatu, & epulis ostendebat, quibus elatus, se nihilo minorem Norbano credebat. Ita obvium est *nomen, famam extendere*, apud Virgilium & Horatium. *Se* autem *extendere* est, ac si dixisset, *inflat se tamquam Rana*, ut infra capite 74. eodem fere modo Livius lib. XXXIV. cap. 4. *vultis hoc certamen uxoribus vestris injicere, ut divites id habere velint, quod nulla alia possit; pauperes, ne ob hoc ipsum contemnantur, supra vires se extendant.* Ille Norbanus autem jam colonos suos munere, ut apparet ex hoc capite, delectaverat, forte idem meditabatur Philero jam dives factus, ut Rana contra Bovem se inflans supra vires impensas faceret. BURM.

Thesaurum est] An hoc retinendum? Plautus Aulul. II. sc. 2.

Credo ego jam illum inaudisse, mihi esse thesaurum domi,
Id inhiat. ———

Scio, Vossium censere, illud *Id* hic poni pro *ideo*, ut fit alio loco, verum haud satisfacit. Adscribam, quod observat Barthius lib. XXXI. Advers. cap. 6. Dicit ibi, codicem se habuisse Plauti MS. qui Taubmanni quondam fuerat, ex eo ita notat: *Auri thesaurum clam omnis, in medio foco. MS. glossam istam præfert: Nota, thesaurum neutro genere dici. Sane similem non esse puto, & respexisse ad illud, quod sequitur: Nunquam indicare id filio voluit suo. Sed & tertio loco, ubi vulgo legitur; quam cum thesaurum commonstraret filio. MS. quam id thesaurum. Quod ego interpolatum ab iis arbitror, qui versum in veteri scriptura claudicare putaverunt. Cum versus sit, τὸ M more Plauti & Comico non elidatur.* Hæc, ut dixi, Barthius, quæ non parum nostra firmant. SCHEFFER. Quæ antea scripsi de voce *thesaurum*, confirmantur & a Capro, in de Ortogr. ubi habet ita. *Thesaurum dicendum est, & thesaurus.* IDEM. Litteræ *thesaurus* sunt, debuisset dicere. Sed *thesaurum*, ut *codicillum* infra, & similia. Plautus Aularia Act. II. sc. II. HEINS.

Ejusmodi fabula vibrabant] Scribe, *ejusmodi fabulas vibrabant.* TILEBOM. Neutraliter, pro, hinc inde jactatæ sonabant. Elegans & appositum verbum, unde *vibrans oratio* apud Tullium Bruto cap. 95. *vibrantes sententia* apud Fabium lib. X. cap. 1. Sed & noster adhibet in talibus, ut constat ex jam ante publicatis. Et in re alia parili modo cap. XXVIII. *pila inter manus lusu expellente, vibrabant.* SCHEFFER. Seneca de providentia cap. III. *Inter multa magnifica Demetrii nostri & hac vox est, à qua recens sum. sonat adhuc & vibrat in auribus meis.* HEINS. Ita retinui, quia & codicis Traguriani est scriptura, & hoc vocabulum ita apud ejus ævi scriptores reperitur positum. Silius Italic. lib. I. 539.

Ultrix injusti vibravit lancea belli.

ad quem versum vide Heinsii crepundia; & magis adposite ad Petronii verba Val. Max. lib. V. cap. III. §. 1. *Priore adhuc querela vibrante, alia deinceps exsurgit.* Eleganter Plinius lib. XV. cap. II. de malis Cydoniis,
quæ

„ detersa fronte unguento, manus lavit, spacioque minimo interposito:
„ ᵃ Ignoscite mihi (inquit) amici, multis jam diebus venter mihi non
„ respondit: nec medici se inveniunt. profuit mihi tamen malicorium,
„ &

ᵃ TRIMALCHIO.

quæ odorem gratum emittunt, *minora ex eadem genere frutibea odoratius vibrant*. BURM.

Detersa fronte unguento, manus lavit] Non satis hoc intelligo. Quomodo enim frons detergitur unguento? Alibi fit spongia, vel pallio apud nostrum, non unguento. Credo scripsisse, *deterso fronte unguento*. Deterso fronte, est, terso de fronte. Quomodo in editis cap. 5. *Pierio defundes pectore verba*, pro, fundes de pectore Pierio. Item cap. 13. *detraxit humeris laciniam*, pro, traxit de humeris. SCHEFFER.

Manus lavit] Quia scilicet alvum exoneraverat, supr. cap. 27. *exonerata ille vesica aquam poposcit ad manus*. Frontem autem cur detergit unguento, ut vulgata scriptura innuit, vix est ut conjiciamus; nisi statuamus, illum velle convivis suis ostendisse, multum in nitendo sudasse, & durum cacasse, ut cum Martiali loquar. hunc vero sudorem detergit unguento, quo frontem solebant perfricare genio indulgentes. Cicer. Verr. III. 25. *cum interea Apronius caput atque os suum unguento perfricaret*. Et quæ plura passim obvia. nisi quis legere mallet distinctione alia; *Detersa fronte, unguento manus lavit*, ut aquam unguentatam sumserit hic beatus homo, ut Rosaceam hodie lautiores ad manus lavandas adhibent, quod non ab elegantia Trimalchionis abhorrere videtur, ut manus tam impuro ministerio fœdatas odorata aqua mundet. Et, quamvis jam non succurrat similis luxuriæ exemplum, de Trimalchione tamen ut simile quid suspicemur, faciunt tot nova & mira lautitiarum in hac cœna exempla. *In potum autem addidisse unguenta* Plinius testatur lib. XII. 27. & XIII. cap. 3. quid ni ergo & in aquam? cum & infra cap. 70. unguento pedes unguntur. BURM.

Venter mihi non respondit] Non fecit officium suum, non exsolvit debitum suum. Tracta ratio loquendi à debitoribus, qui cum omittunt facere, quod debent, *non respondere* dicuntur. Cic. lib. XVI. ep. 2. *fit sæpe, ut ii, qui debent, non respondeant ad tempus*. Quia itaque venter ei erat lubricus, nec continebat cibos, sicut oportuerat, *non respondisse* dicitur. Atque ita forte non incommode explicare licet ista verba. Magis tamen inclino, ut existimem hoc ita positum, ut apud Suetonium, *villa non respondet*. Exstant verba vita Julii cap. 46. *villa non tota ad animum ei responderat*. Fuscus apud Sen. Contr. 9. *quod pius sim, ad manum argumentum est; nempe quia abdicanti respondeo*. Ennodius I. ep. 6. *non respondentia cultoribus arva*. SCHEFFER. Eleganter. Sic ager *non respondere* dicitur, qui fructum non fert. Seneca ep. XXIII. *In alto latet metalli vena, assidue plenius responsura fodienti*. Et ep. LXXXI. *Non responderant potius, quam non dentur*, de beneficiis. HEINS. Non, quia erat lubricus, sed contra, quia adstrictus venter. Neque tam locutionem ab agris aut debitoribus desumtam, quam ab ipsis medicis, qui remedia *respondere* proprie dicebant, si adjuvarent. quam locutionem insulsus Trimalchio à remediis ad ventrem transfert. Celsus lib. I. præfat. *Cum igitur talis res incidit, medicus aliquid oportet inveniat, quod non utique fortasse, sed sæpius tamen etiam respondeat*. Et lib. V. cap. 18. *Eo plura esse tentata, quæ in personis varie responderunt*. Et ita ille auctor passim. Si vero placet ab agris deducere, ita capiendum est, ut venter, post tot medicamenta jam assumta, non protulerit fructum speratum. & hinc postea dicit, ventrem jam se pudere, quod toties dominum fefellerit. Simili fere modo dixit Celsus lib. II. cap. 7. *si venter nihil reddit*. BURM.

Nec Medici se inveniunt] Similis est loquendi ratio apud eumdem Petronium in Poemate de Mutatione Reipublicæ Romanæ cap. CXIX. *Quærit se natura, nec invenit*. TILEBOM. Bene, opinor. Medici se non inveniunt, cum quærunt mederi alicui, sed medicinam nullam reperiunt efficacem ac idoneam. Nam vocabulum *medici* significanter ponitur, & cum efficacia pro iis, qui re vera medentur, non solum illis, qui medendi profitentur artem. Quasi diceret, quæsivisse quidem satisfacere nomini ac professioni suæ, voluisseque ipso opere esse, sed non invenisse sese tales medicos. Sic hunc locum explico. Petronius de bello Civ. cap. CXIX. Ovid. Epist. Sapphus. *Postquam se dolor invenit*. Sic enim ibi habere MSS. optima, Gronovius docuit. Ruricius II. ep. 9. *cum me in me non inveniam*. SCHEFFER. Vim elegantiæ istius optime intelligemus ex hisce M. Senecæ præf. lib. 3. controv. ubi de declamatoribus in ludo tironibus, *velut adsueta classi & delecta umbra corpora sub dio stare non possunt, non imbrem ferre, non solem sciunt: vix se inveniunt*, id est, cum diserti suo arbitrio essent, intraque septa scholæ ventilantes magnum spirarent, nihil minus quam disertos se esse agnoscunt, & vix mutiunt rhetorici, cum in forum venerint pugnaturi. Hic *medici se non invenire* dicuntur, qui, cum medici esse, & stare primo loco, vel à se ipsis, vel à vulgo, putarentur, in arenam, in ægrotorum clinas protracti λογοθήρωτοι sunt, & cum impostoria sua loquentia, promissorumque multa caligine & ambage involutorum vanitate, non expediunt, quod ægrotis sit usui, nullos explicant. Verbum *invenire* eadem venustate de inanimatis dixere quoque veteres; *dolorem se invenire* de eo, qui, cum ante non sentiratur, emicare incipit & gliscere, Ovid. ep. Her. 15. Transumtaque est ista latinitas in nostram etiam popularem, cum

„& taeda ex aceto. Spero tamen jam ventrem, pudorem ſibi imponit; „alioquin circa ſtomachum mihi ſonat, putes taurum. Itaque, ſi quis „veſtrum voluerit ſua re cauſſa facere, non eſt, quod illum pudeatur.

„Nemo

eum ſe invenire dicimus, qui, quod ante neſcire videbatur, ejus nunc ſe ſatis ſcium eſſe oſtendit; & cum qualitatem, V. G. *ſaporem*, *odorem*, *bonitatem*, *maliciam*, *ſe invenire*, quæ ante non obſervata nunc ſe erigit, exſerit, & erumpit. REINES. Noſter ipſe de bello Civili cap. CXIX. Seneca proœmio lib. III. controverſ. Alter Seneca V. de benefic. cap. XII. *Feliciſſimis itaque opulentiſſimiſque plurimum aſtus ſubeſt, minuſque ſe inveniunt.* Sappho apud Naſonem Epiſt. XV. Her.

Poſtquam ſe dolor invenit, mea pectora planxi.

Quæ ante nos mendoſa circumferebantur. Noſter in fragmentis editis olim cap. XCI. *Diu neuter vocem invenit.* HEINS. Nempe medicos. Id eſt, eorum cognitio & ars hic ceſſat, ut ſe ne quidem hic medicos eſſe cognoſcant. Nam *invenire* etiam eſt *cognoſcere*, monente Donato ad illud Terentii in Eunucho Act. V. ſc. VIII.

Scis Phamphilam meam inventam civem?

Et ſimile eſt illud Senecæ in Præf. lib. III. Contr. *Vix ſe inveniunt.* Id eſt, vix imbecillitatem ſuam cognoſcunt. GOES.

Malicorium, & tæda, ex aceto] Scribe, *maleicorium.* Tædæ decoctæ in aceto meminit Plinius, ſed contra dentium dolores, non hunc morbum. SCHEFFER. Malicorium, cortex mali Punici. v. Plin. lib. XXIII. VI. HEINS. *Corticem mali* vocat Scribonius compoſitione CCXLVII. qui & in aceto decoqui jubet, & compoſit. XLI. *Aceti acris ſextarii duo, incoquuntur mala granata, quibus coriarii utuntur, quia ſemper calida ſunt*, ubi hujus medicamenti uſum contra aurium dolorem & vitia eſſe, teſtatur, ut & Plinius lib. XXIII. II. BURM.

Tæda ex aceto] Forte, *beta ex aceto.* HEINS. Plinii loco à Scheffero adducto adde Scribon. compoſ. LVIII. qui etiam contra dolores dentium tedam facere docet. BURM.

Spero tamen jam ventrem, pudorem ſibi imponit] Sic lege, *ſpero tamen, quod jam venter pudorem ſibi imponat.* TILEBOM. Forte, *veterem.* HEINS. Nihil muto, quia plebejo huic ſermoni elegantiam conciliare, &, ut omnia Latinitatis venuſtati reſpondeant, efficere velle, præter Satyrici mentem eſſe puto. Neſcio autem, unde Schefferus conjecerit, Trimalchionem de alvo fluxiore queri, cum omnia ſuadeant, illam fuiſſe adſtrictam. Nam addit *alioquin* (id eſt, *alias*) ſoleo crebros ventre crepitus emittere, & torminibus, ut Celſus lib. I. cap. I. loquitur, laborare, quæ edant in vacuo ventre murmura, ut crederes, mugire taurum. Veram hercle Claudii imaginem, quod ex licentia, quam convivis dat, libere emittendi crepitum, luce meridiana eſt clarius. Quod edictum, ne exiret, Claudius prohibitus forte fuit, ab iis, qui in crepitu ventris aliquid ominoſi eſſe, ex veteri religione autumabant: nam non modo contra bonos mores eam fœditatem credidiſſe, ſed aliquid religioſi in eo fuiſſe, docere poteſt Catonis fragmentum ex oratione, quam ſcripſit de ſacrilegio commiſſo; quod ſervavit Feſtus in *prohibere comitia. Domi cum auſpicamus, honorem me Deum immortalium velim habuiſſe, ſervus, ancilla, ſi quis eorum ſub centone crepuit, quod ego non ſenſi, nullum mihi vitium facit.* Unde colligere licet, crepitum talem turbaſſe auſpicia, & ideo ſervos ſtudioſe continuiſſe, &, ſi nequirent, clam ſub centone crepuiſſe, ne audiretur ſonitus infauſtus. BURM.

Pudorem ſibi imponit] Suſpicor, *pudere, ni ſibi imponit.* Illud *pudere*, poſitum eſt abſolute, ut in illo Ciceronis I. de Orat. *Quem non pudet, hunc pœna dignum judico.* Sibi imponere ventrem dicit, quando non continet, quia novis aliis atque aliis, ipſiſque ingratiſſimis, remediis ac potionibus onerabitur. SCHEFFER.

Putes Taurum, Itaque] Legendum, *putes Taurum mugire, Itaque.* TILEBOM. Scilicet, *ſonare*, & mugitum edere. Niſi velis legere, *putes eſſe taurum*, & potuit ob literarum ſimilitudinem excidiſſe iſta vocula. Cæterum Plautus, *crepitat mihi venter vacuus, crepant ibi inteſtina.* SCHEFFER.

Sua re cauſſa] Illud, *cauſa*, gloſſema videtur. *Sua re* eſt, *ex ſua re*, omiſſa præpoſitione. vide infr. SCHEFFER. Hic jam oblique tangit edictum Claudianum de ventris crepitu libere emittendo in conviviis, cujus meminit Suetonius, & multis ludit Seneca hac de re Ludo de morte Claudii. Cæterum, *ſua rei cauſa*, ſcribendum, ut & infra, &, *cum mea rei cauſa facio, non ploro:* ubi pari modo peccatur. Livius lib. XLII. cap. XXX. *arma, milites, claſſem ejus rei cauſa comparaſſe.* HEINS.

Facere] Scilicet, quod natura exigit. Sic infra cap. LXII. *cœpit ad ſtellas facere.* Suſpicor ſic uſurpaſſe Plautum Pſeud. IV. ſc. 7. verſ. 81. ubi ait:

——— tune etiam cubitare ſolitus es in cunis puer?
SI. Scilicet. BA. etiamne facere ſolitus es? ſcin, quid loquar?

Novi aliter hoc explicare doctos, ſcilicet ut turpiculum quid denotet; nec repugno. Tantum illa ipſa verbi ambiguitate puto ludi, ut non infrequens eſt Plauto. Conveniunt utique, cubitare in cunis, atque facere illo, quo dicebam, ſenſu. SCHEFFER.

Solide

,, Nemo noſtrum ſolide natus eſt. Ego nullum puto tam magnum tor-
,, mentum eſſe, quam continere. Hoc ſolum vetare ne Jovis poteſt.
,, Rides Fortunata? quae ſoles me nocte deſomnem facere. Nec tamen
,, in triclinio ullum vetui facere, quod ſe juvet. Et medici vetant conti-
,, nere: vel, ſi quid plus venit, omnia foras parata ſunt: aqua, laſanum,
,, &

Solide natus eſt] Sic compacte, ut nihil intus ſit ſpirituum, qui ſubinde deſiderant exire. Vere Petronianum. Sic enim in editis cap. CII. *Ita vero, inquam ego, tamquam ſolidos alligaturus, quibus non ſoleas ventri injuriam facere.* SCHEFFER.

Nullum puto tam magnum tormentum, quam continere] Stoicæ, vel, ſi mavis, Cynicæ ſectæ, fuiſſe ſtudioſum Trimalchionem oportet, qui nihil turpe, quod natura jubente fieret, putabat. Elegans de crepitu ventris Epigramma ex Antholog. lib. II. cap. 44. apponam:

Πορδὴ ἀποκτείνει πολλοὺς ἀδιέξοδος οὖσα,
Πορδὴ καὶ σώζει τραυλὸν ἱεῖσα μέλος.
Οὐκοῦν εἰ σώζει καὶ ἀποκτείνει πάλι πορδὴ,
Τοῖς βασιλεῦσιν ἴσην πορδὴ ἔχει δύναμιν.

Quod ita vertit Obſopœus

Et crepitus multos, nequiens erumpere, perdit,
Et ſervat, balbum quando das ore ſonum.
Ergo, ſi ſervat crepitus, jugulatque ſonando,
Regibus hunc magnis quis neget eſſe parem?

Sed ruſticitatis, ut nunc, ita olim fuit character honeſtis auribus oppedere, &, quia ditiores & laſcivi palam id ſæpe faciebant, vel ad oſtentandam, præ inferioribus, fortis ſuæ felicitatem, vel ad inſultandam humilioribus, hinc Græci *πέρδειν* & *καταπέρδειν*, de homine dixerunt, qui huic fœditati & ſuperbiæ eſt obnoxius, ut ex Ariſtophanis Pluto Act. I. ſcen. 2. & Act. II. ſcen. 5. & ejus Scholiaſte apparet. hinc jocus intelligendus Martialis lib. X. Epiſt. 14.

Nil aliud video, quo te credamus amicum,
Quam quod me coram pedere, Criſpe, ſoles.

Continere autem proprium in hac re vocabulum. Celſus I. cap. I. *Si profluvio laboras, continendum.* BURMAN.

Quam continere] Abſolute: Ita mox, *medici vetant continere.* Sic *continentiam* abſolute poſuit Suetonius in Claudio cap. 32. *Dicitur meditatus edictum, quo veniam daret flatum crepitumque ventris in convivio emittendi: cum periclitatum quemdam præ pudore ex continentia repeřiſſet.* SCHEFFER.

Ne Jovis poteſt] Scribe, *ne Jovis quidem poteſt.* TILEBOM. Lege, *nec Jovis poteſt. Jovis* pro Jupiter & apud alios occurrit. ſic Accium, Cæcilium, Ennium loquutos Diomedes & Priſcianus docent. *Quem tremit ipſe Jovis*, apud Apulejum. Hyginus fabula XCII. *Jovis, cum Thetis Peleo nuberet, ad epulum dicitur omnes Deos convocaſſe.* Et ſic idem ſæpius alibi. HEINS. *Nec Jovis* mavult Heinſius & Munckerus ad Hygin. fab. CCXX. qui cum ipſe exempla adducat, ubi *ne* ponatur pro *ne quidem*, non video, quid opus ſit contra ſcriptum codicem innovare. Ita noſter ſupr. cap. 9. *cujus ne ſpiritus purus eſt.* cæterum proverbii ſpeciem hoc dictum habet. Propert. II. eleg. 7.

—— Quamvis diducere amantes
Non queat invitos Jupiter ipſe duos.

Ubi vide quæ notat diligentiſſimus Paſſeratius, & ad Phædri lib. V. fab. VIII. Praſchius. BURM.

Deſomnem facere] Eripere mihi ſomnum, bombis tuis. Sic *depilis*, *deplumis* exſtat apud alios. SCHEFFER.

Si quid plus venit] Forte, *evenit.* GOES. Nihil muta. Honeſte ſibi videtur velare fœdam rem, ſi quis non modo crepitum edere, ſed ipſas alvi ſordes vult ejicere.

Omnia foras] Ita ſupra cap. XLIV. *domi leones, foras vulpes.* Et cap. XXX. *G. noſter foras cœnat.* SCHEFF.

Aqua, laſſant] Lege, *aqua, lana.* TILEBOM. Scribe, *aqua, laſanum, & cætera minutalia.* Per *minutalia* intelligit cum alia, tum lignum, cum adhærente ſpongia, de qua Seneca ep. 70. *Lignum, quod ad emundanda obſcœna adhærente ſpongia poſitum eſt, totum in gulam farſit.* Sunt autem *minutalia* dicta à *minutal*, quod ſignificat minutum qualecumque, habeſque *minutalia* etiam in Gloſſis Tyronis cap. 10. pag. 51. SCHEFFER. Id eſt, Minutias. *Minutal* proprie carnis eſt, vel rei cujuslibet alterius, minutim inciſæ, in re culinaria. Poſtea omnes minutiæ ſic appellari cœptæ. HEINS. Recepimus certiſſimam Schefferi emendationem. Nam ſupra cap. 41. dixit Trimalchionem ſurrexiſſe ad laſanum, & triclinio egreſſum. *Minutalia* ſunt res frivolæ, non integræ, ſed truncatæ. Tertullianus de cultu femin. lib. I. cap. 6. *Sed & lapillos iſtos, quibuſcum ſuperbiam jungunt, quid aliter interpretor, niſi lapillos & calculos & ejuſdem terræ minutalia.* Cicero res minutas dixit, pro Cluent. cap. 64. *Recordatus eſt, ſe nuper in auctione quadam vidiſſe in rebus minutis, aduncam ex omni parte dentium & tortuoſam venire ſerrulam.* Hic autem intelligit, linteamina vel alia parata ad detergendas nates, quæ pro ejus luxuria non vilia fuiſſe oportet, licet faſtidioſe minutalia appellet. Pauperiores autem has ſordes lapillis, vel ligno, vel herbis, abſtergebant, unde domino ſuo divitiis aucto Carion apud Ariſtoph. Plut. Act. IV. ſcen. I. dicit, ſervos non podicem lapillis detergere ſed alliis, & id ſæpe facere deliciarum cauſſa. BURM.

„ & caetera minutalia. credite mihi, anathymiasis si in cerebrum it, in toto „ corpore fluctum facit. Multos scio sic periisse, dum nolunt sibi verum „ dicere. ᵃ Gratias agimus liberalitati, indulgentiaeque ejus, & subinde „ castigamus crebris potiunculis risum. Nec adhuc sciebamus, nos in „ medio lautitiarum, quod ajunt, clivo laborare. Nam cummundatis „ ad

ᵃ ENCOLPIUS.

Mihi, anathimias is, si in cerebrum it, & in toto corpore] Scribe, *mihi anathymiasis, si in cerebrum it: toto corpore*. &c. TILEBOM. Mire hæc corrupta sunt. Scribe confidenter cum Cl. Gronovio, *anathymiasis in cerebrum it*. Ἀναθυμίασις Græce, vapor est, & exhalatio, quæ hic de ventris flatibus intelligenda. *In cerebrum it*, ad eumdem modum, sicut supra cap. XLI. *vinum mihi in cerebrum abiit*. SCHEFFER. Græci hoc dicunt βλαπτεσθαι ἀπὸ τῆς τοῦ οἴνου ἀναθυμιάσεως, Athen. l. 2. *Anathymiasis* vero, pro vapore seu exhalatione, medicorum Latinitatis corruptæ vocabulum est. Octav. Horat. lib. 2. euporist. cap. 1. *Quibus ex anathymiasi caput fuerit inquietatum*. Guarimpotus Petro Damiani æqualis seculo undecimo lib. 1. Passionarii cap. 2. sic: *Quod si ex stomacho fuerit anathymiasis in cerebro*; & lib. 2. cap. 18. *Anathymiasis est stomachi resolutio ex fumositate*. & seculo tertio decimo Matth. Sylvaticus med. de Salerno Pandect. cap. 43. *anathymiasis, antimiasis, delatio fumi sursum a stomacho ad corpus*. Paulo doctius proximus ab hoc Joh. Anton. Campanus lib. 9. ep. 44. *dicunt medici, ægrotare me stomachi fumo, quem & Græci anathimiasin vocant*. REINES.

Fluctum facit] Ita eleganter illos flatuum discursus cum boatu seu mugitu, fluctuum instar, describit. SCHEFFER. Val. Maximus lib. IX. cap. III. *Ira quoque & odium in pectoribus humanis magnos fluctus excitant*. HEINS. Deducenda hæc vox a *fluere*, ut dicuntur medicis proprie corpora, quæ sudore vel profluvio alvi, vel alio modo, diffluunt. Celsus lib. 1. cap. 1. *Morborum tria genera, unum adstrictum, alterum fluens, tertium mixtum*. Et passim. ex vaporibus ergo sudores toto corpore erumpere ait, ludens in ambigua voce *fluctus*. BURM.

Sibi verum dicere] Quid? an scribendum, *dici*: Sed existimo cohærere, *nolunt dicere verum sibi*. Illud *sibi* eleganter ponitur pro eo, quod ad usus commodaque eorum valet. Sensus est, etiamsi sentiant, quid exigat natura, nolunt tamen illud fateri, ac sic palam dicere verum, quod ipsis tamen foret utile. SCHEFF. Imo, *dicier*. HEINS. Non mutarem. Et idem esse putarem, ac volunt se fallere, etsi sciant, vera esse illa remedia, nec continendum esse, tamen timore quodam, ut rusticitatis notam effugiant, se ipsi decipiunt.

Gratias agimus libera liberalitati] Forte, *gratias agimus liberali liberalitatis*. GOES. In codice Traguriensi erat *libera liberalitati*, sed proculdubio librario illa geminatio tribuenda, loquitur enim jam rursus Encolpius, cui nulla stribligo & sermonis ineptiæ sunt tribuendæ.

Castigamus crebris potiunculis risum] Erumpentem coërcemus atque impedimus. Eleganter. Statius lib. IX. Theb. 68. de equo loquens: *nodis & castigata jubarum libertas*. SCHEFFER. Elegantiæ singularis locutio, pro *moderamur*, ne nimis diffunderemus nos, & cachinnis immodestioribus propter ineptissimorum hominum stolidas fabulas concuteremur; ita *dolorem castigatum* dixit Cicer. lib. II. Tuscul. cap. 21. ut hic *risum castigatum*; & ita *castigare* ad alia transfertur, pro impedire, ne luxurient. Ita Statii locum opportune adduxit Schefferus, ubi recte Barthius explicat, *castigare* nos dici, quidquid intra modum & suum decorem redigimus, & recte ita *castigatas mammas* apud Samonicum interpretatur, quas male Mercurialis V. Var. 3. acceperat. Ita idem Stat. lib. II. Sylv. 1. vers. 43.

Et castigata collecta modestia frontis.

Ad quæ verba v. Gevartium. *Temperare joco*, dixit Justinus lib. VII. 3. quamvis ibi non vino, sed ferro, castigaretur lascivia. BURM.

Quo ajunt, divo] N. Heinsius: *quod ajunt, clivo*. rectissime. Porro *laborare in medio clivo rei*, ille dicitur, cui pars illius maxima superest conficienda. SCHEFFER. Nescio unde *divo* ediderint Patavini, cum certissimum sit *clivo* legendum, quod proverbii speciem præfert. Ovidius Epist. XX. 41.

Mille doli restant, clivo sudamus in imo.

Ubi Heinsius in secundis curis, quas nos aliquando publici juris faciemus, pluribus exemplis hanc locutionem illustravit. Senec. Epist. 31. *Tanto melior surge & respira, & clivum istum uno, si potes, spiritu exsupera*. Recte autem *in medio clivo* se laborare ait, quia hæ lautitiæ molestæ erant & nimiæ Encolpio. BURM.

Nam cum mundatis] Perperam. Legendum, *namque mundatis*, aut quid simile. Proxime abierimus à scriptura veteri, si legerimus, *tum*. SCHEFF. *Cummundatis* scribe. Apud Catonem de R. R. cap. CXVIII. in nonnullis exemplaribus: *Olea alba, antequam nigra fiant, commundentur, & in aquam dejiciantur*. Columella lib. XII. cap. XVIII. *Omnia vasa aqua dulci eluenda sunt & commundanda*: Julius Obsequens: *cubile commundatum, supplicationibus habitis, pristino splendori restituit*. Occurrit idem verbum in notis Tyronis pag. 163. HEINS. Totum autem locum ita restituendum judico: *Nec adhuc sciebamus nos, in medio lauti-*

„ ad ſymphoniam menſis tres albi ſues in triclinium adducti ſunt, capi-
„ ſtris, & tintinabulis culti, quorum unum bimum nomenculator eſſe
„ dicebat, alterum trimum, tertium vero jam ſenem. Ego putabam pe-
„ tauriſtarios intraſſe, & porcos, ſicut in circulis mos eſt, portenta aliqua
„ facturos. Sed Trimalchio exſpectatione diſcuſſa: *a* Quem, inquit, ex
„ eis

a TRIMALCHIO.

lauticiarum, quo, quod ajunt, clivo laboraremus, cum commendatis ad ſymphoniam menſis, &c. GOES. Ita ſolebant beatiores, cum nova fercula inferrentur. Horat. II. Sat. VIII. 10.

His ubi ſublatis, puer alte cinctus, acernam
Gauſape purpureo menſam terſit.

Tres albi ſues] Etiam hoc pro ſupercilio Trimalcionis rem magnificat: tali enim colore fuiſſe ſuem Calydonium eſt in Cleomenis Meleagro apud Athen. lib. 9. Varicolores habebantur pro deterioribus. Cæterum, pompa iſta ſuum tintinnabulatorum an ſit è veteribus Romanis una, neſcio; poterat videri ad XII. illos D. Antonii dictos cum tintinnabulis per vicos Lutetiæ libere vagantes conficta eſſe; nihil tamen adfirmo. REINES. Ridiculum & hoc. De mullis in convivium adduci ſolitis, & in conſpectu civium mori juſſis, elegans eſt narratio Senecæ Nat. Quæſt. XVII. & XVIII. Tangit & rem Plinius Naturali Hiſtoria lib. IX. & Juvenalis Sat. V. Hic vero videtur alluſiſſe ad hiſtoriam de Carano, quam Athenæus nobis conſervavit initio lib. IV. Illud vero oppido facetum de nomenclatore, quaſi etiam porcis ſuus nomenclator apud Trimalchionem fuiſſet. HEINS.

Capiſtris] Ad ora revinctis, quibus poſſent, quo eſſet lubitum, deduci. Martialis lib. I. epigr. 105.

Paret purpureis aper capiſtris. SCHEFFER.

Tintinabulis] Ad collum adpenſis, quibus ad ſpectaculum ipſarum vulgo traherentur. Hunc enim puto fuiſſe ſcopum iſtorum tintinabulorum. Ita habes aſinum *tintinabulis perargutis exornatum* apud Apulejum lib. X. SCHEFFER. Hæc, ut & capiſtra, propria equorum inſtrumenta. vide Scheffer. de Re vehic. lib. I. cap. 13.

Culti] Vide ſupra cap. 32.

Nomenclator] Tangit egregie Satyricus inſaniam Trimalchionis, qui convivium tot numero ferculis, & in his plurimis novis, & antea non viſis, inſtrueret, ut his nomenclator eſſet adhibendus, qui ea convivis exponeret & explicaret. Sic capi quoque poſſent verba Plinii lib. XXXII. cap. 6. de oſtreis & eorum variis generibus agentis. *Nec non inter nos Nepotis cujuſdam Nomenclator tridacna appellavit, tanta amplitudinis intelligi cupiens, ut ter mordenda eſſent.* BURM.

Porcos, ſicut in circulis mos eſt, portenta aliqua facturos] Ludos, & cumprimis ſaltus admirandos per rotas, & id genus, quod alias petauriſtæ ipſi facere conſueverunt, & ſurſum deorſum per aëra ſe librare, volitantium inſtar, perque orbes cito ſaltu ſe tranſmittere. De quo Manilius lib. V. verſ. 433.

Ad numeros etiam ille ciet cognata per artem
Corpora, quæ valido ſaliunt excuſſa petauro,
Alternoſque cient motus: elatus & ille
Nunc jacet, atque hujus caſu ſuſpenditur ille,
Membraque per flammas orbeſque emiſſa flagrantes,
Molliter ut liquidis per humum ponuntur in undis.
Delphinumque ſuo per inane imitantia motu
Et viduata volant pennis & in aëre ludunt.

Hæc ergo talia interdum & quadrupedes docebant facere, populoque in circulis oſtentabant, quæ res duravit ad noſtra uſque tempora, meminimuſque nos equulei, capræ, catulorum, qui hac arte plebem oblectarent. SCHEFF. Circuli ſunt in viis publicis, ubi hi Petauriſtarii, & ludicra illa edentes, cœtum Populi in circuli modum circumſtantis faciunt. Quintil. lib. VI. Inſtit. cap. 3. *Urbanus homo erit, cujus multa bene dicta reſponſaque erunt, & qui in ſermonibus, circulis, conviviis, item in concionibus, omni denique loco, ridicule commodeque dicet.* Tacit. in vita Agric. cap. 43. *Vulgus quoque, & hic aliud agens Populus, & ventitavere ad domum, & per fora & circulos locuti ſunt.* Et ita ſæpe Cicero, Livius, & alii. Et hinc *circulatores* dicti Agyrtæ, divini, & quicumque ſpectaculis ridiculis & vanis ſermonibus vulgus delectarent. Cicer. lib. X. ad fam. Epiſt. 32. & leg. ult. ff. de extraord. cognit. Gloſſæ *Circulator.* Ὀχλαγωγὸς, ἀγύρτης. Celſ. lib. V. de re medica cap. 27. *Ideoque colubra ipſa tuto eſtur, ictus ejus occidit, & ſi ſtupente ea (quod per quadam medicamenta Circulatores faciunt) in os digitum quis indidit, neque percuſſus eſt, nulla in ea ſaliva noxa eſt.* Prudent. Hym. in Romanum verſ. 303. *Quos ſæpe falſus circulator decipit.* ubi Gloſſ. Iſonis Magiſtri *deceptor, quia alios quodam circulo erroris involvit & decipit.* Vides acumen iſtius ſeculi. vid. infr. cap. 68. Theophr. περὶ λογοποιΐας, vocat περιστάσεις ποιουμένους. Male Torrentius quoque Suetonii verba in Cæſar. cap. 84. ubi dicit, *exterarum gentium multitudinem circulatim ſuo quemque more lamentatam eſſe*, exponit *in gyrum*, *per vices*, cum nihil aliud velit, quam variis locis urbis concurriſſe & circulos feciſſe, in quibus mortem Cæſaris deflebant. De circulis, quos Philoſophi, Græculi præſertim, in publico diſputantes faciebant Senec. Epiſt. 40. & 52. videndus. BURM.

Diſcuſſa] Petronianæ elegantiæ verbum. ſupr. cap. 14. *Hinc Aſcyltos pene riſum diſcuſſit.* Et infr. cap. 111. *Diſcuſſo muliebri errore.* Et frequens hujus verbi uſus de iis, quæ evaneſcunt, & removentur. Ita

Livius

„eis vultis in coenam statim fieri? Gallum enim gallinaceum, penthiacum, & ejusmodi naenias rustici faciunt: mei coci etiam vitulos aeno coctos solent facere. [a] Continuoque cocum vocari jussit, & non exspectata electione nostra maximum natu jussit occidi: & clara voce. „[b] Ex quota decuria es? [c] cum ille ex quadragesima respondisset: [d] Emtitius

[a] ENCOLPIUS. [b] TRIMALCHIO. [c] ENCOLPIUS. [d] TRIMALCHIO.

Livius II. 52. *Periculum discutere.* Flor. III. 18. *Nefas proditione discussum.* Prop. II. el. 20. *Quum mihi discussit talia visa metus.* Apulej. XI. Metam. *Confestim discussa pigra quiete, alacer exsurgo.* vide egregii Brouckhusii notas ad Propert. III. eleg. VIII. vers. 13. BURM.

Statim fieri] Grandius, pro parari, mactari. quomodo victimæ dicuntur *fieri*, cum mactantur Diis. vide Brisson. Nisi malimus, culinare verbum esse, proprieque de præparatione ciborum usurpari, quod mihi placet. Ut intelligatur, *coctum fieri*, quod usurpat noster in sequentibus. Plautus Aulul. III. scen. 3. *Coquite, facite, festinate nunc jam, quantum lubet.* Male corrigunt nonnulli, *farcite*, Martialis XIII. ep. 54. de perna:

Cerretana mihi fiet, vel missa licebit
De Menapis; lauti de petasone vorent.

SCHEFFER. Val. Maximus lib. VIII. cap. 1. *Non supprimenda illius quoque damnatio, qui puerili sui amore corruptus* (*correptus* malim) *rogatus ab eo ruri, ut omasum ei cœnam fieri juberet, cum bubula carnis in propinquo emenda nulla facultas esset, domito bove occiso, desiderium ejus explevit.* Atque ita accipiendum illud Martialis lib. XIII. Ep. 54. Ut *fias* sit paretur in cœnam. Noster supra cap. XXVI. *Quid, nescitis, apud quem hodie fias?* Id est, apud quem cœna detur libera. HEINS.

In cœnam] Ad cœnam inde instruendam. Terent. Andr. II. 2. *olera & pisciculos ferre in cœnam.*

Penthiacum] Lege, *pentaplum.* TILEBOM. Hoc quid sit, non assequor. Putes, *penthicum* scribendum & jungendum gallinaceo esse, ut sit πενθικὸς gallinaceus, forte, quia Nocti sacer. SCHEFFER. Superbus jactator suæ culinæ lauticias extollit, quæ in aliorum, etiam regum, mensis è remotis locis petita ponuntur, conspuit & depreciat. Quem *penthiacum* dicit, cum *h* trajecta *phasiacum* esse putem, scilicet gallum: æquantur enim phasiani generi gallinaceo alendi facultate, sapore præstant. Idem Petronio cap. XCIII. quoque celebratur:

Ales Phasiacis petita Colchis.

Quod propius absit à scripto, quam quod dedi, excussis omnium Cœnarum elenchis, vix reperietur. REINES. Reinesius suspicatur *Phasiacum*, id quod & in textum recepit Hadrianides. At ego rusticos apponere umquam Phasiacos consuevisse, saltem per Italiam, ubi hæc finguntur gesta, hodie haud crediderim. Subest aliud genus cibi rustici & vulgaris, forte denticem aut encitum. SCHEFFER. Minime sollicitandus hic locus. *Penthiacus* vocabulum artis opinor culinariæ, cocis usitatum de gallo gallinaceo lacerato in frustra, quomodo Pentheus olim à Bacchis discerptus fuit. E Vidularia Plauti citatur à Grammaticis:

Ejusdem Bacchæ fecerunt nostram navim Pentheum.

Exstat & in Catalectis Pithœanis *judicium coci & pistoris*, uti inscribitur id carmen, ubi inter alia.

Est Bromio Pentheus, est & mihi de bove Pentheus. HEINS.

Rustici faciunt] Apparant. Mox, *mei coci etiam vitulos aheno coctos solent facere.* Nam sic lege. Nec aliter passim auctor rei culinariæ, qui sub nomine Cælii Apitii circumfertur. HEINS.

Ere cocto] Pone, *aere coctos.* TILEBOM.

Ex quota decuria es? cum ille se ex quadragesimâ respondisset.] Artificum Collegia habebant suos Patronos, Quinquennales, qui & Magistri, Decuriones: unius cujusque etiam eorum Corporati in Decurias distributi erant: quo de plura ad Inscr. 19. Cl. 1. Transferri vero ex una in aliam modo honorificum & lucrosum, modo ignominiosum non minus, quam si militi gradus mutaretur, ut è digniore loco ad statum Equitis seu Tironis retrojiceretur; eodemque modo minatur hic Trimalcio coco suo, si diligenter non posuerit, se eum in Decuriam Viatorum conjecturum. Censenda autem ista sunt ad morem Urbis, in qua tot coquorum Decuriæ; in Colonia, ubi reliqua agi fingit Petronius, Corpora tot capitum, quæ quadraginta Decurias implerent, fuisse non potuerunt. REINES. Qui numerosam familiam habebant, servos redigebant in decurias, etiam operas rusticas. Columella sub finem libri primi de re rustica: *Separandi sunt aratores à vinitoribus, & ab aratoribus aque* (sic lege è V. C.) *mediastini. Classes etiam non majores quam denum hominum facienda, quas decurias appellaverunt antiqui, & maxime probaverunt.* HEINS. Stolida jactatio, qua convivis familiæ suæ multitudinem volebat ostentare; nam de coloniæ, in qua tota hujus fabulæ scena agitur, decuriis male capit Reinesius; rectius Heinsius. Luxum autem illum sæpe Seneca graviter carpit. vide præcipue epist. 95. & Tacit. lib. III. Ann. cap. 52. & mirum non est, Trimalchionem ignorare hunc servum, quia decima pars familiæ vix dominum suum noverat. sup. cap. 37. & poterat, pro reliqua sua insolentia, nomenclatore egere, qui ipsi servorum nomina & decurias dictaret. Ita enim Plinius lib. XXXIII. cap. 1. *Hoc profecere*

manci-

„ titius, an, inquit, domi natus es? [a] Neutrum, inquit cocus, ſed te„ ſtamento Panſae tibi relictus ſum. [b] Vide ergo, ait, ut diligenter ponas, „ ſi non, te jubebo in decuriam viatorum conjici. [c] Et quidem cocum „ potentiae admonitum in culinam obſonium duxit.

XLVIII. „ Trimalchio autem miti ad nos vultu reſpexit: [d] Et vinum, „ inquit, ſi non placet, mutabo, vos illud oportet bonum faciatis. Deo„ rum beneficio non emo, ſed nunc quidquid ad ſalivam facit in ſuburbano „ naſci-

[a] COCUS [b] TRIMALCHIO. [c] ENCOLPIUS. [d] TRIMALCHIO.

mancipiorum legiones, & in domo turba externa, ac ſervorum quoque cauſſa nomenclator adhibendus. Et Senec. de Tranquil. cap. VIII. de Demetrio Pompeji liberto, *numerus illi quotidie ſervorum, ut Imperatori exercitus, referebatur.* vide infr. cap. 53. BURM.

Ex quadrageſima] Ex hoc Petronii loco fit manifeſtum, Trimalchionem ſervos ad minimum quadringentos habuiſſe, totidem Pedanium Coſtam apud Tacitum Annalium XIV. Athænæo ſi credimus, nonnumquam decem aut viginti millia ſervorum apud Romanos uni famulabantur domino. Locus eſt lib. VI. cap. VII. HEINS.

Diligenter ponas] Etiam hoc culinare verbum; pertinetque ad coquos, præparantes cibos. Martialis lib. XI. ep. 86.

Hinc exit varium coco minutal,
Ut lentem poſitam, fabamque credas. SCHEFF.

Si non te jubebo] Ita diſtingue, *ſi non, te jubebo.* TILEBOM.

In decuriam viatorum] Viatores ſervi publici. Quapropter non video, quomodo inter familiam Trimalchionis locum poſſint habere. Scribebam igitur *veterum*, quod refer ad ſervos præ ſenio inutiles & decrepitos. HEINS. An talis, ſive apud Trimalchionem, ſive apud alios, fuerit ſervorum decuria, ignoro. Verum ſi fuerit, fuit non coquorum deterior, ſed melior; utpote, qui ſervitio ex fide peracto, vacationem impetraverant, quemadmodum in militia emeriti. Quorum proinde melior, non durior, fuit conditio, qualem tamen coquo minatur Trimalchio. Quapropter videtur vulgata lectio retineri poſſe, quoniam viatores ſunt, qui pedibus iter faciunt, teſte Cujacio obſervationum libro XI. cap. XIII. intelligamuſque illos, qui alibi *curſores* vocantur. Paulus JCtus leg. 99. §. ult. ff. de leg. III. *ſi alii vernæ, alii curſores legati ſunt, ſi quidam & vernæ & curſores ſint, curſoribus cedent.* Nec mirum, Trimalchionem hos vocaſſe viatores, qui rem familiarem ſuam inſtituebat ad inſtar Reip. Unde infra: *Actuarius*, qui tamquam urbis acta recitavit. GOES. Cum hic minetur coco ſuo pœnam, conſequi videri poſſet, viatores fuiſſe deterioris ordinis; ſed, ut hæc admodum dubia ſunt, ego potius ſtolidam jactationem Trimalchionis à Satyrico notari putem, qui, ut convivæ ſcirent, quantus eſſet, qui more reipublicæ domum ſuam ordinaret, intempeſtive *viatorum* decuriæ mentionem injicit, cum revera talibus careret. Ut ſæpe inſulſos homines videmus minime opportune captare occaſiones ſe venditandi. Unde neque ſequentia, *potentia admonitum*, Satyrico ſale carent. BURM.

Et quidem cocum potentia admonitum] Scribe, *Tum quidem coquus potentia admonitus.* TILEBOM. Hoc eſt, potenter, valide, vehementer, ut ſit ablativus. Verum ego mallem, *potentiæ admonitum*, iſto ſenſu fuiſſe coquum admonitum per iſta heri verba potentiæ, quam herus in ipſum haberet, metuque ejus. Cic. in Top. *ut veni Veliam, tuaque & tuos vidi, admonitus hujus ætis aliens, nolui deeſſe ne tacitæ quidem flagitationi tuæ.* SCHEFFER. Senec. de conſt. ſapient. cap. XII. *Aliquando illos tamquam pueros malo pœnaque admonet, & adficit.* Ita *admonere flagello* Columella lib. II. cap. 2. Cæterum corruptum hunc eſſe locum, certus ſum; nulla enim ſtribiligo Encolpio debet adſcribi, qui ubique Petroniana Venere ſe commendat, & his colonorum ſordibus eximit. Quare cum Tilebomeno partim faciens, legerem *cocus potentia admonitus*, vel ulcus latens nondum perſpicere me fateor.

In culinam obſonium duxi] Locus proculdubio corruptus, qui ita videtur reſtituendus: *in culinam ad obſonandum eduxit.* GOES.

Ad nos vultu reſpexit] Petronianum. Ut cap. 96. *reſpiciens ad Eumolpum* SCHEFFER. Ita infr. cap. 60. *reſpiciens ad menſam.* & cap. 84..

Reſpicimus, angues orbibus geminis ferunt
Ad ſaxa fluctus.

& paſſim.

Bonum faciatis] Hoc non bene intelligo, ſuſpicorque legendum: *boni nunc faciatis.* Illud, *boni nunc*, una voce atque junctim fuit ſcriptum, ita ex *nunc* facta ſyllaba poſterior in *bonum*. Sed tamen melius fuerit retinere lectionem veterem. Sic enim & Martialis lib. V. ep. ad Turanium Ep. 79.

Vinum tu facies bonum bibendo.

Formula eſt modeſte excuſantis tenuitatem rei appoſitæ. SCHEFFER. Videtur hic locus ita conſtituendus: *& vinum, inquit, illud vos boni faciatis: ſi non placet, mutabo. Deorum*, &c. Cæterum eruditiſſimus Schefferus ante nos vidit hic legendum *boni faciatis.* GOES. Vide ſupra cap. 39.

„ nascitur eo, quod ego adhuc non novi. Dicitur confine esse Taracinensibus, & Tarentinis; nunc conjungere agellis Siciliam volo, ut, cum Africam libuerit ire, per meos fines navigem. Sed narra tu mihi, Agamemnon, quam controversiam hodie declamasti. Ego autem si caussas non ago, in divisione tamen literas didici; &, ne me putes studia fastiditum, tres „ biblio-

Ad salivam facit] Id est, ad gustum. Plin. libro XIV. 6. *Divus Augustus Setinum praetulit cunctis, & fere secuti Principes, confessa propter experimenta, non temere cruditatibus noxiis ab ea saliva* Iterum libro XXIII. Hist. Natur. cap. I. *Sua cuique vino saliva innocentissima, sua cuique aetas gratissima.* Propert. IV. 8. 37.

Et Methymnaei Graia saliva meri.

vide Casaubon. ad Persii Satyr. VI. 13. BURM.

Suburbano eo] Forte, *suburbano meo*. GOES.

Taracinentibus] Num legendum, *Taracinensibus?* Pomponius Mela II. cap. 4. *Sinuessa, Liris, Minturnae, Formiae, Fundi, Taracina, Circes domus.* De Neronis profusione in praediis instruendis dilatandisque, qua de agitur hoc loco, Suetonius abunde, & plerique veteres. SCHEFFER. Hic plurimum ineptit, cum suburbanum confine dicit Tarracinae & Tarento, locis plurimum à se dissitis. GOES.

Conjungere agellis Siciliam] Ita fastidiose agellos vocat homo jactabundus latifundia, quae ipse non noverat. Perstringitur autem à Satyrico *insana illa libido agros continuandi*, ut Livius vocat lib. XXXIV. cap. 4. qua hoc tempore praecipue lauti homines flagrabant, quam saepe Seneca quoque graviter reprehendit. apposite autem ad nostrum Trimalchionem Epist. 89. *Quousque fines possessionum propagabitis? ager uni domino, qui populum cepit, angustus est. Quousque arationes vestras porrigetis, ne provinciarum quidem satione contenti circumscribere praediorum modum? Illustrium fluminum per privatum decursus, & omnes magni magnarumque gentium termini usque ad ostium à fonte vestri sunt. Hoc quoque parum est, nisi latifundiis vestris maria cinxistis, nisi trans Hadriam, & Ionium, Aegaeumque, villicus regnet,* &c. Arnobius lib. II. Advers. Gentes. *Possessionum semper producerent fines, & quamvis provincias totas, rus facerent unum.* ubi v. Herald. & Plinium lib. XVIII. cap. 2. & 6. Sed jam illa insatiabilis cupiditas Horatii aevo regnare coeperat; quam ille saepe insectatur. lib. II. od. II.

Latius regnes avidum domando
Spiritum, quam si Libyam remotis
Gadibus jungas, & uterque Poenus
Serviat uni.

Vide & lib. III. od. 16. Fatuus autem noster Trimalchio etiam naturam rerum sibi subjungere velle jactat, aggere per fretum ducto, ut continui agri sint ad Africam, Herculis ritu se efferens, qui ita à Seneca inducitur Herc. Oet. 80.

——— *Siculus Hesperium latus*
Tangat Pelorus, una jam tellus erit.
Illinc jugabo maria. si jungi jubes,
Committat undas Isthmus, & juncto salo
Nova ferantur Attica puppes via. BURM.

Per meos fines navigem] Putide suis finibus annumerat mare, quod Italiam & Siciliam interjacet. HEINS.

Ego autem] Hic *autem* est *enim*. Quale quid & apud veteres Jurisconsultos observasse se Brissonius commemorat. Infra noster cap. LXI. *In angustiis autem amici apparent.* SCHEFFER.

Si caussas non ago, in divisione] Non existimo se bene haec habere. Quid enim, *in divisione?* Scio, *divisionem* partem esse declamationis, exercitiive, apud Rhetores, & jam pridem dixi aliqua in opusculo de Stylo. Verum ea non pertinet ad literas, sed causas. Puto igitur oportere distingui: *si causas non ago in divisione, tamen literas didici.* Causas agi in divisione puto, cum ad divisionem factam singulae illarum explicantur partes. SCHEFFER. Malim, *etsi causas non ago.* Tum mox, *sine divisione*, pro, *in divisione.* Negat se scholastico declamandi studio non exercitum. De *divisione* passim Seneca in Suasoriis & Controversiis. HEINS. *Divisio* apud Rhetores proprie dicitur, cum ex praecipua quaestione inveniunt minores quaestiones, quae in praecipuam incidunt, quas acute admodum solebant à prima separare, & hinc etiam futurae declamationis pompa, sive sermo, qui à declamatoribus praemittebatur, divisio proprie dictus est. Ut egregie docuit N. Faber. ad Senec. Controvers. I. jactat ergo fatuus, se non quidem caussas agere, sed olim partem quamdam artis declamatoriae attigisse, non tamen intricata controversiarum capita, ζητήματα & κεφάλαια, quae nihil facere ad Eloquentiam videntur Urbano homini, sed tantum divisioni, sive prooemio, in quo latus exercendae facundiae & sermonis elegantioris campus est, operam dedisse, quia, scilicet beatus satis, partes studiorum nobiliores attingere voluerat, reliquas illis, qui victum sibi ex caussis agendis quaerebant, reliquerat. Sed insolens locutio, *in divisione literas discere*, nulli nisi Trimalchioni permitti poterit. BURM.

Fastiditum] Non mutandum; est enim eodem modo, ut supra, *pudeatur*, *delectaretur*, & similia. deduxit ille à *fastidior*, pro *fastidio.* Non ergo, ut reliqui divites & lauti solent, ut indigna persona sua fastidisse se studia jactat.

Tres

„ bibliothecas habeo , unam Graecam , alteram Latinam. Dic ergo , ſi „ me amas , periſtaſin declamationis tuae. [a] Cum dixiſſet Agamemnon, „ [b] Pauper , & dives inimici erant ; ait Trimalchio , [c] Quid eſt Pauper ? „ Urbane , inquit Agamemnon , & neſcio quam controverſiam expoſuit. „ Statim Trimalchio : Hoc , inquit , ſi factum eſt , controverſia non eſt ; „ ſi factum non eſt , nihil eſt. [d] Haec , aliaque , cum effuſiſſimis proſeque- „ remur laudationibus , [e] Rogo , inquit , Agamemnon mihi cariſſime , num- „ quid duodecim aerumnas Herculis tenes , aut de Ulixe fabulam , quem- „ admodum illi Cyclops pollicem penicillo extorſit : Solebam haec ego

[a] ENCOLPIUS. [b] AGAMEMNON. [c] TRIMALCHIO. [d] ENCOLPIUS. [e] TRIMALCHIO.

„ puer

Tres Bibliothecas habeo] Lege, *duas Bibliothecas habeo.* TILEBOM. Homines lauti apud Romanos, atque adeo Cæſares ipſi, duas tantum habebant Bibliocas, Græcam alteram, alteram Latinam. Hinc in veteribus à Grutero collectis inſcriptionibus, in capite *de officiis domus Auguſtæ*. A BIBLIOTHECA GRÆCA, & A BIBLIOTHECA LATINA. Trimalchio, ut eſt mirum in modum glorioſus, tres habere ſe Bibliothecas cum mentiatur, non niſi duas, oblitus ſui, enumerat tamen. Et hoc ridiculi cauſa à Petronio narrari, quis non videt? Reſpondet autem hic locus luxui temporum illorum, quibus homines, etiam illiterati, ad ſolam oſtentationem Bibliothecas inſtruebant. Vide Senecam de tranquillitate animi cap. IX. HEINS. Egregie Heinſius, qui pervidit Petronii mentem. Tres autem ſe Bibliothecas poſſidere jactat, credo, ut ſimul & Auguſti, qui duas, Octaviam & Palatinam, & Aſinii Pollionis, qui primam in Atrio libertatis publicaverat, ſumtus æquaſſe illum putarent convivæ. Studium autem illud fatuorum hominum, qui inter tot millia librorum oſcitantes deſident, non ideo improbandum admodum puto, quia, ut recte Lipſius, ſemper inde aliquid boni ad Eruditos redire ſolet; niſi ſint tam fatui, ut ipſi libros ſuos non cognoſcant, & pretium eorum minui ſuſpicentur, ſi vel eruditior aliquis eorum uſum in paucas horas petierit, qui ut Dracones Theſauris ſibi inutilibus incubantes, Herculem quemdam, qui eos depellet, merentur.

Alteram latinam] Mallem, *alteras latinas*, quia ſermo eſt de bibliothecis tribus. SCHEFFER.

Periſtaſin declamationis] Περιστάσεις, quas & *attributa*, & *elementa* vocant, ſunt ea omnia, quæ ad perſonam, rem, locum, tempus, modum, cauſſam pertinent alicujus facti, ut oſtendimus in Notis ad Anonymi Rhetorica p. 49. Ergo, *dicere periſtaſin declamationis*, nil eſt aliud, quam explicare, ſeu enarrare factum, cum omnibus ſuis circumſtantiis, de quo habenda declamatio. Ideo & ſtatim poſt ſic incipit Agamemnon: *Pauper & dives inimici erant.* Vult narrare factum, & ſic tradere argumentum declamationis. SCHEFF.

Pauper & dives inimici erant] Frequentiſſime in hoc argumento inimicitiarum divitis & pauperis experiri conſueverunt Rhetores, ſic Quintil. Declam. VII. IX. XI. iſta noſtri referam ad M. Senecæ lib. V. Controv. ſecundam, vel etiam quintam. REINES. Similis argumenti declamationem etiamnum habemus in iis, quæ ſub nomine Quinctiliani circumferuntur. Videndus & Seneca lib. V. Controverſ. I. HEINS.

Urbane] Quid ita? quia per hoc, dum neſcire ſeſe ait Trimalcio, quid ſit pauper, divitias ſuas inſinuat, quæ ſcilicet non ſinant eum hoc noviſſe. SCHEFFER.

Quam controverſiam] *Cauſas* ætate Ciceronis has vocabant controverſias. Seneca præfatione libri primi controverſiarum. HEINS.

Hoc inquit, ſi factum eſt, controverſia non eſt] Nugatur ſolemnem in modum Trimalchio: neque enim omnes controverſiæ fictæ. Teſtes Parrhaſius & Flaminius patri Senecæ, ut alias omittam. HEINS.

Nihil eſt] Controverſia nempe. Nam ſi revera ita factum, ſicut tu tunc memoras, quis erit locus controverſiæ? Poſtulat enim ea rem dubiam, ſive in perſona, ſive in tempore, ſive in loco, ſive in re quapiam alia. At tu iſta profers, tamquam indubia. Hunc puto eſſe loci ſenſum. Plaut. Captiv. Act. II. ſcen. II. verſ. 94.

At nihil eſt, ignotum ad illum mittere, operam luſerit. SCHEFFER.

Agamemnon mihi cariſſime] Lege, *mi cariſſime.* HEINS.

Tenes] Vide ſupra cap. VI.

Illi Cyclops pollicem porricino extorſit] Scribendum ex Homeri ipſius Odyſſ. 9. *ille Cyclops Polyphemo oculum extorſit.* TILEBOM. Ulyſſes *porricinus*, hic eſt, opinor, ab antiquo *porico*, pro quo deinde dixerunt *porigo*, & *porrigo*, quanquam forte rectius ſit *poricavo*, quomodo à *cado*, eſt *caducus*; atque ita accipi de eo poteſt, qui porrexit quidpiam Cyclopi, vinum forte, nam fabula, quam reſpicit, ignota eſt: nec apud Homerum exſtat, quod cum his conveniat. Poſtremo credi poteſt, talequid finxiſſe Trimalcion, ut ſolent præſidentes, & jactabundi, licet imperiti rerum, nam & quod ſequitur de Sibylla Cumana, alias non legitur, & mox *ingratentia*

Trimal-

„puer apur Homerum legere. Nam Sibyllam quidem Cumis ego ipſe „oculis meis vidi in ampolla pendere; &, cum illi pueri dicerent. Σι- „βύλλα,

Trimalcionis expreſſe notatur. SCHEFFER. Petronio præ Homericis reliquis placuit fabula de Cyclope & Ulyſſe, ut patet ex editis olim. Et cum ignota ſit iſta de *porcino*, difficilis quoque & lubrica circa eam erit divinatio noſtra, quam ideo cum venia proponimus. Ulyſſes ad Cyclopem *ἀνέρα πελώριον*, & monſtroſæ vaſtitatis, *modice humiles collectus in artus ὀλίγος τε καὶ οὐτιδανὸς καὶ ἄκικυς*, Hom. Od. 10. res contemtibilis; Ei igitur Cyclops *pollicem extorſit*, id eſt, luxavit, ejecit, non vecte, conto, fuſte, *ῥοπάλῳ*, ſive clava, quam Polyphemo geſtamen tribuit Poeta loco dicto: ſed *penicillo*, id eſt, aſſula, virgula vel feſtuca, *χρυσίῳ* Polluc. l. 5. *περὶ ἱστιάρχων*. *Peniculus*, quidquid dependet, velut extremum rei; leve ideo & violentis ictibus inferendis minime aptum. *E porcino* vero facere *penicillo* non eſt violentia, ſi præſertim lineas duas breves, è quibus litera *n* conſtat, in duas longiores *ll* extendi cogites. Hic forte ſenſus eſt fabulæ inter ſe batuentium Ulyſſis & Cyclopis, quam præter Poetas ludens confinxit narrator jactanticulus, & in oculis ſuis ſapiens. REINES. Reineſius vult *penicillo*, quod aſſulam exponit, & recepit in textum Hadrianides. Sed *extorquere pollicem penicillo* pro *luxare aſſula*, miror Reineſium cuiquam potuiſſe approbare. Adde, quod *penicillo* à *porcino* abeat longiſſimum, quod ne ipſe quidem non agnovit Reineſius. Quare mallem credere, ſcripſiſſe noſtrum *emporicino*, vocabulo compoſito ab *ἔμπορος* & *κοινὸς*, quod viatorem per mare facientem iter, cumque converſatione gaudentem ſignificat, aptiſſimeque quadrat in Ulyſſem. *Em* in *emporicino* abſorpſit ſyllaba ultima vocis præcedentis. SCHEFFER. Opinor *ſoricino*. *Soricinus*, ut *nocturnus* in Catalectis Maronianis, convitii loco. Gloſſæ Labbæi: *Soricinus μύινος*. Denuo, *μύινος ſoricinus*. *Soricina nænia* apud Plautum. *Extorquere pollicem*, ut *extorquere talum*, loco Plautino apud Feſtum in *crocotilum*, ubi tamen alii Grammatici, pro *extortis talis*, citant *extritis talis*. HEINS.

Extorſit] Egimus ſupra cap. 21. de hac voce, qua & utitur Juvenalis Satyr. VIII. verſ. 33. ſed loco, ut mihi equidem apparet, extorto & depravato.

——— nanum cujuſdam Atlanta vocamus,
Æthiopem Cygnum, parvam extortamque puellam
Europen ———

Ego legendum puto *pravam extortamque puellam*. *prava puella* eſt cujus membra quædam curva & diſtorta. Cicer. lib. IV. Tuſc. Quæſt. cap. 13. *Vitium eſt, cum partes corporis inter ſe diſſident, ex quo pravitas membrorum, diſtortio, deformitas.* Ita contra *recta puella* Catull. Carm. 86. & Propert. II. eleg. 34. Horat. I. Sat. II. verſ. 123. & ita Horat. *recto talo ſtare* dixit lib. II. Ep. I. verſ. 176. & contra *pravis talis fultus, & diſtortis cruribus* lib. I. Sat. III. verſ. 48. BURM.

Solebam hæc ego apud Homerum puer legere] Ab Homero enim plerumque pueri in ſcholis auſpicabantur ſtudia: Noſter cap. V.

Mæoniumque bibat felici pectore fontem. HEINS.

Itane Trimalchio, qui capillatus puer, ut deliciis ditiorum ſervires, Romam intraſti, Tu Homerum, unde ingenuos auſpicari ſtudia ſolitos vidimus ad caput 5. legiſſe te jactas? cui tamen arrogantiæ color poteſt hinc dari, quod Romani etiam ſervos, quos ingenio & indole valere videbant, liberalibus aliquando diſciplinis imbuebant, ut exempla Terentii, Phædri, Hygini, & aliorum oſtendunt, Ulpianus leg. 27. §. 2. ff. de uſufruct. *ſi ſervi uſusfructus legatus eſt, cujus teſtator, quaſi miniſterio vacuo utebatur, ſi eum diſciplinis vel arte inſtituerit uſufructuarius, arte ejus, vel peritia, utetur.* Et tales forte fuere illi Homeriſtæ, quos cap. 59. induxit in convivium; adfectabat enim maximum Homeri ſtudium Trimalchio. BURM.

Apur] Ita codex Tragurianus, Quæ ſcribendi ratio in antiquis marmoribus ſæpe obſervatur, ut indicem Gruteriani Theſauri inſpicientibus patebit.

In ampulla pendere] Adſcribam verba Juſtini Martyris de hac Sibylla, ut oſtendant hominis libertatem loquendi. Exſtant in Cohortatione ejus iſto ſenſu: *Hanc Sibyllam Babylone ortam ad Campaniæ oras neſcio quomodo perveniſſe ferunt, ubi reſponſa dedit in urbe, cui Cumæ nomen eſt, ſexto à Bajis lapide. Vidimus ſane, ea in urbe cum eſſemus, locum quendam, ubi Baſilicam ingentem uno fabrefactam ſaxo conſpeximus. In media baſilica nobis oſtenderunt tria ſolia, ex eodem exciſa lapide, quibus aqua repletis laviſſe ibi eam, & ſtola ſumta in penitiſſimam ſe baſilicæ ædem, eodem exſtructam ſaxo, abdere, atque in media ea æde ſuper ſublimiore gradu & throno conſidere ſolitam, & ſortes ad eum modum promulgaſſe dixerunt.* Hic plane nulla mentio ampullæ. Neque ſcio, quomodo pependerit in ampulla, niſi forte, ſicut cineres in urnis, ſuſpenſa fuerit in ea ad tectum illius baſilicæ, quam Juſtinus deſcribit. SCHEFFER. Reineſius in litteris ad N. Heinſium: *Lege*, embolo. *Ἔμβολος, ἔμβολον, eſt omne, quod è plani ſuperficie, velut ei inſertum immiſſumve tignum, eminet & protuberat, eoque, ut de eo ſuſpendi poſſint quæ velimus, aptum, mutulus, palus, paxillus. Sicut ambo, qui parieti adſtructus eſt, exſtatque ſuper eo figura rotunda, vel cunei forma, in ſpecie roſtrum navis ære munitum, quo adverſaria tam extra aquam, quam ſub ea vulnerari ſolent, ἔμβολον Polluci l. 1. c. 9. Suida & noſtro cap.* XXX. embolum navis æneum, *τῆς νεὼς τὸ πολέμιον ἔμβολον Varino, item in machina hydraulica apud Vitruvium lib.* X. *cap.* 12. *aliud de trabe pependiſſe ſibyllam in ſimulacro, & reſpondiſſe ſciſcitantibus paulo veriſimilius, quam incluſam merſamve ampulla.* Hæc Reineſius, quæ tamen omnia refelluntur ipſo

„ Σιβύλλα, τί θέλεις? respondebat illa, ἀποθανεῖν θέλω.

XLIX. „ [a] Nondum efflaverat omnia, cum repositorium cum sue in- „ genti mensam occupavit. Mirari nos celeritatem coepimus, & jurare, ne „ gallum quidem gallinaceum tam cito percoqui potuisse; tanto quidem „ magis, quod longe major nobis porcus videbatur esse, quam paullo „ ante aper fuerat. Deinde magis magisque Trimalchio intuens eum: „ [b] Quid? Quid, inquit, porcus hic non est exenteratus? Non, me-Her- „ cules, est. Voca, voca cocum in medio. [c] Cum constitisset ad mensam „ cocus tristis, & diceret se oblitum esse exenterare. [d] Quid oblitus? Tri- „ malchio exclamat: putes illum piper & cuminum non conjecisse? de- „ spolia.

a ENCOLPIUS. b TRIMALCHIO. c ENCOLPIUS. d TRIMALCHIO.

ipso genere sermonis. Quomodo enim in *embolo* dici possit *pendere*, quæ, ut ipse ait Reinesius, pendebat de trabe? Differunt ista toto cœlo, *pendere de embolo*, & *pendere in embolo*. *In embolo pendere* non potuit, quia embolum non fuit cavum, ut in eo posset recondi. Nec *de embolo*, quia clare noster, *in ampulla*. Nondum itaque à vulgatis recedo, cum præsertim MS. ipsum eis faveat, habeatque *ampolla*, minima mutatione, neque sit tam insolens, ut in urnis, sic in ampullis ossa cineresve defunctorum condere, ut Reinesius velle videtur. SCHEFFER. Similem de Sibylla fabulam tangit L. Ampelius capite de miraculis mundi, quem locum suggessit Th. Munkerus. HEINS. Traguriensis codex habet *ampolla*. Ridicule autem Trimalchio hoc se vidisse ait, cujus nemo veterum meminit: sed fabula forte fuit inter vulgum, Sibyllam ibi servari in Ampulla oleo plena, ne putresceret. Nam ampulla proprium olei vas erat, quod ex varia materia fiebat, ut Casaubonus docuit ad Theophrast. περὶ ἀγροικίας. Sed forte hæc vitrea fuit, ut Populi spectaculo ita exhiberi Sibylla posset, nam oculis suis vidisse ait Trimalchio. Sic ampullæ vitreæ meminit Scribonius Compos. XLI. & Plinius lib. XX. Hist. Nat. cap. 14. BURM.

Sibylla thetelis] Scribe τί θέλεις. Hic, hic est, ubi videas plane, quod in judicio ante nostro attigimus, Amanuentem nempe multos errores infudisse in hanc ludicram Petronii Arbitri cœnæ Trimalchionis dispunctionem, ut qui, neque Græce, neque Latine, bene sciverit. TILEBOM. Corrige: *Sibylla, ti theleis?* Σίβυλλα, τί θέλεις? hoc est, *Sibylla, quid cupis?* SCHEFFER.

Apothanin belo] Scribe, ἀποθανεῖν θέλω. TILEBOM. Scribe: *Apothanin thelo*, ἀποθανεῖν θέλω, hoc est, *mori desidero*. SCHEFFER.

Effiuerat omnia] Lege *effutierat omnia* HEINS. Nescio, cur vox *efflaverat* displiceat Heinsio, quam Patavini receperunt. Traguriensis enim codex *efflaverat*, unica extrita litera. mihi præcipuam fatuo huic loquacitatem inanem, & arrogans ingenium hac voce egregie ostendi, videtur: metaphora enim a vento, cui *efflare* proprium, & inde *ventosi* homines, ut supra cap. 2. *ventosam & enormem loquacitatem* dixit, & alii passim ita locuti. BURM.

Quam paulo ante aper fuit] Certe numquam aper fuerat. Ridicule quidem Trimalchio alibi *porcum silvestrem* dixit pro apro, sed hic ista locum non habent: castigandum utique, *quam paulo ante apparuerat*. HEINS. Non sollicitanda lectio. non enim de eodem porco hic agitur, sed de illo, qui primæ magnitudinis erat; supr. cap. 40. illo apro etiam major erat hæc sus.

Intuens eum] Scribe, ut sibi constet oratio, *intuens fatum*. In superioribus cap. præced. contra. *Trimalchio autem mitis ad nos vultu respexit*. Dictum autem, *ut magnum inclamare*, *perfidum ridere*, & similia. HEINS.

Exinteratus] Sic scribendum, & pronuntiandum monet Caper Grammaticus, cum tamen τὰ ἔντερα dictionem Græcam agnoscat Pierius, & cum eo Manutius in Orthographia. GOES. Vera ratio scribendi est *exenteratus*, ut ad Justini lib. 1. cap. 5. & Plautum Epidic. act. II. scen. 2. & alibi viri docti monuerunt.

Putes illum] Forte, *putas tantillum*. GOES.

Cuminum non conjecisse] Absolute, pro conjecisse in porcum coctum. Hoc autem volunt ista verba, coquum hoc excusare per oblivionem suam, quasi res sit minuta, quæ oblivioni possit tradi, ut piper omissum esset, aut cuminum. SCHEFFER. Pipere & cumino fere omnia edulia, alicujus saporis, condiebantur. Ita conjungit Persius Sat. V. vers. 55.

Rugosum piper & pallentis grana cumini.

Ejus autem præcipua dos erat, inflationes & tormina discutere, quare non inepte Trimalchionem ejus mentionem facere putandum est, cui *sæpe circa stomachum sonaret, putes taurum*. vide Plin. lib. XX. Histor. Nat. cap. 14. *Cuminatum*, quod pipere & aliis condimentis apparabatur, memorat Apicius lib. 1. cap. 8. BURMAN.

Conjecisse] Proprium quoque culinæ & coquinariæ verbum. Cato de Re Rust. cap. 156. *Postea conjicito & contundito*. & post, *conjicito in aquam calidam*. *coquito*

,, ſpolia. [a]Non fit mora : deſpoliatur cocus , atque inter duos tortores ,, moeſtus conſiſtit. Deprecari tamen omnes coeperunt , & dicere : Solet ,, fieri , rogamus mittas ; poſtea ſi fecerit , nemo noſtrum pro illo roga- ,, bit. Ego crudeliſſimae ſeveritatis non potui me tenere , ſed inclinatus ,, ad aurem Agamemnonis: Plane , inquam , hic debet ſervus eſſe nequiſ- ,, ſimus? aliquis obliviſceretur porcum exenterare? non me-Hercules illi ,, ignoſcerem , ſi piſcem praeteriſſet. At non Trimalchio, qui relaxato ,, in

[a] ENCOLPIUS.

quite. & paſſim. vide Rhodii Lexicon Scribonianum. BURM.

Deſpolia] Verbum non dominis tantum , ſed & Prætoribus uſitatum , cum aliqui eſſent cædendi. Paſſio SS. martyrum Tarachi Probi & Andronici: *Deſpoliate illum , cingite & ſuſpendite.* HEINS. Vide ſupra cap. 30.

Deprecari] Petronius ſupra cap. xxx. *Diſpenſatoremque deprecati ſumus, ſervo remitteret pœnam.* SCHEFF.

Deprecari tamen omnes cœperunt , & dicere : ſolet fieri : rogamus , mittas: poſtea ſi fecerit , nemo noſtrum pro illo rogabit] Poteſt videri hoc mutuatus à Terentio, qui ſic in Phormione Act. I. ſc. II.

——— *Ad precatorem adeam , credo qui mihi*
Sic oret: Nunc amitte, quaſo, hunc; ceterum
Poſt hac ſi quicquam , nihil precor. GOES.

Solet fieri] Rurſum Petronius cap. 129. *Solent , inquit , hac fieri , & præcipue in hac civitate.* Seneca in Apoc. *Hoc fieri ſolet?* Martial. VI. Ep. ad Tuccam LXV.

Tucca, ſolet fieri, denique, Tucca, licet. SCHEFF.

Formula antiqua. Seneca filius ep. XCVI. *Si damna, vulnera, labores, metus incurrerunt, ſolet fieri.* Seneca pater controverſ. XIV. *Faciant , ſi non quod oportet fieri , at quod ſolet.* HEINS. Cicer. II. in Verr. cap. 38. *& licere & fieri ſolere.* Sueton. vita Claud. cap. 15. *& tamen fieri ſolet.* Phædr. lib. III. fab. X.

E populo ſic , neſcio quis , ut fieri ſolet.

Ita utebantur & formula *amat fieri* , de qua Schott. lib III. obſerv. cap. 40. In Senecæ vero loco ex Apocolynt. à Schef̄fero adducto malim legere, *hic fieri ſolet , in cælo non fit.* BURM.

Rogamus mittas] *Mittas* , id eſt , miſſum facias. HEINS. Ex Terentio adumbratum in Eun Act.V. ſc.2. *unam hanc noxiam dimitte: ſi aliam admiſero unquam, occidito*, ubi quidam codices *omitte*, alii *mitte* , ut hic legitur.

Pro illo rogabit] Optime. Phædrus noſter lib. III. fab. 3. *Damnum haud recuſant , tantum pro vita rogant.* Ubi vide , quæ notavi. SCHEFFER. Recte contra Scioppium hanc loquendi rationem defendit Schefferus. vid. ſup. cap. 31.

Crudeliſſima ſeveritatis non potui me tenere] Et hoc bene: nam ſubaudiendum, *cauſſa*, quaſi diceret, propter ſeveritatem illam crudeliſſimam non potui. Salluſtius: *Exercitum opprimenda libertatis habet.* Cic. 2. de Or. *Cum illic ſe cuſtodia diceret in caſtris remanſiſſe.* SCHEFFER. Videtur hic excidiſſe , *metu* , vel *re*, vel *ſpectaculo*. Vel ſcribendum : *crudeliſſima ergo ſeveritatis.* HEINS. Ego autem ſupplendum non dubito: *Ego plenus crudeliſſima ſeveritatis.* Sequitur enim: *Plane, inquam, hic ſervus debet eſſe nequiſſimus , non illi ignoſcerem.* Et mox: *At non Trimalchio* nempe plenus erat tam crudeliſſimæ ſeveritatis , ſicut ipſe. GOES. Recte Schefferus ſtatuit , hic aliis quoque ſcriptoribus uſitatam ellipſin τῦ *cauſſa* vel *gratia* , cujus plura exempla reperies apud Gerard. Voſſium in notis ad Vell. Paterc. I. cap. 12. & conjunctiſſimum nobis olim collegam Baudrium ad Lact. de mortib. perſec. in initio. reliqua autem locutio *tenere me non potui* eſt latiniſſima, & qua Cicero & alii ſæpe utuntur , pro qua & alia forma dicunt *teneri non potui.* vid. Vorſt. ad Juſtin. lib. VI. cap. 7. BURM.

Hic debet ſervus eſſe nequiſſimus] Ita ſolet Petronius , ut cap. XXXIII. *hic neſcio quid boni debet eſſe.* Pro, eſt ſine ullo dubio. Sulpitius Severus Ep. I. *Hic homo debet homicida eſſe.* SCHEFFER.

Aliquis obliviſceretur] Eleganter, omiſſa interrogationis particula, *an.* Vide infra. SCHEFFER.

Extenterare] Corrige , *exenterare* , ut ſupra. SCHEFFER.

Si piſcem præteriſſet] Ita locum hunc formarunt viri eruditi, cum in autographo eſſet *pretiſſet.* Fors fuerit *ſi piſcem teruntii perdidiſſet*, vel *ſi piſcem treſſis perdidiſſet.* HEINS. Sed propius ad antiquam ſcripturam accedamus, ſi reſtituerimus *ſi ſic piſcem depretiaſſet.* Depretiandi autem verbo utitur & Paulus l. 22. §. 1. ff. ad legem Aquiliam: *Si quis ex comœdis, aut ſymphoniacis, aut gemellis , aut quadriga , aut ex pari mularum unum , vel unam , occiderit , non ſolum peremti corporis æſtimatio facienda eſt , ſed & ejus ratio haberi debet , quo cætera corpora depretiata ſunt.* GOES. cum Patavinis hanc lectionem retinui , quæ mihi melius ex *pretiſſet* per compendium ſcripturæ naſci videtur , quam violentæ illæ doctorum virorum emendationes. Et certe ex *depretiare* , verbo non Petroniani ævi , quis *depretiſſet* deduceret ; ſaltem *depretiaſſet* dicendum eſſet. *Præterire* autem hic eſt obliviſci, quo ſenſu optimus quiſque Latinitatis auctor utitur. Terent. Adelph. prol. *qui locus præteritus eſt negligentia.* Cicer. IV. Academ. 20.

Lucullus

„ in hilaritatem vultu : [b] Ergo, inquit, quia tam malae memoriae es, „ palam nobis illum exentera [c] Recepta cocus tunica cultrum arripuit, „ porcique ventrem hinc, atque illinc, timida manu secuit. Nec mora, „ ex plagis, ponderis inclinatione crescentibus, tomacula cum botulis „ effusa sunt.

L. „ Plau-

[b] TRIMALCHIO. [c] ENCOLPIUS.

Lucullus *doctus, & copiosus, & paratus, & nihil praeteriens eorum, quae pro illa caussa dici possent.* Et ita alibi saepe. vult ergo Encolpius, se non ignoscere posse servo, qui piscem exenterare neglexisset, nedum si Aprum primae magnitudinis. BURM.

Tam mala memoria] Infr. cap. LXVI. *Dicam si potero, non tam bona memoria sum, ut frequenter nomen meum obliviscar.* Ita & locutus Seneca ep. 50.

Hinc atque illinc] Ab hac atque illa parte. Florus IV. cap. 2. *Trecenta amplius millia hinc vel illinc, praeter auxilia regum.* SCHEFFER.

Nec mora, ex plagis, &c.] Porci istius, ut ita vocem, Trojani, qui Trimalchionis mensae apponitur, meminit Joannes Sarisberiensis, Episcopus quondam Carnotensis, Ludovico VII. in Galliis rerum potiunte, Policratici sui libri octavi cap. 7. his verbis. *Coenam Trimalchionis apud Petronium, si potes, ingredere, & porcum sic gravidari posse miraberis: nisi forte admirationem multiplex ignota & inaudita luxuria tollet.* TILEBOM.

Thumatula cum betulcus] Corrige, *cum botulis*; vel *botellis*. Botuli ex intestinis. Itaque praebebant speciem porci non exenterati. Erant autem in deiiciis apud veteres, ut notum. SCHEFFER. Porcus botulis farctus, itemque aper, in cujus ventrem turdi vivi clausi fuerunt cap. XL. non est porcus Trojanus Quiritium, de quo providit Lex Fannia, V. Macr. l. 3. Sat. 13. sed instar ejus; neque idem cum isto χοῖρος ὅπτος τὴν γαστέρα δεινῶς καὶ πλέων ἔσω πολλῶν ἀγαθῶν ex Hippolochi Macedonis epistola, qua Carani nuptiale epulum descripsit apud Athen. IV. cap. 1. neque hic semiassus, semielixus, ἀκέφαλος ἡμίοπτος χοῖρος apud eumdem l. IX. Est enim inter hosce & istum Romanorum veterum plusculum differentiae; id quod fraudi fuit curiositati Sarisberiensis, qui lib. 8. Polycrat. cap. 7. de porco in coena Trimalcionis sic loquitur, tanquam Trojanus iste fuiss[e]t. Quod si cui durum videtur ei memoriae erratum imputare, alienum & quidem integrius exemplar, in quo Trojanum istum repererit, eum lectitasse, probabiliter adfirmari potest. *De ansere, qui intra se capit cupedia* (ita lege pro *cupia* & *aucupia*) *prandii*, id est, olus, isiciatum, turdum, turturem, alias aves, Poëta anonymus:

Plura saginato conclusit fercula capso
Cupedia & pulpas ducere docta manus.

Et,

Una capit totas anseris arca dapes. REINES.

Vix fero animadverto, Dominum Reinesium efficacissime huic fragmento patrocinari; In sequentibus enim dicet, *verba nostri ex Sarisberiense esse substracta.* Ergo noster Sarisberiensem legit, verba & res inde mutuavit, ut suum interpolaret. Qui igitur fit, quod, Sarisberiense porcum nobis Trojanum tot aliis animalibus gravidum in coena Trimalchionis promittente, hic duos quidem apponat porcos, sed priori vivis tantisper turdis clausis, usquedum voluptatis caussa erumperent, & triclinium pervolitarent, altero botulis solum distento. Nae si noster Sarisberiensem legisset, aliter vel alterutrum farsisset porcum. Unde mihi firmiter persuadeo, ei numquam Nugas Curiales Sarisberiensis visas. Quidquid etiam sit, & Praschius *caute*, inquit, *fefellit*. Stolidi hoc esset, non cauti, verba exscribere, & materiem, sub qua tutissime latere possis, usque habere. Quo ex Gellio tendit, an fragmentum moribus ingenii atque linguae Petronii consentiat, ad alia passim respondetur; nec non paulo infra, vel ob summam aequalitatem styli verba fragmenti ex Sarisberiense non esse sublecta. HADRIANID. *Botulos* minus Latine dici notat A. Gellius, quod vocabulum tamen apud optimos auctores occurrit. HEINS. De Tomaculis supr. cap. 31, de iis & Botulis agit Nonnus de Re Cibaria l. 11. c. 14. Caeterum hunc lautis hominibus morem fuisse, ut animali, quod integrum in mensam inferebatur, alias dapes intercirent, sive isicia, sive tomacula, docet non illepidum Epigramma ineditum de Ansere, *qui intra se capit cupia prandii*, ut titulus ipsi est, & cujus duo priora disticha olim vulgavit Salmasius ad Lampridii Elagabalum cap. XIX. & Reinesius hic unum adduxit; sed quod hic ex schedis Heinsianis integrum exhibere àre non videbatur alienum:

Eminet impletus pullorum carnibus anser,
Et varias mensa torridus ambit opes.
Inguinibus nam portat olus, ventrisque soluti
Truditur e medio esitiata nitens.
Fulgit utrumque latus turdus cum turture pinguis,
Multaque penniferum corpore pandit opus.
Quis non credat ecum Grajam celasse falangem,
Si parvus tantas anser habet latebras.
Plura saginato conclusit fercula capto,
Hoc cupiat pulpas ducere docta manus.
Intus inest quodcumque placet, crescitque voluptas,
Cum fisso multas pectore prodit opes.
Cedat Cecropii lasciviens bucula fabri,
Quae conjurat amor claudere Pa[si]faen.
Cedat & ille dolos sollers quem struxit Epeos,
Qui gravidus bellis Pergama solvit equus.

Majora

L. „Plausum post hoc automatum familia dedit, & Gajo feliciter „conclamavit: nec non cocus potione oneratus est, etiam argentea co„rona, poculumque in lance accepit Corinthia, quam cum Agamem„non propius consideraret, ait Trimalchio: [a] Solus sum, qui vera Co„rinthia habeam. [b] Exspectabam, ut pro reliqua insolentia diceret, sibi „vasa Corintho adferri. Sed ille melius: Et [c] forsitan, inquit, quaeris, „quare solus Corinthia vera possideam? quia scilicet aerarius, à quo „emo

[a] TRIMALCHIO. [b] ENCOLPIUS. [c] TRIMALCHIO.

Majora in parva hac monstrat fabrica tegna,
Una capit totas anseris arca dapes.

Ita Schedæ illæ exhibent, sed, in quibusdam verbis malam manum esse versatam, quilibet facile adgnoscit. Versu quarto Heinsius malet *Truditur e nido.* Sequenti *Fulcit utrumque latus*, Septimo *ecum* pro *equum* scriptum. Duodecimo idem corrigebat in margine *prodit opes.* Sequenti *lasciebant* est pro *lasciviant.* Quinto decimo *dolo sollers* malebat. ubi & equo Trojano comparatur ille anser, ut forte Sarisberiensis hunc porcum *Trojanum* vocavit. Et quia nunc occasio, publicemus & alterum, sed brevius, de gallina, quæ ovis erat farta. Titulus

De Obata Donati

Oborum copiosa falanx in ventre tumentis
Conditur, & membris crescit Gallina repletis,
Mortua concepit, quantum nec viva crearet.

Obata & *oborum*, est pro *ovata*, & *ovorum.* auctor hujus epigrammatis dicitur V. C. *Coronatus.* Subjungebantur & alia ejusdem argumenti; sed hæc jam sufficiant. BURM.

Post hoc automaton] Optime. Intelligendum autem est *automaton* de facto coci, quod ipse proprio instinctu, nemine petente, aut suggerente, susceperat. Glossæ veteres eruditissimæ, αὐτόματος, *per se, injussus, sponte.* SCHEFF. Malim, *automation.* HEINS. Non de coci facto, sed de porco gravidato, capiendum, quem, ut *automaton* aliquod, sive machinam, quæ sponte sua effunderet tomacula, hic Encolpius aptissime exhibet. v. Torrent. ad Sueton. in vita Claud. cap. XXXIV. & Horat. lib. II. Sat. 9. & infr. cap. 54.

Gajo feliciter] Bene precantur Trimalcioni, hoc enim prænomen ejus fuit. Neque aliter habent pridem editi. Inscriptio postis tricliniaris, supra memorata cap. XXX. *G. POMPEJO.* item paulo post eodem cap. *G. NOSTER.* (Ita habent libri veteres consensu maximo, non, ut noster, CN.) Semper prænomen ejus per G. signatur, quod *Gajum* denotat. Vide Probum à Cl. Ernstio publicatum. Putat quidem Janus Douza lib. I. Præc. cap. 14. CN. utrobique oportere scribi, quia *Cneus* fuerit Pompei Prænomen. Sed non magis *Cnei*, quam *Gai*, sive *Cai*, dicti sunt Pompei, uti liquet ex Inscriptionibus apud Gruterum satis multis. Quare frustra hic de mutatione cogitatur. De *Feliciter* Brissonius videri debet, & Phædrus noster lib. V. fab. 2. SCHEFFER. Horat. lib. II. Sat. V. vers. 32.

——— Gaudent prænomine molles
Auriculæ ———

Et tamen Caligula iratus fuit Herennio Macro, quod illum Cajum salutasset. Seneca de constant. Sap. cap. 18. GOES. Vide quæ supra ad cap. 44. notavimus. & de prænomine Caji ad cap. 30.

Potione oneratus] Mallem ego, *honoratus*, hoc enim quærebatur potione ista, non ut ebrius evaderet. Petronius cap. LXXXIII. *Apollo lyram modo nato flore honorabat.* Vereor, ne hoc vitium recurrat inferius cap. LXV. ubi legitur: *onerati*que *aliquot coronis.* Quia sequitur, *unguento fluente*, ceu illo ipso tempore. SCHEFFER. Sic, *onerare muneribus* passim, apud Poetas non tantum, sed & apud Tac. lib. I. Histor. cap. XXV. *Postquam callidos audacesque cognovit, pretio & promissis onerat.* Possis alioquin, *potione honoratus est.* HEINS. Vid ad Phædr. lib. 5. fab. 5. de potionis honore v. infr. cap. 69.

Argentea corona] Quæ habebat folia ex argento. Plinius lib. XXI. Hist. Nat. cap. 3. *Crassus dives, primus argento auroque folia imitatus, ludis suis coronas dedit.* SCHEFFER.

Poculumque] Potionem. Lamprid. in Heliog. cap. XIX. *Denique hæc genera poculorum ante Heliogabalum non leguntur.* De masticato, pulejato, & similibus vinis loquitur. Est vere Petronianum. Sic enim in fragmentis editis: *ad libidinis incitamentum Myrrhinum se poculum bibisse.* SCHEFFER. Recte Schefferus. Apulej. lib. II. Metam. *Meque respiciens sorbillat dulciter, sequens & tertium inter nos vicissim & frequens alternat poculum.* Et paulo post, *poculis interdum lassitudinem refoventes.*

Exspectabam, ut] Prorsus eleganter Senec. ep. 96. *Exspecto jam, ut manducata ponantur.* SCHEFFER. Cicer. Orat. cap. 50. *id enim exspectant aures, ut verbis colligentur sententiæ.* Ovid. Epist. XVI. Heroid. vers. 9.

Si tamen exspectas, vocem quoque rebus ut addam.

Quaeris quare solus vera Corinthia possideam] Vide ridiculam vanitatem & arrogantiam hominis, ut cui vera dicuntur Corinthia, non a materia, sed à nomine auctoris: & qui solus se habere fabulatur, quæ ille Ærarius cuique vendebat de populo: quique illum fa-

„ emo, Corinthus vocatur; quid eſt autem Corintheum, niſi quis Corinthum habeat? Et, ne me putetis neſapium eſſe, valde bene ſcio, unde primum Corinthea nata ſint. Cum Ilium captum eſt, Annibal homo vafer, & magnus ſcelero omnes ſtatuas aeneas, & aureas, & argenteas in unum rogum congeſſit, & eas incendit; factae ſunt in unum aera miſcellanea. Ita ex hac maſſa fabri ſuſtulerunt, & fecerunt catilla, & paropſides, ſtatuncula. Sic Corinthea nata ſunt ex omnibus

„ in

fabrum ſe poſſidere jactabat, à quo vaſa nonnulla ære ſuo redemerat. Imo in quo vel totam Corinthum ſe tenere vult videri, &, cum emerit, ut ipſe profitetur, ab ærario fabro, vulgare æs tractante, ob nomen tamen Fabri, ea vult eſſe Corinthia. Alius tamen à fabro ærario eſt Corinthiacus. Vetus inſcriptio apud Gruterum pag. DCXXXIX. 8.

LVCRINAE IVCVNDAE
P. LVCRINVS. P. L. THALAMVS.
A. CORINTHIS. FABER.

Legendum autem in ſequentibus: *Quos eſt autem Corinthium, niſi qui Corinthum habeat?* vulgo legitur. *Quid eſt autem*, &c. GOES.

Quid eſt autem Corinthum, niſi quis Corinthum habeat] Lege, *Quid eſt Corinthus, niſi qui Corinthium habeat.* Cæterum, cum mecum ipſe reputo hunc locum Petronii, atque cum his comparo, quæ Marc. Ant. Muretus enarrat de ære Corinthio Var. Lect. lib. 3. cap. 5. libenter contenderem, huc illum mentem & oculos advertiſſe, ac novum iſtud fragmentum alias conſuluiſſe. TILEBOM. Puto emendandum, *niſi quia Corinthum*, non aliam ob cauſam vas dicitur Corinthium, niſi ob eam, quia quid habet ex Corintho. Terent. Eunuch. v. ſc. 6. *Non dubium eſt, quin mihi magnum ex hac re ſit malum, niſi quia neceſſe fuit hoc facere.* SCHEFF. Forte *niſi ſi quis Cor.* Vult enim dicere Trimalchion, non alium quem jactare poſſe Corinthia ſe habere, niſi qui habeat fabrum *Corinthum* dictum. Hoc autem nomen non inſolens erat, & in lapidibus antiquis frequens, ut ex indice Gruteri apparet. Inter illos autem pag. DLXXVII. 6. memoratur *Tib. Claudius, Aug. Libertus, Corinthus*, qui ab his temporibus non multum remotus videtur: quamvis, quod dicatur *à veſte regia* fuiſſe, ad poſteriora tempora, cum Regis nomen non formidarent admodum Imperatores, poſſet reſpicere. Apud Fabret. cap. III. p. 156. *C. Sempronius Corinthus.* & pag. 159. *Q. Ceſſutius Corinthus* memorantur. BURM.

Neſapium] Inſipientem: ſicut dicitur, *neſcius, nefarius*, & ſimilia. Laudat Salmaſius in Exercitationibus Plinianis hoc vocabulum, ſed ſcribit, *neſapus.* Atque ita Scaurus: *Ne, pro non, poſitum eſt apud antiquos, ut nefrendes porcos, qui fabam frendere non poſſunt, neſapus, qui non ſapit.* Sed hoc puto minus analogiæ convenire, imo *neſapius* legi oportere. SCHEFF.

Valde bene ſcio] Cic. XV. ep. 21. *De ingenio ejus valde exiſtimavi bene.* SCHEFFER. Cicer. lib. 1. famil. Epiſt. 8. *Rem te valde bene geſſiſſe rumor eſt.*

Hannibal] Hic Satyricum perſtringere ſermonis & rerum negligentiam, qua inſignis fuit fatuus ille Claudius, mihi perſuaſiſſimum eſt, qui neque indoctus erat, ſed ſæpe memoriæ vitio aliena loqueretur à re. Simile Calviſii quoque ingenium, *qui memoria tam mala erat, ut illi modo Ulixis nomen excideret, modo Achillis, modo Priami, quos tam bene noverat, quam pædagogos noſtros novimus*, teſte Senec. ep. XXVII. ejuſdem generis ſunt fabulæ, quas infra cap. 59. jactat, & quas modo capite 48. vidimus. BURM.

Magnus ſtelio] Haud memini, me umquam apud bonos auctores quidquam ſimile huic voci vidiſſe, ſic ut arbitrer, vice *Stelio*, ſcribendum eſſe *Ardelio.* Nam quod de voce *Schelius* ſomniabat quidam, minus placet. TILEBOM. Magnus prædo. *Stelio* Græce σκυλῶν, à σκυλάω. Niſi mavis à σκῦλον, *præda.* Quomodo ab αὐλος *tibia*, factus eſt *aulo*, tibicen, quod in Gloſſis legitur. SCHEFFER. Lege *ſcelero*, quod Ciceroni ad Atticum reſtituerunt. Terent. in Eun. Act. 4. ſcen. 7. *Hic nebulo magnus eſt.* REINES. Legendum *ſtelio*, hoc eſt, *ſtellio.* Nam Hannibal vaferrimus & callidiſſimus, ut notum ex Livio, Floro, aliis. Vide Salmaſ. ad Spartianum in Peſc. Nigr. c. III. HEINS.

Omnes ſtatuas aneas] Oportune me monuit vir præſtantiſſimus Th. Munkerus, hæc ſibi lecta habuiſſe in animo Iſidorum Originum lib. XVI. cap. XIX. Ubi ita ille: *Corintheum eſt commixtio omnium metallorum, quod caſus primum miſcuit, Corintho, cum caperetur, incenſa. Nam, dum Hannibal hanc civitatem cepiſſet, omnes ſtatuas aneas & aureas & argenteas in unum rogum congeſſit, & eas incendit. Ita ex hac commixtione fabri ſuſtulerunt & fecerunt parapſides. Sic Corinthia nata ſunt, ex omnibus unum, nec hoc, nec illud.* Vide quam periculoſa ſit ars compilatoria. Nam de Corintho ab Hannibale expugnata ferendus in Trimalchione eſt ſtupor inſcitiæ, qui in Iſidoro non eſt excuſandus. HEINS.

Et paropſides, ſtatuncula] Scribe, *& ſtatunculas.* Nam in fæminino genere extulit & Cyprianus. Potuitque facile deleri littera poſtrema, propter ſimilem ſubſequentem. Video tamen citatum Voſſio in Gloſſ. ex vita S. Concordii. *venientes ad eum ſatellites cum*

 ſtatunculo

„in unum, nec hoc, nec illud. Ignoſcetis mihi quid dixero: ego malo „mihi vitrea. certe nolunt. Quod ſi non frangerentur, mallem mihi „quam aurum; nunc autem vilia ſunt.

LI.

a Faber fuit, qui vitrea vaſa fecit tenacitatis tantae, ut non magis, quam aurea vel argentea, frangerentur. Quum ergo phialam hujuſmodi de vitro puriſſimo, & ſolo, ut putabat, dignam Caeſare fabricaſſet, cum munere ſuo Caeſarem adiens admiſſus eſt. Laudata eſt ſpecies muneris, commendata manus artificis, acceptata eſt devotio donantis. Faber vero, ut admirationem intuentium verteret in ſtuporem, & ſibi plenius gratiam conciliaret Imperatoris, petitam de manu Caeſaris phialam recepit, eamque validius projecit in pavimentum tanto impetu, ut nec ſolidiſſima & conſtantiſſima aeris materia maneret inlaeſa. Caeſar autem ad haec non magis ſtupuit, quam expavit. At ille de terra ſuſtulit phialam; quae quidem non fracta erat, ſed colliſa, ac ſi aeris ſubſtantia vitri ſpeciem induiſſet. Deinde, martiolum de ſinu proferens, vitrum correxit aptiſſime, & tamquam colliſum vas aeneum crebris ictibus reparavit. Quo facto ſe coelum Jovis tenere arbitratus eſt, eo quod familiaritatem Caeſaris & admirationem omnium ſe promeruiſſe credebat. Sed ſecus accidit. Quaeſivit enim Caeſar, an alius ſciret hanc condituram vitrorum? Quod quum negaret, eum decollari praecepit Imperator, dicens: quia, ſi hoc artificium innoteſceret, aurum & argentum viliſcerent quaſi lutum.

ſtatunculo Jovis. Ut hic forte nil mutandum ſit, nec rejiciendum id vocabulum; denique in nominativo ejus non *ſtatunculus*, in maſculino genere, quod fecit Voſſius, ſed *ſtatunculum* in neutrali pronunciandum. SCHEFFER. Ut à *ſtatua* eſt *ſtaticulum* Tertull. Adverſ. Gentes, *comminuetis ſtaticula eorum*, ſic & magis *ſtatunculum*. HADRIANIDES. Monuit Th. Munkerus in Gloſſario, quod apud Barthium eſt, Adverſar. lib. XXVIII. cap. XIX. legi: *Iconiſma, vel ſcoſma, ſtaticulum, ſigma.* Ubi ille deletis, *vel ſcoſma*, legendum cenſet: *Iconiſma, ſtatunculum, ſignum.* HEINS. Placere ſatis poteſt hæc vox, quia inſolentiam Trimalchionis velle emendare periculoſum eſt. *Staticulum*, quod etiam dixerunt, egregie ab inepta Interpretatione vindicat Scheffer. de re vehicul. lib. I. cap. 16. ſed quia hic non tam de ſtatuis ſolicitus videri debeat beatus noſter Trimalchio, quam de vaſibus, quibus ad menſam uteretur, conjicerem, cum dixiſſe *laguncu-las*, quæ cum catillis & paropſidibus melius junguntur. De hoc autem vaſe ſatis copioſe egimus ſupra ad cap. 22. ultima litera *ſ* abſorpta eſt à prima ſequentis vocis *ſic*. Si vero *lagunculas* quis mallet, adſcribenda erit vox Trimalchionis balbutiei, qui &, *catilla*, novo more dicit, pro *catillos*. Diminutivis autem utitur, ut oſtendat pretium æris Corinthiaci, unde non niſi minuta vaſa fiebant, cum majora, vel fictilia, vel vitrea eſſent. Nam, catillos ex fragili materia vulgo fuiſſe, docere poteſt Horat. lib. I. Satyr. III. verſ. 90. vide infr. cap. 66. memorantur etiam *catilli* à Plinio lib. XXXIII. Hiſt. Natur. cap. 5. in vaginis enſium, qui admodum exercent interpretes, cum plerique *Batillos* emendent, Harduinus pro *catellis*, ſive catenis brevibus, capiat. Ego vero putem lamellas fuiſſe in formam catillorum, quibus vaginæ ornabantur, nam & *Balteos laminis crepitare* addit. BURM.

In unum] Puta, mixtis vel confuſis: ut paulo ante, hoc capite *Facta ſunt in unum.* Senec. ep. 59. *Coguntur in unum ſapores.* SCHEFFER.

Ignoſcetis mihi, quid dixero] Vix dubito, ſcripſiſſe noſtrum, *qui dixero.* Adhæſit litera poſtrema ex proximo vocabulo. SCHEFFER. Th. Munkerus: *quod dixero.* HEINS. Forte *ſi quidem dixero.* GOES.

Malo mihi] Tertull. de Reſurr. cap 8. *Malo mihi ſalutem peccatoris.* SCHEFFER. At Gallienus, ut refert Trebellius Pollio, aſpernatus eſt pocula vitrea, dicens, iis nihil eſſe communius: communiora autem etiam fierent, ſi non frangerentur. GOES.

Certe nolunt] Hæc non ſunt ſana. Suſpicabar olim *cæteri nolunt*, nunc hæreo, vereorque, altius ſubeſſe malum. SCHEFFER. Lege, *cæteri nolint.* Utcumque *cæteri nolint*, brevis loquendi modus, è medio petitus vulgo. HEINS.

Admiſſus

a *Hiſtoria Fabri vitri ductilis ex Joanne Sariſberienſe*, *lib.* IV. *cap.* 5. *à Jano Douſa*, *Satyrico dudum edito inſerta.*

LI. „ a Fuit tamen faber, qui fecit fialam vitream, quae non fran„gebatur. Admissus ergo Caesarem est cum suo munere. deinde fecit „reporrigere Caesari., & illam in pavimentum projecit. Caesar non „pote validius, quam expaverit; at ille sustulit fialam de terra: con„lisa erat, tamquam vasum aeneum. Deinde marculum de sinu protu„lit,

Admissus ergo Caesarem] An scribendum *ergo ad Caesarem est?* Non opinor. Ita enim solent veteres, omissa praepositione, quae est in verbo. Ut Horatius lib. II. Sat. 3.

Abstinuit vim Uxore & nato ———

Lucilius XXVI. *Suspendatne se, an gladium incumbat.* Plautus in Pseud. *Nunc adeo hanc edictionem nisi animum advortitis omnes.* Adde Schoppium Suspect. Lect. III. ep. 15. SCHEFFER. *Ad Caesarem est*, Puto. HEINS. Cum Scheffero manum etiam contineo, nam in omni Trimalchionis oratione, etsi non tam soloeca, ut in aliorum convivarum, sordes tamen & adfectatio adparent; sic licet exemplis aliis hanc locutionem defendere facile est, est tamen durior & insolentior. Et haec est ratio, cur Sarisberiensis narratio à Petronii diffideat, cum ille voluerit eam floridiorem & magis exactam reddere. Sic quod rustice inquit Trimalchio *fecit reporrigere* (quod etiam contra morosos censores vindicari posset) elegantiori multo circumlocutione extulit Johannes, & ita reliqua. Si qua alicujus elegantiae occrrunt, sunt adfectata, ut *non pote*, quod comicum est, & obsoletum, ut & *vasum*; quae inter se collata, nobis ostendunt, quid de hoc scribendi genere senserint viri omnis aevi eruditi, qui ideo non abjudicant statim opus aliquod Auctori, praesertim Satyrico, qui omne genus ridiculorum hominum traducit, etsi quaedam repererint, non reliquis membris respondentia. Sed haec jam nimia. BURM.

Deinde fecit reporrigere Caesari] An civilius scribendum? *Deinde petiit, ut reporrigeret Caesar.* Ante hoc tempus, ductilis, & flecti cerei Vitri istius Petronii Historiam, studio & operae Jani Dousae, ex Sarisberiensis Policratico, debebamus. Nunc (quod Majoribus imputare jure possumus) nobis ex ipso fonte licet haurire. TILEBOM. Emenda, *reporrigere Caesarem.* Plautus Trucul. I. sc. 2. *corda amare facitis amantes.* Idem Epid. III. sc. 3. *Ut ille fidicinam fecit nescire prorsus, se esse emtam tibi.* Illud *reporrigere* dictum est, ut apud Ciceronem, *repromittere*; apud Jureconsultos veteres, *reconducere*, *redaportare*, & similia. SCHEFFER. Forte, *petiit reporrigere Caesari.* HEINS.

Non pote validius, quam expavit] Ellipsis elegantissima, pro, *non pote est validius quam expavescere, quam expavit.* *Non pote est*, id est, impossibile est. Varro in Manio: *viget, veget, utpote, plurimum.* Terent. Eunuch. Act. V. scen. 8. *Non pote satis narrari.* SCHEFFER.

Vasum aeneum] Plautus Trucul. I. sc. I. *Aut aliquod vasum argenteum, aut vasum aeneum aliquod.* Sic Lucretius, Cato, alii. SCHEFFER. Antiquorum loca, qui hac forma hoc nomine usi sunt, quos putidus noster adfectator hic aemulatur, collegit Laurembergius in Antiquario.

Martiolum] Ita plane legitur in Saresberiense, licet ibi notent, in nonnullis aliis haberi, *marculum.* Quamquam vero ratio analogiae postulare videatur, *marteolum*, cum legatur, *martellus*, tamen ego nihil censeo mutandum. SCHEFFER. Isid. 16. Orig. cap. 15. *malleum* vocat: *martiolum* Saresb. lib. 4. cap. 5. è cujus *pieu* effigiatam esse nostram prorsus adparet. Veteres *marculum* dixere: Plin. lib. 7. cap. 56. Mart. lib. 12. ep. 57. *aerariorum marculi.* Isid. 19. Orig. cap. 7. *Marcus, malleus major: martellus, mediocris: Marculus, malleus pusillus.* Martellorum vox seculo septimo recepta fuit; ad cujus formam fecerunt *martiolos.* Petrus tamen Damiani in eadem historia *vasculum* dixit lib. 4. ep. ult. ubi *marculum* recte reponemus. REINES. Non est vero simile, Trimalchionem voce usum, quae sequentibus demum seculis fuit recepta, sed *marculum* dixisse, Joannem vero Sarisberiensem ex sui temporis usu *marteolum* supposuisse, vel ejus librarios., qui *marculum* apud eum repperenant, antiquatam vocem in recentiorem commutasse. Praeterea in Trimalchionis oratione antiquarum semper vocum studium & affectatio est. Ita Lucilius dixerat:

Et velut in fabricam ferveus cum marculu' ferram
Multorum magnis tudisantium ictibu' tundit.

Glossae *σύρνιον marculus: martulum* tamen in omnibus scriptis Plinii codicibus se repperisse notat Harduinus ad lib. VII. cap. 56. cui an fides habenda sit dubito, cum antiquissimae etiam editiones ex MSS. expressae *marculum* praeferant. Ita Parmensis anni 1481. & aliae recentiores. Neque etiam, quod ex Capro adfert, *martuli* scripturam firmat, cum ille distinguat *martulum* Sacerdotem, qui à Marte dicitur, & *marculum*, quod eo non pertinet. v. Veter. Gramm. pag. 2246. & fortasse hinc cognomen *Marcellorum* tot in-

 signibus

a Eadem historia de Fabro. prout legitur in Fragmento hoc Traguriensi, Patavii A. 1660. primum in lucem edito.

„lit, & fialam otio belle correxit, hoc facto putabat se solium Jovis „tenere. Utique, postquam illi dixit: Numquid alius scit hanc con„dituram vitreorum? Vide modo. Postquam negavit, jussit illum Cae„sar decollari; quia enim, si scitum esset, aurum pro luto habere„mus.

LII.

signibus gentibus Romanis adhæsit, ut *Malleoli* Publiciæ, *Aciculi* Valeriæ, quæ omnia à non dissimilibus inter se fabrilis artis instrumentis descendunt. Vide Meurs. Exercit. Critic. part. II. l. I. c. 10. & Illustr. Spanh. Dissertat. VI. Nam, quod Plutarchus interpretetur *Marcellum* 'Αρήιον, & Sigonius *Marcellum*, pro *Martellum*, à Marte, quasi parvum Martem dictum velint, mihi non persuadent. Sed de hoc amplius cogitandum. BURM.

De sinu] Vide supra cap. XX. BOSCH.

Otio] Pro, *in otio*, *per otium*. Quomodo versum Phædri nostri lib. I. fab. 25. putabat emendandum Rigaltius, *quamlibet lambe otio*. Sed ignoro, annon & hic rectius legatur, *ocyus*. Quale enim possumus hic intelligere otium, in præsentia Imperatoris, eventus expectatione suspensi? Potius festinavit ille, quisquis denique, monstrare artem suam. Et usurpat illud *ocyus* noster infra cap. XCIV. ut, *ocyus foras exi*, &c. Nihil tamen apud nostrum muto. Pæne enim ad eumdem modum Apulejus X. Metam. *Non ulla tamen ego ratione conterritus, otiose grandissimum illum calicem uno haustu perhausi*: Pricæus eo loco. *Otiose*, inquit, *secure*, quod est rectissimum. SCHEFFER. *Otio*, pro *in otio*, *otiose*, videtur dictum. Sic apud Phædrum lib. I. fab. XXV. *Quamlibet lambe otio*. HEINS Vide Gudium ad dictum Phædri locum. Recte autem explicat Schefferus, pro, *commodo suo*, *sine ulla trepidatione & metu*, ne Cæsar irasceretur propter audaciam, quo sensu sæpe apud Terentium. Sic in Adelph. Act. II. scen. I. *Otiose*, *nunc jam illico hic consiste*, *quid respectas*, *nihil pericli est*, & alibi. Ita quoque Plautus, qui & Asinar. Act. II. scen. 2. vers. 5. dixit *dormitare in otio*, quod Terent. Heaut. Act. II. sc. 3. *dormire otiose in utramvis aurem*. Non tamen probo Gudii explicationem lapidis antiqui, ubi *summoto incedere* legitur; quod non est *summo otio*, sed *summoto populo*, ut solebant lictores præeuntes magistratus populum summovere. Vide Liv. XXVIII. cap. 27. BURMAN.

Se coleum Jovis tenere] Corrige, *se cælum Jovis*, ita enim apud Saresberiensem legitur. Seneca l. I. de benef. cap. 13. quem laudat Gonsalus. *Tanquam Cælum, quod mente vanissima complectebatur, teneret*. Cicero sic usurpavit, *cælum attingere*. ut in V. Tusc. *Alia enim divina illa longe lateque se pandunt, cælumque attingunt*. & lib. II. ad Attic. ep. I. *Nostri autem principes digito se coelum putant attingere, si mulli barbati in piscinis sint*. SCHEFFER. Malim *solium* Jovis, sut apud Statium Sylv. I. lib. 3. vers. 25.

—— *Solium Jovis & virtute parata*
Astra tenes. HEINS.

Adsentior Heinsii emendationi, quis enim dixit *coelum Jovis tenere*, cum simpliciter *coelum tangere*, *tenere*, & similia occurrant. Sed *Jovis*, qui Rex Deorum, *solium tenere*, insignem animi elationem notat. Horat. I. Epist. XVII. 34.

Attingit solium Jovis, *& cælestia tentat*.

BURM.

Postquam illi dixit] Rectius sit, *ille dixit*, Cæsar nimirum. HEINS.

Condituram vitreorum] Puta, vasorum. Ita supra: *ego mihi malo vitrea*. Sed Isidorus, apud quem leguntur cætera, habet hic *vitrorum*. Verba ita sunt: *Hoc facto Cæsar dixit artifici: numquid alius scit hanc condituram vitrorum*. Etiam apud Saresberiensem ita legis: *Quæsivit enim Cæsar, an alius sciret hanc conditurам vitrorum*. Verum utrobique forsan *vitreorum* est scribendum. Petronius supra cap. X. *an audirem sententias, id est, vitrea fracta, & somniorum interpretamenta?* Porro *condituram* Isidorus in prædicti loci verbis præcedentibus vocat *temperamentum*, hoc est, succum, sive aliud quodcumque denique, quo imbuebat vasa ista, ut lentescerent. Vox ex medica culinarive re desumta. Columella XII. cap. 7. *Hæc omnia una conditura commode servantur*. SCHEFFER.

Vide modo] Verba sunt Cæsaris comminantis, monentisque, ne quid dicat, præter verum. Plaut. Merc. V. sc. 4. LY. *at, quæso hercle, etiam vide*. EU. *Non mihi credis*? Cœlius VIII. ep. 2. ad Ciceronem. *Vide modo*; *inquis*. *Non mehercules*. SCHEFFER.

Decollari] Decollandi verbo, hac significatione, Diomedes Grammaticus observat ex Fenestella. Occurrit & apud Suetonium Caligula cap. XXXII. In excerptis Senecæ: *Decollaberis*. *Quid interest, utrum cæsim moriar, an punctim?* Et in ludo de morte Claudii: *Ille gestu soluta manus, & ad hoc unum satis firma, quo decollare homines solebat*. HEINS. Iterum nota temporis, quo Petronius scripsit. Hac enim voce, ut neque genere supplicii caput ense amputandi, non utebantur sub Augusto, sed, vel Tiberii ævo, vel demum à Caligulæ imperio, cœpit usitari; cum olim securibus solebant noxios mactare hostiarum ritu. Vide Casaub. ad Suet. Aug. cap. 15. & Caligul. cap.

LII. „In argento plane studiosus sum. Habeo scyphos urnales plus „minus, quemadmodum Cassandra occidit filios suos, & pueri mortui „jacent sic, uti vere putes. Habeo capidem, quam reliquit patronorum „meus,

cap. 32. Et egregie vir Amplissimus Cuperus ad Lactant. de Mortib. Persec. pag. 187. observat, hoc originem inde trahere, quia sub republica lictorum opera uterentur; Imperatores vero per milites supplicia exigerent. Vide & Lipsium ad Tacit. lib. XV. ann. cap. 67. BURM.

Quia enim] Plautus in Amphitr. II. sc. 2. AM. *Qui tibi istuc in mentem venit? SO. quia enim sero advenimus.* Ita sæpe. SCHEFFER.

Si scitum esset: Aurum] Lego, *quia enim si scitum esset, inquit, aurum.* TILEBOM. Si divulgatum fuisset, & eamdem artem didicissent alii. Terent. Adelph. I. sc. 1. *Dum id rescitum iri credit, tantisper cavet.* SCHEFFER.

Aurum pro luto haberemus] Similiter Isidorus: *ne, dum hoc cognitum fieret, aurum pro luto haberetur.* Sic in superioribus, ubi vide. Saresberiensis interpolavit clariore, ut putabat, sententia: *aurum & argentum vilescerent, quasi lutum.* SCHEFFER.

In argento plane studiosus sum] Pro, *studeo illi.* Bene. Quomodo Gellius lib. XI. cap. 11. *si quis in ea re studebat.* SCHEFFER. Hujus constructionis etsi rariora sint exempla, non tamen eam repudiandam puto. *Studiosus* autem proprie dicitur, qui delectatur aliqua re, & ea præcipue conspicuus esse cupit. Ut *studium* dicitur pro eo, quod nostrates *lief hebberye* vocant. Cicer. lib. IV. in Verr. cap. 1. *Venio nunc ad istius, quemadmodum ipse appellat, studium, ut amici ejus, morbum & insaniam, ut Siculi, latrocinium.* ubi vide Hottomanni notas. Ita Justinus lib. IX. cap. 8. de Philippo. *Fuit Rex armorum, quam conviviorum, apparatibus studiosior.* Terent. Andr. Act. I. sc. 1.

Quod plerique omnes faciunt adolescentuli
Ut animum ad aliquod studium adjungant, aut equos
Alere, aut canes ad venandum, aut ad Philosophos,
Horum ille nihil egregie prater cetera
Studebat. BURM.

Urnales plus minus] Qui urnam circiter capiunt magnitudine sua. SCHEFFER. Forte excidit numerus scyphorum. HEINS. Et non ille tantum numerus, sed quoque *quibus effectum*, vel simile. GOES.

Plus minus] Frequentissima hæc formula in antiquis lapidibus. *Vixit annos plus minus* XXIX. & similia. Sæpius exprimitur his notis PL. M. vel P. M. sed errare Sponium, qui ad seculum post Christum quartum hujus locutionis usum refert, ostendit doctissimus Fabrettus cap. VIII. inscriptionum pag. 588. BURM.

Quemadmodum Cassandra] Hic iterum impingit solens in historiam, dum Cassandræ tribuit, quod Medeæ debebatur, ut mox Nioben & equum Trojanum ponit pro Pasiphaë & tauro ligneo. HEINS.

Jacent, sicuti vere putes] Corrige, *jacent sic, uti vere putes*, scilicet, jacere. Cornelius Nepos vita Dionis cap. IX. *His dat negotium, ut ad Dionem eant inermes sic, ut conveniendi ejus gratia viderentur venire.* SCHEFFER. Scripserat puto Petronius, *sic, uti vivere putes.* Quæ affabre & artificiose effecta aut depincta erant, dicebantur animata & viva. Apud Martialem lib. III. epig. 41.

Lacerta vivit, & timetur argentum.

De quo nos pluribus ad Prudentii Apoth. vers. 722. HEINS. Veterem tamen retinere lectionem consultius puto. Quoniam, ut eximii artificii est, *spirantia signa*, ut Poëta loquitur, posse exhibere, quoties vivum repræsentant hominem, ita non minoris est, quoties mortuum repræsentant, eam vivacitatem posse detrahere, & cadaveri mortuo similem reddere. GOES.

Capidem] Meminerunt hujus vasculi præter Festum, Plinius & Livius, quorum Livius quidem jungit lituo, & sic ad sacra pertinuisse demonstrat; Festus autem poculum appellat. Est autem omnino hæc capis illa Neronis, de qua Plinius lib. XXXVII. cap. 2. *Sed Nero, ut par erat principem, vicit omnes, CCC. sestertiis capidem unam parando. Memoranda res, tanti imperatorem patremque patriæ bibisse.* Patet ex his verbis, poculum intelligi apud nostrum oportere. SCHEFFER. Non ad sacra modo hoc vas, sed ad mensam adhibebatur, ut ex eo biberent. Apulej. II. Metam. *Hic vitrum fabre sigillatum, ibi crystallum impunctum, argentum alibi clarum, & aurum fulgurans, & succinum mire cavatum in capides, ut bibas;* ut recte reposuit Gruterus suspicion. lib. V. cap. 2. antea *lapides* legebatur: quem librariis familiarem fuisse errorem testatur leg. 32. §. 1. ff. de aur. arg. leg. *aurea emblemata, qua in lapidibus aspidibus argenteis essent, & replumbari possent, deberi Gallus ait.* Jurisconsultorum omnium, qui fuerunt, vel erunt umquam, doctissimus Cujacius lib. VI. observ. cap. 31. vocem *lapides* ejiciendam putabat. Sed quam parva unius literulæ mutatione *capides* substituendo sanatus est locus. Ita conjecit doctissimus Juvenis Evaldus Rulaeus, qui anno 1677. Harderovici doctissimam ad hæc verba dissertationem emisit, qua periculum Juris Civilis fecit, inter cujus doctores referri volebat. Nihil vero caussæ video, cur Laurembergius in antiquario suo, hanc quoque vocem inter cascas & antiquatas retulerit. Sed plura ille liber continet optimæ monetæ vocabula, quæ non merebantur inter exoleta censeri. Præterea lex illa docet, in capidibus signa & emblemata fuisse, ut

„meus, ubi Daedalus Nyobam in equum Trojanum includit. Nam he-
„merotis pugnasset petranctis in poculis. Habeo omnia ponderosa; meum
„enim

ut in nostra Trimalchionis, quæ Niobes, ut ille insolenter jactabat, historiam expressam gerebat. Sed hunc morem satis illustravit Reinesius & alii. BURM.

Quas reliquit patronorum meus] Volebam, *quam reliquit patrono meo Mys:* qui celeberrimus & antiquissimus artifex, cujus labor in poculis argenteis, ut Mentoris quoque ac Myronis, plurimi fiebat, vel uno teste Martiali lib. VIII. ep. 51. ne quid alios nunc ad partes vocem, apud quem Mys inter varios auctores primo loco collocatur.

Quis labor in phiala? docti Myos, anne Myronis?
Mentoris hac manus est, an, Polyclete, tua?

Et in Apophoretis epigr. xcv.

Quamvis Callaico rubeam generosa metallo,
Glorior arte magis: nam Myos iste labor:

Ubi *meus* etiam pro *Myos* ante Scriverium legebatur. Sed, quod ad rem præcipue facit, en alterum Martialis epigramma lib. 8. Ep. 34. in simillimum Trimalchionis jactatorem:

Archetypum Myos argentum te dicis habere,
Quod? si à te factum est? hoc magis archetypum est.

Sic enim castigandum videtur: Nam, quod vulgati codices exhibent, *Quod sine te factum est*, nullum omnino præ se fert acumen. HEINS. Legi posset, *patronorum unus*, quoniam constat, libertum plures patronos habere posse ex leg. 21. §. 2. ff. de Jure patronatus, l. 3. §. 7. l. 12. ff. de Adsignandis libertis. Nisi ipse infra indicaret, unum se tantum patronum habuisse. GOES. Sine dubio mendosus est codex Traguriensis. Sed, quod Patavini ediderunt, *quam reliquit patronus meus*, non puto convenire Trimalchionis ostentationi, qui hic certe aliquem virum celebrem nominavit, (cujus nomen latet in ultima syllaba *patronorum*, *rum* & *meus*. Quæ debent conjungi, sed quale inde formari nomen debeat, acutioribus excogitandum relinquo) qui patrono suo hanc capidem reliquit. Acute Heinsius *Mys*, divinabat, an vere, non adfirmo: nam vox *reliquit* ostendit hæreditate, vel legati jure, ad eum capidem pervenisse, nec verosimile Patronum Trimalchionis à Mye, artifice Græco, & ætate longius ab hoc tempore remoto, capidem accepisse, nisi Trimalchionem omnia stulte confundentem statuamus. BURM.

Dædalus Niobem] Dixi ante, Trimalcionem hic nugari, meraque commenta sua proferre, per & insolentiam, quod noster ipse notaverat, & ebrietatem. Itaque hic frustra quidquam exigas ad narrationes aliorum. SCHEFFER. Sine dubio Trimalcio hic nugator decumanus est, & fabulas ineptioribus fabulis farcit. Scriptor respexit id, quod heroum pateris & poculis varia antiqui operis insculpi consueverint. Herculei crateris quæ fuerint anaglypha enumerat Papinius lib. 6. Theb. vers. 535. & seqq. nimirum sigilla ex auro exstantia Centaurorum & Lapitharum in nuptiis Pirithoi super mero pugnantium: In Adrasti phiala Perseus cum capite Gorgonis fictus erat: Nestoris poculum cum clavis aureis adactis & infixis quatuorque cum columbis describit Hom. Il. λ. explicantque Grammatici apud Athen. lib. XI. nonnullorum aliis signis fuere charaxata. Aliorum etiam exemtilibus emblematibus seu insertis ornata. Ulysses & Diomedes erant in phialæ emblemate Palladium surripientes; fecerat Pitheas: Plin. lib 33. cap. 12. Neroni scyphi duo, in quibus cœlata carmina Homeri: Suet. REINES.

Nam hamerotes pugnassent petraitis in poculis] Hæc verba desperate sunt corrupta. Neque fatigabo me in suspicionibus, quales manebunt tamen, cujuscumque generis fuerint. SCHEFFER. Hæc prodigiose corrupta sunt, fortassis insuper etiam mutila; extundam, quod verosimile videri possit, & rem exhibeat. Legerim, *nam hermerotes signa essent veritatis in poculis.* De hermerosi ne tantillum quidem dubito; nimirum simulacrum Mercurii & Cupidinis ab artificibus jungi solebat sic, ut Mercurii cum Minervæ in dicto Hermathena Ciceronis. Hermerotas Taurisci Tralliani statuarii laudat Plinius lib. 36. cap. 5. In poculorum igitur ornatus & cœlaturas adsumi potuisse mirum non est. Sed, cum ignoremus quid potissimum illa Mercurii & Cupidinis conjunctione spectarint veteres; neque enim licet hic comminisci quidquid velis; neque, ludatne scriptor hic an serio rem agat, divinare facile sit: istud *veritatis*, quod literarum in scripto ductus & familiaris huic librario literarum trajectio suppeditat, tolerari interim potest, dum aptius aliud excogitetur. Fortassis in ista cœlatura hermerotum sensus profunditas hæc, ut significaretur vulgare istud, *In vino veritas*: Plin. lib. 14. cap. 22. Athen. lib. 2. REINES. Nimis confidenter Hadrianides, Reinesii secutus conjecturam, in textu fecit, *Hemerotes signa essent veritatis in poculis.* Ecquis enim, quæso, sensus fuerit horum verborum? MS. Dalmaticum habet, *Nam Hemerotis pugnasset petranctis in poculis*, in quibus manifeste satis *pugnas sed.* Cætera non assequor. SCHEFFER. *Hermerotes* Reinesii ab Ἑρμῆς Mercurius, & Ἔρως Amor, Cupido. Apud Plinium, de operibus loquentem artificum in marmore, in vetusta editione Egidii de Gourmont sic lego. *Oceanus & Jupiter Enthochi: Hippiades Hermerothes, Taurisci Tralliani.* HADRIANIDES. Scribendum videtur: *Jam Hermerotis.* Quod nomen Græcum, compositum ex Herma & Erote. REINES. Desperatus locus, sed quem frustra tentavit, & violenter tractavit Reinesius: credo,

hic

„enim intelligere nulla pecunia vendo. [a] Haec dum refert, puer calicem projecit; ad quem respiciens Trimalchio: [b] Cito, inquit, te ipsum caede, quia nugax es. [c] statim puer demisso labro orare. At ille, [d] Quid me, inquit, rogas? tamquam ego tibi molestus sim: suadeo, à te impetres, ne sis nugax. [e] Tandem ergo exoratus à nobis missionem dedit puero. Ille dimissus circa mensam percucurrit, &, Aquam foras, vinum intro, clamavit. Excipimus urbanitatem jocantis, & ante omnes „Aga-

[a] ENCOLPIUS. [b] TRIMALCHIO. [c] ENCOLPIUS. [d] TRIMALCHIO. [e] ENCOLPIUS.

hic munera quædam Gladiatoria à libertis ejus temporis edita indicari, quæ noster Trimalchio poculis suis insculpi curaverat. Et prima quidem verba ita constitui possent, ex vestigiis codicis Traguriani, *nam Hermerotis pugnas, &, ... in poculis habeo*: ut dicat habeo capidem, quæ Nioben exhibet.; in poculis autem munera Hermerotis, quod nomen familiare libertis fuit, ut ex indice Gruteri patet: occurrit inter eos unus *Hermeros Tib. Claudii Cæsaris Libertus à marmoribus, & magister Feroniæ* pag. xxv. 12. & alter Augusti Libertus DLXXXVII. 9. & apud Reines. Class. IX. 29. sed hæc facile se probabit lectio: sequentis autem hominis nomen obscurius: nam in *Petraitis*, vel *Petranctis* etiam latere viri appellationem apparet ex capite LXXI. ubi Trimalchio Habinnæ monumenti sui formam præscribit, in quo etiam *Petraitis omnes pugnas* inter alia pingi imperat. Sed quale hoc sit, non assequor. Studium vero illud munera gladiatoria pingendi etiam supra ostendit Trimalchio cap. 29. cum Lænatis munus in porticu jusserat pingi. BURM.

Meum enim intelligere] Sicut Persius: *scire tuum*. item: *velle suum cuique est*. SCHEFFER. Nihil hic deest. Sensus enim est, tanti facere intelligentiam historiarum his vasis expressarum, ut nulla pecunia eam vendat. GOES. Non debent hæc verba de eruditione vel Historiarum cognitione capi. Sed idem est, quod supra dixit, *se studiosum esse in argento: intelligere* enim proprie dicuntur periti picturarum, signorum, statuarum, & similium operum, qui artificium cognoscunt, quo sensu sæpius apud Ciceronem in Verrina quarta occurrit. Ita cap. 2. *Signa pulcherrima, quæ non modo istum hominem ingeniosum atque intelligentem, verum etiam quemvis nostrum, quos iste idiotas appellat, delectare possent*, cap. 14. *Tametsi hoc, nescio quid nugatorium sciebam esse ista intelligere*. Et paullo post, *Ut putetur in hisce rebus intelligens esse*. cap. 21. *Ut intelligatis, in homine intelligentiam esse, non avaritiam, artificii cupidum, non argenti, fuisse*. cap. 43. *Tametsi non tam multum in istis rebus intelligo*. Et passim. vide Gronov. Diatrib. Statian. cap. XLIII. BURM.

Te ipsum cade] Verbera, num potius, occide? Puto tamen alterum, quia sequitur, *suadeo à te impetres, ne sis nugax*, Quis enim suadendi locus apud occisum? Noster cap. CXXXVIII. *omniaque infra umbilicum capit lenta manu cadere*. SCHEFFER. Se ipsum cædere, non alterius, quam furiosi, est, vel à malo spiritu obsiti, qualis ille Gadereus, de quo in Euangeliis. Cum ergo Trimalchio puerum semet cædere jubeat, ob id. quod sit nugax, magnum stultitiæ suæ in eo exhibet documentum. GOES.

Nugax] Putris, putidus, ineptus. Glossæ Philoxeni: *nugax, σαπρός*. Aliæ glossæ. *σαπρός, nugatorius, nugax, fœdus*. SCHEFFER.

Demisso labrare] Credo scripsisse, *demisso labro orare*. Nempe solent tristes, & vultum, & oculos, & os dimittere. Porro *labrum*, pro *labium*, sæpe apud nostrum, cum est sermo de hominibus. Plinius XI. Hist. Nat. cap. 37. de ranis: *inferiore labro demisso ululatus ejicitur*. To *demisso* ita habes etiam apud Terentium Eunuch. II. scen. 3. *tremulus, labiis demissis, gemens*. SCHEFFER. Lege *demisso labro orare*, vel *labio*. Quod verissimum & etiam monitum à Scheffero. Apulejus Miles. III. *Quod solum poteram, postrema dejecta labia, languidis tamen oculis, obliquum respiciens ad illam, tacitus expostulabam*. HEINS.

Tamquam ego tibi molestus sim] Petronius cap. CXV. *Tamquam intersit, periturum corpus quæ ratio consumat. Tamquam melius ignis accipiat*. Etiam illud *molestus* sic ei usurpatur, pro eo, qui malum aut damnum infert. ut cap. VIII. *Junctis viribus molestum contemsimus*. SCHEFFER.

Missionem dedit] dimisit, impunitum videlicet. Iterum noster cap. 21. *Jussit infelicibus dari missionem*. SCHEFFER.

Percucurrit] Nescio, an bene dicatur *circa mensam percurrere*, neque in Encolpii verbis aliquid inesse debet, quod non elegantiæ Petronianæ respondeat. Forte scripsit *ter cucurrit*, ut, quasi expians facinus & peccatum suum, lustrantium modo, ter mensam circumiret. Hunc autem numerum ratio lustrationis exigit, ut docet Servius ad Virg. VI. Æn. 229. & vulgo est notissimum. BURM.

Aquam foras] Hanc puto fuisse formulam solennem, cum ad potiones meracas se mutuo invitarent. SCHEFFER.

Excipimus] Auscultamus. Petronius cap. XXXVII. *Conversus ad eum, ut plurima exciperem*. SCHEFFER.

Qui

„ Agamemnon, qui ſciebat, quibus meritis revocaretur ad coenam. Cae-
„ terum laudatus Trimalchio, hilarius bibit. Etiam ebrio proximus,
„ [a] nemo, inquit, veſtrum rogat Fortunatam meam, ut ſaltet? credite
„ mihi, cordacem nemo melius ducit. [b] Atque ipſe erectis ſupra fron-
„ tem manibus Syrum hiſtrionem exhibebat, concinente tota familia:
„ [c] Ma Dia, perite, ma Dia. [d] & prodiſſet in medium, niſi Fortunata ad
„ aurem acceſſiſſet: &, credo, dixerit, non decere gravitatem ejus tam
„ humiles ineptias. Nihil autem tam inaequale erat: nam modo Fortu-
„ natam ſuam reverebatur, modo ad naturam.

[a] TRIMALCHIO. [b] ENCOLPIUS. [c] FAMILIA. [d] ENCOLPIUS.

LIII. „ Et

Qui ſciebat, quibus meritis revocaretur ad cœnam.] *Revocari* eſt iterum vocari, altera vice invitari. Exceperant, id eſt, laudaverant urbanitatem jocantis Trimalcionis convivæ, inprimis Agamemnon, qui adulatione gratiam hoſpitis obtineri & obſequio noverat, exſpectabatque ſic alio quoque tempore invitari. Alio ſenſu Phædrus fab. 26. dixit *revocare* de eo, qui ante vocatus & hoſpes fuerat; quod Græce ἀντικαλεῖν, *contravocare*. REINES. Recte Reineſius, & plurima ſunt verba, quæ ex particula illa *re* compoſita ſunt, quæ ſignificant, aliquid denuo, & iterato facere, ut *recinere* Horatio lib. II. od. 27. *revincere* eidem IV. od. 4. *repetere* Sueton. Aug. 16. & 32. *repoſcere* eidem Aug. 42. BURM.

Etiam ebrio proximus] Non puto iſta bene diſtingui, ſic enim ſuſpicor ſcribenda. *Trimalcio hilarius bibit. Etiam ebrio proximus, nemo, inquit, veſtrum*, &c. Illud *Etiam* ſic uſurpat quoque in ſuperioribus cap. XLVI. *Etiam tibi diſcipulus creſcit*. cap. XL. *Etiam videte, quam porcus ille commederit*. SCHEFFER. Forte, *& jam ebrio proximus*. HEINS.

Cordacem] Saltationis genus laſcivum, & ideo probroſum, nec fere uſurpatum, niſi ebriis. Vide Meurſium in Orcheſtra. SCHEFFER. Hinc *Cordaciſta* apud Martianum Capellam lib. IX. *Pſaltas, Cordaciſtas, Sambucos, Hydraulas, per totum orbem, ad commodum humanæ utilitatis inveni*. Vide Orcheſtram Meurſii in κόρδαξ. HEINS.

Ducit: atque ipſe] Sic diſtingue, *ducit. Atque ipſe*. TILEBOM.

Madeia, permadeia] Corrige, *ma deia, perite, ma deia*. Græcum eſt, μὰ δία, hoc eſt, per Jovem. Demoſthenes ὁ μὰ τοὺς θεοὺς καὶ τὰς θεάς. Illud, *perite*, ſolenne verbum eſt applaudentium. SCHEFFER. Lege *ma Dia, perii! ma Dia*. REINES. Reineſius *perii ma dia*. Miror profecto, viro doctiſſimo potuiſſe hoc excidere. Quomodo enim integra familia diceret, *perii?* Deinde, qui dicit *perii*, qua ratione feratur *concinere*. Qui concinit, debet uti fauſto jucundoque vocabulo, quale profecto non eſt *perii*. SCHEFF. Omnino verum eſt, *μὰ δία perite, μὰ δία*. Sic *perite audire Neronem* dicuntur Tacito Annal. XIV. cap. XX. qui ei in ſcena applaudebant modulato cum concentu. HEINS. Nihil verius Schefferi emendatione. Ariſtæn. lib. II. ep. 21. Περίεργος διατελῶ πρὸς τὰ γύναια καιτοι χῆ μὰ δία, οὐκ ἴσα τούτων ἀξιοῦμαι.

Ad aurem acceſſiſſet: & credo dixerit] Simillimum illi, in cap. XXV. *ad aurem ejus Pſyche ridens acceſſit, & quum dixiſſet, neſcio quid*. SCHEFFER.

Reverebatur, modo ad naturam] Omiſſum aliquid hoc loco. Scribe: *Fortunatam reverebatur, revertebatur modo ad naturam*. Similitudo utriuſque vocabuli effecit, ut alterum omitteretur. *Reverti ad naturam*, pro, ad indolem animumque ſuum, ſicut Cicero X. ad Famil. ep. 28. *ad illum animum meum reverti priſtinum*. Traducitur hoc loco mirum Neronis ſtudium ſaltandi, de quo Dio & Suetonius prolixe. SCHEFF. Lege, *modo Fortunatam verebatur, modo revertebatur ad naturam*. Ita Cyclops ad Galateam ſuam apud Naſonem Metam. XIII. verſ. 857. è membranis optimis:

Quique Jovem & Coelum ſperno & penetrabile fulmen,
Nerei, te vereor: tua fulmine ſævior ira eſt.

Seneca de ira lib. III. *Quibuſdam timeamus iraſci, quibuſdam vereamur, quibuſdam timeamus Vereri* enim dicimur illos, quibus reverentiam præſtamus, ut liberi parentibus. Tacitus Hiſt. I. cap. V. *Haud minus vitia principum amarent, quam olim virtutes verebantur*. Ubi fruſtra cum Acidalio & Pichena reponas *reverebantur*. *Vereri* & *diligi* opponuntur apud Pontium Diaconum in vita B. Cypriani: *Ut eſſet ambigere, vereri plus, an diligi, mereretur*. Ubi *vereri* paſſive ponitur. Afranius apud Gellium pari modo Noct. Att. lib. XV. cap. XIII.

Hem iſtac parentum eſt vita vilis liberis,
Ubi malunt metui, quam vereri ſe à ſuis. HEINS.

Nulla opus puto repetitione. Sed ſemel ſcribendum *reverebatur*, ut edidit Hadrianides. *modo ad naturam*, familiari ellipſi τοῦ *redibat*, vel ſimilis vocis. Unde Terentius Adel. Act. I. ſcen. I. idem exprimens dicit *ad ingenium redit*. *Natura* autem hic eſt indoles, ingenium: idem vero in eadem fabula inquit Act. 5. ſcen. 5. *Jam nunc hac tria primum addidi præter naturam*.

LIII. „ Et plane interpellavit saltationis libidinem actuarius, qui tam-„ quam Urbis acta recitavit. ª VII. Kal. Sextilis in praedio Cumano, „ quod est Trimalchionis, nati sunt pueri XXX, puellae XL: sublata „ in orreum ex area tritici millia modiûm quingenta: boves domiti quin-„ genti. Eodem die Mithridates servus in crucem actus est, quia Gai nostri

a ACTUARIUS.

turam. Vide eruditissimi & amicissimi mihi Broeckhusii adnotata ad Propertii lib. II. eleg. 16. & Erasmum in adagio, *Naturam expellas furca, tamen usque recurret.* pag. 387. BURM.

Saltationis libidinem actuarius] Post *libidinem* poni debet asteriscus, est enim hiatus hic versuum nonnullorum. SCHEFFER. Nihil deesse puto, cum sensus sit perfectissimus. Actuarius enim eo momento intravit triclinium, & Trimalchionis impetum saltandi reprimebat, recitans acta, ex quibus nova se efferendi in usso homini materies nasceretur. Ita supra cap. 39. *Interpellavit tam dulces fabulas Trimalchio.* Et ita saepius in editis hoc verbum occurrit. vide cap. 94. 106. 107. & 108. BURM.

Actuarius] De actuariis Lipsius lib. V. excurs. 5. ad annales Taciti, Torrentius ad Suetonium vita Caes. cap. 55. Langlaeus in semestribus. Iidem & *actores* dicti, qui in villis rationibus praeessent, ut è Columella liquet lib. I. cap. VIII. Cum autem acta sint publica, pro adagio dixit Seneca controvers. X. *Acta alicui in aurem legere*, de iis qui nota pro arcanis haberi volunt. HEINS. Diversi ab his actuarii apud Sueton. Caes. 55. ubi pro *notariis* & *exceptoribus* sumuntur. Diversi etiam *actuarii* in re militari, qui rationes numerorum militarium & annonae tractabant. Ut apud Gruter. CCLX. I. *Actuarius Legionis* VII. *Gem.* vide Vales. ad Amm. Marcell. XX. cap. 5. & Jac. Gothofr. ad lib. XI. Cod. Theod. de erogat. milit. annonae. Trimalchionis autem actuarius erat similis ei, qui Urbis Romae acta curabat, de quibus satis multa viri docti. BURM.

VII. Kal. Sext.] Tot illi uno die, & quidem uno in praedio, quis credat? verisimilius, si scribamus, *ad VII. Kal. Sext.* Id est, à ratiociniis novissimis usque ad VII. Kal. Quae lectio si recipietur, rem faciet paulo verisimiliorem. GOES. Non video necesse esse, ut statuamus, uno die tot infantes natos esse, sed potuit Actuarius ille ad illum diem rationes praeteriti temporis, quod effluxerat ab eo die, quo proximas rationes deduxerat, retulisse. Et hic Actuarius non videtur in agro Cumano rationes domini curasse, sed in domo Trimalchionis, & ad eum ex variis fundis fuisse ab inferioris ordinis servis actuariis relata, quae in singulis praediis, diversis locis & tempore acciderant. Nam mox Pompejanorum hortorum meminit, & saltuariorum, qui non omnes in uno loco erant. Quamquam quid obstat, cum omnia magnifica, & supra communem sortem, à Trimalchione ostentarentur, quin dicamus, uno die tot natos ex mancipiis vernas? cum tamquam Urbis acta recitarentur, & greges numerosissimos aleret noster beatus; & qui pro luxuria eorum temporum, *quotidie sibi jubebat numerum servorum referri, ut Imperatori exercitus*, ut ait Seneca de Tranquill. anim. c. 8. Decore autem Satyricus in actis primo loco memorat natos infantes, ex solemni more, de quo vide Servium ad Virgil. lib. II. Georg. vers. 502. & alios apud Lipsium dicto excursu. Ubi & de divortiis & judiciis & reliquis. BURM.

XXX. pueri & XL. puellae] Vere Naturae consultum egit Petronius, dum istud in Actis privatis hominis sui Trimalcionis perscriptum fuisse finxit. Perpetuum enim est, plures nasci femellas, quam masculos. REINES.

Sublata in orreum ex area] Apud Nasonem, Metam. V. vers. 131. *Tollere farris acervos.* quapropter proprie loquutus est actuarius. HEINS. Proprie de frugibus. Columell. lib. II. cap. 10. *Hoc quidem semen Ciliciae Syriaeque regionibus ipse vidi mense Junio Julioque conseri, & per autumnum, cum permaturuerit, tolli.* ne miremur vero ingentem tritici copiam, facit, quod Cumanus ager totius Campaniae fertilissimus esset, ut dicit Dionys. Halicarn. lib. VII. cap. 3. Unde etiam omnis fuit villis & Praetoriis Romanorum occupatus, &, ut Florus dicit, erat Cereris & Bacchi certamen. BURM.

Millia modium] Scribe cum accentu circumflexo, *millia modiûm.* TILEBOM. Numerus frumenti, quamvis magnus, non tamen fidem superat, si conferatur cum iis, quae dicit Seneca Ep. LX. *Quamdiu implebimus magnarum urbium campos? Quamdiu nobis populus metet? Quamdiu unius mensa frumentum multa navigia, & quidem non ex uno mari, subvehent.* GOES.

Boves quingenti] Incredibilis numerus. Cum nec tot boves exigere possit ulla villa, etiam amplissima, neque facile tot simul domari potuerint. Praecipue, cum in Campania, ubi *terra est levis, etiam vaccis & asinis* ararent, & onera portarent, teste Varrone lib. I. de R. R. cap. 20. Boves vero Campani erant exiliores reliquis in Italia bobus, & coloris albi, Columel. lib. VI. cap. I. insignis ergo haec jactantia Trimalchionis. Nisi, ut mox diximus, capiamus de diversis praediis. BURM.

In crucem actus est] Judicio proculdubio conservorum, inscio etiam, ut videtur, Trimalchione. Capitale quidem judicium Cato permittebat conservis, sed ut ipse de iis supplicium sumeret, ut auctor est Plutarchus.

,, nostri genio maledixerat. Eodem die in arcam relatum est, quod col-
,, locari non potuit, sestertium centies. Eodem die incendium factum est
,, in ortis Pompejanis, ortum ex aedibus Nastae villici. [a] Quid? inquit
,, Trimalchio: Quando mihi Pompejani horti emti sunt? Anno priore,
,, inquit actuarius, & ideo in rationem nondum venerunt. Excanduit
,, Trimalchio: & Quicumque, inquit, mihi fundi emti fuerint, nisi
,, intra sextum mensem sciero, in rationes meas inferri veto. [b] Jam etiam
,, edicta Aedilium recitabantur, & saltuariorum testamenta, quibus Tri-
,, malchio

[a] TRIMALCHIO. [b] ENCOLPIUS.

tarchus. Et Seneca Epist. XLVII. *Majores instituerant diem festum, quo non tantum domini cum servis vescerentur, sed quo utique honores illis in domo gerere, & jus dicere permiserunt.* Quod igitur alii definito tempore, aut modo, servis permisere, id absolute, & omni modo, suis permisisse videtur Trimalchio. GOES.

Genio male dixerat] Insignis crudelitas, cum nec perjurium per genium, aut fortunam Principis (quæ jurisjurandi formula ab Augusti temporibus fuit frequentissima; vide Sueton. in vita Calig. cap. 27.) ab Imperatoribus soleret capite puniri. Dion Cass. lib. LVII. pag. 608. & l. 13. §. 6. ff. de jurejur. Trimalchio autem servos propter maledictum gravissima crucis pœna adfici patitur. BURM.

Collocari non potuit] Impendi ad usus villæ necessarios. Tacitus VI. An. cap. 45. *Millies sestertium ea munificentia conlocatum.* SCHEFFER. In fœnus nempe. Brevis & elegans loquendi modus, quo & usus Plinius ad Trajanum lib. X. & alii. Ita & *ponere*, apud Horatium Ep. 2. vers. 69.

Omnem relegit idibus pecuniam
Quærit Kalendis ponere. HEINS.

Suet. vita Tiber. cap. 48. *Sanxit, ut fœneratores duas patrimonii partes in solo collocarent.* Plaut. Mostell. III. 1. *Bene res nostra collocata est istoc mercimonio*, & ita Cicero aliquoties.

Ex adibus nocte villici] Transpositio ingrata, mallem *villici nocte*. *Nocte*, pro, *de nocte*, id est, nocturno tempore. Noster cap. XCV. *fugere nocte in publicum voluistis.* Ita sæpe. SCHEFFER. MS. Dalmaticum *nafte*. Latet nomen proprium ejus villici sub hoc vocabulo. Scribo *Nassa*. SCHEFFER. Vir doctissimus Thomas Munkerus *Nasta villici* legebat, quod servile nomen & apud Martialem est lib. IX. ep. LXXXVII. *Modo liberum esse jussi Nastam.* Ita enim optimi Codices, teste Scriverio, ubi scribo:

——— *Modo liberum esse jussi*
Nastam, Servulus is mihi paternus. HEINS.

Traguriensis *Naste*, qui semper diphthongum æ per *e* simplex exhibet. Unde certissima est Munkeri lectio *Nasta villici*. Ita apud Gruter. pag. DCCCCXCVIII. 5. M. TURRANIUS. M. L. NASTA. BURM.

Quando horti Pompejani mihi emti sunt] Et hoc pro luxu Romanorum, quod ignorabat Trimalchio, quos fundos possideret. Supra cap. XLVIII. *In suburbano nascitur eo, quod ego adhuc non novi.* Seneca de vita beata cap. XVII. *Cur trans mare possides? cur plura, quam nosti, possides?* Pompejanos hortos refer ad oppidum Campaniæ Pompejos, non ad Pompejum Trimalchionis patronum, aut alium ejus nominis quemcumque. Sic apud Ciceronem lib. VII. Ep. IV. *In Cumanum veni cum Libone tuo, in Pompejanum statim cogito.* HEINS.

Anno priore] Quam nempe fuit illud incendium. Cicero 1. ad fam. Ep. 9. *Quod de Q. Fratris negotio scribis, de priore æstate quod morbo impeditus in Ciliciam non transieris, conficere non potuisse.* SCHEFFER.

In rationes inferre] Solemnis quoque hæc formula, quamquam Sueton. in vit. Cæs. cap. 47. & Columell. lib. 1. cap. 7. *rationibus inferre* dicere maluerint. *Referre rationibus* Suet. in vit. Vespas. cap. 22. ubi tamen Torrentius testatur, duos codices, *inferre*, habere. BURMAN.

Edicta ædilium] Interpretor id de ædilibus à Trimalchione privatim constitutis. GOES. Vellem Vir amplissimus idoneo aliquo testimonio ædiles suos privatos nobis approbasset: cum agi hic videatur de coloniarum & municipiorum ædilibus, de quibus abunde supra, cap. 44. quorum edicta, circa mancipia & alia venalia, ideo in actis Trimalchionis videntur relata, ut ne contra hæc committerent aliquid ejus dispensatores, & rem dominicam administrantes, & ut semper exemplar istorum ad manum esset servis vel libertis mercaturam exercentibus. BURM.

Testamenta] Saltuariorum etiam mentio in jure, ubi cum insulariis conjunguntur. HEINS. Conjunguntur hac ratione, quod uterque custodiæ causa adhibetur, hic ædium, ille fundi. Locus, qui designatus est in l. 16. §. 1. ff. de usu & habitatione. *Dominus proprietatis, etiam invito usufructuario vel usuario, fundum vel ædes per saltuarium vel insularium custodire potest.* Hi vero institorum nomine etiam comprehenduntur, & in solidum obligant, qui eos huic rei præposuerunt. De quo videnda lex 5. §. 1. ff. de institor. Act. In numero autem servorum esse, licet colligere ex l. 60. §. 3. ff. de Legat. 3. Quæritur ibi, an legato

„ malchio cum elogio exhaeredabatur: jam nomina villicorum, & repu-„ diata à circumitore liberta, in balneatoris contubernio deprehensa: „ artiensis

legato cedant, quod perquam ineptum foret, si aut liberi aut liberti forent. Sed debuit Trimalchio huic curæ, præter morem, liberos præfecisse homines, vel saltem libertinos. Nam & hi testamenti factionem habent, quamvis ex lege Papia cogantur partem patronis relinquere. GOES.

Cum elogio exhæredabatur] Quintilianus VII. cap. 4. *Nonnumquam etiam reus hic totius summam constituit, si exhæredatum à se filium pater testatus fuerit elogio.* Est autem *elogium* quæcumque denique exhæredationis caussa, scripto significata, & hoc quidem loco ea, quæ ad laudem Trimalcionis pertinebat. Quales interdum proponi consuevisse ex copie Fabio aliisque notum, pridemque observatum est. SCHEFFER. Scribendum plane, *elogio.* Nusquam autem *eulogium*, quod Manutius & Lambinus ad Ciceronem amplectuntur, neque item *eclogium*, quod aliis placebat, ut videre est apud Muret. Variar. lect. XI. cap. XIII. cum autem nunc in bonam, nunc in malam, sumatur partem, hic in bonam partem accipi malo, ut cum honoris præfatione & laude exhæredatus fuerit Trimalchio. Aliter apud Quintilian. Declam. II. *Non est judicis, quod putetis, ideo nullam adjectum ad exhæredationem juvenis elogium, quia de scelere constaret.* Institution. Orat. lib VII. cap. IV. *Exhæredatum à se filium pater testatus elogio, propterea quod is meretricem amaverit.* Apulejus Apologia: *Elogium gravissimum jam totum, medius fidius, perscriptum, ut aboleret, impensis precibus oravi.* Præcesserat: *Dein renisus sum, ne hunc ob tot insignes contumelias, ob tot injurias, exhæredaret.* Et me non præterit libertas illa, qua supremis tabulis apud antiquos maledicta, quandoque & convitia, congerebantur in exhæredatos. Qua de re videndus Suetonius in vita Augusti cap. LVI. & Tacitus Annal. lib. VI. cap. XXXVIII. HEINS. Ego vero elogium exhæredationis, cum laude & præfatione honoris, nusquam conspici opinor. Nisi forte illud Ironice sit prolatum. Est enim exhæredatio solemnis attestatio, qua hæreditate privatum volumus, qui ad eam jure vocatur. At, ut hæreditate indignum judicemus, qui de nobis male meritus non sit, neutiquam est verisimile. Male meritos ergo dumtaxat hæreditate privamus, ejusque exprimimus caussam. Patronis igitur cum deberetur pars hæreditatis ex lege Papia, ut constat ex institutionibus tit. de success. libert. §. 2. qua ratione videri possunt eos illa privasse cum præfatione honoris? GOES. *Exerdabatur* codex Traguriensis. Sed Heinsio hic exhæredationem cum elogio in bonam partem interpretanti accedere nequeo, antequam ejus exemplum quis ex probato auctore attulerit. Contrarium docere possunt ea, quæ collegerunt doctissimi JCti Pancirollus lib. 1. Var. lect. cap. 37. & Herald. observ. cap. 28. si quis honoris caussa in testamento nominetur, ille plane non exhæredatur, neque præfatio honoris caussa *elogium* appellari in hac re consuevit. Ita sæpe in lapidibus veteribus occurrit, *quos testamento meo honoravero, quibus honorem habuero*, & similia, de quibus vide Fabrett. Inscr. cap. III. pag. 152. sed in his testamentis hic scrupulus restat, si saltuarii illi servi fuerint, ut eos fuisse docent lex. 8. §. 1. & lex. 12. §. 4. ff. de instr. & instr. leg. qua ratione testamenti faciendi illis jus datum fuerit, & si jam statuamus, stulta indulgentia & facilitate domini, cujus passim argumenta in hac cœna exsistunt, id illis concessum, an dominum cum elogio exhæredarent? Liberos vero vel libertos fuisse, ut Goesius credit, ne putemus, facit nulla apud veteres saltuariorum liberorum mentio. Si liberti fuerint, recte legem Papiam hic iterum nos morari notat Goesius. Cogitent acutiores, an in hujus stulti familia omnia ad juris normam sint exigenda. Ceterum nescio, unde Gallicus Petronii interpolator, elegantem illam lectionem, *quibus Trimalchionem cum elogio exhæredem statuebant*, acceperit. BURM.

Nomina villicorum] Si quis in catalogum conjecta villicorum plurium nomina, ut inde opes & latifundia Trimalchionis à convivis æstimari possent, & hic recitata velit intelligere, cum eo non contendam; quia tamen hic fere crimina servorum & damna recensentur, malim *nomina*, pro ære alieno, quod villici rem male administrantes Trimalchioni conflaverant, accipere: nam inter præcipua villicorum officia erat, negotiationem exercere, fruges vendere, instrumenta vicissim rustica, & alia necessaria, mercari, unde inter ea, quæ Cato de R. R. cap. 5. villico observanda præcipit, est, *Injussu domini credat nemini, quod dominus crediderit exigat. Rationem cum domino crebro putet.* Et ideo Columella lib. 1. cap. 8. etiam illiteratum villicum haberi posse dicit, quia *sæpius nummos, quam librum, adfert.* Et præterea monet, ne *negotietur sibi*, sed domino, *nec pecuniam domini aut animalibus, aut aliis rebus promercalibus, occupet.* Similia & lib. XI. cap. 1. habet idem scriptor. Credibile ergo est, villicos Trimalchionis negligentioris ad rem familiarem, & qui pœne ignorabat, quæ possideret, nomina fecisse. BURM.

A circumitore] Puto hic intelligi custodem villæ, ad exemplum eorum, qui circuire urbem solebant. SCHEFFER. *Circuitores* sive *circitores* sunt, qui in castris vigilias circumeunt, & renuntiant, si qua emerserit culpa. Veget. lib. III. cap VIII. Tales & rure adhibere solitos, liquet ex Priapeis Carm. 16.

Quid mecum tibi circitor moleste,
Ad me qui prohibes venire furem?

Sic enim lego. Recte autem, in *contubernio*, quia balneatores erant servi. HEINS. *Circitorem* scribendum

„atriensis Bajas relegatus: jam reus factus dispensator: & judicium in„ter cubicularios actum. Petauristarii autem tandem venerunt: baro in„sulsissimus cum scalis constitit, puerumque jussit per gradus, & in sum„ma parte, odaria saltare; circulos deinde ardentes transire, & dentibus „amphoram sustinere. Mirabatur haec solus Trimalchio, dicebatque, in„gratum artificium esse. Caeterum, duo esse in rebus humanis, quae „liben-

contendit Gujetus ad Terent. Andr. Act. 1. sc. 2. quod eodem redit. Posteriori ævo etiam *circatores* dixisse docuerunt Scaliger & Brouckhusius ad Propertii l. IV. eleg. 9. vers. 35. & Jacob. Gothofr. ad l. 3. C. Theod. de Agentib. in rebus & l. 2. de filiis militarium. Eosdem esse, qui à JCto in lege 91. ff. de leg. 3. *custodes fundorum* dicuntur, puto, qui circumire sæpe non villam modo, sed fundos, debebant, ut inspicerent mancipia opus facientia, & custodirent fruges, ne mala manus eas tangeret. BURM.

Bajas relegatus] Cum Bajæ Cumis sint vicinæ, ridicula hæc est relegatio, præsertim in locum longe amœnissimum. HEINS. Omni modo ridicula pœna, & loci ratione, ut Heinsius observat, qui amænissimus totius Italiæ, imo orbis terrarum, &, ut Seneca lib. II. de Clem. cap. 15. loquitur *delicatum erat exilium*, & ipsius relegationis. Nam, si domestici servi deliquissent, solebant ex domo & urbe rus extrudi, ut ibi catenati opus facerent, & verberibus edomarentur, cibaria malignius, quam domi, acciperent, & reliqua paterentur, quæ Jurisconsultus eruditissimus Petrus Faber lib. II. Semestr. cap. 5. congessit. Deinde improprie voce *relegatus* utitur per inanem potentiæ ostentationem, quasi veræ relegationis instar faceret in sua familia Trimalchio, cum propter crimina servi relegari à magistratibus aut Principe non solerent, sed in opus damnari, ut idem Faber egregie ostendit. BURM.

Judicium inter cubicularios actum] Ita Plin. IX. cap. 35. *Postero die, quo judicium agebatur.* SCHEFFER. Id est, de cubicularis, sive in caussis cubiculariorum. Cic. pro Cluent. cap. 53. *Quæstio M. Plectorii & C. Flaminii inter sicarios.* Et lib. II. de Finib. cap. 16. *Cum Prætor quæstionem inter sicarios exercuisset.* GOES.

Petauristarii] Iidem & Petauristæ. Usus hoc vocabulo Julius Firmicus. HEINS. Jam supra cap. 47. horum mentio injecta, & de illis plura Mercurialis de Gymnast. lib. III. cap. 8. hi sunt, quos Græci θαυματοποιοὺς vocant, quos potentiorum cœnis adhibitos, ut mirandis his ludicris convivas delectarent, docere potest Alexandri convivium, in ejus & amicorum nuptiis cum Persarum devictorum uxoribus & filiabus celebratum, & ab Æliano lib. VIII. Variar. cap. 7. descriptum, ubi videndæ celeberrimi Perizonii notæ. Glossæ θαυματοποιὸς, *mirificus*. Quo sensu *mirifica* dixit Plinius lib. VII. cap. 20. de Julio Valente, *qui vehicula onusta culleis, donec exinanirentur, sustinere solitus erat, & carpenta una manu retinere obnixus contra nitentibus jumentis.* BURM.

Baro insulsissimus] Scribe, *baro insulsissimus*. Baronem pro stolido usurpavit Cicero, & Persius. SCHEFFER.

Cum scalis constitit, puerumque jussit] Conveniunt his versus Martialis lib. II. epig. 85.

Quod si per graciles vias petauri.
Invitum jubeas subire Ladam? SCHEFFER.

Proprie, certo loco, ita constanter stetit, nec labebatur. Vide supra cap. XLVI. Et hoc ludicrum nostra ætate à circulatoribus mirifica corporis agilitate exhiberi vidimus, qui in scalarum gradibus insistentes saltabant, & in summum gradum eniti poterant; digni mehercule nebulones, qui cervices frangant, si meritam cultoribus gratiam artificium hoc ingratum referret.

Puerumque jussit per gradus] Videtur scribendum, *puerumque jussit per gradus erigi*, aut *ferri*, vel, quod Munkero placebat, *ire per gradus*. HEINS.

Odaria saltare] Quomodo Ovidius V. Trist. El. 6.

Carmina quod pleno saltari nostra Theatro.

odarium, à Græco est. Glossæ, ᾠδάριον, *cantilena*. SCHEFFER. Id verbum vel nusquam vel raro occurrit. HEINS. Hinc in inscriptione antiqua apud Fabrett. pag. 716. *Magister odariarius* memoratur. BURM.

Circulos deinde ardentes transire] Convenit Manilius V. vers. 437.

Membraque per flammas orbesque emissa flagrantes. SCHEFFER.

Transilire, malim. HEINS.

Ingratum artificium] Quomodo? cum mox idem dicat, se hos artifices libentissime spectare. Credo *ingratum* hic active accipiendum, quod gratiam non referat auctori suo, tantam puta, quantam Trimalcio volebat promereri, qui transiliendo istos circulos immittat se in discrimen vitæ manifestum. Sidon. lib. IV. ep. 11. *Huic jam, ut est illud Maronianum, cineri ingrato, id est, gratiam non relaturo, naniam condidimus.* SCHEFFER. Quomodo ingratum cum hæc ipse miraretur, & libentissime spectaret? Emendo itaque, *intemperatum artificium esse.* GOES. Eodem sensu Ovidius lib. I. Amor. eleg. 15. dixit

Ingrato vocem prostituisse foro.

Et Martial. lib. V. Ep. 19.

In

„ libentiſſime ſpectaret; petauriſtarios, & cornices, reliqua animalia cro- „ mataricas meras eſſe. ª Nam & comoedos, inquit, emeram, & malui „ illos

ª TRIMALCHIO.

Quod colit ingratas pauper amicitias.

In rebus humanis] Faſtidioſe hæc proferebat fatuus ſenex, quaſi in omni rerum natura nihil illum delectare poſſet, præter has nugas. *Res humanas* autem cum dicit, ſublimi ſe dicendi genere uti & magnifice locutum eſſe putabat, ut oſtenderet, illas eſſe fluxas & infidas; &, cum Philoſophus aliquis, poſt hæc verba enuntiaſſet gravem aliquam ſententiam, & convivæ exſpectarent duas res graviſſimas & ſerias, quibus delectaretur, hic, qui numquam Philoſophum audiverat, παρὰ προσδοκίαν ſubjicit petauriſtarios & cornices, quaſi in iis ſpectandis ſola vitæ voluptas conſiſteret. Hoc eſt Petronii noſtri ſal atticum. Virgil. x, 152.

——— *Humanis quæ ſit fiducia rebus*
Admonet.

Lucret. lib. IV. verſ. 1184.

Et ſi bello animo eſt, & non odioſa viciſſim,
Prætermittet te humanis concedere rebus.

Senec. præfat. lib. III. Quæſt. Natur. *Quid præcipuum in rebus humanis eſt? non claſſibus maria compleſſe, nec in rubri maris litore ſigna fixiſſe, nec deficiente terra ad injurias aliorum erraſſe in oceano, ignota quærentem, ſed animo omne vidiſſe, &, qua nulla eſt major victoria, vitia domuiſſe.* Et noſter mox capite ſeq. *quam in præcipiti res humanæ eſſent.* Infra cap. 98. *Deum humanarum rerum arbitrum* Eumolpum agnoſcentem inducit, quia ſcilicet puer ſternutaverat. Et cap. 106. *Deos rerum humanarum curam agere.* BURM.

Cornices] Num ſcribendum, *cornicines?* non arbitror, quandoquidem præcedit, *ſpectares.* At cornicines non ſpectantur. Quid, ſi *cernices?* ut ſint a *cernix*, pro quo vulgo *cernuus.* Ita ſupra fuit, *mixix*, vel, ut ego putabam, *mitrix.* Puto plane *coturnices* ſcribendum. De coturnicum certamine, ſicut gallinaceorum, docet nos abunde Pollux, & nec Romanis ignotum fuiſſe teſtatur Herodianus. Ovid. II. Amor. 6.

Ecce, coturnices inter ſua prælia vivunt. SCHEFF. Inepte. Scribo, *cornicines.* Nam & hi introducti quoque in convivium. Infra cap. LXXVIII. *conſonuere cornicines funebri ſtrepitu.* Ubi pari modo inendole cornices exhibentur. Et eodem cap. *Trimalchio, ebrietate turpiſſima gravis, novum acroama, cornicines in triclinium juſſit adduci.* HEINS. Lege omnino, *coturnices*, quorum nota pugnacitas, &, tamquam gladiatorum ſpectacula, Athenis præcipue frequentata. GOES. In hic & ſequentibus nihil extrico. Crederem tamen, *coturnices* nullo jure hic admitti, cum & *cornices* animalia ſint, quibus videndis cur noſter Trimalchio delectaretur, difficile divinatu eſt: niſi hic iterum aliquod oſtentandæ ſapientiæ ſtudium lateat, cum hæ aves diuturnæ vitæ eſſe dicantur, ut ideo eas, boni ominis cauſſa, libentiſſime ſpectaret; vel, quia noſter Fortunatam ſuam verebatur, & hæ aves ad mortem uſque obſervare pertinaciter dicantur legem conjugii, & inde concordiæ & ſocietatis connubialis ſint ſymbolum, ut ex Oro Apolline oſtendit Hadr. Junius lib. I. Obſerv. cap. I. & hinc in ſepulchris veterum frequenter inſculptæ conſpiciantur, tamquam amoris conjugalis argumentum, ut egregie docuit Vir Ampliſſimus Cuperus in monumentis antiquis pag. 238. quidquid ſit, ego malo veteris codicis ſcripturam ſervare, donec quis certiora adferat. BURM.

Reliqua animalia cromataricas meras eſſe] Hoc vero monſtrum verbi quid ſibi velit, ego non excogito. An ſcribendum: *animalia ac acroamata tricas meras?* Tricæ ſunt res viles. Martialis XIV.

Sunt apinæ tricæque, & ſi quid vilius iſtis.

SCHEFFER. Vice hujus lectionis lege, *Reliqua animalia & oramata tricas meras eſſe*, Ὁράματα res, quæ videntur, ſpectacula. Aſperum initio ſpiritum non expreſſi, imitatus Æolas, incolaſque magnæ Græciæ, teſte Quinctiliano, ubi fere verſamur ac convivimus. HADRIANIDES. Hadrianides vult, *animalia & oramata*, quam ſuam conjecturam, tamquam certam, recipit & in textum. Ego veram Lectionem puto, *animalia ac tomata caricas meras eſſe.* Primum *tomata* vocat, quæ alias ſunt *taumata* Græcis θαύματα, res viſu mirabiles, aptiſſimo huic loco verbo. *Taumata* & *tomata* promiſcue poſſunt dici, ut *aula* & *olla*, *caudex*, *codex*, *caupo*, *copo.* Deinde *caricæ* ſunt *ficus.* Porro ficubus ludebant pueri. Ergo *caricæ meræ* proverbiali genere dicuntur res ludicræ ac pueriles, pueris convenientes. Id quod iterum huic loco eſt aptiſſimum. Alios putat Trimalchio poſſe oblectare ſe minutis rebus, tamquam pueros, ſe vero vivum, & intelligentem talium, capi ſolis gravioribus illis, in quibus ſcilicet conſiſtat ars vera atque abſoluta. SCHEFFER. Locus inquinatiſſimus, cui tamen videtur haud magno negotio ſuccurri poſſe: *reliqua anilia acroamata ac tricas meras eſſe.* Ut ad *Nænias* aniles videatur alluſiſſe. Poſſis etiam: *reliqua anomala acroamata ac tricas meras eſſe.* De anomalis, quæ analogiæ contraria, Gellius videatur lib. II. Noct. Att. cap. XXV. *Tricas meras eſſe*, ut infra: *Non didici Geometricas tricas, & alogia nænias.* Quæ etiam fœdiſſimis nævis inquinata circumferebantur. HEINS. Codex Tragurianus *cromataricas*, quæ vox quin corrupta ſit nullus dubito. Sed ratio ſanandi non apparet. Nec ſatisfaciunt virorum doctorum conjecturæ, niſi quod *acroamata* hic cum Heinſio latere credam, ſed *animalia* ſollicitari nolim, & legerem *reliqua animalia ac acroamata tricas meras eſſe.* Sed cogitent acutiores. BURM.

„illos Atellam facere, & choraulem meum jussi Latine cantare.

LIV. „[a] Cum maxime haec dicente Gajo, puer Trimalchionis delapsus „est. Conclamavit familia, nec minus convivae, non propter hominem „tam putidum, cujus etiam cervices fractas libenter vidissent, sed pro„pter malum exitum coenae, ne necesse haberent alienum mortuum plo„rare. Ipse Trimalchio cum graviter ingemuisset, superque brachium „tamquam laesum incubuisset, concurrere medici, & inter primos For„tunata crinibus passis, cum scypho, miseramque se, atque infelicem, „proclamavit. Nam puer quidem, qui ceciderat, circumibat jam du„dum pedes nostros, & missionem rogabat. Pessime mihi erat, ne his „precibus periculo aliquid catastropha quaereretur. Nec enim adhuc „exciderat

[a] ENCOLPIUS.

Atellam] Scribe, *Attellanam*, seu *Atellanam*, & intellige, fabulam. De Attellanis habes prolixe apud Vossium in Instit. Poet. Porro *facere ludum*, hoc est, ludere, & agere. SCHEFFER. *Atellanam* puto, nisi *Atellam* pro Atellana dixit. Fuit & cum arbitrarer, scribi oportere: *sed malui illos Atellam facessere;* quomodo apud Livium: *Facesse hinc Tarquinios.* HEINS. Ut scilicet se studiosum Romanæ antiquitatis, homo Græcæ forte, vel certe peregrinæ, originis, probaret. Atellana enim propria Romanis; quare & choraulem suum Latine jussit cantare. v. Int. cap. 59. De choraule vide Salmas. ad Vopisc. Carin. cap. XIX.

Cum maxime hac dicente Gajo, puer] Scribe, *diceret Gajus.* TILEBOM. Post *puer*, puto deesse aliqua, quæ significabant lapsum ejus pueri in brachium Trimalcionis. Est enim ille puer, qui supra jussus est in summa scalarum parte odaria saltare, à quibus hic delabitur. SCHEFFER. Nihil hic deësse puto, neque opus rescribere *diceret Gajus*. Quod Tilebomenus volebat. Ignorasse videtur ille usum formulæ elegantissimæ *cum maxime*, quæ duo verba conjuncta non requirunt subjunctivi modi verbum. Vide Livinej. ad Mamert. Panegyr. Maximiano dictum cap. 2. sed hoc reliquis docti viri meritis condonamus; sed quis in inepto Petronii corruptore ferat, totam periodum ex ignorantia linguæ Latinæ ita constitui? *cum maxima hæc diceret, puer in eum delapsus est.* Quæ sunt illa, quæso, *maxima?* & τὸ *Gajo* quo jure extrusa est, & *in eum*, manu audaci & violenta intrusa. BURM.

Conclamavit] Lugubri nimirum illo fletu, qui morientibus in æde aliqua, à circumstantibus tolli solebat. Res vulgo notissima.

Nec minus] Veræ elegantiæ Latinæ formula. Pro pariter, simul sæpe nostro frequentata. vide cap. 98. 132. 133. Propert. I. eleg. III. 5.

Nec minus assiduis Edonis fessa choreis.

Ubi vide diligentissimo Passeratio adnotata.

Putidum] Codex Trag. *puditum*, sed in margine erat *putidum*. Patavini ediderunt *perditum*, male. Infr. cap. 73. *at ne sic quidem putidissimam actionem licuit effugere.* ubi vide quæ notamus. Putidi homines qui nimia diligentia sunt molesti, ut illi, qui periculosa & inania illa artificia nimia solertia exercent, quam melius in rebus utilioribus occuparent. BURM.

Alienum mortuum plorare] Lucilius Sat. XXII. de Præficis eodem modo: *conductæ flent alieno in funere.* Statius quoque lib. V. Sylv. III. vers. 245. *non sua funera plorant.* SCHEFFER. Apud Senecam Ep. XII. *Unde istunc nactus es? quid te delectavit alienum mortuum tollere?* De Clementia lib. II. cap. VI. *Hanc qui à sapiente exigit, prope est, ut lamentationem exigat, & in alienis funeribus gemitus.* Huc alludit Apulejus Metam 2. *Et cantatrices anicula in ipso momento choragii funeris (malo, funebris) perpeti celeritate, alienam sepulturam antevertunt.* HEINS.

Super brachium tamquam læsum incubuisset] Petronius cap. LXXX. *Non frueris hac præda, super quam solus incumbis.* SCHEFFER.

Cum scypho] Non, ut puto, ex quo potabant convivæ, sed in quo vel aquam, vel liquorem aliquem ferebant, qui læsæ parti mederetur. Nam inter supellectilem argenteam scyphos fuisse, ad alios usus, quam ut inde biberent, docet Plutarch. in Antonio p. 916. qui narrat, patrem Antonii jussisse aquam scypho adferri, ut raderet barbam. BURM.

Missionem rogabat] Ut supra cap. LII. *missionem dedit.* Sed cur missionem rogat is, qui delapsus erat? An, quod isto casu suo læserat Trimalcionem? At de ea re præcedit nihil. Quare puto inter ista duo vocabula, *dicente Gajo*, aliquid abesse, uti dixi. SCHEFFER.

Pessime mihi erat ne] Metuebam. SCHEFFER. Idem notat, quod Plautus Curcul. Act. V. sc. 3. dixit *pessume metui.*

Periculo aliquid catastropha] Lego, *aliquid catastrophe.* Sensus est: timebam, ne ideo instituerentur hæ preces, ut earum occasione periculum imminens mutetur in haud opinatum gaudium, sicut ante acciderat.

„exciderat cocus ille, qui oblitus fuerat porcum exenterare. Itaque totum circumſpicere triclinium coepi, ne per parietem automaton aliquod exiret; utique poſtquam ſervus verberari coepit, qui brachium domini contuſum alba potius, quam conchyliata, involverat lana. Nec longe aberravit ſuſpicio mea, in vicem enim poenae venit decretum Trimalchionis, quo puerum juſſit liberum eſſe, ne quis poſſet dicere, tantum virum eſſe à ſervo liberatum.

LV. „Com-

derat. SCHEFFER. Omnino caſtigandum, *ne bis precibus perridicula aliquid cataſtropha quereretur*. Quales jam plures ſupra habuimus, de coquo præſertim. HEINS.

Exciderat] Eleganter, pro oblitus eram. Quintil. XI. Inſtit. 3. *palam moneri, excidentis, aut legere*. vide Paſſerat. ad Propert. III. eleg. 2.

Automatum aliquod] Hinc *automatarii* in veteri apud Gruterum Inſcriptione pag. 642. 5.

SATURNINO
FABRO
AVTOMATARIO.

HEINS. Et apud Fabrett. pag. 717.

Conchiliata, lana] Id eſt, conchylio marino, murice, purpura tincta. Noſter ſupra cap. XXXVIII. *culcitas habere tomentum conchyliatum*; ſcilicet tamquam precioſius. Cic. 4. Verr. *Nihil niſi conchylio tinctum*. Plin. lib. 12. cap. 7. *Conchylio infectam lanam*. & Suet. Jul. cap. 23. *Conchyliatam veſtem* dixit. Seculo quarto uſurpavit id vocula Plin. Valer. lib. 1. cap. 9. tactis infuſionibus in auriculas dolentes, *mox*, inquit, *lana conquiliata obturanda ſunt*. Sequitur hunc Marcellus Burdegal. quem Empiricum vulgo adpellant, cap. 9. jubens *aurem conchyliata lana claudere*: mox, *lana purpurea*: item *purpura*; & *lana marino Conchylio infecta*. Quod *conchyliata tapetia* è Plauti Pſeud. Act. 1. ſc. 2. verſ. 14. petere poſſe videntur, id vero nihil eſt. A Camerarii enim conjectura venerunt; veteres vero manuſcriptæ membranæ eo ducunt, ut potius legamus *conſuta*: quod etiam Sticho Act. 4. ſc. 3. de re eadem Editiones veteres ſervant, probatumque à Grutero, & recte receptum à Taubmanno, amplectimur. Jam, quod conchyliata potius, quam alba, nigra, vel pulla lana brachium læſum involvi Tryphon voluerit, ea ratione factum, quod iſti colori magnam adeo auctoritatem in curandis morbis perhiberent; quæ vanitas nec dum exolevit. Audias enim medicaſtras, etiam in aulis, promittere credulis podagrarum ſolutiones, ſi textis è filo laneo lineove purpureo tibialibus crura obducantur: & putari majoris efficaciæ emplaſtra, ſi corio purpureo vel rubro inſtrata adplicentur ægrotis: qui error è non intellecta parte Scribonii Largi medic. 267. etiam Hier. Mercuriali obrepſit, ut lib. 2. Var. cap. ult. *Fœnicium* Interpretaretur de aluta coloris punicei, cum *Fœnicium* eo loco ſit φοινίκιον, φοινίκιον δέρμα, quod à Phœnicibus ſeu Pœnis paratum erat. Pœnorum enim, Libyum, & Carthaginenſium βυρσοδέψικῶς opera maxime probabantur: probavi de Græcis in de Lingua Punica cap. XI. n. 9. & 10. REINES. Pro purpura. Cicero Philipp. II. *conchiliatis Cn. Pompei peristromatis ſervorum lectos in cellis ſtratos videres*. Seneca ep. LXII. *Demetrium virorum optimum mecum circumfero, & relictis conchiliatis, cum illo ſeminudo loquor, illum admiror*. Ubi *conchiliati* ſunt veſte purpurea induti. HEINS.

In vicem cœna] Sic & Manuſcriptum. Sed plane legendum puto *pœna*. Patet ex præcedentibus *miſſionem rogabat. peſſime mihi erat*. Nec *cœna*, ſed *pœna* & *libertas* opponuntur. HADRIANIDES. Recepimus *pœna*, ut Hadrianides conjiciebat, quia & Heinſio id placuiſſe video, qui margini codicis ſui adſcripſerat. Et poſtulat id ſenſus.

A ſervo liberatum] Quomodo, *liberatum*? Puto, *vulneratum* oportere ſcribi, nam de eo præcedit. Primam ſyllabam abſumſit ultima in vocabulo, *ſervo*. Idem video & N. Heinſio placere. SCHEFFER. De puero iſta non poſſunt intelligi; nec enim adparet, qui puer dominum liberaverit. Viri ſummi, ut de puero exponere poſſent, legere maluerunt *vulneratum*; atqui nec hoc adparet: non enim, quod videntur putaſſe, in dominum ex alto ceciderat puer, multo vero minus vulneraverat; Sed Trimalcio pueri præcipitantis caſu conſternatus *ſuper brachium tamquam laſum incubuerat*. Quid igitur? Fiat via; legamus, *ſervum juſſit liberum eſſe*; nimirum cum medicus domino fuerat, lanaque brachium ejus involverat. Quod autem iſta manumiſſione tumultuaria cavere ſe exiſtimavit, ne à ſervo beneficium accepiſſe dici poſſet, hoc à Stoa decerptum eſt; inter cujus placita etiam hoc, ſervum eo loco conditionem ſuam poſuiſſe, ut nihil eorum, quæcumque præſtat, ſuperiori imputetur; miniſteria eſſe ſervi, non beneficia, non officia; niſi, cum plus præſtat, quam à ſervo exigi ſolet, & in adfectum amici tranſiit. Accurate excutitur iſta κυρίως à L. Sen. l. 3. de benef. c. 18. & ſeqq. ERINES. *Laſum* pro MSS. & Patav. *liberatum*, ſummorumque virorum, *vulneratum*, aut mutatione præcedentis *puerum* in *ſervum*. Placuit autem *laſum*, quod antecedit, ut & *contuſum*: quæ quidem facile in tam delicato patiente in vulnus coire poterant. *Servus* vero

LV. Comprobamus nos factum, &, quam in praecipiti res humanae essent, vario sermone garrimus. „ [a] Ita, inquit Trimalchio, non oportet „ hunc casum sine inscriptione transire; [b] statimque codicillos poposcit, „ & non diu cogitatione distorta haec recitavit:

„ [c] *Quod non exspectes, ex transverso fit,*
„ *Et super nos fortuna negotia curat,*
„ *Quare da nobis vina Falerna puer.*

[d] Ab hoc epigrammate coepit poëtarum esse mentio, diuque summa carminis

a TRIMALCHIO. b ENCOLPIUS. c TRIMALCHIO. d ENCOLPIUS.

c *Distichon Trimalchionis est cum elego suo.*

vero *unde dominum liberavit?* non à vulnere: nec saltem à contusione: quia hoc, quidquid erat, servus non abstulit, sed obligando modo curare cœpit. Atque id imperite *lanam albam* pro *conchyliata* applicando, unde etiam vapulavit. Nec scio, an umquam turpe fuerit habitum, etiam ipsis Stoicis, dominum in discrimine constitutum à servo liberari; certe *ladi*, deseri, prodi, crimini semper datum, summumque fuit nefas. Et quorsum *concurrere medici*, nisi quantum pote ut liberarent dominum, non per modum beneficii, sed ministerii. Quamquam nec medici per se à morbo liberent, sed per accidens, docente Aristotele, & usu. HADRIANIDES. *Liberatum* hic non quadrat. Quid si, *vulneratum?* vel, *servulo vili verberatum?* Non quod vere verberatus esset, sed, ne quis cavillaretur id factum. HEINS.

Vario sermone garrimus] Deesse quid videtur. SAMBUC. Proprie, ut in conviviis solet, ubi non solent uni materiæ inhærere diutius. Statius lib. VIII. Theb. vers. 609.

——— *Vario miscent sermone querelas.*

Ut recte emendavit Barthius, & his Petronii verbis illustravit. Paullo alio sensu dixit Ovidius lib. IX. Met. vers. 418.

——— *Vario superi sermone fremebant.*

Catull. carm. X.

Huc ut venimus, incidere nobis,
Sermones varii.

Et ita bis terve etiam Virgilius. Apposite autem Varro apud Nonium in *tempestas*. *Dum sermone canulam variamus, interea tonuit bene tempestate serena.* Valer. Flacc. lib. II. 664.

——— *Hasque inter variis nox plurima dictis*
Rapta vices.

Post τὸ *garrimus* prima editio habet. *Et Poëtarum cœpit esse mentio.* BURM.

Quod non exspectes ex transverso fit] Auctor Queroli; *Numquid ex transverso quispiam me haredem instituet?* Quintilian. in Declamat. *Deorum numen rebus humanis, etiam qua non apparet, intervenit.* BONGARS. Similis sententia apud Plaut. Mostell. Act. I. scen. I. in fin.

——— *Sed unum hoc scito, nimio celerius*
Venire quod molestum est, quam id quod cupide petas.

ubi Lambinus in Comment. ERHARD. Plautus Mostellar. Act. I. sc. III. *Insperata accidunt magis sæpe, quam quæ speres.* Pindar. Olymp. 12. πολλὰ δ' ἀνθρώποις παρὰ γνώμαν ἔπεσεν, ἔμπαλιν μὲν τέρψιος. WEITZ. Hæc sic debent scribi: *Quod non exspectes, ex transverso fit, & super nos:*

——— *Fortuna negocia curat.*

Quare da nobis:

——— *Vina Falerna puer.*

Sunt duo hemistichia, quæ ideo notanda, ut intelligatur, quæ fuerit causa, quod facta sit mentio poëtarum. SCHEFFER. Ut Hexametri fiant, addi posset versui priori, *ubique*. posteriori, *nostra*, hoc modo:

Quod non exspectes ex transverso fit ubique,
Nostra & supra nos fortuna negotia curat.

Supra nos, ut apud Senecam ep. XII. *sæpe jam fortuna supra te fuit.* Sed *ruit* ibi maluerum. Ep. XCIV. *Hac supra nos natura disponit.* HEINS. Hæc in editis olim inter quædam fragmenta legebantur Infr. cap. 82. Barthius vero ad Statii lib. V. Theb. 456. memoriæ nimium confidens citat, ac si scripsisset *sciunt numina, qua supra nos negotium curant.* *Ex transverso* autem eleganter fieri dicuntur, quæ præter opinionem casu infelici eveniunt. Scribon. Larg. comp. XC. §. 231. hæc *calamitas ex transverso incidit.* Et ita *transversum necessitatis cursum* dixit Laberius apud Macrob. II. Satur. 7. Vid. Barth. ad Stat. I. Thebaid. vers. 348. BURM.

Ex trans verso] Vetus codex *transverso.* DANIEL.

Quare da nobis] Plane ejusdem sententiæ Horatiana ode XI. lib. I. qui & sæpius eamdem cantilenam repetit, Epicuri de grege porcus.

Distichon] Hæc verba sunt delenda, irrepserunt enim è margine in textum. SCHEFFER. Hæc opinor è margine in textum irrepsisse. HEINS.

Sub hoc epigrammate] Ita codex Traguriamus, nec video cur mutaverint editores in *ab*, est enim statim atque hoc epigramma fuerit recitatum, ejus occasione mentio cœpit fieri poëtarum. Ita Plinius lib. II. Epist.

minis penes Morfum Trachem memorata eft, donec Trimalchio: a Rogo, inquit, magifter, quid putas inter Ciceronem & Publium intereffe? Ego

a TRIMALCHIO.

Epift. 6. *Convenit autem amori in te meo, quoties tale aliquid inciderit, fub exemplo pramonere, quid debeas fugere*, id eft, ftatim ac res talis aliqua accidit, ejus exemplo præmonere. Cum quarto cafu Livius xxv. 7. *fub hac dicta ad genua Marcelli procubuere*, id eft, ftatim atque hæc dicta effent. BURM.

Cœpit poëtarum effe mentio] Perf. Sat. 2. WOUWER. Perfius Sat. 1.

——— Ecce inter pocula quærunt
Romulidæ faturi, quid dia poemata narrent.

Juvenal. Sat. 6. verf. 433.

——— Cum difcumbere cœpit,
Laudat Virgilium ———

In carmine Publii notata quæpiam alibi publicavimus. BARTH.

Summa carminis] Vide ad cap. 2. dicitur eodem modo, ut, *fumma belli penes aliquem effe*. Tacit. 11. ann. cap. 45.

Penes Mopfum Thracem] Alii, *Morfum*. An Domitium Marfum intelligit, de quo Ovidius & Martialis? PATISSON. Forte *Mopfum Tragicum*. AURAT. Forte *Mopfum*, SAMBUC. Impreffi, *Morfum*, male. PUTEAN. Alii *Morfum*. Sunt qui legant *Marfum*, & intelligunt *Domitium Marfum*, cujus Ovid. & Sueton. meminere, & de quo Martialis eft verfus:

Quam levis in tota Marfus Amazonide.

Conr. Gefnerus in Bibliothecæ Epitoma. ERHARDUS. Mopfum ex Thracia oriundum fuiffe numquam legi, neque Domitium Marfum, cujus non verifimile eft ineptos oftentatores eruditionis rationem habuiffe, ut recentioris & Latini Poëtæ, cum mihi magis videantur hi convivæ femigræci antiquum aliquem ex Græcis poetam laudaffe, ut fapere viderentur fupra vulgus, & tamen mifere judicio fuo lapfos, ut qui fummam carminis tribuerint Poëtæ alicui non primi ordinis. Cum vero antiquæ editiones, codex Scaligeri & alii habeant *Morfum*, Tragurienfis quoque codex & prima editio *Trachem* exhibebant, & Auratus jam *tragicum* legendum cenfuerit, latere alterius Poëtæ nomen crediderim, & conjectura ductus legendum putavero, *penes Morfimum Tragicum*. Scripferat librarius per compendium *Morfum*, id eft, *Morfimum*. Morfimus autem ineptiffimus Poëta, tefte Suida. Tragœdus ὀχεψυχρὸς, filius Philoclis, qui ab Ariftophane in Ranis Act. 1. fcen. 2. derifus, proverbio locum fecit, *fi quis vel verbum è Morfimo exfcripferit*, de quo vide Erafm. Adag. titulo *Abfurda*, pag 11. Tangit & eum idem Ariftophanes in Equit. pag. 311. & in Pace pag. 684. ubi videndi Scholiaftæ, & Suidas in Μόρσιμος. Ita ergo credere fas eft ineptiffe Græculos, cum Trimalchio, qui, ut mox notavimus, Romanus videri affectabat, abrupte fermonem converterit ad Latinos, & multo abfurdius componit Ciceronem cum Publio. Præterea Satyricus luxuria diffluentem fenem egregie inducit verfus Publii contra luxuriam laudantem & recitantem. In quo acumen & urbanitas Petronii perfpicitur. Deinde Satyrici leporis eft Publium hic adducere, tamquam gravem & cenforium luxuriæ objurgatorem, qui & ipfe luxuria diffluxit, & cujus nulla. *poftquam fervitutem exuerat, cœna fuit, fine abdomine, etiam vocabulo fuminis ab eo impofito*, tefte Plinio lib. VIII. cap. 51. BURM.

Memorata eft] *Eft* deeft in exemplari Biturig. Pith. PATISSON. Deeft, *eft*, in Vet. Cod. Brit. TORNÆS. Melius editio Plantini, *commorata eft*. RICHARD. Lege *immorata eft*. Lipfius Epiftol. Quæft. lib. 3. ep. 1. Forte *remorata eft*, ut habet V. C. probo fenfu. ERHARD. Lege, *memorata*. Duæ literæ priores adhæferant huic dictioni ex præcedenti. BOURDELOTT. *Remorata* Vet. Cod. Lipfius legit *immorata*, Salluftiano verbo: malo cum Samb. & Leid. cod. *commorata*, quod & Richardo placuiffe video: etiam in fuis ad me literis Doct. Monckero. BOSCH. Scribi oportet, *morata*, vel, *remorata eft*. HEINS.

Rogo, inquit, Magifter] Alloquitur Grammaticum, aut cenforem quemdam poetarum. nam & Eumolpum compellat Encolpius cap. XCIX. *Omnem fcabitudinem animo, tamquam bonarum artium magifter, deleret fine cicatrice.* Aut βασιλέα συμποσιάρχην, qui Varr. *modimperator*: nam & is *magifter*. Lamprid. Elagab. cap. 20. *Præfectum Urbicum ad potandum vocabat, adhibitis & Præfectis Prætorio, ut, fi recufarent, Magiftri eos cogerent*, Martial. lib. XII. Epig. 48. *magifter cœnæ*. WOUWEREN. Indubie alloquitur Grammaticum Criticum. nam Grammaticos *Magiftros* & *Profeffores* appellari folitos docent veteres Infcriptiones, & illa apud Sueton. de Illuftr. Gramm. cap. XXIII. in Palæm. *Vis tu, inquit, magifter, quoties feftinantem aliquem vides, abligurire?* Et cap. XXIV. in Probo: *Numquam ita docuit, ut magiftri perfonam fuftineret.* Wower. Polymath. cap. 4. Adeo ut inde etiam cognomina illis cefferint, ut dicerentur, *Dofitheus Magifter*, *Thomas Magifter*, *Benedictus Magifter*, &c. quorum libri circumferuntur. Nec *Magiftri* tantum, fed etiam *Grammatici*: unde difertiffimus Daniæ Hiftoriographus, *Saxo Grammaticus*, nomen inveniet. Qui hodie dicantur *Magiftri*, notum eft: de cujus nominis origine fupra aliquid retulimus, ut & de *Scholafticorum*, de quibus multa valde eleganter Goldaft. in Not. ad Hieroclis Facetias. ERHARD. Sic folebant cum è Rhetore vel Grammatico quid fcifcitabantur. Fronto apud Gellium XIX. cap. X. ita ad Grammaticum, *Itane magifter?* Et mox: *Audiftine, magifter optime, Eumum* pra-

Ego alterum puto disertiorem fuisse, alterum honestiorem. Quid enim his melius dici potest?

a *Luxuriæ rictu Martis marcent mœnia.*

Tuo

a *Versus ex Publio Syro mimographo.*

prater propter. Idemque Fronto ad Sulpicium Apollinarem lib. XVI. cap. VI. *Doceine, inquam, nos, magister, cur bidentes dicantur.* HEINS. Elegantissimam de hac & aliis vocis *magistri* significationibus, & usu, habuit quondam orationem Matthias Berneggerus, quæ inter editas ab ejus filio Tobia Argentorati ann. 1640. est prima.

Inter Ciceronem & Publium] Idem exemplar Biturig. *Publicum.* Pith. PATISSON. Veteres libri Impressi, *Publicum.* Quid si de Publio Mimo intelligas? PUTEAN. Sic solebant, cum Publium Syrum designabant. Tullius lib. XII. ep. XVIII. *Equidem sic sum obduruis, ut ludis Cæsaris nostri æquissimo animo viderem Plancum, audirem Laberii & Publii poemata.* Plinius lib. VIII. cap. LI. *Ut tamen Publii, mimorum Poeta cœna, postquam servitutem exuerat, nulla memoretur.* Ubi tamen lego, *servitutem exuerat.* Senec. ep. VIII. *Quam multa Publii, non excalceatis, sed cothurnatis, dicenda sunt.* Et sic Seneca pater controversi. XVIII. non semel. Et Gell. lib. XVII. cap. XIV. non semel quoque. HEINS.

Alterum honestiorem] Scilicet Publium. SAMBUC.

Honestiorem] Elegantiorem, meliorem, tersiorem, nitidiorem. Columbanus,

—— *sermones honesti.*

ubi Goldastus in Notis. ERH. Ita Servius ad Virgil. I. Æneid. vers. 148. de antiquis, qui inverso ordine præpositionem detractam nomini jungebant verbo, dicit illos *fecisse honestam elocutionem.* Alio sensu Terentius & Cicero *honestam orationem* dixere pro speciosa, & quæ prætexebat aliquid honesti. Sed Trimalchionem ad honestiorem, sive elegantiorem, orationem hic respicere mihi non persuadeo, nisi quatenus honorati & in dignitate constituti elegantiori sermone utuntur: nihil enim salis Satyrici inesset, sed tantum stulta fatuitas Senis nostri lauti appareret, qui Syri eloquentiam Ciceronis præferret. Sed hoc videtur voluisse, se facile Ciceroni concedere palmam eloquentiæ, sed illum, tamquam è schola hominem, & fæce magistrorum, non comparari debere cum Publio, qui multo honestior Cicerone, & eruditioris linus erat, qui apparare doctius cœnam, ut mox ex Mimo vidimus, qui fercula miro ductu variare poterat, & artem pascendi ventres rectius intelligebat. Hos enim solos honestos noster existimat, reliquos, qui antiqua parcimonia & frugalitate vivebant, rusticos & viles, & ut nos vocamus *Pedantes.* Eo sensu supra cap. 41. dixit *inter honestos cœnare.* Et cap. 43. *honeste vixit, honeste obiit.* Et infra cap. 78. *servus libitinarii illius, qui inter hos honestissimus erat;* ridiculum autem est, libertum, ut fuit Publius, honestiorem Cicerone Consule censere; sed tale judicium decebat Trimalchionem. Quod non animadversum omnem leporem Satyricæ scriptionis demit: nam *honesti* ipsis ingenuis sunt meliores, & ita tantum vocantur, qui inter ingenuos honoribus, aut à se, aut à majoribus, gestis gloriam & dignitatem adepti sunt. Plinius l. XXXV. c. 10. *Semper quidem honos picturæ fuit, ut ingenui exercerent, mox ut honesti, perpetuo interdicto, ne servitia docerentur.* Ita & Sueton. Aug. 46. & apud Ciceronem passim. Vid. Manut. ad lib. XI. fam. Ep. 3. ita & capienda lex XXVII, ff. de Hær. petit. *in multorum honestorum virorum prædiis lupanaria exercentur.* Et l. 1. ff. de concubin. & l. 41. de ritu nupt. quas ineptum est de honestate morum & virtute capere, cum de sola dignitate & discrimine fortunæ & honorum sint intelligendæ. BURM.

Luxuria rictu] Alii, *luxuria & victu:* alii *ritu.* TORNAES. Forte *luxuria & victu.* AURAT. Publii versus. SAMBUC. Reperio in variis lectionibus *ritu*, item *luxuria victu:* & posterius probo, mutata litera, hoc pacto:

Luxurie victa Martis marcent mœnia. RICHARD.

Vetus Interpres Juvenalis in illud Sat. XI. *Sed laudem siliquas; ideo,* inquit, *siliquas posuit luxuria victu.* Sic habet antiquissimum exemplar. PITH. Publii Syri Mimi in luxum Romanorum. Scalig. in Catalect. Invehitur in Romæ luxus. H. Junius Animadversi. lib. 6. cap. 15. Juvenalis Sat. 1. vers. 139.

—— *Quis feret istas*
Luxuria sordes? quanta est gula, quæ sibi totos
Ponit apros, animal propter convivia natum!
Pœna tamen præsens, cum tu deponis amictus
Turgidus, & crudum pavonem in balnea portas:
Hinc subitæ mortes, atque intestata senectus.

Hinc Varro quoque Satyram περὶ ἐδεσμάτων scripsit. Puteanus Genial. sermonum libro. ERHARD. Hadr. Junius Cent. 8 Adag. 31. *argentea fame conterrari.* WEITZ. Scripti plerique, etiam Codex Scaligeri, *Luxuria victa.* Utique corrigendum, *Luxuria Victu, Victus luxuria,* ut *luxuria domus* apud Phædrum lib. IV. fab. 4. ubi Schefferus adeundus. *Luxuria pretia*, in culice Maronis. *Luxuria fimus Baianus* Symmacho Epist. XXIV. lib. VIII. HEINS. *Rictu* antiquæ editiones, & scripti codices, quam vocem Barth. x. Advers. cap. 2. explicat *oscitantiam & marcorem, quæ pestes bona excitataque menti luxuriam prodigalitatemque sequi solent.* Quæ cum scriberet, ipse credo somniculosius oscitabat: quis enim ita umquam locutus fuit? alii *victu* corrigunt, quod æque intempestivum puto. Et

aliud

Tuo palato clausus pavo pascitur,

Plumato

alind esse *luxuria domum*, apud Phædrum, & quæ ibi adducta sunt, patebit satis, si consideremus, *victum* proprie dici, non de delicatis & exquisitis cibis, neque de ornatu muliebri sumtuoso, quæ proprie luxuriæ nomen merentur, & de quibus in hoc epigrammate agitur, sed de necessariis ad vitam sustinendam, parvis, & aridis alimoniis, teste Donato ad Terent. Andr. Act. I. scen. I. vers. 48. unde Virgil. II. Georg. vers. 459. *facilem victum*, Silius III. 280. *malignum*, & Cicero, Horatius & alii, sæpe *tenuem*, *exilem* & *quotidianum* dixerunt. *Parum autem est luxuriæ, quod naturæ est satis*, ut dixit Seneca de vita beat. cap. 13. Et hæc ratio olim fuit, cur *victus* non comprehenderit vestitum, nec habitationem, sed ea solum, quæ ad vivendum sunt plane necessaria, ut ex Terentii Heaut. Act. V. scen. 2. Cicer. pro Quinct. cap. 15. & lib. I. de off. cap. 4. & aliis locis apparet; quamvis postea auctoritate Labeonis vocis hujus significatio ad alia fuerit prolata, vid. l. 43. & 44. ff. de V. S. quare præferrem conjecturam Richardi quam & Heinsius margini sui codicis adscripserat, (miror autem, cur in notis diversum cenluerit,)

Luxuriæ victa Martis marcent moenia.

egregio sensu, illam Romam Martiam, quam invictam armis & bellis passim prædicant scriptores, victam esse à luxurie; ita egregie Manlius apud Livium, XXXVIII. 17. ad milites. *Vobis mehercule Martis viris cavenda, ac fugienda amoenitas est Asiæ, tantum hæ peregrinæ voluptates ad exstinguendum vigorem animorum possunt*, &c. & ita passim scriptores Romani queruntur, Romam per Asiaticas divitias & delicias victam & debilitatam. vide Florum lib. III. cap. 12. Salust. Catil. cap. 12. Juvenal. Sat. VI. 291.

——— *Sævior armis*

Luxuria incubuit, victumque ulciscitur orbem.

& passim. Et ut hic victos luxuria Romanos dicit Publius, ita Florus lib. II. cap. 8. dixit, Antiochum *sua luxuria debellatum*, eodem sensu. Idem de Hannibale dicit lib. II. cap. 6. *Quem indomitum armis Campaniæ soles subegerunt*. Ubi opportune adduxerunt viri docti Marcelli verba ad milites ex Livio lib. XXIII. cap. 45. *Illos, qui pugnant, marcere Campana luxuria, vino, & scortis, omnibusque lustris per totam hyemem confectos*. Sed hæc jam nimia in re manifesta. BURMAN.

Martis marcent moenia] Nemo ex interpretibus vidisse videtur, *moenia* veteri scriptura *munia* hoc loco significare, ut queratur Publius. Martis munia, Romanis antehac decus & gloriam parientia, luxuriæ viribus proruta torpere. Cujus generis querelæ ex Satyra Sulpitiæ, Gratii Cynegetico, Juven. Sat. 6. Sulpitio Severo, & Claudiano, notæ. Si tamen illud vulgare magis placet, *Martis moenia*, nulli dubium, quin Romam significet, quam & Erinna Lesbia hoc versu alloquitur:

Χαῖρέ μοι Ῥώμα θυγάτηρ Ἄρηος.

Et Juvenal. in eadem materia dixit Sat. 6.

Paupertas Romana perit. ———

Barthius Ablegmin. Critic. lib. 2. cap. 18. cujus posteriorem explicationem comprobamus. ERHARD.

Clausus pavo pascitur] Alii *lautus pavo nascitur*. PATISSON. Alii *exclusus*, alii *cautus*. TORNÆS. Forte, *exclusus*. AURAT. Adstipulatorem me habent, qui reponunt, *pascitur*: loquitur enim de saginatione pavonum, de qua Plinius cap. 20. lib. 10. RICHARD. Lege *lautus pavo nascitur*. Scalig. in Catalect. vel, *Samius pavo pascitur*. Cum de iis sermonem instituerit Publius, quæ procul allata, deque longinquis regionibus accersita, luxuriam Romanorum instruebant, convenienter *Samium pavonem* nominat. eos autem ab Samo petitos, facile fidem fecerit Varro de R. R. lib. 3. cap. 6. Barthius Ablegmin. Critic. lib. 2. cap. 18. Acutius, quam probabilius. Nam pavones olim caveis inclusi, ut hodie anseres in Germania, pascebantur: quos cum Romani in deliciis quidem, sed extra cibum, initio haberent, ut nos hodie papagejos & psittacos, primus mensæ inferre ausus est Hortensius. Tertullian. de Pallio; *Præcidam gulam, qua Hortensius Orator primus pavum cibi causa potuit occidere.* In Judæam ex India primus induxit Salomo Rex, de quo 3. Reg. 3. sic legitur; *Classis Salomonis deferebat aurum, argentum, dentes elephantorum, simias, & pavos.* ERHARD. *Pascitur*, Scaliger probabili conjectura. Quamquam & *nascitur* haud quaquam censeo damnandum. Sic apud Nasonem:

Non ego natus equo, non fortibus utilis armis.

Cæterum, pro *clusus pavo* (ita enim in vetustioribus membranis exhibetur, non *clausus*) opinor relictum ab ipso Publio, *oculeus pavo*. De oculis caudæ pavoninæ tum alii, tum Gronovius in Observationibus. Prævivit nobis ad hanc emendationem Plautus Aulularia Act. III. scen. 6. *Quod si Argus servet, qui oculeus totus fuit.* Quo allusit Festus: *Argus oculeus. Argus est nomen hominis, qui fuisse fingitur oculis plenus.* Vide eumdem in *Oculatus*, & *Oculissimus*, & *Oculitus*. *Stellatus oculis Argus* Nemesiano in Cynegeticis. Apud Apulejum Metam. II. *Perspicaciorem Lynceo, vel Argo, & oculeum totum.* Marcianus Capella initio lib. VIII. *Et ecce subito prosilit quædam gemmata, nec minus totis artubus decenter oculea.* HEINS. Mihi nullum dubium, quin *clausus* scripserit Publius, & ad institutum ab Aufidio pavonum saginam, ab Hortensio autem etiam coenis appositas aves, adlusisse. Vide Nonium de re cibaria lib. II. cap. 24. Qua ratione autem clauderentur Pavones, docet Varro lib. III. de re rustic. cap. 6. Illud *oculeus* Heinsii nescio an alicui probari posset, quamvis non dissimili multum conjectura tentantem hæc Publii verba ducem habuerit Salmasium ad Tertull. de Pallio cap. III. qui legit,

 Tuo

Plumato amictus aureo Babylonico:
Gallina tibi Numidica, tibi gallus spado,

Ciconia

Tuo palato osculosus pavo nascitur.
Prætulimus etiam *pascitur*, quia hæc vox magis accommodata luxuriæ; & præcedenti *Luxuria* convenientior. pascitur enim sive saginatur eruditis illis helluonum palatis. Horat. I. Epist. III. 36.
Pascitur in vestrum reditum votiva juvenca.
Idem lib. III. od. 23.
Nam quæ nivali pascitur Algido
Devota, &c.
Et hinc ὀρνιθοβοσκεῖον dixit Varro lib. II. de re rust. cap. 9. BURM.

Plumato amictus aureo Babylonico] Tertull. de pallio. *Pavo pluma vestis, & quidem cataclitis, imo omni conchylio depressior, qua colla florent, & omni patagio inauratior, qua terga fulgent.* proprie igitur cum de ave. At delicatioribus etiam vestes ex variis plumis contextæ. Senecæ epist. XCI. *Non avium pluma in usum vestis conseruntur*: & graphice Prudent. Hamartig. v. 293.
——— *hunc videas lascivas præpete cursu,*
Venantem tunicas, avium quoque versicolorum
Indumenta novis texentem plumea pennis.
hinc ipsi textores *Plumarii*. Varro de liber. educ. *Nulla, qua non didicit pingere, potest judicare, quid sit bene pictum à plumario.* Firm. lib. 3. Astron. *Linteones, aut Plumarii, vel colorum inventores*, cap. 13. *Linteones, vel tunicarum textores, tum plumarios.* & Constant. Imp. in lib. I. de excus. artif. Quamquam aliter Glossæ: *Plumarius*, ποικιλτής. WOUWEREN.

Aureo Babylonico] Plin. & Martial. l. XIV. ep. 150.
——— *Victa est*
Pectine Niliaco jam Babylonis acus. BRASSICAN.
Glossæ: *Babulonicum*, ψίλα πολύμιτος. Martial. lib. VIII. ep. 28. *Babylonica picta superbe texta.* Nobiles enim hoc artificio Babylonii. Tertull. de habitu mulier. *Phryges insuerent, & Babylonii intexerent.* Clem. Alex. Pæd. lib. II. cap. X. *aureo Babylonico*, quia auro picta varie ea opera. Hieron. ad Lætam: *in quibus non auri & pellis Babylonica vermiculata pictura.* Hipparchus Comicus: ἐσθῆτα τ' ἀγάλματα ποικίλα Πέρσαις ἔχειν, καὶ γρῦτας. unde Plaut. *Alexandrina belluata conspicuaque tapetia.* WOUWER. Lege *plumato amictus auleo Babylonico* optime. cum, quid *aureum Babylonicum* sit, ne Sphinx quidem cum suo Oedipo sit conjectura. De *Babylonicis tapetibus* plurimi. Martial. lib. 8. epig. 28. *Plumato* autem amictum pavonem elegantissime dixit, cum nihil illi desit ad exprimendum *auleum*, præter quod plumis vestitus sit. Plumatas nomine vestes, veteribus etiam usitatas docet hoc loco Wouwer. Barthius Ablegm. Critic. lib. 2. cap. 18. & Animadvers. ad Claudian. *Plumatas* vestes innuit, quarum artifices *Plumarios* vocant, qui ex plumis avium vestimenta conficiunt, aut acu variegatim pingunt. Pancirollus de Magistratibus municipal. cap. ult. Weitzius Not. in Prudentii Hamartig. versic. 294.

Aureum pro pulchro & splendido sumi, jam pueri norunt, & docebunt te Apuleji interpretes. etiam χρυσοῦν apud Græcos, unde χρυσῆ Ἀφροδίτη, *aurea Venus.* Si oculi tui nihil credunt, nisi quod vident, inspice sodes pavonem, & resplendebit tibi splendorem plane aureum, aurumque maxime fulvum imitantem. Et *aureum* esse pavi epitheton ex Officina Ravisii Textoris didicimus. Totum Petronii versum explicat hisce elegantissimis verbis Tertullianus de Pallio; *Pavo pluma (Lege plumen) vestis & quidem cataclitis, imo omni conchylio depressior, qua colla florent, & omni patagio inauratior, qua terga fulgent.* Quibus verbis nihil ad rem afferri aut dici poterat accommodatius. ERHARD. Pisides Hexaem. vers. 1217.
Ὦ πῶς ἴδω τις τὸν ταὼν μὴ θαυμάσοι
Τὸ χρυσὸν ὡς πάγχρυσον ἐμπεπλεγμένον,
Καὶ τὴν πλοκὴν ἐν σμαράγδῳ πορφύραν.
Τὰς πολυμόρφους στίλβοντας τῶν χρωμάτων,
Ὅλως ἀσυγχύτως τε καὶ μεμιγμένως.
Vide Phil. Hist. animal. cap. 7. περὶ ταῶνος, Oppian. 2. Cyneget. vers. 589. & lib. 3. vers. 344. Ovid. I. Metamorph. vers. 721. Claudian 2. de Rapt. Proserp. vers. 97. Gesnerum lib. 3. Hist. animal. Aldrovandum in Ornitholog. Theocritus:
Ὄρνις ἀγαλλόμενος πτερύγων πολλοῖς ἐπὶ χροιῇ.
Synesius Dionem Sophistam ait in juvenilibus quibusdam suis scriptis ὀρνιθίζειν καὶ ἀγάλλεσθαι καθάπερ τὸν ταὼν πτεροῦντα ἑαυτόν, καὶ οἷον γανύμενον ἐπὶ τοῖς ἀνθεσι τοῦ λόγου. Hinc proverbium, *der Pfaw hat ein Englisch gwand, ein Teufelisken gsang, und ein besser tigen Gang.* Ταὼς, id est, *Pavones*, appellant Græci nitidius cultos, & diversicoloribus amictos, ut *attagas* servos stigmatias: Erasmus in Chiliad. WEITZ.

Aureo, scripti complures. HEINS. Editiones primæ & codices scripti *aureo*, nisi quod Traguriensis habeat *auro*. Salmasius ad Tertull. Pallium & ad Vopisc. Carin. cap. 20. *aureo* defendit. Pro *auleo* vero contendit Barth. in ablegminibus, & ad Stat. lib. II. Theb. vers. 91. de Babylonico vide eumdem Salmas. ad Pollionis triginta Tyran. cap. 14. & Amplissimi Cuperi Observ. lib. II. cap. 12. Isidor. Gloss. *Flammeum. Babulonicum.*

Gallina tibi Numidica] Impressi, *Mumicida*, alii, *Mumicidà.* PUTEAN. Martial. lib. 3. ep. 58. WOUWEREN. Videndus Ulysses Aldrovandus Ornitholog. lib. 14. cap. 4. ERHARD. Quam & Africanam dixerunt, & quam Varro lib. III. de R. R. cap. 9. dicit *novissimam in triclinium ganearum è culina introisse, & propter penuriam magno venire.* vide & Columell. VIII. cap. 2. & Nonnium de Re Cibaria lib. II. cap. 25. qui

Ciconia etiam grata, peregrina, hospita,
Pietaticultrix, gracilipes, crotalistria,
Avis

qui Numidicas ab Africanis etiam diversas fuisse habitas docet.

Gallus spado] Capus. GLOSSÆ. Capo, Martial. lib. 3. ep. 63. WOUWEREN. Capus. Hadr. Junius in Nomenclat. Sunt, qui *barbar* Hebraicam vocem capum interpretentur; sed hi capum cum gallo confuderunt, ut alii etiam nonnulli parum Latini fecerunt, cum tamen, teste Varrone, in gallinaceo genere villatico *capi semimares* dicuntur, quod sunt castrati. Quare inepte ab Isidoro scriptum est, *gallum à castratione* vocari. Nititur autem eo solum argumento, quod veteres abscissos vocarent *Gallos*, vel ex male intellecto Martiale, qui ait lib. XIII. ep. 63.

Ne nimis exhausto macresceret inguine gallus,
Amisit testes: nunc mihi Gallus erit:

hoc est, castratus. ut erant Cybeles sacerdotes, *Galli* appellati. Unde idem rursus, epig. 64.

Succumbit sterili frustra gallina marito,
Hanc matris Cybeles esse decebat avem:

hoc est, hanc potius Cybelæ dicare decebat, nempe castratum, cujus castrati etiam essent sacerdotes, quam gallum: non autem, ut Ornithologus (videtur Gesnerum notare) exponit, hæc potius & proprie debebat vocari *Gallus*. Nam, quod capus hic a Petron. *gallus* dicitur, fit cum additione *spadonis*. Ulyss. Aldrovandus Ornitholog. lib. 14. cap. 17. Posterius enim vocabulum tollit prius, sicut quum dicimus, *virgo corrupta, nummus adulterinus*. Papias; *Capo vel capus ex gallo gallinacio fit castratus*. Balbus Catholico; *Capo, gallus castratus*. Marbodeus de Lapidib. pretios. cap. 4. ex Evacis libro ad Neronem;

Ventriculo galli, qui testibus est viduatus,
Cum tribus ut minimum factus spado vixerit annis. ERHARD.

Est *Deliacus*, quia in insula Delo præcipue castrabantur. Vide supr. ad cap. 23. & Nonnium lib. 11. de Re Cibaria cap. 22.

Ciconia etiam] Hadr. Junius lib. 6. cap. 15. Crinit. lib. 4. cap. 13. Nos à veteri exemplari in exscribendis his versibus numquam discessimus. PUTEAN. Plin. lib. 10. cap. 23. Horat. lib. 2. Sat. 2. WOUWEREN. Et hæc tempore Augusti, auctore Rufio Prætorio, mensæ illata. Vide Nonnium lib. 11. de Re Cibaria cap. 33.

Grata] Alii, *Graca*. alii, *Graja*. PATISSON. Alii *peregrina grata*. alii, *Graca*. TORNÆS. Scalig. in Catalect. edidit *Graca*; quod, quale sit, ego non capio, nisi quod ad simplicitatem priscam dictum, quæ omnia transmarina *Graca* putabat. placet vulgaris lectio. Barthius Ablegm. Critic. lib. 2. cap. 18. ERHARD. *Graja*, non *grata*. Salmas. ad Tertull. de Pall. HEINS.

Peregrino] Crinitus *peregrina*. PUTEAN. Sic & Phædrus vocat ciconiam *peregrinam volucrem* lib. 1. fab. 26. quam Varro *advenam* dicit de Re Rust. lib. 3. cap. 5. Rittershus. in Not. Barthius Ableg. Critic. lib. 2. cap. 18. Lege *grata peregrino, hospita*. Ravis. Textor in Epithet. vel sine distinctione, *grata peregrino hospita*. Crinitus de Honest. Discipl. lib. 4. cap. 13. Douza hoc loco. Rob. Titius Assertion. lib. 7. cap. 5. prorsus inepte. ERHARD.

Hospita] Ita Varro apud Arnob. lib. VI. *hirundines hospitas* vocat. WOUWEREN. Pro *hospes*, ad quam inflexionem etiam *sospita* & *antistita* reperiuntur, ut ex Servio notat Joan. Brassicanus in Institution. Grammatic. de gener. nomin. *in Es breve*. WEITZ.

Pietaticultrix] Cultrix pietatis, unde vulgatum est, ἀντιπελαργεῖν, de ingenio & pietate ciconiæ erga parentes. GLOSSÆ. Legendum *Pietaticultrix, gracilipes, Choralistria*. BRASSICAN. Crinitus *pietatis cultrix*, & Cælius lib. 12. Antiq. Lect. cap. 66. PUTEAN. Plin. Cicero, aliique complures, multis Philo περὶ τῶν δίκαιον λόγον. Aristot. de histor. Anim. lib. 6. cap. 13. WOUWEREN. Lege ex lib. vulg. *pietatis cultrix*. H. Junius Animadvers. lib. 6. cap. 15. Ravis. Textor in Epithet. Rectius, *pietaticultrix*, sicut *nemoricultrix* Phædro, *silvicultrix* Catullo. Rittershus. Not. in Phædr. De pietate ciconiæ S. Epiphanius Physiolog. cap. 25. τὸ γὰρ ὄρνεον τοῦτο τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ εὐσεβεῖ θαυμασίως γηροβοσκεῖ. & Philes in Iambis. Barthius Ablegm. Crit. lib. 2. cap. 18. Non desunt apud veteres, qui referant, ipsam ciconiæ imaginem exsculpi olim solitam super sceptris Regum, quo eorum pietas atque justitia indicaretur. Illud enim vetus ἀντιπελαργεῖν vulgatum est, de ingenio atque pietate ciconiæ erga parentes: quod etiam D. Ambrosius confirmat, qui, *Romanorum*, inquit, *usu alitem hanc pietatis nomine honestatam*. Crinit. de Honest. discipl. lib. 4. cap. 13. Adde Cœl. Rhodiginum lib. 23. cap. 34. Ambrosii verba sunt lib. 5. Hexamer. *Romanorum usu pia avis vocatur: &, quod vix ulli Imperatori consulto senatus delatum dicitur, hoc ista aves in commune meruerunt*. Balbus Cathol. *Scias, quod hæc avis à quibusdam appellatur pia avis, propter pietatem, quam erga parentes ostendit*. ERHARD. Basilius Magnus Hexaem. homil. 8. pag. 36. Cæl Rhodigin. lib. 23. Antiq. lection. cap. 34. Turneb. lib. 8. Adversar. cap. 18. Scholiastes Juven. Satyr. 1. pag 96. Philip. Camerarius Meditat. Hist. Cent. c. 66. WEITZ. Sic esse legendum, patet apud Cassiodorum lib. 2. epist. 14. Ælian. hist. anim. lib. 3. cap. 24. lib. 8. cap. 22. Sic apud Phædrum, *nemoricultrix*, ut *sylvicultrix* apud Horatium. Retinuimus in hoc poematio, *grata, peregrina*. BOURDELOTT. Vide nummum Antonini, PIETAS.

Avis exsul hiemis, titulus tepidi temporis,
Nequitiae nidum in cacabo fecit meo.

Quo

Gratilis pes è tota listria] Forte, *Histria*. AURAT. *Gratilipes* vetus liber. SAMBUC. Hos versus citat Gellius & Hadr. Junius in Animadversion. Vide & Turneb. DELBEN. Antea legebatur, *gracilis pes è tota listria*. Lege *choralistria*. Crinit. de Hon. Disc. lib. 4. cap. 14. Ravil. Textor in Epithet. vel, *glotoristria*, aut (ut Crinit. mavult) *choralistria*. H. Junius Animadv. lib. 6. cap. 15. *choralistria, id est, joculatrix*. Jacob. Gaudensis libro 3. Ætari i aur. Poetar. Vulgo *coralistria* scribitur, quod quid sibi velit, nullo modo assequor. *Crotalistria* emendandum existimavi, à crotalis, quorum strepitum imitatur *crepitante ciconia rostro*, ut Poeta Ovid. 6. Metamorph. scribit, & Juvenal. Satyr. 1.

Quaeque salutato crepitat Concordia nido.

Nam, etsi mihi non placent eorum inventa, qui à Politiano cap. 67. Miscell. dissentiunt, cornicem enim Concordiae imaginem Politianus censet, tamen ausim affirmare, a Satyrico Poëta ciconiam intelligi, ut illi interpretantur. Existimo autem, aetate Juvenalis, in fastigio templi Concordiae nidum ciconiarum fuisse: ut & hac aetate in quibusdam templis aliquando Lutetiae vidimus, nec sensum aliquem exquisitiorem & subtiliorem hoc in versu latere censeo. Ita cum obviam sententiam non amplectimur, in avia auferimur & rapimur, multumque nobis molestiae creamus. Videte autem quorsum prorumpat audacia mea, audeo enim affirmare, in Propertio etiam *coralistria* male scriptum esse, pro *crotalistria*, lib. 4. eleg. 9. hoc versu:

Nile tuus tibicen erat, crotalistria Phyllis.

Turneb. Adversar. lib. 8. cap. 18. *Crotalistriam* longe elegantissime vocat, quod crotalum quoddam glocitando, si ita loqui licet, imitatur, vel *glotorat*, ut auctor Philomelae loquitur, quod verbum cum hoc epitheto Publii & re ipsa optime congruit. Barthius Advers. Critic. lib. 2. cap. 18. ERHARD.

Crotalistria] A crotalis, quorum strepitum imitatur. GLOSSÆ. Sic versus posuit, non *corallistria*, & melius. & apud Propertium sic emendandum videtur lib. 4. eleg. 9. id est, ὀρχήστρις, quae cum crotalis saltat. Macrob. TORNÆS. Hadr. Junius *glotoristria*. Crinit. & Cælius *choralistria*. Impressi, *e tota listria*. veteris libri lectio rectissima est. PUTEAN. Jo. Salisber. lib. 8. policr. cap. 12. *Croton*, &c. *musicum notat instrumentum, quod in sono vocem ciconia imitatur. Nam ipsa apud Ægyptios Crotalus dicitur.* PITH. & WEITZ.

Avis exsul hiemis] Plin. lib. x. cap. xiii. Arist. de hist. Anim. lib. viii. cap. 15. WOUWEREN. Lege *exsulhyemis*, nominandi casu, ut ciconiam appellarit *exsulhyemem* una dictione, qua facie & *pietaticultricem* dixit. Crinit. de Honest. Disc. lib. 4. cap. 14. ERHARD. Non puto in unam vocem esse contrahendas duas; nam familiaris haec veteribus constructio. Ita Horat. ii. od. xvi. *patriae exsul*, Ovid. vi. Metam. 190. *exsul mundi* Senec. controvers. 22. *Accusator civium me fecit exsulem, filius etiam meorum.* Ita Florus lib. iii. cap. 1. *Rex finium suorum regnique fugitivum.* Et lib. iii. 22. *Profugus feralis tabula.* BURM.

Titulus trepidi temporis] Forte *tepidi*. AURAT. Impressi *trepidi*. male. PUTEAN. Id est, index. BONGARS. Junius emendavit *tepidi*, cum antea esset, *trepidi temporis*; Animadvers. lib. 6. cap. 15. Veris nuncia ciconia est. Ambrosi. Hexamer lib. 5. cap. 14. Cassiod. lib. 2. epist. 14. Claudian. Mamercus de statu animae lib. 1. cap. 21. Sidon. lib. 2. ep. 14. ubi Savaro. *Titulum* pro indicio sive gloria posuit. Sic Cremutius Cordus apud Senec. Suasor. 6. de Cicerone; *Brevi ante princeps senatus, Romanique nominis titulus, tum pretium interfectoris sui.* Quare remittimus de calore veteris nostrae conjectatiunculae, qua *aevitium* longis multisque ambagibus hic reponere annitebamur, Barthius Abiegm. Crit. lib. 2. cap. 18. *Titulus*, id est, index, nec opus ullo ambitu. ERHARD. Lego, *populus*, Cassiodorus lib. 2. ep. 14. *laetitiam veris temporis introducens*. Ibi olim legebam *teporis*. Totam enim hanc epistolam pius & eruditus scriptor videtur à Petronio mutuasse. Pacatus Panegyrico ad Theodosium vocavit, *peregrinam aeris volucrem, alieni temporis florem*. Talis hirundo, & luscinia dicitur *veris nuntia*. BOURDELOTT. Titulus est, quia adventu suo monet, adesse prope vernum tempus. Bourdelotius hic *populo* excipi & differri meretur.

Nequitia] Hoc loco pro luxuria in victu, alias in Venere. GLOSSÆ. Luxuriae. WOUWEREN. Luxuriae in victu: alias in venere, ut inferius dicetur. ERHARD. Propria vox nepotinis sumptibus, & luxuriosae prodigalitati. Unde Ciceroni saepius *frugalitati* opponitur. vid. lib. iii. Tuscul. Quaest. cap. 8. & cap. 17. libr. iii. de finib. cap. 8. vid. & Gell. libr. vii. cap. 11.

Nidum] Rob. Titius Assertion. libr. vii. cap. 5. contra Turnebum, & Yvonem Villiomarum, sive Scaligerum, docere conatur, ciconias in altis turribus nidum ponere, non consuevisse. Quare? quia Petronius hic ait;

Nequitiae nidum in cacabo fecit meo.

Belle vero, ut solet, argumentatur. Ciconias Romani in luxum paverunt: Ergo ciconiae nidos non habuerunt in turribus. Hunc παραλογισμὸν Aristot. vocat σόφισμα παρὰ τὸ ἑπόμενον. Auctor Philomelae, qui nonnullis Ovid. dicitur;

Glotorat immenso de turre ciconia rostro.

non

Quo margarita cara tribacca Indica?

An

non apud Germanos tantum & Gallos, verum ipsos etiam Italos tuos, Titi. Juvencus Cælius Calanus Dalmata in Hist. de Attila Hunnorum Rege; *Conspexit ciconias aves, quæ in altis urbis turribus nidificaverant ex more naturæ, exportantes pullos suos de nidis earum foris civitatem ad loca campestria, & in arboribus nidos contra morem exstruere.* Et mox ibidem; *Aves, quarum natura est summis in urbium mœnibus nidificare,* &c. I nunc Titi, & perge summates virorum per imperitiam tuam petulcam impetere. Et, sicubi audimus, aut legimus, ciconias in arboribus nidificasse, scilicet fecisse defectu turrium aut fastigiorum, aut cum depressa fastigio superantur ab arboribus. Nam & Psaltes lib. 4. Psalm. 104. vers. 16. canit: *Satiantur arbores Jehovæ,* (id est, ingentes & maxime excelsæ, sicut omnia magna *divina* dicuntur) *Cedri Libani, quas plantavit, quod ibi nidificent volucres, ciconiæ quarum domus abietes:* & in Helvetiis Alpibus, earumque radicibus, ubi humilia sunt ædificia, ciconias in arboribus nidos ponere, & quidem nuciferis, confirmavit mihi αὐτόπτης & quotidianus arbiter Goldastus. Consule gentilem tuum Ulyssem Aldrovandum in Ornitholog. ERHARD.

Cacabo] Gloss. *Cacabum*, χύτρον. Vas, quod igni appositum. hoc ex multis Scribonii Largi locis colligere est. hinc lucet, unde Tertull. de Jejuniis: *Apud te agape in cacabis fervet, fides in culinis calet.* Paul. l. 18. D. de instruct. vel instrument. leg. *Nec multum refert inter cacabos & aenum, quod supra focum pendet: his aqua ad potandum calefit, in aliis pulmentarium coquitur.* ex quis verum ejus usum haurimus. Isid. *Ennium, caldarium.* Gloss. *Æneum*, λέβης. Lege *aenum*. Ad eamdem rem miliario usi: Athen. τὸ μιλιάριον καλούμενον ὑπὸ Ῥωμαίων τε ἐς θερμοῦ ὕδατος κατασκευασίαν κατεσκεύασται. ζέστιον. Gloss. *Miliarium*, θερμαντήρ. & ibi τιμιαντήρ. Lege θερμαντήρ. Comment. Juven. *Cacabum patinam* interpretatur, & Satyr. XI. *bascaudas, vasa, ubi calices lavabantur, & cacabos,* minus recte. WOUWEREN. Huguitio; *Cacabus, lebes, a sono fervoris dictus est: fervendo enim exprimit hunc sonum, cacaca.* Papias; *Cacabus vas de terra, & etiam de aramento.* Perperam: nam *cacabus* proprie ex ære; *olla* ex terra vel luto. Sirach. cap. 13. *Quid communicabit cacabus ad ollam? quando enim se colliserint, confringentur.* In Vitis Patrum lib. 4. de Abbate Machario; *Addentes ad vitium appenderunt in collo meo cacabos, & ollas, & ansas vasorum, & miserunt me circumire in vico illo per viam,* &c. *Cacabatus*, fuligine nigratus. Eodem lib. de Abbate Moyse, qui erat Indianus, & Æthiops, *Bene tibi fecerunt, cinerose & cacabate: quia, cum homo non sis, quare te in medio hominum dare præsumsisti?* ERHARD. De mendo suspicari licet. Nam cur non, *in cacabo fecit tuo*, ut superioribus hæc respondeant? Forte:

Nequitia nidum in cacabo fecit mera.

Ejusdem argumenti exstat apud Scholiasten Horatii epigramma, cujus initium, *Ciconiarum Rufus est conditor.* HEINS.

Margarita] Circa margaritas ardebat infama mulierum superbia. GLOSSÆ. Nam circa margaritas ardebat insana mulierum superbia. de qua re Rigaltius ad Phædrum lib. 3. fab. 51. ERHARD. Pluralis numeri est, ut monuit Dousa P. *Margaritum* dixit noster cap. LXIII. & Tacit. in vita Agricolæ cap. 12. *Gignit & Oceanus margarita, sed subfusca & liventia.* Et sæpe D. Hieronymus, qui à Christianorum intimioribus magis olim Ciceronianus, quam Christianus, audiebat; ut ad Pammachium super obitu Paulinæ uxoris: *Fractum est*, inquit, *preciosissimum margaritum.* Et paullo post: *Lucet margaritum in sordibus, & fulgor gemmæ purissimæ, etiam in luto, radiat.* Optimi etiam Latinæ Linguæ Auctores post Τὸ *quo* quartum casum ponebant: unde etiam Nob. Heinsius mox mallet:

——— *tibi baccam Indicam?*

Ovidius II. Amor. El. IV.

Quo tibi formosam, si non nisi casta placebat?

Horat. lib. 1. ep. 5.

Quo mihi fortunam, si non conceditur uti?

Martial. lib. V. ep. 53.

Quo tibi vel Nioben, Basse, vel Andromachen?

Phædrus lib. III. Fab. 18.

Quo mi, inquit, mutam speciem, si vincor sono?

BOSCH.

Cara] Proprium margaritis epitheton, ut docuit Heinsius ad Claudian. Epithal. Honor. vers. 165.

Tribacca margarita Indica] Quæ tribus baccis seu unionibus constant. GLOSSÆ. Biturig. *tibi bacca.* Tith. PATISSON. Forte *tibi bacca Indica.* AURAT. Lege *cara tibi, bacca Indica.* Scalig. *Bacca*, unio. Horat. lib. 2. Sat. 3. *Diluit insignem baccam.* WOUWEREN. Quæ tribus baccis unionibusque inauri insertis constabat. Plin lib. 10. cap. 35. *Hos digito suspendere, & binos ac ternos auribus feminarum gloria est.* At baccarum appellatio pro unionibus vel in illo Virgilii claruit lib. 1. vers. 654. *Colloque monile Baccatum.* Had. Junius Animadvers. lib. 6. cap. 15. Alcimus Avitus de Consolatoria laude castitatis:

Nec tibi transfossis fixerunt auribus aurum,

Quæ compensarent pendentes vulnera, baccæ.

Barthius ad Claudian. IV. Consul. Honor. vers. 528. multus. Papias; *Invenitur etiam bacca pro gemma preciosa. & inde baccatus, id est, baccis lapidibus adornatus.* Avienus vel (ut est in vetustis codd.) Avianus in Fabul.

Quid nitido pretium cortice bacca daret? ERH.

Virgilio *bacca Indi maris.* Nam, Plinio teste lib. 9. cap. 35. *margaritas Indicas maxime mittit Oceanus.* Unde

eas

An ut matrona, ornata phaleris pelagiis,
Tollat pedes indomita in strato extraneo?

Sma-

eas Tertullian. lib. de Resurrect. Christi, *rubentis maris grana candentia* appellat. D. Hieronymus *rubri maris grana.* Martialis lib. 10. epigr. 76. *Erythraos lapillos:*

Quidquid Erythrai niger invenit Indus in alga.

Margarita autem in conchis conceptu roscido generantur. Unde *margaritifera concha* apud Plinium. Margaritam autem Persius Satyr. 2. nuncupat *baccam conchae*: Plinius *nucleum* dixit: Tertullian. *concharum pustulam rotundam* & *verrucam*: infimæ Latinitatis auctores *perulos*; quod nomen idioma nostrum servavit. Casaubon. ad Pers. p. 218. Taubman ad Culic. vers. 67. Vide Zehner. Cent. 2. adag 11. Basil. Fabrum in Thesaur. erud. Scholast. WEITZ. *Tribacca* Sambuci cod. & sex edit. Uniones enim non singulos singulis auribus comparatos jungebant Romanorum feminæ, sed binos, etiam ternos. De illa mulierum insania Claudianus VI. Hon. Cons. vers. 527.

Substringitque comam gemmis, & colla monili
Circuit, & baccis onerat candentibus aures. BOSCH.

Alii, cum codicibus duobus Scaligeri: *tibi bacca Indica.* Fuit, cum arbitrarer castigandum, *tricata Indica*, ut referatur ad monile, vel,

Quo margarita bacca tricata Indica.

Tricata bacca, pertusa & in lineam redacta filo transfuto: contra, *extricata bacca* in jure veteri occurrunt. Salmasius ad Poll. XXX. Tyran. cap. 32. legit *unibacca Indica.* Ego arbitror à Publio esse:

Quo margarita cara tibi baccam Indicam.

Sic, *Quo tibi fortunam*, apud Horatium. Seneca Controvers. 11. *Quo mihi Sacerdotem, cum precaria castitas est?* Nec aliter Naso locis compluribus, ut nos ex optimis Membranis primi restituimus. *Tribacca* tuetur se quodammodo Senecæ loco de benef. lib VII. cap. IX. de unionibus ex aure pendentibus: *video uniones non singulos singulis auribus comparatos; jam enim exercitata aures oneri ferendo sunt. Junguntur inter se, & insuper alii binis superponuntur. Non satis muliebris insania viros subjecerat, nisi bina ac terna patrimonia auribus singulis pependissent.* Ubi plura ad rem Lipsius. HEINS. Prima editio, & codex Tragurianus *tribaca.* Unde *tribaccam* fecere, quod versus ratio respuit. Et tamen tale quid requirit luxuria eorum temporum, quo fœminæ binis margaritis tertiam imponebant, & ita tribaccam inaurem gerebant, ut ex Plinii & Senecæ locis viri docti ad h. l. & Meursius de Luxu Roman. cap. 5. docuerunt. Quare & versui & menti Mimographi satisfiet, si scribamus:

Quo margarita tibi cara, tribacca, Indica.

Margaritum etiam veteres dixisse ex Valgio antiquo Poëta probat Charisius lib. 1. Instit. Gramm. pag. 84. BURM.

Aut ut matrona] Impr. *aut ut matrona ornata.* Cæterum & vetus exemplar *pelagus* habuit, sed *pelagiis* legendum esse ratio carminis suadet. PUTEAN.

Onerata] Alii, *ornata.* PATISSON. Efficacius ad luxuriam depingendam, &, quod locis à Meursio & aliis adductis magis respondeat, est *onerata*, quod aliquot editiones exhibent. Et solemnis est istorum verborum commutatio. vid. Heinf. ad Val. Flac. III. 9. Ita Horat. Epod. VIII. admodum adposite:

Nec sit marita, quæ rotundioribus
Onusta baccis ambulet.

Senec. VII. de benefic. 9. *video uniones non singulis auribus comparatos: jam enim exercitata aures oneri ferendo sunt.* vid. inf. cap. 67. BURM.

Phaleris pelagiis] Ornamentis marinis. GLOSSÆ. Alii, *pelagiis*, PATISSON. Forte *pelagi.* AURAT. Lege *phaleris pelagi.* Tiberius apud Corn. Tacitum lib. 3. *Atque illa fœminarum propria, quis lapidum causa pecunia nostra ad externas aut hostiles gentes transferuntur.* BRASSICAN. Hieron. *ut taceam de inaurium pretiis, candore margaritarum rubri maris profunda testantium, Smaragdorum virore, Ceraunionum flammis, Hyacinthorum pelago,* &c. Manil. lib. 5.

Vix quisquam est locuples, oneratur terra profundo. BARTH.

Marinis. Infra cap. CIX. *per antemnam pelagiæ consederant volucres.* ERHARD. Nescio unde Dresemius ad Iscan. de Bell. Trojan. lib. III. vers. 394. *Phalegiis* illud suum habeat, nisi vitio Typothetarum id sit adtribuendum.

Tollat pedes] Vide Manutium in Epist. Ciceron. & Turneb. in locis lib. II. de Oratore. PUTEAN. Plaut. *sustolli solent.* Cicer. ad Attic. PITH. Mart. lib. 11. epigr. 72.

Protinus accedunt medici, medicaque recedunt,
Tolluntur que pedes: o medicina gravis!

WOUWEREN.

Indomita] Ob libidinem equæ indomitæ similis. Horat. de eadem libidine.

Indomitam properas rabiem sedare. ———

Attius apud Non.

Tereus indomito more atque animo barbaro
Conspexit in eam Amore vecors flammeo. BARTH.

In strato] Autisiod. *si rato.* Pith. PATISSON. Lege juncta voce, *instrato*, ex Vet. cod. BRASSIC. Vetera exemplaria duo, *in Strato, Stra* in Gloss. τὸ αἰδοῖον dicitur. PITH. Nescio, cur Pithæus attendere voluerit corruptæ lectioni *strato*, quia *stra* in Glossis τὸ αἰδοῖον dicitur, cum *stra* à Græco στρὰ derivetur, quod notet funem, unde & in Glossis πλεκτὰ redditur. Ex hac significatione potuit per metaphoram traduci ad pudenda. Neque à *stra stratum* quis formare

Smaragdum ad quam rem viridem, pretiosum vitrum?
Quo Carchedonios optas ignes lapideos,
Nisi ut scintillent? probitas est carbunculus.
Æquum est induere nuptam ventum textilem,

Palam

mare vellet, cui sana mens constat; cur autem obvia spernamus, & extraneum stratum, pro toro alieno, quem adultera conscendat, capere recusemus? Ita Juvenalis Satyr. VI. dixit *alienum lectum concutere*, & similia alii, BURM.

Smaragdum ad quam rei] Forte, *ad quam rem*. AURAT. Alias, *ad quam rem*. BRASSICAN.

Smaragdum ad quam rem] Varro ταφῇ Μενίππου. *Ad quam rem nobis confluvium, ad quam rem ornarium.* PITH. Quo bonum. BONGARS.

Viridem] Proprium Zmaragdo fulgorem & nitorem exprimens epitheton. Seren. Sammon. cap. LIII.

Ne dubites illis virides miscere Zmaragdos.

Plin. XXXVII. cap. 5. *Zmaragdos tanto libentius spectamus, quoniam nihil omnino viridius comparatum illis viret.* Lutatius ad illa Statii lib. II. Thebaid. 276.

——— *Arcano florentes igne Zmaragdos.*

Virides lapides, quemadmodum glaucum, pro viridi, sic ignem pro splendore posuit. Unde dubito, an merito repudiaverit vulgatam apud Ovidium lib. II. Amor. eleg. 6. lectionem N. Heinsius.

Tu poteras virides pennis hebetare Zmaragdos.

& supposuerit *fragiles*, cui epitheto ibi locus nullus est, cum non respondeat τῷ *hebetare*. Inde & aurum, & quæcumque splendore ardent, *viride* & *virere* à Poëtis dicuntur. Claudian. II. de raptu vers. 291.

Fulgentes viridi ramos curvata metallo.

ubi vide Heinsii notas. Ita & apud Ovidium lib. IV. Metam. vers. 636. quidam scripti codices habent.

Arboreæ frondes auro radiante virentes.

pro quo vulgo minus eleganter *nitentes* circumfertur. Vide Scriver. ad Martial. XII. 32. Ita & de marmore Statius I. Sylv. II. 148.

——— *Hic dura Laconum*
Saxa virent.

Et ita *viridem arcem* dixit Ovidius Epist. Heroid. XV. 38. Cæterum *Zmaragdum* scribendum semper, certissimus auctor Brouckhusius docuit ad Tibul. II. IV. 27. BURM.

Pretiosum vitrum] Ita non modo appellat, quia erant maxime pellucidi, sed quia & iis uterentur ad specula, loco vitri. Vide Plin. XXXVII. 5. & ibi Harduinum. BURM.

Carchedonios] Flagrantia & igniti fulgores gemmarum. GLOSSÆ. Lege, *Quo Carchedonios*. AURAT. *Quo*, id est, cur. Barth. ad Claudianum. imo *quo*, valet, ad quam rem, in quem finem. ERHARD. Ita genus carbunculorum vocarunt, *propter opulentiam Carthaginis magnæ*. Plin. XXXVII. 7.

Nisi ut scintillet] Primo maluerim *portas*, quam *optas*. Sic, *portare rugas in fronte*, Nasoni in Amoribus. Deinde scribe, *nisi ut scintilles*. Alii Codices longius abeunt à vero; in quibus, *scintillent*. Denique mox maluerim, *æquum est tu inducere nuptam*. HEINS.

Ignes lapideos] Manil. lib. V. vers. 511.

- - - - *Phœbeis certantia lumina flammis,*
Gemmarumque illis radiantes lucibus ignes.

Claud. Paneg. in IV. Hon. Consf.

Quis junxit lapides ostro? quis miscuit ignes
Sidonis rubrique maris? - - - -

Hieron. ad Demetriad. *Ardentes gemmæ rediduntur fervens*. WOUWEREN. Fulgores gemmarum. Claudian. VI. Consf. Honor. 91.

- - - - *Acies stupet igne metalli.*

Martial. lib. XII. epig. 15.

Miratur Scythicas virentis auri
Flammas Jupiter.

Lapides, gemmæ; Ovid.

Elapsusque cava fingitur aure lapis.

Manil. lib. 4.

Nec lapidum pretio pelagus cepisse pigebit. BARTH. Quem vide etiam ad Stat. II. Theb. 276.

Nisi ut scintillet?] Lege *scintillent?* scilicet ignes lapidei Carchedonii. ERHARD.

Probitas est] Autisiod. *probita fa*. Pith. PATISSON. Impressi, *est carbunculus*. quod probo, si ita legatur;

Nisi ut scintillent? probitas est carbunculus. PUTEAN. Ut Theogonetus: σοφία δὲ χρυσοῦ. & ipse Publius; *Frugalitas est inserta fama bona*. nam *inserta*, ἔμβλημα, emblemata vero, quæ ex auro & gemmis, argento infixa. ut apud Xiphilinum Tiberio: τὰ ἀργυρᾶ χρυσοῦν τι ἔμβλημα ἔχοντα. Paull. lib. 7. Sententiarum tit. 6. WOUWEREN. Idem Publius apud Macrobium;

Frugalitas inserta est rumoris boni.

Jacobus Pomanus in Macrobium lib. 2. cap. 7. Nam *inserta*, ἔμβλημα, ut hoc loco Wouwerius annotavit, tacito auctoris, unde didicit, Scaligeri nomine, quemadmodum Scaliger de ipso queritur in suis ad Publ. Syrum Mimum Notis. ERHARD. Ἀρχαϊκός color carbunculi judicium est probitatis, ut patet apud Auctorem Librorum Sacrorum Mosem, & gravissimum scriptorem Philonem Judæum, ubi loquitur de habitu Essæorum; tangit Laertius lib. 6. BOURDEL. Lege *carbunculus*. TILEBON.

Induere] Veteres *inducere*. Pith. PATISSON. Forte,

Æquum est induere nuptam ad ventum textilem
Pallam, prostare nudam in thalamis lectulo. AURAT.

Palam prostare nudam in nebula linea.

LVI. „Quod autem, inquit, putamus secundum literas difficillimum „esse artificium? Ego puto medicum, & nummularium. medicus, qui „scit,

Inducere legendum suadet ratio carminis. Vulgo, *inducere*. SAMBUC. Quia id meretricum. Horat. lib. I. Satyr. 2.

Altera nil obstat; Cois tibi pene videre est,
Ut nudam ——

Propert. lib. 4 eleg. 2.

Indue me Cois, fiam non dura puella.

Ventum vero pro tenui veste, etiam Tibull. lib. tertio, Eleg. 2.

Post hac carbaseis humorem tollere ventis.

WOUWEREN.

Ventum textilem] Vestis est tenuissima, æquans propemodum subtilitate ventum. GLOSSÆ. Alii *ventum texti pala?* TORNÆS. Vestem ventosam & tenuissimam, æquantemque propemodum subtilitate ventos. Turneb. Adversar. lib. I. cap. 15: quod seq. vers. dicit *nebulam lineam*, id est, linum, seu linteum tenuissimum. Irenæus Poliander apud Taubmannum Dissertat. de ling. Latin. *Ventum* ea notione extulit quoque Tibullus lib. 3. Eleg. 2. Et Propert. lib. I. Eleg. 6.

Osculaque opposito dixit sibi dedita vento;

id est, veste sive velamine tenui. Is. Pontanus Analect. lib. 3. cap. 9. ERHARD. Taubmann. in Dissert. Lat. Ling. pag. 70. pro lino aut linteo tenuissimo accipit, uti & *lineam nebulam*. Zehner. in Nomenclat. lib. 5. cap. 40. reddit *Spinneweb*. Quo nomine Germani appellant sericum tenuissimum, & aranearum telis conforme. WEITZ. Ennodius Epigr. XLVIII.

Contulit hic ventos pretiosi fila metalli. HEINS.

Nebula linea] Tenue amiculum lineum, quod nec panni celebritatem, nec telæ densitatem, sed nebulæ tenuitatem æmulatur pellucidam. GLOSSÆ. Veteres *luna*. Pith. PATISSON. Horat. lib. I. Sat. 2. Dio: γυμνός τε ἀεὶ ἐπὶ τῆς θύρας αὐτοῦ ἱστὰς, ὥσπερ αἱ πόρναι, καὶ τὸ ἐνδύμα χρυσοῖς κρίκοις ἐξηρτημένον ἐδείκνυ. Lucian. ἐρωτ. Ovid.

Vellera mollibat nebulas aquantia tactu. PITH.

Plautus in Casina; *nebula haud est mollis atque cutis ejus est.* BONGARS. Plinius lib. 11. de Coa: *Ut denudet feminas vestis.* Hieron. ad Lætam: *Vestimenta paret, quibus pellatur frigus, non quibus vestita corpora nudentur.* ad Helvid. *Ingrediuntur expolita libidinum victima, & tenuitate vestium nuda oculis ingeruntur*; meminit etiam in Marcellæ vid. epitaph. Seneca 2. Contr. 6, *Vestem nihil in matrona tecturam concupivit.* Controv. 8. *Ut tenui veste perspicua sit.* Philemon apud Clement. Alex. ἱμάτια διαφαινόμενα. Tibull. Senec. *pellucida*, Tertull. Pall. *Textu pellucido tegendo nudavit.* Fulgentius Mythol. lib. I. *Astiterant itaque syrmate nebuloso lucida terna viragines.* WOUWEREN. Vide Turneb. Advers. lib. I. cap. 15. ERHARD. In Gloss. Petron. pro *celebritatem*, forte scribendum, *crebritatem*. Eleganter de his mulieribus L. A. Seneca lib. VII. de Benef. cap. 9. *Video*, scribit, *sericas vestes, si vestes vocanda sunt, in quibus nil est, quo defendi aut corpus, aut denique pudor possit, quibus sumtis, mulier parum liquido nudam se non esse jurabit.* BOSCH. Quidquid pertenue, *nebulam* dicebant. *Nebula* pro auri bractea apud Martialem. Apud Ennodium Epigr. XLVII.

Aurea per nebulam dissolvit fila magister.

Maroni *aura auri* pro bractea ponitur Æneidos sexto, Uti & eidem Ennodio Epigr. XLIX.

Stringitur artatis digitorum nexibus aura HEINS.

Servius ineditus, quem vidit Heinsius, ad Virgil. I. Georg. 403.

Tenuia nec lana per cælum vellera ferri.

Nebula dicuntur, qua imminente tempestate ob nimiam levitatem in aere vento jactantur. Item vellera nubes dixit; tenuia aranearum textura, qua imminente tempestate per aera raptatur. Varro in Epimenide, nubes vellera lana stabunt, Sic & Aratus. Ovidius lib. VI. Met. vers. 21.

Vellera mollibat nebulas aquantia tractu

Forte & ita *nebula* apud eumdem poetam lib. V. Fast. vers. 269 capienda.

Vina quoque in magnis operose condita cellis
Florent, & nebula dolia summa tegunt.

Cæterum adscribam hic epigramma ineditum, quod inter Schedas Heinsianas repperi, quo similis tenuitatis vestis describitur. titulus est

VERBA AMATORIS AD PICTOREM.

Pinge, precor, pictor, tali candore puellam,
Qualem pinxit Amor, qualem meus ignis anhelat.
Nil pingendo neges, tegat omnia serica vestis,
Qua totum prodat tenui velamine corpus.
Te quoque pulsis Amor, cruciant pigmenta medullas,
Si bonus est pictor, miseri suspiria pinge.

penultimo versu *pulset*, & ultimo *es pictor*, Heinsius legebat. Plura de hoc genere vestium vide apud Eruditissimum Tristanum, tom. I. pag. 313. Egregie quoque illustravit Publii has argutias unicus poetarum interpres Brouckhusius ad Tibull. lib. III. eleg. 2. vers. 21. BURM.

Secundum] Pro, *post*, vid. ad cap. 18.

Medicum & nummularium] Scilicet artificium. SCHEFFER. Non opus cum Scheffero hic *artificium* subintelligere, cum positum sit pro *medicorum* & *nummulariorum*, locutione etiam aliis scriptoribus usitata. Justin. lib. II. cap. 14. *Atheniensium virtus ceteris prælata.* Et lib. IV. cap. 3. *Ausi facinus nullis Tyrannis comparandum.* Vide utrobique Vorstium. similis fere

&

„ ſcit, quid homunciones intra praecordia ſua habeant, & quando febris „ veniat. Etiamſi illos odi peſſime, qui mihi jubent ſaepe anatinam pa- „ rari. nummularius, qui per argentum aes videt. Nam mutae beſtiae labo-

& illa locutio apud Juſtinum XVIII. 3. *Sacerdoti Herculis, qui honos ſecundus à rege erat*, pro *cujus*, v. Gronov. ad Liv. XXIII. 11. BURM.

Febris veniat] Celſus III. cap. 12. *Incertum eſt, quando febris ventura ſit.* Plaut. Capt. III. ſc. 4. *Illic iſti, qui ſputatur, morbus interdum venit.* SCHEFF.

Jubent] Proprie enim medici, cum remedia præſcribunt, *jubere* & *imperare* dicuntur. Martial. lib. 11. Ep. 40.

Omnes Tongilium medici juſſere lavari.

Ovid. Epiſt. XX. Heroid. verſ. 132.

Me miſerum! quod non medicorum juſſa miniſtro.

Terent. Andr. III. 2. *quod juſſi dare bibere, & quantum imperavi, date* Ita Græcis προστάσσω. Ælian. Var. Hiſtor. lib. 11. cap. 37. BURM.

Anatinam parari] Lege, *Anatinam parare*, id eſt, juſculis ex Anatum carne conficiendis operam impendere. Plutarchus in Catone Majore notat, illum familiam ſuam, ubi ægrotaret, ex Anatum, palumborum, & leporum, carne ſalubriter alere conſueviſſe, quam ajebat κοῦφον εἶναι καὶ πρόσφορον ἀσθενοῦντι. In quo etiam Catoni cum Medicis male conveniebat, qui aſſerunt, id genus cibi mali eſſe ſucci, durum ac ſtomacho alienum. Niſi repoſueris, ægrotantibus ideo prodeſſe, quia parum nutriat, nec per copiam naturæ negotium faceſſat. TILEBOM. Hoc ſuſpectum mihi. Scio quidem apud Plautum *anatinam fortunam*, verum, quid huc faciat, non video. Magis forſan eſt, ut accipiamus de medicamento ad tenendum anum, ſive alvum. Nam de eo fuit quidpiam in præcedentibus. SCHEFFER. Abhorrent plerique medicos, quod tetri ſaporis medicamenta propinare ægrotis ſoleant, ex abſinthio, centaurio, gentiana, aloe, colocynthide. Ex iſtis etiam Trimalcio, adſuetus dulcibus mellitiſque, odor amarorum, etſi ſalubrium, corrupto judicio. Velim igitur, quod ex edito commodiſſime exit, legere *aloëtinam*, vel *aloëticam*, & ſubintelligere *potionem*. Aloën enim in uſu quotidiano habitam olim haberique conſervandæ ſanitati, roborando tono viſcerum, humorum vitiis corrigendis, & putredinibus quibuſvis prohibendis & expiandis, notum eſt: V. Gal. l. 6. de ſimpl. med. fac. Paulus lib. 7. cap. 3. & 4. Minder. in aloëdario: Freit. lib. 2. aurora Med. cap. 5. REINES. Vomitiones matutinæ veteribus multum in uſu ex præſcripto medicorum. Martialis lib. IX. epigr. XCII. ubi hominum lautiorum incommoda recenſet:

Quod nec mane vomis, nec lingis, Condyle.

Ita ſcribendum ſit: *mane vomitinam parari.* Gloſſæ Labbæi: *vomitina*, ἔμετος, ἔμετος, *vomitina*. Sed illis locis *vomitinam* in *vomitivam* cenſeo mutandam. HEINS. *Anatinam* ego retinendum cenſeo, & miror Reineſium, in antiquorum medicorum ſcriptis verſatiſſimum, non potuiſſe medicamentum, ad cujus confectionem Anatis ſanguis vel caro adhibebatur, reperire, cum in celebri iſtius Antidoti Mithridatici confectione Anatum Ponticarum ſanguinem fuiſſe mixtum tradat Gellius lib. XVII. cap. 16. & Plinius lib. XXV. cap. 2. & contra venena valere ſanguinem Anatum tradiderunt omnes medici veteres. vide Scribon. Larg. Comp. CLXXVII. & ibi Rhodium. Sed, cum illius tantum uſus fuerit in Antidotis, non puto huc reſpicere Trimalchionem, neque etiam potionem aliquam innuere, ſed *anatinam* dici pro carne anatina, ut ſupra *bubulam* dixit, & vulgo *ſuilla*, *ovina*, &c. dicitur. intelligit ergo medicos, non qui præſcribebant remedia, ſed regebant victum ejus, & alimenta ſana ipſi imperabant, anatina autem caro mali ſucci eſt, neque erudito & luxurioſo palato ſatisfaciebat. Unde & Varro III. de R. R. cap. 11. dicit, *eos non ſaginari propter ſuavitatem*; & hinc delicatiores tantum pectus & cervicem, abjectis reliquis, guſtabant. Martial. XIII. 52.

Tota quidem ponatur Anas; ſed pectore tantum,
Et cervice ſapit: cætera redde coco.

Vide Nonnium de re cibar. lib. 11. cap. 34. & Bruijer. lib. 15. cap. 31. Cæterum Trimalchioni forte ideo præſcribebant medici, quia excrementoſa hæc caro creditur, & contra tormina valere, quantum autem tormentum crediderit Trimalchio continere, ſupra vidimus. Et Plinius lib. XXX. cap. 7. dicit, *quod præterea traditur in torminibus, mirum eſt, Anate appoſita ventri tranſire morbum, anatemque emori.* Imo Columella lib. VI. de R. R. cap. 7. dicit de pecore, *ventris & inteſtinorum dolorem ſedari viſu anatis, quam ſi conſpexerit, cui inteſtinum dolet, celeriter tormento liberatur*: ex quibus poteſt confici, Trimalchionem, cui aliquando circa ſtomachum ſonabat, potes Taurum, invitum Anatinam comedere, ut à torminibus liberaretur. Ex Plutarcho quoque notat Nonnius & Tilebomenus Catonem ſolitum familiam ægrotantem aluiſſe anatum & leporum carne. BURM.

Parari] Et hoc medicorum verbum pro præparari. Scrib. Larg. §. 107. *Quamobrem utraque parata debent eſſe medicamenta.* Ovid. Remed. Amor. v. 91.

Principiis obſta, ſero medicina paratur,
Cum mala per longas invaluere moras. BURM.

Per argentum aes videt] Novit nummum probum diſcernere ab improbo & ſubærato. SCHEFF. Accipe de nummis adulterinis & ſubæratis, quales adhuc inveniuntur plurimi apud rei antiquæ ſtudioſos Romæ. HEINS.

„ laboriosissimae, boves, & oves: boves, quorum beneficio panem manducamus: oves, quod lana illae nos gloriosos faciunt. Et, facinus indignum! aliquis ovillam est, & tunicam habet. Apes enim ego divinas bestias puto, quae mel vomunt, etiamsi dicuntur illud à Jove adferre; ideo autem pungunt, quia ubicumque dulce est, ibi & acidum „ inve-

Nam muta] Lego, *sunt muta*. TILEBOM.

Laboriosissima] Quid? an oves etiam laboriosissimæ? quis id umquam vel dixit, vel vidit? verisimilius itaque est, auctorem scripsisse, *officiosissima*. Hoc enim tam ad oves, quam boves, referri potest. GOES. Non mutem. Non enim novum, duabus diversis rebus, unum verbum modo adponi, quod alterutri modo convenit. Neque inepti Trimalchionis verba ad stateram exigenda; in hoc vero sermone, stultus ostentator Pythagoricum dogma de non occidendis animalibus, videtur venditare. Quod patebit, siquis hæc conferat cum Pythagoræ oratione apud Ovidium lib. xv. Metam. vers. 116.

Quid meruistis, oves, placidum genus, inque tuendos
Natum homines?

Et mox:

Quid meruere boves, animal sine fraude dolisque
Innocuum, simplex, natum tolerare labores?

Ubi laboriosas boves, & oves, ex quarum lana tunicæ & vestes fiunt, eodem fere modo, sed multo digniore, descriptas videmus. BURM.

Manducare] Cum fastidio hæc vox prolata, quia lautus ille homo, & delicatissimis cibis assuetus, lentis dentibus conficiebat panem, cum alter ille libertus supra cap. 44. in fame & annonæ difficultate, *panem devorare*, dixerit.

Lana] Casus ultimus, cum lana, per lanam, id est, veste è lana. SCHEFFER.

Nos gloriosos faciunt] Faciunt gloriari nos illis atque superbire. Plautus Pseud. Act. II. sc. 3. *Atque ego nunc me ut gloriosum faciam*. SCHEFFER.

Et facinus] Lege *& facinus*. TILEBOM.

Aliquis Ovillam esset tunicam habet] Legendum putarem. *Aliquis admitteret, si ovillam tunicam haberet*. TILEBOM. Scribe totum locum isto modo: *Et, facinus indignum! aliquis ovillam est, & tunicam habet*. Dicit; rem indignam esse, quod in cibum abutamur ovibus, cum illæ vestes nobis præbeant. SCHEFFER. Scribe, *aliquis ovillam est, & tunicam habet!* Vidit ex parte Statilius. *Esse* pro edere frequentissimo in usu antiquis. Similis querela apud Martialem in Xeniis, lemmate *Murices*.

Sanguine de nostro tinctas, ingrate, lacernas
Induis, & non est hoc satis, esca sumus.

Idem in Apophoretis, lemmate *caput arietinum*.

Mollia Phryxei secuisti colla mariti,
Hoc meruit, tunicam qui tibi sæpe dedit!

patet hinc, tunicas ex lana fieri solere. HEINS.

Apes enim ego divinas &c.] Hæc si compares cum verbis, quæ, velut ex naufragio erepta & male disposita, leguntur in fragmento veteri & jam dudum vulgato Petronii: ubi, postquam dixit: *Quod non exspectas, ex transverso fit, & super nos fortuna negotium curat*. Subdit, *Apes ideo pungunt, quia, ubicumque dulce est, ibi & acidum invenies: semper in hac re, qui vincitur, vincit, &c.* Hæc, inquam, si conferas, non dubitabis profecto prædicare ilico non alterius Scriptoris, quam hujus ipsius hoc opusculum esse & haberi debere. TILEBOM. Præter Aristotelem & scriptores de re rustica, apum naturam diligentissime executus est Plinius lib. XI. capp. quindecim: post hunc infiniti alii. Quintilianus Petronio φυσικῶς περὶ μελιττῶν proxime accedit, declam. XIII. *Cum ingenia nostra, quæ nos scilicet ambitiosi nostri æstimatores proxima divinis credimus, ad percipiendas disciplinas multo labore desudent, nulla apes nisi artifex nascitur: quid credas aliud, quam divinæ partem mentis, his inesse? & quid non divinum habent, nisi quod moriuntur?* REINES.

Quæ mel vomunt] Plinius XI. cap. 12. de succo, unde mel conficitur. *In utriculos congestus apum (ore enim vomunt) ad hæc succo florum corruptus*, &c. SCHEFFER. Colum. IX. 2. *Utrum evomant liquorem mellis, an alia parte reddant*.

A Jove adferre] Pertinet huc illud Virgilii initio IV. Georg.

Protinus aërii mellis cœlestia dona
Exsequar.

Columella IX. cap. 2. *Euhemerus poëta dicit, crabronibus & Sole genitas apes, quas Nymphæ Phryxonides educaverint, mox Dictæo specu Jovis exstitisse nutrices; easque pabula munere Dei sortitas*. SCHEFFER. *Afferre*, si quid video. *Aerii mellis cœlestia dona*, apud Maronem, ubi & interpretes consulendi. v. & Plin. lib. II. cap. XIV. HEINS. Proprie. Senec. Epist. LXXXIV. *Apes debemus imitari, quæ vagantur, & flores ad mel conficiendum aptos carpunt, deinde, quidquid adtulerunt, disponunt & per favos digerunt*.

Apes ideo pungunt] Apul. *Ubi mel, ibi fel; ubi uber, ibi tuber*. BONGARS. Claudian. Fescenn. v. 105.

Non quisquam fruitur veris odoribus,
Hyblæos latebris nec spoliat favos,
Si fronti caveat, si timeat rubos;
Armat spina rosas, mella tegunt apes. BARTH.

Claudian. Fescenn. vers. 108. *Mella tegunt apes*. Vide Boëth. lib. III. Metr. VII. Barth. ad Claudian. dict. locum. Similis sententia apud Gregorium Magnum in

„invenies. *a* Jam etiam philoſophos de negotio dejiciebat, cum pitta-
„cia in ſcypho circumferri coeperunt. Puerque ſuper hoc poſitus offi-
„cium apophoreta recitavit: Argentum ſceleratum: adlata eſt perna, ſu-
pra

a ENCOLPIUS.

in Moralib. Et vulgo dici amat; *ubi mel, ibi fel*, ex Apulejo. ERHARD.

Acidum] Id eſt, amarum, *ſaur.* Infra cap. XCII. *Sic tuoque avide poculo negat, unquam ſibi acidius fuiſſe.* ERHARD.

De negotio dejiciebat] Non permittebat eis ſuum facere negocium, ſed id ſumebat ſibi. Reſpicit quæſtiones modo à Trimalcione allatas, de quibus Philoſophi agere debebant potius, ut ad quos propius pertinerent. Dictum autem hoc, quomodo apud Ciceronem, *dejicere de ſermone.* SCHEFFER. Nota elegantem loquendi modum Seneca ep. LXXXVIII. *Zenon Eleates omnia negotia de negotio dejecit.* Ubi cave, audias codices nonnullos Pinciani, tollentes illa: *de negotio.* HEINS. Eodem modo dictum puto, quo *de gradu, de ſtatu, de poſſeſſione dejicere*, & ſimilia, quæ paſſim obvia. *Negotium* autem ponitur hic pro re, de qua agitur. Ut ergo Trimalchio antea de Poëtis ſententiam tulerat, nunc occaſione mutarum beſtiarum Philoſophos de negotio dejiciebat, id eſt, tam arroganter decidebat, & ſententiam quaſi ſupremus magiſtratus de re quadam civili ferebat, ut nihil eſſet, quod poſtea exercere Philoſophos poſſet, cum ille (de quo, ut de Pythagora ajebant, αὐτὸς ἔφα poſſent dicere) hoc negotium confeciſſet. Non abſimili ſententia in *l.* 69. *ff. pro ſocio* dicitur *à negotio dimittere*, quod ita capio, unum ex ſociis in ſe recepiſſe ex pacto, certo pretio præſtationem nundinarum, id eſt, ut ego puto, iſtius lucri, ſive damni quod ſpe & animo præſumſerant illis nundinis ſe facturos: (nam illa, *id eſt epulas* gloſſema eſſe certus ſum) & ita reliquos ſocios ab omni negotio emendi & vendendi illis nundinis liberos præſtabat, recepto totius ſocietatis negotio in ſe; cum vero poſtea, ſive forte non tantum, ut ſperaverat, lucrum feciſſet, ſive alia de cauſſa non ſolveret ſocietati illud, quod convenerat, Actione pro ſocio poterat conveniri ex ſocietatis vinculo nata, & etiam ex vendito, quia res, quas emerat, ex natura quidem ſocietatis cogebatur communicare cum ſociis reliquis, *l.* 74. *ff. eod.* ſed, interveniente hoc contractu, ut ſociis præſtaret nundinas, videbantur illi vendidiſſe res communes uni illi, qui reliquos à negotio hoc dimiſerat. Eſt ergo, *præſtare nundinas*, dictum eodem modo, ut præſtare caſum, damnum, periculum, dolum, culpam, & ſimilia apud Ciceronem obvia, id eſt, exitum alicujus rei in ſe ſuſcipere. Vide Manut. ad Ciceron. lib. I. ad famil. Ep. 4. *A negotio* autem *dimittere*, eſt nullas partes illis aſſignare, ut fieri ſolet in ſocietate, ſed omne negotium in ſe recipere. Ita contra, *mittere in negotium*, Cicero pro C. Rabir. Poſt. cap. 2. dixit. *Nec interea locupletare amicos unquam ſuos deſtitit, mittere in negotium, dare partes.* Id eſt, eos recipere in ſocietatem, & dare partem aliquam adminiſtrandam, & ad negotiandum mittere in varia loca. Quod Iſocrates in Areopagit. pag. 146. in ſimili caſu de divitibus, qui locupletare tenuiores amicos ſuos conantur, καὶ ἐμπορίας ἐκπέμπειν, dixit. BURM.

Pittacia] Vid. ſupra ad cap. 34. Unice autem hæc illuſtrat locus Suetonii mox à Scheffero adductus, & quæ ibi Caſaubonus de titulis illis Apophoretorum. Et hæc præbere argumentum poſſunt, hanc cœnam liberam Saturnalibus fuiſſe celebratam.

Super hoc poſitus officium] Curtius: *Nobili Juveni Metronis ſuper armamentarium poſito, quod ſcelus pararetur, indicat. At ne in vicinium quidem diverſorii quemquam commilitonum receptum eſſe, ſed per diſpoſitos, quos ſupra ſomnium habebat, omnes procul relegatos.* Sic ſcripti præſtantiores; vulgo, *ad ſomnum.* HEINS.

Apophoreta] Munera, nominata in iſtis pittaciis, quæ non ſolum in feſto Saturnaliorum, ſed & alias, quotiens magnum haberetur convivium, dabantur. D. Ambroſius in Exhort. ad Virg. *Qui ad convivium magnum invitantur, Apophoreta ſecum reportare conſueverunt.* SCHEFFER.

Argentum ſceleratum] Sic fuit inſcriptum uni ex pittaciis illis, titulus apophoreti, quo ſignificabatur id, quod ſequitur, perna ſcilicet, & cætera, ſed obſcure, ac ambigue, ut ſolebat aliquando in talibus. Sueton. Auguſt. cap. 75. *Saturnalibus, &c. ſi quando alias libuiſſet, modo munera dividebat, veſtem, & aurum, & argentum, modo nummos omnis notæ, etiam veteres regios & peregrinos: interdum nihil, præter cilicia, & ſpongias, & rutabula, & forpices, atque alia id genus, titulis obſcuris & ambiguis.* SCHEFF. Quid hoc monſtri? Opinor, *argentum ſceleratum*, ut ad argentum in ſceleti formam reductum (quale ſupra exhibitum in cœna) alludetur. HEINS. Etſi non plane capiam, cur ita dictum ſit argentum, non tamen ſollicitaverim vocem, & in plane inauditam *ſceletatum* refingerem. Forte *ſceleratum* vocavit eo ſenſu, quo porta, caſtra, & ſimilia *ſcelerata* dicta fuere, in quibus aliquid infelicitatis acciderat: ſic forte Argentum ſceleratum, quia domino inde aliquid mali obveniret, vel, quia cauſſa luxuriæ, vel ſimile quid, ut *ſceleratus amor habendi* Ovidio, *ſcelerata ſitis* Claudiano I. in Rufin. 220. ubi egregia de hac voce notat Barthius. Ubi & ſumi docet de unaquaque re, quæ horrenda eſt, & moleſta. Ita ut & ratione ponderis ſui ſceleratum dici poſſet; ut *immenſum argenti pondus* Horat. I. Sat. I. quæ ſi non quadrare alicui videantur, meminerit oportet, plurima in hac cœna inſolen-

„pra quam accitabula erant posita, cervical, offla, colaris. Adlata est „ serisapia, & contumelia aecrophagiae, saeldate sunt, & centus cum „ malo,

insolentia esse. quæ, quia nos non capimus, frustra critica manu sollicitari puto, ut in sequentibus verbis, vel corruptis, vel extraordinariis, manifestum est. Argentum vero inter munera Saturnalitia fuisse docet Mart. IV. 89. & V. 20. & alibi. BURM.

Accitabula] Scribe, *acetabula*. TILEBOM. Possunt commode de vasis genere noto capi, nisi quis malit *Ipsa pernarum acetabula*, ut vocat Plin. XXVIII. 11. intelligere. Traguriensis codex habet *accitabula*, ut edi curavimus.

Offla] Ita mox, *offlam & tabulas*. & aliquanto inferius, *crucis offla*. Num utroque loco corrigendum, *offula*? SCHEFFER.

Colasis] Κόλασις. Sic enim putet aliquis scribendum, quamquam in ipso codice sit *colaris*, non *colasis*. Ut valde dubitem, cum præsertim hi tituli sic sint formati obscure. ut nil certi de iis dici queat. SCHEFFER. Hæc prodigiose corrupta. Nam paulo post etiam *offla* recurrit, quia autem præcedit *cervical*, hic intempestive subjungi *offam* vel *offulam* puto. κόλασις Schefferi vero plane inepta. Scripsit forte *infula collaris*, ut sit *focale*, sive fascia, qua male adfecti fauces & collum muniebant, ut ex Horatio & Martiali satis notum. Ita quoque in Glossis σίμμα *offula*, ubi certe rescribendum unicuique patet *infula*, ut eædem Glossæ reddunt. Et hæc conveniunt Trimalchioni optime, quem vidimus cap. 32. inter cervicalia minutissima positum, & circa cervices laticlavia mappa & veste oneratum. BURM.

Serisapia] Suspicor, scribendum, *seria sapa*. Seria, vas est vinarium, cujus meminit Terentius, Columella, alii. De sapa Varro I. de Vita P. R. *Sapam appellabant, quod de musto ad mediam partem decoxerant*. SCHEFFER. Conjecto, vilem potum *seri lactis* innui: dictum, ut supra, *serisapius*, pro insipido. *Serisapia* vero potus respondet apposite, *contumelia arophagia*, *edulio* scilicet ex *Lolio*. Sic pro Patav. *seri sapa*: in MS. uno verbo potest legi. HADRIANIDES. Et hic locus est perdifficilis. Scribo: *sevisapia & contumelia*, *aschiophagia sola data sunt*. Sapones ex sevo fiebant, teste Plinio in historia naturali. Hos vulgus videtur appellasse *sevisapia*. Fiebant & è sevo adipata, & in res obscœnas formabantur. Martialis in Apophoretis.

Si vis esse satur, nostrum potes esse Priapum,
Ipsa licet rodas inguina, purus eris.

Vides, cur ludat nugator Trimalchio in sevisapiorum & contumeliæ nomine. HEINS. Non displicet Schefferi conjectura *seria sapa*, nam, sapam inter Saturnalitia munera & apophoreta fuisse, docet Martial. VII. 52.

Et Laletana nigra lagena sapa.

Et contumelia] Quid hoc loco facit, *contumelia*? Num legendum, *centum melca*? Melca sane genus est lactarii operis, notissimum quondam apud Romanos, ut ex Galeno, Paulo Ægineta, aliisque novimus. Sed nil definio. SCHEFFER.

Æcrophagia saldata sunt] An non legendum, *arophagia simul data*, vel, *acrapala*? TILEBOM. In his rursum latere titulum novi apophoreti existimo. Ac primum, illud *data sunt*, distinctim à cæteris videtur scribendum, ut respondeat superiori, *allata est*. Pro cæteris vero, nescio, an legi possit, *acrophagias bylo*, vel potius, *acrophagia*, scortum, ut illud *date* sit, nescio quid, quod titulus ille innuebat dandum. SCHEFFER. Lege *arophagia simul data sunt & cenchrides*, pro Patav. *acrophagia, saledata sunt, & census*. Et MS. *acrophagia saldata sunt, & centus*. Quid *arophagia*, proxime dictum; *Cenchrides* genus accipitrum, alias *tinnunculi*, & *tristunculi*; nec his cum, *flagello*, *literali mare*, *rana*, &c., ut sequitur, male convenire existimo. Est vero aliquid ponendum pro nihilo, ut sic via fiat, & tristis desperatorum vox deinceps non toties audiatur. Nec invideo gloriam, quibus ad talia, habituris juxta tot Interpretum sententias, nobile jam adminiculum collationis MS. & edit. Patav. plus mediorum & temporis suppetit. Schefferi quod is suppeditaturus *cerasum* pro *census* vix fero in Lipsiensi editione, cum ego Upsaliensi ante uterer, expressum animadverti. Sed nec constructio favet, licet *simul data* legamus; sentioque verbo numeri multitudinis nomen subjectum plurale fuisse, tanto magis quod *cerasa* voluit dicere non cerasum. (quomodo si quis emendare audeat, simulque *malis* per me licet) ac in MS. post *malo* sit (·) deinde obscurum quid lateat sub *malo*, acriculis *porris*, & *persicis*, seu Persarum angariis. Cenchrides vero ante & post consimiles sibi paratas quasi harpyias inveniunt. HADRIANIDES. Monstra verborum, forte, *ac creophagia allata sunt*, quæ minime mihi à vulgatis abire videntur, sed in obscuris his titulis & apophoretis certi quid constituere periculosum. Certe, quæ Hadrianides hic somniat, nugæ meræ. In reliquis quædam sunt plana, & quæ in Apophoretis Martialis etiam occurrunt. Ut *cervical* epigr. 146. *Focale* epig. 143. *flagellum* epig. 55. & 79. *culter* epigr. 31. *muscaria* epig. 66. & 71. *cœnatoria* epigr. 135. *tabula*, sive, ut puto, *pugillares* epigr. 3. & seqq. *solea* epig. 65. inter Xenia vero *Porri* epig. 18. & 19. *muræna* epig. 80. *Lepus* epig. 92. reliqua, pro nostri Trimalchionis lautitia singularia & extra ordinem data. Hæc autem omnia apud Petronium valde sunt mendosa, & laborant pleraque prava distinctione, qua confunduntur tituli, & ipsa Apophoreta, quæ discernere etiam difficile puto. Flagellum autem

„ malo, porri, & persica, flagellum, & cultrum accepit, passeres, & „ muscarium, uvam passam, & mel Atticum, coenatoria & forensia, „ offlam, & tabulas: accepit canalem, & pedale: lepus, & solea est ad- „ lata: muraenam, & litteram, murem cum rana adligatum; fascemque „ betae. diu risimus: sexcenta hujusmodi fuerunt, quae jam ceciderunt „ memoriae meae.

LVII. „ Caeterum Ascyltos intemperantis licentiae, cum omnia subla- „ tis manibus eluderet, & usque ad lacrymas rideret, unus ex conliber- „ tis

autem & cultrum ad *contumelia* titulum referri oportere puto. BURM.

Et centus] Forte legendum *cerasum*. SCHEFF.

Et cultrum] Ergo *cultrum* quoque rectum est in neutro. Citant sane Lexicographi hoc fine versum Propertii ex lib. IV. El. 5.

Cum fallenda meo pollice cultra forent.

Sed pro *cultra* apud Gryphium est *claustra*. Alii habent *clatra*, quod & Scaliger retinuit, qui in MS. suo legi ait *culta*. Denique vix culteris locus est in illo versu, ut hoc testimonium non multum valeat. Observo tamen in antiquis glossis, titulo de Ferramentis, *Cultrum*. μάχαιρα. & in Glossis aliis: μαχαίριον κουρεῖον. *cultra*. Habet quoque Glossarium Tyronis & Senecæ, ut appellant. SCHEFFER.

Accepit passeres] Non habet illud *accepit*, quo possit referri. Ergo mutilum & hunc, & sequentem alium huic similem existimo locum. SCHEFFER. Male hæc distincta videntur. Scribo: *cultrum accepit. Passeres & muscarium: uvam passam & mel atticum. Cenatoria & forensia: offlam & tabulas accepit.* Illud *passeres & muscarium* sunt titulus apophoreti; sequitur deinde ipsum apophoretum, uva passa nempe, quæ intelligebatur per passeres; & mel Atticum, quod intelligebatur per muscarium, quia fit per muscas. Apes enim speciem muscarum præ se ferunt, & vice versa Heliogabalus muscas, *apes mansuetas* appellavit. Sic alius titulus. *cænatoria & forensia*, apophoretum offla, quæ intelligebatur per cœnatoria, quia offula pars cœnæ, & tabulæ, quæ intelligebantur per forensia, quia tabularum usus est in foro. Verbum, *accepit*, ad utrumque apophoretum refertur, neque deest aliquid hoc loco. SCHEFFER.

Cænatoria] Scilicet vestimenta. Petron. cap. XXI. *cænatoria repetimus, & in proximam cellam ducti sumus.* Adde Martial. Apoph. Epigr. 135. SCHEFFER.

Forensia] Et hic vestimenta sunt intelligenda. Sueton. Aug. 73. *Et forensia autem, & calceos numquam non intra cubiculum habuit.* Adde & Calig. cap. 17. & Columell. XII. cap. 4. SCHEFFER.

Et pedalem] Quid? *pedalem*. An rectius, *pedulem*; est enim hoc inter tegumenta pedum. Cætera, quæ sequuntur, plane mutilata sunt. SCHEFFER. Etiam hæc sic distinguenda: *Canalem & pedalem: lepus & solea, est allata. Murenam & litteram: murem cum rana alligatam, fascemque beta.* De cætero sunt integra, & exponenda, ut superiora. *Canalis* dictum quod ad canes spectat, sicut *pedalis*, quod ad pedes. Illo innuebatur lepus, hoc solea. Canalem & pedalem ergo habemus titulum apophoreti. Similis titulus est *murenam & litteram*. Per *murenam* innuebatur mus cum rana. Quia mus rana differt una tantum littera à murena. Per *litteram* fasciculus Betæ, quia beta inter litteras. Notum illud Juvenalis *Alpha & Beta puella*. Frustra sese torquent, qui hæc emendant, vel aliter interpretantur. Omnia ad jocum erant facta. Tituli erant joco conficti, his respondebant apophoreta, sed & ipsa non nisi jocosa explicatione. SCHEFF. MS. & Patav. *& pedalem. Pedale* ποδεκμαγεῖον, πέδιον. Gloss. Philox. id est, quo pedes exterguntur. In Gloss. Cyrilli: ποδεκμάγιον, *pedale. Pedale* est socculus, qui pedi inducitur. Corn. Fronto de vocabul. differ. *Pedale* est mensura pedis. *Pedula* vero, quod pedibus præstat utilitatem; ut scabellum, pedules fasciæ. De la Cerda. HADRIANIDES. Per *canalem* intelligere possimus instrumentum aliquod, in fistulæ modum factum, quali utebantur in oleo conficiendo. Columell. XII. 50. ubi cum *solea* conjungitur, quæ dubito an & huc faciat. Cum ea potius ad pedum soleam referri possit. Vel *canalis*, qualem describit Celsus lib. VIII. cap. 7. quo crura fracta continentur, & ita cervicali & focali conveniret. *Pedalem* vero sive *pedulem* fasciam, puto, qua pes involvebatur, de qua late egit Salmasius ad Lamprid. Alex. Sever. cap. 40. sed hæc admodum obscura adhuc esse existimo. BURM.

Murenam & literam] Scriberem, *murenam accipit & murem*, &c. TILEBOM. Lege *litoralem*: hoc enim genus ranis vicinum est. Alludere autem ad Βατραχομυομαχίαν Homeri voluisse instituto hujus apophoreti nec ipsum incredibile est. REINES.

Fascemque beta] Columell. lib. X. 251.

Nomine tam Grajo, ceu litera proxima prima.

Sexcenta] Solemnis numerus, de multitudine. Vide Gudium ad Phædri lib. I. fab. 25.

Ceciderunt memoria mea] Hoc Patavinus finxit è MS. *ceciderunt memorie mee*. An ut dicimus *cadere causa*,

„ tis Trimalchionis excanduit, is ipse, qui supra me discumbebat, &, „ [a] Quid rides, inquit, berbex? an tibi non placent lautitiae domini mei? „ tu enim beatior es, & convivare melius soles. Ita tutelam hujus loci „ habeam propitiam, ut ego, si secundum illum discumberem, jam illi „ balatum duxissem. Bellum pomum, qui rideatur alios. larifuga nescio „ quis

a CONLIBERTUS.

causa, id est, à causa; sic *ceciderunt memoria*, pro è memoria? vel potius legendum, *exciderunt memoria mea*, vel *memoria mea?* HADRIANIDES. Supra cap. LIV. *Nondum mihi exciderat coquus*. HEINS.

Cum omnia sublatis manibus eluderet] *Sublatis manibus* admirantis est. Sed hic per ironiam Ascyltos hoc gestu usus est. HEINS. Vide supra ad cap. 40.

Supra me] Vide supra cap. 37.

Berbex] Hoc est, *vervex*. Glossæ. *πρόβατον*, *berbex*. Hinc habeas *berbicem*, pro *vervecem* in libris optimis Vopisci. vita Aurel. in fine, quod Salmasius notavit. SCHEFF. Antiqua scriptura *berbex*. Sic apud Martialem in Apophoretis, codex veterrimus bibliothecæ Thuanæ lemma epigram. ccx. exhibet, *caput berbecinum:* in Putaneo & Rottorphiano; *caput verbecinum*, vidi exaratum. HEINS. Scribebant *verbex* & *berbex*, ita in inscriptionibus Fratrum Arvalium apud Gruter. pag. CXXI. *Verbex:* ut & in illa, quam edidit nuper Philippus à Turre, in cujus tamen secunda Tabula pag. 389. BERBECES II. occurrit. convicium autem hoc illustravit Taubmann. ad Plaut. Pers. Act. II. scen. II. vers. 2. & Bacchid. Act. V. scen. II. vers. 3. BURM.

Beatior] Opulentior, ditior. Ut apud Martialem x. epig. 82.

Sed si non fias, quadrante beatior uno.

Item lib. x. Ep. 87.

Certent muneribus beatiores.

Seneca ep. 45. *Beatum vulgus appellat, ad quem pecunia magna confluxit*. SCHEFFER.

Convivare] Lege *convivari*. TILEBOM. Convivia lautius facere, & plus impendere in ea soles. Ennius in Sat. *Malo Hercle suo magno convivat sine modo*. Sic & alii. SCHEFFER. Vide Vossii de Analog. lib. 3. cap. 7.

Tutelam hujus loci] Deum tutelarem. Est autem *tutela loci* dicta, ut *tutela navigii* infra cap. CVIII. Inscriptio vetus apud Gruterum, pag. 105.

DEO TUTEL.
GENIO. LOCI.

SCHEFF. Trimalchionem. HEINS. Inscriptio vetus apud Fabrett. cap. II. pag. 79.

TUTELE LOCI.
CL. SERGIANUS. &c.

cujus notæ adeantur. Inscriptio alia Fratrum Arvalium apud Philipp. à Turre pag. 389. SIVE DEO SIVE DEAE IN CVIVS TVTELA HIC LVCVS LOCVSVE EST. Similem nuper produxit Vir eruditissimus Joannes Vignolius, qui egregie columnam Antonini nuper effossam illustravit, in Inscriptionibus selectis:

DEO
IN CVIVS TVTELA
DOMVS EST.

Est autem Genius Gaji, sive Trimalchionis, ut dicitur cap. 53. Et ita in nummis conspicitur sæpe tutela, effigie mulieris sedentis. Ut egregius Nervæ apud Tristan. tom. I. pag. 361. ubi *Italia tutela* conspicitur, & à Tristano doctissime explicatur. BURM.

Secundum illum] Juxta, apud illum. Petronius infra cap. CXXXI. *Deinde ut remotis omnibus secundum invitantem consedi*. SCHEFFER.

Jam illi balatum duxissem] Corrige: *jam illi alapam tum duxissem*, vel *dudum duxissem*. *Ducere alapam*, habes apud Phædrum nostrum v. cap. 4. cæterosque, quos ibi notavimus. SCHEFFER. Opinor, *jam illum balatum interdixissem*. Ut vulgari ac plebejo more dictum sit. Nam scriptores tersi dixissent, *balatu interdixissem*. *Vervecem* antea dixerat, cui nunc *balatum* assignat. Varro rei rusticæ lib. II. *Cui Cossinius, quoniam, inquit, satis balasti, ò Faustule*. Arnobius lib. III. pag. LXXII. *Si novenarius numerus cognomen Novensilium ducit, Cornificius balare convincitur*. Ubi, nescio quo jure, Elmenhorstius *labare* reponit. Sed longius hæc emendatio abit. Verius est, voluisse Arbitrum, *jam alapatum illi duxissem*, pro alapam. Sic apud Quintilianum lib. VI. *colaphum tibi ducam; & formulam scribam, quod caput durum habeas*. *Alapare*, ῥαπίζειν interpretantur Glossæ veteres Græco-Latinæ. Hinc *alapa* & *alapatus* pro colapho. Papias, *Alapare*, *alapas minari*, quod in aliis Glossis est *alapizare*.

„qui non valet lotium suum. ad summam, si circumminxero illum, ne-
„sciet qua fugiat. Non me-Herculem soleo orto fervere, sed in molle
„carne vermes nascuntur. Ridet. quid habet, quod rideat? Numquid
„pater faetum emit? Lana, eques Romanus es. & ego Regis filius. Qua
„re

zare. Alapator, gloriator, jactator, in aliis Glossis, quod à mimis tractum. In Catholico Johannis de Janua. *Alapus, qui alapas patiendo sibi victum parat.* HEINS.

Ebrium pomum] Suspicatur N. Heinsius, *promum*. placet, ut sit respectus ad liberalitatem ampliorem, de qua supra. SCHEFFER. Scio φυτὸν, *plantam*, hominem dici: ut & dialecto nostra ἐις φόγον, fructum, *eine Frucht*: sed hic præferam legere χλευαστικῶς prolatum, *Bellum Momum!* quasi diceret redivivum Momum, qui quovis carpere & ridere solens, *& quavis adspergere sanctos*. REINES. Reinesius vult, *Momum*. Sed sequitur *larifuga* in primo casu, ex quo verisimile, tali casu & hoc positum fuisse. At vero *momum* quarti casus est. Manet ergo locus sententia mea corruptus Nam nec *promum* nostrum amplius placere potest. SCHEFFER. Illud *pomum* hic non fero, & ejus loco *Comum* reponendum censeo. Comus commessationum Deus, unde comus hic loci pro convivatore. A Como etiam comœdiæ dictæ secundum quosdam, quod in iis crebræ commessationes. Atque huc referenda illa Nasonis Tristium secundo, loco non satis intellecto:

Accius esset atrox, conviva Terentius esset,
Essent pugnaces, qui fera bella canunt.

Tabella comica, in quibus comessationes depictæ, apud Plinium Nat. Hist. lib xxxv, cap. x. Varro de L. L. VI. *Comiter, hilare atque luculenter, cujus origo Græca κῶμος, inde Latine comissatio dicta: à Græcis, ut quidam dicunt, comadin.* HEINS. Etsi nobis plebeji hujus convicii ratio & usus non constet, nihil tamen contra codicis Traguriensis auctoritatem moverem. Nam, ut Plautus *cassa nuce non emere*, & alii fere eodem modo dixerunt, de homine vili, & quem contemnebant. cur non & ex pomo putri vel vili potuerit vulgus simile adagium ducere. Brassicanus, cujus adagia Erasmi adjuncta leguntur, ex Athenæo lib. III. cap. 7. adducit φαυλότερος φαύλου μήλου. BURMAN.

Qui rideatur alios] Pro, *rideat*, etiam infra habemus cap. 61. *Etsi timeo scholasticos illos, ne me derideant. tu videris, narrabo tamen, quid enim mihi aufert, qui ridetur.* Id est, *qui ridet.* HEINS. Codex Trag. *rideatur*. Nec mutandum: nam similia supra vidimus. Et ita infra cap 61. ut notavit Heinsius.

Larifuga] Mallem, *lucifuga*, ut *transfuga*. Nisi quis exstimet, larifugam accipiendum, pro desertore laris domusque suæ, vagabundo, errone. SCHEFFER. Distinguerem, *larifuga nescio quis; nocturnus, qui non valet lotium suum. nocturnus* est fur. Horat. I. Sat. 3. 117.

Et qui nocturnus divûm sacra legerit. BURM.

Non valet lotium suum] Optime: quomodo Varro IV. de LL. *denarii, quod denos æris valebant.* Est autem quasi proverbiali genere dictum de homine nullius precii. SCHEFFER.

Circumminxero] Paulo post: *at ille circumminxit vestimenta sua.* Sic enim conjunctim lego ibi, ut hoc loco. Nam & in pridem editis Petronius ad hoc exemplum usurpavit *circumamictus, circumtonsus, circumtumulatus*, &c. SCHEFFER.

Non meherculem soleo orto fervere] Lege, *non mehercule mi soles cor cito fervere. Sed in molli carne vermes nascuntur*: Seneca de ira lib. II. cap. XIX. *Volunt itaque quidam ex nostris iram in pectore moveri, effervente circa cor sanguine.* Apud Nasonem:

Et fervens multo linguaque corque mero. HEINS.

Sed in molli carne vermes nascuntur] Hoc est, si nimium sumus remissi languidique, perdimur. *Mollis caro* est flaccida, & humoribus abundans. Quomodo *corpus molle* Celso usurpatur. Ut lib. II. cap. 2. *fiebant lippitudines, tormina, febres, maximeque in mollioribus corporibus. ideoque præcipue in mulieribus.* Eodem modo *pecus mollissimum* oves appellavit Columella lib. VII. cap. 2. SCHEFFER.

Foetum] Leg. *foenum*. TILEBOM. Prava est hæc distinctio, quid enim, *lana eques es?* Itaque illud *lana* conjungendum antecedentibus. Porro *foetum lana emere* hic ponitur pro, rem facere ineptam ac ridiculam, credo, quod lanarum caussa fœtus habeantur educenturque. hic enim fructus est ovilli pecoris, ut notum. SCHEFFER. Hæc nihili sunt. Forte, *numquid pares fatuum me? Itane, eques Romanus es? Pares* pro apparet, quod eo significatu sæpe occurrit apud auctores de limitibus regundis, & Martialem non semel. Nec aliter Maroniana illa veteres Grammatici interpretantur: *coeli cui sidera parent.* HEINS.

Lana Eques Romanus es] Lege *Lamia*, & sic alibi cognomen Æliorum, à Lamo rege, qui Formiis & Minturnis imperavit, descendentium: Horat. lib. 3. Od. XVI. REINES. Reinesius vult *Lamia*, quia cognomentum hoc in familia Ælia. Sed sermo est de Ascylto. Quomodo ergo nunc fit Lamia, vel in familiam venit Æliam? totus locus hic est valde obscurus & corruptus; quid enim vult illud *pater*, quod præcedit? quis est pater ille, aut cujus est pater? ego scribam festinantem per compendia puto primum sic scripsisse: *numquid G. inter foetum emit l. a. n. a. ex eo deinde foetum est*, quod nunc præterunt

„re ergo servivisti? quia ipse me dedi in servitutem; & malui civis Ro-„manus esse, quam tributarius: & nunc spero me sic vivere, ut nemini „jocus sim. Homo inter homines suos, capite aperto ambulo: assem aera-„rium

runt Codices. *G. inter*, vel *ga. ter.* est *Gajus Noster*, quomodo & in superioribus Trimalchionem vocant. *l. a. n. a.* significant *quinquaginta nummos aureos*. Ut sic locus totus integre videatur scribendus: *Num quid Gajus noster foenum emit quinquaginta nummis aureis? at eques Romanus es?* SCHEFFER. Interlinearis MS. lectio *leva* (forsan *lana*) super *lana* emendationem hanc non sistit, nam infra in simili, pro *lana*, nec *lave* nec *lana* locum habet: videnturque non unius esse hæ tales notæ, quæ non semper sibi constant, ut conferenti patebit. HADRIANIDES.

Et ego] Ista mihi lectio non placet. Scribo: *At ego Regis filius*. Sententia: Tu gloriaris, esse te Romanum equitem; ego vero nihilo sum minor, cum sim regis filius. Sed objicies fortassis, atque dices, si es regis filius, quare ergo servivisti? Hoc factum eo, quia civis esse malui Romanus, quam rex tributarius. SCHEFFER. Oblique hic Pallantem Claudii libertum perstringit, ut reor, qui ab Arcadiæ Regibus (credo, quod Evandro Pallas erat filius) oriundum se ferebat. Quo nomine quam putide Scipio illi sit adulatus, sine rubore legi vix potest apud Tacitum XII. Annal. cap. LIII. sed & Acte liberta, Neroni in deliciis, ab Attalo Rege se genus ducere jactabat, apud eundem Tacitum, Suetonium & Xiphilinum, solita libertinis arrogantia. HEINS. Recte Heinsius jactationem libertorum hic tangi notat, quo & referas illa Horatii lib. II. od. 4.

Nescias, an te generum beati
Phyllidis flavæ decorent parentes,
Regium certe genus & penates
Mœret iniquos. BURM.

Quare ergo servivisti] Forte, *quare, rogas, servivisti?* GOES.

Civis Romanus] Nimirum per manumissionem, quæ cum libertate simul dabat civitatem. De qua vide Illustr. Spanh. Orbem Romanum Exerc. I. cap. 3. & Exerc. II. cap. 5. Hac arte vero peregrini emebant civitatem Romanam, dando se in servitutem Romano, adjecto pacto, ut manumitterentur. Sed inanem & mendacem hanc esse hominis nequam jactationem patet ex iis, quæ addit, se quadraginta annos servisse, & capillatum puerum venisse in coloniam. Mereretur fidem; si major natu se mancipasset Civi Romano, & post brevissimam servitutem manumissus fuisset. BURM.

Nemini jocus sim] Horatius II. Sat. 5.

——— *Hac mea cura est*
Ne quid tu perdas, neu sis jocus ———

Cicero Or. pro Flacco: *Num illos putatis, quibus jusjurandum jocus est*. SCHEFFER. Phædr. I. Fab. 21.

Quicumque amisit dignitatem pristinam,
Ignavis etiam jocus est in casu gravi.

ubi v. Scioppii notas.

Inter homines suos] Scribendum arbitror, *inter homines vos*. sensus est, non minus homo sum, quam vos estis. Illud *homo* significanter de libero est positum, ut supra, *me hominem inter homines voluit esse*. Servos olim vix in hominum numero habitos, non uno loco Seneca conqueritur: & adde Macrob. I. Sat. cap. 11. SCHEFFER. Sic recte: & *suos* intellige liberos, qui sui juris sunt. Sic id verbi accipitur l. 7. §. 9. ff. ex quibus causis in possess. eatur. *Adeo autem latitatio animum & affectum latitantis desiderat, ut recte dictum sit, furiosum hinc venditionem pati non posse, quia se non occultat, qui suus non est.* Similiter *meus*, mei juris, ut apud Persium.

Postquam meus à Prætore recessi.

Ubi vetus interpres: *Meus* dicit, *id est, liber, mei juris*. GOES. Nimis acuta est Goesii explicatio. Lege *homo inter homines sum, capite aperto ambulo*. Non autem cum Scheffero ad stigmata à servis celari solita respexisse magis crederem, quam ad luxuriantes & libidinantes, qui tecto capite obibant ganeas & loca ædilem metuentia, quos *furtim conspatiantes* vocavit supra cap. 7. ubi vide quæ de centone & pallio, quo se velabant, & obvolvebant caput, viri docti congesserunt. & ita, se neque esse lari ugam nescio quem, id est, vagantem, neque nocturnum, indicabat. BURM.

Capite aperto] Libere, ut me conspicere possint atque contueri omnes. Plaut. Captiv. III. scen. 5. *In tribu aperto capite sontes condemnant reos.* Vult, condemnare libere, absque verecundia, vel metu. Solebant nempe flagitiosi, præsertim vero servi, ob flagitia notati in fronte, velare se, quoquo possent modo. Ita Gyton & Encolpius finguntur aluisse crines isto fine, hinc Eumolpus cap. CV. *Quia nocentes horridosque habebant capillos, jussi squalorem damnatis auferri, simul ut nota quoque literarum, non adumbrata comarum præsidio, tota ad oculos legentium accederent.* Advocati apud Plautum faciunt id veste, Act. III. sc. 4. Pœnuli.

Adeste quæso, Ad. quippini quia si voles
Operire capita, ne vos leno noverit,
Qui illi mala res tanta fuimus illices. SCHEFF.

Assem ærarium] Hoc intellige. Suspicor, scribendum, *assem, ceratium*, quasi diceret, non assem, imo ne ceratium quidem. De ceratio nummo habes apud Hottomannum Rei Num. p. 115. Imo potius, *assem ærarium*, arbitror legendum. *Assis ærarius* dicitur, (ut apud Ciceronem pro Quintio, *æraria ratio*) is,

qui

,, rium nemini debeo. constitutum habui numquam: nemo mihi in foro ,, dixit. Redde quod debes. Glebulas emi; lamellulas paravi: viginti ,, ven-

qui est æris alieni, unde *ærati* & *obærati* dicimur. Ciceronis verba hæc sunt: *Hoc eo per te agebatur, quod propter ærariam rationem non satis erat in tabulis inspexisse, nisi ad Castoris quæsisses, quantum solveretur.* Sicut hic *æraria* illa est de alieno ære, quantum solvendum, sic *ajis ærarius*, qui de alieno, pecuniaque mutuo accepta. SCHEFFER.

Constitutum habui numquam] Puta, diem, quo cui litem intenderem. Cic. in ep. ad Marium: *Si quod constitutum habes cum podagra, fac in alium diem differas.* SCHEFFER. Vide supra ad cap. XV.

Redde quod debes.] Formula est apud Senecam 3. de benef. cap. 14. *Æquissima vox est, jus gentium præ se ferens, Redde quod debes:* Item ep. 18. Apud eundem lib. 7. cap. 21. Pythagoricus ad sutoris, cui quatuor denarios debebat, mortui tabernam reversus, *ille tibi vivit*, inquit ad seipsum, *tu illi redde quod debes*, inseruitque per clostrum denarios, exigens à se pœnas improbæ cupiditatis, ne alieno adsuesceret. Usus eadem servus, reposco acerbior, apud D. Matthæum cap. 18, 28. ἀπόδος μοι ὅτι ὀφείλεις. REINES.

Glebulas] Agellos. Juvenalis Sat. XIV.

——— *Saturabat glebula talis*
Patrem ipsum ———

Apulejus IX. Af. *Jamque totum frugalitate spoliatum ipsis etiam glebulis exterminare gestiebat.* SCHEFFER. Id est, terrulas, lib. 6. C. Th. de patrocin. Vic. & Oper. Publ. Græce γαῖαι, possessiones, tenementa: nobis *Landerey*. Inde glebalis functio, præstatio, pensio, munus glebale, id est, onus quod sequebatur glebam in Legibus Codicum; Vetus enim Jus Romanum ignorat hoc vocabuli ea significatione. Græci etiam mediorum seculorum βῶλον appellant; unde in Juliani ep. XI. & Synesii ep. 38. πατρῷον βῶλον, id est, prædium seu casamentum paternum. Antiqui glebam dixerunt terram ligatam, seu cespitem cum herba. Versificator lexicus manuscr. de Verbis raris: Isidorus *glebam terram vocat; inde glebones*: id est, γεωργοί, terricolæ, rustici, aratores. REINES.

Lamellulas paravi] Has ego lamellulas hic non intelligo. An scripsit, *etiam cellulas paravi?* Num potius legendum, *famellulas?* ut sit diminutivi *famella* diminutivum, quomodo mox *pedicellum* usurpat. SCHEFFER. Dediminutivum *lamellula* à lamella, lamula, hoc à denominativo *lama*; lama vero lacuna major, lacus, fossa, aquarum conceptaculum, vel collectaculum. In fundorum censu etiam lacus, piscinæ, vivaria erant. In antiquis piarum Traditionum chartis simul exprimuntur *area vel areales terra, terra aratoria cum campis, jugeribus, buphis, de pratis carrada cum cultis & incultis, viis & in viis, exitibus & reditibus, pascuis, silvis, aquis, aquarumque decursibus, molinis; cum domibus, ædificiis, cum omnibus adjacentiis, cum mancipiis & omni eorum supellectile*: hæc enim sunt quæ villam fundumve perficiunt. Glebulis igitur vel terris emtis etiam lamas adjecit Trimalcio. More suo, quo frequenter Diminutivis utitur, de quo ad cap. XXXV. Etiam hic dicit *glebulas, lamellulas*, & mox *pedicellum*. Eum vero à Stoicorum schola accepisse videri potest, qui, ut rerum mediarum contemtum aliis persuaderent, etiam ea, quæ magna putarentur τοῖς πολλοῖς & expetibilia, appellationibus minutivis extenuabant. Hinc illa apud Epictetum & in libris Marci Imp. ψυχάριον, σωμάτιον, κεράτιον, σαρκίον, ἀγρίδιον, οἰκίδιον, ἱππάριον, θυλάκιον, δοξάριον. Aliud spectavit Aristoteles jubens in talibus τὸ μέτριον παρατηρεῖσθαι, 3. Rhet. 2. nimirum dum format Oratorem. REINES. De lama seu lamis, unde Dn. Reinesius *lamellulas* deducit & nescio quibus non promtis formularibus ac Legendis fragmentum hoc passim in discrimen non necessario adducit, sic Vossius in Etymol. *Lama* πηλῶδες τόπος, ut interpretantur Glossæ Philoxeni. Similiterque Festus: *Lacuna*, inquit, *aquæ collectio, quam alii lamam, alii lustrum dicunt.* De eadem voce sic vetus Interpres ad illud Horat, Epist. 13. lib. I.

Viribus uteris per clivos, flumina, lamas.

Lama, inquit, *lacunæ majores continentes aquam, pluviam*, &c. Ennius:

Silvarum saltus, latebras, lamasque lutosas.

Sed mihi non videntur *Lamellulæ* nostræ esse à *lama*, sed potius à *lamina*, unde *lamella*, hinc *lamellulas*. *lamina* autem quemvis metalli fructum bractea crassius in latitudinem ductum significat, possentque hic *lamellulæ* pro argenteis, æreis, & id genus vasis ac suppellectili accipi. Quintil. lib. 4. cap. 2. *Tenuem laminam ducere, quam cælatura altior rumpat.* Vitruv. lib. 3. cap. 3. *Speculum argenteum tenui lamellula ductum.* Seu, *majorem dici partem in æruginosis lamellis consumit.* Neque hic Trimalchio loquitur, ut Reinesius tradit, sed alius Sevir. quanquam par omnium ratio seu Stylus. HADRIANIDES. Hadrianides putat, positas has lamellulas pro argenteis, æreis, & id genus vasis ac suppellectile, quod mihi non persuadet, nimis enim dura est figura. Reinesius exponit lacus, piscinas, vivaria à lamis. Sed qui agros ac glebas emit, habet has fere sociatas, nec parantur seorsum, saltem lamellulæ pro piscinis durum est, cum ne ipsæ lamæ quidem tale quid significent, verum loca depressa, in quæ aquæ pluviæ concurrunt. Putem ergo, scripsisse nostrum, *samellulas*, & intellexisse semina, quibus ulmaria fiunt, Columellæ descripta lib. V. cap. 6. *Samellula* est à *samera*, sicut *puellula* a *puera*. Nam à *puera* est *puella*, & *puellula*, sic ergo & à *samera*,

,, ventres pasco, & canem: contubernalem meam redemi, ne quis in il- ,, lius manus tergeret: mille denarios pro capite solvi: Sevir gratis factus ,, sum:

famella, & *famellula*. Hoc itaque vult, se emisse sibi terræ aliquam portionem, & in ea fecisse ulmarium, consevisse spatium illud ulmis. SCHEFFER. Per *glebulas*, Furcifer fundos designat, per *lamellulas* paratam pecuniam. Seneca de benef. lib. VIII. cap. X. *Nunc volo tuas opes recognoscere, laminas utriusque materiæ, ad quas cupiditas nostra caligat.* Per *laminas utriusque materiæ* aurum & argentum designat. Idem Seneca de vita beata cap. XXI. *Sæculum illud, in quo censorium crimen erat pauca argenti lamella.* Dixerat jam antea Naso:

Et levis argenti lamina crimen erat. HEINS.

Certissima Heinsii expositio, si modo capiat de pecuniæ loco paratis massis, non si de signata pecunia; & meræ nugæ, quæ de lacubus, cellulis, femellulis, famellulis, comminiscuntur. Lamina de argenti & auri massis dicitur, Horat. II. od. 2.

Nullus argento color est, avaris
Abdito terris inimice lamnæ,
Crispe Sallusti, nisi temperato
Splendeat usu.

Ovid. XI. Met. 124.

Lamina fulva dapes admoto dente nitebant.

L. 27. §. 6. ff. de Aur. Arg. & mundo. *Argentum factum recte quis ita definierat, quod neque in massa, neque in lamna, neque in signato, neque in mundo, neque in suppellectili, neque in ornamentis insit.* Unde apparet, male hic quosdam lamellulas intelligere supellectilem, vel pecuniam signatam capere, cum ditiores in Thesauris suis auri & argenti massas repositas haberent. Massam vocat Ovidius lib. III. Amor. eleg. 8.

Æraque & argentum, cumque auro pondera ferri
Manibus admorat: nullaque massa fuit. BURM.

Viginti ventres pasco] Plautus Persa I. sc. 2. *Numquam quisquam meorum majorum fuit, quin parasitando paverint ventres suos.* Sen. ep. 17. *Facile est pascere paucos ventres.* SCHEFFER. Hoc de se jactitat, qui herè servus fuerat, aliqua similis Demetrio Pompei Magni Liberto, qui *τότε πάντων, ὡς ἔχος ἐστὶν, ἀνθρώπων ἐν Πομπηΐῳ ἀποβεβληκότων ἐθεραπεύετο παρ' ἀξίαν, μέγα παρ' αὐτῷ δυνάμενος.* Plut. Cat. min. de quo Seneca de tranquill. an. cap. 8. *numerus illi quotidie servorum, velut Imperatori exercitus, referebatur, cui jamdudum divitiæ esse debuerant duo Vicarii, & cella laxior.* Idem ep. XVII. *Turba servorum, ad quos pascendos transmarinarum regionum est optanda felicitas. Facile est pascere paucos ventres, & bene institutos, & nihil aliud desiderantes quam impleri.* REINES. Distingue, *viginti ventres pasco, & canem: contubernalem meam,* &c. HEINS. Fastidiose, & arroganter. *Pascere* enim proprie dicebantur illi, qui aliis quotidie convivia & cœnas dabant, qui Reges dicti à parasitis suis. Spart. Adrian. cap. 17. *Ad deprehendendas obsonatorum fraudes, cum cumplurimis summatibus pasceret fercula de aliis mensis jussit apponi.* Ubi v. Salmas. & ad Lampr. Sever. cap. 41. Et ita Porphyr. ad Horatium lib. III. od. 21. vers. 7. notat, Poëtam *significare, se Corvinum pascere*, quod Acro reddidit *invitare ad cœnam.* Et uterque lib. I. Sat. 4. vers. 89. *Qui præbet aquam* interpretatur, *qui pascit, qui prandium exhibet, convivatorem.* Et ita hoc loco posset capi, hunc hominem lautum viginti sibi parasitos, (quos elegantissime à voracitate *ventres* vocat, ut apud Terent. Phorm. Act. V. scen. VII. vers. 7.) asseclas & mensæ consortes habere. Quamvis etiam de viginti servis capi posse minime diffitear, quos etiam proprie *pascere* dicuntur domini, ut docuit Casaubonus ad Spart. Adrian. cap. XI. Apulej. I. Met. de Milone dite, sed avaro, *neque præter unicam pascit ancillulam.* Ubi videndæ Pricæi notæ. in utroque autem sensu elegans translatio est à bestiis, quas saginabant. Parasiti enim nihil servis meliores, hi vero fere bestiarum numero in familiis veterum habiti, quare & lepide Satyricus ventribus his viginti canem, ut ejusdem loci & ordinis animal, addit. BURM.

Contubernalem meam] Quæ, cum servirem, mihi juncta contubernio fuisset. Unde apparet, si manumitterentur servi, eorum contubernales non simul fuisse liberatas, sed mansisse in servitutis conditione. Et ita multas inscriptiones, quas congerit Fabrettus cap. IV. pag. 315. de libertis, qui contubernalibus suis titulos posuere, capiendas existimo, quamquam & libertas jam factas contubernalium nomen retinuisse etiam verosimile esse possit ex quibusdam ibidem lapidibus. Et hinc in lege 81. ff. de condit. & demonst. JCtus de hac formula, *Stichus si rationes reddiderit, cum contubernali sua liber esto*, disquirit, unde apparet servos sæpe sine contubernali libertate donatos. Vide & l. 31. ff. de statuliberis. Et in l. 20. ff. de aliment. & cibar. legat. Stichus manumittitur, & ei jam libero contubernalis legatur, & in l. 41. §. 2. ff. de legat. 2. *omnibus libertis meis, & quos vivus, & quos his codicillis manumisi, vel postea manu misero, contubernales suas, item filios, filias lego.* Unde efficitur, tales libertos nullum jus in contubernales & filios ex iis natos habuisse, antequam liberalitate Patroni sui vinculo etiam servitutis eximerentur. Noster autem suis nummis redemerat, & pro capite, id est, libertate (nam servos caput non habere notissimum est) M. denarios solverat. BURM.

In illius manus tergeret] Abest quidpiam. Quid? si legamus, *in villis illius manus tergeret?* Illud *villis* potuit omissum esse ob similitudinem sequentis vocabuli,

„sum: spero sic moriar, ut mortuus non erubescam. tu autem tam labo-
„riosus es, ut post te non respicias? in alio peduclum vides, in te ri-
„cium non vides? tibi soli ridiclei videmur? Ecce magister tuus, homo
„major natus; placemus illi: tu laeticulosus, nec mu nec ma argutas?
vasus

buli, *illius*. Et villos memorat in cane Columella VII. cap. 12. laudatque eum, qui est *amplo villosoque pectore*. Porro crines vice mantilium fuisse constat vel ex alio nostri loco cap. XXVII. ubi ait: *digitosque paululum aspersos in capite pueri tersit*, SCHEFFER. Mirum, si contubernalem iste canem habuit, in cujus villis manus tergeri possent. A librario istud est; nos legamus, *Canim contubernalem* habuisse, eam redemisse, *ne quis in illius capite manus tergeret:* (hoc enim solebant domini, hoc Trimalcio in pueri capite fecerat cap. 27.) mille denarios pro ea solvisse: nimirum τὸ *capite* loco suo exciderat, in eumque revocandum est. *Canis*, *Κανὶς* autem, quasi diceret *Novella*, muliebre nomen ex historia sumtum. Fuit hoc nomine Liberta Antoniæ, eique à manu, dilecta Vespasiano, Suet. cap. 3. 21. & Domit. cap. 12. παλλακὴν adpellat Xiphilinus. In lapidibus notavi Cænidas, *Æliam*, *Asiniam*, *Aureliam*, *Flaviam*, *Viniciam*. REINES. Recte Reinesius, quod & mihi in mentem venerat, nisi scripserit *in illius sinu manus tergeret*. Sic fovere manum in sinu alterius, Senecæ de providentia cap. III. *Quid ergo? felicior esset, si in sinu amica foveret manum?* HEINS. Videri potest, scripsisse Petronium: *ne quis in illius mammas manus tergeret*. Martial. III. LIII. ad Chloen.

Et vultu poteram tuo carere,
Et collo, manibusque, cruribusque
Et mammis, natibusque clunibusque.

Vicinitas duarum vocum, *mammas*, & *manus*, effecit, ut una absorberetur ab altera. GOES.

Sevir gratis factus sum] Quo respexit Mamertus in Panegyr. *refertur nuntius, consulem me creatum sine impendio*. Anonym. in litt. Lucii Roma. HADRIANID. Erant enim functiones ejuscemodi libertis pretio emendæ. Gruter. in opere inscriptionum p. CCCC, 7.

P. DECIMIVS. P. L. EROS.
MERVLA MEDICVS
CLINICVS. CHIRVRGVS
OCVLARIVS. VI VIR
HIC. PRO. LIBERTATE. DEDIT. HS. IↃↃↃ.
HIC. PRO. SEVIRATV. IN. REM. P.
DEDIT. HS. CIↃ CIↃ. HEINS.

Egregie illustrat hæc lapis productus ab Octavio Rubeo in libro, qui inscribitur *Le memorie Bresciane*. pag. 270. & repetitus a Fabretto. pag. 403.

C. IVLIO. PAVLINO
ANDRAGATHO
VI. VIR. AVGVST.
GRATVIT.
C. IVLIVS. AQVILINVS
PATRI.

Ita & *Gratuitus Quinquennalis* apud Gruter. pag. CCCCLXXIX. 1. & *Decurio* CCCCLXXV. 3. 4. vid. & CCCCXXXII. 3. BURM.

Spero sic moriar] Pro, *spero, quod sic moriar*, per ellipsin Terent. Heaut. III. sc. 2. *Non usus veniet, spero*. SCHEFFER.

Tam laboriosus es] Forte, *gloriosus es*, talem enim hunc hominem designavit in antecedentibus. Et gloriosi, si qui alii, maxime sunt Seviri, ut, quæ retro sunt, non respiciant. GOES.

Pedicellum] Minimum pediculum. Sic à *catinus* est *catinulus*, contracte *catillus*, indeque *catinellus*. SCHEFFER. Ut ratio oppositionis sibi constet, lege *ricinum*, quod insectum canibus eorumque plurimum auriculis pertinaciter inhæret & sanguinem ligurit, tinea canis Oct. Horat. l. de phys. sc. ex emendatione nostra; Græcis κρότων, Aristoteli 5. h. an. cap. 26. κυνοῤῥαιστὴς (ῥαίουσι γὰρ τοὺς κύνας πίνοντες τὸ αἷμα αὐτῶν Schol. Hom. ad Od. 12.) infestat etiam pecus armentitium, majus fœdiusque pediculo; eoque significatio proverbii eadem, quæ illius apud Scriptores sacros Matth. 7. & Luc. 6. de festuca & trabe in oculo, ubi κάρφος de minore, δοκὸς de grandiore vitio dicitur. Horatius eodem sensu *verrucas* & *tubera* opposuit: Seneca l. de vita beat. *papulas* & *ulcera*. Idem lib. 2. de Ira. cap. 8. *aliena vitia in oculis habemus; à tergo nostra nobis sunt:* quæ φιλαυτία hominum est. REINES.

In te ricium] Scribe, *in te ricinum*, TILEBOM.

Ridiculi] Codex Traguriensis *redicles* pro *ridicli*, ut sæpe. Ita *adicla*, *ofla*, *pediclum* & similia in eodem codice.

Magister tuus] Agamemnon. vide supra cap. 55.

Homo major natu] Ita ediderunt, sed Traguriensis codex habet *natus*, quod non repudiarem. Ita Corn. Nepos, Reg. 2. *major annos sexaginta natus decessit*. Et in Hannib. cap. 3. *minor quinque & viginti annis natus*. Lambinus utrobique *natu* restituere volebat, sed tu vide Bosium. Etymol. Isidor. *Adasia, ovis major nata*. male tamen quidam addubitarunt, an Latinum sit *major natu*, & recte hoc adstruxit Vavassor. de vi & usu quorumd. verbor. pag. 51. quibus plura addere facile foret. Apud Suetonium Aug. 53. Torrentius in MSS. repperit *grandi jam natu*. BURM.

Laticulosus] An, ut à *metus*, *meticulosus*, ita & à *latus*, *laticulosus?* non existimo, nec est similis analogia, præterea sensus quoque inconveniens. Cur

„vasus fictilis, imo lorus in aqua, lentior non melior. tu beatior es? bis „prande, bis coena. Ego fidem meam malo, quam thesauros. ad sum„mam; quisquam me bis poposcit? Annis quadraginta servivi, nemo „tamen scit, utrum servus essem, an liber; & puer capillatus in hanc „coloniam veni: adhuc Basilica non erat facta. Dedi tamen operam, ut „domino satisfacerem, homini mali isto, & dignitosso, cujus pluris erat „unguis,

enim Ascylytos dicatur hic libenter lætari? Puto plane *lacticulosus* esse scribendum. Glossæ veteres. λιπογάλακτος, *lacticularius*, *lacticulosus*. Philoxenus. *lacticulosus*, λιπογάλακτος. Est autem λιπογάλακτος, sicut λιπόσαρκος, quem recens nuperque lac destituit, qui ab uberibus cœpit submoveri, erratque Laurenbergius, quando exponit *subrumem* in glossario, cum hoc contrarium denotet. Quamquam eum huc induxerit Philoxenus, apud quem *lactigulosus*, pro *lacticulosus* legitur. Quod cum fiat C in G mutato, sicut sæpe solet, ipse vocabulum à *lacte* & *guloso* compositum putabat. SCHEFFER. Opinor *ex lendiculosus*, à lende & lendicula, ut à pede & pediculo *pediculosus*. Deinde, *vasus fictilis, imo lorus in aqua*. *Vasus* & *lorus* solemni modo noster, cum utrumque generis neutrius sit. Glossæ Labbæi, ἱμὰς, *habena*, *lorus*, *corrigia*, *hoc lorum*. Et *lorus* apud Apulejum quoque. HEINS.

Nec mu, nec ma] An non legendum, *Menechma*? TILEBOM. Scribo divisim, *nec mu*, *nec ma*, & expono de eo, qui nil possit, nil valeat: quasi diceret; tu, qui puer es, & vix ablactatus, nec vales quidquam, audes hæc ridere? *Mu* & *ma* sunt Syllabæ sic à sono formatæ, quas infantes primum edunt. Hinc *mu facere*, quod Charisius exponit *mutire*. Lucilius; *non laudare hominem quemquam, neque mu facere umquam*. SCHEFFER.

Arguta suasus fictilis] Corrige: *argutas? vasus fictilis*. Illud *argutas*, hic est ab *arguo*, pro, traducis, accusas. Novius. *quando ad ludos venis, alii cum tacent, totum diem argutatur, quasi cicada*. Plaut. Amph. III. sc. 2. *Stupri, dedecoris à viro argutam meo*. At *vasus* habes in antiquis glossis: σκεῦος, *vasus*, *vasum*, *vasa*. SCHEFFER. Ut supra cap. XLVI. *Quid molestus ille argutat?* Propertius lib. 1. eleg. 6.

Illa mihi totis argutat noctibus ignes.

Argutari pedibus, Titinius, pro pedes frequenter movere, vel strepere pedibus. *Terra hæc est, non aqua, ubi tu solitus argutari pedibus*. HEINS.

Lorus in aqua] Petronius cap. CXXXIV. *lorum in aqua, non inguina habet*. Glossæ veteres: ἱμὰς, *habena*. *lorus*, *corrigia*, *hoc lorum*. SCHEFFER. Scholiastes Juvenal. Sat. V. vers. 480. *Scutica, lorus latus, corium non confectum*.

Bis prandebis cœna] Perperam. Emenda: *tu beatior es? bis prande, bis cœna*. Si tu, ait, es beatior & opulentior, ergo bis prande, bis cœna, quod nempe fieri non potest. Videtur in animo habere illud Horatii 1. ser. 1.

Millia frumenti tua triverit area centum,
Non tuus hoc capiet venter plus, quam meus.

SCHEFFER.

Ad summam, quisquam me bis poposcit] Hic ita mihi legendum videtur, *ad summam, non quisquam me bis poposcit*. TILEBOM. Post, *poposcit*, punctum interrogationis est scribendum. *Quisquam* est, quisquamne? an quisquam? Virgilius lib. X. *quisquam merito fœdissime pulsum Arguet?* Illud *poscere* absolutum est, pro pecuniam, aut nummos poscere, quod usurpavit Cicero in Verrinis: *Magistrum Sicyonum nummos poposcit*. SCHEFFER. Lege *quisnam*. HEINS.

Tamen scit] Mallem, *scit*, hoc est, *scit*, *scivit*. SCHEFFER. Lege *scivit*. HEINS.

Capillatus] Videtur hic, quicumque denique, probare velle, domi quoque pro ingenuo se habitum. Nam vulgo servis nutrire comam nefas fuit, quod jam alii notarunt. Subest tamen id quoque, quod sic ejus erga Trimalcionem officium declaretur, quando *capillati* fere, qui erant in deliciis. SCHEFFER.

Satisfacerem] Latet nequitia, de qua infra Petronius cap. LXXXVII. *rogare cœpi, ut paterentur satisfieri sibi, & cætera, quæ libido distenta dictat*. Et cap. LXXV. *ipsi mea domina satisfaciebam*. SCHEFFER.

Mali isto & dignitosso] Corrigendus est ita hic locus, *magnifico & dignissimo*. TILEBOM. Hoc corruptum est. Suspicor, scripsisse, *malisto*, id est, maximo à μάλιστος. SCHEFFER. Ista servus de domino suo: intelligemus quid dicat, si legerimus *macaristo*. Μακαριστὸν vocat opulentum & Fortunæ bonis ornatum abundantemque, & ea re ab omnibus prædicandum beatum. Talis Xenoph. in apol. Socr. ἀξιομακαριστότατος. *Dignitosus* est, qui aliis *dignitarius*, *axiomaticus*, ὁ ἐν τέλει, ἀνὴρ τῶν λογάδων. Utitur Aldhelmus de laude virginit. cap. 28. pro eximio, singulari; *dignitosa innocentia palma*; ubi de Abele. Ut a vocabulo *Dignitas dignitosus* sequioribus seculis; ita à *dignus dignosus*, à *dignatio dignatiosus* formavere, dixereque pro æstimato, honorato, culto, τιμῆς ἀξίῳ. *Dignatio* vero pro precio, æstimatione, honore, gradu dignitatis, auctoritate, puræ latinitatis vocabulum est apud Cicer. ad Att. Plin. lib. 14. cap. 7. lib. 35. cap. 10. Sen. controv. 2. Tac. 1. hist. 53. 3. 81. Sueton. Galba cap. 7. Symm. lib. 2. ep. 62. 67. lib. 9. ep. 110. Ennod. lib. 11. ep. 18. REINES. Ex *mali isto* facile fit *malisto*, non

„unguis, quam tu totus es: & habebam in domo, qui mihi pedem op„ponerent hac, illac, tamen (genio illius gratias) enatavi. Haec est „vera athla: nam in ingenuum nasci tam facile est, quam accede istoc. „Quid nunc stupes, tamquam hircus inervilia.

LVIII. „[a] Post hoc dictum Giton, qui ad pedes stabat, risum jam „diu compressum etiam indecenter effudit; quod cum animadvertisset „adversarius Ascylti, flexit convicium in puerum: &, [b] Tu autem, in„quit,

[a] ENCOLPIUS. [b] CONLIBERTUS.

non ita *macaristo*, quod vult Reinesius. Et dicit mox unguem ejus pluris fuisse, quam alterum totum. Debebat ergo esse *malistos*, ut enim unguis meus superet alterum totum, oportet me esse multo majorem altero, nec huc facit τὸ μακάριον. SCHEFFER. Assentior Thomæ Munckero scribenti: *hominus majesto*, ab eadem origine, qua *Deus Majus*, id est, Jupiter, & *majestas*, & *Majesta*, Vulcani Uxor. Qua de re vide Macrobium lib. I. Saturnal. cap. XII. HEINS.

Dignitoso] Philoxenus: *dignitosus*, ἀξιωματικός. SCHEFFER. In dignitate constituto. De verbis autem hujuscemodi inclinamenti vide Gellium lib. IV. cap. IX. HEINS. Vide Du Cange Glossarium.

Cujus pluris erat unguis, quam tu totus es.] Simile huic istud Rabbinorum priscos ad novos æstimantium *in l. Joma*; *melior est unguis priorum, quam venter posteriorum.* REINES.

Pedem opponerent] Supplantare me studerent. Ovidius IV. de Ponto El. 6.

Perstat enim Fortuna tenax, votisque malignum
Opponit nostris insidiosa pedem. SCHEFF.

Hac sunt vera, athlanam] Scribe: *Hac sunt vera athla. Nam*, &c. Ἆθλα, munera, quæ victoribus certaminum publicorum dabantur. Nempe præcesserat de supplantatione. SCHEFFER. *Athla* plurale est neutrius generis. Ampelius libello memoriali: *sunt, qui dicant Herculem & Thesea, quod similia athla sunt adepti.* Hic tamen tamquam singulare generis fœminini ponitur, qualia multa in usu apud vulgus. Sic *Schema*, *Trama*, & similia apud Plautum, etiam apud Nostrum. HEINS.

In ingenuum nasci] Nescio, an prius *in* abundet. Nam & Tertull. de Carne Christ. cap. 3. *Deus nasci in carnem erubescit?* Suetonius hac forma *subjici in servos* dixit vita Titi cap. 8. SCHEFFER.

Quam accede istoc] Puto corrigendum, *quam accedere istoc* SCHEFFER. Non mutandum, sed gestu adjuvandum. Proverbium videtur plebejum & rusticum, ut plurima in hac cœna, quo aliquis digito monstrat locum vicinum, & quo facile quis perveniat. *Istoc* autem antiquo more pro *istuc*, ut *hoc* pro *huc*, de quo supra cap. 39.

Hircus Merculia?] Scribe, *Hircus ad Mercurium?* TILEBOM. Quid hic est, *Merculia?* Subdubito, annon fuerit, *Mercurialis*. Invenio enim *Mercuriale*, pro eo, quod Græci vocant ἑρμαῖον, acervumque lapidum significat in via publica, vel saxum, quo indigitatur rectum iter. Sic proverbium erit de eo, qui ad rem ignotam stupet. SCHEFF. Scriptura vetusti Codicis est, *hircus in ervilia*, & quidem genuina haud dubie. *Ervilia* & *Ervum* eadem. v. Dodon. Erviliæ non uno loco occurrunt apud Columellam & in Varrone apud Nonium, & tum fabæ subintelliguntur. *Faba ervilia* apud Plinium Naturali Historia, etsi Codices vetusti, *ervillam*, etiam agnoscant. HEINS. *Ervum* autem perhibetur non modo hominibus, sed & pecudi, saporis admodum ingrati, quamvis bubulæ utile adeo, ut & eo saginetur. Verum non aliter exhibetur bubus, quam elixum vel fresum, & aqua maceratum. Hac enim ratione usi videntur agricolæ in Italia, Græca illa, ut videre est apud Columellam lib. VI. cap. III. & Discoridem lib. II. cap. CXXXI. II. Dodon. lib. 17. cap. 17. Nam vel hoc vel illo modo temperatum amarorem deponit, & ad saginam commode assumitur. At, ita non præparatum cum esset, nec ita appetiisse videntur pecudes, sed aversatæ potius, ut videre potuerit ad illa obstupuisse, quemadmodum ad hæc convitia obstupuit Ascyltus. GOES. Legendum *Ervilia*: *Ervilia* est enim species *ervi*. Festus *Ervum & ervilia à Græco dicta sunt, quia illi ervum ὄροβον, Ervilia ὀροβαίας appellant*, qui *ervilia* pluralis generis facere videtur. Alii singularis secundæ declinationis, ut nostro; quidam etiam *ervillam* dixere Varr. I. de Re Rust. cap. 32. *serendum viciam, lentem, cicerculam, ervillam, cateraque, qua legumina appellant.* Apud Columell. lib. II. cap. 14. *Ervilia* est in codice S. Germani: *stercorari lupino, faba, vicia, ervilia, lenti, cicercula, piso.* Vulgo legitur *ervo*, *lente*. Et ita Plinius lib. XVIII. cap. 9. & lib. XIX. cap. 3. BURMAN.

Tu autem] Apulejus IX. *Tu autem, inquit, tam mollis ac tener, mulieres appetis?* SCHEFFER. Inservit hæc particula aliquoties apud comicos graviori & concitatæ orationi. v. Plaut. Aulular. II. vers. 2. Captiv. III. IV. 24. Epid. I. I. 23. & passim: Ita & cum aliis voculis, *ecce*, *porro*, *sum*, conjungi solere docuit Gronovius ad Liv. lib. VII. cap. 35. Eidem usui inservit particula sequens *etiam*. Infra cap. 95. *etiam minaris.*

Capa

,,quit, etiam tu rides cepa pirrata? O Saturnalia! Rogo, mensis De- ,,cember est; Quando vicesimam numerasti? Quid faciat crucis offla? ,,cor-

Cæpa pirrata] Leg. *pyrrhata*. TILEBOM. Hoc est pretii nullius. An scribendum, *cepa capitata*? Plinius XIX. cap. 6. ubi loquitur de cepis: *Alterum genus capitata, qua ab æquinoctio autumni feritur.* Num potius *pirra*, à Græco πυῤῥὰ, hoc est, *rufa*. Mallem ego, *cepa piperata*. SCHEFFER. Trajectus consonantium & *p* in vocula dissyllaba factus à librario est; Petronius scripserat, *pica cirrata*, quod est convicium geminum in puerum jactum ab irato; alterum à moribus, quod esset garrulus & importunus blatero, alterum à cultu, seu habitu, quod cirros gestaret: utrumque adolescentibus scholasticis proprium. Ἀδολεσχοῦσι enim & libenter nugas garriunt. Martialis hoc dicit de *matutini magistri cirrata caterva* lib. 9. ep. 30. Iidem φιλόκομοι & φιλόκοσμοι cirros amabant, & sic distinguebantur ab ignobilibus vulgaribus; ideo *cirratos* dixit Persius Sat. I. vers. 29. Sunt autem cirri crines plexi tortique, in botryonem collecti, & nodo in vertice religati. Græci hoc ornatus capillitii genus μαλλὸν, in fœminis κόρυμβον, in viris κρώβυλον, in pueris σκόρπιον nominarunt. REINES. Reinesius nimis confidenter, ut ubique fere solet, *pica cirrata*. Ego puto lectionem istam posse retineri, si *pirrata* explicitur de induta aut vestita *porro* sive *birro*. *Pirrus* sive *birrus* (utraque scriptura reperitur) est de genere lacernarum, sic dictarum à colore, de quo satis, qui vestimenta veterum exposuere. Ab hoc *pirro* videtur formatum *pirratum*, sicut à *pileo pileatum*, à *calceo, calceatum*. Et habebant istiusmodi lacernas pueri servique etiam, ut ex locis veterum est manifestum. Ita *cepa pirrata* erit cepa quidem per convitium ob acrimoniam & vitum odiosissimum, pirrata tamen, ob lacernam, qua utebatur. SCHEFFER. Non male Reinesius, *etiam tu rides pica cirrata?* quomodo & supra *picam pulvinarem*, dictam Fortunatam vidimus à garrulitate, & ipsum Gytonem mox infra, *volsam piclam* per convitium nominari; cum tamen *cepa* æque ac *cepe* dicatur, ut apud Nasonem in Fastis:

Cædenda est hortis eruta cepa meis.

Idque apud Columellam, Plinium, Apicium, alios, omnium autem frequentissime apud Cœlium Apicium occurrit, videndum tamen, ne scriptura vulgata recte habeat sese, dum modo scribamus *cepa cirrata*, quomodo *tunicatum cepe* Persio, aut *cepa piperata*, nam cepam aceto piperato condiri solitam testis est Columella lib. XII. Ita supra, *piper, non homo*, & *cicerejus* pro calidæ naturæ homine seu caldicerebrio, ut ipse loqui amat. HEINS. Illud *cepa* mutandum non putem, nam cum ita dicta fuerit a forma capitis, ut Auctor moreti:

——— *Capiti nomen debentia porra.*

Ut Scaliger edidit, pro *cepa*, verosimile est libertum convitium duxisse à cepa, & in comtum & crispum Gytonis caput deflexisse. Nam puer hic erat *crispus*. Infra cap. 97. & ita passim delicati & capillati pueri in hoc convivio, de quibus supra. Unde credibile est, *cirrata* hic pro, *pirrata*, esse legendum; quæ vox nauci est, & nimis arcessita est Schefferi explicatio, à *birro* eam vocem deducentis. Prior admitti aliquo modo posset à Græco πυῤῥὰ, quia *cepa rubens* ab eodem Auctore moreti dicitur, & flavis capillis essent insignes pueri. Sed præstat *cirrata*: Martian. Capell. lib. III. in fine. *Nam si rythmicum quid metricumque sicut inter cirratos audes, assumpseris.* Ubi perperam Grotius Grammaticos interpretatur, ut apud Persium, cum intelligendi sunt pueri, ut recte Casaubonus. Vide & Valesium ad Ammian. Marcell. lib. XIV. cap. 6. & Lipsi. excurs. D. ad Tacit. lib. III. Annal. BURM.

O Saturnalia] Scribendum, *Io Saturnalia*. Ita nempe Saturnalibus servi per urbem discursantes clamitabant. Romæque veteres è plumbo nummos, quibus *Io Saturnalia* inscriptum, memini videre. Saturnalibus & pileum gestabant. Hinc *pileata turba* apud Senecam epist. XVIII. HEINS. Non displicet Heinsii conjectura. Ita enim & Martialis lib. XI. 2.

Clamant, ecce, mei, Io Saturnalia versus.

Quamvis vulgata lectio eleganter indignationem hujus liberti exprimat, cui jam non liceret punire dicacitatem pueri, qui libertate Decembri utens impune deridebat libertum, nihilominus exprobat ipsi servilem conditionem, ut qui sibi majori, utpote liberto, qui jam vicesimam numeraverat, neque indigebat Saturnalitia libertate, male diceret. *Rogo*, hic interjectionis & exclamationis vim habet, qua indignitatem rei exprimit. supr. cap. 20. *Rogo, inquam, domina. Rogo, inquam, noli clamare.* Et passim in hoc fragmento. vide supr. Schesser. ad cap. 39. BURM.

Rogo, December est.] Decembri Saturnalia agebantur, quæ nihil aliud erant, quam privatæ publicæque epulæ, & continuæ inter omnem licentiam lasciviamque comessationes. Sen. ep. 18. *December est mensis, quo maxime Civitas desudat. Jus luxuria publica datum est, ingenti adparatu sonant omnia.* Servi tum liberrime agebant: vid. eumdem ep. 47. REINES.

Quando vicesimam numerasti?] Quænam hæc vicesima? num mensis Decembris, de quo antecessit? Puto plane, quia illa die Saturnalia finiebantur. Ut sit sensus: quando tibi tandem desinunt esse Saturnalia? SCHEFFER. Reinesius hæc accipit de constituto vicesimæ canone, pendi solito propter eos, qui manu mittebantur ex lege Manliana, de qua Livius lib. 7. cap. 12. quod significavit mihi plurimum. Rev. & Doctiss. Dn. Arnoldus. Verum, ut hæc docte cogitantur,

„corvorum cibaria. Curabo, jam tibi Jovis iratus sit, & isti, qui tibi „non imperat. Ita satur pane fiam, ut ego istud conliberto meo dono; „alioquin jam tibi depraesentiarum reddidissem. Bene nos habemus, aut „isti

tantur, ita loco huic nil sunt accommodata. Vult nempe Reinesius, hanc esse verborum istorum sententiam: quamdiu est, quod es factus libertus? At hoc liberto libertus ipse in præsentia aliorum, credo, objiceret. Deinde, quomodo cohærent ista, O Saturnalia! Rogo, mensis December est? Quando factus es libertus? Quid ad liberti factionem mensis December & Saturnalia pertinent? Denique, quomodo facit ad dicendi libertatem, ut quis cito vel sero fiat libertus, cum & servuli ipsi essent dicacissimi. Postremo Gyton à Petronio inducitur, non ut libertus, verum servus, atque puerile scortum. Verba sunt Petronii, ipsius in cap. XCI. *Video Gytona cum linteis & strigilibus parieti applicitum, tristem, confusumque, scires, non libenter servire.* SCHEFF. Oblique carpit Gytonis petulantiam, tamquam homini servo, qualem is se ferebat hoc convivio, parum convenientem. Ac proinde quærit, puterne esse Saturnalia, quibus nimirum plurimum licebat servis. Aut, si in libertatem assertus, quando vicesimam numerarit, hoc est, liber sit factus. Nam *vicesimam* ad eam refer pecuniam, quam pro libertate servi pendebant. Livius libro VII. de Cn. Manlio Cos. Anno V. C. CCCXCVII. *Ab altero Consule nihil memorabile gestum, nisi quod legem, novo exemplo, ad Sutrium in castris tributim de vicesima eorum, qui manumitterentur, tulit.* Idque ut plurimum domini ipsi pro servis, qui manumittebantur, pendebant. In supremis Trimalchionis tabulis infra cap. LXXI. *Philargyro etiam fundum lego, Carrioni quoque insulam & vicesimam & lectum stratum.* Hoc vectigal qui colligebant, *vicesimarii* dicti. Noster iterum infra cap. LXV. *scissa lautam novemdialem servo suo misello faciebat, quem mortuum manumiserat, & puto, cum vicesimariis magnam mantissam habet.* Quamquam & aliæ fuerint vicesimæ, ut hereditatis. HEINS. Hunc locum à Schefferi prava interpretatione vindicavimus olim in dissertatione de Vectigalibus P. R. cap. X. necdum eo tempore Reinesium & Heinsium nobiscum facere liquebat; cui expositioni miror Schefferum in curis secundis non concessisse, cum sententia emergat egregia, si de vectigali vicesimæ capiatur, inepta, si de die Decembris vigesimo; nam primo, nondum probavit, die vigesimo finita Saturnalia, cum illa XVI. Calend. Januarias inciperent, neque satis constet adhuc, per quot dies agitarentur, ut supra ad caput XXVI. indicavimus. Præterea, quis in Italia dies mensium, nostro more, à primo ad ultimum ordine numeratos credat, qui sciat, per Nonas, Idus, & Kalendas divisos fuisse menses. Objicit ergo hic libertus, sibi aliquid esse visus, Gytoni servilem sortem, qui jam munere Saturnalium quidem libere dicax esset, sed simul tamen admonet conditionis suæ, rogans, quando tu libertus es factus, qui hic æquo jure mecum agere & deridere me audes. BURM.

Quid facias crucis offla] Nescio, an rescribi debeat: *quid facias, crucis offla? corvorum cibaria?* SCHEFF. Convicia sunt in hominem perditum perdendumque: an à nostris accepta, qui talem patibulo victimam & corvis escam destinari dicunt? Plautus tamen fere talibus usus est. Alioquin ista mastigiæ temulenti invectiva rustica insulsa prorsus & illiberalis est, jocisque ad obscœnitatem usque petulans: spargit simul ænigmata, nimirum cum rhetoricari mox incipit scurra, quibus quærendus Oedipus, si tanti vita fuerint. Ad ea vero ulcera, quæ sanis librarius adfricuit, alius pelvim & spongiam posceret, ne ita male cohærentibus, diffluxis, & diffractis concinnandis operam ponere cogatur. REINES. Sic *jungla* pro jungula, *ungla* pro ungula, *vincla*, *pocla*, & similia. HEINS. Nil muta. Sensus est, quid aliter facere posset furcifer, nisi ut dignum sua sorte & scelerata mente facinus designet; à tali nebulone, crucis mancipio, nihil aliud exspectes, nisi erga honestos homines petulantiam & contumeliam; de solemni illa formula, *Quid faciat*, supra egimus ad cap. XIV. quamvis ibi paulum alio sensu usurpetur, utrobique autem factum aliquod excusat, hic tamen ironice, quasi non irascendum sit nebuloni, cui mala mens, & malus est animus. BURM.

Corvorum] Horat. I. Ep. XVI. vers. 48.

——— *Non pasces in cruce corvos.*

Et hinc vulgaris illa apud comicos imprecatio ἐς κόρακας.

Jovis] Ita Plautus, Apulejus, Martianus, alii. Vocabularium vetus, titulo, *Deorum nomina. Jovis*, Ζεύς. SCHEFFER. Vid. supr. ad cap. XLIV. pro *tibi* Traguriensis exhibebat *ubi*, vitio librarii.

Et isti] Ita per contemtum Ascylton designat. vid. supra ad cap. IX.

Cum liberto meo dono] Scribe, *conliberto meo dono.* id est, ipsius gratia te nunc non accuso, apud Jovem, id est, Herum. Noster supra cap. XXX. *quidquid ergo est, dono vobis.* SCHEFFER.

De præsentiarum] *Depræsentiarum*, voce unica & adverbialiter sumta hoc intelligendum. Sic apud Æmil. Probum, seu Cornel. Nepotem, illum, quem Muretus appellat mundissimum & castigatissimum Scriptorem, in Vita Hannibalis, *inpræsentiarum* sumitur. *Cum hoc, inquit, exhaustis jam patriæ facultatibus, cuperent inpræsentiarum bellum componere, quo valentior postea congrederetur.* Et ita Cornelius Tacitus, Aul. Gellius, alii. TILEBOM. Quid est, *de præsentiarum*? an formatur ita, ut, *inpræsentiarum*? num scribendum, *tibi idem*

,, isti geuge, qui tibi non imperant; plane, qualis dominus, talis & servus. ,, Vix me teneo; & sum natura caldus, cicerejus; cum coepi, matrem ,, meam

idem præsentarium reddidissem? Plautus Mostell. III. sc. 3. *nunc ferat sex talenta magna argenti pro istis præsentaria.* Ita ibi. Sed *de præsentiarum* habet & inferius, ut nil temere sit mutandum. SCHEFFER. Latinum non est, sed plebi usitatum tamen. Sic infra, ubi *de præsentia* habes. HEINS. Legendum censeo, *reddidissem vicem.* Veteri Epigrammate, quod nescio an adhuc vulgatum sit, similiter, *redde vicem.* Integrum apponam.

Formosa es, fateor, dives, generosa, venusta:
Confitear, si vis, omnia, redde vicem.
Nempe parum casta es, nempe es deprensa, negabis.
Res venit ad lites, rursus & illa nego.
Dic potius, sed nempe semel, sed nempe puella,
Et cum deprensa quis nisi frater erat?
Frater erat, nihil est, fecit quia Juppiter illud,
Sed quod non fecit Juppiter, hoc facitis. GOES.

Valde blanditur Goesii conjectura & potuit vox *vicem* ab ultimis syllabis τῦ *reddidissem* absorpta esse. Ita noster in olim editis cap. 95. *redditaque scordalo vice, sine annulo scilicet, & colla utor & nocte.* Ovid. I. Amor. Eleg. VI.

Redde vicem meritis, grato licet esse, quod optas.

Capitol. Gordian. cap. 27. *Misitheo eminenti viro &c. vicem reddidit.* Eo sensu infra in carmine de bello civili vers. 171.

——— *Reddenda est gratia vobis.*

Quamvis etiam, si tam elegantem hunc libertum fingere liberet, *reddidissem* simpliciter capere liceret, pro referrem tibi par pari, ut Terentius Eunuch. V. scen. 6. *reddam hercle.* BURM.

Bene nos habemus] Suspicor abesse quidpiam, & scribi oportere, *bene nos non habemus, aut.* Quomodo Martial. II. ep. 4. *Ne valeam, si non,* &c. formula comminantis: aut male agetur nobiscum, aut hoc efficiemus. Seneca ep. 24. de Scipione: *ferro se transverberavit, & quærentibus, ubi Imperator esset: Imperator, inquit, bene se habet.* SCHEFFER.

Aut isti geuge] Hoc quid sit, haud excogito: convitium latere aliquod videtur. SCHEFFER. Minatur non puero corrixanti tantum, sed & dominis ejus, quos ironice vocant *gennaeos*, γενναίους: nisi Pluralis jacet pro Singulari. Legendum enim, *aut isti gennæi, qui tibi non imperant*, id est, qui non prohibent, qui indulgent tibi, ut te mihi opponas. Γενναῖοι, Γεννάδαι dicuntur cum sale, ut Egregii: eademque figura, qua θαυμάσιον Synesius, & θεσπέσιον Theophyl. Simoc. in Epp. καλὸν & δαιμόνιον alii, quem derisum carptumque volebant, adpellarunt. REINES. Legendum *imperat*, unus enim tantum fuit, quem respicit. Sic supra, *& isti, qui tibi non imperat.* Sed quid *geuge*? Reinesius putat *Geta.* At hoc nimis longe abit. MS. Dalmaticum habet *geuge*, è quo tamen nihil exsculpo, nisi quod convitium ex Græco formatum videtur. SCHEFFER. Lege *haud isti agaga*, vel *agagula*, quod verbum & infra quoque occurrit. *Agagulam, lenonem* Isidori Glossæ interpretantur. Et sic Glossæ Scaligeri MSS. *Agagula, lenocinator.* Aliæ, *Agagula, lenocinator, pantomimus.* HEINS. Hæc mire obscura, neque placent interpretum commenta, sed pro *aut* legendum *at* puto, ut oppositio appareat, & totus deinde hic sermo abruptus sit. *Bene nos habemus: at isti Geuga, qui tibi non imperant.* Deest verbum, quo grave aliquod in eos diceret, & puto sensum esse, nos satis in re lauta sumus, sed tuus dominus pauperior. Nam ita supr. c. 38. *quam bene se habuit*; neque opus est *imperat* refingere, cum in convitiis & exprobrationibus major vis & invidia sit in plurali, licet agamus de uno tantum homine. vid. Donat. ad Terent. Andr. Act. III. sc. III. vers. 26. & Eunuch. Act. I. sc. I. vers. 3. quid illud *Geuga* (nam ita legendum ex MS. est) velit, non satis dispicio, nisi à γεύω, pro quo vulgus γεύγω utebatur, ut Meursius in Glossario Græco-Barbaro docet, veniat, & *Geuga* dicatur, qui cum fastidio degustat dapes, seu cui nulla satis placet; & ita libertus hic, sibi sobrius & facili victu contentus visus, ut qui se bene habebat, & modo juraverat, *ita satur pane fiam*, Ascylto, ut in præcedenti capite, hoc vocabulo exprobret fastidium, cui non *placerent Trimalchionis lautitia*, quia *beatior esset, & melius convivare soleret.* BURM.

Qualis Dominus] Vide Sidon. II. epist. II. ibique Savaronem. SCHEFFER. Terent Eunuch. Act. III. sc. II. vers. 43. *Quid tibi ego multa dicam? domini similis es.* Ubi notabilia verba Donati: *ineptus jocus, in quo servus injuria vice domino comparatur*, unde liquet Petronii judicium, quo libertis his insulsos & ineptos sermones & proverbia tribuit. BURM.

Caldus] Iracundus. Horatius I. Sat. 3.

Caldior est: acres inter numeretur. ———

SCHEFFER.

Cicer ejus cum cæpi matrem meam.] Scribendum. *cicer ejus cum cæpi: Matrem meam.* TILEBOM. De cicere sic Plinius lib. XVIII. cap. 12. *Ciceris natura est, gigni cum salsilagine, ideo solum urit.* An, quia hoc proprium ciceris, ut solum urat, ideo hic, *cicer capere*, est materiam irarum habere? Vix persuadeo mihi, & de lectione ista vehementer dubito. SCHEFF. Prædicat homuncio sui animi generositatem, τὸ ἀκέραιον, strenuitatem, & fervorem in omnibus (etiam τοῖς ἀνώτοις) quem crescere sibi dicit à sumto jure ciceris; hoc enim sic incalescere, ut neminem timeat, respiciat neminem, ne matrem quidem suam. Sic igitur constituenda lectio est; *Cicera jus cum cepi.* (accepi.)

„meam dupondii non facio. Recte; videbo te in publicum: mus, imo „terrae tuber. Nec sursum nec deorsum non cresco, nisi dominum „tuum in rutae folium non conjecit, nec tibi par ero, licet me-Hercu- „les

(accepi.) Cicer, Cicera, διάλεκτον πληθυντικῶς, cicera, ciceres. Τῷ *Cicera* ἑνικῶς utitur Colum. lib. 12. cap. 11. & servarunt Ruellius lib. 2. de Nat. stirp. 36. Bruyerin. 7. de re cib. cap. 5. L. Nonn. 1. cap. 10. Ejus facultates, præter cætera, generare flatus, valde nutrire, esse ζωματικὸν τῆς σαρκὸς, id est, facere, ut intumescant carnes, secundum Dioclem apud Athen. in 2. augere proventum genituræ, & Venerem stimulare. Ideoque perorigæ cicer solent objicere equis admissariis ἐν ὥρῃ ὀχείας, ut eo cibatu roborati operi sufficiant: notavit Galenus 1. de alim. facultat. Satis pellucet ex Arbitri genio hujus cœni nequitia: non opus est rimatu. REINES. Lege *caldus*, *cicerejus*. A cicere *cicerejus*, caldus, ut cicer. Adagium rusticum, qualia hic complura occurrunt. Cicer terram, in qua nascitur, adurit. Plin. lib. XVIII. cap. XII. sic supra cap. XLV. *Caldicerebrius.* & cap. XLIV. *piper, non homo, is, quacumque ibat, terram adurebat. Cicerejus* Latinum esse, *gens Cicereia* evincit. Caji Cicereii, prætorii & triumphalis viri, apud Livium mentio. *Caldus* Cœliæ gentis cognomen, quo videtur allusisse noster. HEINS.

Cum capi] Nempe incalescere & irasci. HEINS.

Matrem meam dupondii non facio] Neminem respicio, aut curo, ne ipsam quidem matrem meam. Ita Plautus Captiv. III. 1. *Neque ridiculos jam terunci faciunt.* SCHEFFER.

*Recte videbo te stu** publicum Mus: Imo terra tuber. nec*] Sic putarim id esse legendum. *Recte videbo te stupere: publice mus, imo terra tuber. Nec.* TILEBOM. Lego, *Recte video te, stuprum publicum*; culcitam vulgarem & muliebris patientiæ masculum scortum dicit; tum mus, etiam hoc in contemtum: mures enim opici, & curantur à nemine; tantum sunt ut obterantur; liceat tamen etiam interpretari lutum, limum; mus enim terra. Isid. Orig. 20. cap. 3. *terra tuber*, vel pro fungo, qui terræ ἐκτίμημα potius quoddam est, quam verum ἀπογέννημα, vel pro vomica & abscessu, qui corporis naturalem ὄγκον & habitum deformat & vitiat, capi potest. REINES. *Recte*, separari debet à reliquis, & est ex illis vocibus, quas plebeji & etiam ebrii sæpe solent in sermone geminare, sine necessitate, ut, mox iterum *recte, venies sub dentem.* Ita aliqui moris hoc habent, ut *bene* sæpe repetant, & similia. *Videbo te in publicum*, ut habet Traguriānus, videtur provocandi speciem habere, quasi jam convivium turbare nollet, & petulantiam Ascylti & Gytonis cohibere, sed postea, ubi in publico eos deprehenderit, minatur vindictam; nam pugnacem fuisse hunc libertum declarant illa capitis præcedentis. *Ita tutelam hujus loci habeam, si secundum illum discumberem, jam illi balatum duxissem.* Loci ergo intervallo, & reverentia mensæ, prohibitus differt vindictam in aliud tempus. BURM.

Terra tuber] Fungus. Petronius cap. CIX. *at nunc levior aere, vel rotundo horti tubere.* Martiali memorantur frequentissime. SCHEFFER. *Mus* pro convitio legere haud memini. Inter blanditias amatorias occurrit haud raro: ut apud Martialem lib. XI. epigr. XXX. in membranis præstantioribus.

Nam, cur me Murem, cur me tua lumina dicis?

Vide & Ælianum Hist. Anim. XII. cap. X. sic, *turturilla* apud Senecam, ep. XCVI. loco vexatissimo. *Columbulus albulus*, apud Plautum. Sed hic forte scriptum *fimus*, vel, quod malo, *pus. Rapuli pus*, apud Horatium. Sic *vomicas & carcinomata* Augustus apud Suetonium filiam neptemque nominat. *Vomica* etiam C. Marrio vati apud Livium in usu. De tubere rectum est. In Floridis Apulei adagium est, *ubi uber, ibi tuber. Glabrior horti tubere*, Noster in fragmentis. Lemma epigrammatis quinquagesimi apud Martialem Xeniis, *Terra tubera*, sic enim scripti Codices constanter, cum *tubera* tantum in editis plerisque exhibeatur. HEINS. Heinsius numquam pro convicio *murem* legit, sed apud Plautum Capt. Act. 1. sc. 1. & Pers. Act. 1. sc. 1. Parasiti, *quasi mures semper edentes alienum cibum*, traducuntur, & notum illud Diogenis de muribus suas micas legentibus apophthegma. Nescio tamen, an parasitandi artem objicere voluerit Gitoni, & non potius libidinem & salacitatem exprobrare, ut apud Martialem, loco ab Heinsio laudato, *mus* sumitur. Quod enim ibi blanditiis, hic convicio & contumeliæ inservire potest. Munckerus ad Heinsium scribebat, sibi videri Isidorum lib. XX. cap. 3. ex male intellecto hoc loco scripsisse, *mus est terra, unde & humus.* BURMAN.

Nec sursum nec deorsum non cresco] rursus formula, sub exsecratione sui comminantis. Itaque negative debet accipi. Ut in illo Virgilii Ecl. IV.

Non me carminibus vincet nec Thracius Orpheus.

SCHEFFER. Ex vulgari usu hæ particulæ sæpe junctæ, Lucilius lib. XXV. *Modo sursum, modo deorsum, tamquam collus cernui*, vid. infra cap. LXIII. Terent. Eunuch. Act. II. sc. 2. *Ne sursum deorsum cursites.* ἄνω κάτω. v. Erasm. Adagia in *Conatu*. p. 120. & *inconstantia*. p. 359. *Non cresco*, geminat hic negativam Traguriensis, ut & mox, *nisi dominum non conjecit*, quæ male mutantur, studio enim hæc loquendi ineptia à Petronio libertis tribuitur. BURM.

In ruta folium non conjecit, nec tibi par] Scribas velim, *ruta folium conjeceris, nec non tibi par.* TILEBOM. Sensus postulat, *conjeci.* SCHEFFER. De rutæ folio est

„les Jövem Olimpium clames : curabo , longe tibi sit comula ista bes„salis, & dominus dupondŭarius. Recte, venies sub dentem; aut ego „non me novi, aut non deridebis, licet barbam auream habeas. Sathana „tibi

est etiam apud Martialem. Porro, lege, *conjeci*, nisi malis, *conjecio*, vel *conjecero*. HEINS.

Nec tibi par ero] Interrogationis signum hic ponendum post *ero*. Quid, ait, ergo, qui dominum tuum coercui, & obsequentem mihi ad omnia feci, an te compellere ad officium nequeam? SCHEFFER. Lego, *nec tibi parsero* : omnia enim ista minantis sunt. REINES.

Jovem Olympum] *Olympum* aliquando pro Jove poni notum est, sed hic lege, *Olympium*. SCHEFF.

Clames] Pro *inclames*, apud Nasonem,

Clamabat superos Leda suumque Jovem. HEINS. V. Festum in *plorare*.

Longe tibi sit] Absit abs te, ea careas, ea priveris. Martialis lib. 1. epig. 70. de Novio.

Tam longe est mihi, quam Terentianus,
Qui nunc Niliacam regit Syenen. SCHEFFER.

Ista betalis] Hoc quid sibi velit, aliis cogitandum relinquo. SCHEFFER. *Betalis* an denominativum à *beta*? *betizare* apud Sueton. Aug. cap. 87. *languescere, effeminari*, & *beta* homines *molles* atque *Cinædi* Diogeni. Unde Catullus,

Languidior tenera cui pendens sicula beta.

Nam *betaceus*, quod hodie adjectivum, pro *parva beta* substantive usurpatum. G. J. Voss. ex Charis. & Prisc. lib. 2. Analog. cap. 29. HADRIANID. Id est, faciam, comatule calamistrate, ne ultra tibi sic placeas, vel superbias, ob comam istam tuam similem betæ; possumus intelligere vel crispam (confundit enim hic scriptor, quas medici accurate distinguunt, betam & brassicam : hujus speciem quamdam crispam vocant ob folium, Plin. lib. 19. cap. 8.) vel mollem, diffusam, & pendulam; quo sensu Tibullus 2. El. 3. *molles capillos*, & Mart. lib. 4. ep. 42. *molles comas* dixit. Betæ etiam virtus primaria mollire. Sin legamus *pedalis*, promissam illam & muliebrem interpretabimur. REINES. *Comula bessalis* scribe. *Non tressis agaso*, apud Persium Sat. v. atque iterum.

Et centum Græcos curto centusse licere.

Sic *diobolares* & *triobolares* apud Plautum. Vatinius Ciceroni in Epistolis : *Simius, non semissus homo.* Et plenus horum noster sic cap. XLIV. *Ædilis trium cauniarum* cap. XLV. *Hermogenes homo sestertiarius*, & ibidem, *Gladiatores sestertiarii*. HEINS. Tragur. codex *besalis*, unde recte Heinsius *Bessalis*, quod respondet melius sequenti *dupondiario*; nam, quid *betalis coma* sit, credo, nemo facile explicabit. Illud autem *longe sit*, non notat, ut ea careas, vel priveris. Sed curabo, ne te juvet, ne ejus præsidio ferox sis, insolens & protervus. Ut enim *adesse* est juvare, sic *abesse* & *longe esse*, contrarium, ut ex Virgilio, Floro & aliis dudum docuerunt Viri Doctissimi, Passerat. ad Propert. lib. 1. eleg. 7. Muret. x. Var. 4. Gronov. ad Senec. Hippol. 974. &, qui illustrarunt Florum, Gruterus, & Freinshemius ad lib. 11. cap. 2. nuperrime etiam elegantissimus Brouckhusius, in notis eruditissimis ad Tibull. lib. 1. eleg. vers. 2. BURM.

Recte venies sub dentem] Illud, *recte*, est vere, omnino, penitus. Ut in illo Plauti Bachid. Act. II. sc. 2. *Ille est oneratus recte, & plus justo vehit.* At *venire sub dentem* ille intelligitur, qui incidit in iratum, & mordentem. Pene illo modo, quo Augustus *esse sub maxillis* dixit apud Sueton. in Tiber. cap. 21. *Miserum populum Romanum, qui sub tam lentis maxillis erit.* SCHEFFER.

Non deridebis] Absolute. Terentius Adel. Act. v. sc. 3. Mic. *Derides fortunatus, qui istoc animo siet.* SCHEFFER. Idem in Heautont. Act. v. sc. 1. *Derides? merito mihi nunc ego succenseo.* Et ita sæpe Plautus in Amphitr. Act. III. sc. 3. vers. 8. Curcul. Act. 1. sc. 1. vers. 18. & passim. Ita & *deludis* idem Aulular. Act. v. vers. 11. & alibi.

Licet barbam auream habeas] Id est, deus sis. Nam deorum simulachris barbas addere solebant aureas. Sic habes barbam auream Æsculapii apud Val. Maximum lib. 1. cap. 2. Jovis apud Sueton. Calig. cap. 52. Persius communiter commemorat in omnibus, si quid fecissent gratum & honore dignum. Sat. II. vers. 58.

Præcipui, ait, sunto, sitque illis aurea barba.

SCHEFFER. V. Erasmi adagia in *dignitate*, p. 190.

Sathana] Nomen mulieris. SCHEFFER. Stupor Librarius Satanam cogitavit, fortassis parum meminens DEI, & pœne nobis, ut Petronium hunc inter Christianos numeraremus, persuaserat. Sed bene habet mala ejus scriptura; satis intelligimus artes, quas ubique prodit. *Saganam* debuit dare. Minatur servus alteri iras & maleficia Saganæ, quæ venefica erat, potens nimirum *carminibus versare atque venenis humanos animos*, ipsis quoque corporibus inferre noxas; traxit hoc Petronius ab *Horatio*, qui Saganam Canidiæ, sagæ non minus famosæ & terribili, sociam jungit 1. Sat. 8. & Epod. 5. REINES. Reinesius vult *Saganam* ex Horatio, qui facit aliquam hoc nomine sociam Canidiæ sagæ. Ac conveniebat in veneficam nomen à *saga* derivatum. Verum alia est ratio hujus loci. Mallem *Satana* à *satu* & *serendo*, quia meretriculæ convenientius: nisi quis præferat *Athara* nomen Phœnicium & Syrorum, Derceti olim tributum, quo valde inclino. SCHEFFER. Locus vexatissimus, quem tamen expedies, si primam litteram, quæ ex præcedenti vocabulo huic adhæsit, rejicias, *Athana tibi irata sit*, dixit Dorica enunciatione, quæ per Campaniam

„ tibi irata sit curabo, & qui te primus decuro defecit : non didici geo-
„ metrias, cretica, & alogias, naenias, sed lapidarias literas scio, par-
„ tes

niam omnem, ac proinde & Capuæ, ubi hæc cœna celebratur, obtinebat, cum Palladem illi iratam, (est enim hæc Dea discipulis æque ac magistris præcipuo in cultu) imprecari vellet. De irata Pallade nonnihil à nobis dictum ad Fastos Nasonianos. *ἐργάνη* dicta hæc quoque Dea ab artibus inventis. Nasoni in Fastis, *Mille Dea est operum*. Sic & noster supra cap. XLIII. *Omnis Minervæ homo*. Et Trimalchio *Minerva ducente*, tamquam fortunas ejus auspicante, *mœnia intrabat*, supra cap. XXIX. HEINS.

Et qui te primus decero defecit] Hæc sunt pessime corrupta, nec, quid sibi velint, nunc excogito. SCHEFFER. Lege, *iratam Saganam curabo, & ei qui te primus condocefecit*. Præcipue enim, ut patet è seqq. magistro hujus discipuli indignatur, ut qui talem formasset cum inconcinnis moribus, & petulante lingua. Est autem Verbum istud dignum Petronio, quippe Ciceroni in V. Tusc. & I. de nat. D. usurpatum, relatumque à Nonio M. cap. 2. quod librarius corrupit sic, ut tamen veræ lectionis manifesta vestigia in depravata observari possent. REINES. Reinesius, *qui te primus condocefecit*. Sed quid hæc sibi volunt? Curabo, ut iratus tibi sit, qui te primus condocefecit? MS. Dalmaticum verum habet ita, *qui te primus decuro defecit*. An scribendum, *qui te primus de curvo refecit?* hoc est, qui te primus erexit, fecit, ut, cum ante curvus esses, spectares terram, vilis scilicet, humilis, & abjectus, post auderes te erigere. Dictum esset eo prope modo, quo supra cap. XLIII. *cesta recorrecta*. SCHEFF. Forte, *& ei, qui te primus de cerebro dejecit*. GOES. Habet Traguriensis *decuro defecit*: unde Patavini *decero* fecerunt, Parisini *de cetero*: quæ cum nihil notent, receperunt editiones illud Reinesii *condocefecit*: sed mihi religio est ita grassari in ea, quæ non intelligimus, & malui corruptam exhibere, quamvis nullus dubitem, quin in illo *decuro* lateat Græca vox quædam, forte *οἰκουρὸς œcurus*, id est, domi custos, cujus prima litera *o*, quæ dimidiata *d* est, potuit parte augeri. *Qui te primus œcuro defecit*, ergo esset, qui te primus sine custode jussit esse, quum tam petulans puer deberet severa contineri disciplina. Qui melius conjecerit, vincat. BURM.

Geometrias, Cretica, & alogias menias] Lege, *Geometriam, Criticen, & alogias meras*. Ubique, & veteris & novi hujusce Fragmenti, sui semper similis exsistit Petronius, Ætatis suæ barbariem seu ingenuarum Disciplinarum contemtum, adeoque mores ab antiquis mutatos pessime, persequendo atque deprimendo: Illic, postquam Eumolpus pulcherrimarum Artium vicem doluit, ita emovetur & quærit cap. LXXXVIII. *ubi est Dialectica? ubi Astronomia? ubi Sapientiæ consultissima via? Quis umquam venit in Templum, & votum fecit, si ad Eloquentiam pervenisset? Quis, si Philosophiæ fontem invenisset? Nec mirum: cum iis omnibus formosior massa auri videretur*, &c. Hic vero, hoc est in Novo, easdem Artes subsannat puer, seu Servus, atque Geometriam & Criticen; gloriaturque, se *lapidarias tantum scire Literas*, partesque centum ad æs dicere, ad pondus, ad nummum. Ita scilicet & eo fine, ni fallor, fiebat, uti Principis & Amicorum suorum vitia laterent, *Literæ enim* (quemadmodum referebat quidam vir doctus, Majorum Temporibus) *sunt quadam veluti Specula, quibus Malorum vita obversa atque admota, cum est turpis, flagitiosa, & scelerata; talis etiam conspiciatur. Hoc eos male habet: Atque hoc potissimum nomine Literas & Literatos non modo dente rodunt, verum etiam omnibus machinis expugnant. Nam viri boni & abstinentes & justi & innocentes & integri & puri literas amant atque amplectuntur: Literatis favent ac suffragantur. Improbi, injusti, prædones, sicarii, avari, sacrilegi, impuri*, Omnes hi metuunt versus, odêre Poëtas, *inquit Horatius. Omnes hi literis & doctis hominibus bellum inexpiabile semper indicunt. Quo magis*, inquit Tacit. Annal. 4. *socordiam eorum irridere libet, qui præsenti potentia credunt exstingui posse etiam sequentis ævi memoriam. Nam contra, punitis ingeniis, gliscit auctoritas: Neque ii, qui male vixerunt, aliud, nisi dedecus sibi, atque illis gloriam, peperere*. Porro critice, cujus hic meminit Petronius, ad Grammaticam pertinet: cujus quidem tres sunt Partes: prima, *τεχνικὴ* vocatur: *ἱστορικὴ* autem secunda: tertia *ἐξηγητικὴ*: Et illa non omnium, sed pauciorum est. Neque in quibuslibet auctoribus versatur, sed in nobilissimis, ut alicubi disputat eruditorum ocellus Justus Josephus Scaliger. TILEBOM. Quid hoc est verborum? An legendum, *geometricas, creticas, & alogas nanias*. De Geometrarum paradoxis res est nota. Cretensium fabulæ mendaciaque proverbio circumferuntur. SCHEFFER. Forte *Geometria secreta, & alogas nanias*. Sic supra cap. LIII. *Cætera acroamata tricas meras esse*. Pro *naniis* possis & *maniis* legere, qua voce Plautus usus est, vel, *manias*, quod Latinis æque in usu testatur Cicero, & alicubi in Arnobio Salmasius ivit restitutum, sed frustra. HEINS. Non hæc, ut omnia hujus liberti verba, à striligine sunt vindicanda, quem Petronius studio solœcum & balbutientem Latine inducit Neque scio, unde editores tantum sibi permiserint in his vocibus permutandis: nos Traguriensem codicem sequimur, nisi, ubi unius vel alterius literulæ mutatio veram vocem nobis offerat. *Geometrias* dixit plurali numero pro geometriam, *cretica*, pro *criticen*. Hæc duo se dixit non didicisse, sequentia, *alogias*, *nanias*, priora respiciunt,

 Geome-

„tes centum dico, ad aes, ad pondus, ad nummum: ad ſummam, ſi „quid vis, ego & tu, ſponſiunculam exi, defero lanna. Jam ſcies, pa„trem

Geometriam enim *alogias*, criticen *nanias* eſſe cenſet. *alogias* dixit etiam Seneca de morte Claudii. *Certum mihi verum, ne tibi alogias excutiam.* Quid næniæ ſint, notiſſimum puto. Sanus ergo erit locus, ſi modo tranſponatur τὸ *&*, *non didici geometrias & critica, alogias, nanias.* BURM.

Lapidarias literas ſcio] Per *Lapidarias literas* quid velit hic auctor, ſi quærat aliquis, dicam; meo quidem judicio, nihil aliud nempe, quam Baſilicas, domos præclaras, inſulas, villas ruſticas, nummos, & ſimilia id genus, illum innuere. TILEBOM. Eas, puto, intelligit, quas lapidarii incidunt ſaxis ac lapidibus. SCHEFFER. In MS. vero legitur *lapidarsas.* Nondum igitur hic locus ita ſeſe habet, ut oportet, cum præſertim illæ lapidariæ literæ, quas ſubjecerunt nobis emendatores, commode ſatis, locoque huic convenienter, nequeant exponi. SCHEFFER. Literæ etiam pro ſtudiis ſumuntur, unde & utrumque conjunxit Cicero, unum per aliud explicans. Dicit itaque, rei lapidariæ peritiam habere, ac per hoc, ut ex ſequentibus liquet, architecturæ etiam ſibi cognitionem vindicat. Ait enim, *partes*, architecturæ ſcilicet, *decenter dico*, (Ita hæc namque legenda cenſemus) & dico, partes eas *ad as*, ſive ad pretium, *ad pondus* plumbi, ferri, æris, *ad numerum* tignorum, aſſerum, lapidum, reliquorumque, quæ ars ædificatoria deſiderat. Et hoc intra hoc capite vocat *artificium ſuum, propter quod Diis gratias agit.* Architecti autem olim præcipue in Græcia in honore fuere. Hæc mihi mens & ſententia videtur loci hujus obſcuriſſimi, qui viros eruditiſſimos exercet. GOES. Supra cap. x. explicuimus, quid ſit *literas ſcire.* Ergo hæc non de ipſa architectura capio, ſed cum Scheffero de literis, quæ lapidibus inſculpi ſolebant, quas *quadratas* ſupra cap. 29. vocavit. Innuit ergo libertus, ſe didiciſſe artificium titulos lapidibus inſcribendi. Ita LAPIDARIUS in inſcriptione apud Gruter. DXL. 5. non eſt, qui lapides ex terræ viſceribus excidit, ſed qui exciſos format ad ſtructuram ædium vel monumentorum, *een Steenhouwer*, ut & in l. 5. §. 7. ff. commod. ubi *faber dicitur* & l. ult. ff. de jure immun. & l. 1. C. Theod. de excuſ. artific. videntur autem ab his lapidariis diverſi artifices fuiſſe, qui monumentis illis literas inſculpebant, & eleganter eas formabant. hoc artificium ſe didiciſſe jactat hic libertus. Quamvis & lapidarios ipſos titulum inſcripſiſſe non negem, ut infra cap. LXXI. ex Habinna lapidario, cui Trimalchio monumenti ſui ædificationem, ornatum, & titulum commendat, deſumi poſſit. Sed hic, ut ineptior jactantia liberti appareat, ſeparanda mihi literas ſcalpendi ars, à lapidario artificio videtur. De *partibus* egimus ſupr. ad cap. 46. BURMAN.

Partes centum dico, ad as, ad pondus] Integra hæc eſſe vehementer dubito. ſenſum certe extrico nullum. SCHEFFER.

Ad as] Credo *ad as* dixiſſe ſemilatinum hominem, pro *ad aſſem*, quod quid ſit ſupra docuimus. Arithmeticam indicat, quæ aſſem docebat dividere in infinitas partes, quod inſignem uſum in omnibus rebus civilibus & domeſticis, ubi diviſio erat inſtituenda, habebat; *ad pondus* autem dividere & partes facere illis, qui merces venales proponebant, ſerviebat, *ad nummum* argentariis, & qui pecuniam tractabant. BURM.

Ego & tu ſponſiunculam exi defero lana] Hic neque pedem neque caput animadverto, confuſa omnia. Eritne aliquid lucis, ſi legas? *Exi tu, & ego ſponſiunculam defero. Lana. Qui ἀγχινοίᾳ* præpollent vegetiore atque præſentiore, ſummam adhibeant. TILEBOM. Corrige, ac diſtingue: *ſi quid vis, ego & tu, ſponſiunculam ecce defero. Sane, jam ſcies.* Si, ait, vis, certabimus ego & tu inter nos, defero ſponſionem. *Deferre ſponſionem* puto dici, ut *deferre optionem.* Alterum habet Plautus Aulul. Act. II. ſcen. 1. *impera, ſi quid vis.* Item, *ſi quid vis, roga.* SCHEFFER. Videtur reſtituendum, *exi, defero lamnam. Exi* provocantis formula, quam ſollicitandam non puto, apud Plautum:

Deinde utrinque Imperatores in medium exeunt.

Defero lamnam, refero ad tabellam ſive laminam plumbeam, quæ hominibus infimæ ſortis pugillarium loco erat, in qua conciperetur ſponſionis formula. Nam aut pignore depoſito fiebant hujuſmodi ſponſiones, aut, ubi de pretio convenerat, formula ſponſionis in tabella referebatur. Libellum vocat Naſo, ubi de ſponſione Circenſi agit, arte Amatoria, lib. 1. verſ. 167.

Dum loquitur, tangitque manu, poſcitque libellum,
Et quærit, poſito pignore, vincat uter.

Lana pro *lanna* in codicibus exaratum haud raro invenias, idque pro *lamna* vel *lamina.* Sic codex Regius apud Arnobium lib. II. *lannas pertundere aurium* Gloſſæ Labbæi: *Lanna*, λεπὶς apud Naſonem Amorum lib. III. El. VII. verſ. 79.

Aut te trajectis Ææa venefica lanis
Devovet, aut alio laſſus amore venis.

Ita quidem nunc circumfertur, ſed ego curis ad hunc poëtam ſecundis evincam, ſpero, ſcribendum eſſe, *trajectis lamnis*, capiendumque de laminis plumbeis, quibus magicæ ſuperſtitioni homines dediti nomen illius, quem ſibi devovendum ſumerent, inſcribebant, acuque defigebant, aut ſtilo cum diris inprecationum carminibus. Sed hæc non ſunt hujus loci: *Lamnæ* ſi minus placent in hoc Petronii loco, poſſumus, *defero* *annu-*

,,trem tuum mercedes perdidiſſe : quamvis & Rhetoricam ſcio. Ecce ,,quidem nobis longe nemo: late venio. Solve me. dicam tibi, qui de ,,nobis currit, & de loco non movetur : qui de nobis creſcit, & minor ,,fit. Curris, ſtupes, ſatagis, tamquam mus in matella. Ergo aut tace, ,,aut

annulum. Ulp. leg. XVII. de præſcript. verb. *ſi inhoneſta ſponſionis cauſa erit, annuli duntaxat repetitio erit.* Ubi vides annulos in ſponſione oppignoratos. Sed altera ſcriptura ad vetuſtam propius accedit. HEINS. Hæc prodigioſe corrupta ſunt, &, quia Tragurienſis codex *de fero* habet ſeparata, forte hic proverbium, vel ænigma aliquod ruſticum, latet, *lana de fero*, quæ de ovibus & mitioribus animalibus ferri ſolet, non de equo, cervo, vel alio, quod nomine *feri* ſolet indicari. Sed nihil definio. *Ego & tu ſponſiunculam*, eſt oratio, quæ parte ſua deficitur, ut hic plurima. ſubintellige *ineamus.* BURM.

Lana] Reineſius hinc facit *Lamiam*, quomodo nempe & in ſuperioribus putabat uſurpatum, cap. LVIII. verbis, *Lamia eques Romanus*, &c. Atqui eo loco nomen honoratum, quomodo ergo hic per convitium ponitur? MS. Dalmaticum habet *launa.* Puto ſcribendum *Sanna*: Gloſſæ veteres: *Sanna, ſubſannator*, Μῶκος. SCHEFFER.

Jam ſciet] Inſultantis & minantis formula, ut mox *jam ſcies, hoc ferrum fidem habere.* Ita & τῷ *ſciat* utuntur Lib. 1, 12. *Jam ſciant longe aliud eſſe virgines rapere, aliud pugnare cum viris*, ut legendum puto, vulgo *ſciunt* circumfertur. Apulej. 5. Metam. *ſciat ſe non ancillas, ſed ſorores habere majores.* BURM.

Mercedes perdidiſſe] Scilicet, quas magiſtris & doctoribus ſuis perſolvit. v. inf. ad cap. 82.

Quamvis & Rhetoricam ſcio] Lege, *neſcio.* Cum enim certum ſit, ut patet multis apud Petronium, tum in vetere Satirico, cum in hoc novo opuſculo, Trimalcionem odiſſe Philoſophiam, bonas artes, nobiliaque & illuſtria quæque ingenia, taleſque ſervos eſſe, quales dominos eſſe videmus, ut alicubi refert ipſe Petronius: nulli non videbitur idonea hæc emendatio noſtra, quantumvis toto à ſcripta lectione diſtet plus cœlo. TILEBOM. Forte *ſcias.* GOES.

Ecce quidem vobis] Non placet illud *quidem.* Suſpicor ſcribendum, *Ecce, qui dem vobis, longe venio.* Illud, *qui dem vobis* ponitur ambigue, quoniam præceſſerat & de ſponſione, & de pœnis; nam & pecunia, & malum dicitur cui dari. *longe venio*, ut *longe ſum*, apud Cæſarem, Virgilium, Ovidium, alios. Vide Muretum 2. Var. cap. 4. SCHEFF. Forte, *Ecce quid dem vobis, longe non eo, lente venio.* Quamquam, ſi quis retinere velit, *late venio*, non repugnavero. GOES.

Solve me dicam tibi] Etiam hæc valde ſunt obſcura. Puto autem ante illud *ſolve*, punctum oportere ſcribi, & mox comma. *Solve me, dicam*, pro, ſolve me, & dicam; ſi tu me ſolves, dicam. *Solve* dicitur hoc loco, ut opinor, qui, cum ante teneret ſe, nec loqueretur, provocatur quacumque de cauſſa ad ſermonem. Ita *ſolvere ora* dixit Ovid. 1. Metam. verſ. 181.

Talibus inde modis ora indignantia ſolvit. SCHEFF. Obtulerat ſponſionem, nec reſponderat Gyton, ut Hermeros, qui hæc loquitur, ſponſionemque obtulerat, hæreret in medio. Quapropter urget reſponſionem, &, vult ſi Gyton conditionem non accipiat, ut dicat ſaltem, eam ſibi non placere, atque ut ita ſe liberet & ſolvat. Licet enim juris effectu Hermeros ex ſponſu non teneretur, attamen, uſque dum Gyton poterat reſpondere, ipſe non erat plane ſolutus. GOES. Dictum ruſtice, pro ſolve mihi ænigma, quod proponam. Ipſum autem ænigma Oedipus expediat, ego me hic nihil intelligere fateor.

Qui de nobis currit, & de loco non movetur: qui de nobis creſcit, & minor fit] Lego, *eſt de nobis, qui currit.* Id eſt, noſtrum eſt unus, qui currit: tu nimirum. Et hæc, ut verba ſonant, vera eſſe non poſſunt, ut neceſſe ſit figuratam eſſe loquutionem. At quæ illa? Dicam, ſi potero. Utitur ſimilitudine gemina, quarum prima ſumta eſt de curſu, altera de incremento, quod creſcendo cuiquam accedit. Igitur curſu non male comparatur motus quilibet, etiam animi, qui ordinario & vulgari ſit concitatior, qualis indecens ille riſus, qui ſupra in Gytone narratur: hoc autem eum non moveri loco dicit eo, quod ita agendo nihil Gyton proficiebat: ut, qui non obeſſet ſibi, non patrocinaretur Aſcylto. Et hæc illa prior de curſu ſimilitudo. Altera incrementi eumdem illum riſum effrenatum reſpicit, ſed, quatenus ſignum eſt animi efferentis & extollentis ſeſe ſupra modum, imo ſupra ſe ipſum. Hoc enim vult, adeo Gytonem non extolli, ut etiam ſeipſo fiat minor. Pluris enim eum fuiſſe apud æquos rerum æſtimatores, cum ſilebat, quam cum riſu tam immodice efferebatur. GOES.

Curris, ſtupes, ſatagis] Curris, dum tam inſolenter quaſi triumphator rides, ſtupes, dum ſiles, nec eſt, quod reſpondeas; Satagis, dum tecum animo volvis & verſaris, quomodo te ex hoc labyrintho evolvas. GOES.

Satagis] Eleganter vim verbi explicat Quintilianus lib. VI. cap. 4. *Afer venuſte Manlium Suram, multum agendo diſcurſantem, ſalientem, manus jactantem, togam dejicientem, & reponentem, non agere dixit, ſed ſatagere.* Idem repetit lib. XI. cap. 3. lepide autem comparat muri in matella deprehenſo, qui, ut exeat, currit & ſatagit, ſed non expedire ſe poteſt; quod proverbium & hodie efferre ſolent, *haret, ut mus in pice*:

„aut meliorem noli molestare, qui te natum non putat; nisi, si me judi-
„cas anulos buxeos curare, quos amicae tuae involasti. Occuponem
„pro-

pice: sed elegantius *in matella* dixit, forte rustico proverbio. Nam & hodie mures dispositis vasis fictilibus circa granaria & horrea agrestes capere consueverunt, in quibus, cum exsilire nequeant, vivi deprehenduntur. BURM.

Matella] Nonius in de generibus vasorum: *Matella, aquarium vas.* SCHEFFER.

Meliorem] Fortiorem, valentiorem. Tac. de morib. Germ. cap. 32. *Excipit filius, non ut caetera, maximus natu, sed, prout ferox bello, & melior.* SCHEFFER. Non ad fortitudinem, sed ad conditionem, qua Libertinus & Servus differebant, referendum. Mox *Cave majorem maledicas* dixit, nam, licet Saturnalibus aequata omnium sors videretur, non fert tamen Gitonis petulantiam Hermeros. ita capite praecedenti. *Tu melius coenare soles.* Valer. Fl. lib. v. vers. 490.

——— *Nec melior parere recuso.*

& ita passim. *boni*, divites & nobiles dicti. Et hunc sequentia, *qui te natum non putat*, sensum exigunt. BURM.

Molestare] Usurpatur hoc in fragmento testamenti veteris, quod laudat Modestinus lib. x. Responsorum. Vide l. 20. ff. de liber. legat. Glossae, ὀχλῶ. *Inquieto, molesto.* SCHEFFER. Verbum sequioris Latinitatis, quod, ut pleraque degenerantia antiquam venustatem, primo apud rusticos & plebejos usitatum, & ita hic decore à Petronio vilissimo homini tributum, postea coepit etiam à scriptoribus usurpari. Vide Borrichii cogitationes in hoc verbo, qui tamen foedo errore illud Obsequenti adscribit, cujus caput XLII. laudat, cum illud deperditum sit, & à Lycosthene sit conscriptum, cujus auctoritas certe non meretur, ut adducatur, neque is illustrior Modestino JCto huic verbo patronus commendetur. Melius huc fragmentum nostri Petronii, apud Fulgentium facit, *nam centum me vernales allucita molestabant*, de quo postea videbimus. BURM.

Qui te natum non putat] Id est, qui te hominem non curat, non aestimat. *Natum* pro homine posuit & Plautus in Pseud. Act. 1. sc. 3. *qui suum repetunt, alienum reddunt nato nemini.* At *putare* pro aestimare habet Cic. pro Rosc. *Neminem prae se putat.* SCHEFFER. *Illud natum*, non hominem, sed *puerum infantem* puto nunc explicandum. Comparat se cum altero, se virum; illum esse ait puerum, nec dignum, quocum eat in certamen. *Glossa: Nati & natus, τέκνα. Non putat esse*, non reputat, non aestimat, facit te nihili. SCHEFFER. Neque hominem, neque puerum hic notat. Sed, qui te obscurum & tam vilem putat, ut nemo sciat, te natum. Senec. Apocolynth. *horam ejus nemo novit, nemo enim illum natum putavit.* Martial. x. epig. 27.

Natali, Diodore, tuo conviva Senatus
Accubat, & rarus non adhibetur eques.
Et tua tricenos largitur sportula nummos,
Nemo tamen natum te, Diodore, putat.

Vide Vossium ad Catull. pag. 306. eadem fere formula *liberum quem non putare* dicitur de qua infr. cap. cap. 81. BURM.

Nisi si] Terentius Andr. Act. 1. sc. 1. *Nisi si id est, quod suspicor.* Et sic alibi Tertull. de fuga in Pers. cap. 5. *Nisi si vis confiteri, pati non vis.* SCHEFFER. V. Heins. ad Ovid. epist. Heroid. ep. 4. vers. 111.

Annulos buxeos] Sic per contemtum puto nominare aureos, quia buxei sint coloris. Quomodo Varro in Sexages. anates appellat *buxeis rostris pecudes*, & Martialis, putidos dentes, *buxeos*. SCHEFFER. Hinc liquet, Gytonem annulos aureos in digitis gestasse, quamvis servi officio fungeretur. Quod ordinis equestris proprium, nec libertis permissum, servis multo minus. Supra cap. praecedenti, ad Gytonis dominum: *Eques Romanus es*, quod haud dubie ex annulis colligebat: ipse de se mox, *jam scies, hoc ferrum fidem habere.* Nam cave aliter interpretare *annulos buxeos*, quos ita contemtim vocat, quod non ex obryzo essent, sed ex auro pallenti. *Ora buxo pallidiora* apud Nasonem, & *pallor buxeo simillimus. Color Buxeus* apud Plinium lib. 11. cap. VII. & *dentes buxei*, apud Martialem. HEINS. Non Gytonem credo aureus annulos gestasse, sed ejus dominum Ascylton equitem R. ad quem libertus hic respicit.

Quos amica tua involasti] Eripuisti, subduxisti. Glossae veteres: *Involo, κλέπτω, furo, involo.* SCHEFF. Sic cap. LXIII. *jam striga puerum involaverant.* Catullianum est hoc verbi à vola manus deductum furandi significatione: exstitit & apud Vitruvium proœm. lib. VII. sed corruperunt in Editionibus; legamus posthac: *qui invidis moribus aliena scripta involantes gloriantur*; paulo ante *furantes* dixerat. REINES. Nonius: *suppilare est involare, vel rapere.* Serv. ad Virgil. lib. III. Æn. vers. 233. ad illa, *pedibus circumvolat uncis. Aut circum praedam dixit volat uncis pedibus, aut intra volam interiorem manus amplectitur praedam, unde & involare dicimus intra volam tenere.* Sed grammatico acumini magis, quam veritati Etymon à *vola* deductum adscribo. Cum recte à *volare, involare*, pro irruere in rem alterius, & ita auferre, possit derivari, ut infra cap. 63. BURM.

Occuponem propitium] Primo aspectu mihi visus ἀδιάφθορος hic locus; sed, cum postea mente revolverem, quanta semper fuisset Petronio proclivitas ad nova verba cudenda, statim putavi distinctione tantum levi opus esse, ita legendo, *ó, Occuponem propitium!*

camus.

„ propitium ! eamus in forum, & pecunias mutuemur. jam scies, hoc ferrum fidem habere. Vah! bella res est volpis uda. ita lucrum faciam, „ & ita bene moriar, aut populus per exitum meum juret, nisi te toga „ ubi-

eamus. TILEBOM. Scilicet, *tibi opto.* quomodo cui optabant Jovem propitium. Porro *Occuponem* hic accipio pro Deo eorum, qui quid occupant forsitan, & acquirunt furto, videturque hoc cognomento celebratus Mercurius, furum deus, velut mitiore ac honestiore. Ac, quia furto alter annulum subduxerat, hic ei optat propitium Mercurium Occuponem, ut prodesse illi faciat, usumque ipsius prospere succedere. SCHEFFER. Certum est, Mercurium, qui foro & mercimonio præesse, furum etiam artes fovere & provehere, credebatur, hic designari; sed *Occuponem* dictum fictumque à Petronio vix credidero. Est enim hoc verbi, perinde ut simplicis *capiendi*, honestius, & de licitis plerumque intelligitur, eoque actum vitiosum & infamen furti non repræsentat. Existimem autem, Petronium, in cujus omni sermone πολλὴ χάρις καὶ Ἀφροδίτη ἐπανθεῖ, à Latino Verbo *clepere* venuste formato nomine *Cleponem* dixisse, quem Græci Κλέπτα & κλέπτην. Mercurio enim Deo, sive furatrinæ, sive furatrino, hanc adpellationem imposuisse Græcos, vel inde patet, quia Pana, quod Mercurio satus haberetur, κλωποπάτορα vocavit Theocritus. Et legam igitur, *ó cleponem propitium!* Certe exclamatio abesse non potest, & orationem mire perficit & exornat. Si quis autem *cleponem* accusare velit, tamquam vitio creatum, ei, alia ejusdem formæ, à verbi Præsente ducta, propria, ornatissima, & optima, bonis autoribus usurpata, indicando, puto, satisfecero. Dixerunt *appetones*, *combibulones*, *colones*, *comedones*, *convivones*, *fabulones*, *incubones*, *lurcones*, *machinones*, *manducones*, *nugones*, *palpones*, *rapones*, *reposcones*, *susurrones*, *verberones*, *vituperones*. Ipsum Verbale nomen *clepo* non ignorasse Latinos, sive veteres, sive medios, è seculi undecimi Grammatico Gallo Petro Helia audire jucundum erit. Ejus in Lexico metrico manuscr. hic versus est:

Vult clepo, furari, clepo, clepsis, clepsydra dici.

in quo Nomina à Verbo manantia tria; primum hoc ipsum Petronianum est; sed, quod in vulgatis seculo decimo quarto Dictionariis male, ultima vocali in sibilum corrupta, in *cleps* mutarunt, fortassis habito ad τὸ κλὼψ Græcum respectu. REINES. *Occuponem* hic licet, non pro infamis & vitiosi actus præside, sed in bonam partem, accipiamus, qui utrique periculum facturo mutuo à monetario sumendæ pecuniæ, illi ad suum aureum annulum, huic ad fidem ferrei propitius optatur. Sic textus servatur, & analogia voci favet. HADRIANID. Scribo, *ó Bucconem.* Glossæ Isidori: *Bucco, garrulus, quod cæteros loquacitate, non sensu exsuperet, rusticus, stultus.* Afranius & Pomponius citantur à Grammaticis in *Buccone adoptato*, hic etiam in *Buccone auctorato*. *Macci & Buccones* apud Apulejum. Vide Salmasium ad Solinum, & ad Lampr. Alex. Sev. cap. LXI. *Buccones* videntur dicti à dura bucca. Supra cap. XLIII. *Dura bucca fuit & linguosus.* HEINS. Non hic de Petroniani stili venere & gratia quærendum, sed, quo sermone viles hi & plebeji homines utentes decore induci in scenam debuerint. Itaque recte Mercurium *occuponem* vocari puto ab Hermerote, qui religione absterritus non audebat Furem dicere, sed molliori appellatione invocat occuponem, cujus præsidio tutum annulos aureos involasse Ascylto exprobat; eadem forma Amm. Marcel. lib. XXII. cap. 16. Ægyptios dicit *reposcones acerrimos.* BURM.

Hoc ferrum fidem habere] Per, *ferrum*, annulum intelligit ferreum, quem habebat in manu, quem comparat cum annulo alterius aureo. Plinius XXXIII. cap. 8. *Memoria avorum multi, præturа quoque functi, in ferro consenuerunt.* Et aliquanto ante: *Sinistra maximam auctoritatem conciliavere auro, non quidem Romana, quorum more ferrum id erat.* Ita habent libri veteres. *Fidem habere* intelligit apud mensarium, qui in foro expositos habebat nummos, ut daret mutuo, accepta syngrapha, quæ subsignabatur annulo. SCHEFFER. Præ tuis nimirum annulis buxeis. GOES. Id est mihi, etsi plebejo, & in annulo ferreo, tamen credi. Quo sensu *fidem habere* aliquando sumi docuit Vavass. de vi & usu quor. verb. pag. 6. & Passer. ad Propert. III. eleg. V. vers. 6. quamvis locum ipsum Propertii meliori auspicio interpretatus sit summus amicus, & literarum decus Brouckhusius.

Res est volpis uda] Scribes, *est volpes*, pro, *vulpes*. TILEBOM. Divide *volpis uda*, id est, madida vulpes. Sic autem, velut proverbio, vocat eum, qui ab adversario male est habitus, victusque erubescit, quæritque latebras. SCHEFFER. Videntur transponendæ esse litteræ, unde eliciamus, *volsa picla*. *Volsi* pro cinædis. Sic, *volsi carpenta nepotis*, apud Propertium lib. IV. El. VIII. vers. 23. & *glabrior, quam volsus ludius*, apud Plautum Aulul. Act. II. scen. IX. vers. 6. *Volsa picla*, ut offla, pediclus, ridiclus, ædicla, & plura talia. HEINS. Vide quæ olim ad Phæd. lib. I. Fab. VII. notavimus. Quamvis Servius ad Virg. lib. XI. Æneid. vers. 522. *vulpes* præferat, quia diminutivum est *vulpecula*, non *vulpicula*.

Aut populus per exitum] Hanc periodum ita constituendam puto: *Ita lucrum faciam, & ita bene moriar, aut ita populus per exitum meum juret, nisi te, &c.* GOES.

Te toga ubique perversa fuero persecutus] Quænam hic est *toga perversa*? Mentio fit *vestis perversæ* apud unum

„ ubique perversa fuero persecutus. Bella res, & iste, qui te haec docet, mu-
„ frius,

unum Senecam lib. 1. de ira cap. 16. Ubi de administratione suppliciorum : *Etsi perversa induenda magistratui vestis, & convocanda classico concio est ; procedam in tribunal non furens.* Hoc loco varie exponunt vestem perversam. Muretus accipit de prætexta inversa. Lipsius, Faber, & alii, de veste plebeja, tunica, toga sordida & pulla. Quoquo autem modo accipias, non video, ut huc pertineat. Nam nec inversa, nec sordida pullave vestis quicquam facit ad persecutionem. Adde, quod hic Ascylti adversarius non videtur fuisse in Magistratu, & conlibertus dicitur, in præcedentibus, Trimalcionis. SCHEFFER. Reinesius legendum putat *præversa.* Sic enim ait in litteris ad N. Heinsium : *Cum togæ essent alares, nec ad stricta corpori, ut tunica linea, & gressum celeriorem cursumque eo impedirent, fiebat. ut, qui currere vellent, eas suspensas retraherent ante se ad pectus, (ut pallium in caput, vel collum, conjicere solebant servi properantes & furtivi in comœdia) in rugas contractas : quo schemate togas in anteriora versus adductas & complicatas fuisse nemo non intelligit. Et, ut hoc voluisse Petronium capiamus, omnino legendum est,* præversa. *Præversa, proversa toga, quæ & prorsa & anteversa, (nam & sic* sursum, *est susversum,* rursum, *reversum,* retrorsum, *retroversum) fugientem alterum naviter persequutur, quæ, adducta ad anteriora veste laxa & laciniosa, totum corpus involvente crura ad gressum cursumque libera sibi & expedita reddit, uti utrumque brachium in convivio illi, qui togam ideo submittebat. Idem sensus Zeteos Auctor, ad* Herenn. lib. 4. Contorta toga cum pluribus aliis ire celeriter cœpit : *quod non poterat in veste fluente & fusa, actuosum & navum remorante.* Hæc Reinesius. Sed non pauca obstant huic interpretationi. Primo dicit, retraxisse in pectus, item in anteriora versam adduxisse. Quod quo modo debeat intelligi, non video. Ut toga verteretur in anteriora, nil necesse fuit, quia & anteriora & posteriora semper tegebat. Voluit fortassis dicere, *in anterioribus.* Sed quomodo ibi verteretur? Suspensa, inquit, erat ad pectus. Vellem scire, unde igitur pependerit, si suspensa fuit, & simul versa. Poterat fortassis tunica sic suspendi ad cingulum. Toga, quæ fuit vestis extima, quomodo sic potuerit suspendi, non excogito. Jam faciamus versam ita, ut anguli alarum pertinerent ad pectus, non poterat ea res festinantem multum facere liberiorem, cum toga vestis esset multum demissa, & ad ipsos prope pedes pertinens. Imo per istam versionem circa genua & femora facta fuisset duplex, id est, festinanti molestior propemodum, quam ante fuerat. Igitur non approbare possumus ipsum illud *præversa* Reinesii, contra togam perversam accipio de rejecta in humeros & tergum, eo modo, sicut hodie videmus pallia sua, maxime si sint longiora, rejicere in humeros, ut brachia, pectus, & anteriora omnia habeant libera. Sic plane existimo, togam in anterioribus collectam, subductam ad superiora, & mox, omne ejus, quod alias a pectore descendere ultra genua ad pedes usque solebat, rejectum super unum humerum. Ista enim rejectione toga vere pervertebatur, id est, quod ante dependebat ad pedes, versum ad collum & caput habebat. Quo sensu & *perversi fasces* leguntur apud Jul. Obsequentem cap 130. ubi ait. *Lustratione lictor perversis fascibus lauream imposuit.* Sunt enim *perversi* hoc loco, qui alias *versi*, aut *inversi*, cum eorum pars superior vertitur, ut fiat inferior, quod in notis dixi. Idem apud Plautum est *pervertere aulas :* verba exstant in Casina Act. IV. sc. I. vers. 16. ubi de coquis, dissimulantibus se parare cœnam, ut submoveant Senem ab ea:

Aulas pervortunt, ignem restinguunt aqua.

Pessime Lambinus, *ollas dejiciunt, percellunt.* Nec enim hoc faciebant coqui, sed ollas invertebant, sicut hodieque solent coqui & coquæ : postquam aqua expurgarent, vacuas & inversas reponunt suo loco, donec iterum adhibendæ ad coquendum. SCHEFFER. Sic apud Nasonem, arte amatoria lib. III. vers. 245.

Dictus eram subito cuidam venisse puella:
Turbida perversas induit illa comas.

Perversa vestis apud Senecam lib. 1. de ira cap. XVI. *Itaque, etsi perversa induenda magistratui vestis, & convocanda classico concio est, procedam in tribunal.* Quem locum unice huc facientem & alii jam viderunt. HEINS.

Mufrius] Quid verbi sit *Mufrius*, plane nescio. An non ejus loco belle substitueretur *Mesapus*. TILEBOM. Hoc quale sit, haud sane dixerim. SCHEFFER. Si editionem hic tibi rejectam &, uti optima maxima est sequamur, recipiamusque *mufrium*, fieri aliter non potest, quam ut pericopen hanc à Veneti vel Dalmatæ, unius ex illis, qui de Turcarum religione ritibusque undecunque aliquid cognoverant, manu esse adfirmemus. Verum abiit ea simplicitas, ut fucum lusciciosi Librarii non agnoscat. Unius negativæ trajectu in suum locum rem composuero, nimirum si legero, *qui te hæc docet, non mufleus magister*, id est, non novicius, ἐν παιδείᾳ, non imperitus, vulgaris, & pergulanus; sed veteranus, trebax, ἐμπειρικός. Valeat tantumdem hæc conjectura, quantum mereri videbitur; mihi nec temere ea nata est, nec facile dimittetur : Petronium enim mihi reddit, quem à Librarii illiberali facinore amiseram. REINES. Reinesius trajecte legit, *non mufleus magister.* Scilicet putavit *mufius*, esse scriptum, atque ita citavit. Sed *mufrius* est etiam in Dalmatico MS. Deinde, quid significare debeat, *non mufleus magister*, hic non video. Loquentem convitia profundere, res ipsa, totusque locus ostendit. At *magister non mufleus* ne ipsi quidem Reine-

„ frius, non magister. didicimus; dicebat enim magister, sunt vestra: Salve, „ recta domum, cave circumspicias, cave majorem maledicas, aut numera „ mappalia. Nemo dupondium evadit. Ego, quod me sic vides, propter „ artificium meum Diis gratias ago.

LIX. „ [a] Coeperat Ascyltos respondere convitio, sed Trimalchio de- „ lectatus conliberti eloquentia: [b] Agite, inquit, scordalias de medio; „ suaviter sit potius, & tu Hermeros, parce adolescentulo: sanguen illi „ fer-

a ENCOLPIUS. b TRIMALCHIO.

Reinesio convitium est. Fit quoque oppositio inter illum mufrium quemcumque denique & magistrum. Ideo sequitur: *dicebat enim magister*, contra scilicet, quam faciebat murrius, qui propterea magister esse nequit. Potest videri scriptum fuisse apud nostrum *nufiorius*, id est, nuphthorius, *νυφθοριὸς*, quod corruptorem mentis animique significat. Sensus sane peraccomodatus est. De lectione quisque sentiat, quod volet. SCHEFFER. Volebat Munkerus, *rus merum, non magister*, haud sane invita Minerva. Posset tentari, an non legendum esset, *Murcidus*, aut *Muger verius*, aut *Murgiso verius, non magister*. Festus: *Muger dici solet à castrensium hominibus quasi muccosus, qui talis male ludit* Idem: *Murgisô, muers, desidiosus*. Glossæ Isidori: *Murgisô, callidus murmurator*. Apud eumdem Festum: *Murricidus, ignavus, stultus*. Ubi videndus Scaliger. Adeatur idem Festus in *Murcius*. Possis &, *Murcer verius*. Glossæ Labbæi: *Murcer*, *νωθὴς*. Vide Salmasium in Solinum p. 637. HEINS.

Didicimus] Puta, ex hoc facto tuo, te non habuisse idoneum magistrum. Sic accipere verbum istoc licet. Quamquam mihi locus iste totus valde sit suspectus. SCHEFFER. Absolute dicitur, pro neque nos sumus sine disciplina, sed sub magistro profecimus. infra cap. 68 *Et numquid didicit*. Ita & Ovidius I. Art. Am. 428

Litera poscetur, ne didicisse juvet.

Et II. Trist. vers. 342.

Hei mihi, cur didici, cur me docuere parentes?

Et Cicer. Bruto cap. LXXI. de Marcello. *Vehementer placet, nec vero sine caussa: nam & didicit, &, omissis ceteris studiis, unum id egit* BURM.

Dicebat] Suspicor, *docebat*. SCHEFFER.

Sunt vestra salva] Puto, verbis istis contineri præcepta Magistri, quæ dare quotidie discipulis solebat. Ergo scribo: *Sunt vestra, Salve*, hoc est, vestrum officium est, occurrentibus dicere, Salve, nec stare ac nugari diu, verum recta contendere domum. SCHEFFER.

Majorem maledicas] Petronius cap. XCVI. *maledic illam versibus, ut habeas pudorem*. Imitatus quoque est Tertullianus lib. Advers. Praxeam: *Nos autem, dicentes Christum crucifixum, non maledicimus illum*. SCHEFFER. Forte, *cave morionem maledicas*. GOES. Græcismus est adfectatus, Theoph. *περὶ ἱερωσύνης*. *Συγγνώμην δ' ἔχειν τοῖς κακῶς αὐτὸν λέγουσι*. Ita & noster infra cap. 74. *Maledicere Trimalchionem cœpit*. Sæpe Tertullianus. de Idolol. cap. 4. *Quorum cultores maledicit & damnat*. Et passim. vid. Barth. ad Hermæ Pastorem pag. 913. MSS. Traguriatus habebat *cave majorem maledicas*. BURM.

Aut munera mapalia] Suspicor scripsisse, *haud numera mapalia*: id est, ne singulas pergulas in via inspice, velut numerum omnium deberes inire. Glossæ. *Mappalia καλύβαι*. Alio loco. *καλύβη, casa, tugurium, pergula* SCHEFFER.

Dupondium] Lege, *dupondius*. TILEBOM. Lego, *nemo dupondium evadit*. Postquam retulisset hactenus, quæ sint præcepta probi Magistri, & quomodo ad ea se componant discipuli idonei, subdit, neminem posse evadere puerum ullius precii, qualis nempe sit Gyton, qui risu ac contumeliis omnes afficiat. Sic Plinius *Evadere sermonem malignorum*, usurpavit in epist. SCHEFFER.

Sic vides] Plautus Amph. II. sc. I. *Sic sum, ut vides*. Terent. Hecyr. III. sc. 5. *Qui sic sunt, haud multum haredem adjuvant*. SCHEFF. Vide supra cap. 38.

Scordalias] Rixas & contentiones fœdas, quales esse solent nautarum: est enim à *σκόροδον*, *allium*, quo frequenter nautæ utebantur. Petronius cap. XCV. sic usurpavit *scordalis* vocem: *redditaque scordalo vice*. Glossæ Petronianæ: *Scordalus, homo alliatus, & illuvie squaloreque fœdus, sordidus, impurus*. Bene *alliatus*, ut dixi, & vocabantur ita, cum alii, tum præsertim nautæ, qui cum asperis essent moribus, hinc *scordali*, ferociores quicumque ac contentiosi. Isidori Glossæ: *Scordalus, ferox*. Ad eumdem modum aliud Glossarium, Turnebo laudatum. Cumprimis vero eos denotat, qui litigant inter pocula. Vide Senec. epist. 56. & 83. itemque Senecam Rhetorem suasoria ultima, & quæ ibi Lipsio & Scriverio notantur. SCHEFF. Non inepte ita vocat rixas, quæ fiunt inter pocula, ut Seneca de Tullio Cimbro dixit, fuisse *cum nimium in vino & scordalum*. Hanc vocem celeberrimus Grævius redonavit Suetonii Augusto cap. 65. *Agrippam ob ingenium scordalum ac ferox abdicavit*. Et Schultingius ad Senec. suasor VII. vide Fulgent. de continentia Virgiliana. & Swarth. Analect. lib. III. cap. 18. BURM.

Suaviter sit potius] Sitis potius hilares. SCHEFFER. Infra cap. 65. *Et me Hercules bene fuit*. & paulo post. *Sed tamen suaviter fuit*. Horat. I. Sat. 9.

„fervet, tu melior esto. Semper in hac re qui vincitur, vincit. Et tu, „cum esses capo, coco, coco, atque cor non habeas. Simus ergo, quod „melius est, a primitis hiliares, & Homeristas speremus. a Intravit factio „statim, hastisque scuta concrepuit: ipse Trimalchio in pulvino con-„sedit, &, cum Homeristae Graecis versibus colloquerentur, ut insolen-„ter

a Encolpius.

Suaviter, ut nunc est.

Sanguen illi fervet] Iracundus est. Cicero. V. fin. *Quotusquisque est, cum mors appropinquat, cui non fugiat timido sanguen.* SCHEFFER. Ennius: *O sanguinem Dis oriundum.* Lucret: *sanguen & ossa.* v. Nonium in *sanguis.* HEINS. Antiqua forma. vide diligentissimi Barthii notas ad Statii Theb. IV. vers. 464.

Fervet] Pers. Sat. III. vers. 116.

Nunc face supposita fervescit sanguis, & ira
Scintillant oculi.

Vid. supr. cap. 57.

Melior] Hic est sedatior, humanior, magis sapiens & moderatus. Horat. Epod. XVI.

Aut pars indocili melior grege. ——

Eo fere sensu Cicer. pro Quinct. cap. 1. dixit *meliore mente audire*, pro æquiore.

Semper in hac re, qui vincit, vincitur] De jurgio. TORNÆS. Recte; nam

Si jurgiis provocet te, da manus:
In jurgiis est victor is, qui vincitur. RITTERSH.

Quam bene hic quadret, & apte locata sit, atque ex diverso in Satyrico vetere, quam male aberret hæcce sententia Trimalcionis, dum considero, mihi nullatenus in animum inducere queo, eruditos fore unquam, qui negent, amœnissimam pariter & elegantissimam illam, quam excutimus, cœnæ Trimalcionis descriptionem, nostro Arbitro acceptam esse referendam. TILEBOM.

Capo, coco, coco] Lege, *capo, coco, cocio*, quam postremam vocem habes apud Sextum Pompejum in *Arilator.* TILEBOM. Cum esses alterius ætatis generisque, tuo isto tunc ingenio vivebas. *Capo* est, quem Petronius in editis appellat *gallum spadonem.* Is voce utitur non gallinacei sono, sed gallinæ, quem refert illud *coco.* Subest porro quid turpiculi his verbis, ostendunt enim licentiam ejusmodi concessam pueris, qualis Ascyltos hic fuit. SCHEFFER. Lege, *cum esses calo coco, aque cor non habebas.* HEINS.

Habeas] Scribe, *habebas.* TILEBOM.

A primitis] Lege, *a primitus*, eodem modo, ut supra *de præsentiarum*, & *in præsentiarum.* TILEBOM. Hoc *primitus* est nihili. Suspicor, *apti, mites, hilares.* Probe, *apti*, hoc est, sociales, qui se jungere aliis vivereque conjuncti possunt. Cic. in Cornif. *O hominem semper quidem mihi aptum, nunc vero etiam suavem.* SCHEFFER. Forte *apprimitus;* voce nova, ut in hoc fragmento plurima. *apprime* meliores dicerent.

Homeristas] Hi sunt, qui carmina Homeri recitare voce canora solebant in conviviis, *Rhapsodi* etiam vocati, ut ex Athenæi lib. XIV. cap. 3. colligitur. Diomedes lib. III. *Rhapsodi, quod partes Homerici carminis in theatralibus circulis cum baculo, id est virga, pronuntiabant, qui ab eodem Homero dicti sunt Homeristæ.* SCHEFFER. Sic Ennianistæ ab Gellio lib. XVIII. v. dicti, qui Ennianos versus in theatris populo legebant. Homeristas autem & Rhapsodos ab Aristotele vocatos, monet Athenæus lib. XIV. de Rhapsodis autem in Theatro certare solitis. videndus Meursius Ceramici gemini cap. VI. HEINS.

Speremus] Ita Tragur. & recte: jactabundus enim Trimalchio, ut componat rixantes, promittit novum aliquod acroama, quod delectare posset. *spectemus* à Patavinis est. Solent vero à librariis hæc verba confundi.

Factio] Caterva, multitudo, bono sensu. Festus: *Factio, & factiosus, initio honesta vocabula erant, unde adhuc factiones histrionum & quadrigariorum dicuntur.* SCHEFFER.

Hastisque scuta concrepuit] Livius præpositionem addit lib. XXVIII. cap. 29. *Exercitus gladiis ad scuta concrepuit.* SCHEFFER. Ita enim Homerus & antiqui inducunt præparantes se pugnæ. Iliad. Δ. 447.

Σὺν ῥ' ἔβαλον ῥινούς, σὺν δ' ἔγχεα καὶ μένε' ἀνδρῶν
Χαλκεοθωρήκων· ἀτὰρ ἀσπίδες ὀμφαλόεσσαι
Ἔπληντ' ἀλλήλῃσι, πολὺς δ' ὀρυμαγδὸς ὀρώρει.

Hoc fiebat, ut explorarent arma, unde ἐγχέσπαλοι ab Homero dicuntur, teste Scholiaste ad Iliad. β. vers. 131. Apollon. Rhod. lib. I. 1136.

Καὶ σάκεα ξιφέεσσιν ἐπέκτυπον ——

Et hinc ad saltationem militarem & bellicrepam hoc translatum, unde & Salii Romani, & deinde ipsi milites hoc habuere. v. Illustr. Spanhem. ad Callimach. Hymn. in Del. vers. 136. & Lindenbr. ad Ammian. Marcell XIV. cap. 2. infra cap. 89. *commovebant orbes manus.* BURM.

Colloquerentur] Frustra forsan hæc exigimus ad consuetudinem Homeristarum, quando hi alio fine fuerunt adducti, ut liquet facile ex sequentibus. SCHEFFER. Fuerunt Aretalogi, qui centonibus Homericis inter se colloquebantur, & sententias jactabant. Dum interim insolens Trimalchio Latinum Poëtam cantaret. Vid. Casaubon. & Salmas. ad Sueton. Aug. 75. & Gramm. 2. Hic enim mos lautioribus erat tales ludos exhibere convivis. apposite Juvenalis Sat. XI. 177.

Nostra dabunt alios hodie convivia ludos;
Conditor Iliados cantabitur, atque Maronis

Altisoni

„ ter folent, ille canora voce Latine legebat librum. Mox filentio facto:
„ [a] Scitis, inquit, quam fabulam agant? Diomedes & Ganimedes duo
„ fratres fuerunt, horum foror erat Helena. Agamemnon illam rapuit,
„ & Dianae cervam fubjecit. Ita nunc Homeros dicit, quemadmodum
„ inter fe pugnent Trojani, & Parentini. Vicit fcilicet, & Efigeniam
„ filiam fuam Achilli dedit uxorem; ob eam rem Aiax infanit, & ftatim
„ argumentum explicabit. [b] Haec ut dixit Trimalchio, clamorem Ho-
„ meriftae fuftulerunt, interque familiam difcurrentem vitulus in lance
„ dunaria elixus adlatus eft, & quidem galeatus. Secutus eft Ajax, ftricto-
„ que

a TRIMALCHIO. b ENCOLPIUS.

Altifoni dubiam facientia carmina palmam;
Quid refert, tales verfus qua voce legantur.

Huc fpectat & epigramma in Grammaticos in Antholog lib. 11. cap. 10.

Τύτοις τοῖς παρὰ δεῖπνον ἀοιδομάχοις λογολέσχαις
Ταῖς ἀπ' Ἀριστάρχυ γραμματολικριφίσιν,
Οἷς ἐ σκῶμμα λέγειν, ἐ πῖν φίλον, ἀλλ' ἀνάκειται
Νηπυτανόμενοι Νέστορι καὶ Πριάμῳ.
Μὴ γε βάλης κατὰ λέξιν ὅλως καὶ κύσμα γίνεσθαι,
Σήμερον ἐ δειπνῶ, μῆνιν ἄειδε θεά.

Quod Latine vertere, effet omni venere & lepore privare. BURM.

Infolenter] Raro. Cic. de Inv. 1. *Evenire vulgo foleat, an infolenter, & raro.* SCHEFFER. Mutato ordine verborum: *ut folent, infolenter ille canora voce Latine legebat librum.* HEINS.

Diomedes & Ganymedes] Sunt hæc rurfum fuperioribus fimilia, nec cum hiftoria convenientia, eam ob caufam, quam ante dixi, SCHEFFER. Fratres fuere, fcilicet, ut elegantis ingenii Trimalchio conjiciebat, quia ultimæ fyllabæ ejufdem foni effent.

Parentini] Mallem, *Tarentini.* SCHEFFER.

Vicit fcilicet] Quis? An Agamemnon? Num deeft vocabulum illius, qui victoriam obtinuit? SCHEFFER.

Inter familiam difcurrentem] Sicut Phædrus nofter lib. v. fab. 7. *inter manus fublatus.* SCHEFFER.

Vitulus] Quid? vitulus, & is elixus hic apponitur? Atqui viri docti notant, apud veteres fuiffe rariorem vitulinæ ufum. Exftitit profecto olim conftitutio Valentis, qua prohibebatur populis Orientis. Hieron. cont. Jov. 11. *Imperator Valens nuper legem per Orientem dederat, ne quis vitulorum carnibus vefceretur, utilitati agriculturæ providens.* Sed hæc ipfa conftitutio fubinnuit, non fuiffe penitus ignotum, faltem per Orientem. Cicero quoque mentionem facit vitulinæ, licet affæ. Ita enim lib. IX. ep. 20. *Itaque ufque ad affum vitulinum opera perducitur.* Et in veteri colloquio nominatur *vitulinum, μόσχιον.* Denique apud Plautum habes in macello, unde comparare fibi quærit Euclio ad filiæ fuæ nuptias. Verba funt in Aularia Act. II. fc. 8.

Venio ad macellum, rogito pifces. indicant,
Caros; agninam caram, caram bubulam,
Vitulinam, cetum, porcinam. —— SCHEFF.

Vide Nonn. de re cibar. lib. 2. cap. 5.

In lance clunaria] Scribe, *in lance culinaria.* TILEBOM. Quænam eft hæc *lanx clunaria?* num à *clunibus* fic dicitur? At quæ derivationis & denominationis hujus ratio? Sufpicabar, *clumaria,* quafi qua cluma feparari poffit à frumento, vanni inftar. Nam & apud Nonium eft *cluma* loco *gluma,* ut à *cluma* fit *clumarius,* quemadmodum à *pluma, plumarius.* Quin imo apud Philoxenum reperio *clunar, κριθῆς λέπυρον,* quod cum lectione prima quadrat optime. Sed vereor, ne & hic *clumar* fcribi debeat. Denique apud ipfum Petronium cap. XXVIII. eft *lanx argentea, in qua purgatur pifum,* forte non multum diffimilis ab hac noftra. SCHEFF. Scripturæ compendio factum *Cnunaria,* exprimendum lectione *Centenaria.* Nimirum C. librario hic eft nota numeri. Omnes aliæ ariolationes vanæ funt præ lectione data. Ante bellum Syllanum lances è centenis libris argenti fuper quingentas fuiffe in Urbe, auctor Plinius lib. 33 cap. 11. Elagabulum vafa (coquinaria, feu efcaria) centenaria argentea habuiffe Lampridius. REINES. *Decumana,* id eft, magna, ut, *decumana ova, decumanus acipenfer,* &c. Sic pro Patav. *clunaria,* & MS. teftante fimul varietate lectionum Roma miffâ, *dunaria,* incumbente infuper ultimo *a* compendiolo, quafi *dunariam* legendum, fimilive modo ampliandum, nec tamen fuper τῷ *i* punctulo confpicuo. HADRIANID. Nimis temerarie Hadrianides *in lance decumana* in ipfum etiam textum recepit. Quæ enim vocis utriufque eft fimilido? Reinefii *centenaria* magis placet. Verum intercedit nonnihil MS. in quo legitur *dunariam.* Deinde agitur hoc loco de Lancis magnitudine, ea vero non ftatim cognofcitur ex pondere. Poffunt enim & minora effe ponderofiora, & minus ponderofa majora. Itaque nondum defero priorem conjecturam meam. SCHEFFER. Scribendum omnino *in lance clibanaria.* Lancis genus ita ftructum, ut clibanum haberet fuppofitum, ne cibus lance comprehenfus frigefceret. Nam Reinefianum illud, de lance centenaria, longe recedit

„que gladio, tamquam insaniret, concidit, ac modo versa, modo supina, gesticulatus mucrone, frusta collegit, mirantibusque vitulum partitus est.

LX. „Nec diu mirari licuit tam elegantes strophas. Nam repente lacunaria sonare coeperunt, totumque triclinium intremuit. Consternatus ego exsurrexi, & timui, ne per tectum petauristarius aliquis descenderet: nec minus reliqui convivae mirantes erexere vultus, exspectantes, quid novi de coelo nuntiaretur. Ecce autem deductus lacunaribus subito circulus ingens, de cupa videlicet grandi excussus, demittitur, cujus per totum orbem coronae aureae cum alabastris unguenti pendebant.

cedit à veteri scriptura supra cap. XXXV. *puer Ægyptius panem Clibano circumferebat.* Unde compertum habemus, etiam clibanos ad mensam solitos perferri. HEINS. Quid hoc monstri? nec satisfaciunt virorum doctorum correctiones. Forte scripsit *denaria*, si modo decem pondo Lanx sufficere potuerit, vel Trimalchionis ostentationi, vel toti vitulo sustinendo. Si nimis levis videatur, poterit refingi, *ducenaria*, quæ vox per compendium scripta fuit *dunaria*, *denariam* autem vel *ducenariam* fuisse scire poterat Encolpius, quia in Lancibus Trimalchionis pondus erat inscriptum. vid. supr. cap. 31. *clunaria*, *clumaria*, & similia, hinc procul ableganda; narrat enim hæc Encolpius, cui verba nota, & suæ venæ, tribuit semper Petronius, ut jam aliquoties notavimus. BURM.

Modo spuma] Lege, *modo palma.* TILEBOM. Emenda, & distingue simul: *modo versa*, *modo supina*, *gesticulatus mucrone*, *frustra collegit.* Collegit frusta, quæ jacebant, alia versa, alia supina, mucrone cultri, quem flectebat in gyros atque huc illud movebat. *Colligere*, opinor, hic est, *struere*, id est, congerere decenter partes, & cuique suas præbere, unde & *structores*, quos in editis facere alios à scissoribus Petronius videtur. SCHEFFER. Scribendum videtur, quod alii ex parte jam monuerunt, *modo obversa*, *vel aversa*, *modo supina*, *gesticulatus mucrone*, *frusta collegit.* Senec. ep. XLVII. de hac arte: *Alius pretiosas aves scidit per pectus & clunes, certis ductibus circumferens eruditam manum.* HEINS. Nescio an non scripserit Petronius *modo verso*, *modo supino*, *gesticulatus mucrone*, ut artificium suum dextre vibrandi gladii, sive cultri scissorii, ostenderet hic Ajax: nam illa versa & supina frusta non arrident.

Elegantes strophas] Quibus sub persona Ajacis introductus in triclinium Scissor est. SCHEFFER. Vox hoc ævo, ut videtur, recepta, pro fallaciis. Senec. ep. XXVI. *Non timide itaque componor ad illum diem, quo, remotis strophis, ac fucis, de me judicaturus sum, utrum loquar fortia, an sentiam.* Utuntur & Martialis & Plinius.

Lacunaria] Scribe, *laquearia.* TILEBOM. Triclinia versatilia inventum habentur Neronis, de quibus in ejus vita Suetonius cap. XXXI. & ad Athenæum Casaubonus, Seneca ep. XC. & Lampridius Heliogabalo cap. XXI. Apud Macrobium tamen Saturnalium lib. II. cap. IX. habes de Metello Pio, ex historiis Sallustii ad cœnam C. Urbini invitato: *Exornatis ædibus per aulæa & insignia, scenisque ad ostentationem histrionum fabricatis, simul croco sparsa humus, & alia, in modum templi celeberrimi, præterea cum sedenti in transenna demissum Victoriæ simulachrum cum machinato strepitu tonitruum coronam ei imponebat.* Sed apposite magis ad hunc Petronii locum Val. Maximus. de luxu ejusdem Metelli. lib. IX. cap. I. *cum Attalicis aulæis contectos penates læto animo intuebatur, cum immanissimis epulis apparatissimos interponi ludos sinebat. Cum palmata veste convivia celebrabat, demissasque laquearibus aureas coronas velut cœlesti capite recipiebat.* HEINS. Vid. Kobierzyk. de Luxu Roman. lib. II. cap. 7.

Deductus lacunaribus] Corrige, *deductis lacunaribus.* Tangi videtur illud, quod est apud Suetonium, Neronis cap. 31. *Cœnationes laqueatæ tabulis eburneis versatilibus, ut flores, fistulis ut unguenta desuper spargerentur.* SCHEFFER. Habet Traguriensis *deductus*, quod ferri potest, circulus enim ex lacunaribus deducebatur & descendebat. Quamquam *deductis*, elegantiorem sensum faciat, cum *demittitur* sequatur.

Circulus] Ita vocatus orbis ille, vel annulus, quo dolia constringuntur. Virgilius & Plinius ita usi sunt, unde apud Gallos adhuc hodie *cercle* dici docuit Menagius in originibus linguæ Francicæ. *Cupa* autem proprie est, vas vinarium majus, quod distinguendum à *cuppa*, quæ est vas minus, sive poculum, unde bibitur, docuit ὁ πάνυ Salmasius ad Capitol. Maxim. cap. 22.

Corona aurea] Coronas ex solido auro convivis datas, omnem excedit fidem. Forte lemniscis aureis ornatas intellexerit Noster: & sic capio illud supra de Coco, donato corona argentea. Capitolinus in vita L. Veri Antonini, cap. 5. *Coronas quin etiam convivis datas lemniscis aureis interpositis, & alieni temporis floribus.*

„bant. Dum haec apophoreta jubemur ſumere, reſpiciens ad menſam, „jam illic repoſitorium cum placentis aliquot erat poſitum, quod me„dium Priapus à piſtore factus tenebat, gremioque ſatis amplo omnis „generis poma & uvas ſuſtinebat, more vulgato. Avidius ad pompam „manus porreximus, & repente nova ludorum remiſſio hilaritatem hic „refecit. Omnes enim placentae, omniaque poma, etiam minima vexa„tione

floribus. Tertullianus de corona Militis, ex reſtitutione Salmaſii: *Triumphi laurea foliis ſtruitur, hinc aureis lemniſcis inornatur, at muſtis unguentis delibutur.* Sic inquam Salmaſius ad hiſtoriam Auguſtam. Sed, cum in ſcriptis editiſque exemplaribus, *ambuſtis unguentis*, exhibeatur, fors ſit, ut dederit Tertullianus, *alabaſtris unguenti.* Quæ conjectura hoc Petronii loco adſtruitur. HEINS. Neſcio, cur in lautiſſimi hujus liberti profuſiſſima cœna non liceret credere datas coronas ex auro ſolido: cum enim reges & ditiſſimos proceres non æmulari modo, ſed ſuperare ſtuderet, veroſimile eſt, fuiſſe veras aureas. Ut apud Tacit. II. Annal. 58. in convivio Regis Nabatæorum, *corona aurea magno pondere Cæſari & Agrippinæ, leves Piſoni & ceteris offeruntur*, ubi de his coronis videndus Lipſius. Præterea illæ coronæ, apud Capitolinum lemniſcis aureis ornatæ, non dicuntur aureæ fuiſſe, ſed tantum diſtinctæ aureis lemniſcis. Et ſi ita capere neceſſe eſſet omnia loca veterum, ubi mentio coronarum aurearum in conviviis, etiam ita interpretandi eſſent veteres ſcriptores, ubi agunt de coronis aureis alia occaſione datis, ut cum pro præmio rei bene geſtæ darentur, vel in titulum gratulationis mitterentur, vel denique cum honoris cauſſa hoc ornamento viros egregios proſequerentur: de quibus abunde egerunt Lipſius in Epiſt. ad Belgas Centur. II. ep. 100. & Freinshem. ad Curtii lib. IV. cap. 5. & Comment. ad Nepot. Alcib. 6. BURM.

Alabaſtris unguenti] Et hæc verba Wagenſelius ut ſumpta in Lucæ Euangelio, tamquam indicia fragmenti hujus ſuppoſitionis, notavit immerito, & recte vindicavit Statileus exemplo Horatii, qui *Nardi onycem* dixit ſimili forma. *Alabaſter* autem *unguenti*, idem eſt, ac *plenus unguenti*, ut Cicero locutus, teſte Nonio in *Alabaſter.* Ita Servius ad Virgil. Æneid. III. verſ. 279. *Donatus ab eo unguenti alabaſtro.* Ex quibus recte Petronium contra Wagenſelium defendit Munckerus ad Hygin. fab. XCI. De Alabaſtro, & unde illud vas ita fuerit dictum, vide Mauſſac. ad Harpocrat. pag. 23. Periz. ad Ælian. XII. Var. cap. 18. BURM.

Reſpiciens] Forte, *reſpicientibus.* GOES. Munckerus ad Hygini fab. CLXIV. legit *ut reſpicimus.* Sed cum conſtans ſit lectio MSS. cur non ſatius eſt ſtatuere ἀνακόλουθον, ſæpe ſcriptoribus, non quidem ſtudio, ut puto, ſed feſtinatione & imprudentia, frequentatum, cum initio nominandi caſum poſuerunt, poſtea vero ſubjiciunt verbum, quod alium poſtulat. v. Donat. ad Terent. Hecyr. Act. III. ſcen. I. verſ. 6. & ita aliquoties Juſtinus abſolute nominativum ponit, qui ad nullum verbum referri poteſt. Græcis nihil eſſe familiarius ad Euripidem docuit ſæpe Barneſ. v. Phœniſſ. verſ. 290. Eurip. Med. II. Hippol. verſ. 23. Alceſt. 284. & 291. & plurimis exemplis adſtruxit Cl. Periz. ad Ælian. Var. lib. II. cap. II. & lib. X. cap. 18. BURM.

Quod] Lege *quorum.* TILEBOM.

Priapus tenebat] Mirum, ni medium repoſitorium Priapum tenuerit, non Priapus repoſitorium. Nam ipſe Priapus gremio ſuſtinebat poma. GOES. Neſcio quid hic tricetur vir Ampliſſimus, cum recte Priapus dicatur medium repoſitorium tenere, in cujus medio ejus ſtatua erat poſita. Ita Virgil. III. Georg. 16.

In medio mihi Cæſar erit, templumque tenebit.

Ubi Philargyrus recte *poſſidebit* explicat. & ita in alio Virgilii verſu mox cap. 68. à noſtro adducto ex lib. V. Æneid. princ.

Interea medium Æneas jam claſſe tenebat,
Certus iter. BURM.

A piſtore factus] Qualem memorat & Martialis lib. XIV. inter apophoreta, & *Priapum ſiligineum* appellat. SCHEFFER.

Gremioque ſatis amplo] Meminit & Phurnutus Priapi, *geſtantis omnium fructuum miſcellaneum ſinum.* Et apud Pitonem in de Nummis antiquis Gallice conſcriptis commentario habes effigiem ipſius proprie ac peculiariter huc facientem. SCHEFFER.

Omnis generis poma] Hunc enim Deum colebant ut genitorem & parentem tam hominum quam frugum, unde & cum Pane ſæpe confunditur, imo ipſum ſolem eſſe Priapum, cujus vi omnia naſcuntur, ex Macrobio & aliis eruditiſſime oſtendit Voſſius de origine & progreſſu Idololatriæ lib. II. cap. 7. Unde & in Lapide veteri apud Gruter. pag. XCV. I. dicitur *Pantheos*, & apud Boiſſardum tom. VI. pag. 36. ad ſtatuam ejus duo corbes, in quibus omnis generis poma, quæ hic gremio ſuſtinet, videntur. BURM.

Et repente] Forte, *ex repente.* HEINS.

Minima vexatione] Id eſt, attrectatione. Ita Plinius lib. XVII. Hiſt. Nat. cap. 23. *Namque arbitas vinculi ſentiunt vexatione non dubia.* Ovidius I. Amor. eleg. 14.

Heu

„ tione contacta, coeperunt effundere crocum, & usque ad nos molestus „ humor accedere. Rati ergo, sacrum esse periculum tam religioso apparatu perfusum, consurreximus altius, & Augusto Patri Patriae Feliciter „ diximus: quibusdam tamen, etiam post hanc venerationem, poma rapientibus, & ipsius mappas implevimus. Ego praecipue, qui nullo „ satis amplo munere putabam me onerare Gitonis sinum. Inter haec tres „ pueri

Heu male vexata quanta tulere coma!

Sueton. Aug. LIII. *in turba quondam sponsaliorum die vexatus.* Ita *intactus* & *vexatus* opponuntur inter se à Martiali lib. XI. epigr. 90.

Intactas quare mittis mihi, Polla, coronas?
A te vexatas malo tenere rosas.

Unde & venereum esse verbum, & de impudica attrectatione sumi, supra ad cap. XVII. est animadversum. BURM.

Sacrum esse periculum] Hoc non assequor. Puto, plane vocem *periculum* praecedentis *sacrum* glossema esse. Horat. II. Sat. 3.

—— *metuensque velat contingere sacrum.*

SCHEFFER. Petronio, quippe φιλαρχαίῳ, convenit, ut scripserit *ferculum*: ex hoc post fecerunt κατὰ συγχυσιν *ferculum*. Sane *placenta & poma*, quæ exhibebantur, pro ferculo erant. *Sacrum* vero dicit ob *crocum*, cujus usus in sacris & ad pulvinaria Deorum, ob fragrantiæ excellentiam. REINES. Reinesius vult *fericulum*, idque suo more, id est, temere in textum recepit Hadrianides. Ego non dubito, cum *periculum* sit & in MS. Dalmatico, quin legi debeat *peniculum*. Nempe de Priapo præcessit, solebat autem formari cum membro enormi sexus masculini, eratque membrum illud vel præcipue sacrum, quod est notissimum. Hinc ergo *sacrum peniculum*, à pene, membro isto, quasi sacram mentulam diceres, qua nempe Priapus unice censebatur, suamque tuebatur divinitatem. Ut sit sententia: rati sumus, illum Priapum cum peniculo seu mentula sua esse rem sacram, sicut simulacra Deorum esse solent. *Peniculum* significare penem sive mentulam, ex Plauto, atque ipso Cicerone, certissimum est. SCHEFFER. Valde verosimilis est Reinesii emendatio, certe præferenda *peniculo* Schefferi: non enim agitur hic de Priapi solo membro, quod perfundebatur croco, sed de toto repositorio. Nondum tamen *fericulum* recipere ausus fui, cum *periculum* vocare potuerit totam hanc pompam, quæ, si sine justa veneratione transmitteretur, negligentibus nocere posset. Ita dixit Plin. lib. XXXV. Histor. Natur. cap. 7. *pericula expingimus*, id est, naves, in quibus periclitamur. Arcanum ergo & symbolicum erat hoc repositorium, quod violare erat periculosum. Unde addit, quosdam postea audaciores factos *etiam post venerationem rapuisse poma.* Quia erant apophoreta, sed quæ, antequam Augusto feliciter dixissent, attingere & diripere nefas esset. BURM.

Consurreximus altius] Munckerus in epistolis ad Heinsium mavult *ocyus*. Sed nihil necesse: è toris enim more bene precantum, surgentes, manibus sublatis, feliciter dicunt. Heinsius etiam in ora codicis notaverat, legendum sibi videri, *religioso apparatu perfusi consurreximus altius.*

Et Augusto patri feliciter diximus] Liquet hinc, sub Imperatoribus conscriptam hanc Satyram. Notandus autem ritus. Seneca pater Controvers. XXVII. *Non bene intellexerunt Græci, sed bene precati Cæsari petebant, ut honorem Sabinus & tertio gereret.* Ubi videndus Andreas Schottus. HEINS.

Feliciter] Suet. in vit. Domit. cap. XIII. *Acclamari etiam in Amphitheatro epulari die libenter audiit domino & dominæ feliciter.* Ubi *epularis dies* est, quo plebi epulum, forte in ipso amphitheatro, dedit, & quæ inter epulas acclamabat *feliciter.*

Venerationem] Ita recte Patavinos excudisse puto, cum Traguriensis codex haberet *venationem*, cui hic nullus locus est. Quia autem Priapi, ut Dei, omnium semina in se habentis, & productoris, statua hic convivas admonebat, ut Augusto feliciter dicerent, proprie uti videtur voce *venerationis*, qua præcipue utebantur, cum vota facerent, & precarentur Deos, qui producendis frugibus & aliis præsunt, ut felicem & uberem proventum præstarent. Ita Horat. libr. II. Sat. II.

Et venerata Ceres, culmo ut consurgeret alto.

Tibull. lib. 1. eleg. 1.

Nam veneror, seu stipes habet desertus in agris.

Virg. 1. Georg. vers. 338.

In primis venerare Deos.

Valer. Max. lib. 1. cap. 1. exempl. 1. *Cererem quoque more Græco venerari instituerant.* Quamvis non negem, etiam aliis de caussis veneratos olim Deos. Sed hoc notandum, hanc vocem religionem quamdam subitam, & sine solemni apparatu precationem, quæ semper & ubique, sine hostiis, simplici verborum formula fieri consuevit. vid. Serv. ad Virgil. 1. Æneid. vers. 49. & ad Æneid. vers. 84. & Ampliss. Cuper. observ. lib. II. cap. 1. BURM.

Et ipsius mappas implevimus] Legendum, *& ipsis iis mappas implevimus.* Similia complura habes apud Martialem de mappa. HEINS.

Satis amplo] recte ita vocat munus, non *magnum*. quia

„pueri candidas succinti tunicas intraverunt: quorum duo Lares bullatos super mensam posuerunt, unus, pateram vini circumferens, Dii propitii, clamabat. Ajebat autem, unum Cerdonem, alterum Felicionem, tertium Lucionem vocari. Nos etiam veram imaginem ipsius Trimalchionis, cum jam omnes basiarent, erubuimus praeterire.

LX.

quia omnis generis pomis onerabat sinum. *Magnum* enim potest esse munus, ex uno genere rerum, sed *amplum* est, quod ex variis & diversis rebus congeritur. Vide Manut. ad Cicer. Epist. ad famil. libr. 1. Epist. 3. Cicer. 1. Verr. cap. 5. *Non vereor ne aut à me ullam munus adilitatis amplius, aut gratius Populo Romano esse possit.* vid. Barth. ad Stat. IX. Theb. vers. 615. & hinc *amplos homines* divites interpretatur Philargyrus ad Virgil. Eclog. VII. Caeterum de more illo, quo servis ad pedes tradebant obsonia domum ferenda v. Salmas. ad Vopisc. Carin. cap. XIX. & ipsos in mappa adligata sustulisse convivas patet ex cap. 66. infr. BURM.

Onerare Cytonis sinum] Scribe, *onerare posse Cytonis sinum*. TILEBOM.

Candidas succinctis tunicas] Ovid. X. Met. vers. 536.
Nuda genu, vestem ritu succincta Dianae. SCHEFF.

Lares bullatos] Quasi lares ipsi culti bullis fuerint. Sane bullas laribus suspendi solitas docet Persius Sat. V. vers. 31.
Bullaque subtinctis laribus donata pependit.
SCHEFFER.

Super mensam posuerunt] Hunc ritum egregie illustravit Vir Amplis. Cuperus lib. II. Observ. cap. 3. Statuis autem in mensa positis, libatio ex patera fiebat, & Dei propitiabantur. Vide Torr. ad Horat. lib. IV. od. 5. Serv. ad Virg. I. Æneid. 730. & alios.

Cerdonem] A Graeco κέρδος, arbitror, quod significat *lucrum*. At vero sequitur *Lucronem*. Quid igitur, si scribamus *Certonem*, à certando formatum, quia certavit, velut Trimalcio cum aliis, quos deinde superavit felicitate, atque lucro, unde facta nomina sequentia. Quae, cum sint Latina, vix hoc Graecae originis erit statuendum. SCHEFFER. Ἀπὸ κέρδους. Mox alius hujus farinae *Lucro* vel *Lucrio*, eadem significatione. Nihil impedit autem, ejusdem domini servos alterum Graeco, alterum Latino, vocabulo fuisse; eoque nihil mutandum est. Quin etiam fratribus Graeca & Latina cognomina imposita legimus eadem potestate, ut alter Eutyches esset, alter Felix. De cognominibus *Cerdo* & *Lucro* est in Eponymologico. REINES. Adhuc suspicor, mendosum esse hoc vocabulum, nec me liberat à dubio Reinesius, quod dicat, non fuisse insolens, unum ex fratribus Graeco, alterum Latino, idem significante, vocabulo compellare. Liquet nempe, illud agi per vocabula proposita, ut constaret, unde Trimalchio factus esset tam dives, eoque nomine Laribus agerentur gratiae. Huc autem nil facit nomen idem significans, bis repetitum. Quare puto, nostrum scripsisse potius *Credonem*. Sicut à lucrando *lucro*, ita plane à *credendo Credo* poterat formari, atque is intelligi, qui multum credat aliis. Habuisse namque hoc in more positum Trimalchionem, liquet ex verbis actuarii, ubi ait cap. LIII. *Eodem die in arcam relatum est, quod collocari non potuit, sestertium centies.* Et est ordo conveniens, ut primo sit *Credo*, per quem pecuniae credantur, deinde *Felicio*, qui creditum reddat felix per bonae fidei debitores, tum *Lucro*, qui ex illis creditis lucrum dominae afferat. SCHEFFER. Servile nomen: vetus inscriptio, pag. 186. 4. *L. Vitruvius L. L. Cerdo Architectus.* HEINS. Hoc nomen, & duo sequentia, *Felicio* & *Lucrio*, saepe in antiquis occurrunt marmoribus, ut ex indice Gruteri apparet: & *Lucrio* servus est in l. 37. §. 3. ff. de legat. 3. nihil autem caussae video, cur aliquid esset mutandum in priori nomine. Nam, cum Graeca vox κέρδος, praeter lucrum, etiam teste Hesychio notet τέχνην, σοφίας, πανουργίας, & similia, hic posset capi, ut astutia & calliditas in acquirendis divitiis notetur primo puero, altero felix successus, & tertio lucrum & divitiae, quas ex negotiationibus, quas postea jactabit, fecit Trimalchio. Et hinc Mercurius, Deus negotiantium & furum, κερδῷος dictus, ut docuit Meursius ad Lycophr. Alexandr. vers. 208. BURMAN.

Felicionem] Idem nomen capsellae aureae, infra cap. LXVII. Apud Senecam ep. XII. Putio verna, villici filius, etiam *Felicio* vocatur. HEINS.

Lucionem] Lege, *Lucrionem*. HEINS.

Nos etiam veram imaginem ipsius Trimalcionis, cum jam omnes basiarent, erubuimus praeterire.] Cum, non nisi veri, & ad vivum expressi effictique, vultus dominorum in armariis disponi, tum promi, exhiberi & circumferri in conviviis solerent, inepta locutus fuerit Petronius, si lectionem editam sequamur. Necessum ergo, eam corrigi; veriusque videtur, in vocabulo *veram* latere nomen materiae, è qua formata imago; nimirum scripsit, puto, Petronius: *Nos etiam ceream imaginem ipsius Trimalcionis, cum eam omnes basiarent, erubuimus praeterire.* Ejusmodi thoracae, θωρακίδες, ἐνθάρια, sive προτομαί, thorace tenus effigiatae è cera comitari solebant funera gentilitia, & semper defuncto aliquo, totus familiae ejus, qui umquam fuerat, cum celebri pompa populus aderat. REINES. Existimo, tacitum convitium latere in τῷ *veram*. Neque enim de Trimalchione perinde honorifice noster loqui-

LXI. „Postquam ergo omnes bonam mentem bonamque valetudinem „sibi optarunt, Trimalchio ad Nicerotem respexit, &, [a] Solebas, in„quit, suavius esse in convictu; nescio quid; nunc taces, nec mutis. Oro „te, sic felicem me videas, narra illud, quod tibi usu venit. [b] Niceros „delectatus affabilitate amici: [c] Omne me, inquit, lucrum transeat, nisi „jam dudum gaudimonio dissilio, quod te talem video. Itaque hilaria „mera

[a] TRIMALCHIO. [b] ENCOLPIUS [c] NICEROS.

loquitur; babuimus cap. XLIX. *Nondum efflaverat omnia.* cap. L. *Pro reliqua insolentia.* habebimus cap. LXXIII. *Deduxit usque ad cameram os ebrium.* cap. LXXVIII. *Ebrietate turpissima gravis.* & erat deformis Trimalchio: supra cap. XXVIII. *Puer vetulus, lippus, domino Trimalchione deformior.* HADRIANID. Putat Hadrianides, hic tacitum latere convitium, quia de Trimalchione noster alias honorifice non loquatur. Quasi hoc in loco aliquid ad honorem ejus dicat. *Erubuimus*, inquit, *praeterire*, quod abunde ostendit, quam difficulter ac invite venerint ad hoc officium. Reinesius vult *ceream* pro *veram*, causa, quia omnes istius modi imagines in armariis fuerunt verae. Sed sic dici posset, etiam cereas omnes in armariis fuisse. Deinde sermo est de Laribus allatis, non imaginibus cereis, quales habebant repositas in armariis. Jam vero Larium nulla species, exhibens hujus illiusve vultum. Itaque tamquam singulare quidpiam notatur, quod inter Lares eos fuerit, qui referret veram imaginem Trimalchionis. Quem cum caeteri tamquam Larem solenni osculo honorassent, se quoque non fuisse ausos hoc officium denegare, licet manifeste viderent, esse Trimalchionis effigiem, qui sub specie nomineque laris cultu divino velit honorari. SCHEFFER. Cum Scheffero puto fuisse inter lares ipsam Trimalchionis imaginem; quod insolens & arrogans, cum adhuc viveret; inter lares vero mortuorum tantum, vel Heroum, statuae colebantur, ut omnibus satis notum.

Bonam mentem] Sic solebant veteres in fine convivii. Notavit strictim Ursinus in Appendice ad Ciacconium de Triclinio pag. 371. SCHEFFER. Seneca ep. X. *Roga bonam mentem, bonam valetudinem animi, deinde corporis.* Pers. Sat. II.

Mens bona, fama, fides, haec clare, & ut audiat hospes

Seneca Controvers. XXV. *ut salva provincia sit, optamus meretrici bonam mentem.* HEINS. Recte haec, duo, *bonam mentem, bonamque valetudinem*, conjungit. Nam bona mens animae quasi valetudo & *sanitas* (ut Phaedro dicitur lib. IV. fab. ult.) ut haec corporis. Unde, quibus mala mens erat, non magis sapere & recte facere posse credebantur, quam ambulare & opus facere, quibus corporis erat imbecillitas. Et hinc Mentem ut deam colebant, quam &, pueris recens natis, venerabantur, ut illis faceret bonam mentem. Augustin. lib. VII. de Civ. Dei cap. 3. Horat. lib. I. od. 31.

Frui paratis & valido mihi
Latoë dones, &, precor, integra
Cum mente.

Et quae plurima apud scriptores obvia. Vide Ampl. Cuper. II. Observ. cap. 17.

Niceros] Et hic collibertus videtur fuisse Trimalchionis. Et forte *Pompejus Niceros* dictus, quo nomine obscurus aliquis homo in lapide apud Gruterum pag. DCCCLXXXIV. 9. occurrit.

Suavius esse] Lege, *suaviorem esse.* TILEBOM. Istaec puto sic legenda: *Solebas, inquit, suavis esse in convictu. Nescio quid nunc taces, nec mutis.* Nescio, quae sit causa, cur nunc sic taceas, ac ne mussites quidem. Infra cap. LXIV. *& solebas suavis esse, canturire.* SCHEFFER. Non fastidiam hanc lectionem in scriptore archaismorum & rariorum quorumvis amante & curioso. Ejus enim formae Adjectiva δίκλιτα observamus esse; hinc *suavis, suavius* (dixere etiam *suavionem*, sed substantive, alioque sensu) *industris*, apud Dudonem in Norm. aliquoties, Ælnotum de vita & pass. S. Canuti cap. 26. Mich. Scotum physiogn. cap. 10. *industrius: limis*, apud Amm. Marcell. lib. 20. *limibus oculis, limus: dapsilis, dapsilus: lepidis, lepidus, putris, putrus: opiparis* apud Apul. *opiparus: scelestis* apud Paulin. Aquil. lib. 2. cont. Felicem Urgel. Ep. *scelestus: austeris*, in Notis Tiron. *austerus.* REINES.

Nec taces] Ita Traguriensis codex, neque puto, urbani nostri Trimalchionis acumen Schefferi emendationem ferre: sed distingenda credo hoc modo verba *nescio quid. Nec taces, nec mutis.* Priora verba non debent conjungi cum reliquis. Nam illis Trimalchio, se admirari Nicerotis hunc insolitum morem indicat, eodem fere modo, ut nostrates dicere solent, *ik weet niet hoe ik het met u hebbe.* Tunc argutulus noster subjicit, *nec taces, nec mutis*, id est, loqueris. Nam *mutire* est loqui, teste Festo, & ita Plautus Curcul. Act. I. scen. I. *Numquam unum verbum mutit, quum aperitur, tacet.* Tragur. habet *mutes.* BURM.

Oro te] Vide supra cap. XLV.

Sic me felicem] Vulgata formula erat, *ita sim felix.* Propert. I. eleg. 7. 3. alia forma mox respondet Niceros, *Omne me lucrum transeat*, id est, relinquat & destituat. Stat. V. Theb. 25.

Transierit fortuna licet. ———

Gaudimonio dissilio] Illud *dissilio* accipio, pro hinc salio, ut *discedo*, velut durare nequeat in loco, sed coga-

„mera sint, etsi timeo istos scholasticos, ne me derideant. Viderit. Nar„rabo tamen; quid enim mihi aufert, qui ridetur? Satius est rideri, „quam derideri:

„* *Haec*

cogatur exsilire. Apul. *vertiludo ossa dissilierant.* Sic inferius cap. LXXXV. *Felicitate dissilio.* Etiam Isidorus posuisse pro mobili videtur lib. X. voce *gravis*, ubi ait: *Gravis pro consilio & constantia dictus, quia non levi motu dissilit, sed fida constantia gravitate consistit.* Nisi malis poni pro *rumpor*, quomodo Terentius dixit. *risu emorior. Gaudimonium* sic est dictum, ut *querimonia.* Hieron. in Proœmio Proph. *Gaudimonium ejus erit in luctu.* SCHEFFER. Veram puto ultimam Schefferi interpretationem. Ita enim lætitia occupat mentem & circumfundit, ut, nisi erumpere liceat, periculum sit, ne dissiliat. Ita Chærea Terentianus postquam virgine potitus esset, incedens omnibus lætitiis, exclamat in Eunuch. Act. III. scen. V. *Jamne erumpere hoc licet mihi gaudium.* Neque dissimilis illa Laodamiæ affectio, apud Ovid. Epist. XIII. 115.

Quando ego, te reducem cupidis amplexa lacertis,
Languida lætitia solvar ab ipsa mea?

Ut autem hic *gaudimonium*, ita mox capite seq. *tristimonium* dixit. BURM.

Te talem videam] Id est, tantum, tam beatum; usus enim hujus vocis frequens veteribus, cum excellentem & illustrem aliquem exprimere volunt. Vide quæ Scioppius & nos olim ad Phædri lib. III. fab. IX. notavimus. Cicer. pro Quint. cap. 20. *C. Aquilius, talis vir.* lib. III. ad fam. Ep. 13. *Quibus ego à tali viro contentus eram.* Flor. lib. IV. cap. 2. *Aderat Puella forma, & quæ duplicaretur ex illo, quod talis passa videbatur maritum.* v. Ryckium ad Tacit lib. I. Annal. cap. 13. & ita Græcos uti voce τοῖος docuit Illustris Spanhemius ad Callimach. Hymn. in Dianam. vers. 146. & Hœlz. ad Apollon. Argon. lib. I. vers. 5. *qualis* etiam hoc modo est apud Valer. Flacc. lib. V. 507.

——— *Qualemque dabat te fama, videmus.*

BURM.

Hilaria mera sint] Puto *mera* hic valere *vina.* SCHEFFER. Ego *hilaria* (*orum*, plur. proprie festa Matris deum) synecdochice capio pro gaudiis, sic & infra c. LXIV. *Interdum severa, nunc hilaria. hilaria mera* intelligo gaudia pura; his adversatur quod sequitur, *ne rideant.* Ἔστι γὰρ γελοῖον τοῦ αἰσχροῦ μόριον, καὶ ἁμάρτημά τι οὐ φθαρτικόν. *est enim ridiculum aliquo pacto peccatum, & turpitudo innoxia.* Aristot. Poët. 5. Ergo sic rideri est turbari, & *metuere*, hic *ne rideant*, idem valet quod ne mera gaudia turbent. Differuntque hoc pacto *rideri*, & *derideri*, tamquam magis & minus. Quibus nihil obest, quod Cl. Schefferus in seqq. notat. Nam, quidni *favor* etiam ex turpitudine innoxia oriatur, & erratum voluptate compensetur. HADRIANID. Male Schefferus. *Mera hilaria*, id est, sine ulla ægritudinis, aut sollicitudinis, mixtura. Ut supra *fugas meras* dixit cap. 45. & Apulej. lib. 1. & 2. Metam. *nugas meras*, & similia. porro *hilaria* hic vocat Saturnalitiam festivitatem, quæ omni hilaritate absolvebatur. infra cap. 64. & hinc patet, male notare Salmasium ad Vopisc. Aurelian. cap. 1. *hilaria* non dici, nisi in Hilaribus Matris Deûm, de quo dubitaverat Casaubonus ad Lampridii Alex. Sever. cap. 37.

Et si timeo] Junctim est scribendum, *etsi timeo.* Petronius: cap. 117. *nec minus liber sum, quam vos, etsi pauperem pater me reliquit.* SCHEFFER.

Istos scholasticos] Agamemnonem & Ascylton intelligit, qui, hic inter libertos & plebejos cœnantes, eorum insulsos sermones vix sine risu audire poterant. vide supr. cap. 58.

Ne derideant] Legendum, *ne videant.* TILEBOM. Sequentia ostendere videntur, quod hic rectum simplex sit, *rideant.* SCHEFFER. *Ne me rideant*, ni fallor, ut requirunt sequentia. *Narrabo tamen, quid enim mihi aufert, qui ridet. Satius est rideri, quam derideri.* Scholiasticos vocabant homines bonis artibus & eruditioni studentes. Suetonium Tranquillum, amicum suum, Plinius Junior in Epistolis *Grammaticum* vocat. Capitolinus ex litteris Alexandri Severi de Maximino Juniore in ejus vita cap. 3. *Quamvis ipse adolescens & pulcher & scholasticus ad Græcas munditias eruditus esse videatur.* Scholastici tamen proprie, qui declamabant in scholis, qualis Agamemnon & ejus socii hac Satyra. Hinc passim Seneca pater scholasticos opponit iis, qui causas dicebant in foro. Videnda præfatio ejus in librum controversiarum quintum. Sic Curius Fortunatianus Rhetoricam inscripsit *scholasticam.* HEINS. *Ridere aliquem*, communiter est, *deridere*, aliquando tamen sensu medio capitur, ut idem sit, quod facete alicujus dicta arridendo excipere, Plaut. Captiv. Act. 4. sc. 1.

Quasi muti sedent, neque me rident. HADRIANID.

Viderit] Id est, si vel unus eorum nequiore sensu rideat, caveat, inquit, Hadrianides. Quasi vero possit minari, qui paulo ante dixerat, *timeas istos scholasticos.* Sunt itaque non nominantis, sed contemtu ulciscentis. Unde omnino necesse est, ut legamus, aut *viderint*, scilicet scholastici illi, aut *riserint*, quod præferrem. SCHEFFER. Puto legendum *viderint*, ut Schefferus malebat, & Patavini ediderunt: est enim formula, qua nos, neglectis iis & posthabitis, quæ à facto aliquo nos retrahere & deterrere poterant, decrevisse & statuisse nobiscum illud agere declaramus. infra cap. seq. *viderint, qui de hoc aliter exopinissent.* Ovid. Epist. XII. 211.

Viderit ista Deus, qui nunc mea pectora versat.

 Et

„ᵃ *Haec ubi dicta dedit* ——

„talem fabulam exorsus est. ᵇ Cum adhuc servirem, habitabamus in vico „angusto (nunc Gavillae domus est) ibi quomodo Dii volunt, amare „coepi uxorem Terentii coponis: noveratis Melissam Tarentinam, pul„cherrimum bacciballum. Sed ego non me-Hercules corporaliter, aut „propter

ᵃ Excoltius ᵇ Neceros.

Et ita idem Poëta alibi. v. infra cap. 87.

Quid enim mihi aufert] Nocet Petron. cap. 117. *Nemo ausus est artem damnare, nihil auferentem.* SCHEFFER.

Rideri, quam derideri] Differunt hæc duo, quia prius fit ex voluptate, posterius ex aversatione eorum, quæ dicuntur, habetque alterum favorem, alterum contemtum ejus, ob quem ridemus. De voce *deridere* notum est, & docent veteres Grammatici. *Rideri* verbo ita usus est Quintilianus lib. 1. cap. 3. ubi agit de noscendo ingenio discipulorum: *Non*, ait, *dabit mihi spem bonæ indolis, qui hoc imitandi studio petet, ut rideatur.* SCHEFFER.

Hac ubi dicta dedit] Est hemistichion Petronianum; sic enim cap. CXXI.

Hac ubi dicta dedit, dextra conjungere dextram
Conatus.

Quamquam ante eum usurparit jam Lucilius, ut ex Nonio, voce *Pausa*, novimus. Ergo mallem seorsum, ad modum hemistichii, scribi. Puto autem, plane ex Virgilio desumtum, qui sic lib. 1. Æn. *Hac ubi dicta*, &c. SCHEFFER. Ex Virgil. lib. 6. Æneid. vers. 628.

Gavilla domus] A gente Gavia, Gavilla ὑποκοριστικῶς, ut in fœminarum nominibus apud Romanos solet. HEINS.

Quomodo dii volunt] facete, ac cum risu quodam illa hic adhibita est formula. Supra cap. XXXVIII. *quomodo dicunt.* Infra cap. LXVII. *quomodo nosti* SCHEFFER. Hac formula idem vult indicare. quod Horatius lib. 1. od. 33. *Sic visum Veneri*, qua caussam amoris ad Deos referebant, qui invitos etiam, vel certe non sua sponte in amorem pronos, inducebant ad amandum, & ita turpitudinis propriæ auctores Deos faciebant. Ita, si quid præter spem & meritum eveniebat, *dis aliter visum* pronuntiabant. Vide Senec. ep. 98. & Virgil. lib. 11. Æneid. vers. 428. BURM.

Noveratis Melissam] Forte, *noveratis in ea Melissam*. GOES.

Baciballum] Puto legendum, *Bacellum.* TILEBOM. Sed, quid per *bacellum* intelligat, ut alias sæpe, non exprimit, nec credo, *bacelum* velle, quod passim habemus, explanatum. HADRIANID. Hoc quid sibi velit, aliis relinquo cogitandum. SCHEFFER. Lege, gemina *ll* in *di* mutata *casalbadium*, id est, scortillum. Κάσα, κάσσα, κασωρὶς, κασωρίς, κασαύρα, κασαυρὰς, apud Aristoph. in Ἐκκλησιαζ. κασαλβὰς, apud Suidam, scortum significat; ejus diminutivum κασαλβάδιον, ut τοῦ λαμπὰς, λαμπάδιον. τοῦ παλλὰς, παλλάδιον τοῦ ἰκὰς, ἰκάδιον, *Icadium* in saxis mulieris proprium nomen, τοῦ λεπὰς, λεπάδιον. Fortassis etiam à μαχλὰς, δρομὰς, τριβὰς, κυκλὰς formata fuere μαχλάδιον, δρομάδιον, τριβάδιον, κυκλάδιον: Puto veram lectionem dedisse, nec ut ad istud in Not. Tir. *fascinabulum*, *fascinabellum*, quamvis nec ineptum huic loco, transeamus, necessarium esse. REINES. Hadrianides edidit *basiballum* MS. Dalmaticum habet *bacciballum*. Nescio, an non *bascaniballum* sit scribendum, ut significet eam, quæ osculis fascinantia quasi tela emittit: sensus saltem non inconveniens est huic loco. SCHEFFER. *Baci* vel *Bacci* pro *Bacchi* frequenter exaratum deprehendas in vetustissimis membranis. Illud quoque solemne librariis, ut, quoties syllabæ binæ ejusdem soni è proximo concurrunt, altera harum intermittatur à festinantibus, aut operi minus intentis. Exempla suppeditat passim is ipse, quem in manibus nunc habemus, libellus. Demus igitur, antiquam hujus loci scripturam fuisse, *pulcherrimum baci ciballum*, sive *cymbalum*, ut Petronium nobis reliquisse sit verisimile. *Cymbalium*, ut *crotalium* infra cap. LXVII. & *tympanium* in Digestis, ὑποκοριστικῶς. Cæterum meminisse oportet, de Melissa, quæ copa esset, hunc sermonem institui. Copas autem, aut cymbalistrias ut plurimum antiquitus fuisse, aut tibicinas, aut aliis instrumentis musicis edoctas cantare, ignorari non potest vel ab illis, qui copæ Maronianæ meminerunt, illa enim:

Crispum sub crotalo docta movere latus,
Ebria fumosa saltat lasciva taberna,
Ad cubitum raucos excutiens calamos.

Nechercule mirum magis, cymbalistriam copam cymbalum dici, quam Grammaticum Appionem à Tiberio Cæsare *cymbalum mundi* nominatum: eumdemque *famæ publicæ tympanum* dici à Plinio in Historiæ naturalis præfatione: aut *Cymbalum juventutis*, nescio quem in Maronianis Catalectis, rhetorem. Potuit & hæc copa adhiberi sacris Bacchicis solere, cui Deo accepta in primis cymbala, ut & Matri Ideæ. Quam in rem non possum præterire antiquam ex opere Gruteriano inscriptionem, CCCXVIII. 12.

HIC. SITA. EST. PROPITIAE
PUPA. ET. FAMVLA BACCHI.
CYMBALIS. C. TITIVS. PHI
LODESPOTVS. VIX. AN. XIIX.

Ubi cave aliter interpreteris illud CYMBALIS, quam cymbalistriam, à quo tamen interpretamento, perperam

„propter res venerarias curavi; ſed magis, quod bene moriar, fuit, ſi „quid ab illa petii, numquam mihi negatum fecit: aſſem, ſemiſſem, „habui, in illius ſinum demandavi; nec umquam feſellitus ſum. Hujus „contubernalis ad villam ſupremum diem obiit. Itaque per ſcutum, „per

peram in Indice deflexit magnus Scaliger. HEINS. *Baſiballum*, vel *baſibolum*. *Baſibolum* dictum eſt, ut καταβολον, locus, unde, aut quo, trajicitur, λαγωβολον, lignum quo lepores feriuntur. δροσοβόλος, rorem ſpargens ſeu fundens, & ſimilia. Βασιβολον à βάσις fulcimentum, & βάλλω figo, jacio, pono, immitto, condo. *Pulcherrimum baſibolum*, idonea ſubjici. Eandem vero & propius *baſiballum* dicere liceat, etſi analogia non perinde favet; in hoc tamen, qui *ſcholaſticos forſan riſuros* præfatus, talia ferenda. Quamquam *caballus* à Gr. καβάλλης, hoc à καταβάλλω, ſeu Dorico καββάλλω, deſcendat. VOSSIUS apud HADRIANID.

Corporaliter] Uſurpavit hoc Ulpianus, licet ſenſu nonnihil diverſo. Etiam Arnobius lib. v. *Corporaliter prohibet univerſa nos exſequi.* & Tertullianus de Carne Chr. 11. *Niſi corporaliter exhiberetur.* SCHEFFER. Vox frequens deinde facta ſcriptoribus Eccleſiaſticis. Ita ſæpe utitur Claudianus Mamercus. Vide Barthii Gloſſarium in eum ſcriptorem. Poſt hanc vocem MSS. Trag. habet *autem*, pro quo Munckerus ab fab. 75. legendum cenſet *eam*. Sed credo, librarium lapſum propter ſequens *aut*, & ideo delendam voculam.

Res venerarias] Scribendum, *res venerias*, ut liquet. SCHEFFER. Res venerariæ, ἴδια Κύπριδος ἔργα, in ἀδεσπότῳ lib. 3. anthol. c. 11. de Patrophila: jucundæ Veneris res Luc. lib. 4. Non ſollicitanda eſt ſcriptura iſta *venerarias*, nec eximenda ſyllaba *ra*. Eſt enim cadentis Latinitatis verbum *venerare*, pro eo quod verecunde *cognoſcere* dicunt, ut Latini, ſic Græci & Orientales. Eſt apud Hyginum, quem gloſſematis magiſtrorum ſeculis inferioribus fœdatum eſſe ſcimus, fab. 75. Tireſiam paſtorem dracones *venerantes* baculo percuſiſſe; eos Apollodor. lib. 3. ὄφεις συνουσιάζοντας, Phlegon θαυμασ. cap. 4. ὄφεις ὀχεύοντας dixit. Sixtus II. Pont. R. ſerm. de divitiis: *Avaritia eo ab his* (amatoribus ſuis) *magis diligitur, quo magis augetur, & cum ſuis amatoribus venerata fuerit.* Gl. Latino-G. Haganoenſe: *Puber eſt puer, qui jam habet pubem, vel, qui jam venerare poteſt.* Sublectum tamen hoc è Balbi Catholico, in quo meliore ſenſu *generare* legitur. REINES. Recte cenſebat Thomas Munckerus fruſtra eſſe, *qui res venereas* reponunt, cum *venerari* ſit ἀφροδισιάζειν. Vide eum ad Hygini fabulam LXXV. HEINS.

Quod bene moriar fuit] Totus hic locus peſſime diſtinguitur. Sic autem emendari debet: *ſed magis, quod, bene moriar, ſi quid ab illa petii, numquam mihi negatum fuit.* Illud, *bene moriar*, formula jurantis eſt. Certe non pagani, ſed Chriſtiani. Sic paulo ante: *ita bene moriar, aut populus per exitum meum juret.* SCHEFFER.

Numquam mihi negatum fecit] Ita recte, ſed diſtingue, *numquam mihi negatum, fecit.* GOES. Plane Traguri enſis *negatum fecit:* neque quid l'atavinos induxerit, cur *fuit* reponerent, ſcio; laborat locus prava diſtinctione. Lege *numquam mihi negatum; fecit aſſem, ſemiſſem habui;* ſi caupona illa aſſem quæſtu ſuo lucrata fuerat, ſe ſemiſſem habuiſſe, & cum ea diviſiſſe lucrum, jactat. *Facere aſſem*, ut *facere rem* & ſimilia, de quibus ſupra. Neque tantum communem cum illa pecuniam habuiſſe, ſed & arcana ſua ipſi credidiſſe, dicit, ſed plebeja & inſolenti locutione, *in illius ſinum demandavi, nec umquam feſellitus ſum.* BURM.

Aſſem, ſemiſſem habui] Pro, *ſi aſſem, ſi ſemiſſem habui.* Bene. SCHEFFER.

In illius ſinum demandavi] Rarum genus locutionis, de quo amplius deliberandum. SCHEFFER. Placet, deliberandum. *In ſinum alicujus confugere*, Ciceronianum eſt. Valeſius in diſſertat. ſua illud *ad ſe fecerunt*, ſupra, explicat, *in ſinum ſuum conjecerunt*, ſimileſque forſan alibi analogæ phraſes reperientur. *Demandare*, eſt *committere*. HADRIANID.

Feſellitus ſum hujus] Scribendum, ac diſtinguendum eſt: *feſellitus ſum. Hujus contubernalis.* Verum illud *feſellitus* haud mihi quidem placet. Quid, ſi legatur, *feſellit uſum?* puta ejus aſſis, vel ſemiſſis, id eſt, fecit dolo, ut, cum neceſſe eſſet, uti eo non poſſem. *Fallere uſum*, ut *fallere ſpem*, *fallere judicium*, & ſimilia. SCHEFFER. Videntur opici iſti à *fallo* derivaſſe ſupinum *feſellitum*, pro *falſum*. Sed & cum ſecundo caſu jungebant, ut: *falſus rei es*, & *multum falleris ſpei tuæ.* HEINS.

Hujus contubernalis. Ad villam] Sic puto interpungendum, *Hujus contubernalis ad villam.* TILEBOM.

Ad villam] In villa. Cic. Philip. II. *Pecunia utinam ad ædem Opis maneret.* Idem Or. pro Roſcio: *An amandarat hunc ſic, ut eſſet in agro, ac tantummodo aleretur ad villam.* Varro II. R. R. II. *Ad caſas inſtrumentum ſervare poſſunt.* Aſconius ad Cicer. Divin. *Ad urbem, in urbe.* SCHEFFER. *Ad villam*, id eſt, in villa. Et ſic Terentius Adelph. Act. 4. ſc. 1. eodem ſenſu dixit, *apud villam.* Ita enim illic Syrus. *apud villam eſt, nunc cum maxume operis aliquid facere credo*, Et Andria Act. IV. ſc. IV. *Di veſtram fidem! quid turba eſt apud forum.* GOES.

Per ſcutum, per ocream egraginavi] Scribe, *per ocreas Egruminavi.* Plaut. Varro, id eſt, à menſura &

„ per ocream egraginavi, quemadmodum ad illam pervenirem: in angu-„ ſtiis autem amici apparent

LXII. „ Forte Dominus Capuae exierat ad ſcruta ſcita expedienda. „ Nactus ego occaſionem perſuadeo hoſpitem noſtrum, ut mecum ad „ quintum milliarium veniat: erat autem miles fortis, tamquam Orcus, „ apoculanius.

& recta via diſceſſi, uti interpretatur Georgius Alexandrinus. TILEBOM. Quid ſit illud *egraginavi*, non excogito. An ſcribendum: *ego agitavi*, Curtius, lib. VIII. cap. 5. *Quonam modo cœleſtes honores uſurparet, cœpit agitare.* SCHEFFER. Scutum & ocrea, non minus quam peræ, baculus, ampulla, & zona, Plaut. Mercat. Act. 5. ſc. 2. verſ. 84. 85. ſunt vaſa & in apparatu itinerantium. Tum lego, *ego aginavi*, id eſt, properavi quam potui maxime. Gl. Latino Gr. *Aginare, feſtinare.* Idem *Agenator ille eſt, qui rem ſuam celeriter peragit.* Formarunt è Græcis ἀγινῶ, ἀγινέω, ἀγινήσκω, quæ ſunt παραγωγικὰ. vel paragogica, τῶ ἄγω. REINES. Reineſius exiſtimat, *ſcutum & ocream* hic poni, tamquam inſtrumenta peregrinantium, quomodo eorundem ſunt & peræ & baculi. Sed lubet ſcire, cur *ocream* hic ſcribere maluerit, quam *ocreas* ſi illud voluiſſet. Ergo cenſeo, pro *ocream* ſcribendum *ocrem*, ſic enim veteres vocabant montem arduum & inæqualem. *Ocrem antiqui, ut Atteius Philologus in libro Gloſſematum refert, montem confragoſum vocabant, ut apud Livium: ſed qui ſunt hi qui aſcendunt altum ocrim.* At vero pro *ſcutum*, quod hic facit nihil, ſi legamus *ocrem*, puto ponendum eſſe *lutum*, & explicandum de loco depreſſo ac humili, quippe ubi fere colliguntur aquæ pluviæ, unde lutum: ut, *per lutum, per ocrem*, ſit locutio proverbialis, qualis ea, qua Germani utimur: *uber Berg und Thal.* Vel: *durch dick und dunne.* SCHEFFER. Forte, *egre agitavi*, vel, *aginavi*. Gloſſæ Labbæi: *Aginat*, διαπραγματεύεται, στρέφει, μηχανᾶται, τρέπει. & Στρέφει, *vertit, aginat, verſat, detorquet.* HEINS.

In anguſtiis] Rebus anguſtis. Cic. in Læl. *Amicus certus in re incerta cernitur.* SCHEFFER.

Capua exierat] Mallem, *Capuam exierat*, nam loquitur de ſuo domino. Is autem eopſe commorabatur in oppido, ubi tum ſermones habebantur. Quod liquet, quoniam præcedit, *habitabamus in vico anguſto.* SCHEFFER. De hac locutione videndus eſt præſtantiſſimus Munckerus curis ſecundis ad Hygini fabulam CVIII. HEINS.

Scruta ſcita expedienda] Scribe *ſcruta ſcite expedienda.* Porro, *expedire ſcruta*, eſt, venalia proponere. Ovid. I. Amor. 421.

Inſtitor ad dominam veniet diſcinctus emacem,
Expediet merces teque ſedente ſuas,
Quas illa, inſpicias, ſapere ut videare, rogabit.

SCHEFF. Neſcio, cur hic aliquid mutent viri docti, *ſcita ſcruta*, ſunt pulchra, vel ſaltem vulgaris meliora. Scruta enim cum ſint attritæ uſu veſtes, dimidiatæ ſtrigiles, ſoleæ jumentorum, refixi clavi, vaſa quaſſa & fictilia, & ſimilia frivola, ut egregie docuit Parrhaſius ad Claudian. III. rapt. Proſerp. verſ. 163. quis neſcit inter hæc ſcruta eſſe ſæpe, quæ ita ſunt detrita & comminuta, ut vix uſui inſerviant. Sed noſter *ſcita*, id eſt, bella, & adhuc elegantia, expediebat. *Scitus puer* apud Terentium, *ſcitus arator* German. Arat. verſ. 13. & ſimilia vulgo obvia. BURM.

Perſuadeo hoſpitem] Vide ſupra cap. 46.

Ad quintum milliarium] Suet. Fl. Veſp. cap. I. *Ad ſextum milliarium à Nurſia Spoletum euntibus.* SCHEFFER.

Tamquam Orcus] *Orcum* pro Plutone poſuit. Gloſſæ Labbæi: *Orcus*, χάρων, ᾅδης. Hyginus tabula CXXXIX. *Saturnus Orcum ſub tartara dejecerat.* HEINS.

Apoculamus] Per Antiphraſin hoc dictum exiſtimo; aut certe demenda eſt particula *a*. Sic ut legendum ſit *Orcus poculanus*. quod non male à Gallis noſtris verteretur *un ſac à vin*. Niſi velis hic ſcribi: *Orcus epulonus*, Feſtus in *Epolonos*. TILEBOM. Hoc quid ſit, non aſſequor ſatis. Suſpicor nihilominus, locum totum ita oportere ſcribi, *tanquam Orcus. Apoculamus nos circa gallicinia (Luna lucebat tamquam meridie) venimus inter monumenta.* Illud, *apoculamus nos* ſic dicitur, ut cap. LXVII. *ego me apoculo. Apoculo* eſt Græcum ἀποκυλίω *avolvo, amoveo, removeo.* Livius ſic latine uſurpavit lib. I. cap. 47. *Faceſſe hinc Tarquinios, aut Corinthum: devolve te retro ad ſtirpem.* Ita cenſeo legendum, non *devolvere*, quod parum convenit cum præcedentibus. Horatius pro eo poſuit, *removeo*, lib. II. Sat. 6. iſto verſu:

Ergo, ubi me in montes & in arcem ex urbe removi.

Removeo, eſt ἀποκυλίω, *apoculavi*. Adde eumdem II. Sat. I. SCHEFFER. Comparat convivatorem ſuum militem Orco: &, cum Orcus, qui & Plutus, fingi ſoleat cæcus, vocat *apoculamum*, id eſt, oculis captum; talem Petrus Bleſ. ſerm. 18. & 43. *abocellum* dixit, ἀόμματον, quem imitatus noſter non hoc ſolum, ſed & verbum, uti videri poteſt, *apoculo* cap. LXVII. finxit: quamquam in phraſi, *ego me apoculo*, quam adhibet pro *abeo, ſemoveo me, è conſpectu me ſurripio*, ellipſis verbi intelligi poſſit. *Ego me ab oculo*, ſcilicet, moveo ut cap. XXXVIII. *amici de medio*, ſcilicet fugerant. Infimæ barbariei iſta ſunt & ſuavitudinum Petroniaſtrum ſapiunt. REINES. Satius videtur iſta ſic diſtinguere: *Apoculamus nos*, id eſt, diſcedimus, iter inimus. Quod enim de Orco cœco putabam,

„apoculanius. nos circha gallicinia (luna lucebat, tamquam meridie) „venimus inter monimenta. Homo meus cœpit ad ſtellas facere, ſed „ego cantabundus; & ſtellas numero. deinde ut reſpexi ad comitem, ille „exuit ſe, & omnia veſtimenta ſecundum jam poſuit. Mihi in animo, „in

bam, nunc diſplicet. Interim iſta *abocellus* & *abocula-re* ejuſdem ſeculi, ſed non Neroniani, verba eſſe conſtanter teneo. IDEM. Habet Traguerienſis *apoculanius*, quod neſcio cur ſit repudiandum, quamquam nobis de hoc cognomine Orci, quod apud plebem habebat, nihil conſtet. Heinſius in ora libri ſui notaverat, *Orcus Pacuvianus*, id eſt, qualem in tragœdia quadam Pacuvius introduxerat, eodem modo ut Plautus Rudenti Act. I. ſc. I. dixit *Alcmenam Euripidi.* Sed hæc longius abeunt. Forte ridiculum hoc nomen à plebe fictum, quia à *poculis* homines trahit in ſepulchrum & inferos. Sed præſtat nihil definire. Proverbium autem hoc, *fortis tamquam Orcus*, potuit apud Plebem frequentatum eſſe, propter Proſerpinæ raptum quæ à Pluto violenter matri abrepta fuit: nam Plutum *Orcum*, dici ſupr. ad cap. XXXIV. oſtendimus. Et eo alludit Cicero lib. IV. in Verrem. cap. 50. *Hic dolor erat tantus, ut Verres, alter Orcus, veniſſe Ennam, & non Proſerpinam aſportaſſe, ſed ipſam abripuiſſe Cererem videretur.* Quamvis ego putem, melius adagio hoc ſignificari mortis vim, quam nemo vel fortiſſimus effugit, unde Orcus, (quo nomine mors, inferi, ſepulchrum, & ſimilia, veniunt) *nil miſerans* & *rapax* Horatio, *Pluto illachrymabilis* eidem, *immitis* Virgilio dicitur, & quæ ſunt id genus plurima. Similia vero huic proverbio ſunt illa Salomonis Cantic. VIII. verſ. 6. *Fortis eſt ut mors dilectio, dura ſicut infernus æmulatio.* Ubi LXX. interpretes ἅδης habent, quo nomine ſæpe Pluto indicatur (vid. Scholia ad Eurip. Hecub. verſ. 2.) & Tertullianum *Orcum* vertiſſe teſtatur Delrio, in commentario ad illa verba, imo ἅδης ipſa mors dicitur apud Euripid. Alceſtid. verſ. 13. in qua Fabula Θάνατος inducitur, quem recte *Orcum* Barneſius vertit. BURM.

Luna lucebat, tamquam meridie] Hæc verba parentheſi includenda. Senſus eſt, lunæ lumen feciſſe tam clara omnia, tamquam merus eſſet dies. De phraſi tamen cogitandum, quando luna utique meridie non lucet, *luna* eſſe ablativum cauſſæ, ac *lucebat* poni abſolute. SCHEFFER.

Homo meus] Vide ſupra ad cap. 41.

Ad ſtellas facere] Forte, *ad ſtellas verba facere. Sed ego eo &c.* Vel potius, *verba jacere.* Ovid. *ad ſtellas aliquis talia verba jacit.* HEINS. Vide ſupra ad cap. 15.

Sed ego cantabundus] Suſpicor ſcribendum, *ſedeo ego cantabundus*, id eſt, exſpecto ipſum. SCHEFFER Proverbii vim habet, & capitur de hominis otioſi labore inutili, & in quo nihil proficiat; ſup. cap. LVIII. dixerat hoc, *numerare mapalia*, quod Perſius corvos, aves, ſectari. Græce τὰ κύματα ἀριθμεῖν. Corœbus, quod fluctus maris numeraret, traductus inter ſtultiſſimos, Serv. ex Euphorione. REINES. Munckerus Heinſio ſcribebat, ſibi *cacabundus* videri legendum. Quia in monimenta ſæpe ſecedebant cacandi cauſſa, ut patet ex capite 71. Heinſius vero, margini adſcripſerat, *ſed ego eo cantabundus.* Ego vero Schefferi correctionem probo, *ſedeo cantabundus, & ſtellas numero*, quæ egregia otioſi & ſecuri hominis eſt deſcriptio, ut alio proverbio dixere *fluctus numerare*, quo & Ciceronem ad Atticum uſum notat Eraſmus. Innuit ergo, ſe nihil mali ſuſpicatum adhuc eſſe, ſed animi cauſſa ſtellas numeraſſe, quam ſecuritatem etiam notat verbum *ſedeo*, ut Virgil. XII. Æneid. 15.

——— Sedeant ſpectentque Latini.

& paſſim. Potuit & Niceros, religione aliqua erga ſidera motus, ea numeraſſe ut veneraretur, ut Cicero III. de Nat. Deor. cap. 16. Philoſopho objicit. *Singulas enim ſtellas numeras Deos, eoſque aut belluarum nomine appellas, aut rerum inanimatarum.* BURM.

Secundum jam poſuit mihi in animo in naſo eſſe] Senſus nullus. Unde ſic libenter legerem. *Secundum jam poſuit. Is mihi in animo, in naſo, eſſe videbatur.* TILIBOM. An, *ſecundum viam poſuit?* SCHEFFER.

Mihi in animo] Ante hæc verba cenſeo abeſſe quædam, quæ oſtendebant mutationem ejus. SCHEFF. Perfecta oratio eſt, nec cogitandum de ſupplemento. Hoc vult, *Mihi in animo* erat (ἐν θυμῷ εἶχον, ἐνεθυμούμην, ἐλογιζόμην, ὑπώπτευόν μοι, putabam) *inſanum eſſe*; nimirum colligebat hoc ex abſurdis ejus actionibus. REINES. Tentat hoc explicare Reineſius, ſed nemo non videt, eſſe frigidam explicationem ejus. Lego, *mihi in animo, ô in caſa eſſes.* Senſus, cogitabam ego mecum in animo, utinam nunc eſſes in caſa & tugurio, longe ab hoc verſipelli. Verba ſunt ſe ipſum alloquentis, ex timore, cum voto. SCHEFFER. Legebam, *mihi in animus* (vel *animus*) *in ano eſſe.* Teſtis eſt A. Gellius Noct. Att. lib. XIX. cap. IV. Ariſtotelem in problematis Phyſicis diſputaſſe, quamobrem eveniat, ut, quibus invaſit repentinus rei magnæ timor, plerumque ſtatim alvo citâ fiant. Probabilius tamen eſt, *mihi in animus* (*vel animus*) *in naſo eſſe*, Idque propius accedit ad membranas. Omnis pene affectus animi in naribus collocatur à ſcriptoribus antiquis. De ira videndus magnus Caſaubonus ad illud Theocriti Idylio primo:

Καί οἱ ἀεὶ δριμεῖα χολὰ ποτὶ ῥινὶ κάθηται,

De riſu & ſubſannatione Perſius:

Ira

„in naso esse: stabam, tamquam mortuus. at ille circum minxit vestimenta sua, & subito lupus factus est. Nolite me jocari putare; ut mentiar, nullius patrimonium tanti facio; sed, quod coeperam dicere, postquam lupus factus est, ululare coepit, & in silvas fugit. Ego primitus nesciebam, ubi essem: deinde accessi ut vestimenta ejus tollerem, illa autem lapidea facta sunt. Qui mori timore, nisi ego? Gladium tamen strinxi, & matavita tau umbras cecidi donec ad villam amicae „meae

——— *Ira cadat naso rugosaque sanna.*
——— *Naso suspendere adunco.*
——— *Tremulos naso crispante cachinnos.*
——— *Excusso populum suspendere naso.* HEINS.

Egregia est Munkeri emendatio, quam cum Heinsio per literas communicaverat, *mihi animam in naso esse*, quod proverbium jam Anacreonta ode VII. usum docebat.

Κραδίη δὲ ῥινὸς ἄχρις
Ἀνῆκεν. Κἀν ἀπέσβην.

Ubi *κραδίην* pro animo poni jam Faber annotaverat. Male autem Anacreonta de vehementis doloris stimulo id intelligere explicat Martinius Variar. Lect. lib. I. cap. 9. ubi plura de naso, quæ iræ quoque sedes est, habet. BURM.

Stabam] Virg. in Ætna. vers. 62.

Et Mavors sævus, & cætera turba deorum
Stant utrinque metu ——— SCHEFFER.

Recte Schefferus *κυριολογίαν τοῦ stare* notavit. Val. Flacc. lib. IV. vers. 639.

——— *Stant ora metu, nec fessa recedunt,*
Lumina.

Stat. lib. XI. Theb. vers. 673.

Horruit instinctu rabido, steteruntque trementes
Ceu visu præsente, genæ.

Et lib X. 683.

——— *Steteruntque ambo & vox hæsit utrique*
Dejectæque genæ. BURM.

Circum minxit] Mallem junctim scribere, *circumminxit.* Sic est, *circummeire*, *circumtendere*, apud Petronium. SCHEFF. Supra cap. LVIII. *si circumminxero illum.* Usus est Apulejus hoc verbo. HEINS.

Nolite me jocari putare ut mentiar] Forte, *nolite me jocari putare, putaretis ut mentiar.* GOES.

Quod cœperam] Tragur. *Quod, quod cœperam.*

Ubi essem] Terent. Heaut. II. sc. 2. *Ubi sim, nescio.* SCHEFFER.

Matavitata] Sua tulit etiam Latina Lingua, quamvis gravis, fictitia effutitiaque verba: Quæ aliquando quidem lætitiam & animi exhilarationem significabant, ut duobus in locis expresse noster Petronius per voces *Madia Perimadia*, & suam *Gingilipho* geminatam: Non secus, ac Plautus, per suum *lyrælyra.* Aliquando vero referunt sonum, aut imaginem rei, quam gerimus; & actus quem agimus, ut cum tubæ clangorem Ennius, suo *Taratantara*: & hic noster nudum ensem motitando, voce *Matavitata.* TILEBOM.

Vocabulum pessime corruptum. An scribendum, *male vitatas umbras?* num potius, *male irritatas umbras?* SCHEFFER. Resoluta *m* exit præpositio *in*; & lego igitur, *in alacritate:* excogitavi, puto, quod in rem erat, neque fallor. Habet autem Propositio hoc loco periphrasin Adverbii qualitatis; ut apud Ebræos τὸ ב, & τὸ ἐν apud Græcos. *In alacritate*, id est, alacre, alacriter; ut ἐν δυνάμει, potenter: ἐν δόξῃ, gloriose: ἐν ἀγαλλιάσει, exultanter. REINES. Reinesius, *in alacritate umbras*, quod abit quam longissime à scriptura vera MS. quæ est *mata vita tau umbras.* Et qui possit apta esse ista emendatio, cum præcedat, *qui mori, nisi ego?* Sed & statim sequitur, *pene animam ebullivi.* Non fuit igitur ea alacritas, sed ex morte imminente summa desperatio. Mallem, *& in tota via umbras.* SCHEFFER. *Matavitatau* sonat quasi μὰ, τὰ, βιτα, ταῦ, intellectu Latino: *Profecto tua* (*res agitur*,) *vita tau.* scilicet litera τ in militia vitalis, ut ϑ mortis index. Quæ simul congruerent sententiæ Tilebomeni, & magis, si μὰ per aphæresin pro ἐμὰ accipias; intelligeretur enim: *mea, tua* (*res* scilicet *periclitatur*,) *vita* τ. HADRIANID. Monstro hæc simillima sic videntur concinnari posse: *& matutinas umbras cecidi.* Sub gallicinium enim hæc gesta jam antea dixerat. *Cecidit umbras*, ut apud Maronem:

——— *Hasta volans noctis diverberat umbras.*

Hoc & *ventilare* dixerunt, hoc est, vanis ictibus aërem & auras percutere. Apud Martialem lib. V. ep. XXXI.

Currit, & in tota ventilat arma bove.

Seneca Ep. CXVII. *Quam stultum est, ubi signum pugnæ acceperis, ventilare, remove ista lustria arma.* HEINS. Minus à veteri scriptura abieris, si restitueris hoc modo: *Gladium tamen strinxi, & motavi ita, tamquam umbras ceciderim.* GOES.

Umbras cecidi] Virg. 6. Æn. vers. 260. ubi Sylla Æneæ:

Tuque invade viam vaginaque eripe ferrum.

Et post vers. 290.

Corripit hic subita trepidus formidine ferrum
Æneas, strictamque aciem venientibus offert;
Et ni docta comes tenues sine corpore vitas
Admoneat volitare cava sub imagine formæ,
Irruat, & frustra ferro diverberet umbras.

Ad

,, meae pervenirem. In larvam intravi; pone animam ebullivi: sudor ,, mihi per bifurcum volabat: oculi mortui; vix umquam refectus sum. ,, Melissa mea mirari coepit, quod tam sero ambularem: &, si ante, in- ,, quit, venisses, saltem nobis adjutasses; lupus enim villam intravit, & ,, omnia pecora: tamquam lanius sanguinem illis misit. nec tamen deri- ,, sit,

Ad primum horum versuum Nascimbenus notat: *Qui agitant Dæmones molimtur, ex Platonis disciplina enses & tela sibi parent, necesse est.* Et ex Homero Ulyssis exemplum profert, in mortuorum umbras gladium educentis. Et, Hortensius ad eumdem locum: *Multi asserunt, Dæmones ferri aciem formidare. Et novi, quibus hoc ipsum nocturnis horis acciderit, sed cum magna postea adversa valetudinis conflictatione. Qui Dæmones infestare student, magno animo ferrum & tela objiciunt, neque temere cedunt illi quidem, nisi ferrum impactum dissilias.* Vide Cæl. Rhodiginum Lect. Antiq. 2. 8. ubi & hunc versum profert, & multa de Dæmonum corporibus eorumque sensu tradit, quibus non temere fidem adhibeas. GOES.

In larvam intravi] Scribo, *januam intravi.* Petronius cap. CXXXIX. *hesterno die mulier quadam haud inculta januam intravit.* Adde Phædrum nostrum lib. III. fab. 10. SCHEFFER. Lege *ibi januam intravi.* REINES. Scribe, *ut in arcam intravi.* HEINS. *Minori variatione* legi posset, *in haram intravi.* Est autem hara locus, in quo pecora stabulantur, *suile*, in quo sues. GOES.

Animam ebullivi] Vide supra ad cap. 42.

Per bifurcum volabat] *Bifurcum* est, quicquid in partes duas, velut furcam, est divisum. Quomodo Columella lib. III. cap. 18. *pastinum* appellat *ferramentum bifurcum.* At hoc nescio quid faciat isto loco. Ideoque censeo, deesse quidpiam, præsertim cum nec verbum *volare* conveniat sudori. SCHEFFER. A concepto terrore subitaneo, à labore etiam, sudor manare solet. *Bifurcum* vero adpellat utraque femora & crura, quæ in homine furcam adsimulant. Tum lego *colabat*, id est, stillabat, defluebat ex habitu, tamquam per colum transmissus. Est enim hoc Verbi liquidorum proprium, ut *cribrari* aridorum. Colabat autem pro colabatur, Activo pro passionis significationem habente Verbo: de quo elegantiæ genere Gellius lib. 18. cap. 12. Schopp. 2. Verosim. 2. Juretus ad Symm. lib. 8. ep. 42. Ego Variar. lib. 3. cap. 11. pag. 516. 526. REINES. non femora & crura hac voce notari existimo, sed partem inferiorem maxillarum usque ad gulam: docet hoc de jumentis Vegetius lib. II. artis veterinar. cap. XL. *Duæ à capite venæ descendunt, & conveniunt se sub maxillis usque ad gulam, inde à geminis venis inferius quatuor digitis ferramentum deprimis, ne in gulam mittas, & bifurcum tangas, & jumentum occidas.* Munckerus in Epistola ad Heinsium per nates & crura explicat. Et Horatii illa lib. 1. Sat. 9. *mihi sudor ad imos manabat talos*, huc trahit. BURM.

Sudor volabat] Elegans est, nec ulli mendo obnoxium. Seneca Oedipo Actu 5.

—— *Gelidos volat*

Sudor per artus. HEINS. Non damno hanc in plebejo homine locutionem, sed apud Senecam, quem Heinsius laudat, constanter *fluit* habent editiones. Ennius tamen apud Festum in *Tullii:*

Misso sanguine tepido Tullii efflantes volant.

Vix umquam] Vix tandem. Illud *umquam* ita usurpari apud alios non recordor. Noster infra rursum cap. LXVIII. *Vix oculo mortuo umquam illum emi.* SCHEFFER.

Melissa mea] Hæc ideo Melissa, quia Melissam illam Tarentinam æquabat, ut dicti *Roscii*, qui Roscium æquabant, & supra, *Cicero*, puer ille, qui, Primigenius cum vocaretur, alter quasi Cicero dicitur. GOES.

Ante] Prius, citius. Terent. Andr. Act. I. scen. 5. *Nonne oportuit præscisse me ante.* SCHEFFER.

Nobis adjutasses] Pacuvius in Chrise, citante Donato ad Terentii Adelph. Prolog. *Adjuta mihi.* SCHEFF. Archaïsmo isto, à Pacuvio inde, usum fuisse Petronium, præsertim ludentem, facile adducor ut credam. Observans enim veteris Romæ cum Ennio, Catone, & Comicis istius seculi, libenter loquitur. Eumdem amarunt seculis incomtis male-Latinis; sic Alcuinus l. 2. adv. Elipanti epistolam f. 949. edit. Paris. *In tantam ignorantiæ caliginem errabundus devolveris, ut ea, quæ tuis sine dubio sensibus contraria sunt, tuis etiam partibus adjuvare æstimaveris*: nisi vernaculæ suæ Latinam attemperasse in talibus potius dicendi sunt; nam & nostra puriore tertium casum adsciscit Verbum *Helffen.* REINES. Ita Salmasius Spartiano in Ælio Vero cap. IV. hunc archaismum ex veteri codice & editione Mediolanensi restituit. *Sed ejus consiliis juvit eventus.* Aliquantum dissimile illud Terentii Hecyr. Act. III. sc. 2.

Tu pueris curre Parmeno obviam, atque his onera adjuta.

Et Gellii lib. II. cap 19. *Roges, veniant, operamque mutuam dent, & messem hanc nobis adjuvent.* BURM.

Et omnia pecora tamquam lanius] Scribe, *& omnia pecora turbavit, ac tamquam lanius.* TILEBOM. Post *pecora* scribendam stellulam puto, desunt enim aliqua; nisi mavis, illa, tamquam minus auspicata, reticeri, quod mihi rectius videtur, atque ideo mox,

 misisset,

„sit, etiamsi fugit; servus enim noster lancea collum ejus trajecit. Haec „ut audivi, operire oculos amplius non potui, sed luce clara hac nostri „domum fugi, tamquam copo compilatus: &, postquam veni in illum „locum, in quo lapidea vestimenta erant facta, nihil inveni, nisi san- „guinem. Ut vero domum veni, jacebat miles meus in lecto, tamquam „bovis, & collum illius medicus curabat. Intellexi, illum versipellem „esse, nec postea cum illo panem gustare potui; non, si me occidisses. „Viderint, qui hoc de alibi exopinissent; ego, si mentior, Genios „vestros iratos habeam.

LXIII.

misisset, scribi oportere. Porro *sanguinem misisse* dicitur, quia non necavit, sed vulneravit morsu, sicut solent lupi, cum in gregem veniunt, neminem invulneratum relinquunt. SCHEFF. Forte, *& omnia pecora invadens, tamquam*, &c. HEINS. Cum similia etiam optimis scriptoribus quandoque sponte, aliquando incogitantibus, exciderint, quid miremur, si huic plebejo simile accidisse videamus? Quare non opus hiantem orationem fulcire. Terent. Heaut. Act. I. sc. I. vers. 79.

Sed gnatum unicum, quem pariter uti his decuit,
Eum ego hinc ejeci miserum,

Apulej. Princip. Apologiæ, *Calumniam magiæ, quæ facilius infamatur, quam probatur, eam solam sibi delegit ad accusandum*: Ubi mallem legere *quæ facilius infamatur.* Vide ibi Casaubonum, qui Hellenismum esse notavit, cujus exempla etiam dedit Celeberrimus Perizonius ad Ælian. lib. XII. cap. 52. plura vide apud Gronovium ad Liv. XXV. cap. 27. BURM.

Operire oculos] Claudere, contrarium τῷ *aperire*. Petronius cap. XLIV. *oculis opertis bona sua computant.* SCHEFFER.

Hac nostri domum] Suspicor scribendum, *huc*. SCHEFFER. Legendum arbitror, *sed luce clara, hoc noctis, domum fugi.* Ubi lux clara est, quam luna suppeditabat. GOES.

Copo compilatus] *Copo* est *caupo*, atque ita etiam apud Ciceronem habent veteres membranæ non uno loco. Philoxenus: *Copo & caupo*, κάπηλος. At *compilatus* dicitur, qui furto læsus est. Nonius in voce *Suppilare. Suppilare est involare, vel rapere. à pilorum raptu, unde & furtum passi compilati dicuntur.* Solent autem hi cursu studioque persequi summo, quos ex hospitibus mane cognoverunt furtum fecisse. Quo respicitur hoc dicto. SCHEFFER.

Bovis] Scaliger ad Festum voce, *Asseres, Axis, Axeris, ut suis, sueris. Jovis, Joveris, bovis, boveris.* Adde Varronem lib. VII. de LL. unde sua Scaliger desumsit. SCHEFFER. *Bovis boveris*, & *suis sueris*, dixisse veteres ad Festum Scaliger observat. HEINS.

Curabat] Medicorum verbum. Terent. Hecyr. Act. II. scen. 2. *Si metuit, satis ut mea domi curetur diligenter.* Noster infra cap. 140. *curavi diligentius noxiosissimum corpus.* Et ita vetus interpres Lucæ cap. VIII. vers. 2. τεθεραπευμένας recte vertit *curatas*. BURM.

Versipellem] Proprie sic appellat, qui ex homine fieri solet lupus. Plinius VIII. cap. 22. *Homines in lupos verti, rursumque restitui sibi, falsum esse, confidenter existimare debemus. Unde tamen ista vulgo infixa sit fama in tantum, ut in maledictis versipelles habeat, indicabitur.* Philoxenus, *versipellio*, χαμαιλέων καὶ λυκάνθρωπος. SCHEFFER. Versipellis est, qui pellem, & per id figuram aut formam mutat. Plautus Amphitruonis prologo:

Nam meus pater intus nunc est, eccum Jupiter
In Amphitruonis vertit sese imaginem,
Omnesque eum esse censent servi, qui vident.
Ita versipellem se facit, quando lubet. GOES.

Vide Harduinum ad Plinii locum à Scheffero adductum.

Non si] Terent. And. IV. 2. *Non, si capiundos mihi sciam esse inimicos omnes homines.* SCHEFFER. Vide Ryckji notas ad Tacit. 12. ann. cap. 37.

viderint] Retulimus codicis Traguriani scripturam, Quæ etsi forte non sit proba, ostendit tamen hic libertus his verbis, se fidem habere huic prodigio, nec curare, quid alii de λυκανθρωπίᾳ illa sentiant, sibi constare, versipelles dari. v. de voce *viderint* sup. cap. 62.

Alibi exopinissent] Libenter ex Festo, *in postliminio*, scriberem: *aliter in opinione sunt.* TILEBOM. Hæc corrupta sunt, nec quid sibi velint, satis dispicio. SCHEFFER. Lege, *qui hoc de alio esse opinissent.* Latino-Barbarum est *opiniscere*, *opinissere*, (*& opinissare* paragogicum τῷ *opinari*:) è quibus illud Desiderativis, hoc Meditativis, adscribendum. Bene tamen Latina hujus formæ & antiqua sunt, *petisso, expetisso, incipisso.* REINES. Reinesius, *qui hoc de alio esse opinissent.* Verum non intelligo quid velit id, *de alio.* Sententia loci, ut existimo, est talis: debere illos, qui hac de re opiniones omnium examinarunt, videre, utrum possit fieri, nec ne, ut nimirum homo con-

LXIII. „[a] Attonitis admiratione universis: [b] Salvo, inquit, tuo sermone, Trimalchio, si qua fides est, ut mihi pili inhorruerunt; quia scio, Nicerotem nihil nugarum narrare. imo certus est, & minime linguosus; nam & ipse vobis rem orribilem narrabo. Asinus in tegulis: Cum adhuc capillatus essem, (nam à puero vitam chiam gessi) i p i m „ nostri

a ENCOLPIUS. b TRIMALCHIO.

convertatur in lupum. Ad quem exprimendam rectius fortasse scriberetur, *qui hoc de alibo exopini sunt*. Potest sane *exopinus* intelligi, qui non opinatur amplius, sed rem tenet certam exploratamque, ab *opinus*, quod à Phædro usurpatur. SCHEFFER. Legendum, *viderint, quid de hoc alii exopinassent*. *Exopino* & *exopinor* pro opinor: *exopinassent*, pro exopinati fuerunt, archaicum. Sic *excantassint*, & similia in lege XII. tabularum. Item *prohibessit*, pro prohibuerit, apud Ciceronem, *licessit*, pro licuerit, apud Plautum. Atque hinc infinitiva, *opinassere*, *impugnassere*, & similia alia. Veteres autem *opino* dixisse pro *opinor*, testis est Priscianus, adstruiturque Plauti, Pacuvii, Ennii, exemplis. HEINS.

Salvo, inquit, tuo sermone, Trimalchio] Transpositio unico verbo, legendum potius, *salvo tuo honore, inquit Trimalchio*. Nam quæ sequitur, narratio Trimalchionis est. GOES. Nil muta. Formula est excusantis, quod interpellat, ut & hodie urbanioribus est mos. Juvenal. Sat. V. vers. 72.

Salva sit artopta reverentia ——

Idem vero notat, quod *pace vestra*, *cum bona venia*, & similia. Vide Valesium ad Ammian. Marcell. lib. XVI, cap. 12. mox, *salvum sit, quod tango*.

Si qua fides] Et hæc usitata, in rebus incredibilibus, formula, qua nobis credi postulamus. Ovidius IX. Met. vers. 55.

Si qua fides (neque enim ficta mihi gloria voce
Quaeritur,) imposito pressus mihi monte videtur.

Et vers. 371.

Si qua fides miseris, hoc me, per numina juro,
Non meruisse nefas.

Et passim etiam alii, noster infra cap. 65. *si qua est dicenti fides*.

Niceronem] Scribe, *Nicerotem*. TILEBOM. Supra hunc vocavit *Nicerotem*, ut, aut hic, aut ibi, aliquid vitii esse necesse sit. GOES.

Certus est] Vid. supr. cap. 44. quamquam hic videatur mendaci opponi.

Linguosus] Garrulus, λάλος. Usurpavit hoc vocabulum Hieronymus tali sensu sæpe, ut docet Casaubonus in Characteribus Theophrasti. SCHEFFER. Vide supra cap. 43.

Asinus in tegulis, cum adhuc capillatus essem, nam à puero vitam chiam gessi i p i m nostri delicatus] Sic distinguendum atque legendum esse arbitror huncce locum, *Asinus in tegulis. Cum adhuc capillatus essem, (nam à puero vitam chiam gessi) ipse noster delicatus decessit, mehercules, Margaritam*. TILEBOM. Ita præscribit proverbio fabulam, quam narraturus est; nimirum, rem novam, insolitam, simul horribilem, de strigibus παιδοκτόνοις. Videri tamen etiam scholion marginale potest: quale etiam hoc, *Ecce, alius ludus* cap. LXVIII. REINES. Non dissimilia alii. Capitolinus Pertinace: *Equus pullus ea hora, qua natus est, in tegulas adscendit, atque ibi brevi commoratus decidens exspiravit*. Liv. lib. XXXVI. *Boves duos domitos in Carinis per scalas pervenisse in tegulas ædificii, proditum memoria est*. Sic *Ostrea reperire in tegulis*, apud Valerium Maximum lib. IX. cap. I. HEINS. Hæc verba per se consistunt, & spectant ad notam illa tempestate fabulam, ad quam, allato hoc ejus initio, alludit, tamquam quid illi simile adlaturus. Scilicet in ea memorabatur asinus in summa parte ædium ipsoque tecto ambulans, quod stupendum omnibus ac prodigiosum videbatur. Quomodo apud Lucianum admirationi asinus est *παρακύπτων ἐκ τοῦ ὑπερῴου, ostentans se ex superiore tabulato*, quem est imitatus Apulejus lib. X. Omnium vero optime clarissimeque hæc cognoscitur ex Terentio, qui sic loquentem facit Lachetem Act. IV. Hecyr. sc. 3.

Jam nos fabula
Sumus Pamphile, senex atque anus.

Donatus eo loco. *Senex atque anus: Hæc duo nomina, ut posita sunt, caput indicant & incæptum hujusmodi fabularum*. Idem paulo post, *pronuncia: senex atque anus, quasi initium fabulæ*. Et ita Cicero *Bos Clitellas* apud Quintilian. lib. V. cap. 11. SCHEFF. Lib. II. de re Vehicul. cap. 2. Egregie Schefferus, & hoc non observatum plurima Poetarum & aliorum loca obscuravit, qui tangunt duobus tribusve verbis notas vulgo fabulas. Ita Horatium lib. I. Epist. II, vers. 42. ad fabulam alludere docuit Gronov. de pecun. vet. lib. I. cap. I. & lib. I. Sat. VII. vers. 27. Acro eodem modo, ad notas cantilenas, & loca quædam celebria veterum comicorum Accii, Pacuvii, Ennii & aliorum adludunt. v. Acr. & Torr. ad Horat. I. Sat. II. vers. 107. Plurimus in his Cicero, & præsertim in literis ad Atticum. Et hinc factum ut prima illa, sive fabularum, sive cantilenarum, sive celebriorum quorumdam locorum, verba in proverbia abierint. Tale est illud *Rideo, inquit Galba, canterio*. Quod interpretatus Festus, sine quo nemo hoc hodie intelligeret, ut nec scimus, unde natum hoc sit *asinus in tegulis*. BURM.

Vitam chiam] Delicatam intelligo, mollem, jucundam, quomodo & *risus chius* dictus est proverbio, de quo,

„ nostri delicatus decessit, me-Hercules margaritum, caccitus, & omnium „ numerum.

quo, qui Adagia compilarunt. SCHEFFER. Vita Chia pro molli, qualem Comoediæ describunt. *vitam gessi*, pro egi: & sic loquebantur non numquam. HEINS. Chii notati proverbio χῖος κακοί. Anthol. lib. II. cap 43.

Καὶ τόδε Δημοδόκου, Χῖοι κακοὶ, οὐχ ὁ μὲν, ὃς δ' οὔ,
Πάντες πλὴν Προκλέους, καὶ Προκλέης δὲ Χῖος.

Vide Erasmum in proverbio *Lerus mali*. Sed, quia Niceros hæc subjungit voci *capillatus*, qualem se fuisse fatetur, id est, servum jam a puero, *vitam chiam gerere* simpliciter capio, pro servire, quod ille, nunc libertus, & antiquitatum, ut sibi videbatur, peritus, honesta hac locutione circumscribebat, & ita prioris vitæ sordes quasi tegebat. Nata autem hæc locutio videtur inde, quod Chii primi omnium inter Græcos fuisse dicantur, qui servis pecunia emtis uterentur, cum aliis populis turpe hoc commercium videretur, & nullos servos, nisi bello captos, unde mancipia dicta, haberent: ut egregie hoc docet Athenæus lib. VII. cap. 18. *Gerere* autem *vitam* pro agere recte dici, præter ea, quæ Schefferus & Gronovius adducunt, probant exempla, quæ Cl. Grævius ad Cicer. IV. ad famil. epist. 5. adduxit. BURM.

Gessi ipsimi] Puto scribendum: *gessi ipsimi*. Τὸ *ipsimi* usurpat etiam in sequentibus: *femina ipsimi domino sui*, ubi vide. *Gessi*, est *egi*. Quomodo B. Cyprianus in orat. sub martyrii horam: *Tibi gratias & laudem gero*. *Deus*. Livius XXXIX. cap. 54. *Neque illos recte gessisse, quum in Italiam veniret*. Ita Optimus Gronovius lib. IV. Obs. cap. 14. ubi vide plura. Plautus Pseud. I. sc. 2. *Sed tace, atque hanc rem gere*. SCHEFFER.

Monstri delicatus] Scribo, *nostri delicatus*. Quomodo apud Spartianum in Adrian. cap. 4. *delicatis Trajani*, hoc est, οἱ ἰφέστιοι. Vide Casaubonum eo loco. SCHEFFER. Opinor, *Iphis eu nostri delicatus*. Iphis nomen utrique sexui conveniens, ut apud Nasonem in libris Metamorphoseon, ac proinde catamito convenienter impositum. *Nostri*, nimirum heri. Sic Plautus & Terentius non semel. Supra cap. XXX. *Cajus noster foras cœnat*. Pueros autem, quosquos in deliciis habebant, *delicatos* esse dictos, *deliciasque heriles*, ut Alexis apud Maronem in Bucolicis, satis superque manifestum est Inscriptione Gruteri pag. DCLXI.

EVTVCHETI. PVERO
DELICATO. B. M.
L. FVFIDIVS. SPORVS
DOMINVS. FECIT
BREVIS. VOLVPTAS
FVIT HEINS.

Nullus quoque dubito, quin hic lateat nomen pueri delicati, sed difficile illud conjectare. *Nostri* recte Heinsius explicuit, & pluribus exemplis usum hujus pronominis adstruxit Amplissimus Cuper. I. Observ. 19. Talia autem nosse oportuerat bonum illum Gallum, qui nobis Petronium integrum obtrudere voluit, & non hæc verba capere, quasi ipse Niceros adhuc capillatus, & puer, delicatum hunc amasset; cum verosimilius sit, illum ea ætate nondum virum egisse, sed passum fuisse. Sed, talia si observare vacaret; nulla mihi, sine hujus impostoris nota, pagina conscribi posset. Saltem, *delicatos* turpes pueros & pathicos vocari, vulgo cum sit notissimum, ignorare non potuisset, si umquam vetera monimenta tractasset. Sine tamen probri suspicione *delicatos* pueros à parentibus & aliis dici, docuit Fabrettus cap V. Inscr. pag. 362. qualis forte hic fuit, quia de ejus *matre* sequitur. *Ancillas delicatas* etiam innocue dictas docent tituli, quos Heræ illis posuerunt. v. Gruter. CCCXI. 6. & Fabrett. d. l. alter vero capio lapidem apud Gruter. CCCXLIV. 13. ubi Æbutius *liberta sua Delicata* titulum fieri jussit. & DCLXI. 15. BURM.

Cacritus, & omnium numerum] An legendum, *caritus & omnium numerum*? Posset *caritus* accipi pro eo, qui ex cæra est formatus, ut sic notaretur pulchritudo ejus. Num potius *cirratus*, quod inverse positæ fuerint literæ? ut intelligatur cincinnatus, comtulus. Tales enim amabant. Vide Senec. ep. 93. *Numerum*, est *numerorum*. Omnium numerorum esse dicitur, qui habet omnes numeros, id est, perfectus atque absolutus est: sicut esse bonæ indolis, & habere bonam indolem usurpamus. Cicer. de offic. I. *Illud autem officium, quod rectum appellant, perfectum atque absolutum est, &, ut iidem dicunt, omnes numeros habet*. Noster infra cap. LXVIII. *Duo tamen vitia habet, quæ si non haberet, esset omnium numerorum*. Sic enim legendum ibi, non *nummorum*. SCHEFFER. Lege *ecritus*. ἔκκριτος, pro selecto, eximio, egregio. Philo aquilarum pullos eos, qui contra solem tuentur, vocat φίλτατους καὶ ἐκκρίτους. Schol. Rhet. Arist. lib. 2. οἱ ἔκκριτοι τῶν Αἰτωλῶν sunt proceres, selecti Ætolorum. Heliod. lib. 9. Æthiop. cap. 3. dixit ἀνέρα ἔκκριτον καὶ τῷ σώματι ἰσχὺν ἐπίλεκτον. REINES. Castigandum *margaritum Hyacinthus*. Nota illa sunt Augusti ad Mæcenatem, quæ Macrobius conservavit nobis Saturnalium. II. cap. IV. *Vale mel gentium, meculle, ebur ex Etruria, laser Aretinum, adamas supernas, Tiberinum Margaritum*. Et in marmore antiquo apud Gruterum pag. CCCXXXII. 2.

DIS. MANIBVS
MEMORIAE. C. REGVLI. MORIBVS
DECORE. NATALIBVS. D. D. HYACINTHO-
VEL. NARCISSO. COMPARANDI. QVI
VIXIT. AN. XII. M. III.

Et apud Martialem lib. VIII. epigr. LXIII.

Thestylon Aulus amat, sed nec minus ardet Alexin,
Forsitan & nostrum sic Hyacinthon amat.

HEINS.

Et

,, numerum. Cum ergo illum mater misella plangeret, & nos tum plures ,, in tristimonio essemus, subito strigae coeperunt, putares canem lepo- ,, rem persequi. Habebamus tunc hominem Cappadocem, longum, val- ,, de audaculum, & qui valebat poterat Jovem iratum tollere. Hic au- ,, dacter stricto gladio extra ostium praecucurrit, involuta manu sinistra ,, curiose, & mulierem, tamquam hoc loco, (salvum sit quod tango) me- ,, diam

Et nos tum plures] Scribe; *& nostrum plures.* HEINS.

In tristimonio] Scribe, *tristimonia.* Nævius apud Festum in Colace: *Tristimoniam deturbas ex animo.* SCHEFFER. *Tristimonium*, ut *alimonium* apud Tacit. XI. Annal. XVI. & supra, *gaudimonium.* HEINS.

Hominem Cappadocem] Servum intelligere oportet: ex Cappadocia enim, Galatia, & vicinis regionibus quotannis venalium greges in Italiam ductos, supra ad cap. XXIX. docuimus, *homo* autem sæpe servum notare, ad Cicer. pro Quint. cap. 19. notavit Passeratius, & Filesacus lib. I. Select. cap. 17. Stat. lib. V. Silv. 2. vers. 91.

—— *Hominum cui cura suorum.*

In jure ita passim vocantur. v. l. XLI. §. 10. de legat. 3. & alibi. *Hominem* simpliciter etiam pro parasito, scurra, dici, adfirmat Salmas. ad Poll. XXX. Tyran. cap. 30. BURM.

Valde audaculum] Repono, *valde audacem.* TILEBOM.

Et qui valebat poterat Jovem iratum tollere] Scribe, *& qui, si volebat, poterat Jovem iratum tollere.* Quod & Munckero placebat. HEINS. *Valebat poterat*, Traguriensis; sed ultimum Glossema videtur.

Jovem iratum tollere] Sicut *taurum tollere* Petronius cap. XXV. SCHEFFER.

Persucurrit] Forte, *procucurrit.* HIENS.

Curiose] Diligenter. Petronius iterum cap. CXXXV. *detersisque curiose manibus inclinavit se in lectum.* Loquitur autem de manu involuta veste, clypei loco. De qua consuetudine Petron. cap. LXXX. *Intorto circa brachium pallio, composui ad prœliandum gradum.* SCHEFFER. Videtur aliquid deesse: ut puta, *involuta læna manu sinistra*, vel *amiculo*, vel *lacerna*, vel *pallio*, vel *lacinia.* Talis nimirum erat habitus componentium se ad pugnam: nisi volumus lænam aut lacernam subintelligi. Sed tot locis tam male alibi exceptus Petronius facit, ut verius rear, excidisse nonnihil hic loci, librariorum culpa: præsertim cum alibi loquatur aliter, ut cap. LXXX. *Intorto circa brachium pallio composui ad prœliandum gradum.* Similiter & alii. Apulejus Met. XI. *Accurrunt mœsti suppetias, obvolutisque lacinia lævis manibus, lapidum crebris jactibus propugnare fratri, atque abigere canes, aggredior.* Ubi castigandum, *propulsare fratri.* Tacit. Hist. V. cap. XXII. *Ruunt per vias pauci armati militariter, plerique circum brachia torta veste, & strictis mucronibus.* Livius lib. XXVI. cap. XVI. *Inter hæc dicta paludamento circa lævum brachium intorto (nam ne scuta quidem secum extulerant) in hosteis impetum fecit.* Antoninus liberalis fabula XII. ὁ δὲ φύλι@ περιειλήσας τὸν βραχίονα τῇ ἐσθῆτι, ἣν ἐφόρει, ἔφραξε τὸ στόμα τοῦ λέοντ@. Quod Pacuvius Hermiona dixit *clupeare brachium chlamyde contorta*, ut est apud Nonium. Val. Maximus lib. III. cap. II. *Tum Scipio Nasica lævam manum aperta toga circumdedit.* Ubi homines eruditi quærunt, quo modo *toga aperta* dicitur, quæ clausum sit vestimentum. Vir elegantissimus Octavius Ferrarius lib. I. cap. V. Rei vestiariæ, interpretari & rem expedire conatur, sed vereor ut frustra. Scribebam ego, *lævam manum obtorta* (vel *intorta*) *toga circumdedit.* Sic *torta vestis.* Tacito, *intortum paludamentum*, Livio, & *torta chlamys*, Valerio Flacco. Si quis tamen apud Val. Maximum malit, *parte toga circumdedit*, quod scripti Codices ut plurimum exhibent, non multum obnitor. Porro, ad istum pugnantium statum videri possunt & ista Catulli respexisse:

Quare nos tela ista tua evitamus amictu.

Ut & Senecæ de constantia Sapientis cap. VII. *Telum opposita veste eludere.* HEINS.

Salvum sit, quod tango] Formula est ejus, qui avertit omen, quod in se ex narratione mali alieni valere posse pertimescit. Itaque hic parenthesi debet includi. Nam præcedens *hoc loco* demonstrative debet intelligi, quia simul cum his verbis intenderat digitum in sui propriique corporis eum locum, in quo corpus mulieris fuerat vulneratum. SCHEFFER. Tangebat autem mensam, ut jurantes precantesve solebant. Sic mox: *osculatique mensam rogamus nocturnas.* Apud Nasonem lib. I. Amor. Eleg. IV. vers. 27.

Tange manu Mensam, tangunt quo more precantes,
Optabis merito cum mala multa viro.

Quo loco vir summus Justus Lipsius nollem correxisset, *Tange manu mentum.* Nam, ut aræ pro Deorum mensis, sic sacrata mensa & aræ loco habita. De sacratis autem mensis complura eruditum in modum congessit Gronovius observationum lib. IV. cap. IV. HEINS. Minime hic mensam tangebat, neque suum corpus, sed aliquem convivarum proxime ipsi accumbentem, eo loco, quo Cappadox ille mulierem trajecerat, ut solent fere facere, qui sermonibus suis gesticulationes adjungunt. Petit ergo veniam, quod

 tangat

„ diam trajecit. Audimus gemitum; & plane (non mentiar) ipsas non „ vidimus: baro autem noster intro versus se projecit in lectum, & cor- „ pus totum lividum habebat, quasi flagellis caesus, quod scilicet illum „ tetigerat mala manus. Nos cluso ostio redimus iterum ad officium: sed „ dum mater amplexaret corpus filii sui, tangit, & videt manuciolum de „ stramentis factum: non cor habebat: non intestina: non quidquam: „ scilicet jam strigae puerum involaverant, & supposuerant stramentitium „ vavatonem

tangat convivæ pectus, vel aliam partem. Cæterum narratio hæc admodum intricata, neque, quam mulierem intelligat, apparet, nisi striga fuerit mulier, de qua mox.

Et plane non mentiar] Mallem scribere ac distinguere, *at plane, non mentiar, ipsas non vidimus.* SCHEFFER.

Ipsas non vidimus] Legendum *ipsam*, quoniam sermo est de una. SCHEFFER.

Introversus] Divide, *intro versus*, nempe intra ostium, extra quod cucurrerat ante. quomodo *retro versam aciem* dixit Horatius. SCHEFFER. Lege omnino, *intro reversus.* HEINS.

Illum tetigerat mala manus] Venefica, magicaque arte armata. Sic *malum carmen* habemus apud Plinium & alios isto sensu. Inscriptio vetus apud Gruter. pag. 586. *Quo. tempore. vivere. debuimus. a. mala. manu. disparati. sumus.* Plaut. Amphitr. Act. II. scen. I. *Huic homini nescio quid est mali mala objectum manu.* SCHEFFER. *Tangere* pro percutere dixere veteres per *μείωσιν*, sive imminutionem, ut notavit Muretus ad Catulli epigramma illud, cujus initium est: *Aureli pater esuritionum.* Atque ita accipiendum apud Horatium lib. III. od. 26.

——— *Sublimi flagello*
Tange Chloen semel arrogantem.

Cujus vim verbi non intellexit Jul. Cæsar Scaliger Hypercritico, cum Horatium notat, tamquam voce usum non satis gravi. *Mala manus* autem pro magica. Plautus Amphitruone Act. II. scen. I. HEINS. *Mala* est, magica. Vide Ampl. Cuper. II. Observ. cap. 17. & Brouckh. ad Propert. III. eleg. 5. vers. 20.

Officium] Scilicet plangendi, flendi, & quæ alia luctus postulat. Ita *officium nuptiale* dixit supra cap. 25. ubi vide.

Amplexaret] Puto, melius sic scribi: *dum mater amplexat, & corpus filii sui tangit, en videt*, &c. Illud *amplexare* active sic posuerunt alii quoque, interque illos ipse Cicero. SCHEFFER.

Manuciolum] Puto, fasciculum denotari, nec esse multum à *manuciolo* diversum, quod in Glossis legitur, Græceque *χειρίδιον* redditur, hoc est, nescio quid, repurgandis pavimenti parietumque sordibus accommodatum, uti à Polluce docemur. SCHEFF. Forte *manipiolum*. HEINS. Recte Schefferus putat, fasciculum fuisse: eo glossæ alludunt, quæ habent *manicium*, *χειρὶς*, *manicula*, *χείριον*, unde noster fecit *manuciolum* vel *manuciolum*. Idem autem est quod *manipulus*. in Isidori Glossis est *manua*, *manipuli*, quod latius explicat du Cange.

Striga] Lege, *striges*. Discrimen enim luculentum est, referente Scaligero, inter *striges* & *strigas*, licet plerique illa confundant, & promiscue usurpent. SCHEFFER. Meminit Petronius cap. CXXXIV. *Quæ striges comederunt nervos tuos?* Porro ex hoc loco suspicor, scribendum esse *striges*. Quanquam & Philoxenus: *Striga*, *γυνὴ φαρμακίς*. De strigibus hisce habes alias non pauca huc spectantia apud Apulejum lib. II. Asini, cui potest addi Plautus Pseud. II. sc. 2. SCHEFFER. Recte *striga* Traguriensis. Et ita verosimile est scriptum fuisse apud Festum, cujus verba sunt mutilata. Ita Keuchenius testatur in membranis Pithœanis apud Seren. Sammonicum cap. LX. fuisse *striga*, pro *strige*, & ex Glossariis quoque probat. De strigibus late Ovidius lib. VI. Fastor. vers. 131. ubi involare cunas & infantum viscera & sanguinem epotare credi narrat. Has autem strigas putabant esse mulieres sagas, quæ nocte in aves versæ volabant per tenebras, ut ex Isidoro & Festo patet. Ovid. I. Amor. VI. 13.

Nec mora, venit amor. non umbras nocte volantes,
Non timeo strictas in mea fata manus.

Et Ovid. lib. I. Am. Eleg. VIII.

Hanc ego nocturnas sustam volitare per umbras
Suspicor, & plumis corpus anile tegi.

Vide & Torrentium ad Horat. Epod. V. & Tibull. II. El. VI. vers. 15. nondum vero hæ aniles fabulæ in Germaniæ quibusdam partibus, & alibi, fidem suam amiserunt. BURM.

Involaverant] Supra cap. 58. de hoc verbo quædam adnotavimus, hic autem proprie usurpatur de *strigis*, quæ *volatica* dictæ, teste Festo & aliis.

Vaccatonem] Sic fortassis à vacando dictum, quod esset vacuus inanisque, ac destitutus intestinis. Licet vocabulum hoc alias non lectum nobis sit. SCHEFF. Lege *vacantonem*. Vacanto, fascis, manipulus, cento, volucrum corpore alio vacuum: vacantivus, *βακαντίβος*, vacans. Fortassis rectius dixerimus *Vacantionem* à Participio activo, ut *Crescentionem*, *Servantionem*, *Valentionem*. REINES. Hic plenis velis in Barbariam navi-

„ vavatonem. Rogo vos, oportet credatis, sunt mulieres plus sciae, „ sunt nocturnae, & quod sursum est deorsum faciunt. Caeterum baro „ ille longus, post hoc factum, numquam coloris sui fuit; imo post pau- „ cos dies freneticus periit.

LXIV. „ ᵃ Miramur nos, & pariter credimus; osculatique mensam „ rogamus nocturnas, ut suis se teneant, dum redimus à coena. Et sane „ jam

ᵃ Encolpius.

navigatur; sed dixi, supra, propter singula verba Fragmentum hoc non posse destitui, qui hoc agit, integras sententias & narrationes proscribat, me minus pugnaturo quam pro singulis verborum. Video MSm: deprehendi fabricatorem, & promotores Hisp. *martilli* seu *martioli* (dolus autem, vel quasi, quo subtilior verique magis speciem præbet, eo odiosior) pro *marculo* aut *martulo*, quid ni eadem via *vaccatonem* productum statuam? Quæ mea mens de singulis. HADRIANIDES. Non dubito, quin legi oporteat: *vacationem rogo vos oportet*, &c. Manuciolum vel manipiolum illud vacationem & ferias exhibiturum erat rogo, ut pote non comburendum tamquam cadaver, ut quod nec cadaver esset. GOES. Quæ huc Viri docti conferunt sunt nauci. Heinsium admodum exercuisse hanc vocem docuerunt me mutuæ ejus cum Munkero Epistolæ, sed non potuisse sibi satisfacere ipse testatur, & quod nihil in notas transtulerit apparet. Munkerus conjiciebat *Bobatorem*, à *bobari*, quod à Græco βαυβᾶν, id est, ὑλακτεῖν, derivabat. Gloss. Philox. *Bobantes*, βοῶντες: præterea posse etiam legi sibi videbatur *Blatonem*, ut prima syllaba fuerit perperam geminata. Heinsius, in hoc fragmento Osca quædam & Campana vocabula occurrere sibi persuadens, malebat *vavatorem*, quæ vox ex sono, quem infantes recens nati primum edunt, *va*, *va*, formata est. Unde & *vagire*, & *vaticanus ager* & *Deus* dictus. Vid. Gell. XVI. cap. 17. in alia epistola pro *vavatore* mavult *babaclonem*, ἀπὸ τοῦ βαβάζειν, & inde putat Italos hodie ἀπὸ τοῦ βαμβάζειν, ejusdem significationis voce, infantem nominare *Bambino*. In margine vero codicis adnotaverat hæc sequentia. Forte vulgus Campanum ἀπὸ τοῦ βαυβάζειν, vagire, formarunt vocabulum *babasonem* sive *babazonem*, vel, mutato *Z* in *T*, *babatonem*. Quid si scribimus tamen *stramentitium Balatronem*, quo verbo etiam usus Lucretius, etsi loco in vulgatis libris mendoso. Sic *Barones*, *Babecali*, *Bacels*, & similia apud nostrum. *Balatrones* etsi pro hominibus nihili vulgo accipiuntur, Festus tamen interpretatur *Bullas luti ex itineribus, aut, quod calceamentorum soleis eraditur*. Interpretes Horatiani *Balatrones* *à balatu & vaniloquentia* dictos volunt, & *Balatrones* quasi *Blaterones*, quod *Blaterent*, *& clament sine ratione*, nam *Blaterare* est inepte clamare. Glossæ Labbæi, *Balatro* ἄσωτος, eædem ἄσωτος, *Ganearius*, *Lascivus*, *Luxuriosus*, *prodigus*, *profusus*, *sumtuosus*, *Helluo*, *Balatro*. Munkerus autem legebat *Atacionem*, ut alludatur ad Satyram Varronis *Atax stramentitius*. *Atacio*, ὑποκοριστικὸν ab *Atace*, ut *Senecio* à *Sene*. Sed ego in Varrone puto esse *Ajacem*. Hæc Heinsius. Sed non nostrum hos fluctus componere. *Baratro* autem & *balatro* quid sit, v. Spelmanni Gloss. in *Barator*, & *Balatro*. BURM.

Rogo vos] Vide supra cap. 39.

Scia] Scientes, doctæ. Pacuvius, citante Prisciano: *Neque quemquam invenit scium*. Glossæ veteres: ἰδὼς, *scius*. Nempe, sicut dicuntur *saga*, à sagiendo, quod multa sentiant, intelligantque, ita *scia*, quod multa sciant. A *scio* est diminutivum *sciolus*. SCHEFFER. Id est, scientiores. Munkerus malebat *plures scia*, vel, *quam plures scia*. Festus in Querquetulanæ, *sed feminas antiqui, quas scias dicimus, veres appellabant*. Ubi Scaliger *quas nunc dicimus*. Barth. II. adverf. cap. 3. *quas incientes dicimus*. Sed *quas scias dicimus* Munkerus mavult, quem & vide ad Hygin. fab. XCII.

Nocturna] Sic appellat, propter sacra magica, quæ noctu solent celebrare, artemque ipsam, quam exercent noctu. SCHEFFER. Obvia passim apud Poëtas, è quibus sagas & veneficas nocte sacris suis operatas discimus. Ita *Nocturna striges* Horat. Epod. V. & mox capite sequenti *nocturnos rogamus*.

Quod sursum est deorsum faciunt] Græcismo dixit. Mnesimachus in Hippotrapho apud Athen. l. 9. πάντες δ' ἄνω τὰ κάτω ποιοῦσιν, scilicet παῖδες, de familia discursante in domo & satagente. Seneca ex parte ep. 44. *Omnia ista longa vetustas miscuit, & sursum deorsum Fortuna versavit*. REINES. Vide supra ad cap. 58.

Coloris sui] Elegantius hoc, quam pro Trimalchionis persona dictum. Ovidius II. Metam. 403.

—— *Qua postquam firma, suique*
Roboris esse videt.

l. 3. C. de Testam. tutel. *Quamquam unus vestrum suæ ætatis factus sit*. Id est, ejus ætatis, quæ puberem ostendit. BURM.

Osculatique mensam] Velut rem sacram. Sic enim habitas fuisse docent veteres. SCHEFFER.

Suis se teneant] Puta, *finibus*. Cicero III. fin. 1. *Quare illam quidem dimittamus, & suis se finibus tenere jubeamus*. SCHEFFER. Non *finibus*, sed *sedibus*, subintelligendum arbitror. Hac enim precatione solemni avertebant infaustum occursum Lemurum, Larvarum, & omnium nocturnarum imaginum; superstitio

„jam lucernae mihi plures videbantur ardere, totumque triclinium esse „mutatum, cum Trimalchio, [a] Tibi dico, inquit, Plocrime, nihil „narras? nihil nos delectaris? & solebas suavis esse, canturire belle „deverbia adicere melica. Heu! heu! abistis dulcis caricae. [b] Jam, in-„quit

a TRIMALCHIO. b PLOCRIMUS.

stitio enim illa valida invaserat olim, strigas, animos, animas, & umbras nocte ex sepulchris & ipsis inferis evolare, & vias infestare. Ovid. II. fast. vers. 551.

Vix equidem credo: bustis exisse feruntur.
Et tacita questi tempore noctis avi,
Perque vias Urbis, Latiosque ululasse per agros
Deformes animas, vulgus inane, ferunt.

Eleganter Valer. Flaccus lib. III. vers. 447. deprecationem & lustrificum cantum nobis exhibet.

—— Ite peremti.
Ac memores abolete animas: sint otia vobis,
Sit Stygia jam sedis amor, procul agmine nostro
Et procul este mari, cunctisque absistite bellis.
Vos ego nec Grajas umquam contendere ad urbes
Nec triviis ululare velim, pecorique satisque
Nulla adeo pestes, nec lactifer ingruat annus.

Vide & Senec. Thyest. 668. Tibull. IV. eleg. 7. Horat. Epod. V. Ovid. V. fast. 29. & alios passim. Cæterum de sacris, & ritibus, quibus vel manes ciebant, vel sepulchro compescere & tenere conabantur, egit ad Tibull. l. I. eleg. 2. Broukhusius noster, qui & ad l. I. El. VI. 15. Imprecationem solemnem, qua animarum & strigum occursum & cantum, alicui optabant, uberrime illustravit. Dum hæc vero commentamur, tristissimus ad nos venit nuncius, charum illud Musis & omnibus humaniorum literarum cultoribus caput immatura morte nobis ereptum, & ita rempublicam literariam unico præsidio & decore suo orbatam; qui dolor cum me propius tangat, qui sub ejus ductu & consilio, quo mihi semper adfuit & adjuvit, diu militavi, non possum non, quin publicum dolorem privatis querelis augeam & incendam: cum eo enim Poëseos Latinæ omnis laudem apud Batavos concidisse & sepultam existimo. Sed erit alius locus hujus viri merita & dotes celebrandi. BURM.

Lucerna mihi plures videbantur ardere] Hoc est, ebrius eram. Ita enim fit in ebrietate. Horatius II. Sat. I.

—— Saltat Milonius, ut semel icto
Accessit fervor capiti, numerusque lucernis.

Habes similia apud Lucretium atque Juvenalem. SCHEFFER.

Tibi dico] Formula excitantis. Terent. Hecyr. IV. sc. I. *Quid ais, Myrrhina? heus, tibi dico.* SCHEFF. Non modo excitantis, sed & increpantis & stomachabundi hæc formula, vide quæ Schefferus & ipse quoque olim ad Phædr. lib. IV. fab. 19. notavimus. Ovid. IX. Met. 121.

—— Tibi, Nesse biformis,
Dicimus. BURM.

Plocrime] Lege, *Plocame*: adpellatio servi hæc est & vere Romana, nota e lapidibus: doceo in Epon. REINES.

Nihil nos delectaris] *Delector* nonnulli deponens crediderunt, quia non admittat ablativum cum præpositione *a*, vel *ab*, omnibus passivis communem. *Nos delectaris*, ego tolerabile judicem constructione & ellipsi Græca. *Nihil nos delectaris?* id est, πρὸς ἡμᾶς, id est, propter nos, vel causa nostri, nobis, qui & ipse solebas suavis esse, ut sequitur, *canturire*, &c. ἥδεσθαι πρός τι, *delectari aliqua re* HADRIANID.

Et solebas] Mallem, *at solebas*. SCHEFFER. Id est, *nam*, *quia*, Virgil. Bucolic. *Audieras, & fama fuit.* HADRIANID.

Canturire] Facilis esse ad cantus, Philoxenus: *canturit*, ψιθυρίζει. SCHEFFER.

Deverbia] Hunc totum locum sic conjicio legendum: *belle deverbia dicere, melicare. Heu, heu! abistis dulcis carica?* Quærit, *an abivistis caricæ dulces?* Caricæ, pro re quavis grata & suavi, quia caricarum apud veteres longe maxima æstimatio. *Dulcis*, est pro *dulces*, sicut solet locis aliis. *Abistis* pro *abivistis*, desiistis, cessastis esse. Cicero in epistol. *Illa mea, quæ solebas antea laudare, abierunt.* *Deverbia* sunt Comœdiarum partes, quales recitare consueverunt in convivio. Diomedes lib. III. *Deverbia sunt partes comœdiarum, in quibus diversorum personæ versantur.* De Comœdiis per partes recitari solitis in convivio, res nota est. *Melica*, Lyrica sunt carmina. SCHEFFER. Legam, *melitari: heu! heu! abistis dulces caryca. Melitari* factum è Græco μελετᾶν: μελέται vero sunt exercitationes, rhetorum declamationes; inde *melitari* idem, quod perorare, declamare, recitare. Diomedes l. I. è Plinio (eundem laudat Charisius in primo: ejus librum tertium Artis Gramm. Gregor. Turon. præf. l. I. Vit. Patr. & Salamon. Ep. Constantiensis in Lexico passim) docet *meditantem esse, secum cogitantem, melitantem, voce dicentem.* In reliquis deplorat se jucundis ejus narrationibus nunc carere, quasi diceret, ἔῤῥετε, ἀλώλατε, ἀστεῖοι συμποτικοὶ καὶ διηγήματα παιγνιώδη γελοῖα: periistis, quæ nos exhilarare solebatis. Vocat autem id genus per metaphoram *caryças*, id est scitamenta conditanea. Proprie καρύκη, καρυκεία, καρύκευμα, Hippocrati & Galeno est edulium, intritum, seu miscella ex variis condimentis delicatis adparata, ἐκ πλειόνων ἀρτυμάτων συντιθέμενον ὑποτρίμματος εἶδος. Erot. Lydorum inventum esse è Timonis

„quit ille, quadrigae meae decucurrerunt, ex quo podagricus factus sum,
„alioquin, cum essem adulescentulus, cantando pene tisicus factus
„sum. quid saltare? quid deverbia? quid tonstrinum? quem parem ha-
„bui, nisi unum Appelletem? [a]oppositaque ad os manu nescio quid te-
„trum exsibilavit, quod postea Graecum esse adfirmabat: nec non Tri-
„malchio ipse, cum tubicines esset imitatus, ad delicias suas respexit,
„quem Croesum adpellabat. Puer autem lippus, sordidissimus, denti-
„bus catellam nigram, atque indecenter pinguem prasina involvebat
„fascia, panemque semissem ponebat supra torum, atque hac, nausia
„recusantem saginabat; quo admonitus officio Trimalchio Scylacem
„jussit adduci, praesidium domus, familiaeque. Nec mora, ingentis
„formae

[a] ENCOLPIUS.

nis Sillis refert. Athen. l. 4. & 12. & à scriptoribus τῶν ὀψαρτυτικῶν celebrari; nominat Lucianus in Conv. χυμοὺς καὶ πέμματα καὶ καρυκείας: Max. Tyrius diss. 11. ἡδύσματα, τροφὴν ποικίλην, καρυκείας: Basilius Cæsariensis apud Theodor. 4. Hist. Eccl. 19. Præpositum culinæ: Σόν ἐστι τῆς τῶν ζωμῶν καρυκείας φροντίζειν. *tuum est jusculorum condituras curare*. & Nilus Constantinop. mensam ἀκαρύκευτον simplicem ἀδαπάνητον solis oleribus, radiculis, & horariis fructibus constantem dixit ἀκαρύκευτον καὶ ἄτεχνον. Poteram etiam de *Caricis*, quæ sunt siccatæ ficus, ἰσχάδες, dulci sapore commendabiles maxime, & inter mitiores cibus primæ omnium receptæ à mortalibus, exponere: sed quod dixi videtur elegantius & Petronio φιλελληνικωτάτῳ dignius. REINES. In melicis diverbia nulla habeo comperta, quibus in comœdia suus est locus. Quare reor corrigi debere, *belle diverbia adjicere Thymelica*. Ausonius Idyllio ad Nepotem:

Tu quoque, qui Latium lecto sermone, Terenti,
Comis, & adstricto percurris pulpita socco,
Ad nova vix memorem diverbia coge senectam.

HEINS. Quid si, transpositis tantummodo verbis, legamus: *canturire belle melicam, diverbia adjicere?* canturire melicam, nempe poesin. GOES.

Abistis dulcis carica] Lege, *ubi estis dulcis carica*. HEINS.

Quadriga mea] Videtur ex circo proverbium translatum, & idem notare, quod *quondam strenui Milesii*, & similia adagia: *decurrere* autem capio pro currere desierunt, ut particulam *de*, multis verbis juncta, eam vim habere ostendit Bernard. ad Stat. 1. Achill. vers. 8.

Phthisicus] Traguriensis codex *tisicus*.

Tonstrinum] In quo garruli ac loquaces solebant convenire. Docuit pridem Casaubonus ad Theophrasti Characteres p. m. 243. Nos quoque olim ea de re egimus ad Æliani nostri lib. VI. Var. Hist. cap. 12. SCHEFFER. An, *quod tonti histrionum*. HEINS. Nescio, unde editiones recentiores *tonstrinam* habeant. Subintelligitur autem *artificium*. vid. supra cap. 46.

Apelletem] Lege, *Apellem*, si velis. TILEBOM.

Oppositaque] Lege, *appositaque*. HEINS.

Exsibilavit] Imitatus Fistulæ Sonum, ut mox Trimalchio, scilicet ut eum vinceret, Tubicines imitatur. Glossæ Isidori *fistulor, sibilo*, & *sibilum* proprie de fistula dici, docuit Salmas. ad Lamprid. Commod. cap. 1.

Sordidissimus, dentibus] Scribe *sordidissimis dentibus*, & de puero intellige. SCHEFFER.

Panemque semissem] Illud *semissem* absque dubio vitiosum est. Ecquid namque *panis semissis?* Latet nomen generis peculiaris, ex quo fuit panis iste, vel embammatis, quo fuit intinctus. Id vero quale sit, haud promtum nobis divinare. SCHEFFER. Lege, *semestrem*, hoc est, durum. Seneca ep. XVIII. *Grabatus ille verus sit, & sagum, & panis durus, ac sordidus*. Ubi legendum, *& grabatus ille ferreus sit*. Nam in scriptis cum pluribus, *ferus*. Ita panem illum vocat pro nautico pane, cujus Plinius meminit lib. XXII. cap. XXV. *Vetus ac nauticus panis tusus, aut iterum coctus, sistit alvum*. Romani autem lautiores panem veterem aversabantur. Hinc est, quod eum adhuc ferventem cum ipso clibano supra vidimus in mensa allatum. HEINS.

Nausea] Ratio requirit, ut scribatur, *hac nausea*, panem nempe istum. Puto autem hic deesse ea, quibus saginaverit catellam, & iccirco post *recusantem* asteriscum oportere scribi. SCHEFFER. *Sagina Margarita* (hoc catellæ nomen) erat panis sed forsan autopyros, poteratque accedere jus; qua ratione invitatus Trimalchio mox *Scylacem* siligineo excepit pane. HADRIANIDES.

Scylacem jubet adduci, præsidium domus familiaque] Et mox de eo, *nemo me plus in domo mea amat*. Theoph. in Charact. hominem rusticum describit, quod vocato cane & rostro ejus prehenso, οὗτος φυλάττει τὸ χωρίον καὶ τὴν οἰκίαν, καὶ τοὺς ἔνδον, dicat. Expressit istam adversus canem, comitem domini & socium in venatu, humanitatem Nonnus lib. 16. Dion. ubi Liber suum prædicans.

„ formae adductus est canis catena vinctus, admonitusque ostiarii calce „ ut cubaret, ante mensam se posuit. Tum Trimalchio jactans candi- „ dum panem : nemo , inquit, in domo mea me plus amat. Indignatus „ puer, quod Scylacem tam effuse laudaret, catellam in terram depo- „ suit: hortatusque, ut ad rixam properaret: Scylax, canino scilicet usus „ ingenio, teterrimo latratu triclinium implevit, Margaritamque Croesi „ pene laceravit. Nec intra rixam tumultus constitit, sed candelabrum „ etiam supra mensam eversum, & vasa omnia crystallina comminuit, & „ oleo ferventi aliquot convivas respersit. Trimalchio, ne videretur jactu- „ ra motus, basiavit puerum, ac jussit supra dorsum adscendere suum. Non „ moratus ille, usus equo, manuque plena scapulas ejus subinde verberavit, „ inter quam risum proclamavit: bucca, bucca, quot sunt hic? Repressus „ ergo aliquamdiu Trimalchio camellam grandem jussit misceri, potio- „ nes dividi omnibus servis, qui ad pedes sedebant, adjecta exceptione: „ [a] Si

Ἔστι, inquit, *καὶ ἐν σκυλάκεσσιν ἐχέφρονες, ὅστι Κρείων Ἀνδρομέην φρένα δῶκε, καὶ οὐ βροτέην πέρ φωνήν.* REINES.

Jactans candidum panem] Phædrus noster lib. III. fab. 8. *frusta jactat familia.* Dicam ibi amplius in curis secundis. SCHEFFER.

Hortatusque] Proprie dictum est hoc, *hortari canes*, de quo nos ad Nasonem plura Metam. III. fabula Actæonis vers. 241. ubi à venatoribus loquendi modum notamus. HEINS.

Canino subiret usus ingenio] Lego *Scylax canino subirate usus ingenio*, id est, nonnihil fuit iratus pro ingenio canino, sicut solent canes, præsertim tales, faciles irasci. *Usus ingenio*, ut apud Petronium vulgatum, *usus beneficio, consilio, viribus.* Curt. VII. cap. 8. SCHEFFER. Emendo, conversa syllaba *res* & lego *subiter*, id est, subito. Adverbium enim istud sub eadem significatione terminationis geminæ, uti alia plura. REINES.

Margaritamque] Catellam pueri. SCHEFFER.

Respersit] Cod. Trag. *respexit.*

Non moratus ille usus equo] An scribendum *non moratus ille, & usus equo?* Equum intelligo Trimalcionem, quia jusserat puerum supra dorsum suum adscendere. SCHEFFER. Malim, *non moratus, ille usus equo.* GOES.

Manuque plena] Mihi non est dubium, quin *manu plana* legi debeat, id est, non pugno, sed palma. SCHEFFER. Eleganter, *manu plena*, pro *manu tota.* HEINS.

Inter quam risum] Forte, *inter quem lusum.* GOES. *interque ea cum risu* Munckerus in literis ad Heinsium.

Bucca, bucca, quot sunt hic] Arridet mihi *Buco, Buco.* TILEBOM. Puto innui genus ludicri, quod hodieque passim frequentatur pueris. Clauduntur uni oculi, cæteri palmis feriunt scapulas, mox digitum imponunt, jubentque divinare, quis sit, pollexne, an index, num alius quisquam. Sed pro eo, quod hic digitus imponitur, veteres micando usi videntur, id est, sic protensis digitis, ut, nunc hunc, nunc alium referrent numerum, quem cogebatur divinare, qui oculos habebat tectos. Cæterum, illud *bucca* quid sit, non definio. Potest vox formata joco esse, ut in talibus consuevit. Potest & scurram denotare. Quomodo apud Juvenalem Sat. XI. *Curtius & Mesbo bucca* leguntur. Nisi putes *bucco* scribi oportere, accipique pro stulto. Quomodo apud Plautum in Bacchid. V. s. 1. sunt *stulti, stolidi, fatui, fungi, bardi, blenni, buccones.* SCHEFFER. Forte, *bucco, bucco*, quod convitium est. *Macci* & *buccones* stupidi: Apulejus Apologia: *Si cum hac una Rufini fallacia contendatur, macci prorsus & buccones videbuntur.* HEINS. *Bucco*, Glossæ Isidori. *Garrulus, rusticus, stultus.*

Camellam grandem jussit misceri] Consentaneum magis, *jussit afferri.* TILEBOM. Compleri vino. Virgil. I. Georg. vers. 9.

Poculaque inventis Acheloia miscuit uvis.

Martialis lib. XI. Ep. 6.

Misce dimidios puer trientes.

Et lib. VI. Ep. 54.

Miscere sibi protinus deunces,
Sed crebros, jubet ——— SCHEFFER.

Vide de hoc vase infra ad cap. 134. Gonsalium.

Ad pedes sedebant] Cur *sedebant?* Officium eorum alias, ut starent. Ita, præter multa veterum loca, videas in ipsis imaginibus monumentorum. An legendum, *ad pedes sedebant?* Et fortassis ideo jubet eis dari vinum & miscere Trimalchio. Sed tamen & paulo post: *Servus, qui ad pedes Habinnæ sedebat*, ut nil sit mutandum. SCHEFFER. Non autem accumbebant, ut convivæ cæteri, sed ad lectorum pedes in sub-

„ᵃ Si quis, inquit, noluerit accipere, caput illi perfunde. interdiu se-„vera, nunc hilaria.

LXV. „ᵃ Hanc humanitatem insecutae sunt matteae, quarum etiam „recordatio me, si qua est dicenti fides, offendit. Singulae enim galli-„nae altiles pro turdis circumlatae sunt, & ova anserina pileata, quae „ut comessemus, ambitiosissime à nobis Trimalchio petiit, dicens, ex-„ossatas esse gallinas. Inter haec triclinii valvas lictor percussit, amictus-„que veste alba, cum ingenti frequentia comissator intravit. Ego maje-„state

ᵃ ENCOLPIUS. ᵇ TRIMALCHIO.

subselliis sessitabant. Quos non tam convivarum loco habebant, quam ut convivas jocis ludisque reficerent, quales parasiti, & ridiculi omnes. Quare & servus apud Plautum in Sticho v. IV. 21. *Potius in subsellio Cynice accipiemur, quam in lectis.* Vide ibi interpret. & Torrentium ad illud Horatii lib. III. Sat. VIII. vers. 40. *secutus omnibus imis*, & ad Sueton. Aug. cap. 65. GOES. Vide quæ notavimus supr. ad cap. 34. hoc nimirum lautitiæ Trimalchionis conveniebat, ut unicuique convivæ suum servum assignaret, qui ad pedes sederet, quos nunc quoque potione honorat, erant enim Saturnalia.

Interdiu] Vox nihili. Quid enim est, *severa interdiu?* Legendum sine ambiguitate, *inter diu severa, nunc hilaria.* Hactenus, vult dicere, satisfactum est severitati solitæ, nunc ad hilaritatem vos invito. SCHEFFER. Non capio mentem Schefferi, neque, quid illud *inter* à *diu* separatum velit, intelligo. Si dixisset *satis diu severa*, sententia, quam dat, emergeret. Vox autem *interdiu* idem est quod *interdius*, id est, *dum dies est*, ut egregie ostendit ὁ πάνυ Gronovius ad Livium lib. XXIX. cap. 14. Ita Glossæ *inter diu*, μεθ' ἡμέραν, δι' ἡμέρας, ἐν ἡμέρᾳ. Vult ergo dicere, servos, dum dies est, debere officium suum facere, nunc vero, cum nox sit genialis, hilaria esse debere. Fragmentum Glossarii antiqui, quod protulit Barthius lib. XXIX. Advers. cap. 19. *interdiu*, idem quod *diu* significare docet. de Hilaribus vide supr. cap. 61. BURM.

Mattea] Bellaria. Meminit & Suetonius in Cajo cap. 38. Nam, cum vulgo ibi legant *mactea*, Memmianus aliique libri rectius habent *mattea*. SCHEFF. Gallinæ altiles hic *mattea* dicuntur, quia pro turdis circumferebantur, qui primam inter aves gloriam obtinebant. Martialis, ut à viris eruditis restitutus est:

Inter aves turdus, si quid, me judice, certum est,
Inter quadrupedes mattea prima lepus.

Sive, *mattya*, ut aliis videtur scribendum. Hinc ματτυάζειν, pro delicate vivere. Huc spectat jocus Julii Sabini in Turdum hominem invisum & infantem apud Senecam Controvers. XXVII. *Cum multitudo postularet, ut Romam Sabinus cum Turdo proficisceretur, Sabinus, silentio facto, ait, Ego ad Cæsarem non sum iturus cum mattea.* Vides ludi in nomine Turdi, quod turdus inter matteas. Perperam is locus sollicitatur à Joh. Petrejo, nisi quod malim, *non sum iturus cum hac mattea*, cum homine tam probrosæ vitæ. HEINS. Tertull. de Testim. Anim. cap. IV. *Vocas porro securos, si quando extra portam, cum obsoniis & matteis tibi potius parentans, ad busta recedis.* Infra cap. 74.

Si qua fides] Vide supra cap. 63.

Singula enim gallina] Dictum hoc pro singulis convivis gallina altilis est data. Ita enim amabant loqui veteres. Suet. in August. cap. XL. *Fabianis & Scaptiensibus Tribulibus suis, die comitiorum singula millia nummûm à se dividebat*, in Tiber. cap. XLVIII. *Militi nihil umquam largitus est, præterquam singula millia denariorum Prætorianis.* Livius lib. VII. cap. 37. *Milites singulis bobus donavit.* Et alibi. Mox infra cap. 66. *poma singula & cochleas singulas.* BURM.

Circulata sunt] Scribe, *circumlata sunt.* Quamquam isto modo & infra. SCHEFFER.

Ova anserina pileata] Quomodo, *pileata?* An, ut supra *aper pileatus* est appositus? At hoc vix convenit in ova. Suspicor, hic mendam latere, aut etiam abesse quidpiam. Sed sic habes quoque infra cap. LXVI. ut sit amplius cogitandum. SCHEFFER. Forte, *pilata.* GOES.

Ambitiosissime nobis Trimalcio petiit] Suspicor, abesse præpositionem, scribique oportere, *ambitiosissime à nobis.* Ellipsin profecto talem observare non recordor. SCHEFFER.

Exossatas] Lucretius lib. IV.

Atque exossato ciet omni pectore fluctus. SCHEFF.

Percussit] Virga, ex more, ad significandum magistratus publici adventum. Habes latius apud Lipsium I. Elect. 23. SCHEFFER.

Amictus] Forte *amicitus.* Prætextatus. Nam & in Coloniis prætextæ jus habebant, qui magistratu fungebantur. Vide Orationem L. Valerii Trib. Pleb. apud Livium lib. XXX. cap. IV. HEINS.

Amictusque veste alba] Commissator Habinnas, Sevir ejus Coloniæ, ut mox audiemus, veste alba amictus, propter festum, cui interfuit, convivium. Horatius lib. II. Sat. II. vers. 60.

Ille repotia, natales, aliosque dierum
Festos albatus celebret ———

Cicero Or. in Vatinium. *Quum ipse epuli dominus Q.*

„ftate conterritus Praetorem putabam veniffe. Itaque tentavi affurgere, „&

Arius albatus effet. &c. Eft autem *alba veftis*, recens, nova, nec fordibus maculata. Vide Lipfium 1. Elect. cap. 13. & quæ nos olim ad Pacati cap. 37. SCHEFFER. Quo uti folebant magiftratus. De albis veftibus copiofe Ferrarius de re veftiaria lib. I. cap. XXII. Habinnam autem alba indutum opinor fuiffe ob honorem, quo fungebatur. Juvenalis Sat. III. verf. 178.

—— Clari velamen honoris,
Sufficiunt tunicæ fummis Ædilibus albæ.

Solebat tamen albus color, non facrificiis tantum, fed & conviviis folennioribus, adhiberi. Hinc Cicero objicit Vatinio Oratione adverfus illum habita, quod in funebri epulo M. Arrii cum toga pulla accubuiffet. HEINS.

Commiffator] Lege, *commeffator*. TILEBOM. Proprium hac in re vocabulum, quo Terentius, Cicero alii, ufi funt. *Commiffator libellus* apud Martialem, qui de conviviis & commiffationibus agit. Apulejus Apologia: *Habes crimen meum, Maxime, quafi improbi comiffatoris, de fertis & Canticis compofitum*. Et poftea: *Triclinium commiffatoribus inquietum*. HEINS. Ita proprie, quia jam cœna apud Scillam peracta. Poft eam enim fi poculis vellent indulgere, hoc *comiffari* vocabant. Sed de origine & Orthographia hujus vocis inter eruditos non conftat: qui *comeffari* fcribunt, a *comefum* deducunt, ut Torrent. ad Suet. Vitell. cap. XIII. qui *comiffari*, deducunt a Græca voce κωμη, vel potius κωμος. v. Feftum. Sunt & qui *comaffare* a Græco κωμάζειν deducunt. v. Casaub. De Satyr. Poef. pag. 150. nos cum iis facimus, qui *comiffare* rectum putant, quia ita in Antiquiffimis Terentii & aliorum membranis fuit repertum. Cæterum notanda hic temporum Claudianorum corruptela, quibus non comiffationes modo poft cœnam erant frequentiffimæ, fed homines genium fuum plus æquo curantes, non contenti apud aliquem cœnaffe, nocte turmatim per vias publicas vagabantur, & apud alios comiffatum ibant. Senec. lib. VI. de benef. cap. 32. *Admiffos gregatim adulteros, pererratam nocturnis comiffationibus civitatem*, &c. De Apicio comiffatorum omnium coryphæo vide eumdem confol. ad Helv. cap. 10. imo Epiftol. CXXII. narrat, plurimos fuo tempore ita perverti ffe officia diurna & nocturna, ut diem fomno, noctem vino & unguento, exigerent, nec orientem folem nec occidentem viderent, quos feftive Antipodas vocat. Gellius quoque lib. IV. cap. 14. narrat, Mencinum comiffatorem ad ædes fuas veniffe, &, cum nollet eum recipere, vi voluiffe irrumpere; fed lapidibus fuiffe depulfum. Româ autem in colonias hanc luxuriofforum fectam tranfiiffe hic notat Satyricus. BURM.

Prætorem putabam veniffe] Ergo Prætor Capuæ. Atqui in coloniis & municipiis nec confules, nec prætores, fed horum loco duumviri. Nihil certius. Patebat igitur hic loci ampliffimus campus pugnandi adverfus hoc ipfum Petronii fragmentum illis, qui id effe fuppofititium & confictum credi voluerunt. Sed, ut Arbitrum vindicemus ab omni fufpicione temeraria, Capuanos memores priftinæ fortunæ, etfi redactos in coloniam, Duumviros fuos Prætorum nomine indigitaffe, contra quam alibi in coloniis fieri folebat, è Cicerone docendum eft: qui locus Agraria fecunda prorfus eft fingularis, egregiumque in modum hæc Petroniana illuftrat: *Cum veniffem Capuam coloniam deductam, L. Confidio, Sex. Saltio, quemadmodum ipfi loquebantur, Prætoribus; ut intelligatis, quantam locus ipfe adferat fuperbiam, quæ paucis diebus, quibus illo colonia deducta fuit, perfpici atque intelligi potuit. Nam primum, id quod dixi, cum cæteris in coloniis Duumviri appellentur, hi fe Prætores appellari volebant. Quibus primus annus hanc cupiditatem attuliffet, nonne arbitramini paucis annis fuiffe Confulum nomen appetituros? Deinde anteibant lictores non cum bacillis, fed, ut hic Prætoribus anteeunt, cum fafcibus duobus.* Plura ad eam rem fequuntur in eadem Ciceronis oratione. Loquitur autem de Sullanis temporibus, quibus colonia Capuam erat à Bruto deducta. Sed id, ut alia non pauca, videtur dein ex actis Sullanis refciffum. Nam haud multo poft eodem coloniam deduxit Divus Julius. Duumviri igitur Capuæ Prætores dicebantur, duoque cum fafcibus adhibebant hi lictores. At Seviri Auguftales ibi uno tantum lictore, quod ex hoc Petronii loco mani feftum fit, utebantur. Prætorem tamen pro duumviro Livius potuiffe poffit videri libro XXIII. *Prænefinus, cum Prætore fuo Manlio, fcriba is antea fuerat, Præneftе incolumes redierunt.* Sed hoc antiquis temporibus; quod ut intermitteretur Romanæ urbis reverentia coloniis ac municipiis, puto, poft expreffit. Nam apud Horatium Satyrici falis eft lib. 1. Sat. V.

Fundos, Aufidio Lufco Prætore, libenter
Linquimus, infani ridentes præmia fcribæ,
Prætextam, & latum clavum, prunæque batillum.

Ubi rectius fortaffe fcripferis, *prunæque bacillum*, quod olim nonnullis vifum quidem, fed damnatum à Lambino. Cæterum hujufmodi magiftratus municipales non tantum prætextati cum lato clavo procedebant in publicum, fed hoc veftitu efferebantur etiam mortui, uti liquet ex iis, quæ infra: ubi Trimalchio jubet proferri prætextam, in qua volebat efferri. HEINS. Reinef. infcript. Claff. 6. *PRAET. CLAUD.* Id eft, Prætor Coloniæ Claudiæ. GOES. Verum eft quod Heinfius notat, in quibufdam municipiis *Prætores* dictos fuiffe ad exemplum Romæ: ita Spartianus cap. XIX. dicit, Hadrianum *in Etruria præturam geffiffe*. Eodem modo in coloniis dicebantur στρατηγοὶ τῶν πόλεων ut vocat Modeftinus in leg. VI. §. 16. &

„ & nudos pedes in terram deferre. Risit hanc trepidationem Agame-„ mnon, [a] &, contine te, inquit, homo stultissime. Habinnas Sevir est, „ idemque lapidarius, qui videretur monumenta optime facere. [b] Re-„ creatus hoc sermone reposui cubitum, Habinnamque intrantem cum „ admiratione ingenti spectabam. Ille autem jam ebrius uxoris suae hu-„ meris imposuerat manus, oneratusque aliquot coronis, & unguento „ per frontem in oculos fluente, Praetorio loco se posuit, continuoque „ vinum & caldam poposcit. Delectatus hac Trimalchio hilaritate, & „ ipse capaciorem poposcit scyphum, quaesivitque, quomodo acceptus „ esset? [b] Omnia inquit, habuimus, praeter te, oculi enim mei hic erant: „ &

[a] AGAMEMNON. [b] ENCOLPIUS.

& leg. xv. §. 9. ff. de excusat. & Lucas Actor. xvi. 20. & 35. Unde & patet lictores habuisse, & hinc in coloniis erat *Prætorium*, ubi jus dicebat Prætor. Ita in lapide antiquo apud Gruter. pag. CLXVIII. 4. *Prætorium in urbe Munda.* hoc Græci στρατήγιον, vel στρατηγεῖον vocabant, quam vocem apud Julium Obsequentem cap. CXVI. corruptam esse, me docuit Vir Amplissimus Cuperus. *Stratopedo, ubi senatum haberi solet, corvi vulturem tundendo rostris occiderunt.* Legendum enim *strategeo*, vel *stategio* palam est, si cum laudata modo inscriptione conferatur hic locus. Glossæ quoque στρατηγεῖον, *prætorium.* BURM.

Tentavi assurgere] Petronius cap. CXI. *Tentavit muliercula dare cibum.* *Assurgere* est, loco cedere honoris gratia. Quod sic absolute usurpavit quoque Cicero de Senect. cap. XVIII. *Hac enim ipsa sunt honorabilia, quæ videntur levia atque communia; salutari, appeti, decedi, assurgi.* SCHEFFER. Ita optimus quisque scriptor. Ovid. III. Met vers. 663.

Velaque deducunt, geminaque ope currere tentant.

Et hanc vocem à librariis sæpe cum *pugnare*, & *certare*, commutatam fuisse, docere te possunt notæ Heinsii ad Claudian. II. de Rapt. vers. 196. & ad Ovid. lib. III. Fast. vers. 307. & alibi. BURM.

Contine te] Id est, mane. SCHEFFER. Suet. Cæs. 81. *cunctatus, an se contineret.* Celsus lib. I. cap. 2. *Qui crudum sine præcordiorum dolore ructat, is ex intervallo aquam frigidam bibere, & se nihilominus continere.* BURM.

Sevir] Qualis fuit & Trimalcio, ut inscriptio ipsius triclinii postibus affixa docet in jam editis. Fuerunt porro Seviri magistratus colonici, sacris in honorem Augustorum faciendis præfecti, atque ob id *Augustalium* elogio ornati, creati à Decurionibus, sicut docent veteres apud Gruterum Inscriptiones. Et, quia magistratus erant, habent lictores suos, sicut hic Habinnas, & in præcedentibus Trimalcio. Ad lictores enim referendi fasces illi cum securibus in postibus prædictis. Quamquam hoc ab ipsis arroganter magis, quam ex jure, factum fuerit, ut in ante indicato Electorum loco Lipsius testatur. SCHEFFER. Honores quandoque cum artis professione fuisse conjunctos habemus in lapidum memoriis, apud Gruter. pag. MLXVII. Inscr. 8. ubi pariter de Augustali, qui *vestiarius* tenuiarius fuerat. Vide tamen ibi seriem in Atellano lapide. HADRIANID.

Videretur] Puto, *videtur*, scribendum. SCHEFFER. Puto, *qui sibi videretur*, vel. *qui se retur.* HEINS.

Reposui cubitum] Ut supra cap. XXVII. *Hic est, apud quem cubitum ponetis.* Alii dicerent, *reposui me in cubitum*, ut apud Horatium lib. II. Sat. IV. vers. 39.

Languidus in cubitum cum se conviva reponit.

HEINS.

Ille autem jam ebrius uxoris humeris imposuerat manus] Thesmopolin Philosophum convivio interfuturum, ἐπερειδόμενον καὶ τοῖς οἰκέταις, fingit Lucianus, id vero è senio & ἀσθενείᾳ. In fœminarum rei lautæ famulitio erant ἐπωμίδες Athen. lib. 6. vel, quod verius videtur ὑπωμοφόροι: ὑπωμίσμαι quæ dominabus terga humerosve supponerent, succollatrices. Eustath. lib. 10. de Amor. Ism. *Sostrati filiam Ismenes ancillæ manibus innixam venisse narrat.* REINES.

Prætorio loco] Summo, quem occupare Prætor in Colonia solebat, si quando esset præsens, qua de re supra quoque dixi; quamquam nihil tale observarim apud alios, quod recorder. Cl. Gronovius, inepta imitatione *loci Consularis*, arbitratur dictum. SCHEFF.

Capaciorem scyphum] Horat. Ep. IX. 33.

Capaciores affer huc, puer, scyphos.

supra cap. 52. *scyphos urnales* jactavit.

Acceptus] Vide supra ad cap. 42.

Omnia habuimus præter te] Tale illud Horatianum lib. I. Ep. X.

Hæc tibi dictabam post fanum putre Vacunæ,

Excepto quod non simul esses, cætera lætus.

HEINS.

Oculi mei] Nisi his verbis Trimalchionem ipsum significet, cui adulatur, & eum oculos suos, ut rem charissimam, vocet, nescio quid sibi velit. nam, si se non libenter ibi fuisse, sed præoptavisse liberæ huic cœnæ interesse, indicare voluisset, dixisset, credo, *meus*, vel *animus meus hic erat.*

„ & , me-Hercules, bene fuit. Sciſſa ſacrum novendiale ſervo ſuo miſello „ faciebat, quem mortuum manumiſerat: & puto cum vicenſimariis ma- „ gnam

Bene fuit] Scilicet nobis, quomodo apud Plautum Merc. II. ſcen. 2. *bene ſit tibi*: quamquam ibi ſit formula abeuntis & valedicentis. SCHEFFER. Vid. ſupr. ad cap. 34. Horat. II. Sat. VIII. 3.

——— *Ut mihi numquam*
In vita fuerit melius.

Sciſſa laucum novendialem ſervo ſuo] Scribes, *Sciſſa*, ſive potius, *Sylla ſacrum novendiale ſervo ſuo*. TILEBOM. Cenico ſcribendum: *Sciſſa ſacrum novendiale ſervo ſuo faciebat*. De ſacro novendiali in honorem defuncti habes abunde apud Kirchmannum lib. 4. cap. 3. SCHEFFER. Lege *Scilla*, vel *Sylla*, *ſacrum novendiale cum Myſtillo*: hoc apud Mart. l. 1. ep. 51. REINES. Nondum contemno, *ſacrum novendiale*. Sed, quia in Dalmatico eſt *laucum novendialem*, poteſt videri auctor ſcripſiſſe *ludum novendialem*, cum illi ſacro ludos quoque addere conſueverint. Vide Guttherium. SCHEFFER. Scribe, *lautam novendialem*, nempe *cœnam*, ſicut cum ritus ipſe mœroris in nonum diem continuati dictus Auguſtino in Quæſt. ſuper Gen. Deinde poſſis etiam, *miſellus faciebat*, ut ad Sciſſam referatur. De ſacra cœna novendiali copioſe in excurſibus ad Tacitum Lipſius, & ante eum in Adverſariis Turnebus. HEINS.

Miſello] Hoc credo nomen ſervi fuiſſe. SCHEFF. Ut dubitem, an fuerit nomen ſervi, facit Tertullianus de Teſtimon. Animal. cap. IV. *Cum alicujus defuncti recordaris, miſellum vocas eum, non, uti de bono vita ereptum, ſed ut pœna & judicio jam adſcriptum.* Et libro de Coron. cap. XIII. Archemorum, qui infans perierat, *miſellum* vocat. *Miſeros* ergo & *miſellos* proprie mortuos appellabant. Gruter. inſcr. p. DCCXV. 4. MEMORIAE MISERRIMORVM. hunc autem ſervum puerum adhuc fuiſſe puto, quare *miſellum* dicit, & poſtea *oſſicula* ejus, non *oſſa*. BURMAN.

Quem mortuum manumiſerat] Cui autem fini hoc, cum nec dominus Patroni nomen adipiſci ſic poſſet, niſi quadam fictione, nec ſervus ſentire beneficium? an cenſendum cum reliquis, quæ magno numero nugantur illi convivatores moribus Romanis inſolentia? Cum ſuum à manu Demetrium moribundum manumiſit Martialis lib. 1. ep. 102. inde & è domino Patronus factus eſt alter, alter è ſervo Libertus mori potuit. REINES. Videor mihi ingenium Arbitri noſtri hic videre. *Manumiſit*; quia mortuus. *vicesimarias accepit*; quia peculium tot millium ad dominum devolutum. *Mantiſſa* ad reliqua affingitur; vultque dicere, peculium hoc plane liberum ad dominum rediiſſe, nullis Actionibus gravatum. Certe manumiſſio mortui ne quidem fictionis, niſi fictio inter vivos retraheretur; nec tamen ſic aliis ullum jus pareret, priuſquam dominus per epiſtolam, inter amicos, ſimilive modo, id ſe feciſſe & facere ratumque habiturum teſtaretur. Id vero Arbitri non erat, ſic nude proponere. Bene autem *manumiſerat* pluſquam perfecto, quia à domino hoc non perfectum. Niſi ſenſus ſit, quem *manumiſerat* manumittendo in articulo mortis, nunc *mortuum*. nam, ſi plane ad jocum hæc ſpectarent, puto dixiſſet *mortuum manumiſit*; ſi vera & proprie loqui voluiſſet, dicendum fuiſſet *moribundum* vel *moriturum manumiſit*, vix manumiſerat. Hæc ſic in utramque partem, quia video Dn. Reineſium tantum de altera cogitaſſe. HADRIANID. Dices, quorſum iſtud? Dicam. Morte filii aut ſervi, poteſtas vel patria, vel domini, non penitus exſtinguitur. Nam remanet cadaver ſervile in jure, cujus & antea fuerat. Meum enim eſt, quod ex re mea ſupereſt, cujus & jus vindicandi habeo. Huc hæc manumiſſio ſpectabat, ut funere, homine libero dignum quod ſit, efferretur, nec conjiceretur in puticulum, putredine conſumendum, ut ſervilia ſolebant cadavera. Quo ſpectat illud Horatii lib. 1. Sat. VIII.

Huc prius anguſtis ejecta cadavera cellis
Conſervus vili portanda locabat in arca.

Funus ergo curabat ipſe Sciſſa, & curabat ut homine libero dignum. Neque enim inauditum, defunctos novo honore affici. Honori ergo ſervi licet defuncti conſultum voluit. Hadrianus mortui Trajani imaginem triumphi honore decoravit, ut auctor eſt Spartianus. Cujus generis & honores alii Imperatoribus poſt mortem decreti. GOES.

Et puto cum vicenſimariis] Iſta lego ad hunc modum, *& puto, cum viceſimariis, magnam mantiſſam habet*. Intelligo de Sciſſa, cum ait habere viceſimarias, & una cum illis mantiſſam magnam, puta ex bonis manumiſſi Miſelli. *Viceſimarias* expono pecunias, quæ dependebantur patronis ab illis, qui erant manumiſſi. Quomodo & apud Livium occurrit *aurum viceſimarium*. At *mantiſſa* eſt, quidquid additur rei principali, ut hoc loco alia quævis, præter debitas illas pecunias. SCHEFFER. Nota antiquam ſcribendi rationem, ſic *thenſaurus* & ſimilia. HEINS. Egimus de hoc Petronii loco in diſſertatione de Vectigalibus Populi Romani cap. X. cujus expoſitionis nos nondum pœnitet, cum Schefferi plane ſit inepta, unde enim, quæſo, docebit, Patronos viceſimas tuliſſe ex bonis libertorum? Aperte agitur de vectigalis viceſimæ exactoribus. Si quid porro, ut Celeberrimus Grævius volebat, mutandum ſit, propius ad literarum ductum accedere puto, ſi legamus, *cum viceſimariis magnam rixam habet*. Ita Cicer. IX. ad famil. 32. *Etſi Academia noſtra cum eo magna rixa eſt.* BURM.

„ Man-

„gnam mantissam habet. quinquaginta enim millibus existimant mor-„tuum. Sed tamen suaviter fuit, etiamsi coacti sumus dimidias potio-„nes super ossicula ejus effundere.

LXVI. „[a] Tamen, inquit, Trimalchio, quid habuistis in coena? „[b] Dicam, inquit, si potuero: nam tam bonae memoriae sum: ut fre-„quenter nomen meum obliviscar. Habuimus tamen in primo porcum „poculo coronatum, & circa lucunculum, & gigeria optime facta, & „certe

a ENCOLPIUS. b HABINNAS.

Mantissam habet] *Mantissa* Festo, lingua Tusca, additamentum, quod ponderi adjicitur. HEINS.

Habet] Lege, *habuit*. TILEBOM.

Existimant mortuum] Putant defunctum tot millia possedisse. *Existimant* est *æstimant*, *censent*. Cicero de Orat. *Nonnulli, dum operam suam magnam existimari volunt*. SCHEFFER.

Coacti sumus] Egregius strenui potatoris character, cui dolebat ex poculis bonam se partem vini perdere, quo rogum adspergeret. Notus nimis satis ille mos est, quam ut à me illustrari debeat. Vide Kirchm. lib. III. de Funerib. cap. 6. eleganter Anicetus ille apud Gruter. DCCCCXLVIII. 10.

Ossibus infundam quæ numquam vina bibisti.

Cæterum de his epulis ad tumulum defuncti, & circumpotationibus, egregia quædam notavit Douza centurionatu lib. I. cap. XI. BURM.

Tamen] Optime. Senec. ep. 96. *Tamen tu indignaris aliquid*. SCHEFFER. Senec. Apocol. *Tamen inter sextum & septimum erat*. Juvenal. Sat. V. vers. 24.

Qualis cœna tamen.

Vide Scheffer. ad Phædr. lib. III. fab. 7. BURM.

Non tam bona] Lege, *Nam tam bona memoria sum*, Et puero hoc perspicuum. Joco enim ista in se dicit Habinnas. REINES MS. Dalmaticum, *nam tam bona*, quod est rectum. Atque ita conjectaveram, priusquam id pervenerat ad meas manus. SCHEFF. Quod de M. Messalla, summo illo Oratore, testatur Plinius Nat. Hist. lib. VII. cap. XXIV. Simile quid de Orbilio Beneventano Grammatico, plagoso illo Horatii Poëtæ magistro, narrant, qui propterea dictus sit, *litterarum oblivio*. Seneca ep. XXVII. narrat, Calvisium Sabinum libertum, cætera eruditum, tam malæ fuisse memoriæ, ut illi modo nomen Ulixis, & Priami, modo Achillis, exciderit. HEINS. Vide supra ad c. 49. Schol. Juvenal. ad Satyr. V. vers. 3. de Sarmento? *bona se memoria esse perdita*. Ita legitur vulgo. Rutgersius Venusin. lect. cap. XVII. legit *bona memoria esse præditum*. Sed videtur deesse vocula *re*, vel similis. *Se bona memoriæ esse perdita re*: jocus fortasse inde sumtus fuit, quia jam profligatis bonis tabulas accepti & expensi conficere non necesse erat, sed memoria omnium bonorum & facultatum conditionem comprehendebat, & ideo se aptissimum ad scribæ partes agendas judicabat, *perdita* autem *re* etiam Terentius dixit Eunuch. Act. II, sc. 2. *quibus & re salva & perdita profueram*. Perdiderat ergo Sarmentus rem, sed memoriam servaverat. BURM.

In primo porcum poculo] Scribe: *in primo porcum ferculo*. nam sequitur mox: *Sequens ferculum fuit* SCHEFFER. Puto pro *poculo* scribendum *epulo*, & præterea, non *porcum*, sed *porculum*. Nam in tota narratione hujus cœnæ omnia maligne extenuat. Porculum dixit Gellius lib. IV. cap. XI. Hinc *porcellus* alterum diminutivum. *Porculator*, qui porcellos curat, & *porculatio* apud Rei Rust. scriptores. HEINS. Hæc vox nihili est. Quomodo autem aper poterat coronari *poculo*? Proxime accedit *globulo*, qui genus edulii erat ex caseo & alica, melle unctum, & papavere infriato conditum. Ita describit Cato de R. Rust. cap. 79. Habinnas vero cum fastidio & despectu de hac cœna loquens dapes has rusticas & vulgares commemorat. BURM.

Saucunculum.] Hoc quid sit, ægre divinaverói SCHEFFER. Diphthongus jacet pro simplice: *au* pro *u* vel *o*: imo in pronunciando sic confundebant; inde *Claudius*; *Clodius*: *Aulus*. *Olus*. Lege *laucunculum*, *lucunculum*, id est, lucanicam. Alias lucunculus est γλυκαντὴς, scilicet ἄρτος vel πλακοῦς. Apul. 10. Metam. *pones crustula, lucunculos*. REINES. *Lucuntem* (edulii id genus erat) ita dixere, λυκοῦντα, vel λυκουντῖνα, quia farina, quæ *alba* est, adspergeretur. Meminit ejus Varro apud Nonium. Indeque *lucunculus*. Afranius Fratriis apud Nonium:

Pistori non: at, cur non scriblitario,
Ut mittat fratris filio lucunculos?

Legas & apud Tertullian. de Spectacul. *Vossius*. Si cui non placet *lucanica*, quam Dn. Reinesius suggessit, is aliquando aliud, modo in legitima sua significatione, substituat; *lucunculum* vero opus pistorium huc vix facere video: cogitaveram alias ex Catonis cap. 84. de *saviolo* seu *savillo*. HADRIANID. Forte, hoc depravatum è *lucunculo*, uti & Munkerus suspicabatur, aut *lucunte*, quæ sunt dulciarii operis: de quibus videndus Salmasius ad Lampridium in Elagab. cap. 32. & Bulengerus de conviviis antiquis. Verius tamen existimo, *saucunculum* vulgo Romano contracte dictum pro *saviolucunculo*, nisi librarii peccatum est. Ita *savium* & *saviari* pro *suaviari* veteres dicebant

„certe betam, & panem autopyrum de suo sibi, quem ego malo, quam „candidum, & vires facit, & cum mea re caussa facio non ploro. Se„quens

bant. *savillum* pro *suavillo* apud Catonem est de Re Rust. HEINS.

Gizeria] Mallem, *gigeria*. Nonius: *Gigeria, intestina gallinarum, cum ejiciis cocta*. Festus: *Gigeria, ex multis opsoniis decerpta*. Quod non puto repugnare, falsumve esse, propter isitia, ceu putabat Scaliger. SCHEFFER. Nota scribendi rationem, nam aliis *gigeria* sunt, ut Apicio lib. IV. cap. II. *Gigeria pullorum coques*. Sic *zinziber* plerisque, quod Græcis ζιγγίβερι. In vetusto Apicii exemplari legi ad illud caput II. notat Humelbergius *Gizeria*. HEINS.

Facta] Id est, apparata, vide supra cap. 47.

Et certe betam] Sub illo *certe* latet vox alterius cibi. SCHEFFER. Sub illo *certe* latere vocem alterius cibi recte vidit Notator doctissimus. Imo vero latet, sed sub utroque, *certe betam*: e quibus junctis & à librarii corruptela vindicatis exit mihi *cicerbitam*. Ita adpellant sonchum, quem inter ἐδώδιμα reponit Gal. 8 de simpl. med. fac. χλωρὸν ὄντι καὶ ἀπαλὸν, & Plin. lib. 22. cap. 22. Theseo peregrino ab Hecale hospita Attica adpositum fuisse scribit. Est autem σόγχος veterum, quæ hodie lactucella, à succo, quo scatet, inter cichoracea. Gu. Rivus ad Dioscor. lib. 2. cap. 130. de endivia Officinarum exponit. Ruellius lib. 1. de nat. stirp. cap. 20. & lib. 2. cap. 63. sonchum adpellatione *cicerbita* in Hetruria hodieque notum, *neque à Latinis eam usurpari, nec legitima moneta percussam, nec è prisca Latinitatis penu depromtam esse*, scribit: quæ fortassis non scribere melius erat. Exstat enim in Nothis Dioscoridæ, quæ vocant, id est, Synonymis herbarum Dioscoridis libro ante aliquot sæcula adjectis, Romanos sonchum asperum nominare κικέρβιταν ἀσπέραν: & recepta fuit à nobilissimis Botanices scriptoribus, Cordo, Manardo, Cornario, Matthiolo, Amato Lusitano, Lobelio, Bauhino, Bodæo. Marcellus quoque Virgilius Florentinus, Comm. ad Dioscor. lib. 2. cap. 118. à suis *Cicerbitam* vocari scribit, sed non esse id ejus antiquum nomen; in quo sine dubio fallitur. Sæculo enim quarto cognitam habuit *Cicerbita* nomenclaturam Marcellus d. Empir. cap. 8. qui ad dentium dolorem leniendum commendat masticatum radicis *cicerbita* (male in Editis legitur *cucurbita*) *quam Græci sonchon adpellant*: præstareque id potest vi, quæ ipsi tribuitur, subadstringente. Etsi vero Notha illa ἀδέσποτα sint, & incerta ætate scriptoris Græci cum genuinis Dioscorideis præpostero hominum studio confusa fuerint olim, qua de re queruntur Marc. Verg. & Dion. Corronius præf. in Dioscor. non prorsus tamen, postquam separata hodie ea legimus, reprobanda sunt, quod in iis multa serventur, quæ ipsis verbis apud Plinium, Appulejum herbarium, & Oribasium reperiuntur; agnosci quoque potest, ea subinde ab Arabibus, Serapione, Rhase, Sim. Januense etiam, & M. Silvatico laudari, ut ante hosce elaborata fuisse necesse sit, esseque vetustiora, quam vulgo putantur, & cognitu digna, etsi fastidiosa & gregaria ingenia in summo natantium οὐκ ἐς βαθὺ ἐμπίτων, οὐ φιλοπονοῦντων τὰ τοιαῦτα fere negligant. REINES. Heinsius in margine codicis sui notaverat forte *ex aceto beta*, ut & supra cap. 47. correxerat.

Et panem autopyrum de suo sibi, quem ego malo, quam candidum, & vires facit, & cum mea re caussa facio, non ploro] Locus hic perobscurus. Ut igitur lucem aliquam illi commodem, sic legendum puto, *Et panem autopyrum, quem ego malo, quam candidum: hic & vires facit, & cum mea rem caussa facio, non ploro*. Fallitur porro hic Habinnas, dum putat, viribus comparandis autopyrum panem candido, seu siligineus ille sit, seu similaceus, præferendum esse, contra communem Medicorum omnium sententiam, qui moniscus tenent, non tantæ firmitudinis alimentariæ autopyrum esse, quam sit siligineus aut similaceus. Confirmat hoc Corn. l. Celsus de re Medica lib. 2. cap. 17. *Ex tritico firmissima siligo, deinde simila, deinde, cui nihil ademtum est, (quod αὐτόπυρον Græci vocant) infirmior est ex polline, infirmissimus cibarius panis*. Ita enim, qui laborat in Editis, Celsi locus sanandus est. TILEBOM. Factum ex farina, cui nil furfuris est detractum. Meminit Plinius, & quandoque fermentatum fuisse ostendit lib. XXII. cap. 25. *Ad omnia autem hoc fermentatus, qui vocatur autopyros, utilior*. SCHEFFER. Poterat videri scholion, τὸ autopyrum. HADRIANID.

De suo sibi] Sic Apicius lib. V. *suffundis jus de suo sibi*. Item: *de suo sibi jure pertangis*. & sic alibi. SCHEFFER. Id est, integer, purus, ut eleganter hanc locutionem explicuit Reines. ad Class. XIII. inscr. 63. Frequens hæc locutio Apulejo, lib. I. Met. *Domus infortunium novarum nuptiarum gaudiis à suis sibi parentibus hilarare compellitur*. Paulo post: *Cunctos in suis sibi domibus clausit*. lib. VIII *In suo sibi provoluta sanguine*. Et alibi, Gruter. DCCV. 3. IN. SVO. SIBI. POSITI. Panem autem autopyrum, candido inferiorem, & minus quidem alere, sed magis alvum movere docet Nonnius de re cibar. lib. 1. cap. 6. Et hoc vult noster istis verbis, *cum mea re caussa facio, non ploro*. pro *vires facit*, Traguriensis habebat *vices*. BURM.

Cum mea re caussa facio] Supra cap. XLVII. *si quis vestrum voluerit sua caussa facere*; ubi nihil corrigendum liquet ex hoc præsenti loco. *Mea re caussa*, est, *è mea re, velut caussa*. SCHEFFER. Ordo verborum, ut puto, turbatus videtur effecisse, cur à recta lectione longius recederetur. Repone primum, *& cum mea caussa re facio*, & sic exigua mutatione efficies, &

„ quens ferculum fuit sciribilita frigida, & supra mel caldum infusum ex„ cellente Hispanum. Itaque de sciribilita quidem non minimum edi. De „ melle me usque tetigi. circa, cicer, & lupinum, calvae, arbitratu, „ & mala singula; ego tamen duo sustuli, & ecce in mappa adligata ha„ beo:

& cum me eo casu reficio, non ploro. Panis enim autopyrus vulgo Dominis non apponebatur, sed candidus. Juvenalis Satyra v.

Nam tener & niveus, molli siligine factus,
Servatur Domino, GOES.

Non ploro] Respicit ad illos, qui duram & adstrictam alvum habentes, niti adeo coguntur, ut lacrymæ ex oculis cadant.

Scriblita frigida] Si recte attendis, tota hæc narratio characterem exhibet nobis ad vivum maligni & libertini in Habinna ingenii; quale & Echionis centonarii supra, qui de munere Norbani gladiatorio perquam splendido contemtissimum loquitur in modum. Uterque locus plus artificii occulti tegit, quam prima fronte polliceatur. Scriblitas calidissimas apponi solere, Martialis locus non unus testatur. Is præcipue, qui libro III. epigr. XVIII. exstat.

Circumlata diu mensis scriblita secundis
Urebat niveo sæva calore manus.

His calidis mel frigidum affundebatur, hic omnia contraria & præter usum, cum innuat mel calidum scriblitæ frigidæ superfusum fuisse. HEINS.

Mel caldum] Egregie Heinsius malignitatem Habinnæ hic notavit. Nam ex præcepto Catonis de R. R. cap. 78. scriblita fiebat fere ad eumdem modum, quo placenta, sed sine melle.

Excellente Hispanum] Ratio postulat, ut scribatur, *excellens & Hispanum.* SCHEFFER. Legendum censeo, *& supra melle, caldum infusum, superante Hispanum.* Sequens ferculum erat scriblita frigida, sed supra melle, quod caldum infusum erat opertum. Ipsum autem mel bonitate superabat Hispanum, quod venenatum produci in ea Provincia Plinius refert libro XXI. cap. XIII. GOES. Non audeo corrigere, licet ratio Latinæ Linguæ aliud postulet. Quis enim nobis cavebit, Petronium non studio ita loquentem Habinnam induxisse? ut supra alios vidimus solœcissantes convivas, præcipue cum ita hanc ipsam vocem extulerit supra cap. 45. ideoque scripturam scripti codicis servare in his omnibus decrevi. Non autem Plinius, loco ab Amplis. Goesio adducto, dicit, Hispanicum esse venenatum, sed illud, quod Heracleæ in Ponto fit. Corsicum mel amarius, & fere infame fuisse novi, non Hispanicum. Justinus lib. XLIV. cap. I. dicit, ex Hispania non *frumenti tantum magnam copiam, sed & vini, mellis & olei,* in Italiam & Romam transvehi; & Strabo lib III. ex Turditania ceram, mel, picem, & coccum, inter cetera exportari ait. Non ergo ipsum mel Habinnas carpit, sed, quia scriblitæ infusum erat, contra morem; quare de scriblita non minimum, (id est, ne minimum quidem, ut cap. XLVII. *vetare ne Jovis potest* cap. 9. *cujus ne spiritus purus est.* pro ne quidem) edit. sed de melle se tetigisse ait. Verba autem illa, *de melle me usque tetigi,* sunt corruptissima, sed certum est, post *tetigi* distinguendum. BURM.

De melle me usque tetigi circa cicer & lupinum, calve arbitratu, & mala singula] Hujus loci eluminationem otio majore fruentibus, & literarum flumine ampliori inundatis, relinquo. TILEBOM. Forsan hæc tam corrupta sic restituenda sunt. *De melle melius. Qua tetigi circa, cicer & lupinum, Calva arbitratu, & mala singula.* De melle, ait, melius aliquando edi, quam de scriblita, nempe, quia excellens fuit: quæ tetigi ex cibis circa positis cicere videlicet ac lupino, feci arbitratu Calvæ, quæ me orabat, non quod mihi placerent. Nempe inter viliores erant cibos. Vide Martialem lib. V. ep. ad Turanium. Ne ergo videretur dedignari, uxor sic oravit. SCHEFF. Forte, *de melle nusquam tetigi.* HEINS. Schefferus, *de melle melius, qua tetigi circa cicer & lupinum.* Malim, *de melle melius, qua circa tetigi, cicer & lupinum.* GOES.

Cicer, & lupinum] Cibus vilissimus. HEINS. Supra ad cap. 15.

Calva arbitratu, & mala singula] Male hæc hactenus sunt intellecta. *Calva* sunt *nuces calva.* Harum, quantum quisque convivarum vellet, pro arbitrio poterat sumere, cum magna copia apponerentur, at mala singula, hoc est, totidem mala, quot convivæ, ut unicuique suum malum obtingeret. In cœnis enim veterum unicuique sua portio, quam *partem* vel *partes* appellabant, designabatur. Sic nos habebimus *singulas cochleas.* Pari modo apud Plinium in apparatu cœnæ frugalis lib. I. ep. 15. *Parata erant lactuca singula, cochlea terna, ova bina, alica cum mulso & nive, oliva, betacei, cucurbiti, bulbi, alia mille non minus lauta.* Sic scribe è membranis, vulgo *oliva Bætica.* De betaceis Salmasius ad Historiam Augustam. At bonus Habinnas, ut suam impudentiam suomet prodat indicio, bina nihilominus mala se fatetur inde sustulisse: quod indecorum. Sed de calvis videamus: Glossæ Veteres, *calva,* κοττανὰ πεφρυγμένα. Glossæ Labbæi κοττανόν, *nux avellana,* Cato de Re Rust. cap. VIII. *Nuces calvas, avellanas, prænestinas & Græcas, hæc facito, uti serantur.* Porro, *arbitratu,* breviter dictum, pro *suo quisque arbitratu.* HEINS. Egregie Heinsius *calvas nuces* huic epulo restituit. De iis mentio

,,beo: nam, si aliquid muneris meo vernulae non tulero, habebo convi-,,cium. Bene me admonet domina mea: in prospectu habuimus ursinae ,,frustum, de quo cum imprudens Scintilla gustasset, pene intestina sua ,,vomuit. Ego contra plus libram comedi, nam ipsum aprum sapiebat. ,,Et si, inquam, ursus homuncionem comest, quanto magis homuncio ,,debet ursum comesse? In summo, habuimus caseum mollem, & sa-,,pa, & cochleas singulas, & cordae frusta, & epatia in catillis, & ,,ova

tio quoque fieri videtur in Priapejis carmine LI.

Nucemve longam, qua vocatur & calva.

ut Scaliger emendavit ex editionibus antiquis, in quibus legebatur *qua vocatur alva.* in voce *arbitratu* mendum adhuc latere suspicor. BURM.

In mappa] Martialis lib. II. ep. 30.

Hac cum condita sunt madente mappa,

Traduntur puero domum ferenda. SCHEFFER.

Habebo convicium] Convicio me prosequetur. Petronius: cap. 84. *Propter morum differentiam odium habet.* Livius I. cap. 10. *Ni parcat patri, habiturum infortunium esse.* Plaut. Amph. II. sc. 2. *Tu magnum malum habebis.* SCHEFFER. Infra cap. XCVI. *maledic illam versibus, ut habeat pudorem.* similis locutio *habere suspicionem*, de qua egimus ad cap. XV.

Me admonet] Mallem, *admonuit*, ut referatur ad Scintillam, quæ jusserit eum ista capere hoc fine. Nam Scintilla *domina* Habinnæ, id est, uxor, uti liquet ex sequentibus. Uxores enim appellasse dominas, eruditi pridem docuere. Quanquam & servata scriptione veteri possit intelligi de præsenti admonitione, qua rogabat Habinnam Scintilla narrare, quæ sequuntur de carne ursina. SCHEFFER. Sic uxores suas etiam homines plebeji appellabant. Vetus inscriptio pag. DCCCXL, 8. apud Gruter.

L. VIRIVS. HELIVS.
CONIVGI. DVLCISS.
FAVE. DOMINA. VALE. DOMINA.

HEINS. Nihil muta. Nam nutu suo Scintilla in memoriam revocabat, se pene vomuisse, & gestum ita conformabat, ut adhuc quasi nausearet.

In prospectu habuimus] Suspicor, *improspectum* conjunctim scribi oportere, ut sit, *improvisum.* SCHEFF. Seneca ep. LXXVIII. *Non jacebit in conspectu aper, ut vilis caro, à mensa relegatus.* HEINS.

Ursina frustum] Olaus Magnus libro XVIII. cap. XXV. *Carnes ursina, sale condita, quasi suilla asservari solent.* GOES.

Imprudens] His lautitiis non adsueta, sed ignara, quid esset. Vide de hac voce Gonsalium supra ad cap. 32.

Intestina sua vomuit] *Evomuit*, malim. Sed quod frequenter inculcandum mihi, tersæ Latinitatis ratio parum observatur à Nostro, quoties Trimalchio, aut socienni ejus libertini verba faciunt. HEINS.

Plus libram] Pro *plus quam libram*, ellipsi etiam optimo cuique scriptori familiarissima. Vide Gujetum ad Terent. Eunuch. Act. I. sc. 2.

Sapiebat, & si] Scribe, *sapiebat. Et si.* TILEBOM. Tam boni saporis erat, ac si apruna fuisset. simili fere modo *sapere hircum* Plautus Pseudolo Act. II, scen. 4.

Sed istic servos, qui ex Carysto advenit,
Quid sapit? Ch. Hircum ab alis

Ita è vetustissimis Schedis Turnebus. Ubi vides, *sapere*, etiam ad odoratum referri. Sed, quod Arbitrum præcipue illustrat, ecce apud Senecam lib. Natural. Quæst. III. cap. XVIII. *Mirabantur, lautum in illis esse fastidium, ut nollent attingere, nisi captum eodem die piscem, qui, ut ajunt, saperet ipsum mare.* Aliter apud Persium illa se habent, *cum sapimus patruos*, qualia & apud Ennium, Plautum, alios. HEINS. Ita sæpe Plinius lib. XIII. cap. 7. *Lesbium mare sapit.* lib. XVIII. cap. 5. *Unguenta meliora, qua terram, quam qua crocum, sapiunt.* lib. IX. cap. 35. *Ut experiretur in gloria palati, quid saperent margarita.*

Habuimus caseum mollem, & corde frusta] Caseum mollem, id est, χλωρὸν Aristophani. Gal. 10. de alim. fac. νέος est, Paulo lib. 3. νεοπαγὴς καὶ μαλακός, item πρόσφατος lib. I. recens, viridis, qualem maxime probabant. Tum lege *chorda.* Χορδὴ inter cibos apud Athen. lib. 3. ex Antiphane, & lib 9. ex Epicharmo. REINES. id est, ut puto, recentem. *caseum molle*, Pomponius dixit, teste Charisio lib. I. p. 60. HEINS. Ita & Nonius *molles castaneas* apud Virgil. Eclog. I. interpretatur *recentes, novas.* Tales caseos molles optime noverunt Trajectenses nostri, qui æstate media his avide fruuntur.

Sapa] Scribe, *sapam.* TILEBOM. Plinius lib. XXIII. cap. 3. *Vino cognata res sapa est, musto decocto, donec tertia pars supersit.* Sed, quomodo hic sapa inter cibos? Mallem legere, *rapa*, nisi & de his mox sequeretur. Forte fuit sapa inter embammata quoque, non sola poculenta. SCHEFFER. *Et sapam*, dixisse debuit, sive hic librarii error est, sive ipsius Habinnæ: de *sapa* autem confectione videndi Rei Rust. scriptores. HEINS. Non inter cibos, quibus convivæ vescerentur, sed eodem modo, ut Porco supra cap. XL. sportellæ caryotis repletæ adjunctæ, ut ejus esca delicatior, loco glandis, ostentaretur, ita hic cochleis sapa

„ova pileata; & rapam, & ſenape, & catillum concagatum, pax Pala-
„medes! etiam in alveo circumlata ſunt oxicomina, unde quidam etiam
„impro-

ſapa appoſita. Ea enim ſaginabant eas, Teſtis eſt Varro lib. III. de Re R. cap. 14. vide Nonn. de re cibaria lib. II. cap. II. BURM.

Corde fruſta] Lego, *cordis fruſta*. SCHEFFER. *Chorda* proprie *inteſtinum*, ut χορδαὶ ἐρίφων, ilia hædorum, apud Athen. lib. 7. deinde *fides* ex inteſtino illo contorto & arefacto: HADRIANID. Scribe, *forda*. Forda, vacca gravida Naſoni in Faſtis, Varroni, Feſto, Gloſſæ Labbæi *Forda*, βοῦς ἐγκύμων. *Fordas*, ἐγκυμονούσας. Hinc *Fordicidia* apud Feſtum in Faſtis Romanis. HEINS.

Epatia] Horum meminit Lucilius lib. VIII. *Gigeria ſunt, ſive adeo hepatia*. Puto ita dicta, quod ex hepate fierent. SCHEFFER. Hepatia etiam Apulejo in Apologia. Gloſſæ Veteres. *Jecuſculum*, ἡπάτιον. E catillis autem homines viliſſimi veſcebantur, niſi hic *patellas* malumus, cum catilla mox denuo ſubſequantur, erant autem *catilla*, vaſa fictilia. HEINS. Forte Suilla intelligit, quæ inter dapes electiores habebantur, præcipue ſi ars Apicii, quam tradit Plinius lib. VIII. cap. 51. in iis ſaginandis eſſe adhibita.

Catillis] Vide ſupra cap. 50.

Ova pileata] Quæ & cap. LXV. interpretor de ovis pertuſis, ſic ut vitellus una cum albumine effuſus, inſperſo farinæ momento, circa putaminis globum exterius coctura cogatur & concreſcat, ipſique putamini uti pileolus inſideat, idque contegat, ambiatve. Alio ſenſu *aprum pileatum* dixit cap. XL. REINES.

Et ſenape] Pro *ſinapi*. In vetuſtiſſimo Codice Columellæ modo *ſinape*, modo *ſenapi*, exaratum offendo. Apud Apicium quoque *ſinape* paſſim. Ut autem in genere neutro *ſinapi*, ſic in fœminino *ſinapis*. Quomodo Plauto, Columellæ, Plinio, uſurpatur. HEINS.

Catillum congiarum, pax Palamedes] Lucem nullam hic video: ſed ne adhibeo, amphandum. TILEBOM. Ex his nil idonei exſculpo, niſi quod id, *pax Palamedes*, referam inter exclamationes, putemque, hic adhibitum propter artem & ingenioſam cibi præparationem. Palamedem inventorum raritate celebrem fuiſſe apud veteres, vel ex proverbio eſt notum. Hinc ergo *pax Palamedes* fuerit, pro *pax ſit Palamedes*, hoc eſt, pace tua fiat, pace tua dixerim. Cicero in Somnio: *Ne me è ſomno excitetis, & pax ſit rebus*. SCHEFFER. Malim legere *congelatum per pelamidas*. Gelatinæ culinariæ artis noſtris quoque menſis notæ ſunt, tam è carnibus & trunculis, quam è piſcibus factæ. Πηλαμὺς è thynnorum genere thynnis, è qua delicatiſſimi cibi parari ſolebant Athen. l. 7. 8. REINES. *Catillum concagatum* tantiſper intelligo *congiarium*. Neque quem terreat deminutivum *catillum*. Nam, ſi *catinum* Gloſſæ eſt vas eſcarium immenſum, quidni *catillus* congiarius? Tres vero *congios* uno hauſtu ſiccavit Novellius Torquatus, ſpectante Tiberio. Plin. lib. 4. cap. 22. Aut *conchatum*. potuit enim fieri, ut ſaltem in margine varia arte eſſet incurvatum: quemadmodum videmus, vaſa, à propoſita forma, quoad exteriora, miris flexibus ſæpe recedere, ſicque una via ad conjecturam Cl. Schefferi, quod ſequitur *oxygonia* pro *oxycomina* legentis, muniretur, quippe τὸ *conchatum* alluderetur ſimul ad formam, & ad cibum. Novimus enim tot ludentis in conchis naturæ figuras orbiculatas, mucronatas, cuniculatas, reticulatas, de quibus Plin. lib. 9. cap. 33. vel ſimplicius *concharum*, quarum delicias deſcribit Athenæus lib. 3. In quibus omnibus locus ingenio Palamedis, is adeo & menſurarum repertor creditur. Hæc ſic in rapido tranſcurſu ab occupatiſſimo. Exſpecto vero novos Machaonas, Douſas, Wouwerios, Erbardos, &c. qui poſt præclaram Cl. Schefferi operam idem in tergendo hoc Fragmento præſtituri, quod illi in parte Satyrici dudum edita. Hic enim plurima laureola repoſita. Pro *congagatum* elegi *congiarium*, ne à notis literarum longius recederem. Exiſtimo autem, *catillum* hic minime talem, ſed vaſtum catinum ſignari. Quum & alias Petronio deminutis pro primis uti familiare, ut infra *cerebellum* pro *cerebro*, & plura alia, quæ pleraque congeſſit ſupra Reineſius. Quippe alveo impoſita *circumlata* fuere, pluraque plures inde ceperunt; & novimus, oſtreacea majus fere ſpatium occupare. *unde quidam*. Quidam, id eſt, ex oxygoniis illis *murices*, *echinus*, &c. (per Syntheſin generis, non ad vocem, ſed ſenſum, reſpiciendo) utque quaſi intento digito hos monſtret. Potuiſſet etiam manere *quidem*. Salva ſemper meliore ſententia, in his omnibuſque aliis. HADRIANID. Et hic locus merito numerandus inter mendoſiſſimos. Primo proponam conjecturam meam, deinde videbimus de ſingulis. Caſtigabam igitur: *& catillum congigla* (hoc eſt conchiclæ) *tum pax! pelamides*. Pergit abjectiſſimos cibos enumerare. *conchis*, unde *conchicla* ſive *conchicula*, faba cum cortice ſuo decocta, edulium. Nota ſunt illa apud Juvenalem Sat. III. 293.

Cujus conchæ tumes? quis tecum ſectile porrum
Sutor, & elixi vervecis labra, comedit?

Tum apud Martialem illa lib. V. epig. 40.

Craſſo divitior licet fuiſſem,
Iro pauperior forem, Charine,
Si conchem toties meam comeſſes.

Apud Naſonem in Faſtis lib. V. verſ. 509.

Stant calices: minus inde fabas, olus alter habebat.

Quæ ad conchem refer. Conchicla autem faba faba integra, opponitur freſſæ fabæ. Et hæc quidem de *catillo conchicla*. Sequitur nunc (*pax*) *pelamides*. *Pax* interjectio eſt, qua Terentius & Plautus nonnumquam utun-

,, improbiter nos pugno ſuſtulerunt: nam pernae miſſionem dedimus.

LXVII. ,, Sed narra mihi, Gai, rogo, Fortunata quare non recum-
,, bit? * Quomodo? noſti, inquit, illam, Trimalchio, niſi argentum com-
,, poſuerit,

* ENCOLPIUS.

utuntur. Vide Voſſium de hac interjectione lib. IV. cap. XXVIII. Pelamidum partus cordilla, teſte Plinio, ipſæ Pelamides, cum annuum exceſſere tempus. thynni appellantur, piſciculus eſt ſale conditus. Hinc Juvenalis Sat. VII. 119.

—— *Siccus petaſunculus, & vas*
Pelamidum.

De conchicla tamen & variis ejus ſpeciebus videndus Apicius lib. V. cap. IV. HEINS. Forte, *pax Pegaſides.* Non ſecus etenim, ac ſi Muſa dictante cœnam Sciſſæ enarraſſet, hic ubi appoſita omnia enarratio ſpectat, ſilentium ſcilicet Muſis indicit, ne forte plus enuntient, quam appoſitum. Nam *pax* interjectio eſt, quæ interponitur ad interpellandum vel truncandum ſermonem, ut notavit Scaliger ad Auſonium, & Voſſius loco jam indicato. GOES. Monſtri ſimilis hæc lectio. Forte in catillo hoc edulium quoddam fuit, quod liquidum, & ſtercoris ſpeciem referebat, unde facili mutatione legi poſſet *catillum concacatum:* quia autem hoc pronuntians contra decorum peccare ſibi videtur, & nauſeam convivis creare, interjectione *pax Palamedes!* veniam fœditati huic precatur.

Oxicomina] Suſpicor, *exigona*, & de neſcio quo aculeato genere cibi, quale eſt, quod tribulus vocatur, accipio. SCHEFFER. Legendum, *ſycamina:* ea vero mora ſunt: de iis Theophr. 6. hiſt. pl. 7. & Athen. lib. 3. REINES. *Tribulus*, herba aculeata, duplicis generis; de altera Ovid. lib. 3. Metam.

—— *Lolium tribulique fatigant*
Triticeas meſſes.

Et Virg. 2. Georg.

—— *Lappa, tribulique, interque nitentia culta,*
Infelix lolium & ſteriles dominantur avenæ.

Alterum nonniſi in amnibus naſcens, & aculeos condens. Nec credo inter lautitias, quæ hoc catillo oſtenduntur, habere locum. Conſule Plin. lib. 21. cap. 16. & Dioſcorid. lib. 4. cap. 15. niſi per *tribulos*, *murices* intelligamus; murices non eos, quos Græci à trinis cuſpidibus τριβόλους nuncupant, machinulas videlicet ferreas quaqua ſui parte prorectas, tres aculeos protendentes, ſed *murices concharum genus*, qui & buccina. Voſſius in Etymol. Plin. l. 9. c. 36. & c. 33. *Murices*, conchæ aculeatæ; à quibus prædictæ machinulæ ferreæ ſic nominatæ. Innuunt id verba Plinii de conchis loquentis lib. 9 cap. 33. *Quibuſdam vertex muricatim intortus, margine in mucronem emiſſo.* Idem de pernæ concharum genere lib. 32. cap. ult. *Cibum venantur, dentes in circuitu marginum habent pectinatim ſpiſſatos.* Et notum quid de Lacone Ælianus lib. 3. echinum una cum aculeis deglutiente, & conquerente referat: *O ſceleſtum*, exclamabat, *edulium, neque ego nunc te ceu mollis animi dimittam, nec poſthac iterum ſumam.* Non igitur fruſtra concharum oſtreorumve ſpecies unguium, pectinum, pinnarum, muricum, erinaceorum, & id genus nominibus inſignitæ; nimirum, quod quaſi pugno imperite aut avide veſcentes *tollant* & repellant. *Cochleæ* quæ præcedunt ex genere ſunt concharum, domicilio ſeſe jam exſerentium, duobus corniculis protenſis, jam condentium. Plin. lib. 9. cap. 32. 33. *Limaces* dicuntur Varroni lib. 5. de L. L. & Colum. lib. 1. Alias limaces nudæ ſunt, non conchis incluſæ. Etiam infra earum mentio *fiet*; quin & in hoc Fragmento in epidipnide Trimalchionis: *Ingenioſus cocus in craticula argentea cochleas attulit. Oſtrea* (in quibus forſan *echinus* ſeu erinaceus), & *concha*, differunt tantum teſtis aſperis, & glabris, utraque dura, & generaliter idem. Ovid.

Oſtreaque in conchis tuta fuere ſuis.

Gloſſæ: *Oſtreum, conchylium* (à *concha*) HADRIANID. Obſerva alveum poni pro vaſe ligneo concavo, quomodo apud Livium, & Naſonem in Faſtis, *alveus* dicitur, quo Romulus & Remus expoſiti. Nam vas illud, quo apes mellificant, *alvum*, non *alveum* dici oportere, vetuſtiſſimi Codices fidem faciunt, in quibus *alvus* ſemper nominatur, *alveus* numquam. *Alveus* ergo hic *vas, in quo manducatur*, ut Scholia Juvenalis antiqua interpretantur. *Oxycomina* ſive *oxycomina*, ut Plinio lib. XV. cap. 3. dicuntur, olivæ ſunt ſale conditæ. Sic oxygarum & ſimilia apud antiquos. HEINS.

Pugno ſuſtulerunt] Puto innuere, tactu prædicti cibi quoſdam fuiſſe læſos. Verba quomodo emendem haud invenio. SCHEFFER. Lego, *Unde quadam*, nimirum de moris, *etiam improbiter nos pugno ſuſtulimus. Improbiter*, id eſt, avidius & rapidius, quam modeſtos convivas decebat. *Pugno*, id eſt, πυγμῇ: quantum pugno, ἐπιδράξ συγκλείσεις, comprehendere poteramus. REINES. Locus manifeſte corruptus, quem tamen plerique taciti prætereunt. At is exigua mutatione, procul dubio, ita reſtituendus: *unde quidam, etiam improbiter, in os pugno ſuſtulerunt.* GOES. Nihil mutem. ſed ſenſum eſſe puto, Habinnam avide ad Alveum illum circumlatum manus extendiſſe, ſed aliquos ex reliquis convivis immodeſte pugnis illum prohibuiſſe & detruſiſſe, ne ex voto ſuo oxicominia poſſet capere.

Perna emiſſionem] Mendum Typographi ſic colles, *Perna miſſionem.* TILEBOM. Lege, *pernæ miſſionem.* SCHEFFER. Eleganter. Modus loquendi è ſpectaculo gladiatorio petitus. HEINS.

Quomodo noſti inquit illam] Diſtingue. *Quomodo? noſti, inquit, illam, Trimalcio.* HEINS. Recte Heinſius quo-

„posuerit, nisi reliquias pueris diviserit, aquam in os suum non conjiciet. Atqui, respondit Habinnas, nisi illa discumbit, ego me apocalo: „& coeperat surgere, nisi signo dato Fortunata quater amplius à tota „familia esset vocata. Venit ergo galbino succincta cingillo, ita ut infra „cerasina adpareret tunica, & periscelides tortae, phoecaesiaeque inauratae. „Tunc

quomodo? nosti, inquit, illam. Quomodo sæpius noster utitur singulari modo, ut supra cap. XXXVIII. *Sed, quomodo dicunt, ego nihil scio* cap. 61. *Ibi, quomodo Dii volunt, amare cæpi Melissam*, hic potest suppleri quomodo rogas hoc, qui nosti ejus mores? BURM.

Argentum composuerit] Id est, decenti & eleganti ordine disposuerit, & vasa, quorum jam in convivio usus amplius non desiderabatur, sed ablata erant, iterum incluserit armariis. Est enim hic ejus verbi proprius usus de rebus, quæ ordinantur & reservantur. Unde Servius apud Virgilius lib. VIII. Æneid. vers. 317.

Aut componere opes norant, aut parcere parto.

explicat *reservare*, *ordinare*. Ad ornatum quoque spectat; quo sensu *crines componere* Virgilius, & Ovidius, *Togam* Horatius dixerunt. Ita mox cap. seq. *composita tunica*: hæc est ergo illa diligentia Matrisfamiliæ, quam mox Scintillæ jactat, & cujus excusatione utitur, cur non discubuerit.

Reliquias] Proprie. Phædr. lib. I. fab. 22.

Nunc quia laboras, ut fruaris reliquiis.

Aquam in os] Vide supra cap. 42.

Me apoculo] Verbum hoc novum est, juxta cum multis, quæ habentur apud Petronium. Quo quidem significatur, recedo à mensis & à poculis. Cæterum quid mirum, si Romano maxime vigente sermone notus sit,

Signatum præsente nota producere nomen?

Sed obaudio, quosdam hic aliter sentire, & de una voce duas facere, cum Ellipsi, ut loquar cum Grammaticis, nempe figura, Arbitro nostro perfamiliari. TILEBOM. In hoc quoque loco non parum se exercuerunt homines eruditi. *Apoculo* opinor corruptum esse ex *apoceplo*, id est, *ab hoc eplo* vel *epulo*. In superioribus quoque *peculo* pro *epulo* legebatur cap. præcedenti. *Habuimus tamen in primo porcum poculo coronatum. Ego me ab hoc epulo* scilicet recipiam. Erat enim nefas mensas relinqui. De quo videndus Scaliger ad Festum in *Migrare*. Tales loquendi plures modi in hoc fragmento, ut infra cap. LXX. *Si prasinus proximis circensibus primam palmam*, nempe, consequatur. supra: *Ego & tu sponsiunculam.* Aliaque id genus complura. HEINS. At si quid conjectura assequi possum, scripsit Petronius: *Ego me ἀποκλίνω.* Sic mox. *Dumque sic cohærent, Habinnas furtim consurrexit.* GOES. Scribendum puto *apoculo*, verbo a poculis ficto, ut supra cap. 62. *Orcus Apoculamus.* Vellet forte tamen aliquis *apologo*, quo verbo utitur Seneca, Petronio nostro æqualis Epist. XLVII: sed ego præfero *apoculo*, quod huic parti convivii accommodatum, jam enim comissabantur, & poculis indulgebant fere ebrii hi comissatores. BURM.

Signo dato] Vide supra cap. 34.

Galbino] Viridi, luteo, χλωρῷ. Hinc apud Juvenalem, *aut galbina rasa.* Salmasius prolixe de colore hoc in magno opere. SCHEFFER. Vide Salmas. ad Lampr. Alexandr. Sever. cap. XLI. & Vopisc. Aurelian. cap. XXXIV.

Cingillo] Philoxenus. *Cingillum*, στρόφιον, ζώνιον. Aliud Lexicon vetus. *Cingillum*. ζωνάριον. Legitur & in Glossis Tullii Tyronis p. 158. Habes ad hoc exemplum *vascillum*, apud Macrobium, pro parvo vase. SCHEFFER.

Cerasina] Sic cap. XXVIII. est *cingulum cerasinum* ostiarii. *Cerasinus* autem color à ceraso, ut à cera cerinus: à praso prasinus: est vero dilute ruber. SCHEFFER.

Periscelides tortæ] De his Reinesius. *Periscelia Tertulliano ornamenta illa, armillæ, orbiculi, annuli circa crura feminarum fluitantes plebejis ex argento fuere Plin. l. 33 c. 12. Persis, Medis, & Asianis aliis, ψέλλια περὶ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, ex ossibus albis piscis cujusdam confecta, & prælata aureis è Chareris. Mityl. lib. 7. Hist. Alex. Athen. lib. 3. posterioribus Græcarum Romanarumque & Fortunatæ, ut patet è sequentibus, ex auro. Quare sine dubio pravum est τὸ* tortæ, *& legendum totidem similibusque brevibus literis* aureæ *prorsus ut supra veram scripserat, pro* ceream. *Qui* tortas *defendere volet, non dicet materiam, qua tamen hic vel maxime attenditur. Vincula vero pedum, quæ similiter ex auro, nimirum textili, seu per fila intorto, sunt habenæ, quibus solearum vel calceorum ansæ constringebantur. Athen. lib. 12. Χρυσοῦς ἀνασπαστοὺς (nisi ἀνασπαστὰ potius sunt) vocat, quibus Parrhasium pictor τῶν βλαυτῶν τὰς ἀναγωγίδας adstringebat, aliud igitur à cruralibus circulis, qui ex auro solido fusi ductive.* Hæc Reinesius, sed sine aliqua necessitate. Quis enim cogitare possit, periscelides argenteas in Fortunata, tam divite ac opulenta, uxoreque ejus, qui id agebat unice, ut divitias suas omnibus ostentaret. Itaque mox quoque *armillæ crassissimæ* nominantur, absque mentione materiæ, quarum tamen eadem plane fuit ratio, quæ periscelidum. Voluit nimirum aliquid haud vulgare in eis notare, quo non pertinebat, si dixisset aureas, idem factum in periscelidibus. Ex, quod fuerunt aureæ, hoc commune habuerunt

„ Tunc sudario manus tergens, quod in collo habebat, adplicat se illi „ toro, in quo Scintilla Habinnae discumbebat uxor, osculataque plau- „ dentem, Est te, inquit, videre? Eo deinde perventum est, ut Fortu- „ nata armillas suas crassissimis detraheret lacertis, Scintillaeque miranti „ ostenderet. Ultimo & periscelides resolvit, & reticulum aureum, „ quem ex obryzo esse dicebat. Notavit haec Trimalchio, jussitque „ adferri omnia: &, *a* Videtis, inquit, mulieris compedes? Sic nos bar- „ calae

a TRIMALCHIO.

runt cum multis, at quod *torta*, hoc prorsus singulare, quia vulgo erant simplices ac leves, cum contra tortæ funium referrent speciem, striis per ambitum ductis. SCHEFFER. Nota, & has Romanis fœminis in usu fuisse, quod à Lydis, unde Etrusci originem trahunt, videntur mutuatæ. Omphalæ certe, Herculis amoribus, periscelides Naso in Fastis & Seneca in Tragædiis assignant.

Crura distincto religavit auro.
Ubi obiter moneo scribendum, *distento auro*. Distendebantur periscelides Omphales, cruribus Herculeis tam crassis aptandæ. Quem locum alibi pluribus illustramus. Interim Nasonem audi: is conjecturæ nostræ subscribit:

Fregerat armillas, non illa ad brachia factas
Scindebant magni vincula parva pedes. HEINS.

Phæcasiaque inaurata] Mallem, *phæcasiaque inaurata*. Græcum enim genus calciamenti est. At his est φαικάσιον, ut ex Hesychio, Polluce, etiam Plutarcho, novimus. Qui postremus facile ostendit, non modo rusticum, quod Hesychius volebat, sed civicum urbanumve fuisse, quando tribuit Antonio per Gymnasia una cum pallio ambulanti. Seneca commemorat in philosopho, eoque Pythagorico, l. VII. Benef. c. 21. Appianus in Sacerdotibus Alexandrinis, ut virile magis, quam muliebre, fuisse appareat. Quo cum convenit, quod in Petronii excusis legitur. SCHEFFER. Vide infra cap. 82.

Adplicat se illi toro] Petronianum verbum, supra cap. XXII. *Alii parietibus applicati.* cap. CXXVI. *Lateri meo applicat mulierem.* infr. cap. XCI.

Est te, inquit, videre] Reinesius: *supple, dulce vel volupe est te videre. Absorpserat librario oscitante vox, plaudentem, τὸ dulce, vel volupe, in quibus eadem pene littera, alio ordine.* Omnia hæc sunt frustranea. Formula est cum admiratione quadam compellantis aliquem, post diuturnam absentiam; nec desiderat quidquam. Colloquium vetus scholasticum. *Et tenuit eum, & resalutavit, dicens: Est te videre? quid agis?* Sententia, daturne tandem nobis facultas tui videndi? SCHEFFER. Recte Schefferus: Est enim idem, ac *licetne te videre?* vide Heins. ad Ovid. II. art. amand. vers. 28. & Schulting. ad Senec. Suasor. III. Heinsius in margine codicis sui conjecerat legendum *estne inquit te videre?* Sed nihil opus; est enim hæc formula, non tam rogantis, quam accusantis neglecti officii amicam, quam diu non viderat.

Tò deinde] Lego, *eo deinde*. GOES.

Crassissimis] Suspicor scribendum *crassissimas*, ut respiciat, *armillas*, maxime cum mox sequatur de pondere. SCHEFFER. Quid ni talibus ambubaja, quam de mactra depsentem Trimalchio consortem assumsit? Ut in fine Fragmenti liquebit. HADRIANID.

Ostenderet] Egregium Satyrici nostri ingenium hæc produnt, qui muliebris vanitatis & jactationis inter æquales mores exprimit, & ita sæpe mulieres, annulos, gemmas, & alia ornamenta, quibus erant cultæ, ostendisse legimus; imo amatores, per caussam videndi hæc, tetigisse amicarum manus, inter artes amatorias refert Tibullus lib. I. eleg. VIII.

Sæpe velut gemmas ejus signumve probarem,
Per caussam memini me tetigisse manum.

Ubi videantur, quæ Eruditissimus Brouckhusius illustrando huic argumento contulit. BURM.

Et reticulum aureum, quem ex sobrussa esse dicebat.] Lege: *quæ ex obryzo esse dicebat.* Ut etiam referatur ad periscelides. Nam reticulum est generis neutrius. De reticulo aureo apud Juvenal. Sat. II. 46.

Reticulumque comis auratum ingentibus implet.
HEINS. Vid. Salmas. ad Alex. Sev. cap. XLI. & observ. ad jus Attic. & Roman. pag. 161. Nihil vero opus hic τὸ *quem* loco movere, nam & *reticulus* est apud Plin. lib. XII. cap. 14. *Subligaria signantur artifici, persona adjicitur capiti, densusque reticulus.* BURM.

Ex sobrussa] Lego, *obrusso*, id est, *obryzo*. Auri obryzi, velut optimi purissimique, mentio frequens apud idoneos auctores. SCHEFFER.

Notavit hoc Trimalcio] Prorsus Petronianum hoc significatione spectandi, observandi, animadvertendi. Sic infra cap. LXXIII. & cap. VI. *Non notavi mihi Ascylti fugam.* Ita Valer. Fl. 2. Argon. vers. 312.

——— *Procul validis Lemnon tendentia remis*
Arma notant.

Cic. 3. de Orat. lib. 9. ep. ad Pætum 16. de divinat. Gell. lib. 18. cap. 14. REINES.

Mulieres compedes] Lege, *mulieris*. TILEB. Corrige, *mulieris compedes. Sic nos baceli despoliamur.* De voce *baceli* alias dixi. *Despoliari* quoque notum Petronio. Sic enim in editis: *despoliatus ergo retro ad diversorium tendo.* Per *compedes* indignabunda ironia intelligit annulos dictos. Manilius lib. V. vers. 519.

Et

„ calae despoliamur. Sex pondo & selibram debet habere, & ipse ni-
„ hilo minus habeo decem pondo armillam, ex millesimis Mercurii fa-
„ ctam

Et pedibus niveis fulserunt aurea vincla. SCHEFF. Philostr. ep. ad uxorem: Ὁ γὰρ κατακτήσιος ... & αἱ χρυσαῖ πέδαι Θαΐδ-, καὶ Ἀσπασίας, καὶ Λαΐδ-, φάρμακα. REINES. Lege *muliebres compedes.* HEINS. Iterum Satyricus non omittit hanc insanam mulierum luxuriam notare, & Trimalchioni, qui ipse diffluebat lautitiis, ridiculi caussa hanc censoriam orationem tribuere. Plinius lib. XXXIII. cap. 3. *Habeant foeminae in armillis digitisque totis, collo, auribus, spiris, discurrant catenae circa latera,* &c. Et cap. XII. *Argentum succedit aliquando & auro, luxu foeminarum plebis compedes sibi ex eo facientium, quas induere aureas, mos tritior vetat.* Sed gravior illa Virginum Christianarum objurgatio apud Cyprianum de Habitu Virginum. *Non inserantur auribus vulnera, nec brachia includat aut colla armillis & monilibus catena pretiosa, sint à compedibus aureis pedes liberi.* BURM.

Sic nos barcalabe spoliamus] Trajectionem syllabae *be* commisit librarius, ut frequenter, & è venusto eruditoque monstruosum effecit. Vera scriptura *berbecali:* quasi diceret Trimalcio: Sic nos simplices & mulierarii à dominabus nostris, immodicorum semper affectuum, superbis & sumtuosis, illudimur & emungimur: adi Phaedrum fab. 33. Quin ad augendam turpitudinem nomine foeminini generis *berbecula* usus videri potest; prorsus ut Poeta Ἀχαιΐδες οὐκ ἔτι Ἀχαιοί: Sossius Antigonum regem ignavum victum & supplicem Ἀντιγόνην & Horat. I. Sat. 8. Pedatium Equitem mollitie infamem *Pedatiam* adpellavit. *Vervex, berbex,* cap. LVII. *verveculus, berbeculus,* cap. XXXVII. ἐις ἀνθρώπους denominatio est, ut & *pecus,* obliviosi, stupidi, & stolidi. Talis apud Plautum in Persa Act. 2. sc. 2. *verveceum caput.* Adhaec habet etiam significationem mulieroli, exoleti tamen & inefficioli; quo sensu Plautus in Casina Act. 3. scen. 2. *verveces vetulos* dixit, Arnob. lib. 5. Jovem *verveceum*, cum libidinosum & stuprorum adulteriorumque flagitiis intentum vellet, notavit. REINES. Lege, *sic nos babecali despoliamur.* Quod verbum & supra occurrit cap. 47. *Quemvis ex istis babecalis in ruta folium conjicies:* & nobis conservavit unicus ille regius Arnobii lib. IV. Nam à vulgatis editionibus, si unam excipias Leidensem, quam Salmasius recensuit, nescio quo fato, jussum est exulare. Locum Arnobii ecce: *An uxore contentus haud una, concubinis, pellicibus, atque amiculis delectatus, impatientiam suam spargebat passim, ut babecali adolescentes solent.* De Jove sermo est, ubi reposuerunt: *uti Bacchari adolescentes solent.* Forte scribendum utroque loco, tam Petronii, quam Arnobii, *Babaculi,* ut ὑποκοριστικὸν sit à *Baba* homine stolidissimo Claudianorum temporum, cujus semel iterumque fit mentio apud Senecam, ut ep. XV. *Quam tu nunc vitam dici existimas stultam? Baba & Ixionis?* Hunc & Claudium sub unum idemque fere tempus mortuos idem Apocolocuntosi testatur. *Aperit tunc Clotho capsulam, & tres fusos profert. Unus erat Augurini, alter Babae, tertius Claudii.* HEINS. Non ausus fui mutare lectionem codicis Traguriensis, quamvis quid vocis sit non intelligam. retulit eam du Cange in Glossarium suum, sed nulla addita interpretatione. idem Glossario Graeco ex Constantino de administr. imperio cap. LI. notat Michaelem quemdam *Barcalam* dictum, quasi βάρκας ἐλάτην, sed hoc cognomen huc nihil facere puto. Celeberrimus vero Graevius, in notis ad Isidori Glossarium in voce *Baburrus*, tam hic, quam supra cap. 47. mavult *babecula.* BURMAN.

Debet habere] Superiora requirunt, ut legamus, *debent.* SCHEFFER. Pro *habet.* Martialis Apophoretis epigr. XCV.

Grandia ne viola parvo Chrysendeta mullo:
Ut minimum libras debet habere duas. HEINS.

Legendum puto *debens habere.* Quoniam non respicitur ad armillam solam, sed & ad reliqua hic recensita. Imperator Valerianus, ut auctor est Treb. Pollio, in maxima liberalitate Claudio dederat brachialem unum unciarum septem. Et tamen Trimalchio, decem pondo armillam, pro ut ejus requirebat fastus, sibi fieri fecit. GOES. Nescio, cur mutatum velint viri docti, cum omnia in Trimalchionis supellectile ponderosa, & extra communem modum sint; ita *cochlearia sex libras pendentia* vidimus c. 33. *Lancem centenariam* c. LIX. & similia: eodem modo, ut armilla Fortunatae responderet ceterae luxuriae, debebat habere sex pondo & selibram. Et licet vix tam graves alibi armillae occurrant, in earum tamen mole & pondere mulieres lasciviisse indicio est, quod compedibus & catenis compararint, & brachia inclusisse dicantur, ut paulo ante ex Cypriano & aliis vidimus. Deinde libertini fastus homo, postquam reprehendisset hanc mulierum insaniam, addit παρὰ προσδοκίαν, se nihilominus habere armillam decem pondo. Quae Satyrici nostri ingenium & festivitatem egregie produnt. BURM.

Millesimis Mercurii] Hae an alibi millesimae occurrant, ego me nescire fateor. Deliberent hic eruditi. SCHEFFER. Mercurio inprimis devotus erat Trimalcio; patet è cap. XXIX. & LVIII. ubi Cieponem propitium, sive invocat, sive optat. Exercebat enim mercaturam & foeneratoriam, cap. LXXVI. Illae igitur *millesima Mercurii* recte exponentur de usuris infra unciarias, seu minimo foenoris modo, eo nimirum, quo millesima sortis pars quot mensibus solvitur, ut in centesima pars capitis centesima die menstrua praestatur à δανειζομένῳ, id est, duodeni annui pro centenis,

,,ctam [a] Ultimo etiam, ne mentiri videretur, ſtateram juſſit adferri, & ,,circulatum adprobari pondus. Nec melior Scintilla, quae de cervice ,,ſua capſellam detraxit aureolam, quam Felicionem adpellabat, inde ,,duo crotalia protulit, & Fortunatae invicem conſideranda dedit: & ,,Domini, inquit, mei beneficio nemo habet meliora. [b] Quid? inquit ,,Habinnas, excatarriſſaſti me, ut tibi emerem fabam vitream. Plane, ſi ,,filiam

a ENCOLPIUS. b HABINNAS.

tenis. Seneca 3. de Ira cap. 33. *uſuram haud milleſimam* dixit, quæ milleſimam non attigiſſet, eſſetque ideo omnium leviſſima. Quia vero armillam, & quidem decem pondo, è milleſima parte ſortis confectam eſſe jactat, eo ipſo ſummæ capitalis pecuniarum aliis creditarum immanis dominum ſe oſtentat. Cui enim è milleſima uſura, quæ in mille menſibus ſortem æquat, decem pondo exierunt, ei è centeſima, quæ in centum menſibus par ſit ſorti, mille pondo auri provenient. Hoc de milleſimis Mercurii apud me certum eſt, de eo exiſtimet tamen quiſque, ut lubet, licet. REINES. Non puto, hæc de uſuris intelligi poſſe, ſed de voto milleſimarum ex quocumque lucro; ut decimæ erant vulgares, quas Herculi vovebant. v. Plutarch. Quæſt. Rom. XVII. Ita noſter Mercurio, Deo negotiantium, tantum milleſimas voverat, & poſtea, ut videtur, Deum adhuc defraudans, inde ſibi armillam fecerat. Ingens vero lucrum feciſſe oportet, qui ex milleſimis decem pondo armillam fecerat. Viceſimæ Apollini datæ meminit inſcriptio nuper publicata, à viro Doctiſſimo Joanne Vignolio, inter ſelectas inſcriptiones, quas eruditiſſimæ explicationi Columnæ Antonini Pii ſubjecit pag. 339.

M. MINDIOS. L. FI.
P. CONDETIOS. VA. FI.
ſic
AEDILES. VICESMA. PARTI.
APOLONES. DEDERI.

Circulatum] hic egregie falſus ſum, aut, vice *circulatum* poni debet, *ſingulorum*. TILEBOM. Rotundum, circuli in modum formatum, vix puto hic *circumlatum* legendum. HADRIANID. Scribe *circumlatum*. ſupra cap. LXVI. *In alveo circumlata ſunt oxycominia.* Et cap. XXXV. *circumferebat puer Ægyptius clibano argenteo panem* Martialis lib. III. epig. 17.

Circumlata diu menſis ſcriblita ſecundis. HEINS. For. *Circulatim.*

Capſellam] Capſulam, ſic dictam, ut apud Plautum *ciſtella*, unde nomen *ciſtellaria* eſt factum. *Capſellas* habes apud Ulpianum l. 12. ff. de Inſtruct. vel Inſtrum. leg. SCHEFFER.

Felicionem] Obvium id nomen in antiquis inſcriptionibus, vernis & libertis impoſitum, propter bonum, ut puto, omen, ut ita ſupra Larum unum vidimus vocatum cap. 60. Heinſius tamen in margine libri ſui annotaverat, forte *filicionem*, ut *patera filicata* dicuntur à ſculptura.

Crotalia] Plinius lib. IX. cap. 35. de unionibus. *Hos digitis ſuſpendere, & binos ac ternos auribus, feminarum gloria eſt. Subeunt luxuriæ ejus nomina & tædia exquiſita perdito nepotatu: ſiquidem cum id fecere, crotalia appellant, ceu ſono quoque gaudeant, & colliſu ipſo margaritarum.* Unde videmus à ſimilitudine ſoni, quem crotala edunt, ita dictas margaritas. Pari modo *Tympania* dicta à forma *Tympani*, teſte eodem Plinio, & JCto in leg. XXXII. §. 8. ff. de auro & arg. leg. ſimilis luxuriæ inſtrumenta ſunt Elenchi & Cylindri: de quibus omnibus accurate egerunt Caſp. Bartholinus de inauribus veterum, & Meurſius de luxuria Roman. cap. V. invehitur in hanc mulierum inſaniam Cyprianus de Habitu Virginum. *An vulnera inferri auribus Deus voluit, quibus innocens adhuc infantia, & mali ſecularis ignara, crucietur, ut poſtea de aurium cicatricibus & cavernis, pretioſa grana dependeant gravia, etſi non ſuo pondere, tamen mercium quantitate?* BURM.

Invicem] Lege *in vicem*. TILEBOM. Vide ſupra ad cap. 12. ubi & de voce *conſiderare* egimus.

Et domini] Lege, *hac domini*. GOES.

Excatarrizaſti me] Verbum Petronii, id eſt, *obtudiſti*, catharrum induxiſti importunis tuis petitionibus. Quidam fortaſſe vellent, *excarnificaſti*, Comicis Poetis verbum familiare; aut *exanimaſti*, tuis ſcilicet quereiis. TILEBOM. Verbum hoc, ut ſuſpicor, formatum eſt à κατῥιζόω, id eſt, radices ago, ut *excatarriſſare* ſit, radices extrahere, hocque velit locus, tu hoc impendio, quod faciendum mihi fuit in iſta crotalia, omnes pecuniarum vires abſumſiſti mihi. Niſi malis derivare à κατάῤῥέω, quaſi diceret, omnem ſuccum & humorem irriguum abſtuliſſe. SCHEFFER. Familiare hoc habet ſcriba Dalmata *ss* pro *c*, *ct*, *ſ*, *ß* pingere: ſic ſupra cap. XLV. & LXII. Hic igitur legam, *Ecce battariſaſti me*. Βατταρίζειν eſt impedite loqui, garrire, effutire, quæ tegere oportebat: utitur Cic. 6. Attic. 5. quod ante dixerat ἀλογιζόμενον παραφθέγγεσθαι, inconſiderate eloqui: ſignificat etiam fraudulenter agere. Βάτταρος, βάσσαρις, vulpes. Hoc autem dicit Habinnas; importunis tuis flagitationibus extorſiſti, Plautino verbo, exterebraſti, vel etiam, lingua aſſentatrice, adulatoria tua arte eo me perpuliſti, ut emerem tibi iſta κοσμήματα nugalia,

„filiam haberem, auriculas illi praeciderem. Mulieres ſi non eſſent, „omnia pro luto haberemus. nunc hoc eſt caldum mejere, & frigidum „potare. ᵃ Interim mulieres ſauciae inter ſe riſerunt, ebriaeque junxe„runt oſcula: dum altera diligentiam matrisfamiliae jactat, altera deli„cias, & indiligentiam viri. dumque ſic cohaerent, Habinnas furtim „conſurrexit, pedeſque Fortunatae correctos ſuper lectum immiſit. Au! „au! illa proclamavit, aberrante tunica ſuper genua compoſita. Ergo „in

ᵃ Encolpius.

galia, precioſum vitrum cap. LV. margaritas, quas à pertuſo auriculæ lobo ſuſpenderes. Vid. Sen. 7. de benef. cap. 9. REINES. Verbum plebejum, à Græco ἰκκαθαίρω. Sic apud Senecam *apologare* ep. XLVII. ex ἀπολέγειν, & LXVI. *malaciſſare* ex μαλακίζειν, vel μαλάσσειν. *plaſſare*, apud Apicium lib. II. cap. 1. ex πλάσσειν. Item ex κομμίζειν *commiſſare*, ex πιτίζειν *pitiſſare*. HEINS.

Fabam vitream] Sic per indignationem quaſi vocat *crotalia* prius dicta, id eſt margaritas certas, ſic à ſono, quem edebant colliſæ, vocatas, ut eſt apud Plinium lib. IX. cap. 35. SCHEFFER. A forma ita unionem non verum, ſed vitreum dictum. De quo vide viros doctiſſimos ad Pollion. Gallien. cap. XII. BURM.

Si filiam haberem auriculas illi præciderem] Nimirum oneroſæ ſumtu futuræ, ſi auriculis utrimque bina vel terna patrimonia, ſecundum mores publicos, vellet dependere. REINES.

Omnia pro luto haberemus] Forte, *omnia ea pro luto*; Non enim hæc ad alia, quam ad mundum muliebrem, referenda ſunt. GOES.

Caldum mejere & frigidum potare] Significat, potiora erogari, quam acceperis. At, qui? Plurimum, vult dicere, expenditur in ornamenta muliebria, quum minus acceperis in uxore, quam innuit exigua dote concomitari. Sed, inquies, an aquâ potius eſt lotium? Non ita comparatio inſtituitur, ideoque nec horum verborum meminit, ſed calidi & frigidi. At frigido caldum, qua tale, eſt potius, utpote naturæ convenientius. Si vero quis etiam ipſum lotium aquamque reſpici exiſtimaverit, ſumtum id verbi à fullonibus videbitur, quibus majori in pretio eſt lotium, quam aqua, utpote quo caldo veſtes ſordibus recte mundant, cui rei tantundem aqua frigida confert neutiquam. GOES. Similitudo à fullonibus ſumta, qui, calidam ut mejunt, ita frigidam potant. Calidum autem lotium illis pluris eſt, utpote qua veſtes ſordidas mundant, quam aqua frigida, quam potant, & minori opera quam lotium comparatur. Ita vult dicere, pluris eſt, quæ in uxores expendimus, quam ea, quæ ad nos deferunt. IDEM.

Sauciæ] Vino, an, quod magis credo, his Habinnæ dicteriis tactæ læſæque? SCHEFF. Aut etiam ſauciæ amore. HADRIANID. Id eſt, ebriæ: ne bis idem dicat, variavit vocabulum. Martialis lib. III. Ep. LXVIII.

Hinc jam depoſito, poſt vina roſaſque, pudore,
Quid dicat, neſcit ſaucia Terpſicore.

Juſtinus lib. 1. cap. 8. ut è libris ſcriptis jam caſtigatum eſt à Bongarſio: *Omiſſis hoſtibus inſuetos Barbaros vino ſe onerare patitur. Cognitis his, Cyrus, reverſus per noctem, ſaucios opprimit.* Et lib. XXIV. cap. 8. *Heſterno mero ſaucius.* HEINS.

Matriſfamilia] Scribe *matriſfamiliæ*. TILEBOM. & SCHEFFER. Non ſatis aſſequor, quid velit per illam diligentiam. HEINS. Mihi hanc velle opinor, quam Trimalchio in Fortunata commemoravit paulo ante: *Niſi argentum compoſuerit, niſi reliquias pueris diviſerit, aquam in os non conjiciet.* Hoc enim, quod Trimalchio de Fortunata jam prædicaverat, id ipſum jactabunda effert hic ipſa apud Scintillam. Dum autem hæc Fortunata, altera, nempe Scintilla, viri delicias & indulgentiam; ut jam pridem eſt reſtitutum loco ejus, quod antea legebatur, *& indiligentiam viri.* GOES. Satis patet hic intelligi ſtudium illud bene adminiſtrandæ rei domeſticæ, quam ſupra cap. 37. in Fortunata laudaverat. Et ita poſtea viri indiligentiam altera jactat, qui non frugalis & parci patrisfamilias, ſed negligentis & prodigi numeros impleret. Vide celeberr. Grævium ad Cicer. Epiſt. ad famil. lib. III. Ep. 8. Terent. Phorm. Act. V. ſcen. 3. *Quia pol mei patris bene parta indiligenter tutatur.* Plin. lib. II. epiſt. 6. *Cœnarem apud quemdam, ut ſibi videbatur, lautum & diligentem, ut mihi, ſordidum ſimul, & ſumtuoſum.* Cicer. Oeconomic. princ. *In re familiari laborioſior eſt negligentia, quam diligentia.* Nihil hic ergo mutandum, nec *indulgentiam*, quam Patavini hic ediderant, recipiendum. BURM.

Cohærent] Petronius cap. CXIV. *Ne ſic cohærentes malignior fluctus diſtraheret, utrumque zona circumvenienti cinxit.* SCHEFFER.

Correctos] Lege, *collectos.* TILEBOM. Scribe, *correptos.* SCHEFFER. Eleganter. Valerius Maximus lib. VI. cap. V. *Inclinatam à Volſcis aciem correxit.* HEINS. Vide ſupra ad cap. 43.

Au, au, illa] Corrige, *Ah, ah!* Habes ſæpe apud Comicos. SCHEFFER.

Aberrante tunica] Lege *aberratne tunica?* TILEBOM. Hæc ita diſtingui malim: *aberrante tunica ſu-*

per

„ in gremio Scintillae indecens imam rubore faciem sudario abscondit.

LXVIII. „ Interposito deinde spatio, cum secundas mensas Trimal- „ chio jussisset adferri, sustulerunt servi omnes mensas, & alias attule- „ runt, scobemque croco & minio tinctam sparserunt, &, quod num- „ quam ante videram, ex lapide speculari pulverem tritum. Statim Tri- „ malchio: [a] Poteram, inquit, hoc fericulo esse contentus, secundas „ enim habetis mensas; si quid belli habes, adfer. [b] Interim puer Alex- „ andrinus, qui caldam ministrabat, luscinias coepit imitari, clamante „ Trimalchione subinde: Muta: Ecce alius ludus. Servus, qui ad pe- „ des Habinnae sedebat, jussus, credo, à domino suo, proclamavit su- „ bito, canora voce:

„ [a] *Interea*

a TRIMALCHIO. b ENCOLPIUS.

per genua. Composita ergo in gremio Scintillæ: cum nudata petulantia Habinnæ genua ostendisset Fortunata, recollegit se, & in gremio suæ sodalis resedit. REINES. Convenit Nasonianis illis, arte amatoria lib. 1. vers. 153.

Pallia si nimium terra demissa jacebunt,
Collige, & immunda sedulus effer humo.
Protinus officii pretium, patiente puella,
Contingent oculis crura videnda tuis. HEINS.

Vide ad cap. præced. Ovidius.

Nec nisi compositam se prius illa videt.

Imam rubore faciem] Το *imam* pravum est. SCHEFFER. Lege *indecentissimam*, id est, deformem, aliam à nativa, ob intensum ruborem ἀπρεπῆ. Quid si *incensissimam*, vel *intensissimam*? REINES. Recte jam restitutum, *indecentissimam faciem*. HEINS.

Scrobemque] Legendum, *scobemque*. Lampridius in Heliogab. cap. 31. *Scobe auri porticum stravit & argenti, dolens, quod non posset & electri: idque frequenter, quacunque fecit iter pedibus.* SCHEFFER.

Croco] Macrob. II. Sat. IX. ex Sallustii fragmento, de Metello Pio: *croco sparsam humum*, illo epulante, narrat. HEINS. Quantum in croci usu, sive aqua vel vino croco diluto, luxuriaverint veteres, docebit te egregie Vir illustris Ez. Spanhemius ad Callim. Hymn. in Apollin. vers. 83. ubi de pluribus rebus, quæ croco tingebantur, uberrime agit. Trimalchio autem invisitatæ elegantiæ homo minium scobi addidit.

E speculari lapide] Hæc manifeste ætatem Petronii produnt, cum Seneca scribat Epistola LX. *sua demum memoria prodiisse speculorum usum*; quare egregie Satyricus Trimalchionem inducit novæ & antea non visæ luxuriæ adfectatione se venditantem. De lapide vero speculari vide Panciroll. lib. 1. rerum deperditarum, ubi tamen male confundit cum speculari Phengitem, ex quo Neronem templum Fortunæ Sejæ construxisse refert Plinius lib. XXXVI. cap. 22. & qui Nerone principe demum repertus est. Unde efficere est, si Neronem traducere voluisset Petronius, illum Trimalchionem inducturum fuisse pulvere ex Phengite nuper reperto triclinium spargi jussisse, quia jam usu trita erat specularis lapidis luxuria. Caeterum Plinius ibidem addit, *Invenisse quoque aliquos usum hujus lapidis in ramentis, Circum maximum ludis circensibus sternendi*, quæ ramenta nihil aliud sunt, quam pulvis hic tritus. Minio autem jam Circum constraverat Caligula, teste Suetonio cap. XVIII. quod & Neroni tribuere Plinium notat ibi Torrentius. An autem adhuc hodie supersit lapis hic, contra Pancirollum disputat Fort. Licetus in Quæsitis per Epistolam lib. 1. p. 115. BURM.

Habetis mensas, si quid] Post, *mensas*, pingendus est asteriscus. Desunt enim hic aliqua. SCHEFFER. Sensus & connexio cum superioribus exigit omnino, ut legatur: *sed secundas etiam habebitis mensas*. GOES. Nihil hic deesse puto. Sed, ut Goesius recte notat, convertit in sequentibus sermonem ad puerorum adstantium aliquem. Mensas autem ipsas jam tolli jubet, non solum fercula & repositoria, quæ ter quaterque jam ablata fuerant. Vide supra ad cap. 34.

Si quid belli habes, affer] Sermo Trimalchionis ad familiam. GOES. Proprie de mensis secundis, quibus *bellaria* inferebantur. Terent. Adelph. Act. IV. scen. 2. *Nam jam adibo, atque unumquodque, quod quidem erit bellissimum, carpam.* Ubi Donatus, *proprie* bellissimum *dixit, unde & hujusmodi ad irritandam gulam cibi* bellaria *dicuntur.* Vide Scaligerum ad Festum in *bellaria*. BURM.

Clamante Trimalchione subinde, Muta] Puero imitanti luscinias adclamat, ut hortator simul & correptor, ut canat melius. *φιλομελῳδέτριον*: *muta*, id est, emenda, fac melius. Sic Horat. 1. Sat. 10.

Nil comis Tragici mutat Lucilius Accii?

ubi Porphyrion: *Mutat pro emendat*. REINES. Explicat Reinesius, *emenda, fac melius*. Mihi secus videtur, exigisse nimirum Trimalchionem à puero, ut subinde cantum ederet alium, atque alium, more Philomelæ,

[a] *Interea medium Aeneas jam classe tenebat.*

„ [b] Nullus sonus umquam acidior percussit aures meas. nam, praeter errantis barbarie aut adjectum, aut diminutum, clamorem, miscebat „ Atellanicos versus; ut tunc primum me & Virgilius offenderit. Lassus „ tamen cum aliquando desisset, adjecit Habinnas: [c] Et numquid didicit? Sed [d] ego: ad circulatores eum mittendum audiebatur. Itaque „ parem

[a] SERVUS. [b] ENCOLPIUS. [c] HABINNAS. [d] ENCOLPIUS.

lomelæ, quæ vocem innumeris modis solet variare. SCHEFFER. Ut alias puer aves quoque imitaretur, voluisse videtur Trimalchio. HEINS.

Sedebat] At eorum fuit proprium, *stare*. Sen. III. de Benef. *Servus, qui cœnanti ad pedes steterat.* Sed nimirum inter ebrios hic omnia confusa, servique liberorum morem induunt, de quo Ciacconius prolixe. SCHEFFER.

Interea Æneas, &c.] Quo significare voluit Trimalchio, ad medium cœnæ tum tantummodo perventum fuisse, adeo ut restet & pars altera, quamvis jam satis superque potus. GOES.

Acidior] Petronius cap. XXXI. *Paratissimus puer non minus me acido cantico excepit.* SCHEFFER.

Percussit aures] Eodem modo ut Plautus dixit Amphitr. Act. I. sc. I. vers. 177. *Vox aures meas verberat.*

Præter errantis barbarie] Locum hunc corruptum puto ita emendandum: *Præter errantis barbaria aut adjectum aut deminutum clamorem, immiscebat Atellanicos versus.* Sane, si *barbarie* legamus, in casu sexto, illud *errantis* non habet, quo referatur. Dein *abjectus clamor* quis sit, nemo dixerit, nec, quomodo respiciat *deminutum adjectus* autem ei est oppositus, significatque locus totus, voces editas clamore, alias mutilas, alias auctas aliquot literis, ut barbari nimirum solent. SCHEFF. Opinor, *recitantis barbare.* Nam, teste Donato, barbarismus æque consistit in pronunciatione, quam in locutione. Gellius lib. XVI. cap. VI. *Legebat barbare insciteque Virgilii septimum.* HEINS.

Aut abjectum aut diminutum clamorem] Legendum puto *adfectum*, id est, inchoatum, ut continuato tenore eum non ad finem perduceret. GOES. *Adjectum* Munckerus quoque in literis suis ad Heinsium, qui ita in oram libri sui conjecerat, quia sequitur *diminutum.* Quod rectum censeo; sed cum Traguriano codice *barbarie* scribendum quoque existimo. Nam ille sonus vel adjectus vel diminutus barbariem istam declarabat. Teste enim auctore ad Herennium lib. IV. cap. 12. *Barbarismus est, cum verbum aliquod vitiose effertur.* Accommodate Quintilianus lib. I. Inst. Orat. cap. 5. agens de barbarismo, *tertium est illud vitium barbarismi, cujus exempla vulgo sunt plurima, sibi etiam quisque fingere potest; ut verbo cui libebit adjiceat literam syllabamve, vel detrahat.* Et in sequentibus plura adjectionis & detractionis exempla adfert. Augustin. lib. II. de Relig. Christ. cap. 13. *Barbarismus quid aliud est, nisi verbum non iis literis vel sono enuntiatum, quod ab iis, qui Latine ante nos locuti sunt, memorari soles.* Ex his patet, optime eloquentiæ leges Petronium novisse, cujus & tam egregia ubique præcepta tradit. BURM.

Ut tunc primum] Petronius iterum: *Itaque tum primum Dorida vetus amator contempsi.* Alibi: *tum primum bona fide pueri basium dedit.* SCHEFFER.

Me & Virgilius offenderet] Malim, *memet Virgilius offenderit.* GOES. Quid opus mutatione, cum vel pueris notum sit *&*, pro *etiam* millies sumi, quare neque Patavini, neque eos secuti, hic *etiam* reponere debuissent.

Aliquando dedisset] Corrige, *desiisset*, vel *desisset.* SCHEFFER.

Numquid didicit] Scribe, *numquid aliud didicit?* TILEBOM. Non opus adjectione, *discere* enim simpliciter poni supra docuimus cap. 47.

Mittendo, audibant] An melius, *mittens, bene audiebat.* TILEBOM. Hæc corrupta sunt. Quid? si: *Sed ego, ad circulatores eum mitte.* Cætera non eluo, & sequentia testantur, esse mutila. *Circulatores* sunt, qui clamore magno in circulis multitudinis carmina recitant, aut res venditant. Glossæ *circulator*, ὁ χλαγυγὸς, ἀγύρτης. SCHEFFER. Censet Reinesius, cuncta hujus loci fore integra bonaque, si legatur, *mittens gaudebam.* Verum haud persuadet. Præcedit nempe, *sed ego*, quod ostendit, aliam hic loqui personam, eamque Habinnæ, interroganti, *numquid didicit?* respondere. Fuit autem servus, de quo Habinnas interrogabat, proprius Habinnæ. Quare, qui respondet ei, non potest dicere se misisse ipsum, & iccirco esse gavisum. Mallem ego locum ita legere, *Sed ego: ad circulatores eum mitte, id audiebatur, itaque parem non habet.* Sensus est, Habinnam quæsivisse, utrum non recte didicerit servus artem: Respondisse paulo submissiore voce quendam ex convivis, qui eam artem parum probabat, mitte eum ad circulatores potius. Hoc responsum contra, quam speraverat, esse exceptum ab Habinna, nam per indignationem reposuisse, at ipse parem non habet. Sunt omnia negocio convenientissima & apertissima: postremo, Lectioni MS. Dalmatici proxime insistentia, quæ talis: *Sed ego ad circulatores eum mittendo audie-*

„parem non habet, sive muliones volet, sive circulatores imitari. despe„ratus valde ingeniosus est. [a] Idem sutor est, idem cocus, idem pistor, „omnis Musae mancipium. Duo tamen vitia habet, quae si non habe„ret, esset omnium numerorum: recutitus est, & stertit; nam quod „strabo-

[a] HABINNAS.

audiebatur, itaque parem non habet. SCHEFF. Existimem, sic distinguendum, & legendum. *Sed ego: ad circulatores eum mittendum audiebam. Itaque*, &c. Quæ est responsio Encolpii. Sic ego, antequam MSm Roma afferretur. HADRIANID. Locus, si quis alius, mendosissimus, de quo ita censemus: *Circulatores* hic dici eos, qui in circulo sua recitant. Nam & hanc ejus vocis significationem esse Acron annotat ad illud Horatii Art. Poet. 136.

Nec sic incipies, ut scriptor Cyclicus olim.

Ita enim ille ad hæc. *Cyclicus Poeta est, qui ordinem variare nescit, qui carmina sua circumfert, quasi circumforaneus.* Hoc primum; deinde emendo, *ad circulatores eum mitte, tundendo adjutabitur. Tundendo*, id est, iterum iterumque monendo. Donatus ad Terentii Hecyram: Act. 1. sc. 2. *Tundere est sæpius idem repetere. translatio à fabrorum malleo. Adjutare* autem sive *adjuvare*, etiam pro corrigere veteres usurpavere. Cicero ad Atticum: *sed ferendus tibi in hoc meus error. ferendus? imo vero etiam adjutandus.* Id est, corrigendus est. GOES. De *circulatoribus* egimus supra cap. XLVII. Locus autem hic fœde depravatus. Apparet tamen, Habinnam velle, servum hunc nullo magistro usum, sed quotidie circulatores, qui similibus ludis oblectabant populum, frequentando, sponte profecisse, & expressisse eorum ludicra. Quare forte refingendum, *& numquam didicit, sed ego ad circulatores eum mittendo, erudiebatur.* Insolens quidem illa locutio, & cui multa deficiunt, *ego eum mittendo erudiebatur*, sed jam tot ejus generis in hoc convivali confabulatione vidimus, ut nemini mirum videri debeat. Si quis *numquid* velit retinere per me licebit, sed convenientius videtur *numquam didicit*, id est, nullo magistro ad eam rem peculiari usus est, ut diximus. Et hæc sequentia firmant, muliones & circulatores, quibus sæpe adstitit, illum imitari posse BURM.

Parem non habet] Lege, *parem non habebit*, nempe si ad circulatores mittetur. GOES.

Sive muliones volet, sive circulatores] Genus hominum clamosissimum. GOES. Nimirum, ut capite sequenti, flagello crepitum quemdam modulatum edere, sibila, & voces, quibus jumenta impellunt, coërcent, & similia, certo quodam artificio exprimere. De mulionibus abunde egit Schefferus de re Vehicul lib. 1. cap. 17.

Desperatus] Puto servi esse nomen. SCHEFFER. Est abusio vocis *desperatus*, pro *immoderate* aut effuse, hujus rursus pro *vehementer*; *vehementer* vero *valde* est pleonasmus. Subest tamen ironia, licet ex mente Habinnæ, qui hic loqui denuo incipit, vel pergit, non tam sit nequam, quod reliqui dicunt, quam ingenioso propior & domino carus. Nomen hujus servi *Massa*, ut infra advertit Cl. Schefferus. HADRIANID. *Desperatus* est non tantum, qui ipse de se desperat, sed & de quo desperant omnes alii. Cic. ad Atticum lib. XVI. Ep. 15. *Desperatis etiam Hippocrates vetat adhibere medicinam.* Hac posteriore significatione hoc verbum hic positum est, de eo nempe, de quo nihil boni sperare potest, quicumque recto judicio ducitur. Et hi, cum præ stupore animi sint nullius rei bonæ capaces, omnia se posse sibi persuadent, quia nimirum exteriorem rei cujusque speciem, intrinsecam ejus naturam considerant. Et hinc si non aliis, ingeniosi sibi tamen ipsis videntur. Sed quum ad rem ventum est, & optato effectu destituuntur, pari confidentia ad alia transvolant. Et sic unus idemque modo sutor, modo cocus, modo pistor, omnis denique licet infelicis Musæ mancipium. GOES. Dubito, an recte statuat Schefferus, nomen servi esse: Heinsius in ora libri sui malebat *sive circulatos imitari desperatos. Valde ingeniosus est.* Posses & capere, ut *desperatus* sit audax, improbus, ad omnia promtus, temerarius, ut Cicero in Catil. cap. v. Catilinæ exercitum *ex desperatis senibus collectum* dicitur, eodem sensu sæpe *perditos* homines idem, & alii dixerunt.

Idem sutor, idem cocus] Videtur Satyricus noster hic lepide tangere stultam illam de suo σοφῷ Stoicorum jactationem, quam & Horatius irridet lib. 1. Sat. 1. 24.

—— Si dives, qui sapiens est
Et sutor bonus, & solus formosus, & est rex.

BURMAN.

Omnis Musæ mancipium] Sicut supra, *omnis Minervæ homo*, de eo, qui facile artes discit quasvis. SCHEFFER. Sic dicebantur qui callebant artes liberales. Gellius lib. IX. cap. III. de Philippo. Alexandri Magni patre. *A liberali Musa & à studiis humanitatis afuit.* Cap. X. *Annianus Poëta & plerique cum eo, ejusdem Musæ viri.* Alibi apud eundem, *ejusdem Musæ æmulus.* HEINS.

Duo vitia] Tragur. Cod. *duo vina.*

Omnium nummorum] Scribendum est *numerorum*, ut jam monui superius, ubi vide. SCHEFFER.

Recutitus est & stertit.] Non habet locum inter morbos mancipii esse recutitum; quod gentile Judæorum nationi; nec de *intercutito* cogitandum est. Legerim *& cerritus est & stertit*: quo posteriori alludit joco

„ſtrabonus eſt, non curo. ſicut Venus ſpectat, ideo nihil tacet, vix „oculo mortuo umquam illum emit retentis denariis.

LXIX. „Interpellavit loquentem Scintilla, &? ᵃplane, inquit, non „omnia artificia ſervi nequam narras. agaga eſt; at curabo ſtigmam ha„beat.

ᵃ SCINTILLA.

joco vitium prius. Cereriti. Cerriti, à Cerere irata percuſſi, fanatici, & commotæ mentis. Ceres autem eadem quæ Ἐριννύς. Furia. Nonius: *Cerriti & larvati, male ſani, & aut Cereris ira aut Larvarum incurſatione animo vexati.* Utitur Plautus Amph. Act. 2. ſc. 2. verſ. 144. in Men. Act. 5. ſc. 4. inter morbos recenſet, larvatum, cerritum eſſe, veternum, aquam intercutem, item Cic. 8. ad Att. 5. Horat. 2. Sat. 3. REINES. Reineſius vult, *Cerritus*, quia recutitum eſſe non habeat locum inter morbos mancipii. At hoc idem dixeris de ſtertente, id eſt, ronchos edente inter dormiendum, qualis hoc loco proprie intelligitur. Saltem inter formæ vitia referebatur, eſſe recutitum, quod ex Celſo noverat Reineſius, qui propterea modum curandi hujus vitii docet lib. IV. Itaque nil patior hic immutari. SCHEFFER. Neſcio cur deſpliceat Reineſio, *recutitus*: cum notum ſit, Romanos maxime verpos deteſtatos fuiſſe, unde apud Juvenalem & Martialem in illos ſcommata plura leguntur. vide Mart. VII. ep 29. & 81. Ridicule autem hæc duo vitia dicit, quaſi propter ea ex ædilitio edicto redhiberi poſſet, cum ea minime impediant miniſterium; ut neque ſtrabonem morboſum eſſe JCtus Trebatius ait, in vexata admodum leg. XII. § 4. ff. de ædilit. edicto. De qua vide Scip. Gentil. ad Apulej. Apolog. pag. 53. BURM.

Namque ſtrabo] Scribe, *nam quod.* TILEBOM. Lego, *nam quod ſtrabo bonus eſt, non curo.* Strabo eſt, cujus oculi ſunt diſtorti, ut notum. SCHEFFER. Lege *nam quod ſtrabonus eſt.* Non habet pro morboſo, & qui ideo redhiberi poſſit, ſervum ſtrabonem, ſed comparat eum Veneri, ſcilicet quæ pæta fingitur. Idem vero de iſto oculorum vitio reſponderat JCtus Trebatius, referente Ulpiano in l. qui clavum. D. de ædil. ed. *Strabus*, & *Strabo*, inter δίκλωπα; *Strabax* Comica licentia fictum; & κατ' ἐπίκλησιν *ſtrabonus.* Seculo Carolino ſolebant nomina in *o* purum maſculina augere ſyllaba; hinc qui ante *ſtrabus* & *ſtrabo*, factus *ſtrabonus*: Sic *Otblonus*, *Ebbonus*, *Babonus*, *Drugonus*, *Walonus*, qui conciſius *Odilo*, *Ebbo*, *Babo*, *Drugo*, *Walo*; ad eandemque formam ſimilia propria nomina plurima. Tamen antiquos etiam ita conſuevilſe in quibuſdam arguendum inde, quod *Centurionus*, *Curionus*, *Decurionus* anteà dictus fuit, ut teſtatur Feſtus, qui nunc *Centurio*, *Curio*, *Decurio*. REINES. Lege, *ſtraboſus.* At vero pæta erat Venus, non ſtraba, ſed maligni ſtrabam dicebant, uti Palladem, quod glaucis erat oculis, ravam. Apud Lucianum Venus & Pallas ſibi invicem hoc quaſi oculorum vitium objectant. Tamen apud Theocritum Idyllio XX. χαροπάτιδα κοῦλα Ἀθάνας ὄμματα. HEINS.

Non curo] Pro nihilo duco, nec pili facio. Vide doctiſſimi Brouckhuſii notas ad Tibull. 1. eleg. 1. verſ. 57.

Sicut Venus ſpectat] Habet oculos Veneri ſimiles. Nempe Venus quoque putabatur ſtraba, quam tamen honoris gratia dicere malebant pætam. Ovidius lib. II. artis Amat. verſ. 659. ubi agit de vitiis oculorum, *Si qua ſtraba eſt, Veneri ſimilis; ſi rava, Minerva.* Sic enim verſum illum erudite corrigit N. Heinſius, quem & de ſtraba Venere agentem pluribus ibi vide. Varro apud Priſc. lib. VI. *Non hac res de Venere pæta, ſtrabam facis* ὑπερφθαλμοι. SCHEFFER. Malebat Munckerus, *ſic ut Venus ſpectat.*

Ideo nihil tacet] Lege, *ideo mihi placet.* HEINS.

Oculo mortuo] Cæco, nil vidente. Sic, *Lacerti ſenis athleta mortui*, apud Ciceronem in de Senect. SCHEFFER. Forte, *vix oculo irretorto numquam illum emi trecentis denariis.* HEINS.

Emit retentis] *Emi trecentis*, legendum eſſe liquet. SCHEFFER.

Plane non omnia artificia ſervi nequam narras.] Servum, qui ad magiſtrum mittebatur, Paulus 3. ſentent. 7. imo l. 78. D. de legat. 3. dicit ſtudendi gratia alio transferri, deque artificio ejus, uti & peculio, ut pluris venderetur, non licebat venaliciario mentiri: idem l.a. t. 17. Quicquid dominus præſtare ſervo debet, non eſt beneficium; ſed cum indulſit, liberaliter educavit, artes, quibus erudiuntur juvenes, tradidit. Sen. 3. de beneficiis cap. 21. REINES.

Agaga eſt, at] An potius, *Harpaga eſt, at.* TILEBOM. Suſpicor ſcribendum, *apaga eſt*, ab ἀπάγειν, pro, fur eſt, aufert, abducit ſecum, quod poteſt. Niſi malis *agapa*, ἀγάπα, quia ſequitur ſtatim apud noſtrum, *Scintilla, noli Zelotypa eſſe.* Porro ſic innueretur domino ſuo fuiſſe in deliciis ſubinde. SCHEFFER. Intelligit πανοῦργον & veteranum mancipium, omniumque numerorum, & conſummatæ malitiæ. Iſidoro *agagola*, *agagula*, eſt lenocinator, pantomimus. Sweertio 1. Analect. 8. placuit eſſe Germanicum *Gauckeler*; ſed verius eſt, formaſſe hoc è Latino *Joculator* majores noſtros. In Conſtitut. Caroli M. *Caclearii*, item *cauculatores* cum maleficis & incantatoribus nominantur. REINES. Retineo adhuc illud *apaga*, vel propter ſequens *adcognoſco Cappadocem.* Niſi *agagola*, quod eſt in gloſſis Iſidori, & diminutivum hujus eſt, magis cui arrideat. SCHEFF. *Agagas* lenones eſſe ſupra diximus. HEINS.

„beat. Risit Trimalchio, [a] &, adcognosco, inquit, Cappadocem: nihil sibi defraudit: & me-Hercules laudo illum. hoc enim nemo parentat: tu autem Scintilla, noli zelotipa esse. Crede mihi, & vos novimus. Sic me salvum habeatis, ut ego sic solebam ipsum Ammeam debattuere, ut etiam dominus suspicaretur, & ideo me in villicationem relegavit. Sed tace lingua, dabo panem. [b] Tamquam laudatus esset nequissimus servus, lucernam de sinu fictilem protulit, & amplius semi-

[a] TRIMALCHIO. [b] ENCOLPIUS.

„hora

Adcognosco] Philoxenus. *Adcognoscit*, ἐπιγνώσκει. SCHEFFER. Celebratissimum est adagium antiquum: τρία κάππα κάκιστα. Quod ad Cappadoces, Cretenses, & Cilices refertur. *Adcognosco* autem etiam apud Tertullianum adversus Marcionem lib. IV. cap. 20. *Quem adcognoverunt Dæmones.* Sic *adagnoscere* dicebant. Labbæi Glossæ: *Adagnoscis*, ἐπιγνώσκεις. Apud Senecam II. de beneficiis cap. XIII. *Hoc depressior es, ostendisque te non adagnoscere ista bona.* Ita scripti, nam in vulgatis, *agnoscere*. HEINS. Fregens usus verbi simplicis *adgnoscere* pro deprehendere, & intelligere rem ita esse, ut vulgo fertur, vel revera est. Ita Hannibal videns fratris Aldrubalis caput ante stationes suas projectum, *agnoscere se fortunam Carthaginis fertur dixisse.* Livius lib. XXVII. cap. ult. Flor. II. 6. Alexander, mortem vicinam sentiens, dixit, *agnoscere se fatum domus majorum suorum.* Justin. XII. 15. Non vero ignota agnoscimus, sed ea, quæ antea jam vel scivimus, vel audivimus certe. vide Manut. ad Cicer. IV. ad famil. Epist. 4. Sic, quia Cappodoces erant celebres & nobiles astutia & malitia, hoc in servo hoc verum esse, quod vulgo de Cappadocibus jactabatur, experiebatur. Supra vero ad cap. XXIX. ostendimus, greges venalium quotannis ex Cappadocia & vicinis regionibus Romam fuisse deportatas, ita ut fere Cappadox pro mancipio sumatur, ut ex Horatio, Martiale, & aliis est notissimum. Cicero Orat. post. redit. in Senat. cap. VI. *Sine sensu, sine sapore, elinguem, tardum, inhumanum negotium, Cappadocem modo abreptum de grege venalium diceres.* Elegans in Cappadocum nequitiam est Epigramma in Anthol. lib. II. cap. XLIII. pag. 144. quod legi meretur. Et cap. XLVI. pag. 250. non tantum servos, sed ex hac gente rhetoras etiam pessimos esse docet:

Θᾶττον ἔην λευκοὺς κόρακας, πτηνάς τε χελώνας
Εὑρεῖν, ἢ δόκιμον ῥήτορα Καππαδόκην. BURM.

Nihil sibi defraudit] Hoc vero est nullius precii. An scribendum, *nihil sibi detrahi audit*? Audit laudes suas sine fuco plene integreque celebrari. Sic joco potuit dictum esse. SCHEFFER. Puto, *defrudat*, vel *defrudavit*, nam *defraudat* ne ipsi quidem Trimalchioni concesserim. Furacem autem eum esse, oblique designat. HEINS.

Hoc] Scribe, *huic*. TILEBOM.

Parentat] Quid hic est *parentat*? Legerem divisim, *par exstat*, hoc est, hac re nemo est par, illi nempe Capadoci. SCHEFFER. Legendum, *nemo par exstat*. Quo modo & Schefferus. HEINS. Temere nimis codicis scripti lectionem abjiciunt viri docti. Si enim omnia, quæ non recte capimus in hac cœna, essent permutanda, novus plane nobis Petronius obtruderetur. Videtur autem urbanus Trimalchio alludere ad laudationes funebres, & in servo nequam & Agaga libidinosum & lenonium ingenium laudare, quo sibi conciliabat pathicos, & simul Scintillæ libidinem tangere videtur, quæ, cum infami servorum ministerio ad turpes amores utebatur, neque uno contenta, etiam zelotypa non debebat esse, si ille alio amores transferret. Has, vel similes, laudes cum nemo in parentatione prædicare soleret, Trimalchio in servum confert. Ita de hoc loco censeo. BURM.

Et vos novimus] Color ductus ex illo Virgilii Eclog. 3.

Novimus & qui te, transversa tuentibus hircis,
Et quo, sed faciles nymphæ risere, sacello.

Ipsum Ammeam] Hoc *Ammeam* suspectum mihi est, nec tamen habeo, quod pro eo possim commodius substituere. SCHEFF. Puto, *ipsius Mammæam*, vel *ipsam Mammæam*: est enim fœminæ nomen Mammæa. Fuit Julia Mammæa Alexandri Severi mater. Hic uxorem innuit herilem. Vid. supra cap. 45. HEINS.

Debatuere] Gladiatorium est *batuere*, fitque baculis per imaginarium certamen. Sueton. Calig. cap. 32. *Mirmillonem è ludo rudibus secum batuentem.* Hinc ergo *debatuere*, ut *depugnare*, *debellare*, ac similia. SCHEFFER.

In villicationem relegavit] Supra capite 29. vidimus, Trimalchionem dispensatorem olim fuisse, quod honestissimum inter urbana servorum officia: inter rusticos vero Villicus, qui rationes domini curabat, erat primi ordinis. Sed, cum Urbani deliquissent, pœnæ genus erat rus religari, ut viri docti dudum ex Plauto, Terentio, & aliis docuerunt. Vid. ad Horat. II. Sat. VII. vers. ult. de villicis vero ubertim agunt rei rusticæ scriptores.

Sed tace linguam] Lego, *sed tene linguam*. TILEBOM. Ratio postulat, *tace lingua*. SCHEFFER. Forte scripsit, *lingua mi*. IDEM. Scribe, *sed tace lingua, jam dabo panem.* Et hic loquendi modus apud

Plebem

,, hora tubicines imitatus est, succinente Habina, & inferius labrum manu deprimente. Ultimo, & in medium processit, & modo arundinibus quassis choraulas imitatus est, modo lacernatus cum flagello mulionum fata egit; donec vocatum ad se Habinnas basiavit, potionemque illi porrexit, [a] &, tanto melior, inquit, Massa, dono tibi calligas. [b] Nec ullus tot malorum finis fuisset, nisi epidipnis esset adlata, turdis siligine, uvis passis, nucibusque fartis. Insecuta sunt Cidonea etiam mala spinis confixa, ut echinos efficerent; & haec quidem tolerabilia erant, si non fericulum longe monstruosius effecisset, ut vel fame ,, perire

[a] HABINNAS. [b] ENCOLPIUS.

Plebem videtur obtinuisse. *Tace lingua*, ut apud Nasonem,

Lingua sile, non est horum memorabile quicquam. HEINS.

De sinu] Vide supra ad cap. 20.

Succinente Habinna] Proprie dictum, tamquam secundas partes faciente in hoc choragio. HEINS.

Harundinibus quassis] Quassæ arundines sunt rimosæ, ut ollæ quassæ, naves quassæ, quassæ faces. His vapulabant servi nonnumquam. In Petronianis jam olim editis cap. CXXXIV. *At nisi harundo quassata verberantis impetum minuisset* (malo, *inhibuisset*) *forsan etiam brachia mea & caput fregisset*. HEINS.

Mulionum fato egit] Suspicor, *mulionem fato egit*. Illud *fato* explico, sermone, loquela, clamore, nisi malis, *fatu*. Mulas voce agi notum est, & docet eleganter istos mulionum clamores vel unicus Claudianus. in Epigr. de mulabus Gallicis,

Absentes longinqua valent præcepta magistri,
Has sistit rapidas, hac properare facit.
Læva jubet, lævo deducunt limite gressum.
Mutavit strepitum, dexteriora petunt. SCHEFF.

Potionemque illi porrexit] Malim, *potionemque villi*. Sic & Terentius, pro vino Adel. Act. V. sc. II. vers. II. *In angulum abeam atque edormiscam hoc villi*. Apud Martialem lib. IX. ep. XCII. in scriptis potioribus: *Quod nec villa vomis*, quod in *vina* mutatum à Scriverio non oportuit. Quanquam nec vulgarum illic temere sollicitandum: *Quod nec mane vomis*. HEINS. Nulla opus correctione, cum *potio* sæpe in hac cœna simpliciter de vino ponatur. Erat autem præmium servorum ob bene navatam operam. vid. supra cap. 50.

Tanto melior] Terent. Heaut. III. sc. 2. *Tanto hercle melior*. SCHEFFER. Laudandi formulam hanc primus apud Ovid. 14. Metam. vers. 657. observavit exactissimus Gronovius, & simul inepto disticho, quod nullus manuscriptorum agnoscebat, Poëtam exoneravit lib. 1. Observ. cap. 21. Adhibuit eandem Senec. lib. de tranq. an. cap. 15. *Laudemus toties dignum laudibus, & dicamus, tanto fortior, tanto felicior! effugisti casus humanos, livorem, morbum.* Idem ep. 31. *Admirabor & clamabo, Tanto melior: surge & respira.* REINES. Similiter Terentius Heautont. Act. III. sc. II. Sed & idem Adelph. IV. I. *Tanto nequior*. Plautus Pseud. Act. V. sc. V. *Tanto miserior*. GOES. Quint. lib. VIII. Inst. cap. 2. *Unde illa scilicet egregia laudatio, tanto melior.* Vide ad Phædr. lib. III. fab. 5.

Massa] Servi nomen. SCHEFFER.

Epidipnis] Ultima pars cœnæ. imo postcœnium. Martialis XI. Epigr. 16.

Hinc feras epidipnidas parabit. SCHEFF.

Turdis illigine] Scribo, *turdis, siligine*. TILEBOM. Scribe, *turdis, siligine*, ut vult Nob. Heinsius. SCHEFF. Lege, *turdi siliginei uvis passis nucibusque farti*, sive *farsi*, ut vetustus liber. Sic *ventriculus farsus*. Hygino, fabula CXXVI. *Turdi siliginei*, quia totum epidipnidis ferculum fictum. Turdi è siligine, echini ex malis Cydoniis, anser, pisces, & omnium genera avium è porco. HEINS.

Farsis] Ita dixisse veteres ostendit Muncker. ad Hygin. fab. 126. Ut autem hi ficti erant Turdi, ita veterum luxuria novit servos peculiares farciendis avibus destinatos, qui *Fartores* in antiquis lapidibus dicuntur. vid. Gruter. pag. DLXXX. 15. & Reines. Clas. IX. insc. 12. Gloss. *Fartor σιτευτής*. vid. Barth. lib. VIII. Advers. cap. 4. Idem est, notante Reinesio, qui *Aviarius Altiliarius* dicitur in lapide antiquo. Gloss. *Altiliarius ὀρνιθοτρόφος*. in Macello etiam fuisse fartores docet Terent. Eun. II. 2. ubi Fabricius eosdem, qui *conditores* dicebantur, existimat. BURM.

Ut echinos efficerent] Malo *effingerent*, nam *effecisset* mox denuo subsequitur. HEINS. Echinos in deliciis fuisse docet Nonnius de re Cibar. lib. III. cap. 38. sed, præter veros Echinos, erat fartum aliquod, quod Echinum refert, de quo vide Barth. ad Claudian. lib. II. in Eutrop. pag. 448. BURM.

Tolerabilia erant] Vide supra cap. 1.

Monstruosius] Varro apud Gellium lib. III. cap. 16. dicit, *non recepisse hujusmodi quasi monstruosas raritates*. Sic enim ibi habent, teste Vossio, libri veteres, & confirmat meus in membranis. Glossæ *τερατώδης, monstruosus, portentuosus*. Tertull. de Resur. c. 9. *de posteritate monstruosum*. Appulejus *mirati monstruosas asini delicias*. SCHEFFER. Ita rectius, quam mon-

„ perire maluissemus. Nam, cum positus esset, ut nos putabamus, anser „ altilis, circaque pisces, & omnium genera avium, inquit Trimalchio: „ [a] Quidquid videtis hic positum, de uno corpore est factum. [b] Ego, „ scilicet homo prudentissimus, statim intellexi quid esset, & respiciens „ Agamemnonem: mirabar, inquam, nisi omnia ista defacta sunt, aut „ certe de luto: vidi Romae Saturnalibus ejusmodi coenarum imagi- „ nem fieri.

a ENCOLPIUS. TRIMALCHIO.

LXX.

monstrosus, quod Poëtis magis familiare. *Monstruosum* etiam in optimis membranis apud alios scriptores inveni. *Novitas monstruosissima* apud Tertullianum lib. III. adversus Marcionem, & *monstruosa superstitio*. cap. XI. lib. I. ad nationes. Apud Arnobium lib. V. *Personarum monstruosissima torvitates*. Sic *fastuosus* & *fastosus*, *montuosus* & *montosus*. HEINS. Recte. Tertull. Advers. Judæos: *novitas monstruosa*. Sic nimirum etiam apud Siculum Flaccum *locus saxuosus*. Apud Faustum & Valerium *saxuosi limites*. GOES. Ita quoque apud Sueton. in Calig. cap. XVI. quamvis Salmasii codex *monstrosarum* habeat. Sed optimos Palatinos codices apud eumdem scriptorem in Tiber. cap. XLIII. *monstruosi* habere testatur Gruterus, & ita passim in MSS. reperiri. vid. egregie Dausq. in Ortograph.

Factum] Jam bis terve supra notatus usus hujus verbi in culinari opera; eleganter vero unum corpus vocat cibum unius generis, ut contra Apicius de re culin. lib. VII. cap. II. ex variis Dulciarium fieri docens, dicit, *ova tria lacte dissolves, ita ut unum corpus facias*. BURM.

Prudentissimus] Id est, ut supra cap. 36. de veteri conviva dixit, *qui sape ejusmodi ludos spectaverat*. Infra cap. LXXXVIII. *consulere prudentiorem cœpi*. Et cap. XV. *prudentissimus homo* eadem ironia. BURM.

Mirabar, inquam] Hæc sic lego: *Mirabor, inquam, nisi omnia ista de fricta sunt*. Plaut. Amphit. I. sc. I. *Mira sunt, nisi invitavit sese in cœna plusculum*. Petronius similiter, quamquam sensu contrario cap. XC. *Non miror, si te populus lapidibus prosequitur*. *De fricta*, puta *re*, quamquam mallem *fricto*. Glossæ. τηγανιτὸν, *frictum*: Philoxenus, *Fricta*, τηγανιτά. SCHEFFER. *Mirabar* ediderunt Patavini, & forte melius, quam *mirabor*. Virgil. Ecl. I.

Mirabar, quid moesta Deos, Amarylli, vocares.

Propert. III. El. VIII. vers. I.

Mirabar, quidnam misissent mane Camoena.

Ovid. I. Amor. eleg. VI.

Mirabar, tenebris si quis iturus erat.

Vide Heins. ad Claudian. Epithal. Pall. & Celer. vers. 56. BURM.

Omnia ista defricta sunt] MS. Dalmaticum verum habet, *defracta sunt*. Quo inducor, ut credam, scripsisse nostrum *de karta sunt*, pro *de charta*. Et cur non potuerit chartaceas habere cœnas, sicut Heliogabalus cereas, vitreas, ligneas, & id genus? SCHEFF. Uno verbo a *defrico*, fricando purgo, ἀποψάχω. At MS. in margine *al. defuncta*, id est, *de cadavere*, pars pro toto: nam *defunctum*, more Græcorum, substantive *cadaver*. Sen. *defuncta nullis planctibus revocantur*. HADRIANID. Lege, *omnia ista de cera ficta sunt*. Lampridius Heliogabalo: *Parasitis in secunda mensa sape ceream coenam, sape eburneam, aliquando fictilem, nonnunquam vel marmoream, vel lapideam exhibuit*. Narrat & Diogenes Laërtius lib. VII. Sphæro Philosopho ceream cœnam à Ptolemæo fuisse appositam. In Priapæis epigr. XLII. *cerea* quoque *Poma* occurrunt. HEINS. Patavini *defricta* ediderunt, sed hoc non respondet sequentibus *de luto*. *Defuncta*, quod in margine Traguriani codicis erat, inepte interpretatur Hadrianides; quis enim umquam cibos illatos *defunctos*, vel *de cadavere* dixit factos? Forte scribendum *defarta*, verbo quidem raro, sed quod, ut mille alia, quæ olim in usu erant, non superest apud scriptores ullos, quod sciam. Quod si non placet, legamus *deficta*; quo verbo Cato aliquoties utitur cap. LXXIV. de pane depsticio. *Ubi bene subegeris, defingito*, CXXI. *Ubi definxeris lauri folia addito*. Hoc autem optime respondet sequentibus, aut *certe de luto*. Nam, si non deficta, id est, ex opere pistorio essent, ex luto certe erant: nam de cera vel charta cogitare, quod semel modo iterumque factum legimus, non est verosimile. Nam cum tam singularis ingenii fuerit illa Elagabali cœnarum præbitio, non apte Trimalchioni tribuitur. Et mihi Viri Docti sæpe in eo nimii videntur, ut ubi quid insolitum, & quod forte non nisi semel factum vel scriptum est, legerint, quærunt id ope intempestivæ emendationis, etiam aliis scriptoribus intrudere. *Opera* autem *Pistoria* erant quotidiana Romæ, ita ut & venalia essent in popinis & ganeis. vid. Suet. in Tiber. cap. XXXIV. ubi recte Torrentius *Dulciaria* exponit. vid. Supr. cap. LX. Diversas figuras, in quas Pistores artifices hæc opera formabant, celebrat Martial. XIV. 222.

Mille tibi dulces operum manus ista figuras
Exstruit: huic uni parca laborat apis.

Plura vide apud Salm. ad Lamprid. Elagab. cap. 32. & Vopisc. Tacit. cap. 5. & Colv. ad Apulej. lib. X. Met. BURM.

Vidi Roma Saturnalibus ejusmodi coenarum imaginem

LXX. „Necdum finieram sermonem, cum Trimalchio ait: [a] Ita „crescam patrimonio, non corpore, ut ista cocus meus de porco fecit. „Non potest esse preciosior homo. Volueris, de bulba faciet piscem, de „lardo palumbum, de perna turturem, de colaepio gallinam; & ideo, „ingenio meo, impositum est illi nomen bellissimum, nam Daedalus vo„catur: &, quia bonam mentem habet, attuli illi Roma munus cultros „Norico

[a] TRIMALCHIO.

nem fieri] E cera videlicet, vel luto. Hinc lucem mutuatur Martialis Apophoretis ep. CLXXXII. *in sigillum Giberi fictile:*

Ebrius hæc fecit terris, puto, signa Prometheus,
Saturnalitio lusit & ipse luto.

Uterque locus ad sigillariorum festum est referendus, quo cera lutove sigilla aliaque fingebantur. HEINS.

Ita patrimonio crescam] Ejusdem generis sordidi & avari hominis jusjurandum, ut supra cap. 58. *Ita lucrum faciam, & ita bene moriar.* & cap. 61. *Sic felicem me videas.* & ibidem, *Omne me lucrum transeat.* Et ita moris erat per ea, quæ ardentes vovebant & optabant, ut, *Ita consul fiam*, & similia, jurisjurandi formulas concipere. De qua consuetudine vide Valesium ad Ammian. Marcell. lib. XXIV. cap. 3. Non absimilis illa Ovidii ad durum janitorem obtestatio lib. II. Amor. eleg. 2.

Sic tibi semper bones, sic curta peculia crescant.

Ridicule autem addit, *non corpore*, quia, si simpliciter dixisset *ita crescam*, aliquis rudior scilicet de statura accepisset; quia vero jam senex calvus erat, necesse erat, hanc ambiguitatem tollere, adjectis vocibus, *patrimonio*, *non corpore*: in quibus egregie Satyricus noster ineptias Trimalchionis depingit. BURMAN.

Volueris] Pro, *si volueris*, elegans & optimis auctoribus usurpatum. HEINS. Vide eruditissimi Broukhusii notas ad Tibull. II. eleg. VII. vers. 43. & Manut. ad Cicer. V. Verrin. cap. 65.

De bulla] Quomodo, *de bulla?* Puto fuisse, *de bulba*, hoc est, *de vulva.* Ita supra fuit *berbex*, seu *bervex*, pro *vervex.* Nempe vulva porcæ in precio apud veteres; & hic omnia de porca in sequentibus, lardum, perna, &c. SCHEFFER. Pro, *bulba*, id est, *vulva*, ut recte eruditissimus Schefferus. Fieri autem de vulvulis isicia liquet ex Apicio lib. II. cap. III. ubi lego, *vulvula isiciata.* Sunt autem vulvulæ botelli species, ab involvendo dictæ. Apud Lampridium in Heliogabalo cap. 21. *Sumina apragna cum suis bulbis.* Nævius apud Macrobium lib. II. Saturn. cap. 14.

Quis heri apud te? Prænestini & Lanuvini hospites.
Suopte utrosque decuit acceptos cibo,
Alteris inanem bulbam madidam dari,
Alteris nuces in proclivi profundere. HEINS.

Vulgati Codices,

Alteris inanem bulbam madidam dari.

sed Scriverius adscripserat in margine Codicis sui, qui nunc ad me pervenit, *madidantem*, ex vetusto, opinor, aliquo Codice; & inde emendavit, *inanem bulbam inadipatam dari.* quod non displicet. Est enim *inadipatum*, quod adipe inpinguatum non est, eoque nomine inane. GOES. Gloss. *bulba*, μήτρα. De luxu autem & insania veterum in vulvis suillis vide Nonium de re cibaria lib. II. cap. IV.

De colo suis] Scribe, *coliphia.* TILEBOM. Hoc corruptum est. Num scribendum, *de coliphio?* Coliphium est genus panis, cujus meminerunt Plautus & Juvenalis, sicut quidem vulgo putant. At quid hic panis? Rectius Salmasius, qui appellat partem animalis aridam maxime ac siccam, ut est femur, aitque, Græcis non κωλύφια solummodo & κωλῆνες, sed & κωλήνια dici, quod cum nostro convenit proxime. SCHEFFER. Sed, cum *perna*, ex qua *turtur*, coxam utramque, posteriorem & priorem, partesque suis maxime aridas & siccas complectatur, non video hic denuo *colepium* posse repeti. HADRIANID. Græcis κωλήνια vide Suidam in κώλητα. Glossæ Isidori, *pulpidinem*, *colophia.* Plautus Persa Act. I. sc. III.

Collyra facite ut madeant & coliphia.

Martialis lib. VII. ep. LXVII.

Cum Coliphia sexdecim comedit.

Scholiastes Juvenalis: *Coliphia, pulmentum sive*, (lege ex MS. *ficus*) *membrum virile.* Ex hoc autem Petronii loco liquet, coliphia è suilla carne fieri solita. HEINS.

Ingenio meo] Recte, quia ubique à Petronio noster inducitur adfectans magnam Mythicæ historiæ intelligentiam, ut supra jam sæpe apparuit. Trimalchio autem de suo hoc coco multa supra fidem jactans recte exhibetur, cum illud genus hominum passim apud comicos artem suam extollens & gloriosum inducatur, ut ex Plauto & aliis ostendit P. Victorius lib. XX. Variar. cap. 21.

Attulit illi Romam unus] Corrige, ut volebat N. Heinsius: *attuli illi Roma munus.* SCHEFFER. Puto, *attuli illi Roma munus, Norico ferro.* Ferri Norici apud veteres laudatissimi usus haud infrequens. Horatius carminum primo Od. 16.

——— *Quas neque Noricus*
Deterret ensis, nec mare naufragum.

Et Epod. XVIII.

„ Norico ferro; [a] quos statim jussit adferri, inspectosque miratus est, etiam „ nobis potestatem fecit, ut mucronem ad buccam probaremus. Subito „ intraverunt duo servi, tamquam qui rixam ad lacum fecissent; certe „ in

[a] ENCOLPIUS.

Modo ense pectus Norico recludere.

Apud Nasonem: lib. XIV. Metam. 712.

Durius & ferro, quod Noricus excoquit ignis.

Martialis Spectac. Epigramm. XXIII.

Norica quam certo venabula dirigit ictu?

Ubi *Derica* nunc vulgo circumfertur perperam. Illud vero eleganter & proprie dictum *cultros Norico ferro*, pro *factos è Norico ferro*. Veteri lapide DEMETRIUS AQUO PUBLICO, scilicet merens. Sic *homo consularibus ornamentis, multa eloquentia*, & innumera talia, HEINS. Recte: proprium hoc enim cocorum instrumentum, &, ut Plautus Aulul. Act. III. scen. 2. *cocum decet cultrum habere*. vide Meursii Auctar. Philolog. cap. XXII.

Norico ferro] Quod effoditur ex alpibus Noricis, in quibus venæ ferri optimæ. Plinius XXXIV. cap. 14. *Alicubi vena bonitatem hanc præstat, ut in Noricis.* Adde Martialem IV. ep. 55. SCHEFFER.

Mucronem ad buccam probaremus] Quomodo apud Suetonium in de Cl. Rhetor. cap. 6. Sextum Clodium jocatum legimus, *Fulviam Antonii uxorem, cui altera bucca inflatior erat, acumen styli tentare.* SCHEFFER. Quod Sueton. in Neron. cap. XLIX. dixit *tentare aciem* (ut noster infra cap. 78. *tentare an bonis lanis essent confecta*) Et in Oth. cap. XI. *explorare aciem.* Sed & *probare*, quod perperam negavit Scioppius, Latine & eleganter dicitur pro experiri, & experimento capto cognoscere, ut docuit, vir in literis nostris olim Princeps, Grævius ad Ciceron. Verrin. III. cap. 30. BURM.

Rixam ad locum] Suspicor, scribendum esse, *rixam ob lorum*, putoque, *lorum* illud intelligi, quo revinctam quisque ad collum forte habebat amphoram. Nam, loris suspensa gestasse istæc onerosiora, & res docet ipsa, & exemplum lecticarum, de quibus videat Electa Lipsii, qui volet, nos quoque aliquando in de re vehicularia monstrabimus. SCHEFFER. Omissa priori suspicione, scribo, retentis omnibus, *ob lacum.* Porro *lacum* accipio de vase grandiori, continente aquam, cui fortassis habebant amphoras immissas, frigoris caussa. Glossæ *Lacus*, ὑδρίον. Itaque & in sequentibus legendum: *certe in lacu adhuc amphoras habebant*, non, *in loco.* IDEM. *Ad lacum* tanquam aquam è lacu, sive piscina Trimalchionis domestica, amphoris hisce hausissent. Habebant enim lautiores homines hos lacus domi balneis vicinos. In hanc ipsam, puto, piscinam prolabentur infra Ascyltos & Encolpius. HEINS. Hanc retinendam esse scripturam cum Heinsio judico, non tamen de piscina, aut lacu vicino Balneo, de quo infra cap. 72. videbimus, capio: sed in domo nostri Trimalchionis grande aliquod vas, sive receptaculum, fuisse crediderim, ex quo servi amphoris vinum vilius hauriebant, quod familiæ ministrare deberent, cum dominicum esset in apothecis & amphoris diligenter gypsatis. Ita autem dictum illud receptaculum ad similitudinem lacuum, qui in cellis vinariis & oleariis, quibus mustum & oleum recens expressum, ex cupis effluens, excipiebatur, quorum multa mentio est apud Rei Rusticæ auctores. Vide Caton. cap. 25. Columell. XII. 18. Pallad. lib. 1. cap. 18. & passim, & nos olim notavimus in dissertatione de vectigalib. P. R. cap. 1. Et ita in genere *lacus* dici receptacula rerum liquidarum, & vasa ampliora, docuit summus Vossius in Etymologico, & recte vocem à Græca, λάκκος, deducit. Unde & fortasse etiam *laccum* Latini pronunciarunt. De tali vase capio leg. XXVII. §. ult. ff. ad L. Aquiliam. *Si tectori locaveris laccum vini plenum curandum, & ille eum pertudit, ut vinum sit effusum, Labeo scribit in factum agendum. Laccum* autem non recte *cisternam* intelligere videtur Cujacius lib. X. Observ. cap. 9. & eamdem cisternam vocari in l. XXI. §. 5. ff. de furtis. Qua enim ratione cisterna vini plena, in terram depressa, à *tectore* (ita enim fine dubio legendum est) curari poterit, si rimam duxerit, nisi prius extracto vino. Sed, si capiamus hunc laccum, sive lacum, ex opere figulino fuisse, & in exteriori parte cœpisse dehiscere & rimas ducere, locatum fuisse tectori, ut ille opere tectorio eum incrustaret, & in ipsa curatione imperite malleo, vel alio instrumento adhibito, eum pertuderit, facillima legis erit species. Talem *laccum* etiam cisternam vocari posse non nego, nam & Glossæ λάκκος, *cisternam laccum*, reddunt, sed de tali cisterna capiendum contendo, quæ non in terram defossa, sed ut vas amplum navibus onerariis imponitur, quale etiam à tectore pertundi facile potuerit. Et ita capiendam legem dictam de furtis censeo, & ejus quoque sententiæ habeo suffragatorem virum Amplissimum Cuperum, qui de his lacubus per literas mihi eum consulenti, se ita sentire amice rescripsit. Ex tali ergo lacu vinario vinum hausturi hi servi simulantur rixam fecisse. an vero vas illud, quod Romæ videtur, & à Boissardo tom. III. antiquit. cap. 145. conspiciendum exhibetur, sit lacus, ut dubitem, faciunt racemi vitium, quibus totum ornatur, quamvis Urnam esse velit Gudius apud Gruter pag. DCCCCXVIII. 17. & basin ipse Gruterus. Sed, ut judicent lectores, hic ex Boissardo exprimi curavi. BURM.

In

„ in loco adhuc amphoras habebant. Cum ergo Trimalchio jus inter liti-
„ gantes

In loco] Scribe, *in collo*. Supra: *collo suo circumferebat olera venalia*. Cato apud Servium ad Virgil. Æn. III. *Accipite hoc onus in collos vestros*. Catullus:

At mi nullus erat, neque hic, neque illic,
Fractum qui veteris pedem grabati
In collo sibi collocare posset. HEINS.

Munckerus in epistola ad N. Heinsium legit, *certe ambo adhuc a. b.* vel, quod verius putat, *in loco adhuc*. Heinsii conjectura videtur admittenda, quam unde Gallicus Petronii locupletator resciverit nescio, certe ejus editio exhibet, ut Heinsius conjecit, multos annos, antequam aliquis de novo hoc fuco somniaret.

„gantes diceret, neuter ſententiam tulit decernentis, ſed alter alterius am-„phoram fuſte percuſſit. Conſternati nos inſolentia ebriorum, intentavi-„mus oculos in praeliantes, notavimuſque oſtria, pectineſque è caſtris „labentia, quae collecta puer lance circumtulit. Has lauticias aequavit „ingenioſus cocus; in craticula enim argentea cocleas attulit, & tre-„mula, teterrimaque voce cantavit. Pudet referre quae ſecuntur: inau-„dito enim more pueri capillati attulerunt unguentum in argentea pelve, „pedeſque

Sententiam tulit] Sic videlicet, ut ea ſe contentum redderet. Sic *ferre conſilium* apud Martianum lib. I.

Conſilium vis ferre meum ——— SCHEFF.

Dictum eodem modo, ut *ſuffragia ferre*. Suetonius in Cæſ. cap. XIII. & alii dixerunt. *perferre ad ultimum vota finem conſenſum* Sueton. Aug. LVIII.

Alterius amphoram fuſte percuſſit] Crates auditori novicio Zenoni ollam lenticula cocta plenam ferendam per Ceramicum tradiderat; cujus miniſterii cum eum pudere animadverteret, παίσας τῇ βακτηρίᾳ κατέαξε τὴν χύτραν, Laërt. lib. 7. Arſen. in apophth. REINES. Emenda, *alter alterius amphoram fuſte percuſſit*. Simile mendum Juſtini Codices inſedit lib. VIII. cap. III. *Forte evenit, ut, cum duo fratres, reges Thraciæ, non contemplatione juſtitiæ ejus, ſed invicem metuentes, ne alter alterius viribus accederet, diſceptationum ſuarum judicem eligerent*. To *alter* minus bene abeſt à libris, qua editis, qua ſcriptis. Juſtinus lib. XV. cap. III. *dum auxilium ferre alter alteri volunt*. Apud Maronem lib. II. 667.

Alterum in alterius mactatos ſanguine cerno.

Apud Naſonem Ponticis lib. I. eleg. 5.

Alter ob alterius funera mœſtus erat. HEINS.

Plura hujus elegantiæ exempla collegit diligentiſſimus Cerda ad d. l. Virgilii.

E Caſtris labentia] Illud *caſtris* hic ineptum eſt. Puto *teſtis* ſcribendum. Et fuere fictiles amphoræ, ut notum. Niſi malis, *cruſtis*. Interpres vetus Horatii à Cruquio editus: *Cruſtas quando in feminino dicimus, fragmenta ſignificamus*. SCHEFFER. Miror, Reineſio hoc potuiſſe placere, ut ſignificetur quaſi locus prælii. Vera lectio eſt *è caſſis*. *Caſſa* dicuntur rupta, fracta verberibus & concuſſione. Plautus in Curcul. Act III. verſ. 25.

——— *Nam, quid id refert mea:*

An aula quaſſa cum cinere effuſus fiet? IDEM.

Quæ hic de rixantibus primum, &, rejecta ſententia Trimalchionis, mox prælantibus ſervis narrantur, deſtinato ſic conſilio acciderunt, ut è *caſtris*, id eſt, loco prælii, pro miſſilibus lapidum, *oſtrea*, & *pectines*, volitarent; potuitque fieri, ut, vel inſtar caſtrorum aliquid ſubito emicaret, ſervis pugnantibus, vel ſocii utrinque accurrerint. Aut, ſi neutrum horum, nihilominus *è caſtris* recte poſitum autumo ad ſignificandum, ſic ferociter variaque arte pugnaſſe duos, quaſi eſſent plures, *intentatoſque* ſpectatorum *oculos* meruiſſe. Recte etiam locus pugnæ *caſtra* dicuntur, quandoquidem hoc, quidquid erat, per ſpeciem rebellionis contigit, quæ non alibi frequentior, quam in caſtris, aut ſtativis. Nec refert, ſi duo ſolum fuerint; *caſtra* hæc innotuere per conflictum, eratque in conſpectu Trimalchio imperator, qui tunc partem exercitus ſecum habebat, pars officium faciebat. *Fuſtibus* denique & ſaxis pugnare, antiquus bellandi modus HADRIANID. Scribendum utique, *è gaſtris*, ut jam pridem vidi, idque notis ad Hyginum tab. 108. etiam monuit Th. Munckerus. HEINS. Videtur vera conjectura Munckeri; ſimilis vaſis meminit Nicander Theriac. verſ. 106.

——— Τὰ δ' ἐν πλημυγῇ γάστρῃ

Θάλπε κατακνήχων.

Hac amplo vaſe coque confuſa.

Quæ collecta puer lance circumtulit] Ut in ipſa menſa à convivis aperirentur. Seneca ep. LXXXVIII. *O infelicem agrum! quare? quia non oſtrea illi Lucrina in ipſa menſa aperiuntur*. Illud vero appoſite & ex uſu Romanorum, quod cœna jam tantum non finita, oſtrea pectineſque afferuntur. Conchilibus enim claudebant cœnam. Noſter ipſe Carmine de bello civili:

——— *Inde Lucrinis*

Eruta litteribus condunt conchilia cœnam. HEINS.

In Craticula argentea cocleas attulit] Inter argumenta luxuriæ Romanæ erat præcipuum, quod ardentem adhuc à foco cibum deglutirent, quem mox frigida vel nivatis potionibus reſtinguerent. Pleni hiſce veterum ſcripta. De boletis ardentibus in ventrem demiſſis videndus Seneca ſub finem lib. IV. Nat. Quæſt. & alibi paſſim. Huc refer, quod ſupra vidimus, panem in Clibano in menſam allatum, & ferventia tomacula in Craticula. De cochlearum conditura Apicius lib. VII. cap. XVI. HEINS. Vide ſupra cap. 31. & 35.

Tremula voce] Tibullus lib. I. eleg. V. verſ. 49.

Et ſibi blanditias tremula componere voce.

Ubi vide unicum literarum noſtrarum decus Janum Brouckhuſium. *Teterrimam* autem vocem dixit noſter ſupra cap. 35. ubi fruſtra *Teneterrimam* corrigunt viri docti.

Inaudito more] Quomodo *inaudito*? Athenis quidem mos fuit, καὶ τοὺς πόδας τῶν τρυφώντων ἐναλείφειν μύροις,

„pedeſque recumbentium unxerunt, cum ante crura, pedeſque, taloſ„que corollis vinxiſſent. Hinc ex eodem unguento in vinarium, atque „lucernam, liquatum eſt infuſum. Jam coeperat Fortunata velle ſaltare: „jam Scintilla frequentius plaudebat, quam loquebatur. cum Trimal„chio: [a] Permitto, inquit, Philargyre, & Carrio, & ſi praſianus es „famoſus, dic & Minophilae contubernali tuae diſcumbat. [b] Quid mul„ta? pene de lectis dejecti ſumus, adeo totum triclinium familia occu„paverat. Certe ego notavi ſuper me poſitum cocum, qui de porco „anſe-

a TRIMALCHIO. b ENCOLPIUS.

μύροις, probatque è Cephiſodoro, Eubulo, Antiphane, & Anaxandride, Athenæus lib. 13. extr. de Arabibus, Syris, & Babyloniis alii. At etiam Romæ uſitatum id: *Vidimus*, inquit Plinius lib. 13. cap. 3. *etiam veſtigia pedum tingi*, (unguentis) *quod Othonem monſtraſſe Principi Neroni ferebant. Inauditum* igitur dixerit pro eo, quod novum eo tempore & primum receptum. REINES. Scilicet apud Romanos: nam, apud Judæos & Athenienſes, id fuiſſe uſitatiſſimum docuit doctiſſimus Bynæus de morte Jeſu Chriſti lib. 1. cap. III. §. 33. Tragur. *inaudita* habet.

Pedeſque recumbentium unxerunt] Pro luxu eorum temporum. Plin. Hiſtor. Natur. lib. XIII. cap. III. HEINS.

Crura pedeſque] *Pedeſque*, hic repetitum eſt ex ſuperioribus, ac proinde expungendum. HEINS.

Coronis junxiſſent] Scribe, etiam ex N. Heinſii ſententia, *vinxiſſent*. Horatius 1. Carm. 7.

Tempora populea fertur vinxiſſe corona. SCHEFF.

Hinc ex eodem unguento in vinarium atque lucernam liquatum eſt infuſum] Scribe, *aliquantum eſt infuſum*. Infra cap. LXXVIII. *Nardini quid & in vinarium juſſit infundi*: ex caſtigatione noſtra: Plinius lib. XIII. cap. III. de unguentis: *At hercle jam quidem etiam in potus addunt.* De lucerna unguentata Lampridius in Heliogabalo: *Idem in lucernis balſamum exhibuit.* HEINS. Poſſet de vino capi, quod liquatum (de quo vide Lambinum & Torrentium ad Horat. 1. Od. XI.) lucernæ, ex more apud Poëtas obvio, infundebatur; ſed malo de unguento liquato capere, ne nimis craſſum & denſum olei vicem obire non poſſet.

Jam cœperat Fortunata velle ſaltare] Id eſt, jam ſaltare cœperat. Peculiaris Verbi *Velle* ratio, ut adjunctum alteri verbo faciat pleonaſmum, & ſit ſuperfluum. Lucretio familiaris iſte uſus ejus: ut lib. 2.

——— *Indicium mortalibus edunt,*
Infidi maris inſidias viresque dolumque
Ut vitare velint.

Ut mox:

——— *Prædicere ut armis*
Et virtute velint patriam defendere terram.

Tibullo lib. 1. el. 2. *Vidi ego.... manibus canas fingere velle comas.* Macrob. 5. Sat. 17. *Locus dignus eſt, ut eum velimus altius intueri*: & Jacobus Benevent. cap. 75. *Deus credita cum repetit, nemo dolere velit*: nimirum ut bonæ fidei debitor, ſed reddere non doleat, aut gravetur. REINES. Petronianæ formæ locutio. ſupra cap. IX. *Tuus iſte frater cœpit mihi velle pudorem extorquere.* Infra cap. XCVIII. *Si Gitona tuum amas, incipe velle ſervare.* Eleganter autem abundare illud verbum *velle* apud ſcriptores optimos oſtendit præter alios Eruditiſſimus Brouckhuſius ad Propertii lib. II. eleg. VIII. verſ. 13. & nuper ad Tibull. lib. 1. eleg. V. verſ. 50. BURM.

Permitto, inquit Philargire, &c.] Videtur hic locus nonnihil diſtortus, quem ita reſtitui poſſe opinor: *Permitto, inquit, Philargire diſcumbe, & tu Carrio (etſi Praſianus es famoſus) dic & Minophila contubernali tua.* Hanc contubernalem autem exiſtimo fuiſſe Philargiri, de qua mox capit. ſeq. *Philargiro etiam fundum lego & contubernalem.* GOES.

Et ſi praſinianus] Corrige: *&, ſi praſinianus es.* Docent ſequentia abunde, ubi de praſinæ factionis victoria *Praſinianus*, qui praſinæ favet factioni. quanquam forte rectius ſit, *praſianus*. Antoninus vita ſua. Τὸ μήτε πρασιανὸς, μήτε βενετιανός. Neronem mirum quantum faviſſe factioni praſinæ, res eſt notiſſima vel ex Suetonio. SCHEFFER.

Dic & Menophile] Suſpicor ſcribendum, *Menophilo*. SCHEFFER. *Menophila* ſcribendum; in Traguriano enim ſemper ſimplex *e* pro diphtongo *æ* ſcriptum fuit, & male Patavini *contubernali tuo* ediderunt: permittit enim, ut cum ſua contubernali accumbat. Fortaſſe & *Menophila* ſcribendum; *Menophilus* enim frequens in antiquis lapidibus eſt nomen ſervile. Hoc nomine & Medicus apud Celſum lib. VI. cap. 7. & Mithridatis Eunuchus apud Amm. Marc. lib. XVI. cap. 7. & Conſularis vir apud Capitol. in Maximin. cap. XXI. occurrunt. Et vernum Menophilum eleganter irridet Martialis lib. VII. cap. 81. an autem fuerit hæc Carrionis, an Philargyri, cui capite ſequenti legat ſuam, contubernalis, incertum facit ordo verborum, quamvis ego poſterioris credam. Philargyri autem nomen in antiquis inſcriptionibus eſt frequentiſſimum. BURM.

Diſcumbat] Lege, *diſcumbant*. TILEBOM.

„ anserem fecerat, muria condimentisque foetentem. Nec contentus „ fuit recumbere, sed continuo Ephesum Tragoedum coepit imitari; & „ subinde dominum suum sponsione provocare. Si prasinus proximis „ Circensibus primam palmam.

LXXI. „ Diffusus hac contentione Trimalchio, *a* Amici, inquit, „ &

a TRIMALCHIO.

Muria condimentisque fœtentem] Ad cocum refer, non ad anserem. Evincit hic locus nihil esse mutandum initio Satyricon fragmentorum, etsi viris doctis aliter sit visum. Recte enim ibi: *Non magis sapere possunt, quam bene olere, qui in Culina habitant.* Valeant igitur illi cum sua *cottaria*, quam libris de modo usurarum inculcant. Emenda autem Martialem lib. VI. ep. LXVI.

Quam multi tineas pascunt blattasque diserti,
Et redimunt soli carmina docta coci.

Ubi perperam, *& redimunt soli*, circumfertur. Hoc enim manifeste falsum, quoniam & aromatarii, salsamentarii, aliique, redimebant carmina, ut iis merces suas involverent. Nota & illa Martialis lib. XIII. epig. 2.

Nec toga Cordyllis, vel penula desit olivis.

Itemque illud lib. III. ep. II.

Ne nigram cito raptus in culinam
Cordyllas madida tegas papyro,
Vel thuris piperisque sis cucullus.

Male olent ergo coci, male culinæ. Seneca ep. CIV. *Ut primum gravitatem urbis excessi, & illum odorem culinarum fumantium, quæ mota, quidquid pestiferi vaporis obruerant, cum pulvere effundunt, protinus mutatam valetudinem sensi.* Non dissimile illud ejusdem Senecæ de tabernis unguentariis ep. CVIII. *Qui in unguentaria taberna resederunt, & paulo diutius commorati sunt, odorem secum loci ferunt.* Sed plus est *in culina habitare*, quam *residere*, aut *paulo diutius commorari*. Nemo, inquiunt, habitat in culinis. At, *habitare* poni pro frequenter & assidue morari aut versari in culina, quis nescit? Quis, quæso, habitat in subselliis? *In subselliis* tamen *habitare*, usurpatum Ciceroni. HEINS.

Cocus continuo Ephesum Tragoedum coepit imitari, & subinde dominum suum sponsione provocare.] Librarius, more suo transponens literas, dedit *Ephesum*, quem sine omni dubio Petronius omnis Antiquitatis, si quisquam, peritus, *Thespim* dixerat Tribu Icariensem, æqualem Soloni:

Ignotum tragicæ genus invenisse Camoenæ
Dicitur & plaustris vexisse poemata Thespis,
Quæ canerent agerentque peruncti fæcibus ora.

inquit Horatius art. Poet. vers. 275. Imitatus autem Thespim cocus eo, quod esset personatus, vel quovis modo velata facie: cujus rei inventor Thespis. Personatus autem ideo, ut liberius agere posset cum domino, cum quo discubuerat. REINES. Credo, fuisse eo tempore notum quemdam histrionem, sed cujus memoria, ut mille talium, intercidit; apud Gruterum pag. CCL. occurrit C. IVLIVS. C. L. EPHESIVS. QVI. ET. MASCVTIVS.

Si Prasinus proximis Circensibus primam palmam] In his procul dubio quidpiam deest. Sufficietne, si legis, *si prasinus sit, aiebat, nonne proximis Circensibus primam palmam habebis?* TILEBOM. Ex more convivarum, quorum plurimus super cœnam de factionibus Circensibus sermo, &, cum nullus fere esset his temporibus, quin alicui factioni faveret, frequentes hæ sponsiones. Apposite Martialis lib. X. epig. 48.

De Prasino conviva meus, Venetoque, loquatur,
Nec facient quemquam pocula nostra reum.

De sponsionibus illis vide Argoli notas ad Onuphr. de Ludis Circensibus lib. I. cap. XI. Cæterum ipsam sponsionis formulam ita concepisse ex solemni more cocum hunc puto, *ut Prasinus proximis Circensibus palmam.* v. Brisson. de Formul. lib. V. pag. 369.

Diffusus] An liberior, effusior factus, ut ad animum referatur? Sic *diffusionem animi* dixit Seneca de vita beata cap. 5. Inclino eo potius, ut accipiam pro *confusus*, quod habet infra cap. LXXIV. in re non absimili: *qua voce confusus Trimalcio.* SCHEFFER. Lætatus, cui contrarium *adstrictus*. Seneca ep. CVI. *Vide, an vultum nobis mutent, an frontem adstringant, an faciem diffundant.* Apud Nasonem *diffundere animum*, lib. I. Art. Amand. vers. 218.

Diffundetque animos omnibus illa dies.

Seneca ep. LVI. *Utraque res animum diffundit & mordet.* De vita beata cap. V. *Ex cognitione veri gaudium grande & diffusio animi.* Quam Stoicis Græcis διάχυσιν ψυχῆς dici, cui animi contractio opponitur, συστολὴ ψυχῆς, Muretus observavit. HEINS. Recte Heinsius, nec debuerat dubitare Schefferus. Multus hujus verbi usus apud Ovidium III. Met. vers. 318.

Forte Jovem memorant diffusum nectare curas
Seposuisse graves, vacuaque agitasse remissos
Cum Junone jocos.

lib. IV. vers. 765.

Postquam epulis functi, generosi munere Bacchi
Diffudere animos.

lib. XIV. vers. 272.

Hæc, ubi nos vidit, dicta acceptaque salute
Diffudit vultus.

lib. IV. ex Pont. ep. IV. vers. 9.

Quæ, tamen inveni, vultum diffundere caussa
Possem.

Vid.

„ & servi homines sunt, & aeque unum lactem biberunt, etiamsi illos „ malus fatus oppresserit: tamen, me salvo, cito aquam liberam gustabunt. „ Ad summam, omnes illos in testamento meo manumitto. Philargyro etiam „ fundum lego, & contubernalem suam. Carrioni quoque insulam, & „ vicesimam, & lectum stratum. Nam Fortunatam meam heredem facio, „ & commendo illam omnibus amicis meis: & haec omnia publico ideo, „ ut

Vid. plura apud Barthium ad Statii lib. II. Thebaid. vers. 213. & Brouckh. ad Tibull. lib. I. eleg. II. vers. 3. & supra ad cap. x. BURM.

Et servi homines sunt, & aque unum lactem biberunt] *Si ab uno homine, quem Deus finxit, orimur, certe consanguinei sumus*, inquit Lact. 6. div. Inst. 10. *eadem omnibus principia, eademque origo* L. Sen. 3. de benef. 28. Quintil. decl. XIII. & Julian. in ep. ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ καὶ ἑκὼν καὶ ἄκων πᾶς ἐστι συγγενής. Hinc illæ de servis humane habendis præceptiones Sapientum, Philemonis, Catonis lib. 4. dist. 44. S. Barnabæ in Epist. Sen. ep. 47. & Leges Potestatum: Aureus in hoc M. Seneca contr. lib. 7 declam. 6. lib. I. de clem. cap. 18. & Isidorus Pelusiota lib. I. ep. 471. Τοῖς οἰκέταις χρηστέον, ὡς ἑαυτοῖς, ἄνθρωποι γάρ εἰσι καθ' ἡμᾶς· ἡ γὰρ πλεονεξία, ἢ τύχη πολέμου, ἢ τυραννὶς ἐκείνους τούτους ἐποιήσατο κτήματα. ἀλλ' οἱ πάντες ἐν ἴσοις καὶ τῇ φύσει, καὶ τῇ πίστει, καὶ τῇ μελλούσῃ κρίσει. nimirum, *cum ad exitum ventum est, omnes in aquo sumus*. Philosophaster Trimalcion, qui Philosophum se numquam audivisse gloriatur infra hoc capite, è schola Stoica istud sublegit, uti & alia quædam, inprimis istud περὶ παθῶν, cap. LXXVI. quod optime intelligi potest è Ciceronis ad Pœtum ep. 22. lib. IX. REINES. Hic jam *philosophum* bona fide agit noster Trimalchio. De servis enim ad cœnam quandoque vocandis, vide Senecam è Trimalchionis sententia differentem ep. XLVII. ubi inter alia: *Vis tu cogitare istum, quem servum tuum vocas, ex iisdem seminibus ortum, eodem frui coelo, aque spirare, aque vivere, aque mori?* vide Epictetum dissert. XIII. HEINS. Florus lib. III. cap. 20. *Enim vero servilium armorum dedecus feras: nam & ipsi per fortunam in omnia obnoxii, tamen quasi secundum hominum genus sunt, & in bona libertatis nostra adoptantur*. Ubi v. Freinshemium.

Unum lactem] Plaut. Bach. v. sc. 2. *Nec lactem, nec lanam ullam, habent*. SCHEFFER. *Lacte*, & *lactem* dicebant antiquiores. nam *lac* pro *lacte*, contractum. Glossæ veteres; *Lactem*, γάλα. hinc *lactes*. *Lacte*. Veteres dicebant, ut nos *lac*. Charisius è Catone citat. *In Italia atras capras lacte album habere*. Sic Apulejus, sic alii. Vide Nonium. HEINS. Vide supra cap. 38.

Malus fatus] Vide supra ad cap. 42.

Aquam liberam gustabunt] Liberabuntur ex servitute, Ovid. I. Amor. el. 6.

——— *Sic umquam longa relevere catena,*
Nec tibi perpetuo serva bibatur aqua. SCHEFF.

Illustrat hanc locutionem egregius Hesychii locus, quem ad Callimachii hymn. in Pallad. vers. 46. adduxit & emendavit Illustris Spanhemius. Ἐλεύθερον ὕδωρ ἐν Ἄργει, ἀπὸ τῆς συναγκείας πίνουσι κρήνης ἐλευθερούμενοι τῶν οἰκετῶν, διὰ τὸ καὶ τὸν κύβηρον κύνα ταύτῃ διαδράντας καὶ ἐλευθερωθῆναι. BURM.

Omnes illos in testamento meo manumitto.] Hæc plena libertas erat, non minus quam illa, quæ apud Consilium, aut apud Consulem, Pro Cos. Prætorem, Præsidem Provinciæ, Legatumve Cæsaris, vel alium magistratum, cui hujusmodi jus esset, manumissione conferebatur. l. 5. 7. D. de manum. vind. l. 4. Cod. de vind. lib. & apud Conc. manum. Eadem vocabatur *justa*, vindictæ impositione munita, l. 2. Cod. si adversus libert. & quidem pro Tribunali; à qua differebat *data inter amicos*: quam nominat Cajus Inst. l. 1. & Sen. l. de vita beata c. 24. & altera *per mensam* dicta, quando libertatis capiendæ gratia servus convivio domini adhibebatur; & de hac explicanda sunt verba autoris initio hujus fragmenti: *Venerat jam tertius dies, id est, exspectatio libera cœna*: nimirum, qua dominus liberam aquam gustaturos esse mox promiserat. REINES. Jactantia insignis, cujus similem sepulchrali titulo insculpi jussit, forte ejusdem sortis libertus, Claudius Philargyrus Unguentarius apud Gruter. DCXXXVI. 9. FAMILIAM SVAM MANVMISIT. PECVNIAMQ. LEGAVIT.

Et contubernalem suam] Scribe omnino, *suam*: contubernales enim servis, quæ liberis hominibus uxores. supra: *Contubernalem meam redemi*. HEINS. Hoc necesse erat adjicere, quia aliter, servo manumisso, ejus contubernalis manere cogebatur in servitute l. 41. §. 15. de fideic. libert. *December, dispensator meus, Severus vilicus. & Victorina vilica Severi contubernalis, in annos octo liberi sunto.*

Et vicesimam] Quam nempe manumissus ipse debebat solvere, eam nunc ab hærede præstandam volo. Vide dissertationem de Vectigal. Populi Romani cap. x. cui ridere volupe est, legat hic Galli nostri, cui Petronium Gallicum debemus, elegantem notam, & an ille intellexerit, qualis hæc vicesima, & quid insulæ fuerint, judicet. BURM.

Lectum stratum] Tricliniarem nempe, sive, ut vocavit capite XLII. *Vitalem stragulis bonis*. Terentius quoque Heaut. Act. IV. sc. 1. dixit *lectum vestimentis stratum.*

Commenda illam] Solemne testamentorum verbum. l. 41.

„ut familia mea jam nunc sic me amet, tamquam mortuum. [a] Gratias „agere omnes indulgentiae coeperant domini, cum ille, oblitus nugarum, „exemplar testamenti jussit adferri, & totum à primo ad ultimum, in„gemescente familia, recitavit. Respiciens deinde Habinnam: [b] Quid di„cis, inquit, amice carissime? aedificas monumentum meum, quemad„modum te jussi? Valde te rogo, ut secundum pedes statuae meae catel„lam

a ENCOLPIUS. b TRIMALCHIO.

l. 41. §. 15. ff. de fideic. libert. *Te autem, Severe, fili carissime, uti Decembrem & Severam commendatos habeas.*

Publico ideo] Supra *publicare sermones.* HEINS.

Ut familia mea me nunc sic amet] Stolide hoc, ut omnia, Trimalchio: Heri enim cautiores dissimulabant, quos post mortem suam manumissos vellent, ne, spe melioris vitæ erecti, dominis fata clam inprecarentur, vel etiam maturarent. HEINS.

Jam nunc] Horat. III. Od. VI.

——— *Et fingitur artubus*
Jam nunc.

Livius lib. XXII. cap. 38. *Jam nunc locatus in urbe serret, qua sibi agenda armato forent.* Et ita passim optimus quisque scriptor. BURM.

Cum ille oblitus nugarum] Imo, *cum ille necdum oblitus nugarum.* Nam, quæ sequuntur, nugæ plane sunt nugacissimæ. GOES. Minime sollicitandum: est enim formula solemnis & ironica de homine quid insulse agente. Agnoscere libet in his Claudium nostrum, de quo Seneca in Apocolocynth. *Claudius, ut vidit virum valentem, oblitus nugarum, intellexit, neminem parem sibi Romæ fuisse:* quasi rem jam serio agere vellet, aut resipisceret & ad sanam mentem rediret homo *nulli nugarum laude secundus*, ut loquitur Martial. IX. I. cum revera stultitia nova priorem cumularet. *Relinquere nugas* dixit Cicero VI. ad Att. 3 *Videaturne, aut pietatis esse mea fratrem relinquere, aut diligentia nugarum aliquid relinquere.* BURM.

Quid dicis] Hæc formula occultam objurgationem continet, quasi Habinnas in ædificando monumento ejus nimium lentus esset, quod jam homini mori volenti debebat esse paratum. V. Barth. Glossarium in Claudianum Mamercum. Manifestior exstat supra cap. 9. *Quid dicis, inquam, muliebris patientia scortum?* BURM.

Quemadmodum te jussi] Damnant hunc loquendi modum Gronovius ad lib. IX. Martial. LXVI. Vossius constructionis cap. XXXVI. & Scioppius de stylo Historico. Tamen antiquiores sic loquutos autumo, ut & tuetur Thomas Munckerus ad Hygini caput CXCVI. quem vide. HEINS. Dubito, an patrocinium suum, quod huic locutioni commodavit Munckerus, severis judicibus probare possit, & an non potius illi secundum Vossium & Scioppium litem dare malint. Nullum dubium, quin illa locutio admitti possit, ubi infinitivi modi verbum subaudiri possit, ut hoc loco, *quemadmodum te jussi adificare*: Ita Quintiliani verba, *jussit me Tribunus*, scilicet *pati stuprum*, vel simile quid, capienda. Martialis quoque locus lib. IX. Ep. 67. ita intelligendus.

Sed tu jussisses Eurysthea.

Scilicet servire, vel facere illa, quæ Herculem jussit facere, quare neque mutandum ibi aliquid. Ita & Terentius Heaut. Act. IV. 5. *imo filium jube potius*, scilicet *deferre*, quod præcessit. Cicer. V. ad Att. Ep. ult. *Et, hercle, ut me jubet Acastus, confido te jam valere*, scilicet *confidere*. Sed præcipua est controversia an Latine dicatur *jubeo te, ut facias*, ubi nulla ellipsis potest locum habere, quod negamus ulli bonæ ætatis scriptori usurpatum: nam Ausonium, & Apulejum, & similes, non moramur, neque eorum exemplis tueri se debebant viri literati: neque probioris notæ est altera illa constructio, *jubeo tibi*, quam summo jure extra Latii fines proscripsit summus linguæ Romanæ vindex Gronovius ad Livii lib. XXVII. cap. 24. & quæ non, nisi corruptis auctorum locis, vel eorum, qui jam labe aliqua infecto sermone usi sunt, defendi solet. Quare neque has delicias Statio, (ad cujus lib. VII. vers. 33. & 373. vide Barth.) neque Claudiano, neque Jurisconsultis, neque cuiquam posterioris seculi, invidemus. Sed cultissimo Poëtæ Ovidio hanc stribliginem adtribui ab unico ejus sospitatore indignamur, qui unius sui codicis auctoritatem tanti putavit, ut contra reliquos omnes, & editiones, quotquot exstant, lib. VIII. Metam. vers. 752. legere maluerit:

——— *Famulisque jubet succidere sacrum*
Robur.

cum *famulos* certe scripserit tersissimus Poëta. Major autem inconsiderantia est doctissimi Barthii, qui in commentario ad Claudian. II. in Rufin. vers. 155. ad novam hanc omnino neque tritam rationem loquendi retulit verba hæc Sallustii de Bell. Jugurth. cap. 84. *At Marius, ut supra diximus, cupientissima plebe consul factus, postquam & provinciam Numidiam populus jussit, antea jam infestus nobilitati, tum vero multus atque ferox instare.* Quis enim vel Tyro nescit, recte & passim dici *jubere provinciam, legem*, & similia, in quibus est ellipsis verborum *dari, ferri*. Ita Sallustiana oratio supplenda, *postquam ei Provinciam Populus dari jussit*, ita quoque Livius lib. I. cap. 22. *Tullum Hostilium*

,, lam pingas, & coronas, & unguenta, & petraitis omnes pugnas, ut ,, mihi contingat tuo beneficio post mortem vivere. Præterea, ut sint in ,, fronte pedes centum, in agrum pedes ducenti. Omne genus etiam po-

,, morum

filium regem Populus jussit, scilicet, *creari*, & ita in reliquis id genus loquendi modis. BURM.

Pingas] Hoc suspectum est. Fuit nempe lapidarius Habinnas, uti liquet ex superioribus. at lapidarii non pingunt. An legendum, *fingas?* nil definio. SCHEFFER. Lege, *fingas*. HEINS. Nescio, cur mutari debeat, cum potuerint hæc ornamenta sepulchri, quæ operi tectorio inducebantur, variis coloribus distingui. vid. inscript. apud Fabrett. pag. 449. Egregie autem Satyricus Trimalchionis monumentum exornat, utpote ex quibus ante actæ vitæ inter convivia imaginem viator perspiceret. Ea namque fere instrumenta insculpta & picta in sepulchris veterum conspiciebantur, quæ artem defuncti ostendebant. vid. Guther. de jure manium lib. II. cap. 28. & 29. Quod autem catellam & similia jubeat pingi, ex more quoque, quo similes deliciæ & ludicra insculpebantur, qualia plurima apud Fabrett. cap. v. pag. 381. & seqq. videre licet. BURM.

Petractis omnes pugnas] Mallem pro, *petractis*, quod est nihili, *peractas omnes pugnas*. Quomodo apud Virgilium sunt *peracta cædes*, apud Ovidium, *peracta bella*. SCHEFFER. Habetur etiam in superioribus hoc vocabulum. Sic enim vulgati cap. LII. *Nam hercle*[?] *motis pugnassent petraites in poculis.* MS. Dalmaticum itidem *petraites* habet hoc loco, at altero illo *petranctis*. Latere nomen quoddam proprium necesse est, sed à Trimalchione fortasse confictum, ut, quale illud fuerit, difficillimum sit divinare. Suspicabar quidem *Paridis*, nunc vero animum suspendo, & alterius exspecto conjecturas faciliores. IDEM.

In fronte] Putes rectius, *in frontem*, quia sequitur, *in agrum*. Sed sic & Inscriptio vetus apud Gruterum pag. 851. & Horat. I. Sat. 8.

Mille pedes in fronte, trecentos cippus in agrum.

SCHEFFER. Scilicet, *præterea*, monumento meo inscribas, *ut sint in fronte pedes centum*, &c. GOES. Recte mutat sententiam Schefferus, cum semper *in fronte* debeat scribi, quia latitudinem monumenti secus viam publicam notat, *in agrum* autem dicebant, quia in longitudinem à via in agrum introrsus extensum sepulchrum notat, ut erudite has solemnes notas explicuit Fabrett. capite III. pag. 176. & sequentibus. Quamvis & *in agro* scripsisse docere possunt ibi allati tituli. Jactationis autem insignis sunt hi centum & ducenti pedes, cum pleraque monumenta vix viginti pedes in fronte aut in agrum patuisse docere possunt lapides à Fabretto adducti, quibus plurimi ex Grutero & aliis addi poterunt; qui docent raro longius aut latius produci. Apud Sponium pag. 293. frons pedum XXXIV, in agrum p. XXIV, reperitur, apud Horatium vero mille pedes in fronte, & trecentos in agrum dabat ille, ut esset locus publicus, & capax multorum funerum. Noster vero sibi privatum, quod hæredem non sequatur, constituit sine exemplo magnum monumentum. BURM.

Omne genus enim poma] Suspicatur Nob. Heinsius, *pompa*. Quid? si *pomi*. Sane arbores ad ornatum sepulchrorum adhibuisse, docent veteres. Vide Meursium in Funere cap. 41. ubi de buxo & palmite. Augusti Mausoleum circa alnos habuit, ut Strabo auctor est lib. v. Postremo Ulpianus l. 73 §. 1. ff. de Contr. Empt. nominatim *intra materiam sepulcrorum loca plura hortis, vel cæteris culturis, servata* commemorat. SCHEFFER. Lege *omne genus etiam*, quod respondet præmisso modo *præterea*, ut sit loco ἐνδείξεως: nimirum istud volo, & hoc quoque. Solet alias τὸ *enim* abundare cum singulari gratia sermonis; ut in istis Plauti Persa Act. 2. sc. 2. vers. 46. *P. Male operam locas. S. qui? P. Quia enim nihil amas, cum ingratum amas:* & Terentii Andr. Act. 5. sc. 2. vers. 4. *Imo enim nunc quam maxime abs te postulo atque oro.* Sed hic locum non habet ea figura παρέλκοντος; sequitur enim proximo membro orationis: *Valde enim falsum est*. Pro *poma* vero legendum *pomona*. Pomona est quod Græce ὀπώρα, id est, omnis generis fructus edules, qui autumno maturescunt. Solinus cap. 22. de Thule: *larga & diutina pomona copiosa est*: quod Dicæarchus de Bœotia esse ἰχύκαρπον καὶ θερινοῖς ὀπώραις ἄφθονον dixit. Vult igitur arboretum vel pomarium circa monumentum suum instrui, esseque ibi *vinearum largiter*. Maceriis, muris, septis, sepulcra claudi, ornari etiam ædificiis pertritum est; hortos iisdem adjacere & adjici adparet ex Inscr. Gratianensi 12. DCXXX. apud Gruter. in qua Hermes quidam, *hi horti*, inquit, *uti optimi maximique sunt, cineribus serviant meis: ex horum reditu Curatores vescantur natali meo, & rosam præbeant in perpetuum*. De vineis testatur lapis Sanct-Andreanus, quem V. C. Carolus Sponius Med. Collegiatus Lugdun. in Sequanis mihi descripsit; in eo profitetur Rufius quidam Satyrus, quod suæ suorumque memoriæ ædificium cum vinea & muris, & ad tutelam ejus & ad cœnam omnibus incolis ponendam KL. Febr. sicuti & rudecam in opus, scilicet vineæ, addiderit. Nimirum fiebant ista tam in tutelam, custodiam, cultumque monumenti, ut id integrum præstaretur, per sumtus refectioni necessarios, quam ut è proventibus annuis constitutæ profusiones, erogationes, & spartiones missilium, exhiberi possent; ut pluribus doceo Comm. ad 112. Classis VI. REINES. *To enim* designat, Trimalchionem C. pedes in fronte, CC. in agrum, velle converti in hor-

tum.

„morum volo ſint circa cineres meos, & vinearum largiter. Valde enim „falſum eſt, vivo quidem domos cultas eſſe: non curari eas, ubi diu„tius nobis habitandum eſt; & ideo ante omnia adjici volo: HOC. „MONUMENTUM. HEREDEM. NON. SEQUATUR. Cae„terum erit mihi curae, ut teſtamento caveam, ne mortuus injuriam „accipiam: praeponam enim unum ex libertis ſepulcro meo, cuſtodiae „cauſſa,

tum. Cujus ritus plena ſunt monumenta antiqua apud Gruterum. Ejus rei ratio, ſive, quod poma, & menſæ ſecundæ, ad ætatem genialiter agendam conducant, ſive, quod iis locus ſit in ſacris natalitiis, quæ fiebant ſine ſanguine. Sic marito ſacrum facturæ Laodamiæ, apud Hyginum fabula CIV. poma adferuntur. HEINS. Scriptura Traguirienſis codicis eſt, *pomorum*, quam Patavini mutarunt in *poma*, unde viri docti tentarunt variis conjecturis locum ſanum, & de hortis & arboribus monumento additis præter rem hic multa adduxerunt: cum certe, ſi hoc voluiſſet lautus Trimalchio, ſpatium monumenti ſui longe productius eſſe voluiſſet; quare capienda verba ſunt de ornamentis, quæ ipſi ſepulcro inſculpebantur, ut apud Boiſſardum occurrunt frequentia, in quibus pomorum omne genus, florum ſerta, vitium racemi, & ſimilia affabre ficta exhibentur. BURM.

Falſum eſt] Non concoquo: mallem, *ſalſum*. Cicero II. de Orat. *Valde hac ridentur: & hercle omnia, qua à prudentibus, quaſi per diſſimulationem non intelligendi, ſubabſurde ſalſeque dicuntur.* SCHEFFER. Id eſt, *vanum*, quodque veram humanitatis conſiderationem, & prudentiam agendi *mentitur*. HADRIANID. Scribatur meo periculo: *Valde enim inſulſum eſt, non curari eas, ubi diutius nobis habitandum eſt. Eas*, ſcilicet domos: nam *domum* pro ſepulcro dicebant veteres. Nec aliter capiendus Horatii locus vexatiſſimus, qui *domum exilem Plutoniam* dixit, pro ſepulcro. Ut & *domum* pro ſepulcro poſuit auctor Epicedii in Druſum:

Claudite jam, Parca, nimium reſerata ſepulcra,
Claudite, plus juſto jam domus illa patet.

In antiquis marmoribus paſſim, *Domus aterna*, *Domus aternalis*, *Domus perpetua*. HEINS. Recte Heinſius explicat *domos*. ita epigramma vetus apud Pithœum p. 140. ad mentem Trimalchionis:

Hac domus aterna eſt, hic ſum ſitus, hic ero ſemper.

Ovidius l. X. Met. v. 34. *hac eſt domus ultima*. Seneca Hippol. 1241. *recipe me aterna domo non exiturum.* Vide Fabrett. inſcr. cap. II. pag. 112. & ſeqq. Quod autem *domum exilem Plutoniam* apud Horatium pro ſepulcro capiat, ut & Rutgerſius fecit in Venuſinis lectionibus, & Voſſius Epiſt. 169. minime id menti Horatii convenire videtur, qui ipſum orcum, vel inferorum regionem ita vocavit, quia nihil niſi umbras continet, non vera corpora, & ita revera ſit *exilis domus, in qua non multa ſuperſunt*, ut idem vates dixit lib. I. Epiſt. 6. & Virgilius VI. Æneid.

Perque domos Ditis vacuas & inania regna.

ut me docuit quondam, ſummus meus in his ſtudiis auſpex & dux, Janus Brouckhuſius. Ita & Statius lib. IV. Theb. verſ. 477.

Solvite pulſanti loca muta, & inane ſevera
Perſephones.

Valer. Flacc. lib. II. verſ. 603.

——— *Fruſtra vacui ſcrutaris Averni,*
Care, vias.

Ubi Bulæus duo etiam Statii & Claudiani loca apta adfert, ſed cauſſam locutionis perperam reddit. Jam autem Umbras paſſim *vacuas*, *tenues*, *nudas*, & *exiles*, a Poëtis dici, quis ignorat, aut ſibi probari poſceret? imo hinc Proſerpinam *Ἀτρίων* à Lycophrone Caſſandr. verſ. 49. dictam crediderim. Præterea paſſim inferorum regionem, etiam non addito illo *exilis* vel *vacua* epitheto, *domum Ditis* vocari videmus. ita Euripid. Alceſt. 436.

Χαιρουσά μοι εἰν Ἀΐδα δόμοισι
Τὸν ἀνάλιον οἶκον οἰκετεύοις.

Senec. Medea. 740.

Et Chaos cacum, atque opacam Ditis umbroſi domum.

& ita alii. BURM.

Habitandum eſt] Unde infra cap. CXI. *domicilium* vocat.

Injuriam accipiam] Petronianæ formæ locutio, ſupra cap. 25. *Ne majorem injuriam in ſecreto frater acciperet.* Vide & infra cap. 94. & 130. *injuria* autem proprie hic de ſepulcro violato. Lapis apud Fabrettum pag. 661. NE QVIS VELIT LOCO INIVRIAM FECISSE. BURM.

Praponam enim unum ex libertis ſepulcro meo.] Neque id novum. Gruterus Inſcriptionum p. DCXXXVI, 12.

HI. HORTI. VTI. OPT. MAXIMIQ. SVNT.
CINERIBVS SERVIANT. MEIS.
NAM. CVRATORES. SVBSTITVAM. HEINS.

Cuſtodia cauſſa] Hæc ex more uſitato Romanis. Propert. lib. III. Eleg. XIV. verſ. 23.

Adferet huc unguenta mihi, ſertiſque ſepulcrum
Ornabit cuſtos, ad mea buſta ſedens.

Ubi vide diligentiſſimi Paſſeratii adnotationes. Et Ramireſius de Prado in Pentecont. cap. XVII. obſervat, hos cuſtodes modo divitum ſepulcris appoſitos ex veteri Horatii commentatore ad Epod. XVII. verſ. 47. Unde

„caussa, ne in monumentum meum populus cacatum currat. Te rogo, „ut naves etiam monumenti mei facias plenis velis euntes: & me in tri„bunali sedentem praetextatum, cum anulis aureis quinque, & nummos „in publico de sacculo effundentem; scis enim, quod epulum dedi, bi„nos denarios: faciatur, si tibi videtur, & triclinia: facies & totum „populum sibi suaviter facientem. Ad dexteram meam ponas statuam „Fortunatae meae columbam tenentem: & catellam cingulo adligatam „ducat: & Cicaronem meum: & amphoras copiosas, gypsatas, ne effluant „vinum:

Unde iterum fastus nostri liberti apparet. Præterea hujus custodiæ caussa solebant Tabernas, & ædificium aliquod sepulcro adstruere, in quo custodes illi habitarent. Lapis apud Fabrettum in notis ad cap. v. pag. 393.

D. M.
MINDIA. TYCHE. FECIT. SIBI. ET. SVIS. ET
LIBERTIS. LIBERTABVSQVE. POSTERISQ.
EORVM. CVM. AEDIFICIO. ET. TABERNA
CVSTODIAE. TVTELAEQVE. CAVSA.

Ubi plura de hac materia eruditissimus Fabrettus. Vide & cap. IV. pag. 320. & Guther. de jure manium lib. II. cap. 31. Qui tamen lapidem Gruterianum pag. DCXXIII. 8. ubi *ad culturam* legantur HS. VII. male mihi explicare videtur de purgatione veprium, & malarum herbarum, & erogationibus, cum melius de ornamentis sepulcrorum, quæ insculpebantur, & statuis similibus capienda videantur, ut noster modo, *Vivo quidem domus cultas esse, non curari eas, ubi diutius habitandum est. Colere* enim ornare notat, ut vulgo notum. Vide supra ad cap. 32. Heinsii notas. BURM.

Populus cacatum currat] Loca enim sacra nefas his inquinare sordibus. Apud Persium:

——— Pueri, sacer est locus, extra
Mejite.

Inscriptionum Gruteri pag. DCCXCII. 1.

HOSPES. AD. HVNC. TVMVLVM.
NE. MEIAS. OSSA PRECANTVR.
TECTA. HOMINIS.

Similia habes in eodem opere Inscriptionum. Ubi pag. CCCXXIX. inscriptio extat jocosa histrionis Polensis. HEINS. Lapidibus ab Heinsio productis adde alium Romæ anno 1603. effossum, quem edidit Malvasia, in sua Ælia Lælia Crispi p. 133. & Mabillon. tom I. Itineris Italici p. 148.

QVI. HIC MIXERIT. AVT
CACARIT. HABEAT
DEOS. SVPEROS. ET
INFEROS. IRATOS. BURM.

Cum annulis aureis quinque] Hoc quoque stulte gloriosum: annuli enim exprimi potuerunt in marmore, annuli aurei non potuerunt. Illud autem pro luxu sæculi, quod annulos sibi quinque, hoc est, suum cuique digito assignat. Seneca sub finem lib. VII. Nat. Quæst. *Exornamus annulis digitos: in omni articulo gemma disponitur.* Martialis lib. V. epig. 11.

Sardonychas, onychas, adamantas, jaspidas, uno
Portas in articulo Stella, Severe, meus.

Sic scribo, nam *smaragdos*, quod nunc circumfertur, vix admittit ratio carminis. Sed & illud pro cætero Trimalchionis fastu, quod de annulis aureis subjungit, cum eorum usu hominibus libertinis lege publica esset interdictum. HEINS.

Epulum dedi binos denarios] Conjunctio hic omissa videtur. SCHEFFER. Forte *in epulum dedi*. Plena hujus moris, de epulis funebribus annuis in publicum datis, marmora sepulchralia. Plinius libro VII. epist. XVIII. *Deliberas mecum, quemadmodum pecunia, quam municipibus nostris in epulum obtulisti, post te quoque salva sit.* Vide J. Gutherium de jure manium lib. II. cap. X. HEINS. Omissa est conjunctio eodem jure, quo supra cap. 45. *Subolfacio quod nobis epulum daturus est Mammea; binos denarios mihi & meis.*

Faciatur & triclinia] Lege *faciantur*, nam ita loquuti Nigidius & Titinnius. v. Nonium. GOES. Retinui Traguriensis codicis scripturam, & forte *triclinia* fœminini generis doctus noster & Philologiæ studiosus Trimalchio esse credidit.

Et catellam cingulo alligatam ducat & Cicaronem meum] Nescio, an non ordo verborum hic turbatus sit, legaturque verius: *Et Cicaronem meum, & catellam cingulo alligatam ducat.* Vitius enim mihi catellam Cicaroni attribuere, ut columbam Fortunatæ. Delicias enim suas his nequitiæ nominibus indigitabant. Plaut. Asinar. III. III. vers. 103. *Dic igitur me anaticulam, columbam, vel catellum, hirundinem, monedulam, passerculum, putillum* Plura his similia apud alios. Quod igitur per columbam in Fortunata intelligi voluit, idem per catellam in Cicarone. GOES.

Amphoras copiosas] Vino refertas. Quomodo Petronius cap. XXIX. *Fortunam copiosam cornu abundanti* dixit. SCHEFFER.

Ne effluant vinum] Hæc vera scriptura. Apud Claudianum epigrammate in Jacobum magistrum equitum.

„vinum : & unam licet fractam sculpas, & super eam puerum plorantem: horologium in medio, ut, quisquis horas inspiciet, velit, nolit, nomen meum legat. Inscriptio quoque, vide diligenter, si haec satis idonea tibi videtur." C. POMPEJUS. TRIMALCHIO. MAECENATIANUS. HIC. REQUIESCIT. HUIC. SEVIRATUS. ABSENTI. DECRETUS. EST. CUM. POSSET. IN. OMNIBUS. DECURIIS. ROMAE. ESSE. TAMEN. NOLUIT. PIUS. FORTIS.

Sic tibi det magnum moriens conviva triumphum,
Et tua perpetuo dolia vina fluant.

Ita enim codices nonnulli antiqui. Ad quem locum vide quæ congessi. HEINS. Græcissat hic noster Trimalchio. Nam Græcos *ῥεῖν*, & similia verba, activa significatione ponere docui in dissertatione de Jove Fulgeratore cap. IV.

Et unam] Forte, *sed unam*. HEINS.

Velit, nolit] Seneca in Apol. *Velit, nolit, necesse est illi omnia videre.* SCHEFFER.

Inscriptio quoque, vide diligenter] Probarem magis, ut hic, *inscriptionem*, legeretur, licet possit etiam ferri scripta lectio ac loquendi modus. TILEBOM. Titulus, quem sepulcro suo imponi voluit gloriosus iste verbero Mæcenatianus, prorsus ad formam prisci ritus factus est, accuratus & venustus; at clausula VALE ET TU testatur de seculo non optimo, ut ironicus videri possit; priora enim interim ipsius Arbitri sunto; quia consonant cum antecedentibus, quibus hunc hominem descripserat. Dixi, quæ debebant, plura Comm. ad inscr. 14. Cl. IV. Cæterum τὸ PLUS pravum est: lege PIUS. FORTIS. FIDELIS. *Pietatis* laudem sibi rapit scelero, cujus ne micam quidem habebat, nec enim usquam dicitur Deos, sacra, templa, curasse; *fortitudinis*, nimirum ejus in tricliniis & cubiculis: *in prateritos annos se retro agens, & validus in voluptatibus, quasi juvenis exsultabat*: fidelitatis, quam in custodiendis, quæ domini incuria & stupore clepserat, adhibebat, quippe παλαίτριψ. Et hæc quidem possunt sub schemate dicta capi; istud autem è vero quod NUNQUAM PHILOSOPHUM AUDIVERIT: quippe osor erat omnis liberalis doctrinæ, *literis pueros inquinari, & fatuos reddi* delirabat, prorsus non *Mæcenatianus*. REINES.

MÆCENATIANUS] Cur vero *Mæcenatianus*? En nodum vindice dignum. Homo vanissimus Trimalchio, & terræ filius, moribus ac vitæ genere lautissimo, Mæcenatem, virum nobilissimum, videri volebat imitatus. Et hoc pro cætera sua arrogantia. Hinc ipsa cœna ad symphoniam omnia ministrata, Mæcenatiano more. Unde etiam fit, ut & intra cap. LXXIII. pro iis de Trimalchione, *& cœpit Menecratis cantica lacerare*, castigandum opiner, *Mæcenatis cantica*. Scripsit enim Mæcenas cantica, è quibus fragmenta nonnulla proferuntur à Seneca & Grammaticis antiquis. Cæterum, qui se sectæ alicujus dabant, sive jurisperiti celebris, sive medici, sive Grammatici, ab eo nomen mutuabantur. Sic Cassiani, à schola Juris Cassiana, ab Hippocrate & Galeno Hippocratici & Galenici dicebantur. Sic Grammaticus Aristarchus, Poëta Virgilianus, Poëta Ovidianus, Oratores Isocratici, vel Isicratici, ut apud Gellium libro XVIII. cap. VIII. Apud Tertullianum occurrit item coquus Apicianus, tamquam coquus insignis. Vixit autem lautissime delicatissimeque Mæcenas, unde ipse quoque Seneca in illum frequenter invehitur, ut alios omittam. Hunc æmulatus Trimalchio Mæcenatianum ob id dici, ac tumulo inscribi gestiebat. Aliam hujus nominis probabilem magis rationem qui attulerit, huic ego venerabundus assurgam. HEINS. Nullum dubium, quin sectam se Mæcenatis secutum hoc titulo jactaverit, qui in lusu pilæ, symphoniis, Philologiæ studio, & Grammaticis & Rhetoribus pascendis, eum æmulatus fuit, ut supra sæpe annotatum est. Et ita Pantomimos, qui vel Pyladæ vel Bathylli disciplinam sequebantur, eorum nomina sibi adsumsisse, & sepulchris inscripsisse, docet Salmas. ad Vopisc. Carin. cap. XIX. Ita interpretari licet sævum Tiberii apud Sueton. cap. 57. jocum, qui, Pompejo cuidam, equiti Romano aliquid pernegant, vincla minans, *affirmavit fore, ut ex Pompejo Pompejanus fieret.* Id est, si vellet Imperatori obloqui, & ita sectam Pompeji pro republica tueri perseverare, fore ut capite truncaretur. Fabrett. inscr. cap. IV. p. 318. derivata talia cognomina in *anus* esse in memoriam prioris domini, quem mutarunt alio, vel à quo manumissi postea fuerunt, censet. BURM.

HUIC SEVIRATUS ABSENTI DECRETUS EST] Auget splendorem hominis, absenti decretum fuisse honorem, tamquam fugienti irrogassent. Eadem vero ratio Seviratus sic collati, quæ GRATUITI, id est, gratiæ pro meritis referendæ, in lapidibus frequentissimi: ad 99. Class. I. REINES. Gloriosum hoc in primis, ambitus enim, qui regnabat inter candidatos, apud absentes locum habere vix poterat. HEINS.

CUM POSSET IN OMMINIBUS DECURIIS ROMÆ ESSE, TAMEN NOLUIT] Intelligendæ sunt Decuriæ Quinque, in quas digesti erant, quos Prætores Urbani è Civium potioribus, ut essent Judices caussarum planarum minutarumque, legebant. Earum unam fuisse Senatoriam, è Cicer. I. Verr. observamus.

TIS. FIDELIS. EX. PARVO. CREVIT. SEXSTERTIUM. RELIQUIT. TRECENTIES. NEC. UMQUAM. PHILOSOPHUM. AUDIVIT. VALE. ET. TU.

LXXII. „[a] Haec ut dixit Trimalchio, flere coepit ubertim; flebat „& Fortunata: flebat & Habinnas. tota denique familia, tamquam in „funus rogata, lamentatione triclinium implevit. Imo jam coeperam „etiam ego plorare, cum Trimalchio: [b] Ergo, inquit, cum sciamus, „nos morituros esse, quare non vivamus? Sic vos felices videam, con„jiciamus nos in balneum, meo periculo, non poenitebit. Sic calet, tam„quam

[a] ENCOLPUS. [b] TRIMALCHIO.

mus. Vocabantur illi ita lecti, missique in peculiare album, *Selecti*, *Selecti Judices*, *Judices de Selectis*, *Judices Selecti* ex V. Decuriis, ut ostendo ad Inscr. 113. CL. VI. In saxis multa eorum mentio est; in libris, nisi si apud Ciceronem & Senecam, non fere reperiuntur. In Coloniis & Municipiis legisse tales videntur Duum Viri consensu Populi; vel etiam argumento 3. CCCCLXXV. & 1. MXCIX. apud Gruterum, Ordo Decurionum, Augustalium, & Plebs universa. REINES. Lege, *tamen noluit, pius* HEINS.

EX PARVO CREVIT. SESTERTIUM RELIQVIT TRECENTIES] Divitiarum famam aucupabantur etiam vilia capita. Supra cap. LXV. de servo, *quinquaginta millibus existimant mortuum.* Stolidum autem maxime, quod summas patrimonii titulis sepulcralibus inseri curarent. Fecerat nostro similis Staberius, qui testamento id cavisse, constituta in hæredes pœna, ni parerent, &, quantum quisque accepisset, in marmore faterentur, dicitur. Præstat de eo audire Horatium 2. Sat. 3. ita Philosophantem:

—— —— *Quid ergo*
Sensit, cum summam patrimoni insculpere saxo
Heredes voluit? quoad vixit, credidit ingens
Pauperiem vitium, & cavit nil acrius, ut, si
Forte minus locuples uno quadrante periret,
Ipse videretur sibi nequior.

nimirum, solum divitem clarum, fortem, justum, sapientem & regem, & quicquid volet, futurum; in pauperem ista nequaquam cadere existimaverat. REINES. Vide supra cap. 38. 43.

NEC UMQUAM PHILOSOPHUM AUDIVIT] Lepidissime. Sic vapulant Jurisconsulti in veteri marmore apud Gruterum pag. DCLXII.

DOLVS. MAL.
ABESTO. ET.
IVRISCONSVLT. HEINS.

Mira jactantia de homine, qui etiam supra Philosophos de negotio dejiciebat cap. 56. quasi ipsa naturæ suæ præstantia ad rectam morum & vitæ rationem pervenerit. Plus Ennio adhuc sapere voluit Trimalchio, qui Neoptolemum inducit dicentem:

Philosophandum est paucis, nam omnino, haud placet.

Apud Ciceron. II. Tuscul. initio. Irridere etiam videtur stultos scilicet parentes, qui adolescentes prima ætate ad Philosophos audiendos mittebant, cum illo studio, quod nihil ad panem faciat, opes sibi parare nequeant, nec ad trecenties HS. pervenire possint. Et ita Satyricus simul traducit mores sui seculi, quod neglectis artibus liberalibus pecuniosiores artes juvenes discebant. Vide egregie Martial. lib. V. ep. 57. & IX. 75. Et huc sæpe noster alludit, ut supra vidimus de Cicarone, & infra in Eumolpo Poeta. similis argumenti aliquot epigrammata sunt in Anthologia lib. I. cap. 17. BURM.

VALE ET TU] Forte, *Vale tu & vade.* Vetus inscriptio apud Gruterum pag. CCCXXIX.

VALETE. ABITE. IN. REM. VESTRAM.

GOES. Frequens in monumentis illa formula, *have, vale, salve.* Gruter. DCCCIX. 4. HAVE. ET. TU. QUISQUIS. ES. VALE. Vide Reines. ad Class. VI. inscr. 117. qui tamen clausulam VALE ET TU non censet Claudianorum esse temporum. Sed fuerit non usurpata in seriis titulis, quid vetat ex ridiculi hominis persona fingi à Petronio? ET. TU. aliis verbis quam VALE subjici solere, docent inscriptiones duæ apud Fabrett. pag. 681. quem vide. BURM.

Cum sciamus nos morituros esse, quare non vivamus?] Vibius Gallus Rhetor apud Sen. Contr. 14. *Convivæ certe tui dicunt: Bibamus: moriendum est.* REINES.

Quare non vivamus] Petronius cap. XXXIV.

Sic erimus cuncti, postquam nos auferet Orcus,
Ergo vivamus, dum licet esse bene. SCHEFF.

Ammianus Marcellinus lib. XVI. *Vivamus, pereundum est.* Senec. Controv. XIV. *Convivæ certe tui dicunt; vivamus: moriendum est.* Quæ castigatio Lipsiana multum hoc Petronii confirmatur. Plura ad eam rem Andr. Schottus. Noster supra cap. 34. Adde illud in Copa:

Mors aurem vellens, vivite, ait, venio. HEINS.

Sic vos felices videam] Supra cap. 61. *sic me felicem videas.*

Conjiciamus] Petron. cap. IX. *in eundem locum me conjeci.* SCHEFFER.

In Balneum] Est contra morem Romanorum hoc, qui loti cœnitarunt: supra cap. XXVIII. Sed memineri-

,, quam furnus. [a] Vero, vero, inquit Habinnas, de una die duas facere ,, nihil malo: [b] nudisque consurrexit pedibus, & Trimalchionem gau- ,, dentem subsequi. Ego respiciens ad Ascylton: Quid cogitas? inquam; ,, ego enim, si videro balneum, statim exspirabo. Assentemur, [c] ait ille, ,, &, dum illi balneum petunt, nos in turba exeamus. [d] Cum haec pla- ,, cuissent, ducente per porticum Gitone, ad januam venimus: ubi canis ,, catenarius tanto nos tumultu excepit, ut Ascyltos etiam in piscinam ,, ceciderit; nec non ego quoque ebrius, qui etiam pictum timueram ,, canem, dum natanti opem fero, in eumdem gurgitem tractus sum. Ser- ,, vavit nos tamen atriensis, qui, interventu suo, & canem placavit, & ,, nos trementes extraxit in siccum. Et Giton quidem jam dudum se

[a] HABINNAS. [b] ENCOLPIUS. [c] ASCYLTOS. [d] ENCOLPIUS.

,, ratione

nerimus, à Petronio hic describi hominem *ἐξώλεστον, παράνομον, ἄνομον, αὐθάδη, ἀμείλικτον*, & prorsus sui sensus. REINES. Distingue: *conjiciamus nos in balneum meo periculo, non poenitebit.* HEINS.

Calet, tamquam furnus] Pro more temporum istorum. Seneca ep. LXXXVI. ubi de balneis: *Nam hoc quoque nobilissimi aediles fungebantur officio, exigendo munditias & utilem ac salubrem temperaturam: non hanc, quae nuper inventa est, similis incendio; adeo quidem, ut convictum in aliquo flagitio servum vivum lavari oporteat. Nihil videtur mihi jam interesse, ardeat balneum, an caleat.* Ad quem balnei calorem immodicum referenda quae mox subjiciuntur: *Quid cogitas? inquam. Ego enim, si videro balneum, statim exspirabo.* HEINS.

Vero] Scio, apud Ciceronem, in de L. L. & Terent. Adelph. III. sc. 2. illud *vero* poni etiam ab initio periodi; sed hic vel repetitio demonstrat, esse legendum, *vere, vere.* Respondetque hoc superiori, *non poenitebit.* SCHEFFER. *Vero*, hic est vere. Gellius: *Verone, an falso, incertum.* & refertur ad praecedens, *quare non vivamus?* hoc sensu: *Vere, vere: cum sciamus nos morituros, quare non vivamus?* ego certe meo loco *nihil malo*, quam tecum, ô Trimalchio! *de una die duos facere.* HADRIANID. Frustra lectionem hanc defendit Hadrianides, neque locus Gellii huc quidquam facit. Puto autem cuncta sic legenda: *Vere, vere, inquit Habinnas, ac de una die duas facere. Nihil malo.* Dixerat Trimalchio, *non poenitebit.* Respondet Habinnas, *vere, vere*, non poenitebit, quod tu dicis scilicet, conjicere se in balneum, atque ita simul *de una die duas facere.* Nec est quidquam, quod ego malim facere. SCHEFFER. Pro, ita vero, sic faciamus. Elegans haec repetitio & Petroniani moris. Supra, *cave, cave canem:* & *baba, baba. modo, modo, cum illo videor loqui. Ita, ita, inquit Quartilla.* HEINS. Nihil muta, neque pro *vere* capias. Sed incepisse saepe periodos ab hac particula veteres, imo ipsum Ciceronem, docuit Giphanius appendice observat. pag. 285. ut Heinsium olim Munckerus per literas monuit.

De una die duas facere nihil malo] *Duos* in plurali dicerent bonae Latinitatis scriptores. Sed hoc archaicum. Deinde haec perplexe dicta, pro *nihil malo, quam de una die duos facere.* HEINS. Possis & legere, *de una die duos facere mihi malo.* GOES.

Nihil malo] Suspicio est, scripsisse nostrum, *nihil metuo*, id est, non metuo, non adversum mihi est. Sic Terentius, *nihil audio ipsum.* SCHEFFER.

Gaudentem subsequi] Puto recte se habere, ponique pro *subsequi coepit*, vel *subsequebatur*, notissima narrantium figura. SCHEFFER. Lege *gradientem*, gradus moventem ad balneas. REINES. Nimirum, quia tam obsequentes convivas haberet, qui bis in die lavari vellent, & ita duos dies facere. Illud autem gaudium Trimalchio ipso incessu ostendebat & alacritate. Ita Virg. I. Æn. 690.

—— *Gressu gaudens incedit Juli.*

Ubi MSS. Sprotii codex, quem contulit Heinsius, vitiose habet *Gradiens*, quod hic quoque Reinesius vult substitui, illud autem *subsequi* hic nude positum in Encolpii oratione non concoquo, sed desiderari culpa librarii *τὸ coepit* puto.

Nos in Turba] An è *Turba?* Quamquam est quoque cur non improbem illam scriptionem. TILEBOM. Eleganter & Latine, *turba*, pro confluxu populi, de quo loquendi modo nos ad Nasonem artis amatoriae III. 417. Remedii vers. 581. HEINS. Ovid. I. Art. vers. 605.

Insere te turba. ——

Et I. Amor. IV.

In medium turba fac memor agmen eas.

Mox capite sequenti *sine turba lavari*; & passim.

Canis catenarius] Supra cap. XXIX. *canis ingens catena vinctus.* Seneca de Ira lib. III. cap. XXXVII. Janitorem difficilem & morosum *canem catenarium* vocat. Janitores enim, aeque ac canes, catenati in limine domini excubare soliti. Vide Brodaeum Miscell. III. cap. III. HEINS.

Sero

„ratione acutissima redemerat à cane; quidquid enim à nobis acceperat „de coena, latranti sparserat, at ille avocatus cibo furorem suppresserat. „Caeterum, cum algentes utique petissemus ab atriense, ut nos extra ja„nuam emitteret: [a] Erras, inquit, si putas te exire hac posse, qua ve„nisti. Nemo umquam convivarum per eamdem januam emissus est. alia „intrant, alia exeunt.

LXXIII. „[b] Quid faciamus: homines miserrimi, & novi generis „labyrintho inclusi, quibus lavari jam coeperat votum esse. Ultro ergo „rogavimus, ut nos ad balneum duceret, projectisque vestimentis, quae „Giton in aditu siccare coepit, balneum intravimus, angustum scilicet, „& cisternae frigidariae simile, in qua Trimalchio rectus stabat; ac ne „sic quidem putidissimam ei actionem licuit effugere: nam nihil melius „esse

a ATRIENSIS. b ENCOLPIUS.

Servatione accutissima] Puto hic, *se ratione acutissima*, scribendum esse. Sane *se* requirit sequens *redemerat*, quod cum altero vocabulo male junctum peperit praesentem lectionem. SCHEFFER. Scribe, *se ratione acutissima*. Et ita Schefferus. HEINS. Sed quodnam hic acumen? quis enim nescit canes ossa placare? Scripsit forte Petronius, *ratione accuratissima*, vel, *se ratione ac via tutissima*. GOES.

A nobis acceperat] Moris enim erat veteribus, cum ad convivium irent, servum (cujus officium hic tuebatur Giton. v. sup. cap. 26.) aliquem secum adducere, qui hero adstabat, & illi apophoreta, & edulia quaedam, retro dabant domum portanda. Vide Casaubonum ad Theophr. περὶ ἀναισχυντίας, & Salmasium ad Vopisc. Carin. cap. XIX.

Latranti sparserat] Cani objecerat. Horatius III. Carm. 15. *Desine*

Stellis nebulam spargere candidis.

De *latrante* diximus ad Phaedrum nostrum. SCHEFF.

At ille] Rectius, *ita ille*. HEINS.

Evocatus cibo] Invitatus, allectus. Ita Silius lib. VII. vers. 501.

Evocat e liquidis piscem penetralibus esca.

SCHEFFER. Lege *revocatus* à furore, avocatus à latratu, demulsus ossarum jactu. REINES. Traguriensis codicis scriptura est *avocatus*. Quam cur Patavini mutaverint nescio, *avocatur* enim canis à rabie & furore objecta ossa, non vero *evocatur*. De ipso artificio vide notas virorum doctorum ad Phaedr. lib. I. fab. 23.

Nemo convivarum per eandem januam emissus est: alia intrant, alia exeunt.] Veteribus Sapientibus est traditum, *Portam ingredi nefas, qua exieris;* apud Coel. lib. I. Ant. cap. 7. alio vero sensu. Neque in balneo licebat exire, qua ingressi fuissent. Luc. in Hippia Λουτρῶνα ὑπεὶ σοι μὴ τὴν διὰ αὐτῶν εἴσοδον αὖθις ἐξιέναι. REINES.

Quid faciamus] Vide supra cap. 14.

Coeperat notum esse] Credo quia in piscinam ceciderant. Sed non dissimulabo, videri legendum, *votum esse*, propter algorem nempe, ut se balneo calfacerent. SCHEFFER. Recte conjecit Schefferus *votum*, ita enim exhibet Traguriensis codex, quod male mutarunt Patavini.

Balneum intravimus angustum scilicet, & cisterna frigidaria simile, in qua Trimalchio rectus stabat] Scribe *in qua Trimalchio nec rectus*, vel *vix rectus*, *stabat*. Salse. Adeo angustum erat balneum, ut ne Trimalchio quidem, utcumque senio jam incurvus, & parvus caetera staturae, rectus consisteret, nedum ut aliis locus esset. *Rectus* pro *erectus*. Apud Martialem lib. II. Epigr. 53.

Liber eris, coenare foris si, Maxime, noles,
Si tua non rectus tecta subire potes.

Tale illud Nasonis in Fastis lib. I. vers. 201.

Juppiter angusta vix totus stabat in Aede.

Caeterum hac tempestate inter argumenta luxus Romani, balnea late diffusa & splendide aedificata, ut mirari possis, hoc balneum caetero Trimalchionis splendori non respondisse. Seneca ep. LXXXVI. ubi de villa Scipionis Liternensi: *Vidi villam structam lapide quadrato, cisternam aedificiis ac viridibus subjunctam, quae sufficere in usum vel exercitus posset, balneolum angustum, tenebricosum ex consuetudine antiqua. Non videbatur majoribus nostris caldum, nisi obscurum.* De balneis obscuris satis Martialis lib. II. ep. 14.

Nec Fortunati spernis, nec balnea Fausti,
Nec Grylli tenebras, Aeoliamque Lupi.

Ubi vides, comtemni balnea obscura, & cum antro Aeolio conferri. HEINS.

Rectus] Ovid. lib. III. Met. vers. 78.

——— *Interdum longa trabe rectior exit.*

Ita *recto se tollere trunco* lib. II. Metam. vers. 822. & *recto adsistere trunco* lib. VIII. Metam. vers. 640.

Ac ne sic quidem putidissimam ei actionem licuit effugere.] Sensus poscit, ut deleamus negativam, & legamus:

„esse dicebat, quam sine turba lavari. & eo loco ipso aliquando pistri-
„num fuisse. Deinde, ut lassatus consedit, invitatus balnei sono diduxit
„usque

mus: *ac sic quidem putidissimam ei actionem licuit effingere:* nimirum quod nudus in turba staret & lavaret. Habebatur hoc autem inter Romanos flagitium, Cic. 9. ep. 22. ad Pætum. REINES. Locus sane obscurus; quem tamen distinctione juvi, cætera sine mutatione sic capiam: *Trimalchio rectus*, nimirum nudus, *stabat*, ac *ne sic quidem* insuper (vel juxta, æque, &c.) *putidam ei actionem licuit effugere*, id est, evitare. *Actionem* hic licet generalissime accipiamus, prout etiam verba complectitur, ut in *gratiarum actio*. Cic. pro Planco: *Quamquam à te nullam gratiarum actionem exspectabam.* & ipsum *agere*, est gerere. HADRIANID. Reinesius delendum putat *ne*, postea scribendum *effingere*. Nam, inquit, nudus in turba lavabat, quod flagitium apud Romanos habebatur. An nudus laverit, an id flagitium fuerit habitum, etsi dubitari queat, nunc non inquiro: illud nostrum voluisse, quod censet Reinesius, non persuadeor. Et ostendunt satis sequentia, quam actionem intelligat, sermonem scilicet ineptissimum, subdit enim, *nam nihil melius esse dicebat*. Quare omnia sunt sana. Ne sic quidem, ait, ei Trimalchioni licuit effugere (evitare, cavere, omittendo scilicet) impudentissimam actionem. SCHEFF. Ni fallor: *putidissimam ejus jactationem licuit effugere*. HEINS. Probo utraque manu Heinsii conjecturam: in vulgatis enim nullus sensus mihi videtur. Et, quæ hic de nuditate fingit sibi Reinesius, gratis dicuntur. Cum Petronius nudum eum lavasse non narret, neque vox, *putidissimam*, ad turpitudinem nudi hominis referri potest, ut fecit bonus ille Gallus Reinesii verba exscribens, & de suo augens Petronium voce *nobis*; cum *putidi* proprie homines sint, qui inepti, & nimia diligentia in sermone auribus graves & molesti sunt. Cicer. lib. VII. ad fam. Ep. 5. *Simus enim putidiusculi, quam per te vix licet.* Ubi v. Manutii notas. & Gronov. Observat. in script. ecclesiast. cap. XIX. & ita capiendus jocus Martialis lib. IV. ep. 20.

Dicit se vetulam, cum sit Carelia puppa,
Puppam se dicit Gellia, cum sit anus.
Ferre nec hanc possis, possis, Colme, nec illam,
Altera ridicula est, altera putidula.

Vide supra cap. 54. putida ergo erat jactantia, se libenter sine turba lavari, & ideo balneum hoc angustius (nam diversum erat ab alio, cujus mentio supra cap. 28. facta) sibi in privatum usum exstruxisse, cum admitterentur, imo cogerentur fere, omnes convivæ in balneum ex triclinio venire. *effugere* vero mutandum minime est, nec de Trimalchione, pro *cavere omittendo*, sed de Encolpio & ejus comite capiendum, quibus molesta jam dudum fuerant jactabundi liberti putidissima verba, & exitum quærebant. Mart. lib. XI. ep. 99.

Effugere non est, Basse, basiatores.

Et XII. 84.

Effugere in thermis, & circa balnea, non est
Menogenen, omni tu licet arte velis.

Ovid. II. Art. Am. 531.

Effugere hunc non est. BURM.

Nihil melius esse dicebat, quam sine turba lavari.] Sensus postulat etiam hic, ipsaque ratio fabulæ, ut legamus, *in turba*; vocaverat enim convivas suos ad balneum, habebatque inde συμπαρόντας plures. REINES. Reinesius vult, *in turba*, quia convivas evocaverat in balneum, quorum numerus fuit non exiguus. Imo propter hoc ipsum *sine turba* rectum est. Hæc enim una de putidissimis istis actionibus, quod, cum esset maxime in turba, diceret se sine turba esse. SCHEFF.

Eo loco ipso] Mallet Nob. Heinsius, *ipsi*. SCHEFF. MS. Dalmaticum, *ipso*, quod probo. Debet enim intelligi cum emphasi, in illo ipso loco, ubi lavabat, fuisse pistrinum olim. Et hæc una de putidissimis actionibus, quod pistrini faceret mentionem, qui ipse paulo ante servus loquebatur cum iis, qui similiter ante servierant, quorum supplicium solenne pistrinum fuit. IDEM. Lege, *eo ipso loco*, vel, *eo loco ipsi*. HEINS.

Invitatus balnei sono] Augusti videlicet, ut præcessit. Nam, teste Horatio lib. I. Satyr. IV. vers. 76.

Suave locus voci resonat conclusus. HEINS.

Diduxit (in balneo) *usque ad cameram os ebrium, & cœpit Menecratis cantica lacerare*] Camaram supra cap. XL. dixit pro tecto, laqueari, seu tabulato supero triclinii: hic oris pars superior θολωτὴ, convexa, seu fornicata, intelligenda est, quam Græci Οὐρανὸν, Poll. lib. 2. & οὐρανίσκον, Latini *palatum* vocant. Cæterum inter characteres rustici habet Theophrastus cap. 5. τὸ ἐν βαλανείῳ ᾄδειν. Vidimus nos, qui sub novacula, modo caneret, modo sibilaret, asso scilicet ore; erat autem quinquaginta annorum puer. De Menecrate Citharœdo, caro Neroni Aug. Suet. vit. Ner. c. 30. nihil curandum est; Mæcenatis, qui mollitiem vestitu, incessu, victu cæterisque, etiam in stylum admiserat, carmina intelligenda sunt, quorum aliquot libros conscripsisse ferunt, qui fragmenta ejus cum solutæ tum ligatæ orationis collegerunt, exstant multa apud Senecam, qui in hominem ambiguus est: ep. 19. 101. 114. 120. Bene, *Mæcenatis cantica blateravit ἄκαιρος*; & interfecti pudoris nebulo, qui Mæcenatianum se quoque præscripsit in tabula, quæ suprema ejus contineret, cap. LXXI. cum tamen Mæcenati literatorum fautori esset dissimillimus. REINES. Nota habitum, elata, & contenta voce, supinoque vultu, cantantis. *Diducere os*, habes apud Senecam quoque de clementia lib. II. cap. VI. ubi oscitantem describit. HEINS.

Mene-

„usque ad camaram os ebrium, & coepit Menecratis cantica lacerare, „sicut illi dicebant, qui linguam ejus intelligebant. Caeteri convivae „circa labrum manibus nexis currebant, & gingilipho ingenti clamore „exsonabant: alii autem, aut restrictis manibus anulos de pavimento „conabantur tollere, aut posito genu cervices post terga flectere, & pe„dum extremos pollices tangere. Nos, dum alii sibi ludos faciunt, in „solio, quod Trimalchioni periiapatur, descendimus. Ergo, ebrietate „discussa

Menecratis] Poëta Comicus. Suidas. HADRIANID. Opinor, *Mæcenatis cantica.* Nam & Mæcenas cantica conscripsit, ut jam supra dictum. Cæterum, qui lavabantur in balneis, ut intentione vocis sudorem provocarent, aut canebant, aut clamores ciebant. Quod inter balnearis exercitii genera. Unde maximi interdum in balneis strepitus. Vide querelam hac de re Senecæ epist. 15. & 56. Mercurial. de arte Gymnast. lib. III. cap. VII. HEINS.

Lacerare] Ut *traducere* supra cap. XLI. *acidissima voce domini sui poemata traduxit.* HEINS.

Et gingilipho] Suspicor, *gingilismo* scribi oportere. Hesych. γιγγλισμός, γαργαλισμὸς ἀπὸ χειρῶν, γέλως. SCHEFFER. Gingiliphus iste qui sit, quæritur, nec indagatur à viris eruditis. Vide ne exciderit syllaba, ut frequenter alias in hoc libello, ac proinde restituendum sit, *& singuli sophos ingenti clamore exsonabant.* Sic & supra cap. XL. convivæ *sophos* Trimalchioni acclamant, ubi illi assentantur ac plaudunt, pro more sæculi illius. Apposite Martialis lib. VI. ep. XLVIII.

Quod tam grande sophos clamat tibi turba togata,
Non tu, Pomponi, cœna diserta tua est.

Hinc dicti σοφοκλεῖς ab hac acclamatione, & *Laudicæni* apud Plinium epistola XIII. lib. II. ut vir summus Joh. Gerardus Vossius arbitratur, de constructione operis Grammatici cap. ultimo, à *laude dicendi.* Sed, quod verius videtur, *Laudicæni*, qui parasiticis artibus instructi omnia Laudando atque assentando ad cœnas magnatum ea arte subreperent. *Laudicæni* sive *Laodicæni*, nam utrumque Latine dictum, qui inter cœnandum Regis sui dicta ac facta laudibus extollerent. Atque inde transiit ad plausores quoscumque, quales Poetæ & Rhetores ad plausum redimebant. *Cenam* autem sine diphthongo ut plurimum in antiquis lapidibus scribi monuit Aldus Manutius Orthographia. Quamquam Aldini Plinii editione *Laudicoeni* exhibentur. *Laudicoeni*, quomodo in eruditissimo Glossario veteri *Cupidicoenus*, τριχίδειπνος. Sic scribendum, non *Cupidicinus.* HEINS.

Tollere] Malim, *vellere.* Nam annuli isti ferrei, pavimento affixi, non tollebantur. Sed erat hoc inter exercitii genera. HEINS.

Posito genu] Sic Latinissimi scriptores. dixi ad Claudianum de VI. Consul. Honorii vers. 71. HEINS. Quid hoc? posito genu caput post terga reflectere, & extremos pedum pollices conari tangere, illudne est notatu dignum? Quis enim id non faciat, quod hic à convivarum nonnullis tentatum refert? Aliud ergo scripsit, quam quod nunc habemus, auctor noster. Quid ergo illud? Hoc nempe, quosdam convivarum conatos esse, *genu posito, cervices post terga flectere, & pedum extremos pollices capite tangere.* Et hoc est, quod à pluribus tentari potest, quam perfici. Nos tamen, quod mirandum magis, vidimus. Hominem nimirum, qui humi orbe posito, cujus diameter pedem vix æquabat, extremos calces extremæ ejus peripheriæ stans imponebat, & dein, cervicibus post terga reflexis, usque ad terram caput demittebat, eoque adducebat, ut eandem orbis peripheriam parte calcibus opposita tangeret. GOES.

Sibi ludos faciunt] Versus vetus apud Varronem, citante Nonio in *cernuus.* *Sibi pastores ludos faciunt cernui.* SCHEFFER. Terent. Phorm. Act. v. scen. 7. *Ut ludos facit.*

In solo, quod Trimalcioni periiapatur] Videtur corrigendum: *in solio, quod Trimalcioni per duos aptatur, descendimus.* Illud, *in solio descendimus*, simile est *in balneo sequi*, quod cap. XXVI. habuimus. *Per duos* autem censeo, quia post *per* in voce *periiaptatur* sequuntur duo *i*, quæ puto esse numeralia. *Solium aptatur*, ut *convivium aptatur* apud Pomponium Nonio teste. *Naves aptantur* apud Sueton. Tib. 94. SCHEFF. Vera scriptura, *pyriabatur*, id est, calefiebat, accendebatur pro Trimalcione. Πυριᾶν & πυριάζειν ἀπὸ πυρὸς Græci dixere pro eo, quod Latini fovere, fomentare, calorem exterius inducere. Πυριᾶν suffire, suffocare. Πυρία & πυριαμα fomentum, sive siccum, sive humidum, una θεραπειῶν medicarum & multi usus. Vetus & bonum istud Græcum Latino-Barbari suum fecerunt, dixeruntque sumta licentia *pyriare:* Sylvat. Pand. cap. 578. *Pyriare, fomentare, evaporare,* (in Edit. *pyriase* forte è πυριάσαι) *Pyriasis, fomentatio, evaporatio.* Vocarunt etiam *stuffam*, cum membra suffumigantur, vel fumum & calorem per embolum excipiunt: est apud Guain. tr. de ægr. matr. cap. 5. 17. 22. & lib. de baln. cap. 4. indeque verbum *stufare*, id est, vaporare. Gilbertus Pract. P. 7. de hydr. matr. *Stuphetur cum decocto diversarum herbarum*: quod Græcis θυμιᾶν & ὑποθυμιᾶν. Per *solum* autem, vel *solium*, quod pyriabatur Trimalcioni, intelligenda est cella suda-

„ discussa, in aliud triclinium deducti sumus, ubi Fortunata disposuerat „ lauticias suas; ita ut supra lucernas, aeneolosque piscatores notaverim: & „ men-

sudationis assæ, in quam loti se conferebant, ut vaporis calidi adpulsu corpora exsuctis humoribus otiosis deplerentur, & ad convenientem siccitatis temperiem redirent; eadem *vaporarium*, *æstuarium*; veteribus, Celso & Vitruvio, *Laconicum*, etiam *caldarium*; Luciano in Hippia, ubi de partibus balnearum, ἱκανῶς θερμοὶ οἶκοι. REINES. Legit Reinesius, *pyriabatur*, exponitque, calefiebat. Verum, solia in balneis seorsum calefieri, à nobis hactenus non est observatum. Deinde loquitur persona ea, cujus verba proba, Latina, & elegantia, per hanc cœnam totam, ut ei tale vocabulum minime possit convenire. SCHEFFER. *Solium* est, vel thronus, vel vas balneare; de utroque inferius, priore quidem significatu hic in Fragm. de posteriore cap. XCII. ad verba, *circa solium sedentibus*. Possis in utravis accipere significatione, propendeo tamen ad priorem. *Descendimus in solio*, id est, in loco, hoc est, locum, qui solium continebat, ut Virgil. *vina coronant*, id est, crateres: metonymia contenti pro continente. HADRIANID. Lege, *In solio, quod Trimalchioni præparabatur*. Nisi mavis, *temperabatur*. Nam Plinius lib. XXVI. *Temperare solia humano sanguine*. De soliis balneariis & in ea descensu copiose Joh. Rhodius ad Scribonium Largum. *Cella solaris*, pro *solio*, Capitolino in Caracalla. HEINS. Vitiosa certe hæc lectio, cum vero solium unctioni & perfrictioni inservierit, forte legi posset *in solio, quo Trimalchio perfricabatur*, quamvis nihil definiam. *In solio*, dixit pro *in solium*, ut sæpe solent etiam optimi scriptores, & ad hunc auctorem sæpe est jam antea adnotatum. *In solium descendere* ter quaterque Celsus dixit lib. 1. cap. 3. BURM.

Ergo Ebrietate] Num scribendum, *Ex eo Ebrietate*, ut respiciatur solium, de quo præcessit. SCHEFF. Hiant ista, quia desunt quæ in pyriaterio, in quod descenderant, contigerint, & quomodo exierint. Ea vero ipsa quoque supplere debuit ille, qui integrum cum suis fabulis, ludis, & lavationibus, convivium nobis dare posse existimavit, & Petroniano texto suos subinde pannos, non quidem vetustate commendabiles illos, sed novitate barbara solum spectabiles, adsuit. REINES. Fallitur subinde, quod pace venerandi senis dixerim, ut vel ex præcedente Nota liquet. HADRIANID.

Æneolosque piscatores] Quid hic faciunt piscatores? num & illi inter lautitias muliebres? Fateor, me hæc non expedire. SCHEFFER. Quid *piscatores* faciant inter utensilia muliebria, reposita in cubiculo, nemo facile dixerit. Legendum putabam *nascatores*. Medici Latini ex Italicissimo *nascalsa*, *nastalsa*, vocant. Sylvat. Pand. cap. 562. Guilb. Varign. lib. 16. cap. 4. Anton. Guainer. tr. de ægrit. matr. cap. 13. 17. 34. quæ Hippocrates πρόσθετα, suppositoria, subditicia, Diosc. lib. 1. cap. 25. προσθέματα τὰ πρὸς τὴν μήτραν, Paulus κάθετα, alii πεσσοὺς *pessos*, *pessaria*. Sunt autem pessi in coni seu cunei formam e speciebus medicamentosis coactis effigiati, teretes, certæ longitudinis & crassitiei magdaleones, qui serico, pelliave linea, obducti loculis mulierum utero laborantium intruduntur; differunt autem pro ratione morbi, ut sint alii emollientes, alii adstringentes, alii aperientes, Paulus lib. 3. cap. 62. alii abstergentes, alii anodyni, V. Nicol. Alex. antidotar. sect. 83. Etiam πεσσὸν φθόριον, qui fœtum corrumpere & abortum accersere potest, nominat Hippocrates in Ὅρκῳ. Eos à similitudine & usu duciculorum, seu duccillorum, qui cunei sunt lignei, æneive, doliorum foraminibus obdi soliti, οἱ κοινολεκτοῦντες appellant *Mutter Zapffen*. Pudeat efferre clarius, cui fini inter scruta & mundum scilicet suum habuerit Hippia αἰδοιομανὴς & pruriens ejusmodi pessulos: nefanda nequissimarum τριβάδων chirurgia è spurcalibus Gentilium nota est Eruditis. Superest tamen de isto loco aliud quoque suspicari, sed tendens eodem; fortassis τὸ *piscatores* è Græco *priapiscotas* corrupisse descriptorem. Inter μοτῶν, linamentorum, tentarum, seu turundarum, quæ vulnerum ulcerumque cavis induntur à Chirurgis, species est etiam μοτὸς ὁ πριαπισκωτὸς Galeno in Isagog cap. ult. id est, in formam fascini virilis fastigiatus, & inde τὸ *aneolos*, subintellecto substantivo, referetur ad materiam, τὸ *priapiscotos* formam indicabit; tale quid fuit id, quod Fortunata inter lautitias suas habuisse hoc loco dicitur, id est, *aneoli priapisci*. Et hoc probabilius est priore illo de *nascatoribus*, quod non esset Petronianum, quippe seculis natum proximis; *priapiscotum* autem vetus & Petronio, summo Græcanicæ doctrinæ cupitore & felicissimo imitatore, dignum. REINES. *Lautitia* sunt munditiæ, aut magnificentia in vestitu, ac epulis. Festus, Vossius, alii. Notavit hic Encolpius *supra, lucernas, & aneolos piscatores, & vinum in conspectu sacco defluens*. Videtur igitur saccus, aut colum hoc, ceu canalis, protensus e lacu superne vinifluo, in quo *piscatores*. Tale quid supra cap. XXXVI. *quatuor Marsyas garum piperatum fundentes*, habuimus etiam in *circulo capa*, de quo apophoreta pendebant, lacunari, tamquam cœlo, demisso. Et noti sunt pensiles veterum horti, totæque fere Ægyptiæ Thebæ. HADRIANID. Frustra Hadrianides piscatores hos defendit exemplo Marsyarum. Frustra eos Reinesius vertit in *nascatores*. Lectio verissima est, *aneolosque epistatores*. Sunt autem epistatores, tripodes, Græcis ἐπιστάται. Scholia Aristophanis in Avibus: ἐπιστάτην, χαλκοῦς, τρίπους, χυτρόποδ' ἐπιστῶν χύτρας. SCHEFFER. Lego, *aneolos quoque piscatores*. Nam supra lucernas icun-

„mensas totas argenteas, calicesque circa fictiles inauratos, & vinum „in conspectu sacco defluens. Tum Trimalchio: [a] Amici, inquit, ho„die servus meus barbatoriam facit, homo praefiscini, frugi, & mica„rius

[a] TRIMALCHIO.

icunculos effictos fuisse notum est: velut Sileni, Bacchi, Jovis, Palladis, aliorumque, ut videre est apud Licetum de lucernis. Supra lucernas itaque Fortunatæ icunculi ita quoque fuere forma piscatorum. GOES.

Et vinum in conspectu] Ante verba hæc puto punctum collocandum, nec enim pertinent ad præcedentia, cum id vinum non fuerit inter lauticias Fortunatæ. Deinde mallem. *Sed & vinum.* SCHEFFER. Seneca ep. XXVI. *Modo dicebam tibi, in conspectu esse me senectutis: jam vereor, ne senectutem post me reliquerim.* Sic *in prospectu*, supra cap. LXVI. *In prospectu habuimus ursina frustum.* HEINS. Supra cap. XXVIII. *jatraliptæ in conspectu ejus falernum bibebant*, infra cap. CXI. *nudatum pectus in conspectu frequentiæ plangere.* & alibi. Terentius Phorm. Act. II. sc. IV. *neque mihi in conspectum prodit*, ubi *in conspectu* Palatinum codicem habere testatur Paræus. Frontin. I. cap. XII. §. 10. *lapidibus in conspectu omnium collisis*, ubi contrario modo MSS. habent *in conspectum.* Virg. lib. II. Æneid. vers. 21.

Est in conspectu Tenedos.

Ita *è conspectu* pro, à longe, procul, ita tamen, ut conspici possit, interpretatur Salmasius ad Spart. Hadrian. cap. 21. *servum suum inter duos senatores è conspectu ambulare vidit.*

Ex sacco] Hoc vocabant *diffundere vina*, & *liquare.* vid. Commentatores ad Horat. lib. I, od. XI. & ad lib. I, Epist. V. vers. 4. & alios.

Servus meus Barbatoriam facit] In optimarum vocum censum *Barbatoria* dictionem reponunt Glossæ veteres bonæ notæ, quam alibi præterea frustra quæsieris. Hanc porro, declinante tandem cum Imperio Linguæ Romanæ proprietate, atque nitore, sequioris Ævi scriptores *Barbitondio* expresserunt. Porro *barbatoriam facere* idem sonat, ac *barbam facere.* Ita Plautus *unguentariam*, ita Tullius *navicularíam facere*, pro unguenta & naves facere, dixerunt. Barbatoriam exercendi seu faciendi munus servi tantum implebant apud Romanos. Ut enim apud eos personæ splendidæ utebantur servis ad omne genus officii, Pignorio & T. Popma referentibus ex professo, sic etiam ad barbam, ex quo Mena venit in urbem, anno CCCCLIIII. Urbis conditæ, velut in fine lib. 3. R. R. Varro auctor est. Nec debet vox ista intelligi tantum de prima barbæ rasura, quæ fiebat quidem ritu exquisitiore; sed & de cæteris, quas, quoties luberet (lubebat autem sæpissime) instituebant: præcipue vero, cum apud suos hospitari, aut cum illis aliisve recumbere, convivari atque gaudere, volebant. TILEBOM. Etiam hoc aliis explicandum relinquo. Puto tamen, *barbatoriam* scribendum. Glossæ Philoxeni *Barbatoria*, *πωγωνοκουρία.* Intelligo hoc autem, de solenni barbæ rasura, cum primum ponitur, & consecratur Deo, quod verosimile est factum cum pompa & convivio. Imo docet aperte Juvenalis Sat. III. vers. 186. Adde ibi interpretes, & quæ de ritu hoc notavit Hottomannus in de Barba cap. 6. SCHEFF. Videor idonee satis ostendisse, quid sit, *barbatoriam facere.* Tilebomenus putat, non de prima rasura, sed omni, intelligendum, præcipue, cum recumbere cum aliis aut convivari vellent. Sed debebat locum hunc accomodasse interpretationi suæ, ac ostendisse, quomodo potuerit dicere de ea sola die, quod fecerit barbatoriam, quomodo ob eam rem convivas provocaverit ad hilaritatem. IDEM. Ut exquisitum in modum eruditus Johannes Schefferus hunc locum illustravit de convivio solemni, quod parentes dabant, cum liberi barbam posuissent, adducto eam in rem Gregorii Turonensis loco, quem & nos unice huc facientem ex adversariis Ludovici de la Cerda diu est quod annotavimus, cap. CLXXXVIII. 17. pag. 468. At Trimalchio indulgentiam suam prorsus ridiculam hic jactat, apud quem servi etiam barbatoriam facerent. Turonensis tamen locus mendosum tinnit. Nam pro, *barbatorias in eo celebraverit*, videtur scribendum, *indecore celebraverit.* Cæterum falluntur, qui *barbatoriam* Latine dici negant. Exstat enim id Vocabulum in Glossis Stephani & Labbæi antiquis non semel. *Barbatoria*, *πωγωνοκουρία*, *πωγωνοκουρία.* Rursus *πωγωνοκουρία*, *barbatoria*, *πωγωνοκουρία*, *barbatoria.* Nero, Dione teste, ludos Juvenalium nomine instituit, cum barbam primam rasisset. Videndus Lipsius Excursu ad Taciti Annal. XIV. littera B. Apud Lamprid. Heliogabalo, *barbam novacula facere.* Ubi Salmasius perperam *barbatoriam* in Glossis antiquis interpretatur officinam tonsorum. Sed de *barbatoria*, quantum video, copiose egit vir summus Hadrianus Valesius ad Panegyricum Berengarii. HEINS. Nescio ubi Schefferus Gregorii Turonensis locum Heinsio monstraverit, certe in ejus notis non apparet, est vero ex lib. X. cap. 16. Spelmannus quoque in Glossario citat, & explicat artem tonsoriam, vel capilli barbæ cultum. An vero hic recte explicuerint viri summi *barbatoriam facere*, judicent eruditiores, mihi nondum constat. Cæterum, barbam posuisse juvenes anno ætatis secundo & vigesimo inchoato, cum ter septenarium numerum implevissent, existimat doctissimus Pagius in Criticis in Baronii Annales ad Annum Christi LVI.

Et micarius] Suspicor scribendum, *& mi carus. Mi* pro *mihi.* SCHEFFER. Lego, *amicarius*, & interpre-

„rius. Itaque tangomenas faciamus, & uſque in lucem coenemus.

LXXIV. „[a] Haec dicente eo, gallus gallinaceus cantavit, qua voce „confuſus Trimalchio vinum ſub menſa juſſit effundi, lucernamque „& mero ſpargi; immo anulum trajecit in dexteram manum, &, [b] Non „ſine

[a] ENCOLPIUS. [b] TRIMALCHIO.

terpretor προαγωγὸν, προαγωγία, cui ſtudium & artificium eſt, amicas amatoribus conciliare, & vetitarum conventionum internuncium agere: ille ipſe ſcilicet quem cap. LXIX. *agagam* vocavit, id eſt, lenocinatorem, lenatorem. Exercebant enim lenoniam præ reliquis ſervi, & lenones ipſi, quid aliud, quam fex ſervilis? teſtis vetus tam Græca, quam Latina, Comœdia. Diomedes lib. I. Gramm. ἐρωμενοπάροχος, ἐρωμενοπώλης, ἐρωμεναγωγὸς, *amicarius*: poſſis προσκάπηλον, παραστρίβων, προπωλοῦντα, ut Menander, dicere. Verbo *Amicare*, pro placare, amicum reddere, utitur Papinius 3. Theb. verſ. 470. M. Alanus Inſul. in de planctu Nat. ſæpiſſime; ſummæ de arte prædic. cap. 28. *quos honeſtis ſermonibus amicare debebas, veneno detractionis eos inimicare ſtudes:* lib. 4. anti-Claud. cap. 8.

——— *Inimicum fidus amicat.*

Verſificator Lexicus manuſcr.

Cautus amicat eum, quem munere reddit amicum:
Si quis amicatur nobis, fit noſter amicus.

Contrarium *Inimicare* legimus apud Horat. l. 4. carm. ult. Auguſtin. I. Confeſſ. cap. 18. Sidon. lib. 5. ep. 19. P. Bleſenſem ſerm. 51. *qui fideli animæ inimicantur:* & M. Alanum l. d. frequenter, inprimis f. 319. a. Edit. Antv. *Ex oppoſito, veritati Falſitas inimicans ſtabat attentior.* REINES. Reineſius vult *amicarius*, explicatque lenocinatorem. At hoc ſcire velim, quomodo conſiſtat cum præcedenti *frugi?* Quomodo hoc ſit ad laudem ſervi pertineat, ut dicendum ſit præfiſcini? SCHEFFER. Micarium eſſe, qui victum ſibi pararet de micis è menſa herili projectis, jam ſupra monuimus, ut nullis conjecturis in loco ſano ſit opus. HEINS.

Tangomenas] Lege, *Tingomenas*, à tinguendo terram, ſeu pavimentum, mero, ut Horatiana pulſat canitque lyra. TILEBOM. Non refeliam aliorum ſententias ſuper loco vexatiſſimo, quarum maxime probabilis illa Johannis Vorſtii, viri doctiſſimi, qui cenſebat legendum, *tengomenos nos faciamus.* Faciamus nos madidos, ſive ebrios. Suſpicabar ego, tangi canticum, neſcio quod, Græcum, cujus initium fuerit τέγξω μῆνας, hoc eſt, lunam madefacio, ſive, totam noctem perpoto. Forte ex Anacreontis, aut alterius Poetæ, luſibus depromtum. Unde τέγξω μῆνας abierit in proverbium inter pergræcatores. Quod ex prava plebis pronunciatione abierit in *tangomenas*. Τέγγε μῆνας autem, ut in illo Alcæi cantico apud Gell. XVII. cap. XI. τέγγε πνεύμονας οἴνῳ. Unde Cl. Munckerus ſuſpicabatur & hoc loco πνεύμονας eſſe reſtituendum. Hoc genus hominum noctem potando, diem ſtertendo, conſumebat. De ipſo noſtro Petronio Tacitus: *Illi dies per ſomnum, nox officiis & oblectamentis vitæ, transigebatur.* Seneca ep. CXXII. *Inter alia, ſunt qui officia lucis noctiſque pervertunt, nec ante diducunt oculos, heſterna graves crapula, quam appetere nox cœpit.* De qua re illic copioſe, & alibi quoque is non ſemel. HEINS.

Gallus Gallinaceus] Cum jam ultra mediam noctem hoc convivium eſſet protractum, non potuit ex Galli cantu malum omen deſumi, niſi à ſtulto Trimalchione ridicula ſuperſtitione ita explicaretur. Nam cantus hujus avis, niſi intempeſtivi & veſpertini, ſunt felicis augurii. Plin. lib. X. cap. 21. *habent oſtenta, & præpoſteri eorum veſpertinique cantus.* &, *ſpem, iter, vel opus inchoantis promovere cantus Galli* ſcribit Sariſberienſis lib. I. cap. 13. Potuiſſet & noſter convivator in eo malum omen ponere, quod ad labores excitare ſoleat impigros homines hæc avis; ille vero, qui in lucem cœnare, imo de una die duas facere volebat, hac inauſpicata interpellatione confundebatur. Niſi dicamus, quod magis placet, alludi ad morem, quo buccina convivium ſoleret dimitti, de quo Lipſius & alii ad Tacit. XV. Annal. cap. 30. hoc ergo abominabatur Trimalchio. BURM.

Sub menſa] Vide ſupra ad cap. 38. adnotata: quibus adde locum Euſebii Pamphili lib VII. de mandato domini p. 254. à Sirmondo editi: *Cum aliquis vocatus fuerit ad cœnam gentilium, & perrexerit, necdum enim hoc prohibitum eſt, vinum autem viderit à cœnante in terram effundi & libari, & accenſo blaſphemio ab his, qui ea, quæ ſunt domini, ingrate manducant, cœperint blaſphemare in Deum,* &c. In lucernas autem vinum ominis cauſſa infundere, ex Ovidio & aliis Poëtis eſt notiſſimum.

Annulum trajecit in dextram manum] Tranſtulit. Cornel Nep. vita Att. cap. 3. *Ac, ne illa peregrinatio detrimentum aliquod afferret rei familiari,* (Athenas) *magnam partem fortunarum trajecit.* SCHEFFER. Unde hanc omnis mali averruncationem didicerit Trimalchio, ignoro. Sed plebi fuiſſe perſuaſum, ſingultus comprimi, *ſi annulum è ſiniſtra in longiſſimum dexteræ digitum transferant, aut in aquam ferventem manus immergant,* docet Plinius lib XXVIII. cap. 6. BURM.

Hic buccinus ſignum dedit] Adſcribam, quod habet Barthius lib. XXXIX. Adverſ. 6. ex Iſidori libro MS. Differentiarum: *Merum,* ait, *unde habeat, quod buccinum clangorem dicat.* Subdit deinde verba Iſidori. *Buccina eſt tuba, qua ſignum datur in hoſtem, buccinus eſt ipſe clangor.* Cogitent hic eruditi. Nam apud noſtrum *buccinus* non eſt canor, verum cantor, ſive is,

„ sine caussa, inquit, hic bucinus signum dedit; nam, aut incendium „ oportet fiat, aut aliquis in vicinia animam abjiciet. Longe à nobis; „ itaque, quisquis hunc indicem attulerit, corollarium accipiet. [a] Dicto „ citius de vicinia gallus adlatus est, quem Trimalchio jussit, ut aeno „ coctus fieret. Laceratus igitur ab illo doctissimo coco, qui paulo ante „ aves piscesque fecerat, in cacabum est conjectus; dumque Daedalus „ potionem ferventissimam haurit, Fortunata mola buxea piper trivit. „ Sumtis igitur matteis respiciens ad familiam Trimalchio: [b] Quid vos, „ inquit, adhuc non coenastis? abite, ut alii veniant ad officium. [c] Su- „ biit igitur alia classis, & illi quidem exclamavere, [d] Vale Gai, hi au- „ tem,

[a] ENCOLPIUS. [b] TRIMALCHIO. [c] ENCOLPIUS. [d] FAMILIA.

is, qui canit. Sane, cum legatur *buccina*, & *buccinum*, usurpeturque de re, non videtur repugnare *buccinus*, de persona. Nisi plane putemus, scripsisse nostrum, *hic buccinio signum dedit*, quod videtur rectius. SCHEFF. Proprie. *Signum dare* tibicines æneatoresque dicebantur. Apud Nasonem lib. x. Metam. vers. 652.

Signa tuba dederant, cum carcere pronus uterque
Emicat.

Buccinus pro *buccinatore* in Glossis Labbæi quoque occurrit, & *buccinum* pro *buccina* dixit Plinius Naturali Hist. non semel. Gallum gallinaceum vero non invenuste *buccinum* vocat, quod illis æque ut buccinatoribus solenne est noctu cantare. Ter enim cantabant, quod in totidem partes nox apud Romanos divideretur. HEINS. Idem, quod Isidorus, fere tradit Velius Longus de Orthographia pag. 2243. *Bucina erit tuba, qua signum dat buccinator: bucinus ipse canor ex hac editus.*

Incendium oportet fiat] Plinius Nat. Hist. lib. XXVIII. cap. 11. *Incendia inter epulas nominata, aquis sub mensis profusis, abominamur.* Quod autem cæteri aquæ, id ille, pro solita sibi profusione, factitabat vino. GOES.

Oportet fiat] *Oportet* hic necessitatem significat, jactat enim peritiam suam in augurando divinus noster. Propert. II. eleg. 7. vers. 87.

Sed non effugies. Mecum moriaris, oportet.

ubi vide Passeratium.

Animam abjiciet] Seipsum spoliabit vita. Ita *vitam expellere* dixit Tacitus XVI. Ann. c. 19 SCHEFF. Non inepta hæc locutio; *expellere alicui animam* Ovidius lib. VI. Met. 617. *exuere animam* idem XIV. 777. dixit. Ita & *linquere animas* Virgilius III. Æneid. 140. quarum locutionum rationem reddit Servius, quod anima sit perpetua, & transeat ad diversa corpora, secundum Pythagoreos. Sed nescio, cur non, salva eadem sententia, anima nos relinquere dici posset, quæ corpus, quod solum est nostrum, ut illi ajebant, destituit, & ideo nos relinquit, & in alia corpora transit: quare nimis acutum hic Grammaticum fuisse puto. Certe non dubitavit contraria locutione uti Cornelius Nepos Eumen. cap. IV. *Non prius distracti sunt, quam alterum anima relinqueret.* Cæsar quoque lib. VI. de Bell. Gall. cap. 38. non quidem de morte, sed de virium defectu, qui imago est mortis, dixit *animus reliquit Sextium.* BURM.

Longe à nobis] Formula antiqua, ut, *procul à nobis.* Seneca consolatione ad Polybium: *Procul istud exemplum ab omni Romano viro, luctum suum intempestivis avocare lusibus.* HEINS.

Quem jussit ut] Neque hic locus efficere potest, ut proba censeatur locutio, quam modo impugnavimus, *jubeo te ut facias*, cum hic subintelligi debeat, *quem occidi jussit, ut fieret coctus.*

Ut aeno coctus fieret] *Fieri*, verbum coquinarium, de quo supra ad illud cap. XLVII. *Quem vultis in cœnam statim fieri?* HEINS.

Laceratus] Scissus in partes. Supra cap. XL. *Cæterum ad scindendum aprum non ille Carpus accessit, qui altilia laceraverat.* Et sic Petronius cap. XXXVI. *Processit statim scissor, & ad symphoniam ita gesticulatus laceravit obsonium.* SCHEFFER.

Doctissimo coco] Eleganter. *Doctus* enim, quicumque suæ artis, quam profitetur, peritus est. Inscriptio vetus apud Fabrettum cap. III. p. 184.

Noverat hic docta fabricare monilia dextra,
Et molle in varias aurum disponere gemmas.

Ita Columella lib. II. cap. 16. patruum suum *doctissimum & diligentissimum agricolam* laudat; ita Horatius, Ovidius, & alii passim. infra cap. 84. *Ipsis lenonibus doctior.* BURM.

De porco aves] Ita ediderunt Patavini. Sed in Traguriensi illa *de porco* non conspiciuntur, itaque abesse jussimus.

Mola] Isidor. Gloss. *Fractillum ad frangendum piper.*

Matheis] Supra, *Matteis.* SCHEFFER.

Vale Gaji] Ridicule; quasi duæ cœnæ datæ essent, & de uno die duo facti. *Vale* enim post cœnam abituri, *ave* advenientes & salutantes dicebant. vide Brisson. de formul. lib. VIII. p. 743. & 747. utraque autem salo-

„tem, Ave Gai. *a* Hinc primum hilaritas nostra turbata est; nam, cum „puer non inspeciosus inter novos intrasset ministros, invasit eum Tri„malchio, & osculari diutius coepit. Itaque Fortunata, ut ex aequo „jus firmum adprobaret, maledicere Trimalchionem coepit, & purga„men-

a ENCOLPIUS.

salutatio sæpe in monumentis reperitur, quare forte familia, quæ ex testamento manumittenda erat, ipsi mortem imprecatur.

Hinc] Scribe, *hic primum*.

Hilaritas turbata] Intra cap. 132. *Familia tristis mussat, quæritque, quis domina hilaritatem confuderit.*

Puer non inspeciosus] Nove, sed invenuste & infabre formavit: (Papinius, *indecorem*: Tacitus *indecorum* dixisset τὸ δυσειδῆ, δύσμορφον) prorsus, ut *incupidum* Afranius, *instudiosum* pro ἀμαθῆ, καὶ ἀμελῆ Appul. *insincerum* Cyprianus, *inafluosum* Augustinus, *inpromtum* Cœl. Aurel. & illa semi-Latinorum, *ineloquens, indeficuus, incurialis, infinibilis, infertilis, irruinabilis*, ejusque monetæ alia. REINES. *Inspeciosus*, mihi speciosius videtur, quam *inspeciatus* Tertulliani, cujus tamen emuncta latinitas, scimus, quanti fiat. HADRIANID. Supra, *puer speciosus*. HEINS. Agnosce Petronianam Phrasin. Intra cap. 87. *At ille non indelectatus nequitia mea*. Cap. 139. *Mulier haud inculta*. Cap. 20. *Non indecenti risu latera commovit*.

Invasit eum] Vere Petronianum. Supra cap. 20. *virguncula cervicem ejus invasit*. Intra cap. 85. *simulantem aliquot basiolis invasi*. Vid. & cap. 91. & 139.

Ex quo jus firmum] *Ex aequo jus firmum* legit Heinsius, id est, ut probaret, id demum firmum esse jus, quod sit æquum. SCHEFFER. Non video, quid hic sit difficultatis. Fortunata ex subitaneo complexu & osculis pueri firmiter sua opinione probavit, id est, *approbavit*, jus consuetudinis inter Trimalchionem & cinædum. Vel, immota statuit, *firmum jus* durare inter pathicum hunc & maritum. *ut*, hic est *quippe*, similesque prorsus modi loquendi apud Quintil. *Nec ignoro quos transeo, nec utique damno, ut qui dixerim, in omnibus esse utilitatis quid*. Cic. *Hoc quia perspicue verum est, nihil attinet* approbari. HADRIANID. Recte Reinesius *ex aequo*, probatque MS. Dalmaticum verum. Sententiam vero mire explicat Hadrianides de jure consuetudinis inter Trimalchionem & cinædum. Quasi ullum jus sit, quod tales inter sese possit conjungere. Imo hoc vult noster, Fortunatam, ut ostenderet, illud demum jus matrimonii esse firmum, quod utrique conjugatorum æque competeret, quando una pars non plus licere sibi credat, quam altera, quando maritus æque putat sibi prohibitum, amare cinædum, ac mulier, amare adulterum, conviciis Trimalchionem proscidisse. SCHEFF. Risum debet viris doctis, quisquis ille fuerit, Hadrianides: elegantissima enim locutio, quam recte Schefferus exposuit, nullo modo solicitari debebat. *Ex æquo*, est eodem jure & modo, quo maritus sibi aliquid licere credebat, illa quoque sibi permisit. Tibull. III. Eleg. 6.

Convenit ex aquo, nec torvus Liber in illis,
Qui se, quique una vina jocosa colunt.

Ovid. Epist. xx. vers. 123.

Torqueor ex aquo, vel te nubente, vel agra.

Lib. I. Amor. lib. x. vers. 33.

Qua Venus ex aquo ventura est una duobus,
Altera cur illam vendit, & alter emit?

Iterum Epistol. xvii. vers. 87.

Dixit, & ex aquo donis formaque probata,
Victorem calo retulit illa pedem.

Et passim, non diverso sensu *ex aquo* aliquis *negotiari* pluribus locis dicitur à JCto l. 5. ff. ad municip. id est, non magis uno quam alio loco. *Jus* autem *firmum approbare*, est ostendere & persuadere convivis, sibi non licentiam maledicendi usurpatam, sed illo mariti sui facto indecoro jus certum & firmum conviciandi esse quæsitum. Ita *approbare* optimo cuique scriptori frequentatum. Suetonio passim. vide in Aug. VIII. XII. XVII. Galb. VI. Ita Senec. epist. XCIX. *lacrymas approbare. Imperia* lib. I. de Clement. 13. *gratum animum*. l. v. de benef. 4. *firmum* autem *jus* est, quod ipso actu ostendebat sibi *firmum* competere: hujus juris colorem petas licet ex illis Juvenal. Sat. VI. 281.

——— *Olim convenerat, inquit,*
Ut faceres tu quod velles, nec non ego possem
Indulgere mihi.

licet de alia re agatur. BURM.

Maledicere Trimalchionem] Hoc unum est, quod in Encolpii verbis toto hoc libello possis carpere, quodque aures delicatas, tamquam parum Latine dictum, offendat. sed frustra. Nam & noster cap. XCVI. *contubernalis mea mihi fastum facit, itaque, si me amas, maledic illam versibus, ut habeat pudorem*. Vulgatus Bibliorum interpres, & è Christianis auctoribus complures, cum quarto casu amant jungere. Tertullianus adversus Praxeam: *Nos autem dicentes Christum crucifixum, non maledicimus eum*. Sed & supra apud Arbitrum habuimus cap. 58. *Cave majorem maledicas*. Quæ illic libertini hominis verba inter alia id genus ob objecta referri poterant, nisi ex magistri ore prolata essent. Apud Capitolinum scripti codices constanter in Vita Pertinacis: *Male Pertinacem loquebantur*, non, *Pertinaci*. HEINS.

Et purgamentum dedecusque prædicare] Puto, *& purgamentum domus, dedecusque prædicare*. HEINS. Solenne convicium in abjectos & viles homines, quo sensu

,, mentum dedecusque praedicare, qui non contineret libidinem suam. ,, Ultimo etiam adjecit, canis. [a] Trimalchio contra confusus, offen- ,, sus convitio, calicem in faciem Fortunatae immisit. Illa, tamquam ocu- ,, lum perdidisset, exclamavit, manusque trementes ad faciem suam ad- ,, movit. Consternata est etiam Scintilla, trepidantemque sinu suo texit: ,, imo puer quoque officiosus urceolum frigidum ad malam ejus admo- ,, vit, super quem incumbens Fortunata gemere ac flere coepit. Con- ,, tra

a Excontius.

sensu & ipse Paullus Apostolus Ep. I. ad Corinth. cap. IV. dixit, Christianos ὡς περικαθάρματα τοῦ κόσμου, καὶ πάντων περίψημα esse: ubi exquisita eruditione hanc locutionem illustravit Lambertus Bos, magna Graecæ apud nos penitus labentis disciplinæ spes & incrementum, in exercitationibus suis Philologicis. Περίψημα quoque rectius interpretari videtur, quam Vossius ad Catullum pag. 98. qui de spongia ad obscænos usus capit. Locutio enim ex piacularum victimarum καθάρμασι, quæ projiciebantur, est desumta. Infra cap. 134. *Quod purgamentum nocte calcasti in trivio.* Hinc quoque patet, minime opus esse addere *purgamentum domus*, cum melius *civitatis*, vel *orbis*, subintelligi posset. simili modo infra cap. 108. *Pharmacum* vocat, ubi v. Gonsalium. BURM.

Prædicare] Compellare, vocare, dicere. Plaut. Pseud. I. sc. 2. *Ut civitas nomen mihi commutet, meque ut prædicet lenone ex Ballione regem Jovem.* SCHEFF. In malam partem accipiendum; exempla suppeditabit Thesaurus Fabri.

Canis] Id est, impudens. Terent. Eunuch. Act. IV. sc. 7. *Ain' vero, canis? siccine agis?* SCHEFFER. Ingens convitium. Verris Satellites Cicero in Verrinis haud semel *canes* appellat. Quemadmodum & Sejani emissarios Seneca consolatione ad Marciam cap. XXII. HEINS. Et non in viros modo, sed & in fœminas jacitur. Plautus Menæchm. V. I.

—— Idem faciebat Hecuba, quod tu nunc facis:
Omnia mala ingerebat, quemquem aspexerat,
Itaque adeo jure cœpta est appellari Canis. GOES.

Hoc deerat adhuc vilissimorum hominum convivio, ut è trivio & ima fæce petitis conviciis se lacesserent: nam lautitiis quidem & stulto apparatu non æquare modo, sed superare honestos plebeji, ubi ad divitias pervenerunt, gaudent, sed educationis & sordium pristinarum vestigia semper apparent. *Canem* autem maritum vocat, propter libidinem, quam continere nequibat, sed palam in conspectu convivarum, more canum, exercebat. Alioqui hujus convicii acerbitas latius extendi potest, & maledici. obtrectatores, parasiti, delatores, impudentes, viles, trivio concepti, & vulgo quæsiti, hoc elogio ornari. Vide Barth. Advers. VIII. cap. 14. Hottomann. & Manut. ad Ciceron. I. Verr. cap. 48. BURM.

Confusus, offensus] Hoc *offensus* glossam puto esse τοῦ *confusus*. SCHEFFER. Delendum videtur τὸ *offensus*, ex interpretatione alterius natum. Apud Nasonem lib. III. Amor. El. IX. vers. 15.

Nec minus est confusa Venus moriente Tibullo.

Sæpe hoc vocabulum occurrit apud Valerium Maximum. HEINS. Forte scripsit Arbiter: *confusus offensa convitii.* GOES.

Calicem] Et hoc solemne ebriis, & rixam in compotationibus amantibus. Horat. lib. I. Od. 27.

Natis in usum lætitiæ scyphis
Pugnare Thracum est. &c.

Vide Passeratium ad Propert. III. eleg. 7. & commentatores ad Juvenal. Sat. V. vers. 26.

In faciem Fortunatæ immisit] Conjecit. Petronius in de Reip. statu turbato cap. CXXIV.

—— In medias immittite lampadas urbes.

SCHEFFER. Elegans illa & optimis scriptoribus frequentata geminatio præpositionis illius, cum qua verbum componitur, ut solemnis illa locutio, *se in medios hostes immittere*, Ciceroni, Livio, & aliis usitata. Sed & eadem ratio aliorum verborum. Nepos Pelop. cap. 3. *epistolam, sicut erat signata, sub pulvinum subjiciens.* Ita olim ex MSS. ediderant, sed recentiores mutarunt perperam & *in pulvinum* exhibuerunt. Alcibiad. I. *Ut omnes admirarentur, in uno homine tantam inesse dissimilitudinem.* perperam quoque ibi *esse* quidam, pejus Magius & Schottus *tantam inesse*, delendum censent. Idem scriptor sæpe *adire ad aliquem* dixit, & similia passim observari possunt. Ita mox *ad faciem admovit*, & *ad malam admovit.* Cicer. III. Tuscul. cap. 18. *Fasciculum ad nares admovebis*, & alibi sæpius. BURM.

Urceolum frigidum] Suspicabar primo, *urceolo frigidam.* Nunc nil muto. Admovet frigidum urceolum ad malam, ut tumorem deprimat, quem immissus faciebat calix. Nos hoc fine cultrum frigidum imponere solemus. SCHEFFER.

Super quem incumbens Fortunata] Satis hoc familiariter. præsente præsertim, & offenso etiam marito. Nisi voluit Noster, *super quam*, hoc est, malam. Fit enim ipso naturæ instinctu, ut læsæ parti incumbamus. Sic supra Trimalchio cap. LIV. *cum graviter ingemuisset, supraque brachium tamquam læsum incubuisset.* Seneca Consolatione ad Helviam matrem: *Naturale est, manum sæpius ad id referre, quod doleas.* HEINS.

Nescio

,, tra Trimalchio: ᵃ Quid enim, inquit, ambubaja non me misit, sede ,, machillam illam sustuli, hominem inter homines feci? at inflat se, tam- ,, quam rana, & in sinum suum conspuit? codex, non mulier. Sed hic, qui ,, in pergula natus est, aedes non somniatur. Ita Genium meum propi-

ᵃ TRIMALCHIO.

,, cium

Nescio quid sollicitum Heinsium hic habuerit, dicit enim, Fortunatam super urceolum illum incubuisse, quem ipsi admoverat puer.

Non me misit] Scribo pro his valde corruptis: *Quid enim, inquit Ambubaja, non me misit, si de mactra illam sustuli: hominem inter homines feci.* Dicit, sustulisse illam *de mactra*, quod paupercula fuisset ante, ipseque eam fecisset divitem. Nam mulieres plebejæ ipsæ conficiebant panem. Plin. lib. XVIII. cap. 10. *Ipsi panem faciebant Quirites, mulierumque id opus erat, sicut etiam nunc in plurimis gentibus.* Imo erant inter servitia, *mulieres, quæ panem coquunt*, uti novimus ex Ulpiano l. 12. ff. de Instruct. vel instrum. leg. Qualis erat forte hæc ipsa Fortunata. *Misit*, est, *omisit, missum fecit*, ut sæpe. *Si* eleganter, pro *siquidem*. Virgilius 1. Geor. vers. 7.

Liber & alma Ceres, vestro si munere tellus
Chaoniam pingui glandem mutavit arista.

Servius ibi: *Si, siquidem.* Adde cætera. SCHEFFER. De ambubajæ vocabulo, quod & apud Horatium occurrit, è Syria Romam perlato, videndus inter cæteros in Hierozoïci parte secunda vir summus Samuel Bochartus. Reliqua sic constituenda. *Quid enim, ambubaia non meminit se*, pro *meminit sui*. Deinde, *de mactrilla illam sustuli.* De *mactrilla*, jam video occupatam emendationem à Cl. Reinesio, ut & illam loci mox subsequentis: *curabo, domata sit Kasaura alicaria*, pro *Cassandra caligaria*. Festus Pompejus: *Alicariæ meretrices appellabantur in Campania, solitæ ante pistrina Alicariorum versari quæstus gratia. Sicut hæ, quæ ante stabula sedebant, dicebantur prostibula.* Nihil magis appositum adduci poterat ad hunc Petronii locum. HEINS. Mallem tamen, *de mactrilla, en, illam sustuli.* Ea vocula auditores quasi in rem præsentem deducens, spectantes eam velut etiam nunc ad mactrillam. GOES. Acutæ & forte veræ doctorum virorum conjecturæ, non tamen recipere eos ausus fui, sed Traguriensis codicis lectionem exhibui, ut & aliis cogitandi amplius sit facultas.

Se de machillam illam sustuli: hominem inter homines feci] Sic restituo hunc locum sane corruptissimum. *Sede maxillam illi sustuli. Hominem inter homines feci.* TILEBOM. Lege *si de mactrilla illam sustuli. Mactrilla* pro mactrula, mactra. Fuerat enim mulier à furno, vel panicoctaria, ut loquitur Petr. Chrysol. serm. 99. σιτοποιὸς Theophrasto; vel quod circa pistrina, inter alicarios, quæstus gratia, diversabatur. REINES. De *mactrilla* satis, puto, liquidum feci; sed nec premendum videtur quod interea cogitanti & recogitanti occurrit. Fortassis Petronius Græcum ματρυλλεῖον adhibuit, legendumque *de matrylleo*. Ματρυλλεῖον autem locus ἐν ᾧ γραῖαι διατρίβουσαι ἐδέχοντο τοὺς βουλομένους καταμεθυσθῆναι, Suidas: id est, ganea, taberna, ubi editur & potatur. Specialius Hesychio ματρυλλεῖον τέγος τῶν πορνευόντων, τουτέστι πορνεῖον, ὅπου μαστρωποὶ ἤτοι μαυλισταὶ διατρίβουσι. & utroque prior Pollux lib. 7. πορνεῖα, οἰκήματα, ματρυλλεῖα. Utramvis significationem, utramvis lectionem recipiamus, conditio infelicis istius Fortunatæ, nimirum fuisse alumnam fornicis, extractamque è lupanari, notabitur. IDEM.

Hominem] Vide supra ad cap. 38. 39.

Sed inflat se tamquam rana] Ad apologum ranæ Æsopiæ alluditur. HEINS.

In sinum suum conspuit] Maledicendo marito. Dicitur de eo, qui se ipsum lædit in aliis, qui sibi ipsi nocet. SCHEFF. Id est, rem facit indecentem, & cujus eam, si homo sit, pudeat. Tibullus lib. 1. Eleg. 5. de homine, senili ætate, in lasciviam Veneream prolapso:

Hunc puer, hunc juvenis, turba circumstetit arta,
Despuit in molles & sibi quisque sinus.

Quasi pueri illi juvenesque ipsi pudore perfunderentur ob senis istius amentiam. Belgis nostris in re non absimili dicere usitatissimum est: *Ik schame my van zyner wegen.* Plinius lib. XXVIII. cap. IV. *Veniam quoque à Diis spei alicujus audacioris petimus, in sinum spuendo.* Quicunque autem veniam petit, habet, cujus se pudeat. GOES. Non accurate satis explicant viri docti hanc proverbialem locutionem, quæ de homine arroganti, & alios præ se contemnenti, proprie debet explicari. Cum enim obvia sibi quædam infausti ominis, vel fascinum sibi objectum à se avertere & regerere vellent, despuebant in sinum; ita homines sibi placentes viliores, ut portenta, & quorum occursu & commercio quasi contagione quadam incestarentur, despuendo abominabantur. Vide D. Heinsii lectionum Theocritearum cap. XI. & Harduinum ad Plinii lib. XXVIII. cap. IV. ante ab aliis dicta compilantem. BURMAN.

Codex] Stipes, stulta. Terent. Heaut. Act. 5. sc. 1. *Quæ sunt dicta in stultum, caudex, stipes, asinus, plumbeus.* SCHEFFER.

In pergula] Id est, cœnaculo, de quo egimus supra ad cap. 38.

Somniatur] Deponenter, pro *somniat*. Sed hoc nuspiam est observatum. Quare suspicor, postremam Syllabam male adglutinatam esse, & fortasse fuisse:

somniat

„cium habeam, curabo domata sit Cassandra caligaria. Et ego, homo „dupon-

somniat. Ac ita. SCHEFFER. A contrario sensu, *neminem excelsi ingenii rerum humilia delectant & sordida.* Sen. ep. 39. REINES. Pro *somniat*: Sic & Noster alibi: *delectatur* pro *delectat*. In veteri inscriptione apud Gruterum pag. DCCXCIV.

DE. QVA. NIHIL. ALIVD.
DOLITVS. EST. NISI.
MORTEM.

Somniare autem pro cogitare etiam habes apud Columellam lib. I. cap. VIII. *Socors & somniculosum genus id mancipiorum, otiis, campo, circo, theatris, alea, popina, lupanaribus consuetum numquam non easdem ineptias somniat.* HEINS. Retinui Traguriensis codicis scripturam: nam similia jam supra aliquoties vidimus *fastiditur, videatur.* &c.

Curabo domata sit.] Hoc anomalon, ut & praecedens *somniatur*, non absolvi possent barbarismo, nisi Florus *domaverunt*, & Tertullianus *edomator* dixissent. Habere tamen utrumque intra calcata & obsoleta rectum est. REINES. *Domaverunt* quod ex Floro post Vossium adfert Reinesius, non est à manu Flori, sed locus est corruptus. Vide lib. III. cap. 22. & ibi Cl. Graevium. Certiora habet eruditissimus Broukhusius notis ad Tibull. lib. IV. Carm. I. vers. 116. Eleganter vero hoc verbo uxorem suam, ut feram bestiam, quae domari debeat, traducit. Ita Chremes apud Terentium Phorm. Act. V. sc. I. *Conclusam hic habeo uxorem saevam.* Ubi Donatus *Illaturus saevam, bene conclusam praetulit, ut si diceret feram.* Et ita Albius Tibullus lib. III. eleg. IV. vers. 74. vocavit *ferum conjugium*, mulieris indomitae & intractabilis societatem, ut optime exponit & illustrat Musarum castissimus sacerdos Broukhusius. Et non diverso sensu Horatius I. Od. XXVII.

Quae te cumque domat venus. BURM.

Cassandra caligaria] Cassandra ob protervicm nota apud veteres, & est Tryphiodorus poeta, cui propterea κυνωπις dicitur in Excidio Trojano, ut alicubi notavit Junius. Itaque sic vocat Fortunatam per convitium Trimalcio. *Caligariam* autem dicit, loco *militaris*, quasi quae ornata sit caligis, proprio militum calceamento. *Caligarius* alias est apud Plinium lib. XXXIV. cap. 14. SCHEFFER. Convicium à stomachante marito jaci in uxorem intelligimus; at, quid significet, & unde tractum, minus: neque enim antonomasia hic locum habet, ut Cassandrae, quae fuerat filia Priami, virgo, ἁπλῶς ὠκεῖα, παρθένος ἁγνή, ut est in Characteribus Trojanorum Is. Porphyrog. nomine eam adpellaverit. Quod autem Cassandram pater Priamus apud Tryphiodorum in Il. ἀλώσει vocat κακόμαντι θεμιστοπόλον κυνωπιν, ob vaticinii ingrati, &, quod falsum vellet, libertatem, eam corripit. & ἐπιθεσπίζει, nec inde sequitur, ipsum Cassandrae proprium nomen ea figura, qua Ulyssem pro vafro, Nestorem pro prudente, Catonem pro serio, Tanaquilem pro imperiosa foemina, Aëdonem pro παιδοφόνῳ, dixerunt, ab improbis moribus mulierem torquere voluisse Petronium. Librarii insciti est, qui pro eo, quod non intelligebat, scripsit aliquid notum sibi, & autoris elegantiam hac sordicula sua taedavit. Primaeva scriptura, *casauras alicaria.* Κασωρίς, κασαυράς, κασωρίς prosedam lupam significat, dixi ad cap. LXI. *Alicaria*, quod vel pistrino obnoxia fuisset, ut modo, vel eo sensu, quo apud Festum *alicariae mulieres* exponuntur prostibulae. Data jam vera lectione non opus ultra habemus fingere, caligariam dici, quod *caligis*, habitu militari, *fuerit ornata* Fortunata. Imo supra cap. LXVII. ejus venientis in triclinium phaecasias inauratas fuisse dixerat Petronius; qui ipse cap. LXXXII. à militibus removet *phaecasiatos esse*; & à Fortunata igitur etiam removendum, caligatam fuisse. Simul e Petronio corrigendus error Doujae, qui lib. I. Praecidan. cap. 20. phaecasia muliebris calceamenti genus fuisse negat. REINES. Cum litteris evidentissimis, *Cassandra caligaria*, scriptum sit etiam in Codice Traguriensi, verbaque sensum habeant elegantissimum, quem antea exposui, frustra Reinesius nobis suum *Casauras alicaria* obtrudit. Et quid? Annon hodieque etiam per Germaniam nostram de muliere imperiosa, & mariti sui hera, dicimus *sie hat die hosen an.* Non quod vere vestita sit femoralibus, sed quod se gerat eo modo, uti solent, qui sic vestiuntur. Pari modo igitur & Fortunata dicta est *caligaria*, quod se gereret more caligariorum, id est, militum ferocientium, non quod caligas gestaverit, quod miror Reinesium credidisse me opinatum, ideoque censura sua duxisse perstringendum. Cum tamen dixerim QUASI *quae ornata sit.* Sed & Cassandrae vox huc videtur quadrare plurimum, sive illo explicemus modo, quo dixi alibi, sive nudum spectemus vocabulum, cum κασσα Graecis *Meretricem* significet. SCHEFF. *Cassandra*, quantum mihi constat, binae celebrantur; *altera* Priami & Hecubae filia, quae, capto Ilio, occisoque sponso, vitiata est ab Ajace Oileo in templo Minervae: in praedae vero divisione Agamemnoni cessit, cumque eo Clytemnestrae & Aegisthi insidiis occisa: *altera* Iobate nata, Bellerophontis conjux. Possuntque haec varie torqueri. Nam, utraeque fuerint castae & extra animi maculam, tunc sensus foret: *tu Cassandra vis videri, deberesque esse, sed quae illis caliga gregariorum in bello*, id est, *mores culpandi, minime adhaeserunt, tibi oppido haerent, ut vel ex hoc caligario tuo actu, & invectiva in me, videre fuit.* Collineo autem in *Cassandra* ad antiphrasin (quasi parum aut minime talis) non ad antonomasiam. In MS. sic legitur: *curabo domata si Cassandra caligaria* HADRIANID. Admodum ingeniosa est Reinesii emendatio, quam & Heinsius sibi in mentem venisse dicit; non tamen ausus

„dupondiarius, festercium centies accipere potui. Scis tu me non men-„tiri. Agato unguentarius here proxime feduxit me, &, Suadeo, in-„quit,

ausus sum sollicitare Traguriensis codicis scripturam; nam, quamvis nihil nobis constet de hac Cassandra, quæ forte in illa colonia tam nobilis erat Viri sui domitrix, & imperiosa mulier, & cujus nomen ita fuerit celebratum, ut abierit in omnium simili ingenio mulierum titulum; quam laudem quoque olim Tanaquil, Xantippe, & aliæ illustres Heroinæ retulerunt, quarum, ô Jupiter! utinam omne genus periisset, neque hodie tot superessent Margaretæ, quæ Cassandris illis dubiam palmam facerent. Non mirum autem, hujus Cassandræ res domi bellique gestas, & parta de viro misero, & qui

Stulta maritali porrexerat ora capistro.

tropæa, memoria excidisse, cum non in tam illustrem regnaverit maritum, ut Xantippe & aliæ: caligaria enim erat, id est, caligas faciebat, & vendebat cum viro suo caligario, & γυναικοκρατουμένῳ, ita apud Reinesium Cl. XI. inscr. 116. *Q. Lavius Eutychus Caligarius de vico Cyprio* memoratur. Sed non magis nobis nota hæc Cassandra, quam Appula, Tuccia, Maura, Ogulnia, Hippia, & aliæ à Juvenali celebratæ. BURM.

Dipondiarius] A *dipondio*, id est, assibus duobus, quod in veteribus Petronianis cap. XIV. legitur. Sic cap. XLV. *sestertiarius*, sic *centenarius* in superioribus SCHEFFER. Vide supra ad cap. 58. Traguriensis codex habebat *depondiarius*.

Accipere] Scilicet in dotem; sic loquebantur. Martialis lib. V. ep. 47.

Quid esse nostro fortius potest Prato?
Ducentiens accepit, & tamen vivit.

sed illic refer simul ad dotem & hæreditatem. HEINS. Recte notata ab Heinsio κυριολογία. Terent. Phorm. Act. II. sc. III. *minas quinque accipe.* Ovid. Epist. VII. 149.

Hos potius populos in dotem, ambage remissa,
Accipe, & advectas Pygmalionis opes.

Et ita sæpius Juris prudentes locuti, etsi frequentius apud eos, pro hæreditate vel testamento consequi. BURM.

Agato unguentaria] Lege *Agatho* vel *Agathosa*, Agathusa: dixi de tali nominum forma in Eponymol. lit. A. REINES. *Agatho* apud Senecam, ludo de morte Claudii, virile nomen est. *Agatho & pauci caussidici plorabant.* HEINS. Nomen hoc in antiquis lapidibus frequentissimum, ut in Indice Gruteri conspici potest. Sed nescio, cur hic mulierem invito Petronio obtrudere voluerint Patavini & Reinesius, cum lectio Traguriensis virum designet, & ratio talem lauto homini & genio quotidie indulgenti Trimalchioni jure familiarem postulet; utpote qui ad multiplices usus unguentum luxuriosissime adhiberet. Hoc autem hominum genus, quam reipublicæ grave & minime necessarium sit, docere potest Lex Solonis, quæ cavit, ne quis civis Atticus Myrepsicam faceret. Vide Casaubonum ad Theophr. Charact. περὶ ἀπονοίας ubi & de Lacedæmone ejectis unguentariis monet. Sed in Italia præcipui nominis erant unguenta Capuana; immo tanta ibi erat negotiatorum unguentariorum copia, ut celeberrimus inde Urbis vicus *Seplasia* dictus fuerit, ut, præter Festum in *Seplasia*, (qui male forum statuit, quem errorem alii errarunt) & Ascon. Pedianum ad Cicer. in Pisonem, docet Valer. Maximus lib. IX. cap. I. *Campana luxuria, vigilantissimum ducem, exercitum acerrimum, dapibus largis, abundanti vino, unguentorum fragrantia, veneris usu lascivore, ad somnum & delicias evocavit, ac tum demum fracta & contusa Punica feritas est, cum Seplasia & Albana, castra esse ceperunt.* Imo & *seplasiarii* dicti unguentarii, ita in lapide apud Gruterum DCXXXVI. 12. Vide Salmas. ad Elagabal. cap. 30. ad seplasiariam quoque negotiationem respicit Plautus Rudent. Act. III. sc. II. 16. *teque oro & quæso, si speras, tibi hoc anno multum futurum sirpe & laserpitium, eamque eventuram exagogam Capuam salvam & sospitem*, ut observavit Capacius in Historia Neapolitana p. 816. & Plinius lib. XIII. cap. 3. post Ægyptum accommodatissimam unguentis Campaniam dicit, propter rosæ copiam. Recte ergo, si hæc scena Capuæ, ut quidam credunt, est collocanda, unguentarium noster, consilium utile Trimalchioni dantem, inducit: quamvis, si Neapoli vixerit ille, nec ibi defuisse id genus hominum credibile est, quos & Romæ frequentes fuisse, & luxuriam suam ganeones ex eorum officinis instruxisse, docet Horat. lib. II. Sat. III. vers. 228. *Unguentarius vici Lorett* est apud Reines. Clas. XI. inscr. 117. vide & infra cap. 76. BURM.

Unguentaria] Unguentariam memorat Plinius lib. VIII. cap. 5. SCHEFFER.

Here] *Heri.* Ita Plautus locis pluribus, Juvenalis, alii. SCHEFFER. *Here* putabam esse *heri*. Malo nunc intelligere dominam, an scribere *hera*. IDEM. Mavult Schefferus *Hera*: ergo ungentarius Fortunatæ fuerit, quæ tamen minime unguenta redolens inducitur à Petronio, sed sicca, sobria, & quæ in culina habitabat, cujus sordes diligens materfamilias magis olebat. *Here* vero sanum est, ut in primis curis idem recte censuit, pro *heri*. Ovid. I. Amor. El. VIII.

Scis here te, mea lux, juveni placuisse beato.

lib. III. Fastor. vers. 852.

Hic here Phryxeæ vellera pressit ovis.

Cum autem *here* vel *heri* sæpe pro nuper, & indefinito tempore præterito, capiatur, ut docuit Heins. Lect. Theocrit. cap. VI. noster putide loquax addidit *proxime*, nisi id à manu glossatoris sit, qui *here* ita explicandum hic censebat. BURM.

Proxime seduxit] Abduxit scortum in proximum. Petro-

„quit, non patiaris genus tuum interire. At ego, dum bonatus ago, „& nolo videri levis, ipse mihi asciam in crus impegi. Recte; curabo „me unguibus quaeras: &, ut depraesentiarum intelligas, quid tibi fe- „ceris:

Petronius cap. XIII. *Seduxit me paululum à turba.* Sed ignoro, annon rectius sit, *proximo*. SCHEFFER.

Dum bonatus ago] Hoc desperate corruptum est. SCHEFFER. Quæritur de infelici matrimonio & incommoda uxore. Velim legere: *At ego, dum aporiatus ago*, id est, dum in angore animi & tristitia vivo. Ἀπορία est in re difficili inopia consilii, & περὶ πόρου, de evasione, dubitatio, sollicitudo, perplexitas, & ad hanc proxima desperatio. Ἀπορεῖν, ἐξαπορεῖν, est ambigere, nescire, qui se malo circumstante quis expediat. Verbo *aporiari* hoc sensu usus est vulgatus interpres Es. LIX. vers. 16. & 2. ad Cor. 4. 8. Order. Vital. lib. 10. hist. Eccl. *Isti nimiam egestatem in itinere pertulerunt, & pæne usque ad mortem aporiati sunt:* & lib. 13. *nimia penuria & fame, antequam proprios lares contigissent, aporiati sunt.* Verbo *aporiare* significatione depauperandi (pauper enim Latinis, qui Græcis βάπορος, ἄπορος, πάμπορος) usus est Petrus Bles. serm. 22. *Vernaculos & domesticos suos aporiabis;* & Philippus rex Franciæ in testamento an. 1190. apud Rigordum: *qui per tallias nostras aporiati sunt.* Proverbio vero dicit, se suo sibi jumento malum accersivisse, &, unde commoda sperabat, ex eo contra animi sententiam accepisse damnum. M. Seneca 3. Contr. 5. *In securem incurris, & carnificem ultro vocas.* Illud tractum ex fabula de Lycurgo rege Edonorum in Thracia, qui, cum odio Bacchi vineta exscinderet, immisso furore à Libero, *unum sibi pedem amputavit*, Hyg. fab. 132. Variant, ut in talibus amat fieri; nam sunt, qui filio Dryanti crura obtruncasse, etiam qui interfecisse narrant: Apollod. l. 3. Natalis Com. mythol. l. 5. c. 13. p. 485. 503. De hoc ipso Lycurgo proverbium aliud Petroni, *Lycurgo crudelior*, exponendum est. Sævitiæ enim ejus modum, quod viatores hospitesque comprehensos ἐν μέσῳ ἀλωῇ, mactare, eorumque capita, manus, pedesque portis suis præfigere soleret, graphice depingit Nonnus Dionys. lib. 20. Sed hæc sunto loco παρεμβήματος. REINES. Lege *Dum bona bune ago. Ago* pro *facio* apud Plautum sæpe, & alios. Id est, dum, e re quod hujus est, facio, & lenitati studeo, asciam mihi. &c. An etiam, *at ego, dum blandus ago, & nolo videri levis, ipse mihi, &c.* Quemadmodum dicimus *nudus ago*. HADRIANID. Reinesius *aporiatus*, quod recedit plurimum, nec convenientem habet sensum. Hadrianides *dum bona bune ago*, quod & recepit in textum. Verum *agere alicui bona*, pro *facere*, hactenus non observavi. Quid, si legas, *dum umbonatus ago*, pro, dum ago tegens me umbone tantum ac defendens, non, quod oportebat virum, impetum in Fortunatam faciens, eamque puniens ex merito. Possis &, *dum bona ratus ago*, id est, dum ago ea, quæ ratus sum esse bona. Quæ lectio pæne plus placet. SCHEFFER. An dixit, *bonumitus* pro *benenato*? quomodo in Glossis Labbæi, *Bonifatus* εὔμοιρος. Sed ibi potius *Boni fati* legendum. Cogitabam & aliquando, *bonis prognatus*, vel, *natus*. Ne longe abeamus, quod postremum, ne nunc quidem displicet: ni maluimus, *bene natus*, pro, dum ago bene natum. HEINS. Legendum ego vix dubito: *At ego dum, ut bono natus ago.* Facili errore ex *bono natus*, omissa una syllaba, *bonatus* natum est: & ultima littera verbi *dum*, illud, *ut*, absorpsit. Quod & in aliis evenit. Vult autem furcifer, in id se natum, & fatis scilicet destinatum, ut prosit & bono impertiat alios se his assimulans, ut Cicero loquutus pro Sest. *qui se patriæ, qui suis civibus, qui laudi, qui gloriæ natos arbitrarentur.* Et huc quoque spectat, quod infra sequitur, *Nemo unquam sibi parem gratiam refert.* Ob beneficia nempe, quæ in alios confert. GOES. Munckerus Heinsio scribebat, sibi legendum videri, *dum bonus esse satago*: sed sine dubio latet ulcus adhuc. Gallicus noster Petronii locupletator legit, *dum bona bune ago*, scilicet *fide*. Et gallice vertit *pendant que j'en agis de bonne foi avec cette femme*, quis non miretur tam subtile ingenium, quale frustra hic ad axem Arctoum quæras. Minime vero miror, ipsi numquam hærere aquam, qui omni nodo adhibeat Alexandri gladium. Sed hic Hadrianidem scilicet legerat.

Nolo videri levis] Haud dubie corrigendum: *& volo videri lenis.* SCHEFFER. Deceperunt Patavini Schefferum, qui pro Traguriensi lectione, *levis*, ediderunt *lenis*. Sed perperam; respicit enim ad facultatem divortii cum ea faciendi, qua uti noluit, ne levis & inconstans in amore videretur.

Mihi asciam in crus impegi] Notum adagium. Apulejus Milef. 111. *An, inquit, vulpinaris amasio, meque sponte asciam cruribus meis illidere compelles.* HEINS. Vid. Muncker. ad Hygin. fab. 242.

Recte] Distinctionem posui post hanc vocem. Vide supra cap. 58.

Curabo me unguibus] Lege, *curabo ne me unguibus.* TILEBOM. Omissa est conjunctio *ne*, sicut solet sæpe in talibus, *unguibus* porro *quærit*, qui unguibus studet eruere ac effodere sepultum è terra. SCHEFF. Rectius forte fuerit, *me unguibus eruas.* Apud Lampridium, in Acclamationibus Senatus post interfectum Commodum, occurrunt & illa: *Parricida sepultos eruit, Parricida sepultus eruatur.* Martialis lib. IX. Epig. 30.

Sit tibi terra levis, mollique tegaris arena,
Ne tua non possint eruere ossa canes.

Antiquum marmor in Gruteri opere Inscriptionum pag. CCCIV. 1.

„ceris: Habinna, nolo statuam ejus in monumento meo ponas, ne mortuus quidem lites habeam. Imo, ut sciat me posse malum dare, nolo, „me mortuum basiet.

LXXV. „[a] Post hoc fulmen Habinnas rogare coepit, ut jam desineret irasci: [b] &, Nemo, inquit, non nostrum peccat; homines sumus, „non Dei. [c] Idem & Scintilla flens dixit, ac per Genium ejus, Gajum „appellando, rogare coepit, ut effrangeret. Non tenuit ultra lacrymas „Tri-

a ENCOLPIUS. b HABINNAS. c ENCOLPIUS.

— SECVS QVI. FECERIT. MITEM. ISIDEM. IRATAM.SENTIAT.ET.SVORVM.OSSA.ERVTA. ATQVE. DISPERSA. VIDEAT.

Unde vides, pœnæ loco semper reputatum esse sepulchro erui. Sed vult ineptus Trimalchio, se unguibus à Fortunata fore eruendum, præ nimio sui desiderio. HEINS.

Mortuus quidem] Etiam post mortem. SCHEFF.

Lites habeam] Juvenalis Sat. VI, vers. 26.

Semper habet lites alternaque jurgia lectus,
In quo nupta jacet: minimum dormitur in illo.

HEINS.

Malum dare] Ita Plautus, Terentius, alii. SCHEFFER. Quis nescit, neminem non esse, qui possit malum dare, & in primis hominem fatuum? Et in eo jam erat Trimalchio, ut malum daret, cum illa convitia immitteret in uxorem. Quapropter, non hoc est, quod vult Petronius. Quid ergo? *me posse mortuum malum dare*, hoc est, quod ab auctore scriptum omnino opinor. Nam præter alia mala, quæ dabit in vita, hoc etiam adjiciet mortuus, quod quam maxime est ridiculum. GOES.

Mortuum basiet] Quod alias faciebant conjuges, cognati proximi, amici in signum pristini amoris. Confer. Kirchmann. I. Funer. cap. 5. SCHEFFER.

Fulmen] Vide infra ad cap. 80.

Nemo nostrum non peccat, homines sumus, non Dii] Xenoph. Παιδ. α. Τὸ γὰρ ἁμαρτάνειν ἀνθρώπους ὄντας οὐδὲν οἶμαι θαυμαστόν. Et libro VI. Ὁρῶ γὰρ τῶν ἀνθρώπων οὐδένα ἀναμάρτητον διατελοῦντα. BARTH. Terent. Heaut. Act. I. sc. I. vers. 25. *Homo sum, humani à me nihil alienum puto.* Justinianus Imp. in l. 2. §. 14. C. de vet. jur. enucl. *Penitus in nullo peccare, divinitatis magis quam mortalitatis est: quod & à majoribus dictum est.* Et in l. 3. §. 13. eodem tit. *In nullo aberrare, seu in omnibus irreprehensibilem seu inemendabilem esse, divinæ utique solius, non autem mortalis est constantiæ, seu roboris, quemadmodum & à majoribus dictum est.* Dictum illud majorum forte tale fuit; μηδὲν ἁμαρτεῖν ἐστι θεῶν καὶ πάντα κατορθοῦν. Petronius infra cap. CXXX. *Fateor, me sæpe peccasse nam & homo sum, & adhuc juvenis.* Constantinus M. Imp. Orat. ad Sanctorum cœtum cap. ult. *Humanum videtur aliquando errare: at in humanis erroribus Deus est omnino expers culpa.* Simonides; πάμπαν δ' ἄμωμος οὔτις

Dionysius Cato. in Distich.

——— *Nemo sine crimine vivit.*

B. Jacobus Apostolus in Epist. ERHARD. Hæc sententia pridem ponitur in editis. SCHEFFER. Solemnis formula illis, qui vel ipsi deprensi culpam deprecabantur, vel pro aliis excusatione uterentur. Sed male Erhardus locum illum Terentii, *homo sum, nihil humani à me alienum puto*, & qui omnibus fere in ore hodie etiam simili in casu esse solet, huc adplicat. Ibi enim Chremes Menedemum se cruciantem, ignorans veras sollicitudinum caussas, blande volens appellare, & ex eo discere, quid sit, quod eum male habeat, dicit, se quoque esse obnoxium omnibus casibus, & expositum fortunæ telis, quæ nemo homo evitare potest, vel, ut alii explicant, propter cognationem, quam natura inter homines constituit, se misereri fortunas vicini sui, quas ut suas, certe à se non alienas, existimat. Rectius ergo accommodantur Petronianæ sententiæ illa Juvenalis Satyr. VI. 283. de uxore à marito in turpi coitu deprehensa:

——— *Clames licet, & mare cœlo*
Confundas, homo sum.

Ubi Schol. *nata ut peccem.* Terent. Adel. IV. scen. II. *Vah, hercle censen' hominem me esse? erravi.* BURM.

Gajum] Quia scilicet *gaudent prænomine molles auriculæ*, de quibus blanditiis abunde Viri docti egerunt.

Ut effrangeretur] Mitigaretur, & pateretur se per tot preces superari. Ovidius simplici sic usus est VIII. Met. vers. 508.

Nunc animum pietas, maternaque nomina frangunt.

Pariter Lucanus I. vers. 364.

——— *Pietas, patriique penates,*
Quamquam cæde feras mentes animosque tumentes
Frangunt. ——— SCHEFFER.

Rectius fuerit, *ut frangeretur.* apud Nasonem, Penelope:

Ille tamen pietate mea precibusque pudicis
Frangitur.

Sed *effrangere* posuisse potest videri pro *frangere*. HEINS. *Ut se frangeret* adscripserat margini codicis sui Heinsius. Verbum hoc sæpe de iratis, aut alia animi affectione turbatis, qui mitigantur & molliuntur, sumitur. Propert. lib. II. Eleg. XIV.

Frangitur in tacito femina sæpe viro.

Et

„Trimalchio, &, ᵃ Rogo, inquit, Habinna, ſic peculium tuum frunîſcaris, ſi quid perperam feci, in faciem meam inſpue. Puerum baſiavi frugaliſſimum, non propter formam, ſed quia frugi eſt, decem partes dicit:

a TRIMALCHIO.

Et Eleg. XXI.

Frangitur & Juno, ſi qua puella perit.

Iterum Eleg. XXIV.

Lenta bibis: media nequeunt te frangere noctes.

Et ita alii paſſim. *Frangitur ira maris* Ovidius quoque dixit lib. II. Triſtium. & Valer. Flacc. lib. II. verſ. 315.

Ni Veneris ſævas fregiſſet Mulciber iras.

Stat. VIII. Theb. 534.

In latus iras
Frangit, & experta jam non venit obvius haſta.

Se frangere, licet de aliis re Valer. Flacc. lib. I. verſ. 353.

—— Magno veluti cum turbine ſeſe
Ipſius Æoliæ frangunt in limine venti.

Varro lib. II. de R. R. cap. 2. *Non ante quam calores aut frigora ſe fregerunt.* Et Cicer. lib. I. de Orat. cap. ult. *Scævola paululum conquieſcit, dum ſe calor frangat.* Et magis appoſite lib. IV. ad famil. ep. 6. *Cum tam frangerem ipſe me, cogeremque illa ferre toleranter.* BURM.

Non tenuit] Petroniana phraſis; ſupra cap. 24. *Non tenui ego diutius lacrymas.* cap. 115. *Non tenui igitur diutius lacrymas.* Hæc notanda ſunt, ut ubique ſibi ſimilem auctorem demonſtremus, ubi Encolpium narrantem inducit. In cæteris, ubi ſtylus eſt horridior, perſonis convenientem ſermonem videmus. *Non tenere lacrymas* etiam optimi ævi ſcriptores dixerunt. Ovidius IX. Met. 752. *Vixque tenens lacrymas, quis me manet exitus, inquit?* Cicer. 5. Verr. 67. *Paullo ante, judices, lacrymas in morte miſera, atque indigniſſima, navarchorum non tenebamus.* BURM.

Peculium] Si proprie ſumatur, ad Habinnæ conditionem, & Trimalchionis loquendi conſuetudinem referri poſſet, cum uterque ſervus olim, nunc libertini, peculium vocare jure poſſint patrimonium ſuum, quamvis peculii vocabulo venire ſoleat etiam ingenuorum patrimonium, quia olim in pecoribus conſtabat univerſa ſubſtantia, ut docet Servius ad Virgil. I. Ecl. verſ. 33. Quia autem faſtidioſe ſæpe locutos hos lautos libertos animadvertimus, ut *caſulas*, *lamellulas*, &c. ὑποκοριστικῶς appellarent, qui latifundia & inſulas ampliſſimas poſſiderent, ita & hoc loco Trimalchio intelligendus eſt loqui: nam docet Ulpianus in l. XVI. ff. ad SC. Trebellian. pleroſque ὑποκοριστικῶς *patrimonium ſuum peculium dicere*, & ita præſertim in ea Italiæ parte, quæ Gallia dicebatur, proprie *peculium* vocabant bona παράφερνα, teſte eodem JCto l. 9. ff. de jure dotium, ut recte expoſuit Menagius amœnit. Jur. Civil. cap. 3. vid. & infra cap. 88. Alia ratione *peculium* vocatur pecunia numerata, quam pater familias præſidii cauſſa ſeponit l. 79. §. 1. de legat. 3. quæ verba exercuerunt immerito viros doctos. Rævardus lib. V. Varior. cap. 17. & III. Conject. 6. intelligit nummos a ruſticis ſepoſitos, ut exercitui per eorum fines tranſeunti inde loco fructuum præſtarent collationes, vel, quod metu *præſidii*, id eſt, militum, abſcondunt. Perrenon. lib. II. Animadv. cap. 28. de collatione tributorum extraordinariorum ad ſumtus bellicos capit, ut patresfamilias paratam pecuniam haberent ad præſidia, id eſt, milites parandos & alendos. Sed fruſtra. *Præſidium* enim proprie dicitur parata pecunia: cum autem *pecunia* vox late pateat, & omne genus poſſeſſionum comprehendat, ruſtici dicebant, omnem pecuniam, id eſt, patrimonium rerum, ſive in fundis, ſive in ſupellectile, eſſe fragile & dubium, ſi non *peculium*, id eſt, parata pecunia, ad manum eſſet, quod omni in caſu certiſſimum ſit præſidium. Verum ſenſum JCti vidit vir ſummus Hieronymus Bignonius in notis ad Marculph. Formulas lib. II. cap. 10. Et ita utitur Plautus Perſ. Act. I. ſc. 3. voce præſidii. *Marſupium habeat, inibi paullum præſidii.* Pænul. III. Act. III. *Trecentos nummos Philippos portat præſidii*, Auctor Queroli p. 18. *Ut, ſi quid tibi ſpei aut præſidii eſt, totum auferant*, ubi vide Rittershuſii notas p. 86. BURM.

In faciem meam inſpue] Seneca de ira lib. III. cap. XXXVIII. *Diogeni Philoſopho Stoico, de ira cum maxime differenti, adoleſcens protervus inſpuit.* Et mox: *Catoni cum cauſſam agenti in frontem mediam, quantum poterat attracta, pingui ſaliva inſpuiſſet Lentulus.* Similia apud eum alia. HEINS. Notus ſatis contumeliæ modus, quo & Servatorem noſtrum milites vexaverunt. Senecæ locis ab Heinſio adductis adde duo alia ex libro de conſtantia ſapientis cap. I. & 2. ubi Catonis *ſacrum os purgamentis aſperſum per contumelias* dicit. Et tertium ex conſolat. ad Helviam cap. XIII. de Ariſtide. *Inventus eſt tamen, qui in faciem ejus inſpueret*, ubi eſt eadem locutio. Vide infra cap. 132. BURM.

Quia frugi eſt] Propria laus ſervi. Vide Senecæ cont. XXI. HEINS. Gajus l. 18. pr. ff. de Ædilit. edict. inter præcipuas ſervi virtutes commemorat, quod *frugalitate ſua peculium ſibi comparavit.* Quo, ſi deceptus fuerit emtor, redhibitorio aut æſtimatorio agere poteſt. leg. 31. §. 21. ff. de Ædilit. Edict. & ibi Mornac. GOES. Horat. lib. II. Sat. VII.

—— Davuſne? ita Davus, amicum
Mancipium domino, & frugi, quod ſit ſatis.

hinc apud Comicos formula ſolemnis, qua ſervos laudabant, *Frugi es.* Terent. Heaut. Act. III. ſcen. 3. 36. Adelph. V. IX. 2. & 25. & apud Plautum paſſim.

„dicit: librum ab oculo legit: pretium sibi de diariis fecit: artisselium „de

Decem partes dicit] Puto legendum, *decem partes didicit*. Cum autem orationis octo partes sint, ex stupida ignorantia dixit decem. GOES.

Ab oculo] A primo aspectu. SCHEFFER. Heinsius in margine notavit *libram abaculo legit*, quæ videtur mihi vera scriptura, partes enim illas, quas dicebat, ad assem & libram referri debere, non ad orationis partes, probavimus supra ad cap. 46. ridicula autem laudatio, quasi multum profecisset puer, qui decem partes dicere memoriter posset, sed totam libram non posset, nisi ex abaco recitare: nihil tamen mutavi. BURM.

Thretium sibi de diariis fecit] Lego, *pretium sibi de diariis fecit*. Litera initialis in voce *thretium* male ex fine præcedentis vocabuli adglutinata est. sequens vero est inversa illa, quam substituimus. *Pretium facere de diariis*, pro, *pretium diariorum facere*, quod dicitur, ut *pretium facere laboris, operæ*, ac similium. Ovid. 1. Amor. 10.

Et pretium, quanti gaudeat, ipsa facit.

Diaria sunt unius diei alimenta tenuia servorum, ut Petronius usurpavit in pridem editis. Horum fiunt pretia, cum venduntur. Quod solebant servi frugi colligere genium defraudando suum. Vide Terent. Phorm. 1. sc. 1. SCHEFF. Lege *teruncium*. HEINS. Emendationem Schefferi laudo, sed explicationem vix admitto. Non enim, servum tantum laudat, quod diaria vendiderit, & frugalis fuerit Trimalchio, sed tantum pecuniæ parcimonia & defraudatione genii ex diariis suis coëgisse & corrasisse dicit, ut sibi pretium libertatis inde fecerit, id est, suis nummis se è servitute redemerit, & libertatem acquisiverit: hoc enim pacto plurimi servi à dominis manumittebantur. Tacit. lib. XIV. Ann. cap. 42. *Pedanium Secundum servus interfecit, seu negata libertate, cui pretium pepigerat, sive amore exoleti infensus*. Ubi egregie Lipsius ex Seneca & aliis hoc illustrat: imo & solebant servi, si Patroni tale pactum cum illis inire recusabant, alios subornare, qui nummis servi peculiaribus eum à domino emebant, & manumittebant, quam fidem si frangerent, servis querela dabatur. vid. l. 10. ff. de in jus vocando l. 45. §. 1. ff. de rit. nuptiar. Apud Athenienses hoc servis licuisse, ut ex peculio aliquid dominis quotannis penderent, & etiam pro capite numerarent, ut servitutem exuerent, apud Romanos secus fuisse, nescio qua auctoritate, adfirmat bonus ille Borremansius cap. XIV. Var. Lection. Huc refer *gratuitam illam libertatem*, quam Vespasianus avaritia detestabili negabat seni bubulco, sed nummos pro manumissione exigebat. Sueton. Vespas. 16. Contra liberalitatem Augusti perenni titulo celebravit Cosmus æditaus Matris Deûm ab Imp. Augusto *Gratis manumissus*. Apud Gruter. CCCVIII. 6. Sueton. de Illust. Grammat. cap. XVI. de Lenæo. *Traditur autem puer adhuc catenis subreptus refugisse in patriam, perceptisque liberalibus disciplinis pretium domino suo retulisse, verum ob ingenium & doctrinam gratis manumissus*. BURM.

Artisselium] Prodigiosa vox, de qua quid faciam, ignoro. Suspicabar, *arcisolium*, intelligebamque instrumentum, Solis radiis arcendis, quod est alias *umbraculum*. Nunc relinquo aliis cogitandum. SCHEFF. Laudat artificium servi, quod in opere lignario excellat: lege *arcisellium*; arcuata sella est. Arnob. lib. 2. *arcuata sella, acus, strigil, polubrum, siliquastrum, trulla, lanceula*. De enallage literarum c & t modo dictum. Formarunt autem ut *bicellium*, quod pro domo duas habente cellas dixere, & ut *bisellium*; quod pro sella duplice, vel duobus sedilibus, prorsus ut Græci δίφρον, currum, quasi δίφορον, quod in eo duo veherentur; exstatque in Notis Tir. & Sen. Comm. 4. t. 3. procul dubio acceptum ex Inscriptionibus. Ex his enim didicimus, HONOREM BISELLII proprium fuisse Coloniarum & Municipiorum, viritique bene meritis ab Ordine & Populo conferri consuevisse. Hinc in Suessana 3. CCCCLXXV. C. Titio Chresimo AUG. Liberto Ordo Decurionum & Augustalium & Plebs universa honorem Bisellii, quo quis optimo exemplo in Colonia habuit, decrevit, quod pro salute Imperatoris munus gladiatoriæ familiæ de pecunia sua secundum dignitatem Coloniæ ediderit: & in Abellana 2. MXCIX. Cn. Prætorius Sevir Augustalis adpellatur BISELLIARIUS, quod in publico vel bigis vehi, ut volunt quidam, vel sella duorum capace, vel duabus sellis uti, id est, duobus locis ipsi, beneficio Ordinis, spectare liceret. Ab isto more Laberius jocum in M. Tullium, quod duabus sellis sedere soleret, traxit: est in M. Sen. Contr. declam. 3. Macrob. lib. 2. Saturn. 3. & lib. 7. cap. 3. REINES. Puto, vocem hanc servandam, explicandamque de sella, quæ simul possit arcæ vicem præstare. Non est plane nostris quoque moribus insolitum, habere sellas, & scamna intus cava, quæ janua vel operculo possunt claudi, ut simul sint & sellæ, & capsæ, sive arcæ suppellectili servandæ. Nec ineptum, ab *arca* & *sella* parva fingere *arcisellium*. SCHEFFER. Non displiceret *artiselium* pro *artisylium*, si vel apud Latinos, vel Græcos (quorum Æoles fere υ in ω, ε in ι, mutant) exempla facile transeuntis y in e suppeterent: nisi forsan apud Latinos *mattea* ex ματτύη pro quo tamen apud Suetonium aliosque corrupte *mactea*, & juxta Græcum *mattyas*, legas. HADRIANID. *Arcisellium* vera scriptura est. Sellam arcuatam designat. Tacitus Annalium lib XV. cap. LVII. *Postero cum ad eosdem cruciatus revocaretur, gestamine sellæ (nam dissolutis membris insistere nequibat) vinculo fasciæ, quam pectori detraxerat, in modum laquei ad arcum sellæ restricto indidit cervicem*. Glossæ Labbæi, *sella arcua-*

„de suo paravit, & duas trullas. Non est dignus, quem in oculis feram? sed Fortunata vetat: ita tibi videtur fulcipedia: Suadeo, bonum „tuum

arcuata, θρόνος. Rursus θρόνος, *sedis*, *tensa*, *solium*, *solla*, (lege *sella*) *arcuata*. Certe sellam quandoque poni pro solio, liquet vel ex Antonino Capitolini, qui pro solio *sellam* dixit *regiam*. *Sellam Regiam Parthorum Regi repetenti, quam Trajanus ceperat, pernegavit.* Ejusdem sellæ meminit & Spartianus in vita Hadriani. A sella derivatur *sellisternium* apud Tacit. lib. XV. Annal. cap. XLIV. Quod contra auctoritatem librorum scriptorum in *lectisternium* mutaverunt perperam. *Sellisternium* est enim vocabulum elegans & Latinum, occurritque non modo in notis Tyronis, sed & in Glossis Labbæi, ubi *sellisternium*, στιβάς. Tertullianus ad nationes: *Regibus quidem etiam sacerdotia adscripta sunt sacrique apparatus, ut tensa & currus & solisternia & lectisternia*, à solio sternendo. Sed fortasse rectius *sellisternia* reponantur. Sed & *solisternium* Festus agnoscit in *solla*. Ubi tamen Paulus Diaconus, Festi abbreviator, in Codicibus nonnullis *sellisternium*. HEINS.

Et duas trullas] Nimirum è ligno tuticulas, quarum agitatu in ollis cibi conteruntur, & commiscentur; Græcis τορύναι sunt κεντήρια τῆς χύτρας. Aliæ significationes, quæ plures sunt & relatæ à Dalech. ad Plin. lib. 34. cap. 2. nihil huc faciunt; uti nec illa è gemma pergrandi excavata cum manubrio aureo Antiochi regis Syriæ potoria apud Cicer. 4. Verr. REINES. *Trullas* hic capio pro affabre factis vasis ligneis, latis & profundis, ex quibus, utut parum aptis, potabant. Juvenal. Satyr. 3.

Si trulla inverso crepitum dedit aurea fundo.

Et Horat. lib. 2. Sat. 3.

Qui Vejentanum festis potare diebus
Campana solitus trulla, vappamque profestis.

Ubi Dionys. Lambin. *trulla* genus est vasis, seu poculi vinarii, ut declarat hic locus apud M. Tullium lib. IV. In Verrem cap. 27. *Erat etiam vinarium ex una gemma pergrandi, trulla excavata cum manubrio aureo.* Adi Varron. lib. 4. de L. L. Nec video, cur non huc magis quadret, ac laudi detur, juxta *thronum*, quem H. Grotius ad Macrob. arcuatam sellam ex Glossis (sic quidem interpretamenta vocant, & Lexica) exponit, *vas mensæ potorium* ex arte fecisse, quam culinarium tudiculæ instrumentum, *cochlear*. HADRIANID. Nescio, quænam illæ *tuticula* Reinesii sint, sed *trulla* nomine veniunt instrumenta omnia ad hauriendum aliquid ex vase aliquo majore comparata, quæ variis nominibus insigniebantur pro diverso liquore, quem hauriebant, ut egregie docuit Casaubon. ad Theophr. Charact. περὶ ἀναισχυντίας. Hic autem vas vinarium capiendum puto, quia *Campanæ trullæ*, quibus hauriebant vinum, celebres fuere Horat. lib. II. Sat. III, 144. ubi Acron & ligneum & vimineum & fictile facit. Sed fictile fuisse patet, quia in Campania plurimæ figulinæ celebres erant. Idem Poëta lib. I. Sat. VI.

—— Adstat Echinus
Vilis, cum patera guttus, Campana supellex.

Ubi Acron *Echinum vocat, in quo calices lavantur, vas aneum, quod modo Trisilla appellant.* Ubi forte *Trusilla* legendum, à *Trulla* vocabulo derivato. *Trullam myrrhinam* T. Petronii celebrat Plinius l. XXXVII, 2. BURM.

Ita tibi videtur fulcipedia] Etiam, quid hoc sit, non dispicio. Pars posterior convenit cum Græco παιδία. Num scribendum, *dulcis pedia*, SCHEFFER. Lego, *falcipedia*. Trimalcion iratus invehit in uxorem à pedum vitio captata occasione, nominatque falcipediam, δρεπανόποδα, ἀγκύποδα, hoc est, cui essent *crura, simulent qua cornua Luna*, ut jocatur Mart. 2. ep. 35. vel, quod crura in orbem panderet, ut loquitur Petronius, poplites habens divaricatos infra coeuntibus talis; adpellant tales *valgos*, βλαισοὺς, *Krumbein*. Analogia excusabit τὸ *falcipedia*, etsi nusquam præterea legeretur. Est enim apud Festum *acupedius*, *acupedius*, *aquipedius*, *acipedius*, *cui præcipuum in currendo acumen*, & *acupes*, è Græco ὠκύπους. Item *quadrupedius*, quod est in Gloss. Latino-Germ. Haganoensi. Et *tripedia*, τρίπους, τρίπους, scabellum tripedaneum: sellulam rusticanam adpellat Sulp. Severus dial. 2. quam Galli *tripediam*. Fortassis *Falco* apud Romanos cognomen etiam à crurum falcatorum forma, quasi falcipes, falcipedius. REINES. *Fulcipedia*, credo, quasi *pedibus fulcienda*, propter vitium continuum, vel temporaneum. Erat vero paulo ante Fortunata una cum Scintilla ebria, & vix nunc ebrietatem discusserant, ut ex superioribus constat. *Fulcipedia*, ut stapes, —— pia, à sto & pes. HADRIANID. Formula solemnis. Terent. Phorm. Act. II. sc. V. *Ego Cratinum censeo, si tibi videtur.* Et paulo post. *Mihi sic hoc videtur.* Hecyr. Act. I. sc. 2. *Credo, ita videri tibi*, & ita passim. Illud autem *fulcipedia* quid sit, non comprehendo. Heinsius in ora libri sui notaverat: forte *falcipedia*, ut Reinesius legerat. *Milvum* cur vocet, rationem reddidimus, supra ad cap. XLII. accommodatissima autem huic loco exprobratio, quæ verbo *concoquas* convenit: milvina enim cibi aviditas fere in proverbium abiit, ut ostendit Jan. Guillelm. verif. lib. III, cap. 4. qui ingeniosa magis quam verisimili conjectura Apulejo lib. III. Metam. hoc convitium tribuit. *Tune milvina non cessas subinde lectorum juvenum capillamenta subripere.* Vulgo legitur *tune ultima*, quod præferunt Elmenhorstius & Barthius ad Calpurn. Eclog III. vers. 29. neque ego moverem loco. BURM.

Bonum

„ tuum concoquas, milva, & me non facies ringentem, amasiuncula; ali-
„ quando experieris cerebrum meum. Nosti me, quod semel destinavi,
„ clavo tabulari fixum est. Sed vivorum meminerimus. Vos, rogo, ami-
„ ci, ut nobis suaviter sit; nam ego quoque tam fui, quam vos estis;
„ sed virtute mea ad hoc perveni. coricillum est, quod homines facit,
„ caetera quisquilia omnia. bene emo, bene vendo. alius alia vobis dicet.
„ feli-

Bonum tuum concoquas] Felicitate tua utaris, eaque vivas contenta: illam patiaris. Ita Cicero τῷ *concoquere* utitur. SCHEFFER. An *bolum*, nam voracissimum animal est milvus. HEINS. Id est, moderate & non insolenter fortunam tuam, tali viro, qui te de mactra sustulit, nupta, feras. Metaphora est à cibis dulcibus & mattyis desumta, quæ stomacho nocent, si immoderate appetantur. *Bonum* autem *tuum* eleganter est dictum, ut Plin. lib. XIV. cap. 14. *Apothecas fuisse, & diffundi vina solita Anno* DCXXXIII. *Urbis, appares indubitato Opimiani vini argumento, jam intelligente suum bonum Italia.* Cicer. VI. ad famil. Ep. 5. *Itaque ne punctum quidem temporis in ista fortuna fuisses, nisi eo ipso bono tuo, quo delectatur, se violatum putasset.* Tertull. lib. I. de cult. Femin. cap. 2. *Qui cogitabant, unde cecidissent, aliud ipsum bonum feminarum naturalis decoris, ut causam mali, sic remuneraverunt, ne eis profuisset felicitas sua.* Celsus medicus *bona sua* dixit lib. II. cap. 2. *Si plenior aliquis & speciosior & coloratior factus est, suspecta habere bona sua debet.* BURM.

Non facies] Lege, *non facias.* TILEBOM.

Amasiuncula] Supra cap XLV. *Ridebis rixam inter zelotypos & amasiunculos* Hic tamen malim, *Amazoniuncula;* tamquam viraginem & imperiosam perstringit. Sed hoc jam alios monuisse video. Apud Tertullianum contra Marcionem lib. I. *Fœmina Amazone audacior.* HEINS.

Clavo tabulari] Magno, firmo, quo in conjungendis tabulis ligneis utimur. *Tabulare* namque, quod ad ligneas spectat tabulas, habetque hoc vocabulum apud Plinium lib. XXXIV. cap. 9. Videtur in animo habuisse, quod legitur in Cicerone Ver. 5. *Ut hoc beneficium, quemadmodum dicitur, trabali clavo figeret.* Quamquam, cum hic sit *trabalis clavus*, non *tabularis*, cogitandum fuerit, an se recte habeant nostra. Nam & Horatius I. Carm. 35. v. 17. de Fortuna.

Te semper anteit sæva Necessitas
Clavos trabales, & cuneos manu
Gestans aena. ——— SCHEFFER.

Vivorum meminerimus] Cicero de fin. V. *Veteris proverbii admonitu, vivorum memini.* SCHEFFER. Ominis mali avertendi cauta. vide supra cap. 43.

Ut vobis suaviter sit] Malim, *ita vobis suaviter sit.* HEINS.

Tam fui, quam vos estis] Non est plena oratio. Putabam igitur excidisse τὸ *tenuis*, *Nam ego fui quoque tam tenuis.* *Tenuis* pro paupere; Suetonius Cæsare cap. 46. *Villam totam diruisse dicitur, quamquam tenuis adhuc & obaratus.* Symmachus lib. IV. ep. LI. *Homo tenuis, & labe patrimonii graviter exhaustus.* Apulejus IX. Met. *Erat ei tamen uxorcula etiam quidem satis tenuis, & ipsa extrema tamen lascivia.* HEINS. Nihil præterea addi debere mihi videtur. Terent. Eunuch. Act. IV. sc. IV. *Parmenonis tam scio esse hanc techinam, quam me vivere*, pro, tam certo. Plaut. Aulul. Act. III. sc. 6. *Tam hoc scit me habere, quam egomet.* Stich. Act. III. sc. I. *Tam confido, quam potest.* Formula autem hæc se cum aliis æquandi usitatissima in communi sermone. Plautus Captiv. Act. II. sc. 2. *Tam ego fui liber, quam gnatus tuus, tam mihi, quam illi, libertatem hostilis eripuit manus. Tam ille apud nos servit, quam ego nunc hic apud te servio.* Et Act. III. scen. 4. *Equidem tam sum servus, quam tu.* BURM.

Corcillum est, quod] Scribe, *Coricillum est, quod.* TILEBOM. Hoc non assequor: mallem, *corculum.* Plinius VII. cap. 31. *Cato corculos apud Romanos nominatos refert, qui sapientia præpollebant.* Nisi vis, *corcillum*, ut sit, *cor, corculum, corcillum.* sicut *os, osculum, oscillum.* SCHEFFER. Tilebomeni *corycillum* est à corycus. Hesych. κωρύκος. θύλακον, id est, sacculus. Diminutivum κωρύκιον, parva bulga. Quid jam innuat Trimalchio, intelligere pronum. HADRIANID. *Cor, corculum, corcillum*, ut *furca, furcula, furcilla.* GOES. Est a Trimalchione, sibi sapere viso, fictum diminutivum, ut jam sæpe per affectationem ita loquentem vidimus. Munckerus in literis ad Heinsium illustrabat loco Jobi cap. XII. vers. 2. *Ergo vos estis soli homines, & vobiscum morietur sapientia? & mihi est cor sicut & vobis.*

Quisquilia] Glossæ Philoxeni. *Quisquilia*, σκύβαλα. SCHEFFER. Servius ad Virg. I. Georg. 85. stipulas, purgamenta terrarum, & alia inutilia ita dici notat.

Bene emo] Perite, docte. Sic, *assimulare bene*, apud Terent. in Andria. SCHEFFER. Imo vili pretio emo, neque lucri sordidi cupidus care vendo. Sed lucello contentus modico negotiationem exerceo. Cicer. ad Att. lib. I. ep. 10. *Bene nos emisse judicati sumus.* Sueton. Cæs. cap. 50 *Quo melius emtam sciatis, tertia deducta est.* Senec. Phœniss. vers. ult.

Impe-

„felicitate dissilio. Tu autem, sterteja, etiamnum ploras? jam curabo, „fatum tuum plores. Sed, ut coeperam dicere, ad hanc me fortunam „frugalitas mea perduxit. Tam magnus ex Asia veni, quam hic can„delabrus est. Ad summa, quotidie me solebam ad illum metiri, &, ut „celerius rostrum barbatum haberem, labra de lucerna ungebam. tamen „ad delicias femina ipsimi domino annos quatuordecim fui; nec turpe „est

Imperia pretio quolibet constant bene.
Ita contra *male emtas ades* dixit Plaut. Most. III. scen. 2. Terent. Eunuch. Act. IV. sc. 4. *Male conciliatum servum*, & alii passim. BURM.

Alius alia vobis dicet] Quæ ego scilicet dicere nolo, quia, ut infra hoc cap. dicit, non sum de gloriosis. Alius autem alia majoraque dicet, quam me bene emere, bene vendere. GOES.

Felicitate dissilio] Supra cap. 61. *gaudimonio dissilio.*

Tu autem stertera] Hoc quid sit verbi, plane ignoro. Probarem potius: *Tu autem stercoraria*. seu navis *Quercera*: quomodo vocatur febris quartana. *jactas me*, inquit Lucilius, *ut febris quercera*, sive *querquera*. TILEBOM. Convitium est, ex tempore per iram formatum, ut solet in talibus, & apud Plautum frequens est, à *stertendo*, quasi quæ ignava sit, & somnolenta. SCHEFFER. Huic nec analogia favet, nec auctoritas. Arbiter, puto, dixisset *stertoram* vel *stertorosam*, id est, vel somniculosam & ignavam, vel cum ingrato & crepero pectoris stridore, sonitu & roncho, sive dormientem, sive respirantem, sive loquentem. Κέγχροι & κεγχρισμοὶ apud Hipp. & Galenum sunt soni in thorace ac stridores reddentes respirationem difficiliorem; quæ inde κεγχρώδης ἀναπνοή: ipsi, qui ita laborant, κεγχρώδεις & ῥεγχώδεις. Ejus formæ bene Latina plura laudari possent; sed hæc nunc malui exhibere: *amorosus, clamorosus, colorosus, dolorosus, fætorosus, fragorosus, livorosus, nidorosus, pudorosus, rigorosus, saporosus, sonorosus, squalorosus, tumorosus, valorosus, vaporosus, vigorosus*. REINES. Non video Fortunatam ignaviæ posse insimulari. In ante editis Encolpius cap. XXXVII. *Coepi sciscitari, quæ esset mulier, quæ huc atque illuc discurreret.* quæque ibi, & in Fragmento sequuntur. Paullo supra Trimalchio cap. LXVII. *Nisi argentum composuerit, nisi reliquias pueris diviserit, aquam in os non conjiciet.* Ejus tamen mox eodem capite *Habinnas furtim consurgens ebria pedes corrigit, & super lectum immittit.* A balneo ipsa *mola piper trivit*, ut non dispiciam, *sterteram* alio, quam ad somnolentiam ex potu, trahi posse. Multa sunt in L. L. quorum terminatio vix exacta analogia subsistit, ut, *mulciber* à *mulceo*, non sic *tuber* à *tumeo*, *faber* à *facio*, non sic *fartor* à *farcio*? In subitaneis igitur sufficerit evidens significatio, & qualisqualis analoga terminatio, ut *gibbera, crepera, armigera*, sic *stertera*. Estque aliud originatio, aliud derivatio. HADRIANID. Nolim hoc sollicitari. *Sterteja* à *stertendo*. Sic *mulier secutuleja*, apud Nostrum cap. LXXXI. *Tanquam mulier secutuleja unius noctis tactu omnia vendidit.* Sic *locutulejus* apud Gellium lib. I. cap XV. *Petreja* Festo, *quæ pompam præcedens imitatur anum ebriam.* Et multa nomina Romana sic desinebant, ut Apulejus, & Barbulejus apud Sallustium fragmentis historiarum. HEINS.

Candelabrus] Cæcilius apud Nonium. *Memini ibi candelabrum ligneum ardentem.* SCHEFFER. Sic Veteres loquutos scimus ex Nonio. HEINS.

Ad summa] Lege, *Ad summam*. TILEBOM. Lege, *Ad summam*, & à præcedentibus separa per punctum. Non est alia frequentior formula in Petronio, etiam olim divulgato. Cæterum hoc vitium paulo post recurrit. SCHEFFER. Lege, *Ad summam*, sæpe alias occurrit. In Plinii Epistolis optimæ Membranæ frequenter, *in summam*: *ad summa*, tamen hic imperite & vulgi de more dictum videri potest. HEINS.

Ad illum me iri] Corrige: *ad illum metiri*, candelabrum scilicet, ac sic explorare incrementa meæ staturæ. SCHEFFER.

Ut celerius rostrum barbatum haberem] Os. Plautus Menæch. I. sc. I. *Apud mensam plenam homini rostrum deliges.* Varro Peripl. II. *Itaque videas barbato rostro illum commentari.* Similiter Lucilius Sat. IX. Vide Nonium in *Rostrum*. SCHEFFER. Ex antiqua Cosmetice hoc est, dignumque Arbitro, qui de Medicinæ peritia subinde tam joco quam serio ostentata nobis cognitus, ut docuimus passim horum Scholiorum. De oleo vero lucernario est apud Aëtium tetr. I. s. I. lit. E. id curandæ τριχοῤῥοίᾳ & alopeciæ, producendisque pilis, adhibuisse veteres testatur compositio medicamenti ex adipe ursino, adarce, muscerda, pice liquida, & oleo è lucerna, apud Alexandrum Trall. lib. I cap. I. REINES. Pro mento: sic veterum nonnullos locutos docet Nonius. Tauro dat *rostrum* Ennodius Epigr. XXX. *rostrum vesica* Apicio VIII. VII. HEINS. Plautus Menæch. I. I. *Apud mensam plenam homini rostrum deliges.* GOES.

Foemina fui] Muliebria passus sum. Ut *mulier* & *fœmina* ita passim dicuntur. fuit ergo domini fœmina, & uxoris ejus vir. v. Sueton. Cæsar. cap. LII.

Ipsimi domino] in MS. vero exstat; *ipsi mi domini*. Non est dubium, quin *ipse mei domini* legendum sit.

„ est quod dominus jubet. Ego tamen, & ipsi meae dominae satisfaciebam. „ scitis quid dicam. taceo, quia non sum de gloriosis.

LXXVI. „ Caeterum, quemadmodum Di volunt, dominus in domo „ factus sum; & ecce coepi ipsi mi cerebellum. quid multa? coheredem „ me Caesari fecit, & accepi patrimonium laticlavium. Nemini tamen „ nihil satis est: concupivi negotiari. Ne multis vos morer, quinque „ naves aedificavi: oneravi vineam, & tunc erat contra aurum: misi Ro- „ mam.

Nisi quis existimet, inter archaismos illud *ipsi*, pro *ipse*, referendum esse, quia sequitur ad eundem modum mox in MS. *ipsi mea domine*, & iterum cap. sequenti: *Coepi ipsi mi cerebellum.* Et profecto ad eundem modum veteres pro *mane* dixerunt *mani.* Adde, quæ notavit Scioppius in arte Critica p. m. 49. SCHEFFER. Quid si, *ad delicias foemineas ipsissimi domini*, vel, *ipsissimo domino annos* XIV. *fui.* HEINS.

Nec turpe est quod dominus jubet] Supra cap. XLV. *Quid servus peccavit, qui coactus est facere?* Hausit ab Oratore Q. Haterio, qui in defensione Libertini, domino morem gerentis, dixerat, *Impudicitiam in ingenuo crimen esse, in servo necessitatem, in liberto officium.* REINES. Notum illis temporibus Q. Haterii Oratoris dictum, cujus & pater Seneca meminit: *Impudicitiam in ingenuo crimen esse, in servo necessitatem, in liberto officium.* HEINS. Alludit illud Plauti Captivis II. I. 6. *Indigna digna habenda sunt, herus qua facit.* GOES.

Ipsi mea domina satisfaciebam] Honesto vocabulo rem turpem eloquitur: sic supra alibi. Eadem verecundia ex ore Pythagoræ ἰδεῖν dixit Jambl. in I. cap. 9. *scire*, Pollio de Zenobia; & χρηματίζειν de infando pueri ministerio è Diocle Laërtius in Cratete. REINES. Vide supra ad cap. 57.

Taceo, quia non sum de gloriosis] *De* pro *ex* posuit: ita Sen. præf. 5. *non sum de judicibus severissimis*; ita Cicero, *Orator non sane de minoribus*: ita auctor cap. LXXII. *de una die duas facere nihil malo:* cap. LXXIV. *Cocus de porco aves piscesque fecerat.* Et cap. XLV. *athleta de magna turba:* quanquam hoc aliter quoque interpretari liceat. REINES.

Ipsimi cerebellum] Pro *ipsi mihi*, hoc est, in utilitates meas, ad mea commoda. Sic exponit illud *mihi* Scholiastes vetus Barthio laudatus ad III. Theb. Statii, ubi sic Poëta, vers. 14.

——— *raperent mihi funditus Argos.*

Mihi, ait, *meo commodo.* SCHEFFER. Id est, ad libitum meum cœpi vivere, non obsecutus alieno cerebro, ut servi solent. *Excerebrari vino*, apud Tertullianum adversus Marcionem lib. IV. HEINS.

Cohæredem me Cæsari fecit] Recte; ex more illorum temporum, quo plurimi in testamentis Cæsares hæredes scribebant. Vide Sueton. Aug. cap. LXVI. Tiber. XLIX. & passim.

Et accepit patrimonium laticlavium] Possis ad præcedens, *cerebellum* referre. Mihi tamen rectius videtur, *accepi.* Patrimonium *laticlavium* est, senatorium, quod ante Senatorii fuit. Cæterum, qui fuerint hi Senatorii, alias & Laticlavii vocati, docet prolixe Casaubonus ad Suetonii Augustum cap. 38. cui simul addi potest Neronis cap. 26. Puto autem hoc velle, factum officiositate sua, ut post mortem domini substitueretur ipse à Domina, fieret maritus ejus, & mox hæres una cum Cæsare bonorum antecessoris sui simul atque domini, qui fuerat laticlavius. SCHEFFER. Plane puto, *feci & accepi*, legendum, ut ceteris cunctis oratio respondeat. IDEM. Lego *Accepi.* Non puto autem hinc effici, Trimalchionem duxisse domini sui viduam, qui Fortunatæ suæ, paris cum eo conditionis, semper junctus fuit: sed patrimonium à domino in dotem accepisse cum Fortunata, (quæ olim ejus conserva fuit, deinde contubernalis, nunc uxor erat) quale senator vel laticlavii equites (de quibus vid. Rubenium de re vestiar. cap. 14. & 15.) quibus census esset Quadringenta, & jus annuli, habebant. Plinius XXXIII. cap. 2. *accepi* hic capiendum ut capite superiori. BURM.

Nemini tamen nihil satis est.] Sen. consol. ad Helv. cap. II. *Cupiditati nihil satis est, Natura satis etiam parum.* REINES. V. supra ad cap. XLII. *neminem nihil boni facere oportet.*

Oneravi vinum] Et mox, *oneravi vinum, lardum,* &c. pro, *oneravi naves vino, lardo.* An dicemus, Trimalchianam esse hypallagen, ut Virgiliana, *dare classibus austros*, pro *classes austris sive ventis*? Miror Dn. Schefferum, qui primam fregit glaciem, hujus rigorem non sensisse. Dn. Valesius hyemi Gallicæ tribuit. Videant, qui Romanos soles huic Fragmento mecum non invident, tenebras depellant, frigida dissolvant. HADRIANID. In MS. Dalmatico est, *oneravi vineam*, sed recte ediderunt *vinum.* Nam sequitur mox in eodem MS. *oneravi rursus vinum.* Porro recte, *oneravi vinum.* Hadrianides quidem: *An dicemus, Trimalchianam esse Hypallagen,* &c. Sed nil necesse est. Poterat ille & Valesius meminisse illius Virgilii lib. I. vers. 199.

Vina bonus quæ deinde cadis onerarat Acestes.

Et jam pridem Turnebus lib. XXVII. cap. 20. *Onerarare Zamiam, quod proverbii speciem habet, mutatione Græci*

„ mam. putares me hoc jussisse: omnes naves naufragarunt. Factum, non
„ fabula: uno die Neptunus trecenties sestertium devoravit. Putatis me de-
„ fecisse? non me Hercules mi haec jactura gusti fuit; tanquam nihil facti.
„ alteras feci majores & meliores, & feliciores: ut nemo non me virum for-
„ tem diceret. Scis; magna navis magnam fortitudinem habet. oneravi rur-
„ sus

Græci sermonis mihi dictum videtur, ut sit ἐπιβάλλειν, vel ἐπιτιθέναι ζημίαν. Est enim onerare, imponere, ut Æn. 1. Vina bonus quæ deinde cadis oneraras Acestes. Merces enim onerari dicuntur, cum illis navis aut jumentum oneratur. Ubi tamen frustra ζημίαν reddit, quæ est σαμία, navis scilicet ex Samo insula, de qua in lib. de Mil. navali. Proverbium est apud Plautum in Aulul. Act. II. sc. 2. ubi vide, quæ pro isto genere locutionis etiam Salmasio notantur. SCHEFFER.

Et tunc erat contra aurum] Hoc est, venibat contra aurum, erat tam carum, ut compararetur æquale. Suspicor tamen scripsisse nostrum, *erat contra auro*, ultimamque literam ex sequenti voce male ad hanc esse translatam. Plautus Epidico III. sc. 3. *Non carust auro contra.* Sic idem in Curcul. *Auro contra cedo modestum amatorem.* In milite: *Cedo treis mihi homines orichalco contra cum istis moribus.* In Pseudolo: *orichalco contra non carum fuit meum mendacium.* SCHEFFER. Non mutasset hic aliquid Schefferus, si vera credidisset, quæ adnotat summus Scaliger ad Varron. lib. 1. de R. R. cap. 2.

Putares hoc me jussisse] Cave sollicites hunc locum. Adeo commotus non sum hac jactura, ut putares, me volente & jubente rem gestam. Et hoc pro cætera sua superbia. HEINS.

Naufragarunt] Naufragium fecerunt. Sic Sidonius IV. ep. 21. *minus naufragat.* SCHEFFER. Rursus idiotismum nota. Non enim in usu scriptoribus Romanis. Habes tamen apud Cyprianum sermone de oratione dominica *naufragare à fide.* In antiqua versione admonitionum S. Basilii à Goldasto edita cum Paræneticis scriptoribus: *multi per mulierum species à via virtutis naufragarunt.* HEINS. Vox frequentissima scriptoribus sequioris ævi, unde nihil contra hujus Fragmenti antiquitatem confici potest: nam, ut jam supra aliquoties ostendimus, corruptela Latini sermonis diu inter plebem invaluit, antequam inficeret etiam eruditos scriptores; & jam corruptissime, præcipue in Campania, & aliis oppidis & provinciis loquebantur, antequam omnis scribendi elegantia evanesceret. Neque huic voci *naufragare*, licet jam barbaræ, speciem antiquam saltem licuit obtinere, sed labente in pejus adhuc vitio sermonis, in *naurare*, unde *nauratus*, & in Italicum idioma *naverare* & in Gallicum *navrer*, venit, ut docuere doctissimi Galli Cangius in Glossario mediæ Latinitatis, & Menagius in originibus Linguæ Gallicæ. Ut autem in antiquis Glossis ναυαγία *naufrager* redditur, ita, ubi Pauli II. Corinth. cap. XI. vers. 25. Τρὶς ἐναυάγησα dicit, Salvianus lib. III. de Gubernat. Dei pag. 69. reddit *ter naufragavi.* Et ipse interpres vetus ita utitur Epist. 1. ad Timoth. cap. 1. 19. ut observat Voss. de vitiis sermonis lib. IV. cap. 14. BURM.

Factum, non fabula] Juvenalis Sat. VIII. vers. 125.

——— *Non est sententia, verum est,*

Credite me vobis folium recitare Sibyllæ. HEINS.

Neptunus] In MS. est *Neptuno*, verum puto à prima fuisse manu *Neptunus*, antique, ut solet Trimalchio hoc genere delectari, post ultimam literam adhæsisse sequenti vocabulo. SCHEFFER.

Me defecisse] Vires omnes amisisse, factum esse pauperem, post tot nummorum jacturam. Sic Petronius cap. CXI. de lumine: *Defecerat positum in monumento lumen.* SCHEFFER. Id est, animum despondisse. Flor. II. cap. 2. *Nec deerant, qui ipso Punici maris nomine ac terrore deficerent.*

Gusti fuit] Puto, *gustus fuit.* hoc est, non gustavi. SCHEFFER. Pro *gustus fuit:* sic Virgilius fere semper, Horatius, Naso, alii. Vide Vossium de analogia II. cap. XVII. HEINS. Codex Traguriensis *Gusti*, archaismus à Trimalchione affectatus, ut Sallustius *Senati*, Terentius *Fructi*, & alii similia nomina flexerunt.

Tanquam nihil facti] An scribendum, *tanquam nil factum*, puta, *mihi sit*, tanquam nihil mihi acciderit, nullus casus me afflixerit? SCHEFFER. Optimum fortassis fuerit, scribere *tanquam nihil facta*, ut ad cladem referantur. *Facta* est *æstimata, habita*, quomodo quid magni aut parvi dicitur fieri. *Tanquam nihil*, est tanquam res nulla, tanquam nullum plane damnum. IDEM. Seneca ep. XXII. *Nemo quicquam habet facti: in futurum enim nostra distulimus.* HEINS.

Magnam fortitudinem habet] Ludit ambiguitate. nam *fortitudinem habet*, est idem, ac, *fortis est.* Ut habet dignitatem, favorem, honorem, & similia; juxta vero significat & adjunctam habet fortitudinem, sic ut oporteat eum esse forti animo ac magno, qui ædificare cupit magnam navem. SCHEFFER.

Seplasium] Hoc non assequor. Video quidem, Vossium in Glossario seu Lexico Originum sic scribere: *Est seplasiaris vox à seplasia, vel seplasium; quomodo vocari solent aromata, & simplicia medicamenta, ac unguentorum delicia. Ita usi Varro, Plinius, & Ausonius.* Sed haud persuadet: omnes enim hi de loco, ubi talia venduntur, non de rebus ipsis mercibusve agunt.

„ fus vinum, lardum, fabam, feplafium, mancipia. Hoc loco Fortunata rem „ piam fecit; omne enim aurum fuum, omnia veftimenta vendidit, & mi cen- „ tum aureos in manu pofuit: hoc fuit peculii mei fermentum. cito fio, „ quod

agunt. Varro Ἀνθρωπόπολις: *Doti dato infulam Chium, agrum Cacubum, Seplafia Capua.* & in Synepheb. *Hic narium Seplafia.* Plinius xxxiv. cap. 11. *Credunt Seplafia, omnia fraudibus corrumpentis.* item, *fraus Seplafia fic quaritur eis.* & lib. xvi. cap. 10. *& inde fraus Seplafia.* Aufonius Epigr. cxxiii.

Aere Seplafia decipiare, cave.

Sed & cæteri, qui voce hac utuntur, nullum alium ejus norunt fenfum. Unde adducor, ut exiftimem, apud noftrum effe compendium fcripturæ, legique debere, *feplafiariam*, ut fubintelligi poffit *rem*. Eft enim *feplafiaria res*, ut *feplafiarius homo*, fignificatque illud omne, quod primis temporibus in Seplafia, Capuæ foro, vendi folebat, ut funt pigmenta, thura, pharmaca, aromata, & id genus varia, quæ una voce *fpecierum* hodieque appellantur. SCHEFFER. Recte. *Seplafium* via Capuæ fuit, ubi vendebantur potiffimum unguenta & aromata. Afconius ad orationem Ciceronis contra Pifonem: *Dictum eft in diffuafione legis agraria ad populum, plateam effe Capua, qua Seplafia appellatur, in qua unguentarii negotiari funt foliti.* Sed & merces, quæ proftabant in Seplafia, Seplafium & Seplafia dictæ. Marcellus carmine de medicina.

Quodque ab Idumais vectum Seplafia vendunt,
Et quicquid confert medicis Lagaa Cataplus.

Hinc *Seplafiarius* in antiquo marmore apud Gruterum pag. DCXXXVI. 12.

T. VETTIVS. T. L.
HERMES
SEPLASIARIVS.

Vide Salmafium ad Solinum, atque item ad Hiftoriam Auguftam. HEINS. Appofite: Hæ enim merces præcipuæ Campaniæ: de vino nihil notius, nam *Liberi & Cereris certamen* inde à Flor. lib. 1. cap. xvi. dicitur. Sidon. Apollin. Carm. v. verf. 46. referens quos quæque regio fructus exponat, *fert*, inquit,

——— *Campanus Iacchum.*

Ita & fupra cap. 43. *Vendidit vinum quantum voluit.* Et quis non veterum ubertatem Campaniæ celebravit. v. Cluver. Ital. Antiq. lib. iv. cap. 1. Lardum autem ex Campania plurimum exportari, docet Lex iii. Cod. Theod. de fuariis, & ibi doctiffimus interpres Iac. Gothofredus. *Fabas* ibi abundaffe docet in eodem Codice l. 2. de equis curulibus, ubi Imperatores jubent *Campanos ex neceffaria, folemni, & antiqua prabitione duo millia modiorum faba per fingulas factiones ftabulorum in urbe venerabili conferre.* Et hinc inter fabatias, celebres fuere Bajanæ, quarum apparatum docet Apicius lib. v. cap. 6. de Seplafio omnia jam manifefta, poft ea, quæ Schefferus, & Reinefius, & nos ad cap. 74. congeffimus; neque hic nodus in fcirpo quærendus, an Trimalchio jure fuo non potuerit *feplafium* dicere. Venalitiaria autem negotiatio, ubi quæftio non exercebatur? BURM.

Hoc loco] Senec. ep. 16. *Hoc loco dicet aliquis, fequet immundiffimos fuiffe.* Sic alii fæpe. SCHEFFER. Id eft, hoc tempore, ut plurimi in hujus vocis ufu fuere optimi quique fcriptores. v. Gronov. ad Liv. lib. xxvii. cap. 7. & Græv. ad Cicer. lib. iv. ad Att. Ep. 2.

Veftimenta] Scilicet ftragula, ut plerumque eo fenfu hæc vox occurrit.

In manu pofuit] Dedit. Convenit Plautinum illud in Afin. 1. fc. 1. *Tene ego defraudem, quoi ipfi nihil eft in manu.* item fc. 3. *Si mihi dantur duo talenta argenti numerata in manum.* Terentius quoque in Phorm. iv. fc. 3. *eho dic, quid vis dari tibi in manum?* SCHEFF. Id eft, præfentem & numeratam pecuniam dedit. *Pra manu dare* dixit Terent. Adelph. Act. v. fc. ult. & ita quæcumque res præfentes, quæ adfunt, dicuntur *in manibus effe* Cic. lib. vi. ad Att. Ep. 3. *Quippe res eft in manibus, fi autem abes longe gentium.* Statius lib. x. Theb. verf. 29.

In manibus merces; nufquam capita ardua belli,

Ubi v. Barthii notas. Lucretius lib. iv. verf. 816.

Fit quoque ut interdum non fuppeditetur imago
Ejufdem generis, fed femina, qua fuit ante
In manibus, vir tum factus videatur adeffe.

Ridicula autem hæc eft pietatis Fortunatæ laudatio, quafi ad Trecenties Sextertium jacturam reparandam centum aurei aliquid facere potuiffent. Neque etiam oportet eo tempore multum ab uxore fua defpoliatum Trimalchionem, ut fupra cap. 66. jactabat, neque Fortunatam compedes & armillas magni ponderis habuiffe, unde tam pufilla pecunia confecta fit. Et ideo addit etiam hoc fuiffe *peculii fui fermentum*, urbana locutione; quafi hæc fummula addita ejus peculio grandiori, incrementum dederit, ut fermenti exigua portio panis maffæ addita eam inflat & auget. BURM.

Cito fio] Corrige, *cito fit.* SCHEFFER. Forte, *cito fit, quod Dii volunt.* Non diffimile illud Livianum lib. 1. *Evenit facile, quod Diis cordi eft.* Nofter fupra hoc capite. *Caterum, quemadmodum Dii volunt, dominus in domo factus fum.* HEINS. Nil muto, fcilicet dives, ut erat in fatis. Quamvis & τὸ *fit*, egregie Heinfius illuftrat. Ovid. lib. viii. Met. verf. 619.

——— *Immenfa eft, finemque potentia coeli*
Non habet, & quidquid fuperi voluere, peractum eft.

Et ita fæpe alii. BURM.

Uno

„ quod Dii volunt : uno curſu centies ſeſtertium corrotundavi. Statim „ redemi fundos omnes, qui patroni mei fuerant. aedifico domum. venalitia coëmo jumenta. quidquid tangebam, creſcebat tamquam favus. „ Poſtquam coepi plus habere, quam tota patria mea habet, manum de „ tabula, ſuſtuli me de negotiatione, & coepi libertos foenerare. Et „ ſane

Uno Curſu] Eleganter pro navigatione, ut optimus quiſque Latinitatis autor loquitur. v. Lambin. ad Horat. 1. od. 28. verſ. ultimo.

Corrotundavi] Conglomeravi, conglobavi. Horatius ſic uſus ſimplici lib. 1. ep. 6.

Mille talenta rotundentur, totidem altera porro.

Scholiaſtes Cruquii, *rotundentur, id eſt, compleantur: omne enim, quod rotundum eſt, ab omni parte perfectum eſt.* Ipſe Cruquius: *rotundari, ut mihi videtur, eſt redire in circulum, ut, ſi dicamus mille talenta millies: aut, ſi mavis, rotundari eſt, in ſe redire, ut unitas in ſe redit ad numerum denarium.* Puto, nihil horum velle Horatium. Potius, quia ſpeciem rotundam habet acervus omnis, ideo, quicquid in acervum congeritur, *rotundari* dicitur, & *corrotundari*, non ſecus atque *conglobari*, quod à globo, pariter rotundo, proficiſcitur. Adde quæ ſuperius dixi ad cap. 39. SCHEFFER. *Corrotundare* hoc loco eſt corradere, coacervare, adquirere, reſpectu habito ad formam nomiſmatis rotundam. Proprie loquitur Seneca, cum lib. 7. Natural. 26. *Corpus Cometarum corrotundari, ſplendorem autem longum adparere* dicit: id Græci efferrent, συστρογγύλλεσθαι vel συστρογγυλοῦσθαι & συσφαιροῦσθαι. Activo συστρογγύλλειν utitur Alexis in Phædro apud Athen. l. 4. de eo, qui patrimonium diſſiparat, & in ventrem conſiderat; σφαῖραν ἐποίησε τὴν πατρῴαν οὐσίαν οὕτω συνεστρόγγυλεν εὐρύθμως καὶ ταχύ: id eſt, in rotundam ſcilicet pilæ formam redegit ſubſtantiam paternam; adeo impudenter & celeriter corrotundatam deglutiit: & Nicomachus apud eundem lib. 2. cap. XVI. abliguritorem rei paternæ hæc de ſe loquentem introducit:

Οὐσίδιον γὰρ καταλιπόντος μοι τοῦ πατρὸς,
Οὕτω συνεστρόγγυλικα, κἀξεκόκκισα
Ἐν μησὶν ὀλίγοις, ὥσπερ ᾠὸν τις ῥοφῶν.

Id eſt, *rem, quam pater mihi reliquerat, ſic corrotundavi, & egranavi paucis menſibus, ac ſi quis ovum exſorberet;* in quo nimirum a ſorbitione nihil remanet. Τὸ ἐξεκόκκισα, quod legit Scal. ad Varr. nec ſatis explicat, non intelligo; ἐκκοκκίζειν vero quod eſt *egranare, exacinare, grana eximere*, rem planam reddit; quæ enim granis, ceu medulla, & fartura, ſpoliantur, ea relinquuntur inania. Et hoc inſinuat gloſſa apud Varinum: ἐκκοκκίσας, ἐκκενώσας. Κόκκος granum, ſemen, inprimis globulum: κοκκία globuli, pilulæ, corpora minuta. Inde κόκκυ, τὸ ἐλάχιστον Heſychius interpretatur; Varinus, τὸ ὀλίγον. Et ab eo formarunt Latini *coccum*, quo utuntur pro re levi, & nihili, qualis floccus, κροκὶς, fili retrimentum, pluma, achne, hitta, πασπάλη, & quodvis λεπτὸν ξύσμα. REINES. Hoc verbo Vegetius, Seneca, & alii uſi ſunt. HEINS.

Quidquid tangebat] Vide ſupra ad cap. XLIII. *Crevit, quidquid crevit, tamquam favus*; & paullo poſt *Plane Fortunæ filius, in manu illius plumbum aurum fiebat.* Seneca Epiſt. XCVIII. *Eadem intemperantia fingit ſibi perpetuam felicitatem, fingit ſibi creſcere debere, quæcumque contigerunt, non tantum durare.* BURM.

Creſcebat tamquam favus] Hoc dixit, vel quia creſcebat occulte, vel quia ſine impendio. Utrumque enim fit in favo. GOES.

Tota patria] Immenſa jactatio, ex Aſia enim ſe veniſſe modo dixit; an illam ergo divitiis ſuperaverit? niſi de colonia, quæ altera quaſi beati hujus patria eſſet, intelligamus.

Manum de tabula] Forte, *manum de tabula ſuſtuli, immo de negotiatione.* Ni mavis, *manum de tabula, & coepi*, &c. Ut illud, *ſuſtuli me de negotiatione*, è Gloſſa in contextum irrepſerit. Cicero lib. VII. ad fam. ep. XXV. *Sed heus! tu manum de tabula, magiſter adeſt.* HEINS. Explicat Eraſmus ex Apellis hiſtoria: ſed rectius Manutius ad Ciceronis locum de pueris, qui abſente magiſtro in tabula quid pingunt, & eo veniente manum tollunt, ne deprehenſi verberentur. *Suſtuli me de negotiatione* autem eſt genuina Petronii manus, ſupra cap. 66. *Unde quidem etiam improbiter nos pugno ſuſtulerunt.* cap. 74. *Suſtuli illam de machilla.* BURM.

Et coepi libertos foenerare] Puto plane, ſcribendum, *& coëgi.* SCHEFFER. *Fænerare* eſt mutuare, fœnorive dare. Utut vero Accuſativus perſonæ raro occurrat, eſt tamen in illo Martialis:

Hæc ſapit, hæc omnes fænerat una Deos.

Id eſt, ab ipſorum gratia quaſi fœnus levat. Sic etiam hic dictum puto, *fænerare coepi libertos*, pecuniam à negotiatione in fœnerationem tranſlatam, cumprimis libertis, hoc eſt, ut tales evaderent, vel jam libertis, ut rem facerent, nundinatus ſum, iis ſic revera meo magno cum quæſtu beneficium fœneratum præſtando. HADRIANID. Omnino ſcribendum, *coepi per libertos foenerare.* Quaſi intra dignitatem eſſet exercere fœnus, nebulo ſuperbiſſimus eas partes libertis ſuis demandavit. *Foenerare* autem pro fœnerari etiam Seneca dixit ep. XLI. *Multum ſerit, multum foenerat.* Et ep. LXXVI. *In homine nihil ad rem pertinet, quantum aret, quantum foeneret.* Plinius lib. III. ep. XIX.

„ ſane nolente me negotium meum agere, exoravit mathematicus, qui „ venerat forte in coloniam noſtram, Graeculio, Serapa nomine, conſiliator „ Deorum.

XIX. *Sum quidem prope totus in prædiis, aliquid tamen foenero;* ſic vetuſtiſſimus Codex. HEINS. Commodo ſenſu retineri poteſt Traguriensis codicis ſcriptura. Nimirum jam dives factus, ex fructibus & annuis reditibus beate ſatis & facillime cum poſſet vivere, ſervos plurimos manumittere cœpit, & ita libertos fœnerare, id eſt, acquirere, lucrari, ſibi obnoxios & devinctos reddere. Gloria enim magna erat tam benigni ingenii eſſe, ut libertatem miſeris illis non invideret. Eo ſenſu Martial. I. epig. 77. dixit de arca Minervæ, ſive Juriſprudentia:

——— *Hæc omnes foenerat una Deos.*

ita Cicero de Amicit. cap. 9. *Liberales ſumus, ut non exigamus gratiam (neque enim beneficium foeneramus) ſed natura propenſi ad libertatem ſumus.* Senec. lib. I. de benef. cap. I. *Demus beneficium, non foeneremus.* Potuiſſet ergo dixiſſe Trimalchio, & cœpi libertos, ſola animi benignitate & voluntate motus, mihi adjungere & conciliare, ſed aptius ad ſordidam Trimalchionis & lucri cupidiſſimam naturam *foenerare* judicavit Petronius, qui ne beneficium quidem gratis, ſed in ſpem gratæ mentis & officiorum & operarum à libertis ipſi præſtandarum, dabat. Aliquid vidit Hadrianides, ſed ejus oratio ita contorta & obſcura eſt, ut, quid ſæpe velit, vix capiam. BURM.

Negocium meum agere, exoravit] Diſtinctio eſt ſupervacua. Hoc ait, obtinuiſſe precibus Mathematicum, etiam ab invito, ut in rem alterius multa diceret. Sed ſic ſcribendum erit: *nolentem me* exoravit, non *nolente*. SCHEFFER. *Nolente me negotium agere, exoravit* nolentem *mathematicus*. Quidni ſenſus & diſtinctio bona, cum nil facile mutandum? HADRIANID. Scribe, *nolentem me negotium meum agere exoravit mathematicus*. HEINS. Hiulca certe oratio eſt, ſed ſimilia jam toties in hac cœna vidimus, ut fruſtra in iis emendandis ſudemus, quamvis in promtu ſint etiam optimorum ſcriptorum exempla, ubi his ablativis, ut vocant, abſolutis non reſpondeat ſequens verbum. Sed hæc congerere hic non videtur operæ pretium; ſed quid opus erat exorare, ut deſiſteret à negotiatione, qui ipſe nolebat amplius negotiari? Fortaſſe *volente* ſcripſerat, vel, ut in margine legitur, *exortavit*, pro *exhortatus eſt*. Niſi & ſtulte dictum accipiamus, ut reliqua Trimalchionis. Exoravit autem Mathematicus, prædicendo nimirum futura damna, naufragia & ſimilia, cui ut fidem haberet, enumerat vanas quaſdam de rebus puerilibus prædictiones, quibus id genus impoſtorum apud ſtultum & credulum vulgus auctoritatem ſibi parat. Et ita eadem opera Satyricus noſter non intactos hos divinos dimittit. BURM.

Mathematicus] De Mathematicis, antea proſcriptis, ſub Nerone autem toleratis in urbe, adeundi interpretes ad Taciti hiſtoriarum librum I. cap. XXII. De iiſdem multa ſcitu haud indigna Lipſius congeſſit excurſu ad Ann. Tacit. lib. II. littera G. Vanitatem horum peculiari libro aggreſſus eſt oppugnare Columella, quod de ſe teſtatur. Videndus & Aul. Gellius libro XIV. cap. I. HEINS.

Graculus] In Manuſcripto vero eſt, *greculio*, quod oſtendit, lectionem vulgatam non eſſe veram. Et profecto Græculi per contemtum dicebantur. At iſte Mathematicus hic ſupra modum laudatur. Suſpicor ergo, nomen regionis vel urbis, unde venerat, hic latere, quod nunc non excogito. SCHEFFER. Malim duo contrahere & legere Serap-Ammon. Amarunt è duobus Numinum compoſita nomina Ægyptii & Αἰγυπτιάζοντες Græci: inde Hor-Apollon, Phœb-Ammon, Herm-Ammon, Heracl-Ammon, Herm-Apion, Herm-Eraclas. REINES. Scriptura vetuſti Codicis eſt *Greculio Serapa nomine*. Scribe, *Graculus, Serapio nomine*. Nam *Serapa* non videtur nomen Græcum, ſed eſt *Serapio*. Hoc autem nomine fuit Rhetor Græcus, qui Severum Alexandrum erudiit, & medicus in Græcis magni nominis. Et eodem nomine alius Philoſophus tempore Senecæ, de quo ille ep. XL. HEINS. Non auſus fui movere vocem, quam noſter formare potuit, pro more ſuo diminuendi vocabula etiam jam à primitivis hac forma deducta, nec obſtare puto, quod eum laudet. Nam talia, ἀνώμαλα in Trimalchionis ſermonibus ὅσα κοινά. De Græculis vidimus ſupra cap. 46. Nomen etiam *Serapa*, licet apud Veteres non occurrat, non magis, quam alia quædam in hoc Fragmento, eſt repudiandum, cum cognatum ipſi *Serapio* vel *Serapion* pluribus fuerit inditum, ut Heinſius duos recenſet. Tertius eſt Geographus, cujus Cicero ad Atticum ſæpe meminit, & cujus libri milleſimam partem ſe vix intelligere ſcribit lib. II. Epiſt. 4. Alius Aſcalonites ſomniorum interpres, memoratus Fulgentio lib. I. Mytholog. cap. 13. & Tertulliano de anima cap. 46. notante Munckero: & plures alii *Serapiaci*, ex antiquis lapidibus, in Gruteri indice reperiri poſſunt, & apud Reineſ. Cl. X. inſcr. 110. qui & Claſſ. XIV. inſcr. 150. *L. Cæcilium Serapionem* habet. *Serapias* vero Fœminæ nomen in iiſdem monumentis obvium. BURM.

Conciliator deorum] Non placet. Lego, *conſiliator deorum*, & accipio de eo, qui conſilia deorum exquirit, hoc eſt, qui ex aſtris & ſimilibus colligit divinam voluntatem. Nam & hoc veteribus *conſiliare*. Hinc *conſiliantes divi*, apud Horatium, quorum alter alterius expetit conſilium. Cicero ſic uſurpavit *conſiliaris* vocem lib. III. de Leg. cap. 19. ubi de Augure. *Eſt autem boni auguris meminiſſe. Jovi optimo maximo* ſe

„Deorum. Hic mihi dixit etiam ea, quae oblitus eram, ab acia & acu „mi omnia exposuit, intestinas meas noverat, tantumque non dixerat, „quid pridie coenaveram. putasses illum semper mecum habitasse.

LXXVII. „Rogo, Habinna, puto, interfuisti: tu dominam tuam de „rebus illis fecisti: tu parum felix in amicos es: nemo umquam tibi „parem gratiam refert: tu latifundia possides: tu viperam sub ala nutri- „cas.

se consiliarium atque administrum datum. Habes alias *consiliatoris* vocem apud Phædrum nostrum, atque alios. SCHEFFER. Lege, *consiliator*, non *conciliator*, quod occupavit editiones nonnullas. HEINS. Recte *consiliator* legit Schefferus, sed nequit hæc vox notare, qui exquirit consilia, verum qui dat: ut ex Phædri loco lib. II. fab. 6. & quæ ibi notat Scheffer: manifestum est. *Consiliandi* quidem verbum consultare notat, & probæ notæ est, cum præter Cæsarem etiam Cicer. XV. ad Att. ep. 9. utatur, sed *consiliatorem* pro eo, qui rogat aliorum sententias, occurrere, adhuc ignoro: neque decebat Trimalchionem, hunc suum Mathematicum in ordinem redigere, quasi non saperet supra reliquos divinos, qui passim jactant, se rogare Deos, eorum mentem explorare, consulere, & similia; sed hunc ipsi Dii in consilium adhibebant, & fata ex ejus sententia scribebant. Et fortasse hunc ineptus Trimalchio Mathematicum consiliarium Deorum vocans, inter summos & Consentes Deos locare voluit, qui semper Jovi adsidere & consiliarii esse finguntur. Arnobius contra Gentes lib. III. pag. 133. dicit, eos *summos Jovis consiliarios & principes existimari.* Vide Augustin. de Civit. Dei lib. IV. cap. 23. Senec. de Natur. Quæst. lib. II. cap. 41. *Senatores Deorum* vocat Martianus Capella lib. I. pag. 15. Quomodo autem Poëtæ luxurient in vanorum horum augurum commercio cum Diis extollendo, si Deus vitam dederit, aliquando ad Valerii Flacc. lib. I. vers. 231. ostendemus. BURM.

Abacia & acumi omnia] Lege, *abace & acumine omnia. acumine*, id est, ingenii perspicacitate, ut boni quique loqui amant Auctores. TILEBOM. Scribo: *Ab acia & acu mi omnia exposuit.* *Acia* est filum in acu. Titinnius apud Non. *Reliqui acus aciasque hero atque hera nostra.* Glossæ veteres: ῥάμμα, *acia.* Eodem modo & Philoxenus. *Mi* est *mihi.* Supra hoc capite. *non me hercules mi hac jactura gusti fuit.* SCHEFFER. *Mihi dixit*, hic temere inculcatum. Deinde sic concinnandus cum Cl. Scheffero hic locus: *Hic etiam ea, quæ oblitus eram, ab acia & acu mi omnia exposuit.* *Ab acu & acia omnia exponere*, elegans adagium. Titinnius apud Nonium. *Phrygio fui primo, beneque opus illud fecit: reliqui acum aciamque hero atque hera nostra.* *Acum* pro re minuta Plautus etiam ponit Mænechmis; *Acum, credo, invenisses, si acum quæreres.* HEINS.

Intestina mea] Intima, secretissima cordis mei cogitata. SCHEFFER. Non erat mutandum in *intestina mea.* Potest enim & ad cogitationes intestinas referri, ut *intestina* referuntur ad Viscera. Sed & apud Nonium *intestinus* agnoscitur & *intestinum*, ut commentarius & commentarium, eventus & eventum, similiaque alia. HEINS.

Tantumque non dixerat] Rectius in margine Codicis antiqui: *tantumque non mihi dixerat.* HEINS. Lege *tantum quod mihi non dixerat*, id est. hoc solum ejus scientiæ divinæ deërat, quod non dixerat quid pridie cœnaveram. Vide de hac locutione viros doctos ad Cicer. in Verr. lib. I. cap. 45. idem vitium insederat Suetonii verbis in vita August. 63. sed à Torrentio & Casaubono, recte emendatum fuit. BURM.

Mecum habitasse] Pers. Sat. IV. *Tecum habita.* SCHEFFER.

Rogo, Habinna, puto interfuisti] Repetenda ultima syllaba in *Habinna.* *Rogo, Habinna, nam puto interfuisti.* HEINS.

Tu dominam] Sunt hæc verba Græculi illius, memorantis, quæ Trimalcio fecisset olim secreto, ut hic: effecisti ob res illas, ut domina uxor tua evaderet. Hic enim verborum sensus; & confer præcedentia. SCHEFFER. Primo scribendum, *de rebus pusillis*; gloriatur enim & alibi, se crevisse de tenui. Deinde opinor, *dominium tuum*, vel *domum tuam.* Sed *dominium* malo, ne toties repetat, de domo sua. HEINS.

Felix in amicos es] Lego: *felix in amicis es*, id est, inis amicitias infeliciter, cum eis scilicet, qui adversus te non ita sese gerunt, ut amicos decet. SCHEFF. Pro, *in amicis.* Vide Gellium lib. I. cap. VII. Popmam in Catonem de R. R. HEINS.

Latifundia] Utitur hoc vocabulo Val. Maximus, Seneca, Plinius, alii. HEINS.

Viperam sub ala nutricas] Ex Phædri, scriptoris mehercule perpoliti, & Petronio ætate paulo superioris, hoc acute dictum sive dicterium Trimalcio expiscatum ivisse videtur. Sic autem ille, libri suarum tabularum quarti Fab. 77.

Gelu rigentem quidam colubram sustulit,
Sinuque fovit, contra se ipse misericors:
Namque, ut refecta est, necuit hominem protinus,

TILEBOM. Credo, alludere ad id, quod de Nerone apud Suetonium cap. 8. *Fabula exorta est, deprehensis*

„ cas. Et quod vobis non dixerim, & nunc mi restare vitae annos tri„ginta, & menses quatuor, & dies duos? praeterea cito accipiam here„ditatem. Hoc mihi dicit fatus meus; quod si contigerit fundos Apuliae „ jungere,

bensis in lecto ejus circum cervicalia serpentis exuviis, quas tamen aurea armilla ex voluntate matris inclusas dextro brachio gestavit aliquamdiu. De serpentibus, quas in deliciis habuere, docet alioquin Seneca II. de Ira. c. 31. Martialis l. VII. epig. de Se. SCHEFF. Petronium ad id, quod de serpentis exuviis repertis in lecto Neronis pueri refert Sueton. cap. 6. alludere nunquam credam; neque ut istud eo trahatur tria helciariorum paria conficient: hoc ergo abierit. Uno verbo; verba sunt Serap-Ammonis mathematici vaticinati de conjugio incommodo illo, ut supra observari potuit, à Fortunata Trimalcioni, scilicet serpentem in sinu foturo cum eventu, quem ille Æsopi frustitissor fuerat expertus: notat Sen. ep. 42. hoc est, habituro retractariam, oblatratricem, exitialem, pestem: ea Trimalcion hic repetit ad Habinnam. REINES. Aliis est, *Viperam in sinu fovere.* Notus Æsopi apologus. *Nutricare* verbum antiquum Plautini Sæculi: *nutricari* Cicero dixisse maluit. HEINS. Eleganter Fortunatam *Viperam* vocat, ut ingratam, & crudelem, quam de mactrilla sustulerat, & summa cura nutricaverat. Juvenal. Sat. VI. vers. 641.

Tune duos una sævissima vipera cæna?

Et eo sensu Baptista Joannes Judæos vocat γεννήματα ἐχιδνῶν, & Euripides Alcestide vers. 309.

Ἐχθρὰ γὰρ ἡ 'πιοῦσα μητρυιὰ τέκνοις
Τοῖς πρόσθ', ἐχίδνης οὐδὲν ἠπιωτέρα.
Noverca enim uxori succedens liberis est inimica
Prioribus, nihilo mitior quam vipera.

De proverbio vide Erasmum in ἔχιν Θάλπεις. pagin. 492. recte autem ad Neronis historiam hæc referri non posse vidit Reinesius. Sed accommodatius est dictum Tiberii de Caligula, qui *prædicabat, exitio suo omniumque Cajum vivere, & se natricem, (serpentis id genus) Populo Romano, Phaetontem orbi terrarum, educare.* Sueton. Calig. cap. XI. ad quod Phædrum fabula secunda libri primi respexisse autumat, non extra veri speciem, doctissimus Tristanus in commentariis Historicis Imperatorum tom. II. p. 303. quæ & sententia fuit Marquardi Gudii. BURM.

Et cur vobis non dixerim] Ms. habet: *& quod vobis.* Forte scripsit, *& quid? vobis non dixerim.* SCHEFFER. *Quo* scribendum, pro *cur.* HEINS.

Etiam nunc mi restare vitæ annos triginta, & menses quatuor, & dies duos] Nimirum ariolus ille genethliacus ita viderat scriptum in dipthera Jovis, vel tamen in Ὀφιούχῳ sic repererat, quod de longitudine vitæ promitteret felicitatori; eique igitur fidem non immerito habuit homo φιλόψυχος, vanus & stolidus. Similem tamen sibi & in eodem curiositatis credulitatisque luto hærentem habuit post aliquot secula MATRINIANUM quendam EX-PROTECTORIBUS, qui cippo, quem sibi posuit, inscripserat, Vixisse IN SECULUM AN. LXI. ET SPERARE se VIVERE ADHUC ANN. LXXXXIX. MESES. VI. DIES III. ET H. DECEM: è Codice Alciati summa fide descriptum à Placido Puccinellio monacho Cassinense recenset Octavius Boldonius l. 2. Epigraphices f. 349. inde acceptum repeto & interpretor n. 446. Classis XX. Syntagmatis Inscriptionum. REINES.

Hoc mihi dicit fatus meus] Sic recte: referendum enim ad id, quod sequitur, è quo non est divellendum. Ut temere hic editiones quædam receperint, *Hæc mihi dicit fatus meus.* GOES. Ita jam supra cap. XLII. vidimus *fatus*, pro fatum. Hoc tamen loco, quia de mathematico agit, mallem *fatuus meus*, quod magis ad Satyricam acrimoniam pertinet, ut simul Petronius stultitiam hujus artis indicet. *Fatuos* enim divinos & conjectores dici, nemo humanioribus literis imbutus ignorat: unde & uxor Fauni Fatua dicta est. v. Scalig. ad Varron. de L. L. p. 54. BURM.

Quod si contigerit fundos Apuliæ conjungere] Inprimis studuerunt οἱ πλουτοῦντες, ut fundos fundis aggerarent, & fines promoverent, & latifundiis censerentur. Idem Trimalcio de se supra cap. XLVIII. *Nunc conjungere agellis Siciliam volo, ut, cum Africam libuerit ire, per meos fines navigem.* De eodem studio Horat. 2. ep. 2. *Calabris saltibus Lucanos adjici* dixit. Deinde lege *fatis dives.* an *divum* se nominat pro beato? REINES. Hæc inquinatissima sunt, in quibus tamen nonnihil videor videre. E *fatis* etuo *si at HS.* nam numerus pecuniæ hic desideratur. HS. cum linea super apposita, millies sestertium significat: *at* pro *ad* passim in antiquis marmoribus & Codicibus pervetustis exaratum occurrit. Totum locum sic constitue: *Quid si contigerit fundos Apuliæ jungere, si ad HS. vivus pervenero? Jungere fundos Apuliæ,* eleganter & Latine dictum est, pro continuare suis possessionibus. *Si ad HS. vivus pervenero,* quomodo apud Nostrum cap. 84 *Si ad HS. trecenties salvus pervenerit.* HEINS. Ego hunc locum ita constitui malim. *Hoc dicit fatus, quod si contigerit fundos Apuliæ jungere, satis vivos prævertero. Prævertere vivos,* ut *prævertere ventos,* apud Virgilium Æn. VII. 806.

——— ——— *Prælia Virgo*
Dura pati, cursuque pedum prævertere ventos.

Hoc ergo jactabundus dixit, in fatis esse, si fundos Apuliæ junxerit, felicitate antecessurum se omnes qui sunt in vivis. GOES. Vide supra ad cap. 48.

Per-

„jungere, satis vivus pervenero. Interim dum Mercurius vigilat, aedifi-„cavi hanc domum: ut scitis, casa erat, nunc templum est. habet qua-„tuor caenationes, cubicula viginti, porticus marmoratas duas, susum „cella-

Pervenero] Munckerus in literis ad Heinsium, *satis vivus provenero*, legendum judicabat, id est crevero; sed mox, ubi Heinsius suam cum eo emendationem communicaverat, eam ambabus ulnis amplexus est in alteris literis. Et certe ingenio tanto, ut Heinsii, digna est: vellem eam veram præstare posset. Nam, cur non hoc ultimum votum sibi proposuisse potuit Trimalchio, si Apuliæ fundos jungeret, se tunc contentum fore, dum viveret? Illud autem, *vivus pervenero*, ex communi formula videtur sumtum. Virgil. ecl. IX.

O Lycida, vivi pervenimus, advena nostri
Quod numquam veriti sumus, ut possessor agelli
Diceret; hac mea sunt, veteres migrate coloni.

BURMAN.

Mercurius vigilat] Transeunt hoc interpretes silentio; sed videtur hic Trimalchio, cujus genio Mercurius semper delectatus fuit, & quem, ut negotiator, semper summa religione coluit, indicare pietatem suam, & vicissim Dei curam erga se. Ut enim, bellum suscepturi, Romani duces solebant intrare sacrarium Martis, & motis Ancilibus & Hasta Dei dicere, *Mars vigila*, ita nostrum Negotiaturum hoc solemni carmine Mercurium sibi propitiare solitum fuisse verosimile est. Vide Servium ad Virgil. VIII. Æneid. vers. 3. Et eo respicere idem Poeta videtur lib. X. Æneid. 228.

——— *Vigilasne, Deûm gens,*
Ænea? Vigila, & velis immitte rudentes.

Quamvis ibi Servius ad Virgines vestales, quæ certa die ad Regem sacrorum ibant, & dicebant, *Vigilasne rex? vigila*, referat. Sed puto rectius ad *Mars vigila* respici. ergo dum Mercurius vigilat, id est, negotiationem mihi lucrosam & prosperam procurat, ego ædificavi hanc domum. BURM.

Casa] Forte, *casula erat*. Juvenali familiare vocabulum. Noster etiam supra cap. XLIV. *si perseverat hac annona, casulas meas vendam*. HEINS.

Templum] Abusive, propter magnificentiam & splendorem, qualis esse templorum solebat. SCHEFFER.

Porticus marmoratis] Lege, *marmoratas*. In inscriptionibus Gruterianis pag. XXXIX. 4.

AEDITVI. VENERIS. HORTORVM
SALLVSTIANORVM. BASEM. CVM
PAVIMENTO. MARMORATO
DEANAE.

Et pag. CXXIX. 1.

SEX. DVSSIVS. RVFINVS. EX. CONLATIONE
SVA. ET. MANIPVLARIVM. SVORVM
AEDICVLAM. MARMORAVIT.

Iterum pag. CLXXXI. 4.

FLAVIVS. CATVLLVS
TESTAMENTO. AD. MARMORAN
DVM. BALINEVM. LEGAVIT. R. P. X. LXXV.

Nec dispar inscriptio apud Rhodericum Carum Antiquitatibus Hispalensibus idiomate Hispano editis lib. III. cap. 8. Ubi *porticus lapidea marmorata* exhibentur. Et ibidem lib. III. cap. 5. ubi *aream marmoravit* in lapide legitur. HEINS. Vid. Barth. ad Stat. Sylv. lib. IV. Sylv. III. vers. 96.

Susum] In superiori parte ædium. Varro I. de R. R. cap. 6. *Qui colunt deorsum, magis æstate laborant, qui susum, magis hyeme*. Sic in decreto veteri de finibus inter Genuates & Veiturios apud Gruter. p. 204. in Pandectis Florentinis sæpe, quod jam docti viri annotarunt. *Cellationem* autem valde mihi suspectum est vocabulum. Quod enim? cellæne in superiori ædium parte? SCHEFFER. *Cella* à celando dicta. Festus, Vossius. Videturque res celanda ad se trahere cellæ locum. Sic *cellæ* vinariæ fere hypogæa sunt, non sic caldaria illa, quæ de C. Plin. lib. 5. Ep. 6. cui sol plus quam benignissime præsto erat, ac ne quidem penuaria, lignaria, farinaria, libraria, casearia, &c. *Cellulas* vero columbarum, de quibus Columella, etiam altissimo videmus loco. Et *cella* hodie claustralium quidni in superiore ædium parte, cellæ vero olim meretricum fere tantum in fornicibus, utrobique personæ celantur, sed impari modo & fine. Itaque *cellatio* saltem pro conditoriis divitiarum & supellectilis, quæ sic commode & sicca alibi servari non poterat, hic posset accipi. HADRIANID. Vix præstem sanum hoc esse, quod Verbi, unde delumere potuerint, nullus umquam fuerit, quantum memini, usus: nec facile reperias à Nominibus formari ejusmodi, quæ Verbalium appellatione communiter sufficiuntur. Lege igitur *cellariolum*. id est, reliquiarium, promtuarium, vulgariter *Dispensa*, *tautier*. cujus structura commode in superioribus ædium, loco perflabili & sicco; in subterraneis enim conditoriis pleræque species & pars penoris madore corrumpuntur. Si quis maluerit *collationem*, ei plura demonstranda erunt fortassis non ita facilia. REINES. Quasi vero non constaret, *cellam* olim fuisse dictam *celam*; ante enim Ennium consonæ non geminabantur; *cela* vero ab ipso themate, *celo*. Cum igitur fingeret noster *cellatio*, in mente erat, *celo*, dat *cela*, ergo *celatum*, *celatio*: liceretque nobis antiquario hic modo scribere *celatio*. Nec tamen actum significaturi, sed locum: quia, quemadmodum *prasinus* locum dedit, ita eadem cogitanti dicentique etiam *supinum*, ac puto una cellatione plures cellas comprehendi. Ubi rursum non tam

,, cellationem, cubiculum in quo ipse dormio, viperae hujus sessorium, ,, hostiarii cellam perbonam, hospitium, hospites capit. ad summa, Scau- ,, rus cum huc venit, nusquam mavoluit hospitari, & habet ad mare pa- ,, ternum

exacta omnibusque communis analogia, quam analogia late spectanda. Sunt tamen plura hujus generis, ut, quod præcessit proxime, *cænationes* pro *cænaculis*. Vossius: Ejusdem sunt originis *cænatio*, & *cænaculum*. Utrumque locus fuit, in quo *cænabatur*; sed *cænatio* erat divitum. Dicebaturque *cænatio* ea forma, qua *ambulatio* vocatur locus, in quo *ambulare* solent; & *gestatio* locus, in quo sanitatis caussa *gestabantur*. HADRIANID. Quid? sic & hic *coenationem* scribenbendum, ut perinde ipsam quoque habuerit pars ædium superior, sicut inferior, quemadmodum & cubiculum habuit. SCHEFFER. *Susum* pro *sursum* scio occurrere non semel in vetustissimis D. Cypriani, Prudentii, aliorum, codicibus, sed nihil id ad hunc locum. Pro *suso* tamen addita unica littera habebis *sustum*, idque pro *xustum*, sive *xystum*, veteri ratione scribendi, ut *Ægyptus*, *Dea Phrugia*, *Dea Suria*, & mille talia in antiquis marmoribus apud Gruterum pag. DXVI. 5. *Sestus* pro *Sextus*, pag. CLXXIII. 5. *Pratestatus* pro *Pratextatus*. DLIX. 5. *Coius* pro *Conjux*. Apud Maronem in Bucolicis Membranæ omnes, quas vidi, *Hylas* pro *Hylax*. *Hylax in limine latrat*. Exempla & alibi passim obvia. De xystis autem videndus Vitruvius. Per *cellationem*, verbo non satis obvio, designat seriem cellarum, in quibus aut servis cubilia sternebantur: quo pertinet illud Senecæ Controvers. XXI. de servo per nuptias filiæ berili juncto, *Ex cella migrabit in cubiculum sua domina, vel domina ex cubiculo suo migrabit in cellam:* aut in quibus penus asservabatur, de quibus Donatus ad Terentii Adelph. Act. IV. sc. II. *Cella & cellarium à reponendis celandisque rebus esculentis & poculentis dicitur*. HEINS.

Vipera hujus sessorium] Viperam appellat Fortunatam per indignationem & iram, quia exsibilare ipsum solebat. Germanus ad Varum apud Florum lib. IV. cap. 12. recisa prius lingua ejus: *tandem vipera sibilare desiste*. *Sessorium* sedes, habitatio, conclave. Sed hæc vox alibi non lecta est, & dubito de integritate ejus. SCHEFF. Utitur pro φορείῳ, gestorio, δίφρῳ κατακειτῷ, lectica, basterna, Cœl. Aurel. I. Acut. 10. *sella bajulatoria vel qualibet sessorio veheretur*. Hic significat γυναικῶνα, seu diætam matrisfamiliæ: γυναικωνῖτις, ubi prandere, cœnareque solebat, Luciano in Somnio: vel etiam speciatim κλιντήριον, reclinarium, reclinatorium. REINES. Præter vulgata, Reinesius in litteris ad N. Heinsium suspicatur etiam *cessorium*, quod amplecteretur, si ulla niteretur auctoritate. *Nec*, inquit, *abludes ab edito, si legerimus* cessorium. *Intelligetur autem tum locus, in quem saturi secedant, qui alias* cessale. *Hoc vero à Græco χαίζειν, χέζειν, formatum existimari potest*. SCHEFFER. Sic, ut apud Plinium *dormitorium*, locus in quo dormitur. Plauti est *sessibulum*, id, in quo sedetur. Vitruvius habet *Deorum sessimonium*, hoc est, loca, ubi dii quasi sedent, seu simulacra eorum reponuntur. HADRIANID. Viperæ convitium in fœminas conferri solitum. Livius lib. XXXIX. cap. XI. *Hispala concubitu carere eum decem noctes non posse, illius excetra delinimentis & venenis imbutum*. *Sessorium* autem, quamquam vix putem dici, à *sedendo*, unde & elegans vocabulum *domiseda* in marmore nondum, quod sciam, edito; quomodo *proseda* pro *prostibulis* apud Plautum.

HIC. SITA. EST. AMYMONE. MARCI.
OPTIMA. ET. PVLCHERRIMA. LANIFICA.
PIA. PVDICA. FRVGI. CASTA. DOMISEDA.

HEINS. Recte explicare Heinsium puto. *Sedere* enim proprie de matribus familias, quæ domum servabant, Propert. III. eleg. X.

Nec frustra: quia casta domi persederat uxor,
Vincet Penelopes Ælia Galla fidem.

Ubi vide Posseratio adnotata. Ovid. Ep. XVI. Heroid. vers. 16.

Nec sedeo servis dura superciliis.

Quod nescio cur non placeat Heinsio. In Catalectis Pithæi p. 121.

Domum servavit, lanam fecit. BURM.

Hostiarii cellam perbonam] Pervetus hoc est, nimirum tractum à Plauto, qui Mostell. Act. 3. sc. 2. vers. 3. *prandium perbonum* dixit, & ib. sc. I. *peroptime:* quod imitatus scriptor seculi decimi quarti Rol. Capellutus tr. de pestil. apostem. curat. REINES. Distinguit hanc cellam à cellatione, cujus supra meminit; cella enim janitoris prope januam domus, quæ ejus curæ, etiam nocturnæ, credebatur. HEINS.

Hospitium hospites capit] Scribe, *hospitium M. hospites capit*. Littera numeralis ob similitudinem præcedentis perperam omissa est. *Hospitium* locus est in ædibus peculiaris, excipiendis hospitibus destinatus. Hoc sensu Florus Ostiam appellavit *hospitium urbis*, quo totius *mundi opes reciperentur*. SCHEFF. Scribe, *Hospites C. capit*, hoc est, hospites centum. Apud Tacitum pari peccatur modo, cum pro C. Cæsari, qui est Caligula, Cæsar simpliciter legatur, Ann. lib. XI. cap. VIII. HEINS.

Ad summa] Vide supra ad cap. 75.

Nusquam mavoluit hospitari] Lege, *mavolt*. Agnosce & hic certum antiquitatis argumentum. In Pliniano veteri Codice pari modo inveni exaratum lib. VIII. ep. XXI. Et sic Aldus è vetustissimis membranis illic exhibuit. Membranæ Maronianæ complures antiquitate spectatæ passim *volgus*, *volnus*, *Volcanus*, & similia. Nummi Veteres DIVOS IVLIVS. HEINS.

Habes

„ternum hoſpitium, & multa alia ſunt, quae ſtatim vobis oſtendam. „Credite mihi: aſſem habeas, aſſem valeas: habes, habeberis. Sic amicus veſter, qui fuit rana, nunc eſt rex. Interim, Stiche, profer vitalia, „in quibus volo me efferri. profer & unguentum, & ex illa amphora „guſtum, ex qua jubeo lavari oſſa mea.

LXXVIII. „ a Non eſt moratus Stichus, ſed & ſtragulam albam, & „praetextam, in triclinium attulit, juſſitque nos tentare, an bonis lanis „eſſent

a ENCOLPIUS.

Habes, habeberis] Abſolute. Reſpexiſſe videtur, quod habet Lucilius I. Sat. teſte Schol. Vet. ad Juven. III. iſto verſu:

Quantum habes, tanti ipſe ſies, tantique habearis.

SCHEFFER. Ita ſemper judicavit vulgus, omniumque primum quæſivit de cenſu,

——— *Quot paſcit ſervos, quot poſſidet agri*
Jugera, quam multa magnaque paropſide cœnat?

Strabo lib. 9. vocat κοινὸν λόγον, alius ὑμνῶν ἐν πάλαι iſtud:

Τὰ χρήματ' ἀνθρώποισι τιμιώτατα
Δύναμίν τε πλείστην τῶν ἐν ἀνθρώποις ἔχει.

& ab admiratore auri Tragico, apud Luc. in Somn. iſtud:

Ὦ χρυσὲ, δεξίωμα κάλλιστον βροτοῖς.
Οὗτος γὰρ ἐστιν, ὃς βροτῶν ἔχει κράτη.

itemque ab alio hoc: *ubique tanti quisque, quantum habuit, fuit.* nimirum, *ita Populus juſſit. Sed Populi ſcita ex magna parte Sapientes abrogant*: etſi concedant λυσιτελῶς λιμάττειν χρυσοῦ τὸ ἀνθρώπινον γένος, *utiliter aurum eſurire homines*; hinc enim artes inventas & in communem vitam inductas eſſe; hinc conditas urbes; hinc inſtitutas negotiationes; in ſumma, omni ordine & decore careret vita iſthæc, niſi aurum homines mutuis operis indigentes feciſſet: ut Philoſophatur Hermagoras ad Sopatrum, in Epp. Theoph. Simoc. REINES. Puto veram ſcripturam eſſe, *aves, avebe-ris.* Ut ſententia ſit, ſalutabis, etiam reſalutaberis. Nam in altera lectione idem bis dici videtur. Quamquam, ſi quis eam velit ſervare, non habebit me adverſum ſibi. SCHEFFER. Minime hæc ſollicitanda ſunt, bina enim ejuſdem ſenſus conjunxit adagia. *Habes, habeberis*: quantum habes, tanti habeberis. Quod verſibus tragicis ita Seneca epiſt. cxv.

An dives, omnes quærimus, nemo, an bonus:
Non quare, & unde quid habeas, tantum rogant,
Ubique tantum quisque, quantum habeat, fuit.

Qualia & apud alios plura. HEINS. *Habes* ſimpliciter poſitum, ut ſæpe, pro dives es, poſſides plurima, ut docuit celeberrimus Grævius ad Cicer. v. 1. ad Fam. Ep. 29. Vide & ad Phædr. Prolog. lib. III. Ovid. lib. III. Art. Amat. verſ. 541.

Nec nos ambitio, nec amor nos tangit habendi.

Aurelius Victor in Cæſaribus cap. 3. dixit *ſtudium habendi*, quod Græci πλεονεξίαν vocant. BURM.

Vitalia] Supra cap. 42. *Bene elatus eſt, vitali lecto*; ubi vide. *Vitalia* ſic uſurpaſſe cenſeo & Senecam ep. 99. *Quam multis cum maxime funus locatur? quam multi vitalia emunt?* Sic diſertim habet meus membranaceus optimæ notæ, non *multis* & *emuntur*, unde poſtea in editis fecerunt *eruuntur*, ac expoſuerunt, vel de exenteratis cadaveribus, vel de viſcerum tractatione in viventibus, ut fit in ruptis. Verum prius repugnare conſuetudini Romanæ recte Lipſius obſervat. Poſterius haud convenit cum cæteris ejus loci, qui de morte agit, non de morbis. Igitur non aliter accipio *vitalia*, quam quæ adornando funeri ſunt neceſſaria. Quæ ſic dicta fuerint ominis melioris gratia, pro *mortualibus*. Quomodo & *vitam* aliquando uſurpaſſe pro *morte* docet Caſaubonus ad Spartiani Hadrianum. Et ſunt ipſa Macrini verba apud Lampridium: *mihi non multum ſupereſſe videtur ad vitam*, quod is ipſe recte explicat, *ad mortem*. Ut ſic, *emere vitalia*, ſit, comparare ea, quæ ad mortem funuſque requiruntur. Ut ſunt veſtes funebres, ſtragula, & hujuſmodi. SCHEFFER.

In quibus volo me efferri] Nota idiotiſmum vulgi. Poterat enim elegantius dixiſſe: *in quibus volo efferri.* HEINS.

Et ſtragulam albam & prætextam] Nota ſepeliendi ritum. In toga efferri ſolitos Quirites, jam alii docuerunt, etiam plebejos. Unde apud Martialem:

Nec pallens toga mortui tribulis.

Nec Romæ tantum ſepeliebantur in toga, ſed in municipiis quoque. Juvenalis Sat. III.

Pars magna Italiæ eſt, ſi verum admittimus, in qua
Nemo togam ſumit, niſi mortuus.

Sed prætextam ſoli magiſtratus mortui. En Livium huic loco Interpretem. Is lib. XXXIV. cap. VII. *Purpura viri utemur, prætextati in magiſtratibus, in ſacerdotiis: liberi noſtri prætextis purpura togis utentur; magiſtratibus in coloniis municipiiſque, hic Romæ infimo generi magiſtris vicorum toga habenda prætexta jus permittemus, nec id, ut vivi ſolum habeant tantum inſigne, ſed etiam, ut cum eo crementur mortui.* HEINS.

Tentare] Proprie manibus tangere & explorare. Phædr. lib. IV. fab. 7.

Hac cum tentaret, ſi qua res eſſet cibi,

Et lib. III. fab. 10.

Ad lectum accedit, tentat in tenebris caput.

 Ubi

,,essent confectae. Tum subridens : [a] Vide tu, inquit, Stiche, ne ista ,,mures tangant, aut tineae ; alioquin te vivum comburam. ego glorio- ,,sus volo efferri, ut totus mihi populus bene imprecetur. [b] Statim am- ,,pullam nardi aperuit, omnesque nos unxit : [d] &, Spero, inquit, fu- ,,turum, ut aeque me mortuum juvet, tamquam vivum. [c] Nam vinum ,,quidem in vinarium jussit infundi : &, Putate vos, ait, ad parentalia mea ,,invitatos esse. Ibat res ad summam nauseam, cum Trimalchio, ebrieta- ,,te turpissima gravis, novum acroama, cornicines in triclinium, jussit ,,addu-

[a] TRIMALCHIO. [b] ENCOLPIUS. [c] TRIMALCHIO. [d] ENCOLPIUS.

Ubi vide adnotata, & Passerat. ad Propertii lib. I. eleg. 3.

An bonis lanis essent confecta] *An e bonis lanis*, foret Latinius. HEINS.

Vide tu, inquit, Stiche] Possis etiam *Videto, inquit, Stiche*, sed nihil necesse est. HEINS.

Alioquin te vivum comburam] Minæ hæ sunt ventosi & insolentis domini, quales illæ Mercurii Plautini, *Evades numquam, quin te sacrificem. Ignis pœnam gravissimam credimus, cum servus nascimur.* Neque enim auditum, apud Romanos aliter animadverti in servos, quam virgis, flagellis, fustibus, crurifragio, cruce. *In servos quidem heris nihil non licere*, vetus dictum. Vid. Sen. I. de Clem. c. 18. & Petr. Chrysol. serm. 141. sed magistratus temperarunt licentiam: inprimis Athenienses super sævitia in eos cognoscere consueverunt. Vid. Athen. lib. 6. ex Hyperide, Lycurgo, Demosthene, & circumferuntur duo rescripta D. Antonini Pii, alterum ad Ælium Marcianum Procos. Bæticæ, alterum ad Alfium Julianum, plena humanitatis, quibus atrocius jura dominationis exercere heri prohibentur; Coll. LL. Mos. & Rom. tit. 3. REINES.

Ut totus mihi populus imprecetur]. Ridicule, cum *imprecari* in malam partem sumi soleat ex usu Latini sermonis. HEINS. Ita & Apulejus utitur lib. IX. Met. *Solito sermone salutem ei imprecatus fuerat.*

Ampullam nardi aperuit, omnesque nos unxit] Ad quid unxisset adstantes? unctionem vero sibi, ut vivo, sic mortuo profuturam sperare dicit. Elota ergo menda lego, *unguesque suos unxit.* At cur ungues? quia clausulæ sunt nervorum, ut loquitur Plinius : potius quia nervi, venæ, arteriæ, ad eos porriguntur; unde & extremorum insignis ille cum membris principibus consensus, quorum robori facere putabant inunctiones unguium. Quin eos deaurari mos quoque erat : Serv. ad Æn. verum id non sanitatis, sed ornatus caussa & luxu. Græcorum ea curiositas, quod privatim cuique parti corporis peculiare unguentum idoneum & salubre scirent ; unde apud Antiphanem ille crura & pedes Ægyptio, buccas & mammam Phœnicino, utrumque brachium sisymbrino, supercilium & comam amaracino, cervicem & genua serpillino linebat. De nardini præstantia, præterquam Scriptores sacri, testatur Menander in Cecryphalo apud Athenæum lib. XV. Unctio autem ista Trimalcionis recte censebitur inter *crapularias*, quas parasitus Plautinus Stich. Act. I. sc. 3. vers. 75. nominat : *ebrietate* enim *turpissima gravis* eam sibi adhibuit. REINES. Reinesius *omnesque ungues*, quod recedit longius. Nec fortassis multum profuerat, unxisse ungues. Mallem *omnesque venas unxit*, nempe (sicut solet) ad tempora, ad manus, & pectus, cum unguentis bene spirantibus etiam ægri sunt refocillandi. Cum præsertim paullo ante pœne mortuum se simulaverat. SCHEFF. *Et* MSi est, quod Patav. omiserat. Ut verba retineam, sic intelligo : Omnes Trimalchio unxit, seu ungi jussit, in memoriam communis mortis, quidque ipse de unctione etiam mortui hominis sentiret, exponit, *Spero*, inquiens, *futurum*, &c. An vero consuetudinis Romanæ fuerit mortuos exenteratos, vel non exenteratos, ungendi, alii disquirant. Dalecamp. ad Sen. Ep. 99. prius affirmat, septemque dies, antequam cadavera cremarentur, exemtis visceribus unctioni datos fuisse asserit ; Lipsius ibid. negat, aut dubitat, quem laudat Scheffer. paullo ante ad, *vitalia*. HADRIANID. Omnium capiti nonnihil unguenti infusum vult noster. Miror Reinesium corrigentem, *unguesque suos unxit.* HEINS.

In vinarium] Puta, vas, quomodo est integre apud Ciceronem. Glossæ Cyrilli, οἰνοφορεῖον, *vinarium*. SCHEFFER. Opinor voluisse Petronium, *Nardum quod inde in vinarium jussit infundi.* Ut ad præcedentia referatur : *statim ampullam Nardi aperuit, omnesque nos unxit.* De vinis unguentatis jam dixerunt alii. HEINS. Ego censeo, exigua mutatione restituendum esse : *Nam, ut vinum quidem, in vinarium jussit infundi.* Vocula *ut*, quæ hic inserta, absorpta videtur per litteram extremam verbi præcedentis. Nam, quia volebat, ut nardinum illud se vivum juvaret, jussit in vinarium, æque ut vinum, infundi, bibiturus inde vivus. Ut autem mortuum se juvaret, sperabat futurum cura ejus, cui funus suum commiserat. supra habuimus: *Sed tamen suaviter fuit, etiamsi coacti sumus dimidias potiones super ossicula ejus effundere.* GOES.

Gravis] Proprie. Ovid. lib. III. Met. vers. 608.

Ille mero somnoque gravis titubare videtur.

Epist.

„adduci, fultusque cervicalibus multis extendit se supra torum extre- „mum: & [a] Fingite me, inquit, mortuum esse: dicite aliquid belli. „[b] Consonuere cornicines funebri strepitu. Unus praecipue servus libiti- „narii illius, qui inter hos honestissimus erat, tam valde intonuit, ut to-

[a] TRIMALCHIO. [b] ENCOLPIUS.

„tam

Epist. XIV. Heroid. vers. 33.

Jamque cibo, vinoque graves, somnoque jacebant.

Ita Livius, Tacitus, & alii quoque locuti. infra cap. 99. BURM.

Torum extremum] Lectum funebrem intelligit, quem jam tum paratum habuit Trimalcio, ut liquet ex superioribus. SCHEFFER. Pulchre. Sic enim appellabant lectum mortualem, quo efferebantur. Pari modo *extremus* & *supremus ignis*, pro rogo, apud Nasonem I. Amor. eleg. ult.

Ergo etiam, cum me supremus adederit ignis,
Vivam.

Ultimum ignem alii dicunt. Seneca in Epigrammatis.

Non panis, non haustus aqua, non ultimus ignis.

Quod autem hic Trimalchio, idem Turannius: Seneca de brevitate vitæ cap. XX. *Turannius exactæ diligentiæ senex, cum vacationem procurationis à C. Cæsare ultro accepisset, componi se in lecto, &, velut exanimem, à circumstante familia plangi jussit.* HEINS. Non capio de lecto funebri, sed de extrema parte lecti, in quo cum maxime accumbebat: nulla enim mentio illati in triclinium lecti funebris præcessit, quod non omisisset Petronius. ita *extremum lumen* supra cap. 22. ubi vide. BURM.

Dicite aliquid belli] Velut defuncti laudem. Solebant enim clamorem dare circumstantes, brevibusque dictis virtutes defuncti celebrare, pium, bonum, benignum, & id genus nunçupare. SCHEFFER. Quale nimirum in laudatione funebri solebat. De quo vide J. Guther. I. de jure manium cap. XXV. GOES. Non tam de laudatione funebri, sed de sermonibus, qui haberi solent, cum quem mortuum fama differtur, quales vidimus supra cap 42. de Chrysanto. *Homo bellus, tam bonus, animam ebullit*, &c. Volebat ipse audire, quid post mortem de se opinarentur amici ejus. BURM.

Cornicines funebri strepitu] Ergo & hos habebant in funeribus, non solus tubicines, quod miror omisisse viros doctos, qui de funeribus egerunt. Seneca in Apocol. *Erat omnium formosissimum Claudii funus, ut scires, Deum efferri, tibicinum cornicinumque. omnisque generis sonatorum, tanta turba, ut etiam Claudius audire posset.* SCHEFFER. Quare consonuere cornicines, cum imperarat, ut dicerent aliquid belli? Quia nimirum tibicinum cornicinumque priores partes in exequiis erant, sua modulatione attentionem spectatorum ad audiendum procurantes. Ita colligo è libello Senecæ de morte Claudii. Præmittit enim, *Erat* Claudii funus *omnium formosissimum & impensa cura plenum, ut scires deum efferri, tibicinum, cornicinum, omnisque generis aneatorum tanta turba, tantus conventus* (forte *concentus*) *ut etiam Claudius audire posset.* Deinde sequitur: *Claudius, ut vidit funus suum, intellexit se mortuum esse, ingenti enim μεγαλογορίᾳ nænia cantabatur anapæstis:*

Fundite fletus &c.

Ita ergo & hic cornicinum concentus indicium faciebat jam sequuturæ laudationis, & belli illius encomii, quod Trimalchio imperarat. GOES.

Servus libertinarii] Corrige, *servus libitinarii.* Ulpianus l. 5. ff. de Inst. Act. *Si libitinarius servum pollinctorem habuerit, isque mortuum spoliaverit*, &c. Liquet, libitinarios habuisse servos suos, eosque ad varia ministeria funeris ornandi. SCHEFFER. Pollinctor forte. l. 5. §. 8. ff. de institor. act. *Si libitinarius, quos Græci νεκροθάπτας vocant, servum Pollinctorem habuerit, isque mortuum spoliaverit, dandam in eum quasi institoriam actionem.* Unde liquet, libitinarios liberos fuisse. Meminit Libitinariorum & Seneca lib. VI. de benef. cap. XXXVIII. ubi eos cum *designatoribus* conjungit. videndus illic Lipsius. de pollinctore vero videndus Budæus ad d. l. 5. Turnebus lib. 28. Advers. cap. 31. & Alciatus ad l. 12. C. de excusat. minor. HEINS. Ex hoc loco patet, libitinarios etiam in familia habuisse cornicines: an vero in ea habuerint omnes eos, quos illis Gutherius lib. I. cap. XV. de jure manium adscribit, merito dubites. Sed de his hic nunc non est locus. sed & ex hoc loco patet, libitinarios homines fuisse liberos, ut & idem patet ex l. 5. §. 8. ff. de institoria Act, locisque pluribus aliis. An libertini generis fuerint, nec hic, nec alibi, quod sciam, liquet. In sordidis tamen numeratos esse, ex eo liquet, quoniam *nulli alii rei quam quæstui vivebant.* Quod testimonium iis perhibet Valerius Maximus lib. V. cap. II. GOES.

Tam valde] Cicero in ep. ad Attic. *Quid opus est de Dionysio tam valde affirmare*, in de fin. V. *tam valde perhorrescere.* SCHEFFER. Latine dici hoc ostendit Munkerus ad Hygini fab. XLI. Dubito tamen, an non scripserit *tam valide* Petronius.

Intonuit] Cornu videlicet suo, sic & *tuba intonare.* Apud Martialem lib. VIII. epigr. 56.

Nec quemquam tanta bella sonare tuba.

Apud Statium Achilleide II. vers. 201.

——— *Tum grande tuba, sic jussus Agyrtes,*
Insonuit.

Ubi *grande insonare* est *intonare.* HEINS.

Rasi

„tam concitaret viciniam. Itaque vigiles, qui custodiebant vicinam „regionem, rati ardere Trimalchionis domum, effregerunt januam subi„to, & cum aqua, securibusque tumultuari suo jure coeperunt. Nos „occasionem opportunissimam nacti Agammemnoni verba dedimus, ra„ptimque tam plane, quam ex incendio, fugimus.

LXXIX. Neque fax ulla in praesidio erat, quae iter aperiret errantibus, nec silentium noctis jam mediae promittebat occurrentium lumen. Accedebat huc ebrietas, & imprudentia locorum, etiam interdiu obscura. Itaque cum hora pene tota, per omnes scrupos, gastrorumque eminen-

Rati ardere Trimalchionis domum] Scilicet propter strepitum intempesta nocte excitatum. Nam & minori de caussa excitabatur eorum tervor & studium in avertendo incendium. Seneca ep. LXIV. *Intervenerant quidam amici, propter quos major fumus fieret, non hic, qui erumpere ex lautorum culinis, & terrere vigiles solet, sed hic modicus, qui hospites venisse significat.* GOES.

Effregerunt januam, &c.] Ex his lucem accipit, quod Paulus JCtus dicit l. 3. ff. de officio Præfecti vigilum: *Sciendum est autem, Præfectum vigilum per totam noctem vigilare debere, & coërrare calciatum, cum hamis & dolabris.* Nam, quæ sunt Paulo hamæ & dolabræ, ea Nostro sunt aqua & securis. Adeoque recte jam olim Turnebus lib. XIX. Advers. cap. XXIII. è Columella hamam notavit apud Paulum esse vas aquarium. Intelligimus quin etiam ex hoc Petronii loco, quale quantumque sit illud, quod præfecto vigilum sit tributum, nempe, ut sibi non sit exspectandum, quo ad usque pulsanti fores aperiantur, sed ut suo jure in ædes irruat foresque effringat. Id enim cum facit, suo jure eum tumultuari Noster dicit. GOES.

Suo jure] Elegantissima formula, quæ magis usurpatum jus & consuetudinem notat, quam ut hinc colligamus, datam lege quadam facultatem effringendi domum, sed, quia vigilum ardor & studium exstinguendi incendia laudabile est, facile excusatur, si quid insolitum, & quod aliis illicitum esset, committerent. Est ergo quasi jure, & quod sibi pro more sumebant. Plinius lib. VII. Ep. 30. *Rustici, qui auribus meis post longum tempus suo jure abutuntur*; consuetudine illa longi temporis illud jus usurpasse dicit. Flor. III. cap. 18. *Equites interceptis vectigalibus suo jure peculabantur rempublicam.* Et ita Salmasius recte eamdem locutionem reddidit Floro lib. I. cap. 17. & exponit *suo arbitrio*. Ita Tacitus lib. IV. Annal. cap. 53. *Afer primoribus oratorum additus, divulgato ingenio, & secuta adseveratione Cæsaris, qua suo jure disertum eum appellavit.* Ubi recte Freinshemius, *jure suo quid facere* dici aliquem, qui suo arbitrio jureque quid exsequitur, neque alienum mandatum & nutum respicere cogitur, ita *suo jure disertus* est, qui jam multis documentis facundiæ editis in possessionem quasi venit, neque ab ullo amplius fas sit dubitari, an disertus haberi debeat, nec ne. Senec. de Tranquillit. anim. cap. 3. *sive spatiatur, & se utitur suo jure.* Ubi egregie Gronovius, nemine impediente. BURM.

Tam plane] Terent. Heaut. V. sc. 1. *Te miror, qui alia tam plane scias.* SCHEFFER. Finis hæc Cœnæ videbitur cohærere Editionum istis: *neque fax ulla in præsidio erat, qua iter aperiret errantibus: accedebat huc ebrietas & imprudentia locorum.* Sed, si rem recte pensitemus, non cohæret. Cum enim paullo ante cap. LXXIII. *discussam ebrietatem* fuisse scripserit, quomodo nunc *ebrietatem* fugitivis è domo Trimalcionis iter difficile reddidisse? Non possunt ista ita facile conciliari, ut Petronium unum sobrium permodico intervallo contraria scripsisse concipiamus: Necesse igitur est, ut vel duas unius scripti *ἐκδόσεις*, quod dicebam, in unam confusas esse, vel duos ejus scriptores agnoscamus; & sic *φύρσις* illa Petronii è Dalmatia, hæc Arbitri fuerit; exstat enim ut geminum fragmentum in primum curata Satyrici hujus editione, quam Venetiis per *Bernardinum de Vitalibus* anno 1499. & anno sequente Lipsiæ, faciente *Herm. Buschio Monaster.* poëta & Oratore, apud Jac. Thanner Herbopolensem prodiisse accepimus. Hoc unum restat, ut ludicrum istud multæ eruditionis & sinceræ Latinitatis habitu speciosum æstimare discamus; sed, quæ ipsi notæ non optimæ à seculis infelicibus invenusta passim obhæserunt, curiose & sagaciter secreta suis autoribus remittamus. Et hunc colophona esse Censuræ meæ de isto Fragmento volo; ex eo quoque omnia & dicta ante & sensa judicari. REINES.

Scirpos gastrorumque] *Scirpi*, junci, ex quibus fiunt tegetes. *Gaster* vero vas fictile, rotundum, ventriculosum. Item terræ petrosæ calculi. GLOSS. Stirpium, arundinum, aristarum. Lego, *caricum*. TORNÆS. Lego, *scruptos*. Apud Gellium lib. 12. cap. 6. veteres libri habent *scriptos*, ut & apud Fabium & Cicer. PUTEAN. Forte *castrorumque eminentium*. DANIEL. Lege *per omnes scrupos gastrorumque eminentium fragmenta*. *Gaster* vas fictile rotundum, Aristoph. *gasterium*. WOUWEREN. Alii *glarearumque eminentium fra-*

nentium fragmenta, traxissemus cruentos pedes, tandem expliciti acumine Gitonis sumus. Prudens enim pridie, quum luce etiam clara timeret errorem, omnes pilas columnasque notaverat, certaque liniamenta evicerunt spississimam noctem, & notabili candore ostenderunt errantibus viam. Quamvis non minus sudoris habuimus, etiam postquam ad stabulum pervenimus. Anus enim ipsa inter deversitores diutius ingurgitata, ne ignem quidem admotum sensisset: & forsitan pernoctassemus in limine, ni tabellarius Trimalchionis intervenisset x vehiculis dives. Non diu ergo tumul-

fragmenta. Bourdelotius edidit *per omnes scrupos grumorumque eminentium fragmenta*: atque hæc ejus nota est. Scio, quid alii reposuerint. Propter MSS. scripturam, in quibus *grarumque*, non incommode videtur posse legi *grumorumque*. Et ita Scaliger, aliique post eum. Scio, quid proprie *Grumi*, οἱ διορίζοντες τοὺς ὅρους λίθοι, ut recte Glossarium vetus, ubi tamen male *Grimmi* pro *Grumi*. Eædem enim Glossæ *Grumos* τύμβους interpretantur, quos Latini *pilas*, *obices*, *aras*, Cyrenenses βουνούς: Attici, μωρούς vocant. Hesychius. qui etiam θινάδας nuncupant. Quid sint *gastra*, alii interpretantur, scilicet, *vasa urinarum*. Interpres vetus D. Chrysostomi Hom. 3. *Et contra grumos calcitrans suos pedes cruentat.* BOURDELOT. Apulej. l. 2. de asin. in fin. *Vento repentino lumen, quo utebamur, exstinguitur, ut vix improvida noctis caliginem liberati, digitis pedum detunsis ob lapides, hospitium defessi rediremus.* SCIOPP. Placet Doctiss. Munkeri emendatio *gastrarumque eminentia fragmenta.* Cl. Gronovius legit *testorumque eminentium fragmenta*, lib. III. de Pec. vet. cap. 15. Γάστρα, ventrosum quoddam vas, vas Samium. *Gastræ* ergo amphoræ, & quidem tales, quales per angiportos, vesicam exonerantibus, erant collocatæ. Apud Macrobium C. Titius lib. II. cap. 12. *Dum eunt, nulla est in angiporto amphora, quam non impleant, quippe qui vesicam plenam vini habeant.* Consule Casaub. ad Suet. pag. 305. Noster in Frag. cap. LXX. Ubi de amphoris fuste percussis agit. *Consternati nos insolentia ebriorum, intentavimus oculos in prælantes, notavimusque ostrea, pectinesque, è gastris labentia, quæ collecta puer lance circumtulit.* Olim perperam hic *è castris*, ut monuit Munckerus in suis ad Hyginum notis, legebatur. BOSCH. Hanc vocem tuetur Casaubon. ad Sueton. Vespas. cap. 23.

Explicitі] Proprie: error enim implicat. vide Gronov. ad Liv. lib. 27. cap. 47.

Prudens enim prude] Sic vet. Puto legendum. *prudens enim pridie cum luce*, &c. *Prudens enim partis.* PUTEAN.

Pilas notaverat certaque] Sic vet. Lego, *notaverat certa, quæ linea.* PUTEAN. *Pilæ* erant turriculæ & columellæ in viis publicis, quibus adfigebant venalium in domo mercium indicia. Martial. VII. ep. 60.

Nulla catenatis pila est præcincta lagenis,
Nec Prætor medio cogitur ire luto.

Vide Holstenium de Pila Staffilari. non vero credibile illum pridie creta notasse; quomodo enim conjectare poterat, se labyrintho illo aliter exire non posse? sed vulgata retinenda est lectio, & ita explicanda: Gitona, cum pridie intrasset, notasse, id est, oculis diligenter observasse, Pilas & Columnas in viis, ad quas iter dirigeret. Ita notare supra occurrit sæpius; vide ad cap. VI. *certa* lineamenta vero sunt, quæ non fallere poterant, quia pridie notaverat; eodem sensu, ut *certa sidera* nautis notantur, ad quæ dirigunt cursus, Horat. lib. II. od. 16. & Tibull. I. eleg. X. vers. 10. BURM.

Certaque] Sic vet. non *creta quæ*. Pith. PATISSON. Alii, *creta quæ lineamenta.* TORNÆS. Lege *Notaverat creta, quæ lineamenta evicerunt spississimam noctem.* Sic Mem. cod. Nob. Heinsius scribit *liniamenta.* Doctiss. Munckerus *eaque lineamenta.* BOSCH.

Notabili candore] Ovidius I. Metam. 169.

Lactea nomen habet, candore notabilis ipso.

Diversitores] *Diversitor*, qui in caupona diversatur, diversoriarius. GLOSS. Primum legendum est, *Anus*, deinde forte, *ne signum quidem*, scilicet eorum, qui pulsabant hostium, *sensisset.* quam interpretationem confirmare videntur, quæ sequuntur; *& forsitan pernoctassemus in limine, ni tabellarius Trimalcionis venisset X. vehiculis dives. Non diu ergo tumultuatus stabuli januam effregit. non tumultuatus*, scilicet æque ac nos. Venit tamen in mentem alio referre ea verba, ut legamus, *ne ignem quidem admotum sensisset*, adeo scilicet ingurgitata erat. EMMIUS.

Diutius ingurgitata] Heinsius malebat *avidius*, quamquam & vulgata de protracta in seram noctem compotatione capi recte posset. Gellius eleganter lib. XV. cap. 2. *Ac simul inter ejusmodi orationem crebris & ingentibus poculis omne ingenium ingurgitabat.*

Intenisset] Lego, *intervenisset.* PUTEAN. Amplissimus Cuperus conjiciebat *vi juvisset.*

X. vehiculis dives] Recte. jungitur enim cum genitivo & ablativo. Horat. lib. II. Ep. II. vers. 31. *Multarum divite rerum.* Idem lib. IV. Od. 8. *Divite me scilicet artium.* Schop. in Miscellan. ERHARD. Servius ad Virgil. I. Ænid. vers. 14. *Modo tantum dives dici-*

tumultuatus stabuli januam effregit, & nos per eamdem fenestram admisit. * * *

Qualis nox fuit illa, dii, deaeque!
Quam mollis torus! haesimus calentes,
Et transfudimus hinc & hinc labellis
Errantes animas. Valete curae!

Mor-

dicimus, antiqui adjungebant cujus rei. ut, dives equûm, dives pictai vestis & auri, adjungentes tantum genitivo casus. Et ad lib. II. Æn. vers 22. *Dives opum, hic genitivo jungit. Statius, quod rarum est, & ablativo, ut, satis ostro dives & auro.* Cujus observationibus quantum in hac re sit tribuendum, patet ex nota ejusdem ad lib. VII. vers. 537. *Ausonius olim ditissimus arvis.* Ubi notat: *secundum antiquum morem, Horat. dives antiquo censu.* Nisi quis velit ibi capere, ditissimus in agris Ausoniis, vel in regione illa. Sed & lib. X. vers. 201. *Mantua dives agris.* Et ita Horatius, Ovidius & alii locuti. BURM.

Non diu ergo tumultuatus, stabuli januam effregit, & nos per eandem terram admisit] Quæ hæc est *per terram* admissio? Parum abest, quin audeam legere, *festram*; quod ostium fuisse minusculum in sacrario, jam alii ex Macrobio docuerunt: & epitoma Festi *fenestram* interpretatur. Ab hoc autem non est alienus Virgilii locus in libro secundo Æn. vers. 479.

Ipse inter primos, correpta dura bipenni
Limina perrumpit, postesque à cardine vellit
Æratos: jamque, excisa trabe, firma cavavit
Robora, & ingentem lato dedit ore fenestram.

RICHARD. Legendum *ferram*: Pilugius. vel, *festram. Festra* est ostium minutum. Schopp. Verisimil. l. 2. c. 18. Nihil verius vel apud Sagram. ERHARD. Nescio quis primus hunc locum corrupit, nec vidit *eandem* referendum ad januam effractam. Lege, *per eandem intro admisit.* BOURDELOT. *Fenestram* meliores: *Fenestra* interdum etiam significat foramen, aut apertum quid. Sceparnio servus apud Plaut. Rud. Act. 1. sc. 1.

Non ventus fuit, verum Alcumena Euripidi,
Ita omnis de tecto deturbavit tegulas:
Illustriores fecit, fenestrasque indidit. BOSCH.

Manus docta in Almelovenii codice *per eandem etiam admisit.*

Qualis nox fuit illa Dii] Apul. *Dii boni, qualis ille, quamque praclarus apparatus.* PITHÆUS. Formula admirandi, vel etiam exclamandi, quomodo etiam *ô Dii*, &, *Dii immortales*, dicunt. Schopp. Explanat. in Epidic. Act. 5. sc. 1. Terent. *Dii boni, boni quid porto!* ERHARD.

Errantes animas] Crinitus & Plato in Epigr. infra c. 132. *corpora animarum mixturam fecerant.* BONG. Pharorin. τί γὰρ ἄλλο ποιοῦσι οἱ τῷ σώματι φιλοῦντες συνάπτουσι τὰς ψυχάς. Eustath. καὶ ὅλῳ κατεφίλουν, καὶ ὅλῳ ἀνέῤῥοφον τοῖς χείλεσι καὶ ὅλῳ ὅλῳ ὡς κιττὸς ξυνείχον κυπαρίσσοις ξυμπλεκόμενοι τῇ κόρῃ, ζυνεπιζῶμεν αὐτῇ καὶ τὴν φύσιν ἐζήτουν κεραννύσθαι. PITH. Similis affectus, quamvis a diversa causa, apud Manil. lib. V. vers. 623.

Pernoctesque patres cupiant extrema suorum
Oscula, & in proprias animam transferre medullas.

DOUZA F. Deliciæ compotum Amoris ἐρατῶν. Theocrit. Oarist.

Εἰ τ' αὐτὰν δυνάμαν καὶ τὰν ψυχὰν ἐπιβάλλειν.

Bion. Epit. Adon.

Τοσοῦτον με φίλασον, ὅσον ζώει τὸ φίλαμα,
Ἄχρις ἀπὸ ψυχῆς ἐς ἐμὸν στόμα κ' εἰς ἐμὸν ἧπαρ
Πνεῦμα τεὸν ῥεύσῃ.

Sic Aristænet. Heliodor. Tacitus, Apulejus, Manil. lib. 5. vers. 623. Vide Platonis versus apud Gellium (ab ipso fortassis) interpretatos, lib. XIX. cap. XI. Macrob. 2. Sat. cap. 2. BARTH. Recte; quia ita amantes in fruitione mutua depinguntur adfecti, ut mutuis oribus, si fieri possit, ipsarum animarum fierent commercia. Barth. ad Claudian. Nupt. Hon. & Mar. vers 5. Infra de Polyæno & Circe cap. CXXXII. *Jam alligata mutuo ambitu corpora animarum quoque mixturam fecerant*, &c. Catullus de puero Theotimo;

Aufugit mi animus: credo, ut solet, ad Theotimum
Devenit. ——

Apulejus ad Critiam;

Quod si animum inspires, dona jam carmina. ——

Vide Laberii carmen ex Platone, quod inter Pseudographa Petronii legitur. Ovidius, sive potius Leo Protonotarius Byzantinus, de Vetula lib. 1. cap. 13.

Jamque viderentur animas efflare vicissim
Alter in alterius faciem. ——

Similia his apud Aristænetum in Epistol. Theocritum Eidyll. 28. Bionem Adonide, Macrobium Saturnal. libro 2. cap. 2. Gellium lib. 19. cap. 11. ERHARD. Propertius lib. 1. eleg. 13.

Et cupere optatis animam deponere labris.

Ubi vide quæ Passeratius, & musarum nostrarum gloria Brouckhusius, adnotarunt. Quamvis forte Propertius scripserit *aptatis*, id est, inter se connexis, &, ut priori disticho scripserat, *vinctis. Aptare* enim adnectere significat, teste Servio ad Virgil. IV. Æneid. 189. ita infra cap. CXIV. *Veluti lecto funebri aptatus.* Venit enim ab antiquo verbo *apere*, de quo egimus ad cap. 34. BURM.

Mor-

Mortalis ego sic perire coepi.

Sine caussa gratulor mihi. Nam, quum solutus mero amisissem ebrias manus, Ascyltos omnis injuriae inventor subduxit mihi nocte puerum, & in lectum transtulit suum; volutatusque liberius cum fratre non suo, sive non sentiente injuriam, sive dissimulante, indormivit alienis amplexibus, oblitus juris humani. Itaque ego experrectus pertrectavi gaudio despoliatum torum; si qua est amantibus fides, ego dubitavi, an utrumque trajicerem gladio, somnumque morti jungerem. Tutius demum secutus

Mortalis ego sic perire cæpi] Martial. l. 12. epigr. 18.

Sic me vivere, sic juvat perire. BONGARS.

Alii, *Mortales.* PATISSON. Alii, *cura Mortales ego.* MSS. *cura, Mortales ego sum.* TORNÆS. *Valete cura Mortalis.* Ita distingue. WOUWEREN. Versum alium substituunt, ut solet, qui hunc non capiunt, & sane cuivis satis facilis. Si quid ingenui sanguinis habeo, credo, Satyricum voluisse dicere, se non amplius mortalem esse. Perit mortalis, qui ἀποθεούμενος definit mortalis esse: divinatur autem, sive fit Deus, qui mortalitatem exuit. Itaque dixerat antea, *Valete cura.* Tangit scilicet gloriationes Veneriorum, qui ex istis frivolis divinitatem metiuntur & mentiuntur. Plaut. Curcul. Act. 1. sc. III. Terent. Heaut. Act. 4 Propert. alii. BOURDELOT. Scribe cum optimis codd.

——— *Valete cura*

Mortales! ego sic perire cæpi. BOSCH.

Perire cæpi] Hoc est *perii*, vel *pereo.* Sallust *sævire fortuna ac miscere omnia cœpit.* Phædr. *sed quoniam grave omnino insuetis onus, & coepissent queri.* Hoc genus hic Pithæo, in Phædro doctiss. Rigaltio notatum. Ita Græci. Diodor. Sicul. lib. XI. ἤρξατο δὲ ἀγανακτεῖσθαι κατὰ πάντας τὴν παραθαλάττιον, &c. BARTH. Quem etiam vide supra ad cap. IX.

Solutus mero] Sic infra cap. CIX. *Eumolpus & ipse vino solutus.* Et inferius cap. CXXXVIII. *Anicula soluta mero ac libidine.* Etiam cap. CXI. *Quid proderit tibi, si soluta inedia fueris;* hoc est, si te inedia ingurgitaveris & inebriaveris, ut alii cibo & potu. Ut enim dicimus, *ebrius curis, fortuna, divitiis, ægritudine,* cujus rei exempla refert Muret. Var. lect. lib. 5. cap. 16. & Nathan Chytræus Scholiis in Buchanani Psal. 84. ita *solutus* quoque eleganter ad alia transtulit Petronius. Infra de Gythone cap. XCI. *Convertit ille solutum gaudio vultum;* hoc est, plenum. In vita SS. Juliani & Basilissæ *Venit ergo dies, quo vicini invitabantur ad nuptias: platea sericis ornabantur: & aures omnium sonis musicorum & cantilenis virginum oblectabantur, ita ut, si homo etiam ferreus esset, luxuria solveretur.* vid. Douzam lib. 2. cap. 18. Pari eademque figura infra Petron. cap. LXXXVI. *Totoque corpore citra summam voluptatem me ingurgitavi.* ERHARD. Justin. lib. 9. cap. 6.

Volutatus] In ἀρχαίοις hoc verbum. Lucilius 30. *Quid tu istuc curas, ubi ego oblinar atque voluter.* Cic. 2. de Republ. *Cupido autem, & libenti, & libidinoso, & volutabundo in voluptatibus* BARTH. Hoc verbum sæpe à librariis in *voluptari* commutatum esse, docere possunt adnotata celeberrimo Grævio ad Justini lib. XII. cap. ult. à quo, licet invitum, dissentire me facit proprietas, quæ major in *volutari* apparet, quam in altero verbo. Defendit egregie quoque Pricæus τὸ *volutari* ad Apulej. lib. IX. pag. 488. cujus testimoniis accedat Plinius lib. XXXV. cap. 11. *Pinxit Stratonicen volutantem cum piscatore, quem amare fermo erat:* ita enim habere editos & scriptos testatur Harduinus. Apud Sueton. Calig. cap. 42. licet alio sensu, *Super immensos aureorum acervos volutatus est,* ubi & Codex Salmasii *voluptatus est.* infra cap. 95. BURM.

Indormitavit] MS. *indormivit.* TORNÆS. Horat. Epod. V. vers. 69.

Indormit unctis omnium cubilibus

Oblivione pellicum. PITH.

Oblitus juris humani] Senec. de Benefic. *Quicquid erat, quo nobi cohærebat, intercisa juris humani societas abscidit.* SCIOPP. Id est, jurisgentium, quod gentes humanæ sibi ipsæ constituerunt, §. 2. Institut. de Jur. Nat. gent. & civ. Ulp. l. 1. §. ult. & Hermogen. l. 5. D. de just. & jur. §. 11. Instit. de rer. divis. *Jus humanum* dicitur à Livio lib. 1. Senec. lib. 3. de benef. Tacito lib. III. Histor. cap. LI. ERHARD.

Pertrectavi gaudio] Auson. Ephemeride:

——— *Totum bene conscia lectum*

Pertractat secura manus, probrosa recedit

Culpa tori. PITH.

Vide supra ad cap. 24. deinde male in editis legitur *dispoliatum: despoliatum* enim scribendum supra etiam notavimus cap. 30.

Si qua est amantibus fides] Martial.

Si qua fides, vulnus, quod feci, non dolet, inquit.

Ovid.

Si qua fides, (neque enim ficta mihi gloria voce

Quæritur,) &c. PITH.

Arell. Fuscus apud Senec. VII. Controv. *Cum traditus esset mihi frater, imperatumque, ut sumerem supplicium, si qua est fides, tentavi me putare, an facerem parricidium.* WOUWEREN. Vide supra ad cap. LXIII.

cutus consilium, Gitona quidem verberibus excitavi; Ascylton autem truci intuens vultu, quoniam, inquam, fidem scelere violasti, & communem amicitiam, RES TUAS OCYUS TOLLE, & alium locum, quem polluas, quaere. Non repugnavit ille, sed, postquam optima fide partiti manubias sumus: [a] Age, inquit, nunc & puerum dividamus.

LXXX. [b] Jocari putabam discedentem. at ille gladium parricidali manu

[a] ASCYLTOS. [b] ENCOLPIUS.

Morti ingererem] Alii *mortis*. TORNÆS. Alii libri: *somnumque mortis ingererem*. Sed prior lectio confirmatur cap. LXXXIX.

——— Hic graves alius mero
Obtruncat, & continuat in mortem ultimam
Somnos. ——— RICHARD.

Notum illud Gorgiæ. ὅτε μι, ὁ ὕπνος ἄρχεται παρακαταθέσθαι τ' ἀδελφῷ. PITH. Hujus loci factum est Iphicratis, Atheniensium Ducis; qui, cum præsidio Corinthum teneret, & sub adventum hostium ipse vigilias circuiret, ac vigilem, quem dormientem viderat, cuspide transfigeret. quod factum quibusdam tanquam sævum increpantibus; *Qualem*, inquit, *inveni, talem reliqui.* ac si nihil differat dormiens à mortuo: ut inter Strategemata retulit Frontinus lib. 3. cap. 12. Et de Sisara Sarisberiens. ait lib. 8. cap. 20. *Qui soporem morti socians defecit & mortuus est.* *Mortem* vero *somno* comparari, vide in Notis nostris ad Prudent. 1. Cathemer. WEITZ.

Quoniam fidem scelere violasti] Encolpius prædicator Ascylto socio, in stupro fratris Gytonis, id est, Cynædi sive pulli sui, deprehenso, quasi nuntium remittit & divortium facit. Durantius Var. lect. lib. 2. cap. 11. ERHARD.

Res tuas ocius tolle] Hæc verba videntur esse solennia in rumpendis & dissolvendis ejusmodi impuris & flagitiosis sodalitiis. Ut contrahendæ societatis, sic etiam dissolvendæ, sunt quidam modi. Modestinus l. 4. ff. pro socio. *Societatem coire, & re, & verbis, & per nuntium, posse nos, dubium non est. Dissociamur renuntiatione, morte, capitis diminutione, & egestate.* Equidem renuntiatione rumpitur. puta, si quis, cognitis socii dolis & circumscriptionibus, vel damnosæ societatis tædio, societatem renunciet. Exstat velut quædam distrahendæ societatis formula supra cap. x. *Ascylte, intelligo, nobis convenire non posse. Itaque communes sarcinulas partiamur*, &c. Et alia apud Apulejum Milesiæ fabulæ lib. 10. At vero, ut societas, sic etiam amicitia, renuntiabatur, & indicebantur capitales & immortales inimicitiæ. Mos quoque fuit Romanorum, si alicujus suspectam & invisam haberent amicitiam, renuntiare. Et, qui renuntiabant amicitiam, domo interdicebant; idque erat ex solennibus dirimendarum amicitiarum. Durantius Var. lect. lib. 2. cap. 11. Vide supra ad cap. x. ad verba, *Intelligo nobis convenire non posse.* ERHARD. Idem est quod migra: nam *sublatis rebus* solemni locutione abire dicuntur, qui domicilia transferunt. Justin. lib. XXXVIII. cap. 3. *Primo igitur adventu Tigranis Ariobarzanes sublatis rebus suis Romam contendit.* Liv. lib. 1. cap. 34. *Sublatis itaque rebus commigrant Romam.* BURM.

Et alium locum] *Locus*, pars inhonestior & turpis, in qua masculam aversamque venerem subagitabant. GLOSSÆ. Sunt & qui impurum quid hic notant. Arnob. *Qua caussa rationeque monstrabitur, cur insigniti sint his locis, quibus sexus solent libidinum propriarum admonitionibus recognoscere?* PITH. Putant, innui partem inhonestiorem. Cæl. Aurel. acut. passionum lib. 3. *Indecenter ipsa in loca manus mittunt, prurientibus verendis.* Tertull. de Anima. *Foetus in locis matris tumultuatur.* WOUWEREN. Subtiles sunt, qui hic quid nequius imaginantur. *Loci* tamen talis intellectus creber apud Medicos. Prudent. Peri Steph. 14. Columell. lib. 8. cap. 7. lib. 7. cap. 3. lib. 6. cap. 27. &c. BARTH. *Locus* hic pro turpi & obscœna illa corporis parte accipitur, in qua masculam aversamque Venerem subagitarent. Ita in carmine libero manifeste accipitur;

Quod virgo prima cupido dat nocte marito,
Dum timet alterius vulnus inepta loci.

Ex his quoque versibus constat, *locum* veteres pro muliebri usurpasse natura, ut è Græcis τόπος. Durantius Var. lect. lib. 2. cap. 11. Apud Græcos sic usurpavit Aristot. lib. 6. Animal. Galen. lib. 1. de Locis affect. Dioscor. lib. 1. cap. 59. Theodorus Priscianus lib. 2. Logico cap. 11. *Quibus, ut ætatis vergentis defectione, aut morbis locis residentibus, veluti partes frigentes usus Veneris officium pernegarint.* Utuntur Moschion, Cleopatra, Tortula, sive is Eros sit, Albucates, alii. ERHARD. Ego nimis subtiles hic interpretes cum Barthio censeo, qui ubique obscœniora venantur: intelligit enim simpliciter, aliud hospitium, stabulum, lupanar, vel similem locum. Solemnis vera illa formula *alium quæras*. Ovid. II. Amor. eleg. ult.

Quin alium, quem tanta juvet patientia, quæris.

lib. v. Metam. vers. 181.

Quære alium, tua quem moveant miracula, dixit.

Tertullian. de pudicitia cap. VIII. *Quærant igitur alium Christiani suum fratrem.* Terent. Phorm. II. scen. 1. *Quæreres alium virum.* Hecyr. v. 1. *Quære alium tibi amicum.* Nec dissimilis illa apud eumdem formula Eunuch. Act. IV. sc 7. *Quære, qui respondeat.* Et Stat. lib. VIII. Theb. vers. 76.

Quære, Deus qui bella ferat. BURM.

Manu-

manu ſtrinxit, &, [a] non frueris, inquit, hac praeda, ſuper quam ſolus incumbis. Partem meam neceſſe eſt vel hoc gladio contentus abſcindam. [b] Idem ego ex altera parte feci, &, intorto circa brachium pallio, compoſui ad praeliandum gradum. Inter hanc miſerorum demen-

a Ascyltos. b Encolpius.

Manubias] Ornamenta regum. GLOSS.

Solus incumbis] Ut draco ille in tabulis. Phædrus lib. 4. fab. 19. Sulpicius Severus lib. 1. Sacr. Hiſtor. *Inhiant poſſeſſionibus, prædia excolunt, auro incubant.* BARTH. Hinc & *incubi* dicti pædicones. Papias; *Incuba, qui, vel qua, ſemper incumbit, vel incubat.* Plaut. Perſa Act. 2. ſc. 4.

Video ego te, jam incubitatus es. PÆ. ita ſum.
quid id attinet ad te?
At non ſum ita, ut tu, gratis. ——

Puer & ſervus invicem raptant pro illa re, quæ intelligi debet, & de qua apud Comicos convicia ſumere ſervi ſolent in ſervos. Ingenio Critico abutuntur, qui aliud ibi verbum de ſua liberalitate comminiſci ſtudent. ERHARD. Hinc, *Incuba, qui res alienas tenet.* Gloſſ. Iſidori. Quint. Declam. 12. *Ergo rabidi ſuper cadavera incubuimus.* CUPERUS. Cl. Grævius apud Iſidorum legit *incubat, qui res alienas tenet.* Reineſ. 1. Var. lect. 8. *incubo*, vel *incubator*. Gebhardus autem III. Crepund. 16. longius abit. *Incubare* vero proprium verbum de iis, qui Theſauros anxie cuſtodiunt, per vim & injuriam poſſident, docuere Elmenhorſtius ad Apulej. Metam. lib. IV. p. 191. & Pricæus p. 194. & Turneb. XXIV. Adverſ. 24. Idem cum *incumbere* ſæpe commutari, patuit ſupra cap. 33.

Gladio contentus] Alii, *gladio continuo.* TORNÆS. Mire dictum, ac ſi dixerit, in continenti, uno impetu. Germanicus Cæſar.

Subſequitur rapido contenta canicula paſſu.

Rutilius lib. 1. verſ. 57.

Volvitur ipſe tibi, qui continet omnia, Phoebus.

Id eſt, contento curſu emetitur. BARTH. Pro in continenti, vel perſeveranter, poni vix perſuadent, & in exemplis productis, *contentus* eſt, magna animi contentione, celeritate, quo ſenſu Valer. Flac. lib. III. verſ. 130. *contentam arundinem*, & lib. IV. verſ. 747. *contenta vela* dixit, & Manilius lib. 1. verſ. 269. *contentum arcum* dixerunt. Quare interpretor *contentus hoc gladio*, non aliis armis, ſed ſolo gladio meo uſurus, quod indicat particula *vel*; niſi quis malit legere *contemtus.* Ita capite 81. *Redeunte in animum ſolitudine & contemtu.* Sed placet prior expoſitio. BURM.

Intorto circa brachium pallio] Pacuvius, *Chlamyde contorta clypeat brachium.* PITH. Livius lib. XXV. *Paludamento circum lævum brachium intorto in hoſtes impetum fecit.* WOUWEREN. Cornific. 4. ad Herenn. Appian. Mithr. Liv. lib. 25. BARTH. Valerius Flacc. lib. III. verſ. 118.

Linquit & undantes menſas inſectaque pernox
Sacra Medon, chlamys imbellis circumvenit oſtro
Torta manum, ſtrictoque vias præfulgerat enſe.

Quem locum & Ampliſſimus Cuperus, & Brouckhuſius, codicum ſuorum oræ adſcripſerant, ut & ego jam olim feceram. Sed ſimul idem Cuperus adjecit hunc gradum optime illuſtrari nummis Demetrii Poliorcetæ, Demetriade cuſis, in quibus Neptunus circa ſiniſtrum brachium peplum torquet, & gradu præliantis ſtat, quorum unum ex Goltzii numiſmatibus Græciæ Tabul. XX. & XXXVIII. hic ſubjecimus.

Romanorum hunc fuiſſe habitum, ut, ad vim vel pugnam præparaturi ſe, lævo brachio circumdarent togam, docuit doctiſſimus Ferrarius de re veſtiaria lib. 1. cap. 5. & Illuſtris Schelius ad Hyginum pag. 6. vid. ſupra ad cap. LXIII. BURM.

Compoſui ad præliandum gradum] Statum præliantis componere; pugnaturi ita ſe conſtituebant, ne adverſarius ſtatum perturbare poſſit. GLOSS. Sic alibi *ſtatum præliantis componit.* Pugnaturi ita ſe conſtituebant, ne adverſarius ſtatum conturbare poſſet. Senec. Conſ. ad Polyb. *Utrumne percuſſus arma ſubmiſeris, an in ſtatu & gradu ſteteris.* alludit Hieron. ad Demetr. *Quaſi in procinctu & acie ſtemus ſemper ad pugnam. Vult nos loco movere hoſtis, & de gradu decedere, ſed ſolidanda ſunt veſtigia.* Lucifer. Caralit. *Hoc tu putaſti de gradu pellere, hoc proſternere.* Idem; *Votumus Chriſtiani nec proſperis nec adverſis de gradu dimoveri.* ut Laber. *Movere potuit de ſtatu.* Senec. lib. 2. de tranq. vitæ cap. 9. *Sane tanta cura fuit in gradu conſtare, ut contenderint caſſi eundem obtinere locum.* Plaut. Amphitr. Act. 1. ſc. 1.

mentiam infeliciſſimus puer tangebat utriuſque genua cum fletu, petebatque ſuppliciter, ne Thebanum par humilis taberna ſpectaret, neve ſanguine mutuo pollueremus familiaritatis clariſſimae ſacra. Quod ſi utique, proclamabat, facinore opus eſt, nudo ecce jugulum, convertite huc manus, imprimite mucrones: ego mori debeo, qui amicitiae ſacramentum delevi. Inhibuimus ferrum poſt has preces: & prior Aſcyltos, [a] Ego, inquit, finem diſcordiae imponam. Puer ipſe, quem vult, ſequatur, ut ſit illi ſaltem in eligendo fratre ſalva libertas. [b] Ego vetuſtiſſimam conſuetudinem putabam in ſanguinis pignus tranſiiſſe, nihil timui, imo conditionem praecipiti feſtinatione rapui, commiſique judici litem: qui ne deliberavit quidem, ut videretur cunctatus, verum ſtatim ab extrema parte verbi conſurrexit, fratrem Aſcylton elegit. Fulminatus hac pronunciatione, ſicut eram ſine gladio, in lectulum

a ASCYLTOS. b ENCOLPIUS.

Quiſque, uti ſteterat, jacet, obtinetque ordinem. Sall. conjur. Catil. cap. 61. *Quem quiſque vivus pugnandi locum ceperat, eum, amiſſa anima, corpore tegebat.* WOUWEREN. A Gladiatoribus. Sen. de Prov. *Ignominiam judicat gladiator cum inferiore componi.* Lucan lib. 3. de Argonaut.

Primaque cum ventis pelagique furentibus undis
Compoſuit mortale genus. ——— BARTH.

Ovid. lib. IX. Met. verſ. 43.

Digredimur paullum: rurſumque ad bella coimus
Inque gradu ſtetimus, certi non cedere. ———

Gellius lib. IX. cap. 13. *Manlius ſtatum Galli conturbari.* Et paullo poſt, *de loco hominem dejecit; movere loco* Cicero dixit II. Catilinaria. hinc *gradum colligere*, quod Gellius d. l. dixit, iterum eodem pacto ſe conſtituere. Plaut. Amphitr. I. I. *Sed in fugam nemo tamen convertitur, nec recedit loco, quin ſtatim rem gerat. Animam omittunt, priuſquam loco demigrent.* Cic. lib. I. de offic. *non perturbari in rebus aſperis, nec tumultuantem de gradu dejici, ut dicitur.* Hinc illæ locutiones, *depellere de ſtatu, de ſpe*, & ſimilia. vid. Gronov. ad Senec. Agamemn. verſ. 515. CUPERUS. vide & Gebhard. ad Nepot. Themiſtocl. cap. 5. & infra cap. 95.

Miſerorum] Ita omnes editi. Sed nuperus è Gallia novus interpres & interpolator edidit *furioſorum*; patet autem, hunc Petronii veri numquam genium aſſequi potuiſſe. ſupra cap. 20. *Mors non dubia miſerorum oculos cœpit obducere.* Poſt: *Volebamus miſeri exclamare.* & ita paſſim. Imo & *miſeros* vocabant Latini ſceleſtos, & ideo infelices. v. Paſſerat. ad Propert. II. eleg. 28. p. 362. & alibi. BURM.

Tangebat genua] Supplicum more. Eurip. Hecub. ἅψω δὲ γονάτων τῶν ἐμῶν, τάχιστ' ἄν. BARTH.

Thebanum par] A gladiatoribus, quorum paria dicuntur componi. GLOSS. Sidon. lib. 2. epiſt. 9. BARTH. Stat. lib. XI. Theb. verſ. 125.

Nunc par infandum, miſeriſque incognita terris
Pugna ſubeſt.

Ubi v. Barth & ad lib. I. verſ. 2. de *paribus* gladiatorum vide ſupra ad cap. XIX. BURM.

Clariſſimæ] Ita editiones veteres, ſed Gonſalius, & eum ſecuti, *cariſſimæ*. nollem mutatum. Celebres enim hi fratres & omnibus noti familiaritatem inclytam colebant, cujus ſacra ſi polluerentur, metus erat, ne per totam urbem rumoribus differrentur, ut dixit Encolpius ſup. cap. 10.

Rapui] Feſtinantis, & tali conditione delectati, eſt verbum. *Arripere* dixit Terentius Eunuch. III. 5. *Submonuit me Parmeno ibi ſervus, quod ego arripui.* Ita Græci. Appianus de lege Gracchi agraria. Ὁ Γράκχος ἁρπάσας τὸ λεχθὲν, ut notat P. Faber ad l. 169. ff. de Reg. Jur. Ælian. lib. III. Var. cap. 17. Ἐγὼ μὲν τὴν τῶν αὐτοῖς ἀπραγμοσύνην ἁρπάσομαι, ἐπιδραμών. Heliodor. lib. VIII. p. 377. ἅρπαγμα τὸ ῥηθὲν ἐποιήσατο ἡ Ἀρσάκη. CUPERUS.

Ne deliberavit quidem] Contrarium ſenex ille apud Quintilian. Declam. 5. *Oderitis licet confeſſionem meam, deliberavi.* CUPERUS.

Ab extrema parte verbi] Ariſtænet. lib. II. epiſt. VII. Ἅμα ἔπος, ἅμα ἔργον. Vide CUM DICTO. Ind. Apul. BARTH. Vide ſupra ad cap. 24. Idem vero eſt *cum dicto*, ut Apulejum loqui notavit Brouckhuſius noſter. vide Barth. ad Stat. Theb. l. IV. v. 679.

Fulminatus] Territus, conſternatus. GLOSSÆ. Heliodorus lib. VI. Ὥσπερ βέλει τῷ ῥήματι βληθεὶς. WOUWER. Similiter Heliodorus lib. I. BARTH. Infra cap. 101. *Intremui poſt hoc fulmen attonitus.* Et cap. 100. *Uterque noſtrum tam inexſpectato ictu ſono amiſerat ſanguinem.* Ammianus lib. 30. *Tamquam ictus è coelo, vitalique via voceque ſimul obſtructa.* Artemidor. lib. 2. cap. 8. Καὶ γὰρ τοὺς δικαζόντας ἐν τῷ συνεδρίῳ,

κερα-

lum decidi, & attulissem mihi damnatas manus, si non inimici victoriae invidissem. Egreditur superbus cum praemio Ascyltos, & paullo ante carissimum sibi commilitonem, fortunaeque etiam similitudine parem, in loco peregrino destituit abjectum.

Nomen amicitiae, si quatenus expedit, haeret,

Cal-

μιαινέσθαι φαμέν. Quod Rigalt. huc tulit in Not. ad Artemidor. Ovid. I. Trist. 3.

Non aliter stupui, quam qui Jovis ignibus ictus
Vivit, & est vitae nescius ipse suae. WEITZ.

Supra cap. 75. *Post hoc fulmen.* Usum hac voce Jul. Firmic. de error. prof. relig. p. 17. *Æsculapius alibi fulminatus*, notavit Ampl. Cuperus. & Cicer. IV. ad Att. 6. *ecce quarta fulmen.*

Pronuntiatione] Sententia. dixerat enim, *commisique judici litem*, cujus proprium est *pronuntiare*. Non absimiliter Justinus lib. I. *Hac denuntiatione optimates territi*, &c. Et infra Petron. cap. XCIV. *Confusus hac denuntiatione Eumolpus.* ERHARD.

Sicut eram sine gladio] Quippe incinctus. paullo ante, *inbibuimus ferrum.* Infra cap. seq. *gladio latus cingit.* ERHARD. Sensus postulat, *cum gladio.* Anonym. MS. juxta M. Douzæ. HADRIANID. Recte *sine gladio*, qui fulminato ex manibus ceciderat, vel quem antea deposuerat.

Attulissem mihi damnatas manus] Legitur etiam, *damnatas*, quæ lectio Propertii versu comprobatur lib. IV. El. VII. vers. 46.

Ducet damnatas ignea testa manus. RICHARD.

Plaut. Casina Act. II. sc. VII. vers. I.

Si nunc me suspendam, meam operam luserim,
Et, præter operam, restim sumtifecerim,
Et meis inimicis voluptatem creaverim.

Gruterus Suspic. lib. 8. cap. II. ERHARD. Eleganter, pro quo vulgare magis est *intulissem.* vide Heins. ad Ovid. XVII. Epist. Heroid. vers. 21. *Damnatas* autem eleganter *manus* vocat, quia hac sententia Gitonis gaudio suo erant privatæ, & ita damnatæ, quas modo ebrias in pertractatione impudica amiserat. Ita infra cap. 83. *Apollo damnabat noxias manus.* non clare satis explicuit Gonsalius. BURM.

Si non inimici victoria invidissem] Sic sunt humana ingenia, ut eorum, quos sibi inimicos putant, rebus prosperis doleant, adversis gaudeant. Græci uno verbo ἐπιχαιρεκακίαν vocant. Et apud Timoclem, citante Athenæo lib. 6. nomen est comœdiæ Ἐπιχαιρέκακος. Quod interpretatur Statius 2. Thebaid. vers. 18.

Insultare malis, rebusque ægrescere lætis.

Hinc Sophocles Ajace: Οὐκοῦν γέλως ἥδιστος εἰς ἐχθροὺς γελᾶν. Et in Philebo Plato: Οὐκοῦν ἐστὶ μὲν τοῖς τῶν ἐχθρῶν κακοῖς οὔτε ἄδικον οὔτε φθονερόν ἐστι τὸ χαίρειν. Joan. Bochius ad Psalm. 24. Infra cap. XCII. *Injuriis scilicet inimici nostri hilaris, commodis tristis.* WEITZ.

Præmio] Præda, ut paullo ante hoc capite. *Non frueris hac præda*, &c. ERHARD. *Præmium* interdum idem est, quod præda. Tibull. lib. I. El. II.

Nec finis, occurrat quisquam, qui corpora ferro
Vulneret, aut rapta præmia veste petat.

Virg. XI. Æneid. vers. 78.

Multaque præterea Laurentis præmia pugnæ
Aggerat, & longo prædam jubet ordine duci.

Hinc *præmiari*, pro prædari, apud Sueton. Tit. cap. VII. unde & *præmiatores* nocturnos explicat prædones Nonius apud Nævium in Agrypunt. *Nam in scena vos nocturnos coepit præmiatores tollere.* S. A. GABBEMA. In bello civili cap. CXIX.

——— *Omniaque orbis*
Præmia correptis miles vagus exstruit armis.

Ovid. lib. VI. Met. vers. 518.

——— *Spectat sua præmia raptor.*

Ipsa quoque vox *egreditur* habitum victoris, & insultantis, notat. BURM.

Nomen amicia] Lege *amicitiæ.* AURAT. Joannes Salisberiensis Policrat. lib. 3. cap. 7. lib. 8. cap. 3. Pith. PATISSON. Ipsa, quæ per nomen indicatur. Sic cap. seq. *Reliquit veteris amicitiæ nomen.* Augustin. de Civ. Dei lib. I. cap. XV. *Multo minus nomen criminandum est Christianum.* Statius VI. Theb. vers. 16.

——— *Quorumque ingentia tellus*
Aonis & Tyria suspirant nomina matres.

Arnobius lib. I. (pag. 2. Ed. Salmas.) *Postquam nomen in terris Christiana religionis accepit.* Stat. Achill. I. vers. 12.

——— *Neque inter prisca parentum*
Nomina cumque suo memorant Amphione Thebæ.

lib. II. vers. 124.

——— *Illic ingentia certant*
Nomina. BARTH.

In tot circulis sæculorum, in tanto ætatum lapsu, in tanta multitudine & differentia personarum, vix (ut ait Lælius) tria inveniuntur, aut quatuor, paria in amore. Hoc ipsum Arbiter noster ingemiscit, etsi alterius videtur induisse personam. Ait enim; nomen amicitiæ, &c. Johan. Salisberiensis Policrat. lib. 3. cap. 7. Huc pertinet illud Pindari in Nem. ὠδ. ι. circa finem:

Οἴχεται τιμὰ φίλων ταπωμένῳ
Φωτί· παῦροι δ' ἐν πόνῳ πιστοὶ βροτῶν
Καμάτου μεταλαμβάνειν.

Et illud Senecæ in Hercul. Oëtæo vers. 602.

Nam rara fides, ubi jam melior
Fortuna ruit.

Calculus in tabula mobile ducit opus.
Quum fortuna manet, vultum servatis amici;
Quum

Delrio Adversar. in Senec. ad hunc locum. Horum versuum hæc est sententia: si amicitiam utilitate potius metiri, quam honestate, volumus, hominum profecto vita similis erit ludo calculorum, & calculi inter se armare videbuntur. Nam in ludo tabulæ sic divisi sunt calculi in duas factiones, ut inter se quidam velut amici sint, quidam hostes. Unde Martial. lib. 14. epigr. 20. scripsit:

Gemmeus iste tibi miles & hostis erit.

Quatenus autem utile est ludo, istam calculi amicitiam servant inter se. Igitur, si emolumentis amicitiam ponderamus, amicitiam, cujus tanta dignitas est & pretium, putemus exercere calculos in tabula. & nobile opus tuendæ amicitiæ ducere. Turneb. Adversar. lib. 1. cap. 15. Syrach. cap. 37. *Omnis amicus dicit; Et ego amicitiam copulavi: sed est amicus solo nomine amicus. Nomen amicitiæ* pro ipsa amicitia, sermo est elegans, nec Latinis tantum, sed Græcis quoque & Hebræis usurpata. Infra Petron. in carm. de bello civili cap. CXXIII.

——— *Imperii deserto nomine fugit.*

Dionysius Cato in Distich. *Inimicum nomen amici*, id est, inimicus amicus, φίλος ἄφιλος. David Psalmo 20. *Protegat te nomen Dei Jacob.* Et nusquam non in Sacris Literis. Videndi Bucer. Enarrat. in Matth. cap. 7. vers. 21. Scalig. in Catalect. ad Val. Catonis Diras pag. 176. & Notis ad Dionys. Catonis Disticha, Rittershus. in Not. ad Gunther. lib. 1. vers. 31. Lindenbrog. Comment. ad tit. Cod. Si quis Imp. maledixer. Barth. ad Claudian. Bell. Getic. vers. 304. ERHARD.

Duos priores versus sic legit D. Munckerus:

Nomen amicitiæ sic, quatenus expedit, hæret,
Calculus ut tabula mobile ludit opus. BOSCH.

Scribendum, ni fallor:

Nomen amicitiæ, nisi quatenus expedit, hærent;
Calculus ut tabula mobile ducit opus.

Ut sit Epexegesis; amicitiæ, quæ nil nisi nomen sunt, sic hærent, nisi quatenus expedit, ut calculus ducit opus mobile tabulæ. Latrunculi enim instabiles de uno loco in alium transeunt frequenter. Possis tamen & *nomen amicitiæ hæret:* sed alterum elegantius, de quo mox plura. *Nisi quatenus expedit*, nisi quatenus est utile. De amicitiis paria apud Nasonem:

Nomen amicitia, nomen inane fides. HEINS.

Si quatenus] Intricatior est sensus hujus distichi. Scio *nomen amicitiæ* multis, & Ovidio etiam, & nostro infra dici, sed qua ratione *hærere* dici posset, vix capio. Quare forte scripserit Petronius:

Nodus amicitiæ si, quatenus expedit, hæret,
Calculus in Tabula mobile ducit opus.

Quid hic *calculus* sit, solus vidit vir summus Gronovius lib. III. de pecunia veteri cap. 15. Sensus jam apertus; si vinculum amicitiæ modo hæret, quatenus est utile, non est amicitia, sed calculus tantum, sive computatio sordida, & mercatura amicitiæ, quæ quotidie pretium diversum statuit illis, quibus ut amici utimur, eodem modo ut in computationibus idem calculus nunc pro asse, nunc pro denario, deinde pro talento & myriade ponitur, & iterum tollitur. Eleganter Cicero de amicitia cap. 14. *Atque mihi quidem videntur, qui utilitatis caussa fingunt amicitias, amabilissimum nodum amicitiæ tollere. Quatenus expedit*, etiam Justinus dixit lib. XLI. cap. 3. de Parthis, *fides dictis promissisque nulla, nisi quatenus expedit.* Quod si alicui audacior videatur conjectura, maneat *nomen amicitiæ. Ducit* autem *opus mobile*, elegantissime dictum pro rationes ita incertas facit, ut non possimus fidere talibus amicis: *Ducere* enim etiam proprium Arithmetices & ratiocinii verbum esse, erudite idem Vir magnus ostendit lib. II. Observ. cap. 10. Cicer. I. Verr. cap. 41. *Debere eum, ajebat, suam quoque rationem ducere.* Ubi vide Hottomannum. omnia jam, credo, plana erunt. BURM.

Mobile] Sic vetus, non *nobile*. Pith. PATISSON. Scal. *mobile*. Turneb. legit, *nobile*. Ut hic excusum est. DANIEL. Vetus liber *mobile*. Impressi, *nobile*, quod omnino rejicere non possum. PUTEAN.

Cum fortuna manet, &c.] Pœne affirmarim, pro, *recidit*, legendum videri, *cedit*, hoc est, recedit. Ista enim inter se comparantur, manet, cedit: venire, manere, abire, redire, recedere ac revisere dicitur. Virgil. lib. XI. Æneid. vers. 42.

Tene, inquit, miserande puer, cum læta veniret,
Invidit fortuna mihi?

Horatius (de fortuna:) lib. III. od. XXIX. vers. 53.

Laudo manentem, si celeres quatit
Pennas, resigno quæ dedit.

Idem lib. II. Sat. III. vers. 218.

Ut redeas miseris, abeat fortuna superbis.

Virgil. lib. III. Æneid. vers. 53.

Illa, ut opes fracta Teucrûm, & fortuna recessit.

Idem lib. XI. Æneid. vers. 426.

——— *Multos alterna revisens*
Lusit, & in solido rursus Fortuna locavit.

RICHARD. Lambin. in Horat. p. 88. *si fortunam*, &c. DANIEL. Vide Ovid trist. 1. El. 8. BARTH. Citat & illustrat Jac. Magni Sopholog. lib. 4. cap. 8. De vertumnis istis, qui amicitias utilitate probant, neque indignum putant, se fieri comites instantis in orbe Deæ. Venuste Ovidius 2. de Ponto Epist. 3.

Diligitur nemo, nisi cui Fortuna secunda est:
Quæ, simul intonuit, proxima quæque fugat.

Huc etiam facit illud Boëthii de Consolat. lib. 3. pros. 5. *Quem felicitas amicum fecit, infortunium faciet inimi.*

Quum cedit, turpi vertitis ora fuga.
Grex agit in ſcena mimum, pater ille vocatur,
Filius

micum. ubi Sizmannus in Not. n. 677. ERHARD. Saresberienſ. lib. 8. Policrat. cap. 1. *Quæ (amicitia) venit à ſinceritate animi fidelis, certa, & fixa eſt; quæ ab arca, vel loculis, fluida, incerta, erronea, &, deficiente viatico, emarceſcit. Cum fortuna manet,* &c. Horat. 1. Carm. 35.

—— Diffugiunt cadis
Cum fæce ſiccatis amici,
Ferre jugum pariter doloſi.

Plautus Sticho Act. IV. ſc. 1. verſ. 16.

Ut cuique homini res parata eſt, firmi amici ſunt:
Si res labat, itidem amici collabaſcunt. res amicos
invenit.

Lambin. ad Horatii locum D. Carmin. 35. adducit. Gyraldus tom. 2. pag. 472. Joan. Bochius ad Pſalm. 30. Vide & Ovid. 2. Pont. 3. & paſſim Theognidem. WEITZ. Fingitur vulgo lubrica & ſtans in orbe. Ovid. III. de Pont. Epiſt. III. verſ. 36. quare illa *manere* proprie vix dici poſſet. Sed & alteram coluere veteres *Manentem*, & conſtantem. Ita in nummis Imperatoris Commodi legitur apud Triſtan. tom. 1. pag. 413. FORTVNAE MANENTI & in Occonis nummis duo tresve occurrunt eo titulo, in quibus ſedet fortuna, equum dextra tenens, ſiniſtra cornucopiam.

Talem Horatius ſibi optabat lib. III. od. 29.

Laudo manentem.

Ubi Torrentius ſcribit, ſe habere Hadriani Cæſaris nummos cum inſcriptione *Fortuna manenti.* Neſcio, an non, memoriæ vitio lapſus, Commodi voluerit ſignificare. Hoc certe novi, Gallicum Horatii interpretem tales Hadriani nummos numquam vidiſſe: ſed, ut ſolent armenta ducem, qui pecori imperitat, ſequi, ita ille Torrentii hic fidei & auctoritati, more conſueto ignavis compilatoribus, acquievit. Egregie vero Lucretius lib. V. verſ. 1116. oſtendit, nequicquam homines manentem Fortunam velle ſibi conciliare, & ſimul ad honores & divitias contendere, cum illa non conveniat, niſi illis, qui parce & æquo animo vivunt.

Quod ſi quis vera vitam ratione gubernet,
Divitiæ grandes homini ſunt, vivere parce,
Æquo animo, neque enim 'ſt umquam penuria parvi:
At claros ſe homines voluere eſſe, atque potentes,
Ut fundamento ſtabili FORTUNA MANERET,
Et placidam poſſent opulenti degere vitam;
Nequicquam, &c.

Ovidius quoque, nullo Philoſopho inferior, & qui uſu didicerat Fortunæ volubilitatem, ejus inconſtantiam elegantiſſime deſcribit, paſſim in carminibus in exilio ſcriptis. Sed præſertim lib. V. Triſt. Eleg. 9.

Paſſibus ambiguis Fortuna volubilis errat,
Et MANET in nullo certa tenaxque loco.
Sed modo læta MANET, modo vultus ſumit acerbos,
Et tantum conſtans in levitate ſua eſt. BURM.

Cum cecidit] Imo *cum cedit.* Sic legendum eſſe declarat dictio *manet*, Attico ſignificatu *μένει*. BOURDELOT. Recte Douzam correxiſſe *cedit*, probat, & eruditiſſime illuſtrat, ingens noſtrarum literarum Laus & Gloria, Brouckhuſius ad Tibul. lib. III. eleg. 6. verſ. 4.

Grex] Hoc nomine ludionum, juxta aut mancipiorum manipuli comprehenduntur. GLOSS. Lege, *grex agit.* AURAT. Ex *ait* fecimus *agit*, ut ſæpe alias. SAMBUC. Unus ex veteribus, *Grex ait*, ut & impreſſi. Ego legendum cenſeo, *Grex agit in ſcena mimum.* eſt in hoc eodem idem error duobus in locis apud Apul. libris Floridor. PUTEAN. Pithœus Subſec. lib. 1. cap. 17. *Grex agit.* Nam mendoſe vulgati. Pindarus; *Perit bonus viro, qui privatur amicis, pauci que mortalium in ærumna ſunt fideles, ita ut ſint participes laboris.* Noti huic rei confirmandæ Ovidiani loci lib. 1. Triſt. & libro 6. de Ponto, Iſocratis in Parænesi; & Ariſtotelis lib. 7. Moral. ad numer. 602. *Gregis* nomine ludionum juxta ac mancipiorum manipuli comprehenduntur, cataſtorum præſertim, ac venalitiorum. Douſa Centurion. lib. 1. cap. 1. In qua editione & apud Saliſberienſ. legitur, *agit nimium*, perperam, & ipſo etiam quoque Epiſcopo refragante. Sic enim ejuſdem libri cap. 8. hunc & ſeqq. verſus explicat; *Et quidem eleganti utitur ſimilitudine; quia fere, quicquid in turba profana multitudinis agitur, Comœdiæ, quam rei geſtæ ſimilius eſt.* Vide totum locum, & de mimicis actoribus Bulenger. de Theatro libro 1. cap. 41. de aliis, quæ huc faciunt, Gulielmi Pleur. Quæſt. in Epid. cap. ult. ERHARD. Artemidor. lib. 1. cap. 77. Βασιλικὰ μὲν πρόσωπα μιμεῖται, καὶ πολλοὺς ὑπηρέτας ἔχει ὁ ὀρχηστὴς, ἀλλὰ μετὰ τὸ δρᾶμα μόνος παραλείπεται. Rigalt. ibid. in Not. p. 37. Vide Læl. Biciolam

Filius hic, nomen divitis ille tenet:
Mox ubi ridendas inclusit pagina partes,
Vera redit facies, dissimulata perit.

LXXXI.

lum tom. 1. Horar. subseciv. lib. 1. cap. 2. Pet. Roverium in Notis ad Panegyric. pag. 98. Puteanum Promuss. epist. 95. WEITZ. *Gregis* nomine merito colluvies illa vilissimorum hominum insiguitur. vid. Terent. Prolog. Heautont. & Phormionis. Plautus etiam sæpe ita Histriones vocat. v. prolog. Asinariæ & Casinæ. Sic & in Antiquo lapide apud Gruter. pag. MXXIV. 5.

THEOCRITI
AUGG. LIB.
PYLADI
PANTOMIMO
HONORATO
SPLENDIDISSIMIS
CIVITATIB. ITALIAE
ORNAMENTIS
DECVRIONALIB. ORNA.
GREX
ROMANVS
OB. MERITA. EIVS.
TITVL. MEMORIAE
POSVIT

Græce honestius vocabant Σύνοδον. vide Salmasium ad Spartian. Hadrian. cap. 14. Sententiam vero hujus distichi expressit etiam Epigrammatarius Græcus in Antholog. lib. 1. cap. 13.

Σκηνὴ πᾶς ὁ βίος, καὶ παίγνιον, ἢ μάθε παίζειν
Τὴν σπουδὴν μεταθείς, ἢ φέρε τὰς ὀδύνας.

BURMAN.

In scena Mimum] MS. *nimium.* TORNÆS. Scribe *mimum* pro *mimorum.* BRASSICAN. Malim, *mimum*, quamvis idem error sit apud Salisberiensem, vide Vet. Cod. Salisberiensis BONGARS. Johan. Salisber. *Fere totus mundus ex Arbitri nostri sententia mimum videtur implere.* Et. *Fere totus mundus juxta Petronium exercet histrionem.* Pallad. σκηνὴ πᾶς ὁ βίος καὶ παίγνιον. Et alius. Θέατρον ὁ βίος. Ful. *Beatinus augur dicere solitus erat, diversarum urbium honores sommaliter peragi urbicario mimologo, &c. Credo etiam, quod de Theophili Philosophi sententia legerat, μῖμος ὁ βίος.* PITH. Palmerius hic legendum vult, *Schema:* quod probare equidem haud ausim. Erat namque *scena*, Græco charactere σκηνὴ, vestis Persica oblonga, qualis hic designatur. Vide Pollucem lib. 7. Meursium in Spicileg. Theocrit. ad Idyll. 10. Optime scriptor optimus Seneca Epist. 77. ad Lucill. *Nemo ex istis, quos purpuratos vides, felix est, non magis, quam ex illis, quibus sceptrum & chlamidem in scena fabula assignant: cum præsenti populo elati incesserunt & coturnati, simul exierunt, excalceantur, & ad staturam suam redeunt.* Vide eumdem Epist. 81. WEITZ.

Divitis ille tenet] Lege *divitis.* AURAT. Nomine *Divitis* inscriptum fuisse mimum, è Seneca intelligere est, epistola 115. ubi suo more Mæcenatem exagitat: *Hunc esse, qui in tribunali, in rostris, in omni publico coetu, sic apparuerit, ut pallio velaretur caput, exclusis utrimque auribus, non aliter, quam in mimo Divites fugitivi solet.* RICHARD.

Ridendas inclusit pagina partes] *Exodiarius apud veteres in fine ludorum intrabat, qui ridiculus foret, ut quicquid lacrymarum atque tristitia coëgissent ex Tragicis affectibus, hujus spectaculi risus detergeret.* vetus interpres Persii. PITH. In fine fabularum mimi risum movebant salibus & facetiis, eaque dicteria, *exodia*, dicebantur; scurra, qui intrabat, ut ridiculus foret, *exodiarius.* Juven. Sat. VI. vers. 71.

Urbicus exodio risum movet Attellanæ.

Apul. Florid. lib. II. *Si mimus est, riseris: si comoedia, faveris.* ergo *ridendas partes*, extremas. Glossæ Isidori: *Exodium, cantio in theatris ludicra & scurrilis.* at in aliis Gloss. *Exodium, officium, Exodiarius, impositor officii*, de quis hercle impræsentiarum ampliandum censeo. WOUWEREN. Apud Lindenbrog. legitur; *Post ubi ridendas. Risus* nempe in comoediis frequens. Observat. Var. lect. in Papinii Statii Silvar. lib. 3. epigr. in Claudiam. ERHARD. Verum hujus loci sensum aperuit summus Gronovius in diatribes Statianæ capite 29.

Pagina] Cicero pro Cœlio. *Exitus mimi*, &c. BRASSICAN. Scena. Ruffinus de metris Terent. *Est in Eunucho Terentii statim in prima pagina hic versus trimetrus: Exclusit, revocat, redeamne?* &c. WOUWEREN.

Partes] Asconius ad illa Cic. in Verr. *Sæpe illum, qui est secundarum, & tertiarum partium. Comoedia quinque actus habet. Est ergo persona primarum partium, qua sæpius de actis regreditur, & qua subnectit.* Varro de Re Rust. lib. 2. *Cum accepissem conditionem, ut mea partes essent prima.* Horatius lib. 1. Epist. XVIII. vers. 14. *partes mimum tractare secundas.* Juvenalis Satyra IV. *est mihi sæpe vocandus ad partes.* Comment. *Metaphora à Comoedia, qua scenici ad partes suas solent revocari.* WOUWEREN.

Vera redit facies] Seneca Epist. LXXVII. *Nemo ex istis, quos purpuratos vides, felix est, non magis, quam ex illis, quibus sceptrum & chlamydem in scena fabula assignant, cum præsente populo elati incesserunt & coturnati simul exierunt, excalceantur, & ad staturam suam redeunt.* PITH. Vincentius Lirinensis. *Cum actor Tragicus sacerdotem effingit, aut regem, non est sacerdos, aut rex. Nam, desinente actu simul & ea, qua susceperat, persona, desinunt.* BARTH. Senec. epist. XXIV.

LXXXI. Nec diu tum lacrymis indulſi, ſed veritus, ne Menelaus etiam aut ſcholanius, inter caetera mala, ſolum me in deverſorio inveniret, collegi ſarcinulas, locumque ſecretum, & proximum litori, moeſtus conduxi. Ibi triduo incluſus, redeunte in animum ſolitudine atque contemtu, verberabam aegrum planctibus pectus, & inter tot altiſſimos gemitus frequenter etiam proclamabam: Ergo me non ruinâ terra potuit haurire? non iratum etiam innocentibus mare? Aufugi judicium, harenae

XXIV. *Non hominibus tantum, ſed & rebus, perſona demenda eſt, & reddenda facies ſua.*

Diſſimulata] Optime reſcribunt, *aſſimulata*. BARTH. Malim cum Douza, *aſſimulata perit*. Bulenger. de Theatro lib. 1. cap. 41. An legendum *deſimulata*, ut *deformo*, *depingo*, *defigyro*, & talia? Pontan. in Macrob. lib. 1. cap. 7. Forte, ſi τὸ *De* accipiatur ut αὐξητὸν, ut non στερητικόν. Barthius tamen veretur, ut hoc nimis ſit ingenioſum, malitque ſcribere, *aſſimilata*, ut apud Plaut. *aſſimilate amare*. Animadverſ. ad Claudian. lib. II. in Rufin. verſ. 81. ERHARD. Relictis conjecturis, quæ locum hunc obruerant, legebam; *aſſimulata*. Dictio comica, & hujus rei. Virg. lib. 10. Æn. verſ. 639. *Divini aſſimulat capitis*, &c. BOURDELOT.

Nec diu tamen lacrymis indulſi] Videntur deeſſe nonnulla. SAMBUC. Impreſſi, *diu tum*. PUTEAN. Codex Tragur. *tum*.

Anteſcholanus] Proſcholus ſive ſubductor. GLOSS. MS. *etiam anteſcolanus*. TORNÆS. Sic Autiſiod. alii *aut ſcolanus*, *ſcolanius*. Pith. PATISSON. *Proſcholus*, *ſive ſubductor*, Auſonio: unde & *proſcholium* Doſitheo magiſtro. Καὶ ἐν τῷ προσχολίῳ ἐπέθηκα βιβλίον, καὶ κατέψηξα τρίχας. PITH. Impreſſi, *ſcholanius*. PUTEAN. Vide de hoc hominum genere illuſt. Scalig. Auſon. lect. lib. 1. cap. 15. cujus ſcrinia Gonſalius compilavit. Traguríenſis quoque codex, *aut ſcholanius*, forte *ſcholarius*, aliquis ex illis, quos in principio Satyrici declamationibus operam dediſſe vidimus.

Inveniret] Autiſiod. *invenire*. Pith. PATISSON.

Collegi ſarcinulas] Varro lib. 1. de re ruſt. Plautus: *Conſtringam ſarcinam*. Livius: *Conclamare vaſa*. Xenophon Ἀναβάσ. β. συσκευάσασθαι. Jureconſulti noſtri *ſarcinulas componere*. BRASSICAN. Juvenalis Sat. VI. verſ. 146.

Collige ſarcinulas, dicet libertus, & exi. BARTH.

Proximum litori] Unde *litora* locos ſolitarios & deſertos vocarunt Latini, ut adducto hoc Petronii loco oſtendit Voſſius ad Scylacis Periplum, in deſcriptione Lucaniæ & Caſaubon. ad Sueton. Aug. cap. 72. Hic porro locus magis Neapoli quam Capuæ omnem hujus Satyrici ſcenam eſſe collocandam ſuadere videtur, quod deinde confirmatur ex cap. XCIX. ubi navem conſcendunt, quæ Capuæ fingi non poſſunt acta.

Incluſa] Forte, *incluſus*. SAMBUC.

Solitudine] Unus ex Vet. *ſollicitudine*, non tam bene. PUTEAN.

Verberabam planctibus pectus] Sic Q. Cicero *verberare aliquem conviciis*. fallitur, qui ſolennem lugentibus pulſum pectoris putat. BARTH. Imo vero de pulſatione pectoris capiendum. Propert. libr. II. eleg. 7.

Candida veſana verberat ora manu.

Et certe planctus, ut infinita Poëtarum loca docent, manuum pulſationem, qua pectus tundebatur, indicat, non mentis ſolius concitationem. BURM.

Altiſſimos gemitus] Virgil. XI. Æneid. 95.

Subſtitit Æneas, gemituque hæc edidit alto.

Ergo me non ruina terra potuit haurire? non iratum innocentibus mare? aufugi, judicium harena impoſitus] *Ruina* pro terræ hiatu. Rob. Titius Aſſertion. lib. 9. cap. 17. Apul. 8. Metamorph. *In profundam ruinam Cupidinis ſeſe paullatim neſcius præcipitaverat*. *Ruina*, ἀρχαιικῶς, locus præcipitandi & ruendi, ut *labina*, locus labendi. Villiomarus Animadverſ. lib. 9. cap 20. Lege *aufugi judicium*, *harena impoſitus*. Tangit præteritas ſuas hiſtorias, *judicium* intelligit de adulterio, quo uxorem Lichæ corruperat. *Arena impoſitus*, quia damnatus ad ferrum, neſcio qua fortuita ruina, evaſit, de qua antea cap. IX. *Non taces, gladiator obſcene, quem de ruina arena dimiſit*. Certe ad hanc terræ ruinam etiam illa pertinent. Lipſius Epiſt. Quæſt. lib. 5. ep. 19. Lege, *non etiam innocentibus mare aufugi? Aufugi judicium*, *arena impoſitus*, *hoſpitem occidi?* Schopp. Veriſim. lib. 2. cap. 28. neque vere, neque veriſimiliter. *Aufugere judicium* dixit etiam Valerianus Cimelenſis, vetus & probus auctor, ſerm. de bono diſciplin. De *ruina* vide quæ ſupra adſcripſimus ad illa verba cap. IX. *quem de ruina arena dimiſit*. ERHARD.

Non iratum] Alii *num iratum*. TORNÆS. & PATISSON.

Aufugi judicium] Hic ſermo non ſine exemplo. Propertius lib. 1. El. IX. verſ. 30.

Quiſquis es, aſſiduas aufuge blanditias.

Q. Cicero apud M. fratrem lib. II. de Natura Deorum cap. XLIII.

Andromeda aufugiens aſpectum moeſta parentis.

RICHARD. Huc pertinet, quod ſupra dixit Aſcyltos cap. IX. *quem de ruina arena dimiſit*. Sed totus ille locus deeſt. PUTEAN. Pro effugi. Cicero Fratri.

nae imposui, hospitem occidi, ut inter audaciae nomina mendicus, exsul, in deversorio Graecae urbis jacerem desertus? Et quis hanc mihi solitudinem imposuit? Adolescens omni libidine impurus, & sua quoque confessione dignus exilio, stupro liber, stupro ingenuus, cujus anni ad tesseram

Andromeda aufugiens adspectum moesta parentis. BARTH. Scioppii emendationem probat doctissimus Brouckhusius ad Propert. I. eleg. 9. vers. 30. & docet, *aufugere* cum quarto casu conjungi non posse, quod frustra ex iisdem & corruptis veterum locis propugnat Muncker. ad Hygin. fab. CCLVIII. Emendationem Scioppi probat Horatii locus lib. I. Sat. IV. 99. à Gronovio monstratus:

Quod tamen admiror, quo pacto judicium illud
Fugerit.

Græca urbis] Neapolis. GLOSS. Tacitus XV. Annal. de Nerone cap. LIII. *Romæ incipere scenas non ausus, Neapolim quasi Græcam Urbem delegit.* In vet. Gloss. ex Petronio. *Satis constat, eos nisi inclinatos non solere transire cryptam Neapolitanam.* Et hoc eodem Satyrico cap. CVIII.

——— *Non Troius hostis*
Hac in classe vehit decepti munus Atridæ.

Et in cap. CXIV. *Siciliam modo ventus dabat, sæpissime Italici litoris possessor Aquilo,* &c. PITH. Juven. Sat. III. vers. 61.

——— *Non possum ferre, Quirites,*
Græcam Urbem. WOUWEREN.

Neapolim intelligunt. atqui *Ancon* quoque *Græca urbs* Straboni, Plinio, & Solino, quæ *Dorica* Juvenali, quod idem valet. Est autem & Ancon in litore maris. Vide Pighium in Herc. Prodic. & Francisc. Schottum in Itinerario Italiæ lib. I. ERHARD. Neapolin indicari non repugno; imo magis puto, quam Capuam: sed nomen hoc *Neapolis* accepisse, postquam à Longobardis vastata instaurari cœperit, quis Gonsalio aut constitutionibus Neapolitanis credet, qui à Polybio & omnibus antiquis ita jam appellatam sciverit. vide Cluver. Ital. Ant. lib. IV. cap. 3. Ubi & coloniam Græcam, & Græcorum moribus vixisse Neapolitanos, probat.

Solicitudinem] Alii *solitudinem.* TORNÆS. Alii legunt *solitudinem*, nimis multo rectius. ERHARD.

Adolescens omni libidine impurus] Scilicet, Ascyltos. ERHARD. Eleganter dictum de flagitioso juvene, qui omnium mulierum vir, & virorum mulier fuit, & impudicitiæ & adulteriorum infamia flagrabat. Apposite Cicero de Gabinio post redit. in Senat. cap. 5. *Quis enim ullam ullius boni spem haberet in eo, cujus primum tempus ætatis palam fuisset ad omnes libidines divulgatum? qui ne à sanctissima quidem parte corporis potuisset hominum impuram intemperantiam propulsare?* Ita olim editi: sed Gruterus ex duobus MSS. reposuit *ad omnium libidines divulgatum*, quod odiosius putat; nos minime: major enim infamia ex duplici impuritate, quam in sola mollitie. De voce *impurus*, vide supra ad cap. 9. quo eadem fere in Ascyltum dedecora & probra jaciuntur, qui & in Encolpium retorquet, & hoc sequentia verba docent, *quem tamquam puellam*, &c. BURM.

Dignus exilio] *Exitio* Douſa P. optime, nam paullo ante cap. præcedenti infelicissimus ipse puer proclamaverat: *Ego mori debeo, qui amicitiæ sacramentum delevi.* BOSCH.

Stupro liber] Geminum est illud Suetonii, quod apprime facit nostro auctori explicando. in Aug. cap. 68. M. Antonius, *adoptionem avunculi stupro meritum esse*, dixit. CUPERUS.

Cujus anni ad tesseram venerunt] Ad tesseram venire, id est, ad eam ætatem venire, qua tesseris ludere mos sinebat: puerorum enim & adolescentum nuces, virorum & senum tesseræ erant. GLOSSÆ. Ad aleam sorte jactam. TORNÆS. Tale fere illud Leucipp. lib. 8. Αὐτη ἢ οὐχ' ὑπὸ σάλπιγγι μόνον, ἀλλὰ καὶ κήρυκι, μοιχεύεται. PITH. Terentius Andr. Act. I. sc. I. vers. 61. *symbolam dedit, cœnavit.* BONGARS. Sic libri omnes. Id est, cujus anni creverunt inter tesseras, vinum, scorta. Ammian. Marc. lib. 28. *Omne, quod vivunt, vino & tesseris impendunt.* Scio, quid de hoc loco rescribant alii, atque de sua lectione sentiant. Sed non sine fuco. Ita autem dediti Romæ tesseris à pueritia, ut nata esset *ars tesseraria*; quæ quoniam secretioribus quibusdam notis discebatur, juncta est *magia.* Idem Marcellin. lib. 14. BOURDELOT. Lege *venierunt*. Lips. Epistol. Quæst. lib. 5. cap. 19. *Ad tesseram venerunt*, explicare ausim *ad libertatem*, sive eam ætatem, qua tesseris ludere mos sinebat. Nam puerorum & adolescentum nuces, virorum autem & senum tesseræ, id est, eorum, qui juris sui erant, nucesque reliquerant. Etenim *nuces relinquere* proverbium apud Persium, de iis, qui virum affectant, adspirantque ad maturæ vitæ libertatem. Quid, si etiam ætas togæ virilis matura intelligatur, qui annus erat XVIII. Nam tribus olim tesseris ludebatur, & jactus felicissimus summusque, *ter sex*, id est XVIII. Sane de *stola toga virilis* mox sequitur. An rescribi potest; *cujus anni ante cellam venerunt?* vel etiam, *cujus arma ante cellam venierunt*, pro obscœnis? Explicari hoc ipsum ex alio Petronii loco potest cap. VIII. *In hunc locum me perduxit, prolatoque peculio coepit rogare stuprum Jam pro cella meretrix assem exegerat.* An huc facit locus ille Macrobii lib. I. Saturn. cap. 10. *Ferunt enim, regnante Anco, aedituum Herculis per ferias otiantem Deum tesseris provocasse, ipso utriusque manum tenente, adjecta conditione, ut victus coena scortoque*

tesseram venerunt, quem tamquam puellam conduxit etiam, qui virum putavit. Quid ille alter die: qui tamquam togae virilis stolam sumsit, qui

toque mulstaretur. Eryc. Puteanus epist ad Goldastum. ERHARD. Obscurarunt hunc locum magis diversæ virorum doctorum explicationes, quam ulla luce donarunt. Præter ipsos commentatores, quos hic subjecimus verbis Petronii, Ferrarius quoque lib. I. elect. cap. 7. de Gitone capit, cum aperte de Ascylto loquatur auctor, & putat, ipsum Gitonem auctorasse ætatulam suam, & per tesseram alicui contigisse, à quo voluptatis mercede liber factus sit. Sed, cum ipse suæ interpretationi diffidat, nos quoque nihil ei deferimus. Senfilebius nucum Saturnalitiarum capite VIII. legit, *cujus anus ad tesseram venerunt*, sensu tam impuro, ut ipse consultius putet tacere, quam vel pauca etiam verba facere, quibus explicet. Abrahamus ad Ciceron. II. Philip. cap. 18. cum iis facit, qui emendant, *cujus anni ad tesseram venierunt.* Sed omnia hæc nihil expediunt, forte simplicissimus sensus horum verborum est, quem Glossæ dant, qui jam ad senectutem pervenit, quia senes tesseris ludere solebant, unde Augustus apud Suetonium cap. 71. *Inter cœnam lusimus γεροντικῶς.* vide Rutgers. lib. II. Var. lect. cap. 12. non vero ita capiendum, quasi revera ætate senex esset, qui modo Adolescens dicitur, sed, quia exoletus erat, & jam diu se prostituendo florem ætatis consumserat, per convitium senem vocat. ut supra cap. 28. deliciæ Trimalchionis *puer vetulus* dicitur, & cap. 23. *molles, veteres,* ubi vide quæ notavimus. BURM.

Venerunt] Pith. *Venierunt.* TORNÆS. & PUTEAN.

Tamquam puellam] Videtur legendum, *puellum.* BARTH.

Conduxit] Mercede pactus concubitum. Ovidius I. Amor. El. x.

Pro male conducto gratia nulla toro.

Ante dixerat de muliere:

Sola locat noctes, sola locanda venit.

& *vendit quod utrumque juvat.* exprobrat ergo Ascylto utramque libidinem, ut modo ostendimus. BURMAN.

Quid ille alter] Mirov Verbum. Ovid.

Tu quoque nomen habes cultos Narcisse per hortos,
Infelix quod non alter & alter eras. PITH.

Addatur asterisci * nota. Pith. PATISSON. Quidam, *quid ille alter? prob dii!* Lipsius ex vestigiis priscæ lectionis, *ó Dii.* Vetus scriptura est, *quis illo altero die?* BOURDELOT. Scilicet, Gnython puer. Lege *Quid ille alter, ó Dii? qui tanquam.* Lipsii Epist. Quæst. lib. 5. cap. 19. Verissime. Plaut. Aulul. *Perii, ó dies:* antique. pro *Dii.* Galeim. Plaut. Quæst. in Aulul. cap. 4. ERHARD. Locus mire vexatus. Apparet, tale aliquid velle Petronium, quale Ciceronis illud è Philippica II, *sumsisti virilem togam, quam statim stolam reddidisti.* Quare Octavius Ferrarius Vir Clarissimus lib. III. de re vestiaria cap. 17. qui ultimus Petroniano loco manus admovit, castigabat, *quid ille alter, qui, die toga virilis, stolam tamquam togam sumsit?* ego, qui locum M. Tullii jam mihi adnotaveram, Ferrario nondum inspecto, pridem est, quod hæc sic constituebam: *Quid ille alter (ó dii!) quid? inquam; qui die toga virilis stolam sumsit.* To *die* absorbserat τὸ *ó di* sive, *dii.* To *quid,* τὸ *qui.* Et quia politissimus Ferrarius pollicetur, uberius acturum sese de hoc loco in Electis suis, quæ hactenus in publicum non prodiere, nos de nostro nonnihil addamus licet. *Quid ille alter?* ut apud Valerium Maximum lib. VIII. cap. II. *quid ille alter æque nobilis pictor!* *Dies toga virilis* idem lib. V. cap. 4. *M. Cotta, eo ipso die, quo togam virilem sumsit, Cn. Carbonem postulavit.* HEINS. *Die qui tanquam* Leid. Cod. Lego cum Nob. Heinsio, *Quid ille alter? quid, inquam, qui die toga virilis stolam sumsit.* Suet. Calig. cap. 10. *Uno atque eodem die stolam sumsit, barbamque posuit.* BOSCH. Locus etiam hic misere contortus & vexatus. Ferrarius in electis lib. I. cap. 7. nihil fere addit iis, quæ in libro de re vestiaria dixerat; sed male de Ascylto capit, cum Gitonem hæc verba respiciant. Gatakerus ad Antonini l. I. §. 7. legit trajectis vocibus, *quid ille alter, qui toga virilis die stolam sumsit?* facili & non absurda medicina, nisi quod vocem *tamquam* resecet. Abrahamus ad Ciceronis d. l. legit, *quid ille alter, qui tamquam die virilis toga stolam sumsit.* Nobis Heinsii lectio maxime arridet, quæ sensum satis perspicuum his verbis dat, sed tamen editionum veterum vestigia turbare non ausi sumus. Nescio autem, quid moverit Douzam, Gonsalium, & alios, ut hæc ultima Ascylton, Gitonem vero priora, respicere velint, cum certum sit, Gitonem primum tyrocinium, quo virum se probaret, in Pannychide devirginanda deposuisse; quare ille omni libidine, ut explicuimus, impurus dici nequit, neque ejus anni ad tesseram venisse, quæ Ascylto optime conveniunt. Hæc autem & sequentia Gitoni, qui Encolpium destituit, & unius noctis ebriæ tactu vendidit omnia. BURM.

Qui tamquam, &c.] Malim, *qui toga virilis die stolam sumsit,* nisi *tamquam toga virilis* pro togæ virilis loco positum est. PUTEAN. Qui eo die, quo adolescentes prætextam ponunt, pro toga stolam induit, ut naturam concuteret, & cum sexu luctaretur. WOUWEREN. Utut ista maculosa, non dubium tamen, quin respexerit ad Cic. Philip. II. *Sumsisti virilem togam, quam statim muliebrem stolam reddidisti.* BARTH.

qui, ne vir effet, à matre perfuafus eft; qui opus muliebre in ergaftulo fecit; qui, poftquam conturbavit, & libidinis fuae folum vertit, reliquit veteris amicitiae nomen, &, pro pudor! tamquam mulier fecutuleja, unius noctis tactu omnia vendidit? Jacent nunc amatores obligati noctibus

Qui ne vir effet] *Fœmina cum non fis, vir tamen effe nequis.* PITH. Allufit ad fabulam Achillis. Notum, Achillem fuafu & follicitudine matris in virginem mutaffe. WOUWEREN. Plane Eunuchum hic circumloquitur. BARTH. Male hanc Eunuchi circumlocutionem credit Barthius. Cum nec poffet, vel vellet agere, à matre eft perfuafus, ut pati mallet, & opus muliebre facere. Hyperides apud Rutilium Lupum lib. II. de figuris fententiarum. *Nonne vehementiffime admiraretur, fi quifquam non gratiffimum munus arbitraretur virum fe natum, fed depravato naturæ beneficio in mulierem convertere fe properaffet.*

A matre] Statim à nativitate. GLOSS. Statim à nativitate. Juvenal. Sat. VII, 196. *& adhuc à matre rubentem.* BARTH.

Opus] Ἄῤῥητα. Lucian. Dea Syr. Ἐσθῆτα δ' ὐκ ἔτι ἀνδρηΐην ἔχει, ἀλλὰ καὶ εἱματα γυναικηΐα φορέουσι, καὶ ἔργα γυναικῶν ἐπιτελέουσι. Longus Poem. IV. Ἐς Μιτυλήνην αὐτὸν ἄγειν ἐπὶ γυναικῶν ἔργα σπουδάζειν. BARTH. Sic fæpe circumloquuntur nequitias fuas. Mufæus, νυμφίδιον ἔργα. Longus lib. 4. Poemen. Ὃς ἐς Μιτυλήνην αὐτὸν ἄγειν ἐπὶ γυναικῶν ἔργα σπουδάζειν. Barthius in Mufæum n. 141. ERHARD. Millies ita Ovidius, vocavit ἔργον Ἀφροδίσιον. Horat. Epod. XII. *mihi femper ad unum mollis opus.* v. infra cap. 100. appofite Epigramma Græcum in Antholog. lib II. cap. 5.

> Ἄῤῥενες ἐψεύσαντο, καὶ οὐκ ἐγένοντο γυναῖκες,
> Οὔτ' ἄνδρες γεγάασιν, ἐπεὶ πάθον ἔργα γυναικῶν,
> Οὐδὲ γυναῖκές ἔασιν, ἐπεὶ φύσιν ἔλλαχον ἀνδρῶν,
> Ἀνέρες εἰσὶ γυναιξὶ, καὶ ἀνδράσιν εἰσὶ γυναῖκες.

Quod Epigramma melius etiam in Afcyltum quadraret. In fequenti etiam epigrammate dixit, κατὰ πρὸς ἀμφοτέρους ἔργα παλινόμενοι. Æfchylus quoque Agamemn. verf. 1216.

> Ἦ καὶ τέκνων εἰς ἔργον ἠλθέτην νόμῳ.
> *An ad liberorum opus veniftis lege.*

Deducta eft autem metaphora à ruftico opere, unde tot locutiones ad muliebria arva traducta funt Græcis pariter & Latinis, ut mox in *folo libidinis* obfervat Gloffator. BURM.

In ergaftulo] Sic fæpe circumloquuntur nequitias fuas: vel eft allufio ad Herculem captum amore Omphales. GLOSS. Ut Hercules captus amore Omphales, quo allufit. WOUWEREN.

Conturbavit] Decoquit. Servi, qui dominorum pecunias intervertunt, *conturbare* dicuntur. GLOSSÆ. Plaut. Cafin. Act. II. fcen. VIII. verf. 25.

> *Hodie, hercle, opinor, hic conturbabit pedes.*

PITHÆUS. *Conturbare*, decoquere. Servi, qui dominorum pecunias intervertunt, *conturbare* dicuntur. l. 5. §. 9. D. inftitor. l. 16. D. de in rem verfo. Et apud Mart. *Conturbator Aper.* hinc ducta locutio WOUWEREN. Quidam Codicis locum mutilum fubodorarunt. In MSS. *Conturbavit omnia.* ut Attius apud Marcellum:

> *Perturbat rem omnem, ac refupinat, foror:*

Terentius Andr. Act. 3. fc. 4. *Jam perturbavi omnia:* Catullus Carm. 5. Et fortaffe fic reponendum: fed non ftatuo. BOURDELOT. Hoc verbum explicuimus gemina in fignificatione cap. 38. Sed hic intelligendum, ea figura, qua fupra cap. 6. *Ut veterem cum Gitone meo rationem deducerem.* Et poftea, *ofculis bona fide exactis.*

Libidinis fua folum vertit] *Solum* locus, qui aratur. Hoc loco *arvum* & *fulcus* dicuntur muliebria, ut è contra *vomer* virilia. GLOSS. Alii, *libidinis.* TORNÆS. *Solum*, locus qui aratur: etiam pro αἰδοίῳ. eodem pacto fupra lufit in ambiguitate verbi *Locus.* Sic *arvum* quoque & *fulcus* dicuntur muliebria, ut è contra *vomer* virilia. Colvius, Douza, Schoppius ad Apuleji Anechom. Schickerath in Epift. Critic. ERHARD.

Secutuleia] Quæ virum appetit & fectatur. GLOSS. Quæ amicum fequitur. Virgil. Ecl. x. verf. 22.

> ——— *Tua cura Lycoris*
> *Perque nives alium perque horrida caftra fecuta eft.*

Propert. lib. II. El. XXXV. verf. 8.

> ——— *Et ignotum nonne fecuta virum eft?* PITH.

Qui virum appetat & fectetur; fi recta lectio eft. Quamquam & refpectus forte aliquis ad rem gladiatoriam, quia hi fugitivi, quos inducit Arbiter, olim in arena. Lipf. Saturn. ferm. lib. 2. cap. 7. de fecutore. At non Gnython puer in arena fuit, de quo hic fermo. Quare Fr. Pithœi explicatio magis eft. ERHARD. Scribe *Secutuleja:* lafcivam puellam interpretatur Lotichius, quæ fine fede & lare certo ubicumque virum fequitur: *cujus*, ut ait Martialis, *nequitias vincere nemo poteft.* BOSCH. Proprie lafciva & viri appetens mulier *fequi virum* dicitur, ut *Medeam fequacem* dixit Propertius. vide Pafferat. ad Propert. lib. II. eleg. 34. pag. 392. honeftiori paullulum fenfu Claudianus I. de Rapt. Proferp. verf. 118.

> ——— *Quæ tale fequatur*
> *Conjugium, Stygiofque velit pro fole receffus.*

Et de aliis rebus quibufcumque, quas ftudiofe appetimus, idem verbum ufurpari docuit magnus Gronovius ad Livium lib. XXVIII. cap. 18. BURM.

Unius noctis tactu omnia vendidit] Retinuimus hanc lectio-

noctibus totis, & forsitan mutuis libidinibus adtriti derident solitudinem meam. sed non impune. Nam, aut vir ego liberque non sum, aut noxio sanguine parentabo injuriae meae.

LXXXII. Haec locutus gladio latus cingor, &, ne infirmitas militiam perderet, largioribus cibis excito vires; mox in publicum prosilio, furentisque more omnes circumeo porticus. Sed, dum attonito vultu efferatoque nil aliud quam caedem & sanguinem cogito, frequentiusque manum ad capulum, quem devoveram, refero, notavit me miles, sive ille planus

lectionem, si MSS. sequimur, probam; si sensum, improbam. Hispanus quidam (Don Ramirez de Prado) primus hanc corruperat, ignorans fortasse, in Martiale suo *tactum* & *tangere* esse impudica. Hinc Plaut. Dilog. in Aul. Juv. Sat. I. BOURDELOTT. Lege *unius noctis pacto*. Apul. *Cum ipso de uxoris noctu paciscuntur*. Macrob. *Unius pretium noctis*. Pontanus Notis in Macrob. lib. 2. cap. 2. Pro *tactu*, *pacto*, malim, & *pacisci noctes* mos & locutio vetus solebant. Er. Puteanus Epist. ad Goldastum. Ne longius à vulgata scriptura abeamus, an legendum *pactu*? ERHARD. Editiones veteres *tactu*, & probe novi, *tangere* quid in re veneria notet. Sed an Latine dicatur *unius noctis tactus* vehementer dubito. Quare admodum arridet Pontani conjectura *pacto*. Gallicus Petronii novus leno, *tractu*, nescio qua auctoritate edidit. *Omnia* autem cape, ut supra capite II. *Nondum omnia erant facta*. *Vendidit* vero, ut cap. 144. *Neque puero, neque puella bona sua vendere potest*. BURM.

Jacent] Propert. lib. I. El. XVI. vers. 33.

Nunc jacet alterius felici nixa lacerto. WOUWER.

Mutuis libidinibus attriti] Sic infra cap. LXXXVII. de Eumolpi opere Venerio cum puero; *inter anhelitus sudoresque tritus*. *Attriti libidinibus*, λεπτόπυγοι. Pollux lib. 2. εἰ δ' ἰσχνὰς πυγὰς ἔχοιεν, λεπτοὶ, καὶ ὑπολίσποι καλοῦνται, καὶ λεπτόπυγοι. nimirum nimia Veneris patientia atque attrictione detritas nates habentes: Horatio *Depuges*, Juvenali *Depyges*. Papias; *Marisca, proprie vesica, qua circa podicem marium ex nimio fricatu & usu agendi opus Zodomiticum solet eructare. Unde Juvenalis:* Sat. II. vers. 12.

——— *Sì podice levi*
Scinduntur tumida medico ridente marisca. ERH.

Proprium in hac re verbi *tero*, & ex eo compositorum, usum docuit Passerat. ad Propert. III. eleg. 10. pag. 470. *mutuis* etiam *libidinibus constupratum* dixit Sueton. Vitell. cap. XII. *mutui stupri commercium* Calig. XXXVI. ita *mutua gaudia* Ovidius II. Amor. eleg. 3. Lucret. IV. vers. 1200. & v. vers. 852.

Solicitudinem] Alii *solitudinem*. TORNÆS.

Nam aut vir ego] Apul. lib. 5. Metamor. *Nec sum mulier ego, nec omnino spiro, nisi eam pessum de tantis opibus dejecero*. WOUWEREN.

Liberque] Supra cap. 58.

Militiam perderet] Eleganter dictum, pro efficeret, ne utilitatem & fructum ex militia illa, quam aggrediebar, caperem. Ita supra cap. X. *Perdere noctem*. infra cap. 100. *Opus perdere anhelitu*. Et cap. LVIII. *Mercedem perdere*, & XCIV. *Verba perdere*. & alibi eo sensu. Ovidius I. Met. vers. 531. *perdere blanditias*. lib. III. Amor. El. 2. *perdis bona vota puella*. Frequens ille verbi usus posterioris ævi scriptoribus, sed non solis, ut censet Barthius ad Statii lib. V. Theb. vers. 136. quem & vide ad lib. VIII. Theb. vers. 415. IX. 58. & 393. eodem sensu *perire* dicuntur, ex quibus nulla ad nos utilitas redit. vide eumdem ad Stat. VI. Theb. vers. 932. Senec. Thyest. vers. 721.

Stetit sui securus, & non est preces
Perire frustra passus. BURM.

Cibis excito vires] MS. auctior, *largioribus cibis*, &c. TORNÆS. Cognovit Homerus, quod cibus det vires, ideo Odyss. 2. nuncupat ἄλφιτα μυελὸν ἀνδρῶν. Et ibid. lib. 20.

Ἄλφιτα τεύχουσι καὶ ἄλφιτα μυελὸν ἀνδρῶν.

Et Iliad. 9. ad fin.

Νῦν μὲν κοιμήσασθε, τεταρπόμενοι φίλον ἦτορ
Σίτου καὶ οἴνοιο· τὸ γὰρ μένος ἐστὶ καὶ ἀλκή.

Virgilius lib. I. Æneid. vers. 214.

Tum victu revocant vires, fusique per herbam
Implentur veteris Bacchi. ———

Et Val. Flaccus lib. I. Argonautic. vers. 69.

——— *Cereris tum munere fessas*
Restituunt vires, & parco corpora Baccho.

Tiraquell. de Nobilit. cap. 31. §. 178. WEITZ. Vide Barth. ad Stat. lib. 8. Theb. vers. 169.

In publicum prosilio] Victorinus Massiliensis lib. 3. in Genes. vers. 638.

Fœda manus vulgi, si fas dixisse, viriles
Prosilit. ——— WEITZ.

Nihil aliud quam] Vide infra ad cap. 86.

Ad capulum] Ut irati & minantes alicui cædem solebant, vide Sueton. Aug. cap. 26. Caligul. cap. 49. CUPERUS.

Quem devoveram] Euripides videtur vocare ὅρκιον ξίφος in Phœniss. vers. 1671. Refer ad ritum, quem illustrat Lipsius ad Tacit. XV. Annal. cap. 74. & Justinus lib. IX. cap. 7. Sueton. in Vitell. cap. VIII. CUPERUS.

planus fuit, ſive nocturnus graſſator: &, [a] Quid tu, inquit, commilito, ex qua legione es, aut cujus centuriae? [b] Quum conſtantiſſime & centurionem & legionem eſſem ementitus: [c] Age ergo, inquit ille, in exercitu veſtro phaecaſiati milites ambulant? [d] Quum deinde vultu, atque ipſa trepidatione, mendacium prodidiſſem, ponere juſſit arma, & malo cavere.

a MILES. b ENCOLPIUS. c MILES. d ENCOLPIUS.

Notavit me miles] Sæpe ita loquitur cap. VI. XII. XXVII. XXIX. & alibi. BARTH.

Planus] Erro, vagabundus, qui diſcurrit ſine noxa aliorum. GLOSS. *Planus*, qui diſcurrit ſine noxa aliorum. *Graſſator*, qui cædem molitur, vel ex lubidine, vel propter præmia, unde proprie, prædones nocturni, *præmiatores*. Nonius. de his Manil. lib. 4. verſ. 184.

Sed pecorum membris media graſſentur in urbe,
Et laceros artus ſuſpendant fronte taberna,
Luxuriaque parent cadem, morteſque lucrentur.

Vide Plautum Amphitr. Act. I. ſc. I. Arnob. lib. 2. Apul. Mil. lib. 1. WOUWEREN. *Planus*, erro. Hinc *planoperipatetici*, ab Lactantio dicuntur Philoſophi Ariſtotelici, propter inconſtantiam diſſerendi, & eorum erraticam ambulationem. Gulielm. Plaut. Quæſt. in Menæchm. cap. ult. Infra cap. CXIX. vocatur *vagus miles*,

——— *Miles vagus exſtruit armis.*

Planus ergo miles vagibundus & erraticus, ſeu erroneus, quales ſunt, quos hodie vocamus *Gardeknecht*, quaſi dicas, milites guardianos, qui guardiam, id eſt, præſidia, quærunt. quorum fraudes & impoſturæ locum tralationi dederunt, ut *planus* pro nebulone & impoſtore dici cœperit. ERHARD. Ita infra cap. 140. *Unde plani autem, unde levatores vivunt*. vide Stewech. ad Arnob. lib. II. pag. 74. & Elmenh. pag. 81. CUPERUS. Ita Plinius lib. XXXV. cap. 10. *Planus regius*.

Nocturnus graſſator] Qui cædem molitur, vel ex libidine, vel propter præmia. GLOSSÆ. Impoſtor. BONGARS. Horum mentio apud Feſtum, Focam Virg. vita, Caton. apud Gell. lib. XI. cap. II. Auſonium perioch. Iliad. X. BARTH. Abdias Propheta verſ. 5. *ſi te fures, ſi nocturni graſſatores, invaſiſſent*. ita Seb. Caſtalio expreſſit, hunc Petronii locum imitatus. Sic Gell. lib. 20. cap. I. *Qui veſperi ſuo vivit*, ait Plautus. Philoxen. ἡμερόκοιτος, *Dormitator*, *fur nocturnus*. Hinc Sidon. lib. I. ep. 8. *Vigilant fures, dormiunt poteſtates*. In Altercatione Hadriani Auguſti & Epicteti; *Quid eſt nox? Laboranti requies, graſſanti lucrum*. Savaro ad Sidon lib. I. ep. 8. ERHARD. Vide ſupra ad cap. XV. de graſſatoribus vide Suet. Aug. cap. 32. & cap. 43. Calig. cap. 72. Quam acutum autem ſit, à *graſſando* deducere cognomen *Gradivi*, quo Mars ſæpe indigitatur, videant Philoſophi: Nam Grammatici vix tantum ſibi ſapere videntur, qui à gradu præliantis compoſito, de quo capite 80. vidimus, quæ eorum eſt ſimplicitas, accurate & perſpicue rationem explicari hujus cognominis putant, ipſos etiam nummos, quibus Mars in gradu ſtans, & *Gradivus* inde dictus, conſpicitur, ſibi id demonſtrare perſuadent. Sed forte arcanæ & magicæ vires, quas Logica bona, ut vocant, addit τοῖς σοφοῖς, aliter formant ſuos alumnos, nos ſenſu communi contenti vivere gaudemus. BURM.

Centuriæ] Veteres, *centuria*. Pith. PATISSON.

Conſtantiſſime] Intrepide. ERHARD. Ovid. lib. I. Amor. eleg. V.

Cras mihi conſtanti voce dediſſe nega.

Et ita paſſim alii. Vide egregie hanc vocem illuſtratam à ſummo Gronovio ad Tacit. vitam Agricol. cap. 27.

Ementitus] Convenit hoc verbum conſtantiæ, quam ſimulabat. Nam recte obſervat Torrentius ad Sueton. Cæſ. cap. 66. neſcio quam jactantiam & confidentiam in fingendo & mentiendo ſignificare. Ita Cicer. Orat. II. Phil. cap. 33. *Ementiri auſpicia*. Appoſite idem Orat. pro Fontej. cap. 14. *Quod ſi, aut quantam voluntatem habent ad hunc opprimendum, aut quantam ad maledicendum licentiam, tantam haberent, aut ad ementiendum animi; aut ad fingendum ingenii*. vide & Suet. Neron. 33. BURM.

Phæcaſiati] * Phæcaſium tegimen pedi ruſticum: militem autem non oportebat Phæcaſiatum, ſed caligatum eſſe. GLOSSÆ. *Phecaſiati*, Turneb. lib. 10. Adv. cap. ult. TORNÆS. Quid ſi legas, *phocaliati*, id eſt, criſpatis capillis, à *focale*, id eſt, amictu armatorum, quanquam ineptum fortaſſe videri poſſit emendare quem, quod non intelligat. PUTEAN. *Phecaſium* eſt calceamentum ruſticum, non militare. BONGARS. Φαικάσιον, ὑπόδημα εἶδος γεωργικοῦ. PITH. Lege *phæcaſiati*. Turneb. Adverſar. lib. I. cap. 15. Calcei albi *phæcaſia*. Appian. lib. 5. Senec. 7. de Benefic. cap. 21. apud quem emit *phæcaſia* Pythagoricus, ut σιμιά. Hinc & inſolens, *miles phæcaſiatus*, Petronio, ubi male *phocaſiatus* aut *phæcaſiatus*. Hæc veriora, quam quod Heſych. *phæcaſium* eſſe ait tegimen pedis ruſticum. Appiani verba; ὑπόδημα τε αὐτῷ λευκὸν Ἀττικὸν, ὃ καὶ Ἀθηναίων ἔχουσιν ἱερεῖς καὶ Ἀλεξανδρέων, καὶ καλοῦσι φαικάσιον. Marcilius ad Perſium Satyra quinta. ERHARD. *Phæcaſiati* omnino legendum. Oppoſuit legionario militi phæcaſiatum, ut apud Ammianum Marcellinum *gregarius miles* opponitur *prætoriano militi*. BOURDELOT. Vide ſupra ad cap. 67.

Vultu atque ipſa trepidatione] Perinde atque Atreus apud

cavere. Despoliatus ergo, imo praecisa ultione, retro ad deversorium tendo, paulatimque temeritate laxata, coepi grassatoris audaciae gratias agere.

Nec bibit inter aquas, nec poma patentia carpit,

Tan-

apud Senec. testatur. Thyest. vers. 329.

——— *Multa sed trepidus solet*
Detegere vultus. ———

Eludant igitur, qui volunt, & susque deque habeant leges scriptas, dummodo conscientiæ non imponant, & ejus stimulos subsannent, cujus intimos cruciatus proditor vultus enunciat. Quod asserit & Pelignus Vates Metamor. lib. 2. vers. 447.

Heu, quam difficile est, crimen non prodere vultu!

Weitzius Not. in Prudentii Psychomach. lib. 1. vers. 702. ERHARD.

Ponere jussit arma] Hinc colligimus, tantum milites arma portasse, cæteros inermes per vias incessisse. Et, si qui cum armis à milite deprehensus fuerit, ab eo spoliatum & arma ponere jussum. Infra de hoc eodem grassatore ait Encolp. cap. XCIV. *Profuit etiam Eumolpo miles ille, qui mihi abstulit gladium.* Videtur autem hæc grassantium & raptorum formula fuisse; *Pone arma, & malo cave.* Fortassis etiam apud Germanos, de quibus id innuere videtur Ratpertus Turegiensis in Casib. Mon. S. Galli, ubi Gold. in Gloss. tom. 1. Alaman. script. ERHARD. Jure & ex legibus: non enim licebat cuiquam gladio cingi & pro milite se gerere. l. 27. §. 1. ff. ad L. Cornel. de fals. *Qui se pro milite gessit, vel illicitis insignibus usus est, vel falso diplomate vias commearit, pro admissi qualitate gravissime puniendus est.* Ubi, *pro milite se gerere*, est gladio accinctum per publicum ire, ut recte explicuit Panciroll. lib. 1. Var. lect. cap. 11. Grassatores ergo & Latrones habebantur, qui ferro cincti incedebant, cum milites non essent. Suet. in Aug. cap. 32. *Grassatorum plurimi palam se ferebant succincti ferro, quasi tuendi sui caussa*, quos inhibuit Augustus. In urbe Roma vetitum quoque fuisse Gladio cinctum in publico conspici, ostendit sæpius Cicero, qui Antonio objicit, illum stantes cum Gladiis in conspectu Senatus adduxisse. v. Casaubonum & Bernecc. ad Suet. August. cap. 26. BURM.

Malo cavere] Ponenda arma, & malo cavendum fuit. GLOSS. Plaut. Bacchid. Act. 1. sc. 11. vers. 39. *Omitte, Lyde, ac cave malo.* & alibi. *Cave malo, ac tace tu.* Catalect. in Priap. Carm. LII. *Quare qui sapiet, malo cavebit.* PITH.

Temeritate lassata] *Laxata* scribit Doct. Munckerus, ut infra cap. CVIII. *Nec tamen cujusquam ira laxatur.* BOSCH. Veram credo Munckeri emendationem, cum, quia solemne librariis fuerit, has duas voces confundere, ut patet ex collatione variarum lectionum apud Ovid. Heroid. 11. Epist. vers. 123. Stat. lib. IV. Sylv. IV. vers. 13. & lib. IV. Theb. vers. 879. & passim: tum, quia nullo sensu *temeritas* dici possit *lassari*, sed recte *laxari*, id est, remitti & languidior fieri, eodem sensu quo *iras laxare* dixit idem Statius lib. VI. Theb. vers. 528. & noster cap. 128. *Laxatum corpus.* BURM.

Non bibit inter aquas] Vincentius adducit in Specul. Histor. lib. XX. cap. XXV. & ante eum Fulgentius Mytholog. lib. 2. in fab. de Tantalo, ubi legitur:

Nec bibit inter aquas, nec poma natantia carpit.

apud Vincentium vero legitur;

Non bibit inter aquas, poma aut pendentia carpit.

alias legitur, *poma patentia.* DANIEL. Alii, *Nec bibit, neque poma.* TORNÆS. In avaritiam & pecuniæ studium. Scalig. in Catalect. Vide Boethium de Consolat. Philos. lib. 3. Metr. 12. ibique Thomam Aquinat. & Natalem Comitem in Mytholog. ERHARD. Ante hoc Epigramma delemus asteriscum. Ignoscite: nihil hic deberi credimus: planus est & facilis sensus, si recte proxime præcedentia ponderentur. BOURDELOT. Vide notas nostras ad Ovid. lib. 3. Amor. El. 6. vers. 51. WEITZ. Hoc epigramma, ut nec sequentia, huc non pertinere certus sum, nihil enim præcedit, quo referri posset, sed forte infra ad finem cap. 129. vel 132. reponendum, ubi Polyænos cupiens, pariter cupiente Circe, non potuit frui inguinis elixati parte juvante, nec voluptatem robustam invenire: unde se Tantalo comparavit. Nam imaginem Tyranni hic exhibere voluisse Satyricum, ut Gonsalius putabat, & Neronem indicari, minime credo; neque ullus in toto hoc Satyrico locus, ubi hæc Tyrannorum sollicitudo perstringitur, reperitur. At Ovidius lib. III. Am. eleg. 7. ejusdem Tantali fabula utitur, similiter in media voluptate destitutus:

Sic aret mediis taciti vulgator in undis,
Pomaque, quæ nullo tempore tangat, habet.

& Leander apud eumdem Epist. XVIII. vers. 180. qui, cum pæne manu, quod amabat, tangebat, neque tamen frui poterat, ita queritur:

Velle quid est aliud fugientia prendere poma,
Spemque suo refugi fluminis ore sequi.

BURMAN.

Poma pendentia] Alii, *nec poma pendentia*, alii, *aut poma natantia*, alii, *nec carpit pendula*, alii, *nec poma patentia.* Refertur à Fulgentio 11. Mytholog. Pith. PATISSON. Alii, *nec carpit pendula poma.* quod mihi quidem magis arridet. ERHARD. Hæc lectio minime mihi placet, pendent enim omnia omnino poma, non sola illa Tantali, si *impendentia* capiti ejus extitisset,

Tantalus infelix, quem sua vota premunt.
Divitis haec magni facies erit, omnia late
Qui tenet, & sicco concoquit ore famem.
* * * * * *

[a] Nequaquam recte faciet, qui cito credit. *

[b] Nemo coelum putat, nemo jusjurandum servat, nemo Jovem pluris facit: sed omnes opertis oculis bona sua computant. * *

[c] Quod

[a] PHILEROS. [b] IDEM PHIL.

dixisset, potuisset tolerari. Scaliger in Catalectis pag. 229. edidit

Nec bibit inter aquas, neque poma natantia sumit.

Munckerus ad Fulgentii Mythol. lib. II. cap. 18. mallet, *poma aut fugientia carpit*, vel *nec poma fugacia carpit.* Nos credimus veram esse lectionem, quam ex Fulgentio recepimus, *nec poma patentia carpit.* *Patere* enim dicuntur obvia, exposita, & quæ facile capere possumus. Propertius lib. I. El. IX.

Qui non ante patet, donec manus attigit ossa.

Et ita Ovid. II. Amor. El. XIX. 25.

Pinguis amor nimiumque patens in tadia nobis
Vertitur.

Ut egregie emendavit ex Codicibus MSS. N. Heinsius, & docuit, ita Puellas etiam dici *patere*, quæ faciles amatoribus sunt, & ad quas aditus non intercluditur. Martialis lib. XI. Epigr. 105.

At mihi nuda satis nulla puella patet.

Vide Brouckhusii notas ad Propert. lib. IV. eleg. VII. vers. 74. BURM.

Sua vota] Non ad Tantali propria vota, ut Gonsalius fecit, sed ad solemnia avarorum & divitum, quorum imago hic Tantalus fuit, vota, refero, quæ mox capite LXXXVIII. enumerabit, *Si ad trecenties HS. pervenero*, &c. iterum cap. 115. *Hac sunt consilia mortalium, hac vota magnarum cogitationum.* Hæc vota premunt infelicem Tantalum, id est, avarum incumbentem congestis saccis: nihil enim inde sibi demere audet, metu, ne ad tantas, quas sibi vovet, divitias perveniat, si quid abradat; contra vero quotidie cumulat acervos, & in media pecunia pauper & esuriens manet. Hunc esse sensum puto, quem & Barthius deprehendisse videtur, quamvis ejus distinctio duriorem versum facere mihi videatur, ita enim legit ad Stat. lib. IV. Theb. vers. 538.

Non bibit inter aquas, poma aut pendentia carpit
Tantalus. Infelix, quem sua vota premunt.
Divitis, &c.

Ubi & hoc epigramma ante quinque secula à Silvestro Giraldo, Hiberniæ scriptore, in testimonium vocatum docet, melior tamen illa destinctio alterâ, quam ad Claudiani I. in Rufin. vers. 188. *Tantalus infelix. Quem sua vota premunt, Divitis hic est.* BURM.

Divitis hac magni facies erit] Paulinus Natali IX. Fel.

——— *Urit*
Defectus miseri metus & miser ardor habendi,
Atque ita & inter opes inopes, quasi Tantalus ille
Inter aquas, sitiunt, nec habent, quod habere videntur.

BARTH. Cato,

Dilige denarium, sed parce dilige, formam.

Illi enim parce denariorum formam diligunt, qui pro sola necessitate quærunt. Sed formam illi desiderant, qui denarios vendicant, non pro necessitate, sed pro superflua aviditate, quod faciunt divites, juxta illud Petronii;

Hoc magis sitiens erit omnia cernens
Qui timet & sicco, &c.

Jacobus Magni Sopholog. 6. cap. 8. ERHARD.

Omnia cernens] Alii, *omnia late Qui tenet.* Pith. PATISSON. Vide Hygin. fab. 82. BARTH. Nullus, ut mihi, quidem videtur, in his verbis sensus, qui apertissimus in lectione Fulgentiana: *late tenere* enim est divitem esse, possidere plurima latifundia. Egregie Ovidius lib. V. Met. vers. 130.

Dives agri Dorylas, quo non possederat alter
Latius; aut totidem tollebat farris acervos.

Horat. III. od. 17.

Qui Formiarum mania dicitur
Princeps & innantem Marica
Litoribus tenuisse Lirim
Late Tyrannus.

Ubi *late* cum *tenuisse* jungendum, & recte *diffuse* ab antiquo Scholiaste exponitur, est enim hæc vox propria divitibus, qualem se Trimalchio jactabat, cujus patrimonium per multas regiones est diffusum. Utitur, huc respiciens, ita idem Horatius lib. III. od. 16.

Crescentem sequitur cura pecuniam,
Majorumque fames. jure perhorrui
Late conspicuum tollere verticem.

Florus lib. III. cap. 12. *qua res latius avarium P. R. quam ullus triumphus implevit:* noster infra in bello civili vers. 85. ——— *Aspice late*

Luxuriam spoliorum, & censum in damna furentem.

Tenere autem eodem sensu mox iterum occurrit cap. 83. *Nihil volunt inter homines melius credi, quam quod ipsi tenent.* BURM.

Qua timet] Alii, *qui timet.* TORNÆS.

Concoquit] Quam alii cibis abigunt, hic sicco ore, & nihil gustans, eam consumit.

Nequaquam] Hæc fragmenta præter ultimum, in Tra-

[c] Quod hodie non est, cras erit: sic vita truditur. * * *

[d] Quod non exspectas, ex transverso fit, & super nos Fortuna negotium curat. * * *

[e] Apes ideo pungunt, quia, ubicumque dulce est, ibi & acidum invenies. * * *

[f] Semper hac in re, qui vincitur, vincit. * * *

[g] Nemo nostrûm non peccat: homines sumus, non Dii. * * *

Non multum oportet consilio credere, quia suam habet Fortuna rationem. * * *

LXXXIII. [g] In pinacothecam perveni vario genere tabularum mirabilem. nam & Zeuxidos manus vidi nondum vetustatis injuria victas; & Protogenis rudimenta, cum ipsius naturae veritate certantia, non sine quo-

[c] ECHION. [d] TRIMALCHIO. [e] TRIMALCHIO. [f] IDEM TRIMALCH. [g] HABINNAS.

Traguriano codice suo loco exhibentur, & à nobis ibi collocata; hic tamen omittere noluimus, ut editionibus antiquis etiam nostra responderet.

Non multum] Convenit cum illo Menandri,

Ου παντος αγαθου, την προνοιαν αιτιαν
Κρειον αν ορθως υπολαβοιν τις μοι δοκει
Αλλ' εστι μη ταυτοματον ενιοτε χρησιμον. COL.

Sallust. ad Cæsarem *sæpe prava magis, quam bona consilia prospere eveniunt, quia pleraque res fortuna ex consilio suo agitat.* WOUWER.

Pinacothecam] Tablinum, seu locus, in quo tabulæ pictæ, stragula vestis, & alia ornamenta reponi solebant. GLOSS. *Pinacotheca*, seu *tablinum*, locus, ubi tabulæ pictæ positæ. Varro de Re Rust. lib. 1. cap. 2. *Cum spectatum veniunt villas, ut videant pinacothecas.* vide Fest. WOUWEREN. Plin. lib. XXXV. Hist. Nat. cap. 2. *Et inter hac pinacothecas veteribus tabulis consuunt, alienasque effigies colunt, ipsi honorem non nisi in pretio ducentes.* A Tablino autem diversam esse pinacothecam, & Scaliger ad Festum, & Bernardinus Baldus de Vitruvianorum verborum significatione in *Pinacotheca*, & *Tablino*, docuerunt.

Fabularum] Alii, *tabularum*. TORNÆS.

Zeuxidos] De hoc Cicero, Plinius, Plautus Pœnulo, Festus in *Pictor*, Val. Maximus lib. 3. cap. 7. ERHARD.

Manus vidi] Synesius epist. CLIV. Καὶ καταδυναστεύει τι τῆς ἀρχαίας χειρὸς, ὥσπερ τῶν ἀνδριάντων λέγεται ἐπιθυμεῖν. WOUWEREN. Schol. Pindari. Olymp. χεῖρας ἀντὶ πράξεων. BARTH. Id est, picturas. Sic dicitur χεὶρ Ἀπελλοῦ, χεὶρ Πολυκλείτου, apud Pollucem. *Manus* etiam pro scriptura, quia nimirum γράφειν Græcis & pingere notat & scribere. ERHARD. Ita vocabant ipsa artificum, statuariorum, pictorum, & similium, opera, ut docuerunt Barth. ad Stat. lib. I. Sylv. III. vers. 47. & ad lib. VIII. Theb. vers. 305. Passeratius ad Propert. lib. II. eleg. VI. vers. 27. & lib. II. eleg. XII. vers. 2. Cerda ad Virgil. lib. I. Æneid. vers. 455. & eodem sensu χεῖρας à Græcis dici docuerunt Falconerius ad Donarium Nicomedis Medici pag. 140. & Salmasius de modo usurar. pag. 391. Vellej. Pater. lib. 1. cap. 12. *Maximorum artificum perfectas manibus tabulas ac statuas*, dixit.

Victas] Eleganter. *Vinci* enim dicuntur opera, ædificia, moles, & similia, quæ tempori & injuriis longæ ætatis cedunt. Propertius lib. III. eleg. I. vers. 61.

Aut illis flamma, aut imber, subducet honores,
Annorum aut ictu pondera victa ruent.

ubi vide Passeratio adnotata. Seren. Sammon. c. 30.

Aut Cerasi victum longo jam tempore pomum.

& ita Valer. Flacc. lib. I. vers. 829.

——— *Victam si solvere molem*
Jupiter, & prima velit omnia reddere massa.

Ut ibi legendum esse, ad ipsum Poetam aliquando pluribus ostendemus. BURM.

Protogenis rudimenta cum ipsius natura veritate certantia] Cicero in Bruto. cap. XVIII. *Quis enim eorum, qui hac minora animadvertunt, non intelligit, Canachi signa rigidiora esse, quam ut imitentur veritatem? Calamidis dura illa quidem, sed tamen molliora, quam Canachi. Nondum Myronis satis ad veritatem adducta, jam tamen qua non dubites pulcra dicere.* DOUZA F. Pro *rudimenta* mallet Oeveringius noster *lineamenta*, ut apud Cic. in Brut. 18. *Similis in pictura ratio est, in qua Zeuxim & Polygnotum, & Timantem, & eorum, qui non sunt usi plus quam quatuor coloribus, formas & lineamenta laudamus. At in Aetione, Nicomacho, Protogene, Apelle, jam perfecta sunt omnia, & nescio, an reliquis in rebus omnibus idem eveniat.* BOSCH.

Cum ipsius natura certantia] Alii, *cum ipsa natura certantia*. MS. *cum ipsius natura veritate certantia*. TORNÆS. Plin. lib. 33. *Accessit ars picturæ. Didicit homo naturam provocare.* Cicero lib. II. de Invent. cap. 1. *Præbete ex istis formosissimas, dum pingo, quod pollicitus sum vobis, ut mutum in simulacrum ex animali exemplo veritas transferatur.* WOUWEREN. Douza legebat, *varietate*, aliter quam bene. *Veritas* opponitur rei fictæ; qualia Protogenis *rudimenta*. Opponuntur enim inter se *veritas*, id est, res ipsa, & *rudimentum*, id est, imago & simulacrum. Unde Cicero pro Q. Roscio; *Quod est veritate falsum*: hoc est, reipsa. vide Castalionem in Annotat. ad cap. I. Joannis

quodam horrore tractavi. Jam vero Apellis, quam Graeci Monocnemon appellant, etiam adoravi. Tanta enim subtilitate extremitates imaginum erant ad similitudinem praecisae, ut crederes, etiam animorum esse picturam. Hinc aquila ferebat coelo sublimis deum. Illinc candidus Hylas repellebat improbam Naïda. Damnabat Apollo noxias manus, lyramque resolutam modo nato flore honorabat. Inter quos etiam pictorum amantium vultus, tamquam in solitudine exclamavi: ergo amor etiam

nis Euangel. ERHARD. Errant, qui hoc loco ponunt, *natura varietate*. Etiam apud Statium lib. 2. Theb. vers. 216.

——— *Vivis certantia vultibus ara.*

Corrumpunt locum, qui aliter legunt. Habet enim à Virgilio, apud quem *spirantia ara*, non *era*. Sic Petronius postea cap. LXXXVIII. *Qui pene hominum animas ferarumque are comprehenderat*. BOURDELOT.

Monochromon] Pictura Apellis intelligitur. GLOSS. Alii *monohemeron*, alii *monochromon*. TORNÆS. Forte legendum *monogrammon*, ut sit pictura linearis Apellis. DANIEL. Veteres *Monocremon* non *Monochromon*, aut *Monochromada*, quod Hygemoni cognomen tribuit Plinius, qui celebriores Apellis tabulas quatuor coloribus constitisse notat. PITH. Lege *monocnemon*. Ut intelligatur pictura Apellis, in qua ἀνθρωπος μονόκνημος, id est, pictura λοιπη. Ita longe corruptissimum recte emendat Scaliger. WOUWEREN. Hanc emendationem debemus Doctissimo Scaligero, nam ibi MSS. etiam in menda. Ferri enim potest τὸ *Monochromon, d'une couche*. Contra pictura Jalysi tetrachromon. Vulgo male, *monocremon*. BOURDELOT.

Animorum picturam] Hoc Græci vocant Πάθος καὶ ἦθος. Ælian. IV. Var. cap. 3. & Plutarch. lib. II. de fortuna Alexandri. Et ita Polygnotus hominum mores exprimebat, Xeuxis vero nullos, teste Aristotele cap. VI. de Art. Poët. ἔμψυχοι εἰκόνα vocat Aristæn. lib. 1. ep. 1. & Zenob. III. Centur. Proverb. 7. dicit Dædalum ita effinxisse animalia, ut crederent ἔμψυχα esse, & moveri, & sonos edere. In ære si id fieret, *spirantia ara* dicebantur. Virgil. VI. Æn. 848. quod Servius explicat *animata* (quem & vide ad III. Georg. 34.) Statius in Surrentino Pollii:

Si quid Apellei gaudent animasse liquores.

Idem pietate Abascantii:

Si manus aut similes docilis mihi fingere ceras,
Aut ebur impressis aurumve animare figuris.

Martialis: lib. VI. Ep. 13.

Candida non tacita respondet imagine Lygdos,
Et placido fulget vivus in ore liquor.

ubi, *vivus liquor*, est succus ille & sanguis faciei, qui splendet è viventi; viva veraque facie fulget in hac statua: loqui putes & vivo succo os accendi, ut explicat recte Gronov. Diatr. Stat. cap. 25. CUPERUS. Adde Passeratium ad Propert. lib. II. eleg. 31. vers. 8. lib. III. eleg. 12. vers. 9. & Barth. ad Claudian. Bell. Get. vers. 19.

Ferebat in terris] Alii, *in cælis*. PATISSON.

Deum] Scilicet Ganymedem. In Priapejis:

Quodque Jovi dederat, qui raptus ab alite sacra
Miscet amatori pocula sacra suo. ERHARD.

Improbam] Male intelligit de lenociniis Gonsalius, invitum enim rapuit Hylam Nympha. Est vero *improba*, audax, & quæ, amori suo non imperans, ipsius Herculis puerum non verebatur rapere. Ita *improbitatem* pro vehementi impetu mentis poni docuit Gronovius Diatr. Stat. cap. 29. ubi multis de hac significatione. Ita *improbum amorem* dixit Virgilius Æneid. IV. 412. *improbam manum* mox noster cap. 86. apposite Ovidius I. Art. Amator. vers. 665.

Pugnabit primo fortassis &, improbe, dicet.

Et mox:

Quacumque est subita Veneris violata rapina,
Gaudet; & improbitas muneris instar habet.

Et ita passim. BURM.

Damnabat Apollo noxias manus] Quod Hyacinthum disco interemisset. TORNÆS. Vide supra ad cap. 80.

Modo nato flore] Hyacintho. Elegantissime Coluthus de Rapt. Hel. BARTH. Paschalius lib. 2. de Coronis cap. 14. ubi pro, *honorabat*, videtur legere *coronabat*. WEITZ.

Pictorum amantium] Melius fortassis, *divorum amantium*. BARTH. Ampl. Cuperus *Deorum* malebat. Sed retineri vulgata potest, ut hi *picti amantes*, etsi vivere viderentur, non prohiberent, quo minus Encolpius, tamquam in solitudine exclamaret: vis est in particula *etiam*, nisi forte legendum sit *fictorum*, ut ad se referat, qui verus amans esset, cum Jupiter, Nympha, & Apollo ficti essent, & sibi raptus puer pulcherrimus, quem Ganymedi, Hylæ, & Hyacintho præferendum judicabat, qui fictis poetarum carminibus famam suam debent. BURM.

Vultus] *Lusus*, Nob. Heinsius. BOSCH.

Tangit] Frequens Ovidio & aliis hoc sensu verbum; lib. II. Amor. Eleg. 1.

Et rudis ignoto tactus amore puer.

lib. VIII. Met. vers. 184.

——— *Tactusque soli natalis amore.*

& passim. Et ita de aliis animi affectionibus, dolore, ira,

etiam deos tangit? Jupiter in coelo suo non invenit, quod eligeret, & peccaturus in terris, nemini tamen injuriam fecit. Hylam Nympha praedata, imperasset amori suo, si venturum ad interdictum Herculem credidisset. Apollo pueri umbram revocavit in florem, & omnes fabulae quoque habuerunt sine aemulo complexus. At ego in societatem recepi hospitem Lycurgo crudeliorem. Ecce autem, ego dum cum ventis litigo,

ira, &c. V. ad Cicer. II. Verr. cap. 34. Ovid. libr. VIII. Metam. vers. 279.

Tangit & ira Deos.

V. ad Phædr. I. fab. 24. Schefferi notas, & Gronovii dictata, juris publici facta.

Juppiter in cælo suo non invenit quod eligeret, &c.] Similia apud Terentium in Eunucho. ERHARD.

Peccaturus] Adulteraturus, scortaturus: hæc est proprissima notio hujus verbi *peccare* pro pellicari, hoc est, scortari, mœchari. Balbus Catholico; *Peccare dicitur quasi pellicari. & inde peccator; quod nomen antiquitus tantum flagitiosos & libidinosos significabat: sed postea transivit in appellationem omnium iniquorum: & dicitur peccator, quasi pellicator.* Hinc *peccatrix* pro meretrice. Auctor ad Cornel. Papam de Passione Christi; *Filio prodigo revertenti non improperas luxum: mulieri adultera non opponis prostibulum: peccatrici publica non recusas servitium.* Hinc & in sacra Scriptura *peccatores* dicti prævaricatores divinorum præceptorum, quod, spreto & relicto thoro Christi cum alienis Diis adulterentur, &, castitate Ecclesiæ prostituta cum carne, mundo & Diabolo libere voluptentur. ERHARD.

Nemini tamen] Lege, *talem*, cæteroqui falsissimum docent omnes fabulæ. BARTH. Frustra sunt, qui reponunt *talem*. Nec attendunt ad amores Jovis, qui discedens deceptarum animos lætitia mulcebat. BOURDELOT. Sic recte legitur. Arbitri sensus est: non involavit alterius amores Jupiter, sicut meos superbus Ascyltos. BOSCH.

Hilari Nympha] Alii, *Hylam Nympha*. TORNÆS. Veteres *hilari*. Pith. Alii *hylari*. PATISSON. Legendum puto, *& Hylam Nympha prædata*. PUTEAN.

Ad interdictum Herculem] Alii, *ad interceptum Herculem*. TORNÆS. Quodnam, quæso, interdictum liberum hominem exhibere postulasset? PUTEAN. Vide supra ad cap. 14.

Et os fabula] Alii, *& hos fabula*. MS. *& os fabula*, quod forsan pro *omnes* scriptum est. TORNÆS. V. C. *& hos fabula*. Forte *& suos fabula*. ERHARD.

Recepi Lycurgo crudeliorem] MS. auctior, *recepi hospitem Lycurgo*. TORNÆS. Fuerit Lycurgus crudelis Homero, Virgilio, aliis. Hæc tamen potius referenda ad illum Lycurgum, de quo postea cap. CXVII. *Et quicquid Lycurgi villa grassantibus præbuisset.* quæ narratio deficit. PITH. Referunt interpretes ad eum Lycurgum, de quo infra cap. CXVII. legitur: *Quicquid Lycurgi villa grassantibus exhibuisset.* Non recte, quomodo mihi persuadeo. Nam illa grassatio multo tempore post accidit, quam hæc fierent. Quare nihil dubito de Lycurgi illius crudelitate interpretari, quod & Ammianus lib. 22. *Judicibus Cassiis tristior & Lycurgis.* Et lib. 30. circa fin. *Judices numquam consulto malignos elegit: sed, si semel promotos agere dedicit inhumaniter, Lycurgos invenisse se prædicabat & Cassios.* ERHARD. Simile est illud Timonis Phliasii apud Athenæum lib. 10. *Ferum bubulcum Lycurgo crudeliorem.* SCIOPP. De nullo alio, nisi de Thraciæ Tyranno Lycurgo, hoc proverbium sumi posse, plane persuadent ea, quæ Barthius tradit ad Stat. lib. V. Theb. vers. 715.

——— Nec inhospita tecta Lycurgi
Præbuerant aditus.

Neque *hospite* cum Scioppio & Gonsalio legendum est; nam, ut censet optime Brouckhusius meus, Ascyltum hospitem vocat, & peregrinitatem objicit homini perfido, quem in hospitium receperat. BURM.

Cum ventis litigo] Haud absimile apud Paulum ad Corinth. cap. 14. ἐς ἀέρα λαλοῦντες. Lucret. lib. 4.

——— Ne ventis verba profundam.

Propert. lib. 1, Eleg 16.

At mea nocturno verba cadunt Zephyro.

WOUWEREN. Proverbialis locutio, omnibus linguis & gentibus usurpata. Job cap. 6. *Ad increpandum tantum eloquia concinnatis, & in ventum verba profertis:* hoc est, inania, φαῦλα, sine pondere & effectu. Coluthus in Helenæ raptu;

Ὣς ἡ μὲν πολύδακρυς ἐς ἠέρα φωνήσασα,
Μαψίδια ματεῦσα μάτην ἐπλάζετο κούρη.

Hepidannus Junior Sanctgallensis de Vita S. Wiboradæ lib. 1. cap. 25. *Ille afflictum clamitans, cum cognovisset, se preces in ventum fundere, surrexit.* Aleonora Angliæ Regina in Epist. ad Cælestinum Papam apud Petrum Blesens. epist. 145. *Sed, quid talibus immoror? curro in incertum, & aëra verbero, atque in ventos nostri gemitus evanescunt.* Aul. Sabinus Eleg. 2. sub persona Demophoontis ad Phyllidem;

Nunc venti mea verba ferant, qui verba tulerunt.

Id est, evanescant, & nihil apud te proficiant. Suidas Ἀνέμῳ διαλέγῃ, ἐπὶ τῶν ἀνοήτων. Cui simile & isthoc apud eumdem: Ἀνέμους γεωργεῖς, in cassum niteris, frustra laboras. Sic *dare verba in ventos* dixit Ovid.

go, intravit pinacothecam ſenex canus, exercitati vultus, & qui videretur neſcio quid magnum promittere; ſed cultu non proinde ſpecioſus, ut facile adpareret, eum ex hac nota literatorum eſſe, quos odiſſe divites ſolent. Is ergo ad latus conſtitit meum, &, [a]ego, inquit, poëta ſum, &,

[a] ENCOLPIUS.

Ovid. Et *ventoſus* dicitur is, cujus promiſſa pro ſpiſſo eveniunt, aut in ventum abeunt, qui multa promittit, & pauca præſtat. Dionyſius Cato in Diſtich.

Ne ſis ventoſus, dum vis urbanus haberi.

Item vanus & mendax. Oſeæ cap. 9 verſ. 7. *virum ſpiritualem*, hoc eſt, ventoſum. Loquitur autem de vanis Prophetis. ERHARD.

Senex canus] Eumolpus. TORNÆS.

Exercitati vultus] Ob vigilias in ſtudiis pallidus & macilentus evadit vultus: hinc & imagines Poëtarum macræ pingebantur. GLOSS. Rugoſi, auſteri. TORNÆS. Caper. *Exercitus laboribus*, *Exercitatus ſtudiis*. PITH. Vide Comm. Juven. Sat. VII.

Ut dignus venias hederis & imagine macra.

WOUWEREN. Ob vigilias in ſtudio ita pictos poëtas auctor Schol. Juven. BARTH. Ita vocant Poëtæ pallidum & macilentum vultum. Hinc & imagines poëtarum macræ pingebantur Juvenal. Sat. 7. De pallore poëtarum, & ſtudioſorum hominum, ejuſque cauſa, vide Rader. ad Martial. lib. 7. epigr. 3. ERHARD. Pallidi exponit Raderus ad Martialis lib. VII. epigr. 3. ſubtriſtis & ad ſeveritatem compoſiti Salmaſius ad Lamprid. Alex. Sever. cap. LIX. frontem, quæ honeſtum, firmum & exercitum hominem præferret, Gronovius lib. II. Obſervat. 4. quæ omnia fere eodem redeunt, & ad labores & ſtudiorum exercitationem referri debent: quo ſenſu jungitur ſæpe *laborioſus* & *exercitatus*. Suet. Tiber. cap. VI. *Infantiam pueritiamque habuit laborioſam & exercitatam.* Plin. Paneg. cap. LXXXVI. *Laborioſa & exercita ſtatione.* Alter Plin lib. VIII. Hiſtor. Nat. cap. 8. de Agrippa *miſera juventa, exercito ævo, inter arma morteſque.* Et eo ſenſu *exercitum*, fatigatum ab exercitio interpretatur Nonius, & adducit ex Salluſtii Jugurthino bello, *Nabdalſa exercito corpore*; eſt autem *exercitatus vultus*, qui a Sueton. Neron. cap. 37. dicitur *Triſtis & Pædagogi vultus.* BURM.

Promittere] Προτείνειν παρασκευάς. Juven. Sat. II.

——— *Dura per brachia ſata*
Promittunt atrocem animum. WOUWEREN.

Accipi poteſt *promittere* de vultu, quaſi ejus vultus aliquam eruditionem promitteret, hoc eſt, præ ſe ferret. Rittershuſius Not. in Phædrum. ERHARD. Supra ad cap. 2. notavimus, proprie de arrogantibus ludimagiſtris hoc verbum uſurpari.

Cultu] Veſtitu. Plaut. *Exerce vocem, per quam vivis, & colis.* Lucanus X. Phari.

Divitias Cleopatra gerit, cultuque laborat.

Tertull. de pallio? *Scytaloſagittipelliger ille, qui totam epitheti ſui fortem cum muliebri cultu compenſavit.* WOUWEREN.

Proinde] Ex uſu optimæ latinitatis idem notat quod *perinde*, unde ſcioli ſæpe Librarii has voculas commutarunt. Vide ſummi Grævii notas ad Cicer. lib. X. ad Famil. epiſt. 24. & Manut. ad ejuſdem libri epiſt. 34. pro *ſpecioſus* Heinſius ad oram libri conjecerat *ſpecioſo*, ſed nihil neceſſe. Nihil enim magis obvium, quam bene ornatos & pulchros *ſpecioſos* dici, ſpecies enim veſtibus & ornamentis conciliatur. Ita Ovidius lib. III. Met. verſ. 20.

——— *Tollens ſpecioſam cornibus altis*
Ad cœlum frontem.

Ubi tamen Heinſius *ſpatioſam* mavult. Sed hæ voces ſolemni librariorum errore commutantur. Eadem etiam varietas lib. XIV. Met. verſ. 661.

Ulmus erat contra ſpecioſa tumentibus uvis.

Ubi etiam *ſpatioſa* præfert Heinſius; ſed mihi magis convenire conſtructioni cum texto caſu, *ſpecioſa*, videtur. Noſter in cœna Trimalchionis puerum *non inſpecioſum* dixit cap. 74. & *Juvenis ſpecioſus* bis terve Apulejo, *mulier ſpecioſa* Ovidio III. Art. Am. verſ. 321. ut autem *ſpecioſum cultu* noſter, ita Suetonius Cæſ. 45. *cultu notabilem* dixit. BURM.

Eum ex hac nota literatum eſſe, quos odiſſe, &c.] Ipſo vultu Eumolpum ex eo genere hominum adgnoſcit, quod odiſſe divites ſoleant, ſcil. Poëtam. Barthius in Ceir. Virgil. num. 1. Lege, *cum ex hac nota literatorum eſſe*, intelligit Poëtas. *Ex hac nota*, id eſt, talis notæ, phraſi Petroniana. Schopp. Veriſim. lib. 2. cap. 18. ERHARD. Antiquæ editiones omnes *cum hac nota literatum eſſe.* Sed recte correxit Scioppius *ex hac nota.* infra cap. 126. *Ex hac nota eſt domina mea.* Nam elegans uſus propoſitionis hujus. Cicero pro Muren. 36. *Fuit eodem ex ſtudio vir eruditus apud patres noſtros, & honeſtus homo, & nobilis, Q. Tubero.* Ubi v. Cl. Grævium. Terent. Hecyr. Act. V. ſcen. 1. verſ. 30. *Si alia eſſet ex hoc quæſtu, non faceret.* Florus lib. I. cap. 13. *Virgines ex ſacerdotio Veſtæ.* Cæterum locutionem hanc tranſlatam à notis amphorarum Vinariarum, notaverat Ampl. Cuperus, & Senecam duobus locis uſum, de Conſt. cap. III. *Ex hac tibi nota ſapientem exhibeo.* III. de benef. cap. 9. *Quædam non ſunt ex hac vulgari nota.* tertium ad Phædri lib. IV. fab. 23. adduxit Schefferus ex Epiſt. 52. *Nos ex illa prima nota non ſumus.* BURM.

Quos odiſſe divites ſolent] Alii, *quod odiſſe.* TORNÆS. Horat. lib. I. Sat 4. WOUWEREN.

Ad latus conſtitit meum] Vide ne interpretamentum

&, ut spero, non humillimi spiritus, si modo coronis aliquid credendum est, quas etiam ad imperitos deferre gratia solet. Quare ergo, inquis, tam male vestitus es? Propter hoc ipsum: amor ingenii neminem umquam divitem fecit.

Qui pelago credit, magno se foenore tollit;
Qui pugnas & castra petit, praecingitur auro;
Vilis adulator picto jacet ebrius ostro;

Et

tum sit, & scirpserit Arbiter, *secundum me*, vel *propter me*. Anonym. MS. juxta man. Doulæ ad edit. Tornæl. HADRIANID. *Te &* ignorant editiones. Forte, *si ergo, ut ad latus constitit meum, ego, inquit.* Nescio autem, cur, *ad latus consistere*, placere non debeat.

Si quid coronis credendum] Sueton. Neron. cap. XII. *Instituit & quinquennale certamen primus omnium Romæ more Græco triplex, Musicum, Gymnicum Equestre.* In iis certaminibus oratores, Poëtæ, & omne genus artificum de coronis contendebat, uti & in agonibus Capitolinis, qui, exemplo ludorum Olympicorum a Domitiano instituti. Sueton. cap. IV. Vetus Inscriptio apud Gruter. pag. CCCXXXII. 3. L. VALERIO PVDENT. HIC. CVM. ESSET ANNORVM. XIII. ROMÆ. CERTAMINE. IOVIS. CAPITOLINI. LVSTRO. SEXTO. CLARITATE INGENII. CORONATVS. EST. INTER. POETAS. LATINOS. OMNIBVS SENTENTIIS IVDICVM. Tacitus Annal. XVI. cap 4. *Senatus, propinquo jam lustrali certamine, ut dedecus averteret, offert Imperatori victoriam cantus, adjicit facundiæ coronam, qua ludicra deformitas velaretur.* Idem refert Sueton. Neron. cap. XII. Quo forte ille morsus: *Quas nonnumquam ad imperitos gratia deferre solet.* WOUWEREN. Philosophi coronari in theatro. Synesius ad Pæon. ἄτοι μὲν ὡς ἴσον λαμπροί, καὶ τοῖς θεάτροις ἐστεφανοῦσθαι. Jungerman. Sed hic locus de coronis Poeticis capiendus est, super quibus multa P. Faber in Agonistic. Jacobus Pontanus ad Virgil. Eclog. 7. Claudius Minos ad Alciati Emblema 204. Raderus ad Martial. lib. 8. epigr. ult. ERHARD.

Gratia ad imperitos] Non magis hæc querela Neronem tangit, quam omnis ævi Principes. Perpetua enim hæc famelicorum Poetarum exprobratio fuit, quasi seculum, quo viverent, eos non intelligeret, & indoctiores præferret & præmiis honoraret. Quod & factum sæpe, docebit te Gellius lib. XVII. cap. 4.

Quare ergo, inquis] Alii, *inquit*. Pflug. *inquio*. Sed nihil mutandum: est enim præoccupatio. ERHARD. Legendum, *inquio*. Simile autem illud Carionis apud Aristophanem Pluto Act. 2. sc. 1. cum enim cœcus dixisset. se esse Plutum, dicit Cario,

Σὺ πλοῦτος, ἔπειτ' ἀθλίως διακείμενος. BOURDEL.

Quare ergo tam male vestitus] Mart lib. VI. epig. 82.
Tune es, tune, ait ille, Martialis:
Cur ergo, inquit, habes malas lacernas?

Et lib. III. 38.
Insanis: omnes gelidis quicunque lacernis,
Sunt tibi, Nasones, Virgiliosque vides. PITH.

Neminem inquam] Quid si legas, *unquam*? PUTEAN. Sic mox cap. seq. *Nescio quomodo bonæ mentis soror est paupertas.* Cujus rei caussam inquirit Aristotel. Problem. 4. sect. 29. Rittershusius ad Phædr.
——— *Virtus laudatur & alget.*
Tilemannus in Discursu Philolog. de Historicor. delectu, pag. 200. Dicta in hanc sententiam vetusta congessit Taubmannus Comment. in Plautum Stich. Act. 2. scena 1. ERHARD.

Qui pelago credit] In tenuis fortunæ homines. Scalig. in Catalect. ERHARD.

Magno se fænore tollit] Ita loquitur Cassius Parmensis.
Non levis adscensus, si quis petit ardua, sudor
Plurimus hunc tollit. —— BARTH.
Id est, inflatus magni lucri spe, ne curet pelagus sæviens. Barth. Claudian. lib. 1. in Rufin. vers. 12.

Præcingitur auro] MS. *ostro*. TORNÆS. Militare verbum: militiam sequitur auri amore. PITH. Eleganter: quia in zona res pretiosæ, ut aurum, argentum, &c. Sueton. Vitell. *Zona se aureorum plena circumdedit.* Hinc Egesippus lib. 5. cap. 24. *auro & argento succinctos* dixit. Perrenonius Animadversion. & Var. lect. lib. 1. cap. 13. ERHARD. Barthius & hic in racemationibus, & ad Claudiani lib. 1. in Rufin. vers. 22. deterere communem interpretationem hujus loci voluit, quam tamen etiam probavit Salmasius ad Vulcat. Cassium cap. 1. & Spart. Pescenn. cap. X. Sed, ut Barthii expositionem non probo, ita neque possum credere, *auro præcingi*, esse, Zona plena auro cingi: sed cum *præcinctura* sit mollioris & effæminati viri, vel pueri delicati, indicium, ut patet ex Sueton. Cæs. cap. 45. & Macrob. lib. II. Saturn. cap. 3. turpitudo illa augetur, si tunica & vestes auro splendeant. Ita enim ornatas luxuriosorum tunicas fuisse, docet Ferrarius lib. III. de re vestiaria c. 15. BURM.

Vilis adulator] Salisber. lib. 3. cap. 13. non laudato auctore citat. BONGARS. Menand.
Ἀνθρωπος ἂν ᾖ χρηστός, εὐγενής, σφόδρα
Γενναῖος, οὐδ' ἄφιλος ἐν τῷ νῦν γένει.
Πράττει δὲ ὁ κόλαξ ἄριστα πάντων. PITH.

Lucianus de Parasito: Ὁ μὲν βίος τοῦ παρασίτου κρείττων

Et qui sollicitat nuptas, ad praemia peccat:
Sola pruinosis horret facundia pannis,
Atque inopi lingua desertas invocat artes.

LXXXIV. Non dubie ita est. Sed qui, vitiorum omnium inimicus, rectum iter vitae coepit inspicere, primum propter morum differentiam odium

ἐπὶ τῷ τῶν ἰατρῶν, καὶ τῶν φιλοσόφων. WOUWEREN. Salisberiensis de Nugis Curial. lib. 3. cap. 13. Ravis. Textor in Epithet. ERHARD.

Ostro ebrius] Dementatus, & mentis ob rem aliquam nimio immodicam haud compos. GLOSS. MS. *auro.* TORNÆS. Innuit, parasitos & adulatores, ad amplissimas fortunas Principum stoliditate evectos, priorum vitæ sordium non amplius memores, reliquos præ se despicere, rerum successu elatos. Ita enim *ebrius* interdum metaphorice capitur pro dementato & mentis ob rem aliquam nimio immodicam haud compote, quia *ebrietas* mentem alienat & expectorat ob immodicum potum. H. Junius Animadversion. lib. 3 cap. 6. & fusius Gilb. Cognatus in Adagior. syl. loge. ERHARD. Interpretatur hoc recte Barthius ad Stat. lib. VI. Theb. vers. 540. de stragula veste auro variegata, Phrygio opere. *Ebrium* vero ego de mentis haud compote non caperem, sed proprie de adulatore, se ad regum mensas inebriante, & vino nimis indulgente.

Sollicitat nuptas] Hinc *sollicitatores* Paullo JCto. v. Sent. IV. 6. BARTH. Vide & Barthium ad Hermæ Pastorem pag 930.

Peccat] *Spectat*, Scaliger ad oram Leid. Cod. BOSCH. Dictum, ut apud Propertium lib. II. eleg. 16.

Numquam venales essent ad munus amicæ.

ubi vide Passeratii notas. ex peccato ergo præmia & mercedem petunt, non gratis sunt flagitiosi. Senec. epist. 122. *Quibus peccandi præmium est infamia*, de alio genere luxuriosorum dixit.

Pruinosis pannis] Squalidis & horridis. GLOSSÆ. Lege *pruinosis.* AURAT. Hanc lectionem agnoscit & Puteanus, Epistolar. fercul secund. epist. 3. Ammianus lib. 22. de Scythis; *Squalentes & pruinosas ferarum tetro ritu vescuntur*, id mox declarat; *Aquilone caditur & pruinis.* ERHARD. *Hirtam togam* dixit auctor Dialog. de Corr. Eloq. cap. 26. *Adeo malim oratorem, vel hirta toga induere, quam fucatis & meretriciis vestibus insignire.* *Algentem togam* vocavit Martialis lib XII. ep. 36 & XIV. Epigr. 137. CUPER. Cæterum, *horret*, mihi videtur aptius convenire pannis pruinosis, quam *haret*, quod habet prima editio, & Traguriensis codex. *Horrere* enim pro algere, & *horrorem* pro *frigore* dicebant. Vide Heins. ad Ovid. lib. II. Art. Amat. vers. 213. ita & *horridus* pro frigido, idem ad lib. II. Amor. Eleg XVI. vers. 19. & lib I. Fastor, vers. 495. ubi etiam apud Lucanum *harens*, pro *horrens*, perperam legi ostendit. Eodem modo variant codices Pliniani lib. XIV. 1. *Eadem medici hominis altitudine adminiculata sudibus horrent vineamque faciunt.* Ubi alii *harent.* Sed probum est *horrent*, id est, rigent, & ut arbores, quæ trunco valido nituntur, stant. De *pannis* vero vide Casaubonum ad Sueton. August. 20 BURM.

Horret] Ita V. C. vulgo, *haret.* SAMBUC. Alias legitur, *sola pruinosis horret prudentia pannis.* BRASSICAN.

Atque inopi lingua desertas invocat artes] MS. *disertas.* Apud Henricum Stephanum sequuntur octo versus hic præteriti. TORNÆS. Vet. unus, *desertas.* Quod postulat carminis ratio. PUTEAN.

Non dubie ita est] Alii codices *non dubie*, ut infra cap. CXXIV. *Haud dubie credentibus indicavimus.* ERHARD. Reduxi primæ editionis lectionem *non dubie ita est. Sed qui vitiorum*, &c. Quæ & Traguriensis codicis est, nisi quod ille habeat, *sed quis.* vulgata vix admittit sensum aptum. Plin. lib. V. epist. 14. *Erit fortasse, imo non dubie, hujus propositi mei & minor laus & obscurior fama.* Livium *haud dubie*, *nec dubie*, innumeris locis posuisse notant lexicographi. Plinius quoque non semel lib. XVII. Hist. Nat. cap. 12. *Non dubie venenum est*, lib. XXI. cap. 18. *Non dubie mederi*, & passim in Pandectis quoque obvia formula. *Ita est*, vero affirmantis formula, millies apud comicos occurrit.

Rectum iter vita] Firmic. lib. 3. cap 1. *Ut rectum iter vita mortalitas ingressa.* WOUWEREN.

Inspicere] Alias, *insistere.* BRASSIC. Legendum, *insistere.* WOUWEREN. Forte *insistere.* RITTERS. & BARTH. Omnibus fere commentatoribus damnata vox *inspicere*, & communi suffragio substituta *insistere*, & ita Terentium & alios locutos certum est. Religio tamen mihi est recedere à primis editionibus & MSS Codicibus, præsertim, cum commode explicari possit: *inspicere* enim est examinare, cognoscere, ut supra ad cap. XV. ostendimus. Non absimilis est illa Terentiani Demeæ Adelph. Act. III. sc. III. philosophandi ratio. *Denique inspicere, tamquam in speculum, in vitas omnium jubeo, atque ex aliis sumere exemplum sibi.* Ita vulgo legitur. sed antiquæ editiones exhibent *inspicere tamquam in speculum vitas omnium.* Quod firmari potest Ciceronis in Pisonem cap. 29. loco, qui Terentium suum ante oculos habuisse videtur. *In quibus versibus, si quis velit, possit istius tamquam in speculo vitam intueri.* BURM.

Propter morum differentiam] Vide Boëth. de Cons. lib. I.

odium habet (quis enim potest probare diversa?) deinde, qui solas exstruere divitias curant, nihil volunt inter homines melius credi, quam quod ipsi tenent. Jactantur itaque, quacumque ratione possunt, literarum amatores, ut videantur illi quoque infra pecuniam positi. *

Nescio quo modo bonae mentis soror est paupertas. *

Vellem tam innocens esset frugalitatis meae hostis, ut deliniri posset. Nunc veteranus est latro, & ipsis lenonibus doctior. * * *

LXXXV.

reipsa. vide Castalionem in Annotat. ad cap. 1. Joan. lib. 1. prof. 111. BARTH. In eumdem sensum Boëthius de Consolat. Philosoph. lib. 1. prof. 3. *Quod nostris moribus instituti, studiis improborum dissimillimi videbantur.* ubi Sitzmanus in Notis num. 70. ERH.

Habet odium] Id est, sibi conflat, & ab omnibus odio habetur. Senec. Epist. 105. *Quidam odium habuerunt, nec inimicum.* eo sensu supra cap. LXVI. dixit, *Habebo convitium.* vid. & ad cap. XV. Cæterum ingeniosa est Heinsii, quam codici suo adscripserat, conjectura, *pramium, propter morumdifferentiam, odium habet*: eo sensu, quo Terentianus Demea Adelph. Act. V. sc. IV. qui vitam dure & parciter agens, & conterens in quærendo vitam atque ætatem, *nunc exacta ætate hoc fructi pro labore à filiis ferebat, odium.* BURM.

Diversa] Nescio, an non verior Memmii Cod. lectio *Universa.* BOSCH. Traguriensis codex *divisa*, mendose. Neque *universa* Memmiani codicis melior: *diversa* sunt contraria, dissimilia, ut vel tironibus notum est. respicit autem illud Horatii lib. 1. Sat. 1. 3.

Qui fit, ut nemo laudet diversa sequentes.

Et vers. 109.

——— *Nemon' ut avarus*
Se probet, ac potius laudet diversa sequentes.

Vellej. Pater. lib. II. cap. 60. *Inter naturaliter dissimillimos, ac diversa volentes, crescebat odium.* BURM.

Sola exstruere divitias] Lege *solas.* AURAT. Biturig. *instruere.* Pith. PATISSON. Jo. Salisber. ex hoc loco: *Qui solas divitias congerere curant, nihil in vita potius credi volunt via, quam cæteris prætulerunt.* PITH. Pari elegantia Phædrus *exaggerare opes*, & Cicer. *exaggerare rem familiarem.* Rittershusius ad Phædrum. Dicuntur autem pulcherrime *incubones*, ἐπικεκυφότες, qui toti in opes & divitias incumbunt. ERH. Horatium imitatur, qui lib. II. Od. 3. dixit

——— *Et exstructis in altum*
Divitiis potietur hæres.

Vide ad Phædr. lib. III. fab. XIX. Ita *congerere* Tibullus 1. eleg. 1.

Divitias alius fulvo sibi congerat auro.

ubi v. Gebhardi notas. Cyprian. epist. 1. *Pecuniarum ingentium exstructos aggeres*, dixit.

Curant] Hic est, summa ope nituntur: ut eleganter hac voce usos scriptores cum veteres, tum præcipue Christianos ævi sequentis, docuit Barthius ad Stat. lib. II. Theb. vers. 360. & Claudian. lib. II. in Rufin. vers. 158.

Tenent] Possident, vide ad cap. 82.

Quacumque ratione possunt] Ita vetus codex: vulgo *quacumque possunt.* SAMBUC. Lege *quacumque rationes poscunt.* BARTH.

Infra pecuniam] Id est, minoris haberi. Ita Terent. Eunuch. III. sc. 2. *Tace tu, quem ego esse infra infimos omnes puto.* Apud Florum quoque lib. IV. cap. 11. editiones exhibent, *sed pulchritudo infra pudicitiam principis fuit.* Ubi tamen cum Grutero & Freinshemio mallem *intra* legere. Infra capite 100. *infra fiduciam posui.* BURM.

Nescio quo modo] Q. Cic.

Nescio quo pacto res mala facta bona est. BARTH.

Vet. Cod. *quo non.* Sed vincentius in speculo legit *quomodo.* P. DANIEL.

Bonæ mentis soror] Menander, Μακάριος, ὅστις οὐσίαν καὶ νοῦν ἔχει. PITH. Vid. Apulejum Apolog. Æneam Gazæum, alios. BARTH. Quæ Apulejo in Apolog. *Philosophia vernacula*: Chrysostomo in Acta Apostol. Hom. 16. *mater sanitatis.* Scip. Gentilis Comment. in Apul. Apolog num. 243. ERHARD. Idem dixit Crates apud Julianum Orat. VI.

Χαῖρε θεὰ δέσποινα, σοφῶν ἀνδρῶν ἀγάπημα,
Εὐτελίη, κλεινῆς ἔγγονε σωφροσύνης.

Et ita Lucian. in Nigrin. φιλοσοφίαν & πενίαν jungit. Democritus divitias onus bonæ mentis existimabat teste Senec. de providentia cap. VI. Et ita alii plures senserunt. *Sororem* autem vocat eleganter, quia similis & conjuncta semper est bonæ menti paupertas, ut Plaut. Pœnul. *Hanc per dextram sororemque lævam*: & simili ratione, ἀδελφὰ Græcis sunt ὅμοια, οἰκεῖα, ἁρμόζοντα, πρέποντα, in Glossis, & Etymolog. magno. Ælian. lib. II. Var. cap. 18. Λέγει δὲ καὶ ἐκεῖνος ὁ ἀδελφὸς τοῦ προειρημένου. Et lib. XII. cap. 1. & alibi. CUPERUS.

Veteranus est latro] *Veteranus* hic is, qui longa annorum serie & experientia peritus, astutus: quomodo apud Livium lib. 1. *Pœnum, hostem veteranum, trium & viginti annorum militia durissima, inter Hispanas gentes semper victorem.* Sic hoc sensu *vetus* sæpe apud Tacitum. BOSCH. Ita *veterana meretrix* apud Fulgentium Mythol. HEINS.

Lenonibus Alii *latronibus.* TORNÆS.

Doctior]

LXXXV. In Asiam quum à Quaestore essem stipendio eductus, hospitium Pergami accepi: ubi quum libenter habitarem, non solum propter cultum aedicularum, sed etiam propter hospitis formosissimum filium, excogitavi rationem, qua non essem patrifamiliae suspectus amator. Quotiescumque enim in convivio de usu formosorum mentio facta est, tam vehementer excandui, tam severa tristitia violari aures meas obscaeno sermone nolui, ut me mater praecipue, tamquam unum ex Philosophis, intueretur. Jam ergo coeperam ephebum in gymnasium deducere:

Doctior] Astutior, fraudulentior. verbum Comicum Plauto & Terentio perpetuum. videndus Schopp. Explanat. in Mostell. ERHARD. Vide supra ad cap. 74.

Stipendio conductus] MS. *eductus*. TORNÆS. Ex more magistratuum Romanorum, qui sæpe in cohorte amicorum doctos & Poetas secum in provincias ducebant, ut Ennium secum habuit Fulvius Nobilior. v. Claudiani Præfat. ad lib. III. de laud. Stilicon.

Quotiescumque] Sic fit, teste Victore in Augusto. *Cumque esset luxuria serviens, erat tamen eius & vitii severissimus ultor*, &c. AITTIRSH.

Usu formosorum] Qui usum sui dent Viris. GLOSS. Ovid. lib X. Met. 186. *ipsoque fit utilis usu*. Salvianus lib. VII. de Gub. *Quis credere aut etiam audire possit, convertisse in muliebrem tolerantiam viros, non usum suum tantum atque naturam, sed etiam vultum*, &c. Saxo Grammat. lib. V. Dan. Hist. BARTH. Qui usum sui dent viris. Sic Hieronymus quoque in Vita Joannis Monachi. Val. Maximus lib. VI. cap. III. Plautus, atque alii, *usum* in muliere eodem modo accepere. Barthius Ablegmin. Critic. libro 2. cap. 1. Pamphilus ad Galateam apud Maurilianum;

En, lasciva Venus nos ad sua gaudia cogit,
Inque suos usus non jubet ire simul.

Plautus pro *usu* dixit *usuram*. unde *usurarius*, cujus usuram capimus, vel quo utimur, ad eam faciem, sicut *commodatarius*, *mandatarius*, &c. In Prolog. Amphitruon. de Jove adultero;

Alcumenam uxorem cepit usurariam.

de qua vide Goldastum docte eleganterque dissertantem contra interpretum nugas, Plautin. lection. lib. 1. cap. 4. ERHARD. Tibul. 1. eleg. X. vers. 55.

Et, cum furtivo juvenem lassaverit usu,
Tecum interposita languida veste cubet.

Tam severa tristitia] Terent. *Tristis severitas*. PITH. Severitate. Arnobius lib. VI. *Formas, quæ cuivis tristi esse possint deridiculo*. Imp. in præf. Cod. Theod. Pacatus pan. *Severi patres hi, quos plus diligunt, tristiores sunt*. BARTH. Argumentum hujus fabulæ, sive Historiæ verius, quale est satyræ 2. apud Juvenal. in principio, videlicet oretenus & pallio philosophari hypocritas, aut scientiam rerum præferre memorabilium: postmodo, cum soli sint, facere paria Cybeles apud Apulejum Gallis, aut Petroniano huic Eumolpo. Barth. ad Claudian. Epigr. in Curetium tertio. *Severa tristitia*, id est, tristiore & pædagogico vultu, sive (ut hodie dicere licet) Monastico, hoc est, hypocritico. Sueton. Nerone cap. 37 *Pæto Thraseæ* (scilicet mortis caussa fuit) *tristior & pædagogi vultus*. De cujusmodi simulatoribus Sidonius Apollinaris lib. 3. ep. 13. *Facilius obtingit, ut quispiam seria loquens vivat obscœne, quam valeat ostendi, qui pariter existat improbus dictis, & probus moribus*. Theobaldus Episcopus in Physiologo, de Syrene loquens;

Ut pote sunt multi, qui de virtute locuti
Clunibus indulgent. ———

Ex illo Juvenal. Sat. 2.

——— *Et de virtute locuti*
Clunem agitant. ——— ERHARD.

Violari aures meas obscœno sermone nolui] Lege, *dolui*. Gruter Suspicion. lib 5. cap. 12. Improbe, imitatur enim Varronem Agathone; *Virgo de convivio abducatur ideo, quod majores nostri virginis acerba aures Veneris vocabulis imbui noluerunt*. ERHARD. *Nolui* veteres membranæ, Forte *docui*. Nam, ut ait Phædrus Prolog. lib. IV.

——— *Decipit*
Frons prima multos, rara mens intelligit,
Quod interiore condidit cura angulo BOSCH.

Tamquam unum ex Philosophis] Bene cum genere humano ageretur, si Eumolpus postremus fuisset eorum, quibus Philosophia in ore. nunc hodie plerosque numeres,

Qui Curios simulant, & Bacchanalia vivunt.

Gruter. Suspic. lib. 5. cap. 12. ERHARD.

Jam ergo] Lege, *jam ego*. Sic Memm. codex. BOSCH.

In Gymnasium ducere] Hoc Pædagogorum officium. Gloss. Isidori *Pappas, Pædagogus, qui sequitur Studentes*. Neque in Gymnasia tantum & ludos ducebant, sed semper comitabantur. v. Valer. Max. III. cap 1. Exempl. 2. & infra cap. 94. Pædagogos autem sæpe corrumpendis sibi traditis liberis operam dedisse docebit aliud exemplum apud Valerium Max. lib. VI. cap. 1. ex. 3. Et hinc præceptorem sanctissimum quemque eligendum, docet Quintilianus lib. 1. Inst. Orat. cap. 2. & Plinius lib. III. Epist. III. Corelliæ consilium

ducere: ego ftudia ejus ordinare, ego docere, ac praecipere, ne quis praedator corporis admitteretur in domum. Forte quum in triclinio jaceremus, quia dies folemnis ludum arctaverat, pigritiamque recedendi impofuerat hilaritas longior, fere circa mediam noctem intellexi, puerum vigilare. Itaque timidiffimo murmure votum feci; &, Domina, inquam, Venus

lium dans de filii ftudiis inftituendis, ait, *Adhuc illum pueritia ratio intra contubernium tuum tenuit, praceptores domi habuit, ubi eft vel erroribus modica, vel etiam nulla materia. Jam ftudia ejus extra limen proferenda funt, jam circumfpiciendus Rhetor Latinus, cujus fchola feveritas, pudor, in primis caftitas conftet; adeft enim adolefcenti noftro, cum ceteris natura fortunaque dotibus, eximia corporis pulchritudo: cui in hoc lubrico atatis non praceptor modo, fed cuftos etiam rectorque quarendus eft.* Quæ duo loca indicio Ampliff. Cuperi debeo. Hinc patet, in vulgari illa Ephebòrum corruptela, quam follicite parentes debuerint circumfpicere fanctos pædagogos. BURM.

Pradator corporis] Adtemptator pudicitiæ. GLOSS. Supra cap. LXXX. *Non frueris, inquit, hac prada.* Athen. Τούτοις καὶ τὸν τοῦ σώματος κόσμον ὑπὸ τοῦ πάθους ἐξαγόμενοι καὶ σκυλεύοντες, ἑαυτοὺς ἀντιδιδόασι. Heliodor. Τὶ δὲ τὸ ἀναφρόδιτον νέος ὤν τῷ καὶ καλὸς καὶ ἀκμαῖος γυναῖκα ὁμοίαν καὶ προσιτηκυῖαν ἀποθεῖται καὶ οὐχ ἅρπαγμα οὐδὲ ἕρμαιον ἡγεῖται τὸ πρᾶγμα. PITH. Felis pullaria. Sic cap. LXXXIII. *Hylam Nympha pradata eft.* BARTH. Adtemptator pudicitiæ. fic fupra dixit cap. LXXX. *Egreditur fuperbus cum pramio Afcyltos:* hoc eft, præda, fcilicet Gnythone. ERHARD.

Dies folemnis] Poteft de aliquo anniverfario & fefto die capi, quibus ludi claudebantur. ut Romæ quinquatribus fiebat, cum minerval folverent. Unde Plin. lib XXXV. Hift. Nat. cap. 11. *Juvenem requiefcentem, & quinquatrus celebrantem* dixit. Suet. Neron. XXXIV. *Solemnia quinquatruum.* Mira autem locutio *arctare ludum* pro claudere. annotavit Ampliffimus Cuperus ad codicem fuum, Virgilium lib. 1. Æneid. verf. 293. *artas compages* dixiffe,

——— *Dira ferro & compagibus artis*
Claudentur belli porta.

Ita contrario fenfu idem Poëta dixit lib. II. Æn. v. 269.

Laxat clauftra Sinon.

Et nofter infra cap. 97. *Clauftrorum firmitatem laxavit;* & mox in Halofi Trojæ, *Danai relaxant clauftra.* Forte huc referre liceret corruptiffimum Ciceronis locum pro Rabirio Poftumo cap. 14. *Quibus* (mercibus) *cum multa naves referta fuiffent, una non patuit, parva artata.* Senfus autem effet, fi hæc lectio antiquorum codicum fervanda fit, ne unam quidem, nec parvam etiam patuiffe, fed arctatam & claufam fuiffe, ne videri poffet, qua merce onerata effet. Sed illa verba adhuc obfcura & in mendo cubant, ideoque nihil hinc conficio. Melius hujus verbi ufus ex Lucano illuftratur, qui cum *claudere* conjungit lib. IV. 369.

Aëra non paffus vacuis difcurrere venis
Arctavit, claufitque animam. BURM.

Ludum] Scilicet literarium. ERHARD.

Pigritiamque recedendi] Otium, ut apud Martialem lib. 12. epigr. 4.

Tu facis ingenium, tu, fi quid poffe videmur,
Tu das ingenua munera pigritia.

Id eft, otio liberali, à quo literati dicuntur *Scholaftici* & *Otiofi.* Petronii fententiam Germanicis verbis optime exprimimus, *Als wir faul und mude waren, und der Jung fchlaffen begert.* Deinde *recitandi* legit Jungermannus. Puto, *recedendi*, intelligi & tolerari poffe. Putean. epiftola ad Goldaftum. ERHARD. Recte Gonfalius reprehendit eos, qui *pigritiam* hic otium liberale interpretantur. Senfus manifeftus eft, convivio in noctem protracto, illos manfiffe in lecto tricliniari, neque libuiffe ex triclinio recedere in cubiculum, ut lecto fe imponerent. ut fupra conviva ille cap. XLI. *Dies nihil eft, dum verfas te, nox eft. Itaque nihil eft melius, quam de cubiculo recta in triclinium ire.* Qui in multam lucem dormiens, querebatur de brevitate diei, & ideo furgens ftatim menfæ accubabat: noftri vero in triclinio permanferant fublatis menfis, præ pigritia & vino liberalius haufto, quo marcebant. Eodem modo fupra in pervigilio Veneris cap. XXII, in fomnum labuntur. Proprie vero utitur *recedendi* voce, quæ notat in interius membrum & conclave abire; cubicula enim in parte domus interiori, triclinia ad atrium, ut fupra vidimus. *Concedere* dixit Terentius Heaut. III. fc. III. ubi pater filium objurgans, quod in triclinio, in vino immodeftus, fubagitaverat, ut credebat, amicam alienam, dicit, *at certe concedas hinc aliquo ab ore eorum*, id eft, in interiorem domus partem, ut fecit poftea apud Menedemum Clitipho, paterni moniti memor, cum in ultimis ædibus in conclavi lectus erat latus, ut amica frueretur, Act. V. fc. 1. & ita *receffus* vocabant ipfa conclavia. Ovid. 1. Met. verf. 177.

Ergo ubi marmoreo fuperi federe receffu.

Ubi interius membrum intelligitur, *atria* enim præcefferunt. Idem lib. 1. Faft. verf. 555.

Proque domo, longis fpelunca receffibus ingens
Abdita, vix ipfis invenienda feris.

nofter mox in halofi Trojana *receffus* vocat latebras. BURM.

Murmure votum feci] Superftitio veterum, qua femper taciti aut murmurantes vota faciebant. GLOSS.

Venus, si ego hunc puerum basiavero, ita ut ille non sentiat, cras illi par columbarum donabo. Audito voluptatis precio, puer stertere coepit. Itaque adgressus simulantem aliquot basiolis invasi. Contentus hoc principio, bene mane surrexi, electumque par columbarum adtuli exspectanti, ac me voto exsolvi.

LXXXVI. Proxima nocte, quum idem liceret, mutavi optionem: &

Superstitio veterum, qua semper taciti aut murmurantes vota faciebant. Juven. Sat. x.

Formam optat modico pueris, majore puellis
Murmure, cum Veneris fanum videt anxia mater.

Pers. Satyra 2.

Haud cuivis promtum est murmur tacitosque susurros
Tollere de templis, & aperto vivere voto,

vid. Senec. ep. x. WOUWEREN. Qui cupide & ardenter aliquid à Diis petebant, tacitos ac murmurantes vota facere solitos, ab aliis annotatum est. Ejus rei exstat exemplum & in Sacra Historia 1 Reg. 1. vers. 10. & seqq. de Anna Elcanæ uxore votum in templo pro apertione vulvæ suæ faciente: & quidem vers. 13. sic legitur; *Porro Anna loquebatur in corde suo, tantumque labia illius movebantur, & vox penitus non audiebatur*, &c. ERHARD. Illustravit hunc votorum ritum egregie optimus ille virorum Brouckhusius noster ad Tibull. lib. IV. eleg. 5. vers. 17. & olim Barthius ad Statii Theb. lib. V. vers. 632. & Schottus II. Observ. cap. II. *Murmur* autem vox propria in arcanis his votis, & omnibus sacris, quæ fiebant nocte, ut, præter loca à Wouwerio adducta, docet Valer. Flacc. VII. 464.

——— *Totum septeno murmure fertur*
Per clypeum.

Ovidius lib. VII. Met. vers. 251.

Quos ubi placavit precibusque & murmure longo.

Sidon. Apoll. Carm. II. vers. 86.

Pontificum de more senex arcana peregit
Murmura.

Ubi vide doctissimi Savaronis notas. BURM.

Domina Venus] Δέσποινα ἀφροδίτη. Alciphr. Achill. Alexandr. lib. 8. PITH. Apud Lucian. Amoribus δέσποινα Ἀφροδίτη. Ovid. lib. 1. de Arte amandi. WOUWEREN. Proprie, vide Heins. ad Ovid. epist. 4. Heroid. vers. 12.

Par columbarum] Apposite, nam *columba* & *palumbes* Veneri sacræ. Rader. ad Martial. lib. 8. epig 28. sed & inter obscœna & nequam vocabula. Gruter. apud Taubmann. ad Plaut. Bacchid. Act. 1. sc. 1. ERHARD. Cur in tutela Veneris sint Columbæ, fabulam refert Lutatius ad Stat. IV. Theb. 226. unde apud Statium 1. Sylv. II. 102. Veneri dixit Cupido:

——— *Hic nostra deflevit fata Columba.*

Ubi vid. quæ Barthius notat, & Passerat ad Propert. lib. III. eleg. 3. Vide & Scholiast. Apollon. Rhodii ad lib. III. vers. 539. & ad Æsch. septem contra Theb. vers. 300. Et hæc ratio, cur in insula Salamine, quæ Veneri sacra, Columbæ plurimæ nutriebantur, unde & ab Æschylo in Persis vers. 309. vocetur πελειοθρέμμων. Hinc currus ejus Columbis junctis trahitur. Ovidius XV. Met. vers. 598.

Perque leves auras junctis invecta Columbis.

Vide Barth. ad Claudian. Epithal. Pallad. vers. 104. Et hinc ipsæ mulieres impudicæ *Columbæ* dictæ, ut Helena Lycophroni vers. 85. τρήρων vocatur, ut Scholiastes notat διὰ τὸ λάγνον. Et vers. 131. πελειὰς, ubi exponit idem πόρνη. Artemidorus autem Oneirocr. lib. II. cap. 20. dicit, φάττας, notare meretrices, περιστερὰς vero puras & mundas matresfamilias. Nam proprie illud genus Columbarum in hac materia intelligitur. Et *columbam* pro *palumbe* poni docet Servius ad Virgil. 1. Eclog. vers. 58. ut & Horatius lib. 1. od. 2. vers. 9 *Columbas* dixit, intelligens palumbes: illæ enim nidificant in arboribus. Unde & palumbes capere debemus Columbas, in augurio, quod Augusto imperium promisit apud Sueton. cap. 94. unde & discimus, quare, *palumbum regium*, dixerit Lampridius in Diadum. cap. IV. ubi dubitare non debuerat Casaubonus, an sit, qui omen regiæ fortunæ ferat. hoc enim manifeste docet Servius ad Virgil. 1. Æn. vers. 393. & ad lib. VI. Æn. vers. 190. & ex simili augurio, quod Alexandro Severo obtigisse narrat Lamprid. ejus vita cap. XIII. confirmatur. Sed ad nostri Petronii mentem egregie facit alius Virgilii locus Eclog. III. ubi palumbes Veneri sacras docet, in simili huic Pædagogi nostri munere.

Parta meæ Veneri sunt munera, namque notavi
Ipse locum, aëriæ quo congessere palumbes.

Et ingeniosissimus Poeta Naso inter munera, quæ Polyphemus Galateæ promittit, lib. XIII. Met. 833. ponit *par columbarum*, ubi & Palumbes notari puto. BURM.

Audito voluptatis pretio] Confer Juven. Satyra V. WOUWEREN.

Invasi] Supra cap. 74. ubi vide.

Bene mane] Recte hoc vindicavit Munckerus in dissertatione erudita de Hygino, contra obtrectatorem Petronii. *Bene* enim est *valde*, ut Laurembergius in Antiquario exemplis plurimis probavit, & Manutius ad Ciceron. lib. VII. ad famil. Epist. 22. adde & Giphan. indicem Lucretianum in *bene*.

Optionem] *Optio* an hic est optatio, votum? alias, eligendi facultas. HADRIAN.

&, si hunc, inquam, tractavero improba manu, & ille non senserit, gallos gallinaceos pugnacissimos duos donabo patienti. Ad hoc votum ephebus ultro se admovit, &, puto, vereri coepit, ne ego obdormissem. Indulsi ergo sollicito, totoque corpore, citra summam voluptatem, me ingurgitavi. Deinde, ut dies venit, adtuli gaudenti quidquid promiseram. Ut tertia nox licentiam dedit, consurrexi ad aurem male dormientis: Dii, inquam, immortales! si ego huic dormienti abstulero coïtum plenum & optabilem, pro hac felicitate cras puero asturconem Macedonicum optimum donabo, cum hac tamen exceptione, si ille non senserit.

Si hunc tractavero] Plaut. Casin. Act. IV. sc. IV.

Corpusculum mellitulum. Ol. *mea uxorcula.*
St. *Quid est?* Ol. *instetit plantam.* St. *quasi jocabo,*
Nebula haud est mollis, atque hujus est,
Ædepol papillam bellulam! Ol. *hei misero mihi!*
St. *Quid est?* Ol. *pectus mihi agit nunc cubito.*
St. *Quid tu ergo hanc, quaeso, tractas tam?*
At mihi; qui belle hanc tracto, non agit.

Idem Bacchid. Act. II. sc. II. vers. 23. *Vide quaeso, ne quis tractet illam indiligens.* PITH. Vide Heins. ad Ovid. lib. II. Art. Amand. vers. 633. Infra cap. 140. *Utraque manu Deorum beneficia tractat.* Et supra cap. 24.

Et ille non senserit] *Ut ille*, mallet Amplissimus Cuperus.

Gallos pugnacissimos] Varro de Re Rust. *In certamine pertinaces, & ad pugnandum maxime idonei.* Philo περὶ τοῦ πάντα σπουδαῖον εἶναι ἐλεύθερον. Οἱ γοῦν ἀλεκτρυόνες οὕτως εἰώθασι φιλονεικίως ἀγωνίζεσθαι, ὥστε ὑπὲρ τοῦ μὴ εἶξαι καὶ παραχωρῆσαι κἂν ἀπείπωσι ταῖς δυνάμεσιν, οὐχ ὑπείκουσι ταῖς εὐτολμίαις, ἄχρι γὰρ θανάτου παραμένουσι. quem, si lubet, vide. Plin. lib. X. cap. XXI. Ælian. Variar. Hist. libro II. WOUWEREN. Plutarch. in vita Lycurgi. *Adolescens ad illum, qui daturum ei se promitteret gallos gallinaceos in pugna exspirantes, minime, inquit, sed eos da mihi, qui in pugnis interficiant alios.* SCIOPP. Vide de pugnis Gallorum Schefferum & Kuhn. ad Æliani lib. II. Var. 28. Barth. 31. Advers. cap. ult. talis pugnax Gallus eleganter à Columella lib. VIII. cap. 9. *pyctes* vocatur.

Se admovit] Petroniana Phrasis. supra cap. XI. *Ascyltos furtim se foribus admovit.*

Obdormissem] Munckerus ad Fulgent. Mythol. lib. I. p. 6. legit *obdormiscerem*, & vitium ex compendio scripturæ natum existimat. Valde verosimiliter.

Citra summam] Manus erudita codicis Juniani adscripserat margini; forte *non citra*, idem quoque Amplissimo Cupero videbatur. Sed pace virorum doctorum dixisse liceat, minime necessariam hanc particulam puto: nam, *summa voluptas*, hic est plenus coitus, qui demum tertia nocte est ablatus; secunda ergo nox tantum intra tractationem impudicam stetit, sine summa & robusta voluptate.

Ingurgitavi] Longus lib. II. Γινώσκων τῆς ἐν φιλήμασι τέρψεως, ἀπλήστως ἐνεφορεῖτο ἡδονῆς. BARTH. Ovid.

——— *Ingentique implet Achille.*

Freherus. ERHARD.

Male dormientis] Simulanter dormientis. GLOSS. Ad Nequitiam. Ovid.

Et si quis male vir quærit habere virum. BARTH.

Male, id est, simulanter. Sic infra cap. seq. *Irrepsi tamen, & male repugnanti gaudium extorsi* ERHARD. Recte Erhardus; perperam Barthius interpretatur. Horat. I. od. XIX. *digitum male pertinacem*, ut recte hoc exemplum adduxit Gonsalius, vocat non bona fide renitentis, sed ita pugnantis puellæ, tamquam quæ vincere nollet. Ovidius III. Met. vers. 730.

Jamque male hærentes alta rapit arbore ventus.

Senec. Agamemn. vers. 901.

——— *Pendet exigua male*
Caput amputatum parte.

Et ita alii passim.

Coitum plenum] Ovid. II. Art. Amand. 727.

——— *Tunc plena voluptas,*
Cum pariter victi, &c.

Et,

Gaudia ne domina, pleno si corpore sumes.
Te capiant. ———

Maximian.

Quæ mihi gustanti basia plena daret.

Tu vero lector, quisquis es, falleris, si de simplicibus verbis mores nostros spectas, feros quidem ista obsident, bonos præterlabuntur. PITH.

Asturconem macedonicum] Equum, cui non vulgaris in cursu gradus, vulgo tolutarium. GLOSS. Mart. distich. Plin. lib. 8. cap. 42. Suet. Ner. cap. 46. WOUWEREN. Longam disputationem interpretis Hispani adversus Macedonicum asturconem, quem ille *struthione* mutari velit, destruit Plutarchus lib. V. συμποσιακ. Καὶ νῦν ἴδοιτε τοὺς ἐρωμένους ἀκούοντας οὐχ ἧττον ἡδέως ἐγκωμιαζομένους ἢ ἐρῶντας· καὶ γὰρ οἱ ἵπποι καὶ ἀλεκτρυόνας, καὶ ἄλλοτε τοῖς ἐρωμένοις διδόντι, καλὸν εἶναι καὶ μικρὰ μὲν ἐντρεπῶς βιάζοντας καὶ πρεπόντως τὰ δῶρα. Achilles

ſerit. Numquam altiore ſomno ephebus obdormivit. Itaque primum implevi lactentibus papillis manus, mox baſio inhaeſi, deinde in unum omnia vota conjunxi. Mane ſedere in cubiculo coepit, atque exſpectare conſuetudinem meam. Scis, quanto facilius ſit, columbas galloſque gallinaceos emere, quam aſturconem: & praeter hoc etiam timebam, ne tam grande munus ſuſpectam faceret humanitatem meam. Ergo aliquot horis

Tatius lib. I. Ἦν δέ μοι Κλεινίας ἀνεψιὸς ὀρφανὸς καὶ νέος, δύο ἀναβεβηκὼς ἔτη τῆς ἡλικίας τῆς ἐμῆς, ἔρωτι τετελεσμένος· μειρακίου δὲ ὁ ἔρως ἦν. οὕτω δὲ εἶχε φιλοτιμίας πρὸς αὐτό, ὥστε καὶ ἵππον πριάμενος, ἐπεὶ θεασάμενον τὸ μειράκιον ἐπῄνεσεν, εὐθὺς ἐχαρίσατο, φέρων αὐτῷ καὶ ἵππον. Immo & Ariſtophanes, quem ipſe paulo ante adduxerat in aliam rem:

Καὶ τούς γε παῖδάς φασι ταὐτὸ τοῦτο δρᾶν,
Οὐ τῶν ἐραστῶν, ἀλλὰ τ' ἀργυρίου χάριν.
Χ. *Οὐ τούς γε χρηστοὺς, ἀλλὰ τοὺς πόρνους. ἐπεὶ*
Αἰτοῦσιν οὐκ ἀργύριον οἱ χρηστοί. Κ. *τί δαί;*
Χ. *Ὁ μὲν ἵππον ἀγαθὸν, ὁ δὲ κύνας θηρευτικάς.*

Quærit ille, quomodo Aſturco poſſit eſſe Macedonicus? Nemo ignorat, in quanta dignatione fuerint equi Theſſali. *Διὸ καὶ λέγεται λόγος τοιοῦτος*, inquit, Euſtathius in Dionyſium, *ὡς Ἀθηναῖοι μὲν περὶ ναυτικὴν ἐγκέκληνται τέχνην, Θετταλοὶ δὲ περὶ τὴν ἱππικὴν ἐμπειρίαν, Βοιωτοὶ περὶ τὴν τῆς γυμνασίας ἐπιμέλειαν.* Eaque primaria Macedoniæ regio. Qui ex altero Aſturico, altero Macedonico provenit, vel eſt Aſturibus in Macedonia genitus, recte *Aſturco Macedonicus* dicitur. Hoc ſi neget Gonſalius, magna pars rerum nomina ſua amittent. Non erunt S-rica noſtra *ſerica*, quia non lecta à Seribus. Et *Phaſiani* noſtri abhoc nomine prohibebuntur, quia non Phaſe advecti. Vocabulum *Aſturco* etſi ab Hiſpana gente denominatum, non manſit tamen ſolis equis in Aſturia natis, ſed communicatum eſt cum omnibus pari habitu greſſuque præditis. Plinius lib. VIII. cap. XLII. *In eadem Hiſpania Gallaica gens & Aſturica, equini generis, quos thieldones vocamus, minori forma, appellatos Aſturcones gignunt, quibus non vulgaris in curſu gradus, ſed mollis alterno crurum explicatu glomeratio: unde equis tolutim carpere incurſus traditur arte.* Hic certe jam & Callaici Aſturcones. Sic *Moloſſi* non tantum in Molottide nati: ſic *Lucæ boves* etiam numquam in Lucania viſi: ſic *Samia* ubicumque facta; & ſimilia innumera. Apollonius de Syntaxi lib. III. cap. XXIII. Ἀλλὰ καὶ τὰ τοιαῦτα ἔχεται τινος ἐννοίας. ἀφ' ἧς καὶ τὴν ὀνομασίαν εἴληφε καὶ τροπικώτερον μετῆλθεν εἰς κοινὴν ἔννοιαν. ὡς τὸ ἁλιεὺς, κἂν ποτάμιος ᾖ, καὶ ἡ πύξις, κἂν διαφόρου ὕλης τύχῃ. GRONOV. Lib. 2. Obſerv. cap. 10 To *aſturconem* Gonſalio diſplicet, quia tam grande munus ſuſpectam faceret Pædagogi liberalitatem; emendat itaque *ſtruthionem*. Sed *ſtruthio* mihi, æque ac *aſturco* illi, placet: licet dixerit *Struthiocamelum* noſter infra. cap. 137. Paullo enim poſt ipſe nequam amator: *Scis, quanto facilius ſit, columbas, galloſque gallinaceos emere, quam aſturconem: & præter hoc etiam timebam, ne tam grande munus ſuſpectam faceret humanitatem meam.* Defendit etiam contra Gonſalium veram lectionem CL. Gronovius lib. II. Obſerv. cap. 10. BOSCH. Janus Vlitius ad Gratii verſ. 514. malit legere *Aſturconem Tieldonicum*, aut certe *Caledonicum*. Barthius ad Statii lib. IV. Silv. VI. verſ. 75 *Aſturconem Naſamonicum*. *Macedonicum* explicat eodem, quo Gronovius, modo Bochartus lib. I. Phaleg. cap. 6. de Aſturconibus vero & eorum inceſſu & vectura delicata v. Salmaſ. ad Capitol. Maxim. cap. III. Miror autem, interpretes, qui omnia ad Neronem in hac Satyra referre gaudent, Aſturconem ejus imperatoris hic ſignificari non crediſſe, de quo Suetonius cap. XLVI.

Implevi lactentibus papillis manus] Martial. lib. XIV. epig. 13.

Faſcia, creſcentes dominæ compeſce papillas,
Ut ſit quod capiat noſtra legatque manus.

Maxim.

Urebant oculos duræ ſtanteſque papillæ,
Et quas adſtringens clauderet una manus.

Plaut. Bacchid. Act. III. ſcen. 3. *Niſi identidem manus ferat ad papillas, labra à labris nuſquam auferat.* PITH. Ineptiæ amantium. Ovid. I. Amor. V. verſ. 20.

Forma papillarum quam fuit apta premi!

Lucian. ἑταιρ. διαλ. καὶ περιέβαλλον, καὶ τοὺς μαστοὺς ἔθλιβον, καὶ ἐνίοτε μεταξὺ κατεφίλουν. eadem Plaut. conjungit Pſeud. Act. I. ſcen. I.

Teneris labellis molles morſiuncula,
Papillarum horridularum oppreſſiuncula.

Catull. Carm. LXIV. verſ. 65. *lactantes vincta papillas*; WOUWEREN.

Omnia vota conjunxi] Noſter cap. XI. *Fruorque votis uſque ad invidiam felicibus.* Ovid. lib. I. faſt. 431.

Gaudet & à pedibus tracto velamine, vota
Ad ſua felix coeperat ire via.

Idem lib. XI. Met. 265.

Et potitur votis, ingentique implet Achille. PITH. *Vota* in verbis nuptis. Supra cap. XI. Inſcriptio ſepulchralis Romana apud Gruter. DCCCXLIII. 3.

Ingrata Veneri ſpondebam munera ſupplex,
Erepta conjux virginitate tibi.
Perſephone votis invidit pallida noſtris,
Et præmaturo funere te rapuit.

Omnia

horis ſpatiatus, in hoſpitium reverti, nihilque aliud quam puerum baſiavi: At ille circumſpiciens, ut cervicem meam junxit amplexui, Rogo, inquit, domine, ubi eſt aſturco? *

LXXXVII. Quum ob hanc offenſam praecluſiſſem mihi aditum, quem feceram, iterum ad licentiam redii. Interpoſitis enim paucis diebus, quum ſimilis nos caſus in eamdem fortunam retuliſſet, ut intellexi ſtertere patrem, rogare coepi ephebum, ut reverteretur in gratiam mecum, id eſt, ut pateretur ſatisfieri ſibi, & caetera, quae libido diſtenta dictat. At

Omnia dixit, ut infra cap. CXXX. *Forſitan dum omnia concupiſco, voluptatem tempore conſumſi.* Senſus eſt prætextatus & nequam. ERHARD.

Nihil aliud quam baſiavi] Supra cap. 82. *nihil aliud quam cædem & ſanguinem cogito.* Haud vulgarem & obſervandam hanc locutionem plurimis Livii locis illuſtravit Gronovius ad Liv. lib. XXXI. cap. 24. & Berneccerus ad Sueton. Cæſ. 20. qui male nulli alii, quam Suetonio, uſitatam phraſin exiſtimat, unde in Theſaurum Fabri relata hæc obſervatio; ſed, ne fallantur Tirones, ſciant, præter Livium, ita & locutum Ciceronem libro I. de leg. cap. 8. *Eſt autem virtus nihil aliud, quam in ſe perfecta, & ad ſummum perducta natura.* Eadem fere forma Horat. III. od. V.

——— Non aliter tamen
Dimovit obſtantes propinquos,
Et populum reditus morantem,
Quam ſi clientum longa negotia
Dijudicata lite relinqueret.

Solet vero apud Ciceronem & Terentium & alios poſt *alius*, ſequi *atque*, *ac*, *&*, ut Terent. Andr. Act. III. ſc. III. *Alium eſſe cenſes nunc me, atque olim.* & ita paſſim. Sed *quam* non ſolet jungi, niſi negativæ particulæ, *non*, *nihil*, aut ſimiles cum τῷ *alius* junctæ præcedunt. Ita Livius lib. VII. cap. 18. *Nuſquam alio, quam ad ſerviendum, nati.* BURM.

Junxit] Proprium in Venereis complexibus verbum. Vide egregie Heinſ. ad Ovid. Remed. Amor. verſ. 409.

Amplexui] Legendum credo *amplexu*. Nam vulgatum vix Latine dici poſſe cenſeo. ita *petere amplexu* Ovidio reſtituit Heinſius Epiſt. XIV. 69. & VI. Met. 605. *excipere amplexu*. Idem Epiſt. XVIII. 101. Valerius Flacc. lib. VII. 254.

Occupat amplexu Venus, & furialia figit
Oſcula.

Ovidius lib. III. faſt. verſ. 509.

Occupat amplexu lacrymaſque per oſcula ſiccat.

Amplexu tenere, idem Heinſius Valerio Flacco lib. I. verſ. 214. reddidit.

——— Sic amplexu, ſic pectora fratris
Jam tene,

Eadem locutio in MSS. codicibus occurrit apud Statium lib. I. Achilleid. 576.

Et ligat amplexu, & mille per oſcula laudat.

Quæ ſi genuina eſt lectio, inter hiantes verſus erit reponendus, ut fecit Modius Epiſtol. LII. quamquam id diſpliceat Gronovio Diatr. Stat. cap. 50. apud Valer. Flaccum quoque lib. I. 162. libenter reponerem:

Advolat, amplexu fraternaque pectora jungens
Ductor ait.

jungimus enim pectora amplexu. Ita idem Poëta lib. III. 310.

——— Fas jungere tecum
Pectora, & exſangues miſcere amplexibus artus.

Ita *os jungere* Ovidius IV. Faſt. 540.

Jungere dignata eſt os puerile ſuo.

Ita editi omnes & plurimi ſcripti. Quod neſcio cur diſplicuerit Heinſio, qui *tangere* ex duobus codicibus ſuis prætulit. *Jungere pectora* etiam noſter dixit in bello civili verſ. 229. BURM.

Domine] Ita appellati pædagogi diſcipulis. Manil. lib. V. verſ. 451.

Et dominum dominus prætexta lege ſequatur.

BARTH.

Ubi eſt aſturco] Jacob. Spiegelius Schol. ad Ric. Bartholini Auſtriad. lib. 9. Rader. ad Martial. lib. 14. ep. 176. An legendum, *Aſtur?* Volaterranus lib. 25. de accipitribus; *Aſtergios Pauſanias ponit, quos Italice Aſtores dicunt, Aſtures alii vocant.* videndus Æmar. Ranconetus au livre de marine, venerie & faulconnerie, & Joan. Nicotius au Threſor de la langue Françoiſe. ERHARD.

Satisfieri ſibi] Ovid. Remed. Amor. 697.

——— Qui dicit multa puellæ
Probra, ſatisfieri poſtulat ille ſibi. PITH.

Vide ſupra cap. 57. & 75.

Libido diſtenta] Tumens. nam *tumere* Tibull. ὀργᾶν & *tumor*, in Priap.

Et inquietus inguina adriget tumor.

Horat. lib. 2. Sat. 2. *tument tibi cum inguina.* Interpr. *libidine inflammantur.* apud eumdem, *nolis tentigine rumpi.* Interpr. *tentigine, id eſt, diſtentione membri virilis.* WOUWEREN.

At ille plane iratus, nihil aliud dicebat, nisi hoc, Aut dormi, aut ego jam dicam patri. Nihil est tam arduum, quod non improbitas extorqueat. Dum dicit, Patrem excitabo, irrepsi tamen, & male repugnanti gaudium extorsi. At ille, non indelectatus nequitia mea, postquam diu questus est, deceptum se, & derisum, traductumque inter condiscipulos, quibus jactasset censum meum, Videris tamen, inquit, non ero tui similis. Si quid vis, fac iterum. Ego vero, deposita omni offensa, cum puero

Aut dormi, aut dicam] Non omnino absimiliter vetus Persii interpres ad Sat. III. vers. 18. *Nutrices infantibus ut dormiant solent dicere sæpe, Lalla, lalla, Aut dormi, aut lacte.* PITH.

Quod non improbitas extorqueat] Ovid. libr. Art. Aman. I. 665.

Quis sapiens blandis non misceat oscula verbis?
Illa licet non det, non data sume tamen.
Pugnabit primo fortassis, & improbe, dicet,
Pugnando vinci se tamen illa volet.

Et vers. 675.

Quacumque est Veneris subita violata rapina,
Gaudet, & improbitas muneris instar habet.

PITH.

Irrepsi tamen] Ignaro quasi aut invito. Terentianus:

Qua potui tamen obrepens incepta peregi. BARTH.

Irrepere est clanculario & fraudulenter capere. Barth. ad Claud. lib. I. Eutrop. vers. 146. Tralatio à serpentibus. Strabo Epigrammatarius lib. I. in adolescentem pathicum, nomine Draconem;

Ἐςὶ Δράκων τις ἔφηβος, ἄγαν καλὸς, ἀλλὰ δράκων ὤν,
Πῶς ἐς τὴν τρώγλην ἄλλον ὄφιν δέχεται.

Hinc mollitiei pœnam divinam legimus, inguinis in serpentem μεταμόρφωσιν, quam refert de libidinoso Clerico Thomas Brabantinus, ex narratione Bonifacii Lausannensis Episcopi, lib. 2. de Propriet. apum, ubi inter cætera; *Ubi hoc semel, ut erat solitus, attentaret, manus inter crura loco virilis membri colubrum apprehendit.* ERHARD.

Male repugnanti] Tib. lib. I. El. IV. vers. 47.

——— *Rapias tum cara licebit*
Oscula, pugnabit, sed tamen apta dabit:
Rapta dabit primo, post afferet ipsa volenti,
Post etiam collo se implicuisse volet. PITH.

Gaudium extorsi] *Gaudia* sunt, quæ propinat γλυκύπικρος illa Dea. Propert. lib. II. El. XI. vers. 9.

Quanta ego præterita collegi gaudia nocte.

Calpurnius Eclog. I.

Dum negat amplexus nocturnaque gaudia nobis.

Nemesianus Eclog. 2.

——— *Venerisque imbutus uterque*
Tum primum dulci carpebant gaudia furto.

Barthius ad Claudian. libr. I. in Eutrop. vers. 368. ERHARD.

Indelectatus] Pro delectatus, cujus generis contrarias notiones hujus præpositionis annotavit Alb. Gentilis de Latinitate vet. Biblior. vers. ERHARD. Haud videtur. Existimem, *non indelectatus* esse λιτότητα, extenuationem, qua, *plus nimio nequitia delectatus*, habereque *indelectatus* vim negativam, sed à *non* infractam, ut sensus sit *non indelectatus*, id est, delectatus. Nam præcedit *male repugnanti*; ut ante, *male dormiebat*: & mox plus nimio nequitia delectatus. *At ille*, sic cum commate legendum, & τῷ *inquit* jungendum, eritque res aliquanto planior. HADRIANID. V. supra cap. 74.

Nequitia] Martial. lib. IV. Epig. 42.

Nequitias tellus scit dare nulla magis.

Et lib. IX. Epig. 69.

Cujus nequitias vincere nulla potest. PITH.

Delitiis & fracta mollitie. Barth. ad Claudiani lib. I. in Eutrop. vers. 262. Papias; *Nequam, qui nequit se continere à sceleribus. item nequam dicitur luxuriosus, quia incontinens est.* Huguitio: *Nequicia, malicia & luxuria.* Hermas in Pastore lib. I. cap. I. *Quando tibi turpe verbum aliquod locutus sum? Tunc illa ait; in corde tuo ascendit concupiscentia nequitiæ.* Et cap. 2. *Sed etiam nunc adjecerunt peccatis suis libidines, & commaculationes nequitiæ.* Hinc capiendus & interpretandus veteris Poetæ versus;

Nequitia est, quæ te non sinit esse senem.

Et Siracidis Interpres cap. 9. vers. 1. *Non celes mulierem sinus tui, ne ostendas super te malitiam doctrinæ nequam.* ERHARD.

Traductumque inter condiscipulos, quibus jactasset sensum meum] *Sensus* hic, opinione quidem mea, sensu caret. Proinde arbitror legendum esse: *quibus jactasset censum meum*, id est, apud quos me fecisset unum beatiorum, ut loquitur Catullus. RICHARD. *Sensum*, id est, voluntatem, promissum, vel affectum & benevolentiam, qua in eum utar, ut nihil opus sit emendatione. ERHARD. *Censum meum* rectius puto, quam *sensum*. Jactaverat enim munera magistri sui Ephebus, & sibi promissum Asturconem, quem cum non accepisset, derisus & traductus fuit inter condiscipulos.

Vides tamen] MS. *videris tamen*. TORNÆS. Vide Heins. notas ad Ovid. Pont. lib. I. ep. 2. BOSCH. Male Palmer. Spicileg. p. 661. vult legendum *vide sis*. locis ab Heinsio ad Ovidium productis adde nostri infra

puero in gratiam redii, usufque beneficio ejus, in somnum delapsus sum. Sed non fuit contentus iteratione ephebus plenae maturitatis, & annis ad patiendum gestientibus. Itaque excitavit me sopitum; Et, Numquid vis? inquit. Et non plane jam molestum erat munus. Utcumque igitur inter anhelitus sudoresque tritus, quod voluerat, accepit, rursusque in somnum decidi gaudio lassus. Interposita minus hora, pungere me manu coepit, & dicere, Quare non facimus? Tum ego totiens excitatus, plane vehementer excandui, & reddidi illi voces suas: Aut dormi, aut ego jam patri dicam.

LXXXVIII. a Erectus his sermonibus, consulere prudentiorem coepi aetates tabularum, & quaedam argumenta mihi obscura, simulque caussam

a Encolpius.

infra cap. 116. *Viderint matronæ.* Tertull. Apologet. 16. *Viderit habitus, dum materiæ qualitas eadem sit, viderit forma, dum id ipsum Dei corpus sit.* Et ita ille formularum antiquarum amator sæpius.

Usque beneficio] Lego, *usufque.* PUTEAN. & TORNÆS.

Plena maturitatis] Ἔνακμος. WOUWEREN. Est descriptio ephebi. Virgil. lib. VII. Æn. vers. 53.

Jam matura viro, jam plenis nubilis annis.

Claudian. lib. 1. de Rapt. Pros. vers. 131. *plenis adoleverat annis.* ubi vide Barth. ERHARD. Vide Barth. lib. XXII. Advers. cap. 13. qui memoriæ vitio de Gitone hæc dicta notat.

Annis ad patiendum gestientibus] Puellæ ἐν τῇ ἀκμῇ dicuntur *Catulla* & *catullire.* GLOSSÆ. Ὀργῶντι. *Gestire ad patiendum,* πασχητιῶν, Latinis *subare.* Horat. 12. Epod.

——— *Subando*

Tenta, cubilia, tectaque rumpit.

Hieron. lib. 1. adversus Jovian. *Subantem in hortulis inter adolescentulos.* Ipsi vero ἴφηβοι, hoc est, παῖδες ἐν τῇ ἀκμῇ, *Hirquitalli*, seu *Irques*, ut auctor Glossarii. &, quod Aristoteles τραγίζειν, antiqui *hirquitallire.* Censorinus de die Natali cap. 14. Fest. *Hirquitallus.* WOUWEREN. Puellæ ἐν τῇ ἀκμῇ dicuntur *Catulla*, & *Catullire*, Latinis: ὀργᾶν, σφριγᾶν, τραγίζειν Græcis. Hippocrates de juvenibus; ἐπὴν ἀφροδισιάζειν ἄρξωνται ἢ τραγίζειν. Aristot. Histor. Animal lib. 1. cap. 7. Didius nomine Ciceronis in ea in Sallust. *Et ætas tua jam ad ea patienda, quæ alteri facere collibuisset, exoleverat.* ERHARD.

Ad patiendum] Infra cap. CXL. *Accessi tentaturus, an pateretur injuriam.* Firmicus lib. 3. *Patiantur, quæ mulieres pati consueverunt.* Seneca Natur. lib. 1. cap. 16. *Toto corpore patiente spectabat nefanda.* Idem: *Obscœnitas mea patientiam suam miratur.* omnino frequens in hac re scriptoribus. WOUWEREN.

Utcumque is inter] Alii, *utcumque igitur inter.* TORNÆS.

Anhelitus] Infra cap. 100. *Opus anhelitu perdet.* *Tritus* autem proprium libidinis verbum. v. Passerat. ad Propert. lib. III. eleg. 10. & 19. & ita *lassus*, de quo v. Broukh. ad Tibull. 1. eleg. X. vers. 55.

Tutus] MS. *tritus.* TORNÆS.

Quod voluerat] Martial. *Quod voluit, fecit.* Catullus Carm. VI.

Ibi illa multa tum jocosa fiebant,

Auson:

Da fruar, & si non quod volo, quod volui. PITH.

Gaudio lassus] Infra cap. 132.

Nam, quis concubitus, Veneris quis gaudia nescit?

Nemesian. eclog. 11.

——— *Venerisque immitis uterque*

Tum primum dulci carpebant gaudia furto.

Mart. lib. XI, Ep. 27.

Addideris super hæc Veneris si gaudia vera. PITH.

Quare non facimus] Juvenal. Satyra 6. *Et lateri parcas.* Commentator: *Si parum feceris, non irascitur ut uxor.* WOUWEREN. Turpe etiam verbum Ovidio, Martiali, aliis. & desumitur origo à Græcis, qui ποιεῖν dicunt. idem est *perficere*, ut in Jul. Capitolino. & hoc Ovidii loco lib. II. Art. Am. 718.

Sed sensim tarda perficienda mora.

Et elegans est jocus apud Martial. lib. 3. ep. 79.

Rem peragit nullam Sertorius, inchoat omnes,

Hunc ego, cum futuit, non puto perficere.

Ramirez Hypomnem. ad Martial. lib. 1. epigrammat. num. 2. ERHARD.

Reddidi] Ita supra cap. 58. *Jam tibi depraesentiarum reddidissem.*

Erectus his sermonibus] Putschius legit *Experrectus*, quod non placet. *Erectus*, id est, consolatus sermonibus Eumolpi. ERHARD. Asterisco insignivi locum. Quid hac in parte Petronio exciderit, incognitum; partem autem esse Philosophicæ disputationis, sequentia denotant. BOURDELOT. Ego etiam deficere quædam existimo.

Argumenta] Ita eleganter vocat res pictas, historias

ſam deſidiae praeſentis excutere, cum pulcherrimae artes periiſſent, inter quas Pictura ne minimum quidem ſui veſtigium reliquiſſet. *a* Tum ille, Pecuniae, inquit, cupiditas haec tropica inſtituit. Priſcis enim temporibus, quum adhuc nuda virtus placeret, vigebant artes ingenuae, ſummumque certamen inter homines erat, ne quid profuturum ſeculis diu lateret. Itaque, hercula, omnium herbarum ſuccos Democritus expreſſit:

a ENCOLPIUS.

riis & fabulas à pictoribus expreſſas. Suet. in vita Tiber. cap. 44. *Ut, ſi argumento offenderetur, decies pro ea HS. acciperet.* Quem locum Ampliſſ. Cuperus adnotaverat. Vide Celeberrimi Grævii notas ad Ciceron. IV. Verrin. cap. 56. Ovid. lib. VI. Met. verſ. 69.

Et vetus in tela deducitur argumentum. BURM.

Excutere] Ampliſſimo Cupero lib. I. Obſerv. cap. 3. non ſana hæc vox videtur, quia non Encolpius, ſed Eumolpus excutit cauſſas deſidiæ, & mavult *exigere*. Quod amplecterer, ſi MSS. addicerent. Sed *excutere* eſt hic examinare, quod &, qui interrogat, & dubitat, æque facit, atque is qui reſpondet, & diſputat plenius. Ita Valer. Max. lib. II. cap. VIII. exempl. 2. *Poſt has leges judicii illius tempeſtiva mentio introducitur, in quo de jure triumphandi inter clariſſimas perſonas & actum & excuſſum eſt.* Ovidius lib. IV. ex Pont. Epiſt. VIII.

Si genus excutias, equites ab origine prima
Uſque per innumeros inveniemur avos.

Ita JCtus l. 92. ff. de legat. I. *excuſſum pretium* dicitur, diligenter examinatum: & ita ſæpe loqui JCtos docuit Briſſonius in lexico ſuo. *Rationem excutere* dixit Plinius lib. VII. epiſt. 31. *excutere fidem* pro explorare Frontin. I, II. 6.

Cum pulcherrimæ artes periiſſent] Legendum *cur pulcherrimæ* Schopp. Veriſim. lib. 2. cap. 18. ERHARD. In veriſimilibus correxi, *cur pulcherrimæ*. SCIOPP.

Inter quas pictura] Plin. XXXV. cap. I. BARTH.

Veſtigium] Indicium Claud. IV. Conſ. Honor. verſ. 373.

——— *Veſtigia magna*
Indolis agnoſco. ———

Pacatus. *Nullum toto terrarum orbe ſuperbiæ, libidinis, crudelitatis, exſtare veſtigium.* BARTH.

Tropica] Umbræ rerum atque imagines tantum. GLOSS. Id eſt, umbram & imaginem tantum. Imo potius converſiones. PUTEAN. MS. *Tropica inſtituit.* TORNÆS. Converſiones, mutationes. Dan. Heinſius in Satyr. Hercules tuam fidem, ſive Munſtero Hypobolim. *Quis Deus tropica hæc induxit? aut quæ hæc eſt commutatio.* ERHARD.

Nuda virtus] Id eſt, ſola, ſine divitiis. Eleganter lapis apud Gruterum. pag. DCCV. 12.

NVLLI. PRAECLVSA. EST. VIRTVS
OMNIBVS. PATET. NON. QVAERIT
CENSVM. SED. NVDO. HOMI
NE. CONTENTA. EST.

Quæ expreſſa videntur ex iſtis Senecæ lib. III. de benefic. cap. 18. *Nulli præcluſa virtus eſt, omnibus patet, omnes admittit, omnes invitat, ingenuos, libertinos, ſervos, reges, & exſules, non eligit domum nec cenſum, nudo homine contenta eſt.* Alio ſignificatu *nudam virtutem* dixit Gratius Cyneg. verſ. 3. & Statius IV. Theb. 229. de fortitudine, quæ ſine armis, ſolis corporis viribus oſtenditur. Ut & *nudas vires* dixit, idem Statius VI. Theb. 17. eodem ſenſu Juvenalis Sat. XV. 53. dixit:

——— *Et vice teli*
Sævit nuda manus.

Vide Heinſ. crepund. Silian. p. 13. BURM.

Artes ingenuæ] Ovid.

——— *Ingenuas didiciſſe fideliter artes.* BARTH.

Codex Traguirienſis *artes, ingenuiſſimumque certamen*, unde Heinſius conjiciebat *ingenuæ, ſpeciſſimumque*.

Hercula alis] Lege *hercule alii*. AURAT. Impr. Rom. *Itaque hercula alis, ἰοῦς Alpinus*, ex Martiano Capella lib. 2. cap. 33. FF. ubi leg. *Abderita*. BONGARS. Sic Autiſiod. alii *hercule*, alii *hercula*, in quibuſdam deeſt hæc vox. Cæterum nullum exemplar habet, *alimma*, ut eſt ſcriptum apud Martian. Capellam lib. II. Satyrici de eodem Abderita ſene. Pith. PATISSON. Ita vet. codex. vulgo, *hercula alis genera herbarum*. forte *Hercules alius, alis herbarum*, &c. aut forte *Hercule herbarum*. SAMBUC. Mart. Capell. lib. 2. Satyrici, *Sed adverſum illa, quoddam Abderitæ ſenis alimma, cui multa lapillis ſurculiſque permixtis herbarum etiam membrorumque conceſſerat, præparavit.* Et eſt de hac re epiſtola Hippocr. nomine: & apud Plutarch. locus in ſymp. 7. ſap. Sed quid ſi legamus *horculo?* Diog. Laërt. in Democrit. Λέγει δὲ, ὅτι τοσοῦτος ἦν φιλόπονος, ὥστε τῶ κηπαίω δωμάτιόν τι ἀποτεμνόμενος κατάκλειστος ἦν. PITH. Lucian. Philopſeud. Laërtius ejus vita. WOUWEREN. Non dubito veram lectionem, quam in epiſt. Critica ad Apul. Scioceradus olim repoſuit, *arcula*. de *arca* vide Vitruv. lib. V. cap. XII. BARTH. Num, *è pergula?* ut a Democrito contemtum patrimonium, & paupertinam domum ſignificaret. Lucianus quidem in Philopſeude ſcribit, Democritum in monumento cluſum fuiſſe, atque ibi admiranda illa ſcripſiſſe. Lipſius Antiq. lect. lib. I. cap. 8. Lege *Itaque argilla herbarum omnium ſuccos*. id eſt, in teſta ſeu vaſe argillaceo coxit. Schopp. Veriſim. lib. 2. cap. 18. in qua tamen conjectura valde nutat: non item in Arte Crit. ubi affirmanter ex veteris

pressit: & ne lapidum virgultorumque vis lateret, aetatem inter experimenta consumsit. Eudoxus quidem in cacumine excelsissimi montis consenuit, ut astrorum, coelique motus deprehenderet: & Chrysippus, ut ad inventionem sufficeret, ter helleboro animum detersit. Verum, ut ad

veteris scripturæ vestigiis *arcula* fecit *argilla*. Alii *barcula*. Lege *arcula*, id est, prætorio. Euphormio Lusininus, sive Guilhelmus Barclajus Pater in Satyrico, Lege *barcula*. Nemo fuit, qui daret significatum ignotiori vocabulo. Fuere qui emendarent. At ego ex Vitruvio videnter demonstrabo, *arcam* esse machinam, qua marinus fluctus à portu reprimitur, & inde diminutum *arcula* machina, qua humor alicunde exprimitur. Schickerath in Epist. Critic. ERHARD. In verisimilibus tentabam, *itaque argilla omnium*: hoc est vase argillaceo, sive testa: sed puto aliquid aliud latere, Apulej. lib. 3. Asin. *specta denique quam parvis quamque futilibus tanta res procuretur herculis. Anethi modicum cum lauri foliis immissum rore fontano datur lavacrum & poculum.* Sic ibi libri quidam. SCIOPP. *Harcula* vet. cod. *Hercula* alii. Itaque *e percula*, sive placet *pergula*, hoc est, paupertina domus Lipsius lib. 1. Antiq. Lect. cap. 8. Nob. Heinsius mallit. *Itaque in pergula*. optime. Diogenes Laërtius lib. IX. adeo studiosum fuisse Democritum auctor est, ut ex vicino hortulo sibi pergulam seligeret, ibique se ipsum includeret. verba ejus sunt: ὥστε τῶ κήπω τῶ δωμάτιόν τι ἀποτεμόμενος κατάκλειστος ἦν. Suetonius utitur & hac voce lib. de Illustr. Gramm. cap 18. ubi de Lucio Crassitio: *hic initio circa scenam versatus est, dum Mimographos adjuvat. Deinde in pergula docuit.* Idem in Augusto cap. 49. Theogeni Mathematico *pergulam* fuisse refert. sed hic non tam paupertinam domum, quam quidem ædiculam aëri expositam, sub dio in publicum spectantem, significat, quales amare solent cæli syderumque contemplatores. BOSCH. Heinsius conjiciebat *e genere herbarum*, nam Codex Traguriensis habet, *itaque genera herbarum omnium succos*. Prima editio *itaque Hercula alii genera herbarum*. Sed *itaque Hercules*, vel *Hercule*, videtur probum. Infra cap. 114. *Itaque Hercules postquam tempestas manifesta convaluit.* Vid. Amplissimum Cuperum, Observ. lib. 1. 2. qui pro *expressit*, etiam mallet *excussit*. Eo sensu, quo modo indicavimus.

Vis lateret] Viro docto, qui in codice, quem possidet Celeberr. Almeloveenius, quædam adnotaverat, videbatur odiosa hujus verbi repetitio, intra paucos versus, & malebat *hareret*. Et adscripserat. Seneca *non diutius, quam miramur, bajura*. Plautus Stich. Act. 1. sc. 3. *nam jam complures annos utero haret meo.*

Ætatem] Vixit annos 100. Laert. IX. BARTH.

Eudoxus] Alii, *Eudoxius*. PATISSON. Is, qui Græcis annum constituit. RITTERSH. Strabo Geograph. lib. 17. Δείκνυται γὰρ σκοπή τις πρὸ τῆς Ἡλιουπόλεως, καθάπερ καὶ πρὸ τῆς Κνίδου, καθ' ἣν ἐσημειοῦτο Εὔδοξος τῶν οὐρανίων τινὰς κινήσεις. WOUWEREN.

Quidem] Alii *quidam*, pessime. *Quidem* particula est affirmandi, pro, certe, profecto. ERHARD.

In cacumen] V. C. *in cacumine*. SAMBUC.

Excellentissimi] Unus ex veteribus, *excelsissimi*. PITTEAN. Vet. Lexicon; *Excellentissimus dicitur à Petronio in primo Satyrarum*, quod & à Macrobio 3. Satur. P. DANIEL. Sic Autisiod. Alii *excellentissimi*. Pith. PATISS.

Conscendit] V. C. *consenuit*. SAMBUC. Ita legendum, non *conscendit*, patet veritate Historica; Mons autem ille turris fuit seu specula, quam Cnidii, populares Eudoxi, venerabantur, & vocabant σκοπὴν Εὐδόξου. Sic Cassius apud Tacitum Annal. 4. Saxo Seriphio *consenuit*. & sic recte Lugd. Edit. BOURDEL.

Chrysippus ut ad inventionem sufficeret] *Ut ad inventionem sufficeret rerum*, Leid. cod. probe. Cic. 1. Tusc. Quæst. cap. 45. *Permulta alia colligit Chrysippus, ut est in omni historia curiosus.* Legendum existimat Doctissimus Th. Munckerus meus, *Chrysippus ut ad inventionem sufficeret acervi*. Chrysippus in Dialecticis quam maxime claruit, invenitque *acervum*, sive acervalem argumentationem, Tullio *sorites* dictam: Hinc acervum cum Chrysippo sæpe conjungunt auctores. Persius sub finem Satyr. ult.

—— *Depinge, ubi sistam,*
Inventus, Chrysippe, tui finitor acervi.

Martian. Capella lib. IV. in quo de Dialectica non longe ab initio:

Chrysippus cumulet, proprium consumat acervum.
Carneadesque parem vim gerat helleboro.

Sidon. Apollin. Carm. XXIII.

Nunc hunc, si voluit rotare rhythmos,
Quidquam proposito virum morari
Chrysippus potuisset ex acervo. BOSCH.

Helleboro animum detersit] Cum, quos cerebro minus sano esse significare volumus, iis helleboro opus esse dicimus. GLOSS. De elleboro Chrysippi Fulgentius Virgil. contin. initio. P. DANIEL. Quod hic de Chrysippo Petronius, idem de Carneade Academico scripturo adversus Zenonis Stoici libros tradunt Gellius lib. XVII. cap. XV. & Valerius Maximus lib. VIII. cap. VI. DOUZA F. Lucian. βι. πρ. meminit. alludit & in 2. Verar. ubi Ἠκούομεν δὲ περὶ Χρυσίππου, ὅτι οἱ πρότερον αὐτῷ ἐπιβῆναι τῆς νήσου δέοι, πρὶν τὸ τέταρτον ἑαυτὸν ἐλλεβορίσῃ. Idem de Carneade Academico tradit Plin. lib. 25. cap. 5. Pro Chrysippo etiam est Tertullianus de Anima, cap. 6. ubi proverbialis est locutio; *Thales in puteum, Chrysippus ad elleborum.* vide Erasmum in proverb. *Bibere elleborum*, Chil. 1. cent. 8. adag. 51. ERHARD.

Hhh Pla-

ad plaſtas revertar, Lyſippum ſtatuae unius lineamentis inhaerentem inopia exſtinxit : & Myron , qui pene hominum animas ferarumque aere comprehendit, non invenit haeredem. At nos, vino ſcortiſque demerſi, ne paratas quidem artes audemus cognoſcere; ſed, accuſatores antiquitatis, vitia tantum docemus, & diſcimus. Ubi eſt Dialectica? Ubi Aſtronomia. Ubi Sapientiae conſultiſſima via? Quis, inquam, venit in templum, & votum fecit, ſi ad Eloquentiam perveniſſet? Quis, ſi Philoſophiae fontem attigiſſet? ac ne bonam quidem valetudinem petunt: ſed

Plaſtas] Statuarios. GLOSSÆ. Deëſt, quid, fortaſſis, nomen plaſtis. SAMBUC. Vellej. Paterc. lib. I. cap. 17. *Hoc idem eveniſſe Grammaticis, plaſtis, pictoribus, ſculptoribus, ut quiſque temporum inſtiterit notis, reperiet, eminentia cujuſque operis artiſſimis temporum clauſtris circumdata.* *Revertar* vero repoſui ſecutus auctoritatem primæ editionis, & Traguerienſis codicis. Hinc adparet, quædam præceſſiſſe hoc caput, quæ hodie deſiderantur.

Convertar] Sic Autiſiod. alii *revertar*. Pith. PATISSON.

Miron] Auſonius. BONGARS. Cicero Bruto. Lucianus Hermoti. Strabo lib. 14. WOUWEREN. Hujus meminere Cic. 6. in Verr. & in Bruto, Strabo, lib. 14. Victruvius, præf. lib. 3. Statius 2. Sylv. Quintilian. lib. 3. Symmach. lib. I. ep. 25. Juretus ad Symmachum, lib. I. ep. 23. ERHARD.

Hominum animas] Vide epigrammata Eveni & aliorum ab Auſonio interpretata in Buculam Myronis. BARTH. Vide ſupra ad cap. 83.

Comprehenderat] Autiſiod. & alii, *comprehendit*. Pith. PATISSON. MS. *comprehenderat*. TORNÆS.

At nos vino ſcortiſque demerſi] Sen. Natur. Quæſt. l. 7. c. 32. Plin. l. 25. c. I. WOUWER. German.

——— *Nec jam*
Semina virtutum vitiis demerſa reſiſtunt. BARTH.

Infra belli civilis carmine verſ. 58.

Hoc merſam cœno Romam ſomnoque jacentem.

Paratas artes] Quæ in facili. ſupra cap. XV.

Nec victoria mi placet parata. BARTH.

Paratas, id eſt, jam inventas ac traditas, nedum ut novi aliquid indagemus. ERHARD. Vid. ſupra ad cap. 15. Horat. I. od 31.

Frui paratis, & valido mihi
Latoe dones.

Vide Brouckh. ad Tibull. lib. II. El. IV. verſ. I.

Audemus] Alii *avemus*. PATISSON. *Avemus* conjectura ducti ſcripſimus, Vulg. *audemus*. SAMBUC. *Audemus* magis arridet. P. DANIEL.

Sed accuſatores antiquitatis vitia tantum] Impr. *ſed accuſatores iniquitatis vitia tamen*. PUTEAN. Codex Trag. & prima editio *iniquitatis*. Unde Heinſius conjiciebat *accuſatores iniqui antiquitatis*.

Ubi eſt dialectica? ubi aſtronomia? ubi ſapientia conſultiſſima via] Primum ad Chryſippum, ſecundum ad Eudoxum, tertium ad Democritum refertur, quem magni in philoſophia nominis fuiſſe conſtat, quemque aliis omnibus etiam Platoni ipſi, in opinione quadam præfert Ariſtoteles lib. I. cap. 2. de Ortu & interitu. DOUZA F. Illuſtravit hanc formulam Heinſius ad Ovid. Heroid. Epiſt. IV. 150.

Ubi ſapientiſſima conſultiſſima via] Alii *ſapientia conſultiſſima via*. TORNÆS. Suſpecta mihi vox, quis enim umquam ita locutus? Forte *conſuetiſſima via*, quam veteres nempe frequenter calcarunt. Eodem modo has voces permutarunt librarii apud Ovidium lib. I. Art. Am. verſ. 467.

Sit tibi credibilis ſermo conſuetaque verba.

Ubi quidam codices *conſultaque* exhibent: codex autem Traguerienſis & editio princeps habent, *ubi ſapientia, conſultiſſima via*, ut ſit appoſitio. BURM.

Quis, inquam] Forte, *unquam*. SAMBUC. Veteres, *inquam*. alii, *quis dudum*. Pith. PATISSON. *inquam*, Tragur. & editio prior.

Si Philoſophia fontem inveniſſet] Unus ex Veteribus, *attigiſſet*. PUTEAN. MS. *inveniſſet*. TORNÆS. Biturig. *attigiſſet*. Pith. PATISSON. *Inveniſſet* eſt ex conjectura virorum doctorum, ſed prima editio, cum quo facit Traguerienſis codex, habet *attigiſſet*, quod nos reduximus. Frequentiſſima enim hujus verbi ſignificatio, pro pervenire aliquo. Suet. in Veſpaſ. cap. IV. *Ut primum provinciam attigit.* Jul. Cæſ. lib. IV. bel. Gal. cap. 23. *Britanniam attigit.* Horat. III. od. III.

Hac arte Pollux & vagus Hercules
Enixus, arces attigit igneas.

Et ita *tangere*, & *contingere* paſſim. BURM.

Ac ne bonam quidem mentem] Seneca: *Votorum tuorum veterum licet Diis gratiam facias, alia de integro ſuſcipe. Roga bonam mentem, bonam valetudinem animi, deinde corporis.* Vide Juven. Satyr. de Votis. PITH. Omnino ſententia Perſii, Sat. II. verſ. 6.

Haud cuivis promtum eſt murmur humileſque ſuſurros
Tollere de templis, & aperto vivere voto.
Mens bona, fama, fides, hæc clare, & ut audiat hoſpes.
Illa ſibi introrſum, & ſub lingua murmurat: ô ſi
Ebullit patrui præclarum funus: & , ô ſi
Sub raſtro crepet argenti mihi ſeria dextro,

Her-

ſed ſtatim, antequam limen Capitolii tangunt, alius donum promittit, ſi propinquum divitem extulerit, alius, ſi theſaurum effoderit, alius, ſi ad trecenties H.S. ſalvus pervenerit. Ipſe Senatus, recti bonique praeceptor, mille pondo auri Capitolio promittere ſolet: &, ne quis dubitet pecuniam concupiſcere, Jovem quoque peculio exorat. Nolito ergo mirari, ſi Pictura deficit, quum omnibus diis hominibuſque formoſior videatur maſſa auri, quam quidquid Apelles Phidiaſve, Graeculi delirantes, fecerunt.

LXXXIX. Sed te video, te totum in illa haerere tabula, quae Trojae haloſin

Hercule! pupillumve utinam, quem proximus heres
Impello, expungam. ———

Juven. Sat. 10. verſ. 23.

Prima fere vota, & cunctis notiſſima templa,
Divitiæ creſcant & opes. ——— WOUWEREN.

Juven. Sat. x. verſ. 356.

Orandum eſt ut ſit mens ſana in corpore ſano.

BARTH. Stoici tria potiſſimum à Diis rogabant, bonam mentis, bonam animi valetudinem, tertio corporis, ex Juvenali Sat. x. verſ. 357.

Orandum eſt, ut ſit mens ſana in corpore ſano,
Fortem poſce animum, mentis terrore vacantem,
Qui ſpatium vitæ extremum inter munera ponat,
Naturæ qui ferre queat quoſcumque labores.

ERHARD. Editio prior & Traguerienſis codex tantum exhibent, *ac ne bonam quidem valetudinem petunt*, *bona mente* omiſſa. Quæ cum plerumque in votorum nuncupatione conjungi ſolerent, ut oſtendunt loca à viris doctis adducta, aliquis ſciolus quoque hæc Petronii verbis intruſit. Sed major erit vis Orationi Eumolpi noſtri, ſi ita inſanire oſtendat homines, ut non modo artibus & ſapientiæ non ſtudeant, ſed neque Deos precentur, ut ſaltem ſani & validi vivant, ſed unice divitiis inhient, quibus tamen frui nequeant, ſi valetudo mala eos infeſtet. vid. ſupra ad c. 61. BURM.

Antequam] Codex Traguerienſis, *Statim ante limen Capitolii, alius domum promittit.*

Promittit] *Promittere*, vovere, addicere, in votis promittere. GLOSSÆ.

Extulerit] Morticinum. Manilius lib. IV. verſ. 71.

Ex ipſis quidam elati rediere ſepulcris. BARTH.

Si theſaurum effoderit] Mortes ſuorum & inventio theſauri inter exempla votorum hominis avari ſolent jungi. Dio Chryſoſtomus in 4. de Regno; τοὺς δὲ Θεοὺς τέλειν οὐκ ἴσως λογίζεται, ὅτι μὴ πολλάκις αὐτῷ μηδὲ μεγάλους θησαυροὺς παραδεικνύουσι, ἢ θανάτους τῶν οἰκείων τινῶν καὶ συγγενῶν, ὅπως ἔχοι κληρονομεῖν. Caſaubon. in Perſ. Satyr. 2. ERHARD.

Trecenties ſeſtertium] Equeſtris cenſus. BONG. Lege, *ad tricenties ſeſtertium ſummam pervenerit.* AURAT.

Senatus recti bonique præceptor] Impreſſi, *recti honeſtique*. PUTEAN. *Bonique* V. Cod. Dionyſii & meus. P. DANIEL. XII. Tabul. IS. ORDO. VITIO. VACATO. CETERIS. SPECIMEN. ESTO. BARTH. Vide Broſſæum in Caſſiodorum Variar. lib. 4. epiſt. 4. Juretum ad Symmach. lib. 1. ep. 46. ERH. *Recti hominiſque* Tragur.

Capitolio] Forte *Capitolino*, ſcilicet, Jovi. SAMB. & RITTERSH. Sueton Neron. *Barbam adornatam Capitolio conſecravit.* PITH. Vide Lipſ. ad Tacit. Annal. lib. 15. WOUW. Minime neceſſariam emendationem puto in *Capitolino*, quod etiam volebat Marcilius ad Horat. l. III. od. 24 Qui & Suetonii locum in Nerone eodem modo ſollicitat, cum utrumque recte ſe habere doceat Paſſeratius ad Propert. lib. IV. eleg. 4. & *Capitolium* ſumi pro ipſo Jove Capitolino. De donariis autem & votis, quibus Jupiter ille locupletabatur, vide Rycquium de Capitolio cap. XXI. & XXII.

Peculio exorat] Forte, *exornat*. SAMBUC. Sulpicius Servaſtus epigr. in Avaritiam; in Catalectis Pithæi pag. 27.

Hoc cælo jubeas ut petat, inde petet.

Lindenbrog. Notis in Catalect. Præclare Perſius Satyr. II verſ. 62.

Quid juvat hoc, templis noſtros immittere mores?

ſtultos eſſe probans, qui fruſtra Diis pretioſa dona offerant, qui divitiis nec capiantur, nec utantur. *Quid juvat*, id eſt, in quem finem hoc facimus, quod corruptelam morum noſtrorum inferimus in res religioſas? nam, quia luxuria & avaritia animos noſtros occupant, ideo ſic erga Deos nos gerimus, quaſi & illi eſſent luxurioſi & avari. Caſaubon. in Perſ. Sat. 2. ERHARD.

Noli ergo] MS. *nolite ergo*. TORNÆS.

Defecit] Repoſuimus *deficit*, ex auctoritate codicis Traguerienſis & editionis principis.

Græculi delirantes fecerunt] poſt hæc devium & fugitivum Epigramma retraho; cauſam novit, qui Petronium attente legit;

Non ſatis eſt, quod nos mergit furioſa juventus,
Tranſverſoſque rapit fama ſepulta probris,
Anne etiam famuli, cognata face ſepulti,
In teſta merſas luxuriantur opes?
Vilis ſervus habet regni bona, cellaque capti
Deridet veſtram Romuleamque caſam.
Idcirco virtus medio jacet obruta cœno,
Nequitiæ claſſes candida vela ferunt.

BOURDELOT. De Græculis vide ſupra ad cap. XLVI.

Sed video te totum in illa hærere tabula] Hoc in

halosin ostendit: itaque conabor opus versibus pandere.

*a Jam decima moestos inter ancipites metus
Phrygas obsidebat messis, & vatis fides
Calchantis atro dubia pendebat metu:
Quum, Delio profante, caesi vertices*

Idae

a *Κατακλυσμὸς Ἰλιακὸς (Inundatio.)* hoc est, excidium *Ilii.*) Vet. Lexico S. Benedicti Floriacensis citatur ex libro xv. Petronii Arbitri. DANIEL.

Halosis Troja] Expugnatio Trojæ. GLOSSÆ. *Halosin* etiam Ilii dixit Sueton. in Nerone. PUTEAN. Anacreon: od. xvi.

Σὺ μὲν λέγεις τὰ Θήβης ὁ δ' αὖ,
Φρυγῶν αὐτάς, ἐγὼ δ' ἐμὰς ἁλώσεις.

Suet. Ner. BARTH. Tryphiodorus scripsit, Ἰλίου ἅλωσιν. ERHARD. *Analosin* Tragur. *analosim*, margo.

Opus versibus pandere] *Opus* pro carmine etiam Ebræis. Psal. 44. vers. 2. *Dico ego opera mea Regi.* Bucerus. ERHARD.

Jam decima] Cataclusmos Iliacos. DANIEL.

Ancipites metus] Statius:

Anceps metus ad majora tulisset.

Silius lib. III. vers. 557.

——— *Ancipiti mentem labefacta timore.*

BARTH. Livius lib. II. cap. 20. *Ita metu ancipiti versi à fuga Romani in hostem.* cap. 24. *At curia mœsta ac trepida ancipiti metu.*

Messis] Ita Poetæ. Ovid. XIV. Met. 146.

Tercentum messes, tercentum musta videre.

Et Euripid. passim. Sic Thucydides & Herodianus loquuntur, &c. *Περὶ σίτου ἐκβολήν, καὶ τῶν δένδρων ἀκμάζοντων.* BRASSICAN. Virgil. lib. II. Æn. vers. 14.

——— *Tot jam labentibus annis,*
Instar montis equum divina Palladis arte
Ædificant. ——— WOUWEREN.

annus. Sic & *aristas* pro annis potuit Virgilius Ecl. I. ERHARD. Hoc carmen ad acerrimam censuram vocavit Jacobus Tollius, olim in Fortuitis, cap. III. & deinde in animadversionum criticarum ad Longinum Gustus accessione, quæ omnia hic diligentius examinare adnotationum ratio non patitur, forte alias id præstabimus copiosius, nos studio hic Petronium Eumolpum aliquantulum inflatius carmen, nec familiimi coloris, pangentem inducere credimus, ideoque immerito in Petronium culpam conferri, qui ostendit initio Satyrici sui, se recte nosse naturalem orationis & carminis pulchritudinem.

Atro metu] C. M. Victor. *Ecce niger terror.* Valer. *Arvaque nigro vasta metu.* BARTH. Jungermannus legit *atrox dubio.* ERHARD. Nihil minus carpi quam hoc meretur epitheton, ut ostendunt loca a Barthio adducta, quibus adde Virgilii lib. IX Æn. vers. 719.

Immisitque fugam Teucris, atrumque timorem.

Valer. Flacc. lib. II. Argon. vers. 45.

Nocdisque metus niger auget utrimque.

Et, quis ita hospes in Poëtarum lectione, qui nesciat, omnia tristia, infausta, misera, illis *atra* & *nigra* dici? Ita *atras curas* Horat. II. od. III. *atras lites* in Art. Poët. vers. 423. & similia alii dixerunt. Neque video, male dici *dubiam fidem vatis pendere*, propter metum successus felicis, quem Græcis promiserat. Nam & Cicero ita fere loquitur, ut in II. Agrar. cap. 25. *Nolo, suspensam & incertam plebem obscura spe & cæca exspectatione pendere*, ubi obscura spes & cœca exspectatio, est ater metus Poetæ nostri. Pro Flacc. cap. 4. *Salus nostra, qua spe exigua extremaque pendet*, lib. III. ad Q. Frat. Ep. 5. *Promissis iis, qua ostendit, non valde pendeo*, & ita passim. Ita & Propertius lib. IV. eleg. VII. *Quum mihi somnus ab exsequiis penderet amaris.* Id est, post mortem Cynthiæ esset incertus: omnis autem locutio à statera desumitur, quæ levi momento pendens inclinatur. Livius lib. II. cap. 7. *Tam levi momento mea apud vos fama pendet? adeone est fundata leviter fides.* Cicer. II. Agrar. cap. 29. *An ignoratis cetera illa magnifica Populi Romani vectigalia, perlevi sæpe momento fortunæ, inclinatione temporis pendere.* Hæc credo satis evincent, recte dici *fidem pendere metu.* BURM.

Pendebat] Dubia erat. Barth. ad Claudian. lib. de III. Cons. Hon. vers. 172. ERHARD.

Delio prafante, ferro casi] Forte *fante*, vel *ferro* fortasse irrepsit ex glossa. SAMBUC. Stephan. *prafante ferro casi.* TORNÆS. Veteres, *præfante.* Pith. PATISSON. Deleatur sane vel *ferro*, vel *casi*: alioqui exuberat versus. PUTEAN. *Profante.* Atqui Apollo Trojanis favebat, & Virgil.

——— *Divina Palladis arte.* BONGARS.

Lege *profante*. *Profari* verbum est oraculo Delfico & Vatibus suum quasi & proprium. Lucret. lib. 6.

Pythia, qua tripode ex Phœbi lauroque profatur.

Schopp. Verisim. lib. I. cap. 18. ERHARD. Recte correctum à viris doctis *profante*. v. Passerat. ad Propert. lib. III. eleg. 12. & in primis Gronovium ad Liv. XXII. I.

Casi vertices] Veteres *ferro casi.* PATISSON. Statius lib. I. Sylv. I. vers. 9.

——— *Vertice sacro*
Dindymon, & casis decrevit frondibus Ida.

WOUWEREN. Sidonius Carm. IX. vers. 115.

Decrescens cui Dindymon recisa
Fertur vertice texuisse classem.

Statius Eq. Domit. BARTH. Et hoc culpat censor, quia arbores cæduntur, non vertices montium. Quod quam-

Idae trahuntur, scissaque in molem cadunt
Robora, minacem quae figurabant equum.
Aperitur ingens claustrum, & obducti specus,
Qui castra caperent. Huc decenni praelio
Irata virtus abditur, stipant graves

Equi

quamvis audacius dictum à nostro videatur, non desunt tamen similis magniloquentiæ exempla. Ita Valer. Flacc. lib. II. vers. 522.

——— Non illa magis, quam sede moveri
Magnus Eryx, deferre velint quem vallibus imbres.

ubi intelligendæ arbores tempestate ex Eryce monte dejectæ. Stat. lib. XI. vers. 194.

——— Summittitur ingens
Æmus, & angustos Rhodope descendit in amnes.

Verecundius tamen iidem Poëtæ dixerant *deferri* & *descendere sylvas*. Val. Flacc. lib. I. vers. 121.

—— Simul undique cernit
Delatum nemus.

Et lib. III. vers. 31.

Funereas ad litora volvite sylvas.

Statius lib. VII. Theb. vers. 115.

Aut mutare solum, aut veteres descendere sylvas.

denique rotundiores essent nostri versus, si scripsisset

Casa vertice
Ida trahuntur, scissaque in molem cadunt
Robora. BURM.

Scissaque] Alii *spissaque*. ERHARD.

In molem cadunt] Cicero non uno loco similes versus Euripidis Ennio versos citat. BRASSIC. Claud. IV. Conf. Hon. vers. 617.

In cruorem rubuere gena,

Sidon.

In tua lucra feris exarmat guttur alumnis.

Minut. Fel. *Æsculapius, ut in Deum surgat, fulminatur.* BARTH. Hic quoque non litat divæ Criticæ Tollius. *Scindi* enim proprie robora dicantur, cum cuneus in ea agitur. Virgil. lib. VII. vers. 510.

Quadrifidam quercum cuneis ut forte coactis
Scindebat.

Ita ut minime tenuis sit hæc vox. Cavillari autem est, rogare, an cadant robora, postquam in molem scissa sunt? cum & scindi stantes trunci potuerint. *scissa* autem *in molem* elegantissime dictum, pro scissa, ut inde moles illa, equus scilicet, exstruatur, ut recte Barthius illustrat exemplis. Lucanus I. 306.

In classem cadit omne nemus.

Flor. lib. IV. cap. 12. *Faces in urbem poscere*, id est, ad eam incendendam. Sueton. in Cæs. cap. VIII. *Conscripta in Ciliciam legiones*, ut eo ducerentur. Ita Lucæ Euang. cap. IX. Comm. 3. Μηδὲν αἴρετε εἰς τὴν ὁδὸν, id est, ad iter commode conficiendum. & vers. 13. βρώματα εἰς πάντα λαόν. Homer. il. a. 226. ἐς πόλεμον θωρηχθῆναι, & quæ id genus infinita sunt. Vide Barthium, & Heinsium ad Claudian. I. in Rufin. 152. BURM.

Molem] Centones Virgiliani hi Iambi.

Quo molem hanc immanis equi statuere? BARTH.

Robora] Quercus. Non multo post;

Roborea moles spirat alieno metu.

Virgilius lib. II. Æn. vers. 185.

Hanc tamen immensam Calchas attollere molem
Roboribus textis, cœloque educere jussit.

Rob. Titius Assertion. lib. I. cap. 25. ERHARD.

Figurarent] Vet. *figurabant*. PATISSON. *Figurabat* Tragur.

Minacem equum] Non ita vocat, quasi deberet minari Trojanis exitium, quum specie voti eos deberet fallere, sed quia ipsa figura esset veri equi, quod minax semper animal & animosum fingitur, etiam cum dono datur. Hæ ergo minæ equi non indicabant, eum utero suo celare viros armatos, sed ordinarium equi habitum ostendebant.

Aperitur] Vet. Codex *Operitur*. DANIEL. Legendum crediderim *operitur*, nam latera equi intelligit, quæ secto robore tegebantur. & ita omnis Critici nostri tumultuatio sedari poterit, qui fatetur, se hic nihil videre, & oculis suis tenebras obductas. *Castrum* autem habet prima editio & Traguriensis codex. Tornæsius & Patissonius ediderat *antrum*, quod secuti alii, nimis imprudenter. Solent enim Librarii voces *castrum* & *claustrum* confundere solemniter. Ita apud Virgil. II. Æn. vers. 259. pro *laxat claustra Sinon*, *castra* in MSS. reperit Heinsius, apud Propert. lib. III. eleg. 7. pro *castra*, *claustra Pelusi* reposuere viri docti. Eadem varietas est apud Ovid. II. ex Pont. Epist. IX. 37. & Statium lib. VII. Theb. vers. 482. & in multis aliis Poetarum locis. BURM.

Ingens castrum] Forte *claustrum*. SAMBUC. & RITTERSH. Alii, *castrum*, alii, *claustrum*. PATISS. Impressi, *castrum*, malim *antrum*. PUTEAN. Forte *claustrum*, ut Scaliger legit. DANIEL. Ingens omnino moles fuit equi Duratei, unde, *Qui castra caperent*. nam Scholiast. Lycophr. ἐς τὸν Δούρειον ἵππον ... ἢ τρισχίλιοι, ἢ κατ' ἐνίους κγ' ἄνδρες ... Ἕλληνες ... Petr. *Roborea moles*. Homer. μέγαν ἵππον. Virg.

——— Et molem mirantur equi.
Immensam attollere molem. ———

Seneca. *dona molis immensa*. WOUWEREN.

Et obducti specus] Veteres *obductum specus*, forte *specu*, quia & *specus* in numero multitudinis alicubi legimus. PUTEAN.

Irata virtus] Ipsi Achivi. forte, ut Horat. lib. III. od.

Equi recessus Danai, & in voto latent.
O patria! pulsas mille credidimus rates,
Solumque bello liberum: hoc titulus fero

Intus

od. XVI. vers. 11. *Virtus Catonis.* Idem lib. II. Sat. I. vers. 72.

Virtus Scipiadæ, & mitis sapientia Læli.

Virgil. lib. II. Æneid. vers. 18.

Huc delecta virum sortiti corpora furtim
Includunt cæco lateri. ———

Homerus Odyss. Θ. vers. 512.

Δουράτεον μέγαν ἵππον, ἵν' ἥατο πάντες ἄριστοι
Ἀργείων. WOUWEREN.

Ipsi Danai. Empedocles apud Laërt. lib. VIII.

Ἄξεις δ' ἐξ Ἀΐδαο καταφθιμένου μένος ἀνδρός.

Sic crebro Apollon. Orpheus Arg. Catull. Epit. P. BARTH. Pro, irati viri, hoc est, milites, abstractum pro concreto, & semper de militibus hominibusque bellicosis accipitur. Explanat ipse se Petronius intra hoc versu;

Danai relaxant claustra, & effundunt viros.

Esdras Junior lib. I. cap. 4. vers. 10. de Regis potentia; *Et omnis plebs & virtutes eum obaudiunt*, id est, tam plebeji, quam milites & potentes. Est autem modus hic loquendi Hebræis quam familiarissimus, de quo videndus Beza Annot. in Apocal. cap. 13. vers. 10. ERHARD. Ingeniose qui reposuerunt *jurata*. Scripta tamen lectio ferri potest. BOURDELOT. Posset capi pro forti, bellicosa turba Ducum, ut *iram* sæpe pro fortitudine & virtute bellica ponit Statius & alii, de quo vide Barth. ad lib. IV. Theb. vers. 23. & vers. 114. & alibi; sed hoc minus convenire videtur *decenni prælio*, ut nec *jurata* Dousæ, quare mallem *Durata virtus abditur*. Literas primas versibus sæpissime deesse norunt, qui codices MSS. poëtarum viderint; cum vero restaret *urata*, librarius hanc vocem ignorans, obviam *irata* arripuit. Justinus lib. IX. cap. 3. *Athenienses, cum longe majore militum numero præstarent, assiduis bellis indurata virtute Macedonum vincuntur.* Frontinus lib. II. cap. 1. §. 9. *Duratum longo usu militem* in eadem historia dixit, & ita alii passim, v. Gronov. ad Liv. lib. XXIII. cap. 18. BURM.

Graves] Recte exponunt *gravidos*. Virgil. lib. I. Æn. 274.

Marte gravis geminam partu dabit Ilia prolem.

BARTH. Hoc est, gravidos. Virg. lib. II. Æn. vers. 237.

——— *Scandit fatalis machina muros*
Fœta armis. ———

Ovidius III. Fast. vers. 23. *Jacet ipsa gravis.* Gratius Cyneg. vers. 165.

——— *Ultroque gravis succedere Tygri*
Ausa canis, majore tulit de sanguine foetum.

WOUWEREN.

Equi recessus] alii Danai recessus. PATISSON. *Graves recessus* bene Wouwer. interpretatur gravidos, ad exemplum Virgilii, qui *machinam fœtam armis* appellavit. Zinzerl. Miscell. Critic. lib. 2. cap. 5. Salisb. lib. 8. cap. 7. *Porcum Trojanum ideo sic vocabant, quasi aliis inclusis animalibus gravidum, sicut Trojanus ille equus gravidus armatis fuit.* Ennodius in Epist. *Ita dotatus liberalibus institutis bonam mentem cura gravidam ad spem germinis melioris attollit.* ERHARD. To *Equi* abest a prima editione, lacunâ relictâ, neque habet Traguriensis codex.

Et in voto latent] In equo, quem voverant. TORNÆS. Alii *in suo voto latent.* PATISSON. Dignus vindice nodus, quid sit, in *voto latere*. Scio, non male posse dici, illos jam inclusos unice huic intentos voto, ut dolus dextre succederet. Sed alio collimasse & in tropo perstitisse Arbiter mihi videtur: ut, videlicet, quemadmodum in voto spem hominis sive embryonem esse dicimus, ita & inclusos equi Duratei alvo dicat in voto latere. Zinzerling. Rectius alii *in voto* interpretantur, id est, in equo votivo. ERHARD.

O patria! pulsas mille credidimus rates] Exclamatio hæc, O *patria*, sumta è veteri Poëta Ennio, opinor, in Andromacha: *O pater, ó patria! O Priami domus!* apud Ciceronem in secunda disputatione Tusculana, quod imitatus etiam Virgil. lib. II. Æn, vers. 241.

O patria, ó divum domus Ilium!

RICHARD. & BARTH. Plaut. Bacchid. Act. 4. sc. 9.

O Troja, ó patria, ó Pergamum, ó Priame.

adi Lambinum. ERHARD.

Solumque bello liberum] Culpat censor *solum*, quasi non sublimis satis vox sit. Ergo cadat, eo judice, Virgilius, qui lib. III. Æn. vers. 697.

Exsupero præpingue solum stagnantis Helori.

lib. VI. vers. 256.

——— *Sub pedibus mugire solum.*

lib. X. vers. 60.

Atque solum, quo Troja fuit. ———

Quæ est eadem regio, nostro indicata. Et ita ille passim. quia autem *solum* fere terram, quæ fruges sustinet, notat, v. Virg. Georg. I. 80. & VII. Æneid. 112. egregie noster illud jam bello liberum dicit, in quo exspatiantur Troës soluti obsidione, & jam illud arare & colere iterum falsa spe destinantes, quod adhuc tenuerant castra Græcorum; & ita Troja eversa & funditus excisa, solum dicitur facta, Ovidio Epist. I. Heroid.

Sed mihi quid prodest vestris disjecta lacertis
Ilios, &, murus quod fuit ante, solum.
Diruta sunt aliis, uni mihi Pergama restant,
Incola captivo quæ bove victor arat. BURM.

Hoc titulus fero] Forte *percitus fero.* AURAT. & TOR-

Intus, haec ad fata compositus Sinon
Firmabat, & mendacium in damnum potens.
Jam turba portis libera, ac bello carens,
In vota properant: fletibus manant genae,

Mentis-

TORNÆS. Alii, *hic titulus*. PATISSON. Titulus victi equi incisus. BONGARS. Lege *bello liberum hostile fore juratus*. DANIEL. Manil. lib. v. verſ. 643.

Quadrupedum medicas artes in membra Ferorum
Noverit. - - -

innuit mulomedicum. Arnob. lib. 2. *Saturnus in adulterio comprehensus, induit formam Feri*. WOUWER.

- - - Hoc titulus fero
Impositus, hoc ad fata compositus Sinon.]

V. C. *hac ad fata*. *Ferum* appellat equum Trojanum Virgilii & Catulli exemplo. *Titulus* autem huic impositus erat voti. Unde paullo ante dixit;

- - - Stipant graves
Equi recessus Danai, & in voto latent.

Guill. Canterus Novar. lect. lib. 3. cap. 14. *Fero*, id eſt, equo. Hinc *ferinus* pro equino apud Virgil. Unde Centauri *semiferi*, quod dimidiata parte equos repræſentarunt, dicti. Prudent:

Feros instigant subditis clamoribus atque
Flagellis. - - -

Virgil. lib. 11. Æneid. verſ. 51.

- - - Inque feri curvam compagibus alvum.

Gifan. Ind. Lucret. Schopp. in Miſcell. Barth. ad Claud. de Nupt. Honor. & Mar. verſ. 138. ERHARD.

Incisus] Forte *juratus*. AURAT. & SAMBUC. Alii, *intus*: vel *juratus*. Stephan. TORNÆS. Hæc vox à manu editorum fluxit, prima editio & Traguriensis *intus* habent. Canteri vero, *impositus*, minime placet, quia *compositus* eodem verſu ſequitur: certe per compendium ſcripta fuit vox, quæ hic deſideratur, videtur. Forte *inscriptus*, ut Ovid. Ep. 11. Heroid. verſ. 145.

Inscribere meo caussa invidiosa sepulchro.

Et Ep. VII. verſ. 193.

Nec consumta rogis inscribar Elissa Sichæi.

de Titulo vero vide Barth. ad Theb. v. 87. BURM.

Hoc ad fata] Alii *hac ad fata*. PATISSON.

Mendacium] Alii *mendacii*. TORNÆS. Autiſiod. *& in semper in damnum*. Fortaſſis pro, *mens*. Pith. alii *mendacio in damnum potens*. PATISSON. Lege *mendacio*. BRASSIC. Lege *en mendacium* Stewechius ad Apulejum. ERHARD. Nob. Heinſius legit, *& mendacii*. Et paullo poſt, *libera ponti juba*. BOSCH. *Hoc, mendacio in damnum potens*, legebat Palmerius in Spicileg. pag. 662. ſed vulgata, quam codex Traguriensis confirmat, & prima editio, explicari recte poteſt. *Mendacium potens*, eſt quod perſuadet; quo ſenſu Marcianus Capella lib. v. dixit, *Eloquentiam potentem omnium rerum*, & magis apposite Prudentius contra Symmachum lib. II. 48.

Idola conflavit fallendi trina potestas.

vide Barth. lib. VI. Adverſ. cap. 26. Lactant. lib. I. Instit. cap. I. De veritate, *quæ, licet possit sine eloquentia defendi, tamen claritate ac sermonis nitore illustranda, & quodammodo disserenda est, ut potentius in animos influat, & vi sua, & instructa religione, & luce orationis ornata*. Ita cape & Terentii verba in prologo Heautontim:

Sed hic actor tantum poterit à facundia.

Quod Nepos in Alcibiad. cap. I. dixit *dicendo valere*. Eodem ſenſu dicunt Euangeliſtæ, Christi ſermones fuiſſe ἐν ἐξουσίᾳ, Lucæ cap. IV. Comm. 32. & Moyſes dicitur fuiſſe δυνατὸς ἐν λόγοις, Actor. cap. VII. Comm. 22. ubi vide Pricæi notas. Et Jamblich. de vita Pythag. cap. 12. ἐξουσιαστικῶς λέγειν ἐπεχείρει. Ælian. lib. III. Var. cap. I. ὁ λόγος ἐὰν ἔχῃ δύναμιν φυσικήν. Ariſtænet. lib. I. Epiſt. 13. δυνατῶς συνελογίσατο. BURM.

Jam turba portis libera] Virg. lib. II. Æneid. verſ. 25.

Nos abiisse rati, & vento petiisse Mycenas.
Ergo omnis longo solvit se Teucria luctu;
Panduntur portæ: juvat ire. - - - WOUWER.

Portas enim & mœnia quoque ipſa diruerunt Trojani, quo equum admitterent. Simmias Rhodius in Securi;

——— Εὔπας
Ἐπειὸς πέλεκυν, ἐπ' αἶνα πύργων
Θεοτεύκτων κατέρειψεν αἶπος.

ita enim ibi legendum ex certiſſima Scaligeri emendatione. ERHARD. Hæc quoque ridet cenſor: ſed, cur non dicamus, aliter construenda verba, hoc modo? *turba libera & bello carens properant portis in vota*. Neque video, quo minus proba ſit locutio *in vota properant*, quam *cessare in vota*. Ut Virgilius dixit VI. Æn. 51. prima autem editio habet *jam fata properant*, de qua lectione vide Erhardi notas. BURM.

In vota properant] Alii *jam vota*. PATISSON. Jungerman. legit. *In fata properant*. fortaſſis & *Fata* vocare videtur illas res, quæ fatum Trojæ portenderent & interitum. Plaut. Bacchid. Act. 4. ſcen. 9. *Dum sibi exquirit fata Iliorum*. Ipſe Petronius ſtatim poſt:

- - - Fata sed tardant manus.

v. c. habet, *Jam vota properant*, ſcilicet turba Trojana, ſeu cives Ilienſes. *Properare vota*, id eſt, equum, quem Graji voverant, feſtinare in urbem admittere. Judica, Lector, & arbitrare Arbitro ſuum ſibi honorem. ERHARD.

Mentis-

Mentisque pavidae gaudium lacrimas habet,
Quas metus abegit: namque Neptuno sacer,
Crinem solutus, omne Laucoon replet
Clamore vulgus; mox reducta cuspide
Uterum notavit: fata sed tardant manus,
Laetusque resilit, & dolis addit fidem.
Iterum tamen confirmat invalidam manum,

Alta-

Mentisque pavidae] Et hic exsultat Tollius, & Petronium ridiculum facit. Sed sensus apertus est: gaudium illud recens mentis, paullo ante pavidæ, lacrymas effundere, quas metus antea exuderat. *Abigere lacrymas* pro ejicere, effundere, videtur dixisse, quod tamen nove dictum, & insolenter. De lacrymis autem ex gaudio obortis egregie Casaubonus ad Sueton. Aug. cap. 58 Barth. ad Claud. bell. Get. vers. 407. & ad Stat. v. Theb. vers. 728. & Gonsalius noster infra ad cap. 110. BURM.

Gaudium lacrymas habet] Claud. B. Getic. vers. 407.
Singultus varios, lacrymosaque gaudia miscens.
Orosius lib. II. cap. XVII. BARTH.

Namque Neptuno sacer] Virgil. lib. II. Æn. vers. 201.
Laocoon, ductus Neptuno sorte sacerdos.
WOUWEREN. Jungermannus legit, *jamque*, verissime. ERHARD.

Crimen solutus] Malim, *crinem*. PUTEAN. Propter luctum patriæ. Tibull. lib. 1. El. III. vers. 8.
Et fleat effusis ante sepulcra comis.
vel ritu antistitum, ut de Calasiri Heliodor. lib. VII. BARTH.

Laucoon] Scribe *Laocoon*. Virgilius & Plinius lib. 36. cap. 5. Jacobus Sadoletus etiam quæsitissimo carmine reddidit. BRASSICAN. Impressi, *Lacon*. PUTEAN. Veteres libri *Laucoon*, sicut *Laudice*, *Laumedon*, *Boudicea*, pro Laodice, Laomedon, Boodicea. Bongarsius Not. in Justinum lib. 13. sic infra *Lauconte*, pro Laocoonte, sic *Lautumia*, non Laotomiæ, Senec. *Laudicea*, pro *Laodicea*. Plin. epist. Scal. ad Fest. *Alumento*. ERHARD.

Replet vulgus] Hic vero plane deridendum se præbet criticus: quis enim ipsi indicavit, Laocoontem Principes Trojanorum & ipsum Priamum vulgus vocare? quo indice novit, Priamum etiam exiisse in solum bello liberum? neque Virgilius neque Petronius hoc dicunt; sed *vulgus* hic vocat, quam paullo ante *turbam*, quæ properabat in vota

Reducta cuspide uterum notavit] Alii, *uteri notavit fata*. PATISSON. Virgilius lib. II. Æn. vers. 230.
- - - *Sacrum qui cuspide robur*
Laeserit, & tergo sceleratam intorserit hastam.
Rob. Titius Assertion. lib. 1. cap. 25. *Reducta*, id est, nudata, ex vagina, in quam ducta sive condita erat, districta. Mops. eodem sensu dicit, *Gladios retractant*. ERHARD. Ignorat hanc phrasin censor; sed an ideo proscribenda? Certe ita Senec. Agamemn. 536.
Certum (fulmen) *reducta Pallas excussit manu*.
ubi ὁ πάνυ Gronovius nostri Petronii auctoritatem advocavit. Ovidius XII. Met. vers. 132.
- - - *Clypeoque adversa reducto*
Ter quater ora viri, capulo cava tempora pulsat.
BURMAN.

Notavit] Neque hoc verbum caret sua Venere, quam non cepit Marsyas. Est enim idem ac leviter perstrinxit, non autem tabulas pertudit, quia fata, quæ excidium Trojanum destinaverant, ejus manus tardabant. Ita passim *notare ungue genas* Poëtæ. Ovidius 1. Amor. El. VII. vers. 50.
Ferreus ingenuas ungue notare genas.
Idem Epist. V. Heroid. vers. 22.
Et legor Oenone falce notata tua.
sic infra cap. 103. *frontes notare* pro inscribere dixit. Remanebat ergo ictûs vestigium & nota in equi utero, sed non transegerat Laocoon hastam. vide, quantum non ludibrium debeant sola ingenii fiducia freti, nec lectione veterum inundati, homines, qui laudes captant ex infamia aliorum, & omnia ad suum arbitrium revocare solent. BURM.

Fata sed tradunt manus] Lege *tardant*. AURAT. Lege *tardant*. Ita conjectura ducti hunc locum scripsimus & interpunximus. SAMBUC. Sic vetus. non *tardaut*. Pith. PATISSON. Dele, *sed*. PUTEAN. Virgil. 6. Æneid. vers. 515.
Cum fatalis equus saltu super ardua venit
Pergama. - - -
Senec. Agamemn. vers. 627.
Danaumque fatale munus traximus nostra
Credula manu. - - -
Delrio in Adversar. ad Senec. Trag. ERHARD.

Laetusque] Lege *lentusque*. AURAT. Forte *lasusque*. SAMBUC. Alii, *lentusque*, vel *telumque*. TORNÆS. Sic Autisiod. alii *laesusque resilit*. Pith. alii, *lentusque*. alii *tellusque*. alii *lasusque*. PATISSON. Al. *lentusque*. Legendum *Telumque* censent N. Faber & Delben. quæ conjectura illustratur Virgilii loco persimili. Scoph. *lusitque*. *Lasus* mavult. Rittershusius; *totusque* edidit Patissonius & eum secuti. *letus* Tragurienfis, prima editio *latus*. sine dubio corrupta vox, mihi placet *lentus* præ aliis conjecturis,

In-

Altaque bipenni latera pertentat. Fremit
Captiva pubes intus, &, dum murmurat,
Roborea moles spirat alieno metu.
Ibat juventus capta, dum Trojam capit,
Bellumque totum fraude ducebat nova.
Ecce alia monstra. Celsa qua Tenedos mare
Dorso replevit, tumida consurgunt freta,
Undaque resultat scissa tranquillo minor.
Qualis silenti nocte remorum sonus
Longe refertur, quum premunt classes mare,
Pulsumque marmor abiete imposita gemit.

Re-

Invalidam] Quæ primo ictu nihil effecerat. male & hoc carpit Tollius.

pertentat] Non cum effectu capiendum, sed de conatu. pertentare cupit. Propert. lib. IV. eleg. I.

Quippe Lupercus equi dum saucia protegit ora.

Ubi vide Passeratium, qui explicat, protegere conatur, & exemplis illustrat, & Barth. ad Stat. XI. Theb. vers. 11. & Græv. ad Cic. V. Verr. cap. 49. In sacris literis obvium, ut verba, quæ effectum notare videntur, conatum tantum indicent. v. Grot. ad Luc. XVI. 9. & ita passim. quæ si animadvertisset censor, vitio creatus, non tot gaudia ejus corpus pertentassent, & de Petronio triumphum ante victoriam cecinisset. De *tentare*, & *pertentare*, vide supra ad cap. XII. BURM.

Murmurant Robora moles] Lege, *murmurat, Roborea moles*. AURAT. Alii, *dum murmurant, Roborea moles*, &c. PATISSON.

Roborea moles] Virg. lib. II. Æn. vers. 185.

Hanc tamen immensam Calchas attollere molem
Roboribus textis caloque attollere jussit. BARTH.

Alii *Robora*. forte *Robusta*, ut *robusta materia*, Catoni & Varroni, pro, robustea. ERHARD.

Spirat alieno metu] Suspirat, gemit præ metu, qui non se, at alios, tangebat. ERHARD. Hic detero patrocinium; sed hanc argutiam judicio Petronii adscribo, qui magistrum illum Eumolpum, & Poëtam non humillimi spiritus, ab ævi sui curruptela non immunem inducere volebat. Ejusdem notæ sunt versus duo sequentes. *Bellum* autem *totum* argutus noster dicit, quia decem illis annis nihil erat actum, totumque adhuc restabat ducendum, ut ita quasi ab integro, nunc fraude & dolo aggrederentur Trojam, quam virtute non potuere expugnare. Color ductus est ex Virgilii II. Æneid. 195. BURM.

Juventus capta] Horat. lib. II. Epist. I. vers. 156.

Græcia capta ferum victorem cepit. - - -

WOUWEREN.

Ecce alia monstras] Malim, *monstra*. PUTEAN.

Celsa qua Tenedos mare] *Qua* pro ubi, cujus notionis elegantiam & probitatem adversus Giphanium evincit Schopp. in Verisimil. ERHARD.

Repellit] Alii *replevit*. PATISSON. Stat.

Isthmos, & à terris maria inclinata repellit.

WOUWEREN. Ita Tornæsius & eum secuti ediderunt: prima editio, Sambuci, & Patissonii, *replevit*, ut & Traguriensis codex. Quare hanc lectionem restituimus, etsi nobis tumidi aliquid videatur spirare, quanta enim insula credenda, quæ replet mare? *Repellit* illustravit Barthius ad Stat. IV. Theb. vers. 62. BURM.

Dorso] Osor. lib. I. cap. 2. *angustum terra dorsum.* BARTH.

Tumida cum surgunt freta] Ita conjectura ducti scripsimus. vulgo *consurgunt*. SAMBUC. Alii, *cum surgunt*. PATISSON.

Undaque resultat scissa tranquillo minor] Explico, *Unda minor resultat, quæ scissa tranquillo est.* Tertullianus de Pallio cap. II. *Sic & mare fides infamis, dum & flabris æque mutantibus de tranquillo probum, de flustris temperatum, & extemplo de decumanis inquietat.* Puteanus epist. ad Goldastum. ERHARD.

Tranquillo] Vid. Gronov. ad Liv. lib. XXVIII. cap 27.

Silenti nocte] Virg. lib. II. vers. 253.

Tacita per amica silentia lunæ.

Silius lib. VIII. vers. 640.

- - - *Sub nocte silenti*
Irrupere feræ. - - -

lib. XVII. vers. 179.

- - - *Arderent cum bina in nocte silenti*
Castra.

Valer. Flacc. lib. II. vers. 288.

- - - *Alta per opaca silentia noctis.*

M. Victor lib. III. *de nocte silenti* BARTH.

Longe refertur] Id est, è longinquo. ERHARD.

Pulsumque marmor] Mare. Virgil. I. Georg. vers. 254.

Respicimus, angues orbibus geminis ferunt
Ad saxa fluctus: tumida quorum pectora,
Rates ut altae, lateribus spumas agunt:
Dat cauda sonitum: liberae ponto jubae
Consentiunt luminibus, fulmineum jubar
Incendit aequor, sibilisque undae tremunt.
Stupuere mentes. Infulis stabant sacri
Phrygioque cultu gemina nati pignora
Laocoonte, quos repente tergoribus ligant
Angues corusci. parvulas illi manus

Ad

Et quando infidum remis impellere marmor
Conveniat. WOUWEREN.
Pelagus. Manil. lib. v. vers. 612.
Perfudit liquido Perseus in marmore corpus.
BARTH. Infra cap. 119.
- - - *Gravidis freta pulsa carinis.*

Angues orbibus geminis] Virgil. II. Æneid. vers. 204. *immensis orbibus angues.* WOUWEREN. Serpentes vel dracones marini. Amos. cap. 9. vers. 3. *Et si celaverint se ab oculis meis in profundo maris, ibi mandabo serpenti, & mordebit eos.* quamvis ibi pro leviathane seu balæna à quibusdam accipiatur. ERHARD.

Rates, ut alta] Lege *ut alta.* AURAT.

Pontem juba] Sic vet. non *ponto juba.* Pith. alii *merito juba.* PATISSON. Impressi, *ponto in.* PUTEAN. Lege, *libera mento juba.* Scalig. WOUWER. An dicit, Dracones jubis ut ponte usos? Non credo. Et latet aliquid. Lege, *libera ponto juba.* BARTH. Scaliger legit, *libera mento.* Alii mirifico versus genere *portum juba Conscendunt*, aut nescio quid de *ponte* explicant. Gonsalius, *libera ponto.* quomodo tamen olim in Catalectis edidit Scaliger. Scribe: *libera pontum juba*, usitatissima poëtis Synecdoche Grammatica. *Libera pontum*, quod ad pontum, exstantes ponto. GRONOV. III. obs. II. Codices scripti plerique *pontum*, quod Gronovio se probabat observat. lib. III. cap. II. ut sit, liberæ quod ad pontum, ponto exstantes. Scaliger *mento juba*, alii aliter, sed legendum omnino *libera ponti juba.* Ut in uno horum, quibus usus Scaliger, codice legebatur. Pluribus dictum à nobis ad illa Maronis Æneid. X. 154. *tum libera fati gens Lydia*, quæ & illic vera scriptura. HEINS. *Pontum* quoque Traguriensis codex. Barthius ad Stat. lib. VIII. Theb. vers. 463. vulgatam tuetur, & Bourdelotii castigationem merito explodit. Unde vero novus Petronii interpolator illud suum *coruscans luminibus* accessiverit, nescio. BURM.

Consentiunt luminibus, fulmineum jubar] Elisio hæc consonantium durior illius sæculi auribus atque insolentior facit, ut legendum potius credam *igneum jubar*. sic Virgil. de iisdem lib. II. Æn. vers. 210.
Ardentesque oculos suffecti sanguine & igni.
Theocritus Idyll. XXXIV. de anguibus Herculi immissis:
Ἀπ' ὀφθαλμῶν δὲ κακὸν πῦρ
Ἐρχομένοις λάμπεσκε. DOUZA F.
Desperatum locum sic puto posse restitui,
——— *Libera portum juba*
Conscendunt. ———
Quod convenit cum Virgilio in pari narratione lib. 2. Potest etiam τὸ *pontem* retineri, ut apud Statium 8. Thebaid.
Contendisse putes, uter arva arbustaque tollat
Altius, an superet pontes. ———
Emendationem autem nostram in Petronium introduxi, & volui, an debuerim, Critici judicare. Nescio, quem sensum hic capiant, qui legunt *ponto* & *consentiunt.* BOURDELOT.

Fulmineum] Alii *igneum.* PATISSON.

Incendit] Eleganter; splendidum facit & illustre, ut longe videri posset. Stat. VII. Theb. vers. 694.
Ille etiam clypeum galeamque incendit honoro
Sidere.
Joseph. Iscan. de bell. Troj. lib. IV. vers. 78.
Regius incendit Helenam decor, ardua jungit
Gloria.
Et vers. 471.
——— *Regale verendas*
Accendit diadema comas. ———
Et eo sensu Plautus dixit *incendere genas*, de quo vide Gronovium lib. IV. Observ. cap. 3. BURM.

Infulis sacri] Id est, sacerdotes. GLOSSÆ. Vide Festum. WOUWEREN. *Sacri*, id est, sacerdotes. Paulo prius de eodem Laocoonte, *Neptuno sacer.* ERHARD.

Phrygioque cultu] Trojano habitu. GLOSS. Tutulati, Fulgentius de prisco sermone. WOUWEREN.

Gemina nati] V. C. *gemini.* SAMBUC. Statius
——— *Gemino natorum pignore fultus.*
WOUWEREN.

Lacoonte] Forte, *Laconte.* AURAT. Alii, *Lacoonte.* Alii *Lacoonti.* PATISSON. Impr. *Laconti.* PUTEAN.

Ad

Ad ora referunt: neuter auxilio sibi,
Uterque fratri transtulit pias vices,
Morsque ipsa miseros mutuo perdit metu.
Accumulat ecce liberum funus parens;
Infirmus auxiliator; invadunt virum
Jam morte pasti, membraque ad terram trahunt.
Jacet sacerdos inter aras victima,
Terramque plangit. Sic profanatis sacris,
Peritura Troja perdidit primum Deos.
Jam plena Phoebe candidum extulerat jubar,
Minora ducens astra radianti face,
Quum inter sepultos Priamidas nocte & mero
Danai relaxant claustra, & effundunt viros.
Tentant in armis se duces, ceu uti solet

Nudo

Ad ora] orandi caussa. Apulejus Apologia. *Nefas habet adorandi gratia manum labris admovere.* ubi plura Pricæus. HEINS. *Ad ora*; innuere videtur hic gestus adorandi venerationem, nisi præ metu fecisse putemus. v. Torrent. ad Sueton. Aug. cap. XCIV. BURM.

Uterque fratri: transtulit pietas vices] Ita vet. cod. vulgo *pias vices*. SAMBUC. Alii, *utrique*. pro *pias*, alii *pietas*: vet. cod. PATISSON. V. C. *pictas*. Lege *pietas*. &, *utrique*. Lindenbrog. Var. lect. in Catal. Non placet. ERHARD. *Pietas* quoque Tragur. infra cap. 95. *Reddita scordalo vice.*

Infirmis auxiliator] Alii, *infirmus*. TORNÆS. Impressi, *infirmus*. *Infirmis* & *infirmus* utrumque dicitur. vide Gif. in Cassiod. librum de Institutione divinar. literar. PUTEAN. Virg. 11. Æn. vers. 216.

Post ipsum auxilio subeuntem, ac tela ferentem,
Corripiunt. —— WOUWEREN.

In morte pasci] Forte, *pasti*. SAMBUC. Alii, *in morte pasci*. PATISSON. Impressi, *in morte passi*. PUTEAN. Alii, *in morte parci*, Forte, *Jam non reparci*. vide Gifan. Ind. Lucret. & Juretum in Symmach. ERHARD.

Perdidit primum Deos] Euripides in Troadib. νοσεῖ τὰ τῶν θεῶν. BRASSIC. Credebant, Genios urbes expugnandas vel sponte deserere, ut de Troja significat hic noster, & Sen. in Troad. vers. 53. vel solenni prece evocatos, ut de Vejis tradidit Livius lib. 1. & de prece istius evocationis sumendum illud quod sequitur de Græcis;

Contraque Troas Troja invocant sacra.

Formulam ex Sammonico Sereno proponit Macrob. lib. 3. Saturn. cap. 9. Consule Var. lect. Mureti & lib. 14. Adversar. Turnebi. Guellium Pimpontium in 2. Æneid. & Brissonium lib. 1. de Formul. pag. 70. & seqq. Delrio Comment. in Senec. Troad. n. 53. ERHARD.

Jam plena Phœbe] Senec. Agam. vers. 711.

Vidimus patriam ruentem nocte funesta.

Virgil. 11. Æn. vers. 250.

Vertitur interea cælum, ruit Oceano nox, &c.

WOUWEREN. Infra 127. *Ut videretur mihi plenum os extra nubem Luna proferre.*

Sepultos nocte & mero] Virgil. lib. 11. Æneid. vers. 265.

Urbem somno vinoque sepultam.

Livius de Hercule: *Somno vinoque gravatum.* Cornel. Tacitus de Germanis: *Largis epulis vinoque sopiti.* BRASSICAN.

Invadunt urbem somno vinoque sepultam.

WOUWEREN. *Somno* est, nocte, vide Heins. crepund. Silian. pag. 45.

Relaxant claustra] Virg. 11. Æn. vers. 259. *Laxat claustra Sinon.* WOUWEREN.

Effundunt viros] Lege *Viros*. AURAT.

Tentant in armis se duces] Πειρᾶσθαι ἑαυτοῦ. WOUWEREN. Infra in ejusdem Eumolpi carm. de bello civili cap. 122.

—— *Sumite bellum*
Et temtate manus. ——

Sallust. in Jugurth. *Arma atque tela temtare.* ERH.

Ceu uti solet] Mira varietas. Prima editio, *ceu ubi solet*. Traguriensis

Ceu ubi solent
Nudo remissus Thessalis quadrupedes jungi
Cervicem.

Palmerius in spicileg. pag. 821.

Ceu ubi solet
Nodo remissus Thessalus quadrupes jugi.
Cervicem, & altas quatere ad excursum jubas.

Nudo remissus Thessali quadrupes jugo
Cervicem, & altas quatere ad excussum jubas.
Gladios retractant, commovent orbes manu,
Bellumque sumunt. Hic graves alius mero
Obtruncat, & continuat in mortem ultimam
Somnos, ab aris alius accendit faces,
Contraque Troas invocat Trojae sacra.

XC. * Ex his, qui in porticibus spatiabantur, lapides in Eumolpum recitantem miserunt. At ille, qui plausum ingenii sui noverat, operuit caput,

* ENCOLPIUS.

Nudo remissus] V. *Duro*. WOUWEREN.

Thessali quadrupes] Claud.

—— *Et gens exercita campo*
Thessala.

Apud eundem similis comparatio libro de Nupt. Hon. BARTH.

Excursum] Alii, *excussum*. PATISSON. Impressi. *excussum*. PUTEAN. Prisca scriptura, *excussum*, pro *excursum*. Adeo vetus est hæc scripturæ indoles, ut Græculos inepte pronunciare coegerit, κῦρσος ἐκκύρσος. Scalig. ad Manil. lib. 5. vers. 87. WEITZ.

Retractant] V. *retranctant*, sed mendose, ut puto. DANIEL.

Commovent orbes] Id est, scuta. TORNÆS. Impressi, *orbes manus*. PUTEAN. Vibrant gyrando gladios. ERHARD. Recte Tornæsius clypeos interpretatur, ita sæpe Statius. vide Barth. ad lib. II. vers. 581. & lib. IV. vers. 131. & lib. II. Achill. vers. 178. hos autem ante pugnam concuti moris fuisse, supra notavimus ad cap. 59. BURM.

Bellumque sumunt] Flor. lib. IV. cap. 12. *hoc velut sacramento sumserant bellum*. Ovid. Ep. XVI. Heroid. vers. 371. ut habent veteres editiones:

Nec tamen indigner pro tanta sumere bellum
Conjuge.

ubi in curis secundis plurima exempla Heinsius adduxit. BURM.

Continuat in mortem ultimam] Livius lib. XLV. *Somno mors aliis continuata*. Serenus

Ut conjungatur lethi sopor altus acerbo, BRASSIC.

Malim *ultimos*, aut sane *noctem ultimam*, quod idem erit cum morte. DOUZA F. Statius lib. X. Theb. vers. 295.

- - - *Somnique & mortis anhelitus una*
Volvitur. - - - BARTH.

Lege cum Patre, *noctem ultimam*, id est, mortem Douza F. ad Catull. epig. 5. Legendum aut *ultimos somnos*, aut *noctem ultimam*, id est, mortem. eligat lector alterutrum. Lindenbrog. Not. in Catal. Eligendum censeo neutrum. nam *continuare in noctem ultimam*, est dormientes ita obtruncare, ut una absolvant vitam plaga. Supra cap. LXXIX. dixit, *Somnumque morti jungerem*. qui locus opportune admodum huic nostro consentit. *Mors ultima*, quia omnium rerum finis. Dionys. Cato lib. I. Distichor.

Ne timeas illam, qua vita est ultima finis.

Et Ovidius alicubi:

- - - *Mors ultima linea rerum.*

Dicitur & *mors suprema* eidem Dionysio Catoni in Distich. ut *fata suprema*, *ultima*, vel *extremum supplicium* apud JCtos. ERHARD. Homerus Iliad. 7. & apud alios, apud quos juncti somnus & mors. Douzæ tamen duo hic legunt, *in noctem ultimam*. Scripta lectio tolerabilis. BOURDELOT.

Avaris alius] Lege *ab aris*. AURAT. Vetus codex, *at aris*. vulgo *avaris*. forte, *ab aris*. SAMBUC. *Ab aris*, præter fas religionis. Phædrus fabula LXVIII.

Ita hodie nec lucernam de flamma Deûm,
Nec de lucerna fas est accendi sacrum. HEINS.

Troas] Alii *Trojam evocat Troja*. PATISSON. De Diis evocandis v. Macrob. lib. 3. Saturn. BRASSIC. Fuit enim sua & fatalis quædam vis ruenti huic urbi. Aspexit & Senec. Tragoed. Troad. vers. 53.

Et quoddam sacrum regni jacentis.

Jacobus Pontanus Analect. lib. 2. cap. 9. ERHARD.

Ex his, qui in porticibus spatiabantur] Vide, si tanti, quæ prius adduximus. WOUWEREN. Propert. lib. IV. El. VIII. vers. 75.

Nec tu Pompeja spatiabere lentus in umbra.

BARTH. Delendus asteriscus. nam nihil deest: subauditur autem, *nonnulli*, vel, *aliqui*. erat autem ista porticus pinacothecæ juncta, in qua carmen hoc recitabat Eumolpus, audientibus istis ambulonibus. ERHARD. In porticibus otiosi ambulabant. Ovidius lib. I. Art. Amator. vers. 67.

Tu modo Pompeja lentus spatiare sub umbra.

qui locus credo Barthii menti obversans effecit, ut Propertii verba non recte citaret, ille enim non *lentus*, sed *cultus* dixit.

Lapides in Eumolpum recitantem conjecerunt] An id moris obtinuit recitantes infectari lapidibus, si quid parum probe, aut ad mentem audientium? apud Senec. 3. Controvers. *Pueri scholas frequentant; hi Ciceroni Cassium præferrent, nisi lapides timerent*. An certos

caput, extraque templum profugit. Timui ego, ne me poëtam vocarent. Itaque subsecutus fugientem ad litus perveni: &, ut primum extra teli conjectum licuit consistere, rogo, inquam, quid tibi vis cum isto morbo? Minus quam duabus horis mecum moraris, & saepius poëtice, quam humane, locutus es. Itaque non miror, si te populus lapidibus prosequitur. Ego quoque sinum meum saxis onerabo, ut, quotiescumque

ritos lapidibus obruebant, ut hunc poëtam, quem à se exiisse putabant? WOUWEREN. Ut poëtam & recitatorem molestum. Ex more theatrorum, ubi mali poëtæ saxis petebantur, sicut boni jaculo floris serti & soluti honorabantur. Ad quem alludit jocus ille in malum citharoedum; *Πολύκτωρ δὲ τοῦ κιθαρῳδοῦ φακὸν ῥοφοῦντος, καὶ λίθον μασησαμένου, ὦ ταλαίπωρε, ἔφη, καὶ ὁ φακός σε βάλλει: Cum Polyctor citharoedus in lenticula sorbitione lapidem manderet: O miser, ait, etiam lens te lapidat.* Lapidationis theatralis exempla multa apud veteres, præsertim Lucianum. Casaubon. Animadvers. in Athenæum lib. 6. cap. 11. Raderus ad Martial. lib. 3. epig. 33. in Ligurinum eodem vitio, quo hic Eumolpus, laborantem. ERHARD. Vide Barth. Advers. lib. XXII. cap. 13. & Meursium ad Lycophr. Cassandr. vers. 331. egreg:ie illustrat etiam Porphyrio ad Horatii illa, Epode V.

Vos turba vicatim hinc, & hinc saxis petens,
Contundet obscoenas anus

Eleganter, quia insanos solent fustibus & lapidibus insectari, ut eos ab omnibus suis fugent.

Operuit caput] Vide ad cap. 7.

Poetam vocaret] Alii, *vocarent*. TORNÆS. Nescio, an non melior Leidensis codicis scriptura, quæ exhibet, *Vocaret*, Eumolpus scilicet me. BOSCH.

Morbo] Ita molliori vocabulo insaniam vocare solebant. Cicer. IV. Verr. cap. 1. *Venio nunc ad istius, quemadmodum ipse appellat, studium, ut amici ejus morbum, & insaniam*, ubi v. Hottomann. & Manut. *morbum animæ* in fragmento noster dixit amorem. vide Cicer. III. Tuscul. Quæst. cap. 5.

Poetice] Poëtæ fingunt, se divinitus afflatos ad carmina rapi canenda. GLOSSÆ. Poëtæ fingunt se divinitus afflatos ad carmina rapi canenda, verbaque effari, non sua, id est, humana, sed divina, hoc est, Apollinis & Musarum, ut docet Lucianus ἐν Διαλέξει πρὸς Ἡσίοδον. Hinc Lucanus, licet à nostro Satyrico ut nimium humanus notetur, lib. 5. vers. 166. scripsit;

- - - Artus
Phœbados irrupit Paean, mentemque priorem
Expulit, atque hominem toto sibi cedere jussit
Pectore. - - -

Et Claudian.

Jam furor humanos sensus Expulit. - - -

Barth. in Animadvers. Eodem modo Apul. lib 5. *Inhumana mensæ lautitias* vocat dapes cœlestes. Gruter. Suspic. lib. 8. cap. 4. Ἀπροσδιονύσως & inepte ad hunc locum. *Humane* pro hominum more ac ritu. Et notandum est, quod, *poetice* & *humane loqui*, quasi pugnantia collocentur. Schopp. in Miscellan. Apud Stratonem in Phœnicide ait paterfamilias de coquo verba effante obscura & inaudita;

Πλὴν ἱκετεύων γ' αὐτὸν ἤδη μεταβαλεῖν,
Ἀνθρωπίνως λαλεῖν - - -

Sic apud Hieronym. accipe *humanum sonum*, cum in Apolog. in Rufinum *Φράσιν* hanc illius exagitans, *quæ mihi ad suspicionem veniebant*, ita loquitur; *Compeditam putes linguam ejus, & inextricabilibus modis ligatam, vix in humanum sonum erumpere.* Casaubon. Animadversion. in Athen. lib. 9. cap. 7. ERHARD. Viderint, quam Latine loquantur, illi Sapientiæ magistri,

Aurea de cœlo quos misit funis in arva,

qui classem sive scholam Humanitatis & Poëtices nullo discrimine dicere solent; Cic. 2. de divinat.

Ut sumat
Terrigenam, herbigradam, domiportam, sanguine cassam,
Potius quam hominum more cochleam.

Similis Stratonis Comici locus apud Athenæum lib. 9. ubi ait quidam de Coco poetice & Homerice pleraque omnia efferre solito, se supplicem ab eo petiisse, ut consuetudinem illam mutaret, hominumque more secum loqueretur. SCIOPP. *Humane*, est sermone vulgari & communibus verbis uti; v. Herald. ad Arnobii lib. 1. pag. 43. eodem modo Cicero XVI. ad familiares, ep 21. severitatem Philosophorum opponit humanitati, ita de Cratippo scribens. *Sum totos dies cum eo, noctisque sæpe numero partem; exoro enim, ut mecum quam sæpissime cœnet. Hac introducta consuetudine, sæpe inscientibus nobis & cœnantibus obrepit, sublataque severitate Philosophiæ, humanissime nobiscum jocatur.* Hoc ferme tale esse, ac si diceret, in istis cœnulis Cratippum sæpius *humane* loqui solere, quam Philosophice. annotaverat ὁ πάνυ Brouckhusius. *Poëtice* vero *loqui* est more Poëtarum omnia ampliter & graviter loqui, sine verborum vilitate, ut noster infra cap. 118. loquitur. Cicer. lib. V. de finib. cap. 4. *Natura sic ab iis investigata est, ut nulla pars cœlo, mari, terra (ut poetice loquar) prætermissa sit.* Apulej. de Deo Socratis in fine. *Ulixi semper comitem voluit Homerus esse prudentiam, quam Poetico ritu Minervam nuncupavit.* BURM.

Humane loqui] Poetice & humane loqui quasi pugnantia hic collocantur. GLOSSÆ.

que coeperis à te exire, sanguinem tibi à capite mittam. Movit ille vultum, &, [a] O mi, inquit, adolescens, non hodie primum auspicatus sum: imo, quoties theatrum, ut recitem aliquid, intravi, hac me adventitia excipere frequentia solet. Caeterum, ne & tecum quoque habeam rixandum, toto die me ab hoc cibo abstinebo. [b] Imo, inquam ego, si ejuras hodiernam bilem, una coenabimus. * mando aedicularum custodi coenulae officium. * *

[a] ENCOLPIUS.

XCI. Vi-

Saxis Onerabo] Plaut. Pœnul. Act. III. sc. I.

Neque nos populus pro ceritis insectabit lapidibus.

PITH.

A te exire] Furere, tui oblivisci. GLOSS. Lib. II. epist. 68.

Reges & dominos habere debet,
Qui se non habet. BARTH. Quem & vide, Advers. lib. XII. cap. I. id est, Furere. Claudiano lib. I. in Eutrop. vers. 229. *oblivisci sui*, Boëthio lib. II. Pros. VI. *ex se exstirpare*, Apulejo *suum non esse*, Martiali *se non habere*. Barth. ad Claudian. lib. I. in Eutrop. vers. 229. vide infra ad illud, *tamquam insanum*. ERHARD. Vide Barth. Advers. lib. VI. cap. 9. Ita Terentius Andr. Act. III. scen. V. vers. 16. *sine paullulum ad me redeam*. Et Adelph. Act. V. scen. III. vers. 8. *ad te redi*. Unde vulgo insani & iracundi *exire ex potestate* dicuntur, quia non sunt in potestate mentis, ut docet Cicero lib. III. Tuscul. Quæst. cap. 5. & lib. IV. cap. 36. eodem sensu *sibi excidere* dixit Senec. Hippolyto vers. 590. Tertull. de Jejun. cap. VI. *Recordabitur Dei, in eo tempore, quo ipsum sibi excidisse hominem solemne est.* de pudicit. cap. XIX. *Juxta est, ut excidisse sibi dicamus Joannem.* Septimius Bello Trojano lib. I. cap. 4. *Ubi animadvertit Palamedes, regem, ira atque indignatione stupefactum, consilio excidisse.* vid. supr. cap. XIX. BURM.

Sanguinem à capite mittam] Quia furentibus vena incidi solet, ut docet Celsus, & Juvenal. Satyr. 5. WOUWEREN. Observat Ampliss. Cuperus ambigue dictum; quia insani curabantur venæ in media fronte sectione, ut Juvenal. Sat. V.

- - - *O medici mediam pertundite venam.*

ita minatur hic, lapidibus conjectis vulnus capiti inflicturum. Adde & Sueton. Calig. 29.

Ut recitem] MS. *ut recitarem*. TORNÆS.

Adventitia frequentia] Allusio ad cœnæ præbitionem, quæ adventatoria dicitur. GLOSSÆ. Sueton. Vitell. *Famosissima super caeteras cœna ei data adventitia à fratre.* WOUWEREN. MSS. rectius, *hac me excipere adventitia.* Rectissimam lectionem reposuimus. Hac de re, scilicet, tam cœna, quam epistola adventitia, alibi. Cætera ista omnia vitiosa erant ratione interpunctionis. BOURDELOT.

Caeterum, ne & tecum quoque habeam rixandum, toto die me ab hoc cibo abstinebo] Vereor, ne particula, *dum*, male adhæserit verbo, *rixam*, sitque divellenda, ut ab ea tertia periodus incipiat, hoc modo: *Caeterum, ne & tecum quoque habeam rixam, toto die me ab hoc cibo abstinebo. Imo, inquam ego, si ejuras hodiernam bilem, una coenabimus. Dum mando aedicularum custodi coenulæ officium, video Gytona:* & quæ sequuntur. Profecto, sic collocata hac particula, *dum*, locus videtur integer, nec quidquam opus est asteriscis. Præterea τὸ *dum* sæpe inchoat comprehensionem, & narrationem connectit, ut cap. XCV. *Dum hac fabula inter amantes luditur*, & cap. XCVII. *Dum Eumolpus cum Bargate in secreto loquitur.* RICHARD.

Habeam rixandum] Nota loquendi genus ex Græco fonte. Tacit. lib. 4. Annal. *An in penatibus iisdem tolerandum haberet.* Et lib. 14. *Si nunc primum statuendum haberemus.* Plin. lib. I. ep. 8. *Cum enitendum haberemus.* Pichena Not. ad Tacit. lib. 3. Annal. numero 44. ERHARD. Frontin. lib. I. cap. IV. exempl. 7. *Iphicrates, cum transducendum exercitum haberet per loca, quæ stationibus hostium tenebantur.*

Cibo] Sic Psalmogr. Regius. *lacrymas cibum suum* dicit, & Plaut. similiter, *amatori cibum copiam amatæ.* Sic cap. XCVI. BARTH. Manet in Metaphora, cibus hic res, qua delectamur. Infra cap. 96. *& veluti quodam cibo me replebam.* Ovid. VI. Metam. vers. 480.

Omnia pro stimulis, facibusque, ciboque furoris
Accipit. BURM.

Ejuras] Alii *curas*. PATISSON. Mart.

Tolle tuas artes, hodie coenabis apud me
Hac lege, ut narres nil, Philomuse, novi. PITH.

Pithœus Advers. sive Subsec. lib. 2. cap. 8. Lege, deleto asterisco; *si ejuras hodiernam bilem, una coenabimus. mando adiculas custodi coenulae officium. Ædiculas* ὑποκοριστικῶς pro *adicula.* Ramirez Hypomnem. ad Martial. lib. I. epig. 100. num. 6. ERHARD. Idem est, ac jurejurando promittas, te hodie non insaniturum. Ita Justin. lib. XII. 4. *Ut etiam patriæ nomen ejuraret.* ubi v. Clariss. Grævium & Vorstium. *Forum iniquum ejurare* Cicer. III. Verr. cap. 60. *Ejurare bonam copiam* Cicer. IX. ad Famil. 16. ubi egregie Manutius.

Una coenabimus] Juvenal. *Una simus ait.* PITH. Martial.

Octavam poteris servare: coenabimus una.

WOUWEREN.

Ædicularum custodi] An janitrici? hæc mulier fuit,

ut

XCI. Video Gitona cum linteis & ſtrigilibus parieti adplicitum, triſtem confuſumque. Scires, non libenter ſervire. Itaque, ut experimentum oculorum caperem, convertit ille ſolutum gaudio vultum, &, * Miſerere, inquit, frater: ubi arma non ſunt, libere loquor: eripe me latroni cruento, & qualibet ſaevitia poenitentiam judicis tui puni. Satis magnum

GITON.

ut infra vocatur in his verbis cap. XCII. *mulierque coena mandata curaverat*: & quidem vidua. nam ſuper eadem capiendum eſt illud, quod poſtea ſequitur cap. XCV. *Faxo ſciatis, non viduæ hanc inſulam eſſe, ſed M. Manicii*: quaſi diceret, non hujus viduæ, quæ vobis cœnam paravit, ſed heri ejus M. Manicii. ERHARD.

Strigilibus] His uſi ſunt veteres ad fricandum in balneis. GLOSSÆ. His uſi ad fricandum veteres, unde nata vox *diſtringendi*. Seneca epiſt. 88. Marcell. de medicam. *Cum locum perunxeris, cito deſtringas.* Comment. Juven. Satyr. 3. *Strigil eſt, quem Xyſtra dicunt, quo oleum deteritur.* ita hunc locum legimus. Strigilem graphice deſcribit Apul. Floridorum lib. II. ſeu potius libro I. Nam, ut in tranſcurſu moneam, in horum librorum diſtinctione peccatum. ſane initium lib. II. annectendum lib. I. in facili cognoſcere vel ex ipſa orationis ἀκολουθίᾳ. itaque ſcribo, & diſtinguo: *Plura enim exſtant mea in Camoenis, quam Hippia in opificiis.* (*operibus* induco, ut ſpurcum) *Quid iſtud ſit, animo attendatis, diligentius & accuratius diſputabo. Hippias è numero ſophiſtarum.* & quæ ſequuntur. Exordium lib. II. *Sol qui micantem candido curru.* ——— *Strigileculam, recta faſtigatione clauſula, flexa tubulatione ligula, ut & in manu capulo moraretur, & ſudor ex ea rivulo laberetur.* Strigiles autem, & reliqua utenſilia, ſervi aliptæ ad balneas deferebant, quod ex Luciani Lexiph. aliiſque claret. Spartianus Hadriano: *Publice & cum omnibus lavit, cum vero veteranum quendam dorſum & ceteram corporis partem vidiſſet ſibi atterere, percontans, cur ſe marmoribus deſtringendum daret, ubi hoc idcirco audivit fieri, quod ſervum non haberet, & ſervis eum donavit, & ſumtibus.* Sciendum huic miniſterio addictum Gytona. hinc Artemid. lib. I. Στλεγγίδας, καὶ ξύστρα, καὶ κατιμάγτια, θεράποντας σημαίνουσι. WOUWER. Senec. epiſt. 95. *Vetemus lintea & ſtrigiles Jovi ferre, & ſpeculum tenere Junoni.* vide Colvium in Apul. lib. I. Metamorph. & lib. 2. Floridor. Turnebum Adverſ. lib. 26. cap. 10. Philandrum ad Vitruv. lib. 5. cap. II. Mercurialem Var. lect. lib. I. cap. 8 Rader. ad Martial. lib. 14. epig. 47. ERHARD. Vide ſupra cap. 28.

Parieti adplicitum] Id eſt, affixum. GLOSSÆ. Affixum, Val. Max. lib. 2. cap. I. *Juvenes aliquem ex patribus conſcriptis ad curiam deducebant, affixique valvis exſpectabant, donec reducendi etiam officio fungerentur.* ERHARD. Supra cap. 22. *Alii parietibus applicitı.* & cap. 67.

Triſtem confuſumque] Infra cap. XCIV. *Confuſus hac denuntiatione Eumolpus.* Iterum cap. CI. *Confuſus ille & conſilii egens*, id eſt, contriſtatus. Sic *confuſio* pro triſtitia. Idem Petron. eod. cap. *Poteris hanc ſimulationem & lacrymis & vultus confuſione obumbrare.* Vide Goldaſti Notas ad Valerianum Cimelenſ. ERHARD. Supra cap. 74.

Scires non libenter ſervire] Pro, ſcire & videre inde quis poſſet. ſic etiam *putares* ſupra poſuit. Schupp. in Miſcellan. Dixi ſupra fuſius. ERHARD. Supra cap. VII. Ovid. VI. Metam.

——— *Scires à Pallade doctam.*

Poenitentiam judicis tui puni] De quo ſupra cap. LXX. cum Aſcyltos peteret, Gnythoni arbitrii libertatem concedi, ut ſequeretur quem vellet, inquit Encolp. *Conditionem præcipiti feſtinatione rapui, commiſique judici litem.* Huc vidit hoc loco Gnython. *Poenitentia* pro facto pœnitendo, μετανοητέον, ἀξιοποινα. Mox ſtatim hoc cap. *Si bona fide poenitentiam emendas. Poenitentia* eſt etiam actio pœnitudinis. Infra cap. CXLI. *Aut fallor, aut Fortuna communis coepit redire ad poenitentiam ſuam.* Sueton. Octav. cap. 12 *Et, quo magis poenitentiam prioris ſecta approbaret, Nurſinos extorres egit oppido*: id eſt, oſtenderet, quam ſe pœniteret, quod priorem ſectam ſecutus erat. Quintilian. lib. 9. cap. 3. *Non poeniturum*, pro *non acturum poenitentiam.* ERH. Rectiſſima ſcriptura; & miror, quoſdam corrupiſſe. *Judicis*, Gitonis; ut ante, cap. LXXX. *commiſi judici litem.* BOURDEL. Non placet, quod *poenitentiam* hic poni pro facto pœnitendo obſervant. Ideo permittitur punire Encolpio, quod Gitonem pœnituit judicii priſtini, & recurrit ad eum, quem ſpreverat. Si non pœnituiſſet, conſtanterque Aſcylto fortiori adhæſiſſet, numquam Encolpio judicii, quo illi prælatus Aſcyltos, puniendi ab judice poteſtas fuiſſet. Verba ad gratiam conciliandam ſupplici, & metum invidiæ, ſi quid durius in eum ſtatuatur, excitandum, efficaciſſima; eoque digna, quæ intelligantur. Puni me, dum ſcias, ſi plector, non ob judicium me pati, ſed quia judicii pœnituit: non enim tuis viribus invitum me in poteſtatem redegiſti, ſed ultro, ſponte mea, ad te reverſus ſum, tuiſque manibus me credidi & dedidi. Similiter eodem capite: *Sed nihil jam queror, nihil jam memini, ſi bona fide poenitentiam emendas*: non vox eadem factum pœnitendum ſignificat. Nec ſatis diligenter inſpexit vir doctus, qui rogat: quid eſt *emendare poenitentiam?* ſupponitque: *bona fidem poenitentia emendas.* Primus gradus regreſſionis ad ſanitatem eſt

magnum erit misero solatium, tua voluntate cecidisse. ^a Supprimere ego querelam jubeo, ne quis consilia deprehenderet: relictoque Eumolpo (nam in balneo carmen recitabat) per tenebrosum & sordidum egressum extraho Gitona, raptimque in hospitium meum pervolo. Praeclusis deinde foribus, invado pectus amplexibus, & persusum os lacrimis vultu meo contero. Diu vocem neuter invenit. nam puer etiam singultibus crebris amabile pectus quassaverat. O facinus, inquam, indignum! Quod amo

^a Encolpius.

est pœnitentia. Igitur *emendat poenitentiam*, qui primo isto gradu potitus scandit altius, & non tantum ignavo dolore ob admissum se plectit, sed & officiis id compensare, sanioremque se approbare in posterum studet ac satagit. Ita pœnitentiam emendabit Giton, si à pudore ob defectionem ad perpetuum fidumque amorem proficiscetur. L. Seneca præfatione Naturalium quæstionum: *Fidelissimus est ad honesta ex poenitentia transitus.* Declamatione ex Quintiliano adscriptis nona. *Neque inficior, fuisse me lentiorem, quam oportuit, tametsi hoc præcipue habere videor patris simile. Sed si ulla emendatio poenitentiæ est, hic in publico vobis adhibitis rogabo.* Tertullianus de pudicitia: *Quid enim ex poenitentia maturescit, quam emendationis effectus?* Idemque de pœnitentia: *sed ubi metus nullus, emendatio proinde nulla: ubi emendatio nulla, poenitentia necessario vana, quia caret fructu suo, cui eam Deus sevit.* Non potest autem vel excusari vel tolerari frigidissimum commentum de nequitia in voce, cui dignus sculna (ut verbo improbato in re nugaci utar) intervenit Balbus, an Blæsus, in Catholico, quod nomen ignoscat mihi genius lectoris, cum in opere serio pono. GRONOV. Lib. 4. Observ. cap. 13. Durior locutio merito negotium facessit viris eruditis. Ego puto. hic *poenitentiam* dici, non tam quod judicii pœniteret, sed quia fide soluta ab Encolpio ad Ascylton defecisset, & ita pœniteret amoris prioris, quo inductus judicium secundum Ascylton dederat, hanc pœnitentiam puniri petit Giton. & eodem sensu mox *emendare poenitentiam* est capiendum, pro consilii sui, quo Ascylti amori se tradiderat, emendatione, & pollicitatione firmi erga Encolpium amoris & fidei. Pœnituerat ergo Gitonem Encolpii, id est, non contentus erat eo, non placuerat ejus amor, sed prætulerat Ascylton. Ejus pœnitentiæ jam effectum fuerat judicium ejus. BURM.

Tua voluntate] Virgil.

——— *Feras solatia mortis ad umbras,*
Ænea magni dextra cadis.

Quem allusit Petronius. Ovid. lib. XII. Met. vers. 80.

——— *Solatia mortis habeto,*
Dixit, ab Æmonio quod sis jugulatus Achille.

Attius apud Macrob. BARTH.

Cecidisse] Mirum, si παθητικῶς posuit, pro cæsum esse, hoc est, vapulasse. ERHARD. Minime παθητικῶς capiendum. Color sumtus ex Virg. lib. X. Æn. vers. 829.

Hoc tamen infelix miseram solabere mortem,
Ænea magni dextra cadis.

quem imitatus Ovidius lib. V. Metam. vers. 190.

Magna feres tacitas solatia mortis ad umbras,
A tanto cecidisse viro.

Vide eumdem lib. IX. vers. 7. & XII. 80. & quæ ad Virgilii locum notat diligentissimus Cerda: BURMAN.

In Balneo] Egregie hanc ἀπειροκαλίαν fatuorum Poetarum illustrat Casaubonus ad Theophrastum περὶ ἀγροικίας pag. 146.

Invado pectus amplexibus] Ovid. III. fast. 509.

Occupat amplexu, lacrymasque per oscula siccat.

PITH. Vide supra cap. 74.

Persusum os lacrumis] Præ gaudio scilicet, Claudian. *gaudia poene moverunt lacrymas.* Exemplum talium lacrymarum est & apud Diodorum Sicul. & Orosium lib. 2. cap. 17. Barth. ad Claudian. Bell. Getic. vers. 407. & alibi Petron. cap. LXXXIX.

Mentisque pavidæ gaudium lacrymas habet.

ERHARD.

Vultu meo contero] Spississime basio. GLOSS. Quid si legas, *contergo*? PUTEAN. Supra cap. XXIV. *basiis distrivit.* Martial.

Frustra blanditiæ venitis ad me
Attritis miserabiles labellis.

Seneca: *alius eorum manus osculis conterit.* PITHÆUS. Non movenda vox. vid. supra ad cap. LXXXI. ubi de libidinoso amplexu sumi *Tero* & ejus composita vidimus. Propert. lib. III. eleg. XVIII. vers. 6.

Forsitan ille alio pectus amore terit.

ubi vide Poetarum unicum interpretem Brouckhusium. Eodem sensu cape & Propertium lib. IV. eleg. VII. vers. 94.

Mecum eris, & mixtis ossibus ossa teram.

BURMAN.

Diu vocem neuter invenit] Horat. Epod. XI.

——— *Amantem & languor & silentium*
Arguit, & latere petitus imo spiritus.

Heliodor. καὶ εἴχοντο ἀλλήλων ἄφωνοι μὲν, ἀλλ' ὥσπερ ἐψυγμένοι καὶ μικροῦ δεῖν ἀποθνήσκειν αὐτοῖς: οὕτως ἄρα καὶ τὸ χαρᾶς ὑπερβάλλον εἰς ἀλγεινὸν περιίσταται πολλάκις, καὶ τῆς ἡδονῆς τὸ ἄμετρον ἐπίσπαστον λύπην ἐγέννησε. PITH.

Re-

amo te, quamvis relictus; & in hoc pectore, quum vulnus ingens fuerit, cicatrix non est. Quid dicis? peregrini amoris concessio? Dignus hac injuria fui? Postquam se amari sensit, supercilium altius sustulit. * nec amoris arbitrium ad alium judicem tuli; sed nihil jam queror; nihil jam memini, si bona fide poenitentiam emendas. Haec quum

Relictus] Molliori vocabulo turpem & perfidam desertionem & proditionem mitigat. Nepos Datam. cap. VI. *Si in turbam exisset, ab homine tam necessario se relictum.* Ubi plura notavit Keuchenius. Ovidius lib. III. Art. Amat. vers. 158.

Talem te Bacchus, Satyris clamantibus Evoe,
Sustulit in currus, Gnosi relicta, tuos.

Differre vero *relinquere*, quod levioris culpæ, *deserere*, quod gravioris criminis, & *prodere*, quod summæ perfidiæ est vocabulum, eleganter docet Cicero Act. in Verr. I. cap. IV. *Cujus Quæstura quid aliud habet in se, nisi Cn. Carbonem spoliatum à Quæstore suo pecunia publica? nudatum & proditum consulem? desertum exercitum? relictam provinciam.* Pro Cæcina XVIII. *Rem & caussam & utilitatem communem non relinquere solum, sed etiam prodere.* Noster mox: *Ego te reliqui, an tu prodidisti?* BURM.

In hoc pectore] Egregia & efficax amoris significatio: vindictæ enim cupiditatem vincere, quam alti sit animi, docebit nos ipse Zeno, qui teste Seneca lib. I. de ira cap. 16. dixit, *In sapientis quoque animo, etiam cum vulnus sanatum est, cicatricem manere.*

Quid dicis] Vid. cap. 9. & 71.

Peregrini amoris concessio] Amasius, qui alienum secutus est, eique se concessit. GLOSS. Alii, *concessor*. PATISSON. Pro amasio, qui alteri concessus. *Optio*, qui optatur. Plaut. Asinar. *Sume optionem Leonidam.* Sic Bibaculo Orbilius, *literarum oblivio*, quod scilicet literas oblitus esset. Palmer. in Spicileg. *Peregrini amoris concessio*, id est, qui alienum secutus es, eique te concessisti. Nam *concessio* pro eo dicitur, qui conceditur; sicut *frustratio* pro eo, qui frustra habetur, apud Plautum. Schopp. Explanat. in Mostell. Act. 5. sc. 2. *concessionem* vocat ipsum Gnythonem, peregrino scilicet amori concessum & obsecutum. Talia apud auctores exstant quam plurima, ubi sic adjunctorum quid pro substantia personæ ponitur. Barthius in Ceir. Virgil. num. 89. ERHARD. Nescio, an bene explicent Viri Docti, saltem nullo idonei auctoris loco, *concessionem* ita sumi, probant. Verba autem hæc querebundi & expostulantis Encolpii abrupta sunt. Legendum puto, *Quid dicis? peregrini amoris confessio? dignus* &c. *Quid dicis?* separari debet: de qua formula supra ad cap. LXXI. egimus. Idem est, ac si diceret, quam mihi caussam afferes, quo te colore excusabis, qui aperte, me coram, alium te amare confessus es? Ita infra cap. 127.

——— *Cum se confesso junxit amori*
Jupiter.

Virg. in Ceiri vers. 244.

Sin confessus amor noto te macerat igne.

ut veteres editiones habent, & probat Scaliger, & Perennonius lib. II. Animadv. cap. 4. & forte etiam apud Albinov. in mortem Drusi vers. 305. legendum

Tu confessus amor, tu solus & ultimus illi.

eleganter Propertius lib. IV. eleg. III. vers. 49 *apertum conjugem* vocat. Eodem modo *confessum hostem* dixit Claudianus VI. Cons. Honor. vers. 249. *confessa medicamenta* Plin. lib. XXX. cap. II. Si cui tamen *concessio* placeat, adjuvabit Ovidii locus lib. II. Amor. Eleg. XIX.

At mihi concessi finis amoris erit.

sed nobis alterum venustius videtur. Nam postea addit. *Equidem fateor & pra me fero*, &c. BURM.

Postquam amari se sensit, supercilium sustulit] Lucian. εταιρ. διαλ. Πλὴν ἀλλ' ἔγωγε χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, οὐ συμφέρεις αὐτῷ ὑπεραγαπῶσα, καὶ τοῦτο ἐμφαίνουσα. ἐχρῆν δὲ μὴ πάνυ αὐτῷ ζηλοῦν. ὑπερόπτης γὰρ ἀνθρώπων γίγνεται. WOUWEREN.

Supercilium sustulit] Pollux lib. II. Ὀφρῦς αἴρων, ὁ ὑπερήφανος. WOUWEREN. Ita legendum, deleto asterisco. cujus rei explanationem affert Plin. lib. II. cap. 37. Frons & aliis; sed homini tantum tristitiæ, hilaritatis, clementiæ, severitatis index. In ascensu ejus supercilia homini, & pariter, & alterne mobilia & in iis pars animi. Negamus, annuimus. Hæc maxime indicant fastum. Superbia alicubi conceptaculum, sed hic sedem habet. In corde nascitur, huc subit, hic pendet. Douza P. præcidan. pro Catull. cap. 6. Aristænetus in Epist. ὡς ἐρώμενος, ἀνθαδέστερος ὑπῆρξα, καὶ πεφρόνηκας μέγα, καὶ σοβαρώτερος γέγονας τὴν ὀφρῦν. Douza F. ad Catull. ERHARD.

Nihil queror] Latinissime. vide Lambinum ad Horat. lib. I. od. 2. Propertius lib. I. eleg. VIII.

Quin ego, vita, tuo limine vera querar.

Sueton. Aug. cap. XLIII. *Asinio Pollione graviter, invidioseque, in curia questo Æsernini nepotis sui casum.* Tiber. LIII. *Nurum Agrippinam post mortem mariti liberius quiddam questam manu apprehendit.* Justin. lib. I. cap. 10. *queritur crudelitatem regis.* lib. XVIII. 7. *exilii injuriam queritur.* l. ult. ff. ex quibus causs. major. *Restituendus est, si aliquid damni juste queritur*, & ita passim veteres. BURM.

Si bona fide penitentiam emendas] An simul spurcum quid latet in pœnitentia, ut supra in verbis *Lo-*

quum inter gemitus lacrimasque fudissem, detersit ille pallio vultum, &, [a] Quaeso, inquit, Encolpi, fidem memoriae tuae adpello: Ego te reliqui, an tu prodidisti? equidem fateor, & prae me fero, quum duos armatos viderem, ad fortiorem confugi. [b] Exosculatus pectus sapientia plenum, injeci cervicibus manus: &, ut facile intelligeret, rediisse me in gratiam, & optima fide reviviscentem amicitiam, toto pectore adstrinxi.

XCII. Et jam plena nox erat, mulierque coenae mandata curaverat, quum Eumolpus hostium pulsat. Interrogo ego, Quot estis? obiterque per rimam foris speculari diligentissime coepi, num Ascyltos una venisset. Demum, ut solum hospitem vidi, momento recepi. Ille, se ut in grabatum rejecit, viditque Gitona in conspectu ministrantem, movit caput, &, [c] Laudo, inquit, Ganymedem: oportet hodie bene sit. [d] Non delectavit me tam curiosum principium, timuique, ne in contubernium recepissem Ascylti parem. Instat Eumolpus, &, quum puer illi potionem de-

[a] GITON. [b] ENCOLPIUS. [c] EUMOLPUS. [d] ENCOLPIUS.

cus & *Solum*? Balbus Catholico: *Poenitentia dicitur quasi punientia, dicta eo, quod ipse homo in se puniat poenitendo quod male admisit, & scribitur per oe dipthongum poenitentia: sed, quando dicitur penitentia, quasi penis tentio, quod penem, id est, priapum, scilicet virile membrum, tendat, scribitur per simplex e.* Vide Rigaltii Notas in Phædrum. ERHARD.

Fidem memoriæ tuæ appello] Phædrus lib. 4. fab. ult. *Exhibe vocis fidem.* Rigaltius in Not. ERHARD.

Fateor & præ me fero] Ciceronianæ elegantiæ æmulatio. Pro C. Rabirio cap. v. *Quam ob rem fateor, atque etiam, T. Labiene, profiteor, & præ me fero.* In Philipp. XII. cap. 3. *An non putamus fore, ut eos pœniteat, professos esse, & præ se tulisse odium in Antonium.* lib. 1. de Nat. Deor. cap. 5. *Rei tantæ tamque difficilis facultatem consecutum esse me non profiteor: secutum esse præ me fero.* quo circa male Berneccerus apud Sueton. Aug. cap. XXVIII. *voluntatem præ se ferre*, simulare explicat, cum sit certis indiciis animi interiorem sensum aperire. BURM.

Armatos] Nimis ingeniosus hic Gonsalius. an ita satisfaceret amanti, si alium valentiorem Venereo in opere militem laudaret? Tu cape simpliciter, lector, nec in uberi nimis nuptorum verborum segete majorem, quam revera est, copiam require.

Plena nox erat] Forte *plane nox erat*. Anonymus ille juxta man. Dousæ & Scriverii, quem deinceps Anonymum MS. vocabimus. Adsignavit Dousa, placet. Hic vero est MS. quem sic acriter Dousa in editis Præcidan. ob tantum non pro contrariis *carpere* & *lacerare* habita, perstringit. Quorum patens scaturigo in MSS. HADRIANID.

Demum] *Deinde* Leid. Cod. BOSCH.

Grabatum] *Grabatus*, exiguus lectus, in quo meridiari solent. GLOSS.

Se rejecit] Terent. Andr. I. I. *Rejecit se in eum flens quam familiariter.* Infra cap. CIII. *in cubile rejectus est.* de Grabato v. Isaaci Vossii notas ad Catullum pag. 25.

Ministrantem] Vide ad cap. 31.

Ganymedem] Ita ob formam egregiam, & quod libidinoso seni mollis videretur, vocat. Confer Martialis lib. IX. epigr. 37. & lib. X. Epigr. 98.

Bene sit] Vide supra cap. 35.

Ascylti partem] Alii *Ascylto parem*. PATISSON. Id est, Ascylto similem. Sic in l. 5. D. de iis, qui dejecer. vel effuder. *Edicti portio*, id est, simile edicti, ubi not. Sic Tertullian. in Apolog. cap. 5. *Domitianum Neronis portionem* appellat. PUTEAN. & BONGARS. Lege, *parem*. Sidon. Carm. XXIII. vers. 156.

Hellespontiaco parem Priapo. BARTH.

Lege *Ascylti parem*, pro, comparem. in Diris: *Tuque eris ipsi par* —— Sidonius:

Hellespontiaco parem Priapo.

Quamvis in Petronio quidem malim, *Ascylti par*. Sic enim solebant hunc illius *par* dicere, cum geminum moribus significabant. Plaut. Rud. *Et erat hospes, par illius, Siculus senex* —— Palmerius in Spicileg. ERHARD. Qui hanc ultimam vocem mutant, non animum advertunt ad ambiguitatem verbi, quam pudor meus non explicat BOURDELOT. Illud *parem* nescio probare. neque etiam, Arbitrum *Ascylti parem* scripsisse, credam, cum debuisset saltem *Ascylto*. Neque etiam Palmerii *par* placet, quia tunc accipiendum esset pro adversario, ut paria Gladiatorum dici est vulgatissimum, vide supra cap. 19. Et ita *par Ascylti* esset ipsi, non Encolpio, comparatus adversarius. Similis contentio est de Plauti verbis Pers. Act. V. scen. I. 15. *Cedo parem, quem pepigi*, ubi Lambinus, *Cedo*

dedisset, [a] Malo te, inquit, quam balneum totum : [b] siccatoque avide poculo, negat, sibi umquam acidius fuisse: [c] Nam, & dum lavor, ait, pene vapulavi, quia conatus sum circa solium sedentibus carmen recitare. &, postquam de balneo tamquam de theatro ejectus sum, circuire omnes angulos

[a] EUMOLPUS. [b] ENCOLPIUS. [c] EUMOLPUS.

Cedo partem, quam pepigi, legit, & eum secuti alii. quidam *par*. Apud Ovidium quoque lib. III. ex pont. Epist. II. vers. 88. olim legebatur;

Cætera pars concors & sine lite fuit.

sed Naugerius & Heinsius reduxerunt *par*, unde videmus, Librariis solemnem harum vocum confusionem fuisse. Cum secundo casu construxisse videtur Josephus Iscanius de bello Trojano lib. III. vers. 92.

——— *Spirat par Herculis Hector.*

Id est, similis Herculi; nisi neutro genere positum velimus. Quare puto, hic legendum *Ascylto parem*, id est, similem. Ut supra dixit, *parem fortunæ similitudine commilitonem* cap. 80. Phædr. lib. II. fab. 2.

Ambæ videri dum volunt illi pares. BURM.

Malo te] *Malle* pro *præferre* usitatum esse, docuit Nerius lib. I. Analect. cap. 12.

Siccatoque avide poculo] Ita loquitur Martialis lib. 6. ep. 91. lib. 7. ep. 70. WOUWEREN. Eleganti metaphora Livius lib. XXXIX. cap. 26. *Thessalos, velut ex diutina siti, nimis avide meram haurientes libertatem.*

Negat sibi umquam acidius fuisse] Id est, sibi pejus fuisse, quam toto eo die, quo tot mala pertulerit. ERHARD. Forsan, *avidius fuisse*, id est, numquam magis sitivisse. Anonymus MS. HADRIANID. Supra ad cap. XXXI. hæc verba explicuimus, & male post Barthium ad Hermæ Pastorem p.918. & in Glossario in Claudian. Mamerc. Erhardus exponit, numquam sibi pejus fuisse, quam eo die, quo lapidatus, ejectus è balneo fuerat, & alia indigna pertulerat, cum de potione agat, qua nihil sibi umquam acidius fuisse, id est, quæ acritudine sua grata esset, & stomachum marcentem excitaret, adfirmat. BURM.

Ad solium] Veteres ad solium sedentes lavabant. PUTEAN. *Solium* non erat vas, in quo totum corpus submergeretur; sed fiebat ad crura solum lavanda, sedentesque recipiebat, pertingente aqua usque ad genua. *Circa solium*, id est, in circuitu solii. Ramirez ad Martial. lib. 2. epig. 42. ERHARD. Supra cap. 73.

Carmen recitare] Phædrus lib. v. fab. 5. *Poetæ sunt molesti*, scilicet recitationibus suis, quibus frequentissimis fere enecabant homines. Nam, ut Horatius ait de Art. Poët. vers. 474.

Indoctum doctumque fugat recitator acerbus.

Tales Martialis describit, tum alios poëtastros, tum Ligurinum lib. 3. Talis Eumolpus iste, qui in triviis, balineis, in conviviis sua hominibus quibuslibet carmina recitavit. Rittershusius ad Phædrum. ERHARD.

De Theatro] Martialis lib. XIV. Epigr. 166. cujus lemma *Cithara*:

De Pompejano sæpe est ejecta theatro,
Quæ duxit sylvas, detinuitque feras.

Ex altera parte juvenis nudus] scilicet Ascyltos. Atqui sub veste veteres lavabantur. Celsus; *Sub veste primum in balneo insudare, ibi ungi, tum transire in caldarium.* videndus Artemidorus de Somniis. Velabantur autem obscœnæ partes. Ambrosius Offic. lib. I. cap. 18. *Licet plerique se & in lavacro, quantum possunt, tegant, ut vel illic, ubi nudum totum est corpus, hujusmodi intecta portio sit.* Augustin. de Civit. Dei lib. 14. *Omnes gentes adeo tenent in usu pudenda velare, ut quidam barbari illas corporis partes nec in balneis nudas habeant.* Savaro ad Sidon. lib. 2. ep. 2. Sed Petronius describit simul & perstringit impudentiam ævi sui Neroniani. ERHARD. Minime hic impudentiam ævi Neroniani perstringit, neque pugnant nudum, & sub veste lavari, sed potius unum idemque significat. *Vestis* enim nomine præcipue tunica, & omne præter togam velamentum, apud scriptores Romanos significatur, tunicati autem *nudi* centies dicuntur, quia toga demum erat amictus verus, tunica induti vix tecti videbantur. Vide egregie hæc illustrantem in observationibus suis Virum Amplissimum, Cuperum lib. I. cap. 7. Et hinc passim apud rei amatoriæ Poëtas nudæ puellæ vocantur, tunica tantum velatæ, ut contra *vestitum scortum* togatam meretricem vocavit Juvenal. Sat. III, vers. 134. & idem Satyr. VI. 124. nudam prostitisse Messalinam dicit, quæ tamen, rejecto veteri centone, quo tecta intraverat lupanar, tunicata exspectabat adulteros. Hic vero nudum caperem veste tantum Balneari, qualem memorat Lampridius in Severo cap. XLI. indutum, & cui interim forensia, quibus cum domum redire debebat, erant subducta, quod ne fieret, custodes solebant adponere. vide l.4. §.2.ff. de his qui notant. infam. vide supra ad cap. 30. tunicas etiam deposuisse, cum sumerent vestem balneariam, docet Ovidius lib. III. Art. Amat. vers. 639.

Cum, custode foris tunicas servante puella,
Celent furtivos balnea tuta viros.

Non tamen videtur negandum, numquam lavisse nudos omnino, præsertim in domesticis balneis, ut erat Trimalchionis supra cap. LXXI. in quod projectis vestimentis Encolpius intrat cum sociis, & nulla Balnearis vestis sumtæ mentio injicitur. Senec. Ep. 122.

Kkk 2 fre-

angulos coepi, & clara voce Encolpion clamitare. Ex altera parte juvenis nudus, qui vestimenta perdiderat, non minore clamoris indignatione Gitona flagitabat. Et me quidem pueri, tamquam insanum, imitatione petulantissima deriserunt: illum autem frequentia ingens circumvenit cum plausu & admiratione timidissima. Habebat enim inguinum pondus tam grande, ut ipsum hominem laciniam fascini crederes. O juvenem laborio-

frequens hoc adolescentium vitium est, qui vires extollunt, ut in ipso balnei pene limine inter nudos bibant, imo potent. Et adposite ad hunc Petronii locum docet Martialis sæpe, & præcipue lib. 1. Ep. 24. ex nuditate illa sæpe conditiones in Balneo quæsitas & repertas:

Invitas nullum, nisi cum quo Cotta lavaris,
Et dant convivam balnea sola tibi.
Mirabar, quare numquam me Cotta vocasset.
Jam scio me nudum displicuisse tibi.

Vide & Spartian. Elagabal. cap. VIII. BURM.

Clamoris indignatione Gytona flagitabat] Plaut. Menæchm. *Propterea illius nomen memini facilius, Quia illum vidi clamore flagitarier.* Idem Pseud. *Flagitare sæpe clamore in foro.* PITH. Nove & durius dictum pro indignatione, quam clamore illo insano prodebat.

Et me quidem pueri imitatione petulantissima deriserunt] Artemidorus lib. 3. Μαίνεσθαι ἀγαθὸν τοῖς παιδίοις θέλουσιν, ἐπειδὴ καὶ παῖδες τοῖς μαινομένοις ἀκολουθοῦσι. WOUWEREN. De sannæ genere, quo, apposito temporibus pollice, reliquis digitis erectis, asini aures referentibus, insanos traducebant, capit doctissimus Ferrarius lib. 1. elector. cap. 7. sed nulla hic imitatio Eumolpi, quare capio de imitatione clamoris insani, quem tollebat Eumolpus, & tamquam per echo petulanter reddebant pueri.

Tamquam insanum] Lymphatum, & ceritum, & furiosum, quales Poetæ & Vates vulgo dicebantur. Symmach. in Epist. *Videor vobis mentis insipere, atque adeo in Poetas nomen dedisse.* Etiam Prophetæ apud Hebræos Oseæ cap. 9. vers. 7. *Scitote, Israel, stultum prophetam, insanum virum spiritualem.* Sed & *prophetare* nihil aliud fuit, quam insolentia loqui, ut enthusiasmo acti solent. Unde & qui bono Dei Spiritu afflati de divinis rebus disserebant, carnalibus hominibus insani habebantur. Sic de eo, quem Elisæus ad ungendum in Regem Jehu miserat, dicebant, qui cum Jehu erant; *Quid venit insanus iste ad te?* id est, arreptitius. Sic & Paulum *insanire* Festus putabat, divina disserentem, Act. 26. Insanum enim caro judicat, quidquid suum captum excesserit. Bucerus Enarrat. in Matth. 11. in fine. ERHARD.

Cum plausu] Martial. lib. IX. epig. 34.

Audieris in quo, Flacce, balneo plausum,
Mutonis illic esse mentulam scito. PITH.

De quo plausu mutoniatis fieri solito Ramirez ad Martial. lib. 1. epig. 24. ERHARD.

Inguinum pondus] Ovidius.

——— *Onus inguinis aufert.* PITH.

Querolus *suscipe Paphien, Cytheren, Briseiden sed cum pondere Nestoris.* BARTH. Vulgo *gravedinem* appellant, à gravitate oneris. Augustin. lib. ult. de Civit. Dei cap. 8. *Quidam ab informi pondere genitalium salvus effectus est.* In Querolo: *Da mihi psalterias & concubinulas.* LAR. *Sume Paphien, Cytheren, Briseiden, sed cum pondere Nestoris.* Juvenal. *herniam* appellat Satyra VII.

——— *Quibus jam incendi frigidus ævo*
Laomedontiades & Nestoris hernia possit.

Arnob. lib. 7. adversus Gent. *Ingentium herniarum magnitudine ponderosi.* Et Moses Levit. 21. ubi describit, quales esse deceat ministros Dei; *Nec accedet,* inquit, *ad ministerium Dei, si fuerit ponderosus.* ita enim habet antiquus quidam interpres in veteri cod. MS. pro quo vetus versio vulgata *herniosus.* *Hernia* igitur *pondus* dicitur propter rupturam pondere factam, cum intestina, rupta tunica, descendunt in vesicam. *Pondus* etiam pro testiculis usurpavit Catullus:

Devolvit ipse acuto sibi pondera silice.

Et Martial. lib. 7. Epigramm.

Judæum nulla sub cute pondus habet.

Idcirco testiculos *bilibres* appellat loco citato. Ovid. autem, pro pondere, *onus inguinis* dixit lib. 4. Fastor. Pet. Daniel Not. in Querolum. Ubi tamen Martialis versum non recte de testiculis interpretatur, qui de inguinibus loquitur. Judæi enim non testiculos, sed inguina decutire solebant, quæ vocant *præputia.* De inguinum pondere graphice Plaut. Casin. Act. 5. scen. 2.

Quicquid erat, calamitas profecto attigerat numquam.

Et Xiphilinus in Avito; πολὺ πάντας τῷ τῶν αἰδοίων μεγέθει ὑπερῇρεν. Adde Barth. in Claudian. Super eodem pondere Polyænus infra circa finem Diis gratulatur. in tanto beneficio granditatem partis hujus posuere. ERHARD.

Grande] Claudianus lib. I. in Eutrop. vers. 359. ambiguis verbis mollitiem turpem Eutropio exprobrans:

——— *Nihil est quod non in pectore magnum*
Concipit Eutropius; semper nova, grandia semper
Diligit, & celeri degustat singula sensu.

Laciniam fascini] Id est, Priapi: quasi dicat, multo brevior erat homo, quam suus ipsius fascinus. GLOSSÆ.

boriosum! puto; illum pridie incipere, postero die finire. Itaque statim invenit auxilium. nescio quis enim eques Romanus, ut ajebant, infamis, sua veste errantem circumdedit, ac domum abduxit: credo, ut tam magnâ fortunâ solus uteretur. At ego ne mea quidem vestimenta ab officioso

GLOSSÆ. Alii, *lasciviam*. PATISSON. *Fascinum* est mentula. Hinc *fascinosum*, id est, mentulatus. Schopp. in Priap. carm. 27. Ergo hæc verba sic intellige: erat tantus Priapus, ut homo ipse appendix ejus, vel lacinia, esse videretur, id est, multo brevior esse videretur: id est, multo brevior erat homo, quam suus ipsius fascinus. Ramirez ad Martial. lib. 1. ep. 24. Balbus Catholico; *Fascinus etiam dicitur Priapus, quia quibusdam fasciis solebat olim involvi, quum carerent braccis*. August. de Civit. Dei lib. 6. cap. 9. *Sed quid hoc dicam, cum ibi sit & Priapus nimis masculus, super cujus immanissimum & turpissimum fascinum sedere nova nupta jubebatur more honestissimo & religiosissimo matronarum*, &c. Porro *fascinum* dicitur non à *fasciis*, sed à Græca voce βάσκανος, tralatione inde ducta, quod Priapi pro amuleto appendebantur pueris. *Lacinia* autem est vestis assumentum redundans, & quod ornatus tantum gratia adjicitur. quod quia gravare interdum magis quam honestare solebat, ideo dixit Tertullian. lib. 4. adversus Marcion. *Compendiatum est novum testamentum, & à legis laciniosis oneribus expeditum*. ERHARD. Hinc castigandus in Priapejis Epigr. XXXVII. locus, ubi pro *par* scribendum *pars*:

Cujus tu Pater ipse pars videris,

In iisdem Epigr. XXIX.

Parte tui majore.

Catullus in Galliambo.

Ego Manas, ego mei pars, ego vir sterilis ero.

Arnobus lib. VI. *Genitalibus propriis inferior Priapus*. apud Justinum lib. VIII. cap. 4. *sordidam clientela sua partem* Philippum regem Athenienses vocant. Ita apud Valerium Maximum lib. IX. cap. I. *Ptolemæus rex vitiorum suorum accessio*, ut illic recte jam castigavit Gronovius. non dissimili modo apud Appulejum Metam. V. *Psyche, crure ejus dextro manibus duabus arrepto, sublimis evectionis appendix miseranda*. ubi frustra Schoppius *appendio*. HEINS. Vide Gronov. ad Liv. lib. 45. cap. 7.

Laboriosum] Catal.

Deinde est difficile & laboriosum. PITH.

Male hoc explicare Gonsalium docuit me Brouckhusius. Nam *laboriosus* est, qui cuivis labori magno sufficit, eique exhauriendo par est. Nam hoc erat, *pridie incipere, postero die finire*. Et huic laborioso opponitur *mollis, debilis, lassus, tamquam caballus in clivo*. Infra cap. 133. recte omnino. Nam laboriosus ἐνεργητικῶς capiendum, ut in Priapej. carm. LXI.

Sed quod carmina pessimi Poëtæ
Ramis sustineo laboriosis.

Eo sensu *laboriosissimos* dixit *boves* supra cap. LVI. BURM.

Pridie incipere] Catal.

Ibat ut inciperes longi deus Hellesponti. PITH.

Nescio quis enim eques Romanus] Sub persona hujus equitis, molles & effœminatos sui temporis homines taxat, qui bene vasatos è balneis ad convivia, è conviviis ad lectum educebant; fiebatque strenuorum hujuscemodi militum in balneis delectus. Senec. Quæst. Natur. lib. 1. cap. 16. de Hostro quodam profligatissimæ obscœnitatis homine: *In omnibus balneis agebat ille delectum, & aperta mensura legebat viros*, Ramirez ad Martial. lib. 1. epig. 24. ERHARD. Recte hanc turpitudinem illustrarunt interpretes ex Seneca, Lampridio & Martiali. Quibus adde ejusdem Poëtæ Epigramma 51. libri III. & quæ passim apud illum & alios de hoc delectu vasatorum occurrunt. BURM.

Eques Romanus, ut ajebat, infamis] Stupro scilicet. sic apud Quintilianum *infamis* pro adultera, cap. 3. lib. 6. Instit. Orator. *Dicebantur autem, dum vixit, infames femina ad eam convenire solita*. Et 2. cap. lib 9. *Ut si pater, qui infamem in matrem filium secreto occidisset, reus mala tractationis jacularetur in uxorem obliquis sententiis. Nam quid impurius, quam retinuisse talem? Infames* personæ quæ sint, vide Brisson. in verbo *Infames*. DANIEL. Fortunatian. *Adulteros liceat occidere. Infamis fuit quidam in nurum*. Quintilianus Declamatione cui titulus debet esse, *Infamis in nurum*: *Torsi*, inquit, *filium meum. Breviter judicibus ratio reddatur, infamem. Quid refert, an innocentem, si aliud omnibus licet*. sic vet. ex. PITH.

Ut ajebat] Lege, *ajebant*. BARTH. Jungermann. *aiebant*. bene, & ita pridem Goldastus divinaverat. ERHARD.

Ab Officioso] *Officiosi*, qui in balneo vestimenta servabant, Capsarii alias dicti. GLOSS. Malim ex Paul. l. 3. D. de præf. Vig. § ult. Capsarium interpretari, quam ex Seneca impudicum. sane quemvis ministrum *officiosum* indigetari posse nihil prohibet. Interpr. historiæ Apollonii: *Accepto ceromate docta manu circumlevit ei, deinde in solio fovit, & exeunte rege ab officio discessit. Rex vero respiciens ad famulum ait: Juvenis ille, qui mihi officium fecit, vide quis sit*. WOUWEREN. *Officiosi*, qui in balneis vestimenta servabant, *capsarii* dicti Paulo in l. 3. §. ult. D. de Off. Præf. vigil. & interpreti Juvenali Sat. 3. ad illa, *& somno*

 unctis

cioso recepissem, nisi notorem dedissem. Tanto magis impedit inguina, quam ingenia fricare. [a] Haec Eumolpo dicente, mutabam ego frequentissime vultum: injuriis scilicet inimici nostri hilaris, commodis tristis. Utcumque tamen, tamquam non agnoscerem fabulam, tacui, & coenae ordinem explicui. * * * * *

XCIII. [b] Vile est, quod licet, & animus errore lentus injurias diligit. *Ales*

a ENCOLPIUS. *b* EUMOLPIUS.

unctis Strigilibus, quos habent capsarii. Savaro ad Sidon. lib. 4. ep. 20. Lege *ab officio solus recepissem*. *Ab officio* interpretor, post officium, sive lavationem. Qua voce usus ita alibi & saepe Petronius. Sed diserte interpres Historiae Apollonii Tyrii in re pari; *Accepto ceromate docta manu circumlevit ei, deinde in solio fovet, & exeunte Rege ab officio recessit*. IS. Pontanus Analect. lib. 2. cap. 16. Imo lege *ab officio recepissem*, nempe balneatorio, sive balneatoris. *Officia* pro officialibus, *ministeria* pro ministris. Marcilius ad Suetonii Vespasianum. Vide Goldasti Notas ad Dositheum. ERH.

Notorem] Qui notitiam rei aut fortunae, velut oculatus testis profitetur. GLOSS. Senec. *Qui notorem dat, ignotus est*. PITH. *Notor*, qui notitiam rei aut fortunae profitetur. unde *notoria* est indicina, per quam res occultae notescunt. Vide Marcilium ad Suetonii Vespasian. ERHARD.

Impedit] Salsa ironia hic jacet, quare Dousae correctio, *expedit*, averruncanda. BARTH. Ut hoc intelligatur; ait Eumolpus, Ascylton, quod bene vasatus esset, facile invenisse vestes, se vero doctum & literatum suas non recepturum, nisi notorem dedisset: additque, *tanto magis impedit*, id est, tantum praestat, peculio pensili quam ingenio docili, praestantem esse. Scopp. in Miscellan. Legendum *tanto magis expedit*. Wouwerius, Putschius, Pflugius. vel, *tanto magis impedit ingenia quam inguina*. Jungermannus. Quid si legamus, *tanto magis impendit*, id est, prodest, praestat, ut accipiatur substantive? ERHARD. *Impendit*. Nescio quamnam hic salsam ironiam deprehendant. BOURDELOT.

Fricare] Proprium libidinantium verbum. Martial. lib. XI. Epigr. 30.

Nil opus est digitis: sic mihi Phylli frica.

Ita ex membranis Florentinis, quas contulit Heinsius, rescribendum apud Apulej. lib. II. Metam. *super me residens, lubricisque gestibus mobilem spinam quatiens, pendula veneris frictu me satiavit*, male nunc & insipide *fructu* circumfertur. Eadem vox reddenda, judice eodem Heinsio, Juvenali Sat. VI. vers. 322.

Ipsa medullinae frictum crissantis adorat.

In codice enim vetustissimo Bernardi Rottendorphii invenit *Frictum*, vulgatae editiones habent *fluctum*. BURMAN.

Inimici nostri] *Nostri* abest C. M. *Inimici* scilicet Ascylti, ad eum enim pertinere videtur haec oratio. *Dousa* MS. HADRIANID.

Utcumque tamen, tamquam non agnoscerem fabulam, tacui] Ramirez legit & distinguit; *Utrumque tamen, tamquam non agnoscerem, fabulam tacui*, Hypomn. ad Martial. lib. I. ep. 100. num. 6. Fortassis non inepte, ut τὸ *utrumque* referatur ad illa duo, *injuriis* —— *commodis*. Et *fabulam*, id est, rem inter nos gestam. ERHARD. Minime movenda vocula. Supra cap. XXI. *utcumque igitur lassitudine abjecta, coenatoria repetimus*. ubi etiam alii *utrumque* exhibent.

Coena ordinem explicui] Dominus convivii praenunciare solebat ordinem coenae, hoc est, quo ordine, & quid ultimum coquus missurus. Hac propter domino exhibitum foedium, quod descripta ordine obsonia habere, apud Athen. legimus. Cum itaque ordinem coenae explicuisset, respondet Eumolpus. WOUWEREN. *Explicare coenas* vocat ita struere, ut ea, quae complicaverat & asservaverat, ante explicaret, & prumeret in iis. Martial.

Explicat & coenas unica mensa duas.

Eadem dicendi formula alibi dicit *explicare convivia*. Ramirez Hypomnem. ad Martial. lib. I. ep. 100. n. 6. ERHARD. Infra cap. 103. *ad ordinem tristitia redimus. Coena ordinem*, illustrat Eustathius de Ismeniae Amoribus lib. IV. pag. 101. περὶ μὲν οὖν τῶν ἐν τῇ τραπέζῃ τρυφῶν Κρατισθένης φιλοσοφείτω, καὶ εἴ τις περὶ τὴν τράπεζαν ἕτερος. *Caeterum convivii opiparos cibos Cratisthenes, aut siquis alius adsuit, edisserat*. Quem locum adnotaverat Ampl. Cuperus.

Vile est quod licet] Videntur esse verba Encolpii gaudentis injuria Ascylti. ERHARD. Haec verba non ad ipsas dapes, quas communes fastidit luxuria, sed ad amores pertinere puto, &, cum inter coenam sermones forte impudicos commutassent Encolpius & Eumolpus, ille hujus occasione, ad morbum suum delapsus sententias loquitur, & carmina fundit, quibus fastidium, quod & in amoribus & in apparatu coenarum ostendebant lauti & libidinosi, traducit. Et prima verba eumdem sensum habent, quem in fine epigrammatis *Amica vincit uxorem*. Quod enim licet & legitimum est, vile est. In eamdem sententiam fere Ovidius lib. II. Amor. Eleg. XIX.

Quod licet, ingratum est, quod non licet, acrius urit.

Ideo amantes magis in nupta, quam virgine calebant, quia injuriam, quam maritis faciebant, diligebant; & a viro tetrico custodita, & januis clausis munita, in-

Ales Phasiacis petita Colchis,
Atque Afrae volucres placent palato,

Quod

incendebat adolescentium animos magis, quam parata & patens puella. vide eumdem Poetam lib. III. Amor. eleg. IV. & quæ Gonsalius huc congessit. Hunc verborum illorum sensum puto. Sed, quid *animus errore lentus* sit, non capio, nisi intelligatur κωδωνικῶς de lento amatore, qui sibi injuriam fieri non modo patitur, sed etiam diligit injurias, quale exemplum supra præbuit ipse Encolpius, qui Gitona amabat, etsi relictus. Et ita *lentus* pro eo, qui injurias patitur, passim occurrit. Sueton. in Nerone cap. 40. vide Passerat. ad Propert. lib. III. eleg. 17. & Heins. ad Ovid. Heroid. XI. vers. 169. & Ep. XIX. vers. 81. Græv. ad Cicer. IV. Verrinam cap. 61. Sed cum hæc verba, ut fragmentum aliquod, per se consistant, difficile est verum eorum sensum indicare. Nam ita lacinias has consuere, ut Gallus ille sartor fecit, ridiculum est. Certe nobis Batavi palati & crassioris linguæ hominibus numquam *succosus* ille & *nutritivus cibus*, quem *famelicum doctorem devorare* jubet, probabitur, sed elegantiæ omnis arbitris Gallis libentes relinquemus: versiculos etiam istos

Nolo quod cupio statim tenere,
Nec victoria mi placet parata

ex hoc loco, ut alienos, secuti priores editiones ejecimus, ut qui rectius supra ad cap. XV. jam exhibiti fuerunt. BURM.

Lentus] Alii *lenitus*. PATISSON. An *lentus*, id est, tardus propter errorem, & pro *vile* legendum *utile*, deletis asteriscis? an ex vet. cod. legendum *lenitus*, ut infra cap. CVII. *Flectite mentes satisfactione lenitas*? ERHARD. *Lenitus* alii, ut infra cap. CVII. CL. Johannes Georgius Grævius malit, *latus*. Eleganter Seneca lib. III. de Benef. cap. 3. *Prima omnium ac potissima, quod novis semper cupiditatibus occupati, non quid habeamus, sed quid petamus, inspiciamus: non in id quod est, sed quod appetitur, intenti. Quidquid enim domi est, vile est.* BOSCH. *Lentus*, Amplissimus Cuperus legendum censet *animus errore mentis*. Id est, hominum cupiditas, mente, seu ratione depravata & corrupta, id sequitur, quod non licet, quod cum alicujus junctum est injuria.

Ales phasiacis petita Colchis] Avis à Phasi fluvio primum in Græciam ab Argonautis delata. GLOSS. Hi versus in MS. ita leguntur:

Ales Phasiacis petita Colchis,
Atque aeria volucres placent palato.
Quod non sunt faciles, at albus anser,
Et pictis anas renovata pennis,
Plebejum. ——— TORNÆS.

Lege *Ales Phasiacis petita Colchis*. De *alite* vide Lactantium in Statium lib. 3. vel in Hymnis Bebelii fol. 48. b. Sidonius in 23. Carmine, cui tit. Narbo;

Sive Æetias & suus Iason
Inducuntur ibi, ferusque Phasis,
Qui jactos super arva Colcha dentes
Expavit, fruticante cum duello
Spicis spicula mixta fluctuarent. DANIEL.

Manilius lib. V. vers. 370.

Quam modo militia Numidarum pascimur oris,
Phasidos & damnis, arcessitur inde macellum,
Unde aurata novo convecta est æquore pellis.

Clemens Pædag. lib. 2. cap. 1. Ὄρνις ἐπὶ τούτοις συνωνοῦνται τοὺς ἀπὸ Φάσιδος, ἀτταγᾶς, αἰγυπτίας. Hieron. ad Salvinam: *Procul sint à conviviis tuis Phasidos aves, Attagen Ionicus.* Martial. l. 7. ep. 57. WOUWEREN. In luxum Romanorum. Scalig. in Catalect. Sicut Agellius ait, *mensas nobis occupant Pavus è Samo, Phrygia Attagena, grues Melica, hœdus ex Ambrachia, Pelamis Chalcedonia, muræna Tartesia, aselli Pessinuntii, ostrea Tarentina, pectunculus Chius, elops Rhodius, scari Cilices, nuces Thasiæ palma Ægyptia, glans Iberica.* Puteanus in Genial. serm. Vide de his elegantissimis versibus, ut gula omnes terras omniaque litora peragravit, Scip. Gentilem Comment. in Apul. Apolog. num. 419. Namque temporum suorum luxum notat, quibus copiosiores convivia sumtuosa pararent, illudque melius & delicatius censeretur, quod carius plurisque venderetur. Rader. ad Martial. l. 13. epig. 71. De Phasiacis avibus etiam infra Petronius meminit cap. CXIX.

——— *Jam Phasidos unda*
Orbata est avibus: mutoque in litore tantum
Sola desertis adspirant frondibus aura.

Raderus ad Martial. lib. 13. epigr. 67. Aldrovandus in Ornitholog. An hinc propter similitudinem nomen acceperunt nostrates *Phasians*, quorum frequentia in Alpibus Helvetiorum & Rhætorum, ut tradit Stumpfius in Chron. Helvetiorum, & Simlerus in Comm. de Alpibus? ERHARD.

Afræ volucres] Ex Africa petitæ in luxum Romanorum. GLOSSÆ. Sic vetus Horatii interpres in Epod. Pith. alii, *aëria*. PATISSON. Et hoc male legitur in Vet. meo Cod. Cl. Puteanus, vir doctissimus, *Afra* reposuit ex Horatio Epod. 2.

Non Afra avis descendat in ventrem meum,
Non Attagen Ionicus.

Et Juvenali Sat. XI. vers. 142.

——— *Nec latus Afra*
Novit avis. ———

Illustrat autem Petronium idem Puteanus è Latini Pacati Drepani loco à se emendato in Panegyr. Theodos. Augusto dicto cap. XIV. ubi Romanorum luxuriam carpit his verbis. *Namque appositas dapes non sapore, sed sumtu, æstimantes, illis demum cibis acquiescebant,*

Quod non sunt faciles: at albus anser,
Et pictis anas enovata pennis,
Plebeium sapit. Ultimis ab oris
Attractus Scarus, atque arata Syrtis,
Si quid naufragio dedit, probatur.
Mullus jam gravis est: amica vincit

Uxorem;

bant, quos extremus oriens, aut positus extra Romanum Colchus imperium, aut famosa naufragiis maria misissent, quos invita quodammodo reluctantique natura hominum pericla rapuissent. vulgo male in impress. legitur. DANIEL. Horat. Epod. 2. ubi Acro: *Afra avis, gallina Numidica* WOUWEREN. Pacat. cap. XIV. Juvenal. Satyr. XI. vers. 139.

Et Scythicae volucres & Phoenicopterus ingens.

Idem vers. 142.

Nec frustum capreae subducere, nec latus Afrae
Novit avis noster tirunculus. —— BARTH.

Vide supra ad cap. 55.

Quod non sunt faciles] Eodem sensu *facilis* dictum videtur, quo Horat. lib. I. Sat. II. vers. 119.

Namque parabilem amo Venerem facilemque.

Dousa MS. HADRIANID. Scilicet paratu. Ita supra cap. 86. *Scis, quanto facilius sit columbas, gallosque gallinaceos emere, quam asturconem.* Virgil. lib. II. Georg. vers. 459.

—— *Procul discordibus armis*
Fundit humo facilem victum justissima tellus.

Ovidius lib. XIII. Metam. vers. 831.

Nec tibi deliciae faciles, vulgataque tantum
Munera contingent, damae, leporesque, capraeque.

Senec. Hippol. vers. 516.

Et fraga parvis vulsa dumetis cibos
Faciles ministrant. BURM.

Albus Anser] Horat. lib. II. Sat. 8.

Pinguibus & ficis pastum jecur anseris albi.

Argenteum vocat Virgilius lib. VIII. Æneid. vers. 655. *candidum* Lucretius lib. IV. vers. 687.

Anas enovata] Alii *renovata*. Pith. alii, *renovata nassa*. PATISSON. In Catal. Scal.

Et pictis atagen opaca pennis.

Neutrum satis arridet. Alii

Et pictis anas inchoata pennis.

Ut non perfectam formam anatis dicat. BARTH. *Anas* prima longa, quod observandum. Taubmannus in Dissertat. de Ling. Lat. ERHARD.

Enovata] Forte, *enotata*. Jungermann. ERHARD.

Plebeium sapit] *Plebejus*, id est, vilis, ut Cic. *plebejos* vocat *Philosophos*: & Propert. *amictum plebejum* dixit, Lucret. *vestem plebejam*. Gifanius Indic. Lucret. Infra Petron. cap. CXIX.

—— *Non usu plebejo trita voluptas.*

Martialis;

Imbue plebejas Clusinis pultibus ollas.

Casaub. in Pers. Sat. 3. ERHARD. Gravis hujus luxuriæ castigator ubique Seneca, sed præcipue in Epistola 122. ubi dicit, *ut inter istos nomen invenias, non opus esse tantum luxuriosam rem facere, sed notabilem.* Neque quod vulgare est, & quod patresfamiliæ rustici faciunt. Non oportere id facere, quod populus, res enim est sordida, trita, ac vulgaris: & quæ plura habet ibi censor.

Scarus] Piscis nobilissimi genus, mari Carpathio frequens. *Cerebrum Jovis* dictus ab Ennio. GLOSSÆ. Horat. Epod. 2. vers. 49.

Non me Lucrina juverint conchylia,
Magisve Rhombus, aut Scari,
Si quos Eois intonata fluctibus
Hyems ad hoc vertat mare.

Arata Syrtis, ut Virgil Æneid. 3.

Nullum maris aequor arandum. WOUWEREN.

Arata syrtis] Alii *sitis*. PATISSON. Legendum puto, *arata syrtis*. PUTEAN. Non est, ut aliam pro hac lectionem amplectamur. Auson. Mosel.

Quod sulcata levi crispatur arena meatu,
Inclinata tremunt viridi quod gramina fundo,

Idem, si satis bene memini, *novales* in aqua agnoscit. BARTH. Aliæ editiones habent: *atque arata Syrtis*. *Arata syrtis*, ut Mæcenas apud Senec. *Vide ut alveum lintribus arant.* Pertinent autem huc Horatii versus ex Epod. II. vers. 49. Et egregie Latinus Pacatus Panegyr. Theod. Aug. dicto cap. XIV. Lindenbrog. Notis in Catalect. ERHARD. Sine dubio vera lectio. Vide infra ad cap. 119.

—— *Gravidis freta pulsa carinis*
Jam perarabantur.

Et Heins. ad Ovid. II. Amor. eleg 10.

Probatur] Alii, *probamus*. PATISSON.

Mullus] Piscis maximæ nobilitatis & gratiæ, magnique pretii. GLOSSÆ.

Jam gravis est] Carus. Sallust. lib. 3. Hist. *Cum per omnem provinciam infæcunditate biennis proximi grave pretium fructibus esset.* vide Nonium. Cui opponitur *faciles* pro vili & bene parabili. Paulo antes *Quod non sunt faciles*. ERHARD. Fœtet, & nauseam creat, ut passim *gravis odor*, *grave coelum*, & similia occurrunt. *Gravis sentina* Juven. Sat. VI. vers. 99. noster infra cap. 103. *gravis nausea stomachus*. Idem Juvenalis eadem Satyra vers. 147.

Jam

Uxorem: rosa cinnamum veretur.
Quidquid quaeritur, optimum videtur.

ª Hoc est, inquam, quod promiseras, ne quem hodie versum faceres? Per fidem, saltem nobis parce, qui te numquam lapidavimus. Nam, si aliquis ex his, qui in eodem synoecio potant, nomen poëtae olfecerit, totam concitabit viciniam, & nos omnes sub eadem caussa obruet. Miserere,

ª ENCOLPIUS.

Jam gravis es nobis, & saepe emungeris, exi. male explicuit Erhardus.

Cinnamum] Frutex præstantissimum exsudans odoramentum. GLOSSÆ. Ratio carminis postulat, ut legatur, *cinnamum*. *Cinamomum* porro & *cinnamum* legitur. PUTEAN. Iuven. Sat. XI. vers. 121.

Nil rhombus, nil dama sapit, putere videntur
Unguenta atque rosa. ——— BARTH.

Ne scilicet ab eo expellatur. ERHARD.

Quicquid quaeritur] Lucian. Cynico. Πᾶσι χρῆσθαι ἀξιοῦντες, καὶ τοῖς ἁπανταχοῦ μὴ τοῖς παρ' ὑμῖν μόνον. οὐ γῆν, οὐ θάλατταν, τὴν καθ' αὐτοὺς αὐτάρκη νομίζοντες, ἀλλ' ἀπὸ περάτων γῆς ἐμπορευόμενοι τὰς ἡδονὰς, καὶ τὰ ξενικὰ τῶν ἐπιχωρίων ἀεὶ προτιμῶντες, καὶ τὰ πολυτελῆ τῶν εὐτελῶν, καὶ τὰ δυσπόριστα τῶν εὐπορίστων. Seneca Ep. 91. WOUWEREN. Sallust. *vescendi caussa terra marique omnia exquirere.* BARTH. Multo magnoque labore acquiritur. Barth. ad Claudian. l. I. in Rufin. vers. 205. & alibi. ERHARD. Vide infra ad cap. 119. *Quaesitus tellure nitor.* v. Barth. ad Claud. Mamerc. p. 292. & 401.

Hoc est, inquam, quod promiseras, ne quem hodie versum faceres] Acrior & incitatior erit oratio cum interrogatione *faceres?* Verum & sine interrogatione potest esse εἰρωνεία. RICHARD. Venustissima locutio adumbrata ad divini Maronis exemplar lib. II. Æn. vers. 664.

Hoc erat, alma Parens, quod me per tela, per ignes,
Eripis.

ubi frustra torquent se Grammatici, qui *hocce* volunt. vide Pierium & alios interpretes. Horat. lib. I. Satyr. X. vers. 46.

Hoc erat, experto frustra Varrone Atacino,
Atque quibusdam aliis, melius quod scribere possem.

quæ omnia absque interrogatione legenda. Ut & in simili concitatæ mentis conquestione apud Virgilium lib. IV. Æneid. vers. 675.

Hoc illud, germana, fuit, me fraude petebas.
Hoc rogus iste mihi, hoc ignes araque parabant.

ubi interrogationis notam abesse malo. Statius lib. I. Sylv. IV. vers. 43.

Hoc illud, tristes invitum audire catenas. BURM.

Versum faceres] Proprie locutus. Docet nos Donatus ad illa Terentii in prologo Andriæ:

Ut Populo placerent, quas fecisset fabulas.

Bene fecisset, *non* scripsisset. *Unde & Poëta* ἀπὸ τοῦ ποιεῖν, *id est à faciendo, dicti sunt, sic Virgilius, Pollio & ipse facit nova carmina.* Horatius lib. IV. Satyr. 7.

Aut insanit homo, aut versus facit.

bis terve auctor dialogi de Oratoribus. Vide Passerat. ad Propert. II. eleg. 8.

Synoecio] *Synoecium*, conjecta in eadem domo conclavia. GLOSS. Alii, *gynaecio*. PATISSON. Forte. *gynaecio*. vide Veget. Putean. & Brisson. DANIEL. De quibus infra cap. XCVI. *Fit concursus familiae, hospitumque ebriorum frequentia. Synoecium*, συνοίκιον, quæ & συνοικία. Philoxenus Gloss. συνοικία, *conclavum, conclavia. insula.* Æschines contra Dinarch. ὅπου γὰρ πολλοὶ, μισθωσάμενοι μίαν οἴκησιν, διελόμενοι ἔχωσι, συνοικίαν καλοῦμεν. Ergo *vicinia* hic non significat conjunctas in eadem platea habitationes atque ædes, sed conjuncta in eadem domo conclavia, quas supra *aediculas* dixit. eæ singulatim inquilinis locabantur, præponebaturque mulier, quæ earum curam gereret, & supra *aedicularum custos* dicitur. Ipsa domus vocabatur *coenacularia*, interim etiam *insula*, ut paulo post à Petronio hæc ipsa domus. Itaque falsus Budæus in Commentar. Ling. Græc. & Henr. Steph. in Thesaur. Ling. Græc. ERHARD.

Sub eadem caussa] Elogio seu titulo. WOUWER. Jungermann. legit, *casa. sub eadem caussa*, est, propter eandem caussam, ob idem elogium, quasi scilicet & nos omnes fureremus. sic *caussa* pro elogio sive titulo ponitur Matth. 27. vers. 37. quæ Marc. 15. vers. 26. *titulus caussa*, Lucæ 24. vers. 38. *subscriptio*, Joh. 19. vers. 19. *titulus*. videndus Beza in Annotat. ERHARD. *Caussa* abest a C. M. Dousæ MS. HADRIANID. Id est, sub eodem prætextu, quasi omnes Poëtæ & insani essemus. Nulla hic ad elogium vel titulum allusio. Cicero sæpius *in eadem caussa* esse dicit, qui ejusdem criminis sunt rei. lib. V. in Verr. cap. 43. *is tamen in eadem caussa fuit, quasi esset in aliquo manifesto scelere deprehensus.* ibidem cap. 21. *Mamertini, qui erant in eadem caussa.* Livius lib. XXIX. cap. 22. *Pleminius, quique in eadem caussa erant.* præpositio vero *sub* eleganter prætextum & speciem, quam rei obtendimus, notat. Suet. Neron. 35. *sub crimine adulterii occidere.* Tacit. II. Histor. 26. *cum fratrem ejus Julium Frontonem tribunum Othoniani sub eodem crimine vinxissent.* & ita passim. Cæterum, oportet jam tum Gorallos & Parrhasios fuisse, qui nullo discrimine Poëtas veros, sanctissimos vates, & clericales illos Poëtastros

ferere, &, aut pinacothecam, aut balneum, cogita. Sic me loquentem objurgavit Giton mitiſſimus puer, & negavit, recte facere, quod ſeniori convitiarer, ſimulque oblitus officii, menſam, quam humanitate poſuiſſem, contumelia tollerem, multaque alia moderationis verecundiaeque verba, quae formam ejus egregie decebant.

XCIV. ᵃ O felicem, inquit, matrem tuam, quae te talem peperit! Macte virtute eſto. Raram facit miſturam cum ſapientia forma. Itaque, ne putes, te tot verba perdidiſſe, amatorem inveniſti. Ego laudes tuas carminibus implebo.

Eumolpus, ad Gitonem.

taſtros & inſanos habebant, & ſub eadem cauſſa omnes obruebant. Et qui, cum fruſtra ſæpe verſus, quibus plauſum mererentur, pangere tentaſſent, neque illis adfuiſſet propicia Minerva, convitiis & maledictis alios agitant, & ſine delectu bonos & malos eodem ordine habent. Sed mercenarias has Typographorum operas, qui ad paginarum numerum ſcripta ſua vendunt, quæ non appeterentur, niſi ſummos quoſque viros canina rabie allatrarent, alias, ſi diis placet, data opera in ordinem redigemus. BURM.

Pinacothecam] Tablinum, ſeu locum, in quo tabulæ pictæ, ſtragula veſtis, & alia ornamenta reponi ſolebant. GLOSSÆ. *Aminothecam.* Malo, *pinacothecam* PUTEAN.

Negavit] Cap. XIII. *negavi circuitu agendum* BARTH.

Negavit recte facere] Alibi: *nequaquam recte faciet, qui cito credit.* Horat. lib. I. Epiſt. I. verſ. 60.

Si recte facies, hic murus aheneus eſto.

Sæpe JCti. BARTH.

Seniori convitiari] Plaut. Perſ. Act. II. ſc. IV. *Maledicis majori. PE. prior promeritus perpetiare.* PITH. Decore: hæc enim pueris præcepta à Ludimagiſtris data, docuit nos ſupra cap. 58. *cave majorem maledicas.*

Quam humanitate poſuiſſem] Liberalitate & benignitate. ſupra cap. LXXXVI. *Ne tam grande munus ſuſpectam faceret humanitatem meam.* Intra CXXI. *Perrexit ad humanitatem invitantis vectam manum.* Sic capio & interpretor illud: ibid. *Scitis, quid tentare plerumque ſoleat humanam ſatietatem*, Intra, liberalem & meliuſcula n. Iterum Petron. cap. CXXVI. *ſive, quod humanius eſt, commodas, effice ut beneficium debeam.* ERHARD.

Contumelia tollerem] Hinc *contumelioſa humanitas*, apud Senec. epiſt. 4. quid ſit, intelligi debet. ERHARD.

O felicem, inquit, matrem] Videntur deeſſe multa. SAMBUC. Virgilius lib. I. Æneid. 605.

——— *Quæ te tam læta tulerunt*
Secula, vel qui te talem genuere parentes?

Ita non omnis fluvius fert * ſecuros, & multis etiam ætatibus inſtrumenta ſua, ut ille vocat, id eſt, viri vere docti defuerunt. BRASSICAN. Muſæus, ὀλβίη ἡ τέκε μήτηρ. PITH. Homerus:

Τρὶς μάκαρες μὲν σοί γε πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ.

DOUZA F. Ex illis, quæ ſequuntur, *non quæſiit iracundia cauſſam*, colligo, aut pauciſſima, aut nulla hoc loco deſiderari. Nam, cum Gnythonem audiviſſet objurgantem & pro ſe loquentem, hæc verba adjecit Eumolpus. Homer.

Τρὶς μάκαρες μὲν σοί γε πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ.

Barth. in Muſæum num. 138. & ad Claudiani conſ. Olybr. & Prov. verſ. 201. Luc. 11. verſ. 27. *Beatus venter, qui te portavit; & ubera, quæ ſuxiſti.* ERHARD. Uſitatam hanc laudandi bonæ indolis adoleſcentem formulam docet Donatus ad illa Terentii Andr. Act. I. ſc. I. verſ. 68. *Tum uno ore omnes omnia bona dicere, & laudare fortunas meas, qui gnatum haberem tali ingenio præditum.* Ubi notat, Terentium *de more* locutum. Ovidius IV. Met. 322.

——— *Qui te genuere beati*
Et frater felix, & fortunata profecto,
Si qua tibi ſoror eſt, &, quæ dedit ubera, nutrix.

Vide & Barth. lib. XXII. Adverſ. cap. 13. BURM.

Te talem] Vide ſupra ad cap. LXI.

Raram facit mixturam] Vet. Cod. *peperit.* SAMB. Homer. Odyſſ. ζ. οὐκ ἄρα σοί γ' ἐπὶ εἴδει καὶ φρένες ἦσαν. Vellejus in 2. *Forma, quam mente, melior.* Unde rurſus Homer. Iliad. α. οὐ δέμας καὶ εἶδος ἀγητός. BRASSICAN. Claud. *quem vultus honeſtat, Dedecorant mores.* BARTH. Jac. Magni Sopholog. lib. 10. cap 8. addit; *quia ſcilicet pulchritudo facit ad ſapientiam.* vide locum: Et ——— *quem vultus honeſtat, Dedecorant mores*, ut ait Claudian. I. laud. Stilic. 26. Ἀφθονεῖν σε δεῖ εἰς τὸν νοῦν, καὶ μὴ εἰς τὴν ὄψιν, dicebat ad herum ſuum Æſopus apud Planudem, & Marculphus ad Salomonem. vide multis notantem Ritterſhuſ. ad Phædrum. Veteres tamen, cum puellas laudant, ſemper ſapientiam cum forma jungunt: quod & Petronius ubique in ſuo Gnythone obſervat. Barth. in Muſæum num. 33. ERHARD.

Verba perdidiſſe] Vide ſupra ad cap. 82.

Laudes tuas implebo] Jactantia inſignis glorioſi Poëtæ, qui ſe non humillimi ſpiritus prædicabat: *implere* enim eſt æquare, & pulchritudinis excellentiam carmine non minus egregio celebrare, ut dubitent lectores

* F. *ſcilurcs.*

implebo. Ego paedagogus, & custos, etiam quo non jusseris, sequar: nec injuriam Encolpius accipit, alium amat. [a] Profuit etiam Eumolpo miles ille, qui mihi abstulit gladium, alioquin, quem animum adversus Ascylton

a ENCOLPIUS.

res, an Poëtæ carmina sint magis admiratione digna, an forma illa Gitonis mirabilior. Ita Ovidius I. ex Pont. II.

Maxime, qui tanti mensuram nominis imples.

quod alio modo effert lib. II. epist. 3.

Maxime, qui claris nomen virtutibus aquas.

Eodem sensu idem Poëta lib. III. Amor. eleg. I. dixit:

Implebit leges spiritus iste meas.

Et Lucianus in Panegyrico in Pisones:

Et solidos primos impleret spiritus annos.

Nec dissimili sensu noster infra cap. CVIII. *implere tragœdiam* dixit. Non vero ita capienda sunt Statii verba lib. VIII. Thebaid. 293.

——— *Nec adhuc implere tiaram.*

Quasi *implere tiaram*, sit *obire munia regia*, ut loquax ille Thesauri Brandenburgici constipator, ne inspectis quidem Statii verbis, sed Paschalium de Coronis lib. X. cap. 2. compilans, & errantem ducem cæcus ipse sequens, fecit, qui inde, si diis placet, proverbium nobis excudit tom. III. Thesauri pag. 10. consuluisset Barthii doctissimas notas, & ad Claudiani exemplum expressam locutionem didicisset. Sic ille enim, præter locum à Barthio laudatum, lib. III. de rapt. Proserp. 218.

Nunc crinita jubis galeam, laudante Minerva,
Implet, & ingentem clypeum gestare laborat.

Et hos ante oculos habuisse videtur, non ineptus pro seculo suo Poëta Josephus Iscanius de bello Trojano lib. V. vers. 253.

Contorquet plenum galea caput.

Hic tamen fuit ille Begerus, qui Grævium docuisset, stylum Flori minime tumidum & affectatum esse. Papæ! quantum est regiæ Gazæ præfectum esse, & sine usu librorum & lectione veterum scriptorum ex numismatibus & supellectile antiqua sapere. BURM.

Pædagogus] Vide supra cap. 85.

Etiam, quo non jusseris, sequar] Epigramm.

Εἰ καὶ τηλοτέρω μεταβὰς τίσιν ἴχνος ἐρείσεις,
Πτηνὸς ἔρως πτηνῷ κεῖσε τάχει με φέρει.
Εἰ καὶ ἐς ἀντολίην πρὸς ὁμόχροον ἕξεαι ἠῶ,
Πεζὸς ἀμετρήτοις ἕψομαι ἐν σταδίοις. PITH.

Pædagogi sequebantur pueros. Horat. lib. I. Sat. VI. vers. 79.

- - - *Vestem, servosque sequenteis*
In magno populo si quis vidisset, avita
Ex re præberi sumtus mihi crederet illos,
Ipse mihi custos incorruptissimus omnes
Circum doctores aderat. - - -

Manilius lib. V. vers. 450.

- - - *Teneros etiam qui nutriet annos,*
Et dominum dominus prætexta lege sequatur.

vide Ulpian. l. 15. §. Comitem D. de injuriis. Colloquiis pueril. μετὰ ταῦτα γραφεῖον ἐπεζήτησα καὶ σημάντιον, καὶ ταῦτα παρέδωκα ἐμῷ παιδί. Ἑτοιμασθεὶς οὖν ἐς πάντα προῆλθον, ἀκολουθοῦντός μοι παιδαγωγοῦ. παῖδα dicit *capsarium*, qui eunti ad scholam libros portabat. Juven. Satyr. X. vers. 117.

Quem sequitur custos angustæ vernula capsæ.

WOUWEREN. Vide Colerum in Parerg. & Bern. Martinum Var. lect. lib. 2. cap. 15. Alb. Gentilem Lect. Virg. cap. 9. ERHARD.

Injuriam Encolpius accipit, alium amat] Omnino scribendum: *animum amo.* Philosophicum nemini ignotum, & hic talis. Vel sane melius ——— *animum amat.* Altera ex his conjectura res ipsa est. BARTH. Posthæc insero rei conveniens Epigramma:

Linque tuas sedes, alienaque littora quære,
O juvenis, major rerum tibi nascitur ordo.
Ne succumbe malis: te noverit ultimus Ister,
Te Boreas gelidus, securaque regna Canopi,
Quique renascentem Phœbum cernuntque cadentem,
Major in externas Ithacus descendat arenas.

BOURDELOT.

Eucalpius] Vel *Enclopius*, impr. *Circlopius*: sed, esse hoc nomen fabularum narratoris, ex aliis hujus libri locis manifestum est, quamquam interdum *Encolpon* dicatur. Sic paullo post pro *Eumolpo*, *Eumolpo* & *Eumos*, perperam legitur. *Encolpius* Plinio lib. 8. epist. I. *Encolpus* Martiali lib. 5. epigr. 49. PUTEAN. Prima editio exhibet *Circlopius*, quod & Sambuci habet. Traguriensis codex *Esclopius*. an aliquod convicium & dictum lateat, nescio: forte *Cyclopius*.

Alium amat] Traguriensis *alius*. mox idem, *profuit etiam Eumolpus*.

Quem animum adversus Ascyltum] Impressi *alioquin quoque adversus, quem*, &c. Lego, *quem animadversurus Eumolpum*. sic enim loquebantur veteres, ut illa Proconsulis sententia; *Passium Cyprianum gladio animadverti placet.* Et in Pandectis *animadversi* dicuntur, in quos animadversum est. PUTEAN. Malim *exseruissem*. Plaut. Trucul. Act. II. sc. 7. *nunc ego meos animos violentos, meamque iram ex pectore jam promam.* Item milit: Act. II. sc. 4. *Expromé benignum ex te ingenium.* SCIOPP. *Alioquin quoque animum, quem adversus Ascylton sumseram, in Eumolpi*, &c. Tragur. Minime autem probabilis Puteani emendatio, neque necessaria, cum sensus sit apertissimus & locutio Latinissima. Locum Plauti huic accommodatissimum adscripsit Amplissimus Cuperus ex Amphitr. Act. I. sc. I.

ME. *Gestiunt pugni mei*
SO. *Si in me exercituru*s, *quaso, in parietem ut primum domes.*

Lll 2 Adde

Afcylton fumferam, eum in Eumolpi fanguinem exercuiffem. Nec fefellit hoc Gitona. Itaque extra cellam proceffit, tamquam aquam peteret, iramque meam prudenti abfentia exftinxit. Paullulum ergo intepefcente faevitia, Eumolpe, inquam, jam malo vel carminibus loquaris, quam ejufmodi tibi vota proponas. & ego iracundus fum, & tu libidinofus. vide, quam non conveniat his moribus. Puta igitur, me furiofum effe: cede infaniae, id eft, ocyus foras exi. Confufus hac denuntiatione Eumolpus, non quaefiit iracundiae cauffam, fed, continuo limen egreffus, adduxit repente hoftium cellae, meque nihil tale exfpectantem inclufit, exemitque raptim clavem, & ad Gitona inveftigandum cucurrit. Inclufus

Adde Propertium lib. I. eleg. ii

In me noftra Venus noctes exercet amaras.

Et hinc forte Ultrajectinæ editionis lectio in Cornelii Nepotis Hannib. cap. x. quam Schottus laudavit, probari poffet. *Neque aliud quidquam egit, quam regem armavit & exercuit adverfus Romanos.* non eo tamen fenfu, ut defidem exercitio firmaffe dicatur Prufiam Hannibal; fed, ut dicimur, *manus* & *pugnas exercere* in aliquem, ita ille Rege, tamquam inftrumento, quo noceret Romanis, contra eos ufus effet. Ita folemnem locutionem *exercere manus* pro movere, & pugnæ vel alii rei fe præparare, effe docuit fummus Gronovius ad Senecæ Thyeft. verf. 165. & Pafferatius ad Propertii lib. III. eleg. 3. Ut vero *animum exercere*, ita paffim *iram*, *odium exercere in aliquem*, occurrit, quare nihil hic temere mutandum. BURM.

Aquam petere] Veficam exonerare, ad fecesfum ire. GLOSSÆ. Hoc eft, tamquam veficam exoneraret. Veteres vero honefte *aquam* pro urina pofuerunt; & veteres dicebant, *fumere fe aquam*, cum ibant ad fecesfum, Ovid. lib. III. Art. Amand. verf. 620.

Sumenda detur cum tibi tempus aquae

id eft, cum tibi detur tempus ad exonerandam veficam. vide Scalig. ad Propert. lib. 3. ERHARD. Scaligerum male has locutiones, *petere* & *fumere aquam*, explicuiffe docuit Nicol. Heinfius ad Ovidii lib. III. Art. Amator. verf. 95. recte etiam explicuerat jam ante Mercurialis lib. VI. Variar. lect. cap. 6. & Bofius ad Ciceron. I. ad Attic. Epift. 16. hic vero non puto petiffe aquam ad obfcœnum, fed ad cœnæ ufum. ineptiffime vero Keuchenius ad Serenum Sammon. pag. 213. in verficulo illo Ovidii lib. III. Amor. eleg. 7.

Dedecus hoc fumta diffimulavit aqua.

aquam *oxiquas* interpretatur; in Petroniano vero hoc loco exponendo fequitur Scaligerum. BURM.

Iramque] Traguriенf. *iram itaque meam.*

Prudenti abfentia] Ovidius lib. 3. Metamorph. 693. *Ira mora vires abfumere poffet.* Quintilian. Declamat. 17. *Parcere folet ira cedenti.* BRASSICAN.

Vel carminibus] Lege *ne carminibus.* AURAT.

Ejufmodi] Alii, *ejus nomine.* PATISSON. *Ejus nominis* Tragur.

Et ego iracundus fum, & tu libidinofus] Plaut. Menæchm. Act. II. fcen. I. verf. 43. *Tu magnus amator mulierum es, Meffenio, Ego autem homo iracundus.* PITH.

Et tu] *Et* non habet Tragur.

Puta igitur] Unus ex veteribus, *putas igitur.* PUTEAN. Sic infra cap. XCIX. *Neque in amantium effe poteftate furiofam æmulationem. Amantes* enim furiofis æquiparantur, qua de re videndus Andr. Gail. fufe differens Obfervat. lib. 2. cap. 110. num. 23. & paffim Poetæ *Amorem* infanum & furiofum vocant. Dixerat, *ego iracundus fum.* Hinc Horat. lib. I. cap. 1. *Ira furor brevis eft.* ——— ERHARD. In prima & Sambuci editione totus locus ita erat conftitutus. *Putas igitur, me furiofum effe: redde infania fidem: ocyus foras exi.* Traguriеnfis, *putas igitur me furiofum effe, cedo infania, idem ocius foras exi.*

Cede infania, id eft] Vet. *redde infania fidem.* Alii *idem.* SAMBUC. & PATISSON. Dixerat: *ego iracundus fum.* Seneca ufquequaque iram infaniam effe difputat. Horat. *Ira furor brevis eft.* Senec. lib. de Ira cap. 1. *Hic totus concitatus & in impetu eft doloris, armorum, fanguinis, fuppliciorum minime humana frutens cupiditate.* Lege ex V. C. *furens cupiditate.* Furit, inquit, minime humana cupiditate. idem Seneca adferit, iram fpeciem effe furoris minimi. Philemo: μαινόμεθα πάντες ὁπόταν ὀργιζώμεθα. Apollonius Macedo: τῆς ἀξυθυμίας τὸ ἄχθος μανία. vide Cicer. libro 3. Tufcul. Quæftion. WOUWEREN.

Abduxit] Alii *obduxit.* PATISSON. Apul. I. de Af. aureo: *Ego vero adducta fore, peffulifque firmatis.* PITHÆUS. Alii, *obduxit*, non male. ERHARD.

Inclufus vero] Putfchius legit, *ergo*, perperam. ERHARD.

Sufpendio vitam finire] Suetonius Aug. LXV. *Phœbe fufpendio vitam finivit.* Juftin. II, 5. *mulieres male fibi confcia, partim ferro, partim fufpendio, vitam finierunt.* BURM.

Semi.

ſus ego ſuſpendio vitam finire conſtitui ! & jam ſemicinctio ſtantem ad parietem ſpondam vinxeram , cerviceſque nodo condebam , quum reſeratis

Semicinctio] Succinctorium, quod medium hominem cingat, & veſtiat: zona minus lata. GLOSSÆ. Locus deſperatus, quales complures in hoc ſcriptore, adeo ut in ſingulis trepidemus, nec magis certi ponere pedem, quam ii, qui in tenebris. Fateor, multa intacta nobis abiiſſe, quorum tamen tam ardua difficultas, ut aliorum quoque acumina hebetarint. WOUWEREN. Lege *hianti*, nam interſerebat collum: facilis lapſus, correctio legitima. Similia apud Apul. lib. 1. Met. *Spondam* autem pedibus ſubdebat, qua mox depulſa, penderet furciter. BARTH. Lege *sponda me vinxeram*. *Semicinctium* eſt zona minus lata, Meurſius Animadverſ. miſcell. lib. 3. cap. 7. Rectius forte, quam Rader. ad Martial. libro 14. epigr. 139. ERHARD. *Semicinctium* Nicetas Choniates in Codice Barbaro-Græco dixit, τρυπαίτιον, ἤτοι βύκλον. *Semicinctio* hic, quaſi laqueo, ad informem nodum Encolpius utebatur. Rigaltius ad Artemidor pag. 65. WEITZ. Sic legendum MSS. teſtantur. Male, qui *hianti* reponunt, &c. BOURDELOT. Lege *ſtanti ſponda me vinxeram*. Eſt autem *ſemicinctium* zona minus lata. Meurſ. Animadv. miſcell. lib. 3. cap. 7. Lectionem hanc ſequitur G. I. Voſſius, in Etymolog. additque in *cingo*, *ſemicinctium* ita dici, quod dimidio minus latum ſit, quam *zona*, ſive *cinctus*. Sed quid dicemus de apparatione ſuſpendii? Certum eſt ex ſequentibus, ſpondam accipi pro toto, quod culcitam ſuſtinet, hocque Encolpius ſuſpendendus erexerat. Sic ergo hæc intelligenda: *Jam ſemicinctio*, inſtar laquei contorti, altera parte, *erecta ad parietem ſponda* ſuperne *me junxeram*, *vinxeram*, aut alligaveram, *cerviceſque* alterius partis *nodo condebam*, propulſurus mox ſellam, illamve rem eminentiorem, cui tantiſper inſiſtebam, & ſic penſurus. Si cui, ſpondam ad id, qua longitudinem, quave firmitudinem, non ſuffeciſſe videatur, is Barthium & lectionem hanc ſequatur Gabbemianam, ſeu de Salas, quo ſenſus evadat: *ſpondam*, cui ceu baſi interim inſiſterem, jam vinxeram, mox deſerenda, ubi de tigno ſublimis penderem. Tornæſius, quod codice ſerius accepto, ejuſque manuductione, & tot illuſtrium in eo MSS. cum non paucis dein aliis collatione ab ovo inſtituta hic ſubnexum relinquo, legit. *Jam me hemicyclo ſtantis ad parietem ſponde junxeram*. Ubi Douſa C. M. *ſemicinctio ſpondam*. *Hemicyclus*, eſt ſemicirculus, formamve ejus habens. Frellon. edit. Lotich. R. Herm. ſic plane ut de Wouweren initio Notæ. HADRIANID. Hæc Gonſalii emendatio, quam in textum recepit. Vett. Edit. habuere: *Et hemicyclo ſtantis ad parietem ſponda junxeram*: Aliæ, *ſtantis ad parietem ſpondam*. Deſperatum locum legendum puto: *& jam ſemicinctio me ſtanti ad parietem ſponda vinxeram*. Paullulum, antequam cervices nodo condebat Encolpius, zona ſeipſum alligaverat ſtanti ſpondæ, quam de grabato ad parietem erexerat. Sic enim cap. 5. Diverſitor: *Rogo*, inquit, *ebrii eſtis, an fugitivi, an utrumque? Quis autem grabatum illum erexit? aut, quid ſibi vult tam furtiva molitio?* BOSCH. Lege, *& jam ſemicinctium, ſtanti ad parietem ſponda, junxeram*. conſtituerat laqueo ſpiritum intercludere, ſemicinctium, ſive zonam, ac faſciam pro laqueo aptat, neque in eo cubiculo quidquam erat, ubi illa altiori loco necteretur, non clavus, non tigillum. Ita lectulum in pedes erigit, ſpondæque ſic erectæ, ſive ad parietem ſtanti, ſemicinctio informem nodum jungit, unde ſpiritum intercluderet. Sed ſi erectus grabatus fuit, quomodo, in lectum præcipitari à Gitone introeunte Encolpius potuit? lectum, ajunt, nihil aliud fuiſſe, quam lodices & ſtromata, quæ de lecto deciderant, quæ mera ludificatio eſt. Nam de alio lectulo Petronius capiendus eſt. Cum enim eadem cella ipſis pro triclinio fuiſſet, tres, aut duos ſaltem, lectulos fuiſſe, in quibus diſcumberent, credibile eſt, & ideo de Eumolpo, qui in cellam venerat, *ille ut ſe in grabatum rejecit*. FERRARIUS. Lib. 1. Elector. cap. 7. Deſperatum locum aliter ſanare tentavit Vir celeberrimus Jacobus Gronovius de caſu Judæ cap. IV. *ſemicinctio inſlitam, ac parieti ſpondam junxeram*. Sed ita clavum in cella hac humili, in τέγει, concipere deberemus tam altum, ut à terra ad eum pertinere non poſſet, niſi ſe ſpondæ auxilio ſublevaret. Sed neque ulla mentio clavi, neque vero ſimile, tam altam cellæ camaram fuiſſe. Deinde recedit nimis à vulgata lectione hæc correctio. Mitior Ampliſſimi Cuperi conjectura, *& jam ſemicinctium ſtanti ad parietem ſponda fixeram*, vel *infixeram*. Qui & in margine libri ſui notavit, Gronovium patrem legere, *& jam ſemicinctio, ſtanti ad parietem ſponda, me vinxeram*. Sed forte ſatius abſtinere manum criticam, & vulgatam lectionem, *ſemicinctio ſtantem ad parietem ſpondam vinxeram*, ita capere, ut ſpondam erexerit, ad quam ſe ſuſpenderet, ſed, cum illa facile, pendente ex ea Encolpio, in terram delabi poſſet, primo eam alligavit, ut immota eſſet, parieti, qui vel clavum vel annulum vel aliud quid habebat, non altum ſatis ut ſe inde ſuſpenderet, ſed ad ſpondam alligandam aptum: deinde, ſe ſuſpendio parans, aptat cervicibus laqueum, quem deinde collo indutum injiceret capiti ſpondæ, vel parti alicui exſtanti, quod antequam efficeret, intervenit Eumolpus cum Gitone, & nondum alligatum ſpondæ, ſed cum laqueo collo innexo ſtantem, impellit in lectum. Ipſam ſi cellam videre liceret, facilior nobis ſenſus ex his verbis eliceretur. De *ſemicinctio*, vide Gloſſarium Latinitatis Caroli du Freſne. BURMAN.

Spondam] Spondæ ſunt tabulæ, quæ utrimque lectum

ratis foribus intrat Eumolpus cum Gitone, meque à fatali jam meta revocavit ad lucem. Giton, praecipue ex dolore in rabiem efferatus, tollit clamorem, me utraque manu impulsum praecipitat super lectum. [a] Erras, inquit, Encolpi, si putas, contingere posse, ut ante moriaris. Prior coepi, in Ascylti hospitio gladium quaesivi. Ego, si te non invenissem, periturus per praecipitia fui: &, ut scias, non longe esse quaerentibus mortem, specta invicem, quod me spectare voluisti. [b] Haec locutus, mercenario Eumolpi novaculum rapit, &, semel iterumque cervice percussa, ante pedes collabitur nostros. Exclamo ego attonitus, secutusque labentem, eodem ferramento ad mortem viam quaero. Sed neque Giton ulla erat suspicione vulneris laesus, neque ego ullum sentiebam dolorem. Rudis enim novacula, & in hoc retusa, ut pueris discentibus audaciam tonsoris daret, instruxerat thecam. Ideoque nec mercenarius ad raptum ferramentum expaverat, nec Eumolpus interpellaverat mortem mimicam.

a GITON. b ENCOLPIUS.

XCV.

ctum sustinent. GLOSSÆ. Alii *sponda junxeram.* alii *sponda me vinxeram.* PATISSON.

Cervicesque nodo condebam] Virg. 12. Æneid. vers. 603.

Et nodum informis lethi trabe nectit ab alta.

Ambros. de Thob. cap. 2. *Informis laquei nodum stringitis.* Sedul. Carm. Paschal. lib. 4.

——— *Nodatis faucibus angens*
Infelicem animam laqueo suspendit ab alto.

Juretus in Symmach. lib. 4. ep. 51. ERHARD.

Revocavit ad lucem] Solemnem hanc priscis locutionem illustravit Gronovius ad Senec. Hippolyt. vers. 264.

Me utraque manu impulsum] Habet aliquid simile Apulejus lib. VIII. Metam. in fine: *Accepto*, inquit, *funiculo mortem sibi nexu laquei comparabat. Nec tamen latuit fidam uxorem casus extremus mariti, sed funestum nodum violenter invadens manibus ambabus.* PITH.

Si putas contingere posse] Exturbandum *contingere:* nam sententiæ officit. Palmer. in Spicileg. ERHARD. Terent. Heaut. Act. I. scen. I.

Erras, si id credis, & me ignoras, Clinia.

Et Hecyr. Act. IV. scen. 4.

Erras, tui animi si me esse ignarum putes.

Nescio autem, quare Palmerio displiceat τὸ *contingere*, cum tam dura ellipsis non sit Petronianæ Veneris. Idem Terentius Heautont. Act. II. scen. 3. *si quidem id sapere est, velle te id, quod non potest contingere.* Ovid. XI. Met. 582. *Hoc de tot votis poterat contingere solum.* Plinius VII. cap. 48. *posse in Italia tractu* CXXIV. *annos vita contingere, apparet.* denique constructio illa *contingere ut*, Ciceroni & aliis familiarissima. de claris Oratorib. cap. XXXI. *quam hoc idem in nostris contingere intelligo. quod in Græcis? ut omnes fere Stoici prudentissime in disserendo sint.* & passim. BURM.

Per præcipitia] Alii *periturus præcipitio.* PATISSON. Alii, *petiturus præcipitia.* ERHARD. Quomodo & C. M. Dousæ Edit. Frellon. & Lotich. HADRIANID. Vide notas nostras, ad Ovid. epist. 21. vers. 166. WEITZ. Retinuimus hic veterem scripturam. BOURDELOT. Solemne in comædiis desperatorum confugium. Terent. Andr. Act. III. sc. 4. *utinam mihi esset aliquid hic, quo nunc me præcipitem darem.* ubi Donatus eleganter docet, in Tragœdiis ad gladium & laqueum confugere, sed in Comœdiis ad præcipitia. BURM.

Querentibus] Scribe, *quærentibus.* ERHARD.

Mercenario] Mercenarius, tonsor conductus. GLOSS. Esaias cap. 7. *Radet Dominus novacula, trans flumen mercede conducta, Rege Assyriorum.* LXX. verterunt *novaculam ebriam*, falsi ambiguitate Hebraicæ vocis. Hieronym. autem, *novaculam acutam*, cur verterit, non video: nisi per *mercedem* ductus sit ad *acumen*. Nos, quum Græcis & Latinis videamus *mercenarios* & *mercede conductos* appellari milites, qui Carum more vitam pro ære venalem habent, adducti sumus, ut Prophetam credamus ἀνθρωποπάθως Deo tribuisse mercenarii militis conductionem, hoc sensu; *Conducet Dominus novaculam trans flumen, Regem Assyriorum.* en notam allegoriam. *Novaculam* autem pulchre fecit eum, qui gentem Judaïcam vel cum minimo pilo, hoc est, cum pulvisculo è sua terra *abrasit*, hoc est, deportavit. Zuinglius Apolog. Complanat. in Esa. cap. 7. ERHARD.

Et semel iterumque] *Et semel atque iterum*, Mem. Cod. BOSCH.

In hoc retusa] Horatius I. od. 35.

O uti-

XCV. Dum haec fabula inter amantes luditur, deversitor cum parte coenulae intervenit, contemplatusque foedissimam jacentium volutationem, [a] Rogo, inquit, ebrii estis, an fugitivi, an utrumque? quis autem grabatum illum erexit? aut, quid sibi vult tam furtiva molitio? Vos, me-Hercules, ne mercedem cellae daretis, fugere nocte in publicum voluistis; sed non impune. jam enim faxo sciatis, non viduae hanc insulam esse, sed M. Manicii. [b] Exclamat Eumolpus, [c] Etiam minaris? [d] simulque os hominis palma excussissima pulsat. Ille tot hospitum potionibus liberum urceolum fictilem in Eumolpi caput jaculatus est, solvitque clamantis

[a] DEVERSITOR. [b] ENCOLPIUS. [c] EUMOLPUS. [d] ENCOLPIUS.

O utinam nova
Incude diffingas retusum in
Massagetas Arabasque ferrum.

vide Heinsii notas ad Ovidii II. Amor. eleg. 9. & ad Claudiani Consul. Olybrii vers. 23.

Mortem mimicam] Simulatam. GLOSSÆ. Vet. *inimicam*. Pith. PATISSON. *Mimicam* legit Pith. TORNÆS.

* *Dum hac famula inter amantes ludit*] * Videntur deesse multa. SAMBUC. Prima & Sambuci editio *famula inter amantes ludit*, Traguriensis *fabula i. a. ludit*.

Deversitor] Qui in caupona diversatur. Diversoriarius. GLOSSÆ. Lege, *diribitor*, δαιτρὸς Græcis. BRASSICAN. Πανδοχεὺς, diversoriarius. Glossar. WOUWEREN.

Cum parte cœnulæ] Apul. lib. II. Metam. *Abi*, inquit, *fatue, qui in domo funestæ cœnas, & partes requiris*. Et lib. IX. *caseum, atque alias prandii partes deferat*. PITH. Minime hic, ut Pithæus fecit, de partibus, quæ convivis distribuebantur, & de quibus supra ad cap. XXXIII. actum est, sed de ferculo aliquo, quod inferebat deversitor, est cogitandum. Gallus hoc sensisse videtur, qui de suo intrusit *altera*, & interpretatus est mensas secundas.

Volutationem] Supra cap. 79.

Grabatus] Lectus exiguus, in quo meridiari solent. GLOSSÆ.

Quid sibi vult] *Vult* in aliis deest. PATISSON.

Molitio] Plautinum est. BRASSICAN. Recte Gonsalius nihil turpe huic subesse monuit, ut enim passim *moliri fugam* dixerunt alii, ita *molitionem* vocat deversitor conatum & apparatum ad fugam. Frontin. lib. I. cap. I. §. 8 *nec ignoraret majore bellum molitione inituros*. utitur & aliquoties Cicero. BURM.

Ne mercedem cellæ] Ἐνοίκιον, seu ἐνγαιώνιον. Poll. lib. I. WOUWEREN.

Jam enim faxo] *Jam jam faxo* V. C. Brit. TORNÆS. Formula minandi Apulej. I. de Asino; *sed non impune. Jam enim faxo scias quemadmodum sub meo magisterio mali debeant coerceri*. SCIOPP. Vid. supra cap. 58.

Viduæ] Hæc enim injuriis obnoxia proverbio locum dedit. Quintilian. Declam. CCCXXXVIII. *Imbecilla res est fœmina, & affert infirmitati naturali non leve pondus, quod vidua est*. Apulej. lib. V. Milesiar. *Percussisti sæpius, & quasi viduam utique contemnis*.

Mannicii] Alii *Manucii*, PATISSON. Lege *M. Anicii*. BRASSIC.

Etiam minaris] Vide supra ad cap. 21.

Palma excussissima] Excellissima. GLOSSÆ. Forte, *excelsissima*, ut supra *excelsissimi montis*. DANIEL. Id est, manu non languida, sed plane deducta, pleneque vim exserente. Seneca lib. 2. de Benef. cap. 17. *Si cum exercitato & docto negotium est, audacius pilam mittemus, &c. Si cum tirone, & indocto, non tam rigide, nec tam excusse, sed languidius, & in ipsam ejus manum, remisse occurremus*. HADRIANID. Ita *excusso lacerto*. Ovid. Epist. Heroid. IV. vers. 43.

Aut tremulum excusso jaculum vibrare lacerto.

Statius lib. X. Theb. vers. 740.

Nunc jaculum excusso rotat in sublime lacerto.

Senec. II. de Benef. cap. 6. *Sicut in telis eadem ferri vis est: sed infinitum interest, utrum excusso lacerto torqueantur, an remissa manu effluant*. BURM.

Liberum urceolum] Alii *liber urceolum*. TORNÆS. Alii *liberum urceolum fictilem*. PATISSON. & PUTEAN. *Liberum*, id est, vacuum. DANIEL. Editio Plantini & Lugdunensis *liberum*, rectius, id est, vacuum & exhaustum. RICHARD. Vacuum & inanem. sic intelligendus versus iste supra relatus cap. LXXXIX.

Jam turba portis libera, ac bello carens. ERH.

Liberum urceolum, id est, vacuum & inanem. *Erhard. Quid si nulli vitio obnoxium, sed integrum, & illæsum?* *Urceolus* hic forsan fictilis, ut verba sonant, *futilis*, id est, instabilis, acuti fundi, & patuli oris, Donat. in Andr. Terent. Vossius. Neque enim in hac cella tot erant hospites, nec diversitor vacue accessit, sed *cum parte cœnæ*. His ita scriptis, video Ch. Richardi Biturigis codicem habuisse, *Ille tot hospitum potionibus liber urceolum fictilem in Eumolpi caput jaculatus est*. Subjungit: editio Plantini, & Lugdunensis (Tornæsii) *liberum*, id est, vacuum & exhaustum. Ita Richar-

mantis frontem, & de cella se proripuit. Eumolpus contumeliæ impatiens rapit ligneum candelabrum, sequitur abeuntem, & creberrimis ictibus supercilium suum vindicat. Fit concursus familiae, hospitumque ebriorum frequentia. Ego autem, nactus occasionem vindictae, Eumolpum excludo, redditaque scordalo vice, sine aemulo scilicet, & cella utor & nocte. Interim coctores insulariique mulcant exclusum, & alius veru

Richardus. videoque hoc *liberum* Wouweren, Frellon. Lotich. R. Herm. amplexos, qui tamen omnes retinent *fictilem*, præter Gabbemam, quemque is secutus. Lector elegerit quod præstet, observetque stylum Petronianum à varietate ingeniorum, & editorum, antiquam lectionem reticentium, & novam substituentium, multum pendere. Tornæsius: *Ille tot hospitum potionibus liberum* (in MS. *liber*) *urceolum fictilem*, &c. Sic & c. Tragur. nisi quod pro *liberum* cum Richard. *liber* habeat. HADRIANID. Prima & Sambuci editio *liberum*, quod vacuum explicant, eo sensu, quo *liberare* utitur Ovidius lib. VI. Met. vers. 551.

——— *Vagina liberat ensem.*

Dictys Cretensis de bell. Trojan. lib. IV. cap. 11. ex antiquo Heinsii codice. *Quoad Alexander liberato gladio procurrens adversus hostem.*

Jaculatus est] Eleganter. Vide Lambin. ad Horatii lib. 1. od. 2. & Celeberrimum Perizonium apud Munkerum ad Hygin. fab. CCLXXIII.

Ligneum] Alii *igneum*. PATISSON. Forte *ligneum*. aut fortasse *igneum candelabrum* pro ardenti lumine. DANIEL. Cæcilius: *Meminit ibi candelabrum ligneum ardentem*. Mart. Apophor. WOUWEREN. Conjiciebat *iligneum* Heinsius. Ut *iligni pedes* lectulorum apud Terent. Adelph. Act. IV. sc. 2. Sed cellæ huic lignea supellex convenientissima. Ita Cicero se *ad ligneolum lychnuchum* scripsisse fratri suo significat lib. III. epist. 7.

Sequitur abeuntem] Tornæs. omnésque alii, &c. Tragur. *sequiturque abeuntem*. HADRIANID. *Sequiturque abeuntem*, omnes scripti. BOSCH.

Redditaque vice] Vide supra ad cap. 58.

Scortillo] *Scordalus*, homo alliatus & illuvie squaloreque fœdus, sordidus, impurus. GLOSS. V. Q. *scordalo*. SAMBUC. Ita omnes veteres. Pith. alii *scortillo*. PATISSON. In Pithœi MS. Petronio legitur *scardalo*. quod Turnebus non approbat lib. 7. Advers. cap. 4. ubi corrigit *scordalo*, interpretaturque, homini alliato, illuvieque & squalore fœdo. Pith. etiam legit *scordalo*. DANIEL. Vet. Lex. *Scordalus*, *ferox*. Seneca epist. 84. *Tullius Cimber & nimius erat in vino & scordalus*. PITH. In V. CL. Memmii cod. *scardalo* scribitur, ut existimo, perperam. *Scordalum* interpretor velut *scorodalum*, id est, hominem alliatum & illuvie squaloreque fœdum & sordidum & impurum, ut de quodam servo apud Plaut. in Mostell. Act. 1. sc. 1.

Germana illuvies oboluisti allium.

Talis enim, cum balneas inibat, & in elegantes lautosque inciderat, magno clamore & vociferatione excipiebatur: nisi forte ab immunditia & fœtore excrementorum alvi nomen habet. Hoc verbum etiam exstat apud Senec. ep. 57. *Adjice nunc scordalum & furem deprehensum*. Et ep. 84. *scordalum* appellat, quam veriorem scripturam esse reor. *Tullius*, inquit, *Cimber & nimius erat in convivio & scordalus*. Est & hodie Græcis *scordalus* morbus in oculis equorum, in angulo crescente caruncula. Turnebus Adversar. lib 6. cap. 4. Ramirez magis probat, *scortillo*, ad Martial. lib. 1. epigr. 107. num. 2. ERHARD. Vide supra ad cap. 59.

Et cella utor & nocte] Familiaris Latinis dicendi modus, *promittere noctem*, *negare noctem*, *pacisci noctem*, *uti nocte*, ut honeste concubitus significetur. Ramirez Hypomnemat. ad Martial. lib. 1. ep. 107. n. 2. ERHARD.

Lictores] Ita vetus. vulgo, *coctores*. SAMBUC. MS. *Interim & coctores*. TORNÆS. Baptista Pius in Comment. ad Fulgentium retinet veterem lectionem, *coctores*. tu vide Pium. DANIEL.

Insularii] Inquilini unius domus. GLOSSÆ. L. 203. & 166. ff. de verb. sign. WOUWEREN. Gloss. Petr. *insularios* capit de inquilinis, nec non Scriverius MS. pro cultoribus insulæ. Et difficile est intellectu, unius insulæ & servum procuratorem (ut mox ex textu ac notis deprehendemus) & plures servos custodiæ caussa insulam inhabitantes statui. Saltem per *insularios* quivis servi, qui cum procuratore erant, hic capiendi videntur. HADRIANID. Recte Glossa explicat inquilinos, non servos. Sunt enim, qui in cœnaculis & ædiculis insulæ adjunctis habitant, quibus, quia à dominis insularum locabantur, procurator mercedi exigendæ erat præpositus. vide l. XI. §. 5. ff. de pignerat. Action. & domini insularum erant, qui totam insulam, & ædiculas illis adjunctas possidebant, ut egregie docuit literarum nostrarum decus Grævius ad Ciceron. pro Cælio. cap. 7. ubi ridicule Abrahamius magistratus quosdam sibi fingit, qui insulis singulis præessent. Sed & servos insularios fuisse negari nequit: nam JCtus in lege CLXVI. de verbor. signif. dicit *insularium urbanorum numero esse*, qui iidem qui procuratores, ut mox Bargates dicitur, qui vel servus vel libertus fuit, ut ex capite sequenti, ubi *contubernalis* suæ meminit, constat. Hic in Glossis dicitur

ἰνοικόλο-

veru extis ſtridentibus plenum in oculos ejus intentat: alius, furca de carnario rapta, ſtatum praeliantis componit: anus praecipue lippa, ſordidiſſimo linteo praecincta, ſoleis ligneis imparibus impoſita, canem ingentis magnitudinis catena trahit, inſtigatque in Eumolpum. Sed ille candelabro ſe ab omni periculo vindicabat.

XCVI. Videbamus nos omnia per foramen valvae, quod paullo ante anſa oſtii diſrupta laxaverat, favebamque ego vapulanti. Giton autem, non

νησιόλογος, *inſularius, villicus*, id eſt, exactor penſionum. BURM.

Mulcant] *Mulcare* percutere. GLOSSÆ. Alii *mulctant*. TORNÆS. Sic Autiſiod. Pith. alii, *mulctant*, alii, *multant*. PATISSON. Lege *mulcant*, ut infra cap. CXXXIV. *iterumque nihil reſpondentem mulcavit*. quo verbo utitur & Virgilius. DANIEL. Gloſſæ Iſidori, *mulcat, percutit*. BARTH. Vide de hoc verbo Gronov. ad Liv. XXVIII. 30. & Græv. ad Sueton. Cæſ. cap. XXVII.

Æſtis ſtridentibus] Lege *extis*. AURAT. *Eſcis*, ſic conjectura ducti ſcripſimus, vulgo *aſtis*. SAMBUC. Alii, *aſſis*. alii, *eſcis*. PATISSON. Lege *aſtu ſtridenti*. BRASSICAN. Proprie *ſtridere* caro, cum ad ignem aſſatur, dicitur. Ovid. VI. Met. verſ. 645.

——— Pars inde cavis exſultat ahenis,
Pars verubus ſtridet.

lib. II. Faſtor. verſ. 373.

Ut rediit, verubus ſtridentia detrahit exta.

Senec. Thyeſt. verſ. 770.

——— Stridet in verubus jecur.

Carnarium] Locus, ubi caro ſalſa ſuſpenditur. GLOSSÆ.

Furca de carnario rapta] Infra cap. CXXXV. *pannum de carnario detulit furca*. alii *carnaria*; vide Jo. Ruellium in Commentariolo ſuper Moret. Virgilii, quod excudit Colin. DANIEL. Carnarium, κρεμαστήριον. vid. Non. *dolia*. WOUWEREN. Auctor Moreti. BARTH. Vid. ſupra cap. XLV.

Statum componet] Lege *componit*. AURAT. Supra cap. 80.

Solers ni par viribus impoſuit] Forte, *ſolertia paria viris repoſuit*. AURAT. Forte *impos, canem*, nam verba ſunt omnia præſentia, *canit. trahit*. SAMBUC. *Ligneis* deeſt in V. Cod. Brit. TORNÆS. Deeſt *ligneis* in Biturig. Pith. Vetus codex, *præcincta, ſolers impar viribus*. PATISSON. Autor Rhet. ad Heren. lib. I. cap. 13. *Pedibus ſolea lignea inducta ſunt*. Gloſſ. *Solea* σανδάλιον. Item: σανδάλιον *Gallicula*, quæ vox etiam in Gloſſ. Iſidori: *Calces Gallica militum*. Idem Gloſſarium: *Gallicula* τροχάς. Heſych. τροχάδες αἱ σανδάλια ἀπὸ ἀγγείου [illegible]. ita lege hunc locum. *Soleæ* igitur *ligneæ*, ſunt, Gallicæ, aut ſculponeæ: nam & ita recte appellantur, licet aliter Fulgentius exponat, utrumque vocabulum retinent Vaſcones, à gallicula, *gallicularius*. Gloſſæ Iſidori: *Gallicularius, cerdo*. etſi minus proprium hoc interpretamentum. WOUWEREN. *Soleas* dixere Romani, ſcribente Gellio lib. 13. cap. 20. *omnia id genus, quibus plantarum calces tantum infima teguntur, catera pene nuda & teretibus habenis vincta ſunt*. Eædem dicuntur *crepidæ* Gellio, & *Gallicæ* Cic. 2. Anton. differunt igitur à *calceis*, quod hi totum calcem ſeu pedem imum muniant, hæ vero tantum partem calcis ſolumque ſive plantam pedis. Voſſius. Nec quidquam video diſcriminis, ſi *ſoleæ* hæ (exceptis habenis) revera ſtatuerentur *ligneæ*, ut hodienum, non tantum quoad has, verum integros ſæpe calceos, in nationibus obſervare eſt. quod Wouweren per *caprinam pellem*, lanatasve *ſculponeas*, ut has Jo. Lud. de la Cerda (*calceos ex lana factos*) explicat (ſed non probat), vix tangit, niſi cum Hadriano Junio, ac Voſſio, per *ſculponeas* calceos ex ſolido ligno exſculptos & excavatos intelligat; at vero *ſoleæ* non ſunt calcei; ſint igitur hic ſoleæ baſin ligneæ. HADRIANID. Balduinus cap. III. capit de Calceis, qui totum pedem tegunt. Miſere autem fallitur Gonſalius, putans Catullum, in carmine ad Manlium, Lesbiæ cultiſſimæ puellæ tribuere ligneam ſoleam his verbis, *arguta conſtitit in ſolea*. Melius expoſuit Voſſius pag. 290.

Impoſita] Ut notet ſenilis facinoris impotentiam. BARTH.

Inſtigatque in Eumolpum] Apulejo hoc eſt, *inhortari*, lib. 8. *Villa coloni canes rabidos & immanes, & quibusvis lupis & urſis ſæviores, quos ad tutela præſidia curioſe fuerant alumnati, jubilationibus ſolitis & cujuſcemodi vocibus nobis inhortantur*. WEITZ.

Auſa boſtialis] Lege, *Anſa*. AURAT.

Oſtioli rupta] Alii, *hoſtii diſrupta*. PATISSON. Unus ex veteribus, *anſa hoſtiali*. PUTEAN. Lege *hoſtiali*. *Anſa*. Græcis κορώνη, circulus vel annulus ferreus additus hoſtio, quo pulſetur, vel ob formam, vel ob ſtrepitum. Plautus Perſa, Lucret. lib. I. verſ. 316.

——— Tum portas propter ahena
Signa manus dextras oſtendunt attenuari.

Plutarchus & Græci cæteri ῥόπτρον vocant, &c. Ovid.

Ferreus aſſiduo conſumitur annulus uſu. BRASSIC. In aliis libris *auſa hoſtialis rupta*. Lege *anſa oſtii diſrupta*. Had. Junius Animadverſ. lib. 6. cap. 15. ERHARD.

non oblitus misericordiae suae, reserandum ostium, succurrendumque periclitanti, censebat. Ego, durante adhuc iracundia, non continui manum, sed caput miserantis stricto acutoque articulo percussi. & ille flens quidem consedit in lecto: ego autem alternos opponebam foramini oculos, injuriaeque Eumolpi advocationem commodabam, & veluti quodam cibo me replebam: quum Procurator insulae Bargates, à coena excitatus,

HARD. Nonnulli ex veteribus *ansa ostioli rupta.* BOSCH. Prima editio *ansa hostialis rupta.* Tragur. *ansa ostiali rupta laxaverant.* Non male, ut in turba hac insularii & Eumolpus contendentes, & de introitu certantes, injecerint manum ansæ, & eam ruperint, quamvis illam *ostialis* vocem non optimæ notæ censeam.

Stricto acutoque articulo] Κονδυλίζειν complicatis in condylos digitis percutere. GLOSSÆ. Κονδυλίζω, hoc est, κονδύλοις πλήττω, Suidas. Mart. Capella lib. I. *Iisdemque, quibus fuerat eblandita, ictibus crebris verticem complicatisque in condylos digitis vulnerabat.* WOUWEREN. Servos condylis, colaphis, & talitris cædebant domini. Unde apud Martial. *Condylus* servi nomen, lib. 9. epigr. 94. Sic apud Suidam, ὁ δὲ Ἡρακλῆς παιδὸς νίπτρα προσφέροντα ἐν καταθύμια κονδυλίσας ἀπέκτεινε. Juvenal. Satyr. 9.

Nos colafum incutimus lambenti crustula servo.

Hic Petron. Vetus Glossar. κόνδυλος, *colafus*, κόνδυλος ποδὸς, ἢ χειρὸς, *hoc talitrum.* Rigalt. ad Artemidor. pag. 51. WEITZ.

Consedit in lecto] Sic juxta Tornæs. alios, codicemque Traguriensem: Fellon. vero *consedit in lectum*, quomodo & C. M. habuit Dousæ. Unde is suspicatus legendum *considit*, ut sessum capientis motus significaretur: differunt enim *consideo*, & *consido*, ut quies & motus. HADRIANID. Nihil muto. Ita & *sedens super torum.* supra cap. XVII. Et ita Barthius ad Herm. Pastorem pag. 895. plura producit loca, quæ hanc locutionem illustrant, & ostendit, lectulos ita factos, ut de nocte in iis cubitarent, die illis insiderent. Quamvis non negem, *considere*, à *consido*, sæpe de illis, qui stantes se in sedile inclinant, dici. Vide Pincieri Parerga lib. XIV. cap. 49. & admodum difficile est dijudicare hæc duo verba, quæ tempora plurima eodem modo formant, & sæpe in codicibus MSS. confunduntur. v. Heins. ad Claudian. VI. Cons. Honor. vers. 238. & ad Ovid. lib. I. Metam. vers. 307. falsum autem esse, *sidere* & composita ab eo, vel perfecto carere, vel facere *sedi*, ut lexica quædam exhibent, docuit Brouckhusius meus ad Propert. lib. III. eleg. 7. vers. 37. apud Plinium lib. VI. Epist. XX. pro vulgato, *vix consederamus*, Aldi, Basiliensis Cratandri, & Gryphii editio habent, *vix consideramus*. BURM.

Opponebam] Forte *apponebam*, ut supra cap. XXVI. *applicare oculum curiosum* dixit.

Injuriam Eumolpo advocationemque] Ita conjectura ducti restituimus. & infra *Eumolpus* dicitur *periclitantium advocatus & dux.* vulgo *Eumolpi.* SAMBUC. *Injuriamque Eumolpi advocationemque commendabam, ac veluti*, V. C. Brit. TORNÆS. Alii *injuriaque Eumolpi velut quodam cibo me replebam.* Pith. PATISSON. Avet animus legere, *Injuriamque Eumolpo advocationemque commodabam:* Commodabat enim injuriam Eumolpo, quia eum excluserat, quo nomine competere actionem injuriarum docet M. Tullius in Oratione pro Cæcinna. Commodabat advocationem, quia illi quodammodo aderat spectans per foramen, &, ut ipsius verbis utar, favebat vapulanti. *Injuriam* autem & *advocationem alicui commodare* ita dictum, ut cap. CI. *commodare manum*, & cap. CXII. *commodare locum perituro*, & cap. CXXVI. *commodare amplexus.* Huc accedit, quod verbum *commodare* pulchre convenit advocationi. Asconius in Ciceronis divinationem cap. IV. *Qui defendit alterum in judicio, aut patronus dicitur, si orator est: aut advocatus si aut jus suggerit, aut præsentiam suam amico commodat: aut procurator, si negotium (absentis) suscipit: aut cognitor, si præsentis caussam novit, & sic tuetur ut suam.* RICHARD. Unus ex vet. *injuriamque Eumolpi advocationemque commendabam.* PUTEAN. Locus sine dubio corruptus. Fortasse: *injuriaque Eumolpi advocationem commodabam.* Id est, favebam. Sequentia declarant. Scalig. WOUWEREN. Editt. Gabbem. Frellon. & Lotich. *oculos, injuriamque Eumolpo advocationemque commodabam & veluti quodam cibo me replebam, quum* (vel *cum*). Tornæsius: *oculos, injuriaque Eumolpi, veluti quodam cibo, me replebam, cum.* in marg. & Var. lect. *oculos, injuriamque Eumolpi, advocationemque commendabam: cum.* vet. cod. Brit. Ut v. c. Brit. ita & Wouwer. R. Herm. atque c. Tragur. sed hic mendose: *oculos, incuriam Eumolpi*, &c. HADRIANID.

Advocationem] Id est, favere, à partibus alicujus stare. GLOSS. Sanus erit locus, si Wouwerii lectio, sed non explicatio, recipiatur. Non enim est *favere* hic *commodare advocationem*, sed moram aliquam postulare, ut non perfunctorie vapulet, sed diu in tergo ejus hæreant manus tot hospitum, quod tacito voto poscebat Encolpius. Vide Lipsium ad Senec. Cons. ad Marc. cap. X. Vorst. ad Valer. Maxim. lib. II. cap. IX. exempl. I. & Græv. ad Cicer. VII. ad famil. Epist. II. BURM.

Ex-

citatus, à duobus lecticariis in mediam rixam perfertur: nam erat etiam pedibus aeger. Is, ut rabiosa barbaraque voce in ebrios fugitivosque diu peroravit, respiciens ad Eumolpum, a O poëtarum, inquit, disertissime, tu eras? & non discedunt ocyus nequissimi servi, manusque continent à rixa? *

Contubernalis mea mihi fastum facit. Ita, si me amas, maledic illam versibus, ut habeat pudorem. * *

a Bargates.

XCVII.

Excitatus] Phædr. lib. iv. fab. 24.

Homo perturbatus excitat Simonidem.

Ubi male Schefferus, *extra vocat*, cum sit, admonet, ut surgat. Mart. lib. v. Epigr. 14.

Bis excitatus terque transtulit castra.

supra cap. 87. *Excitavit me sopitum.*

A duobus lecticariis] Alciat. in tres poster. Cod. lib. ait legi *lectuariis*, & putat, legendum *perlecticarios*. BONGARS. Gonsalium, qui credidit, tenuiorum lecticas à duobus lecticariis posse perferri, refutavit Schefferus lib. ii. de re Vehicul. cap. 5. Qui tamen non persuadet, *lecticarios* dictos ministros tricliniorum, qui suppellectilem curant. nam verba illa in cap. 34. *Insecutus est lecticarius, &c.* hoc non efficere, ostendimus. magis arridet expositio, quod subito ad turbam hanc & rixam à duobus lecticariis fuerit sublatus Bargates, & eorum humeris gestatus, cum lectica non esset ad manum. BURM.

Mediam rixam] Veteres *noxam*. Pith. PATISSON. Lege, *mediam noxam*. annotandum, quod hodie in Gallia jurgium ac dissidium vocatur *noise*, id à *noxia* detortum esse. Ausonius;

Sæpe in conjugiis fit noxia, si nimia est dos.

Noxiam & *noxam* idem esse vult Servius in Virg. Scalig. in Catalect. ad Priap. Fallit ergo Giphanius, qui *noxam* pro jurgio, rixa, aut contentione, apud veteres reperiri negat, in Observation. ling. Lat. ERHARD. Scaliger ad Priapeja carm. LXXXIV. & ad Manil lib. ii. vers. 480. *noxam* contendit dici pro jurgio, quem secutus Janus à Costa ad Institut. de Noxalib. Actionib. & Menagius in originibus Gallicis voce *noise*. Sed egregie hunc errorem castigavit, & vulgatam hujus loci lectionem vindicavit Gronovius ad Senec. Troad. vers. 403. BURM.

Poëtarum disertissime] Hinc sumsit Jac. Henrichmannus, qui ante annos plus centum vixit, quum initio Institut. Grammaticar. ad Bebelium scriberet; *Quis te non jure laudabit; Poëta disertissime?* ERH.

Tu eras] Terent. Adelph.

Ehem, mi pater. tu hic eras? BARTH.

Contubernalis] Quippe Bargates servus. inter servos autem matrimonium non est, sed contubernium. l. 12. §. 33. D. de instr. vel instrum. leg. *Contubernales* quoque servorum, id est, uxores. Ulp. l. 14. §. 2. D. de ritu nupt. & fragm. titul. de Tutel. WOUWEREN.

Fastum facit] Id est, despicit & repellit. *Fastus*, repulsa. Propert. lib. ii. Eleg. 14.

Nec mihi jam fastus opponere quærit iniquos,
Nec mihi ploranti lenta sedere potest.

Nemesianus Eclog. iv. vers. 56.

Quisquis amat pueros, ferro præcordia duret,
Perferat & fastus. —— WOUWEREN.

Firmicus. *Mulieris divitis ac reginæ suæ amorem, quæ fastus amati adolescentis tyrannice voluit ulcisci.* BARTH. Me contemnit despicitque. Tacit. lib. 4. Annal. in fin. *juxta, gratiam aut fastus janitorum perpetiebantur.* Pichena Not. ad Tacit. lib. 2. Annal. num. 1. ERH. Hic libertum barbara voce paullo ante perorantem, jam loquentem eodem modo inducit Petronius, ut libertos fecit in cœna Trimalchionis, quæ ideo non debuisset Petronio abjudicari, quia hic idem decorum observat. *Fastus* quidem propria de amatoribus & amicis vox. Vide Gronov. iv. Observ. cap. x. sed *fastum alicui facere.* nescio an reperiatur apud cultiores scriptores, vid. tamen. Pric. ad Apul. Apol. pag. 214. *Maledicere aliquem*, supra illustravimus cap. LVIII.

Ita si me amas] Alii, *itaque si meam.* PATISSON.

Maledic illam versibus] Plaut. Aulular Act. iv. sc. x. vers. 57.

Bono animo es & benedice, nunc quæ res tibi & gnata tua
Bene feliciterque vortat. Ita Di faxint, inquit.

Et in Casina Act. ii. sc. v. vers. 38.

Benedice, dîs sum fretus: deos speravimus.

Idem in Rudente Act. iii. sc. ii. vers. 26.

Bene equidem tibi dico, qui, ut te digna eveniant, precor. PITH.

Vide Martial. lib. 4. ep. 17. WOUWEREN. *Maledicere aliquem* veteres dicebant, quod nos vulgatius, *alicui.* Sic *benedicere.* Barthius in Ceir. Virgil. n. 85. ERHARD.

Illam] Alii *illi.* PATISSON.

Ut habeat pudorem] Martial. lib. iv. epig. 17.

Facere in Lyciscam, Paulle, me jubes versus,
Quibus illa lectis rubeat, & sit irata.

Catul. carm. 42.

Adeste Hendecasyllabi, &c.
Quod si non aliud potest, ruborem
Ferreo canis exprimamus ore. PITH.

Juvenal. Sat. 2.

XCVII. [a] Dum Eumolpus cum Bargate in secreto loquitur, intrat stabulum praeco cum servo publico, aliaque sane modica frequentia, facemque fumosam magis quam lucidam quassans, haec proclamavit: [b] *Puer in balneo paullo ante aberravit, annorum circa* XVI. *crispus, mollis, formosus, nomine Giton: Si quis eum reddere, aut commonstrare voluerit, accipiet nummos mille.* [c] Nec longe à praecone Ascyltos stabat amictus disco-

[a] ENCOLPIUS. [b] PRAECO. [c] ENCOLPIUS.

——— *Habeat jam Roma pudorem.*

BARTH. & SCIOPP. Vide cap. 84.

Intrat stabulum praeco] *Furtum*, quod à lictore, aut viatore licio præcincto, ipso aut alio quolibet comite indicium & fidem in lance præferente, sive hoc privata sive publica ex auctoritate magistratus perquisitum inventumque est, *per lancem & licium conceptum* videtur. hujus rei amissæ perquirendæ & concipiendæ ratio etiam apud Plaut. Mercat. Act. III. sc. IV. vers. 78.

Certum est praeconum jubere jam quantum est conducier,
Qui illam investigent, qui inveniant: post ad praetorem illico
Ibo, orabo, ut conquisitores det mihi in vicis omnibus.

Exstant & alia præconii hujus exempla, quæ collegit Petr. Pithœus Adversar. subsec. lib. 1. cap. 2. & lib. 2. cap. 19. Brissonius Antiquitat. lib. 2. Marq. Freherus Parerg. lib. 2. cap. 20. Theod. Marcilius in Interpret. leg. XII. Tabb. cap. 7. P. Colvius Not. in Apul. Metamorph. lib. 6. & lib. 9. Cujacius Observat. lib. 16. Vitus Amerbachius epist. De furto per lancem & licium concepto, M. Tatius Alpinus epist. ad Wolfgang. Hungerum, de furto per lancem & licium. Nec apud Romanos modo; sed olim quoque apud Germanos, maxime Danos, rei furtivæ publica per domos inquisitio fuit, de qua est in Legib. Scaniæ cap. 2. lib. 7. *Si scrutinium negatum fuerit.* Et hodie nostris moribus furti perquisitionem Christianus apud Judæos cum servo publico sive lictore instituere potest, quod vulgo *Schulbands* appellatur. ERHARD.

Cum servo publico] Artemid. lib. 5. Juliano in Epist. δοῦλος δημόσιος. Frontinus de Aquæductibus: *Lictores binos, & servos publicos, & scribas habeant.* Plinius lib. 10. Epist. *Quidam vel in opus damnati vel in ludum, publicorum servorum officio funguntur.* WOUWER.

Aliaque sane modica frequentia] Lege *sane non modica.* Pithœus Adversar. Subsec. lib. 1. cap. 2. quod non placet. ERHARD.

Facemque fumosam] Ovidius lib. X. Met. vers. 5.

Fax quoque, quam tenuit, lacrymoso stridula fumo,
Usque fuit, nullos invenit motibus ignes.

quassare autem & *quatere*, propric. vide Passerat. ad Propert. lib. II. eleg. 3. Ita Jupiter *quassat fulmen* apud Phædr. IV. fab. 17.

Hac proclamavit] De eadem proclamatione est apud Senecam lib. 5. Controvers. pag. 538. *Mittis praeconem, adductis illi omnia insignia, in caput malus perdat.* BONGARS. Is est legitimus ritus fugitivos perquirendi, Græci vero σάλπιγγα admoverunt. Apollodorus lib. 3. de Deor. Orig. (cap. XII. § 8.) Ὀδυσσεὺς δὲ μηνυθέντα παρὰ Λυκομήδει ζητῶν Ἀχιλλέα σάλπιγγι χρησάμενος εὗρε. ex hoc ritu interpretor Artemid. lib. I. σαλπίζειν δοκεῖν σάλπιγγι τῇ ἱερᾷ, ἀγαθὸν τοῖς βουλομένοις συγγενέσθαι τισὶ καὶ τοῖς ἀπολωλέκασιν ἀνδράποδα, ἤ τινας τῶν οἰκετῶν. WOUWEREN.

Puer in balneo] De puero perdito & quæsito per lancem & licium, simile est quiddam apud Lucianum in Dialogis meretriciis cum hac Petronii fabula. DANIEL.

Annorum circa XVI.] Alii, *circiter.* Pithœus dicto loco. Annus decimus sextus, legitima ephebi ætas. Josephus Antiquitat. Judaic. lib. 15. cap. 2. de Antonio Aristobulum, Alexandri Judæorum Regis formosissimum filium, in amores & delitias concupiscente, & Herodi Regi, ut mitteret, mandante; *Herodes haud judicavit, forma & ætate florentem Aristobulum (erat enim annorum sexdecim) & genere præstantem, mittere ad Antonium, hominem libidini deditum, & voluptates inverecunde conquirentem.* ERHARD.

Mollis] Effœminatus. Ovid. IV. Met. vers. 386.

——— *Tactis subito mollescat in undis.*

Vellejus lib. II. cap. LXXXVIII. *Mollitiis pene ultra fœminam fluens.* Macrob. 2. Saturnal. IX. Martial. lib. V. Epigr. XLII. BARTH.

Voluerit] Heinsius margini sui codicis adscripserat, forte *valuerit.* ut & manus viri eruditi in altero codice, quem mihi F. Hesselius Vir Eruditissimus transmiserat. Sed nequeo probare.

Accipiet nummos mille] Apul. *Cedo præmium. mille, inquit, nummi deponentur tibi.* Fortunat. *Dixit, daturum se denarios mille ei, qui ad se servum perduxisset.* Est & proclamationis ejusmodi exemplum apud M. Senecam VI. Controv. PITH. Μηνυτρῶ γέρας. Ulpian. Rhetor nominat, εὕρετρον, quod præmium est eis, qui alienum quid jacens forte fortuna invenerunt, & domino restituerunt, aut restituere parati sunt. Hieronym. Wolphius Annot. in Demosthen. Promittuntur autem plerumque indicia comprehendendi furis, vel fugitivi, vel rei furtivæ, per præconem, ut Curius Fortunatianus scribit, antiquissimus Jureconsultus, aut per libel.

discoloria veste, atque in lance argentea indicium, & fidem praeferebat. Imperavi Gitoni, ut raptim grabatum subiret, annecteretque pedes & manus instititis, quibus sponda culcitam ferebat: ac, sicut olim Ulixes pro

libellum publice propositum. Præco id his exsequitur verbis: *Si quis à fuga retrahere, vel occultam demonstrare poterit fugitivam illius filiam, illius ancillam, illo nomine, conveniat illo loco illum prædicatorem, accepturus tot indicii nomine.* Cujac. 11, Observat. 18, WEITZ.

Nec longe à præcone] Unus est locus, ex quo intelligam, quid fuerit furtum per lancem conceptum. Nam de licio quidem probabile est, quod ex Gellio ab aliis adfertur, apud quem tamen *Limi* verbum corruptum est, ut ex auctoribus *Limitum* apparet. ubi tamen perperam etiam *limis* pro *limum* uno loco scriptum puto. Cæterum quod hic versus fuerit mos perquirendi, qui à Petronio describitur, indicant Plauti versus Mercat. Act. III. sc. 4. Discoloria etiam veste uti solitos, qui quid publica auctoritate facerent, indicio est l. 1. C. Theod. de habitu, quo intra urbes uti oportet. Porro quod ex Verrio Flacco adferri vulgo solet. Plauti esse verba ipsa indicant. PUTEAN.

Discoloria veste] Qua uti soliti, qui quid publica auctoritate facerent. GLOSS. Apud veteres, qui in domo alterius rem furtivam quærere volebat, nudus eam quærere cogebatur, licio tamen, quo pudenda tegebat, cinctus erat, & lancem, quæ patina erat rotunda & ampla, ante oculos tenebat, propter matrumfam. aut virginum præsentiam. Johan. Borcholten ad §. 3. Instit. de obligat. quæ ex delict. nasc. imo quæsitor licio cinctus fuit, & manu lancem tenuit, in qua pretium inventionis sive indicium esset, ut ex hoc loco probat Giphanius ad §. 4. Instit. eod. tit. *Discoloriam vestem*, ut Juris auctores *versicoloriam*, Vopisc. *coloriam*. Discoloria autem veste uti solitos, qui quid publica auctoritate facerent, testimonio est Constit. Cod. Theod. tit. de habitu, quo intra urbem uti oportet. Pithœus Adversar. lib. 1. cap. 2. Forte colore publico, ejus civitatis insigni, in qua tale quid fiebat. qui mos hodieque in Germania, & maxime omnium Helvetia, observatur, ut viatores & præcones in actibus publicis discoloria utantur veste. Recte autem Balduinus à Borcholten reprehenditur, quod in Legib. XII. Tab. cap. 12. furta per lancem & licium ea fuisse tradiderit, quæ sacerdotes licio amicti, & panem Aëtite lapide conditum in lance circumferentes prehendebant, cum is panis à fure devorari non potuisset. ei enim, præter Platonem, Festum, Gellium, manifeste repugnat hic Petronii locus. ERHARD. Nescio, an quæ Pithæus de furto per lancem & licium concepto disputat, ex hoc Petronii loco recte illustrentur; nam neque hic de furto, sed de re amissa investiganda agitur, neque discoloria veste indutus est, vel præco, vel servus publicus, sed Ascyltos, qui certe auctoritate publica hic aliquid egisse dici nequit. Quare melius, secundum Festi mentem, dixisset, ipsum, qui quæreret, licio cinctum fuisse. Licium autem esse vestem discoloriam docet Apulej. Apolog. *Virgilius enumerat vittas molles, & verbenas pingues, & thura mascula, & licia discoloria.* Sed puta adhuc multum caliginis huic rei esse offusum. Nam certe lanx hic non ante oculos tenetur, sed in ea præmium repertori ferebatur. Non explicant vero, quid *fides* hic sit, quam in lance præferebat; nisi quod Pithæus intelligat publicam, quæ ex auctoritate magistratus perquiritur. Sed, in quo constiterit, silet, an diploma aliquod fuerit, quo ipsi à magistratu venia inquirendi in alienas domos datur, an vero tabulæ testium, qui hunc puerum, qui aberraverat, Ascylti esse juraverant, non addit; & tale quid fuisse oportuit, nam *fides* pro documento aut argumento aliquando sumitur. Ut Justin. lib. IX. cap. 2. ubi pueri & fœminæ & pecoris magnam vim, nihil auri & argenti à Scythis captum, *fidem* vocat *inopiæ Scythicæ*, id est, documentum, unde certo constaret de inopia. Neque sollicitare locum debuerat Schefferus. vide Barth. ad Stat. Thebaid. VI. in fine: nisi quis hariolari vellet, in lance hac imagunculam Deæ Fidei fuisse, ut per eam monerentur, rem perditam vel ablatam restituere. BURM.

Indicium] Præmium, quod indicibus datur: indicia, μήνυτρον. GLOSS. Id est, præconium indicinæ, ut in l. 9. ff. de pœn. PUTEAN. Apul. lib. 9. *Indicinam*, præmium, μήνυτρον, μήνυτρον. WOUWEREN. *Indicium* pro præmio, quod indicibus datur. Ait enim, Ascylton, qui famulum suum amiserat, cum præcone circumivisse, & in lance indicium prætulisse, id est, pecuniam, quam daturus esset illi, qui sibi fugitivum suum indicaret. Cicer. de Divinat. *Quapropter, si tibi indicium postulas dari, quod tecum una feceris.* Ulpian. l. 4. §. ult. D. de condict. ob turp. caus. Sic & *nuntium* & *euangelium* in Cic. ad Attic. dicitur præmium nuntii & euangelii. ERHARD.

Grabatum subiret] Ut solebant, qui latere vellent. vide Casaubon. ad Sueton. Caligul. cap. LI.

Sponda culcitam] Veteres, *spondam culcita.* Pith. PATISSON. Lecti funibus tenti Martial. lib. 5. ep 63.

Nulla tegit fractos nec inanis culcita lectos,
Putris & abrupta fascia reste jacet.

Fasciæ, quibus lectus tenditur, *instita.* Gloss. Isidori: *Instita, grabati resticula.* Horat. epod. 12.

Jamque subando
Tenta cubilia tectaque rumpit.

Comment. *Cubilia: lectum intortis funibus, vel fasciolis*

pro ariete adhaesisset, extentus infra grabatum scrutantium eluderet manus. Non est moratus Giton imperium, momentoque temporis inseruit vinculo manus, & Ulixem astu simillimo vicit. Ego, ne suspicioni relinquerem locum, lectulum vestimentis implevi, uniusque hominis vestigium ad corporis mei mensuram figuravi. Interim Ascyltos, ut pererravit omnes cum viatore cellas, venit ad meam: & hic quidem pleniorem

lis tentum; tectaque: coopertoria lectuli stragula. Juven. *Cadurcum* nominat & institam. Locus est Satyra 6.

Magnaque debetur violato pœna cadurco.

Comment. *Membrum mulieris intelligitur, cum sit membri velamen, vel, ut alii, est instita, qua lectus intenditur.* Unde ait Sulpitia:

Ne me cadurcis destitutam fasciis
Nudam Calæno concubantem proferat.

Quamvis idem Scholiastes ad Satyr. 7. *Cadurcum dicunt cucullum candidum, propter hyemes & nives comparatum, alii tabernaculum, aut tentorium, quibus merces protegere consueverunt.* WOUWEREN. Lectos funibus tentos fuisse docet etiam Herodot. Calliope in fin. ERHARD. *Culcitram*, Leid. cod. & sic cap. seq. BOSCH. Apud Horatium Epod. XII. *tenta cubilia*, ubi vetus scholiastes, *lectus restibus, sive fasciolis subtentus. Institam* vocant Glossæ Isidori. Et Scholiastes Juvenalis, *Instita qua lectus intenditur.* Lucilius. lib. VI. Sat. *tres à Deucalione grabati restibus tenti.* Apud Catonem de R. R. cap. 25. *lectus restibus subtentus.* HEINS. *Culcitam* semper scribendum, non *culcitram.* vid. Torrent. ad Sueton. Tiber. LIV. & Dausquei Ortographiam. institas vero Græcis κειρίας dictas ex Suida annotavit Ampliss. Cuperus, qui describit, εἶδος ζώνης ἐκ σχοινίων, παρόμοιος ἱμάντι ᾗ δεσμοῦσι τὰς κλίνας. v. Popmam ad Caton. de R. R. pag. 148.

Sicut olim Ulyxes pro ariete adhæsisset] *In ariete*, unus ex scriptis. D. Munckero legendum videtur, *imo ariete.* In antiquis exemplaribus fuit, *ero arietis*, unde Illustris Nicolaus Heinsius in suis ad me literis putat, scripsisse Petronium, *utero arietis.* Illa Ulyxis historia satis nota. BOSCH.

Astu simillimo] Apulej. I. Metam. *At ego scilicet, Ulixi astu, deserta vice, Calypsonis æternam solitudinem flebo.*

Uniusque hominis vestigium] Propert. lib. II. El. 22. 35.

Apparent non ulla toro vestigia presso,
Signa voluptatis nec jacuisse duos. PITH.

Aristænetus lib. 2. ep. 22. καὶ τὴν στρωμνὴν ἐπετάραξε, παντελῶς συγχέουσα τὸ ἴχνος τοῦ δευτέρου σώματος. Propertius lib. II. El. XXII. vers. 35. Mercerus in Not. ad Aristænet. ERHARD. Vide Passerat ad Propert. d. l.

Viatore] Idem hic, quod lictor. GLOSSÆ. Columella præfatione lib. I. *Illis temporibus proceres civitatis in agris morabantur, &, cum consilium publicum desiderabatur, à villis arcessebantur in Senatum. Ex quo, qui eos vocabant, viatores nominati sunt.* Sunt fere iidem cum lictoribus. Lat. Pacatus: *Nec otiosa viatoris manus plebem verbere summovebat.* Sane submovendi munus lictorum notum. Lego in V. inscrip. etiam *Viatrices* fuisse. WOUWEREN. Hic *viatorem* vocat, quem paulo ante *servum publicum*, & Wouwerius lictores fere eosdem fuisse pronuntiat. Fatemur quidem sæpe confusos à scriptoribus, sed diversos fuisse docet Livius lib. II. cap. 56. *Ardens ira Tribunus viatorem mittit ad Consulem, Consul lictorem ad Tribunum*; quamvis errare putem Tiraquellum ad Alex. ab Alex. lib. I. cap. 27. qui viatores tantum Tribunis plebis, lictores Consulibus, apparere scribit: nam infinita apud Livium & alios loca docent, etiam viatores à Consulibus ad prehendendos contumaces missos. Sed Consulibus, Dictatoribus, & Prætoribus, præter lictores, viatores apparebant, minores magistratus tantum viatores habebant. Ita apud Gruter. p. DCXXXI, I. & MXXXIII. 5. viatores, qui Consulibus & Prætoribus adparent, occurrunt. Sigonium quoque falli, qui lib. II. de Antiq. Jure Civit. statuit, viatores tantum vocandi, & nuntiandi, non vinciendi habuisse vim, innumera Livii loca revincunt. vid. Lib. II. cap. 56. & lib. III. cap. 56. Cicer. in Vatin. cap. 9. A servis publicis utrosque etiam diversos fuisse, patet, quia illi, in bello capti, non sub corona vendebantur, sed seponebantur à republica, ad varios usus, & ministeria; præcipue ut, si quid publico nomine ageretur, vel acquiri deberet publico, per hos conficeretur. v. Gell. lib. X. cap. 3. Liv. lib. XXXVI. cap. 49. Polyb. lib. X. cap. 17. in primis scribarum loco habebantur. Liv. lib. XLIII. cap. 16. Præterea his utebantur absentes cives Romani, & Pupilli, & similes, qui, ex Jure Romano per alium civem suæ potestatis nihil cum adquirere possent, mandabant negotia sua servis publicis, qui, omnium in civium dominio & potestate quia esse censebantur, etiam omnibus adquirere poterant. v. l. II. ff. rem pupill. salv. l. XIX. de compensat. l. I. §. 16. ff. de magistr. conven. l. XVIII. de adopt. Jam viatores non fuisse servos docet Tacit. lib. XVI. ann. cap. 12. ubi liberto locus inter viatores Tribunicios datur, ut præmium, quod inepte esset dictum, si servi fuissent viatores. Idem docet Livius lib.

rem ſpem concepit, quo diligentius oppeſſulatas invenit fores. Publicus vero ſervus, inſertans commiſſuris ſecures, clauſtrorum firmitatem laxavit. Ego ad genua Aſcylti procubui, & per memoriam amicitiae, perque ſocietatem miſeriarum, petii, ut ſaltem oſtenderet fratrem; imo, ut fidem haberent fictae preces, ſcio te, inquam, Aſcylte, ad occidendum me veniſſe: quo enim ſecures adtuliſti? Itaque ſatia iracundiam tuam: praebeo ecce cervicem, funde ſanguinem, quem ſub praetextu quaeſtionis petiiſti. Amolitur Aſcyltos invidiam; &, ſe vero nihil aliud quam fugitivum ſuum dixit quaerere; mortem nec hominis concupiſſe, nec ſupplicis; utique ejus, quem poſt fatalem rixam habuit cariſſimum.

XCVIII. At non ſervus publicus tam languide agit, ſed raptam cauponi harundinem ſubter lectum mittit, omniaque etiam foramina parietum

lib. XXXVIII. cap. 51. de Scipione *ab roſtris in Capitolium aſcendit: ſimul ſe univerſa concio avertit, & ſecuta Scipionem eſt. Adeo, ut poſtremo ſcribæ viatoreſque tribunos relinquerent.* Ubi *ſcribæ* ſunt ſervi publici, hi vero manumiſſi beneficio alicujus Magiſtratus, ejus nomen, ut Patroni, adoptabant. Varro lib. VII. de L. L. Appian. lib. I. bell. Civil. pag. 688. Petronius autem noſter quin confuderit viatores & ſervos publicos, dubium nullum eſt, niſi velimus ex ſervis publicis, quoſdam factos viatores, vel etiam viatorem huic non modicæ frequentiæ interfuiſſe. Quod autem hic ſecures habeat ſervus publicus, non capiendum, quaſi coloniarum magiſtratibus illæ fuerint prælatæ, ſed ex communi uſu: ſi enim mitterentur ad pignora capienda, vel in aliena domo quid agendum, ut effringerent januas, ſecures & alia fabrilia inſtrumenta adſumebant. BURM.

Quod diligentius] Alii, *quo diligentius.* PATISSON. Alii, *quo diligentius*, non paullo rectius. ERHARD.

Commiſſuris ſecures] Alii, *commiſſuras ſecure.* PATISSON. Si quid hic locus emendatione indiget, malim ita legere, *inſertans commiſſuris digitos.* PUTEAN. Notanda ſunt illa in geſtis Collat. *Curator Reip. Bovi ſervo publico dixit, intra, quære, ne plus habent. Servus publicus dixit, quæſivi & non inveni.* WOUWEREN.

Clauſtrorum firmitatem] Valvarum. Germ. *foribus reducit vincula clauſtri.* BARTH. *Infirmitatem* V. C. Anonymus ad oram cod. ſcripſerat: forſan legendum *clauſtri omnem firmitatem.* Nihil tamen muto. BOSCH.

Aſcylti] Alii *Aſcylto* PATISSON.

Petii, ut ſaltem oſtenderet fratrem] Id eſt, ut ſe gereret erga me tamquam fratrem, non tamquam inimicum. Tacit. 4. Annal. *Dum à clientibus exſtimulatur, ut erectum & fidentem animi oſtenderet.* Et ſic Plautus quoque ac Cicero *oſtendendi* verbo uſi ſunt. SCIOPP.

Quo enim ſecures attuliſti] Seneca lib. 4. Contr. 7. *Tulit ſecum gladium: ſic enim occiſuri veniunt.* WOUWEREN. Eleganter ſecures, non nominato alio telo, quaſi ut victimam illum mactaturus, quod olim in more poſitum, brevi videre erit apud Clariſſ. Paullum Merulam in Libro de Sacrificiis & Feſtis Romanorum Diebus; ſi melior edendi illum cum aliis MSS. dabitur occaſio, quam nuper me abſente nacta fuit Romanorum ejuſdem de Comitiis Hiſtoria. BOSCH.

Præbeo ecce verticem] Saresberienſis lib. 4. Policrat. cap. 1. *Et ſecuri plerumque feriendas præbent cervices.* Et lib. 6. cap. 1. *Si ſpontaneam detrectas præbere cervicem.* Prudent. in Romano de Iſaaco verſ. 730.

Ultro ſacranti colla præbuerit ſeni. WEITZ.

Proprium hoc & genuinum ea in re verbum. Sic eleganter apud Naſonem lib. IV. de Ponto Epiſt. IV.

Colla boves niveos certa præbere ſecuri.

Et Faſt. lib. I. verſ. 83.

Colla rudes operum præbent ferienda juvenci.

BOSCH. Voci *præbere* vim ineſſe ſe ipſum offerendi libidini & contumeliæ alterius, docuit Paſſerat. ad Propert. lib. III. eleg. 20. *Dare cervices* aliquoties dixit Cicero.

Utique] Supra cap. 43.

Quem poſt fatalem rixam habuit cariſſimum] De qua cap. IX. nam poſt illam rixam reconciliati fuerunt, ut patet cap. X. quæ reconciliationis narratio deſideratur. ERHARD. Non video, quomodo hoc cum præcedentibus cohæreat. Scribendum itaque, *quem ante*, &c. BOSCH.

At non ſervus] Solemnis elegantiæ formula, Cicer. pro Cluent. XXVII. *Facile hoc Avitus patiebatur, facile Cannutius, at non Oppianicus, neque Patronus ejus L. Quintius.* Virgil. II. Æn. 540.

At non ille, ſatum quo te mentiris, Achilles
Talis in hoſte fuit.

Harundinem] Virga, janitoris geſtamen, oſtio appenſa

tum ſcrutatur. Subducebat Giton ab ictu corpus, &, reducto timidiſſime ſpiritu, ipſos cimices ore tangebat. * * Eumolpus autem, quia effractum oſtium cellae neminem poterat excludere, irrumpit perturbatus, &, [a] Mille, inquit, nummos inveni: jam enim perſequar abeuntem praeconem, &, in poteſtate ſua eſſe Gitonem, meritiſſima proditione monſtrabo. [b] Genua ego perſeverantis amplector, ne morientes vellet occidere: &, merito, inquam, excandeſceres, ſi poſſes proditum oſtendere. Nunc inter turbam puer fugit, nec, quo abierit, ſuſpicari poſſum. Per fidem, Eumolpe, reduc puerum, & vel Aſcylto redde. Dum haec ego jam credenti perſuadeo, Giton, conlectione ſpiritus plenus, ter continuo ita ſternutavit, ut grabatum concuteret. Ad quem motum Eumol-

pus

[a] EUMOLPUS. [b] ENCOLPIUS.

pendi ſolita. GLOSS. Lege, *cauponis*, harundinem oſtio appenſam intellige. Infra cap. CXXXIV. *& harundinem ab oſtio rapuit.* ea virga Senecæ, janitoris geſtamen lib. 2. de Traquillit. Douza Præcidan. pro Tibull. cap. 1. ERHARD. Non oſtio appoſitam, multo minus inſigne præfecti familiæ intelligere, par eſt, ſed obviam neſcio unde raptam prius cauponi, ut ea in rixa pro telo uteretur, & quam adhuc manu tenens intraverat cellam, ubi eam Eumolpo ipſi eripit.

Omniaque etiam foramina parietum ſcrutatur] ſolebant veteres in perquiſitione furti vel minutiſſima quæque, quamvis obſignata, perſcrutari & excutere. Plato de Legib. lib. 12. Apul. 9. *Immiſſis itaque lictoribus, cæteriſque publicis miniſtris, angulatim cuncta perſcrutari jubent.* P. Pithœus Adverſ. l. 2. c. 19. ERH.

Reducto timidiſſime ſpiritu] Ammianus lib. 19. de nocturnorum militum inſidiantium ſilentio; *Atque ipſum ſpiritum reprimentes.* ERHARD.

Scymphes] Ea vox Exodi VIII. Origenes *muſcas minutas, ſed acerbiſſimo terebrantes ſtimulo*, ait, uti & Eucherius lib. 2. Inſtruct. *culicum genus aculeis permoleſtum.* Forte Petronio nomen animalis effigiati in lecto. Quid, ſi legas *ipſos ſcimpodes?* Heſych. σκίμπυς, κράββατος. Schol. Ariſtoph. τὸν κράββατον σκίμποδα λέγουσιν Ἀττικοί. Quanquam alii σκιμπόδιον, lectum tricliniarem, ut apud Gell. lib. 19. cap. 10. & Heſych. σκιμπόδιον, ἐυτελὲς κλινίδιον alii lecticam. WOUWER. De his Joan. Bochius ad Pſalm. 104. WEITZ. Vide Voſſ. ad Catull. carm. 20. pag. 58. Hinc *cimicare*, quod Græci eſt κορίζειν, id eſt, cimices occidere, vel cimicibus lectos purgare. vide Caſaub. ad Theophr. Charact. pag. 340.

*Tangebat * * Eumolpus*] Aſteriſcus deeſt in V. cod. TORNÆS.

Irrumpit perturbatus] Omnino legendum *perturbaturus.* BARTH. V. C. *perturbatus.* quod etiam viderant Interpretes. Prior lectio tolerabilis. BOURDEL.

Et mille] manus docta in codice Almeloveníi *En mille* conjecerat.

Meritiſſima] Alii *Veriſſima.* TORNÆS. Si attenderis quæ ſequuntur, vix dubitabis, quin ita legendum ſit: *Et in poteſtate tua eſſe Gitonem meritiſſima proditione monſtrabo.* Nam ſtatim dicturus eſt, *merito, inquam, excandeſceres, ſi poſſes proditum oſtendere.* Tria hæc, *merito, proditum, oſtendere*, tribus illis reſpondent, *meritiſſima proditione monſtrabo.* Sic cap. CXXV. *totamque fallaciam invidioſa proditione detexerit.* RICHARD. *Propoſitione.* Gellius lib. 1. cap. V. de Hortenſio: *maledictis appellationibuſque propoſitis jactatus eſt.* Quare ſupervacuum viri docti, *proditione.* BARTH.

Morientes] Vide Paſſerat. ad Propert. lib. II. eleg. 8. ubi proverbialem hanc formulam explicat. Ita & Cicero lib. XIV. ad famil. ep. 1. *per fortunas miſeras noſtras, vide ne puerum perditum perdamus.* Ubi vide Interpretes. Auctor ad Herenn. lib. IV. *noli exſtinguere exſtinctos.* ſic apud Nonium refertur dictum Plauti in injurioſum hominem *Terebratum quid pertundis.* Idem in Captiv. II. 8. *tum inventum inveni*, & Mercat. III. 4. *hac re homines occupatos occupant.* Et Cicer. ad Att. XV. 15. *impeditum impedire.* affine eſt illud in libris ſacris κάλαμον συντετριμμένον ἐπικλᾶσθαι. Sic de Andronico Comneno apud Nicetam lib. II. pag. 381. cum enim, ante triduum Imperator, exutus imperio eſſet, & oculo effoſſo, manu præciſa, ſcabioſo camelo impoſitus, perque urbem ſuam Conſtantinopolin traductus, omnique genere contumeliarum vexatus, tandem pedibus ſuſpenſus eſſet, nullam ei aliam vocem excidiſſe memorat Nicetas, præterquam ἵνα τί κάλαμον συντετριμμένον προσεπικλᾶται. Hæc fere notaverat docti viri manus in margine codicis, quem poſſideo. BURM.

Excandeſcens] Alii, *excandeſcis.* TORNÆS.

Redde puerum] Alii, *reduc puerum.* PATISSON.

Collectione] Quintil. Decl. V. *Tandem, ſpiritu in pauciſſima verba collecto, inquit.* Juſt. VI. 8. *ut relatus in caſtra ſemianimis vocem ſpiritumque collegit.*

Continuo ita ſternutavit] Alii, *ter continuo.* PATISSON. & TORNÆS. Inferendum adverbium

ter

pus conversus salvere Gitona jubet. Remota etiam culcita videt Ulixem, cui vel esuriens Cyclops potuisset parcere. Mox conversus ad me, [a] Quid est, inquit, latro? Ne deprehensus quidem ausus es mihi verum dicere; imo, ni Deus quidam humanarum rerum arbiter pendenti puero excussisset indicium, elusus circa popinas errarem. * [b] Giton longe blandior, quam ego, primum araneis oleo madentibus vulnus, quod in supercilio factum erat, coartavit; mox palliolo suo laceratam mutavit vestem, amplexusque jam mitigatum, osculis tamquam fomentis adgressus est, &, [c] in tua, inquit, pater carissime, in tua sumus custodia. Si Gitona tuum amas, incipe velle servare. Utinam me solum inimicus ignis hauriret! utinam hibernum invaderet mare! Ego enim omnium scelerum materia, ego

[a] EUMOLPUS. [b] ENCOLPIUS. [c] GITON.

ter ex vet. cod. RICHARD. Simile quiddam Apul. lib. IX. Metam. *Intercluso spiritu diffluebat, atque est ingenium veracis metalli, crebras ei sternutationes commovebat, &c. quod cum putaret ab ea profectum, solito sermone salutem ei fuerat imprecatus.* PITH.

Concuteret] Apulej. I. Metam. *Hæc ego ut accepi, sudore frigido miser perfluo, tremore viscera quatior, ut grabatulus etiam succussus & injectus super dorsum meum palpitando saltaret.*

Salvere Gitona jubet] Ζῆ σῶσον. Meurs. ad Theocrit. pag. 45. & seq. Scalig. in Ausonian. lection. WEITZ. Mos est antiquissimus sternutantibus bene precandi. Schopp. Verisimil. lib. 4. cap. 12. Barthius ad Claudian. Præter Plin. Apulejus lib. 9 Titianus lib. 3. Epigramm. eleganter. Non ergo propter inguinariam luem institutus fuit, ut scribunt Paulus Monticassinus & Guilermus Mimatensis, quæ multo post tempore Romæ ita grassata est; ut oscitantes ac sternutantes efflarent animam. Savaro ad Sidon lib. 7. epist. I. Eadem consuetudo apud Hebræos, ut sternutanti dicatur אסותא *asutha*, id est, salus, vel רפואה *repuah*, id est, medicina. Fingunt enim Rabbini, morbum initio mundi fuisse, qui אסכרא *ascera* à verbo סכר *secar*, id est, strangulare, dictus est, primumque pueros, post id adultos, corripuisse, atque strangulasse temporis puncto, ita ut cum sternutamento spiritus simul omnis avolaret, qua de re Elias Levita in Thisbithi. Casp. Waserus de Antiquis nummis Hebræor. lib. 2. sed more suo solentes suaviter fabulantur Rabbini. Sternutationem ad malum omen refert Frontinus Stratag. lib. I. cap. 12. §. 11. ad bonum Xenoph. Anabas. lib. 3. Ex quo procedit etiam noster hodiernus mos, ut, arripientes velut omen salutare, sternutantem salvere jubeamus. Barth. d. l. cui caussa est cur non assentiamur. ERHARD. Interpretum adnotationibus adde Salmasii Epistolam XXIV. & Valesiana pag. 68.

Culcita] Pulvinus, tectulus. GLOSSÆ.

Popinas] Diversoria. GLOSSÆ.

Ego nolo Florus esse,
Ambulare per tabernas,
Latitare per popinas,
Culices pati rotundos.

Firmic. *Faciet popinarios, & qui alienarum voluptatum curam sollicitudinemque sustineant.* PITH.

Giton longe] Excidisse modo particulam *sed*, vel similem, credit Ampliss. Cuperus.

Araneis oleo madentibus] Seren. Sammon. cap. LIV.

Si vero caput infestus collisferit ictus,
Ex oleo necte vestis debebit Arachnes.
Nescit hac illinc (nisi cum sanarit) abire.

Quod exscripsit Marcellus de Medicam. cap. I. *Fracto capiti tela aranei ex oleo & aceto imposita non recedit, nisi sanaverit.* WOUWEREN.

Amplexusque jam mihi gratum] Alii *amplexuque jam mihi gratus.* MS. *amplexusque jam mitigatum.* TORNÆS. Alii, *jam mihi gratum.* PATISSON. Alii, *jam mihi gratum.* Lege *jam mihi iratum:* scilicet Eumolpum. Gruter. Sulpic. lib. 6. cap. 15. vel, *amplexuque jam mitigatum* Jungermannus. neutrum placet. Gython amplexus Eumolpum jam mitigatum, scilicet sibi, nondum autem Encolpio, ut ex sequentibus planum fit. ERHARD.

In tua, pater carissime, in tua custodia sumus] Ita apud Amphilochium in vita Basil. Magni, Petri sponsa Basilio ait; εἰς τὰς χεῖράς σου ἐμοί, τιμιώτατε πάτερ. WEITZ.

Incipe velle servare] Supra cap. XI. notavimus ex Hierin. Hieron. vita Johann. Mon. *cœpimus velle ab eo proficisci.* BARTH.

Hibernum mare] Hibernum, vel sævum. GLOSS. Veteres *hiberum*, non *hibernum*. Pith. PATISSON. *Hibernum.* Musæus:

Χειμέριον καὶ ἄπιστον ἀλυκάζον ἅλα ναίοντες.

Apud Plaut. Arcturus in Prolog. Rudent. vers. 69.

Increpui hibernum & fluctus movi maximos.

Glossator in illud Persii: *Hibernat, sævit, inquit, vel à navigiis vacat.* PITH.

ego caussa sum. Si perirem, conveniret inimicis. * *

XCIX. [a] Ego sic semper, & ubique vixi, ut ultimam quamque lucem, tamquam non redituram, consumerem. * *

[b] Profusis ego lacrymis rogo, quaesoque, ut mecum quoque redeat in gratiam. neque enim in amantium esse potestate furiosam aemulationem: daturum tamen operam, ne aut dicam, aut faciam amplius, quo possit offendi. Tantum omnem scabitudinem animo, tamquam bonarum artium magister, deleret sine cicatrice. Incultis asperisque regionibus diutius nives haerent: ast, ubi ea aratro domefacta tellus nitet, dum loqueris, levis pruina

[a] EUMOLPUS. [b] ENCOLPIUS.

Inimicis] Forte, *amicis*. ERHARD.

Ego sic semper] Horat. I. epist. IV. vers. 13.

Omnem crede diem tibi diluxisse supremum. PITH. Dion. Cato.

Cum dubia incertis versetur vita periclis,
Pro lucro tibi pone diem quocumque laborat.

BARTH. Ex praecepto Philosophorum. Horat. lib. I. ep. ad Albium. Musonius, Οὐκ ἔστι τὴν ἐνεστῶσαν ἡμέραν καλῶς βιῶσαι, μὴ προθέμενον αὐτὴν ὡς ἐσχάτην βιῶσαι. apud Stobaeum serm. I. Antonium in Melissa & Maximum Monachum serm. 51. Avianus Boëtus de Moribus; *Omnis dies velut ultimus judicetur.* Vide quae consignavit Goldastus Not. ad Columban. cap. 7. Alius Poëta;

Vive memor lethi, &c.
Extremumque tibi semper adesse puta. ERHARD.

Senec. Epist. XCIII. *Non ad eum diem me aptavi, quem ultimum mihi spes avida promiserat, sed nullum non tamquam ultimum adspexi.*

Furiosam aemulationem] Id est, Zelotypiam. BONGARS.

Dicam aut faciam] His duobus omnia perperam commissa comprehendit etiam Ovidius lib. I. Art. Amator. vers. 599.

Ut, quidquid facies dicesve protervius aequo,
Credatur nimium caussa fuisse merum.

Infra cap. CVIII. *Ut nihil nec facere deceret, nec dicere.* BURM.

Scabitudinem] Scabredinem. GLOSS. Lege *scabritudinem*. Meurs. Animadv. Misc. lib. 4. cap. 6. *scabredinem* dixit D. Hieronymus in vita Hilarionis. ERHARD.

Bonarum artium magister] Id est, eloquentiae & Poëtices, quae proprie *bonae artes* dici meruere. Ovidius lib. I. Art. Amator. vers. 459.

Disce bonas artes (moneo) Romana juventus.

& ita passim alii.

Sine cicatrice) Sic supra. *Sine dolore* Leid. cod. Nil muta. Mox idem cod. *ecce enim*, BOSCH.

Ast, ubi ea] Τὸ *ea* delendum censet D. Munckerus meus. BOSCH.

Domefacta] Alii, *mansuefacta*, alii, *domita*. TORNÆS. Dixit, quemadmodum Corn. Severus in Ætna;

——— *Domitis nemo Cererem jactaret in arvis.*

Lindenbrog. Not. in Catal. ad Ætn. ERHARD. Non cohaerere haec praecedentibus notat ampl. Cuperus: nam, ut inter mentem feram & eruditam comparationem instituit, (quod scilicet ira illam obsideat, hanc vero praeterlabatur) ita & componit terram asperam & cultam: in illa nives durant, in hac, non secus ac pruina, liquescunt: quare legeret, *Et ubi aratro domefacta tellus nitet, dum loqueris, velut pruina dilabuntur: similiter in pectoribus ira cum sedet, &c.* *Domefacta* vero vox insolens: *Domare* autem *terram*, pro aratro subigere, frequens Poetis. Virgil. lib. II. Georg. vers. 62.

——— *Et omnes*
Cogenda in sulcis & multa mercede domanda.

Et lib. IX. Æneid. vers. 608.

Aut rastris terram domat. ———

Statius lib. VII. Theb. vers. 332.

Aulida qui, Graamque serunt, viridesque Plateas,
Et sulco Peteona domant.

Manilius lib. IV. vers. 902.

Et domuit terram ad fruges, animalia cepit.

Avienus descr. Orb. 146.

Hic longo cespite tellus
Funditur, & varia populorum pube domantur
Arva soli.

Et ita passim incultas terras, ut feras, quae mansuefieri & molliri debent, Poëtae & Oratores, considerare solent. Vide la Cerdam ad Virgilii lib. II. Georg. vers. 36. Auctor quoque Dialogi de Oratoribus capite 40. notante Cupero, dixit, *indomitum agrum*. Eadem metaphora *imperare arvis*, ut jam domitis & subactis, dixit Virgilius lib. I. Georg. vers. 99. & Avienus descriptione Orbis vers. 14.

Qua colitur populis, qua tellus paret aratro.

ut egregie observavit Broukhusius nuper noster ad Tibull. lib. I. eleg. X. vers. 9. BURM.

Nitet] Elegans verbum, quod proprie cultis agris convenire docuit magnus Gronovius ad Senecae Oedip. vers. 156. & ita cape *nitentes Cycladas* apud Horatium lib.

pruina dilabitur. Similiter in pectoribus ira considit: feras quidem mentes obsidet, eruditas praelabitur. [a] Ut scias, inquit Eumolpus, verum esse, quod dicis, ecce etiam osculo iram finio. itaque, quod bene eveniat, expedite sarcinulas, &, vel sequimini me, vel, si mavultis, ducite. [b] Adhuc loquebatur, quum crepuit ostium impulsum, stetitque in limine barbis horrentibus nauta. [c] Et, Moraris, inquit, Eumolpe, tamquam

[a] Eumolpius. [b] Encolpius. [c] Nauta.

lib. I. od. 14. Ovid. lib. IV. Fast. vers. 126.

Vere nitent terra, vere remissus ager.

Virgil. lib. VI. Æneid. vers. 677.

——— *Camposque nitentes*

Desuper ostentat. ———

Et ita ipsæ herbæ arbores & omnia sata *nitere* dicuntur. Ovid. lib. X. Metam. vers. 647.

——— *Medio nitet arbor in arvo.*

Et lib. XV. Metam. vers. 202.

——— *Tunc herba nitens & roboris expers*

Turget.

ubi vide Heinsii notas. BURM.

Dum loqueris] Vide notas ad Ovid. lib. 4. ex Pont. Epist. 3. vers. 58. WEITZ. Vide supra ad cap. 16.

Similiter] Alii, *simul.* PATISSON.

In pectoribus ira consīdit] Attius Achille: *cum servas pectus iracundia.* Claudian. in IV. Cons. Honor. vers. 241.

Iram sanguinei regio sub pectore cordis Protegit.

Est vero hoc Platonicum, qui iram sub corde locat. vide Alcinoum cap. 17. ἰσαγωγῆς. Barth. ad Claudian. dict. loc. ERHARD.

Pralabitur] Pro, præterlabitur. Symmach. lib. I. epist. 8. *Volitat suus Mosella per manus sinusque multorum, sed tantum nostra ora pralabitur.* Sic eleganter Columella, *pralabentis temporis fugam irreparabilem* dixit, hoc est præterlabentis. Guntherus lib. 5. vers. 281.

——— *Reliquas pralabitur amnis*

Maximus Allobrogum Rhodanus dominator aquarum.

Ibi Rittershusius in Not. WEITZ. Nihil frequentius esse, quam *pra* in compositis verbis *prater* notare, docuerant, præter alios, summus Gronovius ad Livii lib. XXIX. cap. 32. & Munker. ad Hygin. fab. 199. & Rutgersius Venusin. Lection. cap. XIV.

Expedite sarcinulas] Catull. Epigr. XXVIII.

Aptis sarcinulis & expeditis.

Douza F. ad Catull. dict. loc. ERHARD. Id est, celeriter colligite & convasate. Virgil. lib. IV. Æneid. vers. 590.

Non arma expedient.

Et ita *expediti* proprie milites, & eorum duces, qui sine impedimentis agmen movent. vide Suet. in vit. Cæsar. cap. LVIII. Cicer. lib. VIII. ad famil. Epist. 9. & passim. Apulej. lib. XI. Metam. in simili re dixit, *Raptim constrictis sarcinulis, nave conscensa.*

Impulsum] Vide supra cap. 16.

Barbis horrentibus] Horrida barba, id est, hispida. GLOSSÆ. Alii, *verbis horrentibus*, vel legendum, *barba horridus.* TORNÆS. & PATISSON. German.

Horrentesque jubas & fulvum cernis leonem.

Isidor. lib. X. *Hirsutus ab eo, quod sit hirtus & pilis horridus.* Apul. in Apolog. *Capillus horrore implexus atque impeditus.* Solin. cap. XXII. *Villosos habent armos, & menta promissis hirta barbis.* BARTH. Pro, barba horrida, id est, hispida. Figura est solens bonis scriptoribus, numerum pluralitatis pro singulari abutendi. Apul. lib. 4. *Barbis cærulis hispidum Portunum.* Prudent.

Hirsuta barbis solvitur sensim cutis.

Barth. in Ceir. Virg. num. 302. *Barbis horrentibus*, id est, θριξὶν φρισσούσαις. ERHARD. Grammaticos nihil reveritus videtur Petronius, qui docent *barbam* tantum dici de homine, sed *barbas* de quadrupedibus. vide Servium ad Virgil. lib. III. Georg. 311. & lib. II. Æneid. vers. 277. Acronem ad Horat. Art. Poëticam vers. 398. & ita Flavius Caper de Orthographia pag. 2243. *barbam hominum, barbas pecudum dicimus.* Sed sanior Charisius, qui lib. I. Instit. Grammat. pag. 74. *Barbam singulariter in uno homine recte, pluraliter in pluribus dicas. Nam & Virgilius* (lib. III. Georg. vers. 366.) *de pluribus ait.*

Stiriaque impexis induruit horrida barbis.

Errant enim, qui in hominibus barbam, in hircis barbas dici putaverunt: nam hic de hominibus Virgilius loquitur quamvis & hircorum dixerit barbas, sed, ut dixi, multorum. Charisii auctoritatem etiam secutus Valla lib. VI. elegant. cap. 14. Non ergo carpi potest Petronius, quod *barbas* hominibus tribuit, sed quod uni nautæ; quod tamen studio fecisse puto, ut graphice horrorem & hispidum nautarum habitum describeret, quorum barbæ tam incultæ esse solent, ut una multarum barbarum instar habeat. Eodem sale Apulejum lib. IV. Milesiar. *Portunum cærulis barbis hispidum* dixisse, adnotaverat Broukhusius. hoc non animadvertentes Viri docti hic, *verbis horrentibus*, legere maluerunt, à qua lectione etiam non alienus videtur fuisse noster Broukhusius, qui codici suo adscripserat, & firmari credebat loco Ovidii de Remed. Amor. vers. 664.

Horrebant sævis omnia verba minis.

Sed *horrere* eleganter etiam de hirsutia pilosa dici docuit

quam propudium ignores. * Haud mora, omnes consurgimus, &, Eumolpus quidem mercenarium suum, jam olim dormientem, exire cum sarcinis jubet: ego cum Gitone, quidquid erat, in altum compono, & adora-

* ENCOLPIUS.

cuit Barthius ad hunc locum, & lib. v. Advers. cap. 3 & ad Statii lib. 11. Thebaid. vers. 30. unde suum *horripilare*, fecit Apulejus. Et ita huc refert Ampl. Cuperus locum Valerii Flacc. lib. 1. vers. 229.

——— *Non ullo horrore comarum*
Terribilis.

Et Ciceronis ad Att. lib. 11. Epist. 1. *Tua illa horridula mihi & incomta visa sunt.* Et ita Græcos uti de horrore tali incomto αὐχμῶ ex Euripidis Oreste vers. 226. & 387. adnotavit idem vir Amplissimus. BURMAN.

Moraris] Alii, *miraris.* PATISSON. De nautarum talibus conviciis Martial. lib. x. Epigr. CIV.

Hæc sunt, jam tumidus vocat magister,
Castigatque moras; & aura portum
Laxavit melior. vale libelle,
Navem, scis, puto, non moratur unus.

Sermo autem hic τὸ πρέπον nautæ servat, ideoque turbatior est, atque solet. BARTH. Hanc nautarum festinationem, qua vectores urgent & impellunt, illustrat aptissime adducto hoc Petronii loco Passeratius ad Propert. lib. 1. eleg. 8.

Propudium] Prope diem. GLOSSÆ. Alii, *properandum.* TORNÆS. Nonnihil ad istum locum facere videtur, quod ex Turpilio refert Isidorus: *Quasi*, inquit, *cum ventus fert navim in mari secundus. si quis propedem misit, si velit sinistrum.* Sane Servius *podia* interpretatur funem, quo tenditur velum. sed quæramus. PITH. Quid si legas, *proludium*, ut intelligatur celeusma illud, quo nautæ discessum significant? BONGARS. Barthius ad Statii lib. III. Sylv. II. vers. 56. explicat *tamquam nescias, quas contumelias merearis, & ferre soleant navigia morantes.* Qui sensus an ullis fidiculis exprimi possit, vehementer dubito. Ipse certe Barthius ad lib. IV. Thebaid. vers. 25. suæ interpretationis oblitus, fatetur aliquid inesse huic loco adhuc inexcussum, & suspicatur, nauticum aliquod apophthegma latere, non facile quidem eruendum. Certe *propudium* (cujus vocis vim explicat Paulus Festi contractor,) hic tolerari nequit. Amplissimus Cuperus conjectabat *prolubium*, id est, promtum meum ad navigandum animum Qua voce usi Accius, Nonius, Laberius, Varro, Gellius, Apulejus, & quidam Terentio Adelph. Act. v. scen. 9. tribuunt. Non alienus tamen à Tornæsii varia lectione *properandum* est. Mihi hic aqua hæret: sed suspicor, in voce *propudium* nomen proprium latere forte ipsius nautæ, qui morantem Encolpion objurgat, quasi ignoraret nautam hunc, qui impatienter moras vectorum fert, neque, ut alii nautæ, mature excitant & impellunt vectores, sed tarde demum solvunt naves, sive aliquo vocabulo, quod à librariis in *propudium* fuit corruptum, indicavit Lycam navigii dominum, qui & iracundus & impotens, ut infra cap. 125. describitur, ægre ferret moras vectorum. Nisi per *propudium* intelligat *Tryphænam*, quæ voluptatis caussa huc atque illuc vectatur, & quæ imperiosa amputari moras juberet. Nam propudia & propudiosæ proprie meretrices, ut notissimum. BURM.

Haud mora] Non dubium, quin desint multa. BONGARS. Medium nautæ sermonem interrumpit, ut properans. BARTH.

Exire cum sarcinis jubet] Hi ministri, *sarcinatores*, Gloss. σκευοφόρος, *vafiser*, *sarcinator*. Infra de hoc mercenario cap. CXVII. *Corax detrectator ministerii, posita frequentius sarcina*, &c. vide Planudem in Vita Æsopi. ERHARD.

Olim] Vide cap. 21.

Quidquid erat] Ita veteres per extenuationem suas res & sarcinas non magni pretii dixisse notavit Ampl. Cuperus. Terent. Hecyr. Act. III. scen. 5. *Quidquid est, id, quod reliqui, profuit.* Plaut. Menæchm. Act. v. sc. ult. vers. 91. *Vendam quidquid est.* Rudent. Prol. 58. *Quidquid erat noctu in navem comportat.*

In altum] Alii, *in alutam.* TORNÆS. Fortasse legendum, *in allene*, id est, in unum, in massam, vide Cælium. PUTEAN. *Inlatum* legit Salmasius ad Vopisc. id est, ἐμβληθέντα, ἐμβληθῆναι, & ἐμβολὴ dicitur de mercibus, quæ in naves imponuntur. ἐνθῆκαι vocat Hesychius. WEITZ. Vetus schedium MS. *ad altum compono.* WOUWEREN. Scribe *quidquid erat elatum*, elatas ex ædibus sarcinas hi duo componebant. Livius pari modo lib. 1. cap. 29. *jam fragor tectorum, quæ diruebantur, ultimis urbis partibus audiebatur, raptim quibus quisque poterat elatis.* lib. XXIX. cap. 20. *ad collegium Pontificum relatum de expiandis, quæ Locris in templo Proserpinæ tacta, violata, elataque essent.* Phædrus lib. IV. fab. 78.

Prædones adsunt, rapiunt quod quisque extulit.

C. Gracchus apud A. Gellium lib. XV. cap. 12. *Zonas, quas plenas argenti extuli, eas ex provincia inanes retuli.* Noster infra, *cum ventum fuerit in portum, sine ulla suspicione pro sarcinis vos efferam.* Salmasius ad Vopisc. Aurel. cap. 45. & Tertull. de pall. pag. 193. *inlatum compono* corrigebat, hoc est, ἐμβληθέν. Sed ita erit utique vitiosa narrationis constructio. Quomodo enim illatas in navim sarcinas potuit componere, qui ipse navim nondum intrasset? cum proxime subsequatur, *& adoratis sideribus intro navigium.* HEINS. Forte scripsit *in arctum compono*, pro in fascem. Sæpe enim librarii has duas voces confuderunt. Ut apud Ovidium lib. VII. Met. vers. 667. lib. 1. Trist. eleg. IX.

adoratis sideribus intro navigium. * *

C. Molestum, quod puer hospiti placet; Quid autem, non commune est, quod natura optimum fecit? Sol omnibus lucet. Luna innumerabilibus comitata sideribus, etiam feras ducit ad pabulum. Quid aquis dici formosius potest? in publico tamen manant. Solus ergo amor furtum potius, quam praemium, erit? Imo vero nolo habere bona, nisi quibus populus inviderit. unus & senex non erit gravis: etiam, quum volue-

IX. verſ. 47. Lucan. lib. IV. verſ. 664. & lib. II. verſ. 710. & paſſim. *Componere* autem proprie eſt conſtipare, colligere in unum. Terent. Hecyr. Act. IV. ſc. 3. *I ergo intro, & compone, quæ tecum ſimul ferantur.* Varro lib. IV. de L. L. in fine. *Stipendium à ſtipe dictum. Quod as quoque ſtipem dicebant. Nam quod aſſes libra pondo erant, qui acceperant majorem numerum, non in arca ponebant, ſed in aliqua cella ſtipabant, id eſt, componebant, quo minus loci occuparent.* vide Broukhuſium ad Propert. lib. I. eleg. IX. verſ. 3. & ſupra ad cap. LXVII. notavimus, idem eſſe, quod decenti ordine diſponere; quo ſenſu Græcos ἁρμόζειν uſos adnotavit Ampl. Cuperus, ex Eurip. Phæniſſ. 117. & ἄρμενα φόρτον dixiſſe Heſiodum in Oper. lib. II. verſ. 630. *conferre ſarcinas in navem* dixit Plinius lib. VI. epiſt. 16. BURM.

Adoratis ſideribus] Euſtat. Καὶ δὴ περὶ τὸν λιμένα γενόμενοι, καὶ τὰς χεῖρας ὅλας πρὸς αὐτὸν ἀνατείνοντες τὸν λαμπρὸν οὐρανὸν, Ζεῦ πάτερ, λέγοντες. &c. Achill. Tat. lib. 2. παιωνισμὸς ἦν καὶ πολλή τις εὐχὴ, θεοὺς σωτῆρας καλοῦντες, εὐφημοῦντες αἴσιον τὸν πλοῦν γενέσθαι. PITH. Puto Caſtorem & Pollucem. Propertius navigaturus deos maris invocat lib. 3. Eleg. 19.

Ergo ego nunc rudis Adriaci vebar æquoris hoſpes,
Cogar & undiſonos nunc prece adire deos.

Plaut. Trin. Act. IV. ſcen. 1. apud Apol. Argon. lib. 1. ingreſſuri mare Apollini Embaſio faciunt. vide Schol. Imo & fluctibus ipſis faciebant. Cicero III. de Natura deorum. *Noſtri duces mare ingredientes immolare fluctibus hoſtiam conſueverunt.* WOUWEREN. Male vir doctus hinc colligit, noctu rem geri. Nam & diu ſidera poſſunt nocere navigantibus. Sic pacem eorum navigaturo Maroni precatur Horat. Placabant autem & fluctus ipſos. Vide talia apud Catull. Fatelo, Lucret. lib. 5. Pacat. panegyr. BARTH.

Moleſtum eſt quod puer hoſpiti placet] Martial. l. IX. Ep. 25.

Quid rogo? quid ſcelus eſt mollem ſpectare miniſtrum?
Aſpicimus ſolem, ſidera, templa, deos. PITH.

Senec. epiſt. XII. *Moleſtum eſt mortem habere ante oculos.*

Sol omnibus lucet] Ovid. VI. Metam. verſ. 349.

——— *Uſus communis aquarum eſt*
Nec ſolem proprium natura nec aëra fecit,
Nec tenues undas. ——— WOUWEREN.

Chryſoſtom. Homil. 2. in Corinth. pag. 739. Καὶ γὰρ τὸν ἥλιον ἀνῆψεν οὐ σοὶ μόνῳ, ἀλλὰ τῷ κοινῷ. καὶ γὰρ τοσοῦτος γέγονε διὰ τὸ κοινὸν, καὶ ὁρᾷς οὐ μεῖζον τοσοῦτον, ὅσον ἰδεῖν πάντες ἄνθρωποι, &c. Symmach. lib. 9. epiſt. 1. *Sicut omnibus in hac vita poſitis ac locatis communis eſt cœli ſpiritus, lux diei.* Lege ſis Lactant. lib. 3. cap. 26. Cyprian. Serm. 1. de Eleemoſyna. & Serm. 3. de Bono patientiæ. Quidam apud Braſſicanum in Commentar. Grammatic. de conſtruct. *Diem, aquam, Solem, Lunam, noctem, hæc argento non emo.* WEITZ.

Luna innumerabilibus, &c.] Toti huic narrationi convenit Epigr. 25. lib. 9. Mart. BARTH. Barthius lib. III. Adverſ. cap. 7. legit *ducit ad ſpectaculum*, quia inepte cenſet lunæ potius quam ſoli hoc tribui, qui calore ſuo pabula producit. Sed ipſe ineptire potius videtur. Quod facile perſuadebunt ea, quæ ſtupendæ eruditionis Vir Ez. Spanhemius produxit ad Callimachi hymnum in Dianam verſ. 164.

Ducit] Alii, *mittit*. Pith. PATISSON.

In publico tamen manant] Omnibus animalibus communes ſunt. Prudent. lib. 2. contra Symmach. verſ. 811.

——— *Noſtros potant animalia fontes.*

Weitzius in Not. ad d. loc. Adde l. 2. §. 1. D. de diviſ. rer. & qual. §. 1. Inſtit. de rer. diviſ. & ibi Interpretes Juris. ERHARD.

Solus amor furtum potius quam præmium] Urbane furto committit præmium; quod alterum dolo clam, alterum vi palam capiatur. Jam pueri norunt, *præmiatores* eſſe, qui de nocte *præmia* extexant, id eſt, prædas. Gulielm. Plaut. quæſt. in Menæchm. cap. 1. ERHARD.

Unus & ſenex] Alii, *victus & ſenex*. PATISSON. Vult idem, quod verſus iſti Monaſtici à Cardinero relati;

Dactylus antiquus non eſt mulieris amicus,
Flectitur ut ſtramen, cum venerit ante foramen.

ERHARD. Valer. Max. lib. 2. cap. 1. *uno & ſene.* BOURDELOT. Hanc retinui lectionem ſecutus editiones veteres. Firmat locus Quintiliani Declam. 5. Ampl. Cupero obſervatus. *Solus ac ſenex, non illa, qua ſperaveram, proſperitate direxi.* ſimiliter Ovidius Epiſt. XVIII. verſ. 9.

Unus & hic audax, à quo tibi litera noſtra
Redditur, è portu navita movit iter.

voluerit aliquid sumere, opus anhelitu perdet. Hoc ut infra fiduciam posui, fraudavique animum dissidentem, coepi somnum obruto tunicula capite mentiri. Sed repente quasi destruente fortuna constantiam meam, ejusmodi vox super constratum puppis congemuit: [a] Ergo me derisit? [b] At haec quidem virilis, & pene auribus meis familiaris, animum palpitantem percussit. Caeterum eadem indignatione mulier lacerata ulterius excanduit, &, [c] Siquis Deus manibus meis, inquit, Gitona imponeret, quam bene exsulem exciperet! [d] Uterque nostrum tam inexspectato ictus sono amiserat sanguinem. Ego praecipue, quasi somnio quodam turbulento circumamictus, diu vocem conlegi, tremulisque manibus Eumolpi, jam in soporem labentis, laciniam duxi; &, per fidem, inquam, pater, cujus haec navis est, aut quos vehat, dicere potes? Inquietatus ille moleste

[a] LYCAS. [b] ENCOLPIUS. [c] TRYPHÆNA. [d] ENCOLPIUS.

Sumere] Inter verba nequitiæ. Martial. lib. x. ep. XVIII.

Cum duo venissent ad Phyllida mane futurum,
Et nudam cuperet sumere uterque prior.

Nemes. Ecl. IV. vers. 59.

——— *Sic gaudia sumet.* WOUWEREN.

Ovid. lib. III. Art. Amat. vers. 90.

Mille licet sumant, deperit inde nihil.

carminis impuri auctor Carm. IV.

Quod meus hortus habet, sumas impune, licebit.

& ita passim. Quo sensu & *accipere* supra dixit noster cap. LXXXVII.

Opus] Amph. ἐνεργεῖν. Martial.

Accessi quoties ad opus.

Et,

Post opus & suas palaestras. PITHÆ.

Anhelitu perdet] Alii *ante id perdet*. Lege *anhelitu prodet*. Wouwer. ERHARD. Plaut. Asin. Act. v. sc. II. 23. *Ille opere foris faciundo lassus noctu advenit.* Et in Libero carmine carm. III.

Dat donum Lalage, rogatque, tentes
Si pictas opus edat ad figuras. SCIOPP.

Corrumpunt hunc locum contra MSS. Cod. qui legunt, *anhelitu prodet*. *Perdet* retinendum esse, patet ubique. In senibus autem maxima spiritus difficultas, ut patet fabulis Plautinis, & apud Æschinem in Epistolis, Hippocratem Aphorism. ult. & Celsum lib. 2. cap. 2. BOURDELOT. Supra cap. 87. & Barth. ad lib. 6. Theb. vers. 870.

Perdet] Vide supra ad cap. 82.

Infra fiduciam] Alii *intra*. PATISSON. Id est, credidi, non facile posse evenire. vide supra cap. LXXXIV. Et infra CXXVI.

Fraudavique] Alii, *firmavique*. PATISSON. Lege *diffidentem*. Meurs. Animadv. Misc. lib. 4. cap. 6. quod ante eum & Douza monuit. ERHARD. Douza P. primus vidit, hic legendum esse, *diffidentem*. BOSCH.

Somnum mentiri] Pro, simulare. Horat lib. IV. od. VI. vers. 13.

Ille non inclusus equo Minervæ
Sacra mentito.

Virgil. Ecl. IV. vers. 42.

——— *Discet mentiri lana colores.*

Idem lib. II. Æneid. vers. 422.

——— *Clypeos mentitaque tela*
Adgnoscunt. ———

Schopp. in Miscellan. ERHARD.

Obruto] Eleganter pro penitus operto. vide Munker. ad Hygin. fab. CXXV. nihil opus *obnupto*.

Destruente] Manus docta codici Junii adscripserat Tacit. IV. Histor. *Fortunam suam destrui Caesar imparemque tanto imperio rebatur.* posset & commode legi *destituente*, ut conjecit Vir Ampliss. Cuperus.

Constratum] Cicer. v. Verrin. cap. 40. *Qui solus habueris constratam navem & minus exinanitam.* vide Hottoman. ad cap. 34.

Palpitantem] *Palpantem* Memm. cod. BOSCH.

Eadem indignatione] Pro, pari, simili, quod alii junctim solent dicere, *pari eademque*. ERHARD.

Mulier lacerata] Alii *lancinata*. TORNÆS. Infra de muliere Ephesina cap. CXI. *Ignota consolatione percussa laceravit vehementius pectus.* ERHARD.

Manibus] Alii, *navibus*. PATISSON.

Exciperet] Alii, *exciperem*. PATISSON.

Amiserat sanguinem] Cicer. lib. IV. ad Att. Epist. 16. *Amisimus, mi Pomponi, omnem non modo succum ac sanguinem, sed etiam colorem & speciem pristinam civitatis.*

Circumamictus] Sciopp. hoc verbum ut minus Latinum Critico notavit obelo, in Element. Philosoph. Stoic. moral. cap. 132. satis pro imperio barbarus Potitius. ERHARD. Forte, *circumactus*. CUPER.

Laciniam duxi] Alii, *traxi*. PATISSON.

Per fidem] Supra cap. XCVIII. *Per fidem, Eumolpe, redde puerum.* BARTH. Id est, dic per fidem. san-

leste tulit; &, [a] Hoc erat, inquit, quod placuerat tibi, ut super constratum navis occuparemus secretissimum locum, ne nos patereris requiescere? Quid porro ad rem pertinet, si dixero, Lycam Tarentinum esse dominum hujusce navigii, qui Tryphaenam exsulem Tarentum ferat?

CI. [a] Intremui post hoc fulmen attonitus, juguloque detecto, aliquando, inquam, totum me Fortuna vicisti. Nam Giton quidem, super meum pectus positus, animam egit; deinde, ut effusus sudor utriusque spiritum revocavit, comprehendi Eumolpi genua, Miserere, inquam, morientium, id est, pro consortio studiorum commoda manum. Mors venit,

a EUMOLPUS.

sanctissimum erat jusiurandum, de quo Heraldus adversar. lib. 2. cap. 3. ERHARD.

Et hoc, inquit, placuerat] MS. *Et hoc erat, inquit, quod*, &c. TORNÆS. Vide supra cap. XCIII.

Supra constratum navis] Ἐπὶ τοῦ καταστρώματος. PITH. Στέγη, Fulgent. de prisco sermone. hinc Cicer. in Verr. *navis constrata*, quæ Cæsari *tecta*, in Gloss. *Casana*, σκέπη πλοίου. WOUWEREN. Non sub constrato navis, sed super dormivisse, ex hoc loco probat Casaubon. in Pers. Sat. 5. ERHARD.

Ad rem] Elegans formula. Infra cap. 108. *Nec tamen putaverunt ad rem pertinere, ubi inciperent.* Cicero lib. II. de divinat. cap. 47. *Et, si ad rem pertinet, quo modo cælo affecto, compositisque sideribus, animal quodque oriatur.* Et passim alii.

Licham] Alii, *Lycam*. TORNÆS. Manuscripti semper *Licham*, ut & apud Martialem. *Lichas* servus Herculis erat, quem, Echalia in potestatem redacta, Hercules ad conjugem Dejaniram nuncium victoriæ misit. Huic Lichæ Dejanira vestem Nessi Centauri sanguine imbutam eo animo ad Herculem ferendam dedit, uti Hercules non amaret Iolem pellicem. Nessi enim sanguis vires amoris habebat. Hercules indutus tunicam, igne sacro & furore correptus, Licham in flumen ad Thermopylas præcipitavit, ipse in rogum se conjecit. Rader. ad Martial. lib. 19. epig. 48. ERH.

Dominum] Cicer. III. de off. cap. 23. *Quid? dominus navis eripietne suum? minime: non plus, quam si navigantem in alto ejicere de navi velit, quia suus sit. quoad enim perventum sit eo, quo sumta navis est, non domini est navis, sed navigantium.* Horatius *magistrum* vocat lib. III. od. 6. & sic fere Jurisconsulti. Hæc adnotaverat ad oram codicis sui Broukhusius. Amplis. Cuperus adscripserat inscriptionem ex Reinesii Class. III. n. 21.

Tryphæna] Hoc nomen legitur apud Suidam in ἄβαζι: quod unde veniat docebit Ælianus lib. XIV. cap. 31. Πολέμαρχος ὁ Τρύφων (τοῦτο γὰρ αὐτὸν ἐκάλουν ἐκ τοῦ βίου) &c. CUPERUS. Vide Patin. ad tres inscriptiones Græcas pagin. 211.

Exsulem] Alii, *uxorem*. TORNÆS.

Intremui post hoc fulmen attonitus] Emendandum hinc illud Sallustii Fragmentum Histor. I. *Sic vero quasi formidine attonitus, neque animo neque auribus aut lingua competere.* Cum enim locutio sit figurata, legendum sane est: *quasi fulmine.* Apulejus Metamorph. VIII. *Sed Charite vocem nefandam & horruit & detestata est; & velut gravi tonitru procellaque sideris, vel etiam ipso Diali fulmine, percussa, corruit corpus & obnubilavit animam.* Latinus Pacatus in Panegyrico: *Hinc reorum usque ad damnationem metus, postea attonitus stupor.* Cæterum de animi consternatione seorsim habes apud Senecam Natur. Quæst. lib. 2. cap. 27. De aurium autem stupore Ammianus Marcellinus lib. 17. cap. X. *In Tagetis Thusci libris legitur, Vejovis fulmine tangendos adeo hebetari, ut nec tonitrum, nec majores audire possint fragores.* Item Q. Curtius lib. 8. cap. 4. *Erat prope continuus cæli fragor, & passim cadentium fulminum species visebantur, attonitisque auribus stupens agmen nec progredi nec consistere audebat.* DOUZA F. Florus lib. 2. cap. 12. *Regem attonitum tamquam subito malo stupentem.* Celsus lib. III. cap. XXVI. *Attonitos quoque videmus, quorum corpus & mens stupet.* Fit interdum ictu fulminis, interdum morbo. vide Senec. Natur. Quæst. lib. 2. cap. 27. Glossæ: *Attonitus* ἐμβρόντητος, ἐμβροντηθείς. *Attonitus* ἐμβροντηθείς, ἐκπεπληγμένος. locus corruptus. *egregiarius* forte ἀγελάρχης. Glossa: ἀγελάρχης, *armentarius, gregarius, dux gregis.* transposita vox, nam verbum *attonitus*, minime interpretatur. Xenophon Ἑλληνικῶν VI. Πίπτει κεραυνὸς εἰς τὸ στρατόπεδον, καὶ οἱ μὲν τοὺς πληγέντες, οἱ μὲν ἐμβροντηθέντες ἀπέθανον. WOUWER.

Super pectus meum] Tale illud apud Achill. Tatium libro 5. Ταῦτα ἔλεγε καὶ ἔκλαιεν, ἐπιθεῖσα μοῦ τοῖς στέρνοις τὴν κεφαλήν. Eustath. ταῦτα εἶπε, καὶ περὶ τὸ στέρνον τοῦτο τοὐμὸν ὅλον κατεπιθεῖσα τὸ πρόσωπον κατέβρεχέ με τοῖς δάκρυσι. PITH. *Super pectus meum positus diu* Leid. codd. BOSCH.

Morientium * *i pro*] Alii, *morientem & pro.* TORNÆS. & PATISSON.

Commoda manum] Χεὶρ χεῖρα νίπτει. Senec. Apocol. BARTH.

Nisi

venit, quae, nisi per te licet, potest esse pro munere. Inundatus hac Eumolpus invidia, jurat per deos deasque, se neque scire, quid acciderit, nec ullum dolum malum consilio adhibuisse, sed mente simplicissima, & vera fide, in navigium comites induxisse, quo ipse jam pridem fuerit usurus. [a] Quae autem hic insidiae sunt? inquit, aut quis nobis Hannibal navigat? Lycas Tarentinus, homo verecundissimus, & non tantum hujus navigii dominus, quod regit, sed fundorum etiam aliquot, &

a Excol: iur.

Nisi per se licet] Legendum, *per te non licet.* Jungermannus. ERHARD. Malim, *qua, si per te licet*, id est, si tuis manibus moriamur: sic Apulej. l. 4. de Asin. pag. 57. *sat se beatum, qui manu sociali volens occumberet.* SCIOPP. *Per te licet* subintelligerem *vivere*, nihilque mutarem. Sensus: tantis versamur in angustiis, ut cita mors muneris esse possit loco, nisi per te vivere liceret. HADRIANID. Optime Leid. cod. *nisi per te non licet;* hoc est, nisi certa mors à te non impeditur. BOSCH.

Pro munere] Ovid. lib. IX. Met. vers. 181.

Mors mihi munus erit.

Inundatus] Malim *innodatus*, si exempla ejus verbi occurrant. HEINS. Sed, quia sæpius Petronius verbo *inundare* utitur (vide cap. XXI. CXIII. CXIX.) retinendum puto.

Dolum illum malum] Alii, *dolum ullum malum.* TORNÆS. & PUTEAN. Est enim dolus alius bonus, alius malus. Cic. lib. 3. Offic. de qua doli distinctione est in leg. 1. §. 3. D. de dolo malo. Gratiosus Epidaurita in Notis; D. M. M. L. *dolum malum multatur leges.* ubi Goldast. monet esse legendum, *multant leges.* ERHARD.

Vera fide] Vide de hac locutione Heinsii notas ad Ovidii Epist. Heroid. XVI. vers. 60.

Quis nobis Hannibal navigat] *Hannibal*, hic pro ferocissimo & capitali hoste. GLOSSÆ. Legendum *nobiscum.* Wouwer. *Annibalem* pro ferocissimo & capitali hoste, ut *Cyclopem* pro Archipirata. Durant. Var. lect. lib. 1. cap. 13. ERHARD. Minime mutanda elegantia. Quid enim magis obvium, quam dativum talem παρέλκον. Quod passim observatum eruditis veterum interpretibus. v. supra ad cap. VI. *Hannibalem* vero in proverbium abiisse, pro fero vel inimico, ex Cicerone lib. VII. ad Att. ep. 11. adnotabat Ampl. Cuperus. *Utrum de Imperatore P. R. an de Hannibale loquimur?*

Verecundissimus] Supra cap. 25. Giton *verecundissimus puer* dicitur.

Regit] Simul ergo dominus erat navis & magister. Ut ille apud Ciceronem lib. II. de Invent. cap. 51. *Tempestas ipsos vehementius jactare cœpit, usque adeo, ut dominus navis, cum idem gubernator esset, in scapham confugeret.* Sed vulgo solebant esse diversi domini, & gubernatores. Domini, qui exercent rem naviculariam, qui raro ipsi navigabant, sed magistri, Gubernatores, qui pro dominis negotiatoribus merces transvehebant, & navi præponebantur. Ovid. lib. I. Art. Amat. princ.

Tiphys in Hæmonia puppe magister erat.

Val. Flacc. lib. I. vers. 18.

——— *Aut Graiis Helice servanda magistris.*

vide eumdem vers. 381. 465. eodem sensu *pecorum magistri.* Ovid. lib. IV. fast. vers. 755. Virg. lib. II. Georg. vers. 529. & passim. BURM.

Negotiantis] Alii *negotiatorum.* TORNÆS. Priorem Gonsalii interpretationem verissimam puto. nam venalitiam familiam *negotiantem*, vocare contra omnem linguæ Latinæ usum est. *Negotiantes* enim proprie Romæ dicti, qui per provincias fœnus exercebant, merces undique coemtas, & præcipue annonam, Romam comportabant. Quales Sueton. in vit. Cæs. cap. 49. *negotiatores Urbicos* vocat. *Negotiantes* in vit. August. cap. XLII. Talis fuit Atticus. Cicer. lib. 1. ad Att. Ep. 18. Aulus Trebonius. Idem lib. 1. ad famil. Epist. 3. & infiniti, quorum plurima mentio in Ciceronis Verrinis & aliis orationibus, qui per servos & institores negotia procurabant; quæ plana & manifesta probatione non indigent. vid. Pignor. de serv. p. 343. ubi docet & magistros navium fuisse sæpe servos, & talem intellexisse Horatium lib. III. od. 6. mihi persuadeo:

——— *Seu vocat institor,*
Seu navis Hispanæ magister
Dedecorum pretiosus emptor.

Non, ut Gallus interpres fecit, dominum intelligit: hujus enim amor non dedecori puellæ esse posset, cum domini essent Equites & honestissimi cives, sed servi & liberti negotiatores peculio suo exorabant Romanas puellas, & corrumpebant: quod dedecus ibi notat Flaccus. Idem Flaccus lib. 1. Epist. XVI. 69. servis usos docet ad navigandum & negotiandum:

Vendere cum possis captivum, occidere noli,
Serviet utiliter, sine pascat durus, aretque,
Naviget, ac mediis hiemet mercator in undis,
Annonæ prosit, portet frumenta, penusque.

Tales negotiantes & negotiatores, liberti & humilis conditionis homines, plena manu dabunt Indices Gruteri & Reinesii Inscriptionum. BURM.

De-

& familiae negotiantis, onus deferendum ad mercatum conduxit. Hic est Cyclops ille, & archipirata, cui vecturam debemus: & praeter hunc Tryphaena omnium feminarum formosissima, quae voluptatis caussa huc atque illuc vectatur. [a] Hi sunt, inquit Giton, quos fugimus: [b] simulque raptim caussas odiorum & instans periculum trepidanti Eumolpo exponit. Confusus ille, & consilii egens, jubet quemque suam sententiam promere: &, [c] fingite, inquit, nos antrum Cyclopis intrasse. Quaerendum est aliquod effugium, nisi naufragium ponimus, & omni nos periculo liberamus. [d] Imo, inquit Giton, persuade gubernatori, ut in aliquem portum navem deducat, non sine praemio scilicet; & affirma ei, impa-

a GITON. b ENCOLPIUS. c EUMOLPUS. d GITON.

Deferendum] Vide supra cap. 12.

Conduxit] Alii, *conduxit.* TORNÆS. Alii, *conduxit*, quod & Heraldo video placuisse. Hinc in Gloss. *Ductor navis*, τριήραρχος. ERHARD. Id est, certo pretio diferendum suscepit. Cic. lib. II. de Divinat. cap. 21. *Qui columnam illam de Cotta & Torquato conduxerat faciendam.* HADRIANID. Ita passim in jure dicuntur, qui aliquid faciendum mercede recipiunt. l. 58. §. ult. 59. 62. ff. Locat. cond. Festus *Redemtores proprie atque antiqua consuetudine dicebantur, cum quid publice faciendum aut praebendum conduxerant, effeceruntque, tum demum pecunias accipiebant.* Et hinc Rittershusii & Pithæi lectio apud Phædr. lib. IV. fab. 24. retinendam puto, de Simonide.

Victoris laudem cuidam Pyctæ ut scriberet,
Certo conduxit pretio.

Quod male Meursius, Faber & Schefferus damnant & *condixit* præferunt, quod est nauci. Simonides enim pretio suscepit laudes se scripturum Pyctæ, firmant sequentia, *opus adprobavit* Simonides isti Pyctæ: nam conductores opus perfectum adprobabant locatoribus, antequam mercedem acciperent. Vide l. 24. 36. 58. §. 2. ff. locat. & quæ ad Phædrum nos olim adnotavimus. BURM.

Cyclops] Pro Archipirata. GLOSSÆ. Præcedit *homo verecundissimus* de hoc ipso *Cyclope*, nimirum *Lyca.* Ergo alterutrum ironice dictum: puto hoc, *Cyclops.* accedit *Tryphana uxor voluptaria.* Confer tamen quæ infra de *Lycurgo.* HADRIANID.

Vecturam debemus] Vecturam solvebant ii, qui ratibus transibant. GLOSSÆ. Varro lib. IV. de lingua Lat. Hinc *vectura* quas solvebant ii, qui ratibus transibant. Plaut. Mostell. Act. III. sc. II. *Tris minas pro illis duobus præter vecturam dedi.* WOUWEREN. Lege *invidemus*, omnino ex sententia. Lapsus facilis: *vecturam debemus.* BARTH. Vix persuadet. *Vecturam debemus*, sive pro vectione, sive pro mercede, accipies, commode positum. HADRIANID. Id est, mercedem. Vide Salmas. de Usur. cap. IV. p. 83. & cap. XVII. p. 516. ubi & *lasturam* & *mercaturam* simili sensu dici docet.

Vectatur] Proprium voluptatis verbum, quo commodum & placatum iter indicatur. Docuit celeberrimus Gronovius in notis ad Livii, lib. XXXVIII. cap. 17. prioris editionis.

Jubet quemque suam sententiam proponere] Placet Leid. cod. lectio *promere.* Neque aliter legendum apud Plinium in Panegyr. cap. 65. *Jubes, quæ sentimus, promere in medium? proferemus.* Cic. ad Attic. lib. IX. *Nunc certe promenda tibi sunt consilia.* BOSCH. Iam in Patissonii, Wouwerii, & aliis editionibus exstabat.

Antrum Cyclopis intrasse] Sidon. l. 7. ep. 14. *Ut specum Polyphemi hospes exhorruit.* vide Hyginum ex Homero cap. 125. Savaro Not. ad Sidon. ERH.

Nisi naufragium ponimus] Forte, *naufragi*, vel *naufragio imponimus*, id est, nisi naufragio elabimur: sive, ut Petroniane loquar, nisi nos à periculo naufragium dimittit. SCIOPP. Id est, nisi naufragium futurum statuamus. An vero *ponimus* pro statuimus? Faceret huc Scriverius MS. *ponimus* explanans, *decernimus nobis.* HADRIANID. Est hoc proprium verbum disputantium & dissertantium, pro quo Barbari *supponimus.* Est idem quod fingimus, vel futurum certo nobis persuademus: Terent. Phorm. Act. IV. sc. 3. vers. 25. *Verum pone esse victum eum*, pro quo Cicero sæpe *fac, finge*: dixit. Idem Verr. II. cap. 38. *Itaque tantum verbo posuit, Sacerdote prætore Sthenium literas publicas corrupisse. Posuit verbo*, sed non probavit testibus, aut tabulis; sine illo argumento, aut testibus. Desumta vero proprietas à calculis, qui ponuntur, & finguntur valere, quod ratiocinator velit. Idem Terentius eadem scena, *his rebus sane pone decem minas.* v. Casaub. ad Caract. Theophr. περὶ ἀλαζονείας. Infra noster cap. CXVI. *Si bene calculum ponas, ubique naufragium est.* Plin. lib. II. epist. 19. *Sed plane adhuc an sit recitandum, examina tecum, omnesque quos ego movi in utraque parte calculos pone, idque elige, in quo vicerit ratio.* Suet. Othon. VII. *posita brevi ratione.* BURM.

Et omni nos periculo liberamus] Forte *& periculo, omni nos periculo liberamus.* Vel, *& uno periculo omni nos periculo liberamus.* Anonymus MS HADRIANID.

impatientem maris fratrem tuum in ultimis esse. Poteris hanc simulationem & lacrymis & vultus confusione obumbrare, ut misericordia permotus gubernator indulgeat tibi. [a] Negavit hoc Eumolpus fieri posse; [b] quia magna, inquit, navigia portibus se curvatis insinuant; nec tam cito fratrem defecisse verisimile erit. Accedit his, quod forsitan Lycas officii caussa visere languentem desiderabit. Vides, quam valde nobis expediat, ultro dominum ad fugientes accedere. Sed finge, navem ab ingenti posse cursu deflecti, & Lycam non utique circumiturum aegrorum cubilia: quomodo possumus egredi nave, ut non conspiciamur à cunctis? opertis capitibus, an nudis? Opertis. & quis non dare manum languentibus volet? Nudis. Et quid erit aliud, quam seipsos proscribere?

CII. [c] Quin potius, inquam ego, ad temeritatem confugimus, & per funem lapsi descendimus in scapham, praecisoque vinculo, reliqua Fortunae committimus? Nec ego in hoc periculum Eumolpum arcesso. Quid enim attinet, innocentem alieno periculo imponere? Contentus sum, si nos descendentes adjuverit casus. [d] Non imprudens consilium, inquit Eumol-

[a] ENCOLPIUS. [b] EUMOLPUS. [c] ENCOLPIUS. [d] EUMOLPUS.

In ultimis esse] Seneca lib. 2. controv. 5. *Cum subito nunciatum est, in ultimis esse filium.* Salvianus ad Ecclesiam: *vel moriens & in ultimis situs.* WOUWEREN. Timotheus Episcopus, sive Salvianus lib. 1. ad Ecclest. Catholic. *In extremis situs.* Et alibi, *in ultimis esse.* WEITZ.

Indulgeat tibi] Veniam det. ex Corn. Nepote Pflugius. *indulgere* est octroyer, *willfahren.* ERHARD.

Portibus se curvatis] Alii, *curatis.* TORNÆS. Seneca, *Ipso litore, quod inter Cumas & Servilii Vatia villam curvatur.* Leucipp. initio libro 1. *Δίδυμος λιμὴν ἐν κόλπῳ πλατύς, ἠρέμα κλίνων τὸ πέλαγος. ὁ γὰρ ὁ κόλπος κατὰ πλευρὰς ἐπὶ δεξιᾷ κοιλαίνεται.* Sed & *curvum* notat Servius quasi perpetuum litorum Epithetum. PITH. Senec. epist. 54. WOUWEREN. Lege *se gravatim insinuant.* Lips. Epist. lib. 3. ep. 2. vel, *portibus se curvatis non insinuant.* Kottericius. ERHARD. Corruptus certe locus, sed Lipsii conjecturam in textum recipere non ausus fui, negationem tamen deesse crediderim, vel *non facile se insinuant*, aut simile quid.

Officii causa] Per cortesia. Pflug. ERHARD.

Visere] Propria huic officio, quod ægrotis præstamus, vox. vid. Heins. ad Ovid. lib. II. Amor. eleg. II. vers. 21. Gell. lib. VI. cap. 9. ex Pisone *Cn. Flavius Annii filius dicitur ad collegam venisse visere ægrotum.*

Ultro dominum] Alii, *domum.* PATISSON. Lege *Vide sis, quam valde nobis expedias, ultro ad dominum fugientes accedere.* Sensu commodissimo: Tute cogita, quam expediat, qui dominum fugiamus, ultro se ei restituere: quod faceremus, si tuo consilio uteremur. non alia mens Petronii fuit, nisi rectum est *accire* pro *accedere.* Anonymus MS. HADRIANID.

Ab ingenti cursu deflecti] Front. lib. I. cap. I. §. 2. *Nisi vi tempestatis à cursu prætoria navis abductus esset.*

Utcumque] Alii, *utique.* PATISSON.

Circumiturum] Suet. Tiber. cap. XI. *Perculsus inopinata re, diu quid ageret incertus, tandem singulos circumiit.*

Quis non dare manum languentibus volet] Notavi hunc morem in hoc solo lectum, ut languentibus darent manum, præsertim capite opertis. an forte legendum, *Quis non adire manum languentibus volet?* quomodo Plautus, scilicet officii causa & humanitatis communis testandæ? Piccartus Pericul. Critic. cap. 17. ERHARD. Licentius ad Augustinum:

—— *Jacet omnis enim mea cura legendi*
Te non dante manum, & consurgere sola veretur.

Per funem] Calati. Pflug. ERHARD.

Vinculo] *Funiculus* dicitur in gemino apud Ciceronem loco lib. II. de Invent. cap. 51. *Ut dominus navis in scapham confugeret, & inde funiculo, qui à puppi religatus scapham annexam trahebat, navim, quoad posset, moderaretur.*

Adjuverit casus] Id est fortuna. ERHARD.

Aditum haberet] Si posset in effectum perduci, si esset ratio ejus adoriendi, Cicer. IV. de fin. 9. *hæc videlicet est correctio Philosophiæ veteris, & emendatio, quæ omnino aditum nullum habere potest in urbem, in forum, in curiam.* Nec male dixeris cum eodem, *si res facultatem habitura videatur*, lib. I. famil. I. Idem lib. XII. Att.

Eumolpus, ſi aditum haberet. Quis enim non euntes notabit? Utique gubernator, qui pervigil nocte ſiderum quoque motus cuſtodit. Et utcumque imponi vel dormienti poſſet, ſi per aliam partem navis fuga quaereretur: nunc per puppim, per ipſa gubernacula dilabendum eſt, à quorum regione funis deſcendit, qui ſcaphae cuſtodiam tenet. Praeterea illud miror, Encolpi, tibi non ſuccurriſſe, unum nautam ſtationis perpetuae interdiu noctuque jacere in ſcapha, nec poſſe inde cuſtodem, niſi aut caede expelli, aut praecipitari viribus. Quod an fieri poſſit, interrogate audaciam veſtram. Nam, quod ad meum quidem comitatum attinet, nullum recuſo periculum, quod ſalutis ſpem oſtendit. Nam ſine cauſſa quidem ſpiritum tamquam rem vacuam impendere, nec vos quidem

Att. ep. 44. *perfice igitur aliquid, quid autem aliud, niſi ut aditus ſit emtori*, id eſt, ut horti ſubjiciantur præconi, ſive, ut vendantur in auctione, qua unuſquiſque eos comparare poteſt. l. VI. famil. ep. 10. *itaque ſi quis mihi erit aditus de tua fortuna*. CUPER. Puto *haberes* ſcribendum. Tu ſcilicet, Encolpi, ad ſcapham. Nam ſi *conſilium aditum haberet*, quid ſignificet, fateor me non capere.

Utique gubernator, qui pervigil] Salvianus lib. I. *Gubernator & auras captans, & ſaxa vitans, & aſtra ſuſpiciens.* Theon: κυβερνήτου δὲ ἡ τῆς νεὼς ἀρχὴ βλέποντα ἐπαναγκάζει πρὸς τὰ ἄστρα. WOUWEREN. Ita Tiphyn mortuum lugens Jaſon apud Valer. Flacc. lib. V. verſ. 45.

——— *Nec ſumma ſpeculantem puppe videbo*
Pleiadumque globos & agentes noctibus arctos!

Siderum quoque] Alii, *ſiderum quaque*. TORNÆS.

Cuſtodit] Obſervat. ERHARD.

Et utcumque] Alii, *& utique*. TORNÆS.

Fuga quaereretur] *Fuga quoque quaereretur*. Leid. cod. BOSCH.

Dilabendum] Legendum credo *delabendum*. Virgil. II. Æneid. verſ. 262. dixit:

Demiſſum lapſi per funem. ———

Duo autem & plura gubernacula naves pro modo & magnitudine habuiſſe, docuerunt Schefferus lib. II. cap. 5. de militia navali, Grævius Lect. Heliod. cap. 2. & Perizonius ad Ælian. lib. IX. cap. 40.

A quorum regione] Hygin. Aſtron. lib. 3. cap. 2. BARTH.

Scapha gubernacula] Alii, *ſcaphe cuſtodiam*. TORNÆS. Majoribus navigiis ſcaphæ & id genus minora alligata, quæ hinc ἐφόλκια. Heſych. ἐφόλκια, μικρὰ πλοιάρια, παρὰ τὸ ἕλκεσθαι ὑπὸ τῶν μεγάλων πλοίων. Idem tradit Scholiaſt. Ariſtoph. WOUWEREN.

Unum nautam ſtationis perpetua interdiu noctuque] Dividebantur vigiliæ non minori cura in navibus, atque in urbibus & militia. Quod & ex Legum Navalium Rhodiorum verbis intelligitur, in quibus Præfecti vigilum mentio fit, quem βιγλίων φύλακα vocant. unde & ἡμεροβίγλιον apud Curopalatam ἀπὸ τῆς βίγλης, ex Latio, qui ejus ſeculi mos erat, ſumto vocabulo. Verba legis hæc ſunt; εἰ καὶ ὁ ἀρμενιστὴς ἀμελήσας, καὶ ὁ βιγλίων φυλὰξ ἀποκοιμηθῇ, ὡς διαβεβαιοῦν ἀπώλετο ὁ ἀσμενίζων, καὶ ἡ κρίσις ἀξίωμα φυλακτικόν. Vocabantur hujuſmodi vigiles *Noctuini* antiquis. Gloſſ. Græco Lat. Νυκτοφύλαξ, *noctuinus, nocte cuſtos, vigilis*. Hi autem, qui in navibus excubabant, etiam παραφύλακες & *diætarii* Ulpiano l. I. §. 3. D. Naut. caup. ſtab. Paulo libro 3. tit. 7. Sent. *Zetarii* (quomodo *Zabulon* pro diabolon) vocantur, nimirum à diæta, quæ erat cuſtodum, non ſolum in navibus, verum & domibus. Lindenbrog. Not. in Catal. ad Cirin. Gloſſæ; Νυκτοφυλακαί, *excubia, ſingulare non habet*. Philoxen. Gloſſ. *Vigil.* γρηγορητής, ἀγρυπνος. à Petronio appellatur *cuſtos*. ERHARD. Vide Scheffer. lib. II. de milit. Naval. cap. 3. Cæterum eſt hic ellipſis τῦ *cauſſa*, vel *gratia*, de qua vide ſupra ad cap. XLIX.

Noctuque] Alii, *noctiſque*. PATISSON. *Quid noctis videtur*, apud Varronem. PITH.

Interrogate audaciam] Seneca Controv. 8. lib 2. *An exhauſtis viribus perierit, interrogate rumorem*. WOUWEREN. Elegantiſſime *interrogari* dicuntur res inanimatæ. Quintil. decl. I. *Quid quo ſit animo ſenis factum, poteſtis interrogare teſtamentum.* iterum declam. XVI. *Interrogo hoc loco impatientiam tuam, Mater, interrogo, quid faceres?* CUPERUS.

Nam quod ad meum comitatum] Fortaſſe *conatum*. Scal. WOUWEREN. Id eſt, ad me, qui in veſtro ſum comitatu, hoc eſt, quod ad illud, quod Encolpius dicebat, ſe nolle me in communionem periculi arceſſere. *Comitatus* pro ſocietate: & *comites* pro ſociis. ſupra cap. CI. *mente ſimpliciſſima & vera fide in navigium comites induxiſſe*. ERHARD. Illuſtris Scaliger ad Leid. cod. oram notarat *conatum*. BOSCH.

Spiritum impendere] Vitam amittere. GLOSSÆ. Alii, *impenderem*. PATISSON. Seneca libro II. Controv. *Facilius poteſt carere eo, qui ſpiritum debet,*

dem existimo velle. Videte, numquid hoc placeat. Ego vos in duas jam pelles conjiciam, vinctosque loris inter vestimenta pro sarcinis habebo, apertis scilicet aliquatenus labris, quibus & spiritum recipere possitis, & cibum. Conclamabo deinde, nocte servos poenam graviorem timentes praecipitasse se in mare: deinde quum ventum fuerit in portum, sine ulla suspicione pro sarcinis vos efferam. * Ita vero, inquam ego, tamquam solidos adligaturus, quibus non soleat venter injuriam facere; an tamquam eos, qui sternutare non soleamus, nec stertere? an quia hoc genus furti semel mihi feliciter cessit? Sed finge, una die vinctos posse durare: quid ergo, si diutius, aut tranquillitas nos tenuerit, aut adversa tempestas, quid facturi sumus? vestes quoque diutius vinctas ruga consumit, & cartae adligatae mutant figuram. Juvenes adhuc laboris expertes,

* Excolptus.

quam eo, qui impendit. WOUWEREN. Eleganter; Senec. Epist. IX. *In quid amicum paro? ut habeam pro quo mori possim, ut habeam quem in exsilium sequar, cujus me morti opponam & impendam.* Ita *vitam impendere famæ* Statius dixit lib. v. Sylv. I. vers. 63. supra cap. I. *Hunc oculum pro vobis impendi.* Et capite CXII. *malo mortuum impendere, quam vivum occidere.* Quintil. declam. XIX. *filius impensus est, ut erubesceres.* Eadem elegantia *prodigus animæ Paullus* Horatio dicitur lib. I. od. XII. & Gallus Propertio lib. III. eleg. 8. quæ locutio Silio & Statio quoque usurpata. BURM.

Rem vacuam] Vacantem, nullius precii. Capell. *Præstare Deis vacuum est.* Horat. lib. I. od. V. vers. 10.

Qui semper vacuam, semper amabilem
Sperat.

Sic noster alibi. BARTH. Pro vilem, & inutilem. ERHARD. *Vacuam* explico, quæ nullius est, quæ non possidetur ab aliquo, sed est sine domino, & ideo non curatur, ut solent res propriæ & nostro in dominio. Cicer. III. de Orat. 31. *nostra omnis ista prudentiæ doctrinæque possessio, in quam homines, quasi caducam & vacuam, abundantes otio, nobis occupatis, involaverunt.* Justin. lib. XIX. cap. ult. *prædam non esse talem, quam possessione vacua, fortuitis dominorum mortibus sicuti caduca occuparint*, lib. XXXI. 3. *velut vacua rursus possessione sollicitatus*, hoc saltem mitius videtur, quam, *vacuum*, vilem interpretari, adductis Capellæ & Horatii locis, quæ huc nihil omnino faciunt, & alium habent plane sensum. BURM.

In duas pelles] Segestria. Festus. PITH. De hoc genere *pellium* Paullus l. 5. D. de supellect. leg. Cujac. Observat. lib. 10. cap. 12. Sic Pers. Sat. 5. *pellem* dicit pro mantica & involucro vestis, supellectilis, aliorumque utensilium & sarcinarum. Turneb. Adversar. lib. 14. cap. 3. Harum pellium mentio & apud D. Hieronym. in Vita Hilarionis. *Pellis*, Germanice *Fellis*, vel potius *Phellis*, τῷ P. in digamma more nostro mutato. ERHARD.

Conjiciam] Emendo, *consuam*. Sic Dardanus apud Lycophronem. Citat hunc locum V. C. Jacobus Cujacius observat. lib. IV. Videtur autem tangere Colchorum legem, de qua Ælianus Var. lib. 4. cap. 1. BOURDELOT.

Inter vestimenta] Suspectus locus Ampl. Cupero, qui mallet *inter impedimenta*.

Præcipitasse se in mare] Forsan, *præcipitasse in mare*. Anonymus MS. HADRIANID.

Solidos] Id est, *vacuos*. Plinius *concretos* diceret. contrarium vacuo. Scal. WOUWEREN. Vide supra cap. 47.

Venter injuriam facere] Murmure, vel emissione stridoris. GLOSSÆ. Non dissimile illud Plauti Pœnulo Act. III. sc. II. vers. 32. Co. *Fores hæ fecerunt magnum flagitium modo.* Ad. *Quid est flagitii?* Co. *Crepuerunt clare.* PITH. Vetus codex, *soleat ventus*, recte. Scaliger. WOUWEREN. Male in catalectis, *ventus*. BARTH.

Mea feliciter] Alii, *mihi*. PATISSON. Τὸ *mea* redundat Scal. WOUWEREN. Probo aliorum codd. lectionem. *semel mihi feliciter.* ERHARD. Forte, *antea feliciter.* SCIOPP.

Quid, ergo si diutius] *Ergo* pro autem, particula hoc loco est adversativa, de qua vide quæ notavit Goldastus ad Valerianum Edit. Roverianæ. ERH.

Si diutius aut tranquillitas nos tenuerit, aut adversa tempestas] Forte delenda particula *nos*. Qui Latine intelligunt, quorum haud sæpe magnam hodie copiam esse video, facile mihi assentientur. Livius lib. 3. *silentium inde aliquamdiu tenuit.* id est, duravit. Et 39. *usque ad noctem diu anceps prælium tenuit.* Et 25. *ubi primum Aquilones (ii namque per aliquot dies tenuerant) cecidere:* & aliis locis pluribus. SCIOPP. Eleganti Scoppii observationi adde Livii locum alium lib. XXIII. cap. 44. *Imber continens per noctem usque ad horam tertiam diei insequentis tenuit.*

Carta adligata] Schedulæ alligatæ sarcinis erant, quæ

tes, ſtatuarum ritu patiemur pannos & vincula? Adhuc aliquod iter ſalutis quaerendum eſt. Inſpicite quod ego inveni. Eumolpus, tamquam literarum ſtudioſus, utique atramentum habet. Hoc ergo remedio mutemus colores à capillis uſque ad ungues. Ita, tamquam ſervi Aethiopes, &

quæ indicarent, cujus eſſent. GLOSSÆ.

Statuarum ritu pannos patiemur & vincula] Velaminibus & pannis ſimulachra induta. Lactant. lib. 2. cap. 4. *His peplos & indumenta pretioſa, quibus uſus velaminis nullus eſt.* Comment. ad Juven. Sat. x. *Tunicam Jovis togam palmatam dixit auro confectam.* hinc in Firm, Aſtron. lib. 3. cap. 12. *Prophetas, & veſtitores divinorum ſimulacrorum.* Verum quod Artemid. lib. IV. Ὁ ἐν Μαγνησίᾳ δόξας χαλκᾶ ἱμάτια περιβαλέσθαι, ὀρθῶς ἀπέβαινεν. ἦν γὰρ αὐτοῖς τὰ περιέχοντα ἀκίνητα, οἷα τοῖς ἀγάλμασι περιτίθεται. Quia ſæpe aurea, aut argentea, vel ærea auro inducta hæc amicula. Lactant. *Cum Jovi Olympio aureum amiculum detraxiſſet, laneum juſſit imponi.* Juvenal. Sat. XI.

——— *Nullo violatus Juppiter auro.*

Interp. *Cum nec dum auro tectus eſſet, ſed tota fictilis Jovis compago.* WOUWEREN.

Pannos] Panni ſunt de materia molliori in longitudinem ſciſſa velut lora, quibus devincitur aliquid. Barthius ad Statii lib. IV. Theb. verſ. 266.

Aliud aliquod] Alii, *adhuc aliquod.* TORNÆS. Malim, *aliud*, pro *adhuc*, ut in editione Lugdunenſi. RICHARD. Lege, *adhuc aliud aliquod.* Vetus ſcriptura, *adhuc aliquod.* BARTH.

Iter ſalutis] Vid. Barth. ad Claudian. Mamerc. lib. 1. pag. 249.

Tamquam literarum ſtudioſus] Supra cap. XCIX. *tamquam bonarum artium magiſter.* ERHARD.

Hoc ergo remedio] Quid? ſi deleamus, *remedio:* & ſcribamus, *hoc ergo mutemus colores à capillis. hoc,* ſcilicet, *atramento.* Anonym. MS. HADRIANID.

Mutemus colores] *Mutare colores* de re, quæ unum tantum colorem habebat. Vopiſcus in Probo cap. XXIII. *Ut ejus prætexta colores mutaret.* Ibi Salmaſius in Not. WEITZ. Si legiſſet Gallicus Petronii locupletator ea, quæ Salmaſius notavit ad caput ultimum Vopiſci in vita Probi, non *colorem* hic edidiſſet.

A capillis uſque ad ungues] Plaut. Epid. Act. v. ſc. 1. verſ. 16 *Contempla Epidice, uſque ab unguiculo ad capillum ſummum eſt feſtiviſſima.* PITH. Plautus Epidico Act. v. ſc. 1. verſ. 17. Poſidippus Anthol. 7.

Ἐκ τριχὸς ἄχρι ποδῶν ἱερὸν θάλος.

Horatius Epiſt. lib. 1. ep. 2.

——— *Talos à vertice pulcher ad imos.*

Cicero pro Roſcio Comœdo cap. VII. *Nonne ab imis unguibus uſque ad verticem ſummum, (ſi quam conjecturam affert hominibus tacita corporis figura,) ex fraude, fallaciis, mendaciis totus, conſtare videtur.* D. Hieronymus in quadam præfatione: *Contuli cum eo a vertice, ut ajunt, uſque ad extremum unguem.* Apulejus Metamorph. 3. *Ab imis unguibus ſeſe totum ad uſque ſummos capillos perlinit.* Lucianus in Aſino: Ἐκ τούτου λαβοῦσα χρίεται ὅλη ἀπὸ τῶν ὀνύχων ἀρξαμένη τῶν κάτω. Calliſtratus in Deſcriptionibus: Παῖς δὲ ἦν ὁ καιρὸς ἡβῶν ἐκ κεφαλῆς ἐς πόδας ἐκλάμπων τὸ τῆς ὥρας ἄνθος. DOUZA F. Speciem adagionis habet hæc locutio, & à Plauto eſt Epidico Act. v. ſc. 1. verſ. 17. Plutarchus de virtute Alexandri: Ἀλέξανδρος δὲ εἰ μηδὲν ἄλλο, τὸ σῶμα ἰδοὺ κατατετρωμένον ἐξ ἁπάσης κεφαλῆς ἄχρι ποδῶν διακόνοντα. B. Ambroſ. Officior. lib. 2. *A veſtigio uſque ad verticem.* Apul. lib. 3. Metamorph. & ibi Colvius. Schop. Explanat. in Epidic. Act. 5. ſc. 1. Moyſes Deuteron. cap. 28. verſ. 35. *Sanarique non poſſis à planta pedis uſque ad verticem tuum*, Job. cap. 2. verſ. 7. *Percuſſit Job ulcere peſſimo à planta pedis uſque ad verticem ejus.* Eſaias cap. 1. verſ. 6. *A planta pedis uſque ad caput non eſt in iſto corpore integritas.* In libr. de Vita Adæ & Evæ cap. 9. *Inducam corpori tuo ſeptuaginta plagas de diverſis coloribus, ab initio capitis uſque ad ungulas pedum.* Nec in doloribus tantum, ſed & amoribus erat adagio huic locus. Samuel 2 Regum 14. verſ. 25. *Sicut Abſalom, vir non erat pulcher in omni Iſraël, & decorus nimis: à veſtigio pedis uſque ad verticem non erat in eo ulla macula.* Ammianus lib. 25. de Juliano Imp. *Ab ipſo capite uſque ad unguium ſummitates lineamentorum recta compage.* Rudolphus Baro de Rotenburg, qui ante annos CCCCL. in Aula Philippi Imper. vixit, his verbis amaſiam ſuam deſcribit;

Von dem Houpte unz uf den Fuos
Des wirt niemer Buos
Beider rot und wis
Alſo hat der Natur fur
Gemachet ie wengel var
Und hat das bi ze wunſche gar
Geſtalt ir nimmeriche muni. ERHARD.

Proverbialis forma loquendi. Nonnus Dionyſiac. 48. pag. 1266. ἐκ ποδὸς ἄχρι καρήνου. Vide Zehner. cent. 4. adag. 16. WEITZ.

Ita, tanquam ſervi Æthiopes, & praſto tibi erimus ſine tormentorum injuria hilares] Lege, *erimus in tormentorum injuria.* Confundit Æthiopas, qui Melanoſyri, cum Cappadocibus, qui Leucoſyri: de quibus Interpres Perſii Sat 6. *Cappadoces dicebantur habere naturale ſtudium ad falſa teſtimonia proferenda: qui, nutriti in tormentis à pueritia, equuleum ſibi facere dicuntur, ut in eo ſe invicem torqueant, &, cum* in

& praesto tibi erimus sine tormentorum injuria hilares, & permutato colore imponemus inimicis. [a] Quin tu, inquit Giton, & circumcide nos, ut Judaei videamur: & pertunde aures, ut imitemur Arabes, & increta facies, ut suos Gallia cives putet: tamquam hic solus color figuram possit pervertere, & non multa una oportet consentiant, & non natione mendacium constet. Puta, infectam medicamine faciem diutius durare posse: finge, nec aquae aspergine imposituram aliquam corpori maculam, nec vestem atramento adhaesuram, quod frequenter etiam non arcessito ferrumine infigitur: age, numquid & labra possumus tumore teterrimo implere? num-

[a] GITON.

in paena perdurarent, ad falsa testimonia se bene venundarent. Meursius Animadv. misc. lib. 3. cap. 7. ERHARD.

Sine tormentorum] Meursii vestigiis inhærens Ramirez de Prado in pentecontarcho cap. IX. legit, *in tormentorum injuria.* Sed recte vulgatam scripturam defendit Gronovius lib. IV. Observ. cap. 13. Tormenta autem hic non de equuleo, ut Meursius fecit, & similibus, capienda, sed, ut recte adnotavit Ampl. Cuperus, de vinculis & loris, quibus adstringi nolebant. Tormentum enim est funis tenius, Quint. decl. XIX. *Non tamen tormenta laxavi, non subtraxi, restinxique flammas.* vide Scalig. ad Priapej. carm. 5. Hoc ergo dicit, tibi erimus præsto, id est, ut servi parebimus, & Æthiopum personam sustinebimus, non vexati vinculis illis & pellibus induti. *Injuria* vero hic notat non ignominiam, sed incommodum, quod vexat & nocet. Justin. lib. XLIII. cap. 2. *Puellam vinculis onerat, ex quorum injuria decessit.* Suet. Aug. cap. 14. *Repente comparuit incolumis & sine injuria.* Sæpe hoc sensu Plinius & alii. BURM.

Quid tu] Alii, *quidni.* alii, *quin tu.* PATISSON. Lege, *Quid? tu, inquit* Jungerman. vel, *Quid tum, inquit*, Pflug. ERHARD. Legendum suadent sequentia, *quid tum?* SCIOPP.

Et circumcide nos, ut Judæi videamur, &c.] Vide Plutarchum in Cicerone, ubi de jocis & dictis Ciceronis. DANIEL. Isidor. Origin. lib. XIX. cap. XXIII. *Nonnullæ etiam gentes non solum vestibus, sed & in vestibus aliqua sibi propria vendicant. Circumcidunt Judæi præputia, pertundunt aures Arabes, &c. Mauros habet tetra nox corporum, Gallos candida cutis.* PITH.

Pertunde aures, ut imitemur Arabes] Vide Juvenal. in Satyr. DANIEL. & BONGARS. Arnob. *laminas pertunderent aurium*, hoc est, perforarent. Familiare Judæis, Pœnis, aliisque, qui Romanis barbari, aures perforare; unde Plautus Pœnulo Act. V. sc. II. vers. 21. *incedunt cum anulatis auribus.* Cæterum, hoc proprium insigne Arabum fuisse, quis veterum tradat, adhuc quæro: nam, quod apud Isidor. legitur, ex Petr. descriptum. WOUWER. De Lybibus hoc Macrob. lib. 7. cap. 3. Dio in Macrino. de Mauris. *Τά τε γὰρ ἄλλα καὶ τὸ οὖς τὸ ἕτερον κατὰ τὸ τοῖς πολλοῖς τῶν Μαύρων ἐπιχώριον διετέτρητο.* Juvenal. & Schol. BARTH. Alii, *Arabas.* Inaures baccatas & viri olim veteres, ut hodieque nostri, gestabant perforatis auriculis, sed more externo, & ab Arabibus accersito, ut ex hoc loco paret, & Juvenali Satyr. 1. & Dione Cassio lib. 88. de Macrino Mauro. Libybus tribuit Macrobius lib. 7. cap. 3. Lydis Xenophon Anabas. lib. 3. Barthius ad Claudian. VI. Cons. Hon. vers. 521. ERHARD.

Increta facies] Creta illinere, candidam reddere. GLOSSÆ. Amm. Marcell. lib. XVI. *Candidi pene Galli sunt omnes.* D. Eucher. Instruct. lib. 2. cap. 4. *Galli a candore corporis primum Galatæ appellati.* WOUWEREN. Gallos facies incretasse indicare videtur: sed hoc ego ad nativum potius Gallorum candorem referendum censeo: sicut & *Gallicum vultum* apud Tertullian. de Virgin. Pithœus Advers. lib. 1. cap. 1. Lindenbrog. Observation. in Ammian. lib. 15. pag. 60. ERHARD.

Gallia] Galli enim candidi facie. Manil. lib. 4. vers. 714.

Gallia vicino minus est infecta rubore.

Isidor. lib. 19. cap. 23. Dionys. Alex. vers. 285. *λευκὰ φῦλα νέμονται ἀρειμανίων Γερμανῶν.* BARTH.

Oportet] Leg. *oporteat*, Heinsius.

Et non natione] Alii, *& non oratione.* TORNÆS. Nobiliss. N. Heinsius; *ut non una ratione mendacium constet*, ingeniose. Paullo post D. Munkerus; *nec vestem atramentum adhæsurum, quod frequenter etiam non arcessito ferrumine inficitur.* Hæc emendatio mihi quam maxime arridet. BOSCH.

Non arcessito ferrumine] Non adhibito induramento & solidante glutine. Gloss. *κολλῶ, ferrumino, κόλλημα, ferramen.* Legendum *ferrumen. κολλητής, indurator.* ERHARD. Vide ad cap. 37.

Numquid & labra] Auctor Moreti:

Afra, genus tota patriam testante figura,
Torta comam, labroque tumens, & fusca colore,
Pectore lata, jacens mammis, compressior alvo,
Cruribus exilis, spatiosa prodiga planta.

WOUWEREN. Alludi ad morem, quo Indi se acu calida

numquid & crines calamistro convertere? numquid & frontes cicatricibus scindere? numquid & crura in orbem pandere? numquid & talos ad terram deducere? numquid barbam peregrina ratione figurare? Color arte compositus inquinat corpus, non mutat. [a] Audite, quid dementi succurrerit. Praeligemus vestibus capita, & nos in profundum mergamus.

CIII. [b] Nec istud Dii hominesque patiantur, Eumolpus exclamat, ut vos tam turpi exitu vitam finiatis. Imo potius facite quod jubeo. Mercenarius

[a] ENCOLPIUS. [b] EUMOLPUS.

calida compungebant & notis inurebant putat Palmer. in Spicileg. pag. 810.

Tumore] Alii, *humore*. TORNÆS. Vide Sulpic. Luperc. lib. 1. Vet. Epigr. BARTH. Propria hæc facies Æthiopum, quam & Septimus Serenus in Moreto tangit;

Torta comam labroque tumens. ——

Quo etiam pertinet illud Plautinum in Pœn. Act. V. sc. V. vers. 10. *Totam te faciam pugnis ut sis morula.* Lindenbrog. Notis in Catalect. ad Moret. Lege, *humore teterrimo*, Pflugius: quod quid sibi velit, æque illum cum imperitis arbitror intelligere. Ramirez de cicatricibus exponit, quibus interdum irati domini servos deformabant, ad Martial. lib. 2. ep. 29. n. 5. meo animo, non recte. ERHARD.

Crines calamistro convertere] Alii, *comburere*. TORNÆS. Tertull. *Simulque se mulieres intellexerunt, capillum vertunt.* Propert. lib. II. El. XIV. vers. 32.

Quæ mentita suas vertit inepta comas. BARTH.

Quippe Æthiopes sunt crispi capilli. Vel, ut Martial. *retorto crine*. Aristot. de Histor. Animal. lib. V. cap. 3. Αἰθίοπες οἱ ἐν τοῖς θερμοῖς, οὐλότριχες, ξηροὶ γὰρ οἱ ἐγκέφαλοι, καὶ ὁ περιέχων. WOUWEREN. Capella lib. 4. BARTH. *Calamistrum*, hinc dictum, ut inquit Varro lib. 4. de Ling. Lat. *quod eo calefacto in cinere capillus ornatur.* aut, ut scribit Servius ad Virg. XII. Æneid. vers. 100. *acus est major, qua calefacta & fronti adhibita torquet capillos.* Hinc *calamistrata coma* Ciceroni pro Sextio cap. XII. *Calamistratus saltator* eidem in Orat. post reditum in Senat. cap. VI. *Calamistratus puer.* D. Hieronymo ad Demetriad. & Apulejo lib. 2. Metamorph. Qui autem hujusce rei erant opifices, *cinerarii* dicti Varroni, & Catullo Epigr. 56. & *cinisflones* Plauto Aulular. Horat. I. Serm. Satyr. 2. Tiraquell. Connub. 3. pag. 49. Siberus in Gemma pag. 213. *Calamistrum, καλαμίς, ein Eysen, damit man das Haar krausz machet. Calamistro comam crispare*, vibrare, in gradus frangere, *Kransz Haar machen.* Basilius Faber in Thesauro erudit. Scholastic. WEITZ.

Crura in orbem pandere] Aristoteles Problem. Sect. 14. Quæst. 4. Διὰ τί Αἰθίοπες καὶ οἱ Αἰγύπτιοι βλαισοί εἰσιν, ἢ διότι ὑπὸ θερμοῦ ὥσπερ καὶ τὰ ξύλα διαστρέφεται ξηραινόμενα, οὕτω καὶ τὰ τῶν ζώων σώματα. δηλοῦσι δὲ καὶ τρίχες, οὐλότριχες γὰρ ἔχουσιν. ἡ δὲ οὐλότης ἐστὶν, ὥσπερ βλαισότης τῶν τριχῶν. WOUWEREN. Pete loci hujus interpretationem ex Clariss. Isaaci Vossii, spectatæ eruditionis viri, litteris ad Celeberr. Joh. Georg. Grævium, exhibitis in Hesiod. Lect. cap. 12. BOSCH.

Barbam peregrinatione] Alii, *barbara peregrina ratione.* TORNÆS. Forte, *peregri ratione*, more peregrino & exotico. SCIOPP. Lege *numquid & barbam*, sic Memm. cod. nonnulli ex scriptis exhibent *peregrinatione*; quam lectionem ex Suetonii loco in Ner. cap. 51. tuetur Gonsalius. Nihil tamen muto. *Pari ratione* Nob. N. Heinsius. BOSCH.

Color arte compositus] E contra Propertius lib. 2. eleg. 18.

Ut natura dedit, sic omnis recta figura est,
Turpis Romano Belgicus ore color.

Confer eundem lib. 1. eleg. 2. Cui ὁμόψηφος Nazianzenus adversus fucatas mulieres: κάλλος ἐμοὶ μόνον, ὃ δῶκε φύσις. Vide Pollucem lib. 5. cap. 16. WEITZ.

Præligemus vestibus capita] Horat. lib. II. Satyr. III.

Nam male re gesta, cum vellem mittere operto
Me capite in flumen.

Capitibus velatis mori consuevisse videtur, si morte violenta, aut voluntaria. Lucanus de Pompejo, libro VIII. vers. 13.

—— *Ubi vidit comminus enses,*
Involvit vultus, atque indignatus apertum
Fortunæ præbere caput. ——

Quod etiam Plutarch. Pompejo. vide Sueton. Julio cap. LXXXII. WOUWEREN.

Nec istud Dii hominesque patiantur] Infra; *Nec istud, inquit, Dii sinant.* Alibi, *Nec hoc Dii sinant.* Plaut. dicit, *Ne Dii sirint*, &, *Dii prohibessint.* ERHARD. Infra cap. 112. & 126. similes formulæ occurrunt.

Turpi exitu] Ex inveterata opinione, qua nihil miserius existimabant antiqui, quam in aqua perire, quia animam igneam exstingui in mari credebant. vid. Serv. ad Virgil. I. Æneid. vers. 93. & passim eo Poëtæ alludunt. v. Barth. ad Stat. lib. VII. Theb. vers. 807. Dausquej. ad Sil. Ital. I. vers. 143. Cuper. I. obs. 8. & alios. *Exitum* pro morte sumi docuit Vorstius ad Valer. Max. lib. V. cap. 9. exempl. 5. Infra cap. CXI. *Eumdem omnibus exitum esse.* BURM.

Radat

narius meus, ut ex novacula comperistis, tonsor est: hic continuo radat utriusque non solum capita, sed etiam supercilia, sequar ego, frontes notans inscriptione sollerti, ut videamini stigmate esse puniti. Ita eaedem literae, & suspicionem declinabunt quaerentium, & vultus umbra supplicii teget. * Non est dilata fallacia, sed ad latus navigii furtim processimus, capitaque cum superciliis denudanda tonsori praebuimus. Implevit Eumolpus

Radat utriusque non solum capita] Viliores servos per ignominiam semirasos habebant. Apul. lib. 9. de iis, qui in pistrinis: *frontes litterati, & capillum semirasi, & pedes anulati.* ex hoc ritu capio Juvenal. licet interpr. aliter visum, Satyr. v.

——— Pulsandum vertice raso
Praebebis quandoque caput, nec dura timebis
Flagra pati. ———

Novi equidem ex Plauti Amphitr. servos, dum manumitterentur, capite rasos fuisse, imo & mento raso. Lucianus dial. qui Timon: ὁ καταπύγων οἰκέτης ἐκ παιδικῶν τίμιος, ὑπεξυρημένος ἔτι τὴν γνάθον. & loquitur de servo, cui libertas testamento data. Tonderi certe & radi apud plerasque gentes ignominiosum. Philostratus de Vita Apoll. Tyan. lib. VII. ἀφῄρηται τὸ ἐνθέου τῆς ἐς τὸν ἀέρα νεύσεως, γενείου τε ἀποκείρας αὐτὸν καὶ χαίτης, ἐν τε τοῖς κακουργοτάτοις ὤν. adeo ut κουρά, seu ἀπόκαρσις, poenae nomine adhibita: potissimum in iis, quae ad ignominiam Nicolaus Damascenus: τὸν δὲ μέγιστα ἀδικήσαντα, ὁ βασιλεὺς κελεύει κείρασθαι, ὡς ἐσχάτης οὔσης ἀτιμίας. Harmenopulus lib. 6. tit 6. §. 18. τυπτόμενος καὶ κουρευόμενος ἐξορίζεσθαι tit. 5. §. 8. tit. 7. §. 10. titul. 8. §. 7. & passim. Haec poena etiam adulterii. Harmenop. lib. 6. tit. 2. § 20. οἱ μοιχοὶ τυπτόμενοι καὶ κουρευόμενοι ῥινοκοπείσθωσαν. §. 25. γυνὴ μοιχευθεῖσα τυπτομένη καὶ κουρευομένη, &c. Hoc etiam in Taciti German. Cedreno, LL. Langobard. aliisque lectum. WOUWEREN. Vide Turneb. lib. 22. Advers. cap. 9. Lips. lib. 2. elect. cap. 15.

Sed etiam supercilia] Non tantum caput vult radi, contentus vulgari ignominia, sed etiam supercilia, ut viderentur gravius puniti. nam & hoc cum primis ignominiosum. Herodianus lib. VIII. cap. VIII. Γυμνοὺς ἐξέλκουσι, παίοντες καὶ ἀποσκώπτοντες. γενείων τε καὶ ὀφρύων σπαραγμοῖς, καὶ πάσαις ταῖς τοῦ σώματος λώβαις ἐμπαροινοῦντες. Supercilia in luctu rasa Artemidorus auctor, lib. 1. ἔθος παλαιὸν ἐπὶ πένθει τὰς ὀφρῦς ψιλοῦσθαι. WOUWEREN.

Frontes notans inscriptione, ut videamini stigmate esse puniti] Infra hoc capite, *implevit Eumolpus frontes utriusque ingentibus literis, & notum fugitivorum epigramma per totam faciem liberali manu duxit.* Vide Ulpian. in fragmen tit. 1. ubi de Lege Ælia Sentia, cui stigmata scripta fuerunt, & Cujac. lib. 7. Observ. cap. 13. de fugitivorum epigrammate. DANIEL. Juvenal. *inscripta ergastula.* Plinius lib. 18. cap. 3. *inscripti vultus.* recte autem, *notans*: nam *nota*, seu, ut Cajus I. C. *indicia* sunt στίγματα. Auson. Epist. xv.

Ergo notas scripto tolerasti, Pergame, vultu.

notare igitur *inscriptione*, Γράφειν στίγματα. WOUWEREN. Lege, *solenti.* Sic vocat, *notum epigramma*, infra. BARTH. Hinc *nota* de servis inscriptis. *Extrema nota* de pessimo servo dixit Ulpian. l. 15. §. 43. D. de injur. Giphan. Observat. ling. Lat qui tamen in eo fallitur, quod formulam illam *de meliori nota* putat à notis istis, quae servis inurebantur, tractam: cum notae istae semper infamiam importarint. ERHARD. Invitis omnibus libris, ipsaque Petronii dictione, reponunt, *solenti.* BOURDELOT. *Notare* & *nota* proprie de stigmate, Valer. Max. lib. VI. cap. VIII. ex. 7. *Servus ab eo vinculorum poena coercitus, inexpiabilique literarum nota per summam oris contumeliam inustus.* De verberum cicatricibus & vestigiis Ovidius lib. II. Fast. vers. 698.

Tergaque deducta veste notata vident.

Idem *inscribere*, ut hic *inscriptio*, dicitur. Plautus apud Servium ad Virg. lib. 1. Æneid. vers. 478. *Corpus tuum virgis ulmeis inscribam.* Unde passim *inscripti servi, inscripta ergastula.* Nescio autem, cur *solers inscriptio* moveri debeat, cum se tam perite adumbraturum stigma polliceatur Eumolpus, ut, qui videant verum credant. Ita Tibull. 1. eleg. 8.

Primus aratra manu solerti fecit Osiris. BURM.

Stigmate esse puniti] Quid si *puncti?* quod non probo. BONGARS. Lege, cum Douza, *puncti. stigmate punctus* est στιγματίας, servus compunctus notis, Cic. 2. Off. *stigmatias* Plin. ep. 5. *cicatrice stigmosus.* Val. Maxim. *inustus*, Plaut. in Cas. *literatus.* Mart. *inscriptus.* videnous Lipsius Elector. lib. 2. cap. 15. Rader. ad Martial. lib. 2. ep. 25. in fin. & lib. 8. ep. 70. Titus Popma de Oper. servor. verbo, *Literatum.* ERHARD. Sic MSS. quibus autem modis hae notae abstergerentur, dico alibi. BOURDELOT.

Cadem litera & suspicionem] Jungermann. legit, *eadem*, quod & rectum est. ERHARD.

Umbra supplicii tegent] Alii, *simplici*, alii, *duplici*, rasurae & notarum. TORNÆS. Lege, *supplicii.* Jungermannus: bene, & sic ante cum Douza. *umbra supplicii*, ut infra: *nota literarum adumbrata.* & iterum, *adumbrata inscriptione derisi.* ERHARD.

Implevit frontes ingentibus literis] Val. Max. lib. 6. cap. 8. *Servus ab eo vinculorum poena coërcitus, inexpiabi*

pus frontes utriusque ingentibus literis, & notum fugitivorum epigramma per totam faciem liberali manu duxit. Unus forte ex vectoribus, qui adclinatus lateri navis exonerabat stomachum nausea gravem, notavit sibi ad Lunam tonsorem intempestivo inhaerentem ministerio, exsecratusque omen, quod imitaretur naufragorum ultimum votum, in cubile re-jectus

piabilique litterarum nota per summam oris contumeliam inustus. Scribon. Largus: *Ponemus quo stigmata tolluntur. In ergastulo deprensum, & litteras habentem.* Quid autem illæ litteræ continerent, docet ipse Petr. *notum fugitivorum epigramma per totam faciem liberali manu duxit.* vere, *totam faciem*: inscriptæ enim litteræ & verba toti vultui. I. Lipsius, amor & delicium generis humani, cujus feliciter curiosa doctrina & polite accurata diligentia nihil nobis residui in hac re fecit, ex Zonaræ Annal. III. docet Elect. I. Theophilum facies Monachorum compunxisse, & Jambicos versus atramento infuso expressisse. Non falso igitur epigramma liberali manu duxisse ait, quamvis Suidas: πάντα τὰ ἐπιγεγραμμένα τινὶ, κἂν μὴ ἐν μέτροις εἰρημένα, ἐπιγράμματα λέγεται. Solenni itaque ritu inscriptæ literæ, imo verba, quæ caussam crimenque ostenderent compunctionis. Columel. Hortulo:

Deletura diu fronti data signa fugarum.

Signa fugarum, hoc est, fugitivorum epigramma. etsi vir magnus legat *focorum*, doctissima sane interpretatione. Plato de LL. libro 8. ὃς δ' ἂν ἱεροσυλῶν ληφθῇ, ἐν τῷ προσώπῳ καὶ ταῖς χερσὶ γραφεὶς τὴν συμφοράν, καὶ μαστιγωθεὶς, &c. WOUWEREN.

Et notum fugitivorum Epigramma] Φ F. PITH. Quale fuerit illud, aliis investigandum relinquo. Brisson. de Formul. lib. 8. Fugitivi compungi solent notis vel literis, quibus dignoscuntur, & deprehenduntur, lib. 2. D. de fugit. Quintilian. *Si quis fugitivo stigmata scripserit.* Clemens Alexandr. τοὺς δραπέτας στίγμασι ἐπισημαίνουσι. Cujac. Observat. lib. 7. cap. 13. Ramirez Hypomn. ad Mart. lib. 2. ep. 29. num. 5. Titus Popma de Oper. servor. verbo, *Fugitivum.* ERHARD.

Liberali manu duxit] *Literali* Memm. cod. BOSCH. Neque hanc vocem sollicitarem. Nam Eumolpus artium liberalium non studiosus tantum, sed & magister, tam perite & eleganter stigmatis literas duxisse censendus est, ut manu liberali, non vili & plebeja, esse formatæ viderentur. *Liberales* & artes & omnia dicta, quæ supra servilem & plebejam conditionem erant elata. Unde credibile est, illa stigmata ordinaria in Ergastulis rudi manu a villico aliquo inscripta, non tam nitide & eleganter fuisse expressa, quam a nostro magistro: nil attinet hæc exemplis adstruere. Satrem commodior interpretatio visa, quam admittere vocem minus latinam, *literalem*, quam neque barbara secula admiserunt. BURM.

Ex vectoribus] *Vectores*, qui navi vehuntur, ut & infra, *cum omnis vector nihil prius quærat, quam cujus se diligentiæ credat.* & iterum, *unus alterque infirmissimus vector. Vehere* enim & *vectare* dicuntur navigantes. Petron. cap. c. *Cujus hæc navis est, aut quos vehat.* Hinc *vectura*, φόρτρον, ναῦλον, in Lexico Græco Lat. Petron. *cui vecturam debemus.* Heraldus Advers. lib. 1. cap. ult. ERHARD.

Acclinatus lateri navis exonerabat stomachum nausea gravem] Sic statim; *Non dissimulata nauseantis devotione.* Senec. ep. 63. *Ut primum stomachum, quem scis cum mari nauseantem confligere, collegi.* IS. Pontanus Analector lib. 1. cap. 5. ERHARD. *Nausea*, ναυτία, ναυτίασις, inanis vomendi conatus, quem fere sentiunt navigantes in salsa aqua. Galenus lib. 3. περὶ αἰτιῶν συμπτωμάτων, Avicenna lib. 3. fen. 13. tract. 5. cap. 8. Erotianus in Lex. Hippocrat. Vide Martinium in Lexico Philologico. WEITZ.

Ad lunam] Elegantissima locutio Ovid. IV. Met. vers. 99.

Quam procul ad Lunæ radios Babylonia Thisbe
Vidit. ———

Et vers. 122.

——— *Inter*
Bis sex Leucothoen famulas ad lumina cernit.

Flor. lib. IV. cap. 7. *Lecto ad lucernam Platonis libro.* Propert. lib. III. eleg. 8.

Dulcis ad hesternas fuerat mihi rixa lucernas.

ubi v. Passeratium.

Intempestivo inhærentem ministerio] Cap. CV. *Nocte intempesta.* Ergo *intempestivus* est ab *intempestus*, ut *intempestiva convivia* proprie sint, quæ nocte celebrantur, aut in multam continuantur noctem. ERHARD. Licet hic tempus nocturnum notet, non inde tamen *intempestiva convivia* deberet Erhardus probare, quæ nulla occurrere, nisi vitio librariorum docuit Salmasius ad Vopisc. Florian. cap. ult. & *intempestiva* omnia dici molesta & importuna, quæ non suo tempore fiunt, & in ejus sententiam frequentes ivere viri docti. De rasura autem hac, quæ naufragorum votum exhibebat, egerunt præter alios Abrahamus ad Cicer. pro Cælio cap. 19. Kirchmann. de funer. lib. II. cap. 14. Ferrar. II. elect. cap. 13. Brodæus ad Anth. lib. IV. cap. 21. p. 572. Casellius Variar. lib. II. cap. 6. BURM.

Inhærentem] Supra cap. 86. *Inhæsi basio.* cap. 88. *Lysippus unius statuæ lineamentis inhærens.*

Execratusque omen] Vide Hadr. Junium de coma. PUTEAN.

jectus est. Nos, dissimulata nauseantis devotione, ad ordinem tristitiae redimus, silentioque composito, reliquas noctis horas male soporati consumsimus. * *

CIV. [a] Videbatur mihi secundum quietem Priapus dicere, Encolpion, quod quaeris, scito à me in navem tuam esse perductum. [b] Exhorruit Tryphaena: &, [c] putes, inquit, una nos dormiisse: nam & mihi simulacrum Neptuni, quod * Baistor asylo notaveram, videbatur dicere, in navi Lycae Gitona invenies. [d] Hinc scies, inquit Eumolpus, Epicurum hominem esse divinum, qui ejusmodi ludibria facetissima ratione condemnat.

a LYCAS. b ENCOLPIUS. c TRYPHÆNA. d EUMOLPUS.

Somnia,

Rejectus] Supra cap. 92. *Rejecit se in grabatum.*

Non dissimulata] Melius, *nos dissimulata.* BARTH.

Devotione] Exsecratione & dirarum devotatione. ERHARD.

Soporati] Vide de hoc verbo Barth. ad Stat. lib. VI. Theb. vers. 235. Ovidius lib. 1. Amor. eleg. 9.

Sæpe soporatos invadere profuit hostes.

Secundum quietem] Suet. in vit. August. cap. XCIV. *Affirmavit ipsum esse, cujus imago secundum quietem sibi obversata sit.*

Encolpion quid quaris] Vet. *Encolpion quod quaris, scito.* Pith. alii *quem quar.* PATISSON. Lego, *quem quaris.* PUTEAN. Encolpius est, qui hoc libro totus est, supra aliquotiens. BONGARS. Sæpe ita *Quod* Plaut. Apul. de crocodilo, *nam quod est ore amplo & elingue & plerumque in aquis reclusis, multa arundines dentibus implectuntur.* BARTH. Narrabat somnium suum Tryphænæ Lichas. Ergo legendum ex fide MSS. *Encolpium quem quaris*, quem sensum etiam secutæ sunt postremæ editiones. BOURDELOTT. *Quem* Memm. & Pith. cod. *quod* alii, hoc est, quoniam. Cicero ad Q. Fratrem lib. 3. ep. 5. *Quod quaris, quod illis libris egerim, quos, quum essem in Cumano, scribere institui.* BOSCH. *Quod* tolerari potest. Est enim usus istius particulæ, qualis apud Plaut. Asin. Act. IV. scen. 1. *Quod illa aut inimicum aut Patronum*, &c. Et mox: *Quod illa dicat, peregre Epistolam allatam.* Aulul. Act. 1. sc. 2. *Quod quispiam ignem quarat, exstingui volo.* Vide Fabricium ad Terent. Eunuch. Act. III sc. 1. CUPERUS. Vide Gronov. ad Liv. lib. XLII. cap. 26.

Scito] Vid. Gronov. lib. 3. Observ. cap. 9.

Putes, inquit, una] Simile illud Leucipp. lib. 4. ὡς δ' ἤκουσα τοῦτο, ἀναμιμνήσκομαι προσέφησεν ἰδὼν ἐνύπνιον. PITH. Cap. CXII. *Jacuerunt ergo una non tantum nocte.* BARTH. Sueton. Claud. cap. 37.

Quod Baistor asylo notaveram] Puto: *quod Bajis cestro ac stylo notaveram.* Scaliger. WOUWER. Confessæ imperitiæ summa laus est. Aliter edi curavimus. *Quod Bais ter asylo notaveram.* Nec exspectamus judicum sententiam. Peccavimus in hac emendatione aliisque dupliciter, primo, quod tentare ausi, ultimo, quod in textum admittere. Amicis scribimus, quique me judicas, pondera. BOURDELOT. Omnes scripti *Baistor asylo notaveram.* Unde Gonsalio legendum videbatur *Bajis ter stylo*: non sequor. Emendat Illustriss. N. Heinsius. *quod Bajis in peristylo notaveram.* De peristyliis videndus Vitruvius. BOSCH. Locus depositus. Sed, excussis literarum ductibus, liquebit scribendum esse, *quod Bajis in Peristylo notaveram.* Ergo templum Neptuni Bajis; nec mirum, in urbe mari tam vicina; additæ erant templis, ut plurimum, porticus, quæ & *peristyla* à columnis dicta, in quibus exponebatur illius seu Dei, seu Deæ, imago, cui Templum erat dedicatum Justinus lib. XLIII. cap. 5. *Cum in arcem Minerva venisset, conspecto in porticibus simulacro Dea, quam per quietem viderat, repente exclamat, illam esse, qua se nocte exterruisset, qua recedere ab obsidione jussisset.* HEINS. Bynæus de Calceis Hebræor. lib. 1. cap. 8. emendat *quo Bajis in peristylio notaveram.* Sed jam ante eum discipulis suis hanc emendationem tradiderat J. Fr. Gronovius: unde & Ampl. Cuperus adnotaverat margini sui codicis. *notare* autem, ut toties in hoc Satyrico, est videre, animadvertere. Serv. ad Virg. lib. II. Æneid. vers. 286. *Senex quidam juvenem egregia forma securum in publico excidio notavit in foro.* v. supr. c. VI. BURM.

Epicurum hominem divinum] Tertull. de anima cap. XLVI. *Vana in totum somnia Epicurus judicavit, liberans à negotiis divinitatem.* Vide Lucian. Pseudom. Propertius lib. II. El. XXII. vers. 27.

Ibat & hinc casta narratum somnia Vesta,
Non sibi, verum mihi, qua nocitura forent.

WOUWEREN.

Ejusmodi ludibria] *Spectra* vocat Lucretius, id est, nocturna somnia. ERHARD.

Facetissima ratione condemnat] Ante postremas Editiones retrahebam fugitivum Epigramma pene puer: an sit Eumolpi, quidam forte dubitant; an rei conveniat, nemo.

Somnia

Somnia, quae mentes ludunt volitantibus umbris,
Non delubra Deûm, nec ab aethere numina mittunt,
Sed sibi quisque facit. Nam, quum prostrata sopore
Urget membra quies, & mens sine pondere ludit,
Quidquid luce fuit, tenebris agit. Oppida bello
Qui quatit, & flammis miserandas saevit in urbes,
Tela videt, versasque acies, & funera Regum,
Atque exundantes perfuso sanguine campos.
Qui caussas orare solent, legesque, forumque,
Et pavido cernunt inclusum corde tribunal.
Condit avarus opes, defossumque invenit aurum,
Venator saltus canibus quatit. Eripit undis.
Aut premit eversam periturus navita puppim.
Scribit amatori meretrix. Dat adultera munus.
Et canis in somnis leporis vestigia latrat.
In noctis spatio miserorum vulnera durant.

* Cae-

Somnia quae mentes ludunt volitantibus umbris,
Non delubra Deum, nec ab aethere Numina mittunt;
Sed sibi quisque facit, &c. BOURDELOT.

Forte *acutissima ratione contemnunt.* HEINS.

Somnia] Videatur Putean. in Como pag. 14. & seq. Zehner. Cent. 3. adag. 22. WEITZ. Plane cum his congruit Claud. praef. in lib. III. de Rapt. Proserp. HADRIANID. Totum hoc elegans Epigramma explicat Barth. advers. L I. cap. 3. & cum praefatione illa Claudiani comparat. Ultimum autem versum viliorem, & ab exscripture additum de suo, ut fieri saepe solet, judicat.

Volitantibus umbris] Proprie, ut ostendunt ea quae adduximus supra ad cap. LXIII. Dum manes nocte vagantur, etiam somnia emitti credebat superstitiosa antiquitas è portis suis.

Ludunt] Vide Broukh. ad Tibull. lib. III. eleg. 4. vers. 7.

Prostrata sopore] Virgil. Culice vers. 113.

Concipit hic mitem, projectus membra, soporem.

WEITZ.

Mens sine pondere] Ex Peripateticorum sententia hoc dici, qui interdiu animum corpori circumplexum ministrare, sed noctu à corporis ministerio liberum prospicere futura, unde & somnia existunt, ostendit Valesius ad Ammian. Marcell. lib. XIV. cap. 11. Caeterum in catalectis Scaligeri pag. 254. editus hic versus:

Languent membra, quies, & mens sine pondere ludit.

Quicquid luce fuit, tenebris agit] Basil. Magn. Homil. in Martyr. Julittam pag. 148. Πεφύκασι γὰρ πῶς αἱ καθ' ὕπνον φαντασίαι ὡς τὰ πολλὰ ἀπηχήματα εἶναι τῶν μεθημερινῶν φροντίδων. ὁποῖα γὰρ ἂν ᾖ τὰ κατὰ τὸν βίον ἡμῶν ἐπιτηδεύματα, τοιαῦτα ἀνάγκη εἶναι καὶ τὰ ἐνύπνια. WOUWEREN. Nonnus lib. 42. vers. 323.

——— Ὅττι δὲ οἱ ἔπλετο κούρη
Εἵματι νυμφιδίῳ πεπυκασμένη· ἀντίτυπον γὰρ
Ἔργον, ὅπερ τελέει τις ἐν ἤματι, νυκτὶ δοκεύει·
Βουκόλος ὑπνώων κεραοὺς βόας εἰς νομὸν ἐλαύνει,
Δίκτυον ἀγρευτῆρι φαείνεται ὄψις ὀνείρου.
Γειοπόνοι δ' εὕδοντες ἀροτριόωσιν ἀρούρας,
Αὔλακα δὲ σπείρουσι φερεσταχύων, &c. WEITZ.

Quin quatit] Alii, *qui quatit.* PATISSON. Virg. lib. 9. Aeneid. vers. 608.

Aut rastris terram domat, aut quatit oppida bello.

Valer. Flaccus Argonautic. lib. 2. vers. 122.

——— *Quatit oppida linguis.* WEITZ.

Profuso sanguine] Alii, *perfuso.* PATISSON. *Profuso* Scaliger legit in Catalectis.

Qui caussas] Scaliger edidit, *quin caussas.*

Saltus quatit] Κυριολογία, de qua vide Gronovium ad Senec. Herc. Oetae. vers. 1523.

Dat adultera munus] Douza *nummos* legit. ERH.

Vestigia latrat] Forte, *tranat.* DANIEL. Nihil muta. Ovid. lib. II. Amor. El. 19.

——— *Quid latrent, nocte silente, canes.*

Durius dixit Gellius lib. VII. cap. 1. *Demirantes, quod solum (Scipionem) id temporis in Capitolium ingredientem canes semper in alios saevientes, neque latrarent eum, neque incurrerent.* Melius *adlatrarent* dixisset.

In spatio] Patissoni & Wouweri Plantiniana editio

spa-

[a] Caeterum Lycas, ut Tryphaenae somnium expiavit, [b] Quis, inquit, prohibet

[a] ENCOLPIUS. [b] LYCAS.

spatium, quod mihi rectius videtur, id est, quamdiu durat nox, durant vulnera. Ita *in spatium fugere* Ovid. lib. VII. Met. vers. 787. est recta via & longa fugere. *In spatium trahere*, pro extendere, extrahere, idem lib. XI. Metam. vers. 176. *in spatium porrigere*. idem lib. II. Metam. vers. 197. *digesta porticus in spatium* Propert. lib. II. eleg. 23. BURM.

Somnium expiavit] Id fiebat vini aspersione, aut aquae lymphatae. GLOSSÆ. Sueton. Galb. 18. *Quumque exterritus luce prima ad expiandum somnium, praemissis, qui rem divinam appararent, Tusculum excurrisset*. PITH. Varia superstitio expiandi somnia. Rem divinam faciebant. Tibull. lib. I Eleg. V. vers. 13.

Ipse procuravi, ne possent saeva nocere
Somnia, ter sancta deveneranda mola.

Et lib. III. Eleg. IV. vers. 10.

——— *Omina noctis*
Farre pio placant, & saliente sale.

Aqua lavabant. Pers. Sat. 2.

——— *Et noctem flumine purgas.*

Propert. lib. 4. vers. 21.

Saepe illa immerita caussata est omina luna,
Et sibi tingendas dixit in amne comas.

Plutarch. idem tradit περὶ δεισιδαιμονίας. Non autem omina tantum aqua expiabant, sed omni lustrationi adhibebant. Dion. lib. 39. πρός τε ὕδως ἀφικνεῖσθαι, καθαρμόν κἀνταῦθα τινα σφῶν ποιεῖσθαι. Servius ineditus Æn. lib. XII. ad Virgilii vers. 169. *Pura vestis, qua uti consueverant ad sacrificandum. Ea autem purpurea. Purpura enim maris vicem ad piandum praebet*. Sane quaevis scelera aqua expiabant. Varro Rer. humanar. lib. X. *Juxta Rhegium fluvii sunt continui septem, in his à matris nece dicitur purgatus Orestes*. Idem Cato refert Orig. III. apud Prob. ad Virg. Vide Tertull. de Baptism. cap. 5. Virg. Æneid. VI. & inibi Serv. Lact. lib. V. cap. 20. Senec. Herc. Furent. Apul. Mil. lib. VI. Dion. lib. 48. Eurip. Taur. Sed & lustratio quae per aquam, varia forma modoque peracta; aut enim parte aliqua immersi aut aspersi tantum. Cum parte aliqua, aut caput, aut manus abluebant. Quod caput, Pers. Sat. 2. Juv. Sat. 6. Apul. lib. X. Mil. Fulg. libro 2. Mythol. Theoph. Char. περὶ δεισιδαιμονίας. Quod manus, Scholiastes Soph. ἔθος ἦν τοῖς παλαιοῖς, ὅτε ἢ φόνον ἀνθρώπου, ἢ ἄλλας σφαγὰς ἐποίουν, ἀπονίπτειν τὰς χεῖρας ἐν ὕδατι τοῦ μιαίνεσθαι. Matth. cap. 27. λαβὼν ὕδωρ ἀπενίψατο τὰς χεῖρας, λέγων, ἀθῷός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου. Quo forte illud quod Hesychius: χερνίβιον τὸ ἀγνισθῆναι, δι' ὕδατος ἔχοντος κριθὰς καὶ ἅλας. Nota dignum, quod farris & salis injectione aquam piatricem pararint. Menander: ὕδατι περιρράνας, ἐμβαλὼν ἅλας, φακούς. vide Clement. Alexandr. Stromat. lib. 7. Cur salem adiecerint, ratio in proclivi, nam Proclus in Platon. auctor, aquam marinam purificare propter igneam portionem, tanto igitur magis ignis, quod verum est, icciro veteribus frequens in omni lustratione. Varro apud Charis. *Fax adhibetur propter purgationem*. Vide eumdem apud interpr. Persii Sat. I. Diphil. apud Clem. Alex. lib. 7. Strom. Et, quia sacra nisi caste tractari non poterant, lavabant manus antequam facerent. Tibull. lib. II. El. I. vers. 14.

Casta placent superis, pura cum veste venite,
Et manibus puris sumite fontis aquam.

Ita hic locus disting. Plaut. Amph. *Invocat deos. Manibus puris* Pol. lib. I. Sed de his latius alibi. Pompon. Haruspice, apud Nonium in *puriter. Fac puriter bucca vel pectore rustico. Uti tractes lavi jamdudum manus.* Emendo:

Fac puriter vacca, vel pecore rustico
Intacto, lavi jamdudum manus.

Haruspex hortatur, ut faciat, se jamdudum paratum. *Facere vacca*. Virgil. Eccl. 3.

Cum faciam vitula pro frugibus.

Vacca autem Proserpinae sacra fiebant. Virg. Æneid. VI. vers. 251.

——— *Sterilemque tibi, Proserpina, vaccam.*

Atqui ut hic perperam *pectore*, pro *pecore*, ita quoque apud Varronem *pecora* pro *pectora*. Non. voce *Pullum*. Varro sesquivlysse. *Ubi nitide Phoebi veste pulla candidi modeste amictus pascunt pectora*. Lege, *ubi nitide Phoebi veste pulla candidi Modeste amicti pascunt pecora*. *Intacto pecore*, puto, impolluto. Quare hujusmodi victimas postularint, abunde Philo περὶ ζώων τῶν εἰς θυσίας, καὶ τίνα τῶν θυσιῶν εἴδη. Virgil. VI. Æneid. vers. 38.

Nunc grege de intacto septem mactare juvencos
Praestiterit. ———

Sive potius: *intactum pecus*, quod jugum non sensit. Fulgent. *Minerva injuges boves sacrificare*, id est, jugum nunquam ferentes, qui caussam addit. vide Fest. hinc lucem do Senec. Agamem. vers. 352.

——— *Ad tua conjux*
Candida tauri delubra cadit,
Nescia aratri, nullo collum
Subacta jugo.

Silius lib. 13.

Caditur Ætnea casta cervice Minerva.

Casta cervice, injugi, intacta. Virg. Georg. IV. vers. 540.

——— *Intacta totidem cervice juvencas.*

Nisi potius in Pompon. L. *fac* .... *rustico uti mactes*. Denique, quod nonnumquam sola aspergine usi. Cicero II. de LL. Incestum aquae aspersione tolli. Justinus martyr Apol. II. Καὶ τὸ λουτρὸν δὴ τοῦτο ἀκούσαντες οἱ δαίμονες διὰ τοῦ προφήτου κεκηρυγμένον ἐνήργησαν, καὶ ῥαντίζειν ἑαυτοὺς τοὺς εἰς τὰ ἱερὰ αὐτῶν ἐπιβαίνοντας, καὶ προσιέναι αὐτοῖς μέλλοντας λοιβὰς καὶ κνίσας ἀποτελοῦντας. τέλεον δὲ καὶ λούεσθαι ἀπιόντας πρὶν ἐλθεῖν ἐπὶ τὰ ἱερά, ἔνθα ἵδρυνται.

hibet navigium ſcrutari, ne videamur divinae mentis opera damnare? [a] Is, qui nocte miſerorum furtum deprehenderat, Heſus nomine, ſubito proclamat, [b] Ergo illi, qui ſunt, qui nocte ad Lunam radebantur? peſſimo, me-Dius-Fidius, exemplo. Audio enim, non licere cuiquam mortalium in nave neque ungues, neque capillos, deponere, niſi quum pelago ventus iraſcitur.

[a] ENCOLPIUS. [b] ÆSIUS.

CV. [a] Ex-

ἱδρυνται, ἐπηγῶν. Quæ quidem expiatio ad victimas ipſas. Dionyſ. Halicarn. lib. 8. χερνιψάμενοί τε γὰρ αὐτοι, καὶ τὰ ἱερὰ καθαρῷ περιαγνίσαντες ὕδατι. Aſpergebatur autem potiſſimum caput, quod fuſe Ovidius Faſtor. lib. 5. Sed hæc plene tractanda ſuo jam novimus titulo, pauca quidem tamquam in guſtum, data occaſione, interſperſi, licet hoc votivum nobis non fuerat. Plutarchus vero de more expiandi ſomnia, περὶ δεισιδαιμονίας. Horribilibus ſpectris turbati poſtquam ſurrexerint, inquit, ἐπιμελεστατῶσιν ἑαυτοὺς, καὶ δαπανῶσι, καὶ ταράττουσιν εἰς ἀγύρτας ἐμπεσόντες, λέγοντας: Ἀλλ' εἰ τ' ἔνυπνον φάντασμα φοβῇ, χθονίας θ' Ἑκάτης κῶμον ἐδέξω, τὴν περιμακτρίαν κάλει γραῦν, καὶ βάπτισον σεαυτὸν εἰς θάλασσαν, καὶ καθίσας ἐν τῇ γῇ διημέρευσον. De reliqua ſuperſtitione expiandi ſomnia Clariſſ. Iſac. Caſaubonus, immortale ſæculi noſtri decus, Comment. ad Theoph. Char. περὶ δεισιδαιμ. WOUWEREN. Id quod vini aſperſione fiebat, aut aquæ lymphatæ. Rader. ad Mart. lib. 7. epig. 47. & præfat. lib. 8. Douſa Centur. lib. 3. cap. 9. Adde Heliodor. lib. 7. pag. 320. Narraſſe aëri ſomnia docet Euripid. in Iphig. in Taur. ERHARD.

Quis prohibet] Magis arrideret ſolemnis formula *quid prohibet?* Infra cap. 127. *Quid prohibet & ſororem adoptare?* Vide Heinſ. ad Ovid. Epiſt. Heroid. x. verſ. 87.

Divinæ mentis] Virg. lib. VI. Æneid. verſ. 726.

—— Totamque infuſa per artus
Mens agitat molem.

Deus eſt animus: Cato. Capella lib. 6. ad Minervam:

——— Mens & ſolertia fati
Ingenium mundi.

Vide Leontium in fine Sphæræ Arateæ. BARTH. Quid velint hujus loci interpretes, divinare non potui. *Divina mens* mihi Deus eſt, νοῦς. qua de re copioſe alibi. BOURDELOT.

Divinæ mentis opera damnare] Lege *arcana opera damnare*. Mem. cod. Forte legendum; *divinæ mentis operta ac arcana damnare?* Nobiliſſ. N. Heinſius *arcana operta*. BOSCH.

Furtum] Omne quod clam fit. Sic Manil. libr. I. verſ. 27. *mundum furto clepere*, pro clam eum cognoſcere. BARTH.

Heſius nomine] Alii, *læſus omine*. PATISSON. *Æſius nomine*, recte repoſuimus, & res ipſa per ſe loquitur. Etymologicum, Αἴσιος, ὁ τὴν αἰσίαν, τουτέστι τὴν ἀφορμὴν, δούς. Hoc nomen hinc rectiſſime convenit. BOURDEL. Gonſalius reſtituit *Æſius:* non male, mea ſententia. *L. Æſius* eſt in lapide apud Gruter. XIII. 2. αἴσιοι proprie, qui omen faciunt. Schol. Sophocl. Oedip. Tyran. verſ. 52. & Oed. Colon. verſ. 34. antiquæ tamen editiones *Heſus*.

Non licere in navi neque ungues] Ad vitandum videlicet omen, nam ſalſugo maris ungues conſumit, quod ex Solino colligere eſt, Polyhiſt. cap. 4. *Cum ſalſiores eſcas edit gravida, unguiculis caret partus.* WOUWEREN. Propert. lib. III. Eleg. V. verſ. 65.

Huic fluctus vivo radicitus abſtulit ungues.

Hoc verum eſt, naufragis & ungues à cute recidere, & extremitates labeſcere. Quod cum videret ſuperſtitioſa antiquitas, tamquam naufragium deprecari vellet, quo ſcilicet ſciebat ungues radicibus avelli, ſolebat ſibi ungues præſecare, quoties turbaret mare, ut ex hoc loco patet. Ergo irato mari capillorum reſectione naufragium deprecabantur, ut evaderent unguium præſectionem, ne enecarentur in mari. Scalig. ad Propert. dicto loco. ERHARD.

Neque capillos deponere] Libanius, περὶ τῆς ἑαυτοῦ τύχης. PITH. Cap. CIII. *Naufragorum ultimum votum.* quod verum eſſe Lucian. περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων. Καθάπερ ναυαγίαν τινὰ, καὶ σωτηρίαν διηγούμενοι. οἷοί εἰσιν οἱ πρὸς τοῖς ἱεροῖς ἐξυρημένοι τὰς κεφαλάς. Hermotimo: δοκῶ δέ μοι οὐκ ἀλόγως ἂν καὶ ξυρήσασθαι τὴν κεφαλὴν, ὥσπερ ἐκ τῶν ναυαγίων ἀποσωθέντες. Radebant autem caput, non ut mortem effugerent, ſed naufragium. ξυρᾶσθαι δὲ δοκεῖν τὴν κεφαλὴν, πλέουσι ναυάγιον σημαίνει, πλὴν οὐκ ἀποθανεῖν. ναυαγήσαντες μὲν γὰρ οἱ ἐν μεγάλαις σωθέντες νόσοις, ξυρῶνται. WOUWEREN. Paullo ante: *Notavit ſibi ad lunam tonſorem intempeſtivo inhærentem miniſterio, exſecratuſque omen, quod imitaretur naufragorum ultimum votum.* Gentiles, urgente tempeſtate, ac nulla ſalutis ſpe affulgente, capillos ſoliti tondere. Nonius: *Qui liberi videbantur effugere, ſicut naufragio liberati ſolent.* Eam ob cauſam Juvenal. Sat. 12.

Tunc ſtagnante ſinu gaudent ibi vertice raſo,
Garrula ſecuri narrare pericula nautæ.

nautam vertice raſo, quem in mari ſæpiſſime pericula & naufragia inveniſſent. Ad hunc morem videtur alludere Paulus Act. Apoſt. cap. 27. ubi dejectos metu naufragii vectorum animos conatur erigere; οὐδενὸς γὰρ ὑμῶν θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς πεσεῖται. Durantius Variar.

lect.

CV. [a] Excanduit Lycas hoc sermone turbatus; &, [b] itane, inquit, capillos aliquis in nave praecidit, & hoc nocte intempesta? attrahite ocyus nocentes in medium, ut sciam, quorum capitibus debeat navigium lustrari [c] Ego, inquit Eumolpus, hoc jussi; nec non eodem futurus navigio, auspicium mihi feci, sed quia nocentes horridos longosque habebant capillos, ne viderer de nave carcerem facere, jussi squalorem damnatis auferri:

[a] ENCOLPIUS. [b] LYCAS. [c] EUMOLPIUS.

lect. lib. 2. cap. 9. Kirchmannus de Funeribus lib. 2. cap. 14. ERHARD. Τὸ ξυρᾶσθαι naufragorum ultimum votum. Artemidor. lib. 1. Onirocrit. cap. 25. Quem morem jampridem observaverat Brodæus ad illud Lucillianum lib. 6. Antholog.

Σωθεὶς ἐκ πελάγους Λουκίλλιος ὧδε κέκαρμαι
Τὰς τρίχας ἐκ κεφαλῆς· ἄλλο γὰρ οὐδὲν ἔχω.

Rigaltius ad Artemidor. pag. 9. WEITZ.

Attrahite] Ovid. lib. III. Met. vers. 563.

Attrahite huc vinctum.

Nec non eodem futurus navigio] Gallicus noster Petronii corruptor nullo sensu edidit *non omen facturus navigio hospitio mihi*, quæ quid significent, vellem nobis stupidis exponerent sublimia illa Galliæ ingenia: cum sensus optimus emergat ex vulgata, illum jussisse squalorem damnatis demere, quia, eodem navigio futurus, nolebat cum miseris & habitu infausto insignibus navigare, ne male ominatus ille habitus magnam partem in se quoque redundaret. Superstitionem illam respicit veterum, qui ominosum ducebant eadem navi cum infelicibus & scelestis navigare, aut eodem tecto uti, quod unius scelus omnibus malum creare posse crederent. nota historia Jonæ, quem, ut naufragii, quod timebant nautæ, auctorem præcipitabant. Horat. lib. III. od. 2.

——— *Vetabo, qui Cereris sacrum*
Vulgarit arcanum, sub iisdem
Sit trabibus, fragilemque mecum
Solvat Phaselum. sæpe Diespiter
Neglectus incesto addidit integrum.

Theophrast. περὶ δειλίας ridet eum, *qui ad minimam fluctuum agitationem quærit, an omnes vectores sint initiati.* Virgil. lib. 1. Æn. vers. 40.

——— *Pallasne exurere classem*
Argivûm, atque ipsos potuit submergere ponto
Unius ob noxam & furias Ajacis Oilei.

Sophocl. Antigone. 379.

Μήτ' ἐμοὶ παρέστιος
Γένοιτο, μήτ' ἴσον
Φρονῶν, ὃς τάδ' ἔρδει.

Oedip. Col. 1485.

Ἐναισίου δὲ συντύχοιμι
Μηδ' ἄλαστον ἄνδρ' ἰδὼν
Ἀκερδῆ χάριν μετάσχοιμί πως.

Sibi ergo, simul cum his fugitivis & stigmate punctis, navigaturus auspicium fecit Eumolpus, ne participaret mala omina, quæ capillus sordidus faciebat, & ne infelici auspicio navigationem susciperet: locutio autem illa *auspicium facere sibi*, pro re faustâ avertere sibi omen, & futuram felicitatem augurari, est elegantissima. Præter Horatii locum à Douza adductum Livius lib. 1. cap. 34. *Aquilam ea regione cæli & ejus Dei nuncium venisse, circa summum culmen hominis auspicium fecisse.* Id est, bonum omen dedisse. Plaut. Stich. Act. III. sc. 2. *Augurium hoc facit.* v. Turneb. lib. XXVI. Advers. 26. BURM.

Auspicium mihi feci] Alii, *auspicium triste feci*, TORNÆS. Omnino scribendum *auspicium nihili feci*, cæterum nihil lætum aut delicatum in navigio faciebant. Achilles Tatius libro 5. Πολλάκις κεκτημένοις παρὰ τῶν ναυτικῶν ... ἀφελεῖν ... τὰ σκάφη, τάχα μὲν ὡς ἱερὰ, τάχα δὲ ... τρυφῇ. BARTH.

Sed horridos nocentesque capillos] Sordidus & passus capillus reorum. Plin. lib. 7. epist. 27. *Reis moris est submittere capillum.* Idem Panegyr. Juven. Comm. *Cum res tenemur, capillos demittimus.* Gell. lib. 3. cap. 4. Prudent. 1. advers. Symmach. Nec tantum rei sordidi, hoc est, solito cultu reorum, capillo nimirum promisso, & veste obsoleta. Cicer. pro Cluent. sed etiam eorum propinqui. Mart. lib. II. epig. 24.

Si det iniqua tibi tristem fortuna reatum,
Squallidus hærebo, pallidiorque reo.

Quinct. lib. 8. Imo ipsi accusatores sordidati, ne rei habitu invidiam facerent, & facilius judices flecterentur. Cicer. v. in Verr. cap. 49. *Adspicite squallorem sociorum.* sæpe inspersus cinis, quo miserabiliores. Apul. lib. 7. *Ambabus manibus trahens cinerosam canitiem.* Miles. lib. X. & IX. Virg. Æn. X. obvium in S. Scriptura. Tertull. de jejuniis cap. 16. *Cum stupet cælum, & aret annus, ritu annuo saccis velati, & cinere conspersi, idolis invidiam supplicem objiciunt.* Apol. cap. LX. WOUWER. Scribe *sc. quia*; pro *scilicet*. Jungermannus. sordidus enim, squalidus & productus capillus reorum. Sisenna lib. 3. Histor. Plutarch. Rer. Rom. cap. 14. Oros. lib. 5. cap. 17. Cic. 4. in Verr. Livius lib. II. dec. 2. & lib. 4. dec. 5. Val. Maxim. lib. 1. cap. 7. & libro 6. cap. 4. Justinus lib. 36. sub fin. Fortunatus de S. Martino, lib. 4.

——— *Et longa catena reorum*
Accrescente coma. ———

videa.

auferri : simul ut notae quoque literarum, non adumbratae comarum praesidio, totae ad oculos legentium accederent. Inter caetera apud communem amicam consumserunt pecuniam meam, à qua illos proxima nocte extraxi mero unguentisque perfusos. Ad summam, adhuc patrimonii mei reliquias olent. [a] Itaque, ut Tutela navis expiaretur, placuit quadragenas utrisque plagas imponi. Nulla ergo fit mora. Aggrediuntur nos

[a] ENCOLPIUS.

videndi Wouwerius & Savaro ad Sidon. ERHARD. Vide supra ad cap. 99.

Nota quoque literarum non adumbrata comarum praesidio] Diphilus:

Κόμην τρέφων μὲν πρῶτον ἱερὰν τῷ θεῷ,
Ὥς φησιν, οὐ διὰ τοῦτο γ', ἀλλ' ἐστιγμένος
Πρὸ τοῦ μετώπου παραπέτασμ' αὐτὴν ἔχει. PITH.

Non adumbrata] *Ne adumbrata.* Leid. cod. BOSCH.

Accederent] *Acciderent* malim. Sic *Fama ejus ad nos accidit* Livio lib. XXI. cap. 10. ubi vide Gronovium. Curtius lib. IV. cap 4. *Alexander classem litori, à quo fremitus acciderat, admovit.* HEINS. Firmandae conjecturae facit egregie locus Ciceronis IV. Verr. cap. 1. *Denique nihil istum, quod ad oculos animumque acciderit, reliquisse*, ut recte viri docti constituerunt. Vide Gifanii Indicem Lucret. Colvium ad Apulej. V. Metam. pag. 70. Passer. ad Cicer. in Vatin. cap. 2. vulgata tamen locutio *accedere* magis dicitur de re, quae auribus, quam oculis, percipitur. Ut pluribus exemplis adstruxit Heinsius ad Ovid. lib. V. fast. 360. curis secundis, quas nos publico debemus. BURM.

Ad summam] Sallust. *Ad postremum, Denique*, Pflugius. ERHARD.

Tutela] Navium proris effigiata aut picta Deorum, quibus se mancipabant, signa imposita. GLOSS. Statim, *tentantque vilissimo sanguine tutelam placare.* Paulo post cap. CVIII. *a tutela navigii raptum.* videndus Turnebus. DANIEL Navium proris effigiata aut picta deorum, quibus se mancipabant, signa imposita, idque *tutela* Latinis. Gloss. *Tutela*, παράσημον τοῦ πλοίου. recte. nam & navigio nomen imponebat. Lucian. Navig. Τὴν ἐπώνυμον τῆς νεὼς θεὸν ἔχουσα, τὴν Ἶσιν. Statius Thebaid. 8. vers. 269.

—— *Solus stat puppe magister*
Pervigil. inscriptaque deus qui navigat alno.

Lutacius : *Tutelam navis intelligimus cum gubernatore navigare. habent enim pictos praesules, quorum nominibus nuncupantur & naves.* hos intellexit Artemid. cui hinc facem praetero, lib. 2. Οἷον τινὰ ναύκληρον, ὃς ἰδοῖ τοὺς ἐν τῷ πλοίῳ θεοὺς ἱερωμένους ἀπολλυμένους. Persius Sat. 6.

—— *Jacet ipse in littore, & una*
Ingentes de puppe dei.

Gloss *navium tutelam dicit, quam in puppibus habent, vel pingunt.* Procopius in Eliae cap. 12. Ἐπιδόντα τε φησὶν Παῦλον ὁ Λουκᾶς ἐν πλοίῳ Ἀλεξανδρινῷ παρασήμῳ Διοσκούροις. Ταῖς γὰρ πρώραις ἀεὶ θεῶν εἰκόνας ἐνέγραφον, ὡς καὶ νῦν ἁγίων μαρτύρων. Lucae verba in Actis Apost. cap. 28. vide Fest. in Europa. Observo non semper deorum signa imposita, sed etiam animalium. Lactant. libro 1. cap. 11. *Navis, in qua impositus, tutelam habuit in aquila figuratam de anseris effigie.* Lucian. Virg. Aeneid 10. vers. 166.

—— *Aerata princeps secat aequora Tigri.*

Servius: *Cujus rostrum erat in similitudinem Tigridis, namque solent naves nomina accipere à tutelarum pictura.* quae verba valde corrupta leguntur. Licae navis tutelam forte habuit effigiem Palladis manu ramum oleae tenentis, quod ex sequenti cap. CVIII. claret. nam ἐλαίας φυτὸν τῇ Ἀθηνᾷ ἀνακείμενον Artemid. lib. 5. WOUWEREN. Confundit hic Wouwerius Tutelam & παράσημον, quae distinxit Salmasius Exercit. Plin. pag. 403. & eum secutus Scheffer. lib. III. de Milit. Navali cap. 1. ubi ostendit, Tutelam in puppe fuisse, sed simul concedit, improprie παράσημον, quod in prora fuit, *Tutelam* dici, quando simulacra deorum in prora sunt posita, non ut Tutelae, sed ut signa. vide & Fabrettum de Column. Trajana. cap. IV. pag. 112. Sed contra hanc distinctionem παρασήμου & Tutelae acriter pugnat Stanlejus in notis eruditissimis ad Aeschyl. septem. cont. Theb. vers. 214. & certe difficilis admodum distinctio, cum tot loca veterum puppi, & alia prorae, deorum imagines attribuant, sive id acciderit, ut Salmasius vult, quia idem saepe fuit Tutela, & παράσημον, unum ejusdem Dei simulacrum, sive, quia Graeci una voce παράσημον utrumque expresserint, sive alia nobis ignota ratione. Tzetzes quoque ad Lycophron. Cassandr. vers. 26. dicit proris navium Barbaricarum & Bellicarum Deos fuisse inscriptos. BURM.

Quadragenas utrisque plagas imponi] Nota quod plagas numerarint. Paulus 2. ad Corinthios capite 11. Ἐν κόποις περισσοτέρως, ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, ὑπὸ Ἰουδαίων πεντάκις τεσσαράκοντα παρὰ μίαν ἔλαβον. Zonaras Tom 3. Τοῖς δὲ λοιποῖς ἐκκόψας τὰ ὄμματα, καὶ περιγράψας ὀφρῦς συγκλήτους αὐτούς, ἐνδεικνὺς κατ' ἐκείνους ... ἑκατὸν βουνεύρους ... saepe in LL. Georg. tit. XIII Φόνων ζώων: λαμβανέτω μάστιγας ς. ibid. λαμβανέτω μάστιγας ιβ. verbatim LL. Bojoariorum tit. 18. *Si quis mulieri potionem dederit, ut abortum faceret, si ancilla est, CC. flagella suscipiat.* WOUWEREN.

nos furentes nautae cum funibus, tentantque vilissimo sanguine Tutelam placare. Et ego quidem tres plagas Spartana nobilitate concoxi: caeterum Giton semel ictus tam valde exclamavit, ut Tryphaenae aures notissima voce repleret. Non solum ergo turbata est, sed ancillae quoque omnes familiari sono inductae ad vapulantem decurrunt. Jam Giton mirabili forma exarmaverat nautas, coeperatque etiam sine voce saevientes rogare,

REN. Utpote servis. nam verbera *pœna* sunt *serviles* Petron. Bongartius Not. in Justinum lib. 1. *Quadragenas*, inquit: nec enim olim arbitrio carnificis, sicut hodie fit, flagellabantur condemnati ad flagra, aut fustes, quod ex sacra Scriptura & Legibus gentium constat. Fr. Pithœus Gloss. Legis Salic. tit. 13. Deuteronom. 25. vers. 3. *Si eum, qui peccavit, dignum viderint plagis, prosternent, & coram se facient verberari. Pro mensura peccati erit & plagarum modus, ita duntaxat, ut quadragenarium numerum non excedant, ne fœde laceratus ante oculos tuos abeat frater tuus.* Sed & hodie apud Hispanos qui esculenta in macello coëmit, ut carius vendat, 25. qui annonam frumentariam flagellat, 100. ictibus à carnifice fustigatur. ERHARD. Vide supra cap. xxv.

Imponi] Locutio Ciceroniana. Orat. pro Sext. cap. 19. *An non accipienda plaga mihi sanabilis, illis mortifera, qui eam imposuissent?* Ita *imponere vulnus* lib. 1. ad Attic. Ep. 16. ubi vide Casauboni notas.

Vilissimo sanguine] Servili. ita capio apud Senec. de Clem. lib. 1. cap. 1. WOUWEREN. Non repugno quin de servis capiatur, ut credebantur. Sed tamen de omni turba humili & plebeja, in cujus morte nullum damnum, hoc vocabulum intelligitur Livius xxv. 6. *An vobis vestrisque liberis ignoscitis facile, Patres conscripti, in hæc vilia capita sævi.* Lucan. lib. v. vers. 262.

——— Quæris terraque marique
His ferrum jugulis, animasque effundere viles.

Cicer. lib. III. de Offic. cap. 23. *Quærit, si in mari jactura facienda sit, equine pretiosi potius jacturam faciat, an servuli vilis.* Ita Florus lib. II. cap. 6. Sardos vocat *gentem contumacem & vilis mortis*, id est, in cujus morte non magna est jactura, non, ut Salmasius legit, *vilis morte*, facilis ad excipiendam, & nihili mortem facientem. BURM.

Spartana nobilitate] Summa patientia. Notatur Spartanorum animi firmitudo ac tolerantia in sufferendis plagis. GLOSSÆ. Cur Spartana nobilitate? Tertull. ad Martyras cap 4. *Nam, quæ hodie apud Lacedæmonas sollennitas est maxima, διαμαστίγωσις, id est flagellatio, non latet. In quo sacro ante aram nobiles adolescentes flagellis adfliguntur.* Quod illud sacrum, quæ solennitas? Plutarchus. οἱ παῖδες παρὰ αὐτοῖς (Lacedæmonibus) ξαινόμενοι μάστιξι δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς Ὀρθίας Ἀρτέμιδος, μέχρι θανάτου πολλάκις διακαρτεροῦσι, ἱλαροὶ καὶ γαῦροι, &c. καλεῖται δὲ ἡ ἅμιλλα διαμαστίγωσις. Vide eumdem Lycurgo. Lucian. Icaromenip. Arrian. Diss. in Epict. lib. 1. cap. 2. Cujus instituti originem rationemque apud Philostr. libro 6. ubi Apollon. τὸ δὲ μαστιγοῦν ἔθος, τῇ Ἀρτέμιδι τῇ ἀπὸ Σκυθῶν δρᾶται, χρησμῶν φασιν ἐξηγουμένων, ταῦτα δὲ σοφοὺς ἔφη τοὺς τῶν Ἑλλήνων θεοὺς εἶναι, εἰ μαστίγων ἐγίγνοντο ξύμβουλοι τοῖς τὴν ἐλευθερίαν ἀσκοῦσιν. οὐ μαστιγοῦν εἶπον, ἀλλὰ τῷ αἵματι ἀνθρώπων τὸν βωμὸν ῥαίνειν. ἐπειδὴ καὶ παρὰ Σκύθαις ταῦτα ἐξῆν. σοφιζόμενοι δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι τὸ ἀπαραίτητον τῆς θυσίας, ἐπὶ τὸν καρτερίας ἀγῶνα ἦκον, ἀφ' ἧς ἔστι μὴ τι ἀποθνήσκειν καὶ ἀπάρχεσθαι τῇ θεῷ τοῦ σφῶν αὐτῶν αἵματος. WOUWEREN. Celebris Spartanorum Patientia. Pacatus paneg. *Ad hanc aulam omnem Spartanis gymnasiis duriorem, laboris, patientiæ, frugalitatis exemplis abundantem.* Aristænet. lib. 2. epistol. 17. Τὴν ἀνδρείαν μιμούμενοι τῶν Λακώνων. Maximus Tyrius Serm. 35. Διὰ ταῦτα ἡ Σπάρτη ἐπὶ πλεῖστον ἐλευθερία, ὅτι οὐδὲ ἐν εἰρήνῃ σχολὴν ἔχει. μάστιγες αὐταὶ καὶ πληγαὶ Λακωνικαὶ, καὶ ἔθη κακῶν ταῖς αὐταῖς ἀναμεμιγμένα. Nicolaus ἐθνικοῖς. Αἱ δὲ παῖδες νομίμως περὶ τὸν βωμὸν περιιόντες μαστιγοῦνται, ἕως ἂν ὀλίγοι λειφθέντες στεφανωθῶσι. vide plura apud Stob. serm. 42. Ista Nicolai haud dubio animo habuit Petronius. BARTH. Id est, summa patientia. Pflugius. vide de Lacedæmoniorum animositate & tolerantia Fr. Jureti Miscell. ad Symmach. lib. 2. ep. 46. Joseph. Stephani Demonstrat. politic. Henric. Steph. Append. ad Dicæarch. Nicol. Cragii Commentar. de Republ. Lacedæmon. Bernartii Commentar. ad lib. 8. Thebaid. Statii. ERHARD. Alludit ad Lacedæmoniorum morem, apud quos quotannis nobilissimi etiam pueri ad Dianæ aram loris flagellabantur; quorum numquam ullus exclamavit, neque ingemuit quidem, qua in patientia summam virtutem ponebant. Hinc Horatio *patiens Lacedæmon*. BOSCH. Recte ex sacris Dianæ illustrarunt viri docti. Quibus adde quæ Munkerus notavit ad Hyginini Fabul. CCLXIX. & hinc Lactant. ad Statii lib. 1. Theb. vers. 118. *Asperum Eurotam* dici notat propter μαστίγωσιν. *Quia virtutis est in sacris cadi verberibus sine corporis motu*, quem & vide ad lib. IV. vers. 228.

Tam valde] Supra cap. 78.

Non solum ergo turbata est] *Non sola* Anonymus ad Tornæs. Edit. BOSCH.

An-

rogare, quum ancillae pariter proclamant, [a] Giton est, Giton, inhibete crudelissimas manus, Giton est, Domina succurre. [b] Deflectit aures Tryphaena jam sua sponte credentes, raptimque ad puerum devolat. Lycas, qui me optime noverat, tamquam & ipse vocem audisset, accurrit: & nec manus, nec faciem meam, consideravit, sed, continuo ad inguina mea luminibus deflexis, movit officiosam manum: &, [c] Salve, inquit, Encolpi. [d] Miretur nunc aliquis, Ulixis nutricem post vicesimum annum cicatricem invenisse originis indicem, quum homo prudentissimus, confusis omnibus corporis indiciorumque lineamentis, ad unicum fugitivi argumentum tam docte pervenerit. Tryphaena lacrymas effudit, decepta

[a] ANCILLA. [b] ENCOLPIUS. [c] LYCAS. [d] ENCOLPIUS.

Ancilla quoque] Alii, *ancilla etiam.* TORNÆS.

Mirabili forma] Alii, *miserabili forma.* TORNÆS. Plane est illud ex Helena Eurip. ἐκκεκώφωται ξίφη. Heliodorus lib. 5. Τὸν δὲ ἐπελθόντα ἐπανετείναντο μὲν τινὲς ὡς πατάξοντες· οἱ δὲ ἐπιβλέψαντες εἰς κατηύγασαν τοὺς ἐπιφερομένους, ἀνέκλασεν αὐτοῖς ὁ θυμός. καὶ παρεῖντο αἱ δεξιαὶ τοὺς κάλως, καὶ βάρβαροι χεῖρες ὡς ἔοικε δυσωποῦνται, καὶ πρὸς τὴν ἐράσμιον θέαν ἀπρόσφιλος ὀφθαλμὸς ἡμεροῦται. Lib. 6. καλοὺς ὄψις λῃστρικὸν ἦθος οἶδεν ὑποτάττειν. WOUWEREN.

Forma exarmaverat navi] Στησίχορος περὶ τῶν τὴν Ἑλένην καταλεύειν μελλόντων φησὶν, ἅμα τῷ τὴν ὄψιν αὐτῆς ἰδεῖν αὐτοὺς, ἀφεῖναι τοὺς λίθους ἐπὶ τὴν γῆν. Sane πρὸς τὴν ἐράσμιον θέαν καὶ ἀπρόσφιλος ὀφθαλμὸς ἡμεροῦται. Heliod. lib. 5. PITH. Arma excusserat. Lamp. Elagab. *exarmati leones.* Paul. l. 2. § 1. D. L. Rhod. *Navis si quid exarmaverit.* Senec. controv. *exarmata navis.* ep. 30. *Et si exarmavit, tamen reliquias navigii aptat ad cursum.* Sic *dearmare.* Apul. lib. 5. Metam. *Pharetras explicet, & sagittas dearmet.* Lege *pharetras expilet.* WOUWEREN. Non video quid exempla à Wouwerio adducta huc faciant: ponitur enim pro exorare, mitigare. Florus l. 22. *Nisi quod jam inferentem signa filium mater Veturia lacrymis suis exarmavit.*

Giton est, Giton] *Hic hic, quem quaerimus, hic est.* PITH. Legendum esse *Giton est, Giton est*, repetitione concinna, si non necessaria, censuit Brouckhusius olim meus.

Deflectit aures sua sponte credentes] Optime expressit affectum amantis. ὃ γὰρ ἐπιθυμεῖ ψυχὴ, καὶ πιστεύειν φιλεῖ, ut ait Heliodor. WOUWEREN.

Tryphena] Vet. exempl. *Triphena*, constanter, ut & *Giton*, non Gyton, *Chrisis*, non Chrysis, *Licas*, non Lycas, *Enothea*, non Oenothea, *Pannichis*, non Pannychis, *Polianos* tamen & *Bolianos.* quod semel monuisse satis est. Pith. PATISSON.

Nec faciem meam consideravit] Martial. lib. 1. epig. 97.

——— *Aspicit nihil sursum,*

Sed spectat oculis devorantibus draucos, &c. PITH.

Ulixis nutricem] Homer. odyss. 19 vers. 388.

Quum homo prudentissimus] Miretur nunc aliquis, nos minorum gentium Criticos in planis etiam & perspicuis Auctorum locis caecutire, quum homines prudentissimi, quot Petronio restituendo operam tribuerunt, non viderint, hic legendum: *quum homo imprudentissimus.* SCIOPP. *Pudentissimus* alii corrigunt; perperam meo quidem judicio, ad Ulyssem respicit noster, non ad Lycam. BOSCH. Quis credat, Scioppium tam belle cucurbitas pingere? nihil sanius vulgata lectione, quod vel coecus videat. Lycae prudentiam comparat Petronius cum solertia nutricis Ulixeae, idque non sine Satyrico dente, quem plane retundis atque hebetas, si legas *imprudentissimus:* neque cum Gonzalio & Douza, *pudentissimus*, reponendum. Ita censuit Brouckhusius, & eo sensu *prudens* supra jam occurrit cap. LXIX. & ideo addit *tam docte* pervenisse. De qua voce etiam egimus supra cap. LXXIV. BURM.

Confusis lineamentis] Calp. Flaccus Decl. 7. *Ita confusis lineamentis, projici jussit, ut ne pater agnosceret.* WOUWEREN. Justin. lib. III. cap 5. *Si temporis spatio confusa corporum lineamenta essent* Lucan. lib. II. vers. 66.

Cum jam tabe fluunt, confusaque tempore multo
Amisere notas.

Senec. Troad. vers. 1113.

Et ora & illas nobiles patris notas
Confudit imam pondus ad terram datum.

Statius Theb. lib. VII. vers. 297.

——— *Pater est natusque, sed avi*
Confudere modos.

Infra cap. 108. BURM.

Indiciorumque] Alii, *faciei que.* TORNÆS.

Argumentum] Id est, signum, notam. Justin. lib. XV. cap. 4. *Originis ejus argumentum etiam in posteris mansit* Quod mox noster vocavit *originis indicem*, quamquam minus recte, cum cicatrix Ulixi non fuerit nota genitiva Idem Justinus lib. XVI. cap. 5. *Eunti per publicum aurea aquila, velut argumentum generis, praeferebatur.* BURM.

cepta supplicio : vera enim stigmata credebat captivorum frontibus impressa, sciscitarique submissius coepit, quod ergastulum intercepisset errantes? aut cujus tam crudeles manus in hoc supplicium durassent? Meruisse quidem contumeliam aliquam fugitivos, quibus in odium bona sua venissent.

CVI. Concitatus iracundia prosiliit Lycas, &, [a] O te, inquit, feminam simplicem! tamquam vulnera ferro praeparata literas biberint. Utinam quidem hac se inscriptione frontis maculassent! haberemus nos extremum solatium. Nunc mimicis artibus petiti sumus, & adumbrata inscriptione derisi. [b] Volebat Tryphaena misereri, quia non totam voluptatem perdiderat: sed Lycas memor adhuc uxoris corruptae, contumeliarumque, quas in Herculis porticu acceperat, turbato vehementius

[a] LYCAS. [b] ENCOLPIUS.

Tam docte] Vide supra ad cap. 74.

Stigmata credebat impressa] Cajus Instit. lib. 1. tit. 1. *Deditios, qui post admissa crimina suppliciis subditi, & publice pro criminibus caesi sunt: aut in quorum facie quaecumque indicia aut igne aut ferro impressa sunt, & ita impressa sunt, ut deleri non possint.* WOUWER.

Ergastulum] Vide, praeter modo à Wouwerio & Erhardo laudatos, Salmas. Exercitat. Plin. pag. 180. Fabr. 1. Semestr. cap. 5. Pricæum ad Apulej. Metam. pag. 500. & Colv. pag. 119.

In supplicium durassent] Quinct. decl. 279. *Non omnium animos durare ad sanguinem.* WOUWEREN. Adeo destinatæ fuissent, ut potuerint perseverare. Lucret. lib. 5.

Atque opere in duro durarent membra manusque.

Rigaltius Not. in Phædr. lib. 2. in fin. *Durassent*, pro, duravissent, id est, occalluissent, hoc est, inhumanæ & insensibiles factæ essent ad tantam crudelitatem. Goldastus. Hoc verbum variæ significationis fuit apud Latinissimos. Vegetius; *Corpus, membra, ad laborem durare.* JCti, *Durare corpus in tormenta.* Stewechius ad Veget. Tacitus lib. 1. Annal. de Augusto; *In nullius umquam suorum necem duravit.* ERHARD.

Contumeliam aliquam] Cod. Memm. *antiquam.* Forte *tamquam.* BOSCH.

Bona sua] Vide supra cap. 75. *Bonum suum concoquas.*

Tamquam vulnera] Pro, quasi vero vulnera, &c. ERHARD.

Biberint] Eleganti sane metaphora, quasi literæ ita essent infixæ, ut deleri non possint. Statius lib. x. Theb. vers 669.

Fulminis haud citius radiis adflata cupressus
Combibit infestas, & stirpe, & vertice flammas.

Ubi aliud ex Claudiano exemplum habet Barthius. BURM.

Hac se inscriptione frontis] Lege *hacce inscriptione frontes.* Jungermann. ERHARD.

Maculassent] Id est, variassent. Pflug. ERHARD.

Extremum] Non hic minimum interpretarer, ut supra cap. 22. sed tale saltem, quod morientes habent in morte, ut *mortis solatium* Phædrus, lib. 1. fab. 9. dixit. Vide Pricæum ad Apulej. 11. Metam. p. 125. BURM.

Inimicis artibus] *Mimicis* Pith. legit. TORNÆS.

Petiti sumus] Proprium verbum de iis, qui insidias & dolos nectunt. Virgilius lib. 1. Æneid. vers. 717.

Reginam petit.

Servius: *non simpliciter dixit* petit, *nam* petere *proprie est insidiari.* Et lib. IX. Æneid. vers. 128.

Trojanos hac monstra petunt.

Iustin. lib. IX. cap. 5. *Neque enim dubium erat, imperium Persarum his apparatibus peti.* Ita & *adpetere* Curtius lib. VII. cap. 2. *Scelere Parmenionis omnes pariter adpetiti sumus, maxime ego ac tu, quos amicitiæ specie fefellit.* BURM.

Volebat Triphaena misereri] Nota τὸ *Misereri* παθητικῶς positum. BARTH. Minime hic παθητικῶς accipiendum; volebat enim nocentium & deprehensorum misereri. Sic simpliciter etiam Valer. Flacc. lib. II. vers. 92.

Adclinem scopulo inveniunt, miserentque, foventque.

Quia non totam] Male Douza. *non* pro nondum, Stewechius. ERHARD. Ut crediderat, numquam Gitona & Encolpion posthac visura. Nunc deprehensis, licet stigmate insignitis, spem concipiebat, nihil hoc dedecus voluptatem suam moraturum, dum toto essent modo corpore.

Contumeliarumque] Vet. *injuriarumque.* Pith. PATISSON. *Injuriarumque* cod. Memm. in quo mox *habere curam.* BOSCH.

Quas in Herculis porticu] Fuerunt & alibi porticus Herculis templi, veluti Tiburi. Suet. *Tibur, ubi etiam in porticibus Herculis templi persaepe jus dixit.* PITH. Rectius de Tiburtini templi porticu Pithæus, quam de Romani cepit Douza. Nam verosimile est, secessisse homi-

tius vultu proclamat: [a] Deos immortales rerum humanarum agere curam, puto, intellexisti, ô Tryphaena! nam imprudentes noxios in nostrum induxere navigium, &, quid fecissent, admonuerunt pari somniorum consensu. Ita vide, ut prosit, illis ignosci, quos ad poenam ipse Deus deduxit. Quod ad me attinet, non sum crudelis, sed vereor, ne, quod remisero, patiar. [b] Tam superstitiosa oratione Tryphaena mutata negat se interpellare supplicium, imo accedere etiam justissimae ultioni: nec se minus grandi vexatam injuria, quam Lycam, cujus pudoris dignitas in concione proscripta sit. * *

CVII. [c] Me, utpote hominem non ignotum, elegerunt ad hoc officium, petieruntque, ut se reconciliarem aliquando amicissimis. * Nisi forte putatis, juvenes casu in has plagas incidisse, quum omnis vector nihil prius quaerat, quam, cujus se diligentiae credat. Flectite ergo mentes satisfactione

[a] LYCAS. [b] ENCOLPIUS. [c] EUMOLPUS.

homines voluptati deditos, in delicati Tiburis amœna, licet hæc Satyrici pars interciderit. Nisi intelligamus, in oppido Herculanio, quod Herculeam Urbem vocat Naso, porticum Herculis fuisse, ubi illa acciderint.

Admonuere] Proprie, in somniis. Virgil. IV. Æneid. 351.

Me Patris Anchisæ, &c.
Admonet in somnis & turbida terret imago.

Vide Eruditissimi Brouckhusii notas ad Tibull. lib. III. eleg. 4. vers. 11.

Ita vide, ut prosit] An hic leg. est, *utrum*: an, *ut*, tantum valet? ἐπέχω certe sic apud Symmach. etiam video usurpari ep. 27. lib. 6. *Diu mecum ipse contendi, ut ad vos pignus commune dimitterem.* Piccartus Pericul. Critic. cap. 15. At in hoc Petronii loco τὸ, *ut*, videtur esse extensivum, politumque ἀντὶ τοῦ *quam*, quo usus est supra cap. CI. in sermone gemino germano; *Vides, quam valde nobis expediat ultro dominum ad fugitivos accedere.* ERHARD.

Ne, quod remisero, patiar] Illustrat hanc sententiam Gronovius Diatribes Statianæ cap. XXXIII.

Cujus pudoris dignitas] Provocabulum *cujus* refertur ad Tryphænam. ERHARD.

Me ut potes] Alii, *me ut puto.* PATISSON. Leg. *me utpote hominem.* Eam caussam adfert, cur ipse electus sit patronus miserorum, quoniam usu & familiaritate conjunctior sit, & fidei jam perspectæ. Gulielm. Plaut. quæstion. in Epid. cap. ult. ERHARD.

Amicissimos] Antiquæ editionis *amicissimis*, quod recepi. Nam Encolpius & Giton rogabant, ut se reconciliarent Lychæ & Tryphænæ aliquando amicissimis.

Incidisse] Ovidius II. de Art. Amand.

Incidit in casses præda petita meos. BARTH.

Proprium in aucupio, piscatione, & venatione verbum, quando in retia & laqueos præda cadit. Cicer. V. in Verr. cap. 58. *Num ego tibi ullam salutem, ullum perfugium, putem, cum te implicatum severitate judicum, circumretitum frequentia Populi Romani, esse videam? si, mehercules, id quod fieri non posse intelligo, ex his laqueis te exueris, ac te aliqua via ac ratione explicaris, in illas tibi majores plagas incidendum est, in quibus te ab eodem me superiore ex loco confici & concidi necesse est.* Ubi perpetua regnat metaphora hæc. Ovidius Halieutic. vers. 8.

Sic & scarus arte sub undis
Inciait, adsumtamque dolo tandem pavet escam.

Ut recte ex MSS. exhibuit Heinsius: nam ineptus est Swarthius, qui Analect. I. cap. 5. legit

Decipit, absumtamque dolo jam depavet escam.

Et hinc passim locutiones desumtæ *in fraudem*, *in dolos*, &c. *incidere*. *Decidere* etiam Ovidius usus principio lib. II. Artis Amatoriæ.

Decidit in casses præda petita meos.

Quem versum memoriæ vitio male hic citat Barthius. BURM.

Omnis] Monachi manum olet. Anonym. MS. HADRIANID. Etsi sit ratior locutio, pro *omnes vectores*, nescio tamen cur, Monachi manum olere debeat. Ita Statius Sylv. II. vers. 129.

Hinc Inda monilia Glaucum,
Proteaque atque omnem Nereida quærere jussi.

lib. IV. Sylv. vers. 39.

Quis non in omni vertice Romuli
Reptasse dulcem Septimium putet?

Ubi vide Barth. & ad lib. III. Theb. 130. & V. 376.

Omnis vector] Videntur Interpp. VECTORIS vocabulum hic non recte satis accepisse. Significat *eum qui vehitur*, non *locatorem* navigii. Sic capite sequente *unus alterque infirmissimus vector*, pro sodalibus in vectura suis. Sic. l. 1. §. ult. l. 3. in pr. D. Nautæ caup. Stab. &c. BARTH.

factione lenitas, & patimini, liberos homines ire sine injuria, quo destinant. Saevi quoque implacabilesque domini crudelitatem suam impedient, si quando poenitentia fugitivos reduxit; & dedititiis hostibus parcimus. Quid ultra petitis? Aut, quid vultis? In conspectu vestro supplices jacent, juvenes, ingenui, honesti, &, quod utroque potentius est, familiaritate vobis aliquando conjuncti. Si, me Hercules, intervortissent pecuniam vestram, si fidem proditione laesissent, satiari tamen potuissetis hac poena, quam videtis. Servitia ecce in frontibus cernitis, & vultus ingenuos voluntaria poenarum lege proscriptos. [a] Interpellavit deprecationem supplicis Lycas, &, [b] noli, inquit, caussam confundere, sed impone singulis modum. Ac, primum omnium, si ultro venerunt, cur nudavere crinibus capita? vultum enim qui permutat, fraudem parat, non satisfactionem. Deinde, si gratiam à legato moliebantur, quid ita

a ENCOLPIUS. b LYCAS.

Satisfactione lenitas] Leg. *lentas*, sicut supra cap. XCIII. *animus errore lentus.* Jungermannus. ad eum locum vide quæ notavimus. ERHARD.

Liberos homines ire, quo destinant] Plaut Menæch. Act. v. scen. VII. 40. PITH.

Dedititii hostes] Supplices. GLOSSÆ. Grat.

O quisquis misero fas umquam in supplice fregit.

WOUWEREN.

Potentius] Nimirum, ad obtinendam veniam, & placandum animum. Ita *potentes*, qui obtinent, & impetrant. Ovid. II. Art. Amand. 294.

Utilitas tua sit, titulus donetur amica,
Perde nihil, partes illa potentis agit.

III. Metam. 292.

Lata malo, nimiumque potens.

Et ita cape apud Statium II. Sylv. VII. 56.

Et supplex Priami potentis aurum.

Ubi male Barthius dubitat, an *petentis* legendum, vel, si servetur *potentis*, explicat de divitiis & imperii amplitudine, cum *potens* dicatur, quia exoravit Achillem. Et ita passim *potentes* amici dicuntur Imperatorum & Regum, qui gratia tantum valent, ut omnia obtineant. Vide Sueton. Aug. LXV. Horat. II. od. 18. & passim. BURM.

Familiaritate vobis aliquando conjuncti] Turpi illa & non dicenda. Justinus lib. 27. cap. 3. *Opera cujusdam meretricis adjutus, quam familiarius noverat.* ERHARD.

Si intervenissent pecuniam vestram] Leg. *intervertissent vos pecunia, vestram si fidem prod.* Palmerius in Spicileg. Tamen Plautus, *intervertere argentum.* Wouwerius. *Intervertere* pro fraude ab aliquo auferre. apud Plaut. *intervertere aliquem argento* & *argentum.* Schopp. in Miscell. ERHARD. Palmerii & Douzæ criticen reprobat Gronovius lib. IV. observ. cap. 5. Suetonius quoque Vitell. cap. VII. usus eadem ratione hoc verbo, *Sinuessanos Formianosque, quorum publica vectigalia interverterat, non nisi terrore calumniæ amovit*, & Ciceronem ita usum notarunt Lexicographi, etiam vulgares.

Servitia] Servi. GLOSSÆ. Servos. Sallust *Catilina credebat, servitia urbana posse sollicitari.* BARTH. Servi. Asinius Pollio ad Cicer. lib. 10. Famil. epist. 33. *Se non modo nationes, sed etiam servitia concitaturum.* Gruterus apud Taubman. in Plaut. Casin. prolog. in fin. WEITZ. Doctissimus Thomas Munckerus malit *stigmata*, ut paullo ante. & cap. 103. *Ut videamini stigmate esse puncti.* BOSCH

Deprecationem] MS. auctior, *deprecationem supplicis.* TORNÆS.

Noli caussam confundere, sed impone singulis modum] Elegantissime exprimit Græcum verbum, ἀφόρισον, ὅρισον, dic designate & præcise. Nam ἀφορίζειν, quod Cicero *præcidere* dixit, est designare quotum quemque articulum, quotum quodque caput oppugnare velit litigator, ne in universum admissus licenter tergiversari & identidem evariare possit. ERHARD.

Ac primum omnium] *At* cod. Leid. Reddenda hæc particula Valerio Maximo lib. 8. cap. 8. ext. 19. *At, quia supra usitatam rationem excedentia attigimus*, &c. sic nostra ex vetustissimo codice excerpta. In vulgatis minus recte legitur, *Quæ quia supra*, &c. BOSCH.

Vultum qui permutat] Habet aliquid simile Philostrat. καὶ πάνυ δεῖ, inquit, δυσχεραίνειν τὴν φαρμακευομένην εὐμορφίαν ὡς πανουργίας ἐγγύς. PITH. Vultus, voluntas est, qui pro animi motu in facie ostenditur, juxta Nonium, Nicol. Perottum Sipuntin. in Cornucop. Junianum Majum de Priscor. propriet. verbor. Qui vultu suo sciunt alienos exprimere affectus, tales sunt versutissimi. Aut, vultum fingere, scelerati hominis est. Terent. Heaut. Act. v. sc. 1. *Vultus quoque hominum fingit scelus.* Scholiastes Juvenal. Sat. 3. WEITZ.

A legato] Pro, per legatum. sic contra *per*, pro ab

ita omnia fecisti, ut, quos tuebaris, absconderes? Ex quo apparet, casu incidisse noxios in plagas, & te artem quaesisse, qua nostrae animadversionis impetum eluderes. Nam, quod invidiam facis nobis, ingenuos honestosque clamando, vide, ne deteriorem facias confidentia caussam. Quid debent laesi facere, ubi rei ad poenam confugiunt? At enim amici fuerunt nostri. Eo majora meruerunt supplicia. Nam, qui ignotos laedit, latro appellatur, qui amicos, paullo minus, quam parricida. [a] Resolvit Eumolpus tam iniquam declamationem, &, [b] intelligo, inquit, nihil magis obesse juvenibus miseris, quam quod nocte deposuerunt capillos: hoc argumento incidisse in navem videntur, non venisse. Quod, velim, tam candide ad vestras aures perveniat, quam simpliciter gestum est. Voluerunt enim, antequam conscenderent, exonerare capita molesto & supervacuo pondere, sed celerior ventus distulit curationis propositum. Nec tamen

[a] ENCOLPIUS. [b] EUMOLPUS.

ab, paullo post; *Quid attinet veritatem per interpretem quaerere?* huc est, à te, qui eorum interpres es. ERHARD.

Omnia fecisti] Recte explicat Gonsalius. vide & Scaligerum ad Virgilii Culicem vers. 180. qui & Graecos ita locutos docet. Lucian. Dial. Meretric. tom. II. p. 533. Edit. Graevianae, ἅπαντα ἐποίει, & passim.

Nam, quod invidiam facis nobis ingenuos, honestosque clamando] D. Brutus apud Ciceronem lib. XI. famil. Epist. I. *Non puto illos concessuros nobis publicum praesidium, magnam enim invidiam iis faceremus*, id est, haec res futura esset invidiosa, odium ipsis concitatura esset. Lambinus, hujus loquendi generis ignarus, mutatum ibat, ut legeretur, *invidiam iis conflaremus*. Sed & Livius sic loquitur lib. 38. *Ad invidiam ei faciendam legatos criminibus subornatos in Senatum induxit.* Et Tertull. de Fuga in persecutione cap. 10. *Malo invidiam Deo facere praeter voluntatem ipsius pereundo, quam bilem per meam evadendo.* SCIOPP. Locutio haec vulgata, & egregie illustrata ab Ampl. Cupero lib. II. Observ. cap. 5. Senec. contr. lib. III. 33. *faciant invidiam alicui oculos deesse, alicui manus.* Ovid. IV. Met. 547.

Nimiumque in pellice saeva
Invidiam fecere Deae.

Vide supra ad cap. XIV.

Ingenuos honestosque clamando] Caesar, *se liberae civitatis esse.* Flugius. Sic Apostoli in Actis. ERHARD.

Quid debent facere, ubi] Vide supra ad cap. 14.

Ad poenam confugiunt] Id est, expetunt, poscunt. Jungermann. ERHARD.

Amici fuerunt mei] Alii *nostri*. TORNAES.

Eo majora] Alii *& majora*. TORNAES. Lego, *eo majora*. PUTEAN.

Qui ignotos laedit latro] Apul. lib. VII. Metamorph. *Crimine latrocinii in hospitem mihi carissimum postulabar. Quod crimen non modo latrocinium, verum etiam parricidium quisque rectius nominaret.* PITH.

Qui amicos] Cicer. lib. I. in Verrem. cap. 15. *Eum, qui palam est adversarius, facile cavendo vitare possis: hoc vero occultum, intestinum, ac domesticum malum, non modo non exsistit, verum etiam opprimit, antequam perspicere atque explorare possis.* Itaque Hipparchus apud Platonem in Hipparcho:

Μνῆμα τόδ' Ἱππάρχου, μὴ φίλον ἐξαπάτα.

Vide Ioan. Bochium ad Psalm. 54. WEITZ.

Paullo minus quam] *Paullo minus*, ὀλίγου δεῖν. Sueton. Neron. cap. 40. *Talem principem paullo minus XIV. annos perpessus terrarum orbis.* Casaubon. ad Sueton. pag. 212. WEITZ.

Latro parricida] Eadem crimina junguntur l. V. D. ad L. Pomp. de Parr. BARTH.

Resolvit] Verbum Rhetorum. Quinct. lib. 5. cap. 13. *resolvere diversa dicta difficile.* WOUWEREN.

Incidisse] Casu, non prudentia. ERHARD.

Simpliciter] Id est, sine dolo, aut fraudis meditatione, supra cap. 101. *jurat, se nullum dolum malum consilio adhibuisse, sed mente simplicissima, & vera fide in navigium induxisse.*

Conscenderent] *Conscendere*, simpliciter & absolute pro navem ingredi, ut *descendere* pro egredi, poni, docuit Amplissimus Cuperus lib. III. Observ. 3.

Supervacuo pondere] Porphyr. ξυράμενος τοῦ σώματος περιττά. PITH.

Curationis] Eleganter: nam *curare capillos*, pro tondere, proprie dici, ostendit Gronovius lib. I. Observ. cap. 23. HEINS. Hinc Sueton. Aug. cap. 79. *in capite comendo tam incuriosus*, ita *curare* de cultu corporis dicitur, ut, cum Hadrianus dicatur *curasse delicatos*, à Spartiano cap. IV. id est, comendis & ornandis delicatis operam dedisse. vide ibi Salmasium. Ita θεραπεύειν Graecis Longus lib. IV. ποιμεν. pag. 145. &

tamen putaverunt, ad rem pertinere, ubi inciperent, quod placuerat ut fieret: quia nec omen, nec legem navigantium, noverant. *a* Quid, inquit Lycas, attinuit supplices radere? nisi forte miserabiliores calvi solent esse. Quamquam quid attinet veritatem per interpretem quaerere? Quid dicis tu, latro? Quae Salamandra supercilia tua excussit? cui Deo crinem vovisti? Pharmace, responde.

a LYCAS.

CVIII. *a* Ob-

& ἐπιμέλεια Plutarch. in Apophth. Lacon. pag. 418. CUPER. Ita Domitianus libellum *de cura capillorum* edidit, teste Suetonio, cap. XVIII. & hinc proprie *curationem facere* dictos, qui in Idolis comendis, & in aris ornandis, toti sunt, dicit Tertullianus de Jejuniis cap. XVI.

Ad rem] Vide supra ad cap. 100.

Miserabiliores] Per ironiam capiendum, cum magis obnoxii sint contumeliis & dicteriis calvi, ut infra cap. CX. videbimus.

Salamandra] Animal lacerti figura, cujus fanie illiti crines statim defluunt. GLOSSÆ. Τὸ *sola* videtur inducendum, ut natum è repetito initio sequentis verbi, *sala Salamandra*. RICHARD. Τὰ δ' ὄπτια αὐτῆς ψιλοῖ τὰς τρίχας. Scholiast. Nicandri. PITH. Proba lectio. Sammonicus. cap. IX.

Seu salamandra potens, nullisque obnoxia flammis,
Eximium capitis tactu dejecit honorem.

WOUWEREN. Quid est *qua sola*? forte *quo olea Salamandra*? Dioscorides lib. 2. cap. 54. auctor, Salamandram conditam oleo crines exstirpare. De ea vid. Plin. lib. 10. cap. 67. Nicand. Ther. & Alex. Arist. Hist. An. lib. 5. cap. 19. Dioscorid. lib. 6. cap. 4. Antigonum Admirand. cap. 91. Cassiodor. lib. 3. epist. 47. Philen Jambis. Constantin. Geopon. lib. 15. cap. 1. &c. BARTH. Sic in MSS. & ferri potest, ut *sola* apud Virgilium 3. Æneid.

Sola mihi tales casus Cassandra canebat.

Vel *sola* referendum ad vim Salamandræ, quæ *potens* dicitur Sereno Sammonico cap. IX.

Defluit expulsus morbo latitante capillus
Si raro lavitur, seu vis epota veneni,
Seu Salamandra potens. ——

de hac Plinius lib. 10. cap. 63. Dioscorides lib. 2. cap. 56. Martialis lib. 2. Epigr. 66. BOURDELOT. Τὸ *sola* nihili vocabulum est, unde variis conjecturis tentatus hic locus. Mihi videtur τὸ *qua* iterandum, atque adnectenda esse prior syllaba τῦ *sola*. nam posterior donanda est secundæ in Salamandra. *Qua, quaeso, Salamandra supercilia tua excussit?* Postea vidi, Salmasium ad Trebell. Poll. Claud. XVII. conjectura non multum dissimili voluisse, *qua Salamandra*, erasio τῦ *sola*. HEINS. Plinius lib. XXIX. cap. 4. *cum, saliva Salamandrae quacumque parte corporis, vel in pede imo, respersa, omnis in toto corpore defluat pilus*. vide Keuchenius ad Sammonic. cap. IX. p. 118.

Deo crinem vovisti] Tangit morem antiquum crines consecrandi vel Diis, vel etiam fluminibus. GLOSS. Varr. *Ambracia primum capillum puerilem demtum, item cirros, ad Apollinem ponere solebant*. Statius. lib. III. Sylv. 4

Accipe laudatos juvenum Phoebeie crines,
Quos tibi Caesareus donat puer, accipe laetus.

Sed & ἔθος ἐν τοῖς ἀρχαίοις, μετὰ τὸ παρακμάσαι τὰς ἡλικίας, τὰς κόμας ἀποκείρειν τοῖς ποταμοῖς. PITH. Capillum Diis consecrabant, aut fluminibus. Pollux: ἐτρέφον δὲ τὰς κόμας ποταμοῖς, ἢ θεοῖς. Diis Herculi, & Apollini. Herculi vulgus Atheniensium, ut ex Hesych. eruditissimus Casaubonus docuit, Apollini fortis majoris, Plutarchus Thes. μεταβαίνοντες ἐκ παίδων ἐλθόντες εἰς Δελφοὺς ἀπάρχεσθαι τῷ θεῷ τῆς κόμης. Callimach. in Delon. Quod fluminibus, Scholiastes Pindari: τὰς μὲν γὰρ πρώτας κόμας τοῖς ποταμοῖς ἀπεκείροντο, σύμβολον τῦ ἐξ ὕδατος εἶναι πάντων τὴν ἀρχήν. Homerus Iliad. Ψ. ejusque interpres. Vovebant autem sacrum crinem prima constitutione infantis super terram, aut cum nomina imponebantur. Lucian. de Dea Syria: τοῖς δὲ νέοισι πλοκάμους ἱροὺς ἐκ γενετῆς ἀνιᾶσι. Tertull. de anima, cap. 40. quem suadeo videas. Servius ad Virg. Æn. 4. Stat. Thebaid. lib. 6. Quin addo, in nuptialibus sacris comarum primitias Junoni & Dianæ obtulisse virgines. Pollux. lib. 3. Καὶ τῆς κόμης δὲ τότε ἀπήρχοντο ταῖς θεαῖς αἱ κόραι. Nec virgines tantum, sed juvenes quoque. Lucianus de Syria Dea: τῇσι παρθένοισι καὶ τοῖσι νέοισι νόμον ἐποιήσατο μὴ μὲν ἄλλως γάμον ἰέναι, πρὶν Ἱππολύτῳ κόμας κείρασθαι. WOUWER. Præter eos, qui laudati ab Interpp. vid. Herodotum lib 2. Herodian. lib. 4. Euripid. Oreste, Silium lib. 4. Martial. 1. Epist. 31. Valer. Flacc. lib. 1. BARTH. Vide Tomasin. de Donar. cap. XI. Victor. VI. Var. Lect. 22. Barth. ad Stat. II. Theb. 253. VI. 197. & III. Sylv. IV. in principio: Spanhem. ad Callim. in Delum, vers. 297. & infinitos alios.

Pharmacus] Veneficus, sacrilegus, scelestus. GLOSS. Venefice. Ita venenorum nomine contra medicamenta quoque veniunt. Gajus J. C. leg. 236. de V. S. sic *medicamenta* pro venenis nocivis. Varro περὶ ἐξαγωγῆς, *quaerit ibidem ab Annibale cur biberit medicamentum? Quia Romanis me Prusiades tradere volebat*. vide Quintilian. Declam. 246. *Venenum* pro medicamento apud S. Augustinum lib. 18. de Civ. D. cap. 18. huic, ubi nocens illud significatur, adjicere solent, *malum venenum*. vid. l. 7. ad L. Pomp. de Parricid. &c. BARTH. Lactantius Placidus Comment. in Stati

CVIII. ᵃObstupueram ego, supplicii metu pavidus, nec, quid in re manifestissima dicerem, inveniebam. Turbatus, & deformis, praeter spoliati capitis dedecus, superciliorum etiam aequalis cum fronte calvities, ut nihil nec facere deceret, nec dicere. Ut vero spongia uda facies plorantis detersa est, & liquefactum per totum os atramentum omnia scilicet lineamenta fuliginea nube confudit, in odium se ira convertit. Negat Eumolpus, passurum se, ut quisquam ingenuos contra fas legemque contaminet, interpellatque saevientium minas, non solum voce, sed & manibus. Aderat interpellanti mercenarius comes, & unus alterque infir-

ᵃENCOLPIUS.

tii Thebaid. lib. 10. vers. 788. *Lustrare civitatem humana hostia Gallicus mos est. nam aliquis de elegantissimis pelliciebatur praemiis, ut se ad hoc venderet: qui anno toto publicis sumtibus alebatur purioribus cibis; denique certo & solemni die per totam civitatem ductus ex urbe, extra pomoeria saxis occidebatur à populo.* Hoc de Massiliensibus proprie ex Petronio refert Servius ad 3. Æneid. vers. 56. Observatum illud ipsum apud Athenienses: qui Φαρμακοὺς illos vocabant. Hesychius, Suidas, Harpocratio in Lexic. unde hic Petronii locus interpretandus, qui eum, qui partem corporis quasi devoverat, *pharmacum* vocat, respiciens ad illos, qui totos se devovebant. Lindenbrog. Observat. Var. lect. in Lactantii Comment. vide Budæum in Comment. ling. Græc. & Annotat. poster. in Pand. Sic & apud Plautum, *Venefice*, convicii verbum est in homines improbos. Schopp. Suspect. Lect. lib. 1. epist. 10. Adde Goldasti Notas in Hieroclis à se Latinitate donati Facetias. ERHARD. Cœl. Rhodigin. lib. 6. Antiq. Lect. c. 12. Henr. Stephanus in Thesaur. Græc. ling. in Φαρμακός. WEITZ.

In re manifestissima] In manifesto deprehensa. ERHARD.

Aequalis cum fronte calvities] Doct. Munckerus legit *aequali cum fronte calvitie*, & tollit punctum post τὸ *inveniebam*. BOSCH.

Facere nec dicere] Vide supra ad cap. XCIV. caeterum hiare sententiam recte animadvertit Gonsalius. Parisionii editio distinguit hoc modo. *Nec, quid in re manifestissima dicerem, inveniebam turbatus & deformis praeter*, &c.

Spongia uda facies] Athen. [illegible] PITH.

Fuliginea nube] Colore atro. GLOSSÆ. Alii, *fuliginis confusa reddiderunt, in iram se odium convertit.* TORNÆS. Supra cap. 105.

Contra fas legemque] Lege, *contra jus fasque*, id est, leges humanas & religiosas. Nam *fas ad religionem, jura ad homines pertinent*, ait Serv. 1. Georg. vers. 269. idque velut adagio cessit. Savaro ad Sidon lib. 2. ep. 13. Nihil tamen apud Petronium mutandum esse, invitis omnibus scriptis cusisque libris, docuit Goldastus ad Columban. ERHARD. Goldasto accedo; minime enim hic aliquid mutandum. *Lex* enim idem, quod jus civibus datum & scriptum: ita, quod Terentius Heautont. Act. IV. scen. 1. dixit, *qui neque jus neque bonum neque aequum sciunt*. Plautus Menæchm. Act. IV. sc. 2. extulit, *qui neque leges, neque aequum bonum colunt*. Sic ergo legem, sive jus scriptum, opponit Divino juri. Unde toties illæ formulæ *humani divinique juris oblitus: divino & humano jure neglecto; nec Deos, nec homines, curans; Diis & hominibus iratus & inimicus; Diis & hominibus approbantibus*, & similes, quæ passim obviæ. Imo vero contendo, æque commode, si non commodius, dici contra *fas & legem*, ac contra *fas jusque*, cum jus generale sit, & tam divinam, quam humanam æquitatem complectatur. Lex vero species juris, quod scriptum est. vide Servium ad Virgil. 1. Æneid. 507.

Jura dabat legesque viris.

Ulpianus l. 33. ff. de legibus; *diuturna consuetudo, pro jure & lege, in his, quae non ex scripto descendunt, observari solet.* Horatius lib. 1. Sat. 1. vers. 9.

Agricolam laudat juris legumque peritus.

ubi antiquus Scholiastes jus, *non scriptum*, leges *scriptam* interpretatur. Ita incerti Poetæ Epigramma in Curii Fortunatiani Rhetoricam, in catalectis Pithœi pag. 149.

Quisquis Rhetorico festinat tramite doctus
Ad leges & jura trahi, bene perlegat artis
Hoc opus, & notum faciet per compita callem.

In quibus omnibus jus à lege distinguitur. Et ita nulla gens sine jure, sine legibus tamen plurimæ fuere. Salust. Catilina. cap. IX. *jus bonumque apud eos non legibus magis, quam natura, valebat.* eodem modo *legibus solvi* potest Princeps, & quivis alius, non *jure*, quia a legis scriptæ alicujus vinculo liberari, non ab æquitate, potest, eo sensu dixit noster cap. XVIII. *legem donare superbum* ubi vide quæ adnotavimus. BURM.

Interpellatque non solum voce, sed & manibus] *Interpellare manibus*, καταχειρικῶς. ERHARD.

Unus alterque] Hanc locutionem tres notare vult Donatus ad Terent. Andr. Act. 1. scen. 1. *postquam amans*

firmissimus vector, solatia magis litis, quam virium auxilia. Nec quidquam pro me deprecabar, sed, intentans in oculos Tryphaenae manus, usurum me viribus meis clara liberaque voce clamavi, ni abstineret à Gitone injuriam mulier damnata, & in toto navigio sola verberanda. Accenditur audacia mea iratior Lycas, indignaturque, quod ego, relicta mea caussa, tantum pro alio clamo. Nec minus Tryphaena contumelia saevit accensa, totiusque navigii turbam diducit in partes. Hinc mercenarius tonsor ferramenta sua nobis, & ipse armatus, distribuit: illinc Tryphaenae familia nudas expedit manus. Ac ne ancillarum quidem clamor aciem destituit, uno tantum gubernatore, relicturum se navis ministerium, denunciante, si non desinat rabies libidine perditorum collecta.

Nihil

amanti accessit unus & item alter. quia postea sequitur, nam *hi tres tum simul amabant*, & praeterea, quia apud Virgilium Eclog. VIII.

Alter ab undecimo jam tum me ceperat annus.

quidam explicant tertium decimum. Ita & censet Scaliger ad illa Manilii lib. I. vers. 548.

Altera bis binis, ut sit pars tertia signis.

& Livium *altero & vicesimo* pro vicesimo secundo dixisse contendit. Vide & Manut. ad Cicer. XII. ad famil. Epist. 25. sed tamen apud Sueton. in Tito cap. XI. aliter capienda illa locutio: dicit enim, excessisse Titum *altero & quadragesimo aetatis anno*, quod ibi quadragesimum primum, non secundum, notare, inde manifestum est, quia natus fuit Titus III. Kal. Januarias, anno insigni Cajana caede, teste Suetonio cap. I. quod capiendum ante annum, cum Cajus sit occisus anno Christi XLI. 29. Januarii: obiit vero Titus Idibus Septembribus An. Christi LXXXI, vixit ergo annos quadraginta, menses IX. & dies XV, quadragesimo primo nondum impleto; sed, licet concedamus in similibus locis aliquando *alterum*, tertium notare, inde minime sequi puto, in hac locutione *unus & alter*, tres notari, cum sit indefinita, qua plures indicantur. Cicero pro Cluent. XXV. *unus & alter dies intervenit.* Ovid. III. fast. 399.

Ex illis unus & alter ait.

Horat. I. Epist. I.

Quidquid negat unus & alter.

Cicer. ad Attic. lib. XIV. epist. 18. *ut tanto opere laudarem, adductus sum tuis unis & alteris literis.* Sueton Vespasian. cap. IV. *uno quoque & altero praelio constanter inito*, & ita passim. BURM.

Usurum viribus] Ovidius lib. II. Trist. 128.

O Princeps parce viribus use tuis.

Turbam diducit in partes] Factiones adversas. Lucanus lib. 7. vers. 118.

Prima velim caput hoc funesti lancea belli,
Si sine momento rerum, partisque ruina,
Casurum est, ferrat ——

Barthius ad Claudianum n. 1896. ERHARD. Tacit. *Ea ultro Senatum in studia diduxerat.* SCIOPP. Infra in specimine belli Civilis vers. 265.

Namque omnis Regia Cœli
In partes diducta ruit.

Justin. lib. XV. cap. 4. *Socii iterum in duas factiones diducuntur*, & alii passim.

Ferramenta] Ita omnia artificum instrumenta, quae ex ferro fiebant, appellantur. Supra cap. XCIV. Justin. XX. 2. *Metapontini in templo Minervae ferramenta, quibus Epeus, à quo conditi sunt, equum Trojanum fabricavit, ostentant.*

Familia] Servi & ancillae. Cato de re rustic. cap. 5. BARTH.

Nudas expedit manus] *Nudas*, hoc est, inermes, *mit blossen, truckenen fausten.* ERHARD. Vide supra cap. LXXXVIII. Male autem Gonsalius *familiam* hic de sequiori sexu & ancillis Tryphaenae capit, cum auctor aperte distinguat. Familia enim sunt servi, qui nudis manibus ad pugnam se accingunt, Ancillae clamore aciem incendunt.

Uno tantum gubernatore] Ergo alius *patronus* navis, alius *gubernator*. *Patronus* est dominus, qualis Lycas: *Gubernator* summus nautarum, à Patrono navi praefectus, qui & *Magister*. utraque vox Petronio frequens. Sic alius est *Exercitor*, qui est dominus navis, alius *Magister*, qui ab exercitatore praepositus est navi, §. I. Instit. Quod cum eo, qui in al. potestat. l. I. & l. 4. D. de exercit. act. Reusnerus ad Brachylog. l. 4. c. 25. §. 5. ERHARD. Vide ad cap. CI.

Navis ministerium] Proprie de gubernatoris munere. Virgil VI. Æneid. vers. 302.

Ipse ratem conto subigit, velisque ministrat.

Val. Flacc. III. 38.

Ipse ratem vento stellisque ministrat.

vide Barth. ad Stat. VIII. Theb. 752. & Broukh. ad Propert. lib. III. eleg. XV. vers. 15.

Perditorum] Vide supra cap. 5.

Rabies collecta] Ovid. IX. Metam. 212.

Usque

Nihilominus tamen perſeverat dimicantium furor; illis pro ultione, nobis pro vita pugnantibus. Multi ergo utrimque ſine morte labuntur, plures cruenti vulneribus referunt veluti ex praelio pedem: nec tamen cujuſquam ira laxatur. Tunc fortiſſimus Giton ad virilia ſua admovit novaculam infeſtam, minatus, ſe abſciſſurum tot miſeriarum cauſſam: inhibuitque Tryphaena tam grande facinus, non diſſimulata miſſione. Saepius ego cultrum tonſorium ſuper jugulum meum poſui, non magis me occiſurus, quam Giton, quod minabatur, facturus. Audacius ille tamen tragoediam implebat, quia ſciebat, ſe illam habere novaculam, qua jam ſibi cervicem praeciderat. Stante ergo utraque acie, quum appareret, futurum non ſtlatarium bellum, aegre expugnavit gubernator, ut Cadu-

Utque dolor rabiem collegerat omnem.
lib. 1, 233.

Ab ipſo
Colligit os rabiem.

Sine morte] Vet. cod. *ſemimortui*. WOUWEREN. Leg. *ſine mora lab.* Pflugius. Malim ego, quod in V. C. legitur, *ſemimortui lab.* ERHARD. Non ſcribendum *ſine mora*, aut *ſemimortui*, quod nuperi editores receperunt. Si enim revera caeſi aliqui, aut poene oc[c]iſi, certe non apparebat futurum bellum, quod ſequitur; jam erat. Meri ſunt luſus facetiſſimi ſcriptoris, ut & illud, *ſciebat ſe illam habere novaculam, qua jam ſibi cervicem praeciderat.* Itaque, ſi mutandum eſt aliquid, ſcriberem praeterea: *plures incruenti vulneribus*, vel, *plures cruenti ſine vulneribus*. GRONOV. Lib. IV. Obſerv. cap. 13.

Ira laxatur] Vide ſupra ad cap. 82.

Novaculam inſertam] Sic vet. alii *infectam*. Pith. alii *inſertam*. PATISSON. Libri quidam, *inſertam*. alii *infectam*. veriſimilius eſt, *infeſtam*. RICHARD. *infectam*, alii rectius. BOSCH. Sine dubio *infeſtam* praeferendum, ita proprie arma, tela, mucrones, *infeſta*. vide Pricaeum ad Apulej. 1. Metam. p. 9.

Tot miſeriarum cauſſam] Tale fere illud Arnobii lib. V. *Et ſub pinu arbore genitalia ſibi diſſecat, dicens: Tibi Acdeſti haec habe, propter quae motus tantos furialium diſcriminum concitaſti.* PITH. Latet ſimul quid ſpurci, & ad *caudam* alluditur. Scribendum autem eſt, *abſciſurum*. quod ἐμφατικώτερον, quam illud alterum. Balbus Catholico, *Cado componitur cum am, quod eſt circum, & dicitur ancido, m. mutata in n., id eſt, circumcirca cadere: & cum abs & dicitur abſcido: item cum ad, & dicitur accido, id eſt, juxta vel valde cado.* D. Virgilius lib. 1. contra Eurych. *Aut quibuſcumque aliis membrorum abſciſionibus multaretur.* Ibidem; *cum hominis manus abſciditur.* ita utrimque legit Goldaſti MS. Recte itaque Calepinus illud Joannis 18. *Abſcidit auriculam ejus dextram*, ad praeſens *abſcido*, non *abſcindo*, fecit, quum retulit: Calepinus ille verus & vetus, non qui hodie ſub ejus veſte circumfertur. ERHARD.

Diſſimulata miſſione] Alii, *offenſione*. TORNÆS. Id eſt, clara voce clamans, abſtinendum eſſe à pugna, qua premebantur à familia Tryphaenae Encolpius & Giton. nequitia eadem latet in voce *miſſione*, quae ſupra cap. XXI. neque hic ſe Gallulis ſuis jactare debebat Dacierius ad Horat. lib. 1. Ep. XIX. verſ. 47. quaſi ille primus omnium verum ſenſum horum verborum aperuiſſet, cum & Erhardus ad cap. XXI. & Lipſ. lib. II. Saturn. cap. 21. indicaverint. Sed ita ſolet.

Quod mirabatur] *Minabitur*, Leid. cod. & vett. editiones probe. BOSCH.

Tralatitium bellum] Ludicrum. GLOSSÆ. Alii, *nec ceſſaturum bellum*. TORNÆS. Sic Autiſiodorenſe. alii, *ſtlatarium*. alii, *ſtalatarium*. Pith. alii, *ſtatarium*. V. E. hanc vocem non habet. PATISSON. *iras ſtatarium*, vel *tralatarium*. BONGARS. Lego, *non tralatitium*; uſus eſt hoc verbo pluribus in locis. PUTEAN. Ego quidem *tralatitium* non reprehendo, ſed tamen v. c. lectio, *ſtlatarium*, ipſa vocis novitate ſe mihi commendat, *bellumque ſtlatarium* lentum dici videri poteſt, à *ſtlata* genere navigii, cui latitudo nomen dedit, auctore Feſto. Ita enim, à lembo ſive ſtlembo, equum gravem & tardum pedibus *ſtlembum* Lucilius vocavit. Nec diſſimile illud in Plauti Poenulo, Act. III. ſcen. 1.

Tardiores quam corbitae ſunt in tranquillo mari.
Ac paullo poſt,

Obſecro hercle, operam celocem hanc mihi, ne corbitam date.

Imo enimvero, cum cogito, ſtlatarium bellum & tralatitium idem fere eſt. ludricum videlicet certamen, ut vis quaedam feſtucaria. Nam in vetere gloſſario, *ſtlatarius*, exponitur, ἰσχόμαχος. RICHARD. Alii, *ſtlatarium*. Gloſſ. *ſtlatarius*, ἰσχόμαχος, quam tamen graphiam non probat Caper: *Stlataris*, inquit, *ſine c litera ſcribendum eſt, à ſtlata rate piratica.* PITH.

Caduceatoris more Tryphaena inducias faceret. Data ergo, acceptaque, patrio more, fide, protendit ramum olivae à Tutela navigii raptum, atque in colloquium venire ausa:

a *Quis furor, exclamat, pacem convertit in arma?*
Quid nostrae meruere manus? non Troïus hostis
Hac in classe vehit decepti pignus Atridae,
Nec Medea furens fraterno sanguine pugnat.

Sed

a ENCOLPIUS.

Sic Phædrus, sic JC. loquuntur. videndus Rittershusius Notis ad Phædr. Alii *statarium*, ut *stataria pugna* Ammiano, quando ex utraque parte acies stant, & *statarium prandium* Mamertino. quod stantes milites capiebant. Savaro ad Sidon. lib. 2. ep. 2. ERHARD. *Statarium bellum* recte. Potuit tamen retineri *tralatitium*. ut ex quibusdam MSS. alii reponunt. Est igitur ἐγγόμενον. de qua dictione Gl. Vet. BOURDEL. Non vulgare. *Stlatarium* alii, quod de istis proprie rebus dicitur, quæ mari portata sunt & quasi Stlata advecta, de qua voce videndus Festus. Hinc Juvenalis illud Sat. VII. vers. 133.

Spondet enim Tyrio Stlataria purpura filo.

BOSCH. Recepi antiquorum codicum lectionem. de hac voce egerunt, præter Turnebum, Casaubonus Theophr. Caracter. περὶ κολακείας pag. 110. & Ferrarius de re vestiaria lib. III. cap. 12. Vossius tamen Instit. Orator. lib. IV. cap. VI. §. 15. *tralatitiam*, præfert. Cæterum à prima editione & Sambuci abest vox.

Caduceator] Legatus, qui pacem petit. GLOSSÆ. Heliodor. κηρύκειόν τε ἱκετικῶν διαλέξεων σύμβολον ἀναδείξαντα. PITH. *Caduceator*, κῆρυξ ὁ ὑπὲρ εἰρήνης ἀποστελλόμενος, καὶ τὸ κηρύκειον φέρων. WOUWEREN.

Data acceptaque fide] Virgil. lib. VI. 150. *accipe daque fidem.* BARTH. Formabam, *pacis amore*; sed inutili conjectura. *Patrium morem* simpliciter hic capio pro bono & prisco, & majoribus usurpato. Puteanus epist. ad Goldastum. ERHARD.

Patrio more] Prima editio Sambuci, Tornæsii, & Douzæ, *ex patrio more*, quod non temere est. Nepos, Conon. cap III. *primum ex more Persarum ad Chiliarchum accessit*. Sueton. Cæs. 6. *è more* & 31. *ex consuetudine.* Sambuci & prima editio *ramum oliva*, non *olea*, quod posteriores editores exhibent.

Ramum olea] Habitus supplicum, & pacem rogantium. GLOSSÆ. Sunt hujus moris apud Virgilium aliosque auctores multa vestigia. Quamobrem etiam *pacales olea* dicuntur, & oleagina corona uti non solebant, qui in prœlio fuerant. PUTEAN. Virgil. lib. 8. vers. 128. *Et vitta comtos voluit prætendere ramos.* Et in 11. vers. 306. *Pacisque manu prætendere ramos.* Lucanus in 3. vers. 332. *Orant Cecropiæ prælata fronde Minervæ.* Et alii. Euripides Heraclidis: ἱκτῆρι σὺν κλάδῳ. Plaut. Amphitryon. Act. 1. scen. 1. *Velatis manibus.* BRASSICAN. Hic habitus supplicum & pacem rogantium. hinc Stat. Theb. lib. 12. *supplicis arbor olivæ.* &

——— *Ramos oleæ vittasque precantis*
Tradit.

Virgil. Æneid. XI.

Velati ramis oleæ, veniamque rogantes.

lib. 12. *Paciferaque manu ramum prætendit olivæ.* Livius: *Legati Locrensium ramos oleæ velamenta supplicum porrigentes.* Idem lib. 4. dec. 5. Apul. Mil. 3. Heliodor. lib. 9. ἀνδρωθέντες δὲ πᾶσαν ἡλικίαν, καὶ κλάδους εἰς ἱκετηρίαν ἀναλαβόντες, κηρούς τε καὶ δᾷδας ἀνάψαντες. WOUWEREN. Oleæ ramus, insigne pacis præsentissimum. Val. Flaccus lib. 5. Statius 2. Theb. Appian. Punico. Silius lib. 13. paciferam hinc indigitant vates Christiani Hilarius, M. Victor, Alcimus Avitus lib. 4. Drepanius Florus, &c. BARTH.

Tutela] Navium proris effigiata aut picta Deorum, quibus se mancipabant, signa imposita. GLOSSÆ. Nota pro hoc loco, quod Pomponius Porphyrio in Horatium (pete à * fratre, quo loco) scribit, lib. 1. Od. 5. *Quis multa gracilis*, ad verba; *Miseri, quibus intentata.* In Glossario S. Benedicti in verbis Petronii, *Troja balosin.* DELBEN. Plurimi jam de hac scripserunt. vide Illust. Scal. ad Euseb. BARTH.

Quis furor, exclamat] Expostulatio. Scalig. in Catalect. ERHARD.

Convertit] Prima editio & Sambuci *convertis*, quod venustius videri posset, si legatur:

Quid, Furor, exclamas, pacem convertis in arma?

non male etiam Sambucus distinguit hoc modo:

Quis furor? exclamas, pacem convertis in arma?

Trojus] Id-est, Paris. GLOSSÆ. Vet. cod. Brit. *Heros.* TORNÆS. & PATISSON. In Græca urbe. Supra cap. 81. *in diversorio Græcæ urbis jacerem desertus.* BONGARS.

Decepti pignus Atridæ] Helena Agamemnonis filia, Menelai conjux. GLOSSÆ.

Fraterno] Biturig. *superno.* Pith. PATISSON.

Sanguine pugnat] Imitatus videtur Sidonius Carm. V. vers. 135.

Absyrtum sparsura patri, facturaque casi
Germani plus morte nefas, dum funere pugnat,
Et Fratrem sibi tela facit.

Com

* *Quis iste frater?*

Sed contemtus amor vires habet; & mihi fata
Hos inter fluctus quis raptis evocat armis?
Cui non est mors una satis? ne vincite pontum,
Gurgitibusque feris alios immittite fluctus.

CIX. [a] Haec ut turbato clamore mulier effudit, haesit paullisper acies, revocataeque ad pacem manus intermisere bellum. Utitur poenitentiae occasione dux Eumolpus, &, castigato ante vehementissime Lyca, tabulas foederis signat, queis haec formula erat: EX TUI ANIMI SENTENTIA, ut tu, Tryphaena, neque injuriam tibi factam à Gitone que-

[a] ENCOLPIUS.

Contemtus amor vires habet] Propert. lib. 1. eleg. 10.
Irritata venit, quando contemnitur ipsa,
Nec meminit justas ponere læsa minas.
WOUWEREN.

Quis raptis] Alii, *qui captis*. Pith. PATISSON.

Evocat armis] Alii, *annis*. PATISSON.

Nec vincite pontum] Alii, *ne*, &c. TORNÆS. & AURAT. & SAMBUC. DANIEL.

Altos] Gallicus interpres hæc ita cepit, ne velint scelere suo irritare deorum iram, qua commoti tempestatem immittant: sed sensus manifestus, si modo cum prima & Sambuci, Tornæsii, Patissonii & aliis editionibus *alios* pro *altos* legamus. Ne quæso vestro furore, & insania, ipsam maris & fluctuum feritatem superate, & his aquis sævientibus alios furentium & pugnantium fluctus & rabies immittite, vel, ut Brouckhusius meus malebat, ne fluctibus marinis sanguineos rivos ex vulneribus immittite. Respicere ad proverbium Tryphænam, quo quis *sævior mari* dicatur recte adnotavit Barthius ad Claud. 1. in Rufin. vers. 92. *alios* autem eleganter fluctus vocat, adhuc majores, & sæviores, prioribus supervenientes. Ita corruperunt & similem Statii locum lib. 1. Sylv. III. vers. 65.
Albentesque lacus, aliosque in gurgite fontes.
ut recte Bernartius & Barthius: qui & recte lib. VIII. Theb. 190. legendum censuit:
Poterisne reverti
Sedibus à Stygiis, aliaque erumpere terra.
non *alta*. vide eumdem ad Statii lib. VII. vers. 457. & 798. & Rigalt. ad Juvenal. Sat. X. vers. 150. eadem librariorum aberratio à Gronovio apud Senec. in Agamemn. vers. 500. notata.
Illam dehiscens pontus in præceps rapit,
Hauritque, & alio redditam revomit mari.
Eleganter quoque Plinius voce *alius* utitur lib. XXX. cap. 3. de talpis *à rerum natura damnatis cæcitate perpetua, tenebris etiamnum aliis defossis, sepultisque aliis.* Ubi *tenebras alias* vocat, quod semper sub terra vivant, cum jam oculis capti tenebras paterentur, etsi in summa humo, ut alia animalia, degerent. Virgilius lib. IV. vers. 466.
Non vires alias, conversaque numina sentis?
vide de hac voce etiam Heinsii notas ad Valer. Flacc. lib. 1. vers. 146. *imponite* habent quoque primæ editiones. BURM.

Immittite] Autisiod. *imponite*. Pith. PATISSON.

Hæc ut turbato clamore mulier effudit] Mulier ipsa turbata potius erat, quam turbatus clamor. Itaque magis probarem, *turbata clamore*. Nec enim diverso sermonis genere utitur. Nam τὸ *clamore* per se stat, idemque valet, ac si dixisset, *cum clamore*. Virgil. 1. Æn. vers. 519.
——— *Et templum clamore petebant.*
Idem 8. Æn. vers. 216.
Discessu mugire boves, atque omne querelis
Impleri nemus, & colles clamore relinqui.
RICHARD.

Hæsit acies] Intermissa est. Florus lib. III. cap. 16. simul ad ipsa brevia alludens, *hærebat in vadis pugna, cum æstibus solitis cum ipso certamine subductus oceanus intercedere bello videretur. Hæsitque* prima editio, Sambuci & Traguriensis.

Inito pœnitentia occasione] Alii, *utitur*. TORNÆS. Alii, *inita*. alii, *iratus*. PATISSON. Leg *præsenti occasione*. AURAT.

Dux Eumolpo] Leg. *Eumolpus*. AURAT. Hoc verbum usurpat Plinius lib. 10. ep. 86. DELBEN. & SAMBUC.

Fæderis signat] Alii, *fidei*. PATISSON. Vide Cujac. lib. 1. Observ. de formul. fœder. DANIEL. Unus ex scriptis habet *fidei*. BOSCH.

Ex tui animi sententia Tryphæna, uti neque injuriam] Ita restituimus, cum in v. c. esset *ubi*. SAMBUC. Est hæc formula jurisjurandi. Gell. lib. 5. cap. 6. PUTEAN. Ad fœderum formulas belle alludit, quas habet & recenset Brisson. de Formul. lib. 4. ERHARD. Hanc formulam præter alios illustrat egregie Gronovius lib. IV. Observ. cap. 14. exemplis aliis accedat insignis Inscriptio à Fabretto capite X. p. 678. prolata, ubi jusjurandum Ariliensium hoc modo concipitur: EX MEI ANIMI SENTENTIA, UT EGO IIS INIMICUS ERO, QUOS C. CÆSARI GERMANICO INIMICOS ESSE COGNOVERO, &c. Prima vero Editio *ut tu* non habet. *ubi Tryfena* Traguriensis. BURM.

quereris, neque, si quid ante hunc diem factum est, objicies, vindicabisve, aut ullo alio genere persequendum curabis, ut tu nihil imperabis puero repugnanti, non amplexum, non osculum, non coitum Venere constrictum, nisi pro qua re praesentes numeraveris denarios centum. Item Lyca, EX TUI ANIMI SENTENTIA, ut tu Encolpion nec verbo contumelioso insequeris, nec vultu, neque quaeres, ubi nocte dormiat; aut, si quaesieris, pro singulis injuriis numerabis praesentes denarios ducentos. In haec verba foederibus compositis arma deponimus: &, ne residua in animis etiam post jusjurandum ira remaneret, praeterita aboleri osculis placet. Exhortantibus universis odia detumescunt; epulaeque ad certamen prolatae conciliant hilaritate convivium. Exsonat ergo cantibus totum navigium, &, quia repentina tranquillitas intermiserat

Abjicies] Lege *objicies*. AURAT.

Ullo alio genere] Vide ad cap. 14.

Ut tu nihil] Alii, *Et tu nihil*. TORNÆS. *Ut tu nihil* Leid. cod. scribe: & *ut tu nihil imperabis*. Sic paulo post: *Item, Lyca, ex tui animi sententia, ut tu Encolpion nec verbo contumelioso insequeris*. BOSCH. *Et tu* prima editio & Sambuci; *ut tu*, Traguriensis.

Venere constrictum] Anechom. *compectorata adhaerent Veneris glutino*. Sic *nodi Veneris* Lucret. lib. 4. BARTH.

Pro qua re] Alii, *pro hac re*. TORNÆS. Vel puer videat legendum, *pro quaque re*. SCIOPP.

Numeraveris] Alii *numerabis*. TORNÆS.

Ut tu Eumolpum] Forte, *ut tuum Eumolpum*. AURAT. Sic vet. impr. *Eumolpus*. Quod ineptum est. PUTEAN.

Ducentos] Autisiodor. *ducenos*. Phh. PATISSON.

Deponimus] In prima editione, Sambuci, & Traguriensi sequentia usque ad, *exsonat ergo*, non reperiebantur. Insolens autem locutio *epula conciliant hilaritate convivium*.

Abolere osculis] Plaut. Pœnul. Act. 1. sc. 3. *Non sum irata.* Ag. *da ergo, ut credam, suavium*. PITH. Petrus Ravennas serm. 93. *Oscula sunt reconciliationis indicia*. Petron. supra cap. XCIV. *Ecce etiam osculo iram finio*. Et iterum cap. XCI. *Exosculatus pectus sapientia plenum, injeci cervicibus manus*, &c. Sidon. lib. 4. ep. 23. *Cum paternis pedibus affusus, ex illo ore laeso, ore terribili convicium exspectans, osculum exceperis*. Artemidorus lib. 2. cap. 2. de Somn. Savaro ad Sidon. lib. 4. cap. 23. ERHARD.

Odia detumescunt] Plaut. Casin. Act. II, sc. 5. *Nunc in fermento tota est, ita turget mihi*. Gruter. Suspic. lib. 8, cap. 8. Barth. ad Claudian. n 611. & n. 1761. *Tumidus* pro irato. Et odia, dum gliscunt, dicuntur *intumescere*, cum sedantur, *detumescere*. ERHARD.

Epulaeque ad certamen prolata] *Ad* pro post. Tursellinus de Particul. ling. Lat. An *ad certamen* est, cum certaturi vel praeliaturi eramus? quia pugnaturi cibum capiebant ad reficiendas corporis vires. Supra cap. LXXXII. *Ne infirmitas militiam perderet, largioribus cibis excito vires*. ERHARD. Legendum cum MSS. *ob certamen prolata*, intermissae. BOURDELOT.

Hilaritate concilium] Alii *convivium*. TORNÆS. Lege *convivium*. Jungermannus. *Concilium* pro turba, conventu, coetu. Val. Maximus lib. 5. cap. 1. exempl. 5. de L. Paulo, qui Persen Regem, *introductum in tabernaculum, lateri suo proximum in concilio sedere jussit, nec honore mensae indignum judicavit*. Jeremiae 6. vers. 11. *Effunde* (scilicet bilem Dei) *super parvulum foris, & super concilium juvenum simul*. Petronius infra de Socrate cap. 140. *Nec ullius turbae frequentioris concilio oculos suos crediderat*. ERHARD. Dormitasse hic scires Petronianos editores, quum vel caecum vix praeterire queat legendum *Convivium*. Varro de vino: *hoc hilaritatis dulce seminarium, hoc continet coagulum convivia*. Possis etiam *conciliant* accipere pro *commendant*, gratum acceptumque reddunt, sicut infra cap. CXXVII. *Haec ipsa quum diceret, tanta gratia conciliabat vocem loquentis, tam dulcis sonus mulcebat aëra*. Cicero quoque non semel sic usurpat, ut quum dicit: *sunt ita rebus, quas primas homini natura conciliat: parentibus & patriae nos primum natura conciliat: simulatque natum sit animal, ipsum sibi conciliari & commendari ad se amandum*. SCIOPP.

Exonerat cantus totum navigium] V. C. Brit. *exsonat ergo cantibus totum navigium*. Lego, *personat cantu totum navigium*. TORNÆS. Alii, *totum navigium*. PATISSON. Unus ex vet. *exsonat ergo cantibus totum navigium*. PUTEAN. Sic supra dixerat, *omnia nimio risu exsonuerant*. DOUZA F. V. C. *exonerat cantus tot. n.* Leg. *exsonat cantu t. n.* Sic supra cap. XIX. *Omnia nimio risu exsonuerant*. Gruter. Suspic. lib. 6. cap. 15. nimis otiose. ERHARD. Prima editio *exornatur ergo*: manus eruditi viri in Junii codice *exornat* conjiciebat.

Tran-

ſerat curſum, alius exſultantes quaerebat fuſcina piſces, alius hamis blandientibus compellebat praedam repugnantem. Ecce etiam per antennam pelagiae conſederant volucres, quas tectis harundinibus peritus artifex tetigit. Illae viſcatis illigatae viminibus deferebantur ad manus. Tollebat plumas aura volitantes, pinnaſque per maria inani ſpuma torquebat. Jam Lycas redire mecum in gratiam coeperat; jam Tryphaena Gitona extrema parte potionis ſpargebat, quum Eumolpus & ipſe vino ſolutus dicta

Tranquillitas] Alii *tranquillitate*. TORNÆS.

Exſultantes] Alii *exſultans*. TORNÆS. Prima editio & Sambuci, *alius exſultans quarebat fuſcinis piſces*. Traguerienſis *alius exſultans quarebat fuſcinas, alius piſces hamis*, &c.

Quarebat] Vet. cod. Brit. *captabat*. TORNÆS.

Compellebat] Alii *convertebant*. PATISSON. Lege *pradam*. AURAT. Omnes ante Tornæſium Editiodes, *compellebat*.

Ecce etiam] Alii *quin etiam*. TORNÆS.

Pelagia volucres] Marinæ. GLOSSÆ. Id eſt, marinæ, ut Poetas vulgo vocaſſe docet Paſſeratius ad Propert. lib. III. eleg. 6. p. 440. *pelagios* piſces Varronem & Columellam dixiſſe notarunt Lexicographi. *Iſis Pelagia* in antiquo lapide apud Gruter. p. CCCXII. 5. *Pelagi* prima editio.

Tectis arundinibus] Alii, *textis*. PATISSON. Leg. *textus*. AURAT. Martial. lib. 9. epigr. 56. WOUWEREN. Hanc caſtigationem ſibi vindicat ad Solinum Salmaſius, quæ Douiæ editionem anno ſæculi ſuperioris LXXXV. procuratam jam occuparat. Gronovius obſervationum lib. III. cap. 18. malit *litis arundinibus*, cui non accedo. HEINS. Vide ſupra ad cap. XL. has arundines amites vocatas, ex Feſto & Gloſſis antiquis adnotaverat Ampliſſimus Cuperus. *Amites, κάλοις. amites, ἰξευτικοὶ κάλαμοι.* Horat. Epod. 2.

Aut amite levi rara tendit retia.

Illa viſcatis illigata viminibus] Vide Notas noſtras ad Val. Flaccum lib. 6. verſ. 263. & Baſil. Fabrum Soranum in Theſaur. erudit. Scholaſtic. Longus Sophiſta lib. 3. Poemenic. *καὶ τὸν ἰξὸν ἐπὶ ῥάβδοις μακραῖς ἐπήλειψε, viſcum virgis longis illevit*. WEITZ.

Illigata] Deeſt hæc vox primæ editioni.

Pinnaſque] Conchæ genus, alias Nacra. GLOSS. Alias *pennas per manus*. PUTEAN.

Spuma] Alii, *pluma*. PATISSON. Lege *immani ſpira*. DELBEN. Vulg. *per inania*, in vet. cod. *per Maria*. SAMBUC. Alias *inani ſpuma*. impr. *macria inani ſpira*. PUTEAN. C. Tragur. *pennaſque p. m. inani ſ. t.* Gloſſar. Petronianum: *Pinna*, conchæ genus, alias nacra. Sed errat Gl. Naſcitur *pinna* in limoſis, nec umquam ſine comite eſt, qui pinnothetes, vel pinnophylax. Plinius, Cicero. *pinna* vero hic ſunt duriores volucrum pennæ. HADRIANID. *Per inania inani* prima editio & Sambuci, *inani ſpuma* Traguerienſis, locus certe mendoſus. Et videtur illud *inani* à librario repetitum ex præcedenti *inania*. Forte ſcripſerit *pinnaſque* (vel *pennaſque*, ut prima editio Sambuci & Traguerienſis) *per inania ſpirâ torquebat*. Aura enim & plumas & pennas levi gyro intorquebat, neque enim præ levitate ſua videntur in mare potuiſſe deferri, ſed ab aura in aere ſuſpenſæ & volitantes jucundum ſpectaculum otioſis & epulantibus dabant. *Inania* autem vocavit aerem, quem frequentius *inane* vocant. Ovidius tamen 11. Metam. 506.

Suſtulit, & celeri raptos per inania cælo
Impoſuit cælo. BURM.

Extrema parte potionis] Horat. lib. 4. od. 11.

Non ego te meis
Immunem meditor tingere poculis,
Plena dives ut in domo, &c. BONGARS.

Epigramm.

Χθιζά μοι ἡμύνατο Φιλαινίτης μετὰ κώμους
Στήμασιν κυλίκας ἀμφιπλέκοντι θύρας,
Ἐκ κυλίκων ἐπέχευεν ὕδωρ, &c.
Ἐφλέχθην δ' ἔτι μᾶλλον ὑφ' ὕδατος, ἐκ γὰρ ἐκείνης
Λάθριον εἶχε κύλιξ πῦρ γλυκερῶν στομάτων.

Amoris indicia fuere & hæc inter pocula, ut ſolerent *οἱ ἐρῶντες, ὑπὲρ τῶν ἀγαπωμένων πλείονας κυάθους ἐπιχεῖσθαι*, ut Scholiaſt. Theocr. notat. vel ut amatori reſiduum poculum darent. Plaut. Horat. & alii. PITH. Sane & *κοτταβίζειν* antiquitus amantium, auctor Athen. lib. 10. & prægultata vina exhibere, aut reſiduum poculum. Heliodor. lib. *καὶ τὴν φιάλην ἐπιτεινεῖς οὐκ ἐκπίνουσα, ἀλλὰ σὺν τέχνῃ καὶ διὰ μικροῦ τῷ Θεαγένει προπίνουσα.* WOUWEREN.

Vino ſolutus] Vide ſupra ad cap. 79.

Dicta] Joca. Martial. lib. 1. epiſt. 5. *Materiam dictis nec pudet eſſe ducem*. Cicer. ad Attic. lib. 2. epiſt. 1. *Hominem petulantem modeſtum reddo, non ſolum gravitate orationis, ſed hoc genere dictorum. Itaque jam familiariter cum ipſo cavillor & jocor.* niſi fortaſſe an leg. *dicta voluit in calvos ſtigm. jocularia*. Lactant. lib. 2. *Sacrilegia ſua jocularibus dictis proſequebatur*. apud Sueton. Ner. cap. 42. *Jocularia carmina laſciveque modulata*. WOUWEREN. Scommata, ſalſa convicia recte exponunt. Auguſtinus Ver. Epigr. lib. 1.

Quiſquis amat dictis abſentem rodere vitam,
Hanc menſam vetitam noverit eſſe ſibi.

BARTH.

dicta voluit in calvos stigmososque jaculari: donec, consumta frigidissima urbanitate, rediit ad carmina sua, coepitque capillorum elegidarion dicere.

a Quod solum formae decus est, cecidere capilli,

Vernan-

a EUMOLPUS.

Voluerit] Lege *voluere*. AURAT.

Stigmosos] Stigmosus, famosus, nocens, cui stigmatis nota inusta. GLOSSÆ. Forte *stigmososque*, vel *stigmataque*. AURAT. Ita ex conjectura. vulg. *stigmososque*. Forte etiam, *ergimososque*. *Ergmi cani* proverbio sunt noti. SAMBUC. *Stigmosus* Plinio lib. I. ep. 5. P. DANIEL. Forte *erginososque*. *Ergini cani* proverbio quoque noti. vel forte *Silanosque*, ut Plaut. Rudente *Recalvum ac Silanum senem*, Giphan. RITTERSH. Leg. *stigmaticosque*. BRASSICAN. Mira est correctorum audacia. Encolpius & Giton calvi & stigmosi, ut docuit clare Petronius, & tamen alii legi volunt, *erginososque*. alii, *selenos*, scilicet διὰ τὸ αὐτὸ, calvos & plenos. BOURDELOT. Non credo vocem hanc Petronium probasse, quam neque Plinius lib I. ep. 5. admittit. ex vestigiis primæ editionis & Traguriensis codicis credo legendum, *in calvos insignesque jaculari*. *Insignes* deformes vocari notius est, quam probari debeat. Mox capite sequenti *insignitum non tralatitia deformitate* dixit.

Jaculari] Jaculariter aliquem perstringere. GLOSS. Hanc locutionem egregie illustravit summus Gronovius ad Livii lib. XLII. cap. 54. Tertull. de jejuniis cap. 2. *jaculantur interea & Esaiam pronuntiasse*. lib. IV. advers. Marcion. cap. 24. *illicitorum matrimoniorum & adulterii figuras jaculatus est in Herodem*. Et alibi. Quintilian. lib. IX. cap. 2. *ut si pater, qui infamem in matrem filium secreto occidisset, reus malæ tractationis, jacularetur in uxorem obliquis sententiis*, nescio an non ita capiendus Horatius lib. II. od. 6.

Quid brevi fortes jaculamur ævo
Multa?

eodem sensu, *jacere* & *jactare*, poni, docuit Barthius ad Statii lib. I. Thebaid. vers. 411. BURM.

Consumta] Cap. XXIII. *consumtis versibus suis*. vide ad cap. XXXIII.

Urbanitate] Urbanitas quædam jocandi cum felle festivitas, sic *urbanum Lucilium* vocat M. Tullius. BARTH.

Cœpitque capillorum] MS. *cœpitque in capillos suos*. TORNÆS. & PUTEAN. & BOSCH. Synes. φαλακρῶν ἐγκωμίῳ ἐλεγεῖα ποιῶ θρῆνον ἐπὶ τῇ κόμῃ. WOUWER.

Elegidarium] Encomium. GLOSSÆ. Leg. *elegeidion*. BRASSICAN.

Summum forma decus] Leucipp. lib. 8. συνόλλυται τῆς κεφαλῆς τὸ κάλλος, τὴν κουρὰν ἱερᾶς. PITH. Vet. cod. *summum*. RITTERSH. Clemens Alexand. τρίχες κόσμος τοῦ σώματος. & calvi ἄκοσμοι, teste Polluce libr. II. Late hoc prosequitur Apulejus Milesiarum 2. WOUWEREN. Serenus *capitis honorem* vocat capillos. Achill. Tat. lib. 8. τὰ δὲ Λευκίππης ἱερᾶς μαζῶν πέπραται, δεδούλευκεν, γῆν ἔσκαψεν, σεσύληται τῆς κεφαλῆς τὸ κάλλος. BARTH. Synesius in Hymn.

Ἑτέρη δ' ἄγαλμα χαίτη
Κατακείων τεθῆναι.

vide H. Junium de Coma cap. II. Rader. ad Martial. lib. 10. epig. 71. Ambrosius Hexaem. lib. 6. *Comam*, inquit, *esse reverendam in senibus, venerandam in sacerdotibus, terribilem in bellatoribus, decoram in adolescentibus, comtam in mulieribus, dulcem in pueris. Tolle arboris comam, arbor ingrata est: tolle humani capitis capillum, tota pulcritudo flaccescit*. Ph. Camerarius Horar. subcisiv. cent. 3. cap. 96. ERHARD. Ovid. 3. de Arte vers. 249.

Turpe pecus mutilum, turpis sine gramine campus,
Et sine fronde frutex, & sine crine caput.

WEITZ. *Solum* omnes editiones veteres, quod probat & recte explicat Gronovius ad Senec. Hippol. vers. 874. infra cap. CXI. *una in tota civitate fabula erat, & solum illud adfulsisse verum pudicitiæ amorisque exemplum*, &c. Justin. lib. XLIV. 14. *armenta, quæ illis temporibus sola opes habebantur*, id est, præcipuæ. *decus* vero hic pro ornamento ponitur. Ita Domitianus apud Sueton. cap. XVIII. *scias, nec gratius quidquam decore, nec brevius*. itidem de coma agens. Senec. Hippol. 826.

Quæris crine lacerato fidem.
Decus omne turbat capitis.

Virgilius X. Æneid. 135.

Aut collo decus, aut capiti.

Capitis honorem dixit Serenus cap. IX. ubi quædam Keuchenius adduxit huc facientia. ἀγλάισμα vocat Æschyl. in Choephor. 191. ubi v. Stanlejum. Nihil autem notius, calvitiem fuisse maxime dicteriis & opprobriis obnoxiam. vide Sueton. Cæs. XLV. Galb. XX. & passim apud Martialem. Venustissime Apulej. lib. II. Metam. *si cujuslibet eximiæ, pulcherrimæque feminæ caput capillo spoliaveris & faciem nativa specie nudaveris, licet illa cœlo dejecta, mari edita, fluctibus educata, licet, inquam, Venus ipsa fuerit, licet omni Gratiarum choro stipata, & toto Cupidinum populo comitata, & baltheo suo cincta, cinnama fragrans, & balsama rorans, calva processerit, placere non poterit nec Vulcano suo*. BURM.

Cecidere capilli] Tota hac periocha calvos vocat, qui tantum rasi, & promiscue Poetæ *raso* pro calvo, & vicissim, utuntur, etiam Petron. de Trimalcione.

Uvo

Vernantesque comas tristis abegit hiems.
Nunc umbra nudata sua jam tempora moerent,
Areaque attritis ridet adusta pilis.
O fallax natura Deum! quae prima dedisti
Ætati nostrae gaudia, prima rapis.
Infelix, modo crinibus nitebas,

Phoe-

Yvo Villiomarus Animadverſ. in Rob. Titium lib. 3. cap. 17. ERHARD.

Vernantesque comas] Philoſtrat. κεφαλὴ γὰρ ἀνθοῦσα ἰδίαν πολὺ τὰ τῆς Ἀθηνᾶς φυτά. Idem, τί ἴδοις μαχαίρων ἐπὶ τὰς τρίχας οἷον θέρος ἐξίκοψας. PITH. Prudent. *vernantes flore juventa.* ut *aream* Petron. ita *campum* vocat Martial. lib. 10. epiſt. 83.

——— *Latum nitida, Marine, calva*
Campum temporibus tegis comatis. BARTH.

In Pervigil. Veneris;

Vere concordant amores, vere nubent alites.

Id eſt, vernant. Pontanus in Macrob. lib. 7. cap. 16. ERHARD. Florentes, quaſi in vere ætatis, & in campis, ubi ver perpetuum. Paſſerat. ad Propert. lib. 1. eleg. XIX. p. 232.

Abegit] Alii *ademit*. Pith. PATISSON. Philoſtr. πρὶν ἂν σου τὸ ἔαρ ἀπελθεῖν, ὅλον καὶ χειμῶνα ἐπεσῆναι, δὸς αὐτὸ πρὸς ἔρωτα τῶν γονέων. PITH. Quæ deſertos venuſtate agros facit. Barth. ad Claudian. num. 14. 24. Leg. *adedit*. Palmer. in Spicileg. quod placet impendio. ſic Ovid. 5. Metamorph. dicitur *Tempus edax rerum*. vide Calepinum in *Vetuſtas*. ERHARD. Non diſplicet Douzæ & aliorum emendatio, *adedit*, de quo verbo plura Heinſius ad Ovid. 1. Amor. XV. verſ. 41.

Moerent] Vir doctus in margine Juniani codicis *marcent* ſcripſerat. Heinſius in ſequenti verſu mallet *friget adeſa*. Sed vulgatam ſervandam eſſe putavi, quia *moerent* & *ridens* inter ſe videntur aptius opponi. *Ridet* autem idem eſt, quod *ſplendet*; & Brouckhuſius ſuo codici adſcripſerat Homeri locum Odyſſ. Σ. 353.

Ἔμπης μοι δοκέει δαΐδων σέλας ἔμμεναι αὐτοῦ
Καὶ κεφαλῆς ἐπεὶ οὔ οἱ ἔνι τρίχες οὐδ' ἠβαιαί.
Tamen mihi videtur facium ſplendor eſſe ipſius
In capite, quoniam non ei ſunt capilli ne tantilli quidem.

Ubi egregie Euſtathius dicit, ſcomma eſſe in calvitiem Ulixis, cujus calva comparatur faci & lumini ſplendenti; unde & φαλάκρα dicitur διὰ τὸ φάλον, ἢ φάλος, ὅ ἐστι λαμπρὸν τὸ ἐπὶ τὴν κάραν. Unde & Martialis X. ep. 81. *nitidam calvam* vocat. BURM.

Areaque attritis] Alii, *extritis luget*. alii, *aret*. PATISSON. Nicias de ſene, qui capillos amiſerat: αἰὼν ἅπαξ γέγονεν, lib 2. Græcor. epigrammat. & Philoſtratus in Epiſtol. BRASSICAN. Vide Celſ. lib. 6. cap. 4. BARTH. Martialis lib. 5. epigr. 48. ad Labienum;

Nudum eſt in medio caput, nec ullus
In longa pilus area notatur.

ut areæ domorum graminibus, ita calvi carent capillis. Raderus ad Martial. lib. 5. ep. 48. Leg. *nidet adusta pilis*: lævia enim & glabra quæ ſunt, nident. Palmer. in Spicileg. *Ridere* eſt nitere, vel lætum hilaremque eſſe, ut apud Horat. *Ridet argento domus.* quod de raſis, ſive ψιλωτοῖς, uſurpat Petron. 9. Rob. Titius Locor. controverſ. lib. 3. cap. 17. *Ridere* non eſt nitere, ſed potius Græcorum σεσηρέναι quo verbo utuntur pro denudatione. & tamen σεσηρέναι proprie eſt rictum diducere. Villiomarus Animadverſ. in Rob. Titium lib. 3. cap. 17. Defendit ſe Titius Aſſertion. lib. 3. cap. 17. ſed Villiomari expoſitio magis eſt: niſi ſi forte ex V. C. legend. *aret adusta*, quæ lectio ſingularem habet emphaſin, *area aret adusta*, id eſt, arefacta & glabrata. q. d. ξηρὰ ξηραίνεται ἐκμαθεῖσα. hinc & ξηρασία dicitur vitium illud capillorum, cum propter alimenti, ſeu humoris, defectum defluunt: ſpecies nimirum τῆς ἀλωπεκίας, de qua Alexander Trallianus in princ. libri; Ἀλωπεκία πάθος ἐστι, τριχῶν μάδησις. aliter tamen de ξηρασίᾳ Auctor Definition. medicinal. ERHARD.

Ridet] Forte *ſordet*, vel *aret*. AURAT.

Fallax natura deum] Tibull. lib. 1. eleg. 4.

Crudeles divi: ſerpens novus exuit annos:
Formæ non ullam fata dedere moram.
Solis æterna eſt Phœbo Bacchoque juventas:
Nam decet intonſus crinis utrumque deum.

PITH. Interpretare, ut illud vet. Poet.

——— *Saturnia ſancta Dearum.*

Vel *Natura Deorum*, ipſi omnes Dii. Sic *Natura criniis* apud Virgil. Ceiri verſ. CXXIV. vide ibi Not. BARTH.

Ætati] *Juventuti.* Sen. ad Helv. cap. XVI. Cæcil. apud Gell. lib. 2. cap. 23. BARTH.

Infelix, modo crinibus nitebas] Ita hos verſus ſcripſimus. vulgo perturbatus eſt ordo & ſcriptura. SAMBUC. Ita hos urbanos & diſertos verſiculos in ordinem redegit Turnebus. quo ſenſus eorum eniteſcat, calvus comparatur æri, & tuberi hortorum rotundo, nullaque lanugine villoſo. Antea vitio librariorum tranſpoſitus & conturbatus erat ordo hoc modo:

Infelix modo crinibus nitebas,
At nunc levior ære vel rotundo
Ridentes fugis & times puellas;

Phœbo

Phoebo pulchrior, & sorore Phoebi:
At nunc levior aëre, vel rotundo
Horti tubere, quod creavit unda,
Ridentes fugis, & times puellas.
Ut mortem citius venire credas,
Scito jam capitis perisse partem.

CX. ᵃ Plura volebat proferre, credo, & ineptiora praeteritis, quum ancilla Tryphaenae Gitona in partem navis inferiorem ducit, corymbio-que

ᵃ ENCOLPIUS.

Phœbo pulchrior & sorore Phœbi:
Orti tubere quod creavit unda.
Ut mortem citius venire credas.
Scito jam capitis perisse partem.

Adversarior. lib. 4. cap. 19. ERHARD.

Nitebat] Proprium de comis decoris verbum, quod λιπαροὺς πλοκάμους, & λιπαρὰς ἐθείρας, ut Græci vocabant, notat. vide Illustr. Spanhemium ad Callimach. Hymn. in Apoll. verf 39. & in Pallad. verf. 32. *nitidos capillos* vocat Horat. I. Epist. XIV. 32. & *nitentes* II. od. VII. 7. *nitidum caput.* lib. I. od. IV. Martial. lib. XII. 38.

Crine nitens, niger unguento, perlucidus ostro.

nitor autem ille unguentis, oleo, myrrha & similibus conciliabatur. Unde Græcum λιπαροπλοκάμους recte Suetonius in Nerone cap. XX. reddidit *insignes pinguissima coma*, ut recte observat Casaubonus. BURM.

At nunc] In Traguriensi erat; *at nunc are, vel rotundo levior.*

Levior are] Cui simile est illud Apuleji; *Cucurbita glabrior.* & illud Martialis; *Levior & conchis Galle Cybebiacis.* H. Junius de Coma cap. II. ERHARD.

Horti tubere, quod creavit] Forte, *Ponti sidere, quod erravit.* AURAT. Martialis lib. XIII. epig. 43.

Lata suburbanis mittuntur apyrina ramis,
Et verna tuberes: quid tibi cum Libycis?

Pontanus Notis in Macrob. de Somn. Scip. lib. 2. cap. 6. ERHARD. *Tuber*, genus fungorum: de quibus Joh. Bapt. Porta lib. 10. Villæ cap. 70. Hadrian. Junius in Nomenclat. & Zehnerus in Nomenclat. lib. 4. cap. 11. *Tuber terræ*, aliud est, Græcis κυκλάμινος: de quo Porta ibid. lib. 9. cap. 17. WEITZ. Prima autem editio:

Horti tulere quod cecavit unda.

sed rectum est *tubere.* supra cap. XV. *calvus suberosissimæ frontis.* Tubera autem nasci, cum imbres autumnales ac tonitrua crebra sunt, docet Plinius lib. XIX. cap. 3. & Mitylenis nasci *exundatione fluminum invecto semine.* Unde noster recte dicit, *quod creavit unda*, vide ibi Harduinum. Amplissimus Cuperus *undam* pro pluvia poni annotavit, quæ *aqua cælestis* dicitur in lapide apud Gruter. CLXXX. 2. & 3. & Horat. Carm. secul.

Nutriant fetus, & aquæ salubres,
Et Jovis auræ. BURM.

Times puellas] Biturig. *pares.* Pith. PATISSON.

Ut mortem citius venire credas, scito jam capitis perisse partem] Verticem eorum, qui in vicinia mortis, credebant veteres radi à Proserpina. Ad hanc superstitionem allusit hic Petronius. Virgilius Æneidos 4. difficiles ait obitus Didonis, quia

Nondum illi flavum Proserpina vertice crinem
Abstulerat, Stygioque caput damnaverat Orco.
Ergo Iris croceis per cælum roscida pennis
Devolat, & supra caput astitit, hunc ego Diti
Sacrum jussa fero; teque isto corpore solvo,
Sic ait, & dextra crinem secat. ——

Servius: *Traxit hoc de Alceste Euripidis, qui inducit Mercurium comam secantem, quia fato peribat mariti.* Cui suffragatur Macrob. Sat. lib. 5. cap. 19. Quamquam is Orcum, non Mercurium, ab Euripide induci auctor. verba Euripidis.

Ἱερὸς γὰρ οὗτος τῶν κατὰ χθονὸς θεῶν.
Ὅτου τόδ᾽ ἔγχος κρατὸς ἁγνίσει τρίχα.

Scholiastes ὡς ἔθους ὄντος τὸν θανατον τοῦ μέλλοντος ἀποθνήσκειν τὴν κόμην τέμνειν. Stat. II. Silvar. de Glaucia, quæ in confinio mortis: *Jam complexa manu crinem tenet infera Juno.* Notandum quod Apul. cadaver hominis mortui ita describat, Miles. II. *Et cum dicto juvenem quemdam linteis amiculis intectum, & adusque mentum deraso capite, producit in medium.* WOUWER.

Ineptiora præteritus] Leg. *præteritis.* AURAT. Id est, præmissis & antecedentibus. ERHARD.

Triphana] Leg. *Tryphana.* AURAT.

Corymbio] Redimiculum mulibrium comarum. GLOSSÆ. Leg. *connubioque domina.* AURAT. Ita v. l. *Corymbium est ornamentum capitis muliebre, deminutum à corymba, ut τραπέζιον à τράπεζα, &c.* SAMBUC. Leg. *corymbion.* Gallice, *faulse perruque.* BONGARS. Leg *corymboque.* Interpres Thucydidis lib. I. κρωβύλος δέ ἐστιν εἶδος πλέγματος τῶν τριχῶν ἀπὸ ἑκατέρων εἰς ὀξὺ ἀπολῆγον, ἐκαλεῖτο μὲν τῶν ἀνδρῶν κρωβύλος, τῶν δὲ γυναικῶν κόρυμβος, τῶν δὲ παίδων σκορπιὸς. Apud Tertullian. de veland. virginibus mendosissime legitur *scrobulos*, &c. & alibi prolixius de ea re diximus. BRASSICAN. *Corymbium* est ornamentum

que dominae pueri adornat caput. Imo ſupercilia etiam profert de pyxide, ſciteque jacturae lineamenta ſequuta, totam illi formam ſuam reddidit. Agnovit Tryphaena verum Gitona, lacrymiſque turbata tunc primum bona fide puero baſium dedit. Ego, etiamſi repoſitum in priſtinum decorem puerum gaudebam, abſcondebam tamen frequentius vultum, intelligebamque, me non tralatitia deformitate eſſe inſignitum, quem alloquio dignum nec Lycas quidem crederet. Sed huic triſtitiae eadem illa ſuc-

tum capitis muliebre, deminutum à *corymbo*, ut τραπέζιον à τράπεζα, &c. RITTERSH. *Corymbus* ſic redimiculum muliebrium comarum, ut *crobylus* virorum, *ſcorpius* puerorum intelligitur: à Grammaticis Græcis implicatio comarum in acutum deſinens explicatur.

—— Crines nodantur in aurum.

Cum Maro canit Æn. 4. Servius *crobylon* interpretatur. Sed hic comæ ſunt adpoſititiæ, quales flavas plerumque mulieres, mentito decore formam quærentes, præſertim in Aulis, ſibi adjiciunt. Nam, cui circumponitur *corymbion*, is raſus novacula fuerat. Turneb. Adverſar. lib. 4. cap. 19. ERHARD. *Crobyle*, κρωβύλη, retiolum, quo coma contegitur. Quin & κρώβυλος dicitur aureus argenteuſque corymbus, ex capillis dependens, πλέγμα τριχῶν εἰς ὀξὺ ἀπολῆγον. Quod in viris κρώβυλος, in mulieribus κόρυμβος, in pueris σκόρπιος dicebatur, &c. Tiraquell. Connub. 3. pag. 52. WEITZ. v. Nicol. Loenſ. Miſcel. lib. VIII. cap. 25.

Supercilia profert] Calliblephara, quibus ſupercilia ad ornatum denigrant mulieres. GLOSSÆ. Artemid. lib. 1. ὀφρύες δασεῖαι, καὶ εὐανθεῖς, πᾶσιν ἀγαθαί, μάλιστα γυναιξίν. αὗται γὰρ ὑπὲρ εὐμορφίας καὶ μέλανας χρίονται τὰς ὀφρύας. Tertull. de habitu mul. cap. 11. *Nigrum pulverem, quo oculorum exordia producuntur.* de cultu fœmin. cap. 5. *Oculos fuligine collinunt.* Menander. τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπογραφέσθαι. Alexis apud Athen. lib. 13. τὰς ὀφρῦς πυῤῥὰς ἔχει τις, ζωγραφοῦσιν ἀσβόλῳ. vide Clement. Alexand. Pæd. lib. 2. cap. 10. Cypr. de bono pudicit. cap. XI. WOUWEREN. Calliblephara intellexit, de quibus Marcellus Virgilius in Dioſcorid. & Pamelius in Tertull. de Cultu femin. cap. 5. num. 23. ERHARD.

De pyxide] Eſt in mundo muliebri. GLOSSÆ. Paul. lib. ſent. tit. 6. WOUWEREN.

Sciteque jactura] Ita v. l. vulg. *ſcita*. fort. etiam, *factura*, ut in Noct. Attic. fort. etiam, *natura*. SAMBUC. Forte, *natura*, vel *factura*, ut apud Agellium. RITTERSH. Corruptus certe locus. Vir doctus quidem in margine codicis Apuleji, quem poſſideo ad lib. VI. Metam. corrigit *ſcitaque ductura lineamenta ſecuta*, ut ſupra dixerat, *epigrammata ducit liberali manu per totam faciem*, & emendat ſimul Apuleji verba. *Quia me neceſſe eſt indidem delibatum theatrum Deorum frequentare.* Ubi MSS. quidam *delitam*, alii *delinatam*, Aldus *delinitam*, ille *delineatam* mallet, eodem ſenſu, quo hic Petronius. Sed neſcio, an *ductura* recipi in latinitatem poſſit. prima editio & Tragur. Cod. *ſcitaque jactura;* niſi quod Tragur. in margine habeat *natura*. latet verbum aliquod, quod artificem ornatricis manum notet, nam, *jactura*, nauci eſt. Forte *ſcitaque formatura*, qua voce Lucretius utitur, lib. IV. verſ. 456.

Formaturaque labrorum pro parte figurat.

Qui & ſimilis flexionis voces amat. v. Giph. indic. in *diſpoſitura*, & *poſitura:* prima ſyllaba exciderat, unde, *matura* reſtante, librarius *natura* fecit. *formare* vero proprie de capillis, ſuperciliis, &c. Suet. Neron. cap. LI. *comam, ſemper in gradus formatam, peregrinatione Achaica etiam pone verticem ſummiſit.* Propert. I. eleg. 3.

Et modo gaudebam lapſos formare capillos.

ubi v. Broukhuſii notas. BURM.

Bona fide] Vide ſupra ad cap. XI.

Repoſitum] Virgil. I. Æneid. 253.

Sic nos in ſceptra reponis.

ubi Servius, *Reſtituis in regna, quæ amiſimus.*

Tralatitia deformitas] Non inſignis, ſed vulgaris. GLOSSÆ. Tranſlatitia, exigua, parva. TORNÆS. Inſignis eſt locus ille Ciceronis ex lib. 3. epiſt. ad Appium epiſt. 8. *Romæ compoſui edictum nihil addidi, niſi quod publicani rogarant, cum Samum ad me veniſſent, ut de tuo edicto totidem verbis transferrem in meum. diligentiſſime ſcriptum caput eſt, quod pertinet, &c. hoc vero, ex quo ſuſpicio nata eſt, me exquiſiſſe aliquid, in quo te offenderem, tralaticium eſt.* Sic *tranſlaticium ſumus*, id eſt, vulgare, commune, ac nullius ſumtus, apud Sueton. in Nerone cap. 33. & *jus tralaticium* apud eund. in Octavio cap. 10. ubi de M. Antonio Conſ. *Ac ne publicum quidem ac tralaticium jus ulla in re ſibi ſine pactione graviſſimæ mercedis impertiente ad Optimates ſe contulit.* Sic hoc loco apud Petronium *tranſlaticia* vel *tralaticia deformitas* eſt non inſignis, ſed vulgaris. Et infra cap. 113. *Nec Giton me aut tralatitia propinatione dignum judicabat.* Et iterum cap. 114. *præteriens aliquis tralaticia humanitate lapidabit.* Aſconius in 1. Verr. cap. 44. *Vetus edictum tranſlaticiumque eſt. Tranſlatitia veteres dixerunt non nova, nec nuper inventa, ſed aliunde tranſlata.* DANIEL. Lego, *tralatitia ſcurrilitate.* BOURDELOTT.

succurrit ancilla, sevocatumque me non minus decoro exornavit capillamento: imo commendatior vultus enituit, quia flaucorum corymbion erat.

Decoro exornavit capillamento] Solebant crinem fastigiare, seu in summum verticem adstringere, in modum galeri, aut turris, unde Juvenal. Satyr. 6.

—— Tot adhuc compagibus altum
Ædificat caput. ——

convoluti isti crines ad verticem capitis, *tutuli* Romanis. Varro 4. de ling. Lat. Fest. Hoc appellavit Tertullian. de Pall. *comam struere*, & lib. de cultu fœm. *structores capillatura*. Hieronym. Epist. ad Demetriad. *Ornare crinem, & alienis capillis turritum verticem struere.* ut Lucanus:

Turritamque gerens frontem. ——

& Nazianz. Μὴ κεφαλὰς πυργῶτε νόθοις πλοκάμοισι γυναῖκες. Ex quibus haurimus, adscitos crines induisse, quibus promissi non erant. Quod verum est. Apul. lib. xi. Mil. *Adtextis capite crinibus fœminam mentiebantur.* Habebant insuper adulterinorum crinium futiles quasdam formas, has capiti ut veras adponebant; idque *capillamentum*. Sueton. Calig. cap. 11. Græcis πηνίκη. Scholiast. Aristoph. φενάκη κυρίως ἡ προσθετὴ καὶ ἐπιτήδευτη κόμη ἀπὸ τῶν κατεξυρημένων γυναικῶν, καὶ οὕτως ἀπατηλὸν διὰ τὸ ἐπιπλαστον τῆς κόμης. Lucian. ἑταιρ. διαλ. ὑπόψιλοι γάρ αὐτῇ αἱ τρίχες· τὸν δὲ καὶ τὴν πηνίκην ἐπιθεῖτο. Idem Pseudomant. Manilius lib. v. vers. 146.

Illis cura sui vultus, frontisque decora,
Semper erit, tortoque in plexum ponere crines,
Aut nodis revocare, & rursus vertice denso
Fingere, & appositis caput emutare capillis.

Firm. Astr. l. 8. cap. 7. *Appositis alienis crinibus fictam pulcritudinem mentiantur.* Tertull. de cultu fœm. lib. II. cap. 7. *Affigitis nescio quas enormitates sutilium capillamentorum, nunc in galeri modum, nunc in cervicem retro suggestum.* Interpr. Juvenal. Satyr. VI. 123. *Crine suppositicio rotundo in modum galeæ facto.* Artemidor. lib. I. ἀλλοτρίαις τριξὶν αἱ γυναῖκες χρῶνται. Clem. Alex. Pæd. lib. 2. cap. 11. ἀλλοτρίας δὲ αἱ προσθέτεις τρίχας, &c. Xiphil. Neron. & lib. 24. eadem refert de quodam Nectareo. WOUWEREN. Is quoque rasus fuerat, cui capillamentum est inditum. ut autem corymbion feminarum diximus, ita *capillamentum* virorum affirmamus. Turneb. lib. 4. cap. 19. Apud Suetonium tamen in Calig. cap. 11. *Et ganeas & adulteria, capillamento celatus, & veste longa, noctibus obiret:* quispiam credat, esse non quamcumque appositam comam, sed prolixiorem, longiorem, similemque prope femineæ. nam *capillus* est coma paullo longior, ut, cum virilis etiam promittitur. Juvenal. Sat. 5.

Ille capillato diffusum Consule potat.

Vestem ergo longam gessisse Caligulam censeret, ut stolam mulier solet ad pedes demissam, ne agnosceretur, & capillamentum sumsisse virili longius, simileque muliebri, aut Maurorum, & Hispanorum promissis crinibus. Nam hi populi capillati erant. sic *capillare* vocat *unguentum*, quo capillos ungunt feminæ, Martial. lib. 3. ep. 40. & *capillata arbor* apud Plin. lib. 18. cap. 24. ad quam capillus Vestalium ferebatur, ut sit *capillamentum* velut τρίχωμα. Idem lib. I. cap. 17. De capillorum & comæ structura, quod ad hunc locum, vide Zinzerling. Misceller. Critic. cap. 47. In hoc tamen Petronii loco *capillamentum* non est virile, sed muliebre adæque, à domina Tryphæna subministratum. Unde & Fortuna vocatur *capillata* à Dionysio Catone in Distich.

Fronte capillata post est occasio calva. ERHARD.

Commendatior vultus] Gratior, elegantior, pulchrior. Intra cap. CXXVI. *mulierem omnibus simulacris emendatiorem.* Flavus enim capillus, ut niger, commendatur in puellis. Herc. Ciofanus Observation. in Ovid. lib. I. ep. 19. ERHARD. Horat. lib. II. od. 8.

—— Enitescis
Pulcrior multo juvenumque prodis
Publica cura.

SCIOPP. Quo nimirum Lycæ magis placerem. Nepos. Alcibiad. cap. I. *tanta erat commendatio oris atque orationis, ut nemo ei dicendo posset resistere.* Suet. Domit. XVIII. *commendari se verecundia oris adeo sentiebat, ut apud Senatum sic quondam jactaverit, usque adhuc certe animum meum probastis & vultum.* Justin. lib. XXXVI. 2. *filius ejus Moses fuit, quem, præter paternæ scientiæ hæreditatem, etiam forma pulchritudo commendabat.* Et notus ille P. Syri versiculus:

Formosa facies muta commendatio est. BURM.

Flaucorum corymbion] Corymbion flavum: capillitium enim flavum commendat. GLOSSÆ. Alii *flavum corymbion*. TORNÆS. *Flavum* fuisse corymbion opinor. Apul. lib. II. Metam. *Flavum & inaffectatum capillitium*, Et lib. x. *flavis crinibus usquequaque conspicuus*. Ovid. lib. II. fast 763.

Forma placet niveusque color, flavique capilli.

Matronis quidem numquam flava coma dabatur, sed nigra. Interpr. Juvenal. in illud Sat. VI. 120. *Sed nigrum flavo. Crine* (inquit) *suppositicio rotundo, muliebris capitis tegumento in modum galeæ facto, quo utebantur meretrices flavo. nam nigro crine matrona utebantur.* PITH. Corymbion flavum, & ideo commendatior vultus. Flavum enim capillitium commendat Apul. in Salvia Milef. II. Tibull. in amica sua Eleg. 5. lib. I. Valer. Flacc. lib. 5.

Tum novus implevit vultus honor, ac sua flavis
Reddita cura comis. ——

adeo, ut, quibus ingenio flavi crines non essent, arte acquirerent. Tertull. de cultu fœm. cap. 6. *Video, quasdam capillum croco vertere.* Hieron. ad Lætam: *Ne capillum irrufes.* Menand. apud Clem. Alex.

—— 'Ου-

erat. Caeterum Eumolpus, & periclitantium advocatus, & praesentis concordiae auctor, ne sileret sine fabulis hilaritas, multa in muliebrem levitatem coepit jactare. Quam facile adamarent. Quam cito etiam filiorum

——— Οὐ δεῖ τὰς τρίχας ξανθὰς ποιεῖν.

hoc inventum Plinius Galliarum adserit. cæteroquin auri ramentis illuminabant. Capitol. Vero cap. x. *Dicitur tantam habuisse curam capillorum flavorum, ut capiti auri ramenta inspargeret, quo magis coma illuminata flavesceret.* Lamprid. Commodo cap. XVII. Matronarum tamen capillitium nigrum. Virgil. lib. IV. 698. *Nondum illi flavum Proserpina crinem.* Servius: *Matronis numquam flava coma dabatur, sed nigra. Didoni ergo dat, ut turpi.* Quid si legas *fulvorum erat corymbion.* Glossarium *Fulvus* ξανθ. Schol. Thucydidis lib. 1. cap. 6. κρώβυλος εἶδος πλέγματος τῶν τριχῶν. ἐκαλεῖτο δὲ τῶν μὲν ἀνδρῶν κρώβυλος, τῶν δὲ γυναικῶν κόρυμβος, τῶν δὲ παίδων σκορπίος. igitur *corymbion* non est puerorum. Sane Hesychius Κρώβυλος, ὁ σκόλλυς τῶν παίδων. Cum itaque varie exponant, liquet indiscriminatim scriptores usurpasse. Pollux lib. II. Sect. 30. ἐκαλεῖτο δὲ (κορύμβη) πηνίκη, καὶ προκόμιον προσθετόν, οὐ γυναιξὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀνδράσιν, &c. hoc stabilimentum lectionis nostræ: ergo corymbion est capillamentum, hoc est, προκόμιον προσθετόν. WOUWEREN. Leg. *flavicomum*: Nam flavi capilli, tam in fœminis, quam viris, decentissimi putabantur. Theocrit. ξανθοκόμας Πτολεμαῖος ἐπιστάμενος δόρυ πάλλειν. Idem, ξανθότριχι πὰρ Μενελάῳ. Catullus de Jasone in Epith. Pel. Silius lib. 4. Capitol. Vero. Herod. Commod. De fœmellis omnia notissima. BARTH. Scripti codices *flavicomum* tolerabili, quam retinemus, lectione. Fœminæ potissimam curam habebant corymbii flavicomi. Copiose dicimus ad Pausaniam. Viris etiam Veneriis studium tantum, *ut capiti auri ramenta respergerent, quo magis coma illuminata flavesceret.* quæ de Vero notat Jul. Capitolinus in Vero, & Trebellius Pollio in Galieno. Has delitias tangit quidam Interpres Horatii, ad illud lib. 1. od. 5.

Cui flavam religas comam, &c.

quæ copiosius, ut dixi, ad Pausaniam. BOURDEL. Patissonii, Tornæsii, & antiquæ editiones aliæ *Flaucorum corymbium.* Casaubonus ad Sueton. Calig. XI. legit. *Quia flaveo ornatum corymbio erat*, sed, quo ornatum referri debeat, non video. Salmasius ad Trebell. Poll. Claud. cap. XVII. *quia flavum corymbion erat*, ubi & de corymbio disserit eruditissimus vir. Marcilius ad Horatii lib. II. od. II. *quia laconicum corymbion erat* conjicit, sed, cum tam incredibilis conjecturæ rationes eo loco non reddat, minus ejus auctoritate movemur. Barthius ad Statii Theb. VIII. 491. non abhorret à vulgato *Flaucorum*, & *Flaucus* suspicatur apud vetus Latium aliquem usum habuisse. Nos hic aquam nobis hærere, libenter fatemur. *Flavicomum*, quod reposuerunt Viri docti, adjuvari forte posset Prudentii loco, Apotheos. vers. 563.

Armiger e cuneo puerorum Flavicomantum.

de Flavis autem crinibus hic addere aliquid nihil attinet, post ea, quæ Broukhusius attulit ad Tibull. lib. 1. eleg. 6. BURM.

Eumolpos] Lege *Eumolpius.* BRASSICAN.

Advocatus] Vid. Cujac. Parat. in lib. 2. Cod. & 4. Obs. 40. *Advocare*, patrocinio exposcere. Beda & Agroet. de Orth. ut hodie vulgo dicunt, pro præstare patrocinio videtur usus Lucil. lib. 29. *amicos hodie audivimus cum improbo illo Lucilio advocasse*, frustra ibi est Nonius. BARTH. *Advocatus* differt à *patrono*: nam *advocatus* is olim dicebatur, qui tantum, ut amicus, assistebat, gratia & auctoritate aliquem in judicio adjuvabat. Et ita semper eo utuntur Plautus, Terentius, Cicero, alii antiquiores. Schopp. in Miscellan. ERHARD.

Auctor] Alii *actor*. PATISSON. An leg. *actor?* nam *agere* verbum est advocatorum. Nepos in vita Attici cap. 3. de Atheniensibus. *Hunc in omni procuratione Reip. actorem auctoremque habebant.* ERHARD.

Ne sileret sine fabulis hilaritas] Pro, hilare concilium, hilares convivæ & combibones: abstractum pro concreto. ERHARD.

In muliebrem levitatem] Salisberiens. lib. 8. cap. 11. *Multus est in mulierum ineptiis videndis, aut exprimendis, Petronius.* Virgil. lib. 5. Æneid.

Varium & mutabile semper
Femina.

Calpurnius in Bucolicis;

Mobilior ventis mulier. ———

Videatur Vincentius lib. 5. cap. 10. Specul. doct. in. *de moribus feminarum.* Donatus in Terent. Act. 2. sc. 1. Hecyræ, in hæc verba, *Tum nequam mulier*, citat Euripidis locum, qui adscriptus non est, in cujus loco stellula posita est. tu quære, citat & dictum locum Virgilii, *Varium*, &c. DANIEL. Q. Septim. lib. 6. de B. Troj. *mobile suapte natura ingenium muliebre.* BARTH. Joan. Salisberiensis lib. 8. cap. 11. quod inscribitur, *De molestiis & oneribus conjugiorum, & de pernicie libidinis, de muliere Ephesina & similium fide:* inter cætera refert; *In muliebrem levitatem ab auctoribus passim multa scribuntur. Fortasse falso interdum: nihil tamen impedit, ridentem dicere verum, & fabulosis narrationibus, quas philosophia non rejicit, exprimere, quid obesse possit in moribus. Ex his enim liquet, quam facile ament, quanta oderint levitate, quam cito obliviscantur affectuum, & naturæ immemores interdum in filios armentur, interdum in viscera sua. Sunt aliquæ pudicissimæ, licet Satyricus dicat, quoniam*

Rara avis in terris, nigroque simillima cygno.

 mulier

rum oblivifcerentur. Nullamque effe feminam tam pudicam, quae non peregrina libidine ufque ad furorem averteretur. Nec fe tragoedias veteres curare, aut nomina feculis nota, fed rem fua memoria factam, quam expofiturum fe effe, fi vellemus audire. Converfis igitur omnium in fe vultibus, auribufque, fic exorfus eft:

CXI.

mulier exacta caftitatis. Et Tragicus, nullam effe feminam pudicam, qua non peregrina libidine ufque ad furorem incendatur. Matrona quadam, referente Petronio, &c. ERHARD.

Filiorum oblivifcerentur] Homer. Odyff. ο. οἶσθα γὰρ οἷος θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι γυναικός, &c. BRASSICAN. Male *filiorum*, hocque vel ex uno J. Sarisberienfi evidentiffime patet, qui, ut aliis locis ipfum Arbitri fenfum expreffit, fic procul dubio & hoc, lib. VIII. cap. II. fcribit: *quam cito oblivifcantur affectuum.* Legendum olim putabam *virorum*, ut ex feqq. patebit. Nonnullæ Edit. *philorum* præferunt à Græco φίλος. Doctiff. Th. Munkerus emendat; *quam cito & cariffimorum oblivifcerentur.* Nofter cap. 112. *ut eodem tempore duorum mihi cariffimorum hominum duo funera fpectem.* BOSCH. *Filiorum* codices plerique: fed fcribendum *filorum*, five *Philorum*, hoc eft, amatorum: eft enim id vocabulum Latio donatum. Hinc cognomen Gentis Romanæ Furiorum, quorum nonnulli *Phili* dicti, quomodo *Philippi* in gente Marica occurrunt. Sic & *Sophi* vocabulum Latinis fcriptoribus. Horatio, Phædro, Martiali, aliis, ufitatum, ut injurii fint, qui apud Valerium Maximum lib. VIII. cap. 8. Græce illa fcribi oportere contendunt, *non fe Sophum, fed Philofophum effe refpondit.* *Logi* etiam apud Plautum aliofque. Ut Perfa Act. III. fc. 2. *dabuntur dotis tibi fexcenti logi.* Apud Phædrum lib. IV.

Factus periclo tum gubernator Sophus.

Et fæpe alibi *Sophus* illi Æfopus dicitur, etiam aliis. *Sacra crypta* habuimus fupra cap. XVII. id eft, occulta. folet & Varro Satyris fuis hujufcemodi Græca frequenter inferere. apud Suetonium & Plinium in naturali Hiftoria *Pallace*, παλλακή, occurrit pro pellice, eftque haud infrequens in hujufcemodi Græcis vocabulis idem Suetonius, ut & fcriptores Hiftoriæ Auguftæ. HEINS. Gronovius lib. IV. Obferv. 13. putat fcriptum antiquitus fuiffe *fidiorum* per compendium, pro *fidiffimorum*, unde folemni mutatione D. & L. fecerunt *filiorum*.

Peregrina libidine] Terentius Andr. Act. III. fc. 1. *Adeon' eft demens ex peregrina:* ubi Donatus. *Et bene, adeo: quia tam demens eft, quod amat ex peregrina.* PITH. Supra cap. XCI. *Peregrini amoris conceffio.* Hinc *mulieres peregrinæ* in facris literis pro meretricibus & adulteris. *Peregrina* autem libidini opponitur *domeftica*. ERHARD.

Ad furorem] Sic fupra cap. XI. *vota ufque ad invidiam felicia* dixit. Boeth. *Sirenes ufque ad exitium dulces.* De Amore & furore vide Menandrum & Archilochum apud Stob. Sermone 61. BARTH.

Averteretur] Alii, *avelleretur*. TORNÆS. Ab officio puta. Sic fupra cap. 109.

Vernantesque comas triftis abegit hiems.

quod magno piaculo mutat acutiffimus juvenis. Traductum enim ab hieme, & ita Nicetas Choniates Andronici Comneni calvitiem *arida quercui* comparat. lib. 2. de ejus Imp. BARTH. Sana fcriptura. Sueton. Neron. 52. *à Philofophia eum mater avertit.* Statius lib. VII. Theb. 119.

Non alter anhelos
Infinuare metus, animumque avertere veris
Aptior.

Tragœdias veteres] Juftin. XI. 3. *adiiciunt & fcelerum priorum fabulas, quibus omnes fcenas repleverint.*

Seculis] Simpliciter pofitum, pro omni tempore, quod ante effluxit. Ita recte contra Scaligerum explicat illuftriffimus Huetius Manilii verfum, lib. II. 603.

Lis una fuit per fecula mortis.

Idem lib. I. verf. 185.

Cum facies eadem fignis per fecula conftet.

Et verf. 517.

Variant faciem per fecula gentes.

Et alibi. BURM.

Sed fua memoria facta, qua expofiturum] V. C. *fed rem fua memoria factam expofiturum.* TORNÆS. Summus Gronovius ad Dialogum de Oratoribus cap. XXI. legit. *fed rem fua memoria factam expofiturum effe, fi vellemus audire*, affentiens Tornæfii codici.

Si vellemus audire] Sollemnis etiam noftris aniculis præfatio fabulæ: *Narrabo vobis fabulam, fi vultis audire.* RITTERSH. Refpicit ad morem veterem, quo recitaturi fabulam folemni velut præfatione fibi audientiam parabant: qui mos hodieque in vulgo Saxonico remanet: *Ick weet een Meertken, will gy fe hören, ick will fe zu feggen.* Rittershuf. ad Phædrum. ERHARD. Formula humanitatis. Theophr. Caract. περὶ λαλιᾶς. καὶ ὅτι αὐτὸς πάντα οἶδε, καὶ ἂν ἀκούῃ αὐτοῦ, μαθήσεται. *Se rem omnem probe tenere, illum, fi audire velit, intellecturum*, fimile apud Euripid. Phæniff. 874. σοὶ δ', εἰ τι χρῄζεις μαθεῖν, λέξω. Et Hippol. verf. 697. dixit, ἔχω δ' κἀγὼ πρὸς τάδ', εἰ δέξῃ, λέγειν. Græcorum Oratorum eft εἰ πείσας ἀνέξεσθε. Themift. Orat. II. pag. 86. & εἰ βούλεσθε, pag. 87. & ἐπεὶ μὴ λύπει, Ælian. lib. XIII. Var. cap. 1. Idem lib. XII. cap. 1. εἴ σοι βουλομένῳ ἐστί. Plato I. de leg. pag. II. CUPER.

CXI. [a] Matrona quaedam Ephesi tam notae erat pudicitiae, ut vicinarum quoque gentium feminas ad sui spectaculum evocaret. Haec ergo, quum virum extulisset, non contenta, vulgari more, funus sparsis prosequi

[a] EUMOLPUS.

Sic versus] Prima editio, Sambuci, & Traguriensis *exorsus est*.

Matrona] Joh. Salisberiensis lib. 8. cap. 10. Pith. PATISSON. Citatur à Salisber. lib. 8. cap. 11. qui ait, Flavianum etiam auctorem esse, Ephesi ita facto accidisse, mulieremque impietatis suæ & sceleris parricidialis & adulterii luisse pœnas. BONGARS. Eadem est fere fabula apud Apulejum in lib. de asino aureo, vel Metamorphos. DANIEL. Hanc historiam vere contigisse, auctor est Flavianus apud Salisberiensem. Eadem carmine reddita est à Romulo Grammatico veteri, Fabular. Æsopicar. cap. 48. ubi videndus Commentator. Sed fusius & integrius refertur in Historia, quæ *de Cæsare Diocletiano, ejus Filio, & VII. Sapientibus* inscribitur, & Germanorum manibus jam annos supra ducentos versatur, ex Latino in nostrum conversa sermonem. Cujus Latini codicis vetustum & membraneum exemplar apud R. P. Johannem Muntzenbergium Priorem Carmelitarum in hac nostra Urbe vidimus; Græcum alicubi Bibliothecarum exstare scribit Velserus præfat. in Apollonii Tyrii Historiam. Franc. Modius J. C. qui de veteri exemplo nihil inaudire potuit, Latinum fecit ex Germanico, nomina personarum mutavit, nova de suo confinxit, typisque Feyrabendianis edidit hoc titulo; *Ludus septem sapientum de Asterei Regis adolescentis educatione, periculis*, &c. Cui lubido, adire potest &, *septimum Zamolxis exemplum* legere. Hebertus Clericus carmine Gallico reddidit circiter A. N. C. CIϽ CC. & Latinum illud exemplar ad Joannem Monacham Altisilvanum auctorem refert. Sic enim scribit au Roman des Sept Sages de Rome;

Li bon Moine de bonne vie
De Haute-selve l'Abbeie
A l'estoire renouvelee,
Par bel Latin l'a ordenee?
Hebers la vieut en Romans trere,
Et del Romans un livre faire.

apud Claudium Fauchetum in libro, quem Gallice & eleganter instituit atque inscripsit, *Recueil de l'origine de la Langue & poesie Françoise, Ryme & Romans: plus les noms & sommaire des oeuvres de CXXVII. Poetes François, vivans avant l'an MCCC.* quem magna ex parte in Bibliothecam Francicam Anton. Verderius Vallisprivatæ Baro transscripsit. Porro Romani illius de Septem Sapientibus Romanis exemplar membraneum quam vetustissimum, sed pro se scriptum, exstat in Bibliotheca Goldasti nostri. Latinum illud antiquum exemplar secutus est Auctor libri, qui *Gesta Romanorum* vocatur, & moralisationibus, quas ipse dicit, hoc est, monitis ethicis & præceptis moralibus illustravit. Asserum Angliæ Regem hanc historiam in Anglicam linguam transtulisse, auctor est Commentator Romul. in principio Comment. ERHARD.

Ad spectaculum sui] Id est, ad se cum admiratione spectandam, supra cap. 26. *me quoque ad idem spectaculum lenta manu traxit.* Ovidius VII. Met. 785.

Tollor eo, capioque novi spectacula cursus.

Liv. XXIV. 29. *assueti & ante spectaculis contionum.* Florus lib. 1. *verso in spectaculum bello.* Quibus omnibus locis, & pluribus, quæ adjicere possemus, prima sua significatione ipsum spectandi actum & aviditatem notat. BURM.

Extulisset] Donatus in Terent. Andr. Act. 1. sc. 1. *Efferri proprie cadavera mortuorum dicuntur.* Quinct. lib. 8. cap. 5. *Infelicissima femina nondum extulisti filium, & jam ossa legisti.* Sen. ad Alb. cap. 2. Petron. cap. LXXXIII. Senec. de morte Claud. *Mathematici, postquam princeps factus, eum singulis mensibus efferunt.* WOUWEREN. Manil. lib. IV. 71.

Ex ipsis quidam elati redire sepulcris.

Lamprid. Commod. cap. 1. *Antoninus quadrimus est elatus.* Augustinus de C. D. libro 1. cap. 12. *extulerunt in marmoreum tumulum.* BARTH. *Efferre* est mortuum hominem ad sepulturam exportare. Nam, ut Donatus in Andr. Terentii monuit, *efferri proprie cadavera mortuorum dicuntur*, cujus verbi frequentissima est apud Classicos autores mentio. Kirchmannus de Funeribus Roman. lib. 2. cap. 1. Lambin. ad Plauti Asin. Act. 3. scen. 3. Nota est formula indictionum funerum; L. TITIUS VIXIT. L. TITIO EXEQUIAS IRE CUI COMMODUM EST. IAM. TEMPUS EST. OLLUS EFFERTUR. Turneb. Adversar. lib 9. cap. 17. *Efferre* Galli dicunt *colporter*. Frecherus. ERHARD.

Funus passis] Alii *funeris officium passis*. PATISSON. Vide Serv. in Virgil. SAMBUC. & RITTERSH. Impr. *funeris sparsis*. PUTEAN. V. Cod. *funus*. DANIEL. Vita S. Sebastiani MS. *advenit ergo mater & soluto capillo, scissisque vestibus, & uberibus obtunsis, ajebat, o praedulcis fili*, &c. BARTH. Omnes veteres editiones ante Tornæsium, *sparsis*. & ita codex Traguriensis, quod cur in *passis* mutari debuerit, non video. Justin. lib. XXIV. 8. *simul & ipsa vates, sparsis crinibus, cum insignibus & infulis pavidi procurrunt.* Et passim Poetæ, apud quos tamen librarii sæpissime has duas voces inter se commutarunt, ut ex variis lectionibus Ovidi videre est, lib. 11. Metam. 239. vers. 513. & alibi. BURM.

Funus passis prosequi crinibus] *Prosequi*, verbum funebre, defuncti corpus, quod effertur, sequi: Æschylo προπέμπειν. Heraldus Adversarior. lib. 1. cap. 6. Ut omnia ad mœrorem & tristitiam essent composita,

ſequi crinibus, aut nudatum pectus in conſpectu frequentiae plangere, in conditorium etiam proſequuta eſt defunctum, poſitumque in hypogeo

ta, veteres capillamento quoque luctum præ ſe ferebant. Ac in fœminis quidem crines ſolutos ac circum colla fluitantes obſervare licet, vel ex hoc loco. Kirchmann. de Funer. lib. 2. cap. 12. ERHARD.

Nudatum pectus in conſpectu frequentia plangere] *Planctus* dicitur omnis colliſio, ait Lutatius. eſt autem hic geſtus acriter lugentium. Q. Sulpit.

Mæret & ad cineres plangit ſua pectora palmis.

Apul. Mil. 4. *Quid canitiem ſcinditis, quid pectora tunditis?* lib. 7. *ejulans tunſis uberibus.* lib. 8. & 9. Lucian. ἐπαιρ. ἀλλ' ἐσπάραττε τὰς κόμας, καὶ τὰ στέρνα ἐτύπτετο, καὶ ἐπεθ... Virgilius lib. 1. Æneid. 481.

——— *Triſtes & tunſæ pectora palmis.*

Firm. *Qui dolore perculſi caput plangant, & pectora pugnis obtundant.* Martial. lib. 2. epigr. 65. At, quod ait *nudatum pectus*, Propert. lib. 11. Eleg. 19.

——— *Plangas pectora nuda.*

Ovid. 4. Faſt. verſ. 454.

Et feriunt mæſta pectora nuda manus.

Hoc innuiſſe puto Silium. lib. 12. verſ. 598.

Sparſaque ſolutis

Crinibus exululant matres atque ubera nudant.

Juven. Sat. VI. 490.

Laceratis ipſa capillis

Nuda humeros Pleias infelix, nudiſque papillis.

WOUWEREN. Orpheus Arg.

Τοῦ δ' ὡς κλύε σύγξυνος αὐτή

Στῆθεα δρυπτομένη κατ' ἰωκυεν, ἀμφὶ δὲ δοιὰς

Ἀλφαμένη μαζοῖσιν βρέχε ἀπὸ θυμὸν ὄλεσσε.

BARTH. Habitus lugentium. Infra; cap. 115. *Non tenui diutius lacrimas, immo percuſſi ſemel iterumque pectus.* Goldaſtus. Ovid Metamorph. lib. 6. circa fin.

——— *Paſſos laniata capillos,*

Lugenti ſimilis, caſis plangore lacertis.

ſparſos capillos cum laniaſſet. Philomela intelligitur. Lacerare autem crines in mœroribus ſolent mulieres. Raph. Regius Enarration. in Ovid. ERHARD.

Conditorium] Vertit hypogæum. BRASSICAN. Seneca epiſt. 61. & 83. *conditivum* vocat, id eſt, ſepulcrum, monumentum, μνημεῖον. RITTERSH. Subterraneum ſepulcrum, *conditivum* Senecæ ep. 60. *conditi* pro ſepultis, Arnobio lib. 1. Savaro ad Sidon. lib. 5. epiſt. 17. Nam *condere* verbum eſt mortuale vel ſepulchrale. Rittershuſ. ad Phædrum. Id ſepulcrum, etiam *requietorium* dicitur in vet. inſcrip. Kirchmann. de Funer. lib. 3. cap. 10. Veteribus Chriſtianis *cimiterium* quod Græcis κοιμητήριον, non unum ſepulcrum, ſed *ſepulcretum* dicebatur, ut & nobis hodie. ERHARD. Sic antiquum marmor apud Gruterum pag. MCXXXIV. 6. D. M. PRIMILLÆ. ÆSTIONES. CUI ET SACRIS DOMESTICIS OFFERRE CONCESSERAT OLLAS VI. MINORES ET LIBERIS EJUS IN AVITO CONDITORIO INDULSIT. Quietorium & requietorium paſſim in monumentis vetuſtis occurrit. HEINS.

Hypogæo] Cella pro condendis mortuis extra urbem, alias conditorium. GLOSSÆ. Lege *Hypogæo.* AURAT. Aliud eſt Plinio lib. 25. cap. 13. *hypogeſon*: & explicat Theon in Aratum. BRASSICAN. De hypogæo vide Egeſippum, quem citat Gul. Philander Vitruvii interpres lib. 5. cap. 9. pag. 134. & lib. 6. cap. ult. pag. 285. ὑπόγαια vocat Vitruvius. vide Egeſippum meum manuſcriptum cum ex. Moreiii. DANIEL. *Hypogæorum*, id eſt, cellarum, pro condendis mortuis extra urbem. origo eſt Græca, quod ſatis etiam declarat Phlegon Trallianus, quem poſt Wouweren adducit Meurſius Animadverſ. miſc. lib. 3. cap. 20. De qua cuſtodia mortuorum etiam putem ſenſiſſe Ulpianum l. 14. De religioſ. & ſumt. fun. & Apul. lib. 2. Metamorph. Colvius in Not. Quoniam ſepulcra erant plerumque ſubterranea ædificia, arcuato opere extructa, pavimentis ſtrata, ac parietibus circumſepta, in quæ tamquam in cellas quaſdam per gradus aliquot deſcendebatur, foribus conditorii clauſis, vel apertis, prout uſus requirebat. Indicat clariſſime Petron. verbis ſeqq. *Deſcendit in conditorium*, quod hic Græca voce *hypogæum* vocat. Januas autem habuiſſe, docet idem aperte paullo poſt, ubi ait, militem, qui cruciarios cuſtodiebat, nuptias feciſſe cum illa matrona, *praecluſis conditorii foribus.* Kirchmann. lib. 3. cap. 15. ὑπόγαιον apud Græcos in hac notione nondum reperio, ſed ὑπογαῖον, quod Heſych. exponit ὑπόγειον τάφον. alioqui ὑπόγαιος idem quod ὑπόγειος. Tertullian. de Anima cap. 28. de ſepulchro Pythagoræ, *Reſpice ad hypogeum, & ſi capit, crede.* ERHARD. Scribendum *Hypogeon*, Græcis enim ὑπόγειον, non ὑπογαῖον. Ita enim lapis apud Fabrettum cap. III. pag. 122.

FULVIUS CHARISIUS IN HYPOGEO ——
INSTRUXIT. &c.

Et quod potuerunt in talibus conditoriis, non modo aliquot diebus latere, ſed habitare, æque ac in ædibus, docet illuſtre exemplum Julii Sabini, qui tempore Veſpaſiani rebellans in Lingonibus, & victus, rus abiit, ibique in μνημεῖον ὑπόγειον κατιὼν, *in monumentum ſubterraneum ingreſſus*, & cum opinio eſſet conſtans, illum periiſſe, ibi novem annos cum uxore delituit, & duos ex ea filios ſuſcepit, teſte Xiphilino in Veſpaſiani vita pag. 745. editionis Wechelianæ, nam in Stephaniana perperam ὑπόγυιον legitur. Apud Gruterum tamen pag. MCXIV. 3. YPOGAEUM legitur, ſed vitio marmorarii. Græco more autem addit, quia illi, cum ſepelirent & conderent cadavera, non comburebant, ſubterranea ſepulcra & hypogea fabricabant, ut multis

geo Graeco more corpus custodire, ac flere totis noctibus diebusque coepit. Sic adflictantem se, ac mortem inedia persequentem, non parentes potuerunt abducere, non propinqui: Magistratus ultimo repulsi abierunt: comploratque singularis exempli femina ab omnibus quintum jam diem

tis ostendit Salmasius in Exercitationibus Plinianis. pag. 849. & seqq. & Jacobus Gothofredus ad leg. VI. Cod. Theod. de sepulcr. violatis. BURM.

Graeco more] Miror equidem, cur *Graeco more*: nam ex Homero aliisque constat, Græcos combussisse cadavera, & impresse Lucianus: περὶ πένθ. ὁ μὲν Ἕλλην ἔκαυσεν. Obtinuisse tamen hunc morem sepeliendi, cognoscere est ex Phlegonte Trall. περὶ θαυμασίων καὶ μακροβίων: ἀνοιχθείσης δ' ὑφ' ἡμῶν τῆς καμάρας, ὡς ἐν πάσαις αἱ οἰκίαι μεταλλάσσοντες ἐτίθεντο, ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων κλινῶν ἐφάνη τὰ σώματα κείμενα. τῶν δὲ παλαιτέρων τετελευτηκότων τὰ ὀστᾶ. WOUWEREN. At à Græcis combusta funera, clarum, Thucyd. lib 2. Parthen. Erot. cap. 6. BARTH. Quo de videatur Kirchmannus de Funer. Rom. lib. 1. cap. 1. David Chytræus de morte & vita æterna. Apud Romanos non condebantur corpora mortuorum, sed comburebantur: contra Græcorum more fiebat, apud quos consuetudo ista tum inolevisse, postquam à Philosophis animarum persuasa immortalitas, & circum cadavera volitatio, quam illi ab Ægyptiis didicerunt: Ægyptii porro ab Hebræis. Atqui apud utrosque istos vetustissimum esse condendi & sepeliendi morem præter Sacram Scripturam etiam Herodotus auctor est in Euterpe. vide Bezam in Annotat. ad Matth. 26. vers. 12. & Act. Apost. cap. 5. vers. 6. & cap. 6. vers. 6. Suidas auctorem Græci moris refert, Primum quendam Ceraitum, scribens; Πρῶτος δὲ Κεράλιος, (apud Phavorinum Camert. legitur, Πρῶτος ὁ Κερ.) ἐς τοὺς Ῥωμαίων ἐπέβαλεν, (Phavorin. ἐπέβαλε, & rectius) πρῶτος μὲν ἐς λάρνακας, μετὰ τῶν νεκρῶν, δι' ἀγγέλων ταφῆς, καὶ ἐς ἀσίγυς ὅπως ἰχθύας, ἢ καλάμους ἐνθεῖναι, τὰ γεώματα ἐμβάλοντες. Eusebius Hist. Eccles. lib. 7. cap. 21. *Ubi sanctorum corpora supinis manibus ac sinu exceperant, oculos depresserunt, ora clauserunt, unanimes & parietes affectu strictim complexi sunt, lavarunt, & ad sepulturam ornarunt*. &c. Hæc ablutio inter sanctos olim erat futuræ resurrectionis pignus & tessera superstitibus: sed degeneravit in superstitionem. Beza in Act. Apost. cap. 9. vers. 37. Ablutionibus autem & unctionibus mortuorum usi sunt Hebræi ab omni ævo. qui ritus postea à plerisque populis, & præsertim Ægyptiis, profanatus est, & exenterationi & operosissimis condituris auctus, ut videre est Genes. 50. vers. 26. ubi utitur Moyses verbo חנט *hanat*, pro ἐνταφιάζειν. Beza in Matth. d. l. Adde Polydor. Virgil. de invent. rer. lib. 3. cap. 10. Boemum de Morib. gent. lib. 2. Zwingerum in Theatro vitæ hum. volum. 28. lib. 3. ERHARD.

Custodire] Vet. cod. *condire*. DANIEL. Papinian. *Titio centum relicta sunt, ita ut à monumento meo non recedat*. Tertullian. de anima, Lucian. PITH. Ulpian. lib. 14. D. de relig. & sumt. Firmicus lib. 3. cap. 9. *Pollinctores ac funerarios, mortuorum cadaverum custodes, ac sepulcrorum faciet janitores*. lib. cap. 26. *Monumentorum faciet custodes, vespillones*. WOUWEREN. Quod certis alioqui personis morientes demandabant. Modestinus IC. lib. 44. de Manumiss. Test. Papinian. leg. 71. de Condit. & demonstrat. Propert. lib. 3. El. 14.

Afferet huc unguenta mihi, sertisque sepulcrum
Ornabit, custos ad mea busta sedens.

In id invehitur Antonin. lib. 8. τῶν εἰς ἑαυτόν. Μήτι νῦν παρακάθηται τῇ τοῦ κυρίου σορῷ Πάνθεια, ἢ Πέργαμος, τί δὲ τῇ Ἀδριανοῦ Χαβρίας, καὶ Διότιμος; γελοῖον, &c. BARTH. Quem & vide lib. x. Advers. cap. 1. Vide supra ad cap. LXXI.

Ac flere] Omnibus mos, funera fletu prosequi. Homer. Odyss. δ.

Τοῦτό νυ καὶ γέρας οἶον ὀϊζυροῖσι βροτοῖσι,
Κείρασθαί τε κόμην, βαλέειν τ' ἀπὸ δάκρυ παρειῶν.

Vide me in Comment. Terent. p. 32. Meurs. ad Lycophron. p. 198. WEITZ.

Inedia persequentem] Lege, *prosequentem*. BRASSICAN. Lugentes cibis abstinebant. Lucianus: καὶ πάντων οἱ προσήκοντες, καὶ πείθειν γεύσασθαι, ὡς οὐκ ἀλλότε, οὐ αὐτοὺς ἀναγκάζοντας. ἀλλ' ἤδη ὑπὸ λιμοῦ τριῶν ἑξῆς ἡμερῶν ἀπειρηκότας. Eurip. Medea Act. 1. sc. 1.

Κεῖται δ' ἄσιτος, σῶμ' ὑφεῖσ' ἀλγηδόσι,
Τὸν πάντα συντήκουσα δακρύοις χρόνον.

Vide Apul. Metamorph. libro II. & VII. Homerus Iliad. Ω. WOUWEREN.

Propinqui] Luciano προσήκοντες. περὶ πένθ. καὶ πάρεισιν οἱ προσήκοντες, καὶ τοὺς γονέας παραμυθοῦνται τοῦ τελευτηκότος. Cicer. *necessarii*. Lactant. lib. 6. cap. 12. *Non patiemur figuram dei jacere feris ac prædam, sed reddamus id terræ, & quamvis in homine ignoto necessariorum munus implebimus*. Horum lugentes amicos consolari. Seneca de Consol. ad Marc. *Fatigata allocutiones amicorum, auctoritates affinium tibi virorum*. nam alioqui παραμυθεῖσθαι. Seneca:

— *Parentes aliquis in luctu decet*.

WOUWEREN.

Ab omnibus] In vet. cod. deest, *ab*. TORNÆS.

Singularis exempli femina] Ennodius in Vita S. Epiphanii cap. 17. *Femina stupendæ sanctitatis & singularis exempli*. Savaro ad Sidon. lib. 6. ep. 3. ERHARD.

Sine

diem sine alimento trahebat. Adsidebat aegrae fidissima ancilla, simulque & lacrimas commodabat lugenti, &, quoties defecerat, positum in monimento lumen renovabat. Una igitur in tota civitate, fabula erat, & solum illud adfulsisse verum pudicitiae amorisque exemplum, omnis ordinis

Sine alimento trahebat] Impr. *se alimento subtrahebat.* PUTEAN. Trag. *se alimento trahebat.*

Lacrymas commodabat lugenti] Alii, *lacinias commundabat lugentis.* PATISSON. *Commundabat.* ita partim ex vet. cod. partim conjectura ducti restituimus. *Commundare* & Columell. & Ulpian. l. 14. §. *impensa.* de religios. & sumt. fun. ubi tamen male vulgo *commendandum*, usus est. SAMBUC. Leg. *agra una ancilla tantummodo lacrymas commendabat.* AURAT. Pro Cujacio in Observat. ubi *commendare*, *commundare.* nam Vet. Cod. habet *commendabat lugenti.* DANIEL. Forte *commodabat.* Giphan. legit *commundabat lugenti*, ut Columella loquitur, & Ulpian. l. 14. D. de sumt. fun. ubi vulgo male *commendandum.* RITTERSH. Plutarchus παραμυθητικῷ πρὸς τὴν ἰδίαν γυναῖκα. ἐν ᾧ φροντίζειν γυναικῶν ἐπόδους, καὶ φωνὰς, καὶ συμπεριπάτους, ὡς ἐκτείνουσι καὶ παραθήγουσι τὴν λύπην. WOUWEREN. Forte *commodabat.* ut advocatum præsentia sua commodare alicubi dicit Ascon. Pæd. BARTH. Legendum *commodabat.* Radulph. Fornerius Rer. quotidianar. lib. 3. cap. 19. vel, *lacinias commendabat lugentis.* *Commendare* pro *commaculare* etiam Silius posuit. Scriverius. vel, *lacrumas commodat lugenti.* Ut præficæ lacrimas suas & planctum suum alienis mortuis locabant mercede; sic istam fidissimam ancillam dicit heræ suæ lacrimas commodasse, id est, in gratiam ejus flevisse una, ut ita ipsius allevaretur dolor. Rittershusius Not. in Phædrum lib. 1. fab. 17. Ingeniose, & fulcitur auctoritate Donati, qui Terentianum illud in primore Andria *collacrumat*, interpretatur, *alienis lacrimis suas commodabat.* Kirchmannus de Funer. lib. 4. cap. 4. ERHARD. Diu est, quum legi: *commodabat lugenti*, id est, sociam se lacrimis ejus adjungebat. quod aliis postea quoque in mentem venit; inprimis doctissimo Rittershusio in Phædri editione, quam non erat, cur Rigaltius sic contemtim contereret, nisi ætatis id suæ ac pæne puerilis ambitionis argumentum esse voluit. Cic. ad Att. 3. ep. 15. *tu tantum lacrymas præbuisti dolori meo.* Et 2. de Oratore, *quum C. Marius mœrorem Orationis meæ lacrymis adjuvaret.* SCIOPP. Sine dubio legendum *commodabat*, id est. in ejus gratiam collacrimabat. vide Barth. ad Statii IV. Theb. vers. 75. Ovid. 1. Amor. eleg. VIII. 86.

Commodat in lusus numina surda Venus.

Seneca Medea vers. 907.

Quæ commodavi scelera.

id est, in Jasonis gratiam commisi. Senec. Consol. ad Helv. cap. XIV. *qua eloquentiam commodando aliis fastigant.* Tertull. de pœnitent. cap. VI. *quis enim tibi tam infida pœnitentiæ viro aspergginem unam cujuslibet aquæ commodabit?* Non ineleganter Guntherus Ligurin. lib. II. vers. 413.

Lenis Arar placidus Rodano quas commodat undas.

BURM.

Quotiens defecerat] Apud Salisberiens. *& quotienscumque defecerat.* in MS Cod. Nobilissimi & amplissimi Bongarsii, *& quotiensque defecerat*, pleonasmo etiam aliis elegantioribus usurpato. ERHARD. Hæc verba abiunt a primis editionibus & Traguriensi, *revocabat* etiam Sarisberiensis habat.

In monumento lumen] De hujusmodi luminibus Lucianus, Dion, Persius, &c. SAMBUC. & RITTERSH. Modestinus l. 44. ff. de manum testam. *Ut monumento meo alternis mensibus lucernam accendant, & solennia mortis peragant.* PITH. Pers. Sat. III.

Hinc tuba, candela, tandemque beatulus alto
Compositus lecto. ———

Modestinus Basilikῶν XLIII. tit. 3. *Servi mei sint liberi, si in monumento meo solennia manere fecerint.* V. Interpr. *Saccus servus meus, & Irene & Eutychia ancilla mea omnes sub hac conditione liberi sunto, ut monumento meo alternis mensibus lucernis accendant, & quæ fieri consueverunt peragant.* WOUWEREN. Rad. Fornerius Rer. quotidian. lib. 3. cap. 19. Kirchmannus de Funer. lib. 4. cap. 4. Zuingerus in Theatro vit. hum. Tom. 12. lib. 4. & volum. 28. lib. 3. ERHARD.

In tota civitate fabula erat] Ovidius lib. IV. Metam. 189.

Hac erat in toto notissima fabula coelo. BARTH.

Plaut. Pseudol. Act. 1. sc. 5.

Ita nunc per urbem solus sermo est omnibus.

SCIOPP. Horat. lib. 1. Epist. 13. *Et fabula fias.* Epod. 11.

——— *Per urbem fabula quanta fui.*

Tibull. lib. 2. eleg. 5. *Fabula nunc illi est.* Et lib. 1. eleg. 4.

Parce puer, quæso, ne turpis fabula fiam.

Terent. Hecyra. *Jam nos fabula sumus, senex atque anus.* Non dissimile est illud Propertii lib. 1.

Quam cito de tanto nomine rumor erit? WEITZ.

Plin. lib. VIII. epist. 18. *habes omnes urbis fabulas.* Seneca epist. III. de benef. 23. *sic servata nobilis fabula, & exemplum duarum urbium fuit.* & ita passim.

Solum illud] Alii *solum videlicet.* PATISSON. Ita prima editio, & Traguriensis, nisi quod illæ *adfuxisse* exhibeant, de voce *solo*, vide supra ad cap. CIX.

Pu-

nis homines confitebantur. Quum interim Imperator provinciae latrones jussit crucibus adfigi, secundum illam casulam, in qua recens cadaver matrona deflebat. Proxima ergo nocte, quum miles, qui cruces servabat, ne

Pudicitia exemplum] Inscriptio apud Gruter. CCCCXXVI. 3.

FOEMINAE RARISSIMAE.
SINGVLARIS. EXEMPLI.
PVDICITIAE.

Item pag. DCXVII. 8.

GRAXIAE. ALEXANDRIAE. INSIGNIS.
EXEMPLI. AC. PVDICITIAE.

WOUWEREN.

Omnis ordinis] Leg. *ordines*. AURAT. *Το homines* non conspicitur in prima editione, neque codice Traguriensi. Sambucus edidit *omnes ordines confitebantur*.

Imperator provinciae] Præses, vel Proconsul. GLOSS. Cic. in Pison. cap. 16. *Appellatus est hic vulturius, si Diis placet, Imperator provinciae. Præses provinciae.* Sic *rector provinciae* leg. 5. Cod. in quibus caus. pig. vel hypoth. tac. contr. ita semper in gestis Collat. inter Catholicos & Donatist. coram Marcellino. WOUWEREN. Præses, vel Proconsul. Sallust. in Jugurth. in Orat. Adherbalis cap. 24. *Me, quem vos Imperatorem Numidis posuistis.* Ad devitandum odium & benevolentiam conciliandam noluit se vocare Regem, sed P. R. Præsidem in regno Numidiæ. Mox enim; *regno Numidiae, quod vestrum est.* Vide Ph. Berterii Pithanon diatrib. 1. cap. 9. ERHARD. *Imperator* est prætor, aut qui propraetore administrat provinciam. Cicero de Inventione lib. 1. cap. 33. *Epaminondas Thebanorum imperator, ei, qui sibi ex lege praetor successerat, exercitum non tradidit.* Ad quem locum Marius Victorinus. *Notare debemus omnes Magistratus & praetores imperatores appellatos.* HEINS. Gutherius de offic. dom. Aug. lib. 1. cap. 5. suspicatur post dictionem, *Imperator*, adhibendam esse distinctionem, ut provinciæ latrones cruci affixos intelligamus Imperatoris jussu, non extra veri speciem, cum, *Imperator provinciae*, mihi insolens locutio videatur, & locus Ciceronis in Pisonem cap. XVI. à Wouwerio adductus aliter debeat destingui, & *provincia*, cum *Vulturius*, jungendum. *appellatus est hic vulturius illius provinciae, si Diis placet, Imperator.* Id est, expilator provinciæ. ita & pro Quintio cap. VII. *confugit ad C. Flaccum Imperatorem, qui tum erat in provincia.* Et ita *provinciam imperio obtinere, provinciae cum imperio praeesse*, & similia dicebant. Sallustius quoque recte dixit *Imperatorem Numidis posuistis*, quamvis Grutero suspecta vox Imperatoris ibi sit. Neque locus Ciceronis ab Heinsio productus huc facit. Quis dubitat enim, an recte Imperatores sint prætores, & quicumque cum imperio aut provinciæ, aut exercitui, præerant. Sed, *imperatorem provinciae*, dici simpliciter, mihi nondum observatum est. BURM.

Latrones crucibus adfigi] Latrones in crucem acti. Firmicus lib. 6. cap. 31. *Homicidam, latronem efficiet: istis facinoribus comprehensus, patibulo suffixus in crucem crudeliter erigitur.* lib. 8. cap. 22. *latrones faciet crudeliter feritate grassantes: hi in crucem tollantur.* WOUWEREN. Cruci latrones affigi solitos, ex sacris prophanisque docent Petr. Faber Semestr. lib. 2. cap. 10. Lipsius de Cruce lib. 1. cap. 13. Savaro Not. in Sidonii lib. 4. ep. 23. Talentonius Var. rer. lib. 2. cap. 9. Celsus Adornus lib. 2. cap. 23. Gretserus de Cruce Tomo 1. ERHARD.

Secundum illam eamdem casulam, in qua recens cadaver matrona deflebat] Casulas & ædificia monumentis superponi præter hunc locum expresse indicat vetus Inscr. apud Gruter. DCCLXII. 5. M. AVRELIVS. ROMANVS. ET. ANTISTIA. CHRESIME. VXOR. EIVS. FECERVNT. SIBI. LIBERTIS. SVIS. POSTERISQVE. EORVM. MONVMENTVM. CVM. AEDIFICIO. SVPERPOSITO. &c. Elicitur præterea ex l. 18. §. ult. D. de alim. leg. & l. 171. §. 2. D. de condit. & demonstr. WOUWEREN. Non ædificium superstructum monimento, sed ipsum Hypogeum, casulam hic vocari. docet Rutgersius Venusinar. Lection. cap. 11. prima autem editio, Sambuci, Traguriensis, & Sarisberiensis, *secundum illam casulam*, habent.

Proxima ergo] MS. P. *vero*. TORNÆS. Vet. cod. *autem*. RITTERSH. *Proxima vero nocte, quum miles, qui cruces asservabat*, Leid. cod. *Proxima autem* cod. Memm. BOSCH.

Servabat] Alii *asservabat*. PATISSON. Romanorum mos fuit, ut facinorosos, quorum pœnæ ad exemplum pertinebant, supplicio affectos honore sepulturæ prohiberent. itaque custodes adhibiti, donec putrefacta cadavera. Petr. Faber Semestr. lib. 2. cap. 9. Lipsius de Cruce lib. 2. cap. 16. Beza Annotation. in Matth. cap. 27. vers. 54. Talentonius Var. rer. lib. 2. Celsus Adornus epist. ad Talenton. lib. 2. cap. 23. Guilielm. Fornerius Not. in Cassiodor. lib. 2. epist. 22. Gretser. de Cruce Tom. 1. Hodie nostris moribus in exemplum relinquuntur, sine custodibus tamen, cadavera suspensorum, rotæ supplicio affectorum, veru affixorum, & similium. contra quos mores Petrus Ravennas IC. ut improbatos, invehitur in fine Compendii Juris Canon. & in Dictis notabil. extravag. in princ. quem duobus libris confutat Hochstraten Provincial. Monachor. Prædicator. in Justificatorio Principum Alamann. Augustus tamen Imp. corpora damnatorum cognatis se & amicis non negasse lib. 10. de Vita sua scripsit, ad sepulturam scilicet: unde nec Josepho Arimatheo & Nicodemo corpus Christi negatum. vide l. 1. & l. ult. D. de cadaver. puni-

ne quis ad ſepulturam corpora detraheret, notaſſet ſibi & lumen inter monumenta clarius fulgens, & gemitum lugentis audiſſet, vitio gentis humanae, concupiit ſcire, quis aut quid faceret. Deſcendit igitur in conditorium, viſaque pulcherrima muliere, primo, quaſi quodam monſtro infernisque imaginibus turbatus, ſubſtitit: deinde, ut & corpus jacentis conſpexit, & lacrymas conſideravit, faciemque unguibus ſectam, ratus

punitor. Porro, pro *aſſervabat*, vet. cod. habet *ſervabat.* quod non diſplicet, & Plautina veſtigia ſectatur. ERHARD. Ante Tornæſii editionem, omnes *ſervabat*, quod rectum credimus: *corpus detraheret* prima quoque editio, & Sambuci & Joannes Sariſber. ſed codex Tragur. *neque ad ſepulturam detraheret.*

Ne quis ad ſepulturam corpus detraheret] Tacit. lib. VI. ann. 29. *Damnati, publicatis bonis, ſepultura prohibeantur.* Auguſtus tamen, corpora damnatorum cognatis ſe non negaſſe, libro 10. vita ſua ſcripſit. PITH.

Notaſſet ſibi] Impr. *ibi.* Ego veterem lectionem maxime probo, vel eo maxime quod hæc phraſis Petronio maxime placet, ut ſupra cap. 6. *Non notavi mihi Aſcylti fugam.* PUTEAN. Ovid. lib. 1. Art. Amand. 109.

—— *Oculiſque notat ſibi quiſque puellam.* PITH.

Forte *ibi.* alii *ibi ſibi.* RITTERSH. Elegans phraſis, *notare ſibi*, & veteribus non infrequens. Cato de Re Ruſt. cap. 158. *Si vis bene tibi dejicere.* Meurſius in Not. ERHARD. Vide ſupra ad cap. 6.

Audiſſet] Vet. cod. *audiret.* RITTERSH.

Vitio gentis humanæ] Sall. hiſtor. 1. *Vitio generis humani.* PITH. Id eſt, curioſitate. RITTERSH. Apul. Flor. 4. *propius acceſſit, ut cognoſceret more ingenii humani, quiſnam eſſet.* WOUWEREN. Eutyches Gramm. *Curioſitas humana familiaris natura.* BARTH. Saluſtius Jugurth. *More humani ingenii cupido ignara viſundi animum vertit.* Val. Maxim. lib. 1. cap. 7. in Annibale; *humani ingenii prona voluntate vetita ſcrutandi pone reſpiciens*, &c. Colerus Not. ad Valer. Putſchius ad Salluſt. Apul. lib. 4. Florid. *Propius acceſſit, ut etiam cognoſceret more ingenii humani quiſnam eſſet.* Suetonius Claud. cap. 10. *Latentem diſcurrens forte gregarius miles, animadverſis pedibus, è ſtudio ſciſcitandi, quiſnam eſſet, agnovit.* ERHARD. Dubium, an præſtet *mentis*, an *gentis*, pro utraque enim lectione adduci poſſunt ſimiles locutiones. Sic illa *vitio humani ingenii* (cujus exempla adduxerunt viri docti) videtur oſtendere, *mentis* eſſe præferendum. Curtius lib. VIII. 14. *at primo humani ingenii vitio ſpei ſuæ indulgens.* Q. Septimius de bello Trojano lib. II. cap. 15. *more ingenii humani.* Sulpit. Sever. lib. 1. cap. 4. *his more ingenii humani conſilium fuit.* Et cap. XII. *Populus, ut ſemper, parum dicto audiens, more ingenii humani.* Et ita Seneca epiſt. 85. *vitia mentis humanæ inveterata & dura* dixit. Et voces illas ſæpe in MSS. codicibus confuſas à librariis, docent infinita veterum ſcriptorum loca. Curtius lib. VII. cap. 7. *rurſus ad ſuperſtitionem humanarum gentium ludibria revolutus.* Ubi Modius recte reſtituit *mentium.* apud Horatium quoque lib. I. od. 3. in MSS. codice reperit Torrentius

Audax omnia perpeti mens humana.

apud Ovidium quoque recte à viris doctis emendatum lib. III. Pont. eleg. IV.

Et Regum vultus, certiſſima pignora mentis.

cum antea legeretur *gentis.* Ita contra apud Germanicum in Phænom. verſ. 135. editur

Ferrique invento mens eſt lætata metallo.

ubi Heinſius mallet *gens*, ſcilicet humana, apud Ovidium lib. 1. Metam. 100.

Mollia ſecura peragebant otia gentes.

ubi etiam codices quidam *mentes;* vide ibi de hac varietate plura ab Heinſio adnotata, qui & in ſecundis curis, quas nos aliquando proferemus, hunc Petronii locum affert, & *vitio mentis humanæ* præ vulgata laudat, & Avieni locum ſimili emendatione ſanat, verſ. 554.

Ut vulgi corda fatiget
Sors rerum, & mentem ferat inclementia fati.

nunc *gentem* circumfertur. Sine ulla lectionis varietate eſt apud Ovidium lib. 1. Metam. 55.

—— *Humanas motura tonitrua mentes.* BURM.

Quodam monſtro] Fieri hoc ſolet monſtris nocturnis viſis, vide Phlegontis Tralliani fabulam 1. quæ ei hiſtoria eſt. BARTH. Id eſt, ſpectro. hinc *Moſtellaria* Plauti. Hymnus Eccleſiaſticus in Dedicat. Eccleſiæ;

Dæmonis ſæva perit hic rapina,
Pervicax monſtrum pavet, & retenta
Corpora linquens fugit in remotas
Ocyus umbras. ERHARD.

Subſtitit] Alii *ſubſiſtit.* RITTERSH.

Jacentis] Id eſt, mortui. Vide Schefferum & Axenium ad Phædr. fab. XXIV.

Unguibus ſectam] Eſt in XII. Tabulis: *Genas ne carpito.* Interpres Iliad. ſub finem β. Euripid. Supplicib. διὰ παρῇδ᾽ ὄνυχα, &c. BRASSICAN. Prohibitum in XII. Tabul. BONGARS. Artemid. lib. 1. ἐν τοῖς πένθεσι, λακίζονται τὰς παρειὰς οἱ ἄνθρωποι. Gloſſæ: *Præfica*, ἡ πρὸ τῆς κλίνης ἐν τῇ ἐκφορᾷ κοπτομένη. Virgil. Æn. XII. 605.

——— *Flavos Lavinia crines*
Et roſeas lacerata genas. ———

Et

ratus ſcilicet id quod erat, deſiderium exſtincti non poſſe feminam pati, attulit in monumentum coenulam ſuam, coepitque hortari lugentem, ne perſeveraret in dolore ſupervacuo, & nihil profuturo gemitu pectus diduceret: omnium eumdem exitum eſſe, ſed & idem domicilium; & caetera, quibus exulceratae mentes ad ſanitatem revocantur. At illa, ignota conſolatione percuſſa, laceravit vehementius pectus, ruptoſque crines ſuper

Et Æneid. 3. verſ. 66.

Inferimus tepido ſpumantia cymbia lacte,
Sanguinis & ſacri. ———

Servius ineditus: *Varro dicit, mulieres in exſequiis & luctu ideo ſolitas ora lacerare, ut ſanguine oſtenſo inferis ſatisfaciant. quare etiam inſtitutum eſt, ut apud ſepulcra victima caedantur.* hoc Varr. fragmentum apud Lutatium quoque, ſi recte, legitur. Statius Theb. VI. verſ. 219.

——— *Mollem famularum brachia planctum.*

Lutat. *Non percuſſionem* [illegible] *ſignificat. Planctus enim dicitur omnis colliſio, Varronis opinio. Ideo mulieres ſolitas in luctu ora lacerare, ut ſanguine oſtenſo inferis ſatisfiat.* Diſtinguo: *Planctus e. d. o. colliſio.* reliqua annecto iis verbis, quæ præcedunt verſ. 209. hoc modo. verba Statii, in quis imitatus Virg.

Spumanteſque mero patera verguntur & atri
Sanguinis, & rapti gratiſſima cymbia lactis.

Lutat. *Et atri ſanguinis. Duas res mittit. Unam qua nutrit animam, id eſt, lac, alteram, qua conſtat, id eſt, ſanguis. Nec mirandum, quia ſanguinem ad inferos placandos intulerit: nam ſanguis proprie videtur eſſe animæ poſſeſſio, unde exſangues mortuos dicimus. Varronis opinione ideo mulieres ſolita in luctu ora,* &c. WOUWEREN. Solebant fœminæ maritis mortuis parentare genarum lacerationibus, quæ unguibus fiebant. quod legibus Solonis & XII. Tabb. vetitum. Kirchmann. lib. 2 cap. 11. ERHARD. Infra cap. CXXXII. *Conſecuitque genas.* Oppianus 4. Halieutic. verſ. 259. vocat hoc ὀρύπτεσθαι. Lex tamen XII. Tabular. prohibuit, *ne mulieres genas raderent.* Rittershuſ. in Oppian. pag. 297. Criſpinus Annotation. ad leg. XII. Tabb. part. 1. n. 9. Roſinus lib. 8. Antiquit. Roman. cap 6. ad leg. XII. Tabb. 5. WEITZ. Ovid. VI. Met. 148.

Et rigido ſectas invenit ungue genas.

Scilicet quod erat] MS *ſcilicet id quod erat.* TORNÆS. Sulpit. Sever. lib. 1. S. H. *ratus id quod erat, aquas decedere.* ſæpius Apul. BARTH.

Deſiderium exſtincti] Cicer. 11. Philipp. cap. 18. *Ipſe, amore ardens, confirmabat, quod deſiderium tui diſcidii ferre non poſſet.* WOUWEREN. Horat. *Quis deſiderio ſit pudor aut modus, tam cari capitis* BARTH. Senec. Conſ. ad Helv. cap. XIV. *quod deſiderium ipſum per ſe pati non potes.*

Attulit] Alii *contulit.* Pith. PATISSON.

Ac nihil profuturo, &c.] Alii, *profuturo: gemitu diduceret.* PATISSON. Leg. *diducere.* Jungermannus. Dinamius epiſt. ad Diſcipul. *Plus lugent, qui plus diligunt, &, dum auxilium præſtare nequeunt, pugnis pectora & lacerta tundunt; illi tamen, qui ſepulchro conditur, nihil præſtaturi.* Supra Petron. cap. LXXXI. *Verberabam ægrum planctibus pectus. Pectus diducere,* quo pacto ſupra dixit de Gythone; *riſu diſſolvebat ilia ſua.* ERHARD. Oppian. 4. Hal. 258. τῷ πολλὰ μάτην περιμοχθήσαντι ubi vide Trabeæ & Actii verſus, quos doctiſſ. Rittershuſius adducit; & adde Commentar. noſtrum in Terent. pag. 499. WEITZ.

Diduceret] Sic dicimus *ilia ducere*, & *ilia ſuſpendere.* Lucanus lib. 4. verſ. 756.

Pectora rauca gemunt, quæ creber anhelitus urget,
Et defecta graves longe trahit ilia pulſus.

Statius lib. VI. 473.

——— *Nec tam integer illis*
Impetus, & longe ſuſpendunt ilia flatus.

RITTERSH. *Diduceret.* Traguriensis codex, Sarisberienſis & Tornæſii, Patiſſonis & aliæ editiones *deduceret* prima, editio & Sambuci. vide Heinſii notas ad Ovid. 1. Amor. eleg. 7.

Omnium eumdem exitum eſſe] *Mortem* omnibus communem eſſe. Horat. 2. Carm. 18.

——— *Æqua tellus*
Pauperi recluditur,
Regumque pueris.

Vide eumdem 1. Carm. 4. & 28. & 2. Carm. 3. & 14. & 3. Carm. 1. Pindar. Nem. 5. ἀφνεὸς τε πενιχρός τε θανάτου παρὰ σᾶμα νέονται. Vide Bochium ad Pſalm. 48. WEITZ. *Communem exitum* vet. cod. BOSCH. Sarisberienſis; *omnium eadem eſſe, ſcilicet idem domicilium.*

Domicilium] Acheruſticum puta BARTH. Sepulcrum, puto, *domicilium* nuncupat; quemadmodum *domus æterna* in aliquot Inſcriptionibus. Joh. Kirchmannus de Funer. Rom. lib. 3. cap. 10. Radolph. Fornerius lib. 3. Rer. quotidian. cap. 6. WEITZ.

Et cætera] Quod Salluſt. dicere ſolet, *& alia.* Pflugius. ERHARD.

Exulceratæ mentes] Cicero pro Dejotaro *exulceratum* dixit *animum: fore putabant? ut in exulcerato animo facile fictum crimen inſideret.* Manutius Comment. ad Cic. Famil. lib. 1. epiſt. 1. WEITZ.

Revocantur] Vide ſupra cap. 94.

Ignota] Forte, *inopinata.* RITTERSH.

Percuſſa] Alii *perculſa.* TORNÆS. Horat. lib. 1.

 Carm.

ſuper pectus jacentis impoſuit. Nec receſſit tamen miles, ſed eadem exhortatione tentavit dare mulierculae cibum, donec ancilla, vini certe ab eo odore corrupta, primum ipſa porrexit ad humanitatem invitantis victam

Carm. 7. BARTH. *Perculſa*, quod alios habere notat Tornæſius, non eſt admittendum, & vana eſt diſtinctio Agrætii de Orthograph. pag. 2274. qui *perculſum* animo, *percuſſum* corpore dici adfirmat. Virgil. I. Æn. 513.

Obſtupuit ſimul ipſe, ſimul percuſſus Achates.

ubi Pierius teſtatur, ita ſemper in optimis codicibus legi, licet alii *perculſus* vitioſe præferant. Lucan. VI. 596.

Mens dubiis percuſſa pavet.

Ita Grotii editio & infiniti MSS. codices; & Cicero, cujus auctoritate abutitur Agrætius, ſæpe de perturbatione animi utitur. Sic imitatus Terentium ſuum, qui *percuſſit illico animum* dixit Andr. Act. I. ſc. I. eadem dictione utitur lib. IV. ad Att. 8. & V. Tuſcul. II. verum quidem eſt, *percutere* proprie dici de vulnere, quod infligitur corpori, ſed eadem eſt animi ratio, cui vulnus imponitur dolore, & aliis adfectionibus. eleganter Cicero III. ad Att. 12. Metaphoram docet, *percuſſiſti autem me etiam de oratione prolata, cui vulneri, ut ſcribis, medere, ſi quid potes.* & ita infinitis locis hanc vocem à librariis eſſe permutatam cum *perculſus*, docere poſſunt adnotata Barthio ad Stat. IV. Theb. 460. & Heinſio ad Ovid. IV. Metam. 138. BURM.

Laceravit vehementius pectus] Artemid. γυναῖκες ἐν πένθει τοὺς μαζοὺς λωβῶνται. WOUWEREN.

Ruptoſque crines ſuper pectus jacentis impoſuit] Τρίχ ὴ πάντα νέκυν καταείνυσαν, ἃς ἐπέβαλλον κειρόμενοι. Statius Thebaid. lib. VI. verſ. 144.

——— *Tergoque & pectore fuſam*
Cæſariem ferro minuit, ſectiſque jacentis
Obnubit tenuia ora comis. ———

Præterea ἔθος ἦν τέμνειν τὰς κόμας, καὶ ἐπιτιθέναι τῷ τάφῳ, ἵνα διὰ τούτου πάθους ἴλεως αὐτοῖς ὁ νεκρὸς ᾖ. Euripides Iphigenia Taurica:

Τύμβον τε χῶσαι, κἀπίθες μνημεῖά μοι,
Καὶ δάκρυ, ἀδελφή, καὶ κόμας δότω τάφῳ.

Statius Epiced. in patrem, *crines Pone ſuper tumulum.* hinc eſt quod de Achille Syneſ. τρίχας ἱερὰς ὀνομάσαντας ἥρωος ἀπάρξασθαι. Vide Homerum Iliad. Ψ. ejuſque interpr. Interdum in rogum projiciebant, aut impoſitos cadaveri cremabant. Homer. στὰς ἀπάνευθε πυρῆς ξανθὴν ἀπεκείρατο χαίτην. Herodian. lib. IV. πανύ τε ὁ φιλοκέρτομος πλόκαμον ἐπιθεῖναι τῇ πυρᾷ (rogo Feſti liberti) ζητῶν ἐγελᾶτο. Atqui hac ſectione crinium inferias faciebant. Heliodorus lib. 6. ὦ μόνη μοι γλυκεῖα φροντίς. εἰ μὲν τέθνηκας, τὰς ἐπιφέρω χοὰς, καὶ ἅμα ἐκτέμνω τὰς τρίχας, καὶ ἐπὶ κλίνῃ ἐπιβάλλω. in abſentis locum, quaſi in jacentem ipſum Theagenem, lib. VII. ἀλλ' ἰδού σοι, τροφαὶ καὶ σωτήρ, ὅθεν γῦν ἥξεις καὶ ὡς ἔθεσιν, ἀποσπάσω τῶν ἐμαυτῆς ἐκείνων, καὶ ἐπιφέρω χοὰς ἐκ τῶν ἐμαυτῆς πλοκάμων. καὶ ἅμα ἀπεσπάραττεν ὡς ὅτε πλείστας τῶν ἑαυτῆς τριχῶν. WOUWEREN. Evulſos ac tonſos raſoſque crines in funebri luctu ſolebant mortuis offerre, & ſuper ipſorum pectora vel tumulos ponere parentandi gratia. Kirchmann. lib. 2. cap. 15. ERHARD. Sariſberienſis *raptos.* Quæ perpetua & ſolemnis librariorum fuit aberratio. Ovid. Ep. III. verſ. 15.

At lacrymas ſine fine dedi, rupique capillos.

Epiſt. X. 16.

Utque erat à ſomno turbida rupta comis.

Ita meliores libri & margo Berſmanni. lib. I. Amor. eleg. VII. verſ. 49.

At nunc ſuſtinui, ruptis à fronte capillis,
Ferreus ingenuas ungue notare genas.

ita codices multi, vulgo *raptis.* Eodem enim ſenſu *ſcindi, laniari, ſecari*, aliis in locis capilli dicuntur. Ita & Epiſt. XV. verſ. 114.

Nec pudeat ſciſſis exululare comis.

ubi priſcæ quædam editiones *ruptis*, quibus quinque codices, quos Heinſius contulit, conſentiunt. BURMAN.

Ancilla vini] Plautinum eſt. Gregorius Theologus ita dixit in Poëmat. ἵππος ἄγγελοι ἐπὶ χελιδόνες, ἄνθος, ὀπώρης δίσποινης δμωαί. BRASSICAN.

Incertum habeo odore] Alii *incertum ab eodem.* Deſunt in vet. cod. M. S. *incertum habeo.* TORNÆS. Sariſberienſis *incertum habeo.* Autiſiod. *certo ab eo.* Pith. PATISSON. Lege *incertum an ab odore corrupta.* Putſchius. ſed illam lectionem optimus Bongarſii codex comprobat. *Ab eo*, ſc. milite. ERHARD. Corruptum locum emendo, *vini cibique.* MSS. *Vici citi.* Confirmat emendationem Petronius, dum ſubjicit, *refecta potione & cibo*, & alibi, *nec minus avide replevit ſe cibo, quam ancilla.* Et *non cibum non potionem capiebam.* Sic vinum & cibus jungi ſolita, ut apud Homer. Iliad. 5. & 9. & paſſim. Heſychius illuſtr. Philoſ. vit. Juvenal. Sat. 5. Claudianus Epigr. 33. Scribon. Larg. Præfat. lib. de compoſ. BOURDELOT. Vetus editio: *vini incertum habeo odore.* Douſa auctoritate ſcripti ejicit tres voces, *certe ab eo:* Cujus tamen quantum apud alios pondus eſſe velit, præjudicat ipſe conjiciendo: *vini adeo odore*, omiſſo τῷ *certe*, quod ſupra τὸ *adeo* collocatum à ſtudioſo quodam putat. Putſchius: *incertum an ab odore.* Bourdelotius, adplaudente Gonſalio: *vini cibique ab eo.* Sariſberienſis in eadem fabula: *huius certum habeo odore.* & in margine: *incertum habeo, an vini odore.* Quæ cum conſiderarem, ſuccurrit: *donec ancilla vini nectareo odore corrupta.* Et ſane, qui vim quamdam ſingularem illius animæ demonſtraturus

ctam manum: deinde, refecta potione & cibo, expugnare dominae pertinaciam coepit. &, Quid proderit, inquit, hoc tibi, si soluta inedia fueris? si te vivam sepelieris? si, antequam fata poscant, indemnatum spiritum effuderis? Id cineres, aut manes credis sepultos sentire? Vis tu, reviviscere reluctantibus fatis exstinctum? vis, discusso muliebri errore, quam-

sus erat in expugnanda tam officiosa ancilla, videtur non odorem solum & nudum posuisse, sed adjecisse illi laudem, quæ virtuti, quam erat commemoraturus, fidem faceret. GRONOVIUS Observ. in script. Eccles. cap. xv.

Corrupta] Sic Trag. cod. & Editt. nonnullæ. *donec ancilla vini odore corrupta* Memm. cod. *incertum an odore corrupta*, Bongarsii cod. Forsan legendum; *donec ancilla, incertum, an ab vini odore corrupta.* Clariss. Gronovius in Observ. ad Script. Eccl. cap. xv. legit; *donec ancilla vini nectareo odore corrupta*, quem adi. BOSCH. Non alienus est à summi Gronovii conjectura Vir Ampl. Cuperus. Nam ita & ἀλοιφῇ νεκταρέῃ apud Apollon. Rhod. III. Argon. vers. 831. ἀνθέρμωος οἶνος dicitur Longo lib. IV. ποιμεν. pag. 153. Gallus noster, cui tantum Petronius debet, depromsit ex criticea suæ arcanis, *ancilla vini certe grato odore corrupta.*

Victam manum] Alii, *victa manum.* PATISSON. Vulg. *victa manu.* SAMBUC. Leg. *manum.* AURAT. Retinuimus primæ editionis & Traguriensis codicis scripturam, quam & adgnoscit Sarisberiensis. Ovidius lib. I. Amor. eleg. 2.

Porrigimus victas ad tua jura manus.

ut omnes editi & scripti codices, præter tres, qui *vinctas* habent. Sic & Epist. xx. vers. 260. editiones antiquæ aliquot, Aldina, Gryphiana, & Micylli:

Et dabo convictas tempore victa manus.

ubi etiam unus Palatinus *convinctas*. BURM.

Expugnare] Vide de hujus verbi usu Barth. ad Statii lib. IV. Theb. vers. 187.

Et quid] Forte, *ecquid.* SAMBUC. Nihil opus emendatione, cum elegantissimum usum hujus particulæ *&*, ante τὸ *quis, quantus*, & similia, ostenderit præter alios Gifanius in Indice Lucretiano; & in *& quantis*, & in *ecquis* sæpe transiisse docuerit.

Soluta fueris] Ita in Epigrammate Senecæ ad Corsicam, ut Pithœus ex codice suo edidit:

Parce relegatis, hoc est, jam parce solutis.

Curtius lib. VIII. cap. 9. *Nec alius honos habetur corporibus, qua senectus solvit.*

Vivam sepelieris] D. Hier. in vit. Joan. Mon. *tam quam vivens sepultus, de inferno jam quodammodo mugitum cordis, gemitumque reddebat.* BARTH.

Indemnatum] A Parcis scilicet, quæ fata scribunt homini. Stat. VIII. Theb. 26.

Fata serunt animas, & eodem pollice damnant.

& ita nulli mori credebantur, nisi damnati, id est, destinati morti. Servius ad Virg. IV. Æneid 699.

——— *Stygioque caput damnaverat orco,*

Nondum eam morti destinaverat. Et ita omnes morti destinati, imo & devoti, qui diris & exsecrationibus mortem imprecabantur, *damnati* dicebantur, ut bis terve Barthius notavit. vid. ad Stat. II. Theb. 696. & VI. 55. & VII. 239. & Advers. XVII. cap. 15. BURMAN.

Effuderis? cinerem aut manes credis curare sepultos] MS. *Effuderis! id c. a. m. c. sentire s.* TORNÆS. Apulej. lib. 8. *Inedia statuit elidere sua sententia damnatum spiritum.* SCIOPP.

Id cineres aut manes sepultos credis sentire] Virgilii est lib 4. Æneid. vers. 34. *Hoc etiam manes credis curare sepultos?* Isocrates Evagora: εἰ τις ἐστὶν αἴσθησις τοῖς τετελευτηκόσι. Seneca apud Polybium: *Si quis defunctis sensus est.* Ammian. Marcellinus lib. 30. *Ingemiscent, si quis vita digressis est dolor.* Nemesianus Eclog. I. *Si sensus datur post fata quietis.* BRASSICAN. Prima editio, Sambuci, & Traguriensis habent, *id cineres aut manes sepultos credis sentire*, cujus dicti color cum sumtus sit ex Virgiliano versu, eum ipsum supposuerunt Glossatores, sibi sapere videntes, sine ulla codicis scripti auctoritate. *sentire* autem accommodatius ad communem formulam, *si quis manibus sensus*, de qua vide Rittersh. ad Phædri lib. IV. fab. 4. & Brisson. de formul. lib. VIII.

Curare] Plaut. *Id Dii curant scilicet.* ERHARD.

Reviviscere] Joan. Salisberiens. addit, *reluctantibus fatis exstinctum*, quod deest in veteribus nostris exemplaribus omnibus. Pith PATISSON. & PITH. Hinc Theocritus Idyll. 12. vers. 19. Ἀχέροντα nuncupat ἀνέξοδον, quemadmodum summus Poetarum Latinorum *undam inferorum irremeabilem.* Oppian. 4. Halieutic. vers. 392. ἀνέμβατον ἄϊδος ἰκνῇ. & 3. Halieut. vers. 297. ἄϊδος ἔρκος ἄφυκτον. Cointus Smyrn. lib. 3. vers. 15. ἀνέκδυτον ἀϊδονῆα Plaut. Pœnul. Act. I. sc. 2. *Quo die Orcus ab Acherونte mortuos remiserit.* Seneca Hercul. fur. vers. 860.

Nemo ad id sero venit, unde numquam,
Cum semel venit, potuit reverti.

Et Hercul. Oeteo vers. 1550.

Vadis ad Lethen Stygiumque littus,
Unde te nulla referent carina.

Ibidem vers. 1525.

Dic, ad aeternos properare manes
Herculem, & regnum canis inquieti,
Unde non umquam remeavit ulius. WEITZ.

quamdiu licuerit, lucis commodis frui? ipsum te jacentis corpus commovere debet, ut vivas. Nemo invitus audit, quum cogitur, aut cibum sumere, aut vivere. Itaque mulier, aliquot dierum abstinentia sicca, passa est frangi pertinaciam suam: nec minus avide replevit se cibo, quam ancilla, quae prior victa est.

CXII. Caeterum, scitis quid tentare plerumque soleat humanam satietatem. Quibus blanditiis impetraverat miles, ut matrona vivere vellet, iisdem etiam pudicitiam ejus adgressus est. Nec deformis, aut infacundus juvenis castae videbatur, conciliante gratiam ancilla, ac subinde dicente:

—— Placitone etiam pugnabis amori?
Nec venit in mentem, quorum consederis arvis?

Quid

Hæc absunt à MSS. nec illa agnoscit editio Patissonii. Credebant, vi quorumdam lapidum reluctantibus fatis animas in corpora redire. Orpheus poëmat. λιθικ. Eadem vis plantis quibusdam & floribus, de quibus Etymolog. cum voce. Βάτος. BOURDELOT.

Dimisso] Vide supra ad cap. 47.

Admonere debet] Sic Autisiod. alii, *commonere potest*. Pith. PATISSON. Vet. *commonere*. Sed rectius puto *commovere*. DANIEL. Prætulimus, *commovere*, quia primæ editiones omnes ita habent; *admonere* autem interpretationem margini adscriptam crediderim.

Audit] Obtemperat. Virgil. 1. Georg. 514. *nec audit currus habenas*. BARTH. & ERHARD.

Cibum sumere] Nioben etiam de cibo cogitasse dicunt Poëtae & Philosophi. BRASSICAN. Si dicam male hic legi: *bibere*, quamvis paullo post, *vivere*, legi sciam, non pro Germano id me facere facile credant, qui me Stoicorum meorum ritu, &, ut ipsi loqui amant, κατ' ἐξοχὴν ὑδροπότην esse meminerint, quum contra ea Germanis nostris summa sit cautio, ut à se procul jubeant abire lymphas vini perniciem, atque ad severos migrare. SCIOPP.

Abstinentia sicca] Catull. Carm. XXII.

Atqui corpora sicciora cornu,
Aut si quid magis aridum est, haberis
Sole & frigore & esuritione. PITH.

Frangi] Vide ad cap. 75.

Se replebit cibo] Vet. *implevit se cibo*, & in Gloss. *replebit*. DANIEL.

Plerumque] Alii *plurimum*. PATISSON.

Humanam satietatem] Antiphanes Comicus ἐν πλησμονῇ κύπρις, *in satietate Venus. Sine Cerere & Baccho friget Venus*. BONGARS. Hinc D. Hieron. *Venter gulæ proximus*. Et Dionys. Cato in Distich.

Cum Venere & Baccho lis est & juncta voluptas.

Contra Terent. Eunuch. Act. IV. sc. 5. *Sine Cerere & Baccho friget Venus*. ERHARD. Tragur. c. *hum. sacietatem*. Non male, credo. Sed ad *satietatem* duo MSi. ad edit. Tornæsii, prior Anonymus: An verum est? *fatuitatem*, aut simile quid. subdit Dousa? De *humana satietate* nihil verius, & sententiæ illi assensum commodaverat jam antea Lucretius lib. 5. de primis illis terrigenis scribens:

Hac animos ollis mulcebant atque juvabant:
Cum satiate (satias nom.) cibi, nam tunc sunt omnia cordi.

Adde à Catullo Carm XXXIII.

Nam pransus jaceo, & satur supinus
Pertundo tunicamque palliumque.

HADRIANID.

Blanditiis] Tacitus lib. XV. Annal. cap. 64. *deinde oblata mitiore spe, blandimentis vita evictam.*

Castæ] Leg. *Casta*. AURAT. Ironice, quasi minime tali. *Anon.* HADRIANID.

Placitone etiam] Versus sunt Annæ ad Didonem 4. Æneid. Nec enim non errore lapsus Georg. Thomsonus, qui ad Petronium primum auctorem refert in Vindice Veritat. adversus Just. Lipsium lib. 1. cap. 2. pagin 92. & Episcopo Andegavensi, non Petronii Satyricon, sed Æneida Virgilii in manibus fuisse scribit auctor fide dignus Petron. Matthæus Histor. Francor. libro 1. narrat. 3. in princip. ERHARD. Sunt versus, ut constat, Annæ ad Didonem, apud Virgilium lib. IV. Æneid. haud procul initio. Et eos profert Anna, ut Sororem ad nova connubia impelleret, quia undique barbaris & feris nationibus cingebatur, ad hæc bella verebantur, & Germani minas: sed, hæc cum locum hic habere non possunt, mirum non videbitur, si dicam, locum hunc mendo laborare: sed est illud festivissimum parodiarum genus, cum, servatis iisdem vel fere iisdem verbis sententia longe alio detorquetur, cujus rei exempla dabit politus vir Janus Rutgers. lib. II. Var. 2. ita celeberrimum illud Hectoris Iliad. M. vers. 243. pronuntiatum

Εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης.

Para-

Quid diutius moror? ne hanc quidem partem corporis abstinuit, victorque

Parasitus à Metagene comico inductus, ad suos mores inflectendo sic *παρῳδεῖ*:

Εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ δείπνου.

Ita Cicero Homeri versibus ex Iliad. E.418. una voce mutata, in rem suam usus est ad Attic. lib. xiv. epist. 13. Illud Ennii de Fabio Maximo.

Unus homo nobis cunctando restituit rem.

Sic invertit Augustus apud Sueton. Tib. 21.

Unus homo nobis vigilando restituit rem.

Idem hic voluisse Petronium suspicor, ut sit legendum:

——— *Quorum consueveris arvis.*

honesta oratione rem turpem denotat, id est, non venit in mentem, te nuptam fuisse. Vox *consuescere* elegans in hac re. Cicer. v. Verr. cap. 12. *huc omnes mulieres, quibuscum ille consueverat, conveniebant.* Terent. Hecyr. Act. iv. scen. 1. *si is posset ab ea sese derepente avellere, cum qua tot consuesset annos, non eum hominem ducerem.* Ubi Donato addi debet Scopp. in Parad. liter. ep. 8. *Arva* autem de re impudica usurpari insolentius est: ita tamen *τὸ rura* infra cap. cxxxi.

——— *Cantu sua rura colebant.*

Et videntur sic sequentia aptius cohærere. De honesta hic circumlocutione v. Gell. lib. ix. cap. 10. & nos alibi plura notavimus. Lucret. lib. iv.

Atque in eo est Venus, ut muliebria conserat arva.

CUPERUS.

Partem corporis abstinuit] Signate dictum. Livius lib. 1. cap. 1. *Omne jus belli abstinuisse.* Lucanus in 9. vers. 1010. *Abstinuit tellure rates.* Sic & Paulus Jureconsultus loquitur. BRASSICAN. Forte desunt quædam. AURAT. Adhuc quærimus interpretem huic loco. BARTH. Quæ scilicet honeste nominari nequit. Infra cap. cxxxii. *cum ea parte corporis, quam ne ad cogitationem quidem admittere severioris notæ homines solent.* Ovidius lib. 1. fast. vers. 437.

At Deus obscœna nimium quoque parte paratus.

In Priap. Carm. xlviii.

Quod partem madidam mei videtis,
Per quam significor Priapus esse.

Theodor. Priscianus lib. 2. Logic. cap. 11. *Tunc ipsis partibus duras super addimus fricatione manuum vel sabanorum paulo asperiorum.* Ibidem; *Quibus partes frigentes usus Veneris officium pernegarint.* Et paullo prius; *Et tensionem particula cum assidua patratione facit.* ERHARD. Sic postea, *cum illa parte corporis.* Marius apud Sallustium. Cicer. lib. 9 epist. fam. Apulej. Asin. lib. 7. Prudentius Cathemerin. D. Hieronymus Epist. 61. Miror, ex interpretibus non pessimis unum ad hunc locum ita scripsisse „ *adhuc quærimus interpretem huic loco.* BOURDELOT. Vox *corporis* vehementer de mendo suspecta est. Quid si *torporis?* cujus vocis usus est ad exprimendam consilii in re maxime subita incertitudinem. Livius lib. 2. *si tua re subita consilia torpent, at tu mea sequere.* Cicero ex Homero. *Quidnam torpentes subito obstupuistis Achivi.* Plaut.

Quid faciam nescio, timore torpeo.

hinc *vigere* & *torpere* apud Livium sibi contrario opponuntur, lib. 23. *Te, ad unum modo ictum vigentem, velut jaculo emisso torpere.* SCIOPP. Vitiosus locus, quem ingeniose hoc modo emendat Nobiliss. Heinsius; *ne hac quidem puerilem partem corporis abstinuit, victorque miles utrumque persuasit. Puerilis pars*, idem est ac posterior, quomodo ab Hieronymo vocatur lib. 1. adv. Jovianum. *puerile corollarium* vocat Apul. lib. iii. Metam. Martialis lib. ix. Epigr. lxvii.

Lasciviam tota possedi nocte puellam,
Cujus nequitias vincere nemo potest.
Fessus mille modis illud puerile poposci,
Ante preces totas, primaque verba dedit.

Sic lego cum vett. edit. non *nulla potest*, ut cum Palatino MS. Scriverius. BOSCH. Frustra hic sudant interpretes, cum facillima sint verba, neque Heinsius, qui obscura putabat, debuerat aliquid mutare. Non enim per *partem* hic muliebris sexus nota, sed virilis, est intelligenda, quam impudicus Eumolpus inter narrandum nautis ab ejus ore pendentibus digito suo monstrabat. Eodem modo, ut ipse Hortorum custos carmine libero v.

Totamque hanc sine fraude, quantacumque est, &c.

Et sæpe alii auctores pronomen hoc *δεικτικῶς* ponunt, *pars* autem pro ea, qua viri sumus, passim in carminibus Dei Hellespontiaci occurrit. Ita & Phædrus lib. iv. fab. 4.

Natura partes, veste quas celat pudor.

ubi recte Schefferus. Si vero umquam, hic turpissime se dedit cum suo *torporis* Scioppius, ita ut Bronckhusius noster hæc verba ad notam ejus adscripserit. *Si fatuis & insulsis conjecturis præmium aliquod constitutum est, id vel propter hanc unam merito suo auferret nugilogulus Claravallensis.* Certe nihil vidi umquam ineptius. an non meminerat, apud ipsum Petronium, præter laudata ab Erhardo verba, eandem locutionem occurrere? infra cap. cxxix. *funerata est pars illa corporis, qua quondam Achilles eram* Et cap cxxxviii. *forsitan rediret hoc corpus ad vires, & resipiscerent partes veneficio, credo, sopita.* Eumolpi autem partem intelligi, docet vox *abstinere*, quæ, si cum quarto casu construatur, ponitur pro abstinere se à re aliqua. Non solum ergo matrona blanditiis evicta, se abstinere à cibo, cujus odore icta erat, non potuit, sed neque à formosi & non infacundi juvenis parte, quæ, matronis non fatuis monstrata, ipso cibo gratiores delicias promittere solet, & castissimæ hujus viduæ omnem dolorem & tristitiam penitus

que miles utrumque persuasit. jacuerunt ergo una, non tantum illa nocte, qua nuptias fecerunt, sed postero etiam ac tertio die, praeclusis videlicet conditorii foribus, ut si quis ex notis ignotisque ad monumentum ve-

penitus exturbare poterat. Ita Livius præter locum à Brassicano laudatum lib. XXXIII. cap. 34. *abstineres liberat omnesque Græcas* & παθητικῶς Plinius lib. XXIX. cap. 5. *Gallinaceus inclusus abstineatur die ac nocte.* lib. XXX. cap. 7. *abstinere à frugibus & gallinam & hominem oportet.* Vegetius artis veterinariæ lib. III. cap. 4. *Bos, si febrire cœperit, uno die à cibo est penitus abstinendus.* Paullo aliter Martialis lib. IX. Epig. 87.

Languidior noster si quando est Paullus Atili,
Non se, convivas abstinet ille suos.

Noster quoque paulio ante cap. CVIII. *ni abstineret à Gitone injuriam mulier damnata.* Unde patet, quam recte Erhardus notet, *abstinere* cum accusativo haud temere reperiri. BURM.

Abstinuit] Alludit simul abstinentiam, quam mulier voverat, & jam quinque dies servarat. *Abstinere* cum accusativo rei haud temere apud quosvis reperias. ERHARD.

Victor] Eleganter pro voti compote, propositi effectore. Vide Servium ad Virgil. Eclog. IX. & I. Æn. 192. & II. 329. præcipua autem quadam κυριολογίᾳ, pro eo, qui puellam expugnavit, ejusque concubitu potita, Ovid. II. Met. 437.

——— *Superum petit æthera victor*
Jupiter.

Idem lib. II. Amor. eleg. XII.

Ite triumphales circum mea tempora lauri,
Vicimus, in nostro est ecce Corinna sinu.

auctor elegiæ in Mæcenatem, quem nemo assuetus bonis poëtis, & aureæ ætatis deliciis, Albinovanum credat, vers. 93.

Sic est, victor amet, victor potiatur in umbra,
Victor odorata dormiat inque rosa.

Ubi Logices suæ præsidio, ut Orci Galea tutus Philosophus, qui omnes Grammaticos ratiocinandi artem non intelligere superbe semper jactat, *umbram*, pacis tempus explicat, *quia*, vide vim argumentandi, *umbra soli opponitur, non aliter ac otium bello.* Ergo, si quid ego video, hinc deberet consequi, *solem* pro belli tempore poni, & hoc probari & Lexica nova hac significatione augeri. ut autem exemplo aliquo, egregie ad suam explicationem accommodato, hoc omnibus Grammaticis inauditum persuadeat, adducit Ciceronis verba, in quibus *umbra*, itidem ut apud Poëtam, quem illustrat, sumitur pro recessu amæno, sive sub velis, quæ solis æstum summovent, sive pro arbore, sub qua solebant genio veteres indulgere, cum contra exercitaturi, & militaribus operibus vacaturi, soli se dabant, ut vel pueri norunt. potuisset sequens versus

Victor odorata dormiat inque rosa

id docere, si connectere ratiocinator egregius verba auctorum didicisset. Nos ergo, Goralli exemplum secuti, *non paremus despotico Philosophorum imperio*, in republica literaria, & quæ certa videntur *dictatoribus illis*, nobis non modo dubia, sed falsa plane videntur. BURM.

Jacuerunt ergo] Alii *latuerunt.* PATISSON. Verbum libidinis, *Jaceo*, sic supra cap. XXVI. *quum inclusi jacerent.* iterum cap. LXXXI. *Jacent nunc amatores obligati noctibus totis.* HADRIANID. Prima editio & Sambuci, & codex Traguriensis *latuerunt.* Quas voces perpetuo confuderunt librarii. v. Ovid. II. fast. 244. III. Epist. 50. Lucan. II. 162. & alibi.

Nuptias fecerunt] Supra cap. XXVI. *Nuptias fecerunt.* Usurpatur hæc formula duobus modis: cum de ipsa pompa & solemnitate nuptiali, quæ palam fit, tum de συνουσίᾳ, cum nova nupta novusque maritus in cætum conveniunt, ut cum Ausonio in Periochis Homericis loquar. D. Rittershusius ad Epistol. Plinii pag. 436. Vide quæ supra adduxi ad d. cap. 26. *Officium nuptiale.* WEITZ.

Sed postero etiam] Lege cum Memm. cod. *Sed & postero etiam ac tertio die.* BOSCH.

Conditorii] Basil. Faber in Thesauro erudit. Scholastic. *Conditorium, sepulchrum.* Quid autem appellat Suetonius *conditorium*? an quam Strabo lib. ult. πύελον? Ea erat arca olim ex auro, postea è vitro. Sic ait Plin. lib. 35. *Defunctos multos fictilibus doliis condi voluisse.* Inde *conditorium*, θήκη, λάρναξ. An potius, quam Strabo περίβολον vocat, intelligit? Locus fuit urbe media, sepulturæ Regum destinatus, quem vocari ait Strabo σῆμα. Didymus in proverbio ὄνος ὁ σφάλλων: ἐν μέσῃ τῇ πόλει μνῆμα οἰκοδομήσας, ὃ νῦν Σῆμα καλεῖται, πάντας ἐκεῖ τοὺς προπάτορας σὺν αὐτῷ κατέθετο, καὶ Ἀλέξανδρον τὸν Μακεδόνα. Petron. hoc loco. Seneca *conditorium* pro eo dicit Epist. 62. & Epist. 84. Plinius uterque *conditorium.* Ammianus lib. 18. *Conditorium muralium tormentorum*, pro ὁπλοθήκῃ. Casaubon. ad Sueton. Aug. cap. XVIII. WEITZ.

Ut quisque] Sic Autissiod. alii *quisquis.* Pith. PATISSON. Id est, quisquis, vel quicumque RITTERHUS. *Quisque*, pro quisquis, quicumque. Vet. tamen Cod. exsertim scribit, *quisquis*, ut supra: *Quod quisquis perperam discit*, &c. Et intra cap. CXVI. *Quia quisquis suos heredes habet, nec ad cenas, nec ad spectacula admittitur.* ERHARD. Sic & Tornæs. cæteri. Dousa MS. *at quisquis ex n. i.* cod. M. Tragur. *ut si quis ex ignotis cognitisque.* HADRIANID. *Quisque* pro quicumque, vel quisquis, usitatissimum sequioris ævi scriptoribus docuit Buchnerus ad Venantii Hymn. de

venisset, putasset exspirasse super corpus viri pudicissimam uxorem. Caeterum delectatus miles & forma & secreto, quidquid boni per facultates poterat, coëmebat, & prima statim nocte in monumentum ferebat. Itaque cruciarii unius parentes, ut viderunt laxatam custodiam, detraxerunt nocte pendentem, supremoque mandaverunt officio. At miles, circumscriptus

de resurrectione Domini vers. 52. quare cum prima editione, Sambuci & Traguriensi codice malui, *siquis* reponere. in sequentibus probarem *notis, ignotisque.* qui & sæpius jungi solent. Phædrus lib. I. fab. 11.

Virtutis expers verbis jactans gloriam,
Ignotos fallit, notis est derisui.

Cicer. I. Verrin. 7. *putabam non solum notis, sed etiam ignotis probatam meam fidem esse & diligentiam.* Ubi recte Hottomannus docet activa significatione poni, pro iis qui norunt, & qui non norunt. BURM.

Ex notis ignotisque] Impr. *ex ignotis cognatisque.* PUTEAN. Forte *ex notis cognatisque.* SAMBUC. Douza emendat, *agnatisque* non ex mente Arbitri. *Noti* sunt amici & cognati; *Ignoti*, peregrini, cum quibus nulla nobis consuetudo. præcedenti capite, *Ignota consolatione percussa.* Equidem huc pertinere arbitror, quod supra dixit; *vicinarum quoque gentium feminas ad sui spectaculum evocaret.* ERHARD.

Mulieris] Hoc in aliis deest. PATISSON. In vet. c. abest *mulieris.* MS. *& forma mulieris & secreto.* TORNÆS. Desideratur quoque hæc vox in prima editione, Sambuci, & Traguriensi, & sane addita ab inscita manu videtur.

Quidquid boni] Vide supra cap. 34. & 42.

Per facultates poterat] Alii, *per facultates habere poterat.* PATISSON. *Habere poterat* Sambuci codex & quatuor alii. BOSCH.

Cruciati] Qui in cruce, aut qui ea digni. GLOSS. Autisiod. *crucaria.* Pith. alii, *cruciati.* PATISSON. Id est, in crucem acti. SAMBUC. Alias *cruciarii.* Sic etiam Sueton. & Jureconsulti vocant. BRASSICAN. Sic libr. scripti. impressi, *cruciati.* PUTEAN. Vet. *cruciarii*, quod verbum reperitur & apud Apulejum de Asin. aureo in Colinei exempl. lin. antepenult. sursum legendo, pag. 130. b. ubi *emaciarius* legit Gif. Cujacius Quintilianum citat tit. de Obligat. lib. 7. 11. P. DANIEL. Seneca lib. 4. controvers. *Cruciarios* dicit in crucem sublatos, Apul. lib. 10. Asin. aur. cruce dignos. vide Annotat. in exempl. Colinei. BONGARS. Calpurn. Flacc. Declamat. 17. *Pædagogus cruciarius.* Et apud M. Senec. 4. Controvers. & Apul. PITH. Seneca Contr. III. lib. VI. *Fecit se similem servis, sororem raptis, libertum cruciariis.* WOUWER. *Cruciarius* dictus is, qui in cruce, vel qui ea dignus. Calpurn. Flaccus in Declam. *Pædagogus cruciarius, peregrinus cruciarius*; de his qui appensi in cruce. aut qui ea digni, per convicium sic nominati. Isidor. *Cruciarius, eo quod cruce dignus.* Lipsius de Cruce lib. I. cap. 3. Colvius Not. in Apulej. Metamorph. lib. 10. Barthius Ablegmin. Critic. lib. 2. cap. 9. Balbus Catholico; *Cruciarius, qui est cruce dignus, vel qui fert crucem ad suum dispendium, vel ad officium suspendii.* Ammianus lib. 29. *Longum est, quæ cruciarius ille conflavit.* quem paullo post vocat, *perditum nebulonem.* ERHARD. Ita & *carcerarium* dixisse Donatum ad Terent. Phor. II. 3. notavit Ampl. Cuperus.

Detraxere] *Detraxerunt* Memm. & Leid. cod. BOSCH.

Supremoque mandaverunt officio] Virgil. lib. XI. vers. 61.

——— *Supremum comitantur honorem.*

Ita sæpe Livius & alii loquuntur. Homerus Odyss. *ὄγμας ἐπὶ θανόντων*, & alibi non semel. BRASSICAN. Id est, sepeliverunt. RITTERSH. Curt. lib. III. cap. 12. *Apparatum funerum, quo Persæ suprema officia celebrarent.* Hieron. epitaph. Paulæ: *Sacrilegum putabat, qui non tali feminæ ultimum reddidisset officium.* Apul. lib. 8. Mil. *officia feralia.* lib. 9. *peractis feralibus officiis tradunt sepulturæ.* WOUWEREN.

Circumscriptus] Alii *circumspectus.* Pith. alii *circumpectus.* PATISSON. Vett. libb. *circumspectus.* Lege *circumpectus.* *Circumpectere* significat defraudare, circumvenire, & malum aut infortunium alteri dare. Gulielmus Plaut. quæst. in Bacchid. cap. 2. Putschius emendat, *circumspectus*, vel, *circumspectans.* Magis est Gulielmiana lectio. ERHARD. Nihil est mutandum. BOURDELOT. *Circumpectus* duo codd. *circumspectus* ex nostris unus & alii vett. teste Erhardo, quomodo legendum esse dudum me monuit Nobiliss. Heinsius. Recte & ironice, ut multis locis noster. Hic enim militis ignaviam non tralatitia elegantia ridet Arbiter, ut paullo post mulieris misericordiam & pudicitiam. Mox malim cum cod. Leid. *desidet*, quod de eo proprie dicitur, qui ab aliquo missus ultra debitum moratur. Sueton. in Jul. cap. 2. *Stipendia prima in Asia fecit* (loquitur de Cæsare) *M. Thermi prætoris contubernio, à quo ad arcessendam classem in Bithyniam missus desedit apud Nicomedem, non sine rumore prostratæ regi pudicitiæ.* BOSCH. Cicero ad Att. lib. VII. ep. 9. *aut Senatusconsulto circumscriptus, aut sublatus, aut expulsus sit.* ubi vide Manutii notas. Noster de Bello Civili:

Atque ut fuga mobilis ævi
Circumscripta mora. CUPERUS.

Vide & Celeberrimi Grævii notas ad dictum Ciceronis

ſcriptus dum reſidet, ut poſtero die vidit unam ſine cadavere crucem; veritus ſupplicium, mulieri, quod accidiſſet, exponit: nec ſe exſpectaturum judicis ſententiam, ſed gladio jus dicturum ignaviae ſuae: commodaret modo illa perituro locum, & fatale conditorium familiari, ac viro faceret. Mulier non minus miſericors, quam pudica; Nec iſtud, inquit, Dii ſinant, ut eodem tempore duorum mihi cariſſimorum hominum duo funera ſpectem: malo mortuum impendere, quam vivum occidere. Secundum hanc orationem jubet corpus mariti ſui tolli ex arca, atque illi, quae vacabat, cruci adfigi. Uſus eſt miles ingenio prudentiſſimae feminae; poſteroque die populus miratus eſt, qua ratione mortuus iſſet in crucem.

CXIII.

ronis locum, quamquam hic pro decepto ſumere mallem, ut Aſconius ad Cicer. I. Verrin. cap. 16. *circumſcribere*, decipere alias ſignificare, docet. vide Cujac. XIII. Obſerv. 25. Ita Tertullianus de patientia cap. 5. *Diaboli circumſcriptionem* dixit.

Reſidet] Alii, *deſidet*. PATISSON. Vett. duo exempl. *dum reſidet*. Attius. *Reſidemus ſomno*. PITH. Juvenalis. Sat. XII. verſ. 93.

Principis anguſta Caprearum in rupe ſedentis.

BARTH.

Quid accidiſſet] Antiquæ editiones & Tragur. *quod*.

Commodaret] Sic Autiſſiod. alii *commodet ergo*. Pith. alii, *commode ergo*. PATISSON. Vet. cod. *commodaret modo illa*. TORNÆS. Vulg *commodet*. SAMBUC. Vellej. Patercul. lib. 2. *manum morituro commodaret ſibi*. PITH. De ſepulchro hanc vocem ſumi docuit Salmaſius ad inſcriptionem Herodis Attici pag. 59. & 67. Tragurienſis vero codex *commendaret*, ſolemni aberratione. vide ad caput præcedens.

Familiari ac viro] Apul. lib. IX. Metam. *Tecum ipſa videris, quem ſine meo conſilio pigrum & formidoloſum familiarem iſtum ſortita es, qui & amoris languidi deſidia tuos volentes amplexus diſcruciat*. PITH.

Faceret] Alii *faciat*. PATISSON.

Nec iſtud] *Ne iſtud* Nobiliſſ. N. Heinſius. BOSCH. Vide ſupra cap. 103.

Hominum duo] Leid. & Memm. cod. has voces non agnoſcunt. BOSCH.

Malo mortuum impendere] Lego, *pendere*, ſenſu ita poſtulante. BOURDELOT. Nihili eſt illud *pendere*, vide ſupra cap. 102.

Secundum hanc] Tragurienſis codex *ſed hanc*, quod ortum ex compendioſa ſcriptione.

Ex arca] Lege, *ex arca*. PUTEAN. Ex ſarcophago, vide ſequentia. BONGARS. Id eſt loculo, Græcis, σορὸς. RITTERSH. Gloſſæ: *Arca & Arcula* Κιβωτὸς, σορὸς, κασσίδιον, λάρναξ. Leg. *Arca & arcula* κ. σ. κάμψα. vide Heſych. Frontin. de limit. agr. lib. I. *In campis ſtatuerunt terminos quadratos, & interjectis locis arcas & monumenta*. WOUWEREN. *Arca* fuit loculus, ſive feretrum, in quo corpus, ſive cadaver integrum, condebatur. vide Marcian. l. 39. D. de relig. & ſumt. fun. ac Cajum l. 7. D. eod. quorum hic diſerte quidem ſepulchrum ab arca diſtinguit, ille vero mobiles fuiſſe arcas iſtas non obſcure ſignificat. Kirchmann. lib. 3. cap. 15. Ab *arca* eſt noſtratis vox *Sarck*, cujus vis in mundo. Græcis σορὸς. Heſychius; σοροὶ, σαρκοφάγοι γίνονται ἰσχναίνουσι τὰ σώματα. vide Ariſtophanis Interpret. item λάρναξ. erat autem vel ex ligno, ut apud Joſephum περὶ Ἁλώσ. Δύο λάρνακας, ὡς εἰς ἐκκομιδὴν νεκρῶν παρασκευασμένας: vel ex lapide, ut auctores ſunt Plutarch. Numa, de ſepulchro Numæ Regis, & Dioſcorides lib 5. cap. 142. ERHARD.

Uſus eſt miles ingenio] *Ingenium* pro calliditate, aſtutia, & promptitudine aliquid machinandi. Balbus; *Ingenium, aſtutia, calliditas, prudentia, ſubtilitas*. ERH. Eleganter dictum, pro, in utilitatem ſuam rem à muliere excogitatam vertens. Juſtinus lib. XI. cap. 8. *violentius uſus oraculo*, quod non debuerat Schefiero videri depravatum. Ita enim & Tacitus lib. II. ann. 54. *appellit Colophona, ut Clarii Apollinis oraculo uteretur*. Ubi an Tacitus ad Græcam vocem χρῆσθαι alluſerit, ut vult Turnebus, an uno hoc verbo indicit vanitatem oraculorum, quibus Imperatores & duces, ſubornatis ante Sacerdotibus, ut ex Alexandri vita conſtat, utebantur, ad auctoritatem & famam ſibi parandam, non definio: ſaltem patet, loquendi genus fuiſſe uſitatum. Ita de aliis rebus. Frontin. Stratag. lib. II. cap. I. exempl. 14. *uſus hoc ejus incommodo, nondum ordinatam hoſtium aciem invaſit*, ubi vide quæ notat Tennulius. ſupra noſter cap. LXXXVII. *uſus beneficio ejus*. & ita in formulis illis *ambitione non utor*, *conditione tua non utor*, quas explicat magnus Gronovius lib. III. de pecun. veter. cap. 17. BURM.

Mortuus iſſet in crucem] Huc inſeri volui epigramma in mulieres.

Fœmina nulla bona eſt, aut, ſi bona contigit ulla,
Neſcio quo pacto res mala facta bona eſt.

Attri-

CXIII. [a] Risu excepere fabulam nautae, & erubescente non mediocriter Tryphaena, vultum suum super cervicem Gitonis amabiliter posuit. At non Lycas risit, sed iratum commovens caput, [b] si justus, inquit, Imperator fuisset, debuit patris familiae corpus in monumentum referre, mulierem adfigere cruci. [c] Non dubie redierat in animum * edile expilatumque libidinosa migratione navigium. Sed nec foederis verba permittebant meminisse, nec hilaritas, quae praeoccupaverat mentes, dabat iracundiae locum. Caeterum Tryphaena, in gremio Gitonis posita, modo implebat osculis pectus, interdum concinnabat spoliatum crinibus vultum. Ego moestus, & impatiens foederis novi, non cibum, non potio-

[a] Encolpius. [b] Lycas. [c] Encolpius.

Attribuitur Ciceroni, an Quinto fratri, incertum. Natat inter fragmenta Ausonii & Petronii. BOURDEL. Simili fere modo Plaut. mostell. Act. II. sc. 1. excurrere dixit: *Ergo dabo illi talentum, primus qui in crucem excucurrerit.* noster infra cap. CXXXVII. *si magistratus hoc scierint, ibis in crucem.* Græcis est ἀνάζειν. Lucianus fine libelli de morte Peregrini. CUPERUS. *Ad crucem*, prima & Sambuci editio & codex Traguriensis.

Risu excepere fabulam] Salisberiensis lib. 8. cap. 11. *Tu historiam aut fabulam, quod his verbis refert Petronius, pro libitu appellabis. ita tamen ex facto accidisse Ephesi, & Flavianus auctor est, mulieremque tradit impietatis suæ & sceleris parricidalis & adulterii pœnas dedisse. Non quidem solum est in mulierum ineptiis ridendis aut exprimendis Petronius: scribit B. Hieronymus*, &c. Ab Imperatore sive Præside Provinciæ capite plexam fuisse traditur in libro illo de Septem Sapientibus. ERHARD.

Erubescente] Primæ editiones & Traguriensis, *& erubescente non mediocriter Tryphana, vultum suum super cervicem Gitonis amabiliter posuit.* Forte *erubescens*; quamvis & exempla occurrant, ubi ablativus ille absolutus præmittatur verbo, quod primum casum requirit. Florus lib. IV. cap. 1. *seque palam professo incendium suum restincturum ruina minaretur*, ut quidam capiunt. vide Dausquei notas ad Q. Calabrum lib. III. pag. 80. BURM.

At non] Vide supra cap. 98.

Commovens caput] Homer. Odyss. ι. κινήσας δὲ κάρη. Virgilius in 7. *Tum quassans caput.* BRASSICAN.

Mulierem adfigere cruci] Et *mulierem adfigere cruci.* Memm. cod. placet. BOSCH.

Machile] *E le* Autisiod. alii. *edile.* alii *bedile.* Pith. alii *cubile.* PATISSON. Forte quid deest. SAMBUC. Leg. *debile.* AURAT. Vide Amplis. Cuper. lib. 2. obs. cap. 17.

Expilatum libidinosa, &c.] Huc pertinet locus ille cap. seq. ubi Lycas sic Encolpium supplex rogat: *Vestem illam divinam, sistrumque redde navigio*, & alter locus cap. CXVII. *Nam numos in præsentem usum Deûm Matrem pro fide sua reddituram.* De his locis, horumque verborum sensu, frustra tot Petronianas Notas, Observationes, Collectanea, Spicilegia, Animadversiones consulas: ita de compacto omnes altum silent. Ego de navigio, quod Isidi (hoc enim Apul. lib. II. vero nomine *Matrem Deûm* appellatam, testatur) quotannis mense Martio dicari, onustumque muneribus largis ventis ferentibus pelago reddendum committi solebat, hæc accipio. * In Kalendario rustico festum legimus mensis Martii, quod *Navigium Isidis appellatur;* ejusdem illo ipso, quem jam laudavimus, loco, Apulejus mentionem facit. Tale ergo navigium ad fundum Lycæ vento temere appulsum, summa ab eodem religione & cerimonia diu cultum, impias Encolpii apud Lycam viventis manus non effugit. Is enim effigiem Deæ, *vestem, sistrum*, aliaque indidem suppilavit, ac profugit. Hujus sacrilegii pœnam Lycas naufragium interpretatus, *sistrum*, *vestemque* restitui petit. Encolpius iis venditis numos se conlecturum pollicetur, videnturque de ipso esse dicta, quæ Fulgentius ex Petronio affert. *Tot regum manubiæ penes fugitivum reperta.* SCIOPP.

Permittebam] Leg. *permittebant.* AURAT.

Praeoccupaveras] Leg. *occupaverat.* Pith. PATISSON.

In gremio Gitonis posita] Sicut & nova nupta, nuptiali convivio. Apul. lib. VI. Met. *Accumbebat summum thorum maritus, Psychen gremio suo complexus.* Juvenal. Sat. II. vers. 120. *Sed & gremio jacuit nova nupta mariti.* PITH. Ovid. Epist. V. vers. 70.

Haerebat gremio turpis amica tuo.

Pectus, modo concinnabat spoliatum] Ita vet. cod. vulg. *interdum comernebat spol.* SAMBUC.

Spoliatis crinibus] Alii *spoliatum.* Pith. PATISSON. Leg. *crinibus vultum.* Putean. & ita Cod. Calder. DANIEL. *Spoliatis* Memm. cod. male. Vide quæ nos ad cap. XXX. BOSCH.

* *De eodemmet* Isidis Navigio *memoria est apud Lactantium l. 1. Fulgentium Placiadem in Mythologico, Lucianum in πλοῖον ἢ εὐχ. Diodorum Siculum L.*

potionem capiebam, sed obliquis trucibusque oculis utrumque spectabam. Omnia me oscula vulnerabant, omnes blanditiae, quascumque mulier libidinosa fingebat, nec tamen adhuc sciebam, utrum magis puero irascerer, quod amicam mihi auferret, an amicae, quod puerum corrumperet. Utraque inimicissima oculis meis, & captivitate praeterita tristiora. Accedebat huc, quod neque Tryphaena me alloquebatur, tamquam familiarem, & aliquando gratum sibi amatorem, nec Giton me aut tralatitia propinatione dignum judicabat, aut, quod minimum est, sermone communi vocabat, credo veritus, ne inter initia coëuntis gratiae recentem cicatricem rescinderet. Inundavere pectus lacrymae dolore paratae, gemitusque suspirio tectus animam pene submovit * * In partem voluptatis tentabat admitti, nec domini supercilium induebat, sed amici quaerebat obsequium. * *

a Dum

Obliquis] Eum dicunt se non posse ὀρθοῖς ὄμμασιν ὁρᾷν, quem exosum & invisum habent. Homerus:

Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς.

Dionysius Halicarnass. lib. II. Antiquit. Rom. [illegible] γὰρ αὐτὸν ὀρθοῖς ὄμμασι δυναίμην ὁρᾷν, ἀνάξιον γεγονότα τῶν προγόνων, &c. Heraldus 2. Advers. 4. Vide quæ notavi ad Musæum vers. 100. WEITZ. Contra *rectis oculis* aspicere dixit Sueton. Aug. cap. XVI. & Seneca de constant. Sapient. V. & Epist. CIV. & ὀρθοῖς ὄμμασι Theocrit. Idyll. V. vers. 35. & Sophocl. Oedip. Tyran. vers. 1396. Ovidius describens invidiam lib. II. Met. 776. dicit

——— *Nusquam recta acies.*

& postea vers. 787.

Illa deam obliquo fugientem lumine cernens.

BURMAN.

Trucibusque oculis] Ὀφθαλμοῖς τεταχόσι. Jul. Pollux lib. 2. cap. 4. n. 10. Ovidio 6. Metamorph. vers. 623. est *tueri oculis immitibus.* WEITZ.

Oscula vulnerabant, omnes blanditia] Infra cap. CXL. *Nec se rejiciebat à blanditiis.* Ovid. lib. II. Amor. eleg. 19.

Quas mihi blanditias, quam dulcia verba parabat!
Oscula, Dii magni, qualia quotque dabat!

Et lib. III. eleg. 7.

Et mihi blanditias dixit, dominumque vocavit,
Et quæ præterea publica verba juvant. PITH.

Vulnerabant] Eleganter, ut supra *vulnus in pectore*, cap. XCI. Propertius lib. II. eleg. V.

Me lædet, si multa tibi dabit oscula mater.

Corrumperet] Auson. Epigr. LXX.

Corrumpit totum qui puerile secus. BARHT.

Tralatitia propinatione] Vulgari, perfunctoria GLOSSÆ. Lucian. καὶ ὁπότε πίνειν [illegible] τὸ [illegible] τε [illegible], [illegible] ἐν αὐτῷ [illegible] καὶ [illegible] μεταξὺ, καὶ [illegible] προσάγει, καὶ [illegible] ταῦτα [illegible] ἐρωτικὰ εἶναι. PITH.

Aut, quod minimum est, sermone communi vocabat] Catullus Carm. XXXVIII.

Quem tu, quod minimum facillimumque est,
Qua solatus es allocutione? SCIOPP.

Sermone communi vocabat] Deleo *vocabat*, aut scribo *sermoni communi vacabat.* Sed illud potius. *Anonymus* MS. HADRIANID. Id est, vulgari & usitato, quo etiam humiliores appellamus, ut, cum *dominum* salutamus, quæ *publica verba* vocat Ovidius lib. III. Amor. eleg. 7. Quintil. II. 10. *sed morem communis hujus sermonis decore quodam scenico exornant.*

Coëuntis gratia] Horat. lib. I. epist. 3.

——— *An male sarta*
Gratia nequicquam coit, & rescinditur? ———

WEITZ.

Cicatricem rescinderet] Ita Virgil. 3. Georg.

——— *Ferro rescindere summum*
Ulceris os. ———

Ovid. 4. Trist. 4. *Retractando coëuntia rumpere vulnera*, dixit. Et 3. Trist. II.

——— *Rescindere crimina noli,*
Deque gravi duras vulnere tolle manus.

Cicero verbo *refricare* sic utitur de Lege Agrar. Orat. III. cap. 2. *Ne aut refricare obductam jam Reipubl. cicatricem viderer.* lib. 5. epist. 17. *Nec refricem meis literis desiderium ac dolorem tuum.* Pro Flacco cap. 23. *Quo cum venisset Lælius ad iratos, & illud Castricianum vulnus dicendo refricuisset.* Ad Attic. lib. 12. epist. 19. *Quæ res forsitan sit refricatura vulnus meum.* WEITZ.

Gemitus suspirio tectus] Ovid. 5. Trist. 1.

Strangulat inclusus dolor. WEITZ.

Amici quærebat obsequium] Scilicet Lycas. *Obsequium* in rebus nequam & turpibus, ut apud Plautum *obsequi*, & *morigerari* patientes in Venere dicuntur. vide Schopp. Explanat. in Mostellar. ERHARD.

Dum

[a] *Dum ancilla restitans in haec erupit:* Si quid ingenui sanguinis habes, non pluris illam facies, quam sportam. Si vir fueris, non ibis ad spuitam. [b] *Haec animi pendentem angebant. Sed* me nihil magis pudebat, quam ne Eumolpus sensisset, quidquid illud fuerat, & homo dicacissimus carminibus vindicaret *creditam noxiam.* *

Jurat Eumolpus verbis conceptissimis. * * *

CXIV. Dum haec taliaque jactamus, inhorruit mare, nubesque undique adductae obruêre tenebris diem. Discurrunt nautae ad officia trepidantes, velaque tempestati subducunt. Sed nec certos fluctus ventus impulerat:

[a] ANCILLA. [b] ENCOLPIUS.

Dum Ancilla] Absunt ab antiquis editionibus, ut & alia quædam, quæ diverso charactere expressimus. & certe, quæ primus intrusit mala manus debuisset indicare, unde sumserit. Sed liberalior Gallicus ille Petronii instaurator, qui incredibilem hic narrationis seriem barbara & non Latina Oratione contexit.

Si quid ingenui sanguinis habes] Hoc est, si quid in te virilis roboris maneret. Casaubon. in Pers. Sat. I. ERHARD. Quæ minimis hic litteris, humanissime Lector, & hoc & aliis in locis descripta vides, scito conjecturas & supplementa cujusdam Editoris, non Petronii, esse. Locus hic in scriptis depravatus & frustra in multis editionibus à variis tentatus, ut opinor, sic forsan restituendus; *si quid ingenui sanguinis habes, non pluris illam facies, quam spuriam; si vir fueris, non ibis ad spurcam,* vel *spurcum.* Huic occasionem emendationi præbuit Cato, has voces conjungens lib. Orig. *Græci tam impudenti jactantia jam effunduntur, ut, quoniam bis dudum nemo responderit, ideo libere à se ortam Italiam & eandem spuriam simul & spurcam atque novitiam, nullo certo autore, sed per solam insaniam, fabulentur.* Non. Marcellus in *Spurcum. Spurcum significat obscœnum, impurum, lutulentum.* Plaut. Asinar. Act. IV. sc. I. *Tot noctes reddat spurcas, quot puras habuerit.* Cicero pro Domo cap. 10. *Scilicet tu helluoni spurcissimo prægustatori libidinum tuarum, homini egentissimo & facinorosissimo, Sex. Clodio socio tui sanguinis, qui* &c. Non audiendus hic Lambinus, legens ex S. Victoris cod. *impuratissimo*, aut Guilelmius, *spurcatissimo* emendans. BOSCH. Vide supra ad cap. XLIV. Quintil. Declam. XII. *Si quidquam tibi sanguinis humani superest.* Valer. Max. lib. IX. cap. I. §. 8. *viator ingenui sanguinis.*

Sportam] Vasis genus vile ex vimine, aut juncis. GLOSSÆ. Lege *scortum.* Putichius. ERHARD.

Si vir fueris] Apul. *Comminus in aspectum, si vir es, dirige.* Heliodor. ἀλλ' ὅπως ἀνὴρ ἴσον καταλάβῃ. PITH. Apul. lib. II. Metam. *Comminus in aspectum, si vir es, dirige.* Heliodor. ἀλλ' ὅπως ἀνὴρ ἴσον, καταλάβῃ. WOUWEREN. Porcius Latro in Catilin. *Si viri estis, declinatura* &c. Sallust. in Catilin. *Quis mortalium, cui virile ingenium est, tolerare potest?* Hoc autem loco simul obscœni quid latet. Infra cap. CXXIX. Polyænus frigidus & maleficiatus: *Non intelligo me virum esse, non sentio.* unde *virile officium.* Theodor. Priscianus lib. 2. Logic. cap. 11. de rebus inflantibus vel erigentibus membra virilia; *Quæ per potiones accepta virile semper officium reparant.* ERHARD.

Ibis ad sportam] Alii, *ad spurcam.* PATISSON. Forte *spintbriam.* TORNÆS. Leg. *sportam.* Casaubon. in Pers. Sat. I. vel, *spurcam.* Putichius. ERHARD.

Quidquid illud] Vide supra ad cap. 99.

Homo dicacissimus] Jocosissimus, mordacissimus. ERHARD.

Conceptissimis verbis] Sen. *conceptis verbis juravit, se non indicaturum, etiamsi in medio foro hominem vidisset occisum.* BARTH.

Inhorruit mare] Pacuvius, *Inhorrescit mare, Tenebræ duplicantur, noctuque & nimbum occæcat nigror,* &c. *Undique omnes venti erumpunt.* PITH. Seneca lib. 8. Contr. ult. *Subito fluctibus inhorruit mare, ac discordes in perniciem nostram flavere venti. Dimissa est nox cælo, & tantum fulminibus dies redditur.* Vide eumd. l. 7. controvers. I. Senec. Agamemnone. WOUWEREN. Virgil. lib. 5. *& inhorruit unda tenebris.* Boeth. lib. 2. prof. 2. BARTH. Confer Achillem Tatium lib. 3. initio de Clitophont. & Leucipp. amorib. WEITZ. Hoc verbum unum esse ex singularis rei & gratiæ vocabulis, quorum non paucis Lingua Latina ipsam Græcam aliasque omnes transit, censet & illustrat Barthius ad Statii lib. I. Theb. vers. 309. Valer. Flacc. III. 348.

Ter inhorruit æther.

& passim Poetæ.

Discurrunt nautæ ad officium trepidantes] Seneca Agam. vers. 508.

——— *Omnis officio stupet*
Navita relicto. ——— WOUWEREN.

Valer. Flaccus Argonaut. lib. I. vers. 312.

Discurrunt transtris, hi celso cornua malo
Expediunt, alii tonsas in marmore summo
Prætentant; Prora funem legit Argus ab alta.

Vide Ovid. lib. II. Metamorphos. vers. 483. WEITZ.

Certos fluctus] Leg. *certus.* Jungermann. Bene, & fluctus

pulerat: nec, quo destinaret cursum, gubernator sciebat: Siciliam modo ventus dabat, saepissime Italici litoris Aquilo possessor convertebat huc illuc obnoxiam ratem: &, quod omnibus procellis periculosius erat, tam spissae repente tenebrae lucem suppresserant, ut ne proram quidem totam gubernator videret. Itaque, Hercules, postquam * * manifesta convaluit, Lycas

fluctus accipe in accusandi casu. ERHARD. Nihil mutarem. Ventus non impellit certos fluctus, id est, æquales, & inter se similes, sed, ut in tempestate fieri solet, qui modo ad cælum navem evehant, modo ad fundum deprimant. Aliquando remissa vi, ut videtur, procellæ minores, deinde sævitia ventorum ingruente majores fluctus mare volvit. Ita Horatius lib. II. od. 16.

Simul atra nubes
Condidit diem, neque certa fulgent
Sidera nautis.

Val. Flacc. I. 17.

Neque enim in Tyrias cynosura carinas
Certior, aut Grajis Helice servanda magistris.

Tibull. I. eleg. 10.

Lucra petituras freta per parentia ventis
Ducunt instabiles sidera certa rates.

Certa ergo *sidera* sunt, ad quæ cursum suum dirigere potest, & ita *non certi fluctus*, qui inopem consilii, &, quid sperare debeat, incertum faciunt Gubernatorem Quamquam & *certum ventum* dici posse non negem. BURM.

Ventus impulerat] Dum enim cœlum nubes adducit, aura prior turbatur, & incerta, nunc in hanc, nunc in illam, regionem se convertit. cujus rei exemplum hic Petron. exhibet. Lindenbrog. Observat. Var. Lect. in Statii Thebaid. lib. 5. epigr. in Priscillam. ERHARD.

Quo destinaret cursum, magister sciebat] Lucanus: lib. V. vers. 645.

——— *Nescitque magister,*
Quam frangat, cui cedat aqua. ———

Seneca Agam. vers. 507.

Nil ratio, nec usus audet, ars cessit malis.

WOUWEREN.

Ventus dabat] Alii *ostendebat*. TORNÆS. Musæus:

Αἰθέρι μίσγετο πόντος, ἐμίσγετο πάντοθεν ἡ γῆ,
Μαρναμένων ἀνέμων. Ζεφύρῳ δ' ἀντέπνεεν εὖρος,
Καὶ νότος ἐς βορέην μεγάλας ἐφέηκεν ἀπειλάς.

Vide Seneca Agam. vers. 470. & seqq. WOUWEREN. Id est, ostendebat. Val. Flacc. I. 465.

Fluctibus è mediis terras dabit ille magistro,
Et dabit astra rati.

Italici litoris possessor Aquilo] Ventis aliis validior. TORNÆS. Elegantissime & fere Poëtice, pro perpetuo ejus vexatore & infestatore. Lucan. I. II. v. 454.

Ut, cum mare possidet Auster
Flatibus horrificis.

Propert. I. eleg. XVIII, 2.

Et vacuum Zephyri possidet aura nemus.

Ubi Passeratius notat, Horatium dixisse lib. III. od. 10. *incolas Aquilones.* Papinius lib. IV. Sylv. IV.

Sed tu, dum nimio possessa Hyperione flagrat
Torva Cleonæi juba sideris, exue curis
Pectus.

Idem lib. IX. Theb. 494.

Sed amicior undis
Fraxinus, ingentique vadum possederat umbra.

Ubi Barthius ex Martiale similem locum producit. Seneca Herc. Fur. 281.

Et quidquid atra nocte possessum latet.

Et Herc. Oetæ, 1293.

Inter infernos lacus
Possessus atra nocte cum fato steti.

Sed, ne Poëtæ soli ita videantur locuti, ecce & Justini verba ex lib. XLI. cap. I. *ex quo fit, ut Parthia pleraque finium aut æstus, aut frigoris magnitudo, possideat.* eadem figura dixit Horatius I. od. 3. *arbitrum Adriæ notum.* & lib. II. od. 17. *Tyrannum Hesperiæ Capricornum unda.* BURM.

Obnoxiam partem] Alii *proram*. TORNÆS.

Tam spissa repente tenebra] Tale quiddam Leucipp. lib. 3. ἀεὶ τὸν θάνατον προσδοκῶντες, καὶ ἦν ὡς εἰκὸς οὐ μακράν. περὶ γὰρ μεσημβρίας ἤδη ὁ μὲν ἥλιος τέλεον ἡρπάζετο. ἑωρῶμεν δὲ ἑαυτοὺς ὡς ἐν σελήνῃ. PITH.

Lucem suppresserant] Curtii loco à Dousa adducto adde alterum ejusdem scriptoris, ex lib. IV. cap. 3. *subito spissæ nubes intendere se cælo, & quidquid lucis internitebat effusa caligine exstinctum est, tunc inhorrescens mare paullatim levari, deinde acriore vento concitatum, fluctus ciere, & inter se navigia collidere.* Ubi similis illa fere descriptio, quasi ad unam & solemnem formulam Scholastici se omnes componerent, Petronianæ. Mallem vero in Curtii verbis *offusa caligine*, ut lib. VII. cap. 6. & IX. 5. idem auctor loquitur, & passim alii. BURM.

Postquam manifesta convaluit] Forsitan reponendum, *postquam maris æstus convaluit.* Pacuvius: *Saxi existunt turbines; Fervet æstu pelagus.* nisi quis legat, *postquam tempestas convaluit.* PITH. Leg. *postquam tempestas manifesta convaluit*, deleto asterisco. Putschius. vel, *postquam maris æstus invaluit.* Meurs. Animadvers. misc. lib. 4. cap. 6. ERHARD. Emendationem hujus loci debemus MSS. Cod. *Postquam spes omnis manifesto evolavit: Manifesto*, ἐν αὐτοφώρῳ. Quid autem impulerit Correctorum audaciam, ut omnimodo locum illum deturparent, haud adhuc video,

cas trepidans ad me supinas porrigit manus: &, [a] Tu, inquit; Encolpi, succurre periclitantibus, id est, vestem illam divinam sistrumque redde navigio. Per fidem, miserere, quemadmodum quidem soles. [b] Et illum quidem vociferantem in mare ventus excussit, repetitumque infesto gurgite procella circumegit, atque hausit. Tryphaenam autem prope jam fide-

[a] LYCAS [b] ENCOLPIUS.

deo. Me sanum reposuisse non diffidio. *Evolare* esse verbum abdicatæ spei, frustra esset monuisse. BOURDELOT. Non habeo fidem Bourdelotio, qui audacissime sæpe locos sanos tentat, & nescio quos codices crepat. Itaque non debuerant ei auscultare editores. Meursius Critic. Arnob. cap. 1. legit *maris æstus invaluit*. Sed Amplissimus Cuperus egregie ostendit lib. II. observ. cap. 17. excidisse vocem *tempestas*, cujus amplectimur emendationem, nisi quod mallem *tempestas manifesta convaluit*. *Manifesta tempestas*, est gravis, ut de ea nemo amplius dubitet, an sit futura noxia & damnosa. Ita *manifestas contumelias* pro gravibus, noster dixit infra cap. CXXXII. & *manifestas numinis vires* Valer. Maxim. lib. I. cap. I. exempl. 17. ita *manifestum lumen*. de quo Heinsius ad Val. Flacc. lib. I. vers. 105. BURM.

Lycas trepidans] Alii, *trepidus*. PATISSON.

Vestem illam divinam, sistrumque] Linteam vestem sacerdotalem intelligit, qua in sacrificiis induti Isidis Sacerdotes. *Sistrum* iidem Sacerdotes quatiebant in sacris, quæ manu terebant, ut Apollonius aliique scribunt. videndi Hugo Grotius in Februis Marciani Capellæ libro 2. Raderus ad Martial. lib. 12. epigr. 25. ERHARD.

Sistrum] Crepitaculum æneum, quo Ægyptii Sacerdotes in Sacris Isidis utebantur. GLOSS. Sistrum habuisse vim sedandi tempestates, hoc adducto Petronii loco ostendit Vir Eruditissimus Tristanus tom. I. Comment. p. 726. & egregium nummum Commodi illustrat, ubi Isis, sive Africa, sinistra sistrum, dextra fasciculum frumenti porrigit Commodo, qui navigio pedem impositum habet, quasi promittens tutam in Africam navigationem classi Africanæ, quam ad annonam inde petendam instituerat. Eum hic exprimi curavimus.

Quemadmodum quidem soles] Forte *quondam*; Aliquis ad oram libri: placet & eo magis, quia mox: *& illum quidem*, &c. BOSCH.

Et illum] Barth. ad Stat. V. Theb. vers. 421. putat, hæc conjungenda cum superioribus *ut ne proram quidem totam Gubernator videret, & illum quidem*, &c. media autem à librariis pessime esse interposita. Quod probare nequeo, cum neque ulla codicis MSSti auctoritate nitatur, neque ulla mentio submersi Gubernatoris, aut vociferantis, fiat; præterea ex sequenti periodo. *Tryphænam autem*, patet, hic actum de Lyca, & Tryphænam impositum scaphæ, ne simili modo periret. Quæ non cohærerent, si hæc verba de gubernatore essent capienda, & non de domino navis, nisi statuamus, Lycam fuisse ipsum Gubernatorem, ut videtur indicare supra cap. CI. ubi vide quæ notavimus: quamquam, ut verum fatear, hic diversos videatur statuere Lycam & gubernatorem, quem forte sibi vicarium Lycas gubernaculo admoverat. BURM.

Repetitumque] Ex Virg. lib. I.

Illum ter fluctus ibidem,
Torquet agens circum, & rapidus vorat æquore vortex.

BARTH. *Raptatumque* forte quis malit. Sed alterum omnino probum. sic Livius lib. IV. cap. 19. *assurgentem ibi regem umbone resupinat, repetitumque sæpius cuspide ad terram adfixit*. Columella lib. IV. cap. ult. de vinea. *Bis ferro repetenda est veris principio, ut incitetur ejus proceritas*. Palladius lib. IV. tit. II. *Vervacta etiam, quæ Januario mense sunt facta, repetere*. HEINS. Id est, bis terve in gyrum circumactum & impulsum submersit. Propert. lib. III. eleg. 5.

Subtrahit hæc fantem torta vertigine fluctus.

Repetere vero, pro bis terve petere, in aliis quoque rebus dicitur. Ita Suetonius pro denuo, iterum, in judicium vocare & accusare. August. cap. XXXII. & Domit. VIII. & IX. *repetere aliquem toxico*, pro, cum male successisset primo datum venenum, denuo tentare. *Repetere vectigal multorum annorum*, apud Justin. XIX. cap. I. est sæpe petere, & instare, & urgere, ut solvatur. Similem quoque hujus vocis vim observat & illustrat Gronovius ad Senec. Herc. furent. vers. 770. & Oedip. vers. 61. BURM.

Prope jam] l. G. *properam*, id est, propere, ut *protinam & protinus, promiscuam & promiscue*. RITTERSH. Forte *properam*. BARTH. Leg. *properam*, antique pro, *propere*, sicut *promiscam & promiscue*, *protinam & protinus*, *perperam & perpere*, *palam*, sexcenta alia. Gulielm. Plaut. Quæst in Epid. cap. ult. ER-

fideliſſimi rapuerunt ſervi, ſcaphaeque impoſitam cum maxima ſarcinarum parte abduxere certiſſimae morti. *ego Gitoni* applicitus cum clamore flevi: &, hoc, inquam, à Diis meruimus, ut nos ſola morte conjungerent; ſed non crudelis Fortuna concedit. Ecce jam ratem fluctus evertet. Ecce jam amplexus amantium iratum dividet mare. Igitur, ſi vere Encolpion dilexiſti, * ad oſcula, dum licet, & ultimum hoc gaudium fatis properantibus rape. Haec ut ego dixi, Giton veſtem depoſuit, meaque tunica contectus exſeruit ad oſculum caput: &, ne ſic cohaerentes malignior fluctus diſtraheret, utrumque zona circumvenienti praecinxit, &, * ſi nihil aliud, certe diutius, inquit, juncta nos mors feret; vel, ſi voluerit

* GITON.

ERHARD. Neſcio, an captaverit Petronius antiquam illam vocem *properam*, & cujus nullum exemplum apud veteres, quod ego quidem ſciam, occurrit, qui *properatim* & *properiter* olim dicebant. Quare reſtitui antiquarum editionum ſcripturam *prope jam*. Et explico, Tryphænam prope etiam fuiſſe excuſſam navigio, cum eam rapuerunt ſervi. Forte excidit verbum unum, ut infinitis noſtri Satyrici locis accidit. Ampliſſ. Cuperus mallet, *Tryphænam autem properantes ſ. ſ.* manus viri docti in codice Clariſſ. Almelovenii, lege *propere jam*. BURM.

Parte abduxerat] Alii, *abduxere. certiſſima morti applicitus*. Addatur aſteriſci nota. PATISSON. Lege *abduxere. Ego certiſſima morti applicitus*. Putſchius. ERHARD. Inſolentior eſſet locutio, ſi pro eripere, vel ſubducere morti, eſſet poſitum, ut cepiſſe videntur quidam interpretes, certe Gallicus interpres reddit, *la delivrerent d'une mort certaine*. Et tamen, cum ſervati eſſent Encolpius, Eumolpus, & Giton, Tryphænam non inveniunt enataſſe, quam veroſimile eſt una cum ſcapha, maxima ſarcinarum parte onerata. & in quam, ut fieri ſolet, quiſque pro ſe inſilire tentabat, ſubmerſam fuiſſe, vel ſaltem in diverſum litus ejectam, *Abduxere* ergo *certiſſima morti*, id eſt, in certam mortem, & periculum, quod non evaſit, quia nulla de ea poſt mentio. Manus viri docti in codice Almelovenii adſcripſit, ſibi videri legendum *abduxere. ego certiſſima morti applicitus*, ſed nec hoc Latinum puto. BURM.

* *Applicitus*] Pro aſteriſco præcedente hanc dictionem ſcribo ex MSS. *Gitoni applicitus*, ſenſu ſane ita poſtulante. BOURDELOT.

Ecce jam amplexus] Convenit cum illo Euſtath. *τοῦτο Υσμίνη τὴν σὴν, κύμα θρασὺ τῆς σῆς χειρὸς ἀφαρπάξει με. μέγα κῦμα θαλάσσης τῆς ἐρωτικῆς ἐπικλύσει φιλονεικίᾳ*. PITH.

Divides] Ambigue dictum notavit manus viri docti in codice, quem V. Cl. Fr. Heſſelius mihi miſit, ut ſupra cap. 77. *age nunc & puerum dividamus*.

*Si vere Encolpion dilexiſti * ad oſculandum licet*] Aſteriſci loco reponendum cenſeo *exſere caput*. Dicit enim poſtea, *exſeruit ad oſculum caput*. Sublato aſteriſco poteſt eſſe *ἀνάδιτον*. Poſtrema tamen editio, quam impuri mei Chalcographi ſequuntur, invitis MSS. locum reformans fecit. *da oſcula*. BOURDELOT.

At oſcula at ultimum hoc gaudium] Simile illud Heliod. *προσαφήψεται μὲ καὶ τὰ τελευταῖα περιβαλεῖν ἐσχάτων φιλημάτων καὶ ἀψύχων ἀντιτείχισθαι*. PITH. Pariter Bion Epitaph. Adonid.

Ἔγρεο τυτθὸν Ἄδωνι, τὸ δ' αὖ πύματόν με φίλασον,
Τοσσοῦτόν με φίλασον, ὅσον ζώει τὸ φίλημα. BARTH.

Lege *da oſcula*, vel. *age da oſcula* Jungermannus. ERHARD. *Ad oſcula* veteres editiones, quod tuetur Barth. lib. XII. adverſ. cap. 1. & XXIII. cap. 13. & abruptum dicendi genus, dignum & loco huic, & Petronio, cenſet: non alia ratione, quam in rebus creperis clamari ſolitum, *ad arma*, non ineleganter. Sed deeſſe aliquid puto. Simile quid Accius in Alcmæone apud Nonium in, *Amplexa*, voluiſſe videtur. *Poſtremo amplexa, fructum, quem Dii dant, cape*. Ubi forte etiam *rape* magis conveniret. Nam in anguſtiis his poſiti feſtinanter capere debebant. vide de uſu hujus vocis *rapere* Heinſ. ad Ovid. Epiſt. XIX. verſ. 74. & Tennul. ad Frontin. Strateg. lib. 1. cap. IV. exempl. 8. BURM.

Fatis properantibus] Propertius lib. II. eleg. 22. *Quod ſi forte tibi properarent fata quietem*. Vopiſcus Probo cap. 21. *Fatalem properavit neceſſitatem*. WOUWEREN. Sic in Inſtitutt. Juris lib. 4. cap. ult. *Si quis parentis fata properaverit*. Cujac. in Not. ERHARD.

Mea tunica contectus] Epigramm. *ἡδὺ δὲ καὶ ὀκόταν κρύπτῃ μία τοὺς φιλέοντας χλαῖνα*. Ovid. Am. I. El. V.

Deripui tunicam, nec multum rara nocebat,
Pugnabat tunica ſe tamen illa tegi. PITH.

Si cohaerentes] Propert. lib. II. eleg. 12.

Atque utinam haerentes ſic nos vincire catena
Velles, ut numquam ſolveret ulla dies. PITH.

Malignior fluctus] Eleganter dictum, quaſi videret, nec ferret arctos amantium complexus. vide Barth. ad Stat. I. Theb. verſ. 374. qui egregia ibi ad hunc ſenſum loca veterum adducit.

Detraheret] Alii, *diſtraheret*. PATISSON.

Si nihil aliud] Simile quiddam Euſtath. lib. 7. Leucipp.

luerit misericors ad idem litus expellere, aut praeteriens aliquis tralatitia humanitate

Leucipp. lib. 3. Ἔλεησον, ἔφη, δέσποτα Πόσειδον· εἰ δ' ἡμᾶς ἀποκτεῖναι θέλεις, μὴ διαφόρησῃς ἡμῶν τὴν τελευτήν· ἓν ἡμᾶς κῦμα καλυψάτω. εἰ δὲ καὶ θηρίων ἡμᾶς βορὰν πέπρωται γενέσθαι, εἷς ἡμᾶς ἰχθὺς ἀναλωσάτω, ἵνα καὶ ἐν ἰχθύσι κοινῇ ταφῶμεν. PITH. Supra cap. XIX. *quibus si nihil aliud virile, sexus esset.*

Juncta nos mors feret] *Junctos nos mare feret.* Petr. Faber. TORNÆS. Legend. *junctos nos mare feret.* induxit autem errorem, quod præcedit eod. cap. *ut nos sola morte conjungerent.* P. DANIEL. Alii, *junctos nos mors*, Wouwer. Supra dixit, *ut nos sola morte conjungerent.* Avianus Birthus de Moribus; *Multos vitam differentes mors juncta prævenit.* Goldast. in Notis. Sic apud Plaut. Asin. Act. 3. sc. 3. Philenium ad Agrippum;

> —— *Certe enim tu vita es*
> *Mihi. complectere. AG. facio lubens. PH. Utinam sic efferamur!* ERHARD.

Hunc locum male aliter legit Petrus Daniel. BOURDELOT.

Voluerit misericors] Credo, excidisse vocem *Deus*, nisi legendum, *si voluerit miseros sors ad idem litus expellere.*

Tralatitia humanitate lapidabit] Jus scilicet humanitatis commune: sacrum enim erat & exsecrabile cadaver hominis mortui præterire & non sepelire. GLOSS. Obiter adhibita & perfunctorie. TORNÆS. *Humanitatis negotium gerere* dicitur, qui cadaver sepelit L. *& si quis*, 6. *sed interdum*, de Religios. ubi scripsit P. Faber. *Humanitatis ratione multa* se I. C. dicunt *admittere* l. 6. de Appellat. *Humanitate suggerente* l. 1. vers. *quid ergo*, Quando appell. sit. Cicero *communis humanitatis jure* dixit pro Flacco cap. XI. *Si quem infimo loco natum nullo splendore vitæ, nulla commendatione famæ defenderem, tamen civis civem à civibus communis humanitatis jure ac misericordia deprecarer, ne ignotis testibus*, &c. *civem ac supplicem vestrum dederetis.* Vide Brisson. in verbo HOMINIS *appellatione.* Seneca epist. 66. *Itaque homines quidem pereunt, ipsa autem humanitas, ad quam homo effingitur, permanet & hominibus laborantibus intereuntibus illa nihil patitur.* Apulejus Apolog. 2. *Commune jus humanitatis & fas commune* dixit, quod *commune omnium hominum* nostri dicunt l. 1. in fin. & L. *omnes populi*, D. de justit. & jur. & plerunque *jus gentium* dicitur. verba Apuleji hæc sunt; *Athenienses quidem propter commune jus humanitatis ex captivis epistolis Philippi Macedonis hostis sui unam epistolam, cum singula publice legerentur, recitari prohibuerunt, ne maritale secretum divulgarent: præferendum rati fas commune propriæ ultioni.* Et lib. 3. de Asin. aur. *Lugubriter ejulantes, per publicam misericordiam, per commune jus humanitatis, ajunt, miseremini indigne cæsorum juvenum.* *Contumeliosa humanitas* quid sit apud Senecam epist. 4. explicandum. Quintilian. cap. 11. & ult. lib. 12. Institut. *Hos ille formabat quasi eloquentiæ partus, & ut vetus gubernator littora & portus, & quæ tempestatum signa, quid secundis flatibus, quid adversis ratis poscat, docebit, non humanitatis solum communi ductus officio, sed amore quodam operis.* In l. 2. Cod. Theod. de Postlim. tit. 5. lib. 5. *humanitatis sit præstitum.* Spartianus in Antonino Caracalla cap. IV. ubi de Papiniano & Petronio jussu Caracalli occisis; *Tractaque sunt* (ait) *eorum per plateam cadavera sine aliqua humanitatis reverentia.* Idem auctor in Adriano cap. X. *De militum etiam ætatibus judicabat, ne quis, aut minor, quam virtus posceret, aut major, quam pateretur humanitas, in castris contra morem veterem versaretur.* Seneca lib. 1. de Tranquillit. vitæ cap. 15. *Alienis malis torqueri, æterna miseria est, alienis delectari malis, voluptas inhumana, sicut illa inutilis humanitas, flere, quia aliquis filium suum efferat, & frontem suam fingere.* Idem Epist. 86. *Humanitas vetat superbum esse*, &c. Ut *humanitas*, ita & è contrario *inhumanitas* dicitur ab eodem Seneca epist. 100. *Quid nunc ex duritia suadeo*, &c. *Inhumanitas est ista non virtus*, &c. Cicero Philipp. XI. cap. IV. *Nisi denique naturæ & humanitati inventus esset inimicus.* Et pro Quintio cap. XVI. *Hæc in homines alienissimos viri boni faciunt, & hominum existimationis & communis humanitatis caussa.* Et cap. XXXI. *Aliquam, si non propinquitatis, at ætatis suæ, si non hominis, at humanitatis rationem habeat.* Negotium gerere humanitatis merito dicitur, qui mortuum sepelit. Nam qui cadaver aut reliquias alicujus sepulturæ tradit, memoria humanæ conditionis id facit L. *quidam in suo*, 27. D. de conditio. instit. Seneca pag. 315. ubi de luctu; *Sæpe salvi sapientes*, &c. *& oblivisci quidem suorum, ac memoriam cum corporibus efferre*, &c. *inhumani est animi.* & contra jus φιλανθρωπίας. Quintilianus in Ægro redemto, Declamat. 5. *Hinc & ille venit affectus, quod ignotis cadaveribus humum congerimus, & insepultum quodlibet corpus nulla festinatio tam rapida transcurrit, ut non quantulocumque veneretur aggestu*, id est, lapidet. Idem auctor verbo *humanitatis* usus est in Declamat. 6. Corporis projecti, *Convenerunt etiam alieni parentes, totum in spectaculum populus effusus est, & ignoto quoque corpori publica humanitas quasi quasdam fecit exsequias.* Et paullo post; *Non sepelis? Vide quæso, ne, dum litigas, arenam fluctus aggerat, injiciat humum misericors populus.* Et postea; *Nobis vero* (rerum natura) *exanimes genuit non solum miserationem, quæ cogitationi nostræ subit, sed etiam religionem, inde ignotis quoque corporibus transeuntium viatorum collatitia sepultura, inde injecta ab alienis.* Seneca lib. 5. de Benefic. cap. 20. *Patrem alicujus in solitudine exanimem inveni, corpus ejus sepelivi*, &c. *præstiti patri ejus, quod ipse præstare voluisset, nec non & debuisset. Hoc*

humanitate lapidabit, aut, quod ultimum est, iratis etiam fluctibus, imprudens arena componet. * Patior ego vinculum extremum, &, veluti lecto funebri aptatus exspecto mortem jam non molestam. Peragit interim tempestas

* ENCOLPIUS.

tamen ita beneficium est. si non misericordia & humanitate dedi, ut quodlibet cadaver absconderem, sed. si corpus agnovi, si filio tunc hoc praestare me cogitavi. At, si terram ignoto mortuo injeci, nullum in hoc habeo hujus officii debitorem in publicum humanus. Lactantius cap. 12. lib. 6. Institut. *Et quamvis in homine ignoto necessariorum sepulturam nulli negandam munus implebimus, in quorum locum, quia desunt, succedat humanitas, &, ubicumque homo desiderabitur, ibi exigi officium nostrum putabimus. In quo autem magis justitia ratio consistit, quam in eo, ut, quod praestamus nostris per affectum, aliis praestemus per humanitatem, quae est multo certior justiorque,* &c. Justinus lib. XI. *Ejusque mortem illacrymatum Alexandrum, benigne profectum, idque eum non amoris, sed humanitatis caussa fecisse.* P. DANIEL. Suet. Neron. XXXIII. *Comitiali morbo & consuetudine correptum apud convivas ementitus postero die raptim inter maximos imbres tralatitio extulit funere.* PITH. Sacrum & exsecrabile, cadaver hominis mortui praegredi, nec sepelire. Schol. Sophocl. *οἱ γὰρ νεκρὸν ὁρῶντες ἄταφον, καὶ μὴ ἐπαμησάμενοι κόνιν, ἐναγεῖς εἶναι ἐδόκουν.* Ælian. Var. hist. l. V. cap. 14. *Νόμος καὶ οὗτος Ἀττικός, ὃς ἂν ἀτάφῳ περιτύχῃ σώματι ἀνθρώπου, πάντως ἐπιβάλλειν αὐτῷ γῆν, θάπτειν δὲ πρὸς δυσμὰς βλέποντας.* Hoc maxima religione servatum apud omnes gentes. Hieron. ad Sabin. *Fossam humum lapidibus construentes, ex more cumulum parant.* WOUWEREN. Ex communi humanitatis jure atque officio terram homini mortuo etiam ignoto sepeliendi caussa injicimus. Quintil. Declam. 5. *Hinc & ille venit adfectus, quod ignotis cadaveribus humum congerimus.* Ubi sub *affectus* vel affectionis nomine misericordia, humanitas, mansuetudo, pietas, intelligitur, sine cujus intentione cadaver alienum nemo funerat. Quamobrem, qui de pietatis generibus scripserunt, primum locum in sepultura volverunt. Multis P. Faber Semestr. lib. 2. cap. 1. & ex eo Waramundus de Erenberg, sive potius Eberardus à Weibe in Meditam. pro Foederibus lib. 1. num. 9. Adde Tobiae cap. 1. & Baccharium in epist. de Recip. laps. ERHARD. Praeter adductos à viris doctis, vide Commentatores ad Horat. 1. od. 28. Guther. de jure manium lib. II. cap. 15. & 17. Loens. III. Miscell. Epiph. cap. 19. ubi docent, grande fuisse nefas insepultos relinquere, quos naufragium ejecit in terram. Cicer. de republ. lib. III. apud Nonium in *excipere. Quod insepultos reliquissent eos, quos è mari propter vim tempestatis excipere non potuissent, innocentes necaverint.* Et hinc Virgilius, notante Donato, lib. 1. Æneid. vers. 45. vehementem iram Minervae in Ajacem ostendit, quod

Turbine corripuit scopuloque infixit acuto,
Ne ad litus deveniens saltem sepulturam acquireret. Et hinc turpissimum & miserrimum mortis genus veterum superstitio censebat, aqua submergi, quia sepulturae beneficio privabantur. Ovidius lib. 1. Trist. eleg. 2.

Nec letum timeo: genus est miserabile leti
Demite naufragium, mors mihi munus erit.

Sed hoc argumentum hic exsequi non patitur adnotationum ratio. v. Ampliss. Cuper. observ. lib. 1. cap. 8. Barth. ad Stat. VII. Theb. vers. 807. & quae Vir quidam eruditus de hoc mortis genere nuper commentatus est, in observationibus Hallensibus tom. VII. Observ. 5. BURM.

Lapidabit] Alii, *tumulabit.* TORNÆS. *Monte sub hoc lapidum jacet Ballista sepultus.* Pro hoc loco de arena ossibus danda. vide Od. 28. lib. 1. Horat. BONGARS. Dionysius Halicarnas. *ἀλλ' οἱ παριόντες αὐτὸν ἐρριμμένον ἐν ᾧ διεχρήσθη χωρίῳ λίθους ἐπιφοροῦντες καὶ γῆν ἐπένησαν εἰς χῶμα ἐρυμνὸν κυδόμενον.* PITH. Solebant tumulos lapidibus sternere. Hieronymus epist. quadam ad Innocent. *Linteo cadaver obvolvunt, & fossam humum lapidibus construentes ex more tumulum parant.* Petron. hoc *lapidare* dixit. Virgil.

Monte sub hoc lapidum tegitur Ballista sepultus.

Meurs. ad Lycophron. vers. 1064. WEITZ.

Qua ultimum est] *Quod ultimum est.* Leid. cod. BOSCH.

Imprudens arena componet] Seneca Contr. 4. lib. 9. *Omnibus natura sepulturam dedit. naufragos idem fluctus, qui expulit, sepelit.* WOUWEREN. Inscia, nescia. Plaut. Pseud. *Emit hospitalem is filium imprudens senex.* Schopp. in Mucellan. Propert. lib. 3. eleg. 6.

Reddite corpus humo, positaque in gurgite vita,
Paetum sponte sua vilis arena tegat.

ubi Dousa P. in Not. reliquis. ERHARD. Adde Passeratii notas ad Propert. lib. 1. eleg. XVII. pag. 123. & ad lib. III. eleg. VI. pag. 442. & Barth. ad Claudian. lib. 1. in Rufin. vers. 369

Componet] Id est, sepeliet. Virgil. lib. 1. Æneid.

Ante diem clauso componet vesper Olympo.

Vide Turneb. lib. 18. cap 14. P. DANIEL. Tacitus Histor. 1. cap. 47. *Pisonem Verania uxor, ac frater Scribonianus, T. Vinium Crispina filia, composuere.* PITH. Horat. lib. 1. Sat. 9.

——— *Haud mihi quisquam;*
Omnes composui.

Acro: *in urnis condidi, & sepelivi.* Tacit. de Vita Agric. *Paucioribus hominum lacrimis compositus es.* WOUWEREN. Sepeliet, condet. Tacit. in Agricol. cap.

pestas mandata fatorum, omnesque reliquias navis expugnat. Non arbor erat relicta, non gubernacula, non funis, aut remus; sed quasi rudis atque infecta materies ibat cum fluctibus. * Hospites veluti conclamans. * Procurrêre piscatores, parvulis expediti navigiis, ad praedam rapiendam: deinde, ut aliquos viderunt, qui suas opes defenderent, mutaverunt crudelitatem in auxilium.

CXV. *Tum, vocum concursu facto*, audimus murmur insolitum, & sub diaeta magistri, quasi cupientis exire belluae gemitum. Persequuti igitur sonum

cap. 46. *Paucioribus tamen lacrymis compositus est.* Pichena in Not. num. 101. ERHARD.

Aptatus] Id est, annexus. vide supra ad cap. 34.

Non arbor erat relicta, non gubernacula] Paria in fragmento Alexi. τὸ μὲν γὰρ ἔνθεν κῦμα κυλίνδεται, τὸ δ' ἔνθεν: ἄμμες δ' ἂν τὸ μέσσον ναῒ φορήμεθα σὺν μελαίνᾳ χειμῶνι μοχθέντες μεγάλῳ μάλα· πὲρ μὲν γὰρ ἄντλος ἱστοπέδαν ἔχει, λαῖφος δὲ πᾶν ζάδηλον ἤδη καὶ λακίδες μεγάλαι κατ' αὐτὸ χαλῶσι δ' ἄγκυραι. BARTH. Fortasse *malus* scripserat, quod ne quis adjectivum arbitraretur, notatum alicujus manu ad oram, *arbor*: quod deinde in ordinem verborum irrepsit. *Arborem* tamen pro malo dicunt poëtæ. *Anonym. MS.* Synthesis esset, ut illud Virgilii:

——— *Centauro invehitur magna.*

id est, non aliquo ex Thessaliæ populis, Centauris dictis, sed Centauro navi: sic hic, *non malus erat relicta*, non intelligenda arbor pomifera, sed navis. Verum cum *arbor* nonnisi poëtice pro malo usurpetur, etiam parum decora videtur oratori hæc synthesis. nisi forsan legamus, *non malus erat relictus.* HADRIANID. Cum tota hæc naufragii descriptio elatiori stilo sit elaborata, nescio, cur non *arborem* pro malo potuerit ponere Petronius, cum ipsi JCti, ita sæpe malum vocent, ut Lexicographi adnotarunt. Et præterea Frontinus lib. II. Strategem. cap. V. exemplo 46. *Memnon Rhodius ita ordinavit suos, ut paucarum navium malos erigerent, easque primas agi juberet. Hostes autem procul conspicati numerum arborum, & ex eo navium quoque conjectantes, obtulerunt se certamini.*

Non gubernacula] Apulej. lib. II. Met. *navis ipsa, qua vehebamur, variis turbinibus procellarum quassata, utroque regimine amisso, ægre ad ulterioris ripæ marginem detrusa, præcipitio demersa est, & nos, omnibus amissis, vix enatavimus.* Quæ Pricæus recte cum Petronianis his confert, ut & sequentia de prædonibus, qui ejectos spoliant.

Rudis & infecta materies] Id est, rude & non politum lignum. vide Tennul. ad Frontin. lib. I. Strateg. cap. V. exempl. 1.

Percurrere] Forte, *procurrêre.* RICHARD.

Tum vocum concursu facto] Hæc à mala manu intrusa sunt, neque convenit, ut in concursu vocum (si id modo Latine dici possit) audirent murmur, quod silentibus aliis melius exaudiri potuisset.

Audimus murmur] Fulgent. de Allegor. librorum Virgil. *Quales vatum imagines esse solent, dum, adsumtis ad opus conficiendum tabulis, stupida fronte arcanum quoddam latranti intrinsecus tractu submurmurant.* Stat. lib. 3. ad Uxorem Sylv. V. vers. 33.

——— *Tu procurrentia primis*

Carmina nostra sonis: totasque in murmure noctes,

Aure rapis vigili. ——— WOUWEREN.

Non absimile est, quod de semetipso Statius ad Uxorem lib. 3. Sylvar. Sylv. 5. Is. Pontanus in Glossario Gallico. verb. *Baritus* de Bardis Poëtis Gallis. ERHARD.

Diæta] Cubile, in quo navicularius quiescit: item habitatio in hortis. GLOSSÆ. *Diæta* habitatio in hortis. Plin. ep. lib. V. Epist. 6. *Contra mediam fere porticum zeta recedit, quæ quatuor platanis inumbratur.* l. 55. §. Lignis, D. de leg. III. *diætæ sunt hypocausta.* Plin. *vaporaria. Diæta* est quæ aliis cœnatio. Sidon. *Ex triclinio in diætam sive cœnatiunculam fit transitus.* Servius ad Virg. Æneid. I.

——— *Vocemque per ampla volutant*

Atria. ———

ex Catone adserit, veteres in atrio epulari solitos. At *atrienses*, principes servi tricliniares. Plaut. Pseud. Act. II. scen. 2. *Condus promus procurator peni.* HA. *Quasi te dicas atriensem.* PS. *Ego? imo ego atriensi impero.* hinc liquet, cur in Glossis *Atriensis* διαιτάριος, διαιτάρχης. *diatarii* meminit Ulp. l. XII. §. 42. D. de instr. vel instrum leg. Paul. Sent. lib. 3. tit. de Legat. *zetarii*, ut Plin. *zeta* & *zetula*, diæta, diætula. In quo hallucinatus vir doctus, qui adserit *zetam* ἀπὸ τοῦ ζῆν, ut *diatam* ἀπὸ τοῦ διαιτᾶν. Nihil enim aliud, nisi scriptionis mutatio, ut apud Phœbadium contra Arrian. in principio: *nisi illam zabolicæ subtilitatis fraudem viderem.* pro diabolicæ. Ergo omnis mansio appellari potest *diata.* Petron. ᾤκουν μετὰ τὴν πρύμναν. hinc forte *diatarii*, Ulpian. l. 1. §. 3. D. Nautæ caup. stabul. ut rec. rest. qui custodiæ gratia navibus præponuntur. WOUWEREN.

Magistri] Gloss. *Magister, gubernator.* Glossarium: *Magister*, ἐπιβάτης: Hesych. Gloss. *Magister navis*, ναύ-

sonum, invenimus Eumolpum sedentem, membranaeque ingenti versus ingerentem. Mirati ergo, quod illi vacaret in vicinia mortis poëma facere, extraximus clamantem, jubemusque bonam habere mentem. At ille interpellatus excanduit, &, [a] sinite me, inquit, sententiam explere; laborat carmen in fine. [b] Injicio ego phrenetico manum, jubeoque Gitona accedere, & in terram trahere orcam mugientem. *

Hoc opere tandem elaborato, casam piscatoriam subimus moerentes, cibisque naufragio corruptis utcumque curati tristissimam exegimus noctem.

[a] EUMOLPUS. [b] ENCOLPIUS.

Postero

Meyérw. l. 3. de Naufr. l. 37. de Navic. C. Theod. Virgil. Æn. v. Valer. Flacc. l. 8. *Puppe procul summa vigilis post terga magistri.* WOUWEREN.

Cupientis exire] Manus viri docti in margine codicis Almeloveniani *excire.* Ut apud Apulej. de Deo Socratis, *quem adversatorem malis in omni vita ciebo.* Et ita *excire* pro evocare & elicere Plautus Epid. Act. IV. sc. 2. *quod me excivisti ante ædes.* Lindenbrogius vero ad Donatum in Andr. Act. I. sc. I. legit *Quasi rugientis ex ira.*

Bellua gemitum] Seneca. *Vocem nullius terrestris animalis, sed, qualis esse marinis belluis solet, raucam & implicatam.* Dositheus magister: *Bellua marina, κῆτος.* Glossar. *Bellua κῆτος, κνώδαλον.* Fest. *Balenam belluam marinam ipsam dicunt esse pistricem, ipsam esse cetum.* Glossar. κῆτος *Pistrix de bellua.* PITH. Suet. Ner. cap. 12. *Exhibuit naumachiam marinis aquis, innantibus belluis.* WOUWEREN. Balænæ, quæ *bellua* vocatur. Claudian. lib. 2. in Eutrop.

Sic ruit in rupes, amisso pisce sodali,
Bellua. ———

Savaro ad Sidon. lib. 5. epigram. 13. ERHARD.

Persecuti igitur sonum invenimus Eumolpum] Plaut. Rud. Act. I. sc. 4.

Consequamur gradu vocem. SCIOPP.

In vicinia mortis] Ἐν προθύροις θανάτοιο, ut loquitur Oppian. 5. Halieutic. vers. 289. WEITZ.

Laborat carmen in fine] eleganter dictum. Quintil. decl. V. *facilius est divisa subtrahere, quorum magnitudo laborat in solido.* Idem decl. XV. *laboranti primo sua voluit facultate succurrere*, id est, ægro. Et Græci Poëtæ tunc ἀπορεῖν πρὸς τὰ μέτρα dicuntur. Lucian. principio Timonis. CUPERUS. Optime explicat Vir Amplissimus: qui enim promtissimus ad extemporalitatem usque erat Poëta, queritur, se circa finem ei imponendum sollicitum hærere, neque aptum posse invenire, & ideo petit spatium meditandi, quasi pluris esset carmen consummare, quam in naufragii periculo salutem quærere; in quibus Satyricus noster insaniam intempestivi Poëtæ egregie ostendit, non constantiam Philosopho dignam, ut hic Hadrianides somniat. & ita *Laborare* eleganter Latinis omnia dicuntur, quæ in periculo sunt, ne lædantur, aut pereant. Ut hic carmen laborat, quia, si finis non imponeretur aptus, periculum erat, ne totum intercideret, & fœtus ille ingenii periret. Horat. I. od. IX.

Nec jam sustineant onus
Silvæ laborantes.

Idem I. od. 28.

Ah miser!
Quanta laboras in Charybdi.

Et sic sæpe alibi idem Poëta. Ovidius I. Met. 257.

——— *Et mundi moles operosa laboret.*

Statius lib. VII. Theb. 3.

Concussitque caput, motu quo celsa laborant
Sidera.

Supra noster cap. XLIV. *populus minutus laborat*, & cap. 24. *ut putares detectum parietem nimbo laborare.* BURM.

Porcam mugientem] Alii *portam.* Pith. PATISSON. Puto legend. *porcam.* PUTEAN. Optimus codex, *portam mugientem.* L. *poëtam mugientem.* Scal. WOUWEREN. Sine caussa hoc mutarunt viri doctissimi. BARTH. Leg. *orcam.* est piscis apud Plin. lib. 9. cap. 6. & quidem ex belluarum genere. Jungermann. An leg. *phocam?* Glossæ; Φώκη, *vitulus marinus.* *In terram trahere* phrasis est piscatorum. *Mugientem*, id est, γέμοντα, apud Hesych. ERHARD. Dixerat antea, *tamquam cupientis exire belluæ.* Non igitur attenderunt, qui mutare ausi sunt. BOURDELOT. Illustris Scaliger legit *poëtam mugientem.* Mallet Doctiss. Th. Munckerus *poetam mussitantem*; quod admodum arridet. Est enim *mussire* confusum aliquem & obscurum edere sonum: quod à meditabundis sæpe fieri videmus. BOSCH. Barth. ad Stat. I. Achil. 524. citat *orcam*, & ex veteri Schol. notat, omnem inconditum sonum Poëtis mugitum dici. *Phocam* tamen, quod Dousa conjecerat, probavit Brouckhusius.

Elaborato] Magno labore, nisu & molestia, confecto. Justin. I. 2. *Ninyas contentus elaborato à majoribus imperio, belli studia deposuit.* Ita Cicero de Clar. Orat. cap. XC. *elaborata oratio & elucubrata.* Sueton. Aug. LXIV. *at nihil æque elaboravit, quam ut imitarentur chirographum suum.* Ita Torrentii codices: vulgo *laboravit*: usus & Horatius lib. III. od. I. & Epod. XIV. tantæ scilicet molis erat Poëtam insanum & reluctantem

Postero die, quum poneremus consilium, cui nos regioni crederemus, repente video corpus humanum circumactum levi vortice ad litus deferri. Substiti ergo tristis, coepique uventibus oculis maris fidem inspicere: &, hunc forsitan, proclamo, in aliqua parte terrarum secura exspectat uxor: forsitan ignarus tempestatis filius: aut patrem utique reliquit aliquem, cui proficiscens osculum dedit. Haec sunt consilia mortalium, haec vota magnarum

tem à membranis suis abstrahere; qui maluisset vitam, quam carmina, perdere. BURM.

Cibisque naufragio corruptis] Prochorus Hist. de S. Johanne Evangel. πάντων ἐν ἡμῶν ἐξελθόντων ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, καὶ κατακειμένων, καὶ μὴ δυναμένων πρὸς ἀλλήλους λαλῆσαι ἀπὸ τῆς ἀσιτίας, καὶ τοῦ φόβου, καὶ κόπου, ἐκοιμήθημεν ἀπὸ ὥρας ἕκτης ἕως ὥρας ἐνάτης κείμενοι, καὶ εἰς ἑαυτοὺς ἐλθόντες ἐστάλθημεν Σελεύκειαν, καὶ ὡς ναυαγίου περιπεσόντος ἠγάγομεν αὐτούς. λαβόντων δὲ ἡμῶν, καὶ φαγόντων, καὶ εἰς ἑαυτοὺς ἐλθόντων. ERHARD.

Postero die quum poneremus consilium] Malim, *quum componeremus consilium*, sicut infra cap. CXXXVI. *Convicium verens abeundi formavi consilium.* SCIOPP. Elegans locutio. Cum consultaremus, cum quaestionem & consilium haberemus, in qua regione potissimum tuti esse possemus. Ita *quaestionem ponere* Phaedr. fab. XIII.

Nec quaestionis posita caussam intelligit.

Hygin. fab. LXVII. *si carmen, quod posuisset, aliquis interpretatus esset.* corruptus hac in voce Plinius lib. II. Epist. 3. *poscit controversias plures, electionem auditoribus permittit; saepe etiam partes.* legendum sine dubio *ponit*. CUPERUS Lib. III. Observ. cap. 20. Senec. Phoeniss. vers. 133.

Saxa Thebarum luet
Ludifica caecis verba committens modis
Quod simile posuit.

Cicer. I. de Orator. 22 *Quid mihi nunc vos, tamquam alicui Graeculo otioso & loquaci, & fortasse docto atque erudito, quaestiunculam, de qua meo arbitratu loquar, ponitis?* inepta ergo Scioppii emendatio.

Crederemus] Heinsius mallet *crederemur*. Sed vulgata mihi sanior videtur: proprie enim se credere aliquis dicitur regioni, mari, procellis, & similibus, qui pericula subit, quae illa secum ferre possunt. Horat. lib. III. od. 27.

——— *Age, te procellae*
Crede veloci.

Virgil. lib. V. Aeneid. vers. 850.

Aenean credam quid enim fallacibus austris.

lib. VI. vers. 15.

Praepetibus pennis ausus se credere caelo.

Quia ergo ubique mala invenerant, ponunt consilium inter se, cui se crederent regioni, ubi quies & securitas ostenderetur. Portum tandem inveniunt Crotona. BURM.

Levi vortice] Alii, *Vortice*. TORNAES. & ERHARD.

Ergo tristis] Lege, *ego tristis*. Pith. PATISSON.

Uventibus oculis] Alii, *nictantibus*: alii, *humentibus*. P. Fab. *liventibus*. TORNAES. Jungermann. legit *diligentibus*, Putschius, *liventibus*. ERHARD. Loco hujus lectionis pravam substituunt. BOURDEL. Per pleonasmum (neque enim mortui vident), aut epexegesin, seu expositionem, aut appositionem, ut vocant, in antithesi ad *maris fidem* & *corpus mortuum*, quasi diceret, oculis qui adhuc vivunt. HADRIANID. *Humentibus* alii, recte. Sic Claudianus, Suetonius, & Ovidius lib. XI. Metam. vers. 464.

——— *Sustulit illa*
Humentes oculos.

Error inde natus, ut existimat Doct. Munckerus noster, quod primitus scriptum fuit *umentibus*, neglecta aspiratione; ut in veteri inscript.

ET QUICUNQUE TUIS UMOR
LABETUR OCELIS.

J. Lipsius legit *uventibus*, nescio, an melius. quamquam non ignoro, Catullum Ep. LXVII. *uvidulam à fletu* dixisse, quo loco non audiendus Palmerius, *fluctu*, emendans. BOSCH. Inepte *viventibus* propugnat Hadrianides, sine dubio legendum *uventibus*. vide Gronov. Diatr. Statianae cap. XXIII. Ita *humentes oculos* Ovidius lib. XI. Metam. vers. 464. Quamquam differre inter se *humentes* & *uventes* oculos notavit in margine codicis sui Broukhusius, *uvere* enim dicuntur, cum leviter oboriuntur lacrymae, quae proveniebant, quia spectabat ignoti hominis cadaver, motus videlicet communi lege humanitatis. Postquam autem agnovit exanimum Lycae corpus, tum vero non tenuit diutius lacrymas. Hic demum coeperunt *humere oculi*.

Maris fidem] Histor. Apoll. *Intuens mare tranquillum, ait: O maris fides!* adduco interpretem Tertullianum de Pall. cap. 2. *Sic & maris fides infamis, & flabris aquae mutantibus, de tranquillo probum, de flustris temperatum, & extemplo de decumanis inquietat.* WOUWEREN. Sic Plinius Panegyr. Infra: *Non sola mortalibus maria hanc fidem praestant.* Freb. ERHARD.

Cui proficiscens osculum dedit] Sueton. Ner. cap. 37. *Neque proficiscens quemquam osculo impertivit.* Stat. Theb lib. 12. vers. 717.

Jam nec coniugibus suprema nec oscula natis
Jungit. ———

gnarum cogitationum. En, homo quemadmodum natat? Adhuc tamquam ignotum deflebam, quum inviolatum os fluctus convertit in terram, agnovique terribilem paullo ante & implacabilem Lycam, pedibus meis pene subjectum. Non tenui igitur diutius lacrymas, imo percussi semel iterumque manu pectus; &, ubi nunc est, inquam, iracundia tua? Ubi impotentia tua? nempe piscibus belluisque expositus es, &, qui paullo ante jactabas vires imperii tui, de tam magna nave ne tabulam quidem naufragus habes. Ite nunc mortales, & magnis cogitationibus pectora implete. Ite cauti, & opes fraudibus captas per mille annos disponite. Nempe hic proxima luce patrimonii sui rationes inspexit; nempe diem etiam, quo venturus esset in patriam, animo suo finxit. Dii Deaeque, quam longe à destinatione sua jacet! Sed non sola mortalibus maria hanc fidem praestant. Illum bellantem

Plaut. Mercat. lib. III. Regum cap. XIX. Ovid. Trist. I. WOUWEREN.

Quemadmodum natat] Alii, *quemadmodum natus*. TORNÆS. Sumtum ex Plauto, ut & alia plura, Rudent. Act. I. sc. 2. *Hui homunculi quanti estis, ejecti, ut natant*. PITH.

Non tenui] Vide supra cap. 75.

Manu pectus] *Manibus* cod. Leid. BOSCH.

Ubi nunc] Egregie hanc formulam illustravit Heinsius ad Ovidii IV. Epist. vers. 150. cui plura addere in proclivi esset. Sed larga satis ibi copia, & timeo Gallulos censores. vide & Freinsh. ad Tacit. lib. II. Annal. cap. 2.

Nempe piscibus belluisque expositus] Plaut. Rudent. Act. II. sc. VI. vers. 29. *Piscibus in alto, credo, praebens pabulum*. Apul. libro V. *Per saxa cautium membris jactatis, alitibus bestiisque obvium ferens pabulum*. Martius vates apud Livium lib. 25. cap. XII. *Piscibus ferisque fiat esca caro tua*. WOUWEREN. Hoc miserum credebant veteres. v. Barth. ad Stat. IX. Theb. vers. 300. & quos ibi laudat.

De tam magna navi ne tabulam quidem naufragus habes. Ite nunc mortales, & magnis cogitationibus pectora implete] Vetus Poëta in Catalect. de Fortunæ inconstantia;

Ite, novas toto terras conquirite mundo,
Nempe manet magnos parvula terra Duces.

Raderus ad Martial. lib. 5. epigr. 71. ERHARD. Cicer. lib. IV. ad Attic. Epist. ult. *Hac enim me una ex hoc naufragio tabula delectat*. Quintil. decl. XII. *Naufrago tabulam abstulisti, mortuo adplicas navem*. CUPER.

Ite nunc] Juvenal. Sat. XII. vers. 57. *I nunc, & ventis animam committe*. Propert. lib. III. El. XVI. vers. 17. *I nunc, tolle animos*. Virgil. libr. VII. Æneid. vers. 425. *I nunc, ingratis offer te, irrise, periclis*. PITH. Et hanc exprobrationis formulam illustravit Passeratius ad Propert. lib. III. eleg. 6. pag. 442. & Heinsius ad Ovid. lib. III. Amor. eleg. 3. & ad Claud. lib. I. de rapt. Proserp. vers. 91.

Opes fraudibus captas] *Partas* alii; forsan melius, *raptas*. BOSCH.

Proxima luce] Proxime anteacta. *Proximus* propriatim de præterito dicitur, ut *primus* de futuro. Supra; *& prima statim nocte in monumentum ferebat*. Infra, *Accessisse huic tristitiæ proximum naufragium*. ERHARD.

Finxit] Amicus noster non è multis Rev. D. Matthias Oeveringius mallet hic, *fixit*: quod notam hanc quantitatis, virgulam transversam, olim syllabis imponi solitam, erroris occasionem ducat. Unde fluxit, ut *totiens* pro *toties* & multa alia, de quibus adeundus Lipsius. BOSCH.

Dii Deaque] Frequens hæc formula apud Paganos scriptores, de qua adeundus Ludovic. Dorleans in Cogitation. ad Tacit. Annal. lib. 4. pag. 476. col. 2. WEITZ. Vid. supra cap. LXXIX.

Sed non sola maria] Philemo: οὐ τοῖς πλέουσι τὴν θάλατταν γίνεται μόνοις χειμών, ὡς ἔοικεν. PITH. Seneca lib. 7. Controv. I. *Multas rerum natura mortis vias aperuit, & hac est conditio generis humani, quod nascimur uno modo, multis morimur; laqueus, gladius, praeceps locus, venenum, naufragium, mille alia mortes insidiantur miseræ huic animæ*. Firmic. Astron. lib. I. cap. 4. *Quidnam de mortium* (Lege *mortalium*) *vario exitu dicemus? Ille, cogente fato, suspenditur laqueo, at ille gladio percutitur, ille mari fluminibusque submergitur, ille sævientibus flammis ignique traditus in cinerem favillasque convertitur, ille per præcipitia jactatur, ille cadentium tectorum ruina comprimitur*; & quæ sequuntur. Vide locum. Simonides, Anacreon apud Stobæum, Stat. Theb. lib. IX. WOUWEREN. Adi Rittershus. notas in Oppian. lib. 5. Halieutic. vers. 336. WEITZ.

Fidem] Ironice dictum. *Fides* mari dicitur esse, cum tuto navigari potest. Virgil. libr. III. Æneid. vers. 691.

Inde

tem arma decipiunt: illum Diis vota reddentem Penatum suorum ruina sepelit: ille vehiculo lapsus properantem spiritum excussit. Cibus avidum strangulavit, abstinentem frugalitas. Si bene calculum ponas, ubique naufragium est. At enim fluctibus obruto non contigit sepultura. Tamquam intersit,

Inde, ubi prima fides pelago, placataque venti
Dant maria.

hinc Pittacus interrogatus à quodam, τί ἄπιστον? respondit θάλασσα, apud Plutarch. in Apothph. Philosoph. CUPERUS.

Decipiunt] Eleganter; quibus victoriam se & gloriam consecuturum speraverat, iis ipsis mortem invenit. Et ita *decepti* dicuntur, quos vota & spes fallunt. Virgil. IV. Æneid. vers. 17.

Postquam primus amor deceptam morte fefellit.

Vide notas Pricæi ad Apulej. lib. VIII. Milef. p. 447. Et ita cape illa Terentii Andr. Act. 1. sc. 5. *Ego propter me illam decipi miseram sinam.* Et Cicero lib. V. ad famil. epist. 16. *Hoc confirmare possum, ea misceri, parari, impendere reipublica, quæ qui reliquerit, nullo modo mihi quidem deceptus esse videatur*, id est, ut Manutius explicat, privatus aliquo bono, quod sibi futurum speraverat, si diuturnior vita fuisset data. BURM.

Ruina sepelit] Miror, Gonsalium ad spuriam, vel certe jocularem inscriptionem respexisse Petronium, credere: quam inter spurias retulit Gruterus pag. 111. & primum vulgavit Fr. Luisinus lib. III. Parerg. 40. Reinesius Epist. XLVIII. pag. 444. joco confictam, licet antiquam, censet. *Ruina camara* oppressos exhibet Phædrus lib. IV. fab. 24.

Ille vehiculo lapsus properantem spiritum excussit] Non dissimile est, quod Fulconi Regi Hierosolymitano obtigit. Is, leporem forte insectatus, subita equi ruina præcipitatus terræ caput adflixit, cerebroque per nares aurésque erumpenti in Reginæ oculis expiravit. Guilhelm. Tyrius in Chronic. Hierosolymit. Crusius in Annal. Suevor. A. C. 1141. Horat. Tursellinus in Epitom. Histor. lib. 8. p. 358. Sethus Calvisius in Chronol. anno 1141. Mich. Saxo in Chron. Cæsar. part. 2. pag. 247. Similiter Maria Imperatrix, Maximiliani I. conjux, casu equi inter venandum præcipitata vitam mortalem amisit: Cuspinian. de Cæsarib. in Maximiliano Primo, Jacob. Menlius in Genealog. Austriac. & plerique omnes Chronographi. Ita Sigismundus Georgius Scidius, Caroli V. & Ferdinandi I. Vice cancellarius, dum ex prædio Viennam rediret, cisio, in quo cum Joh. Urico Zasio vehebatur, tum forte Psalmis legendis intentus, inter eundum excussus, & capite ad saxum illiso letaliter vulneratus, tristi fato exstinctus est, anno 1565. Jacob. August. Thuanus Histor. lib. 36. Bucholcerus in Indice Chronologic. pag. 613. WEITZ.

Cibus avidum strangulavit] Lipsius 2. de Constant. 19. Pet. Crinitus de Honest. discipl. lib. 2. cap. 6. Sic Attila Hunorum Rex ex ingluvie suffocatus interiit; Wolffg. Lazius de Migration. gent. lib. 11. pag. 603. Jornandes in Chron. Gothor. Ant. Bonfinius in Rer. Ungaric. decad. Nicol. Olahus in Athila, Sethus Calvisius in Chronolog. anno Christi 453. in fin. Cyriac. Spangenberg. in Chronic. Saxon. anno 454. WEITZ.

Si bene calculum ponas] Boëth. *Vis cum fortuna ponere calculum?* BARTH. Plinius Secund. lib. 2. 14. *Hic quoque in conditionibus deligendis ponendus est calculus.* Boeth. l. 2. pros. 3. de Consol. *calculum ponere.* Sitzmanus in Not. n. 58. ERHARD. Plinius lib. 2. epist. 19. *Examina tecum, omnesque, quos ego novi, in utraque parte calculos pone, idque elige, in quo vicerit ratio.* Saresberiensis lib. 8. Policrat. cap. 6. *Qui singulis noctibus cum servis suis calculum ponunt, & quod effuderant usu vel abusu diurno, quasi nocturnis lachrymis deflent.* WEITZ. Id est, si rem bene expendas, consideres. locutio elegantissima desumta inde, quod veteres calculis numerare solerent; & amant metaphoras hujusmodi auctores. Cicero ad Att. VIII. epist. 12. *Quare nunc saltem ad illos calculos revertamur, quos tum abjecimus.* Plinius lib. 1. ep. 14. *& sane, de posteris & his pluribus, cogitanti, hic quoque in conditionibus deligendis ponendus est calculus.* Euripid. Orest. vers. 1100. εἰς κοινὸν λόγους ἔλθωμεν. *una rationem ineamus.* Theophr. Charact. cap. XIV. τοιοῦτός τις, ὅς λογιζόμενος ταῖς ψήφοις, καὶ κεφάλαιον ποιήσας. cap. XXIII. κελεῦσαι θεῖναι τὰς ψήφους. CUPERUS. Vide supra ad cap. 101.

Ubique naufragium est] Vide Barth. lib. 5. Advers. cap. 18.

At enim fluctibus obruto] Stobæus λόγ. 96. Philemonis illud adducit ex Ephebis: ὁ τοῖς πλέουσι τὴν θαλάττιον γίνεται μόνοισι χειμών. BONGARS. Philosophum hic agit Eumolpus: nam sapientes à plebeja illa opinione, de sepulturæ honore & necessitate animum abducentes, omnem post mortem cadaveris consumtionem sepulturam idoneam credebant. v. Barth. Advers. lib. LIII. cap. 10. Ita eleganter Apulejus lib. IV. Milef. *Tunc nos, magnanimi ducis vigore venerato, corpus reliquum veste lintea diligenter convolutum, mari celandum commisimus. Et nunc jacet noster Lamachus elemento toto sepultus.* Ubi non aliena adnotavit Pricæus. Barthius vero hic legit *continget.*

Tamquam intersit] Teles: τί διαφέρει ὑπὸ πυρὸς κατακαῆναι, ἢ ὑπὸ κυνὸς καταβρωθῆναι, ἢ ἐπάνω τῆς γῆς ὄντα ὑπὸ κοράκων, ἢ κατορυχθέντα ὑπὸ σκωλήκων. Seneca de Fortuit: *Quid interest ignis me an fera consumat, an*

tem-

interſit, periturum corpus quae ratio conſumat, ignis, an fluctus, an mora. Quidquid feceris, omnia haec eodem ventura ſunt. Ferae tamen corpus lacerabunt. Tamquam melius ignis accipiat. Imo hanc poenam graviſſimam credimus, ubi ſervis iraſcimur. Quae ergo dementia eſt, omnia facere, nequid è nobis relinquat ſepultura, *quando etiam ita de invitis fata ſtatuant*? * Et Lycam quidem rogus inimicis collatus manibus adole-

tempus omnium ſepultura? PITH. Lucifer Caralit. lib. Moriendum eſſe pro Dei filio: *Quantum ad exitum, nihil intereſt, clavo an lancea moriar*, &c. WOUWEREN. Pie nos D. Cyprianus ita monet; *Noſtra nihil intereſt, aut à quo, aut quando, perimamur, mortis & ſanguinis præmium à Domino recepturi.* Ph. Camer. Horar. ſucciſ. Cent. 3. cui adde Waremundum de Erenberg ſive Eberhardum à Weihe in Definit. Fœderis nove repexa, libro 2. numero 99. 105. 106. ERHARD.

Qua ratio] Alii, *qua nato*. TORNÆS.

Conſumat ignis, an fluctus, an mora] Minutius Octavio. *Non intereſt, utrum feræ diripiant, an maria conſumant.* unde forte legendum pro *mora*, *mare*. BONGARS. Lege, *mare*, ſicut ſupra cap. XCVIII. *Utinam me ſolum inimicus ignis hauriret, utinam hibernum invaderet mare!* Puteanus. Sed, quia *fluctus* meminit, nihil videtur mutandum. nomine *mora* intelligit mortem naturalem. ERHARD. M. Minutius in Octavio pag. 24. Prudentius in Romano verſ. 48. Seneca de Remed. fortuit. *Quid intereſt, ignis me an fera conſumat, an tellus omnium ſepultura.* Franc. Petrarcha de Remed. utriuſque fortun. WEITZ. Barthius dicto loco legit *ignis, aer, fluctus, an mora*. Et lib. XXII. Adverſ. cap. XIII. recte contra Erhardum explicat *moram*, non mortem naturalem, ſed conſumtionem cadaveris putrefactione naturali, cui opus tempore. Quod confirmat locus Ovidii ab Ampl. Cupero codici ſuo aſcriptus ex lib. XV. Met. verſ. 156.

Corpora ſive rogus flamma, ſeu tabe vetuſtas,
Abſtulerit, mala poſſe pati non ulla putetis.
Morte carent animæ.

vide Gonſalium.

Fera tamen corpus lacerabunt] Salluſt. in Jug. *Feralis peſtis abſumat.* Pflug. ERHARD.

Accipiat] Barth. ad Stat. XII. Theb. verſ. 99 legit *abripiat*. Quod laudat Broukhuſius.

Imo hanc pœnam] Senec. *Utilem ac ſalubrem temperaturam, non hanc, quæ nuper inventa eſt ſimilis incendio, adeo quidem ut convictum in aliquo ſcelere ſervum, vivum lavari oporteat. Nihil autem videtur intereſſe, ardeat balneum an caleat.* PITH. L. 28. §. 11. D. de pœnis. recte autem *pœnam graviſſimam*. Summa ſupplicia ſunt, crux, crematio, decollatio. Mediocrium delictorum pœnæ, metallum, ludus, deportatio. Minimæ, relegatio, exilium, opus publicum, vincula, inquit Paul. Sent. lib. V. de abolit. quos gradus pœnarum conſtituit etiam Caliſtr. d. leg. 28. D. de pœnis. At inter ſummas pœnas graviſſima vivicrematio. Paul. lib. V. Sent. ad l. Cornel. de ſicar. & venef. *Magicæ artis conſcios ſummo ſupplicio affici placuit, id eſt, beſtiis objici, aut cruci ſuffigi. Ipſi autem magi vivi exuruntur.* Gravius crimen, magum eſſe, quam magicæ artis conſcium. ideo magi graviſſima pœna puniuntur, nempe igne, uti & aruſpices: l. 3. C. de Malef. & Math. At magicæ artis conſcii ſummo quidem ſupplicio afficiuntur, id eſt, beſtiis ſubjiciuntur, aut cruci ſuffiguntur, ſed non graviſſimo, id eſt, ut Tertull. de anima, vivicomburio. Petron. cap. CII. *Conclamabo, ſervos pœnam graviorem timentes præcipitaſſe ſe in mare.* Per *pœnam graviorem*, aut crucis, aut ignis, aut beſtiarum ſupplicium innuit. WOUWEREN. Vide l. 28. §. 11. D. de pœn. Harmenopul. l. 8. tit. 12. in princip. Baſilικῶν lib. 60. lib. 51. c. 29. & lib. 6. Ecloga 6. ERHARD.

Ubi ſervis iraſcimur] Neſcio, unde *ſervis* in recentiores editiones irrepſerit, antiquiores Tornæſii, Patiſſonii, Wouwerii, & omnes alii, *ſervis*. Barthius d. l. *cum ſervis* legit.

Omnia facere] Græci ἅπαντα δρᾷν, de irrito conatu, ut docuit Ill. Scal. Martial. lib. 2. 14.

Omnia cum fecit, ſed renuente Deo.

Idem:

Ut peccare velis, cum feceris omnia, falli
Non potes. ———

Seneca ep. CXXV. *Quid formam colis? Cum omnia feceris, à multis animalibus vinceris.* WOUWEREN. Genus loquendi non vulgare in utraque lingua: quod fere dicebant de irrito conatu. Scalig. in Catalect. Comment. in Culic. ubi congeſſit exemplorum copiam. Uſus & ſupra Petron. *Quid ita omnia feciſti, ut, quos tuebaris, abſconderes.* ERHARD. Barth. Adverſ. LIII. cap. 10. legit *omnia facere, ne quid è nobis relinquat, ſepultura.* Et exponit omnia ſepulturæ facere, nihil non moliri, ut corpus condatur terrâ, quod merito irridet Petronius. reliqua *quando etiam de invitis fata ſtatuant*, malam manum olent.

Rogus collatus manibus] Scripſimus, *Rogus collectus*, & ſic fere in omnibus Editionibus & MSS. Manilius lib. 4. verſ. 55.

Et collecta rogum facerent fragmenta carinæ.

BOURDELOT. Male tentat Bourdelotius. *Conferre* enim

adolebat: Eumolpus autem, dum epigramma mortuo facit, oculos ad arcessendos sensus longius mittit. *

CXVI. Hoc peracto libenter officio, destinatum carpimus iter, ac momento temporis in montem sudantes conscendimus, ex quo haud procul impositum arce sublimi oppidum cernimus. nec, quid esset, sciebamus errantes, donec à villico quodam, Crotona esse, cognovimus, urbem antiquissimam, & aliquando Italiae primam. Quum deinde diligentius exploraremus, qui homines inhabitarent nobile solum, quodve genus nego-

enim funereum esse verbum docuit Gronovius Diatr. Statianæ cap. XXXII. neque etiam locus Manilii à Bourdelotio adductus eum adjuvat, legi enim debet:

Ejectaque rogum facerent fragmenta carinæ.

Ut ex Gemblacensi codice emendavit verissime Scaliger: *ejecta* enim *carina* proprie est, naufragio expulsa in terram. Ut *ejectum cadaver* Cicer. in Pison. cap. IX. & *ejectam naufragorum manum* in II. Catilin. cap. XI. dixit. *Ejecti ut natant* Plaut. Rudent. Act. I. scen. 2. vide Passerat. ad Cicer. pro Quint. cap. XIX. BURM.

Adolebat] Comburebat. ERHARD.

Dum Epigramma mortuo facit] Lucian. περὶ πένθ. χώματα μὲν γὰρ, καὶ πυραμίδες, καὶ στῆλαι, καὶ ἐπιγράμματα πρὸς ὀλίγον διαρκοῦντα. Id. Diplad. Athen. lib. 2, Juvenal. Sat. 3. *tituli.*

——— *Titulo res digna sepulcri.*

Ita semper V. inscript. WOUWEREN.

Arcessendos] Ut faciunt exercitati vultus Pædagogi, qui, tamquam divinum spiritum sibi attraherent, oculos torquent, & insaniam ipso habitu profitentur.

Hoc peracto] Deest asteriscus in V. cod. MS. TORNÆS. Lact. lib. 7. cap. 12. *Ultimum & maximum pietatis officium est, peregrinorum & pauperum sepultura.* WOUWEREN.

Destinatum] Ergo præcesserat consilium certum.

Momento temporis] Barth. Advers. lib. XXII. cap. 13. malebat reponere *monimento*, quasi temporis admonitu, sed puerilis ætatis impetum correxit maturior in commentario ad Stat. lib. VI. Theb. 115.

In montem sudantes] Tale illud Apul. lib. VIII. Metam. *Sylvosi montis asperum permensi jugum, jam vespera tenebrante, pervenimus ad quoddam castellum.* PITH.

Impositum arce sublimi oppidum] Horat. lib. IV. od XIV. vers. 11.

——— *Et arces*

Alpibus impositas tremendis. SCIOPP.

Amplist. Cuper. lib. II. Observ. cap. 117. legit *impositam arcem sublimem oppido cernimus.* Posset tamen vulgata scriptura servari, si per *arcem* intelligamus verticem collis, vel montis, ut sæpe eam appellare Poetis & aliis scriptoribus mos est, ut sit Croto imposita colli, vel monti. Ut Silius Italic. lib. XI. vers. 18. vocat, *altam Crotona*: sed, quia patet ex descriptione hujus urbis apud Livium lib. XXIV. cap. 3. flumen medio oppido fluere, non potuit illa, saltem tota, in monte fuisse sita, sed tantum ejus arx, nisi procul spectantibus arx speciem oppidi illis præbuerit. *Arces* autem dici vertices montium, etiam sine ædificiis, docet Val. Flacc. lib. III. vers. 565.

Jam pater umbrosis Tirynthius arcibus ornos
Depulerat.

Avienus descr. orbis vers. 995.

In qua vitifera Tmolus juga proserit arcis.

noster intra bis terve in specimine belli civilis. vide Barth. ad Stat. IV. Sylv. I. vers. 7. dixit autem *impositum arce* pro *arci*, ut apud Suetonium in Ner. cap. 50. etiam editiones priscæ habent, *impositum colle hortorum*: ubi *colli* supponunt viri docti, sed recte Casaubonus archaismum esse docet. Si cui tamen durior locutio videatur *oppidum impositum arce*, posset capere *impositum* pro simplici *positum*, ut viderint oppidum positum, quod arcem haberet sublimem in colle vicino. BURM.

Crotona, urbem antiquissimam] Strabo Geograph. lib. VI. Cicero lib. II. de invent. cap. I. *Crotoniatæ, quondam cum florerent omnibus copiis, & in Italia in primis numerarentur.* Justinus lib. XX. WOUWEREN

De Crotoniensium pristina virtute, qua *aliquando fuit Italiæ prima*, ut ait hic Petron. præter Strabonem, lege M. Ciceronem 2. Rhetoric. de luxuria autem & vitæ genere, post attritas bellis frequentibus vires, de quibus inde ab hoc loco usque ad calcem libelli Petron. vide Justinum Epit. lib. 20. Bongars. in Not. Non de Crotona, sed Roma potius in Crotona, Arbiter intelligendus. Nihil in urbe sincerum ait, nec sincero locum. Martialis eadem omnia de Roma lib. 4. epig. 5. ubi iisdem argumentis, quibus hic rusticus, Fabianum ab urbe deterret. Raderus in Comment. Adde Ramirez. Hypomnem ad Martial. l. 4. epig. 56. in princ. ERHARD.

Et aliquando Italiæ primam] Cicero II. de invent. cap. I. Interpres MSS. Viri Clarissimi D. Amelmi: *Crotoniatæ, Romani.* De Crotone, passim obvia, ut apud Strabonem lib. 6. apud Jamblich. lib. I. de vita Pythag. Interpres ad Lycophron. Alexandr. BOURDELOT.

negotiationis praecipue probarent, post attritas bellis frequentibus opes; [a] O mi, inquit, hospites, si negotiatores estis, mutate propositum, aliudque vitae praesidium quaerite. Sin autem urbanioris notae homines sustinetis semper mentiri, recta ad lucrum curritis. In hac enim urbe non literarum studia celebrantur, non eloquentia locum habet, non frugalitas sanctique mores laudibus ad fructum perveniunt, sed, quoscumque homines in hac urbe videritis, scitote in duas partes esse divisos. Nam, aut captantur, aut captant. In hac urbe nemo liberos tollit: quia, quisquis

[a] VILLICUS.

Post attritas bellis civilibus opes] Alibi. *in regione bello attrita.* Tacit. *mox attritis opibus.* Sic alio loco Petr. cap. CXXXIII. *Sed inops & rebus egenus attritis.* ubi vett. quædam exempl. habent, *& rebus egenis attritus.* ut alibi, *libidinibus attriti.* Tacit. lib. II. Hist. cap. 76. *Popinis & comessationibus & principis imitatione deteritur.* PITH. *Atterere* pro absumere. Apul. lib. II. *Nam & viriculas patrimonii peregrinorum attriverant impensa.* Sic & *conterere* pro consumere. Schopp. in Mostell. Act. 4. scen. 2. Infra; *Detritaque commoda luxu.* ERHARD.

O mi hospites] Mei hospites. GLOSS. Ita Salvian. Epist. I. *Quaeso mi dilectissimi.* Ibid. *Mi dulcissimi ac dilectissimi mei.* Epist. 7. *Mi domini venerabiles.* WEITZ. Nisi Petronius villico huic hanc vocem studio tribuerit, quia forte sic rure loquebantur in illa Italiæ parte, nollem polito huic scriptori eam attribuere. Nam, cum quidam in primo casu *mius* pro *meus* dixerint, teste Diomede lib. I. de pronomine pag. 319. hinc in plurali formabatur *mii*, quod contracte *mi* faciebat. Sed insolentius est, quod Apulejus lib. IV. & IX. *mi herilis.* lib. VIII. *mi conjux* dixerit, pro *mea:* quam tamen locutionem à Tibullo cultissimo longe abesse voluit unicus ejus interpres Brouckhusius, quem consule ad lib. I. eleg. VII. vers. 69. Cæterum publica hæc compellatio & blanditiæ communes, *ó mea, ó mei.* Ovid. XIV. Metam. vers. 761.

—— Quorum memor, ó mea, lentos
Pone, precor, fastus.

apud Plautum & Terentium centies occurrit, *ó mea tu, ó mea,* & similia. BURM.

Nota] Vide supra ad cap. 83.

Sustinetis semper mentiri] *Sustinet* cum infinitivo est, audet, in animum inducit. Schopp. in Priap. carm. 47. Juvenal idem de Roma Satyr. 3.

Quid Romae faciam? mentiri nescio ——
Cedamus patria.

Raderus ad Martial. lib. 4 epig. 5. ERHARD. Ita sæpe Suetonius usus est hac voce: in Cæs. cap. 74. in Aug. cap. 31. & 66. in Tit. cap. I. & alibi. Ovidius lib. v. Met. vers. 608.

Maenaliosque sinus, gelidumque Erimanthon, & Elin
Currere sustinui.

Cicer. I. in Ver. cap. 4. *Sustinebant tales viri, tot hominibus honestissimis ex tam illustri provincia, tot populorum privatorumque literis, non credidisse? tanta P. R. voluntati restitisse? sustineant.* Sed & sine infinitivo elegantissime positum vim habet eamdem. Livius lib. XXXI. cap. 13. *Senatus querentes eos non sustinuit.* Id est, non ausus est querelas eorum contemnere. Vatinius ad Ciceron. lib. V. ad famil. Ep. 10. *Si, me hercules, Appii os haberem, tamen hoc sustinere non possem.* Et Cicero lib. VI. ad famil. Ep. 6. *Quia non putas se sustinere caussas posse multorum, si tibi, cui justius videtur irasci posse, concesserit.* *Mentiri* autem hic non simpliciter positum, ut in Juvenalis loco ab Erhardo prolato, sed jungendum cum *homines urbanioris nota,* ut *mentiri somnum* supra cap. 100. *mentiri sexum* Justinus lib. I. & mille talia. Quod non opus esset monere, nisi sublimia illa Gallorum ingenia has locutiones non capere ex interpretatione Gallica vidissem. Ita vero capiendum esse docet res ipsa. Videbat enim villicus Eumolpum exercitati & pædagogici vultus, qui videbatur nescio quid magnum promittere, unde conjiciebat, eum literarum studiis & sanctitati morum esse operatum. Ideoque monet, supercilium illud esse ponendum, & ad urbanitatem esse vultum fingendum. BURM.

Nam, aut captantur, aut captant] Martial. ad Marianum, cujus hereditas petebatur, lib. VI epigr. 63.

Scis te captari, scis hunc, qui captat, avarum:
Et scis, qui captat, quid, Mariane, velit? &c.

Venari dixit Horatius *viduas avaras.* Rader. ad Martial. lib. 6. ep. 44. Quinetiam & apud JCtos vulgatissimus de captatoriis institutionibus & voluntatibus locus. Ramirez Hypomn. ad Martial. lib. 4. ep. 56. in pr. ERHARD. Sæpe Seneca hanc sui & Petroniani seculi corruptelam castigat. Epist. LXVIII. *Pulsare superbas potentiorum fores, digerere in literam orbos senes.* & alibi. Plinius quoque hæc tempora respiciens præfatione lib. XIV. *Postquam cœpere orbitas in auctoritate summa & potentia esse, captatio in quaestu fertilissimo, ac sola gaudia in possidendo, pessum iere vitae pretia, omnesque à maximo modo liberales dictae artes in contrarium cecidere, ac servitute sola profici coeptum.* Ammianus quoque Marcellinus lib. XXVIII. cap. 4.

quis suos heredes habet, nec ad scenas, nec ad spectacula admittitur; sed omnibus prohibetur commodis, inter ignominiosos latitat. Qui vero nec uxores umquam duxerunt, nec proximas necessitudines habent, ad summos honores perveniunt, id est, soli militares, soli fortissimi, atque etiam innocentes, habentur. Videbitis, inquit, oppidum, tamquam in pestilentia campos, in quibus nihil aliud est, nisi cadavera, quae lacerantur, aut corvi, qui lacerant. *

CXVII. [a] Prudentior Eumolpus convertit ad novitatem rei mentem, genusque divinationis sibi non displicere confessus est. Jocari ego senem poëtica levitate, credebam, quum ille, [b] Utinam quidem sufficeret largior

[a] ENCOLPIUS. [b] EUMOLPIUS.

4. *Subsident aliqui copiosos homines, senes, aut juvenes, orbos, vel calibes, aut etiam uxores & liberos, ad voluntates condendas allicientes eas prastigiis miris*, &c. vide Lips. ad Senecam de Constantia Sapientis cap. v. BURM.

Liberos tollit] Educare, nutrire. GLOSSÆ.

Suos heredes habet] *Alieno uti nihil moror*. Pflug. ERHARD.

Nec ad scenas, nec ad spectacula] Ne idem bis dicat, lege *nec ad cœnas*. Bongars. Not. in Justin. lib. 20. cap. 4. ERHARD. Hæc Bongarsii emendatio. Omnes scripti, *scenas*. BOSCH. Ast ego per *scenam* intelligerem histrioniam, per *spectacula* ludos gladiatorios, pugnas bestiariorum, naumachias, & talia. Quæ sane ut differunt, ita tantum non vim fieri Petronio existimo. Neque sic ad cœnas *admittimur*, quemadmodum ad scenas & spectacula. HADRIANIDES.

Omnibus prohibetur commodis] Scævola l. xxxv. ff. de legat. 3. *Idem quasiit, an & commoda & principales liberalitates, quas libertus ex eadem tribu usque in diem mortis sua consecuturus fuisset*, &c. PITH.

Qui vero nec uxores umquam duxerunt] Ammianus Marcell. lib. 14. cap. 6. *Vilia omnia existimant prater orbos & calibes; nec credi potest, qua obsequiorum diversitate colantur homines, sine liberis*. Plutarch. περὶ τῆς εἰς τὰ ἔκγονα φιλοστοργίας: ἀτίμως οἱ πλούσιοι δειπνίζουσι, οἱ ἡγεμόνες θεραπεύουσι, οἱ ῥήτορες μόνοις τούτοις προῖκα συνηγοροῦσι, &c. WOUWEREN.

Id est, soli militares] *Hii soli* MS. cod. Memm. forte *hi*. BOSCH.

Videbitis] Vet. *audebitis*. Pith. alii, *adibitis*, inquit. PATISSON. Lege *adibitis*, vel potius *Videbitis*. PUTEAN.

Nisi cadavera, qua lacerantur, aut corvi, qui lacerant] Avariores divitibus ægris per speciem consolationis assidebant, ut scriberentur heredes. Quos Petronius vocat *corvos*, alii *vultures*, qui cadavera exspectant, ut illi heredipetæ mortem divitum & orborum. Seneca epist. 95. *amico agro aliquis assidet, probamus: at, si hoc hereditatis caussa facit, vultur est, cadaver exspectat*. Talem fuisse Regulum Plinius scribit in Epist. talem & Oppianum Martialis, &c. Ergo, ut olim Iberis vultures fuisse sepulchri loco, Silius refert, ita hi heredipetæ sunt divitum vultures, quorum bona devorent. Rader. ad Martialis lib. 6. epig. 43. Hinc Hieroglyphici mortuorum bona captantes vulture cadaveri insidente declarant. multis Pierius lib. 18. Hieroglyphic. ERHARD.

Prudenter] Alii, *prudentior*. TORNÆS. Deleatur Asteriscus. Pith. PATISSON.

Convertit] Bernartius ad Statium male legit, *advertit*. BOURDELOT.

Genusque divinationis] Lege, *divitationis*, hoc est, quo quis ad divitias pervenire possit. vox derivata à *divito*, quod invenire est in Accii Astyanacte. Gruter. Suspicion. lib. 1. cap. 12. Sine dubio rusticus illis recensuerat aliquot genera, quibus Crotone homines ditescerent. ERHARD. Non omnino spernenda lectio, *divitationis*. Respicit enim illud, *qui vero nec uxores*, &c. BOURDELOT. *Divitionis* cod. Memm. Janus Gruterus *divitationis*. Nob. N. Heinsius *dea rationis*, vel *genusque liquida rationis*. BOSCH. *Divinationem* pro apotheosi dici, ut Gonsalius volebat, nullo idonei scriptoris loco probari posse, puto. *Divitare* autem veteres pro *ditare* dixisse, ostendit Nonius. Gronovius vero conjicit *simulationis*. Quod probat Ampl. Cuperus. Ita infra cap. 140. *Et si non servasset integram simulationem, periclitabatur totam tragœdiam evertere*. Cicero lib. x. ad Att. Ep. 1. *De pace idem sentio, quod tu; simulationem esse apertam, parari autem bellum acerrime*. lib. VII. epist. 1. *Quam vero difficilis ejus diuturna simulatio*.

Largior scena] Quæ sequuntur quid glossæ olent. BARTH. Lege, *largior schema, qua praberet*, illa enim, *id est, vestis humanior, vestimentum latius*, manifesto è Glossa. Palmer. in Spicileg. vel, *largior scena, id est, vestis humanior, vestimentum lautius*. cui lectioni jam argumenta dicentur. Gulielm. Plaut. quæst. in Epidic. cap. ult. Mihi videtur nihil mutandum, præterquam *to scena* in *schema* cum Palmerio. Etenim Petronius proprietatis observantissimus distinguit inter

gior ſcena, id eſt, veſtis humanior, quae praeberet mendacio fidem. Non me Hercules peram iſtam differrem, ſed continuo vos ad magnas opes ducerem. [a] Atqui promitto quidquid exigeret, dummodo placeret veſtis rapinae comes, & quidquid Lycurgi villa graſſantibus praebuiſſet. Nam nummos in praeſentem uſum Deûm matrem pro fide ſua reddituram. [b] Quid ergo, inquit Eumolpus, ceſſamus mimum componere? Facite ergo me dominum, ſi negotiatio placet. [c] Nemo auſus eſt artem damnare nihil auferentem. Itaque, ut duraret inter omnes tutum mendacium, in verba Eumolpi ſacramentum juravimus, uri, vinciri, verberari, ferroque necari,

a ENCOLPIUS. b EUMOLPUS. c ENCOLPIUS.

veſtem & *veſtimentum*, ut *veſtis* ſit ſtrictior & elegantior, *veſtimentum* laxius & negligentius. *veſtis*, qua corpus induitur, *veſtimentum*, quod veſti ſuperinjicitur. Eodem pacto in hoc Satyrico diſtinguit inter *plumas* & *pennas*, inter *odium* & *iram*, inter *petere* & *velle*, & id genus ſimilia. ERHARD. Cenſeo, non movendam optimam lectionem. Sic idem hac de re poſtea. *Et ne quid ſcenæ deeſſet*. Et docuimus antea, verbum eſſe theatrale, quod quidem paullo ante etiam repetit. BOURDELOT.

Veſtimentum latius] Alii, *inſtrumentum*. TORNÆS. Correxit primus Douſa P. *veſtis humanior*, *quæ*. Antiqui Codd. habuere, *veſtis humanior*, *veſtimentum latius*, *quod praberet mendacio fidem*. Unde J. Gulielmio, *lautius*, emendare placuit Plaut. Quæſt. pag. 145. Forſan probe Leid. cod. *inſtrumentum latius*, hoc eſt, nitidior ſuppellex: quo ſenſu ſæpe apud Juſtin. lib. XXI. cap. 5. ubi de Dionyſio, Syracuſis expulſo: *tunc, depoſito imperio, arcem Syracuſanis cum exercitu tradit, receptoque privato inſtrumento Corinthum in exilium proficiſcitur*. & ſic lib. XV. cap. 1. & aliis locis. BOSCH. Hoc modo & Lotich. nec non edit. Frellon. niſi quod hæc pro *ſcana*, *ſcema*. Tornæſ. Wouwer. R. Herm. *u. q. s. l. s. t. e. v. b. veſtimentum* (Tornæſ. alii *inſtrumentum*) *latius*, *quod p. m. f.* Anonym. MS. (ad edit. Tornæſii:) Fallor? an omnia illa verba ex ora libri in contextum irrepſerunt? & ſic reſtituendum eſt: *Utinam quidem ſuppeteret largior ſchema*, *qua praberet mendacio fidem?* Douſa MS. F. *ſchema* ex Plauti Amphitr. *cum ſervili ſcema*. Iterum Anonym. MS. alio tempore atque charactere: deleo & lego: *Utinam ſuppilaretur ſchema*, *qua praberet mendacio fidem*. HADRIANID. *Veſtis humanior*, opponitur divinæ iſti veſti, cujus mentio ſupra cap. 114. Pro *veſtimentum latius*, Gronovius legit *inſtrumentum lautius*. Id eſt, nitidior ſupellex, ut Juſtin. lib. XV. cap. 1. *Demetrio privatum inſtrumentum ac familiam reddidit*. Et cap. 2. *Amicos ejus cum privatis inſtrumentis miniſtris*.

Praberet] Lege, *prabiberet*. Gulielm. d. l. ERHARD.

Pænam] *Peram*. Pith. TORNÆS. & PUTEAN. Martial. lib. XIV. epig. 81.

Ne mendica ferat barbati prandia nudi,
Dormiat, & tetrico cum cane pera rogat. PITH.

Lege, *peram iſtam*. *pera* eſt Græcorum πήρα non, inquit, differrem experiri. Palmer. in Spicileg. cui aſtipulantur Pithœus, Gulielm. alii. ERHARD. Scribe *non mehercules peram iſtam diu ferrem*. HEINS. Quod & probat Gronovius. Ampl. Cuperus conjicit & legi poſſe, *ſcenam iſtam differrem*. manus docta in codice Junii *operam iſtam differrem*. *Deferrem* Editio Patiſſonii.

Atqui promitto] Forte, *ad quæ promitto*. HEINS.

Rapinæ comes] Alii, *rapina*. TORNÆS. & PATISSON.

Nummos] Vide Barth. Adverſ. lib XXII. cap. 13.

Mimum componere] Mimicam tabulam componere. GLOSS. Sueton. Oth. cap. 22. *Ne pænæ actor omnem mimum divulgares*. ita paſſim apud ſcriptores. WOUWEREN. Perſeverat in eadem tralatione, quam cœperat ante: *Utinam quidem ſufficeret*, &c. Ad hæc verba cum Encolpius reſpondiſſet adeſſe *ſcenam*, ſubjicit ſenex; ergo quid ceſſamus mimicam tabulam componere? quam illico componunt, & in Eumolpi verba jurant, & in ſervilem modum ficti dominum eum ſalutant, tum quæ ipſe proponit de opulentia ſua, ut legitima verba mimi, condiſcunt. Gulielm. Plaut. quæſt. in Epid. cap. ult. ERHARD. Ita J. Gulielmus emendavit; cui lubens concedo, nihil verius Apollinem Delphis profatum umquam. Omnes, quos vidi, codd. *in unum*, male præferunt. Sic *compoſitam fallaciam* Plauto, & *compoſitum figmentum* Macrobio, cui veram nuper lectionem aſſeruit Eruditiſſ. Jacobus J. F. F. Gronovius lib. 1. in Somn. Scip. cap. 11. *Et compoſita advocata ſcena figmenti ipſam quærendi veri januam mendacio polluerunt*. BOSCH.

Facite ergo me] Forte, *facite*, *rogo*, *me dominum*. HEINS.

Uri, *vinciri*] Sacramentum eſt auctorantium ſe laniſtæ apud Senec. epiſt. 37. & Tertull. PITH. Duplex genus inter gladiatores, *Coacti* & *Voluntarii*. *Coacti*, ſervi, damnati, captivi: *Voluntarii*, liberi, quique pretio ſe addicebant. Hi proprie *auctorati*. Gloſſ. *Auctoratus*, αὐτάγγελτος εἰς θάνατον ἑαυτὸν βαλὼν, καὶ μονομάχος

cari, & quidquid aliud Eumolpus juſſiſſet, tamquam legitimi gladiatores domino corpora animaſque religioſiſſime addicimus. Poſt peractum ſacramentum ſerviliter ficti dominum conſalutamus, elatumque ab Eumolpo

μονομάχῳ. Gloſſ. Cyrilli, *πιπράσκω εἰς μονομαχίαν, auctor.* Goldaſtus legit, *auctoro* præceſſit enim, *πιπράσκω καθ' ἐπιθυματικὴν, auctoro.* Manil. lib. 4. Aſtron. verſ. 225.

Nunc caput in mortem vendunt & funus arenæ.

Hi autem, quia liberi, juramento ſolenni interpoſito fiebant; jurabatque novitius gladiator, ſe omnia paſſurum, auſurumque, quæ legitimum gladiatorem jus mos eſſet: hoc eſt, uſtionem, verbera, necem. nam in hæc tria jurabant. Juramenti in auctoratione forma in his Petronii, cujus meminit Horat. lib. 2. Sat. 7.

Quid refert uri, virgis, ferroque necari,
Auctoratus eas? ——

Acro: *Gladiatores ita ſe vendunt, & cautiones faciunt, uri flammis, virgis ſecari, ferroque necari.* Hæc breviter ex Scalig. Comment. ad Manil. libro 4. Aſtron. Turneb. Adverſar. lib. 2. cap. 20. P. Fabri Semeſtr. lib. 2. cap. 11. P. Pithœi Not. ad titul. 9. Collat. LL. Moſaic. & Rom. Barn. Briſſonii de Formul. lib. 8. Jureti Miſcellan. in Symmach. lib. 2. ep. 46. Durantii Variarum lection. lib. 1. cap. 8. Palmerii Spicileg. Lipſii Saturnal. ſerm. lib. 2. cap. 5. Ramirezii Hypomnem. ad Martial. lib. 2. præfat. n. 7. Waremundo de Erenberg. Definition. Fœderis lib. 2. n. 133. ERHARD. De hoc ſacramento plenius egerunt commentatores ad Horat. lib. II. Sat. 7. & Gothofredus ad l. ult. §. 17. ff. de munerib. *legitimi* vero gladiatores ſunt ordinarii. vide Sueton. in Aug. cap. XLV. & quæ ſupra ad cap. XXI. notavimus.

Ferroque necari] Alii, *ſecari*. PATISSON. Lege, *virgis ferroque necari*. Turneb. d. l. eumque ſecutus Durant. d. l. Ego nihil muto: & vulgatam lectionem fulcio hiſce Helenii verbis; *uri flammis, virgis ſecari, ferroque necari.* ubi Goldaſtus putat verba eſſe transpoſita, reponendaque hoc modo, *virgis necari, ferroque ſecari*: aut certe legendum, *virgis verberari, ferroque necari*. ERHARD.

Tamquam legitimi gladiatores domino corpora animaſque religioſiſſime addicimus] *Legitimus gladiator* eſt auctoratus, id eſt, αὐθαιρέτως εἰς δοῦλον ἑαυτὸν δοῦλον. erant enim hi liberi: itaque, cum ſponte libertatem penitus vendidiſſent, ſervili hoc ſacramento obſtringebantur, corpora animaſque addicentes. apte igitur Petronius, cum ſerviliter hic omnia fingantur. alioquin damnati ad ludum auctoramento non obſtricti, nec qui beſtias depugnare locabant, aut ſponte in arenam deſcendebant. nam, quod beſtiis conficiendis operas ſuas locabant, deſperata quidem audacia quæſtus gratia manus arenæ locabant tantum, at auctorati ſerviliter totos ſe ludo vendebant. Gloſſæ Iſidori: *Auctoratio, venditio. nam ſub auctoratione ſunt gladiatores, qui ſe vendunt.* Manil. lib. IV. verſ. 225.

—— *Caput in mortem vendunt & funus arenæ.*

vide Comm. Juven. ad Sat. XI. verſ. 8.

Scripturus leges & regia verba laniſtæ.

Itaque & Ulp. apud Rufinum Collat. LL. Moſaic. & Roman. t. 8. *Qui depugnandi*, inquit, *cauſſa auctoratus erit, quive beſtias depugnare locaverit:* diſtinguit auctoratum ab eo, qui beſtias depugnare locavit, quorum mentio in l. 1. §. 6. D. ad SC. Tertyll. l. 3. §. 5. D. de teſtib. Ergo deſtinati arenæ, damnati, ſervi, captivi, & liberi. Qui damnati ad beſtias, ſeu, ut Tertull. de ſpect. cap. 2. *ad ludum* ſervi pœnæ efficiebantur. Tertull. Apol. cap. XLI. Sen. ep. 10. 71. ἐπιθανάτιοι Paullo 1. ad Corinth. cap. 4. ut docuit Ill. Scaliger ε προτεινόμενοι τῷ ἀποθανεῖν, ait Suidas. De Servitiis & Captivis notum; dati enim ad ludum libidine Impp. & dominorum. Tert. de ſpect. cap. 10. Liberi, aut precio inducti, aut ſola libidine pugnandi. Qui precio inducti, hoc eſt, οἱ διὰ πόσιν εἰς ἀγῶνα καταστάντες, ut Græcus interpres, ſunt auctorati, aut qui manus arenæ locant tantum: de quibus diximus. recte ergo Firmicus libr. ſeptimo: *Gladiatores efficiet, ſed qui damnati ad hoc exitium transferantur.* diſtinguit damnatos ad beſtias, ab iis, qui ſe vendunt, aut locant manus arenæ, aut ſponte pugnant. Idem Firm. lib. 8. cap. 13. *Qui ſe ob aliena gratia voluntatem nundinali ſanguinis jactura ad mortis ſpectaculum vendant. Si vero Saturnus hic fuerit, in ludum ſententia judicantis adducuntur.* Quamquam hæc de aliis etiam intelligi poſſe, haud nego. De ingenuis, qui adfectatione pugnandi in arenam deſcendunt, Tertull. Cyprian. alii complures. Afin. Pollio ad Cicer. lib. X. epiſt. 32. *Quidepreſſus in ludum bis gratis depugnaſſet.* Quæ quidem à me huic fini adducta, ut plene Petronium caperemus. haud inficior quæpiam aliis tacta, non tamen, ut ait ille, omnia vulgata. WOUWEREN.

Poſt peractum] Alii, *poſtquam eſt peractum*. TORNÆS.

Serviliter ficti] In modum & habitum ſervilem formati. ERHARD. Id eſt, formati & inſtructi, ut nos pro veris ſervis gereremus: metaphora deſumta ab artificibus, qui materiem lentam & ſequacem formant. Servius ad Virg. lib. VIII. Æneid. verſ. 634. *Fingere eſt formare aliquid, & ad integram faciem arte perducere, unde fictores dicuntur, qui imagines, vel ſigna, ex cera, vel ære, faciunt.* Ita Terent. Heaut. Act. V. ſcen. 1. *Syrus mire finxit filium.* Horat. Art. Poët. verſ. 366.

molpo filium pariter condiscimus, juvenem ingentis eloquentiae, & spei. ideoque de civitate sua miserrimum senem exiisse, ne aut clientes sodalesque filii sui, aut sepulcrum quotidie caussam lacrymarum cerneret. Accessisse huic tristitiae proximum naufragium, quo amplius vicies sestertium amiserit. nec illum jactura moveri, sed destitutum ministerio non agnoscere dignitatem suam. Praeterea habere in Africa trecenties sestertium fundis nominibusque depositum. Nam familiam quidem tam magnam per agros Numidiæ esse sparsam, ut possit vel Carthaginem capere. Secundum hanc formulam imperamus Eumolpo, ut plurimum tussiat, ut sit modo solutioris stomachi, cibosque omnes palam damnet; loquatur aurum & argentum, fundosque

O major juvenum, quamvis & voce paterna
Fingeris ad rectum.

Et ita legendum apud eumdem lib. III. od. 6. *Teneris fingitur artubus*, id est, membra ad agilitatem & motus lascivos formantur. Et ita passim alii. & ita supra cap. III. *fictos adulatores* dixit. BURM.

Dominum consalutamus] Cujus hæc formula apud Plautum; *Patrone salve*. Mostell. Act. 3. scen. 2. ERHARD.

Condicimus] Lege, *condiscimus*. docet enim fabulam Poeta, ut hic Eumolpus, discunt actores, & discunt simul, dum actionem periclitantur. Gulielm. Plaut. quæst. Epidic. cap. ult. ERHARD. Recte ita emendavit Gulielmius: nam *docere* dicuntur Poetæ. Cicer. IV. Tusc. cap. 29. vide Torrent. ad Sueton. Claud. cap. XI. unde διδάσκαλος Poeta apud Aristoph Plut. Act. III. scen. ult. *Discere* vero Histrionum est. Terent. Prologis Heautont. & Hecyræ. Unde intelligenda verba Andr. Act. III. scen. I. *Non sat commode divisa sunt temporibus tibi Dave, hac. D. Mihin'? G. Num immemores discipuli*. Et Plautus in Pœn. Act. III. sc. 2. *fac modo ut condocta tibi sint dicta ad hanc fallaciam. C. Quin edepol condoctior sum, quam Tragici aut Comici*. Quem locum adscripserat Amplis. Cuperus. BURM.

Ingentis eloquentia] Egregie hoc elogium Juvenis illustrat Barth. ad Stat. lib. IV. Sylv. IV. vers. 45.

Caussam lacrymarum cerneret] Martial. lib. I. Epigr. 86.

—— Servos via perdidit omnes,
Et pecus, & fructus, non amat inde locum.

PITH.

Accessisse proximum naufragium, &c.] Theophr. περὶ ἀλαζονείας. Ὁ δὲ ἀλαζὼν, τοιοῦτός τις, οἷος ἐν δείγματι ἑστηκὼς διηγεῖσθαι ξένοις, ὡς πολλὰ χρήματα αὐτοῖς ἐστὶν ἐν τῇ θαλάττῃ, καὶ περὶ τῆς ἐργασίας τῆς δανειστικῆς διεξιέναι, ἡλίκη, καὶ αὐτὸς ὅσα εἴληφε. WOUWEREN.

Jactura moveri] Vide supra cap. 30. & 64.

Ministerio] Pro Ministris. ERHARD.

Agnoscere] Vide ad cap. 69.

Nominibus] Hoc est, positis in fœnore. Ascon. *Tituli debitorum nomina dicuntur, præsertim in iis debitis, in quibus hominum nomina scripta sunt, quibus pecunia commodata*. Nomina igitur debitorum tabulis inscripta. hinc Apul. *tabulis flagitari*, Apolog. *Pater ejus plurimis creditoribus defœneratus dum undique tabulis flagitaretur*. WOUWEREN. Cicer. V. Verr. 7. *pecuniam sibi esse in nominibus*.

Ut plurimum tussiat] Hoc potentiorum erat, uti & procul spuere. vide Casaub. ad Theophr. Char. περὶ δυσχερείας. WOUWEREN. Horat. lib. 2. Sat. 5. BARTH. *To modo* deest Casaubono in Comment. ad Theophrasti Character. Consimiliter de Carino captatore testamentario Martialis lib. 5. epigr. 39.

—— Aut semel fac illud,
Mentitur tua quod subinde tussis.

id est, morere, ut tandem aliquando hereditatem tuam cernamus. ERHARD. Vide Herald. & Ramirez ad Martial. lib. I. ep. II.

Ut sit modo solutioris] Alii, *& sit morbus solutioris*. Lucian. Chronosol. ὅπως τοῦ αὐτοῦ πίνω ἅπαντας μηδ' ἴσα προφάσεις τοῦ πλουσίου, ἢ στομάχου, ἢ κεφαλῆς ὀδύνη, ὡς μόνος δι' αὐτὴν πίνῃ τοῦ κρείττονος. WOUWEREN. Legendum, *ut sit morbo solutioris stomachi*. Hanc lectionem ad Tornæs. edit. notaverat nonnemo. Celsus lib. IV. cap. V. ubi de Stomachi morbis, *Vulgatissimum vero pessimumque Stomachi vitium est resolutio, id est, quum cibi non sit tenax, soletque desinere ali corpus, ac sic tabe consumi*. BOSCH. Id est, qui cibi non est tenax, quod vitium *resolutio stomachi* dicitur à Celso lib. IV. cap. 5. *dissolutio* à Plin. lib. IX. cap. 48.

Loquatur] Id est, dictis & factis apperentibus simulet. vide Gronov. ad Senec. Oedip. vers. 683. adjecit & quædam exempla Ampl. Cuperus. Martial. lib. III. Epigr. 43.

Theatra loqueris & gradus & edicta. &c.

Horat. I. Sat. 3.

—— Re-

que mendaces, & perpetuam terrarum ſterilitatem. Sedeat praeterea quotidie ad rationes, tabulaſque teſtamenti omnibus * renovet; &, ne quid ſcenae deeſſet, quotieſcumque aliquem noſtrûm vocare tentaſſet, alium pro alio vocaret, ut facile appareret, dominum etiam eorum meminiſſe, qui praeſentes non eſſent. His ita ordinatis, quae bene feliciterque evenirent, precati Deos, viam ingredimur. Sed neque Giton ſub inſolito faſce

——— *Reges atque Tetrarchas,*
Omnia magna loquens.

Cicer. lib. IX. ad Att. Epiſt. 3. *Ad me currens Poſtumus Curtius venit, nihil niſi claſſes loquens & exercitus.* Simile illud Horat. Epiſtola ad Mæcenatem lib. I. Epiſt. 7. verſ. 84.

Sulcos & vineta crepat mera. ———

Ita Apollon. Rhod. lib. III. Arg. 711.

Οἱ ἀγορεύεις
Ἀρὰς τε γυγμὰς καὶ ἱμονίας.

Fundoſque mendaces] Infructuoſos, & ſpem agricolarum fallentes. GLOSSÆ. Satis obvia Poëtis locutio. vide Heinſ. ad Ovid. II. ex Pont. eleg. 2. Ita contra *ager fidelis* Ciceroni lib. XVI. ad famil. ep. 17. & fertilis & reſpondens. Et Themiſt. Orat. de Amicitia XXII. p. 269. *ὥσπερ γὰρ τῆς γῆς ἡ μὲν ἄκαρπος, ἡ δὲ πιστὴ τὰς ἀμοιβὰς ἀποδοῦναι τῷ τὸ σπέρμα καταβαλόντι.* Horatius lib. III. od. 16. *ſegetis certa fides mea.* Ita & auctor Elegiæ in obitum Mæcenatis vocat *jugera certa;* quod ſi cepiſſent editores, non *culta* prætuliſſent. loca vero hæc adſcripſerat codici ſuo Ampl. Cuperus.

Sterilitatem] Alii, *fertilitatem*, alii, *felicitatem*. PATISSON.

Sedeat ad rationes] Saresberienſis lib. 8. Policrat. cap. 6. *Nihil moleſtius eſt, quam ſi triclinii præſul in convivio ſedere videatur ad calculum.* WEITZ.

Tabulaſque] Recte, & ex more Romano, qui ſæpe ſignabant & reſignabant teſtamenta, & præcipue cavebant, ne inteſtati morerentur. Unde Sueton. in vit. Cæſ. cap. LXXXIII. dicit, Cæſarem *ſolitum fuiſſe heredem ſcribere Pompejum.* Et in Galb. cap. XVII. *Piſonem ſemper teſtamento in bona nomenque adſcitum.* Plinius lib. V. epiſt. 5. *deceſſit veteri teſtamento, omiſit, quos maxime diligebat.* Ubi forte legendum *omiſit, quos cum maxime diligebat*, id eſt, eo tempore, quo deceſſit; unde & Plutarch. in Catone majore pag. 341. dicit inter tria, quorum pœnituerat Catonem, fuiſſe, *quod unum diem manſerit inteſtatus.* Non intellexit vero Gonzalius, quid prima & ſecunda cera ſit, quæ ejuſdem teſtamenti ſunt duplices tabulæ, ut ex Suetonii Cæſ. cap. 83. patet: à JCtis paſſim *ſecunda tabulæ* dicuntur. Sed hæc notiſſima. an autem omnibus *diebus*, an *horis*, ſit ſupplendum, incertum, & maluimus locum aſteriſco notare, quam de noſtro ſupplere. BURM.

*Omnibus * renovet*] Lege, *omnibus horis* (vel *diebus*) *renovet.* Putſchius. Sic Carinus apud Martialem mutavit ſæpe conditum à ſe teſtamentum, ut illiceret captatores ad ferenda munera, quibus ſpem faciebat hæreditatis, lib. V. Epig. 39.

Supremas tibi tricies in anno
Signanti tabulas, Carine, miſi. &c.

Carinus eluſit captatorem, ut Fabius Labienum apud eundem Martialem lib. 7. epigramm. 65. videndus Seneca lib 6. Benef. 38. Raderus ad Martial. lib. 5. epig. 40. & lib. 6. epig. 44. ERHARD. Hinc aſteriſcum inutilem amovimus: rationem reddit Juvenal. Sat. 12.

——— *Delebit tabulas*, &c. BOURDELOT.

Scena] Apul. lib. 8. *Omnemque ſcenam ſceleris illuminat. ſcena feralium nuptiarum.* paſſim alii. WOUWEREN.

Quotieſcunque aliquem noſtrum vocare vellet, &c.] Auctor Rhet. ad Herenn. lib. 4. cap. 50. Notatione oſtentatoris pecunioſi: *Cum puerum reſpicis hunc unum, quem ego novi, vos non arbitror noviſſe, alio nomine appellas, deinde alio atque alio, heus tu, inquit Sannio, ne quid iſti barbari perturbent, ut ignoti, qui audient, unum putent eligi de multis.* Seneca de brevit. vitæ cap. 17. Horat. libro I. Sat. 3. WOUWEREN.

Alium pro alio] Eamdem fallaciam adhibet glorioſus pauper, cui unus erat ſervus, apud Athenæum lib. VI. cap. 3. Quos verſus emendat Caſaubon. ad Theophr. Charact. pag. 347. CUPERUS.

Quæ bene feliciterque] Cicero pro Muræna. RITTERSH. *Quod*, omnes, quos vidi. BOSCH. Græcis eſt *ἀγαθῇ τύχῃ.* Plato lib. I. de legib. initio. CUPERUS.

Giton ſub inſolito faſce] Latet hic nequitia. *Faſcis* (unde & *faſcinus* ſupra, *putares hominem faſcini lacîniam*) poſitum abſolute pro onere. HADRIANID. Inepte hic iterum obſcænum ſenſum captat Hadrianides, & falſa eſt *faſcini* etymologia, qua meliorem tradit Voſſius in Etymologico. Quid vero ſimplicius, quam per faſcem onus, quod geritur, intelligere. Virgil. lib. III. Georg. verſ. 347.

Injuſto ſub faſce viam cum carpit.

ubi Servius *ſub magno onere.* Ut *ego hoc te faſce levabo* Eclog. IX. verſ. 65. ubi itidem videatur Servius. mox vocat noſter *ſarcinam.* BURM.

Mer-

fasce durabat, & mercenarius Corax, detrectator ministerii, posita frequentius sarcina, maledicebat properantibus, adfirmabatque, se aut projecturum sarcinas, aut cum onere fugiturum, [a] Quid vos, inquit, me jumentum putatis esse, aut lapidariam navem? hominis operas locavi, non caballi; nec minus liber sum, quam vos, etsi pauperem pater me reliquit. [b] Nec contentus maledictis, tollebat subinde altius pedem, & strepitu obscoeno simul atque odore viam implebat. Ridebat contumaciam Giton, & singulos strepitus ejus pari clangore persequebatur, *olfactui ut officeret. Sed & hic ad ingenium redux Eumolpus.*

CXVIII.

a CORAX, b ENCOLPIUS.

Mercenarius] Non de servo capiendum: mercenarii enim erant liberi homines, qui operam mercede locabant. Ita *Mercenarius Oppianici* Ennius dicitur apud Cicer. pro Cluent. cap. 59. & ipsa vox notat, & mox ipse se *liberum* dicit.

Detrectator ministerii] Recusans, invitus sequens. GLOSSÆ. Antiquitus mos fuit, ut iter facientes servum comitem secum traherent, qui sarcinas, seu φορτία, aut σκεύη ὁδοιπορικὰ ferret. Sarcinæ autem loris constrictæ. Catull. carm. 28. *Aptis sarcinulis.* Festus *Apex: Comprendere vinculo antiqui apere dicebant.* Proba igitur lectio Apul. de Mundo: *Soluta compage simulac totius incolumitas interiret. Ad hoc instar Mundi salutem tuetur Deus apta & revincta sui numinis potestate.* Ennius.

——— *Si quando vinclis venatica velox*
Apta silet canis. ———

Petron. cap. CXIV. *Patior vinculum, ac veluti lecto funebri aptatus.* hinc Græcis sarcinæ στρωματοδέσματα, ea involuta stragulis, aut pellibus. Petron. cap. CII. *Ego vos in duas pelles conjiciam, vinctosque loris pro sarcinis habebo.* De servo, qui sarcinas ferebat, Lucianus Asin. ἵππῳ δέ μοι κατῆγε, καὶ τὰ σκεύη: καὶ θεράπων ἠκολούθει. Apul. Mil. I. *Thessaliam ex negocio petebam, puero unico sequente.* Dixi, etiam vasa reficiundo corpori necessaria circumtulisse. Apul. I. Miles. *Ac simul profer oleum unctui, linteum tersui, & cetera huic usui. Nihil rerum istarum, inquam, quæ ubique itineris nos comitantur.* Xenoph. lib. III. Memorab. ἀκόλουθος ἠκολούθει φέρων τὰ στρώματα καὶ τἄλλα σκεύη, &c. adi locum. Hinc liquet, hos servos ab officio ἀκολούθους appellasse. Huic ministerio inservit Corax. Vide Petronium cap. XCIX. WOUWEREN. Qui recusabat onus. Claudian. lib. I. de Rapt. Proserp. vers. 156.

Et quoties detrectat onus cervice rebelli.

Spartiano in vita Getæ est *retractator.* vide Salmas. ad Spart. Adrian. cap. 2. CUPERUS.

Cum onere] Forte, *cum uno onere.* Vetus Scriptura, *cum onera.* Cum integro sane non poterat, qui vix incedere ob ejus gravitatem. BARTH.

Jumentum] Proprie de equis dicitur, unde mo *caballi* addit. Phædr. fab. LXIII. Sueton. Neron. cap. 5. Cicer. XII. ad Att. 32. CUPERUS.

Lapidariam navem] Qua vehuntur lapides. GLOSS. Forte *Japygarum*, quæ lapidibus oneratur. TORNÆS. Hac formula uti possumus, cum volumus innuere, nos illiberaliter haberi. Pflug. ERHARD.

Hominis operas locavi] *Locare suas operas* est servire alicui pro mercede. Schopp. in Observat. Ling. Lat. ERHARD. Plinius lib. X. Epist. 16. *Quibus operas suas locaverat.* Paulus in Sentent. lib. 5. tit. 1. §. 1. *Opera tamen eorum locari possunt.* Anianus ibid. WEITZ. Elegans locutio, qua significamus, nos impares oneri: quo refert Ampl. Cuperus illud Othonis dictum apud Sueton. cap. IX. τί μοι καὶ μακροῖς αὐλοῖς. & Ciceronis lib. II. ad Att. Ep. 16. hos autem, qui servos nimis onerare solerent, perstringere Theophr. Charact. cap. XII. notavit.

Operas] *Operam locare* dixit Plaut. Trin. Act. IV. scen. 2.

Nec minus liber] Solemnis illorum jactatio, quibus impotenter alii imperabant. Supra cap. LXXXI. *Aut vir ego liberque non sum.* Suet. Claud. cap. XL. *si quem alium, & se liberum esse.* Hinc *aliquem liberum non ducere.* Cicer. lib. II. ad Brut. 2. *Cœperat tanta esse insolentia, ut neminem liberum duceret.* vide Passeratium ad Propert. lib. II. eleg. VIII. pag. 277. idem Cicer. in Verr. lib. I. cap. 47. *Quemadmodum is tenuissimum quemque contempserit, despexerit, liberum esse numquam duxerit.* Et cap. sequenti. *quo ore, quos numquam liberos putavit, libertinos homines sit solitus appellare.* Ratio harum formularum satis manifesta iis, qui norunt, quanti libertas apud Quirites fuerit, & quam æquato jure olim viverent, ut nulli, ne quidem in summo magistratu positi, tenuiores possent contumelia aliqua afficere. BURM.

Strepitu obscœno] Dum pederet præ anxietate. TORNÆS. Honesta locutio. *Strepitus obscœnus* est πορδή. Glossæ: *Pedibus pedum, πορδή.* WOUWER. Dum præ lassitudine & angore pederet. Sic Germani dicimus, *Er soll vor Angst in die Hosen scheissen.* Facetus in Catone;

Hares post mortem pedit amore suo.

CXVIII. [a] Multos, inquit Eumolpus, ô juvenes, carmen decepit: nam, ut quisque versum pedibus instruxit, sensumque teneriorem verborum ambitu intexuit, putavit se continuo in Heliconem venisse. sic forensibus ministeriis exercitati, frequenter ad carminis tranquillitatem, tamquam ad portum faciliorem, refugerunt, credentes, facilius poëma exstrui posse, quam controversiam sententiolis vibrantibus pictam. Caeterum neque generosior spiritus vanitatem amat, neque concipere aut edere partum mens potest, nisi ingenti flumine literarum inundata. Effugiendum est

[a] EUMOLPUS.

Id est, præ amore ejus defuncti: Et versus Scholasticus;

Credimus esse pedis strepitum, cum, turgide, pedis. Minutius in Octav. *Strepitus per pudenda corporis expressos*: unde liquet, cur *obscaenum* dixerit Petronius. ERHARD. Saresberiens. lib. I. cap. 5. *Quando tumultuantes inferius crebro sonitu aërem sudant, & turpiter inclusum turpius produnt.* WEITZ. Manus docta in codice Junii hic *crepitu*, & infra *crepitum* mallet. *Clamore sequebatur*, veteres editiones, quod probum puto, neque *clangore* Douzæ fuit admittendum. Imitabatur enim Giton ore strepitum obscœnum; quod & hodie pueros lascivos facere videmus. hoc sensit, qui ineptam illam laciniam adsuit, *olfactui ne officeret*, quæ desunt in antiquis codicibus, ut & sequentia. *sed & hic ad ingenium redux Eumolpus.*

Multos] Addatur in margine literis quadratis, *Eumolpus.* Pith. PATISSON. Vide Horatium. RITTERSHUS.

Juvenes carmen] Vet. cod. *nimirum carmen.* DANIEL.

Ut quisque versum pedibus instruxit] Hier. ad Eustoch. ex Fabio: *Poëtam non potest nosse, nisi qui versum potest struere.* sic, *poema exstrui posse.* WOUWER.

Sensumque teneriorem verborum] Forte *teneriore verborum ambitu.* SAMBUC. Forte, *severiorem.* DELBEN. Sambucus, *teneriore.* Vetus meus, *teneriorem*, ut in textu. DANIEL. Præterrem quoque *teneriore ambitu verborum.* Ita vocat versificationem molliorem, ut *nimium teneris juvenari versibus* dixit Horatius Art. Poetic. vers. 246. & *tenerum carmen* Ovidius III. Amor. eleg. 8. & passim Poetæ. *intexere* similiter Tibullus, sive quicumque auctor Panegyrici ad Messalam, vers. 5.

Nec tua præter te chartis intexere quisquam
Facta queat. BURM.

In Heliconem venisse] Quam plurimos tum Romæ res familiaris domi angusta impellebat audere aliquid in literis. multi ad forum se conferebant: plures, cum agere caussas nescirent, aut nimis laboriosum putarent, ad poetices studium, tanquam in portum, confugiebant. Ad istos falso creditos poetas referenda sunt hæc Petronii verba, & Persii versus in prolog. Nam, quod illi impudentes jactabant, somniasse in Parnasso, & ab ipsis Musis fuisse doctos, id Pers. refellit, veram asserens caussam, quæ misellos ad templa Musarum, tamquam ad egestatis suæ asylum, compulisset. vide Casaubon. Comment. in Pers. prolog. ERHARD. Barthius ad Claudiani IV. Consul. Honor. vers. 411. legit, *Putabit se continuo in Heliconem venisse*, & Silium hic tangi putat, ut & alii crediderunt; quibus ne accedam, facit, quod ille demum carmini struendo sub Domitiano se dederit, quo tempore Petronius nusquam erat. Seculi ergo sui consuetudinem vulgatam tangit. Vide supra ad cap. V. neque veros caussarum patronos hic intelligit, sed qui in umbra declamationibus forensibus caussis proludebant. BURM.

Exercitati] Forte, *exercetti*, id est, defessi. SAMBUC. Videtur notare Silium Italicum, de quo Martial. lib. VII. epig. 62.

Proque suo celebrat nunc Helicona foro.

uti & Lucanum, qui, relicto foro, ad Heliconem transgressi, pro caussis carmina Apollini, quam Themidi operari elegerunt. Rader. ad Martial. lib. 7. epig. 53. ERHARD.

Ad carminis tranquillitatem, tamquam ad portum] Vide Plin. lib. 9 ep. 7. WOUWEREN. *In portum* Barthius, & mox *sententiis.*

Vibrantibus] Alii, *umbrantibus.* PATISSON. Vide supra ad cap. XLVII. *umbrantibus* Traguriensis quoque. Juvenalis vocavit *rotatum sermonem* Sat. VI. vers. 449. de quo loco mox agendi erit locus.

Caeterum, &c.] Quædam deesse videntur. SAMBUC. Quid requiratur in Poeta. RITTERSH.

Sanitatem amat] Alii, *suavitatem.* TORNÆS.

Concipere] Vet. *conspici.* Pith. PATISSON. & TORNÆS.

Ingenti flumine] Alii, *ingens flumen.* TORNÆS.

Inundata] Biturig. *inundaverit.* Pith. PATISSON. Vet. cod. Brit. *inundaverit.* alii, *inundata.* TORNÆS. Timocles: Κάματος παφλάζοντι ἐντείνας ψυχάριον προστατοῦντας ἔχει, μισθωτὸς ἄρτι παιδία τῦ διδακότος. PITH. Tragur. codex *mundetur.* Quod, licet sensum quemdam efficere non inelegantem possit, credo tamen scriptum pro *inundetur*, quo noster aliquoties utitur, &

est ab omni verborum, ut ita dicam, vilitate; & sumendae voces à plebe submotae, ut fiat,

Odi profanum vulgus, & arceo.

Praeterea curandum est, ne sententiae emineant extra corpus orationis expressae, sed intexto vestibus colore niteant. Homerus testis, & Lyrici, Romanusque Virgilius, & Horatii curiosa felicitas. Caeteri enim aut non viderunt viam, qua iretur ad carmen, aut visam timuerunt calcare. Ecce,

& quod melius convenit τῷ *ingenti flumine*, ut *flumine largo*, dixit, *defundere*, cap. v. Vide de similibus locutionibus Barth. ad Claudian Consul. Mallii vers. 21. Ita elegantia sane summa Tertullianus Apolog. cap. XVIII. dixit Deum *emisisse in seculum spiritu divino inundatos viros.* Ita κατακλύσαι apud Græcos de immensa copia, qua quis impletur, poni docuit P. Victorius lib. XXXIII. Variar. Lect. cap. 19. BURM.

Effugiendum est ab omni verborum vilitate] Seneca lib. 1. Controvers. *De alia re longe recedendum est ab omni obscænitate verborum, & sensuum, quadamque satius est cum caussa detrimento tacere, quam cum verecundiæ dicere.* PITH. Juvenal. Sat. 7.

Sed vatem egregium, cui non sit publica vena,
Qui nil expositum soleat deducere, nec qui
Communi feriat carmen triviale moneta.

WOUWEREN. Quem locum ex Senec. 1. Controv. adducit in Collect. Fr. Pithoeus, scias ἀπροσδιόνυσον esse. Loquitur enim Petron. de vili & abjecto nimisque humili dicendi genere, nec proprio, aut accommodato. ERHARD. Locutio Petronio nostro, ut videtur, peculiaris. *Vilitas* vero verborum, proprie de plebejo sermone dicitur, ut docet Nonius in *sifilare*. *Sifilare, (quod nos vilitatem verbi vitantes sibilare dicimus, & est maledica vocis significatio, vel contumeliosa popularium, quum sifilationibus quis exploditur) à Græco ducere originem invenimus.* Vegetius præfat. Art. Veterin. *Chiron & Absirtus diligentius cuncta rimati, eloquentiæ inopia ac sermonis ipsius vilitate sordescunt.* Horatius Art. Poët. vers. 131.

Publica materies privati juris erit, si
Nec circa vilem patulumque moraberis orbem.

Quintilianus lib. VIII. cap. 3. *vili orationi* opponit *accuratam.* Cæterum Traguriensis codex trajectis verbis habet. *Effugiendum est, ut ita dicam, ab omni verborum vilitate;* ut forte hæc formula, *ut ita dicam*, respiciat locutionem insolentem *effugiendum est à vilitate*, non ipsam vocem *vilitatem*, cui non video, cur veniam præfari debeat Petronius. BURM.

Ut fiat] Biturig. *itaque fiat.* Pith. PATISSON.

Odi profanum vulgus] Versus est Horatii carm. lib. 3. od. 1. Alludit ad Eleusiniorum mysteriorum solennem morem, unde excesse per præconem jubebantur profani. is & ad alia sacra extenditur, ut in *mirabili ignis prodigio* apud Gratium Cyneget. Orphei illustres versus huc alludunt à Tatiano, Cyrillo, Clemente Alexandrino, Justino Martyre, & Eusebio in testimonium citati. Vide de hoc more late scribentes B. Brissonium de Formul. lib. 1. P. Gregorium Syntagm. Juris lib. 31. cap. 8. Barthium Animadvers. ad Claudian. lib. 1. de Rapt. Pros. vers. 4. *Profanum vulgus* dixit proprie & eleganter. Nam vulgaria sunt profana. Hinc Ezechiel cap. 42. vers. 14. Sacerdotes jubet extra depositisque sacris vestibus tractare *vulgaria*, id est, profana, quod vetus interpres imperite reddidit, *procedere ad populum.* Zuinglius in Compilat. De vulgo ab eruditis hominibus contemnendo nonnulla notavit Scalig. ad Catull. Brissonius d. lib. Rittershusius ad Phædrum. ERHARD.

Rationis] Sic Autisiod. alii, *orationis.* Pith. PATISSON. Alii, *extra corpus orationis.* TORNÆS.

Sed intecto vestibus colore niteant] Editio Plantini, & Lugdunensis, & exempl. Autis. *intexto*, quod verius puto. Sic enim hoc cap. *sensumque teneriorem verborum ambitu intexuit.* Plin. cap. 48. lib. 8. *Aurum intexere (vestibus) in eadem Asia invenit Attalus Rex, unde nomen Attalicis.* Idem cap. 11. lib. 13. *Et tamen adhuc malunt Parthi literas vestibus intexere.* Utitur & M. Tullius eo sæpe verbo metaphoricôs. RICHARD. Lege, *intexto.* BARTH. *Sed intexto versibus colore* Samb. cod. *Intecto vestibus* Memm. cod. *sed ut intexto versibus* V. C. Lego, *sed ut intexto vestibus colore niteant.* Quo juvat Trag. cod. scriptura *sed intexto vestibus colore niteant.* BOSCH. Egregie hæc illustrat Vir eruditionis immensæ Huetius, in origine fabularum Romanensium, pag. 65. & 66.

Horatii] Vide Barth. ad Stat. lib. 10. Theb. vers. 700.

Aut versum timuerunt calcare] Legendum *aut visam.* N. Faber. DANIEL. & RITTERSH. Longe probabiliorem censeo lectionem v. c. *aut visam timuerunt calcare. Calcare viam*, ut Horatius lib. 1. od. 28.

Et calcanda semel via leti. RICHARD.

Pro, *terere*, ut à via trita translatio ducta sit, quæ eadem calcatur. Nam & Aristoph. in Avib. dixit; οὐ' Αἰσχύλον πατήσας; id est, *Æschylum non bene calcasti;* quod est, cum non trivisti, nec diligenter frequenterque pervolutasti, sed quæ senticosa sunt, & spinosa aculeis

Ecce, belli civilis ingens opus quisquis attigerit, nisi plenus literis, sub onere labetur. Non enim res gestae versibus comprehendendae sunt, quod longe melius Historici faciunt; sed per ambages, Deorumque ministeria, & fabulosum sententiarum tormentum, praecipitandus est liber spiritus, ut potius

aculeisque horrentia, vestigio premere timemus. Turneb. Adversar. lib. 4. cap. 19. *Calcare*, pro, contemnere, proterere. nam eos poëtas, seu versifices, potius tangit, qui hodie sunt frequentissimi, quorum animi impotentes sunt carminum, nec possunt contemnere quod sordidum & vulgare est: omnia enim eodem ingenii aut caloris æstimant examine. Barth. ad Claudian. Bell. Gildon. vers. 257. *Timuerunt*, id est, non ausi fuerunt. Auctor de Orig. gent. Rom. *Quam opinionem sequi meruit noster Maro.* Recte autem Douza *visam* restituit, pro *versum*, cui Putschius, Freherus, alii adstipulantur. ERHARD.

Calcare] Contemnere. ait, eos limæ pepercisse. nec potuisse aversa styli uti parte. sic usitatiss. *Calcandi* verbum Ind. Apul. docemus. BARTH.

Ecce belli civilis opus quisquis attigerit] Interpungendus ita videtur locus: *Ecce belli civilis ingens opus: quisquis attigerit.* RICHARD. Tangit Lucanum, in cujus, ut æqualis, invidiam hoc carmen fecit, & quem è poëtarum numero excludit etiam Quintilian. lib. 10. cap. 1. Serv. in 1. Æneid. & Jornandes in Hist. Gothor. reclamante tamen Sidonio Apollinari lib. 2. ep. 10. Savaro in Not. Rader. ad Martial. lib. 14. epigr. 171. Gyraldus Dialog. 4. Barth. ad Claudian. ERHARD.

Plenus literis] Sic *plenus scientia* dixit Claud. Mamertus lib. 2. cap. 10. *omni scientia refertus* Eucherius ep. ad Valerian. Savaro ad Sidon. lib. 4. ep. 22. Sic infra Petron. *Eumolpus felicitate plenus.* Et iterum, *oratione blandissima plenus.* ERHARD.

Historici] Vide Barth. ad Stat. 3. Theb. vers. 426.

Quam Poëta] Desunt hæc duo verba in vet. cod. M. S. TORNÆS. Ita vet. cod. à vulgo absunt, *quam poëta.* SAMBUC.

Et fabulosum sententiarum tormentum] Fabius lib. 1. de eodem, ut videtur, Lucano: *Lucanus*, inquit, *ardens, & concitatus, & sententiis clarissimus, &, ut dicam, quod sentio, magis oratoribus, quam Poëtis, annumerandus.* Servius in 1. Æneidos: *Quod diximus poëtica arte prohiberi, ne aperte ponat historiam, certum est. Lucanus namque in numero poëtarum esse non meruit, quia videtur historiam composuisse, non poëma.* PITH. Barthius ad Statii lib. IV. Theb. vers. 37. legendum docet, *torrentem*, & ita vocari fabulosarum literarum inundationem, quæ rapit calamum Poëticum, ut præcipitetur per fabulas, & raptus aliunde, velut quodam torrente, nihil sine illis stilus producat. sed ego mallem hic alludi ad machinas bellicas, quæ ingenti vi & vehementia effundunt & torquent tela, saxa, & similia, ut ita liber ille spiritus & copiosus effundatur & præcipitetur quasi per tormentum, cui nemo resistere potest, sed quod omnia prosternit & disrumpit. Simili comparatione, etsi in alia re, à tormento bellico desumpta utitur Ovidius IX. Metam. vers. 217.

—— Terque quaterque rotatum
Mittit in Euboicas, tormento fortius, undas.

Quæ verba si Stephanus Thesauro suo Latino, in gratiam pauperum, qui ex lexicis omnes opes suas parant, adjunxisset Juvenalis *sermoni rotato*, potuisset inde quidam pansophos (qui Poëtas Philosophari primum docere voluit, & ex artis logicæ præceptis carmina non præcipitare per tormentum, sed languide prorepentia eructare) sine ope bonæ suæ logicæ, intelligere, illum non esse *sermonem Poëtarum adstrictum numeris*, neque etiam ita vocari *argumenta Philosophica, ob certum numerorum enuntiationum*, quibus nihil puerilius & jejuno Logico dignius excogitari potest. *Rotatus* enim *sermo* est per tormentum quasi præcipitatus, ut *vibrantes* illæ *sententiæ*, quas paullo ante vocavit, tela illa, & arma, quibus pugnant declamatores & oratores. Mererentur tales Poëtarum interpretes ex Helicone, si eum invadere vellent, rotari, aut furcillis & tormentis abigi. BURM.

Liber spiritus] An hunc exercitati vultus Pædagogis illis inesse credamus, aut scire, quid sit liber ille Poëtarum spiritus, qui quotidie nobis in exponendis Poëtis, quos non capiunt, & Ephemeridibus ad impune maledicendum & rem faciendam compositis, occinunt, Poëtas legibus & necessitate metri coactos & invitos ineptiisse, cum aliter locuturi fuissent, si soluti fuissent illa metrica servitute & legibus Pedis? οἷ@- λέγεις. Si umquam experti fuissent, quod Ovidius de se puero jam jactabat:

Sponte sua carmen numeros veniebat ad aptos,
Et, quod tentabam dicere, versus erat.

aliter censerent. Sed nunc, cum reptaverint per nescio quas prosodias, Thesauros Poëticos, & similia infelicium ingeniorum præsidia, & post mali carminis unius & alterius eructationem, cum se derideri videant, convertunt linguam sacrilegam in artis, ad quam aspirare non potuerunt, contumeliam, &, quos vivos ne obliquo quidem sermone tangere, metu tormenti Poëtici, quo tela in plumbeos hos homines facillime expelli videbant, audebant, sed quibus humiliter adulabantur, iis post funera insultare audent. BURM.

potius furentis animi vaticinatio appareat, quam religiosae orationis sub testibus fides; tamquam si placet hic impetus, etiamsi nondum recepit ultimam manum.

CXIX. [a] *Orbem jam totum victor Romanus habebat,*

Qua

[a] BELLUM CIVILE.

Ut furentis animi vaticinatio appareat] *Furor* est ἐνθουσιασμὸς ille divinus, quo cœlitus adflata Poëtarum natio ad carmen decantandum rapitur. Plato in Ione. Orpheus in Argonaut.

Νῦν δ' ἐπεὶ οἰστροφόρητος ἀπέπτατο ἠΐθεος οἶστρος.

Impetum vocat Ovid. lib. 1. Fastor.

Est Deus in nobis, agitante calescimus illo,
Impetus hic sacrae semina mentis habet.

In tali ἐνθουσιασμῷ constituti Hesiodus, & reliqui antiquissimi Poëtae, à Musis sua se carmina accepisse commenti sunt. vide Lucian. ἐν Διαλέξει πρὸς Ἡσίοδον, Barth. ad Claud. Porro de furore Poetico lege Corn. Agrippam lib. 3. de Occult. Philosoph. ERHARD. Vide egregie haec illustrantem virum eruditissimum Schultingium ad Senec. Suasor. 1. pag. 11.

Religiose] Scribe, *religiosa.* Pith. PATISSON.

Tanquam] Alii, *quanquam.* alii, *jamque.* PATISSON. Vet. cod. *fides, tanquam.* deest aliquid. TORNÆS. & AURAT. Tollendum esse asteriscum, puto: nihil enim deest, sed *tanquam*, valet, exempli gratia: quemadmodum apud Plautum, *veluti*, &, *sicut.* In Aulularia Act. III. sc. 4.

——— *Facinus audax incipit,*
Qui cum opulento pauper cupit rem habere, aut negotium,
Velut Megadorus tentat me omnibus miserum modis.

In Pœnulo Act. II. sc. 1.

Ita me Dii ament, tardo amico nihil est quicquam iniquius:
Praesertim homini amanti, qui, quicquid agit, properat omnia.
Sicut ego hos duco advocatos. RICHARD.

Putschius legit *tangam.* inepte. particulam *tamquam* sic absolute & supra posuit cap. XXVI. *& me tamquam furtivis subinde osculis verberabat.* Et iterum cap. LXXXI. *qui tamquam toga virilis stolam sumsit.* Marius Victorinus de Arte Grammat. libro 4. *Hoc genus metri maxime desiderat separari in duas clausulas, tamquam*

Super alta vectus Atys:

dehinc, Celeri rate maria. Sic vocula ὡσεὶ non tantum similitudinem significat, sed etiam veri speciem, ut Johann. 1. *Vidimus eum tamquam unigenitum,* hic ὡς habetur, cui aequipollet ὡσεὶ apud Lucam 22. ubi scribitur: *Factus est sudor ejus, tanquam gutta sanguinis decurrentes in terram.* quod non sic accipiendum sit, quasi dicere voluerit, Servatorem emisisse sudorem similem guttis sanguinis, ut ipse tamen sanguis non fuerit: sed intelligendum est, sudorem decurrisse sanguineis guttis. Bucerus Annotat. in Matth. cap. 26. vers. 39. ERHARD. Traguriensis. *tam qua si placet.* & mox, *recipit.*

Recepit ultimam manum] Paucula deesse videntur. SAMBUC. Quinctil. lib. 1. *summam eloquentiae manum imponerent.* Auson. Paullino. *Quamvis per te summa manus contigerit.* hinc Seneca ep. 12. *Deditos vino potatio extrema delectat, quae ebrietati summam manum imponit.* Inscriptio Viennae apud Gruter. pag. CLXIV. 2. *Ad summam manum perduxerunt perfectionis.* WOUWEREN. Supremam & exactissimam censionem. Virgil. lib 7.

Nec minus interea extremam Saturnia bello
Imponit Regina manum.

Solinus praefat. *opusculum impolitum prius in medium dederunt, quam incohatae rei summa manus imponeretur,* Prudent. Psych.

——— *Sola duello*
Impositura manum, ne quid jam triste supersit.

Boëth. libro 2. prol. 7. *hoc unum est, quod praestantes quidem natura mentes, sed nondum ad extremam manum virtutum perfectione perductas, allicere solet.* BARTH. Quem & vid. lib. XII. Advers. cap. 1.

Orbem jam totum] Pompon. Sabin. in Virg. Æn. 7. Pith. PATISSON. *Orbis* olim imperium Romanum appellabatur. Sic Aurel. Victor in Diocletiano. *Ubi orbis Romani potentiam cepit.* BUSCH. Citatur à Pomponio Sabino ad illud simile Virgilii libr. 7. vers. 100.

——— *Qua Sol utrumque recurrens*
Aspicit Oceanum. ——— BONGARS.

Florus in eadem hist. lib. IV. cap. 11. *Jam pene toto orbe pacato, majus erat imperium Romanum, quam ut ullis externis viribus exstingui posset.* WOUWER. Salust. *ea tempestate mihi imperium P. R. multo maxime miserabile visum est. Cui cum ad occasum ab ortu Solis omnia domita armis parerent, domo otium atque divitiae adfluerent,* &c. Latinus Pacatus, de Imp. Rom. *quia gentibus adoratur, cui toto ORBE terrarum privata & publica vota redduntur.* Hinc *ORBIS ROMANUS* Ulpiano leg. 17. de Stat. Hom. Lucan. lib. 7. vers. 423.

Haud multum terrae spatium restabat Eoae,
Ut tibi nox, tibi tota dies, tibi curreret aether,
Omniaque errantes stellae Romana viderent.

Rutilius lib. 1. Itin.

——— *Ipse videtur,*
Quem sibi ROMA facit, purior esse dies.

Par]

Qua mare, qua terræ, qua sidus currit utrumque,
Nec satiatus erat. Gravidis freta pressa carinis

Jam

Pari ambitione Vet. Epigr. lib. II.

Sol citra nostrum flectitur imperium.

Sic *Romana dies* apud Stat. I. Sylv. I. Mart. lib. 9. ep. 2. vid. Egelipp. lib. II. cap. 9. Claud. 4. Conf. Honor. BARTH. Quem & vide lib. XXIII. Adverf. 2. Satyra, in qua vitia Romanorum reprehenduntur. Buschius in Annotat. de mutatione Reipub. Romanæ. Scalig. in Catalect. ERHARD. Lactant. lib. V. cap. IX. *Populus ipse Rom. per feciales bella indicendo, & legitime injurias inferendo, semperque aliena cupiendo, atque rapiendo, possessionem sibi totius orbis comparavit.* BOSCH. Principium hoc belli civilis ita ante annos fere octingentos expressit & æmulatus est Hericus, fatis doctus eo ævo vates:

Orbem tum totum victor Romanus agebat,
Qua mare, qua tellus qua cardo invergit uterque,
Si quod in orbe fretum, si quis sinus abditus usquam,
Si quod clima foret Phœbæa lampade expers,
Si qua fuit regio, qua fulvum gigneret aurum,
Nec nisi Romani vivebat nominis umbra.

GABBEMA. Lipsius de Magnitud. Romana lib. I. cap. 3. Scribanius de Magnitud. Romanæ Ecclef. lib. I. WEITZ. Inde Roma apud Athenæum lib. I. cap. 17. ἐπιτομὴ τῆς οἰκουμένης, *compendium orbis.* Et populus Romanus δῆμος τῆς οἰκουμένης, *mundi populus* à Polemone oratore, ut referunt Galenus & Athenæus dicto loco, vocatus est. Ut Casaubonum ad Theophr. Caracter. initium docuisse notaverat Amplissimus Cuperus. vide Freinsh. ad Flor. IV. 3. carmen vero hoc se primum nomine, *speciminis de bello civili*, nuncupasse, jactat Barthius ad Claudian. Consul. Prob. & Olybr. verf. 128. & idem ad IV. Consul. Honor. verf. 340. dicit, *videri doctis hoc carmen Petronium pro Nerone contra Lucani fastum scripsisse, nequaquam tamen spiritum ferre, quem jactat.* Et adversariorum dicto loco adfert versus Herici.

Terra] Ita edidit Hadrianides & Bosschius. Sed recte omnes editiones veteres *terra*.

Sydus currit utrumque] Vet. cod. MS. semper habet, *sidus*. BRASSICAN. Sol, *utrumque*, oriens, & occidens. Rutilius lib. 2.

Qua fert atque refert Phœbus uterque diem.

Virgil. Cul. verf. 100.

Tendit inevectus radios Hyperionis ardor,
Lucidaque æthereo ponit discrimina Mundo.
Qua jacit Oceanum flammas in utrumque rapaces. BARTH.

Quem etiam vide lib. XXIII. Adv. cap. II. Sic Claudian. de Roma in Bell. Gild. verf. 48.

——— *Ad Solem victrix utrumque cucurri.*

Orientem videlicet & Occidentem. Petronius *sidus* vocat Solem, ut Græcis est ἄστρ. Scholiast. Pindari Olymp. I. τὰ γὰρ ἐν πολλῶν συγχίσιον ἄστρον ζώδια, ἄστρα λέγονται, ὁ δὲ ἥλιος ἄστρ. Barth. ad Claudianum in IV. Consul. Hon. verf. 30. & bell. Gild. verf. 48. Ad rem est Pet. Matthæus Histor. Francor. lib I. narr. I. num. II. ERHARD. Barthius tam hic, quam ad Stat. V. Theb. 154. & Adverfar. lib. XXIII. 2. orientem & occidentem intelligit. Et ad Claudian. II. in Rufin. verf. 155. putat esse Ironicum in Philosophiam Epicuri, quæ futilia & inepta de corporibus cœlestibus sciverit. Ego vero per *sidus utrumque* Solem & Lunam mallem intelligere: nam *sidus* simpliciter pro sole sæpe ponitur. Justin. lib. XIII. cap. 7 *solstitiales ortus sideris primus invenit.* Ubi vid. Bernecceri notas, & Heinsii ad Ovid. lib. XIV. Metam. verf. 172. & Broukh. ad Tibull. II. I. 47. Statius lib. VII. Theb. verf. 709.

——— *Ceu letifer annus*
Aut jubar adversi grave sideris. ———

Ammianus Marcell. libr. XVIII. cap. 7. *Aut ubi solis radiis exarserit tempus, in regionibus æstu ambustis, vapore sideris, & magnitudine culicum agitantur.* Non minus frequenter vero Luna *sidus* κατ' ἐξοχὴν dicitur, & *sidera* simpliciter posita Solem & Lunam notant. Vide quæ Tennulius ad Frontin. lib. I. strateg. cap. XII. exempl. 9. in hanc rem notavit. Et eo sensu videtur Virgilius lib. VI. Æneid. 796. dixisse

——— *Jacet extra sidera tellus*
Extra anni Solisque vias. ———

Ubi Donatus annum, *noctem*, id est, Lunam, Solem *diem* explicat. Plinius lib. VIII. cap I. de Elephantis, *Religio quoque siderum Solisque ac Lunæ veneratio. Auctores sunt, in Mauritania saltibus ad quemdam amnem, cui nomen est Amilo, nitescente Luna nova, greges eorum descendere, ibique se purificantes solemniter aqua circumspergi, atque ita salutato sidere in silvas reverti.* Apertius vero lib. II. cap. 13. *ut XV. diebus utrumque sidus quæreretur, nostro ævo accidit.* Lucanus in loco à Barthio citato lib. VII. 423. *noctem* & *diem* vocat. BURM.

Nec satiatus erat] Festus Rufus; *Cato Cyprias opes Romam navibus advexit, ita ut jus ejus insulæ avarius magis, quam justius, simus assecuti.* Idem scribit Ammian. Marcellinus lib. 14. *Avide magis, quam juste*, &c. Tale convitium in Romanos Viuii Viri refert Livius decadis 3. lib. 6. & Mithridatis Justinus lib. 38. BRASSICAN.

Gravidis freta pulsa carinis] Manilius lib. 5.

Prudentem & cæco raptabit in æquore piscem,
Cumque suis domibus concha valloque latentes
Protrahet in morsus nihil est quod re relictum:
Quæstus naufragio petitur, corpusque profundo
Immissum pariter quam præda exquiritur ipsa, &c.

BARTH.

Jam peragebantur; si quis sinus abditus ultra,
Siqua foret tellus, quae fulvum mitteret aurum,
Hostis erat: fatisque in tristia bella paratis.
Quaerebantur opes, non vulgo nota placebant
Gaudia, non usu plebejo trita voluptas.

Aes

BARTH. Quem & vide lib. XXIII. Adverf. cap. II. *Gravidis*, id eft, onuftis. ERHARD. Philipp. Rubenius lib. 2. Elector. cap. 10. *gravidas carinas* haud fatis probat, & putat germanum effe, *Grajis freta pulsa carinis.* nempe, inquit, Pontus, & loca, per quæ Jafon cum fuis ad aureum vellus profectus eft. WEITZ. *Preſſa carinis* Liber Tragurianus, quod malo. HEINS. Fruftra *Grajis* quofdam fupponere docet Gronovius Diatrib. Statian. cap. XXVI. refpiciens Rubenium, qui lib. II. Elector. cap. X. ita cenfuerat. *Pelli* autem melius dicitur mare remis, quam ipfis ratibus. Ita notavit Ampliffimus Cuperus, *everberare*, dixiffe Curtium lib. IV. 5. & Attium apud Feftum in *rates. repercutio ratibus mare.* Sed Tragurianus codex habet *preſſa*, quod præfert Heinfius, & Cuperus. Et ipfa res exigit.

Jam peragrabantur] Quidam legunt, *peragebantur*. COLLADON. Forte *perarabantur*. Sic Virg. *aequor arandum.* Delbenius. DANIEL. Improprie dictum, quamquam apud Tacitum id occurrit. apud Florum quoque l. II. c. 7. *Populus Romanus tota Graecia litora veluti triumphali classe peragravit*, cap. 17. *Decimus Brutus peragrato victor Oceani litore.* Suetonius Cajo cap. 37. *litora peragrare Liburnicis*, Juftin. XII. cap. 9. *cum lectiſſima manu navibus conſcenſis Oceani litora peragrat.* Magis Poëticum tamen fit, fi hoc loco legamus *jam perarabantur*, vel *peragebantur*, quod pofterius à libro Traguriano confirmatur, & codice Scaligeri, aliifque nonnullis. Apud Nafonem Epiftola XV.

Factus inops agili peragit freta carula remo:

deinde putem, *ſi quis ſinus abditus alto.* Aurum terra marique quæfitum innuit. HEINS. *Perarabantur* illuftrat Heinfius ad Ovid. II. Amor. eleg. X. verf. 33. Et ita fupra cap. XCIII. *aratam ſyrtim* dixit. mihi tamen Tragurienfis codicis lectio, *peragebantur*, unice probatur. Valer. Flacc. lib. I. verf. 560.

——— *Sic ecce meus, ſic orbe peracto*
Liber, & expertus terras remeavit Apollo.

Stat. lib. V. Theb. verf. 574.

——— *Longus vix tota peregit*
Membra dolor.

ubi vide Barthium. BURM.

Si quis ſinus abditus ultra] *Sinus* proprie pars illa dicitur, quæ eft intra pectoris brachiorumque complexum. Per metaphoram littora curva vocantur, & quafi brachiis mare amplectentia. *Sinus* etiam prima producta vafis genus eft finuofum * galcila. Virgilius Eclog.

——— *Sinum lactis & hac tibi liba, Priape,*
Expectare ſat eſt. ——— BUSCH.

Si qua foret tellus] Galgacus apud Tacit. Vita Jul. Agric. *Romani raptores orbis, poſtquam cuncta vaſtantibus defuere terra, & mare ſcrutantur: ſi locuples hoſtis eſt, avare. ſi pauper, ambitioſi.* WOUWEREN.

Tellus qua fulvum] Vet. Cod. *tellus fulvum qua.* COLLADONIUS.

Hoſtis erat] Salluft. Jug. *paullo ante Carthaginenſes, item Regem Perſen, poſt, uti quiſque opulentiſſimus videatur, ita Romanis hoſtem fore.* vide cum epiftola Mithridatis ad Arfacen ex lib. 4. Hiftor. BARTH. Quem etiam vid. lib. XXIII. Adverf. cap. II. Similia Claudian. lib. I. in Rufin. verf. 189. *Rufino populandus erat.* Barth. ad Claudiani dict. loc. ERHARD.

Fatiſque in triſtia bella paratis] *Fatum*, voluntas hoc loco, & apud Virgil. lib. VIII. verf. 292.

——— *Fatis Junonis iniqua.* BUSCH.

Feliciter rebus fuccedentibus, quocumque etiam jure. BARTH. Quem & vide lib. XXVI. Adv. cap. XXIV.

Quaerebantur opes] Ovid. lib. I. Metam. BONGARS. Magno labore & cura. Ita mox *Quaſitus mitor.* Et *Quaritur in ſilvis fera.* & fupra cap. XCIII. *Quidquid quaritur, optimum videtur.* Terent. Eunuch. Act. I. fc. 2. *Relictis rebus omnibus quaſivi*, ubi v. Donatum. Claud. in Eutr. lib. II. verf. 333.

Quaſitos trans regna cibos.

lib. I. in Rufin. verf. 386.

——— *Nec murice tinctis*
Velleribus quaretur ovis.

Vide Barth. ad Claud. lib. I. in Rufin. verf. 205. & ad Stat. II. Theb. 308. & Pafferat. ad Propert. lib. I. eleg. 2. pag. 148. Ita *quaſitiſſimas epulas* dixit Salluft. lib. VI. Hiftor. *Quaſitiſſimos honores* Tacit. II. Annal.

Non uſu plebejo trita voluptas] Vet. unus, *riſu plebejo*, &c. PUTEAN. Quidam legunt, *riſu plebejo tracta voluptas.* COLLADON. Nudo ufu, nihil ad voluptatem. Virg. Cul.

O bona paſtoris ſi quis non pauperis uſum
Mente prius docta faſtidiat. BARTH. Quem & vid. lib. XXVI. Adv. cap. XXIV. Scaligeri codex & alii complures *tracta*, idem *riſu*, non *uſu*. Puto *ritu*. Tragur. *uſu plebejo tricta.* Sambuci *plebeja trita.* Opinor, *non uſu plebejo adſtricta voluptas*, vel *ritu plebejo.* Ut veftigiis Scaligeriani libri proxime infiftamus. non adftrin-

Aes pireum cum laudabat miles in unda.

Quae-

adſtringebantur voluptatis plebejæ anguſtiis. Sic *adſtringi voluptatibus* apud Ciceronem in paradoxis. Livius lib. XXXIX. cap. 1. *inops regio, quæ parcimonia anſtringeret milites.* Juſtinus lib. XII. cap. 3. *his rebus ingentes epularum apparatus adjicit, ne jejuna & adſtricta luxuria videretur.* Ita lego, vulgo *deſtructa luxuria.* Idem lib. XLIV. *dura omnibus & adſtricta parcimonia.* HEINS. Vide ſupra ad cap. 93.

Plebeja] Lege, *plebejo.* AURAT.

Trita] Alii, *tracta.* TORNÆS.

Ac ſpireum cum] Lege, *Heſperia coccum.* AURAT. Alii, *Heſperia coccum.* Autiſiod. *Æs Epyrecum.* fortaſſis pro *Æs Ephyræ Regum:* vel, *Æs Ephireum.* at Bitur. & alii, *Ac ſe pyrecum.* quædam *piretium.* Pith. alii, *Æs pyraum.* alii, *Ac ſpireum.* PATISSON. Aliud exemplar habet, *Ac ſpireum cum laudabat*, quod nullum habet ſenſum, & corruptum eſt. BUSCH. Γε. *Ac ſe piretum.* Alii, *ac ſe pyre cum.* COLLADON. *Æs pyraum*, vetus codex. *conlaudabat* conjectura ductus poſui: cum vulgo eſſet, *Ac ſpireum cum laudabat.* SAMBUC. Ad hunc verſum nota crucem, ut ſuſpectum. DELBEN. Lege, *Heſperia coccum laudabat miles in ora.* STEPHAN. Scal. *Aſſyria concham.* Turneb. lib. 4. cap. 19. *Ac ſeſe pictum.* Fr. *Ac ſe pi retron.* DANIEL. Audaciſſime ita ad ſuum ſenſum interpolavit acumen Palmerii. *Aſſyriarum gemmarum* mentio apud Sidonium paneg. Major. *Purpura* ex eadem Regione Maro Culice.

Si non Aſſyrio fuerint bis lauta colore
Attalicis opibus data vellera. —— BARTH.

Alii, *Æſopyreum.* Lege, *Ac ſeſe pictum laudabat miles in unda.* Turneb. Adverſ. lib. 4. cap. 19. vulgo, *Æs pyreum conlaudabat miles in unda.* Reſtituendum puto; *Æs Ephyreum conlaudabat miles, in uda* (ſeu *ima*) *Quæſitus tellure* —— Nam *uda* in *unda* migravit non raro, Giſanius Ind. Lucret. in *caſus ſextus.* Totum locum ita emendo;

Æs Ephyreaum laudabat miles: in uda
Quæſitus tellure nitor certaverat oſtro;
Hinc Numida lapides. ——
Ecce alia clades & læſa vulnera pacis:
Quæritur in ſilvis Mauris fera. & ultimus Hammon
Excutitur. ——
Ad mortes pretioſa: fames premit advena claſſes:
Tigris & aurata gradiens jactatur in aula,
Ut bibat, &c. ——
Heu pudet effari perituraque prodere fata.

Æs Ephyreaum eſt Corinthium. Juven. *Ephyræum.* Virgil. *Ephyreium.* Queritur, æs Ephyræum eſſe in amore militi, quod armis non faciat; illud quod faciat, non eſſe. Palmer. Spicileg. ERHARD. *Æs pireum*, Samb. & Trag. cod. *Ac ſepiretum.* Leid. *piretum* V. C. Legend. eſſe me monuit Nobiliſſ. N. Heinſius,

Æs Ephyreiacum laudabat miles in umbra.

Sub arborum umbris in porticibus, ubi ſpatiabantur Romani, ſtabant imagines fictæ ex *ære Ephyreiaco*, hoc eſt, Corinthiaco. Interpres Apollonii. Ἐφύρα, ἡ Κόρινθος, ἀπὸ Ἐφύρας τῆς Ἐπιμηθέως θυγατρός. Virg. Georg. II. *Ephyreiaque æra.* BOSCH. Pervenimus ad locum peſſime adfectum, & qui longe aliter vulgo nunc exhibetur, quam in ſcriptis comparet exemplaribus, quorum veſtigiis dum minus inſiſtitur fideliter, nil mirum, tot eruditione præſtantes viros in hunc ſcopulum impegiſſe. Prima editio, *Ac ſpireum cum laudabat miles in unda.* Tragurianus *Æs pireum cum l. m. i. u.* Sambuci codex *Æs pyreum cum laudabat.* Codex unus Scaligeri, *Ac ſe piretum laudabat.* alter ejuſdem *Ac ſe pirecum*, vel *pyrecum*, ut Patiſſonius ex Bituricenſi libro & aliis. Codex Autiſſiodurenſis *Æs Epyrecum.* alii quidam *Æs piretium.* editio Patiſſonii *Æs Ephyræ regum laudabat.* Nihil in his omnibus, quod vulgatæ ſcripturæ imaginem præ ſe ferat, multo minus, quod Salmaſianæ conjecturæ patrocinetur. Scribebat ille Solinianis exercitationibus: pag. 732.

Heſperium coccum laudabat miles: eadem
Quæſitus tellure nitor.

Quam caſtigationem videri poteſt ſublegiſſe H. Stephano, qui ad oram editionis ſuæ cum fragmentis veterum Poetarum luce publica donatæ, corrigebat

Heſperia coccum laudabat miles in ora.

Quæ conjecturæ hoc ipſo refelluntur, quod longius abeunt à ſcripta lectione. De *ære Ephyræo*, vel Corinthiaco hic agi, ſunt qui viderint. clariſſimus Voſſius ad Pompon. Mel. lib. III. cap. 10.

Heſperia concham miles laudabat in unda.

Sed, nec *coccum*, nec *concham*, in ſcriptis comparere, jam vidimus. Tragur. & Sambuci liber & Autiſſiod. proxime accedunt, veram lectionem, *Aes Ephyreiacum:* nec multum abhorrent reliqui codices; ſed in eo omnes ſunt mendoſi, quod *undam* agnoſcant pro *umbra.*

Aes Ephyreiacum laudabat miles in umbra.

per *umbram* autem porticus deſignat, quibus nemora ut plurimum accedebant, hominum otioſorum deambulationibus atque oblectamento ſub æſtivum diem dicata. Per ipſas autem porticus diſpoſitæ tabulæ, ſtatuæque æreæ ac marmoreæ, magnorum artificum opera: quod, cum ex aliis ſcriptoribus, tum ex noſtro de Haloſi Trojana, abunde liquet. Teſtaturque id ipſum Plinius paſſim. *Umbram* pro porticu apud Poetas invenias frequenter. Sic *umbra Pompeja*, pro Pompeja porticu ſæpe apud Naſonem, Propertium, & Martialem. de *ære Corinthio* omnia notiora ſunt, quam ut interpretationis egeant, quantum luxuriæ Romanæ licuerit in eo conquirendo. Norunt & Tirones, Corinthon dictam Ephyren. Salluſtius, ubi agit de luxu militari poſt bellum Achaicum, quo

capta

Quaesitus tellure nitor certaverat ostro.
Hinc Numidae accusatius, illinc nova vellera Seres,

Atque

capta & direpta Corinthus orbem Romanum tabulis ac signis æreis præsertim implevit, taxat inter alia, quod in his spectandis & mirandis occuparetur miles. Bell. Catil. cap. XI. Tacitus Hist. lib. II. cap. 92. *Sed miles, plenis castris, & redundante multitudine, in porticibus, aut delubris, & tota urbe, vagus, non principia noscere, non servare vigilias, neque labore firmari, per illecebras urbis, corpus otio, animum libidinibus imminuebat.* Laudandi verbo etiam usus de hac ipsa re Livius lib. XXXIV. cap. 4. *infesta, mihi credite, jam nimis multos audio Corinthi & Athenarum ornamenta laudantes mirantesque.* HEINS. Kuhnius ad Æliani Var. libr. IV. cap. I. legit cum Vossio.

Hesperia concham laudabat miles in unda.

& Hesperiam undam mare Atlanticum interpretatur. Nos, licet corruptam, primam lectionem reduximus, conjecturis virorum doctorum valere jussis, & hic hærere nobis aquam fatemur.

Laudabat] *Vetus Lavabat.* COLLADON.

In unda] Lege, *ora.* AURAT.

Nitor] Hunc Salmas. exercit. Plin. de minio intelligit, Vossius ad Melæ lib. III. cap. 10. de cinnabari.

Certaverat ostro] Id est, de palma contenderat, utrum magis expeteretur. Valer. Flacc. libr. V. vers. 645.

Et tibi, magne pater, terris donaria certant.

Statius lib. I. Sylv. II. vers. 87.

Vidi & Abydeni juvenis certantia remis
Brachia.

vide Lambin. ad Horat. lib. II. od. 6.

Ostro] *Ostrum* cruor muricis aut conchylii dicitur. BUSCH.

Numidæ crustas] Steph. *silices.* Scaliger, *accurrant.* TORNÆS. Veteres, *accusant.* alii, *accurant*: Biturig. *accusat.* Pith. PATISSON. Forte, *silices.* AURAT. & STEPHAN. Mendosus locus. SAMBUC. Corruptus & hic locus est: potes legere, *Numidæ ac satiur.* BUSCH. Vet. *accusant.* alii, *accusatius*, item, *accurant*, aut, *adjectant.* nam & verbo hic opus est, & illi pecuaria habebant amplissima, non solum marmora. COLLADONIUS. Vet. *accurant.* DELBEN. Vetus unus, *accusatius.* PUTEAN. Seneca ep. 87. *Pauper sibi videtur ac sordidus, nisi parietes magnis & pretiosis orbibus refulserint, nisi Alexandrina marmora Numidicis crustis distincta sint, nisi illis undique operosa & in modum picturæ variegata circumlitio prætexatur.* WOUWEREN. Sidon. carm. V. vers. 37.

Jungitur his Synnas, Numadum lapis additur istis,
Antiquum mentitus ebur. —— BARTH.

Lege *Numidæ accurant.* Turneb. Advers. lib. 4. cap. 19. *Numidas lapides* vocat columnas & marmora Numidica contemtim. illud, *Numidæ accusant*, unde Turneb. *accurant*, alia occasione subrepsit, cum scriptum esset, *Numidæ lapides*; id ne quis arbitraretur nominandi casu esse, fuerat, qui ad oram adscriberet, accusativum esse, hoc modo, *accusat.* Palmer. in Spicileg. *Numidæ crustas*, id est, marmora. Senec. ep. 87. hinc *crusta marmorea.* l. 17. §. quæ tabul. D. de action. empt. Isidor. lib 19. cap. 13. Plin. l. 36. cap. 6. Sidon. lib. 2. ep. 2. *Jam si marmora inquiras, non illic Paros, Carystos, Proconisses, Phryges, Numidæ, Spartiatæ, rupium variatarum posuere crustas.* Savaro ad Sidon. d. l. Weitzius indic. in Dracontii Hexaem. *crusta.* ERHARD. Gloss. πηγιτῶ ἐλάσματα, *crusta.* Item: ἔλασμα πηγιτῶ, *crusta*, *Eyssschölpen.* Basil. Faber in Thesaur. erud. Scholastic. verb. *Crusta.* Ammianus lib. 15. *Humus crustata frigoribus.* Et lib. 17. *Et crustis pruinarum.* Cl. Rutilius lib. I. Itinerar.

Et gravis æstivo crusta calore coit.

Lindenbrog. in Not. ad Ammian. Onomastic. *Crusta*, πλάξ, ὄγκωσις. Servius differentiam facit inter *crustam* & *crustum*, ut *crusta* sit eorum, quæ non comeduntur, ut *crusta marmor*, *crustum* vero eorum, quæ comeduntur. Scholiast. Juvenal. ad Satyr. 9. Statius I. Sylvar. Baln. Etrusc.

Sola nitet flavis Nomadum decisa metallis
Purpura. ——

Et lib. 2. Sylvar.

Hic Nomadum lucent flaventia saxa.

Vide Indicem nostrum in Dracontium in *crusta*, Freherum in Auson. Mosell. vers. 48. WEITZ. Hic denuo licenter grassati sunt homines eruditi, cum codices scripti *crustas* illas minime agnoscant. Traguriaṇus, *hinc Numidæ accusatius.* Scaligeri codex *accusant*, unde ille *crustas.* Editio prima & Sambuci codex *accusatius*, Bituricensis *accusat*, alii *accurant*: *accu-lant* nimirum fuerat primo exaratum pro *accumulant.* Numidæ & Seres nova vellera accumulant. De vestitu agit, & quidem, Serico seu Byssino. Seres depectere hæc vellera ex arboribus, creditum antiquis, quis ignorat? Idem Plinius tradit de arboribus in Atlante monte, quod refer ad Numidas Petronii. HEINS.

Vellera Seres] *Seres* lanitio sylvarum dediti sunt, depectentes canitiem frondium aqua persusa. * mus fœminis laborem ducendi fila rursusque * ab iis *sericum* ipsa lana arborum & *serica* vestes sunt appellatæ. BUSCH. Vide Notas nostras ad Dracontium, & Indicem, Basil. Fabrum in Thesaur. erudit. Scholastic. verbo *Seres.* WEITZ.

Atque Arabum] Deesse post hunc versum complura, magnus Scaliger in codice suo adnotarat. Recte omni-

Atque Arabum populus sua despoliaverat arva.
Ecce aliae clades, & laesae vulnera pacis.
Quaeritur in sylvis an reo fera, & ultimus Ammon

Afro-

omnino, si hæc de aromatis & unguentis capiuntur, quibus orbem Romanum Arabes instruebant. Sed, cum de luxu vestimentorum agat in superioribus Arbiter, hæc quoque eodem referenda, & de Gossypio vel de serico, capienda esse arbitror. Certe scriptores antiqui, cum de rebus Indicis agant, lanam & linum & byssum frequenter confundunt. De Arabibus quoque Plinius lib. XII. cap. 11. *Arabia autem arbores, ex quibus vestes faciunt, Cynas vocari, folio palmæ simili: sic Indos suæ arbores vestiunt.* HEINS.

Despoliaverat] Non absimilia illa Statii lib. I. Sylv. II. vers. 122.

Queritur jam Seras avaros
Angustum spoliare nemus, Clymeneaque deesse
Germina, nec virides satis illachrymare sorores,
Vellera Sidonio jam pauca subescere tabo.

ubi Heinsius in ora codicis notaverat, sibi videri corrigendum *querimur jam Seras avaros Angustum spoliare nemus.* Ut *angustum nemus* dixit idem lib. IX. Theb. 718. Non autem de vestibus ex Arabia petitis, sed de thure & odoribus capio: non enim hic de vestium luxu solo agit. Nam certe Numidæ non mittebant vestes, nisi Getulicam purpuram innuerit. BURM.

Ecce alia clades] Seneca: *O fata! victus Herculem peremit Lycas: Ecce alia clades, Hercules perimit Lycam.* WOUWEREN. Juven. XII.

——— *Genus ecce aliud discriminis, audi*
Et miserere. BARTH.

Clades quodvis infortunium notat. Barthius in Ceir. Virg. num. 283. ERHARD. Supra cap. LXXXIX. *ecce alia monstra.* Statius lib. I. Achill. vers. 66.

En aliud furto scelus.

vide Barth. ad lib. XII. Theb. vers. 349.

Elisa vulnera pacis] Alii, *& læsa,* TORNÆS. SAMBUC. & COLLADON. Impressi, *elisa.* PUTEAN. Quasi constupratæ, hoc enim *Lædendi* verbum. Tertullianus in Sodoma.

Anteque vel Circæa novas per pocula formas
Sumere, quam læsum Sodomis amittere sexum.

BARTH. Elegantissime. Sic Claudian. lib. II. de Laud. Stil. vers. 380. *vulnere fama.* vid. Barth. dicto loco. ERHARD. Vid. Barth. ad Claud. II. de Laud. Stil. 380. & II. in Rufin. 116. sic quoque Cicer. II. Philipp. *at quanta merces Rhetori est data, audite patres conscripti, & cognoscite Reipubl. vulnera.* quæ verba & possunt legi apud Sueton. cap. V. de Clar. Rhetor. CUPERUS.

Mauri fera] Alii, *auro fera.* alii, *circo fera.* TORNÆS. AURAT. STEPHAN. Vetus codex, *arcu fera.* vulgo *an reo fera.* SAMBUC. Vetus, *arco fera.* DELBEN. Quidam liber *auro fera*; *item cavea fera.* COLLADON. Lege, *in sylvis fera nunc leo.* BRASSIC. Editio Lugdunensis, *Quaeritur in sylvis Mauri fera.* Aliquanto rectius, nisi fallor: ut sit Enallage numerorum, *in sylvis Mauri*, pro Maurorum, & Mauritaniæ. Potest etiam legi, *Mauro*, tertio casu, pro quæritur à Mauro venatore. Vel, *in sylvis Mauris. Maura sylva*, ut apud Horat *Maura jacula*, *Mauri angues*, & *Maura unda.* Nam de venatione leonum hic Petronium loqui, ea, quæ de tygride subjicit, facile fidem fecerint. In Mauritania autem multi & magni leones, vel teste Horatio libr. I. od. XXII. vers. 21.

Quale portentum neque militaris
Daunia in latis alit esculetis,
Nec Juba tellus generat, leonum
Arida nutrix. RICHARD.

Salvianus l. ult. *In spectaculis primum deliciarum genus est mori homines, impleri ferarum alvos humanis carnibus cum circumstantium voluptate, & conspicientium lætitia. Atque, ut hoc fiat, orbis impendium est. Adeuntur loca abdita, lustrantur invii saltus, peragrantur sylvæ inexplicabiles: &, ut devorari possint homines, non licet naturam rerum habere aliquid secretum.* WOUWEREN. Juven. XI.

Dentibus ex illis, quos mittit porta Syenes,
Et Mauri celeres; & Mauro obscurior Indus.

BARTH. Alii, *Mauris*, ut solet Horat. dicere, *Maura unda*, *Maurus serpens*, *Mauris jaculis.* Georg. Fabricius Castigat. Odar. Horat. lib. I. od. 22. Palmer. in Spicileg. ERHARD. *Mauri*, alii, quod rectius puto. BOSCH. *Mauris* malim, vel *Mauro*; prima editio *an reo.* Tragurianus, *arco.* Hinc *circo* Henr. Stephanus, in Scaligeri & aliis codicibus *auro*, pro *Mauro.* codex Sambuci *arcu.* Sed forte scripserit noster, *in sylvis Euri*, ut universum designet Orientem. Indum enim proprie animal Elephas. De Africa, ubi etiam invenitur, mox agit Arbiter. Juvenalis, de dentibus Elephantis,

Et quos deposuit Nabathæo bellua saltu
Jam nimios capitique graves. HEINS.

Ultimus Ammon] Alii, *Hammon.* alii, *Hamon.* PATISSON. & STEPHAN. Alter ex vet. *Hamo.* PUTEAN. Eberhardus Græcista non ineleganter:

Ammos vox Græca est, à nobis fertur arena;
Juppiter hinc Ammon Libyca regione vocatur:

Ergo *ultimus Hammon* possunt intelligi ultima Libyæ deserta, in quibus Hammon Juppiter colitur. BOSCH. Horat. lib. II. od. 18.

Aaaa *Non*

Afrorum excutitur. ne desit bellua dente,
Ad mortes pretiosa fames, premit advena classes
Tigris,

Non trabes Hymettia
Premunt columnas ultima recisas
Africa.

Plin. lib. VIII. cap. 10. de Elephantis. *In extremis Africa, qua confinis Æthiopiæ est, postium vicem in domiciliis præbent dentes.*

Affrorum] Scribe, *Afrorum*. BRASSICAN. Aphricæ, unius orbis partis, Libya pars multa est, & vel eremis sterilibus obducta, vel propter situm cœli deserta, aut monstroso ac malefico genere bestiarum infesta. Ex hac Romani animantes feras pro celebrandis ludis afferri curaverant. BUSCH.

Excutitur] *Excutere*, movere. Cic. *Explica atque excute intelligentiam tuam.* BUSCH.

Bellua dente] Ἴσως, *bellua pæna* COLLADON. Κατ' ἐξοχὴν de Elephante. Terent. Eunuch. Act. III. sc. I. vers. 25.

Eone es ferox, quia imperium habes in Belluas.

Quem locum adscripserat amplissimus Cuperus. Vide Lindenbrog. ad Amm. Marcel. lib. XXV. cap. 6.

Dente ad mortes pretiosa suas] Alii, *ad mortes pretiosa fames*. TORNÆS. *Famens* conjectura ducti scripsimus, vulgo *fames*. SAMBUC. Legendum, & distinguendum:

Ad mortes pretiosa. fames premit advena classes:
Tigris & aurata gradiens vectatur in aula,
Ut bibat —— COLLADON.

Legendum & distinguendum, *Ad mortes pretiosa, fames premit advena classes, Tigris*, &c. DELBEN. *Ad mortes pretiosa fames*, prima editio cum Traguriano, & scriptis plerisque. Codex unus Scaligeri, *ad mortem pretiosa fames*: alius ejusdem, *ad mortes suas*. Sambuci, *ad mortes pretiosa famens*. Forte,

—— *Ne desit bellua denti*
Ad mortis pretiosa famem.

Fames mortis, ut *bonorum fames* Floro, *fames auri*, Maroni aliisque. Primo expetebatur propter dentes elephas, qui varios usus præstabant, ut modo vidimus è Juvenalis loco, quo refer & Claudianum tertio cons. Stilicon. vers. 345. & sequentibus. Plinius libro XII. cap. 1. *Ex arbore & simulacra numinum fuere, nondum pretio excogitato belluarum cadaveri, antequam eodem ebore ora numinum spectarentur & mensarum pedes.* Deinde ad spectacula theatralia, quomodo de Tigribus mox noster. *Deesse denti*, ut Florus de Antonio lib. IV. cap. IX. *Nec ille defuit vitiis, quin periret.* HEINS. Sensum Petronii videre videor, sed non expedio me ex constructione verborum. Vult, Elephantos peti ob solos dentes, qui, cum sint minima tantæ belluæ pars, tamen pretium totius faciunt. Plinius apposite libr. VIII. cap. 3. *Prædam ipsi in se expetendam sciunt, solam esse in armis suis, quæ Juba cornua appellat, Herodotus & consuetudo dentes.* Ubi plura de raritate dentium, & luxuria. Epigramma in catalectis Pithœi pag. 154.

Monstrorum princeps Elephas promuscidis armis,
Horret mole nigra, dente micat niveo,
Sed vario fugienda malo cum bellua glisçat,
Est tamen ex certis mors pretiosa fera.
Nam quæ conspicimus montani roboris ossa,
Humanis veniunt usibus apta satis.
Hæc est humana semper mutatio mortis.
Fit moriens ludus, qui fuit ante pavor.

Totum adposui, quia eget emendatione. Quarto versu legerem,

Est tamen expertis mors pretiosa fera.

Nam in vulgatis nullus sensus. Sexto reponendum *lusibus*, quod habet margo Pithœi: agere enim videtur de talis vel tesseris eburnis, quibus ludebant. Septimo, *humana fortes* legendum esse nemo negabit. Vult igitur, belluam istam esse, dum vivit, timendam; post mortem, quæ illis, qui lucrum faciunt ex tesserarum vel aleæ jactu, est pretiosa, deposito pavore, ludorum materiem dare. *Mors* autem *pretiosa* est, quæ magno emitur, & multo labore & sumtibus in venationem Belluæ impensis infertur, & postea lucrum dat. Vide de vi hujus vocabuli Torrent. ad Horat. lib. II. od. 6. & Brouckhusium ad Propert. lib. IV. eleg. V. vers. 43. Apposite Sidonius Apollin. carm. II. vers. 152.

Indus odorifero crinem madefactus amomo
In sua lucra feris exarmat guttur alumnis,
Ut pandum dependat ebur, sic trunca reportat
Bosporeos elephas inglorius ora tributis.

solum ergo pretium huic animali faciunt dentes, ob quos Libyes etiam bella cum iis gerunt, teste Æliano Histor. Animal. lib. VI. cap. 56. *pretium ergo sui fecit miserabiles* has feras, ut de alia re loquitur Curtius lib. V. cap 6. turbat vero illa vox *fames*, quam constantes habent editiones veteres & codices, & quam Palmerius sequentibus jungens refert ad classem Alexandrinam, quæ, loco frumenti, feras muneribus devehebat. Credo epitheton latere τῷ *classes*, ut totus locus ita sit constituendus:

—— *Ne desit bellua, dente*
Ad mortes pretiosa. Phars premit advena classes
Tigris, & aurata gradiens vectatur in aula.

Illa vox *Phars* exscriptori monacho ignota fuit, & in margine quidam notaverat, *famem* inde Romæ esse, quod Alexandrina classis pro frumento Africanas feras ad spectacula ferret. Nondum tamen conjecturæ huic tantum tribuo, ut veram spondeam; sed simile quid latere certum est. *Pretiosam quoque* famem

Tigris, & aurata gradiens vectatur in aula,
Ut bibat humanum, populo plaudente, cruorem.
Heu pudet effari, perituraque prodere fata!

Per-

famem dixit Martialis lib. x. Epigr. 96. sed non video, quid huc faciat, nondum enim de ciborum luxuria agit. Sed mox demum. BURM.

Fames premit advena classes] Classe ex Ægypto Romam commeatus portabatur. At Imperatores eo dementiæ venerant, ut annonaria classe feras ac circo arenam peterent. Suet. Nerone. Palmer. in Spicileg. ERHARD.

Premit] Egregie. Onerata tota classis feris premitur. Confundere autem Auctorem nostrum Tigrin cum Panthera notavit Brouckhusius, quia tempore belli civilis, quod hic describit, nondum Romæ exhibita Tigris, quæ demum ab Augusto, dedicatione Theatri Marcelli, diu post bellum hoc, fuit populo data, Pantheræ vero jam olim. vide Plin. lib. VIII. cap. 17.

Tigris] Idem Sabinus in Cyrin Virgilii, *jactatur*, legit, & ad Domitiani tempora refert. Pith. PATISSON. Pomponius Sabinus in Cirin Virgil. *Tigris velocissima omnium quadrupedum est. Q. Tuberone, Fabio Max. Coss. primus Romæ Tigrem ostendit divus Augustus, in dedicatione theatri Marcelli: post eum divus Claudius quatuor mansuefactas in caveis aureis, in circo, quarum meminit Petronius, cum ait:*

——— Et aurata Tigris jactatur in aula,
Ut bibat humanum populo plaudente cruorem:

quod tamen belli illius civilis ætati non congruit. & priora quidem Plinii sunt, quæ sequuntur ex Petronio, Sabini illius minorum gentium Grammatici. PITH. An, quia ungues ejus inaurati? Claudian. de Rapt. Proserp. de Baccho;

——— Quem Parthica Tigris
Velat, & auratos in nodum colligit ungues.

Statius lib. II. de Liberi sacerdote;

——— Quem discolor ambit
Tigris, & auratis adverberat unguibus armos.

Virgil. Æneid. 5.

——— Tergum Gætuli immane leonis
Dat Salio, villis onerosum atque unguibus aureis.

ERHARD. *Ærata* mallet Brouckhusius. *Aurata rabidus spectatur in aula*, Ampliss. Cuperus. *Aulam* vocat vero splendidam caveam, quam & inaurare solebant, qua ex Africa feræ vectabantur. Claudianus lib. III. de Laud. Stilic. vers. 323. vocat *lignas domus*, ubi Barthius hunc Petronii locum advocat; ita & Stat. lib. II. Sylv. v. vers. 4. *domum Leonis*. *vectatur* autem cum constans sit lectio editionum priorum, indicat, has aulas esse caveas, quibus in navi includuntur, non illas in amphitheatro, de quibus Lipsius agit cap. IX. de Magnit. Roman. egregie Servius ad Virgil. lib. IX. Æneid. vers. 60. *Græci aulas vocant animalium receptacula. Unde in sacris ædibus & tribunalibus septa, quæ turbas prohibent, aulas vocamus.* vide Vlitium ad Gratii Cyneget. vers. 167. Qui recte docet, tota cancellata septa ita vocari, & ita hic Petronius, ut invidiam luxuriæ faciat, *aulas* vocat ingentes & inauratas caveas. Omnia autem verba electa in hoc versu, *gradiens*, tamquam elatus animo & superbiens. *Vectatur*, molliter & delicate. vide supra cap. 101. BURM.

Vectator in aula] Emenda, *vectatur in aula*. BUSCH. Pomp. Sab. in Cyrim 1976. legit, *jactatur*, & explicat: quæ explicatio si vera est, ostendit ætatem Petronii, cujus vitam recenset, cum loqueretur ante bellum, quod tangitur. Itaque est ut illud:

——— Portusque require Velinos,

de quo Gellius & Paterculus. BONGARS. Etiam apud Pompon. Sabinum legitur, *jactatur*, male: advecta namque ex Hyrcania. Barth. ad Claudian. ERHARD.

Humanum cruorem] Prudent.

Funditur humanus Latiali in munere sanguis.

BARTH.

Heu pudet effari] In v. c. MS. hi tredecim versus sequuntur post illum,

Vulneribus reparantur, inops audacia tuta est.

TORNÆS. Ita ex conjectura; vulgo *affari*. SAMBUC. Lege, *effari*. BRASSICAN. STEPHAN. DELBEN.

Perituraque] Alii, *parituraque*. PATISSON. Lege *paritura fata*. Jam pridem fata perniciem parturiebant Romanis nunc paritura. Palmer. in Spicileg. ERHARD. Ne hæc quidem sana sunt. Quamquam nec desunt codices, qui alio transferunt hos versus, nempe post versum 57. *Vulneribus reparantur*. Forte *partitaque prodere*. HEINS. Id est, quæ perniciem alicui, vel rei, vel homini, portendunt, perditura. Quintil. decl. VIII. initio; *Nec persuaderi misera potest, perituro laborasse fato, in quo inventum est, quod sanaret alium.* Sic *imminentia signa* Floro lib. IV. cap. 7. pro iis, quæ imminentia præsignificant. *Caducum auspicium*, quod casum alicui denuntiat. Sueton. Galb. cap. XVIII. Sil. Ital. lib. XVI. de rege Syphace. *Spes caduca* Ovidio lib. IX. Metam. vers. 596. *preces caducæ* idem I. Fastor. *lacrymosum fumum* dixit Horatius, qui lacrymas exprimit. *Ementita tela* Virg. lib. II. Æneid. vers. 422. quæ Trojanos, Græcos esse mentiebantur. & ita infra vers. 208. videtur capiendum:

Et periturorum disjecit bella Gigantum.

Id est, Jovem perdere cupientium. CUPERUS. Legendum crederem, *perituraque prodere facta*, nullas voces

Persarum ritu male pubescentibus annis
Subripuere viros, exsectaque viscera ferro
In Venerem fregere: atque ut fuga mobilis aevi
Circumscripta mora properantes differat annos,

Quae-

voces frequentius commutari, quam *fata* & *facta*, satis constat. Pudet ergo Petronium effari, & memoriæ & posteritati prodere facta, quæ deberent perire, & æterno silentio involvi. Ita apud Propertium lib. I. eleg. 3.

Luna moraturis sedula luminibus.

Livinejus exponit, quæ morari & resistere debuerant. ut idem Poëta lib. III. eleg. 19.

Phœbe moratura contrahe lucis iter.

Vellejus Patercul. lib. II. cap. 5. *Quem moriturum miserat militem, victorem recepit.* Statius lib. IX. Theb. vers. 253.

——— *Evasurumque relicto*
Amne Linum, ni fata vetent, & flamine primo
Ablatum tellure mori.

Noster mox:

——— *Perituram extollere molem.*

Id est, quæ perire debet. BURM.

Prodere fata] *Fata* hic verba signant, μῦθους, non μοίρας. Ita *famina* aliis usurpantur. BARTH. Quem & vide lib. XXVI. Advers. 24.

Persarum ritu] Hoc Domitianus primus prohibuit, quod non jam obtinuit tempore Petroni, id est, Neronis. hoc celebrant temporis Domitiani Poëtæ, atque inter ceteros Statius his maxime versibus, qui huc pertinent ex lib. 3. Sylvar. de Coma Earini. BONGARS. Claudianus lib. I. in Eutrop. vers. 339.

——— *Seu prima Semiramis astu*
Assyriis mentita virum, ne vocis acuta
Mollities levesque genæ se prodere possent.
Hos sibi conjunxit similes: seu Persica ferro
Luxuries vetuit nasci lanuginis umbram.

WOUWEREN. Vide Rigaltium Not. ad Phædr. lib. 3. fab. XI. Barthium ad Claudian. lib. I. in Eutrop. vers. 47. & 342. ERHARD.

Male pubescentibus annis] *Male*, parum. Virgil. lib. 1. Georg. 448.

Heu male tum mites defendit pampinus uvas.

Etiam valde, sed semper in malam partem. BUSCH. Lege *annis*. BRASSICAN. Ovid. lib. IV. Metam. vers. 285.

——— *Quare male fortibus undis*
Salmacis enervet.

Idem lib. I. Art. Amat. vers. 524.

Et si quis male vir quærit habere virum. BARTH. Quem & vide lib. XXVI. Adv. cap. 24. *Male*, pro, vix, vixdum, pro quo supra dixit, *adhuc: pueris adhuc nascentibus*. Sic fors est, ut & Alcimus usurpaverit ad Lesbiam;

Horreo sanguineo male mora rubentia succo.

ERHARD.

Subripuere viros] Apud Persas castrati viri. Diodor. in Alexandr. BRASSICAN. Statius 3. Sil. IV. de Domitiano:

Nondum pulcra ducis clementia cœperat ortu
Intactos servare mares, nunc frangere sexum
Atque hominem mutare nefas, gavisaque solos,
Quos genuit, natura videt, nec lege sinistra
Ferre timent famula natorum pondera matres.

PITH. Arnob. lib. I. *Attyn spoliatum viro*. lib. 5. *Attys virum sibi abstulit*. ita Græcis ἀνὴρ, & ἀνδροτομηθῆναι, evirare. WOUWEREN. Virilem potentiam. Juven. *plenusque Nerone propinquo*. Ovid. *& melior matre fuisse soror*. Sic Arnobio *vir* pro crepundiis illis Pyrogopolinicæis. BARTH.

Exsectaque viscera] Alii, *exactaque*. PATISSON. Lege *exactaque viscera ferro Tunc Venerem fugere*. BRASSICAN. Quidam legunt, *exectaque*. COLLADON. *Viscera*, pro, testiculos, coleos. Dicit id, quod in Notis Gratiosi Epidauritæ legitur, A. T. A. *adulescenti testiculos abscidit*, & quod apud Martialem;

——— *Exsecuisse mares*. ERHARD.

Exactaque multi ex scriptis cum prima editione; deinde *nobilis avi* Tragurianus. HEINS.

In venerem fregere] Sic melius, quam *fugere*, in vetusto exemplari legitur. BUSCH. Quidam legunt. *fregere*. COLLADON. Pacatus Panegyr. cap. XIV. *nisi æstiva in gemmis capacibus glacie Falerna fregissent*. Eadem translatio. BARTH. Emolliverunt. Statius lib. III. Sylv. IV.

——— *Jam frangere sexum*
Atque hominem mutare nefas. ———

Barthius ad Claudian. lib. I. in Eutrop. vers. 262. & ad lib. II. de laudib. Stilic. vers. 69. ERHARD. Ita Traguriensis codex, & recte. Hieronymus Epist. ad Salvinam *Histrio fractus in feminam*. Et Cyprianus lib. I. Ep. X. ad Eucratium. *Quemadmodum masculus frangitur in feminam, & sexus arte mutatur.* Quæ loca debeo Jacobo Gothofredo ad l. III. Cod. Theod. ad l. Jul. de Adult. quem & vide ad l. VI. eod. ubi egregia ad hoc argumentum profert juris antiqui peritissimus interpres. Salmasius ad Lampridii Alexandr. cap. 66. hunc locum citans legit *eripuere viros*. BURM.

Mobilis avi] Alii, *avo*. PATISSON. Vetus codex *nobilis*.

Quaerit se natura, nec invenit: omnibus ergo
Scorta placent, fractique enervi corpore gressus,
Et laxi crines, & tot nova nomina vestis,

Quae-

nobilis. SAMBUC. Vet. *nobilir avo.* Impr. *nobilis avi.* PUTEAN. Γρ. *nobilis avi.* COLLADON. Claudian.

——— *Nasci lanuginis umbram*
Servatoque diu puerili flore, &c.
Arte retardatam Veneri servire juventam.

Barthius ad Claudian. lib. I. in Eutrop. vers. 343. & 345. ERHARD.

Quare se natam non invenit] Quidam legunt, *quaerit se natura, nec invenit.* COLLADON. & DELBEN. Vincent. in Specul. doctrin. lib. 4. cap. CXX. sub tit. de naturalibus desideriis secundum Philosophos;

Quarit se natura, nec invenit, omnibus ergo
Scorta placent, fractique nervi in corpore gressus.

DANIEL. Clem. Pæd. lib. 3. cap. 3. πάντα μετακινεῖ ἡ τρυφὴ, καταισχύνει τὸν ἄνθρωπον. ἁβροδίαιτος περιεργία πάντα ζητεῖ, πάντα ἐπιχειρεῖ, βιάζεται πάντα, συγχεῖ τὴν φύσιν. τὰ γυναικῶν οἱ ἄνδρες πεπόνθασι, καὶ γυναῖκες ἀνδρίζονται παρὰ φύσιν, &c. WOUWEREN. Tale illud Ovid. lib. 8. *inque epulis epulas quarit.* Stat. II. Theb.

Jam trepidi sese quarunt numerantque.

Martial. lib. II. ep. 83.

Et se, qui fuerant prius, requirunt
Trunci naribus auribusque, vultus.

Porro de pari portento Cypr. sive Tertull. Sodoma.

Pulsabant cælum invidia connubia mixta
Incestu parili generis natura rebellis
In sese, lasumque viri cum corpore nomen.

BARTH. Quem etiam vide lib. XXVI. Advers. cap. XXIV. Vide l. 31. C. ad Leg. Jul. de adult. ibique interpretes. ERHARD. D. l. III. Cod. Theod. ad L. Jul. de adult. *Ubi amor quaritur, nec videtur.* De locutione ipsa vide supra ad cap. XLVII.

Scorta placent] *Scortum* etiam Bagoam & *exoletum* Q. Curtius dixit in 10. & Livius decadis 4. lib. 9. de L. Flaminio. meminit & Cicero de Senectute. BRASSICAN. Adolescentes exsecti. Sic cap. IX. & cap. LXXXI. quod hactenus non observatum. BARTH. (Quem etiam vid. libr. XXVI. Advers. cap. XXIV.) & ERHARD. Heinsius ad Ovid. lib. III. art. amator. vers. 238. citat *serta placent.* Sed vide supra cap. IX.

Fractique enervi] Vulgo *factique.* SAMBUC. Quidam legunt *fractique.* STEPHAN. COLLADON. Alias *Fractique.* Ammianus Marcellin. Et D. Hieronymus ad Rusticum, *Qui gradum mollius incedendo frangunt, tanquam ferrent sacra Junonis, ut Juvenalis & alii ludunt.* Cicero lib. I. de Officiis scribit, esse *similes pomparum ferculis.* Seneca lib. 7. Natural. quæstion. *Suspendimus gradum, repimus.* Marinus Neapolitanus, putat etiam animi rationem ex incessu colligi. Unde & Sallustius de Catilina: *Cujus incessus modo citus, modo tardus.* Ita nobis Julianum describit Gregorius Theologus: & Cicero de Antonianis in 13. Philipp. &c. BRASSICAN. Apud Vinc. *nervi serpere.* DANIEL. Manil lib. 5. vers. 152.

Fœminea vestes, nexa sine tegmine planta,
Et species fictique placent ad mollia gressus.

WOUWEREN. Emolliti & extreme delicati. Salvianus de Provident. lib. 5. *Cum muliebrem habitum viri sumerent, & magis quam mulieres gradum frangerent.* Barth. ad Claudian. lib. I. in Eutrop. vers. 262. Catullus carm. XLIV.

Turpe incedere mymice ac moleste
Ridentem catuli ore Gallicani,

Lege *mimice*, id est, cinædice. Cinædorum exossa & enervata plane in ingressu mollitia, quam in Embasicœta mire expressit supra Petronius. P. Pithœus Adversar. vel subsec. lib. I. cap 17. ERHARD. Seneca lib. 7. Quæstion. Natural. *Quicquid est boni moris, exstinguimus levitate, & politura corporum. Muliebres munditias antecessimus, colores meretricios, matronis quidem non induendos, viri sumimus. Tenero & molli ingressu suspendimus gradum: non ambulamus, sed incedimus.* Scalig. ad Manil. pag. 401. WEITZ. Sine dubio legendum *fractique.* vide egregie ad rem facientia in notis Barthii & Heinsii ad Claudian. I. in Eutrop. vers. 262. & in epistola Joh Fred. Gronovii ad Vossium, quæ inter Vossianas selectas CCLXVI. & infr. ad cap CXXVIII.

Laxi crines] Hos Asiaticis Historici tribuunt: vestes item illas *demissitias*, ut Plautus vocat. Lucanus lib. VIII. vers. 366.

Quicquid ad Eoos tractus mundique teporem
Labitur, emollit gentes clementia cœli,
Illic & laxas vestes, & fluxa virorum
Velamenta vides, &c.

L. Apulejus lib. I. Floridorum: *Laxos vestium trabes.* Hoc de Parthis scribit Justinus lib. 41. & Herodianus in 4. Vitruvius lib. 6. cap. I. Manilius in 4. vers. 748 *Et laxo Persis amictu.* Corn. Tacitus lib. 20. *Propexum rutilatumque crinem* Germanis tribuit: Idem scribit Ammian. Marcellinus. Livius decad. 4. lib. 8. Gallis adscribit: *Promissa & rutilata coma.* Lucanus lib. X. vers. 130.

Ut nullas Cæsar Rheni se dicat in arvis
Tam rutilas vidisse comas.

Juvenalis Satyr. 2. 13.

Cærula quis stupuit Germani lumina, flavam
Cæsariem, & madido torquentem cornua cirro.

Cirros Germanorum commemorat Tertullian. in lib. de

Quaeque virum quaerunt. Ecce Afris eruta terris

Poni-

de Veland. virginib. Plinius lib. 18. cap. 12. dixit *rutilandis capillis*. Seneca in ult. Epistolar. *Capillum Germanorum nodo vinxeris.* alias mendose *modo* legitur. Idem lib. 3. de Ira: *Rufus crinis*, & *coactus in nodum*, *apud Germanos*. Martialis lib. spectac. Epigr. 3.

Crinibus in nodum tortis venere Sicambri.

Tacitus in Agricola scribit, Domitianum, in falso de Germanis triumpho, *crinibus subdititiis usum fuisse*. Martial. lib. 14. epig. 26.

Captivis poteris cultior esse comis.

Dicit autem Arbiter hæc omnia in externum luxum Romæ, quæ, tametsi *ceperit omnes*, *ab Asia tandem capta* & *inclinata est*. BRASSICAN. Impudicitiæ aut luxuriæ argumentum. Jul. Firm. *Exornant muliebriter nutritos crines*, & *delicatis amicti vestibus vix caput lassa cervice sustentant.* BARTH. Quem vide etiam lib. XXVI. Adversf. cap. XXIV. Ut apud Lucan. lib. 10 & alios. Nec improbo *lixi*. BOURDELOT. Cur vero *laxi crines?* Tragurianus *lassi*. Opinor *pexi*, vel *flexi*. De fœminarum crinibus vestibusque agit hic versus. de quibus in mille ponendis ac flectendis modos, deque vestitus feminei generibus mille, adfatim cum alii, tum Naso Arte amatoria. *Laxos* tamen *crines* pro flexis potuit posuisse noster. Apud Nasonem, lib. III. art. 145.

Hanc decet inflatos laxe jacuisse capillos:
Illa sit adstrictis impedienda comis.

Ex quo loco patet, non omnem feminarum ornatum è laxis capillis constitisse, qui & nonnumquam adstringerentur. HEINS.

Tot nova nomina vestis] Hoc Euclio apud Plautum in Aulularia de universa mulierum natione conqueritur. Et Epidico: *Ista faciunt vestimentis nomina*, &c. Certe Græci calceos Thyrrhenicos κακὸν ἔργον appellant, quod viri non absque morum inclinatione illis uterentur. Et est periculum, ne hæc καινοτομία magnam calamitatem omnibus Rebuspublicis afferat. BRASSICAN. Plaut. Epidic. BONGARS. Plaut. Epid. Act. II. scen. 2. *Quid ista, quæ vesti quotannis nomina inveniunt nova?* PITH.

Quaque virum quærunt] Quæ omni corporis habitu & incessu mollitiem prætferebant, dicebantur *virum quærere*. GLOSSÆ. Ante hunc versum in v. c. MS. leguntur illi tres,

Tres tulerat Fortuna duces. ———

& sequentes. TORNÆS. Lege *quaque viri quærunt*. AURAT. STEPHAN. *Quaque virum quærit.* Vet. cod. vulg. *jure quærit*. SAMBUC. Lege *quærunt*. DELBEN. & COLLADON. Lege, *quo jure hac quærit*. BRASSICAN. Vincent. *Viri quærunt*. DANIEL. Ovid. lib. 1. de Arte Amandi vers. 524.

Et si quis male vir quærit habere virum.

Firmicus: *Dic mihi, hoccine est, quod in viro feminam quærunt?* Mox: *deinde, cum se alienos à viris fecissent.* Lucian. Pseudolog. ὁ βέλτιστε ἐκείνη γυνή, ἣν ἂν προτιμῶν, ἔφη, ἄνδρα καὶ αὐτὸν ἀνδρὸς δεόμενον. Manil. lib. V. vers. 151.

Atque odisse virum, sterilesque optare lacertos.

BARTH. Quem vide etiam lib. XXIII. Adv. cap. 11. Quem videbant mollem, victu, ore, vestitu, de eo dicebat, *Hic virum quærit.* idem olim de Pompejo Magno dictum, qui, cum omni corporis habitu & incessu mollitiem præferret, hoc effugere non potuit. ita enim à Cinna Poëta perstrictus fuit;

Fasciola qui crura tegit, digito caput uno
Scalpit: quid credas hunc sibi velle? virum.

Scalig. Auson Lect. lib. 1. cap. 27. ERHARD. Nobiliss. N. Heinsius legit: *virque virum quærit.* Ovid. lib. 1. Artis Amatoriæ vers. 524.

Et siquis male vir, quærit habere virum. BOSCH. Non cohærent hæc cum superioribus. prima editio & Tragurianus, *Quaque jure quærit*, mendosissime. Nequid te morer, scribendum, *Quisque virum quærunt*, vel, *virque virum quærunt.* Sic enim loquebantur, quoties de pluribus intelligi vellent. Sic *turba ruunt*, *plebs eunt*, *senatus conveniunt*, *miles pugnant*, *eques currunt*. De quibus ad Nasonem jam dixi, ad Maronem plura dicturus. Hæc autem ad ritus pæderasticos referenda. Sic apud Nasonem,

Cætera lasciva faciant concede puellæ,
Vel si quis male vir quærit habere virum.

Seneca Epistola CXXII. *Numquam vir erit, ut diu pati virum posset.* HEINS. Satis cohærere mihi videntur; *quaque* enim ad vestes referri debet, quæ molliores, & non decoræ viris, ostendunt, illos esse molles & quærere virum. Ut Phædrus dixit *oculis venantem virum*, ita hic mollis vestitus ostendit, sibi viro opus esse. Hanc autem turpitudinem castigat quoque Lucanus lib. 1. vers. 163. ubi plura, quæ & hic carpit Petronius, communia.

Non auro tectisve modus, mensasque priores
Aspernata fames: cultus gestare decoros
Vix nuribus rapuere mares: fœcunda virorum
Paupertas fugitur, totoque accessitur orbe,
Quo gens quaque perit, &c. BURM.

Ecce Afris eruta terris] Stringit insanam luxuriam Romanorum. Sunt autem hæc aliquantisper turbata, & forte manca. Quis usus ostri ad has mensas, quæro. χειρόμακτρα potuisse cocco clavata, ex Vopisci Tacito liquet: Lamprid. Alex. Severo: *Convivium summi nitoris fuit, ita tamen, ut pura mantilia mitterentur, sæpe cocco clavata.* an oblique petit luxum instruendis lectis triclinaribus? illi enim magnifice picti & conchyliati. Virgil. lib. 1. Æneid. vers. 700.

——— *Stratoque super discumbitur ostro.*

recte vero, *ac maculis imitatur vilibus aurum.* Plin. lib. 13. cap. 15. *Atlas mons peculiari proditur Sylva. Confines*

Ponitur, ac maculis imitatur vilibus aurum,

Citrea

fines ei Mauri, quibus plurima arbor cedri, & mensarum insania. quas fœmina viris contra margaritas regerunt. WOUWEREN. Cl. Gronovius observat. lib. III. cap. 11. emendat hos versus:

——— *Ecce Afris eruta terris*
Ponitur, ac maculis imitatur vilius aurum.
Citrea mensa; greges servorum, ostrumque renidens:
Quæ turbant censum, hostile ac male nobile lignum,
Turba sepulta mero circumvenit. — BOSCH.

Malim *Afris tescis*, sive *tesquis*. utroque enim modo scribitur, *tesca* pro sylvis. Frequenter id nomen corruptum in antiquis libris; quod Propertio, Martiali, Tacito, aliis à me restitutum. HEINS.

Citrea mensa] Alii, *aurea mensa*. PATISSON. Scribe ex vet. cod. *Citrea*. Romani insaniebant in emendis mensis citreis & vasis Corinthiis, *quorum rudis usus erat pro Republica*, ut ait Vellejus. Tertullian. de Pallio. M. T. Cicero quingentis millibus nummûm orbem citri emit, & bis tantum Asinius Gallus pro mensa ejusdem Mauritaniæ numerat. Meminit Plinius lib. 13. cap. 15. *Mensa Citrea* meminit Cicero in Verrem. Martialis lib. IX. Epig. 23.

Ut Mauri Libycis centum stent dentibus orbes.

Et lib. XIV. Epig. 138.

Nobilius villosa tegant tibi gausapa citrum,
Orbibus in nostris circulus esse potest.

Varro lib. 3. de Re Rust. cap. 2. *ubi nunc vides citrum.* Nam de luxu & insania mensarum loquitur. Meminit & de *citro ex Atlante* Plinius, & Martialis. Et Seneca luxuriæ seculi sui *citri radices* objicit, ut in Tertullianum à nobis egregie restitutum (nihil magnum dico) longe prolixius dixi. BRASSICAN. *Γρ. aurea. item, cedrea.* COLLADON. Martial. lib. 14. epigr. 89. cujus lemma, *Mensa citrea;*

Accipe felices Atlantica munera sylvas,
Aurea qui dederit dona, minora dabit.

Videndus Rader. ad Martial. lib. 12. epigr. 54. & lib. 14. epigr. 79 ERHARD. Hunc versum sequenti postponit Gronovius lib. III. Observ. cap. 11. adsentiente Ferrar. lib. 1. elect. cap. 7. neque me repugnante. De luxu circa has mensas idem agit lib. II. elect. cap. 17. ut & Ciacconius de Triclinio pag. 20. & Ursinus in appendice pag. 217. & 292. commentatores ad Horat. lib. IV. od. 1. Quia autem magni constabant hæ citreæ, fraus mercatorum *quasi citreas* reperit, quarum meminit JCtus in l. 21. §. 2. ff. de act. empti. ubi v. Gothofred.

Greges servorum] *Ne Sannione quidem domi relicto*, ut est apud Terentium, & Ammian. Marcellinum. Sic L. Apulejus in 1. Apologet. *Imperatores quidam Romani paucitate famulicii gloriati sunt. M. Antonius octo servos habuit, Manius Curius duos calones, pauciores servos habuit, quam triumphos. M. Cato tris secum in Hispaniam ex urbe duxit.* Id quod Athenæus lib. ζ. Dipnosoph. abunde docet. Seneca de Consolat. ad Albinam: *Unum fuisse Homero servum, tres Apollini, nullum Zenoni satis constat*, &c. BRASSICAN.

Ostrumque ren.dens] Lege, *ostrumque renidens*, AURAT. & STEPHAN. *Nidere* & *renidere* dicuntur, quæ sentiunt aliquem odorem. aliquando etiam fulgorem reddere significant. Plautus: *Tota renidet domus.* BUSCH.

Maculis] Seneca de Tranquillitate animi cap. 1. *Mensa varietate macularum conspicua, & per successiones nota.* Idem lib. 7. de Beneficiis. *Æstimatum lignum Senatoris censu.* Tertullian. de Pallio: *Quantis facultatibus æstimavere ligneas maculas!* Meminit Paulus Jureconsult. in tit. Pandectar. de actionibus empti. BRASSICAN. Tertull. de pallio: *Hem quantis facultatibus æstimavere ligneas maculas!* Vide Plin. lib. 13. cap. 14. Plutarch. in Cicer. Lucanus de eadem re lib. 1.

——— *Mensasque priores*
Aspernata fames. ———

Et lib. 9.

In nemus ignotum nostra venere secures,
Extremoque epulas mensasque petivimus orbe.

PITH. Senec. de Tranq. c. 1. *Placet minister incultus, & mensa non varietate macularum conspicua.* WOUWEREN. Vide Plinium l. 35. cap. 1. BARTH. Hæc de citreis mensis capienda, quis non videt? cum interim male cum superioribus cohæreant. *Ostrum renidens* ad lectos conviviales refer, pro quo alii minus bene *ostro*. Neque enim mensa insternebatur ostro, sed lecti accubitorii; & hi non minus ex citro interdum, quam ipsa mensa, *& quidquid denique lectis scribitur in citreis* apud Persium. Sed & *to imitatur* manifeste falsum est. Scribe, *& maculis mutatur vilibus aurum.* Neque aliter jam olim clarissimus Lipsius, quod Tragurianus confirmat & Sambuci liber: possis & *his maculis mutatur vilius aurum.* Nam orbes isti ac lecti citrei pretio immani redimebantur, qua de re videndi, qui ex professo luxum Romanorum descripserunt. Unde Tertullianus de Pallio, *Hem quantis facultatibus æstimavere ligneas maculas.* De maculis ligni citrei Plinius copiose; & complura congessit in observationibus Gronovius. Propertius,

Non Libys Assyrio sternetur lectulus ostro.

Quod de lecto citreo capiendum. In uno Scaligeri codice hoc ordine legebantur hi versus: I. *Quaque virum.* II. *Ponitur.* III. *Quæ sensum.* IV. *Citrea mensa.* Aliter Gronovius Observat. lib. III. cap. XI. Perperam *aurea mensa* in antiquis nonnullis. in Tragurianо *Antea.* HEINS. Gronovius legit *maculis imitatur vilius aurum*, quod displicet Ferrario, qui Lipsianam præfert emendationem, quæ & Heinsio probatur, neque mihi displicet. Nusquam enim video, maculas

Citrea mensa; greges servorum, ostrumque renidens,
Quae turbant censum; hostile ac male nobile lignum
Turba sepulta mero circumvenit: omniaque orbis
Praemia correptis miles vagus exstruit armis.

*In*culas citreas dici imitari aurum, sed, quia mensæ citreæ tam maculosæ erant, majori in pretio erant, quam aurum. Aperte Martialis lib. XIV. epigr. 89. BURM.

Mutatur] Lege, *imitatur*. DELBEN.

Qua sensum turbant hostile. ac nobile lignum] Alii,

Qua turbant sensum, hostile ac male nobile legunt.

TORNÆS. Biturig.

Que sensim trabat hoc sterile ac male nobile lignum,

Autisiod. *Qua sensum trabat hosterile.* Pith alii,

Qua turbant sensum, hostile ac male nobile lignum.

PATISSON. Legendum est,

Et sensum turbat tandem male nobile lignum.

BRASSICAN. Mire variat scriptio. Lege

Qua turbant censum, hostile ac male nobile lignum.

hoc est, quæ exhauriunt & lancinant facultates, seu, ut Tacit. *opes proluunt.* Quid autem *turbare*, ostendimus. *male nobile*, ut Terent. Eunuch. Act. IV. sc. IV. vers. 2. *male conciliate.* Donat. *Male significat magno.* Plaut. Amph. Act. 1. sc. 1. vers. 132. *Scorto conducto male.* Pseud. Act. 1. sc. II. vers. 1. *male habiti*, *male conciliati.* WOUWEREN. Optime acutiss. & amiciss. Wow. *censum.* Ut alibi *Conturbatores.* Quomodo Ennius,

——— *Magnam pervertet opum vim.* BARTH.

Quem vide etiam lib. XXIII. Advers. cap. II. Legendum *censum turbant*, *hostile ac nobile lignum.* Putschius. Malim cum Wouwerio.

Qua turbant censum, hostile ac male nobile lignum.

Hostile, in hostis terra quæsitum. Supra hoc capite.

Si qua foret tellus, qua fulvum mitteret aurum,
Hostis erat. ———

Eodem spectat & illud eodem hoc capite,

——— *Et læsa vulnera pacis.* ERHARD.

Nullus hic *hostili ligno* locus. Neque Africa aut Mauretania hostiles illo tempore. Sed prius videamus, quæ præcedunt. In iis scribendum, *qua censum turbant*, non *sensum.* Sic *turbare rationes* Juris consultis. & id jam alii viderunt. Prima editio & Traguriauus *hostiale*, non *hostile.* Scaligeri & Patissonii codices, *qua sensum* (*sensim* Patisson.) *trabat hoc sterile ac male nobile lignum.* Scriberem,

Qua censum turbant sterilem: ac male nobile lignum
Turba sepulta mero circumvenit.

Nam non video, quo jure citrus, quæ sit inter arbores frugiferas, *sterilis* dicatur. Fuit, cum vellem, *teres* ut apud Nasonem,

Nec dubita tereti scamnum producere lecto.

sterilis census, è quo nulli reditus; sic *dos* & *pecunia* sterilis apud JCtos. HEINS.

Hostile] Lege *sterile.* DELBEN. Quidam legunt, *sterile ac male nobile.* Lege *male*, id est, improbo more, ut supra hoc capite, *male pubescentibus annis.* COLLADON. Seneca de Benef. *Video istic mensas ac lignum æstimatum senatorio censu.* Tertull. de Pall. *ligneas maculas.* WOUWEREN. Fortasse huc facit locus Æliani lib. XII. ποικ. cap. I. Μετὰ γὰρ τὸ ἐμπλησθῆναι τροφῆς, οἱ Πέρσαι τῷ τε οἴνῳ καὶ ταῖς προπόσεσιν εὖ μάλα ἀποσχολάζουσιν, οἱονεὶ πρὸς τὸν πότον ὡς πρὸς ἀντίπαλον ἀποδυόμενοι. Optime autem Wow. *hostile ac male nobile.* BARTH. Quod nobilitatem non meretur, sed acquisivit ex luxuria. Mart. lib. x. Epig. 80.

Plorat Eros, quoties maculosa pocula myrrha
Inspicit, aut pueros, nobiliusve citrum.

Turba sepulta mero] Est hoc genus loquendi Poëtis usitatum, quasi proverbiale, *vino somnoque sepultis:* Virgil. lib. 2. Æn. vers. 265.

Invadunt urbem vino somnoque sepultam.

Lucret. lib. I.

——— *Morbo affectis somnoque sepultis.*

Petronius supra cap. LXXXIX.

Cum inter sepultos Priamidas nocte & mero.

Gilbert. Cognatus in Adagior syllog. ERHARD. Vide supra ad cap. 89.

Omniaque orbis Præmia] Sulpicia:

Omnia bellorum terra quæsita marique
Præmia. PITH.

Exstruit] Alii, *esurit armis.* PATISSON. DELBEN. COLLADON. *Correptis* legendum esse patet apud Ammianum Marcell. lib. 22. *corruptis*, contra institutum militiæ Romanæ, & sacramentum militare. BOURDELOT. *Esurit*, duo codices. BOSCH. Immo *adstruit armis.* Nam liber unus Scaligeri *esurit*, alter *essurit.* Talis ille apud Horatium Achilles,

Jura negat sibi nata, nihil non arrogat armis.

perperam etiam *conceptis* Codices nonnulli. Forte & *adserit armis.* alterutrum verum est. Sed priori acquiesco. *Adstruere*, ut Vellejo *victus à Cæsare Pharnaces vix quicquam gloriæ ejus adstruxit.* Plinius Panegyrico, *sibi accrescere putat, quod cuique adstruatur.* & *nihil felicitati sua putat posse adstrui:* Justin. XXXIII. *Rebus supra votum effluentibus tot victorias adstruxerat.* Tacitus vita Agricolæ. *Quid aliud tot ornamentis prædito adstruere fortuna poterat.* Deinde *condunt* conchilia *cœnas*, non *vendunt*, quod Hadrianus Junius aliique jam observarunt, sed & alter Scaligeri codex cum

Ingeniosa gula est. Siculo scarus aequore mersus
Ad mensam vivus perducitur, inque Lucrinis
Eruta litoribus vendunt conchylia coenas,
Ut renovent per damna famem; jam Phasidos unda
Orbata

cum Patissonianis *inde Lucrinis*, non *atque*, & *deducitur* pro *perducitur*. Puto,

——— *Siculo scarus aquore mersus*
Ad mensam bine vivus deducitur; inde Lucrinis
Eruta littoribus condunt conchilia cœnas. HEINS.

Retineo *exstruit*. Respicit enim ad fercula, quæ arte quadam exstruebantur. v. supra ad cap. XXXV. quomodo autem *correptis armis* exstruere possit miles fercula, undique ex victis gentibus petita, non capio. Gonsalii editio habet *conceptis*, neque monet, unde hanc lectionem habeat, si *contemtis* liceret reponere, sensus optimus exiret. Sed contineo manum. Manus viri docti in codice, quem ab Hesselio habeo, forte *extulit*, vel *extudit*, id est, extorsit.

Ingeniosa gula est] Martial. lib. 13. de gallina altili;
——— *Ingeniosa gula est.*

BONGARS. DANIEL. PITH. Ex Petronio citat Jac. Magni in Sopholog. lib. 6. cap. 12. *Eruditam gulam* alius appellitat. Omnia luxuriæ instrumenta condimentaque proceres gulæ invenere. Rader. ad Martial. lib. 13. ep. 6. ERHARD. Lipsius de Magnitud. Roman. lib. 4. cap. 7. Saresberiensis lib. 8. Polycratic. cap. 15. Gilbertus Cognatus Cent. 9. adag. 859. WEITZ. Proprie *ingenium* dicitur, quo nova excogitantur, & inaudita. Suet. in vit. Calig. cap. 37. *Nepotinis sumtibus omnium prodigorum ingenia superavit.* Ita Ovid. lib. III. Amor. eleg. 8.

Contra te solers, hominum natura, fuisti,
Et nimium damnis ingeniosa tuis.

Plinius præfat. lib. XXXIII. *Heu prodigiosa ingenia! quot modis auximus pretia rerum?* Gulam autem ingeniosam optime licet cognoscere ex Horatii lib. II. Satyr. 2. & Lucani lib. IV. vers. 373. & seqq. & Valer. Maxim. lib. IX. cap. I. BURM.

Scarus] Piscis nobilissimi genus, mari Carpathio frequens, *cerebrum Jovis* dictus ab Ennio. GLOSS. Columella lib. 8. cap. 16. BRASSICAN. Plin. lib. 9. cap. 17. Fab. lib. 5. cap. 10. *Nec helopem nostro mari aut scarum ducas.* BONGARS. Fab. lib. 5. Inst. cap. 10. Juvenal. Satyr. 5.

——— *quando omne peractum est,*
Et jam defecit nostrum mare, dum gula sævit
Retibus adsiduis.

Vide Plinium lib. 9. cap. 17. Colum. lib. 8. cap. 16. A. Gell. lib. VII. cap. 16. Macrob. lib. II. cap. XII. PITH. Pro *mersus*, forte *versus*. Horat. Epod. II. v. 50.

——— *Scari,*
Si quos Eois intonata fluctibus
Hyems ad hoc vertat mare. BARTH.

Quem etiam vide lib. XXIII. Adversf. cap. 11. supra cap. XCIII.

——— *Ultimis ab oris*
Attractus scarus est. ———

Martial. lib. 13. epigr. 79.

Hic scarus, aquoreis qui venit obesus ab undis.

Ennius piscem hunc appellat *cerebrum Jovis*: *Scarum*, inquit, *præterii cerebrum Jovis*. Plin. lib. 32. cap. ult. *Scarus, qui hodie principalis est.* Rader. Comment. in Mart. ERHARD. Vide Scipionis Gentilis notas ad Apuleji Apolog. pag. 417. & seqq.

Perducitur] Alii, *deducitur*, *inde Lucrinis*. PATISSON.

Atque Lucrinis] Γρ. *inde Lucrinis*: ἴσως, *inque*, vel *aque*. COLLADON. *Lucrinus lacus* situs est in sinu Bajano contra Puteolos, adeo proximus, ut in maximis tempestatibus aliquando conjungi soleant. BUSCH.

Tendunt conchylia] Ostreæ nobilissimæ ex Lucrino lacu Campaniæ. GLOSSÆ. Alii, *condunt conchylia.* PATISSON. AURAT. STEPHAN. Perperam mutant in *condunt*. *Vendunt*, id est, pretiosos faciunt. COLLADON. Totarum cœnarum pretiis conchylia comparantur. mira est phrasis. BARTH. Quem etiam vide lib. XXIII. Adversar. cap. 11. E lacu Lucrino, qui in Campania est. Erythræi & quorundam aliorum sententia, *Lucrinus* lacus mare mortuum appellatur, unde ferebantur ostreæ nobilissimæ, quæ hic conchylia vocat; lautorum mensæ apponebantur. Martial. lib. 13. epigr. 77.

Ebria Bajano veni modo concha Lucrino,
Nobile nunc sitio luxuriosa garum.

Raderus in Commentar. ad Martial. ERHARD. Amplissimus Cuperus mallet *tendunt*, pro extendunt, ut ἐκτενεῖς τροφὰς dixit Artemid. Oneirocr. lib. III. cap. 55. id est, *prolixa convivia*: quod etiam amplectitur Bynæus lib. 1. de calceis Hebræor. cap. 8. *condunt*, quod alii præferunt, sensum commodum efficit, ut nimirum ultimo ferculo ostrea apponantur. Ita contra ab ovis incipiebant, quod *committere* dicit *cœnam* Varro in Endymionibus apud Nonium in *committere*, & *dominus*. Ita Stat. lib. I. Theb. vers. 54.

Condiderant jam tota diem.

& *condere certamina* in catalectis Pithœi pag. 75. & passim. *Claudere cœnas* dixit Martial. lib. XIII. epigr. 14. solebant vero luxuriosi ostrea in ipsa mensa aperire. Senec. Epist. LXXVIII.

Per damna] Omnino allusit huc Divus Hieronymus ad Nepotianum de vita Clericor. *Novi & genera & nomina piscium. In quo littore concha sit lecta,*

Orbata est avibus: mutoque in litore tantum
Solæ desertis adspirant frondibus aurae.
Nec minor in campo furor est, emtique Quirites
Ad praedam strepitumque lucri suffragia vertunt.
Venalis populus, venalis curia Patrum.

Est

talleo, saporibus avium discerno provincias, ciborum me raritas ac novissime damna ipsa delectant. BARTH. Similiter Claudian. ERHARD. Id est, cibos, qui solo pretio probantur, quia cari sunt. Claudian. II. in Eutrop. 329.

Qui ventrem invitant pretio, traduntque palato
Sidereas Junonis aves, &c.

ubi vide Barthii animadversiones; hæc est illa *pretiosa fames*, & *conturbator macellus*, quem Romæ exprobrat Martialis lib. x. epigr. 96. De luxuria vero circa cibos pretiosos sæpe Seneca agit. vide Epist. LXXVIII. Ep. XCV. & CVIII. & passim. vid. & Macrob. VII. Saturn. cap. 4. in fine. *Damna* autem poni pro nimio & profuso sumtu est notissimum. vid. Barth. ad Stat. VI. Theb. 83. unde *damnosi*, prodigi. vid. Cl. Græviun ad Sueton. Neron. cap. 31. BURMAN.

Phasidos unda] Colchidis flumen ingens & omnium Ponti amnium clarissimus. GLOSSÆ. *Ie. Phasidos* COLLADON. Plinius lib. 26. cap. 8. *Huic navigatur ad Phasin, huic profunda vadis exquiruntur.* Et lib. 19. cap. 4. *Aves ultra Phasidem amnem peti, & fabuloso quidem terrore tutas, imo sic pretiosiores.* Columella lib. 8. cap. 8. *Quamquam vel hos magis tolerabiles putem, qui oblectamenta delitiarum possidendi habendique caussa grave aere & argento pensent, quam eos, qui Ponticum Phasin, & Scythica stagna Moeotidis eluunt: jam nunc Gangeticas & Ægyptias aves temulenter eructant.* Seneca Consolat. ad Albinam: *Ultra Phasin capere volunt, quod ambitiosam popinam instruat.* Demosthenes in Epitaphio dixit, ἕως Φάσιδος ἐκτεῖναι. Nos etiam adagio dicimus: *Extra Herculis columnas.* Pacatus in Panegyric. reprehendit etiam *peregrini aëris volucres.* Meminit & Lucianus de Mercede conductis. Manilius in 5. vers. 370.

——— *Numidarum pascimur oris*
Phasidos & dulcis, arcessitur inde macellum.

Martialis lib. 13. Epigramm. 69. lemmate, *Phasianus:*

Argiva primum sum transportata carina,
Ante mihi notum nil nisi Phasis erat.

Ha sunt aves, quibus avolant patrimonia, ut D. Hieronymus ad Salvinam scribit. BRASSICAN. *Phasis* Colchidis flumen, præter modum ingens, & omnium Ponti amnium clarissimus: oritur enim in Moschis. à quo *Phasiana* avis appellata est. Martialis libr. XIII. Epigr. LXIX. BUSCH.

In littora tantum] Lege, *in litore.* AURAT. STEPHAN. Lege *litore tantum Sola.* Lepide, auræ adspirant cantum frondibus, ut Lucret. *canere*, Virgil. *loqui spiras.* Palmer. in Spicileg. De hoc concentu, quem folia vento inspirante edere solita, Barth. ad Claudian. in Fescenn. ERHARD. Sic Lycophron Cassandr. vers. 1452. κῶμα κωφὸν dixit. ubi vide Meurs. WEITZ.

Sola desertis] Nota in margine, *Aristides.* DELBEN. Similis sententia apud Aristidem. COLLADON.

Nec minor in campo] Martio, ubi comitia. Æmulatur Lucanum apud quem ambitiosæ querelæ de suffragiis corruptis lib. 1. Pharsal. BARTH. Quem & vide lib. XXIII. Advers. cap. 2. Idem notat Varro in Sexogeli, *Sumtum comitia habebant, ibi nunc fit mercatus.* Aus. Popma in Conjectan. Eadem Claudianus quoque in Panegyr. de VI. Consul. Honor. vers. 4. ubi Barthium vide in Animadvers. ERHARD. Egregie hæc illustrat Casaubonus ad Sueton. Cæs. cap. XIX.

Emtique Quirites] Forte *emtusque Quirites*, ut sit nominativus, locus à Sergio fortasse intellectus. DANIEL. Senec. de constant. Sapient. cap. 1. *Habere te, quod republica nomine moveveris, quam hinc P. Clodius, hinc Vatinius, ac pessimus quisque venumdabat, & caca cupiditate corrupti, non intelligebant, se, dum vendunt, & venire.* vide & eumdem Epist. CXV.

Ad prædam] Auctor Declamat. in Sallust. *Ita igitur egit, ut nihil non aequum ac verum duxerit, quod ipsi facere collibuisset, neque aliter vexavit ac debuit, si quis præda loco accepisset magistratum.* Male ibi Manut. *vexandi* verbum in *vivendi* commutat. BARTH. Quem & vide lib. XXIII. Adv. cap. 2. Lege,

Ad sonitum strepitumque lucri suffragia vendunt.

Henr. Bebelius de Abusione Ling. Lat. cap. 12. & cap. 24. & ante eum sic legebatur apud Laur. Vallam in Elegant. Ling. Lat. lib. 4. ERHARD.

Verrunt] Alias, *vendunt.* lege, *vertunt.* BRASSICAN. Vincent. lib. 20. cap. 25. *vertit.* DANIEL.

Venalis populus] Salustius non semel in Bello Jugurthino. *Roma omnia venalia esse.* & alibi Florus cum Justino. BRASSICAN. Simillime Appianus ἐμφυλ. β. BARTH. Quem & vide. Advers. lib. XXIII. cap. 2.

Venalis curia patrum] Apud Vincent. leg. *pramus.* DANIEL. Pecuniæ caussa omnia conceduntur. Nam, si quis pecuniosus à Senatu aliquid optat, pecuniam Senatoribus exhibendo statim, quod vult, consequitur. Hinc M. Cato apud Sallustium in Catil. cap. LII. *pecunia*

Est favor in precio, senibus quoque libera virtus
Exciderat, sparsisque opibus conversa potestas,
Ipsaque majestas auro corrupta jacebat.
Pellitur à populo victus Cato: tristior ille est,
Qui vicit, fascesque pudet rapuisse Catoni.
Namque hoc dedecus est populi, morumque ruina.
Non homo pulsus erat; sed in uno victa potestas,
Romanumque decus. quare tam perdita Roma
Ipsa sui merces erat, & sine vindice praeda.

Prae-

cunia servitis. Ibid. *Quibus omnia honesta atque inhonesta comparare mos erat*: id est, qui per fas & nefas pecuniam comparare studebant. Ipse quoque Petronius supra cap. XIV.

Quid faciant leges, ubi sola pecunia regnat? &c.

Gilbert. Cognatus in Adag. *omnia venalia habet.* vide eundem de Romanæ Curiæ venalitate in Adagio;

Prostat, & in quaestu pro meretrice sedet.

Apud Jac. Magni Sopholog. lib. 5. cap. 3. & lib. 8. cap. 6. legitur, *curia primum.* mendose. ERHARD.

Est favor in precio] Lege, *En favor.* Stewech. ad Apulej. ERHARD.

Libera virtus] Libertas. Sic *provida virtus*, pro prudentia, apud Prudentium Psychom. BARTH. Quem & vide lib. XXIII. Adverf. cap. 2.

Sparsisque opibus] Vide Flor. lib. III. cap. 12. BARTH. Id est, divisa pecunia. Martial. III. Epig. 75.

Cepisti puras opibus corrumpere buccas.

Flor. lib. III. cap. 1. *Rex callidissimus Populum Romanum armis inclytum & invictum opibus aggressus est.*

Potestas] Magistratus. Claud. Bell. Get. verf. 49.

——— *Potestates priscus discriminat ordo.*

Sic Arnobio Angeli *potestates cælestes.* Optatus Afer, lib. III. *potestatibus & regibus injuriam facere.* Salvian. lib. VII. BARTH. Quem etiam vide Adverf. libr. XXIII. cap. 2. & ad Claudian. Bell. Get. verf. 39. pag. 310. & ita Plinius lib. XXIX. cap. 4. & alibi.

Ipsaque majestas auro corrupta jacebat] Apud eundem Magni lib. 8 cap. 6. legitur,

Jam quoque Majestas auro corrupta jacebit.

sed lib. 5. cap. 3. *latebit.* Quoad rem, vide Barth. ad Claudian. VI. Consul. Hon. verf. 4. ERHARD.

Jacebat] Vincent. *jacebit.* DANIEL.

Pellitur victus Cato] Plutarch. Caton. BONGARS.

Tristior ille est] Deterior. Publius in Mimis;

Ad tristem partem strenua est suspicio. DELBEN.

Severior. *Tristis Cato.* Boeth. BARTH. Quem vide etiam libr. XXIII. Adverf. cap. 2. ubi *quos vicit*, vel *cui*, scribendum existimat.

Dedecus populi] Alii, *dedecori populo.* alii, *dedecoris populi.* PATISSON. Lege, *dedecus est populo.* AURAT. Lege, *dedecus est populi.* STEPHAN. Lege, *dedecore* COLLADON. Prima editio, Tragurianus, alter Scaligeri, & Sambuci, *Namque hoc dedecoris populo*: in nonnullis *dedecori.* Ni fallor, corrigendum est, cum vulgata ferri non possint, *Namque (ò dedecora! ò populi morumque ruina! vel morumque ruinas!) Non homo pulsus erat.* Paullo ante malim quoque sic distingui:

Venalis populus, venalis curia: patrum
Est favor in pretio.

vel *& favor in pretio est.* Tum, *tristior ille est, qui vicit.* HEINS. Insititium versum & auctori suo redonandum censebat Brouckhusius.

Morumque ruina] Salvianus libro VI. *Quid in alia non longe, sed prope ejusdem magnificentia, civitate? nonne eadem & rerum ruina & morum?* BARTH. Quem etiam vide libr. XXIII. Adverf. cap. 2.

In uno victa potestas] Valer. Maximus lib. VII. cap. 6. *Si vere æstimare volumus, non Catoni tunc Pratura, sed Pratura Cato negatus est.* HEINS.

Tam perdita] Alii *prodita.* PATISSON. Alii, *tam perdita.* TORNÆS. Turic. *jam perdita.* COLLADON. *Tam prodita*, prima editio & multi ex scriptis, alter etiam Scaligeri codex *prodite.* Forte

Quare à se prodita Roma
Ipsa sui merces erat, & sine vindice prada.

HEINS.

Ipsa sui merces] Florus lib. 3. cap. 13. *Et misera Resp. in exitium suum merces erat.* PITH. Sallust. Or. Lepidi. libr. I. Histor. *Plebis innoxia patrias sedes occupavere pauci satellites, mercedem scelerum.* Merces præmium, Apul. lib. I. Manil. lib. V. verf. 616.

Hic dedit Andromeda cælum, stellisque sacravit
Mercedem belli. ——— BARTH.

Quem & vide lib. XXIII. Adverf. cap. 2. Præmium. L. Florus lib. III. cap. XIII. Barth. ad Claudian. IV. Consul. Honor. verf. 501. & lib. I. in Eutrop. verf. 220. & alibi illic. ERHARD. Locutio elegans, & Flori loco, ad quem vide Freinshemium, egregie illustratus, in quo nihili est illud *marcescebat*, quod ex Codice suo profert Barthius ad Stat. VIII. Theb. 265.

Praeterea gemino deprensam gurgite praedam
Foenoris ingluvies, usus que exederat aeris.
Nulla est certa domus, nullum sine pignore corpus:
Sed veluti tabes, tacitis concepta medullis,
Intra membra furens curis latrantibus errat.

Arma

Vell. Paterc. II. 22. *Sui quisque periculi merces erat, nec quidquam videbatur turpe, quod erat quaestuosum.*

Porro] Alii *praeterea*. TORNÆS.

Geminam] Lege *gemino*. STEPHAN. Forte *gemino*, id est, Orientali & Occidentali. AURAT. *Tegemino*. Luxuria scilicet & ambitione. COLLADONIUS. Metaphora ex terra ducta in mari periclitantibus convenientissima. Douza Præcidan. pro Catul. cap. 6. *gemino gurgite*, id est, avaritia & prodigalitate, seu luxu, de quibus Romanorum vitiis Salluft. in Catil. & Jugurth. Lucan. lib. 3. & lib. 7. alii, quos allegat P. Brossæus Animadvers. in Cassiodor. lib. 12. ep. 39. ERH. Nescio, quid de duobus maribus hic comminiscantur interpretes, cum tota oratio sit metaphorica; sed corruptum versum existimo: præterquam enim, quod inconcinna sit repetitio vocis *prædam*, quæ in priori versu præcedit, quid quæso significare potest, ingluvies fœnoris & usura exederat prædam deprensam gurgite gemino? quare pro *prædam*, lego *plebem*, quam exederat fœnoris ingluvies. Antea egerat de statu reipublicæ corrupto, ubi omnia venalia, & honores emebantur & vendebantur, unde nascebantur infinita mala, ut probi, qualis Cato, repulsam ferrent, & Vatinii, & alii præferrentur. Similis pernicies, (nam *gemino* hic non pro duplici, sed simili capiendum) plebem exederat, quæ ære alieno contracto, ut luxuriæ indulgeret, exedebatur. Hunc puto sensum horum verborum. *Deprendi* autem eleganti à naufragio & procellis deducta metaphora plebs dicitur, quæ patrimonii naufragium patitur. Vide ad Phædri lib. v. fab. 4. ubi male Schefferus. Virgil. IV. Georg. vers 421.

——— *Deprensis statio tutissima nautis.*

Ovid lib. XI. Metam. vers. 663.

Nubilus Ægæo deprendit in aequore navim
Auster.

vid. Douz. ad Catull. præcid. cap. VI. qui recte hunc Petronii locum inde illustrat. BURM.

Gurgite prædam] Alii, *prædem*. PATISSON.

Funeris ingluvies] Alii, *foenoris ingluvies*. TORNÆS. Item, *ingluvies*. COLLADON. Lege, *ingluvies*. Palmer. in Spicileg. Papias; *Ingluvies, voracitas. Ingluviosus, vorax.* *Foenus* usurpatur, ut supra cap. LXXXIII.

Qui pelago credit, magno se foenore tollit. ERH. Legendum *Foenoris ingluvies*. Fulgentius lib. III. Mythol. fab. II. *ostendit foenerantium vitam rapina ingluvie esse sordidam.* Fuit & cum vellem *versuraque adederat aeris*, vel, *& abusus adederat aëris. Nulli est certa domus.* Sed de iis ampliandum. De fœnoris ingluvie ne dubitetur. *Hinc & usura vorax avidumque in tempora foenus, Et concussa fides*, apud Lucanum è scriptis lib. I. vers. 181. non *in tempore*, ubi plura quæ cum his Petronianis componi possunt. HEINS.

Usus] Notandum pro *usura*, obtinent enim locum fructuum usuræ l. 34. ff. de usur. BARTH. Quem vide etiam Advers. lib. XXIII. cap. 2. *Usus* pro usura usurpatur. Douza Præcidan. pro Catull. cap. 6. Methodorus apud Magnum in Sopholog. *Ingratus est, qui beneficium reddit absque usu.* ERHARD. Isidorus definit usuram, *incrementum foenoris ab usu aeris crediti appellatam.*

Exciderat] Forte, *exederat*. AURAT. & STEPHAN. Neque hoc recte in *exederat* mutatum. *Usus*, id est, usura. COLLADON. *Exederat* elegans est. Ut apud Terent. Heaut. Act. III. sc. I. *Quid te futurum censes, quem assidue exedunt?* & passim. Amplissimus Cuperus viderat etiam, hos versus laborare, & conjecerat legendum:

Ipsa sui merces erat & sine vindice. Prædam
Praeterea gemino deprensam gurgite foeda
Foenoris ingluvies, &c.

per *foenus* autem intelligit sortem, seu pecuniam sub usuris creditam, ut Salmasius cap. 2. de usuris docuit. Traguriensis vero codex & prima editio habent *exciderat*, sed male. *Exederat* confirmat sequens *tabes*, & geminus Lucani locus ab Heinsio adductus. BURM.

Certa domus] Nullius domus certum dominium, fœneratoribus omnia obtinentibus. BARTH. *Certa*, id est, certum dominum habet. Sallust. *incertas domos habere.* ERHARD.

Veluti tabes] Apud Livium. BONGARS. Livius lib. II. cap. 23. *Æs alienum fecisse. Id cumulatum usuris, primo se agro paterno avitoque exuisse, deinde fortunis aliis, postremo veluti tabem pervenisse ad corpus.* Idem lib. VII. cap. 38. *An aequum esse, dedititios suos illa fertilitate atque amoenitate perfrui, se, militando fessos, in pestilenti atque arido circa urbem solo luctari, atque in urbe insidentem tabem crescentis indies foenoris pati.* Male ibi *labem* quædam editiones exhibent.

Hiris latrantibus] Alii *lacerantibus*. PATISSON. & DELBEN. Lege *latrantibus errat*. AURAT. Item, *lacerantibus*, vel, *lactantibus*. COLLADON. Vide Festum. BARTH. Loquitur de Romanæ juventutis effusione & ære alieno, nulli ajens patrimonium suum relictum, sed ut tabem æs alienum in omnes defluxisse.

Ita-

Arma placent miſeris, detritaque commoda luxu
Vulneribus reparantur. inops audacia tuta eſt.
Hoc merſam coeno Romam ſomnoque jacentem
Quae poterant artes ſana ratione movere,
Ni furor, & bellum, ferroque excita libido?
CXX. *Tres tulerat Fortuna Duces, quos obruit omnes*
Armorum ſtrue diverſa feralis Enyo.
Craſſum Parthus habet, Libyco jacet aequore Magnus,
Julius

Itaque commodiſſime legetur, *biris latrantibus*. Notum eſt, *biram* eſſe inteſtinum jejunum: quod, ut inane & vacuum ſemper eſt, ita iſti gumiæ ſatiabantur numquam, ſed hiabant luxu & avaritia ſemper. Semper autem famelicorum inteſtina à bonis ſcriptoribus *crepare* aut *latrare* dicuntur. Guliel. Plaut. quæſt. in Moſtell. cap. 4. ERHARD. Perperam Janus Gulielmus, pærelegantis vir ingenii, Plautinis quæſtionibus, *biris latrantibus*, dictum alibi. non male magnus Scaliger *curis lacerantibus*, poſſet & *latitantibus*. HEINS. Non movendam lectionem docet locus Statii lib. II. Sylv. I. verſ. 13.

——— *Admoto latrant præcordia tactu.*

Et lib. II. Theb. verſ. 338.

——— *Et magnas latrantia pectora curas.*

quæ adſcripſerat Ampliſ. Cuperus. vide Barth. ad ultim. Statii locum.

Detrita] Conſumta, exſtincta, Proſper Aquit. libro contr. ingrat.

Nec jam illis poſſunt attriti illudere fures. BARTH. Quem & vid. lib. XXIII. Adverſ. cap. 2. Reſpicit veteranos, qui emeritæ militiæ præmiis per luxum conſumtis, ſacramento adiguntur, ſpoliorum cupidine novorum.

Reparantur, inops] Alii, *reparatur inops*. PATISSON.

Inops audacia tuta] Exemplum apud Horatium lib. 2. Epiſt. 2. BARTH. Quem etiam vide libr. XXIII. Adverſ. cap. 2. Proverbia iter. idem cap. CXXXIII.

Quiſquis inops peccat, minor eſt reus. ———

Cognatus in Adagior. ſylog. ERHARD. Polynices apud Euripid. Phœniſſ. ad fratrem Eteoclem, Thebanorum Regem, verſ. 600.

——— Δειλὸν δ' ὁ πλοῦτος, καὶ φιλόψυχον κακόν.

Timida vero res ſunt divitiæ, & amans vitæ malum. CUPER.

Hæc merſant cœno] Ita vet. cod. vulgo, *hoc merſant*. SAMBUC. Quidam legunt *merſim*. COLLAD. Lege, *hoc merſum*. DELBEN. Idem Florus lib. III. cap. XII. *Illæ opes atque divitiæ afflixere ſæculi mores, merſamque vitiis ſuis, quaſi ſentina, Rempublicam peſſum dedere.* PITH. Vitiorum. Salvian. lib. VII. *ingreſſos hæc loca Wandalos quis non putet omni ſe vitiorum & impuritatum cœno immerſiſſe?* Cyprianus de Vanitate Idolorum. *Spiritus ſordibus terrenis immerſi.* Germanicus.

Ærea ſed poſtquam proles terris data, nec jam
Semina virtutum vitiis demerſa. reſiſtunt.

Seneca de Brev. vit. cap. II. alii. BARTH. Quem vide etiam libr. XII. Adverſ. cap. I. & libr. XXIII. cap. 2. Lactantius lib. VII. cap. 6. *Qui ſequentes præſentem voluptatem terreſtribus & fragilibus ſe bonis addixerunt, & animas, ad cæleſtia genitas, ſuavitatibus mortiferis, tamquam luto cœnove, demerſerunt.*

Excita libido] Alii, *excisa*. alii, *exciſſa*. PATISSON. Lege, *excita*. AURAT. *Libido?* lege per interrogationem. DELBEN. Γρ. *exciſa*, id eſt, coërcita, conſtrata. ſic ſupra hoc capite, *uſuſque exciderat armis*. COLLADON. *Excita* codex Scaligeri. *Exciſſa* prima editio, *exciſa* Tragurianus. An *accincta?* HEINS.

Tres] Pompejus, Craſſus, Cæſar. vide Lucan. lib. I. BARTH. Senec. de conſtant. Sapient. cap. II. de Catone. *Cum ambitu congreſſus, multiformi malo, & cum potentiæ immenſa cupiditate, quam totus orbis in tres diviſus ſatiare non poterat.*

Obruit omnis] Quidam legunt *omnes*. COLLAD.

Strue] A lignis, vide Chariſ. lib. I. BARTH. Quem etiam vide libr. XXIII. Adverſ. cap. 2.

Enyo feralis] Erinnys vel Bellona. GLOSSÆ. Γρ. *Erinnys*. COLLADON. Scribe, *Erynnis*. BRASSIC. Alii, *Erynnis*. Ut infra cap. CXXIV.

——— *Horrida Erynnis*
Et Bellona minax. ———

ſed *feralis Enyo* etiam Apollonio Collatio in Excid. Hieroſolymor. ut notavit Goldaſt. ad Valerianum, & Barth. ad Claud. lib. I. in Eutrop. verſ. 238. (& lib. XXIII. Adverſ. cap. 2.) ERH. *Erinis*, Tragur. cod.

Libyco jacet æquore Magnus] Mart. lib. 5. ep. 71. de Pompejo & Pompeii filiis:

Pompejos juvenes Aſia, atque Europa, ſed ipſum
Terra tegit Libyes, ſi tamen ulla tegit.
Quid mirum, toto ſi ſpargitur orbe? jacere
Uno non poterat tanta ruina loco.

Pompejum Magnum ad Peluſium, quod in Libya ad Nili oſtium, qua oppidum excurrit, occiſum & ſepultum eſſe, plerique tradunt. vide Rader. ad Martial. libr. 5. ep. 71. & lib. 3. ep. 65. & Andr. Schottum in

Julius ingratam perfudit sanguine Romam.
Et, quasi non posset tot tellus ferre sepulcra,
Divisit cineres. hos gloria reddit honores.
Est locus, exciso penitus demersus hiatu,
Parthenopen inter magnaeque Dicarchidos arva,
Cocyta perfusus aqua. nam spiritus extra

Qui

Not. ad Auctorem de Viris illustribus, num. 77. Lucanus libro 8, vers. 713.

Pompejo raptim tumulum Fortuna paravit,
Ne jaceat nullo, vel ne meliore sepulcro.

Petrus Comestor in Scholast. Histor. *Pompejus, Hyrcano favens contra Aristobulum, Iherusalem templum obsedit, profanavit, in porticibus equos stabulavit. Unde nunquam postea fuit fortunatus, qui prius erat fortunatissimus, & occisus diu jacuit inhumatus.* Adi Joseph. Matthatriadem in Antiquit. Judaic. & Gorionidem in Epitom. & Conradum Thuricensem in Fabulario. ERHARD.

Magnus] Lucanus recte *truncum* vocat. Exstat in Pompejum versus Adriani Cæsaris in Græcis Epigrammatib. à Dione etiam laudatus:

Τῷ ναοῖς βρίθοντι πόση σπάνις ἔπλετο τύμβου;

BRASSICAN.

Julius] Alii, *Tertius*. TORNÆS. Malim *Tertius* cum prima editione & aliis scriptorum, qui & *Erinnys*, non *Enyo* paullo ante. HEINS.

Perfugit sanguine] Lege, *perfudit*. BARTH.

Et quasi] *En* Stewechium legere notaverat manus docta in ora Cl. Hesselii libri.

Tot tellus] Lege *tellus tot*. DELBEN. Martial. de Pompejis libr. v. Ep. LXXI.

Quid mirum, toto si spargitur orbe? jacere
Uno non potuit tanta ruina loco,

lib. v. Ep. LXXVI. vid. lib. III. vet. Epigr. AURAT. Quem vide etiam libr. XXIII. Advers. cap. 2. In Catalect. exstant epitaphia Pompejorum, in quorum quarto:

——— *Divisa ruina est,*
Uno non potuit tanta jacere solo.

Lindenbrog. in Not. ERHARD.

Hos gloria reddit honores] Hoc hemistichium videtur παρῳδιάζειν Dionys. Cato in Distich.

——— *Quos gloria vexat inanis.* ERHARD.

Gloria pro ambitione & inani studio famæ ponitur, quam Poetæ, ut numen, à militaribus viris cultam sæpe inducunt, quæ ad quævis stimulat, & postea hanc mercedem reddit. De ea nos aliquando latius ad Valer. Flacc. lib. I. vers. 76. agemus. BURM.

Est locus exciso] Ante hunc versum legitur in v. c. MS. *Rerum humanarum*, &c. TORNÆS. Topographia, id est, loci descriptio, in quo semel Orcus, seu Pluto, Proserpinam filiam Cereris rapuit uxorem: vel inferorum domus descriptio. BUSCH. Descriptionem hanc Vesuvii montis credit Gonsalius, sed sulphurariam agri Puteolani à Petronio hic egregie describi ostendit Eruditissimus Bernardus de Montfaucon, in Diario Italico nuper edito cap. XXI. & certe locum penitus demersum exciso hiatu, non montem esse cuivis patet.

Parthenopen] Lege *Parthenopes*. AURAT. STEPHAN. Lege *Parthenopen inter magnaque Dicarchidos*. COLLADON. *Parthenope*, à Syrene sic nominata, præclara urbs est Campaniæ, quæ nunc Neapolis, id est Nova urbs, nominatur. hanc Cumani à parentibus egressi condidisse feruntur: qui, cum in eo loco Parthenopes corpus in veteri monumento conditum invenissent, nomen ejus urbi indidere. hinc *Parthenopeus*, id est, Neapolitanus. BUSCH. In MS. Bongarsiano glossator, *Neapolim*, & statim ad illa, *Dicarchidos arva*) *Cumarum*. ERHARD.

Magnaque Dicarchidos arva] Campaniæ arva, ubi Puteoli, qui olim Dicæarchia, quod juste regerentur, dicti. GLOSS. Alii, *magna*. TORNÆS. Alii, *Dicaarchidos*. AURAT. *Magnaque Diarchidos*, ita fere V. C. SAMBUC. Lege, *Dicaarchidos*. Statius lib. 2. Sylvarum in Surrentino Pollii:

Celsa Dicarchæi speculatrix villa profundi.

Plinius lib. 3. cap. 5. *Deinde Puteoli colonia, Dicaarchia dicti*. Meminit Strabo, & Stephanus de Urbibus, & noster Festus Pompejus. BRASSIC. Traguriensis codex *magne elicbartidos arva Cocithia perfusus aqua*.

Cocyta aqua] Alii *Cocytia*. alii *Cocyti*. PATISSON. SAMBUC. & BRASSIC. Cocytus fœda palus, in qua semper luctiferi bubonis gemitus & aliarum dirarum avium turpissimus ululatus auditur. Seneca in Herc. Fur. vers. 686.

Palus inertis fœda Cocyti jacet:
Hic vultur, illic luctifer bubo gemit. BUSCH.

Aut duæ vocales in unam contrahuntur, aut secunda syllaba hujus vocis, *Cocytia*, non convenit versiculi modulo. Quare probo quod est in aliis editionibus, *Cocyta*, pro *Cocytia*, ut *Ceraunum saxum*, pro *Cerauneo*, dixit Propertius lib. II. El. XIII. vers. 3.

Non potuit saxo vitam posuisse Ceraunol?

Et ut idem lib. III. El. III. vers. 67. dixit *Partham*, *tellurem*, & *Parthos foces*: ac Virgilius, *Romulam tellurem*. RICHARD.

Spiritus] Virgil.

. . . *Savi*

Qui furit, effusus funesto spargitur aestu.
Non haec auctumno tellus viret, aut alit herbas
Cespite laetus ager: non verno persona cantu
Mollia discordi strepitu virgulta loquuntur:
Sed chaos, & nigro squallentia pumice saxa
Gaudent ferali circum tumulata cupressu.

Hat

——— *Saevi spiracula Ditis.* BARTH. Quem vide etiam lib. XXIII. Adverf. cap. 2.

Æstu] Pestilenti calore. vide Thucydid. libr. 2. BARTH. Quem vide etiam lib. XXIII. Adverf. cap. 2. Recte Barthius. Lucretius lib. VI. verf. 12. 60.

Omnia complebant loca tectaque, quo magis aestus
Confertos, ita acervatim mors accumulabat.

ut olim ille locus ante Lambinum legebatur. v. Rutgerf. Var. Lect. IV. 1. & Barth. lib. 1. Adv. cap. 9.

Auctumno] Lege, *autumno.* non *auctumno.* DELBEN. Vide Barth. lib. XXIII. Adverf. cap. 2, cui hic locus suspectus est.

Vellus viret] Lg. *tellus viret.* COLLADON.

Verno persona cantu] Nota *persona*, pro *resonativa.* AURAT. Ovid. lib. III. Trist. Eleg. 12.

Indocilique loquax gutture vernat avis.

nescio autem, an apud Rutilium lib. 1. verf. 112.

Vernula qua vario carmine ludat avis,

intelligatur avis, quae vere canit: cum *vernulam avem* interpreter domi natam, cum Barthio. Ita *urbanitas vernula* supra cap. XXIV. vide tamen Munck. ad Fulgent. lib. 1. pag. 10.

Mollia] Flexibilia, lenta, mobilia. ERHARD.

Virgulta loquuntur] *Psithyrisma* vocat Theocritus. Martianus Capella in Musica: *Quoque procerior arbor est, & in altum tendit, eo magis acutum sonum reddit: quaecumque vero quam minimum ab radice absunt, gravius & rauco murmure quatiuntur.* Meminit & Seneca in Natural. quaestionib. L. Apulejus lib. 11. Asini: *Arbores clementi motu brachiorum obsibilabant.* Ausonius ad Paulinum:

Est & arundineis modulatio musica ripis,
Atque arguta suis loquitur coma pinea ventis,
Incubuit foliis quoties levis Eurus acutis.

Cornelius Severus:

Pinea frondosi coma murmurat Apennini.

Catullus Carm. IV.

——— *Nam Cytorio in jugo*
Loquente saepe sibilum edidit coma.

Claudianus 1. lib. de Raptu Proserpinae:

Stridula coniferis modulatur carmina ramis.

Idem de Nuptiis Honorii & Mariae:

Et platano platanus, alnoque assibilat alnus.

Nemesianus Eclog. 1.

Obstrepat & vento nobis ne garrula pinus.

BRASSICAN. Manil. lib. III. verf. 651.

——— *Totumque canora*
Voce nemus loquitur.

Longus 1. Poemen. ἀκούειν ἄν τις καὶ τοὺς ποταμοὺς ᾄδειν, ἠρέμα ῥέοντας, καὶ τοὺς ἀνέμους συρίττειν, ταῖς πίτυσιν ἐμπνέοντας. BARTH. Quem etiam vid. lib. XXIII. Adverf. cap. 2. Musicae rationis hoc est. Nam, ut quaeque procerior ac mollior arbor est, eo magis vento acutum reddit sonum, auctore Capella. Ausonius:

Est & harundineis modulatio musica ripis,
Atque arguta suis loquitur coma pinea ventis,
Incubuit foliis quoties levis Eurus acutis.

Claudianus de Rapt. Proserp. lib. 1. verf. 206.

Stridula coniferis modulantur carmina ramis.

ubi Parrhasius in Comment. & Barth. in Animadverf. Quo retulerim & illud, quod paullo prius in hoc carm. legitur:

Orbata est avibus, mutoque in litore tantum
Sola desertis adspirant frondibus aura. ERHARD.

Virgil Ecl. VIII. verf. 22.

Maenalus argutumque nemus pinosque loquentes
Semper habet.

Nigro squalentia pumice saxa] De spiraculo Ditis contra nigrum pumicem hoc dicit. Barth. ad Claudian. 2. de rapt. Prof. verf. 103. ERHARD.

Circumtumulata] Ivus, *circumcumulata.* ut infra, *cumulos.* dixit, pro, *tumulos.* COLLADON.

Cupressu] Lucanus in 3. verf. 442.

Et non plebejos luctus testata, cupressus.

Et prolixe Plinius. BRASSICAN. Ovid. lib. III. Trist. eleg. 13.

——— *Ferali cincta cupressu.*

Sammon:

——— *Feralis fronde cupressi.*

Horat. Epod. v. *cupressus funebris.* Acro: *Inferis consecratas & funeri aptas. quia funeribus adhibebantur: nam, ut cupressus recisa numquam repullulat, ita mortui non redeunt ad vitam.* hinc Stat. Theb. libr. IV. verf. 464. *cupressus lutexit plorata latus.* Lutacius: *Apollo, misertus Cyparissi, vertit eum in arborem sui nominis, de qua Virg. Funesta fronde coronat. Hac caussa est quare cupressus divitum funeribus adhibetur. Lucanus: Et non plebejos luctus testata cupressus. Quia incestatas familias Romani hac notabant. Quidam volunt, ad hoc electam arborem, quia infructuosa apta defunctis, vel, quod in tutelam dixerint inferorum L. funestatas familias.* nam, quod *incestatas familias* ea notarint,

Has inter sedes Ditis pater extulit ora,
Bustorum flammis, & cana sparsa favilla,
Ac tali volucrem Fortunam voce lacessit:
* *Rerum humanarum, divinarumque potestas,*
Quae nova semper amas, & mox possessa relinquis;

DIS PATER. *Ecquid*

tarint, nullibi lectum. Servius ad Virgil. 4. Æn. verſ. 506.

—— *Fronde coronas*
Funerea. ——

Serv. *Romanis moris fuit, ut potissimum cupressus, quae excisa renasci non solet, in vestibulo mortui poneretur, ne quis sacram rem facturus imprudens domum introeat.* Antiquissimus cupressi usus in funeribus, sed apud alias gentes diversus. Legimus, arcas confecisse ex cupressu. Theodor. Serm. 8. de Martyr. καὶ ὁ Θουκυδίδης τὸν ἐν τῷ Πελοποννησιακῷ τετελευτηκότων διηγεῖται τὸ γέρας, &c. ἠλίκων δὲ τοῖς ἥκιστα ἐγκληθεῖσιν ἐμηχανᾶτο τιμὴν κυπαρισσίνας μὲν κατασκευάζοντες λάρνακας, κενὴν δὲ πάντας, οἱ μὲν ἐγκμένοι, &c. WOUWEREN.

Ditis pater] *Dis*, Pluto: inde *divitiæ*, omnes è terra provenientes opes, & *ditem* veteres divitem appellavere. *Ditis pater* est Diabolus, sicut *mendacii pater* idem dicitur in Euangelio Johannis. BUSCH. *Ditis*, recto casu. In vet. Gloss. *Ditis pater*, πλούτων. Scalig. in Catal. ad Ætnam verſ. 640. Adde Goldastum in Parænetic. ad Columban. ERHARD. Glossæ, *Ditis pater*, Πλούτων. Tertullianus ad Nationes à V. C. Jacobo Gothofredo editus lib. 1. cap. 10. *Risimus & meridiani ludi de deis lusum, quod Ditis pater Jovis frater gladiatorum exsequias cum malleo deducit.* In MS. erat *Distis pater*. HEINS. Servius ad Virgil. VI. Æneid. 273. *dicimus & hic Dis, & hic Ditis*, vide Cicer. II. de nat. Deor. 26.

Et cava sparsi] Lege, *& cana*. AURAT. & BRASSICAN. Ita passim Poëtis cinis & favilla *cana* dicitur. vide Heinſ. ad Ovid. II. art. Amator. 440.

Ac tali volucrem Fortunam] Compellatio Ditis, & attentio ad Fortunam deam contra humanam paci moniam. BUSCH. Recte: alata enim fingitur. Horat. libr. III. od. 29.

Laudo manentem; si celeres quatit
Pennas, resigno, quæ dedit.

Cicero pro Sylla 32. *O falsam spem! ô volucrem fortunam!* & occasio, quæ eadem & Fortuna, in Epigrammate D. Ausonii XII.

Quid Talaria habes? volucris sum.

ita cum aliis est statua apud Sponium & alios. vid. Ampl. Cuper. Harpocr. p. 38. & Beger. Theſ. III. p. 297. Opponitur illa manenti Fortunæ, de qua supra cap. LXXX. Cum autem volucris & inconstans Fortuna omnibus Populis fuerit, videbatur apud Romanos sedes posuisse, quare eleganter Ditis Pater eam hic titulo *volucris* compellare inducitur à Petronio, ut admoneat eam levitatis, & debere ad ingenium suum redire, cum Romani non mereantur ejus munere perpetuo frui. Egregie hæc illustrant verba Plutarchi, in libro de Fortuna Romana pag. 317. ubi dicit, Fortunam levibus se alis librare, & præcipitem ferri. Ita illam deseruisse olim Persas & Assyrios, deinde leviter PERVOLASSE Macedoniam, postea Ægyptum & Syriam peragrasse, aliquoties se Carthaginem contulisse, sed, cum trans Tiberim in Palatium venisset, ALAS deposuisse, Talaria exuisse, & globo suo versatili abjecto, Romam intrasse ὡς μενοῦσα, *ut mansuram*. Et hoc sequentia indicant,

—— *Cui nulla placet nimium secura potestas*, &c.

Quibus exprobat Fortunæ suam erga Romanos constantiam. Quod & vox *lacessis* docet, & hinc in nummis Imperatorum *Fortuna Augusti* exhibetur sine alis, veste talari firmiter consistens, cum cornu copiæ & gubernaculo, ut Plutarchus eam dicto loco describit. BURM.

Lacessit] Quid si *fatessit*, id est, fatigat? *fatigare* eleganter de precibus immodicis dicitur. Justinus lib. 1. Quintil. decl. IV. *illa æstimemus, propter quæ fatigamus votis deos.* *Lassare* dixit Stat. lib. IX. Theb. verſ. 732. CUPERUS.

Sors cui] Hunc versum totum omisit Scaliger in Catalectis. BARTH. (Quem & vide lib. XXIII. adv. cap. 2.) Fortuna Huguitioni, Papæ, Balbo, Buttoni. ERHARD. Non agnoscit codex Traguriensis. Isque est, cujus in recensione supra mentio facta est. Et suspectus mihi vel propter mox geminatum *potestas*. HADRIANID.

Divinarumque potestas, Quæ nova, &c.] Lege forte;

—— *Divinarumque potestas,*
Cui nulla nimium * *nimium* —— *potestas.*

DELBEN. Adde versum istum ex MS. cod.

Fors, cui nulla placet nimium secura potestas.

COLLADON. *Potestates cælestes* pro superis non semel eruditissimus Arnobius dicit. Barth. ad Claudian. Nupt. Hon. & Mar. verſ. 199. & lib. II. in Eutrop. verſ. 65. ERHARD.

Qua nova] Alii, *tu nova*. TORNÆS. Menand.

Ὡς μεταβολαῖς χαίρουσα παντοίαις τύχη. PITH.

Ovid. 5. Trist. 9. Hinc Euripid. Alcest. ait; τὸ τῆς τύχης ἀφανὲς οἷ προβήσεται, κοὐκ ἔστι διδακτόν, οὐδ' ἁλίσκεται τέχνῃ. Quare Hecuba apud eumdem:

Ὀυ τοὺς κρατοῦντας χρὴ κρατεῖν, ἃ μὴ χρεὼν,
Ὀυδ' εὐτυχοῦντας, εὖ δοκεῖν πράξειν ἀεί.

'Ουδ'

Ecquid Romano sentis te pondere victam?
Nec posse ulterius perituram extollere molem?
Ipsa suas vires odit Romana juventus,
Et, quas struxit opes, male sustinet. adspice late
Luxuriam spoliorum, & censum in damna furentem.
Aedificant auro, sedesque ad sidera mittunt.
Expelluntur aquae saxis, mare nascitur arvis,
Et permutata rerum statione rebellant.

En

Κἀγὼ γὰρ ἦ ποῖ', ἀλλὰ νῦν οὐκ εἴμ' ἔτι.
Τὸ πάντα δ' ὄλβον ἦμαρ ἕν μ' ἀφείλετο.

Confer P. Roverium in Not. ad Panegyr. pag. 98. WEITZ.

Et mox poccessa] Lege, *possessa*. COLLADON. Forte, *Vix*. Sed non opus. BARTH.

Relinquis] Senec. de vita Beata cap. 28. *Petita relinquimus, relicta repetimus.*

Ecquid] Trag. *& qui.*

Pondere] Calpurn. eclog. I.

Scilicet ipse Deus Romana pondera molis
Fortibus excipiet sic inconcussa lacertis.

Ovid. II. Trist. vers. 221.

Non ea te moles Romani nominis urget,
Inque tuis humeris tam leve fertur onus.

Perituram] leas, *rusturam*. COLLADON.

Ipsa suas vires odit] Livius in præfat. I. decadis: *Ut jam magnitudine laboret sua.* Et; *Jampridem prævalentis populi vires se ipsa conficiunt.* Horatius Epod. de bello civili. Tale quiddam scribit Æmilius Probus in Agesilao, & Q. Curtius in 10. BRASSICAN. Propert. lib. III. eleg. II.

Frangitur ipsa suis Roma superba bonis.

Struxit] Vide supra ad cap. LXXXIV. Horat. II. Sat. III. 95.

Virtus, fama, decus, divina, humanaque pulchris
Divitiis parent, quas qui construxerit, ille
Clarus erit, fortis, justus, sapiens, &c.

Luxuriam spoliarum] Lege, *spoliorum*. AURAT.

Censumque in damna] Supra cap. CXIX. Seneca epist. XCVI. *Memini quondam fuisse nobilem Æsopi patinam, in quam, quicquid solet apud lautos diem ducere properans, in damnum suum popina congesserat.* BARTH. Quem & vide lib. XXIII. Advers. cap. 2. In sumtus & expensas insanas. vide supra vers. 36. *Ut renovent per damna famem.* Manilius lib. IV. vers. II. *census pretium est effundere censum.*

Ædificant auro] De insanis Romanorum ædificationibus Cicero, aliique multi. SAMBUC. Manil. lib. V. vers. 507.

—— *Triclinia templis*
Concertant, tectique auro jam vescimur aurum.
Ac, ne materies tali sub munere desit,
Quærere sub terris aurum, furtoque latente in
Naturam eruere omnem, orbemque invertere præda
Imperat ——

Apul. de Deo Socrat. WOUWEREN. Si solus Nero auro ædificasset, & non ille luxus Cæsaris tempora jam infamasset, quo noster respicere debuit, crederem Gonsalio, hic auream domum intelligi. Sed plena hujus luxuriæ insectationis scripta veterum, ut ostendit maximus Gronovius Diatr. Stat. cap. XXXIX. & Gevartius Lect. Papin. cap. XIX. vide Horat. lib. II. od. 18. & libr. III. od. I. Cæterum manus docta in codicis Almeloveniani ora scripserat forte *aulas*, sed induxerat iterum. BURM.

Sedesque ad sidera mittunt] Seneca libro 2. Controv. *Sedes ipsas in tantum exstruxere, ut domus ad usum, & munimentum parata sint, nunc periculo, non præsidio: tanta altitudo ædificiorum est, tantaque viarum angustia, ut neque adversus ignem præsidium, neque ex ruinis ullum effugium sit, ad delicias dementis, luxuria lapis omnis eruitur, caduntur que gentium sylvæ: æris ferrique usus, jam auri in exstruendis domibus.* WOUWEREN.

Expelluntur aqua] Lucrinus lacus proximus. BONGARS. Ad vivum Papin. lib. I. Sylv. 3. BARTH. Quem & vid. lib. 23. Advers. cap. 2. Et hoc male explicare Gonsalium, docet ibidem Gronovius. Senec. Thyest. vers. 459.

Non claudibus piscamur, & retro mare
Jacta fugamus mole.

Mare nascitur arvis] Senec. V. Controv. *Alunt in summis culminibus mentita nemora, & navigabilium piscinarum freta.* BARTH. Quem & vide lib. XXIII. Advers. cap. 2.

Mutata rerum statione] Contra naturam. Sen. epist. CXXIII. BARTH. Quem & vide lib. XXIII. Advers. cap. 2. Idem ad Claud. IV. cons. Honor vers. 239. citat, ac si legisset:

Terra mutata rerum statione rebellant

eleganter vero illustrat voce *stationem*, quæ à natura rebus singulis per perpetuas leges est assignata. Ita Lucanus lib. IV. vers. 127. dixit

Servatoque loco rerum. ——

contra Stat. libr. I. Sylv. 2. vers. 156.

Nec servat natura vices. ——

Senec. lib. VI. de benef. cap. 31. *Mutatis legibus natura.*

En etiam mea regna petunt. perfossa dehiscit
Molibus insanis tellus, jam montibus haustis
Antra gemunt: &, dum varius lapis invenit usum;

In-

ra. Quod autem *rebellant* de Romanis ceperit Barthius ad Gratium verf. 126. reprehendit eum Gonfalius. Sed defendit sententiam suam Barthius ad Statii dictum locum lib. 1. Sylv. 2. BURM.

Rebellant] Qui? Romani scilicet, vide ad Cirin. Claudianus de Laud. Stil. lib. II. verf. 178.

- - - *Quis devius esset*
Angulus, aut regio, qua non pro numine vultus
Directos colerent. ———

Non addit: *populi.* Ingeniopatactos aliquis leg. *rebullas.* ut sequenti flammis, ita hoc versu undis componat Fortunam scilicet. BARTH. Quem & vide lib. XXIII. Adverf. cap. 2.

Et etiam] Lege *En etiam.* AURAT.

Mollibus in sanis tellus. jam montibus austris] Legendum est: *Molibus insanis tellus: jam montibus haustis.* ita enim habet vet. cod. BRASSICAN. Usque ad miraculum magnis. vide amicum nostrum, incomparabilem Casaub. ad Athen. libro XIII. cap. V. BARTH. Has jam Cicero pro Milone cap. XX. & XXX. reprehendit. Tyronibus porro jam notum, *insana* omnia dici, quæ modum excedunt.

Jam montibus austris] Imo, *haustis.* AURAT. Vet. cod. *austriis.* vulgo *austris.* SAMBUC. Alii, *haustis.* Delben. *auctis.* DANIEL.

Antra gemunt] Sub mole scilicet & pondere montium. DANIEL. Illustr. N. Heinsius legend..existimat, *Astra premunt.* Opinabantur nimirum plerique veterum, astra inniti cacuminibus montium. De Atlante, cælum humeris sustinente, nota fabula est. BOSCH. Nihil hic sani, omnino scribendum, obloquentibus licet membranis, *Astra tremunt.* Opinabantur veteres, astra montibus inniti, hinc tota Atlantis fabula pendet. Subducto igitur & subruto montium adminiculo, tremere astra & cælum minari erat necesse. Sic Claudianus bell. Get. verf. 347. de Alpibus:

Interdum subitam glacie labente ruinam
Mons dedit, & trepidis fundamina subruit astris
Pendentes male fida solo.

quæ vera illic scriptura, non *tepidis austris*, quod multi codices agnoscunt. Noster infra verf. 147. ex certissima Gronovii castigatione:

Cælum illic sedisse putes.

Vulgo *cecidisse.* Papinius:

Stat sublimis apex, ventosque imbresque serenus
Despicit, & tantum fessis insidstur astris.

Naso de Atlante Metam. IV.

——— *Omne*
Cum tot sideribus cælum requievit in illo. HEINS.

Ingeniosa quidem Heinsii conjectura, & has duas voces sæpe à librariis confusas, indicio esse potest locus Valerii Flacci lib. III. verf. 67. sed nulla libri scripti auctoritate nititur. Et, cum *gemere* proprie dicatur de rebus, quæ nimio pondere premuntur, nescio an non Delbenii conjectura sit præferenda:

Jam montibus auctis
Antra gemunt.

Ut *montes* vocet insanas illas moles ædificiorum, quæ ad sidera educta montium numerum augent, & terram, quæ interius in antra & specus est excavata, premunt. BURM.

Varios lapis invenit usus] Autisiodor. *vanus lapis invenit usum.* Pith. alii *varius lapis invenit.* PATISSON. Lege, *vanos lapis invenit usus.* DELBEN. Quidam legunt, *varios lapis invenit usus.* COLLADON. Rectius editio Lugdun.

——— *Ac dum varius lapis invenit usum.*

Nisi *varios* scriptum sit ἀρχαϊκῶς, pro *varius*: ut cap. LV.

——— *Probitas est carbunculos.*

Horat. Sat. 4. lib. 2.

Ten' lapides varios lutulenta radere palma?

Et ep. 10. lib. 1.

Nempe inter varias nutritur Sylva columnas.

quibus in locis, *Parios*, & *Parias*, qui reponunt, Parii marmoris sensum habent. Varium autem lapidem videtur significasse cap. CXIX.

——— *Ac maculis imitatur vilibus aurum.*

Mendose, ut suspicor. At editio Plantini emendatius,

——— *Ac maculis mutatur vilibus aurum.*

Id est, auro emitur vel permutatur, varius lapis Plinius cap. 1. lib. 36. *quos ad usus, quasve ad voluptates alias, nisi ut inter maculas lapidum jaceant.* Et cap. 7. ejusdem lib. *Differentia eorum est ab Ophite, cum sit illud serpentium maculis simile.* RICHARD. Lege *Parius lapis invenit usus.* Palmer. in Spicileg. Immo lege, *Varius lapis*, ut apud Horat. lib. 2. Sat. 4. ubi male Glareanus & Erasmus *Parios* substituunt. Dousa Comment. in Horat. *Varius lapis*, marmor, quod est varii coloris. Vitruvius lib. 7. cap. 5. *Ex eo antiqui, qui initia expolitionibus instituerunt, imitati sunt primum crustarum marmorearum varietates.* Savaro ad Sidon. lib. 2. ep. 2. Potest tamen & vulgata lectio non incommode retineri. Ait Pluto; dum lapidibus, quorum cottidie novos usus inveniunt, & novis inventionibus adhibent, cædendis & eruendis montes & valles excavantur, metuere se, ne terra penitus exciis, & inferis apertis, animæ inclusæ evolent & ad cœlum tendant. ERHARD. Ego cum illis facio, qui legendum censent:

——— *Varius lapis invenit usum.*

Nam

Inferni manes caelum sperare jubentur.
Quare age, Fors, muta pacatum in proelia vultum,
Romanosque cie, ac nostris da funera regnis.
Jam pridem nullo perfundimus ora cruore,
Nec mea Tisiphone sitientes perluit artus,

Ex

Nam primæ editiones & Traguriensis codex *vanus* habent: hæ autem voces solemniter à librariis permutatæ. vide Ovid. v. Fast. vers. 402. & alibi. Intelligit autem Tessellata & sectilia. vid. Torrent. ad Horatii dictum locum.

Inferni manes] Homerus Iliad. lib. v.
Ἐξελέσθαι δ' ὑπένερθεν ἄναξ ἐνέρων Ἀϊδωνεύς.
& quæ sequuntur. BRASSICAN.

Sperare jubentur] Biturig. *fatentur*. Pith. PATISSON. Lege *jubentur*. COLLADON. DELBEN. Pro, sperant: est enim hoc verbum nonnumquam cum actione conjunctum. Juvenal. Satyr. 6. vers. 621.

——— *Minus ergo nocens erit Agrippina*
Boletus, siquidem unius præcordia pressit
Ille senis, tremulumque caput descendere jussit
In cælum ———

hoc est, coegit Claudium mori. Virgilius lib. 2. Æneid.

Hectoris ad tumulum Troja sub mœnibus altis
Jussa mori ———

hoc est, jussu occisa. Est autem Hebraïsmus, de quo multis Castalio Annotation. ad Psalm. 138. ERHARD. Id est, sperare, lucem cœli superi aliquando ad se perventuram. Ubi quam valde jamdudum cordi fuit Gonsalio legere, *coelum spectare*, tam mihi nihil mutare. Valer. Flaccus lib. II.

Saturnum Tityumque vocat, spemque atheris amens
Concipit.

Papinius lib. III. Theb.

Procul igneus antris
Mons tonat: exundant apices fluctusque Pelorus
Contrahit, & sperat tellus abrupta reverti.

voces Petronius sumsit à Marone IV. Georg.

——— *Quid me coelum sperare jubebas?*

sic *timere* apud Ausonium de Mosell. 147. de Balæna mare haustum profundente:

——— *Vicinique timent decrescere montes.*

GRONOVIUS, Observ. lib. I. cap. 19. Respicit ad opinionem illam veterum, nefas esse, si Solis lux ad inferos veniret: de qua egerunt abunde viri docti. vid. Barth. ad Stat. lib. IV. Theb. vers. 209. lib. VII. vers. 784. & libr. XI. vers. 590. Gronovium ad Senec. Herc. Fur. vers. 566. Et Poetæ eo passim adludunt, dum tristia, tenebrosa, & opaca tartara describunt, & alium apud inferos solem, aliam lucem esse fingunt. vide & Heinsium ad Claudian. libr. II. de Rapt. vers. 263. qui & in notis ineditis ad Ovidii lib. v. Metam. vers. 348. mallet hic *spirare*. Sed nihil necesse. vide Gronov. ad Senec. Herc. Fur. vers. 438. BURM.

Quare age, Fors] Deest, *age*, in Vet. Cod. MS. TORNÆS.

Romanosque cie] Classico excita. Plaut. Amphitr. Virgil. *Aere ciere viros*. Infra;

——— *Et tuba Martem*
Sideribus transmissa ciet ——— ERHARD.

Hoc est, instiga. Hinc *lituus* pro stimulo Cicer. ad Att. libr. II. epist. 12. *De lituis* βοώπιδος, *de signifero Athemone*. Et lib. XI. ep. 12. *Lituum defectionis fuisse*, lib. VI. ad fam. 13. *Quem illi tubam appellant defectionis*. *Ciere* autem proprium verbum militare & *tuba* jungitur. Infra;

——— *Et tuba martem*
Sideribus transmissa ciet. ——

Vide Justin. lib. XXII. cap. 7. Suet. in Claud. cap. XXI. CUPERUS.

Ora cruore] Ita Alexander Macedo de se loquitur apud Lucian. in Dialogo Scipione: Ὑμεῖς ἴστε ὅσους ὑμῶν πεσόντας ἐπὶ μιᾶς ἡμέρας κατέστρεψα. Φασὶ γοῦν ὁ Πλούτων μὴ διαρκέσαι τὸ σκάφος αὐτοῖς τότε. Nicocles Rex de malis Medicis dicebat hoc Homericum: Πολλὰς δ' ἰφθίμους ψυχὰς Ἄϊδι προΐαψεν. BRASSICAN.

Tisiphone] Una ex Furiis, à cædibus plectendis dicta. GLOSSÆ. Post hunc versum in vet. cod. MS. leguntur;

Vota mihi cedunt ———

& sequentes. TORNÆS. Scribe ex vet. cod. *Tisiphone*. BRASSICAN.

Perluit artus] *Ideo*, *proluit artus*. COLLADON. Sic infra,

——— *Sudor quoque perluit ora*. ERHARD.

Non opus reponere contra codices *proluit*, de quo verbo agit Casaubon. ad Prolog. Persii. Ovidius libr. III. 173.

Dumque ibi perluitur solita Titania lympha.

sæpe confuderunt hæc cognata verba librarii. Idem Poeta Fastor. lib. IV. vers. 778.

Dic ter, & in vivo perlue rore manus.

ut Heinsius legit, vulgo *prolue*. Contra lib. 5. vers. 435.

Terque manus puras fontana proluit unda.

edidit, cum codices plerique habeant *perluit*. Eadem varietas est lib. IV. Metam. vers. 310

Sed modo fonte suo formosos perluit artus.

Puto autem majoris efficaciæ esse τῷ *perluere*, quod est penitus madefacere, *proluere* autem leviter adspergere, *leviter lavare*, ut recte observat contra Casaubonum

Ex quo Syllanus bibit ensis, horrida tellus
Extulit in lucem nutritas sanguine fruges.
CXXI. *Haec ubi dicta dedit, dextrae conjungere dextram*
Conatus, rupto tellurem solvit hiatu.
Tum Fortuna levi defudit pectore voces:
a *O genitor, cui Cocyti penetralia parent.*
Si modo vera mihi fas est impune profari,
Vota mihi cedunt: nec enim minor ira rebellat

Pectore

a FORTUNA.

num. Heins. ad Claudian. lib. II. in Eutrop. vers. 239. vide infra cap. 128. BURM.

Sullanus] Fg. *syllanus*. COLLADON. Quis hæc ignorat? Sed audi Senecam lib. I. de Clementia, *Sylla, cum in vicino ad adem Bellona sedens exaudisset conclamationem tot milium sub gladio gementium, exterrito Senatu, hoc agamus, inquit, Patres conscripti: seditiosi pauculi meo jussu occiduntur. Hic non est mentitus; pauci Sylla videbantur*, &c. Plutarch. in Sylla, & nos prolixe in *Reconditis lectionibus. BRASSICAN.

Bibit ensis] Ut Virgil. XI. Æneid. de hasta,

——— *Virgineumque alte bibit acta cruorem.*

vid. Passerat. ad Propert. III. eleg. II. p. 479.

Horrida tellus] "Ierat, arida. COLLADON. Si horrida sit, quomodo fruges efferat? deinde non puto, Poetam nostrum ultimam in *ensis* sine cæsura producere voluisse. Scribendum puto *sordida tellus*. Prima litera adhæserat ultimæ τῷ *ensis*, & *ordida*, quod restabat, à librario in *horrida* fuit mutatum. Neque harum vocum permutationem inusitatam librariis, docet locus Ovidii lib. IV. Fastor. vers. 897.

Stabat & autumnus calcatis sordidus uvis.

ubi tres codices, quos contulit Heinsius, habent *horridus*. *Sordida* ergo *tellus*, & madefacta sanguine belli Syllani & Mariani, ab eo tempore quievit, & quasi lætamine aliquo illo cruore pinguefacta, extulit fruges. Quare jam fas esse ait, iterum bella moveri & agris vastitatem induci. *Sordidum* autem proprie de sanguine, qui fœdat & maculat, dicitur. Lucanus lib. IV. vers. 315.

Sordidus exhausto sorbetur ab ubere sanguis.

Sanguine autem nutritas fruges dixit, ut, præter Ovidium à Brassicano laudatum, & Horatius II. od. I.

Quis non Latino sanguine pinguior
Campus sepulchris impia praelia
Testatur? BURM.

Nutritas sanguine fruges] Eruditissime dictum. Servius in Virgil. versu lib. 12. vers. 118.

——— *Et Diis communibus aras*
Gramineas ———

Marti gramen est sacrum, quod secundum Plinium ex humano cruore procreatur, &c. Est apud Plinium lib. 2. cap. 63. & alibi. Meminit & L. Apulejus in libr. de Herbis; & † Leontius Mythographus, auctor minime malus, superioribus annis à nobis tantum non ab inferis excitatus, & aliquando cum Philologis ‡ communicandus. Ovid. Epistol. I. Heroid.

Luxuriat Phrygio sanguine pinguis humus.

Cortesius in Corvino:

Et madida humano pinguescunt sanguine gleba.

Tale quiddam de *agrosti* scribit Suidas in πεδίον. BRASSICAN. Plutarch. in Quæstion. Græcor. locum quendam in Samo πάναιμα dictum scribit, à copia sanguinis profluentis ex cæsis ibi Amazonibus. Psalm. 67. vers. 24. *Intinguatur pes tuus in sanguine.* Joan. Bochius ad Psalm. 57. WEITZ.

Tunc fortuna] Responsio fortunæ. BUSCH. Quidam legunt, *Tum fortuna*. COLLADON.

Fas est mihi vera] Lege, *vera mihi fas est*. AURAT. Legendum est, *Hac modo fas impune mihi est si vera profari*. BRASSICAN.

Impune probari] Lege *profari*. AURAT.

Vota mihi cedunt] Alii, *vota tibi cedent*. TORNÆS. SAMBUC. COLLADON. Alii, *mihi*; quod recte explosum est. ERHARD. Prima editio & Sambuci *vota mihi cedunt*, Traguriensis corrupte *vota mihi credent*, sequor priorem lectionem. Dicit Fortuna, se jam diu optasse, iterum Romanos bellis civilibus collidere, jam autem evenisse tempus, quod diu votis poposcerat. Rationem reddit, cur hoc optarit, in sequentibus, quia Romani ejus muneribus abusi non reverenter habuerint Fortunam benignam. Ita Florus lib. II. cap. 17. *Vir summus astu & audacia, si res cessisset*. lib. III. cap. I. *Citra spem omnium fortuna cessit, ut Rex fraude praecipuus fraude caperetur.* Suet. in vita Aug. cap. XCI. *Cessitque res prospere.* Virgil. Æneid. lib. XII. vers. 147.

Qua visa est Fortuna pati, Parcaeque sinebant,
Cedere res Latio.

ubi

* *Ha nondum prodierunt.*

† *Pontius Leontius Burdegalensis, cujus meminere Sidonius & Fortunatus.*

‡ *Non praestitit: & Leontius adhuc latet, aut periit in bello Smalkaldico, cum numerosis aliis bonis scriptoribus.*

Pectore in hoc, leviorve exurit flamma medullas.
Omnia, quae tribui Romanis arcibus, odi;
Muneribusque meis irascor: destruat istas
Idem, qui posuit, moles Deus: & mihi cordi
Quippe cremare viros, & sanguine pascere luxum.
Cerno equidem gemina jam strictos morte Philippos,
Thessaliaeque rogos, & funera gentis Iberae:
Jam fragor armorum trepidantes personat aures,

Et

ubi Servius. *Feliciter cuncta procedere.* BURM.

Minor ira rebellat] Lege *rebullat*. Definire videtur voluisse iram. Est enim ea fretum (fervorem dicunt, sive rebullitionem) sanguinis circa cor. Palmer. in Spicileg. Quid si, *rebullit?* quod non metuam in textum recipere. ERHARD. Senec Epist. 69. *Cito rebellat affectus.* CUPERUS.

Leviorque] ˮΙσως, *leviorve*. COLLADON.

Omniaque] Lege, *omnia qua*. AURAT. Ita conjectura ducti scripsimus; vulgo, *omniaque*. SAMBUC.

Romanis arcibus] Vet. Cod. *artibus*. PATISSON. SAMBUC. Romæ. Sulpicia,

In freta Sicania & Carthaginis exiit arces.

BARTH. Quem & vide lib. XXIII. Advers. cap. 2. lege, *Artibus*. Putschius, & Pflugius. ERHARD. Sed frustra; præstat *arcibus*: sequitur enim. *moles istas destruet, qui posuit.* HADRIANID. Non movendum *arcibus*. Prima enim editio sic exhibet, & ita vocat Romam, quia septem arcibus, seu collibus, est imposita, vide supra ad cap. CXVI. vel quia ædificiis, de quorum luxuria mox questus erat Ditis Pater, superbissimis tumebat. BURM.

Destruet istas] *Destruat*, ut in vet. cod. DANIEL. Vide Sueton. in Galb. cap. XVIII. CUPER.

Idem, qui posuit, moles Deus] Fortuna. *Deus* quandoque ἐπικοινῶς utrumque sexum complectitur. ERHARD.

Et mihi cordi] Forte, *est mihi cordi*. SAMBUC. Quod & verum esse puto. ERHARD. Amicissimus M. Oeveringius noster legendum putat; *est mihi cordi*, secus enim frustra illud & redundaverit. BOSCH.

Quippe cremare viros, & sanguine pascere luxum] Hunc versum in vet. cod. MS. sequitur,

Pande age terrarum sitientia, —

& sequentes. TORNÆS.

Sanguine pascere luxum] Explere, & in eo voluptatem meam capere. Optatus Afer lib. 2. *Neque enim Ecclesia dici potest, qua cruentis morsibus pascitur, & Sanctorum sanguine & carnibus opimatur.* vide Barth. ad Claudian. lib. II. de laudib. Stilic. vers. 14. ERHARD. Vide Heinsium ad Ovid. lib. III. Amor. eleg. 8. pro *cremare* vero Gronovius suspicatur scribendum esse *armare*, id est, in bellum civile impellere.

Cerno equidem] Enthusiasmus Poeticus. Stat. I. Ach.

——— *Video jam mille carinis*
Ægaeum Joniumque premi.

Horat. I. Carm. XV. BARTH. Quem & vide lib. XXIII. Advers. cap. 2. Scilicet animo. Quomodo Cicero libr. V. ad Attic. Ep. 12. *Cerno jam animo, quanto omnia uberiora, atque ornatiora futura sint.* Hinc Patres, quando oculis corporeis se aliquid vidisse volebant dicere, addebant αἰσθητῶς. Gregorius Nyssenus in Epist. ad Eustath. pag. 2. Ἐπειδὴ τοίνυν ἴδομεν καὶ αἰσθητῶς τοῦ ἁγίου τόπους, &c. CUPER.

Gemino jam strictos Marte Philippos] Alii, *gemina jam stratos morte Philippos*. TORNÆS. Quidam legunt *jam stratos* COLLADON. DELBEN. Lege, *strictos*. Palmer. in Spicileg. ERHARD. Legendum:

Cerno equidem gemino jam stratos Marte Philippos.

Consule N. Heinsii notas ad Ovidianum illud libr. XV. Metam. vers. 824.

Emathiaque iterum madefacti cæde Philippi.

BOSCH. *Gemina stratos morte* asseruit pulchre Gronovius lib. III. Observ. cap. 11. ubi *mortem* pro strage vel occidione poni docet. A Poëtis etiam confundi Philippos Thessalios & Macedonicos. Sic & Naso Metam. XV.

Æmathique iterum madescent cæde Philippi.

legebant alii, *gemino jam strictos Marte Philippos*, Ut hic *mors gemina*, sic *una mors* apud Lucanum lib. II. de Prænestinis à Sulla interfectis.

Unius populum pereuntem tempore mortis.

Ausonius:

Conjungit mortes una sagitta duas.

apud Martialem quoque occurrit. Noster ipse *mille jam mortibus frigida.* Nam & *mortes* dicuntur, de quibus Vossius de Analog. lib. 1. cap. XL. HEINS.

Jam fragor armorum] ˮΙσως, *Armenia*. COLLAD. Legendum:

Jam fragor armorum trepitantum personat auras,
Et Libyen cerno, & tua Nile gementia claustra.

neque vero trepidabant aures Fortunæ eo armorum fragore, quæ eum sibi volenti esse non dissimulet. Palmer. in Spicileg. ERHARD. Hic versus in antiquis editionibus omnibus præponitur alteri. *Et Libya*, quem Traguriensis ita exhibet:

 Et

Et Libyae cerno, & tua Nile gementia clostra.
Actiacosque sinus, & Apollinis arma timentes.
Pande, age, terrarum sitientia regna tuarum,
Atque animas arcesse novas: Vix navita Porthmeus
Sufficiet simulacra virum traducere cymba.

Classe

Et Libye cerno tua ville gementia castra.
prima editio:
Et Libya: cerno tua Nile gementia castra.
Ampl. Cuperus malit:
Personat aures
In Libya: cerno tua, &c.
Heinsius mallet:
En Libya cerno tua mole gementia claustra.
versus adhuc cubant in mendo. *Claustra* autem & *castra* confundi docuimus supra ad Trojæ Halosin.

Trepidantes] Ita alibi *timidissimam admirationem* dixit. BARTH. Quem & vide lib. XXIII. Adversf. cap. XXIV.

Personat aures] Lege, *auras.* TORNÆS. Lege, *aures.* AURAT. Ita vet. cod. vulgo, *auras.* SAMBUC.

Et Libya] Lege, *En Libya.* AURAT. Lege, & *Libya: cerno Nile.* COLLADON.

Gementia castra] Fg. *claustra.* mihi magis placet τὸ *castra*, Cleopatræ scilicet. COLLADON. Statius:
Cui luges complexa suos?
Lucr. libr. I.
——— *Tibi rident aequora Ponti.* BARTH.
Quem & vide lib. XXIII. Adversf. cap. XXIV.

Arma trementes] Alii *timentes.* TORNÆS. *Irus, timentis*, Nili scilicet. COLLADON. Quo referatur illud, *timentes*, non dispicio. In edit. quidem Lugdun. legitur, *trementis*, unde forsitan legendum est, *frementis*: frementem enim & iratum hostibus Apollinem in Actiaca pugna describit Propertius in Eleg. 3. lib. 4.

Non ille attulerat crines in colla solutos,
Aut testudineae carmen inerme lyrae.
Sed qualis aspexit Pelopeum Agamemnona vultu,
Egessitque avidis Dorica castra rogis.
Aut qualis flexos solvit Pythona per orbes
Serpentum, imbelles quem timuere lyrae.

Quinetiam eo progredior, ut totum locum illum Petronii hoc modo ac ordine legendum putem:

Cerno equidem gemina jam stratos morte Philippos,
Thessaliaque rogos, & funera gentis Iberae:
Et Libya cerno, & tua, Nile, gementia claustra.
Jam fragor armorum trepidantes personat aures:
Actiacosque sinus, & Apollinis arma timentes.

RICHARD. Alludit Virg. lib. 7. Æneid. BARTH. *Timentes* editiones primæ, & Traguriensis. Heinsius in ora codicis scripserat, forte *tuentis.*

Arcesse] Alii, *accerse*, TORNÆS. Lege, *arcesse.* Stewech. ad Apul. lib. 7. de Asin. ERHARD. Ita scribendum. Alterum *accerse* dudum à viris doctis extra Latii limites proscriptum est.

Navita Porthmeus] Alii, *Proteus.* alii, *certa.* TORNÆS. Sic Autissiod. recte. alii, *Proteus.* Pith. alii, *prora.* PATISSON. Conjectura ducti scripsimus *Porthmeus.* utitur & Juvenalis ea voce Græca, Charontem portitorem designante. SAMBUC. Lege *Porthmeus.* BRASSICAN. In hoc verbo pone in margine; *Hac emendatio est Baptista Pii* Poster. Annotat. cap. 48. DELBEN. & BONGARS. Sic restituit Bapt. Pius Annotat. Poster. cap. 48. ex quo loco apparet, Baptistam Pium vidisse plura Petronii fragmenta. Scaliger *Proreus*, Πρωρεύς. DANIEL. *Fg. certe, irus parva*, vel *picta, irus Portmeus*, vel *patris.* COLLADON. Inferorum portitorem vocat *Protheum*: verum omnes Poetæ Arbitro repugnant. Ant. Delrio Adversar. in Senec. Hercul. fur. Act. 3. scen. 2. vers. 770. Lege, *Porthmeus*, & Charontem intellige, quem Diodorus sic appellatum contendit, quoniam transmittit animas defunctorum. Baptista Pius Annotat. poster. cap. 48. ERHARD. *Porthmeus* est Charon, qui portitor apud inferos est. Virgil. lib. 6. Æneid. *Portitor ille Charon.* *Porthmos* enim significat fretum: & *porthmis*, *idis*, naviculam: & *porthmeus* transfretatorem, id est, qui homines navigio traducit. Scholiastes Juvenal. ad Sat. 3. pag. 31. b. Joan. Tortellius de Ortograph. diction. ex Græcis ductar. Basil. Faber in Thesaur. erud. Scholastic. verbb. *Portitor*, & *Porthmeus*, Taubmann. ad Plaut. Asinar. Act. 1. sc. 3. De eo Virgil. 6. Æneid. & Seneca Hercul. fur. vers. 763. Tibullo est:
——— *Stygia navita turpis aqua.*
Ovidius, seu Pedo Albinovanus, ad Liviam de morte Drusi:
Fata manent omnes, omnes exspectat avarus
Portitor, & turba vix satis una ratis.
WEITZ.

Sufficiet] Tragur. *sufficit ad simulacra.* Forte, *sufficit hac.* HEINS.

Simulacra virum] Pro, virorum, animas hominum, quas mox vocat *umbrarum facies.* & etiam *pater umbrarum* dicitur Plauto, id est, animarum. ERHARD.

Traducere cymba] Pedo Albinovanus Eleg. de morte Drusi;
——— *Omneis exspectat avarus*
Portitor, & turba vix satis una ratis.
Lindenbrogius Not. in Catalect. ERHARD.

Tuque

Classe opus est. tuque ingenti satiare ruina,
Pallida Tisiphone, concisaque vulnera mande.
Ad Stygios manes laceratus ducitur orbis.

CXXII. *Vixdum finierat, quum fulgure rupta corusco*
Intremuit nubes, elisosque abscidit ignes.
Subsedit pater umbrarum, gremioque reducto
Telluris, pavitans fraternos palluit ictus.
Continuo clades hominum venturaque damna
Auspiciis patuere Deûm; namque ore cruento
Deformis titubans vultus caligine texit.

Civi-

Tuque ingenti satiare ruina] Hæc desunt in vet. cod. MS. usque ad versum.

Vix dum finierat. —— TORNÆS.

Horat. od. 2.

Heu nimis longo satiate ludo. DANIEL.

Thessiphone] Lege, *Tisiphone.* AURAT. Scribe, *Tisiphone.* Bellum à *Furiis* immitti, docent omnes Poetæ. Sed & Historici, semel impendentibus omnibus ultimis, sic loqui consueverunt. Hoc Virgilius *Alecto* tribuit. Ovid.

—— *Qua terra patet, fera regnat Erinnys.*

Seneca in Oedipo:

Rupere Herebi claustra profundi
Turba sororum face Tartarea.
Mors alta avidos oris hiatus
Pandit, & omnes explicat alas.

Sic in Sacris Propheta: *Infernus dilatavit animam suam, & aperuit os suum absque omni termino.* Lactantius:

Infernus insatiabiliter cava guttura pandit.

Apud Ammian. Marcellinum mille locis legimus: velut; *Cuncta cientibus Furiis.* Et, *Lituos Bellona luctuosos inflaret.* Et; *Jam lituis cladium concrepantibus.* Et; *Bellona faces accenderant.* Et; *Cœtus Furiarum horrificus totius Asiæ cervicibus insedit.* Et; *Malorum civilium buccinas inflabant.* Et cætera: quis enim omnia possit persequi? Seneca lib. 4. Natural. quæstion. scribit, in summis malis exclamasse Menandrum: *Omnes mali vivunt.* BRASSICAN.

Concisaque vulnera mande] Biturig. *pande.* Pith. PATISSON. "Iras. *funera*, vel, *viscera mande.* COLLADON. Lege, *vulnera.* DELBEN. Valer. Flacc. lib. III. vers. 105.

Dedit ille sonum, compressaque mandens
Æquora purpuream singultibus expulit hastam.

Qui locus merito mihi suspectus. *expellere hastam singultibus*, nihil esse, omnis viderit. Tentabam *extrahit*, nunc muto, & cum Zinzerling. cap. 14. promulsi. critic. lego *exspuit auram.* Verum simile plane factum de mortuo refert Euripides Phœniss. vers. 1432. Quintil. decl. 12. *terram morientes momorderunt.* Homer. Iliad. B. vers. 418. adde Giphan. in Epist. apud Abbem. pag. 647. posset tamen hic legi *lambe.* CUPERUS. Prima editio & Sambuci, *conscissaque vulnera manda.* Tragur. *consissaque vulnera mande.* Verum puto *lambe*, sanguine enim pastas Furias, quis ignorat?

Intremuit] "Iras, *infremuit.* COLLADON.

Subsedit] Ita omnes editiones ante Gonsalium, qui non monuit, unde *subsidit* hauserit. quomodo autem verba illa *sedere* & *sidere*, & composita, passim confundantur, ostendimus supra ad cap. XCVI.

Gremioque reducto] Id est, clauso hiatu. Seneca Troad. vers. 198.

Repetensque ditem, mersus ingentem specum
Coeunte terra junxit. CUPER.

Heinsius mallet *gremioque reducta Telluris pavitans.*

Namque ore cruento] Forte debuerat subsequi hujusmodi versus;

Nostrum quadrijugo scandens Sol æthera curru.

AURAT. Γρ. *ora*, iras. COLLADON.

Deformis Titan] Sic legendum esse vidit Ianus Passeratius: nam vulgo sic legitur; *Deformis titubans.* Cui simile est illud Virg. 1. Georg.

Cum caput obscura nigrum ferrugine texit.

Lambin. Comment. ad Lucretium lib 4. *Titan* pro Sole. Barth. ad Claudian. an, quia in MS. Bongarsiano legitur *ora*, totus locus ita erit cum Colladonio componendus;

—— *Namque ora cruentus*
Deformi Titan vultus caligine texit.

Vulgatam tamen lectionem defendit vet. Poëta apud Orosium lib. 7. cap. 5. ubi de Furore;

. . . *Fremit horridus ore cruento.*

Sunt autem notanda hoc loco ostenta, omina, & præsagia futurorum bellorum, de quibus vide Barthium pluribus locis in Animadvers. ad Claudianum ubi varia horum versuum loca explanantur. ERHARD.

Deformes Titan] Vet. *titubans.* Pith. PATISSON. Deesse videtur versus ante hunc. STEPHAN. Lege, *deformi.* BRASSIC. In antiquo exemplari male erat, *deformis titubans*, BUSCH. Lege, *Titan*, sic etiam

Dei-

Civiles acies jam tum spirare putares.
Parte alia plenos exstinxit Cynthia vultus,
Et lucem sceleri subduxit. Rupta tonabant
Verticibus lapsis montis juga, nec vaga passim
Flumina per notas ibant morientia ripas.

Ar-

Delbenius conjecit legendum. DANIEL. Expressimus editionum veterum & Traguriensis codicis lectionem, quæ licet mendosa sit, non ausus tamen conjecturas virorum doctorum recipere in contextum. Cæterum similia his ostenta vide apud Statium lib. VII. Theb. vers. 404.

Civiles acies jam tum spirare putares] Id est, diceres, cruentum Solem jam spirare bella civilia. COLLADON.

Parte alia] Prodigia belli futuri prænuncia. BRASSICAN.

Rupta tonabant] Legi posse videtur Delbenio:

—— Jam rupta tenebant
Verticibus lassis montes juga. —— DANIEL.

Pro, disrupta, scissa. ERHARD. Verbo *tonare* majora murmura & sonitus indicari docuit Barthius ad Stat. lib. I. Achill. vers. 452. ubi, in montibus auditos sonitus pro prodigiis habitos, hoc adducto Petronii loco ostendit.

Lassis montis] Ieut, *quassis montes.* COLLADON. Lege, *Verticibus lapsis montis juga.* Labes enim significatur & hiatus, quæ ipsa quoque in ostentis numerata sunt. Palmer. in Spicileg. ERHARD. Habent omnes editiones & Traguriensis *lassis.* Semper vero *lassus* & *lapsus* a librariis confunduntur, ut mille locis ostendi possit. vid. Broukh. ad Propert. lib. IV. eleg. IV. vers. 62. *Lassi* autem *montes* Poetice dicuntur a frequenti & toties iterato illo sonitu, quem edebant. Heinsius in marginem conjecerat, *laceris*, vel *quassis*, vel *laxis*. BURM.

Flumina] Alii, *Fulmina* TORNÆS. Lege, *Flumina.* COLLADON. BRASSICAN. Morientibus illis fluminibus opem ferre conabimur, non absurda prorsus opinione, scriptum fuisse à Petronio,

—— Nec vaga passim
Flumina per notas ibant torrentia ripas.

hoc sensu: vaga flumina, passim torrentia, tunc non ibant per notas ripas. non amplius, inquam, alveo suo & ripis flumina continebantur, sed effusa per agros & sylvas omnia sternebant & rapiebant secum. Loquitur enim de prodigiis bellorum civilium, de quibus etiam Virgil. lib. I. Georg. vers. 482.

Proluit insano contorquens vortice sylvas
Fluviorum rex Eridanus, camposque per omnes
Cum stabulis armenta tulit.

Idem in lib. 2 Georg. vers. 452.

Nec non & torrentem undam levis innatat alnus
Missa Pado ——

Plinius de eodem Pado, sive Eridano, cap. 16. lib. 3. *Augetur ad Canis ortus, liquatis nivibus, agris quam navibus torrentior*, id est, rapiditate & impetu nocentior. Ut autem *torrentem* undam dixit Virgilius, sic & Seneca in epist. 40. *Habeat vires magnas, moderatas tamen, oratio, si perennis unda, non torrens.* Idem Virgil. in Eclog. 7.

Hic tantum Boreæ curamus frigora, quantum
Aut numerum lupus, aut torrentia flumina ripas.

Torrentia flumina, ut Homero, χείμαῤῥοι ποταμοὶ ἰλ. δ. Petronius vero *notas ripas* dixit, imitatione Horatii, torrentem amnem describentis, in laudatione Pindari libr. IV. od. II. vers. 5.

Monte decurrens velut amnis, imbres
Quem super notas aluere ripas,
Fertur, immensusque ruit profundo
Pindarus ore, RICHARD.

Scribe:

—— Nec vaga passim
Flumina per notas ibant morientia ripas.

non aliter, quam dicit Macrob. in Somn. Scipion lib. 2. cap. 8. Familiariter *per* pro inter ponere solet. nec audio, qui, in nuperis notis, morientibus hisce fluminibus mederi conatur, sed verissimum est, quomodo posui ego & interpunxi, non manebant, inquit, intra ripas suas flumina, passim vaga. Et, ne hæsitet quispiam porro, ponam Manilianos versus, lib. 4. Astron. vers. 624. quos hic adumbravit Petronius;

Donec in Ægyptum redeant curvata per undas
Littora, Niliacis iterum morientia ripis.

Quod autem ait, *ibant morientia*, aspexit quodammodo Claudianus in Consul. Mall. Theod. vers 114.

—— Nascentes ibant in secula libri.

Pontanus Not in Somn. Scip. lib. 2. cap. 8. eleganter, *morientia*, pro, exarescentia, ut apud Claudian. malim autem, *latas*, quam *notas*, quia decrescente flumine *lata*, seu *laxa*, fiunt ripæ. Barth. ad Claudian. Consul. Olybr. & Probr. vers. 110. Qui tamen sui oblitus ad Bell. Gildon. vers. 41. scribit; *Notas ripas* excedentem *vagum* dicunt etiam Horat. & Seneca. Et diversa loqui videtur, *vaga* & *morientia* eadem vocans, nec sufficere videntur, quæ Pontanus produxit. Sed omnis elegantia in τῷ *morientia* sepulta est. Dicit enim, *mori flumina*, quæ exuberantia speciem suam perdunt & confundunt. Mors enim resolutio formæ est. ERHARD. Recte explicat Gronovius lib. III. Observ. cap. II. contra Barthium (quem & vide ad Stat. IV. Sylv. III. vers. 74.) & alios. Neque etiam

Armorum strepitu coelum furit, & tuba Mortem
Sideribus trinis acta ciet: jamque AEtna voratur

Igni-

etiam *notas ripas* movere licet. nec cum Boxhornio ad Lamprid. Diadumenum conjicere *nostras*. Manilius lib. IV. vers. 417.

Terrenos aspice tractus
Et maris, & notis fugientia flumina ripis.

Ita Phædrus lib. I. fab. II. *exitus notos* dixit, & Ovidius libr. I. Metam. vers. 370.

- - - *Adeunt pariter Cephisidos undas,*
Ut nondum liquidas, sic jam vada nota secantes.

Ire autem proprie de fluviis dici, docet Barth. ad Stat. IV. Theb. 833.

Morientia] Biturig. *manantia*. Pith. PATISSON.

Armorum strepitu] Virgil. Georg. I. vers. 473.

Armorum sonitum toto Germania cœlo
Audiit. - - -

Et Plinius lib. 2. cap. 59. Prolixe Julius Obsequens de Prodig. Ovidius lib. 15. Metamorph. &c. BRASSIC. Legendum *crepitu*, egregie ostendit, collatis insignibus veterum scriptorum de hoc omine locis, deliciæ quondam nostræ Janus Brouckhusius ad Tibull. libr. II. eleg. V. vers. 73. cujus inexhaustas lectionis divitias, & ingenii copias, dum stupet eruditior orbis, jejunus & nudus quidam Gallulus, qui nihil in literis nostris umquam, nisi ex lexicis & Thesauris publicis compilatum, proferre potuit, & tamen sibi δοκησίσοφος egregie placet, maledico dente nuper carpsit, & cujus viventis oculos sustinere non ausus fuisset, degener vulturius cadaver laceravit. *Armorum tonitru*, dixit grandiloquus sæpe ultra modum Papinius lib. III. Theb. vers. 423. BURM.

Tuba mortem] Scribe, *Martem*. Pith. PATISSON. COLLADON.

Sideribus] Irae, *fulguribus*. COLLADON. Locus corruptissimus, prima editio & Sambuci *sideribus armis actu ciet*. Traguriensis, ut & codex vetus, quem Sambucus laudat, *sideribus trinis acta*. Forte

Sideribus tribus acta ciet.

Eodem fere modo, ut Florus lib. III. cap. 21. *Tribus, ut sic dixerim, sideribus agitatum est.* Ut tria sidera hic tres duces, Crassum, Pompejum, & Cæsarem notent. Quod si non placeat, fateor, me hic nullum sensum videre. Nam *transmissa*, *demissa*, & similia, ex nova moneta prodiere. *Mortem* etiam constanter habent omnes veteres, ut eam quoque, tamquam Deam hic Poëta consideret, licet *ciere Martem* sit vulgatius.

Transmissa] Alii, *demissa*. TORNÆS. & STEPHAN. & AURAT. Alii, *tremefacta*. Vet. *armis acta*. alii, *transacta*. alii, *tumefacta*. PATISSON. Mendose Vet. cod. pro *armis*, *trinis* habet. SAMBUC. Lege, *sideribus ciet acta armis*. BRASSICAN. Lege, *acta*. DELBEN. Alias non recte legitur, *sideribus armis acta ciet*. BUSCH. Γρ. *tumefacta*. COLLADON. Lege, *tremefacta ciet*. Sidon. carm. 5. *Et Venerem Martemque cient*. Savaro in Not. ERHARD.

Ætna voratur] Forte, *vexatur*. COLLADON. SAMBUC. Lege, *micabat*, non *voratur*. BUSCH. Hoc inter portenta citat Xiphilin. καὶ τὸ τῆς Αἴτνης πῦρ πλεῖστον ῥύη, καὶ πόλεις λυμήνασθαι WOUWER. *Flumina* πεπυρωμένα, quam *fulmina*. Accius apud Cicer. 2. de Natur. Deor. Virgil. I. Georg. Sulpicius Severus in Ætna, Ovid. Exiul, Eleg. 10. lib. 2. dixit *Ætneos lacus*. Strabo lib. 6. Interpres Æschyli ad Prometh. vinct. Solinus cap. II. Sic & MSS. autores illi causæ meæ patrocinantur. Nec tamen omnino improba est lectio vulgaris. BOURDELOT. *Flumina* quidem dici posse de copia & agmine quasi flammarum, agnosco. Sed omnis ratio exposcit *fulmina*, quæ cum soleant ex cœlo à Jove torqueri, nunc mutato ordine & lege naturæ ex Ætna, ubi erat officina Vulcani, in qua cudebantur fulmina, in cœlum mittuntur. Manilius I. astr. vers. 650.

Sunt autem cunctis permixti partibus ignes,
Qui gravidas habitant fabricantes fulmina nubes
Et penetrant terras, Ætnamque minantur Olympo.

Ubi nihil necesse cum Tanaquillo Fabro ad Lucret. lib. I. pag. 427. reponere *Ætnaque imitantur Olympum*. Ampliss. Cuperus non abhorret à *rotatur*, quod Cerda probabat. Ita enim Claudian. I. de raptu.

Qua scopulos tormenta rotent!

pro quo *glomerare* Virgilius III. Æn. 577. sed tamen præfert *voratur*, id est, læditur, & exhauritur. Corn. Sever Ætn. vers. 113.

Aut etiam inclusi solidum exedere vapores.

Et hoc postulat frequentissima Poëtarum loquendi consuetudo. Albinovanus in mortem Drusi 134.

Et vorat hos ipsos flamma rogusque sinus.

ubi grandis ille & magnifici nominis adoptator Gorallus, ex lexicis suis sapiens, egregiam nobis notam obtrudit, & *sinus*, *viscera* esse statuit; ne autem Philosophus sine ratione aliquid enuntiet, dicit *sinus viscera dicta videntur, quod vestium sinu teguntur.* Euge! belle! σοφῶς! quid non facit bona Logica? certe nos Grammatici, quibus, etiam remota veste, obstaret cutis & caro, ne ad viscera penetrarent oculi, explicaremus, Liviam, nimio desiderio filii abductam, cadaver in rogo positum, & artus inanes, sive anima vacuos, amplecti, non animo, sed brachiis suis & pectore, & ita imprudenter, ut ipsa flamma Liviæ vestes voret & consumat. Et hoc, gestu si adjuvetur versus, indicant verba illa *hos ipsos*, quos digito quasi demonstrat. Nam nos edocti sumus à Poëtis, *sinum* poni pro ipsis vestibus, ut pars sæpe pro toto. Ovidius Epist. XIII. 36.

Indue regales, Laodamia, sinus.

Dddd Pro-

Ignibus insolitis, & in aethera fulmina mittit:
Ecce inter tumulos, atque ossa carentia bustis,
Umbrarum facies diro stridore minantur.
Fax stellis comitata novis incendia ducit;
Sanguineoque repens descendit Jupiter imbre.

Haec

Propert. lib. 1. eleg. 2.

Quid juvat ornato procedere, vita, capillo
Et tenues Coa veste movere sinus?

Seneca Oedip vers. 422.

In te tam molles placuere cultus,
Et sinus laxi, fluidumque Syrma.

Hippol. vers 390.

Brevis expeditos zona constringat sinus.

Valerius Flaccus lib. 1. vers. 103.

——— *Aut tereti crinem subnectitur auro,*
Sidereos diffusa sinus.

Sed jam fastidiosus Philosophus nasum subducet ad tantam exemplorum farraginem, quæ tamen facile accumulari aliis posset, &, me hæc chartis illinere, ut occasione ea, quæ lectione continua in adversaria conjeceram, promendi utar, jactabit; quo jejuno dicto Eruditissimi Brouckhusii Commentarios infamare conatus est lexicorum unicus exscriptor. Objiciet etiam à te prolatum illud Ovidii ex Thesauro Stephaniꝫ, qui in Epistola quinta Oenones pro *præcordiis* sumi notavit. Quod tamen nescio an procedat: nam *attonitis micare sinus* possunt dici, ubi cordis palpitatio & tremor ita magnus sit, ut ipsi vestium sinus moveantur, & inde colligatur horror ille, qui quatit corpus. Quod si quis tamen præfracte ipsam pectoris partem ibi intelligi velit, per me licet, ne tamen ipsa viscera *sinus* dici inde contendat, & Albinovani locum contra Poëtæ mentem interpretetur. Hæc justus dolor, quo lacerari meritissimorum Virorum manes ab imi subsellii Gallulo indignamur, expressit, neque humaniorum artium cultores, quorum plurimi jam procaciam istam vix tolerandam mecum censent, in malam accepturos partem confido. Cæterum flammam & ignem *vorare*, *edere*, & similiter, passim à Poetis dici, ad dictum Albinovani locum ostendit Heinsius, & nos in dissertationis de Jove Fulgeratore cap. VI. ita & Statius lib. VI. Theb. 109.

Non grassante Noto citius nocturna peredit
Flamma nemus.

Ubi nollem, Barthio ineptam hanc visam scripturam, quæ lentitudinem quamdam contra impetum & celeritatem rei ingerit, cum contra celeritatem flammæ notet, quæ penitus consumsit & abolevit silvam. Horatius III. od. 75.

Nec peredit
Impositam celer ignis Ætnam.

Vide Heinsium ad Ovidii I. Amor. eleg. ult. vers. 41. BURM.

Inter tumulos] Vet. *cumulos*. Pith. PATISSON. COLLADON. Lactant. lib. 2. cap. 2. *Vulgus æstimat mortuorum animas circa tumulos, & corporum suorum reliquias oberrare.* Sed eadem inter ostenta numerat Ovid. 2. Fast. WOUWEREN.

Ossa carentia] Alii, *arentia*. Pith. PATISSON. Gronovius mallet *ossa calentia*, id est, recens cremata, recentia ab rogo. Quia circa illa potissimum oberrare animas hominum credidit superstitio veterum, ut Plato in Phædone. Unde & Statius Epicedio Glauciæ:

Plorantemque animam supra sua funera vidi.

neque ab hac conjectura abhorret Amplissl. Cuperus e adducto loco Euripid. Orest. vers. 422.

Ἕκτον τόδ' ἦμαρ, ἔτι πυρὰ θερμὴ τάφου.
Sextus hic dies est, rogus adhuc calet sepulcri.

sed & vulgata nititur superstitione simili, qua credebant, umbras circumvolare insepulta cadavera. vide Barth. ad Stat. lib. V. Theb. vers. 163. & XII. Theb. vers. 150. & 159.

Stridore] Proprie de umbris. vide quæ plena manu de iis tradit Brouckhusius ad Tibull. lib. 1. eleg. 2. vers. 47.

Stellis comitata] Lege, *crinita*. DELBEN. COLLADON.

Incendia ducit] Simile prodigium apud Claudian. bell. Get. vers. 242.

- - - *passimque crematas*
Perbacchata domos nullis incendia caussis,
Et numquam cælo spectatum impune cometen.

ubi Barthius Petronium nostrum adducit.

Repens Jupiter imbre] Alii, *igne*. TORNÆS. Ἴσως, *ruens*. COLLAD. Hunc versum Claudianus expressit, *Sanguineo rubuisse Jovem*, ex Ovid. lib. 15. & Hesiodo in Clypeo Herculis, Barth. ad Claudian. libr. 1. in Eutr. vers. 5. II. in Eutr. vers. 41. & bell. Getic. vers. 379. *Jupiter* pro aëre. ERHARD. Ingeniose in suis ad Ovid. Notis lib. XII. Metam. vers. 61. veterem nostro restituit lectionem N. Heinsius *repens*. Sic *repens fulminis ictus* Lucr. lib. V. *repens hostium adventus*. Cicer. lib III. Tusc. Quæst. & *repens belli Gallici fama*. Liv. lib. VI. BOSCH. Heinf. ad Ovid. XII. Metam. 61 mallet *repens*. Amplissimus autem Cuperus lib. 1. Observ. cap. 1. *rubens*. Ita enim Claudianus lib. 1. in Eutrop. vers. 4

——— *Nimboque minacem*
Sanguineo rubuisse Jovem. ———

Et Livius lib. XXV. cap. 7. *Sol rubere solito magis sanguineoque similis.* *Jovem* autem pro aëre poni, passim

ob-

Haec ostenta brevi solvit Deus. Exsuit omnes
Quippe moras Caesar, vindictaeque actus amore
Gallica projecit, civilia sustulit arma.
Alpibus aëriis, ubi Grajo nomine pulso
Descendunt rupes, & se patiuntur adiri,
Est locus Herculeis aris sacer, hunc nive dura

Clau-

observarunt viri docti. vide Barth. ad Stat. libr. 11. Theb. vers. 154. de *descensu* Jovis, nos egimus abunde in dissertatione de Jove fulguratore.

Hac ostenta] Quidam *promissa*. COLLADON. *Ostensa* Traguriensis. *Solvere* autem hic est ostendere, quid portendant; ne enim diutius in iis explicandis hæreant anxii mortales, sequitur statim civile bellum à Cæsare cœptum.

Quippe moras Cæsar] Incredibilem Cæsaris celeritatem quis non ex historia comperit? Lucanus in 3. Pharsal.

Agmine nubiferam rapto supervolat Alpem, &c.

Cicero ad Attic. *Ruit hoc tutus.* Et, *Ego scio quem metuam, & quamobrem.* Et, *Arma dedimus, ut nunc cum bene parato pugnaremus*, &c. BRASSICAN.

Alpibus aëriis] Hæc omnia petenda sunt ex Appiani 2. & ipso Cæsare libr. 3. de Bello Civili. Qui Lucanum adjicit, is totam historiæ πραγματείας feliciter intelliget. Satis est digitum ad fontes intendisse. & quasi de suo lumine lumen accendisse, viamque comiter monstrasse. Virgil. in 6. Æneid. vers. 830.

——— *Quantas acies stragemque ciebunt*
Aggeribus socer Alpinis, atque arce Monœci
Descendens gener adversis instructus Eois.

BRASSICAN. Legendum & distinguendum:

Alpibus aëriis (ubi Grajo nomine pulsa
Descendunt rupes, & se patiuntur adiri)
Est locus. ——— COLLADON.

Grajarum Alpium etiam meminere Ptolemæus, Plinius, Tacitus, Antoninus in Itinerar. Ammianus, & alii. Sunt vero eæ Alpes, quas hodie *Montem S. Bernardi minorem* nominant, à cœnobiolo in summo vertice D. Bernardo sacro. Ægid. Tschudus in Descript. Rhetiæ. Johan. Stumpfius in Chronic. Helvetior. Leander Albertus in Descript. Italiæ, Jos. Simlerus Comment. de Alpib. p. 92. b. Barth. in Claud. bell. Getic. vers. 322. ERHARD.

Grajo nomine pulsa] Alii, *nomine pulso.* TORNÆS. Forte, *pulsa.* SAMBUC. Lege, *nomine sursum.* DELBEN. *Pulsa* etiam Barthius ad Claudian. Bell. Getic. vers. 347. unde Erhardus, & eum secutus Gonsalus, hauserint suum *vulsa*, non docuerunt nos. Sed video etiam Cluverium ita citare in Ital. antiq. lib. 1. cap. 32. qui & ingentem hic Petronium errorem commisisse autumat, quod confuderit transitum Grajarum Alpium cum Maritimarum. *Pulsas Alpes* poni posse pro dejectis arbitratur Ampl. Cuperus. Ita Propert. lib. III. eleg. 1.

Nam quis equo pulsas abiegno nosceret arces?

Et eo pertinere notat Ciceronis locum III. Catilin. *Cum & simulacra Deorum immortalium depulsa sunt, & statua veterum hominum dejecta.* Inclinat tamen in *vulsa*; editio Genevensis, nescio à quo an. 1629. procurata, in margine notat:

——— *Ubi Grajo nomine sursum*
Escendunt.

Escendunt quoque habet Cluverius dicto loco; sed contra mentem auctoris. Si enim surgerent, nec se paterentur adiri Alpes, quo pacto trajecisset Cæsar? Oportet ergo, hic juga fuisse depressiora. Sane omnes editiones veteres & Traguriensis codex habent:

——— *Ubi Grajo nomine pulso*
Descendunt rupes, & se patiuntur adiri.

quod rectum puto. Sed nondum satisfacit mihi illud *pulsa, pulso*, vel *vulsa*. & corruptam vocem existimo. Forte *celsa* vel *prona*, vel similis vox à librario loco mota fuit BURM.

Est locus Herculeis aris sacer] Idem affirmant Æm. Probus, sive Corn. Nepos in Annibal. Ammianus, Silius Italicus, alii. *Alpes Penninas* esse contendit Gaud. Merula, sic dictas ab Hercule Pennino in summo verticis consecrato, Antiquit. Gall. Cisalp lib. 3. cap. 5. 9. & 10. & lib. sect. 2. cap. 11. Quem refutat Simlerus. nam, etsi Livius *Pennini Dei* meminerit, non tamen inde evincitur, cum *Herculem Penninum* appellari. Et, quod ipse Merula non diffitetur. diversæ sunt *Alpes Pennina* atque *Graja*. & bono spatio dissitæ, contra existimavit Reimund. Martianus, & eum secuti Cuspinianus atque Jovius. Nam *Pennina Alpes* sunt, quas mediæ ætatis scriptores vocant, *Montem Jovis*, vulgus Helvetiorum *S. Bernhardi majorem*, qui idolum Jovis, quem puto Penninum veteribus dictum, in summo vertice destruxit atque dejecit. At *Graja Alpes* sunt *Mons Bernhardi minor*, ut modo dictum, quibus a nonnullis annumeratur *Mons Calvi*, seu *Cinisius*, è mediæ ætatis scriptoribus dictus. ERHARD.

Herculeis] Hoc Livius inter fabulas refert. quibusdam tamen non prorsus vana & inanis narratio videtur, quando Herculis transitus multa vestigia indicantur, *Herculis Monaci portus*, & harum Alpium nomen. & *Lepontii* ita dicti creduntur, quod ab Hercule

eo

Claudit hyems, canoque ad sidera vertice tollit,
Coelum illinc cecidisse putes; non solis adusti
Mansuescunt radii, non verni temporis aura:
Sed glacie concreta rigens, hyemisque pruinis,
Totum ferre potest humeris minitantibus orbem.
Haec ubi calcavit Caesar juga milite laeto,
Oravitque locum, summo de vertice montis
Hesperiae campos late prospexit, &, ambas
Intentans cum voce manus ad sidera, dixit:
[a] *Jupiter omnipotens, &, tu Saturnia Tellus,*

Armis

a CÆSAR.

eo loco relicti fuerint. Simler. Comment. de Alpib. ERHARD.

Claudit hyems] Id est, frigore & gelu adstringit, ut contra calor *aperire*, *patefacere*, & *laxare* dicitur. Senec. Herc. Furent. 8.

Hinc qua tepenti vere laxatur dies.

ubi vide notas Gronovii. Ovidius II. Epist. Heroid. vers. 123.

Sive die laxatur humus, seu frigida lucent
Sidera.

ubi Heinsius in curis secundis pluribus illam locutionem illustrat. Stat. lib. IV. Sylv. IV. vers. 13.

Jam Terras volucremque polum fuga veris aquosi
Laxat.

ubi male Behotius lib. I. Apoph. I. *lassat* rescribi jubet. Joseph. Iscanius lib. V. Bell. Troj. vers. 400.

——— *Vix flore solum laxaverat æstas*
Tertia. ———

utrumque Virgilius lib. II. Georg. 317.

Rura gelu tum claudit hyems. - - -

Et mox vers. 330.

- - - *Zephyrique tepentibus auris*
Laxant arva sinus. - - -

ubi vide quæ viri docti adnotarunt & præcipue Cerda. *Nix* autem *dura* est concreta, sive in glaciem durata. *Duratas solo nives* dixit Horatius lib. III. od. 24. sed ohe! jam satis est. Goralli ferulam & scuticam metuo, si in re nota plura constipem. BURM.

Cannoque] Lege, *canoque* AURAT

Cœlum illinc cecidisse putes] Hæc includenda sunt parenthesi. COLLADON. Pulchre & vere Gronovius Observationum lib. III. cap. II. *cœlum illic sedisse putes.* Vide quæ à nobis dicta sunt supra ad versum XCI. hujus poematis. HEINS.

Non solis adulti] Alii, *adusti*. Pith. PATISSON. *vox*, *adustus*, locus scilicet. COLLADON. Alii, *adusti*. male. *Sol adultus* est meridies, quo radii Solis non habent, quo magis adolescant. Sidon. lib. 4. ep. 8. *Jam Sol adultus roscida noctis humorem radio crescente sorbuerat.* Savaro in Not. Seneca Herc. Oetæo vers. 1288.

- - - *Vicitque faces*
Solis adulti glaciale jubar.

ita ibi legendum est. Zinzerling. Miscellor. Critic. lib. 2. cap. 17. ERHARD.

Mansuescit radiis] Alii, *mansuescunt radii*. PATISSON. Quidam legunt *mansuescit radiis.* COLLADON. Primæ editiones & Sarisberiensis codex *non solis adusti mansuescunt radii*, quod secuti sumus.

Glacie concreta rigens] Vox, *concreta algens.* COLLADON. Hieronymum Alexandrum legere, *sed glacies concreta riget*, notavit Ampl. Cuperus.

Totum ferre potest] Locus mendosus videtur. SAMBUC.

Humeris minitantibus] Id est, trepidantibus. COLLADON.

Optavitque locum] Alii, *oravitque*. alii, *intravitque*. PATISSON. SAMBUC. Vox, *lustravitque*. COLLADON.

Hesperia campos lata] Lege, *late*. STEPHAN. AURAT. COLLADON.

Intentans cum voce manus] Aristoteles in lib. de Mundo; *καὶ γὰρ πάντες οἱ ἄνθρωποι ἀνατείνομεν τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν, εὐχὰς ποιούμενοι. Omnes certe deprecantes ad coelum manus tollimus.* Nam Deo summum locum tribuimus. Unde toties est apud Homerum: Iliad. O. vers. 371.

Εὔχετο γὰρ χεῖρ' ὀρέγων εἰς οὐρανὸν ἀστερόεντα.

Virgil. lib. X. vers. 667.

Et duplices cum voce manus ad sidera tendens.

Cicero lib. 7. Epistolar. famil. ad Cæsarem: *Sustulimus manus.* Meminit & Tertullian. in Apologetico, cap. 23. BRASSICAN. Deos orantium vetus mos est, manus supinas, ut loquuntur Virgilius, Horatius, cœlo attollere. Barthius in Ceir. Virg. num. 403. id quod flagrantis animi indicium est. David Psalm. 63. vers. 5. *Sic benedicam te in vita mea, & in nomine tuo levabo manus meas.* Bucerus in Annotation. in Psalm. ERHARD.

Saturnia tellus] Hemistichium Ennianum apud Var-

Armis laeta meis, olimque onerata triumphis,
Testor ad has acies invitum arcessere Martem,
Invitas me ferre manus, sed vulnere cogor,
Pulsus ab urbe mea, dum Rhenum sanguine tingo,
Dum Gallos iterum Capitolia nostra petentes
Alpibus excludo: vincendo certior exsul:
Sanguine Germano, sexagintaque triumphis,
Esse nocens coepi. quamquam quos gloria terret?
Aut qui sunt, qui bella vident? mercedibus emtat,

Ac

Varronem, id est, Italia. ERHARD.

Laeta meis] Adscripserat aliquis oræ codicis sui *Feta*, ut Virgil. II. Æneid.

› - - - *Scandit fatalis machina muros*
Feta armis.

Triumphos autem hic poni pro victoriis, recte adnotavit Ampl. Cuperus: ter enim tantum triumphavit Cæsar. Valer. Flacc. lib. III. Arg. vers. 291.

- - - *Talesne acies, talesne triumphos*
Sorte dabant.

Onerata triumphis] Ornata, honestata, ut apud Plautum. ERHARD.

Testor ad has acies] Lege, *ad has arces.* Massiliam significat, & subjecta Insubriæ oppida. id postea etiam clarum fit.

Dum Cæsar tumidas iratus deprimit arces.

Palmerius in Spicileg. ERHARD. Scilicet vos. ut Virg. II. Æneid. vers. 431.

Iliaci cineres, & flamma extrema meorum,
Testor.

ubi Servius, *deest vos.* Græce una quoque voce μαρτύρομαι Lucian. in Timon. vide Salmas. ad Jus Attic. & Rom. pag. 808. CUPERUS.

Arcessere] Alii, *accersere.* Pith. PATISSON. Egimus de hac voce supra ad cap. XXXVII. est hic quærere bellum, & caussam esse belli, quod facile evitari potuisset. Virgil. X. Æn. vers. II.

Adveniet justum pugnæ, (ne arcessite) tempus.

Ferre manus] Etiam Virgiliana imitatio, qui lib. V. Æneid. vers. 402.

- - - *Quibus acer Eryx in prælia suetus*
Ferre manum.

ubi Servius, *contendere, & manum pro manus, nam utraque manus armatur.* Ita transpositis verbis locus ille scribendus, frequentius est *conferre manus.* Barth. lib. XXIII. 24. *manus* interpretatur vim, ut postea, *Et tentate manus.* BURM.

Dum Rhenum] Lege, *dum.* AURAT. Scribe, *Renum*, sine *h*, ut est in V. C. DANIEL.

Sanguine vinco] Lege, *pingo.* Palmer. vel, *tingo*, Jungermann. itaque habent quidam libri veteres. Intra;

Thessalicos sinus humano sanguine tinge. ERH.

Vinco est in antiquis editionibus & Traguriensi, sed recte repositum *tingo.*

- - - *Sexagintaque triumphis.*]

Ex fide historica lego *quinquaginta.* Ratio patet apud Solinum cap. 6. qui prælia Cæsaris narrando, quinquaginta prælia vicisse, bis sinistra manu præliasse, asserit. Minus recte Plinius lib. 7. cap. 25. qui emendationem accipiet à Solino. Itaque Cicero Cæsar I. dum laudat Cæsarem, dixit *numerum præliorum ἀορίστως*, ut hoc loco, si retineatur vetus lectio. BOURDEL.

Esse nocens coepi] Id est, reus peragi. ERHARD.

Quos gloria terret, Aut] Γρ. *terret? Aut.* COLLADON.

Bella vident] Lege, *timent.* DELBEN. COLLADON. In aliis *vident.* Lege, *jubent.* Bella jubebat populus Romanus centuriatis comitiis coactus, quem hic Cæsar invidiose ex operis mercenariis collectam multitudinem vocat. Guiel. Plaut. quæst. in Mostell. cap. 4. ERHARD. Alii, *vident*, minus recte. Unus ex scriptis, *jubent;* quomodo legendum esse dudum monuit J. Guilielmius, Quæst. in Plaut. Mostell. cap. IV. Est hoc comitiale verbum, ut indicat formula, qua rogabant; VELITIS. JUBEATIS. QUIRITES. BOSCH. *Qui bella jubent* Janus Gulielmius. Sed contrarium Arbiter volebat, invectus hic ore Cæsaris in illos, qui arma deponi à Cæsare volebant. Scribendum igitur cum Gronovio lib. III. Observ. cap. II. *vetant*, ubi etiam erudite docet, operas & vilissimam plebis partem mercede conduci solere per potentes & factiosos in republica homines, & hanc colluviem falsum Populi Romani nomen gessisse. Idem præclare illic illustrat, quid voluerit Petronius per illa, *quorum est mea Roma noverca.* Hoc est, qui nec moribus, nec fortunis, sunt veri cives. digna omnia, quæ videantur apud ipsum. Pro *mercedibus emta*, possis, *mercede redemta*, sed nil necesse. *Mercedum pactiones* Ciceroni in paradoxis. HEINS. Omnes editi etiam & scripti *vident. Vetant* Gronovii longius à scriptis abit. *Jubent* Gulielmi prætferrem: cum, quia potuit respicere ad decretum, quo hostis fuit judicatus, & quo juberentur Consules videre, ne quid detrimenti respublica caperet, de quo

Sena-

Ac viles operae: quorum est mea Roma noverca,
Ut reor, haud impune; nec hanc sine vindice dextram
Vinciet ignavus. victores ite furentes,
Ite mei comites, & caussam dicite ferro.
Namque omnes unum crimen vocat. omnibus una
Impendet clades. reddenda est gratia vobis:
Non solus vici. quare, quia poena tropaeis
Imminet, & sordes meruit victoria nostra,
Judice Fortuna cadat alea. sumite bellum,
Et tentate manus. certe mea caussa peracta est.
Inter tot fortes armatus nescio vinci.
Haec ubi personuit, de coelo Delphicus ales

Omina

Senatusconsulto graviter queritur initio libri I. de Bell. Civili, tum, quia facillimus lapsus in duobus his verbis, quæ & alias confusa a librariis. Ita apud Virgil. lib. I. Æneid. 577. & IV. 546. pro *jubebo* codices alii, quos contulit Heinsius, *videbo* vitiose exhibent. Sed *viles operas* egregie explicat Gronovius, quas *campestres operas* vocat Sueton. in Aug. cap. 3. BURM.

Mercedibus emta] Livius Decad. 3. lib. 10. *Homines mista ex colluvione, quos non fides teneret, sed merces.* Et Decad. I. lib. I. *Apud vagos merces valuit.* Lucanus lib. X. vers. 408.

Nulla fides pietasque viris, qui castra sequuntur,
Venalesque manus. ibi fas, ubi maxima merces.

Discant tandem vagi illi Cares, ut ne quid aliud dicam, adagium, quod interpres Thucydidis lib. ζ. citat; πιπτάσκει δ' ὁ κακὸς πάντα πρὸς ἀργύριον. BRASSICAN.

Viles operae] Lege. *opera.* AURAT.

Quorum est mea Roma noverca] Sic Vellejus Paterculus in princip. Histor. ERHARD. Dictum Scipionis etiam habet Valer. Maxim. lib. VI. cap. II. §. 3.

Et reor] *At reor*, HEINS.

Vinciet] Alii, *incidet.* PATISSON.

Ferentes] Alii, *frequentes.* PATISSON. TORNÆS. Ἴσως, *frequentes*, vel *nocentes*, vel *sequentes.* COLLADON. Lege *furentes.* ipse postea,

Mitis turba Deum terras exosa furentes.

Id est, impetum bellicum facientes, & armatas impetu ferri ad pugnam. BOURDELOT. Prima editio, & Sambuci, *ferentes.* Tragur. *Furentes.* eadem varietas est apud Statium lib. VI. Theb. 776. & IX. vers. 5. præstat tamen *furentes*, quia dolore accensos stimulat, ut ferro rem agant. *Furere* enim proprium militibus. v. Heins. ad Val. Flacc. lib. I. vers. 144. & alibi. Ita *furor* & *insania* de Martis opere. v. Barth. ad Stat. lib. III. Theb. vers. 669. & libr. IX. vers. 5. BURM.

Comitis] Alii, *comites.* TORNÆS. Deleatur stigma asterisci. Pith. PATISSON.

Caussam discite ferro] Lege, *dicite.* STEPHAN. AURAT. Quo pacto & supra dixit; *gladio jus dictu-rum ignaviæ suæ.* ERHARD.

Reddenda est gratia vobis] Lege *votis.* Votis jam & exsecrationibus inimicorum Cæsariani perierant. Hanc tam impensam voluntatem negat Cæsar, quin remuneretur. Sic mox; *Votis interficit hostem.* Palmer. in Spicileg. Sed *vobis* evincunt ea, quæ sequuntur: & ipse Cæsar ait; *Non solus vici.* ERHARD. Heinsius quoque mallet, *reddenda est gratia vobis.*

Et sordes meruit victoria nostra] Innuit sordes reorum, dum in judicio præsentes accusantur: de quibus vide quæ supra diximus. ERHARD.

Judice fortuna cadat alea] Iacta forte alea. AURAT. Lucanus, *Cadat alea fati.* BRASSICAN. Idem Cæsar apud Suetonium cap. 31. *Eatur, inquit, quo Deorum ostenta & inimicorum iniquitas vocat. jacta est alea, inquit.* ERHARD.

Sumite bellum] Id est, suscipite. Flor. lib. IV. cap. 12. *Hoc velut sacramento bellum sumserant.* Suet. in Cæs. cap. 60. *Prælia non tantum ex destinato, sed ex occasione, sumebat.* Sallustius in Jug. cap. 20. *Prius omnia pati decreverat, quam bellum sumere.* Lucan. lib. IX. vers. 200.

Juvit sumta ducem, juvit dimissa potestas.

Supra cap. 89. infra vers. 283. Ita *sumere impetum* Flor. lib. IV. cap. 12. *sumere pacem* Propertius lib. II. eleg. I. CUPERUS.

Et tentate manus] Ἴσως, *Intentate.* COLLADON. Supra cap. 89. *Tentant in armis se duces.*

Peracta] Propria vox in judiciis. vide Heins. ad Ovid. XVI. Epist. Heroid. vers. 324. Badæum ad l. XIII. ff. de publ. judic.

Delphicus ales] Aquila. GLOSSÆ. SAMBUC. Aquila. sed cur *Delphicus*? an, quia in Apollinis tutela? Atqui Jovis avem esse, in ejusque tutela auctores rerum

Omina laeta dedit, pepulitque meatibus auras.
Nec non horrendi nemoris de parte sinistra
Insolitae voces flamma sonuere sequenti.
Ipse nitor Phoebi vulgato latior orbe
Crevit, & aurato praecinxit fulgure vultus.
CXXIII. *Fortior ominibus movit Mavortia signa*
Caesar; & insolito gressus prior occupat ausu.
Prima quidem glacies, & cana vincta pruina
Non pugnavit humus, mitique horrore quievit:
Sed,

rum memorant. vide Isidor. Etymolog. lib. 17. cap. 3. ERHARD. Delphicus ales est corvus, qui & *ales Phoebeius* Nasoni dictus, ut recte Gronovius interpretatur adversus illos, qui Aquilam accipiunt, aut accipitrem. Is adeatur Observationum libr. III. cap. II. in Manilii versibus lib. I. Astronon. 780. malim corrigi:

Et commilitio volucris Corvinus adeptus
Et spolia & nomen, quod gessit ab alite Phoebi.

nunc circumfertur, *quod gestat in alite Phoebum*. HEINS.

Omnia lata] Lege, *omina*. STEPHAN. AURAT. COLLADON. Conjectura ducti scripsimus *omina*. vulgo, *omnia*. mox *Fortior ominibus*. SAMBUC.

E montibus auras] Alii, *meatibus*. TORNÆS. Alii, *e montibus*. PATISSON. BRASSIC. Vet. Cod. *meatibus*. vulgo, *montibus*. SAMBUC. Re. *meatibus*, id est, volatu suo. COLLAD. Recte emendatum. Apulej. XI. Metam. *Volucres coelo meantes*. vide supra ad cap. V.

Auras] Lege, *iras*. STEPHAN.

De parte sinistra] Ennius,

Cum tonuit laevum bene tempestate serena.

Cicero lib. 2. de Divinat. Est apud Homerum & Virgilium. BRASSICAN. Quae erat felix, ut & *laeva*. Meursius Animadvers. Miscell. lib. 3. cap. 18. De hoc omine ex volucris volatu Barth. ad Claudian. I. in Eutr. vers. 125. ERHARD.

Insolita voces] Quidam legunt *insolita*. COLLAD.

Flamma sonuere sequenti] Quia vet. cod. habet, *Insolita flamma*. videtur legendum, *sequentes*, scilicet *voces*. BRASSICAN. Vet. cod. *frequenti*. vulgo, *sequenti*. SAMBUC. & DELBEN. Iras, *luna sonuere*. COLLADON.

Latior] Alii, *latior*. PATISSON. *Latior* primae editiones & Traguriensis. *latior* tamen malim. Nam ominosum foret & monstro simile, si contra naturam orbis Solis ipse cresceret. Sed, ut recte Senec. Epistol. XCII. ostendit lucem solis integram & eamdem esse, quamvis aliquid interjaceat, quod nos prohibeat ejus adspectu, & licet videatur minor, cum luceat inter nubila, non tamen esse minorem sereno. Ita omen faustum erat, si repente discussis nubibus orbis se totum exsereret serena facie & laeta: *laetus* autem boni ominis propria vox. Phocas in vita Virgilii:

Ipse puerperiis adrisit latior orbis.

Martialis lib. IX. ep. 62. licet in alia plane re:

Atque olucre lares comissatore Lyaeo,
Crevit & adfuso latior umbra mero.

ut legendum ibi vult Heinsius ad Ovid. lib. I. art. Am. vers. 650. BURM.

Fortior] Alii, *latior*. Pith. PATISSON. Vide, commentarii loco, Sueton. Caesar. cap. 59.

Insolito gressus] Lege, *insoliti*. AURAT. STEPHAN. Vet. cod. *aurato*. Forte, *insolitos*. SAMBUC. Legit hunc versum amicus charissimus Matthias meus Oeveringius.

Caesar & insolito gressu prior occupat hostis.

Hoc autem facile immutatum ex *haustus*, quod in multis Codd. BOSCH.

Haustus] Alii, *ausus*. PATISSON. Iras, *ausus*. COLLADON.

Cana vincta] Alii, *cana juncta*. PATISSON. & COLLADON. Lege, *glacieque & cana vincta pruina*. *Vincta*, id est, ligata, ut mox ait, *& undarum vincula*. Putschius. De nivibus Alpinis Claudianus in III Consul. Honor. vers. 99. ubi vid. Barth. notas. ERHARD. Lege, *vincta pruina*. Sic postea,

Et pavidus quadrupes undarum vincula rupit.

Et alibi,

——— *Vincta fluctus stupuere ruina.*

Et:

——— *Nimbos fregere ligatos*. BOURDEL.

Vincta corrupte Tragur. *juncta* prima & Sambuci editio. Quae vox fere semper a librariis cum *vincta* est commutata. *Vinciri* vero proprie de gelu & rigore, quo adstringitur aqua, dicitur. Vide quae notavit Heinsius ad Ovid. lib. III. Trist. eleg. 10. & ad Claudian. Epigramm. VII. ubi haec Petronii verba adducit, & *vincta* vindicat.

Mitique quievit honore] Alii, *mitique horrore quievit*. PATISSON. COLLADON. Pro *onere*, Palmer. in Spicileg. ERHARD. Acute dictum, pro frigore

adhuc

Sed, postquam turmae nimbos fregere ligatos,
Et pavidus quadrupes undarum vincula rupit,
Incaluere nives, mox flumina montibus altis
Undabant modo nata; sed haec quoque jussa putares:
Vinctaque mox stabant, fluctus stupuere pruina,
Et paullo ante lues jam concidenda jacebat.
Tum vero malefida prius vestigia lusit,
Decepitque pedes, passim turmaeque, virique,
Armaque congesta strue deplorata jacebant.
Ecce etiam rigido concussae flumine nubes
Exonerabantur, nec rupto turbine venti
Deerant, ac tumida confractum grandine coelum:

Ipsae

adhuc tolerabili. *Horrere* enim & *horror* sæpe de frigore dicitur. apposite Ovidius lib. II. Amor. eleg. 16.

Tum mihi, si premerem ventosas horridus Alpes,
(Dummodo cum Domina) molle fuisset iter.

ubi vide Heins. & ad lib. II. art. Amat. vers. 213. Conferenda vero hæc itineris descriptio cum Annibalis apud Livium lib. XXI. 36. unde nescio an non sit desumpta.

Fulmina] Lege, *flumina*. AURAT. COLLAD.

Jussa putares] Alii, *missa*. PATISSON. Lege, *spissa*. AURAT. STEPHAN. Hæc in exemplari corrupta deerant. BUSCH. *Fe. jussa putares.* ïeus, *justa*, id est, legitima. Ovidius lib. III. Amor. El. 5.

Quid, si legitimum flueres, si nobile flumen.

COLLADON. Neque lectionem neque interpunctionem improbo. Hoc enim sentit: flumina, quasi magico aliquo carmine jussa & coacta, stetisse. Verum in veteri codice Douza legi asserit,

——— *Sed hæc quoque justa putares.*

quod damnare mihi religio est: præsertim, cum vetus codex in editione Plantini sequentia ita concipit,

Vinctaque mox stabant.

Flumina, inquit, modo nata, vera & perennia flumina videbantur: eadem tamen mox concrescebant & consistebant. *Justa* vero *flumina* dixit Petronius, ut Ovid. in Eleg. 5. lib. 3. Amorum, ubi torrentem objurgat, *flumen legitimum*:

Quid si legitimum flueres, si nobile, flumen?

Justum quoque *amnem* dixit Livius in libro primo: *Sorte quadam, divinitus, super ripas Tiberis effusus lenibus stagnis, nec adiri usquam ad justi cursum poterat amnis.* RICHARD. Diserte *jussa* habet Traguriensis, quod probum puto: flumina illa modo nata & undantia frigoris vi tam subita adstricta stabant, ut putares jussa, ac alicujus imperio non fluere. *Jubeor* autem etsi non dicimus, *jussus* tamen est participium usurpativum, ut notat Servius ad Virgil. lib. X. Æn. vers. 444. Ovid. Epist. XVII. Heroid. vers. 361.

Figitur in jusso nostra sagitta loco.

Claudian. de IV. cons. Honor. vers. 523.

——— *Jussum mentiri nescius ictum.*

frequentissime vero *jussus* confunditur cum *missus*. Ita hic prima editio & Sambuci *missa*. v. Heins. ad Ovid. lib. V. Metam. vers. 660. BURM.

Stabant & vincta] Alii, *stantibus & victa*. PATISSON. Lege, *stabant & vincta*. AURAT. STEPHAN. COLLADON. Vetus codex, *vinctaque mox stabant*. SAMBUC. Lege, *stabant & victa*. BRASSICAN. Corruptus versus. Prima editio *stabat victa fluctus stupuere pruina*. Traguriensis relicta lacuna:

Stabat. . . . . juncta fluctus stupuere pruina.

Præterea offendit illuc *vincta pruina*, quod modo præcessit, quare ex eo versu interpolatum videtur.

Et paulo ante lues] ïeus, *Qua paulo ante fluens*: pruina scilicet. COLLADON. *Lues* est soluta aqua, ut, cum nives in tabem aquamque liquatæ sunt. Ait enim, aquas, quæ ante labebantur solutæ, repente in pruinam concrevisse & glaciem, ut ferro earum rigor frangendus esset. Turneb. Adversar. lib. 4. cap. 19. Livius vocat *fluentem labem liquescentis nivis*, itemque *tabidam nivem*. ERHARD.

Tum vero malefida prius vestigia lusit) Pruina prius malefida, quod erat liquefacta, & male sustinebat vestigia. COLLADON. Vide Barth. ad Claud. de rapt. Proserp. lib. I. vers. 166. Florus sæpius Poetice, quam humane, loquens lib. III. cap. IV. *Perfidum glacie flumen equitatur*, ubi v. Freinsh.

Passim] Alii, *pariter*. PATISSON. COLLAD. *partem*. Tragur.

Conjecta strue] Lege, *congesta*. AURAT.

Nec rupto turbine] Lege, *nec rupti*. Pith. PATISSON. ïeus, *nec rupti*. COLLADON. Lege *rupto*, pro, *erupta*. ut Virgil.

——— *Ceu rupto turbine venti.*

Palmer. in Spicileg. ERHARD.

Confractum grandine cælum] Lege, *confarctum*: pro-

Ipsae jam nubes ruptae super arma cadebant,
Et concreta gelu Ponti velut unda ruebat.
Victa erat ingenti Tellus nive, victaque coeli
Sidera, victa suis haerentia flumina ripis;
Nondum Caesar erat: sed magnam nixus in hastam
Horrida securis frangebat gressibus arva.
Qualis Caucasea decurrens arduus arce
Amphitryoniades, aut torvo Jupiter ore,
Quum se verticibus magni demisit Olympi,
Et periturorum dejecit tela Gigantum.
Dum Caesar tumidas iratus deprimit arces,
Interea volucer, motis conterrita pennis,

Fama

propter illud, *tumida.* nam alterum alteri aptum. Palmer. cui non possum adsentiri. ERHARD.

Nubes rupta] Eodem modo Germani talem nimborum tempestatem dicimus *Wolckenbruch.* ERH.

Unda ruebat] Alii, *umbra.* Pith. PATISSON. Lege, *concreta gelu putre velut unda ruebat*, & accipe de aqua nicta caduciter ruente, quæ & *ruina* Varroni. Aus. Popma Collectan. ad Varron. vel lege, *Ponti velut unda ruebant*, scilicet nubes. Atqui mare propter motum perpetuum non concrescit, maxime Ponticum. Sed philosophatur, opinor. & Oceanum Septentrionalem respicit, mareque Islandicum, ex cujus litoribus glacies vento pulsæ ruere in eum locum scribuntur, qui dicitur *Mare glaciale*, si quidem fieri potuit, ut de hac re aliquid Petronio innotuerit. ERHARD.

Victa erat ingenti] Joan. *Vincta.* & mox, *Vinctaque coeli* Iterum, *vincta suis.* COLLADON.

Nondum Caesar erat] Vinctus scilicet. dixerat supra;

——— Nec hanc sine vindice dextram
Vincet ignavus. ———

COLLADON. & ERHARD.

Sed magnam nixus in hastam] Lege, *magnum nixus in hastam*, adverbialiter, ut ad Cæsarem ipsum referatur. Palmer. in Spicileg. *Magnam* pro longa dixit, *μεγάλην*, ut *magnum tempus*, pro longo. Infra cap. cxxv. *Dum hæc magno tempore Crotone aguntur.* Alibi tamen ipse Petron. cap. seq.

——— Et ingentem quatiens Mavortius hastam.

ERHARD. Stat. v. Theb. 19.

——— Admoto nixus Polynicis in hastam.

Qualis Caucasea decurrens arduus arce Amphitryoniades] Dum aquilam Promethei cor exedentem sagitta peremisset. *Caucasus*, mons est altissimus, asperque, & inhospitalis, Indiam à Scythia dirimens in finibus Assyriorum. hinc *Caucaseus.* Virgil. Eclog. 6.

Caucaseasque refert volucres. BUSCH.

Arduus arce] Alii, *axe.* Pith. PATISSON. Molestus, incommodus, intractabilis, ut exponit Gellius. *Ardue*, difficulter. BUSCH. De *arcis* significatu vide supra ad cap. cxvi.

Amphitryoniades] Hercules. ERHARD.

Dejecit tela gigantum] Machinamenta. BUSCH. Ita recte Gulielm. cum vulgo esset, *dejecit.* Plaut. quæst. in Mostell. cap. 4. ERHARD. Male hoc sollicitant. Primæ editiones enim & Tragur. codex constanter *dejecit* exhibent. *Dejicere* proprie prosternere, & millies hac voce in re militari & venatione utuntur scriptores. v. Gebh. ad Corn. Nepot. Thrasybul. cap. 3. Gronovius malebat *bella Gigantum*: Tragur. enim *Tella.* Sed *Tela Gigantum* posuit pro ipsis Gigantibus, vel eorum armis, quæ torquebant in cœlum, vel ipsis montibus, quos sibi invicem imponebant, & quos Jupiter fulmine dejecit. Virgil. lib. 1. Georg. vers. 283.

Ter pater exstructos dejecit fulmine montes.

Ita enim ex Romano codice legit & probat Pierius: sed passim *dejicere* & *disjicere* confunduntur. vid. Heins. ad Ovid. lib. XII. Metam. vers. 109. BURM.

Tumidas] Alii, *timidas.* PATISSON. Hæc leguntur in veteri codice MS. post illum versum,

Intremuit nubes, elisosque, &c. TORNÆS.

Arces] Id est, Alpes. COLLADON.

Volucer] Alii, *volucris.* Pith. PATISSON. COLLADON. Nunc primum editum est, *volucris*, cum antea legeretur, *volucer*, quod tamen expungi non debuit. Ita enim dictum *volucer* genere fœminino, ut *acer hyems.* Ennius apud Priscianum:

Æstatem autumnus sequitur, post acer hyems fit.

quem versum laudat quoque Servius in 6. Æneid. scribitque, veteres etiam dixisse, *alacer*, tam fœminino, quam masculino genere. RICHARD. Recte tuetur Richardus *volucer.* Nam veteres similia adjectiva utriusque generis habuisse, certum mihi est, & promiscue etiam dixisse *volucris* & *volucer.* Ita infra cap. cxxxi. *Sylvester Aëdon.* vide Vossium lib. II. Analog.

Fama volat, summique petit juga celsa PalatI,
Atque haec Romano tonitru ferit omnia signa.
Jam classes fluitare mari, totasque per Alpes
Fervere Germano perfusas sanguine turmas.
Arma, cruor, caedes, incendia, totaque bella
Ante oculos volitant. ergo pulsata tumultu
Pectora, perque duas scinduntur territa caussas.

Huic

cap. 21. Ita contra *silvestris ager* Columellæ præfat. lib. 1. ut est in optimo codice MSS. *Volucris* autem Fama recte dicitur, quia alata fingitur. Ovidius Epist. XVII. vers. 207.

Non ita contemno volucris praeconia Famae.

Ita Virgil. lib. III. Æneid. vers. 121.

Fama volat. ———

Et Martial. lib. X. epigr. 3.

Quos rumor alba gemmeus velut penna.

Horat. lib. II. od. 2.

Illum aget penna metuente solvi
Fama superstes.

An vero caput alatum, quod in limine Thesauri Græci tom. II. conspicitur, sit Famæ, non dijudico. BURM.

Pennis] Antisiod. *Pinnis.* Pith. PATISSON.

Summi Palati] Id est, Romani. COLLADON. montis Palatini ERHARD.

Romano attonito] Scribe, ut in vet. cod. *tonitru.* Pith. Lege, *attonito fert omina scava.* AURAT. SAMBUC. Lege, *tonitru ferri omnia signa.* BRASSICAN. Sic melius, quam in exemplari: sed *scæva* melius, quam *signa*, id est, scæva BUSCH. Ivas

Atque hoc Romano tonitru ferit omnia, signa
Et classes fluitare mari. ——— COLLADON.

Omnia signa etiam codex Tragur. alii. Lege, *omina dira.* nam *signa* glossa est, ad illud *omina.* Anonym. MS. HADRIANID. Hadr. Jun. legit, *omina scæva*, reliquorum variantes lectiones nihili sunt. Quid si pro *omnia*, ponamus *omina?* facilis est horum permutatio. Tunc autem sic distingue:

Fert omina: signa
Jam & Classes fluitare mari.

signa, intelligo aquilas, legiones, milites, auxilia. Ita hæc conjungit Valer. Flacc. lib. I. extremo,

——— *Nec sola mei gravia adfore nati*
Arma ratemque putet, classes & pontica signa.

ubi per *signa* intellige aureum vellus. CUPER. Versus corruptissimus. Traguriensis habet;

Atque hac Romano tonitrui ferit omnia signa.

Prima editio:

Atque hac Romano tonitoni ferit omnia signa.

Et ita Sambuc. nisi quod ille *tonito.* Ego hic nihil video, multo minus credo, Petronium sequentibus duobus versibus respexisse ad Virgilii tres versus lib. X. Æneid. vers. 10. ut Cerda volebat. Ibi enim de bellis Punicis, hic de civili, diversis plane verbis agitur. Sola Alpium mentio utrique communis.

Fert omnia] Alii, *ferit omnia.* PATISSON.

Jam classes, &c.] Desunt hi duo versus in vet. cod. MS. TORNÆS.

Fluitare] Audacius, *bellum fluitans*, dixit Statius lib. VII. Theb. vers. 808.

Talis erat campo belli fluitantis imago.

Ubi recte *navale* explicat contra Cerdam Barthius. Et Florus lib. II. cap. II. *Marco Attilio Regulo duce jam in Africam navigabat bellum.*

Fervere] Media correptâ more priscorum, qui *fervo, fervis*, dicebant, ut docet Quintilianus. Virgil. libr. I. Georg. vers. 457. & Propert. lib. II. eleg. 7. CUPER.

Arma, cruor] Homerica exaggeratio, Iliad. λ. vers. 164.

Ἐκ τ' ἀνδροκτασίης, ἔκ θ' αἵματος, ἔκ τε κυδοιμοῦ.

Et Odyss. λ.

Ὑσμῖναί τε, μάχαι τε, φόνοι τ', ἀνδροκτασίαι τε.

Silius Italicus in 6.

Ventum erat in pugnamque & Martem, & prælia, & hostem. BRASSICAN.

Totaque bella] Lege, *notaque belli:* hoc est, quæ bellum comitantur. Palmer. in Spicileg. aliter quam bene. *totaque bella* est, quod ille alter Poëta dixit,

——— *Bella undique bella.*

Græcis, πάντα πόλεμος. ERH. Supra cap. LXXXIX.

Bellumque totum fraude ducebat nova.

Tota bella ergo sunt omnia, quæ bella comitari solent, quæ insunt bellis, & se menti offerunt, cum bellorum imago se nobis dat. manus viri docti in codice Cl. Almelovenii *torvaque bella* conjecerat.

Tumultu] Ita eleganter vocat concertantium in animo cogitationum confusionem. Vide Barth. ad Claudian. Mamerc. lib. I. cap. 24. & ad Stat. libr. VI. Theb. vers. 589. *Pulsata* autem ex usu posterioris ævi, pro commota. vide eumdem ad Stat. lib. VIII. Theb. vers. 249. & late de usu hujus vocis ævo non optimo agentem ad lib. IV. Theb. vers. 477.

Per dubias] Alii, *perque duas.* PATISSON. Lege, *perque dubias.* AURAT. Male alii, *per duas.* BUSCH. *Ivas, territa curas.* COLLADON. Virgilius VIII. Æn. vers. 20.

Atque animum celerem nunc huc, nunc dividit illuc.

Quod & ipsum est Homericum. BRASSICAN. Lege

Huic fuga per terras, illi magis unda, probatur;
Et patriae est pontus; & jam timor; est magis, arma
Qui tentata velit: fatisque jubentibus actus,
Quantum quisque timet, tantum fugit. ocior ipse
Hos inter motus populus, miserabile visu,
Quo mens icta jubet, deserta ducitur urbe.
Gaudet Roma fuga, debellatique Quirites
Rumoris sonitu moerentia tecta relinquunt.
Ille manu trepida natos tenet, ille Penates

Occul-

ge *Pectora perque duas scinduntur tertia partes.* Tertium illud sequi vellent: sed enim id per duas sententias, non easdem illas, scinditur. Quod tertium sit, quæ duæ illæ partes, commemorat; *Huic fuga per terras*, &c. Palmer. in Spicileg. sed meras atanias loquitur. ERHARD. Tornæsius: alii, *perque duas.* Ubi Dousa; sic & codex MS. Ita quidem & codex. Tragur. Quæ talia vel ideo notare juvat, quo sciamus, nos hujusmodi versus vix habere integros, & sine labe. Quales paulo ante,

Atque hac Romano attonito fert omnia signa;

Et,

Vinctaque mox stabant, fluctus stupuere pruina.

Ubi codices MSS. Tornæsii. Dousæ, Trag.

Atque hoc (Tr. *hac*) *Romano tonitru ferit omnia signa.*

Editio Parisiensis (H. Steph.) laudante Dousa in Præcidan. & ipse codex MS. Dousæ:

Stabant & vincta fluctus stupuere pruina

Tornæs.

Stantibus at victa fluctus stupuere pruina.

Tragur.

Stabat. . . . juncta fluctus stupuere pruina.

Et alia quæ non semper resecare vacat, sed iis hæc incumbit, qui primi lectiones mutant, ut quidem Stephan. & Tornæsius suo loco fecere, & ego in Fragmento. HADRIANID. Virgilium imitatus lib. 11. Æneid.

Scinditur incertum studia in contraria vulgus.

Gronovius mallet:

—— *Per dubias scinduntur territa curas.*

Et patria est pontus] Forte, *Et patria est timor ipsa.* AURAT. Forte, *Et patria pontus, sed jam timor: est*, SAMBUC. Quidam legunt, *Et patria est pontus jam tutior.* COLLADON. Corruptus itidem locus in quo nullus sensus, nam, qui receperunt conjecturam Colladonii, temere fecerunt. Tragur.

Et patria est pontus. & jam timor est magis arma.

Prima editio & Sambuci:

Patria est portu, & jam timor.

Forte:

Et patria est cunctis etiam timor; est magis, arma &c.

Qui tentata velit: fatisque jubentibus actus] Alii,

Qui tentare velit fatisque jubentibus uti.

PATISSON. COLLADON. TORNÆS. Lege, *actus.* AURAT. Vetus codex, *acls.* forte, *actus.* SAMBUC.

Quantum quisque, &c.] Lege,

Quantum quisque timet, tanto fugit ocyor, ipse
Hos inter.

Ocyor enim præcedentia respicit. *Anonym. MS.* HADRIANID.

Tantum fugit) Unde Cicero dicebat: *Ego vero quem fugiam, habeo, quem sequar, non habeo*: lib. 8. Epist. ad Attic. Et meminit Macrob. lib. 2. Saturn. BRASSICANUS.

Mens icta] Id est, insana. COLLADON. Pro perculsa & territa, an legendum *acta jubet?* ERHARD. Supra cap. 100. *Uterque nostrum tam inexspectato ictus sono.* vide Barth. ad Stat. libr. IX. Theb. vers. 179. Amplissimus Cuperus observabat, ita Græcos absolute usurpare βεβολημένος. Apoll. Rhod. lib. 1. Argon. vers. 262. Et ἀνίῃ βεβολημένος, idem vers. 1216. & lib. II. vers. 411.

Rumoris sonitu] Liv. lib. XXVII. cap. 45. *Famam bellum conficere, & parva momenta in spem metumque compellere animos.*

Manu trepida] Alii, *pavida.* PATISSON. Hi quatuor versus in veteri MS. sequuntur post:

——— *In prælia ducit.* TORNÆS.

Belli metus & Panica consternatio. Euripides Supplicibus ἑλοῦσα παῖδας τοὺς δ' ἔχοντας ἐν χεροῖν. Iphigenia in Tauris: Τὸ βρέφος ἔλιπον ἀγκάλαις. Diodorus Siculus, l. ... παῖδας ἐν ἀγκάλαις φερομένας. Aristoph Thesmophor. Ἐξαρπάσας μοι τὸ παιδίον ἀπὸ τοῦ τιτθίου. Virgil. lib. VII. Æn. vers. 518.

Et pavidæ matres pressere ad pectora natos.

Pacatus in Panegyrico. *Matres pensa manibus abjecerant.* Homerus Iliad. 10. χαμαὶ δέ οἱ ἔκπεσε κερκίς: de Andromache utitur. Et Euripid. de Hecuba Troadibus. Virg. 9. vers. 476. *Excussi manibus radii.* Et Ovid. lib. 2. Fastor. de Lucretia. Idem lib. 12. Metamorph. *Captaque erat urbis imago.* Quintilian. lib. 8. captæ urbis expugnationem ex bono scriptore refert.

Et

Occultat gremio, deploratumque relinquit
Limen, & absentem votis interficit hostem.
Sunt, qui conjugibus moerentia pectora jungant,
Grandaevosque patres: onerisque ignara juventus

Id,

Et Cicero lib. 4. ad Herennium. Excidium Cremonæ Tacitus lib. 19. elegantissime describit, &c. Atque hæc omnia Arbitro magnam lucem inferunt. BRASSICAN. Patissonii editio *panda*, quod nescio an operarum culpa acciderit, pro *pavida*. Similem urbis Romanæ consternationem vide apud Silium initio libri IV.

Penates] *Penates*, lares esse, vetustas putavit, quales Æneam in Italiam advectasse Vergilius scribit: quasi penes nos natos; non autem naturæ nostræ Deos, ut quidam putant, qui proprie dicuntur *Genii*. BUSCH.

Votis interficit hostem] Vide Scalig. ad Tibulli lib. 4. eleg. 6. ERH. Sic Oedipus apud Sopoclem: v. 978.

— Ἐγὼ δ' ὅδ' ἐνθάδε
Ἄψαυστος ἔγχους, εἴ τι μὴ τὠμῷ πόθῳ
Κατέφθιθ'· οὕτω δ' ἂν θανὼν εἴη 'ξ ἐμοῦ.

Nisi (inquit) *votis ipsum interfeci, nisi imprecatione mea mors illi properata sit.* Scaliger in Tibull. lib. 4. Eleg. 6. *Dousa MS.* Interpres vero Latinus editionis Colon. an. 1614. verba hæc Oedipi sic expressit: *egoque hic sum, Neque arma attigi: nisi forte desiderio mei Contabuit: nam tunc quoque a me interfectus esset.* Ad verbum sic reddo: *egoque hic sum, Neque enim* (aut hastam) *attigi nisi forte meo desiderio Extinctus. nam sic quoque ex me mortuus esset.* Si jam in τῷ ἐμῷ πόθῳ possessivum ἐμῷ pro primitivo ἐμοῦ accipiamus, quod Græcis & Latinis usitatum (ut *mea caussa* pro *mei caussa*, &c.) ut sensus & vera versio omnino exigunt, male intellexit locum Scaliger. Certe, si quis integrum Sophoclis Oedipum tyrannum perlegat, plane contrarium sententiæ Scaligeri deprehendet, vehementerque fallum, & tot exscriptores. Nam ibi Oedipus, ne juxta oraculum in parricidium incideret, Polybum, quem patrem putabat & Corintho fugit, ac imprudens plane in via in Lajum verum patrem incidit, & hunc, orta subito rixa, interficit; quo cognito ipse se postea præ dolore oculis privat: cumque hæc ante Thebis loqueretur, de oraculo & mortuo naturali morte Corinthi Polybo sermo erat, cujus vitæ amore solum mutarat. HADRIANID. Ita Statius 11. Theb. 133.

— *Sic excitus ira*
Ductor, in absentem consumit prœlia fratrem.

Κτενεῖ ἀραῖσιν dixit Eurip. Hippol. 44. Servius ad libr. 11. Æn. vers. 104. *ergo Simon, qui victima fuerat, &c. iure & votis & præmiis Græcorum interficitur.* Liv. lib. XXII. cap. 14. Id vocat *votis debellare.* *Votis agere* Sueton. 11. Catil. & Justin. XXIV. 5. Hieronym. ad D. Aug. *Hæretici, quos gladio nequeunt, voto interficiunt.* CUPER. Ad hunc Petronii locum respexisse Salvianum lib. III. de gubern. Dei puto. *prima semper irarum tela maledicta sunt, &c. quidquid non possumus imbecilli, optamus irati. Ac sic in omni animorum indignantium motu votis malis pro armis utimur.* Euripidis loco ab Ampl. Cupero adducto adde alterum Phœniss. vers. 772.

Ἡμᾶς δ' ἀραῖοι, ὦ τύχη, κατακτενεῖ.

non absimilis, licet de alia re, locutio Claudiani in Bell. Getic. vers. 46.

Alta nec incertis metimur flumina votis. BURM.

Sunt qui] Hic aliquid deest, vel hic versus non suo loco collocatus est. COLLADON.

Lugentia pectora] vel *marentia*. BUSCH. *Pignora* conjicit Steweeh. ad Arnobii lib. V. pag. 117. qui memoriæ vitio ex Halosi Trojæ citat: & certe non absimilis vero conjectura, ut jungant conjugibus filios & patres. Ita *pignora*, pro *pectora*, viri Eruditi reddiderunt Valer. Flacco lib. 1. vers. 605. vide de harum vocum confusione Andr. Schotti Observ. lib. II. cap. 57. restituendam quoque *pignoris* vocem credo Manilio lib. II. vers. 600.

Idcirco nihil ex semet Natura creavit
Pectore amicitiæ majus, nec rarius umquam.

ita vulgo legitur. Sed, quid est *pectus amicitiæ?* legendum *pignore amicitiæ*. BURM.

Onerisque ignara] Alii, *non gnara*. PATISSON. Lege, *Humeris ignara*. AURAT. Id est, oblita oneris, non sentiens pondus præ amore. COLLADON. Talis Æneæ pietas celebratur. Xenophon in lib. de Venation. Virgil. in lib. 2. Æneid. Ovid. lib. 13. Metamorph. vers. 624.

— *Sacra altera patrem*
Fert humeris venerabile onus Cythereius heros.

Idem lib. 1 Fastor. vers. 527.

Jam pius Æneas sacra, & sacra altera patrem
Afferet.

Idem lib. 4. Fastor. vers. 37.

Hinc satus Æneas, pietas spectata per ignes,
Sacra, patremque humeris, altera sacra, tulit.

Idem Epistol. Didonis ad Æneam:

Diva parens, seniorque pater, pia sarcina nati.

Tale est nobile epigramma Græcum in Æneæ φιλοστοργίαν: lib. 1. Auth. cap. 87. Ep. 2.

Ἐκ πυρὸς Ἰλιακοῦ δεξάμενος [illegible] ἥρως
Αἰνείας ὤμοις παιδὶ βαρὺς πατέρα.
Ἔκλαγε δ' Ἀργείοις· μὴ ψαύετε, μικρὸς Ἄρηϊ
Κέρδος ὁ γηραλέος, τῷ δὲ φέροντι μέγα.

Latine

Id, pro quo metuit, tantum trahit; omnia secum
Hic vehit imprudens, praedamque in praelia ducit.
Ac, velut ex alto quum magnus inhorruit Auster,
Et pulsas evertit aquas, non arma ministris,
Non regimen prodest: ligat alter pondera pinus,
Alter tuta sinu tranquillaque litora quaerit:
Hic dat vela fugae, Fortunaeque omnia credit.
Quid tam parva queror? gemino cum Consule Magnus,
Ille tremor Ponti, saevique repertor Hydaspis,
Et piratarum scopulus: modo quem ter ovantem

Jupiter

Latine sic Marullus:

Quum ferres medios, proles Cytherea, per hostes
Impositis collo languida membra patris.
Parcite, ait, Danai: levis est sine gloria rapto,
At non erepto gloria patre levis.

Simile quiddam refert Joannes Stobæus Sermon. *ξζ.* de Cadmo & Agave. Nec minore pietate celebres haberi debent, qui vel belli tempestate bonos libros efferunt, aut tineis & blattis eripiunt. Nihil addo: *μή τις Ἀχαιῶν ἄλλ⊙ ἀκούσῃ.* BRASSICAN. Explico, non par oneri magno ferendo. vel, nolens se onerare multis rebus auferendis, sed illud tantum secum vehens, pro quo metuebat, & quod amabat maxime. Ita Claudian. Bell. Gildon. 439.

——— *Sonipes ignarus habena.*

Id, pro quo metuit, tantum] Hæc verba sunt parenthesi includenda. COLLADON.

Hinc vehit] Alii, *hic vetur.* PATISSON. Alii, *hic vehit.* TORNÆS. COLLADON.

Et pulsas] Tragur. *Et pulsat & vertit aquas.*

Ministris] Ἴσως, *magistris.* COLLADON. Nihil mutandum, vide supra ad cap. 108.

Arma] Sunt instrumenta nautica, unde *armari* & *exarmare* naves dicuntur. vide Barth. ad Stat. lib. II. Theb. vers. 107. & Bosium ad Nepot. Dion. cap. IX.

Pondera pinus] Rates, naves, quæ ex lignis pineis conficiuntur. ERHARD.

Hic vela dat] Tg. *Hic dat vela.* COLLADON.

Fortunaeque omnia credit] Lege, *cedit*, Pflugius. ERHARD.

Gemino cum consule] Pompejus bis Consul. ERHARD. Imo, Pompejus cum duobus Coss. Marcello & Lentulo.

Ille tremor Ponti] De Pompejo idem scribit Pedo Albinovanus Rer. Roman. lib. I.

Ille, cui ternis Capitolia celsa triumphis
Sponte Deum patuere, cui freta nulla repostos
Abscondere sinus, non tuta manibus urbes.

Scalig. in Catalect. ERHARD.

Saevi quoque terror Hydaspis] Alii, *saevique repertor.* PATISSON. Lege, *repertus.* AURAT. SAMBUC. *Hydaspes* cum *Hy* scribitur: fuit autem Rex Medorum, à quo fluvius Mediæ cognominatus est; & alius Indiæ. BUSCH. Non recte mutatum in *repertus.* COLLADON. *Repertor Hydaspis*, vocatur Pompejus, quia fabulosum illum fluvium existimabant: qua ex opinione vulgi scripsit Horatius lib. I. od. XXII. vers. 7.

——— *Vel qua loca fabulosus*
Lambit Hydaspes.

Alii tamen libri, ut editio Lugdun.

——— *Saevi quoque terror Hydaspis.*

Alii vero, ut editio Steph.

——— *Saevique repertus Hydaspis.*

Repertus terror, qui præter opinionem ei terror exstitit. Virgil. lib. VI. Æn. vers. 343.

Dic, age, namque mihi fallax haud ante repertus
Hoc uno responso animum delusit Apollo.

Ennius apud Festum, in Navus;

Navu' repertus homo est, Grajo patre, Grajus homo rex.

Cæcilius, in Epistola, apud Priscianum:

Nam novu' quidem deus repertus est Jovis.

Plautus in captivis Act. III. sc. IV. vers. 36.

Tu repertus, qui Philocratem superes veriverbio.

Eleganter autem, *scopulus piratarum*, dictus Pompejus, ut eodem tempore tribunal L. Cassi, *scopulus reorum*, Valer. Max. lib. III. cap. 7. ex. 9. RICHARD. *Saevique repertor Hydaspis*, Memm. Trag. & V. C. BOSCH.

Piratarum scopulus] Id est, offendiculum. Pflug. ERHARD. Scribe, *peiratarum.* Piratas (quibus nomen fecit ἡ πεῖρα, ἡ βλάβη, δόλ⊙, καὶ τέχνη) attrivit Pompejus. Id quod ubique dicitur. Unde pulchre *scopulus piratarum* dicitur. Ita Cassius *reorum scopulus* dictus fuit, auctore Val. Maximo lib. 3. cap. 7. Cicero lib. 3. de Oratore: *Scopulus patrimonii & vorago.* Florus lib. 4. cap 9. de Bello Parthico, *Scopulus publicæ securitatis Antonius.* BRASSICAN.

Ter ovantem] Vide Passerat. ad Propert. lib. III. eleg. 10. pag. 471. Non sunt autem Albinovani sed Aonii versus, quos Scaliger ad Catalect. pag. 251. citat

Jupiter horruerat, quem fracto gurgite Pontus,
Et veneratus erat submissa Bosporus unda,
Pro pudor! Imperii deserto nomine fugit,
Ut Fortuna levis Magni quoque terga videret.
CXXIV. *Ergo tanta lues Divûm quoque numina vidit?*
Consensitque fugae Coeli timor. ecce per orbem

Mitis

citat, exstant apud Priscianum lib. VII. pag. 741. *Ovantem* autem hic poni pro triumphantem docuit Barth. lib. XXIII. Adverſ. cap. 24.

Juppiter horruerat] Brevis rerum geſtarum Pompeji Magni deſcriptio exſtat in antiquis Inſcriptionibus Romanis, & nuper etiam Baſileæ cum Inſtrumento Veturiorum per Robertum noſtrum editus eſt. Meminit Cicero Philippic. 13. Vellejus Paterculus lib. 2. Feſtus Rufus in Hiſtor. Roman. Plinius lib. 7. epiſt. 27. Plutarch. in Pompejo, & Appianus lib. 2. prolixe, &c. BRASSICAN.

Fracto gurgite Pontus] Alii, *fracto in gurgite*. TORNÆS. *Pontus* proprie id mare dicitur, quod à Mæotide palude uſque in Tenedum protenditur: ſed, ubi primum ſe arctat, de Tenedo incipiens, poſt Helladis caſum *Helleſpontus* vocatur: ubi expandit, *Propontis*: ubi iterum premit, *Thracius Boſporus*: ubi iterum effundit, *Pontus Euxinus*. BUSCH. Male puto Gonſalium explicare. Solemnis enim Poëtis mos eſt, victarum gentium flumina & maria ita inducere, ut ſubmiſſis & lenibus undis ſubmittere ſe & ſervitutis jugum ſentire videantur, *minores volvere vortices*, ut Horat. lib. II. od. 9. & fluctuum tumorem remittere. Virgil. lib. VIII. Æneid. verſ. 722.

——— *Euphrates ibat jam mollior undis.*

unde in Ferculis Triumphalibus fingebantur lentius fluere, ut fracti & victi. v. Paſſerat. ad Propert. lib. II. eleg. 1. pag. 247. *Fracta* vero *unda* etiam alia in re dicitur, quoties impetus fluctuum vel à litore, vel vadis, rumpitur. Valer. Flacc. lib. III. verſ. 36.

Spumoſumque legunt fracta Scylaceion unda.

Ovid. libr. IV. Triſt. verſ. 280.

Frangitur unda vadis.

plura Heinſius in curis ſecundis ad Ovid. Epiſt. VII. Heroid. verſ. 169. BURM.

Submiſſa] Locutio deſumta à facto Valerii, qui faſces Populo ante concionem ſubmiſit, ut ait Florus lib. I. cap. 10. infra venefica cap. 134.

——— *Mihi pontus inertes*
Submittit fluctus.

& ita de fluviis, tamquam ſenſum haberent, loquuntur. vide Ammian. Marcell. libr. XVII. cap. 4. & ibi Valeſ. CUPERUS.

Boſphoros] Scribe *Boſporos*. Interpretatur Interpres Apollonii Rhodii Argonautic. lib. α. & lib. ζ. Sed diverſa ratione ſcriptor rerum Romanarum lib. 16. Corn. Tacitus libr. 12. eleganter *arctiſſimum divortium* vocat. BRASSICAN.

Imperii deſerto nomine] Id eſt, imperio, eleganti circumlocutione. Ita *nomen agelli*, pro agello, apud Catonem in diris verſ. 90

Dulcia rura valete, & Lydia dulcior illis
Et caſti fontes, & felix nomen agelli.

ubi, quæ Chriſt. Arnoldus collegit, meliore judicio poſſent diſponi. Et, ſi ſcholiaſten Euripidis ſequimur, ille ita locutus in Oreſte verſ. 1082.

Ἀλλ' ὦ ποθεινὸν ὄμμ' ὁμιλίας ἐμῆς.

interpretaturus enim hæc ponit ὄνομα ὁμιλίας. Niſi Typographus erraverit. Græci tamen ita loquuntur. Ælianus lib. XIII. cap. 18. Plutarch. vita Alex. pag. 30. CUPER. Vide de hac apud Latinos locutione Barth. ad Claudian. Bell. Getic. verſ. 303. Græcis quoque uſitatam docuit Grotius ad Euangel. Lucæ cap. 1. verſ. 49. Et eadem ratio eſt in καλεῖσθαι, pro εἶναι, quod paſſim occurrit. Cæterum Nodotius poſt hunc verſum, alium interjicit, quem, unde ceperit, ignoro, in nulla enim editione deprehendi. Eſt autem talis:

Ignavaque fuga Romam famamque relinquit.

Et ſequenti verſiculo edidit:

Ut Fortuna levis Magni quoque terga videret.

vellem nos monuiſſet, unde omnia iſta hauſerit.

Ergo tanta lues Divûm quoque numina vidit] Poſt hunc verſum in veteri codice MS. legitur,

Juſtitia & lacera, &c. TORNÆS.

Lege,

Tergo tanta lues Divi quoque numina vidit.

Tergo videre, eſt fugientem videre, ut apud Catullum de Achille Carm. LXIV. verſ. 335.

Hoſtibus haud tergo, ſed forti pectore notus.

hoc vult Petron. Deos è terris fugiſſe belli crudelitate territos, hoc eſt, tergo viſos eſſe. Guljelm. Plaut. quæſt. in Moſtell. cap. 4. ERHARD. Recte, qui primi hic repoſuerunt, pro quo erat, *Tergo tanta lues*. Dii de re deſperantes imagines ſuas è templis auferunt & aufugiunt. Lamprid. Commod. *Veſtigia deorum in foro viſa ſunt exeuntia.* Ultimæ tamen Petronii editiones emendationem hanc guſtare non potuerunt. Olim ſic locum integrum legebam,

Ergo tanta lues divûm quoque numina fundit,
Conſenſitque fuga cæli timor?

Nec fortaſſe male. BOURDELOT.

Cæli timor] Pompejus COLLADON.

Fuien-

Mitis turba Deûm terras exosa furentes
Deserit, atque hominum damnatum avertitur agmen.
Pax prima ante alias, niveos pulsata lacertos,
Abscondit galea victum caput, atque relicto
Orbe fugax Ditis petit implacabile regnum.
Huic comes it submissa Fides, & crine soluto
Justitia, ac moerens lacera Concordia palla.
At contra, sedes Erebi qua rupta dehiscit,
Emergit late Ditis chorus, horrida Erinnys,
Et Bellona minax, facibusque armata Megaera,
Letumque, Insidiaeque, & lurida Mortis imago.
Quas inter Furor, abruptis ceu liber habenis,
Sanguineum late tollit caput, oraque mille
Vulneribus confossa cruenta casside velat.

Haeret

Furentis] Lege, *furentes*. AURAT. COLLADON.

Damnatum avertitur agmen] Aversatur, abominatur, fugit: ad quam rationem *antevortitur* & *prævortitur* Plautus ἐνεργητικῶς usurpavit. ERHARD. Virgilius libr. III. Georg. 499.

Victor equus fontesque avertitur, & pede terram
Crebra ferit.

Statius VI. Theb. 192.

——— *Appositas impasta avertitur herbas.*

Pax prima ante alias, &c.] Ostendit, Pacem à Romanis abiisse: similiter Fidem, & Iustitiam, & Concordiam. BUSCH. Describitur fuga Deorum. Sic Hesiodus de Justitia, Aratus de Astræa. BRASSIC.

Abscondit galea] Ious, *Absconditque olea*. quid enim Paci cum galea? COLLADON. Mirarer *galeatam pacem*, nisi continuo post ad inferos eam præcipitaret: atque etiam, si Diis placet. *Justitiam & Fidem* comites daret: quas alii ad cœlum remittunt. *Anonym. MS.* HADRIANID.

Victum] Quidam libr. *vinctum*. COLLADON.

Submissa fides] Ita scribe, Pith. PATISSON. COLLADON. Tornæs. alii, *sincera Fides*. Sed codex MS. Dousæ, & edit. Frellon. *summissa*. Tragur. MS. *summa* (id est, *summissa*) *Fides & crine soluto*. HADRIANID.

Et lacera marens] Alii, *ac marens lacera*. TORNÆS.

Palla] *Palla*, muliebre vestimentum dicitur ad vestigia usque demissum. Plautus Menæchm. III. sc. II. vers. 4. *Pallam ad phrygionem fert confecto prandio.* BUSCH.

Sedes Herebi] *Erebus*, absque aliqua aspiratione, aut diphthongo, à Græcis scribitur: & ponitur pro parte inferni, in qua, teste Servio super 6. Æneid. tantum illi morabantur, qui bene vixerant: unde ad Elysios campos non nisi purgati proficiscerentur. BUSCH. Seneca Oedip. vers. 160.

Rupere Erebi claustra profundi
Turba sororum face Tartarea, &c.

Idem vers. 572.

——— *Rumpitur cæcum chaos*
Iterque populo ditis ad superos datur.

& sequentia.

Erynis] Lege, *Erynnis*. AURAT.

Bellona minax] Virgil. lib. I. Æneid. vers. 294.

——— *Furor impius intus*
Sæva sedens super arma, & centum vinctus ahenis
Post tergum nodis, fremet horridus ore cruento.

Calphurnius Eclog. I.

——— *Dabit impia victas*
Post tergum Bellona manus, spoliataque telis
In sua vesanos torquebit viscera morsus.

Plinius lib. 35. cap. 10. *Apelles pinxit Belli imaginem restrictis à tergo manibus.* BRASSICAN. Virgil. Æn. lib. 8. Stat. Theb. I. Seneca de ira lib. 2. cap. 35. WOUWEREN. Hanc quoque apud Inferos sedem habere, & inde emergere, finxit Seneca Hercule Oet. vers. 1311.

Abrumpat Erebi claustra, me stricto petat
Bellona ferro.

ubi Gronovius hunc Petronii locum adducit.

Lurida Mortis imago] *Luridum* supra modum pallidum, quasi *loridum*, id est, loro percussum. Ovid. lib. II. Amor. 9.

Stulte, quid est somnus, lurida nisi mortis imago?

BUSCH. ERHARD. Oportet negligenter Ovidium legisse, neque rationem metri meminisse, qui ita citant. *Gelida mortis* scripsit Ovidius, cum *lurida* versus non admittat, quod ipse hic locus admonere debuerat.

De-

Haeret detritus laevae Mavortius umbo,
Innumerabilibus telis gravis, atque flagranti
Stipite dextra minax terris incendia portat.
Sentit terra Deos, mutataque sidera pondus
Quaesivere suum: namque omnis Regia coeli
In partes diducta ruit: primumque Dione
Caesaris acta sui ducit. comes additur illi
Pallas, & ingentem quatiens Mavortius hastam.
Magnum cum Phoebo Soror & Cyllenia proles
Excipit, ac totis similis Tirynthius actis.

In.

Detritus] Longo nimirum usu. Virgil. Eclog. VI. vers. 17.

Et gravis attrita pendebat cantharus ansa.

Mavortius umbo] *Umbo*, media pars clypei. hinc *Umbilicus*, quicquid in aliqua re est medium, & ligamentum instrumentorum. BUSCH.

Flagranti stipite] Signo ardenti, lignea face, *Funckel.* Infra cap. CXXXVI. *Vexat cubitum ipsa stipite ardente.* Ballius Catholico; *Stipes, titio vel truncus ligni.* ERHARD.

Portat] Tam bona, quam mala, *portare* nos notat Donatus ad Andr. Act. II. scen. 2. & ad Hecyr. Act. III. sc. 5. *porto* quasi aliquid magnum. Et certe plerumque de magno aliquo malo & damno hac voce usi veteres. Virgil. lib. III. Æneid. vers. 539.

Et pater Anchises bellum, o terra hospita, portas,
Bello armantur equi, bellum hac armenta minantur.

lib V. Æneid. vers. 840.

——— *Tibi tristia somnia portans.*

Seneca Troad. vers. 436.

Qua visa portent, effer in medium, metus.

vide Barth. lib. II. Advers. cap. 12. & Passerat. ad Propert. lib. I, eleg. 3. pag 156.

Sentit terra] Opinio hæc, Deos pondere suo premere loca, in quæ veniunt, passim apud Poëtas reperitur. Amplissimus Cuperus adscripserat, hinc illustrari Ovidium libr. I. Art. Am. vers. 560. lib. III. Metam. vers. 621. lib. IV. Met. vers. 448. lib. XV. Met. vers. 693. & lib. III. fastor. vers. 329. Homer. Il. N. vers. 18. addi possunt, quæ notat Barth ad Claudian. III. cons. Honor. vers. 107. & ad Stat. lib. IV. Theb. vers. 796. & lib. VII. vers 65. & 745. & hinc passim tremere terra adventu Deorum à vatibus fingitur.

Mutataque sidera] Tres, *mirataque* COLLADON. Lege, *mirataque*. Absentibus Diis sidera ait insolitam levitatem coeli mirata, & onus assuetum requisisse. Gulielm. Plaut. quæst. in Mostell. cap. 4. ERH.

Quaesivere suum] Elegantissime dictum pro, desiderarunt ordinarium & legitimum pondus. Illustravit elegantem hanc locutionem immensa eruditionis copia, & quæ solis aridis & jejunis Gallulis stomachum movet, Brouckhusius ad Tibull. lib. II. eleg. III. vers. 26.

In partes deducta] Quidam legunt *diducta*. COLLADON. Male prima editio & Traguriensis codex, *deducta*. vide supra ad cap. CVIII.

Caesaris acta sui] Tres, *astra sui*. COLLADON. Rarior locutio: non tamen placet Colladonii emendatio. Blanditur magis Passeratii conjectura, qui ad Propert. lib. IV. eleg. I. pag. 558. legendum esse putat I. *Caesaris arma sui ducit*, & egregie illustrat. Et sane, voces hæ sæpe à librariis confusæ fuere: ita apud Ovidium lib. XI. Met. vers. 222. editum

——— *Qui fortibus armis*
Acta patris vincet.

codices autem habere plurimos *fortibus actis* notat Heinsius. Si cui tamen vulgatam lectionem *acta* retinere placeat, explicare poterit *ducere* pro regere, moderari, ut Venus omnia sui Cæsaris regat, & præsit ejus actis: quo sensu Tacitum lib. III. Annal. cap. 58. *ducere provincias* dixisse, volunt Gruterus ad Senec. Oedip. vers. 264. & Rutgers. Venus. lect. cap. 15. BURM.

Pallas] Hanc Cæsari ob insignem ejus eruditionem & eloquentiam propitiam à Petronio induci censet Gronovius.

Mavortius hastam] Alii, *Mars obvius*. TORNÆS. *Mavortius* substantive pro Mavorte, vel Marte. ERHARD. Suspecta hæc vox quoque Brouckhusio; Barthius autem ad Stat. lib. VII. Theb. vers. 33. incaute Petronium hic Pallada & Martem, inimica semper inter se numina, uni eidemque parti faventes inducere censet, quamquam id Papinium quoque lib. VIII. vers. 708. fecisse notet.

Magnum] Emendavit ante Gevartium lib. I. Elect. cap. 6. hunc locum Barthius lib. XXXVI. Advers. cap. 24. & postea ad Statii lib. VIII. Theb. vers. 688. Gevartium laudat, cui idem in mentem venerat. Ovidium quoque lib. I. fast. vers. 603. & IV. ex Ponto III. 4. ita vocasse notaverat Ampl. Cuperus.

Ac totis similis, &c.] Cæsari scilicet. COLLAD. Ita Theseum Herculi quoque actis paribus similem in-

Intremuere tubae, ac scisso Discordia crine
Extulit ad superos Stygium caput. hujus in ore
Concretus sanguis, contusaque lumina flebant.
Stabant aerati scabra rubigine dentes,
Tabo lingua fluens, obsessa draconibus ora.
Atque inter toto laceratam pectore vestem
Sanguineam tremula quatiebat lampada dextra.

Haec

inducit Papinius lib. XII. Theb. 584. ubi vide Barthio adnotata.

Intremuere tuba] Alii, *infremuere.* alii, *juba.* PATISSON. COLLADON. Lege, *intonuere.* Calcagnin. de concordia. ERHARD.

Discordia] Ex illis Virgilianis, lib. VI. Æneid. vers. 280.

—— *Et discordia demens*
Vipereum crinem vittis innexa cruentis.

Et VIII. vers. 702.

Et scissa gaudens vadit Discordia palla,
Quam cum sanguineo sequitur Bellona flagello.

PITH. Versus illi ab optimis quibusque scriptoribus maxime commendantur. Seneca lib. 2. de Ira cap. 35. *Vel si videtur, qualis apud Vates nostros est.*

Sanguineum quatiens dextra, lævaque flagellum,
Aut scissa gaudens vadit Discordia palla.

BRASSICAN. Hoc enim habitu describitur Discordia apud Virgil. 8. Æneid. vers. 702. & Æneid. 6. vers. 280. quod notarunt Crinitus de Hon. Disc. lib. 13. cap. 2. Weitzius Not. in Prudent. Psychomach. lib. 1. vers. 685. ERHARD.

Concretus sanguis] Prudent. lib. 1. contra Symmach. *concreto processit crine.* Weitzius in Not. vers. 491. ERHARD.

Stabant irati] Alii, *arati.* TORNÆS. COLLAD. In aliis *arati.* Scribe *ferrati dentes.* Plinius lib. XI. cap. 38 *Piscium omnibus ferrati dentes, præter scarum.* HEINS.

Scabra rubigine dentes] Ovid. VIII. Met. 802.

—— *Scabri rubigine dentes.* PITH.

Virgil. Georg. lib. 1. vers. 495.

Exesa inveniet scabra robigine pila.

ubi Servius: *aspera, unde & scabies dicitur à corporis asperitate.* vide ibi Cerdam.

Draconibus] Serpentibus, anguibus. Andreas Hierosolymitanus serm. εἰς τὸν εὐαγγελισμόν, de Christo; ἵνα τέχνῃ σοφίας παγιδεύσας τὸν ὄφιν καὶ τὸν δράκοντα, &c. ERHARD.

Obsessa draconibus ora, &c.] En habitum, quo Furiæ depingebantur: vetulæ, caput anguibus pro capillitio cinctæ, sanguineam manu facem gestantes & flagellum. vide Delrionem Comment. in Medeam Sen. vers. 14. ERHARD.

Atque inter toto] Alii, *atque intertorto.* TORNÆS. AURAT. Mutant *intertorto*, perperam. COLLAD. Editio Lugdun. *inter toto*, quomodo legisse etiam Lilium Gyraldum apparet, commoda & aperta sententia. Inter vestem, inquit, toto pectore laceratam, quatiebat lampada. Nam vestis, utpote lacera, non obstabat, quo minus per illam vibraret facem. De lacera veste Discordiæ Virgilius libr. VIII. Æneid. vers. 702.

Et scissa gaudens vadit Discordia palla.

Porro scio esse, qui illud, *sanguineam lampada*, concoquere non possint, legantque;

Sanguinea tremulam quatiebat lampada dextra.

A quibus dissentio: Nam *sanguinea lampas*, ob sanguinei coloris flammam, dicitur, ut apud Virgilium lib. X. Æneid. vers. 272.

Non secus ac, liquida si quando nocte Cometæ
Sanguinei lugubre rubent. RICHARD.

Barthius ad Papinii libr. 11. Theb. vers. 288. restituit:

Rupta ter intortam lacerato in pectore vestem.

quam ita veram putat restitutionem, ut præ illa, quidquid collatum est in hoc generoso carmine, plebejas nugas dicat. Sed, quem sensum hæc emendatio efficiat, non video; nam, *rupta vestem*, dici Latine posse vix puto, & longius abit à scripta lectione codicum. Offendit vero maxime illud *inter*, nec video, quomodo quis inter vestem dici possit quatere lampada dextra. Forte scripsit,

Atque serens toto laceratam pectore vestem.

vel, *Atque terens*, sed locum adhuc in mendo cubare mihi persuasum est. *Toto* habent omnes editiones veteres & Traguriensis codex, qui & *lacerato* exhibet.

Sanguineam tremula] Forte, *sanguinea tremulam.* SAMBUC. Alii codices, & Calcagninus, *sanguinea tremulam.* ERHARD. Videtur alludere ad priscum illum vetustæ militiæ morem. nam ante inventum tubæ usum incensis facibus acies instructas præibant, quibus utrimque conjectis manus conferebant. Statius 4. Thebaid. vers. 5.

Prima manu rutilam de vertice Larissæo
Ostendit Bellona facem. ——

Claudianus lib. 1. de Raptu Proserp. vers. 40.

Tisiphone quatiens infausto lumine pinum
Armatos ad castra movet pallentia manes.

Meursl. ad Lycophron. Cassand. vers. 1295. WEITZ.

Haec ut Cocyti tenebras, & Tartara liquit,
Alta petit gradiens juga nobilis Appennini,
Unde omnes terras, atque omnia litora posset
Aspicere, ac toto fluitantes orbe catervas:
Atque has erumpit furibundo pectore voces:
[a] *Sumite nunc gentes accensis mentibus arma;*
Sumite, & in medias immittite lampadas urbes.
Vincetur, quicumque latet; non femina cesset,
Non puer, aut aevo jam desolata senectus.
Ipsa tremat Tellus, lacerataque tecta rebellent.
Tu legem Marcelle tene: Tu concute plebem
Curio: Tu fortem neu supprime Lentule Martem.
Quid porro tu, Dive, tuis cunctaris in armis?
Non frangis portas? non muris oppida solvis?
Thesaurosque rapis? nescis tu, Magne, tueri
Roma-

a DISCORDIA.

Hac ut] Lege, *Hac ubi*. BRASSICAN.

Nobilis Apenini] *Apeninus*, mons altissimo jugo ab Alpibus ad Siculum fretum tendens, à Pœnis ita dictus, ut quidam putant. Unde Alpes primi Pœni pervias fecerunt, cum antea redderent Italiam inaccessam. BUSCH. Alii, *Apennini*: cujus scripturæ rationem pete ab Jo. Chrysost. Zanchio de Cenomanor. orig. lib. 2. ERHARD.

Atque has erupit] Quidam legunt *erumpit*. COLLADON. Lege, *Inque has erupit*. BRASSICAN. Quomodo Virgil. dixit lib. IV. Georg. vers. 368.

Et caput, unde altus primum se erupit Enipeus.

Sic quoque *erumpitur*, pro erumpit se, Lucret. lib. VI. vers. 581.

Vis venti exagitata foras erumpitur. ———

Sic *prorupit se in fugam*, apud Plaut. ni fallor. ERHARD. *Effudit* Traguriaus. Ut mox, *Cum hac Eumolpus effudisset*. De voce *erumpere* cum quarto casu egerunt abunde Gifanius in Lucretiano indice, & Brouckhusius ad Tibull. lib. IV. Carm. I. vers. 86. Manus autem viri eruditi in codicis Almeloveniani ora scripserat, sibi legendum videri *Inde has erupit*, quia non bene cohærent dictiones.

Accensis mentibus] Freinshemius ad Flor. libr. III. cap. 10. mallet *manibus*. Sed displicet id merito Brouckhusio, quia sequenti versu sequitur:

——— *In medias immittite lampadas urbes.*

& ita bis idem diceret. Ita locutus Silius lib. IV. vers. 169.

Nam tibi, cum stimulas cornu, atque in prælia mentes Accendis.

Et lib. I. vers. 345.

Accensa exsultant mentes.

Ita *accensas cohortes* dixit Valer. Flacc. lib. VII. vers. 637. BURM.

Desolata] Id est, quæ ab ævo fere relicta est, defecta annis, & ætate debilis, ut ait Phædrus. Est enim *desolatus*, qui solus relictus, ut ostendit Gronovius Observ. lib. IV. cap. 11.

Tu legem, Marcelle, tene] De lege Claudia seu Marcelli in Cæsarem, & Curionis tribuni pl. seditionibus, vide Sueton. Cæsare. SAMBUC. Sueton. in vit. Jul. cap. 28. Dion lib. 40. WOUWEREN. Virgil. 6. Æneid. ibique Servius & Tib. Donatus. ERHARD. Vide Gronov. Diatr. Stat. cap. 3.

Curio] Hic C. Curio violentissimus Tribunorum pleb. quem sibi inimicum ingenti mercede Cæsar defensorem paravit, de hujus seditionibus & turbis vide Suet. Jul. Dion. lib. 40. WOUWEREN. Sidon. lib. 4. ep. 3. *Æstuat, ut Cethegus; incitat, ut Curio.* Alanus Anticlaud. lib. 2. *Succendit ut Curio.* Savaro ad Sidon. lib. 1. ep. 11. ERHARD

Ne supprime] Alii, *neu supprime*. TORNÆS. Sallust. Catilinar. ERHARD. *Neu* prima & Sambuci editio & Tragur. Codex.

Tu dive tuis] Alii, *tu dive tuis*. TORNÆS. *Dive* retineri potest κατὰ πρόληψιν, quia Discordia, ut dea, futurum divum sciebat: magis tamen probo quod est in editione Lugdunensi, *Dive*, quoniam Iülo prognatus Cæsar, & à Venere ac ipso Jove ducebat originem. Sic ejusdem gentis Ilia *dia* vocatur ab Ennio, apud Nonium in *Nepos* feminini generis.

Ilia dia nepos, quas ærumnas tetulisti?

Dium, inquit Festus, *antiqui appellabant, ut à Deo ortum*. RICHARD. Corrigunt, *Dive*. illud retineri debet. *Divum* vocat communi & plebejo tum nomine.
Nam

Romanas arces? Epidauria moenia quaere,
Thessaliaeque sinus humano sanguine tinge.
Factum est in terris, quidquid Discordia jussit.

* Quum haec Eumolpus ingenti volubilitate verborum effudisset, tandem Crotona intravimus: ubi quidem, parvo deversorio refecti, postero die am-

ENCOLPIUS.

Nam & Augustus semper se *Divi filium* dixit, & *Divus* pro Cæsare κατ᾽ ἐξοχὴν. Nepos in Vita Attici, *In affinitatem pervenit Divi Julii filii*, id est, Octaviani, qui fuit Julii Cæsaris adoptivus filius. quod monere fere putidum foret, nisi aliorum corrumpendi (corrigendi volui dicere) libido aurem vulsisset. ERHARD.

Romanas acies? Epidauria] *Romanas arces: Epidamnia*, Passerat. TORNÆS. Monui jampridem, & nunc moneo, legendum videri. *Romanas arces*, ut cap. CXXI.

Omnia, quæ tribui Romanis arcibus, odi.

Magnificentius enim *Romanæ arces* dicuntur, quam urbs Roma: ut, Carthaginis arces, quam Carthago: & Pergameæ arces, quam Pergama. Virgilius II. Georgic. vers. 172.

Imbellem avertis Romanis arcibus Indum.

Item lib. IV. Æneid. vers. 234.

Ascanione pater Romanas invidet arces?

Et lib. X. Æneid. 12.

Cum fera Carthago Romanis arcibus olim
Exitium magnum atque Alpes immittet apertas.

Notissimum est, ut Pompejus, adventante Cæsare, urbem reliquerit, quid tamen impedit Ciceronem audire in epistola undecima lib. 7. ad Atticum: *Per fortunas, quale tibi consilium Pompeji videtur? Hoc quæro, quod urbem reliquerit. Ego enim ἀπορῶ. Tum, quid absurdius? Urbem tu relinquas? Ergo idem, si Galli venirent.* Et in epist. 16. lib. 8. ideo vocat Pompejum ἀπολιτικώτατον καὶ ἀστρατηγικώτατον quibus ista plane respondent, *nescis tueri Romanas arces.* Et epist. 2. ejusdem libri: *nihil ulla in gente umquam ab ullo auctore Reipub. ac duce turpius factum esse videtur, quam à nostro amico factum est: cujus ego vicem doleo. qui urbem reliquit, id est, patriam, pro qua, & in qua, mori, præclarum fuit.* RICHARD. Legendum esse *Romanas arces*, patet ipsa narratione. BOURDEL. Heinsius conjecerat legendum:

Nescis si, (vel, qui) Magne, tueri
Romanas arces, Epidauria nomina quære,
Thessalicosque sinus humano sanguine pingues.

Epidauria mœnia] Epidaurus urbs in Achaia Æsculapii delubro percelebris. GLOSSÆ. Alii, *Epidamni mœnia.* alii, *Epidamni nomina.* Sic vetus, recte, Pith. PATISSON. *Epidaurus* urbs est in Achaia, Saronico quasi marmore redimita, Æsculapii delubro percelebris. hinc *Epidaurius*, quod est cognomentum Æsculapii. Ovidius de Ponto lib. I.

Afferat ipse licet sacras Epidaurius herbas,
Sanabit nulla vulnera cordis ope. BUSCH.

Γρ. *Epidamni nomina.* ἴσως, *Epidamni.* COLLADON. Fuit hoc nomen ominosum & infaustum, ob idque in *Dyrrachium* mutatum, ut Plin. auctor est. Allusit & Plautus Menæchmis, *Ne mihi damnum in Epidamno duas.* PITH. Lege, *Epidamnia nomina quære.* Nescit Romam tueri Pompejus, atque adeo Italiam vacuam Cæsari occupandam reliquit: atque ita Dyrrachium cum exercitu transisit, cui *Epidamni* nomen vetus mutarant Romani, ominis caussa, ut Plutarch. Plaut. Menæchm. Itaque *Epidamnia nomina* dicit, alludens ad significatum vocis. neque non tamen *nomina* pro re dicunt. Albinovan:

—— *Nomina magna locorum.*

Palmer. in Spicileg. ERHARD. Certa est correctio *Epidamni*, confusas has à librariis urbes, paret & ex Lucan. II. 624. & X. 545. Seren. Sammon. initio, & aliis. Pro *Mœnia* autem *nomina* Traguriensis. Eadem varietas observatur in codicibus MSS. Ovidii lib. IV. fast. vers. 812.

—— *Ambigitur mœnia (vel nomina) ponat uter.*

Discordia] Tragur. *justicia*, sed in margine erat *discordia.*

Volubilitate verborum] Alii, *verborum bile.* TORNÆS. Alii, *ingenti bile.* Pith. PATISSON. Temerarium non est, quod in veteri codice legitur, *ingenti bile.* si quidem per bilem insaniam poëticam intelligit, de qua cap. XC. *Imo, inquam, si ejuras hodiernam bilem, una coenabimus.* Horat. in arte Poetica vers. 301.

—— *ô ego lævus,*
Qui purgo bilem sub verni temporis horam?
Non alius faceret meliora Poemata.

Quare illa verba, *volubilitate verborum*, inducenda puto, ut quæ huc irrepserint ex verbis mox sequentibus. *Ex præscripto ergo consilii communis, exaggerata verborum volubilitate.* RICHARD. Exempla petere est ad hoc genus dicendi à Savarone Not. in Sidon. lib. 9. ep. 9. ERHARD. Lego cum tribus scriptis *ingenti verborum bile.* Sic supra cap. 90. *Si ejuras hodiernam bilem, una coenabimus.* BOSCH. *Verborum* deest in prima & Sambuci editione, quæ *volubilitate* habent.

Cratona] Forte, *certona.* AURAT.

Intravimus] Tragur. *vitavimus.*

Ubi quidem] Heinsius in margine notaverat, forte *pridie.*

amplioris fortunae domum quaerentes, incidimus in turbam haeredipetarum sciscitantium, quod genus hominum, aut unde veniremus? Ex praescripto ergo consilii communis, exaggerata verborum volubilitate, unde, aut qui, essemus, haud dubie credentibus indicavimus. Qui statim opes suas summo cum certamine in Eumolpum congesserunt. certatim omnes muneribus gratiam Eumolpi sollicitant. * *

CXXV. [a] Dum haec magno tempore Crotone aguntur, & Eumolpus felicitate plenus prioris fortunae esset oblitus statum, adeo ut suis jactaret, neminem gratiae suae ibi posse resistere, impuneque suos, si quid deliquissent in ea urbe, beneficio amicorum laturos. Caeterum ego, etsi quotidie magis magisque superfluentibus bonis saginatum corpus impleveram, putabamque, à custodia mei removisse vultum Fortunam, tamen saepius tam consuetudinem meam cogitabam, quam caussam. &, Quid, ajebam, si callidus captator exploratorem in Africam miserit, mendaciumque depre-

[a] POLYÆNUS.

Amplioris fortitudine domum quaerentes] Forte, *fortuna*, vel *fortitudine*, pro, fortuna. AURAT. Veteres editiones & Tragurianus *ampliori fortitudine*.

Heredipetarum] Qui alterius hereditatem petunt, vel cupiunt. GLOSSÆ. Hæredipetæ, κλήρων θηρευτής. WOUWEREN. Vide Gruter. Suspic. extraord. cap. 7. *Heredipeta*, qui statim *captatores* vocantur. Papias; *Heredipeta, qui alterius hereditatem petit, vel cupit; & componitur ab hereditas, vel heredium, & peto. Heredicapa, qui hereditatem alterius capit; & componitur ab hereditas, vel heredium, & capio. Heredifcinda, qui alterius hereditatem scindit, aufert; & componitur ab hereditas, vel heredium, & scindo.* Ad eandem faciem dicitur *lucripeta* Dionysio Catoni in Distich. ERHARD. De horum aucupiis adi Musarum lumen Piccartum mellitissimum Observat. historic. politic. dec. 12. cap. 3. WEITZ.

Quid genus hominum] Homerus non uno loco: τίς, πόθεν εἰς ἀνδρῶν, πόθι τοι πόλις, ἠδὲ τοκῆες. Et noster.

Qui genus, unde domo? pacem me affertis, an arma?

Orpheus in Argonautic. ὅτε πολυπενέες, &c. Sic enim veteres interrogare solebant, ut scribit Thucydid. in princip. BRASSICAN. Lege, *quod genus hominis*, ut, si non amplius, id saltem relinquamus Petronio, ne non Latine loquatur. Quamvis, ne quid dissimulem, malim, *qui genus, aut unde domo, venissemus*: Quæ fuit antiquorum percontandi hospites forma. *Anonym. MS.* HADRIANID. *Quod* prima & Sambuci editio. Apud Virgilium quoque lib. VIII. Æneid. vers. 114. Heinsius in quinque codicibus repperit *quod genus*. De hac interrogatione autem vide ibi Cerdam.

Ex præscripto ergo consilii] Vetus Senatusconsulti formula D. C. C. S. id est, de communi consilii sententia. SAMBUC.

Exaggerata] Ita omnes editi & Tragurianus: unde miror frontem Galli interpolatoris, qui exhibet, *exaggerati prudenter unde aut qui essemus, &c.* Quæ unde habeat vellem docuisset, nam nec Latina quidem sunt. *Volubilitas* autem, cujus exempla plurima Savaro habet, non tam facundiam, quam inanem & præcipitatum sonitum multorum verborum, quibus, ut involucris, rem obscuramus, ne penitus fallaciam pervideant homines, notare mihi videtur. Ita eleganter Gellius lib. IX. cap. 15. vocat, *Involucra sensuum, & verborum volumina, vocumque turbas.* Et Seneca epist. XL. ubi egregie volubilitatem verborum castigat, vocat *verba convolvere*.

Opes suas in Eumolpum congesserunt] Hoc Martial. appellat *mittere munera in hamo*. Vide lib. 6. epig. 36. WOUWEREN.

Omnes muneribus] Alii, *omnes Hæredipetæ muneribus*. TORNÆS.

Magno tempore] Rarior locutio. Sed cum & *parvum* & *exiguum tempus* pro brevi dixerint alii, liceat Petronio nostro *magnum* pro longo dicere. Apulejus lib. V. Metam. simili sententia, *Hac diutino tempore sic agebantur*.

A custodia mei] Cum Dii *custodes* dicantur, & respicere, & vultum in aliquem convertere, qui alicujus tutelam gerant, & bona ejus procurent, non potest Encolpius, ad feliciorem conditionem traductus, putare, Fortunam vultum removisse à custodia sui, nisi in sequiorem partem capiamus vocem *custodia*, ut supra cap. X. *custos molestus*, pro exploratore, occurrit. Semper ergo Fortuna exploraverat & captaverat occasionem, qua læderet & malo adficeret Encolpium, nunc, benignior facta, ab eo vexando destiterat. Nisi ita capiamus, nescio, quid sibi hæc verba velint.

Si

prehenderit nostrum? Quid, si etiam mercenarius, praesenti felicitate lassus, indicium ad amicos detulerit, totamque fallaciam invidiosa proditione detexerit? Nempe rursus fugiendum erit, & tandem expugnata paupertas nova mendicitate revocanda. Dii, Deaeque, quam male est extra legem viventibus! quidquid meruerunt, semper exspectant. * * *

CXXVI. [a] Quia nosti Venerem tuam, superbiam captas, vendisque amplexus, non commodas. Quo enim spectant flexae pectine comae? quo facies medicamine adtrita, & oculorum quoque mollis petulantia? quo

[a] Chrysis ancilla Circes ad Polyænon.

Si etiam mercenarius] *Si etiam mercenarius Eumolpi*, Leid. cod. placet. supra cap. 54. *hac locutus mercenario Eumolpi novaculam rapit*, &c. BOSCH.

Invidiosa] *Ambitiosa*. Memm. cod. BOSCH.

Dii Deaeque] Supra cap 79. & 115.

Quam male est extra legem viventibus] Plaut. *Nihil est miserius, quam animus hominis conscius.* De hoc flagello conscientiæ, & metu, qui eum necessario sequitur, vide Casaubon. in Pers. Sat. 3. Barth. ad Claudian. lib. II. in Rufin. vers. 140. & IV. Consul. Honor. vers. 280. multis. ERHARD. De vi conscientiæ egregie Cicero pro Milone cap. 23.

Quicquid meruerunt exspectant] Seneca. *Conscientia aliud agere non patitur, ac subinde respicere ad se cogit. Dat poenas quisquis exspectat. quisquis autem meruit, exspectat.* PITH. Aspexit indubie hæc verba Macrob. in Somn. Scip. *Sibi videntur exitium, quod merentur, excipere.* Is. Pontanus in Not. Puto, particulam *semper* excidisse, ut scripserit Petronius; *quod semel meruerunt.* Barth. ad Claudian. IV. Consul. Honor. vers. 280. In historia Marculphi minime nupera, ut vulgo putatur, sed perveteri, & cujus jam ante annos quasi 10. mentionem fecit Guilhelmus Archiepiscopus Cypri in Belli sacri Hist. legitur; Sal. *quod timet impius, veniet super eum.* Mar. *qui male facit, & bene sperat, totum se fallit.* Nec frustra ille; *Conscientia scelerum, metus judiciorum*, &c. ERHARD.

Semper exspectant] Vetus codex *super*. Sed puto legendum, *semper*. DANIEL.

Exspectant] Id est, timent. vide Barth. ad Statii Theb. lib. I. vers. 375. & lib. XXIII. Advers. cap. 24.

Quia nosti Venerem tuam] Τὴν Ἀφροδίτην πρὸς σοῦ ἴσμεν. WOUWEREN. Id est, Gratiarum concinnam elegantiam, & amabilitatem ad ejus divæ sacra ducentem. Barthius lib. VI. Advers. cap. 16.

Superbiam captas] Lege, *superbia me captas*. HEINS. Nescio, an recte: ut enim *inanem gloriam captare*, & similia, passim occurrunt, pro affectare, ita & *superbiam*, quæ sequitur Formam. Ovid. lib. I. Fast. vers. 419.

Fastus inest pulchris, sequiturque superbia formam.

quem locum Ampl. Cuperus suo codici adscripserat.

Amplexus non commodas] Alii, *amplexus non commodos*. PATISSON. Id est, non sine mercede aliquem amplecteris. Ita *vendere tempora* eleganter dicuntur Fœneratores, qui pro temporis commodo, quo quis utitur sua pecunia, pretium & mercedem paciscitur. Manil. lib. IV.

Navigat, & celeres optando sortibus annos
Dulcibus usuris, aequo quoque tempora vendit.

Quorum versuum sensum non recte assecutus est divinus Scaliger, ut animadvertit Salmas. ὁ πάνυ cap. III. de mod. usur. pag. 93. Sic Seneca *venale tempus*, eodem sensu lib. VII. de Benef. *Quid sunt ista Tabula, computationes, & venale tempus, & sanguinolenta centesima?* Liv. lib. XXVII. cap. 31. de Philippi libidine. *Neque enim omnia emebat, aut eblandiebatur, sed vim etiam flagitiis adhibebat.* CUPERUS. Ovid. lib. I. Amor. eleg. X.

Et vendit, quod utrumque juvat, quod uterque petebat,
Et pretium, quanti gaudeat ipsa, facit.
Quæ Venus ex aequo ventura est grata duobus,
Altera cur illam vendit, & alter emit?

Propertius lib. I. eleg. 2.

Teque peregrinis vendere muneribus.

Plaut. Mil. Glor. Act. II. sc. 3. *Non ego possum, quæ ipsa se venditat, tutarier.* Plena autem Poetarum carmina querelis contra venalem hanc venerem. vid. Ovid. lib. I. Amor. eleg. 8. & lib. III. eleg. 8. & passim quoque alii. BURM.

Flexa pectine coma] An *pecten* abusive pro acu comatoria dixit? ERHARD.

Facies medicamine attrita] Athen. ὅτι πρῶτοι τὸ πρόσωπον ἐντριψάμενοι, καὶ προπόσιον ψιμυθίῳ τι λαβόντες. PITH. Juvenal. Sat. VI. vers. 472.

——— *Inducitur atque fovetur*
Tot medicaminibus,

Tertull. *Cutem medicaminibus ungunt.* Antipater: ψιμυθίῳ τὰς παρειὰς ἐντριβομένη. Artemidorus lib. I. ἔδοξε καταχρίεσθαι τὸ πρόσωπον, ὥσπερ αἱ γυναῖκες. WOUWEREN.

Et oculorum quoque mollis petulantia] Lege, *quoquo mobilis petulantia*, aut certe, *quaque mollis*. Quid, inquit, sibi volunt quoquo versum versatiles illi & petaces ocelli? Nec dissimile, quod Apulejus in re haud multum etiam absimili de Venere scripsit lib. Miles.

quo incessus tute compositus, & ne vestigia quidem pedum extra mensuram aberrantia, nisi quod formam prostituis, ut vendas? Vides me? nec auguria novi, nec Mathematicorum coelum curare soleo: ex vultibus tamen

Et nunc mite conniventibus, nunc acre criminantibus, gestire pupulis, & nonnunquam saltare solis oculis. Nec abit ipsius Arbitri epigrammatium;

O blandos oculos & inquietos,
Et quadam propria nota loquaces.
Illic & Venus & leves Amores,
Atque ipsa in medio solet voluptas.

Deinde dictio *petulantia* signanter admodum hic expressa est, & valet, quod in notissimo versiculo legitur;

Minerva flavo lumine, Venus peto.

Hæc cum ita sint, opportune in medicinam rapio Senecam Patrem lib. Controvers. 5 Controv. 6. Vulgatur; *Muliebrem vestem sumsit, capillos in foemina habitum composuit, oculos in puellari lenocinio circumdedit.* Lege, *circumtulit.* Is. Pontanus Analect. lib. 3. cap. 12. *Oculorum mollem petulantiam* dixit, ut *oculos ad petulantem lasciviam* Lycurgus apud Rutil. Lupum lib. 1. Justinus de Sardanapalo lib. 1. *Cum mollitia corporis & oculorum lascivia omnes foeminas anteiret.* Barth. ad Claudian. ERHARD. Erhardus legit, *quoque mobilis*, quod in textum recipere ausi sunt Editorum nonnulli. *Mollis oculorum petulantia* est soluta oculorum lascivia. Sic Ovidio *molles oculi*, Catulloque *ebrii ocelli*, & Horatio, *lubrici oculi*, & alibi: *vultus nimium lubricus aspici*, ut & *grata protervitas*, Justin. lib. 1. cap. 3. ubi de Sardanapalo, viro muliere corruptiore; *cum mollitia corporis & oculorum lascivia omnes foeminas anteiret*, &c. BOSCH. Alii codices *mobilis*. Scribendum *quoque mobilis petulantia*. *Lascivia oculorum* est Justino lib. 1. *oculi ludibundi* A. Gellio lib. III. cap. 5. *patrantes oculi* Persio. Plinius lib. XI. cap. 37. *supercilia homini & pariter & alterne mobilia, & in iis pars animi.* HEINS. Præferrem quoque *mobilis*, quia lascivi & petulantes Juvenes & puellæ non tranquillos, sed versatiles & mobiles, habent oculos. Ita & Seren. Sammon. Carm. 36.

Mobilis hirsutas horret lascivia setas

ubi male alii *mollis & hirsutas.* vide Keuchenii notas. BURM.

Incessus tute] Alii, *Incessus tantum.* TORNÆS. Aristænet. βάδισμα τεταγμένον. βραχὺ δὲ ὥσπερ κυπάριττος ἡ φοῖνιξ, σαλεύεται ἠρεμῇ. PITH. Senecæ *incessus compositus*, qui Ambros. 3. de Virg. *sobrius*. Vet. inscript. *incessus commodus*, epist. 69. *modestus incessus ac compositus, ac probus vultus.* At Petronio fictus ad mollitiem. Apul. Mil. *superfluo incessu foeminam mentiebatur.* Hieron. ad Eustoch. *solutis genibus fractus incessus.* Advers. Helvid. *gressum frangere.* Idem: *ludentibus pedibus incedunt.* Seneca Natur. Quæst. lib. 7. cap. 31. *Tenero & molli incessu suspendimus gradum.* Fir. lib. 8. cap. 7. *Molliter ambulant, vestigia sua cum delicata quadam moderatione suspendunt.* Sen. ep. 15. Clem. Alex. Pæd. lib. 2. cap. 11. Philo, περὶ τοῦ μισθώματα πόρνης εἰς τὸ ἱερὸν μὴ προσδέχεσθαι. WOUWEREN. Sic Catullus:

——— *Quam videtis*
Turpe incedere, mimice, ac moleste.

ita ibi legit Scaliger epigr. 43. Lege, *studio compositus.* Hippolytus à Collibus in Harpocrate. Corrigit Douza, *arte compositus* at quanto ex literarum reliquiis verius sit, *fuco compositus!* Plaut. *Vitia corporis fuco occulunt.* Pontan. Analect. lib. 3. cap. 12. Propert. lib. 2. eleg. 4.

Nequicquam perfusa meis unguenta capillis
Ibat, & expenso planta morata gradu.

ubi Beroaldus in Commentar. ERHARD. Nobil. N. Heinsius ingeniose, ut solet omnia, genuinam lectionem nostro sic restituit; *quo incessus, scite compositus.* BOSCH. Lege *incessus scite compositus:* nam, ut egregius talium arbiter Naso lib. III. art. Am. 299.

Est & in incessu pars non temnenda decoris.

ubi plura ad rem. Sic *scite coli & ornari*, apud Livium lib. IV. cap. 44. *scitus convivator* apud eumdem lib. XXXV. cap. 49. HEINS. Nihil mutandum. *Tute compositus* est ita institutus, ut cavere sibi videatur à casu, non præceps & temerarius incessus, nec, ut Apulej. 11. Metam. vocat, *immeditatus*, & qualem Menandri describit Phædrus lib. V. fab. 1.

Veniebat gressu delicato & languido.

vide Barth. Advers. lib. XII. cap. 1. & XXII. cap. 13.

Formam prostituis ut vendas] Propert. lib. 1. El. 2.

Quid juvat. &c.
Teque peregrinis vendere muneribus.

Tibull.

Sit procul à nobis, formam cui vendere cura. PITH.

Vides me] Petroniana Phrasis. Supra cap. 38. *Vides illum, qui in imo imus recumbit.* cap. 46. *Vides Phileronem caussidicum.* cap. 58. *Ego, quod me sic vides propter artificium meum, Diis gratias ego.*

Nec auguria novi] Martial.

Non sum divinus, sed scio quid facias. PITH.

Tibullum habuisse ante oculos arguti & amabilis ingenii nostrum nequam, credit Janus Brouckhusius ad lib. I Eleg. IX. vers. 4 ubi egregie hæc illustrat copia similium apud Poetas locorum, quæ stomachum biliosis Gallulis & Philosophis movent. Mathematicorum cœlum satis traduxit noster supra cap. XXXIX.

Mathematicorum] Gellius lib. 1. cap. 9. *Vulgus, quos gentilitio vocabulo Chaldaeos dicere oportet, Mathematicos dicit.* WOUWEREN.

Ex vultibus tamen hominum mores colligo] Distingue, ex

men hominum mores colligo, &, quum ſpatiantem vidi, quid cogites, ſcio. Sive ergo nobis vendis, quod peto, mercator paratus eſt: ſive, quod humanius eſt, commodas, effice ut beneficium debeam. Nam, quod ſervum te & humilem fateris, accendis deſiderium aeſtuantis. Quaedam enim feminae ſordibus calent: nec libidinem concitant, niſi aut ſervos viderint, aut ſtatores altius cinctos. harenarius aliquas accendit, aut perfuſus pulvere

ex vultibus tamen hominum, mores colligo. Hippolytus in Harpocrat. pag. 17. Ex ipſa orationis figura homines noſci etiam Homerus indicat Odyſſ. I.

——— Ὀυ μὲν γάρ τι κακῷ ἐκ ὤπα ἐοικε.

Eraſmus in Adag. *Ex habitu bonum virum præ ſe fert.* ERHARD. Tamquam metopoſcopus. vide Sueton. Tit. 2.

Cum te ſpatiantem vidi] Nota, ex inceſſu cognoſci mores mulierum. Pflugius. ERHARD. Non de Puellæ inceſſu, ſed vel de Encolpii, ſive Polyæni agitur, quem ancilla Circes ſollicitat; vel de cujuſcumque hominis, ſi *cogites* legendum eſſet.

Beneficium debeam] Non abſimiliter Leucipp. *in μακρὸν, ὁ χαριζόμενος ἔσται, δίδως τὴν χάριν.* lib. 4. PITH. Fugit ſub finem litera, qua reprehenſa, rotundior erit oratio: *efficis ut beneficium debeam.* Pontanus Analect. lib. 3. cap. 12. vel pro *debeam* legendum eſt *debeat*, nempe domina. Jungermannus. ERHARD.

Quadam enim femina ſordibus calent] Vide Celeſtinum. ERHARD.

Libidinem concitant] Alii, *libidine concitantur.* TORNÆS.

Statores altius cinctos] Servi præſentes Dominis ad cuſtodias, eorumque juſſa ac nutus exſequendos. GLOSS. Alii, *ſtratores.* TORNÆS. Catalect.

Jam primum ſtator hic libidinoſus, &c. PITH. Puto, innui ſervos, qui præſentes dominis ad cuſtodias, eorumque nutus & juſſa exſequendos: atqui, ut apparitores ab apparendo, ita ſtatores à ſtando. Certe Ciceroni ſunt magiſtratuum nuncii. Epiſt. lib. 11. Epiſt. 17. *Litteras à te mihi ſtator tuus reddidit.* Plancus lib. 10. Epiſt. 21. *Statores* ſervi, qui *latrones*, quod, ut ait Varro 6. de Lingua Lat. circum latera erant regum, aut quod ad latera habebant ferrum. hoc expreſſit Ovid. lib. III. Amor. eleg. II.

Quando non fixus lateri ſpatiantis adhæſi,
Ipſe tuus cuſtos, ———

Sen. epiſt. 22. *Nudum erit latus? Incomitata lectica?* hinc liquet, cur δυλώεσθαι *laterare.* hos poſtea *ſtipatores* à ſtipando appellatos, idem Varro auctor. Horat. lib. I. Sat. 3.

——— *Nec te*
Quiſquam ſtipator ſectabitur.

Gloſſ. *Stipator, ſatelles,* σωματόφυλαξ, δορύφορος. Sidonius lib. I. ep. 2. *Circumſiſtit ſellam comes armiger: pellitorum turba ſatellitum ne obſit admittitur, ne obſtrepat, eliminatur.* Lege, ex MS. *ne abſit admittitur.* Suidas: δορύφοροι, φύλακες, ὑπηρέται βασιλέως, ὁπλοφόροι. Antoninus Imp. ὅ, τι δυνατόν ἐστιν ἐν αὐλῇ βιοῦντα, μήτε δορυφορήσεως χρῄζειν. Ariſtot. περὶ κόσμου. οἱ μὲν ἀμφ' αὐτὸν βασιλέα δορύφοροι. & Apul. interpr. *Ante fores viri fortes ſtipatoreſque regalium laterum, tutela pervigili cuſtodiam per vices fortium ſuſtinebant. Erant inter iſtos diviſa officia, in comitatu regio armigeri*, &c. Plaut. Caſ. quem mox armigerum ſervum ſcutigerulum vocat. Sidonius quoque & plerique ejus ætatis ſcriptores, qui eoſdem, quos Tacit. *excubitores armatos regiæ domus.* ep. l. I. *Armati regiæ domus adſiſtunt aditibus, quibus hora primi ſoporis vigilabuntur.* Firmico dicuntur *ſcutarii.* Aſtron. lib. 3. cap. 4. *Facies ſcutarios, vel Imperatorum protectores, vel qui proprio excubitu principibus ſalutem ſervent.* Zoſimus lib. 3. συναπολλύονται αὐτῷ καὶ τῶν ἀμφὶ τὸν βασιλέα δύο ταγμάτων, ἃς σκουταρίους προσαγορεύουσι. Quamquam & gladiatores, qui ſcutarii. Antoninus Imper. de Vita ſua παρὰ τοῦ τροφέως, τὸ μήτε πρασιανὸς, μήτε βενετιανὸς, μήτε παλμουλάριος, ἢ σκουτάριος, γενέσθαι. Sueton. ſpeculatores Claud. cap. 34. *Neque convivia inire auſus, niſi ut ſpeculatores cum lanceis circumſtarent.* Suidas: σπεκουλάτωρ, τοῦ δορυφόρου. At, qui Ammiano lib. 14. *ſcutariorum rector*, forte is poſterioribus σκρίβων. Suid. σκρίβων, ὁ τῶν σωματοφυλάκων ὑπηρετούμενος. WOUWEREN. Alii *diutius.* Hinc *diſcinctos* puto legendum, ac *ſtatores* ſervos eſſe puto, aut libertos, qui prope herum aut patronum ſtant, & ei præſto ſunt, &, ſi quem quærat, arceſſunt ſiſtuntque. Turneb. Adverſar. lib. 4. cap. 19. Ex MS. Jac. Cujacii legendum, *ſtatores altius cinctos*, non, ut in illo, quem citat Turneb. *diutius cinctos.* Qui tamen codex, quo eſt uſus Turnebus, ex eo ipſo exempiari veteri Cujaciano deſcriptus fuerit. *Statores* ſunt proprie carcerum aut ædium cuſtodes. nam *ſtare* eſt verbum ejus rei. apud Manil. lib. 5. Sunt & qui alias *latrones*, ſic dicti, quaſi *laterones*, quod latus tegerent. Scalig. in Catal. ad Priap. ERHARD. De iis egerunt abunde Salmaſius ad Vulcatii Caſſ. cap. IX. Lamprid. Elagab. cap. XXXIII. & Reineſ. Comment. ad Inſcr. Claſſ. I. Inſcr. 19. & Claſ. VIII. Inſcr. 4. & Barthius lib. XXIII. Adverſ. cap. 24. de cinctura eorum quoque quædam addit.

Diutius cinctos] Alii, *altius cinctos.* TORNÆS. Succinctos, hoc eſt, velociores, magis expeditos; Acro ad Hor. *Servi veterum cincti.* Philo περὶ βίου θεωρ.

ἄζωνοι.

vere mulio, aut histrio scenae ostentatione traductus. Ex hac nota domina est mea. usque ab orchestra quatuordecim transilit, & in extrema plebe quaerit, quod diligat. [a] Itaque oratione blandissima plenus, Rogo, inquam, numquid illa, quae me amat, tu es? Multum risit ancilla post tam frigidum scema, &. [b] Nolo, inquit, tibi tam valde placeas: ego adhuc servo numquam succubui; nec hoc Dii sinant, ut amplexus meos in crucem mittam. Viderint matronae, quae flagellorum vestigia osculantur:

ἄζοντες δὲ καὶ καθιμῶσι τοὺς χιτωνίσκους ἐνίοτε, ὑπηρετοῦντες ἕνεκα τοῦ μηδὲν ἐκπλῆσαι ἐπεσφίγχθαι εὐλογιστικοῦ σχήματος εἰς τοῦτο τὸ συμπόσιον. WOUWEREN.

Arena aliquas accendit, aut persusus pulvere mulio] Bourdelotti editio, *Arenarius aliquas accendit, aut persusus pulvere multo*. BOURDELOT. Supra cap. XXVI. *Quartilla jocantium libidine accensa.*

Persusus pulvere multo] *Mulio*. Pith. TORNÆS. Luctator. Palæstritæ pulvere se aspergebant post unctionem, ut firmius lubricos alioquin artus tenerent. Plutarch. Sympos. probl. lib. 2. quæst. 4. κεκλῆσθαι γὰρ ἀπὸ τῆς πάλης τὰς παλαίστρας, οὐχ ὅτι πρεσβύτατον ἐστὶ τῶν ἄλλων, ἀλλ᾽ ὅτι μόνον τῶν τῆς ἀγωνίας ἰδεῶν πηλοῦ καὶ κονίστρας καὶ κηρώματος τυγχάνει δεόμενον. Idem: αἱ μὲν γὰρ παλαιόντων ἐπιβολαὶ καὶ ἕλξεις κονιορτοῦ δέονται. apud Heliod. lib. 10. ubi Theagenes parat se luctæ. καὶ ἅμα κόνιν ἀνελόμενος, καὶ ὤμους τε καὶ πήχεις ἔτι πρὸς τὰς βουλαρίας ἱδρῶτι νοτισμένος ἐπιχεάμενος, προβάλλει τε ἐκτάδην τὼ χεῖρε. Tertull. de pall. *Studia palæstræ male senescentia, & lutea unctio, & pulveres volutatio*. Apul. libr. 9. Mil. *In modum pugilum, qui pulvisculo perspersi dimicant*. Lucian. περὶ γυμνασίων. Isid. Orig. lib. 15. cap. 2. WOUWEREN. Pessime Gonsalius hic sibi somnia de τῷ *mulio* fingit. ita inscript. apud Gruter. pag. DCXXXVII. 1. FOLIOQVE MVLTO. CUPER. posset tamen *mulio* reponi, quia antea dixerat, sordibus calere foeminas: erant enim muliones, vel servi, vel institores, leg. 5. §. 5. ff. de Instit. Act. vel, si liberi, vilissimæ conditionis, quales qui cursui publico destinata animalia agebant. l. 2. & XXXI. C. Theod. de Curs. publ. unde & Lamprid. in Elagab. cap. 12. notat illum etiam *mulionem ad vicesimam curare jussisse*. v. Scheffer. de re vehic lib. 1. cap. 17. BURMAN.

Aut histrio] Juvenal. Sat. 9. WOUWEREN.

Scenæ ostentatione] Tacent interpretes, præter Gonsalium, qui tamen quid sibi velit non video. dum ait, *ostentatio frequenter Ciceroni simulatio est. Ostentatio scenæ*, explicanda ea, quæ in scena fit. Videtur idem mos fuisse in scena, qui in amphiteatro, ut scilicet omnes histriones, ante hic ornatos in scena ostentarent. De gladiatoribus Quint. decl. 92. Qui locus est elegantissimus. Holstenius ad pass. SS. martyrum pag. 170. hæc ostentatio quomodo facta sit docet Ferrar. lib. 11. cap. 24. part. 10, usus est hac voce Plin. 1. epist. 3. *Ostentatio* armorum in inscript apud Pignor. epist. 34. quam tamen recte ut spuriam rejicit. CUPERUS.

Ex hac nota] Vid. supra cap. 83. Phædr. lib. IV. fab. 24.

Fabella talis hominum discernit notas.

ubi vid. Scheffer.

Usque ad orchestra quatuordecim transilit] *Quatuordecim*, scilicet, gradibus. Pflugius. Erant in *orchestra* Senatorum sedibus loca designata: erant & in XIV. gradibus orchestræ primis vel proximis Equitum sedes. inde *orchestram & populum* Juven. dixit pro primoribus & plebe. P. Pithœus Advers. vel subsec. lib. 1. cap. 17. Eleganter de muliere dictum, quæ amatoribus plebejis & vilissimis delectatur. Turneb. Advers. lib. 4. cap. 19. ERHARD.

In extrema plebe] Horat. lib. II. od. 4.

Credo, non illam tibi de scelesta
Plebe delectam.

Illa tu es] Elegans idiotismus. Valer. Flacc. lib. II. vers. 485.

Verum ô jam redeunt Phrygibus si numina, tuque
Ille ades, auguriis promisse & sorte Deorum.

Illustravit egregie N. Heinsius ad Ovid. XIV. Heroid. vers. 95. & Epist. XV. vers. 78.

Scema] Vestimenti genus minus æstivum. GLOSS. Vide ad cap. 44.

Tibi placeas] Vide ad cap. 44.

Ego adhuc servo numquam succubui] Licet ingenuæ, inquit, ac nobiliores matronæ reperiantur, quæ ad explendam libidinem cum servis crebro flagella passis, & mox cruci suffigendis, consuescant, ego, tametsi ancilla sim, cum equitibus tantum rem habeo. Petrus Faber Semestr. lib. 2. cap. 8. ERHARD.

Ut amplexus meos in crucem mittam] *Amplexus*, pro eo, qui amplectitur, id est, me amplectendam. Sic *necessitudines* pro necessariis, *convivia* pro convivis, *regna* pro regibus, &c. frequentari observavit Bernart. Schol. ad Statium lib. XVI. Thebaid. vers. 756. ERHARD.

Crucem mittam] *Crux* pro servo, nam servilis pœna crux erat. GLOSS. Servilis pœna *crux* Juvenal. *Pone crucem servo*. vide Petr. Fabrum in Semestr. lib. 2. cap. 8. Lipsium de Cruce lib. 1. cap. 12. Gretserum de Cruce, lib. 1. Venuste vero *crucem* servum cruciarium

tur: ego, etiamsi ancilla sum, numquam tamen nisi in Equestribus sedeo. ᵃ Mirari equidem tam discordem libidinem coepi, atque inter monstra numerare, quod ancilla haberet matronae superbiam, & matrona ancillae humilitatem. Procedentibus deinde longius logis, rogavi ancillam, ut in platanona duceret dominam. Placuit puellae consilium: itaque collegit

ᵃ POLYÆNOS.

rium appellat, qua facie sermonis *scelus* pro scelesto. Lipsius d. l. Bernartius d. l. ERHARD.

Viderint] Vide supra ad cap. 61. & 77.

Flagellorum vestigia] Ulpian. fragm. pro stigmatibus. BONGARS. Ulpian. lib. 1. Regul. *De ditiorum numero sunt, quibus vestigia scripta fuerunt.* PITH. Σημεῖα τῶν πληγῶν. Tertull. de Pall. *vestigia cestuum vera occupavit.* Ovidius 3. Amor. 8.

Cerne cicatrices veteris vestigia pugnæ. WOUWER. Lege. *flagrorum vestigia*, id est, servos, qui Plauto *mastigiæ*. Sidonio *fractores ferularum*, Tertulliano *flagra rumpentes*. Savaro ad Sidon. libro 3. ep. 13. quæ hoc loco *flagellorum vestigia*, infra vocat *verberum notas*. Adi Brissonium Selector. lib. 3. cap. 10. Gretserum de Cruce, lib. 1. cap. 8. 9. 10. Rader. ad Mart. lib. 14. cap. 69. ERHARD. Ovid. II. Amor. eleg. VII.

Quis Veneris famulæ connubia liber inire,
Tergaque complecti verbere secta velit?

Ampliss. Cuperus adscripserat Turpilii locum apud Nonium in *carres*, *Viden' ut osculatur carrem, num illum illac pudet?*

In Equestribus sedeo] Seneca lib. 7. de Benef. cap. 12. *Equestria omnium Equitum Romanorum sunt.* BONGARS. Martial. lib. XI. Epig. 105.

Hectoreo quoties sederat uxor equo.

Seneca VII. de Benef. PITH. *Equestria* pro locis theatralibus equitum, &, modificatis verbis, pro *equitibus* usurpavit. Ideo vero est: numquam est mihi res, nisi cum illis, qui sedent in quatuordecim ordinibus. Turneb. Advers. lib. 4. cap. 19. Metaphora ab equestribus, hoc est, locis in spectaculo equiti datis. Pet. Faber Semestr. lib. 2. cap. 7. Lips. de Amphith. cap. 14. Pet. Pithœus Advers. lib. 1. cap. 17. ERHARD. Pomponius, *prostibulo. Quæ peditibus nubere poterant, equites sperant spurcæ.* SCIOPP. Recte convenit hoc epigramma, quod hic inserui,

Inveniat quod quisque velit, non omnibus unum est,
Quod placet, hic spinas colligit, ille rosas.

BOURDELOT.

Discordem libidinem] Omnino legendum *dissortem*, ut docuit Illustris Heinsius A. Sabini Ep. 1. vers. 35.

Non ferus Antiphates, nec in uno corpore dissors
Parthenope, BOSCH.

Pridem est, quod legendum vidi *tam dissortem libidinem. Dissors* sane, quod *ancilla haberet matronæ superbiam, matrona ancillæ humilitatem*, quibus verbis optime Arbiter interpretatur *libidinem dissortem.* Diximus de hoc vocabulo ad Epistolam Sabini 1. vers. 35. HEINS.

Humilitatem] Seneca lib. 1. de benef. cap. 9. *Si quis nulla se amica fecit insignem, nec alienæ uxori annulum præstat, hunc matronæ humilem, & sordidæ libidinis, & ancillariolum vocant.* PITH.

Longius jocis] *Jocis* in aliis deest. PATISSON. Plin. lib. 5. epist. 3. *Fuisse de versiculis meis multum sermonem, eumque diversitate judiciorum longius processisse.* SCIOPP. *Jocis*, Leid. cod. forsan ex glossa. BOSCH. Prima editio & Sambuci *procedentibus demum longius rogavi ancillam.* Traguriensis quoque ignorat τὸ *logis*.

Rogavi ancillam, ut produceret dominam] Has ancillas honestius habebant, utpote conscias non solum libidinum, sed consiliorum & mentis dominæ: dicebantur autem *Fabræ*. Gloss. *Fabra* παιδίσκη. Talis illa apud Plautum Milite, Act. III. sc. 1.

Quasique hunc anulum Famesa ancilla dederit, ea porro mihi,
Militi ut darem.

Ita Vetus Edit. Florentina. Lege, *Quasique hunc anulum fabra sua dederit*, apud Juvenalem Satyra 6. vers. 354.

——— *Et flavam cui det mandata puellam.*

Fortassis an legendum, *& fabram, cui det.* WOUWEREN.

In platanona produceret] Alii, *in platea nova duceret.* TORNÆS. & PATISSON. Turneb. lib. 26. Adversar. cap. 6. *in platanona*, id est, ubi platani crescunt, ut apud Sidonium lib. 8. ep. 9.

Myrtos & platanona pervagatus. DANIEL.

Martial lib. XII. Epig. 50.

Daphnonas, platanos, ac aerias cyparissos,
Et non unus balnea solus habes. PITH

Est πλατανών. paullo post; *flexitque se in eum daphnona.* Lege, *daphnona. Platanon* & *Daphnon* loca platanis & lauris consita. Turneb. Advers. lib. 26. cap. 6. Jacobus Gaudentius lib. 3. Ærarii aur. Poet. *Platanon*, *locus platanis consitus.* Magnus olim usus *Platanorum* in delitiis æstivis. Cicero: *Hæc tua platanus ad opacandum hunc locum patulis diffusa ramis.* Plato in Phædro: καλή γε ἡ καταγωγή. ἥ τε γὰρ πλάτανος αὕτη μάλα ἀμφιλαφής τε καὶ ὑψηλή, τό τε ἄγνου τὸ ὕψος καὶ τὸ σύσκιον παγκάλη. Videndus Jac. Pontanus ad Virgil. 4. Georg. Raderus ad Martial. lib. 9. epigr. 46. Barth. ad Claudian. Fescenn. de nupt. Honor. vers. 16. ERHARD.

git altius tunicam; flexitque se in eum daphnona, qui ambulationi haerebat; nec diu morata, dominam producit è latebris, laterique adplicat meo mulierem omnibus simulacris emendatiorem. Nulla vox est, quae formam ejus possit comprehendere: nam, quidquid dixero, minus erit. Crines, ingenio suo flexi, per totos sese humeros effuderant: frons minima, &

Duceret] Ita fragmentum Tragur. & Codd. nonnulli, quam lectionem prætero eo magis, quia mox, *nec diu morata dominam producit è latebris*. Verum, ne quid dissimulem, scribendum opinor, *rogavit ancillam, ut in platanona deduceret dominam*. Neque aliter solet noster. supra cap. 45. *Jam ego cœperam Ephebum in gymnasium deducere*. Sic ibi legendum. cap. 60. *Imo, inquit Giton, persuade gubernatori, ut in aliquem portum navem deducat*. Et aliis locis. BOSCH. *Duceret* primæ editiones & Tragurianus codex. Et mox sequitur *producit*. De platanone vide Philandr. ad Vitruv. lib. v. cap. 11.

Placuit puella] Alii, *ancilla*. PATISSON. Ancillæ, sicut *puer* pro servo: & dicitur hic de stuprata. ERHARD.

Daphnona] * (si daphnon) loca sunt lauro consita. GLOSSÆ. *Daphnona*. Pith. & Turneb. alii, *daphona*. alii, *adophona*. TORNÆS. Alii, *se in cadophona*, &c. PATISSON. Vet. cod. *adophona*, SAMBUC. Lege, *daphnona*. Turneb. supra Jacob. Gaudensis Ærarii aur. Poët. lib. 3. *Daphnones loca sunt lauro consita*. ERHARD. Prima editio & Sambuci *in cadophona*, Tragurian. *cadophena*: latet aliquid. Sed intelligi viride aliquod, quod hypæthris ambulationibus semper inservire solebat, & porticibus adjungebatur (Vitruv. lib. v. cap. 9.) manifestum est.

Ambulationi] Alii, *ambitioni*. TORNÆS. Ambulacro. sic Isa. cap. 4. מסתור Hieronymus transtulit *absconsionem*, pro loco, in quo quid absconditur, sicut Latini *deambulationem* vocant locum, in quo deambulatur. Zuinglius in Compilation. Suetonius Augusto, c. 100. *Circumjectasque sylvas & ambulationes in usum populi tunc jam publicarat*. Sic *cœnatio* pro cœnaculo. ERHARD.

Dominam producit] *Produci* meretricium. Pontanus in Macrob. lib. 2. cap. 2. Verbum ad rem accommodatissimum, constat ex Plauto. Bongarsius Variis Lect. in Justin. lib. 9. Alii malint, *perducit*, unde *perductores*, προαγωγεῖς. qui hoc differunt à lenonibus, quod *lenones* sunt scortorum, *perductores* etiam invitarum personarum, ut tradit Asconius in Cic. Verr. lib. 1. cap. 12. Franc. Modius Not. in Justin. lib. 9. ERHARD. Prima editio & Sambuci, *perducit latebris*.

Simulacris emendatiorem, nulla vox est qua formam] *Forma emendatior* etiam à Nazario dicitur in Panegyr. cap. 34. *Nullam matronarum, cui forma emendatior fuerit, boni sui piguit*. RITTERSH. Ennodius; *Qui te ultra emendationem omnium protulisti*. Plin. epist. & Auson. Paneg. *optimus & emendatissimus*. Arnob. lib. 2. *emendatissimi mores*. Juretus Miscellan. ad Symmach. libro 1. ep. 26. *Simulacris*, id est, imaginibus, pupis, picturis. Est elegantissima formæ omnium speciosissimæ descriptio. Rara autem concordia formæ atque pudicitiæ. Hinc Martial. Catullam suam optat, vel minus formosam, vel magis pudicam: hoc, ne tam vilis habeatur, illud, ne tam turpis ob formam omnibus prostitutam exsistat. Ita pudiciorem ait fore minus formosam, aut honestiorem magis pudicam. Rader. ad Martial. lib. 8. ep. 50. ERHARD. Plaut. Epid. Act. v. sc. 1.

Usque ab unguiculo ad capillum summum est festivissima
Estne? considera: signum pictum pulchre videris.

Eurip. Hecub. vers. 560.

Μαστούς τ' ἔδειξε, στέρνα θ' ὡς ἀγάλματος
Κάλλιστα.

Mamillasque ostendit, & pectora quasi statuæ
Pulcherrima.

Ovid. IV. Met. 675.

Marmoreum ratus esset opus. ———

Emendata autem est, in cujus toto nusquam corpore menda est. vide Gronov. ad Senec. de ira libr. 1. cap. 5.

Nulla vox est, qua formam ejus possit comprehendere] Heliod. οὕτως ἐκ εἶναι τοῦ κάλλους ὑπερβολὴν, ὡς αὐτὴ δυνατὸν εἶναι τῷ λόγῳ φράζειν. WOUWEREN.

Quicquid dixero minus erit] Hieronym. epitaph. Nepotian. *Vincitur sermo rei magnitudine, & minus est omnino, quod dicimus*. WOUWEREN. Simile huic illud Tibulli lib. v. El. 1. vers. 6.

——— *Dictis ut non majora supersint.*

Dousa F. ad Tibull. Imitatus est Cyprianus ep. ad Donatum; *Quicquid jam voce delinquitur, minus*. Pontanus Analect. lib. 2. cap. 17. vide Juretum Miscellan. ad Symmach. libr. 1. ep. 26. & Celestinum. ERHARD.

Crines ingenio suo] Ut *sponte sua sandix*. BONGARS.

Ingenio suo flexi] Gloss. *Ingenia*, ἐμφυΐα, φύσις. Nævius: *Ingenio arbusta consita*. Sallust. *Ingenium loci*. Tertull. de habitu mul. cap. 1. *Herbarum ingenia traduxerant*. ita *ingenuus* αὐτοφυής. ut Aus. *Ingenui fontes*. *Crines ingenio flexi*, sponte aut natura flexi, Apul. *inaffectatum capillitium*. Flectebant autem calamistro. Varro IV. de Ling. Latin. *Calamistri, bis calefactis in cinere*

& quae radices capillorum retroflexerat: supercilia usque ad malarum scripturam currentia, & rursus confinio luminum pene permixta: oculi clariores stellis extra lunam fulgentibus: nares paullulum inflexae: & osculum

cinere capillus ornatur. forte: *tornatur.* Hieron. ad Eustoch. *Crines Calamistri vestigio rotantur.* hunc finxit Juvenal. Sat. 6.

——— *Taurea punit*

Continuo flexi crimen facinusque capilli. WOUWER. Natura sua & per se. Bongarsius Not. in Justin. lib. 2. Barth. ad Claudiani l. 1. in Rufin. v. 210. & l. 1. de Rapt. Proserp. vers. 143. Nam *ingenium* est natura. Nævius Lycurgo; *Ite actutum in frondiferos lucos, ubi ingenio arbusta nata sunt, non obsita:* id est, ubi sunt ingenua & nativa arbusta, non manu aut arte sata. *Ingenuus*, αὐτοφυὴς, sponte natus, nativus, naturalis, ut *ingenui fontes*, οἱ αὐτοχυτοι. Schopp. in Miscellan. ERHARD. Id dixit Aristæn. lib. 1. Epist. 1. ἡ δὲ κόμη φυσικῶς ἑλικτή... *Suo* hic est proprio, nativo. vide Gronov. Observ. lib. 1. cap. 11. De *flexis capillis* Salmas. ad Capitolin. Pertin. cap. 12. & Adrian. cap. 26.

Per totos se humeros effuderant.] Heliod. lib. 3. ἡ κόμη δὲ οὔτε πάντη ἐμπλοκ... οὔτε ἀσύνδετ..., ἀλλ' ἡ μὲν πολλὴ καὶ ὑπαυχένι..., ὤμοις τε καὶ νώτοις ἐπικέχυται. Apul. Mil. 2. *crines sensim intorti, per colla passim dispersi.* multis hoc in Fotide describit lib. 11. Tertull. de cultu fœm. 6. WOUWEREN.

Frons minima] Martial. lib. IV. Epigr. XLII.

Audi, quem puerum, Flacce, locare velim.
Lumina sideribus certent, mollesque flagellent
Colla comæ: tortas non amo, Flacce, comas.
Frons brevis, atque modus breviter sit naribus uncis:
Pæstanis rubeant æmula labra rosis.

Lucian. εἰκόσι. Arnob. *Imminuerent frontes nimbis.* Sic enim legendum videtur. Isidor. *Nimbus est fasciola transversa ex auro assuta in linteo, quod est in fronte feminarum.* PITH. Frontem tenuem etiam prætereunt Horatius, Silius. Arnobius; sed patulam Virgilius. Barthius in Ceir. Virgil. numer 497. Veteres angustam & pauxillam frontem inter formæ dotes collocabant. Horatius de Lycoride sua,

——— *Insignis tenui fronte.*

Silius:

Et castigata collecta modestia frontis.

Dousa Commentar. in Horat. cap. 2. contra Scalig. & in Succidan. pro Horat. cap. 2. Quum & illæ, quibus spatiosior modus frontis obtigerat, cultu imminuere studebant, quas reprehendit Arnobius adversus Gent. libro 2. ubi inter cætera, *imminuerent frontem limbis*: Bernartius in Statii Sylvar. lib. 1. epithal. Stellæ & Violant. & Ramirez Hypomnem. ad Martial. lib. 4. ep. 42. num. 6. quod epigramma putat à verbis Petronii per imitationem delumtum esse. Porro de frontis parvæ ac modicæ indiciis & significationibus variant scriptores. Trogus Pompejus apud Plin. libro 11. *Quibus parva frons, mobilem animum subesse significat.* Meletius de Natura hominis, cap. 8. *Parva vero ac modica fronte ingenii acumine præditos, & ad dicendum propensos opinati sunt.* Polemon de Natura signor. interpret. lib. 1. cap. 4. *Frons angusta per se, rudem hominem arguit.* Melampus lib. de Nævis corporis, in princ. *In fœmina fronte nævus positus, regnaturam, vel magna potestatis futuram denotat.* ERHARD. Magno verborum ambitu, nihil tamen novi, & aliis indicti, afferens, ut comtulis Gallulis mos est, hanc veterum de frontis contracto spatio opinionem exposuit Chevræus in miscellaneis suis operibus Gallice editis pag. 322.

Retroflexerat] Hoc nemo melius dicendo expresserit, quam exemplum præbet pictura nescio cujus Romanæ mulieris, in Iconibus Fulvii Ursini, ubi, ut hodie fere Belgicæ mulieres solent, arcus capillus factus, & cincinni post illum ordine positi conspiciuntur. BARTH. Lib. IV. Advers. cap. 3.

Supercilia] Gonsalii notatis addendus Ammian. Marcell. lib. XXIII. cap. 6.

Malarum scripturam] Alii, *juncturam.* TORNÆS. & SAMBUC. Alii, *juncturam.* forte, *trituram*, à terendo, id est, molendo. DELBEN. Anacreon od. XXVIII.

Τὸ μετόφρυον δὲ μή μοι
Διάκοπτε, μήτε μίσγε.
Ἐχέτω δ' ὅπως ἐκείνη
Τὸ λεληθότως σύνοφρυν
Βλεφάρων ἴτυν κελαινήν.

Aristænetus: Τὸ δὲ μετόφρυον ἱκανῶς τὰς ὀφρῦς διείργει. DOUZA F. *Scripturam* alii, *juncturam* unus. BOSCH. *Scripturam* prima & Sambuci cum plerisque veteribus editionibus & Traguriensis codex. Sed neutrum intelligere me fateor. Nisi quod *scripturam* caperem pro extrema linea, quæ finit & circumscribit malas. Ita Ampl. Cuperus notavit, Lucianum in imaginibus dixisse τὸ ὀφρύων εὔγραμμον.

Rursus confinio] Lege *fusius.* AURAT. Vet. cod. *rursus.* Vulgo, & *fusius.* SAMBUC.

Oculi clariores] In his præcipua formæ laus, si ignei, & ut sidus radiarent ocelli. vide Ovid. lib. III. Amor. El. 3. & Junium de pictura lib. III. cap. 9. qui & reliquas corporis partes, à Petronio hic laudatas, non omisit. Divinum hoc putabant antiqui, si vegeti & ignei essent oculi. vide Sueton. Aug. LXXIX. Serv. ad Virg. lib. VIII. Æneid. vers. 680. Hinc nihil familiarius Poëtis, quam sideribus comparare tales oculos, qui scintillas & radios emittere videntur. BURM.

lum, quale Praxiteles habere Dianam credidit. Jam mentum, jam cervix, jam manus, jam pedum candor, intra auri gracile vinculum positus, Parium marmor exstinxerat. Itaque tunc primum Dorida vetus amator contemsi.

Quid

Nares paullulum inflexa] Duo in forma nasi Martialis requirit lib. IV. Epigr. XLII. alterum, moderatum debere esse nasum, alterum, flexuram illam modica uncitate decoram:

——— *Atque modus breviter sit naribus uncis.*

Sidon. lib. 1. ep. 2. *nasus venustissime incurvus.* Ramirez Hypomn. ad Martial. lib. 4. epig. 42. n. 7. ERHARD.

Osculum] Ovid. 1. Metam. vers. 499.

——— *Videt igne micantes*
Sideribus similes oculos, videt oscula, qua non
Est vidisse satis. WOUWEREN.

Non recte mutant in *ossum* vel *ossulum* Prisciani auctoritate abusi. Virgil. 1. Æneid. *Oscula libavit nata*, id est, ora, ut Servius exponit. utuntur eodem modo Horatius quoque & Ovidius, quos notavit Nestor Novariensis. Est enim *osculum* hoc loco, non φίλημα, sed στομάτιον, vel (qua voce Aristot. in Problemat. utitur) στόμιον, Apulejo *buccula*, id est, parvum os. ERHARD.

Dianam] Ita constanter omnes editiones. Sed, quia Venus Cnidia Praxitelis opus, quæ hodie à Mediceis Principibus possideri creditur, veteribus fuit celebratissima, Gallicus Petronii nostri locupletator hic *Venerem* supposuit. Itane licet grassari in veterum monumenta, &, sine ullius codicis auctoritate, quæcumque in mentem veniunt, lectoribus obtrudere? Sed, qui tot simulachra elaboraverat Praxiteles, nonne videri posset etiam Dianæ (quæ pulcherrima semper virgo fuit habita, ut etiam cognomen καλλίστης reportaverit. vide Pausam. lib. VIII. cap. 36) imaginem fecisse? Certe Brauroniam Dianam Praxitelis opus fuisse docet Pausanias lib. 1. cap. 23. & Anticyræ signum Dianæ Praxitelis manu factum fuisse idem narrat lib. x. cap. 37. An has viderit noster Polyænos, adfirmare nequeo, ut nec, an tali osculo, quale hic Circen habuisse dicit, insignes fuerint hæ Dianæ. Sed hoc scio, non ita licere pro arbitrio veterem lectionem mutare. BURM.

Pedum candor intra auri gracile vinclum] Περισκελίδιον. Manil. lib. V. vers. 519.

Et pedibus niveis fulserunt aurea vincla.

Plin. lib. 13. cap. 3. *Habeant fœmina* (aurum) *in armillis*, (Lege, *armis*) *digitisque totis, collo, auribus, spiris: discurrant catena per latera, & inserta margaritarum pondera è collo dominarum pendeant: etiamne pedibus induatur?* Catenæ aureæ, si in collo, *monilia* & *torques*: si in lacertis, *viria*, *armilla*, & *brachionaria*: si in cruribus, *periscelides*. Glossæ: *Periscelides, ornamenta, vel circuli aurei, crurum muliebrium.* Tertull. de cultu fœm. *Nescio, an crus de periscelio in nervum se patiatur artari.* Seneca Hippol. vers. 321.

Crura distincto religavit auro.

Chares Mitylenæus apud Athen. lib. 3. Θηρεύεται κατὰ τὴν Ἰνδικὴν θάλασσαν. τὸ δ' ἐστὶν ὄστρεον καὶ πρόμηκες, ἔχον ἐν αὐτῷ σάρκα καὶ μεγάλην καὶ λευκήν, ἐξ ὧν ἐξαιροῦντες ὀστᾶ λευκά, προσαγορεύουσι μὲν μαργαρίτην, κατασκευάζουσι δὲ ἐξ αὐτῶν ὁρμίσκους τε καὶ ψέλλια περὶ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας. Cyprian. de habitu Virg. cap. 16. *Nec brachia includat aut colli de armillis & monilibus catena preciosa, sint à compedibus aureis pedes liberi.* Forte rectius ex vestigiis Vet. scripturæ: *Nec brachia includantur armillis, nec colla monilibus, catena preciosa, sint à compedibus aureis pedes liberi.* Clemens Alexandr. Pæd. lib. 2. cap. 12. Πέδας δὲ περιττῶς τὴν περὶ τοὺς πόδας ἀκοσμίαν τῶν γυναικῶν Φιλήμων ἐν συνεφήβοις προσεῖπεν. Ἱμάτια διαφαινόντα, καὶ πέδην τινὰ χρυσῆν. &c. Aristoph. etiam πέδας χρυσᾶς. verbatim Cypr. *compedes aureos.* WOUWEREN. Quod *sicyonia* vocabant, quæ sunt soleæ muliebres, quæ obstragula habebant, sed tantum corrigiis aliquot sive ligulis, aut vinculis, quas *ansas* nominabant, superiori pedis parti obstringebantur. idque quam poterat arctissime, quo videlicet aptior comprehensiorque eniteret pedis forma. Tibullus lib. 1. Eleg. IX. vers. 14.

Ansaque compressos colligat arcta pedes.

Ovidius lib. III Am. El. III, vers 7.

Pes erat exiguus, pedis est aptissima forma.

Douza Præcidan. pro Tibul. cap. 4. ERHARD. Pes constrictus erat intra aurea vincula, de quibus egregie egit pro sua eruditione Celeberrimus Perizonius ad Ælian. lib. IX. cap. 11. Et olim Rubenius lib. 1. de re Vestiar. cap. 16. qui hunc Petronii locum citans *Parium marmor exstruxerat*, exhibet, nescio an ex conjectura ita corrigere voluerit, an operæ aberrarint. BURM.

Parium marmor] Candidissimum. GLOSS. Horat. lib. 1. od. XIX. vers. 5.

Urit me Glycera nitor,
Splendentis Pario marmore purius. PITH.

Scholia Pindari. Πάριος δὲ λίθος, ὁ καλούμενος λύγδινος. Hinc *candidissimum* Servius ait ad Virg. Æneid. 1. hinc Anacr. λύγδινος τράχηλος. Arnob. libro quarto: *Ulnarum nives marmoreique candores.* WOUWEREN. Quod est candidissimum. Arnob. lib. 4. *Ulnarum nives marmoreique candores.* Martial. lib. 8. ep. 53.

Marmorea fundens nigra Falerna manu.

Ra-

Quid factum est, quod tu projectis, Jupiter, armis,
Inter coelicolas fabula muta taces?
Nunc erat à torva submittere cornua fronte.
Nunc pluma canos dissimulare tuos.

Haec

Rader. in Commentar. Petrus Damiani Meditation. cap. 6. *Crura pendent marmorea*, de Christo crucifixo. ERHARD.

Exstrinxerat] Lege, *exstinxerat*. AURAT. *Exstinxerat*. Vet. cod. SAMBUC. Deleverat pulchritudine & superaverat. DELBEN.

Qui factum] Primæ editiones & Traguriensis codex *quid factum est*. Solemnis autem ita Jovi exprobratio, quasi omnibus formosis deberet potiri & frui puellis. Propert. lib. II eleg. II.

Cur hac in terris facies humana moratur,
Jupiter, ignoro pristina furta tua.

Statius lib. I. Sylv. II. vers. 134.

Quod nisi me longis placasset Juno querelis,
Falsas huic pennas, & cornua sumeret æthra
Rector, in hanc vero cecidisset Jupiter auro.

Auctor Octaviæ vers. 762.

Si vera loquax fama Tonantis
Furta & gratos narrat amores,
Quem modo Leda pressisse sinum
Tectum plumis pennisque ferunt;
Modo per fluctus raptam Europen
Taurum tergo portasse trucem;
Quæ regit, & nunc deseret astra,
Petet amplexus, Poppæa, tuos, &c.

Vide Ovidii quoque elegiam x. libri III. Amorum. Et similis coloris sunt, quæ infra cap. 139. habet. BURM.

Nunc erat à torva submittere cornua fronte] *Erat submittere*, ἀττικῶς, pro, nunc erat tempus submittendi. Ammianus lib. 31. *Tunc erat spectare cum gemitu facta dictu visuque prædira.* ERHARD. *Cornua* Jovis Ammonis, qui umbilico tenus ut aries fingebatur. HADRIANID. Illustravit hanc venustatem summus Gronovius lib. IV. Observ. 8. Ampliss. Cuperus apud Terentium quoque ex MSS. Andr. Act. I. sc. I. legendum censet *prope est, cum alieno more vivendum est mihi*: non *adest*. Eunuch. Act. III. sc. 5. *Nunc est profecto interfici, cum perpeti me possum* ubi Donatus notat recte ordinem hunc esse. *nunc est profecto tempus.* vide & Eruditissimi Brouckhusii notas ad Propert. lib. II. eleg. VIII. vers. 16. Græcos ita quoque locutos adnotavit idem vir Amplissimus. Homer. Iliad. Θ. vers. 373.

ἔσται μὰν ὅτ' ἂν αὖτε φίλην γλαυκώπιδα εἴπῃ.

Gelasius in Actis S. Conc. Nic. pag. 13. referens Blasphemata Arrii. *οὐκ ἀεὶ ὁ Θεὸς πατὴρ ἦν, ἀλλ' ἦν ὅτε ὁ Θεὸς πατὴρ οὐκ ἦν.* *Deus non semper pater fuit, sed fuit, cum Deus pater non erat.* Eurip. Alcest. vers. 1169. *ἀλλ' ἔσθ' ἔθ' ἡμᾶς αἰνέσεις.* *Erit cum nos laudabis.* Non vero semper *tempus* subintelligi in similibus locutionibus debere puto. Sed etiam *ratio*, *caussa*, & similia. quod huc maxime quadraret. Sic in locutione illa *est ut*. Horat. I. Epist. XIII. 2.

Non est, ut copia major
Ab Jove donari tibi possit.

Et lib. III. od. I.

Est, ut viro vir latius ordinet
Arbusta sulcis.

ubi inepte Dacierius explicat, *est negotium, ut* &c. Et nihil huc faciente Ciceronis loco illustrare tentat. *Ejusmodi spero negotia esse, ut vos istic commodissime sitis.* Non enim dicit *est negotium, ut*, &c. Sed, spero, negotia illa, quæ agitis, esse ejusmodi, ut sitis istic, &c. quæ longe alia locutio est. Sed ita solet ille, qui nunc unicus Horatii interpres audit, & qui Doctissimos, quos omnibus paginis compilat, commentatorum labores è manibus Tironum excutere conatus est. Ita Ovidius lib. II. Metam. vers. 518.

Est vero, cur quis Junonem lædere nolit

Stat. X. Theb. 488.

Est, ubi dat vires nimius timor.

in quibus, & pluribus aliis, locis, stultum esset *negotium* subaudire: cum *locus*, *tempus*, *ratio*, *caussa*, *opportunitas*, *facultas*, vel similia debeant intelligi. BURM.

Submittere] Ponitur pro sursum mittere, attollere. Lucretius lib. I. vers. 8.

Tibi suaves dædala tellus
Summittit flores.

ubi videndæ notæ Creeghii, qui post alios *subjicere* ita etiam poni docet. vide commentatores ad Virgil. Eclog. X. vers. 74. & Passerat. ad Propert. lib. I. eleg. 2. vers. 9. non intellexit vim verbi Hadrianides, qui cornua Jovis Ammonis hic indicari putat. Cum Petronius velit, Jovem in Taurum mutari, ut erat, cum Europen raperet. BURM.

Pluma canos] Alii, *pluma crines*. TORNÆS. Stewechius ad Arnob. lib. V. pag. 122. legit

Nunc pluma crines dissimulare tuos.

Sed non cepit ille veneres Petronianas, qui non affectabat hos archaismos; sed tacita & vulgari elegantia sensus suos quam apertissime aperire solet. Neque *crines*, quod & alii supponunt, ulla cum gratiâ intruduntur, cum Senem Jovem ad puellas iturum juvenilem induere formam par erat. Et *canos* prima editio & Traguriensis agnoscit. BURM.

Haec vera est Danaë, tenta modo tangere corpus,
Jam tua flammifero membra calore fluent.

CXXVII. Delectata illa risit tam blandum, ut videretur mihi plenum os extra nubem Luna proferre. Mox, digitis gubernantibus vocem, a Si non fastidis, inquit, feminam ornatam, & hoc primum anno virum expertam, concilio tibi, ô juvenis, sororem. habes tu quidem & fratrem, neque

a CIRCE.

Tanta modo] Lege, *tenta*. AURAT.

Jam tua flammifero membra calore fluent] Quare? quia Jupiter in aurum mutatus irrepsit in sinum Danaæ. ERHARD.

Risit tam blandum] Græci dicunt, ἁπαλὸν ἢ χλιαρὸν γελᾷν. de quo decenti ac moderato risu videatur Bern. Martinus Var. Lect. lib. 3. cap. 26. ERHARD. Sponsor voluptatis robustæ ille risus. Ovid. lib. III. Amor. eleg. 2.

Risit, & argutis quiddam promisit ocellis,
Hoc satis hic. alio cætera redde loco.

Extra nubem plenum os Luna proferre] Alii, *extra nubem Luna caput proferre*. TORNÆS. Creberrime occurrit comparatio venustæ formæ cum Luna. Nonnus Dionys. libro 4. de Cadmi forma;

Εἴποτε δινωτὸν φαεσιστεφέα κύκλον ὀπωπῆς
Ὀφθαλμοὺς ἐλέλιζεν, ὅλην σελάγιζε Σελήνην.

Plane ut Petronius. Q. Calaber libr. 1. de Penthasilea;

Ὡς δ' ὅτ' ἂν οὐρανὸν εὐρὺν ἐν ἄστρασι δῖα Σελήνη
Ἐκπρέπει ἐν πάντεσσιν ἀρίζηλος γεγαυῖα
Αἰθέρος ἀμφιραγέντος ὑπαὶ νεφέων ἐριδούπων.

Et ipse ad eum simillime. Barthius ad Claudianum de Nupt. Honor. & Mar. vers. 243. Salomon in Cant. Canticor. cap. 6. vers. 10. *Est est ista, quæ progreditur quasi aurora consurgens pulchra, ut Luna, electa, ut Sol.* ERHARD. Poetis frequentissima hæc blandæ & formosæ faciei cum plena Luna comparatio, ut Barthius pluribus exemplis ex Græcis Poetis petitis adstruxit. Egregie Hylæ formam describens Valer. Flaccus lib. III. vers. 558. Lunæ & Soli similem eum lucem diffundere fingit:

Stagna vaga sic luce micant, ubi Cynthia cælo
Prospicit, aut medii transit rota candida Phœbi,
Tale jubar diffudit aquis.

Horatius lib. II. od. v.

——— *Albo sic humero nitens*
Ut pura nocturno renidet
Luna Mari.

Et quæ plura passim obvia. BURM.

Digitis gubernantibus] Idem est, quod Suetonius de Tiberio dicit cap. LXVIII. sermonem habuisse, *non sine molli quadam digitorum gesticulatione.* De cujus studio Romanis & Italis, non solum viris, sed & feminis receptissimo, vide quæ notavit Barth. ad Claudian. Cons. Manl. vers. 312. & Wouwer. Polymath. cap. VII. quod autem Gonsalius huc trahat illa è Ciceronis lib. VII. ad Fam. ep. 6. *Manibus gypsatissimis persuasit*, quorum verborum explicationem sublegit Nicolao Loënsi lib. II. Epiphyl. cap. 8. errare mihi videtur. Nam, sive *gypsatas manus* candidas, quod tamen vix arbitror verum, sive barbararum vel venalium mulierum ritu tinctas accipias, eodem redit, dummodo non cum τῷ *persuasit*, conjungas, sed cum τῷ *illa*. Illa Medea, quæ habebat manus gypsatas, persuasit artibus & fraudibus suis: opponitur enim Medea Gypsatis manibus, matronis opulentis & primariis. BURM.

Feminam hornam] Apud Plaut. Mostell. Act. I. sc. III. vers. 3. Philematium læna scorto. *Eventus rebus in omnibus, velut in horreo horna messis, magni fit.* Lucilius, *Horna abstulieris te à viro.* PITH. Alii, *hornam*, ut *femina* pro muliere accipiatur. *Hornam*, id est, annoticinam, ὡραίαν, νεωτέραν. ERHARD. Sine dubio legendum *ornatam*, ut editiones veteres & Tragurianus habent. *Ornata* autem est, cujus maritus vel pater honoribus & dignitate est conspicuus. Quo sensu passim Cicero *ornatos* & *ornatissimos* vocat. Vid. Orat. pro Cœlio cap. XVIII. pro Flacco cap. XXXVIII. Suet. Cæs. I. v. Pricæum ad Apulej. libr. I. Metam. pag. 52. quamvis etiam posset hoc loco sumi pro diligenter amicta, & cultu speciosa, quam non verosimile erat fastiditurum libidinosum Polyænum, cum sola forma eum abripere posset.

Virum expertam] Horat. lib. 3. od. 14.

——— *Et puella*
Jam virum experta. WOUWEREN.

Concilio tibi] Plaut. Milite, Act. IV. scen. 5. *Evenit tibi mea virtute super hac vicina, quam ego concilio tibi.* Festus, Servius. PITH. Peculiare huic rei verbum. Isidor. Origin. lib. 10. *Conciliatrix ob societatem flagitiosæ consensionis dicta, eo quod intercurrat, alienumque nundinet corpus, hanc & lenonem vocant.* Lucilius; *Saga & bona conciliatrix.* Barth. ad Claud. lib. I. in Eutrop. vers. 283. ERHARD.

Habet fratrem] Lege, *habes*. AURAT. Puellæ, quibus cum solitæ, *Fratres* vocabant; contra amatores suam comparem, *sororem*. Infra cap. CXXIX. *Recipies nervos, si triduum sine fratre dormieris.* Nam Giton pulsipremoni illi pro culcitella, Martialis. lib. II. ep. 4.

O quam blanda es, Ammiane, matri.
Quam blanda est tibi mater, Ammiane.

Fra-

neque enim me piguit quaerere: sed quid prohibet & sororem adoptare? eodem gradu venio: tu tamen dignare & meum osculum, quum libuerit, cognoscere. [a] Imo, inquam ego, per formam tuam te rogo, ne fastidias hominem peregrinum inter cultores admittere: invenies religiosum, si te adorari permiseris. Ac, ne me judices ad hoc templum Amoris gratis accedere, dono tibi fratrem meum. [b] Quidni? inquit illa, donas mihi eum, sine quo non potes vivere? ex cujus osculo pendes? quem sic tu amas, quemadmodum ego te volo? [c] Haec ipsa quum diceret, tanta gratia concilia-

[a] POLYÆNOS. [b] CIRCE. [c] POLYÆNOS.

Fratrem te vocat, & soror vocatur.
Cur vos nomina nequiora tangunt?

Eadem notione apud Tibull. Senec. alios. Lips. Antiq. Lect. lib. 3. Cinædos ergo tecto nomine *fratres* appellabant. Et in toto hoc opere Cinædus iste Giton *frater* appellatur. Ramirez ad Martial. lib. 2. epigr. 4. ERHARD.

Inquirere] *Quarere* Leid. cod. probe. Sic legendum esse, dudum vidit Lipsius, qui mox, *& sororem adoptare eodem gradu venia*, corrigit, Adi antiq. Lect. lib. 3. BOSCH. Recepimus priorum editionum & codicum scripturam *quarere*, maxime propter Ovidii locum à Douza adductum.

Quid prohibet] Vide cap. 104.

Sororem adoptare? eodem gradu venio] Legendum, *sororem adoptare eodem gradu venia?* Lipsius d. l. ERHARD. Palmer. Spicileg. pag. 781. legit. *Sororem adoptare eodem gradu? venia tu tantum dignare*, &c. Sed vulgata, quam primæ editiones & codex Tragur. confirmat, aptum satis sensum habet. *Eodem gradu venio*, id est, ero tibi pari vinculo conjuncta, quo ille tuus frater. *Venire* autem eleganter se dicit, sui copiam factura deinceps, & amica futura. Seneca Epist. XCVII. *Illa formosa, quam desideras, veniet.* Plura exempla suppeditabit Heinsius ad Ovid. lib. II. art. amator. vers. 12. BURM.

Tu tantum] Alii, *tu tamen.* TORNÆS. Reduximus editionum primarum & Traguriani codicis scripturam. Tu, etsi alio amore fratris tui occupatus, dignare tamen etiam meum osculum, cum vacabis à fratris tui amplexu, &, cum libuerit, cognoscere & experiri, num & illud suavitate aliqua te adficiat. Artificiosissima hæc petulantis mulieris ad amorem est invitatio, reliqua eodem melle & venere sunt condita.

Agnoscere] Alii, *cognoscere.* TORNÆS.

Per formam tuam te rogo] Lege, *per te, per formam tuam*, Stewech. ad Apul. lib. 4. de Asin. ERHARD. Si quid mutandum sit, solemni obtestationum formula rescriberem *imo, inquam, per ego te formam tuam rogo:* de qua plena manu egit summus Gronovius ad Livium lib. XXIX. cap. 18. in priori editione, nam in posterioribus nescio quare eruditissima illa observatio sit resecta.

Cultores] Amatores. Tralatione verecunda. GLOSS. Male Glossa. *Cultor* minus est, quam *amator*. Qui colit, & frequenter visit ad puellam, & observat, cultor est. Ovidius lib. I. art. Amat. vers. 722.

Qui fuerat cultor, factus amator erat.

Sueton. Oth. cap. II. *Post patris mortem libertinam aulicam, quo efficacius coleret, etiam diligere simulavit.* Ita Dido, quæ amari se ab Ænea credebat, Annam sororem coli ab eo dicit lib. IV. 422.

Solam nam perfidus ille
Te colere, arcanos etiam tibi credere sensus.

Venuste ergo Polyænos & modeste respondet Puellæ, quæ ipsa non totum sibi amatorem poposcerat, sed cum fratre dividere voluerat. Deinde, cum *colere* & mox *adorare* se velle dicat, Deam, ut postea vocat, illam se censere indicat. BURM.

Templum amoris] In Traguriano & primis editionibus deest, *amoris.*

Quidni, inquit illa, donas mihi eum, sine quo non potes vivere; ex cujus osculo pendes] Lege, *Quid? inquit illa, donas mihi eum, sine quo non potes vivere? ex cujus*, &c. Putschius: & ante eum Douza. ERHARD. *Quidni* est vehementer asseverantis, sed velut ironicum. Apul. lib. 4. pag. 65. *Nequicquam dolor sedatur puella. Quidni, qua inter genua sua deposito capite sine modo flebat.* Et lib. 6. pag. 98. *Ad exitium se compelli manifeste comperit. Quidni? ad qua suis pedibus ultro ad Tartarum demeare cogeretur*, & lib. 9. pag. 149. *Viam confeceramus longe pejorem, quidni? Lacunosis incilibus voraginosam.* Et pag. 159. *Apponebat & cœnam mulier. Quippe ni? Destinatam alii.* Ergo *quidni* & *quippeni*, valet, nempe, *quippe.* SCIOPP. Traguriensis, *quid ne.*

Sine quo non potes vivere] Tale illud Aleiph. ζῶ δὲ χωρὶς ἐκείνης μὴ δύνασθαι. PITH.

Ex cujus osculo pendes] Non dissimiliter Leucipp. lib. I. Καὶ συνεπίνομεν ὁ Κλεινίας, ὥσπερ ἐκ τῆς ἐκείνου ψυχῆς κρεμάμενος. PITH. Lucretius lib. I. vers. 38.

Eque tuo pendet resupini spiritus ore. SCIOPP.

Quemadmodum ego te volo] Lege, *ego me volo.* Jungermannus. ERHARD.

Gra-

ciliabat vocem loquentis, tam dulcis sonus pertentabat aëra, ut putares inter auras canere Sirenum concordiam. Itaque miranti, & toto mihi clarius

Gratia] Hic est χάρις illa, & in dicendo lepos, & suada. vide Passerat. ad Propert. lib. I. eleg. 2. pag. 150. simile illud Virgilii lib. VIII. Æneid. vers. 373.

——— *Dictis divinum adspirat amorem.*

ubi Servius, *id est dictis suis addit venustatem, ut amabiliter ejus audiatur oratio.* BURM.

Pertentatum mulcebat aëra] Non notant viri docti, unde hanc lectionem acceperint. Prima & Sambuci editio cum codice Traguriano habent *pertentabat aera.* Quod non displicet, & dictum ad similitudinem Virgiliani versus lib. I. Æneid. vers. 502.

Latonæ tacitum pertentant gaudia pectus.

ubi recte docet Cerda, huic verbo inesse amoris & blanditiarum potestatem. Et Mercerus ad Nonium voce *temulenta* proprium esse verbum rei sensim etiam usque ad summum pervenientis. Vidit quoque Barthius in vulgato nullum sensum esse. ideoque in notis ad Zachariam Mitylenæum pag. 168 corrigebat, *temperatum mulcebat aera.* Sed frustra. BURM.

Inter auras] Alii, *inter aures.* TORNÆS. Alii, *intus aures canere.* PATISSON. Vet. cod. *inter aures.* SAMBUC. Variant libri. alii, *inter auras:* alii, *inter aures:* quidam, ut editio Plantini, *inter aures.* eamque affirmat esse v. c. scripturam. Sic tamen locutos esse Latinæ Linguæ auctores, præstare non ausim: eo labor potius, ut neutrum illud, *auras*, & *aures*, existimem esse Petronii. Etenim multo argutius videtur, *intus canere*, multis de caussis. primum, *intus canere*, id erit, in ipso quasi ore & gutture Circes canere. Deinde, valde perite & artificiose canere. Postremo furtum quoddam animorum indicabit, & pene subreptos omnes audientium sensus suavissima illa modulatione. Allusum autem ad Græcorum Proverbium ἀσπένδιοι κιθαρισταί, de quo satis sit ad hunc locum adferre, quæ in Ciceronis I. Verrin. cap. 20. scribit Asconius: *Cum canunt Citharistæ, inquit, utriusque manus funguntur officio. Dextra plectro utitur, & hoc est foris canere. Sinistra digitis chordas carpit, & hoc est intus canere. Difficile autem quod Aspendius citharista faciebat, ut non uteretur cantu utraque manu, sed omnia, id est, universam cantionem intus & sinistra tantum manu, complecteretur. Unde omnes, quotquot fures erant, a Græcis Aspendii citharistæ in Proverbio dicebantur, quod, ut ille carminis, ita isti furtorum occultatores erant.* RICHARD. Idem in Fragmentis: *Sirenum cantus & dulcia plectra Thaliæ Ad vocem tacuisse reor.* Agathias Anthol. 7.

Ἠματι γὰρ σὺ φίλ[...] ὅμοιον, ἀλλὰ τὸ μὲν [...]
Ἄφθεγκτον, σὺ δὲ μοὶ καὶ τὸ λάλημα φέρεις,
Κεῖνο τὸ Σειρήνων γλυκερώτερον.

Id est:

Quippe tuo jubare exæquas diem, at ille soni expers
Juncta est clarior blanda loquela tuo.
Sirenum illa sua superans dulcedine nectar.

Aristænetus: ὅταν δὲ φθέγξηται, βαβαί, ὅσαι τῆς ὁμιλίας αὐτῆς αἱ σειρῆνες. Cæterum ad Agathiæ versus alludit & illud quod sequitur: *Itaque miranti & toto mihi coelo clarius nescio quid relucente.* DOUZA F. Lege, *intus canere* Digitis psallere, canere intus, plectro, foris dicebatur. Difficilior autem intus canendi modus: & ratio in proclivi. nam qui foris canebant, plectro velut uno digito chordas impellebant, id est, simplicius, qui intus, quinque digitis, velut totidem plectris. Er. Puteanus in Musathen. cap. II. *Seirenum concordiam* dixit, ut Claudian. *concordiam vulgi.* Barth. ad Claud. VI. Consul. Honor. vers. 604. ERHARD. Quid sit σειρήνων μέλος, docere poterit Aristænetus lib. I. epist. I. de Laide: ὅταν δὲ φθέγξηται, βαβαί, ὅσαι τῆς ὁμιλίας αὐτῆς αἱ Σειρῆνες: ὅσα ἡ γλῶττα στωμύλλεται. Et lib. 2. ἐν ταῖς μούσαις, ἐνόμισας ἄδειν, ὥσπερ καὶ Σειρῆνος γλυκείαν ἀφιέντος φωνήν: Ælianus Var. Hist. lib. 12. de Aspasia: Φώνημα δὲ εἶχεν ἡδὺ καὶ ἁπαλὸν, εἶπεν ἄν τις, λαλούσης αὐτῆς ἀκούειν Σειρῆνος. Vide plura apud Meurs. ad Lycophr. vers. 1463. Saresberiensis lib. I. Policratic. cap. 6. *Sirenarum contentus credas esse, non hominum,* &c. Confer Lambin ad Horat. lib. 2. Satyr. pag. 149. & lib. I. epist. pag. 252. Hadr. Junium Cent. 5. adag. 41. Lips. lib. I. Quæstion. epist. 14. WEITZ. Callimachus Hymno Apollinis, &c. Non tamen fraudabo lectorem lectione MSS. quæ habet, *intra aures.* BOURDELOT. *Inter aures* vet. cod. *intus aures,* Sambuci cod. *in auras* alii. locus corruptus, quem hac me via sanasse existimo, *in terris canere Syrenum concordiam.* BOSCH. *Inter aures canere*, quid significet, fateor me ignorare, ita tamen editio prima & Traguriensis: *intus aures* Sambuci, quod adhuc obscurius. *Inter auras* autem, quod aliæ exhibent, est leni spirante aura, quæ vice Musicorum instrumentorum modulationem Sirenum adjuvat. Ita *inter somnum, inter noctem, inter cœnam,* & similia passim occurrunt, de quibus vide Vorst. ad Valer. Max. lib. I. cap. I. ext. 8. & lib. III. cap. II. exempl. 23. & de Latinit. falsi suspect. cap. XXI. *Concordia Sirenum* vero est, ut recte notavit Ampliss. Cuperus, symphonia, quam veteres novisse docet Vossius de de cantu Poëmatum pag. 82. & patet ex Apulejo de mundo pag. 66. & 71. Edit. Elmenh. & Cicerone apud Augustin. de civit. Dei lib. II. cap. 21. Valer. Flacc. III. Arg. vers. 464.

——— *Oriturque trementum*
Remorum sonus & læta concordia vocis.

ubi *læta vox* de cantu haud dubie capienda. Hæc vir erudi-

rius coelo nescio quid relucente, libuit Deae nomen quaerere. [a] Ita, inquit, non dixit tibi ancilla mea, Circen me vocari? non sum quidem Solis progenies; nec mea mater, dum placet, labentis mundi currum detinuit: habeo tamen, quod coelo imputem, si nos fata conjunxerint. Imo etiam nescio quid tacitis cogitationibus Deus agit, nec sine caussa Polyænon Circe amat. Sed inter haec nomina magna fax surgit. Sume ergo amplexum,

a CIRCE.

eruditissimus. concordiam hanc quoque intelligit Ovidius lib. I. Metam. vers. 518.

—— Per me concordant carmina nervis.

Et de Orpheo lib. X. Metam. vers. 146.

Et sensit varios, quamvis diversa sonarent,
Concordare modos.

Quintilian. lib. V. Inst. cap. 10. *Cantus vocis plurimum juvat sociata nervorum concordia.* De Sirenibus autem late Barthius ad Claudian. Epigr. 33. & Brouckhusius noster ad Tibull. lib. IV. eleg. I. BURM.

Sirenum cantus] Suavissima illa modulatio, qua omnes pene audientium sensus subripiebantur. GLOSS.

Toto mihi coelo clarius nescio quid relucescente] Resplendente, ἐπιφεγγτικῶς. ERHARD. Neque hic mihi sensus constare videtur. Tragurianus habet *reducente*. Heinsius in ora libri sui notaverat, legendum *reducentis*, ut cum *Dea* jungatur.

Ita inquit] Heinsius mallet, *Itane*.

Non dixi] Lege, *dixit*. AURAT.

Circen vocari] Nescio, cur omiserint Editores nonnulli τὸ *me*, ubi omnes tamen meliores membranæ, *Circen me vocari*. BOSCH. *Me* quoque editiones primæ & Tragurianus codex agnoscunt.

Non sum quidem Solis progenies] Non sum, quam videor nomine præferre, Circe: qui enim? mea mater non detinuit cursum Solis. Persem autem parentem fuisse Circes, eamque amatam à Sole, habemus Odyss. κ. Jam fingi, Solem diutius hærere in cœlo, probaverit Ovid. lib. 4. Metamorph. vers. 195. Gruterus Suspicion. lib. 6. cap. 15. Ne longius eamus, Circe fuit venefica, at magicis artibus sagæ dicuntur Lunam deducere, & solis cursum inhibere. Ita enim infra gloriatur saga mulier cap. CXXXIV.

—— Luna descendit imago
Carminibus deducta meis, trepidusque furentes
Flectere Phœbus equos revoluto cogitur orbe.

Ait ergo, se quidem Circen vocari, non tamen esse veneficam, ut illa antiqua Circe fuit, qua de eadem saga mulier ibid.

—— Phœbeia Circe
Carminibus magicis socios mutavit Ulixis.

Phœbeia, id est, (uti hoc loco explicatur) *Solis progenies*. ERHARD.

Mea mater] Lege, *mea arte*. AURAT. Male exposuit Douza, rectius Gonsalius. Heinsius autem conjiciebat, *nec Deo, mea mater dum placet*.

Dum placet] Lege, *cum placeret*. Jungermann. ERHARD. Recte Douza P. *quum placuit* emendat. Τὸ *placuit* agnoscit Memm. codex. Mox clariss. Gronov. legit *currum*. vide Observ. lib. I. cap. 2. BOSCH.

Lebentis mundi] Lege, *labentis*. AURAT.

Habebo] Editiones primæ & Tragur. codex *habeo*.

Habeo tamen quod cœlo imputem] Adeo dulce amor malum est, ut cum Diis ex pari vivere se putent, qui tali iter amant, imo Diis ipsis de felicitate controversiam moveant. Neque aliter loquens introducitur Leander à Musæo;

Οὐκ ἂν ἐγὼ κατ' Ὄλυμπον ἐδεξάμην Θεὸς εἶναι,
Ἡμετέρην παράκοιτιν ἔχων ἐνὶ δώμασιν Ἡρώ.

Zinzerlingus Miscellor. Critic. lib. 5. cap. 6. ERHARD.

Deus agit] Τὸ *Deus* insititium mihi videtur, placeret *mens*, facilis enim mutatio. CUPERUS. Accedo egregiæ conjecturæ. Ovidius Epist. XII. vers. ultimo.

Nescio quid certe mens mea majus agat.

mens agitat mihi dixit Virgil. IX. Æneid. 187. mallet Heinsius, *tacitis concitationibus Deus agit*.

Belieno nece amat] Alii, *Polyænou Circe*. TORNÆS. Autisiod. *Belienon*, male. Homer. Odyss. μ. Pith. PATISSON. Lege, *Olienos me amat*. AURAT. Vet. cod. *bolieno*. puto legendum, *Olienon Circe*. vide paulo post, ibi, *Olienos Circa salutem*. SAMBUC. Alii, *Bolienum*. Verum hic fortasse est Encolpius, qui nomen Crotone mutaverat. BONGARS. Lege, *nec sine causa Polianum Circe amat*. Turneb. Adversar. lib. 26. cap. 6. DANIEL. Apud Hom. Odyss. μ. Ulyxes à Sirenibus πολύαινος appellatur. Vid. Ovid. el. 6. lib. 3. Am. PITH. Vulgo, *Bolianum*, quod non sine caussa suspectum, constat enim apud Homerum Odyss. μ. à Circe Ulyssem amatum fuisse; qui & Πολύαινος appellatur à concinentibus mollissimum carmen Sirenibus, cujus initium est;

Δεῦρ' ἄγ' ἰὼν πολύαιν' Ὀδυσεῦ.

an non igitur fabulæ tam notæ, & à poëtarum principe confictæ, recordatio & nominum convenientia, *Polyanum* mihi magis, quam *Bolyanum*, persuadeant? Turneb. Adversar. lib. 26 cap. 6. ERHARD.

Inter hac nomina] Forte *inter hac noctis*. AURAT. Primæ editiones & Tragurienfis, *sed inter hac nomina magna fax surgit*. Heinsius conjecit. *scilicet i. h. n. m. pax surgit*.

plexum, si placet. neque est, quod curiosum aliquem extimescas: longe ab hoc loco frater est. a Dixit haec Circe, implicitumque brachiis, mollioribus pluma, deduxit in terram vario gramine indutam.

Idaeo quales fudit de vertice flores
Terra parens, quum se confesso junxit amori
Jupiter, & toto concepit pectore flammas,
Emicuere rosae, violaeque, & molle cyperon,
Albaque de viridi riserunt lilia prato.

Talis

a POLYÆNUS.

Curiosum aliquem extimescas] Martial. libr. XI. Ep. 69.

Spectas nos, Philomuse, cum lavamur, &c.
Paedicant, Philomele, curiosos. PITH.

Catullus Carm. VII.

Tam te basia multa basiare
Vesano satis & super Catullo est,
Quae nec pernumerare curiosi
Possint, nec mala fascinare lingua.

Superstitio veterum, qua nimium felicitatis successum, certumque ac præfinitum numerum, obnoxium fascino credebat.t. itaque laudantes aut numerantes dicebant, *præfiscini*, quo omnem invidiam se amoliri putabant. Scalig. ad Catull. ERHARD. Non de fascino, sed exploratore aliquo, qui furta Veneris enuntiet fratri, capiendum. Ita *Curiosum oculum adplicabat* Quartilla supra cap. XXVI. tale erat illud *curiosum principium*, quod non delectabat Encolpium cap. XCII. & ita passim hæc vox capitur.

Implicitumque me] To *me* abest à primis editionibus & codice Traguriano. Neque certe requiritur.

Mollioribus pluma] Martial. lib. VIII. Epig. 64.

Vincas mollitie trementes plumas.

Ovid. lib. XIII. Metam. 796. *Mollior cygni plumis.* PITH.

Deduxit] Propria vox. De qua vide Gronovii lib. 1. Observ. cap. 17.

Vario] Omnes, quos vidi, scripti exhibent, *varro gramine*. BOSCH. *Vario* habent editiones primæ & Tragur.

Indutam] Cicero aliique dicunt, *vestitam*. SAMBUC.

Idaeo quales] Tale quiddam in Diris Val. PITH. Philostratus in Epistolis: καὶ τῷ Διΐ, ὅτε ἐκοιμᾶτο ἐν τῇ Ἴδῃ τῷ ὄρει, ἄνθη ἡ γῆ ἀνῆκεν λωτὸν καὶ ὑάκινθον καὶ κρόκον. DOUZA F. Descriptio loci amœni. Scalig. in Catalect. In eadem historia eadem descriptione utitur Val. Cato in Diris;

Et mecum tenera gavisa est ludere in herba,
Purpureos flores, quos insuper accumbebas,
Candida formoso supponens brachia collo.

Idem ad Catal. Comment. in Diras. Similis locus & apud Philostratum in Epistolis. Lindenbrog. Not. in Catal. Eum habes apud Dousam F. in Spicil. cujus pleraque in Notas illas suas transscripsit Lindenbrog. ERHARD Respicit ad Homer. Iliad. ξ. vers. 346.

Fudit] Alii, *fundit*. PATISSON. Lege, *fundit*. AURAT. *Funditur*, prima editio.

Confesso junxit] Alii, *concesso vinxit*. TORNÆS. Forte, *concesso*. vet. cod. *junxit*. SAMBUC. Lege, *quum se confesso vinxit amore*. Virgil. in Ciri; *Sin confessus amor*. Græcanicum est, ὁμολογητός, tam qui in confesso est, quam qui esse potest. Scalig. in Catalect. ad Cir. Non recte; neque enim hic versus componendus cum Virgiliano, cum Virgilius opponat incestum amorem confesso, & in hoc versu aliud longe negotium sit. Barthius in Ceir. num. 145. Quæ vulgo sese omni abjecto pudore prostituebant, non tenebantur Lege Julia de adulteriis, quia sese per criminis professionem omnis honestatis ac juris redderent expertes. Hinc feminæ famosæ, ut ad evitandam legis pœnam jure ac dignitate maritali exsolverentur, lenocinium profiteri cœperant. Et hoc est, quod ait Martialis lib. VI. Ep. 22.

Ne lex Julia te notare possit,
Non nubis, Proculina, sed fateris.

Et hinc *confessus amor* pro impudico. Virg. Ceir.

Sin confessus amor noto te macerat igne.

Et Petronius hoc loco. Petrus Perrenonus Animadvers. & Var. Lect. lib. 2. cap. 4. ERHARD. *Confessus amor* est Juno; vide supra ad cap. 91.

Violaeque] *Ridetque*, primæ editiones.

Cyperon] Rosmarinus, odorifera herba. GLOSS. Lege, *Cyperis*. AURAT. Τὸ κύπειρον dicitur Græcis, & ἡ κύπειρος, herba odorifera, quæ, ut *rosmarinus*, in nostris hortis vulgaris, & retento Græco nomine Cyperis dicitur. Barbaris etiam *Cypria*. Balbus Cathol. *A Cyprus Cypria, genus holeris, quia ibi valde abundat.* videndus Scholiastes Nicandri in Alexiph. At *Cupressus* est arbor, κυπάρισσος, cujus supra meminit Petronius hoc versu;

Gaudent ferali circumtumulata cupresso.

Et infra;

——— *Tremulaque cupressus.*

Virg. 2. Georg.

——— *Nec Idaeis cyparissis.*

Probus, *Cyparissum dicit cupressum. Cupressi* vel *Cyparissi* in secunda flexione apud Festum in *Cupressi*, & Isidor.

Talis humus Venerem molles clinavit in herbas,
Candidiorque dies secreto favit amori.

In hoc gramine pariter compositi mille osculis lusimus, quaerentes voluptatem robustam. *

CXVIII. [a] Quid est, inquit, numquid te osculum meum offendit? numquid spiritus jejunio macer? numquid alarum negligens sudor? Puto, si

[a] CIRCE AD POLYANON.

Isidor. lib. 17. cap. 7. ERHARD. Suidas, *κύπειρον, εἶδος βοτάνης, genus herbæ.* Sed, qualenam sit, non explicat. WEITZ.

Venerem] Hoc de opere ipso venereo capit Barthius ad Stat. v. Theb. 110. sed melius de ipsa Dea, ut mox vocavit, Circe, quam nunc Venerem dicit, intelligendum. *Clinavit* probat Barth. Adversar. lib. XXIII. cap. 24. & Ampl. Cuper. interpretatur *invitavit*, ut infra cap. 131. *secundum invitantem consedi*. ita Græcis est *παρακαλῶ*. Euripid. Phœniss. vers. 1260. Ita & Horatius Epod. 11. dixit fontes *invitare somnos*. Præterea idem notavit, Græcos talem campum *ψυχαγώγιον* vocare. Longinus lib. 1. ποιμ. pag. 3. *καὶ ἡ θάλασσα προσέκλυζεν ἐν ὑγρῷ ἐπιπέδῳ ψυχαγώγιον μαλθακῆς.* Ita enim lego, neque moror Jungermanni emendationem, idem *καταγώγιον* est apud Ælianum lib. III. cap. 1. aliud est *ψυχῆς καταγώγιον* apud Gregor. Nysseq. in Epistola, quam de iis scripsit, qui Hierosolymam ibant. *Θεοῦ προσεγγισμὸν τοπικὴ μετάστασις οὐ κατεργάζεται, ἀλλ' ὅπου περ ἂν ᾖς πρός σε ἥξει ὁ Θεός. ἐάνγε τὸ τῆς ψυχῆς σου καταγώγιον τοιοῦτον εὑρεθῇ, ὥστε ἐνοικῆσαι τὸν κύριον καὶ ἐμπεριπατῆσαι.* Nam *ἀγωγὴ* vocatur omne illud, quod nos ad aliquid faciendum inducit, quod nos agit. Ita Plato lib. 1. de leg. pag. 25. *ἀρίστην* vocat *τὴν τοῦ λογισμοῦ ἀγωγὴν χρυσῆν καὶ ἱεράν, τῆς πόλεως κοινὸν νόμον ἐπικαλουμένην.* Et paullo post. *δεῖν δὴ τῇ καλλίστῃ ἀγωγῇ τῇ τοῦ νόμου ἀεὶ ξυλλαμβάνειν.* Ita Plutarchus, in Lucullo, Bibliothecam Luculli vocat *Τῶν Μουσῶν καταγώγιον.* hinc forte etiam Horatius Epod. 11. vocat *gramen tenax*:

Libet jacere modo sub antiqua ilice,
Modo in tenaci gramine.

Hæc vir Amplissimus.

Molles clamavit in herbas] Lege, *clinavit*. unde *inclinare*, Lipsius Antiq. Lect. lib. 1. cap. 8. Recte, & verificant hæc Petronii verba; *inclinavit se in lectulum, ac me semel iterumque basiavit*. ERHARD. Sic & Frellon. Lotich. *clamavit* Tornæs. cæteri cum c. Tragur. Anonym. MS. Fuit, cum probarem, *clinavit*:

Ad terram trepido descendunt clune puellæ.

Ita Plinio *conclinati* boves. Quid si *mollem inclinavit in herbam*? Dousa MS. Ego malim,

Talis humus molles Venerem inclinavit.

HADRIANID.

Candidiorque dies] Hic versus abest à primis editionibus & codice Traguriensi. Sed in sequentis capitis carmine quinto versu legebatur.

Pariter compositi] Vide supra ad cap. 19.

Mille osculis lusimus] Catull. *multa milla ludi*. PITH. Tacitus Annal. 14. *Jamque lasciva oscula, prænuntias flagitii blanditias annotantibus proximis.* DOUZA F.

Quærentes voluptatem robustam. Deesse quid videtur. SAMBUC. Joh. Sarisber. lib. 1. cap. 4. *Apri dentibus exstinctum Adonidem deflet Venus, habens semper cum venatione vel robustis commercium.* Ovidius hoc vocat *firmiter coire*; Epist. XIX. vers. 67.

Firmius ô cupidi tandem coeamus amantes,
Nec careant verâ gaudia nostra fide.

Spiritus jejunio macer] Fœtidus, graveolens. GLOSSÆ. Alii, *marcet*. PATISSON. Corpus quidem jejunio macessit, spiritus vero, anima, & anhelitus, qui potest? An legendum *spiritus jejunio acer*? ut acrem spiritum gravioris odoris dicat, quomodo dixit Virgilius Æneid. VII. vers. 84.

——— *Sævamque exhalat opaca Mephitim.*

Et Catullus Carm. LXIX.

Lædit te quædam mala fabula, qua tibi fertur
Valle sub alarum trux habitare caper.

Item ibidem

Quare aut crudelem nasorum interfice pestem.

Dicitur *sæva Mephitis*, *trux caper*, *crudelis nasorum pestis*, ut *acer spiritus*. *Spiritus* quoque *acer* dicitur ab Horatio, quamvis alia notione verbi, lib. 1. Sat. IV.

Idcirco quidam, Comœdia, nec ne Poema
Esset, quæsivere, quod acer spiritus, ac vis,
Nec verbis, nec rebus inest.

Videri possit etiam legendum *marcet*, pro putret ac putet, ut Plinius ait: *avis Lagopodis accisa corpus statim marcescere.* Jejunis autem acrior fœtidiorque spiritus. Martialis lib. IV. epig. 4.

Quod sicca redolet palus lacunæ,
Quod jejunia sabbatariorum.

Cæcilius Plotio, apud Gellium lib. II. cap. 23.

Sed tua morosane uxor? Quam, rogas?
Qui tandem? tædet mentionis: quæ mihi,
Ubi domum adveni ac sedi, extemplo suavium
Datat, jejuna anima. Nil peccas suavio;
Ut devomas, volt, quod foris potaveris. RICHARD.

Id est, fœtidus. Schopp. Suspect. Lect. lib. 5. epist. 3. Lege totum locum; *Numquid spiritus jejunio macer? numquid alarum negligens sudor putet? si hæc non sunt*, &c. Lips. Epistol. quæst. lib. 2. ep. 2. Vel legendum,

 jejunio

si haec non sunt, numquid Gitona times? Perfusus ego rubore manifesto, etiam, si quid habueram virium, perdidi; totoque corpore velut laxato, [a] Quaeso, inquam, Regina, noli suggillare miserias: veneficio contactus sum. *

[b] Dic Chrysis, sed verum: numquid indecens sum? numquid incompta, num-

a POLYAENOS. b CIRCE.

jejunio acer, ut alii habent, id est, gravis, aut *marcet*, id est, putet. Jejunia enim gra[v]eolentiam creant, ut etiam paroemia ostendit νηστείας ὄζει. Hinc & Martialis Bassum ait hircum olidum & foetidum olere *jejunia sabbatariorum*, id est, Judaeorum. *Spiritus jejunio acer*, ut Caecilio apud Gellium, *jejuna anima*, pro foetida & graveolenti. Raderus ad Martial. lib. 4. epigr. 4. ERHARD. Lege, *jejunio acer*. vide Bourdelotum ad Petronium de graveolentia oris. BOURDELOT. Wouwerius ad Sidon. Apoll. lib. III. Epist. 13. legit, *spiritus jejunio acer*. Gruterus curis secundis ad Martial. lib. IV. Epigr. 4. legit *macet*, quod & Heinsius conjecerat in notis ad Phaedr. lib. II. Epilog. qui & *mucet* legi posse addebat. Vulgatam defendit Barth. Advers. lib. XXIII. cap. 24. & vult iratam mulierem, & ea parte laesam, qua minime vellet, nove loqui. de gravi odore ex jejunio vide Victor. Var. Lect. lib. IV. cap. 2.

Numquid alarum negligens sudore] V. *sudoris*. Glossae: *Ala* ἴξιδρα, Ἔιλιμα, Σχίλη, Πτέρυξ ὀρνιθος. Lege, *Ala* ἴξιδρα, ὅθεν μασχάλη, π. ο. Item: Μάλη ἀνθρώπου *Subraco*, *Subalo*. Lege, Μάλαι, *Subbrachia*, *Subala*. Isidor. lib. XI. cap. 1. *Alae subbrachia sunt*, &c. Foetor sub alis nascitur, qua parte pilant, iis, quis per aetatem licet cum mulieribus rem habere, gravior, si saepius, si corpore sudoro. foetor iste Graecis τράγος, Latinis *hircus*. Horat. 12. Epod.

——— *Hirsutis cubet hircus in alis*.

apud Plaut. Poen. Act. IV. sc. II. vers. 50. *Sine pennis volare haud facile est, mea ala pennas non habent*. MI. *Noisse aedepol devellisse: jam duobus mensibus Volucres tibi erunt hircina*. Firmicus lib. 6. cap. 31. *Quorum corpora hircini odoris tristem eluviem desudatis gravibus sudoribus evaporent*. Glossae: *Hircosus*, *quod sit ore & corpore foetido*. Marcell. de Medicam. *Ad hircos & alas foetentes remedium*. Itaque φιλόκαλοι, ut odorem abigerent, vellebant alas pice, aut resina, quod Clemens Paed. lib. 3. cap. 2. πιττοῦσθαι. Martial. lib. 2.

Et splendent vulso brachia trita pilo.

Tertull. de Pall. *Unde apud hirtos & hirsutos tam rapax ab ala resina, tam furax à mento volsella*. Juvenal. Satyr. XI. Capitol. Pertin. *Vasa calefactanda resina divellendis hominibus*. hinc δρωπακιζόμενοι, *resinati*. Juvenal. *resinata juventus*. Volsi levigabantur pumicibus. unde φιλοκαλλωποι, qui Senecae *volsi & expoliti*, Plinio *pumicati*. Manil.

Pumicibus cavis horrentia membra polire.

Horat. Epod. *Horrens capillis*: Apul. Apoll. *Capillus horrore implexus*, & *horripilare*, hoc est, ὀρθοτριχεῖν, quae vox in Gloss. & Apulejo, Isidoro in Gloss. *Horripilatur*, *horret*. Vegetius lib. 1. cap. III. de Mulomed. *Fit gracilis horrentibus pilis*. apud eumdem: *pilus erectus & horridus*. Fest. *Hircipili duorum pilorum homines*. Lege, *Horripili*. Φριξότριχες, id est, ὀρθοῦντες τὰς τρίχας, ut Suid. interpretatur, vel potius *Hirtipili durorum pilorum homines*. Plin. lib. XI. *Pili à cute exeunt crassa hirti*. nam, quod ingerunt de hircorum foetis, sententia est. *Hirtus*, *hirsutus*, *hispidus*, αὐχμηρός. Ergo Juven. *hispida membra*, δασέα. Sane τὰς μασχάλας θηριώδεις καὶ δασείας ἔχειν ἄχρι ἐπὶ πολὺ τῶν πλευρῶν, inter signa τῆς ἀσελγείας à Theophr. refertur. WOUWEREN. Foetidus & graveolens, *hircosus* Plauto Mercat. Act. 3. scen. 3. vers. 14. & Gellio lib. 12. cap. 2. Sidon. lib. 3. ep. 13. *Alarum specubus hircosis & acescentibus*, scitissime; nam alae *subhirci* sunt Isidoro lib. II, cap. 1. Savaro ad Sidon. ERHARD.

Puto, si hac non sunt] Alii, *porro*. PATISSON.

Totoque corpore velut laxato] Lege, *luxato*, ut sit metaphora à gladiatoribus sumta. Jungermannus & Putschius, optime. ERHARD. Vide supra ad cap. 82.

Regina] Martialis. lib. II. Epigr. 68.

Quem regem & dominum prius vocabam.

Et lib. IV. Ep. 84.

Sollicitus donas, dominum regemque salutas.

Hybrias, δεσπόταν καὶ βασιλῆα μέγαν φωνεῦντι. Diogenes quidem τὰς ἑταίρας τῶν ἑταιρῶν ἐκάλει βασιλίσσας, πολλοὺς γὰρ πράττειν ἃ ἂν προστάττωσι. PITH.

Veneficio] Egregie haec illustravit decus nuper literarum Brouckhusius ad Tibull. lib. 1. Eleg. VI. vers. 5.

Dic Chrysis, numquid indecens?] Puellas habuerunt in ministerio, tum ornatrices, tum quae velut à consiliis formae, quod stringit Juven. Sat. 6.

Est in consilio matrona, admotaque lanis,
Emerita qua cessat acu; sententia prima
Hujus erit; post hanc aetate atque arte minores
Censebunt, tamquam famae discrimen agatur,
Aut animae: tanta est quaerendi cura decoris.

Hieron. *Crines disponebant ancillae*, eductae autem certis magistris ad hoc ministerium, velut ad artificium. Leg. 65. § Ornatricibus. D. de leg. III. Dicebantur *Ornatrices* ab officio, uti & Graecis κομμώτριαι. Hesych. κομμώτρια, κοσμοῦσα τὰς τρίχας. Clement. Paed. libr. 3. cap. 2. κομμωταὶ δὲ καὶ κομμώτριαι περὶ τὰς γυναῖκας ἀμφιπολεύουσιν αἱ μὲν τὰ κάτοπτρα, αἱ δὲ τοὺς κεκρυφάλους, ἄλλαι

numquid ab aliquo naturali vitio formam meam excaeco? noli decipere dominam tuam; nescio quid peccavimus. [a] Rapuit deinde tacenti speculum,

a Polyænos.

ἅπαι τοὺς κόσμους. Lucian. μετ᾽ αὐτοῦ δὲ διακονοῦσι κομμωτῇ. Juvenal. Sat. 6.

——— *Ponunt*

Cosmetæ tunicas.

Interpr. *Eos dicit, qui ornamentis præsunt, non tamen & ornatrices.* Ergo proprie *ornatrices*, quæ crines disponebant. Sueton. Claud. cap. 40. *Hæc matris meæ ornatrix fuit.* V. Inscript. CINERIBUS. HAMILLAE. ALPIONIAE. QVINTAE. ORNATRICI. FESTVS. M. SEPTIMI. GALLI. DISPEN. CONTVBERNALI B. M. F. Juvenalis Ornatrici nomen *Psecas* ab arte imposuit, nam ψεκάζειν Græci dicunt, quando minutum sive rarum pluit. Ornatrices igitur componentes rarum ac parvum aquæ solent mittere, ac velut ψεκάζειν ut est apud Interpr. Glossæ. κομμώτρια, *ornatrix.* Item: *Ciniflones, ornatrices.* Acro ad Horat. lib. 1. Sat. 2. *Ciniflones & cinerarii, eadem significatione apud veteres dicebantur ab officio calamistrorum, qui acus & veruta flando calefaciebant, quibus matronæ capillos crispabant.* Varro 4. de Ling. Lat. *Qui calamistros calefactos in cinere ministrabat, à cinere Cinerarius est appellatus.* Glossæ: *Cinerarius* δοῦλος ἐραστής. Charis. libr. 1. *A Cinere cinerarius, muliebre ministerium.* Cato in Orig. *Mulieres capillum cinere ungebant, ut rutilus esset crinis.* ubi sane, quia diversum eorum munus, diversa origo. Senec. de Tranq. Vitæ cap. 14. Tertull. 2. ad uxor. Glossæ: *Cinislo*, ἐμπλόκος. Item, *γυναικῶν κοσμητής*, *Cimniflo.* lege, *Cinislo.* Plaut. Aulul. Act. III. scen. v. *Caupones, patagiarii, indusiarii.* lege omnino, ut V. E. Florent. *Cinislones, p. s.* Sciendum itaque, Ornatrices esse puellas, quæ composuere capillum, Ciniflones & cinerarios, qui acus calefactas subministrarunt ornatricibus, quamvis Gloss. pene confundant. WOUWEREN. Non absimiliter Philematium Plautina ad Scapham in Mostell. Act. 1. sc. 2.

Contempla amabo, mea Scapha, satin' hæc me vestis deceat.

Volo meo placere Philolachi ———

Ego verum amo, verum volo mihi dici, mendacem odi.

Utraque hæc ancilla, & Scapha & Chrysis, ex ornatricibus, de quibus Scalig. in Priapej. & ad Festum, Rævardus Conjectan. lib. 2. cap. 18. seq. Bernartius ad Statii Sylvar. lib. Radul. Fornerius Quotidian. lib. 1 cap. 21. Hæ & *ciniflones* dictæ. nec puellæ tantum, sed pueri huic ministerio adhibiti. Salisberiensis libr. 3. cap. 12. *Quod cubicularii, aut ciniflones, mantiæ, aut quicumque nebulonum, quibus delicatus divitis genius aut furor carere non potest.* Balbus Catholico; *Cinislo. qui calamistrum calefacit, scilicet ferrum, quo capilli crispantur. hic vulgo crinifer dicitur.* ERHARD.

Sed verum] Eleganter hujus particulæ usum jam notavit Scioppius ad Phædr. lib. IV. fab. 17. Senec. Herc. Fur. vers. 714.

Vultus est illi Jovis,

Sed fulminantis.

Et vers. 1177.

At tu ede Theseu, sed tua, Theseu, fide.

Martial lib. 1. Epigr. 118.

Et scalis habito tribus, sed altis. BURM.

Numquid indecens sum] Lege *Dic Chrysis, sed verum, numquid incomta, numquid indecens sum? numquid ab aliquo?* &c. Bern. Martinus Var. Lect. lib. 1. cap. 7. ubi tractat de mulierculärum cultu & nitela corporis. ERHARD. Non de vestitu, sed de ipso corpore capiendum. Suet. Domit. 18. Victor in Vero. *procerus decenter membra.* Priapej. Carm. 36.

Habes decentes numinis Deûm plantas.

de gestu, quem ludentes pila frangebant. inscriptio apud Gruter. pag. DCXXXVII. 1. VRSUS TOGATVS VITREA QVI PRIMVS PILA LVSI DECENTER CVM MEIS. CUPERUS. Recte. Nam *decentes* puellæ, quæ omni parte corporis pulchræ, & quasi staturâ ad regulam exactâ sunt. Ita *Gratia decentes* Horat. lib. 1. od. 4. *Venus decens* od. 18. Paullus Maximus *decens* lib. IV. od. 1. ita *servitia decentiora* apud Sueton. Cæs. cap. XLVII. ex Lipsii certissima emendatione. BURM.

Numquid ab aliquo naturali vitio formam meam excæco] *Naturale vitium* vocat animo inhærens à natura, quod dedecet atque deturpat corporis formam, nec speculo potest emendari. Rigaltius ad Phædrum lib. 2. fab. 47. Immo *naturale vitium* est, quod corpori innatum, & ab ipsa natura impactum. Non absimiliter infra; *si dolorem meum naturali convicio exonerave*: hoc est, in meam ipsius naturam & corpus facto. ERHARD. Præpositio vacat. vide Passerat. ad Propert. lib. IV. eleg. 1. pag. 570. nisi *ab* positum sit pro ob, propter. Ovid. III. Metam. vers. 571.

Spumeus & fervens, & ab objice sævior ibat.

vide Gronovium ad Senec. de Clement. lib. 1. cap. 20. *Excæcandi* autem verbum illustravit Heinsius ad Ovid. XV. Metam. vers. 272. BURM.

Rapuit speculum] Propert. lib. IV. eleg. 7.

Deliciaque mea Latris, cui nomen ab usu est,

Nec speculum dominæ porrigat illa novæ.

WOUWEREN. Hinc eleganter Martiali libr. IX. Epig. 17. dicitur *consilium formæ speculum.* Ovid. lib. II. Amor. El. 17.

Scilicet à speculi sumuntur imagine fastus,

Nec nisi compositam se prius illa videt.

Et lib. III. art. Am. vers. 136.

Nec genus ornatûs unum est, quod quamque decebit

Eligat & speculum consulat ante suum.

vide, quæ in hanc rem egregie contulit Vir Illustrissimus

lum, &, poſtquam omnes vultus tentavit, quos ſolet inter amantes riſus frangere, excuſſit vexatam ſolo veſtem, raptimque aedem Veneris intravit. Ego contra damnatus, & quaſi quodam viſu in horrorem perductus, interrogare animum meum coepi, an vera voluptate fraudatus eſſem.

Nocte ſoporifera veluti quum ſomnia ludunt
Errantes oculos, effoſſaque protulit aurum

In

mus Spanhemius ad Callim. Hymn. in Pallad. verſ. 17. BURM.

Tentavit] Vide ad cap. 12.

Frangere] Inſolentior etiam locutio: riſus *frangit* autem vultum, quando laſcivior & mollior faciei habitus adparet, ut *fracta pronuntiatio* Plinio. libr. II. Ep. 14. fæminarum mollem & delicatam imitans. *Fracti ſoni* Tacito lib. XIV. Ann. cap. 20. *Fracta vox* Juven. Sat. II. verſ. III. Ampliſſimus Cuperus mallet *fingere*, ut ſupra cap. 113. *Omnes blanditia, quaſcumque mulier libidinoſa fingebat.* Et ſane *Frangere* & *Fingere* frequenter à librariis fuere commutata. Ita ſupra cap. CXII. pro *fracti greſſus*, aliis *ficti* placet. Ita apud Horat. lib. III. od. 6. in quibuſdam MSS. legitur *fingitur artibus*, in aliis *frangitur*. vide Heinſ. ad Claud. l. I. in Eutrop. v. 262. inepte autem explicuit Dacierius ad Horatii lib. I. od. 35. quaſi frangere *perdere* hic notet. Non cepit ſcilicet conſtruendum ita eſſe, ut riſus dicantur frangere vultum inter amantes, id eſt, faciem reddere laſciviorem & magis amabilem. Et tales interpretes mercenarii Ephemeridum ſcriptores laudibus in cœlum vehunt, dum eruditiſſimos, præſertim mortuos, contumelioſis verbis traducunt. Sed quid dicas? mutuum muli ſcabunt.

Vexata ſolo veſtis] Pulvere reſperſa, rugiſque deformata. GLOSSÆ. Martial. lib. XI. Epig. 90.

A te vexatas malo tenere roſas.

Juvenal. Sat. XI. verſ. 187.

Humida ſuſpectis referens multicia rugis
Vexataſque comas. PITH.

Excuſſit] Propria vox. De veſte vel alia re, ex qua pulverem vel alias inhærentes ſordes quatiendo excutimus. vide Scheffer. ad Phædr. lib. V. fab. 5. Ovid. lib. I. art. Am. verſ. 149.

Utque fit, in gremium pulvis ſi forte puellæ
Deciderit, digitis excutiendus erit.
Et ſi nullus erit pulvis, tamen excute nullum.

Ita ad illud Perſii Sat. I. *nam belle hoc excute totum*; Cornutus, ut vulgo creditur, *tranſlatio à veſtimento pleno ſentibus, vel quibuſcumque corpuſculis, quod, dum excuſſum fuerit, quidquid habet abſconditum, projicit.* *Concutere* dixit noſter ſupra cap. XII. de voce *vexare* egimus ſupra ad cap. IX. BURM.

Ædem Veneris] Ergo Veneris ſacellum in iſthoc horto, non Priapi. ERHARD.

Damnatus] Vide ſupra ad cap. 80.

Viſu] Frequentiſſima vox in titulis & lapidibus *ex viſu*, pro ſomnio, quo à Diis moniti aliquid dedicaverunt. Neque refert, *viſus* an *viſum* dicatur. vide Nerii Analect. lib. II. cap. 19. Tomaſin. de Donar. cap. XXVI.

Interrogare] Vide ſupra ad cap. CII.

Vera voluptate] Re, qua voluptatem capimus. ERHARD.

Nocte ſoporifera] Scribit Tacitus in princ. lib. XVI. *Illuſit dehinc Neroni fortuna per vanitatem ipſius, ex promiſſo Ceſellii Baſſi, qui origine Pœnus, mente turbida, nocturnæ quietis imaginem ad ſpem haud dubiam retraxit. Vectuſque Romam, Principis aditum emercatus, expromit repertum in agro ſuo ſpecum altitudine immenſa, quo magna vis auri contineretur,* &c. Inſpice ipſum Tacitum. Exiſtimat Ludovicus Dorleans, Arbitrum ſuper iſtis Baſſi inſomniis hos verſus concepiſſe: nam erant contemporanei, nec poſtea diu ſupervixit. Somnia ſunt, inquit idem Interpres, imagines, quæ, corporibus dormientibus, ſemperque vigilantibus animis naſcuntur, & intereunt. Amm. Marcell. lib. XIV. *Sopitis corporibus, ait, animus ſemper vigens, motibus indefeſſis & cogitationibus ſubjectus, & colligit viſa nocturna, quas phantaſias nos appellamus.* Sed avarorum ſunt ſomnia opes. Salluſt. III. fragm. *Contra ille calvi ratus* (id eſt decipi) *quærebat, num ſomnio theſaurus portenderetur?* Apul. IV. Mil. *Nocturnæ viſiones contrarios eventus nonnumquam pronuntiant; denique flere & vapulare, & nonnumquam etiam jugulari, lucroſum proſperumque proventum nuntiant. Contra ridere, & melliteis dulciolis ventrem ſaginare, vel in voluptatem Veneream convenire, triſtitia animi, languore corporis, damniſque cæteris, anxiatum iri prædicant.* Sic illudunt hominibus dormientibus dæmones per inſomnia. S. A. GABBEMA.

Effoſſaque protulit aurum in lucem tellus] Nonnus Dionyſi. libr. 35. verſ. 245. pœne ad verbum hæc habet:

Ὡς δ' ὅτε τις κατὰ νύκτα βαθυπλούτοις ἐν ὀνείροις
Τέρπεται ἀκτεάνοιο ἐπ' ἐλπωρῇσιν ὀνείρου
Ἀφνειαῖς παλάμῃσι μονοβάδιν χρυσὸν ἀμέργων,
Ὑπναλέην κτεάνων ἀπατήλιον ἐλπίδα βόσκων.
Ἀλλ' ὅτε φαινομένης ῥοδοειδέος Ἠριγενείης,
Χάζεται ἀκτεάνοιο παλίμπορος ὄψις ὀνείρου
Σὺν κενεαῖς παλάμῃσιν ἐγείρεται, ὕδει ὀνείρων,
Ῥίψας κλεψινόων σκιοειδέα τέρψιν ὀνείρων, &c.

Ita

In lucem tellus, verſat manus improba furtum,
Theſauroſque rapit, ſudor quoque perluit ora,
Et mentem timor altus habet, ne forte gravatum
Excutiat gremium ſecreti conſcius auri.
Mox ubi fugerunt eluſam gaudia mentem,
Veraque forma redit, animus, quod perdidit, optat,
Atque in praeterita ſe totus imagine verſat. * * *

a Itaque hoc nomine tibi gratias ago, quod me Socratica fide diligis. Non tam intactus Alcibiades in præceptoris ſui lectulo jacuit. *

CXXIX. b Crede mihi, frater, non intelligo me virum eſſe, non ſentio. funerata eſt pars illa corporis, qua quondam Achilles eram. * Veritus

a GITON. b POLYÆNOS.

Ita apud Theocritum Piſcator in ſomno ἀπώλεσεν χρύσεον ἰχθὺν πάντα τῷ χρυσῷ πεπυκασμένον. WEITZ.

Verſat manus] Alii, *non ſit manus.* PATISSON.

Perluit ora] Alii, *proluit ora.* alii, *perluit artus.* PATISSON. Sic quidem noſtri omnes. Tornæſius: alii, *proluit.* quomodo & codex Tragur. *proluit ora.* Douſa MS. *perluit ora*, alii *perluit artus.* HADRIANID. Vide ſupra ad cap. CXX. Poſt hunc verſum Leid. cod. hoc auctior,

Candidiorque dies ſecreto favit amori. BOSCH.

Mentem timor altus habet] *Pectora terror habet*, ait Ovid. lib. III. faſt. quomodo & Maro:

Quod ſi tantus habet mentes & pectora terror.

BOSCH. Vide Heinſ. ad Ovid. epiſt. XII. verſ. 170.

Veraque forma redit] Supra cap. LXXX.

Vera redit facies, diſſimulata perit. ERHARD.

Scribendum *redit* pro *rediit*: producitur enim in eo tempore ultima ſyllaba. vid. Heinſ. ad Ovid. Epiſt. Heroid. VI. verſ. 31.

Animus quod perdidit optat] In eadem ipſiſſima re Dionyſ. Cato in Diſtich.

—— *Mens humana quod optat.* ERHARD.

Quod me Socratica fide diligis] Atqui Socratem ut pædiconem & puerarium diſtulerunt antiqui, Lucianus, Theodoretus Græcan. affect. ſerm. 12. Senec. epiſt. 104. Tertullian. Apologet. cap. 148. Caſſianus Collat. 13. cap. 5. Lucilius apud Nonium in *Signare*, & in *Diſcrimen.* unde convicium in Socratem ὄμματι παιδεραστεῖ. Savaro ad Sidon. libr. 4. ep. 3. ERH.

Non tam intactus Alcibiades] ἐρωτικὸς γὰρ ἦν ὥσπερ καὶ ὁ Σωκράτης, καὶ ὑπὸ μίαν Ἀλκιβιάδης αὐτῷ χλανίδα κλιθεὶς οὐκ ἀθῷος ἀνέστη. Lucian. PITH. Plato in Sympoſ. Plutarchus & Corn. Nepos in Alcibiade. *Tangere* inter Veneris vocabula, ut Varro loquitur. Martial. lib. I. epig. 92. Barth. ad Claudian. de laudibus Seren. verſ. 127. ERHARD.

Lectulo] Alii, *cubiculo.* ſicut D. Paul. ad Rom. 13. *non in cubilibus & impudicitiis.* ubi tamen verius dixi fornices lupanares intellegi. ERHARD.

Non intelligo me virum] Tertull. de Virgin. vel. cap. XII. *Simulque ſe mulieres intellexerunt.* PITH. Idem cap. XI, *ex quo ſe intelligere cœperit.* Vell. Paterc. lib. II. cap. CXVI. *A. Licinius Nerva Silianus, quem virum ne qui intellexit quidem, abunde miratus eſt.* Plin. lib. XXXV. cap. 10. *ea res concitavit Rhodios ad intelligendum artificem.*

Non ſentio] Ovid. lib. III. Am. El. VII. verſ. 20.

Nec juvenem, nec me ſenſit amica virum. PITH.

Funerata eſt] Egregie de membro inutili & quaſi mortuo: ita Epigramma vetus apud Pith. pag. 50. de Scævola.

Una domans bellum funere dextra ſuo.

Hercules Oetæus apud Senec. verſ. 1245.

—— *O vires prius*
In me ſepulta!

ubi legendum notavit Heinſius *ô vires prius jam me ſepulta!* acute, me Hercules! accommodatius vero ad obſcœnum Petronii ſenſum Martialis lib. XI. Epigr. 47.

Nec levas exſtinctum ſollicitata caput.

& Apulejus libr. VII. Metam. *Tali ſententia mediis orci manibus extractus, ſed extrema pœna reſervatus, marcebam, & in noviſſima parte corporis totum me periturum deflebam.* Ubi nihili eſt *noviſſima* illa *pars.* Heinſius in curis ſecundis Ovidianis, quas debeo publico, ad lib. I. faſt. 408. corrigebat *nobiliſſima parte.* Error natus ex confuſione V. & B. de *parte* autem ſupra vide ad cap. CXII. BURM.

Pars illa corporis] Alibi cap. 132. *Cum illa parte corporis.* Ovid. libr. III. Amor. El. VII.

Quin iſtic pudibunda jace pars peſſima noſtri.

PITH.

Qua quondam Achilles eram] Totus quaſi corneus. Infra cap. CXXXIV. *niſi illud tam rigidum reddidero quam cornu.* ERHARD.

Achilles] Latet obſcænitas, quæ ad haſtam illam celebrem & nobilem Achillis, qua omnes Græciæ duces ſuperabat, adludit. hinc in Priapejis *haſta* pars illa

tus puer; ne in secreto deprehensus daret sermonibus locum, proripuit se, & in partem aedium interiorem fugit. * Cubiculum autem meum intravit Chrysis, codicillosque mihi dominae suae reddidit, in quibus haec erant scripta.

Si libidinosa essem, quererer decepta, nunc etiam languori tuo gratias ago. In umbra voluptatis diutius lusi. quid tamen agas, quaero, & an tuis pedibus perveneris domum? negant enim medici sine nervis posse ire. Narrabo tibi, adolescens, paralysin cave. numquam ego aegrum tam magno periculo vidi. me Dius Fidius, jam peristi. Quod si idem frigus genua manusque tentaverit tuas, licet ad tubicines mittas. Quid ergo est? etiamsi

illa vocatur, & *telum* à Justino lib. XXXVIII. cap. 2. δολιχόγκιον ἔγχος Suet. Vespa. 23.

Veritus puer] Alii, *veritus*. TORNÆS.

Sermonibus] Unde deprehenderetur mendacium & tota scena, & mimus divulgaretur Crotoniensibus.

Chrysis] Ovid. lib. IX. Metam. 506.

Una ministrarum, &c.

Flava comes aderat faciendis strenua jussis. PITH.

Reddit] Lege, *reddidit*. SAMBUC.

Si libidinosa] Αἲ αἲ τάλαν, exclamat Drose apud Lucianum, οὐ τὸ χαίρειν προσέγραψε. PITH. Interponit Bourdelotius, CIRCE POLIÆNO SALUTEM. *Si libidinosa essem*. &c. Sed deest in primis editionibus & Tragur. inscriptio, & forte rectius. Non enim convenit objurganti & læsæ humanitas illa; contra Poliænus, placare tentans, nomen suum blanditiis inscribit.

In umbra voluptatis] Forte, *quod in umbra*. SAMBUC.

Quid tandem agas] Scribe, *quid tamen agas*. Pith. PATISSON. *Tamen*, Mem. Leid. & Trag. codex. lectio etiam tolerabilis. consule Notas ad cap. 31. Neque forsan aliter scribendum ac distinguendum Ovidianum illud in ipso operis initio:

Hanc tua Penelope lento tibi mittit, Ulysse,
Nil mihi rescribas, at tamen ipse veni. BOSCH.

Perveneris] Lege, *perveneris*. AURAT.

Sine nervis homines ambulare posse] Alii, *ire posse*. TORNÆS. Lege, *ire*. DELBEN. Bapt. Pius lib. 4. Commentar. in Lucretium circa fin. fol. 124. citat hunc Petronii Arbitri locum; *sine nervis ajunt stare nil potesse*. quo loco idem Pius quosdam legere *venis* testatur, ut sit sensus, quæ voluptas in venarum interiori fomite bacchabitur. DANIEL. Tornæsius: alii, *sine nervis posse ire*. Anonym. MS. Deleverim *homines*, & scripserim, *negant enim medici sine nervis ire potesse*: aut potius, *stare potesse*: quia id alteri illi convenit. Tragur. codex, *sine pedibus posse ire*. Petr. Danielis, *sine nervis posse ire*. HADRIANID. Reduximus priorum editionum lectionem. Nam, *homines ambulare posse*, unde petierint, viri docti non indicant. Tragurianus vitiose *sine pedibus posse ire*.

Narro ibi] Lege, *tibi*. AURAT.

Ego agrum] *Ego* in aliis deest. PATISSON. Negat hanc phrasin Latinam esse H. Stephanus in Pseudocicerone; asserit Schopp. Verisim. lib. 4. cap. 14. quem vide. ERHARD. Elegans locutio. Sic Cicero ad famil. lib. IV. Ep. 15. *Ne quo periculo te proprio existimares esse*. Et lib. VI. ad fam. Ep. 4. *Quanto fuerim dolore meministi*. lib. I. ad Att. Ep. 12. *Rem esse insigni infamia*. Et lib. II. ep. 21. *Ut nunc se res habet, admirabili gloria est*. lib. V. ep. 14. *Tamen magno timore sum*. Ita *animo habere*. lib. I. ad Att. Ep. 6. & Auctor Bell. Hisp. cap. 78. & Lucil. lib. 29. Satyr. *Cælo locare*, pro *in cælo*. Juven. Sat. X. vers. ult. *curru locare* Valer. Fl. lib. II. vers. 270. Ita Græci: Euripid. Hecub. vers. 456. ἐυτρεπεῖ βιοτὰς ἔχουσαν οἴκοις. Adde Serv. ad Virg. lib. I. Æn. vers. 2. CUPERUS.

Medius fidius jam peristi] To *Medius fidius*, quamvis jurisjurandi specie positum videatur, habet tamen vernilius quid, ac Petronianum magis in recessu: atque ad *mediam partem* illam, qua viri sumus, vocabuli multo honestissimi ambitu obnuptum, applicari potest. Douza Centurionat. libr. I. cap. 9. ERHARD.

Tentaverit] Proprium de morbis verbum. Horat. lib. I. Epist. 6.

——— *Morbo renes tentantur acuto.*

& ita sæpe Cicero, & alii.

Ad Tubicines mittere] Cogitare de exsequiis; proverbialis locutio de morituro, & jam animam agente. GLOSS. *Tibicines*, Pith. TORNÆS. AURAT. id est, perieris totus. Tubicines arcessebantur ad exsequias. SAMBUC. Mortui ad tubam deducebantur. Persius Sat. 4. *Hinc tuba candela*. PITH. Id est, cogites de exsequiis. nam tibicines in funeribus canebant. Statius Thebaid. V.

Cum signum luctus cornu grave mugit adunco
Tibia. ——— &c.

vide Lutatium. Seneca de morte Claud. *Et erat omnium formosissimum Claudii funus, ut scires, deum efferri; cornicinum, tibicinum tanta turba.* Xiphilin.

Oi

etiamsi gravem injuriam accepi, homini tamen misero non invideo medicinam. Si vis sanus esse, Gitonem roga: recipies, inquam, nervos tuos, si triduo sine fratre dormieris. Nam, quod ad me adtinet, non timeo, ne quis inveniatur, cui minus placeam. nec speculum mihi, nec fama mentitur. Vale, si potes.

[a] Ut intellexit Chrysis, me perlegisse totum convitium: [b] Solent, inquit, fieri, & praecipue in hac civitate, in qua mulieres etiam Lunam deducunt. *

a POLYÆNOS. b CHRYSIS.

Itaque

Οἱ μὲν οὖν ἄλλοι, πρὸ τῆς κλίνης προκείμενοι, καὶ τοῖς ἐκόπτοντο, ἑτέρων πενθίμων ἐπαυλούντων. Artemidor. lib. 1. cap. 58. αὐλεῖν δὲ πενθικοῖς αὐλοῖς, πένθος σημαίνει. Respondebant autem planctu præficæ aliæque lugentes mulieres lamentabili tubæ clangori. Lucian. περὶ πενθ. τί δέ μοι ὁ κωκυτὸς ὑμῶν ὀνίνησι, καὶ ἡ πρὸς τὸν αὐλὸν αὕτη στερνοτυπία, καὶ ἡ τῶν γυναικῶν περὶ τὸν θρῆνον ἀμετρία. Non. *Præfica.* Dicuntur autem θυμαῦλαι, qui Apul. Flor. *monumentarii ceraula*, proprie *siticines*, *quod apud sitos canere soliti*, *hoc est*, *vita functos & sepultos.* Gell. libro vicesimo, capite 2. D. Matth. cap. 7. WOUWEREN. Alii, *tibicines*, id est, de te actum est, & jam jamque animam ages. specie quadam adagionis venuste & cavillatorie dictum à Petronio, veluti de mortuo, aut jam jamque morituro, pro, accersere eos, qui in funere canant, pompamque funeris suo cantu concelebrent. Turneb. Adversar. lib. 26. cap. 6. Ex more funeribus curandis faciundisque adhiberi consueto antiquitus: est enim convicium exagitantis amatoris sui, qui de thoro ejus sine voluptate surrexerat, *membra sine viro*, hoc est, *lorum in aqua*, *non inguina*, *aut nervos.* Unde ipse amator supra: *Funerata est pars illa corporis, qua quondam Achilles eram.* Douza Centurionat. lib. 1. cap. 9. Alludit ritum veterem, quo mortuos deflebant πρὸς τὸν αὐλόν. Casaubonus Not. in Matthæum, cap. 9. vers. 23. vel quo mortui ad tubam efferebantur. Kirchmannus de Funer. Rom. lib. 2. cap. 4. Videndus Vatablus, Beza, Fr. Junius ad Matthæi Euangelistæ cap. 9. vers. 23. Muretus & Scaliger ad Catull. ERHARD. *Ad Tibicines* alii, quia Tibiæ ex ossibus fiebant, ut docuit Bartholinus de Tibia lib. 1. cap. 4. Aliter explicat Vossius ad Catullum pag. 143. qui putat, Circen jocari in invalidos & enerves pedes, & illum lignea fulcra sibi debere parare, qualibus claudi & tripedes utuntur.

Quid ergo est] Vide supra ad cap. 4.

Accepi] Tragurianus, *excepit.*

Misero] Recte Gonsalius. Ita *miseram coxam* dixit Veget. art. Veterin. lib. III. cap. 18.

Non invideo] Vet. *non invenio.* Pith. PATISSON.

Gytona rogo] Lege, *roga.* AURAT. Quid rogaret Gytonem? ut non ad licentiam cum illo rediret, vel, ut secum dormiret, & sibi pateretur satisfieri. In nonnullis codicibus scriptum est *Gitonem*, unde legendum suspicarer, *si vis sanus esse, Gitona ne roga*, quod etiam consilium secutus est Polyænos, noxissimum postquam corpus diligentius curasset, modica postquam unctione usus cibisque validioribus bulbis scilicet, cochlearumque sine jure cervicibus, pastus esset, postquam merum parcius hausisset. Sic ipse loquitur cap. 130. *Hinc, ante somnum levissima ambulatione compositus, sine Gitone cubiculum intravi: tanta erat placandi cura, ut timerem, ne latus meum frater convelleret.* Nobiliss. Nic. Heinsius legit, *Gitoni te nega*; vel, *Gitonem abnega.* BOSCH.

Si triduo sine fratre] In Pervigil. Veneris:

Ipsa vellet, ut venires, si deceret virginem,
Jam tribus choros videres feriatos noctibus.

PITH. Senec. Epist. 123. *Non puerum habes, qui amica moveat invidiam.*

Ne quis inveniatur] Afranius apud Nonium in *virosa*. *Virosa non sum, &c. si sum, non desunt mihi, qui ultro dent. ætas integra est, forma satis.*

Nec speculum mihi, nec fama] Theocr.

Καὶ γάρ θην οὐδ' εἶδος ἔχω κακόν, ὥς με λέγοντι,
Οὐ γὰρ πρᾶν ἐς πόντον ἐσέβλεπον. PITH.

Lucillius. Ψευδὲς ἔσοπτρον ἔχει Δημοσθένης. DOUZA F. Tertull. de habitu mul. cap. 1. *Jam & speculo tantum mentiri licet.* WOUWEREN. Ovid. 3. Trist.

Et speculum mendax esse querere tuum:

id est, expostulabis speculum, quod tamen nescit mentiri. Savaro ad Sidon. lib. 7. ep. ult. *Speculum non mentitur*, adagio cessit. Car. Bovillus lib. 3. Adag. 44. ERHARD. Sic *forma conscia*, Virgil. lib. 8. Æneid. vers. 393.

Ut intellexit] *Et*, Tragur.

Perlegisse] Lege, *peregisse.* DELBEN.

Solent hæc fieri] Vet. cod. Britann. *solet hæc, frater.* TORNÆS. Lege, *ista fieri.* AURAT. Lege, *solent, inquit, hæc, frater:* vel, *solent, inquit, hæc, & præcipue*, &c. illud, *fieri*, inculcatum. Palmer. in Spicileg. ERHARD. Primæ editiones & Tragur. *solent, inquit, fieri.* vide supra ad cap. XLIX.

Mulieres Lunam deducunt] Magæ, veneficæ. GLOSS.

Itaque hujus quoque rei cura agetur: rescribe modo blandius dominae, animumque ejus candida humanitate restitue. verum enim fatendum est, ex qua hora injuriam accepit, apud se non est. ᵃ Libenter quidem parui ancillæ, verbaque codicillis talia imposui.

POLYÆNOS CIRCÆ SALUTEM.

CXXX. Fateor, me, domina, saepe peccasse: nam & homo sum, & adhuc juvenis: numquam tamen ante hunc diem usque ad mortem deliqui. Habes, inquam, confitentem reum. quidquid jusseris, merui. proditionem feci, hominem occidi, templum violavi. In haec facinora quaere supplicium. Sive occidere placet, ferro meo venio: sive verberibus contenta es, curro nudus ad dominam. Id tantum memento, non me, sed instrumenta peccasse. Paratus miles arma non habui. quis haec turba-

a POLYÆNOS.

Agetur] Primæ editiones & Tragur. *agitur*.

Animumque ejus] *Ejus*, in aliis deest. PATISS.

Restitue] Vet. cod. *restituemus*. SAMBUC.

Ex qua hora injuriam accepit] Heliodor. Claricl. αἱ χηρεῖαι, λέγουσι, καὶ φιλοῦσαι γυναῖκες ἀμείλικτοι γίνονται, καὶ βαρυμήνιδες ἀποτυγχάνουσαι, καὶ τοὺς ὑπερόπτας ὡς ὑβριστὰς ἱκανῶς ἀμύνονται. PITH.

Fateor, me, Domina, saepe peccasse] Aristænet. lib. 2. ep. 13. Bongars. ERHARD.

Peccasse] *Peccare* minus, *delinquere* levius. DELBEN.

Et homo sum] Vide supra ad cap. 75.

Juvenis] Epigramm. ἤδικος ἤλιτεν ἡ νέοτης. PITH.

Ante hunc diem] Vet. *hanc diem*. PATISSON.

Habes confitentem] Alii, *habe, inquam, confitentem*. TORNÆS. Ambros. lib. 5. epist. 28. ad Theod. *Quid mandas in absentes judicium? Habes praesentem, habes confitentem reum*. WOUWEREN. *Habe* prima & Sambuci editio; sed Tragur. cod. *habes*.

Proditionem feci] Præcipua recenset scelera, quibus & invisum diis hominibusque fieri aliquem censebant. Ovidius I. Art. Amat. 641.

Reddite depositum, pietas sua fœdera servet,
Fraus absit, vacuas cædis habete manus.

Hominem occidi] Alii, *homines*. TORNÆS.

In hac facinora quaere supplicium] *In hac mala facinora quaere supplicium*, Leid. cod. recte: sic alibi, *grande facinus*, &, *indignum facinus*. BOSCH. Id est, ad hæc digno supplicio vindicanda. Phædr. Prolog. lib. V.

Cum destinassem operis habere terminum
In hoc, ut aliis esset materia satis.

ubi vide Schefferi notas. Ovid. libr. VIII. Metam. vers. 77.

——— *Neque in hoc tamen ignibus ullis*
Aut gladiis opus est.

Sive occidere placet, ferro meo venio] Philostrat. epist. πλεῖω κίλευσον, ἐμβαίνω· πληγὰς ὑπομεῖναι, κατατεῖναι τὴν ψυχὴν, ὡς ἐκεῖ. Douza F. ad Tibull. ERHARD.

Sive verberibus contenta es] In candidis carminibus elegans Poeta Tibullus lib. II. eleg. 3.

Non ego me vinclis verberibusque nego. BOSCH.

Illud unum] alii, *id tantum*. TORNÆS. Reduxi priorum Editionum & Tragur. lectionem, *id tantum*.

Instrumenta] Arnob. *Ergone Deûm mater genitalia illa disjecta cum floribus, ipsa per se mærens, officiosa sedulitate collegit & sustulit flagitiosi operis instrumenta fœdique, abscondenda etiam mandavit terra.* PITH.

Paratus miles] Alii, *paratus*. PATISSON. Lege potius, *peritus*. DELBEN. Forte, *parata*. SAMBUC, RITTERSH. Catul.

Nam quamvis videar satis paratus.

Ovid, lib. I. Fast. 435.

At deus obscæna nimium quoque parte paratus.

PITH. Lege cum Leid. cod. *Parata miles arma non habui*. Si hanc lectionem operosius veram probarem, omnino te violarem, ô pudor! BOSCH. Sana lectio. Cicer. Phil. IV. cap. 5. *Faciam igitur, ut Imperatores instructa acie solent, quamquam paratissimos milites ad prœliandum videant, ut eos tamen exhortentur.* ad Att. lib. VII. ep. 6. *Nisi forte hæc illi tum arma dedimus, ut nunc cum bene parato pugnaremus.*

Arma non habui] Priap. *Has mei te ventris arma laxabant.* Sutrius: *Myrrhinum mihi adfers, quo virilibus armis occurram fortiuscula.* Nicander:

——— Τὸ δὲ οἱ ἐπὶ μέσσον ὄνειδος
Ὅπλον ἀφαρμόσσαντο δυσαλθέα πιφαύσκων. PITH.

Propert.

Osculaque admota sumere & arma manu.

WOUWER. Vide Passer. ad Propert. lib. I. eleg. 3. pag. 154. & lib. III. eleg. 7. pag. 452.

An-

turbaverit, neſcio. Forſitan animus anteceſſerit corporis moram; forſitan, dum omnia concupiſco, voluptatem tempore conſumſi. non invenio quod feci. Paralyſin tamen cavere jubes; tamquam major fieri poſſit; quae abſtulit mihi, per quod etiam te habere potui. Summa tamen excuſationis meae haec eſt: Placebo tibi, ſi me culpam emendare permiſeris. Vale.

Dimiſſa cum ejuſmodi pollicitatione Chryſide, curavi diligentius noxioſiſſimum corpus, balneoque praeterito, modica unctione uſus, mox cibis validioribus paſtus, id eſt, bulbis, cochlearumque ſine jure cervicibus, hauſi

Anteceſſit corporis moram] Alii, *operis*. TORNÆS. Infra cap. 134. *aetateſque longa moram*. ſupra cap. 115. *Ignis, an fluctus an mora conſumat corpus, nihil intereſt*. DANIEL. Tamquam Vulcani, quem Hyginus fabulatur ſperma, dum luctaretur cum Minerva, ejaculaſſe, veramque voluptatem perdidiſſe, antequam omnia feciſſet. Hanc fabulam opinor reſpexit Petronius. ERHARD. Primae editiones & Tragur. *anteceſſerit*, & rectius: eleganter enim ſubjunctivus huic voci ſubjungitur. Ovid. I. Epiſt. 77.

Forſitan & narres, quam ſit tibi ruſtica conjux.

Epiſt. IX. 53.

Forſitan hunc generis fato reddamus amorem.

& ita fere ſemper amare Ovidium, Heinſius infinitis locis oſtendit. vid. & Epiſt. X. v. 85. Ep XII. v. 175. Ep. XV. verſ. 5. & Columella lib. III. cap. 9. *faecunditas ab his forſitan deſideretur*, ut eſt in optimo codice, quem contulit Heinſius.

Omnia] Supra cap. XI. *Nec adhuc quidem erant omnia facta*.

Paralyſin] Quae à lucta in palaeſtra Veneris nervos occupare ſolet. GLOSSÆ.

Tanquam jam] In aliis deeſt, *jam*. TORNÆS. *Tanquam jam major*. Leid. cod. recte. BOSCH.

Per quod etiam re habere] Lege, *te habere*. AURAT. Catull. Carm. 63.

Quid tum ſi carpunt, tacita quod mente requirunt.

PITH. Lucian. ἑταιρ. διαλ. Κροκάλη ἐὰν τάλαντα αὐτῇ φέρῃ, εἰ βούλεται μόνος ἔχειν αὐτήν. Terentius Adelph. Act. III. ſcen. III. verſ. 35. *Eho, an domi eſt habiturus*. Donat. *Haberi uxor* (Lege, *habere uxorem*) *& vir dicitur, & haberi mulier, cum coit*. Ariſtot. Λέγεται δὲ ὁ ἀνὴρ γυναῖκα ἔχειν, καὶ ἡ γυνὴ ἄνδρα. Idem Donatus: *Habere, ſtuprare intelligimus*. WOUWEREN. *Habere*, ut Graeci τὸ ἔχειν. Ariſtipp. ἔχω Λαΐδα. Terent. Andr. Act. I. ſc. I. verſ. 58. *Quis heri habuit Chryſidem?* Palmer. in Spicileg. Lipſius Epiſtol. quaeſt. lib. 3. ep. 2. ERHARD.

*Permiſeris * Dimiſſa*] Supple *permiſeris. Vale. Dimiſſa*. Meurſius Animadverſ. Miſcell. libr. 4. cap. 6. ERHARD. Prima editio & Tragur. *dimiſeris*.

Curavi diligentius noxioſiſſimum corpus] *Curavi*, id eſt, cibo potuque refeci. Liv. lib. 3. *Tum quidem corpora ſomno ciboque curant*. Savaro ad Sidon. lib. 2. ep. 9. Malim exponere, id eſt, medicatus ſum. Cajus l. 44. D. de V. S. Donatus in Andr. & Eunuch. Cicero lib. 16. ad Tyron. *Curationes ejus non probo*, ſcil. medici. *noxioſum corpus*, quod ſupra dixit *aegrum*, item *veneficio contactum*, & *damnatum*. ERHARD. Haec quoque de militari more locutio; cum ſe accingerent praelio, antea corpora curare ſolebant milites. vid. Virgil. lib. IV. Georg. verſ. 187. ibique Servium. Curt. lib. III. cap. 8. & paſſim.

Corpus] Praecipue obſcaenam partem. vide ſupra ad cap. CIII. & ad Phaedr. lib. III. Fab. II.

Balneoque praeterito] An, *praecedente?* an vero, intermiſſo & neglecto? ERHARD.

Bulbis] Alexis apud Athen. lib. II. cap. 23.

Βολβοὺς, κοχλίας, κήρυκας, ὠὰ, ἀκροκώλια,
Τοσαῦτα τούτων ἄν τις εὕροι φάρμακα
Ἐρῶντι ———

Et paulio poſt. Οἱ βολβοὶ δύσπεπτοι μὲν εἰσι, ἐντατικοὶ τ' ἀφροδισίων. ἡ δὲ παροιμία φησὶν, οὐδέν σ' ὀνήσει βολβὸς ἂν μὴ νεῦρ' ἔχῃς. Mart. lib. 3. ep. 74. & paſſim apud eumdem. WOUWEREN. Plin. lib. 20. cap. 9. de bulbis; *Per ſe triti nervorum contractionem medentur*. Ibid. *Ad ſudorem tuſi illinuntur nervis utiles. ideo & paralyticis dantur juxta in pedibus*. Ibid *Venerem maxime Megarici ſtimulant*. Vide Dominic. Marium in Enarrat. in Ovidii Eleg. de medic. fac. Joh. Baptiſt. Portam Magiae natur. lib. 3. Ramirez ad Martial. lib. I. Epigr. 75. n. I. Barthol. Merulam in Ovid. de Arte amandi lib. 2. ERHARD.

Cochlearumque ſine jure cervicibus] Lege, *ſtruicibus*, voce Plautina. Vulgatam lectionem confirmat Athenaeus lib. 3. de oſtreis, expeti cervices eorum oſtendit in cibis, & nominat τραχήλους πορφυρῶν, κηρύκων. Lipſius Epiſt. Quaeſt. lib. 3. epiſt. 2. *cochleae* ſunt τραχήλοι, ſive purpurae conchylia. partes autem cerycis, aut purpurae, aliusve conchylii, fuiſſe ad cibum expetitas, ſcribit Heſychius in Ταραντῖνοι. Caſaubonus Animadverſ. in Athen. lib. 3. cap. 10. Plin. lib. 30. cap. 9. *Cochleae lata pota tollere dicuntur pedum & articulorum dolores*. Et lib. 32. cap. 4. *Terreſtrium carnes*

ſuffu-

hausi parcius merum. hinc, ante somnum levissima ambulatione compositus, sine Gitone cubiculum intravi. Tanta erat placandi cura, ut timerem, ne latus meum frater convelleret.

CXXXI. Postero die, quum sine offensa corporis animique consurrexissem, in eumdem platanona descendi, etiamsi locum inauspicatum timebam, coepique inter arbores ducem itineris exspectare Chrysidem. Nec diu spatiatus consederam, ubi hesterno die fueram, quum illa intervenit, comitem aniculam trahens. Atque, ut me consalutavit; [a] Quid est, inquit, fastose, ecquid bonam mentem habere coepisti? [b] Illa de sinu licium pro-

[a] CHRYSIS. [b] POLYÆNOS.

suffusionibus proprie magicisque artibus refutandis salutares producuntur. ERHARD.

Hausi parcius merum] Martialis lib. 1. Epigr. 107.

Interponis aquam subinde, Rufe,
Numquid pollicita est tibi beatam
Noctem Navia? &c.

Arist. Problem. PITH. Sammon. Carm. 37.

Languidus antiquo curatur penis Iaccho.

WOUWEREN.

Ne latus meum frater convelleret] *Latus vellere*, lascivum. Ovid. lib. 1. de Arte vers. 605.

Insere te turba, leviterque admotus eunti
Velle latus digitis, & pede tange pedem.

Claudianus lib. 1. in Eutrop. vers. 85.

——— *Nec blandior ullus eunti*
Ancilla tetigisse latus. ———

Sidon. Carm. 11.

Semiferi Galatea latus, quod pollice fixo
Vellit, & occulto spondet connubia tactu.

Savaro in Not. supra de lascivia discipuli sui Eumolpus cap. LXXXVII. *Pungere me manu capit, & dicere, quare non facimus?* Et in Priapej. Tibullus;

——— *Usque dum mihi*
Iocosa Venus malle ruperit latus. ERHARD.

Platanona] Locus platanis consitus. GLOSSÆ. Lege, *inde in platanona*, Jungermann. ERHARD.

Locum inauspicatum timebam] Quasi omen haberet. Ovid. lib. 11. fast. 202.

Ire per hanc noli, quisquis es, omen habet. PITH.

Phædrus lib. 1. fab. 18.

Nemo libenter recolit, qui læsit, locum.

Comitem aniculam trahens] Sic Græci. Heliod. lib. 1. συνεφέλκετο τὸ πανίσκιον. WOUWEREN. Alii, *comitem projelenon aniculam*, id est, antelunarem. RITTERSH.

Fastose] *Fastus* ab antiquo Φαὸς, Φάεσι à Φάω. Etiam pro superbia, quæ in grandiloquentia, aut nimia verborum ostentatione. Postea generalius pro quavis ὑπερηφανίᾳ. *Fastosus*, ὑψηλόλογος, qui alta loquitur, aut jactitat. Becmann. in Origin. WEITZ. Amplissimus Cuperus libr. 2. Obs. cap. 17. legit, *astrose*.

Bonam mentem] Malam enim habentes, quasi fascino impediti, frui fortuna non poterant oblata. vide supra ad cap. LXI. & LXXXVIII.

Illa de sinu protulit licium] Lucian. ἑταιρ. διαλ. ἔστι ἐκ τοῦ κόλπου προκομίσασα ῥόμβον ἐπιστρέφει ἐπῳδήν τινα λέγουσα ἐπὶ τρόχῳ τῇ γλώττῃ βαρβαρικὰ ὀνόματα. WOUWEREN. Vide ad cap. XX. de liciorum autem usu in magicis quædam habet Scipio Gentilis ad Apulej. Apolog. pag. 165.

Licium] In veneficiis adhibebantur licia discoloria, non solum illigandi incantandique, sed & expiandi & solvendi, gratia, unde & *ligatura* dicuntur. GLOSS. Ovid. lib. 1. Amor. El. VIII.

Scit bene, quid gramen, quid torto concita rhombo
Licia. ——— PITH.

Liciorum usus ad magica nobilis poëtarum locis. Virgil. Pharm. Ceiri. Nemesian. Ecl IV.

Hæc eadem nobis, quæ versicoloria fila
Et mille ignotas Mycale circumtulit herbas.

Quamquam inguinum morbos ligaturis curarint. Plin. lib. 28. cap. 4. WOUWEREN. Distingue, *licium protulit varii coloris, filis intortum.* apud Ramirez ad Martial. lib. 4. epigr. 6. n. 4. In veneficiis licia adhibebantur discoloria, non tantum illigandi incantandique gratia, ut in Pharmaceutr. Virgil.

Terna tibi hæc primum triplici diversa colore
Licia circumdo. ———

Turneb. Adversar. lib. 26. cap. 6. *Licia*, quas alii auctores in hoc argumento *tænias* nominant, in Magis olim sacris usurpabantur, erantque diversi coloris, quorum numerum non exprimit: cæterum plurima aliquando miscebantur: fere tamen pauciores, puta tria, aut etiam duo. Casaubon. in Apul. Apolog. Clemens Alexandr. infinite, ταινίαις ἐρίῳ καὶ πορφύρᾳ πεποικιλμέναις. Et novena expressit Virgil. in Cir. Scip. Gentilis Comment. in Apul. Apolog. num. 353. Varia & discoloria fuisse docet Colvius Not. in Apul. Apolog. 1. Anicula autem hæc venefica fuit, quæ Polyæni curam suscepit, cujus, ut ipse loquitur, inguinum vires funeratæ erant. Morbos enim venefici ligamentis sanabant. Marius Victorinus in Cic. *Medici officium curare est, sed, quia multi & incantationes & liga-*

protulit varii coloris filis intortum, cervicemque vinxit meam. Mox turbatum sputo pulverem medio sustulit digito, frontemque repugnantis signat.

Dum vivis, sperare licet: tu, rustice custos,
Huc ades, & nervis tente Priape, fave.

Hoc peracto carmine, ter me jussit exspuere, terque lapillos conjicere in sinum,

ligamentis curant; curare, inquit, sed apposite ad sanitatem. Sed præcipue morbos inguinum, quod & Plin. docet lib. 28. cap. 4. *Inguinibus medentur aliqui, licium tela detractum alligantes novenis septenisque nodis, ad singulos nominantes viduam aliquam, atque ita inguina alligantes licio.* Cornel. Celsus; *Imponendum licium ex vero est, aut amurca cocta cum eadem.* Hujus rei multi præterea meminerunt. Horat. Sat. 8. lib. 1.

——— Herbas atque incantata lacertis
Vincula cum magno risuque jocoque videres.

Nemesianus Eclog. 4.

Hæc eadem nobis varieque coloria fila
Et mille ignotas Mycale circumtulit herbas.

In quibus versibus maximum Poëtam imitatus est in Pharmaceut. Lindenbrog. Not. in Catal. ad Cir. Adde Plinium de re Medica lib. 2. cap. 43. *Licia* hæc mediæ ætatis scriptores *ligaturas* vocabant. Gregorius Turonens. de Miracul. lib. 1. cap. 45. *Incantationes immurmurat, sortes jactat, ligaturas collo suspendit.* Idem de mirac. S. Martini. Hinc Marcus Remensis in Gestis habitis super divortio Thietbergæ Reginæ; *Ad hæc non pertinent ligaturæ exsecrabilium remediorum, quæ ars medicorum commendat, sive in præcantationibus,* &c. Quæ verba exstant apud Rabanum Maurum epist. ad Bonosum. Fr. Pithœus Gloss. ad legem Salicam, tit. 21. ERHARD. Non filum laneum, sed stamen filis intertextum obligando aptum. Alibi noster: *Ut solvit ergo licio pannum. Licio,* id est, qua parte erat licium, hoc est, filum, seu funiculus, quo pannus vinciebatur. Paschalius lib. 5. de Coronis cap. 15. Veneficiorum *licia* & filamenta lanea discoloria. Virgil. Pharmaceutr.

Terna tibi hæc primum triplici diversa colore
Licia circumdo. ———

Item:

——— Et molli cinge hæc altaria vitta.

Servius: *Molli vitta, lanea scilicet.* Apulejus Apolog. *At, si Virgilium legisses, profecto scisses, alia quæri ad hanc rem solere. ille enim, quantum scio, enumerat vittas molles, & verbenas pingues, & thura mascula, & licia discoloria.* Ovid. 1. Amor. 8.

Scit bene, quid gramen, quid torto concita rhombo
Licia. ———

Rigalt. ad Artemidor. pag. 41. WEITZ.

Turbatum sputo pulverem, &c.] Propert. libr. IV. El. VII. vers. 45.

Aut Nomas arcanas tollat versuta salivas.

Plin. lib. 28. cap. 11. WOUWEREN. Sputum fronti illinebatur lustrale, infami digito, & exspuebatur. Hæc & Persium illustrant, Satyr. 2. canentem;

Infami digito & lustralibus ante salivis
Expiat, urentes oculos inhibere perita.

Turnebus Adversar. lib. 26. cap. 6. ERHARD.

Medio sustulit digito] Persio *infami,* is vero *infamis;* neque aliæ res, nisi probrosæ, porrectione hujus digiti indicabantur. Dio Chrysostomus Oratione 33. εἰ τις παραγένοιτο εἰς πόλιν, ἐν ᾗ πάντες ὅ, τι ἂν δεικνύωσι, τῷ μέσῳ δακτύλῳ δεικνύουσι, ποίαν τινὰ ἡγήσεται τὴν πόλιν ταύτην. Casaubon. in Pers. Sat. 2. ERHARD.

Signat] *Signavit,* Leid. cod. huic loco insere distichon illud.

Dum vivis, sperare licet, tu, rustice custos,
Huc ades, & nervis tente Priape fave. BOSCH.

Dum vivis, sperare licet] Exstant hi duo versus in Priapejis, quos Petronio adscripsere Scalig. in Catalect. & Schop. in Comment. ad Priap. qui tamen in eo fallitur, quod existimavit in pervigilio Priapi, de quo supra, recitatum fuisse. ERHARD. Apollodorus Comicus:

Οὐδέποτ᾽ ἀθυμεῖν τὸν κακῶς πράσσοντα δεῖ,
Ἄνδρες, τὰ βελτίω δὲ προσδοκᾶν ἀεί.

Theocritus Idyll. 4. vers. 41.

Θαρσεῖν χρή, φίλε Βάττε, τάχ᾽ αὔριον ἔσσετ᾽ ἄμεινον,
Ἐλπίδες ἐν ζωοῖσιν, ἀνέλπιστοι δὲ θανόντες. WEITZ.

Hi duo versus apud Tornæsium non leguntur, nec in cod. Trag. HADRIANID.

Hoc peracto carmine] Turnebus videtur legisse; *Hoc pacto carmine ter me jussit exspuere, terque lapillos conjicere in sinum, quos ipsa præcantans purpura involverat.* Advers. lib. 26. cap. 6. ERHARD.

Ter me jussit exspuere] Plin. lib. 28. cap. 4. *Torporem sedari quocumque membro instupente, si quis in sinum exspuat, aut si superior palpebra saliva tangatur.* Vet. Interpr. in illud Juven. *Conspuiturque sinus. Propter fascinum, inquit, verborum ter sibi in sinum spuunt, & videntur fascinum arcere.* Scholiast. Theocr. εἰώθασι αἱ γυναῖκες τοῦτο ποιεῖν ὡς μὴ βασκανθῶσι, εἰς τὸν κόλπον πτύειν τρὶς, τὸ ἐμπεσὸν ἐκτρεπόμεναι. PITH. Tibull. lib. 1. El. 2. vers. 54.

Ter cane, ter dictis despue carminibus.

Sane latissimi usus hæc superstitio. *terna despuere deprecatione in omni medicina mos est,* ait Plin. Marcell.

 de

sinum, quos ipsa praecantatos purpura involverat, admotisque manibus tentare coepit inguinum vires. Dicto citius nervi paruerunt imperio, manusque aniculae ingenti motu repleverunt. At illa gaudio exsultans, * Vides, inquit, Chrysis mea, vides, quod aliis leporem excitavi?

* PROSELENOS.

* No-

de medicam. *Varulis remedium tale facies. Annulos digitis eximes, & digitis tribus oculum circumtenebis, & ter despues.* Idem *Quum hæc dixeris, tribus digitis terram tanges, & despues, idque ter.* Ad cædes expiandas ter despuebant, Apollon. Argon. IV. vers. 478.

Ἥρως δ' Αἰσονίδης ἐξάργματα τάμνε θανόντος.
Τρὶς δ' ἀπέλειξε φόνου, τρὶς δ' ἐξ ἄγος ἔπτυσ' ὀδόντων,
Ἣ θέμις αὐθέντῃσι δολοκτασίας ἱλάεσθαι.

multis Scholiast. quem vide. Quod vero Juven. interpr. *propter fascinum verborum ter sibi in sinum spuunt* Theocr. Idyll. 6. ejusque Scholiast. item Idyll. VII. vers. 126.

——— Γραία τε παρεῖσα
Ἄτις ἐπιφθύζοισα τὰ μὴ καλὰ νόσφιν ἐρύκοι.

Etiam Callim.

——— Τί κέλητεσσι ἐπιπτύουσι γυναῖκες.

Hanc vim sputi etiam ex Æliano haurimus, qui de columbis lib. I. cap. 15. Ἐκ διαδοχῆς φασὶν ἐπωάζειν τὰς περιστεράς, εἶτα τὸν νεοττὸν γενόμενον, ὁ ἄρρην ἐμπτύει αὐτοῖς, ἀπελαύνων αὐτῶν τὸν φθόνον, ἵνα μὴ βασκανθῶσι. Nec tantum ad fascinum arcendum, sed etiam omnia exspuere familiare, quo forte allusit Senec Consol. ad Marc. cap. 9. *Quis non, si admoneatur, ut de suis cogitet, tanquam dirum omen respuat, & in capita inimicorum abire illa jubeat?* imo ad omnia quæque dira, horribilia, aut aversanda, ut, si rabiosum, si comitiali morbo correptum vidissent. Theophr. Char. περὶ δεισιδαιμονίας. μαινόμενόν τε ἰδὼν, ἢ ἐπίληπτον, φρίξας εἰς κόλπον πτύσαι. Plin. lib. 28. cap. IV. *Despuimus comitiales morbos, hoc est, contagia regerimus.* Plautus Capt. Act. III. sc. IV. vers. 23. WOUWEREN. Hæc Tibullum illustrant lib. 1. eleg. 2.

——— *Ter dictis despue carminibus.*

Turnebus d. l. Est autem & hoc ex arte venefica. Theocrit. Id. 7.

——— Γραία τε παρεῖσα
Ἄτις ἐπιφθύζοισα τὰ μὴ καλὰ νόσφιν ἐρύκοι.

Ubi vetus ejus Scholiastes; ἐπάδουσι δὲ αἱ γραῖαι, ὅταν ἐπάδωσι, ἐπιπτύουσι. Val. Cato in Diris;

Ter in gremium mecum, inquit, despue.

Ad fascinum enim arcendum in sinum spuebant. Probus commentator Juvenal. ad illum Satyr. 7. versum; *Conspuitur sinus. Propter fascinum* (inquit) *verborum ter sibi in sinum spuunt, & videntur fascinum arcere.* Theocritus:

Ὡς μὴ βασκανθῶ δὲ τρὶς ἐμὸν ἔπτυσα κόλπον.

In medicina quoque solebant despuere. Plin. lib. 28. cap. 4. *Veniam à Deis spei alicujus audaciores petimus in sinum spuendo.* etiam eadem ratione *terna despuere in omni medicina mos est, atque effectus adjuvare*, ut idem ait, quod & anus hæc observat. Lindenbrogius in Catal. ad Cir. Barthius in Ceir. Virgil. n. 371. ERHARD. Vide quæ eruditissimus Meursius ad Theocrit. Idyll. 6. WEITZ. Præter adductos à commentatoribus, vide plures à doctissimo Brouckhusio laudatos ad Tibull. lib. 1. eleg. 2. vers. 54. & Keuchen. ad Seren. Sammon. cap. 37.

Terque lapillos conjicere] Lapidum in magicis usus varius. Philostr. de vita Apoll. Tyan. lib. 7. ἀνάγκη δὲ ἡ τέχνη τοὺς ἰδιώτας μάλιστα. τοιοῦτος γὰρ ἐνταῦθα γεγονὼς ὁ τόπος, ὡς καὶ γράμματα ὑπὲρ αὐτοῖς διαλέγεσθαι, θαυμάζειν εἶναι τοῖς πολλοῖς προσιόντας τοῖς σοφισταῖς τούτοις, εἰ λίθον τι αὐτοῖς φέρειν ἔχοντας, καὶ λίθους, τοὺς μὲν ἐκ τῶν τῆς γῆς ἀπορρήτων, τοὺς δὲ, ἐκ σελήνης τε καὶ ἀστέρων. WOUWEREN.

Nervi paruerunt imperio] Οὐδὲν σ' ἔπαυσε βολβὸς οὐ μὴν ἰσχύς; Ovid. lib. III. Amor. eleg. 7.

Quod vetas & nervos magicas torpere per artes.

PITH.

Ingenti motu] Legendum, *inquieti motu.* Tibull.

Et inquietus inguina arrigat tumor.

Gruterus Suspic. lib. 4. cap. 12. ERHARD. *Meus* Leid. cod. Gonsalius ausus est edere, *ingenti tumore*, secundum Tibullianum illud,

Et inquietus inguina arrigat tumor. BOSCH.

Restituimus omnium ante Gonsalium editionum lectionem. Et nescio, cur *motus* in hac re displiceat, cum in opere venereo sæpe celebretur. Ovid. lib. II. Amor. 10.

Et mihi contingat Veneris languescere motu.

Infra cap. 120. *Puella artificium pari motu remunerabat.* vide supra ad cap. XX. ita & *movere* Plautus Asin. Act. IV. sc. 1. *equidem illam movere gestio.* Lucret. lib. IV. vers. 1269.

Idque sua caussa consuerunt scorta moveri.

Nisi quis malit hic *ingentem motum* explicare incrementum & extensionem membri virilis. Eo enim modo plantæ & arbores *moveri* dicuntur, quæ crescunt, ut egregie ostendit summus Gronovius lib. III. Observ. cap. 1. & ita *naturalis motus arboris* capiendus in lege VII. ff. de servitut. præd. Urbanor. quam male de transplantatione explicat Forner. rer. quotid. lib. II. cap. 1. de radicibus, quas modo huc, modo illuc mittit Janus à Costa ad Instit. tit. de rer. divis. §. 31. de omni motu, sive vegetatione, sive concussione ventorum, sive alio, Galvanus de usufr. cap. XLI. num. 3. BURM.

Aliis leporem excitavi] Mentulam erigere. GLOSS. Vet.

a Nobilis aestivas platanus diffuderat umbras,
Et circumtonsae trepidanti vertice pinus,
Et baccis redimita Daphne, tremulaeque cupressus.
Has inter ludebat aquis errantibus amnis

a POLYÆNOS.

Spu-

Vet. cod. MS. *aliis*. TORNÆS. Vet. Ex. *Aliis*. Ovid. 3. de Art. Am. verſ. 661.

Credula ſi fueris, alia tua gaudia carpent,
Et lepus hic aliis exagitatus erit. PITH.

Vet. ex. *aliis*. Bene, dum quid melius. Jungermann Et ſic eſt legendum. Macrobius lib. 6. cap. 5. *Prædicant aurito parente me natum*, Afranii ait verſum eſſe, qui ita in prologo ex perſona Priapi. Quod itaque *aurito parente*, id eſt, lepore, genitum illum Divum prædicabant, non puto temerarium. Nam quid hic Petron. velit, facile capitur, & recte aptatur illud Nasonis ex. libr. III. de Art. Am. verſ. 661.

Credula ſi fueris, alia tua gaudia carpent,
Et lepus hic aliis exagitatus erit.

Pontanus Not. in Macrob. lib. 6. cap. 5. Jungermannus etiam corrigit, *quod ſaltu leporem excitavi*, quod minus placet: & pro Pontani lectione ſtare videtur, quod Germani dicere ſolent de erecta mentula; *Er raget wie ein Haſenohr*. ERHARD. *Aliis leporem excitavi* Proverbium recte explicat Plautus Pœnulo Act. 3. ſc. 3.

Nos tibi palumbum ad aream uſque adduximus,
Nunc tu illum melius eſt capere, ſi captum eſſe vis.

BOURDELOT. Eruditi fruſtra vexarunt, & *alis leporem excitare* obtruſerunt, neſcio quid de obſcæno leporis ſenſu commenti. Quaſi vero, etiam ſi pars illa *lepus* diceretur, poſſent alæ leporibus affingi. Locus Juvenalis tam facit ad hanc rem, quam alæ ad leporem, & quidquid ibi ex Italis Poëtis inepte concinnarunt. Vetus lectio in re improba proba eſt, quam viſam docti recipere timuerunt. Qui enim in venatione è cubili leporem excitat, non ſibi illum incitat, ſed ei, à quo capitur, vel occiditur. Sic vetula illa ſtantem faſcini laciniam, nervoſque imperio obſequentes, non ſibi, ſed deluſæ Circi uſui ac pulpamento futuros excitaverat. Id Ovidii verba à viris doctis adducta evincunt. FERRARIUS. Lib. 1. Elect. cap. 6. Valde ſuſpectum eſt iſtud *quod*, nec ſapit Romanam locutionem: deinde, cum libri ſcripti *aliis* habent, non *alis*, ſic opinor refingendum, *vides, inquis, Chryſis mea, vides? aliis leporem excitavi.* Recte ſane *aliis*. Nam in gratiam Circæ placandæ hoc totum negotium peragebatur, cujus quidem laboris fructus ad ipſam aniculam minime erat perventurus. Bene huc vocant interpretes Ovidii locum ex libro III. art. Amat. verſ. 661. Ipſum *excitandi* verbum eſt à venatione deſumtum. Cicer. III. de Offic. cap. 13. *ſuntne igitur inſidiæ, tendere plagas, etiamſi excitaturus non ſis, nec agitaturus?* hæc in margine codicis ſui notaverat Brouckhuſius meus. Phædr. lib. II fab. 8.

Cervus nemoroſis excitatus latibulis.

ubi vide Scheffer. BURM.

Nobilis aeſtivas] Deſcriptio loci amœni. Scalig. in Catalect. ERHARD. Nob. Nicolaus Heinſius me docuit, hic legendum eſſe, *mobilis*, hoc eſt, vento agitata. Neque aliter apud Statium, ubi perperam vulgo, *nobiles Sylva*. lib. 4. Sylv. 3. in Domitiana via,

Fervent litora, mobileſque ſylvæ. BOSCH.

Retinui *nobilis*. Notiſſima enim & celeberrima inter arbores Platanus, circa quam luxuria hujus ſeculi erat maxima. Horat. 1. od. 14.

Quamvis Pontica pinus,
Sylva filia nobilis.

Senec. Thyest. verſ. 168.

——— *Totus in arduum*
Autumnus rapitur, ſylvaque mobilis.

ubi etiam *nobilis* eſt in MSS. Mediceo à prima manu. vide Barth. ad Claudian. Feſcennina verſ. 18 & Urſini Append. ad Ciacc. de Triclin. p. 205. ubi docent, ſolitos maxime genio indulgere veteres eruditi luxus homines ſub platano. Neque Veneris gaudia ſub hac arbore contemnebant. vide & confer cum hoc Petronii loco Ariſtænet. lib. 1. Epiſt. 3. ubi reperies ſub Platano fontem amæniſſimum, & Luſciniæ cantu aera mulceri. BURM.

Trepidanti] Alii, *crepidanti*. PATISSON. AURAT. Sept. Sever.

Pinea brachia cum trepidant. PITH.

Et baccis redimita Daphne, tremulaque cupreſſus] Lege, *Et baccis Daphne redimita, altaque cupreſſi.* BRASSICAN. Pro *Daphne* Tragur. *clamne.* Cæterum Heinſius ad Ovid lib. VI. Met. verſ. 468. citat.

Et Lauro redimita Daphne.

Aquis errantibus] Sic Autiſiod. ſic Biturig. alii, *trepidantibus*. Pith. alii, *ludentibus*. PATISSON. Non movendum. proprie de fluminibus, quæ in gyros & anfractus devolvuntur. Horat. lib. II. od. XIV.

Viſendus ater flumine languido
Cocytus errans.

Ovid. lib. 1. Met. verſ. 582.

In mare deducunt feſſas erroribus undas.

Eleganter etiam dicit, amnem *ludere*, id eſt, more ſaltantium non recto curſu tendere, ſed in gyros verſo: vel etiam, undis tremulo motu ſubſultantibus Hæc enim propria vis vocis *ludere*, unde *Ludias undas* Scaliger ad Catulli Carm. XXXII. interpretatur. Elegan-

Spumeus, & querulo versabat rore lapillos.
Dignus amore locus; testis sylvester aëdon,
Atque urbana Progne, quae circum gramina fusae,
Et molles violas, cantu sua rura colebant.

Premebat illa resoluta marmoreis cervicibus aureum torum, myrtoque florenti

gantius seculo suo Joseph. Iscan. de Bell. Trojan. libr. I. vers. 83.

Stat dubius novus hospes aqua, reditumque fugamque Ludentis pelagi miratur.

Propert. lib. III. eleg. 16.

Plausus ab umbroso qua ludit pontus averno.

ubi vide quæ notavit diligentissimus Passeratius pag. 515. & *alludere* quoque undas dici docet Plin. lib. XXVI. cap. 7. *Tripolium in maritimis nascitur saxis, ubi alludit unda.* BURM.

Versabat] Alii, *vexabat*. PATISSON. Prima editio & Tragur. codex, *vexabat rore capillos*.

Lapillos] Lege, *capillos*. AURAT. Forte, *rore lapillos*. DELBEN. Ita conjectura ducti scripsimus, vulgo *capillos*. SAMBUC. Ita lympham susurrantem describit Virgil. in Copa:

Est strepitans rauco murmure rivus aquæ.

Horat. Epod. 2.

Fontesque lymfis obstrepunt manantibus.

Idem lib. I. epist. 10.

Quam quæ per pronum trepidat cum murmure rivum.

Et lib. 2. carm. 3.

——— *Qua obliquo laborat*
Lymfa fugax trepidare rivo.

Vide Taubmann. Comment. in Culic. pag. 151. WEITZ.

Dignus amore locus] Illustris Nic. Heinsius ad Ovid. lib. 6. Met. vers. 468. cum optimis Membranis,

Dignus amore locus, testis sylvestris aëdon
Atque urbana Procne. BOSCH.

Sylvestris] *Sylvester*, primæ editiones & Traguriensis, quod cur mutandum sit non capio. Ita supra cap. 123. *volucer Fortuna*. Ubi vide.

Jaidon] Forte, *Aëdon*. AURAT. TORNÆS. Biturig. *Taedon*. Pith. alii *Aedon*. alii, *hirundo*. alii, *sylvestris Aëdon*. PATISSON. Lege, *Aëdon*. Ἀηδόνα namque Græci lusciniam vocant, qua Græca dictione non abstinuit & Virgilius. Baprist. Pius Annotation. poster. cap. 48. ERHARD. Recte reposuerunt *Aedon*. Judicium coci inter catalecta Pith. pag. 454.

Tu facis, in lucis ut cantet tristis Aëdon.

Nemes. Ecl. II.

Vocalem longos qua ducit Aëdona cantus.

Lucan. Panegyr.

Sic & Aëdonia superantur voce cicadæ.

Urbana Progne] Posset ex Asconio ad Cicer. I. ad Verr. cap. 40. explicari, ubi dicit, *quia Chelidon, id est, hirundo, urbem frequentat, facete urbanam provinciam Ciceronem dicere Chelidonis meretricis auspicio susceptam esse.* Sed doctissimus Brouckhusius vix concoquebat *urbanam* vocari, quæ nec mitescit, aut mansuescit umquam, nec in urbe crebrius, quam in agro, conspicitur. Quare ille à manu Arbitri fuisse credebat *orbata Progne*. nota autem satis est fabula.

Qua circum gramina fusa] Alii, *fusa*. PATISSON. SAMBUC. Heinsius malebat, *qua circum gramine fusa*, rura gramine circumfusa. Schultingius vero ad Senec. Suasor. 7. pag. 48.

Qua, circum gramine fusa
Et molli viola, cantu sua rura colebat.

Sed retinui vulgatam, quæ optimum efficit sensum. Aves illæ, *fusa circa gramina & violas*, eleganter dicuntur, quæ temere & passim ibi vagantur. Valer. Flacc. lib. I. Arg. vers. 252.

——— *Molli juvenes funduntur in alga.*

Et vers. 710.

——— *Primoque in limine Acasti*
Fusus humi.

Virgil. lib. I. Æneid. vers. 214.

——— *Fusique per herbam*
Implentur veteris Bacchi.

Stat. V. Theb. vers. 186.

Jam domibus fusi, nemorum per opaca sacrorum
Ditibus indulgent epulis.

Et ita passim: & sic explicabat etiam Amplissimus Cuperus, nisi quod mallet, *qui circum germina fusi*, adscripserat præterea ex Senec. Agamem. 436. *fususque transtris miles*. Et infra in fragmentis:

Nil metuit licito fusa Puella toro. BURM.

Et molles violas] Sic loquitur & Maro Ecloga V.

Pro molli viola, pro purpureo narcisso.

Et Æneid. XI. vers. 69.

Seu mollis violæ, seu languentis hyacinthi. BOSCH.

Sua jura] Biturig. Autiiod. *sua fura*. Pith. PATISSON. Lege, *colebant*. AURAT.

Premebat] Alii, *tremebat*. PATISSON. *Tremebat*, vet. liber. Vulgo, *fremebat*. SAMBUC. Prima editio *fremebat*. Sambuci & Tragur. *tremebat*. Sed *premebat* rectum. vid. supra ad cap. 18.

Resoluta] Reclinatam in cubile interpretatur Gonsalius, secutus Passeratium ad Propert. lib. II. eleg. 34. pag. 396. Sed nescio, an non sit *resoluta*, hilaritatem & Veneris æstum facie sua præferens. Ut supra cap. XCI. *solutum gaudio vultum* dixit. Et ita Ovidius Epist. XIII. Heroid. vers. 116. dixit *solvi à lætitia*. Jornand.

florenti quietum verberabat. Itaque, ut me vidit, paululum erubuit, hesternae scilicet injuriae memor: deinde, ut remotis omnibus secundum invitantem consedi, ramum super oculos meos posuit, & quasi pariete interjecto audacior facta: [a] Quid est, inquit, paralytice, ecquid hodie totus venisti? [b] Rogas, inquam ego, potius quam tentas? totoque corpore in amplexum ejus immissus non precantis usque ad satietatem osculis fruor. *

CXXXII. Ipsa

a CIRCE b POLYÆNOS.

Jornand. de reb. Getic. cap. XLIX. *Resolutus hilaritate.* Rutilius Lupus de figur. sentent. pag. 6. *Ego arbitrabar filium ad patrem dissoluto vultu venturum.*

Marmoreis civibus] Lege, *cervicibus*. AURAT. Locus mendosus, forte, *crinibus*. SAMBUC. BRASSIC. Alii, *crinibus*. Lege, *premebas hilare soluta marmoreis clunibus aureum torum*. Lipsius Antiq. Lect. libr. I. cap. 8. Non probo. *Resoluta* est in lectulum projecta. ERHARD.

Aureum thorum] Καλόν. Ut Virg. *aurea Venus*. WOUWEREN.

Myrtoque floranti] Lege, *florenti*. AURAT. Sic Calliope, ludibundo palmulæ tactu vaporans, Fulgentii pectus poëticæ pruriginis dulcedine spargit. PITH. Probus in Virgil. I. Georg. *Myrtus est arbuscula Veneris subjecta tutela. Cæsar autem Julius, qui trahit ab Ænea genus, idcirco materna myrtus dicta est à Virg.* Servius in 2. Georg. (*Solido Paphia de robore myrtus*) *Paphia, Venerea, à Papho insula, in qua Venus colitur. Huic autem myrtus consecrata est, vel, quod hæc arbor gaudet litoribus, & Venus mari dicitur procreata, vel, quod, ut Medicorum indicant libri, hæc arbor apta est mulierum necessitatibus plurimis.* ERHARD.

Consedi] Alii, *resedi*. TORNÆS.

Oculos meos] Alii, *suos*. TORNÆS. *Suos* Leid. Memm. & vet. cod. nescio, an non melius, præ pudore scilicet, sic cap. 73. *Risu excepere fabulam nautæ, erubescente non mediocriter Tryphæna, vultumque suum super cervicem Gitonis amabiliter ponente.* BOSCH.

Quid est, inquit] Aliis deest, *est*. TORNÆS.

Ecquid hodie totus venisti] Alii, *lotus venisti*. TORNÆS. Sic rescripsi. alii, *ecquid hodie venisti*. Pith. alii, *ecquid lotus venisti*. PATISSON. Lege, *etquid*. AURAT. Ex conjectura scripsi *letus*: vulgo *totus*. ita & in Tibullo male est *tota* pro *lota*. SAMBUC. Nihil dicam apertius: at iracundæ sic solent alloqui *mares inutiles*, ut vocat Marcellus Medicus. Cicero in VII. Verrina, *non promtissimos*. Plautus, *qui nihil agunt, nisi præsentibus testibus*. BRASSICAN. Apul. *Arctissime namque complexatum me prorsus, sed totum recepit.* Alciphr. καὶ οὐχ ἡγνοήμην δεῖν ἐντυγχάνειν τοῖς ἐμοῖς γράμμασιν ὅλη μοι ἐντυγχάνειν. PITH. Sic Gruter. Suspic. lib. 7. cap. 8. antea erat, *quod lotus venisti*. ERH. Quid significet hoc verbo mulier libidinosa satis apparet. alio sensu Cicero lib. XII. ad Att. Ep. 48. *Quam ob rem, ut ante ad te scripsi, aut ego ad te totus, aut tu ad me quotus libebit.* *Totus*, id est, cum omnibus meis. lib. 5. ad famil. ep. 20. *Totum enim scribam meum, quem tibi video nunc esse suspectum, tibi tradidi.* id est, ut nullas operas mihi reservarem. CUPERUS. *Totus* hic notat toto corpore, nullo membro debilis. Infra cap. 40. *Eumolpo me totum adprobavi.* ita, licet alio sensu, Propert. I. eleg. 5.

Aut cur sim toto corpore nullus ego. BURM.

Non precantis] Forte, *comprecantis*. TORNÆS. SAMBUC. Lege, *non pernegantis*, ut illam male pertinacem recusationem puellarum indicet. Lips. Antiq. Lect. lib. 1. cap. 8. vel, *non pugnantis*: quod Veneribus istis solenne, sed ita tamen, ut non ægre sua sibi vincantur proditione. Gruter. Suspic. lib. 5. cap. 12. *Non precantis*, pro deprecantis, culpam scilicet, quam heri in me admisit. Meurs. Animadvers. miscell. lib. 4. cap. 32. An legendum, *comprecantis*, id est, benedicentis, more fascinum amolientium? ERHARD. Id est, non deprecantis, non recusantis, sed volentis, &, ut dicimus, bene contentæ. Plaut. Pœnulo Act. v. sc. 4.

AG. *Siquidem amicitia habenda est, cum hoc est habenda.*

AD. *Haut precor.* AG. *Multa bona vobis facere vult.*

AD. *Bonus vobis bonis benefecerit.* SCOPP.

Precantis, pro deprecantis. Sic apud Terent. *precator* non semel pro deprecatore. Heautont. 5. 2. *Nec tu aram tibi, neque deprecatorem, parares.* Ibid. *Eum precatorem mihi paro.* Donatus: *Precari aliquando idem quod deprecari.* Phorm. I. 2. *Ad precatorem abeam credo, qui mihi sic oret.* Meursius Append. ad Theocrit. WEITZ. Sic etiam c. Tragur. Tornæsius: forte *comprecantis*, pro *non precantis*, quæ etiam est sententia Erhardi MS. quidam ad oram edit. Schonwetter. *non precantis*, id est, non dira mihi imprecantis ob hesternam impotentiam. Lipsius: lege, *non pernegantis*. Gruterus: *non repugnantis*. apud Erhard. *non precantis*, id est, non jam pellectus & precibus quasi invitatus, ut heri, sed suopte motu. HADRIANID. Broukhusius maluisset legi *non negantis*. Et tale quid desiderari manifestum est. supra cap. XX. *Non repugnanti puero innumerabilia oscula dedit.*

CXXXII. Ipſa corporis pulcritudine me ad ſe vocante trahebat ad Venerem. jam pluribus oſculis colliſa labra crepitabant. jam implicitae manus omne genus amoris invenerant. jam alligata mutuo ambitu corpora animarum quoque mixturam fecerant. * *

Manifeſtis matrona contumeliis verberata, tandem ad ultionem decurrit, vocatque cubicularios, & me jubet catomidiare. Nec contenta mulier tam gravi injuria mea convocat omnes quaſillarias, familiaeque ſordidiſſimam partem, ac me conſpui jubet. Oppono ego manus oculis meis, nulliſ-

Trahebat] Forte trahebar.

Pluribus oſculis colliſa labra] *Poppyſma* Juvenali. Tibull. lib. 1. El. IX. verſ. 57.

——— *Ut lenis agatur*
Spiritus, ut ne dent oſcula rapta ſonum. PITH.

Implicita manus] Ariſtænet. καὶ τοῖς ἐκείνης δακτύλοις τοὺς ἑαυτῆ περιπλέξας. Euſtath. Ἡ δ' ἀντεφίλει καὶ κατεφίλει με, καὶ κατὰ κισσὸν συνεπλέκετο, καὶ οὕτως ἡμᾶς μυρίαις περιχόρευον χάριτες. PITH.

Alligata mutuo ambitu corpora] *Mutuum ambitum* honeſte vocat inſinuantium, ſeu amantum, tenaciſſimum complexum. Unde Horatius *ambitioſam* puellam dicit habilem agilemque in circumplectendo penitiſſime pullo ſuo: lib. 1. od. 36.

Laſcivis hederis ambitioſior.

Gulielm. Plaut. Quæſt. in Moſtellar. cap. 4. ERH.

Ad ultionem decurrit, vocatque cubicularios] Lucian. Aſino. καὶ καλεῖ ἤδη εὐθὺς τοὺς οἰκέτας, καὶ κελεύει με τῶν τούτων μετεώρων, κομισθῆναι ἔξω τῆς οἰκίας. Nam & hic turbarat dominæ hilaritatem. WOUWEREN.

Cubicularios] Qui ſint *cubicularii*, docet Lex 103. D. de V. S. Gloſſæ; κοιτωνίτης, *cubicularius*. Scriptoribus mediæ ætatis *camerarii*. *Kammerling*. Bebelius de Abuſione ling. Lat. ERHARD.

Catarogare] Catomis cædere. GLOSSÆ. Turneb. *catomoligare*. forſan, κάτω rogare. TORNÆS. Vide Turnebum in Juvenalem. DANIEL. Id eſt, fortaſſis, *me jubet catomis cædi*. Scriptor paſſionis S. Viti: *tunc iratus Valerianus juſſit infantem catomis cædi*. Et in paſſione S. Afræ: *Catomis te cædi jubeam*. Subſequitur enim, *verberibus ſputiſque ejectus ſum*. PITH. Alii, *catamelidiare*. Lege, *catamidiare*, hoc eſt, ludi. Spart. in Hadriano, poſſemus vel alio modo ſanare hanc vomicam, ſed ſilere optimum: nam hujuſmodi deſperatiſſimis locis medelam conjecturis quærere, Andabatarum more digladiari arbitror. WOUWEREN. Latinum non puto: & vide, ne ſincerius ſit, *ſcato rigare*. ſciunt omnes, quid ſit Græcis τὸ σκατὸν, quod cubicularii maxime mulierum efferunt. Gulielm. Plaut. Quæſt in Moſtell. cap. 4. Lege, *catomo ligare*. Turneb. Adverſ. lib. 26. cap. 6. eumque ſecutus M. Velſerus Rer. Auguſtan lib. ad Paſſion. S. Afræ, vel legendum, *catomo dare* velut Horat. dixit *dare catenis*, & Plaut. *cruci dare*. Schopp. Veriſim. lib. 2. cap. 18. & in Arte Critic. ERHARD. *Saccato rigare*. Aliud meum flagitium, emendatio in textum recepta, quæ tamen tutorem habet Lucretium multis in locis. *Saccato*, id eſt, urina. BOURDELOT. N. Nicolaus Heinſius emendat, *Et me jubet catomis objurgari*. Supra cap. 34. *Animadvertit Trimalchio, colaphiſque objurgari puerum juſſit*. Olim legendum hariolabar cum CL. Salmaſio, *& me jubet catomidiari*. Sic apud Spartianum Hadrianus, *Decoctores bonorum ſuorum catomidiari in amphitheatro juſſit*. BOSCH. Recepi *catomidiare*, quod Salmaſius ad Spartian. Hadrian. cap. XVIII. volebat, & doctorum plurimorum ſuffragiis eſt comprobatum, vide Gronov. lib. IV. Obſerv. cap. 13. Spanhem. ad Callim. Hymn. in Cerer. verſ. 45. hoc Zoſimus lib. V. cap. 2. vocat, κατὰ τοῦ τινὸς παίεσθαι, quem locum adſcripſerat codici ſuo Ampliſſ. Cuperus.

Quaſillarias] Genus ancillularum omnium ſpurciſſimum ac deſpicatiſſimum. GLOSSÆ. Turneb. *quæſitarias*. alii, *quaſſillarias*. TORNÆS. Forte, *quæſitarias*. *Quæſitaria*, μεταίτης & ἐπαίτης, mendica, à *quærendo*, ut *rogator* à *rogando*. DANIEL. Forte, *quæſtuarias*. RITTERSH. Ancillas quaſillis affixas. Douza Præcidan. pro Tibull. cap. 14. Tibullus, *preſſumque quaſillo ſcortum*. qualem ancillam intellexit & Juvenal. Satyr. 11. verſ. 57.

Horrida quale facit reſidens in codice pellex.

Scalig. ad Tibull. Alii, *quaſſitarias*. videtur legendum, *quæſitarias*, & *quæſitaria* eſſe mendica à *quærendo*, ut à Græcis μεταίτης & ἐπαίτης vocatur, & a Latinis *rogator*. Turneb. Adverſ. lib. 26. cap. 6. An legendum, *quæſtuarias*? Balbus Catholico; *Quæſtuaria dicuntur meretrices, quæ quæſtu corporis vivunt*. Irenæus lib. 1. cap. 20. adverſus Hæreſ. de Simone mago; *Hic Helenam quandam, quam ipſe à Tyro civitate Phœnices quæſtuariam cum redemiſſet, ſecum circumducebat*, &c. Quod Euſebius ex Juſtini Apolog. 1. exponit, πρότερον ἐπὶ τέγους σταθεῖσαν ἐν Τύρῳ τῆς Φοινίκης, Hiſt. Eccleſiaſt. lib. 2. cap. 13. ubi videndus Jacob. Grynæus in Annotat. ERHARD.

Conſpui] De hoc contumeliæ ſummæ genere v. Barth. ad Claudian. de IV. Conſ. Honor. verſ. 404. & Adverſ. lib. XXIII. cap. 24.

Oppono ego manus oculis] Ovid.

Vir-

nullisque precibus effusis, quia sciebam, quid meruissem, verberibus sputisque extra januam ejectus sum. Ejicitur & Proselenos, Chrysis vapulat, totaque familia tristis inter se mussat, quaeritque, quis dominae hilaritatem confuderit. * *

Itaque pensatis vibicibus animosior verberum notas arte contexi, ne aut Eumolpus contumelia mea hilarior fieret, aut tristior Giton. Quod solum igitur salvo pudore poteram confingere, languorem simulare coepi, conditusque lectulo totum ignem furoris in eam converti, quae mihi omnium malorum caussa fuerat.

Ter corripui terribilem manu bipennem,

Ter

Virgineas oculis opposuisse manus. PITH.

Nullis precibus] Lege cum Memm. cod. *multisque precibus.* BOSCH.

Verberibus sputisque] Sen. *Cum modo per populi levatus manus, & obrutus sputis per forum traheretur.* Muson. πληγῆναι, ἐμπτυσθῆναι, ὡς τὸ χαλεπώτατον πληγῆ. PITH. Summum contumeliae genus verberari & conspui. D. Marcus cap. 14. καὶ ἤρξαντό τινες ἐμπτύειν αὐτῷ καὶ κολαφίζειν αὐτόν. cap. 15. καὶ ἔτυπτον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν, καὶ ἐνέπτυον αὐτῷ. Lucian. κατεπλ. καὶ κατὰ κόρρης παίει καὶ καταπτύσας με. Conviv. seu Lapith. προσέπτυσέ τε τῷ Ζηνοθέμιδι, καὶ ἐπαίσε παίειν κατὰ κόρρης. Idem Asino: ἐπειδὰν δέ με πάντα ἀπαίτῃ ἔχοντα, προσπτύσαντά μοι, &c. Seneca libro. Quod in sap. non cadat injur. libr. 3. de Ira, cap. 28. Xiphil. Augusto. WOUWEREN.

Ejicitur &] Alludit ad matronarum impotentiam, quae, peccante marito, vel amatore, bilem, quam in illos evomere non possunt, aut omnem non valent, in famulitium deinde miseraeque familiae terga egerunt. Barth. Adverss. lib. v. cap. 8.

Pensatis vicibus] Lege, *vibicibus*, vel *viribus*. Putschius. illud magis est. ERHARD. Gronov. lib. IV. Observ. 13. mavult *pensatis vicibus*, quem vide.

Hilarior fieret, aut tristior] Theognis:

Μηδὲ σύ γ' ἀσχαλόων ἐφ' ὑγράσιν ἀλγεσ ἀίξας, &c.

Μηδὲ φίλους ἀνία, μηδ' ἐχθροὺς εὔφραινε. PITH.

Salvo pudore] *Honore* habet Memmii codex. BOSCH.

Poteram contingere] Biturig. *poterat contingere, languorem simulavi,* Pith. PATISSON. Alii, *contingere.* Palmer. inducit, ut alienum, in Spicileg. ERHARD.

Simulare coepi] Alii, *simulavi.* PATISSON. *Simulavi*, vet. cod. vulgo, *putavi.* SAMBUC. Lege, *ut simulare coepi.* *Languor* proprie in palaestra Veneris, cum à lucta nervos paralysis occupavit. Lips. Antiq. Lect. lib. 1. cap. 8. ERHARD.

Lectulo] Alii, *lecticulo.* PATISSON.

In eam converti] Sic statim: *namque illa metu frigidior.* Et iterum; *& illa solo fixos.* Similiter in Priapej.

Heu, heu me miserum! quod ista lignum est.

Petronius quoque in neutro cap. CXXXIV. *Nisi illud tam rigidum reddidero, quam cornu.* quomodo & in Priapej.

Quod partem madidam mei videtis.

Quae praecisa provocabula videntur per ἀντονομασίαν & κατ' ἐξοχὴν de illa parte corporis dici, sine qua id dici, quod sumus, non possumus, atque adeo sine qua genus humanum periret. ita enim describit Huguitio; *Penis à penetro, quod est officium ejus circa juncturam humani generis.* ERHARD.

Omniumve malorum] Lege, vel *malorum.* AURAT. Dele *το, Ve.* BRASSICAN.

Ter corripui] Hippocrates de Scythis in lib. De aëre, aquis, loc. PITH. Lusus Sotadicus. Scalig in Catal. ERHARD.

Terribilem] Alii, *terribili.* PATISSON. Catalect.

Heu, heu me miserum! quod ista lignum est,
Quae me terribilem facit videri.

Et

Huc ad te quod me terribilem deum fuste. PITH.

Columella lib. x.

Arboris antiquae numen venerare Ithyphalli
Terribilis membri. WOUWEREN.

Bipennem] Martial. lib. XI. Epig. 73.

Drauci nata sui vocat bipennem. PITH.

Juvenal. Sat. 6. vers. 657.

Hoc tantum refert, quod Tyndaris illa bipennem
Insulsam & fatuam dextra laevaque tenebat.

WOUWER. Id est, mentulam. Schopp. in Priap. Carmin. 19. sed, qui obscoena omnia cogitat, ipse obscoenus est. *Bipennem* appellat ferrum illud biceps, quo volebat partem illam abscindere, à forma sic dictam, quae erat hujusmodi, à qua & *anceps securis* dicitur: Gazae δίστομος ἀξίνη, Hesychio πέλεκυς δίστομος, & ἀμφίστομος. Formam expressit Simmias Rhodius, quam vide. ERHARD.

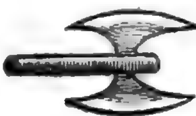

Ter languidior coliculi tepente thyrso,
Ferrum timui, quod trepido male dabat usum.
Nec jam poteram, quod modo conficere libebat.
Namque illa metu frigidior rigente bruma;
Confugerat in viscera, mille operta rugis.
Ita non potui supplicio caput aperire:
Sed furciferae mortifero timore lusus,
Ad verba, magis quae poterant notere, fugi.

Erectus igitur in cubitum hac fere oratione contumacem vexavi: Quid dicis, inquam, omnium hominum Deorumque pudor? nam, nec nominare quidem te inter res serias, fas est. Hoc de te merui, ut me in coelo posi-

Coliculi repente] Deleatur Virgulæ nota. Pith. PATISSON. Glossæ, *coliculus*, κραμβίον, καυλίον. WOUWEREN.

Thyrso] Hic obscœne pro mentula. GLOSS. Suetonius Augusto: *Thyrsus lactucula.* Plinius lib. 19. de brassica mea. Utitur & Columella in Hortulo. recte vere, *languidior caulis thyrso.* Sic Plaut. Sticho: *Non magis stare potest, quam fungus imbri.* Octavius Horatianus, minime malus autor, dixit *virium turiones mollissimos.* BRASSICAN. Pace Grammaticorum mihi liceat ex adverbio participium facere, minima mutatione, & scribere, *tepente thyrso*: Thyrsus enim coliculi, ubi intepuit, fit languidior. Dissimile autem non illud Catullianum Carm. LXVIII.

Languidior tenera cui pendens sicula beta.

RICHARD. Hinc *thyrsum* pro mentula posuit Apulej. in Anechom. *Languidus thyrsus*, id est, remissa mentula. Schopp. Comm. in Anechom. Apul. Contingit Schoppio, quod hominibus nequam, qui, semel tales, semper præsumuntur nequam, ut est in Regula Bonifacii Papæ in Decretalibus relata. ERHARD. Est aliud nequitiæ genus longe periculosius, quam cujus Schoppius accusatur. Quamquam nullus nego, ubi non de ipsis vocibus agitur, nuditatem nostram modesta circumlocutione vestiendam. Cæterum in istis 2. versiculis *Ter languidior—usum* latet prosopopœia membri languentis. Et in prioris versus *bipennem* absque dubio amphibolia est. patet ex forma ancipitis securis, qua ad hanc rem usurus erat. Virgil. 4. Georg.

Ure sata: & validam in vires molire bipennem.

HADRIANID.

Ferrum timui] Alii, *tremui.* PATISSON.

Male dabat usum] Alii, *dabat male usum.* PATISSON.

Mille operta] Alii, *male.* PATISSON.

Ita non potui] Alii, *jam non potui.* TORNÆS. Sic vet. cod. vulgo, *jam.* SAMBUC.

Supplicio] Biturig *supplicii.* Pith. PATISSON.

Timore lusus] Alii. *lusis.* TORNÆS. Lege, *lusus.* AURAT.

Erectus igitur in cubitum] Fulgent. *Adstiti propter ego erectus in cubitum veneratus verbosam viraginem.* PITH. Plautus: *Ædificas, columnam mento fecit suo.* Lucianus in Dialog. de Mercede conduct. scribit, Herculem, hospitem Pholi Centauri, sic à pictoribus expressum fuisse, ut altero cubito humi fixo inniteretur, & dextera scyphum tolleret. BRASSICAN. Lucian. περὶ τῶν. πρὸς δὲ ᾖ ἂν λέγῃ ταῦτα ὁ τιμὸς ἐπιγραφεὺς, ἀνακλίνας αὐτὸν ἐπ' ἀγκῶν. WOUWER. Vide Freinshem. ad Curt. lib. III. cap. 6. ubi ex Bourdelotii notis ad hunc Petronii locum quædam adfert, quæ in editione Batava frustra quæras. sed Parisiensem mihi videre nondum licuit, licet diu multumque quæsiverim. De hoc vero gestu sedentium in lectis plura notavit Passeratius ad Propert. lib. I. eleg. 3. pag. 157.

Ac fere oratione] Lege, *hac fere.* AURAT.

Quid dicis, inquam] Supra cap. 9. *Quid dicis, inquam, muliebris patientia scortum, cujus ne spiritus purus est.* BOSCH. Vide supra ad cap. 71.

Hominum Deorumque pudor] Claudianus in Eutrop. lib. I. vers. 9.

Heu terra cælique pudor! —— WEITZ.

Nec nominare quidem te fas est] In rebus mali ominis δυσφημίας vitandæ causâ, plerumque veteres personæ nomen supprimere solebant. Sic Ælianus de Regis cujusdam Thracum crudelitate dicturus, lib. 5. cap. 11. ita præfatus est: τὸ δ' ὄνομα λεγέτω ἄλλος. Sic inter varia conviciorum exempla hoc etiam ab Ulpiano relatum est, *filius non nominandus*, in leg. 3. princ. ff. de lib. & posth. Et in ludicro Grunnii Porcelli testamento: *Et nec nominando do, lego, ac dimitto popam ac pistillum.* Eodem sensu *non dicendus filius* apud Apulejum sub finem lib. 5. Metamorphos. vel, *cum gemitu nominandus*, ut apud Ammian. Marcellinum lib. 28. *Grassabatur per strages multiplices fortunarum homo cum gemitu nominandus.* Rudolph. Fornerius

positum ad inferos traheres? ut traduceres annos primo florentes vigore, senectaeque ultimae mihi lassitudinem imponeres? ROGO TE, MIHI APODIXIN defunctoriam REDDE. Haec ut iratus effudi,

Illa solo fixos oculos aversa tenebat:
Nec magis incepto vultus sermone movetur,
Quam lentae salices, lassove papavera collo.

Nec minus ego, tam foeda objurgatione finita, poenitentiam agere sermonis mei coepi, secretoque rubore perfundi, quod, oblitus verecundiae meae,

nerius lib. 5. Rer. quotidian. cap. 28. WEITZ.

Hoc de te merui, ut me in caelo positum ad inferos traheres] Pallades Anthol. 7. ἐις τυχὴν.

Τὺς δ' ἀπὸ τῶν νεφελῶν ἐις ἀΐδην κατάγει.

DOUZA F. Dixi supra ex Erasmo. *in coelo esse*, quid sit. Eo allusit Horatius, cum ait lib. 1. od. 1. *Diis miscent superis*, id est, beatum me & celebrem reddunt. Et Theocrit. in Hodœporis;

——— Ἐς ὠρανὸν ὔμμιν ἁλεῦμαι.

id est, *in coelum vobis saliam*. Ex adverso, qui repente decidunt à summa felicitate, dicunt *ad inferos trahi*, & *ex astris decidisse*. M. Tull. ad Attic. lib. 2. de Pompejo; *O spectaculum uni Crasso jocundum, ceteris non item. nam, quia deciderat ex astris potius, quam progressus videbatur*. Gilb. Cognatus in Adagior. syllog. Sic de *Lucifero*, hoc est, Assyriorum Rege, Isaias Propheta, cap. 14. vers. 12. *Qui ad coelos usque elatus eras, ad inferos deturbaberis*. Et Christus apud Matth. cap. 11. vers. 23. *Et tu Capharnaum, numquid usque in coelum exaltaberis? usque in infernum descendes*. Dinamius epist. ad Discipulum; *Deus nos invitat ad coelum, quos Diabolus in infernum mergit*. ERHARD. Vide supra ad cap. XXXVI. Cicer. Philipp. II. cap. 42. *Collegam quidem de coelo detraxisti, effecistique non tu quidem etiam nunc, ut sit similis tui, sed certe ut dissimilis esset sui*. Justin. lib. V. cap. 5. *Cui paulo ante omnem humanam opem interdixerant, eum, si queant, in coelo posuisse cupiunt*. Sophocl. Oedip. Colon. vers. 372.

Ὡς αὐτίκ' Ἄργος ἢ τὸ Καδμείων πέδον
Τιμῆ καθέξων, ἢ πρὸς ὠρανὸν βιβῶν.
Ut vel Argos vel Thebas
Detrimentis adficiat, vel ad coelum evehat.

BURMAN.

Traduceres] Publicæ contumeliæ exponeres. supra cap. XVI.

Ultima mihi] Barth. lib. LVII. Adverf. cap. 8. legit, *juveni*.

Apodixin defunctoriam] Libellus, quo ostendit quispiam. se defunctum esse; hic remissio senilis ætatis. GLOSS. Id est, remissionem senilis ætatis, ut explicat Cujacius lib. 10. Cod. tit. 22. de apochis publicis. In Passione S. Georgii; *O apodixin carminum, ô illecebra maleficiorum tuorum*, ubi *apodixis* videtur accipi pro liberatione, ut puto; Gallice, *ô la belle delivrance*: aut pro ostentatione, Gallice, *ô la belle monstre*, *la belle parade*. DANIEL. Apocham. PITH. Ἀποδεῖξαι, est JCtis protestari: & ἀπολειπτικὴ ἀπόδειξις, est ἀποχὴ seu cautio receptæ pecuniæ. *Apodixis defunctoria*, libellus, quo ostendit quispiam se defunctum esse, quod est, profiteri defunctoriam. WOUWEREN. Remissionem senilis ætatis. Cujac. Paratit. Cod. lib. 10. tit. 22. de apoch. publ. *Apodixis* est apocha, securitas. Brossæus in Cassiodor. var. lib. 11. ep. 7. Huguitio; *Apodixes, ostensio, fantasia, probatio, experimentum, virtus, potestas*. In vita B. Agnetis: *Ad filium meum voluisti apodixem tua artis magica demonstrare*. Auctor Mamotracti. ERHARD. Omnes hic interpretes aliena effutierunt, solus verum sensum vidit summus Gronovius lib. IV. Observ. cap. 13. quem consule.

Fixas oculos] Lege, *fixos*. AURAT. Virg. versus. BRASSICAN. Supra hoc cap. *illa metu frigidior*. Arnob. *Priapum circumferentem res illas pr aliorum expeditione paratas*. Catull. Carm. LXVII.

——— *Unde foret nervosius illud*. WOUWER.

Ex illo libr. 1. Æneid. *Diva solo fixos*, & illo libr. 6. *Illa solo fixos*, &c. *Nec magis*, &c.

Quam si dura silex aut stet Marpesia cautes.

Ultimus partim ex Eclog. 5. Virg. *Lenta salix quantum*, &c. partim Æneid. 9. *Lassove papavera collo*. Jungermannus. ERHARD.

Aversa] Alii, *diversa*. TORNÆS.

Incepto] Alii, *inceřto*. PATISSON. Lege, *incepto*. AURAT. Vet. cod. *incepto*. SAMBUC.

Vultum] *Vultus* primæ editiones & Tragur.

Penitentiam agero] Auctor Dialogi de oratoribus cap. XV. *Neque illum, inquit, sermonis mei poenitentiam ago*. ubi Pithæus notat, in exemplari Italico adscriptum fuisse, *Eadem verba sunt Petronii*, quod non cepit; & male ad argumentum, quod sub initio Satyrici Petronius tractat, retulit, cum solam hanc phrasin Tacito cum Petronio communem esse voluerit, qui quis ille fuit, qui hæc adscripsit. Locutus ita & Valerius Maximus, & alii. BURM.

Rubore perfundi] *Perfundi rubore*, probitatis est indicium.

meae, cum ea parte corporis verba contulerim, quam ne ad cognitionem quidem admittere severioris notae homines solent. Mox perfricata diutius fronte, quid autem ego, inquam, mali feci, si dolorem meum naturali convitio exoneravi? aut quid est, quod in corpore humano ventri maledicere solemus, aut gulae, capitique etiam, quum saepius dolet? quid? non & Ulixes cum corde litigat suo? Et quidem Tragici oculos suos tamquam audientes castigant. Podagrici pedibus suis maledicunt, chiragrici manibus, lippi oculis; & qui offenderunt saepe digitos, quidquid doloris habent, in pedes deferunt.

Quid

dicium. Unde illud Terentianum: *Erubuit, salva res est.* Diogenes, auctore Laertio, cum videret adolescentulum erubuisse, *confide*, ait, *fili; hujusmodi est virtutis color.* Scholiast. Juvenal. ad Satyr. 11. pag. 105. Sidonius lib. 1. epist. 2. *Juvenili rubore suffunditur, namque hunc illi crebro colorem non ira, sed verecundia, facit.* Radevicus Frilingensis in Chronic. *Lactea cutis, & quae juvenili rubore suffundatur.* Eucherius Lugdunens. Comment. in 1. Reg. 14. *Sicut pudor, quod aetatum viridiorum magnum est ornamentum.* Videndus Savaro Not. ad Sidon. lib. 1. epist. 2. pag. 11. WEITZ.

Cum ea parte corporis] Stoïcum est. Ita de *menta* pusilla Cicero jocatur. Et ille:

Est olus, in nostris passim quod nascitur hortis,
Quod si diminuas, jam caro, non olus est.

Nam *menta* diminutivum est *mentula*. Et tamen Socrates à *Conno* fidibus didicit. BRASSICAN. Cael. Aurel. acutar. pass. lib. 3. *Fati eas partes, quarum usu congressus Venerius celebratur.* Ovid. 2. de Arte amandi vers. 707.

Invenient digiti quod agant in partibus illis,
In quibus occulte spicula tingit amor.

Arnob. lib. 5. *Partem illam corporis, per quam sexus foemineus sobolem solet prodere.* WOUWEREN.

Ad cognitionem] Forte, *ad cogitationem.* RITTERSH. Arnob. lib. 5. *Propudiosa corporum monstratur obscoenitas, objectanturque partes illae, quas pudor communis abscondere, quas naturalis verecundiae lex jubet, quas inter aures castas sine venia nefas est, ac sine honoribus appellare praefatis.* WOUWEREN. Lege, *ad cogitationem.* Similis locus apud Arnob. *Insignire his partibus, quas enumerare, quas persequi, probus audeat nemo, nec sine summa foeditatis horrore mentis imaginatione concipere.* Meursius Crit. Arnob. lib. 3. cap. 3. ERHARD. *Cognitionem* rectum putamus. Alii, *cogitationem.* Sed partes illae pudendae vocantur, quod ea pudeat severioris notae homines ad cognitionem, sive ad oculos, admittere, &c. BOURDELOT.

Perfricata diutius fronte] Alii, *perfricta.* TORNÆS. Τετριμμένος καὶ τρίψας τὸ πρόσωπον. PITH. Cicero lib. 1. Epistolar. ad Attic. *ut frontem ferias.* Item in Bruto: *frons non percussa.* BRASSICAN. Apud Lucian. quispiam de re simili verba facturus, Ὁ δὲ δεξιᾷ τὸ πρόσωπον ἀνατρίψας, ἐποχῇ καὶ μόλις ἐπισχὼν, ἄρχεται δίκην ὡς δίκαιον Ἀφροδίτη, &c. WOUWER.

Naturali convitio] Alii, *natali.* TORNÆS. Lege, *tali.* AURAT. Vet. cod. *naturali.* SAMBUC. Aristaenetus: Ἅπας γὰρ δι' οἰκείου ἀχθόμενος τὴν ψυχὴν τὸ λυποῦν ἐκκαλῶν, ἐπικουφίζει τῇ διηγήσει τὸ βάρος. Et, ut Seneca ait; *Omnis adversa fortuna habet in querelis levamentum.* DOUZA F.

Exoneravi] Ita Ovidius dixit, *egerere dolorem.*

Non & Ulixes] Alii, *non exul Ulixes.* TORNÆS. Legendum, *Non & Ulyxes.* Jungermann. ERH.

Cum corde litigat] στῆθος δὲ πλήξας κραδίην ἠνίπαπε μύθῳ. PITH. Homerus Odyss. υ.

——— Κραδίη δέ οἱ ἔνδον ὑλάκτει, &c.

Ennius, ut Varro lib. VI. de Ling. Lat. citat,

——— *Animus cum pectore latrat.*

Et:

Τέτλαθι δὴ κραδίη, καὶ κύντερον ἄλλο ποτ' ἔτλης:
Corde feras magno, quantam graviora tulisti:

Virgilius lib. 1. vers. 199.

O passi graviora, dabit Deus his quoque finem.

BRASSICAN.

Oculos suos tanquam audientes] Videtur deesse aliquid, ut, *tanquam videntes, aut aures tanquam audientes.* BONGARS. Dicere videtur, Tragicos interdum oculos suos objurgare, tanquam oculi verba eorum audiant. Sed fortasse scriptum fuit *audientes* pro *odientes*, id est, odio habentes, & invisos sibi: ut contra veteres dixerunt, *Rodus, orum, oricula, orata*, pro Raudus, aurum, auricula, aurata. Sic apud ipsum Petronium cap. IX. ubi legitur, *in conductum accurrit*, v. c. habet *aucucurrit*, quod positum fortasse, pro occurrit. Veteres autem dixisse *odio, odis*, & Festus docet. *Osi sunt*, inquit, *ab odio odes, declinasse antiquos, testis C. Gracchus.* Inde participium *odientes.* Sic *odire* pro odi, legitur in Antonii epistola ad Hirtium & Caesarem: *Mihi quidem constat, nec meam contumeliam, nec meorum ferre, nec deserere partes, quas Pompejus odivit.* RICHARD. Non puto Petroniano nitori convenire illud *odientes*, quamvis

&

Quid me spectatis constricta fronte Catones,
Damnatisque novae simplicitatis opus?
Sermonis puri non tristis gratia ridet,
Quodque facit populus, candida lingua refert,
Nam quis concubitus, Veneris quis gaudia nescit?
Quid vetat in tepido membra calere thoro?

Ipse

& Filesacus lib. I. Select. cap. 14. probet, quod vulgatæ interpreti condono. Sed *audientes* est quasi audire possent convicia.

Quid me constricta] Excusatio lascivioris materiæ. Scalig. in Catal. ERHARD. Primæ editiones & Traguriauus:

Quid me spectatis constricta fronte Catones?

Salmasius ad Capitol. Maxim. & Balb. cap. 6. legit *cum stricta*. Ut Manil lib. v. vers. 106. *strictos Catones* dixit.

Spectatis fronte] Ad imitationem illius in Priap. Carm. 7.

Obliquis pathica quid me spectatis ocellis? ERH.

Catones] Valer. Maxim. lib. 2. cap. ult. exem. 8. Plutarch. in Caton. Senec. epist. 98. Martialis, alii. ERHARD.

Damnatisque nova simplicitatis opus] Simplicitatem illam novam non esse, ea, quæ sequuntur, declarant. Sciunt autem qui in his literis versantur, b. & v. sæpe inter se commutari. Itaque puto scriptum, à librario fuisse, *bona*, quod postea in *nova* depravatum sit. *Bona* vero *simplicitas*, quæ, ut ait Plautus, est sine ulla malitia mala. RICHARD. Vult docere adulescens, vitio sibi dari non opertere, si de rebus voluptariis Latine, hoc est, liberius loquatur, & suo quidque nomine appellet, contemtis aliorum, qui diversa sentiant, reprehensionibus: nam & illos, qui liberius dicta ferre non possunt, falsis opinionibus laborare, sibi autem fictam gravitatem minime convenire: ipsorum denique Deorum vitam ex Epicuri sententia hoc uno felicem esse, quod de aliis parum sint solliciti, neque in alienum judicium se componere, aut metu infamiæ gravitatem fingere laborarent. Sciopp. Element. Philosoph. Stoic. moral. cap. 132. ERHARD. Minime movenda vox, opponit rigori & severitati priscæ Catonum *novam simplicitatem* sui seculi. Non vult ergo, Catones illos exigere suum sermonem ad verecundiam antiquam. Terent. Eunuch. Act. II. sc. 2. *Olim isti fuit generi quondam quæstus apud seclum prius. hoc novum est aucupium.* Horat. I. od. 2.

Terruit gentes, grave ne rediret
Seculum Pyrrhæ, nova monstra questæ.

lib. IV. od. 2.

Seu per audaces nova dithyrambos
Verba devolvit.

& ita passim alii.

Simplicitatis opus] *Simplicitas* verborum est, cum rem sine ullis ambagibus & circumlocutione, ut est, simpliciter & naturaliter eloquimur. Ita usurpatur in Priapej. carm. *Obscure poteram*, &c. ubi Scalig. & carm. *Simpliciter*, &c. ubi Schoppius. Adi Martialis interpretes. ERHARD.

Sermonis puri] *Purum sermonem*, pro Latino. *Latina oratio*, nuda & obscœna, quæ nulla circuitione spurcas res prætextatis verbis loquatur. Martial. *Latine loqui lucet*, hoc est, suis nominibus res appellare. Palmer. in Spicileg. ERHARD.

Nam, quis concubitus] Alii, *nam, quis concubitus Veneris, quis gaudia nescit.* PATISSON. Ita distinxit Scaliger, eumque secuti Douza in Præcidan. & Sciopp. d. l. vulgo, *Concubitus Veneris, quis gaudia nescit.* ERHARD.

Gaudia] Lucret. lib. 4.

Denique cum membris collatis flore fruuntur
Ætatis, jam cum præsensit gaudia corpus.

Catull. nupt. Manl. Cato Dir. & alii. WOUWEREN. Petron. supra cap. LXXX. *Pertrectavi gaudio despoliatum torum.* Iterum cap. CXIV. *Ultimum hoc gaudium fatis properantibus rape.* Ausonius,

——— *Ubi cassa libido*
Foemineos coetus & non sua bella lacessit,
Irrita vexato consumere gaudia lecto. ERHARD.

Quis petat] Alii, *petit.* TORNÆS. Apud Scalig. pro *petat* legitur *petit.* in Catal. Lege, *Quis vetat in tepido membra.* Palmer. in Spicileg. vel, *Quis putat in calido membra tepere toro?* Quæ lectio nonnihil à Catullo & Cn. Mario lucis mutuatur: quorum istius versus est Carm. LXVIII.

Frigida deserto tepefecit membra cubili.

Hujus autem;

Sinuque amicam refice frigidam caldo.

Sciopp. Element. Philosoph. Stoic. moral. cap. 132. At enim, quis non putat ejus

——— *In calido verba tepere sono?* ERHARD.

In Satyrico correxi. *Quis putas in calido membra tepere toro?* id est, quis est tam rerum liberarum imperitus, tamque ab omni Venere alienus, ut putet in calido lecto, quem concumbentes amatores calfecerunt, membra esse tepida? Marius.

Sinuque amicam recipere frigidam caldo.

Catullus de lecto Cœlibis.

Fri-

Ipse pater veri doctus Epicurus in arte

Jussit;

Frigida deserto tepefecit membra cubili. SCIOPP. Legendum, *quid vetat.* Consule Nob. Heinsii notas ad Ovidii Epist. x. vers. 86.

Quid vetat & gladios per latus ire meum? BOSCH.

Calere toro] Lege, *jacere.* AURAT. Vet. cod. *calere.* SAMBUC.

Ipse pater veri doctus] Alii, *vera.* TORNÆS. Alii, *ipse pater veri doctus Epicurus in arte Jussit & hoc vitam dixit habere Deos.* alii, *telos.* alii, *Ipse pater vera doctus Epicurus in arte.* PATISSON. Sic Lucret. sic ceteri suæ sectæ auctores *Patres* vocant. vide Indicem Gifan. Cic. lib. 4. Acad. *Epicurus, qui voluit subvenire erroribus, videtur conturbare veri rationem.* Et libr. 1. de Finib. *inspector ille veritatis.* BONGARS. Quamvis priori versiculo sit opus tibicine, non fulciam tamen, sed leviter duntaxat mutabo posterioris initium, & interpungam, hoc modo:

Ipse pater veri, doctus Epicurus in arte,
Lusit, & hoc vitam dixit habere telos.

Perspicua sententia. Ipse Epicurus, pater veri, ut ille apud Flaccum, *non sordidus auctor Naturæ verique,* doctus in arte, nimirum voluptaria, & amatoria, lusit, indulsit amori scilicet ac Veneri: hoc enim plerumque latinis est *Ludere.* Livius Andronicus apud Festum, in *Adsatim; Adsatim edi, bibi, lusi:* quod Græci, ἔφαγον, ἔπιον, ἀφροδισίασα: ut in Epigrammate Sardanapali apud Athen. lib. 12. ἐγὼ ἐβασίλευσα, καὶ ἄχρι ἑώρων τοῦ ἡλίου φῶς ἔπιον, ἔφαγον, ἀφροδισίασα. Propertius lib. II. El. III. vers. 5.

Turba Menandreæ fuerat nec Thaidos olim
Tanta, in qua populus lusit Erichthonius.

Catullus in Hymenæo:

Ludite, ut lubet, & brevi
Liberos date.

Ovid. eleg. 8. lib. 1. Amorum:

Ludite formosa, casta est, quam nemo rogavit.

Plena exemplorum omnia, sed unum duntaxat addam è Nuptiis Pomponii, apud Nonium in *Condepsere*:

Partem insipavi, conclusi, indepsui.

Scripsi ego de conjectura, *conclusi;* quamvis in libris Nonii legatur *conlusi.* quod nec inficior defendi posse. RICHARD. Lucretius lib. III. vers. 9. *Tu pater & rerum inventor.* Cicero de finibus lib. 1. cap. 10. *Inventor ille veritatis.* PITH. Ita & Lucretius Epicurum vocat. Videntur honoris caussa Philosophi auctores suæ doctrinæ soliti appellare *Patres*: ut Academici Platonem, Epicurei Epicurum, Aristotelem Peripatetici. nam & ita Cic. lib. 3. de Nat. Deor. cap. 9. ubi de Zenone; *nihil igitur affert pater iste Stoicorum, quare mundum ratione uti putemus.* Gifanius Ind. Lucret. Lambinus ad Lucret. ERHARD. In variantibus lectionibus notatur, versu posteriori aliter legi: *dixit habere Deos,* quomodo & Scaliger edendum curavit. Ego in Satyrico monui legendum.

——— *Epicurus inertem*
Jussit, & hanc vitam dixit habere Deos.

Sensus est: inepte agimus nos homines, qui vulgatis laborantes opinionibus res illas Veneris, ut subturpiculas, suis nominibus exprimere verecundamur, conviciumque & infamiam inde veriti gravitatem ac severitatem fingimus, quum tamen sapientissimus Epicurus, & homo divinus in decretis jussisque suis atque scitis, quas κυρίας δόξας vocat, *inertem vitam,* hoc est, placidam, molestiaque & cura alienorum judiciorum carentem jusserit, eandemque vitam Deos habere dixerit. Ac, ne viderer Criticorum istorum ritu somniare, non Tibulli solum verba attuli:

Me mea paupertas vita traducat inerti,

sed hunc quoque Tertull. locum cap. 7. adverf. Valent. *Sit itaque Bythos iste* (Deus Valentini) *infinitis retro ævis in maxima & altissima quiete, in otio plurimo placidæ, &, ut ita dixerim, stupentis divinitatis, qualem jussit Epicurus.* Qui *lusit* malunt, eos sibi à Poëta Veronensi dictum meminisse, velim; *satis diu lusisti nucibus, lubet jam servire Thalassio.* SCIOPP. Nob. Nicol. Heinsius sic constituebat hunc locum,

Ipse pater Veneri doctis Epicurus in hortis
Lusit, & hanc vitam dixit habere Deos.

BOSCH. Varie tentatus locus. Passerat. ad Propert. lib. III. eleg. 20. pag. 531. legit

Ipse pater vera doctrina Epicurus in arte.

Ramiresius de Prado ad Martial. libr. 1. Epig. 4. citat,

Ipse Pater veri, doctusque Epicurus in arte
Lusit, & hoc vitam dixit habere telos.

Traguriânus codex habet:

Ipse pater veri doctus Epicurus in arte
Jussit, & hanc vitam dixit habere Deos.

primæ editiones itidem, nisi quod *pater veri doctus Epicurus in arte* exhibeant. Unde autem *hortos* intruserint nescio, nisi ex fama horum hortorum celeberrima, de quibus vide Taubmann. ad Virgil. Cir. vers. 3. deinde, *doctum* Epicurum vocari immerito, ostendit sagacissimus Brouckhusius ad Propert. libr. III. eleg. 20. vers. 26. neque etiam capio, qua ratione *horti docti* possint dici, ut voluisse videtur Menagius, qui ad Laërt. lib. 1. Segm. 17. citat

Ipse pater veri doctis Epicurus in hortis.

Mihi adhuc aqua hæret. Si *horti* hic retinendi essent, posset fingi:

Ipse Pater veri Actæis Epicurus in hortis
Lusit, & hanc vitam dixit habere Deos.

Ita *Actæam terram* infra cap. CXXXV. dixit, & ita passim Poëtæ Atticam vocant. BURM.

Epirus in arte] Lege, *Epicurus.* AURAT. Quintilian.

Jussit, & hanc vitam dixit habere Deos.

Nihil est hominum inepta persuasione falsius, nec ficta severitate ineptius.

CXXXIII. Hac

tilian. lib. 12. *Cicerone tunc artem eloquentiæ tenente.* Quanto vero rectius Epicurum dicit Arbiter *artem veritatis tenere?* Nam Philosophum hunc è Græcis multi sic defendunt, ut putent, vix aliquem meliorem exstitisse. Tale est hoc epigramma, titulo Menandri: Anthol. lib. III. cap. 5.

Χαῖρε Νεοκλείδα, δίδυμον γένος, ὧν ὁ μὲν ὑμῶν
Πατρίδα δουλοσύνης ῥύσαθ᾽, ὁ δ᾽ ἀφροσύνης.

Neocles pater fuit Themistocli, qui servitutem à patria fortissime depulit. Fuit & alter Neocles pater Epicuro, qui mentes hominum ex densissimis vitiorum tenebris eripuit. Id quod & Lucretius in 1. scribit:

Qui genus humanum ingenio superavit, & omnes
Restinxit stellas, exortus uti æthereus Sol.

Tertullian. in Apologetico cap. 38. *Licuit Epicureis aliquam voluptatis veritatem decernere, id est, animi æquitatem.* Græci vocant εὐθυμίαν. De qua, tanquam summo bono, Cicero in 5. lib. de Finib. bonor. & malor. Seneca, & Diogenes Laertius scribunt librum prodidisse Democritum: & hodie exstat elegantissimus Commentarius Plutarchi. BRASSICAN. Alii, *in arte.* Lege, *doctos Epicurus amare.* Gul. Canterus Novar. Lect. lib. 3. cap. 14. Lambinus Comment. in Lucret. Vel legend.

Ipse Pater veri, doctus Epicurus, in arte
Jussit, & hanc vitam dixit habere Deos.

Ita hos versus meliores fecimus, sed sola distinctione. Amm. Marcellin. lib. 25. de Juliani virtutibus; *post hæc ferro ad artes confugiens doctrinarum.* Cic. lib. 1. de Divinat. *Artem tu quidem, Quinte, Stoicorum defendis.* Sidonius;

——— *Quodcumque Platonis*
Ingenium, quod in arte fuit, docet. ———

Barthius in Ceir. Virgil. numer. 15. & ad Claudian. lib. 1. in Rufin. vers. 335. & ad Consul. Manlii Theod. vers. 6. vel denique, *Epicurus inertem.* quomodo Tibullus lib. 1. El. 1.

Me mea paupertas vita traducat inerti.

Quoad Latinitatem, *jussit inertem vitam*, correctioni huic fundus dari potest Tertulliani locus, qui legitur in lib. adversus Valentinianos, cap. 7. *Si itaque Bythos iste (Deus Valentini) infinitis retro ævis, in maxima & altissima quiete, in otio plurimo placidæ & (ut ita dicam) stupentis divinitatis, qualem jussit Epicurus.* Valde autem fallor, aut *jubendi* verbum ad κυρίας δόξας Epicuri respicit, quibus ille non tam Philosophi more disputare, quam domini exemplo jubere videbatur: neque aliter Senecam accipio, ubi sic scribit; *Voluptas illa Epicuri ad parvum & exile revocatur, &, quam nos virtuti legem dicimus, eam ille dicit voluptati: jubet illam parere naturæ.* Sciopp. Philosoph. Stoic. moral. cap. 132. Ecce tibi tritalogus nugidoloquides, ut sententias loquitur! Dicas, in Epicuri sinu somniasse, ut Persiani Poetæ in Parnasso. Et hanc emendationem explosit jam Barth. ad Claudian. Consul. Manl. Theod. vers. 6 ERHARD. *Doctis Epicurus in hortis*, defendit Gassendus lib. 1. de vita Epicuri cap. 6.

Jussit & hoc vitam] Legendum & distinguendum;

Ipse pater veri, doctusque Epicurus in arte
Lusit, & hoc vitam dixit habere telos.

Ludendi verbum subputidum est, & lasciviæ significationis. Ovid. lib. 2. de Arte vers. 389.

Ludite, sed furto celetur culpa modesto.

Et lib. III. vers. 64.

Ludite, eunt anni more fluentis aquæ.

Ramirez Hypomnem. ad Martial. lib. 1. epigr. 4. n. 13. & ante eum Richardus. ERHARD.

Telos] Exitus. GLOSS. Alii, *Telos.* TORNÆS. Varro περὶ ἀρίστων. *Porro inde ab unoquoque compito terna via oriuntur, è quibus singula extima exitum ac telos habens proprium. A primo compito dextram viam munit Epicurus.* PITH. Athenæus lib. 12. Ἐπίκουρος ἐν τῷ περὶ τέλους φησί, τιμητέον τὸ καλὸν καὶ τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ τοιουτότροπα, ἐὰν ἡδονὴν παρασκευάζῃ. DOUZA F. Τέλος. ita omnino legendum. Scalig. in Catalect. vel, *dixit avere deos.* Stewech. ad Apul. aut totus locus ita castigandus;

Ipse pater veri doctus Epicurus in arte
Jussit, & hoc vitam dixit habere telos.

Nam Deos tollebat Epicurus, aut certe conjugium inter Deos. *Arx* autem Epicuri etiam apud Lucret. & *arx Philosophorum* apud Virg. Ciri;

Si me jam summa sapientia pangeret arce.

Palmer. in Spicileg. vel legendum;

——— *Et hanc vitam dixit habere Deos.*

quem versum nonnulli codices item, ut ego lego, scriptum exhibent. Sciopp. d. l. & Barth. ad Claudian. Consul. Manl. Theod. vers. 6. ERHARD. Editio quoque Bourdelotiana *doctus Epicurus in arte*, & *habere telos*, & in Comment. frustra diu pugnatum de veritate hujus lectionis, quam veram cum Scaligero præstamus. Præcipua Epicuri Philosophiæ capita, ἀλήθεια, τέλος. Recte igitur *in arte veri* & *habere telos*, ut patet apud Senecam, & Athenæum lib. 2. BOURDEL.

Narra mihi] Id est, dic mihi. Cicer. 11. ad Att. 7. *narra mihi. Reges Armenii Patricios salutare non solent.* *Tua fide* vero, ut apud Vellej. Paterc. lib. 11. cap. 63. *Plancus deinde dubia, id est, sua fide, diu quarum esset partium secum luctatus.* CUPERUS.

CXXXIII. Hac declamatione finita Gitona voco, &, Narra mihi, inquam, frater, sed tua fide, ea nocte, qua te mihi Ascyltos subduxit, usque in injuriam vigilavit, an contentus fuit vidua pudicaque nocte? Tetigit puer oculos suos, conceptisque juravit verbis, sibi ab Ascylto nullam vim factam: * *Utut res haberet, spem vultu simulavi*, positoque in limine genu, sic deprecatus sum numina versu:

Nympharum Bacchique comes, quem pulcra Dione
Divitibus sylvis numen dedit, inclyta paret
Cui Lesbos, viridisque Thasos, quem Lydus adorat
Vestifluus, templumque tuis imponit Hypaepis.

Huc

Sed] Vide supra ad CXXVIII. *dic Chrysis, sed verum.* prima editio. *sed eam, si de ea nocte, qua.* Sambuci, *frater si ea nocte, qua.* Tragur. *frater sed tam si de ea nocte qua*

Sed ea fide] Lege, *sed bona fide.* AURAT. Vel hic locus satis doceat, quanti sit periculi Criticum agere velle. Nam Dousa Pater, dum *tua fide* barbarum & Petronio indignum esse clamitat, & *tuta fide* reponi jubet, meretur audire, quod Socrates apud Platonem à Protagora: τὸ ἐπανόρθωμά σου μεῖζον ἁμάρτημα ἔχει, ἢ ὃ ἐπανορθοῖς. id quod hæc Senecæ Herc. Furent. planum faciunt vers. 1175.

—— *Quis meas dederit neci*
Omnes simul, profare: quid genitor siles?
At tu ede Theseu, sed tua, Theseu, fide.

Et fuit tamen, qui hanc in Douza audaciam notari nollet: sed nempe is, qui, ut apud Batavos cenaret, poetam laudavit. SCIOPP. Nihil opus est Douziana emendatione. *Tua fide* est, quod nos diceremus, jura mihi per animam tuam. ERHARD.

Ascyltos] Lege; *Ascylta.* AURAT.

Ea nocte] Alii, *si ea nocte.* PATISSON. Mendosa hæc corrigenda in hunc modum: *frater de ea nocte, qua te mihi Ascyltas subduxit, si usque ad injuriam vigilavit.* BRASSICAN.

Usque injuriam] Lege, *usque ad injuriam.* AURAT. Sic alibi: cap. CXI. *Accessit tentaturus, an pateretur injuriam.* Plaut. Aulular. Act. IV. scen. 10. vers. 64. *Ego me injuriam fecisse filiæ fateor tuæ, Cereris vigiliis, per vinum.* PITH. Plinius Paneg. cap. 30. *Usque ad injuriam sterilitatis exaruit.* Senec. de Benef. *Non necessitatibus tantummodo nostris provisum est, usque in delicias amamur.* SCIOPP.

Vidua pudicaque nocte] Ovid. Epist. XIX. 69.

Cur ego tot viduas exegi frigida noctes? PITH.

Translatum ex illo Catulli;

Nam te non viduas jacere noctes.

Douza F. ad Catull. epigr. 4. & 5. Muretus ibid. ERHARD. MSS. *Vacua*, quod idem est, Horat. lib. I. od. V.

Qui semper vacuam, semper amabilem.

Tacitus fere omnibus paginis. pro *pudica*, idem MSS. *pura.* Tibull. lib. I.

—— *Puro succubuisse toro.* BOURDELOT.

Conceptissimis verbis] Certa Verborum formula, quam is juraturo præit, qui juramentum defert. GLOSSÆ. Supra cap. CXIII. primæ autem editiones & Traguriensis hic habent *conceptisque.* de jurejurando per oculos v. Passerat. ad Propert. lib. I. eleg. XV. pag. 214. cui multum debet Gonsalius.

Juravit, sibi ab Ascylto nullam vim factam] Suspicor, hic inserendos versus, qui leguntur in Fragmentis: *Naufragus ejecta*, &c. sed nihil adfirmo. DOUZA F.

Ab Ascylto] Lege, *ab Ascylta.* AURAT.

Positoque in limine genu] Scilicet, templi vel sacelli Priapi. ergo *numina*, hoc est, Priapum. ERHARD. *Positoque* MSS. BOSCH.

Depretatus sum numina versu] Alii, *depecatur sua victima versu*, forte, *suavissimo versu.* TORNÆS. Forte *sua crimina.* AURAT. Ita V. C. Vulgo, *victima.* forte, *suavissimo versu.* SAMBUC. Prima editio *deprecatur sua victima*, Sambuci & Trag. *deprecatur sua.* Quicumque vero templum Priapi intrabant, Epigramma parietibus inscripsisse notat Scaliger ad Priapeja Carm. XLIX.

Numina] Venerem scilicet. BRASSICAN.

Quem pulcra Dione] Lege, *quam.* Nam Dionem Veneri matrem tribuit Homerus Iliad. lib. I.

Ἡ δ᾽ ἐν γούνασι πῖπτε Διώνης δῖ᾽ Ἀφροδίτη.

Theocritus in Ptolemæo:

—— Διώνας πότνια κούρα. BRASSICAN.

Cui Jesos] Lege, *Lesbos.* AURAT. Ita concinnavit atque reposuit corruptum in vulgatis versum, *Cui Iasos*, &c. Had. Junius Animadv. lib. 6. cap. 15. ERHARD.

Lydus] Forte, *Nilus.* AURAT.

Septifluus] Autisiod. *semper fluvius.* PATISSON. *Vestifluus*, Turnebus. TORNÆS. Turneb. libr. 26. Advers. cap. 6. legit, *vestifluus.* ut apud Auson. *vestifluus Ser.* DANIEL. Lege *vestifluus.* vestes enim Lydorum erant fluxæ, ut ex Herodoto constat. *Septifluus* autem *Nilo* convenit, non *Lydo.* Turneb. Adversar.

Huc ades, ô Bacchi tutor, Dryadumque voluptas,
Et timidas admitte preces: non sanguine tristi
Perfusus venio, non templis impius hostis
Admovi dextram, sed inops, & rebus egenus
Adtritis, facinus non toto corpore feci.
Quisquis peccat inops, minor est reus. Hac prece, quaeso,
Exonera mentem, culpaeque ignosce minori.
Et, quandoque mihi fortunae arriserit hora,

Non

versar. libr. 26. cap. 6. & tacito auctoris nomine Lindenbrog. Var. Lect. in Catal. ct. ERHARD. Legimus, *Vestifluus*, & ratio in proclivi. De *Hypæpis* Ovidius Transformat. lib. 6. vers. 13.

Orta domo parva, parvis habitabat HYPÆPIS.

BOURDELOTT. *Septifluus*, tres scripti. BOSCH. Constanter veteres *septifluus*, sed probo emendationem *vestifluus*, quam illustrat Passer. ad Propert. III. El. 17. pag. 513. Ita auctor Elegiæ in obitum Mæcenatis vers. 77.

Lydia te tunicas jussit lasciva fluentes
Inter lanificas ducere sæpe suas.

ubi Philosophus in elumbi & inepta paraphrasi sua ostendit, se non novisse, quid sit *ducere tunicas*, quod est nere, & texere, ut vulgo *lanam ducere* dixisse veteres etiam lexica potuissent eum docere. Valer. Flacc. lib. I. vers. 428.

——— *Quod gemina mater spectabile tela*
Duxit opus.

de Lydis & eorum ornatu in sacris Bacchi etiam Avienus descr. Orb. vers. 1008.

——— *Subeunt hac serica sæpe*
Pallia, & impulsi Zephyris agitantur amictus.
Hac linquenda tamen lato reor omnia Lydo.

de vestibus autem fluentibus obvia omnia. vide ad Phædr. lib. V. fab. I. & alibi. BURM.

Hypapis] Oppidum Lydiæ, alibi *hypapus* hymnus Dianæ sacer. GLOSSÆ. Alii, *hypaplis*. PATISSON. Forte, *templisque tuis imponit honores*. AURAT. Lege, *hypapis*. Ovidius lib. 6. Metamorph. vers. 13. de Arachne:

Orta domo parva, parvis habitabat Hypapis.

Meminit Strabo. Et Stephanus de Urbibus. Ὕπαιπα πόλις Λυδίας, κληθεῖσα ὑπὸ τὸ πανταχόθεν εἶναι, ὑπὸ τὸ Ἄκρον. καλλίστας ἔχει γυναῖκας, δῶρον Ἀφροδίτης: *Hypapa Lydia urbs, sic dicta ab editiore situ. habet autem peculiari quodam Veneris beneficio pulcherrimas mulieres.* BRASSICAN. Lege, *Hypapis*. Est enim Lydiæ oppidulum *Hypapa*, ut libr. VI. Metamorph. testatur Ovid. Alioqui etiam Dianæ sacer Hymnus est *Hypapus*. H. Junius Animadvers. libr. 6. cap. 15. Forte legendum, *suis imponis Hypapis*. Jungermann. Nam *Hypapa* Lydiæ sicut Veneri & Priapo sacra, ut scribunt Stephanus & Strabo. ERHARD. Doctiss. viro Th. Munckero omnino legendum videtur, *suis Hypæpis*: erat enim Lydorum oppidum. Quando autem templum in isto oppido Priapo positum sit, satis indicat, id numini ejus fuisse dicatum. BOSCH. Rescriberem *piis imponis Hypapis*. hanc enim vocem librarii sæpe cum *tuus* & *suus* confuderunt. Ovid. VII. Metam. 172.

——— *Quod, inquit,*
Excidit ore pio conjux scelus. ———

ut recte Heinsius ex codicibus MSS. pro *tuo* reposuit lib. XIV. Metam. vers. 813.

——— *Memorique animo pia verba notavi.*

ubi etiam quidam codices *tua*. lib. V. Fastor. vers. 49.

Illa patres in honore pio matresque tuetur.

ita etiam meliores libri: vulgo *suo*. De *Hypapis*, vero vide Tristan. Comment. Histor. tom. II. pag. 538. BURM.

Et timidas] Alii, *sed timidas*. PATISSON.

Non templis impius] Hoc inter maxime impia & detestabilia facinora numerabatur. vide Eruditissimi Broukhusii adnotata ad illud Tibull. lib. III. Eleg. 5.

Nec nos sacrilegos templis admovimus ignes.

Rebus egenus attritis] Horat. lib. II. Sat. 2. *quam nunc accisis*, &c. DELBEN.

Quisquis peccat inops, minor est reus] Ita Virgil. in Culic.

Dignus amor venia, gratum si Tartara nossent
Peccatum minus esse. ———

id est, quisquis in gratiam alicujus peccat, minor est reus. Scalig. Comment. in Culic. ERHARD.

Hac prece, quæso] Scribe, *queso*. BRASSICAN.

Culpa minori] Senec. Thyeste vers. 135.

Et major placeat culpa minoribus.

ubi summus Gronovius hæc Petronii verba laudat.

Et quandoque] Id est, quandocumque, ut alias sæpe. SAMBUC. ERHARD. Lege, ex vet. cod. *& cum læta mihi*. BRASSICAN. Recte pro *quandocumque* positum notant, ut apud Horat. art. Poet. vers. 359.

——— *Miror & idem*
Indignor, quandoque bonus dormitat Homerus.

& ita aureæ ætatis scriptores fere semper.

Non sine honore tuum patiar decus: ibit ad aras,
Sancte, tuas hircus, pecoris pater ibit ad aras
Corniger, & querulae foetus suis, hostia lactens;
Spumabit pateris hornus liquor: & ter ovantem
Circa delubrum gressum feret ebria pubes.

Dum hæc ago, solertique cura deposito meo caveo, intravit delubrum anus laceratis crinibus, atraque veste deformis: extraque vestibulum me injecta manu duxit, *cuncta timentem.* *

CXXXIV.

Fortuna arriserit hora] Ovidius libr. 1. Trist. eleg. 4.

—— *Vultu ridet Fortuna sereno.* WEITZ.

Hora] Pith. *aura*. TORNÆS. Lege, *aura*. Scalig. Lips. Pith ERHARD. Alii, *aura*, & rectius. *Aura* ventum faventem & favorem significat. Hinc *aura popularis*, & *aura favoris popularis*, apud Livium sæpe. Hinc fortunæ aura apud Poetas *favens fortuna* dicitur. Salmas. ad Vopisc. pag. 409. WEITZ. Hanc vocem cum *aura* confundi docere te possunt notæ Heinsii ad Ovid. Epist. III. vers. 44. qui in secundis curis in hoc Petronii loco *hora* retinet.

Non sine honore tuum patiar decus] Quod si hoc mihi præstiteris, tum ego honorem tuum concelebrabo sacrificiis, & in decus tuum faciam, ut, &c. *Honor* pro sacrificio & litatione. Catullus in Priapo de re non absimili;

Pro queis omnia honoribus hac necesse Priapo
Praestare, & domini hortulum vineamque tueri.

Tibullus ad Bacchum lib. 1. El. VIII. vers. 53.

Huc venias hodierne, tibi dum turis honoris
Libaque Mopsopio dulcia melle feram.

Petronius in Fragment.

—— *Atque error jussit inanis*
Agricolas primos Cereri dare messis honores.

Honor etiam pro quovis munere, quo quis honoratur. Germanis *Verehrung*. Cic. ad Tyron. *Honor medico habendus.* An sic interpretandus Jesus Sirach, dum cap. 38. vers. 1. scribit; *honora medicum propter necessitatem?* Hinc *honorarium vinum*, quod Regibus & potentibus honoris gratia offertur, ut docet Muret. Var. Lect. lib. II. cap. 5. *Honorem habere alicui* fere Plautus usurpat, pro, in alicujus gratiam aliquid facere. ERHARD.

ibit ad aras Sancte tuas hircus] Catullus in Priapo;

Sanguine hanc etiam mihi, sed tacebitis, aram
Barbatus linit hirculus, cornipesque capella. ERH.

Sancte tuas] Sic Autissiodor. nisi quod *decoris* habet, pro *pecoris*, &, *festus suis hostia lactens*. in aliis totus hic versus deest. Pith. PATISSON.

Pecoris pater corniger] Non taurus, sed caper. ERHARD.

Festus suis] Lege, *Foetus suis*. AURAT. Ita legendum: vulgo, *festus*. SAMBUC. Ita legendum, non *festus*, quod non explicat, quam desideramus, sententiam. Turneb. Adversar. libr. 26. cap. 6. ERHARD.

Spumabat pateris] Lege, *spumabit*. AURAT. Hieronym. ad Heliod. *Non est tantum in eo servitus idoli, si quis duobus digitulis thura in bustum aræ jaciat, aut haustum patera poculo fundat merum.* Varro 4. de Ling. Lat. WOUWEREN. Virg. 1. Æneid. vers. 738.

—— *Ille impiger hausit*
Spumantem pateram. WEITZ.

Hornus liquor] Id est, hornotinus, hujus anni. Horat. Epod. 2. vers. 47.

Et horna dulci vina promens dolio.

Et lib. 3. Carm. 23. *Horna fruge*. Plautus Mostell. Act. 1. sc. III. vers. 3. *Eventus rebus omnibus, velut horno messis magna fuit.* Propertius lib. IV. El. III. vers. 61.

Illa dies hornis cadem denuntiat agnis.

Basil. Faber in Thesaur. erud. Scholastic. WEITZ. Vide Torrent. ad Horat. lib. 3. od. 23.

Et ter ovantem Circa delubrum gressum feret ebria pubes] Herodian. lib. 5. Virg. 7. Æn. Callim. ἐς Δῆλον. WOUWEREN.

Deposito meo caveo] Ovid. libr. IX. Metam. vers. 119.

—— *Nessoque paranti*
Fallere depositum. PITH.

Nigraque veste] Alii, *atraque*. TORNÆS. Hic habitus miseriarum, ut loquitur Accius apud Cic. Tusc. Quæst. lib. III. cap. 26. *Scindens dolore identidem intonsam comam.* Apul. Mil. 2. *Genialem canitiem revellens senex.* hoc obvium passim. Sed de veste, quæ luctum & miserias vestit, haud mediocres dividiæ inter scriptores, de quis plene J. Lipsius ille ingenii & omnis politioris doctrinæ princeps, comm. ad Annal. Taciti lib. 2. Apulej. Mil. 2. *Matronam flebilem fusca veste contectam.* Macrob. lib. 3. *Mortuam atratus tamquam filiam luxit.* Græcos atratos in luctu minus ambigimus. Xenophon de Atheniensibus, qui parentes lugebant, μέλανα ἱμάτια ἔχειν Euripid. in Iphig. Aulid. ubi moritura ad matrem vers. 1438.

Μήτ' ἂν γε τὸν σὸν πλόκαμον ἐκτέμῃς τριχὸς,
Μήτ' ἀμφὶ σῶμα μέλανας ἀμπίσχῃ πέπλους.

Artemid,

CXXXIV *Quae ſtriges comederunt nervos tuos? aut quod purgamentum nocte calcaſti in trivio, aut cadaver? Nec à puero quidem te vindicaſti:

PROSELENOS.

Artemid. lib. 1. τὸ δὲ μέλαν ἱμάτιον σωτηρίαν προσημαίνει· οὐ γὰρ οἱ ἀποθανόντες, ἀλλ' οἱ πενθοῦντες τοὺς ἀποθνήσκοντας τοιούτοις χρῶνται. At Lucianus obtendit, Philoſp. πηρικῶς ἐσθῆτα μελαίνῃ. Pollux vero lib. 4. οἱ δὲ ἐν δυστυχίαις ὄντες ἢ λευκὰ δυσπινῆ εἶχον, μάλιστα οἱ φυγάδες, ἢ μέλανα, ἢ γλαύκινα. WOUWEREN. De veſte lugubri vide Rævardum Conjectan. libr. 1. cap. 20. Lipſium Comment. ad Tacit. Annal. lib. 2. Savaronem Not. ad Sidonium. ERHARD.

Cuncta timentem] Abſunt hæc ab omnibus editionibus priſcis.

Quæ ſtriges] Vide ſupra cap. 63. & Paſſerat. ad Propert. lib. 3. eleg. 5. pag. 436.

Purgamentum] Commoſtrum. BONGARS. Καθάρματα in trivia projecta aut fluenta. Suidas: ὀξυθύμια, ὅσα καθαίροντες τὰς οἰκίας Ἀθηναῖοι, νύκτωρ ἔξω εἶχον ἐν ταῖς τριόδοις τιθέναι. quem vide & Heſych. Sed & ἐν τῇ τριόδῳ Ἑκάτης δεῖπνον κείμενον, ut ait Lucian. mortuorum dial. Schol. Ariſtoph. Pluto Act. 11. ſc. 4. κατὰ δὲ νουμηνίαν οἱ πλούσιοι ἔπεμπον δεῖπνον ἑσπέρας ὡς θυσίαν τῇ Ἑκάτῃ ἐν ταῖς τριόδοις. ἱδρύοντο γὰρ τὴν Ἑκάτην ἐν ταῖς τριόδοις, ὅτι ἐπὶ τῶν καθαρμάτων καὶ μιασμάτων ἡ θεός. ait Scholiaſt. Theocr. & οἶκος παρὰ Κόλχοις, ἡ Ἑκάτη ταῖς φαρμακίσι· εὑρετὴς γὰρ τῶν φαρμάκων ἡ θεός, ait Scholiaſtes Apollon. Huc pertinet quod Burchardus Decret. lib. 10. cap. 11. *Perſcrutandum eſt, ſi aliquis ſubulcus, ſive venator, vel cæteri hujuſmodi dicant diabolica carmina ſuper panem aut ſuper herbas, aut ſuper quædam nefaria ligamenta, & hæc aut in arbore abſcondat, aut in bivio, aut in trivio projiciat, ut ſua animalia liberet à peſte & clade, & alterius perdat.* Plato l. 11. de LL. ubi de veneficis: ἄν ποτε ἄρα ἴδωσι που κήρινα μιμήματα πεπλασμένα εἴτ' ἐπὶ θύραις, εἴτ' ἐπὶ τριόδοις. Vide Horat. lib. 1. Sat. 8. Quod in fluenta Homerus:

——— Καὶ εἰς ἅλα λύματ' ἔβαλλον.

Nemeſianus Eclog. IV.

Quid prodeſt, quod me pagani mater Amyntæ
Ter vittis, ter fronde ſacra, ter thure vaporo
Luſtravit, cineresque averſa effudit in amnem,
Incendens vivo crepitantes ſulphure lauros.

Claudianus IV. Conſ. Honor. 330.

Trans caput averſus manibus jaculatur in altum
Secum rapturas cantata piacula tædas.

Vide locum. pleniſſime vero Theocritus Idyll. 25. quem operæ inſpexiſſe. WOUWEREN. *Purgamenta*, quæ quidem Græci καθάρματα appellant, quibus februabatur aut expiabatur aliqua noxa, mittebantur in profluentem plerumque, interdum & in mare, interdum in trivium: jaciebaturque ab averſis trans caput, ut in Pharmaceutria ſcriptum eſt, nec reſpiciebant, ne eorum aſpectu malum traherent. Ea autem ſecum ſceleris & culpæ admiſſæ omne nefas omnemque noxam auferre credebant, & contagione quadam aliis tradere, ſi quis tangeret. Itaque erant ea purgamenta omnibus invila, ut ea vel pede *calcaſſe* nefarium haberetur & inauſpicatum, & mali alicujus præſagium. Hanc ſuperſtitionem Cynici irridebant, qui (apud Lucianum ſcriptum eſt) ſæpenumero ovis purgamento veſcebantur. Turneb. Adverſar. libr. 16. cap. 7. *Trivia*, τριόδοι, loci in urbe dicuntur, in quæ veteres conjiciebant omnia inquinamenta: ipſaque adeo domorum & urbium purgamenta. καθαρμῶν γὰρ, inquit Euſtathius, ἐκβολαὶ εἰς τὰς τριόδους ἐγίνοντο: & morem multis explicat Harpocration in ὀξυθύμια. Caſaubon. Animadverſ. in Athen. lib. 6. cap. 16. Adde Barth. Animadverſ. ad Claudian. VI. Conſ. Honor. verſ. 320. ERHARD. Sordes purgamentorum in aquas abjicere mos, vel fluviales, vel marinas. Homerus:

——— Εἰς ἅλα λύματ' ἔβαλλον.

Virgil. Eclog. 8.

Fer cineres, Amarylli, foras, rivoque fluenti
Tranſque caput jace. ———

Quin etiam in trivia projici ſolita: uti fuſe hæc docet elegantiſſimus Meurſius ad Lycophron. verſ. 1158. & ſeq. WEITZ. Vide ſupra ad cap. 74.

In trivio] Vet. *in truno*, non *in trivio*. Pith. PATISSON. *Intritum*, infauſtum eſt Plauto. BONGARS. An, *in trivio*: Athenæus, τριόδοις τοῖς αὐταῖς πρὸς ἀλήθειαν ἐγίνοντο πλήρεις πάντων ἀποκαθαρμάτων. Unde ἱδρύοντο τὴν Ἑκάτην ἐν ταῖς τριόδοις. Plutarch. χθονία δὲ δεῖπνον Ἑκάτῃ πεμπόμενον εἰς τριόδους ἀποτροπαίων καὶ καθαρσίων ἐπέχει μοῖραν. Sane apud Suetonium in Veſpaſiano ſic habet optimus codex: *Prandente eo canis è trivio manum humanam intulit, menſaque ſubjecit.* Auſon. Epigr. 72.

Abjecta in triviis inhumati glabra jacebat
Teſta hominis nudum jam cute calvitium.

PITH. In trivio abjiciebantur vulgo ſordes & purgamenta ædium. Phædr. lib. 1. fab. 27.

Trivio conceptus & educatus ſtercore.

Purgamentum enim proprie de ſtercore & ſimilibus ſordibus, quæ in trivia abjiciuntur, dicitur. Ita Columella lib. 11. cap. 15. bis terve utitur, cujus locum adducemus, ut medicinam faciamus. *Licet enim quamlibet frondem, licet è vepribus compitiſque congeſta colligere.* Ita vulgo legitur, ſed egregius codex S. Germani, quem conſuluit N. Heinſius, habet *licet è verpribus & eviis competique congeſta colligere.* Ex cujus corruptæ lectionis veſtigiis apparet, legendum eſſe, *licet è vepribus & triviis compitiſque congeſta colligere.* Heinſius malebat *& è viis.* quod eodem redit. Et hæc ratio eſt, cur ſuperſtitioſi hominis characterem hunc

 faciat

dicasti: sed mollis, debilis, lassus tamquam caballus in clivo, & operam & sudorem perdidisti, nec contentus ipse peccare, mihi Deos iratos excitasti, *ac poenas mihi nullas dabis?* [a] Ac me iterum in cellam Sacerdotis nihil recusantem perduxit, impulitque super lectum, & harundinem ab ostio rapuit: iterumque nihil respondentem mulcavit, ac, nisi primo ictu harundo quassata verberantis impetum minuisset, forsitan etiam brachia mea caputque fregisset. Ingemui ego, utique propter mascarpionem, lacrymisque ubertim manantibus, obscuratum dextra caput super pulvinar in-

[a] POLYÆNOS.

faciat Theophrastus περὶ δεισιδαιμονίας. *Καὶ ἐπὶ ταῖς τριόδοις ἀπελθὼν κατὰ κεφαλῆς λούσασθαι. Et in compitis antequam discedat, aqua caput inspersa lustrat se.* BURMAN.

Aut cadaver] An δημοσίους φαρμακοὺς intelligit? *Δημοσίους δὲ τοὺς λεγομένους φαρμακοὺς, οἵπερ καθαίρουσι τὰς πόλεις τῷ ἑαυτῶν φόνῳ, ἢ τοὺς δημοσίᾳ, καὶ ὑπὸ τῆς πόλεως τρεφομένους. ἔτρεφον γὰρ τινὰς Ἀθηναῖοι λίαν ἀγεννεῖς καὶ ἀχρήστους. καὶ ἐν καιρῷ συμφορᾶς τινος ἐπελθούσης τῇ πόλει, λοιμοῦ λέγω, ἢ τοιούτου τινὸς, ἔθυον τούτους ἕνεκα τοῦ καθαρθῆναι τοῦ μιάσματος, οὓς ἐπονόμαζον καθάρματα.* Schol. Aristoph. Equit. Act. III. scen. ult. Quæ illustrant illa cap. ult. *Massilienses, quoties pestilentia laborabant*, &c. Quamquam ominosum mortuum tangere, imo domum funestam ingredi, adeo ut mirum quam formidarint busta aut sepulcra. Theophr. Char. περὶ δεισιδαιμ. *Καὶ οὔτε ἐπιβῆναι μνήματι, οὔτ' ἐπὶ νεκρὸν ἐλθεῖν.* Gellius lib. 10. cap. 15. *Locum, in quo bustum est, numquam ingreditur: mortuum numquam attingit.* Apul. Apolog. *omnia noctium occursacula, omnia bustorum formidamina, omnia sepulcrorum terriculamenta.* Ammian. lib. 31. WOUWEREN.

Nec à puero quidem te vindicasti] Scilicet, Gythone. Infra hoc capite, *Neque puero, neque puella bona sua vendere potest.* Uterque locus respicit verba Gythonis superius relata cap. CXXVIII. *Hoc nomine tibi gratias ago, quod me Socratica fide diligis. Non tam intactus Alcibiades in praeceptoris sui lectulo jacuit.* ERHARD.

Caballus in Clivo] Ovidius Rem. Amor. vers. 394.

Principio clivi noster anhelat equus. PITH.

Est hoc παροιμιῶδες. quod proverbium aliter extulit Ovidius in I. Remed. vers. 394. Casaubon. Comment. in Pers. in prolog. ERHARD. Vide supra ad cap. 47.

Deos iratos extricasti] Lege, *excitasti.* WOUWER. ERHARD.

Ac pœnas] Hæc quoque desunt antiquis editionibus.

Impulitque] Vide ad cap. 16.

Harundinem] *Harundo*, virga, Janitoris gestamen, ostio appendi solita. GLOSSÆ. Lege, *arundinem de bostio.* BRASSICAN.

Rapuit ostio] Lege, *rapit ocyus.* AURAT. Prima editio & Tragur. *rapuit ostio.* De *arundine* vide supra ad cap. XCVIII.

Mulcavit] Alii, *mulctavit.* alii, *multavit.* TORNÆS. Vide ad cap. 95.

Primo ictu] *Ictu* ignorant editiones prima & Sambuci & Tragur. Acidalius vero ad Vellej. Paterc. lib. I. cap. 8. pag. 178. mallet legere, *nisi primo ictu harundo quassata, verberantis impetu minuisset.*

Mascarpionem] Alii, *masturbatorem.* alii, *masturratorem.* alii, *masturbionem.* PATISSON. Vet. cod. *masturbatorem.* vide tamen, num retineri possit vulgata lectio, *mascarpionem.* SAMBUC. Alii, *masturbatorem.* Lege, *masturbionem*, vel, *mastuprationem.* Philoxenus Gloss. *Masturbat, manuturbat*, δέφει, καὶ δέφεται. ἐστὶ δὲ ῥῆμα κοινόν. Aliud Glossar. *Mastuprari*, δέφεσθαι, ut id dicat de calamitate Sicula. Jungermannus. Jac. Gaudentis lib. 3. Aer. aur. Poetar. *Masturbari, id est, virilia turpiter turbare.* Alexander Poeta apud Bedam in Proverbiis Poetarum;

Monstripare monstro nihil est corruptius isto.

Lege, *Manstupro monstro.* ERHARD. Alexander Poeta apud Bedanum in Proverbiis ab Erhardo adducitur. At is noster Philippus Galterus est, cujus verba lib. I. Alexandreidos ita leguntur:

——— *Noctis*

Monstripara monstro nihil est. ———

Facessat igitur & in Morboniam abeat monstrosa correctio; *Manstupro monstro*, &c. Locus ille plane alienus, & huc minime trahendus. WEITZ. *Masturbatorem*, Sambuc. cod. *marscarpionem*, Trag. cod. & vett. nonnulli: unde Nobil. Heinsius, *marsupionem* pro marsupium, marsupio; sic *saxiperium* pro saxiperio, & sexcenta alia. BOSCH.

Obscuratum] Alias, *obvelatum.* BRASSICAN. Nihil opus correctione. *Obscurare* caput est obvolvere, Horat. lib. II. Sat. VII. vers. 55.

——— *Odoratum caput obscurante lacerna.*

Ita & cape Valer. Flacc. lib. III. vers. 526.

——— *Ad obscura decurrens cingula mamma.*

ubi nihil mutandum. ita supra cap. 105. *non adumbrata nota.* BURM.

Pulvinum] Alii, *pulvinar.* PATISSON. Plaut. Casina. Act. III, sc. 2. *subducam navim in pulvinaria.* BRASSICAN.

Altera

inclinavi. Nec minus illa fletu confusa altera parte lectuli sedit, aetatisque longae moram tremulis vocibus coepit accusare, donec intervenit sacerdos, &c, [a] Quid vos, inquit, in cellam meam, tamquam ante recens bustum, venistis? utique die feriarum, quo etiam lugentes rident, [b] O, inquit, ô Enothea, hunc adolescentem quem vides, malo astro natus est: nam neque puero, neque puellae, bona sua vendere potest. Numquam tu

[a] ENOTHEA [b] PROSELENOS.

Altera per te lectuli] Lege, *altera parte lecti*. AURAT.

Ætatis longa moram] Biturig. *nomen*. Pith. PATISSON. Veturia Coriolani apud Livium lib. 2. cap. 40. *In hoc me longa vita & infelix senecta traxit.* Juvenal. Satyr. 10. vers. 243.

Hæc data pœna diu viventibus, ut renovata
Semper clade domus multis in luctibus, inque
Perpetuo mœrore, & nigra veste senescant, &c.

Et vers. 255.

Quod facinus tandem tam longo admiserat ævo?

Mimus Publianus:

Heu quam pœnitenda incurrunt homines vivendo diu.

Luciani:

Ἀλλά μι μὴ κλαίοις, καὶ γὰρ βιότοιο μετέσχον,
Παῖζον, καὶ παῖζον τῶν βιότοιο κακῶν.

Seneca pulchre de improbissimo & perditissimo dixit: *O dignum hominem, qui vita dederetur*, &c. BRASSICAN. Prudent. in Hymn.

Absolvas precor optime
Hujus nunc animæ moras.

Seneca Troade vers. 939.

Abrumpere ense lucis invisæ moras.

Val. Flaccus lib. 6. vers. 733.

Sæva quidem lucis miseris mora. ———

Idem Seneca eadem Troad. vers. 1169.

Ubi hanc anilis exspuam lethi moram.

Zinzerling Miscellor. Crit. lib. 3. cap. 14. ERHARD.

Quid nos, inquit] Lege, *quid vos*. AURAT.

Ante recens bustum] Id est, flentes, ut solent ante rogum. vide Gronov. lib. 11. Observ. cap. 12.

Utique die feriarum, quo etiam lugentes rident] Hæc in aliis desunt. PATISSON. Non absimiliter Tacitus lib. IV. Annal. cap. 70. *Ubi inter sacra & vota, quo tempore etiam profanis abstinere verbis mos est, vincla & laqueus inducantur.* PITH. Val. Maximus libr. 1. cap. 1. exemplo ult. *Quanto nostræ civitatis Senatus venerabilior in Deos? qui post Cannensem cladem decrevit, ne matronæ ultra trigesimum diem luctus suos extenderent, uti ab his sacra Cereris peragi possent*, &c. Nec apud Romanos tantum, sive Ethnicos, sed etiam Judæos. In Protevangelio Jacobi; ἤγγικεν ἡμέρα Κυρίου, καὶ οὐκ ἔξεστί σοι πενθεῖν. Vide Historiam Judith. ERHARD. Desunt in Trag. & primis editionibus.

O, inquit, Genothea] Ita vet. cod. vulg. *Genotra*. sic mox vet. codex, *ô Genothea*. SAMBUC. *O Enthea*, legendum esse, ratio postulat. Magi, ut hæc anus, dicuntur ἔνθεοι. Lycophron Alexandra, & ibi Isaac Zetzes. Ausonius, Epigr. 106.

——— *Velut enthea dæmone Mænas.*

Neque tamen *Oenothea* male, propter ebrietatem, cujus hic mentio crebra. BOURDELOT. Scribe, *ô, inquit, Oenothea* cum Leid. cod. & sic aliis locis. In Sambuci codice legitur *Genotheas*, sed male. BOSCH. Recte Bosschius. Est enim nomen ridiculi caussa compositum à vino & sacris.

Hunc adolescentem, quem vides] Sic vet. ex. & est Antiptosis: ut, *Urbem quam statuo vestra est.* Virg. PITH. Græcis & Latinis usitatissima constructio, quam plurimi Viri docti illustrarunt. vide inter alios Manutium ad Cicer. lib. IV. ad fam. Epist. 1. Munker. ad Hygin. fab. XXXIV. & CCLXXIV. Gronov. ad Senec. Herc. Oet. vers. 410.

Malo astro natus] Isidorus lib. 10. cap. 1. *Astrosus ab astro dictus, quasi malo sidere natus.* WOUWER. Adagium est? *quarta luna natus.* BRASSICAN. Id est, ut Plautus ait, *Diis iratis* (sive *inimicis*) *omnibus.* ERHARD. Ovidius in Ibim:

Natus es infelix (ita Di voluere) nec ulla
Commoda nascenti stella levisve fuit.
Non Venus adfulsit, non illa Juppiter hora.

Jovis enim & Veneris sidera benigna sunt nascentibus & salutaria. Contra stella Saturni malefica est, quibus in ortu irradiaverit. Propertius lib. IV. Eleg. 1. vers. 106.

Et grave Saturni sidus in omne caput.

Scholiast. Juvenal. ad Satyr. 7. WEITZ. Vetus Scholiastes Statii ad lib. III. Theb. vers. 367. *Diis invisum* interpretatur *malo astro natum*, ubi vide Barthium. & ad lib. IV. vers. 760. hinc Propertius lib. IV. eleg. 1. 119.

——— *Nunc ad tua devehor astra.*

Id est, ad nascendi sortem; sed hæc obvia.

Neque puero, neque puella] Lege, *puero, puellave.* AURAT. Scribe, *nam neque puero, neque puella.* BRASSICAN.

Bona sua vendere] Tibull. libr. 1. El. VII. vers. 39.

Quid tenera tibi conjuge opus? tua si bona nescis
Servare, ah frustra clavis inest foribus.

Plaut. Casin. Act. II. sc 8. *Ut ego hodie Casinam deosculabor, ut mihi bona multa faciam clam meam uxorem.*

tu hominem tam infelicem vidisti. lorum in aqua, non inguina habet. Ad summam, qualem putas esse, qui de Circes toro sine voluptate surrexit? [a] His auditis Enothea inter utrumque consedit, motoque diutius capite, [b] Istum, inquit, morbum sola sum, quae emendare scio. Et, ne putetis perplexe agere, rogo, ut adolescentulus mecum nocte dormiat, nisi illud tam rigidum reddidero, quam cornu.

Quidquid in orbe vides, paret mihi; florida tellus,
Quum volo, spissatis arescit languida succis,
Quum volo, fundit opes scopulis. atque horrida saxa
Nilia-

[a] POLYÆNOS. [b] ENOTHEA.

rem. PITH. Vide supra ad cap. 75. & 105.

Lorum in aqua, non inguina] Martialis libr. VII. Epigr. LVIII.

—— *Malidoque simillima loro*
Inguina. ——

Et lib. X. Epigr. LV.

Loro cum similis jacet remissus. PITH.

Mart. lib. 1. epig. 61. lib. 7. ep. 58. lib. 10. ep. 55. WOUWEREN. Lips. lib. 2. Epist. Quæst. cap. 25. WEITZ.

De Circes thoro] Phryne de Xenocrate dicebat. *se non à viro, sed à statua, exire.* Diogenes Laërt. & Val. Max. lib 4. cap. 3. Seneca Controversiis: *Tamquam à Sacerdote abiit.* Simile quiddam est apud D. Hieronymum ad Salvinam. Plautus Bacchid. Act. 1. sc. 1. *Lectus ipse malitiam suadet.* Cicero pro Murana cap. 5. *In Asia continenter vixisse laudandum est.* Et Poeta damnat eam, quæ etiam privignum Phædræ à puriore vitæ instituto dimovere potuisset. BRASSICAN.

Sine voluptate surrexit] Lamprid. Heliogab. cap. 30. *Mulieribus uteretur & ipse & amici cum jurejurando, quod efficerent voluptatem.* Apul. lib. 11. Met. *& libidinem incitantes, & voluptatem integrantes.* PITH. Arnobius lib. V. pag. 158. *Sed cum obluctatus diu id, quod sibi promiserat, obtinere nequisset, voluptatem in lapidem fudit victus*, ubi Elmenhorstius ex Hygino similem affert locum. CUPERUS.

Surrexit] Ita Ovid. III. Am. eleg. VII.

Sic flammas aditura pias æterna Sacerdos
Surgit, & à caro fratre verenda soror.

Motoque diutius capite] Alii, *diu.* TORNÆS. Ovid. Epist. XIX. Heroid. vers. 45.

Annuit illa fere: non nostra quod oscula curet,
Sed movet obrepens somnus anile caput.

Emendare] Propria Medicorum vox, ita Plinius *emendare dolores capitis*, & similia, sæpe dixit.

Perplexe] Terent. Eunuch. Act. V. sc. 1. *Pergin' scelesta mecum perplexe loqui?* Livius lib. XXXIII. 34. *Nihil tam perplexe, ut ante, cum dubia res incolumi Philippo erant, sed aperte pronuntiatum.* & ita ille sæpius. Senec. Hippol. 855.

Perplexa verba magnum nescio quid tegunt.

Adolescentulus] *Adolescentulus tuus*, Leid. cod. recte. BOSCH. Suspecta hæc vox Barthio lib. XXIII. Advers. cap. 24. quippe anus ignorabat, Encolpio ullum adolescentulum in deliciis esse.

Mecum nocte dormiat] Aliis deest, *nocte.* TORNÆS.

Illud tam rigidum] Alii, *illum.* PATISSON. C. Aurel. Acut. pass. lib. 3. *Tensionem autem veretri fuisse nimiam, ut cornu putaretur.* WOUWEREN. Abruptus sermo, ut ille apud Virgil. 1. Æn. vers. 135.

Quos ego! sed motos præstat componere fluctus.

ERHARD. Propria vox Ovid. III. Amor. 7.

Quæ nunc ecce vigent intempestiva, valentque.

ubi vide quæ notat Heinsius, & præsertim Ovidii alterum locum lib. II. fast. 346.

Et rigido cornu durius inguen erat.

de cornu vide supra ad caput. XLIII. *illud* vero egregie explicat Herald. ad Martial. lib. IX. 69.

Quicquid in orbe vides] Lambinus pag. 285. DANIEL. Prorsus his gemina apud Tibull. lib. 1. eleg. 2. WOUWEREN. Circes veneficia apud Homerum Odyss. κ. BRASSIC. Saga mulier. Scalig. in Catal. Ejusmodi veneficam, qualem hic Petronius, effinxere etiam Tibullus, Lucanus, Martialis, Apulejus, Claudianus. Delrio ad Claudian. 1. in Ruffin. Raderus ad Martial. lib. 9. epigr. 22. multis. Barth. ad Claudian. 1. in Rufin. vers. 146. & sequent. ERHARD.

Spissatis] Alii, *siccatis.* PATISSON. *Siccatis* Lambinus ad Horat. Epod. 5. ex codice Meminii. & Delrio ad Claud. 1. in Rufin. ex veteri libro restituunt. imitatus Ovidium, qui lib. II. Met. vers. 211.

Fissaque agit rimas & succis aret ademtis.

Sulcis] Alii, *succis.* PATISSON.

Fundit aquas] Alii, *opes.* TORNÆS. *Aquas* Delrii codex, sed sequenti versu sequitur, & passim fruges *opum* & *divitiarum* nomine veniunt, quas tellus parens ex gremio suo *fundit*, ut proprie loquuntur veteres, ejus liberalitem indicantes. supra cap. 128. Cicer. de Natur. Deor. lib. II. cap. 32. *Gravidata seminibus omnia parit & fundit ex se*, alludens ad puerperium, quo etiam funditur homo ex matris alvo. vide ad Phædr. lib. III. fab. 15. Egregie idem

Cicero

Niliacas jaculantur aquas: Mihi pontus inertes
Submittit fluctus: Zephyrique tacentia ponunt
Ante meos sua flabra pedes: Mihi flumina parent;
Hyrcanaeque tigres, & jussi stare dracones.
Quid leviora loquor? Lunae descendit imago
Carminibus deducta meis: Trepidusque furentes
Flectere Phoebus equos revoluto cogitur orbe.
Tantum dicta valent. Taurorum flamma quiescit
Virgineis exstincta sacris. Phoebeia Circe

Car-

Cicero de Senectute cap. xv. de Terra. *Quæ cum gremio mollito & subacto semen sparsum excepit, primum id occæcatum cohibet, ex quo occatio (quæ hoc efficit) nominata est: deinde tepefactum vapore & compressu suo diffundit, & elicit herbescentem ex eo viriditatem, quæ nixa fibris stirpium sensim adolescit, culmoque erecta geniculato, vaginis, jam quasi pubescentibus, includitur, è quibus cum emerserit, fundit frugem spici ordine structam.* Porro illud *scopulis*, quod primæ editiones & Tragurianus codex habent, hic minus videtur concinnum Mallem

Cum volo, fundit opes populis; atque horrida saxa
Niliacas. &c.

sententia clara. BURM.

Fundit aquas scopulus] Ita conjectura ducti scripsimus, vulgo, *scopulis*. SAMBUC. Alii, *fundit aquas scopulus, atque horrida saxa Niliades*, &c. PATISSON.

Horrida] Lambinus & Delrius ex suis codicibus exhibent *arida*, quod placet, quia melius aquis opponitur.

Niliades] Alii, *Niliacas*. TORNÆS. Delrius *Niligenas*. Forte pro *nubigenas*, ut Statius lib. I. Thebaid. vers. 365.

Miratur modo nubigenas è montibus amnes
Aure pavens.

Niliades habent editiones priscæ & Tragur. Heinsius in margine notaverat, forte *elicitas*. Sed *Niliacas* potuit dixisse pro fæcundantibus terram. BURM.

Mihi flumina parent] Apoll. Arg. libro 3. de Maga vers. 532.

Καὶ ποταμοὺς ἵστησιν ἄφαρ κελαδεινὰ ῥέοντας,
Ἄστρα τε καὶ μήνης ἱερῆς ἐπέδησε κελεύθους.

WOUWEREN. Similia Apollonium Medeæ tribuere lib. IV. Arg. vers. 442. notavit Amplissi. Cuperus.

Et jussi stare leones] Alii, *jussi & servire Dracones*. TORNÆS.

Luna descendit imago Carminibus deducta meis] Lucian. Philopseud. καὶ τὴν Ἑκάτην ἀνάγῃ παρέσας, καὶ τὴν σελήνην κατασπῶν. Horat. 5. Epod. Apul. Mil. 1. Stat. lib. VI. Theb. vers. 687.

——— *Thessala victrix*
Ridet anhelantes audito carmine bigas.

Schol. Apollon. ad lib. III. Arg. vers. 532. Τοῖς δὲ τὰς ἐκλείψεις ἡλίου καὶ σελήνης καθαιρέσεις ἐκάλουν τῶν θεῶν. τὸ παλαιὸν ᾤοντο αἱ φαρμακίδες τὴν σελήνην καὶ τὸν ἥλιον καθαιρεῖν. Cleomedes: ὁπόταν ἐκλείπῃ ἡ σελήνη, ὅτι φαρμακίδες εἰσὶν αἱ καθαιροῦσαι αὐτήν. Ideo tinnitu æris & clamoribus defectum Lunæ adjuvabant. Ovid. Medic. Facei vers. 41.

Et quamvis aliquis Temesæa removerit æra,
Numquam luna suis excutietur equis.

Seneca Hippol. vers. 790.

At nos, solliciti lumine turbido,
Tractam Thessalicis carminibus rati,
Tinnitus dedimus, tu fueras labor.

Quia multis in locis Græcorum vetustissimi æris sonos tanquam rem validissimam adhibere soliti. Macr. Saturn. libr. 5. cap. 19. quem vide. WOUWEREN. Quod tum credebant fieri, cum objectis umbris eam videbant deficere. quod cum fieret, pulsabant æra, quod antidotum habuere contra artes sagarum. vide Rader. ad Martial. lib. 9. epigr. 23. Magi gloriantur, se posse Lunam cœlo deducere, posse carminibus agere astra, ut descendant ad jussa. Chymici Planetarum spiritibus tam familiariter utuntur, ut spiritibus mineralium illos, quomodo lubet, præficiant. Jo. Seguinus in Excursu in Battologiam Quercetani de Alchymia cap. 8. ERHARD. Paschalius in nominato Coronarum & vere tessellato opere libr. 9. cap. 20. WEITZ. Eleganter Tibullus lib. 1. el. 2.

Hanc ego de coelo ducentem sidera vidi,
Fluminis hæc rapidi carmine vertit iter.

BOSCH.

Trepidusque furentes] Lege, *furentis*, ex vet. cod. Delrio ibid. ERHARD.

Taurorum flamma quiescit] Lege, *taurorum ut flamma quiescat*. Delrio. ERHARD. Respicit haud dubie ad Medeam, dum Taurorum in Colcho flammam repressit. Apoll. lib. III. Arg. vers. 530. CUPERUS

Phoebeia Circe] Lege, *Phoebeaque Circe*. Delrio ibid. ut infra in Fragmento.

Sic Phoebas chelys. ———

Illud tamen & MS. Bongarsianus agnoscit, & Valerius Flaccus lib. 1. Argon. vers. 228. dixit, *Phoebeius*

Carminibus Magicis socios mutavit Ulixis.
Proteus esse solet, quidquid libet. His ego callens
Artibus Idaeos frutices in gurgite sistam,
Et rursus fluvios in summo vertice ponam.

CXXXV. [a] Inhorrui ego, tam fabulosa pollicitatione conterritus, anumque inspicere diligentius coepi. [b] Ergo, exclamat, ô Enothea, imperio para te: [c] detersisque curiose manibus, inclinavit se in lectulum, ac me semel iterumque basiavit. Enothea mensam veterem posuit in medio altari, quam

a POLYÆNOS. b PROSELENOS. c POLYÆNOS.

Idmon. ERHARD. *Phoebeaque Circe* Memm. & Leid. cod. BOSCH.

Socios mutavit Ulyxis] Virgil. Eclog. VIII.

Carminibus Circe socios mutavit Ulyssis. PITH.

Protheus] Lege, *Proteus.* BRASSICAN.

Callens artibus] Ita Latinos locutos docuit Munkerus ad Hygin. fab. CXXVI. & Barth. VII. Adversar. 19.

Idao frutices] Sic vet. exemplar, alii, *Idaos*, alii, *Idaos latices.* PATISSON. Nemesianus Eclog. IV.

Cantavit, quod luna timet, quo rumpitur anguis,
Quo currunt scopuli, migrant sata, vellitur arbos.

Claud. libr. 1. in Ruf. Virgil. Æneid. Lucan. libr. 6. Manil. lib. 1. WOUWEREN. Vide Joan. Bochium ad Psalm. 113. pag. 595. & seq. Lambinum ad Horat. Epod. 5 pag. 356. WEITZ. Ita omnes editiones antiquæ, & ita supra cap. 128. *flores de Idao vertice fusos* dixit. Barth. ad Claudian. libr. 1. in Rufin. vers. 158. legit *Ægeo frutices in gurgite sistam.* Ad hoc autem magiæ genus alludere Christum, apud Lucam cap. XVII. vers. 6. existimat Pricæus

Latices] Alii, *frutices.* TORNÆS.

Et rursus fluvios] Hadrian. Junius Cent. quinta, adag. dec. septimo. WEITZ.

Inhorrui ergo] Forte, *ego.* SAMBUC.

Tam fabulosa] Alii, *tali fabulatione.* TORNÆS. *Salutatione*, etiam apud Ambrosium 104. DELBEN.

Coepi] Editio prima & Tragur. *incepi.*

Inspicere] Proprium metoposcoporum verbum Sueton. Tito, cap. 2. *Metoposcopum à Narcisso Claudii liberto adhibitum, ut Britannicum inspiceret.* vide Pontan. ad Macrob. lib. II. Saturn. cap. 2. CUPERUS. Vide & Gell. lib. V. cap. 5. Livius lib. VI. cap. 41. *est aliquis qui se inspici, qui astimari fastidiat.*

Parete] Alii, *parate.* Pith. PATISSON. Lege, *parete.* BRASSICAN. Lege, *parate.* Valerianus Cimelens. de Bon. Discipl. *Qua in tantum imperio animum parant.* Goldast. in Notis. mox Petron. *Servio ego imperio.* An huc juvat illud Terentii? Andr. Act. 1. sc. 5. *Uxor tibi ducenda est, Pamphile, hodie, inquit, para.* Jungermann. ERHARD. Tragur. *parete*, post hoc verbum sequentia primæ editiones & Traguriensis hoc modo exhibent. *Mox incincta quadrato pallio, cucumam ingentem foco apposuit, detersisque curiose manibus inclinavit se in lectum, ac me semel iterumque basiavit, simulque pannum de carnario detulit furca, in quo faba erat ad usum reposita. Ut solvit ergo.* BURM.

Inclinavit se in lectulum] Apul. *Inclinatam dolio pronam uxorem fabre superincurvatus secure dedolabat.* PITH.

Mensam veterem] Ἐσχάραν Tertull.

——— *Festas exstruet alte*
Cespitibus mensas. ———

Lusit Ovid. lib. 1. Amor. eleg. 4.

Tange manu mensam, tangunt quo more precantes,

optime Festus, quem vide. Aristoph. Ἀχαρ. τὴν ἐσχάραν μοι δεῦρο καὶ τὴν ῥιπίδα. Schol. ἐσχάρα τὸ νῦν καλούμενον ἄρυλα. Prudent. contra Symmach.

Omnibus ante pedes posita est sua cuique vetusta
Arula. ———

Vocatur & *altarium.* Glossæ: *Altarium*, ἐπιβωμός. Auson. Ephem.

Foculamque vivi cespitis
Vanis relinquo altaribus.

Nam & *foci* ἐσχάραι, ut Glossæ exponunt. Ovid. lib. 4. Metam.

——— *Focos totidem de cespite ponit.*

Stat. 4. Theb.

——— *Ara profunda*
Erigitur Cereri.

Lutacius: *Tria sunt in sacrificiis loca, per qua piationem facimus. Scrobiculo facto inferis aris tribus sacrificamus, calestibus, exstructis focis, unde etiam nominata sunt altaria, ad qua sacrificantes manus porrigimus in altum.* Lege, *Scrobiculo facto inferis, aris terrestribus sacrificamus, calestibus exstructis focis.* hæc vera est lectio, quam nos eruimus. Festus: *Altaria ab altitudine dicta sunt, quod antiqui diis superis in ædificiis à terra exaltatis sacra faciebant, diis terrestribus in terra, diis infernalibus in effossa terra.* Sane hoc veteres sollicite servasse, ex Homero apparet. Heliod. lib. 9. Lucian. Necromant. Apul. Mil. lib. 1. *Devotionibus sepulcbralibus in scrobem procuratis.* lib. 12. de Pag. Sacrif. C. Theod. *Redimita vittis arbore, vel erecta effossis ara cespitibus.* Juvenalis Satyr. 12. Horat. Sat. lib. 1. Ecl. 8. WOUWEREN.

Vivis-

quam vivis implevit carbonibus, & camellam etiam vetustate ruptam pice temperata refecit. Tum clavum, qui detrahentem secutus cum camella lignea fuerat, fumoso parieti reddidit: mox incincta quadrato pallio cucumam ingentem foco apposuit, simulque pannum de carnario detulit furca, in quo faba erat ad usum reposita, & sincipitis vetustissima particula mille plagis dolata. Ut solvit ergo licio pannum, partem leguminis super mensam effudit, jussitque me diligenter purgare. Servio ego imperio, granaque sordidissimis putaminibus vestita curiosa manu segrego. At illa inertiam meam accusans improba tollit, dentibusque folliculos perite spoliat,

Vivis implevit carbonibus] Alii, *bivis*. PATISSON. Sic recte legitur; male in duobus *bivis*. Sic in Pertinace Capitolinus, *vivacissimi carbones*, dixit. BOSCH. Ita Horat. lib. III. od. 21. dixit *vivas lucernas*, pro accensis & lucentibus.

Camellam] Vas. mox; *infra manus meas camellam vini posuit*. Ovid. lib. 5. Fastor.

Dum licet, adposita veluti cratere camella
Lac niveum potes purpureamque sapam.

Turneb. Adversar. lib. 26. cap 7. ERHARD.

Temperata] id est, subacta. vide Barth. ad Stat. II. Theb. vers. 130.

Camella lignea] Sacrificiis lignea vasa adhibita, vel hinc lucet, tum quod Festus: *patella, vasa picata sacrificiis apta*. Frequens usus vasorum Samiorum in sacris. Plaut. Capt. *at ea non tantum operis figlini, sed lignea*. Cic. ad Q. Fr. WOUWEREN.

Quadrato pallio] Athenæus, *Τῶν δὲ ἄλλων Ῥωμαίων οἱ μὲν θεῶν ἀγάλμασι τρετετιχήκασι, οἱ δὲ λοιποὶ μεταμφιεσάμενοι τετράγωνα ἱμάτια, τὰς ἐξ ἀρχῆς πατρίδας πάλιν ὀνομάζουσιν* PITH. Tertullianus etiam in lib. de Pallio *quadratam justitiam* vocat. id quod nunc omitto, quoniam apud autorem hunc, nisi fallor, rem exactissime interpretatus sum: nec metuo, qui diversum sentiat, modo recte sentiat. BRASSICAN. Tertull. de Pall. cap. 1. WOUWEREN. Vide Ferrar. de re Vestiar. libr. 1. cap. 3. & Salmas. ad Tertull. pag. 111.

Cucumam] Ahenum est aquæ calefaciundæ. unde Martialis; *cucumam fecit Ibacilius*. Browerus Notis ad Fortunatum lib. 6. poem. 10. Ejus diminutivum *cucumion*: quod apud Arrianum Dissert. Epicteti; *δεῖ αὐτὸν ἔχειν κουκκούμιον, ὅπου θερμὸν ποιήσει τῷ παιδίῳ, ἵν' αὐτὸ λούσῃ*. Politianus Miscellan. cap. 30. & aliud *cucumula*, de quo infra. ERHARD. Vide Gothofredum ad leg. 1. §. 3. ff. ad L. Corn. de Sicar. hinc Gallos formasse suum *coquemar*, docuit Menagius in Originibus linguæ Francicæ.

Pannum] Alii, *panarium*. PATISSON. Sacculum ex panno. ERHARD.

De carnario] Vide supra ad cap. XLV. egregie Ovidius lib. VIII. Metam. vers. 647.

——— *Furca levat ille bicorni*
Sordida terga suis, nigro pendentia tigno:
Servatoque diu resecat de tergore partem
Exiguam, sectamque domat ferventibus undis.

Faba ad usum reposita] Forte, *ad esum*. DELBEN. Nil muta: id est, ad victum quotidianum. Nam *uti* pro *edere* ponitur. Sueton. Domit. XVI. Ter. Heaut. Act. V. sc. II. vers. 24. adde Gronov. de Pecun. Veter. lib. II. cap. 7. *Usus* præterea ponitur pro quotidiana vivendi ratione. Quintil. Declam. V. *Non cum usu nunc vestro, non cum moribus, loquor*. CUPER. *Usus* etiam notare posset medicinam, quam languidæ & funeratæ parti facere consueverat. Certe Serenus Sammon. cap. XXXVII. ad tumores testium fabam commendat:

Aut faba cum tepidis Bacchi decocta fluentis.

BURMAN.

Sincipitis vetustissima particula] Porcini scilicet, de quo vide Casaubon. in Persii Sat. 6. sic mox; *coæquale natalium suorum sinciput*. ERHARD. Calvarium innuit humanum, cujus usus in Magicis frequentissimus. Apulej. Apologia & libr. II. Milesf. HEINS. Wouwerus de Polymath. cap. X. intelligit sinciput porcinum: nam suillam durabant sale pauperiores, & in usus quotidianos adservabant, ut scribit Varro II. de re rustica, & auctor Moreti. Unde ait *mille plagis dolatam*, id est, cui sæpius particula præscissa: subjungit enim, *dum illa carnis paullulum delibat, & coæquale natalium suorum sinciput in carnarium furca reponit*. Inde ipsa pars suillæ, ita adservata, *succidia* antiquis appellata, ut notant Grammatici. BURM.

Super mensam effugit] Lege, *effudit*. AURAT.

Putaminibus] Rarum est hoc, *putamina* leguminum dici, sed non ineruditum. Plinius libro 18. cap. 10. fabam cum suis valvulis *cutem* vocat, Marcellus Medicus *pellem*, Serenus Sammonicus cap. 50. Corn. Celsus *involucrum*, Lucretius *vestem*, Plinius non semel *tunicas*. qui & *evalvari*, id est, valvulis exui, dixit. BRASSICAN.

Improba] Prima editio & Sambuci, *improbat*.

Folliculos] *Folliculus* fabæ est *λόπιμοι*: *siliqua* est, quæ

ſpoliat, atque in terram veluti muſcarum imagines deſpuit. Mirabile quidem paupertatis ingenium ſingularumque rerum quaſdam artes *fames edocuit.* *

Non Indum fulgebat ebur, quod inhæſerat auro,
Nec jam calcato radiabat marmore terra,
Muneribus deluſa ſuis: ſed crate ſaligna
Impoſitum Cereris vacuae nemus, & nova terrae
Pocula,

quæ fabas plures continet, Græcis λοβὸς: *valvula* eſt λέπος, cortex. ERHARD.

Perite ſpoliat] Vet. cod. MS. *pariter ſpoliat.* TORNÆS. & SAMBUC. Lege, *perite deſpoliat.* Stewech. ad Apul. lib. 1. de Aſin. Recte, *perite ſpoliat.* *Perite* reſpondet ei voci, quæ anteceſſit, *inertiam*, quam propriiſſime hoc loco accipit pro imperitia, inſcitia. ERHARD. Tragur. *pariter.*

Veluti] In aliis deeſt. PATISSON.

Mirabile quidem] Muncker. ad Fulgent. Virgil. Contin. pag. 140. legit *quiddam.* de voce *ingenii* vide ſupra ad cap. CXIX. *ingenioſa gula eſt.*

Miſerabile quidem paupertatis ingenium] Forte hic interponendum Epigramma illud ex fragmentis.

Omnia, quæ miſeras poſſunt finire querelas.

DOUZA F. Ita Socrates Xenophontis appellat πενίαν, σοφίαν αὐτοδίδακτον. Qua de re multa ſcribit L. Apulejus in 1. Apologetic. BRASSICAN. *Paupertas invenit artes.* Claudian. *Ingenioſa egeſtas.* Theocritus piſcatoribus;

Ἁ πενία, Διόφαντε, μόνα τὰς τέχνας ἐγείρει.

Manilius lib. 1. verſ. 80.

Et labor ingenium miſeris dedit, & ſua quemque
Advigilare ſibi juſſit Fortuna premendo.

Apulejus Apologetico; *Paupertas priſca apud ſæcula omnium conditrix, omnium artium reparatrix.* Mille talia apud Scriptores. Vide Dominici Nani Mirabellii & Joſephi Langii Polyantheam, Ant. Bernhardi Mirand. Flores Poëtar. verbo *Paupertas*, Frid. Taubmanni Not. in Plaut. Stich. Act. 2. ſc. 1. Exſtant & libri *De bono paupertatis*, ad quorum mentionem Nicolaus Abbas Panormitanus in Gloſſ. jur. Canon. ita ἐπιφωνεῖ; *A tali bono cuſtodi nos Domine.* ERHARD. Archytæ Pythagorei eſt:

Χρεία πάντ' ἐδίδαξε· τί δ' οὐ χρεία κεν ἀνεύροι.

Manilius libr. 1. verſ. 80. Adi Caſauboni Clariſſimi Commentarium ad Perſii prologum. WEITZ.

Singularumque] Alii, *ſingulariumque.* TORNÆS. Lege, *ſingulareſque.* AURAT. Vet. cod. *ſingularumque rerum.* SAMBUC. Prima editio, *ſingularemque rerum quaſdam artes.* Sambuci, *ſingulariumque rerum quadam artes.* Tragur. *ſingularumque rerum quaſdam artes.* omnes autem ignorant *fames edocuit*, quæ neque Patiſſonii, neque Wouwerii, habent, ſed Gonſalius de ſuo addidit.

Quaſdam artes] Alii, *quadam certis.* PATISSON. Vulgo, *quaſdam.* SAMBUC.

Indum non fulgebat] Alii, *non nitidum.* TORNÆS. Alii, *Indum non.* alii, *nitidum.* PATISSON. In tenuis fortunæ homines. Scalig. in Catal. ERHARD.

Indum ebur] Sidon. carm. 2.

Indus, odorifero crinem madefactus amomo,
In tua lucra feris exarmat guttur alumnis,
Ut pandum dependat ebur, ſic trunca reportat
Boſporeis elephas inglorius ora tributis.

Et carm. 5.

——— *Fert Indus ebur.* ———

Quintilianus Architremius in Cleopoli.

Inda ebore, argento Sardinia. ———

Savaro Notis ad Sidonium. ERHARD.

Calcato] Alii, *ſalcato* TORNÆS. Vetus codex, *ſalcato.* SAMBUC. Senec. Epiſt. XVI. *Ut terram marmoribus abſcondas, non tantum habere tibi liceat, ſed calcare divitias.* WOUWEREN.

Mermore terra] Lege, *marmore.* AURAT. Cic. in Paradox. cap. 6. *Illi aurata tecta in villis & ſola marmorea facienti*, &c. ERHARD.

Impoſitum Cereris vacua nemus] Lege, *Cereris nemus, baca, & nova terra Pocula.* Palmer. in Spicileg. vel, *Cereris munus vacua, & nova.* Jungermann. ERHARD. Nob. Nicolaus Heinſius me hic legendum eſſe docuit:

Impoſitum Cereris flava penus.

Sic *flava Ceres* ſæpe apud Poëtas, Virgilius libr. 1. Georg. verſ. 96.

——— *Neque illam*
Flava Ceres alto nequicquam ſpectet Olympo.

Ubi Servius: *Flava dicitur propter ariſtarum colorem in maturitate.* Tibullus lib. 1. Eleg. 1.

Flava Ceres, tibi ſit noſtro de rure corona
Spicea, quæ templi pendeat ante fores.

Ovidius III. Amor. Eleg. X.

Flava Ceres, tenues ſpicis redimita capillos,
Cur inhibes ſacris commoda noſtra tuis?

Auſonius ad Theodoſium.

Agricolam ſi flava Ceres dare ſemina terræ.

BOSCH. Egregia eſt Heinſii emendatio, quamvis poſſet & legi *larga*, quod magis accedit ad vulgatam lectionem. In antiquo voto Fortunæ Prænestinæ apud Pithæum in Catalect. pag. 147.

Qui

Pocula, quae facili vilis rota finxerat actu.
Hinc mollis scillae lacus, & de caudice lento
Vimineae lances, maculataque testa Lyaeo:
At paries circa palea satiatus inani,

For-

Qui larga Cereris messes fructusque renatos
Digerit in pretium,

intelligit noster canistra, quibus Cererem expediebant, teste Virgilio lib. I. Æn. vers. 701. Servius autem ad vers. 706. dicit, & pocula in canistris argenteis apponi, quæ *canistra siccaria* dicantur. Canistra vero e salignis virgultis fieri, docet Palladius in Novemb. tit. XVII. Hinc & *sportulæ* dictæ; de quibus vide Torrent. ad Suet. Domit. cap. VI.

Fixerat actu] Lege, *finxerat*. Persius:

——— *Et acri*
Fingendus sine fine rota. ———

De reperto figlinarum orbe prolixe diximus in Plinii lib. VII. BRASSICAN.

Finxerat actu] Alii, *fastu*. TORNÆS. Vet. cod. *astu*. SAMBUC. *Actu*, hoc est, ut Poëtæ dicunt, ἀγῇ ut, περιδινὴς ἀγῆς. Scalig. in Catal. ad Muret. & post eum Lindenbrog. Var. Lect. in Catal. ERHARD. Traguriens. *facili vilis nota finxerat basta*, sed *actu* rectum. Ita Virgil. Eclog. III.

Lenta quibus torno facili superaddita vitis.

facili torno est simplici, agili, sine multo labore. Ita Tibull. lib. I. Eleg. I.

Ipse seram teneras maturo tempore vites
Rusticus & facili grandia poma manu.

Propert. lib. II. Eleg. I.

Sive Lyra carmen digitis percussit eburnis,
Miramur, faciles ut premat arte manus.

ubi vide Passeratii adnotationes. Ita *facilem canem* dixit Nemesianus Cyneget. vers. 50. & ita supra cap. XXIII. *femore facili, clune agili*. BURM.

Mollis Scylla latus] Alii, *molli stella*. Pith. *mollis tilia*. TORNÆS. Sic Autissiodor. Pit. alii, *hinc mollis scilla latus*. alii, *mollis stella latus*. alii, *mollistella*. alii, *molistella*. alii, *mollis tilia*. PATISS. Lege, *mollisscella*, vel *mollicella*, in quo tamen *i* breve est. AURAT. Lege forsitan, *lacus*. PITH. Non libet meminisse quid alii dixere. restituo ex vestigiis veteris scripturæ, *Hinc mollis stella lacus*. Varro 4. de Ling. Lat. *Lacus, lacuna magna, ubi aqua contineri potest*. Glossæ: λάκκος *lacuna, lacus, cisterna*. hinc *lacarii* λακκοποιοί, qui in iisdem Glossis *lacunarii*. Innuit Petronius prisca ætate non fossis inducta fuisse maria, nec tantis impensis piscinas habuisse, sed contentos lacuna, qualem stillæ confluvia fecerant. Incredibile quanta luxuria piscinas habuerint, quem luxum festive increpat Seneca libr. 2. Controv. I. WOUWEREN. Lege, *hinc mollis tilia lacus*. *Lacus* enim *tilia* mollem & sequacem & lentam esse. Tamen, *& molli stilla lacus*, non reprehendo. Palmer. in Spicileg. Lege, *hinc molli stilla lacus*. Lindenbrog. Var. Lect. in Catalect. ERHARD. Prima editio, & Tragur. *molli scille latus*. Sambuci, *mollis scilla latus*. Forte *hinc mollis scilla lacus*, ut indicet *vinum scillinum*, cujus ratio conficiendi traditur à Columella lib. XII. cap. 33. & Plin. XIV. cap. 16. & Pallad. Julio tit. VI. & Dioscorid. lib V. cap. 26. *Lacus* autem de receptaculo vini est intelligendus, de quo egimus ad cap. LXX. Quia autem hoc vinum erat medicatum, & rusticis familiare, opponitur luxuriæ sequentis ævi, quæ varie inficiebat vina. Hydropem depellere hoc vinum docet Serenus cap. XXVIII.

Sæpe & scillino pelluntur noxia Baccho.

mollem autem *scillam* recte vocat, quia ipsi non inest *vis asperior*, teste Plinio lib. XIX. cap. 5. Quæ hic de piscinis commentatores habent, nihil ad mentem Petronii. BURM.

Candice] Lege, *caudice*. AURAT.

Viminea lances] Alii, *ulminia*. PATISSON. *Vimineo*, Tragur.

Maculataque] Posset exponi rubra, ex colore vini: sed forte scripsit *cumulataque testa Lyæo*, id est, plena & coronata vino. Voces autem *cumulare* & *maculare* confusas à librariis, docere potest Ovidii locus Epist. IX. vers. 20. Ubi vide Heinsii notas. BURM.

Et paries] Autissiod. *at paries, circa*. Pith. PATISSON. Vereor, ne frustra sint, qui hic subtile acumen exercent. Vitruvius lib. 2. cap. I. ubi de priscorum hominum vita, *Furcis erectis, & virgultis interpositis, luto parietes texerunt. Alii, luteas glebas arefacientes, struebant parietes, materia eos jugumentantes, vitandoque imbres & æstus, tegebant arundinibus & fronde.* Plin. lib. 35. cap. 14. *Illius quidem crates parietum luto, & lateribus crudis exstrui, quis ignorat?* Seneca epist. 92. *Virgeam cratem texuerunt manu, & vili obleverunt luto.* WOUWEREN. Varro Ταφῇ Μενίππου; *Ut hirundines figulis oblitis luto tegulas fingebant.* Auson. Popma in Conjectan. Parietes olim fiebant (ut & hodie quibusdam in locis Alemanniæ) glebis & cespitibus è terra circumcisis, maxime in castris, scribente Vegetio lib. I. cap. 21. & cap. 24. & lib. 3. cap. 8. *Formaceus paries* Plinio lib. 35. cap. 14. Isidoro lib. 15. cap. 9. *Herma* Avieno in Ora marit. & Columellæ lib. 9. cap. I. *Est herma porro cespitum munitio*, hoc est, (uti ego interpretor) vallum ex luto, cespitibus, & palis infixis, ad cujus similitudinem etiam ædium parietes fieri incipiebant. hinc *paries castrensis* Sidonio, qui Capitolino *cespititius*.

Fortuitoque luto: clavus numerabat agrestes:
Et viridi junco gracilis pendebat harundo.
Praeterea quae fumoso suspensa tigillo,

Con-

tius murus, Gildæ Sapienti *murus cespitibus factus*. Savaro ad Sidonium. ERHARD. Simili modo hodie & Persas parietes facere apti usus, ex Vallæ itinerario Tom. II. pag. 194. notaverat Broukhusius. Eleganter autem *satiatum parietem* dicit, pro densato, repleto. Tertull. Apol. cap. VIII. *Rudem excipe sanguinem, eo panem tuum satia.* Quintil. Declam. I. *Spatium ingens domus digesto cruore satiatum.* Ita *saturatas murice vestes* Ovidius Epist. XIII. vers. 37. dixit, quem imitatus Martial. VIII. 48. Statium quoque lib. I. Sylv. II. dixisse.

Robora Dalmatico lucent satiata metallo.

notaverat Ampl. Cuperus. Ubi postea vidi Gevartium plura de hac voce notasse in lectionibus Papinianeis lib. I. cap. 19. vide & Salmas. exercit. Plinian. pag. 868. BURM.

Luto] Nam hoc rustici, ut & hodie fieri amat, crates, quibus loco parietum utebantur, tegebant. Imo luto utebantur in condendis ædibus lateritiis, cui rei calcem hodie adhibemus. Marcell. Comes Chron. pag. 47. *castella latere lutoque constructa.* CUPER.

Clavus numerabat] Alii, *clausos numerabat agrestes*, alii, *avos*. TURNEBUS. Forte, *clausos*. AURAT. Si recte advertas, proba etiam hæc lectio. In V. C. *Clavus numerabat agrestis.* WOUWEREN. Legendum,

Et paries circa palea satiatus agresti,
Fortuitoque luto, clavus numerabat & annos.

Transmigrarunt cognatorum versuum ultimæ dictiones. Reposuimus loco *inani*, *& annos*: quia ex S. Pompejo didicimus, *clavos annales* dici, ex quibus numerus colligeretur annorum. *Clavus annalis*, inquit, *appellabatur, qui figebatur in parietibus ædium, per annos singulos, ut per eos numerus colligeretur annorum.* Petronius igitur, barbari & inculti seculi mores describens, dicit, clavis annos numerari solitos, quos secuta ætas eleganter per Consules numeravit. Durantius Var. Lect. lib. I. cap. 5. aut legendum,

Fortuitoque luto clavos numerabat agrestes.

Nam in templis quotannis clavus figebatur annorum index. Ita paries ille agrestis sacelli, de quo Petronii carmen, numerabat clavos, hoc est, per clavos recensebat annorum numerum. Palmer. in Spicileg. & ante eum Douza. ERHARD. Duo codices *clausos* habent, alius, *avos*, Leid. *clavus*. *Agrestes* tres scripti, optime ergo emendat Cl. Gronov. libr. 2. Observ. cap. 5.

Fortuitoque luto clausos umbrabat agrestes.

Cicero lib. 2. Tuscul. *Quæ ceteris in urbibus mollissimo cultu parietum umbris occuluntur.* Et Claudian.

Umbratura Deam retro sinuatur in arcum Bellua. BOSCH.

Salmasius exerc. Plin. pag. 868. *clausos munibat*. Gronovius *clausos umbrabat*, quem vide. ego *latus umbrabatur agreste*. Sic illa casa apud Lucanum lib. V. vers. 518.

Et latus inversa nudum munita Phaselo.

undique laterum apud Apulej. lib. VIII. hoc est, à qualibet parte ædium. HEINS. Celeberrimus Perizonius cap. V. animadv. Histor. retinet vulgatam & olim editam lectionem:

—— *Clavis numerabat agrestes.*

ut sensus sit, parietem illum clavis, quos fixos continebat, numerasse, vel clavorum numero significasse singulos istius loci vel domicilii agrestes, eorumque ætates, seu annos; cum vero idem sensus emergat, si cum prima editione & Traguriensi codice legatur *clavus numerabat agrestes*, eam retinui. BURM.

Et viridi junco gracilis pendebat harundo] Prisca ætate tecta arundinea, aut straminea. Seneca: *stipula aliisque sylvestribus operuere fastigium, &, pluviis per devexa labentibus, hiemem transire securi.* WOUWER.

Pendebat] Seneca epist 91. *Ut lacunaria penderent.* WOUWEREN.

Praeterea quæ] Alii, *praeterea quam*. Pith. PATISSON. *Quam* Memm. cod. unde Douza P. *quas*. BOSCH.

Fumoso suspensa tigillo] *Tigillum*, sive *tegillum*, significat transtillum, id est, longurium transversum: unde lardum, tomacula, succidias, alia id genus, ad diuturnitatem usus in carnario salita suspendimus. Tibullus pro adversariis, aut perticis, quibus ex more pectinata villarum pergularumque culmina fulciri & suffundari solent. Ex Douza Schopp. in Miscellan. Apud Gulielm. legitur, *tegillo*, quem vide Verisimil. libro 2. cap. 5. ERHARD. *Fumosum tigillum* dixit quia caminis talibus, ut nos utimur, per quos fumus exire poterat, carebant veteres. vide Lipsium Epist. ad Belg. cent. III. epist. 76. Manut. ad Cicer. lib. VII. ad fam. ep. 10. licet in balneis & cubiculis aliis vaporaria habuisse probet Lipsius & Bonifacius in Histor. ludicr. lib III. cap. 23. Ferrarius tamen acriter contendit pro caminis lib. I. Elect. cap. 12. & certe obscura hujus rei ratio est, & credimus nos, in vulgaribus ædibus, & casis rusticis, nulla talia fuisse foramina in tectis, ut in nostris, per quæ fumus evolveretur. Quod infinita loca ostendunt, quæ *fumosa* & *nigra* illa ædificia describunt. Priap. carm. XIII.

Nigra fornicis oblitum favilla.

Apulej. I. Metam. *In cujus hospitio nec fumi, nec nidoris, nebulam vererer.* Et hinc Græcis μελάθρον dictum.

αιτ.

Conservabat opes humilis casa mitia sorba
Inter odoratas pendebant texta coronas,
Et thymbrae veteres, & passis uva racemis.
Qualis in Actaea quondam fuit hospita terra
Digna sacris Hecates, quam Musa loquentibus annis
Bac-

ἀπὸ τοῦ μιλαίνεσθαι ὑπὸ τοῦ καπνοῦ notat Schol. Homer Iliad. I. vers. 204. Fumum vero etiam per fenestras & fores exitum sibi quæsivisse, docet elegans Epigramma in Anthol. lib. II. cap. 32. pag. 219.

Τὸν λιπὸν φυσῶντα τὸ πῦρ Πέρκλον ἥρπ' ὁ καπνὸς,
Καὶ διὰ τῆς θυρίδος ὤχετ' ἀπελθὼν ἔχω;
Ἀλλὰ μόλις νεφέλης προσενήξατο, καὶ δι' ἐκείνης
Προσπαισθεὶς τραύμασι μυρία ταῖς ἀτόμοις.

Proclum tenuem sufflantem ignem fumus rapuit,
Et per fenestellas abiit in aera ubi cum vix per nubes
Descendisset vulneribus millibus ab atomis est affectus.

Neque aliter video, quo pacto potuerint fumo indurari & servari, non modo cibi, ut mox vidimus in carnario, sed instrumenta rustica, & ligna, ut ex Virgil. I. Georg. 175. sed & vina, ut passim rei rusticæ scriptores, imo & clavi navium, de quibus celeb. Grævius Lect. Hesiod. cap. 11. & alia, hæc enim in angusto, ut nostrorum plerumque, camino, neque etiam si latior esset, omnia suspendi nequirent. Sed totam illam partem villæ & ædificii, ubi focus erat, fumo repleri, necesse fuit. Quamquam & fumaria separata habuisse, juncta balneis, docet Columella lib. I. cap. 6. qui & ibidem docet, *in rustica parte magnam & altam culinam ponendam, ut & contignatio careat incendii periculo, & in ea commode familiares omni tempore anni morari queant.* Unde recte efficimus, focum in culina in medio pavimento, ut & Rusticis nostratibus adhuc moris est, fuisse, neque ipsi caminum fuisse superpositum, quia monet, ut tam alta fiat, ne contignatio igne possit corripi, lautiores autem in cubiculis suis, ad imitationem balneorum, tubos & canales parietibus inseruisse, per quos vapor & fumus exiret, nullus dubito. BURM.

Mitia sorba] Alii, *mitio servo.* Pith. PATISSON. Forte *mitia porro.* AURAT. Paschalius de Coron. lib. 3. cap. 1. WEITZ. Alii, *servo.* MS. Bongarsianus. *sorva.* Smetius legit, *mitia porro*, in Prolod. verbo *Conservabat*, nisi si corruptum est pro, *porra* Vulgata vero lectio omniumque verissima. Dioscorid. lib. I. cap. 174. οὔπω τὰ μηδέπω ὄντα καὶ μήπω πέπειρα, id est, *nondum mitia.* ERHARD.

Inter adoratas] Lege, *odoratas.* AURAT.

Pendebant texta] Alii, *pendebat testa.* TORNÆS. Sic Autisiod. alii, *pendebat.* alii, *pendebant texta.* PATISSON. Lege, *pendebant.* AURAT.

Et timbra] Autisiod. *Et ymbra*, pro, *& thymbra.* Pith. PATISSON. Gloss. *Thymbra, sive cunila, sive satureja*, θύμβρα. Hinc θυμβροφάγος & θυμβρεπίδειπνος pro frugali, hoc est, φιλόλιτε καὶ εὐτελῶς ζῶντι. vide Scholiast. Aristophan. in Acharn. ERHARD. Forte *Thymbra series*: in fascem enim redigebantur hæc condimenta. Columell. lib. XII. cap. 8. apud quem *fœniculi fasciculos* habes frequenter. HEINS. Tragurientis codex *timbre.*

Ima racemis] Lege, *uva.* AURAT.

Qualis in Actaa] Deest versus, quo describebatur anus: & sequentes ita sunt emendandi;

Qualis in Actaa quondam fuit hospita terra
Digna sacris Hecale, quam Musa loquentibus annis
Battiada veteri tricendam tradidit ævo. AURAT.

Hecale] Alii, *Hecates.* TORNÆS. Autisiod. *Hecates.* alii, *Hecales.* Pith. alii, *Hecate.* PATISSON. Ad hunc versum scribe in margine; Hunc locum primus restituit Bapt. Pius apud Fulgent. in enarrationibus Fabularum allegoricis ex Plutarcho, qui Callimachum scribit Hecalesia scripsisse. DELBEN. Lege, *Hecale.* vide Politian. Miscell. cap. 24. & intelliges, esse tibi satisfactum. BRASSICAN. Lege, *Ecale: quam Musa.* de qua in Priap.

Æqualis tibi, quam domum revertens
Theseus repperit in rogo jacentem.

Scalig. in Catal. comment. ad Priap. *Hecale* dicitur anus pauperrima, & mendicissima, quod, cum in trivio soleret adponi vilissima Hecatæ cœna, ut alearum & mænarum, eam, ut est apud Aristophanem in Pluto, pauperes rapere consuessent pene priusquam adposita esset. Significatur autem hoc loco *Hecale* pauperrima, quæ hospitio Theseum recepit. Turneb. Adversar. lib. 26. cap. 7. Veteres cœnam perparcam, & impendio frugalem, *Hecatæ cœnam* appellabant: quod apud inferos tenuissimo victu minimoque cibo eoque vilissimo vivitur, juxta Poëtarum Theologiam, siquidem umbræ plebejæ malva porroque victitant. Hecatæ mænides ac triglidas pisces, apud nos contemtissimos, habent in deliciis, ut sibi sacros. Unde & Athenis locum esse dictum *Triglam*, atque inibi simulachrum *Hecates Triglanthina.* Verum illud expendat eruditus lector, an proverbium accipi possit de cœna illa, quam singulis mensibus in triviis Hecatæ collocabant divites, diripiebant pauperes. cujus rei meminit etiam Aristophan. in Pluto, ubi videndus Interpres. Erasmus in Chiliad. adag. *Cœna Hecates* est τῆς Ἑκάτης δεῖπνον, de quo supra dictum est. Ea mendici vivebant. Inde Hecale mulier pauperrima dicitur digna sacris Hecates, sive Hecatæ, quod cœna

Baccineas veteres mirando tradidit aevo. * *

CXXXVI. Dum

cœna Hecatæ ſacra à pauperibus raperetur. Niſi ſi quis Hecalen dignam Hecates ſacerdotio fuiſſe interpretetur. Turneb. Aduerſar. lib. 1. cap. 15. de frugali admodum tenuique apparatu efferetur *Hecales cœna*, ab Hecale paupercula, cujus apud Ovid. fit mentio, & cujus egenam cœnam non aſpernatus fuiſſe Theſeus legitur, ut ſcribit Julianus Cæſar ad Jamblichum Philoſophum. Dicitur autem *Hecale* anus Theſeum tum juvenili in ætate hoſpitio ſolere excipere, proque illius ad pugnam profecturi ſoſpite reditu vota nuncupaſſe: in cujus beneficii memoriam Theſeus inſtituit poſtea *Hecaleſion* feſtum, quo *Jovi*, ab illius nomine *Hecalo* dicto, ſacrificabatur. Callimachus ſcribit in opere, quod ab anu inſcripſit *Hecalen*, habuiſſe illam φιλοξείνης στέγ☉ ἀκλήιστον, id eſt, hoſpitii lares cunctis patentes. Had. Junius in Adag. Ἑστίᾳ θύουσι. *Lari ſacrificant*, in tenaces dicitur, qui de ſuis nemini quicquam impartiunt: aut in convivas edaces, qui nihil de appoſitis epulis mittunt amicis, neque quicquam faciunt reliquum. Nam antiquis religioſum erat, ex iis, quæ Laribus immolabantur, aliquid foras efferre. Huic diverſum adagium fingi poterit, τῇ Ἑκάτῃ θύειν, *Hecatæ ſacrum facere*, ſiquidem in hujus Deæ ſacris, ii qui cœnam inferebant, ipſi nihil inde guſtabant, neque quidquam auferebant propter tumultum & fumum, ut inquit in Sympoſiac. Plutarch. Idem Junius in Adag. *Cynice vivere* quid ſit, ſupra dictum eſt. *Cœna* quoque *Hecates*, & ovis luſtrationum, ut mendici, & ſepiis crudis vivebant. *Hecale* mulier paupera, quod cœna Hecatæ à pauperibus diriperetur: de qua Ariſtophan. Plato, Lucianus in Dialog. Diogenis & Pollucis, item Charont. ac Menippi. De *Hecate* Plaut. Ciſtellar. & Ovidius. Gilb. Cognatus in Adag. *Cynice vivere*. *Hecate* ergo Græcis eſt Ἑκάτη: unde Nicephoro in Syneſ. Ἑκατικὴ σφαῖρα. *Hecaten* porro, *Proſerpinam*, & *Dianam* idem numen, fuiſſe Philologi tradunt. ERHARD. Rhodigin. lib. 30. antiq. Lect. cap 21. WEITZ.

Battiata veteres] Alii, *baccineas veteres vivendo*. TORNÆS. Vet. *Bacchineas veteres*. PATISSON. *Battiada veteris*, partim ex v. c. partim conjectura ducti reſtituimus. *Hecales* anus Atticæ cœnam terreſtrem Theſeo appoſitam *Battiades*, id eſt, Callimachus, celebrat. Vide Plinium. SAMBUC. *Battiada veteris*, Scaliger admonuit. BONGARS. Lege, *Battiada vatis vivendo tradidit aevo*. *Battiades*, id eſt, Callimachus, videtur de Aruſpicina ſcripſiſſe ſecundum Fulgent. lib 3. Mytholog. in fab. Orphei, quin & idem Fulgent. Battiadem in Paredris citat, in principio Expoſitionis Virgil. continent. Hecaleſia autem ſcripſiſſe, refert Plutarchus. *Battiades* vero a Batto nomen deflectit. DANIEL. Quidam cod. *Battineas*. Plane hic mendum eſt, cui purgando fortitan adjumentum feret, quod Σῆμος ἐν δευτέρῳ Δηλιάδος ἐν τῇ τῆς Ἑκάτης φησὶ νήσῳ τῇ Ἴριδι θύειν Δηλίους τοὺς βασυνίας καλουμένους. ἐστὶ δὲ ἑφθὸν πέμμα σταὶς σὺν μέλιτι. Si modo recte novus interpres Athenæi lib. XIV. cap. 13. ſecutus fere antiquiorem: *Semus*, inquit *lib. 2. Deliadis ſcribit: Delios in inſula Iride Hecatæ ſacrificare placentas, quas vocant baſynias. fiunt hæ ex farina tritici aqua ſubacta & cum melle cocta*. Nos, nacti emendatiores codices, lectionem reddemus emendatiorem. PITH. Lege, *Battiadis vatis vivendo*. *Battiadem*, Callimachum Poetam Cyrenenſem intelligit, ab Ariſtotele Batto dicto, qui Cyrenen condidit, ut eſt apud ipſum Callimachum in Hymno in Apollinem, cum Scholiaſta. Meminit & Politianus in *Nutritiis*, ubi quidam *a* nugator arrogantiſſimus *b* noſtra ante nos dixit. Expungendus jam & plane radendus è Philologiæ faſtis, quoniam, ut Cicero dixit, maluit improbe tollere, quam humaniter ſumere & agnoſcere. BRASSICAN. Sic legendum puto, non *Bacchenaas veteres*, ut intelligatur poema Callimachi, Batti filii, quod *Hecale* inſcriptum erat. Turneb. Adverſar. libr. 27. cap. 7. Scalig. in Priap. *Battiades* etiam Callimachus dicitur Catullo epig. 117. ut ibi notarunt Ant. Parthenius & Pal. Fuſcus. item Ovidio in Ibin, ut obſervavit Ach. Statius ad Catull. in fin. *Battiadis* ſcripta citantur à Fulgentio in Mytholog. quis fuerit, hinc diſcas licet. ERHARD.

Mirando] Lege, *vivendo*. Scalig. in Priap. Alii, *mirandam*, quo modo Dionyſ. Cato in Diſtich.

Nam miranda canunt, ſed non credenda, Poëtæ.

ERHARD. Prima editio *vivando*. Sed hi ultimi verſus miſere fœdati, neque ſpes medicinæ, niſi à codice integriore. Nos edidimus, ut olim legebantur ante conjecturas virorum doctorum. De Hecale vero Callimachi vide erudiriſſimo Bentlejo adnotata ad Callimachi fragmenta pag 314. & Schott. libr. II. Obſerv. cap. 29. Barthius vero lib. XXIII. Adverſ. cap. 24. in priori verſu legit *loquentibus arma*; ſed illa loquentia arma mihi admodum languent.

Dum

a Quis iſte nugator? An Iodocus Badius Aſcenſius, qui in univerſa Politiani opera *Annotationes* ſcripſit? An vero Nicolaus Beraldus, qui in *Sylvam* quoque & *Ruſticum* Politiani copioſe commentatus erat? An Ioan. Murmelius, cujus exſtant in eumdem Ruſticum & Sylvanum *Annotationes*? Nam Franciſc. Sanchez, Academiæ Salmanticæ in Hiſpania Profeſſor, longe poſt Braſſicanum *Scholia* ſua in Politiani Nutricia, Sylvas, Ruſticum & Mantuani vulgavit.

b Commentaria in Nutritia Politiani, edita Norimbergæ apud Petrejum anno 1538.

CXXXVI. Tum illa carnis etiam paullulum delibat, & dum coaequale natalium suorum sinciput in carnarium furca reponit, fracta est putris sella, quae staturae altitudinem adjecerat, anumque suo pondere dejectam super focum mittit: frangitur ergo cervix cucumae, ignemque modo convalescentem restinguit, *vexat cubitum ipsa stipite ardente*, faciemque totam excitato cinere perfudit. Consurrexi equidem turbatus, anumque non sine risu erexi: statimque, ne res aliqua sacrificium moraretur, ad reficiendum ignem in vicinia cucurrit. vix ad casae hostiolum processerat, quum ecce tres anseres sacri, qui, ut puto, medio die solebant ab anu diaria

Dum illa carnis] Apud Politian. legitur, *Tunc illa*. cap. 30. Miscellan. ERHARD.

Et coaquale] *Et dum coaquale*, Memm. cod. BOSCH. Cum sint, qui *coaquale* vix Latinum esse arbitrentur, hinc contrarium liquet. Idemque vocabulum locis compluribus apud Justinum occurrit. Nec assentior illis, qui *aquale* illi reponunt, etsi semel iterumque scripti codices ei lectioni suffragentur. Sic *cohæredem* quoque noster dixit in Trimalchionis epulo. HEINS. Ego potius à librariis inscitis hanc vocem provenisse credo. Vide Græv. ad Justin. lib. XXXVII. cap. 4. Et Voss. ad libr. IX. cap. 6. Sciopp. de Stil. Histor. pag. 163. Vorst. ad Sulpit. Sever. lib. I. cap. 26. qui elegantius censet *aquales*; non tamen damnat *coaquales*. Forte hæc vox statim post Augusti tempora, ut plures aliæ, irrepsit. Nam & Columella utitur libr. VIII. cap. 15. prima autem editio & Sambuci cum Traguriensi ante hanc vocem habent *dum*. BURM.

Statura altitudinem] Suetonius Augusto cap. 73. *Calceamentis altiusculis usus, ut procerior videretur.* Hoc Persis tribuit Xenophon lib. 8. de Pædia Cyri: *Calceis*, inquit, *aliquid subjiciunt, ut proceriores esse videantur*, &c. De longis alibi multa, neque minus erudita, nisi fallor, diximus. BRASSICAN.

Suo pondere dejectam] Martialis:

Victa est pondere cum suo repente. PITH.

Foculum] *Focum* primæ editiones & Traguriensis codex.

Cucumula] Alii, *cucuma*. TORNÆS. Alii, *cucuma*. Politianus cap. 30. Miscellan. & Baptist. Pius Posterior. cap. LXI. Pith. PATISSON. & BONGARS. Lege, *cucuma*. Hunc locum nominatim citat, & diligenter interpretatur, Angel. Politianus in Miscellan. cap. 30. nec transmisit ex Jurisconsultis nostris Budæus in reliquis Pandectarum. Meminit insignis scriptor Arrianus in Epicteto lib. γ. cap. κε. & Marcellus Medicus cap. 26. BRASSICAN. Sic Phædro *lagena collum*, lib. I. fab. 26. sic supra Petron. *Amphora vitrea, quarum in cervicibus*, &c. Rittershusius & Rigaltius ad Phædr. Legendum autem, *cucuma*. Politianus Miscellan. cap. 30. & Calepinus in Dictionar. Est autem lebes & olla. Giphanius Observat. Ling. Lat. Immo *cucumula* vasis genus est, quod *cucumella* in l. I. §. pæn. D. ad L. Corn. de sicar. Cujac. Observat. lib. 10. cap. 15. *Cucumella* vasculi genus, quod à forma cucumeris nomen suum invenit, ad eundem usum, ad quem & labra & crateres, paratum. Connanus ad L. 17. D. si servit. vindicet. ERHARD. *Cucumela* tres scripti, quæ lectio etiam tolerabilis, licet hanc superiori capite *cucumam ingentem* appellaverit, ubi & *focum* dixit, hic vero *foculum*. BOSCH.

Convalescentem] Ovidius lib. VIII. Met. vers. 477.

——— *Nam, postquam pestifer ignis*
Convaluit.

supra cap. 114. *tempestas convaluit*, vide Cuper. libr. II. Observ. cap. 17. Cæterum *modo* non habent veteres editiones, nec Tragur.

Vexat cubitum ipsa stipite ardenti] Desunt hæc in exemplari Joannis Biturigum Ducis; non male. Pith. PATISSON. Desunt hæc verba in primis editionibus & codice Traguriano, & sine sensus jactura abesse possunt. Heinsius in margine notaverat, forte legendum *vexata cubitum*, &c. Sed commodius videtur *versata* pro eversa, lapsa in ignem, nisi quis malit *laxat cubitum lapsa* vel potius *lasa stipite ardente faciemque totam excitato cinere perfudit*. Sed nihil definio.

Excitato funere perfugit] Lege, *cinere perfudit*. AURAT. Forte, *excitato cinere*, vel *pulvere*. SAMBUC. BRASSICAN.

Turbatus anumque] Benedicti Floriacensis exemplar, *turbatus animi & non sine risu me erexi*. Pith. PATISSON.

Sine risu meo] *Meo* non est in antiquis editionibus, nec Tragur.

In vicinia] Alii, *in viciniam*. PATISSON. Sequentia vincunt legendum, *cucurrit* & *processerat*. SCIOPP.

Ostiolum] Scribe ex vet. cod. *Hostiolum*. BRASSICAN.

Processi] Forte, *processit*. SAMBUC.

Tres anseres sacri] Cap. seq. *occidisti Priapi delicias, anserem omnibus matronis acceptissimum*. Laudo, quæ alii curiose indagarunt his interpretandis, sed fallor, aut no-

diaria exigere, impetum in me faciunt, foedoque, ac veluti rabioso, stridore circumsistunt trepidantem: atque alius tunicam meam lacerat, alius vincula calceamentorum resolvit, ac trahit: unus etiam, dux ac magister saevitiae, non dubitavit crus meum ferrato vexare morsu. Oblitus itaque nugarum, pedem mensulae extorsi, coepique pugnacissimum animal armata elidere manu: nec satiatus defunctorio ictu, morte me anseris vindicavi.

Tales Herculea Stymphalidas arte coactas
Ad coelum fugisse reor, peneque fluentes
Harpyias, quum Phineo maduere veneno
Fallaces epulae. tremuit perterritus aether
Planctibus insolitis, confusaque regia coeli
Visa suas moto transcurrere cardine metas.

Jam

vam facem praefero ex Artemid. lib. 4. cap. 85. Γυνὴ ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἔδοξε χῆνα τετοκέναι ἐτέχθη, ὁ μὲν ἄρρην ἐὰν ἡ γυνὴ, τὸ τεχθὲν ζήσει, ἱεροὶ γὰρ οἱ χῆνες, καὶ ἐν ναοῖς ἀνατιθέμενοι εἰσὶ μέν, ἐὰν μὲν θῆλυ ἦν, ζήσεται μέν, ἑταιρικῷ δὲ χρήσεται βίῳ, διὰ τὸ ποικίλως τῶν χηνῶν. WOUWEREN. Apposite Auctor Queroli pag. 27. *Hosne tu olores esse narras? ego in sacellis proximis anseres inspexi multos: neminem vide cygnum.*

Foedoque] Legendum, *faedoque.* Jungermannus. ERHARD. *Faedoque*, meliores. BOSCH.

Vincula calceamentorum] Fasciae. quibus in calceatu utebantur. Plin. lib. 9. cap. 57. Pollux lib. 2. Menander apud Theodoret. Serm. 6.

Ὑποδούμενος τὸν ἱμάντα τῆς δεξιᾶς
Ἐβρόντησ' ἀπερρώγη ———

Plutarch. συμποσ. προσδραμὼν διαλύσαι τῶν ὑποδημάτων τοὺς ἱμάντας. WOUWEREN. Haec vincula Latinis *fasciae.* In Historia S. Eugenii; *constrictus ocreis crura, fasciolisque plantas.* Festo *Amenta, quibus vinciuntur soleárum lora.* Genus hoc calcei *obstrigilus* est dictus veteri Glossographo MS. Savaro ad Sidon. lib. 8. ep. 11. Ovidius III. Metam. 168.

Vincla duae demunt pedibus. ———

Latini etiam *corrigias* dixerunt, quas Isidorus, cumque secuti Huguitio, Papias, Balbus, Britto, male calciamenta interpretantur, cum fuerint eorum lora, ut vocat idem Isidor. lib. 19. cap. 34. de *Mulleis* loquens; *superiore parte cum osseis vel aereis malleolis, ad quos lora deligabantur.* Graeci ἱμάντας appellabant. Apud Matthaeum cap. 3. ait Joannes ad Christum; οὐκ εἰμὶ ἄξιος λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων τῶν σῶν. ubi videndus Beza in Annotat. ERHARD.

Serrato morsu] Floride dictum, in qua re magistri sunt & bene felices artifices. Plinius, A. Gellius, Arbiter, & alii plures, vix jam ab alio nominandi, nisi qui plane rerum potiatur in hoc emendatissimo dicendi genere. *Geographica vix possunt* ἀνθηρογραφεῖσθαι. Cicero lib. 2. Epistolar. ad Attic. BRASSIC.

Oblitus nugarum] Jocorum, *schimpffs.* ERHARD. Senec. Apocoloc. *Claudius, ut vidit Virum valentem, oblitus nugarum, intellexit, neminem parem sibi Romae fuisse: illic non habere se eadem gratia.* SCIOPP. Supra cap. 71.

Defunctorio ictu] Jureconsulti dicunt *defunctorie* & *perfunctorie.* Procopius & Philostratus non semel, ὡς παρέργως. BRASSICAN.

Tales Herculea] Est hoc ex sententia Pisandri Camirei, qui Stymphalidas in Arcadia, non interfectas ab Hercule, sed Crotalorum sonitu fugatas, tradidit, ut auctor est Pausanias lib. 8. PUTEAN. Est hoc ex Pisandri sententia, quam refert Pausan. lib. 8. PITH. Stymphalides & Harpyjae. Scalig. in Catalect. ERHARD. Iis pennas vice telorum fuisse, ex Euripidis Phryxo scribit Lucilius Tarrhaeus in β. Argonautic. librum Apollonii Rhodii. De Phinei Harpyjis res est notior ex Apollonio & Virgilio, quam ut multa dici debeant. BRASSICAN. *Herculea audacia*, Justinus praefat. BOSCH.

Arte volucres] Alii, *coactas.* TORNAES. *Arte*, Traguriens.

Paneque fluentes] Alii, *pennasque lucentes.* TORNAES. Alii, *famque.* Pith. & alii *pennasque lucentes.* alii, *ferventes*: alii, *furentes.* PATISSON. & AURAT. Legendum, *fameque.* DANIEL. Videtur legendum, *pennaque fluentes Harpyias cum Peneo maduere.* PITH. Alii, *pennasque lucentes.* Lege, *pennaque fluentes*, poëtica phrasi, pro volantes. Lipsius Antiq. Lect. lib. 3. ERHARD. Heinsius in ora libri notaverat, legendum *pennaque fluentis.*

Furtivo maduere] Alii, *Phineo.* TORNAES. Barth. ad Claudian. de Bell. Getic. vers. 28. ERHARD.

Visa suas] Nullus manu exaratus codex hunc versum

Jam reliqui revolutam, passimque per totum effusam pavimentum, collegerant fabam, orbatique, ut existimo, duce redierant in templum, quum ego, praeda simul atque hac vindicta gaudens, post lectum occisum anserem mitto, vulnusque cruris haud altum aceto diluo. Deinde, convitium verens, abeundi formavi consilium, collectoque cultu meo ire extra casam coepi. Nec dum liberaveram cellulae limen, quum animadverto Enotheam cum testo ignis pleno venientem. Reduxi igitur gradum, projectaque veste, tamquam exspectarem morantem, in aditu steti. Collocavit illa ignem cassis harundinibus collectum, ingestisque super pluribus lignis, excusare coepit moram, quod amica se non dimisisset, tribus nisi potionibus

sum agnoscit. BOSCH.

Revolutam] Lege, *resolutam*, quia supra, *dentibusque folliculos spoliat.* Jungermann. ERHARD.

Haud altum] Eleganter Pacatus paneg. cap. III. *Altorum vulnerum cicatrices pendente manu tractabo*, in Epigrammate veteri de Galatea, quod in Catalectis Petronianis producitur:

Nec tamen alta pedum vulnera sentit Amor.

Aceto diluo] Plin. lib. 23. cap. 1. PITH.

Concilium verens] Alii, *convicium*. TORNÆS.

Collectoque cultu meo] *Ornatu & vestitu*, mox enim ait, *projectaque veste*, &c. ERHARD. Plaut. Capt. Act. IV. sc. *Collecto quidem est pallio. quidnam acturus est?* quod Casaubonus ad Theophr. char. pag. 141. interpretatur, in humeros conjecto. supra cap. 126. *Collegit alterius tunicam.* CUPER.

Liberaveram cellulae limen] Legendum, *superaveram*. Turneb. Adversar. lib. 26. cap. 7. quem refellit Douza. *Libare limen* dixit, ut Apulejus *haurire portam*, & Aristoph. γευσάσθαι τῆς θύρας. Wouwer. emend. in Apul. ERHARD. Non mirum magis id loquendi genus debet videri, quam quod Officiorum libro primo dicebat Tullius *liberare promissa*. sic & *liberare fidem*, & *aes alienum* Jurisconsulti l. 41. §. 1. ff. de fideic. libert. *liberare oculum* Tertull. de Virgin. Veland. *Arabiae foeminae faciem ita totam tegunt, ut, uno oculo liberato, contentae sint dimidiam frui lucem.* Sic & Curtius lib. x. cap. 2. *liberate oculos meos, ingratissimi cives. Liberare gladium* Dictys libr. IV. cap. 11. *Deiphobus amplexus inermem juvenem, quippe in sacro Apollinis nihil hostile metuentem, exosculari gratularique super his, quae consensisset, neque ab eo divelli, aut omittere, quoad (vulg. quo) Alexander liberato gladio procurrens adversum hostem per utrumque latus geminato ictu transfigit.* Sic optime totus ille locus in vetusto codice, qui penes me exstat, exaratur. Nisi quod scribendum *aversum hostem*: nam paullo ante dixerat. *Interim Alexander, compositis jam cum Deiphobo consiliis pugione succinctus Achillem aggreditur, confirmator velut eorum, quae Priamus pollicebatur, mox que ad aram Apollinis, quo, ne hostis dolum persentisceret, aversusque à duce adsistit.* Ubi *pugione cinctus Achillem aggreditur*, & *moxque ad aram Apollinis*, à veteri codice sunt. Deinde malo, *ut quo hostis dolum persentisceret, aversus à duce subsistit.* Nam in meo codice *resistit.* Sed ad rem, *librare gladium*, quod vulgo apud Dictym circumferri videas, Latine non dicitur: *librari hasta, saxa*, dicuntur, & quidquid manu emittitur, & ad jactum inservit. *liberatur gladius vagina*, ut plenius extulit Naso lib. VI. Metam. vers. 551.

——— *Auratum vagina liberat ensem.*

Idem lib. XI. 157. *aures liberat arboribus.* Phaedrus lib. III. fab. 2. de panthera:

Veloce saltu fovea se liberat.

Passione B. Perpetuae & Felicitatis, quod insigne monumentum antiquitatis L. Holstenii industriae debetur, visione Saturi. *Ibamus autem non supini sursum versi, sed quasi mollem clivum adscendentes, & liberato primo mundo vidimus lucem immensam.* Quo loco cur haereret vir eximius Petrus Possinus, nihil caussae erat; neque enim insolens magis, *liberare mundum*, quam *liberare limen* in Petronio. Hygin. fab. CCLVIII. *vix tandem Moerus liberato flumine consequitur carnificem.* HEINS. V. Salmas. ad Solin. pag. 9. & Munker. ad Hygini dictam tabulam.

Cum testo ignis pleno] Ovid. lib. II. fast. 645.

——— *Hic ignem testo fert rustica testo.* PITH.

Testum genere neutro. Solebant autem antiqui testa ignem petere. Hinc Cornificius ad Herenn. lib. 4. *Hic de tanto patrimonio tam cito testam, qua sibi petat ignem, non reliquit.* Turneb. Advers. lib. 26. cap. 7. ERHARD. De hac voce vide Heins. ad Ovid. lib. 2. fast. vers. 645.

Cassis harundinibus] An *cassis*, pro *quassis*, id est, fractis? ERHARD. *Quassis*, Leid. cod. BOSCH.

Ingestisque super pluribus lignis] Tmesis, pro, *superingestis*. ERHARD.

Tribus nisi potionibus è lege siccatis] Cicero *Iste enim Praetor severus ac diligens, qui populi Romani legibus numquam paruisset, iis diligenter legibus, quae in poculis ponebantur, obtemperabat.* PITH. Horatius lib. 2. Sat. VI. vers. 69.

bus è lege ſiccatis. [a] Quid porro tu, inquit, me abſente feciſti? aut ubi eſt faba? [b] Ego, qui putaveram, me rem laude etiam dignam feciſſe, ordine illi totum praelium expoſui; &, ne diutius triſtis eſſet, jacturae penſionem anſerem obtuli. quem anus ut vidit, tam magnum aeque clamorem ſuſtulit, ut putares, anſeres limen intraſſe. Confuſus itaque, & novitate facinoris attonitus, quaerebam, quid excanduiſſet, aut quare anſeris potius, quam mei miſereretur.

CXXXVII. At illa, comploſis manibus. [c] Scelerate, inquit, etiam loqueris? neſcis, quam magnum flagitium admiſeris. Occidiſti Priapi delicias, anſerem omnibus matronis acceptiſſimum. Itaque, ne te putes nihil egiſſe, ſi magiſtratus hoc ſcierint, ibis in crucem. Polluiſti ſanguine domici-

[a] ENOTHEA. [b] POLYÆNOS. [c] ENOTHEA.

Siccat inaequaleis calices conviva, ſolutus
Legibus inſanis. ——

Plutarch. Symp. problem. lib. 3. Quæſt. 9. Οἱ περὶ τὸν Διόνυσον ἁρμονικοὶ τρεῖς κατεῖδον εἶναι συμφωνίας πρὸς ὕδωρ διὰ πέντε, καὶ διὰ τριῶν, καὶ διὰ τεσσάρων, ὅτε μὲν λέγοντες καὶ ᾄδοντες, πέντε πρὸς δύο, ἢ τρία, ἢ μὴ τέσσαρα, &c. Heſych. τρίτος κρατὴρ, Σοφοκλῆς ναυπλίῳ καταπλέοντι. ἐν ταῖς συνουσίαις ἐκεράννυντο κρατῆρες τρεῖς, καὶ τὸν μὲν πρῶτον, Διὸς Ὀλυμπίου καὶ θεῶν Ὀλυμπίων, ἔλεγον· τὸν δὲ δεύτερον, Ἡρώων· τὸν δὲ τρίτον Σωτῆρος. ex his claret, cur Auſonius hanc bibendi legem *myſticam* dixerit. WOUWEREN. Auſonius;

Ter bibe, vel toties ternos, ſic myſtica lex eſt.

Scalig. Auſon. Lect. lib. 2. cap. 16. Nam, non ultra ternarium ſcyphorum numerum in ſympoſiis progrediendum eſſe, lex convivialis edicit, quem numerum etiam Synodus Nannetenſis definit. can. 4. Savaro ad Sidon. lib. 1. ep. 2. Adſtricti olim lege quadam ad ternas, interdum ad novenas, potiones. Auſonius de utriſque in eo, quem modo adſcripſimus, Gripho ternarii numeri. Puteanus in Genial ſermon. Turneb. Adverſ. lib. 16. cap. 11. Lambinus Notat. ad Horat. lib. 3. Od. 19. & Plauti Stich. Act. 5. ſc. 4. Pontanus Not. in Somn. Scip. Macrob. lib. 1. Taubman. ad Plaut. Stich. Act. 5. ſcen. 4. Legem convivialem de tribus poculis Auguſtum diligenter obſervaſſe, Suetonius, & Carolum Magnum, ſcribit Eginhardus. *Potio* pro potu, hoc eſt, id quod bibitur, *ein Trunck*. Schorus de Phraſib. Ling. Lat. Schopp. in Obſervat. Ling. Lat. ERHARD. Plin. l. 3. ep. 20. *ſufficiunt duæ fabulæ, an ſcholaſtica lege tertiam poſcis?* SCIOPP.

Ex lege] Id eſt, conſuetudine, & ordinaria ratione bibendi. vide Gronov. ad Plaut. Milit. Act. II. ſc. 2. verſ. 9. & ſupra ad cap. XXI. in antiquo lapide apud Malvaſ. Marm. Felſ. pag. 424. EX LEGE PLENA VT PRÆSTENTVR. ita ſupra *ex more* cap. CVIII.

Quum protuli anſerem] Hæc verba non agnoſcunt editiones Tornæſii, Patiſſonii, Wouwerii, & aliæ: & ejicienda puto, legendumque cum antiquis, *anſerem obtuli. quem anus ut vidit.*

Comploſis manibus] Apul. lib. IX. Metam. *Suoſque calos graviter ingemiſcens, depenſis pro prandio lacrymis, vacuaſque manus complodens.* Heliod. βαρὺ δέ τι πρὸς ταῦτα ἀνοιμώξας ὁ Ἀχαιμένης, καὶ τὼ χεῖρε διατρίψας. PITH. *Complodere manus* ſolent, quos ira poſſidet. Seneca de Ira. lib. 1. cap. 1. *Articulorum ſeipſos torquentium ſonitus, comploſa ſæpius manus, & pulſata humus pedibus.* WOUWEREN. Vide ſupra cap. XVIII. & XX.

Scelerate, & loqueris?] Lege, *etiam loqueris.* Plaut. Perſa; *Scelerate etiam reſpicis?* Douza Centurionat. libro 4. cap. 10. Sic ſupra; *Exclamat Eumolpus; etiam minaris?* Idem Plaut. Moſtell. Act. 5. ſc. 2. *Verbero, etiam irrides?* ERHARD.

Etiam] Vide ſupra ad cap. XXI. prima, Sambuci, Patiſſonii & aliæ editiones, *& loqueris neſcius quam,* etiam Tragur.

Admiſeris] Alii, *admiſiſti.* PATISSON.

Priapi delicias] *Anſerem* non fruſtra Priapo ſacrum eſſe dicit. Nam & Jovem putant non in Cycnum, ſed in Anſerem eſſe commutatum, cum Ledæ vitium inferret, ut eſt apud Pauſaniam. Nec oſcitanter & neglecte dixit Poeta in Ciri:

—— *Formoſior anſere Leda.*

Ego puer aliquando luſi, plane anſer inter olores:

Anſer Amyclæo celebratur nomine Leda,
Sed vere tandem Juppiter anſer erat.
Penelopem exhilaret felicior anſer Ulyſſes,
Anſer erat terra nobilis atque mari.
At nunc mille Joves liceat, vix cernere Ulyſſem
Unum: ita virtutis regna caduca ruunt.

BRASSICAN.

Ne putes nihil egiſſe] *Nihil,* pro, rem parvam & contemnendam. ERHARD.

Scieris] Alii, *ſcierint.* PATISSON.

Ibis in crucem] Forte, *tibi crucem figet.* AURAT. Male. vide ſupra cap. CXII.

Iuimi-

micilium meum, ante hunc diem inviolatum, fecistique, ut me, quisquis voluerit inimicus, sacerdotio pellat.

ᵃ Haec ait, & tremulo deduxit vertice canos,
Consecuitque genas, oculis nec defuit imber.
Sed, qualis rapitur per valles improbus amnis,
Quum gelidae periere nives, & languidus Auster
Non patitur, glaciem resoluta vivere terra:
Gurgite sic pleno facies manavit, & alto
Insonuit gemitu turbatum murmure pectus.

Tum ego, Rogo, inquam, noli clamare, ego tibi pro ansere struthiocamelum reddam. Dum haec, me stupente, in lectulo sedet, anserisque fatum complorat, interim Proselenos cum impensa sacrificii venit, visoque ansere occiso, sciscitata caussam tristitiae, & ipsa flere vehementius coepit, meique misereri, tamquam patrem meum, non publicum anserem, occidissem. Itaque taedio fatigatus, Rogo, inquam, expiare manus pretio licet, si vos provocassem, etiam si homicidium fecissem: Ecce duos aureos pono, unde possitis & Deos & anseres emere. Quos, ut vidit Enothea, ᵇ Ignosce, inquit, adolescens, sollicita sum tua caussa: amoris est hoc argumentum, non malignitatis. Itaque dabimus operam, ne quis hoc sciat. Tu modo Deos roga, ut illi facto tuo ignoscant.

Quis-

ᵃ POLYÆNOS. ᵇ ENOTHEA.

Inimicus sacerdotio pellat] Post hæc verba commodissime inferentur hi versus:

Hac ait, & tremulo deduxit vertice canos,
Consecuitque genas,

& quæ sequuntur. DOUZA. F.

Oculis nec defuit imber] Similitudo est à fluminibus Gruterus Suspicion. lib. 8. cap. 8. Nihil frequentius Poëtis, quam lacrymas *imbrium* nomine censere. Eleganter Calaber;

Ἕλκε βίῃ Ἑκάβη, τῆς δ' ἀθρόα δάκρυ' ἀπ' ὄσσων
Πίδακος ὡς ἐχέοντο ———

Barth. ad Claudian. lib. III. de Rapt. Pros. vers. 311. ERHARD. Vide notas nostras ad Ovid. 3. trist. el. 2. vers. 19. WEITZ. Vide supra ad cap. XVII. & Brouckh. ad Tibull. lib. 1. eleg. IX. vers. 53.

Per valles] Quintil. lib. V. Instit. Orat. cap. 14. *Feratur igitur, non semitis, sed campis, non uti fontes angustis fistulis colliguntur, sed, ut latissimi amnes, totis vallibus fluat, ac sibi viam, si quando non acceperit, faciat.*

Resoluta] Vid. ad Belli Civilis specimen vers. 147. audacius vero dictum *Glaciem vivere*, pro durare, nec liquescere. *Vivere mare* dixit Statius lib. VI. Theb. vers. 362.

Rogo] Vide supra ad cap. 7.

Sedet] Vet. *suadet*. Pith. PATISSON.

Cum impensa sacrificii] Arnob. *Quid cum pultibus Deo fit, quid cum libis, quid diversis cum fratribus, confectionis jure multiplici atque impensarum varietate conditis?* PITH.

Expiare manus pretio licet, etiamsi homicidium fecissem] Tertull. cap. 5. de Baptismo. *Penes veteres, quisquis se homicidio infecerat, purgatrice aqua se expiabat.* Seneca Herc. fur. vers. 1328.

Et tota Tethys per meas currat manus,
Haerebit altum facinus. ———

vide, si tanti, quæ cap. CIV. notata sunt. WOUWER. Legendum puto, *manes*, scilicet anseris. Cicer. in Pison. cap. VII. *A me quidem etiam pœnas expetistis, quibus conjuratorum manes mortuorum expiaretis.* Risum ergo captat, quasi anseris occisi sint manes, & simul stultam superstitionem irridet, quæ homicidia etiam pecunia expiari posse crederet, vel ut alii lustratione. vide Ovid. lib. II. fast. vers. 45.

Ah nimium faciles, qui tristia crimina cædis
Fluminea tolli posse putetis aqua! BURM.

Si vos provocassem] Forte, *si eos provocassem*, id est, anseres. SCIOPP.

Pono] Cicer. III. in Verr. cap. 70. *Cum posita esset pecunia apud eas societates, unde erat attributa.*

Et deos & anseres] Alii, *duos anseres*. PATISSON. Forte, *unde possitis & denos anseres emere.*

[a] *Quisquis habet nummos, secura naviget aura,*
Fortunamque suo temperet arbitrio.
Uxorem ducat Danaën, ipsumque licebit
Acrisium jubeat credere, quod Danaën.
Carmina componat, declamet, concrepet, omnes
Et peragat caussas, sitque Catone prior.
Jurisconsultus, Paret, non Paret, *habeto,*

Atque

[a] POLYÆNOS.

Quisquis habet nummos] Joh. Salisberiensis lib. 7. cap. 16. Policrat. Pith. PATISSON. Vincentius lib. 20. cap. 25. specul. DANIEL. Horat. lib. 2. Satyr. III. vers. 94.

——— *Omnis enim res,*
Virtus, fama, decus, divina, humanaque, pulcris
Divitiis parent, quas qui construxerit, ille
Clarus erit, fortis, justus, sapiensne etiam, & rex,
Et quicquid volet. ——— WOUWEREN.

In avaritiam & pecuniæ studium. Scalig. in Catalect. Johannes Salisberientis Policrat. lib. 7. cap. 16. *Avaro nihil vile videtur, aut sordidum, &c. sibilante populo, seipsum consolatur, imo & sibi applaudit, simul ac nummos contemplatur in arca. Petronianum istud ingestum omnibus credas,* &c. ERHARD. Bene Strigelius:

Est mundus pelagus, regina pecunia nauta est:
Navigat infelix, qui caret hujus ope.

Demosthen. Olynth. 1. Δεῖ δὴ χρημάτων, καὶ ἄνευ τούτων οὐδὲν ἔστι γενέσθαι τῶν δεόντων; *Opus sunt opes, & sine iis nihil fiet, quod opus.* Lips. 4. Politic. 9. Guazza de Civili conversat. dissert. 4. pag. 224. Zehner. cent. 2. adag. 41. Bebelius lib. 3. Facetiar. pag. 136. tit. *negligitur, quicunque pecunia caret.* Apud Joan. Brassicanum, Bebelii supparem, in Institut. Grammatic. de præpositione, legitur: *Sine nummis ne quid attentes.* WEITZ. Diversa tradit Sallustius in Orat. 1. de republica ord. *Id ita eveniet, si pecunia, quæ maxuma hominum pernicies est, usum, atque decus dempseris,* &c. Ita hic puto legendum, non, *omnium*, ut hactenus in vulgatis. Eleganter ad mentem Arbitri Propertius lib. III. Eleg. x.

At nunc desertis cessant sacraria lucis,
Aurum omnes, victa jam pietate, colunt.
Aurea nunc vere sunt secula, plurimus auro
Venit honos, auro conciliatur amor.
Auro pulsa fides, auro venalia jura.
Aurum lex sequitur, mox sine lege pudor.

BOSCH. Similis parœmia apud Schol. Aristoph. ad Concionatr.

Ὦ τ' ἀργύριον ᾖ, πάντα θεῖ κἀλαύνεται.

uti felicissime emendat vir in Græcis doctissimus Tan. Faber, & multa in hunc sensum congessit Marcell. Donat. ad Suet. August. cap. XLI. CUPER. Vide Scriverium ad Martial. lib. 1. epig. 76.

Navigat] Vincent. *naviget*. DANIEL. Lege, *naviget*, ut & in seq. vers. *temperet* pro, *temperat*. BRASSICAN.

Temperet] Vincent. *temperat*. Et postea toto versu.

Carmina componit, declamat, concrepat omnes.

DANIEL. Seneca Oedipo vers. 882.

Fata scilicet mihi
Fingere arbitrio meo. WEITZ.

Arbitrio] Suet. in Cæs. cap. 20. *Unus ex eo tempore omnia in rep. ad arbitrium administravit.*

Danaen] Alii, *daphnen*. PATISSON. Danaës corruptæ fabula, sive historia, plane in proverbium erat apud veteres. Ejus ἐπιμύθιον est, ut pecuniæ omnia facilia esse sciamus. Τὰ γὰρ τοῖς ἄλλοις ἀδύνατα χειρωθῆναι, τῷ χρυσῷ ῥᾴδιον ἐστὶ καταπολεμῆσαι, τῷ ἀργυρίῳ δὲ ὑποτάσσεται πάντα ut ait Diodor. Siculus. Et non sua magis ætate, quam nostra, Oraculi veridici vicem fuit;

Ἀργυρέαις λόγχαισι μάχου, καὶ πάντα κρατήσεις.

Barthius ad Claudianum. ERHARD. Pet. Damianus lib. 1. epist. ultim. *Habens, ut ajunt rustici, pugillum aureum, frangit murum ferreum.* Refer huc illa apud Bernardinum de Bustis pag. 258. *Divitiæ faciunt scabiosum stare in mensa numulariorum. Et mulieres dicere solent; Et illa gallina cantat, quæ ovum fecit.*

Nummus honoratur, sine nummis nullus amatur,
Nummus ubi loquitur, Tullius ipse tacet.
Malleus argenteus dissecat portas ferreas. WEITZ.

Acrisium jubeat credere, quod Danaen] Acrisium jubeat idem credere, quod Danaë credidit, scilicet, se compressam à Jove fuisse: quod Acrisius noluit credere, ut patet ex Apollodor. lib. 2. Jungermann. ERHARD.

Concrepet] Accipio de crepitu digitorum, quo silentium faciebant Oratores, de quo Casaubonus ad Persii Sat. IV. vers. 5. & Commentatores ad Lucæ Act. Apost XII. 17. & XXI. 40. de alio crepitu vide supra ad cap. XVII. & XXVI.

Jurisconsultus] Nihili hæc sunt, scribendum reor:

Jurisconsultis PARET, NON PARET, habetor.

quasi Jurisconsultorum scientia omnis in formulis constaret. PARET, NON PARET. LIQVET, NON LIQVET. Nam *paret* pro apparet. *Paret non paret Jurisconsultis habetor*, ut Trimalchioni *τὰ πάντα est*. HEINS. Ampl. Cuperus mallet *Jurisconsulti* vel *Jurisconsultum*, pro Jurisconsultorum, *paret non paret habeto*

Atque esto quidquid Servius & Labeo.
Multa loquor: quidvis nummis praesentibus opta,
Et veniet. clausum possidet arca Jovem.

Interea haec satagens, infra manus meas camellam vini posuit, &, quum digitos pariter extensos porris apioque lustrasset, avellanas nuces cum precatione mersit in vinum: &, sive in summum redierant, sive subsederant, ex hoc conjecturam ducebat: nec me fallebat, inanes scilicet, ac sine medulla ventosas, nuces in summo humore consistere, graves autem & plenas integro fructu ad ima deferri. *Tum ad anserem adpellens sese* recluso pectore

habeto. Prima editio *habento.* Tragur. *habente.* De formula hac plura Manutius habet ad Cicer. Divinat. cap. XVII.

Paret non paret habeto] Forte, *pauper non posset haberi.* AURAT. *Patet non patet* legendum; sunt verba ex formulis JCtorum; vide Festum. SAMBUC. Legendum, *habeto.* STEPHAN. & BRASSICAN. Vide Festum in verbo. *parret.* expresse. DANIEL. Veteres dicebant, *si paret*, teste Festo, quod posteriores. *si apparet.* Fuit autem formula, *si apparet, Titium dare oportere*, propria actionis in personam, ut notum ex Cicerone. Giphanius ad §. *hic itaque*, Instit. de Action. *Parere* est quod vulgo hodie apparere, patere. Erasmus ad Catonis Distich. Rittershus. Notis ad Gunther. Schopp. Suspect. Lect. lib. 2. ep. 20. Grotius Februis ad Capell. lib. 8. pag. 298. Zinzerling. Miscellor. Crit. lib. 1. cap. 12. Rader. ad Martial. lib. 12. ep. 25. ERHARD.

Servius & Labeo] Alii, *Servius ut Labeo.* PATISSON.

Multa loquor quidvis] Vincent.

Parva loquor, quodvis nummos prabentibus opto.

DANIEL. Id est, nimis multa. Sic *quid multa? quid multis?* passim apud scriptores, praesertim Comicos. Plautus Vidularia. *Quid multa verba? plurimum luctavimus*; in aliis tamen codicibus *magna loquor.* Unde *Parva* Thomas Munckerus ad Fulgentii Mythol. lib. III. cap. 6. idem tuetur *& veniet*, adversus Scriverium legentem *Eveniet.* HEINS. Adscripserat idem Heinsius orae codicis sui, forte *stulta loquor.*

Quidvis] Lege, *quod vis*, & ibidem, *opta*, casu imperandi, pro, *optas.* BRASSICAN.

Quidvis nummis praesentibus opta] Menander:

Ἐγὼ δ' ὑπολαμβάνω χρησιμωτάτους θεοὺς
Τὸ ἀργύριον ἡμῖν καὶ τὸ χρυσίον.
Ἱδρυσάμενος τούτους γὰρ εἰς τὴν οἰκίαν
Εὔχου, τί βούλει, πάντα σοι γενήσεται,
Ἀγρός, οἰκίαι, θεράποντες, ἀργυρώματα,
Φίλοι, δικασταί, μάρτυρες. μόνον δίδου.
Αὐτοὺς γὰρ ἕξεις τοὺς θεοὺς ὑπηρέτας. PITH.

Theodoricus Abbas S. Trudonis apud Flaccium Illyricum in Catal. test. Verit.

—— Fit nummis Praesul & Abba.

Idem;

Quid non speremus, si nummos possideamus?

Vide Casp. Waserum de Antiq. numis Hebraeor. lib. 1. cap. 2. & cap. 12. ERHARD.

Eveniet] Alii, *& veniet.* TORNÆS. Forte *eveniet.* SAMBUC. Vincent. *Eveniet*: & recte. vide Henricum Stephanum in fragm. Comicorum Graecorum, qui versum Graecum adducit, à quo videtur Petronii Carmen desumtum. & tamen Henric. *Et veniet* male retinuit, cum versus Graecus *Eveniet* legat. DANIEL. Sine dubio legendum *Eveniet*, quod melius respondet τῷ *opta.* Ovidius lib. VI. Metam. vers. 370.

Eveniunt optata Deae.

lib. IV. Fast. vers. 775.

Quae precor, evenient. ——

lib. II. ex Pont. Ep. 1.

Quod precor, eveniet. ——

Camellam] Ovidius lib. 4. Fastorum circa fin.

Dum licet, apposita veluti cratere camella,
Lac niveum potes purpureamque sapam.

Gellius lib. 16. cap. 7. *camellam* usurpat, ubi vulgo male *camelliam.* An legendum est, *scamellam?* de quo verbo consule Brissonium, quod reperitur in libro Adelardi de Virginitate, quem mihi ostendit, & postea vidi in Bibliotheca Navarrae. DANIEL.

Infra manus] Alii, *intra manus.* PATISSON.

Avellanas nuces] Illustravit hunc locum Senttlebius in nucibus Saturnalitiis cap. XVII.

Conjectura] Patissonii & Tornaesii & Wouwerii editiones *conjectura dicebat.* Parisiensis anni 1601. *conjectum dicebat.* Sed *conjecturam ducere* bis terve Cicero in libris de Divinatione.

Nec me fallebat] Non omnino absimilis mos ille Palicae apud Stephanum. ἔστι γὰρ ὅρκος ἅγιος αὐτόθι· ὅσα γὰρ ὀμνύει τις, εἰς πινάκιον γράψας, βάλλει αὐτὸ εἰς τὸ ὕδωρ· ἐὰν μὲν οὖν εὐορκῇ, ἐπιπολάζει· ἐὰν δὲ μὴ εὐορκῇ, τὸ μὲν πινάκιον ἀφανίζεται, αὐτὸς δὲ πίμπραται. PITH.

In summo humore consistere] Id est, in summitate aquae supernatare. ERHARD.

En-

ctore extraxit fortissimum jecur, & inde mihi futura praedixit. Imo, ne quod vestigium sceleris superesset, totum anserem laceratum verubus confixit, epulasque etiam lautas, paullo ante, ut ipsa dicebat, perituro paravit. Volabant inter haec potiones meracae. *

CXXXVIII. Profert Enothea scorteum fascinum, quod, ut oleo & minuto pipere atque urticae trito circumdedit semine, paullatim coepit inserere ano meo. Hoc crudelissima anus spargit subinde humore femina mea. * Nasturcii succum cum abrotono miscet, perfusisque inguinibus meis, viridis urticae fascem compehendit, omniaque infra umbilicum coepit lenta manu caedere. *Urticis ustum, fuga subductum, exaestuans consectatur.* * *

Aniculae, quamvis solutae mero ac libidine essent, eamdem viam tentant, & per aliquos vicos secutae fugientem, Prehende furem, clamant. Evasi tamen, omnibus digitis inter praecipitem decursum cruentatis. * *

* Chry-

Extraxit] Alii, *extrahit*. PATISSON. Notissimum, ex jecoris forma divinasse. Juven. Sat. 5. Plin. lib. 10. cap. 22. Apul. Mil. 2. Cic. 1. de divinat. WOUWER. Ritus vetus & sacer in extis extrahendis victimarum. Lucianus de Sacrific. καὶ ὅστις ὁ Κύκλωψ ἱερεὺς, ἀνατέμνων, καὶ τὰ ἔγκατα ἐξαιρῶν, καὶ καρδιουλκῶν, καὶ τὸ τῷ βωμῷ περιχέων. Colvius in Apul. lib. 1. Metamorph. pag. 14. ERHARD. Ἡπατοσκοπίαν id Græci nominarunt: de qua Peucerus in Commentar. de præcipuis divination. gener. pag. 187. & seq. WEITZ.

Fortissimum jecur] Nob. N. Heinsius me docuit legendum esse, *fartissimum jecur*, quomodo apud Ciceronem & alios. BOSCH. De Anserino jecore, magnis Romanorum helluonum deliciis, res est notissima, etiam de eodem in maximam mensuram jusso excrescere, unde *magno jecur ansere majus*. Hic vero quid vult sibi *fortissimum jecur*? scribe, ne quid te morer, *fartissimum*. Accius Prometheo apud Ciceronem, lib. II. Tusc. cap. 10.

Tum, jecore opimo farta & satiata affatim,
Clangorem fundit vastum, & sublime advolans,
Pinnata cauda nostrum adulat sanguinem.

ubi de Aquila Prometheo apposita, ejusque viscera carpente agit. Possis & illic. *jecore opima farto*. HEINS. Conjicit Ampl. Cuperus *sordidissimum*. Nisi *fortissimum* pro sano capiamus, ut passim *ægra viscera* in hac materia dicuntur. Manus viri docti in codice, quem à doctissimo Heinsio habui, explicat *maximum*, quia fartilibus in magnam amplitudinem excrescit, teste Plin. x. cap. 22. v. Mart. lib. XIII. 58. & Juven. Sat. v. 114. vi.

Volabant inter hæc potiones] Macrob. dixit, *variantibus poculis*. Pontanus in Not. libr. 7. cap. 1. ERHARD.

Scorteum fascinum] Φαλλὸς, Suidas: φαλλοὶ, μόρια δερμάτινα. αἰδοῖον σκύτινον. ὕστερον δὲ ἐκ δερμάτων ἐρυθρῶν. WOUWEREN.

Urtica] Ver. *Vetica*. Pith. PATISSON. Ovidius 3. de Arte Am. vers. 415.

Sunt, qui præcipiant herbas satureia nocentes
Sumere, judiciis ista venena meis.
Aut piper urticæ mordacis semine miscent,
Tritaque in annoso flava pyrethra mero. PITH.

Juven. Sat. II.

Irritamentum Veneris languentis, & acres
Divitis urtica. ———

hinc Sat. 2.

Hac tetigit Gradive tuos urtica nepotes.

id est, hæc prurigo. WOUWEREN. Isidor. Etymolog. lib. 17. cap. 9. *Urtica vocata, quod tactus ejus corpus adurat. Est enim ignea omnino natura, & tactu perurit: unde & pruriginem facit.* Hæc κνίδωσις apud Græcos pro prurigine. ERHARD.

Hoc] Legendum puto, *ad hæc*, vel *hinc*.

Cum Abrotano] Plinius. PITH.

Infra umbilicum] Martialis lib. VI. Epig. 37.

Et prurit tamen usque ad umbilicum. PITH.

Soluta mero] Vide ad cap. 79.

Prehende furem, clamant] Leucipp. lib. 7. οἱ δὲ φυλάσσοντες ἐσώκασι νομίζοντες ἀποδιδράσκειν, καὶ ἐβόων τοὺς ἐντυγχάνουσι λαβέσθαι. PITH. Formula eorum clamantium, qui furem insequebantur. Brisson. Formul. lib. 8. ERHARD. Supra cap. 14. *magnaque vociferatione, latrones tenere, clamavit*. BOSCH. Vide supra cap. XIV.

Evasi tamen] *Tamen* est tandem. Gruter. Suspic. libr. 5. cap. 10. Barthius in Ceir. Virg. n. 335. ERHARD.

For-

a Chrysis, quae priorem fortunam tuam oderat, hanc vel cum periculo capitis persequi destinat. * *

b Quid huic formae aut Ariadne habuit, aut Leda, simile? quid contra hanc Helene, quid Venus posset? Ipse Paris, Dearum lividinantium judex, si hanc in comparatione vidisset tam petulantibus oculis, & Helenen huic donasset, & Deas. Saltem, si permitteretur osculum capere, si illud coeleste ac divinum pectus amplecti, forsitan rediret hoc corpus ad vires, & resipiscerent partes veneficio, credo, sopitae. Nec me contumeliae lassant. Quod verberatus sum, nescio, quod ejectus sum, lusum puto; modo redire in gratiam liceat. * *

CXXXIX. Torum frequenti tractatione vexavi, amoris mei quasi quamdam imaginem. * * *Sic pervicax.*

Non

a CHRYSIS. *aut de* CHR. b POLYÆNOS.

Fortunam tuam] Vir doctus in codicis Hesselii ora conjecerat *fortunam tum.*

Quid huic forma habuit aut Ariadne aut Leda simile?] Similis huic locus alibi apud Nicetam Choniatem, qui jam non succurrit. DOUZA F.

Dearum libidinantium] Lege, *lividinantium*, ut sit, dearum æmularum & livore laborantium. Gruter. Suspicion. lib. I. cap. 12. ERHARD. *Libidinantium*, tres codices, unde Douza pater *litigantium* ad oram Tornæs. edit. doctissimus Thom. Munkerus emendat, *vitilitigantium*; quod cum indicassem Ill. Heinsio, respondit, se & hoc dudum suis in adversariis annotasse. BOSCH. Vide Barth. ad Stat. 2. Achill. vers. 337.

Judex] Quod judicium ubi habitum, observavit de Urbib. Stephanus; ἐπὶ δὲ τόπος ἐν τῇ Ἴδῃ Τρωικῇ Ἀλεξάνδρεια λεγόμενος, ἐν ᾧ φασὶ τὸν Πάριν διακρῖναι τὰς θεάς. Pontanus Not. in Macrob. lib. 5. cap. 16. ERHARD. Hoc titulo passim Paris à Poetis ornatur. Horat. lib. III. od. 3.

Fatalis incestusque judex.

Senec. Agam. 730.

——— *Fatalis sedet*
Inter potentes arbiter Pastor Deos.

Et Troad. 65.

——— *Jamdudum sonet*
Fatalis Ide, judicis diri domus.

Tam petulantibus oculis] Alibi, *Oculorum quoque mollis petulantia.* Rutilius Lupus ex Lycurgo. *Cujus omnes corporis partes ad nequitiam sunt appositissimæ: oculi ad petulantem lasciviam.* PITH.

Helenen donasset] Id est, prætermisisset, & Helenen, & deas, noluisset agnoscere. Ovid. lib. III. Art. Am vers. 85.

Ut Veneri, quem luget adhuc, donetur Adonis.

Id est, quamvis nos nescire simulemus amores Veneris & Adonidis. Supra cap. 127. nec dissimiliter Horat. III. Od. 3 vers. 33. videndus omnino Heinsius ad Ovidii locum, & Gronovius III. Observ. cap. 23. hæc adscripserat codici suo Broukhusius. Unde apparet, quam temere conjecerit Barthius dicto loco corrigendum, *& Helenen huic damnasset & Deas*, sed ipse retractat merito.

Resipiscerent] Manus viri docti in ora codicis Almeloveniani conjecerat *reviviscerent.*

Nec me contumeliæ lassant] Epigramm.

Τῶρες ἔρωτας ἔλυσε. μάτην ὁ δὲ μῦθος ἀλᾶται.
Τῶρες ἐμὸν ἐρίδεις μᾶλλον ἐγείρουσιν. PITH.

Propert. lib. II. eleg. 19.

Ultro contemtus rogat, & peccasse fatetur
Læsus, & invitis ipse redit pedibus.

Idem ibid.

Nil ego non patiar, numquam me injuria mutat.

Dousa F. ad Tibull. ERHARD.

Quod verberatus sum, nescio] Ovid. 2. de arte amandi vers. 533.

Nec maledicta puta, nec verbera ferre puellæ
Turpe. ——— WOUWEREN.

Modo redire in gratiam liceat] Vix dubito, quin & hic interponendi sint illi versus e Fragmentis:

Candida sidereis ardescunt lumina flammis.

Nam omnino idem eos dicere cum eo, quod Petronius hic vult, manifestum est. DOUZA F.

Torum frequenti tractatione vexavi] Ausonius Epigr. CVIII.

Defectos sic fama viros, ubi cassa libido
Fœmineos cœtus & non sua bella lacessit,
Irrita vexato consumere gaudia lecto. PITH.

Martial. lib. XI. ep. 30. WOUWEREN. Lege, *jactatione.* Jungermann. Vulgatam probant illa, quæ supra leguntur cap. CXXXI. *Premebat illa resoluta marmoreis cervicibus aureum thorum.* Et iterum cap. LXXIX. *Ut experrectus pertrectavi gaudio despoliatum thorum.* ERHARD. Vide supra ad cap. LXXXVI.

Sic pervicax] Desunt in editionibus priscis: Gonsalus posuit, quasi ad carmen sequens pertineret, *sic* *per-*

Non solum me Numen & implacabile fatum
Persequitur; prius Inachia Tirinthius ira
Exagitatus onus coeli tulit: ante profanus
Junonem Pelias sensit: Tulit inscius arma
Laomedon; Gemini satiavit numinis iram
Telephus: Et regnum Neptuni pavit Ulixes.
Me quoque per terras, per cani Nereos aequor,
Hellespontiaci sequitur gravis ira Priapi. * * *

Quaerere à Gitone meo coepi, num aliquis me quaesisset. [a] Nemo, inquit, hodie: sed hesterno die mulier quaedam haud inculta januam intravit: quumque diu mecum esset locuta, & me arcessito sermone lassasset, ultimo coepit dicere, te noxam meruisse, daturumque serviles poenas, si laesus in querela perseverasset. * *

[b] Nondum querelam finieram, quum Chrysis intervenit, amplexuque effusissimo me invasit, &, [c] Teneo te, inquit, qualem speraveram: tu desiderium

[a] GITON [b] POLYÆNOS. [c] CHRYSIS.

pervicax numen & fatum persequitur me, &c.

Tirinthius] Alii, *Tirnejus.* vet. *Titinejus.* alii, *Tirincius.* PATISSON. Alii, *Tirincius.* forsan, *Tirinthius ira.* TORNÆS. Val Flaccus lib. I.

Protinus Inachiis ultro Tirinthius Argis, &c.

ERHARD.

Ira] Alii. *ora.* PATISSON.

Profanam] Alii. *profanus.* TORNÆS. Apud Scalig. in Catalect. legitur *prophanus.* ERHARD. Prætuli *profanus*, qua ratione enim Juno *profana* dici possit, non video. *Sensit* vero eleganter, pro expertus est inimicam & gravem. Val. Flacc. lib. IV. vers. 745.

Nos quoque, nos Amycum, tanto procul orbe remotum,
Sensimus.

lib. V. vers. 504.

——— *Deumque*
Nos genus atque ratem magna sensere Minerva.

lib. VI. vers 502.

——— *Meque ille magistrum*
Sentiet.

Senec. Agamem. 825.

Te sensit Nemeaus arcto
Pressus lacerto fulmineus Leo,
Cervaque Parrhasis:
Sensit Arcadii populator arvi.

Florus lib. III. cap. 2. *prima trans Alpes arma nostra sensere Salyi.* BURM.

Gemini] Non puto, Minervam *geminum numen* recte posse dici, quia artibus & bellis praeest. Sed Bacchum & Minervam innui crediderim. Caussam iræ Minervæ reddidit Gonsalius. Bacchum Telepho inimicum, & auctorem, cur ab Achille fuerit vulneratus, tradit Tzetz. ad Lycophr. Cassand. vers. 206. BURM.

Satiavit numinis iram] Alii, *iras.* Silius libr. XI. vers. 604.

——— *Neque enim satiaverat iras*
Dicendo. ———

Boëthius lib. 4. de Consolat. metr. 7. *satiavit iras.* ubi Sitzmannus in Not. numer. 191. ERHARD.

Cavit] Vet. *pavit.* Pith. PATISSON.

Hellespontiaci] Sidonius Apollin. Carm. XXIII.

Et te, Massiliensium per hortos
Sacri stipitis, Arbiter, colonum,
Hellespontiaco parem Priapo. PITH.

Ita Priapus vocatur etiam Arnobio lib. 5. & Claudiano libro I. in Eutrop. De tractu Hellesponti præter ceteros Balsamo Sextæ Synodi can. 39. Savaro Not. in Sidon. Carm. 23. vers. 156. Vide Schopp. Collectan. in Priapeia. ERHARD.

Me quæsisset] Terent. Phorm. Act. I. sc. 2. *Si quis me quæret Rufus.*

Intravit januam] Phædr. lib. III. fab. 10.

——— *Deinde noctu subito januam*
Intravit.

ubi Schefferus Ellipsim esse dicit, pro, per januam ædes intravit.

Arcessito] Vide ad cap. 38.

Noxam] Vide ad cap. 96.

Serviles pœnas] Plagas & verbera, Bongars. ad Justin lib. I. ERHARD.

Perseverasset] *Perseverasses* manus viri docti in codice Almelovenii.

Invasit] Ovid. lib. XI. Metam. vers. 260.

Vix bene virgineos Peleus invaserat artus.

vide supra ad cap. LXXIV.

Teneo te, inquit, qualem speraveram] Apul. Met. 10,

ſiderium meum, tu voluptas mea, numquam finies hunc ignem, niſi ſanguine exſtinxeris. * * *

ª Unus ex novitiis ſervulis ſubito adcucurrit, &, mihi dominum iratiſſimum eſſe, adfirmavit, quod biduo jam officio defuiſſem; recte ergo me facturum, ſi excuſationem aliquam idoneam praeparaſſem. Vix enim poſſe fieri, ut rabies iraſcentis ſine verbere conſidat. *

CXL. Matrona inter primas honeſta, Philumene nomine, quae multas ſaepe hereditates officio aetatis extorſerat, tum anus & floris exſtincti, filium filiamque ingerebat orbis ſenibus, & per hanc ſucceſſionem artem ſuam

ª POLYÆNOS.

10. *Teneo te, inquit, teneo meum palumbulum, meum paſſerem.* DOUZA F. Totidem prope verbis Heliod. προσδραμοῦσα τε τῷ Θεαγένει, τῷ αὐχένι ἐξήρτητο, καὶ ἢ μὴν, ἔχω σε, Θεάγενες. Apul. Mil. lib. 8. *Charitem non tenebis, non frueris nuptiis.* lib. 2. *Nequeunti tenere Fotidem.* WOUWEREN. Διαπόρησις poëtica in rebus optatiſſimis. Ach. Statius ad Catull. de nuptiis Pel. & Thet. Apul. Metamorph. libro 5. *Teneo te, meum lumen.* Colvius in Not. ad libr. 10. Apul. Cæſar apud Sueton. cap. 59. *Teneo te, inquit, Africa.* In Priap.

Prendam te tamen, & tenebo prenſam.

Q. Catulus de Theotimo amaſio ſuo;

Ïsmus' quaſitum, verum ne ipſi teneamur,
Formido, quid ago? da Venus' conſilium. ERH.

Formula eſt, qua utebantur, cum ſibi nec opinantibus aliquis occurreret. Terentius Heaut. Actor. II. ſc. 3.

A. O mi expectate Clinia, Salve. CL. ut vales?
A. Salvum advenisse gaudeo. CL. teneo ne te,
Antiphila, maxime animo exoptata meo? BOSCH.

Quintil. Decl. XVIII. *Teneo unicum meum, velit, nolit invidia.* Senec. Herc. fur. verſ. 623.

O Gnate certa & fera Thebarum ſalus,
Teneone in auras editum.

Ovid. lib. VII. Met. verſ. 143.

——— *Gratantur Achivi,*
Victoremque tenent, avidiſque amplexibus harent.

Tu deſiderium, tu voluptas] D. Hieron. ad Nepotianum: *Mel meum, lumen meum, meum deſiderium, omnes delitias & lepores & riſu dignas urbanitates, & cateras ineptias amatorum, in comœdiis erubeſcimus, in ſeculi hominibus deteſtamur.* WOUWEREN. Alii, *deſiderium meum.* *Deſiderium* verbum eſt interdum amatorium, quo voluptas & delitiæ & amores ſignificantur. Apud Horat. quoque ex amoris erga Mæcenatem abundantia ſcriptum eſſe arbitror lib. I. od. I.

O deſiderium & dulce decus meum.

Et lib. I. od. 14.

Nuper ſollicitum qua mihi tadium,
Nunc deſiderium curaque non levis.

Et, *deſiderii poculum*, eſt poculum amatorium, ut Epod. od. 17.

Deſideriique temperare poculum.

Turneb. Adverſar. lib. 26. cap. 7. Vide Jureti Miſcellan. ad Symmach. lib. 9. ep. 28. & Rob. Conſtantini Supplement. Ling. Lat. ERHARD.

Numquam finies hunc ignem] Non abſimiliter Leucippe lib. 5. ἀρκεῖ μοι καὶ μία συμπλοκὴ, μικρῦ δέομαι φαρμάκυ πρὸς τηλικαύτην νόσον. σβέσον μοι ὀλίγον τῦ πυρός. Euſtath. ἀλλ' ὕδωρ αἰδῦς ἔρωτος πῦρ ἐ κατακλύσει. Zenod. ἱέμενος παύσειν τῦτο τὸ πῦρ ὕδατι. PITH.

Niſi ſanguine ſtrinxeris] Id eſt, me occideris. Pflugius. Voce *ſanguinis* in obſcœnis uſus eſt & Seneca Pater lib. 7. Controverſ. 5. *Quod amica ſua ſanguinem miſit.* Et poſtibi; *facit, quod facere ſolet: pro amatore ſanguini ſuo non parcit.* Juvenal. Satyr. I.

Accipias ſane mercedem ſanguinis.

nempe ex Medicorum doctrina, non Ariſtotelis. Nic. Faber Not. ad Senec. Controverſ. libr. 7. Contr. 5. An ſic capiendum & illud Plauti Bacchid. Act. 3. ſc. 1. ubi ait Lydus Pædagogus de meretricibus;

Apage iſtas à me ſorores, qua hominum ſorbent ſanguinem.

Et Curcul. Act. I. ſc. 2. in fin. de amica;

Qua mihi miſero amanti ebibit ſanguinem.

ubi videatur Theocriti locus à Taubmanno annotatus. ERHARD.

Si excuſationem aliquam praparaſſem] Cicer. ad Attic. lib. 12. ep. 26. *Dubito, an excuſationem aliquam ad Silium darem.* SCIOPP.

Matrona inter primas honeſta] *Honeſta* deleo; ſic Salluſtius & Apoll. *Anonym. MS.* HADRIANID.

Philomela] Alii, *Philumene.* PATISSON. Τὸ *nomine* παρέλκει, ut Lucæ 16. 20. ὀνόματι Λάζαρος. & ſexcentis talibus exemplis. Ritterſhuſ. ad Plinii Epiſtol. pag. 245. WEITZ.

Tamen anus] Alii, *tum anus.* TORNÆS. Alii, *tamen*, alii *tandem.* PATISSON.

Floris exſtincti] Apul. Apol. *Nova nupta flore exoleto.* Philo Jud. ἀπομαρανθείσης ὥσπερ τινῶν ἀνθῶν τῆς ἀκμῆς. WOUWEREN.

Filium filiamque ingerebat orbis ſenibus] Ammianus

suam perseverabat extendere. Ea ergo ad Eumolpum venit, & commendare liberos suos; ejus prudentiæ, bonitatique credere se & vota sua; illum esse solum in toto orbe terrarum, qui praeceptis etiam salubribus instruere juvenes quotidie posset. Ad summam, relinquere se pueros in domo Eumolpi, ut illum loquentem audirent, quae sola posset hereditas juvenibus dari.

libro 14. cap. 6. de Romanorum degeneri statu; *Nunc inanes flatus quorundam, vile esse, quicquid extra Urbis pomeria nascitur, æstimant, præter orbos & cælibes: nec credi potest, qua obsequiorum diversitate coluntur homines sine liberis Romæ. ut his, qui patres sunt, tamquam in capita medicorum, acerbius coelibes dominentur.* Tacitus Annal. lib. 13. cap. 42. *Romæ testamenta & orbos velut indagine ejus capi.* Cicero in Paradox. *Quem nutum locupletis orbi senis non observat? loquitur ad voluntatem, quicquid denuntiatum sit, facit, assentatur, assidet, miratur.* Pichena Not. in Tacit. de Moribus Germanor. num. 44. Ramirez Hypomnem ad Martial. lib. 2. epigr. 32. numer. 1. & libro 4. epigr. 56. Lindenbrog. Observation. in Ammianum lib. 14. & 28. d. l. Quibus hæc adde. Ammianus lib. 28. cap. 4. *Subsident aliqui curiosos homines, senes, aut juvenes, orbos vel coelibes, ad voluntates condendas allicientes eos technis miris: qui cum supremis judiciis ordinatis, quæ habebant, reliquerint his, quibus morem gerendo testati sunt, illico pereunt.* Tertullianus de Patientia; *Qua aucupandis orbitatibus omnem coacti obsequii laborem mentitis adfectionibus tolerat.* Augustinus de Hæresib. cap. 87. de Abeloniis hæreticis; *Non miscebantur uxoribus & iis tamen sine uxoribus vivere secta ipsius dogmate non licebat, &c. Nec unquam eis defecit, unde adoptarent, generantibus circumquaque vicinis, & filios suos inopes ad spem hæreditatis alienæ dantibus libenter.* ERHARD. Similem historiam Oenanthes, quæ Agathocle & Agothocliæ illecebris Ptolemæum devinctum tenebat, Justinus libr. xxx. cap. 2. narrat.

Ingerebat orbis senibus] Curavi, ut hæc legerentur διαλύτως, *orbis*, *senibus*. Inter tres eorum notas, quos hæredipetæ captabant, hæ duæ. Tres erant, *locuples*, *orbus*, *senex*, ut patet apud Ciceronem Paradox. penult. Scimus in Horatio hæc junctim legi, sed nec male, si disjunctim, BOURDELOT.

Venit] Stewech. ad Arnob. lib. 5. pag. 124 legit, *venire*.

Commendare liberos suos ejus prudentiæ] Filium & filiam. Solebant veteres, non mulieribus, sed viris præceptoribus, filias suas erudiendas instituendasque tradere una cum filiis. Docet Julianus in l. 4. D. ubi pupill. educ. & Vetus Inscript. apud Gruter. DCCLIII. 2. *Pudens M. Lepidi libertus, grammaticus;*

Procurator eram Lepidæ, moresque regebam,
Cum vixi, mansit Cæsaris illa nurus.

Rævardus Conjectan. lib. 2. cap. 19. Quod vetustatis exemplum secutus Carolus M. qui filias suas, æque ac filios præceptoribus dedit informandas, ut memoriæ prodiderunt Einhardus ejus Cancellarius, & Alcuinus præceptor epist. ad Eulaliam Caroli ipsius filiam. Sic Hedwiga quoque Sueviæ Ducissa præceptore usus est primum Constantinopolitano quodam magistro in Græcis disciplinis, dein Ekkehardo Palatino S. Galli monacho in Latinis, quemadmodum scribit Ekkehardus Junior Sanctgallensis in Casibus Monasterii. ERHARD. Optimus Memmii codex non agnoscit *suos*, quod jam monuit Douza P. BOSCH. Egregie hæc illustravit summus Gronovius lib. III. Observ. cap 23. Ampl. Cuperus adscripserat Claudiani locum ex lib. 1. de rapt. Pros.

Tibi gaudia nostri
Sanguinis & caros uteri commendo labores.

distinge vero cum Gronovio *commendare liberos suos; ejus prudentiæ bonitatique credere se & vota sua.* Sed præterea excideral post τὸ *se*, *spes*. *credere se spes & vota sua.* Sic enim liberos appellabant parentes. supra cap. IV. *Spes suas ambitioni donant.* Valer. Max. libr. V. cap. 4. *Venite igitur in manus nostras prospera parentum vota. felicibus auspiciis prognata soboles, quæ efficietis, ut & genuisse juvet, & generare liberos.* Potest & legi, *credere spes & vota sua* HEINS.

Vota sua] Quibus filios sibi superstites, & eorum manibus sepeliri optabant. Quintil. Decl. *Ille est filius noster, cujus spes ipsas amavimus. Quem apud omnia templa & surdos Deos superstitem precati sumus, à quo sepeliri optavimus.* Et, si filius superstites parentes optabant, *contraria vota* dicebantur. Quint. Decl. 1. *inter infelices alius est ordo votorum, cæcus filius optavit superstitem patrem:* cui gemina plane est inscriptio apud Gruter. pag. DCLXIX.

CVI. VOTA.
ERANT. VT. PARENTIBVS. ISTA. PARARET
SET. MORS. IMMATVRA FECIT. VT. FACERENT
PARENTES FILIO CONTRA. ORDINEM.

ubi detritum esse τὸ VOTORVM credo. CUPER.

Relinquere se] Τὸ *se* delet ibidem Stewechius.

Quæ sola posset hæreditas juvenibus dari] Cic. Officior. 1. cap. 33. *Optima hereditas à patribus traditur liberis, omnique patrimonio præstantior gloria virtutis rerumque gestarum, cui dedecori esse nefas & vitium judicandum est.* ERHARD. Qualis hereditas liberis sit relinquenda, id vero docet Basilius Magnus Hom. in Λακιζοις. pag. 214. παιδὶ ἴσως· θησαύριζε αὐτοῖς θησαυρὸν αἰώνιον. θησαυρὸς δέ ἐστιν, ὁ ἐντεῦθεν χρημάτων κατά-

λιπε

dari. Nec aliter fecit, ac dixerat, filiamque speciosissimam cum fratre ephebo in cubiculo reliquit, simulavitque se in templum ire ad vota nuncupanda. Eumolpus, qui tam frugi erat, ut illi etiam ego puer viderer, non distulit puellam invitare ad Pygiciaca sacra. Sed & podagricum se esse, lumborumque solutorum, omnibus dixerat, &, si non servasset integram simulationem, periclitabatur totam pene tragoediam evertere. Itaque, ut constaret mendacio fides, puellam quidem exoravit, ut sederet supra commendatam bonitatem, Coraci autem imperavit, ut lectum, in quo ipse jacebat, subiret, positisque in pavimento manibus, dominum lumbis suis commoveret. Ille lento parebat imperio, puellaeque artificium pari motu remunerabat. Quum ergo res ad effectum spectaret, clara Eumolpus voce exhortabatur Coraca, ut spissaret officium. Sic, inter mercenarium

λεῖπε παισὶν ἀγαθὴν μνήμην, ἢ πλοῦτον πολύν. Et paullo interius: παῖδας ἐζήτεις, συνεργοὺς τοῦ βίου. ἔλαβες συνεργοὺς, κοινωνοὺς, δίωκε καὶ λόγοις ἀγαθοῖς ὑποδείγμασι χρηστοῖς. ὁποῖον προσήκει εἶναι τὰ πρὸς τὸν θεὸν, ὁποίους πολλάκις εἶδες. οὗτος γάρ ἐστιν ὁ πλοῦτος, πολλῶν χρημάτων τιμιώτερος. αὕτη ἡ κληρονομία ἀγαθὴ, παρὰ πατρὸς εἰς παῖδας παραπεμπομένη. Theognis vers. 1157.

Οὐδένα θησαυρὸν μεταθῶσιν παισὶν ἀμείνω
Πλὴν σοφίης. WEITZ.

Ad Pygiciaca sacra] Alii. *ad pygiaca sacra.* TORNÆS. Non admodum dissimiliter Leucippe libr. 5. *Μυηθῶμέν σοι, ὦ φίλτατε, τὰ τῆς Ἀφροδίτης μυστήρια.* PITH. *Πυγιστικά.* WOUWEREN. Lege, *pygiaca sacra*, id est, coitum, quod *pygarum*, sive clunium, usus in Venere sit permagnus. Schopp. in Priapej. carm. 18. An legendum, *pygisiaca*, à *πυγίζειν*? quod tamen proprie est cum averso coire. ERHARD. *Pygesiaca* scribi volumus. BOURDELOT. Laurenbergius: *Pygiciaca sacra* coitum vocat. Motus exigebant in re venerea & agitationem, ut illæ merito damnarentur, quæ immobiles jacebant. Habet enim nescio quid mobilitas illa incentivum, efficitque viris Venerem concinniorem, teste Lucret. libr. IV. circa fin. Coitus, qui, ut hic, à fœmina superstante peragitur, ab Apul. dicitur *pendula Venus*, lib. II. Met. *Hæc dicens, inscenso grabatulo, super me sensim residens, ac crebra subsiliens, lubricisque gestibus mobilem spinam quatiens, pendula Veneris fructu me satiavit, usque dum lassis animis & marcidis artubus defatigati simul ambo corruimus.* HADRIANID. Valesium maluisse legere. *Isiaca*, docent Valesiana pag. 179.

Lumborumque solutorum] *Lumbi* enim valentes & vegeti ad Venerem requiruntur. Schopp. Comment. in Priap. carm. 18. & Verisim. lib. 3. cap. 16. ERHARD. Catull. epigr. 18.

Qui duros nequeunt movere lumbos. BOSCH.

Id est, se Venere esse enervatum, vel operi Venereo inhabilem, quia vis ea in lumbis consistit. *Duros lumbos* ejusmodi hominibus tribuit Catullus Epigr. 16. quibus opponit Martialis lib. V. Ep. 79 *lascivos lumbos*, & auctor Priap. carm. 18. *fluctuantes lumbos.* adde Arnob. lib. III. pag. 105. & IV. pag. 140. & Meibom. de usu Flagror. &c. CUPERUS.

Periclitabatur evertere] Græcismus, *ἐκινδύνευε παρατρέψαι*, id est, parum aberat, quin evertisset. RITTERSH. Ælian. I. Var. cap. 8. *καὶ κινδυνεύσειν ἀπόλεσθαι διὰ τάχιον.*

Pene] Nomen opinor, *Anonym. MSS.* HADRIANID.

Ut sederet supra commendatam bonitatem] Lego, *commodatam bonitatem.* Quod explicandum ex his duobus locis, *vendisque amplexus, non commodas*: quod supra dixerat cap. CXXVI. Item cap. CXXXIV. *Nam neque puero neque puella bona sua vendere potest.* DOUZA F.

Lento parebat imperio] *Lento* adverbialiter pro *lente.* ERHARD. Omnino legi debet, *lente*, nam propterea eum exhortatur Eumolpus spissare officium. SCIOPP.

Pari motu] Explicationem pete à Donato ad Ter. Eun. Act III, sc. I. vers. 34. Amplis. Cuperus mallet, *puellaque artificium pari motu remunerabat.*

Officium] Ovidius lib. III. Art. Amat. Eleg. VII. vers. 25.

At nuper bis flava Chlide, ter candida Pitho,
Ter Libas officio continuata meo est.

Propertius lib. II. El. XVIII. vers. 23.

——— *Experta puella*
Officium tota nocte valere meum. PITH.

Venerium supra hoc capite. *Quæ multas sæpe hereditates officio ætatis extorserat.* Theodor. Priscianus libr. 2. cap. 11. loquens de iis, quæ membra frigentia ad Venerem inflant & erigunt, *quæ per potiones accepta virile semper officium reparant.* ERHARD.

 Mer-

narium amicamque positus senex, veluti oscillatione ludebat. Hoc semel iterumque ingenti risu, etiam suo, Eumolpus fecerat. Itaque ego quoque, ne desidia consuetudinem perderem, dum frater sororis suae automata per clostellum miratur, accessi tentaturus, an pateretur injuriam. Nec se rejiciebat à blanditiis doctissimus puer, sed me numen inimicum ibi quoque invenit. * *

Dii majores sunt, qui me restituerunt in integrum. Mercurius enim, qui animas

Mercenarius] Tonsor conductus. GLOSS.

Oscillatione] Sext. Pompejus. BONGARS. Fest. *Oscillum Santra ait dici, quod oscillent, id est, inclinent, praecipitesque in os ferantur. Oscillantes, ait Cornificius, ab eo, quod os celare sint soliti personis, propter verecundiam, qui eo genere lusus utebantur.* Servius. PITH. Serv. ad Virg. Georg. 2. Erat autem lusus, quo impositi transverso tigno, de arbore suspenso, alternis se mutuo submittebant. hinc Tertull. de Pall. *oscillum penduli impetus.* Graecis αἰώρα. Hesych. Hyginus Mytholog. cap. 130. WOUWEREN. Videndus Scalig. Castigat. in Festum, & Auson. lection. Pamelius in Tertullian. de Pallio. Balbus Catholico; *Oscillum, quoddam genus ludi, scilicet, cum funes suspenditur de trabe, in quo pueri & puellae sedentes impelluntur huc illuc,* &c. ERHARD.

Ingenti risu] *Nisu* conjecit vir doctus in ora codicis Cl. Hesschii.

Consuetudine perderem] Seneca Cons. ad Helv. cap. 15. *Redisti, non, ut voluptatem ex filio perciperes, sed ne consuetudinem perderes.* SCIOPP.

Automata] Νευροσπάσαι. BONGARS. Hesych. αὐτοματισάντες, ἀφ' ἑαυτῶν πράξαντες, αὐτομάτητοι σπέρμα ἄνευ. Senecae Epist. 89. *Pegmata.* PITH. *Automata* sunt confixa, aut confixiles machinae, ut Apul. quae sua sponte moventur. vel, ut Seneca, tabulata per se surgentia. Dioni ἰκρία. Petron. hunc motum puellae automata indigitat, quia, dum eam mercenarius commovendo sublevat, αὐτομάτως, hoc est, sua sponte & per se videtur surgere. Sane αὐτόματα, quaecunque sponte & per se facta. ut αὐτοματίσαντες, ἀφ' ἑαυτῶν πράξαντες. & αὐτόματοι, αὐτοφυεῖς. Philo Iconum lib 1. οὐκ ἐφύτευσαν, ἀλλὰ αὐτόματα ἡ γῆ σφίσιν ἀνατίθησι ταῦτα. WOUWEREN. Glossae, αὐτόματος, *per se, injussus, sponte.* Hesychius; αὐτοφωρίζειν, αὐτοματίζειν. Et Eustathio αὐτόματοι μηχαναὶ dicuntur αἱ καθ' αὑτὰς ἐνεργοῦσαι. Et αὐτόματος πόνος in Epigrammat. est non coactus, sed ultro susceptus; quod Hesychio αὐτοματίζειν, Xenophonti Paed. 4. & Aristoteli libr. 1. de Gen. anim. αὐτοματίζειν. Budaeus in Comment. ling. Graec. ERHARD.

Per clostellum] Seneca lib. 7. de benefic. cap. 21. *per clostrum, qua se commissura laxaverat.* BONGARS. & PITH. Glossae; κλεῖθρον, *claustrum, clostrum.* Claudian. de Raptu Proserp. lib. 1. vers. 237.

—— *Stant ardua ferro*
Moenia, ferrati postes, immensaque nectit
Clostra chalybs. ——

ita ibi legit veterrimus cod. MS. Bibliothecae Schobingeranae. ERHARD.

Miratur] Vir doctus in eodem codice, *rimatur.*

Tentaturus] Ut in illo Tibull. libr. 1. El. III. vers. 73.

Illis Junonem tentare Ixionis ausi, &c.

WOUWEREN.

Inimicum] Vir doctus, *nimicum.*

Dii majores] Serv. ad illa Virg. lib. 3. Aen. *Cum socio natoque & magnis diis.* Macrob. Saturn. libr. 3. cap. 4. Schol. Apollon. Arg. lib. 1. Sect. 25. Sed de his alias. WOUWEREN.

Mercurius, qui animas ducere & reducere solet] Horat. lib. 1. od. 1x. vers. 17. de Mercurio.

Tu pias laetis animas reponis
Sedibus.

Hinc Graecis πομπαῖος. apud Sophocl. Ajax, ubi se interimere gestit: καλῶ δ' ἅμα πομπαῖον Ἑρμῆν χθόνιον εὖ με κοιμίσαι. Artemid. libr. 2. τοσοῦτος δὲ ἀγαθὸς (Ἑρμῆς) διὰ τὸ ψυχοπομπὸς νενομίσθαι. Luc. Dial. mortuor. Lutacius ad Stat. Theb. 4. Phornutus lib. 4. WOUWEREN. Unde Mercurium vocat Horat. *Orci satellitem*, lib. 2. Od. 18. ut Graeci ψυχοπομπὸν, cui respondet illud Apulejanum, *animarum vector.* idem enim est hic *ducere* & *reducere*, idem *vehere* & *revehere.* Horatii verba sunt lib. II. Od. XVIII. vers. 34.

—— *Nec satelles Orci*
Callidum Promethea
—— *Revexit auro captus.*

Scip. Gentilis Append. Notar. ad Apul. num. 34. Ab hoc officio Mercurius fuit Πομπαῖος dictus. Ajax apud Sophoclem suo se ense transfossurus; καλῶ δ' ἅμα Πομπαῖον Ἑρμῆν χθόνιον, εὖ με κοιμίσαι. ubi Scholiast. Vocatur etiam ψυχαγωγός. Hesychius; ψυχαγωγός, ὁ κατάγων τὰς ψυχὰς εἰς ᾅδου. Mercurius apud Homerum, τὰς ψυχὰς κατάγει εἰς ᾅδου. Nec non & νεκροπομπός. Lucianus; δεῖ με καὶ τό τι τῷ Πλούτωνι ψυχαγωγεῖν καὶ νεκροπομπὸν εἶναι. Unde apud Homer. Odyss. ω. ψυχὰς μνηστήρων κατάγει, & apud Virgil. lib. IV. Aeneid. vers. 242.

—— *Virgam capiens animas vocat Orco*
Pallentes, alias sub tristia tartara mittit.

Et

animas ducere & reducere solet, suis beneficiis reddidit mihi, quod manus irata praeciderat, ut scias, me gratiosiorem esse, quam Protesilaum, aut quemquam alium antiquorum. Haec locutus sustuli tunicam, Eumolpoque me totum approbavi. At ille primo exhorruit: deinde, ut plurimum crederet, utraque manu Deorum beneficia tractat. * *

* Socrates, Deorum hominumque *judicio sapientissimus*, gloriari solebat, quod numquam neque in tabernam conspexerat, nec ullius turbae frequentioris concilio oculos suos crediderat. Adeo nihil est commodius, quam semper cum sapientia loqui. Omnia, inquam, ista vera sunt: nec ulli enim celerius homines incidere debent in malam fortunam, quam qui alienum concupiscunt. Unde plani autem, unde levatores viverent, nisi aut locel-

EUMOLPUS. F.

Et hoc est, quod Arbiter ait, *ducere ac reducere*. ERHARD.

Protesilaum] Vide Broukhus. ad Propert. libr. 1. eleg. 19.

Sustuli tunicam] Hyginus fab. CLXXXIX. *Procris tunicam levavit, & ostendit, se foeminam esse*, ubi vide quae notat doctissimus Munkerus.

Totum] Vide supra ad cap. 131.

At ille primo exhorruit] Claudianus Epithal. Pall. vers. 136.

—— Vinci patiare rogamus,
Sic uxor, sic mater eris: quid lumina tingis?
Virgo, crede mihi, quem nunc horrescis, amabis.

PITH.

Utraque manu] Martialis lib. 1. Epigr. 16.

Hac utraque manu complexuque adsere toto. PITH.

*Socrates deorum hominumque * gloriare solebat*] MSS. qui sequuti oraculum, lacunam explent, *Socrates deorum hominumque* judicio sapientissimus *gloriari solebat*. BOURDELOT. Sic ingeniose lacunam supplevit amplissimus Janus Rutgersius lib. 6. Var. Lect. cap. 8. Ita locuti sunt Vitruvius lib. III. in initio Praefationis, Apulejus lib. de Deo Socratis pag. 51, Valerius Maximus lib. III. cap. 4. Ext. 1. secundum Pythiae illud:

Ἀνδρῶν ἁπάντων Σωκράτης σοφώτατος. BOSCH.

Ita supplevit Rutgersius lib. VI. Var. cap. 8. & adprobat Ampl. Cuperus adscripto loco Ciceronis de Divin. cap. 20. *Accusare eum, cui quaestor fueram, quem cum me sors consuetudoque majorum, quem cum me Deorum hominumque judicium conjunxerat.* Per Deos intelligit Apollinem. Themist. Orat. XIV. pag. 318. Aelianus libr. II. Var. 13. Lactant. de ira cap. 1. Arn. lib. II. pag. 57. Valerius Maximus libr. VII. cap. 2. Ext. 1. *Socrates humana sapientia quasi quoddam terrestre oraculum.* Eunapius in vita Aedesii vocat περιπατοῦν ἄγαλμα τῆς σοφίας. Quae loca adscripserat Ampl. Cuperus. vide & Cicer. de Amicitia cap. 2. & 4. & Senect. cap. 21.

Cum sapientia loqui] Id est, philosophari. ERHARD.

Incidere in malam fortunam] Βαθὺν ἐς ὀχετὸν ἄτας ἵζει. Pindar. Olymp. 10. WEITZ. Vide ad cap. 107.

Plani] Πλάνοι, circulatores, impostores, homines vagabundi, fallaces, ἀπατηλοί, insigni versutia praediti, quales fuerunt Cephisodorus & Pantaleo, & Matras apud Alexandriam, de quibus Athenaeus libro 14. Cicero pro Cluentio cap. 26. *Hic ille planus improbissimus, quaestu judiciario pastus.* Tales hodie apud nos in hac urbe frequentes circumforanei medici, *Zahnbrecher, Schreyer, ciarletani*, etiam ludiones, *Hanckler, cocuones*, & denique *plano scholastici*, *Fahrende Schuler*. sed primas in hoc quaestu tenent *Cingari, Zigeuner*. *Plani* autem, qui D. Cypriano *implanatores*. Balbus Catholico; *Implanare, decipere, vel in errorem ducere.* Sirach cap. 15. *Non dicas; Ille* (scilicet Deus) *me implanavit, non enim necessarii sunt ei homines impii.* Et cap. 34. *Qui implanatus est, abundat nequitia.* ERHARD. Supra ad cap. 82.

Levatores] Sic vet. non *leccatores*, quos antiq. Gloss. *gulosos & lenones* interpretantur. Pith. alii, *lenatores*, habent. PATISSON. Nullibi istud vocabuli legere memini, nec quod vetus Glossarium habet. *Sclatarus*, πλάνος. PITH. Vetus Poeta:

Graculus assueta levandi callidus arte. DOUZA F.

Levare est rapere, abducere. Sidon. lib. 7. ep. 2. *Levat divitem conjugem pauper adamatus.* item abigere. Gregorius Turonens. Histor. libro 6. cap. 45. *levantes pecora.* item furari. Idem lib. 7. cap. 4. *Thesaurarii levaverunt aureum missorium.* In Legib. Gothor. lib. 8. t. 5. *Si porci ad pastum in glande suscepti ante decimas datas furto leventur.* Potest etiam legi *lavatores*, id est, fures Acro in Horat. ep. 17. lib. 1. *Laverna dicta à lavando nam fures lavatores dicuntur.* Savaro ad Sidon. In vet. Glossar. *Levare, planare*: &, *levatores, planatores*, exponuntur. ERHARD. *Levatores* recte, & sic legendum docuit Savaro. BOURDELOT. Sed & *levo* in bonam partem, Virg. 2. Aeneid.

—— *Ast*

locellos, aut sonantes aere sacellos, pro hamis in turbam mitterent? Sicut muta animalia cibo inescantur, sic homines non caperentur spe, nisi aliquid morderent. * * *

CXLI. [a] Ex Africa navis, ut promiseras, cum pecunia tua & familia tua non venit. Captatores jam exhausti liberalitatem imminuerunt. Itaque aut fallor, aut fortuna communis coepit redire ad poenitiam suam. * * [b] Omnes, qui in testamento meo legata habent, praeter libertos meos, hac

[a] POLYÆNOS. [b] EUMOLPUS.

——— *Atque arcta levari*
Vincla jubet Priamus. ———

Quidni levatores à levis prima longa, pro glabro. unde *levigo*, quod tamen Apulejus usurpavit pro *levo*, 4. Metam. *sarcina levigatos*, id est, exoneratos. HADRIANID. Vide Pontan. ad Macrob. lib. 6. Saturn. cap. 1.

Sacellos] *Saccellos* conjicit vir doctus in ora codicis Hesiiani, ut diminutivum sit à *saccus*.

Sicut muta animalia] Xenoph. Κυρ. παιδ. τοῦτό γε τοιοῦτόν ἐστι, ὅσα περ ... ἐν θήρᾳ ... ἀεὶ τῷ ἀλόγῳ. PITH. *Muta*, ἄλογα, irrationalia. vide Goldasti Notas ad Valerianum edition. Roverianæ. ERHARD.

Non caperentur spe] Supra cap. 111. *spe præda moratur in scopulo.* Seneca. *Et fera & piscis spe aliqua oblectante decipitur.* PITH. Tibull. lib. 2. el. 6. Distingue cum vet. edit. *sic homines non caperentur, nisi spe*, &c. BOSCH.

Familia tua] *Tua* non agnoscit codex Leid. BOSCH.

Cum pecunia tua] Barthius ad Statii lib. v. Theb. 724. hæc non esse ex Petroniana accuratione putat, & suspicatur, geminas naves jactatorem captatoribus spopondisse; unam, quæ pecuniam veheret, velut Reges aut satrapæ nummis solent peculiaria navigia, aut conclavia tribuere, alterum, quæ familiam: quare corrigit *cum pecunia una, & familia una non venit.* Quæ mihi minime probantur. nam ex solemni formula hæc desumta sunt, qua omnes opes, quas divites possident, duabus his, *pecunia & familia* comprehendere solebant. Ita in lege XII. Tabular. *Pater familias uti super familia pecuniave sua legaverit, ita jus esto.* Et, *Si Paterfamilias intestatus moritur, familia pecuniaque ejus agnatum gentiliumque esto.* Auctor ad Herenn. lib. 1. cap. 13. *familia* servos, inde famulos dictos, comprehendebat, *pecunia* reliquas opes, quia veterum in pecodibus erant maxime positæ. Gellius lib. XVIII. cap. 1. *Quoniam & corporis integritas sanitasque, & honestas modus forma, & pecunia familiaque, & bona existimatio, cæteraque omnia corporis & forma bona necessaria viderentur perficiendæ beatæ vitæ.* Idem lib. XVI. cap. 10. *Neque proletarii, neque capite censi, milites, nisi in tumultu maximo scribebantur, quia familia pecuniaque his aut tenuis aut nulla esset.* Sueton. Vit. Neron. cap 4. *Ex hoc Domitius nascitur, quem emtorem familiæ pecuniæque in testamento Augusti fuisse vulgo notum est.* & passim ita veteres. Hanc formulam autem posterioris ævi Jurisconsulti corruperunt, & *pecuniam tutelamve* supposuere, ut apparet ex l. 52. ff. de Verb. signific. quod autem *familiæ* nomine postea venerint etiam filii, filiæ, imo ipsa uxor, descendit ex jure potestatis patriæ, qua omnes has personas, eodem jure, ut servos, paterfamilias habebat, & sic postea etiam Jurisconsulti *familiæ* appellatione res comprehenderunt, ut Ulpianus l. 195. §. 1. de V. S. ait; quod factum quia formulam veterem mutarunt. Unde & deduxerunt *erciscundæ familiæ* judicium, quod ignotum hac appellatione primis Jurisprudentiæ temporibus, qui *ercti cits* vocabant, *erctum* enim vel *Herctum* vocabant patrimonium, *citum* autem ab antiquo verbo *cio*, id est divido, quod à Græco σχίω & σχίζω derivatur, descendebat. vide Fest. in *Herctum citum.* Et Serv. ad Virg. lib. VIII. Æneid. vers. 642. ex qua formula unum verbum *erciscere* conflarunt. Et, cum debuissent dicere *erctum & familiam* dividere, quia *erctum*, sive pecunia, & *familia* in divisionem hæreditatis veniebant, & forte in lege XII. Tabularum, vel saltem a priscis Jurisconsultis judicium illud *familiæ & ercti cisundi* dicebatur, hinc fecerunt *familiæ erciscundæ.* Quæ formula jam Ciceronis tempore obtinuit, ut patet ex lib. 1. de Orat. cap. 56. & Orat. pro Cæcin. cap. 7. sed hæc latius hic deducere non patitur notarum ratio. BURM.

Captatores jam exhausti] Heredipetæ, qui alienis patrimoniis inhiant. Supra cap. CXXV. *Quid, si callidus captator exploratorem in Africam miserit.* Infra; *Nec quid aliud in hac epulatione captabant, nisi tantum, ne esurirent.* Ait, *jam exhausti*, id est, ducti lusique muneribus suis. Rader. ad Martial. libr. 9. ep. 35. ERHARD.

Ad poenitentiam] Hæc explicanda ex iis, quæ ad cap. 125. notavimus: *Putabam à custodia mei removisse vultum Fortunam.*

Præter liberos] Alii, *libertos meos.* PATISSON. *libertos*, Leid. cod. BOSCH. Sine dubio *libertos* legendum, nam capite 117. elatum ab Eumolpo filium finxerant.

Apud quasdam gentes] Tertull. Apolog. cap. 9. *Ajunt apud*

hac conditione percipient, quae dedi, si corpus meum in partes conciderint, & adstante populo comederint. Ne plus aequo exhorrescant, apud quasdam gentes scimus adhuc legem servari, ut à propinquis suis consumantur defuncti, adeo quidem, ut objurgentur aegri frequenter, quod carnem suam faciant pejorem. His admoneo amicos meos, ne recusent, quae jubeo, sed, quibus animis devoveant spiritum meum, eisdem etiam corpus consumant [a] Excaecabat ingens fama oculos, animosque miserorum.

Gorgias paratus erat exsequi. *

De stomachi tui recusatione non habeo, quod timeam. sequeretur imperium, si promiseris illi pro unius horae fastidio multorum bonorum pensationem. Operi modo oculos, & finge, te non humana viscera, sed centies sestertiûm comesse. Accedet huc, quod aliqua inveniemus blandimenta, quibus saporem mutemus. Neque enim ulla caro per se placet, sed arte quadam corrumpitur, & stomacho conciliatur averso. Quod si exemplis vis quoque probari consilium, Saguntini, oppressi ab Hannibale, humanas edêre carnes: nec hereditatem exspectabant. Petavii idem fecerunt in ultima fame, nec quidquam aliud in hac epulatione captabant, nisi tantum, ne

[a] POLYÆNOS.

apud quasdam gentes Scytharum defunctum quemque à suis comedi. Lucian. περὶ πενθ. Solin. Similis immanitas Massagetarum. Tertull. libro I. adversus Marcionem. Hieron. adversus Jovian. 2. *Massagetæ miserrimos putant, qui ægrotatione moriantur, & parentes, cognatos, propinquos, cum ad senectam venerint, jugulatos devorant.* Theodoretus Sermone IX. qui est de LL. Strabo libro 2. WOUWEREN. De Hibernis Strabo libr. 4. de Scotis D. Hieronymus libr. 1. contra Jovinian. De Padarum gente Indica Joan. Boemus de Morib. gentium libro 2. cap. 8. De Scythicis gentibus. ut Massagetis, Issedonibus, Antropophagis, idem cap. 9. De Galatis, lib. 3. cap. 22. De Tartaris, d. l. 2. cap 10. ERHARD.

Carnem faciant pejorem] Vide Kirchmann. cap. 2. Appendicis ad libros de funer. Rom. BOSCH.

His admoneo] Alii, *his amoveo*. TURNÆS.

Excacabat ingens fama oculos] *Pecunia ingens* Leid. cod. & duo veterum, quid si legamus, *Excæcabat pecunia ingens fames oculos.* Sic *Auri fames* apud Senecam, & Virgil. lib. III. Æn. 57.

—— *Quid non mortalia pectora cogis,*
Auri sacra fames!

Horatius eleganter lib. II. Odar. 16.

Crescentem sequitur cura pecuniam,
Majorumque fames. BOSCH.

De stomacho] Loqui de stomacho, ut rationis capace, quod serio adfirmat Disarius apud Macrobium lib. VII. Saturn. cap. 4. notavit Broukhusius in ora codicis sui.

Operi oculos] Vide supra ad cap. 44.

Centies sestertium comesse] Martialis lib v. epig. 71.
O! quanta est gula centies comesse! PITH.

Blandimenta] Condimenta, conditura. ERH.

Corrumpitur] Vir doctus in Junii codice, *corrigitur.*

Saguntini] Seneca Controv. lib. IV. Contr. XXVII. *Necessitas magnum humanæ imbecillitatis patrocinium est. Hæc excusat Saguntinos, quod patres occiderint.* Juven. Satyra 15. ejusque interpres. WOUWEREN. Vide Andr. Schotti Not. in Auctorem de Vir. illustr. n. 42. ERHARD.

Oppressi] Rittersh. ad Oppian. lib. 3. vers. 197. mallit, *obsessi.*

Patavii] Puteanus, *Petilini.* Frontin. lib. 4. cap 5. Liv. lib. 23. TORNÆS. Alii, *Perusii*, alii, *Petilini.* Sed *Petavii* habet vet. Benedicti Floriacensis exemplum, quod unicum hac parte habuimus, cujus & aliorum quattuor scripturam suis quamque locis bona fide reddere satis habuimus. Conjecturas nec adjicere voluimus nostras, nec debuimus alienas. PATISSON. Lege, *Petelini*, de quibus Frontinus lib. 4. Stratagem. cap. 5. Athenæus Dipnosophist. libro 12. DANIEL. De *Petilinis* Livius lib. 23. Polyb. lib. 7. Valer. Max. lib. 6. De *Petaviis* aut *Petausis* nescio quis. PITH. Illustris Josephus Scaliger ad oram Leidensis codicis scripserat, *Perusii*: quis non videt, hanc genuinam Petronii scripturam esse? Perusia Tusciæ urbs est, ab Achæis prope Thrasimenum lacum condita, in qua L. Antonius, pulsus Cæsaris viribus, se contulerat, quam tandem, non nisi turpi fame coactam, expugnavit Augustus, ut tradunt Livius in Epitome lib. 126

ne esurirent. Quum esset Numantia à Scipione capta, inventae sunt matres, quae liberorum suorum tenerent semesa in sinu corpora. * *

Massilienses, quoties pestilentia laborabant, unus se pauperibus offerebat, alendus anno integro, postea, ornatus verbenis & vestibus sacris, circumducebatur per totam civitatem cum exsecrationibus, ut in ipsum reciderent mala civitatis: & sic projiciebatur. *

126. Suetonius in ejus vita cap. 15. Florus libr. IV. cap. 5. Confirmat magni viri emendationem Ausonius Epist. 22. etiam, æque ac Arbiter, Saguntinos & Perusinos conjungens, cum canit:

Jam jam Perusina & Saguntina fame
Lucaniacum liberet.

Hinc *Perusina fames* Lucano. Ad miseram civitatis hujus deditionem procul dubio respexit Propertius, circa finem lib. I. ad Tullum de patria sua sic scribens:

Si Perusina tibi patria sunt nota sepulcra,
Italiæ duris funera temporibus.
Cum Romana suos egit discordia cives,
Sit mihi præcipue pulvis Hetrusca dolor. BOSCH.

Schottus lib. III. Observ. cap. 4 *Petams*, qui idem qui *Petilini* sunt, legisse videtur.

Massilienses quoties pestilentia] Ex Servio Honorato ad versum lib. 3. Æn vers. 58. *Auri sacra fames.* DANIEL. Galliis universim attribuit Lactantius Placidus, cujus verba superius adscripta leges ad illam Satyrici vocem *Pharmace.* ERHARD. Vide ad hunc locum viri doctiss. Abr. Berkelii notas ad Antoninum Liberalem, circa finem pag. 261. BOSCH.

Ornatus verbenis] Harum usus vulgatiss. in sacris. Apul. Apol. *Si posueris donum aliquod, si sacrificaveris, si verbenam sumseris.* Eurip. Alcest. WOUWEREN.

Vestibus sacris] Infulis. nam eæ & hostiarum & sacerdotum. Fest. Glossæ Isid. *Infula, sacerdotalis vitta.* in iisden: *Infulat, propiciat.* Emporius de loco communi: *Inspiciendi sunt personarum habitus, ut sacerdotis vitta & infula.* hinc Senecæ Agam. *Sacrata infula.* Florus lib. 4. cap. 2. *Quæ omnia velut infula in destinatam morti victimam congerebantur.* Sueton. Calig. cap. 27. *Alterum, qui se periturum pro salute sua voverat, cunctantem pueris tradidit, verbenatum infulatumque, qui votum reposcentes per vicos agerent, quoad præcipitaretur ex aggere.* WOUWEREN.

Et sic projiciebatur] Legendum, *proficiebatur*, hoc est, sacrificabatur, & immolabatur, & in partes dissecabatur, ut docuit Petrus Daniel. Festus; *Proficium, quod prosecatum projicitur.* Arnob. lib. 7 *Quod si omnes has partes, quas prosicias dicitis, accipere Dii amant,* &c. BOSCH.

FRAG-

FRAGMENTA PETRONII SUPERIORIS SATYRICI,

Quae quibus in locis reponenda sint, incertum est.

Candida sidereis ardescunt lumina flammis,
Fundunt colla rosas, & cedit crinibus aurum,

Mel-

Incertum est] Titulus hic Gabbem. edit. cum Frellon. & Lotichii communis. Sciendum itaque, plures dari scriptores Petronios, praeter nostrum T. P. *Arbitrum*. Est nimirum *P. Petronius Rhetor*, *Petronius Grammaticus*, *Petronius Afranius*, *Petronius Indicus*, *M. Petronius Venustianus*, *Petronius Antigenis Pisaurensis*, *C. Petronius Hilarus Pisaurensis*, *Petronius Appolodorus P. R. & Petronius Levita*, quorum singulorum fragmenta & Epigrammata continet Editio Frelloniana ac Lotichii. Cauto igitur opus, ne, quod istorum est, T. Petronio Arbitro affricetur. Et Claudius quidem Binetus in calce editionis Douzae, tum & Ms. ad edit. Tornaesiax. nobis annumerat Epigrammata, singulis Petronii Arbitri nomine praefixo, quae ex ecclesiae Bellovacensis bibliotheca veteri Isidori Etymologico connexa accepisse profitetur, hac serie:

I. *Sicut sunt rerum natura*, &c. ut habebitur inferius.
II. Pittacus:

Indica purpureo genuit me litore tellus,
Candidus accenso qua redit orbe dies.
Hic ego divinos inter generatus odores
Mutavi Latio barbara verba sono.
Jam dimitte tuos, Paean ô Delphice! cycnos,
Dignior haec vox est, quae tua templa colat.

III. *Naufragus ejecta*, &c. ut infra.
IV. *Aurea mala mihi, dulcis mea Martia, mittis.* & reliqua, quae supervacuum hic adscribere:
V. Ad Deliam:

Si Phoebi soror es, mando tibi, Delia, caussam, &c.

VI. *Omnia quae miseras*, &c. ut infra.
VII. De columbarum nido in Galea:

Militis in Galea nidum fecere columbae,
Adparet, Marti quam sit amica Venus.

IIX. *Judaeus licet & Porcinum*, prout internis.
IX. In Cupidinem:

Lecto compositus vix prima silentia noctis, &c.

X. Ad Nealcen puerum:

Sit nox illa diu nobis delecta, Nealce, &c.

Quae complura apud Binetum se junguntur, ait, se in eod. quidem codice verum absque Petronii titulo reperisse, quae inter primum in ordine fragmentorum oculisque subjectum, *Candida sidereis*. tum in fine Satyrici *Foeda est in coitu. Accusare & amare.* ac demum, *Delos jam stabili.* Sed & IV, V, VII, IX, & X. praemissorum Frellon. edit. auctor Petronio Afranio, II. vero Petronio Indico adscribit; quae tamen Douzae palato sic se adprobarunt, ut majorem melioremque partem Arbitro tribuerit, excepto IV. *Aurea mala* quod respuit. Attendendum igitur in seqq. quis auctor ullus an nullus laudarive & indagari possit. Triste vero fatum doctorum scriptorum, quod sic nomina auctorum jam olim negligebantur, hodieque à multis idem fiat, & quadrata commisceantur rotundis, ut nescias, cui quid debeatur, undeve fluxerit. Sic superius cap. LI. historiam fabri vitri ductilis a Jano Douza primum Satyrico absque titulo & praefatione ex Sarisberiense insertam credidi; sed jam, penitius Praecidanea ipsius scrutatus, reperi capite Praecid. ultimo lib. 3. historiam hanc quidem ex Crinito, Dione Cassio, Isidoro, & Sarisberiense adductam, attamen eam hoc loco, quo hodie legitur, à summo illo Viro insertam, vix constat, id vero ex Praecidan. certissimum, ipsum pro Sarisberiensi *martiolo*, *marculum*, legere jubere, quod in superioribus contra insertorem, quisquis ille fuerit, notandum. HADRIANID.

Candida sidereis] Amatorium. BINETUS. Confer Musaeum de Herone vers. 56. Achilles Tatius sub finem lib. I. de Leucippe: *τὸ δὲ κάλλος ἀστράπτον τῷ τῶν ἦ τότε ἐδόκει μοι τῆς Λευκίππης ἰδεῖν πρόσωπον. τὸ γὰρ τοῦ σώματος κάλλος αὐτῆς πρὸς τὰ τοῦ λειμῶνος ἤριζεν ἄνθη. Νάρκισσον μὲν τὸ πρόσωπον ἔστιλβε χροιάν, ῥόδον δὲ ἀνέτελλεν ἐκ τῆς παρειᾶς, ἴον δὲ ἤστραπτεν ὀφθαλμῶν ἡ μαρμαρυγή, αἱ δὲ κόμαι βοστρυχούμεναι μᾶλλον εἱλίττοντο κιττοῦ.* WEITZ.

Fundunt colla rosas] Meurs. ad Theocrit. pag. 96. legit, *fundant*: quae vide. WEITZ.

Cedit e crinibus aurum] Lege, *cedit è crinibus aurum*. BINET. Magnum veterum studium in flavo capillitio. Auctor Lyrici, quod Cn. Gallo adscribunt;

Pande puella, pande capillulos
Flavos, lucentes, ut aurum nitidum.

Statius I. Achill.

——— *Fulvoque nitet coma gratior auro.*

Mellea purpureum depromunt ora ruborem,
Lacteaque admixtus ſublimat pectora ſanguis,
Ac totus tibi ſervit honor, formaque Dearum
Fulges, & Venerem coeleſti corpore vincis.
Argento ſtat facta manus, digitiſque tenellis
Serica fila trahens precioſo ſtamine ludis.
Planta decens modicos neſcit calcare lapillos,
Et dura laedi ſcelus eſt veſtigia terra,
Ipſa tuos quum ferre velis per lilia greſſus,
Nulli ſternuntur leviori pondere flores.
Guttura nunc aliae magnis monilibus ornent,
Aut gemmas aptent capiti: tu ſola placere
Vel ſpoliata potes. Nulli laudabile totum,
In te cuncta probat, ſi quiſquam cernere poſſit.
Sirenum cantus, & dulcia plectra Thaliae
Ad vocem tacuiſſe reor, quae mella propagas
Dulcia, & in miſeros telum jacularis amoris.
Cor grave vulnus alit, nullo ſanabile ferro,
Sed tua labra meo ſaevum de corde dolorem
Depellant, morbumque animae medicaminis hujus
Cura fuget, nec tanta putres violentia nervos
Diſſecet, atque tuae moriar pro crimine cauſſae.
Sed, ſi hoc grande putas, ſaltem concede precanti,
Ut jam defunctum niveis ambire lacertis
Digneris, vitamque mihi poſt fata reducas.

A L-

Barthius ad Claudiani libr. III. de Raptu Proſerp. verſ 86. ERHARD.

Et tibi ſervit honor] *Honor* apud Poëtas pulcritudinem rerum ſignificat; Martial. lib.6. ep.80. Horat. lib. II. carm. od. XI. Tibull. lib. I. el. 9. alii. Et Sidonius Apollinaris proſa etiam oratione ſecutus poetas lib. I. ep. 2. Theodoricum Gothorum regem depingens, ait. *Maximus in minime rugoſis genibus honor.* Etiam uſurpatur mentione ſacrificii, ex more veterum poetarum, imprimis Virgilii lib. I. Æneid. verſ. 335.

——— *Haud equidem tali me dignor honore.*

Ubi Serv. *honore* pro ſacrificio. Hinc *honorarius tumulus*, quem veteres iis, quos amabant, excitare ſoliti ſunt. Sueton. in Claud. cap. I. Inde vetuſtæ marmorum inſcriptione *ob honorem* habent. Alciat. Parerg. lib. X. cap. XII. firmat Tac. ſententiam his verbis II. Annal. *Honorique patris princeps ipſe cum legionibus decurrit.* S. A. GABBEMA.

Laedi coelum & veſtigia] Legendum, *laedi ſcelus eſt veſtigia.* BINET.

Ipſa tuos] ita Poetæ frequenter inducunt Nymphas & Deas, ut Tellus ipſis ſubmittat flores & gramina, ne plantæ dura terra lædantur, & faciunt eas tam levi lapſu fluere, ut vix tangant & lædant ſubſtratos flores. Valer. Flacc. lib. III. 527. de Nymphis venantibus.

Ipſa citatarum tellus pede plauſa ſororum
Perſonat, & teneris ſubmittit gramina plantis.

Sternuntur] Forte, *ſternuntur*, aut, *tanguntur.* DOUZA F.

Sirenum] Vide ad cap. CXXVII.

Putres nervos] Hinc colligi poſſet, hos verſiculos eſſe interendos poſt cap. CXXXI.

Albutia] Meminit *Albucilla* multorum amoribus famoſæ Corn. Tacitus libro 5. quæ & ea fortaſſe fuerit, de qua Fulgentius lib. I. Mytholog. in præfatione ſcribit Petronium Arbitrum carmen amatorium luſiſſe. DANIEL. Vide Munker. ad Fulgent. Mythol. lib. I. pag. 23.

Mem-

ALBUTIA.

* * *

Memphitides puellae,
Sacris Deûm paratae.
Tinctus colore noctis
Manu puer loquaci.

AEgy-

Memphitides puellæ] Ex Terentiano Mauro de versibus extremo. DANIEL. Terentianus Maurus de Metris cap. *Jambicus dimetrus claudus qui fiat*, ubi Nicolaus Brysæus in Annotation. Marius Victorinus Art. Grammat. lib. 3. de duobus Jonicis Sotadeo & Sotadico, *Memphitides*, id est, Ægyptiæ, supra dixit, *pueris Alexandrinis*. ERHARD. Vid. Barth. Adversf. lib. VII. cap. 5. & lib. XXII. cap. 4. qui versus duos proponit:

Agnoscere hac potestis,
Cantare quæ solemus,
Memphitides.

quos vulgo Terentiano adscribunt.

Sacris Deûm paratæ] Deorum emptæ. Ethnici superstitiosis suis sacris puellas musicas adhibebant. In Priapei.

Cum sacrum fieret Deo salaci,
Conducta est pretio puella parvo.

Morem alicubi narrat & explicat Plautus. ERHARD.

Tinctus colore noctis] Ægyptius tibicen, qui in deliciis. Juven. Sat. XV.

——— *Ede virorum*
Saltatus nigro tibicine.

Apul. libro 1. Florid. de Indis: *in corpore colore est noctis*. WOUWEREN. Isidor. lib. 19. cap. 13 *Mauros habet tetra nox corporum*. Lindenbrog. Not. in Catalect. Winsbeckius in Parænesi ad filium;

Swerzer, danne ein Sur.

id est, atrior Syro, vel Ægyptio, de quo hic Petronii versus capiendus. Goldast. Animadversf. ad Winsbec. ERHARD. Senec. Herc. Furent. versf. 861.

Et color noctis malus.

ubi vide commentarium Delrii, qui legit *Ægyptius Choreates*. in catalectis Pithæi pag. 81. de Ægyptio servo:

Fenestramentarum nostrum processit ad axem,
Et piceo gaudet corpore verna niger.

ubi legendum *Fax Garamantarum* notavit Heinsius in ora codicis sui, & sequenti carmine vocat *noctis alumnum*.

Manu puer loquaci] Luc. περὶ ὀρχήσεως. ἀκούω ἄνθρωπε, ἃ ποιεῖς, οὐχ ὁρῶ μόνον, ἀλλά μοι δοκεῖς ταῖς χερσὶν αὐταῖς λαλεῖν. Cyprianus de spect. *Loqui digitis elaborat*. WOUWEREN. Est χειρονομῶν χειρίδας, & *Anus recocta vino* est crotalistria. Idem prope est in Epigramm.

Ἐξανθισμένων τῷ πήχει χειρονομοῦντι.

Item;

Ἡ κροτάλοις ὀρχήστρια ἀρίστη. ———

Scalig. ad Propertium lib. 4. Eleganter de his loquacibus digitis Philostratus Icon. lib. 1. in Como, adeo ut etiam doceat, quomodo digiti collocandi sint, ut consoni fiant. Verba ejus hæc sunt; Καὶ ἡ δεξιὰ τοὺς δακτύλους ὑπεσταλμένους, ὑποτείνουσα τὴν ἀριστερὰν πλήττει ἐς τὸ κοῖλον, ἵν' ὦσιν αἱ χεῖρες σύμφωνοι, πλαττόμεναι τρόπῳ κυμβάλων. Sidon. Apollinaris lib. 9. ep. 13.

Digiti, quibus canentes
Pariter sonante lingua.

Qui tamen verius etiam aliter explicari poterunt. Meminit quoque loquacium digitorum A. Cassiodorus lib. 4. Variar. ep. 51. *His sunt addita orchestrarum loquacissima manus, linguosi digiti, silentium clamosum, expositio tacita, quam Musa Polymnia reperisse narratur*. Sed addubito, huccne pertineat is locus, an de iis notis digitorum intelligendus potius, quibus taciti distantes inter se loqui consueverunt. Lindenbrog. Not. in Catalect. Nonnus Heliopol. in Dionysiac.

Ἔγγραφε φωνήεντι τύπῳ σιγῶντα φίλον,
——— Γα υμαδ... ἔγγραφε μορφὴν
Χερσὶν ἀφωνήτοισι πολύτροπα δάκτυλα πάλλων.

Bulengerus de Theatro l. 1. c. 43. Suetonius l. 2. c. 83. *Cum pueris minutis, quos facie & garrulitate amabiles undique conquirebant, præcipue Mauros & Syros.* Casaubon. in Commentar. quem vide, & Barth. fuse differentem ad Claudian. Consf. Manl. Theod. versf. 311. Ammianus lib. 18. *Ad notendum emittebat cubicularios jam adultos, ut inter ministeria vitæ secretioris gracilitate vocis semper puerilis & blanda apud Principis* (Constantii) *aures nimium patulas existimationem viri fortis invidia gravi pulsarent*. Hujus gracilitatis caussa sectio. Hos autem pueros castratos fuisse, ejusdem Ammiani verba, quæ inibi subsequuntur, satis evincunt; *Horum & similium tadio juvat veterem laudare Domitianum, qui minaciter interdixerat, ne inter terminos jurisdictionis Romanæ castraret quisquam puerum. quod ni contigisset, quis eorum ferret examina, quorum paucitas difficile toleratur?* Eos postea, mortuo Constantio, Julianus successor aula exegit. Socrates Histor. Tripart. lib. 6. interprete Epiphanio Scholastico; *Expulitque palatio eunuchos tonsores & cocos. Eunuchos quidem, quia ejus uxor obierat, post quam non duxit aliam.* Idem Ammianus lib. 22.

AEgyptias choreas.

*

Balneatricem. * * * Pollice usque ad periculum roso.

Anus recocta vino,
Trementibus labellis.

*

Juverunt segetes meum laborem.

*

Triplici vides ut ortu
Triviae rotetur ignis,
Volucrique Phoebus axe
Rapidum pererret orbem.

*

Non

de eodem Constantio. *Uxoribus & spadonum gracilentis vocibus & palatinis quibusdam nimium quantum addictus.* *Manu loquaci*, ut apud Salomon. Proverb. cap. 6. *Annuit oculis, terit pede, digito loquitur.* ERHARD. Rigaltius ad Artemidorum pag. 36. seq. omnino adeundus. WEITZ.

Ægyptias choreas] Alii, *Ægyptius choreates*, alii, *Ægyptius choraules.* Ægyptii enim choraulæ & crotalistriæ in pretio erant. Scalig. ad Propert. lib. 4. Bernartius in Statii Sylvar. lib. 5. in fin. Savaro in Sidonii lib. 1. ep. 2. Cantabant enim optime Ægyptii pueri, ideoque eos *loquaces delicias* vocat Statius. Trimalcio quoque supra, propter excellentiam vocis, eos convivio adhibuit. Lindenbrog. Notis in Catalect. Hinc nata parœmia, Ἀραβιος αὐλητης, in loquaces, à moribus horum puerorum: de qua videndi Suidas & Hesychius. Pueri choraulæ quoque in veteri Ecclesia apud Christianos adhibiti, de quibus Browerus in Not. ad Fortunati lib. 2. epig. 10. Qui nomen hodieque retinent, & à nobis *Choral* appellantur. Huguitio: *choraules, qui agit choream.* Papias: *choraules, princeps chori, vel qui cum cannulis, id est, fistulis, canit in choro.* Balbus: *choraula, qui chorum ducit, vel qui in choro cum cannulis cantat, qui aliter dicitur choraules.* ERHARD. Sic & Frellon. atque Lotichii. Tornæs. *Ægyptius choreutes.* & connectitur cum præcedente *loquaci.* Wouweren & Hermann. non habent. HADRIANID.

Balneatricem] Servius ad lib. XII. Æneid. vers. 159. *nomina in tor exeuntia foeminina ex se faciunt, quæ in trix terminantur, si tamen à verbo non veniant, ut ab eo, quod est* lego, *&* lector, *&* lectrix *facit*, duceo, doctor, doctrix. *Si autem à verbo non venerint, communia sunt: nam similiter masculina & foeminina in tor exeunt, ut hic & hæc* Senator, *hic & hæc* balneator, *licet Petronius usurpaverit* balneatricem *dicens.*

Pollice usque ad periculum roso] Vetus interpres Horatii Epod. V. *Canidia rodens pollicem. Habitum & modum expressit Canidiæ furentis.* Petron. *ut monstraret furentem*, pollice, *ait*, usque ad periculum roso. HADRIANID. Iratorum gestum esse rodere ungues ostendit Passeratius ad Propert. libr. II. eleg. 4. pag. 262.

Anus recocta vino] Ex Diomede lib. 3. DANIEL. Crotalistria. Scalig. ad Propert. lib. 4. Eodem modo Catull.

Fullonio seni recocto.

Scalig. ad Catullum. Diomedes lib. 3. Grammat. ubi videndus Cæsarius in Scholiis. ERHARD. Vide Torrent. ad Horat. lib. II. Sat. V. vers. 55. & Barth. lib. XXXIII. Advers. cap. 4. Val. libr. VI. vers. 444. ubi Heins.

Juverunt segetes] Et hunc versum videtur Terentianus indicare esse Petronii. DANIEL. Terentianus Maurus de Metris, in VI. tomo hendecasyllaborum, & ibi Nicol. Brissæus in Annotat. Marius Victorinus Artis Grammat. lib. 4. fusissime. ERHARD.

Triplici] Ex eodem Terentiano. quamquam horum versuum nonnullos Varronis esse Terentiani interpres quodam Augustini loco innuere videtur. DANIEL. Videtur eo alludere, quod Lunaris motus periodus triplex sit, unde & Lunaris mensis triplicis generis. dicitur enim aut περίμηνος, seu περιοδος σελήνης, aut σύνοδος, aut φάσις. DOUZA F. Wouwerus de Umbra cap. V. explicat de triplici progressu Lunæ, quæ, relicta Solis orbita, jam ad boreales Zodiaci partes, jam in austrum divertit, & præter consuetos illos suos motus, in latitudinem progreditur; unde Apulejo *multiruga*, & veteribus *Trivia* dicta, hæc enim Varronis lib. VI. de L. L. verba. *Trivia Diana dicta est, quod in trivio ponitur fere in oppidis Græcia, vel quod Luna dicitur esse, quæ in cœlo tribus viis movetur, in altitudinem, latitudinem, longitudinem.*

Triviæ] Id est, Dianæ: loquitur de Luna & Sole. ERHARD.

To-

Non bene olet, qui bene ſemper olet.
Animam noſtro amplexam in corpore.

*

Qui vultur jecor intimum pererrat,

Et

Totum pererret] Vet. cod. Pith. *rapidam.* ERHARD.

Non bene olet] Ex Hieronymo in Epiſtola ad Demetriadem de Virginitate ſervanda. Qui verſiculus apud Martialem quoque reperitur lib. 2. epigrammate 12. Sed & multa Petronius & Martialis habent inter ſe communia, ut illud; *Ingenioſa gula eſt.* & de cœna Trimalchionis, cui apud Martialem lib. 3. epigr. 4. Malchionis cœna prope eſt eadem. Adde Cæl. Rhodiginum libr. 7. cap. 27. DANIEL. Cic. ad Attic. *Mulieres ideo bene olere, quia nihil olent.* ita ſæpe ludunt, ut Varro: *Bellaria maxime mellita, quæ mellita non ſunt.* WOUWEREN. D. Hieronymus ad Demetriadem de Virginit. ſervanda; *Cincinnatulos pueros & calamiſtratos & peregrini muris olentes pelliculas (de quibus illud Arbitri eſt, non bene olet, qui bene ſemper olet) quaſi quaſdam peſtes & venena pudicitiæ virgo devitet.* Aut memoria lapſus eſt Hieronymus, aut verſum hunc Martialis ab Arbitro Petronio mutuatus eſt. Exſtat enim apud Martialem in Nævolum. Plautus item ſcripſit in Moſtell. Act. 1. ſcen. 3. *mulierem eam optime olere, quæ nihil oleret.* quemadmodum & Plinius ſcribit, *eam aquam eſſe optimam, quæ nihil ſapiat.* hæc eſt enim natura aquæ. Eraſmus in Annotat. ad Hieronym. M. Tullius epiſt. ad Attic. lib. 2. Epiſt. 1. *Quamquam ita tua horridula mihi atque incompta viſa ſunt, ſed tamen erant ornata hoc ipſo, quod ornamenta neglexerant, & ut mulieres ideo bene olere, quia nihil oleant, videbantur.* Ad hæc vero Martialem lib. 11. Epigr. 12. parte aliqua reſpexiſſe, palam fit amplius intuenti;

Poſtume non bene olet, qui bene ſemper olet.

Id vero ex Arbitro eſſe Hieronymus teſtatur. Cœl. Rhodiginus Lect. Antiquar. libr. 24. cap. 25. Ambo & Petron. & Martialis ex Plauto ſumſerunt. Dauſa Succid. pro Horat. Plautus Moſtell. Act. 1. ſc. 3. de vetulis incruſtatis & interpolibus;

Ut ſudor cum unguentis conſociavit,
Iiſdem olent, quaſi quum una multa jura confuderit coquus.

Savaro ad Sidonium lib. 8. ep. 11. *Bene olet, qui nihil olet.* Diogenes cuidam habenti capillos unguento delibutos; *Cave, inquit, ne τῆς κεφαλῆς εὐωδία, τῷ βίῳ δυσωδίαν adducat.* Fama eſt quidam odor vitæ, unguentum & odores olent mollitiem & nequitiam: *Quis autem tales viros non dicit mulieres?* Cic. de Catilinariis pueris. Horat. Epod. Od. 12. Hunc verſum B. Hieronymus laudavit, Raderus ad Martial. lib. 2. epigr. 12. ERHARD.

Animam noſtro amplexam in corpore] Priſcianus lib. 8 *Similiter adminiculor, adulor, &c. amplector, &c. plerique deponentia eſſe confirmant, ideo, quia frequens uſus eorum ſignificationis eſt activæ. Communia vero eſſe defendit, tum natura ipſius ſenſus, tum veterum non improbanda auctoritas: à qua, quæ potuimus à diverſis colligere libris, exempla proferamus. Petronius: Animam noſtro amplexam in pectore,* περιπλεχθεῖσαν. *Lucilius: Quum amplexetur, qui velit, ego non ſinam me amplectier, amplexetur,* περιπλακῆναι. *Cicero pro Roſcio: Quo uno maleficio ſcelera omnia complexa eſſe videantur.* Idem lib. 11. *Multa ex hujuſmodi verbis inveniuntur apud antiquiſſimos participia præteriti temporis, tam activam, quam paſſivam, ſignificationem habentia, ut meditor, &c. ſic etiam amplector, amplexus,* ὁ περιπλέξας καὶ ὁ περιπλεχθείς. *Petronius: Animam noſtro amplexam in pectore.* A deponenti participium paſſive, veteres ſecutus, enunciavit Parrhaſius in Claudian. de Raptu Proſerp. lib. 1. ERHARD.

Qui vultur jecur ultimum pererrat] Non abludunt hinc illa Euſtathii in Odyſſ. α. Μαρῖνος ὁ Ἀλεξανδρεὺς κατὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἀθηναίου ἔλεγε πρὸς αἴνιγμα θηρίον τι τρέφειν, ὅπερ αὐτὸ ἑαυτὸ ἐσθίει, ὡς καὶ ζητεῖσθαί φησι τοῦ νῦν τὸ μάταιον θηρίον, τὸ δὲ ἦν θυμὸς ἴσως ἢ φθόνος δηλοῖ, ἢ λύπην, ἢ καί τι κατακαρτερεῖν ἐκπαθές. Quæ magis etiam illuſtrando Petronio fecerint, ſi legatur in ultimo verſu: *livor atque luctus*, non *luxus*. Alia quædam ad hunc locum diximus in Notis ad Tibullum. DOUZA F. Ex Fulgentio Mytholog. lib. 2. in fab. de Prometheo. vet. cod. *jecor intimum*, quod probo. DANIEL. Lege, *qui vultur.* Douſa F. ad Tibull. Attius apud Cicer. 2. Tuſc. & Servius in Eclog. 6. pro *vulture* habet *aquilam.* Marcilius in epigr. 7. Martial. de Amphitheat. Ἀλληγορεῖται Promethei vincti, cujus jecur aquila depaſcitur, tabula. Animi graviora πάθη, ut invidiam, iram, odium, & ſimilia his, recte dixeris feras ſeipſas vorantes. Chryſoſtomus in epiſt. Pauli ad Roman. παρέσχατο ἡμῶν ζῶντες, θυμὸν, ἐπιθυμίαν, χαλεπὰς ἔχοντες θῆρας. Theodoretus in Θεοφιλεῖ, de Theodoſio: Αὐτὰς δὲ ἡμέρας χρώμενος ἀεὶ, τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὴν ὀργὴν καὶ τὴν ἀλαζονείαν τὰς ἀλλὰ τῆς ψυχῆς θηρία κατεκοίμιζε. Caſaubon. Animadverſ. in Athen. lib. 1. lib. 16. Lucretius lib. 3. ad res Venereæ cupiditatem, animique ſolicitudines, hanc fabulam retorſit, cum dicat, fieri non poſſe omnino multa, quæ traduntur de inferis, neque Tityum, ſi par jecur univerſo terrarum orbi habuiſſet, perpetuum dolorem ita pati potuiſſe, ſed per hæc animi curas antiquos ſignificare voluiſſe, ut

ab

Et pectus trahit, intimasque fibras,
Non est, quem lepidi vocant poëtae;
Sed cordis mala, livor atque luctus.

*

Ad libidinis incitamentum, Myrrhinum se poculum bibisse. . . . In fere

ab iis retrahamur. ita enim inquit:

Sed Tityus nobis hic est in amore jacentis,
Quem volucres lacerant, atque exest anxius angor,
Aut alia quavis scindunt torpedine curae, &c.

Natalis Comes Litholog. lib. 6. cap. 19. Plane autem ejusdem notæ est Macrobianum illud: *Vulturum jecur immortale condentem*, &c. Pontanus in Not. ad Somni. Scipion. ERHARD. *Qui* legendum censeo, ut editum inter fragmenta Petronii. Πνευματικῶς & κατ' ἱστορίαν interpretatur Scholiastes Hesiodi p. 251. edit. Heinf. MUNKER. ad Fulgent. Mythol. lib. 2. cap. 9. Barthius ad Statii lib. IV. Theb. vers. 538. Ita legit & destinguit hos versus:

Quin vultur jecur intimum pererrat?
Et pectus trahit, intimasque fibras?
Non est, quem lepidi vocant Poëta.
Sed (cordis mala) livor atque luxus.

Intimum] Ita & MS. Leid. Modius & 6. edd. *ultimum.* Quomodo adducunt quoque Bochartus Hierozoic. & Brassican. ad Petron. Putarem, τὸ *intimum* præferendum, nisi mox sequeretur *intimasque fibras.* Ovid. lib. IX. Met. vers. 202. *Pulmonibus errat ignis edax imis.* Damasus: *Latuitque sub imo pectore.* Catullus carm. 6. *Ignes interiorem edunt medullam.* Sed ingrata & invenusta est ejusdem vocis repetitio ista, nec sapit limatum Petronii judicium. MUNKER. ad d. l.

Pererrat] *Penetrat* Barth. frustra. MUNKER. ad d. l. ostendit immerito Barthium hæc vox; cum enim per novem jugera extensus fingatur Tityus, & jecur ejus & viscera, simul atque eorum pars à vulture adesa erat, renascerentur, eleganter *pererrare* dicitur vultur, dum avide nunc hanc, nunc illam, partem laniat & attondet.

Et pectus trahit] Vetus codex. Horatius; *Et quærit pectus.* DANIEL.

Tepidi vocant poeta] Ita vet. cod. P. Pithœus *lepidi*, Scal. *timidi.* Baptista Pius in Comment. legit *tepide*, & exponit, insuaves, insipidos, non inflammanter, ardenter, lacertose, nec omnibus nervis rei scopum attingentes. Putean. *trepidi.* sed *lepidi* ex Pithœi conjectura legendum videtur. DANIEL. Lege, *non est, quem Tityum vocant Poeta.* Palmer. in Spicileg. quod Douzæ sublegit. vel potius, *non est, quem Tityi vocant poëta.* ut livor & luxus vulturi adsimulentur, quo modo fere in Epigramm. Antholog. 2.

Ὅστις ἐσθίεσιν κεκλημένος ἄλλοις ἀοιδὸς
Ἄλλων ἐσθίων ῥήματα γεγραμμένα.
Καὶ τὸ μὲν Τιτυὸν κατὰ γῆς δύο γῦπες ἔδουσι,
Ἡμᾶς δὲ ζῶντας τέσσαρες αἰγυπιοί.

Dousa F. ad Tibull. cujus divinatio non displicet, licet vulgatum sua quoque ratione probum. Pontanus Not. in Som. Scipion. Macrob. ERHARD. Ita cum 6. edd. etiam Cod. Leid. Gloss. *falsi.* Dixerim potius *nugaces.* Sane *tepentes nanias* pro trivolis nugis usurpavit Claud. Mamertus de Stat. Anim. lib. II. cap. 8. Ad eumdem modum existimabam aliquando, *tepidas nugas* dixisse versiculos suos Ausonium, & legebam in carmine ad Pacatum: *Inveni, tepida silete nugæ.* Scaliger hic in margine libri sui emendaverat *trepidi.* Quod non contemnendum. Potuit enim *trepidos* vocare poëtas, quod quasi timidi & meticulosi omnia facere soleant φοβούμενοι. Salmasius volebat *Tityon*, & Bochart. Hieroz. Part. II. lib. II. 17. atque ita *cui* esse retinendum. Quod non putem, cum sic pendeat sententia. Videtur hoc voluisse: Non est vultur quem Promethei viscera exedere fingunt nobis Poetæ: sed livor & luctus sunt, qui hoc faciunt, si de Tityo accipere mavis, legendum cum Douza not. in Tibull. cap. 2.

Non est, quem Tityi vocant poëta. MUNKER. ad d. l. Brassican. in fine notarum edidit, *timidi.*

Vocant Poëta] Lege, *volunt.* Casaubon. in Athen. lib. I. cap. 16. ERHARD.

Mala] Non agnoscit vocem illam Leid. Cod. Barth. Advers. lib. XII. cap. I. emendat *lama.* Sed velim scire, quomodo sic constet versus, cum prior syllaba in *lama* producatur ab aliis, vide Horat. lib. I. Epist. 13. vers. 10. Pro *luxus* malebat *luctus* Scaliger. ut & Douza Spicileg. in Petron. nec displicet. Lucretium secutus est Petronius. Servius ad Æn. VI. vers. 596. *Sane de his omnibus rebus mire reddit rationem Lucretius, & confirmat in nostra vita esse omnia, quæ finguntur de inferis. Dicit enim Tityon amorem esse, hoc est, libidinem: quæ secundum Physicos & Medicos in jecore est, sicut risus in splene, iracundia in felle; unde etiam exesum à vulture dicitur in poenam renasci: etenim libidini non satis fit, re semel peracta. Sed recrudescit semper. Unde ait Horatius*, incontinentis aut Tityi jecur. Lege, *nec Tityi*, &c. Ita enim habetur lib. III. od. 4. MUNKER. ad d. l.

Livor atque luxus] Scribo, *livor atque luctus.* Pontanus Not. in Macrobii Somn. Scip. Tamen Henricus Longepressensis de male fortunatis lib. 3.

Luxus edax, livor macer, ardor cæcus habendi,
Vastat opes, mordet optima, corda cremat. ERH.

Myr-

aumarium memet conjeci. . . . . Obtorto valgiter labello. . . . . Totus fere mundus mimum videtur implere. . . . . Non duco contentionis funem, dum constet inter nos, quod fere totus mundus excerceat histrionem.

*

—— O maxima rerum,
Et merito pietas homini tutissima virtus!

*

- - - - Hor-

Myrrhinum se poculum] Lege, *myrinum*, id est, *murinum*, à *myro*, non à *myrrha*, cujus admixtione amaresceret, cum fuerit delicata potio & ganeæ propria. Had. Junius Animadvers. libr. 5. cap. 19. ERHARD. Est ex Fulgent. lib. 3. Mythol. cap. 8.

In aumatium] Sic Fulgentius: quamquam in uno v. cod. manuscripto legatur, *In naumatium*, an ναυμάχιον? in altero *omatium*. Forte, ναυμάτιον. unde ναυματώδια, *aprica*, Arrianus lib. 8. DANIEL. Alii, *aumatium*, suspicor, *automatium* legendum, ut locus significetur theatri, vel circi, ubi erant machinæ, quæ *automata* à Græcis vocantur, quæ sponte moveri videntur, & miraculo sunt. Turneb. lib. 26. Adv. cap. 10. ERHARD. *Aumatium* cum Mercero habet etiam Leid. Cod. sed Vett. edd. *aumarium*. Atque ita legit etiam Vulcanius ad Philoxenum, corruptamque eam vocem autumat ex *armarium*. Grammaticus nescio quis Barthio laudatus adversar. Col. 1693. *Armarium locus, ubi quarumque artium instrumenta ponuntur. Armentarium, ubi tantum tela armorum*. Scribe, *armamentarium*, ita enim ὁπλοθήκη Latinis appellatur. Laurenbergius in suo antiquario *aumarium* dicit esse *latrinam publicam*. Mirum, ni hoc inde suspicatus est, quod *locus secretus* dicatur à Fulgentio. Gloss. Labb. Ἄβαξ, *abacus*, *armarium*. Turneb. Ad vers. lib XXVI. cap. 10. *suspicor*, inquit, *automatium scribendum, ut locus significetur theatri, vel circi, ubi erant machinæ, quæ automata à Græcis vocantur, quæ sponte moveri videntur, & miraculo sunt*. Non persuadet. Hieronymus epist. ad Paulin. *Cur dicitur Paulus vas electionis? Nempe, quia legis & scripturarum sanctarum erat armarium*. Scrinium intelligi vult. Σκεῦος ἐκλογῆς dicitur Paulus; sed ea verba cur *vas electionis* potius, quam *electum instrumentum*, vertant, videre numquam potui. MUNKER. ad Fulgent. Mytholog. p. 183.

Conjeci] Phrasis Petroniana. vide cap. 9 & 72.

Obtorto valgiter labello] Vulgo apud Fulgentium, *Abrosa valgia labello*. sed in vet. cod. & vet. Glossario legitur, *Obtorto valgiter labello*. alias, *Abroso valgiter lavello*, in impr. cod. quibusdam. DANIEL. *Valgi* verbo utuntur etiam Nævius & Plautus apud Nonium Ch. Colerus Terentianar. epist. 2. Balbus Catholico, *Valgia à volvo dicitur, quasi volvia, id est, retortio. Proprie enim labiorum obtorsio est, quam facimus, quum aliquem deridemus. unde valgire est retorquere*. Vide quæ supra ad illa Satyrici verba, cap. XXVI. *commovebat valgiter labra*, attulimus. ERHARD. *Obroso*, veteres editiones Fulgentii, teste Munkero.

Mimum videtur implere] Salisb. de Nug. Curial. lib. 3. cap. 8. *Vita hominis super terram tentatio est: quæ, si proprietatem nominis sequimur, mali frequentius habet notam. In hac utique tentatione, vel militia, licet sibi septem millia Dominus reservaverit, fere totus mundus ex Arbitri nostri sententia mimum videtur implere, ad comœdiam suam quodammodo respiciens, &, quod deterius est, eousque comœdiæ suæ insistunt, ut in se, cum opus fuerit, redire non possint*. Ita ibi legendum esse, non *numerum*, docuit P. Pithœus subleciv. lib. 1. cap. 17. Octavianus Augustus apud Sueton. cap. 99. *Ecquid iis videretur mimum vitæ commode transegisse*. ERHARD.

Exerceat histrionem] Salisberiens. lib. 3. cap. 8. *Ut ergo gentilium figmentis pium accommodemus auditum, rerum omnium tragicus finis est. Aut, si nomen comœdiæ gratiosius est, non duco contentionis funem, dum constet inter nos, quod fere totus mundus, juxta Petronium, exerceat histrionem. Quod & quidam temporis nostri scriptor egregius, infidelium tamen verbis, eleganter expressit;*

Ridiculos hominum versat fors cæca labores,
Sæcula nostra jacis, ludibriumque Deus.

ubi in quibusdam exemplaribus legitur *histrioniam*. Sed illam scripturam probat ipse Petronius hisce verbis ejusdem libri cap. 9. *Et finem sine honore haberi creduntur, quia dignitatem naturæ mundani histrionis habitu polluere dedignatur*. hanc Douza ex illo Plauti, *Jovem facere histrioniam*. ut *Mundo histrionia* sit, quæ Germanis veteribus, *der Werlte göbel*. Goldast. Animadvers. ad Winsbeck. ERHARD.

O maxima rerum] Adducuntur hi versus & illustrantur à Vincentio Belvacensi Specul. moral. lib. 20. cap. 20 & à Jacobo Magni Sopholog. lib. 4. cap. 10. ERHARD. Hæc Petronio adscripta, vel in Silio Italico, vel alibi, legere se meminisse scribit Barth. ad Stat. lib. III. Sylv. III. vers. 1.

Horrificoque infestant] Citat Petronii Arbitri nomine Joannes Ravisius Textor in Epithetis, verbo *Murmur*. ERHARD.

*

—— Horrificoque infestant murmure tigres.

*

Nam comptum me vernales alucitae molestabant. . . . Postquam ferculum adlatum est. . . . Tot Regum manubiae penes fugitivum repertae. . . . Satis constat, eos nisi inclinatos non solere transire cryptam Neapolitanam. . . . . Petauroque jubente modo superior. . . . Adfer nobis alabastrum Cosmianum. . . . Suppes. . . . Tullia.

*

—— Ineluctabile fatum.

*

—— Tremebunda supervolat hasta.

*

Qui

Nam centum vernales me allucita molestabant] Fulgentius in Expositione sermonum antiquorum, in verbo *Hallucinari*. vulgo, *centum venales*. in vet. cod. *centum vernali me allucite molestabant*. in altero, *comptum me vernali alucite molestabant*. *Allucere*, *jactare*. *Allucinare*, *vane somniare*. *Allucinatio*, *lucis alienatio*. *Allucinaria*, *vana somniaria*. *Allucita*, *somniatores*. Vide Papiam, ex quo hæc sumsimus. DANIEL. An legendum *centumvirales*? ut intelligat, muscas, quibus frequenter infestantur, qui in centumvirali judicio adsunt tempore æstivo. Sambucus legit *centum venales*. Sed *vernales* hic mallem, hoc est, *vernae*. Locum hunc in Petronii fragmentis ita adduci video: *Nam comptum vernali allucita molestabant*. Barth. Membranæ: *Conceptam me vernali alucita molestabat*. Cod. Leid. *Centum vernali me alucite molestabat*. Verbo *molestare* usus etiam est in Fragm. Trag. *Ergo aut tace, aut meliorem noli molestare*. MUNKER. ad Fulgent. Mythol. pag. 182. Lege *nam contubernales me allucita molestabant*. vulgo inepte legitur *nam centum vernales*. Ego vero *allucitas* hic interpretor, non culices, sed illos, qui officia lucis noctisque pervertunt, qui in tenebris vivunt, & interdiu stertunt, cujusmodi hominum genus M. Cato *antipodas* vocabat, ut est apud Senecam Epist. CXXII, dicuntur vero *allucita*, vel *alucita*, à privativa particula *a* vel *ab*, & *luceo*, unde & *alucinari*, vel *allucinari*, quasi *ablucinari*, quidam dici existimant. Philoxeni Glossæ Νυκτικόραξ, *alucus*, *bubo*. Sed & Servius ad Virg. Eclog. VIII. *Ulula aves ἀπὸ τοῦ ὀλολύζειν, id est, à fletu nominata, quas vulgo alucos vocant*. Sic lege, non *aluccos*, ut vulgo. VOSSIUS ad Catull. pag. 90. Codici Fulgentii, quem habuit Celeberrimus Grævius, Cauchius adscripserat, legendum sibi videri, *centum urnales me alucita molestabant*.

Ferculum] Fulgent. Expos. Sermon. Antiq. *Ferculum missus carnium*. *Petronius Arbiter, postquam ferculum allatum est*.

Totum Regum manubia penes fugitivum restiterant] In vet. cod. manuscripto Fulgentii, *Tot regum manuvies penes fugitivum*. sed altera manu postea *reperta* emendatum est. in altero v. cod. etiam legitur *manubies*, non *manubia*, ut in excusis. DANIEL. In editione Basileensi Hervagiana Fulgentii legitur *penes fugitivum restiterant*. Huc autem pertinere Epigramma paullo post sequens, quod incipit. *Non Satis est*, credebat Broukhusius meus. Bourdelotius retulit ad cap. LXXXVIII.

Satis constat] Ex Glossario S. Dionysii. DANIEL.

Cryptam Neapolitanam] Vide Erasmum in Adag. Cœl. Rhodiginum, & Henricum Stephanum in Apolog. ubi *Cryptam* explicat. DANIEL. Seneca epist. LVIII. *A ceromate nos apte excepit in crypta Neapolitana. Nihil illo carcere longius, nihil istis faucibus obscurius, quæ nobis præstant, non, ut per tenebras videamus, sed, ut ipsas*. WOUWEREN.

Petauroque jubente modo superior] Glossar. S. Dionysii; *Petaurus genus ludi. Petronius*, &c. DANIEL. Optime interpretatur Manil. lib. V. vers. 434.

Corpora, quæ valido saliunt excussa petauro,
Alternosque cient motus, elatus & ille
Nunc jacet, atque hujus casu suspenditur ille.

WOUWEREN.

Affer nobis alabastrum] Ambrosius Calepinus in dictione COSMUS, *qui nobilis unguentarius Romæ fuit. hinc*, inquit, *Cosmianum unguentum. Petronius*, &c. DANIEL. Vide Rader. ad Martial. lib. 14. ep. 100. ERHARD. Vide Martial. lib. XI. ep. 9.

Suppes] Glossar. *suppes, suppernatis, hoc est, supinis pedibus. Petron*. Wouweren. HADRIANID.

Tullia] Citatur in Vet. Glossario; *Tullia, media vel regia. Petron*. Wouweren. HADRIANID.

Ineluctabile] Hoc & sequens fragmentum, & quod incipit *exciso defossa*, unde sumserint collectores, vellem nobis indicassent.

Pra-

Qui praeesse cupit, prodesse recusat.
Magnus in exemplo est, cui non suffecerat orbis.

*

—— Exciso defossa marmore petra.

*

Quinque pedum fabricata domus, qua nobile corpus
Exigua requievit humo. ——
Atque, ut araneoli, tenuem formavimus orsum.

*

Mille saporatam medicatis frugibus offam.

*

Non est forma satis; nec, quae vult bella videri,
　Debet vulgari more placere sibi.
Dicta, sales, lusus, sermonis gratia, risus,
　Vincunt naturae candidioris opus.
Condit enim formam, quidquid consumitur artis,
　Et, nisi velle subest, gratia tota perit.

*

Non satis est, quod nos mergis, furiosa juventus:
　Transversosque rapit fama sepulta probris?

Anne

Præesse cupit] Sub nomine *Plauti* adducitur à Jacobo Magni in Sopholog. pag. 74. ubi restituendum videtur *Petronius*. DANIEL.

Atque ut] Est versus secundus ex Culice Virgilii, qui cur hic relatus sit, nescio.

Mille saporatam] Dionysius Halicarnasseus. DANIEL. Etiam ex Virgilio desumtus, qui lib. VI. Æneid. 420.

Melle soporatam & medicatis frugibus offam
Objicit.

ubi male *saporatam* quidam corrigunt. vid. Barth. ad Stat. VI. Theb. 235.

Non est forma] Arbitri non esse putat hoc Epigramma Barthius lib. XXII. Adverf. cap. 4.

Dicta, sales, lusus] Hippolytus à Collibus in Harpocrate. Eleganter autem *sales*: quibus quæ caret, *insulsa* appellatur. In Priapej.

Insulsissima quid puella rides? ERHARD.

Dicta, proprie mordaciores facetiæ. Unde in Glossis *Dictum σκῶμμα*. Terent. Eunuch. Act. III. scen. I. *Tuumne id dictum erat*. Et vetus Scholiastes à Barthio laudatus ad Stat. IX. Theb. vers. 302. *dictis, maledictis, probris*.. vide supr. ad cap. CIX. de iis autem late agit, qui in dictis jaciendis fuit promtissimus, Cicero lib. II. de Orat. cap. 54.

Sermonis gratia] Supra in Satyrico de Circe cap. CXXVII. *Hæc ipsa cum diceret, tanta gratia conciliabat vocem loquentis*, &c. ERHARD.

Candidioris] Quid, quæso. est *candidior* natura, an vult, dicta, &c. vincere candorem & formam corporis, ut magis placeat puella non insulsa, sed faceta, quam in cujus corpore, etsi Pario marmore sit candidius, sit nulla salis mica. Præferrem tamen *naturæ languidioris opus*, ut languidius sit opus naturæ, forma scilicet, dictis & salibus. voces autem hæ confunduntur sæpius à Librariis. Ita apud Stat. libr. VI. Theb. 746.

—— *Et stimulis jam languida colla tumescunt.*

codex Rottendorphii, quem contulit Heinsius, habet *candida*. BURM.

Non satis est quod nos mergis] In luxum Romanorum. Scalig. in Catal. *Non*, pro annon, numnon, μετ' ἐρωτήματος. ERHARD. Hoc Epigramma Bourdelotius putat ad cap. LXXXVIII. esse referendum. ego respicere servos & libertos illos luxuriosos, quales in Trimalchione & ejus similibus traducit, existimo.

Transversos rapit] A tramite nimirum virtutis. Plin. libr. XXVIII. I. *Remedia auferrent transversos*. Flor. libr. IV. 2. *Hic dolor transversum egit*. Septimius de Bello Troj. lib. I. cap. 7. *Præda ac libidine transversi agebantur*.

Fama sepulta] Eleganter dictum, pro obruta & ob-

Anne etiam famuli cognata fece sepulti,
  In testa mersas luxuriantur opes?
Vilis servus habet regni bona: cellaque capti
  Deridet festram, Romuleamque casam.
Idcirco virtus medio jacet obruta coeno:
  Nequitiae classes candida vela ferunt.

*

Primus in orbe Deos fecit timor: ardua coelo

Ful-

obscurata tot dedecoribus & stupris. Ita Horatius lib. IV. od. 9.

Paullum sepulta distat inertiae
Celata virtus.

Ovidius Epist. Heroid. VII. vers. 91.

His tamen officiis utinam contenta fuissem
Et mihi concubitus fama sepulta foret!

lib. I. ex Ponto Epist. 5.

Vosque, quibus perii tunc, cum mea fama sepulta est,
Nunc quoque de nostra morte tacere reor.

Cognata fece] Incognitum mihi, quare faecem famulis vel servis *cognatam* dicit, nisi, ut ea vilissima pars & excrementum vini, ita hi hominum postremi & ultimi. & ita passim *fax hominum* vilissima turba vocatur, ut mox *vilem servum* vocat. Sequenti versu *luxuriantur* positum videtur pro luxuriose profundunt.

Mersas] Lege, *mersa*. HADRIANID.

Luxuriantur] Alii, *luxurientur*. TORNÆS.

Cellaque capti] Pro, captivi, id est, servi vel mancipii. ERHARD.

Deridet festam] Lege, *festram*. Antonius Gnipho librum scripsit, *de festra*: quid videlicet *festra* in veterum libris & sacris significet. In eo libro pleraque omnia exoleta vetustatis persecutus erat, ut ex Macrobio cognoscimus. Itaque hoc dicit Petronius festram & quicquid antiquitas suum habuerit cum Gniphone, cum suis omnibus libris rideri. Palmerius in Spicileg. ERHARD.

Romuleamque casam] Vitruv. lib. II. cap. I. *Item in Capitolio commonefacere potest, & significare mores vetustatis Romuli casa in arce sacrorum stramentis tecta.* WOUWEREN. Val. Maximus lib. 2. cap. 8. ubi de disciplina militari; *Ortum è parvula Romuli casa totius terrarum orbis fecit columen.* Idem lib. 4. cap. 4. in fin. *Per Romuli casam, perque veteris Capitolii humilia tecta, & aeternos Vestae focos, fictilibus etiamnum vasis contentos, juro.* ERHARD. De ea Justus Rycquius, antiquitatum callentissimus lib. de Capitol. Romano cap. 44. Erat autem *festra*, autore Gniphone Grammatico apud Macrob. Saturnal. lib. 3. cap. 12. ostium minusculum in sacrario Capitolii, extremae antiquitatis. Quin antiquiores, auctoritate Festi, *festram* dicebant, quam nos fenestram. Conjungit autem *festram Jovis* cum *Romuli casa* Petronius, quod utraque in Capitolio, locis parum invicem disjunctis, esset. De *festra* idem observat Junian. Majus de Priscor. propriet. verbor. Nestor Novarient. in Vocabular. Eilhard. Lubinus de Antiq. verb. & doctissimus Laurembergius in Antiquario. WEITZ.

Nequitiae classes] Cicero pro domo cap. X. *Quid tandem? si, quum tum illis reipub. tenebris, caecisque nubibus & procellis, cum Senatum à gubernaculis dejecisses, populum è navi exturbasses, ipse Archipirata cum grege praedonum impurissimo, plenissimis velis navigares.*

Candida vela] Id est, λαμπρὰς ὀθόνας. Scalig. in Catal. ad Culic. ERHARD. Ἀργυφα ἱστία νηῶν. Oppian. Cynegetic. WEITZ.

Primus in orbe Deos] Ex Fulgentio Mytholog. lib. I. ubi habet V. C. *in urbe*. Habetur hoc hemistichium & apud Statium lib. 3. Theb. vers. 661. ad quem versum ejus interpres Coelius Firmianus Lactantius Placidus scribit; *Negat, Deos ulla alia re celebrari, nisi timore mortalium, ut Lucanus: Quae finxere, timent. & Petronius Arbiter, istum secutus;*

Primus in orbe Deos fecit timor ——

Puto autem, ex Fulgentii rivulo Lactantium sive Luctatium sumsisse, non ex ipso Petronii fonte, quem numquam fortasse viderat. Nam & illic Mintanorem Musicum citat iisdem omnino verbis, atque Fulgentius, ut Luctatius Petronium post Statium fuisse affirmare non possit, sed potius conjecerit, neotericum auctorem Petronium esse, quippe à Fulgentio citatum. Certe Lucanus & Petronius σύγχρονοι fuerunt, imperante Nerone; Statius autem longe post vixit, temporibus nimirum Domitiani. itaque omnino fallitur Luctatius, qui Statio facit posteriorem Petronium, cum fieri potuerit, ut illi inferior tempore hunc secutus sit, & versum ab eo sumserit. Lilius Gyraldus Dialog 3. de Latinis Poetis de Petronio scribit, sed, quo tempore vixerit, non habet compertum. *In Quintiliani, ait, enarrationibus literatores quidam eum ante Quintilianum floruisse suspicantur. Sed Placidus Lactantius illum vult Statio posteriorem,* &c. Sciendum, qui sint illi literatores, an veteres, an neoterici: deinde reprehendendus Gyraldus, qui non bene examinaverit Statii interpretem, quod ex Fulgentio

hæc

Fulmina quum caderent, discussaque moenia flammis,
Atque ictus flagraret Athos, mox Phoebus ad ortus
Lustrata dejectus humo, Lunaeque senectus,
Et reparatus honos: hinc signa effusa per orbem,
Et permutatis disjunctus mensibus annus
Projecit vitium hoc: atque error jussit inanis
Agricolas primos Cereri dare messis honores:

Pal-

hæc sumserit, uti dictum. DANIEL. In superstitionem. Scalig. in Catal. Statius lib. 3. Thebaid. vers. 661.

Primus in orbe Deos fecit timor.

Ad quæ verba Lactantius Placidus interpres: *Negat, Deos ulla alia re celebrari, nisi timore mortalium, ut Lucanus: —— Quæ finxere, timent. Et Petronius Arbiter istum secutus. Sic & Mimanor Musicus:*

Deum, doloris quem prima compunctio
Humani finxit generis.

In adversitatibus enim & timore Deum invocamus. unde istud Petronianum. & illud Gregorii: *Mala, quæ hic patimur, ad Deum nos ire compellunt.* juxta quod Psalmista; *ad Dominum, cum tribularer, clamavi.* Et contra; *Impinguatus est dilectus meus & recalcitravit.* Iodoc. Badius Ascensius Explanat. in Val. Max. lib. I. cap. I. ERHARD. Recte Barthius ad Statii lib. III. Theb. vers. 661. ostendit, ex verbis Lutatii non constare Petronium post Statium, sed Lucanum, scripsisse. Sine dubio enim Statius hoc Hemistichium sumsit à Petronio, licet Servius ad Virgilii II. Æneid. 715. citet Statii nomine. Cæterum argumento hoc usos fuisse Stoicos, Deum esse, quia fulmina è cœlo mittuntur ad terrendos & puniendos homines, apparet ex elegantissima Horatii oda XXXIV. libri I. ubi irridet illorum stultitiam, qui Epicureos hoc argumento ad Deorum providentiam perducere conabantur.

Parcus Deorum cultor & infrequens,
Insanientis dum sapientiæ
Consultus erro, nunc retrorsum
Vela dare, atque iterare cursus
Cogor relictos: namque Diespiter,
Igni corusco nubila dividens
Plerumque, per purum tonantes
Egit equos, volucremque currum.

Ita enim distinguenda verba puto, non *plerumque per purum*, &c. Nam falsum est, Jovem plerumque tonare sereno cœlo, ut Dacierius voluit. Neque poterant Stoici hoc umquam probare, cum hoc rarissime fieret, & omen facere crederetur. Sed Jupiter ille, qui plerumque tonabat cœlo nubibus obducto, nunc tonuit, tempestate serena, unde Horatio volebant persuadere non ex naturalibus caussis tonitru fieri, sed à Jove certo consilio fulmen & tonitru è cœlo etiam puro mitti. Quamvis & Horatius ibi potuerit, non tam Stoicorum, quam Augurum, disciplinam irridere, qui eliciendorum fulminum etiam serena tempestate rationem imperitæ multitudini tradebant ex Numæ instituto. vide Ovid. III. fast. vers. 285. & quæ nos de Jove Fulgerat. cap. IX. disputavimus. De timore autem caussa religionis satis multa congessit Barthius ad dictum Papinii locum. Refellit autem Lactantius lib. de Ira Dei cap. 10. ut notaverat Ampl. Cuperus. BURM.

Phœbus ad ortus] Immo ad occasus dicendum erat. Sed ex ingenio est corruptæ scriptionis petenda correctio, & legendum:

Mox Phœbus ad ortus
Lustrata redit actus humo.

in orbem lustrata terra redit in locum orientis. Nihil planius. BARTHIUS ibidem.

Lunæque senectus] Vocat senectutem Lunæ, quando decrescit. Ita Apulej. lib. IV. Florid. de Thalete, *idem Luna vel nascentis incrementa, vel senescentis dispendia, vel delinquentis obstacula repperit.* Ita *consenescere* venti dicuntur, qui jam considere incipiunt. Dictys Cretens. lib. I. *damna lunaria* vocat Claudian. Panegyr. Honor. Gell. lib. XX. cap. 7. *& deficientis luminis damna sentimus.* CUPERUS.

Et permutatis] Sensus horum versuum hic est. Loquitur auctor de Diis, quos ait timorem fecisse, ut, cum fulmina caderent, &c. hinc signa, id est, simulacra Diis erigi solita; huic malo accessit diversa anni tempestas, quam nunc lætam, nunc rigidam, vel æstatem, vel hyemem, scimus. Hæc, inquit, diversitas fecit, ut longius serperet hoc malum. CUPER.

Projecit vitium hoc] Ut *projectam libidinum audaciam*, pro effusa & immodica, sic *projicere audaciam, lasciviam*, pro effundere. ergo *projicere vitium*, cujus jam modus nullus est. Palmer. in Spicileg. ERHARD. Commune fecit, effudit in omnes partes mundi. BARTHIUS ibidem.

Error inanis] Vanus, superstitiosus. ERHARD.

Agricolas primos Cereri] Hinc *frugum parens* Senecæ dicitur in Herc. fur. eique truges sacræ, tanquam inventrici. Delrio in Comment. n. 299. ERHARD.

Primos] Docte. Nam prima & antiquissima sacra Cereris, cui primitiæ frugum oblatæ. Cicero IV. Verr. cap. 49. *Cererem antiquissimam & religiosissi-*

mam

Palmitibus plenis Bacchum vincire: Palemque
Paſtorum gaudere manu, natat obrutus, omni
Neptunus demerſus aqua: Pallaſque cavernas
Vindicat. Et voti reus, & qui vendidit orbem,
Jam ſibi quiſque Deos avido certamine fingit.

*

Nolo ego ſemper idem capiti ſuffundere coſtum!
Nec toto ſtomachum conciliare mero.
Taurus amat gramen mutata carpere valle,
Et fera mutatis ſuſtinet ora cibis.
Ipſe dies ideo nos grato perluit hauſtu,
Quod permutatis hora recurrit equis.

*

Uxor legitimus debet quaſi cenſus amari:
Nec cenſum vellem ſemper amare meum.

*

Invenias quod quiſque velit, non omnibus unum eſt,
Quod placet: hic ſpinas colligit, ille roſas.

*

Nam nihil eſt, quod non mortalibus afferat uſum,

Re-

mam principem omnium ſacrorum, quæ apud omnes gentes fiunt, vocat. vide eumdem pro Balbo cap 24.

Natat] Sententia eſt, Neptunum, tantum Deum, fingi tam ridiculum, ut in omni aqua natantem deprehendere liceat. BARTHIUS ibidem.

Cavernas] Alii, *tabernas*. TORNÆS. Sic reponunt nonnulli, alii legunt, *tabernas*. atqui tabernæ Bacchi ſane vinariæ: cæteræ, Mercurii. *Cavernas* virgo reſpuit, &, ſi quæ virginales, illas Dianæ venatrici permittit. reddantur litterariæ Deæ *lucernæ*, quas illi tribuerat Petronius, ſed ſenſu ambiguo. Sic Arnob. vocat *Minervam lucernarum modulatricem*. Delrio Comment. in Senec. Herc. fur. n. 199. ERHARD. Veroſimilem Delrii conjecturam illuſtrat etiam Barthius, ipſe tamen mallet *palaſtras*, ab Olivo.

Vendidit orbem] Barthius Adverſ. lib. XXXVI. cap. 17. *Urbem*, Patriam nimirum, volebat, ſed ad Papinii locum d. præfert *Orbum*, id eſt, hæredipeta, qui orbum, quem adulatur, cariſſime magnoque pretio vendidit, bona ſua ſummo cum emolumento elargiens; nihilque potuiſſe & ingenio ſuo & re ipſa dignius ſcribere Satyricum auctorem exiſtimat.

Nolo ego ſemper idem] De vitando faſtidio, Scalig. Catalect. Huic ſimile eſt epigramma illud, quod ſequitur, *ſic contra rerum*, &c. ERHARD.

Coſtum] *Coſtus*, ſive *coſtum*, nardi ſpecies. at *nardi* unguento perfuſa capita patet ex Pſalm. 23. & Matthæi Euang. cap. 26. Vide Barth. ad Claudian. Bell. Gildon. verſ. 184. ERHARD.

Nec toto ſtomachum conciliare mero] Lege,

Nec noto ſtomachum conciliare mero.

Palmer. in Spicileg. Jaſon. Cyrenæus Machabæor. lib. 2. cap. ult. in fin. *Sicut enim vinum ſemper bibere, aut ſemper aquam, contrarium eſt, alternis autem uti, delectabile, ita legentibus ſi ſemper exactus ſit ſermo, non erit gratus.* ERHARD. Approbat Palmerii correctionem Barth. lib. XXII. Adverſ. cap. 4. & ita citat Broukhuſius ad Tibull. lib. I. eleg. IX. ubi emendat, *noti pocula Bacchi*, in Nemeſiano.

Conciliare] Quid eſt *conciliare*? nimirum contrarium Petronius dicere vult, ſtomachum faſtidio affici unius ſemper vini potu. poſſet antiqua vox *conſpilare* amanti reconditiora excidiſſe. Nihil tamen mutem. Nam *ſtomachus* etiam commotionem ipſius faſtidiumque ipſum ſonare ſolet. BARTH. Lib. XXII. Adverſ. cap. 4.

Permutatis] Male repeti *mutandi* verbum, affirmem: nam & de noctis & diei ſucceſſione loquitur, & repetitio illa Petroniana non eſt, cum Epigramma alioqui ejus Genium ſpiret. Emacula,

Et pernoctatis hora recurrit equis.

Neque enim mutare equos Solem ullibi ſcriptum, dictum, aut pictum legitur. BARTH. ibidem.

Uſum] Scribendum, *uſus*. BARTH.

Re-

Rebus in adverſis, quae jacuere, juvant.
Sic rate demerſa fulvum deponderat aurum,
Remorum levitas naufraga membra vehit.
Quum ſonuere tubae, jugulo ſtat divite ferrum,
Barbara contemptu praelia pannus habet.

*

Linque tuas ſedes, alienaque litora quaere,
O juvenis! major rerum tibi naſcitur ordo.
Ne ſuccumbe malis: te noverit ultimus Iſter,
Te Boreas gelidus, ſecuraque regna Canopi,
Quique renaſcentem Phoebum, cernuntque cadentem.
Major in externas Ithacus deſcendat arenas.

*

Nam citius flammas mortales ore tenebunt,
Quam ſecreta tegant: quidquid dimittis in aula,
Effluit, & ſubitis rumoribus oppida pulſat.

Nec

Rebus in adverſis, quæ jacuere, juvant] Eadem mente, qua & in Catal. Virgilii;

Jacere me, quod alta non poſſim, putas,
Ut ante, vectari freta.

Et neſcio quis dixit, *jacentem guſtum.* Et Gellius; *Oppido quam jacere ac ſordere incipiunt, quæ Latina ſunt,* eſt, quod Græci, ἀτονεῖν, Scalig. in Catal. *Quæ jacuere*, id eſt, quæ contemta fuerant. Lucretius lib. v. verſ. 1135.

Ergo Regibus occiſis ſubverſa jacebat
Priſtina majeſtas ſoliorum, & ſceptra ſuperba.

Schopp. in Miſcellan. Cic. Famil. lib. 14. ep. 2. *Te nunc, mea Terentia, ſic vexari, ſic jacere in lacrumis & ſordibus?* Et ad Attic. lib. 10. ep. 4. *Jacet in mœrore meus frater.* Paul. Manutius in Comment. *Jacere*, torpere, ignavum & timidum eſſe. unde *Abjectus.* Barthius ad Claudian. libr. 1. de Rapt. Proſ. verſ. 97. ERHARD. *Jacere* eſt, vilem eſſe, contemni, ut ad Claudianum multis notamus. BARTH. Dubito tamen, an non ſcripſerit auctor, *quæ nocuere, juvant*: ut ſit elegans antitheſis, ex ipſis enim rebus, quæ nocent, in adverſis licet colligere ſummum fructum.

Vulſam deponderat aurem] Lege, *fulvum deponderat aurum.* Palmerius Douzæ ſublegulus in Spicileg. ERHARD. Tornæſ. *vulſam deponderat aurem.* Anonym. MS. Leg. *fulvum deponderat aurum.* Douſa MS. Sic Petron. Carm. de bello Civili:

Si qua foret tellus, fulvum quæ mitteret aurum,
Hoſtis erat. —— HADRIANID.

Linque tuas ſedes] Exhortatio. Scalig. in Catalect. ERHARD.

Cernuntque jacentem] Forte, *cadentem.* Manilius: *Quaque cadit Phœbus.* DOUZA F. Lege, *cadentem*, ut me monuit Douza F. Confirmabat autem conjecturam ſuam hoc Manilii; *Quaque cadit Phœbus.* Lindenbrog. Not. in Catal. Loquitur ſecundum vulgi opinionem. credunt enim vulgares, Solem mori, cum tendit ad occaſum, & rurſus emergentem naſci. Catull. lib. 1. epigr. 5.

Soles occidere & redire poſſunt.

Palladius Fuſcus in Annotat. in Catull. ERHARD. Douzæ quoque emendationem adprobat Barthius lib. XXII. Adverſ. cap. 4. & multis exemplis illuſtrat.

Major in externa ſita cui deſcendat arenas] Alii, *externam ſit qui deſcendat arenam.* TORNÆS. Palmerius Specil. p. 814. legit, *deſcendit.*

Ithacus] Ulyſſes. Huic *peregrinatio* prudentiam addidit. Douſ. MS. HADRIANID.

Nam citius flammas] De Aulicorum vanitate. Scalig. in Catal. vide Hippolytum à Collibus in Principe cap. 10. Weitzium Not. ad Prudentii περὶ στεφ. Hymn. 2. verſ. 253. Quoad formulam dicendi, videtur ea eſſe quodammodo proverbialis. Cicero 2. de Orat. *Dicere ajunt Ennium, flammam facilius ore in ardente opprimi, quam bona dicta teneat.* Ennodius lib. VII. Epiſt. XVI. *Facilius eſt ignem lingua comprimere.* lib. 1. Ep. 25. *Facilius eſt ardentes favillas ore comprimere.* Juretus Miſcellan. ad Symmach. libro 1. epiſt. 25 ERHARD.

Mortales] Mortiferos, lethales. vide Goldaſti Notas ad Valerian. edit. Rover. ERHARD.

Rumoribus oppida pulſat] *Quatere* dixit Valer. Flacc. lib. V. verſ. 273.

—— *Omnemque quatit rumoribus Arcton.*

lib. II. 122.

Mo

Nec satis est vulgasse fidem: simulatius exit
Proditionis opus, famamque onerare laborat.
Sic commissa verens avidus reserare minister
Fodit humum, Regisque latentes prodidit aures;
Concepit nam terra sonos, calamique loquentes
Invenere Midam, qualem narraverat index.

*

Fallunt nos oculi, vagique sensus
Oppressa ratione mentiuntur.

Nam

——— *Motis quatit oppida linguis.*

Frequens autem posterioris ætatis scriptoribus vox *pulsare* eo sensu, quo veteres *fatigare* dixerunt, ut ostendit Barthius ad Claudian. Bell. Gildon. vers. 170. & ad Stat. libr. VIII. Theb. 249. vide supra ad cap. CXXIII.

Proditionis opus] Elegans circumlocutio, id est, ipsa proditio. Ita *virtutis opus* dixit Curtius lib. VIII. cap. 14. ubi vide Freinsh. Claudian. de laud. Serenæ vers. 11.

Dignius an vates alios exercuit unum
Fœminea virtutis opus.

Sic commissa ferens] Fulgentius Mytholog. lib. 3. in fab. de Apolline & Marsia. Quos versus mutuatus est Petronius ab Ovidio lib. XI. Metamorphos. vers. 190. ubi dedecus stolidi Judicis Midæ describit.

Creber arundinibus tremulis ibi surgere lucus
Cœpit, &, ut primum pleno maturuit anno,
Prodidit agricolam: lenis nam motus ab Austro
Obruta verba refert, dominique coarguit aures.

Porro vet. cod. pro *ferens*, habet *verens*; & pro *minister*, *magister*. DANIEL. Lact. argum. lib. XI. Met. fab. 5. *Midas quidem deformitatem suam celare volebat, sed eam vidit famulus tonsor, qui, cum eam nec eloqui auderet, nec reticere posset, humum effodit*, &c.

Viderat hoc famulus, qui, cum nec prodere visum
Dedecus auderet, cupiens efferre sub auras, &c.

Hinc patere cuivis facile existimo, rectius esse *verens*, quam quod Modius & alii dederunt, *ferens*. Sarisber. Polycrat. lib. III. cap. 12. *Si terra secretum suum infodiat, vel arundo succrescens hoc producet in publicum, & levi flatu in auras proferret, quoniam auriculas asini Midas habet.* MUNKER. ad Fulgent. Myth. pag. 126.

Avidus servare] Fulgent. *avidus reserare.* TORNÆS.

Excepit nam terra sonos] Fulgent. *concepit nam terra sonum.* TORNÆS.

Calamique loquentes] Juliano Antholog. lib. 7. in extremo epigramm. μῦθοι κάλαμοι, ubi Maximus in Scholiis, Fulgent. Mytholog. lib. 3. Brodæus in Annotat. ad Antholog. ERHARD.

Invenere Midam] Persius,

Auriculas asini quis non habet?

Ferunt nonnulli, primum à Poeta scriptum fuisse,

Auriculas asini Mida rex habet.

deinde metu Cæsaris scripturam mutasse, *quis non habet.* Petronius videtur in Neronem commodasse, Erasmus in Adag. *Midas auriculas asini.* ERHARD. *Incinuere* Salmasius & Palmerius, in Fulgentii ille, hic in Petronii margine emendaverant. Et recte quidem. *Incinere* elegans verbum est. Propert. lib. II. el. 18.

——— *Seu varios incinit ore modos.*

Auson. epist. 23.

Depressis scrobibus vitium regale minister
Credidit, idque diu texit fidissima tellus.
Inspirata dehinc vento cantavit arundo.

Fabula unde orta sit, narrat Conon apud Phot. cap. 1. MUNKER. ad Fulgent. Mytholog. p. 126.

Qualem narraverat] Fulgent. *conceperat.* TORNÆS. Cujus verba per calamos omissa sub terris hæc erant: *Midas rex asini aures habet.* Raph. Regius, Jac. Micyllus, & Greg. Bersmannus in Ovid. lib. 11. Metamorph. Lactantius Placidius in argumento ejusdem libri, *Refert quod, cum deformitatem illam* (scilicet aurium asininarum) *veste celaret, ut famulus vidit, neque eloqui posset, ejusdem Dei* (Apollinis) *mentem in aures haberet, cui rursus obruta arena, arundines enata, agitataque vento deformitatem Midæ indicarent.* ERHARD. Ita & MS. Leid. in Petronianis fragmentis ediderunt *narraverat.* Rectius utique & sententiæ convenientius, nisi scripsit, *conspexerat.* MUNKER. ad d. l.

Fallunt nos oculi] Sext. Empir. ἀντιθέμεν δὲ ἢ φαινόμενα φαινομένοις, ἢ νοούμενα νοουμένοις, &c. φαινόμενα μὲν φαινομένοις ὅταν λέγωμεν, ὁ αὐτὸς πύργος πόῤῥωθεν μὲν φαίνεται στρογγύλος, ἐγγύθεν δὲ τετράγωνος. PITH. Sextus Empiricus in libro contra Mathematicos scribens ex opinione Epicuri: Οὕτως οὐκ ἂν εἴποιμι ψεύδεσθαι τὴν ὄψιν, ὅτι ἐκ μακροῦ μὲν διαστήματος μικρὸν ὁρᾷ τὸν πύργον καὶ στρογγύλον, ἐκ δὲ τοῦ σύνεγγυς μείζονα καὶ τετράγωνον, ἀλλὰ μᾶλλον ἀληθεύειν, ὅτι καὶ ὅτε φαίνεται μικρὸν αὐτῇ τὸ αἰσθητὸν καὶ τοιουτόσχημον, ὄντως. (forte interponendum iri) μικρὸν καὶ τοιουτόσχημον τῇ διὰ τοῦ ἀέρος φορᾷ ἀποθραυομένων τῶν κατὰ τὰ εἴδωλα περάτων. Tertullia-

Nam turris, prope quae quadrata surgit,
Adtritis procul angulis rotatur.
Hyblaeum refugit satur liquorem,
Et naris casiam frequenter odit.
Hoc illo magis, aut minus, placere
Non posset, nisi lite destinata
Pugnarent dubio tenore sensus.

*

Jam nunc ardentes Auctumnus fregerat umbras,
Atque hyemem tepidis spectabat Phoebus habenis:
Jam platanus jactare comas, jam coeperat uvas
Adnumerare suas defecto palmite vitis:
Ante oculos stabat, quidquid promiserat annus.

*

Sic & membra solent auras includere venis,
Quae penitus mersae, quum rursus abire laborant,
Verberibus rimantur iter: nec desinit ante,
Frigidus strictis qui regnat in ossibus, horror,
Quam tepidus laxo manavit corpore sudor.

Sic

*

tullianus de Anima cap. 17. *Item ut turris habitus eludit, intervalli conditio compellit in aperto, aequalitas enim circumfusi aëris, pari luce vestiens angulos, obliterat lineas.* Similis fere ratio & à Lucretio redditur lib. 5. Meminit vero hujus rei idem Empiricus Pyrrhon. Hypothes. lib. 1. cap. 13. Notandum etiam, in Petronio *rotatur* poni. pro rotundatur. DOUZA F.

Nam turris. prope qua quadrata surgit] Lucret. lib. IV. vers. 354.

Quadratasque procul turres cum cernimus urbis,
Propterea fit, uti videantur saepe rotundae,
Angulus obtusus quia longe cernitur omnis.

Isidor. Orig. lib. 15. cap. 2. *Turres, quamvis quadratae aut latae construantur, procul tamen videntibus rotundae existimantur, ideo quia omne cujusque anguli simulacrum per longum aëris spatium evanescit, atque consumitur, & rotundum videtur.* WOUWEREN. Sextus Empiricus Pyrrhon. libr. 1. & Tertull. de Anima cap. 17. quae loca Douzae F. sublecta notavit Lindenbrog in Catal. ERHARD.

Attritis] Alii, *detritis.* Lucretio, *obtusis.* ERHARD.

Angulis rotatur] Pulchre & apposite. Macrob. lib. 7. cap. 14. *Cum sit angulosa, rotunda existimatur, facit rationis negligentia.* Pontanus in Not. ERHARD.

Et naris casiam frequenter odit] Lege, *Et marcens casiam.* Multo cibo & potione completi, *marcere* dicuntur. Petron. supra cap. XXII. *Et ancilla super thorum marcentis excussum forte altius poculum caput fregit.* Ammianus lib. 21. *Unde largiori potu, saginisque admodum distenti marcebant.* Sidon. ep. 9. lib. 2. *pectora marcida cibis.* Savaro in Not. ERHARD. *Naris*, in casu nominandi, agnoscunt etiam barbarorum temporum Grammatici, Huguitio, Papias, Balbus Januensis, Britto, Calepinus, Melberus, &c. pro eo tamen *nar* legitur apud Alexandrum de Villa Dei, Gallum, qui regnum quondam inter barbaros Grammaticos in Scholis omnibus obtinebat, lib. 1. Doctrinal. & probant non solum ejus commentatores, Kempo Tessaliensis, Joan. Synthen, Torrentinus Daventriensis, &c. verum etiam ipsi Latinitatis restauratores, Henrichmannus in tract. de Verb. Grammatic. & Joan. Brassicanus in Institutionib. Grammatic. de in *ar* desinentibus. WEITZ.

Sensus] Hic post *sensus* Tornaesius subjunxit epigramma illud Eumolpi de Insomniis superius cap. CIV. Satyrico insertum. Unde jam non miror, etiam in MS. Tragur. desiderari, quod inter fragmenta latuerit. HADRIANID.

Ante oculos stabat, quicquid promiserat annus] Sic paullo post; *Grandine qui segetes & totum perdidit annum.* ERHARD.

Sic & membra solent] Forte Encolpius, aut Eumolpus, persuadere volens plenum & voluptabilem coïtum, philosophari instituit. Videtur enim hoc de humani missione spermatis dicere. ERHARD. Dehinc apud Tornaesium sequitur:

Hac ait & tremulo deduxit vertice canos,

ut supra cap. CXXXVII. HADRIANID.

Sic contra rerum naturae munera nota
  Corvus maturis frugibus ova refert:
Sic format lingua foetum, quum protulit ursa,
  Et piscis nullo junctus amore parit.
Sic Phoebeia chelys vinclo resoluta parentis
  Lucinae tepidis naribus ora fovet.
Sic sine concubitu textis apis excita ceris
  Fervet, & audaci milite castra replet.
Non uno contenta valet natura tenore,
  Sed permutatas gaudet habere vices.

*

Naufragus, ejecta nudus rate, quaerit eodem
  Percussum telo, cui sua fata legat.
Grandine qui segetes & totum perdidit annum,
  In simili deflet tristia fata sinu.
Funera conciliant miseros, orbique parentes
  Conjungunt gemitus, & facit hora pares.
Nos quoque confusis feriemus sidera verbis;

Et

Hac ait & tremulo] Deleri debuit hoc fragmentum, quod supra cap. CXXXVII. in possessionem edicto Goldasti restitutum est. ERHARD.

Sicut sunt rerum natura] Exstabant illi duo priores versus, ubi legitur;

Sic contra rerum natura munera nota
Corvus maturis frugibus ova refert,

Reliquum explevi ex meo v. c. BINET.

Sic formas lingua foetum, cum protulit ursa] Ovid. 15. Metamorphos. vers. 379.

Nec catulus, partu quem reddidit ursa recenti,
Sed male viva caro est; lambendo mater in artus
Fingit, & in formam, quantam capit, ipsa reducit.

Verum hac de re ubertim, &, ut solet, docte, commentatur Rittersh. ad Oppian. 3. Cyneget. vers. 159. & Hoeschelius ad Horapollinem p. 204. WEITZ.

Sic sine concubitu] Hinc Prudentio 3. Cathemer. est *nexilis inscia connubii*. Virgil. in Georg. lib. IV. vers. 198. *Qui neque concubitu indulgent*. WEITZ.

Apis excita ceris] Alii, *apes*, quod in nominativo corripi, scribit Probus in Catholico eo nomine reprehensus à Pompilio in Arte Grammatic. & Joan. Braissicano in Institution. Grammatic. de *in es desinentibus*, qui τὸ *es* in *apes* ex generali regula volunt produci. Sed Probum probant Glossographi, Hugutio, Papias, Balbus in Catholic. Junianus Majus, Tortellius, Calepinus, &c. Dici tamen etiam *apis* in nominandi casu, admittunt iidem Grammatici, ex suggestione Curii Lanceloti lib. 1. de Literatura non vulgari. Ovidius.

Non apis inde tulit collectos sedula flores.

Nec temere aliter apud bonos ac probatos auctores reperitur. WEITZ.

Contenta valet Fortuna tenore] Lege, *volat Fortuna tenore*, hoc est, more illo & quasi ἤθει variandi. Sic, *tenorem sensuum* idem Petron. dicit, *morum tenorem* Sidonius, *aqua tenorem* Dracontius. Barthius ad Claudian. Bell. Gildon. vers. 205. ERHARD.

Naufragus ejecta] Propertius lib. 2.

Navita de ventis, de tauris narrat arator,
Enumerat miles vulnera, pastor oves. ERH.

Ejecta rate] Nihil muta: in littus per naufragium. vide supra ad cap. 115.

Cui sua fata legat] Narret, dicat. Servat hoc loco vim primigeniam, quam accepit à Graeco λέγω. ERHARD. Satin' Latine? noluit, credo, dicere, apud quem de fato suo conqueratur, tamen & Catullus sic ferme loquitur carm. LXV.

At certe semper amabo,
Semper maesta tua carmina morte legam.

sed ille locus controversus. BROUKHUSIUS.

Perdidit annum] Ovid. 1. Met. 273.

——— Longique perit labor irritus anni.

Sortique parentes] Forte, *orbique parentes*. BINET.

Hora] Id est, mors, fatale tempus. vide Barth. ad Stat. lib. II. Sylv. 1. vers. 54. Horat. II. od. 16.

Et mihi forsan, tibi quod negarit,
Porriget hora.

Ubi Acro, *forsan, tibi mors occurrendo, me transibit*. Plinius lib. XIII. cap. 3. *unguenta illico exspirant, ac suis moriuntur horis*. Ubi nihil necesse rescribere *heris*, cum Ferrario lib. II. elect. 3. Ita passim *extrema, novissi-*

Et fama est junctas fortius ire preces.

*

Omnia, quae miseras possunt finire querelas,
In promptu voluit candidus esse Deus.
Vile olus, & duris haerentia mora rubetis,
Pugnantis stomachi composuere famem.
Flumine vicino stultus sitit, & riget Euro,
Quum calidus tepido consonat igne rogus.
Lex armata sedet circum fera limina nuptae,
Nil metuit licito fusa puella toro.
Quod satiare potest, dives natura ministrat,
Quod docet infrenis gloria, fine caret.

*

Judaeus licet & porcinum numen adoret,
Et coeli summas advocet auriculas:

Ni

vissima hora, & similia. BURM.

Et fama & constans] Lege, *& fama est junctas.* BINET.

Omnia, quæ miseras possunt finire querelas] Seneca epist. 16. Bongart. ERHARD.

Pugnantis stomachi] Lego, *pungentis*. DOUZA F.

Flumine vicino stultus sitit] Vetus humani generis mos, *potare flumina*. Seneca lib. 4. epist. 25. *Panem & aquam natura desiderat: nemo ad hæc pauper est; intra quæ quisquis desiderium suum clausit, cum ipso Jove de felicitate contendat.* Menander apud Stobæum Serm. 5. sive Euripides, ut volunt Athenæus lib. 4. cap. 28. & Agellius lib. 7. cap. 16.

Ἐπεὶ τί δεῖ βροτοῖσι, πλὴν δυοῖν μόνον,
Δήμητρος ἀκτῆς, πώματός θ' ὑδρηχόου,
Ἅπερ πάρεστι, καὶ πέφυχ' ἡμᾶς τρέφειν:
Quid quæso deest mortalibus, nisi hæc duo,
Fruges Cereris, potusque profundens aquas,
Quæ præsto sunt, ideoque nata, ut omnes alant?

Et de Pythagoricis Alexis in Tarentinis, apud Athenæum lib. 4. cap. 39.

——— Καθ' ἡμέραν τε δὲ,
Ἄρτος καθαρὸς εἷς ἑκατέρῳ, ποτήριον
Ὕδατος. τοσαῦτα ταῦτα.
——— *In singulos dies*
Utrique panis purus est, & poculum
Aquæ: nec amplius quicquam:

Hinc Horatio lib. 1. epist. 19. *aquæ potor*, Sidonio *potor Mosellæ*. Pescennius Niger apud Spartianum cap. 7. *Nilum habetis, & vinum quæritis?* Lex Aquaria apud Frontinum: *Ne quis aquam eietato: si quis eiectarit, H. S. decem millium multa esto.* Vide Freher. ad Ausonii Mosellam vers. 30. Savaron. ad Sidon. lib. 4. epistol. 17. & ad Carm. 5. vers. 580. Refer huc illud 2. Maccab. 1. 40. Οἶνον κατὰ μόνας πίνειν, ὡσαύτως δὲ καὶ ὕδωρ πάλιν, πολέμιον. ὃν δὲ τρόπον οἶνος ὕδατι συγκερασθεὶς ἡδὺς, καὶ ἐπιτερπῆ τὴν χάριν ἀποτελεῖ· οὕτω καὶ τὸ τῆς κατασκευῆς τοῦ λόγου τέρπει τὰς ἀκοὰς τῶν ἐντυγχανόντων τῇ συντάξει: *Sicut vinum semper bibere, aut semper aquam, contrarium est; alternis autem uti, delectabile; ita legentibus, si semper exactus sit sermo, non erit gratus* WEITZ.

Effugit Euro] Forte, *& riget Euro.* BINET.

Lex armata] Alcimus Avitus lib. 3. vers 367. *legibus armatas lites* dixit. Prudent. lib. 2. in Symmach. *Lex armata sedet.* Constantinus Imper. in L. 31. C. ad Leg. Jul. de adult. *insurgere leges & armari jura gladio ultore* scripsit. Vide Juretum ad Symmach. pag. 86. Justinianus Imper. in procem. Institut. in princ. *Imperatoriam Majestatem non solum armis decoratam, sed etiam legibus oportet esse armatam.* ubi notarunt interpretes, Cujacius, Balduinus, Mynsingerus, Borcholden, Rittershusius, Tialingus ab Aytziga, alii, in Commentar. WEITZ.

Judæus licet & porcinum numen adoret] In hoc falsus animi Petronius, aliique Gentilium, qui reverentia tam immundi exosique animalis affici Judæos putabant, cujus figura Hadrianus Imp. in portis posita abigere & absterrere aditu Hierosolymorum Judæos voluit. Freherus Parergor. lib. 3. cap. 11. ERH. Casaubon. ad Sueton. p. 153. WEITZ. Vid. Fabri. Epist. lib 1 6.

Numen adoret] Cunæus lib. 11. de Republ. Hebr. legit *abhorret*, sed postea sententiam mutavit.

Et cæli summas] Quid si legas. *Et Cilli summas advocet auriculas?* κίλλος, ὄνος. Somniarunt enim Nationes, caput asininum Deum fuisse Judæorum: quod refutant Josephus, Tertullianus. PITH. Notum est, Judæos ab Appiano Alexandrino, Moloneque, Tacito, & aliis, notatos esse, quod aureum asini caput in templi sacrario servarent atque adorarent: quoniam Mose duce (ut improbe asserunt) asinorum beneficio aquas Judæi invenerint. Quos mendaciorum arguunt

gunt Josephus & Tertullianus. Romani etiam pari causa Christianos, æque ac Judæos, *Asinarios* vocarunt. Sed & figuris picturisque Christianis illudebant, quando infando etiam picturæ genere Deum nostrum sic depictum spectanti populo proposuerunt, ut is foret auribus asininis, pede altero inungulatus, librum gestans, & togatus. Cui flagitio ut scelus adderent, tali titulo Christi effigiem dedecorarunt: *Deus Christianorum ὀνοκοίτης*. Qua in re vel ipse quidem Tertullianus ægre à risu abstinuit, quum nomen ipsum & formam conspiceret. Per. Crinitus de Honest. discipl. lib. I. cap. 9. ERHARD. Frelonii editio, *& codd.* F. Pith. *& codd.* HADRIANID. Quomodo hoc de Judæis dici possit, multi ambigunt. Vir summus Josephus Scaliger in Elench. Trihær. cap. XXXI. ad quæstionem Serarii Jesuitæ de Cœlicolis respondet, fuisse *Judæo-Christianos. addo* (sunt verba Scaligeri) *etiam Massalianos, ipsosque deductos ab iis Judæis, quorum proseucha erant*, ἐν ἀέρι καὶ αἰθρίῳ τόπῳ (in aëre & sub diali loco) *qui proprie cælicolæ dicebantur, & de quibus manifesto Juvenalis intelligit,*

Nil præter nubes, & coeli numen adorant.

Petronius in nostris Catalectis:

Judæus licet & porcinum numen adoret,
Et coeli summas advocet auriculas.

An non satis clare uterque poëta, fuisse Judæos, dicit qui coelum adorarent, & ejus aures advocarent? qui Coelum adorant, quid aliud quam coelicolæ? Ipsos Essenorum portionem fuisse, superius à nobis demonstratum est. Et paulo post subjicit. *Illi*, Judæi Cœlicolæ, *cum suis superstitionibus, & nomine coelicolarum, ac Massalianorum ad Christianismum conversi sunt. Quia fundebant preces sub Dio, ab eo Coelicolæ Latinis, dicti à Judæis Massaliani, qui erant Esseni, aut, ut diximus, hæresis ab Essenis profecta. Nam Esseni ab Hellenistis ἱκέται vocabantur, quod sane Judaice est Massaliani: neque aliter possunt dici. Isti igitur Coelicolæ pseudo-Christiani sacro lavacro tincti, iterum ad priscum Judaismum deficiebant, & nomine tenus Christiani Coelicolarum ritus retinebant.* Huc etiam pertinent, & ex eodem fonte, Essenorum nempe Hæresi, derivarunt Veteres illi Hæretici, quos Σαμψαίους, Sampsæos Epiphanius vocat Hæres. LIII. additque hanc nominis illius interpretationem: Σαμψαῖοι γὰρ ἑρμηνεύονται ἡλιακοί, quasi dicas *solares*: est enim hoc Hebræis שמשאי à voce שמש *schemesch*, quæ *solem*, significat. Dictum supra Cœlicolas & Sampsæos hos, à tertia inter Judæos secta, quæ est Essenorum, originem trahere. Essæi enim illi, contra præceptum, quod Deus Judæis dederat, ut scilicet precantes occidentalem mundi plagam spectarent, faciem orientem versus convertebant. Præterea quoque magnus Scaliger ut Essenorum proprium recenset, τὸν ἥλιον ἀνίσχοντα ἱκετεύειν, *solem orientem supplicare*. Cui contradicit Nobiliss. Salmasius in immortali opere exercitationum Plinianarum, asseritque, eos solem quidem honorare, venerari, ad eum preces fundere, non tamen adorare. Litis definitio consistit in recta explicatione loci illius, qui producitur ex Josepho. Verba ejus ita sonant: πρὶν γὰρ ἀνασχεῖν τὸν ἥλιον, οὐδὲν φθέγγονται τῶν βεβήλων, πατρίους δέ τινας εἰς αὐτὸν εὐχὰς ὥσπερ ἱκετεύοντες ἀνατεῖλαι, id est, *ante exortum solis nihil profani loquuntur, sed patrias quasdam ad ipsum preces celebrarunt, ipsi supplicantes, ut oriatur.* Quidquid sit, hoc tamen hinc liquere videtur, hæresin *Coelicolarum* & eorum, quos *Sampsæos* ἡλιακοὺς Epiphanius vocat, esse τῶν Ἐσσηνῶν ἀπόσπασμα (*Essenorum revulsam partem*) & ab iis originem ducere; præsertim cum scimus, Essenos hos ἐν ἀέρι καὶ αἰθρίῳ τόπῳ precari solitos, supplicantes se ad Orientem convertisse, solem ipsum, si non adorasse, saltem honorasse, & similia. Adjiciamus conjecturam celeberrimi Drusii, quam proponit in lib. de tribus sectis Judæorum, dicens: *fortasse Coelicolæ sunt, quos Benjamin in Itinerario* שאמיין *Schamaim vocat, quorum Synagoga ipsius tempore adhuc erat in Mesraim, urbe magna Ægypti. nam* שמים *Schamaim Hebræis est coelum: unde adjectivum est* שמיי *coelestis vel Cælicola, cujus pluralis* שאמיין *Schamaim Coelicolæ.* Siquis superioribus non contentus est, habeat denique & hanc conjecturam. Inter nationes, quia verus Judæorum Deus ipsis erat ἄγνωστος, *ignotus*, ut patet ex Inscriptione illa aræ apud Athenienses tempore Apostuli Pauli, varia deliria, multæque nugæ de Judæorum religione increbuerunt; credebant, eos caput asininum colere, quod & ipsis Christianis à gentibus objectum meminerunt illi ex Patribus, qui adversus Nationes scripserunt. Vide Tertull. Apol. cap. XV. Imo & porcum eorum numen faciebant, quo etiam respicit Arbiter, cum in versu præcedenti ait, *Judæus licet & porcinum numen adoret.* Abstinebant enim Judæi ab hujus esu, ut animalis immundi. Lev. XI. VII. Unde Juven. Sat. XV.

Nec distare putant humana carne suillam.

Et Sat. VI.

Et vetus indulget senibus clementia porcis.

Inter sinistras has de Judæorum cultu opiniones etiam hæc maxime apud Gentes invaluit, qua cœlum pro numine habere credebantur. Strabo Geograph. lib. XVI. *Moses docebat, quomodo Ægyptii non recte sentirent, qui ferarum ac pecorum imagines tribuerent, nec Græci, qui Deos hominum figuris insignirent, & quod id solum Deus esset, quod nos, terram, ac mare contineret, quod coelum & mundum & rerum omnium naturam appellamus.* Ad quod intelligendum, nota, varia apud Judæos exstare nomina, quibus Deum designare soliti sunt, quale השם *nomen illud*, מקום makom, *Locus*. dicunt enim de homine שעשוי בדיוקנו של מקום *quod factus sit ad imaginem loci*, id est, Dei. Dictum ita Deum putem, quia omnia continet, & omnia in eo subsistunt. His adde, quo frequenter Deum appellabant, quod & præcipue huc facit, שמים. *Schamaim*, Chaldæis שמיא *Schmaia*, Hellenistis οὐρανός, *coelum*: unde, ægrotos visitantes, precantur ipsis השמים ירחמו עליך *coelum misereatur tui*, id est, Deus.

simi-

Ni tamen & ferro succiderit inguinis oram,
Et nisi nodatum solverit arte caput,

similiter loquuntur in adagio quodam, ubi de operibus hominum dicunt הכל לשם שמים *omnia propter coelum*, quasi dicas, omnia opera nostra debere dirigi ad gloriam Dei. sic & Chaldæis דחיל שמיא est vir pius & religiosus. Eumdem quoque esse usum vocis οὐρανοῦ apud Hellenistas, supra notavi; hinc in N. T. de Baptismo Johannis dicitur, quod non sit ex hominibus, sed ἐξ οὐρανοῦ, hoc est, Deo, Matth. XXI. opponitur enim non terræ, ut loco inferiori, sed hominibus, ut creaturis. Sic quoque Christus dominus noster apud Lucam introducit loquentem peccatorem: ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανόν. Imo & per cœlum jurare solebant. Matth. V. tractat. Berachoth: השמים כן הוא *per Coelum ita est.* unde manavit ritus ille elevationis manuum ad cœlum in jurejurando usurpatus. Gen. XIV. vers. XXII. Apoc X, vers. V. Ex hisce prædictis proclives fuerunt gentes in hanc suspicionem, eos nubes & Cœli lumen adorare, ut ait Lucanus, cœlique summas advocare *auriculas.* Præsertim, cum ex Judæis Essæi precaturi Orientem, reliquis Judæis ex mandato divino ad Occidentem sese convertentibus, cœli plagam, (quæ fortasse Arbitro dicitur summa sive extrema cœli auricula) conspiciebant, solem, ut supra, si non adorabant, saltem honorabant. proseuchas eligebant ἐν ἀέρι καὶ αἰθρίῳ τόπῳ *in aëre & subdiali loco.* Hisce autem ritibus, & cœli solisque observatione, non parvam nationibus ad hanc de ipsis opinionem πρόφασιν ac *ansam* dederunt. WYBINGA. Vide Petiti lib. II. Var. Lection. cap. II. & Barth. lib. XXII. Advers. cap. 4.

Advocet agricolas] Lege, *auricolas*, sive quod idem est, *auriculas.* Sic in jure tit. *de jud. & coelicolis* BINET.

Ferro] Hoc quidem nullam in Arbitro difficultatem habet, attamen, quia plures sunt, qui circumcisionem hanc cultro, non ferreo, sed lapideo, peractam volunt, vindicandus nobis est hic author, & genuinus mos asserendus. Illis, qui secus sentiunt, caussa erroris est locus male interpretatus Libri, qui dicitur Josuæ. capite V. Deus præcepit Josuæ, ut faceret sibi חרבות צרים quod illi vertunt, *cultros lapideos*, vel *petrinos.* præterea etiam mysterium hac in re venatur magnus ille Scholasticus Thomas Aquinas, dicitque, cultro lapideo Messiam significatum, accommodatque huic negotio verba Pauli, quæ exstant I. ad Cor. XV. III. ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστός. *Petra autem erat Christus.* Sed, quid tandem est verba Scripturæ præter mentem & scopum dicentis adducere, si hoc non est? Verum, ut redeamus ad rem, quamvis non negem צור rupem & petram designare, tamen etiam aciem & acumen hæc vox denotat, quod ex unico loco manifestum esse potest, Psalm. scil. LXXXIX. vers. XLIV. ubi dicitur תָּשִׁיב צוּר חַרְבּוֹ, id est, *recedere facis*, hoc est, *retundis mucronem sive aciem gladii ejus.* Unde nihil nos cogit hic per חרבות צרים intelligere cultros lapideos, cum magis genuina versio est per cultros acierum, id est, cultros acutos. Adstipulatur huic versioni nostræ Chaldæus paraphrastes, qui hoc loco habet אזמלין חריפין cultros, sive novaculas acutas. TH. WYBINGA.

Et nisi nudatum] Casaubon. ad Sueton. cum Bineto legit, *nodatum.* Et ilico, *grata migrabit ab urbe.* ERHARD.

Inguinis oram] Lege, *oram*, & forte, *arram*, quia circumcisio est veluti quidam arrabon, ut & Scriptura vocat. BINET. His circumcisio describitur, quam nemo ignorat Judæis familiarem esse, & non ab Ægyptiis ad illos, sed ab illis ad Ægyptios derivasse. Quippe, cum nihil umquam de circumcisione inaudiverant reliquæ gentes, Deus אל שדי patriarchæ Abrahamo & semini ejus hoc symbolum ac sacramentum fœderis sui tradidit, Genes. XVII. vers. XV. *Hoc est foedus meum, quod observabitis inter me & vos, & inter filios tuos post te, circumcidetur vobis omnis mas.* Unde merito Juvenalis Sat. XIV. de iis ait, *præputia ponunt.* & Horatio dicuntur *Apella.* Etiam ipse hic Arbiter hoc ut proprium Judæorum indicium recenset, inducitque Gitona hæc loquentem cap. CII. *circumcide nos, ut Judæi videamur.* Præterea, si penitius geminum hunc scitissimi auctoris versiculum inspiciamus, videtur ille nobis ob oculos ponere receptum tunc temporis apud Hebræos circumcidendi ritum. Hic consistebat, primo in circumcisione κατ' ἐξοχήν, מילה *milah.* secundo in פריעה *priah*, id est, *denudatione*, nempe glandis. Hisce intermiscebant scioli eorum Rabbini ritum tertium, quem מציצה *mezizah* appellant, quod interpretari licet *exsuctionem.* unde, loquentes de toto circumcisionis hoc negotio, dicunt: מלין פורעין ומוצצין hoc est, *circumcidunt, denudant, & exsugunt.* Primum enim המוהל ille, qui circumcisioni præest, extremam inguinis cuticulam abscindit, sive, ut ait Arbiter, *succidit inguinis oram.* hoc facto, ore (at quis non mirabitur hunc inficetum morem) mentulam arripit, ac sanguinem exsugit, velut Horatii

Non missura cutem nisi plena cruoris hirudo.

Denique idem ille המוהל pollicibus suis, unguibus probe ad illud armatis, reliquam cuticulam, qua parte penem circumtegit, discerpit, ac retro convolvit, eo usque, ut glans penitus denudetur ac retegatur. hoc est, quod Auctor dicit. *Et nisi nudatum*, sive, ut Casaubonus, & quidem non male, *nodatum solverit arte caput.* hoc, ut diximus פריעה, denudationem nominant Hebræi, de qua hoc axioma Talmudicum, id est. מל ולא פרע את המילה כאלו לא מל *Qui circumcidit & non denudat circumcisionem, perinde est ac si non circumcideret.* TH. WYBINGA.

Exemptus Populo, Grajam migrabit ad urbem,
Et non jejuna ſabbatha lege premet.
Una eſt nobilitas argumentumque coloris
Ingenui, timidas non habuiſſe manus.

Suſpecta iſthaec & Petronis putantur.

T. PETRONII ARBITRI EUSCIUS.

Cer-

Exemptus populo] Expreſſum eſt mandatum hac de re Gen. XVII. ubi Deus non voluit, non tantum ex Hebræa ſtirpe prognatos, ſed etiam alienigenas, pecunia emptos, & vernas circumcidi, addita hac clauſula: *Mas præputiatus, qui non circumcidit carnem præputii ſui, exſcindetur anima ejus ex populo eo.* Unde etiam Proſelyti illi Hebræis dicti גרי צדק *hoſpites juſtitia*. Ut jus civitatis adipiſcerentur, Judæorum more ſe circumcidi paſſi ſunt. Præterea etiam hoc tempore, deſtructo licet templo & everſa politia, ad hanc ſuam circumciſionem, ut ad ſacram anchoram, Judæi confugiunt, in hac ut ſibi propria gloriantur, hanc retinent, ut apertam ad cœlum ac felicitatem viam: ſpecimen habe in his verbis: אינו שומע פרח הגוים אלא ישראל בעבור ברית המילה id eſt, *Non exaudit* (Deus) *os gentium, ſed Iſraelitarum propter circumciſionem.* Hanc ergo circumciſionem, qui non recipit, eum rejiciunt, omnes gentes ut ערורים *præputiatos* & גוי נבל *gentem ſtultam* præ ſe comtemnunt, & odio pluſquam Vatinianô proſequuntur. Huc referendum illud Juvenalis Satyr. XIV.

Non monſtrare vias eadem niſi ſacra colenti,
Quæſitum ad fontem ſolos deducere verpos.

WIBING.

Graja migrabit ab urbe] Lege, *Grajas migrabit ad urbes*. BINET.

Et non jejuna ſabbata lege premet] Atqui Judæi ſabbato non jejunabant. Vere: ſed Judæi omnes dies *ſabbata* vocabant à principe nempe ſabbato, quo feriabantur, à quo *primam ſabbati, alteram ſabbati*, &c. nominabant. Ita ut, quicumque per hebdomadem jejunaret, aliquo die ſabbati jejunare diceretur. Jejunia vero religioſiſſime colebant, quod ex Sueton. conſtat in Auguſt. cap. 76. præſertim Samaritani, quos *Doſitheos* nuncupabant, ſabbatum ita obſervabant, ut, quo quiſque habitu in tempus primum incidiſſet, & permaneret ad veſperam, ſive ſtaret, ſive ſederet, &c. Baronius Cardinalis Annal. Eccleſiaſt. Tom. I. Judæorum ſabbata vexat & Juvenalis ſæpicule & Martialis Raderus ad Martial. lib. 4. epig. 4. ERHARD. Aut hic auctor per ſabbatha intelligit ferias quaslibet ſeptimas, aut, more loquendi tunc temporis uſitato, ipſam ſeptimanam, quomodo Phariſæus ille apud Lucam Evangeliſtam cap. 18. de ſe prædicat, νηστεύω δὶς τοῦ σαββάτου, *jejuno bis in ſabbato*, id eſt, in ſeptimana. Si prius, locutus hic eſt non ſecundum rei veritatem, ſed juxta arreptam Romanorum de Judæis opinionem, unde etiam apud Sueton. Aug. cap. 76. *ne Judæus quidem, mi Tiberi, tam diligenter ſabbathis jejunium ſervat, quam ego hodie ſervavi.* Dico, hoc non dictum ex rei veritate, quod ſatis novit, qui in Talmude & priſcorum Rabbinorum ſcriptis verſatus eſt: ubi videbit omnia potius contraria. Singulis enim ſabbathis corpus quam concinne ornant, veſtes ſabbathicas, id eſt, magnificas induunt, epulis non unis per integrum diem indulgent. Imo tantum abeſt, ut Sabbatho jejunarint, ut etiam nec pridie ejus nec poſtridie hoc admiſerint, non pridie, quia illa dies erat παρασκευὴ τοῦ σαββάτου, qua anima ad proximum ſabbathum præparari ſolebant, nec poſtridie: non tantum quod ea dies poſtmodum factum eſt feſtum Chriſtianorum, ſed etiam, & vel maxime שלא יצא מעונג שבת לצום ne Sabbathi lætitiam mæror exciperet jejuniorum. Quod ſi autem quis per *Sabbatha*, ut dixi, ſeptimanam intelligat, ab Arbitri forſan mente, non tamen à rei veritate, aberrabit. Varius enim in Septimana jejuniorum ordo & numerus fuit in populo Judaico, præſertim tamen & ordinario, ut modo ex Phariſæo audivimus, iis bis in ſeptimana vacabant. Dies his deſtinati erant ſecundus & quintus. Ratio ut & numerus horum dierum apud Rabbinos differunt. Auctor libri סופר R. Juda dicit, eos jejunare feria quintâ, & ſecundâ, quia quintâ Moſes montem Sinai adſcendit ad accipiendam legem, & ſecundâ ex eo deſcendit. Idem auctor plura alibi ſuperaddit, dicitque: quater jejunant in hebdomade; feria ſecundâ, tertiâ, quartâ & quintâ, ſecundâ propter nautas & eos, qui per mare navigant, tertiâ propter eos, qui iter faciunt per deſerta, quartâ ait. היו מתענין מפני אסכרה id eſt, jejunant propter האסכרה quod eſt angina, συνάγχη, ne ſcilicet ea infantes invaderet. quintâ propter gravidas & parturientes; feriâ autem primâ non jejunant, quia feſtum eſt Chriſtianorum. Hæc ille. Alias horum dierum rationes adfert Volumen jejunii: Statuerunt Magiſtri noſtri, ut jejunium eſſet feria ſecundâ & quintâ propter tres res, videlicet propter deſtructum templum, propter legem conflagratam, & propter probrum nominis divini. TH. WYBINGA.

Euscius] Apud Fulgentium in Expoſitione Virgilianæ Continentiæ moral. ſecundum Philoſophos, legitur, *Petronius in Euſcio*, ubi alias in uno vet. cod. *Euſcion*, in altero *Euſtion*, fortæ, Εὐσκιῷ. Et ſubjicit Fulgentius; *Ergo tunc jurgii calumnia diſcitur, & venalis lingua in alienis negotiis exercetur, dum ſtudii doctrina profecerit, ſicut in advocatis nunc uſque conſpicitur.*

Cerberus forensis erat causidicus.

*

Foeda est in coitu & brevis voluptas,
Et taedet Veneris statim peractae.
Non ergo, ut pecudes libidinosae,
Caeci protinus irruamus illuc:
Nam languescit amor, peritque flamma.
Sed sic, sic sine fine feriati,
Et tecum jaceamus osculantes,
Hic nullus labor est, ruborque nullus;
Hoc juvit, juvat, & diu juvabit;
Hoc non deficit, incipitque semper.

*

Accusare, & amare tempore uno,
Ipsi vix fuit Herculi ferendum.

*

—— Et scuta latentia condunt.

*

—— Torva solum sub fronte latebat.

*

Delos, jam stabili revincta terra,
Olim purpureo mari natabat,
Et moto levis hinc & inde vento

Ibat

titur. Quæ verba, inquam, sunt Fulgentii, non (ut quidam putarunt) Petronii. DANIEL. Barth. ad Stat. lib. II. Theb. 26. & IV. 486. putat corruptam vocem ex scribendi compendio & vel legendum lib. I. vel II vel *Satco*, id est, *Satirico*. Quod probat quoque Munckerus ad Fulgentii Virgil. Contin. pag. 157.

Cerberus forensis erat Causidicus] Lucil. Anth. 2.

Οὐ δύναται μάχεσθαι τῷ ῥήτορι ... ὁ πλάγτων
Ἔστιν, ἀγαθὸν κέρβερος ἐστὶ νόον.

Varro Atacinus: *latrant fora, classica turbant.* Tertullianus de Pallio: *Jura non conturbo, caussas non elatro.* Hinc *canina facundia* Appio, & Prudentio *caninum studium.* Columellæ libr. I. *caninâ contentio.* Firmico libr. 4. dicitur hoc *forense litigium.* Similia quædam habes apud Marcellinum libro 30. DOUZA F. Hinc Sallust. apud Lactantium; *Cicero caninam facundiam, ut Appius, inquit, exercuit.* Vide Savaron. ad Sidon. lib. 4. ep. 4. & Rittersh. Ind. Symmachiano. Allusit huc puto & Salisberiens. libr. 5. Policrat. cap. 10. Jungermann. ERHARD.

Fœda est in coitu] Sequebantur ista in v. c. sed sine Petronii titulo, at priores illi duo phalæcii vix alius fuerint, quam Petronii. BINET. Vide Ciceron. de Senectut. cap. 12.

Sic, sic] Horat. lib. II. od. II.

Cur non sub alta vel platano, vel hac
Pinu jacentes sic temere.

Donatus ad Terent. Andr. Act. I. sc. 2. docet *sic* pro *leviter, negligenter*, poni, ut Græcis οὕτως. Ita & Pricæus apud Apulej. lib. V. Met. pag. 104. emendat. *Tunc forte Pan Deus rusticus juxta supercilium amnis sedebat, complexus sic canam Deam*, id est, incuriose.

Et scuta latentia] Virg. lib. 3. Æn. id est, late patentia. vide quæ notavit noster S. G. DANIEL.

Torva] Sic emendavi, cum esset *curva* scriptum. DANIEL.

Latebat] *R. latebant*, id est, late patebant. DAN.

Delos] Hoc Petronio dignissimum Epigramma rotundum & nitidum censet Barthius Advers. lib. XLIX. cap. 5. pluribus hujus insulæ fata, & honores exsequitur Callimachus Hymno suo in Delum.

Purpureo] Eleganter. Nam *conchylii color austerus glauco & irascenti similis mari.* Plin. lib. IX. cap. 36. imitatio est Virgilii IV. Georg. 373.

In mare purpureum violentior effluit amnis.

Ubi vide Servium. Valer. Flacc. III. 422.

Gyaro] Et hoc ex Virgilii lib. III. 77.

—— *Gyaro celsa, Myconoque revinxit.*

Ubi recte interpretes viderunt, *celsa* ad Gyarum referendum, ut hic *acta.* Quare frustra Barthius volebat *arta.* Statius quoque expressit Virgilium libr. III. Theb. 438.

—— *ipsa tua Mycone Gyaroque revelli,*
Dele, times.

Con-

Ibat fluctibus inquieta summis.
Mox illam geminis Deus catenis
Hac alta Gyaro ligavit, illac
Constanti Mycono dedit tenendam.

*

Catillata geris vadimonia publicum prostibulum.

*

Dividias mentis conficit omnis amor.

Explicit. T. Petronius Arbiter.

P. PETRONII RHETORIS DECLAMATIO.

Quid est, judices, dolus? Nimirum ubi aliquid factum est, quod legi dolet. Habetis dolum, accipite nunc malum.

PETRONII GRAMMATICI FRAGMENTA.

Horatius: *Quis te redonavit Quiritem diis patriis?* cujus nominativus est hic *Quirites.* * * Classica à calando, id est, vocando, sunt dicta.

Constanti] Id est, insulæ quasi firmis radicibus mari impositæ. Rarior hæc significatio.

Mycono] Sic scribendum esse docuit Nob. N. Heinsius in notis ad Ovid. XXI. Heroid. Epistol. *Myconus* enim, non *Mycone*, dicta est hæc insula. BOSCH.

Catillata geris] Fabius Planciades Fulgentius in Expositione sermonum antiquorum, in verbo, CATILLARE, citat Propertium, *Catillata geris vadimonia publicum prostibulum.* sic enim in omnibus excusis. forte pro *Propertius* substituetur *Petronius* non male, ut & Scaligero visum. nam Petronium & alibi in suis libris sæpissime laudat. Quanquam in vet. cod. manuscripto legitur; *Propicius*

Catillata geris sua dominica publicam prostibulum. post *publicam* in *publicum* mutatum est: sic forte scriptum erat *Propicius*, quod postea altera manu mutatum est in *Propertius*. in altero vet. cod. legitur, *Propertius.* DANIEL.

Dividias mentis] Sic apud eundem Fulgentium in verbo DIVIDIÆ citatur Propertius, ubi etiam fortasse pro *Propertius* legendum *Petronius* (quomodo idem Scaliger non male judicavit) quod altera quoque manu in *Propertium* commutatum esse facile apparet. Certe hi duo versus Petronium redolere non nobis tantum, sed & aliis viris sagacissimis, videntur. Porro apud Fulgent. legitur; *Dividias dixerunt tristitiam.* In vet. Lexico: *Divides, discordia, bellona.* Et; *Dividiosus, qui per suam discordiam alios dividit.* DANIEL.

Quid est Judices, dolus] Ex Isidor. lib. 5. Etymol. cap. 26. de Criminibus in lege constitutis: *Dolosus, insidiosus vel malignus ab eo quod deludit: aliud enim agit, & aliud simulat. Petronius aliter existimat dicens: Quid est, Judices, dolus? nimirum, ubi aliquid factum est, quod legi dolet. Habetis dolum, accipite nunc malum.* Idem cap. 27. *Dolus est mentis calliditas, ab eo, quod deludat. Aliud enim agit,* &c. DANIEL.

Quod legi dolet] Itaque *dolus* à dolendo dictus est. videndus Savaro ad Sidon. lib. 5. ep. 5. ERHARD.

Quiritem] Sergius in Editionem II. Donati; *Item Quirites dicit numero tantum plurali: sed legimus apud Horatium, hunc * Quiritem. vetus nominativus hic Quiris. Item idem Horatius; Quis te redonavit Quiritem Diis patriis? cujus nominativus erit hic Quirites, ut dicit Petronius.* Hunc putant quidam Grammaticum, quem citat Sergius, quod & facile crediderim, cum inveniam in vet. libro Petronium citatum in explicatione vocabuli *Classicum*, ubi sic habetur; *Classicum dicitur ex Vegetio de Re militari lib. II. quod buccinatores per cornu dant. quod insigne videtur imperii, quia classicum canit Imperatore præsente, vel cum in militem capitaliter animadvertitur: & classica auctore Petronio à calando, id est, vocando sunt dicta.* DANIEL. Diomedes lib. I. *Quirites, sed Flaccus in Satyra Quiritem dixit.* Priscianus lib. 4. *In* TIS *quoque inveniuntur denominativa, sed antique prolata, penultimam natura vel positione longam habentia, ut Samnitis pro Samnis, ac Laurentis quoque pro Laurens, Tiburtis pro Tiburs. teste Capro. Sic Quiritis pro Quiris, & Ceritis vel Ceretis pro Ceres, qui tamen nominativi non sunt in usu.* Augustinus in Arte; *Pluralia masculini generis, manes, Quirites, cancelli:* Vetus Grammaticus, qui est membraneus in Bibliotheca Goldasti in Artem secundam Donati. *Sunt alia pluralia tantum masculini generis, ut hi manes, hi Quirites.* Et paulio post: *Quarites, qui & Romani & Quarites dicti, quia Quirinus dictus est Romulus, quod semper asta utebatur.* ERHARD.

FINIS.

JANI DOUSÆ
PRÆCIDANEA,
D. JOSEPHI ANTONII GONSALII DE SALAS
COMMENTA,
DISSERTATIONES ET PRÆFATIONES,
ET
INDICES.

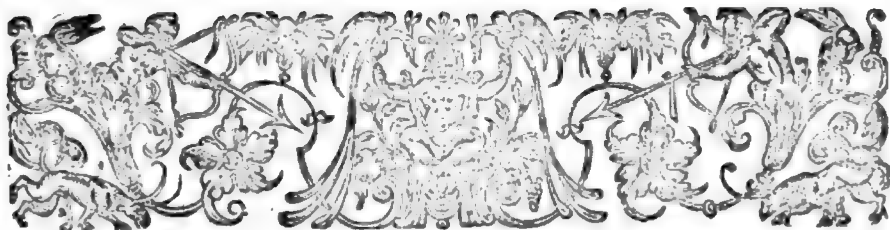

JANUS DOUSA

DANIELI ROGERTI SUO.

S. D.

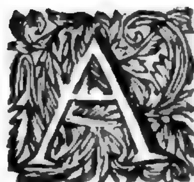

Annos abhinc, ni fallor, jam factum est septem, quum tibi meane, an publica felicitas dicam nescio, eam cogitationem immisit, ut Bataviam nostram crebro revisendo de præsentia nobis tua gratiam facere & velles & posses, mi suavissime DANIEL, quam rem studiorum meorum rationi opportunissimam feliciter aliquamdiu atque ex sententia nobis sub manus successam, cupientissimisque adeo ac lubentissimis animis utrinque porro continuatam ac cultam, in ipsa pene (ut sic dicam) Epitasi inopinatus reviviscentium armorum civilium clangor, patriæque infœlicis fortuna mediis peregrinationibus istis tuis ex transvorso incurrens desubito abrupit atque exstinxit; summo adeo meo bonorumque omnium cum dolore, tum illorum hominum flagitio, qui tumultus hos nobis Tagœdiasque concivere. Me miserum, tene (ô ROGERS) animo meo carissime: tene inquam ista doctrina, fide, comitate, industriæque indole, & (quod rei caput est) ista benevolentia dico, tantum temporis, tam multa adeo millia à LIPSIO ac DOUSA tuo discretum, sejunctum, & quasi abalienatum in externo solo vitam degere? Musasque ac studia nostra, ex cujus consuetudinis solatio tantas voluptates haurire ac participare solita, ex ejus distractione ac dissidio tantos percipere luctus? Atqui paullo etiam præsentiæ tuæ desiderium tolerarem facilius, si modo id ipsum mutua scribendi assiduitate lenire ac commitigare possemus. Nunc isti malo hoc insuper adjunctum est incommodi, quod ne per literas quidem interpretes colloqui inter nos confabularique liceat, ita undique & terra & mari interceptus est commeatus,

Nec quicquam in Clario numine præsidii est.

Næ jam ego reapse nimis quam verum esse experior Plautinum illud:

Tum denique homines nostra intelligimus bona,
Cum quæ in potestate habuimus, ea amisimus.

Itaque nec te mihi succensere æquum arbitror, nec caussæ dictionem exspectare, quod biennium prope jam totum literarum officio defuerim. Tantum rogo quæsoque, ut satisfactionem quam dico animo, quo decet, accipias; flectasque mentem justissima deprecatione lenitam, ea lege, ut bona fide pœnitentiam emendem, hoc est, superiorum temporum veternum nova ac succidanea diligentiæ usura sarciam porro atque compensem, simulatque primum per illos licuerit, quibus est ea res in manu. quæ in re si tuæ fortunæ successus opinioni ac votis responderit meis,

Rex sum: Regem autem quid loquor? imo Deus.

Ac ne me judices gratis aut sine mercede haece noxa exsolvi velle; en tibi, mi Patrone, PETRONIUM hunc nostrum, qui caduceatoris more inducias faciat tecum: ac ROGERTEM DOUSÆ tranquillet suo, reducemque, ut antea, propitium concinnet nobis. Quid ni (inquies) cum donec Scriptorem mihi, cujus quidem à capite ad calcem curatissime descripti meo solius beneficio Exemplar indeptus primitus? jam tum, quum Patriæ nomine ad Britannos meos Legatus missus Publicæ Auctoritatis munus sustinebas. Fateor, ac præ me fero. Itaque redit (ut vides) ad te depositum tandem tuum: non quidem sartum tectum, hoc est, inviolatum modo; sed vero, præter haud pœnitendam literarii fœnoris ac-

cessionem, nova insuper politura refictum, ac Dousianis denique Commentariis illustratum, & quidem post geminatas (ut scis) Satyrici illius Editiones multo electissimas, Lugdunensem ac Lutetianam inquio, quæ res in caussa fuit, ut publicationis istius propositum in hæc usque tempora differre fuerim coactus. Accipies proinde (ut dixi) hanc Præcidaneorum trigam: quibus hercule aliud nihil obfuturum intelligo magis, quam quod Arbitrum auctorem habent. Nosti hoc sæculum quibus moribus sit:

Pergula pictorum: veri nihil, omnia ficta.

Id Dousa curat scilicet. Et tamen ita res abibit, nisi mihi præsidium ipse contra occupare propero in tempore. quod ne ab ipso Petronio petam, ecqua caussa est, istiusmodi nobis sic quasi ex tripode Oraculum suggerente? *Nihil esse hominum inepta persuasione falsius, nec ficta severitate ineptius.* Quod te per prætextatæ amicitiæ memoriam, per communia Musarum Sacra, ac studiorum nostrorum societatem obsecro obtestorque; ut Salinarum Arbitri possessionem, tanquam legitimus procurator, defendundam suscipias: neu contra fas legemque Civem Patricium, & (quæ ratio maxima est) Consularem infibulari, multo minus evitari ulla porro ratione patiaris. quem non tralatitia ædepol deformitate insignitum, ac vix Massiliensibus suis cognitum Memmiana munificentia primitus à fatali adeo meta revocavit ad lucem. Nam quod ad me attinet, nullam recuso invidiam, quæ spem salutis modo aliquam Arbitro nostro ostendat. Quod si utique facinore opus est, cur non (quia bellissima est occasio) ipsimet intestabiles fiant potius, qui tam severa tristitia violari aures suas obscœno sermone palam ac publicitus assimulantes, suæ atque alienæ lubidini nihil non in secreto condonant? Scis, quos dicam. Quo majore opere ex parte tua adnitendum, ut & Sectores omnes frustra sint, & Satyricus noster in patrocinio tuo ac fide tuto audeat conquiescere, Albimontani Genii Perennitate securus: utique adversus istos, qui novam nobis Histrioniam commenti, aliorum simpliciter dicta in crimen raptare non cessant; ipsi adeo factorum innocentes, ut in eodem plane contubernio cum Eumolpo Petroniano stipendia jam olim factitasse videri possint. cui generi ipsius hercule jampridem advocatus venire cupio, si qui mea opera citius addici possint, Morboniam porro ut abeant recta via. *Vale ocelle noster, imo ocelle* Musarum. Lugduno Batavorum.

JUSTUS LIPSIUS

ad Juventutem.

En Petronius. Arbiter Leporum,
Et salsus pater & salax jocorum:
Quem novit Latium, vetusque Roma.
Pudore obsitus impolitiaque
Dudum, nunc melior politiorque
In novam properat venire lucem.
Non quidem magica recoctus arte,
Sed Dousæ *medica recoctus arte.*
Dousæ, *qui veterum arbiter Leporum est.*
Dousæ, *qui pater elegantiarum est.*
At tu nostra fave & cave Juventus.
Merum mel latet hic, latet venenum.
Probis mel merum, aut improbis venenum.

Idem Cent. I. Epist. LXX.

Dusa noster Commentarios ad Petronium scripserat nunc totus in Historia concinnanda sua gentis.

ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΕΛΛΟΓΙΜΟΥΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΑΝΕΙΣ ΠΕΤΡ. ΑΡΒΙΤΡΟΝ ΚΑΙ ΙΑΝΟΝ ΤΟΝ ΔΟΥΣΑ.

Ἐπίγραμμα διαλογιστικόν.

α. Ἔννεπε ξεῖνε τίς ἐσσί; β. Πετρώνιος, ὃν κατὰ Ῥώμην
Τιμαὶ ὑπατικὴ βλέψεν ἐν ἀγλαΐῃ.
α. Οἶδ' ἀπὸ Μασσαλίης τὸν ῥήτορα, τὸν στιχοειδῆ
Διζυγέος ἐνιπῆς ῥυθμῷ ἀγαλλόμενον.
Πῶς δ' ἔλαθες συγγενῆ τόσσον χρόνον ὑπόχθονος ὄρφνης,
Ἐλλογίμοις, οὐδ' ἂν γνώριμος ὁμοπόλοις;
β. Δεινὸς, ἐσπερίης ἀπελάσας πατρίδος αἴης,
Δῆσεν βαρβαρικαῖς ἐγκατέερξε πέδαις.
Ὀψὲ δ' ἐμὲ φιλόφρονες εἰς φάος φῶτες ἔνεγκον,
Καίρια δουλοσύνης λύτρα χαρισσάμενοι.
Δευθὰ δὲ λυτρωθεὶς, κεκολουμένος αἰκῶς ἀρειῶν
Πλάγχθην, οὐτιδανὸν λώπιον ἑσσάμενος.
Εἰσότε Δοῦσα μ' ἐοῖς φιλίαις μεγάροισι κομίσσας
(Τοῖσιν οἱ δοῖεν χάρματα πολλὰ θεοί)
Ῥωμαλέον προτέρην μετήνεγκεν ἐς ἀξιότητα,
Τὸν δ' ἐμὲ λαμπροτάτην τεύξειεν ἀμφάσιας.
α. Ὡς ἐτεόν γ' ἔπος ἐστὶν, ὁμοῖον ὡς τὸν ὁμοῖον
Προσπελάει μεγάλων αἰὲν ἕκατι θεῶν.
Μυστοπόλοι ξείνῳ συγχαίρετε, Δουσιάδη τε
Ἀμφοτέροι, ξείνῳ σπεύδετε, καὶ λογίῳ.

J A-

JANI DOUSÆ NORDOVICIS
PRO
SATYRICO PETRONII ARBITRI
VIRI CONSULARIS PRÆCIDANEORUM
LIBER PRIMUS.

CAPUT I.

Satyram Petronianam haud unius quidem, sed vero complurium librorum opus fuisse. Dictorum factorumque quasi papavere & sesamo sparsorum *ad joci Plautini similitudinem accommodatio.* Frictam nucem, *pro cocta, sive tosta potius, tam apud Horatium, quam Plautum, sumi oportere.* Madidum, *seu* Tepidum cicer, *pro fricto in Martiali. Dictionis Petronianæ cum Octaviano eloquendi genere conlatio; adjecta suspectioris insuper alterius loci emendatione.*

Satyricon istud Petronii Arbitri in libros plures diribitum, tributum ac dispartitum fuisse, satis magno argumento est nobis veteris Glossarii fiducia, quod apud literatissimum antiquæ fidei custodem Petrum Danielem nostrum in publicos potius, quam privatos usus adservari intelligo. Inde enim sic quasi ex armario depromta festiva illa abjectissimorum Fragmentorum symbola, de qua post omnes omnium collectas novissime ac recens nobis gratiam fecit is, qui Lutetianæ Editioni architectus cluit. Ibi igitur inter cætera & hoc exemplum sub Satyrici illius spicilegii exodium Petronianis amatoribus occurrit: *Excelsi, mus dicitur à Petronio in* I. *Satyrarum.* Unde manifestum, hoc opus certo librorum ordine (ut dixi) à compositore suo distinctum & quasi interjunctum fuisse, quod quoniam in tanto ejus scriptorum defectu compertioribus argumentis præstare haud facile est, ambagibus ac diverticulis relictis de semita in viam me sistere approperabo, hoc est, in rem præsentem venire pergam: non ut œconomiam novam hic ullam instituam scilicet, sed vero ut ordinem mihi ab ipso auctore præscriptum ac præstitutum conservem, studiose utique ac sedulo. Proinde ab Encolpianæ Declamationis fragmento telam hancce auspicato orsuri, post *rerum tumorem, & sententiarum vanissimum strepitum* in Arbitri nostri arbitrio conquiescere cogitamus, scævam perveriamque hujus (an illius?) sæculi eloquentiam junctis in unum copiis, omnibusque pariter cachinnis flagellaturi. nec *mellitos verborum globulos, & omnia dicta factaque quasi papavere & sesamo sparsa vel unius assis æstimaturi: imo minoris etiam, quam vitrea fracta & somniorum interpretamenta Ascyltos*

Cap. I. Et quoniam *Papaveris ac sesami* nos in memoriam induxit Arbiter, haud alienum instituto nostro videtur Satyricam Petronianæ metaphoræ similitudinem Comico Plautinæ urbanitatis suffragio adjutum porro ire atque defensum. Id exstat Pœnulo in joco non absimili ἰσονόμως usurpatum, cui etiam utrumque tam *Sesamum* istud, quam *Papaver* aspersum reperitabis. verbi caussa, act. 1. sc. 11. vers. 112.

AG. Obsecro hercle ut mulsa loquitur? MI. Nihil nisi laterculos,
Sesamum, papaverumque triticum, & frictas nuces.

Ad exemplum Plautinum etiam Horatii illud spectare videtur ex Arte, vers. 249.

Nec si quid fricti ciceris probat, & nucis emtor.

Neque enim *Frictum* istud ad *Cicer* modo, quod præcedit; sed vero etiam ad *Nucis* mentionem, quæ porro sequitur, pertinere autumo, hoc Plautino potissimum testimonio persuasus; interpretorque, *Coctum*, seu *tostum Cicer*, adstipulante nobis Martialis loco, quem libro primo Epigr. 1. reperias hujusmodi:

——— *Quod otiosa*
Vendit qui madidum cicer corona.

Item ibidem Epig. 104.

Asse cicer tepidum constat, & asse Venus.

Madidum enim, seu *Tepidum* Martiali, quod Horatio *Frictum*. & scimus *Madidum* pro cocto usurpatum antiquis, item Comico nostro non semel; sed & Vergilio:

Et quamvis igni exiguo properata maderent.

Unde liquido dilucet error eorum hominum, qui *Frictum* pro novello & recenti in Horatio positum sunt interpretati. Sequitur deinceps in eaple Declamatione illa, quam contra umbraticos & præposteros sæculi sui Declamatores in nescio qua *Porticu* ab Eucolpio habitam palam deprehendimus, argutissima hæc similitudo.

Cap. II. *Qui inter hæc nutriuntur, non magis sapere possunt, quam bene olere, qui in culina habitant*] V. C. uno verbo auctior, *Tantum* interpositum habebat, hoc modo: *Qui inter hæc tantum nutriuntur.* neque id abhorret sententia. Legitur porro ex ordine.

Pace vestra liceat dixisse, primi omnium eloquentiam per-

perdidistis. Levibus enim atque inanibus sonis ludibria quadam excitando effecistis, ut corpus orationis enervaretur & caderet] Idem hoc ipsum de Asiatica ista tolutiloquentia Octavianus Cæsar, cujus (quantum quidem ex ejusdem Fragmentis est conjectare) universam prorsus dictionis imaginem à Petronio nostro possideri, jampridem satis acceptum est mihi. Scribit igitur ille in quadam ad M. Antonium epistola, (Suetonium auctorem sequor) ludens malum & inconstans in eligendo genere dicendi ingenium ejus: *Tuque dubitas, Cimberne Annius, an Verrius Flaccus imitandi sint tibi? ita ut verbis, quæ C. Sallustius excerpsit ex Originibus Catonis, utaris? an potius Asiaticorum oratorum inanibus sententiis verborum volubilitas in nostrum sermonem transferenda?* Quibus mox item succinit Arbiter porro hic noster, inquiens: *Nuper ventosa istac & enormis loquacitas Athenas ex Asia commigravit, animosque juvenum ad magna surgentes veluti pestilenti quodam sidere afflavit.* Cæterum, quod dixi Petronianum scribendi genus ad Octavianæ dictionis similitudinem examussim mihi conformatum videri, neminem demiraturum arbitror, qui quidem bona animi mente, hoc est, judicio ac ratione utatur; denique Suetonianum illud ejusdem loci de Augusto Principe testimonium memoriter commeminerit satis: *Genus eloquendi sequutus est elegans & temperatum, vitatis sententiarum ineptiis, atque inconcinnitate, & reconditorum verborum (ut ipse dicit) fœtoribus, præcipuamque curam duxit, sensum animi quam apertissime exprimere. quod quo facilius efficeret, aut necubi lectorem vel auditorem obturbaret ac moraretur, neque præpositiones verbis addere, neque conjunctiones sæpius iterare dubitavit, quæ detracta afferunt aliquid obscuritatis, etsi gratiam augent.* Quæ quidem omnia ita graphice, & quasi ad verum Petronianam nobis orationem ob oculos repræsentant, ut, nisi de Augusto ea memorata esse constaret nobis ex Historicæ fidei auctoritate, in alium potius neminem, quam in Arbitrum nostrum convenire ex animi sententia jurati asseverare possimus. Ita velut *Uno in ludulo eruditi ambo* sirempse prorsus mihi, nec quicquam minus, quam publici saporis sermonem habere videntur. Habes inter ejusdem porro indignationis argumenta.

Nondum juvenes declamationibus continebantur, quum Sophocles aut Euripides invenerunt verba, quibus deberent loqui] Placet legi, *Conterebantur*, Metaphora vere Petroniana.

CAPUT II.

Interrupta argumentorum aliquot recensio carptim & quasi per Satyram facta; rerumque sub uno aspectu positarum veluti Breviarium quoddam; earum dico, quarum perpetua in Petronio narrationes (quantum quidem ex centunculis ejus superstitibus exsculpere atque exterebrare potuimus) hac tempestate nequaquam desiderantur. Græcæ urbis *appellatione haud aliam, quam* Neapolim, *significari. Id Corneliano quoque testimonio firmatum. Lutetianæ lectionis assertio.* Verba atroci stilo effodere, *quomodo intelligendum. Quandam Arbitri nostri sententiam de Horatio adumbratam videri.*

Eucolpiam Declamationem Agamemnonis interpellatione abruptam fuisse fidem nobis faciunt hæc verba.

Cap. III. *Non est passus Agamemnon me diutius declamare in porticu, quam ipse in schola sudaverat*] *Porticum* quam dicat nescio, prætertim quum nec pes nec caput Eucolpianæ dissertationis, in tanta tamque deformi Satyrici istius decurtatione, uspiam gentium compareat hodie. Nam nec de *Agamemnonis suasoria* reliquum nobis quicquam fugitiva oblivio fecit. Quid? quod majorem insuper ac meliorem *superioris Declamationis* partem Petronio, imo vero nobis, amatoribus inquam ejus, deperiisse credibiliter augurari possimus. Jam de *obscœna illa, modisque omnibus flagitiosa Eucolpii servitute, eodemque ad arenam* (sicuti apparet) *condemnato; de fuga ejus, ac judicio deluso: de nocturna hospitis cæde: de uxore Lyca corrupta, tum injuriis eidem illatis, expilatoque contumeliosa migratione navigio*, nec vola, nec vestigium, quod ajunt. Quid *de damnatione Tryphænæ, de exilio ac dignitate ejus in concione proscripta: de Lycurgi villa despoliata, ac rapinis communibus; de Menelao antescholano* loquar? quid vero aliud, nisi horum omnium nobis ac doctis omnibus nihil præter inanissimum desiderium restare? Sed & *de prepudiosa illa, quamque stupro emeruerat, Gitonis manumissione, deque primis impudicitiæ ejusdem tyrociniis, præposteraque ac nefaria cum Eucolpio consuetudine: de Ascylto infamia notis cooperto, qui ne vir esset à matre persuasus, ipso virilis Togæ die stola assumpta in muliebris patientiæ scortum transierat, opus etiam muliebre in ergastulo fecerat:* omnia hæc, inquam in perpetuum evanuerunt, haud radicitus quidem, verum hercule eradicitus. Taceo *conturbationem Ascylti, solique versionem multo perditissimam:* taceo *fraternam cum Eucolpio sub præceptoris umbra initam societatem, & viridarium fœdissimis utriusque voluptatibus inquinatum*: postremo, *quod ex turpissima lite in risum jurgantes converterat, laudationem Poetæ, cujus adeo fœdissima recitationi cum auritis, imo vero dentatis plagis interfuerant ambo, neque id frustra: quippe quam vocatio etiam fuerit subsequuta, ex utriusque captatoris sententia, parasiticis potius, quam scholasticis artibus quæsita.* Neque minor jactura facta in argumentorum sequentium amissione, *de pallio loquor per latrocinium harpagato, de tunicula Ascylti intactis aureis plena deperdita, eademque porro mox à rustico quodam in solitudine inventa: de Sacro Priapi ante cryptam turbato, de nocturnis in sacello magni illius Dei religionibus inspectis, proditisque.* Ex quibus tum universis, tum singulis facile est adfirmare, ipsa hæc tan-

tantula, quæ reliqua etiamnum possidemus, Fragmenta vix mehercules in decima ejus Satyræ parte censeri posse, quam non sola carminum varietate mistam condidit Petronius noster, Varronis (uti arbitror) Menippæas sequutus. Atqui essent omnia faciliora, si vel in his ipsis, quæ de tanto corpore supersunt, reliquiis aliqua fabellarum cohærentia, seriesque continuatæ porro historiæ appareret. nunc protasi quasi, atque epitasi amissa, quarum potiorem adeo partem argumenta, quæ posui, olim occupasse videntur; catastrophen insuper centonis in morem virgatis undique veluti pannis consutam, pessimeque sane ac discorditer conciliatam habemus. Ita interrupta omnia, ac passim lacunis deformata, quarum vicem explent asterisci, quibus hercule ego lumbos adeo omnes defractos vellem, ut vel novissimum Actum integrum saltem inviolatumque haberemus, cujus nunc, sicuti Aulularia Plautinæ, nequicquam atque irritis votis exodium misere desideramus. Cæterum de *caplè Porticu* habes aliquanto etiam post, capite 6. Nam ne de *Porticu Herculis Romæ à Philippo quondam extructa* dictum credam, cujus meminit cap. 106. obstat *Græcæ urbis* mentio, *in cujus diversorio se desertum jacere lamentatur Encolpius* postea. Addidisset saltem urbis appellationem, cætera porro compertiora haberemus. Utut est, gnarum hoc saltem nobis, *situm ejus proximum littori fuisse.* & fortassis hæc fuerit, quam Satyricus ipse cap. cxv. *Insulam M. Manitii* indigitat. unde ductore Eumolpo navi aliquando conscensa Tarentum cogitantes, facto per tempestatem naufragio, Crotona adpulsi, de credula Coranorum ac hæredipetarum turba, hoc est, de prædonibus ipsis prædam capturi, felicitate pleni, ne dicam ebrii, prioris fortunæ statum facile porro obliviscantur. nisi forte tamen *Insula* id loci, pro domo publico privatove circuitu cincta, eaque, quæ parietum communione careat, positam interpretemur. qua notione nomen illud accipi haud raro solere, ex Cicerone nobis, Tranquilloque, tum Petronianæ ætatis scriptoribus, clarum. Commodum hæc sic scriptitaram, quum mihi hujusce controversiæ caussa ad commune Academiæ nostræ oraculum profecto, ac vix primam dum hercule *Græcæ urbis* syllabam eloquuto, *Lipsius autem*

Vellit, & admonuit de loco Cornelii Taciti. unde scitior factus sum tandem, *nobilem illam Cumanorum coloniam, ac primariam Magnæ Græciæ civitatem,* (*Parthenopen, seu Neapolim dico*) peculiari *Græcæ urbis* appellatione insignitam antiquitus. credo, ob *Gymnicos ludos* maxime, tum *Musicum illud quinquennale certamen* magna Græcarum urbium frequentia ibidem solitum celebrari; vel (quod vero propius videtur) ob vetustissimam Græcæ prosapiæ jam inde ab ipso usque Theseo ac priscis Atheniensibus (quorum coloni Chalcidenses cluebant) repetitæ altius originationem. Locus, quem dico, Taciti lib. 15. Annalium hisce verbis conceptus exstat: estque sermo omnis de CL. Nerone contra decus Imperatorium scenaturiente, vel Bacchanal factitante verius: *Nam adhuc per domos aut hortos cecinerat Juvenalibus Ludis, quos ut parum celebres & tantæ voci angustos spernebat. Non tamen Romæ incipere scenas ausus, Neapolim quasi Græcam urbem delegit.* Ad illa *Agamemnoniæ dissertationis* verba aliquando veniamus.

Cap. IV. *Quod si paterentur laborum gradus fieri, & studiosi juvenes lectione severa mitigarentur*] Ita lego, proboque hanc lectionem præ veteri ac Lugdunensi illa, *Irrigarentur.* Persistit enim in metaphora Petronius noster, & *Maturitatem* istam, quam per verbum *Mitigari* exprimit, opponit *studiorum cruditati*, qua juventutem de parentum consilio obnoxiam laborare questus fuerat antea, verbis illis: *Deinde quum ad vota properant, cruda adhuc studia in forum propellunt, & eloquentiam, qua nihil esse majus confitentur, pueris induunt adhuc nascentibus. Mitigari* ergo pro *Mitificari* (quo vocabulo usus Gellius) hoc est, maturescere positum accipiemus. Sequitur exinde.

Ut sapientiæ præceptis animos componerent, ut verba atroci stilo effoderent] Idem cum Horatiano illo penitissime:

Sæpe stilum vertas, iterum quæ digna legi sint
Scripturus, &c.

Stilo enim (id quod à Turnebo, magno illo doctrinarum ac leporum omnium parente, sagacissime indagatum) in ceratis tabellis literas faciebant, vel pangebant potius; cujus adeo stili cuspis, qua æquor illud cereum inarabatur, *Acumen* cluebat. unde & M. Tullius: *Omnia sub acumen stili subeant necesse est:* Altera pars retusa erat, qua veluti transverso calamo jugulabant, id est, inducebant, eradebantque obliterantes, si quæ minus ex sententia videbantur: ipsamque ceram illam denuo complanabant, sartam (uti prius) æquabilemque concinnantes, ad novam scripturam supponendam quasi succidaneam, veteri ac fugitiva illa expuncta scilicet. *Stilum* ergo *vertere*, est interpolare atque emendare, quod scripseris: nec mucronem (ut antea) sed vero alteram stili partem, inversam dico, atque ideo obtusiorem ad delendum adhibere. Præcipit proinde cum Horatius, tum Arbiter frequentes in scribendo lituras faciundas, verbaque (*quamvis inculta recedant*) *atroci stilo effodienda*, hoc est, crebro invertendum graphium, nec stilo, aut ceræ parcendum, si quis digna modo posteritatis auribus conscribillare postulet sese. Vide exemplum Prudentii prudentissime apud eumpse Turnebum illum Adversar. suorum lib. 14. cap. 24. interpretatum in hanc, quam posuimus, sententiam. Pergit narrare porro apud Petronium Agamemnon.

Nunc pueri in scholis ludunt, juvenes ridentur in foro, &, quod utroque turpius est, quod quisque perperam didicit, in senectute confiteri non vult.] Exprimere videtur voluisse dictum Horatianum. cujus quantopere studiosus fuerit Arbiter, testis est Elogium illud multo liberalissimum, quo *curiosam* in Poëta illo Biformi *felicita-*

licitatem idem admiraturus postea. Illud igitur Horatianum (ut dixi) exprimere voluisse videtur hic noster: ex lib. II. Ep. 1. v. 83.

Vel quia nil rectum, nisi quod placuit sibi, ducunt:
Vel quia turpe putant parere minoribus, & , quæ Imberbes didicere, senes perdenda fateri.

CAPUT III.

Licinianæ improbitatis (*an* Humilitatis *potius*?) *in privam, hoc est, in veterem suam sedem reductio.* Improbitate *illa* Luciana, *seu* Lucilliana *etiam* humilitate, *una cum Turnebi Imperatoris sui præsidio ac propugnaculis, tam hic, quam in proximi Scazontis constitutione, de statu dejecta, infirmata, ne dicam subversa funditus. Contra,* Lucillianum nomen *postliminium Sidoniano carmini restitutum, Calvo, qui alienum temere usurpaverat, pariter cum titulis suis gentilitiis injusta possessione pulso denique ac deturbato.* Perditi, *quod genus vocitentur.* Addictus Histrioniæ. *Salisberiensis exempli integratio.* Mittere habenas.

Cap. IV. *Sed ne me putes improbasse schedium Lucilliana improbitatis, quod sentio & ipse carmine effingam.*] Ita nobis refert curatissima illa, ac Parisiensis Editio.

Turnebus, pater eruditionum,
Idemque ARBITER *omnium Leporum;*
Non horum modo, sed quot aut fuerunt,
Aut posthac aliis erunt in annis.

priorum exemplariorum fidem sequutus non *Improbitatis*, verum *Humilitatis*, rescribebat. idque Petronianæ etiam sententiæ haud paullo accommodatius visum. Nam (sicuti idem argute subjicit) *Lucillius in Satyris interdum se ad humilitatem Jamborum demittebat; hodieque in Grammaticis quidam ejus Jambici reperiuntur.* Alii non *Lucilliana*, sed vero *Luciana improbitatis* potius maluere, & ita in contextu posuerunt, haud quidem suo, verum hercle communi vitio in errorem imprudentes compulsi, inscitia ætatis maxime, qua Petronium hunc nostrum Luciano posteriorem credidere: quare venia digni. Et fuit tempus, quum & ipse scripturæ eorundem vestigiis insistens ex *Luciana*, *Liciniana* concinnandum hariolarer. atque eo mehercules audacius, quoniam in codice quodam membranaceo *Luciniana* deprehenderam jam antea, quamquam quid grave, si de *Diserto illo Catulli Salicippio*, seu *Salaputio* dictum accipimus? Licinio, inquam, Calvo cognomine, qui multum & diu cum ipso Cicerone, & quidem ambiguo certamine, de Eloquentiæ principatu contentiones exercuit. & cujus *Delicati versiculi* passim à Catullo, familiari suo, de meliore sane nota commendantur. quippe qui & oratione summum illum Oratorem (uti dictum est) æmulus, & Poëta insuper non humillimi spiritus fuit. Nam (ut testis est Seneca) *carmina quoque ejus, quamvis jocosa sint, plena sunt ingentis animi* Proinde *Improbitatis* istud non improbo; quam etiam in Poëmatibus ejus agnovisse Ovidius videtur, quum scribit:

Par fuit exigui, similisque licentia Calvi,
Detexit variis qui sua furta modis.

Hoc est, variis modorum, seu numerorum generibus Epigrammati convenientibus, ad exemplum Catulli scilicet. Quod si quis *Humilitatis* mordicus retinendum contenderit, ad Liciniani stili mediocritatem & oratorium dicendi genus verbum istud accommodare debebit. quod an humile fuerit, haud facile dixerim: hoc compertum habeo tamen, Ciceroni ipsi & accuratum & exquisitum visum oppido: & cujusmodi non nisi abs summo Atticismi cultore manare potuisse est verisimile. eundemque & *violentum & incitatum in dicendo* à Seneca perhiberi, etiam scio. neque aliter sane de Orationibus ejus Plinius Nepos. Sed enim *Humilitatem* hanc potius in Poëmata Calvi convenire crediderim, in quibus & priscæ illius Latinitatis imaginem examussim expressam, & simplicitatem Catullianæ æmulam, (cujus ætati suppar vixit) ad vivum oppido enituisse, & Epigrammatum ipsius Fragmenta, & residua de eo veterum testimonia fidem nobis abunde facere atque adstruere possunt. Cæterum, ut hic *Lucillius* pro *Licinio* perperam objectus nobis, ita in versu quodam Sidoniano, quem Petronii Editor producit, contrarius admissus error, hoc modo:

Non Licinius hic, Lucretiusque est.

Quin eo loci haud dubie *Lucilli* nomen reponendum, tum ipsius sententiæ ratio, tum legitima Phalæciorum dimensio commonefacere nos possint.

Cap. V. Hic porro Scazon se prodit:

Cliensque cœnas impotentium captet.] Examussim optime. Neque enim Turnebi commentum probare possum, *Ne potentum* audacissime rescribentis. Et vero *Impotentium* valde potentium interpretor. qua significatione hoc verbum Horatio alias familiare. Sequitur

v. 6. *Nec perditis addictus obruat vino*
Mentis calorem.] *Perditis*, id est, nequam & dissolutis hominibus, & quos *Asotorum*, ac *Nepotum* cognominibus pro dignitate insignire possis. Eo dico, quod animadvertam hanc etiam lectionem in controversiam à Petronianis Correctoribus vocitatam fuisse, imo adeo præter omne meritum suum mala manu solicitatam. Sequitur etiam:

v. 7. ——— *Neve plausor in scena*
Sedeat redemtus Histrioniæ addictus.] Quorum versuum explicationem Præcidaneis nostris Plautinis reservabimus, Amphitruonis Prologo id omne, cujuscunque modi videtur, de nostro gratificaturi. interim hocce pro tempore admonuisse contenti, ne quis porro Turnebo insistat credere, τῷ *Histrionis* hunc in locum magna cum fiducia inducenti; atque adeo

Ad-

Addictus istud non participationem, sed vocabulum esse asseveranti: hæresi præpostera, nec tanti viri acumine condigna. Quum *Histrioniam facere* apud Plautum etiam iteratum offendas, & ipse Arbiter eadem voce alibi præterea usus reperiatur, non quidem in his Fragmentorum ruderibus, sed vero in exemplo quodam, quod à Joanne nescio quo Salisberiensi depravate productum ita corrigendum plusquam Turnebica fiducia pronunciamus: *Non duco contentionis funem, dum constet inter nos, quod fere totus mundus, juxta Petronium, exerceat histrioniam.* Nam & illic, & in postrema Lutetiana Editione, *Histrionem*, perperam hodie publicatum legitur.

v. 13. *Mox & Socratico plenus grege mittat habenas Liber, &c.*) *Mittere habenas* Petronio & Propertio idem, quod Ovidio *Immittere*, aliis *Permittere*, seu *Remittere*, i. e. laxare, ac concedere habenas. Hinc patet hoc loco *Mittat*, non *Mutet* retinendum, quod tantopere tamen quibusdam complacitum.

CAPUT IV.

Notare sibi. Petronii complures loci aut correcti, aut novo interpretamento illustrati. Mos in re trepida ac subitaria capitis operiundi. Nonariarum Cella, Distingui Titulis quæque suis solitæ. *Eas adeo* (cellas *dico*) *meritorias, statque ac certa mercede, hoc est, asse uno parabiles fuisse. Res quasi* per nebulam, seu caliginem *videre. Omnes Gitonis mores ad subdolam ac fucatam vernilitatem facti oppido.*

CAp. VI. *Dum hæc diligentius audio, non notavi Ascylti fugam*] Phrasis Petroniana, quamque hic idem scriptor,

Tantum non in delitiis habuisse videtur:

bis utique usurpatam postea, primum cap. CIII. *Notavit sibi ad Lunam tonsorem intempestivo inhærentem ministerio.* Iterum deinde cap. CXI. *Proxima ergo nocte quum miles notasset sibi & lumen inter monumenta clarius fulgens, &c.* Servandum itaque Pronomen, neque de hoc dictionis genere delibandum quidpiam. Habes deinceps.

Et dum in hoc dictorum æstu motus incedo] Præpositionem *In* inducendam arbitror, at cætera retinenda: mirorque, quid eos moverit, qui, Tò *Motus*, loco movere sunt ausi. Sequitur porro:

Ingens scholasticorum turba in porticum venit, ut apparebat, ab extemporali declamatione nescio cujus, qui Agamemnonis Suasoriam exceperat] *Suasoriam* accipito, quam Agamemnon nescio quis in Schola exsudaverat supra, cap. 3. interim dum in Porticu declamat Eucolpius ejus, quam ibidem habuimus, Declamationis particulam. Porro legitur:

Sed nec viam diligenter tenebam, quia nec quo stabulum esset sciebam.] Videtur aliquantillum desiderari; & nescio, an interponendum hujuscemodi quidpiam: *Quia nec, quo iter ad stabulum esset, sciebam*. Vel certe adjectandum *Loco*, hoc modo: *Quia nec, quo loco stabulum esset, &c.* Sic enim idem cap. VIII. *Cum errarem per totam civitatem, nec invenirem quo loco stabulum reliquissem.*

Cap. VII. *Tarde, imo jam sero intellexi, me in fornicem esse deductum*] In veteri Codice erat, *Tandem*, non *Tarde*. Sequitur mox.

Execratus itaque aniculæ insidias, operui caput: & per medium lupanar fugere cœpi in aliam partem] De more operiendi capitis in re crepera & subita antiquitus frequentato diximus quiddam in Notulis nostris ad Horatium; plura (uti spero) dicturi suo loco ad Mostellariam Plautinam. quo etiam referundum exemplum illud cap. XX. in hoc ipso Petronio: *Operuerat Ascyltos pallio caput, admonitus scilicet, periculosum alienis intervenire secretis.* Sed tamen neque illud pigebit asscribere, quod apud Fabium lectum nobis huic loco illustrando mirabiliter facit, libro 5. c. 1. *Ita neque illum probaverim, qui, quum esset cruentus gladius ejus ab accusatore prolatus, quo is hominem probabat occisum, subito ex subselliis ut territus fugit, & capite ex parte velato, quum ad agentem ex turba prospexisset, interrogavit, an jam ille cum gladio recessisset. Fecit enim risum, sed ridiculus fuit.*

Cap. VIII. *Jam pro cella meretrix assem exegerat*] Locum liberum designat, in quo homines venerei ac voluptuarii nequam faciebant clam (ut inquit Comicus) remotis arbitris. Hoc enim genus *Cellæ* dicebantur; easque à Lenis, sive etiam Lenonibus conduci mos erat, assis unius (sicuti hinc patet) pretio. In ejusmodi ergo secretum se à patrefamilias perductum commemorare pergit Ascyltos: &, absque pertinacia sua fuisset, daturum pœnas, & quidem *penitus*, parato præsertim, imo promto peculio in rem præsentem. Facit eodem quoque Senecæ patris locus 11. Controversiarum: *Deducta es in lupanar, accepisti locum, pretium est constitutum, Titulus inscriptus est.* Quo loco *Titulum* intellige, quem planius expressum reperias Satyra illa Juvenalis, ubi de indomita Messalinæ *Induperatricis rabie, an tentigine dicam?* agit gravissimus publicæ luxuriæ castigator Satyricus, quem dixi, his verbis:

Intravit calidum veteri centone lupanar,
Et cellam vacuam atque suam. tum nuda papillis
Constitit auratis, Titulum mentita Lyciscæ.

Adjice & Martialis ista:

Intrasti quoties inscripta limina cellæ,
Seu puer arrisit, sive puella tibi. &c.

Pergit porro Petronius:

* *Junctis viribus molestum contempsimus*] * Ego, & Ascyltus scilicet. Intelligit autem pullipremonem, vel fibulonem illum potius, patremfamilias dico, qui Ascylto paullo ante hillas cædere voluerat; eundem porro obstinate etiam persequutus. frustra; quippe *valentiorem nactus adversarium*; jamque insuper occursu & quasi intercessione Eucolpii fratris novis succenturiatum copiis, animisque ac viribus solidissime confirmatum.

Cap. IX. * *Quasi per caliginem vidi Gitona in crepidine semitæ stantem*] Plautus noster, *Per nebulam*, dixisset.

Et in eundem locum me conjeci] Sic dictum, quomodo ab eodem alibi: *In armarium memet conjeci.*

Consedit puer super lectum, & manantes lacrymas pollice expressit] Ergo simulatas, atque ad ostentationem doloris comparatas modo, & velut vi quadam extritas; neque dissentaneas nimium illis Ovidianis, quas lib. I. de Arte, amatorum deliciis unicus ille Venerearum rerum magister præivit hoc præcepto suo;

Si lacryma (neque enim veniunt in tempore semper)
Deficiunt, uda lumina tange manu.

Unde perspicere est, quam condigne ædepol, atque ex disciplinæ pullariæ regula personæ serviat Giton: quem nusquam non sui similem, hoc est, nequam malumque ac versipellem, & (ut uno verbo absolvam) pathicum & quasi Comœdicum inducit Petronius: prorsus, rota figulina vorsutiorem, & in quem meritissimo Horatianum istud convenire putandum,

Verna ministeriis ad nutus aptus heriles.

& reliqua, quæ de argillæ udæ imitatione ibidem ordine deinceps operæ pretium sit lectitare.

CAPUT V.

Intentare, *sive* Intendere manus alicui, *vel* in aliquem. Inhorrescere. Nocturnus percussor, grassator, advocatus. Fortiter facere. Cum pura muliere pugnare, *quo sensu accipienda.* Fratris nomen *in obscænis ubique apud Petronium.* Vitrea fracta *solidata, ac pristinæ suæ integritati restituta. Ejusdem loci per se obscuri liquidissima declaratio.*

CAp. IX. *Quibus ego auditis, intentavi in oculos Ascylti manus*] Ex hac nota est, quod ab eodem iteratur cap. 108. *Nec quicquam pro me deprecabar, sed intentans in oculos Tryphænæ manus* cap. 95. *Altius vero extis stridentibus plenum in oculos ejus intentat.* Usi quoque eadem phrasi Tacitus haud semel, Hirtius, Livius, ipse Cicero denique. neque aliorsum trahenda *Digitorum intentatio* apud Senecam. Habes haud multo post.

Inhorrescere se finxit Ascyltus] Idem Cap. 135. *Inhorrui ego tam fabulosa pollicitatione conterritus.* Item alias plus vice simplici, pro *Cohorrescere*, & quasi mente tota atque omnibus artubus contremiscere,

Quod fit, ubi subito crepuere membra pavore,
Arrectæque horrore comæ, & vox faucibus hæret:
Gemma tremunt, gelidusque coit formidine sanguis.

Legitur mox ibidem:

Non taces nocturne percussor?] *Nocturnus grassator*, cap. 82. Etiam *Advocati penè nocturni*, c. 15. Quod vero idem mox subdit:

Qui ne tum quidem, quum fortiter faceres, cum pura muliere pugnasti] Novo, neque usitato more dictum videtur; utique mihi, qui *Fortiter facere* hac sententia nullus alibi, quod sciam, memini lectitare: positum (ut apparet) pro, *Muliebre arvum conserere*, armisque virilibus agere res mariti; atque in robusta (ut idem loquuturus postea) hoc est, in mascula Hercule, non autem pathica voluptate deditum esse. *Pura* vero *mulier*, libera est, immunisque à fæditate *morbi Campani*, ac *luxu illo Capitali*, quem Nolanis assignat Ausonius, Lesbiis usurpatum antiquitus: unde & λεσβιάζειν, quod dissimulanter innuere volentes Latini illi veteres Plautus, Varro, Seneca, Tranquillus denique; *Comprimere linguam*; *Offendere buccam*; *Ori* seu *Capiti cuiuspiam illudere* (quibus respondent, *Mergere caput*; *Comprimi*; *Ore alicui morigerari*) periphrasi multo honestissima circumscripsere. Martialis lib. IX. Epigr. LXIX.

Improbius quiddam ridensque rubensque rogavi,
Pollicita est nulla luxuriosa mora.
Sed mihi pura fuit.

Ubi hoc quoque observabis, non de nihilo esse, quod *Luxuriosa* Epithetum attribuerit fellatrici. Item alia hujus generis passim; at non eadem circuitione semper. Quo etiam referendum id, quod ante Ascylto tacite exprobraverat Encolpius dictis illis: *Cujus nec spiritus purus est.* Eodem quoque honestatis velamento in diverso * *Ligurum* genere, hoc est, Varronianis *Labdis* notandis usa Latinorum verecundia: Exempli gratia; *Occultare se demisso capite*, *Perdere caput in aliqua*, *Molas lingere*, *Obligurire*: cujus rei infamia Tiberio quoque hircoso ac olido seni clare & publicitus *Atellanico Exodio* exprobrata apud Suetonium hisce verbis:

Hircus vetulus naturam Capreis ligurit.

Veniamus ad Petronianum illud cap. eod.

Cujus eadem ratione in viridario frater fuit, quomodo nunc in diversorio puer est] Unde apparet non Gitona modo, sed vero & Ascyltum puerili morigeratione, id est, pygiaco obsequio, quod Encolpio jam olim in viridario officiosissime præstiterat, *Fratris* appellationem jure quodam suo ex pathica disciplina indeptum antea. Quam rem in priori hujusce narrationis serie (quæ nunc ab stirpe interiit planissime) pluribus haud dubie Petronius noster fuerat exsequutus. *Sed hæc prius fuere &c.* Legitur,

Cap. X. *Quid ergo homo stultissime facere debui, quum fame morerer? an videlicet audirem sententias, id est, vitrum fractum* (lege *vitrea fracta*) *& somniorum interpretamenta?*] Agamemnonis dissertationem intelligit de caussis corruptæ Eloquentiæ, paullo ante cum Encolpio habitam. Unde quum se præter opinionem fratris, vel præceptoris potius (nam & hanc quoque appellationem ipse sibi Encolpius attribuerat modo) ad Gitonem inforandum, stabulum vorsus, hoc est, in diversorium, furtim & quidem curriculo volabundus subduxisset; ut hoc saltem colore aliquo probabili fecisse videretur, dentes suos dentientes, ac lippientes fame

* *Cunnilingorum.*

fame fauces, ventrisque esuritoris inanias callide, nec non rationabiliter obtendit, cui jampridem latranti explementum quæritare majus operæ pretium fuisse cavillatur sibi, quam tædium illud scholasticæ auditionis devorare diutius, in excipienda primum præceptoris sui (Eucolpii inquam) Declamatione, deinde eampse mox consequutis Agamemnonis sermonibus, soluta partim, partim vincta oratione, bifariam puta conceptis. Unde & *Vitrea fracta*, & *Somniorum interpretamenta* appellat, multo urbanissime: ut quasi *Scopas solutas* dicas,

Inanes inquam Præficarum Nanias,
Plautique Mortualia.

CAPUT VI.

Ad uberiorem Petroniani loci intelligentiam curiosa felicitate evasum. De more locupletum Poëmata sua recitantium culto antiquitus, indidemque pullata ac pannosa multitudinis assensum atque approbationem aucupantium & quasi ementium sibi; non quidem ulla Poëtica facultatis virtute, aut scientiarum meritis, sed vero gratuita cibi ac vestimenti præbitione, Conlectanea accuratissima.

ORdinem continuare pergamus porro. Subjungit igitur Petronius c. eodem x.

Multo me turpior es tu hercule, qui, ut foris cœnares, Poëtam laudasti] Odiosum aliquem recitatorem intelligit, cui frequentem aurium operam locaverat Eucolpius; non quidem carminum (quibus hercle nihil invenustius) sed vero multo validius Genio ipsius cœnæ illectus: secundum illud Martialis nostri:

Quod tam grande Sophos clamat tibi turba Togata,
Non tu Pomponi, cœna diserta tua est.

Cujus adipiscendæ gratia à semet ipsus impetraverat idem ille, quem dico, frater Ascylti, ut præter animi sui sententiam inculta & male nata Poëmata plausu etiam immeritissimo prosequeretur, *Sophocles ex Eucolpio, ex auditore Laudicœnus factus* subito. Hæc enim nomina in *Cœnipetas* vulgo detorquebant, id est, in cœnarum captatores, eosque, qui (ut Catullus loquitur)

Quærunt in triviis vocationes:

& qui deterius nihil, quam *domicœnia* odere. Cujusmodi à Martiali plurimos adeo in Epigrammate graphice prorsus, omnibusque suis coloribus depictos videmus: præque cæteris *Selium* quendam, familiam eo in genere strenuissime ducentem. Quid mirum vero? quum non deessent iis temporibus homines lauti ac locupletes, qui re nulla alia, quam carmina sua ut recitarent, assidua cœnarum præbitione auditorum studia emererentur: interdum lacernarum etiam, vel similium rerum largitionibus gratiam eorundem ac faventiam aucupantes. Exemplo fuerit nobis unicus pro omnibus Ligurinus ille Martialis, de quo ita salsissimus Poeta.

Hæc tibi, non alia est, ad cœnam caussa vocandi,
Versiculos recites ut, Ligurine, tuos.

Neque omittenda illa Horatii, de semet in Epistolis prædicantis;

Non ego ventosæ plebis suffragia venor
Impensis cœnarum, & trita munere vestis.

Qui mos etiam Persio non intactus, ineptum ac divitem recitatorem his dictis Satyrice compellanti:

——— Calidum scis ponere sumen;
Scis comitem horridulum trita donare lacerna.

Quibus insuper alterum quoque ab Horatio locum appingas licebit, qui in Arte legitur istiusmodi:

Ut præco, ad merces turbam qui cogit emendas,
Assentatores jubet ad lucrum ire Poeta
Dives agris, dives positis in fœnere nummis.
Si vero est, unctum qui recte ponere possit.

& cætera, quæ sequuntur eodem pertinentia, in Noctis nostris ad Horatium plus uno in loco liberalissime explicata. Hujus proinde laudationis turpitudinem, sive indignitatem verius etiam hic Eucolpio objicit Ascyltus. Neque alio me hercule referendum, quod idem haud multo sane post: *Hodie (inquit) quia tanquam scholastici ad cœnam promisimus, non perdamus noctem. Ad cœnam*, Poëtæ illius scilicet, ab Eucolpio (uti diximus) cœnæ gratia collaudati. Cujus haud dico versus, sed verò & nomen pariter cum meliore hujusdem Satyrici parte (id quod ex superioribus argumentis satis superque antea nobis ostensum) ubi sint, utrum sint, an non sint, id vero Lethen scire oportet scilicet. Nam ne de Trimalcionis cœna, qui & ipsus Poëta videri volebat, aut perbelle certe amorem carminum simulabat, dictum credam, obstat temporum ratio. Hæc enim, qua de agitur, cœna in hodiernam vesperam condicta; at altera illa triduo, an quatriduo post. Indicio sint (præter ea quæ ab ipsa usque stirpe interciderunt) tot interjectæ in medio festivissimæ narratiunculæ, in quibus dies, vesperas, noctesque aliquot absumtas, superstites etiamnum reliquiæ attestantur. Arguta porro, atque oppido prudens commonitiunculа illa.

Non perdamus noctem] Eam vero & Martialis noster scitissime aliquoties expressit. Ut: lib. xi. 57.

Et nihil ex tota perdere luce voles.

Item: lib. x. 63.

Et nihil extremos perdidit ante rogos.

Postremo: lib. vii. 46.

Perdiderit nullum vita reversa diem.

Quo etiam respexit Plautus noster, quum scribit: *Diem perdidi optumum.*

CAPUT VII.

Phraseos Plautinæ cum Petroniana conlatio. Quæsticuli *in Arbitro, depulso* Quæstionum *frigore, certo potius, quam arbitrario jure repositi.* Collidere cum aliquo, *ἀντὶ τοῦ* Confligere, *absolute positum in Seneca.* Rumoribus differre. Habitationem ac sedem pro-

prospicere sibi. Fraternitas Eucolpiana *quousque debeat extendi.* Collusio *in re voluptatum.* Vestæ contubernium, *pro* Vestæ contubernali. *felicis conjectura alibi in Petronio restitutum. Addita & alterius loci emendatio.* Divisionis *nomen inter nequitiæ vocabula, atque ad eos, qui Sectiones ambitiunt, ablegandum.*

ULterius in Petronio progrediamur. Cap. eodem x. * *Rursus in memoriam revocatus injuria, &c.*] Phrasis vetus, & qua Plautus etiam usus in Persa:

Ne suarum se miseriarum in memoriam inducas.

Pergit Petronius.

At paupertatem nostram privatis quæstibus conemur expellere] Ita novissima illa Parisiensis Editio. Aliæ, atque in his Lugdunensis, *Quæstionibus.* Quæ lectionum diversitas me adigit, ut *Quæsticulis* rescribendum hariolor, voce examussim probissima, & qua Lucillius, Varro, ipse Cicero usus denique Probarem *Quæstubus*, nisi idem vocabulum in proxima etiam linea repetitum viderem. Quæ iteratio an Arbitrum nostrum condeceat satis, doctioribus arbitris arbitrandum porro ac discutiendum relinquimus. Est in eodem capite.

Alioqui mille caussæ nos quotidie collident, & per totam urbem rumoribus deferent.] Sic Silius:

——— *Concursuque viros colliserat acer.*

nec non Papinius:

Gloria collidit fratres. ———

Absolute vero Seneca lib. de Div. Providentia, quo loco de Catone disserit, Uticensi dico: *Quem sibi rerum natura delegit, cum quo metuenda collideret.* Quod superest, malim inibi *Different*, quam *Deferent*, uti hodie vulgo legitur. Idque haud paullo (meo quidem animo) significantius efficaciusque. Ad sequentia gradum porro capessamus:

Cras autem, quia hoc libet, & habitationem mihi prospiciam, & aliquem fratrem] Proba, & Romana loquutio, quam nec refugit Livius, *Qui sedem* (inquiens) *senectuti vestræ prospiciunt.* *Fratris* vero cognominationem cum germana cognatione confundas, cave. Nihil enim absurdius. Et docuit jampridem, tertio Antiquarum suarum, unico magis unicus Lipsius noster, nomen illud inter vocabula nequitiæ passim à veteribus celebratum. Et haud scio, an *Fraternitatem* istam ab Arbitro positam alio significatu uspiam in hoc opere sis reperturus.

Cap. XI. *Discussisque fortissime claustris invenit me cum fratre ludentem*] Honesta sane rei turpiculæ periphrasis ex ejus sæculi consuetudine (ut apparet) nata, indidemque porro in vulgum recepta. Quam in Seneca etiam Patre deprehendas lib. 11. Controvers. xı. *Omnes infamaverunt raptæ patrem, quasi cum raptore colludentem.* Item sub ejusdem Controversiæ finem: *Hermagoras solebat interdum diu schemata persequi, interdum breviter & fortius attingere, sicuti in hac sententia fecit, cum suspicionem facere vellet inter raptæ patrem & raptorem collusionis.*

Et quid agebas, inquit, frater sanctissime? quid vestecontubernium facis?] Quod quidem Turnebus verbo juncto venuste de iis dictum autumat, qui sub eadem veste cubant. Mihi non fit verisimile, suspicorque duobus potius verbis rescribendum *Vesta contubernium* ut ironiam semel institutam continuare perpetuet porro, & *Vestæ contubernium* per irrisum appellet eum, quem videri vult à Vestalium castimonia quam longissime abesse.

Et me cœpit non perfunctorie verberare, adjectis etiam petulantibus dictis: Sic dividere cum fratre noluisti] Ita Editiones, quas quidem mihi usque adhuc inspectare contigit. Cæterum haud placet hæc clausula, & pro *Noluisti*, perlubenter hercule *Cogito* legerim. Latet autem spurcities, ne ipsi quidem Petronio dissimulata. Addit enim: *Petulantibus dictis.* Quamobrem autem? Id vero non jam meis, verum hercule Ciceronis ipsius verbis enucleare conabor tibi. Sic enim ille libro 9. ad Pætum suum Ep. 22. *Ergo in verbis honestis obscœna ponimus. Quid enim? non honestum verbum est Divisio? At inest obscœnum. Cui respondet Intercapedo.* Unde & Plautus Aulularia:

Me tu quidem hercle, hic tam palam, non divides.

Hinc etiam *Divisores* dicti *Hillurdæ*, qui Pullariam tacerent scilicet.

Cap. XII. *Nec diu moratus rusticus quidam familiaris oculis meis, &c.*] Id est, quem vidisse alias videbar mihi, quique (cum Plauto dicam) oculis meis haud sane ignorabilis objiciebatur. Invenias idem loquendi genus infra cap. 100. *Vox pene auribus meis familiaris.* Hoc est (uti dictum modo) auribus antehac meis compluries usurpata.

CAPUT VIII.

De Metus, *an* Motus *prærogativa disputatum. Alterius loci enarratio. Mos priscus* Fures, *seu* Latrones etiam deprehensos flagitandi, *ab hodierni sæculi consuetudine non abhorrens.* Inspicere querelam. Morbum. In controversiam esse. *Manusc Codicis lectio repræsentata. Fragmenti alterius Petroniani cum hujus ipsius loci argumento conciliatio, per caussam* Cryptæ Neapolitanæ: *unde Lipsiana quoque de* Græca Urbe *suspicio validissime confirmetur. In* sacrum Quartillæ ante cryptam *turbatum inquisitio paullo curiosior.* Manus inter se usque ad articulorum strepitum contritæ *præsens animi stomachantis indicium. A Scaligeri sententia in Propertium discessum.*

VEnium ad Cap. XII. Id vero & quædam ordine consequentia tralaticia opera, hoc est, perfunctorie, & quasi ulterius properantes percursitabimus. Pergit caius proinde suos commemorare Encolpius:

Ac ne ipse quidem sine aliquo metu hominem conspexi.] Ita est in editione nuperrima. Et fortasse probe. in altera, *Motu.* Quod si recipimus, quid restat aliud, quam ut pro levi animi commotiuncula, desubito objecta, positum interpretemur?

Cap.

Cap. XIII. *Exhilaratus ego, non tantum quia prædam videbam, sed etiam quod Fortuna me à turpissima suspicione dimiserat, &c.*] Id est, liberaverat, exsolveratque. Unde patet, Ascyltum jam antea *tuniculam istam intactis aureis plenam* sibi non à Præmiatore aliquo ignoto, sed vero abs Eucolpio ipso astu manticulatam, manuque improba sublectam, fallo sane persuasum habuisse, neque misero profuisse *Fraternum* illud *sanctum ac venerabile nomen*, quo minus in suspicione furti apud carissimum commilitonem, ac contubernalem suum immeritissimo poneretur.

Cap XIV. *Injecit utramque laciniæ manum, magnaque vociferatione Latrones tenere clamavit*] Si *Tenere* retineamus, subaudiendum videtur *Se*; ut manifesta in noxia Latrones sese tenere significet, tanquam deprehensos. Alii tamen, *Tenete*, malunt potius. idque ad nostri hujus sæculi consuetudinem referre haud absurde possis, quoties trium literarum homines in ipso furto deprehensos persequimur ac reflagitamus, altiore voce conclamantes: *Hout den dief.* Cui opinioni ipse quoque Arbiter hic noster succenturus postea cap. 138. ubi scribit: *Anicula, quamvis soluta mero ac libidine essent, eandem viam tentant, & per aliquos vicos sequuta fugientem, Prehende furem, clamant.*

Cap. XV. *Ac postero die judex querelam inspiceret. Neque enim res tantum, quæ videretur, in controversia esse, &c.*] Eadem ratione dictum, qua apud Plautum: *Morbum inspicere.* Quod reliquum est, utraque manu Turnebi emendationem amplector, accusandi casum Petronio redonantis, rescribentisque *In controversiam esse* hoc loco, more loquendi Plauto, Ciceroni, ac veteribus illis perquam usitato, qui, *In mentem fuit*, non vero *In mente*, consimiliter dictitabant.

Cap. XVI. *Et me derisisse, inquit, vos putabitis? Ego sum ancilla Quartillæ, cujus vos sacrum* (lege, *sacrum*) *ante cryptam turbastis*] In veteri Codice: *Et derisisse, inquit, vos me putatis?* plane & probe exaratum visebatur. Cæterum hoc leve; illud aliquanto pensius magisque (ut quod res est dicam) ἀμφὶ de *Crypta:* quod quidem ego de nulla sane alia, quam Neapolitana illa, accipiundum habeo persuasum mihi, veteri P. Danielis Glossario inductus maxime, hujuscemodi nobis fragmentum subministrante ex 1. Satyrarum Petronii: *Satis constaret eos nisi inclinatos non solere transire cryptam Neapolitanam.* ad cujus ipsissimum loci argumentum hæc ipsa quoque pertinuisse evidens suspicio est mihi. Unde magis etiam interpretationis ejus auctoritas suffulcitur de Petroniana *Græca urbe* commemoratione, quam eample utique cum Neapoli fuisse, antiquissima, id quod supra ostensum, Græci generis colonia (ubi hæcce omnia, quæ Protasi continentur, gesta ac patrata) nec Lipsianum nobis, nec Cornelianum oraculum mentitur. *Sacrum* vero nocturnum & penetrale in Sacello Priapi, (cujus *Genio Pervigilium deberi* monet Quartilla postea) à sequiore sexu ex ritu & disciplina patratum intellige. Ejus enim Dei sanctuarium *at religionem juvenes isti urbani* interventu suo vitiaverant scilicet. qui non contenti tanti Semonis mysteria, ceremonias, totque annorum secreta oculis profanis usurpata indignissime contaminasse, etiam ante *Cryptam Neapolitanam* (ut diximus) turbellas dare sustinuerant insuper: alienissimo & loco & tempore vias publicas grassatura sua infestas habere ausi: nec secus quam *Præmiatores nocturni* viatorum loculis ac vestimentis insidias facere. Cujus rei testis *pallium* fuerit, mala manu, hoc est, nefario latrocinio, ne sacrilegio dicam, ab iis ipsis harpagatum antea. Quo item referendum, quod Eucolpio & Ascylto mox ab eadem Quartilla objectari videmus: *Quanam est, inquit, hæc audacia? aut ubi fabulas* (rapinas, lego) *& antecessura latrocinia didicistis?* Præcesserat,

Cap. XVII. *Ut ergo tam ambitiosus detonuit imber, retexit superbum pallio caput, & manibus inter se usque ad articulorum strepitum contritis: Quanam est, inquit, hæc audacia?*] Hoc ipsum inter alia commoti vehementius animi indicia recenset quoque Seneca lib. III. de Ira his verbis: *Adjice articulorum crepitum, quum se ipsa manus frangunt.* Item ibidem cap. 1. lib. 1. *Horrent ac subriguntur capilli, spiritus coactus ac stridens, articulorum seipsos torquentium sonus, gemitus, mugitusque? &c.* Unde liquet illustrissimi viri error, qui ad Propertianum illud: l. IV. El. VII. v. 14.

Spirantisque animas, & vocem misit, at illi
Pollicibus fragiles increpuere manus:

interpretamenti vicem adjecit, eum proculdubio gestum fuisse componentium se ad dicendum, more etiamnum hodie plerisque familiari.

Protendo igitur ad genua vestra supinas manus] Imitatio Horatiani illius:

Cœlo supinas si tuleris manus.

CAPUT IX.

Turnebiœ correctioni assensum. In certamine gladiatorio, Qui non jugulat, victorem abire, quam potissimum ob caussam censuerit Arbiter. neque aliunde natam emendationem illam, quam corruptissimo Martialis loco nos adolescentuli imputavimus jam olim, pro conjunctione caussali disjunctivam negationis particulam primitus substituere ausi. Tectioris sententiæ exploratio. Emendatus Petronii locus, non sine exemplorum tam à Plauto, quam Martiali festivissima conlatione. Mutare equum, *quid?* Horribilis secreti *enunciatio.*

Cap. XVIII. *Nam sane & sapiens, cum tempus, jurgia flectit;* (ita enim haud dubie cum doctissimo Turnebo locus ille rescribendus) *Et qui non jugulat, victor abire solet.*] Alludere autem videtur ad morem ac disciplinam gladiatorum, quorum sollertiæ, industriæ, peritiæque vis omnis, ac præcipuum

porro ad victoriæ consequutionem momentum, non in feriundo, aut etiam jugulando; sed vero habili quadam membrorum agilitate potius, modicoque corporis inflexu ac declinatione, adversarii petitiones, hoc est, ictus impetusque contra objectos eludendo, excundoque; atque ita tractim ac sedato nisu par suum dilassando fatigandoque & quasi ad languorem dando positum id temporis putabatur. Unde & recte inter alia gladiatorii artificii encomia illud etiam à Martiali haudquaquam præteritum, vel dissimulatum:

Hermes vincere, nec ferire doctus.

Quanquam eo loci perperam in omnibus volgatis exemplaribus nullo sensu, *Sed ferire*, jam inde ab antiquo typis publicatum exstet. Unam Junianam editionem excipio modo, quæ correctiunculam hanc nostram, ex Petroniani loci conlatione & conceptam mihi & edolatam jam olim, paginarum margini adtextam præfert. Neque id adeo mirandum; quippe in qua adstruenda vivus ille bono sane atque obsequenti chirographo usus fuerat exemplari. sed tum denique, postteaquam eidem antea de fugitiva hacce, quam dico, lectione primulum certe aurem vellissem, quam ille porro tanti æstimasse visus, ut eam fastidiose etiam pro sua publici juris facere neutiquam sit dedignatus. Impetrabilis porro ac clemens illa sequens supplicatio, qua non quidem mortem, sed (quæ morte ipsa intolerabiliora) tormenta à se, cruciatusque corporis deprecatur Eucolpius noster.

Cap. XX. *Rogo inquam, domina, si quid tristius paras, celerius confice. Neque enim tam magnum facinus admisimus, ut debeamus torti perire.*] Ita enim legendum, cui scripturæ Curtianum quoque illud adstipulari videmus: *Callisthenes quoque ante tortus interiit.*

Operuerat Ascyltos pallio caput, admonitus scilicet, periculosum alienis intervenire secretis] Hoc enim & ipsius suo & Eucolpii periculo perdoctus fuerat jam antea, ob inexpiabile scelus, nec consilio, sed casu ab imprudentibus admissum, id est, ob sacrum Quartillæ in honorem Priapi institutum, (id quod supra planius ostensum nobis) nimium alieno tempore, adde oculis profanis, indignissime usurpatum. Itaque jam inde cautiori facto placuit operire caput porro, ne quid in oculos denuo fortuitum incurreret, unde periculum aliquod sibi in posterum crearetur. Prudenter utique, atque ex disciplina præcepti ejus, cujus Quartilla ipsum commonefecerat prius: *Neque enim impune quisquam, quod non licuit, adspexit.*

Cap. XXI. *Ultimo cinædus supervenit, myrtea subornatus gausapina cinguloque subcinctus modo extortis nos clunibus cecidit, modo basiis olidissimis inquinavit.*] Huic consentaneum quod habes intra cap. XXIV. *Ab hac toro equum cinædus mutavit, transituque ad comitem meum facto, clunibus eum basiisque distrivit.* Sed videtur legendum potius in Fragmento illo priore: *Modo extritis nos clunibus cecidit*, ad exemplum Martialis scribentis:

Culus tritior Hedili lacernis.

item Plauti ex Fragmentis amissarum Fabularum:

Cum extritis talis, cum todellis crusculis.

Quod si quispiam *Extortis* malit, referendum erit ad pygæ ejusdem macritudinem, ita porro à Martiali meo quasi penicillo expressam:

Habere amicam nolo, Flacce, subtilem,
Quæ clune nudo radat, & genu pungat:
Cui serra lumbis, cuspis eminet culo.

Cæterum quod *Equum mutasse Cinædum* prædicat, ea vero metaphora a Vertumnis, hoc est, equorum desultoribus, & (quod Propertius ait)

Trajicit alterno qui leve pondus equo,

desumpta videri potest. De re taceo, quippe flagitiosa, & quam, nostri pudoris non est, explicare.

Uterque nostrum religiosissimis juravit verbis, inter duos periturum esse tam horribile secretum.] *Horribile*, id est, sacrum, verendum, & quod hominum mentibus tacitam quandam à se religionem incutiat. Unde & Catullus ἱεροκλῆς scilicet:

Di magni, horribilem & sacrum libellum.

Sic & Petronius postea cap. LXXXIII. *Et Protogenis rudimenta cum ipsius naturæ veritate certantia non sine horrore tractavi.* Id est, non sine religione, metu, ac reverentia, quæ rebus sacris potissimum ac divinis debetur. Sic *Horrifice*, pro *Venerande* apud Lucretium: item *Religionem* pro *Metu*, & contra, plus semel positum invenias. idque ipsum non sine æmulo ac rivali, Vergilio primum, cujus hoc de *Lauro* exemplum occurrit modo.

——— *Multosque metu servata per annos,*

id est, Religionis ergo. deinde & Valerio Flacco libro 2. vers. 440. de Sacris Bonæ Deæ in Samothracia institutis primulum:

——— *Mane sacrisque metum servemus opertis.*

CAPUT X.

Veteris ludi mos, quo dormientibus ora fuligine oblinebantur, *ad Plauti, ac Petronii plenam solidamque exemplorum intelligentiam nunc primum Nostro indicio patefactus; accommodatusque ad ritus ævi præsentis, & Regalium nostrorum festivitates.*

Cap. XXII. *Cum Ascyltos gravatus tot malis in somnum laberetur, illa, quæ injuria depulsa fuerat, ancilla totam faciem ejus fuligine longa perfricuit, & non sentientis labra humerosque sopitionibus pinxit,*] Spero me gratiam à Lectore non nimium ingrato initurum, si ex confragosa planam fecero loci hujusce interpretationem, retracto fugitivo Ludi veteris more. neque id medius fidius Petroniani magis, quam Plautini honoris gratia, meretricem Adelphasium inducentis in Pœnulo, forma ferocem, eoque nomine plus æquo blandientem sibi; non sine contemnifica sane, plenissimaque fastidii gloriatione: quam hujusmodi castigatiuncula retundit demum Antherastilis soror:

Stulta,

Stulta, soror, es magis quam volo, an vero pultra videre, obsecro,
Si tibi illic non os oblitum est fuligine?

Cæterum hujusdem loci sententiam, ad Petroniani exempli illustramentum mirifice facientem, fuliginea somniorum suorum nube solens nobis oblevit Lambinus, quam Marcelliana tandem spongia abstersurus, Grammaticam ejusdem observationem huicce chartæ illinere non gravabor: *Sublevit, significat illusit, & pro ridiculo habuit, tractum à genere ludi, quo dormientibus ora pinguntur.* Unde perspicue dilucet, hoc pigmenti genus per joculum & ludum iis allini solere, quos aliis deridendos propinare volebant. idque turpiculis puellis potissimum, quas hoc contumeliæ genere à procaci juventute affici mos erat: credo, ut hac quasi censione monitæ, deformitatis suæ in memoriam revocarentur. Confirmat opinionem hanc nostram Adelphasium, quam ibidem ob amabilitatis successum hæc de semet satis gloriose prædicantem Comicus induxerat modo in Pœnulo, actu quinto scena quarta vers. 8.

——— *Certo enim, quod quidem ad nos duas*
Attinuit, prapotentes, pulcra, pacisque potentes, soror, fuimus.
Neque ab juventute ibi irridiculo habita, quod pol, Soror, cateris omnibus factum est.

Hinc mos ille, quasi per manus jam inde ab antiquo traditus nobis, dimanasse videri potest, quem in joco & vino pridie Regalium, *optimo dierum* scilicet, usurpare consuemus etiamnum hodie, Morionem sortito ex omni numero creandi ac deligendi, cui inter cætera veræne, an simulatæ, stultitiæ commoda, etiam hæc quasi prærogativa data, ut triclinio in orbem lustrato, oculisque quaqua versum circumactis, si quidpiam forte ab incurioso, maleque sedulo conviva contra communis Regis (Dialis inquio) Edicta vel dicto, vel facto per incogitantiam (ut fit) titubatum animadverterit, ei vero homini multam imponat illico, hoc est, carbone aliquo teterrimo, seu fuligineo potius medicamine (ut in Plauto & Petronio fit) os ei totum faciemque perfricatam denigret, cum ingenti accubantium plausu: quibus tamen pariter delinquentibus, Legesque communibus suffragiis latas migrantibus eadem porro decoloratio impendet, solo Rege excepto modo, quippe exlege & quasi sacro. Atque hæc ipsa ad *Fuliginem* satis. Restat, ut *Sopitionibus*, quæ sequuntur, manum applicem: quas lubenter equidem *Scipionibus* commutarim, si tamen, quid id esse verbi dicam *Scipionibus*, satis pro comperto haberem. Nam in Catullo auxilii quæ specula, gravissimam adeo hanc pœnam puellæ suæ deprædatoribus interminante?

——— *Namque totius vobis*
Frontem taberna Scipionibus scribam.

Qua enim ratione *frons Taberna Scipionibus* conscribillari possit, non video: non utique magis, quam condignus ille doctissimo Poëta Interpres Scaliger noster, cui secundas agere, & mendum potius tam hic, quam in Catullo latere suspicari mavolo, quam enarrare, quæ non intelligo.

CAPUT XI.

Concrepare æra. Cymbalistria. Crotalistria. *Horatii ac Martialis locorum ad sententiam Petronianam accommodatio* Urbanitatis vernulæ *vera ac luculenta enarratio, correctusque Arbiter, eademque Seneca in tis dubus. Mancipiorum id genus in probris meditate funditandis liberrima atque impunissima dicacitas. Alia quadam nota haud proletaria.*

Cap. XXII. *Cum intrans cymbalistria, & concrepans æra omnes excitarit*] Eadem fere loquutio apud Propertium lib. III. El. XVII. vers. 6.

Cymbala Thebano concrepuere Deo.

Item Ovidium:

——— *Themesaque concrepat æra.*

Quod & Martialis sequutus

Et Tartessiaca concrepat æra manu.

Cymbala proinde ex ære, quemadmodum & *Crotala* (unde *Crotalistria*, simili modo conformatum) sed & *Sistra*, instrumentum tinnulum, concavum, Matris Deorum sacris consuetum adhiberi antiquitus.

Cap. XXIII. *Perfluebant per frontem sudantis acacia rivi, & inter rugas malarum tantum erat creta, ut putares detectum parietem nimbo laborare.*] Similitudo aptissima, quo aptari etiam haud incommode sane poterit Horatianum illud ex Epod. XII. vers. 7. de Vetula huic Cinœdo non nimium dissimili,

Quis sudor vietis, & quam malus undique membris
Crescit odor, quum pene soluto
Indomitam properat rabiem sedare: nec illi
Jam manet humida creta, colorque
Stercore fucatus crocodili.

Item Martialis:

Quam cretata timet Fabulla nimbum.

deque eadem alibi:

Crassior in facie vetula stat creta Fabulla.

Plura qui volet, succidaneas ad Horatium notas nostras consulito.

Cap. XXIV. *Complosit illa tenerius manus, &: O (inquit) hominem acutum, & urbanitatis vernula fontem*] Ego, *Frontem*, malim: ... neque aliter sane fuerat in manuscripto. Cæterum *Vernula urbanitas* quæ sit, video quæri posse. Ego eam interpretor, quæ *salibus* (uti est apud Juvenalem) *natis intra pomæria constat*: quæque proprie, auctore Fabio, *Urbanitas* perhibetur. qua idem notari vult sermonem præferentem in verbis, & sono, & usu proprium gustum *Urbis*, &c. cui contraria sit *Rusticitas*. Nisi potius tamen ad *Vernarum dicacitatem* allusum, quibus impunissime etiam in dominos jocularia funditare jus erat. sicuti & Morionibus quoque, Cinædisque, ac mancipiis denique eum in usum præstinatis con-

conciliatisque, quo initium videlicet ab ipso convivii præbitore facientes in convivas porro singulos scommata ac dicteria viritim evibrarent, quibus tantum abest, ut perstricti offenderentur, ut etiam risu ea ipsa prosequerentur ac plausu; in joco quippe & vino vernaliter, hoc est, argute ac ridiculariter profusa. Probo istuc ipsum ex Seneca ita lib. 11. de Tranquillitate vitæ differente: *Eadem caussa est, cur nos mancipiorum urbanitas in dominos contumeliosa delectet, quorum audacia ita demum sibi in convivas jus facit, si cæpit à domino. Ut quisque contemptissimus, & ut maxime ludibrio est, ita solutissima lingua est. Pueros quidam in hoc mercantur procaces, & eorum impudentiam acuunt, & sub magistro habent, qui probra meditate effundant. Nec has contumelias vocamus, sed argutias.* Adde istuc ex ejusdem de Divina Providentia libro: *Itaque quum videris bonos viros, acceptosque Diis, laborare, sudare, per arduum conscendere, malos autem lascivire, & voluptatibus fluere, cogita filiorum hos* (emendo, *nos*) *modestia delectari, vernularum licentia. Illos disciplina tristiori contineri, horum ali audacia* (malim, *audaciam.*) *Idem tibi de Deo liqueat.* Hactenus liquidissime Seneca. Neque enim genus istud laxo imperio modo, verum soluto quoque; imo etiam *sub magistro* (uti ex eodem Seneca demonstratum modo) habebatur: quo videlicet præeunte, nequitiæ omni, ac scurrilibus cavillis, Mimicisque dicteriis jam inde à prima ac tenella ætate assuefierent strenue. Unde arbitror planum fieri, cur scripserit Martialis lib. 10.

Vernaculorum dicta, sordidum dentem,
Et fœda linguæ probra circulatricis.

Item 1.

Urbanus tibi, Cæcili, videris.
Non es, crede mihi, quid ergo? verna es.

Neque omittendum id hominum genus, *Vernas Equites*, joculari, imo Satyrico convicio indigitatos, eodem Martiali, ac Juvenali auctoribus. Proinde haud inscite Horatius:

——— *Vernasque procaces*
Pasco libatis dapibus,

nec non Tibullus:

Consuescet numerare pecus, consuescet amantis
Garrulus in domina ludere verna sinu.

Ad Petronium denuo convortamur:

Per fidem, inquam, nostram, Ascyltos in hoc triclinio solus ferias agit] Sententia efflagitare videtur, ut *Vostram* rescribamus.

Hodie enim post asellum diaria non sumo] Id est, Quoniam quidem ex sententia per diem totum robusta me voluptate explevi; ipsaque adeo usque ad satietatem quinta Venerei nectaris parte, lepidissimo inquam illo Ityphalli flore, à molitoribus meis onusta ac plena navi discessi, ultra igitur promulsidi locus non est, in satura præsertim ac saburrata probe. cras vero primo cum diluculo, simulatque integram famem ad ovum attulero, tum igitur gustatione hacce matutina primulum, sic quasi *Rude* aliqua *Velitari*, satis pol in tempore more porro meo initiabor solens.

CAPUT XII.

Rima improbe diducta *unde, quomodoque interpretandum.* Acus *cognomento* Lascivæ *ex Martiali & Tertulliano declaratio.* Valgia *Petroniana fuse ac dilucide explicata. Turnebi expositio defensa; alia rejecta, una cum suffragatore suo Monstroutiensi.* Valga savia *non pro meretricia collabellandi actione (uti volunt alii) sed vero pro ore ac labellis ipsis valgiter, hoc est, ad irrisum conformatis in Plautino Milite accipienda.* Aliquem labiis ductare.

Cap. XXVI. *Itaque, cum inclusi* (Sic & Persius: *Scribimus inclusi numeros ille, &c.*) *jacerent, consedimus ante limen thalami, & imprimis Quartilla per rimam improbe deductam applicueras oculum curiosum, lusumque puerilem libidinosa speculabatur diligentia*] Placet lectio oræ Lugdunensis Editionis prætexta, in qua *per rimam improbe diductam* legitur. Atque istuc facit exemplum illud à Martiali lib. 11.

Obliniturr minima, siqua est suspicio, rima,
Punctaque lasciva quæ terebrantur acu.

Ubi, cur *Lasciva acus* cognominata Martiali, in controversiam vocari posse video. Mihi vero jam id ex Christianissimo scriptore Tertulliano planum facere est benignitas, in opusculo de Virginibus velandis præeunte nobis in hæc verba: *Simulque se mulieres intellexerunt, vertunt capillum, & acu lasciviore comam sibi inserunt, crinibus à fronte divisis apertam professa mulieritatem.*

Et quia considerantium haserant vultus, (simile apud Ovidium: *Hæsit, & in vultu constitit usque tuo*) *quicquid à spectaculo vacabat, commovebat valgiter labra, & me tanquam furtivis subinde osculis verberabat*] Hoc est, Quoniam reliqui qui aderant aliovorsum mentes oculosque diviserant suos, totique adeo in Gytonis ac novæ nuptæ automatis per rimam libidinosa curiositate inspectandis, lusuque puerili exigendo dediti videbantur, Quartilla interim, quicquid temporis nuptiarum spectaculo clanculum suffurari poterat, id porro omne oculissima in me contemplatione injecta avide & quasi catillatim consumebat, oris habitu in lasciviam conformato, hoc est, *obtortis valgiter labellis*, & quod Catullus *Micantibus* amat dicere, semihiulcum savium lingula leniter leviterque protensa eminus amatori suo objectans. Neque aliorsum spectat illud Aquinatis Satyrici, Sat. IV. vers. 18.

Blandaque devexa jactaret basia rheda.

De motu oris ad fœdissimam patientiam comparato, etiam Martialis lib. 1.

Una lavamur: aspicit nihil sursum,
Sed spectat oculis devorantibus draucos:
Nec otiosis mentulas videt labris.

Denique idem Juvenalis Satyra IX.

Quamq

Quamvis te undam spumanti Virro labello
Viderit, &c.

Locum fusius enarravi, mollium exemplorum collatione uti coactus, probiorum inopia. eo magis, quod videam in *Valgiis* hisce Petronianis expiicandis valgiter nimis hallucinatum amicum quendam nostrum, qui rem se factam habere est arbitratus, si eapse illa cum *Valgis* Plauti *saviis* confunderet; non sine gravissima Turnebi reprehensione, quasi valgiter, id est, prave Interpretis hicce officio functi. At ego ajo, recte, & Turnebum ab iniquissima calumnia libero, hactenus quidem, quod ad furtivas istas Quartillæ osculationes scilicet. Nam de *Valgiis* Plautinarum Meretricum prudentius consuli potuisse, quis vero est, qui dubitet? qui quidem hæc viri illius verba aliquanto præsentiore animo ruminetur, VII. Adversar. libro lectitata: *Valga savia, obtortiones sunt oris ad derisionem. Nam suavium interdum est conformatio oris & labrorum ad suaviandum.* Sapienter sane usque adhuc, illa, quæ sequuntur, non item: *Meretrices autem, dum Gloriosum Militem ductabant atque captabant, per illusionem tamen inter osculandum os obtorquebant, valgumque reddebant, cum ex animo non basiantes, atque ludificantes.* Neque movet me sententiæ ejusdem succidaneus Lambinus, quam hoc ipso etiam Petronii exemplo confirmare adnititur. perperam, uti dictum ac doctum est modo. *Suavia* enim non pro suaviationibus (proinde ut vulgo solet) verum potius pro *Labiis* ipsis accipi oportere ipsa sententia clamitat. idque divinitus (ut omnia) à principe illo Scaligero animadversum. Non igitur de *Valgiis* inter basiandum Militem à Meretricum turba per irrisum & contumeliam conformatis, sed vero de *posticis sannis* intelligendum, sine basiatione: quibus fastidiosæ illæ ac contemnificæ Militem absentem, seu præsentem etiam, sed aversum tamen, atque (ut fieri solet) à tergo ludos faciebant assidue. quas quidem (*Sannas* dico) oris obtortione lascivum morem adumbrare mos erat. indidemque interpretandum id quod antecesserat modo.

Itaque meretrices labiis dum ductant eum.

Quod proverbialiter dictum aliud significare videtur mihi, quam quod ipse mox porro explicat Comicus, *Valgis suaviis*, hoc est, prave distorto ore Militem subsannant scilicet, habentque miserum & Gloriosum illum omnibus modis ludibrio ac despicatui.

CAPUT XIII.

Priscæ beatulorum delitiæ, solo nutu, vel digitorum certe crepitu, si quid vellent, poscendi ac significandi. *Eam in rem Martialis, Tacitus illustrati.* Aquariæ provinciæ Præfectura ad Eunuchos. De Linteorum in balneis usu: *nonnulla item de* Mappis, *hodiernæ consuetudini penitus adversantia.* Sellæ, *ac* Lecticæ *discrimen.* Cursores falerati. *Locus Tranquilli cum cura discussus, imo (ut spero) cum fructu.* Ministri Cathedralitii, *quod genus? Jos. Scaligeri conjectura* in Arcuma Festi, Chiromazio Petronii *interpretando subscriptum.*

Cap. XXVII. *Trimalcio lautissimus homo digitos concrepuit, ad quod signum matellam spado ludenti supposuit*] *Concrepuit digitos*, sic dictum, ut supra, *Concrepare æra*, &, quod nos vulgo dictitare consuemus, *Op zijn vingeren knippen.* Mos utique ex Martialis disticho libri XIV. planissimo planior, cui Lemma, *Matella fictilis:*

Dum poscor crepitu digitorum, ac verna moratur,
O quoties pellex culcita facta mea est!

Unde & alterum ejusdem Poetæ locum in promptu sit expedire:

Cum peteret seram media jam nocte matellam
Arguto madidus pollice Panaretus.

A lautioribus porro Eunuchos in delitiis habitos quis nescit? atque id genus Aquariæ provinciæ præsulum potissimum, ejusdem quoque Epigrammatarii testimonio adstruere posse videor, in re & persona huic prorsus consimili, imo etiam cognomini ita more suo deliciantis.

Digiti crepantis signa novit Eunuchus,
Et delicata suscitator urina
Domini bibentis ebrium regit penem.

Huc accommodandum illud Taciti de superbia Pallantis lib. 13. *Respondit, nihil unquam se domi, nisi nutu, aut manu significasse.*

Cap. XXVIII. *Jam Trimalcio unguento perfusus tergebatur, non linteis, sed palliis ex mollissima lana factis*] A lavatione enim tenuiores oleo, ditiores contra unguento perfusos, pro re puta atque opibus unosquosque, carbasinis velis, id est, linteis sudariisque setabis detergeri mos erat, quemadmodum & hodie, non autem palliis laneis. unde hoc ipsum quoque inter quæsitissimas Trimalcionis elegantias lautitiasque ponit Arbiter noster. De Linteis balneariis, quod dixi, confirmat Martialis lib. X.

Lintea ferret Apro vatius cum vernula nuper,
Et supra togulam lusca sederet anus.

Item alibi:

Lintea si sumas, nive candidiora loquetur;
Sint licet infantis sordidiora sinu.

Unde hanc quoque ducere est conjecturam, eos, qui lavandi causa balnea publica ingrediebantur, lintea, quibus extergerentur, secum prius domo adportare consuevisse, ne quis ea forte à balneatore subministrata opinetur. Quod mirum nemini videri debet, quando alienas etiam epulas adituri mappam quisque suam abs se ad mensam adferre cogebantur. Ejus moris testem facio eundem Epigrammatarium meum:

Ad cœnam Hermogenes mappam non attulit unquam,
A cœna semper rettulit Hermogenes.

Nec *Mappam* modo, sed vero & lagenam, indicio ejusdem:

Sed mappa quum jam mille rumpitur furtis,
Rosos tepenti spondilos sinu condit, &c.

Et mox:

Nec esculenta sufficit gula præda,
Misto lagenam replens ad pedes vino.
Hæc per ducentas quum domum tulit scalas, &c.

Addatur fidei insuper causa ex Lapithis Luciani de mappa, seu mantili, in rem præsentem testimonium multo apertissimum. Καὶ ἅμα λέγων, τὴν ὀθόνην παρ' ἑαυτῷ ἐπεχείρει, ἣν ὁ παῖς εἶχε τοῦ Ζηνοθέμιδος, μεστὴν οὖσαν παντοδαπῶν κρεῶν. καὶ ἐκέλευε, λύσας αὐτὰ μὲν, ἀποῤῥίπτειν αὐτὰ ἐς τὸ οἴκημα, ἀλλ' ὁ παῖς οὐκ ἀνῆκε, καρτερῶς ἀντεχόμενος.

Hinc involutus coccina gausapa lectica impositus est.] Sicut hic *Lectica* solius, ita *Sella* quoque mentio Lecticæ conjuncta legitur apud Senecam libro de Brevitate vitæ: *Nec illos quidem inter otiosos numeraveris qui sella se & lectica huc & illuc ferunt, & ad gestationum suarum, quasi deserere illas non liceat, horas occurrunt, quos & quando lavari debeant, &c.* Et mox: *Audio quendam ex delicatis (si modo delitiæ vocandæ sunt, vitam & consuetudinem humanam dediscere) quum ex balneo inter manus elatus, & in sella positus esset, dixisse interrogando: Jam sedeo?* Unde in *Sellis* sessitare, in *Lecticis* vero resupinos gestari cubantium in morem solitos, prorsus persuasum est mihi. De cæteris Lipsianum Oraculum adeunto, cujus *Electa* non compilo. Subjungit deinceps Arbiter:

Præcedentibus faleratis cursoribus IIII. & chiramaxio, in quo delitiæ eius ferebantur, puer vetulus, lippus, domino Trimalcione deformior] De *Cursoribus*, quidem (sicuti hic) faleratis meminit etiam Tranquillus in vita Neroniana: *Nunquam carrucis minus mille iter fecisse traditur, soleis mularum argenteis, canusinatis mulionibus, armillata & phalerata cum Mazacum turba, atque cursorum.* Qui locus præter Egnatium & Glareanum etiam Phœnicem illum Europæ, Turnebum dico, miserrimis modis exercitum, & quasi in equuleo tortum habuit, idque adeo haud mirandum, in tanto chirographorum Codicum dissidio, ac varietate: quorum alii *Phalerata comazacum;* alii *Phalerata hamaxicorum;* sunt etiam, qui *Phalerata cum amaxicorum* nobis repræsentant; nec defuere, qui *Cymazacum* præferrent. Ex quorum omnium pariter lectionum farragine, hujusce Petroniani loci fiducia maxime ac subsidio fretus, in Suetonio rescribendum præstare nullus dubitem, *Phalerata chiramaxicorum turba*, vel certe, *Chiramaxeorum*, &c. ut Rhedarios, Essedariosque intelligamus (ἁμαξεὺς enim quidnam aliud, quam *Essedarius*?) Eos dico, qui *Chiramaxiis* cum herili præerant imperio, & cæterorum vehiculorum aurigationi quasi Præfecti cluebant: in quibus infelicium catamitorum Pædagogia (quos Martialis meus *Cathedralitios ministros* indigitat) oblita facie vectari consueverant; ut ne sol videlicet, aut frigus teneram ac delicatam cuticulam perstringeret. cujus eximiæ cautionis commonefecit nos Seneca, neque aliena adeo visa, quæ huc per caussam infarciretur. Sic igitur ille Epistola CXXIII. *Omnes jam sic peregrinantur, ut illos Numidarum præcurrat equitatus, ut agmen cursorum antecedat.* Et mox lineis aliquot interjectis: *Omnium pædagogia oblita facie vehuntur, ne sol, ne frigus teneram cutem lædat. Turpe est neminem esse in comitatu puerorum, cujus facies medicamentum desideret.* Sed enim hoc nihil ad pompam & comitatum Trimalcionis, quem haud longius sane, quam è balneo ad triclinium proficiscentem inducit Petronius, uno exoleto contentum modo, qui non *Lectica*, aut *Rheda*, sed vero *Chiramaxio* feratur. Atque equidem quid id esse dicam verbum *Chiramaxium*, nescio. & pœni et expositionis, qua id genus gestatorii cum *Rheda* aut *Essedo* confudisse videor prius. tametsi non ignorem *Essedis* etiam in *gestatione* locum fuisse ævo veteri: & *Gestatores* nominatos ejuscemodi generis vectores: indicium nobis præeunte Martiali versiculis illis libri I.

Illinc Æmilia, Salariaque
Gestator patet essedo tacente.

Sed multo etiam certius, magisque historica ex fide, Suetonio Tranquillo, cujus narratio ista de Claudio mihi commodum hercule succurrit modo: *Solitus etiam in gestatione ludere, ita essedo alveoque adaptatis, ne lusus confunderetur.* Quocirca Scaligero Principi hic nostro satius esse duco subscribere; qui Festi *Arcumam*, *Chiramaxis* vocabulo interpretatur, pro modici plaustri genere, neque plurium, quam unius hominis capaci: adde, à servis, non à mannis trahi, ac provehi solito: unde & caussa nomini.

CAPUT XIV.

Agamemnon *quisnam apud Petronium?* Picæ Variæ *consideratio.* De adoptivo Trimalcionis Prænomine *haud languida sane fides conjectura.* Cœnatoria *cujusmodi fuerint; &, an eadem cum* Vestimentis Cubitoriis, *quæsitum.* Cautum Romanis olim Legibus fuisse, ne Quæstoribus, vel Provinciam sortitis munera porro ulla accipere à Provincialibus liceret. Trimalcionis Petroniani cum Martialis Malchione affinitas. *Habitus utrorumque, ornatusque in persona Mæcenatis à Seneca tanquam penicillo expressus.* Armillarum mollities *à fœminis paulatim ad viros quoque traduci cœpta.* Cochlearia *quid, & cui potissimum usui apud Romanos? Eapse comesorum ovorum, tum Cochlearum maxime (unde & etymon ret) calycibus perterebrandis, superstitionis ergo, servisse antiquitus.* Pondus eorundem in Petronio expensum. *Dubius & controversus Martialis locus Lucilliani testimonii similitudine defensus pariter, ac declaratus.*

Eodem Cap XXVIII. *Sequimur nos jam admiratione saturi, & cum Agamemnone ad ostium pervenimus.*] *Agamemnon* hic Trimalcio non est, sed is, quem

quem *Suasoriam in schola habuisse* nobis narraverat antea, addita ejusdem insuper *de caussis corruptæ Eloquentiæ Dissertatione*: quam Eucolpianæ Declamationi consequam ac subjectam ibidem initio hujus operis invenias.

Super limen autem cavea pendebat aurea, in qua pica varia intrantes salutabat.] De hoc genere Plinius lib. x. cap. xxix. *Nuper, & adhuc tamen rara, ab Apennino ad Urbem versus cerni cœpere picarum genera, quæ longa insignes cauda Variæ appellantur.* Nos patrio sermone, *Bonte exters*, nominitamus, famosa garrulitate amabiles. nec mentitus Martialis lib. 14.

Pica loquax certa dominum te voce saluto
Si me non videas, esse negabis avem.

Cap. XXX. G. POMPEIO. TRIMALCIONI. VI. VIRO. AVGVSTALI. CINNAMVS. DISPENSATOR.] Neque multo post: III. ET PRIDIE KAL. IAN. G. NOSTER FORAS COENAT. Repono utrobique CN. ut *Gnæus* fiat denique, quem cognomentum etiam Pompeji ferre videmus. nec vero mirum cuipiam videri debet de Prænomine, cujus solius nota in hac novissima Inscriptione Petronianus iste Trimalcio insignitur. In eo enim ingenuorum dignitas posita antiquitus, credo, quod servi generis homines inopiam Prænominum paterentur: & cognomine honestiores appellare familiarius, quam pro dignitate habebatur: contra ac nos hodie factitamus. Qua de re plura ac compertiora nosse qui volet, eum porro ego Adversaria magni illius Turnebi accedere jubeo, lib. II. cap. XIX. ad huncce Horatii locum:

Quinte puta, aut Publi (gaudent prænomine molles
Auricula,) &c. ——

Vestimenta mea cubitoria perdidit, quæ mihi Natali meo donaverat cliens quidam Tyria, &c.] *Cœnatoria* appellitaverat supra: cujusmodi patroni locupletiores, vel etiam advocati ab anteambulonibus & clientulis suis quotannis muneri accipiebant diebus Natalitiis, ex more & disciplina munificentiæ Romanæ. Martial. lib. x.

Pignorum reus, ebriaque noctis
Cœnatoria mittat advocato.

Vide, quæ notavimus ad illum Horatii locum:

Natales grate numeras, ignoscis amicis.

Quibus tamen & hæc quoque ex Plinio Juniore adjici oportuerat insuper, per incogitantiam (ut fit) silentio nobis prætervecta id temporis, quæ libro Epistolarum ejusdem IV. de Julio Basso, qui Bithyniam sortitus repetundarum reus redierat, ad hoc exemplum leguntur: *Multis enim, atque etiam Princeps dixerat, sola se munuscula, duntaxat Natali suo aut Saturnalibus, accepisse, & plerisque misisse.* Item paullo antea de eodem: *Hoc illum onerabat, quod homo simplex & incautus quædam à Provincialibus, ut amicus* (Male enim in H. Stephani Editione *ut amicus* procusum exstat) *acceperat. nam fuerat in provincia eadem Quæstor. Hæc accusatores furta ac rapinas, ipse munera vocabat. sed Lex munera quoque accipi vetat.* Unde hoc quoque præter alia docemur, Præsidibus, seu Procuratoribus Provinciarum illud juris utique non fuisse, ut à Provincialibus suis, quibus aut cum Principis, aut cum Populi præerant potestate, aliqua porro munera acceptarent; *ne Natali quidem suo, aut Saturnalibus, optimo diertum:* ab amicis tamen & familiaribus licuisse. Sed nos ad Petronium nostrum reveniamus denique: in quo credo fore, qui *Vestimenta* ista *Cubitoria* diversa à *Coenatoriis* fuisse asseverabunt, & illa quidem *Cubicularibus*, hæc vero *Tricliniaribus Lectis* convenisse ex utriusque vocis etymo fidem haud dubie sunt facturi. neque ego huic sententiæ repugno. Sed quid diutius tricor? quasi vero Lis ista non abs Lipsio nostro in Saturnalibus suis publicitus decisa jampridem! Fateor: &, *Accubitoria*, literula in Petronio retracta, pro *Cubitoriis* reponenti meritissimo utique ac lubens suffragatorium addo calculum.

Cap. XXXII. *Positusque in cervicalia minutissima*, (nostrarum Puerperarum in morem) *expressit imprudentibus risum. Pallio enim coccineo adrasum incluserat caput, circaque oneratas veste cervices Laticlaviam immiserat mappam*] Huc spectat Martialis illud de Malchionis hujus, pene dixeram, germano, & quidem gemino:

Jacet occupato galbanatus in lecto,
Suffultus ostro, sericisque pulvinis.

Caput vero *pallio inclusum* Mæcenatico cultui respondet penissime; qui tamen non risum, sed justam indignationem potius Senecæ stomachanti expressisse videtur. Testes hæcce ipsissima ejus verba, Epist. CXIV. *Hunc esse, qui in Tribunali, in Rostris, in omni publico coetu sic apparuerit, ut pallio velaretur caput, exclusis utrinque auribus, non aliter, quam in Mimo Divites fugitivi solent. Laticlaviam* etiam *Mappam* inter munuscula alia Saturnalitia, & quidem vilissima, pretiique minimi, à Piceno cliente muneri missam Sabello Caussidico commemorat falsissimus Poëtarum Martialis, lib. 4. Epigram. 46.

Et lato variata mappa clavo.

Et ne has tantum ostenderet divitias, dexterum nudavit lacertum armilla aurea cultum, & eboreo circulo lamina splendente connexum] *Armilla* sequiori sexui antiquitus in usu tantum, mox etiam glicente luxuria ad virorum ornamenta traducta. Vide Plinium lib. XXXIII. cap. III. Historiæ Natural. Eadem mollities in Caligula quoque notata à Suetonio scribente: *Sæpe depictas gemmatasque indutus penulas, manuleatus & armillatus in publicum processit.* Nec non à Seneca lib. II. In sapientem non cadere injuriam: *Chærea Tribuno militum Cajus signum petente, modo Veneris, modo Priapi dabat, aliter atque aliter exprobrans armato mollitiem. Hic ipse pellucidus, crepidatus, armillatus, &c.* Quo loco, *Aliter, atque aliter*, utraque Venere studiosum, hoc est, modo *agentem*, modo *patientem* interpretor. Per *Priapum* enim Divisorem, sive Admissarium; per Venerem & mollem & impudicum designari res ipsa vociteratur.

Cap.

Cap. XXXIII. *Accipimus nos cochlearia, non minus sex libras pendentia, ovaque ex farina pingui figurata pertundimus.*] Hinc *Cochlearium* usum apud veteres qui fuerit, planissime deprehendimus. Neque hinc modo, verum etiam ex Martiali, ita lib. 14. sub Lemmate *Cochlearis* disputante:

Sum cochleis habilis, sed nec minus utilis ovis.
Nunquid scis potius, cur Cochleare vocer?

Facit eodemque & locus Plinii ex libro 28. capite 2. *Defigi quidem diris deprecationibus nemo non metuit. Huc pertinet ovorum, ut exsorbuerit quisque, calyces cochlearumque protinus frangi aut eosdem cochlearibus perforari.* Cujus superstitionis manifestissima vestigia nostrarum etiamnum mulierculárum animis firmissime impressa hodie est animadvertere; quibus prima hujus quoque rei cautio esse consuevit, usque adeo, ut quodvis Venerium etiam Vadimonium deserere præoptaturæ videantur prius, quam non post ovorum exsorbitionem testas eorundem sive adeo putamina pertusum ire protinus, imo vero frustillatim comminuere, ne *Diris* illis *Plinianis* scilicet, id est, carminibus Devotoriis Thyestæo ritu conceptis obnoxiæ factæ defigi, aut linguæ malignantis execrationibus fascinari porro ab invidis, vel malevolis possint. Cæterum omnis *Cochlearum* virtus pro ratione ponderis, & argenti modo æstimata. atque in hoc ipso quoque pars aliqua elegantiæ posita fuisse videtur. non quod singula apud Trimalcionem Cochlearia singulas sex libras pependisse autumem (apage istam ponderis immanitatem, Tudiculæ, seu Truæ alicui magis, quam Cochleari convenientem) sed quod de plurium potius Cochlearium strue, non autem de singulis Petronium fabulari persuasum sit mihi. Et tamen malum *Cochlearis* pondus *Saturnalibus*, *optimo dierum*, dono missi sibi in Posthumiano exagitat Martialis, lib. 8.

Octavus (s. annus) *ligulam misit sextante minorem.*
Nevum acu levius vix cochleare tulit.

Sic enim legendum autumo. quasi diceret Poëta; vix dignum esse, quod *Cochlearis* nomine censeatur ad exemplum (sicuti opinor) Lucillii, ita in re dissimillima ὑπερβολικῶς argutantis:

---- *Vix vivum hominem, ac monogrammum.*

Unde additum ab Epigrammatario, *Acu levius*: ad rei vilitatem more suo, hoc est, Poëtico magis magisque etiam elevandam. Ad Lucillianæ quoque Hyperbolæ imitationem Ovidianum illud non insulse comparatum judices:

Si pata est, Veneri similis: si flava, Minervæ:
Sit gracilis, macie qua male viva sua est.

Ita enim postrema Pentametri ejus particula reconcinnanda: neque iis assensus commodandus, quibus novæ loquutionis gratia ex hujus loci interpolatione ingeniose potius, quam verisimiliter quæsita, *Nisa*, pro *Viva*, ausis rescribillare, deceptis (opinor) proletariæ illius scripturæ vanitudine, quæ majorem fere ac meliorem exemplarium nostrorum partem, impune & vindice nullo, ad hoc usque tempus perperam insedit, hoc exemplo: *Macie qua male visa sua est.* Nam (ut meus est animus) absque illa lectione fuisset, conjectura ista nata non foret.

CAPUT XV.

Promulsis, *unde dicta.* Gustatoria. *In veterum* Cœnarum *legibus fuisse, ut convivarum nemo ferculi sui parte fraudaretur: quam haud modo in profundum condere, sed domum etiam asportare jus erat. Eam in rem Martialis pro testimonio adducta auctoritas.* Rectæ Cœnæ *observatio. Erasmus in Lucianici loci versione notatus. De festivissima Epigrammatis cujusdam, in fine laborantis, enarratione Martialis Genio gratificatum.*

Cap. XXXIV. *Jam Trimalcio eadem omnia lusu intermisso poposcerat, feceratque potestatem clara voce, si quis nostrum iterum vellet Mulsum sumere*] Hinc patefit etymon *Promulsidis*, & eamam ita dicta prior pars Cœnæ. Sequitur enim è vestigio de *Gustatoriis à choro cantante pariter raptim sublatis.* Quo etiam respexit Horatius noster, ex disciplina Catiana conviviorum strategis hoc quoque inter cætera nepotinum præceptum Satyrice instillans:

——— *Vacuis committere venis*
Nil nisi lene decet. leni præcordia mulso
Prolueris melius. ———

Nec minus Seneca Epist. CXXII. de Sp. Papinio quodam è genere Lucifugarum, prorsus contra consuetudinem, ordinemque naturæ, sic quasi ex professo viventium, ideoque non ab octava hora vespertina, sed à prima luce auspicantium cœnas: *Circa lucem discurritur, pueri vocantur, cellarii, coqui tumultuantur. Quare, quid sit? Dicitur Mulsum & alicam poposcisse, à balneo exisse.* Postremo etiam Plinius Junior, lib. I. Epistol. XV. de eadem ista *Gustatione*, sive adeo *Promulside* verba faciens: *Parata erant lactuca singula, cochlea terna, ova bina, alica cum mulso & nive.* Quo etiam pertinebit illud à Martiali Distichon:

Nos alicam, mulsum poteris tibi mittere dives.
Si tibi noluerit mittere dives, eme.

Ad superiorem Arbitri locum aliquando revertamur: è quo etiam ille mos declaratur non ita vulgo vulgatus, lautiores olim Dominos convivis suis voce clara potestatem facere solitos, in Cœnarum præsertim Rectarum exhibitione, poscendi quæ vellent, interdum etiam iterata. idque priusquam *Gustatione* sublata novum mensæ ferculum inferretur. *Quadram* enim singulis, partemque suam palam flagitare jus erat: eamque non in ventrem ablatam modo, verum mappa madente conditam domum quoque asportare, si vellent. Clara omnia de Martiali, exempli gratia:

Nihil est miserius, nec gulosius Santra:
Rectam vocatus quum recurrit ad cœnam,
Quam tot diebus noctibusque captavit,

Ter-

Ter poscit apri glandulas, quater lumbum,
Nec erubescit pejerare de turdo.

& reliqua ad finem usque. *Coenam* porro *Rectam* eandem esse suspicor, quam Graji homines, τὸ ἐντελὲς ἢ πολυτελὲς δεῖπνον appellitant; in qua nihil desideres scilicet mensæ apparatui necessarium. Colligo ex Luciano narrante: Καὶ ἅμα ἐπεσκευάζετο ἡμῖν τὸ ἐντελὲς ὀνομαζόμενον δεῖπνον. Quo loco Erasmus tamen, dum vim vocabuli Græci nequicquam exprimere satagit, *Absolutam coenam* reddidit inscitissime. Ex iis vero, quæ dicere occœperam prius, alterius quoque in Martiali meo Epigrammatis sententia illustratur, quod lib. 11. in Cæcilianum quendam exstat hujusmodi:

Quicquid ponitur hinc & inde verris,
Mammas suminis, imbricemque porci,
Communemque duobus attagenam,
Mullum dimidium, lupumque totum,
Murenæque latus, femurque pulli,
Stillantemque alica sua palumbum.
Hæc, quum condita sunt madente mappa,
Traduntur puero domum ferenda.
Nos accumbimus otiosa turba.
Ullus si pudor est, repone coenam.
Cras te, Cæciliane, non vocavi.

Exemplum integrum adscripsi, non tam joci facetia inductus, quam Junianæ Editionis pravitate: ubi postrema hæcce clausula, in qua totius Epigrammatis consistit lepos, infcetissime concepta legitur, præterito in futurum perperam commutato, hanc ad faciem:

Cras te, Cæciliane, non vocabo.

Nihili enim istuc; nec tanto minus Exhibitore, quam Poëta ipso, lectio indigna, cujus hæc sententia fuerat jam olim: Si quando à nobis vocatus es ad cœnam forte, nullum ita nec facetum, nec lepidum mensæ nostræ ferculum inferri potest, quod non vixdum appositum ad te trahas illico, atque in mappam istam tuam harpagatim converras, domum porro à puero è vestigio auferendum, haud secus, quam si non in commune obsonatum, sed vero quantum in lancibus est epularum ac scitamentorum, uni & soli tibi antepositum foret. Unde relinquitur, ut ipse convivator ego, ac parochus, cæterique item, quantum est, convivæ mei dentibus dentientibus, Tantali in morem, ringentes ac famelici, maleque feriati accumbamus; quum tu unus omnium nostrum pariter munus iniquissime fungaris; haud quidem ambabus malis expletis tuburcinans modo, verum etiam catillans insuper, mappaque ac manibus pariter gypsatissimis circumverrens universa; oblitus Juris humani, imo adeo contra communes Leges Cœnaticæ disciplinæ, quæ jubent partem cuique suam adsignari ex æquo, ut fiat Trimalcionis illud: *Æquum Mars amat.* Quare, si quid ingenui etiamnum pudoris est tibi, cœnam istam, non tibi solum, sed vero mihi quoque in partem, reliquisque item convivis meis destinatam atque instructam, fac de manibus tuis reglutines ac remittas aliquando: ut & nos de ea, non minus quam tu, ô Cæciliane, bene esse possimus in commune. Quid enim? non in crastinum etiam, verum in hodiernam vesperam tantum esse te volui, atque expetivi convivam mihi. Salse, arguteque. quasi dicat; O bone Cæciliane, si hanc tecum rationem pergis instituere in posterum, ut mappam usque tuam, ita unctam effertamque ab alienis epulis, redux domum porro comportare pertendas, faxo cras in totum etiam diem de obsonio abunde ampliterque cautum ac provisum sit tibi, hoc est, ut ipse haud de vesperi hoc meo prandeas modo, verum laute adeo, atque opipare insuper cœnam facias postridie. Atqui te (si nescis) ego, non ut posterum in diem ventrem etiam domi saginares tuæ, saburraresque de meo, verum uti hoc vespere apud me pari cum cæteris jure hilarem convivam ageres, familiariter vocitavi. Quid hac quæso urbanitate urbanius?

CAPUT XVI.

Signum ministrantibus symphonia dari solitum ad inferendam coenam. Objurgare colaphis. Lecticarius *de convivio abdicatus, suaque* Supellectilicario *dignitas restituta. Arbiter correctus.* Carptores, Structores, Scissores, Chironomantes, *singuli pro* Cibicidis. Petronii cum Juvenali, ac Martiali meo super Structoris munere *controversia.* Structuræ *hujusce Magistros, & quasi Professores Publicos in pergulis prostare solitos Romæ, compluribus ac luculentis testimoniis demonstratum. Eadem Juvenalis larga diffusa lucis claritas de Seneca luminaribus accensa.* Longe arcessere. Nummos metiri modio. Abire in cœlum.

Eodem Cap. XXXIV. *Cum subito signum symphonia datur, & Gustatoria pariter à choro cantante rapiuntur*] Res omnis manifesta ex Seneca, lib. de Brevitate vitæ: *Convivia mehercule horum non posuerim inter vacantia tempora, quum videam quam solicite argentum ordinent, quam diligenter exoletorum suorum tunicas succingant:* (quod postremum expressit Flaccus:

——— *Ut omnes*
Præcincti *recte pueri, comtique ministrent*)

quam suspensi sint, quomodo aper à coco exeat, quanta celeritate signo dato glabri ad ministeria decurrant. Idem in epist. *Transeo pistorum turbam, transeo ministratorum, per quos signo dato ad inferendam coenam discurritur.*

Colaphisque objurgare puerum, ac projicere rursus paropsidem jussit] Usus eodem loquendi genere & Persius:

——— *Solea puer objurgabere rubra.*

Nec non Tranquillus: *Ferulis objurgari.* Sequitur deinceps:

Insequutusque est Lecticarius, argentumque inter reliqua purgamenta scopis coepit verrere] Inter tot res convivii multo electissimas *Lectuario* quis locus? Et

certe (ut quod res est, fabuler:) poterat cœna esse sine illo. Sed deformatus haud dubie locus, & quem in decorem pristinum non aliter sane reponi posse arbitror, quam si in *Lecticarii* vicem *Supellecticarius* succedat. eum dico, istiusmodi supellectilem qui curet, quique provinciæ adeo mundulæ præfectus jure optimo, suoque ipsius meritissimo, cluat. ne videlicet abs Eucolpio & cæteris injuria *laudatus ob elegantiam Dominus* existimetur. Lecticarium argento admovere ausus, ὄνον (quod dicitur) πρὸς λύραν. quo quid absurdius? Rescribatur proinde: *Insequutusque est Supellecticarius.* Quam vocem & Pandectæ Veteres pro Romana identidem agnoscunt; asseritque præterea probæ & antiquæ fidei monetæque Glossarium illud multo elegantissimum, quod Rei nostræ Literariæ in commune, præsertim Antiquariæ, gratificatus est non ita pridem industriosissimus Typographorum Henricus Stephanus.

Heu, heu, nos miseros, quam totus homuncio nil est! (In V. C. pro *Totus*, *Cocus* exaratum legebatur:)
Sic erimus cuncti, postquam nos auferet Orcus:
Ergo vivamus, dum licet esse bene.]

Versus insulsissimi, nihil adeo minus, quam Genii Petroniani. Itaque suspicatus aliquando fui, Pentametri clausulam hoc modo interpolari posse, haud paullo concinnius:

Ergo vivamus, dum licet, estque bene.

Id est. dum per occasionem, perque valetudinem licet; *dumque virent genua.* Nunc & me frustra fuisse, & Petronium Trimalcionis, hoc est, hominis omnium subitissimi *barras*, *quisquilias*, *ineptiasque* in joco & vino exprimere voluisse, video demum atque intelligo, hercle vero serio. Itaque recepta scriptura servetur.

Cap. XXXVI. *Non minus & Trimalcio ejusmodi methodio lætus*] *Methodum*, ut *Exodium*, pro *Methodo*, id est, fictione, seu ludificatione. eo dico, ne quis de Editionis Lugdunensis sententia pro *Transitu* porro interpretari pertendat. Clara explicatio hæc nostra ex narrationis superioris argumento. Sequitur:

Carpe, inquit. Processit statim scissor, & ad symphoniam ita gesticulatus laceravit obsonium, ut putares Darium, (Quid si, *Daren*, vel *Dareta*, legamus?) *hydraule cantante pugnare. Ingerebat nihilominus Trimalcio lentissima voce, Carpe*] Proprie, atque oppido Latine Trimalcio. Ab ejusmodi enim munere *Carptores* hoc genus dictitabantur. Juvenalis: *Librarius*, *archimagiri*, *Carptores*. *Carpere* enim nihil aliud, quam quod Petronius, *Lacerare*, dixerat antea. neque aliter sane antiquissimos illos Romuli nepotes loquutos scito. argumento utique est illud XII. Tabularum: MVLIER FACIEM NE CARPITO. Eo dico, uti ab errore insubido eos aliquando in viam reducam, quibus *Carpere*, & *Lacerare*, tantum non contraria esse persuasum video jampridem, Ovidiano illo testimonio subnixis: *Carpe cibum digitis.* Quos potius ad verbi istius composita mentem atque animum convortere oportebat, puta *Concerpere*, ac *Discerpere*, eadem cum τῷ *Lacerare* significantia. Notandum porro, quem *Scissorem* hoc loco indigitat Petronius, eundem à Juvenali non *Carptorem* (ut diximus modo) sed vero & *Structorem* simul, & *Chironomunta* Græco nomine perhiberi. quomodo & Martiali versu illo:

Et quæ non egeant ferro Structoris ofellæ.

contra mentem Petronii nostri, qui paulo prius *Structoris* meminens, cum non pro *Cibicida Luciliano*, aut obsoniorum Divisore, sed pro *Archimagiro*, & penes quem *patinariarum structum* concinnatio, quo scilicet rite omnia ordineque fierent, gabatis & lancibus singulis apte ac suo loco dispositis, hoc est, pro artifici ferculorum mensæ imponendorum ordinatore, instructore, & quasi arbitro vilis accipere. idque (sicuti apparet) non sine ratione, & quidem (uti animus meus est) cum primis probabili, si modo verbi ipsius etymon pressius aliquanto investigare velimus. Verum ad Juvenalem revolvamur, quo mos gesticulatoriæ istius, inter tam anxias rerum electissimarum lanienas, planior atque illustrior fiat. Scribit igitur ille Sat. 5. vers. 120.

Structorem interea (ne qua indignatio desit)
Saltantem spectas, & chironomunta volanti
Cultello, donec peragat dictata magistri
Omnia. nec minimo sane discrimine refert,
Quo gestu lepores, & quo gallina secetur.

Item Sat. XI. vers. 136.

Sed nec Structor erit, cui cedere debeat omnis
Pergula, discipulus Tryphori doctoris, apud quem
Sumine cum magno lepus, atque aper, & pygargus,
Et Scythicæ volucres, & Phœnicopterus ingens
Et Getulus oryx, hebete lautissima ferro
Cæditur, & tota sonat ulmea cœna Subura.

Quæ tum universa, tum singula lumen desiderant, alioqui per se nebulosa oppido, & (absque Seneca Interprete foret) Platonis numeris obscuriora. Proinde parentem illum Philosophiæ Romanæ audiamus, in Epistol. in has nobis explicationes præeuntem: *Cum ad cœnandum discumbimus, alius sputa detergit, alius pretiosas aves scindit per pectus & clunes certis* (forte *certisque*) *ductibus circumferens eruditam manum in frusta excutit. Infelix, qui huic uni rei vivit, ut altilia decenter secet, nisi quod miserior est, qui hoc voluptatis caussa docet, quam qui necessitatis discit.* Unde liquido edocemur, inter cæteras Romæ conturbantis lautitias, seu Luxuriæ verius probra, etiam doctores in pergulis prostitisse, qui dædalæ hujusce *Structura* scientiam profiterentur. ad quam item decuriam pertinere videntur *Popinæ Præfecti*, tum *Culinariæ Artis Magistri*. de quibus idem Seneca Epistol. xcv. *Innumerabiles esse morbos non miraberis, coquos numera. Cessat omne studium, & liberalia professi sine ulla frequentia desertis angulis præsident. In Rhetorum ac Philosophorum scholis solitudo est. At quam celebres* (id est, frequentes) *culinæ sunt! quanta circa nepotum focos juventus*

ventus premit, Emendo, *Quanto circo*; vel certe, *circulo*, id est, quam spissa, ac frequente corona. Sic Martialis:

Nec calculator, nec notarius velox
Major quisquam circulo coronetur.

Rursus de Structoribus alibi Seneca: *Quanta ars est apud te ministrare, nec temere, & ut libet collocatur argentum, sed perite servatur* (corrige *Struitur*, vel mea, vel Lipsiana fiducia potius) *& est aliquis scindendi obsonii magister.* Idem de Brevitate vitæ loco antea laudato: *Quum videam quam suspensi sint, quomodo aper à coco calus exeat, quanta celeritate signo dato glabri ad ministeria decurrant, quanta arte scindantur aves in frusta non enormia.* His superaddatur Plinianum illud, de Gallinis arte secandis: *Postea culinarum artes invenerunt, ut clune secentur, ut dividantur in tergora, ut à pede uno dilatata repositoria occupent.* Ad Eucolpii narrationem regrediamur denuo.

Cap. XXXVII. *Non potui amplius quicquam gustare, sed conversus ad eum, ut plurima exciperem, longe arcessere fabulas cœpi*] Idem loquutionis genus usurpatum à Seneca Patre Controversiarum VIII. *Hoc ut aliquando faciendum est, quum res patitur, ita ineptissimum est luctari cum materia, & longe arcessere.* Nec non ipse Petronius postea quoque cap. XCV. *Eumolpus autem, dum Epigramma mortuo facit, oculos ad arcessendos sensus longius mittit.*

Uxor, inquit, Trimalcionis Fortunata appellatur, quæ nummos modio metitur] Ad hoc exemplum scripserat Horatius antea: *Dives, Ut metiretur nummos.* Ibidem paulo post de eadem Trimalcionis uxore:

Nunc nec quid, nec quare, in coelum abiit.] Id est, ut rem ipsam vernaculo sermone strictim attingam modo: *Zy en keut haer selven niet.* Cui loquutioni adfinis quoque illa Senecæ philosophantis: *Subsilire in coelum ex angulo licet.* Vide an & hinc Dialogi Fabiani de Oratoribus defectus farciri possit hujusmodi explemento: *Tum mihi supra Tribunatus & Praturas & Consulatus ascendere videor, tum in coelum abire.* Nam in libris nostris lacuna est id loci asterisco insignita.

CAPUT XVII.

In M. Tullii cum Publio Syro comparatione Trimalcionis judicium suis, hoc est, Petronianis ponderibus examinatum. Ejusdem Mimici ingenii acrimonia cum Seneca, tum duorum Juliorum, & quidem Cæsarum, Caji inquam Dictatoris, ac Scaligeri nostri æternis præconiis cohonestata. Ejus rei lucudentissimum specimen præbitum à Petronio. Publiani Genii elegantia, & eruditus luxus.

Cap. LV. *Et Poëtarum cœpit esse mentio, diuque summa carminis penes Mopsum Thracem immorata est,* (ita enim Lipsius noster) *donec Trimalcio, Rogo, inquit, Magister, quid putes inter Ciceronem, & Publium interesse. Ego alterum puto disertiorem fuisse, alterum honestiorem. Quid enim his melius dici potest?*] Vide, & ride (mi Lector) præposterum inscitissimi convivatoris judicium: nec vero Arbitrum nostrum, sed Trimalcionem nugas blatientem te audire existimes velim, quem quidem modis omnibus ridiculum ex professo ut faceret, Poëtarum commemoratione abrupta, novum prorsus atque inexspectatum de M. Tullio sermonem subito injectantem inducit, ut *Florem* scilicet

Delibatum illum populi, Suadæque medullam

cum Mimicis sordibus, & Publiana solutiloquentia contenderet. quo quid ineptius, vel absurdius fingi possit, haud video sane; nisi (ut meus est animus) fieri non posse arbitror. At tu fortasse novum istud atque insolens comparationis genus non ad prosam Tullii dictionem, verum potius ad Poësin ejusdem, haud perinde quo merebatur plausu à posteris exceptam, pertinere contendes. cujus hercle sententiæ me subscriptorem minime es habiturus. Et tamen Trimalcioni nostro etiam advocatus ut veniam, nullam mihi linguam esse fateor, qua horundem Publii Jamborum argutias, ac felicem verborum compositionem satis pro virtute prædicare possim. Nam (ut ne à Petronii imitatione recedam) *quicquid dixero, minus erit.* Ita publici saporis nihil, itaque novo urbanitatis sale sparsa omnia, atque ad præstationem Elogii ejus, quod de Syro hoc nostro testatum reliquit sanctissimus Romani Theatri Censor Seneca libro I. de Tranquillitate vitæ, his verbis: *Publius Tragicis Comicisque vehementior ingeniis, quoties Mimicas ineptias, & verba ad summam caveam spectantia reliquit; inter multa alia cothurno, non tantum sipario, fortiora & hoc ait:*

Cuivis potest accidere, quod cuiquam potest.

Ubi tamen, *Siparo*, ad marginem adscriptum legitur, idque verius. Est enim *Siparum genus veli, quo in scena Mimi utuntur*, teste Pompejo. Credo te jam exspectare, uti & alteram quoque magni illius J. Cæsaris Scaligeri laudationem hic imputem referamque expensam tibi. Merito. Neque enim decere, aut ullo modo convenire videtur nobis, ut tanti Herois Censuram minoris, quam ipsius Senecæ judicium faciamus. Sic igitur ille libri primi Poëtices suæ cap. X. de Mimographo hoc nostro, Equitis Romani, Laberii dico, haud quidem æmulo solum, sed & victore: idque de Divi ipsius Julii liberalissima sententia: *Translata in Italiam argumenta adeo salibus, ac dicacitate aucta sunt, ut unus Publius universam Græciam ea laude spoliarit.* Sed jam tempus, ejus rei specimen aliquod ut speciamus, Arbitri nostri beneficio maxime. Nam absque illo foret, quid reliquum erat, quam ut ita lepidi ac venusti Poëmatis inopiam in perpetuum porro pateremur?

Luxuria rictu Martis marcent mœnia:
Tuo palato clausus pavo nascitur, (forte *pascitur*)
Plumato amictus aureo Babylonico:
Gallina tibi Numidica, tibi gallus spado:

Ciconia etiam grata, peregrina, hospita,
Prætaticultrix, gracilipes, crotalistria.
Avis exsul hiemis, titulus tepidi temporis,
Nequitia nidum in cacabo fecit meo.]

Video Publio isti idem, quod nostris Scauris hodie, usu venisse propemodum, qui, gravissimi alienæ nequitiæ objurgatores in propatulo visi, sibi suæque lubidini nihil non in secreto condunant: nec cito, aut temere cuiquam, nisi scelerum suorum administro, vel conscio, gratiam offensæ alicujus facturi. Huic enim generi flagitium quodvis impune, modo occultum, ac sine arbitris: nam *Testibus* non audeo dicere. credo, illam ut Plinianam sententiam nobis verisimilem faciant scilicet: *Multifamam conscientiam pauci verentur.* De Publiana vero insolentia, (Ciceroniano more me loqui scito, seu verius elegantia) quam in aliis potius quam semetipso Mimus ille tanto dictorum acumine exagitasse videtur, ita Plinius: *Publii* (inquit) *Mimorum Poëta coena, postquam servitutem exuerat* (malim, *Servitute exierat.* Sic enim & Cicero: *Exire ærumna*, pro liberari) *nulla memoratur sine abdomine, vocabulo etiam suminis ab eo imposito.* Ut mirum non sit, eum etiam *Ciconiarum* meminisse; quas id primum temporis edules factas, novamque ex earundem conditura ὀψοποιΐαν Romæ institutam didicerat de Sempronio Rufo, auctoritatem eam haudquaquam utique defugiente, & quidem Prætoriam. quo cognomento insignem ipsum Horatius facit. ad quem locum consule observatiunculas nostras. Adjice Fragmentum quoddam Cornelianum, Nepotis dico, apud Plinium Majorem, ita lib. x. cap. XXIII. differentem: *Cornelius Nepos, qui Divi Augusti Principatu obiit, cum scriberet, Turdos paullo ante coeptos saginari, addidit Ciconias magis placere, quam grues, &c.* Cæterum *Thrax Poëta* ille qui fuerit, cui *summa carminis* in Trimalcionis convivio delata, divinare non est meum. & scin', quid verear, ne pro *Eumelpo* scilicet præpostera sciolorum diligentia *Mopsum* objectaverit nobis. *Kamelpo* inquam, de quo non infrequentem sane, nec infestivam in posteriore hujus Satyrici parte mentionem habituri postea. qui an *Thrax* etiam fuerit, ignoro: hoc scio, non indignum, qui in principum Poëtarum lustro haud postremus censeatur.

CAPUT XVIII.

Margaritum inter faleras pelagias. Pedes tollere. Indomita. Stratum extraneum. Carbunculi, unde Carchedoniorum cognomento famigerati potissimum. *Eorum flagrantia, & quasi ignitus fulgor. Septuosioris cujusdam loci in Publiano versu dissertatio.*

PErgamus auscultare Mimum porro publicæ Luxuriæ accusatorem:

Cap. eodem LV. *Quo margarita, cara, tribacca, Indica?*
An, ut matrona ornata faleris pelagiis
Tollat pedes indomita in strato extraneo?]

Margarita numero plurali posita accipio, utpote generis neutri, quando *Margaritum* in singulari quoque veteres extulisse constat. Vel Mæcenatis Fragmentum specta, in nuperis ad Horatium Notis integritati suæ primitus à nobis restitutum. In eo enim ita scriptum deprehendes:

Lugens te, mea vita, nec smaragdos,
Nec percandida margarita quæro, &c.

Adde quod ejusdem casus continuatio deinceps sequatur. argumento sunt ista:

Smaragdum ad quam rem, viridem, pretiosum vitrum?

Cæterum ubi idem:

Tollat pedes indomita in strato extraneo?

dixerat modo, Mimica quædam sententiæ obscœnitas subesse videtur: ut, *Indomita* significet, necdum domita, vel satiata saltem tot ac tam assiduis libidinibus; haud quidem in lecto maritali, sed vero in strato extraneo, id est, apud adulterum, vel adulteros verius. quorum (id quod de Clodia sua Catullus)

Nullum amat vere, sed identidem omnium
Ilia rumpit.

Nam *Tollere pedes* quid sit, operam interpretando si pergam sumere, nugas egero. Itaque, Scriptorum aliquot exemplis contentus, pausam facere approperabo. Nonius in Atellanarum Fragmentis:

Mammas teneat, pedes extollat, congenues, savies.

Cicer. Epistolar. 11. ad Atticum: *Nolo, inquam, de uno pede sororis queri, licet etiam alterum tollat.* Quibus addas, si voles, illa à Martiali:

Tolluntur que pedes. ô medicina gravis.

Item:

——— *Ille pedem sustulit, hic tunicam.*

Idem porro Græcis αἴρω σκέλη valere, facete ab eruditissimo omnium Victorio observatum, hocce Aristophanis exemplo, ex Fabula, quam ἐκκλησιαζούσας vocavit, eam in rem producto examussim scitissime:

Ἐκβαίνο δ' οὐ πιφαυσκομένη, ἔτι πρότερ
Τὰς χεῖρας αὐτῷ μνημονεύσομεν τότε:
Εὐθὺς μὲν γὰρ ἴσμεν αἴρειν τὼ σκέλη.

Pergit Publius Romanas delitias flagellare porro hujusmodi castigatione:

Quo Carchedonios optas ignes lapideos,
Nisi ut scintillent? Probitas est carbunculus.]

Horum Senariorum nemo (quod sciam) clarius, quam Plinius, illustrationem præiverit tibi. Ita enim ille lib. 37. cap. 7. *Principatum habent Carbunculi, à similitudine ignium appellati, cum ipsi non sentiant ignes, ob id à quibusdam Apyroti vocati. Horum genera Indici, & Garamantici, quos & Carchedonios vocavere, propter opulentiam Carthaginis magnæ:* & reliqua, quæ deinceps ibidem sequuntur. Quod vero subjungit Mimographus noster, *Probitas est carbunculus.* omnibus credo modis obscurum plerisque visum iri. Videor tamen facile à memet ipsius impetrare posse, ut *Probitatem*

bitatem pro Pudore, sive adeo pudicitia Matronali, positam existimem. cui innuere videtur, scintillantibus gemmis exoticis, aut lapidibus pretiosis opus non esse: ut quæ, nullis etiam externis adminiculis adjuta, ipsa per se carbunculi in morem flagret, atque scintillet tamen:

Purpureum toto fundens de corpore lumen.

Sed monendus Lector, perperam nimis in nupera ac postrema illa, quam politissimæ Lutetiæ debemus, Petronii Editione, *Carbunculos*, impressum residere. nisi tamen *Carbunculos* id loci recto casu ἀντὶ τοῦ *Carbunculus* antiqua declinandi forma positum existimemus.

CAPUT XIX.

Terna in Petronium correctiones. Gradum ad præliandum, *sive* statum præliantis componere. Eucolpius, ac Ascyltus non fortunæ modo, sed & vitiorum similitudine, Par inter sese quam bene compositum. *Ex Luciani exempli conlatione clarum Satyrico nostro lumen accensum: simul mendum sublatum. Brevis Eucolpiorum scelerum enumeratio, quasi in Elenchum dicas. De ejusdem ab arena liberatione, ducta ex argumentorum fugientium signis non aliena sane, neque incredibilis conjectura.*

Cap. LXXIX. *Itaque quum hora pene tota per omnes stirpes, gastarumque eminentium fragmenta traxissemus cruentos pedes,* &c.] Vidi oculis, vidi, ipse meis exemplar membranaceum, in quo liquido *Scruptos* expressum legebatur. Unde ipsus, *Scrupos*, concinnavi illico: arbitrorque porro pro *Gastrarumque*, *Glareanumque* reponendum, ut terræ petrosæ scrupososæque calculi, seu lapilli intelligantur, cujusmodi in ripis nostris spectare ac littoribus est frequentes, iter facientibus molestos. *Carices* aliorum nullus moror.

Et forsitan pernoctassemus in limine, ni tabellarius Trimalcionis invenisset x. vehiculis dives.] Restituo, *Intervenisset*: ita postulante sententia, manca alioqui, ac imperfecta. Et vidi librum, qui fidem faceret, haud aliter verba hæcce ab auctore concepta. Porro *x. vehiculis dives*, sic dictum, ut:

Dives agris, dives positis in fœnore nummis.

Cap. LXXX. *Idem ego ex altera parte feci, & intorto circa brachium pallio, composui ad præliandum gradum.*] Simile illi, quod habituri postea cap. xcv. *Alius furca de carnario rapta statum præliantis componit.* Utrique etiam consentaneum Plautinum illud in Milite:

—— In statu stat senex,
Ut adoriatur mœchum manifestarium.

Quod quidem pudentissimæ tralationis genus ab Gladiatorum pugnaturientium positura ductum qui nescit, næ illi Lipsianis Saturnalibus quantum potest conventis, imo vero intellectis potius, quam pellectis, est opus, in quibus omnia, maxima, minima, ad *Statum* istum quæ faciant, non Pœna sed Græca fide, vel Romana potius, sigillatim tradita atque excussa.

Egreditur superbus cum præmio (id est *præda*) *Ascyltos, & paullo ante charissimum sibi commilitonem, fortunæque etiam similitudine parem in loco peregrino destituit abjectum.*] Recte, atque ex argumento. Uterque enim fugitivus, hic (Eucolpius scilicet) *obscœnus gladiator, arenarius & homicida.* Alter (puta Ascyltos) *ergastularius, impudicus,* tum *conturbator.* Quæ omnia ex insequenti Eucolpii querimonia atque indignatione, in iis, quæ priore Satyrici hujus parte desiderantur, Petronium nostrum persequutum, satis acceptum est mihi, idque à nobis etiam superius indicatum. Quod vero subjicit Eucolpius, *In loco peregrino destitutum se & quasi abjectum ab Ascylto*, id vero aliquanto etiam planius explicat nobis postea, ubi ejusdem Ascylti, tum Gytonis opera potissimum, *mendicum se atque exsulem in diversorio Græcæ Urbis desertum jacere, lamentatur.* Cui loquendi modo consonat Propertianum illud:

Desertum Eoa passa jacere domo est.

Grex agit in scena mimum, pater ille vocatur,
Filius hic, nomen divitis ille tenet.
Mox ubi ridendas inclusit pagina partes,
Vera redit facies, dissimulata perit.]

Grex, proprie. Etenim *Gregem Histricum* (ut Plautus meus loqui consuevit) hoc est, & Chorum, & Catervam Histrioniam faciuntium designat. Quod superest, videor fidem meam hoc loco obstringere quamvis audacter posse, atque asseverare legendum: *Assimulata*, non *Dissimulata.* Et sententiam ipsius Epigrammatis appello. Quam etiam in Necromantia sua expressit Lucianus, haud alia sane usus similitudine. Sic enim inibi: Οἶμαι δὲ καὶ σὲ ἐπὶ τῆς σκηνῆς πολλάκις ἑωρακέναι τοὺς τραγικοὺς ὑποκριτὰς τούτους πρὸς τὰς χρείας τῶν δραμάτων ἄρτι μὲν Κρέοντας, ἐνίοτε δὲ Πριάμους γιγνομένους, ἢ Ἀγαμέμνονας. Καὶ ὁ αὐτὸς, εἰ τύχοι, μικρὸν ἔμπροσθεν μάλα σεμνῶς τὸ τοῦ Κέκροπος, ἢ Ἐρεχθέως σχῆμα μιμησάμενος μετ᾽ ὀλίγον οἰκέτης προῆλθεν ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ κεκελευσμένος· ἤδη δὲ πέρας ἔχοντος τοῦ δράματος, ἀποδυσάμενος ἕκαστος αὐτῶν τὴν χρυσόπαστον ἐκείνην ἐσθῆτα καὶ τὸ προσωπεῖον ἀποθέμενος καταβὰς ἀπὸ τῶν ἐμβατῶν πένης, καὶ ταπεινὸς περιέρχεται, οὐκ ἔτ᾽ Ἀγαμέμνων ὁ Ἀτρέως, οὐδὲ Κρέων ὁ Μενοικέως, ἀλλὰ Πῶλος Χαρικλέους Σουνιεὺς ὀνομαζόμενος, ἢ Σάτυρος ὁ Θεογείτονος Μαραθώνιος.

Cap. LXXXI. *Aufugi, judicium harena imposui, hospitem occidi, ut inter audaciæ nomina mendicus, exsul, in diversorio Græcæ Urbis jacerem desertus.*] Eleganter *Nomina audaciæ* appellat, *aufugisse à domino, operam arenæ inter Gladiatores, & quidem obscœnos* (id quod Eucolpio cap. ix. supra objectaverat Ascyltos) *auctoratum locasse, hospitem per fidem necasse.* Unde ibidem quoque *Nocturnus percussor* ab eodem commilitone suo, jure optimo indigitatus. Cæterum subdubito, an locum totum rescribere potius, atque interpungere ausim hoc modo: *Effugi judicium, harena imposui, hospitem occidi,* &c. Quid enim? an non ita Horatius quoque?

Sed tamen admirer, quo pacto judicium illud Fugerit.

Utut est, aqua mihi hæret utrobique. Et videtur haud obscure significare, seu suam illam ad gladios locationem, seu casu fortuito (Deo scilicet, id quod in Proverbio est, ἀπὸ μηχανῆς opitulante sibi) seu calido, callidoque nescio quo commento, atque effugio ludificatum, incolumem ac sine noxa evasisse; eaque ratione salutem peperisse insperatam sibi. Quo etiam spectat, quod idem succesius ipse suos miseratus fuerat modo querimonia hujusmodi: *Ergo me non ruina terra potuit haurire?* Item exprobratio illa Ascyltica, cap. 9. *Non taces gladiator obscoene, quem de ruina arena dimisit?* Quamquam hæc ex Lipsii Epistolicis jam nota. Ut videatur ruina fortasse pensilis nescio cujus Theatri, momento aliquo luxatis machinis, arena elapsus fuga porro consuluisse sibi Eucolpius, & (quod Plautus inquit) exercuisse se protenus ad cursuram. eodemque fortean pertinuerit Fragmentum illud extra operis hujus ordinem, è veteri doctissimi P. Danielis Glossario, Satyrico nostro attributum: & inter alia Petroniana exempla sub Lutetianæ Editionis finem ab eruditissimo Collectore relatum hujusmodi: *Petauroque jubente* (*juvante*, malim) *modo superior.* Nec non alterum quoque istud à Turnebo emaculatum ad hanc faciem: *In automatium* (*aumarium* est in exemplaribus nostris) *me conjeci.* quod quidem τῦ *Petauri* mentionem antecessisse sane verisimile fit mihi. Scin', quid suspicer: ad *Automati forte alicujus*, sive *Pegmatis ruinam*, coagmentis inter se nimio machinamentorum pondere elisis ac solutis scilicet, hanc Eucolpiani effugii imposturam quam dicit, pro argumenti ratione probabiliter accommodari posse. unde turbella aliquanta, novaque (uti in re subita solet) concurrentis, invicemque se collidentis exorta populi spectatoris trepidatione, versipellis ille, atque in omnes furtorum occasiones intentus, (ne dicam ipsis pene mechanicis ac scansilibus illis, in quæ impositus fuerat, Tabulatis versatilior) lubricitate sua, quasi anguilla, ac pressantis (ut dixi) multitudinis beneficio, per turbam tacite, ac latenter, ut fit, invisus atque ignorabilis dilapsus, hoc est, fugitivos imitatus inflexa pedum pernicitate salutem porro pepererit sibi.

CAPUT XX.

Macula una, altera, eluta è Petronio. Mutuis libidinibus attriti. *Inter* Sicyonia, *ac* Phæcatia *discrimen, & utriusque generis æstimatio. Quæstiunc acceptus Seneca. Additum nonnihil præterea de colore calceatus Romani.*

Eodem Cap. LXXXI. *Et quis hanc mihi solitudinem imposuit? Adolescens omni libidine impurus, & sua quoque confessione dignus exilio.*] Apage *Exilium* istud. Levius hoc enim, quam pro delicto Gytonis, vel etiam justa ac seria Eucolpii indignatione. Itaque nihil dubito, quin, *Exitio*, scripserit Arbiter. Hoc enim est illud quod cap. 80. manifesta pro noxia commeritum semet Gyton ipse professus fuerat prius, Fratrum duorum fatali rixæ intercedere ausus, atque ita sese quasi medium facere, hac personata deprecatione proclamans: *Quod si utique facinore opus est, modo ecce jugulum, convertite huc manus, imprimite mucrones. ego mori debeo, qui amicitiæ sacramentum delevi.* Quæ Deprecatio non *Exilii*, sed *Exitii*, & quidem præsentarii res erat, neque alio utique Gytonis hæcce confessio referunda.

Quid ille alter? die qui tanquam toga virilis stolam sumsit; qui, ne vir esset, à matre persuasus est; qui opus muliebre in ergastulo fecit] Scriptura non dubie transposita, & vide, an hujusmodi additamento spes sit restitui posse concinnius: *Quod ille alter? qui ipso inquam toga virilis die stolam sumsit, &c.* Nisi si cui forte Lectionem hanc Lipsianam potius animatum est sequi: *Quid ille alter, ò Dii! qui tanquam toga virilis, &c.* Videtur proinde Ascylto idem quod *Græcorum primo* (ut cum Crispo hoc dicam) Achilli evenisse. quem parens fati præscia, quod filium ad Pergama, *Troja sub moenibus altis*, oppetiturum prædidicisset, periculi hujus declinandi ergo, ægre ab eodem vixque maternis tandem precibus obtinuerat, ut assumto habitu virginali in Scyro insula tantisper inter lanificas occultatus falleret, dum decennale bellum cum Trojanis obsessis positum esset denique. Sed ille virum se esse masculo facinore Deidamiæ serio aliquando approbavit: Ascyltos contra, accepta semel muliebris patientiæ lege, intercutibus probris usque & usque flagitatus porro, post fœdissimas adeo divisiones, ne capite quidem suo injuriam abstinuisse videtur. Scires & aversum & adversum pariter impudicum fuisse, hoc est, *per caulas corporis omnes* (uti apud Carum est) lubidinem alienam sine ulla exceptione excepisse. Patet hoc ex superiore quoque illa Eucolpii increpatione, qua eumpse inclamaverat prius: *Quid dicis, inquam, muliebris patientiæ scortum, cujus nec spiritus purus est?* Pergit secum porro Eucolpius stomachari.

Jacent nunc amatores obligati noctibus totis, & forsitan mutuis libidinibus attriti derident solitudinem meam.] Eandem in suspiciosissimo amore solicitudinem, multis magnisque experimentis percognitam, etiam expressit Propertius, Cynthiam suam probri, stupri, dedecoris manifesto visus insimulare:

Quin etiam multo duxisti pocula risu,
Forsitan & de me verba fuere mala.

Adumbravit & popularis noster, deliciæ meæ, nulli Poëtarum secundus tenerrimo hocce disticho?

Forsitan & de me teneros motura cachinnos
Miscetur vestris fabula nequitiis.

Notanda porro phrasis illa: *Mutuis libidinibus attriti*, etiam Propertio familiaris, de virosissima Cleopatra istiusmodi nobis Elogium perhibenti:

Et

Et famulos inter fœmina trita suos.

Denique ipsi quoque Petronio infra Cap. 87. *Utcunque igitur inter anhelitus sudoresque tritus, quod volueras, accepis.* Ad *anhelitus* istos etiam referendum Juvenalis illud :

——— *Nec queritur, quod*

Et lateri parcas, nec quantum jussit anheles.

Cap. LXXXII. *Age ergo* (inquit ille) *in exercitu vestro Phæcasiati milites ambulant?*] Ita enim princeps nobis hunc locum restituit Turnebus. Rite, atque ex disciplina Romana. *Militem* enim non *Phæcasiatum*, sed *caligatum* esse conveniebat. Neque iis assentior tamen, qui *Phœcasia*, muliebre calceamenti, seu solearum, genus fuisse volunt, ac tantum non cum Sicyoniis confundunt. Perperam. *Sicyonia* enim levioris pretii, tametsi Lucretius reclamare videatur, ac duarum drachmarum opus: *Phœcasia* vero bis tanti. Et illud quidem doceo ex Dialogis Meretriciis Luciani: Δω. Εὖγε, ὦ Μυρτάλη, λογισώμεθα. ὑποδήματα ἐκ Σικυῶνος τὸ πρῶτον δύο δραχμῶν Alterum ex Seneca de Beneficiis VII, cap. XXI. ita rem istam computante : *Pythagoricus quidam emerat à sutore Phœcasia* (*rem magnam*) *non præsentibus nummis.* Et paullo post de eodem ad tabernam Sutoris interdiu occlusam nominis expediundi gratia nequicquam revorso: *At Philosophus noster tres, aut quatuor denarios* (*non invita manu*) *domum retulit, subinde concutiens. Rem magnam*, subdit Seneca, ἐιρωνικῶς, & suo more argutias faciens. credo, quia pretiosiores fortasse, quam pro persona Philosophi videbantur ; quem *Crepidis* potius, vel *Baxeis* calceatum incedere conveniebat. Et tamen idem ille, quem dico, Romanæ sapientiæ antistes, in epistolis ipsus à sese hac quidem in re scorsum mihi sentire videtur, quo loco monet: *Puto quædam esse, quæ decent phœcasiatum, palliatum.* Unde in communi etiam omnium Philosophantium usu fuisse videri possunt, haud aliter, quam amictui *Pallium*, peculiare huic generi gestamen : cum quo *Phœcasia* conjunxit (ut vides) Seneca. Utut est, Græcanicum genus, ex Plutarcho ; ex Appiano coloris etiam candidi fuisse condiscimus. *Albis* certe *calceis* Romanos quoque in publico usos de Martiali cognoscas, ita in Cinnam quendam ludente, more suo:

Sordidior cœno quum sit toga, calceus autem

Candidior prima sit tibi, Cinna, nive. &c.

Et fortasse Phœcasiatum voluit dicere.

CAPUT XXI.

Insperata ex traverso fieri. Vita truditur. Protogenis rudimenta cum Naturæ ipsius varietate certantia. Lycurgus *quisnam fuerit*, *de cujus* crudelissima societate *Eucolpius secum & cum animo suo conqueritur.* Literarum studia & odio & molestiæ semper jam inde ab antiquo fuisse opum ac divitiarum structoribus. *Mendum à Petronio submotum. Alia haud pauca explanata. De* Pinacothecarum positura *quiddam non protritum.*

Cap. LXXXII. *Nemo coelum putat, nemo jusjurandum servat, sed omnes opertis oculis bona sua computant*] Frequens hæc apud probos omnes tam veteres, quam novos scriptores querimonia, neque dissentanea Ovidianæ illi ex libris Tristium.

At reditus jam quisque suos amat: & sibi quid sit Utile, sollicitis computat articulis.

Et deinceps interposita lacuna Arbiter:

Quod hodie non est, cras erit : sic vita truditur.] Ad exemplum credo istus Horatiani : *Truditur dies die, &c.* Sententiolæ porro istæ, interjectis passim asteriscis, lacunasque explentibus, dispositæ usque ad postremam illam: *Non multum oportet consilio credere, &c.* ad Eucolpii derelicti personam pertinere videntur, semetipsum demum consolantis de vi atque injuriis, imo contumeliis ab Ascylto illatis sibi, deque perfidia ac dissidio pulli sui, Gytonis. Habes ibidem.

Quod non expectes, ex transverso fit, & super nos Fortuna negotium curat] Sic & Seneca quoque loquutus deprehenditur lib. de vita beata: *Morbos dico, funera, debilitates, & cætera ex transverso in vitam humanam incurrentia.* Est itidem apud Plautum : *Ex transverso incedere.*

Cap. LXXXIII. *In Pinacothecam perveni vario genere Tabularum mirabilem*] *De Pinacothecis* consulendus Plinius lib. 35. cap. 2.

Et Protogenis rudimenta cum ipsius naturæ veritate certantia non sine quodam horrore tractavi] Quamvis τὸ *Veritate* non alienum huic loco, ego tamen assentationem in eam partem flecto, ut *Varietate* potius rescribendum existimem. Consule eundem Plinium super Protogene, Statuariæ non minus, quam Picturæ artibus famigerato.

Et hos Fabulæ quoque habuerunt sine æmulo complexus] Non, ut ego, invenustus, infelix, desertusque, cujus amores ad se per summam injuriam translatos æmulus Ascyltos intervortit. unde abs eodem subjungitur statim.

At ego in societatem recepi Lycurgo crudeliorem] Atque hic *Lycurgus* ille fuisse videtur, de quo mentio cap. 117, cujusque adeo *villam à se dispoliatam*, *vestesque latrocinio harpagatas*, ipsus apud Eumolpum postea indicium professurus Eucolpius. eo dico, ne quis temerarium Thracem illum Dryantis filium, Liberi patris osorem,

Vesanumque nova nequicquam in vite Lycurgum;

aut Legum etiam Lacedæmoniarum latorem ex transverso somniet nobis.

Sed cultu non proinde speciosus, ut facile appareret, eum hac nota literatum esse, quos odisse divites solent] Confer cum his sententiam illam multo argutissimam Epistolæ Plinianæ libri VII. de Cornelio Minutiano: *Natus splendide, abundat facultatibus, amat studia, ut pauperes solent.* Unde apparet, jam inde à Plinianis tem-

temporibus, humanitatem ac literas odio semper divitiarum amatoribus fuisse, proinde non esse, quod nostri modo sæculi fastidium ac contemtum tantopere miremur. nec quicquam expediendo huic loco accommodatius invenies. qui tamen ad veterem hancce formam interpolandus videtur. *Ut facile appareret eum ex hac nota literatorum esse, &c.* Qua phrasi itidem infra usurus, capite CXXVI. *Ex hac nota domina mea est, &c.* Igitur Eumolpum interrogare properat Eucolpius.

Quare ergo, inquio, tam male vestitus est?] Sic Martialis quoque in re prorsus huic simili, ne dicam gemina, & quidem ipsus de se:

Cur ergo, inquit, habes malas lacernas, &c.

Nec Satyrice minus magnus ille Auruncæ alumnus.

Scit nemo esse, videt tunicam, & toga quid sit.

Quæ sequuntur porro, cum iis desiderantur, in quorum vicem asterisci vacuas lacunas explentes successere, ea vero omnia partim astricta numeris, partim soluta oratione concepta, ex persona Eumolpi prolata videntur, fortunam casusque suos Eucolpio commemorantis. in quibus exsequendis binas propemodum horas insumtas, ex castigatione illa Eucolpiana, quam habituri sumus infra cap. 90. ducere audere videor conjecturam. Sic enim inibi: *Minus quam duabus horis mecum moraris, & sæpius Poetice, quam humane loquutus es.* Ubi *Humane*, pro, Hominum more ac ritu, simpliciterque capiundum, & quod nos patrio sermone dictitamus, *Menschelijcker wijs.* quasi vero duo ista, *Humane* inquio, & *Poetice loqui*, contraria inter se ac pugnantia forent. Ridicule. & jocus omnis (ut vides) ex novitate dicti atque insolentia quæsitus. Ex quibus tum singulis, tum universis apparet, Eumolpum istum Petronianum narrationem institutam longius insuper producturum fuisse, nisi eampse abrupisset subito *hominum in Porticibus spatiantium, nec verba, verum lapides loquentium*, odiosa interpellatio. qua ille *adventitia*, interim dum *Halosim Troja* recitat, exceptus, plausu ingenii sui cognito, caput operuisse, extraque templum curriculo sese proripuisse inibi invenietur. Unde item manifesto docemur, Pinacothecas templis fere ac Porticibus publicis annexas, seu continuatas fuisse. crede, quo augustiores intrantibus scilicet, majoremque adeo religionis speciem habere viderentur: simul, ad frigus in umbra captandum, animi causa (ut fit) sub iisdem inambulare volentibus, æstivis præsertim caloribus.

CAPUT XXII.

Leonum in Lenones *commutatio. Locorum aliquot expositiones.* Indelectatus. *Illustramentum sententia Pliniana.* Tropica *Petronii dilucide enarrata. De verbo* Audere, *pro* Velle, *tam Arbitro, quam Plauto novi interpretamenti gratia facta.*

Cap. LXXXIV. *Deinde, qui solas exstruere divitias curant, &c.*] Proprie, & antique. id quod ad illud Horatii planum fecimus, l. II. od. III. v. 19.

——— *Et exstructis in altum*
Divitiis potietur heres.

Vide Festum in dictione *Struere.*

Nunc veteranus est latro, & ipsis leonibus doctior] Quid si, *Lenonibus*, legas? *genus quod improbissimum est*, siquidem Plauto credimus.

Cap. LXXXV. *Jam ergo cœperam ephebum in gymnasium deducere, ego studia ejus ordinare, ego docere ac præcipere, &c.*] Ex œconomia sequentium satis superque apparet legendum *Jam ego cœperam, &c.* Ita enim haud paullo concinnior fuerit ter iterata pronominis repetitio.

Cap. LXXXVI. *Ut tertia nox licentiam dedit, consurrexi ad aurem male dormientis*] Idem, *Irrepsi tamen, & male repugnanti gaudium extorsi.* Id est, simulate repugnanti, sive obluctanti potius, idque ex disciplina adeo puellari, cui respondet Ovidianum istud lib. I. Am. El. v. vers. 15.

Quæ, cum ita pugnaret, tanquam quæ vincere nollet,
Victa est non ægre proditione sua.

Etiam Horatii illud libro primo Od. IX. vers. 23.

Pignusve dereptum lacertis,
Aut digito male pertinaci.

Et præter hoc etiam timebam, ne tam grande munus suspectam faceret humanitatem meam] Hoc est, ne me munificentia largitasque tam profusa in aliqua probri poneret suspicione apud pathicissimi pueri, mei inquam discipuli, parentes. Adfine illi, quod jam inde ab initio fuerat professus cap. 85. *excogitasse se novam rationem* scilicet, qua non esset patrifamiliæ suspectus amator.

Cap. LXXXVII. *At ille non indelectatus nequitia mea, &c.*] Nota novitatem verbi, *Indelectari.* Nec enim apud alium scriptorem Romanum temere compositionem eam reperias, condignam mehercule venustissimo ingenio Arbitri nostri.

Cap. LXXXVIII. *Simulque caussam desidia præsentis excutere, quum pulcherrima artes perissent, inter quas Pictura ne minimum quidem sui vestigium reliquisset*] Eadem fere de insipientia sæculi sui atque inertia apud Plinium conquestio lib. XXX. cap. II. & quidem pæne toto: *Ita est profecto, artes desidia perdidit, & quoniam animorum imagines non sunt, negliguntur etiam corporum. Animorum imagines*, id est, quoniam omnes, qui nunc sunt, homines communi hac divinæ auræ particula ad ignaviam & voluptates corporis præpostere abutentes, animorum veluti inopiam pati, sensusque prorsus ac rationis expertes videntur; *Nil nisi Cecropida, &c.*

Pecunia, inquit, cupiditas hæc tropica instituit] Hoc est, umbras rerum atque imagines tantum, & simulacra quædam inania, surdo figurarum discrimine. Qua de re superius Plinii caput, qui volet, consulito.

At

At nos vino, scortisque demersi, ne paratas quidem artes avemus cognoscere] In pervulgatis hoc loco, *Audemus*, antea lectitabatur, quo magis subit admirari eorum hominum audaciam, ne imperitiam dicam, qui principes illud in *Avemus* commutare institerunt. Quo in numero Burrhum nostrum nollem equidem fuisse, frustra: quippe sero, ac depugnato jampridem prœlio. Sed hoc beat saltem, quod ita conjectura ductum de ingenio (quo supra Sicambrum prædituss) ipsus se restituisse inficias non eat. Nam (ita me Deus amet) à blattariis Codicibus male metuebam mi er. Quos ille, quoties videtur, perpetuos auctores habet, & quidem in mundo; ne apud Parthos, aut Armenios censeas. Cæterum in rem præsentem. *Audemus*, inquam, revocandum censeo, & retrahendum è fuga. Atque eo audacius, quo compertius mihi, verbum istud notione longe diversa priscis illis, quam nobis hodie, in usu atque in consuetudine fuisse. Argumento, quod dico, abunde fuerit Plautinum illud Menechmi:

Ecquid audes de tuo istuc addere?

Hoc est, Numquid sustines addere istuc insuper aliquid de tuo? vel, Nunquidnam abs tete impetrare potes, ut præterea de tuo istuc vel corollarii vicem addas quidpiam? Item alibi,

Nunquid audes gratiam mihi aliquam facere hic (scribo *hinc*) *argenti?*

Sic *Sodes* eidem, pro *Si audes*, Comico more toties celebratum, an vero aliud, quam *Sis* notare censeas, quod pro *Si vis* antique positum capiunt Literatores?

Ipse Senatus, recti bonique præceptor, mille pondo auri Capitolio promittere solet] *Promittere* in Votis, id est, addicere, seu Vovere. Sic Tibullus:

Interea nigras pecudes promittite Diti.

Cæterum de solenni Promissionis hujus ritu, quem tangit Arbiter, nihil aliunde extrico, hactenus quidem, quod ad Senatum: nam ad Imperatores ipsos, non ausim ducere, inter quos Augustum memorat Suetonius; *in cellam Capitolini Jovis* XVI. *millia pondo auri, gemmasque ac margaritas quingenties* LIS. *una donatione contulisse*. Quo item referri poterit Horatianum illud ex lib. Carm. III. Oda XXIV.

Vel nos in Capitolium,
Quo clamor vocat & turba faventium:
Vel nos in mare proximum
Gemmas, & lapides, aurum & inutile
Mittamus, &c.

CAPUT XXIII.

Halosis Ilii. Suspectiorum aliquot locorum *restitutio, partim ab ingenio, partim à Manuscriptis.* Ferus, *pro Equo positum, substantive: indidemque &* Semiferus, *pro* Lapitha ac Centauro *conflatus, etiam* Semifer. JANI PANNONII, *& Pontificis, & Poëta* Quinqueeclesiensis *meritissimum Encomium. Fugitiva nonnulla Lectiones retracta, retractata alia.* Correctionum Triga, *vel* Quadriga *versus.*

CAP. LXXXIX. *Sed video te totum in illa harere Tabula, qua Troja halosin ostendit*] Etiam *Halosin Ilii* dixit Suetonius in Nerone.

——— Casi vertices
Ida trahuntur, scissaque in molem cadunt
Robora] Vidi Manuscriptum, in quo *Spissaque*, non *Scissaque* plane & probe exaratum habebatur. Et dubitamus adhuc, utri scripturæ adhæreamus potius? Legimus ibidem:

Hac decenni prœlio Irata virtus abditur] Mihi valdius arridet, *Jurata virtus*, id est conjurata, simplex pro composito. Nec multo post:

Hoc titulus fero
Incisus, hoc ad fata compositus Sinon
Firmabat, & mendacium in damnum potens.]

Ita enim ablectissima illa Parisiensis Editio, quomodo & nos ante decennium emendaveramus jam olim: examussim optime. Ut sit sensus: *Hoc Titulus Equo Durio inscriptus, hoc ipsum & Sinon Troja proditor confirmabat.* Itaque pro *Hac*, quod est in aliis, *Hoc* repetendum; tum vero postrema copula ante τὸ *Mendacium* inducenda: ejusque vicem, *Hei*, sive etiam, *Heu*, rescribundum cum hac interpunctione:

Firmabat. hei mendacium in damnum potens:

Id est, detrimentosum Iliensibus, imo calamitosum oppido: sensu manifesto, atque etiam perelegantì, quod cur de nostro alius adscriberet sibi, caussa non erat. Sed tamen credo fore, qui *Mendacium* istud accusandi casu positum interpretabuntur, conjuncteque cum superioribus construendum: ut intellexerit Arbiter, Sinonem tum ad *Fata*, hoc est, ad implendum Fatum, (*novissimum illud de tribus dico, quo Porta Scaa limen superum scinderetur*) tum ad *Mendacium* pariter *in damnum potens*, id est, Trojanis (ut diximus) calamitosum, sive exitiale & funestum potius, docte meditateque instructum atque compositum fuisse. Neque ego sane huic sententiæ repugno. Pax sit potius: & sequi ipse malo adeo, quam trahi; vel rei tantillæ caussa contentionis funem ducere, cum adversario præsertim valentiore. Et quoniam in mentionem *Feri*, pro *Equo* positi, occasione oblata potius, quam quæsita, incidimus, etiam ad partes vocitetur Prudentii locus è libro περὶ στεφάνων, Hymno XI. qui Hippolito Martyri inscriptus legitur:

Postquam composito satis instruxere paratu
Martyris ad pœnam verbera, vincla, feros,
Instigant subitis clamoribus atque flagellis.

Sic enim hunc locum ex Vet. Cod. doctissimi Giselini primitus restituit Gifanius noster, quum *Feras* antea in Prudentio imprudenter excusum serio cum Antiquariis stomacharemur. Quod ut ita esse mihi cum amico conveniat meo, ita seorsum rursus ab eodem sentire necessitas subigit me, in verborum simul ipsorumque versuum constructione. Quam quidem continenter

tinenter ipsus atque conjunctim constituendam censeo, eosdemque huncce in modum interpungendos:

Martyris ad pœnam verbera, vincla, feros
Instigant subitis clamoribus atque flagellis.

Feros enim pro *Equis* antiquitus usurpatos haud Catulli modo, Virgiliique auctoritatibus confirmare possis; sed & liquidius multo ejus Epitheti contemplatione, quod Hippocentauris Lapithisque omnes uno ore contribuunt Poetæ. Etenim genus istud *Semiferos* indigitant, non quidem à *Feritate* vocabuli ejus etymologia petita, sed vero à forma ipsa, qua *Feros* (ut diximus) hoc est, Equos dimidiata sui parte assimulasse finguntur. Unde illorum hominum error castigandus pariter, quibus in compositione ista, τὸ *Ferus*, adjectivum potius, quam substantivum esse, falso quidem hactenus, sed tamen serio, fuerat persuasum, quorum offensa tamen non minus tolerabilis, quam felix illorum hominum audacia laudanda, qui rectum ejus verbi casum admutilantes novissimæ syllabæ detruncatione bimembre hoc genus *Curto* Horatii *Mulo* prorsus adsimile reddiderunt, ita ut *Apella* propemodum videantur, *Semifer*, pro *Semiferus*, nobis trisyllabum nominativum commenti. Utque non mendice, sed plena manu, tecum porro agere perseverem, mi Lector, etiam recens quoddam superioris sæculi exemplum istuc pertinens in commune hoc loco proponam, à Poëta uno omnium elegantissimo JANO PANNONIO petitum, in cujus Elegiarum opere versus istiusmodi exstare invenitur:

Nec nisi duratum Lambro thoraca volebam,
Nec nisi ferrato ferreus ire fero.

Ecce alia monstra, celsa qua Tenedos mare
Dorso repellit, &c.] Lectio & proba & plana; at in Lutetiana Editione, *Replevit*, legitur, non recte, neque ad disertissimi Poëtæ Genium.

De geminis Lacoontis filiis in Vergiliano illo anguium totidem improbo atque inexplicabili nexu satagentibus laborantibusque:

——— *Neuter auxilio sibi,*
Uterque fratri transtulit pias vices.]

Ita Editiones Gallicanæ. Mihi tamen, nescio quo pacto, Antverpiensis scripturæ interpunctio arridet impensius, ea ipsa inquam, quam Clarissimi Sambuci Bibliothecæ debemus, in qua ita hæc distincta observavimus jam olim:

——— *Neuter auxilio sibi,*
Uterque fratri, transtulit pietas vices.

Tentant in armis se duces, cen ubi solet
Nudo remissus Thessali quadrupes jugo
Cervicem, & altas quatere ad excursum jubas.]

Placet scriptura libri veteris, in quo diserte calamo exaratum legebatur:

Tentant in armis se duces, seu solet ubi.

Neque istud satis, nisi versus item proximus in pristinum tandem decorem me porro conjectore reponatur hoc modo:

Nodo remissus Thessali quadrupes jugi
Cervicem, &c.

Nam & hæc quoque correctio à nobis erat; verum antevortit nescio quis, qui camp.e in rationum suarum Tabulas referre sustinuit non ita pridem, expensi, haud excepti, inquio, *oblitus Juris humani.*

——— *Hic graves alvus mero*
Obtruncat, & continuat in mortem ultimam
Somnos.]

Sic & paullo prius cap. 79. *Et dubitavi, an utrumque trajicerem gladio, somnumque morti jungerem.* Manu tamen in Petroniana Trojæ Halosi, *Noctem*, legi. Nam, quanti obsecro est illud, *Mortem ultimam?* An vero mors ulla (naturalis inquio) homini evenire possit, quæ ultima non sit?

Cap. XC. *Timui ego, ne me Poëtam vocarent.*] Ita enim malo, quam (quod omnes usque adhuc Editiones insedit) *Vocaret* legere, ut ad Eumolpi Lapidatores referatur, non ad Eumolpum ipsum, eo quod in comitatu ejus Encolpium vidissent antea, ex persuasione Parœmiæ illius conjecturam ducentes, qua vulgo dictitare consuevimus, *Aves concolores una fere volitare scilicet.*

Rogo inquam, quid tibi vis cum isto morbo? Minus quam duabus horis mecum moraris, & sæpius Poetice, quam humane, loquutus es] *Humane* & *Poetice* opponit. Facete, ad exemplum opinor sententiæ illius Horatianæ:

Surge, & inhumanæ senium depone Camœnæ.

Qui locus, quantus est, huic Petroniano explicando mirabiliter facit. Vide Notulas nostras in bifor mem Poëtam illum Venusinum. Habes ibidem:

Imo quoties Theatrum, ut recitem aliquid, intravi, hac me adventitia excipere frequentia solet] Rescribe: *Hac me adventitia, &c.* Argute. Etenim ad *Cœnæ* præbitionem quæsita allusio, quæ *Adventoria* Martiali, Plauto *Viatica* indigitatur, & persistit in Metaphora semel instituta Eumolpus subjectans porro è vestigio: *Cæterum ne & tecum quoque habeam rixandum, toto die me ab hoc cibo abstinebo.*

CAPUT XXIV.

Illustramentum Historiæ Petronianæ. De Linteis, *ac* Strigilibus balneariis *cum cura & fide dissertum.* Tergeri, Fricari, *item* Destringi, *peculiaria istic rebus vocabula.* Gyton quid Alcylto? *De* Gutto, *atque* Ampulla *nonnihil. Vestimentis asservandis cautio cujusmodi in balneis publicis adhiberi solita antiquitus.* Capere experimentum. *Obscurioris argumenti declaratio. Hominum quorundam importunitas, nulla, aut loci, aut temporis, habita ratione, frequentes, imo assiduas, alienis auribus Poematum suorum recitatione argutias, hoc est, molestias exhibentium. Idonea ejusce rei exempla ab Horatio, & Martiali. Ambigua alterius loci interpolatio.*

Cap.

Cap. XCI. *Video Gytona cum linteis & strigilibus parieti applicitum, tristem confusumque. Scires non libenter servire*] Scilicet Ascylto. Ergo in balneo erat Gyton, quum hæc acciderent; unde statim ab Eucolpio extractus, atque inde in hospitium porro, interim dum carminum suorum recitationi intentus Eumolpus, corporis vero lavationi Ascyltus dans operam, non notat sibi fugitivam fratris harpacitatem. Quæ mox caussa etiam fuisse videtur, cur ostreosus ille palam vestimentis circumductus magna clamoris indignatione reflagitatum puerum vestigiis fuerit persequutus: cujus dilapsu ac perfugio tantam porro jacturam fecisset miser, quam æquiore animo tamen laturus videbatur, siquidem pro veste modo investem sibi pullum recipere contingeret. Facit huc locus Juvenalis Satyræ III. vers. 262.

——— *Et sonat unctis*
Strigilibus, pleno componit lintea gutto.

Item Persii Flacci Sat. V. vers. 126.

I, Puer, & strigiles Crispini ad balnea defer.

Denique Epigrammatarii illud:

Lintea ferret Apro vacuus quum vernula nuper,
Et supra togulam lusca sederet anus.

Illustris enim *Strigilium, Linteorumque*, ad desquammandum, fricandum, extaniandum, purgandumque corpus, in balneis usus temporibus illis, haud paullo illustrior futurus tamen Pliniani hujus loci commonstratione, libro III. Ep. V. de Plinio avunculo: *Secessu solum balinei tempus studiis eximebatur. Cum dico balinei, de interioribus* (id est, quæ in secreto sine arbitris fieri solent) *loquor. Nam dum destringitur, tergiturque, audiebat aliquid, aut dictabat.* Ubi diserte rem utramque sic quasi indice digito designari videmus. *Destringitur* enim ad *Strigilum* (unde & etymon nomini) *frictionem; Tergitur* vero ad *Lintea*, & sudariorum post balnea abstersionem referundum. Adde, fidei caussa, ex magni illius Turneb. Adversar. lib. 26. cap. 20. *Apud Senecam lib. 21. Epist. 13. Elegantissime, Destringere, est sudorem strigilibus siccare & detergere. Ut (inquit) sudorem, quem moverunt potionibus crebris & ferventibus, subinde destringant. Et apud Plinium lib. 34. cap. 8. Se destringentem, est* Ἀποξυόμενος, *qui strigilibus se defricat, & sudorem sordesque deterget.* Et hactenus quidem ille. Nunc ad Gytona invite atque ingratiis (quæ quidem somnia de nihilo sibi fingit Eucolpius) hero suo servientem remigremus denuo: qui utrique utique huic ministerio ab Ascylto (cui etiam pro culcitella erat, omnibus & horis & locis officium faciundo suum) præfectus fuisse à nobis existimatur, quo videlicet lavanti domino præsto esse posset, *pleno gutto* (id quod ex Juvenali docuimus supra) hoc est, ampulla, vase olearióne, an aquario potius, ad abluendas infusione sordes; *linteis componendis, strigilibusque*, ad detergendum delicatissimum sudorem prompte parateque, quum usus posceret, *expediendis*. simul, uti malas balneariorum furunculorum sinistras vestimentis herilibus (quomodo anus illa Martialis, quam *Cinnama in Togula præsidentem* induximus prius) curiosa observatione prohibitum iret ac defensum. Quæ tamen omnia, perfidia ejusdem & transfugio maxime, Ascylto contraria, ac præter omnem exspectationem etiam flagitiose evenerant. Sequitur in Petronio.

Itaque ut experimentum oculorum caperem, &c.] Eadem loquendi ratione non indelectatus Plinius: sed & Seneca Remed. fortuit. *Ægroto. venit tempus, quo experimentum mei caperem.* Habes deinceps ex ordine Petroniano:

Convertit ille solutum gaudio vultum. &, *Miserere, inquit, Frater: ubi arma non sunt, libere loquor*] Blanda & amatoria præteriti metus simulatio. Hoc enim dicit Gyton, se tandem sine cura ac corde libero contra consistere, cominusque & ex propinquo magis Eucolpium compellare audere, quoniam inermem eum ac sine telo obviam occessisse videt sibi, quem armatum ac districto gladio ferocem pueriliter nimis expaverat antea. Vel referundum certe ad delenimenta illa satisfactionis Gytonicæ, quam hoc capite habituri, idque verius puto; cæterum rem vide: *Equidem fateor, & præ me fero, quum duos armatos viderem, ad fortiorem confugi.* Ut significet Gyton, se jam primum denique, remoto armorum metu, atque Ascylto maxime, fidem amoremque suum adversus Eucolpium libere atque ex animo depromere audere scilicet: quem præsente, & (quæ ratio maxima) armato Ascylto, nimis hercule præter animi sui sententiam dissimulare fuerat coactus, seque in fidem ejusce patroni tradere, quem minime voluisset, præsertim fortioris. *Delitiæ pueri.*

Relictoque Eumolpo (nam in balneo carmen recitabat) per tenebrosum, &c.] Adverte mirificam observationem decori in homine *nimis* Poëta, & quem ita totum recitandi cacoëthes, vel morbus potius, penissime occupatum tenet, ut nullo non & loco & tempore hominum auribus molestias argutiasque, vel ad fastidium usque, ne languorem dicam, versuum suorum prælectione exhibeat. Quod genus etiam à Flacco urbanissime perstrictum lib. I. Sat. IV. vers. 73.

Non recito cuiquam nisi amicis, idque coactus:
Non ubivis, coramve quibuslibet. In medio qui
Scripta foro recitent, sunt multi, quique lavantes.
Suave locus voci resonat conclusus; inanes
Hoc juvat, haud illud quærentes, num sine sensu,
Tempore num faciant alieno.

Lavantes, inquit, hoc est, in balneo ac circa solium sedentibus carmina sua vel ingratiis ad nauseam usque ingerentes, ad exemplum credo Eumolpi Petroniani, cui etiam *in vicinia mortis, lethique modo non limine in ipso* carmen facere vacabat, sicuti narrabitur postea: item Ligurini illius, de quo apud Martialem meum festiva mentio lib. 3. Epigram. 44. Ejus tibi hic etiam gustum aliquantum dabo.

Et stanti legis, & legis sedenti;
Currenti legis, & legis cacanti:

In thermas fugio, sonas ad aurem:
Piscinam peto, non licet natare:
Ad cœnam propero, tenes euntem:
Ad cœnam venio, fugas sedentem:
Lassus dormio, suscitas jacentem, &c.

Vide præterea, mi Lector, ea, quæ ad superiorem Horatii locum suo in loco adnotavimus. Petronius porro:

Invado pectus amplexibus, & persusum os lacrymis vultu meo contero.] Quid si vero nobiscum legas? *Contergo*, tametsi cum recepta lectione faciat locus superior, quem retro habes cap. XXIV. de uno exoletorum omnium insulsissimo Embasicœta: *Transituque ad comitem meum* (scilicet Ascyl um) *facto, clunibus eum basiisque distrivit.* Nec non venustissimus ille Venerum omnium ac Leporum pater Aristænetus in Epistolis suis vere Eroticis l. I. Ep. CXVI. Τοι γὰρ ἐν ἐκβακχευθεῖσα τῷ ἔρωτι, ἀσκάλμοι τι πρὸς ἑαυτὴν τω αὐχένα, καὶ πεφίληκεν ἔτω προσφῦσα μανικῶς, ὥστε μόλις ἀποσπᾶσαι τὰ χείλη, καὶ κατέτριψέ μου τὸ στόμα.

JANI DOUSÆ NORDOVICIS
PRO
SATYRICO PETRONII ARBITRI,
Viri Consularis, Præcidaneorum

LIBER SECUNDUS.

CAPUT I.

Draucos, *hoc est, grandioris peculii homines, in balneis publicis communium pariter lavantium plausu exceptari solitos, & Petronii & Martialis indiciis patefactum: eadem alter ejusdem Epigrammatarii locus per caussam explicavit. Lucilii versus tentati; correctusque Arbiter.*

ET nuptiis & prætextatis verbis usurus hoc Capite, veniam hercule (*Prudenter simul, ut puto, ac pudenter*) antea prætabor mihi: Socratemque imitatus, *in re mollicula & parum severa*, caput operire insistam, Arbitri nostri arbitratu maxime, ita scriptitantis

Cap. XCII. *Illum autem frequentia ingens circumvenit cum plausu & admiratione timidissima, &c.*] Ascyltum refert plausu & admiratione secundissima à favente undique circumstantium corona exceptum, quos commendata supellectilis ejus bonitas ad gravissimum sibi spectaculum (Romane loqui me scito) in rem præsentem porro frequentesque ac conglobatos exciverat, nemine non Votorum conceptione tacita, hoc est, timidissimo murmure (quæ illius sæculi mollities fuit) rutabulum istiusmodi in postliminium suum oculis devorantibus muliebriter exoptante, frustra: quandoquidem non nisi in Equestribus sedere solitus Ascyltos, omnes porro à se admissarios spernere ac segregare quam longissime: neque quenquam tanta fortuna dignum judicare, præter Equitem Romanum istum, Ordinis sui dehonestamentum; qui eumpse veste dispoliatum, tunicaque & pallio circumductum, simulque improbissima clamoris indignatione Gytona flagitantem miseratus, suis sibi ipse exuviis nudum destitutum circumdedit; atque in penates, imo in cubile transtulit suum, credo, ne diutius sine integumento circa balneas expalliatus erraret miser, homo Equestri tantum culcitella dignus, quippe à peculio ac penitibus ita basilice opipareque instructus, ut non cum sui sæculi Draucis modo, sed & cum Hercule illo Goropiano de vasorum lucuientitate in ambiguum certamen descendere posset. Atque hinc, veluti de plano, cuivis illustre jam tandem factum confido, in quam sententiam à Celtibero Poeta scriptum fuerit:

Audieris in quo, Flacce, balneo plausum,
Marbonis illic esse mentulam scito.

Neque aliunde, quam ex hocce Arbitri loco versuum istorum explicationem commodius peti posse existimo, mire alioqui frigentium. Quanquam quisnam adeo in Re Antiquaria hospes, obsecro, ut nesciat, Equites istiusmodi sessorem pati solitos, hocque morbo usque ad infamiam laborantes, Magiris, vel *Salus* potius domesticis non contentos, emissarios insuper habuisse, qui impensa mercede ostreosos undique, ac bene vasatos conquirerent sibi, ad se è vestigio domum perducendos suam; quo videlicet fortuna tam magna soli porro, ac sine æmulo, potirentur. Atque is delectus, eaque census in balineis publicis exigebatur

batur potissimum, ubi loturos omnes, quasi venales, inspectare, palamque ac cominus, & veluti oculato die pretium pro virtute, atque *ad mensuram inguinum* (uti apud Juvenalem est) unicuique facere erat copia. Probo ex Seneca lib. I. Natural. Quæst. *de diverse nescio quo obscœnitatis usque in Scenam producta*, & *per utramque cavernam* (id quod Ausonius ait) *moli consueto*. Sic enim inibi: *In omnibus quidem balneis agebat ille delectum, & aperta mensura legebat viros.* Et reliqua, quæ sequuntur. Etenim pudet ac piget adscribere. Quod vero subdit Arbiter:

Habebat enim inguinum pondus tam grande, &c.] cum illa Martialis loquutione germanitus consentit, qua ait lib. 7. Epigr. 35.

Sed meus, (ut de me taceam) Lecania, servus
Judæum nulla sub cute pondus habet.

Ubi curnam *Judæum pondus* dicat, in controversiam vocari posse video, nec quicquam à Domitio auxilii; qui *Inguina Judæa, id est, circumcisa & aperta, (ut Judæus est)* Epitixetum istud Ponderis interpretatur, quasi intellexerit Martialis, *Servum suum Judaica superstitioni addictum: ideoque quamvis ex gentis illius lege præputiis circumcisis, sine scorteo tamen subligaculo, multo minus theca aliqua (quam fibulam appellitabant) ahenea munitum palam atque in publico lavari.* Seu cum *Gutto* potius, & *Linteo* ad herilem sudorem destringendum extergendumque, *Strigilesque* (uti docuimus) expediendos domino coram lavanti adsistere, media etiam parte corporis nuda. Neque enim aliam sententiam ullam commodiorem ex ipsius verbis elicere possum. Utut est, *solennis insanit Domitius*, & quidem solens. Non enim hoc vult Poeta noster: sed *Judæum pondus* vocat fallissime partem eam, qua viri sumus, non quidem *testa Samia circumcisam*, tanquam hominis recutiti, & cui Sabbatarium in morem decorticata fuerit pellicula illa verendorum scilicet; verum glandem potius præputio suo vi tentiginis retectam, suaque sponte magis, quam Judaicæ circumcisionis adminiculo denudatam, unde & vocabuli *Verpæ* originatio deducta: & τὸ *Verpus*, nunc contumeliose pro Apella, id est, curto ac recutito Judæo: nunc vicissatim pro eo, cui αἰδοῖον ἀπεψωλημένον, καὶ ἐντεταμένον, quasi tu λακεδαιμον dicas, usurpatum antiquitus, eadem nimirum ratione, qua apud Catullum Lesbia

Glubit magnanimos Remi nepotes.

Quaque Pœnum illum Plautinum in Fabula sibi cognomine, inter alia Militaria opprobramenta, *Deglupta* quoque *Mana* cognomento insigniri videmus. Quo etiam ψωλὸς & ἀπεψωλημένος Aristophanis; tum delicatissimi illi Lucilii versus pertinere judicandi, à Junio nostro apud Marcellum restituti primitus ad hanc faciem:

Cum poclo bibo eodem, amplector labra, labellas
Fictrices compono, hoc est, tum (lego, *cum*)
ψωλοκοπῶμαι.

Malim tamen, ita ut antea legebatur, priorem partem relinquere, hujuscemodi interpunctione scilicet:

Cum poclo bibo eodem, amplector, labra labellis
Fingens, (sorte figens) compono, hoc est, cum ψωλοκοπῶμαι.

Idque haud paullo simplicius, ut novissimum O, τῶ *Compono* dico, in numerorum dimensione nullum exteratur. Cæterum deinceps, quo loco in Petronio legitur,

Itaque statim invenit auxilium. nescio quis enim Eques Romanus, ut aiebat, infamis, &c.] Ecquis vero homo tam matula, qui hic statim, *Aiebant*, rescribendum non videat: uti subaudiatur, *Vulgo, atque in turba scilicet.* Neque enim ad Hellerismum illum Catullianum apte satis accommodari posse opinor, quo idem in Phaseli usus dedicatione,

Ait fuisse navium celerrimus.

CAPUT II.

Officium Petronio factum in nova, imo vero antiqua, τῶ Officiosi enarratione. Vestimentorum in balneis depositorum custodia cujusmodi hominum fidei delegata antiquitus. Notores eam quoque in rem cautionis loco dari atque adhiberi solitos. Ei generi fulcimentum, fidei caussa, à Seneca petitum, atque impetratum: Junii, tum Rhenani conjecturis (tam hoc, quam in voce Juratores *apud eundem Senecam) in perpetuum porro explosis, atque ejuratis denique.*

Cap. XCII. *At ego ne mea quidem vestimenta ab officioso recepissem, nisi Notorem dedissem, &c.*] *Officiolum* qua notione hoc in loco accipi velit, necdum satis etiam liquere mihi pronuncio lubens, nisi hillas abs se cæcas forsasse significat ei, apud quem, tantisper dum lavatur, vestimenta sua deposuerat Eumolpus. Hoc enim cognomentum, paullo ante Petronii ætatem, primitus impudicis atque infortari solitis inditum qui nescit, is certe Senecæ Patris Controversias vel nullus legisse; vel, si oblitus, legisse quasi per nebulam modo, caliginemque mentis potius, quam corporis luminibus infestam habuisse videtur. Loquitur autem de Aterio Declamatore libro earundem Controversiarum IV. hisce verbis: *Memini illum (quum Libertinum reum defenderet, cui objiciebatur quod patroni concubinus fuisset) dixisse: Impudicitia in ingenuo crimen est, in servo necessitas, in liberto officium. Res in jocos abiit: Non facis mihi officium; &, Multum ille, vel hic in officiis versatur. Ex eo Impudici, & obsceni aliquamdiu Officiosi vocitati sunt.* Cæterum hoc verisimile non est: videorque potius eam in partem assentationem flectere debere, ut *Servum Capsarium* hic notari existimem, penes quem erat vestimentorum custodia, eorum videlicet, qui in balneis publicis calida macerabant sese; quo elixi potius, quam assi suaviores existerent scilicet. At hoc ipsum haud

 sine

ſine mercedula, inquiet aliquis. Fateor; atque ideo tenuioris notæ homines vernam ad pedes, vel vetulam certe aliquam peculiarem ſecum ductabant: quibus ejus rei cura potiſſima incumbebat, operam obſervationi ut darent, ne quis rurſum gravior aut propenſior, quam adveniſſet, domum e balineo ſe receptaret, Corniculæ illius Æſopicæ in morem, furtivis lavantium plumis haud decore exornatus, fures balnearii ut conſuevere.

Lintea ferret Apro vacuus quum vernula nuper,
Et ſupra togulam luſca ſederet anus.

Quo magis demiror, Eumolpum iſtum non Coracem mercenarium ſuum huic negotio præfuiſſe. verum is fortaſſe, quum hæc fierent, alio quopiam ablegatus fuerat antea. niſi eumſe autumemus tamen in ſtrigilibus, linteis, atque olei ſtilla, hero, ſeu potius conductori ſuo, ſubminiſtrandis deditum atque occupatum fuiſſe, quod non arbitror. & paret ex ſequentibus, Eumolpum ſolum poſtea ſine aſſecla aliquo, aut pediſſequo, ad hoſpitium Eucolpii, cui cœnulam condixerat, plena ſe demum nocte recepiſſe, quoniam ob importunam recitationem de balneo, tanquam de theatro, ejectus fuiſſet. Unde & nobis inſuper, quorſum lavatio iſta pertinuerit, clare ac perſpicue dilucet, nimirum ad morem illum tam Græcienſibus, quam Italicis hominibus, frequentatum, quo non niſi munditer prius eloti ac lixati probe ad cœnas itare condidicerant, jam inde ab antiquo. Quod vero addiderat Eumolpus, *Niſi notorem dediſſem*, nihil potuit feſtivius: ſignificatque, omnes jampridem ſeſe furum balneariorum mores experimentis certiſſimis proviſos probe antea atque exploratos habuiſſe. ac propterea de veſtimentis ſuis ſolicitum, priuſquam ea ipſa exuta *officioſo* illi aſſervanda concrederet, cautionem iſtam conſulto adhibuiſſe, ut *Notorem* depoſito apponeret ſuo: hoc eſt, præſentium aliquem teſtem, & quidem oculatum ut faceret, qui porro ſeſe poſtea (ſiquidem uſus veniret) & Eumolpum res ſuas vindicantem probe cognitum habere aſſeveraret: eidemque, quantum pote, ſuffragio ſuo adverſus veſtirapos omnes, tricones nempe, atque inficiatores lentiſſimos, in partem præſto foret illico; convinceretque cauſſa utique liberali, Eumolpi eſſe ſpolia, quæ Harpax ille balnearius poſſideret. Hoc adeo genus hominum *Notores* dicebantur. cui rei firmandæ *Notorem* quoque à me Senecam Philoſophum dabo; ita in Ludo de morte Claudiana, ex ejuſdem conclamati perſona Herculis Fidem appellitantis, jocoſe & lepide cavillantem: *Ego te, fortiſſime Deorum Hercules, ſperavi mihi adfuturum apud alios; & ſi quis à me Notorem petiſſet, te ſui nominaturus, qui me optime noſti.* Quid igitur? vincone jam argumentis *Notorem* retinendum in Seneca? neque Junium noſtrum audiendum, qui Petroniani *Notore* deſtitutus, ac ſingulari vocabulo non contentus binas ex una nobis dictiones exſculpſit, in quas, ſi in alias ulias, Plautinum illud conveniat penitiſſime: *Nec pes, nec caput.* Sic enim vult legi: *Et ſi quis à me noto rem petiſſet, &c.* Deſcenſurus alioqui (id quod ipſus de ſe fatetur) in multo abſurdiorem Rhenani ſententiam: & cum eodem quamvis audacter auxilium etiam à Græcis petiturus hujuſmodi: *Et ſi quis ἀμύντορα petiſſet, &c.* Nodum in ſcirpo. Quanquam utriuſque Manibus ignoſcendum, qui abs ſe porro *Juratores* exigi vetuere: quos una cum *Notoribus*, quos dixi, ab eodem Senecæ Ludo excluſiſſimos fecerunt: ἀντὶ τῦ *Juratores* caſtigationem multo inſcitiſſimam, ac pariſſimam priori illi, quam poſuimus modo, à ſe ſubſtituere auſi ad hoc exemplum: *Quis unquam ab Hiſtorico jurato res exegit?* Nec ſatis, acceſſit etiam tertius, qui, neſcio quo jure (more tamen Correctoribus noſtris non inſolito; qui, ſi quid ignorant, ſtatim de vicino mutuantur) *Jure auctores*, in Seneca ſcriptitandum pronunciavit, quaſi vero *Juratores* omni Romanæ Civitatis jure expertes, imo extra numerum Quiritibus illis fuerint. Vides, Plautinæ Latinitatis inſcitia ſcriptoribus priſcis quantum detrahat gratiæ: quantum denique emendandi rationi nova hæc, qua vulgo uti conſuemus, Hypercritici acuminis inſolentia: quicquid auribus noſtris minus familiare objicitur, ſtatim extra Romanam Decuriam exigentes, quaſi aut Barbarum, aut exoletum, ut nunc quidem Antiquitati facimus nomina. Neque pol advortimus, nobis id ipſis vitium hærere, cujus alios inſimulamus: imperitiamque ac ſordes noſtras cauſſam eſſe, quo minus munditias illas germanas, ac meras Latinæ linguæ Veneres (quibus architectus Plautus) ſagaciter odorari ac perſentiſcere valeamus. Nam niſi à Plautinæ Scenæ facetiis ac feſtivitatibus homines, quos dixi, manum ſic quaſi jurati abſtinuiſſent, nunquam ædepol ita madida memoria, adeoque ſub'eſto judicio fuiſſent, ut non meminiſſent *Juratores* hoſce, pro *Juratis teſtibus* accipi oportere: quos *Sacramento adigi*, ſolenne etiam hodie.

CAPUT III.

Emaculatus Arbiter. Idem enarratus. Exhibita veteris libri ſcriptura. Formoſis olim pueris Tonſorium quoque miniſterium ab heris impoſitum, ex Petronii, & Martialis auctoritatibus fides facta. Pavoris *proprietas excuſſa. Mendum exſtirpatum.* Coctores, *pro* Cocis. Mulcare *à* Multare *diverſum.* Conſidit, *pro* Conſedit *repoſitum. Petroniana metaphora illuſtrata à Plauto.* Rixa, *ex definitione Juvenalis. Unius, alterius loci de Manuſcripti Codicis ſententia reſtitutio.* Scrutatores.

Cap. XCII. *Tanto magis impedit inguina, quam ingenia fricare.*] Elegans in re turpicula παρήχησις, ſi tamen *Expedit*, pro *Impedit* reſcribatur. Enimvero hocce coliculi genus frictionibus vel ad ruptionis periculum uſque grandiri ajunt, qui ſciunt, eo impenſius,

sius, siquidem tractati 'x accedat. scin', cujusmodi? haud dico amplius.

Cap. XCIII. *Ales Phasiacis petita Colchis,*
Atque Afra volucres placent palato,
Quod non sunt faciles, &c.]

Hoc est, facili, vili, seu minuto pretio parabiles: eodemque plane sensu, quo Horatius ipse de se prædicat, lib. I. Sat. II. vers. 119.

——— *Namque parabilem amo Venerem, facilemque.*

Ex persona pathicissimi Gytonis. sequitur.

Cap. XCIV. *Ego, si te non invenissem, periturus per præcipitia fui.*] Ita in Gallicanis Editionibus. at in manuscripto, quod mihi oculis usurpare contigit, *Periturus præcipitia fui*, diserte exaratum legere memini jam olim.

Rudis enim novacula, & in hoc retusa, ut pueris discentibus audaciam tonsoris daret, instruxerat thecam.] Mollitiem sæculi illius perditissimi considera. Homines enim elegantes haud contenti olim Catamitis ad pocula, calonibus ad Lecticam forma & patientia conspicuis, ex lubidine sua ad omne ludibrium ac flagitium impunissime abuti, etiam Tonsores insuper in ministeriis, imo in delitiis habebant. quorum frequenti opera non in tondenda coma, pilisque vellendis modo, aut barba rasitanda, æquandisque simul atque expungendis genis, sed vero & pygiacis sacris Cinædice, ne nefarie dicam, de nocte administrandis utebantur. Cæterum, quoniam *mortalium nemo* (ut in Proverbio est) *artifex nascitur*, antequam artis experimentum caperent, collumque novaculæ submitterent, strictim, aut per pectinem attondendi, impuratos istos veteranis tonsoribus in magisterium prius ac disciplinam tradebant; qui eosdem & præceptis suis, & quotidiano operæ ejus usu exercitatos porro, idoneosque in posterum redderent herili occipitio radundo. videlicet, ne quid per imperitiam (ut solet) titubarent, *tanquam virum tonderent*. Martialis lib. VIII.

Tonsorem puerum, sed arte talem,
Qualis nec Thalamus (Lipsianam correctionem sequimur) *fuit Neronis* (malim *Neroni*)
Drusorum cui contigere barba, &c.

Proinde, quum res ea a periculo non abesset, Tyrocinium artis acie novacularum retusa auspicabantur, (id cum ex hocce Petronii loco, tum vero ex sequentibus manifesto docemur) quo videlicet audaciores redderentur: nec ad strictum ferramenti mucronem, animo non minus, quam corpore effeminati (pueriliter, an muliebriter dicam?) de nihilo expavescerent. Unde non inscite ex argumento subtexitur porro:

Itaque nec mercenarius ad raptum ferramentum expaverat, nec Eumolpus interpellaverat mortem mimicam.] Proprie *Expaverat*. *Pavor* enim (ut quidem Fronto interpretatur) *puerilis est*. Sic Horatius I. lib. od. XXXVII. vers. 21. de Cleopatra virilis audaciæ Heroina disserens:

——— *Quæ generosius*
Perire quærens, nec muliebriter
Expavit ensem, &c.

Item Suetonius de muliebris ignaviæ Imperatore Claudio, *Quasdam insidias temere delatas adeo expavit, ut deponere Imperium tentaverit.*

Cap. XCV. *Fit concursus familiæ, hospitumque ebriorum frequentia.*] Rescribo, *Hospitum ebriorum;* commate, copulaque inductis, aberratque eadem etiam à MS. ut *Frequentia* auferendi casu accipiatur.

Interim coctores, insulariique mulcant exclusum] *Coctores*, coquos interpretor, ac pro eo hominum genere, qui (ut noster fabulatur Comicus) *non machæra ad Legionem, sed vero veru in culina acres bellatores cluunt*. Etiam *Mulcant* (unde *Mulciberi* quoque appellationem derivant Grammatici) significantissime usurpavit: uti idem Comicus sæpe, item Livius, Tacitus, denique ipsusmet infra: cap. 134. *Et harundinem ab ostio rapuit, iterumque nihil respondentem mulcavit.* Quod propterea vitium est ponere, ne quis verbum istud cum *Mulctare* confundere de communi porro sententia insistat. Habes

Cap. XCVI. *Et ille flens quidem consedit in lecto.*] *Lectum* habebat V. C. unde fit, legendum ut suspicer. sed suspicer tantum, haud certa inquam, verum arbitraria sententia potius: *Consedit in lectum*, præteritum istud verbi perfectum non à *Consideo*, verum à *Consido* deflectens. Idem eodem:

Injuriamque Eumolpi, advocationemque commendabam, & veluti quodam cibo me replebam.] Sæpe est apud Plautum, *Istuc mihi cibus est, quod fabulare.* Item: *Qui pro cibo habeas te verberarier* & alia talia. Sequitur:

A duobus lecticariis in mediam rixam perfertur.] Proprie, ac signate *Rixam* usurpat; siquidem *Rixa* est, ex Satyrica illa Juvenalis definitione.

——— *Ubi tu pulsas, ego vapulo tantum.*

Quod tamen non ex mea, sed ipsius persona dictum postulo. Nihil enim est tanti. Sequitur subinde:

Contubernalis mea mihi fastum facit. Ita, si me amas, maledic illam versibus, ut habeat pudorem.] Nota verbum *Male dicere*, cum accusandi casu conjunctum. cui respondet *Bene dicere*, eidem casui à Tibullo copulatum versu illo:

Sed bene Messallam sua quisque ad pocula dicat.

Cap. XCVII. *Intrat stabulum præco cum servo publico, aliaque sane modica frequentia.*] Concinnior sane veteris libri lectio, quæ negationem interpositam ostendit, hoc modo: *Aliaque sane non modica frequentia.*

Extentus infra grabatum scrutantium eluderet manus.] Huc refer *Scrutatorum* nomen apud Tranquillum in Claudio.

Publicus vero servus insertans commissuris secures, claustrorum infirmitatem laxavit] *Firmitatem* erat in Chirographo, idque haud paulo opportunius ad sententiæ concinnitatem facere nobis visum.

CA-

CAPUT IV.

De Pertica ostiarii, *sive* harundine *foribus præfigi solita, quadam moneta non protrita. indidemque Propertiani loci obscuritas in partem discussa, atque illustrata.* Ritum bene sternutantibus dicendi, *solennem nobis etiamnum hodie, multo vetustiorem esse, quam vulgo existimetur: neque aliunde, quam à religiosa illa Gentilium consuetudine natum primitus, propagatumque in hæc tempora. Id superstitibus tam Plinianis, quam Petronianis, testimoniis liquidissime demonstratum.*

Cap. XCVIII. *At non servus publicus tam languide agit, sed raptam cauponi harundinem subter lectum mittit, omniaque etiam foramina parietum scrutatur.*] Harundinem ostio appensam affixamque intellige; de qua planius idem intra quoque cap. 134. *Et harundinem ab ostio rapuit, iterumque nihil respondentem mulctavit; ac nisi primo ictu harundo quassata verberantis impetum minuisset, forsitan etiam brachia mea, caputque fregisset.* Ea *Virga* appellatur Senecæ, Ianitoris, sive ostiarii gestamen lib. II. de Tranquillitate vitæ: *Ille pusilli animi est, qui sibi placet, quod hostiario libere respondit, & virgam ejus fregit.* Vide, quæ cultissimo Poetarum Tibullo in Præcidaneis nostris imputavimus nuper. Neque aliovorsum Propertianum illud attinere facile ipsius persuaserim mihi, quod libro IV. ex persona Cynthiæ defunctæ Poetæ amatori objectum legitur:

Nec crepuit fissa me propter arundine custos,
Læsit & objectum tegula curta caput.

Dum hæc ego jam credenti persuadeo, Gyton, collectione spiritus plenus, continuo ita sternutavit, ut grabatum concuteret. Ad quem motum Eumolpus conversus, Salvere Gytona jubet.] Unde disertissime apparet, etiam hunc in usu antiquitus fuisse morem, ut *sternutantibus*, si qui in re præsenti forent, bene comprecarentur, ac salutem subinde ingererent, conceptissima illa voti formula dicentes, *Salve*. Qui ritus à Paganis ac Gentilibus illis ad nos, qui Christiani cluimus, devolutus, & quasi per continuas successorum manus traditus porro, usque in hunc etiam diem sanctissime simul, ac religiosissime custoditur. Argumento est solenne illud, quo vulgo *sternutantes* afficere consuevimus, bene ominatis verbis vernaculam phrasim usurpantes: *De Heere wil u zegenen.* quasi si Latine dicas: *Servet, aut sospitet, te Deus.* quod quid quæso aliud fuerit, quam *Salutatio* ista priscorum: *Servare* enim, item *Salvere*, germana inter se, ne dicam pæne gemella. utrunque *in Deo* positum, salutis omnis ac conservationis auctore. Unde & ab Arnobio verissime juxta, ac augustissime *Sospitatoris* cognomento insignitus. Neque vero sublestæ illorum fidei fides habenda, qui Precationis illius gloriam priscis illis Latinis adimentes, eam in nuperos ac novitios auctores transtulerunt; antiqui moris inscitia maxime. quibus propterea errationem istam, ut cætera quoque, haud gravatim condonamus. tantum pervicaces esse desinant, amentque condiscere aliquando, quod nesciunt. quo in numero etiam Plinianum illud esse comperient, ad hanc ipsam (quam dico) consuetudinem, si quod aliud, accommodatum cumprimis, è lib. XXVIII. cap. II. Histor. Natur. *Cur sternutamentis salutamur? Quod etiam Tiberium Cæsarem, tristissimum (ut constat) hominum, in vehiculo exegisse tradunt. Et aliqui nomine quoque consalutare, religiosius putant.* Hactenus ille. Nec abhorret à vero hujus item religionis (ne superstitionis dicam) ceremoniam in sternuente Gytone salutando adhibuisse callentissimum sane Eumolpum: eundemque nomine etiam suo caute consultoque ac meditate compellitasse scilicet; & quidem ad hoc exemplum: SALVE GYTON. Quod & ipsum consequa Petroniana narratio aperte ac palam indicare videtur, qua scribitur: *Salvere Gytona jubet, &c.*

CAPUT V.

Veteris cujusdam medicinæ observatio ad præsentis ævi consuetudinem accommodata. Copula inductio. Periphrasis zelotypiæ. Auxilium Petronio opportune latum: eademque tam Tibulliano quam Juvenalis loco,

Per caussam, lucis copia facta novæ.

Trium, quatuor mendorum purgatus Arbiter. Idem variis interpretamentis illustratus. Circumamictus somnio. *Iterum emendatus Satyricus noster.* Adducere laciniam. Constratum puppis, *quid?* Fulminatus. *Macula, quæ Patissonii Editionem infuscaverat, deleta, non sine nebulosioris loci declaratione.*

Cap. XCVIII. *Gyton longe blandior, quam ego, primum araneis oleo madentibus vulnus, quod in supercilio erat, coartavit.*] *Araneas*, pro textricibus ipsis, cave interpreteris hoc loco: potius est, ut Vescas earundem telas (quam *Vietam aranei vestem* indigitat Lucretius) Arbitrum intellexisse credamus. Et vero, quum recogito, eandem quoque & nos medicinam vulgo factitare consuemus, si quando digitulum forte, aliudve quod membrum temere (ut fit) atque imprudentes incidimus nobis.

Utinam me solum inimicus ignis hauriret, & utinam hibernum invaderet mare.] *Hibernum* placet, præ eo, quod in Parisiensi Editione legitur, *Hiberum*, tantum copula inducenda ante secundum, *Utinam.* neque aliter Patissonius.

Cap. XCIX. *Neque enim in amantium esse potestate furiosam æmulationem.*] Eleganter amentium potius, quam amantium, zelotypiam hacce circuitione describit, seu potius circumloquitur.

Ut scias, inquit Eumolpus, verum esse, quod dicis, ecce etiam osculo iram finio.] Ex prisca amoris post offensiunculas (ut solet) integrandi consuetudine. quo idem quoque respecturus postea cap. 109. *Et ne residua*

dua in animis etiam post jusjurandum ira remaneret, præterita aboleri osculis placet.

Haud mora, omnes consurgimus.] In Rogertiano Codice *Hac*, pro *Haud*, vitiabatur. cæterum quum copulam negativam flagitet sententia, labor, ut *Nec*, ex *Hac*, concinnandum harioler.

Cap. C. *Unus, & senex non erit gravis: etiam, quum voluerit aliquid sumere, opus anhelitu perdet.*] Placet legi, *Prodet*. neque id sine auctore sane, Editione inquam Lugdunensi, nec non MS. Codice toties à nobis laudato, quibus etiam sententiæ ipsius ratio astipulari videtur cumprimis. Senes enim (ut scimus) asthmatici, hoc est, anheli. Spiritus autem timide reducendus, tam in reddendo, quam recipiendo anhelitu, illud *reciprocando* volui dicere: præsertim si furti res fuat. Unde de semet cautissime multis magnisque experimentis hac quoque in parte firmus ac prudens cognitus Tibullus noster:

Nota Venus furtiva mihi est, ut lenis agatur
Spiritus, ut nec dent oscula rapta sonum

Aliter Juvenalis Satyra VI. quum scribit:

——— *Nec queritur, quod*
Et lateri parcas, nec, quantum jussit, anheles.

Ibi enim de obstinatione ac perseverantia in re voluptatum est sermo. hic vero de collectione spiritus tantum, quem, nisi intra pulmones penitissimos suspensum retro pertinaciter inhibeas, cum sonitu erumpere necesse sit, teque ipsum manifesta in noxia, veluti soricem, tuopte indicio deprehensum perire.

Hoc ut infra fiduciam posui, fraudavique animum diffidentem.] Quid si *Diffidentem* scribas? Sequitur:

Cepi somnum obruto tunicula capite mentiri.] *Obruto* non placet, & fortasse *Obnupto* legendum, hoc est, velato, obtectoque, antique.

Ergo me derisit?] Licæ sermo abruptus de injuria Eucolpii, tanquam absentis (quippe quem in navi, hoc est, in potestate sua esse nesciebat) apud Tryphænam cum justissima indignatione conquerentis. Et mox:

Et, si quis Deus manibus meis, inquit, Gytona imponeret, quam bene exsulem exciperet!] Scilicet me Triphænam: Recte ergo erit, *Exciperet*: nisi si quis *Acciperet* malit, ac Plautum sequi potius. Item mox:

Ego præcipue, quasi somnio quodam turbulento circumamictus, diu vocem collegi.] Loquutio vere Poetica, atque ad exemplum (uti apparet) illius Tibullianæ:

Et cum te fusco somnus velavit amictu,
Vanum nocturnis fallit imaginibus.

Atque hujuscemodi translationibus efferta fere omnia Poetarum volumina. Sequitur è vestigio:

Tremulisque manibus Eumolpi jam in soporem labentis laciniam duxi] Ambigo de lectionis veritate; eo magis, quod in Editione Lugdunensi asteriscus ad postremam vocem adpictus, & credo reponendum *Adduxi*, id est, vorsus me attraxi adprehensam laciniam, proprie, ac significanter.

Et, Hoc, inquit, placuerat tibi, ut super constratum navis occuparemus secretissimum locum, &c.] Sic item quoque eloquutus antea: *Ejusmodi vox super constratum puppis congemuit*. Videtur autem *Foros*, seu *Tabulata* potius intelligere. Unde *Constrata*, & *Contecta* naves dictæ scilicet.

Cap. CI. *Intremui post hoc fulmen attonitus.*] Eodem Metaphoræ genere usus fuerat & supra: *Fulminatus hac pronunciatione*. Sequitur deinceps:

Aliquando, inquam, totum me Fortuna vicisti.] *Aliquando*, pro *Tandem*: quomodo & Plautus Rudente: *Aliquando osculando, uxor, melius est pausam facere*. Item M. Tullius: *Collegi me aliquando*. Compluries tamen hæc duo in unum conjuncta, & quasi inter se conciliata reperias: puta, *Tandem aliquando*, vel, *Aliquando tandem*.

Quæ autem hic insidiæ sunt? inquit, aut quis nobis Hannibal navigat?] Emendabis de Lugdunensis Editionis sententia: *Aut quis nobiscum Hannibal navigat?* Videtur ad Punicam calliditatem Hannibalis allusum à Petronio: qua veteranus Imperator ille, *omnibus Pœnis Pœnior*, insidias thesauris suis furtim comparatas vaferrimo commento traditur elusisse, non quidem ex *Harpacum thesaurariorum* manibus elapsus modo, sed vero eos ipsos etiam probe atque ex animi sui sententia ultus oppido. Vitam vide, resque ejusdem gestas ac patratas, apud Plutarchum & Æmilium Probum.

CAPUT VI.

Petroniani exempli integratio. Alia explicata. Crura in orbem pandere, *ex Martiali meo interpretatum. Quatuor plus minus locorum restitutio, partim ex chirographa fide, partim ex conjectura.* Manus literalis.

Cap. CII. *Præterea illud miror, Eucolpi, tibi non succurrisse, unum nautam stationis perpetua interdiu noctisque jacere in scapha.*] Quis tam stipes, vel plumbeus, qui non videat rescribendum esse? *Interdiu noctuque, &c.*

Nam quod ad meum quidem comitatum attinet, nullum recuso periculum] Novo more dictum, vel perantiquo potius, pro societate, seu communione periculi mei cum vestro. Cicero: *Societas & Comitatus alicujus*. Item alibi: *Abstrahere se ex comitatu amplissimorum virorum*. Ibidem mox:

An tanquam eos, qui sternutare non soleamus, nec stertere? an quia hoc genus furti semel mihi feliciter cessit?] De Sternutamento Gytonis, cujus indicio proditus fuerat Eumolpo, subter grabatum absconditus, diximus antea ad cap. 98.

Age, nunquid & labra possumus tumore teterrimo implere?] In Chirographo exemplari hæc postrema transposita legebantur hunc in morem: *teterrimo implere tumore*? Et paulo post:

Nunquid & crura in orbem pandere? nunquid & talos ad terram deducere?] Poplites divaricatos, cruraque, Lunæ dividuæ in morem, sic veluti in cornua extrorsum sinuata intellige. infra *coëuntibus talis:* vitium Æthiopum genti (ad eos enim spectat hæc oratio) proprium ac genuinum. qui maximam fere partem diversas, seu displicatas habent suras, pravis & vitiosis talis subnixi. quo fit, ut cancros, sive etiam lacertos, in incessu imitari videantur. cujusmodi genus hominum *Valgos* Plauto indigitatos reperimus. Talem & Phœbum quendam omnibus Poëticis coloribus depictum proposuit Epigrammatarius nobis lib. 11.

Cum sint crura tibi, simulent quæ cornua Lunæ,
In Rhytio poteras, Phœbe, lavare pedes.

Rhytium enim vasis genus pandum, incurvum, ac simillimum cornui, unde & à nonnullis κέρας, hoc est, cornu vocitatum. Quod quidem Martialis Epigrammation loco huic explicando uniter uniceque comparatum videtur.

Audite, quid timenti succurrerit] Chirographæ membranæ manifesto *Dementi* repræsentabant: neque aliena mehercules ab hocce loco sententia, si quidem ad loquendi rationem popularibus nostris in consimilibus rebus usitatam respicere nos postulemus, qua vulgo dictitare soliti: *Segget, dat het u een dwaes gesegt heeft.* quum tamen diversum prorsus, & contra quam verba hæc sonant, intelligi volumus.

Cap. CIII. *Sequar ego, frontes notans inscriptione solerti, ut videamini stigmate esse puniti*] Puto restituendum, *Stigmate esse puncti.* neque aliter Cicero, *Notis compunctum*, pro Stigmatico usurpans. Sequitur exinde:

Ita eadem litera & suspicionem declinabunt quærentium, & vultus umbra supplici tegent] Quid si *supplicii* legamus?

Implevit Eumolpus frontes utriusque ingentibus literis, & notum Fugitivorum Epigramma per totam faciem liberali manu duxit] Epigramma, quod dicit, reperies intra, inter reliquias eas, quæ extra opusculi istius ordinem leguntur in lectissima illa Patissonii Editione, quam uni omnium eruditissimo Pithœo memores sane ac grati acceptam ferimus meritissimo. Cæterum commonendus Lector, exemplar manuscriptum hoc loco non *Liberali*, sed *Literali*, diserte adeo, ac sine litura ulla repræsentasse. neque aliter sane Petronium scripsisse, animus induci potest. *Literalis* ergo, ut *Virginalis*, *Verbalis*, alia apud unum Plautum infinita, ad eandem speciem conformata atque composita. Unde & *Literatus*, pro Inscripto, ac Stigmoso apud eundem Comicum, ad quod ipsum Arbiter etiam noster haud dissimulanter allusisse videri debet.

CAPUT VII.

Bini Petronii loci (quorum alter interpunctionis, alter superflua negationis vitio laborabat) opinione correcti. Facere sibi auspicium. Plagas imponere cuipiam. Mille hominum. Tutelæ navalis expiatio. Invicta Laconica juventutis ad flagellorum ictus sufferendos fortitudo. Facile, quod quisque vult credit. Alterius loci castigatio. Porticus Herculis, ubi gentium? Alterum exemplorum collatione Petroniana Historia lumen accensum.

Cap. CIII. *Non dissimulata nauseantis devotione ad ordinem tristitiæ redimus*] Emendo, *Nos dissimulata*, mecum faciunte sententia, ac receptam lectionem contumaciter repudiante. Legitur subinde.

Cap. CIV. *Videbatur mihi secundum quietem Priapus dicere: Encolpium, quem quæris, scito à me in navem tuam esse perductum*] Ita enim hæc legenda, ac distinguenda: credoque esse verba Licæ somnium suum Tryphænæ ac Eumolpo narrantis.

Cap. CV. *Ego, inquit Eumolpus, hoc jussi; nec non eodem futurus navigio auspicium mihi feci*] Sic Horatius:

——— *Cui si vitiosa libido*
Fecerit auspicium, &c.

Itaque, ut Tutela navis expiaretur, placuit quadragenas utrisque plagas imponi] Antiquus & verus loquendi modus, quippe à Lucillio, in cujus Fragmentis hic Senarius invenitur:

Cui sæpe imposui mille plagarum in diem.

Appone ex Propertio:

Imponitque notam collo.

Mille vero *plagarum*, sic dictum, quomodo *Mille hominum* apud Quadrigarium: nec non apud Horatium, *Mille ovium.* Vide Agellium libro 1. Noct. Att. cap. 16.

Aggrediuntur nos furentes nautæ cum funibus, tentantque vilissimo sanguine Tutelam placare] *Vilissimo sanguine*, id est, servili, & (quod vilius etiam) Fugitivorum: ut quidem de compacto perbelle ab Eumolpo assimulabatur: phrasi & Suetonio & Tacito perquam familiari. *Tutelam* vero *navis placare*, est *Expiare*, quomodo ipsusmet prius interpretatus fuerat modo.

Et ego quidem tres plagas Spartana nobilitate concoxi] Nota enim Spartanorum animi firmitudo ac tolerantia in sufferendis plagis: quibus à teneris etiam in ore, hoc est, in conspectu parentum adsuefacta tantum non occalluerat juventus Lacedæmonia. Seneca de Divina Providentia cap. IV. *Numquid tu invisos esse Lacedæmoniis liberos suos credis, quorum experiuntur indolem publice verberibus admotis?* (al. *admotos*) *Ipsi illos patres adhortantur, ut ictus flagellorum fortiter perferant, & laceros ac semianimes rogant, perseverent vulnera præbere vulneribus.* Unde merito Horat. Odar. 1.

Me nec tam patiens Lacedæmon.

Nec non Martialis noster:

Vel non cæsus adhuc matre jubente Lacon.

Habes subinde in Arbitro:

De-

Deflectit aures Tryphana jam sua sponte credentes, &c.] Quemadmodum usu venire solet in rebus, quas cupienter nimis, atque avariter obtingere nobis desideramus Galla credulitate tumidi. Merito. *Quis enim* (uti vere à Poëta Hispano scriptum) *damnet sua vota libenter*? Sed & Ovidio:

Cur ego non votis blandiar ipse meis?

Miretur nunc aliquis, Ulyxis nutricem post vicesimum annum cicatricem invenisse, originis indicem, cum homo prudentissimus, &c.] Non equidem dubito, quin scribendum sit, *pudentissimus*. Hoc enim Elogio eundem supra quoque honestum fecerat Eumolpus, cap. 101. quum diceret: *Licas Tarentinus homo verecundissimus.*

Volebat Tryphana misereri, quia non totam voluptatem perdiderat] Malim, *nondum totam*. Sequitur subinde

Sed Licas memor adhuc uxoris corrupta, contumeliarumque, quas in Porticu Herculis acceperat, &c.] Ergo facinora hæc in Urbe, terrarum domina, patrata ab Eucolpio. Romæ enim Porticus Herculis, quam, Æde ejusdem Dei instaurata, Martius Philippus exstruxerat, Augusti vitricus. Unde & Philippi apud Martialem titulo insignita libro Epigr. v.

Vites censeo Porticum Philippi:
Si te viderit Hercules, peristi.

Cui urbanæ injuriæ altera quoque ab eopse Eucolpio Licæ Tarentino per summam contumeliam illata, sic quasi succedanea, subjungitur postea cap. CXIII. *Non dubie redierat in animum *edile, expilatumque libidinosa migratione navigium.* Quo item referri debere videtur, quod habes cap. 114. ex persona ipsius Licæ in propinquo naufragii articulo suppliciter prolatum: *Et tu (inquit) Encolpi, succurre periclitantibus, id est, vestem illam divinam, sistrumque redde navigio. Per fidem, miserere, quemadmodum quidem soles.* Ex quibus verbis liquido est conjectare, antea item eodem quoque Licæ navigio vectum cum Gytone Eucolpium: sed enim utrumque maritimis moribus cum illo ac Tryphæna expertum, furtim inde se subduxisse, abacta insuper præda (cui *Sistrum* istud, *vestemque divinam* infuisse est verisimile) & compilato per fidem Lica, quasi Fugitivos, & quibus in odium bona sua venissent. id quod paullo superius iisdem exprobratum à misericordissima fœminarum Tryphæna scilicet. Ait ibidem Licas

Quod ad me attinet, non sum crudelis, sed vereor, ne quod remisero patiar] Superstitiosus hic quidem est, vera prædicat. Evenit enim, cujus metuens fuerat maxime; scilicet, ut in profundum, hoc est, in maximam malam crucem ipse navigii dominus pessum ac præceps sine viatico divortius abiret miser, piscibus in alto (opinor) pabulum præbiturus, captivi contra salvi ac superstites in sospitale littus ejecti ex inimici manibus per tempus sane elaberentur.

CAPUT VIII.

Ciceronis locus cum Petroniano collatus. Intervortere pecuniam. *Enucleatus Arbiter, idemque correctus,* Pharmacus, *pro scelesto.* De Tryphænæ damnatione *nonnulla.* Uti viribus suis. *Alterius loci integratio.* Pelagiæ volucres: *Petronius ope Propertiana illustratus.*

Cap. CVII. *Nisi forte putatis, juvenes casu in has plagas incidisse, cum omnis vector nihil prius quæras, quam cujus se diligentia credas*] Verisimiliter utique ex solenni navigantium consuetudine. Unde & Cicerò Tyroni suo consuadet, ut non nisi caute atque explorato itineri committat sese. Quo enim alio spectent, quæso, cautiones illæ toties iteratæ? verbi causa, Epist. lib. 16. *Reliquum est, ut te hoc rogem, & à te petam, ne temere navizes. Solent nautæ festinare quæstus sui causa. Cautus sis, mi Tyro: mare magnum & difficile tibi restat. Si poteris cum Messinio (caute is solet navigare) si minus, cum honesto aliquo homine, cujus auctoritate navicularius moveatur.*

Si mehercules intervertissent pecuniam vestram, si fidem proditione læsissent, &c.] In Manuscriptis membranis erat, *Pecunia*. unde suspicor desiderari, *Vos*, aut aliud aliquid, affine huic quod sit, hoc modo: *Si mehercule vos intervertissent pecunia, vestram si fidem proditione læsissent.* Et tamen, *Intervortere* cum accusandi casu in Plauto offendas haud semel, exempli gratia: *Intervortere argentum.* Item Asinar. *Unde summam, quem intervertam?* Nihil ergo immutandum.

Quanquam quid attinet veritatem per interpretem quærere?] Scilicet tete, qui, vicem Interpretis sustinens, pro deprehensis ac convictis causam audes dicere, tanquam si ipsi pro semet loqui non possent? Pergit tinnire Licas:

Quid dicis tu latro? quæ sola salamandra supercilia tua excussit?] Corrigendum, *Exussit*; atque interpretandum ex Plinio, ita libro x. cap. LXVII. scribente: *Salamandra sanie, qua lactea ore vomitur, quacunque parte corporis humani contacta, toti defluunt pili; idque quod contactum est, colorem in vitiliginem mutat.* Respexit haud alio sane Epigrammatarius Celtiber:

Hoc Salamandra notet, vel sæva novacula nudet,
Ut digna speculo fiat imago tua.

Subdit deinde cum stomacho Licas iste Petronianus:

Cui Deo crimen vovisti? Pharmace, responde.] *Pharmace*, id est, sacrilege, scelestе, piacularis, sacer. Utitur voce ea in *Βατράχοις* suis Aristophanes:

Καὶ πονηροῖς κἀκπονηρῶν, ἐις ἅπαντα χρώμεθα
Ὑστάτοις ἀφιγμένοισιν, οἷσιν ἡ πόλις προτοῦ
Οὐδὲ φαρμακοῖσιν εἰκῆ ῥᾳδίως ἐχρήσατ' ἄν.

Sed & Hipponax ille:

Βάλλοντες ἐν χειμῶνι, καὶ ῥαπίζοντες
Κράδῃσι, καὶ σκίλλῃσιν, ὥσπερ φαρμακόν

Sequitur subinde:

Cap. CVIII. *Sed intentans in oculos Tryphana manus, usurum me viribus meis clara liberaque voce clamavi, ni abstineret à Gytone injuriam mulier damnata, &c.*] Multata enim exilio Tryphæna: unde & supra lamentata fuerat misera, *se non minus, quam Licam, grandi injuria vexatam, quippe cujus pudoris dignitas in concione fuisset proscripta.* idque Eucolpii istius potissimum, tum Gytonis opera ac comitate evenisse, ex argumento ipso posse videor conjectare. Cæterum, quod Tryphænæ interminatur Eucolpius, *viribus suis sese usurum* tandem, ea forma dictum, qua Senecæ illud de Divo Augusto apud Pollionem cœnitante: *Fuit Cæsari sic castigandus amicus; bene usus est viribus suis.*

Sed contemtus amor vires habet, &c.] Ex persona Tryphænæ, secundum Maronianum illud:

——— *Spretaque injuria formæ.*

Quo pertinent & illa cap. 100. *Ergo me derisit?* & quæ sequuntur.

Cap. CIX. *Alius exsultans quærebat fuscina pisces.*] Probior (meo quidem animo) Lugdunensis Editionis scriptura, quæ non *Piscatorem*, sed *Pisces exsultantes* facit, quomodo & Martialis noster.

Et piscem tremula salientem ducere seta.

Fuscinam vero cum Cicerone appellat, quam *Tridentem* Plinius, pro instrumento, quo pisces, aut anguillæ confodiuntur, nota etiamnum nostris hominibus captura, qui hoc genus, *Elgers*, patrio sermone indigitant, terna dentium serie insigne. Et mox:

Ecce etiam per antennam pelagiæ consederant volucres, quas textis arundinibus peritus artifex tetigit.] Frequens Epithetum istud apud Junium Columellam, etiam *Pelagicus.* Sed & in Senariolis illis Publianis supra cap. LV. an non disertim lectum?

An ut matrona onerata faleris pelagiis, &c.

Ovidius noster *Volucres Marinas* appellitat. quin imo & Propertius, versu illo in Pætum naufragio præreptum sibi:

Sed tua nunc volucres astant super ossa Marinæ.

Etiam *Arundinum* mentionem ex hoc Propertiano explices licebit:

——— *Sed arundine sumta,*

Faunus plumoso sum Deus aucupio.

CAPUT IX.

Bina ex uno disticho maculæ elutæ. Calliblephara. Corymbion. *Complurium emendationum cumulus.*

Habes subinde ab Eumolpio capillorum Elegidarion multo hercule festivissimum: cujus primum distichon hunc in morem typis divulgatum extat:

Cap. CIX. *Quod solum formæ decus est, cecidere capilli;*

Vernantesque comas tristis abegit hiems.]

Ratio perverse nimis, improbeque subducta. Neque enim omne puerilis formæ decus in sola positum cæsarie. Miror proinde, hoc mendum tanto jam tempore insedisse exemplaria nostra. Itaque tollatur quamprimum, haud quidem mea. verum manuscripti Codicis fiducia maxime, in quo diserte *Summum*, non *Solum* exaratum legebatur, sententia aptissima, nec sine quadam ambiguitatis gratia, quæ voculæ huic subest, quam *Præcipuum*, tam *Supremum* pariter significanti. Videturque, inquam, ad *Capitis posituram* allusum, quæ in homine pars summa. Repono etiam deinceps, ab eodem exemplari veluti manu in correctionem inductus:

——— *Tristis adedit hiems.*

In illo enim, *Adegit*, comparebat planissime. unde nuperi *Abegit*; priores, *Ademit*, exsculpserant. Neutrum ad Bacchum. Accessit tamen tertius, qui conjecturam hanc nostram in * Racemationes transtulit suas, dissimulato, unde acceperat, nomine.

Cap. CX. *Imo supercilia etiam profert de pyxide, scitequé jactura lineamenta sequuta totam illi formam suam reddidit.*] *Calliblephara* designat, quibus supercilia ad ornatum denigrant mulieres interpoles. quod genus medicaminis tetigit etiam Juvenalis in Satyra:

Ille supercilium madida fuligine tinctum

Obliqua producit acu.

Nec non Martialis meus lib. IX.

Nec tecum facies tua dormiat; innuis illo,

Quod tibi prolatum est mane, supercilio.

Denique disertissimus Christiani generis scriptor Tertullianus de habitu muliebri, quo loco de Angelis, quæ ad fœminas hominum se penetrarunt, agitat: *Illi* (inquit) *proprie & peculiariter fœminis instrumentum istud muliebris gloriæ contulerunt, lumina lapillorum, quibus monilia variantur, & medicamenta ex fuco, quibus lana* (forte *mala*, vel certe *Genæ*) *colorantur, & illum ipsum nigrum pulverem, quo oculorum exordia producuntur.* Sed & ibi fortasse *Ciliorum exordia* (nisi cui, *Exodia*, arrideat potius) ex altero Petronii loco emendandum, quem habes cap. 126. his verbis conceptum: *Supercilia usque ad malarum scripturam currentia, & rursus confinio luminum pene permixta.* Vide Plinium præterea, non uno in loco *Calliblephara* ista sequiori sexui concinnantem. Ait ibidem Arbiter:

Imo commendatior vultus enituit, quia flaucorum corymbion erat] In Codice MS. duabus literulis minus, quam *Flaucorum*, referebatur, ad hoc exemplum: *Flaucor.* Unde nos *scriptura utriusque lineamenta sequuti totam Gytoni formam suam reddere posse* videmur, hac levicula commutatione, rescribendo scilicet *Glaucum*, nisi forte Germanicæ cujusdam gentis nomen reponendum, *Caucorum* puta, aut simile aliquod: unde tanquam à victis dedititiisque sibi flava potissimum capillamenta petere gaudebant Romani, juxta illud Nasonis:

Jam tibi captivos mittet Germania crines:

Culta triumphatæ munere gentis eris.

Qui.

* *Palmerium notat in Spicileg.*

Qui mos apud Poëtas, tum Historicos, ita tritus atque obvius passim, ut in re nota plura nos verba deperdere pudeat pigeatque.

Cap. CXI. *Donec ancilla vini certe ab eo odore corrupta, &c.*] Ita novissima quidem Editio. Lugdunensis autem, *Incertum habeo*. Quæ verba insititia videntur. Certe à manuscripto, quo ego usus, aberat utrumque; legebaturque hoc modo, & quidem probissime: *Donec ancilla vini odore corrupta.* Nisi fors scripserit Arbiter: *Vini adeo odore corrupta.* Omisso τοῦ *Certe.* Quod quasi glossema quoddam fuisse videtur τοῦ *Adeo*, à studioso aliquo (opinor) extra lineæ ordinem superne collocatum. Unde postea in contextum ipsum ab Exscriptoribus relatum denique.

Ipsum te jacentis corpus commovere debet, ut vivas.] Quid si? *Commonere. Admonere* enim est in Editione Sequanica. Sequitur:

Nemo invitus audit, cum cogitur aut cibum sumere, aut vivere.] Omnia mira sunt, nisi ad illam forte Trogi Pompeji sententiam respexerit, quam de Poro Indorum Rege hostium potito commemorat nobis abbreviator ejus Justinus libro XII. *Qui victum se adeo doluit, ut, quum veniam ab hoste accepisset, neque cibum sumere voluerit, neque vulnera curari passus sit: ægreque sit ab eo obtentum, ut vellet vivere.*

Cap. CXII. *Quid diutius moror? ne hanc quidem mulier partem corporis abstinuit.*] Membranæ calamo exaratæ: *Nec hanc quidem, &c.* Cæterum non nauci illud; uti nec istud, quod apponam insuper:

Ut quisque ex notis ignotisque ad monumentum venisset.] Quo loco liber idem, *Quisquis*, nobis repræsentabat, tametsi haud ignorem alterum interdum pro altero, & quidem promiscue, sumi. Videtur &, *Notis, agnatisque* non incommode rescribi illic posse.

Nec istud, inquit, Dii sinant, ut eodem tempore duorum mihi carissimorum hominum funera spectem.] *Hominum*, in Chirographo non erat. Et credo ab aliquo Librariorum Arbitro condonatum.

Cap. CXIII. *Non dubie redierat in animum * edile, expilatumque libidinosa migratione navigium.*] *Moechile* legendum puto, monuimus supra, pro *Moechimonio*, ut quidem loquitur Laberius. Ut referatur ad *uxorem Lica corruptam.* Qua de re vide retro Cap. 105. Ibidem:

Sed obliquis trucibusque oculis utrumque spectabam.] Hinc & Flaccus:

> *Non istic obliquo oculo mea commoda quisquam*
> *Limat.*

Item Ovidius,

> —— *Obliquo lumine cernit.*

Cap. CXIV. *Et quod omnibus procellis procellosius* (sic enim & V. C. alii, *Periculosius*) *erat, tam spissa repente tenebra lucem suppresserant, ut ne proram quidem totam gubernator videret.*] Huic non dissimile Curtianum illud, ex libro Histor. IIX. *Deinde momento temporis repressus est imber. Cæterum adeo spissa intendere se nubes, ut conderent lucem, vixque colloquentium inter ipsos facies noscitaretur.*

CAPUT X.

Propertio duobus in locis ex Petronii collatione lumen prælatum. De religiosa priscorum pietate, ut corporibus inhumatis, ac sepulturæ honore carentibus, de pulvere glebaque ter injecta gratia à prætereuntibus fieret, religiosissime dissertum. Diætarii magistri. Diætarii. *Obscurissimi loci declaratio, alterius etiam correctio.* Eumolpus mentem jussus habere bonam. *Superfluentis pronominis exstirpatio. Verbi cujusdam revocatio de manuscripti Codicis dissensione nata primitus.* O mi hospites, *sic dictum, quomodo* Mi dulcis anus, Mi fidus. SUOS HÆREDES habere. Commoda, *quid? Bina macula fugata de Petronio.*

Cap. CXIV. De Lica pelagiis fluctibus per tempestatem absorpto: *Et illum quidem vociferantem in mare ventus excussit, repetitumque infesto gurgite procella circumegit, atque hausit.*] Atque hoc illud est, quod in consimili casu nobis iteratur à Propertio.

> *Tu Pætum, ad Pharios tendentem lintea portus,*
> *Obruis insano terque quaterque mari.*

Aut præteriens aliquis tralatitia humanitate lapidabit; aut, quod ultimum est, (ita enim distinguo atque interpungo) *iratis etiam fluctibus imprudens arena componet.*] Hoc ex veterum religione, vel superstitione potius; Jurisque adeo Pontificii cautionibus prædicat. Fraudem enim plusquam capitalem, ne Piaculum dicam, sibi capitique suo accersere censebatur, si quis naufrago, seu cadaveri alioqui insepulto, temere fortuitoque (ut fit) in via objecto sibi, de glebæ, seu pulveris injectione, & quidem ter repetita (quam *Lapidationem* hic vocat Arbiter) gratiam facere quasi per contemptum neglexisset. Unde rite etiam Horatius I. Carm. ex persona naufragi ad nautam prætervehentem:

> *At tu nauta, vagæ ne parce malignus arenæ*
> *Ossibus, & capiti inhumato*
> *Particulam dare, &c.*

Nec non sub ejusdem Odæ exordium:

> *Quanquam festinas, non est mora longa, licebit*
> *Injecto ter pulvere curras.*

Jam quod de *Imprudentis arena Libitinaria opera* subjungitur à Petronio, explicat nobis Propertianum illud libri III.

> *Reddite corpus humo, positaque in gurgite vita*
> *Pætum sponte tua vilis arena tegat.*

Cap. CXV. *Audimus murmur insolitum, & sub diæta magistri, quasi cupientis exire belluæ gemitum. Persequuti igitur sonum invenimus Eumolpum sedentem, membranæque ingenti versus ingerentem.*] *Diætam* pro Cœnatione hoc loco, an cubili potius, in quo navicularius, hoc est, navigii magister conquiescit, sumere videtur. Unde & *Diætarii* apud Jurisconsultos, qui

qui in navibus custodia caussa praeponuntur. Lege 1. §. 3. ff. Naut. Caup. De *Bellua* porro *gemitu* nescio quid è Senecæ Ludo mihi de morte Claudiana videor electasse, & credo Eumolpum significari, alienissimo tum tempore, quippe in ipsa mortis vicinia, Poetantem: imo & cum mugitu quodam versus suos, naucleri Diætæ tanquam Musæo inclusum, ridicule ingerentem membranæ. Idem enim propemodum illic de stupore illo Cæsare, ovicula mera, Cordubensis noster Philosophus: *Tum Hercules primo adspectu sane perturbatum est, ut qui etiam non omnia monstra timuerit* (lego, *domuerit*) *ut vidit novi generis faciem, insolitum incessum, vocem nullius terrestris animalis, sed qualis esse marinis belluis solet, raucam & implicatam, putavit sibi tertium decimum laborem venisse.* Adjuvat suspicionem nostram haud timide sane quod sequitur, de eodem Eumolpo lepidissime confictum: *Injicio ego phrenetico manum, jubeoque Gytona accedere, & in terram trahere porcam mugientem.* Siquidem & illic forte *Phocam*, ἀντὶ τοῦ *Porcam* rescribendum, ut *Bellua* (quod præcesserat) *gemitui* omni ex parte respondeat.

Extraximus clamantem, jubemusque bonam habere mentem.] Id est, sanam & validam; quasi dicas, ad pristinam sanitatem redire. Sic & supra cap. 3. *Et (quod rarissimum est) amas bonam mentem.* Nec minus cap. 84. *Nescio quo modo bonæ mentis soror est paupertas.* cap. 88. *Ac ne bonam quidem mentem, aut bonam valetudinem petunt.* Ubi postremum τὸ *Bonam* puto abundare. Sed & Propert. lib. 3.

Mens bona, si qua Dea es.

denique passim alibi Ovidius.

Aut patrem utique reliquit aliquem, cui proficiscens osculum dedit.] *Aliquem*, aberat à Manuscripto: & sine illo utique per se constat sententia, *Ipsa suis pollens opibus*, neque Pronominis alicujus indiga.

Illum Diis vota reddentem penatum suorum ruina sepelit.] Variare hoc loco ex chirographi codicis auctoritate liceat mihi. Namque in eo non *Sepelit*, verum *Caperit*, memini lectitare. Unde & mihi scripturæ hujusce lineamenta quasi vestigiis persequuto visum est emendare *Cooperit*. Nec tamen (ut ne hoc quoque dissimulem) hac manuscripta deterior cusa lectio. Habes ibidem:

At enim fluctibus obruto non contigit sepultura. Tanquam intersit, periturum corpus quæ ratio consumat, ignis, an fluctus, an mora. Quicquid feceris, omnia hæc eodem ventura sunt. Feræ tamen corpus lacerabunt. Tanquam melius ignis accipiat.] Totam fere hujusce loci sententiam ab Arbitro mutuatus Minut. Felix, quum scribit: *Inde videlicet & execrantur rogos, & damnant ignium sepulturas, quasi non omne corpus, etsi flammis subtrahatur, annis tamen & ætatibus in terram resolvatur: nec interest, utrum feræ diripiant, an maria consumant, an humus contegat, an flamma subducat: quum cadaveribus omnis sepultura, si sentiunt, pœna est, si non sentiunt, ipsa conficiendi celeritate medicina.*

Et Licam quidem rogus inimicis collatus manibus adolebat.] Scilicet meis, qui paullo antea cum eodem inimicitias, & quidem capitales, ingratiis utique, nimisque adeo adversus animi mei sententiam exercere fueram coactus.

Cap. CXVI. *O mi (inquit) hospites, si negotiatores estis, &c.*] *Mi*, singulari pro plurali posito, antique, quomodo sæpicule Plautus noster, ut vel Cistellaria: *Mi homines, mi spectatores, &c.* Nec minore insolentia Apulejus neutro genere, & quidem numero singulari, eundem vocativum efferre ausus Apologia prima, in lepidissima illa Platonici Epigrammatis versione:

Astra vides: Utinam fiam (mi sidus) Olympus,
Ut multis sic te luminibus videam.

Quomodo & fœminino Tibullus lib. 1.

Vive diu, mi dulcis anus, &c.

Quod quidem uni omnium sollertissimo castigatori Jos. Scaligero assentior lubens. Nam absque illo foret, *Mi*, pro *Mei* à Plauto usurpatum poteram suspicari, virtute contractionis scilicet: sicuti *Di* quoque pro *Dei*, seu *Dii*, monosyllabum pro dissyllabo, scriptitatum animadvertimus.

In hac urbe nemo liberos tollit, quia quisquis suos heredes habet, &c.] Notum apud I C. quid sit, SUUS HÆRES. Sequitur exinde:

Nec ad scenas, nec ad spectacula admittitur, sed omnibus prohibetur commodis] *Scena, & Spectacula*, quænam inter se nota distingui possint, haud sane video: suspicorque non *Scenas*, verum *Cœnas* scriptitasse Petronium. eas dico, quas & orbis & locupletibus maxime senibus assidue ingerebant turpilucricupidi captatores, hæreditates aliorum animis avidis præcipientes, atque inhiantes vulturinum in morem. *Commodis* porro, id est, honoribus atque immunitatibus, pro queis nos *Privilegia* (opinor) diceremus.

Cap. CXVII. *Genusque divinationis sibi non displicere confessus est.*] *Divitionis* habebat exemplar Manuscriptum. Unde nos *Ditationis*, exterebrare ausi fuimus.

CAPUT XI.

Largior, *seu* laxior scena. Scema, *fœminino genere. Glossema, quod in contextum irrepserat, submotum. Pithœana conjectura subscriptum.* Familiæ, *nec non* τοῦ Familiaris, *significatio haud sane familiariter accepta. Lacunæ explementum.* Tribus locis redintegratus Arbiter.

Cap. CXVII. *Utinam quidem sufficeret largior scena, id est, vestis humanior, quæ præberet mendacio fidem.*] Ita enim lego, inductis superfluis illis è glossemate, ut apparet, procusis: *Vestimentum lætius.* Verum tempestas memini quum quondam fuit, quum *Scema* reponendum arbitrarer, motus cum Veterum auctoritate, tum Comici nostri cumprimis, apud quem τὸ *Scema*, *Scema*, hoc est, genere fœminino

minino prolatum memineram lectitasse, ut Amphitr.

Quod ego huc processi sic cum servili scema.

Pro vestimenti genere. Nunc Plinianæ potius sententiæ accedo, Nepotis dico, ita Epist. lib. VII. argumentantis: *Nonne, quum surgis ad agendum, tum maxime tibi ipse diffidis? tum commutata, non dico plurima, sed omnia cupis? utique si latior scena, & corona diffusior.* Suspicorque de comitatu suo loqui Eumolpum, quem ampliorem, id est, frequentiorem, minuique adeo æstive viaticatum sibi, tum cultius aliquanto exornatum desiderare prædicat sese, ne scilicet simulatas divitis domini partes, & quasi Mimicam personam actitare videatur. tametsi non ignorem, sumi quoque interdum pro loco ipso, ubi quispiam se ostentat, suique specimen facit. Unde, *In Scenam prodire*, μεταφορικῶς quomodo & ipse Arbiter aliquanto post hoc capite in eodem adhuc argumento versans: *Et, ne quid scena deesset, &c.* Sequitur:

Non me hercules pœnam istam differrem, sed continuo vos ad magnas opes ducerem.] Ita Editiones, quas correctissimas nobis exhibuit Gallia, pro quo unus atque unicus ille Pithœus noster, *Peram*, restituit, cui etiam codex chirographus, toties à me ob probitatem laudatus, hac utique in parte assentabatur. Cujus vicem haud inscite mihi supplere videtur posse Græca dictio, in hunc locum (si qua alia) convenientissima; πεῖραν inquio, hoc est, tentamentum, sive adeo experimentum, atque id quod Gallico, *La preuve:* vernaculo sermone, *Een proeve*, perhibere vulgo solemus, facta à gustatu in alienum migratione. Neque aliam sane Pithœi mentem super hocce loco fuisse, persuasum mihi.

Nam familiam quidem tam magnam per agros Numidiæ esse sparsam, ut possit vel Carthaginem capere] Proprie *Familiam* dicit, neque enim alio Titulo servæ conditionis homines censi antiquitus, nimirum à *Famulando*, auctoribus Ictis, & Ulpiano in L. 1. ff. *de vi, & vi arma.* Unde & *Gladiatorum Familia* apud Ciceronem. Cujus rei caussam hanc reddit Seneca Epistol. XLVII. *Ne illud quidem videtis, quam omnem invidiam majores nostri dominis, omnem contumeliam servis detraxerint. Dominum, Patremfamilia appellaverunt, Servos (quod etiam in Mimis adhuc durat) Familiares.* Confirmat hoc ipsum Plautus Amphitr. *Advenisse familiares dicito.* Item Epidico: *Quis properantem me reprehendit pallio?* TH. *Familiaris.* Denique alibi compluries.

*Sedeat præterea quotidie ad rationes, Tabulasque testamenti omnibus * renovet*] Videtur desiderari *Horis*, vel aliquid tale ad lacunæ explementum. Ibidem:

Ridebat contumaciam Giton, & singulos strepitus ejus pari clamore prosequebatur] Malim *Clangore:* idque Petronianæ sententiæ haud paullo accommodatius.

Cap. CXVIII. *Neque concipere, aut edere partum mens potest, nisi ingenti flumine literarum inundata*] Ita quidem rectissime postrema Editio, quum in prioribus omnibus *Inundante* antea legeretur. Utitur ea ipsa Metaphora solens Petronius. ut vel paullo prius cap. CI. *Inundatus hac Eumolpus invidia.* Item cap. XXI. *Vino etiam Falerno inundabamur.*

Cæteri enim, aut non viderunt viam, qua iretur ad carmen, aut versum timuerunt calcare] Scio, cujusmodi sententiam ex hocce loquendi genere nobis exculcaverit Turnebus, receptæ scripturæ vanitate deceptus; quæ mihi ipsa *Via* illa, quam & Homerum principem, sequutosque mox Lyricos, ac Romanum Vergilium cum Horatio legitime institisse vult credi Arbiter, asperior ac petriciolior videtur. Quis enim *bonæ mentis* ad hunc quidem modum loqui se postulet? *Versum calcare?* Non ego: nam, quod ad me attinet, sane nolim. Proinde magna cum fiducia reponendum pronuncio atque edico: *Non viderunt viam, qua iretur ad carmen, aut visam timuerunt calcare.* Idque non mihi, sed vero Lectioni manuscriptæ, credi, atque acceptum referri cupio.

CAPUT XII.

De Lucani coætanei sui Pharsalia, ab Arbitro hoc nostro, haud arbitrario, sed certo Censoria animadversionis præjudicio notata gravissima suspicionis conjectura. Iniquissima amborum inter se commissio, fati similitudine parium potius, quam laudis. Inops audacia tuta est, *ad confinem quandam Sallustiana Historia sententiam opportunissime traductum: in eaque enarranda quantum Glareani acies caligaverit, ostensum. Locorum aliquot, cum Martialis, tum aliorum festivissima cum Petronianis collatio* Simplex, *pro Composito: simul* Peragere, *pro* Perorare *positum. Totidem, quot ego, ac tu sumus (mi Lector) menda de Petronio sublata.*

Eodem Cap. CXVIII. *Ecce, belli civilis ingens opus quisquis attigerit, nisi plenus literis, sub onere labetur. Non enim res gestæ versibus comprehendendæ sunt, quod longe melius Historici faciunt, quam Poetæ, &c.*] Aut frustra sum ego, aut ad Lucanum Poetam, notissimum illum Civilium bellorum compositorem, trahendum hanc digressionem, qua Satyrice ejusdem Pharsaliam perstringit hic noster; ἀσήμως quidem, & quasi ex traverso, verum ita tamen, ut eum ipsum veluti digito indicare videatur. In quo Petronium, quantum à corrupto, & quidem communi ætatis suæ judicio abfuerit, haud obscure est animadvertere, quo tanti æstimatus Lucanus, ut non defuerint illis, sequutisque temporibus, viri doctrinæ nomine cumprimis celebres, atque in his Papinius, & Martialis, illi conterraneus fere, qui eum & Vergilio (si Dii placet) & Homero ipsi parem facere, ne dicam anteponere, haud quaquam dubitavere; qua fiducia sufflatus ipse virtutis suæ etiam præconium facere, atque in has iniquissimæ contentionis inanias erumpere veritus non est:

Et quantum mihi restat ad Culicem?

Juvat

Juvat opinionem hanc nostram Censoria illa, quam ibidem præmiserat Eumolpus, principum Poëtarum commemoratio, non ultra *Romanum Vergilium*, *& curiosam Horatii felicitatem* a Petronio extensa. Subdit enim, *Cæteros* (Lucanum, ut dixi, & totam illam Poëtarum manum haud dubie designans) *aut non vidisse viam, qua iretur ad carmen, aut visam timuisse calcare.* idque mihi Oraculi instar, & (si mei arbitrii res fuat) unam mehercule a Petronio *Eumolpicam Trojæ Halosin*, aut hanc ipsam potius vere Poëticam belli civilis vaticinationem multo mavelim mihi,

Quam vel trecenta Cordubensis illius
Pharsalicorum versuum volumina.

Quod ipsum & Quintilianus circumspecte considerans, Oratoribus, quam Poëtis potius, hunc Cæsariani belli scriptorem censuit adnumerandum. Utut est, σύγχρονοι certe Lucanus ac Petronius noster, indidemque fortasse in contentione studiorum communium aliquanta æmulationis simultas. Utrique enim, imperante crudelissimo Nerone, tum vitæ, tum Genii similitudine dispares, parem vitæ exitum sortiti; sed hic (Arbitrum dico) vertente anno post, C. Suetonio, L. Telesino Coss. quum alter Annæus ille, Silio Nerva, & Attico Vestino Coss. anno, qui præcesserat modo, ab V. C. DCCCXVIII. ejusdem Principis jussu fatalia Parcarum fila venis ante diem incisis abrupisset scilicet.

Cap. CXIX. In descriptione belli civilis: *Atque Arabum populus sua despoliaverat arma*] Quis vero mente usque adeo extensa, ut *Populis* statim emendandum non videat? Et mox:

Persarum ritu, male pubescentibus annis,
Surripuere viros, exsectaque viscera ferro

In Venerem fregere] Cujus sententiæ acrimoniam in animo habuisse videri potest sanctissimus Martyr Cyprianus lib. Epistol. 11. ad Donatum, de exoleti ac Cinædica illa Histrionum saltatione condignos homine Christiano sermones differens: *Videte contra foedus jusque nascendi patientiam incestæ turpitudinis elaboratam. Evirantur mares: omnis honos & vigor sexus enervati corporis dedecore emollitur, plusquam* (lego *plusque*) *illic placet, quisquis magis virum in foeminam fregerit.* Sequitur in Petronio.

Atque ut fuga mobilis avi Circumscripta mora properantes differat annos, Quærit se natura, nec invenit] Huc spectat capitalis illa Legis poena Constantio & Constante auctoribus perlatæ, quam Variarum suarum ex Codice *ad L. Juliam de adult.* laudat nobis exactissimæ eruditionis Censor Durant. Casellius, ex veteri quadam membranula, nova hacce forma à sese interpolatam primitus: *Cum vir nubit in foeminam viris porrecturam quid cupiatur, ubi sexus perdidit locum? ubi scelus est id, quod non proficit scire? ubi Venus mutatur in alteram formam? ubi amor quæritur, nec invenitur?* Quum in libris, quantum est, formulariis: *Ubi amor quæritur, nec videtur?* perperam inibi vulgo procusum exstet. Legitur ibidem:

Et laxi crines] Pro quo ego *Fluxi* lubenter reposuerim ad illud Martialis mei accommodandum:

——— *Mollesque flagellent*
Colla comæ. ———

vel certe *Lixi* rescribendum, id est, lixivio (quam *Causticam*, seu *Batavam spumam* idem Poëta appellitat) loti atque imbuti crines, verbi caussa:

Et mutat Latias spuma Batava comas.

Nisi si tamen, *Laxos*, pro solutis interpretari malimus.

Inops audacia tuta est] Sententiam, me hercule, scitam oppido, argutamque ac brevem, nec minore adeo elegantia a Principe illo Historicorum in consimili pene Catilinariæ conjurationis argumento expressam, qualisque enarratam dicto illiusmodi: *Nam semper in civitate, quibus opes nullæ sunt, bonis invident, malos extollunt: vetera odere, nova exoptant: odio suarum rerum mutari omnia student: turba atque seditionibus sine cura aluntur, quoniam egestas facile habetur sine damno.* Quam tamen sententiam haud quaquam fueram laudaturus, nisi in luce mera misere caligasse hoc loco Glareani aciem advorterem, qui tam argutæ clausulæ intellectum ignotum sibi, ac supra captum esse fateatur suum, nisi post *Habetur* distinctioni locus fiat, ac postea inferatur ἀσυνδέτως *Sine damno.* Ridicule, & vere adeo *Nodus* (quod dicitur) *in scirpo.* Habes porro apud Petronium:

Cap. CXX. *Tres tulerat Fortuna duces, quos obruit omnes*
Armorum strue diversa feralis Enyo.
Crassum Parthus habet: libyco jacet æquore Magnus:
Julius ingratam perfudit sanguine Romam.
Et, quasi non posset Tellus tot (ita v. c.) *ferre sepulcra.*
Divisit cineres] In membranaceo Codice:
Tres dederat Fortuna duces.

liquido referebatur. A reliquorum vero versuum argutia Epigrammatis unius acumen Martialis noster mutuatus videri potest, quod Magni Pompeji, ejusque filiorum Manibus merito hercule ac lubens à se suaque Musa imputandum censuit hoc exemplo:

Pompejos juvenes Asia atque Europa, sed ipsum
Terra tegit Libyæ, si tamen ulla tegit.
Quid mirum, toto si spargitur orbe? jacere
Uno non poterat tanta ruina loco.

Quid mirum vero? qui vel acutissimum etiam Hemistichium illud ex hoc ipso Poëmate ad alterius item Epigrammatis conclusionem transcripserit sibi:

——— *Ingeniosa gula est.*

Alterum præterea quoddam à D. Hieronymo, in Epist. ad Demetriad. de virginitate servanda, Arbitro, non Martiali auctori condonatum:

——— *Non bene olet, qui bene semper olet.*

Quem tamen versum nulla sui parte minutum, aut immutatum, apud Martialem reperias etiamnum hodie, lib. 11. Epigramm. XII.

Cap. CXXI. *Vota mihi cedunt*] Ita Editio Lugdunensis.

nensis. Ego tamen Parisiensi potius, tum chirographo codici meo subscribendum autumo: in quo, *Vota tibi cedent*, disertissime legebatur, id est, succedent, evenientque tibi ex sententia, quæ vovisti, omnia.

Cap. CXXII. In eodem Poëmate ex persona Cæsaris jam Dictaturientis: *Certe mea caussa peracta est.*] Hoc est, *perorata*. Quomodo apud Callimachum illum Romanum, *Caussa perorata est*. *Agere* enim, sive *Orare caussas*, germana, imo gemina esse

Nec pueri ignorant, nisi qui nondum ære lavantur.

Cap. CXXIII. *Fortior ominibus movit Mavortia signa Cæsar, & insolito gressu prior occupat ausus.*] Aliis, *Haustus* placet: neutrum mihi, verum istuc potius, quod ponam:

——— *Et insolito gressus prior occupat ausu.*

Sequitur

——— *Mox flumina montibus altis*
Undabant modo nata, sed hæc quoque missa putares.]

Quo loco alii, *Spissa*, legunt: at Rogersis mei Codex calamo exaratus, *Justa*, habebat. Unde novissima Editio *Jussa* nobis concinnasse videtur. Mihi vero, si quis in tanta dissentientium scripturarum varietate conjecturæ locus est reliquus, *Stare* stat restituere, idque proxime sequentis versus causa maxime, quem in optima illa Parisiensi Editione hac forma conceptum memini reperitare:

Stabant, & vincla fluctus stupuere pruina.

Cap. CXXIV. *Quid porro tu, Dive, tuis cunctaris in armis*] Apostrophe Poëtica ad Divum Julium, infesta patriæ signa inferre satagentem.

CAPUT XIII.

Macula bina, quæ Petronium inquinabant, deleta. Alterum hujusdem Satyrici locum ad Tibulliana sententia similitudinem conformatum videri. Libidenem concitare. Obosculari. *Turnebica opinioni assensum.* Digiti gubernantes vocem. Conciliare, *quid?*

Cap. CXXV. *Cæterum ego, etsi quotidie magis magisque superfluentibus bonis saginatum corpus impleveram, putabamque à custodia mei removisse vultum fortunam; tamen sæpius tam consuetudinem meam cogitabam, quam caussam.*] Non mehercules intelligo (de clausula postrema loquor) nisi porro (mi Lector) negativæ particulæ des locum, ante τὸ *Tam* collocandæ, hocce exemplo scilicet: *Tamen sæpius non tam consuetudinem meam cogitabam, quam caussam.*

Totamque falláciam invidiosa proditione detexeris.] V. C. *Ambitiosa proditione* in ipso contextu præferebat planissime.

Cap. CXXVI. *Quia nosti Venerem tuam, superbiam captas, vendisque amplexus non commodes.*] Rescribo, atque interpungo: *Vendisque amplexus, non commodas*, ipsa adeo sententia hanc nobis conjecturam præeunte, quam & Lipsio pariter nostro in mentem venisse gaudeo, gratulorque merito mihi, etiam sequenti insuper ratione corroboratam, hoc, inquam, non inani argumento, quod mox hoc capite ab ea ipsa ancillula amatrice objicitur Polyæno: *Sive ergo nobis vendis, quod peto, mercator paratus est: sive (quod humanius est) commodas, effice, ut beneficium debeam.*

Quo incessus tute compositus?] Quid est, *Tute*? Nihil id quidem, atque adeo Petronio indignum, cui porro commodare ut pergam, pro *Tute*, *Arte*, de opinione restituere haud gravabor. Habes inibi:

Vides me? nec auguria novi, nec Mathematicorum cælum curare soleo: ex vultibus tamen hominum, mores colligo; &, cum spatiantem vidi, quid cogites, scio.] Eadem de se fere Tibullum promittentem operæ pretium fuerit auscultare lepidissimis versiculis illis:

Nec mihi sunt sortes, nec conscia fibra Deorum,
Præcinit eventus nec mihi cantus avis.
Ipsa Venus magico religatum brachia nodo
Perdocuit multis non sine verberibus.

Eodem capite,

Quædam enim fœminæ sordibus calent: nec libidinem concitant, nisi aut servos viderint, aut statores altius cinctos.] *Libidinem concitant*, ea forma usurpatum, quo Poëtarum Deus, *Martemque accendere cantu:* Martialis vero,

Inde lego, Musasque cio, Phœbumque lacesso,

dictare ausi.

Viderint matronæ, quæ flagellorum vestigia osculantur.] In MS. exemplari, *Obosculantur* vitius sum legere. sic fere dictum, quomodo, *Obligurire*, apud Suetonium. Mox:

Procedentibus deinde longius jocis, rogavi ancillam, ut in platanona produceret dominam. Placuit puellæ consilium; itaque collegit altius tunicam, flexitque se in eum daphnona, qui ambulationi hærebat.] Ita est in Editione Gallicana, & quidem utraque, in prioribus vero *Ut platea nova duceret* lectum hactenus. Unde fuit tempus, quum, *In prata nova*, emendandum hariolarer; nunc Turnebi potius sententiæ accedo, lectionem novissime procusam auctoritate sua stabilientis, docentisque porro, *Platanona*, item *Daphnona*, nihil aliud quicquam, quam loca Platanis, ac Lauris consita significare, Latinæ Civitatis jure, haud sane repugnantibus Græcis, donata jam olim; & quidem ab antiquo. Addo fidei caussa bina à Poëta Celtibero testimonia, ut:

Exornant picta qua Platanona fera:

Item:

Disposuit daphnona suis Torquatus in hortis.

Cap. CXXVII. *Mox digitis gubernantibus vocem, &c.*] Argute, de actione, seu gesticulatione digitorum verius, nimium illecebrosa, concinnaque, ac prorsus meretricia, cui non multum absimile, in dissimili licet argumento, illud Tibulli nostri:

At postquam fuerant digiti cum voce loquuti,

Subjungitur deinceps à Circe:

Si non fastidis, inquit, fœminam ornatam, & hoc primum anno virum expertam, concilio tibi, ô juvenis, foro-

ſororem.] Proprie, *Concilio*, in re lenocinii uſurpat Petronius. Sed enim & Ovidius, non minus urbane de Tithoni nuptiis apud Auroram expurgans ſeſe:

Cur ego plector amans, ſi vir tibi marcet in armis:
Non me nupſiſti conciliante ſeni.

Unde & *Conciliatrix*, pro *Adductrice*, id eſt, lena, ſeu ſtupri ſequeſtra (quod genus nos patrio ſermone *Koppelerſſen*, vulgo hodie indigitamus) Plauto, Comicisque antiquitus frequentata.

CAPUT XIV.

In amoris curioſitatem ſevera ſeriaque habita quæſtiones; productis ejus rei à Plauto, Horatio, Ovidio auctoritatibus. Cultores, *pro amatoribus. Dubiæ ſuſpectæ fidei locorum repurgatio. Item de* Faſcino *nonnihil.*

Pergit delitias porro Polyæno dicere Circe. Eodem cap. CXXVII.

Habes tu quidem & fratrem, neque enim me piguit inquirere.] Nequiter ſane, atque ex præſcripto diſciplinæ Lenoniæ, ita in Menæchmis adumbratæ à Plauto; ubi, quum herus admirans dixiſſet:

Sed miror, qui ille noverit nomen meum.

Ecce ſervus non paulo ſapientior;

Minime hercle mirum: (inquit) *morem hunc meretrices habent;*
Ad portum mittunt ſervolos, ancillulas:
Si qua peregrina navis in portum advenit,
Rogant, cujatis ſit, quid ei nomen ſiet.
Poſt illæ (ſcribo, *poſt illæ*) *extemplo ſe adplicant, agglutinant.*
Si pellexerunt, perditum amittunt domum.

Quo etiam applicare poſſis Ovidianum illud, ex ipſius Helenes perſona benignius ſane, quam neceſſe fuerat probæ, ad captioſiſſima Paridis blandimenta reſcriptum:

Nec tamen ipſe negas, & nobis omnia de te
Quærere, ſi neſcis, maxima cura fuit.

Ain vero, mi Helena? tantumne à re domeſtica operæ otiique fuiſſe tibi, ut oblita pudicitiæ tuæ matronalis, ac Genialis thori immemor, res omnes relictas habuiſſe fatearis, præ iſtorum facinorum cognitione, quæ Paris juveniliter per anteactam vitam bene, an ſequius, turpiter certe ac libidinoſe patrata deſignarit? Cui bono autem? quidve curatio iſthæc ad Menelai conjugem, de Barbaro & alieno adoleſcentulo ita anxie iſtæ inquiſitum ſingula? quo, niſi ut per literas quoque interpretes turpitudinem ipſa denudes tuam? tibique invicem res amationeſque Ilienſis hoſpitis curæ atque adeo ſolicitudini haud minori, quam illi tuas, fuiſſe tuopte manifeſta indicio oſtendas. utque ex inſano inſaniorem Alexandrum tum concinnes ſcilicet, quem ſic tu amas, quemadmodum ille te vult, cujuſque adeo pulcritudinis propius ac penitus percognoſcendæ multo cupientior videris, quam puellæ Horatianæ Barri illius formoſi, quem lib. Sermon. I. Sat. VI. à Satyrico illo hujuſcemodi coloribus depictum habemus:

Ut, ſi qui ægrotet, quo morbo Barrus, haberi
Et cupiat formoſus, eat quacunque, puellis
Injiciat curam quærendi ſingula, quali
Sit facie, ſura quali, pede, dente, capillo, &c.

Imo, inquam, ego per formam tuam te rogo, ne faſtidias hominem peregrinum inter cultores admittere.] Nota *Cultores* pro Amantibus poſitos, tralatione verecunda, a qua haud longe ſane abludere videtur, quod nos, ſervile hoc hominum genus Gallico ſermone deſignare volentes, pro *Amatorculis*, *Servos*, ſeu *Famulos* perhibere conſuemus. ſicuti & puellas quoque in delitiis habitas, non quidem *Amicas*, ſed *Dominas* eadem ratione vulgo appellitamus, loquendi forma (credo) ab ipſis uſque Latinis acceſſita. Sed enim hic non ad *Culturam*, quæ Reges, Dominoſque, id eſt, potentiores amicos ſequi fere, & quaſi comitari ſolita, verum potius ad neſcio quam Religionis ſpeciem, Numinum magis, quam hominum venerationi debitam (quæ *Cultus* nomine proprie ac ſignate Romanis exprimitur) vocabuli hujus virtus referunda, cujus Metaphoræ continuandæ porro, *Religioſam* etiam *Adorationem*, & neſcio quid de *Templo* inſuper ſubjungit Polyænus, neque id adeo injuria; quippe qui & *Dea*, & *Regina*, non ſolum *Domina*, titulo mactam, auguſtamque factam Circen adveneraturus poſtea.

Quidni, inquit illa, donas eum mihi, ſine quo non potes vivere, ex cujus oſculo pendes, quem ſic tu amas, quemadmodum ego te volo?] Delitiæ meretricis. Sed videtur emendandum: *Quid? inquit illa, donas eum mihi, &c.* Neque aliter ſane fuerat in manuſcripto, niſi quod, ἀντὶ τοῦ, *Eum mihi*, *Mihi illum*, tranſpoſitum inibi legebatur. Quid? quod *Dones* potius, quam *Donas*, reſcribendum videtur? ſi tritam lectionem retinere porro, mordicuſque defenſitare velimus. In eodem exemplari eodem capite hujuſcemodi viſitabatur ſcriptura:

Non ſum quidem Solis progenies, nec mea mater, dum placuit, labentis mundi curſum detinuit.] Quæ placet, utique præ ea, quæ exſtat in impreſſis omnibus, *Dum placet*, impenſius etiam placitura, ſiquidem, *Cum placuit*, reſcribatur: hoc eſt, quotieſcunque matri meæ aut viſum, aut conplacitum fuit, ad exemplum (opinor) Tibulliani illius in materia huic prorſus pariſſima:

Cum libet, hæc triſti depellit nubila cælo:
Cum libet, æſtivo provocat orbe nives.

Denique Ovidii quoque ex libro Amorum I.

Quum voluit, toto glomerantur nubila cælo,
Quum voluit, puro fulget in orbe dies.

Sume ergo amplexum, ſi placet: neque eſt, quod curioſum aliquem extimeſcas: longe ab hoc loco frater eſt.]. De hac ridicularia veterum ſuperſtitione, qua nimiæ felicitatis ſucceſſum, certumque ac præfinitum bonarum rerum numerum *Faſcino* obnoxium opinaban-

tur,

tur, consulendus ævi nostri Phœnix Jos. Scaliger, ad Votum illud Basiaturientis Catulli:

Tam te basia multa basiare
Vesano satis & super Catullo est,
Quæ nec pernumerare curiosi
Possint, aut mala fascinare lingua.

CAPUT XV.

Loca non pauca de opinione correcta, plura interpretata. Quasillariæ. *Immoderata muliebris libidinis intemperantia, ne dicam importunitas, in* Tribunatum *quasi* Verberalem *erumpere denique, atque in insontis familiæ terga languorem ficula maritalis expiare solita antiquitus, ne quis nunc censeat.* Frons constricta.

Cap. CXXVIII. Ex persona Polyæni, *Militis quidem pransi parati*, sed nec arma, nec rem (ubi re cum primis opus) habentis in mundo: *Laterem*, quod dicitur, *in aqua*, &c.

Perfusus ego rubore manifesto, etiam si quid habueram virium perdidi, totoque corpore velut laxato, &c.] Eundem *Languorem* ne, an *Paralysin* dicam, sibi in Corinna quoque alias obvenisse tota Elegia v. libri Amorum III. secum post irritas minas lamentatur Ovidius:

Huc pudor accessit, facti pudor ipse nocebat,
Ille fuit vitii caussa secunda mei.

Etiam de *Veneficio*, & cæteris, quæ sequuntur, eandem Nasonis Elegiam consulas licebit. Ea enim, quanta quanta est, haud alio sane, quam ad hæc Arbitri explicanda, nata mihi prorsus, ac composita videtur.

Rapuit deinde tacenti speculum, & postquam omnes vultus tentavit, quos solet inter amantes risus frangere.] *Risus*, huic loco quid faciat, nobis necdum in mentem venire potuit; itaque mihi quoque *omnes vultus tentanti*, *Nisus* tandem visum est emendare, pro eo, quod supra scilicet *Furtivam molitionem* appellitaverat, interpretandum. Sequitur porro:

Excussit vexatam solo vestem, &c.] *Vexatam*, inquit, quod nos opinor, *gekrenkt*, diceremus; scilicet superiori illa in gramine volutatione, malo astro, Deaque Persica non favente, hoc est, sine *robusta* adeo *voluptatis* effectu, præter speciem, ætatem, atque utriusque sententiam denique, cum Polyæno amatore suo tentata, sive inchoata potius, quam ad *Patratum* perducta. Et mox:

Ego contra damnatus, & quasi quodam visu in horrorem perductus, &c.] Quid, si hoc potius est, ut *Viso* reponatur, pro *Spectro*, & quasi somnio quodam turbulento? proinde ut idem loquutus supra cap. 100. *Visa*, certe, pro *Insomniis* poni quis nescit, qui Musæas fores vel primis digitis impulerit modo?

Cap. CXXIX. In Epistola illa multo urbanitatis sale cumulatissima: *Narrabo tibi, adolescens, paralysin cave. Nunquam ego ægrum tam magno periculo vidi.*] Eadem loquutionis forma usus quoque ad Ciceronem suum M. Cælius: de absoluto Messala scribens: *Itaque relictus Lege Licinia, maiore esse periculo videtur.*

Cap. CXXXII. *Nec contenta mulier tam gravi injuria mea, convocat omnes quasitarias, familiaque sordidissimam partem, ac me conspui jubet.*] Ita est in Editione Lugdunensi; in Lutetiana vero, *Quassillarias*: unde nos, *Quasillarias*, extricaveramus jam antea: hoc est, genus ancillularum omnium spurcissimum ac despicatissimum: quas *Robustum* ad *Codicem* detrusas, inibique herilibus pensis in perpetuum damnatas interpretabamur ex Plauto, Tibullo, Propertio, Ovidio, Juvenali denique; unde & *Codicariarum* cognomento insignitæ antiquitus. Hactenus hæc scripseramus, quum ecce potiorem ejusdem item sententiæ fundum nobilissimum Jos. Scaligerum esse percepimus denique, qui ad locum illum Albianum,

Sit tibi cura togæ potior, pressumque quasillo
Scortum, &c.

Hoc ipsum Petronii exemplum, (quod inani strepitu aures Turnebi verberaverat jam olim) ita ut nos emendavimus, Lectori porro arripiendum reliquit. Rescribo deinceps:

Oppono ego manus oculis meis, multisque precibus effusis, quia sciebam quid meruissem, verberibus sputisque extra januam ejectus sum.] Male enim in omnibus Editionibus *Nullisque precibus* hodie cusum comparet: nostraque correctio ista, non audacis ingenii curiositatem, sed vero chirographum optimæ & notæ & fidei, Rogertinum inquam codicem, auctorem habet. Pergit narrare porro:

*Ejicitur & Proselenos, Chrysis vapulat, totaque familia tristis inter se mussat, quæritque, quis dominæ hilaritatem confuderit**] Ridicule, sed tamen ex ejus sæculi consuetudine stolatis pariter ac togatis mulieribus recepta: quæ libidine indomita, atque inexstincta, ad furorem usque prurientes, nihil pejus adeo deteriusque metuebant sibi, quam ne vir suus, vel adulter utique haud paullo virilior, vidua pudicaque contentus nocte, fundum familiarem, hoc est, officium suum, colere negligens parcusque existeret:

Neu tenuem texens rivalis aranea telam
Deserto in Veneris hortulo opus faceret.

Ideoque (quæ illius temporis insolentia fuit) quoties evenisset forte, ut admissarius suus virum se esse quodammodo quasi oblitus videretur, parte illa corporis funerata scilicet, quam potissimam in nobis fœminæ appetunt sibi, reliquum erat, ut in servorum ancillarumque insontium gregem herilis expeteret culpa; hoc est, ut *candicaria* omnes cum librariis, ac ornatricibus, cæteraque familiæ pars multo sordidissima, piaculares ob alienam ignaviam fierent; utque tot ministeriorum infelicium terga capitis unius lenitudini, haud secus utique quam succidanea, subderentur. Cui disciplinæ etiam lux fœneranda a Juvenali meo, hanc ipsam matronarum impotentiam, atque insatietatem, ad hoc exemplum Satyrice castiganti, *censione* dico, non *bubula*, sed *pæoria*, ut vides.

Est operæ pretium penitus cognoscere, toto
Quid faciant, agitentque die; si nocte maritus
Aversus jacuit, periit libraria; ponunt
Cosmetæ tunicas; tarde venisse Liburnus
Dicitur, & pœnas alieni pendere somni
Cogitur; hic frangit ferulas, rubet ille flagellis,
Et scutica; sunt, quæ tortoribus annua præstent.
Verberat, atque obiter faciem linit, audit amicas,
Aut latum pictæ vestis considerat aurum:
Et cadens longi relegit transversa diurni;
Et cadit, donec lassis cadentibus, Exi,
Intonet horrendum, jam cognitione peracta, &c.

Itaque pensatis vicibus animosior verberum notas arte contexi, &c.] *Vibicibus*, edendum esse tam scio, quam me amare Petronium.

Quid me spectatis, constricta fronte Catones?] Id est, adducta, seu contracta, & quasi caperata fronte. Usus eodem loquendi genere & Martialis, libro decimo;

Et numeras nostros astricta fronte trientes.

Nec minus Propertius libro Elegiarum II.

Differet hæc nunquam, nec poscet garrula, quæ te
Astrictus plores sæpe dedisse pater.

Adde huc *Adductus*, ex Cornelio Tacito, pro severo, tetricoque, ac supercilioso, cujusque frons semper adeo matutina, id est, striata, seu corrugata Catonianam quandam, ac plusquam Censoriam præferat gravitatem. Quærit in eodem Epigrammatio Arbiter noster:

Nam quis concubitus, Veneris quis gaudia nescit?
Quis vetat in tepido membra calere thoro?]

Ita repono, itáque reposui jam olim, antequam certe * Pictorius nescio quis hac ipsa, quam quidem à me acceptaverat, conjectura Racemationes porro suas auctiores facere instituisset. Sequitur:

Ipse pater veri doctus Epicurus in arte
Jussit, & hoc vitam dixit habere telos.]

Perpera hæc Sequanicæ Editionis scriptura, quam ex Lugdunensi partim, partim ex ingeniosis cum meis, tum alienis suspicionibus, ita porro me præeunte, in pristinum honorem restituas licet:

Ipse pater veri doctos Epicurus amare
Jussit, & hanc vitam dixit habere Deos.

Qua lectione nihil verius, nihil adeo argutius. Scias, è Petroniana officina profectum bonum pedem ad nos porro Gallo-Belgas attulisse.

* *P. Victorius.*

CAPUT XVI.

Fidei Tutamen *appositum*. Volenti neque vim, neque ullam injuriam fieri. Res attritæ. Culina mortualis, sive bustuaria. *Locorum alia explanata, alia refecta, ad incudem dico Petronianam.* De Clavo numerali, annorum indice, *prisca quadam, ac moneta Romana.* Fortuitum, Gratuitum, Pituita *denique, penultima producta enunciari debere: ideoque hac, aliaque talia trisyllaba fieri, quoties in Hexametris occurrant.* Tegilli Plautini *consideratio.*

Cap. CXXXIII. *Hac declamatione Gytona voco, &c. Narra mihi, inquam, frater, sed tua fide, &c.*] Quid vero est? *Tua fide.* Apage tam frigidum schema à Petronianis facetiis, & quidem quam longissime, nihil enim indignius. Mihi certe dubium non est, quin pro *Tua*, *Tuta fide*, debeat emendari, hoc est, quæ ex sese nihil incommodi tibi, tuæque adeo existimationi, in posterum sit paritura, quippe arcano dicturo, atque ei, qui culpis tuis & veniam simul & silentium præstare condidicerit solens.

Tetigit puer oculos suos, conceptissimisque verbis juravit, sibi ab Ascylto nullam vim factam] Nihil hoc mirum; quippe cupienti omnia Gytoni facta, neque quicquam adeo grave, vel præter animi sui sententiam passus. Sic supra idem de Jove; cap. LXXXIII. *Et peccaturus in terris nemini tamen injuriam fecit.* Festive; atque ex opinione nostris etiamnum JCtis celebrata, qui, *Volenti nullam fieri injuriam*, serio nobis ac vero vultu asseverant. Habes eodem capite:

——— *Sed inops, & rebus egenis*
Attritus, facinus non toto corpore feci.]

Lego:

——— *Et rebus egenus*
Attritis, &c.

Phrasi Poëtis omnibus usitatissima; item Livio Historico, qui *Attritas opes* alibi dictitasse invenitur: quomodo & ipse Petronius antea cap. CXVI. *Post attritas bellis frequentibus opes, &c.* Et tamen recepta lectio vel Plauti auctoritate defendi posse videtur, qui *res dubias, egenas*, conjunxit non semel. Denique quid vetat Arbitrum nostrum obscœnitatis (ut solet) latebram sub honestissimæ translationis sipario quæsivisse?

Cap. CXXXIV. *Quid vos, inquit, in cellam meam, tanquam ante recens bustum venistis?*] *Culinam* his verbis circumscribere videtur, unde & *Inquilini* etymon deductum. Ita enim *Loca quædam sub Urbe inopium funeribus destinata, ubi ferales, sive sepulcrales epulas comburi mos erat, antiquitus indigitata*, ex Festo, & Aggeno Urbico docuit nos omnium doctissimus Jos. Scaliger. Quasi innuat Enothea, Encolpion, & Proselenon ex hac esuritorum nota esse, *quos cibos è flamma petere posse*, urbane sane cavillatur Terentius: hoc est (ut Catulli quoque interpretamento in rem Petronii utamur) *in sepulcretis*, tuburcinandi causa, quamvis *semiraso ustore* prohibente, *ipso carpere è rogo cœnam.*

Et ne putetis perplexe agere, rogo, ut adolescentulus mecum nocte dormiat, nisi illud tam rigidum reddidero, quam cornu] Eadem similitudine in Fauni quoque Satyriasmo usus Ovid. ubi narrat:

Et tumidum cornu durius inguen erat.

Verum hujusmodi commentanti venia præfanda fuerat prius, caputque Socratico exemplo operiundum.

——— *His*

——— *His ego callens*
Artibus Idæos frutices in gurgite sistam,
Et rursus fluvios in summo vertice ponam.]

Ita Editio Parisiensis. malim tamen cum Lugdunensi, *Latices*, in *Fruticum* locum reponere; tum *Ægæo* potius quam *Idæo* legere, ex conjectura. Male est ibibem in Editione postrema:

Cap. CXXXV. *Ergo exclamat, ô Enothea, imperio parete.*]

Revocanda enim priorum Editionum scriptura, quæ, *Impero para te*, liquido nobis antea repræsentabat.

Non Indum fulgebat ebur, quod inhaserat auro] Fallor? an ad Horatianum illud spectavit Arbiter libri Carm. II.

Non ebur, neque aureum
Mea renidet in domo lacunar, &c.

Et paries circa palea satiatus inani,
Fortuitoque luto: clavus numerabat agrestis.]

Clavos proculdubio emendandum, distinguendumque hoc modo:

Fortuitoque luto clavos numerabat agrestes.

Ut de *Clavis Annalibus* loquatur, qui pangebantur, id est, figebantur in parietibus sacrarum Ædium, per annos singulos, ut per eos numerus colligeretur annorum; qua de re Festum, qui volet, adito, in dictione *Clavum annalis.* Adde ex Livii lib. VII. *Volsiniis quoque clavos indices numeri annorum fixos in templo Nursciæ Etruscæ Deæ diligens talium monimentorum auctor Cincius adfirmat.* Plura darem, istius nisi quantula conjecturæ gloriola est, alio nuper migrasse viderem: opera inquam, & comitate hominum eorum, qui Adversariis nostris per fidem inspectis, partem horundem diutius sub signo esse, atque intra Vestæ penetralia

Versari æquo animo non potuere pati

credo, non parum in largiendo prothymi, parumve munifici viderentur, de alieno præsertim: nam quanti id refert? modo Lectori constet, *omnia inter amicos communia esse debere*, jure familiaritatis maxime: quo quidem hoc genus, vel ad plagiorum usque infamiam, illiberalissime abusi. Quod superest, illud indictum nobis abire non debet, *Fortuito*, hoc loco trium in se syllabarum numerum habere, non quatuor: quomodo & *Pituita*, apud Horatium. Fallunt enim, atque adeo falluntur ipsimet, qui verbum illud, quotiescunque auferendi Casu positum occurrit, aut ex Ionico minore, aut ex Choriambo constare sic quasi pro comperto confessoque (ut, contra si quis sentiat, nil sentiat) persuasum habent sibi: priorem quidem syllabam pro versificantis arbitrio communem, tertiam vero ubique brevem facientes, sola (ficuti apparet) pronunciatione seducti, qua nos hodie sane grave nimis ac præpostere uti, omnium Poëtarum testimoniis convincimur: in verbis præsertim hoc exemplo formatis, *Gratuitum*, *Fortuitum*, aliisque talibus; quæ omnia tertiis syllabis correptis publica exprimit consuetudo, quum ex traverso tamen debeant produci. Indicio fuerit hoc ipsum, quod inter Petronianos Hexametros laudavimus modo. clarius vero Horatianum illud ex II. Carminum Oda XV.

Nec fortuitum spernere cespitem
Leges sinebant, &c.

Sequitur versu interjecto:

Praterea, qua fumoso suspensa tigillo
Conservabat opes humilis casa, mitia sorba
Inter odoratas pendebant texta coronas.]

Pithœanæ Editionis scripturam vides: in qua nihil desideres utique, nisi forte singularis literæ suppositionem in provocabulo *Qua*, E. scilicet in S. commutata, ad hanc faciem:

Praterea quas fumoso suspensa tigillo
Conservabat opes humilis casa, &c.

Ut *Mitia sorba*, & *Veteres*, quæ mox sequuntur, *Thymbras*, *uvamque non sine passis racemis*, pariter *inter odoratas coronas pendentia*, appositione decentissima appellet *Opes Tuguris istius paupertini*: quas ego sane (siquidem optio utriusque eveniat mihi) adipatis Regum Epulis, omnique Persico apparatu recusem commutare.

Sat, ô, beatus unicis Camœnis.

Atque ita, *Humilis casa ista fumoso suspensa tigillo* aptissime congruet: eademque Plauto meo opera commodabitur, ita in Aulularia argutanti:

Quin Divum atque hominum clamat continuo fidem,
De suo tigillo fumus si qua exit foras.

Qui quidem totus super triparca Euclionis avaritia, inter Coquos, servumque Megadori, ceditur sermo. Plura enim hic à nobis eam in rem exspectes, cave, hoc unum didicisse contentus, *Tigillum* istud haud aliunde quam à *Tigno* formatum, quasi tu *Diminutivum* dicas: quod ego pro *Transtillo*, hoc est, longurio transverso; unde Lardum, Tomacula, Succidias, alia id genus ad diuturnitatem usus in carnario salita suspendere solemus, lubentissime hercule interpretarer, si tamen istiusmodi annonæ, aut apud sordidissimum Euclionem, aut in prisci illius sæculi consuetudine locum omnino ullum faciundum existimarem. Tibullus quidem pro *Transversariis*, aut *Perticis*, quibus ex more, pectinata villarum pergularumque culmina inniti, fulciri, & quasi suffundari solent, *Tigilla* accepisse videtur, quum de primis illis rusticis, ac Saturniis architectonibus prædicat:

Illi compositis primum docuere tigillis
Exiguam viridi fronde operire domum.

Catullus vero pro Hyperthyro, cui generi *Liminis superi* nomen inditum à Plauto, verbi caussa:

Dixerit hic aliquis: Quid tu istbac, Janua, nosti?
Cui nunquam domini limine abesse licet,
Nec populum auscultare, sed hinc suffixa tigillo
Tantum operire soles, aut aperire domum.

Quocirca non etiam defuturos arbitror, qui *Tegillum* in Plauto conscribillandum pronunciabunt, pro *Tecti genere exiguiore*, uti apud Varronem explicat nobis

 Mar-

Marcellus; quem sirempse hoc verbum in mente habuisse, suspicari quid vetat? quum alterum illud, *Ligellum* inquam suum, pro *Tuguriolo, ac domicilio breviore, perperam nobis suppositum ire ausim.*

CAPUT XVII.

Locorum aliquot obscuriorum illustratio. Libare limen, *Attico quoque Aristophanis patrocinio defensum.* Pensio, *pro* Pensatione. *Anser, Priapi pariter, ac Matronarum delitiæ. Ejus rei aliqua rationum verisimilitudo quæsita, relataque ad* Verecundiæ *notam scilicet, qua præ cæteris hoc* pennipotentum genus *vulgo insignitum nobis concinnat Plinius. Additum præterea de Censoria cibatus Anserinis locatione, eidem animanti omnium sacerrimo* OB MERITUM, *ac Capitolii defensionem, antiquitus decreti præbitique ex publico.*

Cap. CXXXVI. *Jam reliqui* (s. anseres) *revolutam, passimque per totum effusam pavimentum, collegerant fabam, &c.*] *Effusam* Mensæ eversione scilicet: cui, oblitus anilium edictionum, purgandique leguminis cura ad tempus sepolita, (haud quidem præliandi studio, neque quo pugnacissimo animali ullum capitis periculum crearet, sed ut semetipsum potius, tum folliculum suum, a rabioso impetu, serratisque Trigæ istius Anserinæ morsibus sartum tectum præstaret) pedem, opinor, tertium extorserat Polyænus. ita ut de *Tripede*, jam *Bipes* reddita videretur, ad exemplum illud Martialis mei:

Ibat tripes grabatus, & bipes mensa.

Veterem Mensulam illam dico, quam, Enotheæ Sacerdotis opera maxime, binis etiam carbonibus impletam, positamque sacrificii caussa in medio item altari, habuimus supra cap. præcedenti. Ex quorum singulorum pariter consideratione planum de confragoso omnibus jam concinnatum opinor locum in fine hujus capitis, ubi Enothea denuo in cellam suam reversa, *quidnam se absente Faba factum sit*, scitari pergit ex Polyæno, *Faba*, inquam, cujus nec volam adeo, nec vestigium ullum reliquum inibi notabat sibi; neque mirum; ut quæ è Sacra Mensa illa (quam tertii pedis defectu perculsam subversamque memoravimus modo) in terram universa revoluta exciderat, unde in proclivi adeo Anseribus fuit, partem illam leguminis temere humi dispersam, passimque per totum pavimentum effusam, in profundum ilicet, hoc est, in voracem ventrem condere, sibique auferre porro, & quidem cum ipsis folliculorum quisquiliis, quos periphrasi multo festivissima, *Muscarum imagines* capite præcedenti supra indigitaverat Petronius.

Necdum libaveram cellulæ limen, &c.] Ita in utraque Gallicana Editione probissime cusum exstat. Proinde, an Turnebus apud se fuerit, dubito: quum pro *Libaveram, Superaveram*, objectare ausus est nobis. quasi vero non sirempse Metaphora ista aliquot ante Petronium seculis, & quidem Athenis Atticis,

Usus item in Ranis priscus Aristophanes?

Verbi gratia: Οὐ μὴ ὀιατρίψῃς, ἀλλὰ γεῦσαι τῆς θύρας.

Et, ne diutius tristis esset, jacturæ pensionem anserem obtuli, &c.] *Pensionem*, pro *Pensatione* posuisse videtur, qua voce idem quoque usurus postea, cap. CXLI. *Sequetur imperium, si promiseris illi pro unius horæ fastidio multorum bonorum pensationem.* Porro:

Cap. CXXXVII. *At illa, complosis manibus, Scelerate, inquit: & loqueris? Nescis, quam magnum flagitium admiseris. Occidisti Priapi delitias, anserem omnibus matronis acceptissimum*] Cur vero *Matronis anserem acceptum* prædicat? an *Verecundiæ* caussa fortasse, quam animanti huicce antiquitus tributam, unicus ille Naturalium Rerum scriptor memorat nobis Plinius lib. x. cap. xx. quo loco Pavonina pariter ingenia describit? *Ab auctoribus non gloriosum tantum animal hoc (pavo) traditur, sed & malevolum: sicut & Anser verecundum: quoniam has quoque quidam addiderunt notas, &c.* Credo equidem, neque enim aliud, quod dicam, habeo in mundo; an potius, quoniam Isidi hoc alitum genus peculiariter sacratum? quam Deam curatissimis utique ceremoniis colebant Stolati ordinis Matronæ: nimis quidem adversus animi Propertiani sententiam, utpote, quem votivum illud Puellæ suæ in Casto Isidis Pervigilium, ac Decemnoctialis secubitus, in istiusmodi contraria sane vota, ne dicam Thyestæas preces, stomachosum amatorem coëgit erumpere:

Atque utinam Nilo pereat, quæ sacra tepente
Misit matronis Inachis Ausoniis.

Sed quum *Priapi* etiam *delitias*, idem pugnacissimum istud animal appellitet Petronius, haud sine caussa suspicari possit aliquis, improbius nescio quid sub Matronalis schematis integumento occultari; nec alio fortasse accommodandum, quam quod avis ejusce lingua in cibo, vel potione certe, assumta, fœminarum libidinem concitare, maximumque adeo pruriginis muliebris suscitabulum esse credatur. Ego tamen priori sententiæ meæ, a nemine hactenus tentatæ, acquiescere tantisper cogito, donec aliquid verisimilius sese obtulerit mihi. Utut est, Anseres istos sacros fuisse, ac propterea alimenta *ob meritum* sibi decreta accepisse ex publico (sicuti in Prutanio Athenis bene de Re Populi meritis fieri solet) ex Arbitro didicimus jam antea. illud non item, cibaria horundem locare publicitus, rem Censoriæ inprimis curationis fuisse. idque in fide Flaminum, ac Sacerdotum potissimum, quo fiebat, ut hocce *Gansarum* genus nemini coquo in jus vocare jus esset; id quod de Lydis piscibus prædicat Varro. De Locatione vero alimentorum ita Plinius lib. x. cap. XXII. *Est & anseri vigil cura Capitolio testata defenso, per id tempus canum silentio proditis rebus. Quamobrem cibaria Anserum Censores in primis locant.* Adde ex Arnobii lib. VI. *Cur canes in Capitolio pascitis? cur anseribus victum alimoniamque præbetis?* Cæterum hoc ipsum Romæ, quum hæc omnia Crotone gesta: ubi, an ritus idem obtinuerit, vel Petronium interrogato, ne quæras foris.

C A-

CAPUT XVIII.

Aliquammulti loci apud Petronium lustrati, correctique. Mero ac libidine solutus. Regnum Neptuni pavit Ulysses, *quo pacto oporteat interpretari.* Effectus *pro* Patratu *in re nuptiarum.* Clostellum. Dei Lampsacii numen *Lycæ pariter ac Tryphanæ propitium: Polyæno contra terra marique iratum infestumque.* Eucolpium, & Polyænum, *pro una eademque persona indiscriminatim sumi debere.* Carnis Etymologia, *ejusdemque vocis proprietas, Donato maxime adminiculante, excussa.* Pseudogalli, tum nostrorum hominum Latinitas non ferenda: *simul eorundem in vocabuli istius usurpatione insolentia atque impuritia detecta.*

Eodem Capite CXXXVII. *Itaque tædio fatigatus, rogo, inquam, expiare manus pretio licet.*] Ecqua vero caussa est, quin, *Liceat*, hunc in locum restituere liceat nobis?

Infra manus meas camellam vini posuit, & cum digitos pariter extensos porris apioque lustrasset.] Id est, hoc piamenti genere februatos expiasset, sive repurgasset, quippe impiatos, conssceleratosque, ac pollutos anserina cæde scilicet. Habes exinde:

Avellanas nuces cum precatione mersit in vinum: &, sive in summum redierant, sive subsederant, ex hac conjectura dicebat: nec me fallebat, inanes scilicet, ac sine medulla ventosas, nuces in summo humore consistere.] Et ego quoque, quamvis nec superstitiosus, nec hariolus cluens, conjecturam tamen ex his Arbitri ipsius verbis ducere haud dubitanter ausim, locum, qui in medio est, hoc modo repurgandum: *Ex hac conjecturam ducebat*, &c. Cæterum, quod hic de *Nucibus* Petronius, id ipsum de *Ovorum* ingenio refert M. Varro in lib. Rei Rust, verbi gratia: *Ovum inane natat, plenum desidit.*

Epulasque etiam lautas, paullo ante (ut ipsa dicebat) perituro paravit.] Recte, atque ex fide argumenti superioris. Etenim *malam Crucem* Polyæno interminata fuerat Enothea.

Cap. CXXXVIII. *Anicula, quamvis soluta mero ac libidine essent, eandem viam tentant.*] Usus eadem phrasi & supra cap. LXXIX. *Nam cum solutus mero amisissem ebrias manus*, &c. Item cap. CXXXI. *Premebat illa resoluta marmoreis clunibus* (ita enim cum Lipsio legendum) *aureum thorum.* Nec non Ovid.

Turpe jacens multo mulier resoluta Lyæo.

Idem in Arte:

Sentiat ex imis Venerem resoluta medullis
Fæmina.

Neque aliorsum illa quoque alterius loci improbitas trahenda:

Odi concubitus, qui non utrinque resolvunt, &c.

Ipse Paris Dearum libidinantium judex.] Quid, *Libidinantium*, faciat hoc loco, sane non video. Quocirca, frustra eos haud quaquam futuros, arbitramur, qui *Litigantium* se legere nobiscum potius sunt præoptaturi; vel certe *Licitantium*, cum Lipsio. Subdit porro Polyænus:

Si hanc in comparatione vidisset, tam petulantibus oculis.] Ab eodem habitu sidera quoque illa, plus quam Circeia, commendaverat & supra cap. CXXVI. *Et oculorum quoque mollis petulantia*, &c.

Cap. CXXXIX. *Gemini fatavit numinis iram*
Telephus, & regnum Neptuni cavit Ulysses.]

Restituo, *Pavit*, a *Pavendo*, imo vero hercule à *Pascendo*, ne quid mentiar; nimirum, quod (uti Plautus autumat) piscibus in alto pabulum præbuerit toties, cum suis, tum sociorum naufragiis, apud Homerum:

Nobilis, ac nusquam non famigeratus Ulysses.

ut non injuria de ipso Romanus Philetas prædicasse judicetur;

In mare cui soli non valuere doli.

Quæ conjectura eo firmior videtur mihi, quoniam *fatavit* video etiam antecessisse, Metaphoram sequenti huicce tantum non confinem, ac geminam.

Cap. CXL. *Ea ergo ad Eumolpum venit, & commendare liberos suos ejus prudentia, bonitatique credere se & vota sua.*] Provocabulum, *suos*, aberat à Manuscripto: potestque etiam à libris nostris, salva sententiæ integritate, abesse.

Cum ergo res ad effectum spectaret, &c.] Hoc est, Quum, gaudia sua (Lucretiana saltem circuitione uti ut liceat mihi) toto corpore præsagiente, in eo jam Venus esset, ut hortum virginalem, & muliebria arva aspergine seminali consitum iret Eumolpus. Per *Effectum* enim plenam *voluptatis robusta*, reique Venereæ, consummationem honestissimi vocabuli ambage circumloquitur, *Patratum* dico: idque ex Divi ipsius Isidori definitione observatum pol memoriter mihi.

Dum frater sororis sua automata per clostellum miratur.] *Clostellum*, diminutivum à *Claustro*, eadem formatione cum *Plostello*, *Mostello*, *Castello*, *Rastello*, quorum origo adeo in promtu, atque in confesso. Et mox:

Nec se rejiciebat à blanditiis doctissimus puer, sed me numen inimicum ibi quoque invenit.] Videlicet *Implicabilis illa* (*Lyca ultrix, anne Triphana?*)

Qua me per terras, per cani Nereos æquor,
Hellespontiaci sequitur merita ira Priapi,
Præsens heu nimium vindex in partibus illis,
Quas sinus abscondit, nam nec puero, nec amica,
Nec mea Fratri in Pygiacis bona vendere possum.

nedum ut Eumolpo, velut antea, totum approbare me postulem. De Triphæna, ac Lyca addidi. qua vero conjectura adductus? inquies, hac scilicet, quod in superiore illa Eucolpii cum Gytone & Eumolpo navigatione aurem in somnis Lycæ à Priapo vulsam commeminerim jam antea: eumque serio cum Triphæna per quietem admonitum, Eucolpium, quem quærebant, ejusdem Dei opera ac consilio maxime, in navim suam esse perductum, quæ quidem res & iram ultoris

ultoris Numinis advorsus hunc nostrum, contra in Tarentinum negotiatorem illum, ejusque vectricem omnium fœminarum (vel Eumolpo teste) formosissimam, studium divinum præsens, ac propitiam voluntatem nobis, velut in tabella, plenissime simul ac planissime ostentat. Quid enim? Cave Polyænum istum diversum esse ab Eucolpio illo priore existimes: nec mirere, si unum fugitivi caput aliter atque aliter, pro tempore & loco, duarum personarum munus paresque sustineat pariter. Ita enim rem natam intelligas velim, ut Scenæ serviendum fuerit, vetusque illud & quasi quotidianum nomen suum Eucolpio commutandum. Cui bono? inquies. Nimio vero, quo integra videlicet simulatio servaretur, utque fallere facilius inter ignotos posset: quippe cujus rebus minime conducebat, anteactæ vitæ suæ flagitia Crotoniatibus innotescere, latrociniaque, ac cædes, & inquietem illam obscœnæ ad arenam damnationis, tum fugæ, ac tot adulteriorum infamia conscientiam dispalescere in vulgum: fallaciamque, ex præscripto consilii communis callidissime institutam, invidiosa proditione à peregre adventantibus denudari: atque ita inchoatam Tragœdiam personis capiti detractis indignissime subverti. Cujus adeo rei periculum non erat, quamdiu quidem Eucolpius mutato nomine Coranis illis, Galla credulitate tumidis, pro suppolititio nescio quo Polyæno, quem perbelle sese esse assimulabat.

Et titulo, & specie ignorabilis objiceretur.

Cap. CXLI. *Apud quasdam gentes scimus adhuc legem servari, ut à propinquis suis consumantur defuncti, adeo quidem, ut objurgentur ægri frequenter, quod carnem suam faciant pejorem.*] De Lege ista, & Gentibus, quarum exemplum Coranis suis, hoc est, captatoribus, Eumolpus imitandum proponit, plenius consulendus Solini Polyhistor. capite LV. Quod reliquum restat igitur, in *Carnis* vocabulo summam Latinitatis rationem à Petronio habitam, defunctorio ictu resolvendum non est. Etenim, probe & signate verbum rei convenientissimum usurpasse, fidem abunde facturus nobis Donatus illa ad Terentianam Heautontimorumenon explanatione: *Caro dicta est, eo quod careat anima, & Caro proprie dicitur mortuorum, unde & Excarnificare deductum, item Carnifex, pro eo, qui Carnes ex homine facit.* Hactenus Donatus. Unde animadvortas licet barbariem ac sordes nescio cujus Maximiani, qui usque adhuc tamen pro principe illo Elegiographo Cornelio Gallo, non dico mihi,

Nec bardo juveni, neque naris obesæ,

sed stolidæ imperitorum turbæ obtrusus, in cujus impurissimis, Carminibusne, an criminibus, dicam? hic quoque inter cætera Pentameter occursurus est tibi:

Carnis ad officium carnea membra placent.

Ut enim *Carnea membra* ista, pro carnosis & succiplenis, auctoritate Martialis, qui *Carnarius sum*, eodem fere significatu princeps visus procedere, defensitare facultas sit nobis: illud tamen qua ratione ferri possit, non video. *Carnis officium*, pro Veneria corporis oblectatione, reque Voluptatum, positum esse apud eos utique, qui Latine, quam Barbare, loqui potius, vel scriptitare se student:

Queis hac (cum Flacco dicam) sint qualiacunque
Arridere velim, doliturus, si placeant spe
Deterius nostra, Belenge, teque Gotalsi
Morosophorum inter jubeo plorare cathedras.

JANI DOUSÆ NORDOVICIS
PRO
SATYRICO PETRONII ARBITRI,
Viri Consularis, Præcidaneorum
LIBER TERTIUS.

CAPUT I.

Multum esse in re aliqua; *inibique emendatis Macrobius.* Saurea Plautinus *sexui quodammodo suo restitutus apud Fulgentium. De* Albutia Petroniana, *an ne eadem* cum Albutilla Taciti, *quæsitum, ac pronunciatum denique. Narrationum complurium, de incertis Arbitri atque extraordinariis Fragmentis in unum veluti struem congestarum, Dousica desiderata.*

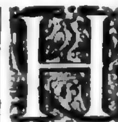

actenus quasi per scrupos Petronianos, atque (ut ipsius loqui amat) *glarearum eminentium fragmenta* semicalceatos traximus pedes, myrmico & molesto incessu auctoris lineamenta atque ordinem capitum persequuti; quæ, quanquam interrupta oppido, nobis tamen ad callem musteum quodammodo investigandum, præeunte clarissimo Pithoeo, ac veluti faculam ad spississimas tenebras

nebras evincendas, non sine succussu, vel potius successu cominus prælucente, semitam aperire visa; nam, absque illo manuductore fuisset,

Nox cæca ante oculos, nec Numinis ulla vialis
Copia, nec misero Lucifer ullus erat.

Itaque parum abfuit, quin cum *Depontano illo Catulli Municipe.*

Præceps pessum iverim in lutum per caputque, pedesque.

idque imprudentia locorum maxime, etiam interdiu obscura. Reliquum est, ut, quæ præterea à Veteribus passim in exemplum adducta ejusdem nobis monstratio, famosam magis quam lucidam facem quassantis, extra Satyræ hujus ordinem liberalissime prævivit, suspensis per timorem vestigiis cautabundi porro attentemus; haud quidem continenti serie (ut antea) sed vero saltuatim potius, ne non reapse videlicet sic, quasi per Satyram, grassari judicemur, ad destinatum finem properantes denique: qui, quo eveniat, Diis etiamnum in manu est.

QUOD IGITUR FAUSTUM, FOELIX, AC FORTUNATUM FUAT *cum Editori, tum spectatoribus*, vel (si mavoltis) *Arbitris*, locum quendam Macrobianum, ab copte, quem dico, laudatissimo tædigero nostro in rem præsentem laudatum, præmittere stat sententia, in quo perexiguam, imo duarum modo literularum, præpositionem soleo desiderare, recte, necne, viderint doctiores, atque in primis ille, cujus nomen (sanctum nobis in perpetuum futurum) edissertavimus modo, inter Arbitri nostri Arbitros,

Quantum est, aut erit, aut fuit priorum.

citra controversiam consultissimus, namque, ut nunc legitur: *Auditum mulcent* (de fabularum ratione institutus hic fuerat sermo) *velut Comœdiæ, quales Menander ejusve imitatores agendas dederunt: vel argumenta fictis casibus amatorum referta, quibus vel multum esse Arbitrum, vel Apulejum nonnunquam lusisse miramur*, terri qui pote? At vero modica tantum præpositionis accessiuncula fiat, jam omnia in proclivi existent. Sed rem vide: *Vel argumenta fictis casibus amatorum referta, in quibus vel multum esse Arbitrum, &c.* Nam & in Cicerone; *Multus in eo fuit*, sive, *in ea re*: & Sallustio; *Multus in opere*, etiam cum faventia lectitamus: & Græcos τὸ πολὺς consimiliter usurpantes.

Haud veniam modo, sed laudem meruisse fatemur. Monendus Lector, in notabili illa Fulgentii Censura, Plautinum Sauream, ne vir esset, præpostere à Lutetiano Librario persuasum. Sic enim ille.

Scilicet Petroniana subit Albutia: hac enim alludente & Plautina Saurea dominatus obdormit.] *Saurea* autem *Servus dotalis* in Asinaria apud Plautum, quem de communis dominæ sententia, domino ipsi suo dominantem more suo concinnat Comicus. Unde merito hercule *Dominatus* ejus à Fabio Planciade haud obscure incessitur. Proinde è fœmina in marem, me vindice, denuo tandem transire ut possit *Dominator* iste *Atriensis Demæneti*, iterum dico omnibus, generis rationem ante omnia commutandam, ne, exemplo Petroniani Ascylti, à sexu ipse suo fugisse videatur scilicet. Cæterum, quæ hic *Albutia* vocitata Petronio, eandem cum Albucilla Taciti esse (nisi & illic forte, *Albutillam*, ὑποκοριστικῶς scribillandum) facile adducor ut credam, ob has notas maxime, quibus ipsam Historicus ille insignem magis, quam honestam facit, ita scribens sexto Annali suo: *Dein multorum amoribus famosa Albutilla, cui matrimonium cum Satrio Secundo conjurationis indice fuerat defertur impietatis in Principem. Connectebantur ut conscii & adulteri ejus, Gn. Domitius, Vibius Marsus, L. Aruntius, &c.* & quidem hoc ipso facilius, quod Sallustianam Semproniam, ejusdem pene farinæ matronam, statim porro ibidem subjungat Mythologicus ille scilicet. Mirum vero, in universa hac Fragmentorum Farragine nec vestigium, quod ajunt, nec volam elegantiæ illius (quam in eapse muliere tantopere ab amatoribus expetitam agnoscere videtur Planciades) imo ne nomen quidem, quod minimum fuerat, uspiam locorum comparere. Sed profecto verum erit, id quod jam inde ab initio *Præcidaneorum* meorum conquestus sum prius, vix decimam miscelli hujus operis partem in manus nostras pervenisse; nam qui pote? quum neque de *Cerbero illo latratore Trifauci*, quem *Causidicum*, seu *Rabulam Forensem fuisse*, facile fidem nobis (expertis inquio) facturus erat Arbiter: neque de *tot Regiis illis manubiarum struicibus penes fugitivum* (Ascyltumne an Eucolpium?) *repertis*: de *Aluciis eundem molestantibus*: aut quinam *Longuriones illi fuerint, quos, nisi inclinatos, non solere transire cryptam Neapolitanam*, ex veteris Glossarii Petri Danielis relatu cognoscimus, residuum nobis quicquam publicæ calamitatis injuria fecerit; ut de *Petauri* interim *circumactu* nil dicam: de *Tullia*. nescio quam *Regiam* significante: de *Definitione Doli, & Mali, apud Judices*, (uti apparet) & quidem legitime instituta: de *Aumario, in quod semetipsum conjecerat Encolpius*: de *Myrrhino poculo, quod quidem, ad libidinis concitamentum, epotum sibi professus fuerat Satyricus noster*: de *Sacerrimo illo Massiliensium ritu in Pharmaci unius verbenis vestibusque sacris ornati, eoque cultu per totam civitatem circumducti devotum ac succidaneum caput universam pestilentia publica contagionem à se despuentium, atque exsecrantium quam longissime: posteaquam ille inopia, ac necessitate (quas venter ærumnas creat) ad extrema compulsus, in saginam se conjicere non dubitasset, alendum antea, quasi in πρυτανεῖῳ, publicis, & purioribus cibis, & quidem per annum integrum, offerens locansque sese: atque inde, Piacularis Victima in morem, depromendum ad lanienam porro, aut saxo depromendum in maximam malam crucem*, ut fiat illud: *Unum pro cunctis dabitur caput*, cui ritui ea quoque consona, quæ libro XVIII. de Carthaginensibus narrantur à Justino, Quemnam denique *Furentem illum* fuisse suspicabimur, *qui ad periculum usque* (id quod

quod ab Acrone refertur) *pollicem arroserat sibi*, de quibus omnibus singulatim in extraordinariis Fragmentis istis mentio non infestiva, & quasi gustus quidam præbitus nobis, si tamen *Gustum* appellare possis, minuta nescio quæ Analecta (quorum nec pes, nec caput in tanta u piam vastitudine comparet) & quasi ramenta quædam Petroniana de copiosissimis Epulis residua nobis modo, quæ Pallerini prandii reliquias vix æquare posse videantur.

CAPUT II.

Pithœana conjectura de ætate Petroniana confirmatio. Eidem Satyrico nostro macula aliquot insigniores detersa. Hallucitæ, *quid? indidemque verbi* Hallucinari *originatio deflexa. Vera* Manubiarum *significatio ostensa.* Excellissimus. Ducere contentionis funem.

Ex D. Hieronymo in Epist. ad Demetriad. de Virginitate servanda:

Cincinnatulos pueros, & calamistratos, & peregrini muris olentes pelliculas, de quibus illud Arbitri est, non bene olet, qui bene semper olet, quasi quasdam pestes ac venena pudicitia virgo devitet.] Hæc Hieronymi citatio doctissimi Pithœi conjecturam de ætate Arbitri nostri validissime confirmat; ipsum nempe Martialis tempora antecessisse, imo plane eundem esse, quem inter paucos familiarium Neroni assumptum, tanquam *elegantiæ* ARBITRUM, testis est Tacitus: nam, nisi ita esset, Martialem, non Petronium Pentametri istius auctorem laudasset Hieronymus, quemadmodum & Papinium (uti opinor) Fulgentius lib. 1. Mythol. in sequentis Hemistichii relatione, utrique Poëtæ communis:

Primus in orbe Deos fecit timor.

si tamen Papinio de Placidii Lutatii Statiani Interpretis sententia (qui Hemistichium istud ab ipso Statio mutuatum Arbitrum vanissime hariolatur) ætate posteriorem judicasset hunc nostrum, qua persuasione nihil absurdius utique, aut stolidius. Habes protinus Fragmentum ejusdem ab Isidoro Hispalensi Episcopo prolatum, paullo aliter, quam in Etymologici illius contextu hodie cusum legitur, exempli gratia:

Quid est judicis dolus? Nimirum, ubi aliquid factum est, quod Legi dolet. Habetis Idolum, accipite nunc malum.] At nobis receptam potius Isidori Editionem consilium est sequi, in qua ad ipsos *Judices* directus hic sermo, & *Dolum*, pro *Idolum*, disertissime publicatum hoc exemplo: *Quid est, Judices, Dolus? &c.*

Cui vultur jecur altimum pererrat,
Et pectus trahit, intimasque fibras,
Non est, quem lepidi vocant Poëta,
Sed cordis mala, livor, atque luxus.]

Ita lepidissima illa Parisiensis Editio. contra Bap. Pio placebat *Tepidi*, hoc est, insuaves, insipidi, non inflammantes ardenter, lacertose, nec omnibus nervis rei scopum attingentes, qua lectione nihil mehercule tepidius, ita ut in ipsum Pium potius, nec cœlum, nec terram, nedum scopum Petroniani acuminis attingentem, *Infacetias ista enervis*, quam in *Poetas Fabulatores* convenire videatur. Quid mirum? quum neque ipse Scaliger (at quantus jaculator!) satis Εὐστόχως nobis hoc loco vel oculos, vel manum collimasse censeri possit, qui *Timidi* legit, quam scripturam Editio quoque Lugdunensis amplexa,

Haud timide, ut tanto tibicine suffundatam.

Ego vero, post tot tantasque pugnantium opinionum sententias, si quis correctioni quartæ locus est reliquus, nihil equidem addubito, quin ad illunc ce-modum,

Non est, quem Tityum vocant Poëta, &c.

clausulam hanc suam conceperit Petronius. Atque hanc conjecturam mihi divini illius Scaligeri hariolatio haud timide suggesserat jam olim, quam quum postea ad horum ver uum marginem jure, & quidem optimo, pro mea (uti res erat) solens adtexuissem, ecce ab ipsis usque Vipsanienibus vulturem tibi, qui Tityum nostrum nisi facere ausus est suum, non quidem jecur illi, sed mihi conjecturam involans meam, qua in re singulari sum fato, meapte culpa maxime, qui per fidem toties istiusmodi Laconibus libros meos pertractandi fecerim copiam.

Repono in Furii Comœdiarum scriptoris exemplo, ita Gliconem Meretricem (si qua Planciadi fides) loqui facientis:

Myrrhinum mihi adfer, quo virilibus armis occursem fortiuscula.] Nam in Editione Patissonii *Adfers* legitur, sed perperam. In versibus illis vero;

Concepit nam terra sonum, calamique loquentes
Invenere fidem, qualem narraverat index.]

nodum in scirpo mihi videntur quæsivisse, qui lectionem hanc ipsam examussim probissimam in dubium vocare ausi, dignissimi utique, quorum calida commenta non nisi apud auritos Midas inveniant fidem.

Allucinari dicitur vana somniare, tractum ab Allucitis, quos nos Conopas dicimus. Petronius: Nam centum me vernali allucita molestabant.] Aut plane hallucinor ipse, aut aliter rescribendus hic locus, & fortasse interpolandus ad hoc exemplum: *Nam centum me verna hallucita molestabant.* Protinus ibidem legitur:

Manubia dicuntur ornamenta Regum. unde & Petronius Arbiter ait: Tot regum manubia penes fugitivum reperta.] Credo *Encolpium*, vel certe Ascylton significari. Etenim (ut ille ait) *macula pares utrique.* Quid? quod de amborum *Manubiis* etiam habuimus supra, cap. 79. ubi de semet, & fraterrimo illo Fratre suo narrat Encolpius: *Non repugnavit Ascyltos sed, postquam optima fide partiti manubias sumus, &c.* Proprie, ac signate oppido. *Manubia* enim a *Manu* etymon suum sortitæ, quasi *Spolia* dicas furtim, aut per vim, hoc est, per latrocinia, seu rapinas, quæsita: sed vero magnifica ea, atque opulenta, &, proinde, uti

uti hinc discimus, Basilica prorsus; neque aliter Cicero: *Qui manubias sibi tantas ex L. Metelli manubiis fecerit.* Citatur porro ex Veteri Glossario P. Danielis:

Excelsissimus, dicitur à Petronio 1. *Satyrarum*] Credo non alium locum Glossarii hujusce Auctorem in animo habuisse sibi, quam quem nos in Petronio habuimus prius. cap. LXXXVIII. *Eudoxus quidem in cacumine excelsissimi montis consenuit*, &c. Ita enim malo, quam quod in Mamertina Editione spectant: *In cacumen excellentissimi montis consenuit.*

Deinde ex Joannis Salisberiensis Policratico:

Non duco contentionis funem, dum constet inter nos] *Ducere contentionis funem*, est velitari, sive altercari, jurgiaque cum aliquo exercere super re quapiam controversa. Quo etiam Horatianum illud perlubenter traxerim lib. 1. Epist. x. vers. 48.

Tortum digna sequi potius, quam ducere funem.

utiturque eadem metaphora alibi Tertullianus.

CAPUT III.

De Festra *Palmeriana correctioni subscriptum, enarrationi non item.* Casæ Romuli à *Seneca ac Dionysio Historica substructionis statumen quæsitum.*

Vilis servus habet Regni bona: Cellaque capti Deridet festam, Romuleamque casam.]

Probe, & sincere omnia, si *Festam* excipias tamen, pro quo Janus Palmerius emendandum conjiciebat *Festram*, positum videlicet pro re quavis antiqua & vili; quoniam de *Festra* Ant. Gnipho integrum librum ediderit olim, ubi (ut cognoscimus è Macrobio) de plerisque id genus, quibus vetustas eludebat, satis pòl curiose disputaverat, ut non magis ad ipsam *Festram*, quam ad eum librum Gniphonis (quem cum ipso auctore, & quicquid casca illa Antiquitas exoletum habuerat, irrideri autumat Palmerius) respexerit Arbiter. Et hæc quidem mens, sicuti apparet, Melleri nostri. Ego autem ingeniosi adolescentis conjecturam, prout debeo, amplector, hactenus quidem, ad vocabuli *Festra* restitutionem quod attinet; nam enarratio istiusmodi (dicam libere) haud placet, qui seorsum à capite amico sentire audere, nullum piaculum esse deputo, arbitrorque Arbitrum nostrum sæculi sui insolentiam sumtusque intolerabiles more suo sugillare, imo criminose, & quidem palam ac publicitus incessere, atque hoc velle significare, eo jam luxuriæ ventum, atque in tantum à majorum suorum moribus degenerasse suæ ætatis ingenia, ut vilissimum quamvis mancipium, mediastinus puta, aut cellarius alioqui, & catenatus janitor, non quidem *Gniphonis librum de Festra* (uti Palmerio placet) *aut ranciclas omnino Antiquitates*, sed vero *Festram ipsam potius, hoc est, Ostium illud in Sacrario Romano minusculum, ac vetustissimam Romuli Regiam*, tanquam casam, aut gurgustium aliquod prætegere, & tegillo suo contemnificus ac fastidii plenus naso suspendat adunco, nauseans propemodum ad Saturniam simplicemque illam priscæ Reipubl. continentiam, ac frugalitatem parvissimo contentam, neque id adeo injuria: quippe quem cella laxiore, ne angustiore dicam temporibus nostris (ex Arbitri persona disputo) pandiculari, lumbosque ac nervos suos exporrigere videmus, quam *Aula* quondam Urbis nostræ Conditoris fuerit scilicet, id quod facile crediturum scito, qui modo loci illius apud Juvenalem, & ipsum corruptissimos sæculi sui mores perpetuo detestantem, meminerit memoriter, Sat. XI. vers. 79.

Ipse (sc. Curius) *focis brevibus ponebat oluscula, quæ nunc*
Squalidus in magna fastidit compede fossor,
Qui meminit, calida sapiat quid vulva popina, &c.

Sed hoc ad malaciam, seu fastidia edulcorum plebejum sapientium, nunc vero *Regiam* istam *Quirini Casam*, cujusmodi fuerit, propius aliquanto consideremus. Tradit igitur Seneca Pater 11. Controversiar. *Inter hæc tam effusa mœnia, nihil est humili casa nobilius, fastigiatis supra templis auro fulgens prælucet Capitolium. potes objurgare Romanos, quod, quum humilitatem suam obscurare possint, ostendunt.* De eadem insigne quoque testimonium habet Fastor. III. ubi Romuli patrem, Martem ipsum inquio, ita loquentem inducit, Ovidius vers. 183.

Quæ fuerit nostri si quæris Regia nati.
Aspice de canna straminibusque domum.

Item 1. vers. 199.

Dum casa Martigenam capiebat parva Quirinum,
Et dabat exiguum fluminis ulva thorum.

Denique esserti argumento isto, quantum est, Poëtarum libri. Quibus tamen singulis fœneranda lux ab Historica illa Dionysii Halicarnassæi narratione, quæ est libro Antiquit. 1. in Romuli & Remi fratrum mentione scilicet, à Scriptore Græco verbis hujuscemodi, veluti penicillo adumbrata. Βίος δ' αὐτοῖς ἦν βουκολικὸς, καὶ δίαιτα αὐτουργὸς, ἐν ὄρεσι τὰ πολλὰ πηξαμένοις διὰ ξύλων καὶ καλάμων σκηνὰς αὐτορόφους, ὧν ἔτι καὶ εἰς ἐμὲ ἦν τις ἐν τῷ Παλλαντίῳ ἐπὶ τῆς πρὸς τὸν ἱππόδρομον στρεφούσης λαγόνος, Ῥωμύλου λεγομένη, ἣν φυλάττουσιν ἱερὰν, οἷς τούτων ἐπιμελὲς, οὐδὲν ἐπὶ τὸ σεμνότερον ἐξάγοντες. εἰ δέ τι πονήσειεν ὑπὸ χειμῶνος, ἢ χρόνου, τὸ λεῖπον ἐξακούμενοι, καὶ τῷ πρόσθεν ἐξομοιοῦντες εἰς δύναμιν

CAPUT IV.

Uni, item alteri Emendationi manus injecta; caussaque liberali postliminium auctori sua res vindicata. Inope audacia tuta est. *De duorum, quæ perperam diremti fuerant, locorum reconciliatione conjectura. Sententiam quandam Petronianam de Exsilio adumbratam videri.*

Nam nihil est, quod non mortalibus adferat usum:
Rebus in adversis, quæ jacuere, juvant.]

Quæ jactere, Id est, quæ despicatui, & quasi dereli-ctui nobis, nulloque in honore aut pretio fuerant antea, tunc, quum eorum usu facile carere poteramus.

Sic rate demersa vulsam deponderat aurem;
Remorum levitas naufraga membra vehit.
Cum sonuere tubæ, jugulo stat divite ferrum:
Barbara contemtui prælia pannus habet.]

Alterum prioris Hexametri Hemistichium hoc modo emaculandum, *Fulvum deponderat aurum*, indicavere ante nos alii, posteaquam id ipsum à nobis, & quidem in re præsenti, præmoniti fuissent prius, quemadmodum novissimi item Pentametri clausulam, quem hoc exemplo corrigendum ad oram Editionis Lugdunensis papyro interposita in Adversariis meis notaveram planissime:

Barbara contemtu prælia pannus habet.

Quam tamen restitutionem nostram idem ille, quem dixisse me sentio, in ipsissimi hujus Petroniani Epigrammatis per caussam à se laudati contextum nullus referre veritus, auctoris sui nomine per fraudemne, an contemtum, maligne dissimulato. Cæterum, quod dixit Petronius, *Pannum* (quo panuceam, hoc est, pannis centonibusque obsitam ac sordidatam Plebeculam designat) *barbara prælia habere contemtui*, id est, bellicorum tumultuum unice securum degere, nec barbariem præliorum curare, quasi nihil ad se attinentium, haud inscite (meo quidem animo) applicare possis ad Hemistichii illius sententiam, quam habes cap. CXIX. in Carmine illo Belli Civilis longe omnium ingeniosissimo:

——— *Inops audacia tuta est.*

cujus nos hancce inibi ex Sallustio rationem reddidimus, *Quoniam egestas facile habetur sine damno.* Cui illud quoque ab Aquinate Satyrico succenturies licebit:

Cantabit vacuus coram latrone viator.

Hoc enim dicto *Viatoris vacui securitas* multo facetissime exprimitur, qui, etiam coram immanissimo viarum insessore, ac sicario publico, in ipsa mortis vicinia constitutus cantillare, & quidem fidenter ac sine noxa, sustineat. *Pannus* igitur in Petronio, pro eo, cui deprehenso nihil præter pannum, id est, scissam ac sordidam tuniculam, auferre possis. Quis enim ita immanis obsecro, aut barbarus, detrahere uti nudo vestimenta se postulet? In divite vero, atque opulenter viaticato, ornatoque, ratio prorsus dispar; *in cujus jugulo ferrum stare*, hoc est, sicas in unius caput undique ac mucrones distringi:

Claroque & caro potius, quam sanguine vili,
Noxia Bellona tela tepescere.

intelligit Petronius noster. Sequitur porro Poëtici styli, imo stimuli, ab exemplo Ductoris Ithaci ad longinquas peregrinationes exhortatio:

Linque tuas sedes, alienaque littora quære,
O juvenis; major rerum tibi nascitur ordo,
Ne succumbe malis, te noverit ultimus Ister, &c.]

Suspicorque hanc APERTÆ ipsius DICTIONEM fuisse, hoc est, Responsum ex Tripode. & Apollinis persona ei datum scilicet, qui Delphicum Oraculum consulerat, tanquam Tiresiam Horatianus Ulysses, quibus artibus, atque undenam potissimum, opes ac divitias sibi parere vel corruere posset, hujuscemodi captiosæ quæstionis argutiola gratiatus:

Nunc si nos audis, atque es divinus Apollo,
Dic mihi, qui nummos non habet, unde petat?

Quam lepidissimi Epigrammatii clausulam una cum Tetrasticho præcedenti, ac festivo Petronianorum versuum auctario, imo Thesauro boni, de Blattariorum Codicum penu depromtam, ac gypsatissimis Vespilionum manibus opportune præreptam, alius neminis, quam Claudii Bineti doctrinæ, comitati, judicio, ac diligentiæ debemus. Sed de toto hoc genere proximo Capite singulatim videbimus, unam prius Poëmatii sequentis sententiam excussuri, quam de Enniano penu penissime adumbratam quamvis audacter ausim dicere. Ea vero hæc est:

Nam citius flammas mortales ore tenebunt;
Quam commissa tegant.]

Nunc Ennianam, si videtur, audiamus, lib. II. de Oratore relatam à M. Tullio: *Dicere, ajunt, Ennium, flammam à sapiente facilius ore in ardente opprimi, quam bona dicta teneat.*

CAPUT V.

In Petronianam Cl. Bineti Symbolam seria ac severa habita quæstiones: novusque ac Censorius quidam velut delectus adhibitus. Ejus exempli primum Epigramma (quod & ἀκέφαλον esse demonstravimus) de Priscianı, ac Fulgentii Auctoritatibus, pristino tandem nitori restitutum, auctumque unius insuper Hexastichi supplemento: quod à reliquo corpore suo divulsum fuisse ex rei ipsius conjicias argumento. Alia quædam.

Receperam superiori capite, proxime me aliquid de Cl. Bineti collecta dicturum. Id reapse aliquando ut præstem, & res, & locus, pœne dixeram efflagitare, non tantum postulare videntur: ipse, inquam, Arbiter Petronius noster, cujus liberalissimo Genio quin major meliorque Epigrammatum istorum pars debeatur.

Religio sane est addubitare mihi.

In eo proinde assensum Editori nostro haud gravatim videor commodaturus, unum è primoribus excipio, quod ne Petronio assignem, ipsa constructionis totius invenustas in causa, nihil minus quam Petronium, resipientis, à quo vitio structorem hunc nostrum abesse quam longissime, cognitum habent omnes, quibus aut palatum, aut pectus sapit, ad Genium inquio, sed Petronianum. Scin', quod dicam? Epigrammatium illud Martiæ nomini inscriptum, super pomis & castaneis à delicata illa muneri missis nescio cui, Versificatori huic scilicet

Plenum ruris, & inficetiarum.

Ejus-

Ejus hoc est initium:

Aurea mala mihi, dulcis mea Martia, mittis,
Mittis & hirsuta munera castanea.]

Quod ipsum tamen cum Tetrasticho sequenti aliqua ratione tolerabile videri poterat, nisi conclusio Gallica hieme illa Petroniana frigidior.

Hei, cor pane mihi finderet, ac cerebrum.

Quid enim istis languidius obsecro, vel inconcinnius?

At si dissimulat multum mihi cara venire,
Oscula cum pomis mitte: vorabo libens.

Verum de hoc satis: ad primum Epigramma convortamur, cui ædepol principium deesse, videre qui nequeat, næ vere cœcum illum, haud luscitiosum, esse oportebit: commonefaciundum insuper, prioris Hexametri contextum, virtute Lectionis margini adscriptæ, ex Prisciani ipsius sententia, ac Fulgentii laudatoris fide, celeriter repurgandum, ita nobis Petronium enucleantis: *Solus Corvus contra rerum naturam in mediis æstivis fervoribus oviparos pullulat fœtus, unde & Petronius:*

Sic contra rerum Natura munera nota.
Corvus maturis frugibus ova refert.]

Jam, quod ad finem ejusdem attinet, is vero (me judice) haud absurde adeo agglutinari posse videtur ad alterum Poetæ nostri Hexastichon quoddam, de Catalectis magni illius Scaligeri depromtum, atque indidem porro inter Petronianæ cænulæ reliquias, extra Satyræ ipsius ordinem tamen, ab obsonatore Lugdunensi relatum primitus, cum Lemmate istiusmodi:

DE VITANDO FASTIDIO.

Id enim omni sane ex parte hujus, quo de agitur, Carminis argumento respondet penissime: quod ipsum clarius adeo ut liqueat, Epigrammatis prioris exordio sequentis ausim sub uno quasi aspectu lecturis proponere:

Non uno contenta valet Natura tenore,
Sed permutatas gaudet habere vices
Nolo ego semper idem capiti supponere costum,
Nec noto (id Mellero placebat) *stomachum conciliare mero.*
Taurus amat gramen mutata carpere valle, &c.]

Sequitur deinceps in Editione Bineti Epigrammatium multo argutissimum, *Psittaci* (uti apparet) *honori consecratum*, quod, quia obscuritatis nihil habet, elegantiæ plurimum, glossematis meis corrumpere supersedebo: tantum ab ipso contextu manum abstinere Lectorem velim, ubicunque alterius ad marginem adscriptæ Lectionis suppetierit copia. Ea enim optima ac Petronissima esse persuasum tibi habeas, mi Lector, (generatim, hoc est, de toto opere in universum prædico) quæ singulis paginarum oris prætexta aliquem scripturæ variantis præferunt Titulum.

ET HOC PUTA VATEM DIXISSE.

Nec minor tertii Carminis luculentias, quam in prioris tamen Hexametri particula cogimur desiderare. Nam quanti obsecro pretii est illud?

Naufragus ejecta nudus rate, &c.] Ego certe (si & fidei & notæ priscæ Codices auctores in mundo haberem mihi) lubenter adeo emendarem:

Naufragus eversa nudus rate.

Neque enim *Ejecta* quid siet, hoc utique tempore divinare possum.

CAPUT VI.

De controversa Lectionis veritate in versu Petroniano χωρὰδεξως*, varie, atque in omnes partes, disceptando certatum. Quid Romanis* Orea. Aras, *pro* Cancellis, *quos, Priscorum Quiritum exemplo, patrio sermone* Kajos *vulgo nominitamus;* Auricolas, *pro* Nubeculis *positos videri. Locis aliquot laborantibus suppetiæ latæ.*

Ad octavum Epigramma saltuatim porro transeamus, etenim reliquis, in medio quæ sunt, abunde Binetus ipse medicinam fecit. Id adeo in *Curtos Judæos*, (genus apud Romanos quod contemptissimum erat; unde & *Recutitorum*, *Verporum*, *Apellarum*, *Sabbatariorum* inditis ex re cognominibus per summam contumeliam appellitati) detortum apparet. Quid enim?

Judæus licet, & porcinum Numen adoret,
Et cœli summas advocet auriculas;
Ni tamen & ferro succiderit inguinis aram,
Et nisi nodatum solverit arte caput, &c.]

Ita enim est in contextu, unde Binetus, *Arram*, nobis extricavit scilicet, quod *Circumcisio* (vel Scriptura teste) sit velut *Arrabo* quidam nationi Judaicæ, sed &, *Oram*, in eadem ora adcusum legimus. *Ego vero quid sequar, aut quem?* Ipsum me potius, atque hocce porro quod apponam denique.

Ni tamen & ferro succiderit inguinis oream, &c. prudentissima translatione, pro pellicula glandis sphæram cooperiunte; quod ea sit veluti frœnum, sive lupatum potius (hoc enim *Orea* est) iis dico, qui recutiti vel circumcisi non sunt, idque ipsum eo fit verisimilius nobis, quod Metaphoram inchoatam porro continuare voluisse videatur Petronius, nec, quod semel prospere sub manum atque ex sententia cessit, relinquere, præsertim quum de *Nodato capite* continenter atque è vestigio subjungat: Quid vetat & pro *Labio*, *Oream* interpretari hoc loco, figura non absimili? quod *Præputium* glandi nihil aliud, quam *Labrum*, quippe quod duplici seu bipartito Bifrontis Dei cognomine nunc *Clusium*, nunc *Patulcium* pro re nata possis indigitare. *Oreas* vero ab *Ore* sic dictas, ac utramque, quam proposui, significationem habere, tam Latinis, quam Græcis (qui *Labra* etiam χιλλεις vocant) gnarum nobis ex Festo, principis illius Jos. Scaligeri Commentariis, uti ipsius Illustris, est illustriore reddito, *Quam solis radii esse, olim cum judum est, solent.* Nec tamen vel *Oram*, vel (si malis) etiam *Aram* in Petronio defensari posse abnuerim, sed pro *Ara inguinis Judæi*, sic tanquam pro Aris & focis

patriis vorsis gladiis depugnare velle, id vero æquum sane haud arbitror:

Neque illi, qui faciunt, mihi placent, plane loquor.

animo tamen æquiore hoc ipsum passurus, si præliatores istos modo, vel Pugiles potius, quanam ratione *Ara* hoc loco locum habere possit, satis pol cognitum atque exploratum habere cognovero prius, quod quidem persuaderi mihi ipse vix posse opinor. Ego igitur huic generi tanquam in tempore auxiliaris venturus, aio, asseroque *Aram*, sive *Oram Judæo inguini* non minus apte mehercule, quam *Oream* illam nostram, congruere, ut videlicet primum illud (*Aram* inquio) *pro Cothone Serviano*, hoc est, pro margine, labro, seu crepidine aggestu terræ in altum editius aliquanto exstructa, *qua flumina* (uti Carus loquitur) *oppilantur*, ad undarum exæstuantium impetus potissimum coërcendos, dictum interpretemur. Quod quidem genus nos populari sermone *Kajos* indigitare consuevimus jam inde ab antiquo, quam Romanæ item notæ vocem esse, ab eodem Sermone illo, quem dixi, edocti sumus jam olim. *Cajare* enim apud Quirites Priscos illos, *Comprimere, coartare, compescere*, unde & *Cajeta pro ætatis coartrice, & Cajatio, coercitio.* Ita siquidem me malo, quam *Puerilem cadem* cum Fulgentio interpretari;

Qui capite ipse suo instituit vestigia retro.

Utut est, eleganter mehercules *Aram* appellat pelliculam illam, cujus Apellæ, id est, Judæi, ex disciplina majorum, ac patriæ Legis necessitate inopiam quodammodo patiuntur: quasi si *Labrum*, seu *Crepidinem* dicas, supremam struthei partem integumento suo probissime adeo ac pudicissime velantem. Idem fere de lectione illa altera, τῶ *Oram* scilicet, dictum cupio; quod proinde ut vestimentorum extremitas *Limbus*, vel *Instita*; sic & folliculus, seu membranula illa peniculamenti instar fimbriata ac laciniosa fascinum circumquaque ambire, imo vero coronæ, sive causiæ in morem, vel cuculli potius, capitellum ipsum prætexere videatur. Cæterum ecquidnam Pentametro illo sibi voluerit Petronius:

Et cœli summas advocet auriculas; non mediusfidius intelligo: nisi si rescribendum forsitan:

Et cœli summos advocet auriculas:

Pro *Aurarum*, hoc est, ætheris ac nubium cultoribus: idque ex sententia illius, quod in Judæos detortum prædicat Juvenalis:

Nil præter nubes, & cœli numen adorant.

Pergit eo ipso in Carmine de eadem gente porro commemorare Petronius noster:

Exemptus populo Graja migrabit ab urbe, &c.]

Neapolim significari opinor periphrastice. Huic siquidem *Græca Urbis* cognomentum peculiariter, & quasi speciatim antiquitus tributum de Varrone nostro, Lipsio inquam, didicimus nuper. Vide quæ ad locum superiorem cap. 81. notata a nobis antea: *ubi mendicum exsulem in diversoria Græcæ Urbis desertum sese ac desolatum jacere, secum lamentatus Encolpius:* Habes deinde

Vidi ego me tecum falsa sub imagine somni:
Somnia tu vinces, si mihi vera venis.]

quo loco *Vinces* rescribi malim. Et mox altero ab hoc Epigrammate:

Jam veteres iras Venus, & Trivia ponat.]

pro quo *Ponit* inibi jam lectitatur. Denique tertii, hoc est, sequentis Tetrastichi initio *Intertexta* conjunctim scribendum. Sed hoc vilius, quam pro momentis, aut legentium etiam dignitate: quemadmodum & alterum illud in venustissimis illis oppido, ac vere Eroticis Hexametris nescio cujus amatoris Poetæ,

Guttura nunc alta magnisve monilibus ornent,
Aut gemmas aptent capiti, &c.]

Illic siquidem, *Magnis monilibus*, palam hodie procusum exstat, repugnante initialis syllabæ mensura, & quidem contumacissime, in dictione *Monilibus*. Nec minus leviculum illud Disticho, cui *Cæsaris* præmissus Titulus, in honorem (uti apparet) Lucani Cordubensis:

Mantua da veniam fama sacrata perenni, &c.]

Ubi, *Famæ*, potius placet, tametsi non ignorem receptam lectionem vel Tullii ipsius præsidio atque auctoritate defendi posse, scribentis: *Consecrare aliquem omni genere monumentorum.* Illud vero magis nugas etiam sapit, quod pro *Arte*, *Ante* reposuimus hocce Pentametro in epigrammate de Elephanto.

Fit moriens ludus, qui fuit arte pavor.

CAPUT VII.

Poema quoddam Madaurensis Philosophi de Menandro conversum, longe illud quidem omnium venustissimum, cæterum plerisque ignotum invisumque hactenus, ideoque post nuperam Bineti Editionem formis recudi jussum denuo. Loca in eo non pauca explicata, correcta, vel illustrata.

Exemplum hocce Capite Phœnicis illius Justi Lipsii imitari decretum est mihi: atque, ut ille PERVIGILIUM VENERIS ab eruditissimo JC. Pithœo subministratum sibi ablectissimis ELECTIS suis inseruit nuper, item & ego alterum quoddam haud minoris elegantiæ Poëmatium, non lectum antea, non visum, doctis (uti spero) ac bonis omnibus cupientissimis, imo cum summa adeo ipsius Bineti (ab eo enim hic argenti rivus) voluntate, gratiâ, faventiâ, in publicum adoptabo mihi. Dabo hocce primum Romanæ Poeseos ac communium studiorum cultoribus, dabo etiam Genio ipsius meo, dabo denique, imo merito lubens redonabo Auctori suo scilicet, quem quum antehac dilexerim semper, nunc etiam,

Ob unici hujus Carminis facetiam,
Dignum Latinis, haud Batavis auribus,
Et amare cœpi pariter, & admirarier.

Is autem L. Apulejus erit, Philosophus ille Madaurensis

rensis nobilissimus: atque ab illo architectone Poëma istud, quod dico, extructum. in cujus partibus aliquot sigillatim castigandis, ne opera nostra largiores esse, neve industriam apud Lectorem ostentare velle videamur, Carmen integrum, præmissa antea inscriptione, antelogio huic nostro protinus subjiciemus: non quidem, uti hoc ipsum in Editionis suæ contextum retulit Binetus, sed quomodo nos, partim ex variis ejusdem Lectionibus ad oram libri attextis, partim ex privi ingenioli conjectura universum porro illud rescribendum existimamus. Exemplum vide.

L. APULI Ἀχόμενος EX MENANDRO.

Amare liceat, si potiri non licet:
Fruantur alii: non moror: non sum invidus.
Nam sese excruciat, qui beatis invidet.
Quos Venus amavit, facit amoris compotes.
Nobis Cupido velle dat, posse abnegat.
Olli purpurea delibantes oscula
Clemente morsu rosea labella vellicent;
Malas odorent ore & ingenuas genas,
Et pupularum nitidas geminas gemmulas.
Quin & cum tenera membra molli lectulo,
*Cum pectora * adhærent Veneris glutino;*
Libido quum lascivo instinctu suscitet
Sinuare ad Veneris cursum femina, femina
Inter gannitus & subantis voculas,
Carpant papillas atque amplexus intiment,
Arentque sulcos molles arvo Venerio,
Thyrsumque pangant hortulo in Cupidinis,
Dum crebros ictus combibente lumine,
Trepida in decursu Venere, & anima fessula,
Ejaculent tepidum rorem niveis laticibus.
Hæc illi faciant, queis Venus non invidet,
At nobis casso saltem delectamine
Amare liceat, si potiri non licet.

Nunc quid in his ipsis potissimum variatum sit, videamus, correctionum nostrarum rationes in loco atque in tempore reddituri.

*Cum pectora * adhærent Veneris glutino;*

Lacunam in medio vides, sed vero modicam eam, & cui explendæ sesquipedali verbo neutiquam sit opus. Itaque statim auxilium à Bineto invenit, *una*, interponere auso, huc ipsa illum manu quasi ducente sententia. Mihi vero idem juris istuc ab Hypercriticis nostris si tribuatur, quid vetat, quo minus *Arte*, sive *Arcte*, ἀντὶ τοῦ *Una*. in vacuum porro venire Veneris glutino agglutinatum jubeam?

Libido quum lascivo instinctu suscitet
Sinuare ad Veneris cursum femina, &c.

Ita restitui, ac distinxi, nisi me animi mens fallit, ἐυστόχως. Neque vero est, quod quenquam novitas ejus loquutionis offendat: *Suscitet sinuare femina ad Veneris cursum*, qui modo in tractatione Poëtarum ingenii aciem ac nervos subactos habeat probe: pro *Incitet*, seu *solicitet sinuare*, hoc est, ad lunanda implexu sinuoso, & quasi pectinatim conferenda, atque *flexipedum hederarum in morem* contortiplicanda inter se femora, sive adeo *femina*, amantes ut solent, quod *Congenuare*, vel etiam *Congenuare* casca dictitabat Latinitas. Quod si quis Bineto subscribere sese maluerit potius, emendanti præmisso commate:

Sinuent ad Veneris cursum, &c.

ecce hic etiam secundas agere paratum Dousam; hoc enim satius consultiusque esse deputo, quam in ambiguam litem descendere, aut in dividiam porro venire cum homine ignoto.

Atque amplexus intiment.

Noviter dictum, at rationabiliter tamen, estque, *oscula* (uti apud Ovidium meum est) *linguis lactantia*

Vulgiter obtortis alte insinuare labellis.

& (quod Plautus perhibet) *proserpentem bestiam facere, duplicem ut habeas linguam.*

Thyrsumque pangant hortulo in Cupidinis.

Latine, ac signate oppido, si modo eorum hominum acumini credendum, qui à *Thyrso* isto non Bacchico, sed Ithyphallico vernaculum illum nostrum, quod hodie fœminis præcipue ad quemvis subitum casum, puta si pedem offenderint, aut testum forte manibus prolapsum confregerint, temere ac muliebriter proclamantibus, vulgo in ore esse consuevit; haud quidem iis Togatis dico, aut vili de plebe modo; sed vero his Stolatis etiam,

Quêisque tegit medios instita longa pedes:

hoc est, de summo Matronis loco, ac ordinis primarii, multo in speciem honestissimis. Neque id adeo mirandum, quum *Thyrsus* nihil aliud, quam *Scapum*, sive *Caulem* in morem columnæ supinatum ac subrectum Latinis hominibus designat. Sed neque minor proprietas in verbo *Pangant*, pro *Figant* posito, qua ratione & *Planta*, & *Taleola pangi*, vel *depangi* dicuntur, quum inhumantur, hoc est, deseruntur, aut defiguntur in terram. Unde & Strategus ille Poëtarum Mantuanus noster:

——— *Pange ordine vites.*

Vide Festum. De *Hortulo* vero *Cupidinis*, metaphorice ad rem voluptatum translato, quod eodem loco addit Apulejus, postea quum Venerei arvi arationi *Vim illam Lucillianam*, id est, satum genitalem rite atque ordine subjecisset, consulendus flos ille Belgarum unicus Lipsius noster, Antiq. Lectionum libro III. Sequitur deinceps:

Dum crebros ictus combibente lumine,
Trepida in decursu Venere, & anima fessula, &c.

Ita enim emendare potius visum nobis, quam retinere id, quod in contextu est modo: *Conbibente lumine*, aut quod ad oram à Bineto adtextum legitur, *Connivente*. *Combibere* porro *ictus lumine*, Tralatio omnium elegantissima: à quo etiam Lucretianum illud alienum videri non debet:

Sic igitur Veneris qui telis accipit ictum,
Sive puer membris muliebribus hunc jaculatur,
Seu mulier toto jactans è corpore amorem,
Unde feritur, eo tendit, &c.

Sic, *Amorem bibere*, Virgilius: *Ignem totis ossibus*; imo

imo *medullis bibere* aut *vocare*, Ovidius, Papinius, & cæteri omnes, quicquid est Poetarum. Apulejus hic igitur, *Putres in Venerem, fractosque ac vere patrantes* oculos denotare volens, eorum exprimit habitum, *qui validis Veneris compagibus hærentes* (uti apud eumpse Carum nostrum legimus) *sollicitant spatium decurrere amoris*, hoc est, quum res ad effectum jam spectat, Poetæ Sulmonensi haud ignarum. Sic enim ille II. de Arte:

Aspicies oculos tremulo fulgore micantes,
Ut sol in liquida sæpe refulget aqua.

Sed & Juvenalis,

——— *Oculosque in fine trementes.*

Ad superiorem Lucretii *Decursum* illa etiam sequentia opportune possis accommodare:

Trepida in decursu Venere, & anima fessula, &c.

Quæ quidem restitutio feliciter (uti spero) nata nobis sub manu; quum in Bineti Editione:

Trepidante cursu, Venere & anima fessula, &c.

Illepida hercule, ac coacta nimium constructione legatur. Etiam *Laticibus* scripsimus, contextum potius, quam succidaneam, quæ margini adhæret, Lectionem sequuti, ea vero *Lactibus* refert, quod, uti barbarum ac invenustum, hoc utique significatu, nec ipsa quidem Amorum mater, aut nobis, aut Apulejo, unquam opinor, persuaserit.

CAPUT VIII.

Alterius item lepidissimi Poëmatii Exemplum, Carminum Horatianorum genera omnia ac modos singulis versibus complexi: nuper à Cruquio primum, mox à Bineto, tertio nunc dénique à nobis editum, & plenius, & emendatius, non sine curiosa difficillimorum locorum explanatione.

Pergam officium meum exsequi porro, &, quando semel jam exorbitare institi, alterum quoddam Poëtæ quidem incerti, cæterum venustate & vetustate nihil (uti spero) priori illi Apuleji Poëmatio concessurum, in commune proponam. Promulgatum id non ita pridem, & quidem bis eodem anno iterata Editione, primum dum comitate atque industria liberalissimi Cruquii nostri, iterum ab unico superiorum Carminum Editore Cl. Bineto: non sine lituris, mendis, ac lacunis aliquot, quas tamen, facta utriusque exemplaris conlatione, nos & exsarcire, & integrare posse confidentia est, ita alterum alterius auxilio eget. Argumentum ex Titulo haud ignotum. Ipse, candidissime Lector, consideres licet.

* PASIPHAÆ FABULA EX OMNIBUS METRIS HORATIANIS.

Filia Solis
Æstuat igne novo,
Et per prata juvencum,
Mentem perdita, quæritat.
Non illam thalami pudor arcet,
Non Regalis honos, non magni cura mariti.
Optat in formam bovis
Convertier vultus suos:
Et Prœtides dicit beatas;
Ioque laudat, non quod Isis alta est,
Sed quod juvenca cornua in frontem levat.
Si quando misera copia suppetit,
Brachiis ambit fera colla tauri,
Floresque vernos cornibus illigat,
Oraque jungere quærit ori.
Audaces animos efficiunt tela Cupidinis:
Illicitisque gaudet
Corpus includi stabulis, se faciens juvencam.
Et amoris pudibundi malesuadis
Obsequitur votis, & procreat (heu nefas) bimembrem,
Cecropida juvenis quem perculit fractum manus,
Filo resolvens Gnossia tristia tecta domus.

* *Exstat apud Rufinum de Metris.*

Restituimus (ut vides)

Et per prata juvencum,

legitimam Bineti lectionem præ Cruquina illa subditicia:

Et perpetrata juvencum,

merito, hercule, ac perlubenter amplexi. Atque, ut hic Pictaviensis illa Antverpianæ, ita contra Antverpiana Pictaviensi, septimo ab hinc versu, multis millibus, mea quidem sententia, antistat, in hocce exemplo:

Ioque laudat, non quod Isis alta est, &c.

Etenim in Editione Bineti defectus hoc loco, quem ex Cruquiana supplevimus, antiquo Memphiticæ Deæ nomine retracto è fuga. Etiam *Juvencos* ibidem, ἀντὶ τοῦ *Juvenca*, restituere ausi, hujuscemodi interpretationis fiducia maxime: Pasiphaë Ius felicitatem non cessat prædicare, ac magnificare præ sua, laudibusque in cœlum vehere assidue; non eo quidem nomine, quod primaria Ægypti Dea, ac quasi Præsestrix, novo præterea Isidis cognomento insignis cluens; verum potius, quod vaccina forma, lacteoque candore, notabilis cornua superbe ac gloriose elata, atque in frontem subrecta gerere conspiciatur. Quid vero? annon cornuta utrobique Inachis,

Sive juvencam illam, sive Deam faciat?

Juvencam, quod de puella omnium formosissima in candidæ juvencæ faciem ob furiosam Junonis æmulationem conversa primitus: *Deam* autem, quod, quum ipsius Isidis personam omnemque imaginem gerit, non alius cœlestis Numinis, quam Lunæ nobis habitumque ac personam repræsentet, quæ candida est, & cœrula, hoc est, humida, maximeque diebus primis corniculata. At Pasiphaë hanc ipsam, non ut Isidem lunatis atque in frontem elevatis cornibus conspicuam: sed vero, ut patalem bovem laudibus in cœlum tollit; ac Juvencæ potius, quam Deæ similem fieri exoptat sese: quo non homini, sed tauro adultero

adultero suo, vaccina scilicet specie totam approbare se possit. Reliqua in libris Formulariis bene se habent, usque ad Distichon illud,

Illicitisque gaudet,
Corpus includit stabulis effitiens juvencam.

Ita enim est in utrisque, idque ex divini illius Scaligeri castigatione maxime, quam nos pœne integram sequuti sumus; excepto, quod pro *Includit*, postrema exclusa litera, *Includi*, pro *Efficiens*, transpositis sic quasi per *μετάθεσιν* prioris syllabæ elementis, divisim, *Se faciens juvencam*, fatali huic monstro probabiliter condonavimus: hoc est, assimulans sese, quasi revera Juvenca fiet. Nota enim, prodigiosæ quidem, sed antiquæ fidei, Historia, qua abiegnæ bovis Dædali artificis simulacro fallaciter inclusa, ac bovillo integumento velata, indomita hæc Minois uxor ductori Regii armenti inforandam se præbuit, ex cujus compressu gravida facta non hominem, sed Minotaurum, in gremium currucæ mariti profuderit denique. Possit & lectio constitui ac reconcinnari hoc modo:

Illicitisque gaudens
Corpus includit stabulis, &c.

uti Participium τὸ *Gaudens* accusandi, haud nominandi, Casu acceptum, ad vocem *Corpus*, non vero ad ipsam *Pasiphaën* referamus, eadem permanente sententia scilicet. Τῷ *Stabulis* vero etiam ambiguitas nonnulla subesse videri possit, & fortasse ad penitiorem *Stabulorum* significationem allusum, unde & *Prostibula*, *&* *Prostibula* derivatæ, quasi *pro stabulis prostantes*, ad capturas emerendas exigundasque a prætereuntibus; de prostitutis loquor, ac Togatis hisce, quæ meretricium quæsti sui gratia in propatulo facere condidicerunt scilicet: quod genus universum, ita graphice verique ac genuinis coloribus expressum, ab unico illo Comicorum principe habes in Pœnulo:

Prosedas, pistorum amicas, reliquias alicarias,
Miseras, schœno delibutas, servilicolas sordidas:
Quæ tibi olant stabulum statumque, sellam & sessibulum merum,
Quas adeo haud quisquam unquam liber tetigit, neque duxit domum.
Servolorum sordidulorum scorta Diobolaria.

Sed & *Præsepia*, sive adeo *Præsepium*, apud eundem pro mansiuncula meretricia, hoc est, pro fornice, lustroque, ac loco libero usurpatum reperias non semel, nec apud Plautum modo, sed vero apud Varronem quoque, & ipsum M. Tullium; *Omnia enim loca clausa, & tuta Præsepia vocitata antiquitus*, teste Nonio. Neque aliovorsum Juvenalis illud, mea quidem sententia, interpretandum:

Qui bona donavit præsepibus, &c.

Porro, ne quis postremum Hemistichium istud ita, ut posuimus modo, legere addubitet nobiscum, loquutionis fortasse insolentia offensus; eum vero ego à Latinorum Comicorum Principe melius Latine addiscere, indidemque has phrases in animum suum immittere, ac fideli memoriæ commendare jubebo: *Bardum, Vilem, Gloriosum, Facetum atque, magnificum virum facere sese:* interdum omisso etiam Pronomine, quomodo *Ferocem facere*, in Mostellaria, id quod nostris quoque Idiotismis consentit planissime, queis vulgo dictitare soliti: *Faire la pretieuse, le brave. Den praccbert, ofs den baen maken.* Nam, quod in Pictaviensis Editionis contextu, *Effigies juvenca*, quasi per appositionem, superiori sententiæ connexum appensumque legitur, quid vero ad emendationem hanc nostram? quæ tamen, si cui obesioris naris Lucumoni arriserint minus, poterit, me quoque hoc ipsum præeunte sibi, *Effigie juvencæ*, hoc est, sub mendaci juvencæ ligneæ velamento, falsoque adumbrata vaccinæ personæ specie ac simulacro extrinsecus contentus, sibi potius approbare, quam mihi; nam ipsius sane, ad me quod attinet, à prioris sententiæ statu haud facile dimovebor. Habes subinde:

Et amoris pudebundi malesuadus, &c.

Pudebundi, non in laude, sed in vitio positum videtur, pro pudendi ac merito erubescendi amoris morbo scilicet, quod silentio prætereundum haud quaquam putavimus. Versu vero antepenultimo, qui sequitur, geminam in Pictaviensi exemplari lacunam Cruquii nostri comitate explevimus: cui, hostimentum par pari de alieno aliquando ut redderemus, manuductore Bineto, in proximo Sapphico synarteto vicissim auxilio fuimus, primum pro recto patrium, deinde pro auferendi casu rectum in extremo substituentes: hoc amplius, deleto commate, quod versus sententiam in medio conturbare utrobique ac destruere visum hactenus. Eleganter vero *Bimembrem*, hoc est, biformem, seu bicorporum, vocat portentosum Pasiphaës partum: quem cum ingeniosissimo Poetarum Ovidio,

Semibovemque virum, semivirumque bovem,

rite possumus interpretari.

CAPUT IX.

De Vitri flexilis temperamento *Tiberii Principis temporibus reperto. Ejus adeo rei caussa quatuor Scriptorum Auctoritates producta, atque inter se conciliata mutuo. Dictorum aliquot Joh. Salisberiensis Arbitro auctori suo (illuc unde bonum pedem attulerant)* liberali ac literali causa *assertorum enumeratio.*

Petrus Crinitus, magni illius Politiani auditor, ac discipulus, inter cætera industriæ, atque ingenii sui facinora, libros nobis complures HONESTÆ DISCIPLINÆ Titulo honestos reliquit. In iis, præter Grammaticæ rei, ac verborum veterum tractationem, multa item ad Historias reconditiores pertinentia passim lectitantibus occurrunt, quibus Salustianum illud jure optimo occentari possit: *Fides sit penes auctorem.* Ea excipio modo, ubi, non abs temet, sed vero ex certorum monumentorum relatu, casci ævi ritus, vel res etiam interdum gestas, curiosa felicitate conquisitas,

recenset: quo in numero illud quoque (uti spero) memoria haud sane indignum videri poterit, quod idem de *Vitri ductilis*, seu *flexilis* inventione, ea, qua à Scriptoribus priscis acceperat fide, nobis porro examinandum proponit, quæ res, quoniam miraculo affinis, eademque nostro quoque Arbitro digna æstimata, quam convivalibus Trimalcionis sui festivitatibus interponeret, ne nobis quidem aliena videri debet, quam paullo altius fusiusque repetitam, adductis undique in unum testimoniis, asseramus, atque corroboremus in posterum, & quidem eo hercle curiosius, quod de gestæ rei veritate ipse Plinius nonnihil utique visus subdubitare. Sic enim unicus ille, ac fidelissimus Naturæ arcanorum scrutator, lib. XXXVI. cap. XXVI. *Ferunt à Tiberio Principe excogitatum vitri temperamentum ut flexibile esset: & totam officinam artificis ejus abolitam, ne æris, argenti, auri metallis pretia detraherentur, eaque fama crebrior* (restituo, *celebrior*) *diu, quam certior fuit.* Ubi clare Imperatoris nomen, sub quo hoc ipsum acciderit, habes expressum, id quod unum modo, culpa Exscriptoris puto, in Petroniano exemplo desideratur. Sed & Græcis verbis ejusdem Historiæ narrationem aliquanto adstrictius à Dione pertractatam operæ pretium fuerit cognoscere, eo magis, quod nulla Historici ejus mentio apud Crinitum. Tradit igitur Cassius iste, sed quasi pro comperto; lib. LVII. pag 617. *Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον καὶ τὴν στοὰν μεγίστην ἐν τῇ Ῥώμῃ, ἐπειδὴ ἐπικεκλιμένη ἐγένετο, θαυμαστὸν δή τινα τρόπον ὠρθώθη. ἀρχιτέκτων γάρ τις, οὗ τὸ ὄνομα οὐδεὶς οἶδε (τῇ γὰρ θαυματοποιίᾳ αὐτοῦ φθονήσας ὁ Τιβέριος οὐκ ἐπέτρεψεν αὐτὸ ἐς τὰ ὑπομνήματα ἐγγραφῆναι) οὗτος οὖν, ὅστις ποτὲ ὠνομάζετο, τούς τε θεμελίους αὐτῆς πέριξ ἐκρατύνας, ὥστε μὴ συγκινηθῆναι, καὶ τὸ λοιπὸν πᾶν πόκοις τε καὶ ἱματίοις παχέσι περιλαβὼν, σχοινίοις τε πανταχόθεν αὐτὴν διέδησε, καὶ ἐς τὴν ἀρχαίαν ἕδραν ἀνθρώποις τε πολλοῖς καὶ μηχανήμασιν ἀναμοχλεύσας ἐπανήγαγε. τότε μὲν ὁ Τιβέριος καὶ ἐθαύμασεν αὐτὸν, καὶ ἐζηλοτύπησε, καὶ διὰ μὲν ἐκεῖνο χρήμασιν ἐτίμησε, διὰ δὲ τοῦτο ἐκ τῆς πόλεως ἐξήλασε, μετὰ δὲ ταῦτα προσελθόντος οἱ αὐτοῦ, καὶ ἱκετείαν ποιουμένου, κἀν τούτῳ ποτήριόν τι ὑάλινον καταβαλόντος τε ἐξεπίτηδες, καὶ θλασθὲν πως, ἢ συντριβὲν ταῖς τε χερσὶ διατρίψαντος, καὶ ἄθραυστον παραχρῆμα ἀποφήναντος, ὡς καὶ συγγνώμης διὰ τοῦτο τευξομένου, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτόν.* Meminit & Isidorus lib. XVI. cap. XV. his verbis: *Fertur autem, sub Tiberio Cæsare quendam artificem excogitasse vitri temperamentum, ut flexibile esset, & ductile. Qui, dum* (forte *cum*) *admissus esset ad Cæsarem, porrexit phialam Cæsari, quam ille indignatus in pavimentum projecit. Artifex autem sustulit phialam de pavimento, quæ complicaverat se, tanquam vas æneum: deinde malleum de sinu protulit, & phialam correxit. Hoc facto, Cæsar dixit artifici: Numquid* (lege *Numquis*) *alius scit hanc condituram vitrorum? postquam ille jurans negavit, alterum hoc scire, jussit eum Cæsar decollari, ne dum hoc cognitum fieret, aurum pro luto haberetur, & omnium metallorum pretia abstraherentur.* pro quo, *Detraherentur*, antea dixerat Plinius. & mirum ni ita corrigendum in hoc Isidori loco. Omnium vero disertissime Joannes Salisberiensis, quamvis ab exemplis supra dictis in partem nonnihil dissentiens, libro *de Nugis Curialium* IV. cap. V. qui *Policraticus* inscribitur, non quidem de suo, ne quid erres, sed vero de alieno (id quod corniculæ isti cum fartoribus illis semipriscis, Solino puta, Macrobio, Isidoro, atque aliis ejusdem farinæ mangonibus commune) solens utique, præsertim de Satura Arbitri nostri, quam ex hac ejusdem edissertatione auctiorem porro, instructioremque, suo loco, hoc est, Trimalcionis cœnæ reddas licebit: *Apud Petronium Trimalcio refert fabrum fuisse, qui vitrea vasa faceret tenacitatis tantæ, ut non magis, quam aurea, vel argentea, frangerentur. Cum ergo phialam hujusmodi de vitro purissimo, & solo, ut putabat, dignam Cæsare fabricasset, cum munere suo Cæsarem adiens admissus est. Laudata est species muneris, commendata manus artificis, acceptata est devotio donantis. Faber, vero ut admirationem intuentium verteret in stuporem, & sibi plenius gratiam conciliaret Imperatoris, petitam de manu Cæsaris phialam recepit, eamque validius projecit in pavimentum tanto impetu, ut nec solidissima & constantissima æris materia maneret illæsa. Cæsar autem ad hæc non magis stupuit, quam expavit. At ille de terra sustulit phialam; quæ quidem non fracta erat, sed collisa, ac si æris substantia vitri speciem induisset. Deinde martiolum* (lege, *marculum*) *de sinu proferens, vitrum correxit aptissime, & tanquam collisum vas æneum, crebris ictibus reparavit. Quo facto, se cœlum Jovis tenere arbitratus est, eo quod familiaritatem Cæsaris, & admirationem omnium se promeruisse credebat. Sed secus accidit. Quæsivit enim Cæsar, an alius sciret hanc condituram vitrorum. Quod cum negaret, eum decollari præcepit Imperator, dicens, quia, si hoc artificium innotesceret, aurum & argentum vilescerent, quasi lutum.* Et, ut palam demonstret, se quoque supradictæ Historiæ fidem, non minus quam Plinium, suspectam merito ac controversam habere, subjungit suis verbis protenus: *An vera sit relatio & fidelis, incertum, & de facto Cæsaris diversi diversa sentiunt.* Quaternas (ut vides) Auctoritates produximus, Crinito duorum testimoniorum suffragiis superato, idque Petroniani honoris causa maxime, cujus an Salisberiensis iste, pro rei merito, aut scriptoris etiam dignitate, rationem habuerit satis, prudentioribus porro ingeniis considerandum relinquo: hoc unum præstare contentus modo, priorem hujusce narrationis partem auctori suo Arbitro acceptam referendam videri, non, quæ ad sententiam tantum, sed vero, quæ etiam ad dictionis simplicitatem, ipsumque verborum ambitum, tametsi stellis multo candidissimis nebulam à Britanni illius fullonia aspersam non negaverim: sed ita tamen, ut pannum in purpura positum haud obscuris utique indiciis deprehendas, quemadmodum & libro *Policratici* VII. cap. XV. sub finem, ubi aliam quandam sententiam tacite, ac dissimulato auctoris

nomine

nomine in usus accommodat suos, verbi gratia: *Nam, ut dici soles, amor ingenii nunquam hominem divitem fecit*, pro quo in Satyrico nostro invenias; cap. LXXXIII. *Amor ingenii neminem unquam divitem fecit.* Denique, initio capitis sequentis, quis obsecro non videt latibulum furti quæsitum verbis illis: *Qui solas divitias congerere curant, nihil in vita potius credi volunt via, quam cæteris prætulerunt;* qui quidem Petronianum illud memoriter commeminerit modo? cap. LXXXIV. *Deinde qui solas exstruere divitias curant, nihil volunt inter homines melius credi, quam quod ipsi tenent.* Pæne præterieram immemor, quod prius monitum oportuit, ad *cænam quoque Trimalcionis* alterum ejusdem Centonum sarcinatoris exemplum pertinere, a Fragmentorum Arbitri Editore, per incogitantiam credo, silentio prætermissum. Id vero lib. VIII. cap. VIII. *Policratici*, quem dico, reperitabis hujusmodi: *Cœnam Trimalcionis apud Petronium, si potes, ingredere, & porcum sic gravidari posse miraberis, nisi forte admirationem multiplex, ignota, & inaudita luxuria tollat.* Ad quam *Cœnam* etiam retrahendum autumo Fragmentum minutulum, quod à Fulgentio Grammatico sub Petronii nomine citatur his verbis: *Postquam ferculum allatum est.*

DON JOSEPHI ANTONII GONSALII DE SALAS

COMMENTA

IN

T. PETRONII ARBITRI SATIRICON.

Labor pene puerilis, nunc autem poſtliminio duorum luſtrorum incudi denuo redditus.

AUDITORI MEO.

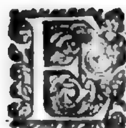Ecce in προσχολίῳ, Auditor, adsum, ut, antequam centonem liceat elevare, & Auditorium introire, possim tecum paucis verbis agere; paucis, inquam; sed quæ rescire te, mea nonnihil refert, & etiam tua. Sed Aures tuas jam bibulas auguror, fac ut sentiam quoque benivolas. Equidem jam olim, adhuc nimirum puer, ex umbris Grammaticulorum egressus, dum parenti, heu quondam meo! inlustri, & venerando, morem gero, luminaque melioris illius ævi penitus lustro, sidera minus corusca delibo tantum, factum est, ut in Arbitrum Petronium inciderem; &, quanti illum fecerint Viri eruditione conspicui, quamque etiam tum carum foret illius nomen, ex omnium longa commendatione condiscerem. Avidus ideo lectionem adgredior, quis ambigat? Sed, Bone Deus, ut offendi eum disruptum, lacerum, ac deformem! Prætereo hic doctorum Virorum conatus, quibus eidem primitus anxii subvenere; nam licet plurimum ii profecerint, egebat miser ille auxilio præsentiori. Imparem me sane tanto facinori sat bene noveram, quod nec dum juvenis forem, & quod conscius itidem meæ curtæ supellectilis. Attamen, fateor quidem, mihi ab iniquo labore temperare non potui; sic prima illa ætas audax est, immo præceps, ac lasciviens. Post vero haud breve temporis spatium, quam onus subieram, in prolixam segetem subcrevit nostra lucubratio, seu potius molem indigestam, ac farraginem: inibi namque obgesseram temere, quicquid ex adsidua lectione succurrebat opportunum. Obgannient haud dubio hic homines insubidi, tristi & superciliosa fronte mihi objectantes, Siccine puer, Venere apud Arbitrum prostante nuda oculos pascere, immo exsaturare, non erubuisti? non salva res est. Sed velim id tam candide ad eorum aures perveniat, quam simpliciter gestum est. Dicam, quod verum scio; narratiunculæ ejus devirginatæ, me-Hercules, vel in illa ætatula mihi, quod musica ad surdum. Suaviloquentia me cœpit, simplicis stili mundities, urbanitas, & sales, & in summa tot Veneres, quibus primæ notæ Scriptoribus aliis quam longissime superemineret. Insuper & Sapientiæ præceptis animum meum ita Petronius composuit, ut vel exinde insigniter edidicerim Fortunam contemnere, imminentiaque tot Fati discrimina catus opperiri. Deferbuit tamen id studium nostrum, & altum siluit tribus pene lustris, quousque plurimorum hortamina, quæ apud me imperii vim obtinebant, tandem compulerunt, ut omnino satagerem fidem jam antiquam liberare, satisque tot annorum facere exspectationi, qua publicæ, qua privatæ. Repetii itaque rude opus, &, nunc addendo, nunc vero innumera jugulando, tunc primum concinnavi; ac deinde, ut paret, in COMMENTA haut incommode digessi. Iis autem in Comminiscendis quæ ratio servata nobis fuerit, & lubet aperire.

Nostra enim COMMENTA Παρεκλειπόμενα fere sunt ceterorum Interpretum, apud quos offendentur indubio, si inlustratione indigentia (quod mirum valde erit) nonnulla prætermisimus. Pariterque, Scriptorum loca illis memorata adtingere, nobis summa religio fuit, nisi diversa prorsus ratione producerentur. Præterquam quod & iisdem nonnunquam Criticum ferrum, nonnunquam novam faculam admovemus. Ast in omnibus spero me secutum tale temperamentum, ut de me queri non possit, quisquis de se bene senserit; quum salva omnino persona-

rum reverentia; ubique ludam eorum Nominibus parcens ingenti superstitione, quorum sententiæ utcumque mihi non probarentur, laudarim vero omnium, qui digni elogio. Ubi autem longiusculе digressi per Parerga videbimur evagari (quod & rarenter fit) si propius rem inspexeris, haud extra oleas, ut ajunt, ferri nos, constabit manifesto. 'Απροσδιόνυσα quidem non sunt, quæ Auctorem quoquo modo exornant, aut morem, quem tetigit; ibique, recenti inquam exornatione priscorum rituum, fors haud lusimus operam. Plerisque etiam locis, quibus huc usque opus fuit Delio natatore, primi nos, præfiscini, vitam & lucem dedimus; omnibus vero adseruimus vindicias antiquæ Lectionis, ubi ne desperata loca erunt excipienda, de quibus optime forsan omnium fuimus meriti. Cæterum quidem etsi Satiricon illis scriptum fuit, qui solent spectare Florales, adsit tamen COMMENTORUM nostrorum Auditor severus Cato; impudentiam enim exhorrens non exibit de theatro. At denique, jam dum plura alia, quæ apud nos servantur confecta, publici juris facimus, quisquis es ex Critico Senatu in præsentia, futurus meus Auditor,

Vive, vale: si quid novisti rectius istis,
Candidus imperti, si non, his utere mecum.

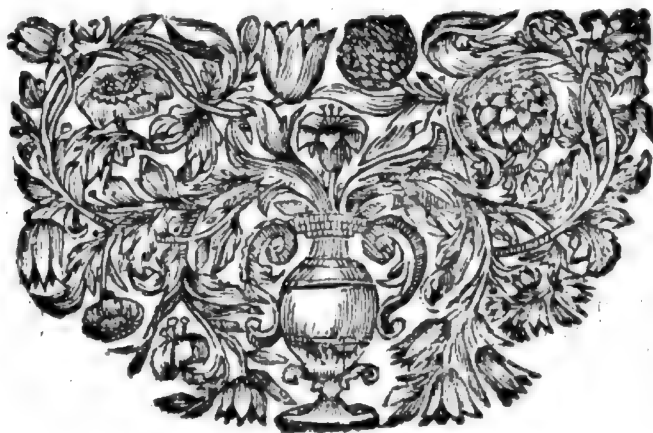

DON

DON JOSEPHI ANTONII GONSALII DE SALAS

COMMENTA

IN

T. PETRONII ARBITRI SATIRICON.

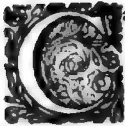

ap. I. *Num alio genere Furiarum declamatores inquietantur, qui clamant?*] Figurata omnino interrogatio est adseverantis, cui orationis generi vigoris plus, ardorisque inest excitando auditori, commovendo, quam si *pronuntiative*, ut ajunt Grammatici prisci, rectaque ac simplici oratione diceret, *Non alio genere Furiarum, &c.* Frustra igitur sunt, qui emendant. Furiarum vero haud dubio genus secundum est, quo Declamatores inquit agitari. Tres namque illæ fuere, *quarum prima Alecto:* Verba Fulgentii sunt, Mythol. lib. I. cap. VI. quæ, rem opportune satis totam aperiunt. *Ἀληκτὼ enim Græce impausabilis dicitur. Alia Tisiphone: Τισιφόνη autem, quasi τούτων φωνὴ, id est, istarum VOX. Tertia Megara: Megara enim est, quasi μεγάλη ἔρις, id est, magna contentio. Primum est ergo, non pausando Furiam concipere. Secundum est, IN VOCEM ERUMPERE. Tertium, jurgium protelare.* Qui in vanas ergo, sensus est Satirici, Declamationum voces erumpunt, num alio, quam Tisiphones, Furiarum genere inquietantur?

Declamatores.] Satis superque Interpretes jam pridem de Declamatoriis exercitationibus ad Arbitri egerunt inlustrationem, quo circa, quum hac in parte, ut & nonnullis aliis, præverterint nos, leviter loca, ne asymboli scilicet, indeque discedamus jejuni, nonnunquam adtingemus. Præcipua enim olim fuit, in Scholis Rhetorum, & Sophistarum, Declamationum exercitatio, eamque vario temporum lapsu varias induisse formas, jam dudum factum est, quum Viri eruditi monuerunt. *Thesibus* primitus, *Locisque Communibus* sese Scholastici, ipsique Sophistæ exercebant, aliterque, & aliter, quousque ad *Suasorias* tandem, *Controversiasque* devenere. Sub *Declamationum* autem nomine omnes nimirum exercitationum species illæ apud Latinos comprehensæ, uti μελετῶν apud Græcos. *Ficta* enim erant *Certamina Rhetorica*, ut Priscianus ait, unde & πλάσματα dicta, & *Figmenta Sophistarum*, item Auctori Dialogi de Orator. argute sane, *Scena Scholasticorum*, & Ennodio *Dicendi simulacra*. A. Gellius *Decursus ludicros* vocavit, & *Simulacra præliorum voluptaria*. Eo autem, quod Declamationes repræsentarunt perdiu litium fictas imagines, Ausonius *Falsas* lites vocavit. Epist. II. ad Paullum Rhetorem:

Vel Falsas Lites, quas schola vestra serit.

Quod S. Basilius mire verbis illis exposuit, L. 2. Cont. Eunom: Πρὸς κατηγόρους τε μάχη μὴ ὑφιστάντας, καὶ ἀπολογία πρὸς κατηγορίαν οὐ προῤῥηθεῖσαν, καὶ λόγος πρὸς δικαστὰς τοὺς οὐδαμοῦ φαινομένους. *Est enim pugna adversus accusatores, qui nusquam sunt, & ad accusationem non prædictam responsio, & ad Judices, qui nulli videntur, oratio.* Id vero postea fastidientes Scholastici, ad mera nugamenta, quasi tempestate delati, adhæsere, tanquam ad saxum, diversaque prorsus à forensibus caussis tractare cœperunt, quo Arbitri spectat plane & illa indignatio hoc capite: *Et ideo ego adolescentulos existimo in scholis stultissimos fieri, quia nihil ex iis, quæ in usu habemus, aut audiunt, aut vident, sed piratas, &c.* eaque propter, *quum in forum venerint, putent se in alium terrarum orbem delatos.*

Inquietantur.] Ductum est ab spectris, nocturnisque terriculamentis, quæ nimirum *Inquietare*, hoc est, somnos impedire consueta. Sic puer veneficæ minatur apud Horatium: Epod. V. vers. 91.

Quin, ubi perire jussus exspiravero,
Nocturnus occurram furor,
Petamque vultus umbra curvis unguibus,
(Quæ vis Deorum est Manium)
Et INQUIETIS adsidens præcordiis,
Pavore somnos auferam.

Inquietari igitur, somno privari priscis. Ita apud

ipsum

ipsum Arbitrum Eumolpi illud est in soporem labentis, ab Encolpioque excitati, cap. 100. *Inquietatus ille moleste tulit: & , hoc erat*, &c.

Succisi poplites membra non sustinent.] Parissime Lucanus noster, Petronio σύγχρονος, in extremo Panegyrico ad Pisonem:

Et tremefacta cadant SUCCISO POPLITE MEMBRA.

Nescio an, more suo, Lucani versum huncce, immerito tamen, carpat nunc Petronius. Isti porro *Supernati* vocabantur antiquitus. Festus: *Supernati dicuntur, quibus femina sunt succisa in modum suillarum pernarum. Ennius:*

His pernas succidit iniqua superbia Pœni.

Hæc ipsa tolerabilia essent, si ad eloquentiam ituris viam facerent.] Fecerunt omnino Ciceroni Christiano, Lactantio inquam. Ipsus profitetur, lib. 1. cap. 1. *Multum nobis Exercitatio Fictarum Litium contulit, ut nunc majori copia, & facultate dicendi caussam veritatis peroremus.* Prolixe autem Arbiter, ut plures Antiquorum, genus id Exercitationis insectatus est.

Rerum tumore, & sententiarum vanissimo strepitu] Vide quæ notantur inferius ad verba illa capitis 11. *Levibus enim, atque inanibus sonis*, &c.

Sententiarum.] Plurimus usus *Sententiarum* in declamationibus, & in Petronio plurima mentio. Illuc faciunt loca, quæ sequuntur: cap. VI. *Dum ergo juvenes Sententias rident.* Et cap. X. *An videlicet audirem Sententias, id est, vitrea fracta.* Et cap. CXVIII. *Quam controversiam Sententiolis vibrantibus pictam*, & iterum ibidem. *Ne Sententiæ emineant extra corpus*, &c. Græcis autem Sententiæ illæ γνῶμαι dictæ: quarum differentias, exemplaque, tradidere ex Hermogene Priscianus, lib. *de Præexercitamentis Rhetoricæ*, & Aphthonius *in Progymnasm.* cap. 4. De illis etiam loquitur Seneca Pater, Præfat. Controvers. ad Filios; dum, in ipsis sæpius fuisse exercitatum nostratem Porcium Latronem, Oratorum, ipsius Senecæ sententia, facile principem, his verbis edocet: *Aliquo die nil præter has translatitias scriberet, quas proprie Sententias dicimus; quæ nihil habent cum ipsa Controversia implicitum, sed satis apte & alio transferuntur: tanquam quæ de Fortuna, & Crudelitate, de Sæculo, de Deliciis dicuntur. Hoc genus Sententiarum supellectilem vocabat.*

Ut, quum in forum venerint, putent se in alium terrarum orbem delatos.] Insigne exemplum Porcii Latronis hocce patefacit, quod refert Quinctilianus, lib. 10. cap. 5. Ego autem altiusculе repetam locum, quia hujusce Declamationis Petronianæ potissimam partem inlustret mirifice, indicetque judicium, quod de id genus Exercitationibus fecerit summus Oratorum Magister: *Sed, quemadmodum forensibus Certaminibus exercitatos, & quasi militantes, reficit ac reparat hæc velut sagina dicendi, sic Adolescentes non debent nimium in falsa rerum imagine detineri, & inanibus simulacris: usque adeo, ut difficile ab his digressos sit adsuefacere, ne ab illa, in qua prope consenuerunt, umbra, vera discrimina, velut quendam solem, reformident. Quod accidisse etiam Porcio Latroni, qui primus clari nominis professor fuit, traditur: ut, quum ei, summam in scholis opinionem obtinenti, caussa in foro esset oranda, impense petierit, uti subsellia in basilicam transferrentur, ita illi cœlum novum fuit, ut omnis ejus eloquentia contineri tecto ac parietibus videretur.*

Quia nihil ex his, quæ in usu habemus, aut audiunt, aut vident.] Ideo ineptissimam judicavit Arbiter Declamatoriam Exercitationem, indéque ortum, *ut, quum in forum venerint Adolescentes, putent se in alium terrarum orbem delatos.* Contra ex antica Plinius Nepos sensit de Exercitatione Poëtica lib. 7. Ep. 9. qui locus, præterquam quod sane eruditus est, venit etiam & huc satis opportune. *Itaque summi Oratores, summi etiam viri sic se, aut exercebant, aut delectabant; immo delectabant, exercebantque. Nam mirum est, ut his opusculis animus intendatur, remittaturque, recipiunt enim amores, odia, iras, misericordiam, urbanitatem, omnia denique, quæ ad vitam pertinent, atque etiam in foro caussisque versantur.*

Cap. II. *Pace vestra.*] Formula veniam deprecantis. Tibullus lib. 2. El. 5.

Pace tua, pereant arcus, pereantque sagittæ.

Ovidius lib. 3. Amor. El. 2.

Pace loquar Veneris, tu Dea major eris.

Pax pro *venia* usurpata antiquitus, & vicissim *Venia*, pro *Pace*; sic ad versum illum Virgilii 3. Æneid.

Sed votis, precibusque jubent exposcere Pacem.

Nonius *Pacem* interpretatur *Veniam*, & Servius ad huncce 1. Æneid.

Orantes Veniam templum clamore petebant.

Veniam pro *Pace*. Inde conjunxit Arnobium l. 2. *Cum Pace hoc ejus, & cum Venia dixerim.*

Primi omnium eloquentiam perdidistis.] *Primi omnem*, aut *primi omnium*, fere idem; sed paucis hocce post Ciceronem usu venisse annis, disertissime omnium dixit Seneca Rhetor, Præfat. Controv. l. 1. *In deterius deinde*, agit tunc de Ciceronis ævo, *quotidie data res est: sive luxu temporum, nihil est enim tam mortiferum ingeniis, quam luxuria: Sive, quum præmium pulcerrimæ rei cecidisset, translatum est omne certamen ad turpia, multo honore quæstuque vigentia: Sive fato quodam, cujus maligna perpetuaque in omnibus rebus lex est, ut ad summum perducta, rursus ad infimum, velocius quidem, quam ascenderant, relabantur.* Alia vero Petronio caussa est potior, videlicet, Declamationum exercitatio, quæ etiam & post Ciceronis constitit ætatem. Plane ipsus Seneca ibidem: *Scholastica Controversia multo recentior est, sicut ipsa Declamatio, apud nullum Auctorem antiquum ante ipsum Ciceronem, & Calvum inveniri potest, qui Declamationem distinguit.* Additque de Declamatione: *Modo nomen hoc prodiit: nam & studium ipsum nuper celebrari cœpit. Ideo facile est mihi ab incunabulis nosse rem post me natam.* Vide ergo, quam contone Petronio accinat.

Levibus

Levibus enim atque inanibus sonis ludibria quadam excitando effecistis, ut corpus orationis enervaretur.] Plane enim hic fucatam Declamationum elocutionem, turgidulæque Orationis ampullatas voces, *inanes sonos, atque leves* vocavit, ut supra etiam cap. 1. parilissimo sensu: *nunc & rerum tumore, & sententiarum vanissimo strepitu*, & intra hoc capite, *nuper ventosa isthac, & enormis loquacitas*, & cap. CXVIII. *Controversiam sententiolis vibrantibus pictam*, codemque faciunt verba hoc capite, *pudica oratio non est maculosa, nec TURGIDA.* * Elegans autem allegoria est, & consonans dictis: *ut corpus orationis enervaretur.* Sic & Symmachus l. 4. Ep. 29. locutus. *Plures utilitatis, & honestatis adsertiones in ipso corpore orationis invenies.* Et Petronius: cap. CXVIII. *Ne sententia emineant extra corpus Orationis expressa.*

Declamationibus continebantur.] Vera hæc est lectio. Continebantur juvenes Declamationibus, detinebanturque, Petronii ætate, priusquam in forum venirent. Frustra hic Auctor Analector. est lib. 2. cap. 9. & alii, qui pariter emendare conantur.

Quum Pindarus, novemque Lyrici.] Novum hocce Græcis, Latinisque Scriptoribus, quibus Novem tantum Poëtæ Lyrici cum Pindaro agnoscuntur videlicet. Enumerant plane, nominantque Epigrammata Græcorum, Anthol. lib. 2. cap. 67. Ep. 1.

Εἰς τοὺς ἐννέα Λυρικούς.

Πίνδαρε, Μουσάων ἱερὸν στόμα, καὶ λάλε σειρὴν
Βακχυλίδη, Σαπφοῦς τ' Αἰολίδες χάριτες,
Γράμμα τ' Ἀνακρείοντος. Ὁμηρικὸν ὅς τ' ἀπὸ ῥεῦμα
Ἔσπασας οἰκείοις Στησίχορ' ἐν καμάτοις,
Ἥ τε Σιμωνίδεω γλυκερὴ σελίς, ἡδύ τε Πειθοῦς
Ἴβυκε, καὶ παίδων ἄνθος ἀμησάμενε,
Καὶ ξίφος Ἀλκαίοιο, τὸ πολλάκις αἷμα τυράννων
Ἔσπεισεν, πάτρης θέσμια ῥυόμενον,
Θηλυμελεῖς τ' Ἀλκμᾶνος ἀηδόνες, ἵλατε πάσης
Ἀρχὴν τῆς λυρικῆς καὶ πέρας ἐσπάσατε.

Vertit Megiserus:

In Novem Lyricos.

Pindare, Musarum sacrum os, facundaque Siren
Bacchilides, Sapphus gratiaque Aeliæ,
Scripta Senis Teii, quique ipsum imitatus Homerum
Stesichore, eximium carmine nomen habes:
Musa Simonidis inclita, tuque lepore suavis
Ibyce, gratus erat cui puerilis amor:
Quique Tyrannorum Diis sæpe cruore litasti,
Alcæi mucro, jura tuens patria:
Et vos Alcmanis cantus; estote benigni,
Principium & finem contrahitis Lyrica.

Et alias. Sic & Quinctilianus lib. 10. cap. 1. ubi & Pindari eximium elogium: *Novem vero Lyricorum longe Pindarus Princeps, &c.* Innuit & Ausonius Ep. 32. quod in Sapphus simulacrum scriptum:

Εἰμ' ἐνάτη Λυρικῶν, Ἀονίδων δεκάτη.
Sum Nona Lyricorum, Aonidum Decima.

Petronio est igitur aliquod quærendum effugium. Isaacius enim Lycophronis Scholiastes Novem illis Lyricis Poëtis decimam nescio quam *Ecyrbinam* Poëtriam addidit, itaque ex Decem illis ipsorum chorum constituere non dubitavit. Lilius autem Gyraldus, homo doctissimus, Dial. 9. de Poet. Hist. *Ecyrbinam* pro *Corinnam* mendose exaratum pro certo habuit: quum & Hephæstion *Corrinnam* duplici, *r*, videatur enuntiare. Cui sententiæ Vinetus quoque Ausonii eruditus interpres subscripsit haud cunctabundus. Itaque, quum cap. CXVIII. Lyrici tantum nominantur Petronio, indubie Decem illi sunt intelligendi. Unde etiam patet, qui mendacii jam olim insimulavit Hyginum, *Septem* quippe solum *Lyricorum* exstat apud illum Epigraphe capitis 222. satis rem non vidisse: nam, præter Pindarum, uti ex Arbitro liquet, præterque Sappho, Corinnamque poëtrias, *Septem* olim celebrabantur separatim Poëtæ Lyrici.

Homericis versibus canere timuerunt] Daniel Heinsius, lib. de Tragœdia, legit, *canere non timuerunt.* Homericam quippe dicendi rationem, ait, Lyrici expresserunt, masculam nempe & nervosam, minime vero corruptam & effœminatam. Docte vero Arbiter verbo, *Homericis versibus*, Epicum poëma significavit, quod heroicis, sive hexametris versibus condi debere, docuit in Poëtica Aristoteles. Sic Homerus fecit, exemplumque posteris reliquit. Unde Horatius in Arte:

Res gesta regumque, ducumque, & tristia bella
Quo scribi possent numero, monstravit Homerus.

Et Ovidius extremo lib. 1. De Remedio Amoris:

Fortia Mæonio gaudent pede bella referri.

Mæonius pes Nasoni, quod nostro *Homericus versus.* Itaque Arbitri mens patet, scilicet non ausum Pindarum, & reliquam Lyricam cohortem Epopœiam adgredi, & heroicum poëma, quod verius nos interpretamentum putamus.

Ad hoc genus exercitationis.] Nempe Declamationum; frequenter olim *Exercitatio* de omni Declamatorio genere usurpata. Vide quæ dicuntur intra cap. CXVIII. ad verba *Sic forensibus ministeriis exercitati.*

Nuper ventosa isthac & enormis loquacitas Athenas ex Asia commigravit.] Tale est judicium Ciceronis de Asiaticis Oratoribus in Bruto: *Hinc Asiatici Oratores, non contemnendi quidem, nec celeritate, nec copia, sed parum pressi, & nimis redundantes.*

Ventosa isthac & enormis loquacitas.] Supra hujusce loci meminimus. Addimus & τῇ *loquacitas* suum fel quoque haut deesse. *Loqui* enim ἁπλῶς Oratoribus priscis incondite verba facere erat, cui oppositum *Dicere.* Cicero sæpe docet, & Quinctilianus; sed hoc proletarium. Græci idem observarunt in λαλεῖν, & διαλέγεσθαι, sive λέγειν, ut Ammonius docet περὶ ὁμοίων, &c. quod & in Eupolidis versu animadversum:

* *De tumida hacce Declamatorum dictione abunde egit novissime Lud. Cresollius Theat. Vet. Rhet. lib. 3. cap. 23.*

Λαλεῖν ἄριστος, ἀδυνατώτατος λέγειν.

Blatterare optimus, dicere ineptissimus.

Unde jam & Maximi Tyrii in Sophistas patescit scomma, quorum σοφίαν, ait, esse πολυῤῥήμονα; καὶ λάλον, *verbosam nimium & loquacem.* Dissert. 15. Et Luciani illud simile in Philosophos, in Bis accus. quos quum δοξοσόφους describit, eos pariter vocat λάλους, *loquaces.*

Animosque juvenum ad magna surgentes veluti pestilenti quodam sidere adflavit.] Decens valde ab novellis arboribus translatio, illæ enim sunt quæ facilius siderantur. Clarissime docet Theophrastus adpositissimo loco, lib. 5. de Causs. Plant. cap. 10. Ἀστρόβλητα μὲν οὖν μάλιστα γίνεται τὰ φυτὰ, καὶ οἱ μόσχοι διὰ τὴν ἀσθένειαν. Συμβαίνει δὲ τὸ πάθος, ὅταν ἡ γῆ ξηρανθῇ, καὶ μὴ ἔχωσιν ἕλκειν ὑγρότητα· διὸ καὶ ὑπὸ ἄστρον πλεῖστα. τὰ δὲ πρεσβύτερα διὰ τὴν ἰσχὺν ἀντέχει τε μᾶλλον, καὶ ἕλκει τροφήν. *Siderantur præcipue plantæ novellæ, ac surculi, sua caussa imbecillitatis. Quod accidit, quum, siccata tellure, humorem trahere nequeant: quapropter plurima pereunt sub sidus. At majores ætate, utpote validiores, magis resistunt, & alimentum eminus trahunt.* Etiam Plinius lib. 17. cap. 24. *Proprium tamen Siderationis est, ab ortu canis siccitatum vapor, quum insita ac Novella arbores moriuntur.* Haud aliter & Tyrunculorum progressus facillime sistuntur, ac veluti sideratione surculi præoccupantur.

Stetit, & obmutuit.] Manet adhuc in metaphora. Sideratio enim motum tollit, & linguam, ut ex Medicis notum. Dixit etiam Martialis; & lib. 7. Ep. 91. firmat Petronii, *Obmutuit:*

Hoc opus est, subito fias, ut Sidere, Mutus.

Et lib. 11. Ep. 86. ejusdem, *Stetit:*

Sidere percussa est subito tibi Zoile lingua,
Dum lingis cunnum; Zoile, nunc futues.

Quod neutiquam erat Interpretibus prætermittendum.

Ac ne carmen quidem sani coloris enituit.] Paullo post hocce ex Horatio confirmamus, ejusque rationem reddimus.

Sani coloris.] Metonymia est, & elegans ad carmina translatio. Non absimilis est illa Symmachi ad leges Epist. 117. lib. 9. *Valeo, quantum sinit æger animus. Atque utinam leges æque mecum valerent, quarum Sanitas ab ipsis plerumque corrumpitur, quibus curanda mandatur.* Sic & Cicero in Bruto, de Eloquentia loquens varias regiones peragrante: *Omnemque illam SALUBRITATEM Atticæ dictionis, quasi SANITATEM, perderet,* & post pauca: *Rhodii SANIORES, & Atticorum similiores.* Quod à D. Augustino videtur clarorem accipere, quum lib. 3. contra Petilianum *Sano* opponit *Tumidum*, disertim autem Seneca inlustrat utrumque, Præf. lib. 5. Controvers. *Musa Rhetor multum habuit ingenii, nihil cordis, omnia usque ad ultimum Tumorem perducta, ut non extra SANITATEM, sed extra naturam, essent.* Recte ergo *Sanus color* bene valentis dicitur. Unde jocus Martialis lib. 1. Ep. 78.

Pulcre valet Charinus, & tamen pallet.

Exitum fecit.] Sic & plures locuti. Seneca Ep. 105. *Exspectarent, viderentque, quem admirator aut Exitum Faceret.* Et Quinctilianus Declam. 5. *Exitum Faciam hominis, ad quem non venerit pater.* Et alias sæpe. Etiam Marcellus JCtus l. 3. Dig. De iis, quæ in testamento delentur: *Credi potest satis se consecuturum putasse, ut intestati Exitum Facerent.*

Postquam Ægyptiorum audacia tam magnæ artis compendiariam invenit.] Quænam illa compendiaria via est, quam Ægyptii ad picturam invenerunt? Frustra, Hercules, petes ab Interpretibus, frustra ab quolibet alio, qui palmari omnium consensu gloria litterarium stadium percurrerit. Dum hæreo hic, parumque lucis mutuari aliunde posse confido, consulere tandem de Pictura Veterum decrevi prudentiorem. Obtulit sese inlustris vir, & omnifariam eruditione refertus, in primisque amicus, Don Joannes de Fonseca & Figueroa. Ille enim de Pictura Veteri, inter plura alia humanioris litteraturæ monumenta, librum jam confectum adservat; unde mecum depromtam interpretationem perlibenter communicavit. Ecce ejus ipsamet verba, Lector habe. Neronis enim ævo, Pictura *ne minimum quidem sui vestigium reliquerat*, auctore Petronio. Hinc immanissima illa in emendis picturis pretia. Suetonius Tiberio, cap. 44. Dio, alii. Sed, quia Petronius addit, ideo Picturam exitum fecisse, quia audacia Ægyptiorum tam magnæ artis invenit compendium, quærendum est, quid sit, per compendium pingere. Quid sit *Compendium* in scriptis, pueri sciunt, & hoc est, quod à viris doctis ad hunc locum observatum invenio. Quid vero Compendiare picturam, hoc opus, hic labor. Primus Nicomachus, Aristodemi filius, ac discipulus, in pingendo omnibus velocior, mira brevitate cœpta opera absolvebat: ut contra ille, qui nunquam manum de tabula. Sed hoc pingere non est per compendium, immo brevitati consulere. Philoxenus Eretrius, Nicomachi discipulus, *celeritatem præceptoris sequutus* (verba sunt Plinii) *breviores etiamnum quasdam picturæ vias, & Compendiarias invenit.* Non solum, inquit, celeritatem præceptoris sequutus est: sed novo more vias, per quas pictura compendiaretur, invenit. An vero cum Ægyptiis conveniret, & illorum compendium sequutus esset, ignoramus. Verum enim vero, quid tandem per compendium pingere Ægyptiis sit, ex uno Plinio, de veteri pictura, plusquam reliqua omnium Scriptorum, tum Græcorum, tum Latinorum, turba bene merito, discimus plane. Quæ verba quia satis mendosa & corrupta, ex Codicibus Hispalensi, & Regio, si non prorsus emaculata, non, ut hodie dolemus, lacera exscribam; ratio enim emendationum in nostris Plinianis perpetuis notis plene, σὺν Θεῷ, tradetur, verba igitur doctissimi Scriptoris sunt, lib. xxxv. cap. 11. *Pingunt & vestes in Ægypto, inter pauca mirabili genere, candida vela postquam adtrivere inlinentes non coloribus, sed colorem sorbentibus medicamentis. Hoc quum fecere, non adparet*

adparet in velis, sed in cortina pingi: in ferventes aquas mersa post momentum extrahuntur picta. Mirumque quum sit unus in cortina color, ex illo alius atque alius fit in veste, accipientis medicaminis qualitate mutatus. Nec postea ablui potest, ita cortina, non dubie confusura colores, si pictos acciperet, digerit eos ex uno, pingitque, dum coquit, & adustæ vestes firmiores fiunt, quasi non urerentur.

Compendiariam.] *Compendiaria*, sive *compendium* est via contractior, quæ ad metam cujusque rei sine flexibus nec diverticulis tendit. Glossæ: *Compendium, Compendiaria*, συντομία. Ovid. 3. Metamorph.

> *Tardius exierant. sed per Compendia montis*
> *Præcipitata via est.*

Et passim omnes. Magnæ ergo artis pictoriæ Compendiaria, quam Ægyptii invenerunt, brevior indubie via erat, qua ad artis peritiam tyrunculi pervenire possent; neutiquam vero, uti ego existimo, ingeniosum illud artificium per compendium pingendi. Itaque Compendiaria via discendi fuit, non vero pingendi.

Cap. III. *Amat bonam mentem.*] Omnium potissima habenda est semper interpretandi ratio, quæ parium videlicet ævo constet Scriptorum conlatione. Ideo Seneca noster sæpius procedet subvenire Petronio, quum ætate enim haud secus parissimus Scriptor sit, atque conruptissimorum sui temporis morum acerrima exagitatione. Apud utrumque ergo *Bonæ Mentis* memoria frequentissima, licet parcissimus ejusdem fuerit in ipsorum ævo proventus. Quid autem *Bona mens* Antiquis foret, plane Seneca ipsus significavit, Ep. 10. quum inquit: *Votorum tuorum veterum licet Diis gratiam facias, alia de integro suscipe: roga BONAM MENTEM*, quod ut explicet, addit: *Bonam Valetudinem animi.* Est igitur sane Mentem Sanam habere, id est, non insanire. Id Horatius lib. 1. Sat. 9. *Mentem bene sanam* vocavit, & Juvenalis Sat. 10. 356. Ceterum subdit Seneca, *deinde corporis* pro bona valetudine vota esse suscipienda, quo mire facit alius Petronii locus cap. LXXXVIII. ubi sub Eumolpi persona Veterum vota insectatur: *Quis umquam venit in templum*, Petronius inquit, *& votum fecit, si ad eloquentiam pervenisset? quis, si Philosophiæ fontem invenisset? at ne Bonam quidem Mentem, aut Bonam Valetudinem petunt.* Nostra autem Siren plura tibi Bonæ mentis exhibebit exempla.

Exercitationibus.] Quæ illæ *Exercitationes*, dicimus infra, ut jam monuimus.

Tanquam piscator.] Eloquentiæ Præceptores, Magistrive, ac Sophistæ cum Piscatoribus conlati olim haud semel. Inde Plato Sophisticen cum Piscatione comparat, in Sophista. Sic & avidum Sophistam depingit Themistius Orat. 1. Εἰ δὲ δὴ συμβαίη τῷ οὕτω φιλοχρημάτῳ, καὶ ὁμιλητὰς προσφοιτᾶν, ὀρέξει ὀλίγαις καθάπερ ἰχθῦς δελεασθέντας, ἰχθύων μὲν ἔσονται ἀφωνότεροι, μισθὸν δὲ ὅμως εἰσπράξεται ὁ διδάσκαλος τῆς ἀφωνίας. *Quod si adeo sordido & avaro hominis discipulorum copia contigerit, quos paucis crinibus (setis) velut pisces inescarit, erunt illi quidem piscibus elinguiores, mercedem nihilominus taciturnitatis hujus Præceptor exiget.* Inde apud Suidam sunt ἁλιεῖς σοφισταί, *Piscatores Sophistæ*, etsi alio videatur ibidem ipsos trahere.

Moratur in scopulo.] Ad vivum hic Piscator repræsentatur, calamo suo super rupe aliqua, pisciculos nempe captans, morabundus. Quod super scopulis Piscatores exercerent piscatum, jam dudum factum est, quum Meursius vidit. Porro nos nunc primum addimus, id potissimum de illo piscationis genere capiendum, quod *hamo* moliebantur, *calamoque*. Non dubie hocce primus Arbiter ipse palam faciet in illomet loco; ecce ejus integra verba: *Sic eloquentiæ Magister, nisi, tamquam Piscator, eam imposuerit HAMIS escam, quam scierit adpetituros esse pisciculos, sine spe prædæ moratur in SCOPULO.* Nec magis obscure indicabit nobis Theocritus, Idyllio. 21. vers. 41. Piscatoris somnium describens:

> ——— ——— Εἶδον ἐμαυτὸν
> Ἐν πέτρᾳ μεμακῶτα· καθεζόμενος δὲ δόκευον
> Ἰχθύας· ἐκ καλάμω δὲ πλάνον κατέσειον ἐδωδάν·
> Καί τις τῶν τραφερῶν ὠρέξατο· καὶ γὰρ ἐν ὕπνοις
> Πᾶσα κύων ἄρτον μαντεύεται, ἰχθύα κἠγών.
> Χὠ μὲν τἀγκίστρῳ ποτεφύετο.
> ——— ——— *Videbam meipsum*
> *In Rupe conantem pisces capere, sedens autem observabam*
> *Pisces; ex ARUNDINE vero suspensam fallacem quatiebam escam,*
> *Et unus ex grandibus adpetivit: nam & in somnis*
> *Omnis canis offam auguratur; sic & ego pisces.*
> *Et ille quidem HAMO adhærescebat, &c.*

Sic & Aristænetus, lib. 1. Ep. 7. Παρὰ τὴν ἀκτὴν ἑστηκότι μοι κατὰ πέτρας, καὶ τῷ ἀγκίστρῳ προσπεπηγότα κάλλιστον ἰχθὺν ἀνασπῶντι τοῦ καλάμου καρτερουμένου τῷ βάρει; vertit Mercerius: *Dum ad littus in SCOPULO molior, hærentemque hamo pulcerrimum piscem traho curvato pendere CALAMO.* Unde jam & novam lucem Plauti loco conamur præferre, perperam usque adhuc Interpretibus accepto. Inquit in Rudente. 2. 1. 10.

Post id piscatum HAMATILEM, ET SAXATILEM adgredimur. Post id, id est, post aliud piscationis genus, quod præmiserat scilicet, *Ostreorum* saxis ut plurimum adhærescentium. Non ergo id voce *Saxatilem* intellexit, quæ interpretatio Criticorum est, diversum à Piscatu *Hamatili* facientium. Ast totus totus versus unici Piscationis modi periphrasis est. Ex ipsa enim scena luce meridiana clarior tota res patet, quam paucis verbis sic percurrimus. Piscatores igitur vitæ suæ rationem reddentes, ex duobus Piscationis generibus constare, plane satis ostendunt; Primum instrumentis designant, quæ in illo versu:

> *Hice HAMI, atque hæ ARUNDINES sunt nobis quæstu & cultu.*

Alterum, Testaceis ipsis, plura recensentes; ejus namque instrumenta præter manus non memorantur. At-

que adeo utrumque sese exercitare intimant: post Ostreorum nimirum, alterum, ad quod prædictis Hamis, & Arundinibus opus habent. Et Comicus quidem, ut perspicuo satis rem exponeret, videtur de industria extrema scena addidisse, ad Concharum capturam Piscatores necessario esse conversos, quum Piscatui HAMATILI & SAXATILI ob maris tempestatem locus non esset.

Cap. IV. *Primum enim, sicut omnia, spes quoque suas ambitione donant.*] Sententia juxta ac locutio tam perspicuæ, quam elegantes, vidi tamen hic implicatos Criticos nonnullos, sicut mures in pice. Mens ergo Petronii est, haud esse nimirum parentum curam, quum ad scholas liberos mittunt, ut ipsi vere docti efficiantur ibidem; imo potius, ut ex foro lucrum aucupentur, quocirca dum compendio inhiant, quæ eorum vota sunt, ad quæ properant, *cruda adhuc gnatorum studia in forum propellunt.* Isthæc enim præcipua est corruptæ caussa eloquentiæ, adtestante Dialogi ejusdem argumenti Scriptore cap. XII. *Nam lucrosa hujus, & saginantis* (sic legit Lipsius) *Eloquentia usus, recens, & malis moribus natus, atque, ut tu dicebas Aper, in locum teli repertus.* Idemmet & carmini obfuit, quo minus *sano colore eniteret*, ut supra dixit Petronius, cap. 2. prius autem Horatius ad Pisones vers. 330.

——— Ad hæc animos ærugo, & cura peculi,
Quum semel imbuerit, speramus carmina fingi
Posse linenda cedro, & levi servanda cupresso?

Bourdelotius nuper edidit *Ambitioni*, prius autem Plantinus; & viris doctis jam olim non displicuit.

Sicut omnia.] Mirifice & hic ævi sui mores exprimit, cui sæpius postea succinit Martialis, scite admodum. lib. 4. Ep. 56.

Sordidius nihil est, nihil est te spurcius uno.
Qui potes insidias dona vocare tua.
Sic avidis fallax indulget piscibus hamus:
Callida sic stultas decipit esca feras.

Acutissime vero lib. 5. Ep. 18.

Odi dolosas munerum & malas artes.
Imitantur hamos dona: namque quis nescit,
Avidum vorata decipi scarum musca?
Quoties amico diveti nihil donas,
O Quinctiane, liberalis es pauper.

Et passim alias. Adpositum erit potissimum hocce Commentum, si τὸ *Ambitioni*, quo proba lectio est, nempe prætuleris.

Quum ad vota properant.] Sic inferius in Trojæ Halosi cap. LXXXIX. *In vota properant*, ubi fors plura.

Verba atroci stilo effoderent.] Atroci, id est, rigido ac censorio, liturisque minime parcenti. De hacce autem veteri scribendi ratione, stilis nempe in tabellis ceratis, jam Turnebus. Paucula nos addimus abs se haud abhorrentia. *Graphium* stilus vocatur à Græco γραφεῖν. Sic habet epigraphe Ænigmatis 1. apud Symposium, ubi eleganter ejus forma, & usus descriptus. Sic & Seneca utitur lib. 4. Quæst. Nat. cap. VI. Inde *Graphiarium* theca, aut vagina Graphiorum. Martialis lib. 14. Ep. 21.

Hæc tibi erunt armata suo Graphiaria ferro:
Si puero dones, non leve munus erit.

Tabellæ vero dictæ *Pugillares*, & ἁπλῶς *Ceræ*. Plinius Junior lib. 1. Epist. 6. totam rem confirmat: *Erant in proximo non venabulum aut lancea, sed stilus & pugillares. Meditabar aliquid, enotabamque; ut, si manus vacuas, plenas tamen ceras reportarem.* Erant à numero foliorum Pugillares *Duplices* vocati, *Triplices*, *Quincuplices*, &c. Martialis Apoph. Fuit etiam Græcis in usu, observo ego, ipse scribendi modus: Laërtius in Antisthene: Πρὸς τὸ Ποντικὸν μειράκιον, μέλλον φοιτᾷν αὐτῷ, καὶ πυθόμενον τίνων αὐτῷ δεῖ, φησὶ, Βιβλιαρίου καινοῦ, γραφείου καινοῦ, καὶ πινακιδίου καινοῦ, τὸν νοῦν παρεμφαίνων. *Pontico adolescenti, quum se illi in disciplinam dare vellet, rogaretque, quanam re sibi opus esset; Libro, inquit, novo, & Stilo novo, novaque Tabella, animum significans.* Sis autem videre expressa Antiquorum graphia, apud Pignorium sunt, opere De Servis, Ursinum, alios.

Ut, quod vellent imitari, diu audirent.] Præcipuum ferme Imitationis præceptum. Nam sicut nemini cutis, aut color (quæ Viri docti similitudo est) certave corporis constitutio ex epulis provenit, quas leviter adtingit, sed ex quotidiano videlicet pastu, quo longo tempore vegetatur & alitur, sic nisi vestigiis illius, quem æmulari inprimis cuique propositum est, quilibet institerit diu, eidemque constanti adsiduaque opera adsueverit, ipsam omnino perdet, nec ejus habitum induet, quem repræsentare conatus est. Sic enim docuere Grammaticorum, ac Rhetorum filii; sic & plurimis exemplis, si satis non liqueret, facile utique nos palam facere possemus. Notum est Demosthenem omnium, non solum decem Oratorum, facile Principem, uti Thucydidem Historicum eximium effingere tandem aliqua in parte potis esset, octiens manu sua descripsisse, Luciano, & Procopio testantibus; sed nolumus in re clara diutius immorari.

Quod quisquis perperam discit, in senectute confiteri non vult.] Cicero in Lucullo: *Deinde infirmissimo tempore ætatis, aut obsequunti amico cuidam, aut una alicujus, quem primum audierunt, oratione capti, de rebus incognitis judicant: & ad quamcunque sunt disciplinam, quasi tempestate, delati, ad eam, tanquam ad saxum, adhærescunt.* Sive de iis loquitur Petronius, qui, ut ne usquam fateantur, quid nescire, nequaquam à sapientiore sese erudiri unquam perpetientur. Ferum sane illud pecus, impurissimum tamen, pro pudor! omnium viventium ex eorum grege fieri passus sum sat temporis mihi familiarem; ab ipsius autem stultitia, ac turpitudinis sordibus tandem abhorruit animus, arcuitque longissimum.

Sed, ne me putes improbasse Schedium Luciliana humilitatis.] Mirum est, quantum negotii Interpretibus Petronii locus iste facessierit. Quod sic autem sit retinendus,

nendus, vel Appulei simillimus alter possit satis convincere; inquit ergo in Floridis: *Sed, ut me omnifariam noveritis, & in isto, ut ait Lucilius, Schedio incondito experimini, an idem sim repentinus, qui & præparatus.* Recte insuper ad rem & Glossæ Veteres: Σχέδιον, *Ex tempore dictum.* Tale Agamemnonis effinxit carmen. Huc facit & S. Isidorus lib. 6. Orig. cap. 14. *Scheda est, quod adhuc emendatur, & necdum in libros redactum est.* Apertius autem Festus ore Paulli: *Scheda genus navigii inconditum, id est, trabibus tantum inter se nexis factum, unde mala poemata Schedia adpellantur.* Idem igitur *Schedia*, *Scheda*, & *Schedium*. Cæterum & ad Jamborum humilitatem itidem Lucilium descendisse, ex nonnullis scilicet, qui in priscis Grammaticis reperiuntur, conligere est.

Cap. V. *Artis severæ si quis amat effectus.*] Versiculorum horumce miserum fatum. Nam haud secus, ac si ex argilla cerave ficti factique essent, quisquis, ut ad illos accessit, denuo ad libitum suum effingere neutiquam cunctatus est. Contra, nos veteres, ac vulgatas lectiones adserentes (quod institutum toto fere in opere servandum proposuimus) veram ex eis Petronii mentem elicere conabimur. *Artis severæ* omnino retinendum; plane enim supra, cap. IV. *Severam Legem*, quam nunc *Artem Severam*, adpellavit, verba sunt: *Parentes objurgatione digni sunt, qui nolunt liberos suos SEVERA lege proficere.* Ac deinde eodem capite *Severam Lectionem* sic illis instituit: *Quod si paterentur laborum gradus fieri, ut studiosi juvenes lectione SEVERA mitigarentur.* Minime etiam τὸ *Effectus* mutandum, *Artis* quippe *Severæ Effectus* est, Arbitro ipso Auctore, *Grandis illa Oratio, quæ majestatis suæ pondus nimirum habet.* Quam autem ut perfecte juvenes consequantur, tot erudita præcepta tradere, nunc adgreditur.

——— prius more
Frugalitatis lege polleat exacta.]

Isthæc prorsus est ex priscis scripturis concinnior, quapropter omnibus prætulimus: neutiquam tamen nobis permisimus in recentiorum commentationum prolixam segetem manum videlicet immittere. Richardi vero adridet interpretatio; facit, *prius-more* unum verbum, id est, more prisco, & veterum Eruditorum consuetudine. Id genus junctorum vocabulorum in optimis Scriptoribus exempla plura. Ceterum, *palleat*, *polleat* loco, quum ea itidem V. C. Scriptura sit, decenti satis sensu recipi quoque potesset. In voce autem, *Exacta*, latere mendum, jam olim suspicabar, quum *Frugalitatis Exactæ* apud Senecam meum mentionem reperissem lib. de Brevitate vitæ cap. 18. *Non deerunt*, inquit, *& Frugalitatis Exactæ homines*, &c. Mutationem sane committi, valde fuit pronum: *æ* quippe diphthongi, facillimum fuit, obliterari, nondum tamen in textum admisi, ne, quum aliorum audaciam criminarer, ad eumdem lapidem viderer impingere.

Nec perditis addictus.] Videtur Henricus Stephanus primum reperisse: *Nec perdictis abditus.* Unde, *nec in popinis abditus* fecit, quod nec nobis displicuit, ne minimo intervallo bis, *addictus*, repeteret.

Obruat vino Mentis calorem] Quintilianus parissime lib. 1. cap. 11. *Qui corporis cura Mentem obruerunt.*

Neve plausor in scena.] Ingenui namque etiam plaudendo addicti. Insignis est Suetonii locus in Nerone, unde & plausuum genera simul ediscimus; nescio, an alibi ipsorum exstet memoria; inquit ergo cap. 20. *Neque eo segnius adolescentulos equestris Ordinis, & quinque amplius millia è plebe robustissimæ juventutis undique elegit, qui divisi in factiones plausuum genera condiscerent, Bombos, & Imbrices, & Testas vocabant.* Tacitus autem eos plausores, *Equites Augustanos*, adpellavit. Fuit & plaudendi genus aliud, quod, *Scabellorum crepitum*, vocavere. Ipsum indicat factum Cicero pro M. Cælio, post Mimi, aut Fabulæ exitum: *Deinde scabella concrepant, aulæum tollitur.* Meminit & Suetonius in Caligula cap. 54. & Arnobius lib. 2. Ceterum de plausus genere manibus inter se percussis, alibi plura.

Sed sive armigeræ rident Tritonidis arces,
Seu Lacedæmonio tellus habitata colono,
Sirenumque domus.] Sensum istorum versuum cape:
Sed sive armigeræ rident Tritonidis arces,

id est, si stylo Attico ille delectatur. Athenarum arcem à Tritonide Minerva conditam esse, ipsamque urbis Tutelam audiisse, vulgaris res est. Et

Seu Lacedæmonio tellus habitata colono.

sive Laconico stylo. Lacedæmon urbs erat princeps regionis Laconicæ.

——— Sirenumque domus ———

sive stylo Siculorum Oratorum, illi enim proprium habebant, & ab aliis distinctum: de quo Cic. in libb. de Oratore, aut, ni fallor, in Bruto. Sirenas autem Siculum mare littusque inhabitare, credebant Antiqui, Statius lib. 2. Syl. Epic. in Glauc. Melior.

Nec, si tergeminum Sicula de Virgine carmen
Adfluat. ———

Hancce fuisse Petronii mentem, nullus ego dubito; nescio tamen, silent omnes Interpretes alii, quidnam senserint. *Rident*, id est, adrident. Sic Plauto Catullo, aliis.

Det primos versibus annos] *Laborum*, quos dixit supra, hosce designat *gradus*. Primus *Poësis*, in quo Homero adsuefacere sese Tyrunculum, exertim jubet. Dein *Philosophia*, cujus quum variarum Sectarum placita devorarit (id per *Socraticum gregem* innuit non oblique) Discipulo mutandas habenas præcipit, ut totum videlicet sese *Oratoriæ* mancipet *Exercitationi*, qua *Græca*, qua *Latinæ*, ita tamen Poetices interdum deliniméntis interspersis, ut ex forensis arenæ labore, si forte oppressus, recreari animus possit, reficique. Illud est,

Interdum subducta foro det pagina cursum,
Et fortuna sonet celeri distincta meatu.
Dent epulas, & bella truci memorata canore.

Sic flumine largo
Plenus, Pierio defundes pectore verba.]
Eadem fluminis metaphora utus cap. CXVIII. poëtam instruens: *Neque concipere, aut edere partum mens potest, nisi ingenti Flumine Litterarum inundata.* Ratione haud absimili, paullo ante Homerum *Mæonium Fontem* vocavit. Verborum,
——— *Pierio defundes pectore verba,*
eadem adhuc Allegoria est; ait ergo, ex *Pectore*, velut Musarum ex monte *Pierio* (unde ipsæ *Pierides* dictæ) verba defundes in perennis fluminis modum, ex montibus namque fundi flumina dicuntur. Sic fluvius Nonno Ὀρεσσίχυτος, *ex montibus fusus*, Ὀρεσσιτρεφὴς Tryphiodoro, & ipsi Arbitro cap. CXXIII.
——— *Mox Flumina montibus altis*
Undabant modo nata. ———

Cap. VI. *In hoc dictorum æstu.*] *Æstus* hic dubia mentis est fluctuatio, ducta ab mari metaphora. Pariſſime transfert Plinius Nepos, quum Suetonium Tranquillum consulit de suorum versuum recitatione: scilicet, an ea in re libertum suum experiatur, siquidem parum omnino fidat ipsusmet sibi: *Explica Æstum meum, audio me male legere duntaxat versus.* Et postea iterum: *Iterum dicam, explica Æstum meum, vereque rescribe, num sit melius, &c.* Virgil. lib. 8. Æneid.
——— *Magno curarum fluctuat Æstu.*
Sic *Salum* usurpavit Appulejus initio lib. 4. Miles. *Ego igitur quum in isto cogitationis Salo Fluctuarem*, & iterum lib. 9. Itidem & κλύδων Græci transferunt. Eustathius lib. 6. de Amorib. Ism. & Ism. plures.

Totus.] Hæc probior lectio, uti Horatii illud, lib. 1. Sat. IX. vers. 2.
——— *Totus in illis.*
Et lib. 1. Epistol. 1. vers. 11.
Quod Verum atque decens curo, & rogo; & omnis in hoc sum.
Sic passim ὅλος Eustathio in Amor. Ism.

Ab extemporali declamatione.] Extemporalium Declamationum studium, veluti eximium ingenii prompti decus, magni priscis Oratoribus habitum. Earum ideo exercitationum crebra memoria est apud Græcos Rhetores, & Romanos. Αὐτοσχέδιοι vocabant Græci, & ἑτοίμως, aliterque & aliter. Præparatæ orationi opponebant *Repentinam*. Celsus *Subitariam dictionem* adpellat, Quinctilianus, ut Arbiter, *Extemporalem*; Cicero *Subitam & fortuitam orationem*; Martialis autem *Rhetorem* ipsum *Extemporalem*. Eleganter Tacitus, sive quisquis est Auctor Dialogi de Oratoribus, cap. VI. *Sed Extemporalis audacia, atque ipsius temeritatis vel præcipua jucunditas est. Nam ingenio quoque, sicut in agro, quamquam alia diu serantur, atque elaborentur, gratiora tamen, quæ sua sponte nascuntur.* Simularunt autem & pluries subdoli Sophistæ, & quum parati ad dicendum venerant, videri tamen satagebant ex tempore dicere, quod etiam indicat Hermogenes. Et Fabius Quinctilianus lib. 10. cap. 7. *Quemadmodum Extemporalis facultas paretur*, docte tradit, tute vero ecce jam Viri eruditi.

Qui Agamemnonis suasoriam exceperat.] Id est, qui Declamare inceperat, postquam Agamemnon desierat. Usus est haud inelegans verbi, *Excipere*. Sic Cicero: *Hunc Labienus Excepit*, hoc est, Labienus loqui cœpit, simulac ille alter finem fecerat; sic Virgilius lib. 4. Æneid. vers. 114. ubi post Veneris orationem incipit Juno:
——— *Tum sic Excepit regia Juno.*

Agamemnonis suasoriam.] Non isthæc de Agamemnone Suasoria, qui Iphigeniam filiam immolare recusabat, ut voluit vir doctissimus, insigniter deceptus. Argumentum sane fuit, quo plures olim Declamatores exercitati. Sed ipsius apud Petronium Agamemnon Rhetor est, qui Suasoriam declamaverat, cujus disertim cap. 2. mentio: *Non est passus Agamemnon me diutius declamare in porticu, quam ipse in schola sudaverat.* Enimvero postquam Suasoriæ finem imposuit, cum Encolpio de caussis conruptæ eloquentiæ, ut visum est, edissertavit, interea vero perorans, qui ipsum excepit, subitaneam declamatiunculam; cujus videlicet sententias, inquit Petronius, ridebant Scholastici, ordinemque dictionis infamabant. Quod utique minime etiam capiendum de suasoria Agamemnonis, uti novissimus sentit interpres. Intempestiva, quod ajunt, Minerva, Petronius in medium protulisset Scholasticos antiquam jam, memoriaque obliteratam carpentes Declamationem; Extemporaneæ vero parcentes, recentique.

Cap. VII. *Et, rogo, inquam, mater.*] Comis, blandaque compellatio, pariter Appulejus itidem ad aniculam, lib. 1. Metam. *Remoto, inquam, joco, Parens optima, dic, oro, &c.* Idem lib. IV. Metam, *Parce, inquit, mi Parens.*

Divinam ego putabam.] Hoc est, Sagam. Aperte Appulejus ipsus. lib. 1. Metamorph. *Saga, inquit, & Divina, potens cælum deponere, terram suspendere, &c.*

Centonem anus urbana rejecit.] Ego centonem istum jam pridem Encolpii faciebam, ut in hoc anicula insuper peregrino imponeret, ejus in turpitudinis loco caput aperiens, ubi operiundum potius. Hocce fulcitur sequentibus, quum Encolpius ait: *Exsecratus itaque anicula insidias, operui caput, & per medium lupanar fugere cœpi in aliam partem.* Operuit ergo caput, à vetula quippe nudatum. Operiendi autem modum vide apud Lipsium De Amphith. cap. 20. Barthium postea hujusce sententiæ suffragatorem animadverti acciri potesse. Ceteri namque hic nugipolyloquides mirifici.

Nudasque meretrices.] Nudæ prostabant in cellis olim meretrices. Talis apud Horatium, lib. 2. Sat. 7. meretricis periphrasis est:
——— *sub clara NUDA lucerna*
Quæcunque excepit turgentis verbera caudæ.
Juvenalis Sat. 6.

——— tunc

——— *tunc NUDA papillis*
Prostitit auratis ———

Factum enim, ut commode inspici amatoribus possent, ne qua labe deciperentur occulta. Plane P. Vinitius apud Senecam Rhetorem, lib. 1. Controvers 2. *NUDA in littore stetit ad fastidium emptoris: omnes partes corporis & inspecta, & contrectata sunt.* Id autem eousque in usu fuit Majoribus, ut inspectionem illam paterentur honestæ matronæ. Suetonius sic in Augusto, cap. LXIX. *Et conditiones quæsitas per amicos, qui matresfamilias, & adultas ætate Virgines Denudarent, atque Perspicerent, tanquam Thoranio mangone vendente.* Fors autem *Nuda*, quia indutæ pellucidis vestibus; disertim videtur dicere Publius Mimus:

Palam prostare Nudam nebula linea.

Ubi nos plura.

Opertus caput.] Nam antea aperuerat anicula, jam supra nos ad verba: *Centonem anus urbana rejecit.* Tangit etiam hic scortatorum morem in lupanaribus. Ideo, ut novum, notatum illud Plauti Parasito Captiveis 3. 1. 15.

Ipsi de foro tam Aperto capite ad Lenones eunt,
Quam in tribu aperto capite sontes condemnant reos.

Sed plura hic Interpretes.

Æque lassus, ac moriens Ascyltos.] Adridet mihi admodum hæc lectio; ait, *æque lassus*, scilicet atque ego; paullo ante de seipso Encolpius inquit: *Donec in cursu fatigatus, & sudore jam madens*, ac postea de Ascylto itidem: *sudorem manibus detersit.* Elegantissime dixit, *moriens*, ut anhelantem exprimeret, notum enim est, animam tunc temporis spissius duci. Parissime Propertius, El. 10. lib. 1.

Quum te complexa Morientem, Galle, puella,
Vidimus.

Nec longius abit idem Petronius, cap. XCVIII. *Ne Morientes vellet occidere.*

Cap. VIII. *Per anfractus deinde obscurissimos egressus.*] Sic superius cap. præcedenti de eodem lupanari dixit Encolpius: *At subinde, ut in locum secretiorem venimus.* Utrumque etiam de domo Lenonis, haud secus atque de Lupanari, dixit Plautus Pœnulo. Act. 4. sc. 2.

——— *Itaque in totis ædibus*
Tenebræ latebræ ———

Remota igitur ut plurimum loca illa; nam scortatores, & ganeones Ædiles metuebant. Illud est etiam Petronii cap. præced. *Video quosdam inter titulos, nudasque meretrices, FURTIM conspatiantes.*

Prolatoque peculio.] Hunc locum Interpretes parum honeste capiunt, puto ego, & minimum vere. Plane enim Antiquus Grammaticus convincit, cujus ex veteri Lexico testimonium profert Bongarsius; ubi, ad confirmandum *Peculii* voce *assem* vel *denarium* significari, istemet Petronii locus Lexicographo laudatur. Pecuniæ etiam significatione utitur eo & alibi Arbiter: *Jovem*, inquit, *quoque Peculio exorat.* A pecu, cujus effigie primum æs signatum, *Pecuniam*, *Peculium* dictum, pueris est notum.

Jam pro cella meretrix assem exegerat.] Hæc lectio optima est, non vero, si unica dictio, *Procella*: sensus enim est narrationi convenientissimus, nimirum pullipremonem illum in meretricis cellulam Ascylton deduxisse; ipsam autem cellæ poposcisse mercedem. Qui vero ad scorti capturam detorquent, mirifice ineptiunt.

Mihi injecerat manum.] Manum injicere, vulgare, sed hic ambigue positum. Nam *Manus* verbum impurum est, ac penem significat. Plautus in Pseudolo Act. 3. sc. 1. 19.

Atque edepol nunc male eum metuo miser,
Si quispiam det, qui Manus gravior sit.

Ubi æque anceps locutio, ibique plura Comici Interpretes.

Et nisi valentior fuissem.] Plinius ep. ult. lib. 8. *Longeque Valentior amor ad obtinendum, quod velis.* Sic Roma prius dicta *Valentia.* Solinus cap. 2. & Festus in Roma: *Appellavisse à Viribus regentis Valentiam.* Inde Hispanorum, *Valiente.* Idem est cap. XCI. *Fortior.* Petronio, ibi & huic loco tacem præferimus.

Satyrion bibisse.] Potio est ad Venerem concitandam. Ideo cap. XX. vocavit *Medicamentum.* Plinius sic, lib. 26. cap. 10. de Satyrio Erythmico, inquit: *Venerem, etiamsi omnino manu teneatur radix, stimulat. magis adeo, si bibatur in vino austero. arietibus quoque, & hircis segnioribus in potu dari. Et à Sarmatis equis ob assiduum laborem pigrioribus in coitu, quod vitium Prosedamum vocant.* Puto Satyrii *semen* etiam (ut de bulbis dicemus postea) Plinium ibidem innuere *simile testium esse.* Adjuvat enim partem, quam illud repræsentat. Alia vero apud Petronium potio est Veneris Languentis suscitabulum, nimirum *Myrrhina*, teste Fulgentio lib. 3. Mythol. ecce ejus verba: *Unde & Petronius Arbiter, ad libidinis concitamentum, Myrrhinum se poculum bibisse refert.* Quod in fragmentis infra occurrit. Ubi quum ejus rationem reddat ab ipsa Myrrhæ natura petitam, nullus omnino Hadriani Junii emendationi relinquitur locus, substituentis *Myrinum.* Animadvers. lib. 5. cap. 19. quam etiam ipse Mythologicus scriptor altero insuper Sutrii Comici testimonio non leviter oppugnat, ibidem ipsum vide. Addimus vero ab eodem Plinio Secundo edocti, *Satyris* nimirum nomine herbas etiam alias Græcis cognominari, quæ Veneris tamen procul dubio forent incentivæ, ex quibus nominatim *Crategin*, & *Thelygonon* designat, additque: *In totum Græci, quum concitationem hanc volunt significare, Satyrion adpellare;* quæ omnia Arbitri sunt interpretamenta, præterquam quod certo certius sit, tunc temporis Romæ insignem aliquam potionem frequenti admodum in usu fuisse, quæ ab effectu suo *Satyrion* vocaretur, quod vel unus Petronius satis potest ostendere, cap. XX.

Junctis viribus molestum contempsimus.] Plane satis ex fragmenti hujusce, & superioris sententia cognoscitur,

tur, longas scilicet eventuum narratiunculas, qui Ascylto, diversorium quærenti, contigerunt, nobis à malignitate temporis esse subreptas, nec uspiam modo (pro dolor!) comparere.

Cap. IX. *Quasi per caliginem.*] Proverbialis locutio, qua significatur aliquid haud perspicue videre. Cic. 12. Philip. cap. 1. *Quod videbam equidem, sed quasi per Caliginem.* Et lib 5. de finibus. *In infirma ætate, imbecillaque mente vis naturæ per Caliginem cernitur.* Idem erat, *per Nebulam.* Plautus in Pseudolo Act. 1. sc. ult.

Sunt quæ te volumus percontari, quæ quasi
Per Nebulam nosmet scimus, atque audivimus.

Etiam, *per somnum*, Græcis κατ' ὄναρ, quo usus Plato lib. 7. de Legibus. Latius vero Adagiographi.

Quum quærerem.] Hiatum hic, etsi non magnum, agnosco; minime enim cohæret, puerum Gitona *in Crepidine Semitæ stare*, & nulla interjecta mora, *super lectum sedere*: quod asterisco, defectus indice, (uti nos fecimus) debuit notari.

Manantes lacrimas pollice extersit] Prior lectio, *Expressit*; nec loco erat inepta; nota enim ars ista pullorum Veneris, qua soliti suppetiari lacrimarum defectus; illud Virgilii est lib. 2. Æneid.

——— *Captique dolis, Lacrimisque Coactis.*

Sic locum Servius legit, cui parissime Juvenalis, Sat. 13.

——— *Vexare oculos humore Coacto.*

Item Ovidius 6. Metam.

Invitique oculi Lacrimis maduere Coactis,

Et Eleg. 8. lib. 1. Amor.

Quin etiam discant oculi Lacrimare Coacti.

Quæ ideo adduxi, ut Scholiastæ scripturam obiter firmarem, immerito pæne ab omnibus sollicitatam; quum & plurimi sint in illa disciplina Poëtæ omnes. In textu tamen, *Extersit* retinuimus; optime quippe ea voce mos puerorum lacrimantium exprimitur: eo etiam mirifice facit Nasonis locus lib. 13. Metamorph.

Quas ubi marmoreo DETERSIT POLLICE VIRGO.

Et Epist. Heronis:

Dumque querer, LACRIMÆ per amantia Lumina MANANT,
POLLICE quas tremulo conscia siccat anus.

Plura autem Interpretes. Novum vero illud est, nec absonum, Papinii in Lucani Gen.

Sic fata est, leviterque decidentes
Abrasit lacrymas nitente plectro.

Muliebris patientiæ scortum.] Scorti masculi periphrasis est, cujus simillima forma & cap. LXXXI. quum inquit: *Qui opus Muliebre in ergastulo fecit*, utiturque eleganter tertium quoque eodem locutionis genere, cap. XXV. *ut Muliebris Patientiæ legem posset accipere.*

Gladiator obscœne, quem de ruina arena dimisit.] Triplex olim pegmatum genus; sic omnino distinguenda sunt, *Triumphale, Theatricum, Amphitheatricum. Triumphalia* Pegmata Fercula erant, non Αὐτόματα. Machinis ergo illis Triumphalibus Imagines Captarum Urbium deportabantur, fluviorum, montium, & marium, pompæque Triumphalis erant non minimum ornamentum. Ipsas graphice describit Iosephus lib. 7. De Bell. Jud. cap. 24. *Theatralia* sive *scenica* in Theatri scena machinabantur Antiqui Tragicis actionibus ut plurimum deservientia, quorum apud Servium exstat adcurata delineatio ad lib. 3. Georg. Ast *Amphitheatralia*, de quibus Petronio impræsentia sermo est, præ omnibus sane erant insignia, qua magnitudine, qua inventis variis mirabilibusque, & lusibus ingeniorum stupendis; ea Seneca Ep. 91. conatur exprimere. Illæ igitur miræ erant contabulationes, quæ machinamentis occultis vel adtollebantur, vel deprimebantur. Iis insuper & facinorosi homines erant impositi, ut vel pugnam inibi inter se, uti Gladiatores, committerent; vel, solutis mox compagibus Pegmatis, in Caveam, sive Arenam, ubi aut Ignis, aut feræ erant de industria positæ, præcipites ruerent. Quæ omnia, ex Strabone, Apulejo, Claudiano, & Suetonio satis superque firmarunt vir doctissimus Justus Lipsius, Josephus Scaliger, & Isaacus Casaubonus. Unde jam quisque animadvertet clarere Petronium, quum Gladiatorem illi Pegmarem, uti Tranquillus loquitur, Encolpium hic esse factum, palam jam fit. Ipsius enim in pegmate populo exhibitus, & cum femina aliqua omnium turpissima, ut *Gladiator*, compositus, unde *Obscœnus* jure adpellatus (non dissimili schemate, ait Lipsius, quo Asinus Appulejanus) felici quodam sidere Ruina pegmatis ex Arena præter spem evasit. Eodem utique pertinet locus, cap. LXXXI. *Ergo me non RUINA Terra potuit haurire? Non iratum etiam innocentibus mare? Aufugi judicium, ARENÆ imposui, &c.*

Quem de ruina arena dimisit.] Ὕστερον πρότερον in verbis est. Sunt autem, qui quavis sponsione adfirmare non dubitent, trajectis voculis locum sic esse scribendum: *quem de arena ruina dimisit.* Nobis vero, nihil mutare, visum.

Pugnasti.] Verbum etiam impudicum, *Pugnare*, ut pœne omnia alia, quæ militiam spectant. Cornelius Gallus, sive quis ille est:

Fortis ad occasum ni Pugnem Solis ab ortu,
Detrahat ignavo protinus arma Venus.

Haud secus infra cap. XIX. illis præsertim, qui locum eum subturpiuscule cogitant: *Ut si depugnandum foret, &c.*

Cujus eadem ratione in viridario frater fuit, qua nunc in diversorio puer est.] Vulgata hæc Lectio omnino servanda. Verba sunt Ascylti ad Encolpium. Itaque τὸ *Cujus* ad ipsum Encolpium referendum, nequaquam ad Mulierem. Recte quidem, nam ipsius Ascyltos præposteram quoque patiebatur libidinem, sic paullo ante ad ipsum Encolpius: *Quid dicis, inquam, muliebris patientiæ scortum.* Quo facit etiam & illud Gitonis ad Encolpium de Ascylto: *Tuus, inquit, iste Frater, seu*

seu Comes. Ex occulta ergo libidinum conlatione, nempe sui, & Encolpii, suam minorem palam ostendere in præsentia Ascyltos conatur; utpote, qui Gitonem sollicitaret, Encolpius vero jampridem Ascylton. Quod valde tempestive Ascyltos hic procul dubio illi exprobrat. Elegans autem est illa circumlocutio, cui adfinem & Luciani dabo aliam in Gallo, quum de Pythagora, qui postea, ut ajebat ipse, Aspasia fuit meretrix, inquit sutor Micyllus: *ὡς γε φασι, καὶ Πυθαγόρας ὄντα τὴν ὥραν λαμπρὸν, πολλάκις Ἀσπασίαν γενέσθαι τοῦ τυράννου.* *Nam ajunt, te etiam tum, quum Pythagoras esses, vemusta forma decorum, sæpius Aspasiam fuisse Tyranni.* Pariter etiam Ovidius loquutus in emendatissima Medeæ Epistola:

Hoc illic Medea fui, nova nupta quod hic est.

Subduxisti te, inquam, à Præceptoris colloquio] Subintelligit, ut Gitonem quæreret, quæ unica dividiarum Origo. Itaque verba isthæc ἐμφατικῶς præferenda, mentem autem intimam Encolpii verbum *Subducere* eruit, ostenditque nobis, quod ibi est, clanculum scilicet de loco discedere: qua notione sæpe eo alias utitur Petronius, supra cap. VI. *Opportune Subduxi me.* Sed plura exempla exhibebit Siren. Ast vero Ascyltos vindicat se ab suspicione, ratione verisimili; telumque avertit, quod callide etiam non vult agnoscere, ideoque subdit cap. seq. *Multo me turpior es tu, hercule, &c.*

Cap. X. *Sententias, id est, vitrea fracta.*] Miro acumine *Sententias* Declamationum confert cum *Vitreis Fractis*, cui adstruendo, ac demonstrando opera nostra neutiquam erit necessaria, siquæ de illis apud Senecam Rhetorem Portius Latro supra scitissime protulit, utique & nunc opportune in memoriam verbatim revocentur. Sententias enim ipsas esse, veluti orationis membra divisa atque disjuncta, plane ibidem agnosces.

Et somniorum interpretamenta.] Nihil contemtius diceret Ethnicus homo, nedum quippe nauci habita illis Somniorum Interpretamenta. Audi ergo comparis hominis adsensum, ut vel inde discant, qui CHRISTUM DOMINUM induerunt, tandem resipiscere. Ennium, inquam, Tragicum Telamone, cujus aurei versus jure merito legantur pluribus in locis:

Non habeo denique nauci Marsum augurem,
Non vicanos haruspices, non de circo Astrologos,
Non Isiacos conjectores, non Interpretes Somnium:
Non enim sunt ii, aut scientia, aut arte divines:
Sed superstitiosi vates, impudentesque harioli,
Aut inertes, aut insanes, aut quibus egestas imperat:
Qui sibei semitam non sapiunt, alteri monstrant viam:
Quibus divitias pollicentur, ab iis drachmam ipsei petunt.
De his divitiis sibi deducant drachmam, reddant cetera.

Communes sarcinulas partiamur.] Adlusio mera est ad formulam repudii, de qua infra Juvenalis Sat. 6.

Collige Sarcinulas, dicet Libertus.

Communium Sarcinularum partitionem subindicavit Martialis verbis illis:

Quæ tua sunt, tibi habe; quæ mea, redde mihi.

Et Plautus in Amphitruone. Act. 3. sc. 2. Quo etiam & Petronii facit illud post, cap. 79. *Sed postquam optima fide partiti manubias sumus.*

Et tu litteras scis.] Qualnam *litteras* innuit Eumolpus, an *Librariorum*? ipsi etiam audiebant *Litterati.* Plane Cornelius Nepos in Attico: *Usus est familia, si utilitate judicandum est, optima: si forma, vix mediocri: namque in ea erant pueri Litteratissimi, anagnostæ optimi, & plurimi Librarii, ut ne pedissequus quidem quisquam esset, qui non utrumque horum pulcre facere posset.* Anne *Grammaticorum*? notissimum enim est, & illos *Litteratos* esse dictos, & *Litteratores.* Inde petivit jocum Cæsar, quem refert Tranquillus: *Sulla nescivit literas,* quasi dicat, nescivit quod Grammatici est, nempe *Dictare*, id est, Gerere Dictaturam. Utut autem sit, Grammaticum omnino facit Arbiter Ascylton, nam Librariorum professio & inter Grammaticæ partes fuit olim recensita. Disertim D. Augustinus, & ad rem adpositissime 2. de Mus. & 2. de Ord. *Grammatica Græce, Latine Litteratura nominatur: & ipso nomine se profiteri litteras clamat: &. quicquid dignum litteris est, id sibi vindicat. Librariorum, & Calculorum professio velut quadam Grammaticæ infantia est, quam Varro Litterationem vocat. Græce autem quomodo adpelletur, non satis in præsentia recolo.*

Aliquid aliud promittam.] Profitebor. Horatius lib. 2. Epist. 1. vers. 115.

——— *Quod Medicorum est,*
Promittunt Medici, tractant fabrilia fabri.

Et per totam urbem rumoribus different.] Nonius: *Differre, diffamare, divulgare,* & laudat Lucilium, lib. 30. Sat.

Gaudes, quum de me ista foris Sermonibus Differs.

Iterum eodem in libro:

Et maledicendo multis Sermonibus Differs.

Sic etiam Varro lib. 4. de vita Pop. Rom. *Si modo civili concordia exsequi rationem paret, RUMORES famam DIFFERANT, lucebit, vosque carpant.* Et Tertullianus c. Apologetici.

Ad cenam promisimus.] Plinius Junior Epist. 15. lib. 1. *Heus tu, Promittis ad cænam, nec venis.* Plautus Sticho. 4. 1. 8.

Et magis par fuerat, me dare vobis cenam advenientibus,
Quam me ad illam Promittere.

Intelligunt, venire.

Non perdamus noctem.] Prisca formula. Titus Imperator apud Suetonium. cap. 8. *O amici, diem Perdidi.* Idem apud Aurelium Victorem: *Amici, ait, Perdidimus diem.* Martialis lib. 5. Ep. 81.

Durum est, Perdere ferias.

Alii.

Amoliri custodem molestum.] *Amoliri*, inquiunt veteres Grammatici, *dicuntur ea, quæ cum magna difficultate, & molimine summoventur, & tolluntur è medio.* Custos iste Ascyltos est, qui diligenter observabat, an luderet cum Gitone Encolpius, ut nactus sic vindictæ occasionem, redditaque scordalo vice, eum increparet, quod ex sequentibus patet.

Cap. XI. *Osculisque tandem bona fide exactis.*] Formula solennis, BONA FIDE, qua usi Veteres in amicitiis ineundis, societatibusve, tempestive ergo addidit illam hic, quippe dissidia præcesserant. Indicat, plane nunc jam cum Gitone in gratiam Encolpium rediisse. Simillime, post civile illud in Licæ navi bellum, omnibusque jam ad pacem revocatis, inquit cap. cx. *Tunc primum Bona Fide puero basium dedit Tryphana.*

Fruorque votis.] Proprium *voti* significatum, sponsio scilicet est Deo facta, inde & alia pleraque propagata. Id enim, quod susceptis votis poscimus à Deo, vehementer optamus: exin igitur ortum, ut usurpetur *Votum* pro re desiderata, etiamque pro ipsis desideriis. Recte hinc jam Votum & ad nuptias significandas Antiquis traductum: quod, uti autumo ego, nuptiæ Virginibus optatissimæ sint. Sic M. Grunnius in Ludicro suo testamento locutus est: *Sorori meæ Quirinæ, ad cujus Votum interesse non potui, do, lego dari hordei modios* XXX. S. Ambrosius Serm. 180. *Solent autem homines, sicut mos est, in suis Votis, hoc est, Nuptiis, præcipue saltare, & canere.* Apulejus in Florid. *Togam parari Voto & funeri.* Hinc adluceo facem Claudiano, lib. 1. de rap. Pros. de ipsa loquenti:

——— *Mistaque tremit formidine Votum.*

Frequens est & Petronio Vox variis significationibus, quibus de agimus suis in locis. Hic pro re optata sumendum.

Usque ad invidiam felicibus.] Magna semper & Amoris gaudia Invidiæ sunt obnoxia. Hinc & interpretandum illud ejusdem Petronii, cap. c. *Immo vero nolo habere bona, nisi quibus populus inviderit.* Eademque illius apud Propertium mens est, Eleg. 12. lib. 1.

Invidia fuimus. ———

Sed de hoc alias fortean latius.

Nec adhuc quidem omnia erant facta.] Extremæ nequitiæ Verbum, *Omnia.* Sic infra cap. LXXXI. *Et, proh pudor, tanquam mulier secutuleja, unius noctis pacto Omnia vendidit.* Et cap. CXXX. *Forsitan dum Omnia concupisco.* Item meus Seneca lib. de Divina Provid. cap. 3. *Quanto magis huic invidendum est, quam illis, quibus gemma ministratur, quibus exoletus Omnia pati doctus, &c.* Nec forte aliunde petendus est jocus Martialis Ep. 97. lib. 7.

Omnia, Castor, emis; sic fiet, ut Omnia Vendas.

Ejusdem quoque notæ est, *Facta*, sed hocce vulgo jam notum.

Quid vesticontubernium facis?] Valde mihi hoc in loco probatur, *Vesticontubernium:* ad id nimirum verbum conflatum, ut sub eadem veste subindicet cubantes; præcesserat superius: *opertum me amiculo evolvit*, quod utriusque necessario esset tegmen, quum arctissimis essent complexibus adligati. Præterea aliud est non dubium Vesticontubernii specimen Petroniani, cap. CXIV. *Giton vestem deposuit, meaque tunica contectum exseruit ad osculum caput.* Sic in Ovidii Ep. Paris de Helena ac Menelao accubantibus:

Rumpor, & invideo, (quid nunc tamen omnia narrem?)

Membra superjecta quum tua veste fovet.

Et Socrates sæpe fecit, incorrupte tamen, ut alibi dicimus. Sic apud Lucianum in *Vitarum Auctione* idem Socrates profatur: τίς δ' ἂν ἐπιτηδειότερος ἐμοῦ γένοιτο συνεῖναι καλῷ; καὶ γὰρ οὐ τῶν σωμάτων ἐραστής εἰμι, τὴν ψυχὴν δ' ἡγοῦμαι καλήν. ἀμέλει κἂν ὑπὸ ταὐτὸν ἱμάτιόν μοι κατακέωνται, ἀκούσῃ αὐτῶν λεγόντων μηδὲν ὑπ' ἐμοῦ δεινὸν παθεῖν. *Quis magis idoneus me esse queat, qui cum formoso puero versetur? Neque enim corporum amator sum: animam enim formosam esse existimo, & quemquam sub eodem Palliolo mecum recumbant, audies illos, vel ipsis testibus, nihil grave à me perpeti.* Pariter & Sophocles, uti apud Athenæum lib. 13. Dipnosoph. narrat Hieronymus Rhodius, quem adi sis. Frequentissime autem omnium Tyrrheni: de ipsis namque sic Heraclides: πάντες δ' ὑπὸ τῷ αὐτῷ ἱματίῳ μετὰ τῶν γυναικῶν κατάκεινται, κἂν παροῦσί τισι. *Omnes sub eadem veste cum uxoribus concumbunt, quicumque tandem adsint.*

Lorum de pera solvit.] *Lorum* ad adliganda vestium involucra aptissimum, sic cap. 102. inquit Eumolpus: *Ego vos in duas jam pelles conjiciam, vinctosque Loris inter vestimenta pro sarcinis habebo.* Et ad verberandum; ita apud JCtos *Lora* eidem usui frequentissime adhibentur, Plautum, & alios. Dignum sane, quod de Sallustio Historico narrat ex Varrone A. Gellius, ut haud intempestive etiam legatur; inquit ergo cap. 18. lib. 17. M. *Varro, in litteris, atque vita, fide homo multa, & gravis, in libro, quem inscripsit Pius, aut, de Pace, Cajum Sallustium Scriptorem seriæ illius, & severæ Orationis, in cujus historia notiones censorias fieri, atque exerceri videmus: in adulterio deprehensum ab Annio Milone Loris bene cæsum dicit: &, quum dedisset pecuniam, dimissum.* Ait mendosus est plane uno verbo locus in omnibus exemplaribus, quæ mihi videre contigit: alia habent, ut expressimus, alia *Nationes*, alia *Notas*, ex omnibus vero veram lectionem elicimus, nimirum *Notationes*, de quo jam neutiquam est ambigendum.

Sic dividere cum fratre nolito.] Si emendationi hic locus, ita equidem scriberem: *Sic dividere tu fratrem nolito.* Levissima omnium vulgatæ scripturæ mutatione, nequiori sensu apertissime ad Sarcinularum partitionem adludens, quam supra expetivit Encolpius, *Itaque communes sarcinulas partiamur*, inquit, cap. x. Nam verba *Partiri*, & *Dividere* unius & ejusdem sunt impro-

improbitatis, ut constat ex Plauto, observavitque Lipsius Ep. Quæst. lib. 5. Ep. 14. Quæcumque autem scriptura sit, idem plane respectus est.

Cap. XII. *In forum.*] Κλεπτοπωλεῖον aperte innuit, sive *Forum furtivum*, ut loquitur Plautus. Graphice, me-Dius Fidius, hic exprimit Petronius morem apud nos usque adhuc prorsus inviolatum, cujus nescio an apud aliam nationem reliqua sint vestigia. Deficiente jam die mercatus incipit: quæ nimirum ridicularia res est, oppido quam fallacibus mercibus numquam ibi emtores deficere. Forum, cujus Petronio mentio, dubio procul est, quod *Vespertinum* adpellavit Horatius lib. 1. Sat. 6. observavitque Casellius, contulitque primus cum Arbitri loco: unde postea Symbolæ mutuatæ sunt. Vulgus hominum nostratium vocat *Baratillo.*

Injecit contemplationem super humeros rustici emtoris.] Et hinc propriam vendentium consuetudinem animadvertere licet, illorum præcipue, qui merces, non quidem preciosas, novasque, venditabant, sed id genus spolia, quibus infima ex plebe emtores pellici consueverunt. Super humeros videlicet venales vestes imponebant, ut inde conspectui facilius apertiusve offerrentur; nos etiam passim videmus, apud quos mores non pauci ex prisco illo ævo desumti neutiquam quidem hucusque obsoleverunt. Res autem adeo est hic exsertim descripta, ut nec minimus jam dubitationi relictus sit locus; pergit igitur narrare Encolpius: *Detraxitque HUMERIS Laciniam, & diligentius tenuit. O lusum Fortunæ mirabilem! Nam adhuc nec futura quidem adtulerat rusticus curiosas manus, sed tanquam mendici spolium etiam fastidiose VENDITABAT.*

Timeret fidem oculorum.] Eleganter dictum, miroque *Fidei* usu. eodem quoque cap. XCI. locutus: *Quæso, inquit, Encolpi, Fidem Memoriæ tuæ adpello.* Multifariam vero voce ea utitur Petronius hocce in Satyrico.

Cap. XIII. *Nam adhuc nec futura quidem adtulerat rusticus curiosas manus.*] Plane Tunica illa duplici panno constabat, recto, & inverso: inter utrumque ergo per commissuram aureos immiserant, postea futuram probe consuentes: cui adhuc rusticus, inquit Petronius, non adtulerat curiosam manum. Ast quænam illa rusticitas, ni stupor potius vocandus est, hominis, qui suspectum non habuit tuniculæ pondus aureis videlicet plenæ?

Depositum esse inviolatum vidit.] *Depositum* hoc aurei ipsi sunt, quos Tunicæ fidei crediderat, apud ipsamque deposuerat, non Tunica, ut male quidam Interpres. Hocce verum est, nam, quod nunc figurate *Inviolatum depositum*, postea recta oratione *Aureos Intactos* adpellat. Etiam nobis, *Deposito*, idem est, &, apud quem deponimus, cujusque fidei committimus, *Depositario.*

Ad interdictum veniret.] Hoc est, in jus ad Prætorem Peregrinum, nam lis erat inter peregrinos & cives. Diversus ab Urbano erat Prætor Peregrinus, qui inter cives & peregrinos jus dicebat. Testantur Pomponius Jureconsultus in l. 2. ff. de Orig. Jur. Fenestella de Magistrat. cap. 19. plures. Etiam veteres Lapides PRÆTORIS PEREGRINI meminere, qui PRÆTOR INTER CIVES ET PEREGRINOS, juri nimirum dicundo, ipsis quoque nominatur.

Cap. XIV. *Quid faciant leges, ubi sola pecunia regnat?*] Id ipsum de Augusti ævo Cornel. Tacitus 1. Annal. *Invalido LEGUM auxilio, quæ vi, ambitu, postremo PECUNIA, turbabantur.* Quid ergo de Neronis perditissimo sentiendum est?

Ipsi, qui Cynica traducunt tempora cœna,
Nonnumquam nummis vendere verba solent.] Verbis, *qui Cynica traducunt tempora cœna*, fictos denotat pecuniæ contemtores: derisores namque opum fuisse Cynicæ Disciplinæ sectatores, notissimum ex Luciano, Laërtio, pluribus. Sic Ausonius de Diogene, familiæ ductore, Epig. 52.

Pera, polenta, tribon, baculus, scyphus, arcta supellex
Ista fuit Cynici: sed putat hanc nimiam.
Namque cavis manibus cernens potare bubulcum,
Cur, scyphe, te, dixit, gesto supervacuum?

At, *vendere verba*, quod Plauto est, *Logos vendere*, Sticho 2. 3. 59. de Causidicis olim dictum, ut convincunt testimonia ab Interpretibus adducta. Ast hic de Judicibus omnino capiendum, vel ipso Petronio interprete, qui addit:

Ergo Judicium nihil est, nisi publica merces,
Atque Eques, in causa qui sedet, emta probat.

Exin & cap. CXIX. dixit:

——— ——— *Emtique quirites*
Ad prædam, strepitumque lucri suffragia vertunt.

Ergo judicium nihil est, nisi publica merces.] In Decretis Canonicis 11. quæst. 3. sic scriptum legimus: *Licet advocato vendere justum patrocinium, & Jurisconsulto rectum consilium, sed non licet Judici vendere justum judicium.* Verum etiam adversus Advocatos Lex olim lata, quæ Cincia cognominata est, *qua cavebatur antiquitus, nequis Advocatus ob causam orandam pecuniam donumve acciperet*, Tacitus lib. 11. Annal. & Livius lib. 34. Sed postea *Claudius*, Verba sunt etiam ejusdem Cornelii, *capiendis pecuniis posuit modum usque ad dena sestertia, quæ egressi repetundarum tenerentur.* Ac deinde iterum sub Nerone Senatusconsulto cautum est, *Nequis ad causam orandam mercede, aut donis, emeretur*, ut inquit Tacitus, lib. 17. Annal. Puto id Senatusconsultum esse, quod in Nerone cap. 17. inter alia refert Tranquillus, ecce illud: *Item, ut litigatores pro patrociniis certam justamque mercedem darent.* Ipsa dena sestertia fuisse, suspicari proclive est: nam pro justa mercede habita sunt pluribus Principibus. Eademmet Trajanus Advocatis quoque permisit, *peractis tamen negotiis*, uti ait Plinius Junior lib. 5. Ep. ult. quæ Decreti sui fuit moderatio, nam id procul dubio prorsus vetabat aliquid accipere. Innuit Plinius ipse verbis illis Epist. 14.

ejusdem lib. quibus clarissima lux ex dictis adfulget: *Pauci dies, & Liber Principis severus, & tamen moderatus.* Idemmet honorarium Ulpianus Patronis etiam adtribuit in singulas causas l. 1. de Var. & ext. cogn. Nota vero mihi munerum adpellationes, quibus Patronos donatos, ostendit etiam Plinius; *quam me juvat, quod in causis agendis non modo Pactione, Dono, Munere, verum etiam Xeniis, semper abstinui.* Sed satis jam de his, quæ in gratiam nostri ævi litigatorum dicta sint, misere à Patronis sanguisugis exsuctorum.

Atque Eques, in causa qui sedet.] Equites olim quoque Judiciis adhibiti. Pomponius Lætus de Legibus *Aurelia lege communicata sunt Judicia Senatui, Equitibusque Romanis, & Tribunis ærariis. Eam tulit Aurelius Cotta Prætor.* Quando id factum, refert Cassiodorus in Chronico: *His Coss.* scilicet, Q. SERVILIO, & C. ATILIO SERRANO, *per Servilium Capionem Consularem Judicia Equitibus, & Senatoribus communicata.* Verbum autem, *Sedere*, proprium est Judicum. Cic. pro Rabirio: *Modo vos iidem in A. Gabinium Judices Sedistis.* Sed hoc vulgare. Item, *in causa*, vel, *de causa Sedere*, priscis etiam dictum. Apulejus in Apologia: *quod si modo Judices de CAUSA ista SEDERENT C. Fabricius, Cn. Pompejus.* Qui longius abeunt, errant. Sæpius autem Judicialis forma Romæ immutata.

Recuperare potius thesaurum.] Recte. Nam ex Grammaticorum sententia, *Recuperari* dicuntur amissa, quum ad eum, qui ea amisit, integra redeunt. Tunicula ergo, uti Ascylto videbatur, adhuc erat *intactis aureis plena.* Rusticus autem propritim diceret, Pallium preciosum Redemisse, nam a prædonibus illud recuperarat: quæ vis verbi *Redimere.* Exin *Redimita*, quas Glossæ veteres interpretantur; *Res à prædonibus Redempta.*

Præter unum dipondium, sicilicumque.] Misere luxata periodus non minus quam sequens: sed quas Interpretes, ex fide enim MSS. inquiunt, ut tolerari possint, concinnarunt. Sic eas amplexus est & Bourdelotius: itidem fecimus nos, quum meliora nunc præstare non possimus. *Sicilicum*, inquit Festus Pauli, *dictum, quod Semunciam secet.* Pendebat igitur duas dachmas, quippe Unciæ octo, ut Priscianus docet. Sic Rhemnius Palæmon, de ponderibus & mensuris.

Drachmam si gemines, aderit, quem dicier audis
Sicilicus.

Sicilicum etiam vocabant antiqui Grammatici notam, *quam*, ut tradit Marius Victorinus, *supra litteram, quam geminari oportebat, scilicet imponebant*, quod signum *ἀντλῆν aversam* alibi adpellat; autumo commatis notam fuisse, semicirculum nempe, sive punctum vocis caudatum. *Dipondius*, teste Varrone lib. 8. *duo asses pendebat*; inde Prisciano de ponderibus *nummus est bilibris*, erat enim *libralis As.* Itaque *As*, *Libra*, & *Pondo* idem; omnia clare ipsus Varro lib. 4. *Dupondius à duobus ponderibus, quod unum pondus Assipondium dicebatur, id ideo, quod As erat libra pondus.*

Lupinos.] *Lupini* olim vilissimum pauperum cibarium, & aliorum, frumenti inopia; Cynicorum vero adeo creberrimum, ut vix umquam à Cynici pera abesse Lupinos contingeret. Diogenes ipsorum Πρωτότυπος quemdam uti Cynicum instruens apud Lucianum, in Vitarum Auctione inquit: Ἡ πήρα δέ σοι θέρμων ἔσται μεστὴ, καὶ ὀπισθογράφων βιβλίων. *Peram præterea Lupino, & libris Opisthographis refertam habebis.* Et in Mortuor. Dial. sic Charon ait ad Menippum Cynicum insignem: Δεῖξον τί ἐν τῇ πήρᾳ ἔχεις. Μεν. Θέρμους, εἰ θέλεις. &c. *Ostende quid habeas in pera. MEN. Lupinum, si velis, &c.* Inde Crates apud Aristotelem: ὐκ ἀκριβῶς γὰρ ὐκ οἶδα, φησὶ, πήρα δύναμιν ὁπόσην ἔχει θέρμων τε χοῖνιξ. *Non equidem perspicue novi, inquit, quantam vim pera habeat, ac lupinorum chœnix.* Parcimus autem hic pluribus, quæ de illis addere possemus. Miram tamen ipsorum historiam vide apud Theophrastum, lib. 8. Plinium variis in locis.

Itaque ne interim prada discederet, &c.] Aut locus mendo laborat, aut insigni defectu. Ipsi vero in integrum restituendo hodie non sumus, tentabimus tamen sensum ex superstitibus verbis haud indecentem elicere, totam videlicet periodum sic interpretantes. *Itaque ne interim præda discederet, vel minoris pallium addicere placuit*, id est, placuit preciosum pallium parvi vendere, *ut precium majoris compendii leviorem faceret jacturam*, hoc est, ut precium, etsi minimum foret, quo illud tunc venderetur, faceret jacturam leviorem illius majoris compendii, quo vendi aliter debuisset pallium ipsum preciosum: nam numis illis ex eodem pallio parvi vendito habitis emere facile possent sordidam tuniculam, aureis tamen prædivitem. Adhuc tamen equidem hæreo; ideo amplius de hocce loco censeo deliberandum.

Conciones.] *Conciones* homines sunt, qui ad clamorem veluti in concionem convenerant. Sic Cic. in Orat. *Conciones sæpe exclamare vidi, quum apte verba cecidissent.* Figurata locutio est Petronio familiaris. Sic post pauca iterum: *Et nescio quis ex Concionibus calvus*, & tertium: *videre acumen non minus Concionum*, &c. Sic cap. CXVII. *Ministeria* dixit pro Ministris, cap. CXXVI. *Crucem* pro Cruciariis, & cap. CVII. *Servitia* pro Notis Servorum. Quod commune etiam aliis Scriptoribus. Catullus mulierem prostitui pudoris vocavit *Lupanar.* Lucilius, & Tertullianus *Carceres* Servos vinctos in carcere: *Ergastula* servos Ergastularios: *Metalla* in Metalla damnatos: Ammianus Marcellinus *Togam* viros Togatos. Capitolinus, & Vulcatius *Affectus* ipsas personas, quæ affectu præcipuo amantur: & id genus alia, quæ Viris magnis jampridem animadversa. Idem prorsus locutionis genus, cap. XCI. quum ad Gitonem inquit Encolpius: *quid dicis peregrini amoris Concessio?* ubi *Concessio* pro eo dicitur, qui conceditur, sic *Optio*, pro eo, qui optatur, dictus Antiquis, is nimirum erat, *qui adjutor dabatur*, Auctore Festo, *Centurioni à Tribuno militum: & quem Centurio Optabat sibi rerum privatarum mini-*

ministrum. Idem docet Vegetius lib. 2. cap. 7. *Optiones ab Optando adpellate*, &c.

Pannuciam] Hujus verbi meminimus ad locum. cap. LXXXIII.

Risum discussit.] Risum eorum, qui ad clamorem confluxerant. Paullo ante: *sed nullo genere par erat caussa nostra, & conciones, quæ ad clamorem confluxerant, nostram scilicet de more Ridebant invidiam*, quo loci Hispanismum nota, *nullo genere*, sic & nos dicimus: *de ninguno genero.*

Cap. XV. *Advocati jam pæne nocturni.*] Argute dictum, *pæne nocturni*, de furibus non manifestariis. *Nocturni* autem de Furibus apte dicitur, nam & illis nomen à *Furvo*, qui noctis color; quippe, *Noctem fur diligit*, ut verbum est vetus. *Et Fures per noctem, quæ atra sit, facilius furantur*, ut ait apud Agellium Varro. Propterea *Tenebricolum* Plautus adpellavit Furem, *Lucifugam* Lucilius. Varro etiam *Tenebrionem.* Hinc ergo originem duxisse miras voces Glossarum S. Isidori, jam claret: *Furabula, Tenebra. Fursuraculum, Tenebra.* Major vero venustas & ideo inest verbo, *Pane nocturni*, quod etiam ad diem jam senescentem, hoc est, ad noctis & lucis confinium, ibi quoque respectum sit. Recte igitur, homines, id temporis in publicum egredientes, *vespertiliones*, vocari Ulpiano, ac Varroni: avis namque, vespertilio est, quæ interdiu latet, noctu evolat; sic etiam furem, quod de die dormiat, ἡμερόκοιτον adpellavit Hesiodus.

Judex querelam inspiceret.] Forense verbum, *Inspicere*, plane Valerius Max. ostendit lib. 5. cap. 9. *Inspectaque diligentissime caussa, absolvit eum.* Sic nos, *Ver el pleito, la Vista de el pleito.*

Sed longe aliud quæri, in utra parte scilicet latrocinii suspicio haberetur.] Isthæc simulatio erat Advocatorum; nam, quod unice in votis habebant, nimirum, quod subdit, erat: *ceterum adparebat nihil ALIUD QUÆRI, nisi, ut semel deposita vestis inter prædones strangularetur, & nos metu criminis non veniremus ad constitutum.* Itaque neutiquam istæ duæ sententiæ inter se repugnant, uti magnum virum credere cognovi. Dicunt mihi, ipsum adierere: non sollicitos esse Lucifugas illos Abvocatos de Judicis in utrosque de furto suspectos animadversione, dummodo inter ipsos vestis strangularetur. Nec minus id nos pro certo habemus, qui prius Arbitrum audivimus, unicam ipsorum curam esse, *Pallium lucrifacere.* Serio tamen simulabant, longe aliam sollicitudinem habere, *In utra parte scilicet latrocinii suspicio haberetur.*

Calvus tuberosissima frontis.] Hujus loci interpretatio petenda est ab ipso Petronio, cap. CIX. quum in *Calvos* Eumolpus exacuit stilum:

> *At tunc lævior are, vel rotundo*
> *Horti TUBERE, quod creavit unda.*

Ridiculam ergo faciem exprimit recalvastri, cujus videlicet frons ad occipitium usque, instar magni Tuberis glabra, depilataque, tumoribus hinc inde etiam prominentibus, ipsummet reddebat præ cæteris conspicuum, atque illius nocturnæ Concionis veluti præsidem.

Nisi ut semel deposita vestis.] Pretiosa scilicet, unde claret, quod sequitur: *Idem plane & nos volebamus.* Ascyltos, & Encolpius pannuciam tantum vindicare cupiebant, parum quidem de splendida veste solliciti.

Non veniremus ad constitutum.] Varro de Re Rust. lib. 2. cap. 5. *Sed Venisset ad Constitutum.* Est ergo *ad constitutum Venire*, adesse tempore promisso. Nec longius Arbitro petendum commentum. Idem Apulejo est, *ad condictum venire*, in Floridis ubi de Philemone: Macrobio, *ex disposito convere* l. 1. Saturn. c. 7.

Votum casus adjuvit.] Simile illud cap. CII. *si nos descendentes Adjuverit casus.* sic & locutus Symmachus lib. 4. Epist. 52. *Modo Eventus Adjuvet destinata.*

Nolo quod cupio, &c.] Hos duos versiculos hic exsulare, & illis adjiciendos esse, quibus cap. XCIII. locus est, ibidem docebimus.

Cap. XVI. *Beneficio Gitonis præparata nos implevimus cœna.*] Id negotii Gitoni commissum, præcedentia illa argumento sunt, cap. IX. *Quum quærerem, Numquid nobis in prandium frater parasset, consedit puer, &c.*

Nos implevimus cœna.] Pariter locutus Plautus sub Parasiti persona, Sticho. 1. 3. 19.

> *Inanimentis Explementum quærito.*

Infra rursus Arbiter cap. XCVI. *Et veluti quodam cibo me Replebam.*

Ostium satis audaci strepitu impulsum exsonuit.] Grajus, sive Granius, Peliadibus:

> *Sonat Impulsa regia Cardo.*

Impulsum ergo *exsonuit*, hoc est, pulsante ancilla; infra cap. XCII. *Eumolpus Ostium Pulsat.* Addit, *satis audaci strepitu*, cui consonum veteris illud Comici:

> *Qui repens semipulsus onere gravi fores Strepitu terret.*

Character est hominis rustici, & inurbani. Aristophanes Nebulis Act. 1. sc. 2.

> Ἀμαθής γε νὴ Δί' ὅς τις ὑτωσὶ σφόδρα
> Ἀπερμερίμνως τὴν θύραν λελάκτικας.
> *Rudis, per Jovem, quicumque sic vehementer*
> *Inconsiderate januam calcitrasti.*

Etiam iracundi. Sic apud Appulejum lib. 9. furens *saxo fores verberat.* Urbanius Lacones, de quibus Plutarchus: Ἔθος ἦν αὐτοῖς μηδὲ κόπτειν τὰς αὐλείους θύρας, ἀλλ' ἔξωθεν βοᾶν. *Moris erat apud ipsos, non pulsare ostia, sed foris clamare.*

Aperi, jam scies.] Omnino est, quod nos dicimus: *Abra, y lo verá.* Ex Petronii autem eleganti locutione lucem præbeo splendidissimam formulæ illi, qua usus vetus Interpres Biblicus in verbis D. Matthæi illis reddendis cap. 25. ὕστερον δὲ ἔρχονται καὶ αἱ λοιπαὶ παρθένοι λέγουσαι, κύριε, κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, ἀμὴν, λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. quæ ad verbum Latine sonant: *Posterius vero veniunt & reliquæ virgines dicentes, Domine, Domine, Aperi nobis. Ille vero respondens ait: Amen dico vobis, non novi vos*, Interpres

pres autem postrema verba sic: *At ille respondens ait, Amen dico vobis, NESCIO VOS.* Parilisime & usus Arnobius lib. 1. *Et is habendus divinus est, qui aut Summum Imperatorem Nescit; aut ignorat à nobis quotidianis ei precibus supplicari.* Nescit, id est, non noscit. Et Arbiter ipse cap. XCI. *Scires non libenter servire.*

Dum loquimur.] Proverbii species. Sic Ovid. lib. 3. Amor. El. 6.

Dum loquor, increvit latis spatiosus in undis.

Hispani, *mientras lo digo.*

Sera sua sponte delapsa cecidit.] *Sera*, inquit Varro lib. 7. *quibus remotis fores panduntur.* Optime ad mentem Petronii. A foribus ergo removebantur Seræ, quod vulgo jam notum; unde liquet, cur *Apposititia*, sive *Apposita*, dicerentur, ut Ovidio in 1. Fastor. Locus item claret Plauti in Curculione, quum Pessulos, ut subsiliant, precatur Phædromus Act. 1. 2.

Fite causa mea ludii Barbari,
Subsilite, obsecro, & mittite istanc foras.

Præterea addimus, Seras fuisse catenis prehensas, catenas vero januis ipsis adfixas: ne videlicet Seræ, quum januæ recludendæ forent, amitterentur. Id haud obscure videtur Propertius innuere ultima omnium Elegia:

Et jaceat tacita Lapsa Catena Sera.

Alii vero Antiquarii volunt, ut Catenis ipsis fores occluderent, postibus eas inserentes, adpendentesque Seras ad Catenarum extremum. Itaque, quum januæ essent aperiendæ, Seræ è Catenis, quibus inhærebant, eximerentur.

Sua sponte.] Sic apud Virgilium centum ostia patefacta lib. 6. Divini Operis:

Ostia jamque domus patuere ingentia centum
SPONTE SUA.

Julius Obsequens inter ostenta, quæ mortem Cæsaris præmonuere, illud memorat: *Nocte, quum valva * cubili clausa essent, SUA SPONTE aperta sunt.* & Suetonius de re eadem cap. 81. *Ac subito cubiculi fores SPONTE patuerunt.* Etiam Macrobius de porta Viminali, quæ postea Janualis dicta: *Postquam clausa est, mox SPONTE patefacta est.* Sed nunc in Petronio magicæ nescio quid disciplinæ subolfacere mihi videor, uti apud Apulejum januæ sunt itidem à saga referatæ lib. 1. Metamorph. *At illa proba & fideles januæ, quæ SUA SPONTE deserata nocte fuerant.*

Reclusaque subito fores.] Præclusæ namque supra: *Præclusisque foribus ridere*, &c. To *subito* suspicionem cantaminis adauget, ita apud Suetonium supra inter Julii mortis præsagia *subito*, & *Sponte sua* apertæ valvæ.

Et, me derisisse, inquit, vos putabitis?] Hæc ancilla Encolpium, & Ascylton ad stabulum usque secuta est, ipsis autem præ gaudio recuperati thesauri haud animadvertentibus; illud est quod Encolpius dixit: *Ergo, recuperato, ut putabamus, thesauro, in diversorium præcipites abimus.* Apte ergo nunc illos nihil minus cogitantes ingrediens alloquitur: *Et me derisisse vos putabitis?* sed longe aliud est, nam ego hospitium vestrum cognovi, Quartillæ indicavi, & jam, ut vobiscum loquatur, ipsamet adest. Hoc certo certius est, nam per quietem ea erat Quartillæ monstrata medicina; *Illos perquirere.* Sic cap. seq. paullo post inquit: *Et ideo medicinam somno petii, jussaque sum vos perquirere, atque impetum morbi monstrata subtilitate lenire.*

* *Ac* cubiculi, *ut Suetonius.*

Sacra ante cryptam turbastis.] Ego divinus non sum, hic autem adfirmare ausim, unum & idem cum hacce crypta sacellum illud Priapi esse cap. seq. memoratum: ubi quam opportune, quæ arcana erant ac recondita sacra, possent celebrari, cuilibet patebit jam satis, modo, quidnam Crypta sit, haud penitus ignoret. Sic, quæ bonæ Deæ erant abditissima sacra, & in quibus propudiosæ libidines matronis committebantur, pariter agi & in Antris solita fuisse, certum est: Antris, inquam, hoc est, subterraneis, fornicatisque sacellis. Plane Juvenalis indicat Sat. 6. ubi sermo est de sacris illis exsecrandis:

Tunc prurigo mora impatiens, tunc femina simplex;
Et toto pariter repetitus clamor ab Antro:
Jam fas est, &c.

Priapi autem sacra, ne quid erres, scito duplicia fuisse. Prima in aperto ac propatulo loco peragi solita, quæ & *ante Cryptam* videlicet, & quorum exhibet luculentam imaginem Marmor illud Boisardi post pauca nobis describendum. Altera propudiosa magis, quæ ideo abstrusa, in intimoque subterranei sacelli, cryptæve, recessu impudenter commissa. De utrisque latiuscule nos loquimur infra. Ceterum, *Turbastis*, Plautus exponit Pseud. 1. 1.

Scis tu quidem, hercle, mea si commovi Sacra,
Quo pacto, & quantas soleam Turbellas Dare.

Cap. XVII. *Imber.*] Ipsius cap. CXXXVII.

——— *oculis nec defuit Imber.*

Plures sic usurparunt. Omnia sunt ad ostentationem doloris conficta. Eodem quoque spectat manuum illa extrema collisio: *Et manibus inter se usque ad articulorum strepitum contritis.* Ubi optime Dousa P. neutiquam alii. Hujusce notæ sunt & illa, cap. XXIII. *Qui ut infractis manibus congemuit.*

Retexit superbum pallio caput.] Aperuit caput; opertum namque habebat, uti & ancilla. Hinc jam disces, feminas olim palliis capita obtegere solitas, quum vagarentur per urbem: quo, non inepte fortassis, Martialem traho lib. 9. Ep. 33.

Hanc volo, quæ facilis, quæ PALLIOLATA vagatur.

Habitus namque erat parum pudicarum. Matronas autem honestas numquam credam ego foras obvelato capite progressas. Sed quænam hæc Pallia? inquis. mihi in dubio est. Pallium Antiquis & muliebre fuit vestimentum; sic docet JCtus Ulpianus in l. 23. D. de auro & argento leg. etiam Scævola in l. 38. §. 1.

§. 1. D. de auro & arg. leg. *Muliebria sunt*, inquit, Ulpianus, *qua matrisfamilias causa sunt comparata, quibus vir non facile uti potest sine vituperatione: veluti Stola, PALLIA*, &c. Habuere & alia communia, hoc est, quibus aut vir, aut femina, sine dedecore posset uti; addit ipsus Ulpianus: *Communia sunt, quibus promiscue utitur mulier cum viro, veluti, si ejusmodi pamula. Palliumve, est; & reliqua hujusmodi, quibus sine reprehensione vel vir, vel uxor, utatur.* Fortitan & illud *Palliolum* feminis etiam commune, quod in deliciis erat delicatioribus, de quo suggillans Mæcenatem sic Seneca meminit: *Hunc esse, qui in tribunali, in rostris, in omni publico cœtu, sic adparuerit, ut Pallio velaretur caput*, &c. & Petronius habitum describens Trimalcionis, cap. XXXII. cui loco Lipsius bene jam adluxit, cap. XX. Amphith. En Pallia tria, id vero vulgivagarum quodnam sit, dicat ille, qui laurum momordit.

Fabulas.] *Fabulam* rem gestam etiam notare, jam docuerunt Critici. Sic Plautus Persa 5. 2. 11.

——— *Sed quid ego adspicio?*
Hoc vide, qua hac Fabula est?

Vide Gruterum lib. 18. suspp. cap. 3. quod hic Petronii Interpretes haud cognoverunt. Pariter etiam cap. XX. ipsus Arbiter: *Ascyltos, jam deficiente Fabularum contextu.* & cap. XCII. *utramque tamen, tamquam non agnoscerem Fabulam, tacui.*

Me-Dius Fidius.] Magnum hoc Antiquis jusjurandum. Plautus Asinaria 1. 1. 8.

Per Dium Fidium quaris! Jurato mihi
Video necesse esse eloqui quicquid roges.

Recte; nam *Deus Fidius* olim dictus, qui *Fidei* præerat, Jovisque erat quidam filius; idque valebat, ac si dicerent, *Ita me Dius Fidius juvet.* sed plura addere inutile est, quum acta res Hanienio jam sit de Jurejur. vet. cap. IV. Argute Arbiter videtur usurpasse Circes codicillis cap. CXXIX. *Medius Fidius jam peristi.* Ubi Symbolæ, habueruntque à Douza P.

Neque enim impune quisquam, quod non licuit, adspexit.] Propertius lib. 4. El. 10. de occultis Bonæ Deæ sacris:

Femineæ loca clausa Deæ, fontesque piandos,
Impune & nullis sacra retecta viris.

Sacra enim vetita qui vidissent, visu privari credebant Antiqui. Cic. pro domo sua ad Pontif. *Quem unquam audisti majorum tuorum, qui & Sacra Privata coluerunt, & publicis sacerdotiis præfuerunt, quum Sacrificium Bonæ Deæ fieret, interfuisse? neminem: ne illum quidem, qui cæcus factus est.* Appium Claudium intelligit. Sic & Metellus Pontifex, quod, quum Palladium in Vestæ templo repositum ab incendio, flammisque liberaret, inspexisset (erat enim, ut ait Lucanus, lib. IX.

——— *in abstruso Pignus memorabile templo.*)

orbam luminibus, lib. 7. cap. 43. Plinius, inquit, *exegit senectutem.* Quod etiam Placidus Luctatius ad Statii lib. 2. Thebaid. verbis illis subindicavit: *Est Palladium, quo quidam quondam viso privatus est visu.* Insignis autem rei inlustrandæ locus est Heliodori, quum se Chariclea orbatum ob similem noxam Charicles agnoscit lib. 4. Καὶ ὁ Χαρικλῆς, περιττὸν μὲν ἴσως διαμάχεσθαι πρὸς τὰ παρόντα. Συνίημι γὰρ ὡς ἐκ θεῶν μηνίματος ταυτηνὶ τίνω τὴν δίκην, ὃς, ἐξ ὅτε εἰς τὸ ἄδυτον ἀωρὶ παρελθὼν εἶδον ὀφθαλμοῖς, ἃ μὴ θέμις, ὁ θεός μοι προεῖπεν, ἀνθ' ὧν οὐ προσηκόντως εἶδον, τῆς τῶν φιλτάτων ὄψεως στέρεσθαι. *Charicles autem* (inquit) *supervacaneum est fortassis deinceps certare cum præsenti fortuna. Intelligo enim, quod ob iram Deorum luo hanc pœnam: quam ab eo tempore, quo, intempestive in adytum ingressus, vidi, quæ fas non fuerat, Deus mihi prædixit, propterea his, quæ animo meo charissima essent, me privatum iri.* Experitur itidem & Priapi iram non semel Encolpius ob scelus commissum, ut notamus alibi. Non desunt tamen viri adprime docti, qui hic solennia nugentur.

Præsentibus numinibus.] Valerius Maximus Tiberio adulans lib. 9. cap. 11. *Aræ, pulvinaria, templa Præsenti Numine vallata sunt.* Horatius lib. 2. Ep. 1.

——— *Et Præsentia Numina sentit.*

Et quum Augusto blanditur Ode 5. lib. 3.

——— *Præsens divus habebitur*
Augustus ———

Et Plautus apud Servium more suo jlocalariter usurpavit:

Vinum precemur; namque hic Deus Præsens adest.

Ast *Præsentibus*, hoc est, potentibus, nam illud priscis potentius numen, quod præsentius, ligneumve illud foret, lapideumve. Hinc & Arnobio Phœbus oritur, quum de pristinis suis sic profatur erroribus lib. 1. *Si quando conspexeram lubricatum lapidem, & ex olivi unguine ordinatum, tanquam inesset VIS PRÆSENS, adulabar, affabar, & beneficia poscebam nihil sentiente de trunco*, &c. Isthæc etiam haud dubio & olim caussa exstitit Deorum multitudinis, sive, ut S. Justinus loquitur, πολυθεότητος.

Ut facilius possis Deum, quam hominem, invenire.] Disertim ipsissimum Plinius Major lib. 2. cap. 7. quod DE DEO est: *Quamobrem MAJOR COELITUM POPULUS etiam QUAM HOMINUM intelligi potest.* Et rationem subdit: *Quum singuli quoque ex semetipsis totidem deos faciant, Junones Geniosque adoptando sibi.*

Ætate magis vestra commoveor, quam injuria mea.] Parissimum est illud Ovidii 10. Metamorph. quod de Hippomene inquit Atalanta:

Sed, quod adhuc puer est, non me Movet ipse, sed ætas.

Et, quod de Jasone anterius Medea lib. 7.

——— *Vivat, an ille*
Occidat, &c.

Imprudentes, addit, &c. ubi bene de imprudentia Erhardus, quem vide.

Ipsa quidem illa nocte vexata, tam periculoso inhorrui frigore.] Mirum illud sane, Amoris in opere, ubi calor

calor necessario suscitatur, frigere. Isthic sensus est hujusce loci. Unde, iratum esse numen, scortillum cognovit, seque ipsam morbo haud levidensi laborare. Omnia enim insigniter sunt ad augendam superstitionem comparata. *Vexare*, nuptum verbum, de quo alibi loquimur. Adpositum & hic valde illud erit Martialis lib. 8. Ep. 46.

Felix, quæ tenerum Vexabit sponsa Maritum.

En Priapi sacra, quæ, quippe obscœnissima, nupta etiam, hoc est, obvelata, & occulta. *Illa nocte*, ait, fuisse vexatam, qua fecit sacrum, & turbellas dedere Encolpius, & Ascyltos.

Tam periculoso inhorrui frigore, ut tertianæ etiam impetum timerem.] Frigus, quod febribus præcedit, triplex observatur Medicorum filiis, ac ψύξις, φρίκη, ῥῖγος adpellatur, id est, *Frigus*, *Horror*, & *Rigor*. Distant enim, differuntque intensione, remissione, nam *Frigore* summa corporis tantum inalgescunt: *Horrore* totum, sed leviter, concutitur: *Rigore* autem usque eo corpus contremiscit, concutiturque, vix ut cohiberi possit. Alii vero scriptores has adpellationes confundunt.

Et ideo medicinam somno petii.] Est enim, quod Virgilius dixit, lib. 7.

——— *somnosque petivit.*

Ægrotantes in Æsculapii templo. Plaut. Curcul. Act. 2. 1.

Ideo fit, quia hic leno ægrotus incubat
In Æsculapii fano.

Sic & Act. 2. sc. 1. & 2. Etiam in Isidis, ut docet Tibullus. Item Serapidis, ut Suetonius in Vespasiano, cap. 7. Vide autem Mercurialem de Arte Gymnast. lib. 1. statim sub initium, ubi & hujusce rei insignia monumenta. Tabellæ videlicet sunt Romæ in Æsculapii templo jampridem inventæ, quæ quidem curationum rationem disertim exhibent. Sed, cum miraculosæ prorsus illæ curationes sint, parum sane ex id genus tabellulis juvari poterat primo suo ortu rudis Medicina, quod & monere necesse habuit eruditus vir. Porro & pictas tabellas, quæ etiam Isidis fanis plurimæ spectabantur suspensæ (nam

——— *Pictores, quis nescit, ab Iside pasci?*

ut ait Satyricus) ejusdemmet notæ cum illis fuisse, innuunt non obscure Tibulli illa, lib. 1. El. 3.

Nunc Dea, nunc succurre mihi, nam posse mederi
Picta docet templis multa Tabella tuis.

Nobis enim hoc intellectu facilius est, apud quos hujuscemodi ἀναθήματα parietibus templorum adpensa passim visuntur. Illud quippe colimus NUMEN, quod vere θαυματουργοῦν unicum potest.

Major enim in præcordiis dolor sævit.] Videtur hic illud Horatii ob oculos habuisse Epod. 3.

Quid hoc veneni Sævit in Præcordiis?

Vulgetis.] *Vulgetis*, *Proferatis in populum*, *Traducere velitis*, idem. Neutiquam enim hic erit intempestivum, quod de Numenio Philosopho scriptum Macrob. reliquit, lib. 1. de Somnio Scipionis, cap. 2. *Numenio denique inter Philosophos occultorum curiosiori offensam numinum, quod Eleusinia sacra interpretando Vulgaverit, somnia prodiderunt, visas sibi ipsas Eleusinias Deas habitu meretricio ante apertum lupanar ludere prostantes; admirantique, & causas non convenientis Numinibus turpitudinis consulenti respondisse iratas, ab ipso se adyto pudicitiæ suæ vi abstractas, & passim adeuntibus prostitutas.* Ideo & Alcibiades accusatus fuit, ut tradit Plutarchus, quod Cereris sacra parum reverenter evulgasset. Nuper autem latius hocce argumentum prosecutus Meursius in Eleusiniis, cap. 20.

Deorumque Consilia.] Id est, arcana, mysteria. Videtur & Festus facem huic interpretationi præferre, quum inquit: *Consilium, vel à consulendo dicitur, vel, quod in unam sententiam plurium mentes consilitant, & conveniant; sed A SILENTIO credibilius dictum putatur, quo maxime invenitur.* Et nunc ad rem maxime.

Protendo igitur ad genua vestra supinas manus.] Gestus est suppliciter deprecantis, qui sæpius Petronio iteratur, videlicet cap. 80. 97. 98. 101. Inde ergo veteres Glossæ: Γονατιστής, *Genuarius*, *Supplex*, Et plures Græcorum, ex quibus paucorum loca solum designabo. Homerus sæpissime, Diodorus Siculus lib. 17. Plutarch. Rer. Rom. cap. 49. Heliodorus lib. 5. aliasque, Tryphiodorus in Ilii Halosi, vers. 255. Euripides Supplicibus, Clytemnestra, & Iphigenia, Sophocles non semel, & sæpius Synesius, Aristænetus lib. 1. Ep. 22. Onosander Strategici cap. 14. Passim itidem & apud Latinos Scriptores, quos longum recensere. Plinii autem locus, ubi moris videtur rationem reddere, haud reticendus. Isthæc ejus verba sunt lib. 11, cap. 45. *Hominis Genibus quædam & religio inest observatione gentium. Hæc Supplices attingunt: ad hæc MANUS TENDUNT. hæc, ut aras, adorant: fortassis, quia inest iis vitalitas. Namque in ipsa Genu utriusque commissura, dextra lævaque priore parte gemina quadam buccarum inanitas inest: qua perfossa, ceu jugulo, spiritus fugit:* Sive religio eis ideo exhibita, quod essent Deæ Misericordiæ consecrata. Servii referam eruditum testimonium ad illud Virgilii 3. Æneid.

Dixerat, & Genua amplexus, Genibusque volutans
Hærebat ———

scribentis: *Physici dicunt, esse consecratas numinibus singulas corporis partes, ut Aurem Memoriæ. Hinc est, Cynthius aurem vellit, & admonuit. Frontem Genio, unde venerantes Deum tangimus frontem. Dextram fidei; unde paulo post: Atque animum præsenti pignore firmat. Genua Misericordiæ, unde hæc Tangunt Rogantes.* Etiam Quinctilianus lib. 6. cap. 1. Exinde autem, quod carissima Genua forent ob vitæ in illis discrimen à natura conlocatum, obortum sane, ut merito Obtestationes olim fierent *Per Genua*. Plautus sæpe, sic Curculione 5. 2. 31.

——— *Per tua Genua te obsecro,*
Ut nos facias certiores, &c.

Et

Et Mostellaria 3. 2. 57. Milite 2. 6. 61. Rudente 4. 3. 13. Truculento 4. 3. 15. & aliis. Verum enim vero eo usque ritus percrebuit, ut & ipsa Deorum Genua, non hominum tantum, contrectarint. Arnobius lib. 6. *Ita enim non videtis spirantia hac Signa, quorum plantas & Genua Contingitis, & contrectatis orantes.* Videtur & Anacreon illud significasse. Ὦ ἄναξ, ᾧ δαμάλης Ἔρως, καὶ νύμφαι κυανώπιδες, πορφυρέη τ' Ἀφροδίτη συμπαίζουσι, ἐπιστρέφεαι δ' ὑψηλῶν ὀρέων κορυφάς, Γουνοῦμαί σε· σὺ δ' εὐμενὴς ἔλθ' ἡμῖν, κεχαρισμένης δ' εὐχωλῆς ἐπακούειν, Κλεοβούλῳ δ' ἀγαθὸς γένευ σύμβουλος, τὸν ἐμὸν δ' ἔρωτα ὦ Δεύνυσε δέχεσθαι.

O domitor rerum, & dux Amor,
Qui cum Nympha carulea
Et purpurea ludis Venus,
Et altorum juga montium,
En Genua Supplex Amplector tua,
Tu propitius teneras exaudi preces,
Fave Cleobulo, Suscipite amorem meum.

Cui simillimum venit, etiam Votorum sponsiones ipsis signari Deorum in Genibus. Illud est Apuleji in Apologia: *Votum in alicujus statua Femore Adsignasti.* Eo procul dubio cera illitæ & illæ statuæ. unde nunc clarebit Juvenal. Sat. 10. 55.

Propter quæ fas est Genua Incerare Deorum.

ubi Scholiastes: *In Signis insignare, Vota facere.* Idem & Prudentius lib. 1. contra Symmachum:

——— *Et Saxa* (id est, statuas Deorum) *illita Cera*
Viderat. ———

Quo Tabellæ etiam interdum adhibitæ, quibus quum vota suscepta essent exarata, ipsas deinde adfigebant Genibus simulacrorum, quod notatum jam aliis.

Supinas manus, petoque.] Gestus precantis, *Supinas manus porrigere.* sic & cap. 114. *Lycas trepidans ad me Supinas porrigit Manus.* Livius lib. 6. Bell. Pun. *Undique matronæ in publicum effusa, circa Deûm delubra discurrunt, crinibus passis aras verrentes, nixa genibus, Supinas Manus ad cœlum, ad Deos tendentes.* Virgilius lib. 3. Æneid.

——— *Tendoque Supinas*
Ad cœlum cum Voce Manus.

Erant omnino ad cœlum conversæ palmæ. Convincit Servius, quum illud enarrans 4. Æneid.

Multa Jovem Manibus supplex orasse Supinis.

Docet, *Cœlestes Deos Manibus ad cœlum Supinis invocari;* aperitque manuum gestum altero Maronis loco:

——— *Duplices tendens ad sidera Palmas.*

ὑπτίαν χεῖρα vocat Galenus lib. 1. de Usu Part. hoc est, *Supinam manum*, sursum videlicet aquæ continendæ conversam.

Nocturnas religiones.] Priapi sacra vocat *Nocturnas Religiones*, veluti noctu peractas. & apte quidem, quum essent abdita. Sacra enim, quæ occulta olim, Noctu fiebant. Rationem reddit Clemens Alexand. lib. 4. Stromat. Διὰ τοῦτ' οὖν καὶ αἱ τελεταὶ νύκτωρ μάλιστα, σημαίνουσαι τὴν ἐν νυκτὶ τῆς ψυχῆς συστολὴν ἀπὸ τοῦ σώματος. *Propterea ergo Sacra quoque Mysteria maxime noctu fiunt, significantia eam, quæ noctu fit, animæ à corpore contractionem.* Hinc Senecæ in Medea lucem præbeo novam, quum Lunam Noctis præsidem ipsamet invocat. Act. 1.

Tacitisque præbens conscium Sacris jubar,
Hecate triformis,

Tacitis, hoc est, occultis, arcanis; sive, quod idem est, Magicis lubet interpretari, cui mire adcinit & & illud Horatii Epod. v. vers. 49.

——— *O rebus meis*
Non infideles arbitra,
Nox, & Diana, quæ silentium regis,
Arcana quum fiunt Sacra.

Arcana, hic etiam Magica. Sic in Hercule Furente inquit ad Cererem Megara:

——— *Tibi, frugum parens,*
Secreta reddam Sacra, tibi multa fide
Longas Eleusi Tacita jactabo faces.

Eleusinia quippe Sacra etiam abdita; quæ, ut vel exinde liquet, & Nocturna fuere. De ipsis in Hippolyto Phædra loquitur:

Jactare Tacitis conscias Sacris Faces.

Et in Troadibus mentio Act. 3. Ideo & Statio illis reconditis Sacrorum mysteriis initiati, *Taciti Mystæ*, vocantur. Pariter & *Isidis Sacra* Recondita, & Nocturna. Sic de ipsis Appulejus lib. 11. *Quum primum*, inquit, *initiatus, nocte media, vidi solem candido coruscantem lumine, &c.* Sic & *Bacchi Orgia*, ut Virgilius 4. Georg.

——— *Nocturnaque Orgia Bacchi.*

Et 4. Æneid. ac proinde *Nyctelia* dicta, ut asserit Servius, quæ & occulta fuisse, nihil dubium; sic Euripides in Bacchis:

Ἄῤῥητ' ἀβακχεύτοισιν εἰδέναι βροτῶν.
Arcana non Bacchantibus scire, haud licet.

Cujus & Clemens meminit lib. 4. Stromat. Itidem & *Bonæ Deæ Sacra*, de quorum flagitiis Juvenalis Sat. 6. Ita igitur & Priapi sacra erant Nocturna, quia Arcana: merito quidem, quippe quæ impudicissima. Hoc enim subodorari ex tota hac scena licebit cuique; minime vero prorsus Secreta ea percipere, quæ Mystæ vix omnes noverunt, ut ait Arbiter: præsertim, quum Petronianis Sociis interdictum sit, in populum illa proferre. Equidem tamen vere initiatum producam, qui haud cunctanter nobis propalet. Ecce Epigrammatarius est Priapejorum Ep. videlicet 34.

Quum sacrum fieret Deo Salaci,
Conducta est pretio puella parvo,
Communis satis omnibus futura,
Quæ, quot NOCTE viros peregit una,
Tot verpas tibi dedicat salignas.

En jam Quartillæ *Vexatio* penitus ut pateat. Erant & his *Bacchanalia*, sive *Liberalia* Sacra quam simillima. Vide autem Priapi Sacrificalem pompam, quam ex marmore jampridem Boissardus expressam dedit, interque

terque plura Vetustatis monimenta visitur part. 2. suarum Antiquit. Eam ad propatula Priapi sacra pertinere, supra monuimus. Ibi enim plurima puellarum turba in varia exercitamenta dispertitur. Hic Sacrificulis pluribus hostia oppido conveniens mactatur, asellus quippe est: illic canentium, tibiasque inflantium chorus conspicitur; alibi Saltantium choreasque ducentium, nonnullis tamen ex eis Crotala simul, crepitaculave quatientibus, quæ nostratium prorsus referunt speciem, *Sonaxas*, dictorum. Ubique vero longum agmen spargitur vimineis Calathiscis donaria adferentium, vasculisque liquorem Bacchi. Verecundissimis demum munus tributum est, rubens pondus venerandi, reverenterque pertractandi, florumque sertis coronandi, quibusdam insuper illud succis fragrantissimis perfundentibus.

Jocum, risumque.] Formula est, qua Prisci utebantur frequenter. Cic. 2. de lege Agraria: *Oppidorum autem finitimorum illam copiam cum hac per Risum ac per Jocum contemnunt.* Sic etiam, *per Ludum*, & *per Jocum*, dicebant, uti passim Scriptores.

Cap. XVIII. *Gemitibusque largis concussa, tota facie, ac pectore.*] Varii hujus loci sensus erunt, ab diversa eum interpungendi ratione. Sive ita distinguitur: *Gemitibus concussa facie, ac pectore*, & tunc consonum habebit illud cap. XCI. *Nam puer etiam singultibus crebris amabile pectus quassaverat.* & cap. CXI. *Nihil profuturo gemitu pectus diducere.* Sive Pectus, Faciemque, innuit, manibus percussisse, adhibitis insuper largis gemitibus, sic cap. CXV. *Non tenui igitur diutius lacrimas, immo percussi semel iterumque manu pectus.* & cap. CXXXVII.

Consecutique genas, oculis nec defuit imber.

aut denique sic interpungendus locus: *gemitibusque largis concussa, tota facie, ac pectore torum meum pressit.*

Descendentes ab aure capillos meos dentata manu duxit.] Quot Protei sunt formæ, tot lectiones hujus vocis *Dentata* variantes, hasce ego inveni: *tentata, temperata, lenata, temptata, tentante, lentata, lenta.* Lipsii vero inlustre fuit acumen, qui primus *dentata* scripsit. Sed mihi semper longum placuit sententia (verior dubio procul est) legentium *Lenta*, quod Richardum, autumo, primum adinvenisse. fulcitur plane pluribus ejusdem Petronii parilibus locis. ut ut autem sit, mirifice Lucilius mentem Arbitri expressit lib. 29. Sat. *Hic ubi me videt, subblanditur, palpatur, Caput Scabit, pedes legit:* nam Festus inquit: *Pedes dicuntur, quod diminutive dicimus Pediculos.* Exprimit etiam Plautus in Mostellaria 1. 3. 69. præcipue vero si locum, uti Turnebus, scite interpreteris.

Soli (Amatori) *gerundum censeo morem, & Capiundos crines.*

ubi, *Capere crines*, est blandiri, & adsentari, lentoque capillorum tactu ac mulcente amatorie delinire. Quo faciunt & Calliopes blanditiæ illæ apud Fulgentium lib. 1. Mytholog. *Laudatorio palmula tactu meam mulsit Cæsariem, percussaque mollius cervice quam decuit*, &c.

Quod si non adnuissetis de hac medicina.] Constanter omnia, quæ vidi, vulgata Petronii exemplaria habent, *Annuissetis.* Scaliger vero F. malebat *Adjuvissetis*, conferens cum illo Catulliano ad Ipsithillam:

Jube, ad te veniam meridiatum:
Quod si jusseris, illud Adjuvato,
Ne quis liminis obseret tabellam.

Judicent ergo docti illi Conscripti, quibus SENATUS de mutatione litterarum frequenter HABETUR.

Et dignitatem.] Cujusnam Dignitas? ego religionis posthabitæ interpretor. nequaquam enim de se tam superbe scortillum sentiret, ut postquam de injuria sibi inlata sumpsisset vindictam, in se adhuc Dignitatem insuper vindicandam agnosceret. De duobus plane cum illis querebatur, expostulabatque; nempe de injuria sua, ac de mysteriis Numinis Lampsaceni violatis. ipsi postea de utroque jubent, eam esse securam; ac denique ipsa utrumque etiam nunc jactat fuisse vindicandum, nisi iidem de medicina, quam petebat, plene adnuissent.

Legem donare.] Jam pridem in lib. Verisimil. Scioppius scribere tentabat, *Regem*, & ad oram libri mei etiam adpinxerat; sed postquam inter nos de Epigrammate isto verba contulimus, resipuit, suamque lectionem jugulavit; adstruens vulgatam, subnotansque, *Legem donare* dictum esse, ut paullo inferius cap. XXV. *Legem accipere*, recte.

Hoc amo, quod possum qualibet ire via] Etiam hic doctiss. Scioppius suam emendationem ex Verisimilibus in libri mei marginem protulerat scribens, *quo possum.* Ast etiam illi

——— *Atrum*
Transverso calamo signum

adlevit, post-id-ea: nam meam hujusce versus interpretationem tueri, habuit prorsus antiquum. Eccillam: *Hoc amo*, inquit Quartilla, id est, hoc mihi placet, quod via, qua mihi libet, possum ire, hoc est, quod jus meum per pacem, & sine jurgio obtineo. Quod neque me contemnitis, neque mihi, ut vobiscum litigem, legesque præscribam, necessitatem imponitis. Distichum autem sequens ex dictis nec minus claret.

Nam sane sapiens contemtus jurgia flectit.] Mirum est, quot monstra lectionum Correctores hic comminiscantur, & quam impendio viris doctis adrideant. Sensus autem, qui ex vulgari scriptura depromitur, adeo genuinus est, ut quemvis alium, ut spurium nothumve, si Arbiter revivisceret, abdicaret, atque è conspectu suo prorsus removeret. Ille ipse quidem est, quem expressit Locmanus homo inter Arabes doctissimus ἐπιμυθίῳ cujusdam Arabici Apologi Leonis & Vulpis. quod sic ad verbum Erpenius interpretatus est: *Despectionem* (Contemtum) *SAPIENTI ipsa morte graviorem esse.* Scioppius, *Flectit*, etiam in meo

meo libro interpretatur, Inflectit. Sed mihi valde placet, *Nectit.* sic Ovid. lib. 2. Amor. El. 9.

——— modo Jurgia Nectat.

Quod & aliis, puto, jam olim probatum.

Et, qui non jugulat, victor abire solet.] Sensus totius Epigrammatis cohærens, & perspicuus. Turpe est, inquit, contemni, leges imponere, & edicta præscribere, superbum. Mediam vero inter utrumque viam tenere, ipsam discupere: modo sic, quod optet, consequatur. Eidem insistens secundo disticho addit, adeo esse factu difficile contemtum pati, ut Sapiens ipse, cui omnia contemnere datum est, contemni sese, non patiatur. Minime vero esse necessarium, ut compos fiat quilibet votorum suorum, vim adhibere, nec alicui inferre. Mira enim concinnitate omnia procedunt, si aliter iis non videtur, quibus omnia hic conturbantibus, nodum in scirpo quærere, immerito adlubuit.

Complosis deinde manibus.] Hoc est, conlisis, & invicem percussis, qui gestus Plaudentium est; nam *Complodo τῦ Plaudo* compositum. *Plodo* rursus idem cum Plaudo, non duo diversa, ut vulgo creditur. Plane docent Grammatici prisci. inquit Diomedes lib. 1. *Plaudo frequens est, apud Veteres Plodo.* & post testimonia: *ea consuetudine, qua, AU, syllaba cum, O, commercium habet; ut quum dicimus Claustra, & Clostra; & Cauda, Coda; & similia.* Frequens enim est hæc commutatio, unde Priscianus in 1. loquens de syllaba, aut diphthongo, *au, transit*, ait, *in, O, productam more antiquo, ut Lotus pro Lautus; Plostrum, pro Plaustrum; Cotes, pro Cautes.* Hinc ergo pluribus in locis interpretatus Petronius. cap. xx. *Complosit manus.* cap. xxiv. *Complosit illa tenerius manus.* cap. xxxiv. *Complosit Trimalcio manus.* & cap. cxxxvii. *Complosis manibus.* Ast, quod præcipuum est, Plaudentis gestum scilicet planius exprimere, operæ erit pretium non inutile. Plausus igitur fere totus in manibus. Cic. ad Atticum: *Populus Romanus manus non suas in defendenda libertate, sed in Plaudendo consumit.* Autumo ego & Vocem Comitem adhibuisse. Convincit Martialis l. 6. Ep. 34.

Quaque sonant pleno Vocesque Manusque theatro,
Quum populus subiti Cæsaris ora videt.

Manuum vero Plaudentis figura, sonuique etiam, quem ex plausu ciebant, nescio an omnibus innotuit. Ego plene ex Philostrato didici in Comi imagine: Μιμεῖται τινα ἡ γραφὴ καὶ κρότον, οὗ μάλιστα δεῖται ὁ Κῶμος. καὶ ἡ δεξιὰ τοὺς δακτύλους ὑπεσταλμένη τὴν ἀριστερὰν πλήττει ἐς τὸ κοῖλον, ἵν' ὦσιν αἱ χεῖρες ξύμφωνοι, πληττόμεναι τρόπῳ κυμβάλων. *Plausum etiam quemdam imitatur pictura, cujus maxime indiget Comus. Nam dextera contractis digitis subjectam sinistram ad cavum plectit, ut manus, cymbalorum more percussæ, consonæ fiant.* Verbotenus videtur mutuatus esse Aristænetus, Ep. 10. l. 1. quem alibi laudamus. Simillime etiam Corippus:

Ingeminantque Cavos dulci modulamine Plausus.

Cavæ denique manus complosæ illum sonum efficiunt, qui *Poppysmus* vocatur, ficta omnino vox ad soni similitudinem. *Poppysmi* est & apud plures mentio, qua Græcos, qua Latinos. Mirifice etiam Martianus Felix lib. 2. Plausus sonum expressit. *Bombos tympanis*, vocans. Erant & alii Plaudendi modi, de quibus jam diximus.

In tantum repente risum effusa est.] Paullo ante hoc capite de eadem Quartilla: *Et ex lacrimis in risum mota.* Mimicus ergo iste risus large effusus, vel ipso Petronio adtestante. Cave ideo credas, quid habuisse illum cum Iratorum risu commune, quod, miror, erudito Interpreti nuper in mentem venisse; nec minimum enim videbatur Iræ relictum loci post *Inducias factas*, omnibusque jam ad pacem revocatis. Similis risus Jovis Olympici cujusdam simulacri fuit, sed magis, ut satis constat, mirus. Id videlicet Caligulæ, Auctor est Tranquillus cap. 57. *quum dissolvi, transferrique Romam placuisset, TANTUM CACHINNUM REPENTE EDIDIT, ut machinis labefactis opifices diffugerint.* Loquutus item, ut Arbiter, Appulejus haud semel. inquit lib. 2. Milesf. *quum nos in clarum cachinnum videret effusos.* Et mox: *insicentiosus cachinnus effunditur.*

Cap. XIX. *Omnia mimico risu exsonuerant.*] Mimi large risum concitabant. Appulejus in Floridis: *Si Mimus est, Riseris; si comœdia, faveris.* Intra etiam de Mimo cap. LXXX.

Mox ubi Ridendas inclusit pagina partes.

Simpliciter, *Omnia.* Ipsus Appulejus 8. Metamorph. *Latratibus fervidis, dissonisque miscent Omnia.*

Et præcincti certe altius eramus.] Omnino iste de paratis ad prælium accipiendus est locus; ne autem hic quid ambigamus, facit ipse parationis contextus. Lege tute rursus adtente, & palam fateberis. Notissimum enim est, qui ad pugnam expediti forent, stetisse Præcinctos. Inde, *Cincti*, pro Militaribus viris Antiquorum quamplurimis usurpati; & contra, *Discincti*, pro imbellibus, militiæque inhabilibus. Sic Acro ad Horatii illud in Arte vers. 50.

——— Cinctutis non exaudita Cethegis.

Inquit: *Cinctutis*] *Antique dixit, id est, Militaribus viris, & ad Militiam paratis. Unde per contrarium dixit Poeta*, l. 8. Æneid.

——— Discinctos Mulciber Afros.

Id est, imbelles ad militiam. Parissimus item mos, observo ego, Judæis dimicaturis. Sic Macchab. l. 1. 3. 58. Καὶ εἶπεν Ἰούδας, περιζώσασθε, καὶ γίνεσθε εἰς υἱοὺς δυνατοὺς, καὶ γίνεσθε ἕτοιμοι εἰς τὸ πρωὶ τοῦ πολεμῆσαι. reddit vulgatus Interpres: *Et ait Judas, Accingimini, & estote filii potentes, & estote parati in mane, ut Pugnetis.* Luceo ego & hinc jam Petronio cap. LXXXIII.

Qui pugnas & castra petit, Præcingitur auro.

Sed hic latius Wouwerius. Fuere antiquitus plures Præcincti alii, nos addimus, & hunc in modum in præsentia distinguimus. Signanter ego *Venatores* inveni,

veni, *Chirurgos*, *Popas*, ac denique, *iter facturos*. Evinco testimoniis. *Venatores* quidem omnium maxime eo habitu indigebant; aliter enim vagari non possent per obliqua montium devexa, quæ saxis asperrimis cinguntur, nec per cava convallium lacunosa, quæ spinetis, & senticetis vastissimis aggerantur. Aristæum primum Venatorem primitus id adinvenisse, docuit Nonnus lib. 5. Dionys. vers. 238.

——— κυνοσσόον εἰς δρόμον ἄγρης,
Πέπλα φαεινομένης ἐπιγουνίδος ἄχρι φορῆναι,
Μήποτε θηρητῆρος ἐπειγομένου ποδὸς ὁρμὴ
Ἄψ ἀνασειράζοιτο καθειμένου χιτῶνος.

——— Canes agitantem in cursum Venationis,
Vela adparentia ad genua usque ferre, (docens)
Ne quando pedum Venatoris festinantis impetus
Retro retraheretur demissa veste.

Adeo ergo demissæ vestes impedimento Venationi forent, ut feminæ ipsæ non, nisi Succinctæ, feras persequerentur. Dianam sic fingunt Poëtæ omnes. Ovid. lib. 3. Amorum El. 2.

Talia pinguntur Succincta crura Dianæ:
Quum sequitur fortes fortior ipsa feras.

Vetus Poëta:

Si Succincta togam risu pharetrata Diana
Venatrix toto crine soluta fores.

Lege *ritu*, ut Ovidius infra. Minutius Felix Ethnicos deridens: *Diana interim est alte Succincta Venatrix.* Ita & in numis visitur. Valeriani quidam sic habent, cum inscriptione ΕΦΕΣΙΩΝ ΑΡΤΕΜΙΣ, quos Ephesi cusos esse, putant Antiquarii. Exhibent Deam cum cane venatico, arcu, & pharetra, ac proxime arborem; utpote sylvarum Præsidem significantem; ipsius vero habitus est, caput detonsum, vestis autem eo alte Succincta, ut genu nudum prorsus adpareat. Tale ergo, ut descripsi, numisma apud me servo. Similis Venus Ovidio est 10. Metamorph. ubi Adonidis Comes est Venatoris & illa Venatrix:

Per juga, per sylvas, dumos, & saxa vagatur,
Nuda genu, Vestem ritu Succincta Dianæ:
Hortaturque canes, &c.

Ita etiam Rhodopis puella venatu gaudens apud Achillem Tatium lib. 8. *Παρθένος ἦν ἐν ἐκείνοις ὄνομα Ῥοδῶπις, κυνηγίων ἐρῶσα καὶ θήρας, πόδες ταχεῖς, εὔστοχοι χεῖρες, ζώνη καὶ μίτρα, καὶ ἀνεζωσμένος εἰς γόνυ χιτὼν, καὶ κατὰ ἄνδρα κουρὰ τριχῶν. Virgo erat olim formosa Rhodopis nomine, venatu gaudens, pedum velocitate, jaculandique peritia insignis admodum, & cingulum, & mitram, Veste Genu tenus Succincta, Capilloque Detonso, gestare consueta.* Sed jam ad *Chirurgos* transimus. Ipsi procul dubio & Succincti, ne in artis suæ exercitatione impedirentur. Virgilius plane 12. Æneid. de Iapide Chirurgo loquens:

——— Ille retorto,
Pæonium in morem, senior Succinctus amictu,
Multa manu medica, Phœbique potentibus herbis, &c.

Item Papinius lib. 1. Sylv. 4. quum parant se, qui Rutilium Gallicum erant curaturi:

——— Ritu se Cingit uterque
Pæonio, &c.

Similiter *Popa*, hoc est, Ministri sacrificaturi. Ovidius 2. Fast.

Numinis esse potest Succinctus causa Minister,
Hostia cælestibus quo feriente cadit.

Suetonius Caligula cap. 32. *Admota altaribus victima, Succinctus Poparum habitu, elato alte malleo cultrarium mactavit.* Sic Propertius, Lucanus, alii, quos Brissonius laudat lib. 1. de Form. De *iter* autem *facturis* nihil dubium, vel ipso Petronio teste: unde & eidem duobus in locis clarorem præbeo. Primus est cap. CXXVI. quum abeuntis Chrysidis exprimit habitum: *procedentibus inde longius locis, rogavi ancillam, ut in platanona produceret dominam. Placuit puellæ consilium, itaque Collegit Altius Tunicam, flexitque se in eum Daphnona, qui ambulationi hærebat.* Alter est cap. CXXXVI. quum Polyæni *Deinde convicium verens, Abeundi formavi consilium: Conlectoque Cultu meo Ire extra casam cœpi.* Contra paullo post eodem capite Manentis ut habitum ostendat, inquit: *Reduxi igitur gradum, PROJECTAQUE VESTE tamquam exspectarem morantem, in aditu steti.* Proinde ergo & Mercurius *ἐσταλμένος*, sive *Altecinctus* depingitur Capellæ lib. 1. Sat. utpote Nuncius Cœlitum: *Ac jam pubescentes gena seminudum eum incedere, chlamydique indutum parva, invelatumque cætera, humerorum cacumen obnubere sine magno risu Cypridis non sinebant.* Passim id & in sacris Bibliis observatum. Exodi cap. 12. 11. Ægypto nimirum profecturis Judæis præcipit Dominus: *Sic comedetis illum*, (Agnum) *Renes vestros Accingetis, & Calceamenta habebitis in pedibus, &c.* Ipsum Ezeckielus Tragicus:

Οὕτω φάγεσθε ταῦτα περιεζωσμένοι,
Καὶ κοῖλα ποσσὶν ὑποδέδησθε, &c.
Tunc comedetis ea Cincti,
Et calceos pedibus induetis, &c.

Sic Reg. 4. 4. *Accinge lumbos tuos, & tolle baculum meum in manu tua, Vade.* Ex consuetudine ista orta indubie nostra proverbialis locutio, *poner faldas en Cinta*, pro, de discessu cogitare. Nominatim isti Præcincti reperiuntur. Generatim vero omnes, qui quodlibet opus gnaviter essent adgressuri, *Præcingi* dicebantur; pariterque strenui, prompti, & expediti homines vocati *Præcincti*. Contra *Discincti*, ignavi, molles, ac negligentes. In Scriptoribus natant testimonia. Sic de Mæcenate Seneca Ep. 92. *Alte Cinctum putes dixisse: habuit enim ingenium & grande, & virile, nisi illud ipse Discinxisset.* Adlusit ad ipsius habitum; Discinctus quippe in publicum progrediebatur, uti & Julius Cæsar, unde uterque non leviter notati.

Paria composuerant.] Paria componere, Comparare, & Committere, propriæ erant de Gladiatoribus formulæ, vide Justum Lipsium lib. 2. Saturn. cap. 19.

Nota

Nota insuper illud Terentii Adelph. Act. 2. sc. 2. de concertatione loquentis Æschini, & Lenonis:

——— *Numquam vidi iniquius*

Concertationem COMPARATAM, quam hac hodie inter nos fuit.

Ubi Donatus: *ET COMPARATAM ad dictum Syri refert, qui ait, concertationem fuisse, PARES FACIENS Æschinum, & Lenonem.* Traducitur etiam locutio ad Veneris flagitium, ad quod Petronium hic respexisse nonnulli volunt: signanter vero cap. CXXVII. *In hoc gramine PARITER COMPOSITI mille osculis lusimus*, &c. cui & illud parissimum cujus cujus sit veteris politissimi Poëtæ:

Sit nox illa diu nobis dilecta Nealce,

Qua te prima meo pectore COMPOSUIT.

Tunc vero excidit omnis constantia attonitis.] Martialis lib 8. Ep. 56. de Marone:

Excidit Attonito pinguis Galatea poëta.

Recte ergo Arbiter, nam supra dixerat cap. XVII. *Attoniti exspectavimus lacrymas ad ostentationem doloris paratas.* Verum enim vero nunc jam, quod inprimis præmonendum est, in Quartillæ domo sunt Encolpius, Ascyltos, & Giton; patet, nam pavere miseri incipiunt, qui prius in diversorio quum essent, ubi neminem, qui suppetias adferre posset, timebant præter ancillam, & virgunculam Quartillæ comites, præsenti erant animo ad pugnam. Ast aliena in domo sibi parari insidias, suspicari erat pronum. Erant igitur jam apud illam. Aliter enim abhinc, quæ ad Trimalcionis usque convivium acta sunt, parum sibi omnino constarent.

Cap. XX. *Siquid tristius paras.*] Vide ergo quam suspecti in præsentia sunt de insidiis, quas neutiquam alibi, ut diximus, expaverant. quod ut constaret, vel Encolpii verba illa sufficerent, in diversorio adhuc stantis cap. præcedenti. *Sed NEQUID TRISTIUS exspectarem, comitatus faciebat*, (Quartillæ videlicet.)

Ut debeamus torti perire.] Immerito hic sese torquent interpretes, quum mero meridie clarius sit, verbis, *ut debeamus torti perire*, id significari, ac si aliter diceret, ut debeamus diutissima morte torqueri, lentisque cruciatibus sensim exanimari; quod opponitur verbis illis, *siquid tristius paras*, *Celerius Confice.*

Lodiculam in pavimento diligenter extendit.] *Lodices* inter lectorum supellectilem recensitæ; erant nimirum opertoria. Martialis indicant Hendecasyllabi l. 14. Epig. 148. cujus Lemma *Lodices:*

Nuda stragula ne toro paterent,

Juncta nos tibi venimus sorores.

Plane etiam, meo animo, Juvenalis Sat. 6.

ΖΩΗ, ΚΑΙ ΨΥΧΗ *modo sub Lodice relictis,*

Uteris in turba.

Glossæ: *Lodex*, σίσυρα. Etiam earum usus in campo, gymnasio, & in balneis frequens: uti quum se exercebat Augustus *involutus Lodicula* erat, referente Suetonio cap. 83. ubi plura Casaubonus; qui habitus erat, autumo ego, delicatorum, ceu etiam *Gausapa*, ut Trimalcio Gausapatus exit e balneo paullo infra cap. XXVIII.

Sollicitavit inguina mea.] Verbum esse nuptum, *Sollicitare*, sciunt jam omnes; ego autem insuper observo, summam nequitiam ἁπλῶς eo verbo Priscos significasse. Acute Martialis subindicat l. 8. Ep. 56.

Et libata dabat roseis carchesia labris,

Qua poterant ipsum Sollicitare Jovem.

Id est. Jovem reddere tentum. Planius l. 6. Ep. 71.

Tendere qua tremulum Pelian, Hecubaque maritum

Posset ad Hectoreos Sollicitare rogos.

Mille jam mortibus frigida.] Retinuimus constantem omnium vulgatorum scripturam. Locum autem infra cap. XXIX. cum alio conferimus, unde ei claror accedit, ipsum adi.

Operuerat Ascyltos pallio caput, admonitus scilicet periculosum esse alienis intervenire secretis.] Douza P. voluit, Arbitrum adludere hocce fragmento ad superius Priapi sacrum in Crypta à Quartilla institutum, profanorumque oculis, Ascylti puta, & Encolpii, usurpatum; forsitan non inepte. Sententia tamen communis est, de qua posset edoceri Ascyltos pluribus eventibus. Notissimum Horatii præceptum:

Arcanum neque tu scrutaberis ullius umquam.

Porro, *Secretis*, interpretaberis, turpitudinibus, ac flagitiis, quæ in illa impudica scena apud Quartillam commissa. Noxium, turpeque visu Antiquos adpellasse *Arcanum*, ac *Secretum*, vulgaris res est. Occulte fiunt, quæ bona non sunt.

Duas institas ancilla protulit de furis.] Hanc lectionem libentius amplector, quod eam vel veteris Glossarii tueatur testimonium. Quæ vero *Instita* istæ sint, videtur Wouwerius etiam subolfecisse ad verba, *lacimam extremam* cap. XII. Nam procul dubio ex illis fasciis sunt, quibus ad pedes, crura etiam, femoraque contegenda, convestiendaque utebantur Antiqui, loco videlicet femoralium, & tibialium, braccarumque, quibus hodie nos utimur. Fascias vero illas crurales, semper ego pro certo habui, proprie feminarum fuisse; Viris certe non sine dedecore concessas, ideoque infamia notari, delicatique, mollesque omnino habiti, ægrotis tamen exceptis, qui videlicet muliebrem illum habitum non erubescerent. Sic P. Clodio objectæ turpiter *Fascia* apud Ciceronem; sic etiam Pompejo à Licinio Calvo; si conjecturæ Jos. Scaligeri lib. 1. Auson. Lect. cap. 27. manuducente tamen illum Ammiano Marcellino, fides habenda est.

Fasciola qui crura ligat, digito caput uno

Scalpit, quid credas hunc sibi velle? virum.

Illo equidem insignem locum jam pridem observaveram Ovidii 3. de Arte, ubi puellis præcepta tradit illis haud contemnenda:

Pes malus in nivea semper celetur aluta,

Arida nec Vinclis Crura resolve tuis.

Sed nos manum de tabula, quum copiose hæc ad Sueto-

Suetonium profecutus fit Casaubonus, prius vero Hieronymus Magius lib. 3. Miscell. cap. 3. quibus & isthæc demum poteris addere.

Medicamentum.] Medicamentum hocce, & Satyrion, quod sequitur, idem. Vide quæ supra adnotantur ad verba cap. VIII. *Adeo ubique omnes mihi videbantur Satyrion bibisse.*

Ebibisti?] Hocce inter *Bibere*, & *Ebibere*, interesse docuerunt Grammatici prisci, *quod Bibit, qui aliquid relinquit in poculo; Ebibit, qui totum exhaurit.* Ea Petronii mens. Subdit plane Quartilla: *Quicquid Satyrii fuit Encolpius Ebibit?*

Non indecenti risu latera commovit.] Non indecenti, hoc est, tempestivo. Eidemmet utebatur Tussi impudicum Numen, ubi & nequissima utitur translatione Epigr. XXVI.

Cum Tussi miser exspuo salivam.

Equidem quasi per caliginem memoria teneo, illi tempestivo risui me alibi legisse quid tempestivum, quod modo non occurrit. Hinc vero Martiali clarorem præbeo, Ep. 17. l. 7.

Pedere te mallem: namque hoc nec inutile dicit
Symmachus, & Risum res movet ista simul.

Risus quippe operi, quo de agit, tempestivus videlicet ob motum, quo illud juvatur, ut inquit alibi:

Nec Motu dignaris Opus, nec voce juvare.

Utique postquam virguncula cervicem ejus invasit, & non repugnanti puero innumerabilia oscula dedit.] Amplexans cervicem Gitonis, os ejus dissuaviata est, non cervicem. Plane indicat ipse Petronius loco parili cap. XCI. *Invado pectus amplexibus, & perfusum os lacrimis vultu meo contero.* Indicat & parilissimo loco Aristænetus lib. 1. Ep. 16. qui perperam Interpreti redditus, dum potius facit puellam cervicem osculantem amasii: *Τοιγαροῦν ἐκβακχευθεῖσα τῷ ἔρωτι, ἀνέκλασέ τε πρὸς ἑαυτὴν τὸν αὐχένα, καὶ πεφίληκεν οὕτω προσφῦσα μανικῶς, ὥστε μόλις ἀποσπᾶσθαι τὰ χείλη, καὶ κατέτριψέ μου τὸ στόμα.* Vertimus nos: *Quocirca amore ad insaniam perducta, meam ad se inclinavit cervicem, atque osculata est, adeo adhærescens insane, ut vix avellere labia liceret, osque mihi contriverit.*

Innumerabilia oscula dedit.] Opportune, *Innumerabilia*, dixit de osculis. sic Martialis lib. 6. Ep. 34.

Nolo quot arguto dedit exorata Catullo
Lesbia: pauca cupit, qui Numerare potest.

Sed Petronio sic dictum respectu ad Veterum superstitionem, ut fascinum averteret. Credebant enim fascinationi esse obnoxium præfinitum numerum; eis vero rebus invidos nocere non posse, quarum numerum, aut nomen non tenerent. inquit ergo Catullus Carm. 5. ad quod adlusit Martialis supra:

Da mihi basia mille, deinde centum,
Dein mille altera, dein secunda centum,
Dein usque altera mille, deinde centum.
Dein quum millia multa fecerimus,
Conturbabimus illa, ne sciamus,
Aut ne quis malus Invidere possit,
Quum tantum sciat esse basiorum.

Unde & Martiali novam facem accendo Ep. 65. lib. 3.

Hoc tua, sæve puer Diadumene, basia fragant.
Quid, si tota dares illa sine Invidia?

Id est, si usque eo multa dares, ut numerari non possent? Sic enim ab Invidorum linguis liberæ forent illæ basiationes. Est vera proculdubio isthæc Valerii mens; aliter constare sententiam non posse, quisquis animadvertet, qui cum cæteris ad Diadumenum epigrammatibus hocce contulerit. Cupit plane innumerabilia oscula Valerius, etiamque ut totis labellis, non ut lib. 2. Ep. 10. & 22. optabat. tantum *dimidio* ea Diadumenus imprimeret. *Totus*, verbum nequitiæ est, de quo alibi loquimur. Iterum & Carm. 7. de basiis itidem dixit Catullus:

Quæ nec pernumerare curiosi
Possint, nec mala fascinare lingua.

Quo adlusio elegans illa est veteris Poëtæ:

Jungere & Innumeras nexa per ora Animas.

Cap. XXI. *Invocare Quiritium fidem.*] Livius lib. 3. cap. 44. *Nutrix puella FIDEM QUIRITIUM implorat.* Seneca Ep. 15. *Nemo statim QUIRITIUM FIDEM implorat.* Hoc erat, *Quiritare*. Varro lib. 5. L. L. *QUIRITARE dicitur is, qui QUIRITIUM FIDEM clamans implorat.* & Nonius Marcellus: *QUIRITARE, est clamare; tractum ab iis, qui QUIRITES INVOCANT.* ubi testimonia. Inde nostrum, *Gritar*, fluxisse, autumant ex nostris viri docti Sanctius, & Aldretus, quibus adsentior, alii vero dissentire videntur. Formula erat, PRO VESTRAM FIDEM QUIRITES. Livius lib. 10. *Decurrit inde ad arma, & pro Vestram Fidem Quirites clamitans.* Etiam &, PORRO QUIRITES. Sic &, FIDEM PLEBIS ac FIDEM POPULI ROM. item PATRUM, & CONSULUM FIDEM invocabant; etiam FIDEM MILITUM. Verba autem *Invocare*, *Implorare*, & *Inclamare*, huic destinata, Festus, & Servius docent; sed hæ Grammaticorum quisquiliæ sunt.

Malas pungebat.] Sunt qui & hic pingere tentarent, *Pingebat*, ex Juvenale. Sed acu genæ Satyrographo non pinguntur, sed producuntur supercilia Sat. 2. Pinguntur, sed non acu, etiam malæ, quæ *purpurissata gena* Appulejo dicuntur in Apologia: *Rubore maculata* Tertulliano de Cultu feminarum: Et *Mendacio ruboris infecta* D. Cypriano de Habitu virgin. Ceterum bene etiam ibidem, *acu pingere*, scripsisset Petronius, nam *pingere ferro* Antiquis erat, stigmatis notare. Claudianus sic lib. 1. in Rufinum vers. 315.

Membraque qui Ferro gaudet Pinxisse Gelonus.

Quod à Virgilio sumtum, qui prius 2. Georg. dixerat:

——— *Pictosque Gelonos.*

Quem locum Servius interpretatur: *Stigmata habentes.*

Penicillo.] Ex spongia procul dubio. Plinius lib. 9. cap. 45. *Spongia genus tenue, densumque, ex quo Penicilli.*

cilli. & lib. 31. cap. 11. Glossarium vetus: *Penicillum*, *σπογγίον, σπογγίσιον.* Plurimus ejusmodi penicillorum usus Veteribus. *Ad quævis abstergenda.* Plinius, ut plurimum *mensas.* Martialis lib. 14. Ep. 144.

Hæc tibi sorte datur tergendis Spongia mensis
Utilis, expresso quum levis imbre tumet.

Ad manum igitur *Penicillum abstersorium* haberet puella. Item *ad fricanda corpora* strigilum vice, linteolorumque, etiam Plinius. Item *ad Chirurgica opera*, quod notissimum. Et *ad pingendum*; Penicillis quippe ex Spongia confectis olim pingi solitum; vel delebant saltem, quod displiceret. Plinius lib. 35. cap. 10. ubi de Protogene loquitur veram canis anhelantis spumam exprimere conante: *Absterserat sæpius, mutaveratque Penicillum nullo modo sibi adprobans. Postremo iratus arti, quod intelligeretur, Spongiam EAM impegit inviso loco tabulæ, & illa reposuit ablatos colores, qualiter cura optabat.* Cuinam Spongiæ τὸ *Eam* referret, nisi ad præcedens *Penicillum*, quum nusquam alia? Inquis, ad illam, qua subintelligitur *Abstersisse sæpius* tabulam. Fors non male isto sensu, quod illud *Absterserat sæpius* de Spongia deletili accipiatur; &, *Mutaveratque penicillum*, opportune videlicet de Pictorio. Facit, ut pro certo habeamus, hocce in animo habuisse Secundum, parissimus eventus, quem Apelli equum pingenti usu venisse, narrat Sextus Empiricus Pyrrhon. Hypot. lib. 1. cap. 12. isthæc sunt ejus verba: Φασὶ γὰρ ὅτι ἐκεῖνος ἵππον γράφων, καὶ τὸν ἀφρὸν τοῦ ἵππου μιμήσασθαι τῇ γραφῇ βουληθεὶς, οὕτως ἀποτυγχάνειν, ὡς ἀπειπεῖν, καὶ τὴν σπογγιὰν, εἰς ἣν ἀπέμασσε τὰ ἀπὸ τοῦ γραφείου χρώματα, προσρίψαι τῇ εἰκόνι· τὴν δὲ προσαψαμένην τοῦ ἵππου, ἀφροῦ παρασχεῖν μίμημα. Vertit Henricus Stephanus: *Ajunt enim de ipso* (Apelle) *quum in pingendo equo spumam ejus pictura sua repræsentare voluisset, tam male ei rem successisse, ut de ea omnino desperaret, ideoque spongiam, in quam abstergebat penicilli sui Colores, in illam imaginem impegisse. Spongiam autem, quum equum adtigisset, spumæ similitudinem expressisse.* Similis fuit & Nealcæ pictoris successus itidem in Equi pictura, teste eodemmet Plinio, quem prius Valerius Maximus retulerat lib. 8. cap. 11. ipsos vide.

Cinædus supervenit myrtea subornatus gausapila, cinguloque succinctus] Cinædi variis coloribus muliebriter induti, ut infra cap. XXIII. ex Appulejo ostendimus, ubi & istum locum inlustramus. *Myrteus* color olim erat in precio. Sic Ovidius, quum de diversis lanarum infectarum coloribus agit, lib. 3. de Arte, inter alios, qui varias res imitantur, hujusce meminit:

Hic Paphias Myrtos.

Gausapila.] Varii olim *Gausaparum* usus. & *mensis* tegendis erant, & *lectis* vestiendis, & *hominibus*, uti ex Epigrammatis lib. 14. Valerii Martialis 138. 147. 152. 29. 145. & lib. 6. Ep. 59. Horatio, aliisque constat, & variorum quoque colorum fuisse. *Myrtea* hic Petronio, item *Coccinea* cap. XXVIII. Glossæ D. Isidori habent: *Gaunaca, Gausapa.* Unde quid lucis mutuatus videtur Terentius Varro lib. 4. L. L. quem locum optime sic edidit Aus. Popma: *Quibus operiebantur Operimenta, & Pallia opercula dixerunt; in his multa peregrina, ut Sagum, Reno, Gallica: Gaunacum majus sagum, & Amphimallon, Græca.*

Modo extortis nos clunibus cecidit.] Omnino id factum, quum Cinædus, velut equis, Encolpio utebatur, & Ascylto. planum hoc ex sequentibus cap. XXIV. *Ab hac voce equum cinædus mutavit, transituque ad comitem meum facto, Clunibus eum, basiisque distrivit*, ubi & nos plura. Utrobique autem propritim loquutus est, nam in ejuscemodi inequitatione vix abesse poterit, quin Clunium illam agitationem paterentur miseri illi cinædis succumbentes, quod expressit Horatius alibi etiam laudandus:

Clunibus aut agitavit equum lasciva supinum.

Extortis clunibus.] Durum jam olim epitheton, *Extortis*, mihi videbatur, *Clunibus.* Proinde ego suspicabar scribendum *cruribus*, quæ extorta sæpenumero qua Vara, qua Varia videmus; & in Cinædi inequitatione procul dubio cæderent succubantes. Faceto Epigrammate Phœbum quemdam inridet Martialis lib. 2. Ep. 35. fors obtortis similiter cruribus deformem. Ast vulgaris lectio tolerari potest, sumendo locum de insigni Cinædi macritudine.

Horribile secretum.] Adi quæ ad verba illa observantur cap. LXXXIII. *non sine Horrore tractavi.*

Palæstrica.] Nescio an figurate loquitur, ut Terentius Phormione Act. 3. sc. 1. domum Lenonis vocavit *Palæstram*. & Lucianus in Asino Hipparchi ancillam, Venerisque conluctationum magistram satis opportune nomine *Palæstra* insignivit; inquit ergo eademmet ad Lucium: Τοῦτο μὲν πάντως δεῖ σε μνημονεύειν, ὦ νεανίσκε, ὅτι εἰς Παλαίστραν ἐμπέπτωκας· καὶ χρή σε νῦν ἐπιδεῖξαι, εἰ γέγονας ἐν τοῖς ἐφήβοις γοργὸς, καὶ παλαίσματα πολλὰ ἔμαθες ποτε· ἀλλ' οὐκ ἴσως, ἔφη, φεύγοντά με τὸν ἔλεγχον τοῦτον· ὥστε ἀποδύου, καὶ ἤδη παλαίωμεν. *Hoc præ cæteris, adolescens, memineris oportet, te in Palæstram incidisse: nunc ostendas licet, an sis factus inter adolescentes agilis, & hujusmodi certamina exercitatus. Cui, haud, inquam, defugiam hanc provocationem, ut jam nudari, & Palæstra exercitio incumbere, sum paratus*, ac plura ibidem ejusmodi. Sic & Martialis lib. 10. ep. 55. *Palæstram* usurpat. Plautus autem similiter valde meretricem in Cistellaria *Gymnasium* adpellavit. Oleis, unguentisque convivas olim ungi solitos, etiamque Palæstritas, tonsoribus est notum. Unde jam hic satis clarere Petronium, quisquis animadvertet.

Cænatoria repetimus.] *Cænatoria*, vestes domesticæ sunt Adcubitoriæ. Vide Liptium lib. 1. Saturnalium cap. 2. Fallitur autem vir magnus, dum *Pallium* illud Trimalcionis, quo cap. XXXII. *adrasum incluserat corpus*, idem facit cum istis Cenatoriis, nam longe aliud est, ut ibi constabit. Vide etiam Stuckium l. 2. Antiquit. Convival. c. 26. quod est *de convivali vestitu.*

Jussi

Jussi ergo discubuimus.] Sive hoc urbanitati demus, nota est apud honestioris notæ homines consuetudo: sive mori peculiari, scire oportet id negotii, scilicet gradum suum in conviviis adsignare unicuique, datum olim cuidam ministro, quem Ταξίαρχον Græci vocabant, *Nomenclatorem* Latini. Ex Athenæo ego didici lib. 2. Dipnosoph. *Μετὰ ταῦτα ἀναστάντες κατεκλίθημεν ὡς ἕκαστος ἤθελεν, οὐ περιμείναντες ὀνομακλήτορα, τὸν τῶν δείπνων ταξίαρχον. Posthac nos adsurreximus, & , ut cuique libitum est, accubuimus, non exspectato Nomenclatore, suum in coena cuique gradum & ordinem adsignaturo.* Insigni enim loco id genus Nomenclatorum mentio est apud Ammianum Marcellinum lib. 14. cap. 16. quum de præpostero agit convivarum delectu: *Et si digesto plene consilio id placuerit geri, is adhibetur, qui pro domibus excubat aurigarum, aut artem tesserariam profitetur, aut secretiora quædam se nosse confingit. Homines enim eruditos & sobrios, ut infaustos, & inutiles, vitant quoque accedente, quod & Nomenclatores adsueti hac & talia venditare mercede accepta, coenis quosdam & prandiis inserunt subdititios, & obscuros.* Et τῷ Δαιτρῷ munus istud nescio an tributum. Suidas: *Δαιτρός, προσδιαμερῶν ἐλάχιστα τοῖς ἑστιωμένοις· οὕτω γὰρ ἐκαλοῦντο μεριζόμενοι τάτε πρόβατα, καὶ τὸν τόπον. Divisor, distributor, qui minima frusta convivis divisa adponit, sic enim convertantur, & oves, & LOCUM dividentes.* Hoc est, unicuique suum locum adsignantes. Sunt & exempla jubentium accumbere, cum alias, tum apud Plautum Persa, 5. 1. 15.

> *To. Sagaristio, Accumbe in summo. SA. Ego nihil moror.*

Qui fors eo non reluctatur, quod servi nempe rationem non habebant loci in accumbendo. Iterum 5. 2. 14.

> *Locus hic tuus est, hic Accumbe.*

Gustatione mirifica initiati] *Gustatio*, *Gustus*, *Gustulus*, *Promulsis*. *Proœmium*. *Antecoena*, vel *Antecoenium*, & *Prandium*, pro cœnæ prima parte usurpari constat, sive primo Missu: Portunianus vetustissimus Auctor, *Paracoenium*, nuncupat. *Promulsidare* vero vel *Promulsidarium* dicebatur Promulsidis repositorium, quod infra palam facimus; nos unica voce *Principios*; *Antes* vulgo hominum usurpari quoque vidi. Plurima mentio est apud priscos Auctores illorum vocabulorum, uti apud doctos viros observatio. Ipse Petronius explicat, *Gustatione initiati*. Ad hancce etiam cœnæ partem referenda sunt & loca sequentia, cap. XXXI. *Adlata est tum Gustatio valde lauta.* & cap. XXXIII. *Gustantibus adhuc nobis repositorium adlatum est*, quod Repositorium in Gustu quoque censendum. & cap. XXXIV. *Gustatoria pariter à choro cantante rapiuntur.* Iterumque cap. XXXI. *Ceterum in Promulsidari asellus erat Corinthius*, &c. illud autem cap. XXIV. translative dictum: *Hoc*, *inquit*, *belle crat in Promulside libidinis nostra militabit.* Plura autem de his addere, foret quidem humanitate Lectoris abuti, ideo ad alia progredimur.

Vino etiam Falerno.] *Vinum Falernum*, à Falerno agro in Campania, nobile. *Secunda nobilitas*, inquit Plinius lib. 14. cap. 6. *Falerno agro erat.* Sic autem de illo ex Galeno tradidit Athenæus lib. 1. cap. XXI. *ὁ Φαλερῖνος οἶνος ἀπὸ ἐτῶν δέκα ἐστὶ πότιμος, καὶ ἀπὸ πεντεκαίδεκα μέχρις εἴκοσιν: ὁ δ' ὑπὲρ τοῦτον ἐκπίπτων τὸν χρόνον κεφαλαλγής, καὶ τοῦ νευρώδους καθάπτεται. Falernum vinum potui anno decimo tempestivum est, & ab anno decimo quinto usque ad vigesimum: vetustius vero capiti dolore adficit, & nervos tentat*; & plura, quæ de ejus generibus subdit. Idem Cicero, & Plinius docuere.

Priapi Genio.] *Genii Deorum* sæpe Antiquis memorati. Martianus Felix de Nupt. Philolog. lib. 1. *Junonis vero Sospita Genius accitus ex nona.* Minutius Felix Octavio: *Et est illis tutius per JOVIS GENIUM pejerare, quam Regis.* Nam & illam, invenit olim supparasitandi semitam Antiquitas, *per Genium Principis* religiose jurare. Sic in marmoribus, ac numis reperiuntur hoc genus Inscriptiones: GENIO AUGUSTI, GENIO CÆSARIS, GENIO IMPERATORIS, & his similes. sed hoc protritum.

Pervigilium deberi.] Subdole dictum, in proclivi ratio est, cur & *Priapo* Pervigilium debeatur; amat enim hocce numen *Operosis*. & *Pervigilibus noctibus*, ut cum Appulejo loquar, creberrime coli. Ipse de se prædicat carmine libero:

> *Parum, quod acta sub laboribus luce,*
> *Parem diebus Pervigil traho noctem.*

Itidem etiam *Venus* atque *Amor*. Illa proinde *Noctuvigila* Plauto; *Noctiluca* Lævio antiquissimo Poëtæ. Φιλοπάννυχος, *Pervigilium cupiens* Orpheo; & ejus palæstram Casinæ Plautinæ Prologographus vocavit *Excubias*. Isti etiam, *Amori* inquam, ea propter *Vigilandi vis* tribuitur ab Appulejo lib. de Deo Socratis: *Quorum è numero Somnus atque Amor diversam inter se vim possident; Amor Vigilandi, Somnus Soporandi.* Hinc jam & C. Plinii Epigrammati dies oritur:

> *Hæc mihi vos largo spumantia pocula vino,*
> *Ut calefactus Amor Pervigilare velit.*

Alioquin largius merum somnum conciliat. Hinc & *Noctes* Amoris, ac Veneris ἁπλῶς *Pervigiles* vocatæ; ipsius Appulejus lib. 2. fab. Miles. *Ut nocte Pervigili & oleo Lucerna, & vino calix abundet.* Lucianus quoque amatorium hocce Pervigilium subindicat Διαλ. ἑταιρ. Ὁ δὲ τῶν νυκτῶν φιλεῖται, μόνος ἔνδον ἐστί, καὶ μὲν παννυχίζεται. *Ille autem tota nocte osculatur, & solus intus est, & quoddam Pervigilium secum peragit.* Amica item Propertii simile prorsus, atque Quartilla, Pervigilium postulabat nocte illa, quæ *candidissima* vati, l. 2. El. 15.

> *Illa meos somno lassos patefecit ocellos*
> *Ore suo, & dixit, Siccine lente jaces?*

Exin & Papinius repulsum Somnum sibi evocat l. 1. Sylv.

> *At nunc, heu, aliquis longa sub nocte, puella*
> *Brachia nexa tenens, altro te Somne repellit.*
> *Inde veni.*

Aſt Catullus ad ipſum reſpicit Pervigilium epigram. in Gellium:

Quid facit is, Gelli, qui cum matre atque ſorore
Prurit, & abjectis Pervigilat tunicis?

Inde & haſta ſcilicet, quæ ſtrenua exſtitit in Veneris prælio, *Pervigil* etiam dicta Maximiano:

Conſcia ſecreti ſemper fidiſſima noſtri,
Adſtans in noſtris Pervigil obſequiis.

Contra vero, qui viduo cubabat toro, amicamque non habebat, *Somnum* evocabat. Plane Martialis Ep. 72. lib. 1.

Et quia nulla venit, Tu mihi, Somne, veni.

Et Ep. 107.

Quid parcis tibi, Rufe? Dormiendum eſt.

Erant & alia *In potu Pervigilia*, quæ ſerio inſectatur Clemens Alexandrinus lib. 2. Pædagog. cap. 4. illudque Græci vocabant, ut ex Polluce editcitur, διαπαννυχίσαι, & διανυκτερεῦσαι, καὶ παρατείνασθαι τὴν νύκτα ἐς τὰ πρὸς ἥλιον. Tale ergo illo in convivio Pervigilium Liberi Genio deberi, merito admoneret quoque meretricula.

Cap. XXII. *Sopitionibus.*] Sic retinuimus, uti eſt in primis editionibus. Nam lectionem illam, quam prætulerunt nuperi, *ſopiti titionibus*, ex argute contracta voce Gruterus diſſolvit. Appoſitiſſima eſt enim illa compoſitio ingenio Petronii, cujus generis & plures ſunt Antiquis, Satyrographis potiſſimum, excogitatæ. Sic de illis Grammatici: *Componuntur autem nomina* (verba ſunt Priſciani lib. 5.) *modis quatuor, ex duobus integris, ut Tribunus-plebis, jusjurandum. Ex duobus corruptis, ut Benevolus, Pinnirapus. Ex integro & corrupto, ut Inimicus, Extorris. Ex corrupto & integro, ut Efferus, Impius.* Ipſummet docuere Donatus, Servius, Cledonius, & Quinctilianus.

Fatigatus guſtum hauſeram ſomni.] Eadem mens Terentii Eunucho Act. 2. ſc. 1.

Opus faciam, ut Defatiger uſque ingratiis, ut dormiam.

Nam poſt laborem inviti dormire cogimur. Illud eſt, *Ingratiis*, interprete Donato. Hiſpanice, *aunque no quiera.* Sic paullo ante: *Quum Aſcyltos gravatus tot malis in Somnum laberetur.* Porro ex loco Terentii non incommode fortaſſis mecum noviter interpreteris Propertii locum lib. 3. El. 9. qua celebrat puellæ ſuæ Natalem:

Dulciaque Ingratos adimant convivia Somnos.

Rem miram, novamque cupit Poeta, ut diei videlicet ſolenniis vacare largius poſſit; nam convivii proprium eſt, ſomnum conciliare. *Ingratos* ergo *ſomnos*, inquit, hoc eſt, coactos, & quodammodo neceſſarios.

Alii circa pedes, &c. alii parietibus, &c. quidam in ipſo limine, &c.] Ubique pueri, ſervi; præceſſit, *idem & tota intra ſorisque Familia fecerat*, & ſubsequitur: *Et pueri deterſis paulisper oculis redierant ad miniſterium.* Adpoſitiſſime Ovidius lib. 2. Amor. El. 5.

Jamque frequens ierat menſa convivа relicta:
Compoſiti Juvenes unus & alter erant.

Compoſiti ſunt ſepulti ſomno & vino, ut alibi dicimus.

Diſcumbentium.] Etiam ſoporatorum, quod in tricliniis frequenter factum, reſque notiſſima eſt. Sic in Platonico convivio, licet πάννυχοι Socrates, Agathon, & Ariſtophanes; plures tamen ſomno indulſerunt in diem uſque inluceſcentem. Sic infra etiam cap. LXXXV. in triclinio, ubi cum puero Eumolpus ſoleret, ipſe ſomnum ſimulabat, pater ſtertebat. Infinita prope exempla adducere equidem poſſem qua Græcorum, qua Latinorum.

Marcebant.] Tranſlative pro *Dormiebant*; ſic Plinio Cæcilio, *Somno Marcidi* ſunt, quippe marcent, ac languent, qui edormiſcunt. Languidi autem, & ſomniculoſi potiſſimum ebrii: quorum effectiſſimam prorſus referebat imaginem illud cœnaculum. Ita Papinius in lib. 1. Sylv. VI. verſ. 96.

——— *Tuque Baccho*
In ſerum trahes Ebrius ſoporem.

Ea propter Horatius *Potorem* vocavit *Marcentem*. Et *Marcidum* ipſus Statius *Bacchum* lib. 4. Thebaid.

Marcidus edomito bellum referebat ab Æmo
Liber.

Et in Sylvis ipſa *Vina Marcida Μετοπωρινῶν*, & *Marcentia pocula.*

Lucerna quoque humore defecta tenue & extremum lumen ſpargebant.] Plutarchus: λύχνου φῶς καταφερόμενον. Sed elegantiſſime omnium Ovidius extrema Epiſtola Heronis Leandro,

Namque ſub aurora jam dormitante lucerna.

Huncce vero Petronii locum ad λαμπαδομαντείαν traxit Auctor Diſquiſitionum Magicarum. Unde autem viro doctiſſimo id venerit in mentem, ego prorſus ignoro: quum neceſſario ſiccis lucernis id luminis emarcentis contingat. Diverſa longe ratio in Propertio lib. 4. El. 9. ab ipſo etiam adducto:

Sed neque ſuppletis conſtabat flamma lucernis,

Aſt apud Quartillam, poſtquam Tricliniarches lucernis occidentibus oleum infudit, continuo *refectum convivium eſt.*

Duo Syri.] Duo ſervi. ex Syria nempe advecti plures, uti ex Cappadocia, regionibus natis ſervituti, ut ait Cicero Orat. de Provin. Conſ. Inde *Cappadox*, & *Syrus*, ſimpliciter pro ſervo paſſim occurrunt. Perſius Sat. 6.

——— *Ne ſit præſtantior alter*
Cappadocas rigida pingues paviſſe cataſta.

Juvenalis Sat. 6.

——— *Qua longorum vehitur cervice Syrorum.*

Sic *Syriſcus* inter alios ſervos apud Terentium in Eunucho, nomen à Syro diminutum, auctore Donato. Vere, nam in ισκ☉ terminantur diminutiva propria Græcorum; ab iiſque Hiſpani acceperunt, & vernaculo ſermone hodie conſervant: ita & *Syriſca* Copa illa, de qua elegantiſſimum poëmation inter Virgilii Cata-

Catalecta; & Ausonius Eunum liguritorem convicio vocavit *Syriscum*.

Expilaturi.] Lepide dictum. ad oram libri mei Scioppius interpretatur, Prædaturi, Furaturi. Nec defuit, qui *Exsiccaturi* mavellet legere: recte si mentem Auctoris spectes, minime vero si lectionis veritatem. Revera enim, *Expilare lagenam*, jculariter pro Siccare dixit lepidissimus Scriptor.

Lagenam.] Lagena vas fictile vinarium. Ventre fuisse protuberante ex Juvenale colligitur Sat. 12.60. Ejus enim plurima exstat apud priscos Scriptores mentio. Lagena vinum ad mensam deferebant, quod festo *Lagenophoriorum* nomen præbuit, in Bacchi nimirum honorem Alexandriæ, Ptolomæo inventore, instituto. Hocce ex Eratosthenis testimonio planum Athenæus fecit principio lib. 7. Οἱ δειπνοῦντες κατακλιθέντες ἐπὶ στιβάδων, καὶ ἐξ ἰδίας ἕκαστος λαγύνου παρ' αὑτῶν φέροντες πίνουσι. *Quod coenaturi discumberent in toris gramineis, & è lagena quisque sua, quam domo adtulisset, biberent.* Haud est absimilis ritus, qui & in Χοῶν festo Atheniensibus servabatur, ut in Acharnensibus testatur Aristophanes. Non vero in Lagenis bibebant, ineptum quippe vas illud ad potandum, sed ex ipsis vinum effundebant in pocula, quæ inter nihilominus ab Jureconsultis recensentur *Lagena*. Fuit & mensuræ genus apud Græcos *Lagena*, Auctore Athenæo ipso lib. 11. qua significatione commune trium generum nomen inveniri, pluribus ibidem testimoniis confirmat. Ceterum *Lagena* non tantum testaceæ facta, verum etiam ex filis è radicibus arborum decerptis, uti & alia vasa, spectabiles conficiebantur olim. sic Plin. cap. 31. lib. 16. scriptum reliquit.

Inter argentum.] Et subdit, *cecidit etiam mensa cum argento.* Item cap. XXXIV. *Argentumque inter reliqua purgamenta scopis cœpit verrere*, ubique μετονυμικῶς pro Argenteis patinis, quod *Argentum factum* vocant Jurisconsulti, ac definit S. Isidorus lib. 16. Orig. cap. 17. *Quod est in vasis, & signis.* Parissime & nos simpliciter, *Plata*, argenteam supellectilem vocamus.

Avidius rixantur.] Propter lagenam. de simili autem rixa non inepte fortassis Juvenalis capiendus Sat. 5. immo potius, meo animo, valde concinne:

Inter vos quoties, libertorumque cohortem,
Pugna Saguntina fervet commissa lagena.

Figlina erant ex Hispania adducta vascula, non exiguo olim habita in precio.

Diductam fregerunt Lagenam.] Id est, in duas partes ductam, quod non latuit Erhardum. nos vero rem amplius inlustramus; mirifice hoc Lucanus explicat lib. 5. Phars.

——— *Notos Altera Phœbi,*
Altera Pars Boream, Diducta luce, vocabat.

Etiam Suetonius in Tiberio, ubi de Agrippina loquitur os suum obturante cap. 53. *Rursus mori inedia destinanti, per vim, ore diducto, infulciri cibum jussit.* Scioppius autem ad oram libri mei scripserat: *Forte legendum, eductam, id est, exhaustam.* Sed quum isthæc mea postidia illi adprobassem, subdidit: *places, Diductam, sicut Patrocli cadaver apud Homerum.* Sic etiam Actæon Doricus adulescens pulcerrimus apud Maximum Tyrium Dissertat. 8. Σπώμενον τὸ μειράκιον ὑπ' ἀμφοῖν βίᾳ διαφθείρεται ἐν χερσὶν αὐτῶν. *Adulescentulus utrinque in diversa Diductus, violentiaque ipsa dilaceratus, in manibus eorum exspiravit.* Revera duo Syri hic ipsis oculis spectantur utrinque Lagenam adprehensam tenentes, & alter avellere alteri conantes, quousque illa in duas partes ducta, unusquisque suam deportarit.

Caput fregit.] Non sine horrore tractandæ sunt purissimi sermonis elegantiæ; pariter usus cap. CXXXIV. quod notatum aliis, parissime & nos dicimus: *quebrar la cabeza.* Eadem acceptione elegans alia Petronii locutio est, *solvere frontem.* inquit ergo cap. XCV. *Ille tot hospitum potionibus liberum urceolum fictilem in Eumolpi caput jaculatus est, Solvitque clamantis Frontem.* Quæ ipsissima translatio cap. CXXI. locum præcedentem mirifice inlustrat.

——— *Rupto tellurem Solvit hiatu.*

Et stertere tanquam olim dormientes cœperunt.] *Stertere* signum est quidem alti soporis. Diserte Plinius de Avunculo stertente: *Tum se quieti dedit, & quievit verissimo quidem somno. Nam meatus animæ, qui illi propter amplitudinem corporis gravior, & sonantior erat, ab iis, qui limini obversabantur, audiebatur.* lib. 6. Ep. 16. Omnino vere, nam sonantius stertunt, qui corpore ingenti sunt, pectoreque præditi obeso. Apte ergo qui somnum simulant, stertere eis inprimis curæ est. plane his in Syris id visum: plane etiam in puero, cujus impuram Eumolpus infra exponit narratiunculam. Sic cap. LXXXV. de illo inquit: *Audito voluptatis pretio puer stertere cœpit; itaque adgressus simulantem*, &c. quod satis eleganter,

——— *Vigilanti stertere naso,*

dixit Juvenalis de marito Lenone Sat. 1. Ille vero nasi sonus ῥέγχος dicitur, per Onomatopoiam compositum vocabulum, quo & utuntur Scriptores Latini, sæpe Martialis, & Horatius, si bene memini, & Sidonius. Glossæ Arabico Latinæ; *Runco, sonitum de naribus emitto.* scribe *Rhonco*, sive *Rhonco*; ῥογχίω Græci etiam habent, teste Hesychio. Exinde & Hispani, *Roncar*, Plautus autem dixit; *Rhonchissat*, à ῥογχάζειν Græcorum.

Jam & Tricliniarches experrectus, lucernis occidentibus oleum infuderat.] Apte, nam *Tricliniarches*, qui triclinii præfectus, id est, cui commissa potissimum est cura convivialis, & qui adparando præerat convivio, Tricliniοque exornando. Idem Græcis dictus συμποσίαρχης, & ἀρχιτρίκλινος. Inter alia etiam, ut hoc ἐν παρόδῳ observem, ejus muneris erat, potionem prægustare, unde apud convivium illud nuptiale Signorum primo, quo innotescere cœpit JESUS DOMINUS, inlustre primum Architriclino vinum adlatum, non vero ut biberet, sed ut Gustaret tantum:

Ut

Ut autem Gustavit Architriclinus aquam vinum factam, ait D. Joannes cap. 2. ubi indubie ejus indicatum fuisse officium animadvertent Viri Docti. Indeque jam & Inscriptiones Lapidum clarere:

A LAGVNA. TRICLINIARCHA.

& alibi:

VOTVM. SYLVANO. SOLVIT. LIBENS.
MERITO. T. F. DIADVMENVS. LVRVESIANVS.
PRAEGVSTATOR. AVGVSTI.

Lucernis occidentibus oleum infuderat.] Ut reviviscerent, non ut suffocarentur saturitate, uti quorundam est, nescio quæ, observatio. satis liquet ex sequentibus. Præterea apud Plutarchum Quæstio est, in Quæst. Rom. q. 75. cur Romani non fuerint soliti lucernam occidere, sed potius illam ultro consumi, atque extingui desinere, cujus plures edit ibidem rationes, & iterum lib. 7. Sympos. Problem. 4. Inde fortassis illa Lucerna, quæ pernoctantibus, in potuque pervigilium agentibus luceret, dicta fuit λύχνος πάννυχος, *Lucerna pervigil*, illud est Horatii lib. 3. Carm. 8.

——— *Et Vigiles Lucernas*
Perfer in lucem.

& Carm. 21. lib. 3. *Vivam* vocat:

Te Liber, &, si læta aderit, Venus,
Segnesque nodum solvere Gratiæ,
Vivæque producent Lucernæ,
Dum rediens fugat astra Phoebus.

Martialis *Seram* lib. 10. Ep. 9.

Seras tutior ibis ad Lucernas;
Hæc hora est tua, dum furit Lyæus,
Quum regnat rosa, quum madent capilli.

Nam ipsum usque in Phoebum, quod obiter dicam, producebant convivia. sic etiam lib. 7. Ep. 9.

In Lucem coenat Sertorius. ———

Hispani: *hasta la manana.* Eleganter Propertius lib. IV. Eleg. VI. vers. 85.

Sic noctem patera, sic ducam carmine, donec
Injiciat radios in mea vina dies.

Plures alii.

Pueri redierant ad ministerium.] De *Pueris* sic Paulus JCtus leg. 204. ff. de verb. sign. *Pueri adpellatio tres significationes habet: unam, quum omnes servos pueros adpellaremus: Alteram, quum puerum contrario nomine puellæ diceremus. Tertiam, quum ætatem puerilem demonstraremus.* Nunc sigillatim: *Quum omnes servos pueros adpellaremus.* Est Græcorum imitatio, quibus æque multiplex significatus vocis παῖς, Dorice Πὸς, unde postmodum Latinis *Puer.* nam Antiquiorum compositiones illæ, *Marcipor, Publipor, Quintipor*, exinde ortæ proculdubio, quæ nimirum *servilia* erant nomina, ut Festus inquit voce *Quintipor*, à prænominibus Dominorum ducta, significantiaque *Marci servus, Publii, Quintii.* sic usus etiam Varro: *Quintiporis Clodiani foria, ac poëmata Gargaridiani dices*, &c. sed postea interciderunt. Quinctilianus lib. 1. cap. 4. *In servis intercidit jam illud genus, quod ducebatur à Domino, unde Marcipores, Publiporesque.* Tῷ *Puer* hacce notione omnes usi. Cic. ad Atticum: *Eo die Pueri tui mihi à te litteras reddiderunt.* Usurpatur passim & in sacris Bibliis. D. Augustinus in 1. Locutionum ad locum: *Et nos erimus servi Domini nostri*, inquit: *Etiam hic παῖδες Græci habent, hoc est, Pueri: quod tam assidue Scriptura pro servus ponit, ut difficile inveniatur, non isto nomine adpellare Servos.* Et ad locum Geneseos: *Salvus est Puer tuus, pater noster*, addit: *Hic expressius ostenditur, Pueri nomine Servum solere significari. Non enim in illo sene* (de Jacobo loquitur) *posset hoc esse nomen ætatis.* De his ergo capiendus nunc, & sæpe alias, Petronius. Eadem ratione, observo ego, *Juvenem* etiam vocavit servum Ovidius 3. de Arte:

Ancilla, puerique manus ferat ante tabellas:
Pignora nec Juveni credite vestra novo.

Et lib. 2. Amor. El. 5.

Jamque frequens ierat mensa conviva relicta:
Compositi Juvenes unus & alter erant.

Sed deinde Lex: *Quum Puerum contrario nomine puellæ diceremus.* Hocce notum. Ovidius:

——— *Sive puella,*
Sive dares Puero.

Quanquam, *Pueris legatis*, inquit Lex 81. ff. de leg. 3. *etiam puellæ debentur; ut & Servis legatis etiam ancillas quidam deberi recte putant: quasi commune nomen utrumque sexum contineat.* Et vere omnino, nam utroque sexu sæpicule τὸ *Puer* Antiquis enunciari, observatum Grammaticis Veteribus, Prisciano, & Charisio. Ait Nævius lib. 2. Belli Punici:

Prima incedit Cereris
Proserpina Puer.

At denique JC. *Quum ætatem puerilem demonstraremus.* Quod omnino vulgare. Sed notandum est, *Puella* nomine natu quoque grandiorem includi, uti, quæ adulescens, aut, quæ mater jam sit. Horat. lib. 3. Od. 22. ad Dianam:

Quæ laborantes utero Puellas
Ter vocata audis.

Et similiter Penelope, apud Ovidium in Epistola, se puellam vocat, quum Ulyssi jam pridem Telemachum perperisset. Addimus quartam significationem nobis jam olim observatam, postea vero aliis etiam novimus animadversam, *Pueri* pro filiis usurpantur. Horatius sententia inlustri lib. 2. Od. 18.

——— *Æqua tellus*
Pauperi recluditur,
Regumque Pueris.

Et alias plurics. Sed Donatus ad Terent. Andr. Act. III. sc. II. vers. 10. scite: *Omnis, quæ peperit, puerpera, & non quod Puerum, sed quod Filium pepererit, Puerpera dicta est.* Sic Ovidius lib. 2. de Ponto Eleg. 8. ad Augustum:

Parce, Puer, secli decus admirabile nostri.

Filium Cæsaris vocabant adsentatores. Ita Procopio γήπαιδες, id est, *Terræ Filii*, ut Salviano *Gepidæ.* Sic & *Puera* pro Filia, & puella invenitur apud Scri-

ptores veterrimos; sicut *Puerus* quoque pro *Puer.*

Quum intrans cymbalistria, & contrepans æra.] Lubet hic de *Cymbalis* & *Cymbalistriis* facere digressiunculam haud inutili opera. Et primum præmittimus, bene Petronium in convivium cymbala intulisse; nam sæpe antiquitus ad illa adhiberi solita, ex Priscis non pauci indicavere. Plane sic Cicero in Pisonem: *Quum Collega tui domus cantu, & Cymbalis personaret, quumque ipse nudus in convivio saltaret.* Ita & Clemens Alexandrinus lib. 2. Pædag. cap. 4. Inter lasciva conviviorum musica instrumenta disertim *Cymbala* recensuit. *Crotala*, quæ simillima crepitacula sunt, comitibus, adseclisque Comi, Commessationum numinis, dedit Philostratus in Comi ejusdem imagine. Musicam autem, quam Cymbalis edebant, *Tinnitum* adpellarunt Veteres. Ecce Appulei verba 8. Metamorph. *Inibi vir principalis, & alias religiosus, Tinnitu Cymbalorum, & sonitu Tympanorum*, &c. Etiam Virgilii 4. Georg.

Tinnitusque cie, & Matris quate Cymbala circum.

Erudite ergo vulgatus Interpres illud D. Pauli reddidit Ep. 1. ad Corinthios cap. 13. Γέγονα χαλκὸς ἠχῶν, ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον. *Factus sum velut æs sonans, aut Cymbalum Tinniens.* Hinc dubio procul *Cymbala ærea* fuisse, facile colligere est, nam *Æris* proprium *Tinnire.* Arnobius lib. 7. *Etiamne Æris Tinnitibus.* Et Catullus de Nupt. Pelei, & Thetidos:

Aut tereti tenues Tinnitus Ære ciebant.

Unde jam planum, cur Hispanus Epigrammatarius ἀπλῶς *Æra* Cymbala vocarit Epig. 204. Apophoretorum. Itidem hic Petronius: *& contrepans ÆRA.* Propertius *Æra rotunda* lib. 4. Eleg. 7. 61. Et, *Concava Æra*, Ovidius 4. Metamorph. Sic ideo & Glossæ veteres habent: *Æneatores*, Κυμβαλοκρόται. Ex quibus abunde, puto, cuique jam patet eorum materia. Reliquum est, ut quæramus formam. Haud obscure Servius expressit ad Virgilii versum illum supra adductum istis verbis: *Quæ in ejus* (Matris Deorum) *tutela sunt Cymbala, ideo quod similia sunt hemicyclio cali, quibus cingitur terra, quæ est Mater Deorum.* Sane eleganter; sed propius adhuc rem inspectemus, Scribonius Largus aliud agens ecce quomodo descripserit cap. 55. *Item mentastrum, vel radicem κοτυληδόνος, quæ herba folia similia Cymbalis habet.* Inde ergo *Cymbalion* planta ipsa nominata Dioscoridi lib. 4. cap. 88. Eandem vero Cotyledonem sic Plinius delineavit lib. 25. cap. 13. *Cotyledon parvula herba, cauliculo tenero, pusillo, pingui folio, & concavo, ut Coxendices.* Quales ergo *Coxendices*, ut penitius exin Cymbalorum faciem percipiamus? Petenda omnino est illarum figura ab Anatomicorum filiis. Ipsi autem ostendunt perspicue, Coxendicum ossa habere utrinque sinum cavum, profundumque, non secus ac si medius globus impressus fuisset eorum unicuique. Illæ porro duæ cavitates nimirum sunt, quibus femorum ossium capita sese articulant, & quas Medici antiqui, latiore Coxendicis notione, adpellarunt *Coxendices.* Item *Pyxides*, *Buttellas*, *Acceptabula*, & *Acetabula*; uti Cymbala etiam ipsa. S. Isidorus lib. 3. Orig. cap. 22. *Cymbala Acetabula quædam sunt, quæ percussa invicem se tangunt, & sonum faciunt.* Hinc & tangendi rationem elicimus, quæ optime & cum Servii verbis consentit. Parissime & Amalarius Fortunatus lib. 3. cap. 3. *Cymbala invicem tanguntur, ut sonent, ideo à quibusdam labiis nostris comparata sunt.* Idem totidem fere verbis & D. Augustinus ad Psalm. 150. Do insuper Philostratum, eadem Comi imagine; qui ritum plaudendi exprimens, & id quoque non expressit obscure: Καὶ ἡ δεξιὰ τοῖς δακτύλοις ὑπεσταλμένοις ὑποκειμένην τὴν ἀριστερὰν πλήττει ἐς τὸ κοῖλον, ἵν' ὦσιν αἱ χεῖρες ξύμφωνοι, πληττόμεναι τρόπῳ κυμβάλων. *Nam dextera contractis digitis subjectam sinistram ad cavum plectit, ut manus, Cymbalorum more, percussa consona fiant.* Eo manubriata erant, ansatave in convexitate exteriori, ut aptius sic manibus ambabus hinc & illinc apprehensa considerentur. Ipsorum habes apud Pignorium imagines, quas ex Romanis Bacchanalium sacrorum scalpturis dedit haud inelegantes. Ipsas vide; ob oculos omnia, quæ hic observavimus, habebis patentia. Sunt quoque & quadam in gemma chorum Dionysiacum, sacraque Bacchanalia exhibente. Cujus ego duas picturas jam vidi graphice expressas: apud Casaubonum primam in Diatriba de Satirica Græcorum poesi; alteram apud Scaligerum F. Epistola Gallice scripta, & in Opusculis postumis edita. Verum enimvero ille videtur non satis rem vidisse, dum Baccham illam, quæ Bacchum præcedit, instrumenta invicem concrepantem, incedentemque retrorsum, facit *Tympanistriam*, *manibus videlicet*, verba ejus sunt, *Tympanum quatientem.* Scaliger vero longe aliter, recteque sensit, quem tute vide. Nos autem, de Tympanis nonnulla proferentes, palam omnino faciemus, ea cum Cymbalis nullo modo esse confundenda: *Tympanum* enim musicum erat instrumentum, cujus variis in ludicris usus, pompisque Deorum, nemini hodie, arbitror, ignotus est. Pelle erat superinductum, ut ex pluribus Scriptorum locis, quæ hic adferre possemus, constat abunde, unum tamen aut alterum adtingemus. Phædrus sic extremo lib. 3.

Detracta pelle sibi fecerunt Tympana.

Ovidius Cymbala, & Tympana, ut sæpe alias, denotans libr. 4. Fast.

Æra Deæ comites, raucaque Terga movent.

Catullus de Atti, & Berecynthia:

Niveis citata cepit manibus leve Tympanum,
Tympanum, tubam, Cybele tua mater initia:
Quatiensque Terga tauri teneris Cava digitis.

Cava igitur hinc Tympana cognoscimus, & *digitis tangi solita*, non mutuo inter se instrumenta, ut de Cymbalis dictum, gemmaque ipsa signantissime expressum. Rem magis confirmo. Lucretius lib. 2.

TYMPANA TENTA sonant PALMIS.

Ecce *Palmis. Manu* Ovidius in Ibin:

Et quatiens molli Tympana rauca MANU.

Inter-

Interdum & *Bacillo*; unde apud Phædrum jocularitet afino, ex cujus pelle Tympana facta, vel mortuo non defuerunt plagæ:

Putabat se post mortem securum fore:
Ecce alia Plaga congeruntur mortuo.

Nostris, puto, similia prorsus fuere instrumenta vocatis *Panderos*, & *Aduffes*. Patet ergo aperte jam differentia, insigniterque Criticum illum virum à vero aberrasse. Habet autem eorum effigies Ara marmorea, quam Boissardus exsculpsit Part. 3. Roman. Antiquit. fol. 47. Ibi enim Cybele visitur Deorum mater, sedens in curru, qui a leonibus trahitur, dextra spicas, ac milium tenens, sinistra vero *Tympanum*. Stat & ibidem Attis puer innixus pinui, mitratus, braccatusque *Tympanum* etiam sinistra extollens, dextramque, ut quatiat videlicet, ad ipsum dirigens.

Cap. XXIII. *Infractis manibus congemuit.*] Idem aliter supra cap. XVII. *Et manibus inter se usque ad articulorum strepitum contritis*, quod à me jam dictum. Utrumque complexus est Seneca lib. 3. De Ira cap. 4. *Adjice Articulorum Crepitum, quum se ipsa Manus Frangunt.* Qui gestus Furentis potius sunt, quam sese ad dicendum Componentis; ubi tot Viri docti turpiter lapsi sunt, ut nos indicamus alibi.

Ejusmodi carmina effudit.] Cantio isthæc, quæ Plauto *Cinædica* dicta, quod petulans, quod voluptaria, iisdem Petronio, & insuper, quod a Cinædo effusa. Parum tamen juxta Appulei sententiam foret blanda & suavis; quippe vocem tribuit monstris illis *raucam* & *absonam*, licet *fractam* nihilominus, & *effoeminatam* sit.

Spataloecinædi.] Equidem Puer adhuc reponendum hic putabam *Batalo cinædi*, congrua satis compositione, qualibet sumatur acceptione Βάταλος. Atticis, teste Plutarcho, erat pars corporis, quæ honeste satis nequit enuntiari: Δοκεῖ δὲ καὶ τῶν οὐκ εὐπρεπῶν τι λεχθῆναι τοῦ σώματος μορίων κατὰ τοὺς Ἀττικοὺς τότε καλεῖσθαι Βάταλος. Eupolis videtur & *Batalum* vocasse τὸν πρωκτὸν, id est, *podicem*; unde & Cinædi ipsi *Batali* vocati, ἀπὸ τοῦ τίλλεσθαι ἐν τῷ ἔργῳ, καὶ βαταλίζεσθαι. Fuit *Batalus* & Ephesius tibicen, de quo hæc Libanius protulit: Ἱστοροῦσι γάρ τινα Βάταλον Ἐφέσιον αὐλητὴν γενέσθαι, ὃς πρῶτος ὑποδήμασι γυναικείοις ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἐχρήσατο, καὶ μέλεσι κατεαγόσι, καὶ ὅλως τὴν τέχνην ἐμαλάκιζεν, ἀπὸ τούτου δὲ ἔτι ἐκλύτους, καὶ ἀνάνδρους βατάλους ἐκάλουν. *Narratur fuisse Batalum quendam Ephesium tibicinem, qui omnium primus in scena calceamentis usus est femineis, & fractis cantibus, & artem tibiarum remollivisse prorsus videtur; ab hoc exsolutos, & parum viros Batalos vocabant.* Inde ergo fracti, & remolliti *Batali*; sic eos Hermogenes vocat lib. 2. de Form. Orat. Thomas Magister, Æschines, & alii. Sed latius jam isthæc Rhodigino acta. Verum enim vero, quum vulgaris scriptura non incommode possit tolerari, postquam isthæc Correctoribus designaverimus, eam omnino conservandam putamus.

Clune agili.] Describit Cinædicam Saltationem verbis subturpiculis, pariter quæ ad illam mirifice faciunt, atque Cinædorum ad flagitia; quod & hic semel plene indicasse sufficiat. Utrumque ergo utrique convenire. *Agilem Clunem* inquam, & *Femur Facile*, indubium est. Disertim Juvenalis Sat XI. vers. 164. Saltatricibus Gaditanis dedit *Tremulum Clunem*, & itidem sæpius Martialis, aliique. Ad obscœna quoque traduci motum Clunium Agilium, neminem fugit. *Cevere* id vocabant antiqui. Martialis lib. 3. Ep. 95.

Sed pædicaris, sed pulcre, Nævole, Ceves.

Persius Sat. 1. 101.

——— *An Romule Ceves?*

ubi priscus Grammaticus: *Mollescis? Molles, & obscænos Clunium Motus significat.* Vides ergo plane datum Cinædis. Feminis vero sæpius à pluribus, illudque vocarunt *Crissare*. Lucilius

Crissatura, ut si frumentum Clunibus vannat.

Carmen Liberum de Telethusa:

Crissabit tibi fluctuante lumbo.

Ea mens Ovidio de Sapphone Epistola ad Phaonem:

Tunc te plus solito lasciva nostra juvabat:
Crebraque Mobilitas, aptaque verba joco.

Tibullo item Eleg. 9. lib. 1.

——— *Nec tu stultissime sentis,*
Quum tibi non solita corpus ab arte Movet.

Inde, venusta compositione, puellæ ea insignes mobilitate vocatæ *Recellicluma*. Idem tu puta de *Femore* esse quoque dictum.

Manu procaces.] Locum non capio de Cinædi masturbatoribus, ut volunt nonnulli, nec, ut alii, de Impudicis illis, quorum Characterem Seneca delineat in Ep. 52. Ibi enim signanter Hispano Philosopho illi notantur,

Qui Digito scalpunt uno caput.

uti ex Licinio Calvo Juvenalis dixit Sat. 9. 133. quæ impurissimis illis valde erat levis nequitia: potius enim sollicitationem subindicat, ut Petronius loquitur, frigidorum inguinum, cui etiam & *Manus* adhibitæ. Sic Martialis ad Lesbiam lib. 6. Ep. 23.

Stare jubes nostrum semper tibi, Lesbia, penem,
Crede mihi, non est mentula, quod digitus.
Tu licet & Manibus blandis, & vocibus instes, &c.

Ita & Juvenalis Sat. 6. 198.

——— *Quod enim non excitat inguen*
Vox blanda, & nequam? Digitos habet, ut tamen omnes
Subsidant pennæ.

Sive adjumentum ibi obscœni operis Arbiter innuit, quod inter alia designatum reliquit liberus Epigrammatarius lib. 11. Ep. 105.

Nec Motu dignaris opus, nec Voce juvare,
Nec Digitis.

Molles, veteres, Deliaci manu recisi.] Videtur hic locus à D. Augustino adumbrari lib. 2. de Civit. Dei cap. 7. *Quanto melius & honestius in Platonis templo libri ejus legerentur, quam in templis dæmonum Galli abscinderentur, Molles consecrarentur, Insani secarentur.*

Galli namque ſacerdotes ſecti, & obſcœniſſimi, ut ex Luciano notum, Appulejoque.

Molles.] *Mollis*, ait D. Iſidorus lib. 10. Etymolog. *quod vigorem ſexus enervato corpore dedecorat, & quaſi mulier Emollitur.* Inde *Molles* opponuntur *viris*. Cornelius Tacitus lib. 11. Annal. ſub. princ. *Exin adulterium Poppææ, ac poſtremo MOLLITIAM corporis objectare.* (Aſiatico nempe) *Ad quod, victo ſilentio, prorupit reus; Et interroga, inquit, Suili, filios tuos, VIRUM me eſſe fatebuntur.*

Veteres.] Exoleti, Vetuli cinædi, & qui *Pueri vetuli* argute Petronio ipſi dicuntur cap. XXVIII. *Et in Chiramaxio deliciæ ejus ferebantur, Puer vetulus, Lippus,* &c. Evocat ergo compares ſuos, comitesque, nam de ipſomet cinædo ſubdit Encolpius: *Et inter rugas malarum*, &c.

Immundiſſimo me baſio conſpuit.] Babigerum hiſce verbis facit Cinædum, prorſus enim ſputis perfundebat miſerum, quem oſculabatur, id ergo eſt, *baſiis conſpuere*, ſumma conciſione, ſumma elegantia dictum. Talibus Martialis etiam dedit *Nares caninas*, quippe adſiduo mucidæ. Catullus in Acmem, deformi puellæ, *Os non ſiccum.* Immunditiæ namque Character eſt. Item Stultitiæ. nihil aliud vult S. Iſidorus Gloſſographus, & Papias: *Babiger, Stultus. Babigera, Stulta.* Inde pariſſime nos fatuos ac ſtultos adpellamus, *baboſos, baberas, que ſe les cae la baba.*

Super inguina mea diu multumque fruſtra moluit.] Nunc Encolpius equus cinædi, poſtea Aſcyltos, quum *equum cinædus mutavit.* Addit, *fruſtra*, id eſt, ſine voluptate Encolpii robuſta.

Moluit.] Bonæ ſunt, quas hic conferunt, Symbolæ. Addo inſuper ego ex Bibliis ſacris unum aut alterum. Jobo ſic & verbum *Molere* uſurpatum cap. 31. 10. *Molat alteri uxor mea?* quod ſic explicat D. Hieronymus: *Scortum ſit alterius uxor mea.* Et Jeremias Thren. 5. 12. *Juvenes ad Molendum rapuere.* Et idem S. exponit; *Adoleſcentibus impudice abuſi ſunt.* Ceterum conlatio illa, quam ad verba cap. XCV. *Quid ſibi vult tam furtiva Molitio?* Symbolæ faciunt, omnino eſt ridicularia. Prorſus non viderunt, *Molitionem* illam à verbo *Molior*, non *Molo*, duxiſſe Originem. Eſt igitur ibi *Molitio*, quædam quaſi machinatio, dictumque *ob grabatum erectum.* Epigrammate item 94. hic etiam nuperrime laudato, longe aliud Auſonium voluiſſe, cuilibet patebit legenti, ſed ſi omnia *ἀκαίρως* adducta nobis indicanda forent, quam inficetum adgrederemur opus! & quam invidioſum nobis eſſet futurum! Verba autem illa *atque omni vi detexit recuſantes*, mirifice rem ob oculos ponunt.

Perfluebant per frontem ſudantis acacia rivi.] Ad quid *Acacia* in caput cinædo inducta, jam olim nos vidimus, uti ſciunt non pauci, quibus primores noſtras in Arbitrum notatiunculas communes fecimus. Poſtea apud Marcilium Horatii interpretem Commentum invenimus noſtrum, unde nuper Bourdelotius protulit. *Acacia* ergo ſudori immixta defluebat à capillis fucatis. Senex enim Cinædus canos tingebat, quibus malarum rugæ mirifice conſentiunt. Geminus eſt germanus ille, licet non fucatus, quem depinxit Appul. lib. 8. fab. Mileſ. *Cinædum & Senem, calvum quidem, cincinnis ſemicanis, & pendulis capillatum.* Sic ab oculis ſudantium calliblepharo oblitis manare, Eubulus ait in Stephanopolidibus, rivulos atramenti, apud Athen. libr. XIII. cap. 1.

Κἂν ἐξίητε τοῦ θέρους, ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ὑδρορρόαι
Δύο ἕωσι μέλανος. ——
Si per aſtatem vobis eſt progrediendum foras, ab oculis continuo rivi
Duo fluunt atramenti. ——

Et inter rugas malarum tantum erat creta.] Inſignis, & tempeſtiva cinædorum deſcriptio apud Appul. lib. 8. Metamorph. *Die ſequenti variis coloribus indusiati, & deformiter quiſque formati, Facie Cœnoſo Pigmento delita, & Oculis Obunctis graphice, prodeunt: mitellis, & crocotis, & carbaſinis, & bombycinis injecti. Quidam tunicas albas, in modum lanciolarum quoquo verſum fluente purpura, depictas cingulo ſubligati.* Unde & Petronius claret ſupra cap. XXI. *ultimo cinædus ſupervenit myrtea ſubornatus gauſapila, Cinguloque ſuccinctus.* Muliebriter enim variis coloribus induti.

Tantum erat creta.] Facies quippe depicti cinædi *creta*, uſi potiſſimum more feminarum; quibus tantum ejus adhibitum (de deformibus ſermo) ut forma velut ſub larva omnino lateret; ea mens eſt Martialis lib. 6. Epig. 93. de Thaide:

—— *Aut acida Latet oblita Creta, &c.*

Plura *Cretæ* genera. de *Selinuſia* ſic Plinius lib. 35. cap. 16. *uſus ad mulierum maxime cutem: lactei coloris eſt, & aqua dilui celerrima.* Ea propter ſumma Cretatæ cautio, ab quolibet humore declinare; exſertim Martialis ipſius lib. 2. Ep. 41. & Horatius Epod. XII. Sudore igitur nunc cinædi creta diluta. Alia præterea & candori acquirendo olim fuere uſurpata, uti *Gypſum*, ſic de Medea Cicero lib. 7. fam. Ep. 6. *Optimatibus matronis illa manibus Gypſatiſſimis perſuaſit.* Item *Ceruſſa*. Plautus Moſtell. Act. 1. ſc. 3.

PHIL. *Cedo Ceruſſam.* SCA. *Quid Ceruſſa opus eſt?* PHI. *Nam qui malas oblinam.*

Et Ciceroni, *Ceruſſata bucca*, dictæ ſunt; & Eubulo apud Athenæum lib. 13. cap. 1. Περιπεπλασμέναι ψιμυθίοις, *Ceruſſis oblita* feminæ; quo circa poſt paucos verſus addit:

Ἐπὶ τῷ προσώπῳ δ' αἱ τρίχες φορούμεναι
Εἴξασι πολιαῖς ἀνάπλεῳ ψιμυθίου.
Qui vero capillus in facie volitat
Cano ſimilis, Ceruſſa plenus eſt.

Ceruſſatam namque frontem adtingebat: non vero, quia Ceruſſa foret capillus fucatus, quod inſigne erratum fuit Viri eruditi. Etiam *Melinum*. Ibidem Plautus. Vere autem *falſum candorem* illum adpellavit Propertius lib. 1. El. 2. Aſt *Creta* latius pro quavis terra candefaciente ſumta Auctoribus priſcis invenitur.

Gloſſæ

Glossæ veteres: *Μιλτόγειον*, *Creta*, *Cretifodina*. Sic & *Cretatum* pro candido, uti *Cretatum bovem* Juvenalis Sat. 10. *Candidum* interpretatur Scholiastes, & Persii Sat. 5. *Cretata ambitio* Candidati sunt. Sed de Fucis his alii quam insigniter hic nobis fucum faciunt!

Detectum parietem nimbo laborare.] Id est, parietis opus albarium nimbis esse dilutum. Id opus *Tectorium* vocabatur; & ab ipsa albedine, *Albarium*, etiam dictum; ex Vitruvio patet lib. 7. cap. 2. uti & conficiendi modus ipsum *albarium opus*, sive *Tectorium*. Rem vero totam perspicue inlustrat Bernad. Baldus Opere de verbis Vitruvianis erudito, Voce. *Albarium opus*. Nostra hæc mens jam olim, puto & Wouwerii. Bourdelotius tamen aliter locum interpretatur, nec inconcinne, ipsum vide. Haud infrequens metaphora est ab parietum Tectoriis ad faciem variis offuciis coopertam, & incrustatam. sic Juvenalis Sat. 6. vers. 468.

Tandem aperit vultum, & Tectoria prima reponit,
Incipit agnosci.

Qui locus omnino capiendus est de fucis illis, quibus domi apud maritos feminæ faciem incrustabant, & removebant, ut mœchis placerent, foras proditurae; puta, pane lacte asinino madido, & similibus, minime autem de Cretæ albedine, gypsive, quam subinde inducebant faciebus. nam isthæc sane, non *Prima Tectoria* dicerentur, potius secunda; quippe ipsa inducta, posteaquam jam reposuissent Prima. Vulgo hocce factitari etiamnum hodie videmus; ubi tamen ejus loci Interpretes parum constantes video. Ratio dubio procul est, totius Juvenalis loci, ubi speciatim scelus illud perstringit mulierum, luxatio, ordoque versuum præposterus, quod miror tot doctos viros non animadvertisse. Sic ergo vulgatis leguntur nullo bono sensu, immo valde inconcinno, parumque cohærenti:

Interea fœda aspectu, teterrima vultu,
Pane tumet facies, aut pinguia Poppæana
Spirat. Et hinc miseri viscantur labra mariti.
Ad mœchum veniet lota cute. Quando videri
Vult formosa domi? Mœchis foliata parantur.
His emitur, quicquid graciles huc mittitis Indi.
Tandem aperit vultum, & Tectoria prima reponit,
Incipit agnosci, atque illo lacte fovetur,
Propter quod secum comites deduxit asellas,
Exul Hyperboreum si dimittatur ad axem.
Sed quæ mutatis inducitur, atque fovetur
Tot medicaminibus, coctaque siliginis offas
Accipit, & madida, facies dicatur, an ulcus.

Ita autem reponendos cogitamus:

Interea fœda aspectu, teterrima vultu,
Pane tumet facies, aut pinguia Poppæana
Spirat. Et hinc miseri viscantur labra mariti:
Tandem aperit vultum, & Tectoria prima reponit,
Incipit agnosci, atque illo lacte fovetur,
Propter quod secum comites deduxit asellas,
Exul Hyperboreum si dimittatur ad axem.
Sed quæ mutatis inducitur, atque fovetur
Tot medicaminibus, coctaque siliginis offas
Accipit, & madida, facies dicatur, an ulcus?
Ad mœchum veniet lota cute. Quando videri
Vult formosa domi? Mœchis foliata parantur.
His emitur, quicquid graciles huc mittitis Indi.

Mens sic Satyrici Poetæ, quam supra tetigimus, plane percipitur, remanetque clarior,

Quam Solis radii esse olim, quum sudum'st, solent.

Cap. XXIV. *Quæso, inquam, domina, certe Embasicoetam jusseras dari.*] Valde hic viri eruditi Notis ad Aristænetum demiror incogitantiam, qui Embasicœtam Incubum interpretatur. Nam præterquam quod longius abit originatio, iniquissima insuper foret Encolpii querela. Si incubum enim promisit Quartilla, Incubum præstitit. Neutiquam nos inficias imus, alios ab Incubis esse cinædos, sed in hacce propudiosæ libidinis fabula cinædus plane Incubi partes agebat, ut nos iat pluribus. inquit de ipso Encolpius cap. præcedenti. *Super inguina mea diu multumque frustra moluit*, & paullo post: *Ab hac voce equum cinædus mutavit.* Longe ergo alia fuit Arbitri mens, nam poculi genus erat haud dubio *Embasicoetas*, cujus apud Athenæum mentio lib. 11. Dipnosoph. Ἔφηβος τὸ καλούμενον ποτήριον Ἐμβασικοίτας. *Ephebus poculi genus, quod nunc Embasicoetam nominant.* Itaque quum *Embasicoetas detur*, jussit Quartilla, poculum illud exhibendum, pro certo habuit Encolpius, mente autem Quartillæ cinædus erat, qui Embasicœtas vocatus, quod illa subdit: *Quid? tu non intellexeras, cinædum Embasicoetam vocari?*

Per fidem, inquam, vestram.] Hic jusjurandum est, ut cap. 100. *Per Fidem, inquam, pater, cujus hæc navis est?* &c. Encolpius sic Eumolpum obstringebat, ut verum diceret. Sic nos, *Per vuestra fe*, *Por mi fe.* Galli *par vostre foy*, *par ma foy*. Formula itidem erat in Deprecationibus, & Obtestationibus, usurpata. Exempla in Arbitro non pauca. cap. XCIII. *Per Fidem, saltem nobis parce, qui te nunquam lapidavimus.* Et cap. XCVIII. *Per Fidem, Eumolpe, redde puerum.* Ac cap. CXIV. *Per Fidem, miserere, quemadmodum tu soles.* Sic Appulejus Miles. lib. 2. *Per Fidem vestram, inquit, Quirites, Per pietatem publicam, peremto civi subsistite.* Quod etiam & Brissonius vidit in Formulis.

Equum cinædus mutavit.] Nam usque huc, uti jam diximus, Encolpius erat equus cinædi. Cap. præcedenti ipsemet inquit: *Super inguina mea diu multumque frustra moluit.* De hocce nequam inequitandi modo etiam meminere alii Scriptores. Horat. plane expressit Sat. 7. lib. 2.

Clunibus aut agitavit Equum lasciva supinum.

Martialis lib. 11. Ep. 105.

Hectoreo quoties sederat uxor Equo.

Quem locum præ aliis libentius adduxi, ut, quam diversam Naso de Andromacha opinionem habuerit, obiter palam facere possem. inquit ergo lib. 3. de Art.

Parva

Parva velatur Equo: quod erat longissima, nunquam
Thebais Hectoreo nupta Resedit Equo.

Quod & anterius dixerat lib. 2.

Omnibus Andromache visa est spatiosior aquo.

Hinc & *Equitare*, verbum impuritatis. Juvenalis Sat. 6.

Inque vices Equitant, & Luna teste moventur.

Quod & cum Græcis habuere commune Latini, uti notatum pluribus. Ejusdem notæ & illa Eumolpi molitio cap CXL. Qui nimirum *puellam exoravit, ut sederet supra commendatam bonitatem.* Et mulieris apud Lucianum impudicissimæ, cujus videlicet nequissimus vector, & quo ipsa inequitare volupe habuit, asinus fuit, non Equus. Ea vero Madaurensi Scriptori *Pendula Venus* dicitur lib. 2. Miles. fab. Ast & cinædis nec illud defuit, ut prorsus feminæ vel ideo viderentur. Clare Petronius, cui suppetiatum venit Appulejus lib. 8. Metamorph. de eisdemmet loquens: *Passimque circumfusi nudatum, supinatumque juvenem execrandis uredinibus flagitabant.* Ubi & alia non pauca hujus Petronianæ scenæ gemina germana. Item Arnobius lib. 5. ubi Bacchi narrat propudiosum flagitium: *Et postica ex parte nudatus accedit, subdit, insidit, &c.*

Basiisque distrivit.] Infra hanc locutionem cum aliis similibus conferimus. *Tero* notæ turpitudinis verbum, hic non adeo profligatæ est, uti aliis in locis. Parissime autem cap. XCI. *Perfusum os lacrimis vultu meo Contero.* Barba dixit Juvenalis in re tamen longe turpissima, initio Sat. 9.

Quid tibi cum vultu, qualem deprensus habebat
Ravola, dum Rhodopes uda Terit inguina Barba.

Ceterum nequiori significatu Petronio alias, ubi & nos alia.

Et risu dissolvebat ilia sua.] Pueri namque & puellæ in risum proni, ea propter, modicum ridere, filiam apud Lucianum anus erudit, quippe, ut ille ait,

—— *Discunt etiam Ridere puellæ,*
Quæritur atque illis hac quoque parte decor.

inquit ergo διαλ. ἑταιρ. Κορ. Πῶς δὲ ταῦτα ἐκτήσατο ἡ Λύρα; Κρω. Τὸ μὲν πρῶτον κατακοσμοῦσα ἑαυτὴν εὐπρεπῶς, καὶ εὐσταλὴς οὖσα, καὶ φαιδρὰ πρὸς ἅπαντας, οὐκ ἄχρι τοῦ καγχάζειν ῥᾳδίως, καθάπερ σὺ εἴωθας, ἀλλὰ μειδιῶσα ἡδὺ καὶ ἐπαγωγόν. COR. *Quo pacto autem hæc acquisivit Lyra?* CRO. *Principio quidem exornando seipsam eleganter, deinde facilem atque hilarem gerendo se erga cunctos; non eo quidem usque, ut in cachinnum facile solveretur, quemadmodum tu soles, sed adridendo suave, ac blandum quiddam.* Sic Circe infra cap. CXXVII. *Risit tam blandum*, ubi nos plura. Haud secus nequitiarum magistellus in lib. 3. de Arte suas etiam puellas educet, qui locus & Petronio nunc adpositissimus:

Sint modici rictus, parvaque utrinque lacuna:
Et summos dentes ima labella tegant.
Nec SUA perpetuo contendant ILIA RISU:
Sed leve nescio quid, femineumque sonet.

Cui facit & illud Varronis: *Rictus parvissimus, ut refrenatus Risu roseo.* Arbiter, *Dissolvebat*, inquit; sic Arnobius lib. 1. *Atque in lasciviam Dissolvamini cachinnorum.*

Cujus esset puer.] Puer hic ἁγνῶς accipiendus, nam Gitonis ætas puerilis demonstratur; quæ una ex notionibus ejus, ut supra jam diximus. Planum hoc ex præconio illo, quo Gitonem Ascyltos quærit, cap. XCVII. nam ibi serio agitur, & inquit præco: *Puer in balneo paullo ante oberravit annorum circa* XVI. &c. Itaque fere semper de Gitone dictum hoc in Satyrico.

Mox manum dimisit in sinum.] Vicem subeat interpretamenti locus Senecæ P. ex Præfatione in lib. 4. Controvers. *Inter pueriles condiscipulorum sinus lascivam Manu obscœna lusisti.* Sic, *Turpia ludere* Juvenalis Sat. 7. Accinit & illi Rhetori Cicero Christianus, Lactantius inquam, lib. 1. de Fals. Relig. cap. 20. *Et Mutinus, in cujus Sinu pudendo nubentes resident, ut illarum pudicitiam prior deus delibasse videatur.* Apertius & morem istum refert S. Augustinus lib. 6. de Civit. Dei cap. 9. Feminarum autem *Sinus* haud prorsus absimilis, ipsarum namque in Sinum manum immittere, etiam inter contrectationes impudicas habitum. Terentius Heauton. Act. 3. sc. 3.

—— *Vidine ego te modo Manum in Sinum huic meretrici*
Inserere?

Quod Plauto omnino est, *Papillam pertractare.* Unde & notior redit Catullus, quum ad Passerem Lesbiæ:

Qui cum ludere, quem in Sinu tenere.

Item Amalthæus:

Fert nitido duo poma Sinu formosa Lycoris:
Illa eadem nitido fert duo fraga sinu.

Et vetus quidam Poëta:

Sinus expansa profert cinnama.

Vasculo tam rudi.] Sic, *Rudes lacernæ*, sunt Martiali novæ; uti &, *Rudis toga.* unde jocum elegantem petivit Ep. 36. lib. 3. Ita *Rudes curæ*, nuperrimæ, nondumque per ora hominum evulgatæ. Sic *Rudis foetus capellæ* eidem tenellus est, & Tertullianus parissime de infantis sanguine cap. 8. Apolog. dixit: *Fugientem animam novam specta, excipe Rudem sanguinem.* & Appulejus lib. 1. Miles. *Quæ vel auditu nova, vel visu Rudia.* Sic & *Filia Rudis* ipsi Valerio est, immatura virguncula, pusilla. Et Ovidius 4. Fastor. simillime inquit de juvenca nondum marem experta:

—— *Juvencam*
Mactarunt, operum, conjugiique Rudem.

Et Epistola Helenæ:

Sum Rudes ad Veneris furtum: nullaque fidelem
(Dii mihi sunt testes) lusimus arte virum.

Uti Arethusa apud Propertium lib. 4. El. 3.

Quum Rudis urgenti brachia victa dedi.

Quonam igitur pacto, adloquor virum doctum, inter *Titulos* censendus est puer parvissimi peniculi, nondumque Venereis initiati; si necessario, *Tituli* futuri

futuri sunt Cornuto immanibus pensilibus juvenes peculiati? Hocce adhuc planius fit ex sequentibus: *Hodie post asellum diaria non sumo.*

Hoc, inquit, belle cras in promulside libidinis nostra, &c.] Hoc translative dictum, ut supra monitum est, ad verba cap. XXI. *Gustatione mirifica initiati.* Ait ergo scortillum, *In promulside libidinis nostra*, id est, ac si diceret, loco mihi erit Venereæ Gustationis, & inritamenti libidinis. scite, nam in Gustu, quæ aviditatem cibi provocarent, exhibita.

Militabit.] Verbum Amoris. Ovid. lib. I. Amor. El. 9.

Militat omnis amans, & habet sua castra Cupido:
Attice, crede mihi, Militat omnis amans.

Et in Epistola Didonis:

Frater, Amor, Castris Militet ille tuis.

Etiam Veneris, qui usus longe ab superiori diversus. nunc Petronius, perinde atque Appulejus lib. 9. Metamorph. *Commodum prima stipendia Veneri Militabant novi, & nudi milites.* Puto & Horatius lib. 3. Carm. 26.

Vixi puellis nuper idoneus,
Et Militavi non sine gloria.

Sic & *Militiam* usurpavit Naso lib. 3. Amor. El. 7.

Quæ (membra) *nunc ecce Vigent intempestiva, valentque:*
Nunc opus exposcunt, Militiamque suam.

Itidem *Præliari* translatum. Appulejus lib. 2. Milef. *Tota enim nocte tecum fortiter & ex animo præliabor.* Alibi. *Præliare, & fortiter Præliare.* Item, *Pugnare* Cornelio Gallo, sive quisquis ille sit:

Fortis ad occasum, ni Pugnem solis ab ortu,
Detrahat ignavo protinus arma Venus.

Ita & Petronius cap. IX. *Cum pura muliere Pugnasti.* Primam autem velitationem, levemque pugnam innuit nunc Arbiter.

Hodie enim post asellum diaria non sumo.] Hunc locum licet infra adtingimus, loco proprio nunc magis inlustramus. Asini ingenti membro sunt præditi: unde & bene Vasati homines *Aselli* dicti. Plane Juvenalis Sat. 9. 92.

——— *Atque bipedem sibi quærit Asellum.*

Huc indubie meretricula adlusit, ludens scilicet ambiguitate vocis *Asellus*, denotantis Promulsidis gestatores, quorum inferius haud ambigua mentio cap. XXXI. *Ceterum in Promulsidari Asellus erat Corinthius cum bisaccio positus.* quem qui Vas fecit toto cœlo aberravit. ex Corinthio ære Asellus erat effictus procul dubio. cui indicium facit indubitatæ fidei impositum *bisaccium.* Sive ad *Asellum Piscem* respexit, qui valde olim pretiosus & gulonibus expetitus. Plinius lib. 9. cap. 17. Post accipenserem *Præcipuam auctoritatem fuisse Lupo, & ASELLIS*, ex Cornelio Nepote, & Laberio tradidit.

Diaria.] Lexicon vetus: ὀψώνιον, *Opsonium*, *Diarium.* At *Diarium* tenuissimum erat Opsonium, nempe alimentum unius diei, exiguum tamen, utpote servorum, ancillarumque. Horat. lib. I. Ep. 14. eorum item, qui in carcere vincti. Sic Seneca Pater Controverf. 27. lib. 4. *Quum introductus esset è Carcere in Senatum, postulaturus ut Diaria acciperet.* Vinctorum autem victum ita tenuem fuisse, ut solum mortem prohiberet, minime autem augeret vires, notum, vel ipso Sallustio testante lib. 3. Hist. *Namque ut illis* (alimentis carceris) *exiguitate mors prohibetur, senescant vires.* Mulierculæ igitur dicaculæ mens cuinam jam satis non patebit?

Cap. XXV. *Ad aurem ejus*] *Ad aurem*, sive, *In aurem*, aliquid dicere, Antiquis erat, secreto nimirum loqui. id nos *bablar al oido* dicimus. Ipse Petronius cap. XXVIII. *Et tanquam in aurem secreto aliquid diceret.* Sic & cap. LXXXVI. *Consurrexi ad aurem male dormientis.* Inde facetissime quendam Cinnam Valerius noster insectatur Ep. 90. lib. I.

Garris in aurem semper omnibus Cinna,
Garris & illud, teste quod licet turba.
Rides in aurem, quereris, arguis, ploras,
Cantas in aurem, judicas, taces, clamas.
Adeone penitus sedit hic tibi morbus,
Ut sæpe in aurem, Cinna, Cæsarem laudes.

Sed nondum Cinnarum genus exstinctum est, aures videlicet miserorum, quibus obviam fiunt, perpetuo obtundentium.

Devirginetur.] Glossæ Isidori: *Devirginat, corrumpit.* Sed plura de hoc verbo Interpretes. Ad ejus normam simili in re simile verbum conflavit Cæcilius Comicus, nimirum *Deintegrare.* inquit: *Novem virgines,* (sic satius est legere, quam *nomen virginis*) *nisi mirum est, Deintegravit.* Bene ergo interpretatur Nonnius, *diminuit.* Minui enim dicebantur Virgines, quum eorum *Virginitas interficiebatur*, ut Apulejus loquitur, quod itidem Livius, *Expugnare decus muliebre*, vocavit.

Et quæ non plus quam septem annos habere videbatur.] Sic nescio quæ Dionysia apud Poëtam veterem (Martialem putant Scaliger, & Scriverius) octennis scilicet, sacris itidem Veneris initiata; tale ergo in ejus monumento elogium legi, finxit Epigrammatarius:

Hic jacet exutis Dionysia flebilis annis,
Extremum tenui quæ pede rupit iter.
Cujus in octava lasciva surgere messe
Cœperat, & dulces fingere nequitias. &c.

Nec puellam ejus ætatis esse, ut muliebris patientiæ legem posset accipere.] Hujusce sententiæ elegans illa Allegoria Horat. lib. 2. Carm. 5.

Nondum subacta ferre jugum valet
Cervice: nondum munia comparis
Æquare, nec tauri ruentis
In Venerem tolerare pondus.

Ἄχαρις erat Psiche. Quartillæ autem videbatur jam χαρίζεσθαι posse. inquit ergo Plutarchus in libello de Amore: Χάρις γὰρ, ὦ Πρωτογένες, ἡ τοῦ θήλεος ὕπειξις τῷ ἄρρενι κέκληται πρὸς τῶν παλαιῶν καὶ τὴν οὔπω γάμων

ἔχουσιν ὥραν ἡ Σαπφὼ προσαγορεύουσα φησίν. ὅτι σμικρά μοι παῖς ἔμμεναι φαίνεαι κἄχαρις. *Charis enim, O Protogenes, à Veteribus vocatum fuit obsequium, quod femina mari præstat, atque adeo Sappho quandam nondum viro maturam compellans, ait: quia parva mihi videris, & ἄχαρις*, hoc est, *Charitum Venerearum expers.* Idem & Scholiastes Pindari Sapphone itidem laudata effert. Etiam Maximus Tyrius Differt. 8. sed κάλλους ὑπερβολὴ, inquit Heliodorus, καὶ εἰς μεγέθους ἔμφασιν φύσει προσθήκην. *Forma excellentia multum etiam addit ad proceritatis speciem.* Ideo Chariclia, ipso referente, Charicli videbatur, *Jam matura viro*, etsi non *plenis nubilis annis.* Inquit ergo lib. 2. Ἄγει με παρ' αὐτὸν, καὶ δείκνυσι κόρην, ἀμήχανόν τι καὶ δαιμόνιον κάλλος, ἣν αὐτὸς μὲν ἑπταετῆ γεγονέναι ἔλεγεν. ἐμοὶ δὲ καὶ ὥραν γάμου πλησιάζειν ἐδόκει. *Ducit me ad sese, & ostendit puellam, insigni & divina forma præditam, quam ipse annos septem natam esse dicebat, mihi vero jam non procul abesse à tempore apto conjugio videbatur.* Septennis erat, ut Pannychis. Sed notandum etiam est, quod ille nimirum, qui istiusmodi puellarum potiretur immaturarum, Siculos, acerbas uvas decerpentes imitari, dicebatur. Aristænetus lib. 2. Ep. 7. Σικελὸς ὀμφακίζει πεδοκλεῖς παρατρυγῶν παιδισκάριον, καὶ τοῦ φιλήματος ἀμαθεῖς. *Siculos imitari videris, acerbas uvas legentes, quum puellam ante tempus decerpis, etiam basiorum imperitam*; quod postea apud Græcos abiit in Proverbium, referuntque Zenodotus, Diogenianus, & Suidas. Sic apud Eustathium ad Ismeniam, suæ virginitatis florem præmature delibare satagentem, inquit Ismene. φεῖσαι παρθενίας ἐμῆς. μὴ πρὸ τοῦ θέρους ἐκτίλῃς τοὺς στάχυας, &c. μὴ τὴν σταφυλὴν ὀμφακίζουσαν. *Parca virginitati meæ, ne ante messem spicam evulseris, & ne acerbam uvam decerpseris.* Unde jam & splendida lux Horatio adfulget eodem in Carmine, nescio an ejus viderint Interpretes:

—— Tolle cupidinem
Immitis Uvæ. ——

Est omnino illi, *Immitis Uva*, quæ Varroni, *Virgo acerba*, in Satt. Sic Nicetas Choniates lib. 1. Andronici: Καὶ περιαγκαλιζόμενος ὁ πέπων τὴν ὀμφακίζουσαν. *Amplexatusque est maturus Acerbam* (Virginem). Pariter ergo ὀμφακίζουσαν usurpavit, nam supra Eustathius quoque dixit σταφυλὴν ὀμφακίζουσαν, uti & Glossæ veteres: ὄμφαξ βότρυς, *acerba uva, uva immatura.* Isthæc ego sic ad hujus Petronii loci inlustrationem jam pridem concinnaram. Sed postea quum in eruditi Bourdelotii Commentarium incideremus, paucula ex eis adtingentis, delendo, ut meum est institutum, calamus jam paratus erat. Sed continuo semel eis parcendum in præsentia decrevi, fors inde nonnihil gratiæ à Lectore initurus: præcipue quum methodus hic mea modusque procedendi longissime alius mihi servatus olim sit.

Quum primum virum passa sum.] Ovidius 5. Fast.

Virgineo nullum corpore passa virum.

Immerito hic in Scioppium invehuntur Symbolæ.

Junonem meam iratam habeam.] Formula isthæc *Exsecrationis* est, ut infra ad verba cap. CVIII. *Data ergo acceptaque patris more fide*, dicimus. Nunc vero inquio, in *Imprecationibus* etiam *Iratos deos* fuisse invocatos Antiquis. Afranius Deposito:

—— Dii sint tibi Irati,
Qui concitere cogites tantum mali.

Ovid. 3. de Arte:

Crimina dicuntur, resonat clamoribus æther:
Invocat Iratos & sibi quisque deos.

unde lux ipsi Arbitro cap. CXXXIV. ubi Proselenos anus enervatum profatur Encolpium: *Nec contentus ipse peccare, mihi deos Iratos excitasti.*

Posse taurum tollere.] Nequiter Proverbium traductum, de quo jam plus satis Interpretes, de *Taurique* significatione. addam tamen locum Horatii ipsis prætermissum Epod. XII.

—— Pereat male, quæ te
Lesbia quærenti Taurum, monstravit inertem.

Ne majorem injuriam in secreto.] Elegans *Injuriæ* acceptio de stupro. sæpius Petronius cap. LXXIX. *Volutatusque liberius cum fratre non suo, sive non sentiente injuriam, sive dissimulante.* Et cap. CXXXIII. *Usque in Injuriam vigilavit.* Et cap. CXL. *Accessi tentaturus, an pateretur Injuriam.* Hinc etiam & locus ille cap. CVI. interpretandus: *Nec se minus grandi vexatam Injuria.* Convincit impuritatis vox *Vexatam*, de qua alias. Similiter usus & Plautus Cistellaria. 1. 3. 32.

Illa illi dicit, ejus ex Injuria
Peperisse se gnatam, atque eam se servo illico
Dedisse exponendam.

Itidem & Naso Epist. Helenæ:

Utilis interdum est ipsis Injuria Passis.

Consurrexi ad officium nuptiale.] Hoc est, ut adessem ad Nuptiarum celebrationem, & sollennitatem, meque comitantium Nuptiali pompæ immiscerem, videlicet *ne majorem injuriam frater in secreto acciperet.* Exorbitant enim, qui ad nequam magis Officium deflectere locum istum conantur. Enim vero sic apud Tranquillum idem Nuptiarum Officium in Claudio cap. 26. *At vix uno interposito die confecit Nuptias, non repertis qui sequerentur exemplum, excepto libertino quodam, & altero primipilari, cujus OFFICIUM NUPTIARUM & ipse cum Agrippina celebravit.* Et in Nerone cap. 28. de nefandis ejus cum puero Sporo nuptiis loquens: *Cum dote, & flammeo per solenne NUPTIARUM celeberrimo OFFICIO deductum ad sese* &c. Solennitatem ergo pluribus rebus adhibitam, pompamque comitantium, notissimum est, Priscos *Officium* adpellasse. Sic Tertullianus cap. 16. de Idololatria nonnulla recensuit: *Circa OFFICIA vero privatarum, & communium solennitatum, ut Togæ puræ, ut Sponsalium, ut NUPTIALIUM, ut Nominalium, nullum putem periculum observari de flatu Idololatriæ, quæ intervenit: causæ enim sunt considerandæ, quibus præstatur OFFICIUM.* Agimus de aliis nos Opere in isto. *Officium* ergo pompa erat, comitatus; plane cum Arbitro Appulejus lib. 4. Metam. *Consensu parentum*

ventam tabulis etiam maritus nuncupatus ad nuptias, OFFICIO frequenti cognatorum & affinium stipatus.

Cap. XXVI. *Puella caput involverat flammeolo.*] Trita res nuptiarum ritus hac, etsi ludicra, scena servati. Flammei munus, nuptarum vultus velare. Martialis:

——— Velarunt Flammea vultûs.

Velatæ enim ubique gentium novæ nuptæ: & inde ab *Nubendo*, id est, velando, dictæ *Nuptiæ*; nobis exin *Velationes*. Caper lib. de Ortograph. *Vir ducit, mulier nubit, quia pallio obnubit caput suum, genasque.* Illud Petronio, *Involvere*. Flammeum dictum velum illud, aut Vitta, quasi *Filameum*. Sive quia eo adsidue utebatur Flaminica uxor Flaminis, auctore Festo: cui, divortium facere non licuit; sive quia lutei coloris, qui flammæ similis, ac floris calthæ, & genistæ, ovique vitelli, sed nonnihil purpurascens.

Præferebat facem.] Nuptiale verbum, *Præferre*. Martial. lib. 3. Ep. 93.

Ustorque tædas Præferat nova nupta.

Seneca, sive quisquis auctor est Octaviæ Act. 2. sc. 2.

Hic mihi jugales Præferat tædas Deus.

Alii. Idem, *Prælucere*, Græcis δᾳδουχεῖν. Servius ad illud 4. Æneidos,

Fulsere ignes

inquit: *unde Hodieque & Faces Prælucent.* Festus *Rapi solet Fax, qua Prælucente nova nupta deducta est.* Martialis lib. 12. Ep. 42.

Præluxere Faces.

Ipse autem, qui Prælucebat, δᾳδοῦχος Philostrato in Epistol. Latine *Prælucens*.

Facem.] Facibus istis Nuptialibus, lucis quod satis est, dedere plures Poëtarum Interpretes; & non pauci, qui de nuptiarum ritibus scripsere. Lis tamen adhuc est inter Criticos de ipsius Nuptialis Facis materie: an *pineam*, an *spineam* fecerint Scriptores. Sed sic ego existimo; ex utraque arbore fuerunt indubie confectæ, ita etiam Plinii ævo ex *Carpino*, & *Corylo*, ut ipse testatur L. C. *Corneas* & fuisse adserit Servius ad 8. Eclog. Virg. *quæ quasi diutissime luceant.* Eas quoque *Odoriferas* fuisse factas, docuit me Aristænetus Ep. 10. lib. 1. hastæ nimirum pineæ aromata inducebant, uti nos facibus nostris ceram; loquitur de nuptiis Acontii & Cydippæ: Ἐκάετο δὲ κατὰ δώματα δᾳδὶς ἐκ λιβανωτοῦ συγκειμένη, ὥστε ἅμα καίεσθαι, καὶ θυμιᾶσθαι, καὶ παρέχειν τὸ φῶς μετ' εὐωδίας. *Ardere interea in ædibus tæda thure accensa, ut simul & arderent, & suffirent ædes, lumenque cum odore suavi præberent.* Haud vero Varronis reticenda est Facis Nuptialis origo, Virgilii etiam Scholiaste eam referente: *Varro in Aetiis dicit, sponsas* Faces *praire, quod antea non nisi nocte ducebantur ab sponsis.*

Longum agmen.] Servatus hic & mos ille, qui hodie quoque omnino servatur. Satagebant igitur Antiqui, ut ingenti comitantium frequentia domum Sponsi nova nupta deduceretur. Quinctilianus Declam. 106. *Vis scire quid sint nuptiæ? Adspice illam virginem, quam pater tradidit, euntem die celebri, Comitante Populo.* Plures. Id vocabant, *Officium nuptiale*, uti jam dictum; &, *ad Officium venire.* Suetonius Caligula cap. 25.

Plaudentes] Hinc novimus, inter nuptiarum sollennia fuisse Plausibus locum; quod à Græcis Romanos accepisse, observo ex Aristæneto Ep. 10. lib. 1. ubi insigne rei testimonium, dum Acontii describit Cydippæque nuptiarum celebritatem: Ἕτερος δὲ τοῖς ᾄσμασιν ἐπεκρότει, καὶ ἡ δεξιὰ τοῖς δακτύλοις ὑπεσταλμένοις τὴν ἀριστερὰν ἔπληττεν εἰς τὸ κοῖλον, ἵν' ὦσιν αἱ χεῖρες ἔνφωνοι συμπληττόμεναι τρόπον κυμβάλων. Qui locus male ab docto Interprete habitus, dum τοῖς ὑπεσταλμένοις δακτύλοις, reddit, *digitis diductis:* quum gestus plaudentis, Verbumque ipsum omnino velint, *contractis*. Latine ergo sonat floridus Scriptor: *Alius ad cantionum modulamina Plaudebat, dexteraque manus contractis digitis subjectam sinistram feriebat in cavum, ut manus percussæ instar cymbalorum modulatum sonum efficerent.* Vide quæ nos de Plausibus supra.

Thalamumque ingesta exornaverant veste.] Illud est Aristæneti in eadem Epistola: καὶ δεύτερον ὁ θάλαμος ἐκοσμεῖτο. *Thalamusque iterum Exornari cœpit.* Thalamus ergo est, quod post pauca *cubiculum* vocat: *Correptumque Gitona in Cubiculum traxit.* Quartilla nempe, quod erat Pronubæ officium. Cui simile est illud Luciani Dialog. Panop. & Galen. ἡ Θέτις καὶ ὁ Πηλεὺς ἀπεληλύθεισαν ἐς τὸν θάλαμον ὑπὸ τῆς Ἀμφιτρίτης καὶ τοῦ Ποσειδῶνος παραπεμφθέντες. *Thetis ac Peleus concesserant initio in Thalamum, deducentibus eos Amphitrite ac Neptuno.*

Jacerent.] *Jaceo*, etiam verbum libidinis. sic cap. LXXXI. *Jacent nunc Amatores obligati noctibus totis.* cap. CXII. *Jacuerunt ergo una, non tantum illa nocte,* &c. Martialis lib. 11. Ep. 23.

——— Quod nudo cum Ganymede Jaces.

Per rimam adplicuerat oculum curiosum, & libidinosa speculabatur diligentia.] Schema furtim spectantis. Sic cap. XCII. *Obiterque per Rimam foris speculari diligentissime cœpi.* Appulejus lib. 3. Mil. *Ipsa per Rimam ostiorum quampiam jubet spectare.* Et lib. 9. *At de Rima quidam prospiciunt.*

Oculum curiosum.] *Subinde Curiosos Oculos, patente porta, spectaculi prospectu gratissimo reficiens.* Appulejus lib. 10. Metamorph. Sic & alias.

Commovebat valgiter labra.] Lamias turres, & pectines Solis nobis hic exhibent Critici suis commentationibus. nos vero, quæ nostra sunt, consueto more, sincere proferimus. Valga igitur illa labrorum commotio, oris est omnino conformatio osculum lacessentis; ea autem haud aliter, quam labia obtorquendo, forasque vertendo, fit: quod Antiquis *Valgire* dictum, ostendant Grammatici. Inquit in Glossis S. Isidorus: *Valgis, foras versi, tumentibus.* Lege, *foras versis*, & labiis intellige. Nec aliud Fulgentius vult, quum alterum Petronii fragmentum profert in Expositione sermonum antiquorum ad Calcidium

Grammaticum: *Valgia sunt labellorum obtortiones in supinatione, sicut & Petronius ait: Obtorto Valgiter labello.* Apertius tamen Balbus Catholico: *Valgia à Volvo dicitur, quasi Volvia, id est, Retortio.* Inde equidem rectius forsan deducere videor mihi vocem nostram, *belfo*, scriboque *Velfo*. Graphice illum habitum oris expressit Hispanus Isidorus: *foras versis, tumentibus.* Porro & Græcis sunt Valga videlicet labra χείλεα λοξὰ dicta, uti ex Arinæi Epigrammate jam pridem ego observaram. Postea idemmet & Jos. Scaligero in mentem venisse, ipsum ab eo Latine factum Epigramma fecit ut credam:

Ὄμματα δινεύεις κρυφίων ἰνδάλματα πυρσῶν,
Χείλεα δ' ἀκροβαφῆ λοξὰ παρεκτανύεις.

Vertit Scaliger:

Lumina distorques tacitas prodentia flammas,
Ductas purpurea Valga labella rosa.

Effinxit & Anacreon in suæ puellæ imagine:

Γράφε χεῖλος οἷα Πειθοῦς
Προκαλούμενον φίλημα.
Facito labella Suada
Quibus osculum lacessat.

Ceterum subdit Balbus: *Proprie enim labiorum obtorsio est, quam facimus, quum aliquem deridemus: unde Valgire est retorquere.* Unde & dies omnino inluxit Principis Comici loco in Milite 2. 1. 16. qui totiens viris doctissimis negotium facessit. Ratio autem in proclivi est, eadem enim oris est conformatio contemnifica, ac basiorum est invitabunda.

Et me tanquam furtivis osculis verberabat.] Acute hic more suo Arbiter. Revera Oscula Quartillæ *Furtiva* non erant, videbantur tamen, quum quicquid temporis à spectaculo vacaret, osculationibus velut subriperet, ac Furaretur. Ideo illud *tanquam*, opportune additum. Propritim autem vocarentur *Oscula Furtiva*, quæ præsente patre, aut custode, aliove, averso tamen, atque ut sæpe fit, à tergo amanti imprimeret puella. Pari ratione Hispani haud inscite vulgo id vocant, *à Hurtadillas.* Præterea, *osculis Verberare*, dictum ut cap. XXIII. *Basio conspuere*, & cap. XXIV. *Basiis disterere.*

Cap. XXVII. *Videmus senem calvum.*] Incipit hinc Neronianæ hujus Fabulæ Actus Trimalcionicus. Sub larva autem Trimalcionis ipsum Neronem Principem latere, alii jam subodorati sunt. Longum vero eruditus ille vir aberravit, qui in Horatium edidit *Quotidiana*; dum ex Trimalcionis calvitie, sive rasura, ut ille vult, ipsum conditione Libertina, libertumve fuisse, auguratur. Paucis id palam hic facere in animo est, simulque rei toti adpositam Præfatiunculam. Primum, equidem quæro, anne Libertus, ut Deus Mercurius, effingi nimirum auderet, quod Caligulæ Principis, ut postea dicemus, fere omnibus fuit audacius deliramentum? insuperque ab ipsa Minerva tæniis duci, quum ideo vel suo Jovi fastus insanissimi nota inureretur? Sed quid loci est ambigendi reliquum, quum plane ipsemet se præbeat denique Divinandum, & in Deorum numerum à Mercurio referendum? quæ omnia cap. XXVI. parent. Præterea addimus, quod etsi jam dicta removerentur, imo potius Ingenuitatis indicia reperiri facile foret in de Trimalcione narratiunculis, quam ejus videlicet Libertinitatis. Ingenuorum dignitatem totam in Prænominibus Romanos antiquitus positam habuisse, jam olim observavit Turnebus lib. 2. Advers. cap. 19. adductisque fulcivit testimoniis, illis quippe servi generis homines nimirum carerent. Quo & illud facit Horatii lib. 2. Sat. 5.

Quincte, puta, aut Publi (gaudent Prænomine molles
Auricula.) ———

Et Ciceronis Ep. 32. lib. 7. Fam. *Quod sine Prænomine familiariter, ut debebas, ad me epistolam misisti, &c.* Amici namque, inter se honores abjicere, consueverunt. Palam ipse Trimalcio paullo post quadam in Inscriptione solius Prænominis nota insignitus. Unde Dousæ P. manuducente tamen illum eodem Turnebo, Trimalcionis Nobilitas animadvertitur. Juvat & in eadem inscriptione τὸ *Noster*, additum. *Nostri* namque erant Imperatores dicti, ut ibidem notat Bourdelotius. Sed quid? quum nec rasura ipsa interstitio fuerit inviolabilis Ingenuitatis, & Libertinitatis; siquidem Liberti sæpius insigniter reperiuntur Comati, cujus unico testimonio, inlustri tamen, erimus in præsentia contenti. Ecce superbus ille Caussidicus est graphice Martiali figuratus, qui, adhuc servili Epigrammate frontem quum haberet inscriptam, nihilominus tamen delicatissime Capillatus memoratur eidem Ep. 29. lib. 2.

Cujus olet toto pinguis Coma Marcelliano.

Nec te remorari debet, quod *Procurator*, quod *Dispensator* videatur quoque designari Trimalcio, nam simulate ea plane dicta sunt, ut quemadmodum ad summum Imperii fastigium evectus Princeps foret, vel ita commode à Satyrographo peracuto posset subindicari. Quod etiam ut insanissimus Princeps depingendum curasset, suspicari me Hercules maxime est proclive. Apte enim Dispensator de Imperatore diceretur; quod equidem, si probatione indigeret, satis superque hic redderem manifestum. Deformem ergo, atque ridiculum Senem quum vellet Petronius Trimalcionem proponere, opportune reapse Calvum effinxit, quæ ultima deformitas, ut sæpius in isto opere ostendemus. Nec te loquendi modi turbare debent, nam *Rasus* pro Calvo, vicissimque *Calvus* pro Raso Petronio, ut aliis parcam, usurpati videlicet, cujus Siren testimonia exhibebit. Juvenis vero Trimalcio erat depictus, ubi Mercurium induerat Capillatus; quæ omnia diligenter curiosus pictor cum inscriptione reddiderat. Addimus autem in fine, quod, licet toto in Satyrico Arbiter tangat Neronem, hic tamen mores ejus, ingenium, ac delicias signantissime exprimendas sumpsisse videatur.

Inter pueros Capillatos.] Pueri, quibus impudice utebant-

utebantur, Capillati. Commendatiores plane crinibus vultus. Talis erat ficti divitis apud Martialem grex:

Quem grex togatus sequitur, & Capillatus.

Et alibi ipsorum mentio:

Ludimagister, parce simplici turbae;
Sic te frequentes audiant Capillati.

Sed hocce Caprimulgis notum. Exin Ganymedes καλὸς, κομήτης, *formosus*, *Capillatus* Luciano, pluribus.

Ludentem pila.] Pilae lusum parum seni opportunum, juvenum proprium esse, prima fronte videbitur cuique. Sic Apollinaris lib. 5. Ep. 17. de Filimatio sene:

Ausus & ipse manu Juvenum tentare laborem,
Sphaeristarum se turmalibus constanter immiscuit. Ideo, inquit Savaro, Seni Trimalcioni illudit Petronius. Sed omnia heic simulata. Verum enim vero saepius pila senes etiam exercitati. clare indicat illud Martialis lib. 14. Ep. 47.

Ite procul juvenes, mitis mihi convenit aetas:
Folle decet pueros ludere, folle Senes.

Et Spurina apud Plinium juniorem: *Movetur pila vehementer & diu, nam hoc quoque exercitationis genere pugnat cum Senectute.* Pariter & in inscriptione antiqua apud Velserum Monum. August. *Ursus Togatus*, qui senex, ipso testante, primus vitrea lusit pila.

Qui soleatus pila sparsiva exercebatur.] Adsentior hic adserentibus, trigonali pila ludere Trimalcionem, ostendere nunc Petronium voluisse. Omnia enim quae de illa tradunt viri doctissimi, adprime verbis Arbitri conveniunt, nos singillatim testimoniis evincimus. Primum inquit, *Soleatus*, aptissime, nam illo pilae genere inferiores ludentis partes firmae manebant, superiores vero agitabantur continuo. unde recte Mercurialis de illo cepit Celsum, quum cap. 6. lib. 1. alvum lubricam medicatur: *Quem vero frequenter citata alvus exercet, huic opus est pila, similibusque superiores partes exercere.* Soleatus ergo, immotae quippe inferiores Lusoris partes illo lusus genere; alio enim quolibet soleae forent impedimento, quo minus moveri posset expeditius. Nam, qui ait, aptatis soleis omnino indicari, post lotionem pila lusisse senem, ludos facit. plane enim paullo post, finito lusu, intrat balneum Trimalcio. Testimonio autem Martialis fulciri, fortassis alicui videatur, insolentiam illam lusus Trimalcionis jam loti, soleatique Epig. 84. lib. 12.

Colliget, & referet lapsum de pulvere follem,
Etsi jam lotus, jam soleatus erit.

Sed per jocum est, ac per risum dicta exaggeratio: nunquam enim factum, nisi à misero quodam cenae captatore. Soleatos autem non solum post lotionem exstitisse, haud dubium est, A. Geliiusque ostendit. lib. 13. cap. 20. Deinde inquit Petronius, *Pila sparsiva;* ubi & ludendi modum mirifice expressit: nam sic à lusore fallente mittebatur in proximum conlusorem pila, ut spargi videretur, nobis hoc notissimum. Addit Arbiter, *nec eam amplius repetebat, quae terram contigerat;* ubi & ad duo respexit, ad lautitias nempe hominis delicatissimi, de quibus infra; etiamque ad ludi genus, quod postea clarius significat; quum ait; *Alter numerabat pilas, non quidem eas, quae inter manus lusu expellente vibrabant; sed eas, quae in terram decidebant.* nam perdebat illas. Trigonalis enim pilae maxima laus, ne unquam caderet; cui impediendo utraque manu utebantur lusores, uti ex pluribus Valerii Martialis locis docuit Mercurialis lib. 2. Art. Gymn. cap. 5. Ideo ut decideret pila accipienti, astus omnino mittentis erat: cui plurima ad id fraus adhibita. Trabo ego & ad lusum huncce novum inventum Ursi Togati, qui nimirum *Vitrea Pila* ludere, primus edocuit, ut periret, quum caderet. Sic apud nos ollis, aut id genus fictilibus vasculis id factum. Elegantissima quidem Inscriptione apud Velserum inter Augustana monumenta Vitreae illius pilae exstat memoria:

VRSVS TOGATVS VITREA QVI PRIMVS PILA
LVSI DECENTER CVM MEIS LVSORIBVS, &c.

Nec eam amplius repetebat quae terram contigerat.] Signanter hic ingenium exprimit Neronis, deridetque absque dubio. Illi enim valde in deliciis fuerunt deliciae similes. Sic de ipso Suetonius cap. 30. *Nullam vestem bis induit.* Quidnam igitur jam mirum, si pilam haud iterarit post terrae contactum? Nec ambigendum, id in aliis servasse: nam Alagabalus, qui Imperator quum esset, *dicebat se Neronem imitari*, narrante Lampridio, *Calceamentum nunquam iteravit: annulos etiam negatur iterasse.* Etiamque *linteamen lotum nunquam attigit, mendicos dicens, qui linteis lotis uterentur.* Et, quod ridiculum magis est, eadem illi mens in Veneris voluptatibus: *Idem mulieres nunquam iteravit, praeter uxorem.*

Follem.] Lexicon vetus: Πήρα, *mantica*, *Follis.* Vegetius de Re militari lib. 2. cap. 20. *Denique decem Folles, hoc est, decem sacci.*

Matellam tenebat argenteam.] Vas reddendae urinae inserviens *Matellam* adpellabant Antiqui, etiam *matulam, lasanum, scaphium.* Hispani *Urinal* ab οὐράν Graecorum. Qui autem *Metellio Corinthius* Ciceroni est 5. Paradox. dubium. Et subsidii nihil à Varrone 4. LL. ita variantes sunt lectiones. Quod tamen certius constat, Alagabalum, est, carius minxisse. Sic de illo Lampridius: *Onus ventris auro excepit: in myrrhinis, & onychinis minxit.*

Quae inter manus lusu expellente vibrabant.] Non usque adeo improba haec lectio, ut egeat necessario emendari. *Vibrare* enim neutraliter sumitur, ut saepius alibi Auctoribus priscis.

Digitos concrepuit.] De hacce consuetudine consulendi interpretes. De ipsa & intelligendus Velius Longus de Orthograph. *Nam & digitorum sono pueros ad respondendum ciemus.* Fuit etiam, observo ego, inter Signa Amantium nocturna ille digitorum crepitus. Tib. lib. 1. El. 2.

Non mihi pigra nocent hiberna frigora noctis;
Non mihi, quum multa decidit imber aqua.

Non labor hic lædit, referet modo Delia postes;
Et VOCET AD DIGITI ME TACITURNA SONUM.

Novo autem more Petronius, *concrepare digitos*, dixit. alii Latini Auctores *digitis concrepare*, ut Plautus in Milite, Cic. 3. de Officiis. At nos de aliis digitorum sonis alibi egimus.

In capite pueri tersit.] In coma pueri dependula linteoli vice. res mira, nova. nondum quid simile in Antiquitate offendere mihi adhuc contigit, præter illud Epigrammatistæ nostri ad Theopompum formosum puerum:

——— *Has Uncto polluit Ungue Comas?*

Taceo de capillis Mariæ abstersoriis Pedum DOMINI apud Pharisæum discumbentis, tantum Veneror.

Cap. XXVIII. *Itaque intravimus balneum.*] Etiam de Trimalcione hocce capiendum, ut ex sequentibus liquet. & apte, nam pila se exercuerat senex. Post exercitationes enim lavandi à primis temporibus consuetudo percrebuit. Ideo, observo ego, Gymnasia olim prope mare constructa. Plane docet Ælianus de animalibus lib. 6. cap. 15. Τὸ γυμνάσιον τὸ τῶν Ἰασέων ἐπίκειται τῇ θαλάσσῃ, καὶ οἵγε ἔφηβοι μετὰ τοὺς δρόμους, καὶ τὰς κονίστρας κατιόντες ἐνταῦθα ἀπελούοντο κατά τι ἔθος ἀρχαῖον. *Jasensium igitur Gymnasium mari imminet: illic ephebi post cursus, & palæstras mare ingressi, antiquitus recepto more, lavabant.* Jucundum sane salubberrimumque habebatur inprimis, pulverem ac sudorem aqua abluere. Ea propter itidem fuere & juxta flumina. Philostratus indicat in Apollonii vita cap. 18. lib. 6. Ἄγε μοι τοῦτον ἐπὶ τὴν τοῦ ποταμοῦ ὄχθην ἐφ' ἧς αἱ παλαῖστραι. *Ipsum autem ducito* (canem scilicet) *ad fluminis ripam, ubi palæstra exercentur.* Proinde sane & in Campo Martio, qui Romæ secundum Tiberim erat, juventus Romana exercebatur. Diserte tradidit Livius lib. 2. ab V. C. *Ager Tarquiniorum, qui inter Urbem & Tiberim fuit, consecratus Marti, & Martius deinde dictus, quia exercitia ibi fiebant: palæstrita in eo se exercebant, & jam fatigati ludo abluebant se in Tiberi, & natabant.* Quod etiam Vegetius lib. 1. de Re milit. cap. 10. ad exercendum militem videtur retulisse: *Ideoque Romani veteres, quos tot bella, & continuata pericula ad omnem rei militaris erudierant artem, Campum Martium vicinum Tiberi delegerunt, in quo juventus post exercitium armorum sudorem, pulveremque dilueret; ac lassitudinem cursus natandi labore deponeret.* Luculenta est ipsius Campi apud Strabonem lib. 5. ejusque exercitationum descriptio, quem vide. Innuit morem etiam Themistius Orat. 1. ubi de Athletico ritu apud Eleos, & Pisatas verba in hunc modum instituit: Ἀλλὰ τοίγε Φιλάμμωνα ἐκεῖνον οὐκ ἄν ποτε ἀφεῖσαν πρὸς τῷ Ἀλφειῷ κονίσασθαι, μὴ ξυμμαρτυρήσαντος Ἀριστοτέλους τοῦ γένους, καὶ παῖδα ποιησαμένου. Vertit Petavius: *Verum Philammonem illum numquam ad ALPHEUM ASPERGI PULVERE sivissent, nisi testem se generis ejus professus esset Aristoteles, atque in filium adoptasset.* Ideo in Thermis postea utraque conjuncta, Gymnasia, & Balnea: ut ab exercitiis irent protinus lavatum. Ostendit insignis Plinii Junioris locus Ep. 6. lib. 5. describens Tusculanum suum: *Apodyterio superpositum est Sphæristerium, quod plura genera exercitationis pluresque circulos capit.* Unde aperte, in vicinia videlicet balnei loca fuisse exercitationibus destinata, cognoscitur. Quid autem *Apodyterium*, dicimus infra hoc capite.

Et sudore calefacti momento temporis ad frigidam eximus.] Recte Laconico usi, ubi sudarent, quia non se illi exercuerant; eo autem Trimalcio, si lubuit, potuit abstinere; prævius necessario sudor lavationi, quod, puto, lippi jam viderunt. Sudoris autem excitandi varii modi: nam quibus exercitia defuissent, haud tantum subsidio Sudatorium. Plures recensent Celsus lib. 2. cap. 17. Aëtius Tetrab. 1. Sect. 3. cap. 9. Cella illa, ubi sudor eliciebatur, *Laconicum* vocata, *Sudatorium*, *Assum*, *Cella Assa*, *Cella sudatoria*, & *Sudatio* Vitruvio. Eam jam olim ex Pisanis balneis descripsit Robortellus, quem vide. More vero Laconum à Laconico ad frigidariam transitum fecerunt, mediam, ubi calida lavabant, prætergredientes, expresse Martialis lib. 6. Ep. 42. de Hetrusci Thermis:

Ritus si placeant tibi Laconum,
Contentus potes arido vapore,
Cruda virgine, Martiaque mergi.

Vide Plutarchum in Alcibiadis vita. Sic de Plinio Nepos ejus Ep. 16. lib. 6. *Usus ille Sole*, (Sudatorii vice) *mox Frigida, gustaverat jacens.* Hancce vero hujus loci veram esse scripturam, evincunt illa Ep. 5. lib. 3. quæ de avunculo quoque: *post Solem plerumque Frigida lavabatur, deinde Gustabat.* Erat ætate Neronis id frequenter in usu, Carmis quippe Massiliensis Medicus valde probaret, suaderetque. Sic de Paconio Agrippino, quem in exilium egit Neronis sævitia, (ut narrat Tacitus extremo lib. 16. Annal.) tradidit Epictetus, post exercitia quinta hora frigida lavari. Ita & Seneca *Psychrolutem* seipsum vocat, hoc est, lavatorem in frigida Ep. 53. & 83. Ratio in proclivi est, nam ut docet Galenus in 10. Method. sic membra, quæ excalefacta sunt, sive in anterioribus soliis, sive in exercitiis refrigerantur; ac vires, densata cute, simul firmantur; ubi hocce latius persequitur. Interdum (ut morem non protritum hic haud prætermittam) postquam sudorem excitaverant, antequam in frigidam descenderent, corpora siccis pulvisculis conspergebant; cutem sic aliquantulum constipantes, ne corpus sudore jam laxum, & transpirabile subita frigiditate rigorem pateretur, morbumque contraheret. Hocce ego ex Plinii didici insigni loco lib. 21. cap. 19. sic de rosarum foliis loquentis: *Et aridis, & expressis aliquis usus. Diapasmata inde fiunt ad sudores coercendos, ita ut à balineis inarescant corpora, dein frigida abluantur.* Retinui veterem scripturam, *inarescant corpora*, quæ plane concinnior ad mentem Auctoris. Huc etiam spectat & quod præmiserat cap. eodem: *Et siccis* (Rosarum foliis) *semina asperguntur.*

tur. Disertim & *Diapasmata* vocavit, hoc est, *Conspersoria.* Constabant ex aridis floribus, additis nonnunquam aromatibus. Innuit plane Theophrastus lib. de Odoribus: Ὡς μὲν οἱ τὰ ἀρώματα, καὶ τὰ διαπάσματα ποιοῦντες, ξηρὰ πρὸς ξηρά. *Ut qui aromata, ac Diapasmata componunt, sicca siccis.* Unde Plinius lib. 13. cap. 2. *Siccis Odoribus constant, qua Diapasmata vocantur.*

Jam Trimalcio unguento perfusus.] Eo usque luxus illius ævi. Plinius lib. 13. cap. 3. *Lintque jam non solum, PERFUNDI UNGUENTIS gaudent.* Sic ego distinguo locum, aliter confusum, minime tamen emendatione indigentem. Sed planius adhuc inlustrat, quid sit nimirum *Unguentis perfundi*, quum inquit: *Vidimus etiam vestigia pedum tingi: quod M. Othonem monstrasse Neroni Principi ferebant. Quaso, ut qualiter sentiretur, juvaretque ab ea parte corporis? Nec non aliquem ex privatis audivimus jussisse, spargi parietes balinearum unguento, atque C. Principem Solia temperari: ac ne * Principale videatur hoc bonum, & postea quendam ex Servis Neronis.* Unguentis ergo dilutis in balneari solio lavabant, & sic vere tunc illis *perfusi*, *madefactique.* Plane de Cajo ipso Caligula Tranquillus cap. trigesimo septimo. *Commentus novum balnearum usum, portentosissima genera ciborum, atque coenarum: ut calidis, frigidisque Unguentis lavaretur.* Verum enimvero post Caium eo deliciarum ventum, ut ad servos usque Neronis devoluta sit insignis luxuria. Quid igitur de Principe ipso sentiendum, cui id tribuit in prælentia Petronius? Dicat Eutropius lib. 1. cap. 4. de ipso loquens: *inusitata luxuria, sumtuumque, ut qui, exemplo Caligula, in calidis, frigidisque lavaret unguentis.* Item Eusebius in Chronico: *Nero tanta luxuria fuit, ut frigidis, & calidis lavaretur Unguentis.* Signanter ergo admodum hic notat illum Arbiter sub Trimalcione. Ceteri vero Interpretes veniunt galeati, prorsus esse Andabatas arbitraberis.

Tergebatur.] In Apodyterio, in quo, uti Cornelius Celsus docet, *se novissime, qui se lavissent, Abstergere, & ungere consuevisse.* Ita Galenus quoque lib. 10. Method. In Apodyterio etiam, quod & *Tepidarium* vocabatur, ad balneas ingressuri exuebant vestes, unde ei nomen ἀποδυτήριον Latine sonat *Spoliatorium*, sive *Spoliarium.* veteres Glossæ: ἀποδυτήριον, *Spoliarium,* & D. Isidori Glossarium: *Spoliaria, exteriores balnearum cellula.* ita Lexicon Arabico-Latinum: *Spoliarium, exterior balnei cellula.* Hinc juniori Plinio facem splendidam accendo lib. 3. Ep. 5. ubi de avunculo: *In secessu solum balinei tempus studiis eximebatur, quum dico balinei, de interioribus loquor, nam dum distringitur, Tergiturque, audiebat aliquid, aut dictabat.* Plane indicat in exteriori cella distringi, ac tergi, hoc est, in Apodyterio. Describit ipsum Baccius lib. 7. de Thermis, præbetque Ichnographiæ icona. Vestes igitur in Apodyterio deponebant, quum balneum intrabant; ac postquam laverunt, eodem revertebantur; & ungebantur ibidem, & Tergebantur, iterumque vestes sumebant.

Non linteis.] Vide quæ dicimus ad verba capitis XCI. *Cum linteis & strigilibus*, quæ huc pariter spectant.

Sed palliis ex mollissima lana factis.] Nihil de *Palliis* istis Interpretes, sed manum, ut est in proverbio, sub pallio continent. Ego suspicabar jam olim *Endromidem* esse, ex illis nempe, quas *Tyrias* vocat Juvenalis Sat. 6. exponuntque Interpretes, purpureas, molles, pretiosas, ac leves. Endromide enim sudorem Ceromate permixtum, in palæstra & cursu excitatum, abstergebant, unde ei impositum nomen, recte igitur Trimalcioni unguento perfuso & Endromis abstergendo adhibita. Nec obstat, quod ipsam faciat Martialis *Pinguem*, & *Sordidam*, quum levissimas, mollissimasque conquirere facile beatoribus; & utcunque res sit, de Endromide etiam ipsus Valerius effert lib. 14. Ep. 126.

Pauperis est munus, sed non est pauperis usus.

Recentioresque, à divitibus usurpari solitam, palam fecerunt; sicut & ad usus balneares adhiberi, viri docti Rhenanus, Pamelius, & Salmasius: præcipue autem post frigidam. Præterea & Martialis testimonio, mihi, quæ nunc dixi, videor fulcire; mittit ad amicum Endromidem, & posteaquam, vario ejusdem muniis recensitis, multifariam laudasset, addidit lib. 4. Ep. 9.

Non sic in Tyria sindone tutus eris.

Hoc est, satius & tutius tibi erit, pallio isto tegi & abstergi, quam linteis aliis Tyriis videlicet. Sindonem enim, notum est ex Polluce lib. 2. cap. 10. confici olim ex Ægyptiaco lino; & sic vocamus credimus, quia primum, ut opinatur etiam Bayfius cap. 13. de re vest. in Sidone urbe fieri cœperit, recteque Tyria ideo à Martiale dicta, quia vicinæ erant urbes Tyrus, & Sidon. quo etiam & id mire facit Marcelli: *Plaga grande LINTEUM tegmen, quod nunc toralle, vel lecticariam Sindonem dicimus, quarum diminutivum est, Plagula.*

Iatralipta.] Frequens est Iatraliptarum mentio in Gymnasiis; erant veluti Medici Athletarum, qui interdum *Gymnasta*, *Progymnasta*, *Padotriba*, & *Alipta* nuncupati. *Progymnastis* à Seneca Ep. 83. de quibus plura Mercurialis, Turnebus, & Petr. Faber. Hic vero Petronio Unctores sunt, qui tamen, ut Principem deliciosissimum decebat, simul artis Medicæ gnari quum essent, scite officio suo fungerentur, manibusque doctissimis *Medicunctores* haud incommode possent Latine nominari, sive *Reunctores*, ut ex Plinio volunt nonnulli, meo autem animo non bene.

In conspectu ejus falernum bibebant.] Potabant large & in balneis; nonnulla consuetudinis proferam testimonia. Adpositissimum hocce Martialis est. lib. 12. Ep. 71.

Lintea ferret Apro vacuus quum vernula nuper,
Et supra togulam Lusca sederet anus.

Atque

* Id est, *Principum.*

Atque olei stillam donaret Opelius unctor;
Nudorum tetricus censor, & asper erat.
Frangendos calices, effundendumque Falernum
Clamabat, biberet qui modo lotus eques.
A sene sed postquam nummi venere trecenti,
Sobrius à Thermis nescit abire domum.
O quantum diatheca valent, & quinque comati!
Tunc quum pauper erat, non sitiebat Aper.

Falerni hic Valerius pariter meminit, itemque *Unctoris*, quem Arbiter, ut diximus, vocat *Jatraliptam*. Quinctiliani autem do aliud testimonium extremo cap. 6. lib. 1. *Igitur ut velli, & comam in gradus frangere, & in balneis perpotare, quamlibet hac invaluerint civitatem, non erit consuetudo, quia nihil horum caret reprehensione.* Inter mores igitur corruptissimos & ille habitus olim, quapropter ipsum exagitat non semel Seneca F. Vide Epist. 122. & Plinium lib. 14. cap. 22. & Arnobium, ut puto, lib. 1. Potionem vero calidam in balneo quoque præberi solitam, ex Plauto ego jam pridem observabam in Rudente 2. 3. 43.

Ædepol, Neptune, es balneator frigidus:
Cum vestimentis postquam abs te abii, algeo.
Ne Thermopolium quidem ullum ille instruit;
Ita salsam præbet Potionem, & Frigidam.

Videlicet uti balineator perversus. Caussam autem, cur in conspectu Principis, adpositissimam edit Bourdelotius, quem adi.

Hinc, involutus coccina gausapa.] *Hinc*, id est, è balneo, exiit nimirum gausapatus. Simile illud Senecæ Ep. 53. *Sed memor artificii mei veteris, mitto me in mare, quomodo Psychrolutam decet, Gausapatus.* Ibi etiam Lipsius notat. Nos vero de *Gausapa* jam cap. XXI. *Hinc ergo*, id est, ex balneo *lectica impositus est*, ait Arbiter. Ejusmodi erant Trimalcionum deliciæ. Increpat idem divitias Seneca loco inlustri cap. 12. De Brevitate vitæ: *Audio quendam ex delicatis (si modo deliciæ vocanda sunt, vitam & consuetudinem humanam dediscere) quum ex balneo inter manus elatus, & in sella positus esset, dixisse interrogando, jam sedeo?*

Gausapa.] De *Gausapis* supra memoriam fecimus, cap. XXI. ubi de ea meminit Petronius.

Lectica impositus.] Viri docti plura jam de Lecticis. Insuper tamen ego Luciani locum addam in Cynico rei inlustrandæ opportunum: Ὑμεῖς δ' τοῖς ἀνθρώποις ὥσπερ ὑποζυγίοις χρῆσθε· κελεύετε γὰρ αὐτοὺς ὥσπερ ἁμάξας τὰς κλίνας τοῖς τραχήλοις ἄγειν, αὐτοὶ δ' ἄνω κατάκεισθε τρυφῶντες, καὶ ἐκεῖθεν, ὥσπερ ὄνους, ἡνιοχεῖτε τοὺς ἀνθρώπους, ταύτῃ, ἀλλὰ μὴ ταύτῃ τρέπεσθαι κελεύοντες, καὶ οἱ ταῦτα μάλιστα ποιοῦντες, μάλιστα μακαρίζεσθε. *Vos, inquam, qui hominibus tanquam jumentis utimini. Nam eos jubetis, ut Lecticas tanquam currus in cervicibus ferant. Ipsi vero in sublimi residetis delicati, atque illinc homines perinde tanquam asinos aurigamini; imperantes ut hac, non illac eant. &, qui hæc fecitis maxime, eidem maxime beati videmini.* Ast magnus Vir, dum Elect. lib. 1. agit de Lecticæ forma, satis non vidit, quid Asseres essent in illa. Lecticam enim ex Asseribus compactis videtur formare: quod licet equidem non inficior, minime tamen hic adfirmare dubitem, ipsorum neutiquam esse, quam faciunt Scriptores prisci, memoriam. Longe enim diverso usui in Lecticas fuerunt Asseres illi adhibiti, quod ego sic ostendo perspicue. Perfecta jam Lectica oblongi nimirum inserebantur Asseres per ejus latera, ipsi porro hinc inde foras scilicet ab illa progrediebantur, ac prominebant eo usque, ut illis, videlicet Asserum extremitatibus aut humeris, aut brachiis, aut manibus impositis, facile Lecticarii servi tollere possent Lecticam, Loris tamen à collo pendentibus, ponderi nempe minori cum labore sublevando, super interdum additis. Huc procul dubio trahendus Martialis

Quem grex togatus sequitur, & capillatus,
Recensque Sella, linteisque, Lorisque.

Nunc autem ipsismet tantum testimoniis, quæ doctus Vir, invitis Auctoribus, ad suam deflectere conabatur sententiam, nostram, ut planius constet, stabilire proposui; quæ paullo pensiculatius examinanda. Sic Juvenal. Sat. 7. vers. 132.

Perque forum juvenes LONGO premit Assere Medos.

Apertius adhuc Martialis lib. 9. Ep. 23.

Et Canusinatus nostro Syrus Assere sudet.

Erant enim, quod magis quidem rem convincit, Asseres illi omnino exemtiles. Plane Juvenalis indicat Sat. 3. 245.

——— *Ferit hic cubito, ferit Assere duro*
Alter ———

Et Suetonius in Caligula cap. 58. *Ad primum tumultum Lecticarii cum Asseribus in auxilium adcurrerent.* Enim vero nobis hæc cognitu prorsus faciliora sunt, qui hujuscemodi gestatorias sellas, exemptilibus Asseribus, Lorisque, à servis itidem deferri, videmus passim.

Præcedentibus faleratis cursoribus quatuor.] Cursores isti diversi ab illis, quorum cap. sequenti mentio, de quibus & nos ibi. Symbolæ autem inepte contundunt. Horum ministerium satis unico Seneca indicare Ep. 123. *Omnes jam sic peregrinantur; ut agmen Cursorum antecedat. Turpe est nullos esse, qui occurrentes via dejiciant, qui honestum hominem venire magno pulvere ostendant.* Antecedebant ergo dominos, turbamque submovebant. *Faleratos* autem *Cursores* suos fecit Trimalcio luxu insanissimo: *Phalera* namque Equitum, ac Nobilium erant ornamentum, ut vel sic intemperiem Principis innueret Arbiter. Idemmet notatum Tranquillo de ipso Nerone cap. 30. ut jam, illum Imperatorem hic repræsentari, videret, qui inter Criticos clueret Tiresias: *Nunquam carrucis minus mille fecisse iter, traditur, soleis mularum argenteis, canusinatis mulionibus, armillata, & Phalerata cum Mazacum turba, atque Cursorum.* Præterea *Phalera* sunt & equorum ornamenta. Quid si dicamus, ea dedisse Cursoribus Neronem, uti *Ælius* Verus Imperator,

rator. Spartiano teste, *Ventorumque Vocabula*, ut illorum sic pernicitatem uterque significarent? Judicium penes doctos esto. Procul dubio vero servi, qui A pedibus dicebantur, intelligendi Cursores. Forte an & Cursores *Anteambulones* vocati. nondum tamen mihi videre contigit locum ullum, unde colligere liceat, Anteambulonum operam haud liberorum fuisse, nam disertim Martialis de seipso loquens lib. 10. Ep. 74. ait:

——— Quamdiu Salutator,
Anteambulones, & Togatulos inter,
Centum merebor plumbeos die toto.

Erant omnino officiosi illi togati, qui sportulæ mercede officiive gratia potentiores comitabantur Anteambulantes. Ipsius Valerius Ep. 18. lib. 2.

Sum Comes ipse tuus, tumidique Anteambulo regis:
Tu Comes alterius; jam sumus ergo pares.

Et lib. 3. Ep. 7.

Centum miselli jam valete quadrantes,
Anteambulonis congiarium Lassi.

Item Suetonius in Vespasiano cap. 2. Qua autem ratione, qui De Operis Servorum scripserunt, ipsos in Familiam Urbanam intruserint, ego prorsus ignoro. quod animadversione dignum judicavi, ne juventus studiosa deciperetur. Verum enimvero Cursorum ministerium plane servile, quod vulgo satis notum. qui velit tamen adeat Paulum JCtum leg. 99. §. ult. ff. de leg. 3. & de Cursoribus.

In quo delitia ejus ferebantur.] Ad exemplar prorsus M. Antonii, cujus inter alia flagitium hocce exagitat Cicero Philipp. 2. qui locus Petroniano simillimus: *Vehebatur in essedo Tribunus plebis*, (Antonius) *lictores laureati antecedebant. inter quos, aperta lectica, Mima portabatur, &c.*

Delitia ejus.] Quos in delitiis habebant, *Delitias* vocabant. Statius in Epicedio in filium lib. v. Sylv. v.

Non ego mercatus Pharia de puppe loquaces
Delitias, doctumque sui convicia Nili
Infantem, linguaque simul, salibusque protervum
Dilexi. ———

Virgilius Eclog 2.

Formosum pastor Corydon ardebat Alexin,
Delicias domini.

Quo adlusit Propertius lib. 2. Eleg. ult.

Felix, intactum Corydon qui tentat Alexin,
Agricola domini carpere Delitias.

Eleganter & noster Quinctilianus lib. 1. cap. 2. *Gaudemus, siquid licentius dixerint: verba ne Alexandrinis quidem permittenda Delitiis, risu & osculo excipimus.* Sunt omnino, qui *Pueri Alexandrini* Petronio infra cap. xxxi.

Puer vetulus.] Qui *Pueri Vetuli*, supra jam vidimus cap. xxii. Varro adpositissime Bajis: *Quod non solum innuba fiunt communes; sed etiam VETERES PUERASCUNT, & multi pueri puellascunt.* Hosce & apud divinum Senecam haud obscure delineatos, mihi videre videor Epist. 122. nec non Eunuchos, qui ideo videlicet castrati, ut diutius itidem eorum abuterentur pueritia: *Non vivunt contra naturam, qui expetunt*, (sic legit Lipsius) *ut Pueritia splendeat tempore alieno? quid fieri vel crudelius, vel miserius potest? numquam vir erit, ut diu virum pati possit? & quum illum contumelia sexus eripuisse debuerat, ne atas quidem eripiet?*

Cum minimis symphoniacis tibiis.] Illustris de Tibiis locus. Verbatim nos persequimur. *Tibiis*, duas quippe uno spiritu animabat. Inventum hocce Hyagnis est, Appulejo teste in Floridis. Postea in usu crebriter. Martialis lib. 14. Epigr. LXII. Lemmate *Tibia*. Plura sic Antiquorum simulacra duas inflando & hodie visuntur. Progredior, *Symphoniacis*, hoc est, concinentibus, consonantibus. Ubi & genus expressit concentus, ex Gravi scilicet, & Acuto temperati. *Symphonia*, inquit D. Isidorus, *modulationis est temperamentum ex Gravi & Acuto concordantibus sonis, sive in voce, sive in FLATU, sive in pulsu.* Eandem Symphoniæ modulationem, paritissime quoque in sonorum triplici genere musicorum, & Cassiodorus agnovit: *Symphonia est sonitus Gravis cum Acuto temperatus, modulationem efficiens in voce, vel in organis qua percutiuntur, aut INFLANTUR.* & iterum lib. de Musica: *Symphonia est temperamentum sonitus gravis ad Acutum, vel Acuti ad Gravem, modulamen efficiens: sive in voce, sive in percussione, sive in FLATU.* Signanter etiam melos illud Symphoniacum, hoc est, ex Gravi & Acuto temperamentum, dedit & Tibiis Appulejus: *Primus Hyagnis Lavis & dextris foraminibus, Acuto tinnitu, Gravi bombo, concentum musicum miscuit.* & plures alii. Pythagoras autem ex impari Tibiarum longitudine Symphoniam quoque in sonorum differentiis quæsivit, quod large Censorinus ostendit cap. 10. Addit demum, *Minimis.* recte; nam Tibiæ olim aliæ erant *Breves*, ac *Longa* aliæ, & inter utrasque *Media*. Ut plurimum *Breves* puerile erant, dictæ ideo *Puellatoria*. sive ob clariorem sonum, uti voluit Solinus cap. 11. Polyhistoris. Pueri enim pariter, ac feminæ. & spadones ὀξύφωνοι sunt: angustior quippe illis arteria, ut docent Aristoteles de Hist. Animal. & Sect. 11. Problem. & Alexander Aphrodisæus Problem. lib. 1. Sed *Puellatoria* erant, quæ Græcis παρθένιοι dictæ: nam differre eas volunt nonnulli à *Puerilibus*, quas Græci παιδικὰς vocabant. Athenæus lib. 4. Εἰσὶ δ' οἱ αὐτοὶ (ἡμίοποι) τοῖς παιδικοῖς καλουμένοις, οἷς οὐκ εἰς ἀγῶνας πρὸς τὰς εὐωχίας χρῶνται. διὸ καὶ τερένας αὐτοὺς κέκληκεν ὁ Ἀνακρέων. *Sunt autem ipsa* (* Hemiopi) *eadem cum Puerilibus Tibiis, quibus, quod ad canendi certamina minus idonea, in conviviis utuntur. quamobrem & Teneras vocavit Anacreon.* De hisce omnino capiendus Epigrammatarius, ubi Turanium ad cœnam invitat, Ep. 78. lib. 5.

Parvi Tibia Condyli sonabit.

Et eis haud puto absimiles, quas rebus sacris adhibuere postea Catholici, vocavitque *Puerilis Fistulas*

* Semiplenæ, sive, semitonia.

Venantius lib. 2. Carm. ad Clerum Parisiacum. Utrasque igitur illas Pueriles, & Puellatorias, *Minimas* agnoscimus, & propritim eas puero Petronium tribuisse. Breves etiam fuere & *Gingrinæ*. Festus: *Gingrire anserum vocis proprium est. Unde genus quoddam Tibiarum Exiguarum, Gingrinæ.* Easdem Solinus adpellat *Breviores*. & Hesychius: γιγγρίναι, αὐλοὶ μικροὶ. unde claret error ibi scribentium, μακροί. Latius autem eas ex Xenophonte descripsit Eustathius in lib. 17. Iliad. Homeri. Porro de *Mediis* memoria apud Hesychium; de *Longis* apud Dionem, sive Xiphilinum, in Othone.

Prasinatus cerasino succinctus cingulo.] Certum est sese medios cinxisse Romanos Cingulis, Baltheis, Zonis, Semicinctiis, Linteis, aliisque, de quibus plurima mentio aliis Scriptoribus, etiamque Arbitro est. nunc hostiarium cinctum vides *Cerasino Cingulo*, quæ fortassis nota peculiaris servorum Neronis fuit, æque ac *Prasinus* color. notum Prasinæ factioni favisse Principem. Servus autem illo Cingulo etiam forte notatus, eo quod *Cinguli* olim indices fuerint Magistratus, *dignitatis*, Imperii. Suidas: Ζώνη, τὸ ἀξίωμα. & in Jure Civili *Cinguli honor*. leg. 14. Cod. Theod. de privil. eorum. Et leg. 2. C. ut dignit. ordo. ut vel ex in Neronis insania conjici quoque facile possit. Sed alias nos in isto opere de diversis Cingulis latiuscule loquimur.

Prasinatus] Notum & hinc jam in Neronem Satyricum scoma. Ego autem magis adhuc confirmo. Nam Cajum Principem, quem penitus æmulari, gloriosum duxit inprimis ipsus Nero (ut alibi dicimus) Suetonius testatur, nimis Factioni Prasinæ fuisse addictum. inquit ergo in Caligula cap. 55. *Prasinæ Factioni ita addictus, & deditus, ut coenaret in stabulo adsidue, & maneret, &c.*

Cavea pendebat aurea, in qua pica.] Martialis Ep. 6. lib. 3.

Ponitur in Cavea mortua Pica mihi.

Argentea autem Cavea Psittaci Melioris apud Statium lib. 2. Sylv. ubi elegans perfectaque omnibus suis numeris id genus Cavearum descriptio:

At tibi quanta domus rutila testudine fulgens?
Connexusque ebori virgarum argenteus ordo?

&c. ubi & *Limina*, & *Fores*.

Pica varia intrantes salutabat.] Firmata satis lectio *Pica Varia*. etsi scriptura altera, quam sua editione Bourdelotius ex nescio quis MSS. exhibuit, ferri & optime possit. nimirum, *Pica vario intrantes salutabat.* nam eam non leviter tueri videtur id Nasonis in Philomela:

Pica loquax VARIAS modulatur gutture voces,
Scurriliter strepitu quicquid & audit, ait.

Vulgaris tamen semper à nobis præferenda est. Variis enim velut ex centunculis Pica vestita spectatur, nigerrimis, & candidis. Nobis avis est vulgatissima simili vocabulo *Picaça*, & aliter *Urraca* dicta. Erant igitur doctæ antiquitus, quæ volucres erant vocales, potissimum salutare, χαῖρε, *ave*, *vale*, *salve*, dicentes, cujus innumera Scriptoribus vetustis testimonia.

Cap. XXIX. *Non longe ab Ostiarii cella canis ingens catena vinctus.*] Servi, qui ædium olim custodiæ erant pro foribus adhibiti, *Ostiarii* vocabantur, *Janitores*, *Custodes*, *Claustritui*, & *Pueri à Janua*. Notum jam hoc & iis, qui nondum ære lavantur. Præterea erant & illis insuper additi *Canes*, natura sua excubitores vigilantissimi, ut ab iis tandem ingressu arceretur ignotus ille, qui aliud videlicet agentem prætersugisset Janitorem. Adposite hic noster Columella recitandus lib. 7. cap. 12. *Nunc, ut exordio priore sum pollicitus, de Mutis Custodibus loquar: quanquam Canis falso dicitur Mutus Custos. nam quis hominum clarius, aut tanta vociferatione bestiam, vel furem prædicat, quam iste latratu? quis famulus amantior domini? quis fidelior comes? quis Custos incorruptior? quis Excubitor inveniri potest vigilantior?* Trimalcionis vero Canis Mutus Custos vere diceretur. Ceterum ad limina erant utrique Janitores, ut à loco, videtur, discedere non possent, adligati, catenaque vincti. Hocce tamen videntur nonnulli ignorasse ex Petronii Interpretibus. sed adeo res clara est ex pluribus locis utriusque Senecæ, Patris, & Filii, Suetonio in Vitellio cap. 16. & lib. de Claris Rhetor. Ovidio passim, perinde ac Tibullo, Plauto, Phædro, Afranio, Nævio, aliisque innumeris, ut pudeat in eo diutius immorari. Unicum tamen ex Theodoro Metochita proferam testimonium, quia Neronis ævi est, lectuque sane dignum. Ἐπὶ τοῦ Νέρωνος καὶ Σίμων ὁ μάγος ἦν· πρὸς ὃν ὁ κορυφαῖος ἐλθὼν, εὗρε κύνα δεδεμένον ἁλύσει ἐν τῷ πυλῶνι αὐτοῦ, κατεσθίοντα τοὺς ἄνευ προστάξεως εἰσελθεῖν ἐπιχειροῦντας πρὸς τὸν Σίμωνα. ᾧ δὲ καὶ ἐκέλευσεν εἰσελθεῖν, καὶ ἀνθρωπίνῃ φωνῇ περὶ Πέτρου ἀπαγγεῖλαι. Vertit Meursius: *Sub Nerone etiam Simon Magus erat, ad quem quum vir summus Petrus accessisset, Canem invenit in Vestibulo ad Catenam adligatum, devorantem, qui injussu ad Simonem intrare vellent. Hunc intrare ille jussit, & de Petro voce humana nuntiare.* Vincula illa *Impedimenta* vocata invenimus, etiam & *Compedes*. Porro Canis iste Trimalcionicæ domus custodiæ jocalariter erat adhibitus. Ast alibi apud Petronium ipsum Catenarius est Molossus vivus, quem Janitrix comes in Eumolpum instigat cap. xcv.

In pariete erat pictus.] Effecti ergo olim Canes Janitores per jocum ac per risum magnarum domorum vestibulis, sive vivorum vice, sive additi cum vivis. Ex auro, & argento sculpti in Regis Alcinoi aula Homero sunt 7. lib. Odysseæ. Ex marmore autem duo Anno 1558. reperti fuere prope Tiberim, via Vitellia ad lævam duobus passuum millibus ab Urbe. Antiqui omnino sunt illi, & artis industria, ac magnitudine mirabiles. Fuisse autem in eum, quo de agimus, usum effigiatos, quum multa plane convincant, tum sedendi modus, ac totius corporis habitus, instar excubitorum formidabilis, nullum prorsus ambigendi

gendi locum reliquum faciunt. Habent præterea & sua collaria, ut catenæ eis intererentur, quibuscum adligabantur, uti jam diximus. Illos nobis jam dedit in suis Antiquitatibus Romanis Boissardus, ipsum adi.

Quadrata littera.] An *litteræ* erant, quæ *Longa* Plauto bis aut ter dictæ? an aliæ ab illis, erantque olim Litteræ diversæ *Longa*, & *Quadrata*? Vide ipsum Comicum Aulularia I. 1. 39. Pœnulo 4. 2. 15. Rudente 5. 2. 27. Ego etiam olim per somnium cogitabam, an fors hacce aut simili forma Litteræ illæ fuissent figuratæ? CAVE CAVE CANEM, uti in nonnullis numis antiquis litteræ similes hodie spectantur. Verum enimvero quum litteras minusculas, quibus hodie utimur, & olim in usu fuisse, certum sit; haud inepte ut majusculas, aut Capitales denotaret, adderet signanter, *Quadrata Littera* fuisse titulum scriptum. Fidem nobis minuscularum Litterarum faciunt veteres Inscriptiones, quarum copia apud Gruterum non minima, observavitque Scaliger F. cap. 19. suorum ad ipsas Indicum, quod est rerum Grammaticarum. Alias & aliæ quoque reperiuntur Inscriptiones nonnullæ, quæ adstruunt id ipsum. Non autem proculdubio, ut hocce insuper moneam, idem Josephus istud animadverterat, quando apud Wouwerium suasit, *Quadratas litteras* omnino esse quærendas. Ceterum quod ex Quinctiliano vir Doctus comminiscitur, ego prorsus non capio, quum pariter Petronii ævo, & Quinctiliani, vel ipso adsertore, Capitales, Quadratæve Litteræ fuerunt in usu: antiquissimæ vero adeo obsoleverant, ut neutiquam Arbiter egeret, formam Quadratarum designare, ut non vetustissimis characteribus illud fore descriptum, intelligeretur.

CAVE CAVE CANEM.] Per jocum etiam erat admonens inscriptio Cani depicto addita; quod ex Edicto Ædilium non liceret, Canem mordacem ita habere, ut cuiquam noceret, vel damnum inferre posset. leg. 40. cum seq. D. de Aedilit. edict.

Venalitium titulis pictum.] Pictum in porticu *Venalitium*, ut infra hoc capite *Grex cursorum*. apte ut figurarum varietate spatiantes delectarentur, fallerentque tempus exspectantes. Sic in publicis porticibus depicta munera gladiatoria exponi solita, Plinius adserit cap. 7. Hist. Natur. lib. 35. quod videtur innuere inventum fuisse Neronis liberti, nisi C. Terentii Lucani esse mavis. Erat ergo apud Trimalcionem Grex Catastorum depictus, quibus (ut in foro, ubi venum expositi) *Tituli* collis erant aptati. Quid Tituli illi indicarent, novimus ex edicto Ædilium Curulium, ubi qua parte de mancipiis vendundis cautum est, scriptum sic fuit testante A. Gellio lib. 4. cap. 2. TITVLVS SERVORVM SINGVLORVM VT SCRIPTVS SIT CVRATO, ITA VT INTELLIGI RECTE POSSIT, QVID MORBI VITIIQVE CVIQVE SIT: QVIS FVGITVVS ERROVE SIT: NOXAVE SOLVTVS NON SIT. Recte igitur à Venalitio Mango *Venalitiarius* dictus. Lexicon vetus: *Μεταπράτης ἀνδραπόδων. Mango, Venalitiarius.*

Et ipse Trimalcio capillatus caduceum tenebat.] Nosce jam simiam Caligulæ, quem typum sibi proposuit Nero penitus imitandum, ut alibi dicimus. inquit ergo de eodem Cajo Philo Judæus legatione ad ipsum: *Τοσαύτη δέ τις περὶ αὐτὸν ἦν λύττα, καὶ παράφορος καὶ παράκοπος μανία, ὥστε καὶ τοὺς ἡμιθέους ὑπερβὰς ἐπανῄει, καὶ ἐπεχείρει τοῖς τῶν μειζόνων, καὶ ἀμφιθαλῶν εἶναι νομιζομένων, Ἑρμοῦ, καὶ Ἀπόλλωνος, καὶ Ἄρεος. Ἑρμοῦ τὸ πρῶτον κηρυκείοις, καὶ πεδίλοις, καὶ χλαμύδι ἐνσχηματιζόμενος. Tantus autem ei inerat furor, tam insana vecordia, ut non contentus se æquiparare Semideis, ad Majores Deos versus, æmulationem cum eis susciperet, cum Apolline, Marte, ac Mercurio. Mercurii primum Caduceo, talaribus, chlamydeque ornatus.* Ipsummet & Tranquillus cap. 52.

Ratiocinari.] Ratiocinari de Procuratore olim dictum. recte, quum ipse *Rationes acciperet*, ut ait Arbiter cap. seq. hic omnia simulate dicuntur, & aliud in titulo, ut ait proverbium, aliud in pyxide est.

Mercurius capiebat.] Hic Trimalcio divinandus proponitur, cui Mercurius præerat, ut docte hic notat Bourdelotius, quem vide.

Notavi etiam in portitu gregem Cursorum cum magistro se exercentem.] Carpitur & hic dubio procul Nero. illum immodico currus agitandi studio deditum fuisse, palam faciunt, insectanturque simul Suetonius, Dio, Tacitus, Philostratus, Constantinus Manasses, Plinius, Orosius, & alii. Nunc vero dissimulanter Principem tangit, abusive vocans *Cursores*, qui revera *Aurigæ* erant. Aurigæ enim circum metas currendo sese exercebant. Faciunt & huc *Grex*, & *Magister*, quorum ibi mentio, utrumque quippe de Aurigis propritim dictum. Sic *Gregis* meminit Suetonius in Nerone cap. 22. *Quare spectaculum multiplicatis missibus in serum protrahebatur, ne dominis quidem jam factionum dignantibus, nisi ad totius diei cursum, Greges ducere.* Et *Magistri* Lapis Lanuvinus apud Gruter. 2. CCCXXXVIII.

M. AVRELIO LIBERO PATRI ET
MAGISTRO ET SOCIO DOMINO
ET AGITATORI FACTIONIS PRASINÆ
AVRELIVS CÆCILIVS PLANETA
PROTOGENES OB III. PALMAR.
HOC DONVM VOVIT
NATIONE AFR.

Exarata à Magistro quodam Inscriptio Factionis etiam Prasinæ, collega simul, sociique defuncti. Aurigationis Tyrocinium est, quod ibi Petronius denotat: *Rudimentum* Suetonius vocavit loco laudato. Vecti insuper & curribus Aurigarum *Cursores*, quod Athenienses, testante Dionysio Halicar. extremo lib. 7. nuncupabant, *ἀπαβάτας*, Poetæ *παραβάτας*. Plures antiquitus & *Cursores* alii, sed de quibus parum foret in præsentia opportunus sermo.

Grande armarium.] Armariis signa contineri, majorumque imagines, neutiquam novum. Id in animo Juvenalii initio Sat. 8. quum περιφερικῶς, *Tabulam capacem*, vocat:

Qui fructus generis Tabula jactare Capaci
Corvinum, &c.

Loquitur de Cereis avorum statuis, quæ in atriis per stemmata dispositæ. disertim vero Plinius lib. 35. Hist. Natur. cap. 2. *Expressi cera vultus singulis disponebantur Armariis, ut essent imagines, quæ comitarentur gentilitia funera.* Ast grandi illi Armario plures ædiculæ fortassis; ubi inter alias & illa fuit, quæ Lararii vicem præstabat. Ut ut autem sit, quod aptum ad servandam imaginem, nec ineptum aliis etiam signis continendis *Armarium* olim vocatum.

In cujus ædicula erant Lares argentei positi.] Lares antiquitus Familiares Dii cujusque domus. Ipsus Lar in Prologo Aulularię Plauti:

Ego Lar sum Familiaris, ex hac familia,
Unde exeuntem me aspexistis. hanc domum
Jam multos annos est quum possideo, & colo.

Majores cujusque familiæ, eidem fuere Numina. Non tamen omnes, sed illi tantum, qui recte & honeste curriculum vivendi à natura datum confecissent. Plane Appulejus de Deo Socratis, cujus locum rei toti aperiendæ longiusculum recitare non gravabor: *Animum humanum emeritum stipendiis vitæ, corpore suo abjurantem, vetere Latina lingua reperio LEMUREM dictitatum. Ex hisce ergo Lemuribus, qui posterorum suorum curam sortitus, placato & quieto numine domum possidet, LAR dicitur FAMILIARIS. qui vero ob adversa vitæ merita, nullis bonis sedibus, incerta vagatione, ceu quodam exilio punitur, inane terriculamentum bonis hominibus, ceterum noxium malis, id genus plerique LARVAS perhibent. Quum vero incertum est, quæ cuique sortitio evenerit, utrum LAR sit, an LARVA, nomine MANEM deum nuncupant.* Ipsum, sed brevius, Martianus Felix lib. 2. *LEMURES, si vitæ prioris adjuti fuerint honestate, in LARES domorum, urbiumque vertuntur. Si autem depravantur ex corpore, LARVÆ perhibentur, ac MANIÆ.* Ideo ipsorum simulacra vix abesse contingeret à domo alicujus, sed Lararis imposita colebantur honoribus, supplicabanturque, *Thure*, *Vino*, & *Coronis*, Plautus docuit. Ast, observo ego, *Lucernis*, etiam ante ædiculas pendentibus. Planum hoc fit ex bilychni lucernæ ænea Lugduni reperta, anno 1505. apud Gruter. 14. CVI. cujus catenis inserta tabella erat cum hac inscriptione:

LARIBVS
SACRVM
P. F. ROMAN.

Id est, *Publicæ Felicitati Romanorum* Apud Guilielmum Choulium lib. de Antiqua Religione Romanorum hujusce Lucernæ imaginem videre est. Confirmo insuper veteri inscriptione Præneste in Latio inventa, apud Gruter. 3. LXXVII. ubi inter alia,

ET. CVPIDINES. II. CVM. SVIS.
LYCHNVCHIS. ET. LVCERNA. LARVM.

Argentei haud insolenter facti. Municipibus Rheginis T. TARFENIUM reperio inter alia legasse LARES ARGENTEOS SEPTEM. Sic ex marmore constat Calabriæ civitatis apud Gruter. pag. CLXXIV. 7.

Veneris signum.] Lares non solum in illis Larariis, sed & aliorum numinum inibi habuere simulacra. Lampridius in Alexandro Severo cap. XXIX. qui locus & supra de Laribus dictis aderit opportunus: *Matutinis horis in Larario suo (in quo & Divos Principes, sed Optimos electos, & animas Sanctiores, in queis & Apollonium & , quantum Scriptor suorum temporum dicit. CHRISTUM, Abraham, Orpheum, & hujuscemodi deos habebat, ac majorum effigies) rem divinam faciebat.*

Et pixis aurea non pusilla, in qua barbam ipsius.] Hic & digito Neronem indicat, ut ex Dione patet lib. 61. pag. 698. Μετὰ δὲ ταῦτα ἑτέρου ἂν εἴδους ἑορτὴν ἤγαγεν (ἐπεκλήθη δὲ Ἰουβενάλια, ὥσπερ τινὰ νεανισκεύματα) καὶ ἐτελέσθη ἐπὶ τῷ γενείῳ αὐτοῦ. καὶ γὰρ τοῦτο τότε πρῶτον ἐξύρατο. καὶ τάς γε τρίχας ἐς σφαίριόν τι χρυσοῦν ἐμβαλὼν ἀνέθηκε τῷ Διὶ τῷ Καπιτωλίῳ. *Posthac celebravit festa alterius generis, quæ dicuntur Juvenalia, ea propter barbam ejus, quæ tum primum rasa fuerat, facta sunt. cujus pilos in Pixidem Auream conjectos Jovi Capitolino consecravit.* Etiam Suetonius cap. 12. quem locum Interpretes adferunt.

Atriensem.] Qui forent *Atrienses*, M. Varro docet lib. 7. LL. *Si ab æde & tuendo æditimus est, cur ab Atrio & tuendo non Atritimus sit potius, quam Atriensis?* Atrium ergo Atrienses tuebantur, hoc est, Atrio præfecti quum essent, aliisque servis præpositi inferioribus (qui *Atrarii* dicti) sedulo curabant, ne quid ex Signis, stemmatibus, picturis, ac ceteris in atrio reponi solitis, deperiret. In Atriis enim omnes census, divitiasque servarunt Antiqui, ut ostendunt Plinius lib. 35. Histor. Natur. cap. 2. Vitruvius extremo cap. 4. lib. 6. Valerius Maximus lib. 5. cap. 8. Servius in Libb. 1. & 9. Æneid. Unde qui honoratiores erant, & integræ fidei servi Atriorum observationi adhibiti, pariterque picturarum porticuum, quod ex Arbitro liquet. Ut autem promti magis excubare possent, cellæ atriis in ipsis erant Atriensibus adstructæ, uti Hostiariis pro foribus. Suetonius indicat in Caligula cap. 57. Plura adhuc insuper possem de Atriensibus adferre, ni res jam pridem à Viris doctis foret præoccupata. Nota ergo nunc mihi, quam opportune de picturis Atriensem Encolpius interrogarit.

Quas in media portica.] Sic hiatulum supplevi ex consensu fere omnium doctorum Virorum, ibi *Porticum* subintelligi, ubi frequenter olim picturæ conlocatæ, adfirmantium. Induxerunt pessimo exemplo asteriscum nuperæ editiones, ejus in locum haud quid substituentes idoneum. Commentum vero Scaligeri. F. de Medica porticu longius putamus abire, quam possit convenire Petronio. Dempsterus vult *media* substan-

ſtantive eſſe poſitum, Atriumque ſignificare. quod & nobis non diſpliceret, ſi conſtaret, ſic Atrium appellatum ab Antiquis.

Cap. XXX. *Procurator rationes accipiebat.*] Plures Procuratores fuere, de quibus non hic tempeſtivus ſermo: nam de illo tantum nonnulla delibabimus, qui Rationibus nimirum præerat. Ipſiſſimi ergo ſunt, qui in antiquis monumentis Procuratores a Rationibus vocantur. Sic in veteri lapide Lanuvino apud Gruter. 2. cccLxxi.

T. AVRELIO
AVG. LIB.
APHRODISIO
PROC. AVG.
A RATIONIBVS

Rationes accipere, quod Hiſpanis, *tomar las quentas.* Sic Seneca Ep. 14. *Rationes Accipit, forum conterit, Kalendarium verſat, fit ex Domino Procurator.* Et Ep. 122. de Sp. Papinio: *Audio circa horam tertiam noctis flagellorum ſonos: quæro, quid faciat? dicitur Rationes Accipere.* Iſtæ enim Rationes domeſticæ erant, quæ quotidie relegebantur. quod vel ex Seneca claret. nam diurnum Papinii vitæ recenſet tunc ordinem. De iiſdem ergo Rationibus Petronius loquitur: quas bene *Diurnum* vocavit ideo Juvenalis Sat. 4. 481.

——— *Longi relegit transverſa Diurni.*

Non autem intelligendi ſunt Hiſpanus Philoſophus, & noſter Satyricus de aliis Rationibus, quas à Diſpenſatoribus accipiebant Domini, de quibus Cicero in Hortenſio apud Nonium: *Quid tu, inquam, ſoles, quum Rationem à Diſpenſatore Accipis, ſi æra ſingula probaſti, ſummam, quæ ex his confecta ſit, non probare?* Rationes enim iſtæ non tam crebro accipiebantur, quod abunde conſtat ex Diſpenſatoris munere, de quo infra. Viros autem principes, haud dubium eſt, habuiſſe id genus Procuratores, qui diurnas domus Rationes acciperent; non ita vero alii minoris fortunæ homines, ſed ipſimet accipiebant, uti Sp. Papinius. Diſpenſatoris autem Rationes vel ipſe Imperator relegebat. Suetonius in Galba cap. 12. *Et ordinario quidem Diſpenſatori breviarium Rationum offerenti paropſidem leguminis pro ſedulitate ac diligentia porrexiſſe.* Hocce *Breviarium Rationum* ſummarium eſt acceptæ expenſæque pecuniæ, minime vero quotidie Imperatori exhibitum; neque in eo contentæ expenſæ domeſticæ, ac minutæ. Differitas etiam ſatis conſtat ex ipſo Petronio, qui Diſpenſatorem aureos numerantem facit; Procuratorem vero accipientem Rationes. etſi Scriptores (ut hoc item moneam) interdum confundant. Porro Rationes illæ vel immaniter exactæ, ut & in Seneca viſum; næ tunc ſæpe vapulabant ſervi. Juvenalis itidem loco citato,

——— *Longi relegit transverſa Diurni,*
Et cadit, donec Laſſis cædentibus, &c.

Quod præcipue miratus ſum, in poſtibus triclinii faſces erant.] Luculenta hujuſce loci interpretatio petenda eſt à Lipſio lib. 1. Elect. cap. 23. paullo ante finem. ipſum vide.

Quaſi embolum navis æneum.] Gloſſarium vetus: Ἔμβολον, ἐπὶ νηός. *Hac Roſtra, ſingularia non habet.* Non ergo *Roſtrum* pro adunca illa navis parte proferrent emendati Scriptores. Ferrea ſemper fuere Roſtra, æneave. unde Græcis vox conflata χαλκέμβολος, *æneum embolum.* Plutarchus in Pompejo: ἐνενήκοντα δὲ χαλκεμβόλους παρέλαβε. *Nonaginta æreis roſtris armatas naves accepit.*

Lucerna.] *Tricliniaris*, ſive *convivialis*, nam erant jam in Triclinio. Talis eſt illa Martialis lib. 14. Ep. 41.

Inluſtrem quum tota meis convivia flammis,
Totque geram mixtas, una Lucerna vocor.

Diſcrimen enim Lucernarum fuit haud ſecus ac Lectorum. Erant namque *Lucernæ* aliæ, quæ *Cubiculares.* Id genus illa, cujus Tibullus meminit lib. 1. El. 3.

Hæc tibi fabellas referat, poſitaque Lucerna,
Deducat pleno ſtamina longa colo.

Ejuſdem generis ſunt, quæ nocturnis Veneris conluctationibus præſunt, earumque eſt apud politos Scriptores memoria haud inficeta. Martialis lib. 10. Ep. 38.

O quæ prælia! quas utrinque pugnas
Felix lectulus, & Lucerna vidit!

Et lib. 14. Ep. 39. ipſa loquitur Cubicularia:

Dulcis conſcia Lectuli Lucerna,
Quicquid vis, facias licet, tacebo.

Quæ Galieni Imp. mens eſt in Epithalamio:

Ludite, ſed vigiles nolite exſtinguere Lychnos:
Omnia nocte vident, nil cras meminere Lucernæ.

Item Propertius inter alia voluptatum ſuarum ſpecimina illud memorat lib. 2. Eleg. 15.

Quam multa adpoſita narramus verba Lucerna?

Cauſſam autem, cur eam amatores in deliciis ſuis adhibuerint, Appulejus edidit opportunam lib. 5. Fab. Mil. *Quum Lucernam ſcilicet amator aliquis, ut dulcius cupitis etiam nocte potiretur, primus invenerit.* Aliter enim haud cederet deformis admodum vultus emendatiſſimo. Erant præterea & *Sepulcrales Lucernæ*, de quibus alibi.

Bilychnis de camera pendebat.] Harum penſilium Lucernarum ſupra meminimus, cap. præcedenti. & cujuſdam effigiem eſſe apud Guilielmum Choulium, etiam monuimus. Ipſæ Lucretio lib. 5.

Pendentes Lychni

dictæ. Similem eleganter deſcripſit S. Paullinus Natali 9. Felicis. Petroniumque inluſtrat hiſce verſibus:

Ecce vides quantus ſplendor velut æde renata
Rideat inſculptum Camera criſpante Lacunar.
In ligno mentitur ebur, tectoque ſuperne
Pendentes Lychni ſpiris retinentur ahenis,
Et medio in vacuo laxis vaga lumina nutant
Funibus, undantes flammas levis aura fatigat.

Lucerna Bilychnis δίμυξος eſt, ſed quam vocem alias ego nuſquam oſtendi.

III. ET PRIDIE KAL. JAN.

C. NOSTER FORAS COENAT.] Hocce non obli que & de Nerone tradidit Suetonius cap. 27. *Coenitabatque nonnumquam & in publico, Naumachia praclusa, vel Martio Campo, vel Circo Maximo, inter Scortorum totius urbis, ambubajarumque ministeria.* Nonne jam vides, cur perditissimos homines, Encolpium puta, ejusque socios, in Trimalcionis convivium intulerit Arbiter? Nec minus clare Tacitus lib. 15. Annalium cap. XXXVII. ubi & causam reddit: *Ipse quo fidem acquireret, nihil usquam perinde lætum sibi, Publicis locis struere convivia, totaque urbe quasi domo uti.* Et nec inconcinna Vertranii emendatio, *Nihil usquam Periculosum sibi*, scribentis. Ægyptiis olim isthoc commune. Sic de ipsis Mela noster lib. 1. cap. IX. *Cibos Palam & extra sua tecta capiunt.* Ita & Hispaniarum Reges in publico (sic & nos dicimus) cibos bis, terve capiunt in anno, non tamen extra Regiam. Antiquiores autem Romani alio spectabant, quum in propatulo cœnitarent. Ita S. Isidorus lib. 20. Orig. cap. 2. *Apud veteres enim solitum erat in Propatulo vesci, & communiter epulari, ne singularitas luxuriam gigneret.* Quo de egregius est Val. Maximi locus lib. 2. cap. 5. *Fuit enim illa simplicitas Antiquorum in cibo capiendo, humanitatis simul, & continentia certissima index. Nam maximis viris prandere, & cœnare in Propatulo, verecundia non erat: nec sane ullas epulas habebant, quas populi oculis subjicere erubescerent.* Idem pluribus Salesberiensis in Polycratici lib. 8. cap. 7. refertque Leges olim latas fuisse, quæ jubebant, ut patentibus hostiis cœnitaretur. Ipsas VALVIPATAS & VALVIFRAGAS adpellari, auctor est Portunianus antiquissimus Scriptor.

Altera Luna cursum, Stellarumque VII. imagines pictas.] Puto hic Cœnationem illam Neronis designari, (jam enim in Triclinio erant) de qua sic Suetonius cap. 31. *Pracipua Coenationum rotunda, qua perpetuo diebus ac noctibus vice mundi circumageretur.* Imitabatur omnino cælestem machinam. quapropter & Planetarum Imagines ibidem quoque necessario adessent, quorum mentio in hacce Trimalcionici Triclinii descriptione nihil posset fignantius aliud præ se ferre. Facit enim & huc Ferculum illud XII. Signorum. Conveniens namque omnino foret etiam ipsum illi Cœnationi.

Qui dies boni, quique incommodi essent.] Ex eventibus rerum secundis, & adversis omina observarunt Veteres bona, vel tristia; cujus plura in Camillo Plutarchus recitat exempla, refertque ab Heraclito reprehensum fuisse Hesiodum, quod ἀγαθὰς constituisset ἡμέρας, & φαύλας, uti in ejus opere patet, cui titulus Ἡμέραι. Ejusdem fuere & superstitiosi admodum observatores Romani; & vix, puto, reperiri gentem posse, quæ pura omnino evaserit ex simili contagione. Ex nomine apud nos jam solum reliquo dierum, *aciagos*, nuncupatorum conligere est, ejuscemodi nugarum rationem aliquando etiam Hispanos habuisse. Eosdem dies faciunt Viri docti cum illis, quos *Atros* Antiqui vocarunt, dictosque putant esse quasi *atriagos*. Alii ab Ægyptiacis diebus deducunt, qui in Decretis Canonicis notati: *Non observetis dies, qui dicuntur Ægyptiaci, aut Kalendas.* Pessimi ominis habiti dies Ægyptiaci respectu illorum, in quibus Ægyptus olim plagis adflicta. itaque *Aciagos* velut *Ægyciagos* vocarunt Prisci. Sed nos de his hic non plura, quum loco proprio in De Antiquorum Calculis Diatriba nostra abunde egerimus.

Ceterum ut movimus dextros gressus.] Similiter paullo post. *Retulimus ergo dextros pedes.* Hispane dicimus: *volvimos à mano derecha.*

Procubuit ante pedes] Supplicis gestus, precantisque. Arnobius lib. 4. *Et quia non Supplices Mutuno Procumbimus, atque Tutuno.* Ritus erat Persarum proprius, uti apud Curtium passim. Sic Alexander ad Sisigambim Darii matrem lib. 5. *Procumbens sæpe me venerari voluisti, inhibui.* Usque ad terræ contactum faciem demittebant Procumbentes. indicat Ammianus lib. 18. cap. 19. de Antonino loquens, qui ad Saporem Regem Persarum transfugerat. *Sublata tiara, quam capite summo ferebat honoris insigne, dissiluit equo; curvatisque membris, humum Vultu pene contingens salutavit, patronum adpellans, & dominum.* Etiam Curtius lib. 8. *Alexandrum venerantibus Persis, Polypercon, qui cubabat super Regem, unum ex his mento contingentem humum, per ludibrium cœpit hortari, ut vehementius id quateret ad terram*, &c.

Dispensatoremque in pratorio aureos numerantem.] Dispensator servus, qui domini pecuniæ præpositus erat, ejusdemque jussu eam pro necessariis Dispensabat, posteaque in sua breviaria accepti & expensi summas, ac rationes inferebat. Unde apud Jurisconsultos merentur libertatem, si dominicas rationes ipsi tractaverint diligenter. Insignis enim locus est apud Suetonium in Vespasiano cap. 12. de Dispensatoris cura in referendis in rationarium pecuniis Principis nomine expensis; simulque de adscribendo titulum summæ, qui videlicet, modo sic fieri posset, addebatur semper: *Expugnatus autem à quadam, quasi amore sui deperiret, quum perducta pro concubitu sestertia quadraginta donasset: admonente Dispensatore quemadmodum summam rationibus vellet referri? Vespasiano, inquit, adamato.* Petronius vero dixit, *numerantem*, ut Macrob. cap. 4. lib. 2. Saturnal. ubi de Augusto loquitur: *Secuto omnium risu, Dispensatorem Cæsar vocavit & sestertia centum millia numerare Græculo jussit.* Sed novitio more; apud Antiquiores enim Dispensatores pecuniam appendebant, non numerabant, unde eis nomen. sic Pompejus Festus: *Dispensatores dicti, qui æs pensantes expendebant, non adnumerabant.* Et in eandem sententiam veniunt Plinius 33. Hist. Natur. cap. 3. M. Varro extremo lib. 4. LL. D. Isidorus lib. 10. Etymol. Cornutus, aut quisquis est Persii ille vetus Interpres Sat. 2. Papias, alii. Nobis Dispensatores dicuntur, *Thesoreros*, & in Constitutio-

tutionibus pariter vocantur Dispensatores, qui Principum curant pecunias, Thesaurorumque gerunt administrationem. *Dispensatio* Dispensatoris functio est apud Suetonium in Vespasiano cap. 23. & Othone cap. 5.

Non tam jactura me movet.] Sic cap. CXVII. *Nec illum jactura moveri*, pariter & Catullus Carm. 12. de linteo amisso.

Vestimenta accubitoria —— *Tyria.*] Cubitoria, vel Accubitoria scribas, nihil prorsus interest. Facta igitur Adcubitoria vestimenta ex Purpura. Plinius inquit lib. 9. Histor. Natur. cap. 39. *Purpura dibapha quis jam non Tricliniaria facit?* Eadem igitur *Tricliniaria*, *Adcubitoria*, & *Coenatoria*, quorum infra etiam cap. XXI. mentio. Sed in balneo, quæris, subducta fuere vestimenta Cœnatoria? haud inquam inepte. nam quum è balneo recta irent ad cœnam, haud indecenter cœnatoria jam induti irent etiam ad balneum.

Sed jam semel lota.] Aliter, *sed tantum semel lota.* sed longe abit à ductu litterarum. Qui vero interpretantur, *sed jam semel*, pro *sed tamen*, argute faciunt: ast duriuscula videtur locutio. Probior lectio mihi est, *sed ea semel lota.* exaratum fors erat forma ista, *ea semel.* unde facile stolidus librarius, *jam*. illud conflavit. In textum tamen recipere ausus non sum. Plurima est Scriptoribus mentio de vestibus illis. Eleganti autem ambage bis tinctas concepit Ennodius Paneg. Regi Theodorico dicto: *Exhibete, Seres, indumenta, pretioso murice quæ fucatis, & non uno aheno bibentia nobilitatem tegmina prorogate.* Est memoria & in Sacris Bibliis Numer. cap. 19. 6. *Coccinumque bis tinctum sacerdos mittet in flammam.* Suspicor pretiosiores purpuras pluries murice infectas, nam mihi Martialis haud oblique præire videtur ad hancce conjecturam lib. 2. Ep. 28.

Quæque Tyron Toties epotavere Lacernæ.

Et Epig. 11, lib. 10. qui locus unice Arbitro tempestivus quum sit, miror tot Interpretibus silentio fuisse prætervectum:

ET LOTAM, ut multum Terque Quaterque togam.

Cap. XXXI. *Ad summam.*] Formulæ hujusce varius apud Arbitrum usus, sed quemadmodum in præsentia, sæpius alias usurpat. Loca parallela isthæc occurrunt. sic cap. XXXVII. *Ad summam, mero meridie si dixerit illi tenebras esse, credet.* & cap. CV. *Ad summam, adhuc patrimonii mei reliquias olent.* & cap. CXXXIV. *Ad summam, qualem putas esse, qui de Circes toro sine voluptate surrexit?* cap. CXL. *Ad summam, relinquere se pueros in domo Eumolpi, ut illum loquentem audirent.* Idem est, ac si aliter diceret, ut summatim & sine ambagibus dicam, sive, demum, denique. & quod Hispani dicimus: *en resolucion, en fin, i finalmente.* Sic & Vitruvius Præfat. lib. 7. *Ad summam, mors ejus, ut parricidii damnati, varie memoratur.*

Vinum dominicum.] Diversum quippe erat à convivarum vino. qui nescio an fastus divitum antiquorum fuerit, an sordes. ipsius autem apud Scriptores tam Latinos, quam Græcos querela est creberrima. Facete, more suo, sæpe Martialis. Sic lib. 4. Ep. 86.

Nos bibimus vitro, tu myrrha, Pontice, quare?
Prodat perspicuus ne duo vina calix.

Tali nunquam nos suspicioni erimus obnoxii, qui abstemii sumus, Frigidamque omni nectare potamus suaviorem. Et lib. 6. Ep. 11.

Quod non sit Pylades hoc tempore, non sit Orestes,
Miraris? Pylades, Marce, bibebat idem.

Juvenalis etiam Sat. 5. 51.

Non eadem vobis poni modo vina querebar.

Nec minus salse eum morem insectatur Lucianus, apud quem ita Saturnalium Legumlator Legem tulit: Οἶνον τὸν αὐτὸν πίνειν ἅπαντας· μηδ᾽ ἔστω πρόφασις τῷ πλουσίῳ, ἢ στομάχου ἢ κεφαλῆς ὀδύνη, ὡς μόνον δι᾽ αὐτὴν πίνειν τοῦ κρείττονος. *Eodem de vino omnes bibunto: neque prosit diviti, si causetur vel stomachi, vel capitis dolorem, ut ideo bibat de meliore.* Et rursus in Epist. Saturnal. Προστετάχθω δὲ καὶ τοῖς οἰνοχόοις, μὴ περιμένειν ἐς ὃ ἂν ἑπτάκις αἰτήσῃ πιεῖν ὑμῶν ἕκαστος, ἀλλὰ ἢν ἅπαξ κελεύσῃ, αὐτίκα ἐγχεῖν, καὶ ἀναδοῦναι, μεγάλην κύλικα ἐμπλησαμένους, ὥσπερ τῷ δεσπότῃ. καὶ τὸν οἶνον δὲ αὐτὸν πᾶσι τοῖς συμπόταις ἕνα, καὶ τὸν αὐτὸν εἶναι. ποῦ γὰρ γέγραπται τοῦτον τὸν νόμον, τὸν μὲν ἀνθοσμίου μεθύσκεσθαι, ἐμοὶ δὲ ὑπὸ τοῦ γλεύκους διαρρήγνυσθαι τὴν γαστέρα. *Utque præmoneantur pincerna, ne cunctentur, donec unusquisque nostrum septies poscat bibere, sed semel jussi protinus infundant, & ingentem calicem impletum tradant, æque atque ipsi domino, utque unum, & idem vinum convivis sit omnibus. Alioqui ubinam ista lex scripta fuit, aut receptus mos, ut hic vino odorato generosoque temulentus sit, mihi contra musto disrumpatur alvus?* Et tertio etiam ibidem. Idem & in cibis factum, quod magis adhuc spurcidicum. Unde omnium lepidissime à nescio quo Pontico quæsivit Epigrammatarius lib. 3. Ep. 60.

Cur sine te cœno, quum tecum, Pontice, cœnem?

Ministratoris gratia est.] Vere, nec fugit Lucianum. ideo cavit iisdem in Legibus: οἱ διάκονοι πρὸς χάριν μηδενὶ μηδέν. ἀλλὰ μηδὲ βραδυνέτωσαν, μηδὲ παρατρεχέτωσαν. *Ministri ne cui quid favore danto, neque cunctantor neque prætermittunto.*

Alexandrinus.] Argutuli Romam exinde adducti pueri, speciosique. Ovid. lib. 1. Trist. Eleg. 2.

Non ut Alexandri claram delatus in urbem
Delicias videam, Nile jocose, tuas.

Martialis lib. 4. Ep. 42.

Niliacis primum puer hic nascatur in oris,
Nequitias tellus scit dare nulla magis.

Et supra Quinctilianus.

Aquam nivatam.] Notum jam, notari hic etiam Neronem, *cujus inventum decoquere aquam, vitroque demissam in nives refrigerare*, ut ait Plinius lib. 31. Histor. Natur. cap. 3. cujus & Juvenalis meminit Sat. 5. & Suetonius cap. 48. vocavitque *Neronis decoctam.* Fuit olim & potui Nix ipsa decocta; Aqua etiam ex Nivibus

Nivibus dilutis; itemque aqua cum Nive commista, sed quæ parum ad Petronii interpretationem conducunt, itemque ad corporis valetudinem, uti apud Macrobium videre est lib. 7. Saturnal. cap. 12. Neronis autem Decoctæ *voluptas frigoris*, Plinius addit, *contingit sine vitiis Nivis*. Subridet igitur opportune Arbiter, Decocta illa uti in conviviis Principem ad pedum quoque lotionem, manuumque.

In manus infundentibus.] Plura hic ego congesseram, postea, quum animadverti, id laboris pridem convivialium rerum Scriptoribus præoccupatum, omisi consulto. Addam tamen, quod fortean non ita erit protritum, nimirum Romanos, æque ac nos hodie, post epulas manus lavasse. Colligo ex divino Seneca, dum Lucilio vitæ suæ seriem exponit quotidianam Ep. 83. *Panis deinde siccus, & sine mensa in prandium: post quod non sunt lavandæ manus.* Quia sordes videlicet non contraxerant cibo parcissimo: alias igitur non deforet ablutio. Confirmo insuper inlustri Suidæ loco, qui & plura non obiter edocebit: Ἀπόνιπτρον. Ἀριστοφάνης: ὥσπερ ἀπόνιπτρον ἐκχέοντες ἑσπέρας. εἰώθασι δὲ οἱ Ἀρχαῖοι, ὁπότε ἐκχέοιτο ἀπόνιπτρον ἀπὸ τῶν θυρίδων, ἵνα μή τις βραχῇ, λέγειν τῶν παριόντων ἔξιτε. καὶ ἀπονίψασθαι τὸ δεῖπνον ἔλεγον. πρὸ τοῦ δείπνου δὲ κατὰ χειρός. *Malluvium. Aristophanes: ut manuum, ac pedum ablutorum aquam, & sordes effundentes Vesperi. Antiqui autem, si forte manuum, aut pedum ablutorum aqua ex fenestris effunderetur, ne quis ea rigaretur, prætereuntibus dicere solebant*, *Exeas* (hinc scilicet, id est, caveat sibi) & ἀπονίψασθαι, id est, *Manus abluere, dicebant POST COENAM. Ante Coenam vero dicebant*, κατὰ χειρὸς, id est, *in manum* (aquam funde.) Athenæus autem has locutiones permutat lib. 10. moremque lavandi manus post cœnam satagit multis stabilire. Vide jam, quæso, quam altam ducat originem vulgaris formula nostratium, *agua va*, præmonentium, quum aqua ex fenestris effunditur.

Aliisque insequentibus ad pedes] Nota, quæso, quod lavatio isthæc in mensa, licet in balneo loti jam satis illis convivæ, ut supra visum. Quapropter omnino fallitur vir doctissimus, quum adserit, Si in balneis prius fuissent, neutiquam Antiquos lavare pedes in convivio solitos. quod Arbitri suffragio plane reluctantis conatur tueri, quum ex antica oppositum hic ostendat ipse Petronius. Sic etiam apud Planudem Xanthus è balneo rediens iterum ante cœnam jubet, ut pedes suos Æsopus lavet. Ipsum adi, nos loco parcimus longiusculo. Necessario autem, vel ob hancce consuetudinem, pedibus nudis adcumberent veteres: quandoquidem, ne stragula conspurcarent, haud fuisset prorsus necessarium, quod vulgo jam satis superque notum.

Ad pedes.] Plautus in Persa. 5. 2.

> *Locus hic tuus est, hic accumbe. Ferte aquam pedibus, praben' tu puere?*

Pelluvium adpellatum vas lavandis pedibus inserviens, ut *Malluvium* manibus: itemque *Malluvia*, & *Pelluvia*, auctore Festo. *Polubrum* quoque eidem, teste Nonio. Modum indicat Livius: *Argenteo polubro, & aureo gutto.* Planius Fabius Pictor lib. 16. *Aquam manibus, pedibusque dato, Polubrum sinistra manu teneto, dextera vasum cum aqua.* Guttus, Gutturnium est. sic etiam Varro lib. 4. LL. *A Gutteis Guttum adpellarunt.* Festus: *Gutturnium vas, ex quo aqua in manus datur: ab eo quod propter oris angustiam guttatim fluat.* Etiam *Urceolus manalis* à manando dictus: ut & *Aqua manalis*, quam vocem nescio ubi memini legisse. Unde Hispanorum *Aquamanil* eidem usui. Sic & hodie visuntur in antiquis Marmoribus, quæ Triclinia repræsentant, pueri sinistra manu Malluvium tenentes, dexteraque Urceolum Manalem. Et apud Ursinum in Append. ad Triclin. Ciaccon. cujusdam id genus cernitur depicta imago.

An tota familia cantaret.] Aptissime dictum de familia Principis usque ad dementiam Cantoris, nam ut est in proverbio: ὁποία ἡ δέσποινα, τοῖαι καὶ θεραπαινίδες. *Qualis hera, tales & ancillæ.* Ipse autem eo videlicet insaniæ tandem devenerat, ut Citharœdi habitu depingi amaret impendio numisque excudi; quorum hodie nonnullos exstare, nemo nescit. Ejus item mortem sibi consciscentis novissimum fuit verbum, referente Constantino Manasse:

> Οἷον, ὦ Ζεῦ, κιθαρῳδὸν ὁ βίος ζημιοῦται.
>
> *Qualem, ô Jupiter, Citharœdum mortales amittunt!*

Lege Capp. 20. 21. 22. Suetonii, ubi prorsus delirantem Imperatorem deprehendes, indeque locum istum luculenter inlustrari. Eadem etiam multis Dio, ac Plinius sæpius inculcant, Lucianus in Nerone, Joan. Saresberiensis lib. 1. Polycratici cap. 7. Julianus Imp. in Cæsarib. Eutropius lib. 7. Suidas.

Itaque potionem poposci: paratissimus puer non minus me acido cantico excepit.] Hinc observo equidem, nescio an ulquam quantum est Criticorum observarit alius, Quod pueri antiquitus bibentibus, nec sane inpestive tunc, ut alias, canere essent soliti. Plane etiam Horatius lib. 2. Ep. 2.

> *Quin etiam Canet indoctum, sed dulce Bibenti.*

Traho huc & Manilium lib. 5. Astron. vers. 327. ubi oriente lyra fidicines & Cantores nasci docet:

> *Ille dabit cantus inter convivia dulces,*
>
> *MULCEBITQUE SONO BACCHUM, noctisque tenebris.*

Verbis autem, *Noctisque tenebris*, convivia designat Antiquorum, quæ in multam noctem protrahebantur, ut supra diximus. Haud absonum est quod & Atheniensibus in Festo, quod *Choas* adpellabant, fuit antiquitus factum. Indicebatur per præconem certamen bibendi ad tubæ sonitum; sic Aristophanes in Acharnensibus, ubi præco clamitans inducitur.

> Ἀκούετε, λεῴ, κατὰ τὰ πάτρια τοὺς Χοᾶς
> Πίνειν ὑπὸ τῆς σάλπιγγος· ὃς δ' ἂν ἐκπίῃ
> Πρώτιστος, &c.

Audi

Audi Popule, more patrio Cboat
Bibere ad tubam: qui vero ebiberit
Primus, &c.

Apud Suidam quoque memini me observasse huc conducentia, quæ nunc non occurrunt.

Pantomimorum.] Qui *Pantomimi*, dicat nobis unicus Manilius lib. 5. vers. 473.

Externis tamen aptus erit nunc voce Poetis,
Nunc tacito gestu, referetque affectibus ora,
Et sua dicendo faciet, solusque per omnes
Ibit personas, & turbam reddet in uno.

Plenius adhuc & planius Aristænetus Ep. 26. lib. 1. & Macrobius lib. 2. Sat. cap. 7. quos vide. Ceterum in Neronem agnosce parum aberrans telum. Adeo enim scenicis artibus fuit addictus ille Princeps, ut *Paridem Pantomimum occisum ab eo, quasi gravem adversarium*, tradat Suetonius cap. 54. Æque, ac Petronius, illum etiam perstringit Plinius Panegyrico: *Idem ergo populus ille aliquando Scenici Imperatoris spectator, & applausor, nunc in Pantomimis quoque aversatur & damnat effeminatas artes, & indecora sæculo studia.* Latius vero Philostratus de vita Apollon. lib. 5. Et Joan. Saresberiensis lib. 1. de Nugis Curialium cap. 7. & cæteri jam supra laudati Scriptores.

Cui locus novo more primus servabatur.] Vere, *novo more*, nam Medius Locus in conviviis honoratior erat Romanis, quod planum fecit Scriptorum testimoniis inprimis eruditissimus noster Ciaconius lib. de Triclinio, Manutius ad lib. 9. Ep. Famil. Ciceronis, Epist. 26. & Lipsius lib. 3. Antiq. Lect. Quod autem ex Festo proferunt Interpretes, non recte capiunt. neutiquam, *novo more*, Primus Locus Trimalcioni servaretur, si Rex semper supra omnes accumberet. De Pontificalibus cœnis tantum Grammaticus loquitur, aut de illis, quibus Pontifices adhibiti. Næ talibus cœnis ordo erat, Festo ipso Auctore: *Rex, deinde Dialis, post hunc Martialis, quarto loco Quirinalis, quinto loco Pontifex Maximus.* Confirmatur Pontificalium librorum auctoritate, referente A. Gellio: *Super flaminem Dialem in convivio, nisi Rex Sacrificulus, haud quisquam alius accumbit.* & Servius ad illud lib. 2. divini Operis vers. 2.

Inde toro pater Æneas sic orsus ab alto.

Quod satis etiam non vidit Vir doctissimus.

In promulsidari.] Supra de *Promulside* nos, quæ jam ad Petronium post tot doctos Viros sufficere videbantur. Addere tamen in præsentia lubuit, *Promulsidare*, sive *Promulsidarium*, mihi esse Promulsidis, sive cœnæ primæ partis ferculum, repositoriumve; Martiali *Gustatorium* dicitur Ep. 88. lib. 14. Arbitroque inferius cap. XXXIV. in Promulside namque seu Gustatione & esculenti quid fuit & poculenti. Minime autem *Promulsidare* vocari adsero vas continendæ Gustationi destinatum, ut omnes voluere Eruditi. Plane hic indicat Arbiter, inquiens, *In Promulsidari esse asellum Corinthium duabus lancibus tectum*, cui usui Repositoria aut Fercula in convivium inferri solita fuisse, hoc est, ut lances, & struices patinarias sustinerent, infra dicimus. Plane etiam indicat Ulpianus leg. 19. §. 10. ff. de aur. & arg. leg. *Sed si cui vasa sint legata, non solum ea continentur, quæ aliquid in se recipiant, edendi bibendique caussa paratum, sed & quæ aliquid SUSTINEANT. ET IDEO scutellas, vel PROMULSIDARIA contineri.* Hinc vero neutiquam colligere est, quod *Promulsis* necessario pro vase usurpetur aut lance: Itemque pro Gustu aut antecœna minime usurpari posse *Promulsidem*, ut voluit nuper Vir doctus ad Pallium Tertulliani, adseverans scilicet, nusquam de gustatione aut antecœnio *Promulsis* dixisse priscum Scriptorem. nam præterquam quod suomet ipse gladio jugulatur, verba illa proferens Arbitri cap. XXXIV. *Hoc bello eras in Promulside libidinis nostra militabit; hodie enim post asellum*, &c. omnemque adimit sententiæ leporem, ibi Asellum cum Promulside confundens, quod, si diis placet, nunc in Promulsidari artificiosi valde convivatoris Asellum quoque vidit. plura præterea Testimonia obvia erunt cuique, ex quibus, ipsum falli, constabit manifesto. Adeat interim Ciceronis Epp. 16. 20. lib. 9. ad Familiares, ubi aperte *Promulsidem* pro Gustatione extulit Cicero.

Asellus erat Corinthius cum bisaccio.] Vera, quæ hic Erhardus & Bourdelotius cogitant. Sed nemini ex Nostris, certo scio, quod addam, in mentem venit; nisi ille, de cujus pravitate sæpius in isto opere conqueror, postquam cum illo feci communes lucubrationes meas, pro suo, uti alia plura, hocce venditarit. Ecce originatio indubitatæ fidei est, quam de Hispano nomine *Bisaças* à *Bisaccio* Romanorum duco haud cunctabundus. Vide Covarr. Thesaur. vocibus, *Biaças, Bizaças.* Sordebunt præ ista indubie quælibet aliæ Etymologos nostrates consulenti. Quod vero addit, *tegebant Asellum duæ lances*, est videlicet inter duas lances esse illum constitutum.

Fuerunt & tomacula supra craticulam ferventia argenteam posita: infra craticulam Syriaca pruna cum granis Punici mali.] Primi nos hujusce loci sensum odorati sumus reconditiorem, in eo videlicet (quum ipse ex illis sit, qui ad Principis ingenium penitus exprimendum sunt compacti) plus aliud, quam verba sonant, necessario fuit requirendum. Sed jam ad rem. Primum sciendum est, quid sint *Tomacula.* Verius enim, quod nos cognoverimus, adferemus in medium. *Tomacula* ergo ex variis plerumque carnium generibus olim fuisse confecta, indubium est. Carnes enim valde minutatim concidebant, unde eis nomen, ἀπὸ τῆς τομῆς, id est, *incisione.* Eas subinde condiebant cum ovis, aromatis, & oleribus, ex quibus omnibus in unum perfecte redactis globulos ad nucis magnitudinem efficiebant. Demum pilas, aut globulos illos omento involutos, aut in sartagine larido frigebant; aut, quod frequentius factum, in craticula torrebant. Longum foret loca, unde isthæc depromsimus, referre. Bene igitur, qui idem cum Tomaculis faciunt *Offellas*, quod indicare mihi videtur

tur & Martialis hexametro illo Ep. 221. lib. 14.

Parva tibi curva Craticula sudet Offella.

Quo & ille facit Ep. 48. lib. 10.

Et, quæ non egeant ferro structoris, Offellæ.

Et alius lib. 12. Ep. 48.

Me meus ad subitas invitet amicus Offellas.

Ubi, *Subitas Offellas*, non subito factas interpretor, nam id non facile: sed illico ut amicus adiuit convivas, super Craticulam ad torrendum impositas, quæ è fumo videlicet fuissent quamprimum detractæ. Ibi enim, uti notatum aliis, durabantur, siccabanturque. Idem prorsus hodie parissime nobis usurpatum, variis potissimum in suum farciminibus. Verum enim vero quum Tomacula, Offellæ, sive Insitia ex porcinis constarent ut plurimum partibus pinguissimis, necessario in mensam producenda erant satis calentia palato atque stomacho consulentibus. Id autem fieri neutiquam poterat, nisi Craticulis ipsis adferrentur, foculoque oportune iisdem subjecto. Aperte hocce innuit Petronius, quum *Tomacula* illa facit *Ferventia*: aperte quoque Martialis, quum *Fumantia* lib. 1. Ep. 42.

Quod Fumantia qui Tomacla raucus
Circumfert tepidis cocus popinis.

Ubi, id significare Valerium, & Raderus animadvertit. Ast numne, ais, ignis est subtus Craticulam Trimalcionis argenteam injectus? Omnino, inquam ego: simulatus tamen & effictus, non verus. Ipsum indubie ut repræsentarent, Syriaca pruna infra Craticulam posita fuere, & Grana Punici mali. Aliter ineptissime profecto ferventibus eduliis adjungerentur. Quam proprie vero prunarum vicem Pruna Damascena, & Punici mali grana possint subire, quisque animadvertet. Similes enim lusus insanientium fuere Principum delitiæ, Neronis autem ingenio adpositissimi. Non alio abeunt, quæ sequuntur cap. XXXIII. Ligneæ Gallinæ, in corbe ova ex farina figurata incumbentis, nugamenta, ut dicemus ibidem. Parissimæ fuere & parissimis Principibus insaniæ. Sic Alagabalo Neronis simiæ convivas suos ludificandi ipsissimus animus. Isthæc inter alia de ipso Ælius Lampridius scripta reliquit: *Pisum cum aureis, lentem cum ceraunìis, fabam cum electris, & oryzam cum albis exhibens.* Cujus sane loci mentem penissime Casaubonus percepit, quicquid nuperus ejusdem Historici Interpres incassum reluctetur. Næ ille miscebat aurum, gemmasque cum oleribus, aut natura aut arte iisdem adsimilantes, ut falleret sic etiam, perinde ut pluribus aliis convivas suos, quum cibos adgrederentur. Inde prorsus Trimalcionicus concœna fatetur ingenue, cap. XXXIII. se suam fictorum ovorum partem voluisse abjicere; *nam videbatur illi jam in pullum coisse.*

Cap. XXXII. *Ad symphoniam adlatus est.*] Adferebantur in triclinium ad tibias, sed nimio tantum luxu profluentes. Sic Antiochus, referente Polybio lib. 26. Histor. apud Athenæum lib. 10. cap. 11. ad Symphoniam adlatus est: *ἐνϑα καὶ τῶν νεωτέρων φασὶ συναισϑοιτό τινας εὐωχουμένους ὅπε δήποτε, παρῆν μετὰ κερατίου, καὶ συμφωνίας. Et sicubi convivari juvenes intelligeret, cum lagenis, & Symphonia illuc accedebat.* Pariter & domum deducebantur à cœna præcedentibus quoque lucernis, facibusve. Cic. in Catone: *C. Duillium M. Filium, qui Pœnos primus classe devicerat, redeuntem à cœna senem sæpe videbam puer. delectabatur crebro funali, & Tibicine, quæ sibi nullo exemplo privatus sumserat: tantum licentiæ dabat gloria.* Idem de C. Duillio plures referunt. *Adlatus*, nempe Chiramaxio, aliove Sellæ gestamine, vel Cathedræ. Sed verius Lectica, ut supra cap. XXVIII. *Lecticæ impositus quum ergo adferretur.*

Ad Symphoniam.] Sic instrumentum quoddam musicum, *Symphonia* adpellatum, describit S. Isidorus lib. 3. Orig. cap. 22. *Symphonia vulgo adpellatur lignum cavum ex utraque parte, pelle extenta, quam virgulis hinc & inde Musici feriunt. Fitque in ea ex concordia Gravis & Acuti suavissimus cantus.* Ejusdem enim formæ sunt cum Antiquorum *Sistris*, nostrisque *Panderos.* Etiam S. Hieronymus Epistola ad Damasum adfirmat, quosdam olim Latinorum, *Symphoniam* genus fuisse Organi Musici, existimasse. An ergo de simili quodam musico instrumento capiendus hic, & sæpe alias Petronius, ubi de Symphonia mentio? Doctiores viderint, nos vero progredimur.

In cervicalia minutissima.] *Cervicalibus* locum fuisse in lectis tricliniaribus, jam Critici monuere. A Cervice autem denominari, Priscianus docet lib 4. & recte: nam delicatulorum Cervices subfulciebantur Cervicalibus. Eadem cum Pulvinis facit Volaterranus lib. 28. *Pluma* erant referta. plane Martialis lib. 14. Ep. 146.

Tinge caput nardi folio, Cervical olebit.
Perdidit unguentum quum coma, Pluma tenet.

Inde Plinius jam claret, quum in Trimalciones ejusmodi invehitur lib. 10. Histor. Nat. cap. 22. *Eoque delicia processere, ut sine hoc INSTRUMENTO Pluma durare jam ne virorum quidem CERVICES possint.* Loquitur ibi de lana anserum mollissima. *Cervicalia* nunc, *acericos*, nos adpellamus non magna vocis differentia, si eraditur tantum littera, *a*, in principio addita.

Expressit imprudentibus risum.] Id est, novitiis convivis, qui id nondum spectaverant. Sic cap. LXXIX. *Imprudentiam locorum* tribuit eis nimirum, quibus, per ejusmodi anfractus egredi, non contigerat. Contra senem indigenam, suæque rerum civitatis bene conscium, *Prudentiorem* adpellat advena Encolpius cap. LXXXVIII. *Consulere Prudentiorem cœpi ætates tabularum,* &c. De veteri autem conviva inquit cap. XXXVI. *At ille, qui sæpius ejusmodi ludos spectaverat.* & cap. sequenti. *Deinde ut audivi veterem convivam.*

Pallio enim coccino.] Supra hunc locum, leviter tamen, tetigimus, ubi de Palliis egimus. plene vero Lipsius cap. 20. Amphith. quem vide.

Circaque oneratas veste cervices laticlaviam immiserat mappam.]

mappam.] Et locus iste nominatim de Nerone accipiendus. Palam faciunt Historici. Tranquillus sic prodidit in vita ejus cap. 51. ubi *Mappam* istam *Sudarium* vocat: *At plerumque synthesinam indutus, LIGATO CIRCUM COLLUM SUDARIO prodierit in publicum, sine cinctu, & discalceatus.* Habitus omnino est in triclinio discumbentis. ac proinde ego existimo Mappis aut Sudariis illis Linteola omnino respondere, quæ, *babadores*, vocamus, quibusque in mensa utuntur divites nonnulli, ac delicati homines. Dio σινδόνιον vertit, integrumque locum verbis illis concepit: Τοὺς βουλευτὰς χιτώνιόν τι ἐνδεδυκὼς ἄνθινον καὶ σινδόνιον περὶ τὸν αὐχένα ἔχων ἠσπάσατο, καὶ γὰρ ἐς τοῦτο ἤδη παρανομίας ἦλθε καὶ ἀζώστους χιτῶνας ἐν τῷ δημοσίῳ ἐνδύεσθαι. Notum est & Mappis illis adsutos quoque *Clavos* fuisse.

Veste.] Vestis hæc mihi Palliolum est, quo habebat delicatulus ille caput inclusum; fieri enim aliter non poterat, quin humeros illud necessario contingeret. Aliis vero doctis viris *Focal* est, quod itidem, ajunt, esset habitum in deliciis olim, non ad raucedinem solum, aut anginam adhibitum. Sed præclare nugantur, nec adferunt exemplum, quo opinionem suam corroboratam videri velint.

In minimo digito sinistra manus.] Longa apud Macrobium lib. VII. cap. XIII. disceptatio, cur præcipue sinistra annulorum gestamini destinata sit. Attejus autem Capito rationem reddit, quam unicam adferre, digna enim scitu est, nobis adlubuit. Agit de immodica Antiquorum in gemmis luxuria, scalpturisque ipsarum, ac subdit: *Hinc factum est, ut usus annulorum exemtus dextera, qua multum negotiorum gerit, in Lævam relegaretur, qua otiosior est, ne crebro motu, & officio manus dextræ pretiosi lapides frangerentur.* Plures aliæ sunt rationes, quas brevitati consulentes reticemus. Pluribus exsequitur Plinius lib. 33. cap. 2. Apion Ægyptius apud A. Gellium lib. 10. cap. 11. & apud Macrobium alii. Inde Tertullianus ait extremo lib. de Habitu Mulieb. *Et Sinistra per singulos digitos de saccis singulis ludit.* Notaque est Sabinorum historia, à quibus Tarpei filia quod in sinistris manibus haberent postulavit, annulos intelligens: *illi vero scuta pro aureis donis fuere congesta*, tradente Livio lib. 1. ab V. C. cap. 11. natantque testimonia Auctorum voluminibus. Verum enim vero Minimus digitus olim, ut Medius, annuli bonore privatus, quod plane Petronio, aliisque non paucis repugnare videtur, ipsus Capito: *Medium & Minimum vitaverunt, ut ineptos, alterum magnitudine, brevitate alterum.* Sed postea turbatum hocce, sicut omnia. aperte Seneca lib. 7. Nat. Quæst. Et Martialis Epig. 63. lib 5.

Per cujus digitos currit levis annulus omnes.

Annulum grandem.] Magnorum annulorum gestationis originem ab ipsissimet jam olim Sabinis trahere Romani potuere. sic Livius loco laudato: *Quod gemmatos Magna specie Annulos habuerint Sabini*, &c. Hinc & Martialis sibi lucis nonnihil mutuatur, qui *Annulum gravem* vocavit; nam quia Grandes annuli, erant & Graves. Ideo *Dactylotheca* excogitata ipsis reponendis. ita lib. 14. Ep. 121. cujus Lemma *Dactylotheca*:

Sæpe Gravis digitis elabitur Annulus unctis:
Tuta mea fiet sed tua gemma fide.

Ea propter & inventum postea delicatum discrimen, Annuli nempe æstivales, qui leviores; hiemales item, qui Graviores forent. Id Juvenalis Sat. 7.

Semestri vatum digitos circumligat auro.

Et planius Sat. 1. in Crispinum, quod jam Criticis puto esse notatum.

Extremo vero articulo digiti sequentis.] *Annularis* nempe, sive, ut vocat Macrobius, *Medicinalis.* apud quem & rationem videre est, quam ei præstitit Attejus Capito. Præterea notandum, in singulis Articulis à Priscis gestatos annulos, ideo, *extremo*, expresse Petronius addidit. Aperte Seneca: *In omni Articulo gemma disponitur.* Immo & in uno Articulo plures. Martialis lib. 5. Ep. 11.

Sardonychas, smaragdos, adamantas, jaspidas Uno
Portat in Articulo Stella, Severe, meus.

Nisi de Annulo uno ridicularia Hyperbole hocce dictum sit. Sed omnium maxime mirum est, quod ex dictis colligere licet, nimirum quod ipsissmet in Articulis Annulos Antiqui gestarunt, nam id summo manuum impedimento foret procul dubio. Fateor me diu hic hæsisse; nihilque crepera admodum in re adfirmare sum ausus, quousque in Clementis Alexandrini locum incidi, qui ut fugitivus mos denuo in lucem proferretur, vel solus quidem sufficeret. Inquit ergo lib. 3. Pædagogi cap. 11. Ἀλλὰ καὶ τὸν δακτύλιον οὐκ ἐπ' ἄρθρῳ φορητέον τοῖς ἀνδράσι· γυναικεῖον γὰρ τοῦτο· εἰς δὲ τὸν μικρὸν δακτύλιον. καὶ τοῦτο εἰς τοὔσχατον καθιέναι. ἔσται γὰρ οὕτως ἐνεργὸς ἡ χεὶρ, ἐν οἷς αὐτῆς δεόμεθα· καὶ οὐ ῥᾷστα ὁ σημαντὴς ἀποπεσεῖται, τῇ μείζονι τοῦ ἄρθρου συνδέσει φυλαττόμενος. *Sed neque à viris est Annulus in Articulo ferendus: hoc enim est muliebre; sed in parvo digito, atque adeo in extrema ejus parte est collocandus: ita enim erit manus ad operandum expedita in iis, in quibus ea egemus: neque facile excidet sigillum, quod majore Articuli ligamento custoditur.*

Ferreis velut stellis ferruminatum.] Annulum aureum, ait, ferreis stellis ferruminatum, uti Jureconsultus, *Scyphum argento ferruminare.* Innuit enim Petronius, auro ferreas stellulas fuisse inclusas, alte impressas, & inligatas, de quo late Salmatius ad Claudium Trebellii Pollionis cap. XVII. Haud absimile hoc opus ab illo, quod *Vermiculatum* dicitur. *Atauxia*, Arabico nomine nos adpellamus, nam eo Mauri sunt artifices insignes. De hocce indubie & accipiendus Tranquil. in Aug. cap. 7. *Thurinum cognominatum, satis certa probatione tradiderim, nactus puerilem imagunculam ejus aream veterem, ferreis ac pæne jam exolescentibus litteris hoc nomine inscriptam.* ubi Casaub.

Dextrum nudavit lacertum armilla aurea cultum.] Clarius hic Neronem significare non potuit. Sic de ipso Suetonius cap. 6. *Exuvias serpentis AUREÆ AR-*

ARMILLÆ inclusas DEXTRO BRACHIO gestavit. Inde & notatus Caligula Neronis Archetypus, referente ipso Tranquillo cap. 52.

Dextrum lacertum armilla aurea.] Proprie dixit *Lacertum*, ubi armilla, nam *Armea* dicta ab armo suprema brachii parte in humeros, collumque vergente. Festus: *Armillas ex Auro, quas viri militares ab imperatoribus donati gerunt, dictas esse existimant, quod Antiqui humeros cum brachiis Armos vocabant. Unde Arma ab his dependentia sunt vocata.* Ab *Armea* deinde deminutivum *Armilla* factum est. Ea quoque suprema brachii pars vocata *Lacertus*. Addit, *dextrum*, novo more: nam Antiquiores brachiis lævis Armillas gestavere. Livius lib. 1. ab V. C. cap. 11. ubi de ambiguo pacto Tarpejæ virginis verba sunt: *Additur fabula, quod vulgo Sabini Aureas Armillas magni ponderis brachio lævo, gemmatosque magna specie annulos habuerint, pepigisse eam, quod in Sinistris, &c.* Quod idem Dionysius Halicarnass. enarrat. Proprius ergo ornatus fuit militum, ut supra etiam dixit Festus, Isidorus item lib. 19. cap. 31. *Armilla autem proprie Virorum sunt, collata victoria causa militibus ob armorum virtutem. Unde & quondam vulgo Viriola dicebantur.* Glossæ, ψέλιον. *Viriola, Armilla.* Erat *Viriola*. deminutivum etiam à *Viria*. vocabant & *Calbeos*, sive *Galbeos*. etiam Festus: *Calbeos Armillas dicebant, quibus Triumphantes utebantur, & quibus ob virtutem milites donabantur.* Quia in Brachiis ergo gestatæ Armillæ, adpellatæ & *Brachiales*; ipsæ Glossæ, βραχιάλιον. *Viriola.* & quia in Brachiis postea dextris, *Dextralia, & Dextrocheria*, ut S. Isidorus, ac plures indicant. Et *Spinther* item genus Armillæ, ut Festus in *Spinther*, & Prifcian. lib. 5. Erit igitur ironicè Neronis inritio illa Armillæ ostentatio, utpote parum viri, quod satis notum: cujus haud secus mollitiem insectabitur, si vel Armillas pro, uti etiam fuere, feminarum sumas ornamentis. Ipsarum autem imagines jam Antiquarii dedere Chifletius in Vesontione urbe. & Pignorius de Servis. quibus non injucunde oculi pascuntur intuentium. puresque statuæ hodie spectantur Antiquorum Armillis hisce conspicuæ.

Et eboreo circulo lamina splendente connexum] Eboreo Circulo forte Exuviæ illæ serpentis inclusæ; Circulus autem ipse Armillæ indubie annexus. Erant enim Armillæ tessellis distinctæ, gemmisque. quo pertinet illud Juvenalis Sat. 9.

> ——— *Cui succina mittas*
> *Grandia.*

Ubi Scholiastes vetus (Probum Birthium nonnulli nominant) *Gemmata Dextrocheria.*

Dentes perfodit.] *Perfodit*, ut Martial. lib. 6. Ep. 74.

> *Foditque tonsis ora laxa lentiscis.*

Appulejus, *Exscalpit.* At aliud est *Dentiscalpium*, nimirum quo dentes lævantur, scalpunturque: aliud *Dentrificium*, videlicet pulvisculi candidici, quibus dentes fricantur, Græcis ὀδοντότριμμα. Confudit tamen Appulejus in Apologia, quem vide.

Cap. XXXIII. *Cum tabula terebintina, & crystallinis tesseris.*] Aleatorius lusus Talorum, Tesserarum, & Calculorum, res valde confusa est hodie, & implicata. Ea propter non pauci ex humanioris litteraturæ candidatis hanc exornandam Spartam suscepe- runt: sed tale horum ludorum fatum est, ut, contrario sibi quum plures opponantur docti Viri, tamen de manifesto errore jure postulare neminem possis: tantis sunt Scriptorum, qui laudantur, exempla involuta tenebris. Nos olim densam admodum caliginem illam discutere conabimur, & fortasse non ludemus operam. Interea, quod indubium est, & huc præsertim facit in præsentia, proferimus: nimirum similes ludos inter conviviorum oblectamenta antiquitus numerari, ac fere semper in ipsa inferri solitos. Auctores enim scatent testimoniis. Addimus & Neronem hic plane perstringi, de quo sic scriptum Suetonius reliquit in ejus vit. cap. xxx. *Quadringenis in punctum HS. Aleam lusit.* quod de Tesseris accipiendum, jam dudum est, quod probe censuit Calcagninus. Ceterum tolerabiliorem facit lusoriam Tabulam Neronis Terebintinam Gemmea illa M. Pompei, cujus videlicet apud Plinium in Histor. Natur. cum admiratione mentio cap. 2. lib. 37. *Translatie alveum cum Tesseris lusorium e gemmis duabus, Latum pedes tres, Longum pedes quatuor. & ne quis ea de re dubitet, nulla gemmarum magnitudine hodie prope ad hanc amplitudinem accedente.* Latinis *Alveus*, sive *Alveolus* Tabula lusoria dicta est, etiam *Abacus*: Græcis τάβλα, πλινθίον. Tesseræ, *Lepusculi*, *Jacula*, *quadrantalia*, *Numeri*; *item* κύβοι, ὀστᾶ ἰσοχρίνα.

Pro calculis enim albis, aut nigris.] Quid eadem in Tabula Calculi cum Tesseris? Ludus enim, quem finire cupiebat, Calculorum fuit, uti satis liquet ex sequentibus. Quid ergo Tesseræ adhibitæ eidem Ludo? Latet adhuc Ludi genus tenebris Antiquitatis involutum, unde etiam & non pauca Auctorum loca quadam quasi nocte offunduntur. Cedet forsitan dici aliquando Caligo; lusumque locaque equidem, si Deus det, luce clara illucescam in Diatriba de Antiquorum Calculis. Nunc autem, Calculi, inquam, geminis coloribus erant distincti. Lucanus in Panegyrico ad Pisonem:

> *Callidiore modo tabula variatur aperta*
> *Calculus, & Vitreo peraguntur milite bella,*
> *Ut Niveus Nigros, nunc & Niger alliget Albos.*

Et Martialis lib. 14. Ep. 17.

> *Hic mihi bisseno numeratur Tessera puncto,*
> *Calculus hic gemino Discolor hoste perit.*

Sidonius item Apollinaris Ep. 12. lib. 8. *Hic tabula Calculis strata Bicoloribus.*

Interim dum ille omnium agmen testorum inter lusum consumit.] Locus iste ex illis est, de quibus bene præcipue nos opere in isto meritos esse, existimare possumus. Illum supplemus, & interpretamur. an vere, judicium tantum penes Doctos esto. To *Agmen*, ubi asteriscus erat, inseruimus, adeo concinno sensu, ut illud,

illud, aut simile quid, necesse habuerit scripsisse Petronius. quod ex peculiari Ludi illius ratione (cujus nunc ea tantum, quæ huc conducere videbuntur, attingam) Phœbo fiet meridiano clarius. Ludus ergo ille belli omnino præ se ferebat imaginem, ut eleganter Martialis dixit lib. 14. Ep. 20. quod est de Calculis:

Insidiosorum si ludis Bella Latronum,
Gemmeus iste tibi Miles, & Hostis erit.

Et Lucanus:

——— *Vitreo pugnantur milite Bella.*

Et crebriter omnes. Deinde, ars Lusûs erat, haud aliter ac in bello fit, Calculum hostem inter duos milites, hinc & hinc domunculis Tabulæ conlocatos, ita comprehendere, ut neutiquam hosti illi subterfugiendi alius relinqueretur locus. itaque de medio, revera autem de Tabula, velut devictis contingit, tolleretur. Omnia hæc mira brevitate Julii Pollucis insignis locus manifesta reddit lib. 9. cap. 7. Διῃρημένων δὲ εἰς δύο τῶν ψήφων κατὰ τὰς χρόας, ἡ τέχνη τῆς παιδιᾶς ἐστι, περιλήψει τῶν δύο ψήφων ὁμοχρόων τὴν ἑτερόχροον ἀναιρεῖν. *Calculis autem bipartito secundum colorem divisis, Ludi hujus ars est: duorum concolorum comprehensione, alterum discolorem tollere.* Inde pariter jam multi Scriptorum loci lucem accipient. Nobis autem hic unum, aut alterum designare tantum, adlubuit, quum plenius alibi id simus præstituri. sic Ovidius lib. 3. κακοτεχνίας:

Cautaque non stulte latronum Prælia ludat:
Unus cum gemino Calculus Hoste perit.

Et lib. 2. Trist. Eleg. 1.

Discolor ut recto grassetur limite Miles,
Quum medius Gemino Calculus Hoste perit.

Martialis item lib. XIV. Epigr. XVII.

Calculus hic gemino discolor Hoste perit.

Aliique. Inquit ergo Arbiter: *Dum consumit Agmen testorum*, hoc est, dum unusquisque Calculus a gemino hoste circumventus perit, ac tollitur. Hinc jam obscurissima in re viros doctos cæcutire, nihil erit mirum: modo ignara juventus, fidem illis habere, caveat omnino. Sic erit & à nupero Petronii interprete hic præcipue cavendum, qui locum istum restituere pariter conatus est. Non vidit vir eruditus, quod Tesserarum numerus illo in lusu nunquam consumitur, & Terebintinas Tesseras in Petronio non esse.

Testorum.] Calculorum intelligit. eadem ratio calculorum nominis, ac Testorum. ut initio lapillis ludebant, ita & Testis. Petronio autem magis, quam *Testa*, videtur *Testum* adrisisse, ut rursus infra cap. CXXXVI. *Animadverto Enotheam cum Testo ignis pleno.* Ita & *Scrupi* vocati sunt Calculi illi. Cicero lib. 1. de Oratore: *Pila bene, & XII. Scrupis ludere.* Quintilianus lib. 11. *An vero Scævola in lusu XII. Scruporum, quum prior Calculum promovisset*, &c. Nuncupati etiam priscis Auctoribus *Latrones* & *Latrunculi*, & *Canes*: suos vero quisque lusor *Milites*, alterius appellabat *Hostes*: λίθοι, ψῆφοι, πεσσοὶ Græcis dicti. Postea autem à materia varia, *Gemmei*, Martiali: *Vitrei*, Ovidio, Lucano, & Martiali: *Aurei*, & *Argentei*, Petronio

Repositorium adlatum est cum corbe, in qua gallina erat lignea &c.] Repositorium istud etiam in Gustatione, indicat clare Petronius, quum inquit: *Gustantibus adhuc nobis.* ac postea cap. sequenti. *Et Gustatoria pariter à choro cantante rapiuntur.* Adhuc ergo in antecœna illi convivæ. Hinc autem animadvertere quoque licet Sybaritici Patrisfamiliæ exquisitum ingenium, apud quem voluptatis architectum omnia noviter machinabatur gula ingeniosissima. nam quum moris esset, cœnam ab ovis tunc temporis frequenter auspicari, ut in eo etiam convivis suis imponeret, & insaniæ suæ specimen præberet egregium, ova illa excogitavit Trojana, mira quidem novitate constructa, ipsaque cum rei veritate pugnantia. Ei tempestive sane corbis, gallina, & palea simul adhibita; & addita insuper simulatio illa Convivatoris: *Amici, ait, pavonis ova gallinæ jussi supponi, & me Hercules timeo, ne jam concepta sint, tentemus tamen, si adhuc sorbilia sunt.* quæ omnia denique effectissime erant conficta, adeoque ut deceptus Encolpius Conviva fateri non erubesceret, se pæne projecisse partem suam, nam videbatur illi jam in pullum coisse. Ova autem in cœnæ proœmio apponi solita fuisse, nihil, puto, magis protritum. inde est Horatianum illud, quod formam proverbii habet lib. 1. Sat. 3.

——— *Si conlibuisset, ab Ovo*
Usque ad mala citaret.

Ubi Acron: *Ovum enim initium cœnæ erat, quippe quod in Gustu statim à balneis offerebantur.* Sic Porphyrio, Athenæus, Varro, Cicero, & plures alii.

Repositorium adlatum est.] Variæ *Repositorii* fuerunt Scriptoribus priscis acceptiones, quod non animadvertisse, occasioni fuit Viris doctis insigniter inter se dissidendi. Nobis vero, quæstiunculis omissis, quid Petronio *Repositorium* sit, satis erit ostendere. Tabula nimirum illa, qua struices ciborum variæ exstruebantur, sive ipsæ struices imponebantur Patinariæ, hoc est, lances cum opsonio, Petronio vocatur *Repositorium*. Huic usui illud destinatum, apud Athenæum quoque videre est lib. 4. cap. 2. Καὶ μετὰ τὸ ποτὸν πίναξ τετράπηχυς τὴν διάμετρον, ἐν θήκῃ καταπέμενος ἀργυρᾶ, πλήρης ἰχθύων ὀπτῶν παντοδαπῶν συντεθειμένων ἐπεφέρετο. *Post compotationem, vitrea lanx diametro bicubitali in Repositorio conlocata argenteo, assis piscibus omne genus congestis plena, adposita est.* Illa ergo ad mensam adferebatur à duobus vel pluribus servis, super ipsamque Reponebatur: unde potuit etiam nomen invenire. Sic etiam auferebatur subinde, ut alteri sequenti locum relinqueret. Hoc plane Petronius indicat, quum cap. sequenti inquit: *Quum subito signum symphonia datur, & gustatoria pariter à choro cantante rapiuntur.* Et deinde cap. XXXV. *Laudationem FERCULUM insecutum est*, &c. Ferculum, & Repositorium idem. Sic, quum Ferculum ipsum

ipsum incipit describere, ait: eodem cap. *REPOSITORIUM enim rotundum*, &c. & cap. XXXVI. *Ad symphoniam illi tripudiantes procurrerunt, superioremque partem REPOSITORII ABSTULERUNT* (scilicet Rotundi illius XII. Signorum) *quo facto videmus infra, scilicet in altero FERCULO, altilia, & sumina*, &c. Id genus Repositoriorum exstat apud Plinium, Athenæum lib. 9. sub pr. & Plutarchum mentio, in Pelopidæ vita, unde etiam Philander infert ad cap. 5. lib. 6. Vitruvii, mutari Repositoria ista consuevisse. Plinium autem de ipsis quoque capio lib. 33. cap. 11. ubi inquit: *Repositoriis argentum addi sua memoria cœptum, Fenestella dicit, qui obiit novissimo Tiberii Cæsaris principatu. Sed & testudineatum in usum venisse. Ante se autem paullo Lignea ROTUNDA solida: nec multo majora, quam mensas fuisse. Se quidem puero QUADRATA, & compacta, aut acere operta, aut citro cœpisse. Mox additum argentum in angulis, lineasque per commissuras.* Erant igitur variis figuris fabrefacta, struicibus tamen potissimum convenientia. disertim Petronius ipse cap. XXXVI. *Repositorium enim Rotundum duodecim habebat Signa in orbe disposita.* Est infra etiam *Quadratum* aliud, aut *Quadrangulum*, de quo & nobis erit loquendi occasio. *Compositile* Ennodius vocavit Epig. 22. quod Arbiter *Repositorium*, à compositis scilicet in eo lancibus obsoniorum. Septem paropsides gavatæ conlocatæ erant in illo Ennodii, ubi crudite Sirmondus.

Convertit ad hanc scenam vultum Trimalcio.] Istam veram esse hujus loci scripturam, censemus. Optime enim de quovis figmento *Scena* dicitur, ducta origine ab eo, quod in Scena Res Gestæ, sed Fictæ ut plurimum, agerentur. Sic Senecæ sæpius est, passim Appulejo, etiam Tertulliano, & aliis pluribus, quod observarunt jam viri docti, & nos infra cap. CXVII. haud intempestive tangimus.

Cochlearia non minus sex libras pendentia.] Veterem hic exhibuimus lectionem, cujus sententiæ fides non ut religiosæ sub testibus orationis, sed potius uti exaggerationis jocularis sumenda est. Id ergo non vidisse, novitiæ scripturæ hujus, *Selibras pendentia*, ansam Correctoribus præbuit. *Cochleare* notum est convivialis supellectilis instrumentum, ad liquida capienda potissimum deserviens. Lexicon vetus: *Cochleare*, λίσιξ. recte, nam ejusdem formæ instrumenta coquinariis etiam usibus adhibita. Vide Aristophanem in Equitibus. In marmoribus antiquis reperiuntur ipsorum imagines expressæ.

Partem meam.] *Pars* de cibi portione. sic Plautus Menæchmis. 3. 2. 14.

Satur nunc loquitur de me, & de Parti mea.

Sed plura jam Interpretes.

Pinguissimam ficedulam.] Valde olim in deliciis habitæ sunt Ficedulæ. sic Phavorinus Orator: *Is nunc Flos cœnæ habeatur inter istos, quibus sumptus, & fastidium pro facetiis procedit. Qui negant ullam avem, præter Ficedulam, totam comesse oportere.* Ficis fiebat pinguis Ficedula, & inde ei nomen. falso Martialis lib. 13. Ep. 49. ubi loquitur Ficedula:

Cum me ficus alat, cum pascar dulcibus uvis,
Cur potius nomen non dedit uva mihi?

Pari ratione συκαλὶς dicta Græcis. Ast Becmanus in Originibus Ling. Lat. per auctumnum solum, ait, ei esse Ficedulæ nomen, quia tunc ficus edat; sed cetero anni tempore *Melancoryphus*, quod apicem capitis nigrum gestet. unde versus:

Sumque Melancoryphus, quod mihi fuscus apex.

Res est prorsus ridicularia. Erant pingues oppido commendatæ, ideo ἀγλααὶ Epicharmo συκαλίδες dictæ apud Athenæum lib. 2. Nitet enim, quod pingue est.

Ficedulam inveni.] Non improprie Trojana vocarentur illa ova, nam ut adpolite Sarisberiensis: *Et in hunc modum farciendo quam plurima, facimus esse Trojana.* Neutiquam absimilia, quæ apud Martialem *Ova* dicuntur *Secta* lib. 10. Ep. 48.

Secta coronabunt rutatos Ova lacertos.

Et lib. 5. Ep. 79 *Divisa:*

Divisis cybium latebit Ovis.

Quæ pariter ei Epigrammatario in Gustatione quoque sunt. Inclusus in illis Ovis piscis vocatus Cybium, ut in Trimalcionicis Ficedula. Platina vero illa conficere condireque edocet lib. 9. de tuend. valetud. De his ergo procul dubio erit, me interprete, Juvenalis capiendus Sat. 5.

Sed tibi DIMIDIO constrictus Cammarus Ovo
Ponitur.

Vide etiam quæ de Porcis Trojanis infra adnotamus.

Cap. XXXIV. *Si quis nostrum iterum vellet, mulsum sumeret.*] Primam sitim in cœna, immo in Promulside, Mulso sedabant Antiqui. Plane autem hic docet Petronius. si iterum in Gustatione sitirent, Mulsum & iterum procul dubio potabant. nunc Trimalcionis convivæ adhuc erant in Gustatione. & quia jam removere Gustatoria, proximum erat, clara voce præmonuit Trimalcio, Si quis iterum vellet. Mulsum sumeret. Aperiunt clarius sequentia: *Cum SUBITO SIGNUM SYMPHONIA DATUR, & Gustatoria pariter à choro cantante rapiuntur.* Hæc vera est mens hujusce loci, eritque ex sententia illorum, qui aliter usque adhuc senserunt. Mulsa aqua & Turcæ hodie utuntur adsidue. Marcilius autem de Mulso plene ad Horatii lib. 2. Sat. 4. ac plures alii.

Colaphisque objurgare.] Vel hinc discere posses, Antiquis, *Objurgare*, non tantum verbis fuisse, sed verberibus etiam, quod jam docti viri adnotarunt. Plato apud Senecam lib. 3. De Ira, cap. 12. *Tu, inquit, Speusippe, servulum istum verberibus objurga, nam ego irascor.* Columella sic, *Objurgare flagello.*

Insecutusque est supellecticarius.] Valde mihi hic suspectus *Supellecticarius* cum *Scopario* confusus vilissimo mancipio: nisi hocce etiam deliciis Trimalcionis perinde tribuitur, ut in cœlo munus ipsum Mercurio dedit facetissime Lucianus in Deorum Dialogis. inquit ergo Deus ille, ubi de laboribus suis cum Matre Maja con-

conqueritur: Ἐωθεν μὲν γὰρ ἐξαναστάντα, σαίρειν τὸ συμπόσιον δεῖ. *Nam mane protinus surgendum est mihi, statimque verrendum cœnaculum, ubi Dii compotant.* Nec magis subsidii est in altera lectione, quam plures vulgati antiquiores præferunt. *Lecticarii.* ideo nobis, eam amandare in desertas insulas, visum; & illam videlicet amplecti, quam ceteris viri docti præposuere. Illi autem *Supellecticarii* sunt, qui in veteribus Inscriptionibus dicuntur A SUPELLECTILI.

Argentumque inter reliqua purgamenta scopis cœpit verrere.] Simile illud Senecæ Patris in Controverf. 25. *Inter PURGAMENTA, & jactus cœnantium, & sparsam in convivio scobem, humanus sanguis EVERRITUR.* Et paullo post: *Inter temulentas ebriorum Reliquias humanum EVERRITUR caput.* Plato item Comicus apud Athenæum lib. 15. Jambicis istis:

Ἐγὼ δὲ λύτρον παρέχειν ἔρχομαι
Κἀγὼ δὲ παρακορήσω.
Aquam lavandis manibus ut affundam, venio:
Ego vero EVERRAM.

Puto equidem per singulos missus officio suo functum esse Supellecticarium, immo, quoties mutarentur Repositoria. Verum enimvero inter novas Trimalcionis elegantias etiam videtur illud recensendum, hoc est, scopis verri preciosa pavimenta apud ipsum, quum potius illa leviter alias spongiis extergerentur antiquitus, conlectis tamen prius, quæ de mensa cecidissent, purgamentis, ut docet Ulpianus. quod de Asarotis vulgare est.

Equum Mars amat.] Proverbium sapit, ductum fortassis ab illa origine, à qua ortum etiam, ut Marti Equus immolaretur apud Romanos Idib. Decemb. nimirum quod crederent, ἵππῳ τὴν Τροίαν ἁλῶναι, *Equo captam fuisse Trojam*, ut ait Plutarch. ἐν Ῥωμ. Sed quidnam *Equus* habet cum illo commune, *Mensam cuique suam adsignari?* Suspicabar ego, quod haud alter atque uno in equo tantum unico sessori sella paratur, quod & Martialis dixit lib. 5. Ep. 40.

Uno credis Equo posse sedere duos?

Sic & in illis mensis factum, quum unicuique scilicet convivæ mensa sua adsignaretur. quod igitur evitando æstui foret indubie potissimum remedium; in Heroumque conviviis fieri solitum, ex Homeri Odysseæ lib. 1. notat Athenæus.

Addiditque, *Obvii & per discessum servi minorem nobis æstum sublata frequentia facient.*] Sic lacunam supplevi, & sic locum desperatissimum haud incommode restituere conatus sum. quo loci tantum nostræ emendationis est vox *Obvii*, quæ propius accedere visa ad monstrum illud dictionis *Obit*, quod in *Obiter* vulgati nonnulli ineptissime mutarunt. Ceterum ex variantibus MSS. Codicum lectionibus concinniora seligentes integram periodum conflavimus, cujus sensus perspicuus. Æstum removere Trimalcioni satagenti duo venerunt in mentem. primum, convivarum cuique suam mensam adsignare: alterum, elevare frequentiam concursantium servorum, jussis videlicet ab triclinio nonnullis discedere. Hæc ad unguem omnino cohærent, ac dum alius meliora nobis exhibet, possunt tolerari.

FALERNUM OPIMIANUM ANNORUM CENTUM.] Cujusque generis vinum anno videlicet DC XXXIII. V. C. genitum (cujus tunc fœcundissimus proventus) L. Opimio Consule, *Opimianum* fuit ab eo denominatum. Clare hoc Plinii indicant verba lib. 14. cap. 14. *Apothecas fuisse, & diffundi solita vina anno DC XXXIII. Urbis, apparet indubitato Opimiani vini argumento, jam intelligente suum bonum Italia. Nondum tamen ista genera in claritate erant. Itaque omnia tunc genita unum habent Consulis nomen.* Id *Tunc*, ipsum annum DC XXXIII. denotat, quo ipsus Opimius Consul. Idem Plinius sibimet quidem interpres cap. 4. ejusdem libri: *Anno fuit omnium generum bonitas L. Opimio Consule* &c. ita & lib. 11. Vellejus Paterculus cap. VII. *Hic est Opimius, à quo Consule celeberrimum Opimiani vini nomen: quod jam nullum esse spatio annorum conligi potest, quum ab eo sint ad te, M. Vinici, Consulem CLI.* Quo & procul dubio Martialis adlusit lib. 7. Ep. 78. Quum ait, se *Vinum Consulare* potasse; Anniculum vero scoptice subintelligens. Sed major me-Hercules Falerni Trimalcionici ætas, si hominum ætates computamus. Anno videlicet DC XXXIII. Consul Opimius: ad mortem vero Petronius actus anno DCCCXIIX. medii ergo sunt inter utrumque CLXXXV. anni. Satyrici autem hujusce codicilli, ut primum dictum est, supremæ tabulæ fuere Arbitri testamenti. Parum igitur Petronii fides ex Vellejo constaret, nisi pro illa plane testimonio expresso staret Plinius Secundus oculatus testis, nimirum quum de opimo Opimiani Consulatu addit cap. 14. *Duranque adhuc Vina ducentis fere annis.* Exsertim, *adhuc*, hoc est, sua ætate. Præterea autem *Sæculare* aliud vinum apud Martialem lib. 8. Ep. 45.

Amphora Centeno Consule facta minor.

Ubi, *Facta minor*, illud est, quod Hispani dicunt, *decentada*. Velut lib. 11. Ep. 27. ad suum Ganymedem:

Pocula da labris Facta Minora tuis.

Ait, ANNORUM CENTUM, subintelligiturque, ET QUOD EXCURRIT. id namque interdum non additum usque ad integrum sæculum.

Verum est, vinum Opimianum præsto.] Isthæc antiqua est, & vulgata lectio, nostraque adpositissima interpunctione vera juxta atque clara. Facessant ergo hinc viri doctissimi cum suis emendationibus, quibus neutiquam jam hic concedendus locus. Illud autem, *verum est*, ἐμφατικῶς proferendum, quod rem miram valde adserere videatur Trimalcio, hoc est, vivere vinum adhuc tam multæ ætatis videlicet.

Larvam argenteam.] Explicet hic unus Seneca paucissimis verbis totum de Larva locum, quem miror tot interpretes prætermisisse. Ecce sic Ep. 24. loquitur: *Nemo tam puer est, ut Cerberum timeat, & tenebras, & Larvarum habitum nudis ossibus cohærentium.*

tium. Est igitur, ut inde patet, σκελετός. Petronius etiam evincit postea illo versu:

Sic erimus cuncti, postquam nos auferet Orcus.

Verum enim vero quum apud varias gentes constet, mortis in conviviis memoriam fuisse haud infrequentem, non omnium videlicet finem eundem fuisse, certum est. quod adhuc non vidi observatum Doctioribus. Perfunctorie nos rem adtingimus in præsentia, fortean alias plenius acturi. De Essedonibus memoriæ prodidit noster Mela lib. 2. cap. 1. *Funera parentum læti, & victimis, ac festo coitu sam liarium celebrare.* Ac postea addit: *Capita ubi fabre expolivere, cincta pro Poculis gerunt.* Ipsis quidem τελευτὴ γλυκεῖα prorsus videbatur, ut Orpheus inquit, hoc est, *Mors dulcis.* & vere, *quum finis multiplicis miseriæ in Morte sit*, teste Cicerone. Unde apud plures Nationes morem servari scimus, ut lacrymis excipiantur nascentes, defunctis vero gaudio magnaque exultatione parentetur. Essedonibus ergo, exhilarandi animi gratia, fati memoria in convivium tempestive injecta; locus namque ille hilaritudinis. De Scythis vero sic ipsus Mela; *Pocula, ut Essedones parentum, ita inimicissimorum capitibus expolire.* Idem Solinus cap. 25. Herodotus lib. 4. Strabo lib. 7. In Mensam igitur sic Barbari isti mentionem inferebant hostium internecionis, ut vel exin delectationem caperent. Ita de Alboino Longobardorum Rege colligere est apud Warnefridum lib. 1. cap. 27. qui videlicet, postquam de Gepidis victor evasit, *In eo prælio*, addit, *Alboin Cunimundum occidit, caputque illius sublatum ad bibendum ex eo Poculum fecit: quod genus poculi apud eos Scala dicitur: lingua vero Latina Patera vocitatur.* Ast quid de Ægyptiis dicendum, ad quos & ipsius consuetudinis origo videtur referri? Scriptores haud sane consentiunt. Herodoto omnino est Epicurea invitatiuncula, quo largius nimirum ideo perpotarent, & oblectarentur convivæ. Ἐς τοῦτον ὁρέων, ait singulis conviva quidam, aut convivator, πῖνέ τε καὶ τέρπου· ἔσεαι γὰρ ἀποθανὼν τοιοῦτος. Sed Plutarcho longe mens alia in septem Sapientum convivio: Ὁ δὲ Αἰγύπτιος σκελετός, ὃν ἐπιεικῶς εἰσφέροντες εἰς τὰ συμπόσια προτίθενται, καὶ παρακαλοῦσι μεμνῆσθαι τάχα δὴ τοιούτους ἐσομένους, καίπερ ἄχαρις, καὶ ἄωρος ἐπίκωμος ἥκων, ὅμως ἔχει τινὰ καιρὸν, εἰ μὴ πρὸς τὸ πίνειν, καὶ ἡδυπαθεῖν, ἀλλὰ πρὸς φιλίαν, καὶ ἀγάπησιν ἀλλήλων προτρέπεται, καὶ παρακαλεῖ τὸν βίον, μὴ τῷ χρόνῳ βραχὺν ὄντα, πράγμασι κακοῖς μακρὸν ποιεῖν. *Ægyptii inferre in convivia solent Sceletum, hortarique convivas, ut meminerint sese non ita multo post tales fore. is quanquam ingratus, & intempestivus comessator, tamen suum habet locum, non ad potum & voluptates, sed mutuum amorem, dilectionemque cohortans: monensque vitam breve tempus sortitam, non debere malis rebus longam reddi.* Petronius autem hic aperte adsentitur Herodoto, uti Poetarum fere chorus inlustrior.

Postquam nos auferet Orcus.] Nota genus loquendi Poetis elegantioribus familiare. Propertius l. 2. El. 20.

Ambos una fides Auferet, una dies.

Et Eleg. 11.

——— *Tecum uno munera lecto*
Auferet extremi funeris atra dies.

Et Virgilius 6. Æneid.

——— *Et ab ubere raptos*
Abstulit atra dies.

Orcus. Horatius itidem lib. 2. Sat. 5.

——— *Si quis casus puerum egerit Orco.*

Ergo vivamus.] Hic *vivere* ἁπλῶς, genialiter vivere est. Ita & cap. XCIX. *Ego sic semper, & ubique, Vixi, ut ultimam quamque lucem tanquam non redituram consumerem.* Sed hic satis Interpretes. Proprie nobis est illud *Vivere*, *darse buena vida*, Scaligero F. *holgar*, nam & Hispane nescire non passus est. Galli itidem, ut nos, inquiunt, *se donner bon temps.*

Dum licet esse bene.] Id est, Dum Vivimus. Manuduxit nos ad hancce interpretationem haud incerta via Mæcenas quodam apud Senecam Carmine:

Vita dum superest, BENE EST.

Et eadem Inscriptionis illius sententia:

AMICI, DUM VIVIMUS, vivamus.

Sic parissime ergo Petronius: *Ergo vivamus, DUM VIVIMUS.* sed, *Esse bene*, ductum ex formula illa bene precantum, *BENE SIT*, qua nihil crebrius in priscis Scriptoribus, & in Lapidibus. Persius Sat. 4.

Ingemit, hoc Bene sit.

Marmor vetus:

BENE. SIT. FILIIS. FILIABUS. MEIS.
QUI. ME. BENE. COLUERUNT.

Usurpata itidem & veteri Interpreti Psalm. 127.

——— *Et Bene tibi erit.*

Structor.] Alius à *Carptore* Petronio est, Martiali vero idem lib 10. Ep. 48.

Et quæ non egeant ferro Structoris ofella.

Carptor enim Arbitro Scissor est, sive Cibicida, ut paullo infra dicimus. Qui vero *Structores* Petronio sint, Wouwerius exponit. Nomen est à verbo *Struere* ductum, quod est conviviale. Sic, *Struere convivia, & epulas*, Tacito, & Plauto, *Mensas exstruere.*

Super Arietem Cicer arietinum.] Et nomine, & formæ similitudine aptum legumen hocce Arietis Signo. De ipso sic Plinius lib. 18. cap. 2. *Est enim Arietino capiti simile Cicer, unde ita adpellatur, album, nigrumque.* Etiam Columella cap. 10. lib. 2. ejusdem meminit. Nos autem hic tantum illa Signa tetigimus, quæ neglecta olim Interpretibus fuere, cetera namque ab ipsis prorsus petenda sunt.

Super Geminos, testiculos, ac renes.] Aptissime, nam *Geminos* certe habent *Renes* animalia, ac *Geminos Testiculos.* Nec obstat si quis forte objiciat sciolus, *Buteonibus ternos*, Plinio testante lib. 11. cap. 49. *Testes* esse, unde *Triorches* dicti; & in Brileto, ac Tharne *quaternos Renes cervis.* ibid. cap. 37.

Super Cancrum Coronam.] An Turdorum isthæc Corona? uti illa Martialis lib. 3. Ep. 47.

Illic Coronam pinguibus gravem turdis.

Et

Et lib. 13. Ep. 51. de qua forte capiendus Naso lib. 2. de Arte:

Quin etiam turdosque licet, missaque Corona,
Te memorem domina testificere tua.

Sed potius ad floream coronam, ego autumo, ibi respexisse Ovidium. An *Lucanicorum* farciminum erat Trimalcionica? de illa sic ipsius Martialis lib. 13. Epig. 35.

Filia Picena venio Lucanica porca,
Pultibus hinc niveis grata CORONA datur.

Ast cujus cujus fuerit, quid *Corona* cum *Cancro*, ut bene de Structore Encolpius senserit? Equidem puto, rationem Astronomicam hic locum habere. Nam quum Cancer exoritur, Corona in occasum vergit, sic tamen constituta, ut media Coronæ pars supra Horizontem emineat, altera media non apparente. Iste sensus est illorum Ciceronis versuum ex Arato Latinæ consuetudini redditorum:

Jam simul ut supero se toto lumine Cancer
Extulit, extemplo cedit delapsa Corona.
Et loca convisit cauda tenus infera Piscis,
Dimidiam retinens stellis distincta Corona
Partem etiam supera, atque alia de parte repulsa est.

Ipsum Festus Avienus dixit in Arateis Phænomenis. Et Leontius Mechanicus in Constructione Sphæræ: Οἷον, ὅτι καρκίνῳ μὲν ἀνατέλλοντος δύει τὸ ἥμισυ τοῦ στεφάνου. *Veluti quod Oriente Cancro occidat Dimidium Corona.* Bene igitur in Ferculo præit Corona Cancro, quum pariter & præire videatur in cœlo. Quod etiam Carolo Paschalio doctissimo viro existimo in mentem venisse.

Super Virginem, steriliculam.] Adcurata ex Antiquis editio Lugdunensis Joan. Tornæsii hic ad marginem habet: *Nempe, Serotinam, quæ Augusto maturescit.* Serotina intelligens poma, quorum apud priscos Agricultores mentio, notumque est, Augusti mense Solem ingredi Virginis signum. Eadem editio Scorpionis defectum sic reficit: *Super Scorpium, ejusdem nominis piscem.*

Super Aquarium, anserem.] Longe abit viri docti ad hunc locum interpretatio, quam videre est apud Symbolas. Cur autem Aquario Anser optime conveniat, ratio in proclivi est. In lacubus enim, amnibusque anseres continuo versantur, ut notum est satis, ac docet Aristoteles lib. de Hist. Anim. 8. cap. 3. Quapropter *Aquosus Anser* recte in Priapeis dixit vetus Poeta.

In medio autem cespes cum herbis excisus favum sustinebat.] Recte in centro Signiferi circuli cespes cum herbis constitutus, ibi enim sedes propria Terræ est. Eidem autem impositus *Favus*, urbes satis opportune repræsentat, quod elegantissime dictum Virgilio loquenti de Apibus 4. Georg.

Sola communes natos, consortia Tecta
URBIS habent.

Et paullo post:

Nec vero à stabulis pluvia impendente recedunt
Longius, aut credunt cœlo, adventantibus Euris:
Sed circum tuta SUB MOENIBUS URBIS aquantur.

Quibus loco obscurissimo facem accendimus, in tenebris usque adhuc relicto ab Interpretibus.

De Laserpiciario mimo canticum extorquet.] Loci corruptissimi correctionem à doctis Viris præstitam libentius nos eo in præsentia amplexi sumus, quod concinna valde interpretatione fulcire ipsam possemus, nam omnino de tibia capiendus est locus, è Laserpitii caule perforato confecta. Ubi etiam acu Neronem Petronius tetigit. Inlustrem rei locum Plinii dabo lib. 19. Histor. Natur. cap. 3. *Ab his proximum dicetur auctoritate clarissimum Laserpitium, quod Græci, Silphion, vocant; in Cyrenaica provincia repertum: cujus succum vocant Laser, magnificum in usu, medicamentisque, & ad pondus argentei denarii pensum. Multis jam annis in ea terra non invenitur: quoniam publicani, qui pascua conducunt, majus ita lucrum sentientes, depopulantur pecorum pabulo. Unus omnino caulis nostra repertus memoria, Neroni Principi missus est.* Aptissimus enim erat caulis ad tibias apud Botanicos autem ejus pictura hactenus non visitur: ast ego ex numis Cyrenæorum hasce delineavi.

Tales ergo numos Silphii nota signatos Cyrenensibus fuisse, Auctor est Aristoteles, teste Aristophanis Scholiaste in Pluto, & Equitibus. Verum enim vero proferre quid obstat, quum jam emendationi sit concessus hic locus, longe mihi illam placere, quæ αὐτοσχέδιος sub ipso stili acumine fuit, videlicet *de laserpitio mimico canticum extorquet.* Veteres Codices habent: *de laserpitio mineo*, &, *de laserpitio & mimo*, qua enim, præterquam quod veteris asterisci lacunula magis resarciri videtur, sensus quoque, quem ex verbis elicere necessarium est, exprimitur planius. Idem tamen bene significari lectione illa, quam in textum admisi, jam olim senserunt Scaliger F. & Erycius Puteanus.

Suadeo, inquit Trimalcio, cœnemus; hoc est jus cœnæ.] Videtur hic innuere Petronius voluisse, vi quadam olim

olim ad edendum urgeri solitos, potandumque, qui apud Principem decumberent cœnaturi; illudque cœnæ quasi Jus præsentissimum servari. Idemmet & iis hodie usu venire ferme solet, quibus molestum videlicet, ac pertinacissimum contigit habere convivatorem. Contendet usque adeo, pugnabitque amoris, & benivolentiæ obtentu, donec, velis nolis, cibi jam tibi saturo, etiamque palato tuo ingratissimi sumendi necessario sint. Jus vero illud hic apud Petronium Neronianum (si hodie uspiam gentium) inviolatum adhuc apud Phagesyposios conservatur Cimmerios. Protinus hancce gentem cognoscet, quem Erycii Puteani non fugerit Comus elegantissimus. Cum illis ergo, cui datum est semel discumbere, nequicquam ipse sui manet deinceps juris, sed Intemperantiæ, sive, quod idem est, Convivii Domini: haud secus ac qui navem conscendit, in naucleri potestate, pelagique.

Cap. XXXVI. *Superiorem partem repositorii.*] Ferculum hocce duobus constabat Repositoriis, sive Repositorium malis vocare, duobus Ferculis; superiori nempe, & inferiori. In ipsis ergo, ut in ceteris, omnia erant ad vivum effícta. Ideo superius, Zodiacum quippe orbem repræsentabat, apta enim rotunditate erat circinatum. Inferius autem, quoniam stagnum quoddam, Euripumve tetragona, proculdubio erat quadratum figuratione, planum id ex verbis: *Notavimus etiam circa angulos Repositorii Marsyas IV.* Vix unquam est, ut fiant aliter stagna. Illas autem Repositoriis formas fuisse, jam ex Plinio supra didicimus. Opportune etiam stagni in medio Pegasus, cujus ungula fontem aperuit Hippocrenen. sic apud nos medius Euripis montes visuntur, Castella, Insulæ, ac monstra varia.

Marsyas IV.] Signa olim fontibus imposita, ex quorum rostris, aliave corporis parte aqua salire solita, varias potissimum Satyrorum species repræsentarunt. Inde ortum, ut *Sylvanorum* plurima mentio, ubi est fontium, qui postea injuria temporum in *Silanos* degenerarunt; quod pridem & Docti viri animadvertefunt, germanamque vocem restituere conati sunt. Marsyas quoque ex Semicaprorum turba fuit, unde & huc opportune adducti IV. illi. Plura hic docte Wouwerius, cujus & scriptura *Veretruculis*, mihi adridet valde. Eo autem, uti ego autumo, præ aliis Satyrorum simulacris fontes Antiqui exornarunt, quod hortis & viridariis, ubi fontes creberrimi, illa scilicet, amuleti loco, insuper forent adversus fascinum. In eum usum Satyrica Signa posita olim, ego ex Plinio didici lib. 19. Histor. Natur. cap. 4. *Contra invidentium effascinationes fuisse in Hortis Satyrica Signa.* Quæ enim quam aptius & simulacris fontium ridicularíis accipiantur præ Phallis, & Ithyphallis, uti alii volunt, tute vides.

Garum piperatum.] Quid *Garum* hodie nemini ignotum; paucis tamen illud conficiendi modum Plinius tyrunculis tradat lib. 31. cap. 7. *Aliud etiamnum Liquoris exquisiti genus, quod Garum vocavere, intestinis piscium, cæterisque, quæ abjicienda essent, sale maceratis, ut sit illa putrescentium sanies.* Frequenter & *Pipere* condiri Garum consuevit. Apicius in Polytele, *Fungi faginei elixi calidi exsiccati in Garo, Pipere accipiuntur, ita ut Piper cum Liquamine teras.* Id vocabant *Piperatum*; ipsum vero Garum κατ' ἐξοχὴν *Liquorem*, & *Liquamen*. Veteres Glossæ: Γάρος, *Liquamen.* Magni illud Antiqui æstimarunt, valdeque in deliciis habuerunt.

Super pisces, qui in Euripo natabant.] Et hic nos elegantiam subodoramur haud cuilibet obviam, nam quum omnia ad vivum essent in convivio illo ingeniose effigiata, ut revera pisces viderentur *Natare*, alio colore in Euripum erant inferendi, etsi jam cocti, quam quo essent videlicet vivi, nam coquorum fuit & tale artificium olim. Didicit & inter alia deliramentum hocce à Nerone Princeps Alagabalus recensente Lampridio, qui locus certissimo nobis ansam præbuit hujusce Commenti: *Pisces semper in marina aqua cum Colore suo Coctos conditura Veneta comedit.*

In Euripo.] Euripi, hoc est, stagna olim erant in hortis, pariter ac hodie, alendis piscibus, ut hic Petronius denotat. Item ad natandum. Seneca Epist. 83. *Ille tantus Psychrolutes, qui Calendis Januariis in Euripum saltabam.* Hispani vocamus, *Stanque*, verissima, auctore me, originatione: videlicet, quia in eo *stant aqua*, Ideo Plinio Nepoti Ep. 3. lib. 1. *Euripus viridis, & gemmeus*, qui omnino color aquæ stagnantis est, non fluentis. Ceterum mirum est, quod Lampridio narratur, scilicet Alagabalum *in Euripis vino plenis navales Circenses exhibuisse.*

Cujusmodi methodio.] *Methodium* hocce Tornæsiana editio ad oram *Transitum* interpretatur; & Ferculi videtur subintelligere. Dousa P. impugnat, &, *Methodium*, pro, *Methodo*, hoc est fictione, seu ludificatione dictum, contendit. Wouwerius, *Metodio*, legit, à μεταῳδία, id est, interjecto cantico. Bourdelotius ad Scalig. F. Auson. Lectiones Lectorem remittit, ubi quid hic *Methodium* sit, ait, reperiri. Equidem tamen nondum cepi, quonam modo huc faciant, pertineantve Scaligeri illa. Isthæc videlicet sunt, quæ huc usque excogitarunt Interpretes, per me autem licebit omnino, ut

——— *trahat sua quemque voluptas.*

Scissor.] Carptor, Cibicida, Divisor, Diribitor, Cerodeta. Etiam Petronio *Carpus* joculariter dictus, ut simul vocet, & imperet Trimalcio. Quod antiquis erat hac notione *Scindere*, *Dividere*, & *Carpere*; nos *Trinchar* dicimus, Scissoremque, *Maestre sala*, *Trinchante*, sicut Galli *Tranchant*. Adde insuper, & acceptione ista verbo *Secare* usos fuisse sæpiuscule veteres. Juvenalis Sat. 5.

——— *Nec minimo sane discrimine refert,*
Quo gestu lepores, & quo gallina Secetur.

Et Sat. 11.

——— *Haud*

——— *Haud ideo pejor gallina Secatur.*

Ad Symphoniam gesticulatus laceravit obsonium.] Recte, quum olim ciborum Divisores arte, & Magistris fuerint edocti, ut ad numerum, velut Pantomimi, aptis gesticulationibus gladium inter concidendum moverent. prius in ulmea nimirum cœna ligneaque versati, exercitatique. Qualis vero *Symphonia* illa, alibi inquirimus.

Ut putares Darium hydraule cantante pugnare.] Indicat Darii exercitum ad Organica instrumenta pugnasse. haud secus ac Sybaritarum, de quibus sic Plinius lib. 8. cap. 42. *Equorum docilitas tanta est, ut universus Sybaritani exercitus equitatus, ad Symphoniæ cantum, saltatione quadam moveri solitus, inveniatur*: Sic ergo & cultelli omnes motus, & cibicidæ Trimalcionis gestus apte omnino ad Symphoniæ respondebant modulationem.

Supra me accumbebat.] Id est, superiori loco. Cicer. lib. 2. Famil. Ep. ult. *Accubueram hora nona, quum ad te harum exemplum in codicillis exaravi. dices, ubi? apud Volumnium Eutrapelum: & quidem Supra me Atticus, Infra Verrius, familiares tui.* Sed quum jam enim omnibus innotuerit Antiquorum discumbendi modus, quid *Supra*, quid *Infra* accumbere sit non erit obscurum. Hac in parte & marmora auxilio sunt, etiam Antiquarii, qui rem jam pridem mirifice illustrarunt. Vide Ciaconium de Triclinio, & ibi Ursinum, Lipsium lib. 3. Antiquar. Lection. & Stuckium Antiq. Conviv. lib. 2. cap. 34. 35.

Carpus vocatur.] Nam *Carpus* olim & verum nomen fuit, ejus memoriam bis, aut ter in Lapidibus inveni. Sic in magno Inscriptionum opere pag. 609. 6. ex urna marmorea.

D. M.
CARPO. FILIO
DVLCISSIMO
VIX. ANN. II.
DIEBVS. XXVIIII.
CARPVS
CAESARIS. LIB.

Iterum ibidem num. 5. Sic & pag. 622. 3. ex ara sepulcrali:

CARPVS. AVG. LIB.
PALLANTIANVS
&c.

Iterum pag. 846. & alias. Etiam apud Martialem nostrum lib. 6. Ep. 39.

Carpe, eodem verbo vocat, & imperat.] Vocat, quia Carpus vocatur; imperat, quia Carpere est, Scindere obsonia. *Carpere* enim verbum est conviviale, id etiam haud incommode significans. Martialis lib. 3. Ep. 13.

Dum non vis leporem, dum non vis Carpere mullum.

At vero illud Nasonis ex lib. 3. de Arte ad huncce Martialis locum ab docto ejus Interprete adductum:

Carpe cibum digitis, est quidam gestus edendi.

parum me-Hercules erit opportunum. Verbis quippe istis Nasonianis longe quidem diversa inest elegantia; scilicet ne tota manu rustice & immunde cibos in os ingerat puella, immo potius primoribus tantum digitulis, ut ait Plautus, quod ex sequentibus planius:

Ora nec immunda tota perunge manu.

Hocce speciatim virginibus dedit Eustathius lib. 5. de Ismen. & Ismenia, præcipue in adripiendo calice. Ego autem miror, virum eruditum animadvertere id omnino non voluisse.

Cap. XXXVII. *Sed conversus ad eum, ut plurima exciperem.*] Qui ad mensam adcumbebant, in latera versus illum, quo cum volebant loqui, sese convertebant. adposite satis ad Petronium indicat Juvenalis Sat. 4. de Conviva adulatore loquens:

——— *Nam plurima dixit*
In Lævum Conversus.

Sic enim factum. nam dum sumebant cibos, aliter atque aliter discumbebant; nunc in ventrem proni, postea modice resupini, dorso nimirum pulvinis suffulto. ad summam, corporis habitum, situmque varie quisque mutabat, modo jam superiori, inferiorique concenæ molestus non foret. Præterea eleganti illa locutione, *ut plurima exciperem*, sæpe usus est Cicero, aliique emendati sermonis Architecti.

Arcessere fabulas capi.] Sic cap. 139. *Quumque diu mecum esset locuta, & me Accersito Sermone lassasset.*

Uxor, inquit, Trimalcionis.] Mulierculam hancce, quam hic satyrico stylo describit Petroni..., in Neronis historia oportet investigemus. Alibi enim quærere prorsus esset, ut ajunt, Lanam ab asino. Isthæc vero de illa prodit hic videlicet Petronius. Trimalcionis (Principis inquam) uxorem esse: Numos modio metiri: Et adeo ex humili Origine ad magnam fortunam ascendisse, ut jure Fortunata posset adpellari: Itaque omni ex parte beata quum esset, merito videri in cœlo jam esse conlocatam. Nec mirum hocce, quum ad libitum suum Imperatorem modificare, ipsi liceret. Equidem sane, ni Musæ me omnino fallunt, ipsam reperi: adseroque Acten illam fuisse libertam, ex Asia oriundam, de qua sic loquitur Dio lib. 61. pag. 692. Ἡ δὲ Ἀκτὴ ἐπεπράκτο μὲν ἐκ τῆς Ἀσίας. ἀγαπηθεῖσα δ᾽ ὑπὸ τοῦ Νέρωνος, ἔς τε τὸ τοῦ Ἀττάλου γένος ἐσήχθη, καὶ πολὺ, καὶ ὑπὲρ τὴν Ὀκταουίαν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἠγαπήθη. *Fuerat autem Acte empta ex Asia, cujus amore Nero ita captus erat, ut eam retulerit in familiam Attali, & Octavia uxore multo chariorem habuerit.* Etiam Tacitus lib. 13. Annal. *Ceterum infracta paullatim potentia matris, delapso Nerone in amorem Liberta, cui vocabulum Acte fuit.* Et quid mirum si effrenatior hic fuerit Tyrannus? quum *ne severioribus quidem*, addit post pauca ipsus Cornelius, *amicis adversantibus, muliercula, nulla cujusquam injuria, cupidines Principis explente, quando ab uxore Octavia nobili quidem, & probitatis spectata, fato quodam, an quia prævalent illicita, abhorrebat. metuebaturque ne in stupra feminarum inlustrium prorumperet, si illa libidine prohiberetur. Sed Agrippina libertam æmulam, NU-*

RUM ancillam; aliaque eumdem in modum muliebriter fremere. Ubi disertim Tacito *Uxor* ejus vocata. Tranquillo tamen revera non fuit. sic ait cap. 28. *Acten libertam, paullum abfuit, quin justo matrimonio sibi conjungeret: submissis consularibus Viris, qui regio genere ortam pejerarent.* Sed verum est enim, etsi nimium contemtæ, ob nuptiarum spem regium ei splendorem adferere voluisse.

Numos modio metitur.] Habuit & magnam pecuniæ vim Acte proculdubio, utpote acceptissima Principi effuso nimis amatia. Vestigia hujusce apud Tacitum remanent, adhuc de ipsa ita loquentem: *Ex cujus familiaribus Annæus Serenus, simulatione amoris adversus eandem libertam primas adolescentis cupidines velaverat, præbueratque nomen, ut, quæ Princeps Furtim mulierculæ TRIBUEBAT, ille palam largiretur.* Proverbialis tamen ea Hyperbole est. sic habet Suidas: Μεδίμνῳ ἀπομετρῶ πάλαι τὸ πατρὸς ἀργύριον. *Medimno paternam metior pecuniam.* & intelligit, ἐπὶ τῶν μεγάλων, καὶ ἀθρόως προσδοκώντων ὠφέλειαν, *de iis, qui magnum & confertum lucrum exspectant.* Falluntur autem omnino, qui putant, μέδιμνον esse Romanorum *Modium:* nam, Suida ipso ibidem Auctore, *Modius* est pars sexta *Medimni.* Sic etiam docent Fannius de Amphora loquens, Cornelius Nepos in vita Pomp. Attici, Budæus de Asse lib. 5. Georg. Agricola lib. 2. qui est de mensuris Græcorum, & plures alii ex Recentioribus. *Medimnus* enim Antiquis erat, quod nobis hodie est *Fanega*, & sic *Modius* Romanus continebat duos nostros *celemines*. Præterea *Modius* lignea olim erat mensura, non fictilis. Duco ex Catone, quum cap. 11. petit inter alia instrumenta *Modium præferreatum*, nos *barreado* dicimus. Ipse quidem, nisi ligneus esset, vix est, ut præferreari potuisset, aut præferreatione indigeret. Similis ergo erat his, quas hodie nos aridorum mensuras habemus, ut passim plures visuntur.

Trimalcionis tapanta est.] Satis superque Interpretes hanc lectionem firmarunt. Insuper nos satis multa addere possemus, sed jam inutile. Conterimus tamen, ut Symbolam, unicam Isidis Inscriptionem eruditam, quæ Capuæ exstat ad S. Benedicti, in corpore Gruteriano 2. LXXXII.

TE. TIBI
VNA. QVAE. ES. OMNIA
DEA. ISIS
ARRIVS. BALBINVS
V. C.

Bene quidem, juxta Ægyptiorum mysteria, quibus Isis Terra fuit, Nilus Osiris. Vide sis plura exempla apud Heraldum ad Epig. 69. lib. 1. Martialis. Præterea tamen nefas duximus præterire mellitam, & jaculatoriam orationem crebriter Sanctis, Francisco, ut plures testantur, usurpatam: DEUS MEUS, ET OMNIA. Illi enim B. Ambrosius videtur non latuisse, qui Epist. 56. ait: *Sanctis OMNIA DEUS est.* Ceterum Multiplici formula sententiæ illud fuit Antiquis enuntiatum. Sic Quinctilianus usurpavit: *Principes in Cæsaris amicitia agunt, fueruntque CUNCTA.* Aliter Apollinaris Sidonius Carm. 7.

——— *Tum respublica nostra*
TOTA Camillus erat.

Et aliter Phædrus Fab. 58.

Æsopus domino SOLUS quum esset familia.

Qui locus ibi Rigaltio sic delumtus acute.

Mero meridie si dixerit illi, tenebras esse, credat.] Videtur hocce & Senecæ haud latuisse, quum scripsit Tacitus, contra illius monstri cum matre, proh pudor! nefarium concubitum, rem scilicet tanti momenti, omniumque gravissimam, *Subsidium à femina hacce petivisse, ut ad illum deferret, pervulgatum esse incestum gloriante matre, nec toleraturos milites profani Principis imperium.* Nullum igitur tunc ivit alium Seneca quæsitum, ut nonnihil metus Principi videlicet incuteret; nam bene satis noverat, summi apud ipsum mulierculam illam ponderis, ac potentiæ fuisse.

Cœnam Trimalcionis.] Et locum hic dedimus isti de *Porco Trojano*, quod apud Sarisberiensem lib 8. cap. 7. De Nug. Cur. exstat, Petronii monumento, ex hacce haud dubio celebri Trimalcionis cœna desumto. Qualis autem, & cur ita fuerit adpellatus, sic docet Macrobius lib. 2. Saturn. cap. 9. *Cincius in suasione legis Fanniæ objicit seculo suo, quod Porcum Trojanum mensis inferant. quem illi ideo sic vocabant, quasi aliis inclusis animalibus gravidum, ut ille Trojanus equus gravidus armatis fuit.* Hinc & sua hausit Sarisberiensis, cujus plura exscripsit Erhardus. Insigne porro exemplum est id genus porcorum apud Athenæum l. 9. c. 5. ille nempe, qui altera ex parte tostus, altera elixus, simulque habebat oppletam alvum mutritarum lautitiis. de ipso ergo isthæc verba sunt coqui artificis: Καὶ γὰρ κίχλας ἐν ἑαυτῷ ἔχει, καὶ ἄλλα ὀρνίθια, ὑπογάστριά τέ τινα χοίρων, καὶ μήτρας τόμους, καὶ τῶν ὠῶν τὰ χρυσᾶ, ἔτι δὲ ὀρνίθων γαστέρας αὐταῖς μήτραις, καὶ καλὸν ζωμὸν πολύν, καὶ τὰ ἐκ τῶν σαρκῶν εἰς λεπτὰ κατακεκομμένα, καὶ μετὰ πιπέρεως συμπεπλασμένα. *Et turdis enim farctus est, & aliis aviculis, & portionibus quibusdam abdominis porcarum, & vulvæ particulis concisis, & ovorum vitellis, & gallinis, quarum venter plenus est; tum vulva frustis, tum lautis baxeis, & lucanicis confectis ex carnibus minutim tritis, ac cum pipere subactis.*

Cap. LI. *Faber fuit &c.*] Injurios sane in Petronii Manes se præbent ejus Editores, qui narrationem hancce, simplici dictionis ambitu comprehensam, silentio prætermittere ausi sunt. præcipue quum Viri Docti fragmentum esse Satyrici genuinum, ex Vetustatis nimirum parietinis eruderatum, jam pridem adserere non dubitarint. Interspersi forsitan sunt, ut hoc item præmoneam, aliqui Britannici nævi pulcritudini Romanorum emendatissimæ. Sed tamen ideo neutiquam solatium hocce invidendum est, quibus levis lacunulæ supplementum auro contra gemmisque videlicet carum erit. Propterea equidem libenter admisi, illudque etiam pauculis notis inlustravi. Trimalcionis

cionis ergo isthæc verba sunt, ex ejusdem Sarisberiensis testimonio, lib. 4. cap. 5. apud quem ita initium narrationis habet; *Apud Petronium Trimalcio refert, fabrum fuisse, qui Vitrea*, &c. Unde conligere jam facile cuique omnino est, quod non solum gulæ epulum ille convivarum pararit, sed auribus etiam, quod est longe suavissimum.

Cæsarem adiens admissus est.] Sic etiam S. Isidorus lib. 16. Orig. cap. 15. eundemmet narrans eventum: *Dum Admissus fuisset ad Cæsarem, &c.* Esse hoc ex veteri more dictum, sciendum est. nam cuivis libere aditus non patebat ad imperatorem, *nisi per Admissionum Magistrum*, ut Ammianus loquitur lib. 15. cap. 5. *accitus esset.* Inde hujusce *Admissionis*, & *Admittendi Officii* plurima mentio in Scriptoribus antiquis. Item, *Præfecti Admissionum*, & *Magistri* & *Proximi*: qui etiam *Admissionales* vocati. Sed de his latius jam Bulengerus lib. 2. de Imperat. cap. 22. quem adi.

Se cælum Jovis tenere, arbitratus.] Addenda est ista proverbialis locutio similibus ab Adagiographis jam congestis, *In Cælum abire*, *In cælo esse*, *&c.* de homine supra modum felici usurpatis. sic supra ipse Petronius de uxore Trimalcionis, & infra de Encolpio sive Polyæno cap. CXXXII. *ut me in Cælo positum ad inferos traheres.* idem contigit misero illi Artifici, sed quidem immerito. Sic principes Latini sermonis ævo illo loquebantur, inquit Seneca lib. 1. De Benef. cap. 13. De Alexandro: *Tamquam Cælum, quod mente vanissima complectebatur, Teneret.*

Cap. LV. *Et poetarum cæpit esse mentio.*] *Facta in conviviis Poematum Mentione, dicit aliquis locuples*, &c. ait Persii vetus Interpres. creberrima quippe inter pocula olim Poëtarum memoria, qua in re nec feminæ sibi temperarunt. Juvenalis scoptice carpit Sat. 6. vers. 35.

Illa tamen gravior, quæ, quum Discumbere cæpit,
Laudat Virgilium, peritura ignoscit Elisæ,
Committit vates, & comparat inde Maronem,
Atque alia parte in trutina suspendit Homerum.

Rogo, inquit, Magister.] *Magister* erat, qui & *Præceptor*, & *Doctor*, etiamque *Professor*. Exempla plura jam Alb. Gentilis congessit Lect. Virgil. cap. 4. ubi & plures *Magistri*, sed qui huc non faciunt. Equidem autem Agamemnona hic adloqui Trimalcionem, non inepte existimo. nam & ipse in convivio aderat, uti ex illo cap. XXVIII. *& cum Agamemnone ad januam pervenimus*, &c. conligitur. Quam apte ipsi illius appellationis honor conveniret, Declamatio ipsius, eruditaque Dissertatio initio fragmentorum habita aperte indicat.

Alterum disertiorem.] Ciceronem proculdubio, vel Catullo teste In Gratiarum ad ipsum actione:

Disertissime Romuli nepotum.

Nec aliud voluit Martialis lib. 3. Ep. 38.

Caussas, inquis, agam Cicerone Disertius ipso.

Et Arnobius lib. 3. *Et ante omnes Tullius Romani Disertissimus generis.* Multus vero Quinctilianus de ejusdem genere dicendi.

Tuo palato clusus pavo pascitur.] Integra Pavonum historia apud Varronem lib. 3. de Re Rustica cap. 6. ubi, inter alia, prima eorum in cœnam introductio, ac postea æstimatio: *Primus hos Q. Hortensius augurali adjiciali cœna posuisse dicitur. quod protinus factum tam luxuriose, quam severi boni viri laudabant. Quem cito secuti multi, extulerunt eorum pretia, ita ut ova eorum denariis veneant quinis* (id est, uno floreno) *Ipsi facile quinquagenis.* hoc est, decem florenis. Notum, aves, ut pinguescerent, Claudi consuevisse. nec aliter hodie fit, *quod motus earum, & Lux, pinguitudini est inimica*, docente ipso Varrone. Læva igitur eorum mens, qui, *Clusus*, eunt mutatum. Ait Seneca Ep. 122. *Aves, quæ conviviis parantur, ut Immota facile Pinguescant, in Obscuro continentur.*

Plumato amictus auro Babylonico.] Elegans lusus inest verbo, *Plumato Babylonico.* Prisci namque *Plumas* vocarunt, notas videlicet ex auro, vel purpura, aliave materia, aut colore, forma rotundas, & in modum Plumarum factas, quibus intertexebantur vestes, variabanturque. Hinc *Plumarii* adpellati non solum textores, ejusmodi vestium conficiendarum periti, sed etiam illi artifices, qui multifariam pictura, multiplicibusque coloribus ac figuris, variegatas vestes acu pingerent. & opus hocce *Plumatum* etiam dictum, Idem & *Babylonicum* vocatum. Plures Antiquorum edocent, nos unicum Martialem producimus, brevitati in nota isthac consulentes, quippe de his omnibus Salmasius egit abunde ad Carinum Fl. Vopisci cap. XX. ait ergo lib. 8. Ep. 28.

Non ego prætulerim Babylonica picta superbe
Texta, Semiramia quæ variantur acu.

Ludit igitur Mimus Pavonis amictu, qui præterquam quod perfecte imitaretur pictum illud opus Plumatum Babylonicum, splendente notarum colore Auri, & Purpuræ; Plumis insuper ille erat revera contextus. Omnia inlustri loco Achillis Tatii confirmo, in quem fors incidi novissime, quum nostra raptim conligerem Commenta. Verba sunt lib. 1. ubi Pavonis habitum floridissime describit: ὁ δὲ τῦ ταῶ λειμὼν ἀνθηρότερος. πεφύτευται γὰρ αὐτῷ καὶ χρυσὸς ἐν τοῖς πτεροῖς. κύκλῳ δὲ τὸ ἁλουργὲς τὸν χρυσὸν περιθεῖ τὸν ἴσον κύκλον, καὶ ἔστιν ὀφθαλμὸς ἐν τῷ πτερῷ. *Saneque Pavonis hoc pratum alio quovis longe floridius est, in ejus enim pennis oculorum serie distinctis Aurum omni ex parte Purpura æqualiter convestitur.* Unde jam nescire non poterit, quam insigniter ineptiverit ille, qui, *Aureo*, sollicitavit jam olim, & in *Auleo* mutatum ivit.

Gallina tibi Numidica.] De Numidicis avibus infra loquimur ad verba cap. XCIII.

Atque Afra volucres.

Gallus spado.] Capus est, quod jam viderunt Interpretes. Varro edocet: *Ex Gallo gallinaceo castrato fit, Capus.* Galli, quum castrati sunt, non jam Galli sed Capi nuncupantur: Contra Sacerdotes Cybeles, qui

Galli non dicuntur, quousque castrantur. de quo pluribus Symbolæ.

Tollat pedes indomita.] Procul dubio quid sit, *Tollere pedes*, ostendit versu illo Ovidius lib. 3. de Arte:

Melanion humeris Atlanta crura ferebat.

Unde lucem accipiunt plures Auctorum loci, qui negotii nonnihil Criticis facessivere. Aliud tamen, *Tollere pedem*, est cap. CXVII. de re spurcidica.

Probitas.] Recte qui *Pudorem* interpretantur, quod quum feminarum futilia recenseret ornamenta, illud prætulit verum, *Pudicitiam.* adposite Seneca ad Helviam: *Maximum Decus visa est Pudicitia.* Et Pythagoras apud Justinum lib. 20. *Vera Ornamenta matronarum Pudicitiam, non Vestes esse*, adfirmat.

Palam prostare nudam nebula linea.] En mulier cum veste nuda, adeo amicula olim fuere rara, adeo pellucida. Belle Athenæus initio lib. 4. Καὶ σαμβυκιστρίαι τινὲς Ῥόδιαι, ἐμοὶ μὲν γυμναὶ δοκῶ, πλὴν ἔλεγόν τινες ἔχειν χιτῶνας. *Et Sambucam pulsantes Rhodiæ quædam mulieres, quæ mihi quidem videbantur Nudæ: ajebant tamen nonnulli, tunicis indutas fuisse.* Nemo autem, ut Varro, hoc expressit eleganter, ejusmodi vestem vocans *Vitream Togam*, Modio Satyra. Sic item Claudianus Panegyrico in Consul. Probini & Olybrii belle de Tiberi fluvio:

Palla graves humeros velat, quam neverat uxor
Illi, percurrens Vitreas sub gurgite Telas.

Sic & Martialis inter alias conlatione illa botri vase Vitreo conditi lib. 8. Ep. 68.

Femineum lucet sic per bombycina corpus.

Talis vestis antiquitus ἀραχνιώδης dicebatur Græcis, id est, quæ Aranearum telas imitaretur. observo ego ad Eustathium, unde loca nonnulla huc transferam opportune. inquit ille lib. 2. de Amoribus Ismen. & Ismenes, ubi temperantiæ describit imaginem: Ἀραχνιώδης ὁ χιτὼν τῇ παρθένῳ τὸ χρῶμα λευκός. *Tunica erat Virgini aranearum telas imitabunda, colore candida*, &c. Etiam lib. 4. Themistius item in oratione ad Nicomedienses: Ἀμφιέννυσθαι δὲ λεπτότερα τῶν ἀραχνίων. Vertit Petavius: *Aranearum telis subtiliori veste ducuntur.* Et Sanctus Asterius Homilia de Divite & Lazaro: Τὴν βύσσον ἐπιζητεῖς, καὶ συνάγεις τὰ τῶν Περσικῶν σκωλήκων νήματα, ἵνα ἢ ἀράχνης ἀντιμάχοιν ὑφάσμασι. Rubenius vertit: *Et Byssum requiris, & Persicorum stamina vermium conliges, unde evanida, ut ita dicam, Aranea tela contexatur.* Pro re autem tenuissima ubique *Nebula* usurpatur. sic ipsius Valerius in lepidissimo Epigrammate de Phiala nimis gracili lib. 8. Epigr. 33.

Hæc fuerat nuper NEBULA tibi pegma perunctum.

Ait igitur Nudas prostare vestibus illis, quod & meretricum fuisse vulgo notum est. unde veriorem interpretationem sumendam esse loco illi cap. VII. *Nudarum Meretricum*, reor in præsentia. *Tunica Ralla* similes & Plauto Epidic. 2. 2. 46. vocantur, unde & nos, *Ralas*, quoque vocamus.

Cap. LXXIX. *Nec fax ulla in præsidio erat, quæ iter aperiret errantibus.*] Bernardinus Gomesius noster Opere, quod *de Sale* construxit, aptissime ad hunc Petronii locum interpretatur Horatii illud lib. 1. Sat. 5.

——— *Tectum*
Prabuit, & parochi, quæ debent, Ligna, salemque.

Per *Ligna* scilicet non solum ignem ad focum intelligens, sed cereos etiam & funalia, quæ peregrinis præberent parochi ad pernoctandum; &, ut suspicari licet, commode etiam per urbem deambulandum. Quod itidem & in Urbe factum, nihil dubium est. Sic apud Athenienses cœnantibus *Oenopta* (genus erat magistratus) funalia præstabant, & ellychnia, ut postea luminis præsidio possent domum redire. quapropter & *Oculi* ipsi vocari, ut constat ex Philini Oratoris loco apud Athenæum lib. 10. Item ex Eustathio ad L. ζ. Odys. Οἱ τοῖς δειπνοῦσι λύχνους, καὶ θρυαλλίδας παρέχοντες, Ὀφθαλμοὶ πρός τινων ἐκαλοῦντο. *Qui cœnantibus candelas, aut Lucernas exhibebant, Oculi dicti nonnullis.*

Nec silentium noctis jam media.] Carpit etiam hic suum Imperatorem. Redibant ergo à Trimalcionis convivio media jam nocte. Eousque enim cœnam protraxit gurges ille testante Suetonio cap. 27. *Epulas medio die ad Mediam Noctem protrahebat.* Quo & illud Taciti facit lib. 13. Annal. *Provecta Nox erat, & Neroni per vinolentiam trahebatur.* Signantius vero Juvenalis Sat. 4. ubi de Montano sermo:

——— ——— *Noverat ille*
Luxuriam imperii veterem, Noctesque Neronis
Jam Medias.

Notatum insigniter illud, quia magis erat more receptum, Veteres sub Solis occasum, nocte jam imminente, convivia finire.

Promittebat occurrentium lumen.] A cœna itidem, ut illi, redeuntium. Plurimus quippe Lucernarum usus antiquitus fuit convivis domum redeuntibus, Facumve, cereorum, candelarum, funaliorum, Lampadum, aut laternarum, de quo late Athenæus Dipnosophista opere extremo. Servi, qui ea præferrent, λυχνοῦχοι, & λυχνοφόροι Græcis adpellati, etiam δᾳδοῦχοι: Latinis *Prælucentes.* sed hoc jam vulgare, notaque plura testimonia à Cicerone, Valerio Maximo, Livio, Floro, Appulejo, Juvenale, aliisque petita, apud Græcos quoque plura sunt, apud Athenæum vero variis in locis plurima.

Accedebat huc ebrietas.] Ebrii redibant, destitutique ebriorum auxilio, nam & ei quoque provisum. Temulenti quum à mensa recedebant, præsidio servorum utebantur, qui eos titubantes sustinerent, & vix aliter reversuros, domum reducerent. Eo igitur ibant servi illi advorsum heris. Plautus Mostellaria 4. 1. 23.

——— *Solus*
Nunc eo Adversum Hero ex plurimis servis.

Terentius initio Adelphorum:

Storax, non rediit hac nocte à cœna Æschynus,
Neque servolorum quisquam, qui Adversum ierant.

Exin

Exin vocati *Adversitores* ii servuli, ut ait ibidem Donatus. Parissime sane, atque illi, Propertius destitutus, ut ipse Eleg. 29. lib. 2. narrat:

Hesterna, mea lux, quum potus nocte vagarer,
Nec me servorum duceret ulla manus.

Congruens item & S. Asterii elegantissimus locus Homilia, *An liceat homini dimittere uxorem quacumque ex causa*: Ὀυ μὴν ἀλλ' ἐκ συμποσίου ἐλθόντα ποτὲ, καὶ οἰνωμένον καὶ ἔκφρονα ἀπὸ τῆς μέθης μισήσασα: ἀλλὰ καὶ ὑπεδέξατο μετὰ συγγνώμης ἀνθρωπικῆς, καὶ ἐχειραγώγησεν σε τὸν κολάζοντα, καὶ τὴν κεφαλὴν ἐθεράπευσεν τοῖς ἀτμοῖς παρῳδουμένην τοῦ οἴνου, ἀνέχουσα δὲ ἐπὶ τὴν κοίτην τὴν γαμικὴν, μόνη συμπαθοῦσα, τῶν οἰκετῶν γελώντων, καὶ ἐπιχλευαζόντων τὴν ἐκ τῆς μέθης παραφοράν. *Nec redeuntem à symposio, vino oneratum & insanientem, ebrietatis odio non admisit, aut rejecit; sed cum venia ac lenitate, qualis humanitatem nostram decet, te suscepit, & reprimentem, ac verberantem ad lectum manuduxit, caputque agrum, ac meri vaporibus agitatum sedulo curavit: sola nimirum tui miserta, quum famuli mentis ob errorem & agitationem herum deriderent, ac subsannarent.*

Per omnes scrupos, gastrorumque, &c.] Metram illam Erisichthonis filiam puta hic spectare, de qua Ovidius:

Nunc equa, nunc ales, modo bos, modo cervus abibat.

Tot namque sunt hujusce loci Μετασχηματισμοί. Ex MSS. Cod. primæ editiones habuerunt: *Per omnes scirpos, grumumque.* inde ergo fecerunt postea *Scriptos, Scruptos, Scrupos*: & *Gastrarumque, Caricumque, Castrorumque, Glarearumque, Grumorumque*, ac denique *Gastrorumque.* sed quid multis? plures hic cucurbitas pingunt. nos vero lectionem præstitimus, quæ probior viris Doctis olim fuit visa, quum nihili prorsus sint, quas manu exarati Codices repræsentant. Nec aliter fieri debuit sequenti altero loco corruptissimo, *Et nos per eandem terram admisit.* Itaque Richardi emendationem ibi recepimus, quod & parili ea Virgilii loco stabiliri videbatur, & utpote omnino concinniorem prætulerunt ceteris Viri hocce eruditionis genere singulares. Item sic loquutus Petronius in fragment.

——— *Cellaque capti*
Deridet Festram, Romuleamque casam.

Inquit ergo Encolpius haud inlepido sensu: *Itaque quum hora pæne tota per omnes scrupos, gastrorumque eminentium fragmenta traxissemus cruentos pedes.* Cui parissimus est Appuleji locus lib. 2. Metamorph. *Sed quum primam plateam vadimus, vento repentino lumen, quo utebamur, exstinguitur: ut, vix improvida noctis caligine liberati, digitis pedum detunsis ob lapides, hospitium defessi rediremus.* Item & Martialis Epigramma 75. lib. 8. de Gallo Lingono:

Dum repetit sera conductos nocte Penates
Lingonus à Tecta, Flaminiaque recens,
Expulit offenso vitiatum pollice talum,
Et jacuit toto corpore fusus humi.

Ideo scite Alexis in Midone protulit apud Athenæum:

Ὁ πρῶτος εὑρὼν μετὰ λυχνούχου περιπατεῖν
Τῆς νυκτὸς, ἦν τις κηδεμὼν τῶν δακτύλων
Gestare primus qui Lucernam repperit
Noctu, digitos curabat ille provide.

Et Ovidii Corinnæ speciatim inde laus quoque petita, quod docte sciret videlicet.

Atque impercussos nocte movere pedes.

Prudens enim pridie, quum luce etiam clara timeret errorem, omnes pilas columnasque notaverat.] Sic puella illa apud Poëtam veterem:

Intrepidos tenebris ponere docta pedes.

Ipsissimum enim de celebri anicula nomine *Celestina* memoratur ridiculi causa, cujus omnibus numeris absolutissimam Fabulam, totoque orbe jam olim decantatissimam scripsit Hispanus eruditus. Multo quidem expedite magis noctu, quam interdiu cursitabat: observatis videlicet diligenter vicorum, ac viarum obicibus, anfractibusque, quum adhuc lucesceret.

Anus enim ipsa &c.] Janitrix plane, de qua infra cap. xcv. *Anus præcipue lippa sordidissimo linteo præcincta, soleis ligneis imparibus imposita, canem ingentis magnitudinis catena traxit, instigatque in Eumolpum.* De ipsa autem nos non semel in hisce Commentis loquimur.

Et transfudimus hinc & hinc labellis
Errantes animas.] Aliter hunc locum, quam copia Interpretum, lubebat jam olim interpretari. *Animas* hic de mutuo ac mixto amantium halitu, ac reciprocante inter baliandum spiritu dictum esse, cogitabam. Sic Latinissimi Scriptores locuti, quod vel mediocriter doctos hodie non latet. nonnulla tamen exhibeo insignia loca. Cæcilius comicus inquit Plotio:

——— *Qua mihi ubi domum*
Adveni, ac sedi, extemplo savium dat jejuna
Anima.

Sic Titianus Fullonibus:

Interea fetida Anima nasum oppugnat.

Plautus Asinaria. 5. 2.

Dic, amabo, an fetet Anima uxoris tua?

Et alias. Virgil. 2. Georg. vers. 134.

——— *Animas, & olentia Medi*
Ora fovent illo.

Inde ventorum flatus eleganter *Anima* dictæ Lucretio pluries. sic lib. 5.

Aurarumque leves Anima.

Item Horatio lib. 4. Od. 12.

Impellunt Anima lintea Thracia.

Etiam Claudiano 1. de Raptu Proserp. Virgil. lib. 8. Æneid. ac pluribus. Adposita satis est & isti interpretationi illa Descriptio apud Achillem Tatium amantium videlicet anhelitus suos commiscentium lib. 2. Πῶς δὲ τὸ φίλημα αὐτῆς τῆς Ἀφροδίτης ἡ γυνὴ γνωρίμη πέφυκεν ἀσθμαίνειν ὑπὸ καυματώδους ἡδονῆς· τὸ δὲ ἆσθμα σὺν πνεύματι ἐρωτικῷ μέχρι τοῦ τοῦ στόματος χειλῶν ἀναθορεῖν, συντυγχάνει πλανωμένῳ τῷ φιλήματι, καὶ ζητοῦν-

τι

τι καταδῦναι κάτω, ἀναρρίπτεται δὲ σὺν τῷ ἄσθματι τὸ φίλημα καὶ μιχθὲν ἵπταται, καὶ βάλλει τὴν καρδίαν. Igne ergo illo amatorio faculam Martiali accendo, modo hic aliasve, ubi fortean παρθένιον pudorem violarim, veniam pudicæ aures condonent. inquit ergo lib. 12. Ep. 55.

Nec clusis aditum neget labellis.

Neget aditum, inquit, scilicet Halitui, quod necessario fit, si labellis clausis oscula impinguntur. Sed longe, fateor ingenue, ardentior est Amoris adfectus ille, quem ipsorum constare animorum per ora commercio, jam pridem monuerunt Critici. Vicem hic Interpretis subeat Aristænetus Ep. 19. lib. 2. loquens in hunc modum: Οὐ μόνον στέρνα ἁρμόζοντες, ἀλλὰ καὶ φιλήμασιν ἐπισυνάπτοντες τὰς ψυχάς· τοῦτο γὰρ φίλημα δύναται καὶ τοῦτό ἐστιν ὃ βούλεται· σπεύδουσιν αἱ ψυχαὶ διὰ τῶν στομάτων πρὸς ἀλλήλας, καὶ περὶ τὰ χείλη συναντῶσι· καὶ ἡ μίξις αὕτη γλυκεῖα γίνεται τῶν ψυχῶν. Vertit Mercerus: *Non admotis solum pectoribus, sed junctis per oscula ipsis etiam animis, hoc enim osculum potest, hoc petit. Festinant invicem ad sese animæ per ora, concurruntque circum labia, fitque ibi coitus animarum dulcissimus.* Quo & illud indubie Lucilii pertinet Sat. 20.

Eduxique illis Animam in primoribus labris.

Plane vero vereris Poëtæ hocce in Catal.

Jungere & innumeras nexa per ora Animas.

Valete curæ.] Sic Martialis Epigrammate 7. lib. 11.

Pallentes procul hinc abite Curæ.

Et Anacreon:

Μέθετέ με φροντίδες,
Μηδὲν μοι καὶ ὑμῖν ἔστω.
Tu vero abito Cura,
Mecum tibi nihil sit.

Gaudio despoliatum torum.] *Gaudium* hic adpellative de puero. ita pariter de Amica Plautus Bacchidibus 1. 2.

——— *Quis istic habet?*
PIST. *Amor, voluptas, Venus, Venustas, GAUDIUM.*

Non satis rem viderunt Interpretes Petroniani, qui hocce ejus confudere videlicet cum aliis Gaudium.

Somnumque morti jungerem.] Vide quæ infra notantur ad verba extrema Trojanæ Haloseos cap. LXXXIX.

——— *Et continuat in mortem ultimam*
Somnos.

Res tuas ocius tolle.] Adlusive dictum, respectu scilicet ad solennia verba in divortiis faciendis usurpata. Liquido Lex edocet XII. Tabularum: SI VIR AB UXORE DIVORTIT, UXORI RES SUAS SIBI HABERE JUBETO, EIQUE CLAVIS ADIMITO. Transtulit etiam & simillime Martialis lib. 10. Epig. 51.

Dicere te lassum quoties ego credo Quirino,
Quæ tua sunt, tibi habe; quæ mea, redde mihi.

Plautus itidem in Trinumo Act. 2. 1.

——— *Apagesis Amor,*
Tuas res tibi habe. Amor, mihi amicus ne fuas unquam.

Locum quem polluas.] Ludit dilogia. Isthunc autem locum Murrhedius Rhetor loco inlustrat insigni apud Senecam Patrem lib. 1. cont. 2. *Novimus, inquit, istam maritorum abstinentiam, qui etiamsi primam Virginibus timidis remisere noctem, vicinis tamen Locis ludunt.* Est hæc Martialis Sententia lib. 11. Epig. 79.

Pædicare semel cupido dabit illa marito,
Dum metuit teli vulnera prima novi.

E libero mutuatus est carmine, nescio an viderint eorum Interpretes. Sic Carm. 3.

Quod Virgo prima cupido dat nocte marito,
Dum timet ALTERIUS vulnus inepta LOCI.

Sic & Quintus Serenus:

Obscænos si pone Locos nova vulnera carpent.

Pro feminco utero sæpius apud Lucretium est etiam *Locus.*

Quem polluas.] Admodum hic tempestivum illud Propertii Eleg. 34. lib. 2.

Polluit ille deus (Amor) cognatos, solvit Amicos:
Et bene concordes tristia ad arma vocat.

Et plura hujusce Elegiæ, quam confer.

Partiti manubias sumus.] An istæ Manubiæ, quarum apud Fulgentium memoria est, Libello de Prisco sermone? nam alterum Petronii citat ibi fragmentum: *Tot Regum Manubiæ penes fugitivum repertæ.* Ego sic censeo. Encolpius enim Ascyltosve plane *Fugitivi.*

Age, inquit, nunc & puerum dividamus.] Ludit iterum in Gitonis divisione Ascyltos, ut cap. XI. Ibi enim ad sarcinarum divisionem respiciens, quæ cap. X. præcesserat. hic vero ad nequissimam illam cap. XI. Ibi sane cum Encolpio flagitiosissime Gitonem dividente jocatus primum fuerat Ascyltos, ipsum Encolpium in hunc modum adloquens: *Sic Dividere cum fratre nolito,* sive ut ibidem nos emendare conabamur: *sic Dividere tu fratrem nolito.* Nunc vero rursus, quum manubiarum jam partitio esse facta, ambigua improbitate vult etiam idem Ascyltos particeps esse in Gitonis divisione.

Cap. LXXX. *Contentus.*] Interpretor, perseverans. A me Nonius plane: *Contentum, continuum, Perseverans.* Cicero Tuscul. lib. 5. *Socratem ferunt, quum usque ad vesperum CONTENTIUS ambularet, quæsitumque esset ab eo, cur id faceret.* Etiam Appulejus in Floridis de præcone loquens: *Et quidem perdius stat, aut ambulat, aut plerumque CONTENTISSIME clamitat.* Cui opponit Proconsulem, qui *moderata Voce RARENTER, & sedens loquitur, & plerumque de tabella legit.*

Intorto circa brachium pallio.] Lævum nempe clypei loco. Sic Appianus Alexandrinus lib. 2. de Bello Civil. pag. 503. habitum describens percussorum Cæsaris post perpetratum scelus. Οἱ δὲ σφαγεῖς ἐβούλοντο μέν τι εἰπεῖν ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, οὐδενὸς δὲ παραμείναντος, τὰ ἱμάτια ταῖς λαιαῖς, ἀντὶ ἀσπίδας, περιπλεξάμενοι, καὶ τὰ ξίφη μετὰ τοῦ αἵματος ἔχοντες, ἐβόων βασιλέα, &c. *Percussores autem ejus voluerant quidem aliquid in senatu dicere: sed quum nemo ibi maneret, togis circum lævas manus*

nus obvolutis vice clypei, truentos gladios tenentes, currentesque vociferabantur. Regem, &c. Præterea & lucis nonnihil videtur ex isthoc Arbitri loco sibi fœnerari Donatus, ubi de vestitu Comico agens sic loquitur: *Parasiti cum INTORTIS PALLIIS veniunt*. circa brachia nempe, aut circa corpora.

Tangebat utriusque genua.] Vide quæ supra notantur ad verba cap. XVII. *Protendo igitur ad genua vestra supinas manus*, &c.

Thebanum par humilis taberna spectaret.] *Thebanum Par* κατ' ἐξοχὴν dictum de Etheocle & Polynice fratribus, Oedipi Regis Thebanorum filiis, ex nefando scilicet Jocastæ matris concubitu editis. illi nimirum ob regni sceptrum mutuis vulneribus confossi, ambo occubuere; simul mater, quæ se mediam interponebat, ne pugnarent filii. quo etiam adlusit plane Propertius extrema elegia 9. lib. 2.

Non ob regna magis diris cecidere sub armis
Thebani media non sine matre duces,
Quam mihi si media liceat pugnare puella:
Mortem ego confugiam morte subire tua.

Quem locum adumbrasse Petronium, parum abest ut credam. nam parissima omnia, nempe Propertius cum rivali pugnare volens, modo Cynthia sit media, ob quam videlicet consertum prœlium. Tu autem nunc cum Arbitro facile conferas. Ipsummet Passeratio in mentem quoque venisse, videre videor. *Tabernam* itidem pro diversorio Plautus sæpius posuit.

Nudo ecce jugulum, convertite huc manus.] Simile illud Encolpii cap. XCVII. *Præbeo ecce cervicem, funde sanguinem.* Pluribus id genus conlationibus parcimus, ne rebus nihili nos immorari, Critici mussitent delicatissimi.

Fulminatus] Id est, fulmine veluti ictus. talis enim attonitus manet, stuporeque adfectus. quod nunc, ut Encolpio conveniat, quisquis jam videt. Plura autem huc conducentia supra jam prænotata sunt, ad verba cap. XVII. *Sed attoniti*, quæ rursus adire, haud abs re erit in præsentia.

Damnatas manus.] Explicet ipse Petronius, quæ *damnata manus* sint. inquit cap. LXXXIII. *Damnabat Apollo noxias manus. Noxias*, id est, sceleratas. Sic & Propertio sunt *Damnatæ manus* El. 7. lib. 4.

Egreditur superbus cum præmio Ascyltos.] Rivalis scilicet victoris more. Multus in eo exprimendo Aristænetus tota Epistola 6. Lib. 2. ad quam te remittere, hic satis sit.

Nomen amicitiæ.] Verbi hujus acumen non senserunt Interpretes. Non hic Amicitiam *Nomine amicitiæ*, ut volunt, Auctor intelligit: immo potius, nihil aliud præter Nomen in Amicitia esse. & vere: quum illius fidem homines tantum servent inter se, dum illis conducit, expeditque; postea vero turpi vertant ora fuga, ut Petronius loquitur. Plane hocce tuetur Ovidius lib. 1. de Arte:

Nomen Amicitia est, Nomen inane fides.

Etiam Euripides:

Ὄνομα γὰρ, ἔργον δ' ἐκ ἔχεσι οἱ φίλοι,
Οἱ μὴ 'πὶ ταῖσι συμφοραῖς ὄντες φίλοι.
Nomen quidem, sed rem ipsam amici non habent,
Qui sorte tristi non se amicos exhibent.

Idem de virtute in magno M. Bruti morientis verbo apud Dionem lib. 47.

Ὦ τλῆμον ἀρετὴ, λόγος ἄρ' ἦσθ'· ἐγὼ δέ σε
Ὡς ἔργον ἤσκουν. σὺ δ' ἄρ' ἐδούλευες τύχῃ.
O infelix virtus, itane quum nihil quam Nomen esses, ego te
Tanquam rem aliquam exercui, quum tu Fortunæ servieris.

Si quatenus expedit, hæret.] Eleganter divinus Seneca Ep. 9. *Hæ sunt Amicitiæ, quas temporarias populus adpellat. Qui causa utilitatis adsumtus est, tamdiu placebit, quamdiu utilis fuerit.* Proinde adjicit Petronius:

Quum Fortuna manet, vultum servatis amici:
Quum cecidit, turpi vertitis ora fuga.

Quod parilissime dixit & Seneca: *Hac re florentes amicorum turba circumsedet, circa eversos ingens solitudo est: & inde amici fugiunt, ubi probantur.*

Calculus in tabula mobile ducit opus] Sententia est, Quod si Amicitia diutius non durat, quam utilitati videlicet inserviat, omnino Calculorum ludum ipsam sic imitari, quo nimirum potissimum id artificium servatur, ut hinc & illinc alio libere Moveantur, nec ulli Tabulæ regioni plus temporis inhæreant, quam illis nempe conducat, conveniatque. Neutiquam vero, ut doctissimus Auctor Adversariorum lib. 1. cap. 15. voluit, Quia Amicitiam Calculi servarent inter se, quatenus ludo utile foret, quum quidam velut amici essent, quidam hostes. Quod viro omnia erudito ex ludi ignoratione indubie excidit. Calculi quippe, qui ab ludi initio erant Hostes, ad finem usque tales habebantur, ipsissimumque de Amicis intelligendum. nec pro ludi utilitate Amicus, quem alibi *Militem* adpellavimus, suæ factionis commilitonibus unquam adversarius fuit. Quæ supra jam de Calculorum ludo perfunctorie edissertare nobis adlubuit, de nostra interpretatione, ac de magni Viri errato ambigere in præsentia non sinunt. itemque de legitima scriptura, *Mobile*, quam servant Veteres Libri, non vero quæ primum cusos invasit, *Nobile*. & Adversariis suis etiam ille amplexus est.

Grex agit in scena mimum.] *Grex* etiam de scenica caterva & familia, Græcis χορός, uti apud Aristophanem. Inde nos vocavimus, *Compannia*, & histriones, *Companneros*. Donatus Præfat. in Terentii Adelphos: *Hæc sane acta est ludis Scenicis Funebribus L. Æmilii Paulli: Agentibus L. Ambivio & L. Turpione. qui cum suis Gregibus etiam tum personati agebant.* sic etiam Plautus pluribus Fabularum Prologis. Unde error cujusdam eruditi Horatii interpretis, aliorumque jam claret, adserentium nimirum, *Mimum* fabulam fuisse ab uno solum agi semper antiquitus solitam. Ast si Petronius illis fidem facere non potuit, quid plu-

pluribus aliis, quid ipsi Horatio suo poterunt respondere?

——— *Vel partes Mimum tractare secundas.*

Inquit Ep. 18. lib. 1. Cui tot tum Græci tum Latini Scriptores accinunt, ut tantum nomina recensere, esset importunum.

Mox ubi ridendas inclusit pagina partes &c.] Sensus est, Post Fabulæ exodium Auctores figmenta exuere, personasque, & sic oris sui manifestam proferre veritatem. *Partes Ridendas*, Extremas interpretantur, quod non displicet, licet omnes Mimi Partes Ridendæ erant, ut alibi dicimus. *Pagina* hic συνεκδοχικῶς Fabula est. insigne dabo equidem testimonium aliud. Donati ecce verba sunt ex Argumento Adelphorum Terentii: *In dividendis Actibus Fabula identidem meminerimus: primo Paginarum dinumerationem neque Græcos, neque Latinos servasse, quum ejus distributio*, &c.

Cap. LXXXI. *Antescholanus.*] Quinam *Antescholani* olim ex longa Professorum natione? Puto adhuc viris litteratis non liquere. An fors *Antescholanus* erat *Proscholii* Præfectus, *Proscholus* etiam adpellatus? Doctiores viderint. *Proscholium* enim locus erat in Schola velo tantum ab auditorio disseptus, ubi pueri, antequam ad Magistrum accederent, oris sui totiusque corporis componebant habitum, Proscholii videlicet adstante Præfecto omnium præmonitore. Haud enim vulgaris consuetudo ex antiquis Puerilibus Conloquiis utraque lingua descriptis plane conligitur. ait ergo puer: Ὡς δὲ ἦλθον πρὸς τὴν κλίμακα ἀνέβην διὰ τῶν βαθμῶν ἀτρέμα, ὡς ἔδει, καὶ ἐν τῷ προσχολίῳ ἀπέθηκα βίῤῥον, καὶ κατέψηξα τρίχας. καὶ οὕτως ἠρμένῳ τραχήλῳ εἰσῆλθον. καὶ πρῶτον ἠσπασάμην καθηγητὰς, συμμαθητάς. *Ut ergo veni ad scalam, ascendi per gradus otio, ut oportebat, & in Proscholio deposui birrum: & demulxi capillos. & sic elevato centrone introivi, & primum salutavi præceptores, condiscipulos.* En *Vela*, quæ D. Augustino memorantur lib. 1. Conf. cap. 13. *At enim Vela pendent in liminibus Grammaticarum Scholarum*, &c.

Ergo me non ruina terra potuit haurire? non iratum etiam innocentibus mare?] Gemellus locus cap. XCVIII. *Utinam me solum inimicus ignis hauriret, utinam hibernum invaderet mare.* quæ verba Gitonis sunt, unius quippe, ejusdemque fortunæ semper cum Encolpio fuit, nec ab ejus latere unquam discessit transversum unguem. Vide autem quæ infra notamus ad ipsum locum. Hic autem insuper addere, omnino necessum: nimirum hujusce felicis Encolpii successus supra jam meminisse Arbitrum cap. IX. nunc vero indubie eisdem in verbis, *Ergo me non ruina terra potuit haurire?* speciatim ad genus illud Pegmatum respexisse, quæ, quum Ruinam subitaneam patiebantur, chasmate absorberentur. De iis sic Appulejus Lib. Metamorp. 10. *Jamque tota suave fragrante cavea, Montem illum ligneum TERRÆ VORAGO decepit.* Ubi cum Pegmate necessario & homines, qui impositi, absorbebantur. bene igitur, qui ibi, *Recepit*, legunt, ut Arbitri, *Haurire*, ita apertius exprimere potesset, quod inibi valet Devorare. Sic est ipsi Milesiarum Scriptori lib. 5. *Meministi consilium vestrum, scilicet quo mihi suasistis, ut bestiam, quæ mariti mentito nomine mecum quiescebat, priusquam ingluvie Voraci me misellam Hauriret, ancipiti novacula peremerem.*

Græca urbs.] Græca urbs Parthenope est, postea *Neapolis* dicta, quasi *nova civitas*. Ea enim quum esset à Longobardis eversa, ut in Constitutionibus Neapolitanis scriptum est, à Græcis postea fuit restaurata; & inde adpellata *Nova Civitas* inposterum, & *Græca urbs* quoque optimo jure. Taciti autem testimonio à Lipsio indicato, addam insuper & Papinii alterum non levidense, Parthenopen scilicet in Epicedio Patris adloquentis:

Si tu stirpe vetus, famaque obscura jaceres,
Nil gentile tenens, illo te cive probares
GRAIAM, atque Euboico Majorum sanguine duci.

Adulescens.] Giton, ut voluit recte Dousa P. Eventuum certe quas hic recenset, ἀνακεφαλαίωσις, ut fecerunt alii, aliter accipere non sinunt. Pariter & ipsius acumini subscribo, *exitio*, loco τῦ *exilio*, substituentis, quæ præcedenti confessione nitens ipsius Gitonis cap. LXXX. emendatio verissima est. *Ego mori debeo*, &c.

Cujus anni ad tesseram venerunt.] Leve scelus hoc summæ Encolpii indignationi. ideo pro certo habeo, latere mendum. Odorati etiam sunt Pithœus, & Lipsius, reposueruntque *venierunt*, haud perspicuo sensu. Reor, Annos ad tesseram venire, illis esse, Puerum primos agentem annos, simili amatoria lite, commissum ad tesserarum sortem ab amatoribus rivalibus. Itaque enim *in eligendo fratre salva ille tunc libertas non esset*, potius *Judice Fortuna*, ut ipsum Arbitrum usurpem, *caderet alea.* Ea propter ad illum eventum postea respiciens, ut melius tunc puero succederet, illi videlicet, voluit Ascyltos, judicium committendum. Sed hic, equidem fateor, dubia lux est, parumque distans à tenebris.

Quid ille alter, O Dii! qui tanquam toga virilis stolam sumsit.] De Ascylto indubie hic incipit loqui. Verba autem etiam sunt inprimis corrupta, quod MSS. repræsentant, plane vitiosum est. Tornæsius edidit: *Quid? ille altero die, qui tanquam toga virilis*, &c. quod quidem absque sua confessione dignum exsilio. Deinde editiones plures id prætulerunt: *Quid ille alter* * *die, qui tanquam toga virilis*, &c. unde Lipsius: *Quid ille alter, ô dii! qui tanquam toga*, &c. quod recentiores fere editiones occupavit. Criticorum autem nupera proles ad libitum postea refinxerunt. Ideo adhuc puer tentabam ego levissima omnium mutatione, & probo admodum sensu, *Quid ille alter? qui die, inquam, toga virilis, stolam sumsit.* haud tamen hodie satisfacit valde. Adsit igitur cum suo tripode Apollo, nobis namque insanire est, veritatem per divinationem

nem quærere. Utcumque vero sit, mens claret. Ascyltos ergo *Stolam sumsit*, quod proprium feminæ. Ita Tertullianus de Achille in puellam transvestito Libro de Pallio cap. 4. quippe qui ne vir esset, à matre quoque persuasus est: *Adhuc sustinet Stolam fundere, Comam struere, cutem fingere, speculum consulere*, &c. Sic etiam de Antonio Appianus lib. 5. Bell. Civil. Athenis deliciante.

Qui postquam conturbavit.] *Conturbare*, decoquere est, & pecuniam dissipare. De servis etiam dicitur, qui Rationibus dominicis paria non faciunt. Et de quibuslibet denique, qui expedire nomina, & æs alienum, quod contraxere, solvere non possunt. quod Hispani vocant, *Quebrar, faltar de su credito.*

Sic Pedo Conturbat, Matho Deficit.

Dixit Juvenalis Sat. 7. 129. ut Terentius etiam, Martialis, Cicero, alii.

Et libidinis suæ solum vertit.] Hoc est, commutavit locum, ubi prius libidinem vario erat perpessus. nam postquam Conturbavit, se in pedes conjicere, illi fuit necessarium. Sensus iste verus, perspicuus, & quem vel ipsus Cicero tueatur, quum quid, *Solum vertere*, sit, exponit in Oratione pro A. Cecinna paullo ante finem: *Exilium enim, non supplicium est, sed perfugium, portusque supplicii. Nam qui volunt pœnam aliquam subterfugere, aut calamitatem, eo SOLUM VERTUNT, hoc est, sedem ac locum mutant.* Et pariter pro domo sua: *Quo Vertendi, hoc est, mutandi Soli causa venerant.* Et pro Pub. Quintio: *Qui exilii causa Solum Verteris.* Suffragatur nobis paritissimus Juvenalis locus, sententia, verbis, Sat. 11. vers. 46.

Hi plerumque gradus: conducta pecunia Romæ,
Et coram dominis consumitur. inde ubi paullum
Nescio quid superest, & pallet fœnoris auctor,
Qui Vertere Solum, Baias, & ad Ostia currunt.

Ait scilicet, profusos, & luxuriosos nepotes patriam mutare, quum alienam pecuniam consumsere. Inde vocabulum *Soliversor* conflatum, usurpatumque in ludicro Grunnii Corocottæ testamento: *Magirus cocus dixit, veni huc eversor domi, Solíversor, Fugitive portelle, ego hodie tibi vitam adimo.* Græcis illud est, γῆν πρὸ γῆς, *terram pro terra*, Alciphron in Epistol. Ἀπαλλάττεσθαι ἐπείγεται γῆν πρὸ γῆς φεύξομαι μᾶλλον. *Demigrans quolibet fugiam potius, terram terra commutans.* Item Cicero ad Atticum.

Secutuleja.] Elegans & scripto satyrico, quod ejusmodi amat vocum insolentiam, adpositissima dictionis compositio. Rem autem plures expressere Scriptores, quorum apud Interpretes testimonia. Isthæc illis adde. Propertius Eleg. 5. lib. 4.

Non te Medea delectant probra Sequacis.

Sabinus in Epistola Ulyssis de Clytemnestra Agamemnonis uxore:

Tyndaris has illi latas pro fœdere pœnas
Struxerat, externos ipsa Secuta viros.

Sed, ohe, jam satis est, tametsi plura possemus.

Unius noctis tactu omnia vendidit.] Veterem scripturam retineo, licet in novitiam, *pacto*, valde inclinarem. *Vendidit*, id est, posthabuit. Hisp. *aventura todas sus obligationes.*

Libidinibus attritis] *Tero*, extremi flagitii verbum, paritissime cap. LXXXVII. usurpatur: *utcumque igitur inter anhelitus sudoresque Tritus, quod volueras, accepit.* Sic & Martialis lib. 9. Ep. 59.

Culus Tritior Hedyli lacernis.

Plauto etiam Captivis 4. 2. 108.

——— *Bonus est, Bonam Terit.*
Liberorum quærundorum causa ei, credo, uxor data est.

Argute ergo, qui exin Propertium interpretantur lib. 3. El. 20.

Forsitan illi alio pectus amore Terit.

Alio Amore, id est, alia amica. Ast satis exemplorum, quæ satius ad Morboniam mitterentur.

Cap LXXXII. *Gladio latus cingor.*] Sic locutus Appulejus lib. 2. Miles. *Nam Gladio solito Cinctus altrinsecus.* & Hispani dicimus, *Ceñir la espada.* Haud aliter & Propertius dixit El. 13. lib. 3.

——— *Niveum Latus ense Revincit.*

Sed quodnam latus innuit Petronius, dextrum an sinistrum? me Castores dubium. Eandem & Lipsius lib. 3. de Milit. Rom. Dial. 3. quæstionem movit, ipsum vide. *Gladius* vero procul dubio Hispaniensis foret, nam nostrates illos à temporibus Annibalis, patrios gladios deponentes, adsumpsere Romani, ut docet apud Suidam anonymus scriptor. unde conjicere abunde licet, quampridem illi fuerint in precio. vide & Lipsium ibidem.

Phæcasiati milites ambulant.] Mendacii miles ille arguit Encolpium opportune ab calceatu, nam milites olim Romani *Caligati* incedebant, non *phæcasiati*. vide Valtrinum lib. 3. De Re Milit. cap. 13. Et Balduinum *Calcei Antiqui* Auctorem cap. 19. *Phæcasium* autem calceamentum album fuisse, quo Athenienses sacerdotes, & Alexandrini utebantur, ex Appiano ego didici lib. 5. Bell. Civ. ubi de Antonio sermo est cum Cleopatra vitam degente.

Non bibit inter aquas, &c] Difficile Epigramma, cujus mens Interpretibus præterita; an quod contemserint, an vero quod non adsecuti sint, me-Hercules dubium. Impotens dives, Tyrannus hic cum Tantalo confertur, qui enim quid inter se simile habeant, neutiquam est facile visu. Ille sane, etsi obrutus curis, cupitis tamen fruitur indubie: quod alteri secus accidere, notum. Ciceronis autem duorum locorum conlatione, qui officio nunc fungitur Interpretis, facile ex his angustiis educemur. Ecce primi verba sunt ex lib. 4. Tuscul. Quæst. *Cui miseria proximus est is, qui adpropinquans aliquod malum metuit, exanimatusque pendet animi. quam vim significantes mali, Poëtæ, impendere apud Inferos Saxum Tantalo, faciunt ob scelera, animique impotentiam, & superbiloquentiam.* Insuper ergo additus ingens lapis Tantali imminens capiti, unde ortum, ut præ timore exanimatus poma qui-

quidem esuriens non adtingeret, aquam & sitiens itidem non gustaret. Quod fuit dubio procul fabulæ verum figmentum, expressum quoque parissime à Dionysio Tyranno astu illo, quo voluit indicare nihil esse ei beatum, cui semper aliquis terror impendeat. Id etiam narrat ipse Cicero lib. 5. Tuscul. Quæst. ubi regias delicias pergit luculenter describere, & inter ipsas constituere Damoclem, reges, qui ipsarum potiebantur, beatos cogitantem: *Aderant unguenta, coronæ, incendebantur odores; Mensæ conquisitissimis epulis exstruebantur. Fortunatus sibi Damocles videbatur. In hoc medio apparatu fulgentem gladium è Lacunari seta equina adpensum demitti Dionysius jussit, ut impenderet illius beati Cervicibus. Itaque nec pulcros administratores adspiciebat, nec plenum artis argentum, NEC MANUM PORRIGEBAT IN MENSAM.* Et eleganter Horatius:

Districtus ensis cui super impia
Cervice pendet, non Sicula dapes
Dulcem elaborarunt saporem.

Nulla ergo æque, ac Tantali imagine, Tyranni Principis potuit misera repræsentari beatitudo, de quo inquit nunc cum Cicerone Arbiter, *quod omnia cernens*, scilicet bona sua, *illis frui præ timore non potest.* qui prorsus & plurium Poëtarum fuit ipsissimus animus. Fuit certe Lucretii verbis hisce lib. 3.

Atque ea nimirum, quæcumque Acherunte profundo
Prodita sunt esse, in vita sunt omnia nobis.
Nec miser Impendens magnum timet aëre Saxum
Tantalus (ut fama est) cassa formidine torpens:
Sed magis in vita Divum metus urget inanis
Mortales, casumque timent, quemcumque ferat fors.

Pindari quoque Od. 1. Olymp.

——— Κόρον δ' ἑλὼν
Ἄταν ὑπέροπλον,
Τάν οἱ πατὴρ ὕπερ κρέμα-
σε, καρτερὸν αὐτῷ λίθον.
Τὸν αἰεὶ μενοινῶν κεφαλᾶς βαλεῖν
Εὐφροσύνας ἀλᾶται.

Saturitate autem accepit (Tantalus) *damnum immensum, quod ei ipsi pater superadpendit, validum lapidem: quem semper cupiens à capite depellere à lætitia aberrat.* Fuit & Euripidis in Oreste. Sed mire enim à Suida Commentum nostrum juvatur, rescire tamen valde discuperem, unde conlegerit: Τάνταλος. τοῦ Διὸς υἱός. ἀξιωθεὶς δὲ τραπέζης τῶν θεῶν, ἐδημοσίευσεν αὐτῶν τὰ μυστήρια. καὶ διὰ τοῦτο κολάζεται ἐν τοῖς ὑπὸ γῆν δικαστηρίοις, πέτρον ἔχων ἐφεστηκότα αὐτοῦ ἠρτημένον, καὶ κάτω ὕδωρ πολὺ, καὶ βλαστήματα καρποφόρα. ὅτε δὲ ἤθελε πιεῖν τοῦ ὕδατος, ἔπιπτεν ὁ λίθος ἐπ' αὐτὸν, δίψῃ δ' ἐτήκετο. ὁρῶν μὲν ἀφ' ὧν ἰδεῖν φαγεῖν, καὶ πιεῖν, μὴ δυνάμενος δέ. *Tantalus. Jovis filius fuit. Quum autem hunc Dii sua mensa dignati fuissent, eorum arcana publicavit. Et propterea punitur in judiciis, quæ sunt sub terra, Saxum habens capiti suo Impendens, & infra multam aquam, & fructiferas arbores. Quoties vero aquam bibere volebat, Saxum cadebat in ipsum, & siti conficiebatur. Cernebat enim unde edendum, & bibendum esset; sed edere, & bibere non poterat.* Non ergo ob cibi potusque fugam jejunus ille; sed edere, ac bibere lapidis casus impediebat. Ast ut semel conficiam negotium, prodeat Athenæus, qui, quod primum ego conjectaram, quum autem mihi pervelleret Cicero, proferat disertim. Longam disputationem *De Voluptate* instituens lib. 7. Tantalum, narrat ex quodam Scriptore, qui Atridarum in patriam reditum scripsit, voluptatibus admodum deditum fuisse: sed postea quum in deorum consortium pervenisset, Jovem optionem ei dedisse petendi quidquid vellet, à quo nimirum postulavit, ut ei ad eum modum jugiter inter epulas vivere concederetur. Tunc autem, addit, ἐφ' οἷς ἀγανακτήσαντα τὸν Δία, τὴν μὲν εὐχὴν ἀποτελέσαι διὰ τὴν ὑπόσχεσιν· ὅπως δὲ μηδὲν ἀπολαύῃ τῶν παρακειμένων, ἀλλὰ διατελῇ ταραττόμενος, ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς ἐξήρτησεν αὐτῷ πέτρον, δι' ὃν οὐ δύναται τῶν παρακειμένων τυχεῖν οὐδενός. *Jovem indignatum ea de re, quia pollicitus esset, præstitisse quod optavit. At ne frueretur adpositis, verum mœstus, & anxius semper esset, super caput Saxum appendisse, quod obstat, ne quid eorum, quæ admota sunt, capere possit.* Cæcus ergo quidam post se in eandem foveam plures cæcutientes præcipites dedit. Itaque inter aquas & poma puniendum ridicule Tantalum, potius sane, ut veluti oscillatione luderet, constituerunt. haud secus atque Eumolpum alibi conlocavit Petronius. Neroni igitur id Epigrammation, qui non sentiant propritim convenire, à me sciat ille, cor plumbeum prorsus habere. Cæterum, qui in Avaritiam tradiderunt, factum id esse, decepti omnino sunt mendosis Codicibus, ubi sic admodum diverse invenerunt scriptum:

Nec bibit inter aquas, nec poma patentia carpit
Tantalus infelix, quem sua vota premunt.
Divitis hæc magni facies erit, omnia late
Qui tenet, & sicco concoquit ore famem.

Ita Fulgentius, & Priscianus exhibent, & inter Catalecta veterum Poëtarum haud secus, nisi quod corruptius, reperitur. Cujus sententia, licet ineptissima, adstrui quippe insuper videbatur parili Horatii similitudine lib. 1. Serm. Sat. 1. nihil mirum, si viris Doctis jam pridem imposuerit.

——— *Quem sua vota premunt.*] Ex verbis Athenæi supra adductis lucis quod satis est, capit hoc hemistichion. Ob insana namque sua & immodica vota Tantalum Impendentis Lapidis supplicium punit ac premit. Matth. Bergius aliter versum integrum distinxit, & sic parentheſi inclusit:

Tantalus (infelix, quem sua vota premunt!)

Quod postea & Rittershusio placuit. Nec nobis valde displicet, quod aliquot libri veteres repræsentant:

——— *quem sua fata premunt.*

Divitis hæc magni facies erit. &c.] Distichi hujus sensus est, Tantalum nempe imaginem esse Tyranni, qui omnia quum cernit bona sua, illis frui præ timore non potest. quod mire facit, ut satis jam constat,

M

ad fortunam Tyranni. Si alteram vero lectionem liceret præterri:

——— *Omnia late*

Qui tenet

ad Avari ingenium.

Et sicco concoquit ore famem.] *Siccus* de jejunio sic infra cap. CXI. *Itaque mulier aliquot dierum abstinentia Sicca.* & Martialis lib 12. Ep. 32.

——— *Fame Siccus.*

& Tertullianus Apologet. Cap. 40. *Nos vero Jejuniis Aridi.* Item de abstemio Lucilius Sat. 6.

Lanificam dici, Siccam, atque Abstemiam ubi audit.

Etiam de muliere vexata, sine adspergine tamen seminali, dixit ipsus Valerius eleganti Epigram. 82. lib. 11.

Cum sene communem vexat spado Dindymus Eglen,
Et jacet in medio Sicca puella toro.

Sed omnes opertis oculis bona sua computant.] Cæci omnino, qui divitiis inhiant. Exprimit infra eleganter Petronius cap. CXLI. ubi de elusis Eumolpi Captatoribus: *Excæcabat ingens fama Oculos, animosque miserorum.* utrique loco Varro venit Interpres *Andabatis*, qui Gladiatores erant opertis capitibus, ne alter alterum cerneret, pugnantes: *Non mirum si cæcutis. minus aurum enim non præstringit Oculos, quam τὸ τῶ χρυσῶ, tua galea.* Bona isthæc *Fortuna* sunt, unde ipsa, quæ dividit, *prorsus exoculata* efficta, uti Appulejus loquitur. Vere Tullius in Lælio: *Non ipsa solum Fortuna cæca est, sed eos etiam plerumque efficit Cæcos, quos complexa est.* Eadem ratione & divitiarum deus *Plutus* itidem cæcus Antiquis habitus. Vide Aristophanem in cognomine Fabula. Itidem *Phineus*, qui *in modum Avaritiæ positus*, auctore Fulgentio Mythologo Ext. lib. 3.

Bona sua computant.] Id est, cogitant, quomodo opes consequantur. Sic & simpliciter *Computare* dictum Antiquis. Magnus Seneca lib. 5. de Benef. *Quotus quisque uxoris optimæ mortem timet, ut non computet?* id est, ut lucrum ex ejus morte eventurum, non sibi proponat. Et Ep. 14. *Nemo ad humanum sanguinem propter ipsum venit, aut admodum pauci: plures Computant, quam oderunt.*

Quod hodie non est, cras erit.] Simile illud est vice oraculi olim habitum.

Tarpejo quondam sedit quæ vertice cornix,
EST bene non potuit dicere, dixit ERIT.

Aliter Viri docti accipiunt hunc locum, scribuntque: *Quod hodie non est, cras non erit: sic vita truditur.* Sententiam mire & acore illo suo Persius expressit Sat. 5.

Cras hoc fiet. Idem cras fiet. quid? quasi magnum
Nempe diem donas, sed quum lux altera venit,
Jam Cras Hesternum consumsimus: ecce aliud cras
Egerit hos annos, &c.

Semper in hac re qui vincitur, vincit.] Eadem ipsius Arbitri verbis illis cap. CXIX.

Pellitur à populo VICTUS Cato: tristior ille est
QUI VICIT.

Ubi & nos pluscula notamus.

Cap. LXXXIII. *Nam & Zeuxidos manus vidi nondum vetustatis injuria victas.*] Vere, nam de ejusdem Zeuxidos tabulis, quibus Crotoniatæ templum Junonis magnifice exornarunt, sic etiam Cicero initio lib. 2. de Inventione: *Is & ceteras tabulas complures pinxit, quarum nonnulla pars usque ad Nostram Memoriam, propter fani religionem, remansit.* Non post multum temporis vixit Petronius.

Cum ipsius naturæ veritate certantia.] Eximia laus Tabularum Protogenis, nimirum *cum natura veritate certare*: nam vel Seneca Patre adsertore, *semper citra Veritatem est Similitudo*: Et Cicerone in Oratore: *Sine dubio in omni re vincit Imitationem Veritas.* Haud est illud Eustathii absimile, ubi virum in pictura expressum è balneo exeuntem anhelare, inquit, videri, lib. 4. de Ismen. & Ismenes amoribus, Οὕτως ὁ τεχνίτης καὶ τὰς φύσεις αὐτὰς ἀπεμιμεῖτο τοῖς χρώμασι. *Adeo ipsius artifex easdemmet rerum Naturas coloribus imitatus est.*

Non sine horrore tractavi.] Non sine religione, & reverentia. Sic docet Servius ad illud 1. Æneid.

——— *Horrentique atrum nemus imminet umbra. Horror plerumque ad odium pertinet: plerumque ad Venerationem, ut hoc loco. Sic Lucanus:*

Arboribus suus Horror inest.

Hinc & locus, qui præcessit cap. XXI. interpretandus: *Inter nos periturum esse tam Horribile secretum.*

Quam Græci Monochromon adpellant.] Ego libentius legerem, *Monochromaton*, uti inlustres veteres loquebantur Pictores. *Monochromata* enim picturæ erant *unicolores*, ut vox indicat. Plinius inquit lib. 35. cap. 3. ubi de picturæ gradibus sermo est: *Itaque talem primam fuisse, secundam SINGULIS COLORIBUS, & Monochromaton dictam, postquam operosior inventa erat: Duratque talis etiam nunc.* Optime ad mentem Petronii, quum etiam, postquam facta esset Pictoria Ars absolutissima, pinxerint & Monochromata Artifices eximii. De Apelle hic Petronius testatur, de Zeuxide Plinius extremo cap. 9. lib. 35. *Pinxit & Monochromata ex albo.* Porro genus quoddam inest Antonomasiæ verbis illis: *Quam Græci Monochromon adpellant.* Longe vero diversæ sunt picturæ, quibus semel, aut pluries colores inducti, uti quater Ialysi illi à Protogene, Plinio cap. 10. lib. 35. memoratæ, quarum confusione insigniter erravit vir eruditus.

Tanta enim subtilitate extremitates imaginum erant ad similitudinem præcisa, &c.] Locus est subobscurus, illi præsertim, cui de pictorio artificio haud quicquam innotuit. Nam verbis istis, *Extremitates Imaginum Præcisa*, me interprete, intelligit procul dubio Petronius *Lineas* illas *Extremas*, quibus omnia includuntur corpora depicta, extimumque cujusque corporis est. Summa enim prorsus Picturæ est, corpora in tabula lineis illis *tanta subtilitate præcidere*, ut,

quum desinere ibi corpus ipsum, certum sit, visum tamen omnino fallat, & ambire sese Extremitas ipsa videatur, & alia post se promittere, hoc est, revera id corpus eminere, & quod in superficie plana est, foras exstare. Exactissime hocce tradidit Plinius cap. 10. lib. 35. qui locus rei, Petronioque inlustrandis unice quidem compactus est: *Primus* (Parrhasius) *argutias vultus Pictura dedit, elegantiam capilli, venustatem oris, confessione artificum in Lineis EXTREMIS palmam adeptus. Hac est in Pictura summa SUBTILITAS. Corpora enim pingere, & media rerum, est quidem magni operis; sed in quo multi gloriam tulerunt. EXTREMA corporum facere, & DESINENTIS PICTURÆ modum includere, rarum in successu invenitur. Ambire enim debet se EXTREMITAS ipsa, & sic desinere, ut promittat alia post se: ostendatque etiam, quæ occultat.* Qui insignes hodie pictores sunt, idemmet quoque magni habere cognovi; contraque cane pejus & angue vitare *Siccas*, sic enim ipsi haud inepte vocant, *Extremitates*. vulgari idiomate est, *secos perfiles*. Unde valde miror, artibus hisce Virum eruditum adeo ab scopo aberrasse, ut intrepide adserere non dubitarit, *Opticen* Plinio verbis illis esse descriptam.

Ut crederes etiam animorum esse picturam.] Magna enim hæc laus semper in pictura fuit, ibique etiam fuit, artis labor & opus. Sic Antiochus Epigrammatarius dixit:

> Ψυχὴν μὲν γράψαι χαλεπὸν, μορφὴν δὲ χαράξαι
> Ῥᾴδιον.
> *Pingere difficile est animum, depingere corpus*
> *Hoc facile est.*

Qui primus pinxerit, tradidit Plinius; & quid *Animum pingere* sit, exemplis patefecit. utrique indicando insignem ejus referam locum ex cap. 10. lib. 35. *Æqualis ejus fuit Aristides Thebanus. Is omnium primus Animum pinxit, & sensus omnes expressit, quos vocant Græci ἤθη: item perturbationes, durior paullo in coloribus. Hujus pictura est, oppido capto ad matris morientis è vulnere mammam adrepens infans: intelligiturque sentire mater, & timere, ne emortuo lacte sanguinem infans lambat*, &c. Vide quæ infra notamus ad verba cap. LXXXVIII. *qui pæne hominum animas*, &c.

Hinc aquila ferebat sublimis deum.] Omnia, quorum in præsentia meminit, tabularum figmenta (quod etiam silentio haud erat prætereundum) studio quidem sunt ejus argumenti quæsita, quæ perfidis maxime hominum Gitoni & Ascylto pugnarent ex antica. quod semel satis sit, nunc indicasse. Vulgaris est *Ganymedis* fabula, Nasonique pluribus lib. 10. Metam. descripta. Lege item lepidissimum Luciani dialogum, qui inscribitur *Dearum judicium.* Nomen tamen *Dei* latius apud Antiquos patebat, quam restricte necessum sit capere de Ganymede nondum in deorum numerum recepto. unde incogitantiæ Arbitrum perperam insimulat novitius Interpres. De pulcerrimis sæpius dictum, & Petronio ipsi iterum cap. CXXVII. *Libuit DEÆ nomen quærere.*

Illinc candidus Hylas repellebat improbam Najada.] Nec minus trita est de *Hyla* fabula, nam plures adhuc referunt, plene vero Idyllio Theocritus *Hylas* cognominato. Ideo ergo Virgilius exclamat Georg. 3.

> *Cui non dictus Hylas puer?*

Najada, id est, fontis aut fluvii Nympham. nam aquatum ivisse, quum à Nymphis raptus, omnes Scriptores uno ore proferunt: Zenobio tamen excepto, qui venatum tradidit. *Naiadas Eumenidas* ideo vocavit Ausonius Ep. 93. satis eleganter. nam quum puerum, ut potirentur, mergerent, quid nisi lethum illi peperit ipsarum Amor?

Improbam Naiada.] Vide quantum venustatis, quantum leporis hic locus accipiat, si cum illo conferas cap. LXXXVII. *Nihil est tam arduum, quod non improbitas extorqueat.* Voluit ergo Petronius innuere, Improbis lenociniis à Nympha puerum pellici, ut si fors tandem ab illo extorqueret amorem.

Damnabat Apollo noxias manus.] Nota fabula *Hyacinthi* interempti ab Apolline disco nimirum, quem flatu suo in pueri caput converterat Zephyrus contemtus amator, & Zelotypus. Latius canit Orpheus apud Ovidium lib. 10. Metamorph. Nicander Theriaca paullo ante finem, & Joannes Tzetzes Histor. 11. Lucianus deridet duobus venustis Dialogis Mercurii, & Apollinis; Junonis, & Latonæ. Pinxere item & uterque Philostratus eleganter in suis Imaginibus.

Lyramque resolutam modo nato flore honorabat.] *Honorabat*, id est, coronabat. ubi morem aperte tetigit citharædorum. Ipsos nimirum finito carmine citharam redimire consuevisse, ex Papinio plane colligitur lib. 6. Thebaid. ubi de Apolline etiam sermo est, postquam canere desiisset, lyram laureo serto circumdante:

> *Finis erat, differt avidas audire sorores:*
> *Dumque chelyn lauro, textumque inlustre Corona*
> *Subligat, & picto distinguit pectora limbo.*

Ubi Luctatius, sive Lactantius ait: *Cytharædorum disciplinam expressit, quibus moris est finito carmine Coronam detractam capiti Cithara subligare.* Post luctum ergo fidicinis dei; mens est Arbitri, opportune enim Lyra ejus redimiri videbatur. Ita rursus idem Statius Chelyn coronat lib. 4. Sylvar. ad Jul. Menecratem:

> ——— *Quumque tibi vagiret tertius infans,*
> *Protinus ingenti non venit nuntia cursu*
> *Littera, qua festos cumulare altaribus ignes,*
> *Et Redimire Chelyn, postesque ornare juberet?*

Addit, *modo nato flore.* ex Hyacinthino videlicet sanguine. qui flos & fidibus etiam, ut Citharœdus ipse, gemitus suos ambibat temperare.

> *Ipse suos gemitus foliis inscribit, & αἶ, αἶ,*
> *Flos habet inscriptum, funestaque littera ducta est.*

Resolutam, denique inquam, hoc est, solutam, humique jacentem. Amans namque deus ille abjecerat præ mœrore.

Ergo amor etiam deos tangit?] Sic pro certo habebant

bant Antiqui. Apposite Heliodorus lib. 4. *Μέγιστος γὰρ θεῶν ὁ Ἔρως, καὶ ἤδη καὶ θεῶν αὐτῶν ποτὲ κρατεῖν λεγόμενος. Maximus enim deorum est Amor, & ipsos etiam deos interdum tangere dicitur.* Id autem diis indecorum fuisse, satagit demonstrare Aphthonius in Ἀνασκευῆς exemplo, cantat tamen palinodiam in Κατασκευῆς. Eleganter vero de juvene amplius æquo placente sibi Ovidius in Arte:

Posse suo Tangi credet Amore deas.

Peccaturus.] *Peccare* hic scortari est, meretricari. Sic Ovidius ad Amicam Eleg. 13. lib. 3.

Non ego ne Pecces, quum sis formosa, recuso.

Et Martialis in Epigrammate ejusdem argumenti cum Nasonis Elegia, hoc est, ad Lesbiam operam videlicet Veneri propalam navantem lib. 1. Ep. 55.

Incustoditis, & apertis, Lesbia, semper
Liminibus Peccas, nec tua furta tegis.

Sed plura hic Interpretes.

Sine æmulo.] Victore, uti Ascyltos, intellige, aliter fides Auctoris non constaret.

Hospitem Lycurgo crudeliorem.] Lycurgum huncce diversum puta ab illo cap. CXVII. memoratum. Sic in Symbolis censet Scioppius, licet postea resipuit, novamque lectionem ad oram adpinxit mei exemplaris, *Hospite Lycurgo crudeliorem*, huc etiam deflectens id cap. LXXXI. *Hospitem occidi.* hocce scilicet animo, ut verbis illis cap. CXVII. *Et quicquid Lycurgi villa grassantibus prabuisset*, Arbiter significet, quod socii illi Lycurgi villam non solum spoliarint, sed ejus dominum, qui hospitio nempe illos humanissime exceperat, occiderint. quæ fuit & Dousæ P. sententia. Sed hisce sic constitutis ubinam, quæso equidem, Lycurgi exstitit crudelitas? immo potius humanus, amicus, & hospitalis jure merito audiret. pro quibus meritis illam ei retulerunt gratiam, Rapinam, Mortem. Sed longe aliter est, quum sine dubio hic de Lycurgo sermo sit, quem merito veteres agnoverunt *Crudelem*, vocaruntque. Alter vero particeps fuit Satyrici, ut claret. Plane nobis Virgilius adstipulatur lib. 3. Divini Operis, ad quem signanter, puto, hic respexisse Petronium. Thraciam describere Poëta adgreditur, quo se primum Æneas recepit; postquam Troja solvit, *Hospitium* quippe olim fuerat amicum Trojanis:

Terra procul vastis colitur Mavortia campis,
Thraces arant: ACRI quondam regnata LYCURGO,
HOSPITIUM antiquum Trojæ, Sociique Penates.

Unde *Hospite Lycurgo crudeliorem*, adsero, scripsisse Petronium, & huncce habuisse in mente, non alios, ut parum recte volunt alii.

Exercitati vultus.] Eleganter dictum de Poëta, qui macer & pallidus. nam frequenter Apollinis id genus Sacerdotes ex labore & meditatione pallorem contrahunt, quod Persius innuit Sat. 3.

At te nocturnis juvat Impallescere chartis.

Et venuste Martialis lib. 7. Ep. 3.

Esset, Castrice, quum mali coloris,
Versus scribere cæpit Opianus.

Id ergo est *Exercitatus vultus*, quod abunde prosequimur in *Conlect. de Pallore Amantium & Poëtarum.*

Ego Poeta sum.] Scito & sub Eumolpi persona voluisse Arbitrum, quod delitesceret etiam haud incommode suus Princeps. Eum ad insaniam usque proclivem prodiderunt ad carmina Historici antiqui. Sic cap. 52. inquit Suetonius: *Itaque ad Poëticem pronus carmina libenter, ac sine labore composuit.* Et Cornelius Tacitus lib. 14. cap. 16. *Carminum quoque studium adfectavit, contractis quibus aliqua pangendi facultas.* Quod in Lucano visum. & alibi dixit: *Aliquando Carminibus pangendis inesse sibi elementa doctrina, ostendebat.* Iccirco Carmina ejus à pluribus, sæpius non sine elogio, memorata reperimus. Plinio ita nonnullis in locis, Seneca lib. 1. Quæst. Natural. cui *Disertissima:* Martiale lib. 8. Ep. 70. cui *Docta;* & lib. 9. Ep. 27. Item Philostrato: Grammaticis etiam Servio, & Persii Scholiasta. Poëtices ergo valde laboravit prurigine, uti & alibi dicimus, eoque ineptiarum amens prorsus devenit, ut *Recitaret carmina*, referente item Suetonio cap. 10. *non modo domi, sed in Theatro.* quod etiam sub Eumolpo signantissime expressum verbis illis paullo infra cap. XC. *Immo quotiens THEATRUM, ut RECITEM aliquid, intravi, &c.*

Non humillimi Spiritus.] Immo grandis & alti. sic illud satis simile Propertii El. 7. lib. 1. interpretatus est Passeratius:

Tunc me Non Humilem mirabere sæpe Poëtam.

Pariter etiam iterum lib. 3. El. 15.

Hæc ego Non humili referam memoranda coturno.

Contra Eleg. 10. lib. 2.

Surge anima ex Humili jam Carmine, sumite vires
Pierides, magni nunc erit oris opus.

Quod & ideo libentius Distichon adduxi, ut belle prorsus, immo vere interpunctum exhiberem, quum aliter vulgatis omnibus, quos vidi, distinguatur. Illi præterea & idemmet *Anima* est, quod Petronio *Spiritus.*

Si modo coronis aliquid credendum est.] De Coronis Poëtarum si hic conlectanea facimus, non ludemus operam; quandoquidem id haud exacte præstiterint, quibus materies coronaria unicum fuit jamdudum, & potissimum argumentum. Itaque nos ex continua jam interpretatione defessi, hocce haud inamœno, utpote quod plusculis est arboribus consitum, diverticulo aliquantisper recreabimur. Poëtarum olim Commissiones habitæ sunt in Capitolinis Domitiani, ac Neroneis agonibus; in quibus qui Coronas adeptus (ipsæ namque præmia fuere Musicorum certaminum) cælum ipsum Apollinis tetigisse credebatur. Coronæ autem illæ tum pro commissionis, tum pro victoriæ ratione variæ fuerunt. *Querna* enim præmium exstitit Capitolini certaminis, nam Quercus arbos Jovi Capitolino sacra, in cujus honorem ipse agon institutus. Martialis lib. 4. Ep. 54. ad Colinum:

O cui

O cui Tarpejas licuit contingere Quercus,
Et meritas prima cingere fronde comas!

Et Statius Papinius in Epiced. Patris, dum reddit rationem, cur non Victor quoque evaserit ex agone Capitolino:

Nam quod me mixta Quercus non pressit oliva.

Unde equidem conligo, Coronas Albani certaminis pari causa *Oleaceas* fuisse, nam hoc institutum etiam à Domitiano in honorem Matris Minervæ, ut narrat Tranquillus cap. 4. Arbor enim Minervæ fuit Oliva, & in ejus certamine Victor Statius ipse, uti infra dicimus. Itidem & *Palma* rami Poetarum capita circumplexi, interdum vero, non semper, *lemniscati*. Ausonius sic:

Et qua jam dudum tibi Palma Poëtica pollet,
Lemnisco ornata est, quo mea Palma caret.

Musa & ipsæ sic *Palma* coronabantur, uti ex Phornuto notum cap. XIV. περὶ τῶν Μουσῶν. *Lauro* item Poëtæ redimiti, nam haud fuit solum Imperatoris coronamentum. Ideo eleganter Papinius Domitiani caput Imperiali, & Poëtica lauru insignitum lib. 1. Achill. celebravit:

At tu, quem longe primum stupet Itala virtus,
Graiaque cui gemina florent Vatumque, Ducumque
Certatim Laurus (olim dolet altera vinci)

Unde & Ausonius claret, quum Epigr. 1. de Valentiniano loquitur, aut Gratiano:

Come serenatam Duplici Diademate frontem,
Serta ferens, qua dona toga, qua pramia pugna,
Bellandi, Fandique potens Augustus, &c.

Nullum frequentius aliud fuit coronamentum Poëtarum, ratione à perenni ejus virore desumta. Eximium id ac sibi peculiare habet divina Poesis, hoc est, ipsum nimirum Poëtam immortalem reddere; perinde atque illum, qnem versibus suis sumserit celebrandum. Primum disertim effert in Statua Claudiani exarata inscriptio:

LICET. AD. MEMORIAM. SEMPITERNAM
CARMINA. AB. EODEM. SCRIPTA. SUFFICIANT

Alterum Pindarus Pyth. extrema Od. 3.

——— γινώσκομεν
Δ' ἀρετὰ κλεινᾶις ἀοιδᾶις,
Χρονία τελέθει.

Qua cognoscitur virtus per inclytos cantus, diuturna est. Et plures passim. Ex *Hedera* quoque factum Poetarum coronamen. aperte Plinius lib. 16. cap. 34. *Hedera & semen nigrum, alii crocatum: cujus Coronis Poëta utuntur, foliis minus nigris.* Inde Ovidius, quum queritur, Poëtas sine honore esse, inquit 3. de Arte:

Nunc Hedera sine honore jacent. ———

Ceterum non Poëtæ solum ipsi, sed eorum *statua*. Persius Satyrarum vestibulo:

Heliconiadasque, pallidamque Pirenen
Illis relinquo, quorum imagines lambunt
Hedera sequaces.

Item & *Musa*. Ovid. lib. 5. Fastor.

Tunc sic neglectos Hedera redimita capillos,
Prima sui cœpit Calliopea chori.

Alii. Insuper *Myrto* haud immerito honorati Poëtæ, præcipue vero amatoria canentes, Venereaque, Elegiographi, Lyrici. Ovidius lib. 1. Amor. Eleg. 5.

Sustineamque coma metuentem frigora Myrtum:
Atque ita sollicito multus amante legar.

Et Statius lib. 1. Sylv. 11. vers. 98.

——— *Missque incedere vates*
Maluit, & nostra Laurum subtexere Myrto.

Etiam *Musa* ipsæ. Naso lib. 1. Amor. El. 1. quum Eraton adloquitur, quæ Elegiographis præest, &

——— *Nomen Amoris habet.*

Ex *Apio* denique plectebatur Poetis redimiculum. ita Virgilius Eclog. 6. de Lino Apollinis filio:

Ut Linus hac illi divino carmine pastor,
Floribus, atque Apio crines ornatus amaro,
Dixerit.

Ad quem locum exsertim Servius inquit, in Nemæo agone, qui in honorem Archemori institutus est, *spectatim Apio Coronantur Poëta.* Quo etiam omnino facit & illud Juvenalis Sat. 8. vers. 224.

Hac opera, atque ha sunt generosi principis artes,
Gaudentis fœdo peregrina ad pulpita cantu
Prostitui, Graiaque Apium meruisse Corona.

Verum enim vero, qui præsentiores novem senserunt Deas, & aliquando plures contigit nancisci Coronas. Sic Papinius, ut testatur, in Epic. Patris & alibi, tres obtinuit Certaminibus Albanis, & Eumolpus itidem, quas pruriens apud Arbitrum effert jactabundus. Præterea ex dictis observare licet, non inconcinne, quum Coronæ illæ forent indices adprobatoriæ sententiæ judicum, pro ipsa audientium adprobatione nonnunquam *Coronam* usurpari. Ita sane apud Horatium est loco insigni Poët. Art. quod nescio an animadverterint ejus Interpretes:

Nec, si quid fricti ciceris probat & nucis emtor,
Æquis accipiunt animis, donantve Corona.

Hoc est, quod plebs infima Probat, neutiquam equites, & nobiles Adprobant. Sed jam cursus ad metam, & septuplex, ajo, Poëtarum fuisse coronamen, ex Quercu nimirum nexum, Oliva, Palma, Lauru, Hedera, Myrto, & Apio. Aliam, sed unius tantum Poëtæ, Principis enim, sed per livorem ei traditam, contemtumque, Coronam item invenimus: quapropter ipsam inter honorificas non accensemus. *Lanea* videlicet est, qua Homerus Poëta donatus à Platone in 3. de Repub. De ea longa est & erudita Dissertatio apud Paschalium lib. 5. de Coronis cap. ultimo. quem, si vacat, adi.

Quas etiam ad imperitos deferre gratia solet.] Et iste in Neronem ictus fat rectus. Sic de ipso cap. 12. Suetonius: *Et Orationis quidem, Carminisque Latina Coronam, de qua honestissimus quisque contenderat, ipsorum consensu concessam sibi recepit.* Adpositissimum rei exemplum est, quod refert A. Gellius lib. 17. cap. 4. Menandri scilicet Comici à Philemone devicti:

Menan-

Manander à Philemione nequaquam pari Scriptore in Certaminibus Comœdiarum, ambitu GRATIAQUE, & factionibus sæpenumero vincebatur. Quippe & in ingenua hacce ingenii decertatione habuere suum etiam locum Summa potestas, Divitiæque corrumpendis judicum suffragiis, quo & iterum infra respectavit Petronius, quum cap. CXXXVII.

Quisquis habet nummos &c. ——
Carmina componat,

inquit. Minoris tamen ejusmodi victoriæ fuere omnino factæ, Fortunæ namque cæcutientis haud secus ac munera forent, &, uti Seneca dicit, *tanquam consulatus praturave* contingerent. Hujusce argumenti exstat venustissimum Polliani Epigramma ad Florum malum Poëtam, adeptum tamen in Certamine præmium, illi obsecundante fortuna prorsus immerito lib. 2. Anth. cap. 40. Epigr. 1.

Εἰ μὴ χαίρω, Φλῶρε, γενοίμην δάκτυλος, ἢ τῶν
Εἰς τῶν σῶν τούτων τῶν κατατεινομένων.
Χαίρω ἐν τῷ κλήρῳ, ὁ ἐγκληρωθεὶς ἐν ἀέθλοις
Ὡς περὶ χαιμίας τοῦ στεφάνου μερίδος, &c.

Ejus ecce libera Casauboni versio, sive potius, si ita vocare lubet, enarratio: prius namque pessime fuit Interpretibus acceptum. *Ego vero, ó Flore, nisi gaudes, fiam eorum pedum unus, quos tu in tuis chartis torques misere: Gaudeo inquam, idque ita esse, juro tibi per Fortunam, & sortem, qua favente tibi Coronam poeticam ita nactus es, ut in divisione hareditatis, qua parentum morte obtigisset, partem opimam,* &c.

Gratia.] Hic, Munera, Dona. Ita Sallustius Crispus de Bello Jugurthino: *Fautores Legatorum, praterea magna pars Gratia depravata, Adherbalis dicta contemnere.* Innuit pecuniam à Jugurtha per legatos missam. Sic & Appulejus de Paride Dearum Judice, Veneris promissis corrupto lib. 10. *Quum rerum exordio, inter deos & homines agitatum judicium corruperit Gratia.*

Quare ergo, inquis, tam male vestitus es? propter hoc ipsum.] Male Eumolpus vestitus, quia Poëta bonus aliter Martialis lib. 6. Ep. 82. quod erat Interpretibus animadvertendum, sed ipsi potius confundunt:

Subrisi modice levique nutu,
Me, quem dixerat esse, non negavi.
Cur ergo, inquit, habes malas lacernas?
Respondi: Quia sum malus Poëta.

Ast Arbitri sententia omnium gentium stabilita suffragiis omni ævo. in re clara immorari non licet. Latius id Lucianus declamat in Saturnalibus. Sed quid? quum olim & Sapientes fuerint viri. quibus ab attrita veste petita vanitas. Inde superbientem Antisthenem perstrinxit Socrates, referentibus Laërtio lib. 6. & Æliano de varia Hist. lib. 9. cap. 35. An fors ambibant sic male vestiti ex nota Litteratorum videri? An indicare, veros esse divitiarum contemtores?

Qui pelago credit &c.] Plenam sententiam istorum versuum verbis Senecæ P. excipe conceptam, ubi pariter de Eloquentia contemta loquitur, Præfatione lib. 1. Controvers. *Sive quum pramium pulcerrima rei cecidisset, translatum est omne certamen ad Turpia, MULTO HONORE QUÆSTUQUE VIGENTIA.*

Qui pugnat & castra petit, pracingitur auro.] *Pracincti* milites, ut supra notavimus. Recte autem *Auro* dicit, nam in Zonis pecuniam gestabant milites. sic C. Gracchus apud A. Gellium lib. 15. cap. 14. *Itaque, Quirites, quum Roma profectus sum, Zonas, quas plenas Argenti extuli, eas ex provincia inanes retuli.* Spartianus item in Pescennio Nigro: *Idem jussit, ne in Zonis Milites ad bellum Aureos vel Argenteos Numos portarent, sed publice commendarent, recepturi post pralia quod dederant.* Lampridius rationem reddit in Alexandro: *Miles non timet nisi vestitus, armatus, calceatus, & satur, & habens aliquid in Zona.* Hinc & D. Matthæus 10. 9. jam claret: ubi χαλκὸν ideo Vulgatus Interpres recte *pecuniam* reddidit. Ligamenta & habenas habebant Cingula & Zonæ, quibus circa ventrem cingebantur milites, in medio tamen receptaculum erat, quo numi continebantur, haud secus ac sinum funda habet, quo conlocantur lapides. Itaque cingula illa prorsus olim fundam referebant. Unde non dubio fuit ortum, ut Cingulum etiam vocaretur ab Antiquis *Funda.* Plane indicant Glossæ veteres: *Ventrale* κοιλιόδεσμος, φοῦνδα. *Ventrale* etiam est genus Zonæ. Item alibi, *Ventrile*, φουνδάριον Sed φοῦνδα, scito, Latinum est, non Græcum vocabulum. *Funda* nempe, quæ Græcis est σφενδόνη.

Jacet ostro.] Nam divitum stragula purpurea olim, sive Cubiculares lecti essent, sive Discubitorii. Iberus Epigrammatographus lib. 2. Epigr. 16. de Zoilo Ægrotante:

Zoilus agrotat, faciunt hanc stragula febrem,
Si fuerit sanus, Coccina quid facient?

Ac de eodem Discumbente lib. 3. Epigr. 82.

Cubitis trudit hinc & inde convivas,
Effultus Ostro, sericisque pulvinis.

Et qui sollicitat nuptas, ad pramia peccat.] Adulteria & stupra Romanis prohibita, libidines aliæ ferè permissæ. Ecce D. Hieronymi locus id indicans plane in vita B. Fabiolæ, ubi de Ethnicorum legibus verba facit: *Apud illos* (Romanos) *viris impudicitia frena laxantur, & solo Stupro atque Adulterio condemnato, passim per lupanaria, & ancillulas libido permittitur, quasi culpam dignitas faciat, non voluntas.* De pœnis autem mœchis irrogatis creberrima apud Scriptores mentio. Ideo ergo Nuptæ mulieres emebant futuitiones, sive, ut Martialis loquitur, *numerabant*, nimirum ut præmiorum spe. ubi voluptas defuisset, adulteri deliniti imminentia supplicia contemnerent. Illud est cap. CIV.

—— *Dat adultera munus.*

Ad pramia id est, *Ob pramia*, ut Plautus loquitur.

Pruinosis pannis.] Vel Pannis solum sufficeret: quum sordidam vestem, ac vilem *Pannum* vocarent

sc. 2. ubi parissimos, ac Romanorum sunt, perstrinxit Græcorum mores:

> Χρ. Καὶ τάς γ' ἑταίρας φασὶ τὰς Κορινθίας,
> Ὅταν μὲν αὐτάς τις πένης πειρῶν τύχῃ,
> Οὐδὲ προσέχειν τὸν νοῦν· ἐὰν δὲ πλούσιος,
> Τὸν πρωκτὸν αὐτὰς εὐθὺς ὡς τοῦτον τρέπειν.
> Καρ. Καὶ τούς γε παῖδάς φασι ταυτὸ τοῦτο δρᾷν,
> Οὐ τῶν ἐραστῶν, ἀλλὰ τ' ἀργυρίου χάριν.
> Χρ. Οὐ τούς γε χρηστοὺς, ἀλλὰ τοὺς πόρνους· ἐπεὶ
> Αἰτοῦσιν οὐκ ἀργύριον οἱ χρηστοί. Καρ. Τί δαί;
> Χρ. Ὁ μὲν ἵππον ἀγαθὸν, ὁ δὲ κύνας θηρευτικάς.
> Καρ. Αἰσχυνόμενοι γὰρ ἀργύριον αἰτεῖν ἴσως,
> Ὀνόματι περιπέττουσι τὴν μοχθηρίαν.

Vertit Nicodemus Frischlinus:

> CH. *Etiam Corinthiacas aiunt meretriculas,*
> *Si quando pauper eas sollicitando ambiat,*
> *Nullam rationem ejus habere. At si quispiam*
> *Dives, statim illi facere copiam sui.*
> CA. *Hoc ipsum aiunt facere pueros tenellulos,*
> *Non propter Amatores, sed quæstus gratia.*
> CH. *At tu hoc non de bonis, sed meritoriis,*
> *Dici puta: nam fruge argentum haud expetunt.*
> CA. *Quid ergo petunt?* CH. *Alius quidem generosum equum,*
> *Alius vero expetit canes venaticos.*
> CA. *Fortasse dum eos pecuniam exposcere pudet,*
> *Hoc prætextu suam tegunt infamiam.*

Cap. LXXXVI. *Gallos gallinaceos.*] Conveniens rei & voti sponsio isthæc. Galli enim salacissimi sunt, ac de præpostera libidine suspecti. Vide Ælianum de Animal. lib. 4. cap. 16.

Coitum plenum] Votum plenum vocavit Ovidius 1. de Arte:

> *Quantum defuerat pleno post oscula Voto?*

Unde Arbiter & paulo inferius claret, ubi *Unum* id κατ' ἐξοχὴν nuncupat *Votum: Deinde in Unum omnia Vota conjunxi.*

Cras puero asturconem Macedonicum donabo] Votum autem hocce prorsus hic ἀπροσδιόνυσον venit, nam quid cum summa illa voluptate habent *Asturcones* commune? Et quonam modo suspicari puer certum quiverat munus, quod Patri neutiquam latere poterat; cognitumque ab eo si foret, omnino taceret suspectam Pædagogi liberalitatem, ut ipse inquit postea? Notum est, *Asturcones* esse Gallaicos equulos, nobis, *Acas Gallegas*, adpellatos, ab *Asturia* scilicet Gallaicæ olim adcensita regioni *Asturcones* dictos, & *Asturcones*. exstat & hodie de ipsorum incedendi modo apud Martialem, & Plinium mentio. Ea propter, postquam diu negotium fecisset nobis locus iste, & mendum altius latere pro certo habuissemus; tandem, anne, *Asturcone* expuncto, ejus in locum substituendum esse *Struthionem* comminiscebamur. Quam vero apte ipsus conveniat rei, uti inquiramus licet. Alites fuere minorum votorum sponsiones, ipsas quasi per gradus augendo, quousque ad summum votum Eumolpus pervenit. cujus enim census promissus, quod omnium videlicet maxima Ales futura esset, rectus omnino rerum ordo videbatur exigere. Ipse autem *Struthio* sine controversia est. Ita inquit Plinius initio lib. 10. *Sequitur natura avium, quarum grandissimi, & pene bestiarum generis, Struthiocameli Africi, & Æthiopici, altitudinem equitis insidentis equo excedunt.* Inde eis Magnitudinem immensam tribuit Oppian. 3. Κυνηγ.

> Τὰς ἤτοι μέγεθος μὲν ὑπέρβιον.

Et *Vasta Ales* Claudiano dicitur lib. 2. in Eutrop. Μεγάλη Aristophani in Avibus, & Æliano passim. Præterea fuere & insigniter salaces superiores Aves illæ, ut forent Venereæ velitationi mercedulæ adpositissimæ. Erat igitur & tertia Avis futura salacissima, nam commissi jam profligatissimi voti exstitit munus insigne. Struthio autem adeo salaci est natura, ut vel exin in Mimis vocari *Strutheum* obscænam partem virilem, nullum sit dubium. Sic dicit Festus: *Strutheum in Mimis præcipue vocant obscænam partem virilem, à salacitate videlicet passeris, qui Græce στρουθὸς dicitur.* Quem locum Aldrovandus recte de *Struthione* isto, quo de agimus, cepit lib. 9. Ornithol. cap. 2. Ideo & Avicenna, carnem Struthionis Medicis laudari, memorat, libidini coituique promovendo: nam calida quum sit, præstare id posse, rationi consentaneum est. Ipsi quidem sæpissime coeunt, quod sat plurimum habent excrementi. Sed tu forte inquis, in quem usum tam vehementer puer optaret promissum Struthiocamelum? Ego enim paucis aperiam, & inquam in duplicem. Sive ut condiscipulis inde convivium pararet, quod & verba illa haud insinuant invite in cap. sequenti. *Postquam diu questus est, deceptum se & derisum, traductumque inter condiscipulos, quibus jactasset censum meum.* Juvatque adpositum, quod in voto præmiserat, *Struthionem Macedonicum OPTIMUM*, ubi & forsitan scriptum, OPIMUM. sed idem ibi *Optimum* valet. Struthiones sane inter luxuriæ instrumenta olim non vulgaria. Lampridius auctor est, Alagabalum in cœnis aliquoties Struthiones exhibuisse; & sexcentorum capita quondam in convivio, ad edenda videlicet cerebella. Ipsum autem nonnullis diebus tantum eisdem vesci consuevisse, sicuti phasianis, & pullis. Sic etiam narrat & Heraclides, Regi Persarum inter cæteras animantes quotidie & *Struthiones Arabicos* mactari. Ipsos vero condiendi rationem hisce verbis præbuit Apicius in Trophete cap. 1. *In Struthione elixo usurpant piper, mentum, cuminum, porrum, apii semen, dactylos, vel Cariotas, mel, acetum, passum, liquamen, & olei modicum. Quæ in cacabo bulliunt, amylo obligant, atque ita partes Struthionis in lance perfundunt, ac piper desuper adspergunt. Si autem conditurum coquere volueris, alicam addes.* Et rursus: *Aliter sic præparatur: Struthione elixo, piper Ligusticum, thymum, aut saturejam, mel, sinape, acetum, liquamen, & oleum addes.* Unde colligere est, illos ab delicatissimis gulonibus nunquam afflari. Sive expetebat anxie ephebus impudicus Struthionem, ut illius

illius spectaculum ederet condiscipulis, interque se, Struthiocamelum agitantes, haud insolens iidem luderent. Antiquos nimirum Romæ & spectacula Struthionum exhibuisse, ex Plauto equidem videor mihi odorari: nam in Persa 2.2.17. quidam curriculo volare jussus quum esset, haud inconcinne respondet:

Isthuc Marinus Passer per Circum solet.

Marinus Passer Struthio est, ut infra dicimus, ubi & nonnulla insuper de illo opportune addimus. Ita Pergami, & Athenis *Coturnicum*, & *Gallinaceorum* fuisse, narrant Pollux, Lucianus, Ælianus, & Plinius. Firmat etiam Vopiscus in Probo: *Immissi deinde* (in Circum) *per omnes aditus* (Cavearum) *Struthiones mille, mille Cervi, mille Apri*. Ipsos & talibus spectaculis *miniari*, innuit Capitolinus in Gordiano cap. III. Verum enimvero auribus jamdudum nostris tinnire moleste sensimus, Ubinam tui *Struthionis Macedonici* memoria? Scrupulus enim est, nos ingenue fatemur, quem in præsentia removere, satis non possumus. nam adhuc ego non reperi Struthionem Macedonicum: quum apud Xenophontem, Diodorum Siculum, Strabonem, & Lampridium *Arabici* sint: *Lybici* sive *Africi* apud Aristotelem, & Plinium: & *Mauri* etiam apud Capitol. in Gord. cap. III. item apud Plinium *Æthiopici*: & apud Diodorum Siculum, *Syriaci*. Ast ego interim ab ipsis quærerem, Ubinam est & *Asturconis Macedonici* testimonium? Nusquam me-Hercules Scriptorum; & ipsi Asturcones Macedonicarum nusquam prorsus, ut arbitror, gentium. Itaque haud hinc superior evadit Scriptura ineptissima, & radicitus ex politissimo Scriptore evulsa quum sit, in Gemonias æternum abjicienda.

Cap. LXXXVII. *Male repugnanti.*] Venustius adhuc plane istud est præ illo cap. XX. *non repugnanti*. Pariter Horatius Od. 9. lib. 1.

Pignusque dereptum lacertis,
Aut digito Male pertinaci.

Sic & Sulpitius Servastus Junior, quum mollem ac levem illam, quam in alveo paullatim facit exiguus amnis, arrosionem exprimit eleganter:

Amnis insueta solet ire valle,
Mutat & rectos via certa cursus,
Rupta quum cedit Male pertinaci
Ripa fluento.

Gaudium.] Coitum. Tibullus lib. 2. El. 1.

——— *Discedat ab aris*
Cui tulit hesterna Gaudia nocte Venus.

Arbiter ipse cap. CXXXII.

Nam quis concubitus, Veneris quis Gaudia nescit?

Et sæpe alias.

Gaudio lassus.] Iterum *Gaudium* pro coitu, quem, ut indicat hic Petronius, subsequitur *Lassitudo*. Sic etiam Ovid. lib. 1. Amor. El. 5. sub finem:

Cetera quis nescit? Lassi requievimus ambo.

Et in Sapphus Epistola.

Et quod, ubi amborum fuerat confusa voluptas,
Plurimus in Lasso corpore Languor erat.

Et alibi summa cum venustate:

Aut te trajectis Æaa venefica ramis
Devovet, aut alio Lassus amore venis.

Item Tibullus lib. 1. El. 9. de corruptoris uxore pueri sui loquens:

Et quum furtivo juvenem Lassaverit usu,
Tecum interposita Languida veste cubet.

Cujus rei Aristoteles rationem quærit, redditque Problem. 22. Sect. 4. Unde & Petronius sibi ipsi interpres cap. XXI. & cap. CXXXII.

Pungere me manu cœpit, & dicere, Quare non facimus?] Fateor me haud secus suspensis pedibus per hancce fabulam properanter incessisse, ac si per ignem, per spinas, aut per hastæ cuspidem, ut ajunt, mihi contingeret progredi. Nimio plus charum & egomet hunc Scriptorem, me-Dius Fidius, haberem, si absque ultimæ improbitatis ejuscemodi narratiunculis Satyrici sui funiculum produceret. Mutuo autem auxilio sibi sunt locus iste & ille cap. CXXX. *ut timerem ne latus meum frater convelleret*. *Facere* notum Veneris verbum. Unicum Senecam meum produco ep. 123. *Una felicitas est bona vita, Facere, esse, bibere, frui patrimonio.*

Cap. LXXXVIII. *Hæc tropica instituit.*] Sensus est, Quod artes nimirum, quum ad summum pervenissent cacumen, exin pecuniæ cupiditas, quæ medullitus postea homines invaserat, deturbarit, ac omnino revertendi imposuerit necessitudinem. haud aliter atque Solis fax, quum Circulos tetigit, qui *Tropici* ideo indigitantur, convertit sese, ac reflectit cursum suum, ut docent cum Proclo Astronomorum filii. Paterculus enim disertis verbis sententiam ipsam protulit extremo lib. 1. ubi & plura huic Eumolpi declamationi reperiuntur consentanea. *Difficilis*, inquit, *in perfecto mora est: naturaliterque, quod procedere non potest, recedit.* Alii nescio quas hic somniant umbrarum imagines, & incondita ac inania quædam soporatorum deliramenta. Utebantur sane, uti vernaculis, nonnullis voculis Græcis olim Romani, ob utriusque nempe linguæ commercium. Sic nos hodie plusculis Latinis. Cape apud Arbitrum isthæc, *Tropica*, *Phili*, *Logi*, *Daphnon*.

Omnium herbarum succos Democritus expressit.] Sic ipsum cum Pythagora composuit Plinius lib. 25. cap. 2. *Ab eo Pythagoras clarus sapientia, primus Volumen de Herbarum effectu composuit, Apollini, Æsculapioque, & in totum Diis immortalibus inventione & origine adsignata. Composuit & Democritus, ambo peragratis Persidis, Arabiæ, Æthiopia, Ægyptique Magis.* Nihil ergo mirum si de ipso Arbiter adfirmat, *ætatem inter experimenta consumsisse*. Diogenes etiam Volumen illud Democriti, Plinio subintellectum, inter ejus recenset opera in vita ipsius.

Eudoxus.] Plures Eudoxi, omnium autem celeberrimus ille, cujus hic fit à Petronio mentio. Cnidius nimirum Major ille est, cujusque vitam scripsit Diogenes lib. 8. Quum vero cœli, astrorumque observa-

servationi motuum diutius vacasset, recte Ἀστρολογούμενα, ut Laertius vocat, sive Φαινόμενα, ut Hipparchus in Aratum Comment. lib. 1. & Anonymus in vita ejusdem Arati, scribere potuit. Plura ejusdem opera Meursius recenset, uti & ceteros Eudoxos, Commentario in Apollonii Dyscoli Historiam Commentitiam, quem vide cap. 24. Si de ipso autem plura reicire lubido foret, consulendi videlicet erant Laertius dicto jam loco, Suidas, & A. Gellius lib. 27. cap. 11.

Ter helleboro animum detersit.] Apud Lucianum ait ipse Chrysippus in vitarum Auctione: Καὶ τὸ κεφάλαιον, οὐ θέμις γενέσθαι σοφὸν, ἢν μὴ τρὶς ἐφεξῆς τοῦ ἐλλεβόρου πίῃς. *In summa, nequaquam decet sapientem fieri prius, quam ter ex ordine Helleborum bibas.* quem locum etiam indicavit Bourdelotius. Helleborum enim primum terribile habitum medicamentum, postea adeo familiare redditum, ut studiosi fere omnes epotaverint haud cunctabundi. Didici ex Plinio cap. 5. lib. 25. *Candidum* (Helleborum) *vomitione, causasque morborum extrahit, quondam terribile, postea tam promiscuum, ut plerique studiorum gratia ad pervidenda acrius, quæ commentabantur, sæpius sumtitaverint.* Chrysippi autem decantati Hellebori sic translative meminit Fulgentius Continentia Virgiliana: *Ego vero Chrysippi Hellebori rancidulo atrore postposito, cum Musis aliquid blandius fabulabor.*

Statua unius lineamentis.] Infra & Plastarum tangimus Lineamenta, ubi de Picturæ Lineamentis studiose inquirimus. Nunc autem in transcursu Valerii Maximi præmittimus locum, rei sane, qua de agimus, plurimi faciendum. Inquit ergo, ubi de Venere Gnidia loquitur, glorioso illo, inquam, Praxitelis marmoreo pervigilio, juvenis vero Deam ipsam depereuntis, amatorio, lib. 8. cap. 11. *Quid enim vacua rationis animalia arte decepta miremur, quum hominis sacrilegam cupiditatem muti lapidis LINEAMENTIS excitatam videamus?*

Myron, qui pene hominum animas ferarumque are comprehenderat.] Sic ubi de Statuariis Plinius lib. 34. cap. 8. *Myronem Eleutheris natum, & ipsum Ageladis discipulum, bucula nobilitavit, celebratis versibus laudata: quando alieno ingenio plerique, quam suo commendantur.* Ac subinde ejus recenset opera, ubi *Fera*, ubi *Homines*. Superstites adhuc sunt, nescio an iidem sint, qui Plinio memorantur, verius inlustres, qua Græcorum, qua Latinorum, quibus Bucula illa celebratur. Nobilitarunt item & Statuarios plures Signa videlicet, ubi Animi mores, subtilitate quoque Lineamentorum, ad vivum prorsus fuerunt expressi, quod & Plinio non latuit. Ea mens Callistrati est prosantis de marmoreo Centauro: Τοιούτου δὲ ὄντος τοῦ σώματος, εἶδες ἂν θυμὸν ἐπιπλέοντα τῷ τεχνήματι, καὶ ἠγριωμένον τὸ σῶμα, καὶ τῷ προσώπῳ θηριώδεις ἐπανθοῦν. *Porro quum tale sit corpus, videas Animum in artificio eminentem, & corpus efferatum, & vultu belluinum quiddam efflorescens.*

Ac ne bonam quidem mentem, aut bonam valetudinem petunt.] Valetudinem innuit Animi, & Corporis, ut supra diximus ad verba cap. 111, *amat bonam mentem.*

Alius donum promittit, si propinquum divitem extulerit, alius &c.] Vota hæc sunt, quæ arcano ore suscipiebantur, de quibus intelligendus Martialis lib. 1. Ep. 40.

Et nihil arcano qui roget ore Deos.

Cui opponitur, *Aperto vivere voto*, ut ait Persius. Sed copiose de Votis hisce plures jam Critici.

Capitolio promittere solet.] Nihil mutare necessum. *Capitolium* pro Jove Capitolino sæpius positum plane Suetonius in Nerone cap 12. ubi audaces nimis ejus nuperi Interpretes ad libitum suum locum refingunt. Prudentius Apotheosi titulo *adversus Judæos*:

Ipsa suis CHRISTUM Capitolia Romula mœrent,
Principibus lucere Deum.

Et Rycquius de Capitol. Rom. cap. 5. inter alias Capitolii notiones recensuit. *Promittere*, ait, quum vota scilicet à Senatu nuncupabantur, quorum plurima apud Scriptores priscos exstant exempla. Quid ergo hocce cum donariis deorum, & auro eis dedicato, quæ commiscuit Horatii Interpres? Inconditi sane coqui sunt sæpenumero viri eruditi diversa jura confundentes.

Jovem quoque peculio exorat.] Hocce dictum ex Jovis Dodonæi oraculo:

Δῶρα θεοὺς πείθει, καὶ αἰδοίους βασιλῆας.
Munera deos placant, & venerandos reges.

Quod ore Hesiodi prolatum, refert Suidas, inveniri que apud Platonem 3. de Republica. Expressit item & Ovidius 3. de Arte versu illo:

Placatur donis Juppiter ipse datis.

Quæ eadem Euripidis sententia Medea:

——— Πείθειν δῶρα καὶ θεοὺς, λόγος.
——— *Donis vel ipsos dictitant flecti deos.*

Multisque Aristophanes in Pluto. Hinc & illud Arbitri exponendum cap. CXXXVII. *Unde Possitis & deos emere.*

Peculio.] Supra quid hic *Peculium* sit, jam diximus. Insuper tamen addimus in præsentia, dictum Petronii formam proverbialem referre eadem figura, uti illud cujusdam Poetæ est apud Pollucem lib 9.

Τὴν ἀρετὴν, καὶ τὴν σοφίαν νικῶσι χελῶναι.
Et virtus testudinibus, & sapientia cedit.

Olim namque Græcorum in numis *Testudinis* effigies insculpta, uti & Pecudum fuere Romanorum numismatis. Unde & Græcis ἁπλῶς *Testudines* vocabantur numi.

Quum omnibus diis, hominibusque formosior videatur massa auri.] Parissimum illud Ovidii lib. 3. de Arte:

Munera, crede mihi, capiunt hominesque deosque.

Eademque sententia est Oraculi Jovis Dodonæi supra adducti.

Cap. LXXXIX. *Quæ Troja halosin ostendit; itaque*

 conabor

conabor opus versibus pandere.] Agnosce & hic sub Eumolpi figura Imperatoris ad poeticen proclivitatem adumbratam. Inter insigniora enim Poëmata Neronis *Halosis* exstitit antiquitus *Trojana*. Ubi simul amaram Carminis occasionem indubie insectatur Petronius. quæ videlicet immanissimo Principi ex Romæ incendio fuit oblata. Omnia sic veteres Historici convincunt. Suetonius cap. 38. quum Urbis incendium describit: *Hoc incendium è turri Mæcenatiana prospectans, lætusque flammæ, ut aiebat, pulcritudine ἅλωσιν Ilii Decantavit in illo suo scenico habitu.* Tacitus pariter lib. 15. *Ipso tempore flagrantis Urbis, iniisse eum domesticam scenam, & cecinisse Trojanum EXCIDIUM, præsentia mala vetustis cladibus adsimilantem.* Item Dio lib. 62. pag. 709. Ὁ Νέρων ἐς τε ἄκρον τὸ Παλάτιον (ὅθεν μάλιστα σύνοπτα τὰ πολλὰ τῶν καιομένων ἦν) ἀνῆλθε, καὶ τὴν σκευὴν τὴν κιθαρῳδικὴν λαβὼν, ᾖσεν ἅλωσιν, ὡς μὲν αὐτὸς ἔλεγεν, Ἰλίου. *Nero in summum Palatium, unde magna pars incendiorum videri poterat, conscendit, ibique ornatu Citharœdi HALOSIN Trojæ, ut ipse dicebat, cecinit.* Ast revera Urbis erat Romæ. Scripsit præterea TROICA, ut Juvenalis vocat Sat. 8. 221. TROICON Persii Scholiastes, & TROADOS LIBROS vetus Interpres ejusdem Juvenalis. Sed de illis latius nos in *De Neronis Operibus* Libro singulari. Exstat hodie & Τρυφιοδώρου Αἰγυπτίου Γραμματικοῦ, καὶ Ἐποποιοῦ Ἰλίου Ἅλωσις.

Jam decuma &c.] Ab Equi fabrica, perinde ac Maro, consulto Poëmation suum orditur Petronius. Præfatiuncula autem hæcce de belli statu præmittenda. longe enim multumque superavit Poetam Principem. quod sat erit ex conlatione perspicuum. Sic Virgilius canere cœpit principio lib. 2.

——— *Fracti bello, fatisque repulsi,*
Ductores Danaum, tot jam labentibus annis,
Instar montis Equum, &c.

Ubi jejune Danaum memor fuit tantum summus Poëta, nulla facta Trojanorum mentione. Arbiter vero plenius utramque gentem commemorans, quod erat eo loci omnino necessarium, cultiori doctrina (si fas est, etsi vere, hic ita loqui) & mira, ac plena rerum, verborum parcitate ad Equi descriptionem sese adcinxit. Inquit ergo primis tribus elegantissimis versibus:

Jam decuma mæstos inter ancipites metus
Phrygas obsidebat messis, & vatis fides
Calchantis atro dubia pendebat metu.
Quum &c.

Ubi utrosque facit belli eventus ancipites, nempe Phrygios, & Græcos omnibus vero longa obsidionis mora potissima occasio. nam decennali prælio vires *Trojanis* prorsus fuerant exhaustæ. *Danais* autem Calchantis fides vaticinii, mora itidem, dubio constare videbatur.

——— *Decuma messis.*] Notissima hæc figura, *Metalepsis* dicta, qua gradatim itur ad illud, quod verbis transsumtis ostendi amat Poeta. Parissime usus est Martialis lib. 4. Ep. 79.

Condita quum tibi sit jam sexagesima Messis.

Parissima exstat & in veteri monumento puellæ octuennis:

Cujus in octava lascivia surgere Messe
Caperat.

Et alii aliter sæpius. Ast infra nos de obsidionis tempore.

Cæsi vertice Ida trahuntur.] Tryphiodorus:

Καὶ ἐκ τάμνοντο δοῦρα, καὶ ἐς πεδίον κατάγεσκον
Ἴδης ἐξ αὐτῆς.
Et cædebat ligna, & in campum deducebat
Ex ipsa Ida.

Obducti specus.] Isti sunt *specus*, qui obstant, quo minus apte veterem scripturam retineamus eodem versu:

Aperitur ingens Antrum.

Et quæ non satis mihi probata fuit, *Claustrum* nimirum, aut *Castrum*, plures autem receperint, reliquerimus. Eadem de re dixit Virgilius:

——— *Penitusque Cavernas*
Ingentes, uterumque armato milite complent.

Postremum sic & Petronius:

Qui castra caperent.

Præterea, *Obducti*, sunt, operti, tenebrosi. quod ita & Virgilius eleganter exprimit:

Includunt caco lateri.

Tu confer, plura sunt, quæ nostrum præterfugiunt obtutum.

——— *Decenni.*] Supra *Decuma messis.* Hæc est receptior sententia, utpote Platonis 3. de Leg. Demosthenis, Tryphiodori, Messalæ Corvini, Plauti Bacchidibus. ac deinde recentiorum. Alii augent spatium obsidionis, aut prælii. videns Daretem Phrygium, & Thucydid. lib. 1.

——— *Et in voto latent.*] Variæ hic sunt Interpretum sententiæ nostram vero ingenii exercendi gratia reticere noluimus. *In voto latent*, inquimus, id est, in loco impendio cupito. sic paullo post interpretamur illud:

Et in Vota properant.

Delecti enim fuere, ut includerentur in Equo, qui robore, animique virtute forent insigniti. Disertim Virgilius lib. 2. Æneid. sub principium:

Huc Delecta virum sortiti Corpora, furtim
Includunt caco lateri.

Etiam Cicero 2. Philipp. *In hujus me consilii societatem, tanquam in Equum Trojanum, includi cum Principibus non recuso.* Καταλόγοι autem Comtus Smyrnæus refert lib. 12. post quem addit:

Ἄλλοι δ' αὖ κατέβαινον, ὅσοι ἔσαν ἔξοχ' ἄριστοι.
Alii denique intrarunt, qui longe optimi erant.

Indubie ergo in Equum includi optarint valde illi, utpote summæ animi præstantiæ argumentum, ac specimen inlustre. Ast quid tempus terimus argutiis, quum plane illud sit è Virgilio desumtum; ipsius sic de Equo eodem lib. 2. inquit:

Votum

Votum pro reditu simulant.
Unde postea Petronius ad illud respiciens,
——— *Et in voto latent.*
dixit. Participium enim est, intelligiturque, in Equo, quem voverant.

——— *Pulsas mille credidimus rates.*] Tot fuere in expeditione ista testantibus Scriptoribus priscis, Æschylo Agamemn. Euripide Androm. Livio lib. 5. Plauto Bacchid. Seneca Tragico, Propertio, Ovidio, pluribus. Sic itidem & Poeta antiquus:

Græcia conjurat repetendam Mille Carinis,
Jurata hanc Ratibus Græcia mille petit.

Unde uti ex Horatio quoque Od. 15. lib. 1. Carm. & proba lectio illa, quod ἐν χαρῇ inquam, firmior relinquitur;

Jurata Virtus abditur.

Ast ex Homeri Catalogo 2. Iliados constat, naves CIƆCLXXXVI. fuisse. Unde nonnulli volunt, numerum finitum pro infinito tot Scriptoribus poni, nec desunt, qui hocce refellant, nam istæ sunt Criticorum Quæstiones.

——— *Titulus fero*
Incisus.] Talem, volunt, fuisse.
DANAI MINERVÆ ILIADI DONO.
Sive, ut Attius in Deiphobo apud Servium Fuld.
MINERVÆ DONUM ARMIPOTENTI
DANAI ABEUNTES DICANT.

——— *Hoc ad fata compositus Sinon.*] *Compositus*, effictus, ubi etiam ejus innuit totius corporis habitum. Expressit Tryphiodorus vers. 211.

Μοῦνος δὲ πληγῇσιν ἀεικέα γυῖα χαραχθεὶς,
Ἀντιμέης ἐλέλειπτο Σίνων, ἀπατήλιος ἥρως.
Solus vero sponte membra sauciatus plagis,
Relictus fuerat Æsimides Sinon, fraudulentus heros.

Et paucis intermissis vers. 219.

Ὣς τότε λωβητοῖσι πεπαρμένος μέλεσι.
Sic tunc stigmatis notatus membris sauciis.

Additque:

——— κατὰ δ' εἰ ὤμους
Ἕλκεσι πεπταμένοισιν ἐπέρρεεν αἷμα.
——— *per humeros autem ipsi*
De vulneribus inflictis defluebat fluidus cruor.

Et iterum vers. 251.

Γυμνὸς ὑπὲρ πεδίοιο φάνη κεκακωμένος ἀνήρ,
Αἵματι δὲ σμώδιγγας ἀεικέα βεβρυχυίας
Ἴχνια λωβήεντα θοῶν ἐδείκνυε ἱμάντων.
Per campum apparuit quispiam vir nudus, miserèque affectus,
Sanguine vero vibices indecenter referta
Ostendebant vestigia dira vehementium flagellorum.

Dolosum valde fuit hocce stratagema, eoque dubiis itidem expeditionibus usi magni Duces. Ejus referam insigne quoddam exemplum ex duobus utriusque linguæ probis sane Scriptoribus depromtum, mirificeque hujusce loci inlustrationi conducens. Ecce primus Julius Frontinus est, qui lib. 2. Strategematum cap. 3. in hunc modum inquit: *Cyrus Persarum Rex, suum comitem Zopyrum, explorata ejus fide, TRUNCATA DE INDUSTRIA FACIE ad hostes dimisit: ille, adsentante injuriarum fide, creditus inimicissimus Cyro, quum hanc persuasionem adjuvaret, procurrendo propius quotiens acie decertaretur, & in eum tela dirigendo, commissam sibi Babyloniorum urbem tradidit Cyro.* Plenius adhuc eandem historiam Polyænus narrat lib. 7. Strat. cap. 12. Dario tamen verius adtribuens, ut Justinus extremo lib. 1. quod Cyro Frontinus: Δαρεῖος πολυορκῶν Βαβυλῶνα, χρόνῳ μακρῷ τὴν πόλιν ἑλεῖν οὐχ' οἷός τε ἦν. Ζώπυρος Δαρείου σατράπης ἀκρωτηριάσας τὸ πρόσωπον, καὶ αὐτόμολος, ὡς ταῦτα ὑπὸ Δαρείου παθών. Βαβυλώνιοι πιστεύσαντες τῇ ὄψει τῆς συμφορᾶς, καὶ τῷ Ζωπύρῳ τὴν πόλιν ἐπιτρέπουσιν. ὁ δὲ νύκτωρ ἀνοίγει τὰς πύλας. καὶ Δαρεῖος κρατεῖ Βαβυλῶνος. *Darius Babylonem oppugnans longo tempore civitatem capere non potuit. Zopyrus Darii satrapa, mutilata facie, transfugæ specie ad hostes venit, quasi his damnis à Dario adfectus. Babylonii vultus calamitati fidem adhibent, Zopyroque administrationem civitatis permittunt. Qui per noctem portas aperuit, & Darius Babylone potitus est.*

Et mendacium in damnum potens.] Qui, *Et*, copulam recudunt, pessimi pol litterarii fabri sunt. Pulsas quippe esse Grajorum naves, solumque Trojanorum bello esse liberum, etiam *Mendacium* in exitium Priamidum potens firmabat. Id autem Mendacium, totum figmentum Sinonis est, egregie à Virgilio descriptum. Inquit ergo Petronius, quod Sinonis habitus, simul ac mendacia ejusdem ingeniosissime efficta fugam Græcorum non leviter adstruerint.

Jam turba portis libera, ac bello carens
In vota properant.] Similiter & supra locutus est cap. 11. *quum ad vota properant. In Vota*, nunc ait, hoc est, in loca optata. Virgilius id aperit, signatque loca lib. 11. vers. 27.

Panduntur portæ juvat ire, & Dorica castra,
Desertosque videre locos, littusque relictum.
Hic Dolopum manus, hic sævus tendebat Achilles,
Classibus hic locus, hic acies certare solebant.

Obsidione namque decennali oppressos Ilienses valde cupivisse de urbe exire, certum est; nec non inspicere locos, ubi sua Græci habuissent castra. quod, hostibus jam amotis, obsessis quidem valde foret jucundum. Id pariter indicavit de Trojanis ipsis Cointus Smyrnæus lib. 12.

Γηθόσυνοι δ' ἄρα πάντες ἐπέδραμον αἰγιαλοῖσι.
Cuncti igitur hilares ad littus procurrunt.

Nihil dubium ergo, portas patere urbium, quando sunt nempe obsidione liberatæ. Sic & Tryphiodorus indicat de eadem Trojanorum civitate loquens:

Αὐτίκα δ' ἐξέθορον πολλῶν πετάσαντες ὀχῆας.
Mox vero exsiliebant pandentes seras portarum.

——— *Gaudium lacrymas habet.*] Vide quæ infra nobis observantur ad verba cap. cx. *lacrymisque turbata*, ubi de lacrymis è gaudio provenientibus verba facimus.

——— *Neptu-*

——— *Neptuno sacer.*] Laocoon Anchisæ frater primum Apollinis sacerdos fuit. Ast quum Neptuni sacerdos deesset, *forte ductus est, ut sacrum faceret Neptuno ad littus*, uti Hyginus ait cap. 135. & Euphorion infra laudandus.

Crinem solutus.] Sic Seneca Tragicus Medea, quum ipsa Eumenides evocat Tragœdiæ principio:

Adeste, adeste, sceleris ultrices deæ,
Crinem Solutis squalida serpentibus.

Tibullus El. 3. lib. 1.

Bisque die, Resoluta Comas, tibi dicere laudes
Insignis turba debeat in Pharia.

Crinem Solutus, dictum ad normam συντάξεως Græcorum, ut vulgo notum.

——— *Mox reducta cuspide,*
Uterum notavit. ———] Et paullo post:

ITERUM tamen confirmat invalidam manum,
Altaque bipenni latera pertentat.

Unde colligitur, bis fuisse Equum à Laocoonte percussum, Hasta, & Bipenni; Utero, ac Latere. Inde autem & Virgilii loco simul inluxit dies, adeo in tenebris usque adhuc versanti, ut prisci putarint Grammatici, Servio referente, aliquid Poëtæ deesse; aut prorsus ipsum sibi repugnantia adstruxisse. Est nimirum locus ille lib. 2. Æneid. ubi de re eadem:

Sic fatus (Laocoon) *validis ingentem viribus Hastam*
In LATUS, inque feri curvam compagibus ALVUM,
Contorsit.

Ubi plane utramque scilicet Equi percussionem expressit, conjunxitque divinus Poëta. Itaque secum neutiquam ipsum pugnare, haud difficile sit cuilibet modo animadvertere.

——— *Fata sed tardant manus.*] Manus Trojanorum, ne aperirent, fœdarentve, ut Maro loquitur, Durateum Equum. nam ex periculo, quod Laocoon fecerat hasta ac bipenni, satis admoneri poterant, nisi obstitissent Fata. Hæc mens prorsus Arbitri est, cui præivit Virgilius:

Et, si Fata Deum, si mens non læva fuisset,
Impulerat (Laocoon) *ferro Argolicas fœdare latebras.*

Ibat juventus capta, dum Trojam capit.] Hocce de Græcis dictum. contra de Trojanis Virgilius, qui cum Ænea per ferrum & ignes evaserunt, simili prorsus ὀξυμώρῳ sub Junonis persona dixit lib. 7. 295.

Num Capti potuere Capi?

Pares enim loquendi modi priscis Auctoribus frequentissimi.

Tenedos.] Insula est, in qua Græci sese occultarunt, dum reditum in patriam simulavere. Virgilius lib. 11. Æneid. vers. 21.

Est in conspectu Tenedos, notissima fama
Insula; dives opum, Priami dum regna manebant:
Nunc tantum sinus, & statio male fida carinis.
Huc se provecti deserto in littore condunt:
Nos abiisse rati, & vento petiisse Mycenas.

Hinc ergo prodiisse gemini illi Angues Virgilio dicuntur, ac deinde ipsum æmulanti Petronio. Inquit ergo divinus Maro vers. 203.

Ecce autem gemini à Tenedo tranquilla per alta
(*Horresco referens*) *immensis orbibus angues*
Incumbunt pelago.

A Tenedo ergo venerunt angues, qui pœnas à Laocoonte, & ejus filiis, repeterent; quod inde nempe erant postidea venturi, qui à tota Trojanorum natione. Subdit ipsius Poeta Princeps vers. 254.

Et jam Argiva phalanx instructis navibus ibat
A Tenedo, tacita per amica silentia Lunæ.

Nisi præmonitio fuit dei alicujus Trojanis propitii de malo extremo, quod iisdem ab eo loco proxime imminebat. Hyginus vero alio transfert parum tempestive.

Undaque resultat scissa tranquillo minor.] Obscura sententia est, nescio equidem qui ceperint alii. Erit tamen perspicua, modo in ordinem sic redigantur verba, *Unda minor scissa resultat tranquillo*: id est, super mare tranquillum. Absolute *Tranquillo* dixit Virgilium imitatus, ubi eadem de re:

Ecce autem gemini à Tenedo Tranquilla per alta &c.

Mare igitur, quod prope Tenedon insulam, pacatum erat, & tranquillum; sed tunc temporis (quod mirum etiam) undæ littoris saxis frangebantur repulsæ, ac saliebant rescissæ. Idque vel minori undæ parissime contingebat; quæ elegans est exaggeratio.

Pulsumque marmor.] Æquor. satis poëtice. Avienus Lib. de Oris Maritimis:

Et si qua in illo Marmore insula tument.

Passim Poetæ omnes, sciuntque lactentes. Inde S. Zenoni Episcopo & Martyri Veronensi, *Marmoreus stupor*, positus pro Mari, in Sermone de Fide.

——— *Angues orbibus geminis.*] Haud dubie Hypallage est, pro, *Angues gemini*, quod prius Virgilio dictum:

Ecce autem Gemini à Tenedo &c.

Iterumque. *Porcem* & *Charibœam* nominant Quinctus Poëta, qui Homerum supplevit, Interpresque Lycophronis.

Libera ponto juba Consentiunt luminibus. ———] Hunc desperatum locum, ideoque ferro usque adhuc expositum Criticorum, nunc & à me expolitum singulari ἐνάργειᾳ inposterum relinquam. Proba ejus antiqua lectio juxta atque vera est, itemque plana Virgilii imitatio, ut pleraque alia sunt hujus poëmatii. Duo ejus loca paucis hisce verbis est Arbiter imitatus, ubi pariter angues illos depingere, curæ summo Poëtæ fuit. Ecce verba ejus sunt:

Pectora quorum inter fluctus arrecta, Jubaque
Sanguineæ exsuperant undas.

En *Juba* (quæ, nota, etiam *Sanguineæ*) ut plane *libera ponto* sint. Ast quomodo, inquis, *Consentiunt Luminibus* ipsæ Jubæ? Virgilius quoque aperiet, ubi post pauca subdit:

Ardentes-

Ardentesque oculos suffecti sanguine, & igni.
Quo & illud Arbitri, quod subsequitur, facit:
——— *Fulmineum Jubar*
Incendit aequor.

Consentient ergo, similesque prorsus erunt, Oculi *Sanguinei*, Jubis illis nimirum, quae *Sanguinea* etiam sunt. Quem ruborem *Jubis* Anguium simulque *oculis* non sine exemplo uterque dederunt: nam prius fecere alii, quos plures deinceps secuti sunt, eosque largiter ad Virgilium suum retulerunt Interpretes. *Consentiunt*, venuste admodum dixit. qua loquendi formula & alibi usus, cap. scilicet CXXIV. *Consensitque fuga coeli timor.*

——— *Infulis stabant sacri*] Aperte innuit Petronius etiam Laocoontis filios sacrorum fuisse ministros, nam illos facit Infulis redimitos, qui proprius plane fuit Sacerdotum olim habitus, uti ex Paschalii erudita disquisitione ultimo capite lib. 4. De Re Coronar. abunde constat, quem vide.

——— *Mutuo metu*] Hoc est, unumquemque duorum fratrum periisse prae metu ingentium malorum fratri suo imminentium, quum parum de seipso alteruter sollicitus. quae sententia apertius est & verbis illis praecedentibus expressa:
——— *Neuter auxilio sibi,*
Uterque fratri transtulit pias vices.

Auxilii nempe vices, nam vicissim alter alteri prorsus auxiliabatur suimet oblitus. Similis & pietas illa duorum similium fratrum Saguntinorum à nostro Silio sat eleganter decantata lib. 2.

Accumulat ecce liberum funus parens.] Phryges enim ideo putabant poenas Laocoontem luere, *quod hastam nimirum*, verba sunt Hygini, *in Equum Trojanum misisset.* Aliter vero alii senserunt, ut ex Euphorione colligere licet. Quo circa ejus locum, latine vero ut sonat, inpraesentia referre, ad Arbitri inlustrationem facere, cogitamus: *Post adventum Graecorum sacerdos Neptuni lapidibus occisus est: quia sacrificiis eorum non vetavit adventum. Post abscedentibus Graecis, quum vellent sacrificare Neptuno, Laocoon Thymbraei Apollinis Sacerdos forte ductus est, ut solet fieri, quum deest sacerdos certus. Hic piaculum commiserat ante simulacrum numinis cum Antiopa uxore sua coëundo. Et ob hoc immissis draconibus cum suis filiis interemtus est.* Eadem fere Hyginus narrat cap. 135. quem vide.

Peritura Troja perdidit primum deos.] Virgilius lib. II. Æn. vers. 351.
Excessere omnes adytis, arisque relictis,
Dii, quibus imperium hoc steterat. ———

Ubi multa Interpretes, quae aeque ad Arbitrum faciunt.

Jam plena Phoebe. ———] Prolixae sunt Scriptorum dividiae de tempore ac Lunae aetate, qua Troja capta. nos vero hic illas non tangimus, satis nostro fecisse instituto existimantes, si Arbitri sententiam suffultam nunc reliquerimus aliorum testimoniis. Sic Clemens Alexandrinus lib. 1. Strom. ubi sententias recenset variorum Auctorum super re eadem: Ἑλλάνικος γὰρ δωδεκάτῃ Θαργηλιῶνος μηνὸς, καὶ τινὲς τῶν τὰ Ἀττικὰ συγγραψαμένων, ὀγδόῃ φθίνοντος, βασιλεύοντος τὸ τελευταῖον ἔτος Μενεσθέως, πληθυούσης σελήνης. *Hellanicus duodecimo mensis Thargelionis, & nonnulli eorum, qui Attica scripserunt, octavo desinentis: postremo anno regnante Menestheo, in Plenilunio.* Idem videtur & indicare parvae Iliadis Auctor:
Νὺξ μὲν ἔην μέσατη, λαμπρὰ δ' ἐπέτελλε σελήνη.
Noctis quidem erat medium, & splendebat lucida Luna.

Juvat etiam quod Ludovicus de la Cerda, vir summe eruditione conspicuus, ad Virgilium observat, nimirum, Graecos, nisi Plena Luna, pugnare haud consuevisse, quod & testimonio Aristidis confirmat ex 2. Platonica: Λακεδαιμόνιοι ᾗ ἔστι ὑπὸ τῦ πρὸς τὸς Μεσσηνίους πολέμου, ἔστι καὶ τὴν πανσέληνον μένοντες, ὀυδὲ ἀυτοὶ βοηθεῖν ἔσχον. *Lacedaemonii, sive quod cum Messeniis bellum gererent, sive quod exspectarent Plenam Lunam auxiliari non poterant.*

——— *Sepultos Priamidas nocte & mero.*] Frequenter ducitur à morte ad somnum translatio, similiter inferius:
Turba sepulta mero.

Sic & Seneca Ep. 12. *Pacuvius, qui Syriam usu suam fecit, quum Vino & illis funereis epulis se Sepelisset, quasi sibi parentaret*, &c. Item Ovidius Eleg. 4. lib. 1. Amor.
Si bene Compositus somno Vinoque Jacebit.

Et lib. 2. El. 5.
Compositi juvenes unus & alter erant.

Verba *Componere*, & *Jacere*, funeralia sunt, quod nemo ignorat. Kirchmannus copiose lib. 3. de Funer. cap. 8. Etiam Petronius ostendit cap. CXIV. *Imprudens arena Componet.* & cap. CXI. *Jacentis corpus admonere debet, ut vivas.* & saepius alias. Rem autem sic narrat Hyginus cap. 108. *Equum in arcem quum statuissent, & ipsi Noctu, lusu, atque Vino Lassi obdormissent*, &c.

Gladios retractant. ———] Sic Virgilius lib. 7. 694.
——— *Ferrumque Retractat.*

Utrobique Duces strinxisse Gladios, equidem interpretari ausim, fecerimque verbum, *Retracto*, frequentativum à *Retraho.* Itaque *Retractare* sit, foras trahere. Sive cum Festo, *Retractant*, id est, *Rursum tractant.* Sed primum potius est.

——— *Commovent orbes manu.*] *Orbes*, Clypei sunt. Exsertim Papinius lib. 1. Achilleid.
At ferus Æacides radiantem ut comminus ORBEM
Caelatum pugnis saevis, &c.

Loquitur de armis ab Ulysse Achilli oblatis. Ita & Virgilius lib. 12. de Æneae hasta loquens:
——— *Et Clypei extremos septemplicis ORBES*
Per medium stridens transit femur.

In orbem erant enim ut plurimum formati. ideo Homero Iliad. ε. ἀσπὶς εὔκυκλος adpellatur: Callimacho σάκος εὔκυκλον: δινωτὴν Apollonio: εὐδίνητον Nonno.

κυκλώτερον ἴτυν vocavit Poëtria Anyta: *Rotundas Parmas* Varro in Satyris. Liquet sat ergo aliter interpretantium supinitas.

——— *Et continuat in mortem ultimam Somnus.*] Fateri debent, Interpretes nondum ceperunt, cur Arbitro *mors ultima* hic dicta sit. Unde ortum, ut veluti Penthcum Bacchæ, sic Critici hunc locum mitere dilaniare, habuerint necesse. Me autem duo viri illustres & Petronio σύγχρονοι Scriptores jampridem docuerunt, quæ Priscis *Mors ultima* diceretur videlicet. Lucilius primus est illo aureo versu:

> *Mors non una venit, sed quæ rapit, ULTIMA MORS est.*

Alter est magnum naturæ miraculum Seneca F. qui dum versum illum interpretatur, inquit Epist. 24. *Malo te legas, quam epistolam meam. Apparebit enim tibi, hanc, quam timemus, Mortem Extremam esse, non solam.* Neutiquam & huic Horatius, quod admonere visum, repugnat sententiæ inquiens:

> ——— *Sed omnes Una manet Mors.*

(Quæ verissima loci Scriptura est, perperam quippe alicubi *Nox* exaratur) Nam ibi *UNA MORS* Lyrico longe aliud est, scilicet Semel mori, quod patefacit verius ille sequens:

> *Et calcanda semel via Lethi.*

Addimus præterea, sæpe & dormientibus contigisse, ut somnus scilicet jungeretur cum morte. Id adversus Ascylton in mentem Encolpio venerat cap. LXXIX. Itaque apud Heliodorum Thermuthis χάλκεόν τινα καὶ πύματον ὕπνον εἵλκυσεν, ἀσπίδ۞ δήγματι, μοιρῶν τάχα βουλῇσι, πρὸς οὐκ ἀνάρμοσον τῷ τρόπῳ τὸ τέλος καταστρέψας. *Æneum quendam & ultimum somnum dormivit, aspidis morsu, fatorum fortasse voluntate, non inconvenientem vitæ finem sortitus.* Quem & ideo locum adduxi, ut simul indicarem, χάλκεον ὕπνον fatalem illum somnum Antiquis vocari. Ita & Homerus lib. λ. Iliad.

> Ὣς ὁ μὲν αὖθι πεσὼν κοιμήσατο χάλκεον ὕπνον.
>
> *Sic is quidem illic lapsus dormivit aereum somnum.*

Quod cultius à Marone lib. 12. Æneid. fuisse prolatum, Macrobius inquit lib. 5. cap. 11.

> *Olli dura quies oculos, & Ferreus urget*
> *Somnus, in æternam clauduntur lumina noctem.*

Inde Hispanis haud absimilis somnus, *Sueño pesado*, apte vulgo dictus. Sive Petronium sic aliter interpretaberis haud incommode. Somnus, quod notum cuilibet, Mortis imago quondam audiit. unde sat recte, qui soporati forent, dici potessent Mortui. Sic Appulejus lib. 2. Metam. de defuncto. ac de ejus custode somno oppresso, loquens: *Ut me Deus quidem Delphicus ipse facile discerneret, duobus nobis jacentibus, quis esset magis Mortuus.* Ac deinde de eodem custode: *Hic, utpote vivus quidem, sed tamen sopore Mortuus, &c.* Itaque *Mors continuari* apte diceretur, quum occidi dormientes usu veniret. *Ultimaque* illa *Mors* vocari probe poterat, respectu illius primæ, videlicet Somni. Quod interpretamentum admodum juvat verbum illud *Continuat.* Item Euripides, qui Somnum esse μικρὰ μυστήρια mortis, hoc est, informationem quandam ejus, & initiationem, uti minuscula mysteria majusculorum in arcanis sacris.

> Ὕπνος δὲ μικρὰ τὰ θανάτου μυστήρια.

Ab aris alius accendit faces] Pendet hinc & sequentium sententia:

> *Contraque Troas invocat Troja sacra.*

Nam quodammodo inservire videbatur ignis præcedentium sacrificiorum civium ruinæ sacrificantium. Hæc meo animo vera est & unica hujusce loci interpretatio. Gemina germana Phædri sententia illa est Fab. 69.

> *Lucernam fur accendit ex Ara Jovis.*
> *Ipsumque compilavit ad lumen suum.*

Cap. XC. *Lapides in Eumolpum recitantem miserunt.*] Scena recitationum Eumolpi lepidissima est. cui, longe tamen diverso modo, & quod Amphioni utique modulatori obveniebat omnino, apud Horat. in Arte.

> *Dictus & Amphion Thebana conditor arcis,*
> *Saxa movere sono testudinis, & prece blanda*
> *Ducere quo vellet.*

Quæ & Thebis ipsis condendis illi sat fuerunt. Quippe ni & Eumolpo sufficerent in Theatris videlicet, in balneis, & ubicumque carmen auspicaretur, lapidum adventitia frequentia prosecuto?

Sæpius poetice, quam humane locutus es.] Sic & S. Hieronymus adversus Jovianum lib. 1. *Non est contentus nostro, id est, HUMANO more loqui: ALTIUS QUIDDAM adgreditur.* Recte, nam verbis utuntur plerumque Poetæ ampullatis, tumentibusque, ut stilus elate procedat, non humi repat, ut sermo hominum est familiaris, & quotidianus. Itaque huc facit ideo Ciceronis locus lib. 2. de Divinatione: *Ut siquis medicus ægroto imperet, ut sumat,*

> *Terrigenam, herbigradam, domiportam, sanguine cassam.*

potius quam HOMINUM MORE, Cochleam. vid. inf. ad verb. cap. CXVIII. *præcipitandus est liber spiritus*, &c. Argutissime ergo Arbiter opposuit, quum verum sit, fabulas enim & oracula (quibus potissimum constare Poësim, constet aperte) contrario nimirum opponi nomine τοῖς ἀνθρωπίνοις λόγοις. Ita apud Aristophanem in Vespis, quum quidam plures ridiculas fabulas effutisset, ei alter respondet dicens:

> Μή μοί γε μύθους, ἀλλὰ τῶν ἀνθρωπίνων,
> Οἵους λέγομεν μάλιστα τοὺς κατ' οἰκίαν.
> *Non mihi Fabulas, sed Humanos* (Sermones)
> *Quales dicimus inter domesticos.*

A te exire.] Insanire. Adpositissimum ergo hic venit, quod de Nerone prodidit Scholiastes Juvenalis ad illud Sat. VIII. 221.

> *Troica non scripsit.*

Hoc ideo, quia Nero Troades libros scripsit. Unde & maxime insanivit, quia Poeta fuit. Passim enim illum acuto graphio pupugit, sæpius nos non sensimus.

Quotiens

Quotiens Theatrum, ut recitem aliquid, intravi.] Perplurimis exercitationibus & corporis, & ingenii Theatra olim præbuere locum: disertim Appulejus ostendit in Floridis: *Bono enim studio in Theatrum convenistis: ut, qui sciatis, non locum auctoritatem derogare orationi: sed compromis hic spectandum esse, quid in theatro deprehendas. Nam, si mimus est, riseris; si funerepus, timueris; si Comœdia est, faveris; si Philosophus, didiceris.* Alias & Bulengerus recenset lib. 1. de Theatro cap. 29. quem consule, nostrum enim non est, cujus plenum putamus jam indicium dedisse, aliena scrinia compilare.

Si ejuras hodiernam bilem, una coenabimus.] Nam post cœnam vel temperantes moderatique Poëtæ carmina plura recitarunt; multi vero, quod omnes sciunt, ipsis conviviis emerunt auditores. Ideo Valerius Martialis lib. 11. Ep. 53. ad cœnam quum invitasset Cerealem, pollicitusque esset cibos perplures, in fine Carminis addit:

Plus ego polliceor: nil recitabo tibi.
Ipse tuos nobis relegas licet usque Gigantas,
Rura vel æterno proxima Virgilio.

Plura sunt ejusdem argumenti epigrammata sat venusta, quæ tantumdem signo. lib. 3. Ep. 44. 45. 50. lib. 5. Ep 80. lib. 7. Ep. 50.

Bilem.] *Bilis* hæc poëtica est, cujus purgatum sese quotannis, adfirmat Horatius in Arte:

——— *O ego lævus,*
Qui purgor Bilem sub verni temporis horam.

Si vero illam haud expelleret,

Non alius faceret meliora poëmata,

addit. Mutuum autem hic Petronius, & lib. 6. Ep. 64. Martialis sibi præstant clarorem. Ibi summa cum elegantia inquit:

At si quid nostra tibi Bilis inusserit ardor,
Vivet, & hærebit, totoque legetur in orbe.

Acuere forsitan possunt Petronianum acumen Pompei Festi verba: *Ejuratio significat id, quod desideretur, non posse præstari.* Ideoque Arbiter inquit: *Si Ejuras hodiernam Bilem*, innuens videlicet, à Poëta, etsi polliceatur ipse, etsi valde discupiat carmina non evomere, revera præstari non potesse. Firmat & Commentum nostrum eventus ipse, nam vix est paullo post in hospitium Encolpii receptus Eumolpus, quando nimirum, pauculis verbis interjectis, ad carmina sua redire, deprehendes. Quapropter importunæ jam recitationis pertæsus Encolpius ad illum inquit cap. XCIII. *Hoc est, inquam, quod promiseras, ne quem hodie versum faceres? Per fidem, saltem nobis parce, qui te numquam lapidavimus,* &c.

Cap. XCI. *Cum linteis & strigilibus.*] Horum usus instrumentorum ita apud Plinium Min. referuntur lib. 3. Ep. 5. *nam dum Distringitur, Tergiturque.* Conjunxerunt & illa sæpe Scriptores Antiqui, quippe & usu ipso erant conjuncta. Ita Epictetus Arriani lib. 4. cap. 11, inter cetera balinei utensilia: διὰ τοῦτο ὕδωρ, ἔλαιον, χεῖρες, σινδόνη, ξύστρα, νίτρον. *Ideo præsto est aqua, oleum, manus, LINTEUM, STRIGILIS, nitrum.* Plinius Major lib. 28. cap. 4. *Sicut Lintearum Strigiliumque vehementia.* Linteis Tergebantur. Idcirco *Linteum extersius* Plauto est Curculione Act. 4. 4. 22. & Ammianus dixit: *tenuissimis se Terserit Linteis.* Inde *Lintea* ista M. Varro *Termentaria* adpellat lib. 4. LL. *Hinc Linteum, quod Teritur corpore, Termentarium.* Istud Glossographi veteres intelligunt: *Tersorium*, Ἐκμαγεῖον, & Ἐκμαγεῖον, *Tergorium.* Lege *Tersorium.* Etiam Jul. Pollux lib. 6. cap. 14. Τὸ δ' ἐκμαγεῖον, καὶ χειρόμακτρον ἂν προσείποις. *Linteum vero Detersorium, etiam mantile adpellabis.* Et huc facit locus cap. 28. *Tergebatur non Linteis, sed palliis.* Illa vero *Lintea*, quorum apud Catullum mentio est Carm. 12. ab istis Balnearibus diversa prorsus sunt. Erant quippe convivialia, *Mappæ* quoque nuncupatæ, quas scilicet alienas epulas adituri secum domo adportare consueverant. Mart. lib. 12. Ep. 29. Distringi autem Strigilibus, notum. Martialis lib. 14. Ep. 15. cujus Lemma *Strigiles*:

Pergamus has misit curvo Distringere ferro.

Seneca Ep. 122. *Ut sudorem, quem moverunt potionibus* (in balneo) *crebris ac ferventibus, subinde Distringant.* Quod igitur Distringebant, *Sudor* erat. Appulejus in Florid. paullo post laudandus. Item Symposius Ænigm. 86. quod *Strigilis* est:

Dedita sudori, modico succumbo labori.

Strigilibus] Et de Strigilum forma paucula hic addere, lubido fuit. Præsertim quod sic in Appulei difficilem locum nonnihil studii operæque conferrem. Ipsarum autem multiplicem materiam jam præoccuparunt viri docti. Sic ergo Madaurensis Scriptor Strigilem describit in Floridis: *Juxtaque honestam Strigileculam, recta fastigiatione clausula, flexa tubulatione ligula: ut & ipsa in manu capulo moraretur, & sudor ex ea rivulo laberetur.* Plane in duas partes Strigilem dividit; in illam, quam *Rectam fastigiationem clausula* nuncupat, & ejus usus est, *Ut in manu capulo moraretur*: & in alteram, quam adpellat, *Flexam ligula tubulationem*, quapropter Martialis, *Curvum Ferrum*, vocavit, *Curvam* Symposius. ejus autem usus est, *ut sudor ex ea rivulo laberetur.* Ejus prorsus imaginem figuravit, quæ ex ruinis thermarum Trajani jamdudum effossa est, deditque depictam nobis Mercurialis lib. 1. de Arte Gymnast. cap. 8. Habet omnino, quem *Capulum* Appulejus vocat *Rectum*, manubriatumque, non vero ansatum, ut plures aliæ, quarum effigies nos apud diligentes Antiquarios vidimus Choulium, Boissardum, Pignorium. Præterea Artemidoro lib. 1. cap. 66. *Xystrophylax* est, ubi servabantur Strigiles. cujus nescio an pictura illa sit, quam Mercurialis præbuit cap. 10. ejusdem lib. 1. in cujusdam lavacri delineatione. Ex ipsa enim plures clare adpensæ Strigiles visuntur. sed illæ nempe, quæ omnibus procul dubio forent publicis balneis communes. nam alia prorsus diversa esset ratio pretiosas Strigiles servandi, puta, thecis, & capsulis. Exstant adhuc & se & alios Distringentium imagines exsculptæ in vetustis

tuftis marmoribus, quas & Mercurialis expressit in dicto jam opere.

Ut experimentum oculorum caperem.] Hoc est, ut experirer ego, veram fuisse meorum oculorum fidem, deceptumque me non esse, quum illum non libenter servire cognovi, Giton animum suum aperuit, & convertens solutum gaudio vultum, *Miserere inquit*, &c.

Eripe me latroni cruento.] Hinc nota syntaxis illius 6. Æneid.

Eripe me his, invicte, malis.

Plinius itidem Minor lib. 6. Ep. 1. *Eripe me huic tormento.* Et Val. Flaccus operis initio ad Vespasianum,

Eripe me populis, & habenti nubila terra.

Diu vocem neuter invenit.] Verus amantium adfectus. Eundem Propertius exprimere conatur, quod jam Viri docti viderunt, lib. 1. El. 10.

Quum te complexa morientem, Galle, puella
Vidimus, & longa ducere verba mora.

Et in hoc pectore, quum vulnus ingens fuerit, cicatrix non est.] Elegans translatio. Eadem rursus utitur inferius cap. XCIX. inlustratque egregia similitudine, quem locum vice interpretamenti hic addere, haud erit abs re. Blanditur ergo hisce verbis Poëta vetulo Encolpius: *Tantum omnem scabitudinem animo, tamquam bonarum artium magister, deleret sine cicatrice. Incultis asperisque regionibus diutius nives harent. Ast ubi ea aratro domefacta tellus nitet, dum loqueris, levis pruina dilabitur. Similiter in pectoribus ira considit: feras quidem mentes obsidet, eruditas pralabitur.* Contra Magnus Alexander frequenter dicere solitus erat, testante Plutarcho, *Ut maxime sanaretur vulnus, quod esset illatum, Cicatricem tamen quoquomodo manere*, innuens videlicet, injuriæ factæ memoriam semper ob oculos versari.

Peregrini amoris concessio.] Nos supra bujusce loci meminimus, interpretamurque compluribus aliis ejusdem notæ figuratis locutionibus, ideoque satis nunc erit, illuc te, Lector, remittere.

Supercilium.] De superbiente Supercilio infra loquimur ad verba cap. CXIII. *Nec domini Supercilium*, &c.

Quum duos armatos viderem, ad fortiorem confugi.] *Fortior* hic & *Armati*, nupta sunt verba. Recte ergo Armis illis dictus Fortior Ascyltos, ut ex narratione proxime sequenti satis constabit. Sic supra cap. VIII. idemmet *Valentior* à Petronio factus propudioso illo cum Patrefamilias congressu. Hacce item acceptione infra cap. CXXX. *Arma* desumta elegantibus codicillis: *Paratus miles Arma non habui.* ubi nos plura.

Cap. XCII. *Mulierque cœna mandata curaverat.*] Ædicularum custos. paullo ante cap. XC. *Mando adicularum Custodi cœnula officium.*

Ganymedem.] Pincernam, Pocillatorem. subdit: *Et quum puer illi potionem dedisset.* Martialis lib. 11. Ep. 23.

——— *Quod nudo cum Ganymede jaces.*

Et alias sæpe.

Malo te, inquit, &c.] *Malle*, &, *Velle*, amoris verba sunt: uti & *Nolle*. odii. De illis infra agimus ad verba cap. CXXVII. *Quemadmodum ego te Volo?* Ideo transitum nunc facimus ad alia.

Quam balneum totum.] Id est, quam pueros omnes, qui in balneum fratribus, aut dominis, utensilia adferunt.

Circa solium sedentibus.] *Solium* vas erat mobile in balneis lotioni inserviens, quo videlicet lavabant Sedentes, unde ei nomen à *Sedeo*, Auctoribus Festo, & Aspero. Formæ autem vestigia exstant verbis. *Circa Solium Sedentibus.* nam hemicyclum sine dubio Solium referebat. Probo ex Sidonio Ep. 2. lib. 2. *Hinc aquarum surgit cella coctilium, qua consequenti unguentaria spatii parilitate conquadrat, excepto Solii capacis Hemicyclio.* Quapropter satis concinne ipsum adpellat *Sigma* paucis interjectis: *Hinc frigidaria dilatatur*, &c. *ita ut ministeriorum sese non impediente famulatu, tot possit recipere sellas, quot Solii Sigma personas.* Dixit ergo *Circa* pro *Circum*, ut plures olim locuti. sæpe Propertius, Virgilius, & Horatius, observaruntque jam Critici.

Carmen recitare.] Importuni namque recitatores in thermis lavantibus non pepercere. Pariter quoque notavit Horatius Satyrico dente lib. 1. Sat. 4.

——— *In medio qui*
Scripta foro Recitent sunt multi, quique Lavantes.

Juvenis nudus, qui vestimenta perdiderat.] En ratio, cur ille, qui ex balneis furatus esset, morte plecteretur; qui autem ex domo privata, solum furti pretium duplum exsolveret. quam nimirum inter alias reddit Arist. Sect. 29. Probl. 14. Ἔτι δὲ, καὶ ὁ ἐξ οἰκίας τινὸς ἀπολέσας, ἐν τῷ τοιούτῳ τόπῳ τυγχάνει ὤν, ὅθεν ῥᾴδιον μήτε παθόντα, μήτε χλευασθέντα ὑπό τινων, οἴκαδε ὄντα τὸ ἀτύχημα φέρειν· τῷ δὲ οὐκ ἔστι, ὅτι ἡ ἀποχώρησις ἐργώδης γεγυμνωμένῳ, πρόσεστι δὲ χλευάζεσθαι ὑπό τινων ὑπάρχει τοῖς πολλοῖς· ὃ πολὺ δυσχερέστερόν ἐστι τῆς ἀπωλείας. διὸ καὶ νομοθέται μείζους αὐτοῖς ζημίας ἐπέγραψαν. *Item qui ex domo privata rem suam amiserit, sine ulla contumeliosa affectione domi manens, suum perferat casum. At qui in balneis, aut alio id genus loco amisere, agre inde nudi discedunt, & plerique omnes irridentur: quod longe molestius, quam res jactura est. Qua de causa Legumlator damna bis statuit graviora.*

Pueri imitatione petulantissima deriserunt.] Diverse prorsus excepti in balneo Eumolpus & Ascyltos, quorum videlicet conlationem ex hinc facere cœpit Petronius. Contentissime enim, *Encolpi, Encolpi*, Eumolpus proclamabat. Pueri sic & senem imitantes, clamitantesque petulantissime deridebant. quod unice sane dictum ad puerorum ingenium. Ascylto vero, qui *non minore clamoris indignatione Gitona flagitabat*, quid videlicet contigit? dicat ipsius Arbiter: *Frequentia ingens circumvenit cum plausu, & admiratione timidissima*, &c. Et sic conferendo deinceps progreditur.

Habebat enim inguinum pondus tam grande, ut ipsum

ipsum hominem laciniam fascini crederes] Interpretamenti vice Arnobii hic locum exhibeo lib. 6. paullo ante finem: *Aut genitalibus propriis inferior Priapus.* Unde jam claret Catullus Carm. 116.

Non homo, sed vere mentula magna, minax.

Haud absimilis & jocus ille est Theodori Epigrammatarii nasum scilicet nescio cujus Hermocratis in hunc modum deridentis lib. 2. Anthol.

Ἑρμοκράτης τῆς ῥινὸς ἐπεὶ τὴν ῥῖνα λέγοντες
Ἑρμοκράτους, μικροῖς μακρὰ χαριζόμεθα.

Sic verti licet:

Dicimus Hermocratem nasi, nam dicere nasum
Hermocratis, parvis grandia nempe dare est.

Utrumque enim ὑπερβολικῶς dictum. Invenies tamen revera apud Herodotum Musa 2. c. 48. simile ferme fascinum in effictis ab Ægyptiis statuis Bacchi quodam festo, τὴν δὲ ἄλλην ἀνάγουσι ὁρτὴν τῷ Διονύσῳ οἱ Αἰγύπτιοι, πλὴν χορῶν, κατὰ ταυτὰ σχεδὸν πάντα Ἕλλησι. ἀντὶ δὲ φαλλῶν, ἄλλα σφι ἐστὶ ἐξευρημένα ὅσον τε πηχυαῖα ἀγάλματα νευρόσπαστα, τὰ περιφορέουσι κατὰ κώμας αἱ γυναῖκες, νεῦον τὸ αἰδοῖον, οὐ πολλῷ τέῳ ἔλασσον ἐὸν τοῦ ἄλλου σώματος. quæ verba sic reddenda esse, monuerunt Rhodiginus lib. 1. cap. 16. & Hospinianus lib. 2. de Festis cap. 11. *Quin & alium diem festum Baccho Ægyptii agunt sine porcis, fere per omnia Græco festo similem. Pro Phallis autem alia sunt eis inventa cubitalia simulacra, nervis tractis sua sponte mobilia, quæ circumferunt per vicos mulieres: mentula nutante, quæ propemodum instar est reliqui corporis.* Meminit & Lucianus in De Dea Syria ejuscemodi imaguncularum, & itidem νευρόσπαστα vocavit. Hinc jam & Carminis Liberi mens haud dubio patet:

Huic dixi, fer opem, Priape, parti,
Cujus tu pater ipse Par videris.

Si *Pars* vero hic scriberes, longe admodum augeres Epigrammatis argutiam, quam nunc indubie & expressisse Petronius videretur, etiamque Arnobius. Haud est etiam absimile, quod de Panotiorum auribus tradit Solinus cap. 22. quem vide.

O juvenem laboriosum!] Et *Labor* olim dictus de molesta coitus agitatione. Sic nunc usurpat Petronius. Sic & Martialis lib. 11. Ep. 82. de sene & spadone loquens:

Ergo sine effectu prurit uterque Labor.

Aperit & Arbitri mentem id, quod subsequitur: *Puto illum pridie incipere, postero die finire.* Pari etiam nequitia usurpat Priapus Carmine libero:

Parum, quod acta sub Laboribus luce,
Parem diebus pervigil trabo noctem.

Sic autem definit. 2. Tuscul. Cicero Laborem: *Est functio animi, vel corporis gravioris operis, vel muneris.*

Nescio quis enim eques Romanus, ut ajebant, infamis.] Plures Romæ ævo illo corruptissimo Equites forent Romani, qui auxilium id Drauco juveni nudo libentissime præstarent. Nostra autem conjectura est, notare hic Afranium Quinctianum Romanum Equitem, Arbitrum voluisse. Taciti quippe testimonio ejuscemodi infamia fuit ille notatus, Neronisque deinde Carmine Satyrico famosus. Ipsum vero Cornelium audiamus, qui lib. 15. Annal. extremo cap. 49. dum Pisonianæ conjurationis molitionem narrat, inquit in hunc modum: *At Flavius Scevinus, & Afranius Quinctianus, uterque Senatorii ordinis, contra famam sui, principium tanti facinoris capessivere. Nam Scevino dissoluta luxu mens, & proinde vita somno languida. Quinctianus MOLLI CORPORE INFAMIS, & à Nerone probroso carmine diffamatus, contumelias ultum ibat.*

Ut tam magna fortuna solus uteretur.] Ab alio ipsius Arbitri loco petenda lux est & loco isti, pariterque & hinc ille vicissim mutuatur claritudinem. Deprecatione videlicet in illa, qua rebus suis adtritis petit, ut subveniat Priapus. Polyænus inquit cap. CXXXIII.

Et quandoque mihi FORTUNÆ adriserit hora,
Non sine honore tuum patiar decus.

Hoc est, quando nervos meos tua benignitate recepero, & insigni marcescentium armorum tentigine me denuo præbebo Achillem, neutiquam tunc, inquam, ego prætermittam beneficiorum istiusmodi redhostimentum. Itidem *Conditio* nonnullis Scriptoribus accepta. Sic Capitolino de Faustina M. Antonini uxore loquenti. Sic & Lampridio non semel de Alagabalo. Adpositum vero rei exscribam unicum testimonium. *Lavacrum publicum in ædibus fecit; simul & palam populo exhibuit, ut ex eo Conditiones bene Vasatorum hominum colligeret.* Prorsus uti Petronianus eques. Idem de Hostio quodam Seneca refert lib. 1. Natur. Quæst. cap. 26. Horatio etiam dictum, *Fortuna Uti*, sed alio sensu; transferri autem & huc illud optime posset, lib. 1. Epist. 5. ad Torquatum inquit:

Quo mihi FORTUNA, si non conceditur UTI?

Ubi pro divitiis accipi vulgare. Pari item ratione apud Arbitrum, *Inops* transfertur eodem carmine cap. CXXXIII.

——— *Sed INOPS, & rebus egenis*
Adtritis, facinus non toto corpore feci.

At ego ne mea quidem vestimenta ab officioso recepissem, nisi notorem dedissem.] *Officiosum* hic vocat Arbiter balnearium servum Capsarium, aut Vestispicum. Innuit item & ipsa hæc mancupia, quæ vindicandis à furunculis in balneis vestibus erant præposita, pravum quoque subripiendi studium dupla fraude exercuisse. nam quum servandas vestes à pluribus accepererent, postidea non omnibus reddere tentabant, homines illos non se agnoscere prætexentes, cui testes adhiberi solebant, qui notitiam rei aut personæ profiterentur, *Notores* nempe dicti Senecæ Ep. 39. Firmant autem hocce nostrum Commentum verba Pauli JC. leg. 3. ff. de offic. præf. Vigil. *Adversus Capsarios quoque, qui mercede servanda in balneis vestimenta suscipiunt, Judex est constitutus; ut si quid in servandis vestimentis fraudulenter admiserint, ipse cognoscat.*

Tanto magis impedit inguina, quam ingenia fricare.]

Antiqua isthæc Scriptura tolerabilis est, si, *Impedit*, ἰσχυρῶς accipiatur. Venusta autem est in τῷ *Inguina* & *Ingenia* Paronomasia.

Cœna ordinem explicui.] Ego interpretor, Cœnæ obsonia ordine suo retuli, quod etiam Convivatori fuerat tributum olim munus. Scite enim, ut sic Conviva eduliorum præscius, ei, quod probasset gula, famem destinaret. Convivatori autem schedulam prius ideo tradebat coquus, quæ obsonia descripta ordine, quo in mensam erant adferenda, habebat omnia. Sic Athenæus docet lib. 2. quum inquit: Ὅτι ἔθος ἦν ἐν τοῖς δείπνοις τῷ ἑστιάτορι κατακλιθέντι προδίδοσθαι γραμματίδιόν τι, περιέχον ἀναγραφὴν τῶν παρεσκευασμένων, ἐφ᾽ ᾧ εἰδέναι ὅτι μέλλει ὄψον φέρειν ὁ μάγειρος. *In cœnis prisco more, convivatori, posteaquam accubuisset, tabella, in qua omnium ferculorum nomina descripta fuerant, tradebatur, ut sciret ille, quodnam obsonium adlaturus esset coquus.* Quod alii ad Martialem de loco isto argutantur, verba non dicunt. Postea vero equidem animadverti, me hic cum Wouwerio sensisse.

Cap. XCIII. *Vile est, quod licet, & animus errore lentus injurias diligit.*] Ita in re Amoris ejus censent magistelli. Martialis lib. 4. Ep. 38. inquit:

Galla nega: satiatur Amor nisi Gaudia torquent.

Et prius Epig. 29.

Sic spoliatricem commendat Fastus amicam:
Janua nec juvenem semper aperta tenet.

Et sæpius Ovidius, sic lib. 3. Amor. Eleg. 19.

Quod Licet, ingratum est; quod non Licet, acrius urit.

Eademque mens est horum locorum 3. de Arte vers. 473.

—— Mora semper amantes
Incitat.

Ac deinde vers. 581.

Quod datur ex facili, longum male nutrit amorem;
Miscenda est lætis rara repulsa jocis.
Ante fores jaceant; crudelis janua, clament:
Multaque summisse, multa minanter agant.
Dulcia non ferimus, succo renovamur amaro, &c.

Et post pauca vers. 597.

Quoslibet exstinctos INJURIA suscitat ignes:
En ego (confiteor) non nisi læsus amo.

Ausonius quoque Epig. 38.

Hanc volo, quæ non volt, illam, quæ volt, ego nolo.
Vincere volt animos, non satiare Venus.

Non tamen præter modum difficilem se præbere, debet amasia, nam

Odimus immodicos, experto credite, fastus.

Ovidius addit vers. 511. & alibi:

Sed neque te facilem juveni promitte roganti:
Nec tamen edure, quod petit ille, nega.

Et Martialis ubi supra hunc versum imparem addit:

Sed noli nimium, Galla, negare diu.

Eademque Epigrammatis 58. lib. 1. sententia est:

Qualem, Flacce, velim quæris, nolimve puellam?
Nolo nimis Facilem, Difficilemque nimis.
Illud, quod medium est, atque inter utrumque, probamus:
Nec volo, quod cruciat: nec volo, quod satiat.

Quod & Ausonius æmulatus est dicto jam loco. Et Epigram. 82. lib. 4. dixit rursus Valerius:

Negare jussi, pernegare non jussi.

Abunde vero hocce Aristænetus edisserit lib. 2. Ep. 1. quem vide.

Nolo, quod cupio, statim tenere, &c.] Hos duos versiculos, quos hactenus alieno in loco, cap. scilicet xv. exsulare, & ab sequentibus hendecasyllabis dispesci, nescio quo fato, contigit, nunc demum mutare locum jussimus, & priscis, ut fas erat, fecimus connecti sodalibus. Cum fragmento superiori mire consonat totius Carminis sententia. quæ ubi disticho illo, quod devium retraximus, comprehensa fuit, apte pluribus exemplis, quæ sequentibus continentur versiculis, confirmatur.

Atque Afra volucres ——] Sallustius: *Epulæ vero exquisitissimæ, neque per omnem modo provinciam, sed trans maria, ex Mauritania Volucrum, & ferarum incognita antea plura genera.* De ipsis sic & M. Varro lib. 3. de Re Rust. *Gallinæ Africanæ sunt grandes, variæ, gibberæ, quas μελεαγρίδας adpellant Græci. Hæ novissimæ in triclinium ganearium introierunt è culina, propter fastidium hominum, veneunt propter penuriam magno.* De eisdem, reor, capiendus quoque Manilius lib. 5.

—— Numidarum pascimur oris.

Supra & Mimus Publianus meminit cap. LV.

Gallina tibi Numidica.

Quod non sunt faciles ——] Idem sic & meus exagitat Seneca Consolatione ad Helviam cap. 9. *O miserabiles, quorum palatum, nisi ad pretiosos cibos, non excitatur! Pretiosos autem, non eximius sapor, aut aliqua faucium dulcedo, SED RARITAS, ET DIFFICULTAS PARANDI facit.* Ipsummet pluribus & Lucianus in Cynico, quem vide, A. Gelliumque lib. 7. cap. 16.

—— Ultimis ab oris
Adtractus Scarus ——] Scito, nequid erres, ævo Petronii haud necessum fuisse, maria longinqua petere, ut inde Romam Scari adveherentur. Nam tunc temporis Italiæ in littore frequentes jam capiebantur. Sati quippe illi in oris Italicis sub Tiberio, unde ingens ipsorum numerus ortus. Ne autem delirium putes, pisces seri. Plinium satis erit audire plene Scarorum hancce historiam narrantem lib. 9. cap. 17. *Nunc Scaro datur principatus, qui solus piscium dicitur ruminare, herbisque vesci, non aliis piscibus, mari Carpathio maxime frequens. Promontorium Troadis Lecton sponte nunquam transit. Inde advectos Tiberio Claudio Principe Optatus è libertis ejus Præfectus classis inter Ostiensem & Campaniæ oram sparsos disseminavit. Quinquennio fere cura est adhibita, ut capti redderentur mari. Postea frequentes inveniuntur Italiæ in littore, non ante ibi capti. Admovitque sibi gula sapores,*

Piscibus

Piscibus SATIS, & novum incolam mari dedit, ne quis peregrinas aves Romæ parere miretur. Plane hoc indicavit infra ipsus Arbiter, quum cap. CXIX. inquit:

——— Siculo Scarus æquore mersus
Ad mensam vivus perducitur.

Nunc igitur Scari originem omnino Petronius respexit, quum *Ultimis ab oris*, dixit, fuisse Romam adlatum.

——— Atque arata Syrtis
Siquid naufragio dedit, probatur.] Plane ipse infra interpretatur cap. CXIX.

Ut renovent per damna famem. ———

Ubi vide quæ adtingimus.

——— Amica vincit
Uxorem. ———] Parissimam victoriæ hujus reddit, uti Arbiter, Naso item rationem lib. 3. de Arte vers. 585.

Hoc est, Uxores quod non patiatur amari:
Conveniunt illas, quum voluere viri.

Et paullo post vers. 603.

Quæ venit ex tuto, minus est accepta voluptas, &c. Aliunde vero Amicæ præstantiam Amphis in Athamante petivit versibus istis apud Athen. lib. XIII. cap. 1.

Εἶτ' οὐ γυναικός ἐστιν εὐνοϊκώτερον
Γαμετῆς ἑταίρα; πολύγε καὶ μάλ' εἰκότως.
Ἡ μὲν νόμῳ γὰρ καταφρονοῦσ' ἔνδον μένει,
Ἡ δ' οἶδεν, ὅτι ἢ τοῖς τρόποις ὠνητέος
Ἄνθρωπός ἐστιν, ἢ πρὸς ἄλλον ἀπιτέον.

Nonne vero magis Amica est,
Quam Uxor benevola, & facilis, idque merito?
Uxor namque lege casta domi manet:
Amica vero probe novit, lenitate suavitateque morum
Esse hominem sibi emendum, vel abeundum alio.

——— *Rosa cinnamum veretur.*] Optime & hocce ad mentem Carminis, nam Cinnama in Italia non erant, uti Rosæ, vulgaria. Sic de Cinnamomo Martial. lib. 4. Ep. 13.

Tam bene RARA suo miscentur CINNAMA nardo.

Rosarum vero tanta erat copia, ut fuisse in Calabria oppidum, Servius ad 4. Georg. Virg. vers. 119. tradat, *in quo uno anno bis nasceretur Rosa.* Erat nimirum *Pæstum*, eaque propter Virgilio *Biferum* vocatum, ac postea Martiali Ep. 31. lib. 12.

Oblitus officii.] Hoc est, humanitatis, probitatis, comitatis. Hacce notione sæpe & Cicero utitur hac voce. Sic pro Roscio de Cæcilia loquens matrona insigni: *In qua muliere, Judices, etiam nunc, id quod omnes semper existimaverunt, quasi exempli causa, vestigia antiqui Officii remanent.* Vicem interpretationis subeunt, quæ subdit Arbiter: *Mensam quam Humanitate posuissem, contumelia tollerem.*

Mensam, quam humanitate posuissem.] Formula convivialis, *Ponere mensam* Juvenalis Sat. 15.

——— Ne magna gaudia cœnæ
Sentirent, Positis ad templa & compita Mensis.

Retinet adhuc mordicus politissimum Hispanorum idioma, quibus pariter, *Poner la mesa*, dicitur. Sic & inter convivialia verba ei oppositum, *Mensam tollere, auferre.* Addit Arbiter, *Contumelia tollerem.* Plautus Amphitr. Act. 2. sc. 2.

AM. *Sine modo argumenta dicat, quid, postquam cœnavimus?*
ALCU. *Te dormitare ajebas. Mensa ablata est.*

Etiam Hispani, *Quitar la mesa.*

Cap. XCIV. *Macte virtute esto.*] Id est, auctus, cumulatusque esto nova virtute, cujus & nunc verbis inlustre specimen præbuisti. Res jam vulgaris est. Locutionis id genus à sacrificiis tractum, ubi τῷ *Mactum* utebantur Prisci pro magis auctum, æque atque, *Adultum*, ut Nonius in *Adolere*. Sic, *Macta hostia*, cum frugibus & mola erat. vix unquam nisi Macta immolabatur, cædebaturque. unde postea *Mactare* pro cædere usurpatum, præcipue in sacris κατ' εὐφημισμόν, vocisque *cadere*, ut ita averterent malum omen. Porro recta constructio erat *Mactus virtute esto*, in casu recto, non *Macte* in quinto; sed talis usus est Syntaxeos utriusque linguæ, ut palam exemplis fecit Joseph. Scaliger lib. 1. Ep. XX. ad Vertunianum Medicum, ubi latiuscule de *Macte* etiam patrio casu ab Antiquis Scriptoribus usurpato, non solum sexto. Addo tamen insuper ego, junctum genitivo. Martialis lib. 12. Epigr. inquit:

Macte animi.

Et Silius Italicus lib. 12.

——— Macte ô virtutis avitæ.

Forma.] Pulcritudo. Donatus ad illud Andriæ 1. 5. 50.

——— Hujus Formam, atque ætatem vides.

ait: *Formam enim dicendo pulcritudinem significat.* Sic Antiquorum plures. Tacitus de Caji Pisonis uxore: *Testamentum fœdis adversus Neronem adulationibus, amori uxoris dedit. Quam degenerem, & sola corporis Forma commendatam, amici matrimonio abstulerat.* Ovid. lib. 2. de Art. vers. 107.

——— Ut ameris, amabilis esto:
Quod tibi non facies, solave Forma dabit.

Sæpius Petronius. cap. CV. *Jam Giton mirabili Forma exarmaverat nautas.* Et cap. CXXVI. *Nulla vox est, quæ Formam ejus possit comprehendere.* Ast vide Sirenem.

Ego laudes tuas carminibus implebo.] Poëta quippe, inquit Plato in Minoë, *vim maximam in utramque partem, & ad laudandum, & ad vituperandum habent.* Sed latius infra. Sic & Anacreon Cleobulon puerum celebravit carminibus, teste Maximo Tyrio. & in deos suos, ita pueros indigitabat, Hymnos scripsit, Pindari Scholiastis referentibus. Primus vero Orpheus Thrax, uti ex Ovidio colligere est lib. 10. Metam. aliique non paucis.

Ego pædagogus & custos, etiam quo non jusseris, sequar.] Apte ludit in *Pædagogi* antiqua acceptione. inquit Lexicon vetus: Παιδαγωγός *Pædagogus. PEDISSEQUUS.* Sic & Gitonem nunc Persequi pollicetur amator

amator Eumolpus. Etiam & *Magister* Pædagogus vocatus. Donatus ad Scenam 2. Act. 1. Phormionis: *Magistrum Latini, quem Græci παιδαγωγὸν adpellant.* Magister autem Eumolpus ipse dictus cap. XCIX. *tanquam bonarum artium Magister.* Item *Custos* pro Pædagogo usurpatus. ita apud Plautum Pseudolo. 3. 2. 76. Horatium de Arte, & alios. quapropter recte conjunxit Arbiter. Martialis ita ad Charidemum *Pædagogum* suum lib. 11. Ep. 40.

Cunarum fuerat motor, Charideme, mearum:
Et pueri Custos, adsiduusque Comes.

Jam malo vel carminibus loquaris.] Hoc est, quod carmina, quicquid loquaris, videlicet sint. Ubi & locum habet illud Ovidii satis simile:

Quicquid conabar dicere, Versus erat.

Hunc autem Arbitri locum alibi adtingimus.

Vide quam non conveniat his moribus.] Hunc locum supra jam cum altero pari contulimus cap. X. *Intelligo nobis Convenire non posse.* quorum mens, & Syntaxeos forma, prorsus eadem est.

Et jam semicinctio stantem ad parietem spondam vinxeram.] Nostram istam emendationem in textum recepimus, quod stare recte sententia non posset *Stanti Semicinctio.* Præterea quod nobis plane Scioppius suffragaretur notulis manu sua scriptis in libri mei margine. Item quia eadem sit τῶν *junxeram*, & *vinxeram* scriptura, unde plures errores orti, ut alibi dicimus. Adde insuper illud Diversitoris cap. seq. quum inquit: *Quis autem grabatum illum erexit?* & plura ex sequentibus. Encolpius igitur erexerat omnino, ut exin laqueo penderet. Ast vero si objicis, quomodo, erecta sponda, super lectum se à Gitone præcipitari, dicat ipsus Encolpius? Non ideo, etsi de laqueo locus, *ad restim*, ut ajunt, *res ista redit* Nam ibi certe de stragulis, & lodicibus, quæ de lecto tunc deciderant, loquitur Arbiter. Eundem porro mirifice inlustrat simillimi suspendii artificium, magis à Tacito descriptum perspicue in suprema Epicharis actione, insignis, & constantissimi animi libertinæ, lib. 15. Annal. cap. 57. *Postero quum ad eosdem cruciatus retraheretur gestamine sellæ (nam dissolutis membris insistere nequibat) vinclo fasciæ quam pectori detraxerat, in modum laquei ad arcum sellæ restricto, indidit cervicem; & corporis pondere connisa, tenuem jam spiritum expressit.*

Semicinctio.] Munus *Semicinctii* Præcingere est. Martialis indicat lib. 14. Ep. 153. cujus Lemma *Semicinctium*:

Det tunicam dives: ego te Præcingere possem,
Essem si locuples, munus utrumque darem.

Heic ego Epigrammatarii Interpretum commentationes non curo, Martialis vero sententiam sic plane confirmo. Inquit S. Isidorus lib. 19. Orig. cap. 33. ubi agit de Cingulis: *Cinctus est lata zona; & minus lata, Semicinctium; & ex utrisque minima Cingulum.* Cui adcinunt Glossæ priscæ: *Semicinctium, ἡμιζώνιον.* &, *Semicinctium, ὑπόζωμα.* Et iterum: Ὑπόζωμα, *Subcinctum.* Usi vero sunt & hac voce σιμικίνθιον S. Cyrillus in Catechesi 18. Nicetas Paphlago in vita Ignatii, & D. Lucas Act. cap. 19. vers. 12. Quum autem *Semicinctia* cingula angusta omnino sint, quibus sese medios Antiquos cinxisse constat perspicue, nescio, an pro pellibus artificum sumi alicubi possint, tinctorum puta, sutorum, aliorumque, quæ usque ad poplites demissæ undique tegerent hominis anteriora, ut voluit Epigrammatarii quidam Interpres. Porro addunt Plinio *Semicinctia* dici *Ventralia*, quod ad nos & optime facit, quum *Ventrale* procul dubio sit pariter cingulum. Conligo ex Glossis, quæ sic habent: *Ventrile*, φοῦνδαμ; & alibi: *Ventrale*, κοιλιόδεσμος, φοῦνδα. quibus in locis Glossographi veteres vocem Latinam, *Ventrale* alia Latina sunt interpretati. *Funda* enim Latinum nomen est, non Græcum: nam σφενδόνη Græcis est, quod Latinis *Funda*. Fundis enim, certum est, majores usos cingulorum loco; quemadmodum apud nos hodie rusticorum mos est, funda lanea medium corpus præcingere. quod & Vulcanius jam pridem observavit, Hispanicæ linguæ, & consuetudinum haud imperitus. Puto & idem cum Semicinctio Plauti *Cincticulum* esse, Bacchidibus 3. 3. 28. nam illum adulescentis facit, cui proprie minus latum cingulum conveniret. Vocabantur & Semicinctiorum confectores, *Semizonarii.* Ipse Comicus in Aulularia nominat. 3. 5. 42.

Strophiarii adstant, adstant Semizonarii.

Apte tunc ergo apud Arbitrum potuit, funis infausti officio fungi Encolpii Semicinctium.

In Ascylti hospitio gladium quæsivi.] Illud est ipsius Gitonis cap. LXXX. *Quod si utique proclamabat, facinore opus est, nudo ecce jugulum, convertite huc manus, imprimite mucrones: ego mori debeo, qui amicitiæ sacramentum delevi.*

Non longe esse quærentibus mortem.] Inlustratio hujus sententiæ petenda est à divino Seneca extremo libro de Providentia, & cap. 15. lib. 3. de Ira. ubi opportuna ad hancce amantium fabulam obviam procedent, ac sæpius alias.

Mercenario Eumolpi novaculam rapit.] Mercenarius iste *Corax* Satyrico vocatur, cap. CXVII. ejus memoria est: *Et Mercenarius Corax detractator ministerii.* Erat nimirum tonsor, eaque propter plures habebat novaculas. sic constat ex cap. CIII. *Mercenarius meus, ut ex novacula comperistis, Tonsor est.* & rursus cap. CVIII. Encolpius inquit: *Hinc Mercenarius Tonsor ferramenta sua nobis, & ipse armatus, distribuit.*

Mortem mimicam.] Vera isthæc æque atque elegans lectio ex illa ineptissima, *Mortem inimicam*, absque nulla mutatione jam olim facta. Quam nunc Mortem Mimicam adpellat, infra cap. CVIII. satis concinne vocat *Tragœdiam.* ubi nos denuo utriusque loci conlationem latiuscule facimus.

Cap. XCV. *Molitio.*] Dictum hoc ob grabatum erectum, ut supra jam monuimus ad verba cap. XXIII. *frustra moluit.*

Fugere

Fugere nocte in publicum voluistis.] Cicero lib. 5. in Verrem: *Cleomenes, quanquam NOX erat, tamen in PUBLICO esse non audet, includit se domi, &c.* Id, quod nox præstat, nimirum eo temporis ipsos etiam noxios posse libere per civitatem vagari, classis Romanæ Imperator ille Cleomenes non audebat. Unde in Verrem tunc Cicero haud levidensem invidiam concitavit.

Non vidua.] Proverbialis species. Sic Terentius Heautont. 5. 1. 80.

Non, ita me Dii ament, auderet hac facere Vidua mulieri,
Quæ in me fecit.

Ubi Eugraphius ejus vetus interpres ait: *Facilis enim illusio est in eam, quæ & mulier, & Vidua est.*

Insulam esse.] Festus: *Insula dicta proprie, quæ non junguntur communibus parietibus cum vicinis, circuituque publico, aut privato cinguntur.* Tacitus: *de German. morib. c. 16. suam quisque domum spatio circumdat, nullis cohærentibus ædificiis, more Insularum.* & Donatus ad illud Adelph. Terentii Act. 4. sc. 2.

Id quidem angiportum,

ait: *Domos, vel Portus, vel Insulas, veteres dixerunt.* Insula igitur stabulum illud fuit, nam Romæ quidem longe plures ejusmodi *Insulæ* erant, quam Domus, quæ aliis contiguæ intelliguntur in Descriptionibus Urbis P. Victoris, & Sex. Rufi, quod vel exinde patet. Pariter nos hodie, *Isles*, vocamus similes prorsus ædes ab aliis distinctas. Item Ecclesias Patres anti qui *Insulas* adpellarunt, quod necessario ab omnibus ædibus separatæ esse Ecclesiæ debuerint. hoc est, οἶκοι περιάμφοδοι, ut Durantus observat de Ecclesiæ Catholicæ Ritibus lib. 1. vid. S. Cyrillum in Comment. Isai. cap. 24. S. Hieron. lib. 13. in Isaiam cap. 49.

Sed M. Manicii.] An Diversitor ipse, & stabularius, M. Manicius vocatus? fors non male, ut ipse de se sic magnifice loquatur. quod locutionis genus, ni fallor, apud Comicos Scriptores, & Tragicos, observaram jam olim, uniceque ad vilium capitum effingitur ingenium.

Solviteque clamantis frontem.] Supra jam hunc locum inlustravimus ad verba illa cap. XXII. *Caput fregit.* quod nunc, si tanti est, potes rursus adire.

Redditaque scordalo vice.] Prius Eumolpus in cella incluserat Encolpium, obductoque hostio, & ademta clave, ad Gitonem investigandum sine æmulo cucurrit. Nunc vice versa Encolpius foras Eumolpum excludit, ac præclusis foribus sine æmulo itidem & cella utitur & nocte. Itaque sat tempestiviter nactus vindictæ occasionem senis pruriginem ultus est parissimo eventu. quæ mens est horumce verborum. *Scordalus*, *ferox* D. Isidoro Glossographo est, quod jam monuerunt Interpretes. Alii interpretantur eum, qui sordes è balneo defert. quiquid autem sit, Encolpii verbum est Eumolpo conviciantis.

Et Nocte.] Nequam dictum, uti pluribus nequioris notæ Scriptoribus. Sic tenebricosus Satyricus 2. Sat. vers. 15.

Hac sancte ut poscas, Tiberino in gurgite mergis
Mane caput bis, terque, & Noctem flumine purgas.

Ovidius lib. 2. Amor. Eleg. 2.

Protinus ut placuit, risi, Noctemque rogavi.

Et lib. 3. de Arte vers. 609.

Sed miscenda tamen Venus est secura timori,
Ne tanti Noctes non putet esse tuas.

Juvenalis Sat. 1.

Quum te submoveant, qui testamenta merentur
Noctibus.

Alii multi. *Noctibus uti* alio sensu Plinio Juniori lib. 3. Ep. 5. ubi de Avunculo loquitur. *Ante lucem ibat ad Vespasianum Imperatorem, nam ille quoque Noctibus Utebatur.* Hoc est, quod de Petronio nostro Tacitus: *Nam illi dies per somnum, nox officiis, & oblectamentis vitæ, transigebatur.* ubi plura nos de illa antipodum vitæ perversa consuetudine.

Cocteres, insularioque.] *Coctores*, Coqui, uti interpretatur Dousa P. *Insularii*, Insulæ custodes sunt. Pomponius JC. leg. 16. ff. De usu, & habitat. *Dominus proprietatis, etiam invito usufructuario, vel usuario, fundum, vel ædes, per saltuarium, vel INSULARIUM CUSTODIRE potest.* De ipsis alias in Jure haud est infrequens memoria.

Furca de carnario rapta.] Disce hinc *Furcas* olim è carnariis adpensas. Cui vero usui, duce etiam ab Arbitro cap. CXXXV. *Simulque pannum de Carnario detulit Furca.* Ubi de Carnariis loquimur. Et cap. CXXXVI. *Coaquale natalium suorum sinciput in Carnarium Furca reponit.* Rebus igitur superiori loco reponendis perinde, atque hodie fit, olim Furcæ sunt adhibitæ.

Anus præcipue lippa.] Venuste hic, more suo, Arbiter, summaque insuper proprietate locutus. Vetulæ namque propter sanguinis defectum admodum sitibundæ sunt, ideoque bibacissimæ. Unde *Multibiba* dicuntur Plauto, & *Merobiba*, ac pari joco similis quædam *Meroe* Ausonio, pariterque aliis. Merum igitur largiter potare, caussa est, cur aniculæ sæpenumero Lippitudine laborent, ut ferme omnibus provenit, qui Patri Libero indulgent liberaliter. Ea nunc palam facere lubuit exemplis. Sic apud Ovidium est anus similis insigniter lacrimosa, quæ nomen, quum *Dipsas* vocaretur, *ex re habuit*, hoc est *Sitis* ipsa. lib. 1. Amor. El. VIII. vers. 111.

Quin albam, raramque comam, Lacrymosaque Vino
Lumina, rugosas distraherentque genas.

Ideo plane Heliodorus lib. 5 inquit, ἐπίφορος γάρ τι πρὸς δάκρυον ὁ οἶνος. *Vinum enim proclives quodammodo in Lacrymas efficit.* Et Lucretius expressit lib. 3 dum inter alia, quæ homini ebrio necessario proveniunt, addit:

Nant oculi, Clamor, &c.

Ita & Latinæ Lyræ Princeps Horatius, qui vino nimium deditus fuit, Lippum se profitetur Sat. 5. lib. 1.

Hic oculis ego nigra meis collyria Lippus
Illinere.

Sed Obe, jam satis hæc Lippis erunt, ut morbum adgnoscant.

Sordidissimo linteo præcincta.] Persii vetus Interpres ad illud, *Discincto verna*, Sat. 4. inquit: *Præcincta tunica linteo amiciuntur vernæ.* verissime. Itaque frustra est, qui Scholiastem emendabat. τῷ *Linteo* loco, *Licio*, substituens. Erat omnino habitus ille ministrantium. Sic DOMINUS JESUS pedes discipulorum lavaturus apud D. Joannem cap. 13. τίθησι τὰ ἱμάτια, καὶ λαβὼν λέντιον διέζωσεν ἑαυτόν. εἶτα βάλλει ὕδωρ εἰς τὸν νιπτῆρα, καὶ ἤρξατο νίπτειν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, καὶ ἐκμάσσειν τῷ λεντίῳ, ᾧ ἦν διεζωσμένος. Vulgatus Interpres: *Ponit vestimenta sua, & quum accepisset Linteum, præcinxit se. Deinde misit aquam in pelvim, & cœpit lavare pedes discipulorum, & extergere Linteo, quo erat præcinctus.* Ast, si bene memini, negotium jam isthoc est præoccupatum Criticis, ideoque plura testimonia non addo, quum possem sat multa.

Soleis ligneis imparibus imposita.] An quia clauda, cujus impar ingressus? Prudentius satis eleganter similem incedendi modum descripsit in Hymno S. Laurentii:

Et Cladus infracto genu,
Vel crure trunco semipes,
Breviorve planta ex altera,
Gressum trahebat imparem.

Sic ergo jam anus haud impariter incederet, nam ingressus ferme jam tactus æqualis esset, quum imparibus soleis crura imponerentur imparia. Ast ego existimo, potius sic aniculæ sordidissimum ingenium Auctorem exprimere amasse, quasi ei hinc inde adsumtæ forent seorsim soleæ impares. *Lignea* autem *solea* videlicet sunt, quas Hispani *Zuecos* vocant; & quibus inter ambulandum crepitus editur satis stridulus, unde claror Catullo Eleg. ad Manlium:

——— *Arguta constitit in Solea.*

Hoc est, *in Lignea*, ideoque crepitanti. id *Argutum.* Virgil.

——— *Argutumque nemus, pinusque loquentes.*

Canem ingentis magnitudinis catena trahit.] Anicula Janitrix comitem canem Ostiarium sibi in auxilium adfert, de quo supra meminimus. nam ministerio aditum observandi & feminæ propositæ antiquitus, sed potissimum aniculæ. Plautus Curculione Act. 1. sc. 1.

Anus hic solet cubitare Custos Janitrix.

Cap. XCVI. *Caput miserantis stricto acutoque articulo percussit.*] Percussit τῷ κονδύλῳ pueri Gitonis caput. Digitum sic complicatum *Talitrum* olim Latini vocabant. Indicat clare Tranquillus Tiberio cap. 68. *Sinistra manu agiliore ac validiore, articulis ita firmis, ut recens & integrum malum digito terebraret: Caput pueri, vel etiam adolescentis, Talitro vulneraret.* Perperam igitur qui digitorum sic complicatorum percussionem ibi *Talitrum* interpretatur, quum potius sit articulus ipse strictus & acutus. Planius adhuc Glossæ veteres evincunt: κόνδυλος ποδὸς καὶ χειρός. *Hoc Talatrum.* Lege ex Suetonio *Talitrum.* Præterea Analectorum quidam Conlector lib. 1. cap. 11, omnino fallitur, dum putat, percussionem illam summæ ignominiæ notam esse apud Petronium; quum vel ex ipso quidem, quando Tranquillus abesset, constaret abunde, tantum fuisse supplicium puerile. id nobis hodie satis frequens in usu, *Capon*, vulgo à Capite nuncupatum. sive à verbo *Capo*, quod identidem repetebat percutiens.

Injuriamque Eumolpo, advocationemque commodabam.] Primum in M. S. repertum fuit: *Injuriamque Eumolps, advocationemque.* unde postea Scaliger F. fecit: *Injuriaque Eumolps advocationem commodabam.* fors non male. nam ei omnino consonat, quod præcesserat: *favebamque vapulanti.* Alii vero, ut in textu repræsentavimus, cujus videtur sensus esse, Advocationem illam, quam Eumolpo commodabat Encolpius, plus injuriæ prorsus habere.

Et veluti quodam cibo me replebam.] Recte. nam cibus quodammodo oculorum videtur, quod cum voluptate spectatur. Inde Antiquorum plures translativæ locutiones abortæ, scilicet *Oculis comedere, devorare*, item *oculos reficere*, & *pascere*, quibus usus Martialis lib. 9. Ep. 6. lib. 1. Ep. 97. Appulejus lib. 10. Ovidius lib. 3. Amor. El. 2. Cicero non semel. Symmachus lib. 5. Ep. 78. Præterea nos unum aut alterum elegantiorem locum adtingimus. Facete, more suo, Ep. 78. lib. 4. lusit Martialis:

Tunc ego non Oculos, sed ventrem Pascere veni.

Cui simile prorsus & illud Senecæ est lib. 3. Nat. Quæst. ubi de Mullo loquitur: *Et Oculos antequam Gulam pavit*, & post multa pariter concludit: *Non sunt ad popinam dentibus, & Ventre, contenti, Oculis quoque Gulosi sunt.* Sic & Plautus Pœnulo 5. 4. 2. *Oculis epulas dare*, dixit, ubi plura ejus Interpretes, quæ non exscribo. Addo tamen in fine nostrum egregium Poëtam Garsiam Lassum, qui Ecloga 1. usurpavit mirifice:

Sus ojos Mantenia de Pintura.

Procurator insulæ.] Omnibus Urbis Insulis id genus Procuratores præfuisse, dementia est cogitare, sed illis tantum, in quibus ob convenientium hospitum frequentiam similes passim excitari rixas, foret proclive, puta Cauponiis, Stabulis, Popinis, & ejusmodi aliis. Sive Major domus servus ille fuit, cui ceteri parerent. similium namque inprimis summa dignitas fuit etiam apud Antiquos.

A duobus lecticariis perfertur.] Tenuiorum olim lecticæ parvæ erant, ut commode à duobus servis possent perferri. Talem nimirum optat sibi Juvenalis verbis illis Sat. 9.

——— *Et duo fortes*
De grege Mœsorum, qui me cervice locata
Securum jubeant clamoso insistere Circo.

Unde manifestarius ejusdem Satyrici Poëtæ error Interpretis,

terpretis, negantis scilicet, lecticam ullam portari à duobus hominibus potuisse. Ampliores quidem divitum ac potentiorum nihil ambigendum à pluribus necessario gestari solitas, puta sex, aut octo mancipiis. Martialis lib. 2. Ep. 81.

Laxior hexaphoris tua sit lectica licebit.

Et lib. 6. Ep. 84.

Octophoro sanus portatur, &c.

Lecticariis.] Servis, qui lecticam portabant. Seneca de Constantia cap. 14. JCti, Suetonius Caligula cap. 58. Scholiastes Juvenalis ad vers. 142. Sat. 9. & sæpe prisci lapides. *Bajuli* etiam, & *Geruli* dicti. Tertullianus de Virg. Veland. Seneca de Benef. lib. 3. cap. 28. Nonnulla autem de Lecticis ad cap. XXVIII. supra retulimus. Ita à Cathedra *Cathedrarios servos* vocavit Sidonius Ep. 11. lib. 1.

Contubernalis mea mihi fastum facit, ita, si me amas, maledic illam &c.] Servile hocce prorsus verbum, & inurbanum, vilique mancupii ingenio adprime conveniens; qui personarum mores mire à Petronio servati. Sententia tamen, si non indecenter usurpetur, neutiquam sperni debet ab honestissimis adulescentibus. ignoscant modo superbientes puellarum emendatissimæ formæ, ipsarum quippe, si immodici sunt, Fastus intolerabiles. Ita & Magister docuit 3. de Arte vers. 509. quod supra jam fuse persecutus sum. repeto tamen hic opportunum locum:

Nec minus in vultu damnosa Superbia vestro:
Comibus est oculis adliciendus Amor.
Odimus immodicos (experto credite) FASTUS
Sæpe tacens odii semina vultus habet.

Ast hic nihil insuper addo, de fastu quippe hocce pluries opere in isto locuti sumus. *Contubernalis* vero haud incommode accipi potest de uxore Bargatæ. Vulgo quippe notum est, uxores servorum *Contubernales* in jure adpellari, connubiumque *Contubernium*; idque sat multi veteres Jureconsulti testantur disertim, aliique optimæ notæ Scriptores.

Maledic illam versibus, ut habeat pudorem, &c.] Infra hunc locum adtingimus ad verba cap. CXIII. *Et homo dicacissimus carminibus vindicares.* Nemo autem, ut Celtiberus Epigrammatarius, expressit loco Interpretibus jam designato, mihi etiam animadverso quoque jam pridem. Apte ergo inquit ad Fulgentium Calliope lib. 1. Mytholog. *Nescis, Fulgenti, rudis accola Pieridum, quantum Satyram matrona formident.*

Cap. XCVII. *Cum servo publico.*] *Ministeria Publica* vocat Labeo leg. 11. De Serv. fug. Appulejus lib. 10. Metam. Alii vero prorsus erant Servi illi Publici à Lictoribus. licet eis quoque tribuat Arbiter *Secures*. Aperte innuit antiquum Senatusconsultum apud Frontinum lib. de Aquæductib. PLACERE SENATUI, EOS, QUI AQUIS PUBLICIS PRÆESSENT, QUUM EJUS REI CAUSA EXTRA URBEM ESSENT, LICTORES BINOS, ET SERVOS PUBLICOS TERNOS, &c. HABERE. Item Appulejus extremo lib. 9. qui locus & huic Petroniano parissimus: *Postremum Magistratibus placuit, obstinate denegantem Strabonio detegere. Immissis itaque Lictoribus, ceterisque Publicis Ministeriis, angulatim cuncta sedulo perlustrari jubent.* En quomodo Servi Publici rerum deperditarum conquisitioni adhiberentur olim, quod Auctoribus, qui De Servis scripserunt, prætermissum fuit. Sic illos definivit Catanæus, *Republica nomine emtos, & publicis usibus inservientes.* Titus Popma, *Officium, & ministerium publicum Sacerdotibus, magistratibus, & populo exhibentes.* Ea autem officia, & Ministeria plures recensent, præsertim vero ipsius Popma, & Pignorius. Postea Servum Publicum *Viatorem* adpellat Petronius. Itaque ex dictis conligere licet, Lictoris, Servi Publici, ac Viatoris, munia promiscua fuisse.

Facem quassans.] Martialis Ep. 43. lib. 8.

Funereamque toris Quassat uterque Facem.

Propertius lib. 1. El. 3.

Et Quaterent sera nocte Facem pueri.

Opportune vero Arbiter adhibet facem, nam plena nocte tota isthæc fabula acta. Ipse sæpius testatur. supra cap. XCII. *Et jam Plena Nox erat, mulierque cœna mandata curaverat, quum Eumolpus hostium pulsat.* & cap. XCV. *Fugere Nocte in publicum voluisti.* & post pauca: *Et cella utor & Nocte.* Ac denique in Fabulæ exodio cap. XCIX. *Et moraris, inquit, Eumolpe, tanquam prope diem ignores.*

Hæc proclamavit: Puer in balneo &c.] Duplex mos inquirendi amissa olim solennis, etiam hic ex Petronio ediscendus: Per Præconem nimirum, & per Conquisitores à Prætore impetratos. Proclamationis, Præconiive, aut Prædicationis antiquæ eximium exemplum præsens hocce Petronii est, cui parissimum Appulejus habet lib. 6. Fabulæ Milesiæ, ubi Venus Psychem investigat Mercurio Præcone; *qui sic mandatæ prædicationis munus exsequebatur: Siquis a fuga retrahere, vel occultam demonstrare poterit fugitivam regis filiam, Veneris ancillam, nomine Psychen, conveniat retro metas Murtias Mercurium Prædicatorem; accepturus Indicii nomine ab ipsa Venere septem savia suavia, & unum blandientis adpulsu linguæ longe mellitum.* Quod Indicium haud semel à Venere promissum. Sic apud Moschum Amore Fugitivo:

——— Ὁ μανυτὰς γέρας ἑξεῖ
Μισθός τοι τὸ φίλαμα τὸ Κύπριδος. ἢν δ' ἀγάγῃς νιν
Οὐ γυμνὸν τὸ φίλαμα, τὺ δ' ὦ ξένε καὶ πλέον ἑξεῖς.

——— *Dulce Index munus habebit,*
Basiolum Veneris. quod si ipsum adduxeris, hospes,
Non tibi Basiolum simplex dabo; at amplius addam.

Per Conquisitores autem investigationem haud dubio & Petronius subindicavit sequentibus paullo infra hoc capite, *Interim Ascyltos, ut peterravit omnes cum Viatore cellas, venit ad meam*, &c. Planius vero Plautus expressit consuetudinem, simul primorem contingens, In Mercatore extrema Scena 4. Act. 3.

Certum est Præconem jubere, jam quantum est conducier,

 Qui

Qui illam investigent, qui inveniant. Post ad Prætorem illico
Ibo, orabo, ut Conquisitores det mihi in vicis omnibus.
Nam mihi nihil relicti quicquam aliud jam esse intellego.

Porro & tertium quoque modum animadvertere licet ex Propertio, qui per scedulam erat alicui columnæ adfixam. diserte enim edocet lib. 3. extrema El. 23. tabellas quærens amissas.

Crispus.] Crispitudo olim non leviter pulcritudinem augebat. facetissimus Martialis lib. 5. Ep. 62.

Crispulus iste quis est, uxori semper adhæret
Qui, Mariane, tuæ? Crispulus iste quis est?

Sic & Theophylactus Simoc. in Epist. Amat. loquens etiam de formoso juvene, & Moschus Idyll. de Amore fugitivo.

Indicium.] Præmium Indicanti Hispanis, *Hallazgo.* Ulpianus leg. 4. de Cond. ob turp. cau. *Si tibi Indicium dedero, ut fugitivum meum Indices, vel furem rerum mearum,* &c. Supra Appulejus lib. VI. Metam. *Accepturus Indicii nomine ab ipsa Venere septem savia,* &c.

Ut raptim grabatum subiret.] Idem infra cap. CXI. *Ut lectum, in quo ipse jacebat, subiret.* ubi iterum nos latiuscule loca conterimus.

Institis.] Pauperum lecti, grabatique, funibus tenti. Funes vero illi *Institæ* vocatæ, *fasciæ, restes, resticulæ, fasciolæ, vincula,* & *Cadurca.* Sunt & apud nos usque adhuc tenuiorum similes lecti, qui vulgo hodie adpellantur, *Camas de Cordeles.*

Sicut olim Ulyxes pro ariete adhæsisset.] Si πρωτότυπος ἐπὶ τοῦ σχήματος Gitoniani Ulyxes olim exstitit in Cyclopis antro, quum gnaviter effugium suum comminiscebatur: ab Ulyxe ergo ipso petenda est ejusdem schematis ratio, ut apertius pateat ejus rei Petroniana descriptio. Idem autem Ulyxes apud Homerum expressit haud obscure lib. 9. Odysseæ vers. 431. quod miror, obvium quum sit, & huc (quod caput rei est) maxime conducat, Interpretes non reddidisse:

——— Αὐτὰρ ἔγωγε
(Ἀρνειὸς γὰρ ἔην μήλων ὄχ' ἄριστος ἁπάντων)
Τοῦ κατὰ νῶτα λαβὼν, λασίην ὑπὸ γαστέρ' ἐλυσθεὶς
Κείμην· αὐτὰρ χερσὶν ἀώτου θεσπεσίοιο
Νωλεμέως στρεφθεὶς ἐχόμην τετληότι θυμῷ.

——— *Ceterum ego*
(Aries enim erat pecudum longe optimus omnium)

Hujus tergum adripiens (hoc est, *hunc supra dorsum* [scilicet meum] *aptans,* ut Volaterranus interpretatur) *Villosum sub ventrem delapsus*
Pendebam: ceterum manibus lana pretiosissima
Firmiter implicitus tenebam audaci animo.

Lectulum vestimentis implevit.] Id est, stragulis, & lodicibus, quæ grabato erecto exciderant. Vere, nam anterius dixit diversitor: *Quis autem grabatum illum erexit?* Culcitræ enim, & stragula, quibus sternebantur tori, dictæ olim *Vestes.* Terentius in Heautontim. 5. 1.

Huc est intro latus lectus, Vestimentis stratus est.

Horatius in politissimo Murum apologo lib. II. Sat. VI. vers. 102.

——— *Rubro ubi cocco*
Tincta super lectos canderet Vestis eburnos.

Et Ovidius ad puellam corpore pusillam lib. III. Art. Amor. vers. 265.

Hic quoque ne possit fieri mensura cubantis
Injecta lateant sat tibi Veste pedes.

Loco illarum Vestium, stragulorum, inquam, & culcitrarum, plumatis pulvinaribus hodie effarciuntur lecti.

Uniusque hominis vestigium.] Hoc est, unicum Vestigium. quod apte dictum; nam duo in lectis Vestigia remanentia signa voluptatis transactæ fuere habita priscis amatoribus, certaque haud viduarum, immo potius plane impudicarum, noctium indicia. sic sequentia testimonia ostendunt. Tibullus lib. 1. El. 9.

Semper sint Externa tuo Vestigia lecto.

Quod & Livius similiter dixerat lib. 1. *Vestigia, Collatine, Alieni viri in Lecto sunt tuo.* Nec hujus Magister oblitus 3. de Arte, & Eleg. 8. lib. 1. Amor.

Ille viri videat toto Vestigia lecto.

Item Propertius lib. 2. El. 9.

Nec domina ulla meo ponet Vestigia lecto.

Amolitur Ascyltos invidiam.] Observo duobus in locis *Invidiam* Petronio pro Calumnia usurpari, hic, & cap. CI. *Inundatus hac Eumolpus Invidia.* Inquit Nonius: *Est enim Calumnia malitiosa & mendax infamatio.* Mendax ergo est & malitiosa, quam Ascylto Encolpius imponit; Mendax, quam Eumolpo. Ideo uterque continuo se purgant ab ea, ille, *Et se vero nil aliud quam fugitivum suum dixit quærere, mortem nec hominis concupisse,* &c. Iste, *Jurat per deos deasque se neque scire, quid acciderit, nec ullum dolum malum consilio adhibuisse,* &c. Parissime usus etiam hacce notione Symmachus lib. 7. Ep. 16. *Vicem sermonis mei desiderasse te, gaudeo: sed AMOLIOR INVIDIAM negligentiæ.* & sequentia, quæ excusationis sunt. Ita & Appulejus in Apologia: *Mihi jam dudum satis est, si non modo crimina objecta plenissime dilui, verum etiam radicem hujus judicii, id est, hæreditatis quæsita INVIDIAM, funditus substuli.*

Cap. XCVIII. *Sed raptam cauponi harundinem.*] Hic Interpretes Cauponem malis avibus cum Janitore confundunt, Ostiariove, cujus gestamen (quod *Harundo* Petronio est, ut ex cap. CXXXIV. constat, *Virga* Senecæ cap. 15. de Constantia Sapientis) nunc quoque ab Ostio raptum tribuunt Diversitori. Longe enim diversa fuit (de materie ego ejus, formave, non loquor) Cauponis Virga, aut Harundo. Ejus namque illud insigne ejusdem puto notæ fuisse cum illo, quod familiæ Præfectum gestasse, jampridem ego observabam apud Ammianum. Sic ergo inquit lib. 14. cap. 17. dum sequioris ævi perstringit corruptos mores:

res: *Utque prœliorum periti rectores; primo catervas densas opponunt, & fortes, deinde leves armaturas, post jaculatores, ultimaque subsidiales acies, si fors adegerit, invasuras: ita PRÆPOSITIS urbanæ FAMILIÆ suspensæ digerentibus sollicite, QUOS INSIGNES FACIUNT VIRGÆ DEXTRIS APTATÆ, velut tessera data castrensi, &c.*

Ipsos cimices tangebat.] Libere hic ineptissimam vocem expunximus *Scyphes*, ejus in locum verissimam substituentes, *cimices*, quos miror tot nasutos Interpretes non subolfecisse, quum eminus gravi odore sese præbeant agnoscendos vel ipsis naribus simis. Scyniphes enim in lectorum lignis locum non habent, maxime vero Cimices; in diversoriis potissimum, pauperumve grabatis. Facete innuit Martia is l. 11. Ep. 33.

Nec toga, nec focus est, nec tritus Cimice lectus, &c.

Et Epigr. 57.

Et seges, & Cimex, & nudi sponda Grabati.

Ut constantiam igitur extolleret Encolpius, animalcula fœdissima, & dictu quoque fastidienda, ut Plinium usurpem, ab ipso puero, ait, ore adtingi, & nihilominus tamen non mussitare, vel tantillum hiscere. quæ ingens est exaggeratio.

Ne morientes vellet occidere.] Nam *cui non est mors una satis*, uti ait Arbiter ipsius cap. CVIII. qui duo loci conlati invicem lucem accipiunt. Ideo igitur morientes (mens hæc est Petronii) supervacaneum occidere, quia cuique mors una satis est. At, *Morientem occidere*, volunt Parœmiographi proverbium sapere, ut θανόντ' ἐπικτανεῖν, *Mortuum necare*, apud Sophoclem. Et τοὺς τεθνηκότας ἀποκτείνειν, *Defunctos occidere*, apud Aristophanem ἐν ἱππεῦσι. Et, *Jugulare mortuos*, apud Laertium.

Ut grabatum concuteret.] Eleganter dictum. Sic etiam Juvenalis dixit de lecti nequam motu Sat. 6.

Antiquum & vetus est, alienum, Postume, Lectum Concutere.

Salvere Gytona jubet.] Plus satis Interpretes de sternuentium salutatione, & nos insuper adducere possemus non pauca: omittimus tamen, quia pluribus acta res est. nuper vero latiuscule a Famiano Strada Romano lib. 3. Prolution. Academicar. Prælect. 4. Næ Aristoteles cuique fundus erit hujusce dissertationis, ipse enim variis in locis reddit rationes plures, cur sternuentes salutentur. vide Sect. 33. Problem. 7. & 9. & Sect. 33. Prob. 9. ac lib. 1. de Hist. Animal. Lepido autem cum tetrasticho Ammiani Græci Epigrammatarii hinc lubet discedere, quod in Proclum quemdam insigniter na urum scriptum olim fuit ex Anthol. Græc. lib. 11. cap. XIII. Ep. 11.

Οὐ δύναται τῇ χειρὶ Πρόκλος τὴν ῥῖν' ἀπομύσσειν,
Τῆς ῥινὸς γὰρ ἔχει τὴν χέρα μικροτέρην.
Οὐδὲ λέγει Ζεῦ σῶσον, ἐὰν πταρῇ, οὐ γὰρ ἀκούει
Τῆς ῥινός, πολὺ γὰρ τῆς ἀκοῆς ἀπέχει.

Sic Henricus Stephanus Latinum fecit:

Haud manibus Proclus potis est emungere nasum,
Nam Procli nasus longior est manibus.

Invocat haudque Jovem, quum sternuit, auribus istum
Tam procul à nasò non capit ille sonum.

Videt Ulyxem, cui vel esuriens Cyclops potuisset parcere.] Notum hocce totum ex Homero lib. 11. Odyssex, cujus & Petronius meminit cap. CI. *Et, Fingite, inquit, nos antrum Cyclopis intrasse*, &c. ubi & nos leviter figmentum illud adtingimus.

Primum araneis.] De telis, dictum, ut passim omnibus. Afranius:

Tamne arcula tua plena est Aranearum.

Quod cum Græcis habuere Latini commune. Medicina etiam vulgaris. Illud autem, inter alia Alagabali, deliramentum, non item. inquit de ipso Lampridius cap. XXVI. *Jocabatur sane ita cum servis, ut eos juberet millena pondo sibi Aranearum deferre proposito præmio. collegisseque dicitur decem millia pondo Aranearum, dicens, & hinc intelligendum, quam magna esset Roma.*

Utinam me solum inimicus ignis hauriret, utinam hibernum invaderet mare] Parillimus est superior locus cap. LXXXI. *Ergo me non ruina terra potuit Haurire? Non iratum innocentibus Mare?* Mutuam enim lucem accipiunt uterque conlati, nam Ignis ille indubie sub Pegmate fuit, ubi uterque impositi Encolpius, & Giton, & cujus Ruina utrique salutaris: De eademmet ergo machina duo loci haud dubitanter accipiendi, de illa, inquam, cujus & anterius cap. IX. jam meminit, ubi etiam nos mage abunde loquimur. Sequens evincit: *Arena impositus.* Nunc primum à nobis locus ille accepit clarorem.

Invaderet mare.] Id est, devoraret. Sæpe hac notione sumtum olim verbum, *Invadere.* Tertullianus de Palio cap. 5. *Servos murenis Invadendos objectabat Vedius Pollio.* ubi Claudius Salmasius plura contrahit exempla. Hocce in germano illo loco Arbiter palam facit: *Haurire me non potuit Mare?*

Cap. XCIX *Et ubique vixi, ut ultimam quamque lucem tanquam non redituram consumerem.*] Sæpe contigit, ut idem placitum longe diverse caperetur à diversis Philosophis. Sic hocce, quod effert Eumolpus, aliter ab Epicureis sumebant Stoici. Utrorumque sententiam è Seneca cape Ep. 12. *Itaque sic ordinandus est dies omnis, tanquam cogat agmen, & consummet atque expleat vitam.* En Petroniana Sententia aureis Philosophi verbis concepta. progreditur autem diversimode eam interpretari. *Pacuvius, qui Syriam usu suam fecit, quum vino & illis funereis epulis se sepelisset, quasi sibi parentaret, sic in cubiculum ferebatur à cœna, ut inter plausus exoletorum hoc ad Symphoniam caneretur, βεβίωκε, βεβίωκε; nullo non se die extulit. Hoc quod ille ex mala conscientia faciebat, nos ex bona faciamus, & in somnum ituri, læti hilaresque dicamus:*

VIXI. & quem dederas cursum Fortuna peregi.

Crastinum si adjecerit Deus, læti recipiamus. Ille beatissimus est, & securus sui possessor, qui crastinum sine sollicitudine exspectat. Quorum autem agmen insequeretur Petronius, satis palam jam fecimus in Præludiis.

 ratio

Ratio autem Eumolpi diversa prorsus in præsentia est, nam Neronem ille repræsentat; & facile, puto, cuique probabitur, eum Principem sectaneum fuisse Epicureæ familiæ, cujus insignis exstitit olim error existimantis, Animas cum corporibus interire. Quid ergo aliud est, ultimum quemque diem tamquam supremum deliciosissime consumere, nisi exsertim profiteri, reliquum in toto homine vitæ quum fit post corporis interitum, illud saltem vitalis auræ exiguum spatium summa esse cum voluptate transigendum. Hinc plures Antiquorum, qua Græci, qua Latini, sæpissime monuerunt, quod in hacce dubiæ fidei vita non essent deliciæ procrastinandæ. Duo ego tantum referam ex ipsis testimonia, quum possem sat plura. Facetissime omnium lib. 5. Martialis Ep. 59. in hunc modum ad Posthumum inquit, ubi & ficto nomini suus lepor inest, illum vero usque adhuc non senserunt ejus Interpretes:

Cras te Victurum, cras dicis, Posthume, semper.
Dic mihi Cras istud, Posthume, quando venit?
Quam longe Cras istud ubi est, aut unde petendum?
Numquid apud Parthos, Armeniosque, latet?
Jam Cras istud habet Priami, vel Nestoris, annos.
Cras istud quanti, dic mihi, possit emi?
Cras Vives: Hodie jam vivere, Posthume, serum est.
Ille sapit, quisquis, Posthume, VIXIT heri.

Et Anacreon pariter:

Τὸ σήμερον μέλει μοι,
Τὸ δ' αὔριον τίς οἶδεν;
Hodierna curo tantum:
Quis Cras futura novit?

Lucem.] *Lux* pro die pluribus, ut *Tenebræ* pariter pro nocte. Ipse Arbiter cap. CIV.

Quicquid Luce fuit, Tenebris agit. ——

Aliis in re nota properantes parcimus. Item *Lux* pro vita Petronius cap. XCIV. *Meque à fatali jam meta revocavit ad Lucem.* Unde Rhetoris patet argutia, quæ in vocis est ambiguitate, apud Calpurnium Flaccum Declam. 42. quæ est de *Raptore excæcato: Erepta autem mihi Lux est ante quam morerer.*

Tantum omnem scabitudinem animo, tanquam bonarum artium magister, deleret, sine cicatrice, &c.] Eamdemmet Sententiam innuere voluisse Pythagoram quodam symbolo Auctor est Clemens Alexandrinus lib. 5. Stromat. *Πάλιν ὁ Πυθαγόρας, τῆς χύτρας ἀρθείσης ἀπὸ τοῦ πυρός, τὸν ἐν τῇ σποδῷ τύπον μὴ ἀπολείπειν ἀλλὰ συγχεῖν προστάττει. καὶ παρατῆσαι ἀναστάντας ἐξ εὐνῆς τὰ στρώματα. οὐ γὰρ τὸν τῦφον ἀφανίζειν μόνον δεῖν ᾤετο, ἀλλὰ μηδὲ ὀργῆς ἴχνος καταλιπεῖν. ἐπ' ὡς ἀναζέσαν πάνηται, καθίστασθαι αὐτὸ, καὶ πᾶσαν καταλύεσθαι μνησικακίαν. Rursus Pythagoras, olla ab igne sublata, præcipit, non relinquere figuram in cinere, sed eam confundere. Tacite enim significabat, non solum esse delendum fastum, & superbiam, sed ne Iræ quidem relinquendum esse Vestigium. Quum autem ebullire cessaverit, eam esse componendam, & omnem esse delendam Injuria Memoriam.* Refert etiam Plutarchus Quæstionibus Convivialibus. Mirifice autem locus facit ad Petronii inlustrationem, de quo & supra locuti jam sumus. Cicatrix hic Arbitrò Iræ Vestigium est.

Tanquam bonarum artium magister.] Plinius lib. 20. cap. 14. *Cato omnium Bonarum Artium Magister.* Addit, *deleret sine cicatrice*, &c. quod scite dictum est ad Poëtam eruditum, cujus animus cultiori ac placida doctrina excultus nescit omnino difficiles ac tetricos mores. Ea mens Ovidii est 3. de Arte vers. 545. eleganter expressa de Vatibus itidem loquentis:

Scilicet ingenium placida Mollitur ab Arte,
Et Studio mores convenienter eunt.

Ecce etiam osculo iram finio.] *Osculum* olim amicitiæ habitum pignus solenne. adpositissime Plautus in Pœnulo Act. 1. scen. 2.

Non sum Iratus. AG. Da ergo, ut credam, Savium.

Nunc autem, ut iterum Eumolpus osculetur Gitonem, amicitiæ fœdus osculis sancire dissimulata nequitia adgreditur. Fœdera enim quum paciscebantur Antiqui (sæpius post bella id factum) sese mutuo osculantes obstringebant. Sic Petronius cap. CIX. pacato jam civili illo in Licæ navi bello. *In hæc verba fœderibus compositis arma deponimus: & ne residua in animis etiam post jusjurandum Ira remaneret, præterita Aboleri Osculis placet.* Præterea equidem apud Heliodorum observo, Caput osculari, blanditias fuisse gratias agentis, adsentantisque. Ita lib. 5. Calasiridi blanditur Phœnicius mercator, quod illi Charicliam despponderat. *Τεθήσθη τούτων ἀκούσας. καὶ, εὖγε ὦ πάτερ, ἔφη, καὶ ἅμα ἐφίλει προσιὼν τὴν κεφαλήν. Vehementer est delectatus, his auditis: &, recte pater, inquit: simulque accedens caput osculabatur.* Et paullo ante ubi Nausicles Mitrani adsentatur, gratesque agit, ac simulat nimirum, ejusdem Mitranis beneficio suam Thisben jam recuperasse: *Τότε προσδραμὼν ἐφίλει πολλὰ τὴν κεφαλὴν τοῦ Μιτράνου*, &c. *Tunc adcurrens ille* (Nauticles) *osculabatur diu Mitranis caput*, &c.

Itaque, quod bene eveniat, expedite, &c.] Fausta omnibus fere rebus auspicandis olim precatio isthæc adhibita: *Quod bene eveniat.* Cato De re Rust. cap. 141. *Impera Suovitaurilia circumagi cum diis volentibus; quodque Bene Eveniat, mando tibi Mani.* Et Arbiter habet cap. CXVII. hisce verbis: *His itaque ordinatis, Quod Bene Feliciterque Eveniret, precati deos.* Ita & Cicero lib. 4. Ep. Fam. 14. ad Plancium: *Alteris dicebas, te velle, quæ egissem, Bene ac Feliciter Evenire.* Plura exempla Brissonius congessit lib. 1. de Form.

Expedite.] *Colligite*, Nonius.

Barbis horrentibus nautæ.] Mire res Arbiter exprimit, ipsas omnino intueri, me-Hercules, facit. Habitus ille plane rusticorum est, incultorumque, puta Nautarum, Agricolarum, &c. Martialis lib. 3. Ep. 48. idem innuit:

Seras putator Horridus refert uvas.

Idem Hippocentauro dedit D. Hieronymus in vita S. Paulli

Paulli primi Eremitæ: *Inter Horrentia ora Setis blandum quæsivit eloquium.* Graphice Varro effinxit lib. 5. de LL. *In corpore Pili, ut arista in spica hordei, Horrent.* Transtulit & eleganter Dracontius in Hexaëmer. quum terram fecit rupibus Horridam, ut pilis Petronius Nautam.

Pars datur in tumulos, Pars aspera Rupibus Horret.
Præterea, etiam qui macri, horripili sunt, & squallidi. ideo Vegetius lib. 1. de Re Veterinaria cap. 3. *Fit gracilis Horrentibus pilis*, inquit. Qui corporis habitus vel ideo sane convenit insigniter Nautis, quod à marina salsugine semper illis fere macritudo proveniat. Mirifica vox id nobis exprimit, *Heriçado*, ducta ab *ericio* animalculo spinis horrido. *Barbis* pro *Barba* Latinismus juxta ac Hispanismus est.

Et moraris, inquit, tanquam prope diem ignores.] Expressi hic mores Nautarum, qui, sive ut paratos vectores habeant, simulant festinare; sive, *quæstus sui causa*, ut inquit Cic. Ep. 9. lib. 16. Fam. Nemo autem ut Plautus id repræsentavit in Milite, ubi Pleusides nautam simulans ornatu exit nauclerico, urgetque Philocomasium Act. 4. scen. 7. Ibi plura in feminarum mores lepida convitia sunt, ac denique subdit:

——— *Philocomasium quærito,*
A matre illius venio: si itura est, eat:
Omnes moratur: navim cupimus solvere.

Ast, *prope diem*, jam olim emendarunt recte viri eruditi.

Mercenarium suum jam olim dormientem.] Tonsor enim est, alibi *Corax* vocatus, de quo in Satyrico, & in Commentis, haud semel mentio fit. Supra & de Syris illis somnum mentientibus pariter dixerat cap. XXII. *Et stertere tanquam Olim Dormientes cœperunt.*

In altum compono.] Alia Scriptura, *In alutam.* nec inepte, uti infra cap. CII. *Ego vos in duas jam Pelles conjiciam, vinctosque loris inter vestimenta pro sarcinis habebo.* Ubi & videndi Interpretes. Id vero *Inlatum* compono, quod Litteratus Vir comminiscitur, interpretaturque *Inlatum*, id est, ἐμβληθὲν, non placet.

Et adoratis sideribus intro navigium.] Quæ isthæc *Sidera*? Equidem *Geminos* adfero Filios Ledæ, quos sic Statius precatur lib. 3. Sylv. Propemp. Metii Celeris:

——— *Proferte benigna*
SIDERA, & antennæ gemino considite cornu, &c.

Et Horatius cum aliis navigantium Diis Od. 3. lib. 1.

Sic te diva potens Cypri,
Sic fratres Helenæ, lucida SIDERA.

Quo & illud Plutarchi facit in Theseo, quærentis nimirum, cur Tyndaridæ ipsi *Anaces* adpellarentur: Εἰσὶ δέ τι λέγοντες, διὰ τὴν τῶν ἄστρων ἐπιφάνειαν Ἄνακας ὀνομάζεσθαι. τὸ γὰρ ἄνω τοὺς Ἀττικοὺς ἀνέκας ὀνομάζειν. *Sunt autem, qui dicunt, sic nuncupatos propter Syderum splendorem, nam ἄνω, quod est sursum, sive supra, Athenienses ἀνέκας ajunt.* Ceterum *Veneris Sidus* haud indigne potuit navigaturienti adorari, *quia Sidus Veneris navigationi prosperum*, agnovit Acro. ex illo fortasse ortum, quod narrat Varro lib. 2. Antiq. rerum divinar. *Æneam Troja profectum, Veneris per diem Stellam semper vidisse, donec in Laurentum agrum venit, ubi non est amplius visa.* Fuere præterea nautis & plures quondam alii dii salutares. *Æolus*, teste ubi supra Horatio: *Apollo* Ἐμβάσιος Apollonio lib. 1. vers. 359. Et Νηοσσόος *Apollo*, hoc est, *navium servator.* Eodem Apollonio lib. 2. Eidemque etiam dicitur ἄκτιος, & ἐπάκτιος, hoc est, *Littoralis.* Etiam *Hercules*, nam, ut Hyginus refert, non defuit, qui Dioscuros Herculem, & Apollinem fecerit; non Castorem, & Pollucem: Item Isis, Luciano auctore Deorum Dialogis, & Juvenale Sat. 12. vers. 26. Tibulloque: *Nymphæ* item *Marinæ*, quas precantur plures apud Sophoclem extremo Philoctete: Ac *Lares Permarini* (qui θεοὶ διαπόντιοι in Glossis vocantur) Livio lib. 40. Et qui *Dii Littorales* Catullo dicuntur Carm. 4. *Priapusque* ut infra ostendimus. Ac denique omnes *Dii Marini*, quorum longa vulgatiorque progenies.

Cap. C. *Hospite.*] Eumolpo. In animum namque Encolpii redierat morbus Zelotypiæ: nec mirum enim, Amoris quippe ingenium tale omnino est, ideoque cap. præced. ipse jam apte prædixerat, *Non esse in amantium potestate furiosam æmulationem.*

Sol omnibus lucet.] Id est, *In Publico*, ut postea de de Aquis Noster, & Seneca infra laudandus Natural. Quæst. Hinc lux Arnobio lib. 1. *Quis, ut subjectas res cernere, ut contrectare, ut considerare posses, Publicum istud Lumen dedit?* Vide autem Senecam de Beneficiis. Addit Arbiter: *Luna innumerabilibus comitata sideribus, &c.* cui integro loco consonum valde illud Martialis est Ep. 27. lib. 9.

Quod, rogo, quod scelus est, mollem spectare MI-
NISTRUM?
Adspicimus SOLEM, SIDERA, templa, DEOS.

In publico tamen manant.] Sic parissime Seneca lib. 4. Natural. Quæst. cap. 13. *Neronis Decoctum*, suppresso tamen nomine, insectans: *Hoc, quod illa* (natura) *fluere & patere Omnibus voluit, cujus haustum vitæ Publicum fecit: hoc quod tam homini, quam feris, avibusque, & inertissimis animalibus, in usum large ac beate profudit, contra se ingeniosa luxuria redegit ad pretium.*

Solus ergo Amor furtum potius, quam præmium.] Acumen, quod hic ex *Furti* & *Præmii* oppositione quæsivit Janus Guilielmus cap. 1. in Menæchmos Plauti, non parvi faciendum. eo enim mirifice induxit loco haud perspicuo. Symbolæ quoque illius meminerunt. Nos insuper opportune addimus, *Furtum* passim dici priscis Scriptoribus de Amoris opere, Venerisque. ex potioribus nunc hosce adlubuit referre. Catullus El. ad Mallium:

Quæ tamen etsi uno non est contenta Catullo,
Rara verecundæ Furta feremus heræ.

Eleganter Tibullus El. 2. lib. 1.

Parcite luminibus, seu vir, seu femina fiat
Obvia, celari vult sua Furta Venus.

Pro-

Propertius lib. 2. El. 23.

——— *Nolim Furta pudica tori.*

Sæpius Martialis. Ep. 35. lib. 1. ad Lesbiam:

——— *Nec tua Furta tegis.*

Ovidius Ep. Leandri ad Herenem:

Interea dum cuncta negant ventique fretumque,
Mente agito Furti tempora prima mei.

Inde *Furtivos Amores* vocavit Catullus, *Furtivam noctem* Ovidius, & *Furtivos jocos.* Frustra autem erunt, qui dicunt de adulterio tantum dictum fuisse *Furtum.* De ipsa namque Veteribus concessa Venere diserte Ovidius 1. de Arte vers. 33.

Nos Venerem tutam, Concessaque Furta, canemus.
Inque meo nullum carmine crimen erit.

Immo vero nolo habere bona, nisi quibus populus inviderit.] Alibi & hunc locum inlustramus. Hic vero, *Bona*, pulcrum amatium equidem amasiamve interpretor. Sic Propertium capio lib. 2. El. 3. ubi impense admodum Cynthiæ dotes miratur.

Non, non humani sunt partus talia dona:
Ista decem menses non peperere Bona.

Contraria autem ex diametro erat Tibullo mens, nolebat quippe omnino habere Bona, quibus populus invideret. Sic lib. 4. ad Amicam Carm. XIII. v. 6.

Atque utinam posses uni mihi bella videri:
Displiceas aliis, sic ego tutus ero.
Nil opus INVIDIA est, procul absit gloria VULGI: &c.

Planius adhuc mentis Tibulli rationem reddit Ausonius Epig. 70.

Deformem quidam te dicunt, Crispa. at ego istud
Nescio, mi pulcra es, judice me satis est.
Quin etiam cupio, junctius quia Zelus amori est,
Ut videare aliis fœda, decora mihi.

Victus, & senex.] Proba hæc lectio. inquit Festi Epitomator: *Vietus, languidus, sine vi, & naturalibus privatus viribus.* Sic Terentius in Eunucho:

Hic est vetus, Vietus, veternosus senex.

Ad quem locum ait Donatus: *Aranea vestem Lucretius Vietam adpellat putri mollitie praditam.* Plura Zinzerlingus cumulat cap. 6. Promulsid.

Diffidentem.] Jam dudum est, quum ego legerem hic *diffidentem*, mirifice enim ad mentem Encolpii, verbis præcedentibus conceptam, facit legitima scriptura. Omnino de senis frugalitate Encolpius diffidebat, pariterque de fide erga ipsum servanda: solatium tamen suspiciosæ amoris sui sollicitudini quærebat, dum, falso licet, ambibat sibi persuadere, præ senilis ætatis inertia minime injuriam Gitoni Eumolpum esse facturum. Id igitur prorsus est, *Fraudare animum diffidentem.* nam cum Encolpius haberet animum de Eumolpi amicitiæ fide plane diffidentem, fallebat se ad rem composito simulis imbecillitatis solatio. Juvant & verba: *Hoc*, id est, Eumolpi imbecillitatem, *ut infra fiduciam posset.* quod est, ac si diceret, postquam de fide Eumolpi desperavi, solatium id ex ejus senecta petitum anxius amator aucupatus sum. Nostræ autem emendationis Douzam P. Meursiumque postea inveni adprobatores: eaque propter, ac facile quippe (quod caput est) commissum illud plane fuit mendum, novam lectionem in textum recepi haud cunctabundus. Janus vero Edoardus mordicus *Desidentem* retinebat, Jacobo Bœvinio referente, interpretabaturque, Dissidentem ab hac se animum.

Quam bene exsulem exciperet.] De se ipsa Tryphæna loquitur, & ait: Quam bene deus ille me exsulem exciperet! & quam propitium illum equidem deum experirer! Patet ex sequentibus, quum post pauca inquit Eumolpus: *Quid porro ad rem pertinet, si dixero Lycam Tarentinum esse dominum hujus navigii, qui Tryphænam Exsulem Tarentum ferat?*

Diu vocem conlegi.] Præ timore, apte. Sic apud Achillem Tatium inquit Leucippe lib. 2. Μηδὲ ἀνακραγεῖν διὰ τὸν φόβον δυναμένη· φόβος γὰρ γλώττης ἐστὶ δεσμός. *Ut neque vocem præ timore mittere possem, lingua enim vinculum timor est.*

Per fidem, inquam, pater.] Jurisjurandi hic species est, *Per fidem*, ut supra cap. XXIV. quod jam monuimus. Alias Deprecationis fuit, & Obtestationis, uti & nos ibidem.

Super constratum navis] Super Constratis navium olim navigantes dormisse, nil ambigendum, vel ipso Petronio teste. Næ *super Constratum puppis* cubantem etiam ponit dominum navis Licam, in insomniisque (quod indubium est, ibi voluisse Petronium) loquentem. sic supra hoc capite: *Sed repente, quasi destruente fortuna constantiam meam, ejusmodi vox super Constratum Puppis congemuit.* Quum autem *Constrata naves* procul dubio sint, quas Cæsar sæpius *Tectas* vocat, cave autem credas, *Constrata* illa Petronii, super quæ cubilia erant, catastromata fuisse, pavimentaque superiora, quibuscum tecta nimirum foret navis illa constrata: nam loca illa parum enim opportuna forent nocte ad quiescendum. quapropter de aliis ergo tabulatis inferioribus Petronius capiendus, quæ, quod in illis stragula consternerentur, dubio procul *Constrata* nuncuparentur simpliciter, participio in nomen commutato.

Cap. CI. *Post hoc fulmen attonitus.*] Apte, nam fulmine tacti manent *Adtoniti*, quod sæpius adtingimus Opere in isto. Plane hoc edocet S. Isidorus lib. 10. Orig. *Attonitus veluti furore quodam instinctus atque stupefactus: Dictus autem Attonitus à tonitrui strepitu, quasi tonitruo stupefactus, & vicino fulgure, aut à tactu proximus.* Idem Servius ad 3. Æneid. Inde, *Tonto*, Hispanis vocatus stupidus homo, stultusque, & ipse, qui Adtonitus, Græcis ἐμβρόντητος. Quomodo autem Fulmine icti stupeant, eleganter expressit Ovidius lib. 1. Trist. El. III. vers. 11.

Non aliter Stupui, quam qui Jovis Ignibus ictus
Vivit, & est vitæ nescius ipse suæ.

Animum egit.] Hinc lusum petivit Seneca Ep. 26. *Quid egeris, tunc adparebit, quum Animam Ages.* Aptissi-

Aptissimum similibus jocis verbum *Agere*, quorum plena seges apud Martialem. Sic & ridicule transtulit Plautus Trinummo 4. 3. 84.

——— *Res quum Animam Agebat, tum esse offusam oportuit.*

Mors venit, qua, nisi per te licet, potest esse pro munere.] Sensus est, Mors venit, quæ si per te non licet, id est, si à te non impeditur, & omnia facis, quo minus moriamur, *potest esse pro munere*, hoc est, tandem nobis munus erit, Deorumque beneficium, utpote tot malorum finis ac meta. Ubi & Ovidium exprimit lib. 1. Trist. Eleg. 2. vers. 52. idem profitentem:

——— *MORS MIHI MUNUS ERIT.*

Huc facit & fragmentum illud adulterinum hic insertum, & in Parisina editione vulgatum ann. 1585. *Et mortis hanc à te ineam gratiam.* Verba sunt desperantis, uti & illa: *Aliquando totum me fortuna vicisti.* Patrocinium autem ab Eumolpo petere, certum est: *Miserere*, inquit ad ipsum Encolpius, *morientium, id est, pro consortio studiorum commoda manum.* est ergo, *Nisi per te licet*, ἀχυρίως. *Potest esse pro munere*, fortassis est, pro munere, quod tibi Licas dedit, ut nos in suam navem inferres. Itaque Eumolpi purgatio à calumnia illi objecta subsequitur tempestiva: *Inundatus hac Eumolpus invidia, jurat per deos deasque, se neque scire, quid acciderit, nec ullum dolum malum consilio adhibuisse.*

Inundatus hac Eumolpus invidia.] Huncce locum paullo ante interpretari conabamur, cum illo conferentes cap. XCVII. *Amolitur Ascyltos invidiam*, quem adi.

Et familia negotiantis.] Nihil hic auxilii ab Interpretibus. mihi autem res non adeo manifestaria *Familia negotians* est visa, ut de illa nunc cogitare, duxerim prorsus inutile. Plures Antiquis *Familia* memorantur, sed de illis in præsentia à nobis non instituitur sermo. hic vero adserimus, Licæ illam Familiam Servorum haud dubio fuisse. Sic Ulpianus inquit: *Familia adpellatione omnes, qui in servitio sunt, continentur.* At hoc vulgare: sed addis, Martianum JC. *Servos Negotiatores* designare: qualesque essent verbis istis exponere l. 63. de Leg. *Legatis Servis, exceptis Negotiatoribus, Labeo scripsit, eos legato exceptos videri, qui præpositi essent, negotii exercendi caussa, veluti qui ad emendum, locandum, conducendum præpositi sunt.* De quibus ego & Senecam capio cap. 13. de Constant. Sapient. *Num moleste feram, si mihi non reddiderit nomen aliquis ex his, qui ad Castoris NEGOTIANTUR*, &c. nam de persona valde contemta sermo ibi est divino Philosopho. Itaque de istis & Petronium accipiendum fors adfirmas. Mihi autem non placet. nam mens mea omnino est, Petronium significare, ex servorum commercio genus Negotiationis Tarentinum Licam tractasse, exindeque lucrum fecisse, nimirum hic emendo servitia, & vendendo alibi; *Negotiatio enim ex emto & vendito constat*, ut ait Seneca lib. 3. de Beneficiis cap. 38. Hoc enim planius fiet ex nostris, quæ *de Negotiatione* infra observamus ad cap. CXVII.

Hic est Cyclops ille, & Archipirata.] Hic Cyclopem Arbitro dici pro Archipirata, monuit jam pridem Vir doctus, Polyphemum Cyclopum maximum intelligens proculdubio. mihi vero satis non constat, quam recte illud notatum sit. Nam, licet nonnihil quidem cum Piratis monstrum illud Siculum habuerit commune, & huc faciat, quod de illo Galateæ pulcritudine capto profert Ovidius lib. 13. Metam. vers. 769.

——— *Et tuta veniunt, abeuntque carinæ:*

Nunc enim Ἐιρωνικῶς duo enunciat Eumolpus, innuens videlicet, nec dirum Cyclopem Polyphemum Licam esse, nec Archipiratam: itaque ullas insidias ab ipso non parari, quæ sane Cyclopi illi, Piratisque vix unquam defuerunt. Ast vero, ubi instans periculum agnovit, resipuit senex, &, Antrum Cyclopis illos intrasse, inquit, quærendumque necessario esse aliquod effugium, si naufragium fors non contingeret, quæ potissima est ab Piratis evadendi ratio. Archipiratæ cujusdam memoria exstat in fragmento Diarii antiquissimi, anni nempe post R. C. DXXCV. pridie K. Aprileis: DEMIPHON. ARCHIPIRATA. CAPTVS. A. CN. LICINIO. NERVA. LEGATO. IN. CRVCEM. ACTVS.

Fingite nos antrum Cyclopis intrasse, quærendum est aliquod effugium.] Et *Antrum Cyclopis*, memoratur Rufo, & P. Victori in 2. regione Urbis Romæ. Sed de illo Arbitro nunc non est sermo, nam plane ad Homerum adludit lib. 11. Odyssææ, ubi Ulysses ingressum suum narrat in Polyphemi antrum: deinde quo astu excæcarit Cyclopem: ac demum ipse, & reliqui sex socii, omnes arietes induti, ex Orci cancellis liberi evaserint. Eo eleganter satis & supra respexit verbis illis cap. XCVII. *sicut olim Ulyxes pro ariete adhæsisset*, quod jam monuimus.

Languentem.] Ægrotantem. sic post pauca hoc capite: *& quis non dare manum Languentibus volet?* Lexicon vetus: Νοσῶ Langueo, ægroto. & Νοσώδης, *Morbosus, languidus.* Ita Ausonius Epig. 74.

Languentem Cajum moriturum dixerat olim
Eunomus

Opertis capitibus an nudis.] Observare hic plane ex Arbitro licet, ægrotantes, ac valetudinarios obtectis capitibus foras procedere consuevisse. aliter enim mollitie essent notati, qui velassent capita, ut alibi dicimus. Firmat & illum morem, quod de Claudio Imperatore refert Suetonius ejus vita cap. 11. *Ob hanc eandem Valetudinem, & gladiatorio munere, quod simul cum fratre memoriæ matris edebat, Palliolatus novo more præsedit.* Qui locus non dubio capiendus de Palliolis illis, quibus moris erat includere capita, idque Trimalcionem factitare, supra jam vidimus cap. XXXII. *Pallio enim coccineo adrasum incluserat caput.* Firmat omnia & Pelignus Poeta lib. 1. de arte vers. 733.

Ægrum te facito ut simules, nec turpe putaris,
Palliolum nitidis imposuisse comis.

Quem locum ex vetustissimis membranis sic restituit Salmasius, quum vulgati libri exhibeant: *Pileolum nitidis,*

nitidis, &c. Sed verum quoque est, diversis rebus Antiqui quod caput tutati sint.

Et quis non dare manum languentibus volet.] Senem, valetudinariumve sublevare (quod obiter monebo) consuetudo non est, ut cuidam vocatur, sed homini, modo impius barbarusve non sit, ingenita miseratio. Sic de Antonino Pio Capitolinus in ejus vit. cap. 2. *PIUS cognominatus est à Senatu, vel quod soceram fessa jam ætate, manu, præsente Senatu, levaverit: (quod quidem non satis magnæ pietatis est argumentum, quum impius sit magis, qui ista non faciat, quam Pius, qui debitum reddat,) &c.* Quid ergo jam nunc *Quærit* Criticus alius?

Cap. CII. *Et per funem lapsi descendimus in scapham, præcisoque vinculo.*] Funis ipse scaphæ vinculum, quo navi ea adligabatur. Plane indicat paulo infra Arbiter ipse: *Per ipsa gubernacula delabendum est, à quorum regione FUNIS descendit, qui SCAPHÆ CUSTODIAM TENET.* ita & Achilles Tatius lib. 3. οἱ μὲν γὰρ ἐπιβάντες ἤδη τὸν κάλων ἔκοπτον, ὃς συνδεῖ τὴν ἐφολκίδα τῷ σκάφει. *Nautæ enim jam Funem, quo Scapha navi adligabatur, præcidebant.* Sic & S. Paullinus Carm. 13, ad Cytherium de Scapha loquens:

Ut Fune rupto, quo Cohærebat rati,
Dimitteretur æquori.

Longis enim navigiis additæ semper, ut illis subserviant, ejusecmodi naviculæ parvæ. Quod & ibidem Paullinus:

Scapham Sequacem quadriremis machina, &c.

Utque Gubernator, qui pervigil nocte siderum quoque motus custodit.] Noctu ex Siderum motu navigationem dirigebant Antiqui. quod indubium, puresque alii, & Petronius hic plane subindicant. Ast interdiu? Res est valde difficilis, quum magnetis vim, ac miram naturam, hoc est pyxidis nauticæ usum neutiquam habuerint cognitum Prisci. Id nos aperte docuit Leontius Mechanicus in Constructione Arateæ Sphæræ: Καὶ γὰρ, καὶ οἱ πλωϊζόμενοι οὐ διὰ μηχανικῶν ὀργάνων, καὶ ἀκριβῶς, ἀλλὰ διὰ ψιλῆς ἀναβλέψεως, καὶ παχυμερῶς τὴν τῶν ἀστέρων θέσιν εἰώθασιν ἐπισκοπεῖν. *Navigantes enim non mechanicis Instrumentis exquisite, sed simplici suspectu, & crasso modo stellarum positum considerare solent.* Ego autem ex Apollonio didici, navigationem veteres interdiu è Solis cursu moderari consuevisse. sic inquit Argon. 1. vers. 107.

——— Ἐσθλὸς δ' ἀνέμοιο θυέλλας
Καὶ πλόον ἠελίῳ τε καὶ ἀστέρι τεκμήρασθαι.
——— *Egregius vero* (Typhis) *venti procellas*
Et navigationem A SOLE, & ASTRIS conjectare.

Ubi Scholiastes: Ἀγαθὸς μὲν καὶ ἡμέρας τῷ ἡλίῳ, νυκτὸς δὲ πρός τινα τῶν ἀστέρων τὸν καιρὸν τοῦ πλοῦ τεκμήρασθαι. *Optimus INTERDIU quidem E SOLIS CURSU, NOCTU vero EX SIDERE aliquo navigationis tempus prævidendi.* Ideo ergo quum cœlum nubilum erat, minime ubi versarentur sciebant, sed per vastum pelagus errabundi vagabantur. Plane id ostendit Virgilius lib. 3. Divini Operis vers. 203. quod, puto, non viderunt ejus Interpretes:

Tres adeo incertos COECA CALIGINE SOLES
Erramus pelago, totidem SINE SIDERE NOCTES.

Necessario ergo navigationi *pervigilaret*, ut Arbiter ait, *nocte Gubernator*, quod & D. Paullinus Carm. 13, pariter dixit:

Cunctis soporem suaserat tranquillitas,
Tantum Gubernator Vigil, &c.

Præcipitari viribus.] Nempe, in mare, ut paullo post inquit: *nocte servos Præcipitasse se in mare.*

Spiritum.] Vitam, Cicero: *Auferre spiritum sine sensu doloris.* sæpius alias. Curtius lib. 6. *Nil est miseris mortalibus spiritu carius.* Alii. Non viderunt Lexicographi vulgares. Hinc & plures Petronii loci interpretandi. Sic itidem *Anima*. Arnobius lib. 1, *Morsu Animam serpens tollit.*

Labris.] Scilicet Pellium. parissima nos translatione, *boca de costal*, *boca de talego*, dicimus.

Conclamabo deinde nocte servos perisse, &c.] Apte, ut vectorum absentivorum sic rationem redderet: aliter enim suspectus foret ipsorum discessus.

Quibus non solent venter injuriam facere.] Omnino capiendus locus *de strepitu obscœno*, cujus mentio cap. CXVII. convincunt & sequentes strepitus, *sternutantium* nimirum, & *stertentium*.

Hoc genus furti semel mihi feliciter cessit?] Prisca scriptura erat: *An quia hoc genus furti semel mea feliciter cessit?* Unde Scioppius ad oram libri mei faciebat *An quia hoc genus furti semel antea feliciter cessit?* & fors non male, ut simile ejus sit cap. XVII. *Aut ubi fabulas, & Antecessura Latrocinia didicistis?* Ubi autem id genus furti feliciter Encolpio cesserit, hodie non comparet.

Tranquillitas nos senuerit.] Ipse explicat cap. CIX. *Et quia repentina Tranquillitas Intermiserat Cursum.*

Statuarum ritu patiemur pœnas & vincula?] Hunc locum haud infeliciter putamus supra jam enucleasse, quum sermo nobis super verbis illis esset cap. LXXXIII.

Sola ruinosis horret facundia pannis.

Tanquam litterarum studiosus utique atramentum habet.] Hocce *Atramentum* est, quod Vitruvius vocat *Librarium*, Cornelius Celsus *Scriptorium*, id est, quo scribebant Antiqui: nam Atramenta habuere alia, nempe *Tectoria*, sive *Pictoria*, & *Sutoria*. Membranis, quibus Eumolpus scribebat, ut infra patebit cap. CXV. illud erat omnino destinatum. Fuligine conficiebatur cameris fumum non emittentibus adhærescente, uti docet Plinius lib. 35. cap. 6. Vitruvius loco laudato, & Dioscorides lib. 5. Plinius autem agens de Atramentis inquit: *Adulteratur fornacum balnearumque Fuligine, quo ad Volumina scribenda utuntur.* Unde & Petronius cap. CVIII. recta oratione locutus est, non figurata: *Ut vero spongia uda facies plorantis detersa est, & liquefactum per totum os Atramentum,*

omnia

omnia scilicet lineamenta Fuliginea nube confundit, &c.

Hoc ergo remedio mutemus colores.] Pari ratione mox ait, *Medicamine*. Sic Commodianus MS. lib. 2.

Nec non & inductis malis Medicamina falsa.

Ac deinde:

Mala Medicatis quodam superducto rubore.

Salmasius item observat ad Probum Flavii Vopisci, cap. ult. *Colores mutare*, Priscis dictum de re scilicet, quæ unum tantum colorem haberet, ut Arbitro nunc, Horatio etiam lib. 1. Ep. 16. & Vitruvio lib. 8. cap. 7. Verum enim vero illud erat hic majori animadversione dignum. Nempe quod corporis colores sæpe, haud secus ac Encolpius vult, veteribus quondam mutati. Corpora quidem ipsa infecti res simulabant varias. Insignis locus est ei patefaciendo apud Paterculum mihi jam dudum notatus lib. 2. cap. 83. ubi de L. Planco loquitur vestito in numen maris. *Plancus quum CÆRULEATUS, ET NUDUS, caputque redimitus arundine, & caudam trahens, genibus innixus Glaucum saltasset in convivio.* Plane etiam inquit, quod nudum corpus referebat cæruleum colorem, fucis nimirum ac pigmentis ei accersitis.

A capillis usque ad ungues.] Proverbialis locutio est omni ratione familiaris. Hispani dicunt: *De los pies ala cabeza.* sic Galli, Itali hodie, alii. Cic. pro Rosc. Comœdo: *Nemne ab Imis Unguibus usque ad Verticem Summum, &c.* Sed hoc protritum.

Et increta facies, ut suos Gallia cives putet.] Non quod infici Creta consueverint Galli, sed quod albi colore patet, inficias namque it, ut Æthiopes habeantur, sat fore attamento inlini. Præterea Gallos à niveo *Lactis* candore dictos olim, opinio vetus obtinuit. *Lac* enim Græcis γάλα est. Sic Mantuanus:

Ignea mens Gallis, & LACTEA corpora, nomen
A candore datum.

Unde & Virgilius splendet lib. VIII. Æneid. vers. 600.

Virgatis lucent sagulis, tum LACTEA colla
Auro innectuntur.

Nec vestem attamento adhæsuram.] Hypallage enim est, pro, *Nec vesti atramentum adhæsurum*, quod plane & ostendunt sequentia.

Non accersito ferrumine.] Quod genus istud Ferruminis prorsus, ego existimo, hodie ignotum est. licet ex Arbitro conligere liceat, qualis ejus effectus, & cuinam usui adhiberetur olim. Liquet enim, insuper addi fuisse indubie solitum illis depictis rebus, quibus, aqua dilui & oblitterari, proclive foret. Ast vero eodem supra inducto, minime inposterum oblitterationi picturæ illæ relinquebantur obnoxiæ. Erat igitur gluten quoddam, bitumenve factitium, simile prorsus illis, quæ apud nos, *barnizes*, vocantur, & Germanos *Fornes*.

Numquid labra possumus tumore teterrimo implere? numquid & crines calamistro convertere?] Parissime Æthiopem graphiceque describit Auctor Moreti:

Afra genas, tota patriam testante figura,
Torta comam, labroque tumens, & fusca colore,
Pectore lata, &c.

Ubi fuit, qui tentaret, *Tota* illud in *Tosta* convertere; ineptissime. sane quum subdat, *Fusca colore*, & id esset ταυτολογία. Potius summa elegantia inquit, *Tota figura* Æthiopem patriam testari, nam, ut recte Petronius docet, color non sufficit.

Numquid & crines calamistro convertere?] Auctor Phallicorum Carm. 45.

Quum quendam rigidus deus videret,
Ferventi caput ustulare ferro,
Ut Mauræ similis foret puella.

Ferveus ferrum Calamistrum est.

Numquid barbam peregrinatione figurare.] Isthæc antiquior lectio juxta ac probior. Tuetur valide illam Tranquillus in Nerone cap. 51. *Circa cultum habitumque adeo pudendus, ut comam semper in gradus formatam, PEREGRINATIONE Achaica etiam pone verticem summiserit.* Præterea Satyrici genio & Peregrinationem vocabulorum quis nescit convenire? Scioppius tamen in meo libro emendabat, *Peregri ratione*, id est, exotico more, sed prima scriptura indubia magis est.

Color arte compositus inquinat corpus, non mutat.] Speciem Proverbii habet, & dici poterit aptissime de iis, quæ, quum in facie fucanda nimium quantum temporis consumant, nihil proficiunt, immo potius & operam perdunt, & faciem, transferreturque haud incommode ad alia. Eadem omnino & veteris Poëtæ sententia est, hocce disticho comprehensa:

Dum fumis cretam in faciem Sertoria, cretam
Perdidit illa simul, perdidit & faciem.

Parum ergo fucum prodesse, hoc est, ut Petronius loquitur, *corpus non mutare*, vel elegans Lucilii Poëtæ Græci Epigrammation possit satis adstruere ex Antholog. Græc. lib. 11. cap. 18. Epigr. 9.

Τὴν κεφαλὴν βάπτεις, γῆρας δ' οὔποτε βάψεις,
Οὐδὲ παρειάων ῥυτίδας ἐκτανύσεις.
Μὴ τοίνυν τὸ πρόσωπον ἅπαν ψιμύθῳ κατάπλαττε
Ὥστε προσωπεῖον, κοὐχὶ πρόσωπον ἔχειν.
Οὐδὲν γὰρ πλεῖόν ἐστι. τί μαίνεαι; οὔποτε φῦκος
Καὶ ψίμυθος τεύξει τὴν Ἑκάβην Ἑλένην.

Sæpe caput tingis, numquam tinctura senectam,
Aut tonsura genis, quæ tibi ruga, tuis.
Parce igitur faciem cerussa condere totam,
Pro facie ne sic larva tibi maneat.
Ecquid adhuc restat? quid quæris? fallere, numquam
Ex Hecuba fucus reddiderit te Helenam.

Cap. CIII. *Hic continuo radat.*] Novacula: ea quippe ratium fiebat. Varii namque Antiquis depilandi erant modi. Tres disticho uno comprehendit Martialis lib. 8. Ep. 87. ubi sane & omnes complexus, qui à nuperis additi:

Pars Maxillarum tonsa est tibi, pars tibi rasa est,
Pars vulsa est; unum quis putet esse caput?

Forfice ergo, sive forficula, *Tondebant*, nos vocamus

 Tiseras.

Tiseras, ideoque bene ex nostris, qui, *Tiseras*, quasi *Tonsorias* dici autumant. *Novacula Radebant*, cujus haud infrequens apud Petronium mentio. *Volsellis* vero, aut *medicamentis Vellebant*. Præterea Forficulis *per pectinem* attondebant, *Strictim* Novacula. Insignis locus Plauti est Captivis. 2. 2. allegorice loquentis de Tonsoribus:

> *Nunc senex est in tonstrina: nunc jam Cultros adtinet.*
> *Ne id quidem Involucre injicere voluit, vestem ut ne inquinet.*
> *Sed utrum Strictimne attonsurum dicam esse, an Per Pectinem,*
> *Nescio. Verum si frugi est, usque admutilavit probe.*

Nota etiam & verbum *Admutilare*, quo non semel ea notione usus Comicus ille, & *Ad cutem admutilare*. Unde nostrum, *motilar*, fluxit indubie.

Sed etiam supercilia.] Capitis rasura servis omnibus semper fuit communis. at Superciliorum, tantum servi nequam, seditiosi, fugitivi. Inde & mores C. Fanni Chæreæ colligit eleganter Cicero pro Roscio Comœdo: *Nonne ipsum caput, & Supercilia illa penitus abrasa, olere malitiam, & clamitare calliditatem videntur? Nonne ab imis unguibus usque ad verticem summum (si quam conjecturam adfert hominibus tacita corporis figura) ex fraude, fallaciis, mendaciis, constare totus videtur? qui idcirco capite, & Superciliis semper est rasis, ne ullum pilum viri boni habere dicatur.* Habet & illa ab utero proles, ideo antiquitus non licuit alii cuivis abradere. Sic Pollux erudite cap. 4. lib. 2. Segm. 50. Καλοῦνται δὲ τῶν ὀφρύων κεφαλαὶ μὲν τὰ πρὸς τῇ ῥινὶ μέρη. οὐραὶ δὲ τὰ πρὸς τοῖς κροτάφοις. παραφυλακτέον δὲ, ὅτι καὶ συναποτίκτονται αὐτοῖς αἱ τρίχες, ὥσπερ καὶ αἱ ἐν βλεφάροις, ὅθεν μόνων ἀπέχονται ξυρῶντες τὰς ἄλλας τρίχας οἱ τῶν Αἰγυπτίων ἱερεῖς. *Superciliorum autem capita dicuntur partes hæ, quæ circa nares sunt; caudæ vero, quæ circa tempora. Observandum vero est, quod hi pili una nobiscum nascuntur, sicut & hi, qui in palpebris sunt. unde ab his solis, quum reliquos omnes radant, Ægyptiorum Sacerdotes abstinent.* Ast Polluci (quod mirum est, minimeque prætermittendum) adversatur plane Synesius in Calvitii Encomio: Ἤδη δὲ ἐγὼ κατείληφα καὶ τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ θεραπευτὰς τοῦ θεοῦ μηδὲ τῶν ἐκ βλεφαρίδων ἀπεχομένους τριχῶν. *Ego vero etiam Sacerdotes in Ægypto vel ipsis ex palpebris promanentibus pilis non pepercisse, intelligo.* Ideoque in Ægypto Eudoxum una cum Sacerdotibus degentem ξυρόμενον τε ἀξῶν, καὶ ὀφρῦς facit Laertius extremo lib. 8. hoc est, *Pube, superciliisque rasum.* Itaque Supercilia radere, infame apud quosdam non fuisse, Lucianus prodidit in Dial. De dea Syria: Ἀνὴρ ἐπὴν ἐς τὴν ἱρὴν πόλιν πρῶτον ἀπικνέηται, κεφαλὴν μὲν ὅδε, καὶ ὀφρύας ξύρατο. *Vir quispiam quando primum in Sacram civitatem abit, caput ille quidem, & Supercilia tondere solet.* Sic factum & in luctu, Artemidorus adserit lib. 1. Oneirocrit. cap. 2. 7. Ἔθος γὰρ παλαιὸν ἐπὶ πένθει τὰς ὀφρῦς ψιλοῦσθαι. *Vetus enim mos est, in luctu Supercilia nudari.* Aliquando fuit & mollitiei specimen. Sic Scipio Africanus Paulli F. inter pleraque alia, quæ P. Sulpitio Gallo objectare solebat, id quoque probro dedit, ferente A. Gellio lib. 7. cap. 12. Ecce verba ipsa Scipionis: *Nam qui quotidie unguentatus adversum speculum ornetur; CUJUS SUPERCILIA RADANTUR; qui barba volsa, feminibusque subvolsis ambulet; qui in conviviis adulescentulus (lege, adulescentulo) cum amatore, cum chiridota tunica inferior accubuerit; qui non modo vinosus sed virosus quoque. eumne quisquam dubitet, quin idem fecerit, quod cinædi facere solent?*

Frontes notans inscriptione solerti, &c.] Inscripti servi olim, præcipue nequam, fugitivi, hoc est, litteris, notisque per totam faciem puncti. Sed nihil hocce inculcatum magis, quo de plura Baronius Cardinalis Notis ad Martyrol. Hieron. Aleander Comm. in Inst. Canon. Franc. Connanus secundo Commentario Jur. Civil. Elias Vinetus ad Ausonium, Heraldus ad Martialem, copiose & Lipsius, & postea Pignorius opere de Servis.

Umbra supplicii.] Umbram supplicii vocat, quod reapse non erat, etsi aliquid esse videbatur. sic usurpat eleganter Circes codicillis cap. cxxix. *In Umbra voluptatis diutius lusi.* ubi nos plura. Ipsum mimicum supplicium *adumbratam inscriptionem* vocat cap. cvi. *Nunc mimicis artibus petiti sumus, & Adumbrata inscriptione derisi.*

Et notam fugitivorum epigramma.] Quale ergo illud fuit? Nobis hodie non adeo Notum. Lipsius autumat, litteras fuisse, aut plura verba, quæ crimen continerent, suppliciique caussam: velut, *Cave à fure, Cave à fugitivo.* Pignorius vero ipsammet inscriptionem, quam in eorumdem fugitivorum Collariis, & æreis lamellis incidi, moris erat. Nam quum Constantinus humaniter vetuisset, in facie noxiorum scribi, quod non liceret faciem maculari, quæ ad pulcritudinis cælestis imaginem esset effigiata, oris ideo contumelia in Collaria translata fuit. Se autem Romæ Collare vidisse, testatur ipse Pignorius in libro de Servis cum tali Inscriptione: TENE ME, QUIA FUGI ET REVOCA ME DOMINO MEO BONIFACIO LINARIO A ☧ Ω X. Ubi apud illum plura id genus Epigrammata. Hic autem de Amanuensi fugitivo elegans tantum Ausonii unum, duove, nam Scaliger ipsum dividit, adscribere adlubuit:

I.

> *Tam segnis scriptor, quam lentus, Pergame, cursor;*
> *Fugisti; & primo captus es in stadio.*
> *Ergo notas scripto tolerasti, Pergame, vultu,*
> *Et quas neglexit dextera, frons patitur.*

II.

> *Pergame, non recte punitus, fronte subisti*
> *Supplicium, lenta quod meruere manus.*
> *At tu, qui dominus, peccantia membra coërce:*
> *Injustum falsos excruciare reos.*

Aut

Aut inscribe istam, qua non vult scribere, dextram:
Aut profugos, ferri pondere, necte pedes.

Geminus isti est & Martialis jocus, re tamen absimili, lib. 3. Ep. 85. quem vide; plures vero Græcorum Epigrammatum.

Epigramma.] Sic etiam ab Aristotele in Rhetoricis Inscriptiones reorum & Tituli adpellantur *Epigrammata*. Sic & Jurisconsulti nominant, observatque ad Martialem Raderus in Analectis. Ast Petronio cap. cxv. *Dum Epigramma mortuo facit*, Sepulcralis Inscriptio est.

Stomachum nausea gravem.] *Gravem*, id est, morbo adfectum. Sic divinus Seneca usurpavit lib. 6. de Benef. cap. 38. *Medicis Gravis annus in quæstu est.* Sive, quia Gravis nausea, exonerabat vomitione. *Nauseam* autem, quæ plerumque mari commeantibus accidit, Odoratus inprimis insuetus, deinde Timor Punicæ maris fidei, adserentibus priscis Medicinæ Doctoribus, solent concitare.

Exsecratusque omen, quod imitaretur naufragorum ultimum votum.] Cap. sequenti, quod sequitur, planius hocce explicat: *Audio enim, non licere cuiquam mortalium in nave neque ungues, neque capillos deponere, nisi quum pelago ventus irascitur.* Nescio an unus, idemque ritus iste cum illo sit, cujus haud infrequens exstat apud veteres Scriptores memoria, Naufragos nempe, postquam ex procellarum discrimine evasere, diis Marinis consuevisse crines consecrare. Ejus unicum tantum huc adscribam testimonium, Lucianique Epigrammation erit, si Lucillii non est, ut mavult Brodœus:

Γλαύκῳ καὶ Νηρεῖ, καὶ Ἰνοῖ, καὶ Μελικέρτῃ,
Καὶ βυθίῳ Κρονίδῃ, καὶ Σαμόθραξι θεοῖς,
Σωθεὶς ἐκ πελάγους Λουκίλλιος, ὧδε κέκαρμαι
Τὰς τρίχας ἐκ κεφαλῆς· ἄλλο γὰρ οὐδὲν ἔχω.

Latinum sic reddidit Ursinus Velius.

Glauce tibi, & Nereo, Inoque tibi, & Melicerta,
Et, Neptune, tibi, & quos Samothraces habent,
Servatus pelago Lucillius, hanc ego tonsus,
Quum aliud nil sit, dedico cæsariem.

Nos vero hic amplius non addimus, nostrum quippe laborem præoccupaverunt jam eruditi Interpretes.

Cap. CIV. *Videbatur mihi secundum quietem Priapus dicere.*] Quinque somniorum genera Macrobius designat lib. 1. de Somn. Scip. cap. 3. quod & in præsenti adire operæ foret pretium non inutile. Porro isthæc Lycæ, & Tryphænæ somnia omnino *ad tertium genus*, quod χρηματισμὸν ille vocat, id est, *Oraculum*, debent referri. Sic de eo inquit ipse Macrobius: *Est Oraculum quidem, quum in somnis parens, vel alia sancta gravisque persona, seu sacerdos, vel etiam deus, aperte eventurum quid, aut non eventurum, faciendum, vitandumve, denuntiat.* Eumolpus autem *ad quartum genus* trahere nitebatur, quod Ἐνύπνιον, sive, *Insomnium*, nuncupatur. de eo sic concinne satis ipsus addit Scriptor: *Est enim Ἐνύπνιον, quotiens cura oppressi animi corporisve, sive fortunæ, qualis vigilantem fatigaverat, talem se ingerit dormienti.* ut deinde pluribus. Eadem est & versuum sequentium sententia. Subdit ergo Eumolpus:

Quicquid luce fuit, tenebris agit.

Exemplisque confirmat. Similia pene sunt, quæ de somniorum differentiis refert Artemidorus Oneirocrit. lib. 1, cap. 1.

Secundum quietem.] Cicero 1. de Divinat. *Quæ ei Secundum quietem visa sunt.* Nam Minutio Felice adsertore: *Etiam per Quietem deos videmus, Audimus, agnoscimus.*

Scito à me in navem tuam esse perductum.] Plene inferius caussam edimus, cur sibi infensum hic, & ubique, Priapum experiatur Encolpius. Nunc vero insuper addimus, apte à Petronio fingi, quod nauticam illam vindictam sumat etiam Priapus, utpote qui Marinum numen Antiquis fuit quoque habitus, Navigantiumque Præses. Plures Græcorum Poëtarum evincunt, quorum pauca, adposita tamen, nunc loca afferimus. M. Argentarius inquit in Epigrammate:

—— Τῷ σὺ Πριήπῳ
Πειθόμενος, πάσης ἅπτεο ναυτιλίης.
—— *Hoc tu Priapo*
Credens, omnem tange navigationem.

Item Leonidas etiam Epigrammatarius:

Τᾷδ᾽ ὁ Πρίηπος ἐγὼ ἐπιτέλλομαι, ὁ λιμενίτας.
Hoc ego Priapus impero, portubus præfectus.

Ita & Antipater Sidonius:

Λαίφεα δ᾽ εὔυφεα προτονίζετε, τᾷδ᾽ ὁ Πρίηπος
Ὑμῖν ἐνορμίταις παῖς ὁ Βρομίου.
Vela bene texta extendite, hæc Priapus
Vobis in portu consistentibus puer dico Bacchi.

Et mihi simulacrum Neptuni, quo deo nuncupata vota Bajis ter stylo notaveram, videbatur dicere.] Fortassis nusquam melius de laceris fuimus meriti Petronianis reliquiis: loco enim ubi potissimum Arbitro defuit salutaris manus. Et primo sane mihi audaciæ Interpretum subit admiratio, qui dempta exinde asterisci nota, hoc est, defectus indice, monstrum lectionis continuo ductu primi nobis nec quid, nec quare intrepide adpingere, ausi sint. Omnes quidem MSS. Codices, editionesque nuperis una, vel duabus exceptis, habent concordes: *Nam & mihi simulacrum Neptuni, quod * Basilor asylo notaveram, &c.* Explere igitur simul vindicis erat, non solum emendare, utrumque ut vides, nos fecimus; an recte judicium tantum penes Doctiores esse jubemus. Reliquum autem est, ut inlustremus ipsum locum. Neptuno ergo vota ter, ait Arbiter, nuncupasse Tryphænam, eaque ejus in Simulacro, more antiquo, exarasse. quod vide mihi, quam opportune dictum de femina, cui, mari continuo oberrare, valde erat jucundum. Adpositissimus & hic Appulejus venit initio Floridorum, ut feliciter tamen à Rutgersio lib. 5. Var. lect. cap. 5. est restitutus, duarum vocum tantum inversione: *Ut religiosis viantium moris est, quum aliquis lucus, aut aliquis Locus sanctus, in via oblatus est, Votum adponere,*

Portum postulare, paulisper adsidere, &c. Praeterea difficili in mari si adversa tempestate jactarentur, inibi haud raro vota itidem Neptuno nuncupabant Antiqui, soluturi, quum in portum adpulissent. Disertim indicat vetus Arae Inscriptio Capuae in Campania inventae, cujus isthaec verba legi adhunc possunt:

NEPTUNO
SACRUM

Tres lineae hic studio erasae sunt.

VOTUM. IN. SICULO. FRETO
SUSCEPTUM. SOLVIT

Hoc est, inter Charybdim, & Scyllam. Porro quod Deorum statuis cera inlitis voti sponsiones exararint Veteres, vulgo notissimum est, nosque supra tetigimus, quae & nunc iterum legas tempestive, Rutgersiumque supra laudatum. Styli item cuspide solitum in ceratis scribi, etiam protritum; ac nos alibi diximus. Potius *Nuncupata deo vota*, prae, *facta*, *suscepta*, *adposita* malumus, nam sic alibi & Petronius locutus est.

Somnia, quae mentes ludunt.] Id est, decipiunt, ac deludunt. parissime cap. CXXVIII.

Nocte soporifera veluti quum Somnia ludunt
Errantes oculos.

Utrobique videtur illud Tibulli aemulari lib. 3. El. 3.

Somnia fallaci Ludunt temeraria Nocte,
Et pavidas Mentes falsa timere jubent.

Explicat D. Hieronymus Epist. ad Eustochium Virginem: *Nec vero inanis sopor ille fuerat, aut vana somnia, quibus saepe Deludimur.* Eustathius itidem in initio lib. 5. Amor. Καὶ δή με κατακοιμώμενον χορὸς ὀνείρων περιστοιχεῖ· καὶ μοι συνέπαιζε, καὶ κατέπαιζεν ὅσα παίζουσιν ὄνειροι. *Dormitantem vero chorus integer Somniorum me circumsepsit, mihique, qua Conlusit, qua Inlusit, quotcunque modis Ludunt Somnia.*

Non delubra deum, nec ab athere numina mittunt.] Vere hoc certe dictum de *Insomniis*, quorum jam mentionem fecimus. Vere, inquam: isthaec quippe *Insomnia* mendacia sunt, & ab inferis missa. Virgilius sic extremo lib. 6. Aeneid.

Sed Falsa ad caelum Mittunt Insomnia Manes.

De illius autem somnii genere, quod dictum *Oraculum*, nullo enim modo. Delubris quidem deorum ea venire, autumabant, in ipsisque esse captanda. Cic. lib. 1. de Divinat. *Qui praerant Lacedaemoniis Ephori, non contenti vigilantibus curis, in Pasiphaes fano, quod est in agro propter urbem, somniandi causa incubabant, quia vera quietis Oracula ducebant.* Auctoribus exempla natant. Id genus quoque sunt & aegrotantium in templis somnia, medicinam petentium, de quibus alibi loquimur.

Quicquid luce fuit, tenebris agit.] Idem docet Nonnus Dionysiacωn lib. 42. vers. 324. parissimisque pene exemplis confirmat.

——— ἀντιτύπου γὰρ
Ἔργον, ὅπερ τελέει τις ἐν ἤματι, νυκτὶ δοκεύει.
Βουκόλος ὑπνώων κεραοὺς βόας ἐς νομὸν ἕλκει.
Αἰζηοῖς θηρητῆρσι φαείνεται ὄψις ὀνείρου.
Γειοπόνοι δ' εὕδοντες ἀροτριόωσιν ἀρούρας.
Αὔλακα δὲ σπείρουσι φερεστάχυν· ἀζαλέη δὲ
Ἀνέρα μεσσαμβρίζοντα κατάσχετον αἴθοπι δίψῃ
Ἐς ῥόον, ἐς ἀμάρην ἀπατήλιος ὕπνος ἐλαύνει.

——— *Imaginem enim*
Operis, quod facit quis in die, nocte cernit.
Pastor dormiens cornutos boves in pascuum trahit:
Recta venatori adparet imago somni:
Rustici vero dormientes arant terras,
Sulcum vero seminant spiciferum. Arida vero
Virum meridiantem occupatum ardenti siti
In fluctum, in aquam ductum fallax somnus propellit.

Etiam Claudianus in 6. Honorii Consul Praefatione:

Omnia, quae sensu volvuntur vota diurno,
Pectore sopito reddit amica quies.
Venator, defessa toro quum membra reponit,
Mens tamen ad sylvas, & sua lustra redit.
Judicibus lites, auriga somnia currus,
Vanaque nocturnis meta cavetur equis.
Furto gaudet amans, permutat navita merces:
Et vigil elapsas quaerit avarus opes.
Blandaque largitur frustra sitientibus agris
Irriguus gelido pocula fonte sopor.
Me quoque Musarum studium sub nocte silenti
Artibus adsuetis sollicitare solet.

Sic & Attius in Bruto, Seneca in Octavia, Lucret. lib. 4. Isid. Pelusiota ep. 11. lib. 1. S. Ambros. lib. 1. de Virginib. Eustathius lib. 5. de Amor. Ism. & Ism. & prope innumeri.

——— *Defossumque invenit aurum.*] *Auri sacra fames*, quae avarum excruciat vigilantem, nec requiem soporato concedit. multis id exprimit Petronius versibus cap. CXXVIII.

——— *effossaque protulit Aurum*
In lucem tellus, &c.

Ubi & nos plura.

Dat adultera munus.] Huic jam inluxit Petronius versu illo cap. LXXXIII.

Et qui sollicitat nuptas, ad praemia peccat.

quem & nos latius suo loco interpretamur.

Somnium expiavit.] *Expiare*, est sacris mala, quae protenduntur, religiose deprecari, & arcere. Variis fiebat rebus Expiatio, ac vario more; cujus tractatio pluribus jam praeoccupata est, nos unico Martialis venusto satis Epigrammate, ad remque faciente mirifice, erimus in praesentia contenti lib. 7. Ep. 53.

Semper mane mihi de me mera somnia narras,
Quae moneant animum sollicitentque meum.
Jam prior ad faecem, sed & haec vindemia venit,
Exorat noctes dum mihi saga tuas.
Consumsi salsasque molas, & thuris acervos:
Decrevere greges, dum cadit agna frequens.
Non porcus, non cortis aves, non ova supersunt:
Aut vigila, aut dormi, Nasidiane, tibi.

Plura

Plura refert piacularia, sed plura adhuc supersunt. In eo etiam *Exorare*, Expiare est, ut *Procurare* Tibullo lib. 1. El. 5. Et *Placare* lib. 3. El. 5. Præterea addo ego. in mare Expiationum purgamenta Antiquos injicere consuevisse. Plane Homerus Iliad. 1. vers. 313.

Λαοὺς δ' Ἀτρείδης ἀπολυμαίνεσθαι ἄνωγεν.
Οἱ δ' ἀπελυμαίνοντο, καὶ εἰς ἅλα λύματ' ἔβαλλον.
Populos autem Atrides lustrari jussit,
Illi autem lustrabantur, & in Mare sordes jaciebant.

Unde Tibullo facem accendo lib. 4. El. 3. dum Phœbum pro Sulpitia sua ægrotante precatur:

Et quodcunque mali est, & quicquid triste timemus,
In pelagus rapidis evehat amnis aquis.

Neque ungues, neque capillos deponere.] Utrumque erat antiquitus tonsoris officium, ut jam ex Plauto in Aulularia Act. 2. sc. 4. Tibullo lib. 1. El. 8. Martiale Epigr. 74. lib. 1. notum. Divitum tamen illæ erant deliciæ, pauperes namque *proprios ungues*, ut ait Horatius lib. 1. Epist. subsecabant. quod nec fugit inibi Marcilium, novitii vero Critici non viderunt. Cur autem id in nave non liceret, plures jam ex ruderibus Vetustatis eruere conati sunt.

Cap. CV. *Et hoc nocte intempesta?*] An *Intempesta*, sine tempestate, & procella? inquit M. Varro lib. 6. L.L. *Intempesta nox dicta ab Tempestate.* Fors non mendax illud Commentum, ut hic quoque Licas respiciat ad navigantium omen, cujus mentio cap. superiori. *Audio enim, non licere cuiquam mortalium in nave neque ungues, neque capillos deponere, nisi quum pelago ventus irascitur.* Aliter enim nihil superstitioni adderet, quod rasura fieret Nocte Intempesta, id est, concubia, non vero gallicinio, ut id exaggerationis non prætermitteret, *Et hoc nocte intempesta?* Nec In illud privativum omnino est, quæque illa sit Intempestæ Noctis acceptio.

Simul ut nota quoque litterarum, non adumbrata comarum præsidio, tota ad oculos legentium accederent.] Ut libertus ille apud Martialem Ep. 29. lib. 2. qui stellantibus spleniis stigmata velabat litterarum. sic Valerius illud claudit Epigramma:

Ignoras quid sit? splenia tolle, Leges.

Nota.] Sic illas adpellavit forsitan, quod verba videlicet, quibus Epigramma illud esset conceptum, primis tantum litteris forent descripta. Illæ namque primæ olim litteræ *Notæ* dicebantur. Sic Valerius Probus, & P. Diaconus docent in Præfationibus Notarum.

Inter cetera apud communem amicam consumserunt pecuniam meam.] Bene ad rem commentum Eumolpi, nam id Dispensatoribus, quorum officium pecuniam domini habere, ut supra vidimus, sæpius contigit. Sic Alfenus Consultus l. 16. De Serv. Corr. *Dominus servum Dispensatorem manumisit, postea rationes ab eo accepit, & quum de iis non constaret, comperit apud quandam mulierculam Pecuniam eum consumsisse.* quod etiam adnotavit Pignorius de Serv. Martialis:

Dispensatorem fallax spoliabit amica.

Unde simile scortum alibi, *Spoliatricem Amicam*, vocavit.

Apud communem amicam.] Interpretem hic præbeo Martialem, nam plane, quæ *Communis amica* sit, indicat lib. 11. Ep. 82.

Cum sene COMMUNEM vexat spado Dindymus Eglem,
Et jacet in medio sicca puella toro.

Optime & hic Valerius ad mentem Luciani, cui in Eunucho sunt Spadones & senes *ἀμφότεροι*, *viribus pares.* Fuere igitur quondam *Communes amicæ.* quod & Lysias docet, & quo item modo fierent Communes, inquit Oratione *περὶ τραύματος ἐκ προνοίας*, &c. *Αὕτη δὲ ὑπῆρχε κοινὴ, ὁμοίως ἀμφοτέροις ἀργύριον κατατεθεικότων. At ipsa utrique Communis extitit, ut cui æquam pecuniæ summam uterque nostrum impenderit.*

Ut Tutela navis expiaretur.] Hoc est, numen, cujus simulacrum in navis puppe impositum, & cujus tutelæ sese navigiumque commiserant. Plura hic de navigiorum Tutelis Interpretes, & nos nonnulla adtingimus ad verba illa cap. CVIII. *Protendit ramum oleæ à Tutela navigii raptum.*

Tres plagas Spartana nobilitate concoxi.] Nemo hic Cicerone melior interpres adsit 2. Tuscul. *Spartæ vero pueri ad aram sic verberibus accipiuntur, ut multus è visceribus sanguis exeat: nonnunquam etiam, ut, quum ibi essem, audiebam, ad necem; quorum non modo nemo Exclamavit umquam, sed ne Ingemuit quidem.* Et rursus Tusc. 5. *Pueri Spartiatæ non Ingemiscunt, Verberum dolore laniati.* Patientia inde Laconum, sive Spartiatarum (eadem quæ Lacedæmon Sparta urbs olim) celebris. Unde venusta illa vocabuli Plautina conflatio, *Lacenas Plagipatidas*, in Captiveis Act. 3. sc. 1. Sed multis hic turba Interpretum, plene autem Meursius lib. 2. Græciæ Feriat. Festo *Διαμαστιγώσις*, quibus & isthæc paucula adpendere lubuit.

Jam Giton mirabili forma exarmaverat nautas.] Itidem apud Aristophanem Lysistrata, & apud Cointum Smyrnæum lib. 13. Helena Menelaum exarmavit:

Τὸν δ' ἄρα θαμβήσας μάλα πολλὸν ἐπήλυθεν, οὐδ' ἄρ' ἔτλη
Κάλλος ἰδὼν ἀρίζηλον, ἐπὶ ξίφος αὐχένι κῦρσαι.
Insperatus ergo stupor eum (Menelaum) invasit, nec sustinuit,
Ubi inlustre formæ decus conspexit, gladium cervici admovere.

Itidem & eos, qui lapidibus ipsammet erant obruturi, uti ex Stesichoro protulit Euripidis Scholiastes, quem locum Franc. Pithœus retulit innominato Auctore. Itidem denique & sua Ovidium amica lib. 2. Amor. Eleg. 5.

Ut faciem vidi, fortes cecidere lacerti:
Defensa est armis nostra puella suis.

Deflectit aures Tryphæna.] Mire hic gestum auscultantis exprimit Calami-pictor princeps Arbiter. Nam creberrime enim contingit, ut caput leviter Deflectendo, aureisque propius admovendo, avidi sermonem

nem aucupemur. Haud fecus, atque Arbiter, id Terentius repræſentavit in Phormione, dum ſic Getam producit loquentem 5. 6. 26.

> ——— *Hoc ubi ego audivi, ad fores*
> *Suſpenſo gradu placide ire perrexi: acceſſi: adſtiti:*
> *Animam compreſſi: AUREM ADMOVI: ita animum cœpi adtendere,*
> *Hoc modo ſermonem captans.*

Sic prorſus fit, & quum aliquid adtente inſpectamus, nempe, quod oculos deflectimus, ac propius admovemus. quod pariter in Lica expreſſit Petronius paucis interjectis: *Sed continuo ad inguina mea LUMINIBUS DEFLEXIS*, &c.

Jam ſua ſponte credentes.] Mirus non hic adfectus, ſed locutio. Ancillæ dicebant, Gitonem eſſe; Credebant jam ſua ſponte Triphænæ aures, quia *notiſſima* jampridem *voce* erant *repleta*.

Ad inguina mea.] Quippe ibi indicium Licæ abunde cognitum. id plane ſuſpicari licet ex formula illa fœderis cap. CIX. ubi cavetur, *Ne Licas quærat, ubi nocte dormiat Encolpius.* ſolens namque quæſierat vir pudentiſſimus.

Movit officioſam manum.] Latet nequitia, & adverſus Licam morſus non ſine veneno. Interpretem hic Senecam Rhetorem præbeo Præfat. lib. 4. Epitom. Controverſ. ubi loquitur de Q. Haterio Oratore eximio: *Memini illum* (*quum Libertinum reum defenderet, cui objiciebatur, quod patroni concubinus fuiſſet*) *dixiſſe: Impudicitia in ingenuo crimen eſt, in ſervo neceſſitas, in liberto Officium. Res in jocos abiit: Non facis mihi Officium, &c. Multum ille & hic in Officiis verſatur. ex eo impudici, & obſceni aliquamdiu Officioſi vocati ſunt.* Quam concinna ſit ad Petronii mentem iſthæc *officioſa manus* acceptio, conligere quoque licet ex Lycæ nequitia haud obſcure expreſſa in tabulis videlicet fœderum cap. CIX.

Ulyxis nutricem poſt viceſimum annum cicatricem inveniſſe originis indicem.] Finxerat apud Penelopem redux Ulyxes, hoſpitem ſe è Creta eſſe oriundum: aſt quum poſtea lavaret ipſum Euryclea nutrix, plane agnovit ex cicatrice, quæ genu ſuper ex vulnere remanſerat, ei ab apro, dum venaretur, inflicto. Eleganter hocce ab Homero Poëta ſummo decantatur Odyſſ. lib. 19.

Quum homo prudentiſſimus.] Puto genio ſatyrici, & Petronii magis convenire, *Pudentiſſimus*, perinde atque alium ſimilem locum Arnobii emendavit Godeſc. Stewechius lib. v. ubi de Ocriſia legebatur: *Ocriſiam Prudentiſſimam feminam divos inſeruiſſe genitali.* Ut in re impudentiſſima Lycam *ironicῶs Pudentiſſimum*; Ocriſiam etiam *Pudentiſſimam* indigitaverint. aliter enim mire frigerent orationes, licet cap. CXL. vulgatam lectionem nitamur tueri.

Confuſis omnibus corporis indiciorumque lineamentis.] Hæc ſunt ipſamet *corporis lineamenta*, quorum cap. CVIII. iterum ſumma cum elegantia meminit. De ipſo Encolpio loquitur etiam: *Ut vero ſpongia uda facies plorantis deterſa eſt, & liquefactum per totum os atramentum, omnia ſcilicet Lineamenta fuliginea nube confudit, &c.* Verba alibi de Lineamentis copioſe fecimus.

Quod ergaſtulum intercepiſſet errantes.] Locus iſte ex illis eſt, quos adtingere eruditiſſimi Interpretes dedignati ſunt. nobis autem, qui tam delicate non ſapimus, eos cum tyrunculis communicare, ſæpicule adlubeſcit. *Ergaſtulum* ſervorum carcerem fuiſſe, ubi vincti operabantur, nemo neſcit. Ibi enim, qui Noxii detruſi erant, & plerumque, qui Innoxii, velut viliores ſervi, & agreſtes, ac ſolum ad opus faciendum apti. Aſt, qui, quæſo, Ergaſtulum intercepiſſet liberos, ingenuoſque, quod Tryphæna ſuſpicatur? Dicat Suetonius in Auguſto cap. 32. *Rapti per agros viatores ſine diſcrimine, Liberi, ſervique, Ergaſtulis poſſeſſorum ſupprimebantur.* In illa igitur Liberi immitti ſoliti, per vim tamen, aut fraudem, quod & Lipſius jam vidit. *Viatores* Tranquillus adpellat, quos Petronius, *Errantes*. Sic iterum in Tiberio cap. 8. *Curam ſuſtinuit repurgandorum tota Italia Ergaſtulorum, quorum domini in invidiam venerant, quaſi exceptos ſupprimerent, non ſolum Viatores, ſed & quos ſacramenti metus ad hujuſmodi latebras compuliſſet.* Exceptos ita illos, credidit Thryphæna, & in Ergaſtulum fuiſſe conjectos. ubi qui vincti, & Scripti etiam: unde eleganter Juvenalis, *Inſcripta Ergaſtula* dixit Sat. 14. Inde ergo, & *Vera eſſe ſtigmata, credebat Tryphæna*, ut inquit Petronius: cui toti firmando adpoſitum inſuper Scribonii Largi referam locum ex cap. 231. *Quatenus acrium & exulceratorum medicamentorum habita eſt mentio, ponemus quo Stigmata tolluntur Indignis. Etenim multis hæc calamitas ex tranſverſo accidit, ut Diſpenſatori Sabini Calvi naufragio in Ergaſtulo deprehenſo: quem Tryphon multis deluſum, & ne caſu quidem notas confuſas habentem, uno medicamento liberavit.*

Aut cujus tam crudeles manus in hoc ſupplicium duraſſent.] Variæ ſunt verbi *Durare* notiones, quæ nobis in præſentia non faciunt, & plures confuderint. Ea autem, qua nunc illud uſurpavit Petronius, palam fit Quintiliani ex Declamatione 279. loco: *Non omnium animos miniſtrorum Durare ad ſanguinem: eſſe quoſdam mitiores, qui ne conſpicere quidem cruorem ſufficerent.* Quærit ergo Tryphæna: Quiſnam adeo immiti ferreoque corde inveniri potuit præditus, qui in puniendis amabilibus formis eo uſque perſeveraſſet?

Quibus in odium bona ſua veniſſent.] De ſe nunc loquitur Tryphæna, ſenſuſque verborum eſt, Eos nempe, qui ejuſdem Tryphænæ odiſſent delicias, pulcritudinem, veneres, elegantias, ac demum ejuſmet erga ipſos gratiam, ac benivolentiam adeo ut, tot amœnis poſthabitis bonis, furtim ſe ſubduxiſſent, *aliquam* (quod modeſte, de ſe quippe, dictum) *contumeliam* quidem *meruiſſe*. Conſtat enim ex ſequentibus, hancce eſſe Tryphænæ mentem: *Sed Lycas memor adhuc Uxoris Corruptæ.* Et ex illo, quod ipſa profert cap. CVIII. *Sed contemtus amor vires habet.* Sic, *Bona*, rurſus

rursus accipit cap. cxxxiv. ubi de evirato Encolpio fatur Proselenos: O, *inquit*, *ó Enothea*, *hunc Adulescentem quem vides*, *malo astro natus est*: *nam neque puero*, *neque puella BONA SUA vendere potest.*

Cap. CVI. *Haberemus nos extremum solatium.*] Hocce juxta Ethnicorum dogma videtur dictum, longe aliter nos, qui CHRISTIANI cluimus. Disertim illud expressum reliquit inlustris femina Gracchorum mater Cornelia, de qua nobile exstat Ciceronis elogium in Bruto. Illa ergo in quadam Epistola inquit: *Dicis, pulcrum esse inimicos ulcisci, id neque majus, neque pulcrius cuiquam, atque mihi, esse videtur.* Id *Extremum solatium*, minimum Scioppius in Symbolis interpretatur.

Et adumbrata inscriptione.] Id est, simulata, non vera, quod, *Umbram Supplicii*, vocavit supra, ut jam diximus.

Nec se minus grandi vexatam injuria.] Subdole hic facit Petronius loqui Tryphænam, nam longe aliud quidem, ac prima fronte verba innuere videntur, recessu continent abstrusiori, uti supra ad verba cap. xxv. *ne majorem injuriam*, &c. jam voluimus monitum esse Lectorem.

Cujus pudoris dignitas.] Qui provocabulum *Cujus* ad Tryphænam referri ajunt, divinitus loquuntur: aliter num qui scirent, quæ in absentivis Petronii prioribus fragmentis continebantur? inde enim ejus notitiam constare, indubitabile est.

Cap. CVII. *Me, utpote hominem non ignotum &c.*] Hinc Oratoris munere Eumolpus fungi incipit, quem ideo *Legatum* Licas adpellat subinde hoc capite, *Si gratiam a Legato moliebantur.* Hæc autem gratia erat, ut noxios reconciliaret Eumolpus aliquando amicissimis, nempe Licæ, & Tryphænæ, nam & ipsis haud erat ignotus senex, immo valde amicus: qua fiducia Encolpium & Gitonem Licæ navi sese *Ultro* commisisse, non vero *Casu* incidisse, satagit nunc Eumolpus adstruere.

Nisi forte putatis juvenes casu in has plagas incidisse.] Quæstionis ergo potissima pars, An *Casu* Encolpius & Giton in navem venerint, an *Ultro*. Eumolpus patronus negat, *Casu incidisse*, ut non cura, ac studium videretur illud futile Deorum, qua præcipue ratione illi periclitabantur: immo potius Sponte sua Licæ sese credidisse, *Quum omnis vector nihil prius quærat, quam, cujus se diligentiæ credat.* Opponit ergo Petronius inter se, *Casu incidisse*, & *Ultro venisse.* Paullo infra ait Licas hoc capite, *At primum omnium*, *SI ULTRO venerunt, cur nudavere crinibus capita?* & inferius: *Ex quo apparet*, *CASU incidisse noxios in plagas.* Pariter Cicero *Casu* & *Sponte* in Part. Orat. *Si imprudenter*, *aut necessitate*, *aut Casu*, *quidpiam fecerit: quod non concederetur iis*, *qui Sua Sponte & voluntate fecissent.* Fortasse Arbiter etiam opponere amavit, *Casu venisse*, & *Divinitus*: nam id curæ Diis fuisse, pluribus palam facere conatur Lycas. Sic inquit capite præcedenti: *Deos immortales rerum humanarum agere curam, puto, intellexisti*, *ó Tryphæna*, *nam Imprudentes noxios in nostrum induxere navigium*, *&*, *quid fecissent*, *admonuerunt pari somniorum consensu. Ita vide*, *ut possit*, *illis ignosci*, *quos ad pœnam ipse Deus adduxit.* Ita etiam Cicero opposuit expresse lib. 2. de Divinat. *Horum quum nihil fieri potuerit*, *sine aliquo motu*, *quid est*, *cur Divinitus ea potius*, *quam Casu*, *facta esse dicamus.*

Quam cujus se diligentiæ credat.] Eadem utitur & Horatius Allegoria Ode politissima 3. lib. 1. Carm. in re parissima, ubi & tota Crediti ratio exactissime expressa:

> *Navis*, *quæ tibi Creditum*
> *Debes Virgilium*, *finibus Atticis*
> *Reddas incolumem*, *precor.*

Servitia ecce in frontibus cernitis.] Id est, Notas Serviles, abstractum pro concreto, ut sæpe alias. Sive *Servitia* Servos interpreteris. Nam ex frontium stigmatis Servi ab omnibus omnino haberentur. Sic Seneca usurpavit de Tranquill. cap. 11. *Hunc itaque primum res pretium detrahendum est*, *& Spiritus inter Servitia numerandus.* Hoc est, *inter servos.* Itidem Plautus Curculione. 2. 3. 21.

Proscriptos.] Palam, ac plane Scriptos, simplici ac primigenia sua significatione.

Omnia fecisti.] Formula est proverbialis, *Omnia facere*, de illis videlicet usurpata, qui ad aliquid efficiendum nil intentatum, nil inausum, linquunt. Sic Arbiter ipse cap. cxv. *Quæ ergo dementia est*, *Omnia facere*, *ne quid e nobis relinquat sepultura?* Sic & sæpe Seneca F. Similis & illa est, cujus meminerunt Adagiographi, *Omnia experiri*, de qua consulendus Erasmus.

Ex quo adparet, casu incidisse noxios in plagas.] Quod factum Deorum consiliis. Supra cap. cvi. Licas ipse *Nam IMPRUDENTES NOXIOS in nostrum induxere navigium.* Imprudentes ergo Casu inciderunt. Illis autem ignosci, quos ad pœnam Deus deduxisset, foret religio. Hinc plane, quod omnino obesset miseris, colligitur. Illud vero diluere, & elevare, totis viribus Eumolpus molitur.

Tam candide ad vestras aures perveniat, *quam simpliciter gestum est.*] Plane ergo, *Candide*, & *simpliciter* idem. Eleganter conjunxit Epigrammatarius noster lib. 8. Ep. 73.

> *Instanti*, *quo nec sincerior alter habetur*
> *Pectore*, *nec NIVEA SIMPLICITATE prior.*

Et Arbiter iterum cap. cxxxiii. Ubi *nova SIMPLICITATIS opus CANDIDA lingua refert.* Sæpe & Symmachus Arbitri peculiares formulas facere suas conatus fuit. ita illud est Epist. 73. lib. 6. *Sed*, *ne major Ad Vestras Aures fama Perveniat.* Vide Sirenem voc. *Candidus.*

Nec tamen putaverunt, *&c.*] Locus male usque adhuc ab interpunctione habitus: ideo, ut perspicuitati ejus foret consultum, juvandus distinctione fuit, illum in modum, ut edi curavimus.

Nisi forte miserabiliores calvi solent esse.] Hoc est, magis

magis miseratione digni. hæc vera est Petronii mens. nam rasura, & calvities certissimum erat miseriarum ac calamitatum indicium. quod nescio an Interpretes viderint, certo tamen scio, ἀπροσδιόνυσα prorsus esse, quæ hic producunt. Equidem vero uno aut altero exemplo sententiam Arbitri subfulcio, nihil quippe hodie magis est pervulgatum, quum omni in luctu, tum potissimum funebri, Antiquis fuisse abrasos capillos. Herodotus Musa 2. inquit? Τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώποισι νόμος ἅμα κήδεϊ κεκάρθαι τὰς κεφαλὰς τοὺς μάλιστα ἱκνέεται. *Apud alios homines more receptum est, ut in Luctu statim capita tondeantur ab iis, quos potissimum is adstringit.* Idem & Seneca indicat lib. 5. de Benef. cap. 6. de Archelao Rege loquens: *Usque eo ignarum, ut, quo die Solis defectio fuit, regiam clauderet, & filium (quod in Luctu, ac Rebus Adversis moris est) tonderet.* Vide autem mihi, quam apte id Petronio dictum de illis, qui cum capitibus & supercilia habebant denudata: Artemidoro namque teste lib. 1. Oniroc. cap. 27. Ἔθος γὰρ πάλαι ἐπὶ πένθει τὰς ὀφρῦς ψιλοῦσθαι. *Vetus mos est in luctu supercilia nudari.*

Per interpretem.] Id est, ab Eumolpo. ideo convertit orationem ad Encolpium inquiens: *Quid dicis tu latro? &c.*

Quæ salamandra, &c.] Exculcavimus voculam inveteratam, *Sola*, clanculum enim alienum in locum importune irrepserat, ex repetito nimirum principio vocabuli sequentis orta. hunc in modum, *Sala salamandra.* quod passim fit, adeoque facile commissu est, ut ipsi Protoplastæ Satyrici fortuito excidere potuerit, quum raptim illud in ipso pene limine mortis exararet, ut ad Neronem mitteret. Primus originem adulterinæ vocis animadvertit Christoph. Richardus, cui lubentes postea subscripserunt viri inprimis eruditione conspicui.

Cui Deo crinem vovisti?] Quærit, *Cui Deo?* nam pluribus moris erat comam sacrare. *Apollini, Herculi, Baccho, Æsculapio*: Deabus etiam, *Junoni, Dianæ, Hygiæ.* & non tantum, quum præsecarentur crines, sed, quod mirum, quum & pascerentur. Sic Censorinus cap. 1. *Quidam etiam pro cetera bona corporis valetudine Crinem deo sacrum pascebant.* Ubi late Lindenbrogius, & Interpretes Virgilii in id 7. Æneid.

——— *Sacrum tibi pascere crinem*

Ἐν παρόδῳ autem ab Apolline Delphico placuit Thesei comam vindicare, cui ejus anteriorem partem consecrasse, ait Plutarchus in ejus vita. nam, Polyæno teste lib. 1. Stratag. cap. 1v. Θησεὺς ἐν ταῖς μάχαις τὰ πρῶτα τῆς κεφαλῆς ἐκείρατο, τὴν τριχῶν τῶν ἀντίληψιν ἀφαιρούμενος. *Theseus in pugnis anteriores capitis crines abradere solebat, præparans se, nequis eum adprehendere ac tenere posset.* Cui facit historia de comatis militibus Alexandri ex Ptolomæo Lagi filio ab Synesio prodita in Calvitii encomio. Sed utrumque ego puto verum fuisse, nam comæ sane partem illam, ne adprehenderetur, resecavit Theseus, ipsam vero subinde, more antiquo, dono dedit Apollini.

Pharmace] Φαρμακὸς, inquit Suidas, μυρεψὸς. καὶ ὁ ἐπιβάλων δηλητήρια φάρμακα. *Pharmacus, Unguentarius. Et ille, qui venenata medicamenta componit.* Vide ergo, quam apte *Pharmacus* vocatur ille, qui eximius technarum ac fraudum artifex habebatur. Sive aliter: Φαρμακὸς, rursus ait Suidas, ὁ ἐπὶ καθαρμῷ τῆς πόλεως ἀναιρούμενος. ὃν λέγουσι κάθαρμα. *Pharmacus, qui propter aliquam urbis lustrationem interficitur, quem vocant κάθαρμα,* id est, *piaculum.* Multis Tzetzes Chil. 5. Hist. 23. Itaque ipsum vocavit *Pharmacum*, ut indicaret, in animo habere, ejus capite velle navem lustrare. Valde enim hocce concinnum est ei, quod Licas ipse prædixerat: *Adtrahite ocius nocentes in medium, ut sciam, quorum capitibus debeat Navigium Lustrari.* Utraque Interpretatio adeo est bona, ut vix discernere liceat, quænam præferenda sit.

Cap. CVIII. *Turbatus, & deformis, &c.*] Periodo in ista aperte hiat sententia, verbi alicujus defectu laborans, quod miror tot eruditos homines non sensisse.

Spoliati capitis dedecus.] Recte capitis *Dedecus* Calvities dicitur, si formæ *Decus* audiunt Capilli. Arbiter capite sequenti:

Quod summum formæ Decus est, cecidere Capilli.

Ut vero spongia uda facies plorantis detersa est, & liquefactum per totum os atramentum, &c.] Apta ei spongia, & in usu olim, uti hinc discimus. Ego lepido Martialis Epigrammate amplius confirmo l. 6. 57.

Mentiris fictos unguento, Phœbe, Capillos,
Et tegitur pictis sordida calva comis.
Tonsorem capiti non est adhibere necesse:
Radere te melius Spongia, Phœbe, potest.

Phœbum autem huncce adpellat per Ironiam Epigrammatarius, nam *Pulcricomi, Auricomi*, &c. cognomine passim numen illud decoratum antiquitus. Quod non animadverterunt usque adhuc Interpretes.

Fuliginea nube.] Quomodo hoc accipiendum sit, supra jam indicavimus ad verba cap. c11. *Tamquam litterarum studiosus, utique atramentum habet.*

Ac ne ancillarum quidem clamor aciem destituit, uno tantum gubernatore, &c.] Sensus est, quod, licet gubernator regimen navis relicturum se minaretur, nihilominus tamen ancillæ Tryphænæ acutum tollebant clamorem, vocibusque aciem incessebant alias inermes. *Illinc Tryphænæ familia*, ait Arbiter, *nudas expedit manus.* Quod mire dictum de sequiori illo sexu, quem nimirum, natura comparatum est, verbis tantum contra arma gerere bellum potesse. nam *Mulierum verbulibus undis*, inquit Fulgentius l. 1. Mytholog. *& causidici cedunt, nec Grammatici muttiunt, rhetor tacet, & clamorem præco compescit.*

Nobis pro vita pugnantibus.] Minus semper invidiosum prælium habitum, quod pro vita commissum, Item pro Vita pugnare, excitandis militibus est efficax admodum ratio. Quapropter ipsius, modo id foret,

non obliti Duces in Orationibus pugnarum præviis. Sic Thyamis apud Heliodorum l. 1. paullo ante finem. Et Judas Dux maximus lib. 1. Machabæorum cap. 3. 21. Ἡμεῖς δὲ πολεμοῦμεν περὶ τῶν ψυχῶν ἡμῶν, καὶ τῶν νομίμων ἡμῶν. quod sic reddit vetus Interpres: *Nos vero pugnabimus pro animabus nostris, & legibus nostris.* Anima enim pro vita in Sacris Libris passim est. Jonas cap. 4. 3. *Aufer nunc animam meam.* Job. cap. 2. 4. *Pellem pro pelle, & quidquid habet homo, dabit pro Anima sua.* Ac profani Scriptores, ut Drusius jam observavit lib. 5. Observat. cap. 10. Sic & Crispinus, strenuus Dux apud Herodianum lib. 8. ubi Aquilejenses erigit, & confirmat.

Ab offarum tot miseriarum caussam.] Res perridicula est, me Dius Fidius, hic proferre, verbis illis quid spurci latere: vero namque verius est, patere palam. Encolpius sane Latine dicit: *Giton ad Virilia sua,* &c. & sine ambagibus quoque gubernator: *si non desinat rabies libidine perditorum conlecta.*

Non dissimulata missione.] Id est, clara & manifesta inhibitione. ubi, abjecta jam larva sævitiæ, occultus Tryphænæ erga Gitonem adfectus detegitur plane.

Tragœdiam implebat.] Eleganter *Tragœdiam* usurpavit pro mimicis cædibus. sic omnino in Tragœdiis simulatæ. Ipse Petronius explicat verbis illis cap. xciv. ubi de eademmet novacula sermo: *Nec Eumolpus interpellaverat Mortem Mimicam.* Etiam pro quovis usurpatur figmento. sic Arbiter cap. cxi. ubi de ficto illo divite sermo est. *Et si non servasset integram simulationem, periclitabatur totam pæne Tragœdiam evertere.*

Sclatarium.] Sic habent V. C. nobisque probatur lectio ipsa vocis peregrinatione. qui nævi Satyrica in forma dispersi sæpius ipsa deformitate delectant. Christ. vero Richardus enucleat dictionem, ipsum adi.

Ut caduceatoris more Tryphæna inducias faceret.] Quippe id munus olim Caduceatoris erat. Curtius lib. 4. cap. 7. *Alexander, quum & classem procul haberet, & longam obsidionem magno sibi ad cetera impedimento videret fore, Caduceatores, qui ad Pacem eos compellerent, misit.* More item Caduceatoris ramum oleagineum prætendit Tryphæna, nam cum Caduceo simul & illum gestabant Caduceatores, & interdum Oliva ipsa Caduceum coronatum. Suidas, alii.

Data ergo acceptaque patrio more fide.] Sic factum, quum fœdera icere contingebat. Id etiam inter Romulum & Tatium intercessisse, ex Ennio constat 1. Annal. quum inquit:

Accipe, Daque Fidem, fœdusque feri bene firmum.

Quod & Virgilium mutuum inde sumsisse, Macrobius monuit lib. 6. Sat. cap. 1. quum petentem inducit Æneam ab Euandro pacem lib. 8. vers. 150.

Accipe, Daque Fidem; sunt nobis fortia bello
Pectora.

Porro Cicero lib. 5. in Verrem res illas videtur referre, quæ vicissim Accipiebantur, & quibus fœderum fuit fides obstricta: *Ubi Fides? ubi execrationes? ubi dextræ? complexusque?* Oscula etiam nonnumquam adhibita fuere, ut alias notamus. Mactabant & interdum victimas, sacraque faciebant, ut passim obvium. Sunt autem Ciceronis *Exsecrationes* Jurisjurandi genus, quibus deos iratos fallenti imprecabantur. Formula exstat Exsecrationis etiam apud Petronium cap. xxv. *Junonem meam iratam habeam, si memini,* &c. Et Plutarchus docet in Αἰτίαι, omne Jusjurandum finiri olim Exsecratione solitum. πᾶς ὅρκος εἰς κατάραν τελευτᾷ τῆς ἐπιορκίας, *omne Jusjurandum exsecratione perjurii absolvitur.*

Protendit ramum oleæ à tutela navigii raptum.] *Prætendit* (quod idem est) sæpe Virgilius dixit simili in re. Etiam Plinius de lauro lib. 15. cap. 30. *Laurus pacifera, ut quam Prætendi etiam inter armatos hostes, quietis sit indicium.* Ast de Tutelis navium satis jam Interpretes ad illa: *ut Tutela navis expiaretur.* Cave autem credas, in Proris imposita simulacra illa, quæ erant in navium Tutelam. quum nihil adeo notum sit, ut ea in Puppibus stetisse. Interpretum autem testimoniis, quæ & hocce pariter convincunt, addere poteris & isthæc. Hesychius: Πάταικοι, θεοὶ Φοίνικες, οὓς ἱστᾶσι κατὰ τὰς πρύμνας τῶν νεῶν. *Pataci, Dii Phœnicum, quos statuunt in puppibus navium.* Virgilius lib. 10.

——— *Et aurato fulgebat Apolline Puppis.*

D. Gregorius Nazianzenus:

Νῆα δὲ ποντοπόρον ἐπῄνεσα, οὐ σημαντοῖς
Κάλλεσιν, οὐ πρύμνης ἄνθεσι λαμπομένην.
Navem vero undivagam laudavi, non insignibus
Ornamentis, non Puppis picturis, expolitam.

Ovidius in Ep. Paridis:

Accipit & pictos puppis adunca deos.

Nec voluit aliud Horatius:

Nil Pictis timidus navita Puppibus
Fidit.

Et alii prope innumeri. Mos quidem adhuc non obsolevit, Divi quippe conlocantur Tutelares hodie itidem in Puppibus, unde & naves etiam denominantur. Bene autem qui *ex oleæ ramo*, quem in manu, aut capite haberet in sertum compactum, Palladem augurantur navigii illius fuisse Tutelam. Tutelarem enim illam fecerunt plures navitæ puppibus suis, unde *Tritonia naves.* & illa Nasonis:

Est mihi, sitque precor, flavæ Tutela Minervæ
Navis, & à picta cassido nomen habet.

Nec Medea furens fraterno sanguine.] Absyrtum intelligit, quem soror Medea necavit, & articulatim discerpsit ea gratia, ut, dum *Sparsumque ponto corpus* pater conligere studet, *Ipsa interim effugeret* cum suo Jasone. Μηνίσας δὲ Ζεὺς ὑπὲρ τοῦ φονευθέντος Ἀψύρτου, χειμῶνα λάβρον ἐπιπέμψας ἐμβάλλει πλάνην, inquit Apollodorus lib. 1. *At Jupiter, ob Absyrti cædem iratus, ingente immissa tempestate Argonautis errores injicit.* Quod periculum, quum Medea abesset, haud imminere, nunc Tryphæna innuit. Verum enim vero in his diutius immorari non lubet, nam tragœdias veteres non

curamus, aut nomina sæculis nota, præcipue, quum Tyronibus sæpe consulere, Critici, qui palato delicatissimo præditi sunt, non patiantur libenter.

Cui non est mors una satis?] Ideo labor supervacuus *Morientes occidere*, ut inquit cap. XCVIII. sed vide quæ ibi dicimus. Nunc vero alio exemplo patefacit:

——— *Ne vincite pontum,*
Gurgitibusque feris altos immittite fluctus.

Cap. CIX. *Tabulas fœderis signat.*] An *Signat* hic est Scribit? Festo *Signare* Scribere est. Non incommode autem de *Obsignatione* interpreteris Tabularum, quibus Fœdera, Conventaque, erant exarata. Inquit ergo Arbiter, Eumolpum videlicet Tabulas illas Pactorum Obsignasse, postquam Formulæ sequentes forent in illis descriptæ. ut plane sic opportune adluderet ad morem illum novissime ætate sua repertum, de quo ita Seneca, Petronio coævus lib. 3. De Beneficiis cap. 15. inquit: *Utinam nec Pacta, Conventaque, impressis SIGNIS custodirentur: fides potius illa servaret, & æquum colens animus.* Recte igitur uterque Scriptor, quum hocce in Nerone retulerit Tranquillus cap. 17. *Adversus falsarios tunc primum repertum, ne Tabulæ nisi pertusæ, ac ter lino per foramina trajecto, OBSIGNARENTUR.* In quibuslibet ergo Tabulis solennibus & id prorsus indubie servatum. Plenius vero illum Obsignandi ritum Jul. Paullus edocuit Sent. lib. 5. Tit. 25. ad L. Cornel. testam. *Amplissimus ordo decrevit, eas Tabulas, quæ publici aut privati contractus scripturam continent, adhibitis testibus ita SIGNARI, ut in summa marginis ad mediam partem perforatæ triplici lino constringantur, atque impositum supra linum ceræ SIGNA imprimantur, ut exteriores scripturæ fidem interiori servent. Aliter Tabulæ prolatæ nihil momenti habent.*

Ex tui animi sententia.] Formula est in Fœderibus, ac juramentis, adhiberi solita, cujus interpretationem Quinctilianus exhibet initio cap. 5. lib. 8. Sed de ipsa multis egerunt, primum Cujacius lib. 15. Observat. cap. 21. & postea Brissonius lib. 8. Formularum, ac demum Hansenius De Jurejurando Veterum, cap. 12.

Ut tu, Tryphæna.] Istud malo astro expungunt postremæ editiones, quum potius, si abesset, addendum necessario foret, ut duarum Formularum ratio fœderum, Licæ, puta, & Tryphænæ, satis constare posset.

Nisi pro quaque re.] Sic intrepedi nunc primum edidimus, nam ante, *nisi pro qua re*, omnes libenter amplexi sunt, & tot emunctæ nares, mendum latere, non subolfecerunt. quum autem cuique vellere posset sequentis formulæ similis omnino clausula: *PRO SINGULIS injurias numerabis*, &c.

Præsentes numeraveris.] Infra hunc locum interpretamur ad illud cap. CXVII. *nominibusque depositum.* Ideo nunc illuc te remittere, satis sit.

Neque quæres, ubi nocte dormiat.] Supra hoc tetigimus, cujus & simile est illud Poëtæ Celtiberi lib. 3. Ep. 91.

——— *Qua parte cubaret,*
Quærunt.

Præterita aboleri osculis placet.] De more isto supra egimus ad cap. XCIX. *Ecce etiam osculo iram finio.* Ipsum sis adi locum.

Conciliant hilaritate convivium] Ταυτολογίας committunt, qui scribunt hic *conciliant concilium*. Itaque nos, *Convivium*, velut ab exilio revocatum in contextum recepimus. præsertim, quum ambigendi jus prorsus de medio tollerent illæ *Epulæ ad certamen prolatæ*. Ubi, *Ad certamen*, me interprete, certatim est. *A porfia*, nos dicimus, locutionis id genus puro puto Hispanismo utique exprimentes.

Alius exsultantes quærebat fuscina pisces.] Quatuor Piscationis insigniora genera tradiderunt Scriptores prisci. Sic ea Ælianus memorat lib. 12. de Natur. Anim. cap. 43. Δικτύῳ, κοντοῖς, καὶ κύρτοις, καὶ ἀγκίστροις περαίνεται. *Fit enim vel reti, vel conto, vel nassa, vel hamo.* Habuit ab illo, uti plura alia, Oppianus Ἁλιευτ. 4.

Τοὺς δ' ἄλλους ξύμπαντας ὁμοῖος ἄνυε κιχάνει
Κύρτων, ἀγκίστρων τε, βαθυπλεκέος τε λίνοιο,
Ῥεῖά τε τριόδοντος.

Reliquos vero omnes simile fatum adprehendit
Nassarumque, hamorumque, & late plexi lini,
Illiusque tridentis.

Qui vero Æliano *Contus*, τριόδους, *Tridens*, Oppiano est, Polluci lib. 10. cap. 30. τρίαινα, & hic Petronio *Fuscina*. Rationem autem cum ipsa Fuscina piscandi eleganter Oppiani dedere aurea carmina.

Alius hamis blandientibus convellebat prædam repugnantem.] Aliud piscandi hocce genus inter superius adducta recensitum. *Hamis blandientibus* dixit figurate. pro harundine, virgave, calamove, à quo blandiente pendet Hamus. Similis est Martialis locus lib. 1. Ep. 56.

Et piscem tremula salientem ducere seta.

Ubi eadem omnino ratio est *Tremulæ setæ*, ac *Blandientium hamorum*. Itemque *Prædæ repugnantis*, ac *Piscis salientis*.

Pelagiæ consederant volucres.] Marinæ aves. Sic, *Pelagia purpura*, magno Plinio dictæ, quod Purpura ex Marinis conchis conficeretur olim. Late Gesnerus lib. 4. De animalibus. & *Pelagia falera* Mimographo supra cap. LV. Aliter Plinius aves illas, *Aquaticas volucres*, vocat extremo lib. 18. Earum autem multiplex genus est Aristoteli lib. 8. de Histor. Animal. cap. 3. Sextuplex Oppiano lib. 1. Ἁλιευτ. Nempe *Lari*, *Halcyones*, *Aquila marina*, *Colligines*, *Accipitres*, *Hirundinesque marinæ.* Ast Æliano lib. 9. de Animal. cap. 52. triplex tantum, quæ eædem cum tribus Oppiani ultimis. Necessario altiuscule volitantes per Antennam consederant navis, nam de Accipitribus inquit Oppianus lib. 1. vers. 435.

Ἴρηκες δ' αὐτῆς ἅλμης σχεδὸν ἰθύνονται,
Ἄκρον ἐπιψαύοντες ἅλος πόρον, ὅσσον ἰδέσθαι,
Ἀμφω νηχομένοισι καὶ ἱπταμένοισιν ὁμοῖοι.

Accipitres vero ipsum prope mare volant in aëre,
Supremum adtingentes maris fluxum, quantum videre licet.
Simul natantibus, & volantibus similes.

Et Ælianus itidem: Οἱ γε μὴν ἴρηκες ὑπὲρ τὴν ἅλμην φέρονται ὀλίγον, ὡς μόλις ἔτι μὴ νήχονται ἀλλὰ πέτονται καταγνῶναι. *Accipitres denique paullo supra summam aquam maris tolli solent, ut ad judicandum sit difficile, natentne, an volitent.* Apte vero Hirundines, Lolliginesque possent. Idem Oppianus: lib. 1. verf. 431.

Ἀλλ' αἱ μὲν καὶ τῆλε καὶ ὑψόθι ταρσὸν ἱεῖσαι
Τευθίδες, οὐδέ κεν ὄρνιν ὀΐσσεαι, οὐδέ κεν ἰχθύν,
Εἰσορόων, ἀγεληδὸν ὅτ' ὁρμήσωσι πέτεσθαι.
Αἱ δ' ἄρα τῶν ὑπένερθε χελιδόνες οἶμον ἔχουσι.

Sed Lolligines quidem & procul & alte alas mittentes
Neque avem esse putares, neque piscem,
Si intueares, gregatim quando ruunt ad volandum,
At infra has Hirundines viam tenent.

Isthæc autem, ne existimes, ἀκαίρως nos protulisse, scire oportet, tempestatis ob religionis contemtum imminentis, Deos sic indubie voluisse, Licam commonefacere: sciteque & consulto signa illa Arbitrum præmisisse. Diserte Plinius, tempestatum ac ventorum recensens præsagia, inquit: *Ceteraque Aquaticæ Aves concursantes.* Item Artemidorus lib. 2. cap. 17. Λάροι, καὶ αἴθυιαι, καὶ ὅσα τοιαῦτα θαλάσσια ἐστὶν ὄρνεα, τοὺς πλέοντας εἰς ἔσχατον κατάγει κίνδυνον ἀλλ' οὐκ ἀπολλύει. καταδύεται μὲν γὰρ ταῦτα πάντα, ἀλλ' οὐκ ἀποπνίγεται τῇ θαλάσσῃ. *Lari, & mergi, & quæcunque ejusmodi marinæ aves, navigantes in extremum periculum inducunt, sed non perdunt. Merguntur enim tales aves omnes, & in mari non suffocantur.* Item Olaus Magnus de Septentrionalibus volucribus tradidit lib. 1. cap. 7. Sed iterum ecce de Lolliginibus speciatim idem Plinius: *LOLLIGO VOLITANS, conchæ adhærescentes, echini adfigentes sese, aut harena saburrantes, TEMPESTATIS SIGNA sunt.* Etiam Plutarch. in Quæst. Nat. quum Problema proponit: Διὰ τί τευθὶς φαινομένη σημεῖόν ἐστι μεγάλου χειμῶνος; *Curnam LOLLIGINE sese ostentante magna fiat TEMPESTATIS præsagium?* causamque pluribus reddit.

Quas textis harundinibus peritus artifex tetigit.] Aucupio etiam harundines adhibitæ, non solum ad piscationem. Appulejus lib. xi. Metamorph. *Nec qui, diversis Harundinibus, alter Aucupem cum visco, alter Piscatorem cum hamo induceret.* Plinius etiam lib. 16. cap. 36. Aucupio autem est δόναξ ἰξοφόρος apud Oppianum, *harundo viscum ferens*, seu *visco illita.* Item Erycio in Anthologiæ 4. cap. 12. δόναξ ἰξευτής, *harundo viscosa.* ubi & λαθροβόλος adpellata, id est, *occulte conjecta*, quam *Tectam* dixit Petronius, hoc est, obtectam, & occultatam. ait ergo Erycius:

Οἱ τε λίνοις βαίνοντες πεποιθότες, οἵ τε σιδήρῳ,
Οἵ τε καὶ ἰξευτῇ λαθροβόλῳ δονάκι.

Quod distichon perperam ab Interprete acceptum, cujus hæc versio:

Quique lenis confidentes inceditis, quique ferro,
Et qui viscatore aucupatorio calamo.

Pentametrum enim reddere ita debuerat:

Et qui viscosa occulte jacta harundine.

Martialis item lib. 14. Ep. 218. de Harundine procul dubio intelligendus aucupatoria.

Pallida dum tacita crescit Harundo manu.

Sic etiam Silius:

Sublimem Calamo sequitur crescente volucrem.

Et plures alii. Vidimus & nos sæpe hocce genus aucupii. Cave autem confundas illud cum alio verbis, non re, simili. Erat nimirum, quod Calamis conficiebatur Jaculatoriis arcu emissis: de quo plane Propertius lib. 2. El. 19.

——— *Et stricto figere avem Calamo.*

Aperte autem magis Marmoris Titulus:

DVM. ACCVMBITVR. PVER. E. PROXIMA. VICINIA. ARVNDINE. (QVA. IN. ADIACENTIS. HORTVLI. ARBORE. CONSIDENTEM. AVEM. ADIPISCITVR.) PER. FENESTRAM. INTRORSVM. ARCV. ADACTA. &c.

Et Synesius Calvitii encomio. Porro quod sequitur: *Illa* (Pelagiæ volucres) *viscatis illigata viminibus deferebantur ad manus*, elegans est primi aucupii descriptio.

Tollebat plumas aura volitantes, pinnasque per maria manis spuma torquebat.] Expressum hic aliud etiam Tempestatis prænuntium. Isthæc enim ex illis prorsus sunt, quæ neutiquam erudito Interpreti contemnenda. Sic Plinius extremo lib. 18. ubi supra, Signa Tempestatem præsagientia referens, subdit: *Lanugo populi, aut spina Volitans, Aquisque PLUMA natans.*

Extrema parte potionis spargebat.] Forsitan hic Cottabi lusum Arbiter innuere discupiit, de quo Athenæus initio lib. 15. Sive jocum illum pervetustum, Romanis conviviis frequenter usurpatum, spargendi nimirum circumstantes poculo residuo. quem & elephantos didicisse, præcipue qui ad spectacula essent destinati, narrat Ælianus lib. 2. de Animal. cap. 11. Illud tamen præ omnibus magis adrisit nobis, scilicet, Gitoni feminam porrexisse prægustatum poculum, quod indicium amoris haud fallax. Apud Curium Fortunatianum antiquum quærunt amantes: *Meretrix ex tribus amantibus, Alium osculata est, Alii RESIDUUM POCULUM dedit, Alium coronavit: contendunt, quem magis diligat.* Illud Græcis προπίνειν dicebatur, & Romanis exin *Propinare.* Glossæ, προπίνω; *Propino, prohibo.* lege *Præbibo.* unde Petronius claret cap. CXIII. *Nec Giton me aut tralatitia Propinatione dignum judicabat.* Quod de illa amatoria Propinatione recte capiendum. Lucianus autem causam edit, cur ea amatoribus

toribus magno fit in precio, Dialogo Junonis. & Jovis ita inquiens: Καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ πιεῖν πολλάκις αἰτεῖς παρ' αὐτῶ, ἐνίοτε δὲ καὶ ἀπογευσάμενος μόνον, ἔδωκας ἐκείνῳ, καὶ πιόντος ἀπολαβὼν τὴν κύλικα, ὅσον ὑπόλοιπον ἐν αὐτῇ, πίνεις, ὅθεν καὶ αὐτὸς ἔπιε, καὶ ἔνθα προσήρμοσε τὰ χείλη, ἵνα καὶ πίνῃς ἅμα καὶ φιλῇς. *Atque ob id sapenumero neque sitiens petis bibere. Interdum autem etiam ubi degustasti solum, porrigere ipsi* (innuit Ganymedem) *soles: deinde bibente ipso arripis calicem, &c: quantum in illo reliquum restat, omne ebibis, ea etiam parte, unde ipse bibit, & ubi adplicuit labia, ut & bibas simul, & osculeris.* Nec Ovidius illud prætermisit in præceptis suis amatoriis 1. de Arte.

Fac primus rapias illius tacta labellis
Pocula: quaque bibit parte puella, bibas.

Omnium vero elegantissime Eustathius lib. 5. de Ismenia & Ismene. Ubi, postquam vicissim calices inter se commutassent amantes, inquit Ismenias: Καί μοι παρέσχε τὸ ἔκπωμα. καὶ νὴ τὸν ἔρωτα τὴν παρθένον ἐδόκουν πίνειν αὐτήν. τὰ χείλη ταύτης κατεφίλουν ἐρωτικῶς, καὶ φιλῶν ὑπέκλεπτον τὰ φιλήματα. ὑπηρέτην εἶχον τὸ ἔκπωμα τῆς ἐμῆς φίλης Ὑσμίνης τὰ χείλη μετακομίζον μοι. *Et Calicem mihi prabuit, &c. Amorem testor, Virginem videbar ipsam haurire. Labellorum vestigia ipsius amabiliter dissuaviabar, atque osculabundus suffurabar basium, poculo abutens velut famulo carissima mihi Ismenes labia perferente.* Et post pauca: Καὶ περιεργότερον ὅλον ἐπέβλεπον τὸ ποτήριον, μήτι τοῦ χείλους τῆς κόρης τῷ χείλει τοῦ ποτηρίου κεκόλληται. *Et totum poculum curiosius inspiciebam, num quid è puella labellis poculi adbasisset labro.* ac subinde pluribus. Similes in re Amoris haud infacetas nugas Prisci usurparunt alias. Eleganter sic Lucianus de pomis. Ἑταιρ. διαλ. Τέλος δὲ τοῦ μήλου ἀποδακὼν, ὁπότε τὸν Δίφιλον εἶδες ἀσχολούμενον, ἐλάλει γὰρ Θράσωνι, προκύψας πως, εὐστόχως προσηκόντισας ἐς τὸν κόλπον αὐτῆς, οὐδὲ λαθεῖν γε πειρώμενος ἐμέ. ἡ δὲ φιλήσασα, μεταξὺ τῶν μαζῶν ὑπὸ τῷ ἀποδέσμῳ παρεβύσατο. *Postremo autem etiam demorso malo, quando Diphilum alias res agere videbas (loquebatur enim cum Thrasone tum) inclinans te quodammodo, collimate adeo jaculabaris illud in sinum ipsius, ne latere quidem me cupiens. Illa autem exosculata inter mamillas sub fascia infercabat illud.* Quæ apud nos adhuc neutiquam obsoluerunt ejusce modi deliciæ.

Quum Eumolpus & ipse vino solutus dicta voluit in calvos stigmososque jaculari.] Joculi olim in conviviis mordaculi fuere, dicteria, scommata. Ita Appulejus lib. 2. Milesiar. *Jam illatis luminibus Epularis sermo percrebuit; jam risus adfluens, & joci liberales, & cavilli hinc inde.* Et Plautus in Milite:

Vel cavillator facetus, vel Conviva commodus
Item ero.

Lucianus quoque in Cronosolone hancce inter leges convivales recenset: Ἐξέστω, ἤν τις ἐθέλῃ, σκώμματος καὶ μέτρον ἔστω, τὸ ἄλυπον. *Quod si cui libeat Dicteriis uti, liceat: sed hactenus adhibeatur modus, ut ne sint molesta.* Et iterum in Epist. Saturn. Οἱ πρῶτα μὲν οὐ κωφὸν καὶ ἄφωνον τὸ συμπόσιον ἐῶσιν εἶναι, ἀλλ' ἐν μύθοις συμποτικοῖς, καὶ σκώμματι ἀπηχθεῖ, καὶ φιλοφροσύναις ποικίλαις συνέρανται. *Qui primum non sinent Convivium surdum, aut mutum, esse, verum consuetudine sua fabulas Conviviis aptas, Dicteriaque minime molesta, variasque voluptates adferent.* Ubi urbani viri notanda moderatio, quæ salibus illis necessario adhibenda est; *pracipue,* ait Macrobius lib. 7. Saturn. cap. 3. *inter mensas & pocula, ubi facilis est ad iracundiam provocatio. nam, sicuti in pracipiti stantem vel levis tactus impellit, ita vino vel infusum, vel aspersum, parvus quoque dolor incitat in furorem.* Depromsit ex Plutarcho, ut totum fere caput illud, lib. 2. Sympos. Quæst. 1. Cujus & Arbiter conscius dicteriorum hic amaritudinem vitavit, fecitque, ut morsus dicacis Poëtæ prorsus edentuli forent, commodaque utique scommata convivio. Talia *sunt illa,* addidit ipse Macrobius, *de nonnullis corporeis vitiis, aut parum, aut nihil gignentia doloris, ut, si in CALVITIUM cujusquam dicas, vel in nasum, seu curvam erectionem, seu Socraticam depressionem.* Et Synesius in Calvitii encomio: Ἀλλὰ καὶ ὅταν ἔστιν προκειμένων μετώπων ἐξέτασις γίνηται. Vertit Petavius: *ut quum pulmentario adposito in convivarum frontes inquiritur.* Sic & Plutarchus ibidem: Καὶ πάλιν εἰς φαλακρότητα πρᾴως φέρουσι. *Rursum Calvities non curant notationem.* Lege, suadeo, cap. 7. Clementis Alexandrini lib. 2. Pædagogi.

In calvos.] Vel ipsa solum *Calvi* adpellatio convitium olim erat. Persius. Sat. 1. vers. 56.

——— *Quum tibi, Calve,*
Pinguis aqualiculus propenso sesquipede exstet.

Sic non semel Pomponius Poëta comicus vetustissimus: ut in Præcone Posteriore dixit:

At te dii omnes cum consilio, Calve, mactassint tuo.

Et iterum:

——— *Calve, adportas nuncium*
Nobis disparem, divisum.

Et in Piscatoribus:

Quid habes in sirpiculis, Calve? omne piscati genus.

At ibi, respectu etiam ad calvitiem lenonum, ac parasitorum, fuit dictum: nam in scenam illos recalvastros prodiisse, docent Festus & Pollux. Uti & *Calvi Mimi*, qui, auctore Nonio in *Calvit*, ideo *erant omnibus frustratui.* Aliquod ergo ex illius Dictis Eumolpi hocce sine dubio.

Elegidarion.] Idem quod *Elegidion*, hoc est, minuta Elegia, ac non magni momenti opusculum. Elegis constat Eumolpi hocce, & Hendecasyllabis. utrosque sane apte vocavit *Elegidion* sive *Elegidarion.* Etiam Plinius Junior lib. 4. Ep. 14. quosdam Hendecasyllabos *Elegidia* adpellavit, quæ illius loci verior omnino lectio est.

Quod summum forma decus est.] Hocce verum est, & Arbiter scripsit, quoque veteres codices sic retinent. Aliud vero, quod invito Auctore intruserunt, *Quod solum forma, &c.* falsum est, nam pluribus aliis indiget formæ pulcritudo. A nobis plane Synesius est initio

initio Calvitii encomii. Φύσει δὲ ἅπαντες ἐθέλομεν εἶναι καλοί, πρὸς ὃ μέγα μέρος αἱ τρίχες συμβάλλονται. *Natura enim omnes formæ ac pulcritudinis desiderio tenemur, ad quam magna ex capillorum honore fit accessio.*

Nunc umbra nudata sua jam tempora.] Manet adhuc in Hyemis, ac Veris Metaphora, nam quum hyems arborum abegit frondes, umbra sua, & opacitate sylvæ privantur. Præterquam quod haud semel crines capitis humerorumque *Umbella* audierunt quondam. sic Synesius in Calvitii encomio: Οὐκοῦν ἀλλά τις οἴεταί τι, καὶ λέγουσιν αὐτοφυὲς εἶναι σκιάδιον τὴν κόμην. Vertit Petavius: *Comam igitur nativam quandam, ac congenitam quasi, Umbellam esse, perinde omnes, ut sentiunt, ita profitentur.* quod ut adstruat, subinde advocat Archilochum hunc in modum canentem:

——— ἡ δέ οἱ κόμη
Ὤμους κατεσκίαζε, καὶ μετάφρενον.
——— *Huic ipsi quidem*
Humeros Obumbrat tergaque incumbens coma.

Frustra autem in *Adedit* Interpres exsultat, quum translationi longe magis conveniat *Abegit*, quod retinuimus.

Ridet.] Valde hic mihi probatur τὸ *Ridet*, ut elegantiam sic & ab Antithesi peteret. præcesserat namque:

Nunc umbra nudata sua jam Tempora Mæret.

O fallax natura deum, quæ prima dedisti
Ætati nostræ gaudia, prima rapis.] Simile est illud, quod in *Libello, quem de cura capillorum ad amicum Domitianus edidit*, scripsisse dicitur, referente Suetonio cap. 18. *Scias, nec gratius quidquam decore, nec brevius.* Adnotavit & Casaubonus.

Infelix modo crinibus nitebas.

Phœbo pulcrior, & sorore Phœbi.] Concinna collatio cum insigniter crinitis, hoc est, Cynthia, & Apolline. Iste ideo *Intonsus* vocatus, *Auricomus*, *Comatus*, *Pulcricomus*, *Comosus*, *Criniger*, *Ignicomus*: Græcis Ἀκερσεκόμης. Εὐχαίτης, Χρυσοκόμης, Χρυσοχαίτης, Χαιτήεις, Ἀβροχαίτης. Illa *Radians*, hoc est, capillos effundens, spargensve; Ἐαεὶς, Εὐπλόκαμος, *Pulcros cincinnos habens.*

Ut mortem citius venire credas,
Scito jam capitis perisse partem.] Respicit hic ad Veterum superstitionem existimantium, eos, qui morti propinqui forent, à Proserpina tonderi; itaque primum Orco probe initiatos fato suo fungi. Nondum enim oculis Animadversiones Wouwerii lustraveram, quum hocce notatum mihi fuerat in palimpsesto, pluraque ei firmando congesseram testimonia quæ eidem ipsemet jamprimum plene retulerat. Isthæc vero, quæ ipsi prætermissa, dein cumuli loco placuit subjungere. Horat. lib. 1. Carm. 28. inquit:

Mista senum ac juvenum densantur funera: nullum
Sæva caput Proserpina fugit.

Item facetissimus Martialis Epig. in Canos fucantem lib. 3. Epigr. 43.

Mentiris juvenem tinctis, Lentine, capillis;
Tam subito corvus, qui modo cycnus eras.
Non omnes fallis: scit te Proserpina canum,
Personam capiti detrahet illa tuo.

Proinde ergo apud Euripidem Θάνατος, quasi quidam Proserpinæ minister, secans Alcestidis comam, introducitur.

Cap. CX. *Corymbioque domina.*] *Corymbion* latine *Capillamentum* interpretatur idem Petronius, ubi post pauca inquit: *Sevocatumque me non minus decoro exornavit capillamento: immo commendatior vultus enituit, quia flavum Corymbion erat.* Quo Viri doctissimi videtur discrimen excludi distinguentis, *Corymbion Capillamentum* Virorum. Eustathius indubie ei imposuit sic discriminans: πλέγμα τριχῶν εἰς ὀξὺ ἀπολῆγον ὁ ἐπὶ ἀνδρῶν κρωβύλος, ἐπὶ γυναικῶν κόρυμβος, ἐπὶ παίδων σκορπίος ἐκαλεῖτο. *Capillorum contextus tendens in acutum, CROBYLUS virorum, feminarum CORYMBUS, puerorum SCORPIUS vocatur.* Idemmet & Thucydidis Scholiastes tradidit ad lib. 1. Sed quid, quum *Crobylum*, quem speciatim virorum illi faciunt, indiscriminatim Pollux promiscuum prædicet lib. 2. cap. 3.? Κόρυμβος δ' οὐκ Ἀττικόν, ἀλλὰ μᾶλλον ὁ κρώβυλος. ἐκαλεῖτο δέ τι καὶ πηνίκη, καὶ προκόμιον προσθετόν, οὐ γυναιξὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀνδρῶν οἱ ὀλίγας τριχῶν ἔχοντες, ὡς κόμης λόγον πράττειν. *Corymbe Atticum non est, sed Crobylus potius. Vocatur etiam quædam coma adposititia, quæ non modo mulierum, sed & virorum est. Et qui raros pilos habent, ipsis instar capillorum utuntur.* Sed magis adhuc Eustathio adversatur S. Asterius, dum *Crobyli* usum hominibus interdicit, concedit vero mulieribus. Verba ejus referam ex Homilia in Festum Kalendarum, ubi parum honesta sugillat præstantium militum exercitia: Καὶ τὸν χιτῶνα μέχρι τῶν σφυρῶν ἀφίησι, καὶ τοῖς στέρνοις περιβάλλεται τὴν ζώνην, καὶ ὑποδήματι κέχρηται γυναικείῳ, καὶ τὸν κρώβυλον ἐπιτίθεται τῇ κεφαλῇ, ὡς γυναιξὶ νόμος. vertit Rubenius: *Tunicam ad talos demittit, Zonam pectori circumvolvit, calceamenta muliebria sumit, &, more feminarum, capiti Crobylum imponit.* Crobylon autem aliquando Græci, ut Pollux tradit, vocarunt ὑπηνήτην. Cyprii, uti Creon Rhetoricor. L. 1. Κορδύλην, Persæ κιδάριον. Nam, comis Persas Adscititiis etiam usos, Xenophon prodidit παιδ. L. 1. itemque à Medis didicisse. Puto equidem, vix uspiam reperiri nationem posse, modo foret mediocri elegantiarum artificio exculta, quæ nimirum comarum defectui adscititiis crinibus suppetias non tulerit. Unde multiplex orta adpellationum varietas, haut secus ac figurarum, quibus & nunc paulisper immorari, lubido est. Tertullianus sic duarum species exprimit c. 7. de Cultu Femin. *Adfigitis præterea nescio quas enormitates sutilium atque textilium Capillamentorum, nunc in Galeri modum quasi vaginam capitis, & operculum verticis; nunc in cervicem retro Suggestum.* Ultimam videtur & S. Hieronymus his verbis etiam describere Lib. 2. Ep. 18. *Ornare crinem, & alienis capillis turritum verticem struere.* Etenim *Turritam* hic, quod

quod ille *Suggestum* adpellauit. Firmat Papinius in Stellæ Epithalamio:

> ——— *Celsa procul adspice frontis honores,*
> *Suggestumque coma,*

Ast S. Hieronymum Lucanus mirifice inlustrat, etsi dubium an de Adpolititia loquatur:

> *Turritaque gerens frontem matrona corona.*

Plane vero Prudentius, quum eam Superbiæ imponit in Psychomachia:

> *Turritum tortis caput adcumulatur in altum*
> *Crinibus, exstructos augeret ut addita cirros*
> *Congeries, celsumque apicem frons ardua ferret.*

Constructionem vero illam capillorum per *Gradus* fastigiabant, quod plures dixere Scriptores, observaruntque jam alii. Juvenalis Sat. 6. 500. *Ordines* nuncupavit. Fuit etiam capillitii habitus iste & viris usurpatus, parum tamen pudicis. Sic de Nerone Suetonius cap. 51. *Circa cultum habitumque adeo pudendus, ut comam semper in Gradus formatam peregrinatione Achaica etiam pone verticem submiserit.* Porro altera exstructio, cujus supra meminit Tertullianus, cognitu prorsus erit facilior. Verba ejus sunt: *Nunc in Galeri modum, quasi vaginam capitis, & operculum verticis.* Ubi simplicem, similemque ei, qui à natura constitutus habitus est, haud dubio verbis illis expressit, & quo crinium defectui, potissimum autem viri, subveniebant, infimaque feminarum capita. Disertim Tranquillus de Othone cap. 12. *Vulso corpore, GALERICULO capiti propter raritatem capillorum adaptato, & annexo, ut nemo dignosceret.* Sic etiam nos fatiscenti paullulum naturæ subvenimus. Et Juvenalis plane de Messalina meretricem simulante in fornice Sat. 6. 120. inquit:

> *Sed nigrum flavo crinem abscondente GALERO.*

Ubi *Flavo* epitheton satis rem, puto, aperuit jam olim. Neutiquam dubium est, diobolaribus illis prostibulis, quibuscum Imperatrix illa prostabat, haud in usu unquam fuisse eximias elegantias. Simili prorsus & Caligula dissimulatus plura perpetrabat flagitia. Ita etiam de illo Tranquillus cap. 11. *Et ganeas, atque adulteria, Capillamento celatus, & veste longa, noctibus obiret.* Sed alibi de his forsitan plenius. Interea tamen Adpotititiarum conligimus hic adpellationes, quæ in præsentia succurrunt, qua Græcas, qua Latinas. Græci Κρώβυλοι vocant, κόρυμβοι, σκορπίον, κορύμβων, ὕπτριχοι, κοςδύλαι, τιάραι, πηνίκη, Libanius φενάκην, Ælianus προσθετὸν κόμην & πρόσθετον, Pollux προκόμιον. Latini *Capillamentum*, *Galerum*, & *Galericulum*, Plinius, *Reticulum*, & argute, ut Martialis, *Personam capitis*, Porphyrio, *Caliendrum*. Item, *Comam Adulterinam*, adpellant, *adeptitiam*, *adscititiam*, *adpositam*, & *adpotititiam*; Item Propertius *Externam*, Martialis *absentem*.

Immo supercilia etiam profert de pyxide.] Superciliorum quippe illi erat æqualis cum fronte calvities. Ἀναφαλάντωμα & Ἀναφαλαντίασις vocant Græci calvitiem superciliorum. Duplex olim, observo ego, offuciarum genus fuit in oculorum emendatione. Primum, *Supercilia producere*, præsertim, si in confinio luminum non erant permixta, de quo latius alibi. Atque ad hocce indubium est referendum in præsentia Petronium, quippe Calliblepharo, quo Circe ad producenda Supercilia utebatur, ancilla delineavit & Gitonis supercilia. Alterum erat, *Oculos pingere*. Utrumque Juvenalis conjunxit Sat. 2. 93. hisce verbis:

> *Ille Supercilium madida fuligine tactum*
> *Obliqua Producit acu, Pingitque trementes*
> *Attollens Oculos.*

Videtur & eademmet Pollux innuere: τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπογράφει, τὰς ὀφρῦς μελαίνει. *Oculos Pingit, Supercilia denigrat.* Sed quidnam, quæris, *Oculos pingere*, Antiquis erat? Ego proferam, nam ex Plinio cognovi lib. 11. cap. 37 *Palpebra, inquit, in genis homini utrimque. Mulieribus vero etiam infecta quotidiano. Tanta est decoris adfectatio, ut Tinguntur quoque Oculi.* Frustra prorsus sunt, qui contendunt ibi, *Pingantur*, esse pingendum, pariter quidem utrumque verbum idem illud significat. Itaque erat igitur, *Oculos pingere*, extremitates genarum, quas *Cilia* Latini vocant, pilorum videlicet carentes vallo, conlinere medicamine: interdum etiam palpebras ipsas inficere coloris ergo permutandi. Hocce Tertullianus De Cultu Femin. cap. 5. *Oculos fuligine conlinere*, vocavit. Arnob lib. 2. *Fuligine Oculos obumbrare.* Et D. Cyprianus Serm. 5. De Lapsis, *Nigro pulvere lineamenta oculorum Pingere*: & de Habit. Virg. *Oculos circumducto nigrore fucare.* Et lib. De Pudicitia. *Oculorum extremitates suffuscare.* Et Commodianus, nondum editus Scriptor, *Oculos nigro relinere.* Præcipue autem fucatio isthæc meretricibus crebra. Nam, *defluere*, addit Plinius, *Palpebras haud immerito Venere abundantibus tradunt.* Idemque adserit Aristoteles Problemat. Sect. 4. Quæst. 19. ubi & caussam reddit, Μαδάρωσις, & μιλφώσις isthæc adtectio dicta. Ideo feminæ, quæ ejusmodi medicamentis neutiquam indigerent, eximie ab Antiquis commendatæ. Inde eleganter Marcus Varro elogium petivit insigne formosissimæ puellæ verbis istis:

> *Quos Calliblepharo naturali* Palpebra
> *Tincta vallatos mobili septo tenent.*

Sic Passeratius in numeros redegit Conjectaneis suis. Summa enim cum elegantia Togatorum doctissimus *Calliblepharon* vocavit *Naturale*, oculorum genuinos pilos, quod ipsis medicina fucandis adhiberi solita esset, nimirum Καλλιβλέφαρον adpellata. Constabat illa ex ustis rosarum foliis, nucleis palmarum, ampelitti, & aliis, quæ apud Plinium sparsim. Ejus in locum *Favilla* succedere interdum solebat, &, si flavedo captabatur, *Crocus*. Disertim Ovidius 3. de Arte:

> *Nec pudor est oculos tenui signasse Favilla:*
> *Vel prope te nato, Lucide Cydne, Croco.*

Sic & Lucianus, Herodianus, Athenæus, & alii. Sed nos plus satis hic verborum de fucis istis.

Scitoque jactura lineamenta sequuta.] *Linea*, ac *Lineamenta*, in pictura dicebantur ductus illi, qui primi duce-

ducebantur in tabula, antequam adhiberentur colores. Ipsos autem postea coloribus pictores sequebantur. De ipsis indubie, meo animo, capiendus Cicero in Bruto: *Similis in pictura ratio est, in qua Zeuxim, & Polygnotum, & Timantem, & eorum, qui non sunt usi plusquam quatuor coloribus, formas, & LINEAMENTA laudamus.* Sunt omnino *forma* istæ ac *Lineamenta*, quæ Hispani Pictores *Dibuxos* adpellant. Erant igitur in hacce picturæ parte insignes Artifices illi, quum rudis adhuc ars, pauperque colorum foret. *Graphice* dictum fuit priscis Græcis hocce genus picturæ, Latinis *Pictura Linearis*, uti apud Plinium videre est lib. 35. cap. 10. Ibi & *Lineamentorum*, quibus de agimus, insignis memoria exstat, quum de Veneris imagine nondum, quia morte præventus, ab Apelle perfecta loquitur: *Invidit mors peracta parte, nec qui succederet Operi ad Præscripta Lineamenta inventus est.* Isthæc eadem Lineamenta Appulejus satis argute Fila vocavit in De Deo Socratis: *Sed Fila Corporum possident rara, & splendida, & tenuia.* Inde eadem nobis scite dicta, *Perfiles.* Præterea autem hancce Linearis Picturæ adumbrationem operæ duximus precium egregio insuper Magni Philosophi testimonio inlustrare, Aristotelis inquam lib. de Poetica cap. VI. ubi sic Picturam cum Tragœdiæ fabula Moribusque confert satis adposite. Haud perfunctorie locus legendus est: Ἀρχὴ μὲν οὖν καὶ οἷον ψυχὴ ὁ μῦθος τῆς τραγῳδίας, δεύτερον δὲ τὰ ἤθη· παραπλήσιον γάρ ἐστι ἐπὶ τῆς γραφικῆς· εἰ γάρ τις ἐναλείψεια τοῖς καλλίστοις φαρμάκοις χύδην, οὐκ ἂν ὁμοίως εὐφράνειαν, καὶ λευκογραφήσας εἰκόνα. *Præcipuum igitur & quasi anima Tragædia est Fabula. Proximum vero Mores. Idem quoque in Pictura evenire solet. Nam, siquis confundat colores licet pulcerrimos, non ita delectabit, ac si creta certam delineet imaginem.* Parisilime quidem, ait Aristoteles, uti ad Tragœdiam se habent Mores, ita prorsus Colores ad Picturam: uti vero ad Tragœdiam fabula, sic & ad Picturam se habent Lineamenta. Per se quidem solum Lineamenta genus quoddam faciunt Picturæ, uti Fabula quodammodo Tragœdiam, etsi Mores non adhibeantur. Sed misti temere colores, haud prius Lineamentorum præmissa adumbratione, nullam figurabunt speciem, uti nec mores tantum sine Fabula Tragœdiam. Sed jam ad Petronium, cujus gratia isthæc adduximus. Nuda erant honore suo Gitonis supercilia, sed vestigia quædam necessario remanserant, quæ primis illis Picturæ Lineamentis prorsus similia forent. Ipsamet ergo Tryphænæ ancilla fuligine sequuta, sic & Pictores scilicet haud improprie imitari videbatur. In *Plastice* etiam *Lineamenta* sunt non admodum diversa significatione, ut apud Petronium ipsum cap. LXXXVIII. *Lysippum statuæ unius Lineamentis inhærentem inopia exstinxit.*

Lacrimisque turbata.] Nam præ lætitia quoque profunduntur lacrimæ. Appulejus: *Nam & lacrumæ nonnumquam gaudio preveniunt.* Quinctilianus lib. 11. cap. 3. *Quum etiam lacrumas iis natura mentis indices dedit, quæ aut erumpunt dolore, aut lætitia manant.* Eleganter etiam Petronius in Trojæ Halosi id patefecit cap. LXXXIX.

——— *Fletibus manant genæ,*
Mentisque pavida gaudium Lacrimas habet,
Quas metus abegit.

Lacrimis turbata, dicit Petronius, unde lux est Juvenali sumenda Sat. 6. de Lesbia loquenti, sive Claudia, ut voluit Apologia Appulejus, amica Catulli:

——— *Nec tibi, cujus*
Turbavit nitidos exstinctus passer ocellos.

Turbavit ergo *ocellos*, nempe *Lacrimis.*

Quia flavicomum corymbion erat.] Hancce lectionem amplector, quam & Scriptos codices adserere, adserit Bourdelotius. licet valde inclinarer in illam, quam viri docti præferunt, *flavum corymbion*, nam quæ in pluribus MS. custoditur, *flaucorum corymbion*, ex temere repetito dictionis sequentis initio *Corymbion* videtur nata, quum *flavum* prius pinxisset librarius. Utut autem sit, Capillamenti flavedinem Encolpius commendat, nam magno fuit aliquando Antiquis in pretio. Totius rei fulcimento nullum potest aptius testimonium adduci, quam quod ex Ovidii Eleg. 14. lib. 1. Amor. proferemus in medium: tum, quod de Adulterina coma est, tum, quod de Flava. Quos habuit Poetæ amasia illa proprios capillos medium ac mixtum colorem referebant ex nigro & aureo; ast, quum externis uti necessum illi erat, Flaventes præferebat omnibus:

Nunc tibi captivos mittet Germania crines,
Culta triumphatæ munere gentis eris.
O, quam sæpe comas aliquo mirante rubebis!
Et dices, emta nunc ego merce probor.
Nescio quam pro me laudat nunc iste Sicambram,
Fama tamen memini quum fuit ista mea.

Verum enim vero Tertullianus lib. de Cultu Feminar. cap. 6. multis insectatur mulieres comas, ut flavescerent, inficientes medicaminibus. Ubi (ut hoc obiter dicam) in voce illa, *Velarre*, quam ejus Interpres voluit novam esse, deductamque à *Velare* verbo, ac Capillorum velamen significare: à vero prorsus aberravit vir eruditus. Sunt enim dictiones duæ, quod ex ipsomet loco liquebit clarius: *Sed enim Dominus ait, Quis vestrum potest capillum atrum ex albo facere, aut album ex atro? Ha, quæ revincunt Deum, Ecce, inquiunt, pro albo vel atro Flavum facimus gratia faciliorem: quamvis & atrum ex albo conantur facere, quas pœnitent ad senectam usque vixisse.* Næ verba, *pro albo vel atro Flavum facimus*, procul dubio ad superiora referuntur: *Quis vestrum potest capillum atrum ex albo facere*, &c.

Ne sileret sine fabulis hilaritas.] Conviviis olim lepidæ quoque, ac simplices, Fabulæ inserebantur sæpicule. De istis & Papinius loquitur lib. 8. Thebaid.

——— *Istis non deest sua Fabula Mensis.*

Quales autem id temporis habendæ sint, ex M. Varrone A. Gellius edocet lib. 13. cap. 11. pluribus aliis scientes nos parcimus.

Multa in muliebrem levitatem cœpit jactare.] Leve animal mulier est, quodque, haud secus ac mare, continuam mutationem molitur. Simile illud mutilum fragmentum est Cornelii Galli Poëtæ non mediocris, ac Virgilii amicitia insignis, in quadam Elegia, quæ ejus nomine circumfertur:

Femina natura varium & mutabile semper:
Diligat, ambiguum est, oderit anne magis.
Nil adeo medium ———
Et tantum constans in LEVITATE SUA.

Cap. CXI. *Passis crinibus.*] *Dispersis, solutis.* sic interpretantur Nonius, & A. Gellius lib. 15. cap. 15. Papinius 7. Thebaid. eleganter dixit de Atalanta Parthenopæi matre:

Crine dato Passim.

Characterismus est illius adfectionis animi, quæ *Adflictatio* Ciceroni dicitur, animæque ægritudo habebatur cum corporis vexatione. Ita apud Virgilium in summo discrimine ad templum Palladis ibant

Crinibus Iliades Passis.

Et Terentius Heautontim. Act. 2. sc. 3. puellæ describens lugubrem habitum inquit:

Capillus Passus, prolixus, circum caput
Rejectus negligenter.

Sed passim obvia sunt exempla in Scriptoribus Græcis & Latinis. Vide tamen Plutarchum ἐν Ῥωμ. ubi inquirit, Cur filiæ, quum parentes efferuntur, sint γυμναῖς ταῖς κεφαλαῖς, καὶ ταῖς κόμαις λελυμέναις; *Intectis capitibus, & Crinibus Passis?*

Prosequi.] Funerale verbum. ita post pauca: *in conditorium etiam Prosequuta est defunctum.* Eleganter Seneca Ep. 30. de Basso sene in ipso jam conspectu mortis exspectante exitum suum intrepide, sibique velut parentante: *Bassus noster videtur mihi Prosequi se, & componere, & vivere, tamquam superstes sibi.* Cui consonum (ut obiter moneam) illud Anchisæ apud Virgilium est lib. 2. Æneid.

Sic, ô, sic Positum adfati discedite corpus.

Græci, *prosequi*, προπέμπειν, & παραπέμπειν, & ἐκκομίζειν. quod latius Kirchmannus prosequitur lib. 2. de Funeribus.

Nudatum pectus.] Nudatum, nam prius sane, more antiquo, vestes sciderat. quod non video magnos Viros observasse, quum adeo frequens sit memoria apud Scriptores priscos *Nudorum pectorum* in funeribus, *uberum*, sive *papillarum*, & *humerorum*: pariterque dolori creberrime Majores indulsisse id genus vexationibus Kirchm. extremo cap. 17. lib. 2. Qui omnes *Adflictationis* quoque characterismi sunt juxta ac sequentes: *sic Adflictantem se, ac mortem media prosequentem*, &c. & subinde: *Facienque unguibus sectam.* & surius inferius: *Laceravit vehementius pectus, ruptosque crines super pectus jacentis imposuit*, &c. Absciderat ergo indubie vestem matrona, ut posset scilicet *pectus nudum plangere.* disertim Ovidius Medeæ Epistola:

Protinus abscissa Planxi mea Pectora Veste.

In conditorium.] Quod Latinis *Conditorium*, *Hypogæum* est Græcis, *Conditivum* Senecæ Epist. 60. *Vivit is, qui se utitur; qui vero latitant, & torpent, sic in domo sunt, tamquam in Conditivo.* Et 28. *Multum interest inter otium, & Conditivum.*

In hypogæo.] *Hypogæa* Græcis erant ædificia subterranea, fornicataque, Romanis *Conditoria* dicta, ut sententia est Eruditorum, ac prorsus eadem cum illis, quæ Hispanis nostris, *Bobedas*, dicuntur. Tales quoque fuere & Antiquorum Olearię Cellæ, vinariæ, & ejusmodi, uti & nostrates. Vocanturque pariter nobis, quæ subterranea monumenta sunt condendis cadaveribus inservientia, ita etiam *Bobedas*.

Græco more corpus custodire.] Aliter nos, quam vulgus Interpretum, hunc locum interpunximus, & interpretamur, ut illud, *Græco more*, referatur ad verba *Corpus Custodire*; non vero ad verba, *Positus in hypogæo.* Haud dubium est, Græcos olim Custodes cadaveribus adhibuisse, ut sic ea ab demorsicationibus sagarum integre vindicarent. Græcorum enim plures insigniter fuere superstitiosi, ac venefici, Thessali autem in primis. Sic Appulejus insigni loco omnia palam facit lib. 2. Metamorph. *Conspicor medio foro procerum quemdam senem, insistebat lapidem, claraque voce prædicabat, SI QUI MORTUUM SERVARE VELLET. DE PRETIO LICERETUR. Et ad quempiam prætereuntium, Quid hoc, inquam, comperior? hiccine mortui solent aufugere? Tace, respondit ille; nam oppido puer, & satis peregrinus es, meritoque ignoras, Thessaliæ te consistere, ubi sagæ mulieres ora mortuorum passim demorsicant: eaque sunt illis artis magicæ supplementa.* Alii prorsus erant (ut hoc insuper notem) qui Monumentorum Custodes dicerentur. De quibus illud est l. 71. §. 2. *D. de cond. & dem. Titio centum relicta sunt, ita ut à monumento meo non recedat.* Eorum munus, fores claudere, aperire, à furibus cavere, floribus ac corollis sepulcrum ornare. Postremum hocce ex Propertio didici, nam cetera nota sunt. ecce verba ex lib. 3. El. 16.

Adferet huc unguenta mihi, sertisque sepulcrum
Ornabit Custos, ad mea busta sedens.

Parum igitur locus iste, utpote de Sepulcrorum Custode, hic Petronio erit opportunus, quod non vidit quidam Interpres. Pluris vero Commentum hoc nostrum faciet eruditus Lector, qui prius jejunas de ferali custodia observationes contulerit apud Scriptores de Funeribus.

Et, quotiens defuerat positum in monumento lumen, renovabat.] Vix absque lucerna sepulcrali olim monumentum, cujus passim Veterum memoria, Recentiorumque. Addimus, ideo repertum olei miraculum Incombustibilis, quod quum nequicquam consumeretur, raro sic & exstingui contingebat sepulcrales Lucernas. Ipsæ ævo nostro testantur manifesto, quum paucis ab hinc annis in Tulliæ sepulcro, Ciceronis filiæ inventa sit ardens lucerna, quæ plus minus duraverat annos 1550. Item Maximi Olivii altera in agro Patavino eruta, quam itidem arsisse supra mille & quingentos

gentos annos, nullum fit dubium. Item tertia, quæ effossa fuit ex Pallantis monumento, quem lancea Turnus occidit, auctore Virgilio in 10. Ipsa enim, si Bonfinio fides habenda est, neque vento, neque aqua, vel quovis alio liquore, exstingui potuit. postea vero, subacto stylo, & per illud foramen ingruente aëre, lumen evanuit. Harumce autem Lucernarum & vicem subire posset lapis ille, cujus apud Lucianum mentio in de Dea Syria. nimirum Λυχνὶς καλέεται, οὔνομα δέ οἱ τοῦ ἔργου ἡ συντυχίη. ἀπὸ τούτου ἐν νυκτὶ σέλας πολλὸν ἀπολάμπεται, ὑπὸ δέ οἱ καὶ ὁ νηὸς ἅπας οἷον ὑπὸ λύχνοισι φαίνεται, ἐν ἡμέρῃ δὲ, τὸ μὲν φέγγος ἀσθενέει, ἰδέην δὲ ἔχει κάρτα πυρώδεα. *Qui Lychnis ab effectu vocatur, nam vere Lychnis fit, quoniam ab hoc multus fulgor noctu resplendet, totaque ædes ab eo, perinde atque Lucernis, collucet. Interdiu vero* (quod & veræ Lucernæ patiuntur) *ipsum quidem lumen amarcescit, speciem autem præ se fert admodum igneam.*

Una igitur in tota civitate fabula erat.] Id est, nihil aliud universi omnes in civitate fabulabantur, alia de re nullus erat sermo. Varro lib. 5. LL. *A verbo fari, Fabula.* Fabulam ergo pro sermone usurpari, notum tonsoribus est inconditis fabulatoribus. Sed videor mihi pro rumorum sermonumque ipsa materie transferri Petronio in præsentia, quo animadvertere haud pudet verum discrimen, idque exemplis confirmare. sic plane Terentius Hecyra:

Jam nos Fabula sumus, Pamphile, senex, atque anus.

Ovidius El. 1. lib. 3. Amor.

Fabula, nec sentis, tota jactaris in urbe.

Tibullus lib. 2. El. 3.

Fabula nunc ille est: sed cui sua cura puella est:
Fabula sit, mavult, quam sine amore, Deus.

Horatius Epod. 11.

Heu me per urbem (nam pudet tanti mali)
Fabula quanta fui!

Italis item hocce commune. Petrarcha ita:

Ma ben veggio hor, si come al popol tutto
Fabola fui gran tempo: onde sovente
Di me medesmo meco mi vergogno.

Nequis ad sepulturam corpus detraheret.] Nam Crux suffixorum sepulchrum. Illud est Senecæ Patris lib. 8. contr. 4. *Suffixorum corpora Crucibus in Sepulturam suam defluunt.* Sic & Plautus in Milite 2. 4. 19.

——— *Scio, Crucem futuram mihi Sepulcrum.*
Ibi mei majores sunt siti, pater, avus, proavus, abavus.

Alias Cruciariorum mores pervulgati.

Descendit igitur, &c.] Quippe subterranea ædificia monumenta erant. Nihilominus tamen tolerabilem habitationem haud infrequenter viris præstiterunt, quod vel ex Arbitro hic (alii si deforent) satis constare posset. Id vero Scriptores De funeribus, nescio an plene, suove loco, notare meminerint. eaque propter inlustriora ejusce rei exempla adjungere, nobis in præsentia visum haud inutile. Abunde Suetonius in Nerone significat, quum de Urbis incendio agit cap. 38. *Per sex dies, septemque noctes ea clade sævitum est, AD MONUMENTORUM, BUSTORUMQUE, DIVERSORIA plebe compulsa.* Et Tacitus 15. Annal. eadem de re loquens, *sed solatium*, inquit, *populo exturbato, & profugo Campum Martis* (ubi plura Conditoria) *ac Monumenta Agrippæ.* Mirum autem, quod de Julio Sabino prodidit Dio lib. 66. pag. 745. Ἡττηθεὶς δὲ μάχαις τισὶν, ἔφυγεν ἐς ἀγρόν τινα, κἀνταῦθα ἐς μνημεῖον ὑπόγειον, προκαταπρήσας αὐτὸ, κατέδυ. καὶ οἱ μὲν ᾤοντο καυθέντα ἀπολωλέναι, ὁ δὲ ἐκρύφθη τε ἐν αὐτῷ ἐννέα ἔτη μετὰ τῆς γυναικὸς, καὶ παῖδας ἐξ αὐτῆς δύο ἄῤῥενας ἐποίησε. *Ipse deinde præliis aliquot victus, rus abiit, ibique in Sepulcrum subterraneum, quod ipse prius incenderat, ingressus est: quumque constans esset opinio, illum interiisse, in eo novem annos cum uxore delituit, ex eaque duos filios suscepit.* Nec absonum huic est, quod de Democrito Philosopho insigni narrat Lucianus in Philopseude: ac de B. Paulo cum Onesiphoro, & ejus uxore, ac liberis, in Iconiensi Monumento delitescente Basilius Seleuciæ Episcopus in vita S. Theclæ, pariterque Simon Metaphrastes. Sic & S. Antonius ad sepulchrum secessit, ibique quid temporis placuit morari, auctore S. Athanasio in ejus vita. *Sepulchrum* vero μνῆμα ei dicitur, & vertit Euagrius presbyter, *Memoria.* Apte quidem, nam sic & Latinis *Memoria* usurpatur, potissimum Scriptoribus Sacris, jamque observatum Rosweido, viro docto. S. Augustinus l. 12. de Civit. Dei cap. 8. de D. Stephani Sepulchro loquens: *Ad ejus Memoriam veniebat magna multitudinis concursus.* Videsis, unde apud nostros Hispanos *Memoria* pariter pium monumentum significet. Id autem adeo subinde percrebuit, ut infimæ sortis scorticula Monumentis in ipsis prostiterint. Ex *Bustuariæ Mœchæ* dicuntur Martiali lib. 3. Epig. 93. eadem ratione qua *Submœniana uxores* Epigr. 82. Et lib. 12. Ep. 32. nempe quod in Urbis pomœriis suas quondam habuerint celliculas. Planius adhuc Epig. 34. lib. 1. inquit:

Abscondit spurcas & Monumenta Lupas.

Desiderium exstincti, &c.] Bis hujusce loci inferius recordamur. Primo, mox hoc capite ad verba illa: *Ruptosque crines super pectus jacentis imposuit.* Et tum ad illud cap. CXL. *Me gratiosiorem esse quam Protesilaum.* illa adi, ibi namque haud proletariam hujus loci Inlustrationem fœneratur Petronius.

Dolere supervacuo, & nihil profuturo gemitu.] Parissimum illud Sophoclis Electra vers. 136. quum ad ipsam Chorus:

Ἀλλ' οὔτοι τόν γ' ἐξ Ἀΐδα
Παγκοίνου λίμνας πατέρ' ἀν-
στάσεις, οὔτε γόοισιν, οὐ λιταῖς,
Ἀλλ' ἀπὸ τῶν μετρίων, ἐπ' ἀμήχανον
Ἄλγος ἀεὶ στενάχουσα διόλλυσαι
Ἐν οἷς ἀνάλυσίς ἐστιν
Οὐδεμία κακῶν

Sed tamen ab inferorum
Communi palude patrem
Nullo luctu, nullis precibus, revocare poteris,
Sed ex mediocribus malis in insanabilem
Mœrorem delapsa te ipsam perdis.
NEQUE ILLIS TAMEN MALIS LUCTU MEDERI POTES.

Ruptosque crines super pectus jacentis imposuit.] Tibull. El. 1. lib. 1.

Tu manes ne læde meos, sed parce solutis
Crinibus, & teneris, Delia, parce genis.

Id etiam præ *exstincti desiderio*, ut dixit, paullo ante: *Deinde ut, & corpus jacentis conspexit, & lacrimas confoderavit, faciemque unguibus sectam; ratus scilicet, quod erat, desiderium exstincti non posse feminam pati.* Suffulcio Commenti argutiam insigni loco Jamblichi Scriptoris vetusti historiæ Eroticæ, ut conjectura est, non inelegantis, sic tamen verbis Photii concepto: Ὅτι οἱ περὶ Ῥοδάνην καὶ Σινωνίδα φεύγοντες ἅμα Σοραίχῳ, καταίρουσιν εἰς γεωργοῦ· τῷ δ' ἦν κόρη (θυγάτηρ) καλὴ τὴν ὄψιν, ἄρτι χηρεύουσα, καὶ τῇ πρὸς τὸν ἄνδρα ἐννοίᾳ τὰς τρίχας κεκαρμένη. *Rhodanes interim & Sinonis una cum Soracho in fugam versi agricolæ tugurium subeunt, cui filia erat eleganti forma, nuper admodum viduata viro, ejusque desiderio crines adtonsa.* Cepit id omnino & catus miles, ideoque subdidit Arbiter: *Nec recessit tamen miles, sed, &c.* Alioqui mos ille sectilis comæ protritus.

Donec ancilla vini certe ab eo odore corrupta.] Æque atque lena à Phædromo apud Plautum, ancilla isthæc à milite vini odore corrupta. inquit ergo in Curculione Act. 1. sc. 1.

Eaque extemplo, ubi vino has conspersi foreis,
De Odore adesse me scit, aperit illico.

Ac deinde per plures versus. Bourdelotii emendatio, *vini tibique ab eo odore, &c.* haud displicet.

Si soluta inedia fueris? si te vivam sepelieris? si, antequam fata poscant, indemnatum spiritum effuderis?] Omnino videtur ad hunc locum respexisse Appulejus lib. 8. Metamorph. quum de Thrasylo loquitur, Tlepolemi peremtore, mori pariter in monumento deliberante: *Valvis super sese diligenter obseratis, inedia statuit elidere sua sententia Damnatum Spiritum.* Sic & in Marmore proxime laudando: DAMNATAM DEDO ANIMAM, &c.

Si te vivam sepelieris?] Nam & olim fuere, quæ id etiam præ mœrore facerent. Insigne exemplum proferam ego ex cujusdam Inscriptione Monumenti depromtum, jamque pridem Camerti Umbrorum in Picentinis montibus reperta, quam & solertissimum Gruterum non fugisse puto:

Ɔ. TIBVL. C. SEMPRONII F. MAM.
L. NEP. INFERNO PLOTONI TRICORPORI.
OXORI CARIS. TRICIPITIQVE
CERBERO MVNVS MEVM FERENS
DAMNATAM DEDO ANIMAM. ƎTƎAMQVE
HOC ME CONDO MONIMENTO
NE OBRVTIS DOMVS LAPSV FILIIS SEX
QVOS P. SCIPIO PATRIIS
CAMERTIBVS A SALO ET LIBYA
INCOLVMES RESTITVERAT.
IN DESOLATA ORBITATE SVPERSIM
MISERA Ƨ. ANN. L. M. I. D. I.
HOR. SCIT NEMO. QVIETEM
POSTERI NON INVIDEANT.
QI SECOS. MANES
SENTVAT IRATOS. ƎALE ƎITA.
IN FR. P. XX. IN AGRO P. XXXIX.

Sic & Thrasylus Appulejanus, ut supra vidimus. Sic & Polemon Sophista, auctore Philostrato.

Si, antequam fata poscant, indemnatum spiritum effuderis.] Istum locum Interpretes omnes silentio prætereunt haud secus, atque ipsus

——— *Harpocrates, digito qui significat ST.*

Nos autem, illum diligentius inspectare, haud abs re duximus. Cicer. in 1. Antonianarum scriptum reliquit: *Multa enim impendere videntur præter naturam etiam, præterque Fatum.* In quem locum quum incideret A Gellius, ipsummet negotii illi facessit, ac mihi Petronianus. Nam id maxime requirendum existimarim, qua ratione Arbiter dixerit, violentam scilicet atque præmaturam Ephesinæ mortem præter Fatum omnino ei esse futuram, *Quando sic ratio, & ordo, & insuperabilis quadam necessitas Fati constituitur, ut omnia intra Fatum claudenda sint*, uti Prisci antiquitus putarunt Philosophi. Virgilius autem id ipsum, quod Cicero, Petroniusque, de Fato opinatus est, dum in 4. Divini Operis vers. 696. protulit de Elysa, quæ mortem itidem per vim potita est:

Nam quia nec Fato, merita nec morte, peribat.

Quem locum quum A. Gellius inlustrat, ut vel exin Ciceronis supra adducto præferat facem, in hunc profatur modum lib. 13. cap. 1. *Tanquam in faciendo fine vitæ, quæ violenta sunt, non videantur è Fato venire, &c.* Eamdem quæstiunculam movit Marcellus in De doctorum indagine, ubi quærit, An sit ineluctabile Fatum. Etiam Macrobius lib. 1. de somn. Scip. cap. 13. quos vide. Hinc ergo dies oritur Senecæ Tragico, Hercule Oëtæo in Choro Act. 1.

Quota pars moritur tempore Fati?

Etiam Phalaridi Tyranno Epist. 144. ad Nicodem. Εἰ δὲ τοιαύτην ἐτύχομεν μοναρχίας, οὐχ ὅπως ἑαυτῶν ἀπωσόμεθα τοὺς μόρους, ἡμᾶς μὲν γὰρ ἴσως καὶ πρὸ μοίρας ἀξίους φαίη τις ἂν εἶναι, ἀπολέσθαι καὶ πρὸς ταύτην τὴν ἀξίωσιν οὐδ' αὐτοὶ ἐναντιούμεθα, ἀλλ' ἵνα τῶν ἐπιεικεστάτων, καὶ ὡς ἐπὶ μήκιστον ἀξίων ζῆν, ἐτύχομεν τὰ τέλη. *Utinam autem tali conditione monarchiam adepti essemus, non ut à nobis ipsis mortem repellamus (nam nos fortasse quispiam dignos censet, etiam ante Fatum perire, neque nos ipsi huic censura adversamur) sed ut honestissimorum, dignorumque hominum longissima vita, retinere possemus obitus.* Recte igitur, qui *Naturalem & Fatalem* mortem eamdem faciunt, uti περὶ τεφάνου Demosthe-

mosthenes τὸν πεπρωμένον, καὶ αὐτόματον θάνατον. Violenter ergo, hoc est, inedia ac mœrore, animam de corpore videbatur extrudere velle Matrona illa Ephesina, ideoque præter Fatum interire dicebatur. Tempestiviter etiam hic Paterculi locum recitabo, itidem prorsus de quibusdam insignibus viris loquentis lib. 2. *Qui, quum sine invidia in republica floruissent, eminuissentque sine periculo, Quieta, aut certe Non præcipitata, Fatali ante initium bellorum civilium Morte functi sunt.* Nec abludit Tacitus lib. 2. Annal. de Rege Archelao: *Finem vitæ sponte, an Fato, implevit.* Inde jam patet, cur scilicet illos, quibus de vita sic exire contingeret, *Mortem non suam* obire, Antiqui adfirmarent. Suetonius in Cæsaris ultimo capite: *Percussorum autem fere, neque triennio quisquam amplius supervixit, neque Sua Morte defunctus est.* Nobis Hispanis id etiam familiare, *No morira su muerte.* Quod locutionis genus & Græcis non defuit, hacce utique non dubio doctrina fretis. plane Eustathius lib. 7. De Ismen. & Ismen. Amor. Insignis enim locus est, ubi puella cum Ismenia suo periclitatur in mari: Οὕτω μὲν οὖν ἡμεῖς, καὶ πρὸ τοῦ θανάτου συναπεθνήσκομεν, καὶ τὰς ψυχὰς ᾅδῃ μεταβιβάζομεν. *Sic igitur & nos Ante Mortem morimur, & animas ipsas ad inferos transmittimus.* Id Virgilio, supra adducto loco vers. 697. est, *Ante diem perire.* Violenta autem isthæc animæ eductio valde & ab antiquissimis Sapientibus interdicta. Zoroaster Magorum princeps sic in Carminibus, quæ Oraculorum adpellatione decorantur, præcepisse jam olim mortalibus videtur: Μὴ ἐξάξῃς, ἵνα μὴ ἐξιοῦσα ἔχῃ τι. *Ne educas animam, ne exiens è corpore habeat aliquid periculi.* quod Psellus, & Plethon, Scholiis in ipsa Oracula, latius prosequuntur, plenius vero Plotinus Ennead. 1. lib. 9. Plato etiam in Phædone eleganter rem disputat sub Socratis persona, & Philolai Pythagorei suffragio retinendam sententiam subfulcit.

Vis tu reviviscere exstinctum?] Arbitri hic patefacit mentem illa D. Pauli sententia ad Corinth. 1. Epist. cap. 15. 29. Ἐπεὶ τί ποιήσουσιν οἱ βαπτιζόμενοι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, εἰ ὅλως νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται. *Alioquin quid facient, qui baptizantur pro mortuis, si omnino mortui non resurgunt?* Ubi, *Baptizari*, adfligi est, ut SS. edocent Patres, observavitque Joan. Gagnæjus.

Vis, discusso muliebri errore, &c.] In antiquioribus vulgaribus legitur, *Visne, discusso, &c.* unde deesse aliquid animadvertitur tale, *Ergo, Jam*, isto modo, *Vis ergo, discusso, &c.* vel, *Vis jam, discusso, &c.* quod exigere omnino videtur illarum Interrogationum diversa natura.

Vivere.] Infacetissimus sane illorum genius, qui, *Bibere*, hic reponere contendunt, totis viribus Petronio reluctante. Ne autem illud somniarent, vel hocce, quod proxime præit, satis evinceret: *Ipsum te jacentis corpus admonere debet, ut Vivas.* Quid ergo, quum subdit? *Quibus blanditiis impetraverat miles, ut matrona Vivere vellet, iisdem etiam, &c.* Sic & Martialis lib. 11. Ep. 72.

Vir rogat, ut Vivat.

Unice vero Tacitus lib. 15. Annal. ad mentem Petronii ait, de Senecæ uxore, quæ pariter etiam Vivere cogebatur, *Blandimentis Vita evictam* fuisse.

Sicca.] Supra de hoc verbo ad illud cap. LXXXII.

——— *Et Sicco concoquit ore famem.*

Commentum id vide.

Cap. CXII. *Cæterum scitis, quid tentare plerumque soleat humanam satietatem.*] Dicit Euripides apud Athenæum lib. 6.

Ἐν πλησμονοῦντι Κύπρις, ἐν πεινῶντι δ' οὔ.

Saturo Venus adest, famelico nequaquam adest.

Et lib. 1. Dipnosoph. cujusdam Distichi eadem est sententia:

Ἐν πλησμονῇ γὰρ Κύπρις, &c.

Saturis Venus adest.

Et omnino vere,

Ἐν τῇ κενῇ γαστρὶ τῶν καλῶν ἔρως
Οὐκ ἔστι· πεινῶσι γὰρ ἡ Κύπρις πικρά.
Nam ventri inani non inest formarum amor.
Amara Venus est, dira quos premit fames.

Quæ nuptias fecerunt.] *Nuptias* hic dictum de venereo concubitu. sic & cap. XXV. *Plaudentibus ergo universis, & postulantibus, Nuptias Fecerunt.* Auctor Rhet. ad Herenn. 4. videtur locutionis rationem reddere: *Translatio obscœnitatis vitandæ: Cujus mater quotidianis Nuptiis delectatur.* Usurparunt & plures alii. Congessit testimonia plura Alb. Gentilis lib. 2. de Nuptiis cap. 3. & de verbo *Nubere* non pauca; unde ortum, quod *Verba Nupta*, pro impudicis, & obscœnis acciperentur, quod vulgare est. Eodem pertinet, quod libido paullo constantior, unoque amore contenta, *Matrimonium* Ciceroni dicatur Philip. 2. Item, quod *Dos* meretricum captura. Et quod desertus amator *Viduus* vocetur. Ac denique, quod *Divortium* dicta sit amantium divisio, quod observavit ad Martialem Gruterus, à quo & poterunt peti abunde testimonia.

Supremoque mandaverunt officio.] Hoc est, justa solverunt. Id vocatum *Supremum Officium*, & *Officium* ἁπλῶς. Ipsius Arbiter cap. CXVI. *Hoc peracto* (In Lycam) *libenter Officio, destinatum carpimus iter.* Sic quoque facetissimus Martialis lib. 8. Ep. 57. quod de Picente est, qui, quum tridens esset, eosque tandem dentes secundum tumulum exspuisset, coulegit miser, inibique ipsus humavit:

Ossa licet quondam defuncti non legat heres,
Hoc sibi jam Picens præstitit Officium.

Sed hocce de vitæ exodio. Protasis quoque celebritatem, hoc est, diei natalis, pariter & *Officium* adpellarunt Antiqui. Ipsus Valerius lib. 11. Ep. 66.

Lucis ad Officium, quæ tibi prima fuit.

Sed alias plenius de variis *Officiorum* generibus.

At miles, dum resides.] Germanum illud est Plauti Captiveis 3. 1. 8.

Itaque venter gutturque Resident.

Hic periodum ex MSS. ponit Gruterus, dictumque illud esse videtur per jocum de ventre guttureque quie-

quiescentibus ab edendo, & bibendo, cessantibusque. Sed nihil est, an *Residet* in Petronio legas, *Desidetve*. Utrumque plane significant à rebus agendis supersedere.

Veritus supplicium] Quodnam scilicet? silent Interpretes. Mihi enim jampridem lubuit inquirere. Talionis puto poena illa, sive Supplicium, fuit, hoc est, ut in crucem substitueretur custos ignavus ac delusus. Mire enim moribus Græcorum id Supplicii conveniens est, apud quos & alia quondam viguerunt similia, Custodum vero cadaverum potissimum. Belle de Thessalis defunctis Appulejus lib. 2. Fabulæ asini, quibus propter sagarum demorsicationes & Custodes, ut paullo ante ajebam, adhibiti: *Ebem, & quod pene præterieram, si qui* (custos) *non integrum corpus mane restituerit, quidquid inde decerptum, diminutumque fuerit, id omne de facie sua defectum sarcire compellitur.* Innuit & Supplicii acerbitatem desperatio illa militis: *Nec se exspectaturum judicis sententiam, sed gladio jus dicturum ignaviæ suæ.*

Locum.] Morticinum ac sepulcrale verbum etiam *Locus*. Vetus monumentum Tibure inter alia:

HVNC. LOCVM. VTI. ME. VIVA.
DETERMINAVI.

Et passim similes Tituli. Pro eodem *Locus* & *Conditorium* usurpantur, uti & interdum *Arca*. Disertim Petronius addit: *Et fatale Conditorium familiari, ac viro, faceret.* & post pauca: *Jubet corpus mariti sui tolli ex Arca.* Inde etiam *Loculi* vocati Loci illi. Plinius lib. 7. cap. 2. Quum de Pyrrhi Regis pollice in dextro pede loquitur: *Quem cremari cum reliquo corpore non potuisse, tradunt, conditumque Loculo in templo.* Symphosius interpres Historiæ Apollonii Tyrii: *Pro meritis fabricant Loculum ex ære collato, & scripserunt*, &c. Paulus Diaconus *Locellum* nuncupavit in Narsete: *Cujus corpus positum in Locello plumbeo cum omnibus ejusdem divitiis Constantinopolin est perlatum.* Inde *Loculatus*, sepulcro conditus dicitur S. Zenoni Martyri in sermone De Lazaro. Etiam, *Capulus*, pro eodem invenitur. Appulejus lib. 10. Milesi. *Ecce pater suus ipse manibus cooperculo Capuli remoto*, &c. & aliis in locis. Dedit & Gutherius imaginem jam id genus *Locorum* in de Jure Manium 2. quem vide. puto & pridem Gruterus. Præterea *Loculus* Antiquis non solum Arca, qua defuncti conditi, sed etiam Feretrum, quo elati. Fulgentius de Prisco serm. *Sandapilam Antiqui dici voluerunt feretrum mortuorum: id est, Loculum, non, in quo nobilium corpora, sed in quo plebejorum, atque damnatorum, cadavera portantur.* Unde haud inepte conligere est, ipsismet Arcis & sæpius portatos, uti apud nos Capulis, quos, *Ataudes*, vocamus, & portantur mortui, & conduntur.

Issèt in crucem.] Sic infra loquitur cap. CXXXVII. *Si magistratus hoc scierit, Ibis in crucem.*

Cap. CXIII. *Erubescente non mediocriter Tryphæna, vultumque suum super cervicem, &c.*] Hunc locum infra opportune inlustramus ad verba cap. CXXXI. *Ramum super oculos meos posuit*, &c. illum locum adi.

Expilatumque libidinosa migratione navigium.] Vide quæ hic notat doctis Scioppius Symbolis suis: nam, præter quam quod callentissime locum ibi interpretatus est, commode viam quoque præmuniunt rebus non paucis, quæ inferius à nobis sparsim observandæ sunt.

Concinnabat spoliatum crinibus vultum.] Verus iste amoris characterismus est, indiciumque non leve. Ejus & supra jam Arbiter insigne specimen præbuit cap. XVIII. verbis illis: *Hilarior post hanc pollicitationem facta mulier basiavit me spissius, & ex lacrumis in risum mota descendentes ab aure capillos meos lenta manu duxit.* ubi nos opportuna adduximus.

Fœderis novi.] Hoc est, gratiæ amorisque denuo coeuntis, inter Tryphænam, & Gitonem.

Sed obliquis oculis.] Sic, *Oculo Obliquo*, dixit Horatius Ep. 14. lib. 1.

Non istic Obliquo Oculo mea commoda quisquam
Limat,

Et, *Invido*, interpretatur recte Porphyrio. Unde *Invidia* dea est apud Ovidium lib. 2. Metamorph.

——— *Obliquo Lumine cernens.*

Contra Oculus *irretortus* Horatio rectus est, non obliquus, non invidus Od. 2. lib. 2. *Invidentis* ergo ilie gestus est, invidia enim plane laborabat Encolpius. Etiam *Invidentis*. Scholiastes Apollonii Rhodii versum illum 1. Arg. enarrans,

Καί μιν ἐπιλλίζων ἠμείβετο κερτομέουσα,
Ipsumque invidens excepit cavillatoriis.

inquit: Ἐπιλλίζων δὲ τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἐπιμωκώμενος. ἴλλωπες γὰρ οἱ στρεβλοί. *Oculis distortis, sive obliquis, subsannans. ἴλλωπες enim dicuntur, qui distortis sunt oculis.* Item *Irascentis* est. quod & Arbitro mire convenit. inquit enim: *Sed Obliquis Trucibusque oculis utrumque spectabam.* Sic apud nostrum Italicum lib. 2. quidam *Turbidus ira, & rabie:*

Obliquos versat materna per ubera visus.

Et apud Claudianum de Bel. Getico Alaricus:

Obliquisque tuens Oculis non pertulit ultra, &c.

Obliquat oculos, quod in Thyeste dixit Seneca Chor. 1. aliud innuit, hoc est, Avertit. sed Act. 4.

——— *Torvum, & Obliquum intuens,*

Arbitrum nunc exprimit: *sed Obliquis Trucibusque.* &c.

Tamquam familiarem.] Amicum, adulterum, ut paullo ante cap. præcedenti: *Et fatale conditorium Familiari, ac viro faceret.* Nunc Arbiter ipse interpretatur, quum subdit: *Et aliquando gratum sibi Amatorem.*

Tralatitia propinatione.] Isthæc haud tralatitia olim inter amatorias elegantias deliciasque, nempe prægustatum poculum amatori porrigere, de qua indubie capiendus est nunc Arbiter; itaque supra monuimus ad verba cap. CIX. *Jam Tryphæna Gitona extrema parte potionis spargebat*, ubi largiter egimus de more isto.

In partem voluptatis tentabat admitti, nec dominæ

super

Supercilium.] De Lica fragmentum istud. *Domini Supercilium*, non, ut alibi, *Triste est*, sed superbum. sic & cap. XCI. *Postquam se amari sensit, Supercilium altius sustulit.* Item Seneca lib. 2. de Benef. cap. 4. *At plerique sunt, qui beneficia asperitate verborum, & Supercilio, in odium adducunt; eo sermone usi, ea superbia, ut impetrasse pœniteat.* Ubi *Superbia* ad *Supercilium* refertur, *τὸ eo sermone usi*, ad *Asperitatem verborum.*

Dum ancilla restitans in hac erupit.] Sublestæ, ut puto, fidei istud fragmentum Parisinæ editionis, mihi jam supra laudatæ, hic haud importune inseri passi sumus. quod deinceps & aliis condonare, in animo habemus; illis præcipue, quæ prisci sensus nimirum præbeant aliquod, etsi levidense, vestigium. Quod semel hic (nam supra aliis locum usque adhuc non fecimus) Lectorem commonere satis sit, præterquam quod ipsa Characterum differitas signanter abundeque propalet spurium ipsorum genus.

Quam sportam. Si vir fueris non ibis ad spuitam.] Discerpti corporis minuta nescire frusta, quis non fatebitur humano chirurgo fore necessum? Epidaurius igitur adsit cum suis Machaone, & Podalirio illis internoscendis, compingendis, coagmentandis. Nos enim homines sumus, non Dii. Qui aliter periclitantur, monstra spissius progenerant, quam illis procurandis satis sit tota me-Hercules Aruspicum disciplina. Testes ipsa sint capita hic lectionum pullulantia, quarum Critico ferro si Bonæ Mentis igniculum addi non patimur, in prolixam, ac malignam segetem productum iri, dubio non sit. Eccilla ergo, quæ in præsentia succurrunt: *Quam sportam, spuriam, scortum:* &, *ibis ad spuitam, spurcam, spinthriam, sportam.* Quibus nugacissimi polyloquidori sit cumulare deliria.

Et homo dicacissimus carminibus vindicaret.] Ea caussa est, quapropter suadet Socrates apud Platonem in Minoë, meritis ac benivolentia gratos Poëtas omnino esse reddendos. sed satius erit, quam me, eumdem audire: Διὸ καὶ σὺ, ὦ βέλτιστε, ἐὰν σωφρονῇς, εὐλαβὴς ἔσῃ, καὶ ἄλλος πᾶς ἀνὴρ, ὅτῳ μέλει τοῦ εὐδόκιμον εἶναι, μηδέποτε ἀπεχθάνεσθαι ἀνδρὶ ποιητικῷ μηδενί. οἱ γὰρ ποιηταὶ μέγα δύνανται εἰς δόξαν, ἐφ' ὁπότερ' ἂν ποιῶσιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, εὐλογοῦντες, ἢ κατηγοροῦντες. *Quam ob caussam & tu, ó vir Optime, & unusquisque alius, cui bonæ existimatio cura est, si modo sapitis, diligenter cavere debetis, ne poëticum hominem infensum aliquem habeatis. Poëtæ quippe vim maximam in utramque partem, & ad laudandum, & ad vituperandum, habent.* Quo item facit illud cap. XCVI. *Maledic illam versibus, ut habeat pudorem.*

Jurat Eumolpus verbis conceptissimis.] Arbiter cap. CXXXIII. *Tetigit puer oculos suos, Conceptissimisque juravit verbis.* Ubique est, Dictatis verbis à deferente jusjurandum. Id Silii Italici est lib. 10.

——— *Dictataque jurant*
Sacramenta Deis ———

Exemplum autem insigne exstat ejuscemodi Jurisjurandi apud Plautum Rudente 5. 3. Sed de his abunde jam Brissonius lib. 8. de Formulis, Cognatus in Adag. & Budæus in adnotat. ad Pandectas.

Cap. CXIV. *Velaque tempestati subducunt.*] *Vela subducere*, nauticum est. Julius Cæsar lib. 4. de Bello Alexandr. *Quod ubi conspexit, celeriter Vela Subduci, demittique antennas, jubet.* Quod itaque factum tunc potissimum, quum ventus pelago irascebatur. Sic etiam Ovidius lib. 11. Metamorph. qui locus sic probe scribendus:

Ardua jam dudum dimittite cornua, rector
Clamat, & antennis totum Subducite Velum.

Postquam spes omnis manifesto evolavit.] Fidem hic Bourdelotio habuimus, ita ex nescio quis MSS. codd. locum reponenti. iccirco necessario duximus, præferendam fore scripturam præ altera haud indecenti, quæ tamen emendatione tantum Franc. Pithoei nitebatur, *Postquam maris æstus convaluit*, in qua etiam & hocce insuper incommodi, quod non scilicet contextus repleretur hiatus.

Supinas porrigit manus.] Quæ *Supina Manus*, supra jam patefacimus ad verba cap. XVII. *Protendo igitur ad genua vestra Supinas manus*, quod vide.

Vestem illam divinam.] Ipsius nempe Isidis, cujus indubie simulacrum in puppi navis ei sacræ. Ubi nescio quid ego jam pridem comminiscebar de Peplo illo, cujus apud Lutatium, Statii Scholiastem, mentio verbis istis ad 10. Thebaid. vers. 56. *Peplum est vestis candida, aureis clavis picta, sine manicis, quod simulacris fiebat. Sed hoc Peplum primum ab Atheniensibus institutum, quod matronæ suis manibus faciebant, & inter triennium Numinibus offerebant.* videlicet Minervæ, ut puto, primitus Panathenæis. Et pariter haud incommode Arbitri locum capi posse existimabam de Peplo eo, quem Panathenaica navis, Minervæ adparata, pro velo habebat. de ipso sic Suidas scriptum reliquit: Ἴδιος παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις, πέπλος τὸ ἄρμενον τῆς παναθηναϊκῆς νηός· ἣν οἱ Ἀθηναῖοι κατεσκεύαζον τῇ Ἀθηνᾷ διὰ τετραετηρίας. *Apud Athenienses Peplus proprie dicebatur velum Panathenaicæ navis, quam Athenienses quarto quoque anno instruebant Minervæ.* & Philostratus lib. 2. de vit. Sophist. in Herode. Κἀκεῖνα περὶ τῶν Παναθηναίων τούτων ἤκουον, πέπλον μὲν ἀνῆφθαι τῆς νεὼς ἡδίω γραφῆς ξὺν οὐρίῳ τῷ κόλπῳ· δραμεῖν δὲ τὴν ναῦν οὐχ ὑποζυγίων ἀγόντων. *Illa de Panathenæis audivi, velum è navi esse suspensum, jucundius pictura cum sinu prospero, navimque, nullis trahentibus jumentis, cucurrisse.* Nec ea illa Minerva reluctabitur, abhorrebitque ab hocce cum Iside commercio. Multiplex namque Isidis numen quondam habitum, eaque propter *deorum ei, dearumque faciem uniformem* dedit Appulejus; ipsamque *multiformi specie, ritu vario, nomine multijugo, totus venerabatur orbis.* quo facit & MYRIONYMA ISIS, in titulo marmoreo; & illud alibi laudatum, UNA QUÆ ES OMNIA DEA ISIS. Unde & ad illam pertinere Simulacrum illud, quod in De Dea Syria describit Lucianus, licet animadvertere. Ejus verba

verba sunt: Καὶ τὰ ῥήματα, ἀτεχνῶς λέγω, Ἥρη ἐςί: ἔχει δέ τι καὶ Ἀθηνᾶς, καὶ Ἀφροδίτης, καὶ Σελήνης, καὶ Ῥέης, καὶ Ἀρτέμιδος, καὶ Νεμέσεως, καὶ Μοιρῶν. *Nam in universum quidem, quod vere dixeris, Juno est: caeterum habet quippiam & MINERVAE, & Veneris, & Lunae, & Rheae, & Dianae, & Nemesis, & Parcarum.* Extertim autem apud eumdem Appulejum de se ipsa Isis magnifice protatur: *Hinc Autochthones ATTICI me Cecropiam MINERVAM nominant.* Nec tempore consecrationis Navigia illa differre, constabit conferenti. De Isiaco ita ipse Milesiarum Scriptor: *Diem, qui dies ex ista nocte nascetur, aeterna mihi nuncupavit religio: quo, sedatis hibernis tempestatibus, & lenitis maris procellosis fluctibus, navigabili jam pelago, rudem dedicantes carinam, primitias commeatuum libant mei sacerdotes.* De Palladio vero sic in Ciri Virgilius:

Quum levis alterno Zephyrus concrebuit Euro,
Et prono gravidum provexit pondere cursum.

Quod signanter de parissima anni tempestate suscepit Turnebus lib. 28. Adverf. cap. 5. quum nimirum, hyeme jam exacta, flare incipit Favonius, ac mare, quod ante clausum erat, aperitur, incipitque navigatio exerceri. Praeterea pretiosum plane fuit & Velum illud, ac plures in eo erant intertextae picturae, atque varia Palladis exprimebantur facinora, ut Virgilius opere laudato ostendit, ac plures, quos in Panathenaeis retulit Meursius cap. 28. Nec diversum ab eo prorsus fuit Velum Isiacum, in quo (*carbasum* Appulejus adpellat) & litterae intextae agnoscuntur, *Votique* navigii rationem reddentes. Sed forte inquis, obstare nostro Commento, quo minus ejusdem numinis sit utrumque navigium, quod Isidis singulis annis redderetur pelago, Panathenaicum vero, quod proprio veluti jure sibi vindicat Peplum, quinto tantum anno, hoc est, Majoribus Panathenaeis. Sed me Hercules, inquam ego, perridiculum est, diversis in regionibus velle, licet *Unicum Numen* sit, ut ait Appulejus, quum id tamen sub diversis nominibus colatur, ejusdem & ipsimet prorsus ritus exactissime serventur. Quod quamquam satis superque foret delicatissimo scrupulo removendo, proferam insuper disertum mihi testem, qui Minoribus Panathenaeis, hoc est, quotannis, apertè prodat, solitum Peplum deduci. Is est Scholiastes Aristophanis, in hunc modum adfirmans in Equitibus: Ἐπεσκευάζετο δὲ ὁ πέπλος καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν, καὶ ἐπέμπετο ἐν τοῖς Παναθηναίοις. *Conficiebatur igitur quotannis Peplus, & in Panathenaeis deducebatur.* Si vera ergo isthaec mens Arbitri fuit, tunc enim καταχρηστικῶς *Divinam vestem* vocavit velum illud pretiosum, Isidique consecratum.

Sistrumque.] Vel hinc Scioppii opinationi accederet non leve tutamen, nam Isis olim Sistrum in dextra gerens effingebatur, pariterque ejusdem Sacerdotes ipsum in pompa gestabant, quatiebantque, unde dicti *Sistrati.* Formam autem ejus ex Appulei descriptione licet intelligere lib. 11. ubi Isidem è mari emergentem depingit floridissime: *Nam dextera quidem ferebat aereum crepitaculum, cujus per angustam laminam in modum balthei recurvatam trajecta media pauca virgula, crispante brachio tergeminos jactus, reddebant argutum sonorem.* Mirifice enim isthaec descriptio cum Sistri imagine convenit, quae apud Gruterum est, Inscriptionum in Opere pag. 82. num. 3. & 4. tu confer, & Sistri Antiquorum formam penitissime percipies. Materiam vero nec minus clare praebebit ipsius Madaurensis Scriptor ibid. *Magnae religionis terrena sidera, aereis, & argenteis, immo vero aureis etiam, Sistris argutum tinnitum constrepentes.* Haud igitur Encolpio *Sistrum* quoque praeda contemnenda, quum suspicari proclive sit, neutiquam Navigio Isidis, *Muneribus largis*, ut inquit Appulejus, onusto, Aurea, Argenteaque Sistra defuisse. Itaque nihil jam mirum, si paullo post incontanter polliceatur, *Numen in praesentem* illum *usum Deûm Matrem pro fide sua redditurum.* quorum mentem verborum nos suo loco explicamus.

Redde navigio.] Cave autem confundas Navigium illud, quod expilatum fuisse prodidit Licas cap. praeced. cum hocce, de quo nunc sermo. diversa quippe plane sunt, ut ex dictis sat constat. hocce viri Tarentini est, illud Isidis erat. Religione vero haud prorsus absimilia fuere; Licae namque istud sacrum erat Minervae, ut ex ejus Tutela jam vidimus, quod Numen cum Iside promiscuum.

Et illum quidem vociferantem in mare ventus excussit, repetitumque infesto gurgite procella circumegit, atque hausit.] Non sine horrido religionis respectu hocce prolatum à Petronio, qui plusquam anili superstitione imbutum exhibet sese toto in Satyrico. Tale ejus ingenium fuit, qui istiusmodi deorum originationem mortalibus adseruit in fragmentis.

Primus in orbe deos fecit timor.

Repetendum ergo illud cap. CVI. ut clareat Commentum: *Ita vide ut prosit*, verba Licae sunt, *illos ignosce, quos ad poenam ipse Deus deduxit. Quod ad me attinet, non sum crudelis, SED VEREOR NE, QUOD REMISERO, PATIAR.*

Repetitumque infesto gurgite procella circumegit, atque hausit.] Vortice, sive marina vertigine, Licam haustum, Arbiter innuit, nam, ut Quinctilianus inquit lib. 8. cap. 2. *Vertex est contorta in se aqua, vel quidquid aliud similiter vertitur.* Τυφὼν Graecis dicitur, *praecipua navigantium pestis*, Plinio Auctore lib. 2. cap 48. Vide ut transferat D. August. lib. 4. Confess. cap. 14. Hinc veram Originationem duco vocis nostrae, nemini usque adhuc animadversam. Cincinnulos nempe ante aures dependulos, ingenioque suo, vel arte, annulatim contortos, circumactosque pari ratione non dubio, *Tuphos*, vocamus. Ast elegantem insuper Silii nostri imaginem adpingo parissimae Vertiginis, de flumine canentis Druentia lib. 3.

—— Correpta sub armis
Corpora multa virûm spumanti Vertice Torquens
Immersit fundo.

Et

Et ultimum hoc gaudium, fatis properantibus, rape.] Epicurea isthæc παραίνεσις est, quæ pluribus adeo Antiquorum adrisit, ut eo potissimum scilicet, quod in vicinia mortis essent constituti, largiuscule genio indulgendum esse, existimarent. Eadem Anacreontis mens in istis versiculis.

> Ἐγὼ δὲ τὰς κόμας μὲν,
> Εἴτ' εἰσὶν, εἴτ' ἀπῆλθον,
> Οὐκ οἶδα· τοῦτο δ' οἶδα,
> Ὡς τῷ γέροντι μᾶλλον
> Πρέπει τὸ τερπνὰ παίζειν,
> Ὅσῳ πέλας τὰ μοίρης.
> *At, an coma supersint,*
> *Defluxerint an omnes,*
> *Hoc nescio; sed illud*
> *Certo scio, decere*
> *Senem, hoc magis vacare*
> *Amoribus, jocisque,*
> *Quo mors magis propinquat.*

Ea causa ergo est, quod *Ultima* illa *Gaudia* velut *Rapi* viderentur. Plane hic Petronius, & planius adhuc Martialis lib. 7. Ep 46.

> *Vive velut Rapto, Fugitivaque Gaudia carpe.*

Item, quod illæ, quæ Rapiuntur, Voluptates gratiores interdum judicentur. Exin Leander sic apud Ovidium Boream adfatur in Epistola ad Heronem:

> *GAUDIA RAPTURO si quis tibi claudere vellet*
> *Aërios aditus, quo paterere modo?*

Plinius itidem, *Rapere vitam*, pro deliciosissime ætatem exigere, dixit lib. 14. cap. 22. De potantibus loquens in venientem usque diem: *Rapere se ita Vitam prædicant, quum priorem diem quotidie perdant, immo vero & venientem.*

Fatis properantibus.] Itidem est in priscis Marmoribus: FATIS URGENTIBUS. *Properare* tamen *fatum*, dictum de illo antiquis Scriptoribus invenio, qui, quum esset in mortis vicinia constitutus, ipsam quasi accersere videtur. Sic Seneca Tragicus in Hercule Furente:

> *Quid juvat durum Properare Fatum.*

Ovidius Halieutico:

> ——— *Atque suo Properat sibi robore Fatum.*

Etiam & ipsa *Fata Properare* dicebantur, uti nunc Arbitro, pariter ac Lapidi veteri:

> HEIC VIRIDIS ÆTAS CUM FLORERET ARTIBVS,
> CRESCENTI ET ÆVO GLORIAM CONSCENDERET,
> PROPERAVIT HORA TRISTIS FATALIS MEA.

Festinata itidem *Fata* Martiali sunt Epig. 88. lib. 9.

> *Festinata sui gemeret quum Fata Severi*
> *Silius.*

Contra Horatius de Mæcenate ab inclementia Saturni Jovis benignitate servato lib. 2. Carm. 17. dixit:

> ——— *Volucrisque Fati*
> *Tardavit alas.*

Meaque tunica contectus.] En quod cap. XI. *Vestis contubernium* vocavit. ubi nos ejus consortii pluscula exempla congessimus.

Exseruit ad osculum caput.] Id est, ad os rejecit meque tunicam à capite, qua totus erat contectus. *Osculum* parvum os est, nam diminitivum ab Ore. sic de ipso Gitonis ore infra cap. CXXVII. *Ex cujus Osculo pendes?* Elegans vox est, elegantioribusque Scriptoribus haud infrequens. Pluries ea utitur Petronius, nec abfuit in emendatissimæ illa Circes descriptione cap. CXXVI. *Osculum, quale Praxiteles habere Dianam credidit.* Plene vero in nostra Sirene. Sic Plinius etiam lib. XXVIII. cap. 2. *In adorando dexteram ad osculum referimus, totumque corpus circumagimus,* Id Appulejus ita in Apologia protulit: *Adorandi gratia manum labris admovere.* Hinc ergo disces, quanta Martialis proprietate locutus, quum labia sive Labella puellæ septennis *Oscula* adpellavit lib. 11. Ep. 92.

> *Ipsaque crudeles ederunt Oscula morbi,*
> *Nec data sunt nigris tota Labella rogis.*

Eadem ratione & Cælius Aurelianus Medicus lib. 5. Tardar. Pass. cap. 6. *Osculum vesica*, dixit, pluresque usurparunt alii. Ast postea pro Savio crebriter sumtum fuit *Osculum*, uti vicissim *Savium* pro Ore parvo, elegantique. Plautus Rudente Act. 2. sc. 2.

> ——— *Tum quæ indoles in Savio est?*

Sic & Appulejus lib. 3. Metamorph. & Virg. in Catal.

Aut prateriens aliquis tralatitia humanitate lapidabit.] Inhumanum quippe prorsus habitum, inhumatum corpus præterire, quod sæpius repetitum, vulgoque notum: caussæ non item. Plures ego invenio, itaque colligo, & refero. Prima vulgatior est, ab Homeroque petita, ac non semel, ut puto, ab ejus interpretibus, Virgiliique, qui ab ipso mutuatus est. in librumque 6. Divini operis transscripsit, memorata. Animas enim eorum, qui sepulti non erant, Charon portitor transmittere non quiverat, sed vagari credebantur in ripa, ac diris interea modis misere torqueri. Plane hoc ex Homero constat lib. 23. Iliad. ubi dormientem Achillem adloquitur Patrocli anima. Virgilius autem pluries tetigit, apertius vero 6. lib. quum ad Æneam profatur Sibylla:

> *Hæc omnis, quam cernis, inops, inhumataque turba est. &c.*

Addam insuper & Heliodori locum elegantem ex lib. II. pag. 67. Ed. Bourdel. pluresque prætermittam ob fastidium. Verba Theagenis sunt, vocem Charicliæ animam defunctæ errantem esse, suspicantis: Οὐδὲν ταραχθεὶς ὑπήκουσε, καὶ ἥκω, φιλτάτη ψυχὴ, ἔλεγεν. ἔνδηλος εἶ περὶ γῆν ἔτι φερομένη· τὸ μὲν διότι τοιούτου σώματος, οὗ πρὸς βίαν ἐξηλάθης, ἀποστατεῖν οὐ φέρουσα· τὸ δὲ, διὰ τὸ ἄταφον ἴσως ὑπὸ νερτέρων εἰδώλων εἰργομένη. *Ille autem nil territus audivit, & Veniam, carissima anima, dicebat. Manifestum prabes argumentum, te adhuc supra terram ferri: partim quod à tali corpore, ex quo per vim expulsa es, discedere sine molestia non possis: partim quod, quia sepulta non es, fortassis ab inferna-*

fermalibus umbris arcearis. Sed de caussa isthac satis. Aliam vero prodidit Onosander Strategici cap. 36. quæ potissimum ad Imperatores spectat, qui tam graviter olim defunctorum corpora sepulturæ mandarunt: Ὁσία μὲν γὰρ καὶ ἡ πρὸς τοὺς ἀποιχομένους ὑπηρεσία, ἀναγκαία δὲ καὶ ἡ πρὸς τοὺς ζῶντας ἐπίδειξις. ἕκαστος γὰρ τῶν στρατιωτῶν ὡς αὐτὸς ἀμεληθησόμενος, εἰ πεσὼν ἔτυχε, τοῖς ὀφθαλμοῖς ὁρῶν τὴν τύχην, καὶ ὅτι τοῦ μέλλοντος καταμαντευόμενος, ὡς οὐδ' αὐτὸς ἐκεῖ θεῖναι ταφησόμενος, ἐπαχθὴς φέρει τὴν ἀνυπόστατον ὕβριν. *Sancta enim hæc, & religiosa circa eos, qui sic obierunt, pietas est, ejusque necessaria inter superstites demonstratio. Etenim unusquisque militum sibi ante oculos ponet, eodem modo se, si forte in bello ceciderit, ludibrio despectuique fore; & insepultum se remansurum præsagiens, mortis honore carere, non ferendam putat contumeliam.* Aliam & Seneca in fragmentis: *Non enim defunctorum caussa, sed vivorum, inventa est sepultura; ut corpora, & visu & odore fœda amoverentur; alios terra obruit, alios flamma consumsit, alios lapis ossa redditurus inclusit. Non defunctis, sed nostris oculis parcimus.* Verum enim vero, *Humanæ conditionis consortium est,* quæ potior mihi religiosæ illius necessitudinis caussa semper fuit visa. exindeque obortum, ut, illud officium exhibere, adpelletur *Humanitas.* Quum cadaver enim inspicimus, nostrum necessario ineluctabile fatum refricatur; itaque propriiam nostræ videmur sorti consulere, quum alteri nimirum illam præstamus pietatem, cujus & feræ non raro mira specimina præbuere. De Elephantis sic Ælianus lib. 5. de animal. tradidit cap. 49. Ὅτι ἄρα ἐλέφαντα θεασάμενος ἐλέφας νεκρὸν, οὐκ ἂν παρέλθοι μὴ τῇ προβοσκίδι γῆν ἀρυσάμενος καὶ ἐπιβαλὼν ἄνωθεν τινὰ ἀπόρρητον ὑπὲρ τῆς κοινῆς φύσεως τελῶν, καὶ φεύγων ἄγος. εἶναι γὰρ τὸ μὴ δρᾶσαι τοῦτο ἐναγές. *Elephantus, quum alterum perspexerit mortuum, non præterit, quin humum proboscide haustam, veluti sancta, & mystica quadam ceremonia, injiciat. COMMUNEM NATURA miseratus mortuo parentans, ut ne aliquid impie committat: nam, hoc quidem ipsum non facere, exsecrabile ducit.* Ideo, *Justa persolvere,* jure id Antiqui vocarunt. quippe redderetur enim sic, quod necessario Communi Naturæ deberi videbatur. Curtius ita lib. 4. loquitur: *Alexander corpori uxoris ejus Justis Persolutis,* &c. D. Ambrosius in laudatione Theodosii: *Theodosio Patri Justa Persolvit.* Ac plures alii.

Tralatitia humanitate] Inhumanitate vero non tralatitia lectionem hanc sollicitant, qui scribere tentant, *Tralatitia humatione.* ubi jam, *Lapidabit,* abundaret. Adlusit in *Tralatitia* ad genus funeris, *Tralatitium* vocatum. quod ἀδιάφορον erat, & perfunctorie exhibitum. ceu *Lapidatio* est. de illo Kirchmannus lib. 1. de Funer. Rom. cap. 4. & Gutherius lib. 1. de Jure Manium cap. 20.

Iratis etiam fluctibus imprudens arena componet.] Explicat Quinctilianus Declam. 6. *Corporis projecti: Non sepelies? vide, quæso, ne, dum litigas, ARENAM FLUCTUS AGGERET.* Plura ibidem opportuna.

Patior ego vinculum extremum.] Adlusit etiam hic dubio procul ad morem veterum, quibus, morti nimirum proximos amplecti, consuetum. Cic. Orat. 5. in Verrem: *Matresque miseræ pernoctabant ad ostium carceris, ab Extremo Complexu liberum exclusæ.* Hocce Romanis in usu fuisse notarunt jam alii. Observo ego itidem & Græcis. Theagenes sic apud Heliodorum deflet Charicliam lib. 2. pag. 63. dum defunctam esse autumat: Προσαφῄρηταί με καὶ τὰς τελευταίας περιβολὰς, ἐσχάτων φιλημάτων, καὶ ἀψύχων ἀπεστερήθην. *Erepta est mihi facultas Extremi complexus: ultimisque osculis & exanimibus orbatus sum.* Juvant plane & sequentia Commentum: *Et veluti lecto funebri aptatus, &c.*

Veluti lecto funebri,] Propritim, nam pheretri genus *Lectica* & *Lectus*; honestiorum tamen cadaverum. Seneca P. lib. 6. Cont. 6. *Versæ sunt in exsequias nuptiæ, genialisque Lectus mutatus in funebrem.* Propertius *Mortiferum* vocavit lib. 3. El. 13.

Namque ubi Mortifero jacta est fax ultima Lecto.

Et sæpius alias. Sic & *Torus* usurpatur passim. ipse Elegiographus lib. 2. El. 14.

Nec sit in Attalico mors mea nixa Toro.

Ovid. lib. 8. Metam. Virgilius, plures.

Exspecto mortem jam non molestam.] Immo potius, juxta Ethnicorum errorem longe turpissimum, exoptandam maxime. Enimvero animam in amatoriis amplexibus exhalare, ut summum videlicet bonum à suis diis impetrabant olim. Sic exsertim de Pindaro, Græcorum Lyricorum principe memoriæ prodidit Hesychius Milesius: Πίνδαρος ὁ Λυρικὸς αἰτήσας τὸ κάλλιστον αὐτῷ δοθῆναι τῶν ἐν τῷ βίῳ, ἀθρόον ἀπέθανεν ἐν θεάτρῳ, ἀνακεκλιμένος εἰς τὰ τοῦ ἐρωμένου αὐτοῦ Θεοξένου γόνατα. *Pindarus Lyricus precatus deos, ut quod in vita maxime optandum sit, sibi darent, in theatro repentina morte exstinctus est, reclivi capite super amasii Theoxenis genua.* Quod ipsum tradiderunt Suidas, & Valerius Maximus.

Cap. CXV. *Audimus murmur insolitum.*] Sic Fulgentius lib. de Virgiliana Continentia: *Nam ecce ad me etiam ipse (Virgilius) Ascræis fontis bractamento saturior advenit; quales vatum imagines esse solent, dum, adsimetis ad opus conficiendum tabulis, stupida fronte arcanum quoddam latranti intrinsecus tractu Submurmurans.* Hunc locum pridem Wouwerius laudavit, & Bourdelotius novissime; nihilominus tamen nos etiam exscripsimus, ut ejus inveterato morbo (laborat enim insigni) medicas adhiberemus manus. Ineptissimo, immo nullo, sensu, *Latranti intrinsecus tractu,* omnes editi retinent. tu scribe, *Rictu,* quæ mira loco illi vox, & ingenio Scriptoris, & Scripti adpositissima. Emendatio, libere dicam, certissima est; pariterque, me hic esse de fide Plagiarii mei vehementer suspectum.

Et sub diæta Magistri.] De *Diætis*, sive *Zetis* multi. Apud nullum autem Petronii Interpretem memoria de Navium Diætis, de quibus nunc Arbitro nostro sermo. Insigne vero exemplum est, quod de Hiero-nis

nis navi profert Athenæus lib. 5. Dipnosoph. In ipsa enim Ἦσαν δίαιται τε τρίκλινοι τοῖς ἀνδράσι, τριάκοντα τὸ πλῆθος. *Diæta erant numero triginta viriles quatuor lectis strata*, præter plures nautarum. Dicebantur, quibus & Diætarum custodia erat commissa, exinde *Diætarii*. Sic Ulpianus l. 12. §. 42. D. de Instruct. vel instrum. leg. *Sunt quidam in Navibus, qui custodia gratia Navibus præponuntur. ut Ναυφύλακες, & Diætarii.* Ceterum, ut inquit Ovidius:

Carmina secessum scribentis, & otia quærunt.

Et Phædrus de Simonide inlustri Poëta:

Victoris laudem cuidam Pyctæ ut scriberet,
——— ——— *Secretum petit.*

Unde apte jam igitur, si inter Navis strepitus, secessum quæsiverit Eumolpus. nam, ut recte dixit Horatius lib. 2. Ep. 2.

Tu me inter strepitus nocturnos, atque diurnos,
Vis canere, & contracta sequi vestigia vatum?

Quasi cupientis exire belluæ gemitum.] Ut prorsus spuriam rejiciendam esse lectionem istam, censebat Frid. Lindenbruchius, & ejus loco substituendam, *Quasi rugientis ex ira belluæ gemitum.* perperam, & omnino edita scriptura retineri debet. Imprudentibus namque murmur illud poëticum gemitus belluæ alicubi clausæ videbatur, ac proinde exire cupientis.

Persequuti igitur sonum.] Summa cum elegantia expressit hoc Valerius Flaccus, de Alcide & Telamone loquens in Argon. lib. 11. vers. 454.

Adtoniti pressere gradum: vacuumque Sequuntur
Vocis iter: jam certa sonat, &c.

Sic Virgilius de Polyphemo excutiente, inter undasque auditu classis Trojanæ cursum captante lib. 3. Æneid. vers. 669.

Sensit, & ad sonitum vocis vestigia torsit.

Plautus item Rudente Act. 1. sc. 4. 21.

Consequamur gradu vocem. ubi es?

Membranaque ingenti versus ingerentem.] Videtur nunc Arbiter exprimere voluisse totum poëtam illum in eo poëmatio conficiendo. Licet fortasse haud incommode locus possit intelligi de ipso in mundum jam referente versus illos ex ceratis tabellis, ut palimpsesto, ubi prius notarat, ac deleverat, quæ displicuissent. Moris namque illud fuit atrocis stili scriptoribus, in tabulis nempe ceratis, quæ facile deleri poterant, tunc primum, quum opera meditabantur, tumultuario scribere. Exinde postea, quando nimirum erant in lucem proferenda, efferre in membranas, quæ plane mundo erant aptiores. Totum hocce perspicue docet Horatius principio Sat. 3. lib. 2.

Sic raro scribis, ut toto non quater anno
Membranam poscas, scriptorum quæque retexens,
Iratus tibi, quod vini somnique benignus
Nil dignum sermone canas, &c.

Unde & Catullo illuxit Torrentius Carm. 22.

Puto esse ego illi millia, aut decem, aut plura,
Perscripta: nec sic, ut fit, in palimpsesto
Relata; Chartæ regiæ, novi libri,
Novi umbilici, lora rubra, Membrana
Directa plumbo, &c.

Fallitur autem omnino, qui de librorum tegmine hunc cepit locum. notissimum enim nobis est, quid *Membrana directa plumbo*, quando & pueris auxilio similes sunt primas litteras formantibus. Habuere præterea & Poëtæ antiqui ad parietes, & grabatorum pluteos, ceratas tabellas, in quas, confestim ac obversentur, repentinas effunderent commentationes, ne laberentur memoria. Quod Horatius ibidem docet, & alii, quos jam olim in adversariis congesseram. Recte autem, me Hercules, excogitatum illud, lecti quippe meditationibus poeticis gratum sæpe præbuere secessum. Ea mens Ovidii est 3. de Arte, nescio an alicubi notarint quantum est Criticorum:

Nec nos ambitio, nec nos amor urget habendi:
Contempto colitur Lectus & umbra foro.

Itemque Persii Sat. 1. 120.

Nec Pluteum cædit, &c.

Ast Pluteus aptissimus denique dicto jam usui. quippe qui tabula erecta erat ad unum latus lecti cubicularis, nam ad alterum sponda nuda erat. Aperte hocce ex Martiale colligitur Epig. 91. lib. 3.

Exciduntque senem, Sponda qui parte jacebat,
Namque puer Pluteo vindice Tutus erat.

Ad cujus inlustrationem nimis quam adpositum est illud Veteris Interpretis Persii ad Satyr. 1. *Sponda est exterior pars Lecti, Pluteus interior.*

Mirati ergo, quod illi vacaret in vicinia mortis poëma facere.] Graphice & hic prurientium Poëtarum ingenium repræsentat, ubi & Ovidii vere poëticum signanter effinxisse, illum ob oculos tenens, quum hæc scriberet Arbiter, facile probabitur illi, qui vel primoribus labris delibaverit tantum ejus Tristium libros. Confer nunc inter alios huncce parissimum locum lib. 1. El. 10.

Littera, quæcumque est toto tibi lecta libello,
Est mihi sollicito tempore facta via.
Aut hac me, gelido tremerem quum mense Decembri,
Scribentem mediis Adria vidit aquis.
Aut, postquam bimarem cursu superavimus Isthmum,
Alteraque est nostræ sumta carina fugæ.
Quod facerem versus inter fera murmura ponti,
Cycladas Ægæas obstupuisse puto.
Ipse ego nunc miror, tantis animique marisque
Fluctibus ingenium non cecidisse meum.
Seu stupor huic studio, sive est insania nomen:
Omnis ab hac cura mens relevata mea est.
Sæpe ego nimbosis dubius jactabar ab Hædis:
Sæpe minax Steropes sidere pontus erat.
Fuscabatque diem custos Erymanthidos Ursæ:
Aut Hyadas seris hauserat Auster aquis.
Sæpe maris pars intus erat: tamen ipse trementi
Carmina ducebam qualiacumque manu.

Orcam mugientem.] *Orcam*, aut *Poëtam*, mugientem potius est indubie, quam *Porcam*. Porcis namque ullis nemo unquam Mugitum dedit. *Quiritare* ipsorum

ipſorum proprium eſt. & *Grunnire*, Auctore Ovidio, ſive quiſquis ille eſt Auctor Philomelæ: etiam *Grundire*, Claudio lib. 15. Annal. & Juvenal. Sat. 15. Quod autem editio illa Pariſienſis. ſæpius laudata, hic addit, *mugientem, cui & adjungatur freneticus*, nihili prorſus faciendum. eique fragmenticulo ideo pepercimus.

Utcumque curati triſtiſſimam exegimus noctem.] Pariſſimus eſt Plinii Junioris locus, cui & ſuppetiatum venit nunc Arbiter, ut veram tandem lectionem tueri poſſit Ep. 2. lib. 6. *Curatis Utcumque corporibus, ſuſpenſam dubiamque Noctem ſpe ac metu Exegimus.* In nonnulis editionibus male, *Mentem*, legitur. Rurſus Petronius cap. XXVI. ſimiliter locutus: *Abjecti in lectis ſine Metu reliquam Exegimus Noctem.*

Viventibus oculis.] Hæc eſt antiqua ſcriptura, & Vulgatior, quapropter & pluris habenda. *Viventibus* ergo, hoc eſt, vividis, & adtente acuteque intuentibus. Plures vario ſcripſerunt, *moventibus*, *diligentibus*, *lucentibus*, *nictantibus*. aſt, ſi mutationi locus, principem ſibi vendicaret indubitanter, *Humentibus*. Sic Ovidius 11. Metam. verſ. 463. locutus:

——— *Suſtulit illa*
Humentes oculos. ———

ac plures alii. Inde & contrarium memorabile quoque Scriptoribus Antiquis, uti Papinio in Epicedio Patris:

Nunc etiam labente manu, nunc Lumine Sicco.

Hæc vota magnarum cogitationum.] Sic *Vota* ſupra uſurpavit cap. XCIV. *Eumolpe, jam malo vel carminibus loquaris, quam ejuſmodi tibi Vota proponas.* Bona illa videlicet ſunt, quæ ſibi promittunt homines, animoque concipiunt. Hiſpani vocant *Intentos, Propoſitos.* Tota autem iſthæc eſt, (quod ſemel hic moneam) Parænetica ad tyrannum Principem ſuum declamatio, apta vero ſub impotente Lica ſimulatione. Plane enim, ut ipſam proxime premeret, illa addidit: *ſed non ſola mortalibus maria hanc fidem præſtant, Illum* &c.

En homo quemadmodum natat.] Supinus indubie, ex doctrina Plinii cap. 7. lib. 17. Magni Operis: *Virorum cadavera ſupina fluitare, feminarum prona: velut pudori defunctarum parcente natura.* Idem etiam Solinus cap. Polyhiſtoris 5. Et Arbiter id innuere videtur, quum agnitum Licam Encolpio inquit, ſimulac ad terram cadaver adplicuit: *Adhuc tamquam ignotum deflebam, quum inviolatum os*, &c. Cur autem poſt quid temporis cadavera aquis innarent, quæſierunt plures. tu vero inprimis adi Cardanum de Variet. lib. 8. cap 44. Et Lemnium de Miraculis naturæ cap. 6. lib. 2.

Adhuc tanquam ignotum deflebam, quum inviolatum os fluctus convertit in terram.] Germanus Ovidii locus de re gemina germana, nimirum de fluitante Ceyce 11. Metamorph. verſ. 719.

Quis foret ignorans, quia naufragus, omine mota eſt.
Et TAMQUAM IGNOTO LACRIMAS DARET, Heu miſer, inquit.
Quiſquis es, & ſiqua eſt conjux tibi! Fluctibus actum
Fit propius corpus, &c.

Non tenui igitur diutius lacrimas.] Pariſſime ſupra cap. XXIV. *Non tenui ego diutius lacrimas.* Addo inſuper, & iſtud fulcimento eſſe ſupra *Humentibus oculis*, nam, quum leviter Encolpii animum miſera tetigiſſet naufragi fortuna, humentibus tantum oculis maris fidem quiverat inſpicere; minime vero, quum Licam eſſe cognovit: immo lacrimas largiter effudiſſe, nunc Arbiter inquit.

Ubi iracundia tua, ubi impotentia tua?] Utrumque etiam Boëtius conjunxit inluſtri illa ſententia Met. 4. lib. 1. de Conſolat.

Nec ſperes aliquid, nec extimeſcas;
Exarmaveris Impotentis Iram.

Culte admodum ad maria tranſtulit Catullus elegantiſſimo Phaſeli carmine:

Et inde tot per Impotentia freta
Herum tuliſſe.

Aſt apud Valerium Maximum lib. 9. *de Superbia & Impotentia* Caput eſt, ubi plura continentur exempla.

Ite nunc, &c.] Ἐιρωνικῶς hocce dictum eſt, non παραινετικῶς. qui figuratus loquendi modus Myſtis purioris idiomatis haud olim infrequens. Sic apud Ovidium Dejanira Herculem adloquitur in Heroid.

I nunc, tolle animos, & fortia facta recenſe.

Sic & Juvenalis Sat. 6.

I nunc, & dubita, qua ſorbeat aëra ſanna
Tullia.

Et ſententia illa inluſtri Sat. 12. verſ. 57. quam, quod & materiæ opportuna eſt, refero libens:

I nunc, & ventis animam committe, dolato
Confiſus ligno, digitis à morte remotus
Quatuor, aut ſeptem, ſi ſit latiſſima tæda.

Ita & alias, nec non & plures alii.

Patrimonii ſui rationes inſpexit.] Seneca Conſol. ad Helviam cap. 10. de Apicio famoſo gulone inquit: *Quum ſeſtertium millies in culinam congeſſiſſet, quum tot congiaria Principum, & ingens Capitolii vectigal, ſingulis comeſſationibus hauſiſſet, ære alieno oppreſſus Rationes ſuas tunc primum coactus Inſpexit.* Hiſpanis inde, *La cuenta, y Razon*, dicitur.

Illum diis vota reddentem Penatium ſuorum ruina ſepelit.] Sex fratrum prorſus videtur fatum deſignare, qui, quum domum ex longa peregrinatione belloque rediſſent, ædium lapſu obruti ſunt, vota, uti ſuſpicari omnino conſentaneum eſt, Diis Tutelaribus reddentes. Eventus enim inſignis Titulus exſtat, quem quod ſupra cap. CXI. integrum exſcripſimus, nunc tantum, quæ huc ſpectant, excerpere viſum eſt.

QVAE (Mater) HOC ME CONDO MONIMENTO
NE OBRVTIS DOMVS LAPSV FILIIS SEX
QVOS P. SCIPIO PATRIIS
CAMERTIBVS A SALO ET LIBYA
INCOLVMES RESTITVERAT
IN DESOLATA ORBITATE SVPERSIM.

Ille vehiculo lapſus properantem ſpiritum excuſſit.] Elegans

gans Monumentum antiquum in vinea Julii III. Pont. Max. hocce testatur:

AEMILIA FELICITAS PIA
VIXIT ANNIS XXXV. EX HIS
PERTVLIT CUM AEMILIO
PARNASO ANNOS N XXIII.
PEREGRINATIONIBVS
VARIIS ET CREBRIS FIDE
ADFECTIONE INCOMPARA
BILI HAEC VEHICVLO
EVERSA VIA HOSTIENSI
III. KAL. FEBR. OBIIT.
HVNC TITVLVM
POSVERVNT
L. AEMILIVS PARNASVS
MARITVS EIVS ET IVNIVS
NICERO FRATER EIVS.

At enim fluctibus obruto non contingit sepultura.] Hinc jam de multiplici cadaverum sepultura sermo est, quum modum Arbiter fecerit mortis generibus. injuria tamen Interpretes confundunt. Ast locus iste amplectitur utrumque, & interitus acerbum genus, & inhumanum sepulturæ. De utroque ergo audi sententiam Ciceron. in Tusc. Quæst. lib. 1. cap. XLIV. *Exsecratur luculentis sane versibus apud Ennium Thyestes, primum ut naufragio pereat Atreus. durum hoc sane: talis enim interitus non est sine gravi sensu. Illa inania:*

——— *Ipse summis saxis fixus asperis,*
Evisceratus, latere pendens, saxa spargens tabo,
Sanie, & sanguine atro.

Non ipsa saxa magis sensu omni vacabunt, quam ille latere pendens. Idem quoque senserunt alii. Sic Vegetius lib. 5. de Re Milit. *Inter tanta tamen mortium genera, quo acerbissimus casus est, absumenda piscibus insepulta sunt corpora.* Idemmet Ovidio animus est lib. 1. Trist. El. 2, aliisque non paucis. Non vulgaris vero ratio est, cur videlicet in aquis interire vehementer ex Antiquis nonnulli formidarunt; ipsamque ex Homeri schola profluxisse, adserit Synesius Epistola ad Euoptium fratrem. Animam ignem esse, credebant. sic apud Varronem Zenon Citieus sentit lib. 4. LL. *Animalium semen ignis, qui Anima, & mens.* Ea propter extingui inter undas & Anima credebatur, ipsosque admodum & corporis terrebat, & animæ interitus. Perspicue Synesius rem aperit: locum ideo, etsi longiusculum, non gravabor adscribere: Ἐμὲ δὲ ἐν τοῖς δεινοῖς, ὄμνυμί σοι θεὸν, ὃν φιλοσοφία πρεσβεύει, τὸ Ὁμηρικὸν ἔθραττεν ἐκεῖνο, μὴ ἄρα ἀληθὲς ᾖ, τὸν καθ' ὕδατος θάνατον ὄλεθρον εἶναι καὶ αὐτῆς τῆς ψυχῆς. λέγει γάρ ἐν ὅπου τῶν ἐπῶν·

Αἴας δ' ἐξαπόλωλεν, ἐπεὶ πίεν ἁλμυρὸν ὕδωρ.

Τὸν ἐν θαλάττῃ ἀκριβεστάτην ἀπώλειαν εἶναι τιθέμενος. οὐδένα γοῦν ἄλλον ἐξαπολωλέναι φησὶν, ἀλλ' ἕκαστον ἀποτεθνηκέναι,

——— ἄϊδός δ' ἐξίκανε.

Ταῦτ' ἄρα καὶ ἐν ὅλῳ νεκύᾳ ὁ μικρὸς Αἴας οὐδαμοῦ τοῦ δράματος εἰσποιεῖται, ὡς τῆς ψυχῆς οὐκ οὔσης ἐν ᾅδου. καὶ Ἀχιλλεὺς, ἀνὴρ εὐψυχότατός τε καὶ φιλοκινδυνότατος, ἀποδειλιᾷ πρὸς τὸν ἐν ὕδατι θάνατον, ὅν γε καὶ λευγαλέον καλεῖ. τούτους εἶχον τοὺς λογισμοὺς, ὁρῶν τοὺς στρατιώτας ἅπαντας ἐσπασμένους μαχαίρας καὶ πυθόμενος ἔμαθον παρ' αὐτῶν, ὡς καλόν ἐστι τοῦ καταστρώματος ὄντας ἔτι, πρὸς τὸν ἀέρα τὴν ψυχὴν ἐρυγεῖν. *Me vero in hisce malis, juro tibi per deum illum, quem Philosophia veneratur, Homericum illud terrefaciebat; ne forte verum esset, mortem sub aqua animæ quoque interitum esse. dicit enim aliquo poëmatis loco:*

Interiit salsas Ajax quando ebibit undas.

Mortem in mari exitium esse acerbissimum, significans. Nullum enim alium, ait, interiisse; sed unusquisque moriens:

——— *Migravit ad Orcum.*

Adeoque duabus inferiis minor Ajax nusquam tota fabula introducitur, quasi ipsius apud inferos anima non exsistat. Et Achilles animi vir excelsissimi, & ad pericula subeunda projectissimi, mortem in aqua perhorrescit, quam & perniciosam vocat. Has ego versans cogitationes, video milites omnes stringentes gladios: percontatusque ex ipsis didici, Optimum esse, dum adhuc in foris consistant, animam in auras eructare. Ceterum sepulturam plures parvi fecerunt. unus nobis pro multis Seneca sit, qui insuper Virgilium addit sibi suffragatorem in Fortuit. Remed. *Insepultus jacebis; quid aliud respondeam, quam illud Maronis?*

——— *Facilis jactura sepulcri.*

Si nihil sentio, non pertinet ad me jactura corporis insepulti: si sentio, omnis sepultura tormentum est.

An mora.] Nec *naturalem mortem* hic Arbiter intellexit, nec *Mare* loco τοῦ *Mora* scripsit, uti voluerunt Docti. *Fluctuum* quippe jam memor fuit, nuncque de sepulturæ, uti jam diximus, non mortium, differentiis agit. Docuit autem me, quæ isthæc Petronii *Mora*, Seneca meus gemino germano operis laudati loco: *Quid interest, Ignis me, an Fera consumat, an TEMPUS omnium sepultura?* Idem & Epist. 93. innuit illis verbis: *Quem sævitia projecerit, DIES condet.* Traho & huc Mæcenatis versiculum:

Nec tumulum curo, sepelit Natura relictos.

Plane vero in Octavio Minutius: *Quasi non omne corpus, etsi flammis subtrahatur, ANNIS tamen, & ÆTATIBUS, in terram resolvatur.*

Quicquid feceris, omnia hæc eodem ventura sunt.] Scilicet, ut corpus possint sic penitus consumere, ut nihil ex ipso jam reliquum sit, vel levis nimirum pulvisculus. Unde jam vera constat inductio. *Ergo nihil interest, qua ratio peritarum corpus consumat*, sive Ignis, sive Fluctus, sive Tempus sit.

Fera tamen corpus lacerabunt, tanquam melius ignis accipiat.] Ipsissimum de hac re Epicureorum æque, atque Stoicorum, Cynicorumque, fuit quondam placitum. Petronius, ac Seneca plane sunt utrorumque secutulei. Itidem Diogenes Cynici chori Præcentor, haud sine joco, more suo, ac lepore apud Ciceronem in 1. Tusculanar. c. XLIII. *Durior Diogenes, & id quidem sentiens,*

tiente, sed ut Cynicus asperius, projici se jussit inhumatum. tum amici, Volucribusne, & feris? Minime vero, inquit: sed bacillum prope me, quo abigam, ponitote. Qui poteris? illi: non enim senties. Quid igitur mihi ferarum laniatus oberit, nihil sentienti? Vulgo tamen Ignis præ aliis expetitus, & semicombustio adhuc prælata. Isthæc Ciceronis mens obscuro in loco Ibidem. cap. XLIV.

——— *Prinsquam Fera, volucresque.*

Metuit (Poëta ille, ex quo ipsi testimonia prolata Camerarius facit Pacuvii) *ne laceratis membris minus bene utatur. ne combustis non extimescit:*

Heu relliquias semiassi Regis, denudatis ossibus,
Per terram sanie delibutas fœde divexarier.

Rogus conlatus.] Antiqua hæc lectio. Ast, nescio ex quis MSS. & editionibus inrepsit in nuperam Bourdelotii *Conlectus*. Hactenus equidem uspiam non reperi. *Rogus* est lignorum strues, sive congeries, ad comburendum cadaver constructa, *Pyra* etiam vocata, quia in pyræ modum surgebat. *Exstructionem lignorum* adpellat Servius. Numum Gutherus habet lib. 1. Jure Man. cap. 26. unde hoc claret, Rogique forma edisci- tur. Sæpe tamen in modum *Ara* constructus. Servius ad illud 6. Æneid.

——— *Aramque sepulcri,*

Inquit: *Pyram dicit, qua in modum Ara construi lignis solebat*, quod jam & Kirchmanno late observatum in Funeribus.

Cap. CXVI. *Destinatum carpimus iter.*] *Carpere* verbum multiplicis usus. nos de illo alibi egimus. Nunc vero *Iter* proprie *Carpi* dicitur, quod ambulando minuitur, ut Lana apud Plautum nendo. Sic Menæchmis 5. 2. 46.

Inter ancillas sedere jubeas, Lanam Carpere.

Et Virgilius 4. Georg.

——— *Milesia vellera Nympha*
Carpebant.

Unde, qui Plautum emendatum ivit, potius ivit perditum. Sic *Carpere pedibus terras, viam; remis pontum*, dictum Ovidio, Propertio, aliis. Sed de his mirum, si non dictum jam aliis.

Crotona esse cognovimus.] Croton Tyrrheniæ urbs est, auctore Stephano. Sed in Satyrico simulata omnia, itidemque illa civitas, sub cujus nomine Romam Arbiter intelligit, & sub narratiunculis ejus mores repræsentat.

Non frugalitas, sanctique mores, laudibus ad fructum perveniunt.] Sensus est, quod, quum Frugalitas, sanctique mores apud Crotoniatas Laudi non sint, minime etiam, qui ipsas virtutes colunt, præmiis, aut honoribus, remunerantur. *Fructum* pro præmiis passim usurpant Scriptores. Cicero: *Repetere officii Præmium, & Fructum.* Sive aliter, *Ad fructum*, id est, ad summam perfectionem ipsæ Virtutes, contemti quippe cultores, non perveniunt.

In hac urbe nemo liberos tollit, quia quisquis suos heredes habet, nec ad cœnas, nec ad spectacula, admittitur.] Juvenalis Sat. 6. vers. 29.

——— *Tollere dulcem*
Cogitat heredem, cariturus turture magno,
Mullorumque jubis, & captatore macello.

Et Ammianus Marcellinus lib. 14. *Nec credi potest, qua obsequiorum diversitate coluntur homines sine liberis Roma.* Ita in Eumolpum heredipetæ certatim munenera congerunt. cap. CXXIV. Observo tamen, Principem olim heredem nuncupatum ab illis etiam, qui filios haberent. Sic Tacitus in vita Julii Agricolæ cap. 43. *Satis constabat, lecto testamento, quo Coheredem optimæ uxori, & piissimæ filiæ, Domitianum scripsit, lætatum eum, velut honore judicioque.* Adrianus vero, Spartiano auctore ejus vit. cap. XVIII. *Ignotorum hereditates repudiavit; nec notorum accepit, si filios haberent.* Et Antoninus Pius, Capitolino ejus vita cap. VIII. *Hereditates eorum, qui filios habebant, repudiavit.* Idemque refert de Pertinace in ejus vita cap. VII.

Nemo liberos tollit.] Dictum hoc ex prisco ritu, nam infans humi deponebatur, simul ac in lucem editus, exinque *Tollere* patris munus erat, auctore Donato ad illud Andriæ Terentii 3. 1. 6.

Nam quod peperisset, jussit Tolli.

Eos vero, quos nollent alere, vario exponebant. Sed de his institutiabunde multi, Pareus autem plene in Elect. Plaut. licet oblitus Arbitri sit, apud ipsumque Expositorum liberorum caussæ, quæ scilicet, ut parentes ab heredipetis captarentur. ille autem plures recenset.

Tanquam in pestilentia campos, &c.] Non vulgare hocce est, quod hic profert Petronius, quum placitum potius fuerit Medicorum veterum, cadavera nempe peste exstinctorum ab alitibus ut plurimum non adtingi, minime vero vulture, & corvo. Sic Livius docet, pestem quandam describens Dec. 5. lib. 1. *Cadavera intacta à canibus & Vulturibus tabes absumebat.* Et Thucydides de peste Atheniensium: τὰ γὰρ ὄρνεα, καὶ τετράποδα, ὅσα ἀνθρώπων ἅπτεται, πολλῶν ἀτάφων γιγνομένων ἢ οὐ προσῄει, &c. *Aves enim, & quadrupedes, quacunque hominum carnes adtingunt, quum multa essent insepulta cadavera, vel ad ea non accedebant, &c.* Quæ eadem omnino ratio est cadaverum veneno sublatorum, præcipue, inquam, si a serpentibus fuerint demorsi. De ictis a Basilisco sic Nicander cecinit in Theriaca vers. 405.

Οὐδέ τις οὐδ' οἰωνὸς ὑπὲρ νέκυν ἴχνιον τίνει,
Αἰγύπιοι, γῦπές τε, κόρακ τ' ὀμβρήρεα κρώζων,
Οὐδ' ὅσα τ' οὔρεσι φῦλ' ἐνομάζεται ἄγρια θηρῶν
Δαίνυνται, τοίη μιν ἀυτμὴ δεινὸν ἰάπτει.

Vertit noster Jacobus Steve Medicus eruditus:

Nulla rapax animas audet tractare cadaver;
Non aquila, aut Vultur, non Corvus nuncius imbris,
Nec, quotquot montes lustrant armenta ferarum,
Gustabunt carnes, tanta est violentia odoris.

Quod sane eo magis mirum est, quod Phile de ipsis prodit versibus illis:

Πλὴν

Πλὴν μαντικὴν ἔχουσιν οἱ γῦπες φύσιν.
Καὶ γὰρ συνεκδημοῦσι τοῖς μαχουμένοις,
Τῶν σωμάτων ἐλπίδι πεπεισμένοι τότε.
Μεμένασι δὲ τῇ φορᾷ τῶν λειψάνων.
Sed quis futuri prascios ipsos uget?
Quod expeditos prosequuntur milites,
Prasensione stragis, atque corporum
Bello jacentum conciti improba fame.

Et Plinius lib. 10. cap. 6. Hist. Natur. triduo ante, aut biduo, volare, ubi cadavera futura sunt.

Aut corvi, qui lacerant.] Ab Horatio mutuabor loco isti clarorem, vicissimque ab Arbitro mutuabitur sibi Poeta ille Venusinus Sat. 5. lib. 2. quum, captatorem delusum ab astuto divite Corano, vellet indicare:

——— Plerumque recoctus
Scriba ex quinquevira CORVUM deludit biantem,
Captatorque dabit risus Nasica Corano.

Nam qui ad apologum ducunt Vulpis, & Corvi, mirifice ineptiunt. Ibi enim potius Vulpes Captator est, & Corvus Captatur. Eadem ratione sæpius vetustis Scriptoribus heredipetæ captatores *Vultures* vocantur. pariter namque ab Corvis & Vulturibus depascuntur cadavera; quocirca *Animata sepulcra* illos nuncupavit Gorgias Leontinus apud Dionysium Longinum περὶ ὕψους.

Cap. CXVII. *Genusque divinationis.*] Veterem scripturam retinui, quæ vel sensu ipso præferenda. *Genus Divinationis*, hoc est, apotheosis, & in cœlum abeundi, me interprete; uti supra de uxore Trimalcionis, felicissima muliere, quæ numos modio metiebatur: *nec quid, nec quare, In Cœlum abiit*, ubi plura Interpretes de similibus Felicitatis proverbialibus formulis, & nos haud semel opere in isto. *Divinum* fieri, tollique in cælum, de beatis, ac summe felicibus, usurpatum olim. Emendationis autem argutia, *Divitationis*, in cælum quoque merito efferenda.

Vestis rapina comes.] Vestis nimirum illa divina, cujus cap. CXIV. jam meminit, quum Licas precabatur Encolpion, vellet tandem navigio restituere; nam ob ejus rapinam suspicabatur, horribili omnes tempestate jactari. *Et, tu, inquit, Encolpi, succurre periclitantibus, id est, Vestem illam divinam, sistrumque, redde navigio.*

Et quicquid Lycurgi villa, &c.] Lycurgi hujus uspiam Satyrici memoria rursus non est; nam longe diversus ille, de quo cap. LXXXIII. mentio, ut ibi jam lectorem præmonuimus, ac pluribus ibidem de utroque loqui fuit opportunum.

Nam numos in præsentem usum Deûm Matrem pro fide sua redditurum.] Iis, cujus numen multiplex Priscis habitum, & *Deûm Mater* adpellata non semel. sic Appulejus lib. 11. Metam. *Me primigenii Phryges Pessinuntiam nominant Deûm Matrem.* Sed multis supra hocce persequimur. nunc autem innuit Petronius, quod si prædam ac manubias Isiaci Navigii vendidissent, neutiquam mimo componendo potesse pecuniam defore.

Si negotiatio placet.] *Negotiari* est, quod Græcis τρακτεύεσθαι, & τρακτεύειν, verba à Latino *Tractare* detorta. & in constitutionibus Græcis Imperatorum passim occurrit vox Τρακτευτῶν, hoc est, *Tractantium*, sive, *Negotiatorum*. Quod Scaliger F. ad Festum, & Vulcanius ad vetera Glossaria, observarunt jam olim. exin quoque verba nostra aperte duxere originationem, *tratar*, *tratantes*, &, *la casa dela contratacion*, ubi negotia Indica Hispali tractantur. Ita & *Negotiatores* Romanis erant, qui nobis hodie, *Hombres de Negocios*, dicuntur. Juvat & illud D. Isidori lib. 18. cap. 15. *Negotiatio in commerciis dicitur, ubi aliquid datur, ut majora lucrentur.* Ludit ergo opportune senex, nam astus ille plane est Captatorum. Unde & sententia legentium *genusque Divitationis*, &c. haud leviter adseritur.

In verba Eumolpi juravimus.] Id est, Eumolpo præeunte; sive, ut Priscianus lib. 18. formulam eam interpretatur, *Quomodo illis dictaret* Eumolpus. Sic Horatius Epod. 15.

Quum te magnorum numen læsura deorum
In Verba jurabas mea.

Et Tacitus lib. 1. Histor. *Sext. Pompejus, & Sext. Apulejus COSS. primi in verba Tiberii Cæsaris Juravere.* Suetonius item, Seneca, Plures. Idem erat, *Conceptis verbis jurare*, ut suo loco dicimus. & *Verbis præire*, ut ibidem Priscianus.

Uri, vinciri, (verberari,) ferroque necari.] Verba sunt auctoramenti gladiatorii, quod notum libenter vero spuriam vocem expungerem, *verberari*, quæ glossema indubie sapit, interpretamentumque scioli fuit ad marginem adpictum verbi *vinciri*, postea que ab imperito librario in contextum receptum. Isthi enim *vinciri*, pro Verberari, usurpabant Veteres, quod ita equidem testimoniis evinco. Divinus Seneca inhumanum gladiatorum munus insectans Epist. 7. inquit: *Tu quid meruisti, miser, ut hoc spectes? Occide, Ure, VERBERA.* quod Epistol. 37. protulit ut Arbiter verbotenus: *Eadem honestissimi hujus, & illius turpissimi auctoramenti verba sunt, Uri, VINCIRI, ferroque necari.* Epistol. autem 71. pari translatione accepit *adligari*, uti Vinciri, scilicet pro Verberari, idemmet plane auctoramenti respiciens: *Quid miraris, si Ureris, Occidis, ADLIGARI juvat?* Aperiam tamen translationis rationem, ut fides Commento nostro clarior, ac certior constet. Virgis olim Romani verberabant nocentes, eoque delumtæ, quæ tenues flexilesque forent; quapropter, uti fasces Lictorum ut plurimum ex betulla confectæ, ut Plinius tradit lib. 16. cap. 18. Circumvinciri ergo, adligarique quodammodo corpora viderentur Virgis illis, quum cæderentur. quod exsertim nobis enunciavit Plautus in Rudente 3. 4. 27.

Quasi Murtetæ junci, item ego vos VIRGIS CIRCUMVINCIAM. Cui & id mirifice facit S. Isidori lib. 5. Orig. cap. 27. *Virga si nodosa est, vel aculeata, scorpio rectissimo nomine vocatur, quia Arcuato vulnere in corpus infigitur.*

Jure.

Juvenem ingentis spei.] Id est, de quo omnes spem ingentem conceperant. venustissima locutio est. sic Cicero Philipp. 2. *Patri persuasi, ut æs alienum dissolveret: redimeret adolescentem summa Spe & animi & ingenii præditum.* Et in Orat. *Adolescens, non tam re & voluntate, quam Spe & exspectatione laudatus.* Etiam Appulejus in Apologia: *Nemo est hodie, quantum opinio fert, alicujus in eloquentia laudis ac Spei.* Parissime & nos usurpamus: *Un mancebo de grandes esperanzas.*

Ideoque de civitate sua miserrimum senem exisse, ne, aut clientes, sodalesque filii sui, aut sepulcrum quotidie caussam lacrymarum cerneret.] Eadem prorsus occasione exsul apud Heliodorum Charicles patriam, illa amissa filia, reliquit, & varias errabundus regiones peragravit. sic ipsiusmet lib. 2. prolatur: Ὑπεξάγω δὲ τῆς ἐνεγκούσης, καὶ τὴν ἐρημίαν τῆς οἰκίας ἀποδιδράσκω. Μέγα γὰρ εἰς λήθην κακῶν ἡ δι' ὀφθαλμῶν τῆς ψυχῆς ὑπόμνησις ἀμαυρουμένη. *Expello vero me patria clam, & solitudinem domus procul fugio. Magnum est enim adjumentum ad oblivionem malorum recordatio animi, oculorum amotione, obscurata.* Parilissimo & D. Augustinus usus remedio, quum vitam cum morte commutasset amicus, quem unice diligebat. Sic lib. 4. Confess. cap. 7. inquit: *Et tamen fugi de patria. Minus enim eum quærebant oculi mei, ubi videre non solebant; atque à Tagastensi oppido veni Carthaginem.* Unde optime Phædrus lib. 1.

Habere in Africa trecenties sestertium fundis, &c.] Opes haud contemnendæ, nam septingentorum & quinquaginta millium Philippæorum summam conficiunt. Et recte ait, *fundis in Africa*, nam plures ibi agri feracissimi, adeo, ut si Romæ annona deficeret, exinde peteretur. Plures Antiquorum tradidere, vide autem Claudianum de Bello Gildonico, & Symmachum lib. 3. Ep. 55. & lib. 4. Ep. 54.

Nominibusque.] Creditores Kalendariis suis Debitorum Nomina inferebant, summa insuper creditæ pecuniæ addita. Inde *Nominis* adpellatione omnis obligationis contractusque debitorum venit significatio. Unde Furius Bibaculus jocum haud inficetum petivit eleganti Epigrammate. quod, pluribus aliis omissis, lubentes referimus:

Catonis modo, Galle, Tusculanum
Tota Creditor urbe venditabat.
Mirati sumus, unicum Magistrum,
Summum Grammaticum, optimum Poëtam,
Omnes solvere posse quæstiones;
Unum difficile expedire Nomen.
En cor Zenodoti, en jecur Cratetis.

In Nominibus ergo pecuniam habere omnino erat, quod Hispani, *Endeudas, en obligaciones*, dicunt. cui ex antica opponebatur, *Pecuniam Numeratam habere*, &, *In numerato*, Hisp. *de contado.* plane Cicero 5. in Verrem. *Ille clamare, quum caperetur, nihil se miserum fecisse, nihil commisisse: Pecuniam sibi esse in Nominibus: Numeratam in Præsentia non habere.* Unde & Petronii loca sumunt splendorem, pacta videlicet Licæ recenlentis cap. CIX. *Nisi pro quaque re PRÆSENTES NUMERAVERIS denarios centum.* Et iterum eodem capite. *Pro singulis injuriis NUMERABIS PRÆSENTES denarios ducentos.* Hinc & Augustus venustam transtulit locutionem, quum L. Vinitium Oratorem eximium *Ingenium in Numerato habere* dixit, quia quicquid longa cogitatio aliis præstabat, præsto illi adesset prima animi duntaxat intentione.

Ut plurimum tussiat.] Apte, ut Captatoribus foret vicinæ mortis indicium. Ideo & Maronillæ nuptiæ valde apud Martialem expetitæ lib. 1. Ep. 11.

Petit Gemellus nuptias Maronillæ,
Et cupit, & instat, & precatur, & donat.
Adeone pulcra est? immo fœdius nil est,
Quid ergo in illa petitur, & placet? Tussit.

Tussientes enim proximos esse morti, omnino credebant. sic ipsius Valerius Ep. 26. lib. 2.

Quod querulum spirat, quod acerbum Nævia Tussit;
Inque tuos mittit sputa subinde sinus.
Jam te rem factam, Bithynice, credis habere?
Erras, blanditur Nævia, non moritur.

Et lib. 5. Ep. 41. quod totam hancce scenam Petronianam adpositissime omnium inlustrat.

Solutioris stomachi] An hic frequentem vomitum innuit? inquit Cornelius Celsus lib. 1. cap. 8. *Stomachum autem infirmum indicant, pallor, macies, præcordiorum dolor, Nausea, & nolentium Vomitus.* An Stomachi Solutionem illam, ῥευματισμὸν Græcis adpellatam? Inquit namque Cælius Aurelianus lib. 3. De morbis diuturnis cap. 2. *At si Solutio fuerit stomachi, quam Rheumatismum vocaverunt, sequitur salivarum fluor, & quibusdam jugis sputus, & oris humectatio nauseabilis.* Quæ adfectiones Tussi, sed *Humecta* puta, cujus & nunc meminit, haud prorsus absonæ sunt; & mire consonant ciborum aversioni, quam subdit: *Cibosque omnes palam damnet.* quod & argute accipiendum de delicatissimi palati divite. Quisquis autem morbus sit Solutioris Stomachi, Senecæ enim coætanei Scriptoris sententiam manifestariam Arbiter circumvolvit, dum cap. 7. De brevitate vitæ in hunc modum quærit ille sine fine laudandus: *Quot* (dies abstulit) *ille ad irritandam avaritiam captantium simulatus æger?*

Fundosque mendaces.] Horatius lib. 3. Carm. 1.

Fundusque Mendax.

Ubi vetus Commentator: *Infructuosus, quia agricolæ spem nil ferendo deceperit.* Suadent ergo, quod loquatur Eumolpus *fundos mendaces, & perpetuam terrarum sterilitatem.* quod dubium an sumendum sit de agris in Africa simulatis, ut commode sic caussari potesset, pecuniam exin haud properanter ideo non adferri, sive de illis Crotoniatarum, Romanorumve, apud quos diversabatur: uti eorum damnatio aliorum absentium plane induceret ubertatem ingentem.

Tabulasque testamenti omnibus diebus *renovet.*] Sic retinui,

retinuimus, ut laconula expleretur. *Renovet*, id est, Resignet: nam hocce Testatori permissum, legataque permutare, ac novos heredes instituere per l. 29. D. Qui testamenta fac. poss. Inde *Prima & Ultima Cera* vocatæ, quæ priorem & extremam Testatoris continerent voluntatem. Astus vero ille creber olim fuit orbis divitibus, uti & priscis Scriptoribus ejus exagitatio.

Et, nequid scena deesset.] Placidus in Glossis MS. *Scena vocatur compositio alicujus criminis, qua digna sit agi in theatro exclamationibus tragicis.* sic locum emendavi alias corruptissimum. Inde pro fraudibus ac technis usurpata *Scena* invenitur passim apud Auctores antiquos. Quinctilianus lib. 6. cap. 1. *Discutienda tamen oratione hujusmodi scena.* Appulejus: *Scenam propudiosa mulieris patefecit.* & plures alii. Unde & lectio illa cap. XXXIII. valide fulcitur: *Conversus ad hanc Scenam vultum Trimalcio.* pariterque supra hoc capite *utinam quidem sufficeret largior Scena.*

Precati deos viam ingredimur.] Quosnam videlicet? an *Semitales*, ut pote qui iter quamprimum facturi? haud sane indecenter. Virgilius sic de Mulione in Catalectis:

Neque ulla vota Semitalibus deis
Sibi esse facta.

Erant *Mercurius*, & *Hecate*. Pariter etiam possent & *Viales Lares*, de quibus ista Arnobius lib. 3. *Possumus, si videtur, summatim aliquid de Laribus Dicere, quos arbitratur vulgus Vicorum atque Itinerum deos esse.* Plautus Mercatore Act. 5. scen. 2. quum Charinus ad viam se adcingit:

——— *Invoco*
Vos, Lares Viales, ut me bene juvetis.

Hercules erat Romanis Vialis. Festus: *Propter viam fit sacrificium, quod est proficiscendi gratia, Herculi, aut Sanco, qui scilicet idem est deus.* Quapropter in ædiculis Herculis Culinæ erant, ad quas peregre abituri sacrificabant. patet ex illa Herculis Saxani inscriptione toties ab Eruditis repetita, & quam videre est apud Gruterum magno antiquitatis in penu pag. 49. 3. Credo Romæ & *Mercurium* coluisse peregrinantes. Vide Scalig. F. ad Catal. Virg. pag. 241.

Corax detrectator ministerii.] Frequens olim famulorum querela de iniquis ponderibus: nam jumentorum vice eis utebantur iter facientes. *Gangabas* eos Persæ vocabant, testante Curtio lib. 3. Histor. Inde & Comicis Græcis sæpius risus petitus in suis Fabulis, quum inducebatur servus, qui præ onere clamaret, Θλίβομαι, Πιέζομαι. Conligitur plane ex Aristophane, dum Bacchum introducit in Ranarum principio inculcatam toties querimoniam fastidientem: ubi & ceteros insectari Comœdiarum Scriptores, haud dubium est:

Εἴπω τὶ τῶν ἰωθότων, ὦ δέσποτα,
Ἐφ' οἷς ἀεὶ γελῶσιν οἱ θεώμενοι;
Δι. Νὴ τὸν Δί', ὅ, τι βούλει γε, πλὴν, πιέζομαι!
Τοῦτο δὲ φυλάξαι. πάνυ γάρ ἐστ' ἤδη χολή.

Ξαν. Μὴ δ' ἕτερον ἀστεῖόν τι; Διο. πλήν γ', ὡς θλίβομαι.
Ξαν. Τί δαί, τὸ πάνυ γέλοιον εἴπω.

Sic vertit Nicodemus Frischlinus:

Loquar ne bere usitata, & quorum gratia
Risum subinde edere spectatores solent?
BA. *Immo ut lubet: modo ne istud proferas, Premor.*
Cave istud dixis: est enim tritum nimis.
XA. *At neque aliud quiddam urbanum?* BA. *modo ne Ut premor,*
Cave isthoc. XA. *Quid igitur? annon eloquar quod maxime*
Sit ridiculum? &c.

Iste ergo Mercenarius Eumolpi est, de quo cap. XCIX. mentio: *& Eumolpus quidem mercenarium suum jam olim dormientem exire cum Sarcinis jubet.*

Lapidariam navem.] Alibi nusquam, quod sciam, de Lapidariis hisce Navibus exstat memoria. Illæ autem, me Interprete, haud dubio erant lapidibus nempe marmoribusque ferendis idoneæ, quæ omnium maximæ fuerunt, ex illis scilicet, quæ *Oneraria* dicuntur. Conligo ex Plinio, quum cap. 1. lib. 36. agens de ingentium marmorum luxuria in hæc verba prorupit: *Evehimus ea, quæ separandis gentibus pro terminis constituta erant: Navesque Marmorum causa fiunt: ac per fluctus, sævissimam rerum naturæ partem, huc illuc portantur juga montium.* & cap. 40. lib. 16. *Abies admirationis præcipua visa est in Navi, quæ ex Ægypto, Caji Principis jussu, Obeliscum in Vaticano circo statutum, quatuorque truncos lapidis ejusdem ad sustinendum eum, adduxit. qua Nave nihil admirabilius visum in mari, certum est.* Qualis num ergo ejus foret magnitudo, cui *CXX. M. modiûm lentis*, etiam Plinii verba sunt, *pro saburra fuere. Longitudo spatium obtinuit magna ex parte Ostiensis portus latere lævo?*

Operas.] Inquit Paulus Jureconsultus l. 1. D. de Oper. Libert. *Opera sunt diurnum officium*, id est, quæ per singulos dies dantur. Et l. 1. D. de Oper. Serv. *Opera in actu consistit, nec ante in rerum natura est, quam is dies venit, quo præstanda est.* Sed plura de illis Titus Popma libro singulari *de Operis Servorum.*

Et strepitu obscœno] Id strepitus, observo ego, supra modum oneratis dederunt Scriptores antiqui. Parissime & apud Aristophanem in pari prorsus Ranarum loco, quem supra laudavi, famulus ipsus gravi onere pressus ab hero suo nimis vulgaria fastidiente sic iterum quærit:

Ξαν. Μηδ' ὅτι τοσοῦτον ἄχθος ἐπ' ἐμαυτῷ φέρων
Εἰ μὴ καθαιρήσει τις, ἀποπαρδεύσομαι;
XA. *Neque quod tantum onus in me ipse feram,*
Nisi deposuerit aliquis, pedam?

Ceterum illum *strepitum obscœnum*, etiam observo, antiquis scilicet *Flagitium* vocari. Cic. lib. 9. Epist. ad Pætum: *Suppedit, Flagitium est.* Plautus jlocalariter in Pœnulo 3. 2. 32.

Hæ fores fecerunt magnum Flagitium modo.
AD. *Quid Flagitii est?* CO. *Crepuerunt clare.*

Pari clangore prosequebatur.] An imitationem innuit obscænorum strepituum? forsitan non male, nam mire ad puerorum ingenium faciunt ejusmodi petulantes imitationes, ut alibi diximus. Aut fors indicat jocularem & opportunum plausum rei spurcidicæ. Cui, & tute videris, uti supplementum conveniat editionis Parisinæ, *Olfactui ut officeret*, sequens vero mirum in modum, *Sed & hic ad ingenium, &c.*

Cap. CXVIII. *Putavit, se continuo in Heliconem venisse.*] Ubi præcipua Musarum sedes. Aristides Hymno in Jovem ipsis alloquens: Εἴτε ἐν Ἑλικῶνι τῷ Βοιωτίῳ χορεύετε. *Sive in Bœotio Helicone choreas ducitis.* Finxere Antiqui, Musas semper montes incolere, uti ibidem ipsus indicat Orator Adrianensis. Quod omnino erat, ego reor, ut illi ostenderent, viam Poëseos adscensu esse difficilem. Qui vero, superata adscensus asperitudine, ad summa eorum montium cacumina pervenissent, Musas cum Apolline suo offendere, hoc est, Poëticam facultatem tandem adipisci. Facit huc mirifice fragmentum quoddam Ennii ex lib. 1. Annal. quod, ut est à Merula compactum, habet ita, Petroniumque splendide inlustrat:

——— *Scripsere alii Rem*
Versibus, quos olim Fauni Vatesque canebant,
Quom neque Musarum Scopulos quisquam superarat,
Nec dicti studiosus erat.

Item illud nostri politissimi Poëtæ Garsiæ Lassi Epig. 24.

Por vos mel levara mi osado passo
A la CUMBRE DIFFICIL DE HELICONA.

Ceterum videtur Arbiter & ad superstitionem Antiquorum respexisse, existimantium, eos, qui montem Heliconem, aut vicinum Parnassum, conscendissent, vel inibi somniassent, repente Poëtas prodire. Præbuit enim fabulæ isti primus ansam Hesiodus, quum adsereret, se ideo factum Poëtam fuisse, quod oves nimirum pavisset in Helicone. Hancce autem insequentes Poëtæ adeo sunt postea amplexi opinationem, ut pro certo habuerint, Poëtam fieri vel rusticum quemquam posse, si semel scilicet venisset in Heliconem, id vero solo adflatu suo montis illius numine præstante. Aperte hoc Persius edocet in Prologo, Commentumque nostrum confirmat:

Nec in bicipiti somniasse Parnasso
Memini, ut repente sic Poëta prodirem.

Parnassus in duo juga dispescitur, quæ *Cithæronem* & *Heliconem* Servius haud semel nominat. Idem ergo prorsus est, *Repente Poëtam prodire*, qui in Pernassum venisset; ac *Putare, continuo se Poëtam esse*, qui in Heliconem, quæ mens indubie Petronii est.

Sic forensibus ministeriis exercitati, frequenter ad carminis tranquillitatem, tamquam ad portum faciliorem, fugiunt.] Plures fecerunt olim. exstat & hodie aliquorum memoria. De *Silio Italico* testatum reliquit Martialis lib. 7. Epigr. 62. monueruntque Symbolæ. De *Plinio Juniore* Sentius Augurinus eidem σύγχρονος Poeta Hendecasyllaborum:

——— *Priores*
Mavult versiculos Foro Relicto.

Lucanum autem, volunt Eruditi, notare hic Petronium, quod vel suo ipsius testimonio possent firmare illis prætermisso. Sic inquit extremo in Panegyrico ad Pisonem:

Quare age Calliope, posita gravitate Forensi,
Limina Pisonis mecum pete.

Et huc facit illud Epigrammatistæ lib. 3.

Si nihil hinc (ex foro) *veniet, pangentur carmina nobis.*

Sic forensibus ministeriis exercitati.] Viros doctos & hic cæcutire vidi. Verumenimvero Arbiter, *Ministeria Forensia*, vocat omne Declamatorium genus, ubi Suasoriæ, ubi Controversiæ. Innuit haud obscure τὸ *Exercitati*: Rhetoribus namque antiquis id *Exercitatio* dicebatur. Parco hic sexcentis Scriptorum locis, nonnullis tantum Petronii designatis. sic cap. 11. *Certe neque Platona, neque Demosthenem, ad hoc genus Exercitationis accessisse video.* Et cap. 111. *Minimum in his Exercitationibus Doctores peccant.* Næ illa Declamationum Exercitatio Foro subministrare, subservireque recte diceretur.

Nisi ingenti flumine litterarum inundata.] Simili metaphora & supra usus, quod notavimus cap. v.

——— *Sic flumine largo*
Plenus.

Cupit ergo nunc multiscium prorsus esse poëtam, quod & iterum optat inferius hoc capite *Nisi plenus litteris*, &c. Nec alio spectat Horatius in illo Artis versu:

Scribendi recte Sapere est & principium & fons.

Et sumenda voces à plebe submota.] Satis hic est pro magni spiritus Poëtis Declamationis elegantissimæ, satis itidem in nostrates ridicularios Censores Invectivæ. Quicquid non audiere isti, ceperuntve miselli homunciones, peccatum est, ac præter tricas quisquiliasque suas nihil sine baubatu prætereunt, edentuli ad morsum, & imbecilles. Tales ergo videlicet sunt, de quibus olim Vir doctus dictitare solebat, præ Panos ceratis arundinibus Apollinis Citharam illis veluti fistulam esse Polyphemi. Apud nos necquicquam desunt & hujuscemodi Midæ. unum autem paucis abhinc diebus novimus perridiculum, cujus haud inlepidam narratiunculam proferre, neutiquam in præsentia duximus importunum. * Apud Virum inlustrem & amicum, quum proxima æstate plures convenissemus post meridiem, tunc etiam adfuere (quippe inter alia præclarissima animi ornamenta litteratorum confabulationibus mirifice delectabatur) & amœnioris Litteraturæ Candidati, ex simulato vero Eruditorum grege etiam nonnulli. Ast quidam præ omnibus corporis habitu insignis primo sese intuitu offerebat cunctorum obtutui. Facies enim ejus multo sanguine rubebat,

* *De Petro Ferreo narratiuncula.*

bat, rotundaque omnino imitabatur os Lunæ plenum: cetera porro pinguis, adeps, ventricosus, ac totus denique ἐρυθρὸς ὑπ' οἴνου (præ vino rubicundus.) Neutiquam ille pallorem umquam ex Pyrene contraxerat, hoc est, ex noctibus insomnibus, eruditisque pervigiliis. potius Hercules comessationum aliquod haberi Numen, sive Luxuriæ Genium, Præsidemve adspectu, foret proclive. Postquam autem vario esset sermone garritum, quidam è corona honestissimus adulescens Carmen nativi idiomatis recitavit, & sublimis spiritus. Argumentum erat è media Stoicorum Schola desumtum: ast, quia scriptum altæ eruditionis ad virum, austeri tamen ingenii, tetricique soccum fastose contemnebat, incedebat cothurno. Primus, post Carminis finem, gurges ille nil cunctatus sententiam ferre, clamosissime voces parum illi familiares increpare cœpit, locutionumque ambages sententiarumque tormenta prorsus infamare. Alius statim argute simulans illi subscribere, nescio unde, satis tamen opporne, protulit humanissimos versiculos, quorum voculæ in trivio natæ pannosæ vestes erant sententiæ sordidissimæ. Laudat igitur Boreas ille Criticus, miratur, in cœlum tollit haud sine adstantium cachinnis. Quidam vero etsi male vestitus, minime tamen publici saporis homunculus, stultitiæ impatiens in hunc sermonem prorupit: Dic sodes, mi homo, sive uter es, quasnam auriculas habes, asellin', hominisve? Nec se solum intra verba continuit, at galerum ejus amovens aures sic repugnantis utraque manu tenacissime adprehendit, ut ex misera clamantis vociferatione putaremus, unam aut alteram penitus avulsisse.

Odi profanum vulgus &c.] Initium est Od. 1. lib. 3. Horatii, transfertque hic opportune Petronius. *Profanum* namque *vulgus* loquitur *Humane*, non *Poëtice*, quod *Divine* est, ut cap. xc. dixit: *Sapius Poëtice quam Humane locutus es.* Ubi Commentum nostrum vide. Apte ergo Profanum nunc adpellat vulgus, Numen quippe suum cum illo Deæ illæ novem haud communicant, conferuntque.

Ne sententia emineant extra corpus orationis.] De illo *Sententiarum* genere ac metaphora ista supra locuti sumus ad verba cap. 1. *Sententiarum vanissimo*, &c. Et cap. 11. *Ut corpus orationis enervaretur*, &c. quæ vide. Planius vero sententiam Arbitri exprimit Auctor Dialogi de Oratoribus: *Oratio autem, sicut corpus hominis, ea demum pulchra est, in qua non eminent vena, nec ossa numerantur, sed temperatus ac bonus sanguis implet membra, & exsurgit toris, ipsos quoque nervos rubore tegit, & decore commendat.*

Ceteri aut non viderunt viam, qua iretur ad carmen, aut visam timuerunt calcare.] Nec mirum, quum nimis angusta sit via, quæ Heliconem adscendentibus patet. Satis hic ad Petronium opportunus Propertius Eleg. 1. lib. 3.

Quid frustra missis in me certatis habenis?
Non datur ad Musas currere Lata Via.

Ac pariter Horatius lib. 2. Ep. 2.

Tu me inter strepitus nocturnos atque diurnos
Vis canere, & Contracta sequi Vestigia vatum?

Poëseos tandem, Rupicones poëtastri, dignitatem agnoscite. Musæ quidem in summis montium fastigiis conlocantur; via autem, qua adscenditur, tanto est contractior ac difficilior.

Non enim res gesta versibus comprehendenda sunt; quod longe melius historici faciunt.] *Res gesta*, & subintelligitur, *ut sunt.* Præterea, *Res gesta*, veteri Horatii Scholiastæ Artis illud enarranti:

Res gesta Regumque, Ducumque & tristia bella.

nimirum *Historia sunt.* Meram igitur Historiam canere, eoque ordine res, quo gestæ sunt, describere, à Poetæ omnino esse munere alienum, edocet in præsentia Petronius, & latius in 1. Iliad. Eustathius, quem vide. Minime vero innuit Arbiter, quod Poëma ex historia non sit conficiendum. tale namque delirium in mentem hominis eruditissimi cadere non potuit, quum nemo nesciat, omnibus Epicis Poëtis *Res gestas*, sive historiam esse pro argumento. Quod & Tragicis commune quoque est. Unde Poëta ab Scaligero Pat. adsertus Lucanus, vindicatusque ab nugatorum calumniis, Grammaticorum objicientium videlicet, illum historiam conscripsisse, non Poëma. Ipsummet itidem volunt hic Arbitrum sugillare, conarique ideo de sacris Musarum, adscensuque difficilibus sedibus illum, invito tamen Apolline, deturbare. Equidem autem prorsus ignoro, uti Pharsaliæ Scriptori convenire potessit rigida sane, aliasque erudita, isthæc Petronii declamatio. Scriptori inquam, qui eximia quum esset eruditione insigniter instructus, spiritu insuper termaximo, sive, ut ille aliter, plusquam poëtico, bellum illud funestissimum scribere adgressus est. Itaque ego potius existimo, magno ipsum in precio fuisse nostro Petronio, præsertim, quum neque antiquius habuerit quidquam, quam eum scilicet, tum rebus, tum verbis, penitus toto in proximo poëmatio imitari, uti ex sequenti haud nimis adcurata conlatione liquido patescet.

Quod longe melius Historici faciunt.] Ita Ovidius de poëtis loquens lib. 3. Amor. El. 11.

Obligat Historica nec sua verba fide.

Deorumque ministeria.] Nemo ut Phædrus expressit, hocceque unice interpretatus est Fab. 81. de Simonide loquens poëta famigerabili, laudibus tunc nempe cujusdam pugilis victoris conducto:

Exigua quum frenaret materia impetum,
Usus poëta, ut moris est, licentia,
Atque interposuit gemina Leda Sidera.

Et per fabulosum sententiarum tormentum pracipitandus est liber spiritus, ut potius furentis animi vaticinatio adpareat.] Isthæc prorsus aperte est Horatii imitatio, cujus paullo ante meminit non sine elogio. Parissimam sententiam paribus fere verbis ita expressit in Arte:

Et tulit eloquium insolitum facundia Praceps,
Utiliumque sagax rerum, & divina futuri

 Ser-

Sortilegis non discrepuit Sententia Delphis.

Innuunt plane Poëtarum ἐνθουσιασμὸν, de quo innumemeri Antiquorum, Recentiorumque. Unde Arbiter *Poetice* pro *divine* usurpavit cap. xc. *Et sæpius Poetice quam Humane loquutus es.*

Quam religiosa orationis sub testibus fides.] *Sub testibus*, hoc est, instar Testium, qui vere ac nude res proferunt. Ita etiam Ovidius lib. 3. Amor. El. 11.

Nec tamen, ut Testes, mos est audire Poetas.

Etiamsi nondum recepit ultimam manum.] Proprium Poëtarum, hocce, aut simili προληψεως genere, puta, *Adhuc sub spongia esse. In incude versari*, *Αὐτοσχεδίως esse conscripta, & effutita*, præoccupare auditorum animos, ut si, quæ nondum exacta numeris suis & perfecta sunt, elegantiam habeant exspectatam, aure sque impleant, majus sic merito laudis choragium aucupentur; vel etiam, si fortasse aliquid occurrerit minus elegans, minus consonum, minusve politum, calumniandi jam ante habeant ansam præreptam. Fateor me tale quid de Æneide, ac Metamorphosi magnorum Vatum jam olim conjectare. Ultimam autem manum recipere Græcis est, *Addere Colophonem. Colophonem imponere.* Sed hocce protritum. Pro eodem *Summa manus* Ovidio est lib. 1. de Trist. El. 6. ubi de suis Metamorphoseon libris loquitur:

Non tamen illa legi poterunt patienter ab ullo,
Nesciat his Summam si quis abesse Manum.

Et 3. de Arte, quum argute docet puellam, quando liceat fucum inducere:

Tu faciem cura, dum te dormire putemus:
Aptius à Summa conspiciere Manu.

Etiam, *Extrema Manus*, passim reperitur, quod *Ultimam limam* adpellat ipsus Naso:

Ablatum mediis opus est incudibus illud:
Abfuit & scriptis Ultima Lima meis.

Cap. CXIX. *Assyria concham laudabat miles in unda.*] Præ hacce scriptura versiculi hujus omnes aliæ putidæ prorsus habentur Musico Senatui. Nobilis valde in Assyria olim purpura. Virgilius in Ciri:

Nec Libys Assyrio sternetur lectulus Ostro.

Quæsitus tellure nitor certaverat ostro.] Capio de variis Lanarum tincturis, colores tamen terra quæsitos bibentium; quos Arbiter cum Ostro componit, qui color ex mari. Inde, *Pelagia Purpura*, dictæ Plinio, quod nobis observatum alibi. Recte omnino cum superiore conjungitur, consentitque nostrum hocce interpretamentum, alii vero hic ingeniose ineptiunt. Multiplici quidem colore (haud secus atque hodie fit) intinctæ antiquitus lanæ. Ovidius postquam plures recensuit, subdit in 3. de Arte:

Quot nova terra parit flores, quum vere tepenti
Vitis agit gemmas, pigraque fugit hyems;
Lana tot, aut plures succos bibit, &c.

——— *Nova vellera Seres.*] Seneca Tragicus Thyeste:

Seres Vellere nobiles.

Lanuginem quandam Seres petebant ex arboribus, quam postea nentes *Sericum*, sic ab illis denominatum, conficiebant. Ipsus Hercule Oetæo:

Nec Maonia distinguit acu,
Quæ Phœbeis subditus Euris,
Legit Eois Ser arboribus.

Vide Ammianum Marcellinum lib. 23. ubi latius de Serici confectura. Puto *Nova* Petronio vocari, quæ Senecæ coævo Scriptori heic, *Acu distincta*, sunt, tunc primum beatioribus inventa. Id autem dubium non est, primitus *Sericum* arboribus depecti; *Byssum* vero (quod & per saturam refero) instar lini e terra edi, *Bombycinum* à vermiculis gigni, quod sciunt jam Docti.

Atque Arabum populus sua despoliaverat arva.] Ut Romam odores mitteret, fruticesque aromaticos. Disertim Tibullus, quum die Natali sacrificium parat lib. 2. El. 2.

Urantur pia thura focis, urantur Odores,
Quos tener e terra divite mittit Arabs.

Statius lib. 1. Sylva 4.

——— *Odoriferis Arabum quod doctus in Arvis*
——— *Carpsi.*

Ideo Ovidius *Thurilegos Arabas* vocavit lib. 4. Fastor.

——— *Ne desit bellua dente*
Ad mortes pretiosa suas. ———] Preciosa dente plaudenti nempe populo, ut animadvertitur ex sequentibus:

Ut bibat humanum populo plaudente cruorem.

Quod ita Salvianus inlustrat lib. 6. *In spectaculis primum deliciarum genus est, mori homines, impleri ferarum alvos humanis carnibus cum circumstantium voluptate.* Recte omnino se habet nostrum interpretamentum, Dentes namque feras olim venationibus commendarunt. Vetus inscriptio inter alia:

AEDILITATEM LAVDABILITER ADMINISTRAVIT. ET
DIEM FELICISSIMVM III. IDVS JANUAR. NATALEM
DEI PATRIS NOSTRI VENATIONE PASSERIS. DENIS
BESTIIS. ET IV. FERIS DENTATIS. ET IV. PARIB.
FERRO DIMICANTIBVS. CETEROQVE HONESTISSIMO
APPARATV LARGITER EXHIBVIT.

——— *Premit advena classes*
Tigris, & aurata gradiens vectatur in aula.] Plerumque quippe Romam feræ advehebantur ratibus. multis indicat Claudianus lib. 3. Stiliconis, cujus & alicubi elegans illa clausula est:

——— *Exsanguis dextera torpet*
Remigis, & propriam metuebat navita mercem.

Præterea hic, *Auratam aulam*, claustrum, aut caveam, interpretor, quibus advehi feræ consueverant, quod notum, nec sane inepte, quum claustra illa quasi ὕπαιθρα sint, & subdialia, quæ loca Homero sæpius *Aula* proprie nuncupantur, ut Rhodiginus fuse observavit

servavit lib. 12. Ferreæ & ligneæ primitus ex caveæ fuere, sed postea inaurari cœptæ sub prorsus admodum principibus, potissimum Nerone. Vide Lipsium lib. de Ampith. cap. 9. & de Magnitud. Rom. lib. 2. cap. 11. Bulengerum de Venation. cap. 17. Aliter ut Symbolæ locum ceperunt, turpis error in syllabæ quantitate committebatur.

Persarum ritu.] Persarum mos, pueris virilitatem exsecare, ac præcipue forma præstantibus. Hocce vero Semiramidis inventum, quæ post Ninum tota, exceptis Indis, regnavit Asiâ. Clare Ammianus Marcellinus lib. 14. cap. 17. *Postrema multitudo spadonum, à senibus in pueros desinens, coloris oblurida, distortaque lineamentorum compage deformis: ut quaqua incesseris quisquam, cernens mutilorum hominum agmina, detestetur memoriam Semiramidis reginæ illius veteris, quæ teneros mares castravit omnium prima, velut vim injectans naturæ.* Ab ipsa postea didicerunt Assyrii, Medi, Persæ. Cur autem apud Persas latius sit consuetudo propagata, rationem reddit Dio Prusensis adpositissimam Orat. de Pulcritudine statim à principio: Οἱ δὲ Πέρσαι πῶς ἐνόμιζον; οὐ γὰρ φανερὸν ὅτι εὐνούχους ἐποίουν τοὺς καλοὺς, ὅπως αὐτοῖς ὡς κάλλιστοι ὦσι; τοσοῦτον διαφέρειν ᾤοντο πρὸς κάλλος τὸ θῆλυ. σχεδὸν καὶ πάντες οἱ βάρβαροι, ὥσπερ τὰ ἄλλα ζῶα διὰ τὸ, μόνον τὰ ἀφροδίσια ἐννοεῖν. ὥς γε λέγεται Δαίδαλος ποιῆσαι, τὸν ταῦρον ἐξαπατῶν περιθεῖναι τῷ ξύλῳ δέρμα βοός. κἀκεῖνοι γυναικὸς εἶδος περιτιθέασι τοῖς ἄρρεσιν, ἄλλως δὲ οὐκ ἐπίστανται ἐρᾶν. *Persæ vero quomodo existimabant? An non manifestum, quod Eunuchos faciebant ex formosis, ut ipsi quam pulcerrimi essent? tantum differre putabant feminеam formam, quod ad pulcritudinem adtinet. Ita fere & omnes Barbari, qui, ut cetera animalia, Veneream duntaxat rem cogitant. Ut igitur dicitur fecisse Dædalus, taurum decipiens, ligno circumdato tergore bovis: ita & illi mulieris speciem circumponunt maribus, aliter autem nesciunt amare.* Τρυφὴν vero illis caussam fuisse moris immanissimi, Athenæus adserit, sed planius Mollitiem illam Seneca P. exprimit Controv. 33. lib. 5. qui locus mirifice hic Petronium inlustrat. *Principes Viri contra naturam divitias suas exercent. Excisorum greges habent, exoletos suos, ut ad longiorem patientiam impudicitiæ idonei sint, amputant.* Sic & D. Hieronymus lib. 1. adversus Jovian. *Et in longam securamque libidinem exsectus spado.* Etiam Plutarchus de Herodoti malignitate.

——— *Viros.*] Genitalia. Catullus Carmine de Berecynthia & Aty:

Itaque ut relicta sensit sibi membra sine Viro.

Plaut. Aun. 1. 3. 84.

——— *Exsectaque viscera ferro.*] Vel *Exsectos* ἁπλῶς sufficeret, nam sic locuti politissimi Scriptores. Cic. lib. 2. de Natura Deor. *Nam vetus hæc opinio Græciam opplevit, Exsectum Cœlum à filio Saturno, vinctum autem Saturnum à filio Jove.* De Visceribus vide quæ notamus ad verba illa cap. CXLI. *Et finge te non humana Viscera.*

In Venerem fregere. ———] Id est, fecerunt, ut Exsecti illi, & impudici omnino Venerem, ac femineum ingenium inducerent, & imitarentur. Hæc vera est interpretatio, quam & D. Hieronymus tueri plane videtur Epist. ad Marcellam. *In theatralibus scenis idem histrio nunc Herculem robustus ostendit, nunc mollis in Venerem Frangitur.* Et Epist. de Hilarione: *In scenis theatralibus unus atque idem histrio nunc mollis in Venerem Frangitur, nunc tremulus in Cybelen.*

Quærit se natura, nec invenit. ———] Plane huc facit illud Manilii:

Natura pudet. ———

Utrumque & Firmicus interpretatur: *Eos pœnitebit, quod viri nati sunt.* Et ipse Manilius paullo anterius dixerat:

Atque odisse Virum.

——— *Fractique enervi corpore gressus.*] Viros petit hocce jaculum, quibus id mollitiei indicium dedecori datum. feminis namque semper fuit ejuscemodi elegantiarum permissum studium, uti infra latiuscule patefacimus ad verba cap. CXXVI. *Quo incessu tute compositus,* &c. Argute enim *Fractos gressus* effeminatorum vocavit, vir quippe velut Frangi videtur, ubi, quicquid feminæ est, nimirum imitatur. Quo facit & id, quod proxime præcessit: *In Venerem Fregere,* & quæ ibi notavimus. Similiter prorsus, ut Arbiter, locutus Quinctilianus lib. 5. cap. 9. *Ut fortasse corpus vulsum, FRACTUM INCESSUM, vestem muliebrem, dixerit aliquis mollis & parum viri signa.* Quod & D. Hieronymus adversus Helvid. *Gressum Frangere* dixit. & ad Eustochium: *Solutis genibus Fractum Incessum.*

Et laxi crines.] Mollitiei etiam nota. *Laxi crines,* Cicero in Pisonem: *Erant illi compti capilli, & madentes cincinnorum fimbriæ, & Fluentes.* Appulejus de suo capillitio in Apologia: *Capillus ipse, quem isti aperto mendacio ad lenocinium decoris Promissum dixere,* &c.

——— *Ecce Afris eruta terris*
Citrea mensa. ———] Mensas è citro intelligit ex Mauritania Africæ regione magno precio Romam adlatas: quæ & eburneis pedibus fulciebantur. Sic Martialis lib. 2. Ep 43.

Tu Libycos Indis suspendis Dentibus orbes.

Et lib. 9. Ep. 22. Res est jam multis inculcata, eoque plura non addimus. Id autem silentio prætereundum non est, quod de Seneca Philosopho tradidit Dio lib. 61. Quingentos nimirum tripodas illum habuisse de ligno Cedrino, pedibus Eburneis subfultos, similes prorsus & pares inter se, super quibus epulari consueverat. qui nimius quidem, si verus, fatendum est, Stoici Philosophi luxus. Singulorum vero precium ex illis Tertulliani l. De Pallio cap. 5. cognoscere licet, Plinius namque, à quo habuit, mire hic corruptus est: *Adigo caute rem ambitioni, qua M. Tullius quingentis millibus nummûm Orbem Citri emit, qua bis tan-*

tum Asinius Gallus pro Mensa ejusdem Mauritaniæ numerat.

——— *Greges servorum.* ———] Plinius *Legiones* vocavit; *Agmina* Ammianus eleganter lib. 14. *Familiarium Agmina, tamquam prædatorios globos, post terga trahentes.* Seneca *Turbam* Consol. ad Helviam: *Turbam, quæ quamvis magnam domum angustet.* Sed quid mirum, si unus Pedanius Secundus *Quingentos servos* domi habuerit, testante Cornelio Tacito 14. Annal. immo *Millenos* plurimi. sed, ut mireris semel, audi Athenæum lib. 6. cap. 20. Μυρίους καὶ δισμυρίους (οἰκέτας) καὶ ἔτι πλείους δὲ παμπόλλους κέκτηνται. οὐκ ἐπὶ προσόδοις δὲ, ὥσπερ ὁ τῶν Ἑλλήνων ζάπλουτος Νικίας. ἀλλ' οἱ πλείους τῶν Ῥωμαίων συμπροϊόντας ἔχουσι τοὺς πλείους. *Decem, immo viginti mille, & plures quoque servos habent, non quæstus causa, ut ille Græcorum ditissimus Nicias, sed plerosque in publicum comitantes.* Recte ergo jam Plinius, quum adserit, *Servorum quoque causa Nomenclatorem adhibendum.* Nunc vero Arbiter de pueris in triclinio ministrantibus haud dubitanter capiendus.

Ac maculis imitatur vilibus aurum.] Desultorii Critici sunt, qui Maculas istas volunt ad *Citreas mensas* referri, nulla habita *Ostri* proxime præcedentis ratione, quæ mira inconcinnitas est, ordoque turpe præposterus. Et, quod magis mireris, nec nobis ullum exemplum exhibent rubrarum macularum, quæ eo in ligno aurum imitentur. Indubium enim est, Arbitrum nunc tricliniaris supellectilis luxum exagitare, ut subinde ciborum. Purpura autem Romanos stravisse lectos discubitorios; nemo nescit, post tot de ritibus convivialibus eruditas lucubrationes. Item scilicet, quod gliscente luxuria purpuram vario distinxerint aureis maculis, hoc est, clavis, stellulis, aut palmis, quæ tamquam Emblemata vestibus insuerentur, insererenturve. qui mos, addo ego, late ævo Neronis (quem nunc Petronius insectatur) percrebuit: idque jam pridem ex Plinio conjeceram, ubi de marmorum initione agit lib. 35. *Neronis vero inventum, Maculas, quæ non essent, in crustis inserendo unitatem variare, ut ovatus esset Numidicus, UT PURPURA distingueretur Synnadicus, qualiter illos nasci optarent deliciæ.* Sic locus interpungendus necessario. aliter quidem ex eo, præcipue ut Dalecampius edidit, neutiquam elici proba sententia posset. Ait ergo Plinius, Numidicum marmor ovatis figuris tantum fuisse distinctum, Synnadicum vero multiplici forma, ut Purpura nimirum distinguebatur, variegari solitum. Purpuræ igitur luxuriem illam carpere hic voluisse Petronium, mero meridie clarius jam est.

Ad mensam vivus perducitur. ———] Aptius de Mullo hoc proderet, de quo sic Seneca lib. 3. Natur. Quæst. *Parum videtur recens Mullus, nisi qui in convivæ manu emoritur,* quod subinde pluribus persequitur. ejusque & rationem reddit Plinius lib. 9. cap. 17. Sed quid autem de Scaris dicendum? equidem reor, recentium exaggerationem esse. recentiores namque Scaros Antiquis in optatis fuisse, equidem observo; eo scilicet, quod intestina, visceraque eorum præ cæteris præferrentur, immo cætera haberentur despicatui. Aperte Epigrammatista noster dicit in Xeniis:

Hic Scarus, æquoreis qui venit obesus ab undis,
Visceribus bonus est: cetera vile sapit.

Viscera vero ut sint brevi corruptioni obnoxia, liquido constat.

——— *Inque Lucrinis*
Eruta littoribus vendunt conchylia cœnas.] Ex Lucrino lacu advecta Romam Conchylia plurimi fecerunt Antiqui. Sic & Horatius Od. 2. Epod.

Non me Lucrina juverint Conchylia
Magis ——— *&c.*

Sic & Martialis in Xeniis Ep. 82.

Ut renovent per damna famem. ———] Idem met aliter cap. XCIII. dixit:

——— *Atque arata Syrtis,*
Si quid naufragio dedit, probatur.

Quod etiam Latinus Pacatus innuit loco Interpretibus alibi laudato. Plane autem Manilius lib. 5. vers. 370.

——— *Numidarum pascimur, oris*
Phasidos & Damnis ———

Quæ vera indubie lectio est, quicquid reluctetur Franc. Junius, placuitque jam olim valde Scaligero.

——— *Jam Phasidos unda*
Orbata est avibus ———] Vere *Jam*, licet de tempore ipso speciatim loquatur belli civilis. Colchos namque, apud quos est Phasis, à Pompejo Magno demum fuisse penetratos, auctor est Vellejus Paterculus lib. 2. Inde postea Romam adlatæ aves Phasianæ sunt. Itaque ibi particula *Jam* recentem illum luxum indicat signanter.

——— *Mutoque in littore.*] Eleganter, quasi *mutum* esset *Littus* Phasidos fluvii jam sine avibus. Sic Nonno Panopolitæ ἀκτὴ ἄφθογγος, *Littus silens.*

Nec minor in campo furor est, emtique Quirites, &c.] Confer hosce pecunia corrupti Senatus, populique versus cum illis Lucani lib. 1.

Hinc rapti precio fasces, sectorque favoris
Ipse sui populus, letalisque ambitus urbi:
Annua venali referens certamina Campo.

Labes autem illa eo usque urbem invasit, ut candidati, referente in Cæsare Plutarcho, palam in comitiis numarias mensas ponere consueverint, uti populi videlicet sic suffragia possent impudice redimere. Idem & Appianus lib. 2. Bellor. Civil. additque: Ὤφθη δέ που καὶ μεσεγγύημα Ταλάντων ὀκτακοσίων ὑπὲρ τῆς ὑπατόμου γινόμενον ἀρχῆς. *Denique inventus est, qui DCCC. talenta per ambitionem apud sequestros deponeret.*

Pellitur à populo victus Cato ———] Sæpius id contigit Catoni, publicæ ergo tuendæ libertatis. Insignior vero, & effrenatior tum plane fuit seditiosorum audacia, quum Metellum Tribunum plebis Legem promulgantem, cujus summa erat, ut Pompejo ab Asia

Asia cum magno exercitu in Italiam venire permitteretur, inlustri illo prætextu, nempe ut urbem à Catilina in periculum conjectam servaret, animus vero ejusdem Metelli esset, ut Principatus ac Respublica in manus Pompejo traderentur, acriter aspernatus est. Latius in Catonis vita narrat Plutarchus, subditque: Πάντων διασκεδασθέντων, ὑποστάντα μόνον τὸν Κάτωνα, καὶ βαλλόμενον λίθοις καὶ ξύλοις ἄνωθεν, ὁ Μουρήνας ὁ τὴν δίκην φυγὼν ὑπ' αὐτοῦ καὶ κατηγορηθεὶς, ἀλλὰ τὴν τήβεννον προϊσχόμενος, καὶ βοῶν ἀπέχειν τοῖς βάλλουσι, καὶ τέλος αὐτὸν τὸν Κάτωνα πείσας καὶ περιπτύξας εἰς τὸν νεὼν τῶν Διοσκούρων ἀπήγαγεν. *Omnes ergo quum essent dissipati, Catonem solum subsistentem, ac desuper saxis & lignis impetitum haud neglexit Murana, is qui pridem ab eo in jus fuerat tractus: sed togam suam ei pratendens, vociferandoque jacientes, ut cessarent, monens, vix tandem monitis suis concedentem Catonem veste sua involuit, inque Castoris abduxit.* De re eadem verba Senecæ, nil dubium, quin capienda sint cap. 1. De Constantia. Inquit ergo ad Serenum: *Et tibi indignum videbatur, quod illi dissuasuro Legem, toga in foro esset erepta; quodque à Rostris usque ad arcum Fabianum per seditiosa factionis manus tractus, voces improbas, & sputa, & omnes alias insana multitudinis contumelias pertulisset.* Quod etiam epist. 14. tetigit.

—— *VICTUS Cato, tristior ille est,*

Qui VICIT ——] Cadmæa isthæc victoria fuit, de qua Plutarchus περὶ παίδων ἀγωγῆς. ac postea Parœmiographi. Mirifice autem Petronio facem prætulit Aristænetus Ep. 6. lib. 2. Ἀλλ' ἔγωγέ σοι ἥδιστον ἐπεγχαίρω, ὅτι σε τὸν ἐμὸν εἰσβέβληκα πρὸς ἐκείνην καὶ ἥττω ἐκείνην, ἐγὼ τῆς σῆς φημὶ καδμείας νίκης ἀμείνω. Φασὶν γὰρ ὡς ἐν πονηροῖς ἁμίλλαις ἀθλιώτερος ὁ νικῶν. *Sed ego tibi insulto jucundius, quod te intro ad eam impuli, repulsamque tuli Cadmaa tua victoria meliorem. Certum quippe in malis certaminibus, infeliciorem esse, qui vicit.* Nec aliud innuere videtur fragmenti illud cap. LIX. *Semper hac in re qui vincitur, vincit,* quod de *Osculana pugna* tradidit etiam Titinius Setina apud Festum. Porro sententia depromta est hic tempestiviter è Stoicorum schola, ejus quippe familiæ & Cato secutulejus. Ad rem satis opportune Seneca noster laudato jam libro: *Catoni tu putas injuriam fieri potuisse à populo, quod aut praturam illi detraxit, aut togam? quod sacrum illud caput purgamentis oris adspersit? Tutus est Sapiens, nec ulla adfici aut injuria, aut contumelia, potest.*

—— *Fascesque pudet rapuisse Catoni.*] Bis enim repulsam tulit Cato, scilicet in petitione præturæ, quum ei prælatus Vatinius; & in Consulatus, uti Plutarchus tradidit. Locus autem iste omnino de prætura capiendus. facinus quippe illud Romanis civibus turpissimum fuit. de quo & opportune consulendus Seneca est Ep. 71. & De Constantia cap. 1. 2. Prætorum autem honori Lictores cum Fascibus suis fuisse concessos, criticastri haud nesciverint.

—— *Sed invicta potestas.*] *Potestas* hic Libertatem interpretor, & à me plane Seneca est adpositissimo loco cap. 2. *Simulque exstincta sunt, qua nefas erat dividi.* cujus sequentia sunt interpretamentum. *Neque enim Cato post Libertatem vixit, nec Libertas post Catonem.* Addit Arbiter:

Romanumque decus;

Quod & interpretatio est prædictæ *Potestatis*. nostramque mirifice juvat: Romanæ namque reipubl. summum decus habitum *Libertas*. Item & illa opitulantur:

—— *Quare tam perdita Roma*

Ipsa sui merces erat ——

Amissa quippe Libertate, Urbs futura erat necessario præmium Victori. *Merces* ibi præmium est, uti jam interpretes.

Ipsa sui merces erat.] Appianum hic interpretem exhibeo de re parissima loquentem, hoc est, de Civili Bello Syllæ & Marii lib. 1. Bell. Civil. Μετὰ δὲ τοῦτο στρατοῖς μεγάλοις οἱ στασίαρχοι πολέμῳ νόμῳ συνεπλέκοντο ἀλλήλοις, καὶ ἡ πατρὶς ἆθλον ἔκειτο ἐν μέσῳ. *Post hac factionum Principes justis exercitibus, ut in bello mos est, rem gesserunt adversus se invicem: ET VICTORIÆ PRÆMIUM PETEBATUR PATRIA.* Ast Dio exsertim de bello hocce Cæsaris & Pompei agens lib. 41. inquit: Ἆθλόν τε γὰρ αὐτὴν (Ῥώμην) ἤδη τοῖς κρατήσουσι προετίθεσαν. *Nam Romam IN PRÆMIUM VICTORI propositam noverat.* Addit Arbiter:

—— *Et sine vindice præda.*

Nam reliquus deinceps non erat futurus Vindex adsertorque Libertatis.

Praterea gemino deprensam gurgite pradam.] Quænam maria *Geminum Gurgitem* hic Petronius adpellat? an ea, quæ Florus in Civili hoc Bello *Intestinum*, & *Externum*, hoc est, *Mediterraneum*, & *Oceanum*? sic enim fuere nuncupata olim. illud Plinio & *Internum* dicitur, Straboni Ἐντὸς, hocce *Exterius* Lucano, Ἐκτὸς Ptolemæo. An illa, quæ sub nominibus *Superi*, & *Inferi* insignita exstiterunt olim? ita passim Classicis Scriptoribus indigitata offenduntur Maria, auctoribus Plinio, & Mela *Adriaticum*, & *Tyrrhenum*. An denique, Geographiæ illi adsentiens Græcorum, universum quantum maris est toto in orbe bifariam dividentium, sub *Gemini Gurgitis* adpellatione integrum Thetidos Neptunique vastum imperium voluit subintelligi? Audi Musam primam Herodoti cap. CCII. ut certior fias hujusce divisionis. ubi de Araxis nempe fluvii loquitur Ostiis: Τὸ δὲ ἐν τῶν στομάτων τοῦ Ἀράξεω ῥέει διὰ καθαροῦ ἐς τὴν Κασπίην θάλασσαν. Ἡ δὲ Κασπίη θάλασσα ἐστὶ ἐπ' ἑωυτῆς, οὐ συμμίσγουσα τῇ ἑτέρῃ θαλάσσῃ. τὴν μὲν γὰρ Ἕλληνες ναυτίλλονται πᾶσαν, καὶ ἡ ἔξω στηλέων θάλασσα ἡ Ἀτλαντὶς καλεομένη, καὶ ἡ Ἐρυθρὴ, μία τυγχάνει ἐοῦσα. ἡ δὲ Κασπίη ἐστὶ ἑτέρη ἐπ' ἑωυτῆς. *Reliquum illud per apertum fluit in mare Caspium, quod mare per sese est, nec ullo cum alio commiscetur. Nam & illud, quod Graci omne pernavigant* (Mediterraneum indicat) *& id, quod extra columnas est* (Oceanum innuit) *Atlanticum*

ticum dictum, & *Rubrum*, *idem est mare. Caspium vero est alterum*, *at per seipsum*, &c. Docti, inquam, viderint, modo scruteris, quæras que ab illis, Genii nimirum ergo tantum exhilarandi, qui *Geminum* illum deorum vitiorum *Gurgitem* meditantur, quamnam integro loco concinnam, immo haud repugnantem, sententiam eliciant?

Fenoris ingluvies, *usus que exederat aris.*] Ne bis idem repeteret, *Usus* hic jam olim non pro usura capiebam, ut concors Interpretum senatus; sed Usum opum profusum interpretabar, quod aliter Petronius dicit paullo post:

——— *Detritaque commoda luxu*, &c.

Et inferius de prædis quoque:

——— *Aspice late*

Luxuriam spoliorum.

Ast postea in Lucani incidens locum, quem exprimere videtur optasse noster Arbiter, mutavi consilium, illud interea magnopere demirans, videlicet illius vestigia quomodo premat, quem Carmine isto, velut Apollinis jaculo, confodere, ajunt in votis habuisse, inquit ergo Pharsaliæ præcentor lib. 1. ejusdem ævi exagitans pariter morum corruptelam:

Hinc Usura vorax, avidumque in tempore Foenus.

- - - - *Detritaque commoda luxu*

Vulneribus reparantur. - - - -] Amara nimis ironia hocce prolatum, nam præcedit:

Arma placent miseris. - - - -

sensusque est, illis bellum placere, velut si exin exhaustæ opes resarcirentur, quod interpretamentum præ quovis alio magis nobis adridet, præda namque, ullævo divitiæ ex sociis, concivibusque minime additæ. quod & Lucanus sic operis initio:

Bella geri placuit nullos habitura triumphos.

Eo autem libere magis audebant discrimina adire, quod ipsi ære alieno oppressi (quod & Arbiter dicit:

Nulla est certa domus, *nullum sine pignore corpus*) bona jam, quibus consulerent, non haberent. unde & illud etiam, quod subsequitur, claret.

- - - - *Inops audacia tuta est.*

Tres tulerat fortuna duces, &c.] Florus in Bello hocce Civili lib. IV. cap. 11. *Forte tunc Crassus genere*, *divitiis*, *dignitate*, *florebat*: *vellet tamen auctiores opes. Cajus Cæsar eloquentia & spiritu*, & *jam consulatu adlevabatur. Pompejus tamen super utrumque eminebat. Sic igitur Cæsare dignitatem comparare*, *Crasso augere*, *Pompejo retinere cupientibus*, *omnibusque pariter potentiæ cupidis*, *de invadenda republica facile convenit. Ergo*, *quum mutuis viribus in suum quisque decus niteretur*, *Galliam Cæsar invadit*, *Crassus Asiam*, *Pompejus Hispaniam*, *tres maximos exercitus*: & *jam sic orbis imperium societate Trium Principum occupatur.*

Cap. CXX. *Feralis Enyo.*] Proba lectio. *Enyo*, Bellona Latinis est, quæ Dea belli, & Martis *aurigatrix* Virgilio. Sic *Civilis*, & *Navalis* Martiali: *Thressa virago* Ausonio: & pluribus de ea mentio.

Crassum Parthus habet - - - -] De M. Crassi interitu sic Obsequens: Anno Urbis DCC. GN. DOMITIO & APPIO CLAUDIO COSS. *M. Crassus ad Parthos profectus*, *quum Eufratem transiret*, *multa prodigia neglexit. Quum etiam coorta tempestas*, *signifero signum arreptum mersisset gurgiti*, & *offendente nimborum caligine prohiberentur transire*, *pertinaciter perseverans cum filio* & *exercitu interiit.* Scripsere plures. vide Florum lib. 4. cap. 4. & Appianum Alexandrinum de Bell. Parth.

- - - - *Libyco jacet æquore Magnus.*] Magnus Pompejus in Ægypto occisus. *Æquor Lybicum* vocat abusive Ægyptium pelagus, quia vicina hæc maria, quia contermina. *In Pelusiaco littore*, ait Florus, *fuisse trucidatum*, hoc est, juxta Pelusium Ægypti civitatem, sed antequam in terram exscenderet. Cædem ejus scripsere Plutarchus, Dio, Paterculus, Lucanus, alii. Funus vero ex Appiani lib. 2. Bellor. Civil. lubet referre. Πομπηΐου δὲ τὴν κεφαλὴν ἀποτεμόντες οἱ περὶ Ποθεινὸν ἐφύλασσον Καίσαρι, ὡς ἐπὶ μεγίσταις ἀμοιβαῖς. ὁ δὲ αὐτοὺς ἠμύνατο ἀξίως τῆς ἀθεμιστίας. τὸ δὲ λοιπὸν σῶμα τὶς ἔθαψεν ἐπὶ τῆς ἠϊόνος, καὶ τάφον ἤγειρεν εὐτελῆ. καὶ ἐπίγραμμα ἄλλος ἐπέγραψε,

Τῷ ναοῖς βρίθοντι πόση σπάνις ἔπλετο τύμβου.

Pompeji caput, *per ministros Photini resectum*, *servatum est in adventum Cæsaris*, *exspectatione maximi præmii. Sed ille nefarium scelus pro merito ultus est. Reliquum truncum in littore quidam sepelit*, *aggesto exiguo tumulo*: *cui alius quispiam hanc inscriptionem addidit*:

Pane caret tumulo, cui tot modo templa fuerunt.

Julius ingratam perfudit sanguine Romam.] Vere *Ingratam Romam.* Florus lib. IV. cap. 11. *Itaque non ingratis civibus*, *omnes unum in Principem congesti honores.* quos subinde recenset. Tunc enim non Ingrata Roma: ast, ubi parricidarum ei manus inlatæ sunt, *Ingrata* procul dubio jure merito audiret. De republica sane, & universo civium ordine egregie meritum miris laudibus illum tantum virum prosequuntur Historici omnes. Fateor & mihi semper diligendum vehementer esse suspiciendumque invictum illum, clementemque admodum spiritum, & cum ipso Magnum nostrum Imperatorem Carolum V. unice conferendum, utrumque vero cum magno Alexandro, Trium Maximorum Imperatorum ingenium exhibet nobis Appianus, dum Romanum & Macedonicum componit in 2. Bell. Civil. φιλονικότεροι δὲ τοῖς ἐρίζουσιν ὄντες, ταχύτατοι πρὸς διαλύσεις ἦσαν, καὶ συγγνώμονες τοῖς ἁλοῦσιν, ἐπὶ δὲ τῇ συγγνώμῃ καὶ εὐεργέται, καὶ οὐδὲν ἢ κρατῆσαι μόνον ἐθυμούμενοι. *Quum contentiosi essent erga adversarios*, *tamen erga victos erant faciles ad veniam*, & *gratiam*, & *insuper benefici*, *sola contenti victoria.* Audi tandem fortissimi Romani Ducis vocem lenissimam, simulque de Ingrata illa urbe Paterculi lib. 2. aliud testimonium: *Laudandum experientia consilium est Pansæ*, *atque Hirtii*, *qui semper prædixerant Cæsari*, *ut principatum armis quæsitum armis teneret. ille dictitans*, *MORI SE*, *QUAM TIMERI*,

MERI, MALLE, dum clementiam, quam præstiterat, exspectat, incautus ab ingratis occupatus est.

Parthenopen inter magnaque Dicarchidos arva.] Hoc est, inter Neapolin & Puteolos. Campaniæ urbs Puteoli, vicina Neapoli, *Dicarchæa* Silio Italico dicta lib. 12. & hic Petronio *Dicarchis*, Plinio vero & Festo *Dicaarchia colonia.* Ast maxime illud mirum est, Interpretes nempe non animadvertisse, Vesuvii montis summum hiatum hic Petronium describere. audi, ut Plinius ibi eum conlocet plane lib. 3. cap. 5. *Dein Puteoli Colonia Dicaarchia dicti: postque Phlegræi campi, Archerusia palus Cumis vicina. Littore autem Neapolis Chalcidensium, & ipsa Parthenope à tumulo Sirenis adpellata.* Inter Neapolim ergo & Puteolos *Phlegræos Campos* sitos Plinius facit. Phlegræi autem Campi Vesuvii montis sunt. Diodorus lib. 4. Ὠνομάσθαι δὲ καὶ τὸ πεδίον τοῦτο Φλεγραῖον, ἀπὸ τοῦ λόφου τοῦ τὸ παλαιὸν ἄπλετον πῦρ ἐκφυσῶντος παραπλησίως τῇ κατὰ τὴν Σικελίαν Αἴτνῃ. καλεῖται δὲ νῦν ὁ τόπος Οὐεσούιος, ἔχων πολλὰ σημεῖα τοῦ κεκαῦσθαι κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους. *Phlegræus quoque campus is locus adpellatur, à colle nimirum, qui Ætnæ instar Siculæ magnam vim ignis eructabat: nunc Vesuvius nominatur multa inflammationis pristinæ vestigia reservans.* Adderem, nisi dicta sufficerent, Melam nostrum lib. 2. cap. 4. Vitruvium l. 2. c. 6. Dionem l. 66. Cassiodorum l. 4. Variar. Ep. 50. Referam tamen ipsius montis topographiam ex l. 5. Strabonis ad rem haud parum conducentem: Ὑπέρκειται δὲ τῶν τόπων τούτων ὄρος τὸ Οὐεσούιον ἀγροῖς περιοικούμενος παγκάλοις πλὴν τῆς κορυφῆς. Αὕτη δ᾽ ἐπίπεδος μὲν πολὺ μέρος ἐστὶν ἄκαρπος δ᾽ ὅλη. ἐκ δὲ τῆς ὄψεως τεφρώδης, καὶ κοιλάδας φαίνει σηραγγώδεις πετρῶν αἰθαλωδῶν κατὰ τὴν χρόαν, ὡς ἂν ἐκβεβρωμένων ὑπὸ πυρός. *Supra locos hos Vesuvius mons est pulcerrimis arvis circumquaque habitatus, præterquam in vertice: hic magnam partem planus est, ac totus infructuosus, adspectantibus cineream faciem objicit, & cava antris persimilia, fumosarum instar rupium ab igne depastarum.* Postremum vero Dio expressit, inquiens, Amphitheatri formam totum montem referre. Ibidem, hoc est, circa Lucrinum lacum, constituunt Geographi fluvium *Cocytum*, cujus & Arbiter hic meminit. Ita & Silius lib. 12.

> *Ast hic Lucrino mansisse vocabula quondam*
> *Cocyti memorat.*

- - - *Et nigro squallentia pumice saxa*] Plinius junior de Vesuvii loquens incendio, quo suus avunculus periit: *Jam navibus cinis incidebat, quo propius accederent, calidior ac densior; jam Pumices etiam, Nigrique, & Ambusti, & fracti igne lapides.* ac sæpe alias. plurima est & in priscis Scriptoribus Pumicis Vesuvii memoria.

Ecquid Romano, &c.] Ut illam Urbem gentemque deprimere non possis? Nec ulterius jam extollere? quod sequitur:

> *Nec posse ulterius perituram extollere molem?*

quæ deæ illi cææ jucundæ sunt vicissitudinis, prædixitque jam & Arbiter:

> *Quæ nova semper amas, & mox possessa relinquis.*

Ædificant auro.] Auream hic Neronis domum Arbitrum insectari, palam est, cujus plurima apud Priscos Scriptores mentio. Suetonium vide cap. 31. Cornel. lib. 15. Annal. Plinium lib. 33. cap. 3. lib. 36. cap. 15.

Expelluntur aqua saxis. - - -] Cum Papinio interpretor Epithalamio Stellæ lib. 1. Sylv. 2.

> - - - *Perspicui vivunt in marmore fontes.*

Alii nescio quid senserint, nam, quæ modo laudant, parum Arbitro conducunt. Hæc jam olim in adversariis consignaram, nunc autem, quum Commenta hinc inde conligerem, plurima vero, quæ mihi non probarentur, expungerem, longe aliud Arbitrum voluisse, omnino cognovi. addit enim:

> - - - *Mare nascitur arvis.*

& ex utroque præmisso inducit subinde:

> *Et permutata rerum statione rebellant.*

Non videntur certe rerum stationes permutari primori illo nostro interpretamento. Aculei ergo isti quum pungant aperte Neronem, puto primum hemistichium ejus delirium designate, sic proditum in 15. Annal. à Cornelio, quum de Urbis restauratione agit post Neronis incendium: *Ruderi accipiendo Hostienses paludes destinabat, utque naves, quæ frumentum Tiberi subvectassent, onustæ rudere decurrerent.* Hemistichion vero alterum plura ejus admiranda opera, quæ refert Tranquillus in ejus vita cap. 31. primum ubi de insana ejus loquitur domo: *Item stagnum Maris instar, circumseptum ædificiis ad urbium speciem* & mox: *Præterea inchoabat Piscinam à Miseno ad Avernum lacum, contectam, porticibus conclusam, quo, quicquid totis Bajis calidarum esset, committeretur. Fossam ab Averno Hostiam usque, ut navibus, nec tamen mari, iretur, longitudinis per CLX. milliaria,* &c. *Rebellant* igitur *Aqua*, & *Arva*: minime vero Romani Luxuria capti, ut ad Gratium Vir doctus.

> - - - *Jam montibus haustis*

Antra gemunt.] Spiritu enim plusquam poëtico hocce prolatum. Sensus, Montes, dum perfoderentur, ut exin ædificiis eruerentur marmora, in antra prorsus abiisse, quæ voces gemitusque possent reddere. Monendum ideo hic maxime duxi Lectorem, ne viro inprimis erudito fortean contingeret fidem habere, *Antra gemunt*, exponenti, sub mole scilicet & pondere montium. Ubinam pondus illud, aut moles, si Exhausti jam Montes inibi sunt *Molibus* ædificiorum *Insanis*, uti ipsemet dicit Arbiter?

- - - *Cælum sperare.*] Valde mihi jam dudum erat cordi hic legere, *cælum spectare*, nimirum qua

> - - - *PERFOSSA DEHISCIT*
> *Molibus insanis TELLUS.*

uti Petronius jam dixerat.

Ex quo Sullanus bibit ensis.] Id est, Ex quo tot bella pariter Civilia à Cornelio Sylla incepta, & usque ad

ad ejus Dictaturam producta, exstincta sunt, ubi scilicet tot millia hominum cecidere. De his fuse Appianus agit lib. 1. Bell. Civil. & Lucanus lib. 2. quos vide.

Cap. CXXI. ——— *Dextra conjungere dextram Conatus.*] Uti in feriundis fœderibus factum, ad quæ adlusit Petronius. Pactum enim volebat icere Ditis Pater cum Fortuna de Populo Romano perdundo. Moris autem quam plurima hodie exstant exempla. Tacitus Annalium lib. 2. *Juravere amicæ Dextram Contingentes.* Statius lib. 1. Thebaid.

Jam pariter Coeant amborum in pignora Dextra.

Sic Cicero lib. 5. in Verrem. Virgilius non semel, & Græcorum non pauci, quorum apud Hansenium memoria in de Jurejurando cap 9. Sunt & in sacris Bibliis insignia moris hujus specimina, potissimum Machabæorum.

Vota tibi cedent.] Hoc est, tuorum eris compos Votorum. Oppositum est illud cap. LXXXII. ubi de Tantalo sermo:

——— *Quem sua Vota premunt.*

Quippe quæ optat non adipiscitur.

Muneribusque meis irascor: destruet istas

Idem, qui posuit, moles deus.] De seipsa Fortuna loquitur, sententiam Florus expressit: *Itaque invidens Fortuna principi Gentium populo, ipsum illum in exitium suum armavit.*

Cerno equidem &c.] Vates hic velut futura prædicit numine plenus. quo & illud facit præceptum supra à Petronio memoratum cap. CXVIII. *Ut potius furentis animi vaticinatio adpareat.* Sic & pluribus Lucanus lib. 1.

——— *Video Pangæa nivosis*

Cana jugis, latosque Æmi sub rupe Philippos, &c.

——— *Gemina jam stratos morte Philippos*] Designat *Campos Philippicos*, qui juxta Philippos Thraciæ urbem fuere, ubi Octavius Cæsar, & Antonius conflixerunt cum Cassio & Bruto, & hi duo tandem magni duces mortem sibi conscivere, quod Arbiter dicit, *Gemina jam stratos morte*, &c. Fuse vero Appianus lib. 4. Bel. Civil.

Thessalicaque rogos, & funera gentis Ibera,

Et Lybia cerno, & tua, Nile, gementia claustra.] Florus etiam loca recenset: *Si locum, & spatium, ubi commissum est* (bellum civile) *intra Italiam, inde se in Galliam HISPANIAMQUE deflexit, reversumque ab Occasu, totis viribus in Epiro THESSALIAQUE consedit? hinc in ÆGYPTUM subito transiit; inde respexit Asiam, inde AFRICÆ incubuit, postremo in HISPANIAM remigravit, & ibi aliquando defecit.*

Et Libye &c.] Claustra Libyæ *Mauritania.* Ast *Gementia* quoque, nempe ob interitum ejus Regis Jubæ, Pompejanarum partium fautoris. Ipse, quum foret à Cæsarianis victus, in certamine ad Thapson Africæ oppidum, in regiam se recepit, magnificeque epulatus super mensas & pocula interficiendum se præbuit Petrejo fugæ comiti. Floro lib. 4. cap. 2. & Appiano lib. 2. auctoribus.

——— *Et tua, Nile, gementia claustra.*] *Alexandriam* & *Pelusium* urbes intelligit, quæ Nili claudunt ostia. Proprie igitur *Nili Claustra* illæ vocantur Petronio. Ita & *Pelusium* ipsum Κλεὶς τῆς Αἰγύπτου, *Clavis Ægypti* dicitur Suidæ, & sic pari ratione *Alexandria* potesset adpellari. In Alexandria autem apud Ptolemæum Cleopatræ fratrem in summum vitæ discrimen adductus Cæsar fuit Appianus lib. 2. Florus lib. 4. Lucanus lib. 10. In Pelusiaco item littore Pompejus trucidatus est, ut supra vidimus. An, *Gementia*, ob illa inibi patrata facinora? fors non male. Pariter de incrementis Nili agens Plinius lib. 5. cap. 9. inquit: *Minimumque* (incrementum) *Pharsalico bello, veluti necem Magni prodigio quodam flumine aversante.*

Actiacosque sinus.] Pugnam innuit navalem ad Actium Cæsaris Augusti cum Antonio & Cleopatra Ægypti regina. Memoriæ prodidere Plutarchus in Antonio, Dio lib. 50. Virgilius lib. 8. Propertius lib. 4. El. 6. Memorabile enim inprimis Bellum hocce Civile, qua ultimum, qua ingens.

——— *Et Apollinis arma timentes.*] Mirum quot res inlustrationis indigas prætereant Interpretes, vel quantum alias tenebrarum ipsa inlustratione rebus offundant. *Ambracius*, *Actiacusve*, & nunc indicat Sinus, ubi Actiaca illa pugna commissa ratio autem, quod Apollo tunc suppetias venit Augusto arcu suo & sagittis. Plane Virgilius extremo lib. 8. vers. 704. quem hic indubie respexit Petronius:

ACTIUS hæc cernens Arcum intendebat Apollo

Desuper: omnis eo terrore Ægyptus, &c.

Plene & Propertius Eleg. 6. lib. 4. ubi ad Augustum Apollo:

Vince mari: jam terra tua est; tibi militat Arcus,

Et faves ex humeris hoc onus omne meis.

Et subinde:

Dixerat, & Pharetræ pondus consumit in Arcus,

Et mox:

ACTIUS hinc traxit Phœbus monimenta, quod ejus

Una decem vicit missa SAGITTA rates.

Tutelare numen continuo Augustus agnovit Apollinem, præcipue eo in prælio, eaque propter, Dione teste initio lib. 51. Καὶ ἐπ' αὐτῇ τῷ τε Ἀπόλλωνι τῷ Ἀκτίῳ τριήρη καὶ τετρήρη, τά τε ἄλλα τὰ ἑξῆς, μέχρι δεκήρους, ἐκ τῶν αἰχμαλώτων νεῶν ἀνέθηκε καὶ ναὸν μείζω ᾠκοδόμησεν. ἀγῶνά τινα καὶ μουσικὸν, καὶ γυμνικὸν, ἱπποδρομίας τε πεντετηρικὸν ἱερὸν * (οὕτω γὰρ τοὺς τὴν σίτησιν ἔχοντας ὀνομάζουσι) κατέδειξεν, Ἄκτια αὐτὸν προσαγορεύσας. πόλιν τέ τινα ἐν τῷ στρατοπέδου τόπῳ, τοὺς μὲν συναγείρας, τοὺς δ' ἀναστήσας, τῶν πλησιοχώρων, συνῴκισε. *Eadem die Cæsar Apollini, qui apud Actium colitur, triremem, quadriremem, ac alia navium genera usque ad deciremem, ex captis navibus consecravit: templum majus exstruxit, ludos musicos, ac gymnicos, & certamen equestre cum sacro quinquennali* * (*sic enim ii, qui sunt*

sunt profecti, adpellantur) constituit, Actios illos ludos dicens, urbemque eo loco, ubi castra habuerat, effecit partim coelestis ad eam incolendam hominibus, partim eo translatis finitimis.

——— *Sitientia regna.*] Eo quod ipse Dis pater protulerat supra cap. præcedenti:

Jam pridem nullo perfundimus ora cruore,
Nec mea Tisiphone sitientes perluit artus.

Ideoque & nunc subjungit:

——— *Tuque ingenti Satiare ruina*
Pallida Tisiphone.

Orta hinc venusta illa translatio Juvenalis Satyr. 10.

Ad generum Cereris sine cæde & vulnere pauci
Descendunt Reges & SICCA MORTE tyranni.

——— *Simulacra virum.*] Summa dictum elegantia, sed habuit ab inlustribus prius animis, primum puta Lucretio in 1. Si Ennii non, ut volunt Critici nonnullli, versus iste est.

Sed quædam Simulacra modis pallentia miris.

Sed postea sæpe alias. Et deinde à Principe poetarum omnium, qui itidem pluries. duo tantum loca designo. in VII. Æneid. vers. 89.

Multa modis Simulacra videt volitantia miris.

In I. autem Georg. vers. 476. iisdem ac Lucretius verbis:

——— *Et Simulacra modis pallentia miris.*

——— *Gremioque reducto*
Telluris.] Id est, Clauso hiatu, quem supra cap. CXX. eleganter descripsit:

Est locus exciso penitus demersus hiatu &c.

——— *Fraternos palluit ictus.*] Hoc est, timuit Pluto fulmina à fratre Jove missa, quorum sat culta præcedit periphrasis.

Auspiciis patuere deúm.] Pleraque tamen ex illis poëtica fide prolata, Virgilium prorsus æmulatus extremo lib. I. Georgicon, neutiquam vero veritatis religiosa oratione, ut ipse Arbiter loquitur. Alia ferme sunt ab iis, quæ Julius Obsequens, diligens Prodigiorum Scriptor, bellum nempe illud civile præsagientia, memoriæ prodidit Anno ab V. C. IↃCC. IV. Operæ autem pretium erit hic conferre nonnulla, quæ signanter ipsum portenderint, alia namque in præsentia congerere (facile enim innumera nobis) prorsus, me Hercules, foret, patientia Auditoris mei abuti.

——— *Namque ore cruento, &c.*] Parissime defectus illos Solis & Lunæ descripsit Lucanus in 1. vers. 537.

——— *Cornuque coacto*
Jam Phœbe Toto fratrem quum redderet Orbe,
Terrarum subita percussa expalluit umbra.
Ipse caput medio Titan quum ferret Olympo,
Condidit ardentes atra Caligine currus,
Involvitque orbem tenebris, gentesque coëgit
Desperare diem.

Tetigit Florus: *Interdiu tenebræ.* Item Dio lib. 31. Ὅ τε ἥλιος σύμπας ἐξέλιπε. *Sol totus deliquium pertulit.*

——— *Rupta tonabant*
Verticibus lapsis montis juga.] Ejusdem belli ostentum, Montium tremores ac motus. Lucanus & hic haud inferiori vers. 553.

——— *Veteremque jugis nutantibus Alpes*
Discussere nivem.

Et Virgil. in fine lib. 1. Georg. vers. 474. licet ibi aperte portenta narret, quæ præcesserint secundum Bellum Civile apud Philippos, sed Poetæ illa sæpe confundunt:

——— *Insolitis tremuerunt motibus Alpes.*

Rem autem Dio signanter tradidit: Καὶ σεισμοὶ συνεχεῖς μετὰ μυκηθμῶν ἐγένοντο. *Et terræ motus crebri cum mugitibus editi sunt.*

——— *Nec vaga passim*
Flumina per notas ibant morientia ripas.] Veterem scripturam expressi. *Nec vaga*, quia jam *passim morientia.* quod mirifice & Virgilius dicto jam loco vers. 478. significavit verbo uno:

——— *Sistunt amnes.*

Huic sensui bene, qui *per Latas Ripas* hic reponunt. Joan. Ludovicus de la Cerda aliter capit, scilicet, *Nec ibant per notas ripas*, cui simile & illud inter prodigia Papinii sit 7. Thebaid. vers. 405.

——— *Aversique suis de cursibus amnes.*

Sed sic opponuntur plane *Vaga* & *Morientia.* Utut autem ergo olim scriptum fuit, sive *notas*, sive *latas*, mens nostra, ordoque verborum indubie præferendus. Helenopolitana vero editio habet, *Orientia.* Sed tunc ex antica pugnans foret sensus, eique lectioni firmandæ essent subsidio, quæ Chr. Richardus congerit, ubi, *Torrentia*, scripsisse Petronium opinatur intrepide.

Armorum strepitu cœlum furit.] Idem & Lucanus vers. 569.

Tum fragor Armorum (auditus.)

Sed ostentum hocce speciatim alii recensent inter illa, quæ pridie, eodemve die, cladem Pharsalicam portenderunt. Sic Jul. Obsequens: *Clamorem, crepitumque Armorum Antiochiæ, bis ut curreretur in muros, auditum; indeque sonum tympanorum Pergami.* Iisdem pene verbis Valerius Maximus lib. 1. cap. de Prodigiis, & Dio lib. 42.

——— *Et tuba Martem*
Sideribus tremefacta ciet.] Puto hic & Arbitrum Lucani ostentum id optasse ostendere vers. 578.

Insonuere Tubæ, &, quanto clamore cohortes
Miscentur, tantum nox atra silentibus auris
Edidit, &c.

Jamque Ætna voratur
Ignibus insolitis, & in æthera fulmina mittit.] *Insolitis*; solitis quippe & quotidianis majores fuere, sive violentiores. Differitas autem aliunde Lucano petita, quæ & eo animadvertenda, quod ex diametro pugnet cum Petroniana, inquit ergo Cordubensis Poëta vers. 545.

Ora ferox Sicula laxavit Mulciber Ætna,
Nec tulit in cœlum flammas, sed vertice prono
Ignis in Hesperium cecidit latus.

Quod *Undantem Ætnam* Virgilius dicto loco vers. 471. vocavit. Aliter igitur Arbiter, qui dixit, *Et in æthera, &c.* Cerda, *Rotatur*, mavult, non *Voratur.* Aliorum autem interpretamenta (eorum pace dictum sit) videntur somniorum.

Umbrarum facies diro stridore minantur.] Duplex Lucani portentum complexus hic Arbiter. primum vers. 568.

Compositis plena gemuerunt ossibus urna.

Alterum vers. 570.

——— *Et venientes cominus Umbra.*

Ast equidem jam dudum factum est, quum locum caperem de ostento, quod pugnam ipsam Cæsaris & Pompeji antecessit. ejus sic Obsequens meminit: *Nocturni terrores in Exercitu fuere.* Sic & Valerius Maximus, item Lucanus lib. 7. inter plura alia vers. 179.

Defunctosque patres & cunctas sanguinis umbras
Ante oculos volitare suos.

Movit me elegans illa Exercitus periphrasis:

Ecce inter tumulos, atque ossa carentia bustis.

——— *Stridore.*] *Stridor*, & *Stridere* propritim de umbris Manium. noster etiam Lucanus in 6. vers. 623.

Auribus incertum feralis Strideat umbra.

Item Papinius 9. Thebaid. vers. 299.

Stridebit vestros Tydeus inhumatus ad ignes.

Unde lucem mutuati sunt Accio in Alcestide, primum noster Delrio, postea Ger. Joann. Vossius:

Quum Strideret retracta rursus inferis,

Quod de Umbra Alcestidis dictum, colligere est,

Fax stellis comitata novis incendia ducit.] Ipsum Lucanus lib. 1. vers. 526.

Ignota obscura viderunt Sidera noctes.

Ac deinde per plures versus facum, flammarum, cometarum, fulgurum, lampadum, ac denique ignium variarum formarum longam contexit descriptionem.

Sanguineoque recens descendit Juppiter imbre.] Appianus, qui istorum fuit parcus prodigiorum recensor, hujusce meminit, quod aliis fuit prætermissum. inquit in 2. Bell. Civil. Αἱμά τι γὰρ ἔδοξεν ὁ θεὸς ὗσαι. *Alicubi sanguinem pluisse*, ait ergo Arbiter, Pluviam sanguinearum guttarum cecidisse. ubi eleganter *Jovem* usurpavit pro pluvia. Sic etiam Lucanus de Ægypto loquens lib. 8. vers. 436.

Terra suis contenta bonis, non indiga mercis,
Aut Jovis.

Sic & alibi iterum.

Gallica projecit.] Notum ex historia. & ipse Arbiter inferius cap. sequenti masculo spiritu:

——— *Dum Rhenum sanguine tingo,*
Dum Gallos iterum Capitolia nostra petentes
Alpibus excludo, &c.

Alpibus aëreis, ubi Grajo nomine.] Expressit Poëtam principem in 3. Georg. vers. 474.

Tum sciat Aëreas Alpes. ———

Aëreæ celsæ sunt: sed sat ei vel *Alpes* simpliciter sufficerent, nam Gallica lingua *Alti montes Alpes vocantur*, teste hic Philargyrio. Non longe Lucanus abit extremo lib. 1. vers. 688.

——— *Nunc desuper Alpis*
Nubifera colles, atque Aëriam Pyrenen.

Signanter autem *Alpes* illas Arbiter designat, sæpius *Grajas* priscis nuncupatas Scriptoribus, ab Hercule videlicet Grajo, qui illas primus cum exercitu transiit. Silius lib. 3. Cornel. Nepos in Annibale, alii. Nam, quæ *Pænina* dicebantur *Alpes*, ab Hannibale denominatæ fuere, qui eas secundum superavit cum amplissimo exercitu. Plinius lib. 3. cap. 17. Paul. Warnefridus de Gestis Longob. lib. 2. cap. 18. Celebris autem tertius memoratur Cæsaris transitus, sed qua primum scilicet Hercules exercitum duxerat, quas & ideo (Grajas inquam) *Julias* deinde *Alpes* adpellatas fuisse, mea conjectura est, de quibus plurima exstat apud Marcellinum memoria, Sextum Rufum cap. 7. Breviar. & Paul. Warnefridum lib. 2. de gest. Longob. cap. 13. easque Messalla Corvinus lib. de Augusta progenie videtur *Romanas* nuncupasse. nisi illæ forte sunt, per quas iter Pompejus Magnus adgressus, ad æmulationem quoque Annibalis, alias fauces aperuit, medio scilicet inter Padi Rhodanique fontes spatio, ut testatur in 1. Bell. Civil. Appianus. Qui aliter vero Alpes confundunt, priscos Scriptores satis non viderunt, sed Plinium, & quos ego hic tetigi, potissimum.

——— *Vulsa*

Descendunt rupes, nec se patiuntur adiri.] Haud inepte de rupibus interpreteris imminentibus, præcipitiumque minitantibus. Juvat animose Appianus Annibal. Ἐλθὼν δὲ ἐπὶ τὰ Ἄλπεια ὄρη, καὶ μηδεμίαν, μήτε διοδον, μήτε ἄνοδον εὑρὼν (ἀπότομα γὰρ ἐστιν ἰσχυρῶς) &c. *Quum autem Hannibal ad Alpes pervenisset, neque ullum vel transitum, vel adscensum reperisset (sunt enim mirum in modum omni ex parte Præcipites)* &c. Sic & Ammianus de quodam Alpium jugo loquens lib. 15. cap. 25. *Pendentium saxorum altrinsecus visu terribile est.*

Est locus Herculeis aris sacer.] Nihil ergo dubium, monimentum aliquod insigne relictum olim Grajis in Alpibus, Herculi scilicet sacrum, in ejus ea facti difficilis itineris memoriam. Ea autem (moneo equidem, ne ad illam auriculæ tenerrimæ pateant) mirifica est adserentium Geographia, nempe, hic Dyrrachium Epidamnumve denotari, quibus sine sagarum cantamine translatum fuit in Alpium cacumen Græcorum oppidum maritimum.

——— *Hunc nive dura*

Claudit hiems.] De ipsis Alpibus pariter Silius noster lib. 3.

——— *Clausa Nivibus rupes,*

dixit. Sed de fabulosa Alpinarum nivium altitudine glacieque plura nos, ubi multis Arbiter.

Totum

Totum ferre potest humeris minitantibus orbem.] Apte ex præcedentibus:

- - - *Caputque ad sidera vertice tollit.*

Utrobique id videtur expressum esse Silii Italici itidem de summitate Alpium canentis:

- - - *Suppostaque coelo*
Saxa.

Quod bene Dausquejus cum illo Apollinaris contulit Carm. 5.

Alpes marmoreas, atque occurrentia juncto
Saxa polo.

- - - *Summo de vertice montis*

Hesperiæ campos late prospexit.] Opportuna oppido specula ad subjectam Italiam prospiciendam, Annibalis hic apud Livium conlatio adpositam suggeret Cæsaris Italiam prospectantis repræsentationem. De Alpinis montibus sic loquitur lib. 21. cap. 35. *Per omnia nive oppleta quum signis prima luce motis segniter agmen incederet, pigritiaque & desperatio in omnium vultu emineret, prægressus signa Annibal, in promontorio quodam, unde longe & late prospectus erat, consistere jussis militibus, Italiam ostentat, subjectosque Alpinis montibus Circumpadanos campos.* Vere ergo Polybius lib. 3. Οὕτω γὰρ ὑποπεπτωκέναι τοῖς προειρημένοις ὄρεσι, ὥστε, συνθεωρουμένων ἀμφοῖν, ἀκροπόλεως φαίνεσθαι διάθεσιν ἔχειν τὰς Ἄλπεις τῆς ὅλης Ἰταλίας. *Ita enim subjecta erat Italia montibus illis, quos supra commemoravi, ut, quum Italia & Alpes una spectarentur, viderentur ad totam Italiam arcis rationem & similitudinem obtinere.*

- - - *Et ambas*

Intentans cum voce manus ad Sidera.] Loci hujusce argutia satis ex parilibus locis constabit conferenti, hebes modo prorsus non sit. inquit Encolpius cap. IX. *Quibus ego auditis, intentavi in oculos Ascylti Manus.* & cap. XCV. *Et altas veru extis stridentibus plenum in oculos ejus Intentat.* ac denique cap. CVIII. *Sed Intentans in oculos Tryphæna Manus.* Sic & Seneca mens divina in Epist. 71. *In oculos nunc mihi Manus Intentat ille.* Quid ni ergo potesset Cæsar Manus ad sidera, veluti in hominis parissimi oculos, Intentare. summo nimirum in illo rupis cacumine constitutus? quod mire & hyperbolæ consonat superiori:

- - - *Caputque ad sidera vertice tollit,*
Cælum illinc cecidisse putes, &c.

Cap. CXXII. *Testor ad has acies invitum arcessere Martem,*

Invitas me ferre manus.] Testantur & plures. inquit Paterculus lib. II. cap. XLIX. *Nihil relictum à Cæsare, quod, servandæ pacis caussa, tentari posset. nihil receptum à Pompejanis.* Latius Appianus lib. 2.

Dum Gallos iterum Capitolia nostra petentes

Alpibus excludo,] Interpositæ quippe Alpes munimenti arcisque rationem ad totam Italiam obtinere viderentur. Opportune Cicero Orat. de Prov. Consul. *Alpibus Italiam munierat ante natura, non sine aliquo divino numine: nam, si ille aditus Gallorum immanitati multitudinique patuisset, numquam hæc urbs summo imperio domicilium ac sedem præbuisset.*

- - - *Mercedibus emta,*

Ac viles operæ] Mercenarii milites, & Auxiliares. Appianus lib. 2. ait, jussisse Senatum, scilicet Pompejum ξενολογεῖν καὶ ἐκ τῶν περιοίκων ἐθνῶν ὅσα ἄλκιμα. *Conducere ex circumvicinis fortibusque nationibus Mercenarios* At de Auxiliaribus apud ipsum ibidem Cæsar & ita contemtim loquitur. Καὶ τά δέ μοι περὶ μόνων ἐστὶ τῶν Ἰταλῶν· ἐπὶ τῶν γε συμμάχων μηδὲ φροντίζετε, μηδ' ἐν λόγῳ τίθεσθε, μηδὲ μάχεσθε ὅλως ἐκείνοις· ἀνδράποδα ταῦτ' ἐστὶ Σύρια καὶ Φρύγια, καὶ Λύδια, φεύγειν αἰεὶ καὶ δουλεύειν ἕτοιμα. *Et hactenus de solis loquor Italis. nam de Auxiliaribus nolo vos esse sollicitos, aut ullo eos in numero ponere, aut armis invadere. Mancipia Syra Lydaque & Phrygia, ad fugam tantum & servitutem nata.* Fuse recenset lib. 3. Lucanus.

- - - *Quorum est mea Roma noverca.*] Mater namque solum Italorum jure diceretur. Ast hic & Italorum (ex quibus robur constitit exercitus Pompejani) vult Cæsar Romam quoque videri *Novercam*, quum illos in manifestum capitis periculum acerbe projiceret: nam victoriam sibi certo augurabatur Cæsar. disertim subdit:

Ut reor, haud impune; nec hanc sine vindice dextram
Vinciet ignavus.

ac subinde:

Inter tot fortes armatus nescio vinci.

Ex nostra autem ista interpretatione fortasse lucis accipiet usuram vox illa Scipionis Africani apud Paterculum lib. 2. cap. 4. Nam, ubi de Ti. Gracchi cæde sententiam suam dixisset, & tunc omnis concio obclamasset, *Hostium*, inquit, *armatorum toties clamore non territus, qui possum vestro moveri, quorum Noverca est Italia?* Hoc est, qui duriter, veluti à Noverca, à Matre Italia accepti estis?

- - - *Furentes.*] Sic ego conjectaram, postea edidit Bourdelot. Sed adhuc penitus non placet, ceteris tamen præferenda. vulgaris, *ferentes*, alii *frequentes*, *nocentes*, *sequentes*.

Namque omnes unum crimen vocat.] *Crimen* ἰρωνικῶς. communes namque facit anteactas suas *Victorias*, *Triumphos*, eoque militem captat, & excitat, iteratque ideo non semel. eo spectant:

- - - *Victores ite furentes,*

Item:

- - - *omnibus una*
Impendat clades.

nempe Victoriæ, nam prius Cæsar dixerat:

- - - *Vincendo certior exsul.*

quod & anterius:

- - - *Sed vulnere cogor*
Pulsus ab urbe mea.

Item:

Non solus vici.

Ac denique:

. . . *Et sordes meruit Victoria Nostra.*

— *Quia poena tropais*

Imminet, & Sordes meruit victoria nostra, &c.

. . . . *Summite bellum,*

Et tentate manum.] Probe Casaubonus censuit, exprimere hic Cæsaris verba, Petronium amasse, quæ cap. 30. refert Suetonius: *Tantis rebus gestis & Cæsar condemnatus essem, nisi ab exercitu auxilium petissem.*

Judice fortuna cadat alea.] Manifesto & hic Petronium ad Cæsaris verba constat respexisse, quæ apud Tranquillum cap. 32. ubi multus Casaubonus. Apte item judicem fortunam facit in Causa, quæ ferro dicenda. Ipse anterius:

. . . *Et Caussam dicite ferro.*

Hac ubi personuit, de coelo Delphicus ales, &c.] Patrissimus carminis contextus ille Poetæ ter maximi lib. 6. Æneid.

Vix ea fatus erat, gemine quum forte columba, &c. Sed Homeri aperta imitatio est, ut infra ostendimus.

. . . *Delphicus ales.*] *Aquilam* hic Apollinis alitem agnovit unus alterve Interpres, sed rationem non reddunt. Præbeam ego interea satis idoneam, dum plures forte suppetunt aliis. Naturalis historiæ adseriunt Architecti, Aquilam scilicet adversos solis radios intueri sine nictatione potesse, eoque indice legitimam experiri pullorum suorum ingenuitatem. Legitimo ergo & jure ejus numinis audiret Ales, quæ eousque esset oculatissima. uti idcirco *Accipiter* audiit, ut postea ex Æliano patescet. Vide autem Aristotelem, & Ælianum de Animal. Plinium lib. 10. cap. 3. Antigonum cap. 52. D. Augustinum. Lucanum lib. 9. Opitulatur autem iis, qui Aquilam hic interpretantur, augustus semper fortunatissimusque ejus in auguriis volatus. quo facit & illud Senecæ lib. 2. Nat. Quæst. cap. 32. *Cur ergo Aquila hic honor datus est, ut magnarum rerum faceret auspicia?* Cujus & apud Scriptores priscos exstant innumera exempla. Opitulatur item Antonini Liberalis de Periphante narratiuncula Metamorph. 6. qui, quum plurima scilicet Apollini templa condidisset, Jovem autem sibi reddidisset valde infensum, eoque statuisset, totam ejus domum fulmine comburere. Apollo extremam familiæ ejus perniciem deprecatus est, tandemque in *Aquilam* Periphantem commutavit. Hæc ego jampridem pro loci hujus interpretatione conceperam. novissime autem & ipsi Apollini adlubuit, verum suum ad nos mittere Alitem, ut, postea quam de Arbitri mente ille nos fecisset certiores, ei vicissim vindicaremus decus singulare. Is enim *Accipiter* est Apollini sacer, Vide Ælianum de Anim. lib. 2. cap. 43. lib. 7. cap. 9. lib. 12. cap. 4. quem προσήκειν τῷ θεῷ ait Ælianus lib. 10. de Animal. cap. 14. Τῷ προφητεύοντι φασὶν, ὁρῶσι γὰρ *ἅπαντες ὀρνίθων μόνοι ἀεὶ ἐς τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου ῥᾳδίως καὶ ἀβασανίστως βλέποντες. Cum deo illo idcirco convenientiam habere ajunt, quod de avibus soli Accipitres semper nullo negotio adversus Solis radios intuentur.* Ipse & *Nuntius Apollinis* dictus est, & auspiciis præmittendis à fatidico deo illo præ omnibus præposita volucris. Quapropter Homerus fecit, ipsam loquenti itidem Telemacho lætum omen ab Apolline adferre; & nunc Arbiter, Homerum indubie exprimens, Cæsari, Ecce inquit lib. 15. Odyss.

Ὣς ἄρα οἱ εἰπόντι ἐπέπτατο δεξιὸς ὄρνις

Κίρκος, Ἀπόλλωνος ταχὺς ἄγγελος, &c.

Sic igitur ei locuto volavit dextra avis

Accipiter, Apollinis velox Nuncius, &c.

Immo, uti ab Apolline ipso tradita, auguria acciperent ab Accipitre, quandoquidem in ipsum transfigurari Apollinem consuevisse, pro certo habuerint Antiqui. Sic tradit Ovidius lib. 6. Metamorph. & Antoninus Liberalis Metamorph. 28.

Omina læta dedit.] Dextra ex parte nimirum volans, quod hic subindicari, videor mihi toto meridie clarius videre, quum *partis sinistra* versu sequenti signanter facit mentionem. *Aquila* enim, si dextra ex parte venit, felix omen fecit, & magnarum rerum auspicia, ut ex augurum disciplina compertum jam olim equidem habui. Sic Homerus sæpe in Iliados libris ostendit, præsertim lib. 12. & extremo 13. aliasque, ad quos properans Lectorem remitto. Sic & Romani sensere, ut ex Suetonio ego observo in Vitellio cap. 9. *Præmisso agmini Lætum evenit auspicium: siquidem à Parte Dextra repente Aquila advolavit: lustratisque signis*, &c. Juvatque quod in Claudio refert cap. 7. Idem de *Accipitre* centendum, quum exsertim bis Homero δεξιὸς ὄρνις ibi dicatur, hoc est, *volans ad dextram*, prosperamque fortunam portendens. Hoc autem eo potissimum animadversione dignum judicavi, quod semper aves, quæ *Oscines*, quæ *Præpetes*, Sinistræ augurium quidem secundissimum portenderint antiquitus.

. . . *Pepulitque meatibus auras.*] Faustum aliud *Aquilarum* Omen & hic denotari, olim autumabam, nam Læta & magna protendere creditæ, si patulis evolarent alis, porrectisque; potissimum autem, si *Stridentibus*, quod Arbiter nunc innuere mihi etiam videbatur. Locus item & de *Accipitris* volatu haud incommode capiendus, qui ἐλαφρότατος πετεινῶν, *Citissimus volucrum* Homero dicitur lib. 13. Odyss. ταχὺς, *velox, celer*, extremo 15. ὠκυπέτης, *celeriter volans* Hesiodo. lib. 1. Ejus autem pernicitas *Igni* ab Æliano comparatur lib. 10. cap. 24. *Sagitta* lib. 12. cap. 4.

. . . *De parte sinistra*

Insolita voces flamma sonuere sequenti.] Lætum & illud quoque omen. in auguriis namque, quæ Sinistra sunt, bene eventura putantur. Donatus in illud 2. Æneid.

. . . *Subitoque fragore*

Intonuit Lævum.

Inquit: *Quod dixit Lævum, debet hoc prosperum intelligi, nam ejus in hac caussa est ratio. Læva in aliis contraria significantur. In sacris autem Signis idcirco prospera accipiuntur, quæ sunt Læva, quia sacrificantis,* vel

vel precantis, latus Lævum dexterum est ejus, qui postulata largitur. Sciens prætereo alios innumeros. Ast *Voces*, addit, *Flamma* sequuta est, itidem nempe à parte Sinistra emicans. quod etiam inprimis creditum prosperum augurium, auctore Dionysio Halicarnasseo lib. 2. paullo post principium: *Μετὰ δὲ τὴν εὐχὴν ἀστραπὴ διῆλθεν ἐκ τῶν ἀριστερῶν ἐπὶ τὰ δεξιά. τίθενται δὲ Ῥωμαῖοι τὰς ἐκ τῶν ἀριστερῶν ἐπὶ τὰ δεξιὰ ἀστραπὰς αἰσίους. Peractis precibus Fulgur à Sinistris ad dextram emicuit. Habent autem Romani talia pro faustis*, &c.

Ipse nitor Phoebi vulgato latior orbe

Crevit.] Supra, obscurari solem, ejusque lumen diminui, adversum fuit habitum ostentum: nam semper illud miseri eventus sequuti sunt, ut Jul. Obsequens observat Capp. 31. 45. 48. 127. Ast nunc contra, Phœbeum orbem augeri, auratoque fulgore præcingi, rationi videtur esse consentaneum, fortunata portendere.

Cap. CXXIII. - - - *Et insolitos gressus prior occupat ausu.*] Sic Annibalis transitum canens Silius lib. 3. Ubi & Alpium descriptio & Ducis intrepidi virtus mire adpositæ, ut cum integro hocce Petroniano loco ab solerti conferantur Lectore. Ecce illis parilia verba Italici vers. 516.

Rumpit inaccessos aditus, atque ardua Primus
Exsuperat.

- - - *Et cana vincta pruina*

Non pugnavit humus, &c.] *Vincta*, vere Arbiter scripsit, in codices nonnullos postea clanculum inrepsit, *juncta*, mendax indubie scriptura, sed in eam potuit degenerare nobilis illa primæva absque ulla mutatione, ut supra dicebamus ad verba cap. xcv. *Et jam semicinctio stantem ad parietem spondam vinxeram.* Vincta ergo cana pruina humus tunc primum non pugnavit, hoc est, haud contendit cum primis hominum gressibus, immo potius contemsit, *Quetirque: duratas namque nesciebat mollire pruinas*, ut loquitur Silius ibidem vers. 482. Ast, postquam Turmæ processere universæ, amplissimusque Equitatus ingenti cessit ponderi, ligatique nimbi fracti sunt, ac rupta undarum vincula, ipsæ autem nives liquefactæ montibus altis, instar justorum fluminum undabant. Id tamen haud diutule torrentibus iis concessum, nam vincti illico stetere rursus, geluque obriguere. &, quæ paullo ante aqua soluta erat, repente in pruinam glaciemque concrevit, cujus rigor ferro frangendus esset. Ubi vero id omissum temere, adeo vestigia progredientium delusit, ut prolabentium militum armorumque passim congererentur acervi. Integram sic difficiliorum versuum sententiam veluti *παραφραστικῶς* contexere adlubuit, eo potissimum, quod hic viros eruditos cæcutientes haud semel animadverteram. Quam hic *Humum vinctam cana pruina*, post pauca vocat *Horrida arva*.

- - - *Sed hac quoque jussa putares.*] Probior scriptura, & quam adstruit scriptus liber. Pridem vulgatim placebat *Jussa*, & Coacta interpretabar, ut Ovidii est illud in 3. Epist.

Nec tibi magnificum femina Jussa mori.

hoc sensu; Flumina modo nata coacta videbantur fluere, nam simul ac nata perstringi gelu erat necessum, quod adprime sequenti consonat:

Vinctaque mox stabant.

hoc est, post quid temporis. Ast magis tamen est, *Jussa*, cum Richardi interpretamento. Aliorum autem, *missa*, *spissa*, & *stare*, gerræ gerræ.

Tum vero malefida prius vestigia lusit,

Decepitque pedes, &c.] Lubrica glacie gressus frustrari, quis non expertus? Prolapsio exin casusque simplex frequentius provenit, at membrorum insuper abscissio nonnumquam. id Arbiter sequentibus designat:

- - - *Passim turmæque virique*
Armaque congesta strue deplorata jacebant.

Hocce eleganter Silius nostras loco laudato vers. 552.

Nec pestis lapsus simplex, abscissa relinquunt
Membra gelu, fractosque asper rigor amputat artus.

Qui verus horumce versuum sensus. nam, quid hic cum Pedum Lapsu Admutilatio illa mortuorum præfrigoris pervicacia membrorum, quam meditatur neoterus Italici Interpres? Exprimunt item haud indecenter mentem, quam enucleamus, hujus Poetæ, venusta duo Epigrammata Græca, quæ exstant in Antholog. lib. 1. cap. 23. lib. 3. cap. 22. quæ sic & C. Cæsar Germanicus transtulit haud inficete:

Thrax puer adstricto glacie dum luderet Ebro,
Frigore concretas pondere rupit aquas.
Dumque ima partes rapido traherentur ab amne,
Præsecuit teneram lubrica testa caput.
Orba quod inventum mater dum conderet urna,
Hoc peperi flammis, cetera, dixit, aquis.

Item Saltatriculæ fatum Nicephoro Calisto memoriæ proditum lib. 1. Hist. Eccles. cap. 20. *Malefida*, Lues scilicet, quod lubrica, rursus quippe constricta & concreta. quid autem hic *Lues*, jam Turnebus docuit, contuleruntque Symbolæ.

Qualis Caucaseа, &c.] Quando scilicet Hercules *κατετόξευσεν ἐπὶ τοῦ Καυκάσου τὸν ἐσθίοντα τὸ τοῦ Προμηθέως ἧπαρ ἀετὸν ὄντα Ἐχίδνης καὶ Τυφῶνος. ὃς καὶ τὸν Προμηθέα ἔλυσεν ἑλόμενος τὸν τῆς ἐλαίας. Aquilam Typhonis & Echidna filiam, Promethei jecur in Caucaso monte depascentem, sagittis conficit; & Prometheum, detracto permolesto vinculo, solutum liberavit*, ut inquit Apollodorus lib. 2. Bibliothec.

Amphitryoniades.] Sic Hercules ab Amphitryone dictus, cujus filius existimatus, revera Jovi erat trinoctio concubitu progenitus. Unde *Falsiparens Amphitryoniades* adpellatus Catullo Eleg. ad Mallium.

- - - *Tela Gigantum.*] Hui Tela in cælum emissa? maxime. Sic Apollodorus lib. 1. de Gigantibus agens: *Ἠκόντιζον δὲ εἰς οὐρανὸν πέτρας καὶ δρῦς ἡμμένας. In cælum saxa atque accensas arbores jaculabantur.* Non ergo Tela sunt Machinamenta, ut exponunt alii.

- - - *Ar-*

- - - - *Arces.*] Alpinas, ut supra de monte Caucaso:

Qualis Caucasea decurrens arduus Arce.

Signanter vero Alpes Italiæ *Arx* pluribus dictæ.

Interea volucer, &c.] Premit & hic prorsus Lucani vestigia lib. 1. Arbiter, eademque comminiscitur de Cæsaris adventus sparsis per Famam tumoribus; item de animis civium vario perculsis, ac ipsorum fuga. tute confer, nobis satis fit, digitum aliquoties ad fontem intendisse.

- - - *Juga celsa Palati.*] Montis nempe, qui *Palatium* dictus. Varro lib. 4. LL. & plures. Inter omnes Romanos Colles præcipuus ille, ubi & sedes Romani Imperii, & domus Imperatorum, jure ergo hic positus pro tota urbe Roma.

Fervere Germano perfusas sanguine turmas.] Nam Germaniam quoque cum Gallis debellavit Cæsar, & tandem bellis Germanicis finem imposuit. Vide Cæsarem lib. 4. Bell. Gall. Appianum in Epitome Bellor. Gall. Lucanum lib. 1.

- - - *Per dubias caussas.*] Dubii quippe, cuinam fortunæ committerent sese; exilio, an bello? Pariter Lucanus lib. 1. vers. 490.

Tum, qua tuta petant, & qua metuenda relinquant,
Incerti, quo quemque fuga tulit impetus, urgent
Præcipitem populum.

Multus hic præ cæteris Dio lib. 41. haud nimis longe ab initio.

Gaudet Roma fuga.] Historica fide hocce totum de civium fuga prolatum est, itaque omnes memorant, sed fuse Dio lib. 41. Arbitro vero Lucanus prævivit, cujus semper cordi habuit, uti jam vidimus.

- - - *Contracta sequi vestigia vatis.*

- - - *Et absentem votis interficit hostem*] Votis, id est, desideriis. Sic etiam Scaliger ad Tibullum. perperam alii.

Sunt, qui conjugibus mærentia pectora jungant,

Grandævosque patres.] Idem Lucanus, sed majori τῷ πάθει lib. 1. vers. 504.

- - - *Nullum jam languidus ævo*
Evaluit revocare Parens, Conjuxve maritum
Fletibus.

- - - *Tantum trahit.*] Humeris innuit. quapropter & fuere, qui reponerent loco *oneris*, *humeris*, non invenuste. Haud aliter, ac illi facerent, de quibus Strabo lib. 6. Οἱ τοὺς γονέας ἐπὶ τῶν ὤμων ἀράμενοι. *Hi parentes humeris sustulerunt.* Et, uti depingi olim solitum Æneam, nempe Humeris patrem Anchisen gestantem, memini me legisse apud Appianum. Si vero, *humeris*, reponis, *ignara juventus*, imprudens interpretaberis, ipso manuducente Arbitro, quum subdit

- - - *Omnia secum*
Hic vehit Imprudens.

Eo autem Ignara ac Imprudens, quod Prædam scilicet in prælia ducerent.

Ac velut ex alto quum magnus inhorruit Auster, &c.] Arbiter parissimum locum pari quoque similitudine ac Lucanus exornare non erubuit libr. 1. vers. 448.

- - - *Qualis quum turbidus Auster*
Reppulit à Libycis, &c.

Dispeream & nisi hic major noster Annæus est, & nisi ego facile probaverim cuiquam.

- - - *Ligat alter pondere pinum.*] Nugantur Symbolæ. Lucanus interpretatur pari illa in Similitudine vers. 500.

Fractaque veliferi sonuerunt Pondera Mali.

Pinus hic plane pro Malo navis, ut etiam Lucanus lib. 11. vers. 695.

- - - *Dumque ardua Pinus*
Erigitur.

Pondera igitur mali antennæ sunt, *Juga* ibidem Lucano dictæ:

Dum Juga curvantur Mali.

Et *Vela*, quæ antennis adligantur, & hoc est scilicet, quod Arbiter nunc aperte inquit.

Alter tuta sinu, tranquillaque littora quærit.] Hoc est, nando vitæ consulit. Exprimit indubie illud Lucani dicto jam simili lib. 1. vers. 501.

Desilit in fluctus deserta puppe magister,
Navitaque.

Sinu Arbiter, *Pectore* Virgilius inquit in 9. vers. 103.

- - - *Secant spumantem Pectore pontum.*

- - - *Gemino cum Consule Magnus*

- - - *Imperii deserto nomine fugit.*] Vix tibi temperes à risu, si Symbolas hic consulis, efferunt: *Pompejus bis Consul*, & nihil amplius addunt. immo ter, si bene calculum ponunt. Esto tamen Bis, quidnam illud in præsentia fecerit Arbitro? ne hilum. Rem autem ego sic pandam. Consules C. Claudius Marcellus & L. Cornelius Lentulus anno ab V. C. si Fastorum Capit. & Dionis stat fides 705. si Annæi Flori 704. Si Paterculi 703. postquam ab illis Pompejo bellum contra Cæsarem mandatum est, omnes una cum majori senatus populique parte, deserta Urbe, in fugam se dederunt. Inquit Vellejus lib. 2. *Cn. Pompejus Consulesque, & major pars Senatus, relicta Urbe, ac deinde Italia, transmisere Dyrrhachium.* Sic & Appianus lib. 2. de Pompejo loquens: Ἐξῄει τῆς τε βουλῆς καὶ τῆς πόλεως αὐτίκα ἐς τὴν ἐν Καπύῃ στρατιὰν καὶ οἱ ὕπατοι συνείποντο αὐτῷ. *Curiam exivit, ac mox Urbem quoque, petens exercitum ad Capuam, quem confestim secuti sunt Consules.* Item Florus lib. 4. *Nec Pompejus ab Italia, quam Senatus ab Urbe, Fugatur prior*, &c. Sed, plures quid referam, quum plus satis rem jam patescere, ire possit inficias nemo. Vide tamen, si lubet, Plutarchum in Pompejo, Dionem lib. 41. Lucanum lib. 1.

Ille tremor Ponti.] *Pontus* hic Asiæ regio est, sic Ptolomæo vocata; regnumque Mithridatis Lucano in 10. Ipsam Pompejum subjecisse, ex eaque tertium triumphum duxisse, tradit Plutarchus in Pompejo, Appianus Lib. de Bell. Mithrid.

- - - *Savi*

——— *Sævi quoque terror Hydaspis.*] Hydaspes Indiæ flumen, per quod Arbiter populos designat plurimos Orientis, quos Pompejus subegit: ac veluti adpendiculæ fuere Belli Mithridatici, ut loquitur Plutarchus in Pompejo. Pariter & Lucanus memorat in 8. vers. 227.

Qua rapidus Ganges, & qua Nysæus Hydaspes
Accedunt pelago, &c.

Et piratarum scopulus.] Piraticum innuit bellum, quod admodum difficile magnique momenti P. R. fuit. Innumeri namque Piratæ continuis incursationibus plures vexabant Romani Imperii provincias, agrisque eorum à cultoribus desertis, urbanam jam multitudinem fames premebat. Formidabilius adhuc eo, magisque exstiterat Pompejo gloriosum, quod prius Muræna hos prædones adgressus, nec quicquam effecerat memorabile, nec post eum Servilius Isauricus. Tandem vero Magno decretum mira dexteritate, celeritateque confectum fuit. Fuse narrant Appianus Bell. Mithrid. Plutarchus in Pompejo, & Dio lib. 36. Lucanus autem tetigit sæpe.

——— *Modo quem ter ovantem.*] Sic etiam cap. CXXIII.

——— *Et ter Ovantem*
Circa delubrum gressum feret ebria pubes.

Ubi *latabundum* gressum Arbiter significat, uti haud semel interpretatur Servius Virgilii Scholiastes: nunc vero Pompejum *triumphantem.* ter namque triumphavit ille, singulos scilicet triumphos de singulis Orbis partibus, tum temporis cognitis, ducens. Hocce Plutarchus in hunc modum extollit in Pompejo: Ἐπεὶ τρεῖς γε καὶ πρότερον ἄλλοι ἦσαν τεθριαμβευκότες: ἐκεῖνος δὲ τὸν μὲν πρῶτον ἐκ Λιβύης, τὸν δὲ δεύτερον ἐξ Εὐρώπης, τοῦτον δὲ τὸν τελευταῖον ἀπὸ τῆς Ἀσίας εἰσαγαγὼν, τρόπον τινὰ τὴν οἰκουμένην ἐδόκει τοῖς τρισὶν ἐπῆχθαι θριάμβοις. vertit Xylander. *Quippe ante ipsum quoque inventi sunt, qui ter triumpharent: Sed Pompejus, qui primum ex Africa, secundum ex Europa, tertium ex Asia, adtulisset triumphum, de toto orbe terrarum quodammodo videbatur triumphasse.* Plures memorant, Lucanus passim tangit.

——— *Quem fracto in gurgite Pontus, &c.*] Nam *Pontum* Euxinum circumquaque, *Bosporumque* Thracium frequenter Magnus Pompejus adiit, dum Mithridatem debellaret. *Fractum gurgitem* vocat, vel quod Boreæ vi, & cæterorum violentissimorum ventorum Septentrionalium ferocia mare illud agitari, atque turbari creberrime solet, ut in ejus Periplo docet Arrianus. De ipso etenim sic & Pomponius Mela lib. 1. cap. 19. *Brevibus atrox, nebulosum, raris stationibus, non molli, neque arenoso, circumdatum littore, vicinum Aquilonibus, & , quia non profundum est, Fluctuosum, atque Fervens.* Vel quod medium Frangi velut videatur, quum per terras sese ingens effundit. Audi Plinium ejus figuram formamve delineantem lib. 4. cap. 12. *Deinde* (post Bosporum Thracium) *vastum mare Pontus Euxinus, qui quondam Axenus, longe refugientes occupat terras, magnoque littorum flexu retro curvatus in cornua, ab his utrimque porrigitur, ut sit plane arcus Scythici forma. Medio flexu jungitur ostio Mæotici lacus. Cimmerius Bosporus id os vocatur.* Itidem prorsus & Mela dicto jam loco, Dionysius Alexandrinus lib. De Situ Orbis, & Eustathius ejus Scholiastes. Id enim, *Frangi, Scindere pelagus unda*, &c. dicitur eleganter. Disertim magnus Vates in topographia portus Carthaginiensis lib. 1. Æneid. vers. 160.

——— *Quibus omnis ab alto*
Frangitur, inque sinus Scindit sese unda reductos.

Et veneratus erat submissa Bosporus unda.] Adposite *Submissa unda*, uti gestum habitumque venerantium adorantiumque vel æquor sic referret quoque. Licet nunc tandem, & situs hic Bospori Thracii haberi rationem, mihi venit in mentem. Inferiorem namque loco illum esse Ponto videlicet Euxino, Pontum item palude Mæotide, Eruditorum fuit verior quondam sententia. inquit Plinius lib. 4. cap. 13. *Non est omittenda multorum opinio, qui, maria omnia interiora illo capite nasci, non Gaditano freto, existimavere, haud improbabili argumento: Quoniam Æstus semper e Ponto profluens, numquam Reciprocatur.* quod & lib. 2. dixit, & Strabo lib. 1. aliasque pluribus ostendit. Juvat item & Macrobii observatio hujusmodi lib. 7. Sat. cap. 12. *Si in Pontum vel paleas, vel ligna, seu quæcumque alia natantia, projeceris, foras extra Pontum feruntur in Propontidem.* Nuperum autem hocce nostrum Commentum ex illis tamen est, quæ, quum adposite Scriptorum verbis convenire videatur, eorumque reconditiores sensus enucleare, revera imputant eisdem falso prorsus Interpretes. Quid autem dicam *Bosporum*, quem hic designat, *Thracium*, (nequaquam *Cimmerium*) angustias illas vocari faucesque, quæ inter Propontidem & Pontum Euxinum intersunt? hæc sane nemo nescit.

Cap. CXXIV. *Tergo tanta lues Divûm quoque numina vidit.*] Sic edidimus nos post Bourdelotium, adsentientem quoque verissimæ Eruditorum emendationi. Tergo igitur numina vidit, quod vidit fugientia, idque novissime Dii facere credebantur, ubi jam aderat rerum desperatio. Spectat huc & illud Petronii cap. LXXXIX.

Peritura Troja perdidit primum Deos.

Ubi nos opportuna adtingimus. Latiuscule nunc depingit Arbiter:

——— *Ecce per orbem*
Mitis turba deûm, &c.

Consensitque fuga Cæli timor.] Fugæ, scilicet Pompeji, hoc sensu: Cælicolarum fuga omnino videbatur cum fuga Pompeji convenire. quod in gratiam illius Magni magnifice dictum. Nostrum Commentum evincit id prorsus simile, Trojanæ Haloseos cap. LXXXIX.

——— *Libera ponto juba*
Consentiunt luminibus.

Quod & nos unice interpretamur. Fulcit item, quod

dictum est, & τὸ Terga emendationem, nam præmitti necessum, Terga Magni fugientis fuisse visa ac Divorum quoque Terga fugientium, ut inductionis clausula sat tempestiviter addatur: *Consensitque*, &c. Itaque sic omnia optime cohærent.

—— *Et crine soluto Justitia.*] In hacce Justitiæ hypotyposi habitum illi dedit Arbiter eo temporis convenientem, alioquin vero prorsus improprium. Quum enim Mars imperat, belloque ardent omnia, Justitiæ vinculis, quibus nempe adstringuntur, Solvuntur homines civili doctrina vel egregie instituti. Quod indubie per Crinem nunc Justitiæ Solutum significavit Petronius.

—— *Ac mœrens lacera Concordia palla.*] Vide ut hocce etiam proxime superius fulciat Commentum. Nunc enim Arbiter, ut ruptum ostendat scissumque Amicitiæ fœdus inter Pompejum & Cæsarem, rupta scissaque palla *Concordiam* fugientem induit, parissime ac Virgilius *Discordiam*, ubi innuere vult inter Octavium & Antonium disruptum quoque esse fœdus. quem locum plane hic Arbiter æmulatus est. Ecce ait 8. Æneidos vers. 702.

Et Scissa gaudens vadit Discordia Palla.

Scissa enim Palla, utpote habitu proprio, *Gaudens* Discordia Maroni fuit: unde simile Palla lacera ac scissa, ut pote improprie, contra *Mærens* Concordia apte Arbitro postea depicta est. Sic rursus & paullo infra de Discordia pariter inquit Petronius:

Atque intertorto Laceratam pectore Vestem.

Perfidia pariter & ideo tribuuntur, opinor ego, à Claudiano *Fracta* videlicet *Arma*: Fractæ videlicet Fidei ut sic imaginem praberet. Ita de felici Manlii Theodori loquitur Consulatu vers. 166.

Nonne vides, ——
—— *Fractis ut lugeat Armis*
Perfidia?

—— *Sedes Erebi qua rupta dehiscit.*] Hiatum certe illum designat, culte admodum superius descriptum cap. CXX.

Est locus exciso penitus demersus hiatu,
Parthenopen inter, &c.

Et Bellona minax.] Nempe flagello. id ei plures dedere. noster Lucanus lib. 7. vers. 568.

Sanguineum veluti quatiens Bellona Flagellum.

Habuit à Virgilio 8. vers. 703

Quam cum sanguineo sequitur Bellona Flagello.

Sic &

Falce Minax ——

numen impudicum est Carmine impudico 30. & *Furoris* hic paucis interjectis describitur:

—— *Flagranti*
Stipite dextra Minax.

—— *Facibusque armata Megæra.*] Seneca Tragicus Thyeste vers. 251.

—— *Et geminas Faces*
Megæra quatiens.

Aliis & alias aliis gestaminibus à Poëtis donatur.

Quas inter Furor, abreptis ceu liber habenis.] Hic ubi imminent arma, bellaque præparantur, apte depingit *Furorem* Arbiter solutum vinculis & catenis. Ubi vero felicitatem pacemque Augusti ævi prædicit Juppiter, vinctum, religatumque finxit maximus Poeta lib. 1. Æneid. vers. 293.

—— *diræ ferro & compagibus arctis*
Claudentur Belli portæ. Furor impius intus
Sæva sedens super arma, & centum vinctus ahenis
Post tergum nodis, fremet horridus ore cruento.

Innumerabilibus telis gravis.] Uti Cæsaris ille adversus juniorem Pompejum in Hispania dimicantis, quo scilicet tela ducenta, mirum! excepisse testatur Appianus lib. 2. Bell. Civil. Minutium vero strenuum militem ejusdem Cæsaris apud Dyrrachium uno itidem clypeo centum & triginta, ibidem quoque ipsus Scriptor.

—— *Mutataque sidera pondus*
Quæsivere suum.] Mutatione locus non eget, ut sibi constet; hypallagen namque Arbiter hic commisit. dictum enim,

Mutataque sidera pondus.

pro *mutatum pondus*. Mutaverant plane locum dii, nam in terram descenderant. exsertim Arbiter:

Sentit terra deos.

Et mox:

—— *Namque omnis Regia cæli*
In partes diducta ruit.

Pondus certe deorum grave apud Scriptores veteres animadvertitur, quod Adrianus Behotius observavit Apophoret. lib. 1. cap. 9. Sat autem amice Juvenalis Sat. 13. Arbitrum comitatur.

—— *Nec turba deorum*
Talis, ut est hodie; contentaque Sidera paucis
Numinibus miserum urgebant Atlanta minori
Pondere.

Ubi pariter, *Sidera*, pro Cœlum, uti Arbitro, Satyrographo est.

In partes diducta.] Ita Petronius supra cap. CVIII. *Totiusque navigii turbam Diducit in Partes.* Utrobique τὸ *Partes* militari notione accipiendum. cujus vocabuli usum Paterculus indicavit lib. 2. *Ut primum C. Cæsar inclinatam vidit Pompejanorum aciem, neque prius, neque antiquius quicquam habuit, quam ut* (sic legit Lipsius, meo animo, recte) *omnes Partes* (*ut militari & verbo & consuetudine utar*) *dimitteret.*

Magnum cum Phœbo soror.] Veram loci hujusce lectionem Casp. Gevartio debemus viro politissimo. Ego quidem, statim atque ejus emendationem vidi, haud cunctanter in textum recepi. Universa deorum natio, inquit Arbiter, in duas erat partes divisa. hinc Cæsari favebant dii isti, illinc Pompejo illi. Sed, postquam particulatim illos enumeraret, qui à cujusque partibus stabant, ut prius conceptus locus erat, tantum ipsorum meminisse videbatur, qui à Cæsaris erant partibus, nulla facta eorum mentione, qui à Pompeji. Sic locus habebat:

Magna-

Magnaque cum Phœbo soror, &c.
Prorsus ineptissime. Nunc autem, ut emendatus est ab erudito viro, sibi mirifice constat Petronii sententia. nam innuit aperte, Cæsari *Venerem* favisse, *Palladem*, & *Martem*: Pompejo vero *Phœbum*, *Dianam*, *Mercurium*, & *Herculem*. Ex Venere, & Marte Cæsarem originem ducere, creditum; itaque illos habere propitios, rationi erat omnino consentaneum. Ita & Phœbum pariter haberet Pompejus, cui templum erexerat, Dianam item Venationum Amphitheatralium Præsidem, ipsis idem deditissimus; & *Herculem* denique cui *totis actis similem* Arbiter nunc facit ipsum Pompejum. Hocce sane conlatio illa, quam Plinius instituit Herculis & Pompeji lib. 7. cap. 26. firmat non leviter: *Ad decus Imperii Romani, non solum ad viri unius pertinet, victorias POMPEI MAGNI, titulos omnes, triumphosque hoc in loco nuncupari: æquato non modo Alexandri Magni rerum fulgore, sed etiam HERCULIS prope, ac Liberi patris.* Porro Pompejum *Magni* cognomento insignitum olim fuisse, adeo vulgare est, ut ignoret nemo, ex ipsoque isto Poëmatio satis superque liquet, Lucanoque passim. Sed plenius apud ipsum Gevartium dictorum fulcimenta videri poterunt lib. 1. Elect. cap. 6.

Intremuere tubæ.] Varians isthæc lectio est. Alii, ut hinc comam Discordiæ Arbiter describere incipiat, *Intremuere Jubæ*, legunt. Aliæ editiones habent, *Infremuere tubæ*. Est &, qui emendet, *Intonuere*. Ad oram vero cujusdam mei exemplaris manu Germani non ineruditi exaratum reperi: *legendum potius Insonuere tubæ*, vel *Ingemuere*.

——— *Hujus in ore*
Concretus sanguis.] Aristides Oratione De Concordia ad Rhodienses Στάσιν, quæ eadem cum *Discordia*, sat depingit similiter. nobis sic placuit conferre:

——— *In ore*
Concretus sanguis,

Oratori illi est, τὰ δὲ χείλη πελιδνά, *Labris livida*.

——— *Contusaque lumina flebant.*] Ibidem Aristides: Τοὺς δὲ ὀφθαλμοὺς διεστραμμένη, δάκρυσι νεοῤῥύτοις ἀεὶ συνεχομένη. *Distorta oculis, recentibus perfusa semper lacrimis.*

——— *Obsessa draconibus ora.*] Hoc est, anguineo capillamento frons redimita. A me plane est Virgilius in 6. Æneid. vers. 280.

——— *Et Discordia demens*
Vipereum Crinem vittis innexa cruentis.

Sanguineam lampada.] Ovidius explicat in 4. Transform. vers. 480.

Nec mora, Tisiphone madefactam Sanguine sumit
Importuna facem.

Unde jam veram illam lectionem poterunt Emendatores concoquere.

——— *Non femina cesset, &c.*] Ex ore nempe Discordiæ opportune valde verba prolata. inter omnes enim cupit venenum suum disseminari.

——— *Tecta rebellent.*] Hoc est, nutent, vacillent, quod passim vilitur, quum *tremit tellus*, ut ait Arbiter. nam *quasi emota sedibus suis nunc huc, nunc illuc abire. aut referri tunc Tecta videntur*. adtestante Juniore Plinio lib. 6. Ep. 16. Quod & in seditionibus, quas amat nutrix illa bellorum Discordia, parissime plerumque contingit. idque Arbiter supra cap. præcedenti dixit, & potissimum est hujus difficilis loci interpretamentum:

——— *Ergo pulsata tumultu*
Pectora per dubias scinduntur territa caussas.

Nam *tecta* ibi μετωνυμικῶς pro civibus sumenda.

Tu legem Marcelle tene.] De mittendis scilicet in Galliam Cæsari ante tempus successoribus, quod in primis dissidium illud intestinum excitavit. Consul tunc temporis erat C. Claudius Marcellus, qui Pompeji partes sequebatur, Cæsari vehementer infensus. Vide Dionem lib. 40. Tranquillum in Julio cap. 28. Florum lib. 4. cap. 2. Appianum lib. 2. Bell. Civil.

——— *Tu concute plebem*
Curio.] Nam Curio eo anno Tribunus erat plebis, & ipsi commovendæ aptissimus, qui Καὶ ἐς τὸν δῆμον ἰσχυρότατος καὶ εἰπεῖν ἱκανώτατος, *Et apud plebem gratiosissimus & simul eloquentissimus foret*, Appiano teste lib. 2. Bell. Civil. Ipse autem quum primum esset valde Cæsari adversus, postea muneribus largis inductus est, ut eidem tandem faveret. Appianus quoque, alii.

——— *Ne supprime Lentule Martem.*] Immo excita, quod haud semel Cornelium Lentulum Conlegam Claudii Marcelli anno sequenti, & ultimo libertatis Romanæ fecisse, Historici tradunt. Ecce inquit Plutarchus in Cæsare: Καὶ Λέντλυ τοῦ ὑπάτου βοῶντος ὅπλων δεῖν πρὸς ἄνδρα λῃστὴν οὐ ψήφων. *Ac Lentulus Consul armis non suffragiis, contra latronem* (Cæsarem) *opus esse vociferans*, &c. & sic alias. Exstat & apud Lucanum initio lib. 5. Lentuli oratio, qua Senatores, Pompejanumque exhortatur exercitum, magnis scilicet animis adversus Cæsarem esse decertandum. ipsam si lubet, adi.

Quid porro tu Dive tuis cunctaris in armis?] Paterculus interpretatur: *Nihil relictum à Cæsare, quod servandæ pacis caussa tentari posset.* quod idem multis alii prosequuntur.

Non frangis portas?] Juvat capere de Cæsare, portas ærarii Romani effringi jubente. Plutarchus in ejus vita: Ταῦτα πρὸς τὸν Μέτελλον εἰπὼν ἐβάδιζε πρὸς τὰς θύρας τοῦ ταμιείου. μὴ φαινομένων δὲ τῶν κλειδῶν, χαλκεῖς μεταπεμψάμενος, ἐκκόπτειν ἐκέλευεν. *Sic fatus ad Metellum, profectus est ad fores ærarii. non comparentibus clavibus, fabros accivit, rumpi jubens eas.* Sic Dio lib. 41. Appianus lib. 2. Bell. Civil. Florus item lib. 4. cap. 2. *Ærarium quoque sanctum, quia tardius aperiebant Tribuni, jussit effringi: censumque & patrimonium populi Romani ante rapuit, quam imperium.* ideo addidit:

Thesaurosque rapis?

 - - - *Nescis*

- - - *Nescis, tu Magne, tueri*

Romanas arces?] Dicit, quod, adpropinquante Cæsare, Urbem Pompejus deseruerit, quod supra plene jam ostendimus.

- - - *Epidauria mœnia quære.*] Equidem apud Censores jurem, mendacem istam scripturam esse, quod & Interpretes nonnulli subodorari videntur: id autem præsertim animadvertitur, quod vicina admodum sit meliori prorsus illi, nempe *Epidamnia*. Epidamnus civitas Epiri est, eadem scilicet, quæ & Dyrrhachium, etsi aliter Appianus videtur sentire, lib. 2. Bell. Civil. duas faciens illas, sed vicinas inter se, reluctantibus tamen priscis aliis Scriptoribus. Ad Dyrrhachium ergo adpulerunt Consules cum Pompejano exercitu, ut primum Italia solverunt; ad quod & pugna quoque celebris, unde superior Pompejus evasit. apte igitur illum hortatur dea, ut *Quæras* felicem sibi regionem futuram.

Thessalicosque sinus, &c.] Thessalia Græciæ regio est, Macedoniæ propinqua, ubi Pharsalici campi conflictu illo maximo Cæsaris & Pompeji oppido famigerabiles. Sic *Thessalica clades, ruina, cædes, dies, pugna, &c.* pro Pharsalicis passim Lucano sunt. eo autem prælio victus tandem Pompejus, idque, quum illum adloquitur Discordia, jubetque, humano tingi sanguine eos sinus, intelligendum omnino est.

Heredipetarum.] Notum vocabuli connubium, cui & similia alia, apud Nonium, *Centipeta*; apud Ciceronem, *Agripeta*; apud Plautum & Appulejum, *Lucripeta* sunt.

Opes suas summo cum certamine in Eumolpum congesserunt, certatim omnes muneribus, &c.] Supra & hujusce meminimus. Sic apud Plautum ait Periplectomenes in Milite Act. 3. sc. 1.

Illi inter se Certant Donis, ego hæc mecum mussito:

Bona mea inhiant, Certatim dona mittunt & munera.

Apud Lucianum item in Dialogis mortuor. Polystratus senex orbus, & dives: Οἱ δ᾽ ἡμιλλῶντο, καὶ ἀλλήλους ὑπερεβάλλοντο ἐν τῇ περὶ ἐμὲ φιλοτιμίᾳ. *Interim illi inter sese decertabant, & in ambiendis primis apud me partibus alium alius anteire nitebatur.* Et pluribus ibidem.

Cap. CXXV. *Removisse vultum Fortunam.*] *Vultum*, id est, conspectum. Sic Lucanus lib. 6. *Cæsaris in vultu*, dixit, pro, in conspectu. Horatius itidem Vultum Fortunæ dedit lib. 1. Ep. 11.

- - - *Et vultum servat Fortuna benignum.*

Consuetudinem meam.] Præsentem, ac felicem.

Cap. CXXVI. *Quia nosti Venerem tuam, superbiam captas.*] Næ superbiam jam olim peperit ingentem pulcritudo. Adposite Veneris pullus lib. 3. de Arte:

Forma Dei munus, Forma quota quæque superbit.

Juvenalis item Sat. 5.

——— *Sed Forma, sed ætas*

Digna supercilio.

Ubi Scholiastes: *Quia pulcer, & juvenis, ideo Superbis.* Verum enim vero omnino hic est, *Superbiam Captare*, quod cap. XCVI. *Fastum facere*. Ipsus Naso in Fastis:

Fastus inest pulcris, sequiturque Superbia Formam.

Et lib. 2. Amor. El. 17.

Dat facies animos, facie violenta Corinna est:

Me miserum! cur est tam bene nota sibi?

Scilicet à speculi sumuntur imagine Fastus:

Nec nisi compositam se videt illa prius.

Mire & huic consonat Fastus puellæ in Codicillis cap. CXXIX. *Non timeo, ne quis inveniatur, cui minus placeam. nec speculum mihi, nec fama mentitur.*

Venerem tuam.] Seneca lib 2. de Benef. cap. 28. *Ille non est mihi par virtutibus, nec officiis: sed habuit suam Venerem.* Plinius vero sat commode interpretatur cap. 10. lib. 35. de Apelle loquens: *Pictorum opera quum admiraretur, conlaudatis omnibus, deesse iis unam illam Venerem dicebat, quam Græci Charita vocant.*

Vendisque amplexus.] Tale namque est Superbientium ingenium, sciuntque miseri, qui Veneris fastigatissimæ numen precio expiare didicerunt.

Flexa pectine coma?] Paullulum intortæ ac crispatæ. Id magni olim factum tam viris, quam mulieribus. Martialis lib. 3. Ep. 63.

Bellus homo est, Flexo qui digerit ordine crines.

Et lib. 10. Ep. 65.

Tu Flexa nitidus coma vagaris.

Propterea, ubi natura deforet, ad id ars erat adhibita. Major igitur laus illa Circes inferius hoc cap. *Crines ingenio suo Flexi*, ubi nos plura. Artis vero subsidium *Pecten* erat. Sic, ut Arbiter, Spartianus de Adriano Imperatore, ejus vita cap. XXVI. *Forma comtus. Flexo ad Pectinem Capillo.* Item *Calamistrum*. Arnobius lib. 2. *Calamistris vibrare Cæsariem.* & Auctor Phallicorum Ep. 45. Hinc Cicero interpretandus de Pisone: *Erant illi Compti Capilli.* Cui oppositum Appulejus 1. Metam. *Inaffectatum Capillitium* vocavit.

Facies medicamine adtrita.] Sumendus videtur locus de volsura pilorum. facit, ut credam, Martialis lib. 2. Ep. 29.

Et splendent VULSO brachia TRITA PILO.

Nam id frequenter in usu viris impudicis. ipse sæpe Valerius, & signanter lib. 3. Ep. 74.

Psilothro faciem levas.

En *Medicamen*. Arnobius, ut Petronius, conjunxit cum ementita Crispitudine dicto jam loco, *Cutem Corporis levigare.* & passim plures. Insignem tamen locum Lampridii referam de Alagabalo mire Commento nostro facientem, in ejus vit. cap. XXI. *In balneis semper cum mulieribus fuit, ita ut eas ipse psilothro curaret: ipse quoque barbam Psilothro adcurans. quodque pudendum dictu est, eodem, quo mulieres adcurabantur, & eadem hora.* Insuper vero, post volsuram, & fucus additus. illud est Ciceronis superiori etiam loco: *Cerussataque bucca, digna Capua.* Et Petronius supra cap. XXXIII. *& inter rugas malarum tantum erat Creta.*

Et

Et oculorum quoque mobilis petulantia.] Indicium de Polyæni moribus Chrysidi datum etiam ex oculis. *Oculi nimis arguti*, inquit Cicero 1. de Leg. *quemadmodum animo adfecti simus, loquuntur.* Sunt enim *Oculi arguti*, loquaces, Mobiles, Petulantes. Sic apud Ovidium etiam El. 2. lib. 3. Amor.

Risit, & Argutis quiddam promisit Ocellis.

Petulantes vocavit iterum Petronius oculos formosissimæ feminæ cap. CXXXVIII. *Ipse Paris dearum libidinantium judex, si hanc in comparatione vidisset tam Petulantibus oculis.* Eustathio lib. 3. id est, Ὄμμα γοργὸν, *oculus mobilis, petulans.* Et Luciano in Imaginibus, τῶν ὀφθαλμῶν δὲ τὸ ὑγρὸν ἅμα τῷ φαιδρῷ, καὶ κεχαρισμένον. *Oculorum Mobilitas cum hilaritate, & gratia conjuncta.* Alias *mollis petulantia*, nec improbandum.

Quo incessus tute compositus, & ne vestigia quidem extra mensuram aberrantia?] Carpit in viro mollitiem sane intolerabilem, qui morbus frequens inrepsit ævo suo corruptissimo, uti ex creberrima censura colligere est Senecæ Filii, Scriptoris synchroni. Sic rursus cap. CXIX. Arbiter.

——— *Omnibus ergo*
Scorta placent, Fractique enervi corpore gressus.

Unde apud Phædrum Fab. 82. patet, qui *Gressus Languidus* sit, & *Delicatus*. Feminæ autem veniam mereri videbantur, ut pote quibus sine dedecore fuit omnium elegantiarum permissum semper studium. Ideo inter alias hancce non prætermisit nequitiarum Magister in 3. De Arte vers. 297.

Omnibus his, quando prosunt, impendite curam,
Discite femineo corpora ferre gradu.
Est & in incessu pars non temnenda decoris:
Allicit ignotos illa fugatque viros.
Hæc movet arte latus: tunicisque fluentibus auras
Excipit, extensos fertque superba pedes.
Illa, velut conjux Umbri rubicunda mariti,
Ambulat, ingentes varica fertque gradus.
Sed sit, ut in multis, modus hic quoque: rusticus alter
Motus in incessu, mollior alter erit.

Hinc ergo discimus, & modum hic vel feminis ipsis esse servandum, nimis namque turpe compositus Incessus fastidio erit haud secus spectantibus, atque rusticus videlicet & incompositus: *Molliorem* argute vocat illum nunc Naso, quem condemnat; nam, qui *Mollis* tantum, omnino commendatus Antiquis. Sic Brutus laudat, referente Cicerone apud Quinctilianum lib. 6. cap. 4. *Ne illi sunt pedes faceti, ac deliciis ingredienti Molles.* Sic & Propertius, quum puellæ ait, Musam suam celebrare elegantem Incessum Eleg. 12. lib. 2.

Et canit, ut soleant MOLLITER ire pedes.

Ita & alii, plures vero floride describunt, nec desunt, qui exagitent.

Tute.] Variant Critici, studio, arte, fuco. sed fucum faciunt. *Tute* vulgati omnes, quos viderim, retinent, ac nos amplectimur. Si mutationi autem locus, *Turpe*, cum Catullo reponerem. quæ scriptura ad vulgatam & proxime accedit, inquit Carm. 42.

——— *Illa, quam videtis*
Turpe incedere, mimice, ac moleste.

Vides me?] Mire vilis sic capitis expressum ingenium. infimæ namque sortis feminis dicaculis id genus formulæ insunt peculiares, quas impropric admodum facias ab inlustribus mulieribus usurpari. Ex illis illhæc omnino est, *Videsme?* nobis itidem familiaris, *Vidsme? pues, &c.*

Ex vultibus tamen hominum mores colligo.] Cicero 1. de Leg. *Et is, qui adpellatur Vultus, qui nullo in animante esse præter hominem potest, indicat Mores.* Inde eleganter quidem Orat. in Pisonem, *Vultum mentis sermonem* vocavit. sic in princ. ait: *Oculi, supercilia, frons, Vultus denique totus, qui sermo quidam tacitus mentis est, hic in errorem homines impulit, &c.* Hinc ergo disce, quid propritim *Vultus* erat Antiquis Romanis.

Aut statores altius cinctos.] Matronas, ait, nonnullas ad libidinem haud concitari, nisi Statorum altius cinctorum spectaculo. *Stator* servus est carceris custos, aut alibi janicularius, qua voce latet hic, reor, nequitia: *Statorque* scortillo nunc est, cui *Staret* scilicet mentula opportune, sic ἁπλῶς sumtum *Stare* Priscis frequenter, pro, Tam rigidum Stare, quam cornu. Appulejus lib. 2. Lusus Asini: *Steterunt & Membra, quæ jacebant ante.* Martialis lib. 2. Ep. 45.

Quæ tibi non Stabat, præcisa est mentula, Glypte.

Et Ep. 75. lib. 3.

Stare, Luperce, tibi jam pridem mentula desit.

Quod Epigramma lepido joco claudit ad ambiguitate τῦ *Stare* petito:

Mirari satis hoc quisquam, vel credere, possit,
Quæ non Stat, magno Stare, Luperce, tibi?

Et alias sæpe, nec non alii. Commentum etiam nostrum & illud oppido juvat, *Altius cinctos.* quod, paratos ad opus, Veneris nempe, interpretari cum pluribus proclive est, uti & illud alibi Petronii interpretantur: *& Præcincti certe altius eramus.* Similis prorsus fuit & Faustinæ M. Antonini uxoris libido, de qua sic cap. XIX. vide Rigaltium ad Phædrum Fab. 36. Capitolinus in M. Antonino Philos. cap. XIX. *Multi autem ferunt, Commodum omnino ex adulterio natum: siquidem Faustinam satis constat apud Cajetam conditiones sibi & Nauticas, & Gladiatorias elegisse.* Caussam reddit Lampridius in Alagabalo: & cap. VIII. *Idque diligenter curatum est, ut ex tota penitus urbe, atque ex Nauticis monobelos quærerent: sic eos appellabant qui viriliores videbantur.* Alii legunt, *Onobelos.* notum inter obscœna Asinus, sive Petronio teste cap. XXIV. *hodie enim post Asellum, &c.* Alioqui & *Statores* Tabellarii sunt, ut ex Cicerone, aliisque constat. Ideoque ut pote qui iter facturi, *Altius cincti* Et sic quoque argute Arbiter luderet dilogia. Ridicularii ergo hic prorsus illi, quibus, *Discinctos*, placet.

Marcentarius aliquas accendit.] Haud dubio multæ

olim inlustres feminæ & Gladiatoribus caluere. memoria enim insignes Faustina eadem M. Antonini conjunx, & Hippia Fabritii Vejentonis Senatoris viri, & Consiliarii Cæsaris. De illa jam Capitolinum testem adscivimus in M. Antonino Philos. In hanc autem Juvenalis pluribus invehitur Sat. 6. ubi ejus cum Sergio Gladiatore in Ægyptum fugam describit: ac demum rationem reddit, cur omnia reliquerit facta tandem nobilissima matrona Harenarii secutuleja. ipsam ergo, inquit Satyricus, non ludii eximia pulchritudo movit, nec ætas juvenilis; nam admodum deformis ille erat, jamque grandævus;

Sed Gladiator erat; facit hoc illos Hyacinthos:
Hoc pueris, patriaque, hoc prætulit illa sorori,
Atque viro; Ferrum est, quod amant.

Huc etiam opportune facit Tertulliani locus, ut est tamen à Lipsio satis bene emendatus lib. de Amphith. cap. 3. *Scenicos, Xysticos, Harenarios illos amentissimos, quibus viri animas, feminæ autem illis etiam corpora sua substernunt.* Sunt etiam & Venatores dicti *Harenarii.*

Aut perfusus pulvere mulio.] Quid habent cum luctatoribus Muliones commune, ut hic confundant Interpretes? ego quidem prorsus ignoro. Utrique haud dubio pulverulenti, sed diversa admodum ratione. Proinde ergo (nisi parum fortassis tempestivus alicui venire Mulio videretur inter Scenicos nimirum ludios, & harenarios. quod perridiculum foret) concinne satis de mulorum ductoribus acciperem locum. animadvertere namque obvium cuique est, quantum ab itinere pulveris contrahant necessario Muliones. Sic de amasio Fugitivo dixit Tibullus lib. 1. Eleg. 9.

Jam mihi persolvet pœnas, Pulvisque decorem
Detrahet.

Aut histrio scena ostentatione traductus.] *Ostentatio* frequenter Ciceroni *Simulatio* est. *Traductus*, infamia notatus, adfectus, ut tonsoribus notum. Sermo hic de contemtissima fœce hominum est. Faciunt & huc mirifice illa Juvenalis in 6.

Urbicus exodio risum movet Attellanæ
Gestibus Autonoës: hunc diligit Ælia pauper.
Solvitur his magno Comœdi fibula: sunt, quæ
Chrysogonum cantare vetent: Hispulla Tragœdo
Gaudet.

Ac deinde pluribus.

Usque ab orchestra quatuordecim transilit.] Elegans & multiplex est usus particulæ, *Usque*, hujusmodi amplificationis triplex. *A Loco*, uti nunc Arbiter, & passim Cicero. *A Persona* item. Tullius 1. De Nat. deor. *Usque Thalete*, &c. Ac denique *à Tempore*. Idem lib. 7. Ep. ad Atticum Epist. 8. *Habebamus autem in manibus Antonii concionem, habitam X. Kal. Jan. in qua erat accusatio Pompei Usque à toga pura.* Ceterum *Orchestra* Græcis ἀπὸ τοῦ ὀρχεῖσθαι, *à saltatione*. S. Isidorus lib. 18. Orig. cap. 44. *Orchestra autem pulpitum erat scenæ, ubi Saltator agere posset, aut duo inter se disputare.* Et Scholiastes Juvenalis ad illud Sat. 7.

Quaque reportandis posita est Orchestra cathedris.

Ait: *Orchestram spatium in Theatro dicit esse, quod Pantomimo Saltanti vacat. Ejusmodi autem & Poeta legitur, in quo stans recitet.* Sic viri docti isthæc emacularunt verba antea conrupta. Item Senatui sedes destinata in Theatris, & Amphitheatris *Orchestra* dicta, puto, quod Pantomimorum alteri proxima foret. Habebat primos nimirum, proximosque Scenæ, & Arenæ usque ab podio gradus quatuor, aut quinque. Ita Vitruvius de Orchestra Theatrali loquitur lib. 5. cap. 16. *In Orchestra autem Senatorum sunt Sedibus loca designata, & ejus pulpiti altitudo ne sit plus pedum quinque ut qui in Orchestra sederint, spectare possint omnium agentium gestus.* De illa loquitur in præsentia Petronius Orchestra. Post illam statim *Equestria* erant, quæ quatuordecim gradibus constabant. Deinde Plebi spatium magnum, gradus plures, ubi hera Chrisidis, quos deperiret, aucupatur. Latius autem de *Orchestra*, alii jam in Theatris suis, & Amphitheatris.

Quatuordecim.] Sic *Quatuordecim*, sine adjectione Suetonius in Augusto cap. 40. *Quum autem plerique equitum, attrito bellis civilibus patrimonio, spectare ludos è Quatuordecim non auderent, metu pœnæ theatralis.* Macrobius etiam cap. 3. lib. 2. Saturnal. *Deinde quum Laberius in fine ludorum anulo aureo honoratus à Cæsare, è vestigio in Quatuordecim ad spectandum transiit.*

Et in extrema plebe quærit, quod diligat.] Sic Sentius Augurinus:

Et Quærit, Quod Amet.

In extrema plebe, hoc est in loco tertio, & summa cavea, ubi extremi gradus populo adtributi, unde *Popularia* vocata. Suetonius in Claudio cap. 25. & in Domitiano cap. 4. *Dieque proximo omne genus rerum missilia sparsit: & quia pars major intra Popularia deciderat, quinquagenas tesseras in singulos cuneos Equestris & Senatorii ordinis pronunciavit.* Dispertita ergo tria loca, *Orchestra*, *Equestria*, *Popularia*, tribus Populi Romani ordinibus, *Senatui*, *Equiti*, *Plebi*, scilicet.

Nolo tibi tam valde placeas.] Illud Ovidii est 3. de Arte de comtis adulescentibus loquentis:

Præcipue, si cultus erit, speculoque Placebit.

Parissime, ut Arbiter, Martialis item lib. 3. Ep. 55.

NOLO, peregrinis PLACEAS TIBI, Gellia, nugis.

Et lib. 5. Ep. 59.

—— NOLI TIBI, Cinna, PLACERE.

Terentius Prologo Heautont. belle usurpavit:

—— Ut adulescentuli
Vobis Placere studeant potius, quam Sibi.

Glossæ veteres: *sibi placens*, Αὐθάδης, Αὐταρεσκος; Cornelia Gracchorum mater Heroina facundissima in quadam epistola: *Et, si perseveras, vereor, ne in omnem vitam tantum laboris culpa tua recipias, uti in nullo tempore tute Tibi Placere possis.*

In crucem mittam.] Venuste sane dictum. *Crux* hic pro

pro Cruciario, ut superius diximus. inquit dicacula, numquam succubuisse servo cumve amplexam Vere nam supplicium servile *Crux*. Vide, ut distinxit Cæsar militum ac servorum supplicia, referente Hirtio de Bello Hispan. *Ea nocte speculatores prebensi servi tres, & unus ex legione vernacula: Servi sunt in Crucem sublati, militi cervices abscissa*.

Flagellorum vestigia.] Et hocce de servis quoque accipiendum. Itaque adversus genuinam lectionem frustra est Criticorum pruritus. Rursus ad libidinem sordidam redit ingenuarum, effertque mira exaggeratione. nam quum præ verberum immanitate stigmatici servi necessario relinquerentur, aliter fieri non poterat, quin sæpicule oscularentur ea vestigia impudicæ matronæ. Flagris ac loris cædi, inliberale ac servile fuisse, nemo nescit. Unde fat hic opportunus Plauti festivus jocus Pœnulo 1. h 186. *tergum* servi flagellis secti *Ostreatum* vocantis, hoc est, stigmatis verberum, ac vibicibus, duratum, ut testæ sunt ostreorum. Sciens autem sexcentos alios prætermitto.

Etiamsi ancilla sum, &c.] Fuere olim & id genus superbientes ancillæ, quæ & fuere nobiles, qui ejusmodi sordibus calerent. Eleganter Romanæ Lyræ princeps Horat. lib. 1. Carm. 33.

Ipsum me melior quum peteret Venus,
Grata detinuit compede Myrtale
Libertina, fretis acrior Adria
Curvantis Calabros sinus.

Luget plane suam sortem, factus quippe, licet non ingratis, ipsusmet mancipium libertinæ. Id etiam Agathias Scholasticus ut intolerabile inter amorum recenset incommoda lib. 7. Anthol. Epigr. 80.

Ἢν δὲ μιγῇς ἰδίῃ θεράπαινι ἰδὲ, τλῆθι, καὶ αὐτὸς
Δοῦλος ἐναλλαγδὴν δμωΐδι γιγνόμενος.

Si vero misceearis propria Ancilla, perfer & ipse
Servus alternatim serva fieri.

Tali ergo libidine flagrantes *Ancillariolos* Antiqui vocabant, ut Seneca docet lib. 1. de Benef. cap. 9. & Martialis lib. 12. Ep. 58

Numquam tamen, nisi in Equestribus, sedeo] Manet adhuc in Metaphora scortillum, lepidumque schema exhibet ingeniorum illa disparitas. *Equestria* sunt loca Equitibus destinata. eis videlicet Legg. Roscia & Julia XIV. gradus adsignarunt in Theatris & Amphitheatris. In ipsis tamen sedere non licebat Equitibus illis, qui sive suo, sive fortunæ, vitio decoxissent. Sed hocce protritum. *Equestria* ἀπλῶς sæpius Scriptores prisci dixerunt. Sic Seneca Rhetor. Contr. 18. *D. Julius ludis suis Mimum produxit, deinde Equestri illum ordini redditum jussit ire sessum in Equestria.* Sic & Philosophus Seneca lib. 7. De Benef. cap. 12. Suetonius in Caligula cap. 26. & plures alii.

Inter monstra numerare.] Quicquid natura sua degenerans est, proprium *Monstrum* nuncupatur. Cornelius Fronto: *In Monstro rectus ordo naturæ vertitur.* Recte ergo nimirum nunc Arbiter, quum utraque à natura sua tam longe diversam haberet libidinem.

Procedentibus deinde longius logis.] Valde hæc lectio mihi probatur. nam formula erat Romanis, velut vernacula, familiaris, *longi logi*. Hisp ni dicunt, *Cuentos largos*. Plautus Menæchm. Act. 5. sc. 2.

Loquere, uter meruistis culpam, paucis: non Longos Logos.

Alia vero Arbitri exemplaria præferunt, *Locis*. quod idem prorsus est. Nonius: *Logi, à Græco λόγοι. sermones, vel dicta ridicula, & contemnenda.* Etiam usurpabant, ut *Nugæ*. Persius Sat. 2. Turpilius Canephoro:

Testamentum ergo celabit? Logi.

Terentius Phormione Act. 3. sc. 2.

PH. *Fœneratum istuc beneficium tibi pulcre dices.*
Do. *Logi.*

In platanona.] Id est, Platanetum, locum ubi plures platani. Seneca Ep. 55. *Platanona medius rivus, & à mari, & ab Acherusio lacu receptus, Euripi modo dividit.* Sic & Martialis lib. 3. Ep. 19. Platanus arbor ad opacandum locum tantum idonea est, unde ei nomen ἀπὸ τοῦ πλατύνειν. De illa & ideo Plinius sic lib. 12. cap. 1. *Quis non jure miretur arborem umbræ gratia tantum ex alieno petitam orbe?* Adeo ergo *Tantum*, ut vel maritandis viribus utilis non sit. Propterea Horatio *Cælebs* haud invenuste nuncupata, & *Vidua* Martiali. Umbra tamen admodum celebris fuit. Petronius ita cap. CXXXI.

Nobilis æstivas Platanus diffuderat Umbras.

Plures, idcirco sub Platanis, opacitate quidem earum mirifice adlectante, crebriter convivabantur Veteres. Virgilius 4. Georg.

Jamque ministrantem Platanum potantibus Umbram.

Etiam Horat. lib. 2. Carm. 11. Unde *Genialis* Ovidio adpellatæ 10. Metam. & pluribus mirum in modum in delitiis habita. Macrobius refert lib. 2. Sat. cap. 9. *Q. Hortensium Platanos suas vino irrigare consuevisse.* Et, *Xerxem aliam in Lydia adamasse*, Ælianus lib. 2. de Var. Hist. cap. 14.

Itaque conlegit altius tunicam] Mire gestum exprimit abire parantis, ut supra jam notabamus ad verba cap. XIX. *Et pracincti certe altius eramus.*

In eum daphnona, qui ambulationi harebat.] Δαφνὼν, *Lauretum*, vel *Loretum*. Martialis lib. 10. Ep. 79.

Dispofuit Daphnona suo Torquatus in agro,

Et Ep. 92. *Laureum nemus* vocavit. Laurus infructuosa quoque arbor est, sed quæ pariter ornatui faciat, amœnitatique. Ea de, ac Platano, aliisque similibus Ulpianus de usufructu capiendus, Petronio inlustrando adpositissimo loco; *Etsi forte voluptare sint prædium, Viridaria, vel Gestationes, vel DEAMBULATIONES, arboribus infructuosis opacas, atque amœnas, non debebit dejicere.* Et Appulejus lib. 11. *Quaque arbores earum tantum umbra contenta, & steriles, austrinis laxata flatibus*, &c.

Laterique adplicat meo mulierem.] Minus nequitiæ hic

hic quam alias τῷ *Lateri*, quippe enim acu Ovidium tetigit El. 10. lib. 3.

Quando ego non fixus Lateri spatiantis adhæsi?

Unde & Martialem interpretor Epigr. 65. lib. 6.

——— *Ille tuum, Castrice, dulce Latus.*

Hic tibi curarum socius, &c.

Ibi ergo adsiduum itidem tantum comitem equidem agnosco, uti apud Catullum Carm. 21.

Hæres ad Latus, omnia experiris.

Omnibus simulacris emendatiorem, nulla vox est, quæ formam ejus possit comprehendere.] Utrumque pariter conjunxit Simocatus quadam Epistola Amatoria hisce nempe verbis: Τὴν δὲ θέαν οὔτε λόγος ἐκφράσειεν, οὔτε ζωγράφου χεῖρες μιμήσαιντο. *Spectaculum vero neque sermo expresserit, neque pictoris manus facile fuerint imitata.* Porro cum Simulacris conlatæ olim formæ emendatissimæ cultis Scriptoribus. Sic de Ephesina Melite amore percita Achilles Tatius inquit lib. 5. Γυναῖκα γὰρ ἐξέμηνεν ἐπ' αὐτῷ πάνυ καλὴν, ὥστε ἂν ἰδὼν αὐτὴν εἶπες ἄγαλμα. *Feminam enim ipsius amore usque ad furorem incendit formosissimam, adeoque ut, quum videas, quoddam judices Simulacrum.* Sic & Philostratus de formoso adulescente loquens lib. 5. Καθάπερ τῶν Ἑρμῶν οἱ γεγλυμμένοι. *Non secus atque artificiose fabricata Mercurii Simulacra.* Princeps vero Lucianus hic, dum in Imaginibus Pantheæ absolutissimam formam cum pluribus confert præclarorum Artificum insignioribus Simulacris. Immo potius sumens quod in quaque imaginum fecit Artifex eximium, unicam conficit longe omnium præstantissimam. quæ videtur & Arbiter adumbrare voluisse, quum paulo post os Circes verbis illis depingit. *Et osculum, quale Praxiteles habere Dianam credidit.* Lucianum, moneo, adi, operam haud ludes. Barthium item ad Cyneget. Gratii, ubi de translatione τῷ *emendatiorem.*

Formam.] Pulcritudinem, uti supra jam diximus, Arbiterque pluries usurpavit.

Crines ingenio suo flexi per totos, &c.] Duæ sunt hic laudes eximiæ Circes pulcerrimæ. prima scilicet, Crines natura sua, haud ullo artificio, crispulos esse, altera, ita nempe à natura fuisse levidensi crispitudine inflexos, ut neutiquam id foret impedimento, quo minus per humeros libere fluitarent. Similem comæ habitum graphice Appulejus descripsit lib. 2. Fab. Milesf. patefecitque perspicue Petronii animum: *Uberes enim Crines, leniter emissos & cervice dependulos, ac deinde per Colla dispositos, sensimque sinuato patagio residentes, PAULISPER AD FINEM CONGLOBATOS, in summum verticem nodus adstrinxerat.* Sic rursus, breviuscule tamen, lib. 11. *Jamque primum Crines uberrimi, prolixique, & SENSIM INTORTI, per divina Colla passive dispersi, molliter defluebant.* Eadem prorsus & Manilii mens verbis illis lib. 5.

——— *Tortos in fluctum ponere Crines.*

Ita etiam Eustathius in Prudentiæ imagine lib. 2. Ὁ πλόκαμος ἐνδφυὴς περὶ τοὺς ὤμους ἥπλωται τῆς παιδὸς, καὶ βοστρυχοῦται μὲν ὡς ἱκανῶς. Vertimus: *Capillus in cincinnulos decenter conversus per totos Virginis humeros eleganter effusus est.* Ælianus quoque de Aspasia lib. 12. de varia Historia cap 1.

Ingenio suo.] Id est, sponte sua, vel natura. Nonius: *Ingenium veteres dixerunt, & sua sponte, vel natura. Nævius Lycurgo, &c.* Pariter Donatus ad illud Andriæ Terentii: *Bonum Ingenium narras adulescentis* Nec aliud fors Callistratus voluit in Cupidinis imagine: θαλλούσῃ τῇ τριχὶ ἐκλάμπει κατὰ νώτου χεῖσθαι. *spontaneo Crine per terga fuso.*

Per totos sese humeros effuderant.] Aspectu istud jucundum. ideoque æque olim frequenter conspiciendas sic sese præbuerunt puellæ formosæ, ac ipsas exin Scriptores politi commendarunt. Heliodorus in formosissimæ Charicliæ descriptione lib. 1. Καὶ τῆς κόμης ὑπὸ τῷ στεφάνῳ Βακχικοῦ σεσοβημένης, καὶ τοῖς νώτοις πλεῖστον ὅσον ὑποτρεχούσης. *Coma sub corona Bacchico more jactata, & totum per tergum sese effundente.* Passim Eustathius, & plures Græcorum. Ita & vetus Latii Poeta Lædam depinxit:

Læda per albentes humeros fluitante Capillo.

Tradiditque ut summum lenocinium Naso 3. de Arte:

Alterius crines Humero jactentur utroque:

Talis es adsumta, Phœbe canore, lyra.

Numeratque inter eximia Tertullianus, descripseruntque prope innumeri. Appulejus autem eo unice præ aliis delectatus est, ut ex ejus ad Fotidem verbis conligere licet lib. 2. Milesf. *Sed, ut mihi morem plenius gesseris, in effusum laxa crinem, & capillo fluenter undante, ede complexus amabiles.*

Frons minima.] Et frontes breves Antiquis, haud secus ac nobis hodie, fuere laudatissimæ. Res jam occupata est aliis. Addimus tamen nos ex nostro penu magni convivii haud incondita adpendicula. Laudem exin petitam nescit nemo. è contrario autem equidem præbeo convicium. Sic meretrix comparem insectatur apud Lucianum. Ἑταιρικ. διαλόγ. Ἀτὰρ ἐκεῖνο θαυμάζω, τί καὶ ἐπῄνεσεν αὐτῆς ὁ στρατιώτης οὗτος, ἐκτὸς εἰ μὴ παντάπασι τυφλός ἐστιν, ὃς οὐχ ἑώρακε τὰς μὲν τρίχας αὐτῆς ἀραιὰς ἐχούσας, καὶ ἐπὶ πολὺ τοῦ μετώπου ἀπηγμένας. *Ceterum illud miror, quidnam adeo laudet in ea miles iste, nisi, si omnino cæcus est, qui non viderit, capillitium illam rarum habere, & in multam usque frontem deductum.* Id autem magis mihi jam olim fuit dignum observatione, videlicet, naturæ illi defectui Priscos parissime ut nos suppetias quondam ivisse: Feminæ Calamistris in annulos cincinnosque illud comæ convertunt, quod potissimum totam frontem circumdat; minuunt & sic, obumbrantque id latitudinis illis scilicet visum minus decorum. Simillime & suo ævo factum ostendit Lucianus in Amoribus hisce verbis: Σιδηρᾶ τε ὄργανα πυρὸς ἀμβλείᾳ φλογὶ λιαινόμενα, βίᾳ τὴν ἕλικα ἐλίττουσι ταῖς πλοκαῖς. καὶ περίεργοι μὲν αἱ μέχρι τῶν ὀφρύων ἐφελκυσμέναι κόμαι, βραχὺ τῷ μετώπῳ μεταίχμιον ἀφιᾶσι. *Et ferrea instrumenta ignis modica flamma*

flamma calefacta cincinnorum flexus inter se vi quadam implicant. At curiosius quidem composita illa. & ad supercilia usque adtracta coma, breve interstitium frontis relinquunt. Idemmet omnino insinuavit Commodianus Poeta vetus, & nondum typis excusus, verbis illis:

—— Et ad speclum cincinnos fronte reflexos.

Sic locum Gaulminus vir doctus emendavit notis ad Eustathium, quum, *ad spelum*, inveniret exaratum. Et alibi ipsus scriptor:

Lavatis comulas gratulatim fronte reflexas.

Ubi, *granulatim*, haud inepte legit idem Gaulminus.

Et qua radices capillorum retro flexerat.] En crinium Circes tertia & insignis commendatio, licet cum fronte quoque isthæc communis sit. Retroflexerat enim puella capillos antependulos: itaque aliter esse non poterat, quin eorum, modo adscititii ne forent, conspicerentur radices, eorum saltem, inquam, qui à fronte circumcirca pullulascerent. Id autem maximi haberi, ideo animadvertitur plane, quod adulterinarum comarum usus esset quondam creberrimus. Eaque propter ab Arbitro hic notatum signanter, immeritoque ab Interpretibus prætermissum. Ovidius inquit 3. de Arte:

Femina procedit densissima crinibus emtis:
Proque suis alios efficit are suos.
Nec pudor est emisse palam, vanire videmus
Herculis ante oculos, Virgineumque chorum.

Aperte & Petronius supra cap. cx. meminit, passim Martialis, & Græci Epigrammatarii. Lucianus Dialogis meretriciis, Ælianus de Var. Hist. & innumeri alii.

Et rursus confinio luminum pæne permixta.] Commendatæ olim, quæ pulcritudine insignes, à superciliorum quoque commixtione. hoc est, brevi adeo intercapedine ea habere disjuncta, ut anceps in confinio luminum divortium relinqueretur. Sic elegantissime Venus hocce Mariæ dedit novæ nuptæ Honorii, ejus formam extollens apud Claudianum vers. 167. hisce verbis:

Quam juncto leviter sese discrimine confert
Umbra supercilii.

Μιξόφρυν & Cratinus vocavit sic *Supercilia miscentem*, uti testatur Pollux. Splendidum jam & hinc clarorem mutuatur Ovidius lib. 3. de Arte:

Arte Supercilii CONFINIA NUDA repletis.

Unde & pretium id genus superciliorum cognoscere sat licet: fuco igitur ea feminis quæsita, quibus natura scilicet haud concesserat. Itidem & parum viris, quod &, *Supercilia producere*, dicebatur. Juvenal. Sat. 2.

Ille Supercilium madida fuligine factum
Obliqua producit acu.

Fuligine igitur productum Supercilium, aliisque, quæ absque dubio haud defuissent, medicaminibus. Tertullianus de Hab. Mul. cap. 2. *Et illum ipsum nigrum pulverem, quo oculorum exordia Producuntur.* Ibi ergo, scilicet in Confinio luminum, *Notam* quamdam habuisse Helenam feminarum pulcerrimam, Dares Phrygius memoriæ prodidit in Characteribus.

Oculi clariores stellis.] Oculi cum Stellis conlati omni genti, omni ævo. Vetus Poëta:

Pande puella Stellatos oculos.

Et Martialis Ep. 42. lib. 4.

Lumina Sideribus certent.

Sic Aristænetus vernans Scriptor extrema Ep. 10. lib. 1. passimque omnes, & nos alibi.

Nares paullulum inflexa.] Etiam oris elegantia, aduncus leviter nasus. Notarunt jam alii. Γρυπὸς Græcis est. ita apud Ælianum Aspasia ὀλίγον γρυπός, quemadmodum apud Petronium Circes *nares paullulum inflexa.* Inde Demetrius Syriæ Regis filius *Grypus* ab naribus est cognominatus. Habitum etiam & Physiognomis id nasi genus in pretio, nobile quiddam quasi ac regium præ se ferens. Aquila namque, à qua trahit similitudinem, regina avium censetur. Fuit itidem magni & apud Persas factum, sicut de Cyro memorant Plutarchus, & Xenophon. Idem ego etiam in Faustinæ imaginibus animadverti, numis præcipue, feminæ sane, quantum est memoriæ Historicorum, formosissimæ.

Osculum.] Osculi hujus supra jam meminimus. Addimus nunc insuper, eximium hic ab ore parvo petiisse pulcritudinis encomium, uti fecerunt alii, magni quippe & id fecerint Antiqui. Ostendit aperte Plautus in Pœnulo 5. 2. 153. dum, inter alias, illam quoque oris elegantiam recenset.

Specie venusta, Ore Parvo, atque oculis pernigris.

Itidem Varro: *Sed & oculi subpatuli nigellis pupillis quandam hilaritatem significantes animi, Rictus Parvissimus.* Et alibi: *At Rictus oris candidi Parvissimus.*

Jam pedum candor intra auri gracile vinculum positus.] Calcei hoc genus fenestrati perforatique frequenter quondam in usu habitum Græcis, & Romanis; feminis tamen potissimum, quod vix eo uti, excepto remissionis tempore (puta, conviviis, & spectaculis destinato) sine dedecore viri possent. Tales igitur erant *Solea*, *Sandalia*, *Crepida*, *Gallica*, *Tyrrhenici*, *Baxea*, *Obstrigilli*. Inutile jam exempla aggerere, quum res in aperto sit, actaque viris doctis, qui de Antiquorum calciamentis scripsere. Leviter tamen, quæ ad Petronii inlustrationem faciunt, hinc inde excerpsimus. Sic Glossæ: σανδάλιον, *Gallicula*, &, *Solea*, σανδάλιον. Sunt & A. Gellio lib. 10. cap. 20. *Crepida*, sive *Crepidula*, Soleæ vocatæ, & Cicero 2. Philipp. *Gallicas* pro Crepidis usurpavit. Idem ergo *Solea*, *Sandalium*, *Crepida*, & *Gallica*, sive *Gallicula*. Mirifice autem ad rem Pollux lib. 7. cap. 22. de Tyrrhenicis loquens: Τυῤῥηνικὰ, τὸ κάττυμα ξύλινον τετραδάκτυλον. οἱ δὲ ἱμάντες ἐπίχρυσοι. σανδάλιον γὰρ ἦν. ὑπέδησε δ' αὐτὸ Φειδίας τὴν Ἀθηνᾶν. *Tyrrhenici, quorum solea lignea, quatuor digitorum latitudinis: lora autem inaurata. erat enim Sandalium: hoc Minervam induit Phidias.*

Phidias. Prorsus ferme Circes describit calceatum. Tyrrhenici omnino sunt, quæ *Tyrrhena Vincula* Virgilio in 8. Sic pariter & Cephisodorus Comicus in Trophonio:

——— Σανδάλιά τε τῶν λεπτοσχιδῶν,
Ἐφ' οἷς τὰ χρυσᾶ ταῦτ' ἔπεστιν ἄνθεμα.
——— *Sandalia vero ex tenuiter perforatis,*
Quibus aurei flores insunt.

Λεπτοσχιδεῖς vocat *calceos fenestratos ac superne apertos*, uti Pollux eodem in loco interpretatur. Σχιστὰ, πολυτελὲς ὑπόδημα, καὶ θρυπτικόν. ταῦτας δὲ καὶ λεπτοσχιδεῖς ὠνομάζον. *Fenestrati, pretiosi calcei, & perforati: quos etiam λεπτοσχιδεῖς nominaverunt.* Addit etiam Comicus χρυσᾶ ἄνθεμα, *flores aurei*, nempe, qui superiore erant pedis parte, ubi vincula in nodos complicabantur. Parissime nos eadem in calceis vinculorum ornamenta adpellamus, *flores, rosas, rosetas.* Vidimus ergo jam aurea illa calceorum ligamina, quibus Circen induit Petronius, Polluci laudata, & Cephisodoro. De ipsis quoque & accipiendus Clemens Alexandrinus lib. 2. Pædag. cap. 11. Χαίρειν ἐατέον τὰς ἐπιχρύσους τῶν σανδαλίων ματαιοτεχνίας. *Valedicendum est inanibus Sandaliorum Aureis artificiis.* Et sæpe alias. Fallitur ergo Scriptor *de Calceo antiquo*, dum adseverat, *Sandalia* ex calceamentis fuisse pedem omnimodo obtegentibus. quod miror valde, viro docto excidisse. Simillimi quoque erant *Obstrigilli*, & *Baxea*, quas & à *Crepidis* parum aut nihil distinguunt Antiquarii, adseruntque calciamenta fuisse Philosophorum, & Sacerdotum, Appulejus autem evincit lib. 2. & 11. Metamorph. Sed *Crepidatos* quis illos nescit?

Vinculum.] Et *Vinculum* propritim dictum de ejuscemodi calceamentis, minime vero de pedem undequaque munientibus: & apte quidem, nihil quippe præter illorum Vincula superiori pedis parte visitur. De ipsis ergo capiendus Manilius lib. 5. Astronom.

——— *Nec insunt tegmina plantis.*

Quod ejus non vidit interpres, quum locum emendare conabatur, immo perdere. Inde ἀπλῶς *Vincula* ipsi Calcei pluribus Scriptoribus, æque ac Petronio, vocati. Ovidius lib. 2. Fast. loquens de Hercule ornamentis muliebribus induto:

Fregerat armillas non illa ad brachia factas:
Scindebant magni Vincula parva pedes.

Et 5.

——— *Habent gemini Vincula nulla pedes.*

Ac sæpius alias. Itidem Tibullus lib. 1. El. g. 5.

Vinclaque de niveo detrahet ipse pede.

Sæpe etiam Virgilius, & plures alii. Præbeo & hinc lucidam facem nostro Poëtæ Principi Garsiæ Lasso, dum calceum sic Hymenæi stylo depingit limatissimo Eclog. 2.

Estaba el Hymeneo alli pintado,
El diestro pie calçado EN LAZOS DE ORO.

Graphice expressit idemmet Petronianæ Circes calceamentum, perinde atque adpellationem, *Auri Vinculum*, reddens, *Lazos de oro.* Equidem tamen autumo, Arbitrum Vati eximio haud innotuisse; Ast Manilium, qui *Vincla* pariter illa vocavit *Aurea*, aliosque ex Antiquis sæpius vidisse, totus adsero. Adstruo magis adhuc Hymenæi calciamenta subitanea nostra observatiuncula. Haud prorsus absimilia fuisse *Vincula* & *Soccos*, exin conligere est, quod, quum exsertim Ovidius supra Herculi *Vincula* dederit, ubi amatorie induto postea Seneca in Hippolyto Fasciis crurales, nimirum & *Soccos* Chor. Act. 1. istis versiculis:

Crura distincto religavit auro,
Luteo plantas cohibente Socco.

Scite igitur sic & Lassus noster *Vinculis* calceatum fecit Hymenæum, quum *Socco* fecerit Catullus:

Huc veni niveo gerens
Luteum pede Soccum.

Adrisit & erudito Garsiæ novissimo Interpreti Commentum nostrum, Doct. Dn. Thomæ Tamalo de Vargas inquam, quem de ipso monui jam libens. Ipsius quidem Hesperiæ nostræ decus & ornamentum singulare post Herrerii Sanctiique lucubrationes illud addidit sat tempestiviter, quo potissimum indigere Poëta videbatur, nimirum Ferrum Criticum, quum, haud secus atque omnes Scriptores prisci, exstiterit obnoxius & librariorum oscitantiæ, & temporum injuriæ.

Parium marmor exstinxerat.] Elegans summe translatio. Quemadmodum adstante Sole ac Luna stellæ veluti exstinguuntur, perinde ac lucernarum artificialium lumen; sic enim coram majori candore marmor candidissimum. Hinc jam & illud proxime superius claret: *Oculi clariores Stellis extra Lunam fulgentibus.* Notum est, ab eximia Marmor Parium albedine plurimum Antiquis commendari. Vide Plinium lib. 36. cap. 5. Posthæc incidi in Epistolam elegantem Philostrati, ubi eadem prorsus atque ego commentus est, quum rosis arescere contigisse coram suis roseis deliciis finxit ludibundus: Οὐκ ἤνεγκε (τὰ ῥόδα) παρευδοκιμούμενα ὑ δὲ ὑπερχαρεῖ τῆς πρός σε ἁμίλλης. ἀλλ' ὁμοῦ τ' ἔθιγεν εὐωδέστερα χρωτὸς, καὶ ἀπώλετο. ὥσπερ καὶ λύχνος πάλιν πυρὸς ἀσθενὲς μείζονος καὶ ἄστρα δὲ ὅταν ἀντιβλέπειν ἡλίῳ μὴ δύνηται. *Non tulerunt* (Rosæ) *improbationem, neque ferre potuerunt certamen tecum initum: sed, simul ac fragrantiorem cutem adtigerunt, suam vim perdidere. Sic etiam Lucerna interit, victa ab igne copiosiore: & Astra, quum Solem adversum intueri non possunt.*

Inter Coelicolas fabula muta taces?] Quod idem est, ac si diceret, quum prius libidinem tuam sermonibus differrent Cœlicolæ, nunc jam sane otium istud tuum, & amorum vacuitatem insectantur, exagitant, & Fabulantur. Agnosce autem elegans antitheton, *Fabula Muta.* Inquit S. Isidorus lib. 1. Etymol. cap. 40. *Fabulas Poëta à Fando nominavere.* Et M. Varro lib. 5. LL. ac S. Isidorus lib. 1. Etymol. cap. 40. Inde *Fabular*, exinque nostrum *Fablar* antiquum, postea mutata F. in H. Hablar, ut sexcentis vocibus contigit.

Nunc

Nunc erat à torva summittere cornua fronte:
Nunc pluma canos dissimulare tuos.

Hæc vera est Danae.] Præ aliis sæpius tres hasce Jovis μεταμορφώσεις Scriptores plures retulerunt. Sat Palladæ simillimum Epigrammation testatur lib. 7. Antholog. c. Ep. 82.

Νῦν καταγινώσκω καὶ τοῦ Διὸς ὡς ἀπειράτου
Μὴ μεταβαλλομένου τῆς γυναικὸς ἕνεκεν.
Οὔτε γὰρ Εὐρώπης ἢ τῆς Δανάης περικαλλοῦς,
Οὐδ' ἁπαλῆς Λήδης ἦν ἀπολειπομένη, &c.

Vertit Scaliger:

Mirum, quod non mutet ob hanc se Juppiter. illi
Irascor, rudis est: nil in amore videt.
De forma non Europa, Danaeve puella,
Non ea concedas, candida Leda, tibi, &c.

Sic & Aristænetus lib. 1. Ep. 2. Φίλος γὰρ Πυθιάδος τις, ἢ μέγα Ζεὺς ταῦρος, ἢ χρυσὸς, ἢ κύκνος γενόμενος διὰ σέ. *Quis enim amicus Pythiadi, nisi Jupiter propter te factus Taurus, aut Aurum, aut Cygnus?* Statius item Stellæ Epithalamio lib. 1. Sylv. 2.

Falsas huic pennas, & cornua sumeret æthra
Rector, in hanc vero cecidisset Juppiter auro.

Ita & alii.

Jam tua flammifero membra calore fluent.] Occultatur & hic extrema nequitia. prima namque fronte Jovis aureum stillicidium præ se fert Arbiter, clanculum videlicet profluens in sinum Danaës. in recessu vero profluvium potius (licet de Jove sermo sit) subintelligit Priapi. Opitulantur & illa *Membra*, impudica vox, Commenti argutiæ. Petronius ipse inferius cap. CXXXII.

Quis vetat in tepido Membra calere toro?

Pariterque Carmen Liberum haud semel. Item & id Artemidori lib. 2. cap. 6. Οὐδὲν οὕτως τὰ σώματα θερμαίνει, ὥσπερ πῦρ καὶ γυνή. *Nihil tam corpora calefacit, quam ignis ac Femina.*

Cap. CXXVII. *Risit tam blandum.*] Et supra hujusce meminimus loci. Sic lib. 5. de Ismene dixit Eusthathius: ἐρωτικὸν ἐμειδία. *Amatorium risit.* Id autem arte quadam observabant, ei etiam adhibitis Magistris. Quod innuit Ovidius:

——— *Discunt etiam Ridere puellæ, &c.*

Præcepta plures Antiquorum dedere, quæ occurrunt passim. Monebant item & nequitiarum Doctores, ut ipsæ tantum scilicet riderent, quæ scirent probe: aliæ vero risum vitarent cane pejus & angue. Id quoque præcepisse Nasonem, indicio est lepidissimum Martialis Epigramma 41. lib. 2. ubi ejusdem refert carmen Phalæcium, ex quo autem opere illud sit, dubium. Ast sic apud Valerium est:

RIDE, SI SAPIS, O PUELLA, RIDE.
Pelignus, puto, dixerat Poëta.
Sed non dixerat omnibus puellis.

Nam, quibus picei buxeique forent dentes, etiam si ridere doctissime saperent, ridendi facultas prorsus erat interdicta. scio illud, SI SAPIS, aliter capi haud indecenter posse; sed longe præ alio quovis adridit in præsentia nostrum Commentum novissimum.

Ut videretur mihi plenum os extra nubem Luna proferre.] Deformis namque Luna, quum pallens latet sub nube. ea Lucani mens est lib. 5. Phars.

- - - *Tum lurida* (Luna) *pallens*
Ora tulit vultu sub Nubem tristis iture.

Virgilii item lib. 3. Æneid.

Et Lunam in Nimbo nox intempesta tenebat.

Ast vero quum os extra nubem profert, pulcriorem adhuc sese conspiciendam præbet, quam quum sudum est, quod hic indubie Arbiter voluit. Addidit *Os plenum*, id est;

- - - *Postquam Plenissima fulsit.*

Et;

- - - *Suos ignes coeunte cornu*
Junxit.

Quod scite dictum, nam tunc longe pulcerrima. Seneca in Hippolyto:

Clarior quanto micat orbe Pleno.

Corippus lib. 2. loquens de filia Justini Imperatoris:

Luce sua Plenam quæ possit vincere Lunam.

Mox digitis gubernantibus vocem.] Gestus iste loquentis optime illas decet puellas, quæ elegantissimis manibus præditæ sunt. Sic Cicero lib. 6. Fam. Ep. 6. ubi de Medea loquitur Corinthiacis persuadente matronis, ne scilicet suum exilium vitio verterent: *Hoc tibi tam ignoscemus nos amici, quam ignoverunt Medeæ, quæ Corinthi arcem altam habebant, matronæ opulentæ, optimates: quibus illa Manibus Gypsatissimis persuasit, ne sibi illæ vitio verterent, quod abesset à patria.* Contra vero, quibus deformes manus sunt, omnino ille vitandus est purgamento pejus & cadavere. Argute nequitiarum Præceptor in 3. de Arte:

Exiguo signet gestu quodcumque loquatur,
Cui digiti pingues, & scaber unguis erit.

Ceterum nota mihi illa Ciceronis verba, *Manibus persuasit.* Num ergo, quæso, Manus ad persuadendum valent? maxime, inquio; tunc nimirum maxime, quum *Vocem gubernant*, ut ait Petronius. Uterque enim *Actionem* miram illarum feminarum subintellexerunt, quæ recte admodum, ut infra dicimus, quasi Corporis quædam Eloquentia fuit habita. Illa quidem ars erat, quam Quinctilianus *Chironomiam* adpellat, quod manuum præcipue commotionem edoceret ipsis verbis convenienter temperandam. haud secus atque is, qui choreas agit, sono sese adcommodat.

Feminam ornatam.] Hic Interpretis vicem obit Tertullianus de Hab. Mul. cap. 4. nam ibi, quid feminarum *Ornatus* sit, in hunc modum exponit, & ab *Cultu* distinguit: *Habitus feminæ duplicem speciem circumfert, Cultum, & Ornatum. Cultum dicimus, quem mundum muliebrem vocant: Ornatum, quem immundum muliebrem convenit dici. Ille in auro, & gemmis, & vestibus deputatur: iste in cura capilli, & cutis, & earum partium corporis, quæ oculos trahunt.* Cum Varrone consentit, qui lib. 4. LL. deducit *Ornatum*, *quasi*

quasi ab ore natum. Sed sæpe Afer ipsus alias confundit vocabula.

Concedo tibi, ô juvenis, sororem. habes tu quidem & fratrem.] *Frater*, & *Soror*, inter verba ἐρωτικὰ fuere olim, quo de jam plures. Argute Martialis lib. 10. Ep. 65.

Quare desine me vocare Fratrem,
Ne te, Carmenion, vocem Sororem.

Habes tu quidem & fratrem. neque enim me piguit inquirere.] Curiosam hancce amantium diligentiam nescio an satis ceperint Interpretes. Id enim inprimis cordi amantibus semper fuit, initio videlicet coeuntis cujuslibet gratiæ sedulo inquirere, an pectus illius, quem depereant, alio num intempestiviter teneatur amore. Nam illud sane cogitant, quo minus unice diligantur, potissimo fore impedimento. Isthæc plane est apud Ovidium Helenæ maxima sollicitudo, tunc primum quum Paridis exstitit amore saucia; indeque pernovit, prius Oenonem amatam, ac postea illi fuisse destitutam. Inquit ergo Epist. ad Paridem:

Tu quoque dilectam multos, infide, per annos
Diceris Oenonem deseruisse tuam.
Nec tamen ipse negas, & nobis omnia de te
Quærere, si nescis, maxima cura fuit.

Eodem gradu venio.] Et magnos viros olim cepit immanis jugulandi scripturas insontes libido. hic Vir summus scribebat, *eodem gradu venia*, perperam. sic prorsus sententiæ leporem adimeret, qui nunc totus est in Amoris cognatione nequissima.

Ad hoc templum Amoris gratis accedere.] Argute sane, ut Circes hic eximiam pulcritudinem extollat, ipsam *Templum Amoris* adpellat. feminæ quippe formosæ, & ad amorem conciliandum præstantes, Amoris jure merito poterunt viventia templa vocari, quum nusquam alias majori cum reverentia Amor colatur. Ipsæ enim omnino possunt medullitus amari, & iste cultus Amoris potissimus est.

Sine quo non potes vivere, &c.] Sic Appulejus lib. 10. Fabulæ Milesiæ: *Amo, & cupio, & te solum diligo, & sine te jam Vivere nequeo.* Propertius El. 28. lib. 2.

Si non unius, quæso miserere duorum.
Vivam, si vivet: si cadet illa, cadam.

Nec aliud vult Eleg. 11. lib. 1.

Aut sine te Vita cura sit ulla mea?

Quemadmodum ego te volo.] *Velle*, ἁπλῶς, amare est. sic S. Prosperus docet lib. 1. de vocat. Gent. cap. 3. *Quid autem est Amare, nisi Velle? aut, quid est odisse, nisi Nolle?* Disertim Ovidius El. 19. lib. 2. Amor.

Si tibi non opus est servata, stulte, puella:
At mihi fac serves, quo magis ipse Velim.

Ita & vetus Interpres Bibliorum Genes. cap. 34. 19. *Quia Volebat filiam Jacob*, id est, eam amabat. Nos etiam simpliciter usurpamus: *Como te quiero.* & cum adjectione, ut *Bene Velle*, *Querer bien.* Catullus Carm. 76.

Ut jam nec Bene Velle queam tibi, si optima fias.

Ita & *Malle* usurpat Petronius cap. XCII. *Malo te, inquam, quam balneum totum.*

Tanta gratia conciliabat vocem loquentis.] Et hic quoque commendat *Actionem*, quæ vita & spiritus Orationis Ciceroni est in Oratore, & *quasi corporis quædam eloquentia.* Recte ergo Petronius *Gratiam* adpellavit summam hancce in dicendo virtutem. Ita Ovidius 13. Metamorph.

——— *Nec abest facundis Gratia dictis.*

Item Propertius lib. 1. El. 2.

Unica nec desit jucundis Gratia verbis,

Quod & ejus eruditus interpres Passeratius vidit.

Conciliabat vocem.] Sic usurpavit supra cap. CIX. *Epulaque ad certamen prolata conciliant hilaritate convivium.*

Inter auras canere Sirenum concordiam.] Proba isthæc, immo vera mihi lectio est, itaque illam sollicitare, injurium. Qui autem, *intus canere*, malunt scribere, quid de *Auras* cogitant, sive *Aures*, faciendum, nam vocem istam retinet & librorum concordia? Ceterum frequens fuit quondam Sirenum suavi cum puellarum voce conlatio. Heliodorus de Chariclia loquens lib. 1. Ὑπὸ δὲ τῶν λόγων, ὥσπερ τινὸς σειρῆνος, κηλούμενος. *Rursus autem illius oratione tamquam alicujus Sirenis cantu demulcebatur.* Ælianus de Aspasia lib. 12. ποικιλ. ἱστορ. cap. 1. Φώνημα δὲ εἶχεν ἡδὺ, καὶ ἁπαλὸν, εἶπεν ἄν τις λαλούσης αὐτῆς ἀκούειν Σειρῆνος. *Vocem habebat suavem, & teneram, ita ut, ipsa loquente, Sirenem audire te diceres.* Princeps autem hic Pausanias, quum in Atticis inquit: Εἰώθασι δὲ καὶ νῦν ἔτι ποιημάτων καὶ λόγων τὸ ἐπαγωγὸν Σειρῆνι εἰκάζειν. Vertit Amasæus: *Obtinuit certe consuetudo, ut nunc etiam, poëmata, & Orationum quodvis Genus, in quo insit Suaviloquentia, cum Sirenis cantu conferatur.*

Dea nomen.] Puellas olim pulcerrimas, non aliter ac deas, venerabantur, dearumque adpellatione ac reverentia Prisci colebant. Huc omnino referri debet, quod paullo ante dixit ipse Polyænos: *Immo, inquam ego, per formam tuam te rogo, ne fastidias hominem peregrinum inter cultores admittere: invenies Religiosum, si te adorari permiseris. Ac, ne me judices ad hoc Templum Amoris gratis accedere*, &c. Haud leviter hocce Appulejus firmabit fabulæ initio Psyches & Cupidinis, potissimum, ubi de illa loquens lib. 4. inquit: *Puellæ supplicatur, & in humanis vultibus Deæ tantæ numina placantur: & in matutino progressu Virginis victimis*, &c. per plures lineas. Inde passim cum deabus simplex Pulcerrimarum conlatio, & additis quoque dearum nominibus, apud Scriptores veteres reperitur. Pati autem cum illis componi, & olim fuit quibusdam religio; ideoque vehementer id lenocinium aversatæ sunt. Sic Panthea illa pulcerrima feminarum à Luciano nempe talem adsentationem aspernata est. Ipsius vero, haud noviter indecenterve illud fecisse, evincere conatur in De Imaginibus, quem vide sat adpositum Dialogum. Audax quoque & Arbiter

ter est in ejusmodi conlationibus. inlustris enim locus ille cap. CXXXVIII. *Quid huic forma aut Ariadne habuit, aut Leda simile? quid contra hanc Helene, quid Venus, posset? Ipse Paris dearum lividinantium Judex*, &c.

Nec mea mater, dum placet, labentis mundi cursum detinuit.] Ad matrem Circes veneficæ, Solis progenies, Persem nuncupatam, adludit indubie: minime vero ad ipsam Circem, uti nonnulli volunt dormitantes Interpretes. Efflictim amatam Soli, constat, Persem fuisse; ideoque, dum illi pulcerrima placet, quid mirum, si cursum suum detinere, in cæloque diutius hærere, fecisset? Sic τὸ *dum placet* debet interpretari, uti & Arbitro sæpius est. Ita in Polyæni codicillis cap. CXXX. sat impudice: *Placebo tibi, si me culpam emendare permiseris*, & alias. tandem vero in fragmentis:

—— *Tu sola Placere*
Vel spoliata potes.

Verba autem, *Labentis mundi cursum*, de Sole, Mundi anima & vita, Cælove, commode capienda. Orpheus Hymno in Solem:

Χρυσολύρη, κόσμου τὸν ἐναρμόνιον δρόμον ἕλκων.
Auream Lyram habens, continuum Mundi cursum trahens.

Et Macrobius in 2. de Som. cap. 11. de anno agens Mundano inquit: *Unde & Mundanus dicitur, quia Mundus proprie cælum vocatur.* Et noster Mela initio operis: *Omne igitur hoc, quicquid id est, cui Mundi, Cælique nomen indidimus.* Itaque plures Poëtæ usurparunt. *Detinuit* ergo Solis cursum, ut Leucothoë quoque apud Ovidium in 4. Metamorph.

Habebo tamen, quod cælo imputem] Tamquam beneficium. Sic verbo *Imputare* usi veteres. Suetonius in Tiberio cap. 53. *Imputavit etiam, quod non laqueo strangulatam in Gemonias abjecerit.* Similiter Tacitus. Plinius, Juvenalis, Quinctilianus, & alii interioris ævi Scriptores.

Curiosum.] Zelotypum interpretor, quod subsequentibus vel Arbiter adstruat; subdit: *Longe ab hoc loco frater est.* Apte oppido, Zelotypi namque admodum curiosi sunt, omniaque occulta, clandestinoque peracta cupiunt pernoscere, quod genuinum est *Curiosi* significatum. unde id Appulejanum in limine Metamorphoseon jam notescet: *Non quidem Curio sum, sed qui velim scire cuncta, vel certe plurima.* Ubi *Curio* pro Curiosus est, mens autem isthæc, Equidem Curiosus non sum, hoc est, qui res occultas cognoscere velim; cupiam tamen particeps fieri cujuscumque sermonis, modo propalam inter vos agitetur. Longe vero à nobis Petroniani & Appulejani Interpretes absunt. Inde ergo *Curiosæ Artes*, Magicæ, & *Curiosi*, Magi dicuntur, quippe qui res occultas pernoscere satagunt. Ex dictis autem & Catullo nova lux oritur, qui pariter & Zelotypos significavit ad Lesbiam:

Quæ nec pernumerare Curiosi
Possint, nec mala fascinare lingua.

Fascino namque potissimum Invidi nocent, & Zelotypi livore plane laborant.

Brachiis mollioribus pluma.] Floride, more suo, Appulejus lib. 3. Milesi. de Fotide: *Tuam Plumeam lacteamque contingit cutem.*

Idæ quales fudit, &c.] Homerum hic plane exprimit concubitum describentem Jovis & Junonis lib. 14. Iliados. quod enim haud indecore posset Interpretibus præmoneri. Referam equidem Homeri locum, faculamque ita admovebo versibus elegantissimis. Jovi sane in monte Ida copiam sui recusaverat Juno, caussans videlicet, ibi προπέφανται ἅπαντα, *patentia esse omnia.* Sed postquam de nebula aurea nescio quid Jupiter cogitasset, certioremque fecisset uxorem, subdit magnus Poeta vers. 346. *

Ἦ ῥα καὶ ἀγκὰς ἔμαρπτε Κρόνου παῖς ἣν παράκοιτιν,
Τοῖσι δ' ὑπὸ χθὼν δῖα φύεν νεοθηλέα ποίην,
Λωτόν θ' ἑρσήεντα, ἰδὲ κρόκον, ἠδ' ὑάκινθον
Πυκνὸν καὶ μαλακόν, ὃς ἀπὸ χθονὸς ὑψόσ' ἔεργε.
Τῷ ἔνι λεξάσθην, ἐπὶ δὲ νεφέλην ἕσσαντο
Καλὴν, χρυσείην· στιλπναὶ δ' ἀπέπιπτον ἔερσαι.
Ὣς ὁ μὲν ἀτρέμας εὗδε πατὴρ ἀνὰ Γαργάρῳ ἄκρῳ,
Ὕπνῳ, καὶ φιλότητι δαμείς, ἔχε δ' ἀγκὰς ἄκοιτιν.
Dixit sane, & ulnis complexus est Saturni filius suam uxorem.
Hos autem subter, tellus divina produxit recentem herbam,
Lotumque roscidum, & crocum, & hyacinthum
Densum & mollem, qui à terra in altum elevabat eos.
Hoc thoro indormierunt: insuper autem nebulam induerunt
Pulcram, auream: lucidi autem decidebant rores.
Sic hic quidem quiete dormiebat pater in Gargaro summo,
Somno & Amore domitus: tenebat autem in ulnis uxorem.

Fallitur autem, qui in eadem historia eadem descriptione uti Valerium Catonem in Diris adserit, quum alia prorsum in historia sit. idque magis admiratione dignum, quod ipse animadverterit, adlusisse ibidem Valerium ad primum Jovis cum uxore concubitum, scilicet

—— *Prius conjux quam dictus uterque est.*

Quod & Homerus ibidem tetigit vers. 295. quum inquit:

Οἷον ὅτε πρώτιστον ἐμισγέσθην φιλότητι
Εἰς εὐνὴν φοιτῶντε, φίλους λήθοντε τοκῆας.
Στῆ δ' αὐτῆς προπάροιθεν, ἔπος τ' ἔφατ' ἔκ τ' ὀνόμαζεν.
Proinde ac quando primitum misti sunt amore
In cubile ascendentes, dilectis clam parentibus.
Stetit autem ipsam ante, verbumque dixit, & elocutus est.

Idæo vertice dixit, Homerus quippe, Ἴδης ἐν κορυφῇσι.

 Cas-

* *Vide Philostrati Epistolam amatoriam, cujus initium:* Καὶ τῷ Διῒ, ὅτι ἐκοιμᾶτο ἐν τῇ Ἴδῃ τῷ ὄρει, &c.

Candidiorque dies.] Felicior, jucundior. Apud Suidam est: λευκὴ ἡμέρα, *Alba dies*, ἡ ἀγαθὴ ἐπ' εὐφροσύνῃ, *pro bona & hilari*. Et apud Hesychium: λευκὴ ἡμέρα, ἀγαθή, *Candidus dies, latus, jucundus.* Sed hac de re multa nos in *Antiquorum Calculorum Diatriba* cap. 1. ubi & origo etiam, unde, qui Felix dies, *Candidus* vocaretur.

In hoc gramine pariter compositi.] Clitophon apud Achillem Tatium extremo lib. 5. Οὔτι στρωμνῆς ἡμῖν ἐδεήθημεν, οὔτε ἄλλης τινὸς τῶν εἰς παρασκευὴν Ἀφροδισίων· αὐτουργὸς γὰρ ὁ Ἔρως, καὶ αὐτοσχέδιος σοφιστής, καὶ πάντα τόπον αὐτῷ τιθέμενος μυστήριον. *Nobis neque stratum, neque alium ullum ad Venerem adparatum requirentibus. Amor enim sui ipsius artifex est, & qua opus sunt ex tempore adferens, ad sua ipsius arcana quemvis adcommodat locum.* Faciunt huc & quæ paullo infra nobis proferuntur ad verba illa cap. seq. *Excussis vexatam sole vestem.*

Compositi.] Gladiatorium ac militare verbum est, *Compono*, transferturque ad Veneris rem, ut prope omnia verba militaria, exemplaque supra protulimus ad verba cap. XIX. *Paria composueram.*

Cap. CXXIIX. *Numquid spiritus jejunio macer?*] Levicula vox hic videtur *Macer*. puto scribendum *Acer*. nam eo temporis oppido gravis halitus esse solet. Iccirco Ovidius præcipit in 3. de Arte:

Cui gravis oris odor, numquam Jejuna loquatur:
Et semper spatio distet ab ore viri.

Et iterum ibidem:

Quid, si præcipiam, ne fuscet inertia dentes?
Oraque suscepta mane laventur aqua?

Bourdelot. edidit, *acer*, quod ego non improbo.

Numquid alarum negligens sudor?] *Negligens*, id est, fœtidus μισορρυπὴς. nam qui munditiam Negligunt, haud aliter quam fœtidos esse, necessum est. Conjunxit, ut Arbiter, Ovidius cum teterrima oculi anima lib. 1. de Arte:

Nec male odorati sit tristis anhelitus oris,
Nec lædat nares virque paterque gregis.

Et rursus in 3. olidum caprum cavere jubet:

Quam sæpe admonui, ne trux caper iret in alas.

Perfusus ergo rubore manifesto, etiam, si quid habueram virium, perdidi.] Veneris languentis causa illhæc sæpius ferme potissima. parilissime Ovidius in parilissimi argumenti Elegia lib. 3. Amor. Eleg. 6.

Huc pudor accessit facti, pudor ipse nocebat:
Ille fuit vitii causa secunda mei.

Maximianus itidem:

Erubui, stupuique, omnes verecundia motus
Abstulit, & blandum terror ademit opus.

Quæso, inquam, Regina.] Urbana olim amatorum compellatio, *Regina*. Sic nobis hodie prorsus est, *mi Reina*. Martial. lib. 10. Ep. 64. Pollam adloquens:

Contigeris Regina meos si Polla libellos.

Sic & *Dominam* compellabant amasiam. Arbiter haud semel: *Fateor me, Domina, &c.* &. *Curro nudus ad Dominam.* Ita Polyphemus apud Ovidium lib. 13. Transformat.

Inveni, & dixi, Domina servabimus istos.

Veneficio contactus sum.] Enervatorum & hocce refugium. Ovidius in Elegia laudata:

Quid vetat & nervos magicas torpere per artes?
Forsitan impatiens sit latus inde meum.

Numquid indecens sum? numquid incomta?] Utrumque complexus est Ovidius in principio ejusdem Elegiæ:

Aut non formosa est, aut non bene culta, puella.

Indecens, deformis est, sine lepore. nec partium inter se convenientia. Naso ipse El. 3.

Longa, Decensque fuit, longa, Decensque manet.

De Circes autem pulcritudine multis jam vel ipsus Arbiter. Non *incomtam* esse, supra cap. præcedenti, eademmet de se prædicat: *Si non fastidis fœminam ornatam.* Utrumque etiam ex illis elegantissimis Codicillis subodorari licet cap. sequenti: *Nam, quod ad me adtinet, non timeo, ne quis inveniatur, cui minus placeam. nec speculum mihi, nec fama mentitur.* Videtur ergo hinc ironica fuisse Circes interrogatio.

Rapuit deinde tacenti speculum.] Hic forsitan haud inepte quæris, undenam eo loci ad manum Speculum comtissimæ puellæ? pusillum, inquam, indubie eadem, aut ancilla, gestarunt, quod moris erat. Conligo equidem ex Appulejo, qui pluscula in Apologia de Speculis edisserit, ubi inter alia: *Quod tamen crimen est, imaginem suam nosse? eamque non uno loco conditam, sed quoquo velis Parvo Speculo promtam gestare?* Alias vero, domi scilicet, *Specula totis parta corporibus*, ut inquit Seneca L. 1. Nat. Quæst. cap. 17. habuere protulix admodum feminæ, *auro argentoque calata, & gemmis adornata.*

Et postquam omnes vultus temtavit.] Mentem Arbitri exprimit Tertullianus De Velan. Virg. verbis hisce: *Jam & consilium formæ à Speculo petunt.* Quod à Martiale potuit mutuari lib. 9. Ep. 17.

Consilium formæ speculum.

Nec aliud Claudianus voluit Epithalam. Honor. & Mariæ, ubi eleganter inquit:

—— *Speculi nec vultus egebat*
Judicio.

Quo loci videtur adumbrare voluisse illud ejusdem Epigrammatarii eodem lib. Epig. 18.

Addidit & nitidum sacratis crinibus orbem,
Quo felix facies judice tuta fuit.

Id autem lib. 8. Ep. 52. *Censuram speculi* vocavit. Pariter Oratori Speculum consulendum, monet Quinctilianus lib. 11. quippe qui totius corporis motus ac vultus debeat moderari, modulaminaque adcommodare verborum.

Excussis vexatam solo vestem.] Agi res ipsa hic prorsus videtur, haud referri. Verbum est Veneris *Vexare*, qua notione sæpius eo usus est Petronius, capp. scilicet 17. 106. 132. 139. quibus in locis & nos eo de loquimur. Vexata enim Circes erat vestis, subinjecta nam-

namque fuit Veneris conluctationi, qui lectus haud amantibus insuavis. Sic Ovidius Eleg. 4. lib. 1. Amor.

Sæpe mihi dominæque meæ properata voluptas
Veste sub injecta dulce peregit opus.

Propertius lib. 1. Eleg. 4.

——— *Et quæ*
Gaudia sub tacita ducere Veste libet.

Et Eleg. 7. lib. 4.

Sæpe Venus trivio commissa est pectore misto:
Fecerunt tepidas Pallia nostra vias.

Ipsum Aristænetus acute vocavit θάλαμον αὐτοσχέδιον Ep. 2. lib. 1. Simili etiam cubili, pallio, inquam, usum fuisse Sophoclem in re Amoris, memoriæ prodidit apud Athenæum Hieron. Rhodius, quem vide lib. 13. Dipnosoph.

Raptimque ædem Veneris intravit.] Videtur, ut vota susciperet, aut sacra faceret pro valetudine Polyæni nervorum. Sic apud Plautum Curculione Act. 1. sc. 1. Phœdromus Adulescens amore percitus vovit, se prima luce sacra facturum Veneri:

Nunc ara Veneris hæc est ante horum fores,
Me inferre Veneri vovi jam jentaculum.

Amantes ergo ejuscemodi vota Veneri nuncupasse, haud dubium est. Ita & Priapo, sic profert is ipse de anicula:

— *Ne desit sibi, me rogat, fututor.*

Et alibi:

Ne desit sibi, mentulam rogare.

Et puella quoque.

Pro quibus, ut semper placeat spectantibus, orat:
Tentaque ad exemplum sit sua turba dei.

Quæ adposite omnino ad mentem Petronii, eaque propter & Priapi fuere ejuscemodi minæ:

Quæque hæc proterva carpserit manu poma
Puella, nullum inveniat fututorem.

Opportune autem in horto illo sacellum Veneris foret, nam & *Venerem Hortensem* Ethnici coluerunt. plane M. Varro lib. 1. de re rust. sub principium. Sed omnium facetissime Lucianus quodam Meretricio dialogo, qui locus rem totam mirifice inlustrat. Loquitur mater ἑταιρικῶς ad Musarium filiam: Ἂν ἔτι τοιοῦτον ἐραστὴν εὕρωμεν, ὦ Μουσάριον, οἷος ὁ Χαιρέας, ἐπιθῦσαι μὲν τῇ πανδήμῳ δεήσει λευκὴν μηκάδα, τῇ οὐρανίᾳ, καὶ τῇ ἐν κήποις δάμαλιν ἑκατέρᾳ, &c. *Ergo si talem amatorem posthac inveniamus, Musarium, qualis Charea hic est, immolare oportebit nos, Publicæ quidem Veneri capram candidam, Cœlesti autem, & ei, quæ in hortis est, juvencam utrique, &c.*

——— *Effossaque protulit aurum.*

In lucem tellus.] Lucianus in *Somnio* sive *Gallo*: Ἐμοὶ δὲ διὰ χρυσῶν τινων πυλῶν ὁ ἥδιστος ἀφίκετο, χρυσοῦς καὶ αὐτὸς, καὶ χρυσᾶ πάντα, καὶ πολὺ ἐπαγόμενος χρυσίον. *Mihi vero per aureas quasdam portas dulcissimum hoc advenit somnium, & ipsum aureum undique, & aureis circumamictum, & auri plurimum secum adducens.* Luculentus enim illis versibus interpres ibi Samosatensis Philosophus, quem confer. Ipse Petronius supra cap. CIV. Carmine haud absimilis argumenti:

——— *Desossumque invenit aurum.*
——— *Animus quod perdidit optat,*

Atque in præterita se totus imagine versat.] Mirifice istud Lucianus multis in Micyllo exprimit, Somnio jam laudato. In id usque adeo sutor prolabitur, ut necesse habeat vel Gallus ipse eum increpare in hunc modum: Ἔτι γὰρ σὺ ἀναπεμπάζῃ τὸν ὄνειρον, ὅστις ποτὲ ὁ Φαῦλος σοι ἦν, καὶ τὰ ἰνδάλματα μάταια διαφυλάττεις, μνήμην, καὶ, ὡς ὁ ποιητικὸς λόγος, ἀμενηνήν τινα εὐδαιμονίαν τῇ μνήμῃ μεταδιώκεις; *Etiamnum tu somnium illud, quod dudum tibi visum est, in animum revocas, & inania quædam observas simulachra, atque (uti loquuntur Poëtæ) evanidam quandam felicitatem memoria consectaris?* Ad quem tamen Micyllus: Ἀλλ' οὐδ' ἐπιλήσομαί ποτε, ὦ Ἀλεκτρυών, εὖ ἴσθι, τῆς ὄψεως ἐκείνης, οὕτω μοι πολὺ τὸ μέλι ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς ὁ ὄνειρος καταλιπὼν ᾤχετο. *Immo illud scias, Galle, ne ullo quidem tempore umquam visi illius mihi venturam oblivionem: tantum mellis somnium aufugiens in oculis mihi reliquit.*

Quod me Socratica fide diligis.] *Socratica fide*, hoc est, honesta, verecunda. animi namque pulchritudinem sectabatur verecunditer Socrates: corporis vero eo tantum, quod ipsi non lateret, egregiam quandam virtutis ac præclaram indolem præ se ferre formæ quoque præstantiam. Prolixe Maximus Tyrius pluribus Dissertationibus hocce evincere conatur, Philosophumque ab calumniis vindicare. nobis autem satis sit ex 9. locum proferre, qui totam rem inlustret insigniter. Τῷ δὲ Σωκράτει ὁ ἔρως ἦν κατὰ μὲν τὴν σπουδὴν τοῖς ἄλλοις ὅμοιος, κατὰ δὲ τὴν ἐπιθυμίαν διάφορος, κατὰ δὲ τὴν ἡδονὴν σωφρονέστερος. κατὰ δὲ τὴν ἀρετὴν εὐστοχώτερος. ἀρχὴ δὲ ἦν αὐτῷ, ψυχῆς ἄνθος ἐν σώματι διαφαινόμενον, οἷον ἐν ὕδασιν ποταμοῦ κάλλος λειμῶνος ἐπιρρέον. καλὰ μὲν τὰ ὑπ' αὐτῷ ἄνθη, λαμπρυνόμενα δὲ ὑπὸ τοῦ ὕδατος πρὸς τὴν ὄψιν. τοῦτο δύναται καὶ ψυχῆς ἄνθος ἐμπεφυτευμένον σώματι καλῷ· ἐκλάμπεται ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἐκλάμπει, καὶ διαφαίνεται. καὶ ἔστι σωμάτων ὥρα οὐδὲν ἄλλο, ἢ μελλούσης ἀρετῆς ἄνθος, καὶ οἷον προοίμιον κάλλους ὡραιοτέρου. ὥσπερ γὰρ τοῦ ἡλίου προανίσχει τις αὐγὴ ὑπὲρ ἄκρων ὀρῶν, ἀγαπητὸν ὀφθαλμοῖς θέαμα διὰ τὴν προσδοκίαν τοῦ μέλλοντος. οὕτω καὶ τῆς λαμπρᾶς ψυχῆς προανίσχει τις ὥρα ὑπὲρ ἄκρων τῶν σωμάτων, ἀγαπητὸν φιλοσόφοις θέαμα διὰ τὴν προσδοκίαν τοῦ μέλλοντος. Ita Heinsius reddit: *At vero amor Socratis diligentia studioque consequendi similis erat reliquis, libidinis differebat. Si voluptatem spectes, temperantior; si virtutem, solertior: cujus fons & origo erat Pulchritudo animi, quæ corpore elucebat. Ut, si fluvium pulcrum cogites, qui pratulum irrigat: flores enim, quamvis pulcri sint, qui sub aqua sunt, pulcriores tamen aqua caussa videntur. Idem potest flos animæ, pulcro innatus corpori: illustratur ab eo, elucet, splendorem suum transfundit. Ut nihil aliud sit pulchritudo corporis, quam futuræ virtutis flos, & majoris quasi pulcritudinis præludium. Sicut enim solis exortum præcedit fulgor quidam in summitate montium, quo vehementer*

vehementer delectantur oculi, quod aliud exspectant. Ita anima splendorem splendor aliquis in extremis corporis partibus praecedit, quo plurimum delectantur Philosophi, quia aliud mox venturum vident. Hunc prorsus fuisse Petronii sensum de Socrate, convincunt sequentia: *non tam intactus Alcibiades in praeceptoris sui lectulo jacuit.* quæ sic & Plutarchus confirmat in Sermone primo De Virtut. Alex. paullo ante finem: Σωκράτης ἀπείχετο συγκοιμηθέντος Ἀλκιβιάδου. *Socrates se continebat Alcibiade una dormiente.*

Cap. CXXIX. *Funerata est pars illa corporis.*] Sic Maximianus:

Ast ubi dilecti persensit Funera membri.

Et alibi:

Hac me Defunctum vivere Parte puto.

Sic & Martialis lib. 13. Ep. 34.

Quum sit anus conjux, & sint tibi Mortua membra.

Ovidius item lib. 3. Amor. Eleg. 7.

Nostra tamen jacuere velut Praemortua membra.

Ipsus Petronius cap. xx. *Sollicitavit inguina mea mille jam Mortibus frigida.* cui contonum illud etiam Martialis lib. 11. Ep. 47.

Nec levat Exstinctum Sollicitata caput.

Clauditque Epigramma.

Summa petas, illic mentula Vivit anus.

Et cap. cxxxii. cui mire hinc acumen accedit:

Sed furcifera MORTIFERO timore lusus.

Pars illa corporis.] Sic cap. cxxxii. *Cum ea Parte Corporis verba contulerim.* & sæpe alias. Carmen obscenum:

Falce minax, & Parte tui majore, Priape.

Et alias passim. Etiam videtur de feminco arvo usurpare Petronius cap. cxii. *Ne hanc quidem mulier Partem Corporis abstinuit.*

Codicillosque mihi domina sua reddidit.] Codicilli hic scripti genus solitum ad præsentes mitti. Plane indicat Seneca extrema epistola 55. *Video te, mi Lucili, quum maxime audio: adeo tecum sum, ut dubitem, an incipiam non epistolas, sed Codicillos, tibi scribere.* Item Tacitus lib. 4. Annal. de Sejano loquens: *Componit ad Cæsarem Codicillos. moris quippe tum erat, quamquam præsentem, scripto adire.* Morem autem illum, *Præsentem* videlicet *scripto adeundi*, primus excogitavit Cæsar, Plutarcho referente, ejusque rationem reddente. Λέγεται δὲ καὶ τὸ διὰ γραμμάτων τοῖς φίλοις ὁμιλεῖν, Καίσαρα πρῶτον μηχανήσασθαι, τὴν κατὰ πρόσωπον ἔντευξιν ὑπὲρ τῶν ἐπειγόντων τοῦ καιροῦ, διά τε πλῆθος ἀσχολιῶν, καὶ τῆς πόλεως τὸ μέγεθος, μὴ περιμένοντος. *Memorant eum præterea rationem cum amicis per litteras agendi primum excogitasse Cæsarem, quum colloquendi coram de rebus necessariis tempus propter occupationum multitudinem, atque Urbis laxitatem, spatium non daret.* Ipsum postea usurpare Augustum, & Tiberium, notum ex Suetonio, Macrobio, & Tacito. Infra hoc capite Polyænos, *Verbaque in Codicillis talia imposui.* Hispani vocant, *Villetes*, an à *Villa* deducta vox, nostrates Docti viderint.

CIRCE POLYAENO SALUTEM.] Vulgaris isthæc olim Epistolarum ἐπιγραφὴ, salutatione nempe numquam contemta. Plauti non piget exemplum referre ex Pseudolo 1. 1. 39.

Phœnicium Calidoro amatori suo
Per ceram, & linum, litterasque interpretes,
Salutem mittit.

Valde autem quippe cum receptus esset mos iste, Impudens velut habebatur epistola, quæ carebat Salute. Plane ipse Plautus Bacchidibus 4. 9. 83. ubi quod in Mnesilochi litteris Salus initio scripta non erat, subdit Chrysalus:

Inde à principio jam Impudens Epistola est.

Lenones tamen indigni prorsus habiti, ad quos illa mitteretur Salutatio. Sic Pseudolo 4. 2. 56. ubi, Polymachæroplacides miles Ballioni lenoni scribit:

Salutem scriptam dignum est dignis mittere:
Te si arbitrarer Dignum, misissem tibi.

Nunc etiam languori, &c.] Hoc est, tantum abest, ut querar, quin potius languori tuo gratias ago.

In umbra voluptatis diutius lusi.] Argutissime sane *Umbram voluptatis* adpellat, levem illam initio Venerei conflictus velitationem. Fungitur Interpretis munere nec minori cum elegantia Achilles Tatius lib. 5. ubi de Clitophontis frigiditate Melite queritur: Ἀλλὰ τὸ πάντων ὑβριστικώτατον, περιπλεκόμενος καταφιλῶν, οὕτως ἀνέστης, ὡς ἄλλη γυνή τις αὐτὴ τῶν γάμων ἡ σκιά; *Quin immo (quod omnium contumeliosissimum est) complexu meo, ex ipsis dissuaviationibus aque discedis, atque alia mulier. At quid hoc est, nisi nuptiarum Umbra?* Venit & Nonnus hic adpositus adsecla, quum lib. 42. gaudium in somniis Venereum σκιερὸς γάμος vocat, hoc est, *Umbratiles nuptias.* Convenit item rei mirifice & verbum *Ludere*, quod & superius cap. cxxvii. pariter usurpat: *Mille osculis Lusimus quærentes voluptatem robustam.*

Negant enim medici, sine nervis homines ambulare posse.] Notum est hoc satis ex Medicorum filiis, & eorum parente Hippocrate lib. 2. Prædictorum. Ludit autem haud invenuste in ambigua *Nervorum* acceptione. nam sæpe pro parte illa corporis, qua homines sumus, *Nervus* accipitur. fors, quia, ut tradit ipsus Hippocrates, φλέβες καὶ νεῦρα ἀπὸ παντὸς τοῦ σώματος τείνουσιν ἐς τὸ αἰδοῖον. *Ex toto corpore venæ, & Nervi in pudendum procedunt.* Plane expedit se post pauca argutula puella: *Recipies inquam, NERVOS tuos, si triduo sine fratre dormieris.* Sic & Arbiter pluries: cap. cxxxi, *Dicto citius NERVI paruerunt imperio.* & eodem capite:

——— *Et NERVIS tente Priape fave.*

Ac cap. cxxxiv. *Quæ striges comederunt NERVOS tuos?* Ita & Horatius Epod. 12.

Cujus in indomito constantior inguine Nervus.

Et Appulejus lib. 2. Metamorph. & plures alii. Ast elegans est, & ambiguus itidem apud Poetam Liberum Carm. 69. de Penelope lusus ille, Nullum scilicet, conjunx ut Ulysses, sui arcus Nervum tetendisse, jactante.

jactante. de quo Homerus Odyss. φ. Ubi & nequiter illa ad Nervum genitalem aperte alludit. loquitur ad ipsum Priapus:

E quibus (procis) *ut scires, quicumque valentior esset,*
Hæc est ad arrectos verba locuta procos.
Nemo meo melius NERVUM tendebat Ulysse,
Sive illi laterum, seu fuit artis, opus.
Qui quoniam periit, modo vos intendite: qualem
Esse virum scierο, vir sit ut ille meus.
Hac ego Penelope potui tibi lege placere:
Illo sed nondum tempore factus eram.

Sic & Ludovicus Ariostus usurpavit ad antiquos Poëtas, ut conjicere est, respectu. Adloquitur Bradmantem virginem pulcerrimam Rodomontius Cant. 35.

Io son di tal valer, son ti tal NERBO,
C'haver non dei d'andar di sotto à sdegno.

Dilogia ludit.

Tentavit.] *Tentare* dicitur de morbis leviter corpora tangentibus. Plane Cælius Aurelianus lib. 1. Morb. Diuturn. cap. 3. ubi de Incubone protatur: *Est autem supradicta passio Epilepsia Tentatio*. hoc est, præcursor, & principium. Hispani parissime usurpamus: *Otra vez o me ha tentado esse mal.* Claret jam, puto, argutia puellæ, quum Frigescentium valde Nervorum illa sit exaggeratio.

Ad Tubicines mittas.] Nihil refert hic *Tubicines*, an *Tibicines* legas; frequens quippe utrorumque, ac pæne promiscuus in funeribus usus, quod satis jam liquet. Ideo autem ad lugubrem pompam plures forsitan accersiti, quod dulci ac blando Musicæ concentu fletus caussa mitior redderetur ac lenior. quod Boëthium in Proœmio Artis Musicæ, puto, tradi disse. Funerum Tibicines peculiari adpellatione *Siticines* dicebantur, & *Monumentarii ceraula*, Græcis Τυμβαύλαι. Plura vero de iis acta jam olim eruditis hominibus, obviaque apud Scriptores de Funeribus, & Bulengerum de Theatro.

Homini tamen misero non invideo medicinam.] En *Miser* pro ægroto etiam Arbitro, nam Plauto sic acceptum jam pridem observavit Franc. Floridus lib. 2. Lectionum Subcisivar. cap. 23. ita in Pœnulo habet 5. 2. 43.

——— *Miseram esse prædicat buccam sibi*
Fortasse Medicos nos esse arbitrarier.

Non timeo, ne quis inveniatur, cui minus placeam.] Isthæc superbientium feminarum fiducia quamnam non tetigit? Ovid. etiam novit 1. de Arte:

——— *Sibi quaque videtur amanda:*
Pessima sit, nulli non sua forma placet.

Circes autem emendatissima erat pulcritudo, itaque ejus, ut Helenæ apud ipsum Nasonem, fastus tolerabilis. sic ad Persidem suum inquit in Epist.

Hoc quoque enim dubito, non quod Fiducia desit,
Aut mea sit facies non bene nota mihi.

Nota vero pessime plerique, unde & Fiducia falsa. Ita ad amicam Propertius resipiscens lib. 4. El. 23.

Falsa est ista tua, mulier, Fiducia forma.

Nec Speculum mihi, nec fama mentitur.] Audi, ut *Speculum* & *Famam* pariter Martialis conjunxerit Ep. 41. lib. 2.

Quare si Speculo Mihique credis.

Utrumque tamen Mendax olim audiit. *Speculum*, quod ei, verax quum semper sit, aniculæ ac deformes non crederent. nam, ut Ovidius ait paullo post laudandus:

Pessima sit, nulli non sua forma placet.

Ideo Græcis etiam haud semel εἴδωλον vocatum. *Fama* vero, quod natura sua fallax semper exstiterit. Abunde Tertullianus quem unicum referam. Ipse dum illud interpretatur Virgilii,

Fama malum, quo non aliud velocius ullum.

inquit in Apologetico: *Cur Fama malum? quia velox? quia index? an quia plurimum Mendax? quæ ne tunc quidem, quum aliquid veri adfert, sine mendacii vitio est, detrahens, adjiciens, demutans de veritate. Quid? quod ea illic conditio est, ut non nisi quum Mentitur, persuaderet; & tam diu vivet, quam diu non probet.* Martiali tamen nonnumquam Verax est. quapropter lib. 7. Ep. 5. inquit:

Credo tibi, verum dicere, Fama, soles.

Fieri.] Sic habent plerique veteres codices, alii vero, *frater*, quam lectionem prætulit editio Helenopolitana. unde subit suspicari, utrumque scripsisse Petronium. Chrysis ancilla hic Polyænon adloquitur, & post convicium dominæ, opportune ei adlentari adgreditur. cui & *Fratris* compellatio satis adposita, blandientium namque illa fuit olim amicorum. Sic & Quinctilianus edocet declamat. 321. *Certe quoties blandiri volumus his, qui esse amici videntur, nulla adulatio procedere ultra hoc nomen potest, quam ut FRATRES vocemus.* Sic apud Symmachum passim est *Frater* pro amico, ac familiari. Et ad Esther Assuerus Rex cap. 15. *Quid habes Esther? ego sum Frater tuus, noli metuere.* Ubi Joseph Ben Gorion *Amicus* interpretatur. Blandientis hic quoque mulierculæ & ille veneficii respectus erit; summa quippe excusationis Polyæni anterius illa fuit: *veneficio contactus sum.*

Lunam deducunt.] Sagarum isthic potissimus conatus. inferius rursus cap. CXXXIV.

——— *Lunæ descendit imago*
Carminibus deducta meis.

Ubi & nos plura.

Cap. CXXX. *Fateor me, domina, sæpe peccasse, nam & homo sum, & adhuc juvenis.*] Duplex hic Polyæno præsidium est. primum, quod homo sit, cujus natura erroribus ubique obnoxia. Ipsius cap. LXXV. *Nemo nostrum non Peccat, Homines sumus, non Dii,* Alterum, quod junior; inquit namque Cassiodorus: *Gloriosa supplicatio est, ubi veniam quærit ætatis* lib. 7. Formula 41. quæ *De ætatis venia est.* Sic & Aristænetus lib. 2. Ep. 1.

Proditionem feci, hominem occidi, templum violavi.] Speciem habent proverbialem locutiones istæ, in summis flagitiis usurpandæ. non tamen referendæ sunt

ſunt ad ullum Polyæni facinus, cujus in Satyrico mentio; nec, ut volunt Interpretes, ad *Audaciæ nomina*, hoc eſt, ſpecimina cap. LXXXI. Encolpio recenſita, qui idem nunc cum Polyæno eſt. In præſentia enim ad nihil aliud opportune magis verbis illis reſpiceret, quam ad multiplex crimen illud enervati corpuſculi. uti, ni fallor, non neminis quoque fuit, neſcio tamen ubi, argutum commentum.

Non me, ſed inſtrumenta, peccaſſe.] Acute ſatis, tanquam habeant Inſtrumenta illa ſuum proprium arbitrium. Vide quæ obſervamus ad verba cap. CXXXII. *Naturali convicio exoneravi.*

Paratus miles, &c.] Mens, *Nec potui cupiens*, quod ſimili in re dixit Ovidius lib. 3. Amor. El. 6. *Miles*, Veneris nempe, nam *Miles* etiam impudice uſurpatur. Appulejus lib. 9. *Commodum prima ſtipendia Veneri militabant novi & nudi Milites.* Eadem ratione, qua *Militare*, *Militia*, &c. nos alibi.

Arma.] De Marte ad Venerem multiformis translatio. aſt Armorum creberrima. paſſim pro membro uſurpantur genitali. Sutrius Comicus: *Myrrhinum mihi adfer, quo virilibus Armis occurſem fortiuſcula.* Propertius lib. 4. El. 9.

—— Et toto ſolvimus Arma toro.

Et alias ſæpe. Cornelius Gallus hypobolimæus:

Fortis ad occaſum ni pugnem Solis ab ortu,
Detrahat ignavo protinus Arma Venus.

Maximianus item ad amaſiam:

En longo confecta ſitu tibi tradimus Arma;
Arma miniſteriis quippe dicata tuis.

Plures. Hinc ergo & ſubodorari jam licet Arbitri nequitiam, ubi de Aſcylto ſermo eſt cap. XCI. *Quum duos Armatos viderem, ad fortiorem confugi.* quæ mire ſequentibus conſonant. adhuc Arbitro de ipſomet loquente cap. XCII. *Habebat enim inguinum pondus tam grande, ut ipſum hominem laciniam faſcini crederes.* Pariter etiam Hiſpanis, *Armado*, & *Armar*, inter obſcœna.

Forſitan animus anteceſſit corporis moram.] Forſitan & hic Petronii animus haud erit cuiquam pervius, vera autem Philoſophia ille innititur. ejus enim placitis conſtitutum eſt, verum ac plenum Veneris gaudium Animi Corporiſque commotione conſtare. Sic & Appulejus indicat lib. 2. Metamorph. *Quum ergo jam vino madens, nec ANIMO tantum, verum etiam CORPORE ipſo ad libidinem inquietus alioquin, & petulans.* Idemmet & Arbiter ſæpe innuit, adpoſitis vero verborum involucris. ſubdit hic in codicillis: *Non me ſed inſtrumenta peccaſſe.* & : *Paratus miles arma non habui.* & cap. CXXXI. *Poſtero die quum ſine offenſa Corporis, & Animi conſurrexiſſem.* & poſtea eod.° cap. *Ecquid hodie Totus veniſti?* Unde jam iſthæc loca nova luce clarent. Verum enim vero ſic natura comparatum eſt, primorum ſcilicet Parentum noxia, ut ſi Animus, id eſt, Animi adpetitus, Corporis moram antecedat, & urgeat, tunc maxime repugnet Corpus, adverſeturque, quæ in præſentia mens eſt Petronii proculdubio. Fulcit mire ſententiam Magnus Auguſt. & penitus Arbitri ſenſum propalat lib. 14. De Civ. Dei cap. 16. *Sed neque ipſi amatores hujus voluptatis, ſive ad contubernia conjugales, ſive ad immunditias flagitiorum, quum voluerint, commoventur: ſed aliquando motus ille importunus eſt nullo poſcente, aliquando autem deſtituit inhiantem, & quum in ANIMO concupiſcentia ferveat, friget in CORPORE: atque ita mirum in modum, non ſolum generandi voluntati, verum etiam laſciviendi libidini libido non ſervit: & quum TOTA plerumque menti cohibenti adverſetur, nonnumquam & adverſus ſeipſam DIVIDITUR, commotoque ANIMO, in commovendo CORPORE ſe ipſa non ſequitur.* Plura non addimus, poſt ferculum namque adeo opiparum ex penu noſtro neceſſario ſorderent diaria.

Omnia.] Nuptum hic verbum, ut ſupra jam vidimus ad verba cap. XI. *Nec adhuc quidem Omnia erant facta*, quem locum licet adire.

Tempore.] Hoc eſt, mature. adverbium enim eſt, *tempori*, & *tempore*; ut *veſperi* & *veſpere*; *heri* & *here*; *mani* & *mane*, ac ſimilia. quo & opportune magis ſpectat Vulcani fabella lib. 2. Fab. 166. quam alias Symbolæ ἀκαίρως ex Hygino referunt. Ego hic poſſem ex Fulgentio Mythologo.

Per quod te habere potui] Nemo jam non novit verbi *Habere* minus honeſtam notionem. Diſcedimus nos ideo hinc eleganti Ariſtippi dicto apud Ciceronem lib. 9. Epiſt. Sed *tamen Ariſtippus ille quidem Socraticus erubuit, quum eſſet objectum, Habere eum Laidæ: Habeo, inquit, Laidā; non Habeor ab illa.* Optime ad mentem Petronii.

Summa tamen excuſationis meæ.] Diverſa prorſus ab aliis *Summæ* acceptio iſthæc. haud ſecus & Seneca uſus lib. 1. de Beneficiis cap. 10. *Hæc eſt enim injuria Summa: beneficium perdidiſti.*

Curavi diligentius noxioſiſſimum corpus.] Sic Plinius Ep. 20. lib. 6. *Curatis utcumque corporibus*, Docet ibidem Petronius, quid, *Corpus curare*, ſit. nimirum ungi, paſci, & adcumbere, ac uno verbo, genio indulgere. Quo facit & illud ejuſdem Arbitri cap. CXV. *Cibiſque naufragio corruptis Utcumque Curati, triſtiſſimam exegimus Noctem*, Idque Maronis in 3. divini operis:

—— Paſſimque in littore ſicco
Corpora curamus.

Noxioſiſſimum corpus] Partem, qua homines ſumus. Vidit & jam pridem Rigaltius ad illud Phædri de Eunucho:

Damnum inſectatus eſt amiſſi corporis.

Unde etiam haud inconcinne exponendus Ovidius lib. 2. Amor. El. 10.

Sæpe ego laſciva conſumſi tempora noctis
Utilis, & forti Corpore mane fui.

Apertius tamen hacce *Corporis* notione uſus El. 7. l. 3.

Num mea Theſſalico languent devota veneno,
Corpora?

Bubis,

Bulbis, cochlearumque sine jure cervicibus.] Veneri quidem suscitandæ pari vi ac virtute videntur Veteres agnovisse *Bulbos*, & *Cochleas*, quum sæpe & sæpius conjunxerint ex compacto, ubi suscitabula nimirum libidinis languentis pararint. Sic Alexis apud Athenæum lib. 2. cap. 13.

——— Πίννας, κάραβον,
Βολβοὺς, κοχλίας, κήρυκας, ᾠὰ, ἀκροκώλια·
Τοιαῦτα τούτων ἄν τις εὕροι φάρμακα.
——— *Pinnas, locustam,*
Bulbos, cochleas, ceryces, ova, extremos pecudum artus.
Tam multa ex his invenias remedia.

Heraclides item Tarentinus in convivio ibid. ubi & rationem reddere videtur: Βολβὸς, καὶ κοχλίας, καὶ ᾠὸν, καὶ τὰ ὅμοια, δοκεῖ σπέρματ☉ εἶναι ποιητικὰ, οὐ διὰ τὸ ὁμοειδῆ ἔχειν τὰς πρώτας φύσεις, καὶ τὰς αὐτὰς δυνάμεις τῷ σπέρματι. *Bulbus, cochlea, ova, & similia gignere semen videntur, quia prima illorum natura eandem cum genitura speciem & potestatem habet.* Item Theocritus Idyll. 14. quum epulum struit amatorium.

Βολβός τις κοχλίας ἐξῃρέθη.
Bulbus & cochlea promebantur.

Sed satis jam locorum, innumeri namque Scriptores sunt, qui in re Veneris prodiderunt eorum usum. Haud semel Athenæus, etiam Dioscorides, Nævius, Ovidius, Juvenalis, Apicius, M. Varro, Plinius, Columella, Appulejus & alii. Verum enimvero mirum admodum est, quod de Bulborum radicibus scribunt naturalium rerum Doctores: nempe ab similitudine ὄρχεις ipsas vocari, hoc est, *Testiculos*, quia omni ex parte humanorum testiculorum figuram exhibeant; itemque in pube pilos fibrillæ, capillaceæ quam plurimæ, quæ circa caulis principium insunt per ambitum. ut vel sic etiam virtutem Bulborum ac potestatem artifex natura palam indicare satageret. Ipsorum videre licet apud Portam schemata lib. 3. Phytognom. cap. 44. *Cervices* autem *Cochlearum* expetitas gulonibus fuisse, jam viderunt alii.

Hausi partem merum.] Unus Flaccus Argonaut. lib. 2. inlustris Petronio interpres:

——— *Lapsas*
Restituunt (Argonautæ) *vires, & Parco corpora Baccho.*

Alii vero Arb tri Interpretes sibi constant parum.

Ne latus frater meum convelleret.] Oppido nequiter dictum. Idem alter supra de simili fratre cap LXXXVII. *Pungere me manu cœpit, & dicere, quare non facimus?* Et dilogia potuit hic quoque ludere, nam *Latus* prætextatum vocabulum est, ac persæpe Antiqui pro sede libidinis usurparunt. Plin. lib. 22. cap. 13. de urticæ semine agens: *Et Lateri medetur cum semine lini.* Et Ovidius lib. 3. Amor. Eleg. 10.

Vidi ego, quum foribus lassus prodiret amator,
Invalidum referens emeritumque Latus.

Item Phyllidis Epistola:

——— *Et Lateri conseruisse Latus.*

Cap. CXXXI, *Etiamsi locum inauspicatum timebam.*] *Nam movemur enim*, ait Cicero 2. de Leg. *nescio quo pacto locis ipsis, in quibus eorum, quos diligimus, aut admiramur, adsunt vestigia.* Vim quippe magnam habent loca ad rerum memoriam revocandam. Eadem mens Plinii Junioris est lib. 6. Epist. *Ipsa loca, in quibus esse una solemus, acrius me tui commonent.* Item Senecæ Ep. 50. *Repositum in animo nostro desiderium loca interdum familiaria evocant.* Propterea ejusmodi loca valde esse amanti cavenda, si amatiam cupit oblivisci, monet Ovidius in 2. de Remed. Amor.

Et loca sæpe nocent: fugito loca conscia vestri
Concubitus, caussas illa doloris habent.
Hic fuit, hoc cubuit, Thalamo dormivimus illo:
Hic mihi lasciva gaudia nocte dedit.

Faciunt & huc quæ anterius notavi ad verba cap. CXVII. *Ideoque de civitate sua miserrimum senem exisse, &c.*

Fastose.] Superbe. Convincunt plane ejusdem Chrysidis verba cap. CXXVI. ubi ipsummet adfatur Polyænon. *Quia nosti Venerem tuam, SUPERBIAM captas.* Ita & Agrætius: *Fastus de Superbia, & facit genitivum Fastuum.* Elegans est in re Amoris vox illa, *Fastose.* Sic politissimus Martialis lib. 10. Ep. 13.

Ad nocturnas jacet Fastosa limina Mœcha;
Et madet, heu! lacrimis janua surda tuis.

Et Bargates supra ad Eumolpum cap. XCVI. *Contubernalis mea mihi Fastum facit.* Ac plures alii. Sic & *Fastidium* usurpat Tibullus Eleg. 8. lib. 1.

Licium protulit varii coloris filis intortum.] *Licia*, quæ filis varii coloris variique numeri constarent, solita fuisse veneficiis adhiberi, protritum. neutiquam vero, id Licium, quod fuisset quadam religione ac artificio contortum, in magicis habuisse vim longe majorem. Innuit indubie Petronius, *Licium filis intortum*, inquiens. Plane autem indicat Lucanus lib. 6.

Traxerunt Torti magica vertigine fili.

Ubi *Magica vertigo* mihi *Rhombus* Ovidii est, & Horatii *Turbo*, & Propertii *Rota*. Unde, quod arte quadam venefica Licia torquerentur, quodque inter in orbem vertendum Carmina quædam insusurrarent, colligere est:

——— *Magico Torti sub Carmine Rhombi.*

dixit Propertius. Sic item Lælius Poëta vetustus petens ad philtra Licia isthæc inter alia (si vera tamen est Josephi Scaligeri & Gilberti Gaulmini emendatio)

Trochiscili, ungues, Tenia
Aurea, illices, Bitartila

Quo etiam facere Plutarchi περὶ ποταμ. in *Phasi.* πλεκτὸν ἔριον, id est, *Tortilis lana*, qua Saturnus à Jove ligatus in Tartarumque detrusus est, haud ambigit ipse Gaulminus. Nec secus Scipio Gentilis in Appul. Apolog. τὸ ποικίλον in laneis coronis apud Artemidorum lib. 1. cap. 79. censet, non solum ad varietatem colorum, sed ad *Intortam lanam*, esse referendum. Ideoque ipsas coronas in somniis visas Veneficia ac vincula portendere.

Carmine.] Incantamento, aut *Cantamine*, ut loquitur Appulejus. *Percantatione*, ut S. Augustinus. Sic Juvenalis Sat. 6.

Hippomanes Carmenque loquar, coctumque venenum.

Arnobius lib. 1. *Qui sine ulla vi Carminum, sine herbarum & graminum succis.* Sed latius alibi. Vir autem eruditus Doct. Don Thomas Tamajus de Vargas putabat hocce Carmen distichon esse, cui pagina proxime sequenti exsulare contigit, ac proinde hic esse inserendum:

Dum vivis sperare licet, tu rustice custos
Huc ades, & nervis tente Priape fave.

Argute enim, aliud vero noluit Petronius, quam quod dictum anterius.

Ter me jussit exspuere.] Virgilius in Ciri:

—— Ter in gremium mecum, inquit, Despue virgo,
Despue Ter virgo. numero deus impare gaudet.

Sed hic fuse omnes. Addam tamen, sic apud Lucianum Chaldæum incantatorem ter in faciem Menippi conspuere, quum ipsum, ut ad inferos descenderet, incantabat.

Purpura involverat.] *Purpuram* hic Viris Doctis negotium vidi facessere: quod pariter & Bourdelotius videtur sensisse. equidem vero sic me ex objectis laqueis expedio. Biceps sacrum hocce fuit aniculæ sagæ, & *Magicum* propulsando veneficio, quo contactus Polyænos, ut dixit cap. CXXVIII. & *Piaculare* placando Numini Lampsaceno, hoc est, Priapo. Primum re ipsa patet; alterum quoque ac præcipue ex pluribus nostris Actus hujusce notatiunculis, versiculisque subsequentibus:

Dum vivis, sperare licet, &c.

ubi nempe doctis viris illos collocare visum. Isti ergo *Purpura* hic adhibita, nam, ut inquit Plinius lib. 9. cap. 36. *Purpura Diis advocatur Placandis.* Et Servius Æneid. lib. 12. *Purpura maris vicem ad Piandum præbet.* & Clemens Alexandrinus in Protrept. inter piacula ταινιῶν τινῶν ἐρίῳ καὶ πορφύρᾳ πεποικιλμένων meminit, id est, *quarundam sertorum ex lana & Purpura variatorum.* Potuit & priori *Purpura* adhiberi. Sacro, inquam, Magico. nam ejus tinctura hominis lotio conficiebatur, teste etiam Plinio eodem lib. cap. 39 *Lotio* autem præstigiatoris artem deleri, ut Sarisberiensis loquitur, ideoque Veneficas Lotio etiam magia enervatis mederi, vulgo notum est. Itaque *Purpura* Lotii vicem hic præbere possit, ut Maris in expiationibus, ceu Servius supra protulit.

Ingenti tumore repleverunt.] Sic ego primus edidi, & sic Arbiter haud dubio scripsit. in scriptura vero, quæ huc usque regnavit, scilicet, *ingenti motu repleverunt*, mendum sane facile committi agnoscitur, quippe quod ex duarum syllabarum trajectione ortum, & alius prætermissa repetitione. *Tumorem* parti ei rigidæ dedit itidem Tibullus in Priapeis:

Et inquietus inguina arrigat Tumor.

Unde & qui, *inquieti motu*, emendabat, nihilum profecit. minime namque ibi oberat sententiæ τὸ *ingenti*, sed potius *Motus* ille, qui aniculæ manus replere ineptissime conabatur. ac præterea *Ingens motus*, & *Inquietus*, anne differunt?

Vides, quod aliis leporem excitavi.] Hancce scripturam sartam tectamque conservare, mihi semper in animo fuit. Nam verba omnia ad aniculæ mentem sunt adpositissima. Dividiæ autem Criticorum de voce, *Aliis*, olim exstitere: pluresque parum recte amplectuntur, *alius*. Pinnæ enim excitato peni neutiquam tribuerentur improprie, quod plane tuetur Juvenalis Sat. 6.

—— Quod enim non excitet inguen
Vox blanda & nequam? digitos habet, ut tamen omnes
Subsidant Pennæ.

Licet ergo, inquit Satyricus, inguina labascant, improbis tamen verbis, veluti digitis, sollicitata excitantur. Non aliter illi dedit *Pennas* Ludovicus Ariostus loco haud vulgari, loquitur de Rugiero nudam Angelicam conspicante, & inire cupiente, extremo Cant. 10.

Quivi il bramoso Cavalier ritenne
L'audace corso, e nel pratel discese,
E fe raccorre al suo destrier le Penne,
Ma non à tal, che piu le havea distese.

Non semel & *Equum* partem illam, ut hic, adpellavit. Sic Cant. 8.

Ma ne l'incontro il suo Destrier trabocca,
Ch' al desio non risponde il corpo infermo.

Et iterum:

Tutte le vie, tutti li modi tenta,
Ma quel pigro Rozzon non pero salta, &c.

Lepus enim etiam inter obscœna, vel uno Plauto teste Casina. 1. 1. 50.

Meus Pullus Passer, mea Columba, mi Lepus.

Pariter ac nobis, *gaçapo*, vox plane fornice nata. *Excitare*, itidem. Juvenalis supra, Martialis passim, Tibullus, alii. *Alatus* etiam & *Lepus* alius apud Petronium cap. XXXVI. sed absimili sensu. Hui! quid si piscatas manus Plagiarii mei & hic contingeret agnoscere?

—— Et nervis tente Priape fave.] Id sæpe à Priapo precabantur Ethnici. passim in Priapeis, ac nos alibi dicimus. at usque eo dementiæ devenere, ut vota ei facere haud dubitarit, qui se nimirum cuperet sat rigidum præbere. Eo spectat Carmen illud cap. CXXXIII.

Nympharum Bacchique comes, &c.

Tentus autem millies ille audiit, quippe qui

Tormento citharaque Tensiorem

suum penem extollat. inde & *tentigo*, & *penitentia*, &c. inter impudica.

Nobilis æstivas platanus diffuderat umbras.] Plura Hermogenes περὶ γλυκύτητος orationis, ac de *Descriptionibus* agens, huic conducentia congerit, quem vide. De *Platanis* supra nonnulla tetigimus. *Nobilis* hic Arbitro vocatur, quia Viri Principes valde in delicits

liciis habuerint, & usque eo sane magni Platanos fecerint, ut sub ipsis consueverint convivari: etiamque cum amasiis concumbere. vid. Plinium. quod decus vel Jupiter ipse Platanis noluit invidere, nam Poetæ fabulantur sub Platano scilicet cum Europa concubuisse.

Et circumtonsa trepidanti vertice pinus.] Et *Pinus* olim arbor umbrifera censita, ideoque cum Platano, ut Arbiter, sociarunt Poetæ alii. Horatius lib. 2. Carm. 11. qui locus & prædictis subvenit:

Cur non sub alta vel Platano, vel hac
Pinu jacentes sic temere, & rosa
Canos odorati capillos,
Dum licet, Assyriaque nardo
Potamus uncti?

Et sæpius cum populo. speciem vero mire expressit Petronius, Ovidium quoque indubie exprimens 10. Transform.

Et Succincta comas, hirsutaque Vertice Pinus.

De *Lauro* autem, quæ subsequitur, & superius meminimus.

——— *Cupressus.*] Inter deliciosas namque arbores, faustas, lætas etiam recensita. Martialis in descriptione amænarum ædium lib. 12. Ep. 50.

Daphnonas, Platanos, ac aerias Cyparissos.

Alii.

——— *Testis silvester Aedon,*

Atque urbana Progne. ———] Hæc est verissima scriptura, quæ inter variantes MSS. repræsentatur. *Ipsidon* autem vox nihili unde inrepserit in plures vulgatos libros, puto Criticorum filios haud subodorari. Aperta est Ovidii imitatio 6. Metam. Ibi enim postquam extremo libro Philomelæ & Prognes fabulam pluribus persecutus esset, tandemque ipsas abiisse in aves, dixisset, addidit:

——— *Quarum petit altera SILVAS:*

nempe Philomela:

Altera tecta subit.

scilicet Progne. Isthæc mero meridie clariora: Philomela namque Luscinia est, quam Græci Ἀηδόνα adpellant; neutiquam tamen Græcam vocem Poetæ Latini adspernati sunt. Ea & usus parissimo loco Seneca in Agamemnone vers. 666. quem æmulari, licet Poetæ adhuc in vivis agentis, haud indecore Arbiter potuit:

Non qua Verno nobile carmen
Ramo cantat querula Edonis,
Ityn in varios modulata sonos:
Non qua tectis Bistonis ales,
Residens summis, impia diri
Furta mariti garrula deflet.

Sic & Auctor Octaviæ, vers. 898.

——— *Quæ lacrimis nos his questus*
Reddet Aedon? cujus pinnas, &c.

Lucanus in fine Panegyrici ad Pisonem:

Sic & Aedonia superantur voce cicada.

Luscinia autem Silvarum arborumque incola est, unde adpositissime Arbitro *Silvester* nuncupatur. Ita Ipsius Naso Consolat. ad Liviam: vers. 105.

Talis in umbrosis mitis nunc denique SILVIS
Deflet Threicium Daulias ales Ityn.

Ita & ἀηδὼν Homero χλωρηῒς dicta Odyss. T. hoc est, Interprete Eustathio, ἡ ἐν χλωροῖς τόποις διατρίβουσα, *quæ in locis virentibus habitat.* Virgilio 4. Georg.

——— *Populea mærens Philomela sub umbra.*

Progne vero hirundo est, quæ *Domestica* Latinis pluries vocata; uti Græcis οἰκεία, Nonno μεσόσκιος συνέστιος, *hominibus contubernalis.* Porro *Silvester*, & *Urbana* satis eleganter opponuntur.

Resoluta.] Hoc est, corpus soluta. recte omnino, nam qui in lectulum projiciunt se dormituri, membra Resolvunt. sic dixit de Cerbero Virgilius 6. Æneid.

——— *Atque immania terga Resolvit*
Fusus humi.

Sic etiam & illud Propertii interpretatus est Passeratius lib. 2. El. 34.

Desine, & ad molles membra Resolve toros.

Ast nemo planius expressit Curtio elegantissimo scriptore lib. 6. ubi de Philota sermo est suspecto de conjuratione in Alexandrum, nihilominus tamen in utramque aurem, ut ajunt, dormiente: *Illum sive securitate animi, sive fatigatione RESOLUTUM somnus oppresserat.*

Marmoreis cervicibus.] Videtur hocce à Virgilio mutuatus 4. Georg. de Orpheo discerpto loquente:

Tum quoque MARMOREA caput à CERVICE revulsum.

Consonum est illud Nævii in Iliad. Cyp. lib. 1.

Collum Marmoreum torques gemmata coronat.

Sic *Pectus Marmoreum* dixit Lucilius. *Marmoreis* ergo, id est, candidis. plane Martialis in eleganti antitheto lib. 8. Ep. 56.

Marmorea fundens nigra Falerna manu.

Aureum torum.] Κυλον interpretantur. mihi vero revera *Aureus* est. nec id valde eo temporis mirum, nam Plinius lib. 33. cap. 11. inquit: *Lectos vero Mulierum jam pridem totos operiri Argento, &c.* & post pauca addit de Carvilio Pollione equite Romano: *Idem & Aureos* (Lectos) *fecit.* Quum de Julio Cæsare fileam, quem, testis est Suetonius, *in Aureo Lecto veste purpurea decubuisse.*

Myrtoque florenti quietum verberabat.] Myrtus Veneris arbor, & merito in deliciis illa habuerit, vim namque à natura obtinuit libidinis promovendæ. Quam igitur & hoc nomine venerit hic Myrtus tempestiva, haud necesse indicare. Potuit & id temporis puella ad manum habere muscis scilicet abigendis, quod olim fieri solitum. Martialis lib. 3. Ep. 82.

Fugatque Muscas Myrtea puer Virga.

Quietum.] Ipsum Torum. Sic Lucretius cubilia ferarum vocavit, *Quietes*, lib. 1.

Namque canes ut montivaga persæpe ferai
Naribus inveniunt intectas fronde Quietes.

Homerum imitatur, qui κοίτου etiam ἀντὶ τῆς κοίτης usurpat Odyss. 2.

——— Κοίτου δὲ μέδοιτο.

——— *Lecti curam habuerit.*

quod observat Gifanius. Pari ratione in priscis Marmoribus *Quietorium* & *Requietorium* inveniuntur, pro sepulcretis. *Quiescere*, hoc est, dormire, in sepulcris defuncti existimantur. unde & κοιμητήρια, id est, *Dormitoria* eadem loca vocari, notum est.

Ramum super oculos meos posuit, & quasi pariete interjecto audacior facta.] Ramum Myrti. Qui præ pudore loqui non audent, multum animo confirmantur, si arte quadam præsentium possunt fugere obtutum. Recte sane, quum verum sit, quod inquit Aristoteles lib. 2. Rhetoricor. τὴν ἐν ὀφθαλμοῖς εἶναι αἰδῶ, *Pudorem esse in oculis.* Nec non Euripides, ex quo refertur hic versus:

Αἰδὼς ἐν ὀφθαλμοῖς γίνεται, τέκνον.

Mea gnata, in oculis nascitur hominum pudor.

Quod illud Sapphus spectat:

Αἰ δ' ἦχες ἐσθλῶν ἵμερον ἢ καλῶν,

Καὶ μή τι εἰπῆν γλῶσσ' ἐκύκα κακόν.

Αἰδώς κεν οὐχὶ σ' εἶχεν ὄμματ'.

At si te cepisset bonarum rerum, aut honestarum, desiderium,

Nec lingua tua trepidasset aliquid improbum prolatura,

Pudor profecto oculos tuos non occupasset.

Huic igitur adstruendo, Petronioque inlustrando, nonnulla exempla adlubet referre. Socratis insigne est apud Platonem, quod imitatus Hispanus Rhetor apud A. Gellium lib. 19. cap. 9. sic profatur: *Permittite mihi quæso, operiri pallio caput, quod in quadam parum pudica oratione Socratem fecisse, ajunt.* Sic & noverca apud Appulejum lib. 10. Milef. dum privignum amatorie adloquitur: *Et ubertim adlacrimans, laciniaque contegens faciem, voce trepida sic eum breviter adfatur.* Itidem Myrrha scelestum amorem apud Ovidium lib. 10. Metam. narrare volens:

——— *Pudibundaque vestibus ora*

Texit, & ó, dixit, felicem conjuge matrem! &c.

Hinc jam & alius locus Petronii clariorem mutuatur cap. CXIII. *Ipsis excepere fabulam nautæ, Erubescente non mediocriter Tryphæna, vultumque suum super Cervicem Gitonis amabiliter ponente.* omnino ut obtegeret.

Ecquid hodie totus venisti?] Lucem à se sibi hic Arbiter mutuatur, ut supra jam vidimus. *Totus* ergo, hoc est, sine Corporis offensa, Animique, ut Petronius loquitur. Pariterque Animo Corporeque ad libidinem excitatus. Firmiter vel unicus Cicero adstruat nostrum interpretamentum 2. Academ. Quæst. *Qui se TOTOS & ANIMIS & CORPORIBUS in salutem reipublicæ contulerunt.* Huc spectant quoque verba ejusdem Polyæni prorsus gemina germana cap. CXL. *Dii majores sunt, qui me restituerunt in integrum.*

Usque ad satietatem.] Hoc sane si ad urbanitatis stateram exigeretur, sui oblitus Polyænos foret rustice loquutus. Placitis vero Homeri subscribens, ac postea Aristotelis, qui Amoris quoque, haud secus atque aliarum rerum, experiri humanum genus satietatem, docuerunt jam olim, inustam maculam delebit. Heliodorus tamen post homines natos homo politissimi ac venustissimi ingenii illis haud adsensit, immo potius sub Cnemonis persona Principem illum Vatem ita lib. 6. reprehendit: Ἐγὼ καὶ Ὅμηρον μέμφομαι, ὦ πάτερ, ἅπαντα καὶ φιλότητος κόρον εἶναι φήσαντα, πράγματος, ὃ κατ' ἐμὴν κρίσιν, οὐ κόρον φέρει πληρούμενον, οὔτε τι καθ' ἡδονὴν ἀνυόμενον, οὔτε εἰς ἀκοὴν ἐρχόμενον. *Ego vero & Homerum reprehendo, qui quum aliarum rerum, tum Amoris Satietatem esse dixerit. quæ res, me judice, nullam Satietatem admittit. neque quum fruitur quispiam, neque quum auditu percipit.*

Cap. CXXXII. *Ipsa corporis pulcritudine.*] Ad oram fragmenti hujusce in pluribus editionibus adpingitur isthæc Inscriptio: ENCOLPIUS DE ENDYMIONE PUERO. Perperam, nam aptissimum fragmentum est præcedenti de Circe narratiunculæ, ac subsequenti. quos videlicet discerptos centones nunc farcit Polyænos. Itaque aut à germano loco exsulat fragmentum, aut prorsus est subdititiæ fidei illa Inscriptio, quod verius ego prorsus existimo. To *Ipsa* ergo ad Circem referri, haud dubium est. Nescio autem, unde in marginem irrepserit ἐπιγραφὴ ὑπερβολιμαία, nos ideo expunximus.

Me ad se vocante.] Eleganter, pro, Provocante. Nescio quid simile subodoror apud Theocritum Idyl. 3.

——— Τί μ' οὐκ ἔτι τοῦτο κατ' ἄντρον

Παρκύπτοισα καλεῖς τὸν ἐρωτύλον;

——— *Quare me non amplius prope hoc antrum*

Prospectans vocas amatorculum tuum?

Quasi spectando vocet, nam sic amantes loqui consueverunt, unde eorum oculi *Arguti* dicti, ut memini alias. Καλεῖν enim pariter usurparunt Græci, & Anacreon, ni fallor, sæpe usus.

Jam pluribus osculis collisa labra crepitabant.] Videntur plane osculorum subindicari *Popysmata.* Sat. Juvenalis Scholiastes adposite ad illud Sat. 6.

——— *Frontemque manumque*

Præbebit vati crebrum Popysma roganti.

inquit: *Popysma*] *Oris pressi sonus, ut LABIORUM in se COLLISORUM strepitus.* Contra illa Tibulli oscula tacita sunt lib. 1. El. 8.

Nota Venus furtiva mihi est, ut lenis agatur

Spiritus, ut nec dent Oscula rapta sonum.

Jam adligata ambitu corpora.] Illud est Heliodori lib. 2. de Chariclia & Theagene. εἴχοντο ἀλλήλων, *mutuo ambitu cohærebant.* Et iterum lib. 5. ipsimet εἴχοντο περιπλακέντες ἀλλήλων ἐπὶ πολὺ συμπεφυκότες. *In amplexu mutuo diutissime hærebant, veluti in unum corpus coaluissent.* Ita & Eustathius lib. 5. de Ismenes & Ismeniæ Amoribus: Καὶ περιπλακέντες τοῖς δακρύοις ἐβρεχόμεθα. *Et mutuo nos amplexantes lacrimis perfundebamur.*

Animarum quoque mixturam fecerant.] Repetenda hic

hic quoque sunt Lectori meo, quæ ad verba cap. LXXIX. comminiscor:

Et transfudimus hinc & hinc, &c.

Modo vero subindicem, mire nunc adstrictam illam, ambitiosamque implicationem exprimi verbis hisce. quasi dicat, Amantium corpora adeo mutua adligari connexione, ut animæ quoque viderentur prorsus commisceri, quod unice Heliodorus anterius.

Vocatque cubicularios.] Apte quippe ejus supplicio adhiberentur servi illi, quorum ingenium semper difficile fuit, & invenustum. Aperuit Seneca etiam, dum plurium meminit cap. 14. De Constantia Sapientis: *Quidam se à Cinerario impulsos moleste ferunt, & contumeliam vocant Ostiarii difficultatem, Nomenculatoris superbiam, Cubicularii supercilium.* Latius de eisdem Bulengerus in suo Romano Imperio.

Et me jubet catorogare.] Mentem hic Arbitri ego indubie adsequor. nimirum, jussisse matronam, ut verberarent Polyænon. duo quippe ejus fuere supplicii genera, *Verbera* & *Sputa*, quæ nunc primum estert. addit, *Ac me conspui jubet.* postea vero rursus exsertim refert: *Verberibus, Sputisque extra januam ejectus sum.* Ea tamen mens (quod miror valde) quum palam ante oculos obversetur, fere fugit Interpretes. Verum enim vero hodie vaticinari, qua videlicet voce eam protulerit Auctor, vel Semonibus diis prorsus non liceat. Maxime autem mihi conjectare ex constanti hacce omnibus in codicibus scriptura vestigium genuinæ haud levidense. in Veteri Glossario Arabico Latino exaratum offendi, *Catomum*, *Cervix*, apta quidem originatione, nam κατὰ *super*, & ὦμος, *humerus*, est. ibi enim Cervix, hoc est, supra humeros. Hinc equidem vere, ut autumo, Bedam interpretor, & Adonin in Martyrolog. de Romano Martyre die 18. Novembris loquentes: *Indignatus Asclepiades Catomo suspendi eum ac verberari jussit.* non per *Catomum* intelligens quoddam vinculum, quo Martyr ad verbera suspensus esset, ut voluit Baronius Cardinalis, sed *Cervicem*: ut verbis illis, *Catomo suspendi, ac verberari*, illud exprimeret, quod fieri solet à Ludimagistris, quum in puerorum nates verbera infligunt, cervici alicujus ipsis adpensis pueris. Ut sic Sancto Martyri etiam in flagellationis modo esset quid ignominiæ. Idemmet & Encolpio accidisse nullus ego dubito. Ita apud Hippocratem lib. 1. de Articul. κατωμίζειν est, *in humeros aliquem levare*, quo etiam nostrum aperte fulcitur Commentum. An ergo scripsit Petronius, *Et me jubet Catomissari?* Haud inepte, vere autem, juxta scio cum ignarissimis. Hispani dicerent: *Imando me tomassen acuestas.* Ast dii vostram fidem! quæ hic intemperiæ agunt Criticorum familiam?

Quasillarias.] Bene hic Douza P. ceteri, dicam, mentis desipiunt. quidnam in domum matronæ ingenuæ mendicas ancillas, quæstuarias obtrudunt, & alias id genus? *Quasillaria* enim sunt, quas nos vocamus *bilanderas*: quæ familiæ semper sordidissima pars.

Familiaque sordidissimam partem] Eamdem familiæ sordem memorat Naso Eleg. 2. lib. 2. Amor. quum de Eunucho loquitur, qui puellæ custodiam laxarit:

Ille placet, versatque domum, nec verbera sentit:
Ille potens domina, Sordida turba jacet.

Itaque pensatis vibicibus animosior verberum notas arte contexi.] Omnino *Vibicibus*, non *Vicibus*, legendum, vel ipso Festo, aut Paullo, indicante: *Vibices, plagæ Verberum in corpore humano, dictæ, quod vi fiunt.*

Ferrum timui.] Bipennem. Aliter *Bipennem* ubique interpretari, delipere est. Varro in Parmenone vocavit *Ferream Bipennem, securim.*

—— *Mille operta rugis.*] Sic est, quum languorem patitur. Contra illa quæ exprimitur devirginato in Carmine:

Versibus obscœnis offendi desine: non est
Mentula subducti nostra supercilii.

Tenta quippe illa perpetuo olim efficta est. ideoque absque Rugis, quæ in Supercilio cogi ac subduci solent.

Ita non potui supplicio caput aperire.] Capite intecto Romani vulgo incedebant antiquitus: minime autem, ut nos, pileati, aut petasati. At vero contra ventum, aut æstum, laciniam togæ in caput sæpe rejiciebant. Quum autem in honorati alicujus occursu eam togæ laciniam à capite removebant, id, *Aperire caput*, vocabant. Observatum jam hocce viris doctissimis, addam unum tamen aut alterum exemplum. Seneca Ep. 65. inquit: *Si Consulem videro, aut Prætorem, omnia, quibus honor haberi solet, faciam: equo desiliam, CAPUT APERIAM,* &c. Sallustius quodam fragmento: *Quibus de causis Sullam in victoria Dictatorem, equo descendere Pompejo uni, adsurgere de sella, CAPUT APERIRE solitum.* Caput ergo Aperire, denudare omnino erat. unde Petronius jocum nequam petivit. Nam parti illi, de qua in præsentia queritur, & *Caput* tributum, quod cum Hispanis etiam Latini habuerunt commune. Illi autem Aperiendo requiri enim videbatur tumor ejus sat rigidus, *confugerat* namque *in viscera mille OPERTA rugis.* Voluit igitur Polyænos joculariter nunc illam bipenne decollare, Græci dicunt, κεφαλίζειν, sive ut Phrynicus, καρατομεῖν. Ei igitur supplicio necessario caput denudari aut aperiri debebat. quod quum fieri nequisset, supplicii quoque exsecutio pariter non potuit. res tota prorsus ridicularia est.

Caput.] Quod in virili membro *Glandem* Medici, Philologi prisci *Caput* vocarunt. Sic sæpe Tibullus uno in Carmine, ubi de inertia inguinis:

——— *Nec viriliter*
Iners senile penis extulit Caput.

Et iterum:

Tibi hæc paratur: ut tuum ter & quater
Voret profunda fossa lubricum Caput.

Et tertio:

—— *Simul*

——— *Simul*

Vagum sonante merserit Caput luto.

Martialis lib. 11. Ep. 47.

Traditur & digitis pannucea mentula lassis,
Nec levat exstinctum sollicitata Caput.

Plures.

Sed furcifera mortifero timore.] *Furcifera*, acute. quippe quæ egeat furca, qua sublevetur. nam

——— *Languidior illa coliculi repente thyrso.*

Et:

Quam lentæ salices, lassove papavera collo.

Illum autem *Mortiferum timorem* mirifice id explicat cap. XX. *Mille jam Mortibus Frigida.*

Namque illa METU FRIGIDIOR rigente bruma.

Et præ Timore *Frigidior hyeme Gallica factus* supra Encolpius, ut innumeros præteream. Vide autem quæ paullo anterius congessi ad verba cap. CXXIX. *Funerata est pars illa corporis*, &c. nam & huc pariter spectant.

Nam nec nominare quidem te inter res serias fas est] Arnobius lib. 5. *Objectantur que partes illæ.* ——— *quas inter aures castas sine venia nefas est ac sine honoribus adpellare præfatis.* Et Rutilius Lupus lib. 1. de Fig. sentent. sic loquentem facit Lycurgum: *Virilis naturæ membra, quæ non possumus honeste adpellare.*

ROGO TE, MIHI APODIXIN defunctoriam REDDE.] Agnosco ego nunc primum hic veterem Debitoris formulam petentis à Creditore soluti jam debiti Professionem, quam prisci Jureconsulti *Apocham* vocarunt. *Apodixis defunctoria* libellus est, quo ostenditur scilicet, quempiam jam defunctum esse, vitæque Debito liberatum; quod videtur hic (utcumque tamen protulerit) etiam Wouwerius monuisse. Jocculariter autem isthæc nunc Petronio translata.

Oculos.] Martialis lib. 9. Ep. 38. Luscam facit:

Et sit Lusca licet, te tamen illa videt.

Et lib. 11. Ep. 74.

Umbellam Lusca, Lygde, feras dominæ.

Sic & lib. 2. Ep. 33. Satis enim constat, illam de Cœlitum esse prosapia.

Pœnitentiam agere sermonis mei cœpi.] Sic verbotenus Auctor Dialogi de Oratoribus: *Neque illius*, inquit (Messala) *Sermonis Mei Pœnitentiam Ago.*

Secretoque rubore perfundi.] Contra paullo ante cap. CXXVIII. *Perfusus ego rubore manifesto.* apte, nam suis nunc, tunc vero puellæ verbis erubuit. *Rubor ματωνυμικῶς* Verecundia est; & vice versa *Verecundia* Rubor non semel. Sic Horatius l. 1. Carm. 27. *Bacchum Verecundum* vocavit, hoc est, Rubentem, quod Ebrietatis proprium, uti apud Nonnum videre licet. itaque Bacchum ideo Rubicundum plures effinxere. Et *Comus* deus, quem cum Baccho etiam confuderunt Græcorum plures, & *Hyalum Dionysium* Hesychius adpellat, ἐρυθριῶν ὑπὸ οἴνου, *Præ vino Rubicundus* Philostrato est lib. 1. Iconum. Sic & Nævius *Rubentem Auroram*, *Pudoricolorem* adpellavit, ut observat A. Gellius lib. 19. cap. 7.

Mox perfricata diutius fronte.] In Fronte, ajunt, pudorem sedere, unde qui eam perfricant, videntur a fronte manu velut pudorem abstergere. Hinc utriusque linguæ id genus proverbia exorta, quorum exempla plures congessere, & nobis haud difficile, sat insuper multa addere. Liquet & hinc jam *Adtrita Frons* illa furunculi apud Martialem Ep. 59. lib. 8.

Naturali convicio.] Puta inobedientiæ, nam id à Natura Pars illa corporis quam primum habuit. Exprimit manifesto Naturale Convicium illud Naso Elegia Amorum sæpius hic laudata:

Nostra tamen jacuere velut præmortua membra,
Turpiter hesterna languidiora rosa.
Quæ nunc ecce vigent intempestiva, valentque:
Nunc opus exposcunt, militiamque suam.
Quin istic pudibunda jace pars pessima nostri:
Sic sum pollicitis captus, ut ante, tuis.
Tu dominum fallis, per te deprensus inermis,
Tristia cum magno damna pudore tuli.

Non & Ulixes cum corde litigat suo?] Ad lib. 20. Homeri Odysseæ signanter respexi, ubi statim in principio animi pendet Ulixes, agitatque in Corde, quonam modo de ancillis procis se immiscentibus sumat supplicium:

——— Κραδίη δέ οἱ ἔνδον ὑλάκτει.
Ὡς δὲ κύων ἀμαλῇσι περὶ σκυλάκεσσι βεβῶσα,
Ἄνδρ' ἀγνοιήσασ' ὑλάει, μέμονέν τε μάχεσθαι.
Ὥς ῥα τοῦ ἔνδον ὑλάκτει ἀγαιομένου κακὰ ἔργα
Στῆθος δὲ πλήξας, κραδίην ἠνίπαπε μύθῳ,
Τέτλαθι δὴ κραδίη· καὶ κύντερον ἄλλο ποτ' ἔτλης.
Ἤματι τῷ ὅτε τοι μένος ἄσχετος ἤσθιε Κύκλωψ
Ἰφθίμους ἑτάρους. σὺ δ', &c.

——— *Cor autem ei intus latrabat.*
Sicut autem canis teneros circum catulos iens,
Virum ignorans latrat, & est prompta ad pugnandum:
Sic hujus intus latrabant indignantis mala opera.
Pectore autem percusso Cor increpuit verbo:
Tolera utique Cor, & pejus aliud aliquando tolerasti
Die illo, quo tibi robore insuperabilis comedit Cyclops
Fortes socios. Tu autem, &c.

Ac subinde:

Ὣς ἔφατ' ἐν στήθεσσι καθαπτόμενος φίλον ἦτορ.
Τῷ δὲ μάλ' ἐν πείσῃ κραδίη μένε τετληυῖα, &c.
Sic dixit, in pectoribus increpans dilectum Cor.
Huic valde in illo æstu Cor manebat tolerans, &c.

Et quidem Tragici oculos suos tanquam audientes castigant.] Adlusit & hic Petronius ad loca olim Tragicorum insignia, ubi cum Oculis suis Heroes jurgia conferrent, litigarentque, ut *Ulixes cum corde*. Juvat valde id Timoclis Pontici:

Τοὺς γὰρ τραγῳδοὺς πρῶτον, &c.
Nam Tragœdos, si libet, primum considera,
Quam sint utiles omnibus. Pauper enim aliquis
Pauperiorem se cognoscens Telephum
Fuisse, facilius ita paupertatem fert.

Qui

Qui morbum aliquem furiosum patitur, Alcmaeonem contemplatur.

Lippiens alius Isyphum caecum videt, &c.

Si aliud non latet, quod nobis adhuc subodorari non licet. Sunt &, qui *Tragos* interpretentur hircosi; *Oculos* autem in *Loculos* mutent, intelligentes subalares. Sed raro illi, puto, maledicunt axillis suis, immo nec putidum acorem sentiunt. Addam & quod novissime succurrit. *Tragos* Graecis libidinosi etiam dicebantur, eo quia malus ille odor homini numquam fere provenit, quousque rem cum mulieribus habere per aetatem queat: aut, quoniam tum maxime foetent hirci, quum adpetunt coitum. quod notum, notatumque jam Viris eruditis. Quemadmodum autem Oculi eorum adficiantur pessime, qui rei Venereae immodice operam impendunt, sat sciunt lippi, tonsoreive, ac nos dicimus infra ad verba cap. CXL. *Lumborumque solutorum*, &c. Facit ut credam, veram esse hanc interpretationem, quod ad verba illa Eclogae 3. Virg.

——— *Transversa tuentibus hircis.*

producit Servius: *Alii legunt Hirquis. Hirqui autem sunt oculorum anguli, secundum Suetonium Tranquillum, in vitiis corporalibus: ut sit sensus, Novimus qui te corruperit, Hirquis transversa tuentibus. & est Hypallage, pro, oculis in Hirquos retortis, quam rem solet libido perficere.*

Quid me, &c.] Parilis prorsus argumenti est & Epigrammatistae nostratis prima Liminaris Epistola. ut conferenti constabit; & haud absona pluscula habet in Apologia Scriptor venustissimus ex Madaura.

——— *Constricta spectatis fronte Catones.*] Martialis, *Adstricta fronte*, dixit lib. 11. Ep. 40. Et germanum illud Ep. 2.

Triste supercilium, durique severa Catonis
Frons.

Ovidius *Rugam*, adpellavit, *Frontis* in 1. de arte.

——— *Nova simplicitatis opus.*] Cum Martiale interpretor Epistola eadem: *Et probetur in me Novissimum ingenium.* Est igitur eorum *Novum*, aut *Opus*, aut *Ingenium*, conlata scilicet cum Operibus, cum Ingeniis Veterum Scriptorum, puta Catulli, Marsi, Pedonis. Getulici, & aliorum, qui libere, ac licentiose valde, primitus scripserunt, id est, longe majori cum Simplicitate.

Sermonis puri non tristis gratia ridet.] Id est, Placet enim mihi libera venustas Latini sermonis. *Non tristis* hoc est, non severa, vel ipso Martiale interprete, loco, quem ante retuli:

TRISTE SUPERCILIUM, durique SEVERA Catonis
FRONS.

Ridet, hoc est, adridet, ut cap. V,

Sed, sive armigera RIDENT Tritonidis artes.

Quis vetat in tepido membra calere toro?] *In tepido*, id est, in calido, ut passim invenitur. Sic Appulejus lib. 2. Fab. Mil. *Torum Tepentem adultero mancipavi.* Valde autem Casp. Scioppio probatur sua emendatio:

Quis putat in calido membra tepere toro?

nam, quum prius prodidisset in Stoica Philosophia, ad oram postea libri mei adpinxit. Ubi quum *Tepere* frigescere sit, eadem prorsus ejus scripturae sententia est, ac illius, quam nos excudimus, praelataque est Viris Eruditis.

Ipse pater veri doctus Epicurus in arte.] Ordo prae ceteris probior, *Ipse pater Epicurus doctus in arte Veri, &c.* Recte, juxta Epicureorum tamen opinionem, ipso scilicet parente Epicuro fidejubente. sic tradidit Cleomedes: Οὗτος δὲ (Epicurus) ὑπὸ πολλῆς τῆς σοφίας, καὶ ἐπιστήμης, μόνος εὑρηκέναι τὴν ἀλήθειαν διαβεβαιοῦται. *At iste, multa sapientia & scientia fretus, se solum Veritatem reperisse, adseverat.* Et L. Torquatus apud Ciceronem lib. 1. De Finib. *Quem* (Epicurum) *ego arbitror, Unum vidisse Verum.* Et Lucretius initio lib. 6.

Omnia Veridico qui quondam ex ore profudit.

Et paucis versibus interjectis:

Veridicis igitur purgavit pectora dictis.

Jussit, & hanc vitam dixit habere Telos.] Aliter etiam MSS. repraesentant, *Deos.* & utrique lectioni fundus suus haud deerit. dogma, inquam, Epicureum. Qui *Telos* amplectuntur, de interitu, quem Epicurus adseruit, animarum locum capere, habent necessum. Vide Arnobium lib. 2. *Jussit* ergo, minimi faciendos esse tetricos Catones illos, & ambitiose severos, non solum morum, sed verborum etiam, Censores, apud quos suis nominibus res exprimere fas non sit. nam si periturae animae sunt, merito, dum licet voluptatibus, quoquomodo possimus, inservire, rationi consentaneum videatur. Quibus autem *Deos* potius adridet, pariter *Jussit* illud accipient, neutiquam quippe hominibus curari censoriam gravitatem oporteret, quum vel Deus ipse, ut amens ille adtestatur Lactantii verbis, de Ira Dei, *ex hoc beatus, & incorruptus est, quia nihil Curat*, sed in altissima quiete parum de aliis sollicitus est.

Ficta severitate.] Id est, qui ficte ac simulate severi sunt. Martiali *Ambitiose tristes* dicuntur. Graphice ipse ἐναργῶς illos depingit lib. 1. Epig. 25. ad Decianum:

Adspicis incomtis illum, Deciane, capillis,
Cujus & ipse times triste supercilium?
Qui loquitur Curios, adsertoresque Camillos?
Nolito fronti credere, nupsit heri.

Cap. CXXXIII. *Tetigit puer oculos suos.*] Ut per eos juraret. addit: *Conceptissimisque juravit verbis.* Amatorium, *Per oculos*, jusjurandum, creberrimumque rerum eroticarum Scriptoribus. Laudabimus conlationis gratia nonnullos distinguemusque. Per oculos ipsiusmet jurantis saepiuscule. Tibullus Eleg. ult. lib. 3.

Etsi perque suos fallax juravit ocellos.

Ovid. lib. 2. Amor. Eleg. 16.

At mihi te comitem jurabas usque futuram,
Per me, perque oculos, sidera nostra, tuos.

Propert. El. 16. lib. 1. addit Thyesteam hercule execrationem:

Quamvis mihi viles isti videantur ocelli,
Per quos sæpe mihi credita perfidia est.
Hos tu jurabas, si quid mentita fuisses,
Ut tibi suppositis exciderent manibus.

Jurabant item per suos, & amasiæ, aut amantis, oculos. Ovidius lib. 3. Amor. El. 2.

Perque suos illam nuper jurasse recordor,
Perque Meos oculos.

Tenerrimum erat, ac deliciosum valde juramentum; neutiquam tamen ideo levidense: Oculi namque res carissima est. sic Catullus:

Ambobus mihi quæ carior est oculis.

Et alibi:

Quinti, si tibi vis oculos debere Catullum,
Aut aliud, si quid carius est oculis,
Eripere ei noli, multo quod carius illi
Est oculis, seu quid carius est oculis.

Ea propter & Plauto *Oculissimum ostium*, carissimum est.

Nympharum Bacchique comes, quem pulcra Dione, &c.] *Priapus* Jovis, seu Bacchi, filius ex Venere, sylvarum Incola, hortorum Custos, quem Sileni, & *Bacchi Comitem*, ebriorum nempe numinum, ac fallacium, facit Eustathius. Rationem Suidas reddit opportunam: Οὕτω καὶ ὁ Κωμικὸς, ἐκεῖθεν λαβὼν τὰς ἀφορμὰς, Διονύσῳ Φαλῆν ἑταῖρον ἔφη φοιτ. ἐπειδὴ γὰρ Διονυσιακῷ πότῳ τὰ Ἀφροδίσια. *Sic & Comicus, occasione inde sumta, Priapum Bacchi socium esse, inquit: Nam Bacchicum potum sequitur res Venerea.* Sic & in fine Carminis hujusce, *Ebria pubes*, Sacrificialis pompa Priapi est.

—— *Viridisque Thasos.*] Adpositum Epitheton, dives namque insula *Thasos* sylvarum & nemorum. unde *Nemorosa Thasos* dicta Papinio lib. 5. Thebaidos. Et ea propter fors cultus ibi deus ille,

—— *quem pulcra Dione*
Divitibus Silvis numen dedit.

Sic Virgilius in 3. Æneid. *Viridemque Donysam*, &, *Niveamque Paron*, ob colores marmorum.

—— *quem Lydus adorat*
Vestiflums.] Recte, si *Lydus* hic, leges *Vestifluus*. Sic Propertius de Baccho Lydio habitu induto inquit lib. 3. El. 17.

Et feries nudos Veste Fluente pedes.

Si autem *Septiflans* placet, necessario *Nilus* repones.

—— *Dryadumque voluptas.*] Priapeja:

Najadas antiqui, Dryadesque habuere Priapi:
Et, quo tenta dei vena subiret, erat.

—— *Et robus egenus*
Adtritis ——] Hoc nequiter dictum, nec aliter sumi potest, ratio in proclivi est, adtinginusque ad cap. XCII. *Ut tam magna fortuna, &c.* Res inter obscœna, quod nemini hodie latet. Arnobius satis similiter lib. 5. *Artificii curat tum Rebus adhibuisse peritiam.* id est, genitalibus. Ludit ergo plane verborum ambiguitate, quod & ex illis patefit cap. CXVI. *Post ADTRITAS bellis frequentibus OPES.*

Exonera mentem.] Placari patere. sic superiori proxime capite. *Si dolorem meum naturali convitio Exoneravi.*

—— *Mihi fortuna adriserit hora.*] Ubi, nempe Dives ego jam Rerum sim & opulentus, minime vero, ut nunc, me quum

Hellespontiaci sequitur gravis ira Priapi,

Inops, & Rebus genus adtritis. Patet omnino translationis nequitia conlatione nimirum germani loci cap. XCII. *Ut tam Magna Fortuna solus uteretur.* ubi nos etiam isthæc jam composuimus.

—— *Ibit ad aras,*
Sancte, tuas hircus.] *Hircus*, etsi salacissimum animal, ac proinde Priapo sacrum, haud tamen adeo fuit ipsi frequens hostia, sed Baccho potius, qui aliquibus idem cum Priapo deus. sic Virgilius 2. Georg.

—— *Baccho Caper omnibus aris*
Caditur.

Propria autem Priapi victima *asinus.* inquit Ovidius 1. Fastor.

Caditur & rigido custodi ruris Asellus.

Et pluribus caussam persequitur. aliis vero variæ sunt, verior tamen quæ apud Lactantium lib. 1. cap. 21. *quia magnitudo membri virilis enormis est; non potuit ei monstro aptior victima reperiri, quam quæ ipsum, cui mactatur, posset imitari.* unde & ipsi Arbitro lux oritur cap. XXIV. *Hodie enim post Asellum diaria non sumo.* Exstat & inter monimenta, quæ ex Vetustate reliqua sunt, à Boissardo edita, è marmore quodam depromtum, delineatumque Priapi sacrificium, ubi hostia, quæ immolatur, Asinus est; universaque insuper sacrificii pompa, & luculenta exprimitur celebratio.

—— *Et querula fetus suis hostia lactens.*] Sic Carmen Liberum ad Priapum:

Hic tibi, qui rostro crescentia lilia mersit,
Caditur e tepida victima Porcus hara.

Ideo & puellæ, quæ Priapi sacra videlicet curarent, nonnumquam suillis pellibus præcingebantur, uti palam videre est in Marmore sacrificii Priapi nobis laudato. Victima enim ei satis erat conveniens, nam *ea pecude*, ut ait Cicero, *nihil genuit natura fecundius.* Hic autem Porculum Lactentem vovet, inquiens, *Hostia Lactens.* diversa namque victimarum ratio constabat etiam ætate. Sic Cicero docet lib. 2. de Leg. *Jam illud ex institutis Pontificum, & Haruspicum, non mutandum est; quibus Hostiis immolandum cuique deo, cui Majoribus, cui Lactentibus, &c.*

Spumabit pateris hornus liquor.] Vini libationem innuit, ut ea quoque iratum numen redderet propitium. Apte *Spumabit* de Vino novello dixit. Sic Propertius El. 17. lib. 3.

Dummodo purpureo Spument mihi dolia Musto.

Illud namque haud infrequenter diis libabant. Ecce, Horatius inquit sat simili loco lib. 1. Carm. 31.

—— Quid

—— *Quid erat, DE PATERA NOVUM*
Fundens LIQUOREM?

Huc etiam facit, *Ebria pubes*, ut dicebam paullo ante.

—— *Et ter ovantem*

Circa delubrum gressum feret ebria pubes.] Autumo equidem, ad morem nunc adlusisse Veterum, quibus in usu, dum sacra fiebant, hostiæque cremarentur, circum aras saltare. Sic docet Etymologici Auctor: Ὑπορχήματα δὲ, ἅτινα πάλιν ἔλεγον ὀρχούμενοι, καὶ τρέχοντες κύκλῳ τοῦ βωμοῦ, καιομένων τῶν ἱερῶν. *Hyperchemata autem, quæ denuo canebant tripudiantes, & circumcursantes altare ardentibus victimis.* Etiam Virgilius lib. 8. Divini operis vers. 285.

Tunc Salii ad cantus, incensa altaria circum,
Populeis adsunt evincti tempora ramis.

Nam ibi *Salii* saltatores sunt, inquit Servius ibidem: *Salii sunt, qui tripudiantes aras circumibant.* Quam consuetudinem jampridem tetigit & Meursius in Orchestra. Apte ergo Saltationem illam, ac tripudium, *Gressum ovantem*, id est, lætabundum, Petronius vocaret, ut supra interpretabamur ad verba cap. cxxiii.

—— *Modo quem ter ovantem, &c.*

Eum locum videre licet.

Solertique cura deposito meo caveo.] Ait hic novissimus Petronii Interpres, hacce mente Claudianum dixisse lib. 3. De Rapt. Proserp. vers. 118.

—— *Levinsque meum Trinacria celet*
Depositum.

Claudiani autem mens est, Cererem timere, quod negligenter Sicilia Proserpinam servarit, ubi eam *Depositam* reliquerat. Ac simul observat, ita Tranquillo in Othone cap. 3. Poppæam Sabinam, quam apud Othonem Nero *Deposuerat, donec Octaviam amoliretur*, ut Tacitus refert, pariter & *Depositum* adpellari. Addereque posset, ita Achillem, apud Statium à Thetide occultatum, bis quoque *Depositum* vocari lib. 1. & 2. Achill. Sed nondum hacce mente ullum apud Petronium inveni Depositum, à quo Polyænos cum solertia caveret. Enimvero nos ecce aliter interpretamur, an probe, Doctiores viderint. *Depositi* olim dicebantur ægri jam prorsus desperati: aut etiam recens mortui, quando de sublimiori lectulo humi conlocabantur. Primum loco S. Isidori planissime probare mihi videor, ex lib. 10. Orig. *Desperatus vulgo vocatur malus ac perditus, nec jam ullius prospera spei. Dicitur autem per similitudinem ægrorum, qui adflicti & sine spe DEPONUNTUR, &c.* quibus plenius patefacit morem. Sic etiam Nonius: *Deponere est desperare, unde & Depositi desperati dicuntur.* Ubi & Lucilium laudat 3. Sat.

Symmachus præterea jam tum DEPOSTUS Bubulcus,
Exhalans animam, pulmonibus Æger agebat.

ac plura congerit exempla. Alterum loca isthæc Ovidii convincunt lib. 3. Trist. El. 3.

Depositum nec me qui fleat ullus erit?

Et lib. 2. de Ponto El. 2.

Jam prope DEPOSITUS, certe jam frigidus, Æger

Ac passim in Monumentis, DEPOSITI, qui humati sepultique sunt. Sed jam ad rem: patet ergo *Depositum* apte vocari membrum illud, de cujus valetudine jam prope desperaverat, quod ingenti laboraret paralysi, uti ipsum Polyænon Circe in Codicillis scripsit: *Narrabo tibi, adulescens, Paralysin cave. numquam ego ægrum tam magno periculo vidi: me dius fidius, jam peristi. Quod si idem frigus genua manusque tentaverit tuas, licet ad tubicines mittas.* & sequentia, quo facit & venefica curatio, cujus cap. cxxxi. descriptio. ea quippe numquam, nisi in magno salutis discrimine, adhibita. Sive eo, quod jam illud membrum haberet demortuum, *Depositum* haud inconcinne nuncuparet. Id enim veluti jam *Funeratum* idem Polyænos haud cunctanter agnoscit cap. cxxix. *Funerata est pars illa corporis, qua quondam Achilles eram.* Quod genus sermonis Petronio singulare non fuisse, & ibi ostendimus. Verborum igitur, *solertique cura Deposito meo caveo*, eadem sententia est, ac præcedentium cap. cxxxi. *Postero die, quum sine offensa corporis animique consurrexissem, &c.* hoc est, sine libidinis dispendio. Arbitro igitur huncce animum fuisse, vel juratus equidem adfirmare paratus sum.

Cap. CXXXIV. *Cadaver.*] Satis hic Interpretes. Addam tamen, omen ab Hebræis Græcos sumsisse; ab his, ut plurima alia, Latinos. Hebræis ergo, mortuum tetigisse, piaculum. ipse itaque, qui tetigit, manebat pollutus, expiationeque necessario indigebat. Num. cap. 19. 11. *Qui tetigit Cadaver hominis, & propter hoc septem diebus fuerit immundus, aspergetur ex hac aqua die tertio & septimo, & sic mundabitur.* & deinceps pluribus.

Tamquam caballus in clivo.] *Caballus* Antiquis dicebatur equus ærumnosus, debilis, parumque jam utilis ætate multa. Lucilius apud Nonium:

Succussatoris tetri, tardique Caballi.

Tales propemodum olitorum sunt, uti apud Horatium lib. 1. ep. 18. Pistorum, uti apud Ausonium Epist. 21. Frugalissimorum hominum, uti apud Senecam Epist. 77. & omnino, qui Hispanis *Rocines* dicuntur. Formam ergo habet proverbialem Petronii locus, illi Nasonis haud absimilis Epist. Acontii:

—— *Clivo sudamus in uno.*

uti nescio cui Critico memini notari.

Harundinem ab hostio rapuit.] Vide quæ adducunt Interpretes ad verba illa cap. xcviii. *Sed raptam cauponi harundinem.* ea namque magis huc pertinent plane. sed nondum hic, proferre liceat, equidem adquiesco.

Ingemui ego, utique propter mascarpionem.] Necessario hic sententia exigit negationem, certoque magis certum est, scripsisse Petronium, *ne ingemui ego, &c.* similes namque syllabarum repetitiones præterire vel sedulum librarium, factu oppido facile est, uti supra diximus. Mens enim Arbitri ex superioribus liquet cap. cxxxii. ubi pariter se Polyænos ipse inficiari conatus

natur plagipatidam: *Itaque pensatis vibicibus animo fur verberum notas contexi, ne aut Eumolpus contumelia mea hilarior fieret, &c.* Utique ex sequentibus: *Lacrymisque ubertim manantibus, obscuratum dextra caput super pulvinum inclinavi.* Ubique ergo contumelias occultat, ne hilarior eis fieret Eumolpus. De *Mascarpione* autem Interpretes consulendi, mireque ejus acceptio Eumolpo convenit.

Quid vos in cellam meam tamquam ante recens bustum venistis?] Quam misere locus iste Viros doctos exercuerit, indicio possunt esse præclara illa nugamenta, quæ hic Intempestiva, ut ajunt, Minerva comminiscuntur Interpretes. Arbitri autem mens per se ipsa patet. ait, *tamquam ante recens bustum*, quippe Atrati, *atraque veste deformis*, inquit; quo in funeribus usi colore Romani. quippe largiter *Laceratis crinibus* Lugentes: *Lacrymisque ubertim manantibus, &c. Nec minus illa fletu confusa, &c.* Quem scilicet nemo nescit jam feralem habitum.

Bona sua vendere potest.] *Vendere*, prostituere. Sic Tibullus El. 9. lib. 1.

Blanditiasne meas alii tu Vendere es ausus?

Interpretamenti vice illud est ipsius Arbitri cap. CXXVI. *Nisi quod formam Prostituis, ut Vendas.*

Lorum in aqua, non inguina habet.] Hinc claret Martialis illud lib. 11. Ep. 61.

——— *Priami quod tendere posset Alutam.*

Nec absonum est hocce Ep. 47.

Traditur & digitis Pannucea mentula lassis.

Nisi illud tam rigidum reddidero, quam cornu.] Venusta Aposiopesis, cujus exempla non congero. De Corneis mentulis alii. adde Demetrium Apameum antiquissimum Medicum in Libro Signorum: *Tensionem autem fuisse veretri nimiam, cum parvo dolore, ut CORNU putaretur.*

Quum volo.] Repetitque ab Ovidio habuit pariter de Maga El. 8. lib. 1. Amor.

Quum voluit, toto glomerantur nubila cælo:
Quum voluit, puro fulget in orbe dies.

Sic & Tibullus El. 2. lib. 1.

Niliacas.] Optimas, κατ' ἐξοχὴν dictum. Aquæ Niliacæ præstantiam plures tradidere Antiquorum; ac proinde eam tantum potasse Ægyptios Reges, & Babylonios inter gazas servasse.

——— *Et jussi stare dracones.*] Sistunt carminibus sagæ serpentum ingressum. Tibullus lib. 1. El. 8.

Cantus & irata detinet anguis iter.

Seneca Tragicus Medea:

Hic fera serpens corpus immensum trahit,
Trifidamque linguam exsertat, & quærens, quibus
Mortifera veniat, Carmine audito stupet.

Nota res, angues incantari.

——— *Lunæ descendit imago,*
Carminibus deducta meis, trepidosque furentes
Flectere Phœbus equos revoluto cogitur orbe.] Utrumque etiam Ovidius dixit El. 1. lib. 2. Amor.

Carmina sanguineæ deducunt cornua Lunæ:
Et revocant niveos Solis euntis equos.

Conjunxit & fratres illos Appulejus lib. 1. Milesf. *Magico susurramine Solem inhiberi, Lunam despumari*, nempe in herbas, quum de cœlo jam descendisset. quod Lucanus docet in 6. magicæque illius Spumæ meminit Scriptor de Fluminibus in Inacho. Frequentior tamen Lunæ in magicis carminibus memoria est, sagarum quippe præses, ac præcipuum Numen, semper habita. Vix umquam magicæ disciplinæ quid molitum fuit, absentiva videlicet Luna, invocatave. Ea propter Veneficæ haud dubio totis viribus deducere satagebant, ut propior suis cantaminibus adstaret. Supra jam & Arbiter meminit: *Solent, inquit, hæ, frater, & præcipue in hac civitate, in qua mulieres etiam Lunam deducunt.* Innumera hic exempla prætermitto, qua Græcorum, qua Latinorum. Id autem ei contingere creditum, quum Eclipsin perpetiebatur. Me jam olim Livius docuit lib. 26. cap. 15. *Dispositæ in muris Campanorum imbellis multitudo tantum æris crepitu, qualis in Defectu Lunæ silenti nocte cieri solet, edidit clamorem, ut averteret, &c.* Lunæ namque laboranti subvenire Majores consueverant æneа crepantes instrumenta, ut, obstante tinnitu, ad aures ejus incantationes pervenire non possent. Hanc rationem prodidit Petr. Apollonius, quam frustra alibi hucusque quæsivi, quum adeo creberrima ubique sit illorum mentio auxiliantium crepitaculorum. inquit lib. 1. Excid. Hierosol.

——— *Quantum pavidæ succurrere Lunæ*
Certantes populi tinnitibus æris acuti
Ingeminant, surdasque deæ nituntur ad aures
Thessalicum ne carmen eat, detractaque cælo, &c.

——— *Taurorum flamma quiescit.*

Virgineis sacris.] Hinc jam exemplis sagarum insignium vim magicam extollit. & primo loco de Medea sermo est, quæ flammivomos tauros,

Forma percita quum ducis Pelasgi

fuit, arte sua molliit. Plene hoc Apollonius Rhodius, Valerius Flaccus, Euripides. tangunt pene omnes, quot scriptis nomina sua immortalitati commendarunt.

Et rursus fluvios in summo vertice ponam.] Carminis clausulam hancce haud obliti prævii Musarum Sacerdotes. Ovidius El. 1. lib. 2. Amor.

Inque suos fontes versa recurrit aqua.

Et lib. 1. Eleg. 8. ubi *Caput* vocavit, quod Petronius *Verticem:*

Inque Caput liquidas arte recurvat aquas.

Tibullus item lib. 1. El. 2.

Fluminis hæc rapidi carmine vertit iter.

Cap. CXXXV. *Detersisque curiose manibus.*] Dictum juxta Veterum religionem, quibus, absque manuum ablutione, rem sacram auspicari, piaculum erat. Inquit Hesiodus, Ἔργ. καὶ Ἡμέρ.

Μηδέ ποτ' ἐξ ἠοῦς Διὶ λείβειν αἴθοπα οἶνον
Χερσὶν ἀνίπτοισιν, μηδ' ἄλλοις ἀθανάτοισιν.

Νη

Ne unquam mane Jovi vinum libaveris ardens
Illotis manibus, neque divum praeterea ullis.

Idem Homerus lib. 6. Iliados. unde in proverbium abiit, *ἀνίπτοις χερσὶν*, *illotis manibus*, quod in eos inquit Diogenianus usurpari, qui profanis manibus sacra contrectarent, ἐπὶ τῶν βεβήλοις χερσὶ τοῖς ἱεροῖς ἐγχειρούντων. Sic in Odyssea Telemachus manus lavat, antequam deo supplicet, cujus & in Auctoribus Latinis exempla passim. Ideo pro foribus templorum marmorea vasa praefigere mos erat aquae continendae lustrali, qua prius videlicet lavarent sacrificaturi. Eorum jam pridem vasculorum dederunt imagines Antiquarii. tute vide Choulium.

Mensam veterem posuit in medio altari.] Festus: *Mensa in aedibus sacris Ararum vicem obtinebant.* Sed ibi vel *Altare* sufficeret. illud namque quasi *Alta ara* fuit dictum. Ast dii fuere, quibus sacra in Aris facerent. aliis vero in Altaribus, aliis in Altaribus & Aris. Sed forte de his fuse alias. Iterum Festus alibi: *Anclabris Mensa ministeriis divinis apta.* Ab *Anculare* indubie verbo antiquo, quod Prisci pro Ministrare dicebant, teste eodem Festo, aut Paullo. *Ligneam* autem agnoscere licet mensam illam vetusculam. nec mirum id in templo foret opulentissimo, primae quippe frugalitatis remanserant ejuscemodi reliquiae. Sic Dionysius Halicarnasseus memoriae prodidit Antiq. Rom. lib. 2. ubi post alia subdit: Ἐγὼ γοῦν ἐθεασάμην ἐν ἱεραῖς οἰκίαις δεῖπνα προκείμενα θεοῖς ἐν τραπέζαις ξυλίναις ἀρχαϊκαῖς. *Ipse certe spectavi in sacris aedibus coenas diis adpositas in Mensis Ligneis antiquis operis*, &c.

Quam vetus implevit carbonibus.] Vix absque Igne olim ullum sacrum, nedum Magicum, peractum. ideo subdit cap. sequenti. *Statimque, ne res aliqua Sacrificium moraretur, ad repetendum ignem in vicinia cucurrit.* Unde nonnullis *Ara*, quasi *Ardea*, est ab ardendo; vel quasi *Ura* ab urendo. Videtur & religione quadam, *Vivis Carbonibus*, dixisse, quo & fors sat bene illud Plinii spectare cogites lib. 16. cap. 6. *Hoc quoque inter reliqua neglecta Religionis est, quod Emortuo Carbone sacrificatur.*

Camellam] *Camella*, nonnulli volunt, dicta quasi *Camura*, quod vas incurvum inflexumque foret, ac in modum Camerae effigiatum. qua voce, etsi peregrina, usus Virgilius, ut Macrobius observat lib. 6. Saturn. meminitque Festus. Alii, vas illud apud Pollucem lib. 10. cap. 24. *Scamella* dictum, cujus propriam facit Romanorum adpellationem, ablato videlicet sibilo. nos in medium relinquimus. Vasculum autem est non ita, uti Petronio, priscis aliis Scriptoribus familiare.

Incincta quadrato pallio] *Pallium quadratum* promiscua vestis fuit, hoc est, communis viro & feminae. nam hic Enotheam eo Arbiter induit, & Tertullianus cap. 1. de Pallio inquit: *In viris autem, Pallii extrinsecus habitus, & ipse Quadrangulus.* Videtur & feminarum Quadratum Pallium vocari olim etiam *Palla*, aut haec satis similis fuisse. S. Isidorus lib. 19. Orig. cap. 25. *Palla, est Quadratum Pallium Muliebris vestis, deductum usque ad vestigia.* Habuit à Servio ad 11. Aeneid. quo facit & illud Tibulli:

Fusa sed ad teneros Lutea Palla pedes.

Videntur & fuisse alia vestimenta, praeter Pallium, Quadrata, & *Recinia* vocari, auctore Festo. sic ait: *Recinium omne vestimentum Quadratum*, &c. Idem de *Rica* tradit Paullus; quae & Festo, *Parvum Ricinium, vel Palliolum ad usum capitis factum*, dicitur, & Granium advocat, qui ait, *esse muliebre CINGULUM capitis.* Rica ergo quadratum palliolum est, quo feminae cingere caput consueverant; & fors, Ricinio, sive majori Quadrato Pallio, lumbos, aut renes, ut Enotheam nunc videre est. Sed tamen haereo, similis prorsus per tenebras incedere conanti. Id autem certo adfirmare possum, scilicet incingi Quadratis Palliis, aut Pallis, sagas quondam solitas, quum sacris suis vellent operari. Sicut Arbiter, Horatius Canidiam vidisse adserit, ac describit luculenter lib. 1. Sat. 8.

Vidi egomet nigra Succinctam vadere Palla
Canidiam, pedibus nudis, &c. ———

Cucumam ingentem.] Capite proximo: *Frangitur ergo cervix Cucumae.* Sic nos edidimus, nam *Ingens* & *Cucumula*, uti nonnullis editionibus insedit, contrario nomine sibi opponi videbantur. *Magna est fornacula*, dixit Juvenalis Sat. 10. sed huc illud non facit. Cervice ergo supra ignem suspensa Cucuma erat, quam ut annis putridam quoque Arbiter ostenderet, id non praeteriit: *Frangitur ergo cervix Cucumae.* Praesertim in rusticorum focis catenae visuntur & uncini, quibus commode aenea vasa haud aliter adpenduntur hodie.

De carnario detulit furca.] *Carnarium* tabula erat cum pluribus uncinis, quibus succidiae, ac quaevis alia ad victum necessaria, suspendi consueverant; parietique adfixa erat juxta focum in culina. Auctor Moreti omnia plane indicat, & plene Arbitrum inlustrat:

Non illi suspensa focum Carnaria juxta,
Durati sale terga suis, truncique rigebant:
Trajectus medio sparto sed caseus orbem,
Et vetus adstricti fascis pendebat anethi.

M. Varro lib. 2. de R. R. cap. 4. *Et qui non audierit patres nostros dicere, ignavum & sumtuosum esse, qui succidiam in Carnario suspenderit potius ab laniario, quam ex domestico fundo?* Plautus item Curculione 2. 3. aliasque. sequenti cap. itidem Petronius: *Sinciput in Carnario furca reponit.* Minime autem obsolevit adhuc id genus tabularum usus, immo potius apud nos manet hodie creberrimus.

Faba erat ad usum reposita, & sincipitis vetustissima particula.] Ad victum aniculae reposita faba, & sinciput suillum. oleribus namque & salsamentis tenuiores victitabant. Persius Sat. 6. vers. 69.

——— *Mihi festa luce coquatur*
Urtica, & fissa famosum Sinciput aure.

Uterque cibus æque interdictus Philosophis. Athenæus lib. 2. Dipnosoph. Ἐγκέφαλον χοίρειον. τοῦτον ἡμᾶς ἐσθίειν οὐκ ἔων οἱ φιλόσοφοι, φάσκοντες τοὺς αὐτῶν μεταλαμβάνοντας ἴσον, καὶ κυάμους τρώγειν. *Suillum cerebrum. Eo vesci nos philosophi non sinebant, asserentes siquis id gustaret, par flagitium committi, ac si roderet Fabam.*

Ut soluit ergo licio pannum.] *Licium*, hoc est, stamen pluribus filis constans, & in unum contortis, quod nobis à torquendo, *torçal*, dicitur. diserte Arbiter supra ostendit: *Illa de sinu Licium protulit varii coloris Filis Intortum.* Ait nunc ergo Petronius, funiculum anum soluisse, quo sacculus erat ligatus.

Partem leguminis super mensam effudit.] Nam ad Veneficia, & Sortes, adhibitæ olim *Faba*. quam vero opportune adhiberentur ei Sacrificio, quo, subvenire ægrotantibus nervis, cordi illis erat, perspicuum reddet Pythagoras, sic apud Lucianum de Fabis differens in Vitarum Auctione: Πρῶτον μὲν γάρ τε πᾶν γονή ἐστι, καὶ ἢν ἀποδύσῃς κύαμον, ἔτι χλωρὸν ἐόντα ὄψεαι τοῖσιν ἀνδρηΐοισι μορίοισιν ἐμφερέα τὴν φύσιν, ἑψηθέντα δὲ ἢν ἐπαφῇς ἐς τὴν σεληναίην, νυξὶ μεμετρημένῃσιν, αἷμα ποιήσεις. *Primum quidem plane genitales sunt, & si fabam adhuc viridem exuas, videbis, eam omnino virilibus membris similem naturam habere: elixam autem si deponas, certis noctibus sanguinem feceris.* De ejus flore hoc postremum prodidit Juvenalis Scholiastes ad penultimam Satyr. En liquet etiam plane, cur spoliarit folliculis, denudaritque, Fabas Sacrificula.

Improba.] Hoc est, non sine convicio, nec intra verba fortean se continens.

Mirabile quidem paupertatis ingenium, singularumque rerum quasdam artes fames edocuit.] Sic ego sententiæ hiatulum supplevi, manuducente tamen divino Seneca Ep. 15. *Quod si velis deinde, quemadmodum ambules, discere, admittes istos, quos nova ARTIFICIA DOCUIT FAMES. Erit, qui gradus tuos temperet, & buccas edentis observet.* Aliique magistelli esurientes. Ipsamet Plauti sententia est Sticho 2. 1.

——— *Illa* (paupertas) *omnes ARTES PERDOCET.*

Et Appulei: *Omnium Artium repertrix Paupertas.* Aliter vero editione Parisina periodus expletur, scilicet, *Mirabile quidem paupertatis ingenium*, quæ opibus oblectatur, *singularumque rerum quasdam artes* suis prodit.

Non Indum fulgebat ebur, quod inhæserat auro.] Indubie de Lacunaribus capiendus versus, de quibus diserte in Paradoxis Cicero inquit: *Tecta Ebore & Auro fulgentia.* Ennius Andromacha loquens de Priami domo:

Vidi ego te, adstante ope Barbarica,
Tectis cælatis, laqueatis
Auro, Ebore.

Propertius item El. 2. lib. 9.

Quod non Tænariis domus est mihi fulta columnis:
Nec Camera Auratas inter Eburna trabes.

Nec jam calcato radiabat marmore terra.] Pavimenta cum Tectis conjunxit, ut Tibullus lib. 3. Eleg. 3.

Aurataque trabes, Marmoreumque solum,

Sic etiam Seneca Ep. 114 *Ut Lacunaribus Pavimentorum respondeat nitor.* Marmore olim strata, nemo nescit. satis adposite Seneca ipse: *Ut terram Marmoribus abscondas, & non tantum habere tibi liceat, sed Calcare, divitias.* Et Martialis Ep. 50. lib. 12.

Calcatusque tuo sub pede Lucet Onyx.

Ubi observa, *Lucet*, quod Arbiter dixit, *Radiabat.* Ibi enim mire accinit & divino Senecæ Ep. 86. *Eo deliciarum pervenimus, ut nisi Gemmas, Calcare nolimus,* Plures non refero.

——— *Sed crate saligna*

Impositum Cereris vacua nemus.] Descriptio est rusticorum tectorum rudis ævi ac simplicis. Erant nimirum ex lignis impolitis, & inter se connexis, exstrui solita, paleæque ad imbres arcendos insuper abdita; nobis, *techos pagizos*, hodie dicuntur. *Cererem* adpellavit *vacuam*, quod postea, *inanem paleam*, ut Virgilius 3. Georg.

Surgentem ad Zephyrum Palea jactantur Inanes.

Horumce ex culmo tectorum & Vitruvius meminit lib. 2. cap 1. graphice autem descripsit Seneca Epist. 90. uniceque facem Arbitro luxit: *Quid ergo? Non quamlibet Virgeam Cratem texuerunt manu, & vili obleverunt luto, deinde stipula, aliisque silvestribus, operuere fastigium, & pluviis per devexa labentibus, hiemem transiere securi?*

——— *Et nova terra*

Pocula, quæ facili vilis rota finxerat actu.] Simillime Tibullus El. 1. lib. 1.

FICTILIA ANTIQUUS PRIMUM sibi fecit agrestis
POCULA, DE FACILI composuitque luto.

Hinc mollis stilla lacus.] Carpit & hic insana Neronis opera, *Stagna* puta *instar maris*, *Piscinas*, *Fossas*, quæ & tetigit alibi:

——— *Mare nascitur arvis.*

de quibus plura nos ad verba cap. LXXXI.

Expelluntur aqua saxis, &c.

quæ vise.

——— *Et de caudice lento*

Viminea Lances.] Anne Lances Ligneas intelligit? Vasculorum quippe ligneorum frequens quondam usus, & priscæ frugalitatis specimen habitum fuit. Fors similes alias concepit animo illis, de quibus Plinius ait lib. 16. cap. 31. *Minutis hæc* (ficus) *capillamentis hirsuta, ut abies, multaque sylvestrium, è quibus montani prætenuia fila decerpentes, spectabiles lagenas, & alia vasa, nectunt.* Quæquæ autem sint, adigit indubie cauterem ambitioni, ut verbis Tertulliani dicam, de Pallio cap. 5. *qua Lances centenariis ponderis Sylla molitur: sive, qua Drusillanus, & quidem servus Claudii, quingenariam promulsidem ædificat.* Idem Plinius refert lib. 33. cap. 11. Et quod *ei fabricanda officina prius exædificata fuerat.*

——— *Clavis numerabat agrestis.*] Hæc est scriptu-

ra

ra Veteris M. S., ac pene eadem cum illis, quas antiqui vulgari repræsentant. quapropter & nos prætulimus. *Agrestis* substantive positum, ut sæpius Prisci. Tibullus supra adductus El. 1. lib. 1. & El. 2.

Dii patrii, purgamus agros, purgamus Agrestes.

sic *Rustica* Ovid. lib. 2. Fast.

Ara fit hic, ignem curva fert Rustica testa.

Et *Montani*. Plinius lib. 16. cap. 31. & sic plura alia.

Et viridi junco gracilis pendebat harundo.] Loquitur, ni fallor, de agresti structura, haud omnino absimili Cameris Canniciis Palladii lib. 1. Tit. 13. Ibi, postquam docuit asseres disponere, perticasque ad tecti concamerationem, addit: *Postea palustrem Cannam, vel hanc crassiorem, qua in usu est, contusam, facta & strictim juncta Crate, subnectimus, & per omne spatium cum ipsis asseribus & perticis adligamus.* Juncis nimirum adligabant, vel Tomicibus, ut paulo ante ait ipse Palladius, & Columellæ *Tomex* ipsa *Juncea* est lib. 12. cap. 32. Sicuti Nasoni 4. Fastorum *Juncea Vincla*. Et Plinius lib. 19. cap. 2. ait: *Junco Græcos ad funes usos, nomini credamus, quo herbam eam adpellant.* Nam σχοῖνος & *Juncum* significat, & *funem*. Apte *Viridi* addidit, tunc quippe maxime ad ligandum aptus, quidve ex illo conficiendum. inde Pontanus:

Dum tibi de Viridi fiscellam vimine texo.

Id genus tectorum & Vitruvius meminit lib. 2. cap. 1. *Vitandoque imbres, & æstus, tegebant Harundinibus & fronde.* Et Plautus Rudente 1. 2. 34.

Quin tu in paludem is, exsiccasque Arundines,
Qui pertegamus villam, dum sudum sit?

Indicat hic Petronius tectorium opus nondum fornici fuisse inductum.

——— *Quæ fumoso suspensa tigillo.*] Haud displicebat jam olim Dousæ P. levicula emendatio, e τῷ *qua* in *s* commutantis. Proprius & ille character casæ paupertinæ, *Fumosum Tigillum*, quod eleganter Juvenalis Sat. 1. patefecit, *Fumumque domi* vocans, quod noster Epigrammatista lib. 3. Ep. 30. *Fusca pensionem cella*. Fumosæ autem nigredini obnoxia valde lignea contabulata, ex quibus exstructæ domunculæ primævæ: quod utrumque hic innuit Petronius oppido breviter. inquit Scholiastes Apollonii ad vers. 170. lib. 1. Argon. ξυλίνοις γὰρ ἐχρῶντο τὸ παλαιὸν οἴκοις, λίθων μήπω ἐπινοηθέντων. *Ligneis enim domibus olim utebantur, lapideis nondum inventis.* Popinæ pariter fusco colore ex fumo obtectæ. Unde Ejusdem Epigrammatarii lucet verius ille lib. 12. Ep. 62.

Nigri fornicis ebrium Poëtam.

Ubi Interpretes mirum miras agere nugas, quum Martialis ipse prætulisset facem ejus caligini, quum inquit Ep. 60. lib. 7.

Occupat aut totas Nigra Popina vias.

——— *Mitia sorba*
Inter odoratas pendebant texta coronas, &c.] En opes. Suspensos igitur in orbem interpretor fructus inter flores, & herbas odoratissimas, ut omnino coronas referre viderentur. Favet haud leviter mihi Apulejus in imagine Numinis multiplicis lib. 11. *Quaqua tamen insignis illius pallæ perfluebat ambitus, individuo nexu Corona totis Floribus, totisque constructa Pomis, adhærebat.* Ubi pariter in ambitu extimo Pallæ fructus inter Flores contexti, qui, licet revera in coronam haud nexi forent, ejus tamen speciem prorsus referebant. *Sorba* etiam pensilia olim servabantur, ut ex Varrone constat proxime laudando. *Mitia* adposite, ut Virgilio, & Senecæ Trag. Choro 1. Thyest. *Mitia poma* matura; & Horatio, *Immitis uva*, acerba est.

Et thymbra veteres.] Plurima *Thymbra*, sive *Satureja*, mentio est apud Theophrastum, Dioscoridem, & Plinium, quos adire poteris. Inde θυμβροφαγεῖν de parcis ac frugalibus dictum proverbium, de quo Hesychius, & Suidas, usurpatque Aristophanes in Nubibus. *Veteres* aridæ interpretor, nam Columella de eadem herba inquit lib. 11. cap. ult. *Nam & Viridis esui est jucunda, nec Arida inutilis ad pulmentaria condienda.*

——— *Et passis uva racemis.*] Uvæ pensiles sunt, de quibus Plinius lib. 14. cap. 1. *Durant aliæ Uvæ per hiemem, pensili concamerata nodo.* Sed Plautus perspicue in Pœnulo Act. 1. sc. 2. vers. 99. innuens suspendium adolescentis:

Siquidem tu es mecum futurus pro UVA PASSA PENSILIS.

Item Varro lib. 1. De R. R. cap. 68. *Pensilia, ut Uva, Sorba, ipsa ostendunt, quando ad usum oporteat promi.* Non ergo de Passa, *sole, fumove;* aut in *ollis*, sive in *sapa, mustove*, condita.

Qualis in Actæa, &c.] Hic quid deesse, hians sententia cuilibet indicio esse poterit, & monuit jam olim Hadrianus Junius. Ex duplici autem lectione *Hecates* & *Hecale* elicere haud inconcinnum sensum possumus. *Digna sacris Hecates*; Hecale etiam scilicet, quippe quæ pauperrima, *digna* videbatur *sacris*, hoc est, cœna Hecates, quæ à pauperibus rapiebatur, ut Aristophanes in Pluto docet, ubi Scholiastes: Κατὰ δὲ νουμηνίας οἱ πλούσιοι δεῖπνον ἔπεμπον, ὡς θυσίαν τῇ Ἑκάτῃ προσάγοντες ἐπὶ ταῖς τριόδοις ἐτίθουν· οἱ δὲ πένητες ἤρχοντο πεινῶντες, καὶ ἤσθιον αὐτά, καὶ ἔλεγον ὅτι Ἑκάτη ἔφαγεν αὐτά. *In novelunio divites cœnam vespere, velut sacrificium Hecatæ, offerentes, in triviis ponebant. Pauperes autem veniebant, & comedebant, dicebantque ipsam Hecatem comedisse.* Sic Lucianus variis in locis. Hecales vero paupertatem vel illud Ovidii 2. de Rem. Am. possit adstruere:

Cur nemo est Hecalen, nulla est, quæ ceperit Irum?
Nempe, quod alter egens, altera Pauper erat.

Dicitur *Hospita*, quod Theseum Hospitio exceperit. Sic de eadem Statius ultimo Thebaid. libro:

——— *Nec fudit vanos anus Hospita fletus.*

Præter Plutarchum autem, infra laudandum, audi Apulejum adposite profantem lib. 1. Fab. Miles. *Et tibi speci-*

specimen gloriosum adrogaris, si, contentus Lare parvulo, Thesei illius cognominis patris tui virtutes æmulaveris, qui non est adspernatus Hecales anus Hospitium tenue. immo, si Callimacho credimus poëmatio ab anu *Hecale* inscripto, habuit illa φιλοξενίης στέγος ἀκλήϊστον, *Hospitii Lares omnibus patentes.* Verum enim vero si, *Digna sacris Hecale*, mavis scripsisse Petronium, ad sacrum Hecalesium ibi respexisse, haud erit dubium. Id Iovi ab anu Hecalo dicto Posteritas instituit, non sine ipsius Hecales honoribus. Itaque suam propter hospitalitatem digna sacris habita olim fuit. Sic Plutarchus rem totam in Theseo prodidit: Ἡ δὲ Ἑκάλη, καὶ τὸ περὶ αὐτὴν μυθολόγημα τοῦ ξενισμοῦ, καὶ τῆς ὑποδοχῆς, ἔοικε μὴ πάσης ἀμοιρεῖν ἀληθείας. ἔθυον γὰρ Ἑκαλήσιον οἱ πέριξ δῆμοι συνιόντες Ἑκάλῳ Διΐ, καὶ τὴν Ἑκάλην ἐτίμων, Ἑκαλίνην ὑποκοριζόμενοι, διὰ τὸ κἀκείνην νέον ὄντα κομιδῇ τὸν Θησέα ξενίζουσαν, ἀσπάζεσθαι πρεσβυτικῶς, καὶ φιλοφρονεῖσθαι τοιούτοις ὑποκορισμοῖς. ἐπεὶ δ' ηὔξατο μὲν ὑπὲρ αὐτοῦ τῷ Διῒ βαδίζοντος ἐπὶ τὴν μάχην, εἰ σῶς παραγένοιτο, θύσειν, ἀπέθανε δὲ, πρὶν ἐκεῖνον ἐπανελθεῖν, ἔσχε τὰς εἰρημένας ἀμοιβὰς τῆς φιλοξενίας, τοῦ Θησέως κελεύσαντος, ὡς Φιλόχορος ἱστόρηκε. *Hecale, & quæ de illa fabula hospitii & convivii memoratur, non omnino apparet ex vano esse. Sacrum Hecalesium circumjecti populi, concilio indicto, Jovi Hecalo faciebant, & Hecalen colebant, diminutivo nomine Hecalenen appellantes: quod illa quoque juvenem admodum hospitio excipiens Thesea senum more salutasset, & blandita fuisset ei diminutis nominibus. Quæ, quia pro eo ad pugnam progrediente, si sospes revertisset, Jovi voverat hostias, diem autem suum ante illius reditum obierat, hæc retulit hospitalitatis jussu Thesei præmia, ut Philochorus tradidit.*

——— *Quam Musa loquentibus annis*

Battiada veteris, &c.] Nam poema *Hecalen* dictum condidit Callimachus, quod haud semel Plinius laudat. *Battiades* vocatus, filius quippe Batti fuit, ut plures volunt.

Cap. CXXXVI. *Qua statura altitudinem adjecerat.*] Plane necessum, nam mensa, ubi paratum sacrificium, super altare imposita erat, ut supra visum.

Ignemque modo convalescentem exstinguit.] Aqua scilicet effusa, pariterque subinde aniculæ *faciem totam excitato cinere perfudit.*

Tres anseres sacri.] Videlicet Priapo, rationem vero paullo post inquirimus. Fuere & Diis aliis Anseres consecrati, quorum in fanis etiam alebantur. *Junoni* apud Livium sunt lib. 5. ubi de ipsorum excubiis sermo est omnino canum præferendis: *Anseres Galli non fefellere: quibus Sacris Junoni in summa inopia cibi tamen abstinebant.* Sic in Camillo Plutarchus, & in De Fortuna Romanorum: Χῆνες ἱεροὶ περὶ τὸν νεὼν τῆς Ἥρας ἐτρέφοντο θεραπεύοντες τὴν θεόν. *Anseres Sacri circa fanum Junonis alebantur ad cultum Deæ.* Habuit & Juno ipsa *Pavones* sacros in Samio templo, uti narrat apud Athenæum Menodotus. *Isidi* fuere quoque Anseres ejus in templis sacri, ex Aristide colligo Sacr. Sermonum 3. Ἐπιθύσαντι τῇ Ἴσιδι καὶ τῷ Σαράπιδι ἐν τῷ τῆς Ἴσιδος ἱερῷ, λέγω τοῦτο ἐν Σμύρνῃ γενόμενον. ἐξιόντι δέ μοι τὰ προπύλαια προσετρεχέτην χῆνες δύο τῶν ἱερῶν. *Quum Isidi & Serapidi quondam in Isidis templo Smyrnæ sacra fecissem, vestibulum egresso Anseres duo Sacri occurrerunt.*

Ab anu diaria exigere] Martialis extremo lib. 11.

——— *Puerique Diaria poscunt.*

Hic μνημονικὸν ἁμάρτημα Rittershusii est, tribuentis Horatio id Epigrammatistæ. At hoc, nemo est, cui sæpius non contingat. Nec exemti sunt ab hac labe Scriptores prisci, apud quos equidem observavi non semel. Veniam igitur non ambigam à quovis quin sim impetraturus, si alicubi quid tale mihi imprudenter exciderit. *Diarium* proprie Hispanis dicitur, *La racion.* sed nos anterius plura.

Rabioso stridore.] Eleganter dictum, licet Anserum *Clangere* proprium sit. Sed fuse nos de Anserum voce paullo infra.

Alius vincula calceamentorum resolvit.] Diversa longe *Vincula* ista ab iliis, de quibus supra sermo fuit ad verba cap. CXXVI. *intra auri gracile Vinculum.* misere tamen Interpretes confundunt. Hic enim ligamina sunt, quæ calceos vinciunt, adstringuntque. *Corrigia* Ciceroni dictæ lib. 2. de Divinat. ubi earum *abruptio* inter omina adversa recensetur. *Retinacula*, ut puto, Apollinari Carm. 2. Habuere enim Antiquorum nonnulla calceamenta, ut nostratia, hoc genus Vincula; etiamque brachiola, quæ *Ansæ* adpellabantur. Aperte Tibullus Eleg. 8. lib. 1.

Ansaque compressos colligat arcta pedes.

Tales Herculea Stymphalidas, &c.] Confert Anserum clangorem ingentem cum eo, quem cierunt *Stymphalides*, quum ipsas fugavit Hercules, & *Harpyiæ*, quum duo Boreæ filii, Zetes & Calais. Stymphalides Herculi conterritæ fuere, & dispulsæ χάλκεα κρόταλα, Palladis munere accepta, quatienti, ut refert Apollodorus lib. 2. Biblioth. Pariter fere & Hyginus fabulam narrat Fab. 20. at Argonautis, non Herculi, id contigisse effert. Postea vero Fab. 30. inter Herculis Athla Stymphalidum internecionem recenset.

——— *Sanieque fluentes Harpyias.*] Aliter atque aliter mutant Correctores, nempe, *pœnasque luentes*, *pennaque fluentes;* primitus autem editi ex MSS. *peneque*, aut *pœnaque fluentes.* Ast, *sanieque fluentes*, retineri potest, ac idem cum *Veneno*, quod sequitur, *saniem* interpretari.

——— *Quum Phineo maduere veneno*

Fallaces epulæ.] Suspectam indubie semper lectionem fecit Codicum varietas, quod hic voci *Phineo* accidit, aliter *Furtivo* exaratæ. sed latet adhuc, quæ sani coloris eniteat. Mens tamen auctoris dubio procul percipitur, Epulas namque illas subindicat, quæ fuere Harpyjis apud Phineum extremæ; nam eæ *fallaces* fuere, insidioseque paratæ; ut ipsas nimirum volucres sic ad mensam adcerserent, & illico Boreæ

filii

filii profluunt. Didici ego ex Apollonio, qui mihi prorsus aditum ad Arbitri cognitionem patefecit. inquit lib. 2. Argonaut. vers. 263.

> Αἶψα δὲ κουρότεροι πεπονήατο δαῖτα γέροντι,
> Λοίσθιον Ἁρπυίῃσιν ἑλώριον. ἐγγύθι δ᾽ ἄμφω
> Στῆσαν, ἵνα ξιφέεσσιν ἐπεσσυμένας ἐλάσειαν, &c.
> *Statim autem juvenes instruxerant coenam seni,*
> *Novissimam Harpyjis prædam: propeque ambo*
> (Zetes & Calais)
> *Constiterunt, ut ensibus irruentes profligarent, &c.*

Quod Valerius, vestigia ejus persequens, sic multis
4 expressit:

> —— *Et dura commovit* (Phineus) *imagine pœna.*
> *Instituere thoros, mediisque tapetibus ipsum*
> *Accipiunt, &c.*
> *Quum subitus misero tremor, &c.*

Ac denique:

> *Emicat hic subito, sesequæ Aquilonia proles*
> *Cum clamore levat, &c.*

Pariter & Apollodorus narrat lib. 1. puto, edoctus ab Apollonio. Hic vero *Epulis* illis *veneno madidis* interpretamenti vice plane sunt & isthæc ejusdem Valerii de Harpyjis etiam ibidem loquentis vers. 497.

> *Tum sola Colluvie, atque inlusis stramina mensis*
> *Fœda rigant.*

Restat autem, ut *Phyneo* (sic in MS. exaratum) eamus mutatum. & res nobis haud infeliciter cedet, si ejus loco *Typhæo* reposuerimus. *Typhoides* enim *Harpyja* ibidem Valerio dicuntur. hoc est, Plutonis filiæ, quem dicunt Litteratores Typhonem adpellari. Profecto sic optime sententia se habet, alioqui parum sibi constans, & mire caligans. ita delibero, licet mihi non lateat, *Phyneas aves* Senecæ in Thyeste Harpyjas nuncupari.

Coniectoque cultu meo ire, &c.] En habitus per urbem incedentis expressus. & contra manentis: *Projectaque veste tamquam exspectarem morantem, in aditu steti.* Sed supra de his pleno modio ad verba cap. XIX. *Et præcincti certe altius eramus.*

Cum testo ignis pleno.] *Testo*, aut *Testa*, utroque modo inflectitur, ignem in vicinia petebant. Supra Petronius hoc capite: *Ad reficiendum ignem in vicinia cucurrit.* Ex fragmentis vasculorum fictilium quondam, ut hodie, Testa ut plurimum illa. Sic Isaias cap. 30. 14. *Et comminuetur, sicut conteritur lagena figuli contritione pervalida: & non invenietur de fragmentis ejus Testa, in qua portetur igniculus de incendio, aut hauriatur parum aquæ de fovea.* Et Ovidius innuit lib. 2. Fast. ubi agricolæ sacrificium deo Termino parant:

> *Ara fit hic. Ignem Curva fert rustica Testa*
> *Sumtum de tepidis ipsa colona focis.*

Ingestisque super pluribus lignis.] Auctor Moreti:

> —— *Atque arsura focis imponere Ligna*
> *Imperat.*

Præcesserat:

> *Parvulus exusto remanebat stipite fumus.*

Prius enim arida materia, facilique, uti & semper moris fuit, ignem excipiebant. illud est: *Conlocavit illa ignem cassis harundinibus conlectum.*

Tribus nisi potionibus è lege siccatis.] Apud Eubulum Bacchus ipsius Legem jubens:

> Τρεῖς γὰρ μόνους κρατῆρας ἐγκεραννύω
> Τοῖς εὖ φρονοῦσι, τὸν μὲν ὑγιείας ἕνα
> Ὃν πρῶτον ἐκπίνουσι, τὸν δὲ δεύτερον
> Ἔρωτος ἡδονῆς τε, τὸν τρίτον δ᾽ ὕπνου.
> Ὃν ἐκπιόντες οἱ σοφοὶ κεκλημένοι
> Οἴκαδε βαδίζουσι.

Vertit Florens Christianus:

> *Nam terna tantum temperari pocula*
> *Catis jubebo: Sanitatis gratia*
> *Primum hauriatur, alterum oblectaminis*
> *Et amoris ergo. deinde somni tertium.*
> *Ubi istud ebibère, quis pectus sapit,*
> *Domum redibunt.*

Paruit ergo vetuscula sacerdos. Observo equidem ex celebri hocce ternario Potionum numero ortum indubie olim, Poculum, quod Bacchi diceretur, fuisse *Tripodem*, cujus apud Athenæum plurima memoria est lib. 2. &, ni fallor, 10. sed plures, puto, hanc mysticam potandi rationem sibi exornandam sumserunt, qua propter manum de tabula, ne videamur, quod longe enim ab ingenio nostro abest, aliorum scrinia compilare. *Siccatis*, sic cap. XCII. *Siccatoque avide poculo.* sic & plures Veterum loquuti, & Juvenalis dixit, *Ubera Siccare.*

Ut putares iterum anseres limen intrasse.] Nam, quum primum venerant, ingentem ediderant clangorem, stridoremque. sic paullo ante hoc cap. *Ac veluti rabioso stridore circumsistunt trepidantem.* Anserum autem proprium est *Clangere*, ut docet Columella, ut Festus vero, *Gingrire.* ait: *Gingrire, Anserum vocis proprium est. Unde genus quoddam tibiarum exiguarum, Gingrina.* Ita χνίζειν Græci dicebant de tibia canentibus. Item Arnobius lib. 6. Anseribus dedit *Gingritus.* Sed auctor Philomelæ *Grattare*, unde nostrum *Graczar* videtur fluxisse. Illud autem mirum est, quod de Anseribus Ælianus, Philes, & Plutarchus referunt, præcipue ut pateat, quam proclives illi sint ad grattitandum. Videlicet, quod Taurum montem, ubi ingens aquilarum multitudo est, quum ipsi transmittunt, singuli mordicus lapidem tenent, ne clangorem fundant; parum quippe suæ taciturnitati aliter fidunt. Itaque, ab aquilis non præsensi, tractum illum sæpenumero transvolant innoxii. En igitur cur Poëtis pluries vocentur *Arguti*, *Garruli*, &c.

Cap. CXXXVII. *At illa complosis manibus.*] Gestus omnino est *Plaudentis*, ut supra ostendimus ad verba cap. XVIII. *Complosis deinde manibus.* quæ vise. Usurpant quoque eum *Adflicti*, & *Iracundi*, exemplaque apud Arbitrum non desunt.

Nescis, quam magnum flagitium admiseris.] Vestigium videtur & aliquod hujusce flagitii esse apud Livium supra adductum. Nam, si Anseres sacros nondum de republica bene meritos nefas occidere, postea

enim, quum patriæ custodes haberentur, & servatores, jure merito magnum putaretur sacrilegium, ac teterrimum parricidium.

Occidisti Priapi delicias, anserem omnibus matronis acceptissimum.] Sacratos hinc Priapo Anseres dicimus, ipsius in templo diversari, alique, eorum scilicet cura sacerdoti commissa. rationem vero hucusque nobis Interpretes invidere. Commodam equidem in præsentia proferam, dum alia sese obtulerit adpositior. Custodibus quibuslibet, & excubiarum præsidibus, animalia sensu acerrima, & excubantia, adjungi, nemo nescit. Sic Janitoribus canes adhibebantur, ut nos multis supra patefecimus. Priapo ergo, qui hortorum vigili custodiæ destinatus fuit deus, tute vides, ut Anseres consecrarentur opportune. de quibus prodidit Plinius cap. 22. lib. 10. *Est & Anseri vigil cura, Capitolio testata defenso, per id tempus canum silentio proditis rebus.* Et Ælianus lib. 12. de Anim. cap. 33. Φυλάττειν δ' ἄρα χῆνες κύνας ἀγαθώτεροι. καὶ τοῦτο κατέφηναν Ῥωμαῖοι. *Anseres ad custodiam praferendi sunt canibus, quod Romanorum periclitatione constat.* Et Cicero item infra laudandus. Istud autem Commentum nostrum illis procul dubio adridebit potissimum, qui vel labris primoribus liberos in numen illud Poëtarum jocos libaverint. Sed, curnam, inquis, ille *matronis acceptissimus?* fors propter ipsum Priapum, quem haud perfunctorie sibi propitium reddere matronæ studebant. Aut propter Junonem, quam imprimis colebant feminæ, ei nempe animis & corporibus addictæ, cui & Anseres utique à primis temporibus fuerant etiam sacri, ut ex Livio, & Plutarcho supra jam vidimus. Speciatim vero de occiso Ansere anum non loqui, nullus ego dubito. nisi id exaggerationis ingenio turbulentæ mulierculæ detur sat tempestivum.

Ibis in crucem.] Sic loquutus cap. CXII. *qua ratione mortuus isset in crucem.* Nec aliter Horatius lib. 2. Satyr. *Ibis sub furcam.* Fori erant indubie formulæ, unde illa Comicis familiaris, *Ire in malam crucem.* quod, puto, Formularum Scriptores non tetigere.

Hac ait: & tremulo deduxit vertice canos, &c.] Visum doctis & versiculos hosce, divulsos indubie jam olim ab integra Satyra, & inter rudera veteris Monumenti hucusque haud sine religione adservatos, nunc denuo eidem adnectere, & hic sat inserere tempestiviter, ubi hiantem lacunulam præ se MSS. ferebant. Quod etiam nos haud ægre passi sumus. Perspicui admodum sunt & elegantes, omniaque habent ad ostentationem doloris comparandam inprimis necessaria. Crinium evulsionem. Planctus, Suspiria, ac denique Fletum largum. quibus loca parallela plura in Arbitro, pariterque sunt omnibus Scriptorum in paginis.

Struthiocamelum reddam.] Hoc est, omnium maximum volucrem pendam. Talis Struthiocamelus, ut supra ostensum. præ pondere enim alis sublevari non potest, quod inquit Pausanias in Bœoticis: Καὶ Ἀρσινόης ἐστὶν ἐν Ἑλικῶνι εἰκὼν, ἣν Πτολεμαῖος ἔγημεν ἀδελφὸς ὤν. τὴν δὲ Ἀρσινόην στρουθὸς φέρει χαλκῆ τῶν ἀπτήνων. Πτερὰ μὲν γε καὶ αὗται κατὰ τὰ αὐτὰ ταῖς ἄλλαις φύουσιν, ὑπὸ δὲ βάρους καὶ διὰ μέγεθος οὐχ' οἷά τέ ἐστιν ἀνέχειν σφᾶς ἐς τὸν ἀέρα τὰ πτερά. *Et Arsinoës in Helicone est imago, quam Ptolemaus frater uxorem duxit. Arsinoën autem statua aneo insidet Struthiocamelo ex involucrum genere. Habent hi quidem alas, uti alites ceteri, sed pra corporis mole humo se in sublime nequeunt adtollere.* Ideo argute, more suo, ei Plautus in Persa 2. 2. dedit, *Volare curriculo.* quod *Volitare* haud inconcinne Flavius Vopiscus dixit Firmio: *Et sedentem ingentibus Struthionibus vectum esse, & quasi Volitasse.* quod minus est quam Volasse. *Struthio*, ergo etiam dicebatur, *Passer Marinus*, & κατ' ἐξοχὴν Στρουθὸς Græcis simpliciter, & *Passer* Latinis. Vetus inscriptio: ÆDILITATEM LAUDABILITER ADMINISTRAVIT. ET DIEM FELICISSIMVM III. IDVS JANVAR. NATALEM DEI PATRIS NOSTRI VENATIONE PASSERIS, DENIS BESTIIS, &c.

Non publicum anserem.] An *Publicum*, quia è publico pastus, ut docet Cicero Oratione pro Roscio Amerino? *Anseribus cibaria Publice locantur, & canes aluntur in Capitolio, ut significent, si fures venerint.* Sed mihi hic, fateor, aqua hæret; sumque, ut dicam cum Magno Vate,

Μετεωρὸς γαίης τε καὶ οὐρανοῦ ἀστερόεντος.

Unde possitis & deos emere.] Mens plane ex illis superioribus liquet cap. LXXXVIII. *Mille pondo auri Capitolio promittere solet: & ne quis dubitet pecuniam concupiscere, Jovem quoque peculio exorat.* ac subinde: *Quum omnibus diis hominibusque formosior videatur massa auri, &c.* ad quæ loca vide quæ notamus.

——— *Secura naviget aura.*] De vulgi ac *Fortuna* favore capiendus plane locus, quæ frequens Allegoria est Scriptoribus priscis. Insignis vero ac parilis prorsus Horatii illa Ep. 18. lib. 1.

——— *Tu, dum tua Navis in alto est,*
Hoc age, ne mutata retrorsum te ferat Aura.

Uxorem ducat Danaën, ipsumque licebit
Acrisium jubeat credere, quod Danaën.] *Quod Danaën*, scilicet jussi credere. hoc est, nihil Auro esse inaccessum. nam

Aurum per medios ire satellites
Et perrumpere amat saxa, potentius
Ictu fulmineo.

Canente Latino Lyricine pariter de Danaë & Acrisio lib. 3. Carm. *Ipsum Acrisium* ἐμφατικῶς.

Carmina componat.] Ergo *parum Coronis credendum est, quas ad imperitos deferre Gratia solet*, ut supra Arbiter dixit cap. LXXXIII. & nos pluscula ibidem.

——— *Sitque Catone prior.*] Plures Catones inlustres, quos haud importune hic memoraret Petronius. illum autem arbitror præ omnibus magis tempestiviter nunc innuere, de quo hocce elogium Plinius lib. 7. cap. 27. nobis reliquit. *Cato, primus Porcia gentis, tres summas in homine res præstitisse existimatus est, optimus Orator, optimus Imperator, optimus Senator.*

mater. & fubinde: *Itaque: si proprium Catonis quater & quadragies Caussam dixisse, nec quemquam sapius postulatum, & semper absolutum.*

Jurisconsultus PARET, NON PARET.] Nam Jurisconsulti ex illis plane sunt, qui frigidam efflant uno ore & calidam animam. Ast solennem formulam, in Judiciis frequenter usurpari solitam, agnoscunt hic & Viri Jureconsultissimi, videlicet, *Si paret*, quam & Festus interpretatur, *Si inveniatur, si comparet, si adparet.* Nobis est, *si parece, si parrecere*, Græci Ei φαίνεται. Claret ergo Arbitri mens, ac præcipue similis loci conlatione cap. XIV. qui pariter de Judicibus capiendus, ut ibi monitum est:

Nonnumquam nummis vendere verba solent.

Videntur enim Judicibus Jurisconsulti olim fuisse adhibiti, *quibus à Cæsare*, inquit Justinianus lib. 1. Instit. Tit. 2. *Jus respondendi datum est, & quorum sententia & opiniones eam auctoritatem tenebant, ut Judici recedere à responso eorum non liceret, ut est constitutum.* Inprimis ergo & Principes illi, quorum hic etiam memoria, Servius & Labeo.

Et, quum digitos pariter extensos porris apioque lustrasset.] Polluti quippe erant Anseris cæde. Expiatio vero potius videtur coquinaria, ad Anserisque condimentum pertinere, quam ad ejus sanguinis lustrationem. *Porris* enim *Apioque* constitit, quæ ex oleribus principem fere in condimentis obtinent locum. *Apium* namque illud est vulgare, & quod ad manum habuit sacerdos, nobis, *peregil*, dictum. De quo sic Plinius lib. 20. cap. 11. *Apio gratia vulgo est, namque rami largis portionibus per jura innatant, & in condimentis peculiarem gratiam habent.* Itaque hic etiam more suo forte Arbiter lusit, quippe ad Satyrici ingenium mire faciunt & lusus similes.

Avellanas nuces.] Ipsarum memoria etiam in Carmine libero:

Nucemve longam, quam vocant Avellanam.

De ipsis quoque sic Macrobius lib. 2. Saturn. cap. 14. *Nux hæc Avellana, seu Prænestina, quæ est eadem, ex arbore est, quæ dicitur Corylus.*

Recluso pectore extraxit fortissimum jecur, & inde mihi futura prædixit.] Sic Virgilius lib. 4. Æneid.

——— *Pecudumque Reclusis*
Pectoribus inhians spirantia consulit exta.

Signanter Ἡπατοσκοπίαν protulit Arbiter, quæ princeps species Haruspicinæ. inquit apud Philostratum Apollonius lib. 8. τὸ ἧπαρ, ἐν ᾧ φασι τὴν τῆς αὐτῶν μαντικῆς εἶναι τρίποδα οἱ δεινοὶ ταῦτα. *Jecur, in quo Vaticinii sedem esse, dicunt ejus artis periti.* Consulebant & tota viscera, Hepatis autem exploratio potissima erat. Sed ubertim de his juxta ac erudite jam magni Viri, inprimis Brissonius lib. 1. de Form. Stuckius de sacrif. Gent. & noster Delrius lib. 4. Disquis. Mag. Ἀπανθρώπινα vero, quæ hic Interpretes nonnulli.

Epulasque etiam lautas.] Nam Anseres olim in deliciis valde gulonibus fuere, eorum autem præcipue jecinora. Indicat Athenæus lib. 9. Plin. lib. 10. cap. 22. Martialis lib. 13. Epig. 58. & alias, Horat. Sat. ult. lib. 2. Persius Sat. 6. Juvenalis Sat. 5. & plures alii. Alagabalus apud Lampridium insana prodigalitate *Canes Jecinoribus Anserum pavit*, ita, *ut psittacis atque fasianis leones.* & Aristides, difficili in morbo, diutinaque ciborum aversione, nihil pene præter Hepar Anserinum edere potuit, ipso testante Ἱερῶν λόγ. δευ.

Cap. CXXXVIII. *Scorteum fascinum.*] Hoc est, rubrum penem coriaceum, ut Suidas expertim tradit voce φαλλοί. Indubie eum in modum effictum membrum illud, ut sic ad veritatem utcumque accederet. Nec aliter Priapi simulacris figurari consuevisse, indicio esse potest toties repetita ejus mentio. Catullus:

Sedes revinctus cum Rubenti Fascino.

Tibullus:

Sedes, revinctus sacrum pampino caput,
Ruber sedere cum Rubente Fascino.

Carmen liberum:

Rubro, Priape, furibus minare mutino.

Et passim alias. Unde dies oritur improbo Martialis Epigrammati lib. 2. 33.

Cur non basio te Philani? calva es.
Cur non basio te Philani? RUFA es.
Cur non basio te Philani? lusca es.
Te qui basiat, hic, Philani, Fellat.

Rufus & *Ruber* idem color, ut prolixe apud A. Gellium disceptatur lib. 2. cap. 26. Confecti & ex varia materie varios in usus olim Phalli, ex ligno, *ficu* potissimum, qui *Ficulnei* sæpius adpellati, ex *ebore*, ex *auro*, ex *serico*, & ex *lineo panno*, quibus Lesbiæ tribades abutebantur. Item ex *vitro*, qui *Phallovitreboli*, aut *Phallovitrobeli* Capitolino, si mendax scriptura non est, dicuntur. Erant videlicet vitrea pocula in obscœnam pudendi figuram effigiata. Unde Juvenalis Sat. 2.

——— *Vitreo bibit ille Priapo.*

Ubi Scholiastes: *In Vitreum penem, quos adpellant Drillopotas.* Pocillatorum icunculas, manibus illos Priapos extollentium, Pignorius Opere de Servis exhibuit. Ceterum non solum per obscœnitates bibebant, ut ait Plinius; immo ipsas edebant obscœnitates. Placentarum namque genus habuere in deliciis, pudendi quoque virilis speciem omnino referentium, & *Siliginei Priapi* vocabantur. Sic Martialis edocet Ep. 69. lib. 14. Item placentæ fuere aliæ in Muliebria inguina. Sed ohe, nonne satis est impudicitiarum! sat plura, nec vulgaria quidem, addere possemus, ast pudor non sinit.

Quod ut oleo, & minuto pipere, atque urtica trito circumdedit semine.] Omnia irritant Venerem languentem. Ita qui Æmilii Macri nomine circumfertur de Urtica loquens:

Cum vino bibitum Venerem Semen movet ejus,
Et melius Trita si jungas melque Piperque.

Lege *Trito*, & ad semen referto, quod & tuetur Petronius, & Ovid. 3 de Arte. Idem docet Plinius

ubi de Urticæ Semine lib. 21. cap. 13. *Et lateri medetur cum semine lini, addunt hyssopum, & Piperis aliquid.*

Nasturtii succum cum abrotono miscet.] Veneficio contactus Polyænos, ineptus ad Venerem prorsus erat relictus, veraque voluptate omnino fraudatus erat, cui morbo, ut visum est, omne curationis genus à misero juvene adhibitum. Nunc vero ecce quam opportunum medicamen *Abrotonum* scilicet cum Nasturtio mistum. De Abrotono namque Plinius inquit lib. 21. cap. 21. *Ramo ejus, si subjiciatur pulvino, Venerem stimulari, ajunt. efficacissimamque esse herbam contra omnia Veneficia, quibus coitus inhibeatur.* Quod Æmilius Macer Hypobolimæus ad verbum mutuatus est:

Hac etiam Venerem pulvino subdita tantum
Incitat, & Veneris nocuis potata resistit.

Nulliusque adversus nos momenti erit Plinii testimonium, adserentis, *Nasturtium Venerem inhibere.* nam ibi mens ejus est, Generationi officere, si sumatur frequenter. herba quippe natura sua fervida est, desiccansque valde. itaque eadem prorsus ejus ratio est ac Rutæ, cujus fervens pariter natura. ideoque de Ruta ipsa inquit ibidem etiam Plinius lib. 20. cap. 13. *Itemque Generationes impediri hoc cibo, ideo pro fluvio genitali datur, & Venerem crebro per somnia imaginantibus.* Unde ipse Macer de Nasturtio loquens:

——— *Hac re Venerem ceu Ruta coërcet,*
Siccando semen, fuerit si sumta frequenter.

quæ unice Plinium interpretantur. Ast in linimentis longe diversa ratio censetur, præsertim si admistum sit cum aliis Nasturtium, quibus quum vim suam calidam præstiterit, Frigidis & Maleficiatis proderit haud leviter. creberrima namque in re medica sunt ejuscemodi connubia medicamentorum.

Viridis urtica fascem comprehendit.] Apte etiam, ut titillationem Veneream excitaret, pruritu scilicet mordacium Urticæ foliorum. Et additum opportune, *Cœpit Lenta Manu cadere*, ita namque major pruritus, ut constat, inceditur. quod & Plinius innuit lib. 21. cap. 15. *Mirum, sine ullis spinarum aculeis lanuginem ipsam esse noxiam, & tactu tantum Leni pruritum.* Nec multum abludit id Veteris Lexici: *Aca*, & *Acicla*, ἀκαλύφη. hoc est, *Urtica*, quod ut ferri nimirum acies ulceret.

Quid huic forma habuit Leda simile? quid contra hanc Helene?] Similis illa veteris Poëtæ comparatio in feminæ pulcerrimæ descriptione:

Non Helena mater, nec par tibi filia Leda,
Quamvis hac Paridem moverit, illa Jovem.

Ipse Paris dearum lividmantium judex.]

Cur videlicet,

Electus Paris Arbiter esset eis,
* Ὄφρα καὶ ἀθανάτοισι θεμιστεύωσι νομῆες,
Ut immortalibus etiam redderent jus pastores,

* Coluthus.

Opportune docet Lucianus Θεῶν κρίσ. Alii fere non tangunt. quippe καλός τε αὐτὸς, καὶ σοφὸς τὰ ἐρωτικά. *formosus ipsus, & rerum amatoriarum doctus.* Et Dialog. marin. quia φιλόκαλός ἐστι, καὶ οὐκ ἂν ἐκεῖνος κρίναι κακῶς. *elegantiæ studiosus & ipse quam sit, male judicare non poterit.* Argute autem, qui hic à *Livore* primus excogitavit, *Lividmantium.* Sic Varro similis Satiræ antesignanus Agathone *Virgdemiam* excudit.

Cap. CXXXIX. *Torum frequenti tractatione vexari, amoris mei quasi quandam imaginem.*] Vexatio isthæc juxta ac Cynicorum nequissima, quorum audiere Culcitræ uxores Martial. lib. 4. Ep. 53. & sæpe alias. *Amoris mei*, id est, amicæ meæ, quod Propertio familiare. sic El. 2. lib. 3.

At tu stulta deos, tu fingis inania verba:
Forsitan ille alio pectus Amore terit.

Alio Amore, id est, alia amica: & El. 3. lib. 2.

His saltem ut tenear jam finibus, aut, mihi siquis,
Acrius ut moriar, venerit alter Amor.

Hoc est, altera amasia. & sic alias. Eleganter etiam Catullus Epig. 10. mero quodam Hispanismo.

Varrus me meus ad suos Amores
Visum duxerat è foro otiosum.

Plautus sic, & alii.

——— *Prius Inachia Tirynthius ira*, &c] Solamen sibi quærit Polyænos ab exemplis pluribus mortalium, qui pariter prius Numina sibi senserunt vehementer infensa. & primitus Herculis meminit, cui maxime omnium viventium, fama est, Junonem infensam & inimicam fuisse, quod è pellice Jovis Alcmena natus foret. eaque propter ingentia ille pericula subiit, quæ ei perdendo Juno per dolum proposuerat. *Inachia* ergo, id est, Junonia. *Inachia* enim Juno dicta, quod non vulgare est, ab *Inacho* indubie fluvio Argivæ Junoni consecrato, ut tradit Pausanias, de eoque fuse Plutarchus, εἰ γνήσιος, de Fluminibus. Ita Ἰναχὶς Ἥρη dicitur Nonno initio libri ultimi Dionysiacôn, hoc est, *Argiva*, ut *Inachides mulieres*, & *Inachia fera*, &c. pro Argivis eidem usurpantur.

——— *Onus cœli tulit.*] Quomodo hoc capiendum sit, Apollodorus edocet lib. 2. Biblioth. Undecima Herculis ærumna fuit, Aurea mala ab Hesperiis reportare. Ast, quum præmonitus à Promethèo foret, ne ad Hesperidum hortos ipse accederet, sed ad ea accipienda Atlantem mitteret, necesse habuit, Atlantis interea subire vices, eique in cœlo sustinendo succedere. Itaque laboris illud minime ei Juno, Eurystheusve, primiter imposuere, sed ei ex illo undecimo fuit ortum.

——— *Ante profanam*
Junonem Pelias sensit.] Pelias Neptuni filius ex Tyrone, qui quum primum adultus novercam matris occidit, superque ipsam Junonis aram jugulavit. καὶ καθόλου διετέλει τὴν Ἥραν ἀτιμάζων, ἐστασίαζον δὲ ὕστερον πρὸς ἀλλήλους. *Eamque ob rem nullo unquam honore Junonem adfecisse memoratur, atqui postea inter se discordiam exercere non desierunt*, inquit Apollodorus lib. 1.

Unde

Unde pater, nauci non esse lectionem illam, *Profanus.* immo recte illi omnino, qui præferunt.

——— *Tulit inscius arma Laomedon.*] Laomedon scilicet Trojanorum Rex. Ipse valde sibi infensum habuit Neptunum, quapropter cetum cum inundatione in regionem suam immisit, quod, quicquid offendebat in campis, corripiebat. Hercules illud occidit, pacta cum Laomedonte mercede, quam postea non solvit. Quod facinus vindicaturus Hercules, finita jam Jasonis expeditione, ad Troadem adpulit. *Inscius*, ergo Arbiter inquit, nam improvisus & inopinatus Hercules adfuit Ilio tunc expugnando. Ejus mentem patefacit Diodorus lib. 4. Λαομέδων δὲ, ἀπροσδοκήτου τῆς παρουσίας τῶν πολεμίων γεγενημένης, δύναμιν ἀξιόλογον συναγαγεῖν ἐκωλύθη διὰ τὴν ὀξύτητα τῶν καιρῶν· ἀθροίσας δὲ ὅσους ἐδύνατο, μετὰ τούτων ἦλθεν ἐς τὰς ναῦς. *Interim Laomedon inexspectato hostis adventu perculsus, dum justum exercitum nequit, quas per angustias temporis potest copias, tumultuario coulegit, easque adversus classem educit*, &c. Apollodorus item fuse narrat lib. 2.

——— *Gemini satiavit numinis iram Telephus.*] *Gemini numinis*, Minervæ interpretor, qua Artium omnium, qua Bellorum, deæ. *Telephus* Herculis filius fuit, quem ex Auge suscepit. Eum odio Minerva habuit, quod in ejus templo à matre fuisset expositus, eaque propter vi pestilentiæ ingenti suam adfecit regionem, quousque Aleus pueri avus eum in Parthenium montem deferendum exponendumque dedit, ubi est à cerva nutritus, exinque *Telephus* vocitatus. Apollodorus etiam tradit lib. 2.

Satiavit.] Pariter ut Ovidius usurpavit lib. 6. Transform. ubi Latonam Niobe indignabunda adfatur:

Pascere crudelis nostro, Latona, dolore,
Pascere, ait; Satiaque meo tua pectora luctu,
Corque ferum Satia,

——— *Et regnum Neptuni pavit Ulyxes.*] Plene Homerus in Odyssea, decantatumque fatis in Scholis Grammaticulorum.

Me quoque per terras, per cani Nereos æquor,
Hellespontiaci sequitur gravis ira Priapi.] Ex pluribus enim locis (autumo & alias nos dixisse) superstitiosam nimis Petronii religionem licet observare, quo & versuum horuncce sententia omnino referenda est. Vehementer Priapi numen, ille fecit, sibi iratum Encolpium exinde agnoscere, ex quo mysteriis ejus profanus interfuit, turbavitque. Id ergo, quippe *inexpiabile scelus* admiserat, illi Quartilla minatur cap. XVII. *Non enim impune quisquam, quod non licuit, adspexit.* Hujus postea facinoris non semel aut iterum pœnas luit, sed passim. Eventuum enim, quos memoria suggeret, indicium faciemus. Capite xcv. Licæ verba sunt: *Videbatur mihi secundum quietem Priapus dicere, Encolpion, quem quæris, scito à me in navem tuam esse perductum.* Postidea bis à Circes congressu, & fors haud semel à pueri, discessit sine voluptate. Quo etiam & indubie facit illud cap. sequenti. *Nec se rejiciebat à blanditiis doctissimus puer, sed me Numen Inimicum ibi quoque invenit.* Ea propter sibi conscius Encolpius, sive Polyænos, Numinis Genium lenire sæpe conatur. cap. CXXXI. inquit, nam ibi distichon hocce inserendum esse, recte censuerunt olim Viri Eruditi:

——— *Tu rustice custos*
Huc ades, & nervis tente Priape fave.

Pluribus autem versibus cap. CXXXVIII.

Nympharumque Bacchique Comes, &c.

Et tandem in præsentia exclamat:

Me quoque per terras, &c.

Hellespontiaci Priapi.] Sic Virgilius lib. 4. Georgicor.

Hellespontiaci servet tutela Priapi.

Ubi Servius: *Hic autem Priapus fuit de Lampsaco civitate Hellesponti, de qua pulsus propter virilis membri magnitudinem, post in Deorum numerum receptus, meruit numen esse hortorum.* Strabo autem lib. 13. Urbem maritimam cum portu in Hellesponto memorat, *Priapum* nomine, quod à Priapo habuit, qui ibi colitur.

Te noxam meruisse.] Viri docti jam olim de *Noxa* ac *Noxia* differtarunt. Id autem certius hic proferre possumus, *Noxiam* peccatum esse, *Noxam* pœnam peccati. Cornelius Fronto disertim: *Noxia est culpa, id est, peccatum, Noxa pœna.* Festus latiuscule. Ita & hic Petronius plane. Symmachus item lib. 1. Ep. 49. *Ne NOXAM MERUISSE videatur.* Sic item Ep. 59. Sic & plures alii.

Chrysis intervenit, amplexuque effusissimo me invasit.] Amabat namque illum, quæ prius oderat cap. CXXXVIII. *Chrysis, quæ priorem fortunam tuam oderat*, &c. & pluribus anterius cap. CXXVI. *Nolo, inquit, tibi tam valde placeas*, &c. Adulterum enim dominæ deperire, sæpius ancillis contigit. Elegans est hujus argumenti Aristæneti epistola lib. 2. cujus principium. Θεράπαινά τις παρθένος τοῦ μοιχοῦ τῆς δεσποίνης ἠράσθη.

Tu desiderium meum.] Cicero ad uxorem lib. 14. Ep. 2. *Hem mea lux; meum Desiderium.* & iterum, epistolæ clausula, uxorem & filios adloquens: *Valete mea Desideria, valete.* Sed de his copiosa aliis jam messis.

Numquam finies hunc ignem, nisi sanguine exstinxeris.] Haud abludunt versus illi limatissimi Valerii Æditui:

Quid faculam præfers Phileros, qua nil opus nobis?
Ibimus, hic lucet pectore flamma satis.
Istam non potis est vis sæva exstinguere venti,
Aut imber cœli candidus præcipitans.
At contra hunc Ignem Veneris, si non Venus ipsa,
Nulla est, quæ possit, vis alia opprimere.

In Arbitri vero verbis summa latet nequitia, frequentiori namque coitu sanguis emittitur, cujus ratio manifestaria ex medicorum filiis, didicique ex Avicenna jam olim. purus putusque sanguis semen est in testiculis dealbatus, constatque plane, in creberrimo coitu

dealbari non posse. Quæ haud dubio sententia Juvenalis est Sat. 1.

Partes quisque suas ad mensuram inguinis hæres
Accipiat, sane mercedem Sanguinis. ———

Unus ex novitiis servulis.] Crotone scilicet habitis, qui nequicquam erant conscii mimicæ simulationis, ac technarum. Sic & loquutus Cicero in Pisonem: *Nemo queritur, Syrum nescio quem de grege Novitiorum factum esse Consulem.*

Cap. CXL. *Quæ multas sæpe hæreditates officio ætatis extorserat.*] Innuit Philumenem ex illis fuisse,

——— *Quæ Testamenta merentur*
Noctibus.

ut ait Juvenalis Sat. 1. *Officium* autem verbum est nequam, quod satis jam ex Seneca Patre notum lib. 4. contr. Pari autem notione, atque hic Arbiter, prius usus Ovidius lib. 3. Amor. El. 7.

At nuper bis flava Chlo, ter candida Pitho,
Ter Libas Officio continuata meo est.

Quod autem *Officium* hocce, exsertim prodidit Etruscus Maximianus:

Carnis ad Officium carnea membra placent.

Et floris exstincti.] Simili prorsus figura Vesprucius Spurinna Poëta vetustus & elegans dixit *tepidum florem* Ode 1. De Contemtu seculi:

Soli qui Sapientiæ,
Post Florem Tepidum, nec stabilem gradum
Ætatis, senium dicat.

Sic nos, *en la flor de su edad.* Sic & Appulejus in Apologia:

Ætatis Florem floribus ut decores.

Ad Pygisiaca sacra.] A *Pyga* indubie, quæ cauda salax Antiquis erat, unde & nuptum nostrum vocabulum deductum. Sic & impudicis Numinibus *Sacra* fieri olim solita, vidimus supra, quum de opertaneis Priapi Sacris loquuti sumus; produximusque sat adpositum Epigramma illud:

Quum Sacrum fieret deo salaci,
Conducta est pretio puella parvo,
Communis satis omnibus futura, &c.

Lumborumque solutorum.] Hoc est, elumbem, parumque jam rei venereæ idoneum. libidinis namque sedes Lumbi sunt, & ab ipsa Libidine denominatos, crediderunt non contemnendi Grammatici. Pariter usurpavit Persius Sat. 1.

——— *Quum carmina Lumbum*
Intrant, & tremulo scalpuntur ubi intima versu.

Ubi Scholiastes: *Dicitur enim libido Lumbis immorari.* Idem prorsus senserunt Græci. apud Lucianum in Asino inquit Palæstra: Ὀσφὺς ἐμῶν ὑγρὰς ἐνεκοσεῖται, μακάριος ὅστις ἐνταῦθα ἐνεβάψατο. *Lumbis meis paullum humoris superabundat, ex quo, beatus erit, si quis paullulum degustarit.* & iterum ibidem, & sæpe alias. Unde quæstio illa Varronis περὶ ἐξαγωγῆς luce jam claret meridiana: *Quam sympathiam Lumbi ad oculos haberent.* Nam Aristoteles Problem. 2. Sect. 4. quod est, Διὰ τί τῶν πλείονα ἀφροδισίοις χρωμένων ἐπιδήλως συνίζάνει τὰ ὄμματα καὶ τὰ ἰσχία; *Cur iis, qui rem Veneream immodice agunt, oculi & clunes manifeste subsideant,* inquit: ὅτι δὲ μεγάλην ἔχουσι τὰ ὄμματα τὴν δύναμιν, καὶ ὁ τόπος αὐτῶν πρὸς γόνον, &c. *Oculos vero, & locum his proximum, vim ad procreationem maximam obtinere,* &c. quæ huc mirifice faciunt. Sic & lib. 2. de Generat. Animal. cap. 7. Ὅτι γὰρ περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τόπος σπερματικώτατος τῶν περὶ τὴν κεφαλήν ἐστι, δηλοῖ ἐν μὲν ταῖς ὁμιλίαις μετασχηματιζόμενος ἐπιδήλως μόνος. καὶ τοῖς χρωμένοις πλείοσιν ἀφροδισίοις, ἐνδιδόασι τὰ ὄμματα φανερῶς. *Sedes enim oculorum maxime omnium locorum capitis seminalis est. Quod patet, quum sola ipsa per coitum Venereum manifeste immutentur, & usu immodico rei Venereæ oculi aperte langueant, & subsideant.*

Ut sederes supra commendatam bonitatem.] De hacce Elephantidos Tabella supra jam ad verba cap. XXIV. *Equum cinædus mutavit*, quæ hic haud importune memoranda. Referendum item, *supra commendatam bonitatem*, scilicet ad Veneris illam, quam Eumolpus simulaverat, ineptitudinem.

Coraci autem imperavit, ut lectum, in quo ipse jacebat, subiret.] Parissimus locus cap. XCVII. unde & nunc recipit clarorem Petronius: *Imperavi Gitoni, ut raptim grabatum subiret, annecteretque pedes & manus institis, quibus sponda culcitam ferebat: ac, sicut olim Ulysses pro ariete adhæsisset, extentus infra Grabatum scrutantium eluderet manus.* Sub lectum ergo ingreditur Corax *quadrupes*, ut dixit de Nerone Tranquillus.

Ad effectum spectaret.] Parilis τοῦ *Effectus* apud Martialem usus lib. 11. Ep. 82.

Ergo sine Effectu prurit uterque labor.

Ut spissaret officium.] Non Venerium, ut perperam hic Interpretes accipiunt, & alias alii. Motus quippe Coracis officium est, quod Spissandum, nam prius ille lente senem commovebat, parique motus lentitudine puella eundem reciprocabat. Acute ideo Scioppius *lente*, non *lento parebat imperio*, in Symbolis, & in libro meo, scripsit. ni fors *lento* adverbialiter positum sit, ut *vario, manifesto, dubio,* &c.

Sic inter mercenarium amicamque positus senex.] Injurius hic valde in Eumolpum nuperus Interpres, qui medius quippe inter puellam & Coraca, cum illo confundit Ausonii Epigr. 112. —— *qui facit, & patitur.* quum nihil adeo in re simili excogitari possit diversum. Mire autem Epigramma illud *Triplicem* illam Suetonii *Connexionem*, cujus spectaculo delectabatur Tiberius, inlustrat ac exprimit. vid. ejus vit. cap. 43.

Veluti oscillatione ludebat.] Nota jam res, *Oscillum*, & *Oscillatio*. & quam apte dictum de sene hinc inde ab amica mercenarioque motu reciprocante pulso. Lusus originationem Hyginus Fabula 131. tradit, & iterum Astronomicis in Arctophylace, paucis immutatis. Philargyrus potissimum ad Oscos trahit in Georg. Virg. At Bulengerus latius persequitur Theatro

tro suo, exprimitque, ni fallor, icunculis in Arte Gymnastica.

Sororis sua automata.] Plane adlusio est ad illa Pegmata, quæ machinamentis occultis attollebantur, & deprimebantur, de quibus nos supra. Id autem ut puellæ hic penitus conveniat, ostendere haud necessum, nec aliter cum Doctis nugari.

Doctissimus puer.] *Doctus*, dictum de nequitiarum peritia. Sic de æque improba puella Vetus quidam Epigrammatarius:

Hic jacet exutis Dionysia flebilis annis;
Extremum tenui qua pede rupit iter.
Cujus in octava lascivia surgere messe
Cœperat, & dulces fingere nequitias.
*Quod si longa * tua mansissent tempora vita,*
DOCTIOR in terris nulla puella foret.

Lege *sua*, nam Marmor ibi de illa loquitur. Hinc jam patet *Docto* epitheton adpositissimum *Archimimo* in Senecæ fragmento apud D. Augustinum de Civit. Dei lib. 6. cap. 10. & frustra esse, qui emendare satagunt. Claret itidem alius Petroniani loci improbitas cap. cv. ubi de Lyca sermo est ex inguinibus, tanquam ex ungue leonem, pernoscente Encolpium: *Quum homo prudentissimus, confusis omnibus corporis indiciorumque lineamentis, ad unicum fugitivi argumentum tam DOCTE pervenit.* Sic eleganter Catullus Carm 12. *Disertus* usurpavit:

——— *Est enim leporum*
DISERTUS puer, ac facetiarum.

Quod de nequam moribus pueri procul dubio capiendum, uti Martialis illud lib. 11. Ep. 20.

Quaris, cur nolim te ducere, Galla? DISERTA es:
Sape solœcismum mentula nostra facit.

Dii majores sunt.] Θεοὶ μεγάλοι, & qui *dii Majorum gentium* dicti, Enniano disticho comprehensi: *Juno, Vesta*, &c. inter quos & *Mercurius* recensitus, nominatimque & hic Petronio memoratus. Principes enim illi dei olim habiti, *Consulesque* cum Jove, ac *Conlega*, dicti, uti notatum Marciano Felici, D. Augustino, & aliis. Contra, *dii Minores, dii Minuti* nominantur Plauto in Casina 2. 5.

Me restituerunt in integrum.] Supra loci hujusce meminimus ad verba cap. cxxxi. *Ecquid hodie Totus venisti?* Mutilatus esse censebatur Polyænos parte, *quam manus irata praciderat*, hoc est, cujus usum ademerat sagæ nequitia. Eam autem quum jam Mercurius ei, diique majores, reddidissent, id est, ejus usuram, jure merito in Integrum nunc adserit esse restitutum.

Mercurius enim, qui animas ducere, & reducere solet.] Complexus duo hæc Mercurii munia etiam Lucianus deorum dialog. Ὑπέκλιπ@ δ' ἰεὶ, καὶ ῥάβδον τινὰ παγκάλην θαυμασίαν τὴν δύναμιν, ᾗ ψυχαγωγεῖ, καὶ κατάγει τοὺς νεκρούς. *Alatus autem quoque est ac virgam quandam adparavit, mirificam potestatem ac vim habentem, qua animas Evocat, & Deducit mortuos.* Prudentius quoque lib. 1. Contra Symmachum:

Nec non Thessalica doctissimus ille magia,
Traditur exstinctas sumta moderamine Virga
In lucem revocasse animas, Cocytia lethi
Jura resignasse, sursum revolantibus umbris,
Ast alias damnasse neci, penitusque latenti
Immersisse Chao.

Ceterum longe aliud est, quod nos hic quærimus, ubinam scilicet munere fungeretur animas revehendi Satelles Orci, quum illuc duceret, unde negant videlicet redire quemquam? Nam illud nequicquam sufficit, quod de Protesilao fabulator reliquit scriptum Hyginus Fab. 30. *Uxor Laodamia Acasti filia, quum audisset Protesilaum perisse, flens petit à diis, ut sibi cum eo tres horas colloqui liceret, quo impetrato, à Mercurio Reductus, tres horas cum eo conlocuta est. Quod iterum quum obisset Protesilaus, dolorem pati non potuit Laodamia.* Unde Papinius in Genethliaco Lucani dixit:

——— *Solet hoc patere limen*
Ad nuptas Redeuntibus Maritis.

Tres vero, Alcestim, Theseum, & Ulyssem, quos in De Luctu addit Lucianus, Mercurius non reduxit. Præterquam quod id genus exempla,

Quando hac rara avis est,

negotium non conficiunt. Aliud ergo necessario quæstiunculæ effugium requirendum est. Ego autem non effugium proferam, sed rectam ejus solutionem; hoc est, hacce in re ipsummet Antiquorum arbitrium. Insigne olim exstitit Pythagoreorum dogma illud adserentium, Animarum omnino esse μετεμψύχωσιν. Hac enim ratione migrare animæ in alia corpora credebantur. Anima scilicet, defuncto jam homine, ibat in infernum, usque dum pœnis purgaretur. postea vero ad Elysium transmissa, per multa sæcula ibidem detinebatur, donec à Deo, constituto annorum curriculo perfecto, lethæisque potatis subinde aquis, omnium præteritorum prorsus oblita, novum jam informare corpus adpeteret. Non tamen omnibus alia corpora deberi, arbitrabantur; sed nonnullis tantum: neque iis fortuito, sed fato. Latius omnia hæc Anchises apud Virgilium exponit summa elegantia 6. lib. Æneid. hisce verbis:

——— *Anima, quibus altera fato*
Corpora debentur.

Per plures verius. Animas ergo ex tenebris in lucem istam evasuras, reversurasque denuo ad corpora, Mercurius ab Orco Reducere existimabatur. quæ mens indubie ejusdem Poëtæ principis est, quum subdit:

Has omnes, ubi mille rotam volvere per annos,
Lethaum ad fluvium Deus evocat agmine magno,
Scilicet immemores supera ut convexa revisant,
Rursus & incipiant in corpora velle reverti.

Sic Servio placuit, quo trahit & illud 4. Æneid.

——— *Animas ille Evocat Orco*
Pallentes, alias sub tristia Tartara Mittit.

Adstruxere itidem animarum reditum illum & Mathematici plures, quorum Varro meminit, retulitque in

in De Civit. Dei 22. cap. 28. S. Augustinus in hunc modum: *Genethliaci quidam scripserunt, esse in renascendis hominibus, quam adpellant παλιγγενεσίαν Græci. Hanc scripserunt confici in annis numero quadringentis quadraginta, ut idem corpus, & eadem anima, quæ fuerant conjuncta in homine, aliquando eandem rursus redeant in conjunctionem.* Eadem fuit & Chrysippi Philosophi sententia, adtestante Lactantio lib. 7. Divin. Instit. cap. 23.

Me gratiosiorem esse, quam Protesilaum.] Quippe jam nervos suos receperat Encolpius. Hocce ex Martiale unice elucidandum lib. 1. Ep. 36.

Tamquam conjugibus suis mariti
Non possunt sine mentula placere.

Laodamiæ autem placuit adeo Protesilaus, ut, absentivus quum esset, ab imaginis ejus cereæ complexibus sibi non temperarit; nec, quum mortuus, quin à diis peteret, ut diem unum, (Luciano actore) vel tres horas (Hygino) revivisceret; ipsoque frui sibi liceret. Huc & mirifice facit illud Arbitri de Matrona Ephesina cap. CXI. *Deinde, ut & corpus jacentis conspexit, & lacrymas consideravit, faciemque unguibus sectam; ratus scilicet, quod erat, desiderium exstincti non posse feminam pati, &c.*

Deorum beneficia.] Dixerat namque prius: *Dii majores sunt, qui me restituerunt in integrum, &c.*

Tractat.] Impudice. Sic verbum obscœni Scriptores usurpant. Carmen Ithyphallicum:

At non longa satis, non stat bene mentula crassa,
Et, quam si Tractes, crescere posse putes.

Socrates deorum, hominumque judicio sapientissimus.] Sic jam olim locum suppleveram ex Apollinis illo nemini ignoto Oraculo, quod & Vitruvius initio lib. 3. refert paribus verbis. Sic postea & Bourdelotius edidit. Parisiana autem editio habet, *Vere Sapientissimus.*

Quod numquam neque in tabernam conspexerat, nec ullius turba frequentioris concilio, &c.] Ne sacellis pecunia sonantibus, pro hamis à Levatoribus, & Planis in turbam injectis, ut pisciculus inescaretur; quod frequenter furibus contingebat, ut docet paullo post Arbiter, totiusque fragmenti hujusce sententia mire sic sibi constat, & cohæret. Furacissimum natura sua Socratem memorant monumenta Veterum, omniumque viventium impurissimum caput. Diogenes, Cicero de Fato, Alexander Aphrod. περὶ εἱμαρμένης, Aristophanes Nebulis, & alias, plures alii. at ille naturæ vitia rationis ac virtutis norma conrexit, ut nunc etiam ex Arbitro ediscimus, mireque id verbum, *crediderat*, exprimit.

Unde plani autem, unde levatores, &c.] *Plani* hic & *Levatores* impostores sunt illi, qui, haud aliter ac piscatores, hamis videlicet eam imponentes escam, quam sciunt adpetituros esse pisciculos, in turbam sonantes ære sacellos projiciebant ad inescandos fures. Ea utitur similitudine Arbiter, ut astum illorum ostendat: *Sicut muta animalia cibo inescantur, &c.* Apte enim illi *Plani* vocantur, hoc est, fallaces, nam Festus inquit: *Ἄλην Græci τὸν πλάνην, id est. Fallentem, adpellant.* & Glossarium Vetus MS. *Implanavit, seduxit; Implanat, seducit.* Nec illud Acronis abludit: *Planus nomen est hominis, qui solebat multos sic fallere, in quorum vehicula voluisset tolli, ut fingeret, se crus fregisse.* Pariter & *Levatores* dicebantur, uti ex Arbitro liquet, quod & veteres Glossæ videntur adnuere: *Planare, Levare.* inquit, *viverent*, id est, victum quærerent, qui purus putus Hispanismus est, *de esse viven.*

Muta animalia.] Pisces. Lucanus,

Mutas squamigerûm pecudes,

vocavit, & passim omnes latinæ locutionis Magistri. Eumelus, sive Aretinus est, Titanomachiæ scriptor, pisces sic ἔλλας adpellavit; alii ἔλλοπας, ab aliis autem aliter atque aliter dicti, puta ἄναυδοι, ἄφθογγοι, ἀφώνητοι, λιπόφθογγοι, &c.

Cap. CXLI. *Apud quasdam gentes scimus adhuc legem servari, ut à propinquis suis consumantur defuncti.*] Anthropophagi plures. Sidones parentibus ipsis non pepercere. Zenobius: Οἱ Σιδῶνες τοὺς γονεῖς ἐσθίουσι, χωρὶς τῆς κεφαλῆς, τὴν δὲ κεφαλὴν χρυσοῦσι· *Sidones parentes devorant, excepto, quod inaurare solent, capite.* Alii Regum tantummodo capita inaurabant, alii pro poculis habebant. Vide autem, ut Arbitro additum scite, *à propinquis suis.* Sed de his hic non plura.

Quibus animis devoverunt spiritum meum.] Exsecraverunt, & diris imprecationibus vitam meam prosecuti sunt. Sic Naso in Ibin:

Nunc, quo Battiades inimicum Devovet Ibin,
Hoc ego Devoveo teque tuosque modo.

Spiritum pro vita, sæpe Scriptores boni, uti alibi dicimus, usurparunt. Recte habet interpretatio, nam captatores illi, qui testamento Eumolpi legata habebant, avide discessum ejus exoptabant.

Excæcabat ingens fama oculos, &c.] Fama divitiarum Eumolpi. Cæci namque Avari prorsus efficiuntur, ubi avida eos pecuniæ cupiditas invasit. Supra hoc latiuscule patefecimus ad verba fragmenticuli cap. LXXXII. *Sed omnes Opertis oculis bona sua computant.* quæ vide.

Viscera.] Id est, Membra, uti sæpe Prisci. Cicer. Tuscul. 2. *Spartæ vero pueri ad aram sic verberibus accipiuntur, ut multus è visceribus sanguis exeat.* Solinus cap. 22. *Esse illic & Panotiorum gentem, quorum aures adeo in effusam magnitudinem dilatentur, ut Viscerum illis reliqua contegant: nec amiculum aliud sit, quam ut Membra membranis aurium vestiant.* Iterum cap. 25. *Regionem partim tenent barbari, quibus per artifices plagarum figuras jam inde à pueris varia animalium effigies incorporantur, inscriptisque Visceribus, hominis incremento pigmenti nota crescunt.* Et Seneca in Thyeste Act. 4. Sic Beatus Eugenius, Episcopus Toletanus, & pius Poëta, in Crapulam:

Propensè stomachum qui farcit dape ciborum,
Viscera crassa vehit, sed macra corda gerit.

De-

Decrescit sensu, Grandescit corporis auctu,
Carnea fit moles Membra caduca ferens.

Et alibi de Morte loquens:

Omnia vitali privantur Viscera motu,
Clauduntur oculi, garrula lingua tacet.

Quod autem Eumolpus paullo ante præmiserat, neutiquam hic nos sinit ambigere: *Omnes, qui in testamento meo legata habent, præter libertos meos, hac conditione percipient, quæ dedi, si CORPUS MEUM IN PARTES CONCIDERINT, & astante populo comederint.*

Sed centies sestertium comesse] Quod quum antiquitus insolitum non foret, solatium quoque delusis captatoribus esset tempestivum; *multorum* quippe *bonorum*, scilicet largitorum, veluti *Pensatio* sic fieret. nam ut Juvenalis insectatur Sat. 1.

——— *Una comedunt patrimonia mensâ.*

Et plura congerunt, qui de Luxu Romanorum memoriæ eruditas lucubrationes prodiderunt.

Quod aliqua inveniemus blandimenta, quibus saporem mutemus] Clemens Alexandrinus lib. 2. Pædagogi cap. 1. postquam varia recensuit piscium & avium genera, subdit: Ταῦτα τοῖς ἡδύσμασιν ἐξαλλάσσοντες οἱ γαστρίμαργοι τοῖς ὄψοις ἐπιτεχνῶνται. *Hæc condimentis immutantes, ii, qui sunt gulæ dediti, obsonia imbuunt.* & subinde pluribus. Hujusce artis insignis apud Græcos *Mithæcus* fuit, ut retulit Maximus Tyrius Dissert. 6. uti apud Romanos *Apicius*, ut Plinius, & alii; exstatque, si verum est, adhuc ejus gulæ ingeniosum specimen.

Et stomacho conciliatur averso] Parissime Arnobius, quum lib. 7. quærit ab Gentibus, an Dii sui *Aversionibus stomachorum laborant? & ad expellenda fastidia saporum varietas quæritur, &c.* Aversionem illam stomachi ἀνορεξίαν Galenus vocat 8. De composit. medicament. cap. 3.

Saguntini, &c.] Longa Sagunti obsidio fuit, unde omnium rerum inopiam oboriri necessum erat, ut ait Livius lib. 21. cap. 11. Cum Arbitro autem D. Augustinus l. 3. De Civit. Dei cap. 20. *Primo Fame contabuit, nam etiam suorum cadaveribus à nonnullis pasta perhibetur.* Inde in proverbium venit *Saguntina fames.* de quo consulendi Adagiographi.

Petavis] Forte legendum, *Petavonii*, ab urbe Petavonio Hispaniæ Tarraconensis, teste Antonino, Πεταυόνιον Ptolemæo lib. 2. Geograph. cap. 6. quos cum Saguntinis conjunxisse, valde enim verosimile est, quum utrique Hispanici populi sint, & animi virtute ac robore etiam pares. Haud infelicem equidem judico emendationem istam, quum *Petaviorum* sedes nusquam gentium compareant, nisi Plato conlocet in sua Republica, aut in Utopia Martyr Thomas Morus. *Petovium* autem oppidum prisca Marmora exhibent apud Gruterum p. 608. 5. & alibi. vide & Ortelii Thesaurum voce *Petovio.* Eorum autem, qui *Petilini* scribunt, haud est parvi habenda emendatio.

Quum esses Numantia à Scipione capta] A Scipione nempe Africano minore, qui sic nuncupatus ad discrimen Scipionis Africani avi sui. Minor ergo Scipio tertio bello Punico tandem magnam Carthaginem incendit, evertitque penitus, quum prius Secundo Punico bello concussisset avus. Adposite ergo Florus Bello Numantino lib. 2. *Ceterum Duce Scipione Carthaginis incendiis ad excidia urbium imbuto, tandem etiam in ultionem excanduit.* In ultionem scilicet ignominiarum, quibus Numantini adfecerant Romanos.

Semesa in sinu corpora] Fuse Appianus in Hispanicis narrat extremas Numantinorum ærumnas, rabiosamque famem. Signanter vero ad Arbitri inlustrationem faciunt illa Valerii Maximi: *Quapropter capta jam urbe, complures inventi sunt, artus & membra trucidatorum corporum sinu suo gestantes.*

Massilienses, quoties pestilentia laborabant, &c.] Fragmentum hocce, quod à Petronio habuisse, Servius disertim prodidit ad illud 3. Æneid. *Auri sacra fames*, veluti genuinum discerpti corporis frustulum, admisimus nunc in calce reliquorum superstitum, nec aliter viris doctis jam visum. Morem autem illum alii Scriptores prisci retulerunt.

Verbenis] Herba est *Verbena* in Lustrationibus adhiberi solita, quapropter ab Appulejo, ni fallor, *Lustrago*, vocatur. Hoc enim Lustrale sacrificium est, quod & *Amburbale*, & *Amburbium* dicebatur, quum urbes lustrarentur. Ideo Verbena Græcis olim nobili adpellatione insignita, quæ nempe erat ἱεροβοτάνη conjunctim, sive divulse ἱερὰ βοτάνη, ut vocatur Dioscoridi, hoc est, *herba sacra.* Abusive tamen Verbenæ adpellabantur omnes herbæ sacratæ. unde nonnulli volunt ideo dictas esse *Verbenas*, quasi *herbenas.* Sed de his toto flumine Viri jam docti.

Et vestibus sacris] Bene qui de *Infulis* capiunt, quippe quæ, juxta ac Sacerdotum, exstiterint Hostiarum quoque ornamentum olim. Festus: *Infulæ sunt filamenta lanea, quibus Sacerdotes, & Hostiæ, Templaque velabantur.* Plane & illa erat victima Lustralis.

Circumducebatur per totam civitatem] Sic factum in urbium Lustrationibus, sacrumque ideo *Amburbium* vocatum, Servio doctore, quod urbem scilicet circuiret, & ambiret hostia. Expertim Appulejus initio lib. 3. *Tandem pererratis plateis omnibus, & in modum eorum, qui Lustralibus Piamentis minas portentorum hostiis Circumforaneis Expiant, CIRCUMDUCTUS angulatim forum, ejusque tribunal adsistuor.*

Cum exsecrationibus] Unde *Anathemata* à Græcis sacri illi homines dicebantur, quo & D. Paullus adlusit, quum scripsit ad Romanos, *se optare Anathema esse.*

Plaudite.

NERO

Ad Judices, postquam canere desisset:

OMNIA QUÆ FACIENDA, EQUIDEM FECI; SED EVENTUS EST IN MANU FORTUNÆ.

Arriani Epictetus:

ΟΤΑΝ ἀγωνιῶντα ἴδω ἄνθρωπον, λέγω, οὗτος τί ποτε θέλει; εἰ μὴ τῶν οὐκ ἐφ' αὐτῷ τι ἤθελε, πῶς ἂν ἔτι ἠγωνίας; διὰ τοῦτο καὶ ὁ κιθαρῳδὸς μόνος μὲν ᾄδων, οὐκ ἀγωνιᾷ· εἰς θέατρον δ' εἰσερχόμενος, κἂν λίαν εὔφωνος ᾖ, καὶ καλῶς κιθαρίζῃ. οὐ γὰρ ᾆσαι μόνον θέλει καλῶς, ἀλλὰ καὶ εὐδοκιμῆσαι. τοῦτο δ' οὐκέτι ἐστὶν ἐπ' αὐτῷ.

Quum aliquem angi video; dico: Quid iste sibi vult? Nisi aliquid earum rerum, quæ penes ipsum non sunt, vellet, num angeretur? Qua propter CITHAROEDUS, etiam quum solus cantat, non angitur: sed Theatrum ingressus, licet admodum vocalis sit, & Citharam bene pulset, tum vero angitur. Neque enim tantum bene cantare vult, sed laudari etiam: id quod jam penes ipsum non est.

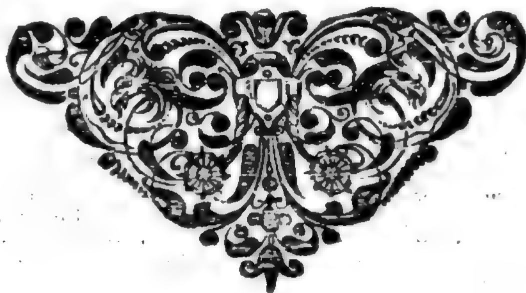

DIS-

DISSERTATIONES ET PRÆFATIONES VARIÆ, DE VITA ET SCRIPTIS TITI PETRONII ARBITRI.

D. JOAN. LISTHIO, SECRETARIO ET CONSILIARIO CÆSAREÆ MAJESTATIS, AMICO VETERI SUO JOAN. SAMBUCUS PAN.

SYLVULAM hanc Satyricam, eruditam, & variam, adeoque ob fictas narratiunculas, nec vulgaria imitationis poeticæ quædam exempla, insignem, restitutam, ac pæne integram ad te mitto. Nam cum ante annos XLV. de unico exemplari manuscripto Lutetiæ impressa esset, & nulla linea sine mendis, aut aliquo defectu legeretur: hortatu Pulmani, viri doctissimi, qui aliquot Hadriani Junii, (quem honoris, & amicitiæ causa, eruditionisque nomino) observationes, atque etiam suas mihi ostenderat, cum vetusto meo codice diligenter contuli, integras paginas addidi, loca præter alios plus quam quinquaginta restitui, ut nihil ad sensum, & auctoris probitatem in his reliquiis lector sit requisiturus. Hanc opellam tibi vovi, meque, ut facis, redamare ne desinas. Viennæ, 1564. in festo Martini.

PETRONII ARBITRI VITA.

PEtronii Arbitri vitam describere in tanta temporum obscuritate perdifficile est. Ne tamen nihil dicamus, Petroniam gentem Romæ inlustrem inuenio. Nam Petronius Volusianus Consul fuit imperante Gallieno, anno Christi 262. Eodem aut paullo ante tempore floruisse nostrum non dubito. Nam ex hoc fragmento satis apparet reip. Rom. à Christianis Principibus nullam dum factam fuisse mutationem. Meminit *crucis* & etiam *judicum ex equestri ordine* sumptorum; ridet & *formulas judiciorum*. Deinde testimonia ex eo proferunt Terentianus & Macrobius. Illum ego cum Gyraldo Cypriani; hunc Prudentii facio æqualem. Aliorum autem argumenta refellere non est locus. *Disertum* vocat Petronium Maurus; nam & ex libello hoc videtur versatus in declamationibus; posteaque se contulisse ad hoc Satyricum scribendi genus, Lucianum, seu potius Lucium Apuleium imitatus. Nam & *Lucianæ improbitatis*, & *Psyches* (de qua Apuleius) meminit. Scripsisse etiam de Massiliensibus, ait Servius; & his versiculis indicat Sidonius:

—— Et Massiliensium per hortos
Sacri stipitis Arbiter colonum,
Hellespontiaco parem Priapo.

Quibus locis confirmari videtur vulgi opinio, hunc Massiliensem existimantis fuisse: quanquam, ut dixi, Petronia gens Romæ fuerit nobilissima, cum & Turpiliani, Mamertini, Septimiani, & Volusiani, omnes ex hac gente fuerint Consules: quicquid sit, nos vulga-

ignorantiæ, ut sic dicam, sipario recentes nostri scriptores obtecti, ut pro sanctissimo & integerrimo, impium & nefarium Deorum cultorem aliquando nominent. Non alium, quam Petronium Arbitrum, significari putarim illis Apollinaris hendecasyllabis:

Et te Massiliensium per hortos
Sacri stipitis Arbiter colonum,
Hellespontiaco parem Priapo.

Scripsit etenim Petronius lascive admodum & impudice, ut ex ipsis fragmentis facile cognoscimus. Sed & de Massiliensibus eum scripsisse, testis est Servius Maurus. Quin & eum, Macrobius ait, fictis casibus amatorum argumenta fabulasque scriptitasse.

P. GUIRANDI ALOSIANI JC.

EPISTOLA.

ARNAUDO GUIRANDUS,

Scripsit Anno 1590.

VENIT Petronius novæ editionis in manus. Tu petis, ut mittam: & quasi querendo, quæris quid de Arbitro arbitrer. Placet, & tædet dicere. Placet, quia multa placent: nam sive defæcati sermonis puritiam spectes, merus lepos: sive priscas negotiorum formulas, multæ & elegantes. Tædet, quia pleraque quorum me tædet: seu quæ abominor prorsus. Vis enim illas venerandæ antiquitatis gemmas legere? Has necesse est quæras in putore, seu stercore rabidi & nefandi illius Cupidinis: cujus fœdissimæ faces, imo fæces, in ejusmodi quæstu tibi elucebunt. Proh Christiani pudoris candorem! Et hoc vidit Lipsianus a Dousa, b hoc Richardus: illius Præcidanea, hujus Notæ librum exornant? At improbanda non approbant. Esto. Sed quid vetabat, turpia expungere? Hæc si demas, dicent, quid reliqui fiet? Verum, inquam, quid impediebat, pro Gitone Gitonam reponere? Hei mihi! quam pessimo exemplo talia luce donantur: & quam carissimo precio hæ vetustatis reliquiæ, & cineres nobis emuntur. Quotus enim quisque est, qui ejusmodi ne quidem antea cogitata, semel tamen lecta stupefactus non admiretur: & inter admirationem & incredulitatem fluctuans ad aliquid turpe cæca quadam cogitatione ebrius non pelliciatur? Erubescant igitur, qui talia legenda exhibent. In exercentes insurgant leges, armentur jura gladio ultore. Vel potius, ô

Flamine qui terras terres & fulmine torres,
Fulmine fac subitò talia monstra peti.

Modestius ibi c Linocerius post phaleucos longè minus turpes, addit: *Cætera, nisi eloquenti Timantis silentio, dicere pudor non sustinuit.* Quid tandem? ais. Amica sermonis elegantia, amici sales, amica veterum monumenta: sed amicior naturæ honos, quem Christianus pudor æmulatur. Prisci nostræ fidei lumine quasi hoc sibi suo quasi jure arrogabant. Nos alio jure utimur: & cum naturam, tum rationem optimas sequimur duces.

Hoc etiam te moveat, Arnaude, quod in eodem codice extat *Lusus in puella lacrymas*: isque adhuc incerto autore. Extant oculi, non flammeoli, & sereni: sed nubili, lippi, & parum pristini honoris retinentes. Extant: sed ita pro derelicto, ut eos nullus commendatione vel tantilla dignetur. In re natura sua fœdissima non tam detergenda, quam detegenda toti lincei: rem casu deturpatam, alioqui mundissimam, nescio quo fastidio delicatuli contemnunt. Quales quales attamen mitto, ut eos conferas cum illis a se multis in locis restitutis. Num autem distinctione nostra cum principium, tum cætera aliquantillum elucidentur, tu videbis. Vale.

EX ROBERTI TITII BURGENSIS

Prælectione II. in Catullum, superiori Epistolæ opponenda.

QUod eundem obscœnitatis insimulant, ævi culpa ea fuit, in quod ille incidit, velut ex Horatio, Tibullo, Propertio, Catullo, aliisque sciri potest. Verum hæc obscœnitas nulli prorsus impedimento esse debet, quò minus hunc Poëtam plurimum diligamus, atque ipsius plerasque scriptiones frequenter lectitemus, ac, quantum possumus, imitari conemur. Pluribus enim atque iis quidem nitidissimis ingenii, venustatis, elegantiæ, doctrinæ luminibus interlitæ sunt atque perspersæ. Nihil autem prohibet, quo minus bonos medicos imitemur, qui ex venenatis etiam vel herbis vel animalibus utilia pharmaca persæpe conficiunt, &, quod optimum sit, secernunt è singulis, ac vel insigniter perniciosa temperamentorum beneficio sanitati perquam commoda reddunt. Quinetiam virtus magis adhuc elucet è vitiorum quasi tenebris evoluta. Unde factum fuisse reor, ut Homerus, qui prudentem atque omnibus virtutibus exaggeratum Ulyssem fingere voluit, illi & Phæacum delitias, & Cyrces delinimenta objecerit, & Cyclopum pericula proposuerit. Memorant Psyllos in Africa, Marsos in Italia, & qui Ophiogenes vocantur in Insula Cypro, cum quidam eorum arbitrantur suppositum esse aliquem in stirpe, admovere consuevisse, ut pungat colubra; si non sit, mori, cum pupugerit; si de gente sit, vivere: atque Exagonem quendam ex familia Ophiogenum, cum Romæ Legati munere fungeretur, à Consulibus in dolium serpentium conjectum experimenti causa, circummulgentibus linguis miraculum præbuisse. Hujuscemodi pericula atque experimenta, velut lapis Lydius aurum, ita solida virtute præditorum virorum animos indubitanter explorant. Sed nos fucato quodam virtutis colore leviter aspersi causas undique aucupamur nostram culpam in alios derivandi, & consulto quasdam rationes, quæ veritatis levem modò speciem atque imaginem præ se ferunt, ita

a *Janus Dousa Nordovix.* b *Christophorus Richardus Bituris.* c *Geofredus Linocerius Vivariensis.*

ita complectimur, ut ab eis nullo pacto nos divelli patiamur. Petronius tamen hanc taliam quorundam persuasionem jampridem confutavit, cum cecinit;

Quid me constricta spectatis fronte Catones,
Damnatisque novæ simplicitatis opus?
Sermonis puri non tristis gratia ridet:
Quodque facit populus, candida lingua refert.

Et, quoniam fortasse non magnam in ejus testimonio, qui crimen aliquod à se amoliri studet, subesse auctoritatem quispiam existimauerit, operæprecium fuerit Catullum audire ita loquentem;

Nam castum decet esse pium poetam
Ipsum, versiculos nihil necesse est.

Et Ouidium de eadem re;

Crede mihi, distant mores à carmine nostri,
Vita verecunda est, Musa iocosa mihi.

Sed & Martialis inquit;

Lasciva est nobis pagina, vita proba.

Ausonius quoque vir Consularis, & antiquorum morum, priscæque gravitatis, ac Divi Paulini amicitia in primis clarus, ait in eandem sententiam;

Nostra simul certant variis epigrammata nugis,
Stoicus has partes, has Epicurus agit.
Salva mihi veterum maneat modo regula morum,
Ludat permissis sobria Musa jocis.

Quod argumentum pluribus deinde prosequitur epistola ad Paulinum, cum Centone nuptiali conjuncta; neque non item L. Apulejus Apologia pro se ipso priore. Ac notum est illud D. Adriani in Voconium suum;

Lascivus versu, mente pudicus erat.

Denique si quid bonis moribus non consentaneum scripsit Petronius, illud certe mihi non scripsit, qui ab eo, tanquam à scopulo, diligenter cavebo. Neque tamen par est, ut paucorum gratia, tam bellæ scriptiones penitus abjiciantur, quomodo nec messores quidem manipulos omnes protinus abjiciunt, propterea quòd avena, lolium, atque alia hujuscemodi frugum vitia spicis admista sint: alioqui nec Lucretius legeretur, nec Horatius, nec Ovidius, nec Martialis, nec ullus denique Poeta, qui hactenus summo in honore habitus sit. Sed nec Oratores quidem attingere fas erit, cum vix quemquam reperias, qui non aliquid, quod bonis moribus utcumque officiat, suis scriptis inseruerit, &c.

IN PETRI PITHOEI I.C. CONJECTANEA

De Petronio arbitro

PATISSONII PRÆFATIO.

‡ *P. S.*

Scripsit Anno 1575.

REmitto ad te Petronium tuum, immo nostrum, immo jam omnium. Adieci etiam, ut iracundia tua ingratissimo isto cumulo expleri posset, * Notulas tuas. Perfide inquies, & loqueris? Pone tu potius supercilium, atque audi. Non meministi quæ Magnus Basilius de utilitate ex hujusmodi scriptoribus capienda monet? Memini, ais, & probo: Sed Petronii obscœnitas, spurcities, &, ut uno verbo dixerim, nequitia ea est, ut ne Lampsaci quidem ferri publice posse videatur. At tu, ô bone vir, & Anacreontem, & Catullum, & Val. Martialem Coquum, cæterosque ejus ordinis, etiam à pueris in schola decantari audis, nec irasceris. Hos tibi, credo, communis jam usus tolerabiliores fecit, faciet hunc quoque cæteris aliquando minus improbum videri. Quanquam ego quidem nec spurcitiem istam tam accuratam laudo, & ut ab hac religiose omnes caveant, serio moneo, &, quantum possum, magna voce denuncio. Utantur modo fruanturque viri boni arbitratu, dum ne quid eorum culpa deterius fiat. Quod ad me attinet, hoc testor, hoc adfirmo, id mihi potius animi fuisse, Latinæ elegantiæ Arbitrum, quam aut Neronis, aut Siliæ Petronium edere. Atque utinam tam salacem, & Venereum hominem omnibus post hac infibulare liceat, quod forsitan ausuri sunt illi; qui, ut Plauti verbis dicam.

Petroni nomen indunt verveci sectario.

Mihi quidem certe castrare non libuit, ne quod imperitis illis sectoribus & mangonibus accidit, simul & evirarem & occiderem. Bene vale, atque irasci tandem desine. CAL. MAII. M. D. LXXV.

‡ *Pithoeo Salutem.*

* *Varietatem lectionum.*

DE PETRONIO ET EJUS SCRIPTIS,

VETERUM AUCTORUM LOCI.

AUt valde me conjectura fallit, aut hic ipse est Petronius, de quo Tacitus lib. XVI. Annal. sic scribit:

C. Suetonio, L. Telesino Coss *intra paucos dies eodem agmine Annaus Mella, Cerialis Anicius, Rufus Crispinus, C. Petronius cecidêre.* Et cum de cæteris dixisset, de Petronio subjicit: *Illi dies per somnum, nox officiis & oblectamentis vitæ transigebatur, utque alios industria, ita hunc ignavia ad famam protulerat: habebaturque non ganeo & profligator, ut plerique sua haurientium, sed erudito luxu. Ac dicta, factaque ejus quanto solutiora, & quandam sui negligentiam præferentia, tanto gratiusin speciem simplicitatis accipiebantur. Proconsul tamen Bithyniæ, & mox Consul vigentem se ac parem negotiis ostendit: dein revolutus ad vitia seu vitiorum imitationem inter paucos familiarium Neroni assumptus est elegantiæ ARBITER, dum nihil amœnum & molle affluentia putat, nisi quod ei Petronius approbavisset. Unde invidia Tigellini, quasi adversus æmulum & scientia voluptatum potiorem. Ergo crudelitatem Principis, cui cæterâ libidines cedebant, adgreditur, amicitiam Scevini Petronio objectans, corrupto ad indicium servo, ademptaque defensione, & majori*

jori parte familia in vincula rapta. Forte illis diebus Campaniam petiverat Cæsar & Cumas usque progressus, Petronius illic attinebatur. Nec tulit ultra timoris aut spei moras: neque tamen præceps vitam expulit, sed incisas venas, ut libitum, obligatas, aperire rursus, & alloqui amicos non per seria, aut quibus constantia gloriam peteret. Audiebatque referentes, nihil de immortalitate animæ & sapientium placitis, sed levia carmina & faciles versus. Servorum alios largitione, quosdam verberibus affecit. Iniit & vias, somno indulsit, ut quanquam coacta mors, fortuita similis esset. Ne codicillis quidem (quod plerique pereuntium) Neronem, aut Tigillinum, aut quem alium potentium adulatus est: sed flagitia Principis sub nominibus exoletorum fœminarumque & novitate cujusque stupri perscripsit, atque obsignata misit Neroni, fregitque annulum, ne mox usui esset ad facienda pericula. Ambigenti Neroni quonam modo noctium suarum ingenia notescerent, offertur Silia matrimonio Senatoris haud ignota, & ipsi ad omnem libidinem adscita, ac Petronio perquam familiaris. Agitur in exilium tanquam non siluisset quæ viderat, pertuleratque, proprio odio. Hactenus Cornelius.

Atqui C. Plinii codices quidam, ut & Plutarch. in lib. de discr. amic. & adulat. *Titum* vocant. Sic in lib. XXXVII. Nat. hist. scriptum est: *T. Petronius Consularis moriturus, invidia Neronis principis, ut mensam ejus exheredaret, trullam murrhinam CCC. H-S. emptam fregit.*

Petronius alius, cujus Tacitus idem meminit libris XIV. & XV. est *Petronius Turpillianus.* Sic enim apud ipsum legendum est lib. XV. Ann. ex Plutarcho. Eum vero non sub Nerone, sed sub Galba periisse certum est ex lib. I. Hist. Petroniorum familia Equestris fuit. meminitque Plinius lib. VI. P. Petronii equestris ordinis & præfecti Augustalis sub Augusto ipso. Ex qua etiam familia fuisse verisimile est Petronios, quorum Gennadius presbyter Massiliensis honorifice meminit in libro de viris illustribus. Sed & Flavium, Sabinum, Probum, Maximum, Primulum, aliosque, quorum non apud scriptores modo, sed in ipsis lapidibus monumenta restant: itemque illum, qui jussu Caracallæ ante templum Divi Pii occisus à Spartiano traditur. Sed & jureconsultum Petronium, ad quem leguntur Sollii Sidonii Epistolæ plures.

Sane Petronium Arbitrum Domitiani tempora præcessisse ex eo etiam intelligitur, quod ejus Terentianus Maurus meminerit: si modo Terentianus is est, quem suo tempore Sienem rexisse Martialis testatur. Is igitur, quisquis tandem fuit, Petronii sic meminit, cum de dimetro iambico claudo agit:

Horatium videmus
Versus tenoris hujus
Nusquam locasse juges.
At Arbiter disertus
Libris suis frequentat.

Et paulò post de sexta tome Hendecasyllabi:

Nunc divisio, quam loquemur, edet
Metrum, quo memorant Anacreonta
Dulces composuisse cantilenas.
Hoc Petronius invenitur usus,
Et plures alii: sed iste versus
Qualis compositus Tome sit, edam.
Juverunt segetes meum laborem.

Aurel. Macrobius Theodosius lib. I. Commentat. in Somnium Scipionis: *Fabulæ, quarum nomen indicat falsi professionem, aut tantùm conciliandæ auribus voluptatis, aut adhortationis quoque in bonam frugem repertæ sunt. Auditum mulcent, velut Comœdiæ, quales Menander ejusve imitatores agendas dederunt: vel argumenta fictis casibus amatorum referta, in quibus vel multum se Arbiter, vel Apuleium nonnunquam lusisse miramur. Hoc totum fabularum genus, quod solas aurium delicias profitetur, è sacrario suo in nutricum cunas sapientia tractatus eliminat.*

C. Sidonius Apollinaris Arvernorum Episcopus in carmine ad Magnum Felicem:

Non Licinius hic Lucretiusque est,
Non Turnus, Memor, Ennius, Catullus,
Stella, & Septimius, Petroniusque

Idem in Narbone:

Et te Massiliensium per hortos
Sacri stipitis Arbiter colonum
Hellespontiaco parem Priapo.

Ubi illi *Massiliensium horti* (ut hoc obiter dicam) non tam mihi Arbitri patriam significare videntur, quàm mores, qui ex Plautino proverbio, & Athenæi historia notati sunt.

Fabius Planciades Fulgentius libro I. Mytholog. *Licet mulierum verbalibus undis & causidici cedant, nec Grammatici mutiant, Rhetor taceat, & clamorem præco compescat, sola est Satyra quæ modum imponit furentibus. Scilicet Petroniana subit Albutia: hac enim alludente & Plautina Saurea dominatus obdormit, & Sulpicilla Autoniana loquacitas deperit, Sallustianaque Sempronia, quamvis præsens sit, melos raucescit.*

In veteri libro Defloratorum, qui fuit Johan. Biturigum Ducis, non usque adeò vetusto, Petronii frustra hanc inscriptionem habent: *Petronii Arbitri Afranii Satyrici.* quod probare non possum. Nam ut quæ de Atranio Quintilianus scribit, inquinasse eum argumenta fœdis puerorum amoribus mores suos fassum, de hoc quoque Petronio dici posse videatur, longè tamen alium ab Atranio fuisse certum est.

Sunt & qui de Petronio dictum illud scribant:

Lascivus versu, mente pudicus erat.

Quod tamen D. Adrianum de Voconio poëta amico suo scripsisse, testis est Apuleius Apologia. Cæterùm nihil puto ad hunc Petronium pertinere, quod Rhaphael Volaterr. lib XVIII. Comm. sic scribit: *Petronius Arbiter Poëta, cujus aliqua de medicina versibus conscripta ad nos pervenerunt.*

Sane Petronium quendam Diodotum de Medicina scripsisse, Plin. auctor lib, 20. c. 8.

In

In veteri exemplari bibliothecæ Vaticanæ sequens Epigramma Petronii fragmentis quibusdam præfixum dicitur, Julio Romano Auctore.

Petronii carmen divino pondere currit,
Quo juvenum mores arguit atque senum.
*Quare ille * præsa gaudet lasciva puella,*
At quoque delitias frigida sentit anus.
*Nam * iter diri scripsitque Neronis amictu*
Arbiter arbitrio dictus & ipse suo.

PETRI DANIELIS AURELII, JC.

PRÆFATIO.

Mirum est, qui Petronium in lucem emiserunt, nihil dum certi de illius ætate prodidisse, ante quos Lilius Giraldus hac in re valde allucinatus est, secutus Placidum Lactantium Statii Interpretem, qui Statio posteriorem facit Petronium, ut à quo sumpserit hoc hemistichium, & suis versibus inseruerit;

Primus in orbe Deos fecit timor.

Sed jam constat Neronis temporibus vixisse è Corn. Tacito, qui in Nerone vitam ejus describit: cui addendum, quod scribit Plinius Natur. hist. lib. 37. cap. 2. *Petronium virum Consularem Neronis invidia moriturum, ut mensam ejus exheredaret, trullam murrhinam CCC. sestertiis emptam confregisse.* Taciti autem beneficio restitutum est Petronio CAII prænomen, TURPILIANI cognomen, ARBITRI agnomen: denique ejus ætas, studium, dignitas & mors innotescit. Quidam tamen putant eundem Petronium Neronis *Arbitrum* ab officio sic appellatum, & notitiæ atque dignitatis nomen in Aula Principis fuisse, quod ut credam sine auctore adduci adhuc non potui. *Turpiliani* verò cognomen & Taciti, & aliorum auctorum testimoniis satis clarum est. Unde & Senatusconsulti Turpiliani quidam auctorem volunt Petronium, quum Neronis temporibus Consulatum gessit, cum C. Junio Cæsonio Pæto. Certè eo tempore Legem Juniam Petroniam de libertate tulêre C. Junius Cæsonius & Petronius Turpilianus COSS. Anno videlicet DCCCXIII. ut si dissonantes pares judicum existerent sententiæ, pro libertate pronunciaretur, l. 24. D. de manumissionibus. Petroniam quoque de servis tulisse fertur idem Petronius Turpilianus COS. eodem anno DCCCXIII. ne dominis potestas esset ad bestias depugnandas suo arbitratu servos tradere: ut ei, qui jure viri delatum adulterium non peregisset, nunquam postea deferre hoc crimen permitteretur. Filiam reliquit Petroniam, cujus in Vitellio meminit Suetonius, Vitellii scilicet uxoris, ex qua & filium Petronianum altero captum oculo suscepit.

De scriptis ejus fragmentum tantum ad nos pervenit ex Satyrarum opere, quod in libros divisum fuisse credibile est; nisi fallunt veteres Glossarii, qui subinde Petronii testimonia citant & advocant *è libro primo Satyrarum.* Sic citatur in verbo, *Excelsissimus:* sic etiam in hoc versu,

Et thymbra veteres, & passis uva racemis.

Quin & in Veteri Glossario S. Benedicti Floriacensis habetur hic locus desumptus è Petronio Arbitro libro xv. *Sed video te totum in illa barere tabula, quæ Trojæ halosin ostendit:* qui tamen in excusis extat fragmentis. Ex quo apparet, Petronii scripta magna ex parte concidisse: quæ, ut opinor, multa erant in mulierum ineptiis levitatéque ridenda & exprimenda, utpote qui argumentis (ut ait Macrobius) fictis amatorum casibus refertis multum se exercuerat. Puto etiam suppressa fuisse propter nimiam obscœnitatem & argumenta lasciviis plena. Flagitia enim Neronis sub nominibus exoletorum fœminarumque, & novitate cujusque stupri perscripsisse, & obsignata misisse Neroni ex supra citato Taciti loco & auctoritate constat: putantque nonnulli ea esse ipsa, tam quæ nunc extant, quam quæ ampliora quibusdam doctis & antiquitatis studiosis videre licuit: sed an ea sint, valde addubito. Ejusmodi quidem scripta Mimos appellare vetustas consuevit, quod magna ex parte stuprorum actus continerent; & Petronium ipsum Mimographum fuisse non præter fidem est, licet hoc nomen speciali privilegio Laberio tributum sit. Verosimile tamen est, huic operi Satyrarum nomen impositum ob maledicentiam & carpta Neronis vitia, tum etiam propter variorum pœnas, tum quasi per Satyram aspersionem, rerumque ridicularum & pudendarum narrationem. Hujus etiam Arbitri esse pleraque, quæ de Priapo extant Epigrammata, mihi probabile est.

Fertur & alter Petronius (ne quem fortè fallat) de re grammatica nonnihil scripsisse, cujus auctoritate utitur Sergius in Commentariis ad editionem secundam Donati, itemque alter Grammaticus: hic, dum *Quirites* & *Quiritem* nominativo & accusativo singularibus, rectè dici, ille, dum *Classica a calando, id est, vocando* dicta esse tradit.

Ad extremum hoc prætereundum non puto, quid hac editione à nobis præstitum sit. Pleraque Petronii non tantum emendata & conlata cum veteri codice eruditi cujusdam amici nostri, cujus ope & beneficio magna ex parte restituta & aucta sunt hæc fragmenta, sed & sparsos undique Petronii locos diligenti opera in unum & coactos exhibemus. Atque utinam, qui plura habent magna studiosorum fraude invisa, speciosis quamlibet coloribus non tamdiu retineant, aut Catullum (si possint) & Martialem cum cæteris quoque eodem carcere damnent. Verùm ne diutius querer, facit M. Anton. Muretus, vir undecumque doctissimus, quem audio ex vetustissimo & integerrimo codice Petronii editionem omnium absolutissimam publicè parare, quo nomine studiosi omnes illi meritò plurimum, ut à quo benignè & liberaliter in communem Reipubl. litterariæ utilitatem erogatum sit, quod ab aliis invidiosè suppressum fuerat, debebunt.

CLAU-

CLAUDII BINETI BELLOVACENCIS IC.

PRÆFATIO

Cl. Binetus Lectori S.

Scitè L. Gyraldus eorum putidam opinionem arguit, qui Petronium, lascivioris nequitiæ auctorem, Bononiensium sanctissimum Antistitem somniant. Nec dissimili ferè periculo hallucinantur, mea sententia, qui Ausonio Consulari cognominem quendam Burdigalensium Episcopum substituunt. Næ verò omnium scitissimè vir nostræ ætatis quàm plurimis peritis antistes, qui Petronium non quidem antistitem (nisi, qui Veneris libidinumque pervigiliis & sacris præesset, sic appelles) sed ex Tacito conceptissimis verbis Neroni elegantiæ arbitrum fuisse adscitum ostendit, verissima conjectura. Ego & illius sententiam confirmabo epigrammate Julii cujusdam, quod Romæ in Vaticana Bibliotheca cum Petronii fragmento descriptum legi. Illud corruptum licèt & inelegans, ut historicum tamen testimonium, adscribam.

Petroni carmen divino pondere currit,
Quo juvenum mores arguit atque senum.
* *Quare ille prosa gaudet lasciva puella,*
At quoque delicias frigida sentit anus.
*Nam * rhter divi scripsitque Neronis amictu*
Arbiter, arbitrio dictus & ipse suo.

Ubi pro, *amictu*, quis non videt, vel cæcus, si modo aures & mentem habeat, legendum esse, *amicus?* At ne quid dissimulem, Petronii Arbitri aliorumque Epigrammatum bonam partem ex Bibliotheca Ecclesiæ Bellovacensis habui: quæ cum veteri Isidori Etymologico connexa erant. Unde patet, Goveanum alicubi illud ad Juliam, cujus initium est,

Me nive candenti, &c. ———

legisse, &, ut inauditum aliis, duobus versibus minus, quibusdam commutatis, audaci nimiùm parodia imitatum esse. Inveni & illud Florentiæ inter ἄλλα quædam, ut jam cujus non sit dubitare non debeam. Auctorem non adfirmo, judicabunt docti. Cæterùm judicio amicorum illa cum apud neminem hactenus reperiri posse, nisi precario à me possideat, crederem: ut testes mihi sunt clarissimi viri, Jac. Cujacius, Jos. Scaliger, Ludovicus Castaneus prudentissimus juxtà & doctissimus Regis ad Summum Pontificem Orator, M. Antonius Muretus, Achilles Statius, & Aldus Manutius, quibus ea isto ordine ostendi. Has, inquam, delicias, eorum consilium sequutus, diutius situm & tineas pati non permisi, plura editurus, si, quæ deposita apud me jacent, medicum inveniant. Et hæc bona fide omnia. At perfide nunc, inquis, qui † æs tuum cum his puris nummis in solutum obtrudis. Fateor, sed scis incontinentissimum Poëtarum genus in morbo periculum quærentium, fallor, nec enim Poëta dici velim, ne, ut Eumolpus Petronii, alio quàm Orphei miraculo in caput meum moveam, & concitem lapides iracundiæ tuæ. Verùm & hoc aloës & absynthi bolos, si vis, ut ægrotis fit, deglubere facillimo negotio poteris, quos priùs veteris elegantiæ melle, & priorum epigrammatum sapore involvas & contingas. Bene vale.

† Id est, sua Epigrammata, quæ sc. in fine suæ editionis adjecerat.

PROLEGOMENA.

Cap. I.

ΟΜΟΛΟΓΟΥΜΕΝΑ
Sive de
T. PETRONIO ARBITRO
Elogia & Testimonia.

Plutarchus Chæroneus lib. Πῶς ἄν τις διακρίνειε τὸν κόλακα τοῦ φίλου:

Ἢ τὰς ἀσωτίας καὶ πολυτελείας ὡς μικρολογίαν καὶ ῥυπαρίαν ὀνειδίζοντο, ὥσπερ Νέρωνα Τίτος Πετρώνιος.

Servius Maurus Honoratus Commentar. in lib. III. Aeneid.

Hoc autem in Petronio lectum est.

Idem Comment. in XII. Aeneid.

Nomina in Tor communia sunt, ut hic & hæc balneator: licet Petronius usurpaverit, balneatricem dicens.

Luctatius Placidus Comment. in Statii Thebaid. lib. II.

Primus in orbe Deos] Ut Lucanus: Quæ finxere timent. Et Petronius Arbiter istum secutus, &c.

B. Hieronymus Stridonensis epist. ad Demetr.

Concinnatulos pueros & calamistratos, & peregrini muris olentes pelliculas, de quibus illud Arbitri est; Non bene olet, qui bene semper olet, quasi quasdam pestes & venena pudicitiæ virgo devitet.

Furius Publius Fulgentius l. 1. Mytholog.

Denique hujus rei non immemor Petronius ait.

Idem lib. II. in Tantalo.

Hanc fabulam Petronius breviter exponit, dicens, &c.

Idem lib. de Continentia Virgiliana.

Unde & Petronius in Euscio ait.

Cl. Marius Victorinus Afer Artis Grammat. lib. III. de duobus Ionicis Sotadeo & Sotadico.

Hujus tenoris ac formæ quosdam versus Poëtas Lyricos carminibus suis indidisse cognovimus, ut & apud Arbitrum invenimus, cujus exemplum, &c.

Idem lib. IV.

Metrum erit Anacreontion; siquidem eo frequentissime usus sit, sed & apud nos plerique, inter quos Arbiter Satyrico ita: &c.

Fabius Fulgentius Planciades de Prisco sermone.

Unde & Petronius Arbiter ait, &c.

Isidorus Episcopus Hispalensis Etymolog. lib. V. cap. XXXVII.

Petronius aliter existimat, dicens, &c.

Diomedes Artis Grammat. lib. III.

Et illud hinc est comma, quod Arbiter fecit tale: &c.

Sergius in Donati Artem secund.

Cujus nominativus erit hic Quirites, ut dicit Petronius.

Priscianus Cæsariensis lib. VIII.

Communia vero esse defendit, tum natura ipsius sensus, tum veterum non improbanda auctoritas: à qua quæ potuimus è diversis colligere libris, exempla proferamus. Petronius, &c.

Idem lib. XI.

Multa ex hujusmodi verbis inveniuntur apud antiquissimos participia præteriti temporis, tam activam quam passivam significationem habentia, ut meditor, &c. Sic etiam amplector, amplexus. Petronius, &c.

Helenius Acron Comment. in Horatii Epod. V.

Petronius, ut monstraret furentem; Pollice, ait, &c.

Pompejus in Arte.

Ait Petronius, hic Quirites, numero singulari.

Joannes Episcopus Saresberiensis in Policrat. sive de Nugis Curial. lib. III. cap. VII.

Hoc ipsum Arbiter noster ingemiscit, etsi alterius videatur induisse personam.

Idem eod. lib. cap. VIII.

Fere totus mundus ex Arbitri nostri sententia mimum videtur implere, ad *a.* comœdiam suam quodammodo respiciens.

Idem lib. VIII. cap. XI.

Non quidem solus est in mulierum ineptiis ridendis aut exprimendis Petronius. Scribit B. Hieronymus, quia totæ Euripidis tragœdiæ in mulieres maledicta sunt, &c.

M. Conradus de Mure Canonicus Thuricensis in Fabulario.

Philosophus est sapientiæ amator, naturaliumque rerum & secretorum delectator, &c. Hic quoque Poëtarum scriptoribus historiarum, nomina multorum quoque misces Philosophorum, &c. Plautus, Pedius, Pedo, Pherecides, Periander, Persius, Petronius, &c.

B. Vincentius Episcopus Beluacensis, Specul. histor. lib. b. XX. cap. XXV.

Eodem tempore fuit Petronius Bononiensis *c.* Italiæ Ecclesiæ Episcopus, vir sanctæ vitæ & monachorum studiis ab adolescentia *d.* excitatus. Hic scripsisse putatur vitas Patrum monachorum Ægypti, quem velut speculum ac normam professionis suæ monachi amplectuntur. Legi, inquit Gennadius, sub ejus nomine in ordinatione Episcopi ratione & humilitate plenum tractatum, quem lingua eleganter ostendit non ipsius esse, sed, ut quidam dicunt, patris ejus Petronii, eloquentissimi & eruditissimi in secularibus litteris viri. Nam & Præfectum prætorii se fuisse in ipso tractatu designat. Mortuus est Theodosio & Placido Valentiniano regnantibus. *e.* ACTOR. De quodam libro Petronii partim metrico, partim prosaico, pauca hæc moralia, quæ sequuntur, excerpta notavi.

PETRONIUS.

Quid faciant leges, ubi sola pecunia regnat,
Aut ubi paupertas vincere nulla potest?
Jam nunc judicium nihil est nisi publica merces.
Tutius est parvo ære rem perditam recuperare, quam in ambiguam litem descendere.
Periculosum est alienis interesse secretis.
Non bibit inter aquas poma aut pendentia carpit
Tantalus infelix, quem sua vota premunt.
Divitis hæc magni facies erit, omnia cernens
Qui tenet, & sicco conquirit ore famem.
Heu heu nos miseros, quam totus homuncio nil est,
Nil erimus cuncti, postquam nos auferet orcus.
Ergo vivamus, dum licet esse bene.
Omnes opertis oculis bona sua computant.
Cum fortuna manet, vultum servatis amici,
Cum cecidit, turpi vertitis ora fuga.

Raram facit mixturam cum sapientia forma. Ego sic semper & ubique vixi, ut ultimam quamque lucem, tanquam non redituram, consumerem. Quid non commune est, quod natura optimum fecerit? Nescio quo modo bona mentis est soror paupertas. Nihil tam arduum est, quod non improbitas extorqueat. Ingeniosa gula est.

Ad prædam strepitumque lucri suffragia vertet.
Venalis populus, venalis Curia primum,
Ipsaque majestas auro corrupta jacebit.
Quærit se natura, nec invenit, omnibus ergo
Scorta placent, fractique nervi serpere gressus,
Et laxi crines & tot nova nomina vestis.
Quisquis habet nummos, secura navigat aura,
Fortunamque suo temperat arbitrio.
Carmina componit, declamat, concrepat omnes
Et peragit causas, sitque Catone prior.
Parva loquor, quidvis nummos prœbentibus opto
Eveniet, clausum possides arca Jovem.
——— O maxima rerum.
Et merito pietas homini mitissima virtus.

B. An-

a. An Satyricam hanc? *b.* Vet edit XXI. *c.* For. Galliæ. *d.* For. œtatis. *e.* Pro, AUCTOR, id est, ipse Vincentius, ut ex operis ejus præfatione patet.

S. Antoninus Archiepiscopus Florentinus in Summa Historiar.

Hujus liber ad manum non est. Adducit & ipse Petronium, sed in eo lapsus, quod Bononiensem Episcopum cum Vincentio constituerit.

Jacobus Magni Eremita S. Augustini Autissiodorensis, Sophalog. lib. V. cap. XIII. lib. VI. cap. XVIII.

Juxta illud Petronii.

Idem lib. VI. cap. XII.

Nam, teste Petronio; *Ingeniosa gula est.*

Pomponius Sabinus Comment. in Virgilii Cirin.

Post cum Divus Claudius quatuor mansuefactas (scil. tigres) in caveis aureis, in circo: quarum meminit Petronius, cum ait: &c.

L. Domitius Brusonius Lucanus Rer. memorabil. lib. IV. cap. I.

Quartilla apud Arbitrum Petronium ait; &c.

Editor Lipsiensis in frontispicio.

Petronius Arbiter Poëta Satyricus.

Et deinde.

Petronii Arbitri Satyra, in qua vitia Romanorum reprehenduntur, incipit.

In fine.

Finis Petronii Arbitri in Satyra integra. Impressum Liptzgk per Jacobum Thanner Herbipolensem, Anno salutis nostræ 1500.

Petrus Crinitus de Honest. discipl. lib. IV. cap. XIII.

Legebamus nuper Venetiis ego & Joannes Venetus Petronii Arbitri Satyricon opus contra declamatores: in quo cum alia multa nos magnopere affecerunt, tum illud præcipue carmen, in quo de pavone & ciconia ludens, &c.

Joannes Baptista Pius Commentar. in Fulgentii Mytholog.

Petronius festivus poëta elegantissimusque Satyras Varronis more scripsit, quarum fragmentum (versa & prosa oratione scriptum, nostro in armario continetur.

Idem Annotat. Posterior. cap. XLVIII.

Petronii Arbitri opusculum aureum manus eruditiorum versant, imo fragmenta operis aurei, in quo contendit Petronius effugere ab omni verborum vilitate, sumereque satagit voces à plebe semotas, ut fiat illud,

Odi profanum vulgus & arceo.

Hunc auctorem plura scripsisse, quam exstent, ostendit Fulgentius Placiades, quædam in Mythologiis suis advocatis, quæ non comparent. In his, Dii boni, reliquiis quanta sit librariorum incuria, quivis vel mediocriter eruditus noscere potest.

Editor Parisiensis Reginaldus Chalderius in frontispicio.

Petronii Arbitri, quatenus extare comperitur, Satyræ fragmentum, cujus vel hoc unum distichon, quod nemini doctiorum non est in ore, æstimationem indicat & pretium.

Quisquis habet nummos, secura naviget aura,
Fortunamque suo temperet arbitrio.

Et in calce.

Hæc ad * exemplar, quod unicum habuimus, excusa sunt. Quisque pro suo arbitrio & eruditione, quod sibi displicet, restituat. Parisiis pridie Cal. Majas, Anno M. D. XX.

Conradus Gesnerus Tigurinus, Medicus ac Philosophus, in Bibliotheca.

Petronius Arbiter, Massiliensis à plerisque existimatur, Satyricum opus varium composuit, cujus licet fragmenta ad nos tantum pervenerint, eademque parum castigata, multæ tamen eruditionis hominem fuisse facile cognoscimus, &c. Vide plura apud Lil. Gyraldum de Poëtis Latinis. Joannes Alexander Brassicanus emendavit, & Annotationibus illustravit, pauloque antea, quam obiret, Joanni Oporino excudendendum transmisit.

Idem ibidem.

Joannes Alexander Brassicanus, vir de bonis literis optime meritus, multos ante id tempus nusquam excusos auctores typographis publicandos exhibuit, quorum plerisque præfationes suas adjunxit: ut, opera Eucherii, Græca Geoponica Constantini, Salviani Episcopi librum de vero judicio & providentia Dei, Petronii Arbitri Satyras, quibus etiam Scholia adjecit.

Adrianus Turnebus Adversarior. lib. II. cap. XX.

Hæc ego è Petronio Memmii V. C. descripsi, quem domi sub sera & claustro habet, ne quem foris obscœnus & lascivus scriptor impura sua petulantia contaminet.

Idem lib. XIX. cap. VI.

Petronius Arbiter venustatem orationis suæ inquinavit spurcissimis amoribus.

Idem lib. XXVI. cap. V.

Expurgare mendas Petronii, id esset, omnes litteris algas legere, omniaque maris ejectamenta.

Gerartus Falkenburgius Noviomagus Epist. ad Dousam.

Pulmannus remittit tibi Petronium cum fœnore, quem quando Plantino visum erit recudere, fiet in eo

* An Mediolanense, quod hanc & Germanicam editionem præcessit.

eo honorifica tui mentio: interea de carmine illi præfigendo cogitabis. Antverpiæ, IV. Kal. April. CIↃ. IↃ. LXIX.

Janus Dousa P. ad Falkenburgium Responsione.

Ad Petronium quod attinet, gratulor nobis aliquod fuisse opellæ illius pretium; ita eum pulchre mihi & quidem cum fœnore remisit Pulmannus tuus, ut nihil jam ultra ipsi ad summum felicitatis cumulum deesse existimem, præter typos Plantini nostri & Gallicanum Memmianæ Bibliothecæ exemplar, quod utinam Pithœus nobis invidere abstineat diutius. Interim de carmine illi, uti postulas, præfigendo operam dabimus, ne editionem moretur.

Obertus Gifanius JC. Ind. Lucretian. in CASUS.

Proferam unum ex Petronio, in quo superioribus mensibus operam aliquam posuimus, non eam tamen, quam cuperemus; in eo igitur, ut alia multa, ita & hoc restituendum puto.

Jacobus Durantius Casellius JC. Variar. lect. lib. I. cap. V.

Apud Petronium Arbitrum multa sunt impudica, fateor, & quæ ipse iniquis oculis animoque legeret iniquo. At ipsum idcirco dari æternis tenebris oblivionique sempiternæ, qui fieri potest? Illum, Venus, ab oblivionis periculo farctum tectumque facias, qui in te ornanda nullas dicendi veneres, nullas prætermisit elegantias. Væ Gothico sæculo! quo non modo capite minutum est Romanum Imperium, verum etiam litteræ ad internecionem occisæ. Per hocce tempus liberales artes velut nube quadam obductæ sunt, non solum Bibliothecæ ritu, sepulchrorum, clausæ, verum etiam incendio flammisque consumptæ. Væ quoque Cassianis quibusdam Monachis! qui cum sine tentigine ac prurigine Petronio dare operam non possent, illi lascivienti & luxurianti penem sustulerunt. Vellem quidem, ipse prætextatis verbis abstinuisset, & rebus aliis conscribendis capitale ingenium, & graphicam eloquentiam occupasset, sane disertorum apud Latinos familiam duceret. At Neronis sævitiæ id ascribo, cujus ulciscendi causa sub exoletorum & cinædorum spurcis figmentis incœstas & exsecrabiles libidines palam fecit. Qui hoc non intellexere, illi velut impudico & propudioso nebuloni fibulam imposuerunt, quasi ille Juvenale fuerit impudicitior, qui easdem res eodem ore prosequutus est. Desiderabatur ipse non ita diu, sed P. Pithæus & Cl. Binetus Romanæ Majestatis optimi vindices fecere, ne ipsum vel amissum desideraremus, vel corruptum & inquinatum contemneremus. &c.

M. *Antonius Delrio Jesuita Commentar. in Seneca Medeam, vers. 14.*

Petronius Arbiter obscœnus alioquin & paganus; quem nollem Div. Antoninus in Summ. Histor. & alii quidam cum S. Petronio Episcopo confudissent: nam refellit Satyra, Arbitri Sambuci & Pithœi studio edita, in qua versus illi, quos homini huic beato adscribunt errore gravi.

Josephus Scaliger Commentar. in Priapeia.

Hoc distichon est singulare epigramma. Neque dubito, quin ex Satyrico Menippeo Petronii acceptum fuerit. Nam alia ad hujus intelligentiam opus sunt, quæ, ut verisimile est, in prosa sua tractabat Petronius.

Josias Simlerus Canonicus Tigurinus in Additionibus ad Biblioth. Gesneri.

Petronii Arbitri Massiliensis Satyrici fragmenta restituta & aucta è Bibliotheca Joannis Sambuci Antverpiæ Plantinus. Extant etiam ejus Satyrarum fragmenta in Bibliotheca Petri Pithœi.

Janus Gulielmus Plautin. quæst. in Epidic. c. 4.

Non de nihilo Petronium amas, P. Pithœe, vernulæ & Latinæ urbanitatis purissimum fontem. Nam floralia sacra quod celebrat sine fuco atque fallaciis, more Romano, non tam severi esse debemus, ut, quod in aliis ferimus, quia necesse est, in hoc uno damnemus, qui illis apertior fortassis est, at non inhonestior. Recte tu, qui huic Arbitro æquissimus arbiter fuisti, & sententia tua vitam illi salutemque reddidisti, &c.

Idem in Mostellar. cap. IV.

Te consulo, A. Oisele, quem arbitri studiosum opinor, vel quia mundissimi in sermone nitoris est, vel quia ab amicissimo tibi homine (scil. P. Pithœo) in lucem & cognitionem eruditorum retractus.

Justus Lipsius Antiquar. lect. lib. I. cap. IIX.

Petronii Arbitri fragmenta pauca habemus, scriptoris tersi & venusti, &, nisi quod in re illa voluptatum nimis Latine interdum loquatur, cætera laudati. Ejus pro parte emendandi caput hoc scripsimus,

Idem lib. III. quo conviviorum ritus proponuntur.

Prodeat & testis Petronius, in cujus amœnissimis Satyris viginti locis Gyton quidam Frater Olenii nominatur.

Idem Epistolic. quæstion. lib. III. Epist. II.

Ut in vita, sic in studiis juvat severitati adspersa comitas. Ea caussa frequenter soleo à gravioribus librisanimum, quasi in ludum, mittere ad scriptores amœniores. Quo in numero Petronium repono; quidquid dicant isti frontis severæ. Et tua fide, P. Pythœe, vidistin' quidquam venustius, argutius, post natas Musas? Non ego; abesset tantum nuda illa nequitia: quæ tamen nihil offendor; joci me delectant, urbanitas capit: cætera nec in animo, nec in moribus meis, magis labem relinquunt; quam olim in flumine vestigium, cymba. Ut vina apposita vinosum movent; invinium, ut antiqui loquebantur, non movent.

vent: Sic isti animum jam ante improbum fortasse incitent; casto & castigato non adhærent. Et sunt tamen intra Musæos homines, qui hunc scriptorem fuisse velint; à quibus nos certe, mi Pithœe, dissentimus. Meæ sententiæ testes has Notas do; quæ cuicuimodi illæ, non nisi ab eo, qui cum cura legerit, eruantur.

Idem lib. V. *Epist.* XIX.

Immensum tibi, Pithœe, Petronius debet: liceat & mihi, si fas est, venire in partem nominis tui, &c.

Robertus Titius Brugensis Assertionum lib. VII. *cap.* IV.

Nam Petronius, multo potior auctor, inquit.

Joannes Jacobus Frisius Canonicus Tigurinus in Biblioth. Chronolog. A. D. 490.

Terentianus Maurus contemporaneus Alphio Avito, Septimio, Petronio, & Aurelio Apollinari.

Hieronymus Commelinus Catalogo suorum libror. manuscript.

Petronius de Mida Rege, & a ænigmata versibus conscripta.

Conradus Ritterhusius JC. Notis in Phædrum.

Eadem caussa, &c. Petronii Arbitri elegantissimum Satyricon ita nobis laceravit, ac detruncavit, ut vix Orpheum mulieres Thraciæ, vel Pentheum Bacchæ discerpserint miserabilius.

Ulysses Aldrovandus Medicus Ornitholog. lib. XIV. *cap.* XVII.

Haud me latet, capum à Petronio Poëta antiquissimo Gallum dici.

Albericus Gentilis JC. in Virgilian. lect. locum ex Petronio citans ad Filium ait.

Audi virum acrem, & stomachi Lycidæ nostri.

Isaacus Casaubonus de Satyra lib. II. *cap.* II.

Petronius Arbiter cur opusculum suum, quo Neronis & aliorum Procerum flagitia horrenda, non minore flagitio publicavit, Satyricon potius, quam Satyram inscribere maluerit, frustra fortasse quæsierimus: neque est tanti.

Idem lib. II. *cap.* IV.

Petronii libellus mera est Satura Varroniana, ut suo loco dictum; ipse tamen Saturicum sive Satyricum maluit inscribere: quomodo Commentarium dicitur pro Commentario libro; Apologeticus pro Apologetico libro: at qui Satyricon titulum Petronii libris imposuerunt, ii sine dubio Græcam vocis Satyræ originem spectant; cujus rei nunquam auctori venisse in mentem pro certo habeo.

Guilhelmus Barclaius Pater in Euphormionis Lusinini Satyrico.

His elementis instructus adolescens, ut primum ingrata Romanæ linguæ initia evasit, statim ad amœnitatem Ciceronis traducendus est. Mox in omnes passim authores evagetur licentius studium, nec Petronio, Livio, Sallustio, &c. pigeat miscuisse Ciceronianam dictionem.

Franciscus Raphelengius junior, in præfat. suæ editionis Petronianæ.

Nos commoditati tuæ consulendum rati, persuaderi nos passi sumus, ac proinde tantum non justum Commentarium in amœnissimæ eruditionis, & eruditissimæ festivitatis Auctorem tibi damus.

Michaël Piccartus Philosophus Altorphinus Periculor. Criticor. cap. 17.

Vere Arbiter elegantiarum est Petronius, quicquid Catones contradicant, & bonorum manibus terendus, licet Hellespontiaco par sit Priapo, ut ille cecinit.

I. R. in Confutatione Fabulæ Burdonianæ, pag. 305.

Primum illud in numerum procedat: Petronium Josephi delitias. Magnum sane crimen; quod tamen adeo verum est, ut Josephus postquam ab hinc annos XXXVII. Valentiæ Cavarum illum auctorem ex membranis Cujacii descripsit, vix unam paginam illius inspexerit. Quo modo ergo delitiæ ejus liber ille fuerit, quem post tam longinquum tempus revisere dignatus non sit? Et tamen cum isti amphitheatrici latratus non adeo deterrent, ut, si totus Petronius in membranis exstaret, pigeret eum describere. Si enim is scriptor indignus est, qui teneræ ætati committatur, at non dignus, qui pereat tamen. Quare non objecerunt Martialem, Catullum, alios, apud quos

Nomen adest rebus, nominibusque pudor?

Quis veterum Poetarum plus obscœnitatis, impuritatis, flagitiorum, professus est, quam docet POENITENTIALE BURCHARDI! Quot sunt, qui ignorarent multa, quæ ibi leguntur, nisi ex ipso didicissent? Ridicula magis, an impudens contumelia? Quot possent huc adferri, nisi hæc rideremus potius, quam in illis confutandis vel momentum temporis terere vellemus?

Erycius Puteanus Melchiori Haimensfeldio Goldasto, serio amico, S. D.

.... In Petronio quoque cum fructu publico eris: emacula, & florem illum Latini oris purum putumque repræsenta. Scæna quædam scelerum, non nego, in hoc scripto: sed quam intueri cum fructu, certæ virtutis sit; vibex ipse titulus, quo tam enormem eluviem severus Arbiter proscribit. Plerumque mortales ab oculis auribusque removemus, quæ peccamus. Atqui ista alieni ævi vitia sunt, tunc quoque reprehensa: quid si & nostri? Morum maculas Christiani videant, ad quas redierunt: si reprehendi nolint,

a Fonte Petronii Afranii.

nolint, saltem in schemate corrigantur. Ego sic censeo.

CAP. II.

ΑΝΤΙΛΕΓΟΜΕΝΑ,

SIVE

AUCTORITATUM, QUÆ PETRONIANIS EDITORIBUS OBJECTARI SOLENT, RESOLUTIO.

PRoduximus testimonia, quibus Petronius non tam veniam meretur, quam innocentiam ab intentatis criminibus vindicat: neque nos advocationem ejus apud quemvis competentem judicem porro subterfugimus. Quanta enim putes in illo confidentia sit, in quem illud elogium unicum complurima consentiunt hominum sæcula, & omnium gentium consciscunt erudita oracula, elegantiæ Latinæ primarium fuisse arbitrum, & morum Romanorum disertissimum censorem? At propter immemorabilem obscœnitatem, inquiunt isti simulatores, viri gravissimi eum damnandum judicarunt. Quinam autem isti? Augustinus, ajunt, Patres Concilii Tridentini, Beza, Guirandus, alii. Agite, sultis, quamvis jam & priores editores, viri nec ipsi non gravissimi, Sambucus, Pithœus, Binetus, Douza, Wouwerius; & quos modo in testimonia citavimus, abunde responderint, nominatos tamen testes, Prætore sic volente, propius examinemus.

D. Augustini verba sunt lib. I. Confession. c. XVI. *Non omnino per hanc turpitudinem verba ista commodius discuntur, sed per hæc verba turpitudo ista confidentius perpetratur. Non accuso verba quasi vasa electa atque pretiosa, sed vinum erroris, quod in eis nobis propinabatur ab ebriis doctoribus, &c.* Hæc purissimus ille Pater post bene multam in lascivos Poetas invectivam: quibus non tam Petronium petit, quem mihi unquam in scholis prælectum non quisquam evicerit, quam Plautum, Terentium, Ovidium, Juvenalem, Persium, Statium, quos pueris proponi ab impuris magistris non ferendum esse ait. Ite nunc, simulatores, & fidite judicio vestro impuri, qui hos Poetas, quos sanctissimus iste Doctor perpetuo exsilio à scholis relegavit, pueris vestris adhuc nascentibus instillare consuevistis.

Concilii Tridentini decretum nihil aliud vult, quam id genus scripta pueris esse interdicenda. Idem & nos volumus; quin jubemus, ac decernimus. Quid enim pueris cum Petronio? cujus illi scopum non magis attendent, quam plebejus idiota Aristotelis Metaphysica. Et ad vitia hæc ætas quam virtutes pronior, non ducenda est ad hos scopulos, ne temere & infrunite illisa à Sirenibus suffocetur. Equidem scelestissimus sit, oportet, qui Petronium pueris sumat interpretandum: nequissimus, qui proponat legendum: pharmacus, cujus magisterio pudor illorum periclitetur. Nec injuriâ Emundus Richerius, Sorbonæ Theologus, in Obstetrice animorum, cap. IV. num. 4. conqueritur: *Ut jam non mirari oporteat, quare juventus ad libidinem prona, sed quamobrem non longe vitiosior sit: quippe quæ Poëtarum quorundam carminibus, & Petronii operibus igni æterno devovendis, quasi Divorum Pauli Epistolis, Ambrosii Officiis, vel Augustini Confessionibus, impune, libere, gloriose utatur.* Verum oportune commodeque subjicit: *Sed me censere dico, Poëtas illos & auctores emungendos, non mutilandos: mundandos, non evirandos: velandos, non castrandos, esse: hoc est, ut à Concilio Tridentino est sanctissime constitutum, viris ad legendum, non pueris ad interpretandum esse concedendos, &c.*

Petri Guirandi JC. hæc sunt verba: *Hei mihi! quam pessimo exemplo talia luce donantur: & quam carissimo precio hæ vetustatis reliquiæ, & cineres nobis emuntur. Quotus enim quisque est, qui ejusmodi ne quidem antea cogitata, semel tantum lecta, stupefactus non admiretur, & inter admirationem & incredulitatem fluctuans ad aliquid turpe, cæca quadam cogitatione, ebrius non pelliciatur? Erubescant igitur, qui talia legenda exhibent.* Cui meam vicem respondeat vir & judicio & verecundiâ Guirando multo præstantior. Is est Just. Lipsius, qui super Petronio in hæc verba, quæ tamen, etsi supra posuimus, placet heic repetere, P. Pithœo JC. rescripsit; *Nuda illa nequitia nihil offendor; joci me delectant, urbanitas capit: cætera nec in animo, nec in moribus meis magis labem relinquunt, quam olim in flumine vestigium, cymba. Ut vina apposita vinosum movent, invitum non movent: sic ista animum jam ante improbum fortasse incitent; casto & castigato non adhærent. Et sunt tamen inter Musaes homines, qui hunc scriptorem fuisse velint; à quibus nos certe dissentimus.*

Theodorus Beza Vezelius præfat. Homil. de Resurrect Domini, ad Ordines Belgii scribit: *Duo sunt, de quibus peto etiam atque etiam, ut mihi fas sit pro animi vestri æquitate vobiscum agere. Unum, ut in tanta & nunquam satis laudanda cura, quam excitandis Ecclesiæ seminariis impenditis, diligenter prospicere velitis, ut quam accuratissime fieri poterit, maxima cum fide & diligentia lingua illa sancta doceatur. Deinde ut impurissimorum illorum & abominandorum spurcissimorum scriptorum, veterum & recentium, lectio severissime interdicatur, & in omnibus vestris ditionibus quam longissime à bonarum artium & disciplinarum scholis repellatur. Sunt enim illa juventuti, in vera pietate erudiendæ, & sanitati morum, à teneris etiam annis hauriendæ, proprie consecrata. Constat autem, & experientia ipsa jam pridem ostendit, illorum scriptorum turpissimorum lectione, quibus vel ipsa virtus contaminatur, juventutem ad turpissima quævis cogitanda excitari, & ita sensim ad ea tandem exercenda impelli, haud secus ac si in ganeis & mediis luparum lustris educarentur: & fortasse nulla re magis ira Dei in Christianum orbem excitatur; quam hujusmodi sordium impurissima tracta-*

tractatione: & tamen istud tam turpe dictu & factu, longo jam abusu passim non invaluit modo, sed etiam maxime excolitur, & commendatur, nescio quo pervestiganda omnis antiquitatis prætextu: cum tamen earum rerum memoriam, quæ non modo nihil nos adjuvant, sed è contrario deteriores nos efficiunt, jam pridem obductam, obsitam & abolitam esse oportuerit. Quibus verbis sunt qui putent Scaligerum & Douzam designari; quorum ille amatorios poëtas, hic etiam Petronium, notis illustrarunt. Sed ignoscant mihi verecundissimi viri manes, nonne ipsius Beza est, qui Martialem, Petronio nihil castiorem poëtam, *mel merum* dictitare solitus est? asserit Raphaël Eglinus ejus discipulus in ea, quam selectis Catulli carminibus præfixit, epistola. Et quam avide lubenterque mel illud linxerit, res eloquitur. Nemo enim existimatur ad honestatem carminis Bilbilitani propius accessisse. Unde liquido constare videtur, non aliam Bezæ mentem fuisse, quam istis, quos minus dudum diximus: nimirum Milesios auctores, ut viris permissos, ita adolescentulos eorum lectione esse prohibendos.

Nec aliud D. Basilii judicium fuit de scriptis Gentilium; quæ in nostrum usum quomodo vertenda, tanquam spolia Ægyptiaca, vel D. Augustinus recte riteque te monuerit. Et oppido quam eleganter D. Hieronymus in ea ad Oratorem Roman. *Quæris*, inquit, *cur in opusculis nostris secularium interdum literarum exempla ponamus, candoremque Ecclesiæ Ethnicorum sordibus polluamus? responsum breviter habeto. Nunquam hæc quæreres, nisi te Tullius totum possideret: si scripturas sanctas legeres, & earum interpretes obmisso Vulcatio evolveres. Nam & in Moyse, & in Prophetarum voluminibus, & epistolis Pauli quædam de libris Gentilium assumpta sunt. In Deuteronomio quoque Domini voce præcipitur, mulieris captivæ radendum esse caput & supercilia, omnesque pilos & ungues corporis amputandos, & sic eam habendam conjugio. Quid ergo mirum, si ego etiam sapientiam propter eloquii venustatem & membrorum pulcritudinem de ancilla atque captiva Israelitidem facere cupio? Et si quod mortiferum est idololatriæ vel voluptatis, erroris & libidinum, præcido & abrado, mixtusque purissimo corpori immaculatos Domino Sabbaoth filios ex ea genero?* Cui Joan. Saresberiensis Episcopus, congruentissimis hisce verbis insigniter acclamat: a. *Quod sic hoc ipsum patienter admittitur, ea, quæ à Philosophis gentium publicæ utilitatis gratiâ scripta sunt, audiri quid prohibet? Quæcunque enim scripta sunt, inquit Apostolus, ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus.* Similiter Martin. Bucerus, vir singularis pietatis, ingenii unici, & dexterrimi judicii, Enarration. in D. Matthæi Euangel. extremo cap. XI. *De ea parte prophetiæ, quæ per omnia secula, & apud quaslibet identidem sese exeruit gentes, tum per insomnia, tum per portenta, tum per instinctum quendam & afflatum divinum, denique de imposturis & fallaciis in his, tam hominum, quam dæmonum, præstiteris legere M. Tullii libros de Divinatione; nihil enim negligendum, quod Domini donum esse liquido constat. Eximia autem Dei dona esse tot egregios libros, quibus multa adeo rerum, hoc est, operum Domini, cognitio continetur, qui dubitat, is parvam indubie rationem habet providentiæ Dei: sine cujus singulari beneficio haud factum est, quod hi libri per tot secula, & infinitos casus servati ad usque nos pervenere.* Et iterum Comment. in Psal. I. *Neque profana omne genus scripta, quum locus & tempus fuerit, lectione dedignabimur. Si enim vere ille scripsit, non esse librum tam malum, ex quo non possit aliquis fructus percipi, & fructum nullum nisi Dei verba adferant: certe Dei verba contempserit, qui vel Ethnicorum Poëtarum scripta in totum repudiet: quanquam utiliora ex his deligi conveniat, quæ nimirum Dei in creaturis suis bonitatem certius indicant, & de virtutibus purius præcipiunt.* Audin' tu harum Satyrarum indemnatum fructum? & quæ ex illis delibanda, excerptaque ad Christianam institutionem conferenda sint? At enimvero objicient illi rursum, Petronium non de virtutibus pure, sed de vitiis impure, spurcidice & flagitiose præcipere. Bona verba, quæso. Petronius Satyricus flagitia atque facinora hominum Satyrice perstrinxit.

Id isti vituperant factum; atque in eo disputant;
Contaminari non decere fabulas:
Faciunt næ intellegendo, ut nihil intellegant,
Qui, cum hunc accusant, ———

Lucilium, Varronem, Horatium, Juvenalem, Persium, Sulpitium, Lucianum, Apulejum, accusant, quos hic noster partim auctores habuit, alios æmulatores. Veruntamen b. *quas illi nobis obscœnitates narrant?*

Utinam ne in nemore Edeno, obscœnitatibus
Infectum ab imo, humanum cecidisset genus.

Utinam ne in vita, in hominum usu ac consuetudine universa, in ædibus, in vicis, in compitis nostris, obscœnitatum plena omnia! Utinam ne in animis, in præcordiis omnium obscœnitatum stabulum! cur non lernam potius dico & sentinam perennem? Hic, hic, expurgato opus est. Hic plenis cadis exhausto opus. Nam quid politura, quæso te, speculi agas, ubi in facie fœditas insedit? Speculum expurgas: ab ore maculas, verrucas, lentiginem, lepram quin amoves? Inspiciendo in speculum temet, ut es, vides: formosus formosum, deformis deformem. Spectari, audire talis, qualis es, non vis? Deformitatem è corpore elue; fœditatem expelle animo. Hæc magistrorum honestissimi simul atque doctissimi ad mascarpiones Jesuitarum non inidonea responsio fuit, quam hoc loco repeteremus. Cui paribus fere tibiis concinit Laurentius Ramirez de Prado Nobilis Hispanus, in Hypomnemat. ad Martialis Amphitheatr. epigr. XXV. ad Raderum Jesuitam ejus poetæ castratorem; *Age, vir honestissime, qui sciebas ea esse*

ea

a. Policrat. lib. 3. c. 1. b. Verba sunt Martini Haynoccii in epist. Terentio præposita.

inhonesta? quod legeram, inquis. cur legisti, vir tanta sanctimonia? &c. si legisti, cur nobis invides eam lectionem? Ego vero pati non possum superciliosos istos censores, qui nequitias Martialis nobis adimunt, sibi relinquunt. Satius fuisset, sanctissime vir, ut totum Martialem intactum reliquisses, ne scilicet purissimæ manus deligendis epigrammatibus & interpretandis inquinarentur. Et Joannes Gerson, Cancellarius Parisiensis, & in Sanctis à nonnullis repositus, quum in sermone, [a] habito in Concil. Remensi, de impudicitia perorans in hæc exclamat: *Credite, quia providendum esset omnino cum effectu & discretione contra tantam familiaritatem in cubilibus, & alibi, quam exercent parentes utrique cum utraque progenie, & affines cum affinibus in adolescentia, senesque cum junioribus, tam in* [b] *Religione, quam in Scholis, & alibi. Dubitaverim prorsus, si non deteriores mores trahunt aliquando pueri & puellæ hac occasione in parentum domiciliis, & Religionum & scholarum contuberniis, quam facturi erant in prostibulis lenonum vel meretricum.* Sed quæ obscœnitates in Petronio? Meretricemne ductare? ad scortumne alludere? aut heram adulterari? anne medium puerum amplecti? an virginem deflorare? Credo hæ sunt obscœnitates istæ; quas, vulgo fieri solitas, ita pudenter, nude, & simpliciter reprehendit Petronius, ut mihi videatur quasi pœnitentiam agere sermonis sui, secretoque rubore perfundi, quod ea vitia insectetur, quæ ne ad cogitationem quidem admittere severioris notæ homines debeant: ita studiose & cum industria cavit, ne oblitus verecundiæ suæ non abstineret à spurcis & turpibus earum partium appellationibus, quas ne nominare quidem inter res serias fas est. Quid ergo peccavit, si pravos populi mores & consuetudines vitio turpissimi Domini fœdas & inquinatas redarguit? Numnam non præoccupavit ipse, & sagacissimo ingenio contumelias vestras odoratus his elegantissimis versibus elusit?

Quid me constricta spectatis fronte Catones,
Damnatisque meæ simplicitatis opus?
Sermonis puri non tristis gratia ridet:
Quodque facit populus, candida lingua refert.

An Neronis, Domitiani, Eliogabali facinora honestioribus verbis circumloquuntur Suetonius, Dio Cassius, Lampridius, B. Orosius, Xiphilinus Patriarcha Constantinopolitanus? [c] *De vitiis dissertio sive disputatio duplex est. Una, qua ad vitia homines allicimus suasionibus, exhortationibus ac lenociniis: ut qui amare docent nostra ætate, pro dolor! etiam potare, qui amatoria ludunt, ut juvenum mentes veluti inebrient, quales impudici Poëtæ. Ea dissertio vitiosa ac detestanda, maxime homini Christiano, plus etiam illis, qui juventuti ut magistri præsunt. Altera est dissertio de vitiis: ut ea detestemur ac execremur: imo quoties de eis fit mentio, ut ab iis dehortemur, ab iis abstineamus, & execremur. Hæc dissertio neutiquam reprehendenda est: multi enim sancti viri ac Doctores, quemadmodum de virtutibus scripserunt, ita è regione de vitiis copiose disseruerunt. Itaque Cæsarum refert vitia Suetonius, in odium illorum monstrorum id facit, ut ea scilicet fugiamus ac evitemus: imo cogitemus in quanta cæcitate fuerint perditi illi nebulones: & multo magis in quanta stupiditate mundus, qui talia portenta dignatus est ullo honore: cum nihil illis teterius ac magis abominabile fuerit.* Hæc Glareanus pro Suetonio, qui Cæsarum flagitia libero dicendi genere exsecutus est. Cur non nos eadem pro Petronio, qui gemina παίγνια Neronianorum turpitudines insecutus est? Cur non pro ipso D. Paulo Apostolo, qui eadem pari libertate commemorat & inculpat? Joannes Saresberiensis Episcopus de Nugis Curial. lib. III. cap. XIII. longum de lenonibus ac mollibus, aliuque formosorum sermonem his verbis excusat: *Verum hæc abominatio, non tam ostendenda est, quam conspuenda. puderetque eam Nugis nostris esse insertam, nisi eandem Apostolus, Romanis scribens, verbis manifestius expressisset, dicens; quia feminæ eorum immutaverunt naturalem usum in eum, qui est contra naturam, & masculi, relicto naturali usu feminæ, exarserunt in desideriis suis in invicem, masculi in masculos turpitudinem operantes, ut darentur in sensum reprobum, facerentque quod minime conveniret, & vitiis universis obnoxii indignationem Dei, & omnium pœnarum in se aculeos provocarent. Et tunc quidem in auribus Romanorum hoc tuba Apostolica conclamabat, quando impiissimus Imperator Nero luxuria sæviens puerum Sporum exectis testiculis in muliebrem naturam transformare conatus est.* Et Fratres Ordinis Prædicatorum, qui eum apud Christianos locum invaserunt, quem olim apud Gentiles obtinuerant Poëtæ & Satyrici, in tractat de Turcis: *Quæsitum extitit de gravi infectione populi Christiani, quoad prædicta vitia (Sodomitica) an videlicet tam gravis infectio ex negligentia officii prædicationis contingeret, dum ipsi Prædicatores gravitatem hujus vitii fidelibus non proponerent? Quæsitumque ulterius extitit, an propter simplices & innocentes expediret Prædicatoribus, sub silentio pertransire de hujusmodi vitiis disserendo? Responsum fuit, quod quia officium prædicationis est præcipuum in Ecclesia ad extirpationem vitiorum & plantationem virtutum, si gravitas hujus vitii fidelibus ardenter proponeretur, ut quia videlicet pro vindicta clamat ad cælum. &c. Ad secundum quæsitum responsum fuit, quod omnino sub silentio pertransire non expediret, etiam propter quoscumque innocentes, multiplici ratione. Primo, quia videmus, quod tales innocentes etiam ex Diabolica suggestione continuo seducuntur absque auditione verbi Dei, & declaratione illorum vitiorum. Unde utrisque, tam reis, quam innocentibus expedit, talis declaratio verbi Dei. Secundo ad hoc nos admonet Scriptura, prout est illud: Si non annunciaveris iniquo iniquitatem ejus, sanguinem ejus de manu tua requiram. Et iterum; Clama, ne cesses:*

a. Dominica secunda post Pascha partit. 2 considerat. 3. provis. 4. b. Id est, Monasteriis. c. Verba sunt Henrici Loriti Glareani præfat. in Sueton.

testes; annuncia populo meo scelera eorum. Ratione etiam concludebatur. Nam Apostolus Paulus expressissime loquitur ad Roman. 1. de hujusmodi vitiis, & sicut cuncta alia scripta ipsius necessario praedicantur, ita & praesens haec materia, cum non sit data distinctio inter suas doctrinas, quare videlicet una magis debeat esse praedicabilis quam altera. Ad hoc est Gregorius in Moralibus; Sicut incauta locutio in errorem pertrahit, ita indiscretum silentium in errore relinquit. Et hæc pro Petronio brevis quædam veluti apologia esto, quæ necessario præmunienda fuit, ut & judicii præcipitationi caveremus, & malevolorum simul maledictis responderemus. Nunc videamus, cujus Philosophi rationem opinionemque Petronius sit secutus.

CAP. III.

CUI SAPIENTIÆ STUDIO PETRONIUS DEDITUS FUERIT.

SUnt qui Petronium adserant disciplinæ Stoicæ sectaneum fuisse; quibus cum hæc fragmenta, tum alia, quæ memoraturus sum, bonâ fide refragantur. Quid enim sibi velle dicent illos versus, quos in Stoicorum avaritiam aperte fudit?

Ipsi, qui Cynica traducunt tempora scena,
Nonnunquam nummis vendere verba solent.

Mihi videtur non oblique Senecam carpere, cujus suspectum in gubernatione Cæsaris regimen, tanquam venale & ambitioni pervium, sed Aulicorum, uti fas existimare, calumniis. Quis enim has in tanta potentia unquam effugit? Nec ambigo, quin fribusculum ex invidia inter utrosque extiterit, quod Petronii mentionem in suis officiosis Seneca scriptis, nec illiberalis aut parcus in amicis collaudandis, suppresserit. Ego existimo, nec opinione fallor, Petronium sectâ Epicureum fuisse. Idque ita esse, uti autumo, rebus necessariis evincam. Principio dum Epicurum vocat *patrem veri*, id est, auctorem & doctorem veritatis, seu veræ justæque rationis & disciplinæ institutorem.

Ipse pater veri doctus Epicurus in arte
Jussit, & hanc vitam dixit habere Deos.

quam adoream, nisi discipulus & sectator, haud temere Epicuro tribuisset. Tum deinde ex præceptis atque doctrinis Epicureis passim interspersis, quod genus dogmatis amplexus fuerit, affatim elucescit. Contende sis Epicuri dicta, quæ ab Diogene Laërtio & Auctore Vitæ Philosophorum referuntur, cum Petronianis istis fragmentis, & dices me verum dicere. Ego verba pono ad compendium, & longiores logos alibi cædam. Quos vero errores accepit

——Epicuri de grege porci,

nobisque imbibendos propinavit, consilium est silentio non præterire. Notavi mihi tria præcipue, quæ in erroribus Epicuri recensentur. Primum est, Deos res humanas non curare, sed otiosos residere in cœlis, valde occupatos in nihil agendo, ut ille ait. Hinc ab Epicureis false ridentur superstitiosi, qui Deûm timore, tanquam pueri nocturnis terriculamentis & occursaculis afficiantur. In quos superstitiosos & Petronius panxit epigramma non illepidum;

Primus in orbe Deos fecit timor: ardua cœlo
Fulmina cum caderent. ——

Alterum, in voluptate summum bonum esse situm. Quo pertinet illud;

Ergo vivamus, dum licet esseque bene.

& huic similia. Tertium, animas cum corporibus interire. Cujus erroris quamvis non superest ullum in his fragmentis manifestum vestigium, satis in morituro apparuit. Nulla ei cura animæ, nullum à sophorum placitis alloquium, sed contra ea immortalitatis irrisio & contemptus. Capio & interpretor ita Tacitum exsertim scribentem: *Audiebatque referentes, nihil de immortalitate animæ, & sapientium placitis, sed levia carmina & faciles versus.* Scilicet ut se masculum Epicureum esse probaret, motus illos & ægritudinem temperans, constantem animi quietem & voluptatem, in qua summum bonum collocasse modo memoravimus, dissimulavit. Et hæc tibi ex tripode dicta puto. Atque nunc meâ comitate ac virtute fiat, ut T. Petronius Arbiter T. Lucretio Caro in civitate Epicureâ, quam usque solus oberravit in Latio, comes & inquilinus civis ex decreto detur. Nos de summâ Satyrici porro videamus.

CAPUT IV.

ARGUMENTUM ET MYTHOLOGIA HUJUS SATYRICI.

PEtronius, auctore Tacito, in his Satyris vitia gentis togatæ sub nominibus exoletorum feminarumque perscripsit & notavit; præcipue autem flagitia Neronis Imperatoris incessit, cujus ad exemplum orbis tum Romanus erat compositus, ut verum experiamur, quod vulgo dici amat; *Qualis Rex, talis grex.* Petronio, qui præcipuum in Aula Cæsaris inter domesticos principis locum tenuit, coævus exstitit (haud scio an non & notus) D. Paulus Apostolus, admirandæ illius & divinissimæ epistolæ ad Romanos auctor, ex cujus principio, quæ verba videntur summam totius hujus Satyrici complecti, ea verba juvat appingere. *Feminæ eorum* (inquit) *immutaverunt naturalem usum in eum, qui est contra naturam. Similiter autem & masculi, relicto naturali usu feminæ, exarserunt in desideriis suis in invicem, masculi in masculos turpitudinem operantes: & mercedem, quam oportuit, erroris sui in semetipsis recipientes. Et sicut non probaverunt Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in reprobum sensum, ut faciant ea, quæ non conveniunt, repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, avaritia, nequitia, plenos invidia, homicidio, contentione, dolo, malignitate, susurrones, detractores, Deo odibiles, contumeliosos, superbos, elatos, inventores malorum, parentibus non obedientes, insipientes,*

incompositos, sine affectione, atque fœdere, sine misericordia. Qui cum justitiam Dei cognovissent, non intellexerunt, quoniam qui talia agunt, digni sunt morte: & non solum qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus. Hæc ille: quibus verbis qui volet planum & perspicuum habere interpretem, ei ego unicum hunc Petronium dedero: nec omnino vanum est magni cujusdam Theologi dictum, *caput primum ad Romanos sine Petronii Satyra intelligi non posse.* Addo etiam caput XIII. in quo à commemoratis vitiis Romanos in hunc modum dehortatur; *Nox præcessit, dies autem appropinquavit. Abjiciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis. Sicut in die honeste ambulemus; non in commessationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitiis, non in contentione & æmulatione: Sed induimini Dominum Jesum Christum, & carnis curam ne feceritis in desideriis.* Nec Romanorum tantum scelera Petronius, sed & Græcorum tangit & exagitat, dum more palliatorum Comicorum, pleraque in Græca urbe gesta confingit. Etiam idem Apostolus eadem quoque ipsissima in Græcis notavit. Sic enim ad Galat. cap. 5. scribit; *Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio, impudicitia, luxuria, idolorum servitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, secta, invidia, homicidia, ebrietates, comessationes, & his similia, quæ prædico vobis, sicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur.* Et 1. epist. ad Corinth. cap. VI. *Jam quidem omnino delictum est in vobis, quod judicia habetis inter vos. Quare non magis injurias accipitis? quare non magis fraudem patimini? Sed vos injuriam facitis & fraudatis: & hoc fratribus. An nescitis, quia iniqui regnum Dei non possidebunt? Nolite errare: neque fornicarii, neque idolis servientes, neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces, regnum Dei possidebunt. Et hæc quidem fuistis, sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed justificati estis, in nomine Domini nostri Jesu Christi, & in Spiritu Dei nostri.* Porro in Petronii fragmentis (nam optimam partem desideramus) primum bonarum artium professores mordet, tanquam ingenuæ & liberalis juventutis corruptores. Dein procuratorum forensium & advocatorum calumnias & rapacitatem taxat. Tum in Sacerdotum infandas libidines invectus, transitum ad luxum conviviorum facit, quem sub Trimalchionis nomine ac lautitiis perstringit. Hinc de sceleratâ pædagogorum nequitiâ parentes serio monens, accusatâ artificum inertiâ prehendit publicarum balnearum turpitudinem. Postmodum negotiatorum mercatorumque, hoc est, eorum, qui solas exstruere divitias curant, fortunas exponens, obiter animadvertit in feminarum levitatem. Tandem castigato lasciviarum mulierum insano amore, quo peregrinos adolescentes ambire ultro, & donis confusiscunt lacessere, in imposturas ac fraudes exulum, & natale solum vertentium, quibus hospites suos & creditores, dum amplos peregri census & patria jactitant vectigalia, circumscribunt, stilum exacuit. Insaniam denique testatorum notat, qui turpes, impudentes & nefarias testamentis adjiciunt conditiones, quorum flagitii flagrantia à Jureconsultis etiam improbatur. Et hæc tantum reliqua sunt hujus Satyrici capita: cetera injuria temporum nobis invidit.

CAP. V.

SATYRARUM INTERLOCUTORES.

Encolpius,	ἐγκόλπιος,	fabularum Dux.
Ascyltos,	ἀσκυλτος,	adulescens.
Agamemnon,	ἀγαμέμνων,	scholasticus.
Gnithon,	γνίθων,	puer.
Quartilla,	*	Priapi sacerdos.
Psyche,	ψυχὴ,	ancilla.
Pannychis,	παννυχὶς,	puella.
Embasicœtas,	ἐμβασικοίτης,	cinædus.
Trimalchio,	τριμαλχίων,	dives.
Carpus,	*	servus.
Menelaus,	μενέλαος,	scholasticus.
Lycurgus,	λυκοῦργος,	
Eumolpus,	εὔμολπος,	poëta.
M. Manicius,	*	
Bargates,	βαργάτης,	servus.
Licas,	λυκᾶς,	mercator.
Tryphæna,	τρύφαινα,	uxor.
Ælius,	αἴτιος,	
Corax,	κόραξ,	tonsor.
Chrysis,	χρύσις,	ancilla.
Circe,	κίρκη,	amica.
Doris,	δωρὶς,	amica.
Proselenos,	προσέληνος,	anus.
Polιænus,	πολύαινος,	idem qui Encolpius.
Enothea,	οἰνόθεα,	Priapi sacerdos.
Endymio,	ἐνδύμιων,	puer.
Philumena,	φιλουμένη,	meretrix.
Gorgias,	γόργιας,	advocatus.
Albutia,	*	amica.

Nominum rationes in notis traduntur. Id enim quam studiosissime observavit Petronius, ut quas personas introduxit, earundem convenientes exprimeret mores, notasque similitudines, &, ut Rhetores vocant, τὸ πρέπον diligenter persequeretur. Porro quæ in his fragmentis nullas dicendi partes habent, non puto fuisse πρόσωπα κωφὰ, sed earum interlocutiones temporum injuria periisse.

JOANNIS A WOUWEREN HAMBURGII DEDICATIO.

VIRO ILLUSTRI
JOSEPHO SCALIGERO
Jul. Cæsaris Fil.
JOANN. A WOUWEREN.
S. D.

Fama sublimis, eruditione nobilis, nobilitate Illustris Josephe Scaliger, Aristippum saltare coactum in purpurâ dixisse scribit Laërtius: *καὶ γὰρ ἐν βακχεύμασιν ἥ γε σώφρων οὐ διαφθαρήσεται.* Putabat nimirum probum & virtuti addictum nullis lenociniis delectari, aut corrumpi posse. Quam vellem hanc vocem pressius advertissent tristiores isti, qui hunc scriptorem, quem damus, non tantum infamem fecerant, sed perpetuis tenebris æternæque oblivioni damnarant, præpostero mehercles pietatis obtentu. Atqui utinam ille ignis intepuisset! nunc gravius est incendium per omnes regiones sparsum diffusumque, ut nec mare huic exstinguendo: sunt enim severioris notæ homines, quibus satis non est, ne quidem ad cognitionem hunc scriptorem admittere; sed renatum ex parte, nonnulli monstrum clamare, more majorum comburendum aut diis sacrandum; alii porro proscribere, vinctum in ergastulum & carnificinam dare, imo quem eviravant, prorsus occidere, adeo ut plura parata supplicia, quam membra. Periisti, miser, periisti, vel judicio, tuo, vel illorum præjudicio. Jacet præterea atque occisa libertas. Quis enim quæso tantis cervicibus qui contra tendat? Quis tantis humeris Atlas, qui tot malorum montes sustineat, ut saltem tralatitiâ humanitate languentem erigat? Quamquam præclari viri, postquam convertissent mentem ad Arbitrum omnis elegantiæ, nullum recusarunt periculum, quod salutis spem ostenderet; itaque in carcerem & ergastulum datum vindice dextrâ veræ libertati asseruerunt, confossum togatorum spiculis, velut ex inferis reduxerunt; equidem, denuo audere facinus dignum Censorum notâ, imo tunicâ molestâ merito est: nunquam enim inauditum & indefensum Petronium dirissimâ tristiorum conspiratione damnari patiar. Itaque ut decretoriis armis pugnem, quid in eo accusent, dicant, quæso, clarius. Opus novæ simplicitatis, seu, ut illi malunt, nequitias & accuratam spurcitiem? Velim sane tam candide ad mentem admittant, quam simpliciter ab eo scriptum sit, magisque accusent libidinem Principis, cujus flagitia sub nominibus exoletorum fœminarumque perscripsit. Demodocus apud Phæacas Martis & Veneris collusiones cantabat, non quod vitiis adularetur, sed ut cauterium adhiberet libidini, similia eorum moribus ingerebat; credo vel solo recogitatu improbos mores erubuisse. Atque quid caussæ cur Juvenalem, diligentissimum luxuriæ interpretem non accusent, qui eadem & sæpe gravius prosecutus? Quid dicam? hunc non solum legi, sed in sinu gestari, ne irascuntur quidem. Aristophanem, Anacreontem, Catullum, Martialem, totamque illam cohortem publice prostitui, tum pueris in ipsis Minervæ sacrariis præcantari patiuntur. Quæ ergo dementia est huic saltem negare, cum iis vitam concedamus? Sane nescio quis fatalis morbus veteres tenuerit, ut pudicitiæ sacra multoties profanare ipsis suave: taceo quam frequentes scopuli in Poetarum scriptis, quos castæ mentes facile declinant, improbæ minime, taceo quam obviæ cantiones, haud dissimiles illis, quas Ulisses nisi alligatus prætervehi noluit, ad quas jam olim proborum aures occalluerunt; improbi vero non facile sonum istum excutiunt, imo prosequitur & diutius hæret; haut aliter affecti, quam ii, qui symphoniam audierunt, in quorum animis durat illa modulatio, atque ex intervallo recurrit. Solonem petulantes versus scripsisse, Platonem amatorie lusisse, D. Hadrianum versu lascivum fuisse, refert Madaurensis Philosophus, qui, cum ejusdem criminis insimulatus, ajebat se in vita philosophum, in epigrammatis amatorem. At arguunt & urgent, judiciorum spiculis reum Petronium, ejus nequitiam palam prostare nudam; facinus me hercles dignum proscriptione. Sed crimen excuso, ut ille olim Platonis versus petulantiores, scilicet tanto pudicitius composuisse, quanto apertius; *Namque id genus omnia occultare peccantis, promulgare ludentis est.* Quanquam quid attinet veritatem per interpretem quærere? Si verum amamus, multa in his scriptis, quæ menti impudicæ proluvium ad omne genus nefandæ libidinis. Sed ut apes ex omnium arborum satorumque floribus liquamen confingunt dulcissimum, araneæ venenum: ita probis, in quorum animis ne minimum quidem sui vestigium relinquit hæc scriptio, mel: improbis; quibus inhæret, venenum. Quid utilitatis ex hujusmodi scriptoribus capiendum, viri sancti jam olim monuerunt. Viderit si forte qui hic omnino nudas ineptias putabat, quas proprias poetarum affirmat philosophia, qui solas aurium delicias profitentur, & dulces nectere fabulas anne frustra sit. Sane in scurrilibus his jocis præcepta sapientiæ, non solum in vita utilia, sed necessaria. Jam vero quis tam superciliosus, quem tot amabiles lusus, joci, & urbanitas tota non flectat? *Magna pars*, ait Plinius, *studiorum amœnitates quærimus.* Suadeo deduce oculos, atque huc diverte, peream nisi omnia tam venuste docta, ut non tantum ingenium alant, sed infinitam voluptatem & jucundissimum adferant oblectamentum. Denique quem non capiet oratio ista pudica, non maculosa, non turgida, sed naturali pulcritudine exurgens, ornata hoc ipso, quod ornamenta neglexerit, quam tam facilem, tam probe temperatam in toto Latio frustra quæras, is mihi omnino mortuus, aut elephanti corio circumtectus videtur. Dicam, ne ejus manes obmussitent. Quam alii sublimisque spiritus poeta, speci-

men reliquit, cupiens probare posteritati, se novisse viam, qua iretur ad carmen, imo se in Heliconem venisse ingenti flumine literarum inundatum. Sed ut in gemmis & lapidibus sæpe nævi, nec proinde omnino viles: ita in hoc scriptore labes haud paucæ, quæ tamen totum minime deturpant. Bene olim Naso, qui ajebat decentiorem esse faciem, in qua aliquis nævus. Cæterum dic mihi, quis tam improbæ mentis, qui spurcitiem istam non palam damnet? ego sane hoc ajo, hoc testor, id potius animi cum aliis fuisse, elegantiæ & omnis lepôris, non Neronis nequitiæ Arbitrum edere, tantum ut omnes religiose caveant, ne quod deliquium morum integritas ex frequenti hujus tractatione patiatur, serio hortor. Sed profecto nimis multa oratio est. Neoptolemus Ennianus malebat paucis philosophari. Quidquid ergo est, tibi Vir Illustr. Josephe Scaliger, cujus incomparabilem eruditionem, ingenium supra mortales prius defessi sunt homines laudando (usurpabo illud Salustii ad Cæsarem) quam ipse gloria digna faciundo, Petronium Arbitrum à me recognitum, & animadversionibus illustratum dicare libuit. Pompeius, cui ex virtute cognomentum Magni accesserat, cum theatrum, arcem turpitudinum, extruxisset, veritus memoriæ suæ censoriam animadversionem, Veneris ædem superposuit: ita ego illustris nominis tui titulo damnatum hoc opus prætexui, atque haud fallit augurium; vivat, vivat diutius per æternum hoc nomen. Tu vero Vir. Ill. patere, exiles quasdam stricturas tui splendoris Petronium illuminare: nam & sol radios suos in loca deformia defert, nec inquinatur. Te quidem in excelso fastigio generis & eruditionis positum, religiose adiri debere scio. Verum & Diis lacte fit, nec putem ulli vitio fuisse eos colere, quoquo modo posset. Itaque ne toties ad hoc templum gratis accedam, laborem tenuem & exiguum obfero, veri legitimique muneris obsidem, quod meæ quidem temeritati haud recuso accedere; tamen si non prorsus fastidias votoriam hanc tabellam, nominis tui templo dicatam, in cœlum abire videor. Vale Vir Illustr. Lugduni Batavorum cIↄ Iↄ.xcv.

PRÆFATIO
AD LECTOREM.

Curanti mihi novam Petronii editionem, animus principio fuit haud pauca adjicere, quo nova luce hunc auctorem suffunderem, nescio qua levi ductus insania: cum jam laboraret in fine opus, contenderemque, quid alii ante me (nam Parisiensis Edit. sero nimis in manus meas venerat) nihil mihi residui, præter exiles quasdam ineptias, quæ vel cuivis in facili congerere: continuo severa objurgatione me reprehendens, cœpi velle refragari, consilium mutare, imo prorsus abjicere; tum demum illam vocem oraculi existimans, quam toties alii insusurrassent; actum me scilicet acturum, commentaturus in scriptorem tractum tot tantorumque ingeniis. Equidem fatebor tibi simpliciter, serio pœnituit stultitiæ meæ, tandem nonnulli instantiâ urgere, exsolverem, quod inconsulta pollicitatione promisissem; compulsus denuo adgredi, quod ex desperatione deserueram. Itaque * *quod adsolet apud prudentes viros esse, in operibus elaboratis judicatio restrictior, in subitariis venia prolixior*: idem hic spero; totum enim hoc proxima & repentina fœtura natum, quod vereor, monstrum Tethys ipsa jurabit haud ablui posse omnibus undis. Cæterum nullius hortamina tantum apud me potuissent, ut auderem hoc facinus, nisi dulce cum plerisque, qui ante me in hoc campo *difficiles habuere nugas*, dicam quod sentio, in quibusdam illorum vix risum, in quibusdam vix somnum teneo: satis non fuit illis nihil dicere, sed etiam lacera pleraque, & disrupta religare, pro nefas! infelicissima & fallaci manu; adtexere præterea nescio quas carminum quisquilias, ne ineptissimis dignas, pro quis me hercles, si in auctione venirent, neque Afranius nauci daret; ea Petronii adseverare, quid aliud quis dixerit, quam insaniam? tamen parum abest, quin audeant palludi isti & jejuni concinnatores. Credite, hoc artificium vobis periit. Lector, ignosce ridenti. Atqui utinam vere errarent, qui calumniantur hoc scriptionis genus. Pace quorundam liceat dixisse, studii hujus dignitatem perdiderunt; miris enim artibus suis effecerunt, ut totum enervaretur & caderet. Primum genus illorum, qui circa litterarum apices digladiantur, quibus litterulæ immutatio triumphus, fastidiosa natio; si quid tale etiam aliis in mente, clamant furta, plagia, & tot nomina criminum graviorum; si quid forte imprudentius exciderit (ut maxime lubricum hoc scribendi genus, nec scio an quis unquam sine lapsu evaserit) conqueruntur ut de vi publica, delictum usque ad mortem; si quid in medio relinquas, ne vel hac via offensam incurras, quod omnia præripueris, protinus paratum illud Velleii: *Quid aliud quam nimium occupatum dicam, quem vel mundum vocis fefellit, aut hoc vel illo loco somnus obrepsit?* Jam tot ambitus sermonum per sententiarum tormenta, verba ipsa calamistrata tam apte posita, ut jurares de singulis illos ivisse in consilium. Dic mihi, anne fanaticus iste medicus, qui, dum urit & secat, lenis ductibus agit? simplex illa mundicia, quæ sine cerussa & fuco, tum constricta brevitas propria hujus materiæ, ubi res contenta doceri. Si qua nota melior, quanto præfamine illa exprimitur, parturiunt quod peperere, *habens artificium, quo prius persuadeant, quam edoceant*; primo cum audieris, haud ante gnarus quid nascatur, grande aliquid animo volvas: at cum ostenderis, deus bone, ridebis illico fastum; litterulæ mutatio est, aut syllabæ transpositio. Sunt qui diaria texunt actuum, qui eloquentiam ostentant in alienis laudibus. Porro in profligandis adversariis usque ad fastidium & invidiam nimii; non tanti constitit Pompejo victoria; de subattrectatione alienæ scientiæ,

* Apuleji verba initio de Deo sent. Similiter loquitur Mellerus spicileg. 10. præfat.

tiæ, ut ait Plinius, famam sibi aucupantur; quibus instar mortis, si videant alibi clarum oriri sidus, plerosque figuratis perstringunt laudibus: novum maliciæ genus, laudare quod accuses, haud ostendunt vulnera, sed instigunt scriptorem, cui manus commodabunt, si alius tangat, injuriam suam putant, cum ipsi vix decem annis abortum faciant: miramur, quod horum libri lectorem inveniant: nam legentium contumelia sunt, quos putant optimi cujusque convitiis gaudere. Reliqua sino præterfluere, ne in fastidium adducta videantur; satiusque mea tegere, quam aliorum vicia indagare. *Accusamus sæpe quod facimus, & contra nos disertum vitia nostra invehimur*, ait D. Hieronymus. Sane his moribus medicinas dicere, cum ventis litigare arbitror: Hippocratis potius fomentis, quam monitis aliorum indigent. Nos exsequemur reliqua propositi. Plerisque is morbus familiaris, ut tanta in operibus suis promittant, propter quæ merito vadimonium deseri posset. At cum intraveris, dii deæque quam nihil in medio invenies. Non est quod te ante rem suspensum teneam, aut vana spe ductem: nihil damus nisi frivola quæque & levia, aliis contempta potius, quam non visa. Ita sane oportuit post tam curiosæ diligentiæ viros, qui uberem messem ex hoc agro collegerunt; idem nos voluisse, licet non adsecuti, abunde pulcrum atque magnificum, omnis hic triumphus aliorum, nos armillis & hasta donari serio recusamus. Itaque legendi modum hic ponas licet, aut huic

——— *exarationi*
Districtum bonus applicare theta.

Vulnera coacta prorsus, quæ ut scopuli aliorum quoque acumina fregerunt, rescindere non libuit, ne novas plagas incuterem. Quæ ordini obstreperent, lectorisque intentionem dispargerent, malui differre, dum plenius in hunc scriptorem melius nactus exemplar; Itaque fraudi non erit, si intacta multa relinquam, equidem *si bonus est Lector, quæ omisi non oblita nobis, sed prætervisa existimet*. At mihi nunc aggressuro venia opus erit (sæva enim & infesta virtutibus tempora) quam ut benigne indulgeas obtestor. Indubie sæpius peccaturus, quippe qui homo & adhuc juvenis. Cæterum *placebo tibi, si me culpam emendare permiseris*. Hoc te rogo, lector.

EJUSDEM PRÆFATIO IN VARIORUM IN P. ARBITRUM OBSERVATIONES AB SE DIGESITAS.

Scripta est hæc epistola Anno 1595.

ANni ferè * XXCV. postquam renatus Petronius, sed pro nefas tam ruptus, & multifariam truncatus, ut potius informe pecus ex matris visceribus excisum, quam legitimus fœtus. Itaque docti viri, publico bono nati, continuo dilaniata & dispersa ejus membra cum cura conquisiverunt, fracta & luxata obligarunt, quorum acumen, & feliciter curiosas manus expertus Arbiter, ut anguis, convertit corium & ævum. Quam damus, editio septima est, ea ut purior & amplior prodiret, imò ne quid omnino deesset, votum & animus mihi fuit. Quidquid igitur emendationum & explicationum ad Petronium pertinentium, apud nostri ævi præclaros viros sparsum, excerpsimus, digessimus & hoc fasciculo comprehendimus, quo in promptu essent, & velut sub uno oculorum ictu. Selegimus autem necessaria; nam omnia adjicere nec libuit, nec per formam libelli licuit.

CASP. BARTHIUS

Nob. Clarissimoque Melchiori

GOLDASTO AB HEIMENSFELT.

PEtronium Arbitrum gaudeo tandem à te percensitum VCL. & amicissime. Multa in eo olim ego disputavi, multa in aliorum Animadversiones animadverti. Omnia nunc dispunxi usque ad mancas has Notas, quas tibi jugulandas mitto, potius ne promisso meo desim, quam ut operæpretium in iis me fecisse arbitrer. Gratulor autem & tibi famam, & juventuti egregium suum, quod genuino nitori tandem abs te restitutus lepidissimus scriptor in ora virum exibit. Ego nihil pro tempore quæro, nisi ut nomen meum expungam, quod in tabulas relatum, & à claritate nominis tui splendorem adolescentiæ meæ mutuor. De reliquis tu videris. Qui ab immortali hoc Charitum pullo nunquam perituram famam habebis. Salve ab eo qui tibi commendatus esse cupit, têque admiratur.

T. PETRONII ARBITRI VITA.

LOTICHII

IN tanta temporum obscuritate, vitam PETRONII scribere difficile est, partim, quod quidam eundem *Romanum* fuisse adserunt, quòd *Petronia gens* illustris *Romæ* extiterit, è qua PETRONIUS *Volusianus* Consul fuit, imperante *Gallieno*, Anno Christi CCLXII. quo eodem tempore, aut paulò antè, floruisse hic PETRONIUS putatur: partim, quod alii eundem *Massiliensem* fuisse scribunt: è quorum catalogo videtur esse *Apollinaris*, *Gesnerus*, & alii. Plures autem, quo ad nomen, fuerunt PETRONII, scil. PETRONIUS hic ARBITER; PETRONIUS Rhetor; PETRONIUS, Episcopus Bononiensis, aliàs Grammaticus; PETRONIUS Ascanius, PETRONIUS Indicius; PETRONIUS Venustianus; PETRONIUS Antigonus Pisaurensis; PETRONIUS Hilarius Pisaurensis; PETRONIUS Apollodorus, Pontif. Rom. &c. Sed, inter cæteros, *Plinius* libr. Histor. natur. XXXVII. cap. II. PETRONII ARBITRI in sequentibus commeminit: T. PETRONIUS (ait) *Consularis moriturus, invidia* NERONIS *Principis, ut mensam ejus exhæredaret, trullam murrhinam trecentis sestertiis emptam*

fregit. *Taciti* verò beneficio restitutum est PETRONIO *Caii* prænomen; *Turpiliani* cognomen; *Arbitri* agnomen. Quidam contrà putant, eundem PETRONIUM NERONIS *Arbitrum*, ab officio sic appellatum, & dignitatis nomen in aula *Principis* fuisse, quod tamen auctores vix putant credibile. PETRONIUS interim *Turpilianus* temporibus NERONIS, cum C. *Junio Cæsonio Pæto*, Consulatum gessit: unde *Lex Junia Petronia*, itemque *Senatus-consultum Turpilianum*. Prætereà *Epicurea secta*, quoad vitæ studiique genus, PETRONIUS hic ARBITER discipulus magis fuisse perhibetur, quàm *Stoica*, cùm ità invehatur in *Stoicos*:

Ipsi qui Cynica traducunt tempora coena,
Nonnunquam nummis vendere verba solent.

Contrà sic idem *Epicurum*, *patrem veri*, pronunciat.

Ipse pater veri doctus Epicurus in arte
Jussit, & hanc vitam dixit habere Deos.

Tres autem *Epicuri* istius cardinales memorantur errores; quorum primus est hic: *Deos res humanas non curare, sed otiosos in coelis stertere, valdè occupatos in nihil agendo.* Hinc apud *Epicureos* ridentur superstitiosi, qui quidem DEûM timore ità terreantur, tanquam pueri nocturnis terriculamentis, aut spectris. Cujus sententiæ ipse PETRONIUS fuit, sicut è sequentibus innotescit:

Primus in orbe Deos fecit timor, ardua coelo
Fulmina cùm caderent. ———

Alter erat iste: *In voluptate summum bonum versari*, ut hinc evidens:

Ergo vivamus, dum licet, esseque bene.

Tertius his accedit: *Animas cum corporibus simul perire*: qui quidem error insignis moribundo in PETRONIO conspicuus fuit, dum, referente *Tacito*: *audiebat ille referentes nihil de immortalitate animæ, & sapientum placitis, sed levia carmina, & faciles versus*: quasi dicat, eundem PETRONIUM immortalitatem animæ ludibrio potius habuisse, quam credidisse.

Et hæc de PETRONII hujus Satyrici vita, non nisi multa obscuritate involuta. Qui plura desiderat, adeat ipsos auctores, qui passim in Satyricum nostrum commentati sunt. Sequens autem *Tetrastichon* vitæ ARBITRI in *Bibliotheca* nostra *Poëtica* destinavimus, quod hic asscribere non pigeat:

Polluit obscoenos PETRONIUS inter amores
Doctiloquum vena prosperiori opus.
Nomine sic cithara vates fuit ARBITER & re;
Turpes tolle jocos; cætera purus erit.

MICHAELIS CASPARIS LUNDORPII
Francofordiani Moenigenæ, Historici & Philologi

ΟΜΟΛΟΓΟΥΜΕΝΑ,

ID EST

Elogia, Testimonia, & Judicia veterum recentiumque Scriptorum

DE

T. PETRONIO ARBITRO,
& ejus scriptis.

B. Hieronymus Stridonensis Epist. ad Demetriad.

Cincinnatulos pueros, & calamistratos, & peregrini muris olentes pelliculas, de quibus illud Arbitri est; *Non bene olet*, &c.

B. Benedicti Abbatis Floriacensis Glossarium.

Excelsissimus dicitur à Petronio in 1. Satyrarum.

B. Antoninus Archiepiscopus Florentinus in Summa Historiali, sive Chronicor. part. 2. tit. 11. cap. 2. §. 5. ubi de S. Petronio Bononiensi.

Vincentius in Speculo historial. lib. 21. cap. 25. sic ait: De quodam libro Petronii partim-metrico, partim prosaico, hæc moralia excerpta notavi.

Quid faciant leges, &c.

Joannes Trithemius Abbas Spanhaimensis de Scriptoribus Ecclesiastic.

a. Petronius Episcopus Bononiensis, conversatione Monachus, in divinis Scripturis valdè doctus & eloquens, & non minus sanctitate quam scientia reverendus, qui multis in vita & post mortem miraculis coruscavit, sicut in ejus historia legitur. Scripsit inter cætera *de Vita Sanctorum Patrum lib.* 1. De *Ordinatione Episcopi lib.* 1. & alia nobis incognita. Moritur sub Theodosio & Valentiniano, anno Domini CCCLXXXV. indictione XIII.

A Janus Parrhasius Neapolitanus Commentar. in Claudian. de Raptu Proserp. lib. 1. p. 67.

Eumolpus apud Arbitrum ait; *Non verno persona cantu* &c.

Editio Veneta, cujus primum folium in meo exemplari abscissum est, in calce habet:

Impressum Venetiis per Bernardinum Venetum de Vitalibus, anno Domini MCCCCXCIX. die XXIII. mensis Julii.

Phil.

a. De hoc Episcopo, qui diversus longe est ab Arbitro nostro, videri possunt Eucherius Lugdunens. in *Parænetic. ad Valerian.* Gennadius Massiliensis *de Scriptoribus ecclesiastic. cap.* 41. Leo Magnus *Epistol.* 52. Honorius Altisidorens. *de Scriptor. ecclesiastic. cap.* 41. Antoninus Florentinus *Chronicor. part.* 2. *tit.* 11. §. 5. Non rectè Cardinal. Baronius in *Not. ad Martyrolog. Roman.* IV. *Non. Octobr.* cum confundit cum Petronio Jureconsulto, cujus non semel. Meminit Sidonius Apollinaris in *Epistol.* Videatur *Vita S. Petronii* ab Sigonio restituta apud Laur Surium *de Probat. Sanctor. vitis tom.* 5. ipse Sigonius in *Commentar. de Reb. Bononiens.* Sixtus Senensis in *Bibliothec. Sanct. libr.* 4. Erasmus Roterodam. in *Schol ad Eucherii Parænetic.* Possevinus Soc. Jes. in *Apparatu sacro*, verb. *Hieronymus.* Rosweydus in *Not. ad Vitas Patrum*, Andr. Rivetus *l.* 4. *Critici Sacri cap.* 8. LUNDORP.

Philippus Beroaldus, Commentar. in Cicer. Tusculan. quæst. lib. 5.

De qua est Petronii Arbitri ille versus dignus memoratu.

Franciscus Floridus Sabinus.

* * *

Quotusquisque hodie vivit, qui non sibi censuram in scriptores, quasi à Diis immortalibus demandatam, arbitretur? Ut enim de aliquibus toleretur judicium, quisnam hoc tempore de Cicerone, Livio, Salustio, Tacito, Terentio Varrone, Corn. Celso, Plauto, Terentio, Virgilio, Horatio, Lucretio, Ovidio, Catullo, Tibullo, Propertio, Petronio, cæterisque similibus, aliquid in sinistram partem, sine magno scelere decernere audeat? Quorum scripta orbi probatissima semper fuere, & à nullo adhuc satis digne laudata.

Joannes Alexander Brassicanus JC. & eques Auratus, Exemplar, quod manu ejus propria exaratum habemus, ita inscripsit:

Petronii Arbitri, Scriptoris antiqui & valde boni, quæ quidem extant reliqua, recens à pluribus mendis, beneficio vetustissimi exempli, vindicata, & quoad ejus fieri potuit, restituta; adiectis Scholiis utilibus, nec minus eruditis. Ἀνωνυμῶς:

Μικρὰ μὲν ἔργα τάδ' ἐστὶν ἔχει δ' ἀδύνω ισυχὴν ὡς ῥόδον ἐν μίτοις, ὡς ἴον ἐν πελάγοις

Concilium Tridentinum in Regula Indicis librorum prohibitorum.

Libri antiqui, qui res lascivas seu obscœnas ex professo tractant, narrant, aut docent, ab Ethnicis conscripti, propter Sermonis elegantiam & proprietatem permittuntur: nulla tamen ratione pueris prælegendi erunt. Deinde in ipso Indice inter libros vetitos reponitur:

Petronius Arbiter in Satyra.

Ptolemæus Flavius Anconitanus in Conjectaneor. & observationum Centuria, cap. XC.

Dulcis Poëta usurpat Petronius Arbiter.

Petrus Nannius Alcmarianus lib. IIII. Miscellaneor. cap. ult.

Est adhuc aliud genus Satyræ, à Petronio Arbitro frequentatum, quod partim carmine, partim soluta oratione constat.

Ioachimus Camerarius Senior in Epistol. ad Brassicanum.

Petronii Satyricon elegans est: sed flagitia & turpitudinem nefariam proponit, ad cujus cognitionem terreri debent animi piorum, consideratione horribilis iræ divinæ, qui contemptum & neglectionem veritatis tam atrociter ultus fuit, ut in tantos errores, & talia peccata homines delabi fineret: in quorum mores hæc tanta & tam fœda immemorabilia vitia invaderent, quibus quidem civitates & imperia tandem interierunt.

Michael Neander Soraviensis Physica Philosoph. part. II. pag. 358.

Petronii Arbitri elegantes versus, quos nuper Guilhelmus Canterus e Schedis antiquis protulit, tales sunt &c.

Adrianus Turnebus Adversar. Lib. VIII. cap. XVIII.

Versus sane quam amœni & elegantes extant Petronii Arbitri de ciconia: sed, quod inter nos dicere liceat, *coralistria*, in eis quid sibi velit, nullo modo assequor.

Josephus Justus Scaliger Comes a Burden, lib. I. epist. XXXI. ad Pet. Pithœum.

Illud etiam te rogo, Sotadicum illud Petronii, ut apponas in fine Catalectorum nostrorum, sub titulo MISCELLA PETRONII: ubi spatium ei reliquimus: &, si me amas, addes aliquid commentatiunculæ tuæ ad lectorem &c. Carmen longum Petronii, statim post epistolam Lucani collocari volumus. *Et mox ibidem:* De Petronio tuo etiam aliquid exspecto. *Et epist. XXXII. ad eundem:* Auximus Catalecta nostra plus quam centum poëmatiis, quæ antehac nunquam excusa fuerunt, & quorum multa sunt Petronii. Id quod judicatum prius è stilo, posteà versibus quibusdam, qui jam editi sunt, confirmatum fuit. Tantum sumus φίλαυτοι in judiciis nostris: & ignosces philautiæ sive stultitiæ meæ.

Idem Commentar. in Priapeja diversor. Poëtar.

Scripserunt hujus argumenti Poëmatia plures veterum, Catullus, Tibullus, Ovidius, Petronius Arbiter, alii. Itaque ex illorum epigrammatis totus hic liber concinnatus est, & conflatus ab eo, qui epigramma libro præposuit &c. Sane Petronium hujusce argumenti & nominis quædam lusisse auctor Sidonius:

Jacobus Nicolaus Loënsis Medicus, Miscellan. epiphyllid. lib. IV. cap. I.

Ne quis ab Isidoro confictum putet, sciat Petronium Arbitrum ante eum hoc litteris mandatum reliquisse. Quod etsi in his fragmentis, quæ hodie circumferuntur, Petronii non exstat, citante tamen Joanne Salesberiensi (quem vulgo Architrenium vocant) in opere suo, quod Polycraticum appellat, Petronius hujusmodi tradidit. Verba ejus auctoris, etsi hominis doctioris magis, quam diserti, non veritus sum apponere.

Petrus Maturus Presbyter Societatis Jesu Lugdunensis, in Annotation. ad B. Antonini Florentini Chronic. part. 2. tit. 1. cap. II. §. 5.

Ex Petronio Arbitro hæc desumpta sunt, quæ habet Vincent. lib. 20. cap. 25.

Justus Lipsius Iscanius, Commentar. in Taciti Annal. lib. XVI.

De C. Petronio] Quem viri docti eum censent, cujus

cujus fragmenta hodie purissimæ impuritatis. De quo etiam delibero; sicut & de prænomine, quod apud Plinium lib. 37. cap. 2. *Titus* est, itemque Plutarchum libello *Πῶς ἄν τις διακρίνειε τὸν κόλακα τοῦ φίλου.*

Christophori Richardi Bituricis JC. Præfatio. Patissonio S.

Petronii Arbitri Satyricon, sane eruditissimum, relegi, ac tuæ imprimis voluntati satis facere dum cupio, nonnulla obiter adnotavi, quæ, si tibi digna prælo tuo videbuntur, excudes. Memineris tamen me conjecturis ejusmodi non plus tribuere quam somniis, quæ neque natura sua, neque conjectoris ingenio, sed casu aliquando vera solent evadere. Vale. Cal. Decemb.

a. Carolus Scribanius Societ. Jesu in Amphitheatro honor. libr. III. cap. v.

Audi alterum cæli terræque contemptorem *b* Capaneum, (*Primus in orbe Deos fecit timor*) provocantemque non jam Reges, sed Deum ipsum. &c.

Marcus Velserus Duumvir Augustanus Rer. Augustanar. lib. v.

Petronii arbitrarias secures facilè hebetamus; nec enim Augustalitatis insigne, sed ad ostendendum mirificum Trimalcionis nomen Regium, aut triregium verius, &c.

Georgius Thomsonus Andreapolitanus Scotus in Vindice veritatis advers. Justum Lipsium lib. II. cap. II. pag. 108.

c Sanctissimi viri opusculum pietate refertum fortè habebat in pera Episcopus. Petronii Satyricon; quo educto, & aperto obtulit se hemistichium:
- - - *Placitone etiam pugnabis amori?* &c.

Janus Dousa Fil. Conjectaneor. & Notar. in Catull. cap. I.

Sed ab *ultima nocte* ad *viduam* transeamus, quam ex sequenti Carmine (Catulli) in Satyricon suum transtulit idem ille eruditæ luxuriæ arbiter.

Marcellus Donatus Medicus, Dilucidation. in Spartiani Adrian. pag. 1081.

Petronius describens accubitum mollissimum omnium Malchionum &c.

Isaacus Casaubonus Commentar. in Persii Prolog.

Petronius Arbiter Persio æqualis.

Joannes à Wouwer Hamburgius in tract. de Polymathia cap. I. de sua Petronii editione scribit.

Nuper exactis pueritiæ annis, ductus amabili insania, passus sum frangi famæ meæ florem editione abortivi libelli, qui mihi quasi tentanti vadum futuri favoris præmissus, infelicibus auspiciis præluſit. Quibus studiis exceptus fuerit non scio, neque scire magni feci, cum in ejus editione non meam ambitionem, aut gloriolæ aucupium, sed commune rei litterariæ commodum spectarim: Equidem jam securus famæ quasi in soporem lapsus requiescebam, sed turbant constantiam meam perversa quorundam judicia, quibus si stamus, profecto intererat infelicem fœtum nunquam nasci. Sed cum mihi excidit illa ætate, quæ capere non potest, quàm grave posteritatis judicium, & alioquin parum sollicita, quid tristiores isti probent, vel supercilio suo proscribant, jacta jam alea satius duxi tollere deformem fœtum, quàm alienæ misericordiæ impie exponere; præsertim cum ii, qui nos lacessunt, plumbeis pugionibus pugnent; quos rectè, si quid sentio, descripsit Aristides in orat. περὶ τοῦ παραφθέγματος. cujus verba ideo libentius usurpo, quod ea tot sæculis antè de hujusmodi hominibus, non tam præmeditata oratione dixisse, quam sacro instinctu agitatus, velut vaticinio, effudisse videatur: οἱ πλείω μὲν, inquit, σολοικίζουσιν, ἢ φθέγγονται· ὑπερορῶσι δὲ τῶν ἄλλων ἴσον αὐτοῖς ὑπερορᾶσθαι προσήκει, καὶ τοὺς μὲν ἄλλους ἐξετάζουσιν, αὐτοὺς δὲ ἥκιστα ἠξίωσαν, καὶ σεμνύνουσι μὲν τὴν ἀρετὴν, ἀσκοῦσι δὲ οὐ πάνυ· ὀνειδίζουσι δὲ τοῖς ἄλλοις, οὐ τῶν πραγμάτων κατεγνωκότες, ἀλλὰ φθονοῦντες ὅτι αὐτοὶ πράττειν οὐ δύνανται: *Qui sæpius inconditè loquuntur, quàm os aperiunt; alios contemnunt ipsi maximè despiciendi; in alios sollicitè inquirunt, in se verò nunquam. Virtutem, quam non exercent, commendant. In aliis improbant ea, quæ ipsi quidem non damnant, sed quod paria facere non possunt, invident.*

Omnes interim Veneres & Gratias, quæ ipsos aut infœcunda senticeta deseruerunt, lasciviam & errorem appellant, quorum ferreo ori nullæ fidiculæ pudorem extorquebunt, in aliis accusantes, quod suum vellent, si per naturæ Genium liceret. Prævaricatores aliorum peccata abdita & latentia infami elogio ventilant, & minus cautæ ac simplici innocentiæ vitiorum præconem conducunt; cum ipsos proprii pudoris decoctores ulceribus & porrigine obsitos fœda flagitiorum scabies jam olim depascat. Stultitia est ex verborum propinquitate de ipsis rebus conjecturam facere. Sed arguenda erant verba illorum, qui factorum sunt innocentes. At te fugere potuit, ais, illud Plinii: *Narrantem similem esse facientis.* Ergo tam difficilis venia levis errati. Admonere nos debuerat lenitatis humanitas majorum, quos prope Mercurii statuam Gratiarum imagines collocasse Plutarchus prodit. Favendum scilicet delictis illorum arbitrabantur, quos ingenii amore lapsos constabat. Quanto enim hi proniores errori, tanto paratior iis apud omnes venia, & ignoscendi studium esse debet. Sed profecto oblitus sum mei, qui hæc verba tam indigne perdam, cum ineptissimos homines mores sui satis ulciscantur.

Gasp. Scioppius Francus, Consiliarius Pontificius & Cæsareus, &c. Verisimil. lib. I. cap. IV.

Multa esse apud auctores non protrita vulgo loquendi genera, & quæ, cum nobis minus familiaria accidunt, & stupor noster elegantiam illorum non asse-qui-

a Alias Clarus Bonarscius. *b* Qui fulmine ictus ob Deorum contemptum periit. *c* Ironicè sic vocat Petronium.

quitur, statim in medicinam rapiamus, pridem ab aliis demonstratum est, & ipse nunc duobus Petronii Arbitri locis, scriptoris elegantis, Jupiter! & tersi, ostendere conabor.

Idem ibid. lib. II. *cap.* XIV.

Otiosi superioribus hebdomadis, ego inquam & v. CL. Ignatius Hanniel cum Nobilissimo juvene Johanne de *a* Bredow Eq. Marchico, Petronii Satyricon temporis caussa legebamus. In eo ut quicque nobis in mentem venerat, ad oram editionis Douficæ, quam beneficio CL. Rittershusii Altorphio habebamus utendam, (nec enim ejus notæ libri ad has oras se penetrare solent) adnotavimus. Et earum quidem conjecturarum, quæ tunc in solidum misi, nonnulla heic proponere volui.

Idem in Admonition. ad lector. in calce earund. Verisimil.

Neque etiam dissimulare debui, cum jam ad exodium opus hoc spectaret, adlatam ad me fuisse novam Petronii Arbitri editionem, omnium illam multò emendatissimam & pulcherrimam, cujus architectus Johannes à Wouweren, juvenis, ut apparet, ingeniosissimus, in uno atque altero loco idem pene mecum cogitavit. *Rursum ibid.* Reperio in Petronio vicinam, in Catullo vero eandem plane emendationem cum illa, quam multo ante ipsi Giphanio, & Generoso juveni Gundaccaro Baroni à *Tannberg* &c. amico meo suavissimo, forte mecum in Museo meo cœnantibus, *b* proposueram. &c.

Idem in Scaligero Hypobolimæo pag. 12. *b. de Theodoro Beza.*

Parisiis Genevam pervolavit, & ad Calvinum *Totus* se recepit, eique mox rebus ipsis, *ut plurimum sibi crederet, Totum se approbavit*; quo pacto possent ea, quæ inquinatissimis, sive, ut vos Arbitri Sacricolæ loqui consuestis, *officiosis illis suis manibus* in Novum Testamentum exaravit, hanc nefariam ejus impudicitiam non redolere?

Et pag. 9 *b.* Sed Aristoteles quoque in VII. Politicor. cum turpia omnia, & in quibus vel obscœnitas vel improbitas inest, cujusmodi *c* Jambos & Comœdias esse ait, procul à conspectu puerorum, & adolescentum removere jubet, quod ex loquendo, audiendo & videndo turpia, turpiter quoque faciendi licentiam consequi dicat.

Pag. 22. *b.* Existimabam prius te fato tantum esse Polyæni illius Petroniani, quod his ille versiculis complorat; *Me quoque per terras, per cani Nereos æquor.* &c.

Pag. 183. Sed pluris esse tibi video unum Petronium, quam mille Tullios.

Pag. 298. Sed tu gratus scilicet in Dousam esse voluisti, qui non solum præclaras illas in Petronium Notas ediderit, ex quibus pæderastian non minus, quam ex ipso Petronio, discere adolescentes possint.

Denique pag. 282. Cum pater tuus obscœnos & immemorabiles Ausonii, Martialis, Petronii similiumque Poëtarum versus negarit à Critico censendos, atque adeò ne legendos quidem omnino, aut audiendos, sed detestandos & flammis expiandos, & pro signis Priapi, atque adeò pro libris honori ejus scriptis, Sanctorum imagines à nobis habendas esse contenderit: tu exortus es, homo sanctissimus, & castitatis ac pudicitiæ exemplar, atque specimen, qui non modò illum ipsum censura Patris tui notatum Ausonium, sed hoc etiam Burdigalensi Triphallo nihilo deterius mutoniatos, Catullum, Tibullum, Propertium, & Priapejorum versuum scriptores, magna temporis curæque impensa à te recensitos, castigatos, nec pœnitendis (ut gloriaris) commentariis illustratos emittere, & adolescentibus commendare auderes. Hoc, satis scio, nullo modo patri tuo probare posses. &c.

Arnoldus Clapmarius, Bremensis Saxo JC. in Nobili triennio, p. 18.

Hunc (Homerum) leges, & releges cum Theocrito & Virgilio, Horatium cum Pindaro, Lucretium & Manilium, cum Arato & Musæo, Hesiodo & Oppiano. Catullum & Propertium cum Callimacho & Anacreonte, Senecam cum Euripide, Æschylo, & Sophocle, & reliquos veteres Poëtas, ante aliquot annos à Stephano editos, Ennium, Lucilium, Laberium, Afranium, Pacuvium, Petronium, Varronem &c.

Ludovicus d Dorleans Parisiensis JC. in Cogitationibus ad Taciti Annales libr. V. *pag.* 831. *col.* 1.

CAJO PETRONIO] Qui dictus est Arbiter Neronianæ eloquentiæ; interversor naturæ, & lucernarius. Vivebat enim ad lucernas, de die dormiebat. Quod hodie multi faciunt castrenses bardocuculi. Est de eo epigramma, tractum ex bibliotheca Vaticana. Cæterum non idem est C. Petronius, & T. Petronius, de quo Plinius lib. XXXVII. c. II. Nam T. Petronius mori non est jussus, sed C. Petronius, qui heic moriturus sub Nerone ostenditur. SUPRA PAUCA REPETENDA SUNT) De C. Petronio suprà pauca repetenda sunt; id est, scribendum est de Petronio paulò amplius, quàm paucitas expetat. PROCONSUL TAMEN BITHYNIÆ) Qualis fuerat ante eum Catullus Poëta, uterque vitæ mollioris.

Idem ad lib. II. *Annal. pag.* 231. *col.* 2.

Inter Romanos elegans scriptor, Petronius Arbiter, illam vestem sericam vocat eleganter *ventum textilem. Rursum pag.* 317. *col.* 2. Sic Arbiter ille nequitiarum. *Iterum pag.* 316. *col.* 2. Sed magis Arbiter ille prostibulatis. *Denique ad libr.* XI. *pag.* 604 *col.* 1. Pe-

a Cui Petronium exposuit in Academia Altorphina, & Phrases dictavit elegantiores. *b* Petronianæ lectiones in convivio propositæ. *c* Id est, Mimos. *d* Alias Aurelianus dictus.

1. Petronius Arbiter hoc eleganti versu describit tempus istud.

Fridericus Taubmannus Francus, Notis in Plauti Truculent. act. III. *sc.* III.

Elegantes sunt Publii Mimi versus apud Petronium Arbitrum, quos appingam.

Matthaus Raderus Societatis Jesu, Comment. in Martial. lib. VIII. *Epigram.* III.

Musa ad Martialem:

At tu Romano lepidos sale tinge libellos,
Agnoscat mores vita legatque suos.

quos tamen ita describit, ut parcat personis, exponat vitia. Hoc Petronius facit, petulantius tamen.

Thomas Dempsterus à Muresk Baro Scotus JC. in Paralipomen. ad Rosini Antiquit. Roman.

Petronius Arbiter candidus, tersus, suavis, in omnibus mirandus, modo absit obscœnitas.

Joannes Savaro Arvernus JC. & Præses, in Notis ad Sidonii Carm. IX. *v.* 264.

De Petronio plura congesserunt veterum elogia, qui in eum notas texuerunt, quas consule.

Janus Gruterus in a Explanation. in Plauti Amphitruon. Prolog.

Festivissimus Poëta Petronius Arbiter Satyrico.

Christophorus Beysius Parisiensis, in sua editione Petroniana de Anno MDCI. *pag.* 135.

Quandoquidem video inter eruditos convenire, ex iis, quæ in Priapum leguntur inter Catalecta veterum Poëtarum, nonnulla hujus esse Petronii, visum est ea adjicere, simul & alia quædam non dissimilis argumenti.

Martinus de Roa, Hispanus Societatis Jesu, Singularium locor. lib. VI, *cap.* XVII. *de Petronio scribit,*

Sed ego nec tam religiosus sum in auctore non tam religioso, nec tam sacrosancta duco illius scripta, ut non putem licere, quod in sanctioribus licuit, mutare syllabam, aut etiam dictionem, modò probabili conjectura id fiat, & lux auctoribus afferatur.

Edmundus Richerius, Sorbona Theologus, in Obstetrice animor. cap. IV. *num.* 4.

Utinam non mirari oporteat, quare juventus ad libidinem prona, sed quamobrem non longè vitiosior sit; quippe qui Poëtarum quorundam carminibus, & Petronii operibus igni æterno devovendis, quasi Divorum Pauli Epistolis, Ambrosii Officiis, vel Augustini Confessionibus, impunè, liberè, gloriose utatur. *Mox subjicit.* b Sed me censere dico Poëtas illos & auctores emungendos, non mutilandos; mundandos, non evirandos; velandos, non castrandos esse: hoc est, ut à Concilio Tridentino est sanctissimè constitutum, viris ad legendum, non pueris ad interpretandum esse concedendos &c.

Daniel Heinsius Præfat. ad Lector, in Maximi Tyrii Dissertationes.

Plautus aut Petronius ætatem occupant, Philosophia sordet & squallet. *

Eusthatius Swartius Bavaro-Palatinus, Analector. lib. II. *cap.* IX.

Juvat & unico præstantissimoque elegantiarum Arbitro horam, & in antecessum levicula quædam dare, (dum ultimam recipiat manum, quam cum Indice operosissimo adornamus, nova editio) cum hodie ferè nullum placeat ingenium, quod in eo non fategerit.

Petrus Scriverius Lugdunensis Belga, Prolegomen. ad Senecam Tragic.

Video Epigrammata quædam de exsilio, quod Seneca primo Imperii Claudiani anno subiit, ex Schedis Pithœanis deprompta, &c. Quædam Senecæ, quædam Petronii, aut alius possunt videri.

Johannes Norwegus Synglesiensis Hassus in Promptuario Grammatico, in Nomenclatore varior. autor.

Petronius Arbiter, Massiliensis à plerisque existimatus, Satyricon opus varium composuit; cujus licet fragmenta ad nos tantum pervenerint, eademque parum castigata, multæ tamen eruditionis hominem fuisse, facilè cognoscimus, &c. Vide plura apud Gyraldum de Latinis Poëtis. Alexander Brassicanus fragmenta illa emendavit, & Annotatiunculis illustravit, pauloque antequam obiret, Joan. Oporino excudenda transmisit. Petronii Arbitri Massiliensis Satyrici fragmenta restituta, & aucta è Bibliotheca Joannis Sambuci, Antverpiæ, Plantinus, &c.

Fridericus Lindenbrogius JC. Hamburgius Notis in Catalecta ad Lucani Panegyricum:

Apud Petronium in convivio Trimalcionis chrystallinæ sunt tesseræ, cujus verba digna sunt, quæ adscribantur.

Sethus Calvisius Lipsiensis in Chronologic. Anno Christi LXVI.

Inde in Tacito longa series recensetur clarissimorum virorum, quos Nero occidit; inter quos etiam est Petronius Poeta, qui voluptatibus plerumque totus

a Exstent manuscr. apud v. cl. Suffrid. Sixtinum Amstelrodamens. b Videatur Julius Nigronus Societ. Jes. *in Dissertat. de Lectione librorum amatorior.* Francisc. Sacchinus Soc. Jes. in *Orat. de Ratione libror. cum profectu legendor. & de vitand. morib. nox. lect.* Laurent. Gambara *de perfect. poëseos rat. & cur abstinendum sit à Script. Poematum turp. aut falsor.* &c. Savaro *Not. ad Sidon. lib.* 3. *epist.* 13. *in fin.* * *Invehitur in eos, qui omne suum studium in legendo, emendando & interpretando Plauto aut Petronio consumunt.*

tus mersus fuit. Interdum tamen se vigentem & negotiis parem ostendit; ideò etiam proconsul in Bithynia fuit.

Christophorus Besoldus JC. in Dissertat. de Republ. curand. cap. II. *in princ.*

Adde elegans Petronii carmen de mutatione Reipublicæ Romanæ.

Idem in Dissert. de Educatione, studiis literarum, peregrinatione, &c. cap. v. *num* III. *in fine.*

Sic & contra declamatores, ac pro naturali eloquentia, festivè pugnat Petronius in princ. Satyr.

Caspar. Barthius eques Saxo, Adversarior. lib. VII. *cap.* v.

Obscœnissima atque impurissima meretrix Quartilla apud Petronium introducitur de se loquens, ut vitia seculi illius narrationibus fictarum personarum vera proponuntur in eo Satyrico. *Et statim*; Sunt vero, qui poetica levitate, aut Satyrica licentia Petronium tale quid finxisse potius, quàm veræ rei gestæ narrationem proposuisse opinentur: quibus ego penitus seorsum sentio. Talia enim erant secreta illa noctium Neronianarum, quæ literis prodidit Arbiter, ad quæ depingenda ingenio illo luculento perperam abusus est, & nefario instituto, nisi quod vituperat potius & detestatur, quàm describit, quæ narrationis jucundæ effigie proponit: *Rursum ibidem:* Idem disertissimus scriptor, Petronius nimirum, (nam quæ turpia in eo sunt, adeo nuda omni ambitu, ut ipsamet se condamnent) ævi illatini magnis ingeniis adeo familiaris fuit, ut nonnullorum scripta vel solus, vel cum paucis aliis Latiniora fecisse sit credendus. In his est sacratissimus Episcopus, prudentissimus Princeps, & ingenio memoriaque admirabilis dissertator Joannes, Saresberiensis cognomine; cujus phrasis cum aliquando adeo similis hujus Arbitri stylo atque acumini sit, merito nos suspicio habet, plurima subesse proposito Episcopi servientia, quæ revera non ab ipso, sed à Neronianæ Aulæ secretario sint concepta.

Idem lib. XLVI. *cap.* XVIII.

Is scriptor spurcus & obscœnus, scripsit turpes libidines, incestaque facinora Neronis sub personis adscititiis, ita tamen, ut mores etiam Quiritium per figuras & historias tangat.

Idem Commentar. in Augustin. de Civit. Dei lib. I. *cap.* IX. *ad verb.* Facinorum immanitatem, *p.* 2919. *col.* 2.

Alia facinora libidinis, multis recenset Seneca, multis abominatur Salvianus, & Satyrici veteres, inter quos Petronius Arbiter scelerate ingenii sui felicitate abusus, Neronis flagitia misto genere utroque dicendi, non minore licentia scripsit, quam ille patravit. Qui scriptor non video, cur tanti sit, ut juventuti non modo non è manibus excutiatur, sed laudetur insuper, & imitatione dignus habeatur, à viris gravitatem adeo etiam stricte professis, ut ex aliis scriptoribus demant, ad quæ in isto legenda & evolvenda lectores suos ablegant; alii vero, horum alioquin velut adversarii, etiam Commentariis insuper illustrent; in quorum secta & me fuisse, sane egregie nunc pœnitet. Quid enim est absurdius, quam vel propter monita, sententiasque unam & alteram, talem pestem in sinu gerere, in qua non tam verbis, quam ipso argumento blasphemetur Deus, & Ethnica flagitia fiant Christianis familiariora. Non, ajunt, scripsit hoc fine. At vereor, ne multis eo fine legatur. At non solus. Verum cæteris blandior & nequior. Quod quantumvis secus etiam sese haberet, scandali tamen immanis occasio vel in sordidissimis verbis spernenda est, ne dum in fuco eloquentiæ, obductis venenosis, & plane perditorum hominum talibus scriptis. Fateor & hoc ipso me Commentario istum nequitiæ magistrum pro teste producere. Sed ideo hæc scribo, ut, quo fine id faciam, notum sit; minime equidem, ut eum commendatiorem faciam, sed ut utar tanquam eo, quem malim è memoria omni sublatum, quàm per me factum notiorem.

Anonymus in Resolutionib. magistralib. quæstion. quodlibeticar. Cardinali Richelieu dedicatar. anno MDCXXV. *Septemb.* 17. *quæst.* 2.

Author libelli, *Miroir du temps passé*, estne Petronii Arbitri pronepos, an [a] Asinus aureus, an Luciani Charon, an Erasmi Dialogista, an spiritus Calvini?

Janus Rutgersius, Regiæ Suecor. Majestatis legatus apud ordines Hollandiæ, &c. in Confutatione Fabulæ Burdonianæ, pag. 305.

Primùm illud in numerum procedat; Petronium Josephi delitias. Magnum sane crimen, quod tamen adeo verum est, ut Josephus, postquam abhinc annos XXXVII. Valentiæ Cavarum illum auctorem ex membranis Cujacii descripsit, vix unam paginam illius inspexerit. Quo modo ergo delitiæ ejus liber ille fuerit, quem post tam longinquum tempus revisere dignatus non sit? Et tamen eum isti amphitheatrici latratus non adeo deterrent, ut, si totus Petronius in membranis exstaret, pigeret eum describere. Si enim is scriptor indignus est, qui teneræ ætati committatur, at non dignus, qui pereat tamen. Quare non objecerunt Martialem, Catullum, alios, apud quos

Nomen adest rebus, nominibusque pudor?

Quis veterum Poetarum plus obscœnitatis, impuritatis, flagitiorum, professus est, quam docet POENITENTIALE BURCHARDI? [b] Quot sunt, qui igno-

[a] Apuleii scil. [b] In quam rem videndus Bernardin. Ochinus 1. *Apologor. cap.* 8. & Pet. Molinæus *de Monarch. temporal. Pontif. Rom. lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 17. ubi de Thomæ Sanchez. Disputation. *de Matrimonio*, & Cardin. Toleti *Instruct. Sacerdotum*, &c.

ignorarent multa, quæ ibi leguntur, nisi ex ipso didicissent? Ridicula magis an impudens contumelia? Quot possunt huc adferri, nisi hæc rideremus potiùs, quàm in illis confutandis vel momentum temporis terere vellemus?

Bartholomaus Schobinger Sanctigallensis JC. in Epistol. ad Goldastum de anno MDCIII.

Petronii Satyricon accepi, & lubenter avideque perlegi. Rursum mihi in memoriam revocavit ea, quæ flagitiosum eundem ad modum in Italia geri tum audivi, cum eam frequentarem. Renata Petronii tempora dicas, atque adeò ipsos revixisse Encolpios & Ascyltas, si, quæ Romæ gesta scio, commemorem. Sed pudor vetat, quamvis testes advocare possim Gemmingenum & Rottenstenium, quorum ille posteà in Vindelicum, hic Vangionum Præsulem ac Principem electus fuit, olim uterque sociennus & familiaris meus in Italia, & ipsa adeo Roma. Heu quanta ibi labes, & corruptela castæ nostræ juventuti! quanta injuria ætati tenellæ! O quanta objurgatione digni sunt parentes, qui puros suos pueros in id lupanar detrudunt. Præstaret potius universos Germanos obmutescere, quam ut tanto cum periculo, hoc est, animæ corporisque dispendio, non valde necessaria illa lingua ab iis compararetur: Nec fortassis de nihilo est, Antichristi tempora in Neroniano illo schemate nobis adumbrari. Jam tum Ablavius Consul Romanus de suorum temporum nequitia querebatur;

Saturni aurea sæcla quis requirat?
Sunt hæc gemmea, sed Neroniana. &c.

Joannes Philippus Pareus in Oda ad Goldast.

Quæ diræ, amabo, pestilitas luis
Petronianam vexat urnam?
Arbiter heu maculis onustus
Nunc virginalem pæne licentiam
Salesque castæ nequitiæ æmulos
Occultat, haud ulli legendus,
Tu nisi Philyrides peritus
Sinceriores particulas ope
Pravis recisis pervigili tua
Integritati tradidisses
Depositæ modo & invenustæ, &c.

M. Gothardus Arthusius Dantiscanus, Schola Francofordiana ad Moenum conrector, in Eleg. ad Goldast.

Melpomene ut vidit Goldastum scripta Petronii
Apta legi doctis reddere velle viris, &c.

Caspar Cunradus Silesius, Philosophus & Medicus Vratislaviensis, Prosopograph. Melica millenar. III.

Petronius Arbiter Massiliensis, Poëta Satyricus.
Arbiter arbitrio vulgi lascivior audit,
At juvenum hic mores arguit atque senum.

Joan. Petrus Lotichius Medicus Francofordianus ad Moenum, Bibliotheca Poëtic. part. IV. *in princ.*

Polluit obscœnos Petronius inter amores
Doctiloquum venæ prosperioris opus.
Nomine sic Citheræ vates fuit Arbiter & re:
Turpes tolle jocos, cætera purus erit.

Laurentius Pignorius Presbyter Patavinus, Symbolar. epistolar. libro, ep. XLII.

Supersedeo à citandis Varronis, Plinii, Petroniique verbis; qui sanè pauculis versibus Græcorum in describendarum Tabularum conatibus palmam eripuit.

Et Epistol. XLIV.

Benio ego suas voces (ut cum Petronio dicam) reddere decrevi.

Felix Osius Professor Patavinus, in Notis ad Albertini Mussati Histor. de vita Henrici VII. Imp. lib. I. *rub.* II. *pag.* 51. *col.* I.

Senecæ adstipulatur ejus æqualis Petronius Arbiter in Satyrico.

M. Georgius Draudius Ecclesiastes Ortenbergensis in Weteraavia, in Bibliotheca Classica, sive Catalogo Catalogorum Nundinali, in Libris historicis, tit. Romanorum vitia, *p. 1256. postrema editionis.*

T. Petronii Arbitri, Historici Romani, Satyricon, sive de vitiis Romanorum, nunc adjectis omnibus, quotquot reperiri potuerunt, doctissimorum virorum Notis & Observationibus. Francofurti, apud Aubrios in 8.

Ibidem tit. Satyrica: T. Petronii Arbitri, Equitis Romani, Satyricon, cum Petroniorum fragmentis, noviter recensitum, interpolatum, auctum. Lugduni apud Paul. Frellon, 1615 in 8. & ibid. apud Jacob. Marcum 1618. in 12. & Francofurti apud. Wechel. in 8.

Idem in Libris Poëticis, tit. Fragmenta, pag. 1538. Petronii Arbitri Satyrici Fragmenta ab Alexandro Brassicano emendata & illustrata Annotationibus Basileæ apud Oporin. & Antverpiæ apud Plantin. & ex ejusdem officina cum variorum Notis, anno 1591. in 12.

Ibid. tit. Poëmata, p. 1574. Petronius Arbiter ex Bibliotheca Theodori Pulmanni, apud Hieronym. Commelin. in 8.

Ibid. tit. Satyra, p. 1589. Petronii Arbitri Satyrici, ejusdemque fragmentorum nova editio, Lugduni Batavorum apud Elzevir. & apud Joan. Maire, 1612. Cum uberioribus Commentariorum instar Notis apud Raphelengium 1601. in 12. Accessit Sulpitiæ Satyræ de Edicto Domitiani ex recognitione Jani Dousæ, Lugduni Batav. 1585. Antverpiæ apud Plantin. 1596. in 12.

Jani Dousæ pro Satyrico Petronii Arbitri Præcidaneorum libri tres: Lugduni Batav. 1587. in 8.

T. Petronii Arbitri, Equitis Romani, Satyricon cum Petroniorum Fragmentis, noviter recensitum, interpolatum & auctum. Accesserunt seorsim Doctorum

rum Annotationes, Scholia, Observationes, Conjecturæ, Notæ, &c. Francofurti apud Aubrios & Clementem Schleich, 1611. in 8.

TESTIMONIA DE PETRONIO ARBITRO,

Ejus vita, Scriptis, &c. quæ in Lundorpianis Omissa sunt.

Fasti Capitolini A. V. C. 812. Olymp. 210. C. N. 62.

C. Cæsonius Pætus, * C. Petronius Turpilianus.

* Tres sub Nerone Augusto Petronii vixisse memorantur, omnes Consulares, T. Petronius, C. Petronius Arbiter, & Petronius Sabinus Turpilianus; quorum postremus tantum in Fastis Consulum legitur; cæteri duo prætermissi sunt, non modo in Capitolinis ab Onuphrio Panvinio, Carolo Sigonio, Anton. Contio, &c. verum etiam Siculis Fastis à Sylburgio editis, nec non in Cassiodoro, Mariano Scoto, Temporario, cæteris Chronographis. Inde factum est, ut a plerisque Petronii isti confunderentur, & uni Turpiliano adscriberentur, quæ tribus diversis assignanda erant. Quamquam & præter hos eodem tempore vixerit Petronius Aristocrates Magnes Philosophus, Aulo Persio, Poëtæ Satyrico familiaris, ut testantur Annæus Cornutus, Eilhard. Lubinus, & cæteri Persiani Scholiastæ.

Joannes Cuspinianus Medicus, Orator & Consiliarius Maximiliani I. Imp. in Comment. in Cassiodori Chron. A. V. C. 813. Olymp. 210. C. N. 62. Imp. Neronis. 7.

PIus Et Turpilianus] A Tacito in XIII. appellantur Coss. *Cesonius Petus & Petronius Turpilianus.* Sub quibus Consulibus idem scribit copiose, gravissimam cladem in Britannia acceptam; quæ quo pacto facta sit, illinc require. Post duo recenset insignia scelera: alterum Senatorum, alterum Servi. De hoc C. Petronio Turpiliano, qui cum in indignationem Neronis incidisset, morsturus testamentum conscripsit, * quo omnia flagitia Neronis continebantur, multa scribit Tacitus lib. XVI. lege diligenter.

* Confundit & iste Petronium Arbitrum cum Turpiliano. Quem errorem à Cuspiniano hausit Petrus Daniel IC. in Notis ad Petron.

Onuphrius Panvinius Veronensis, Ordinis Eremitarum D. Augustini, lib. 2. Fastorum, A. V. C. DCCC. XIIII. An. CH. LXIII.

CAjus Cæsonius Pætus, Cajus Petronius C. F. Sabinus Turpilianus.

Idem in Commentar, lib. II. Fastor. Anno DCCCXIIII.

TAcitus lib. XIIII. Cæsonium Pætum, & Petronium Turpilianum Cos. subjicit. Liber Cuspiniani, & Cassiodorus Pætum & Turpilianum. De hoc ipso C. Petronio Turpiliano multa scripsit idem Tacitus lib. XVI. & Plinius. Extat antiquus Nummus ita inscriptus: Sabinus. Turpilianus. III. Vir. C. Cæsonii Pæti Plinius & Dio meminerunt: utrorumque vero hæc vetus Inscriptio.

SILVANO. SANCTO. ET MERCVRIO.
ET. LIBERO PATRI. SACRVM.
M. VAGVNTEIVS. M. F. PAL. AVGVRINVS.
SVA. PECVNIA. D. D. III. IDVS. AVGVST.
PETRONIO. TVRPILIANO. ET CAESONIO
PAETO. COS

Desiderius Erasmus Roterodamus in Annotationib. ad D. Hieronymi Epist. ad Demetriad. de Virginit. servanda.

AUt memoria lapsus est Hieronymus, aut versum hunc Martialis ab Arbitro Petronio mutuatus est. Extat enim apud Martialem in Nævolum.

Johannes Glandorpius Monasteriensis in Onomastico historia Romana.

a. P. Petronius, Præfectus Ægypti, missus ab Augusto successor Cornelio Gallo, bellum gessit adversus Æthiopas. De eo complura Strabo lib. 17. Dion lib. 54. Volaterranus in Anthropolog.

a. Qui non Publius, sed Cajus Petronius prænominatur à Dione lib. 54 & Xiphilino in Epitom. qui ait; Γαιῳ δὲ Πετρωνίῳ τῷ τ' Αἰγύπτου ἄρχοντι, &c.

b. P. Petronius, missus à Caligula successor Vitellio in Syria, teste Josepho lib. 18. cap. 15. Postea Legatus Claudii. Seneca in libello de Morte Claudii, *veterem Claudii convictorem* vocat, & *hominem Claudiana lingua disertum*, nisi forte is Præsidis Syriæ pater fuit. Nam ante Claudium obiisse mortem, indicat Seneca. Filium arbitror fuisse, qui *moriturus, invidia Neronis, ut exhæredaret mensam ejus, trullam murrhinam CCC sestertiis emptam fregit.* Plinius lib. 37. cap. 16. De eodem Tacitus lib. 16. Plutarchus in libel. πῶς ἄν τις διακρίνειε τὸν κόλακα τοῦ φίλου. Philo de Legatione ad Cajum.

b. Etiam iste non Publius, sed Cajus Petronius vocatur Jornando de Regnor. & tempor. successi. cap. 68.

Petronius Priscus exactus urbe sub Nerone. Tacitus lib. 15. Annalium.

c. T. Petronius Turpilianus Consul sub Nerone anno Urbis conditæ DCCCXIII. Cæsus ut dux Neronis sub Galbæ in urbem ingressum. Tacitus lib. 18. & aliquot superioribus libris.

Petronius Secundus (ita enim vocatur d. ab Eutropio & Pæanio) Præfectus Prætorio sub Domitiano, collega Norbani, cædis illius conscius fuit, occisus postea a militibus.

Petronius Arbiter Poëta, Massiliensis à plerisque existimatur. Scripsit Satyras, opus varium & eruditum, cujus tantum fragmenta quædam ad nos pervenerunt. Lactantius Placidus Statio illum posteriorem vixisse tradit, ut ex quo quædam sumpserit, ut est illud;

c. Aliis est C. Petronius Turpilianus. d. lib. 8. Xiphilinus in Domitiano, Victorinus in Epitom. Cæsar. cap 12. Diaconus lib. 10. Hist. miscell. cap. 1.

Primus in orbe Deos fecit timor. ——

Gyraldus. Advocatur à Terentiano, Servio & Macrobio, item ab Hieronymo in Epistol. ad Demetriad. de Virginitate servanda. Emendatiorem & locupletiorem fragmentorum Petronii editionem debemus Henrico Stephano; & longe melius operæ precium factum à Jano Dousa. Ibidem è Cl. Bineti & ipsius Dousæ sententia de auctoris hujus ætate paulo aliter: quippe quæ Neronis Imperium astruatur, ut eundem cum P. Petronio, de quo supra, intelligas.

PETRONIUS MAMERTINUS & PETRONIUS SURA, cæsi sub Commodo. Lamprid. in Commodo.

PETRONIUS SEPTIMIANUS Consul sub Commodo anno V.C. DCCCCXLII.

PETRONIUS JUNIOR occisus à Severo. Spartianus in Vita Severi.

PETRONIUS DIDIUS SEVERUS, pater Didii Juliani Imperatoris, qui Pertinaci successit. Spartian.

PETRONIUS occisus jussu Caracallæ ante templum Divi Pii. Spartian.

PETRONIUS MAGNUS Prætor Urbis, citatur à Triphonino, Pandect. 23. de Pact. dotalib.

P. PETRONIUS P. F. PAL. RUFUS cum Sallustia Phœbe filia, refertur in Memorabilib. Roman. p. 317.

M. PETRONIUS ONESIMUS pater, M. PETRONIUS LICINIANUS F. referuntur in Vetustis Inscriptionib. Urbis Romæ p. 291.

M. PETRONIUS PRIMULUS VI. vir Augustalis cum Petronia conjuge, in Memorabil. Italiæ p. 346.

M. PETRONIUS HERASMIDICUS cum Petronia Primitiva, pag. 49.

PETRONIUS ANTIGENIDES, ibid. pag. 148.

C. PETRONIUS FABIUS FRONTO cum Quintia Restituta. pag. 65.

PETRONIUS THALLUS fidejussor cum aliis pro Aurelio Romulo; Pand. 46. L. 68. ex Paulo.

PETRONIUS PROBIANUS Præfectus Urbis sub Constantino, successit in Proconsulatu Africæ Æliano, cui apud D. Augustinum in Epistolis à Constantino & Licinio Augg. rescribitur.

PETRONIUS socer Valentis Imperatoris apud Ammianum lib. 26.

PETRONIUS PERPENNA MAGNUS QUADRATIANUS V. C. & Inlustris, Præfectus Urbis, Constantinianas thermas refecit, ut indicat inscriptio, quæ extat apud Volaterranum, & similiter apud Marlianum lib. 5.

PETRONIUS Præfectus prætorio Theodosii Junioris, vir doctus.

PETRONIUS ejus filius, Præsul BONONIENSIS, studiis & sanctitate clarus. Hujus ferebatur olim opus *de Vita Monachorum*, & aliud *de Ordinatione Episcopi*, sed eruditius, quam ut ipsius esse videretur. Proinde patri ejus adscripserunt, maxime cum in eo opere testetur se Præfectum prætorio fuisse. Certe Episcopo filio nobilitatem tribuit. Eucherius Lugdunensis Episcopus in Epist. ad Valerianum. Vide Gennadium.

PETRONIUS MAXIMUS V. C. Præfecturam Urbis curavit. Hæc inscriptio extat Romæ, Inscription. antiq. pag. 223. Hujus ex filia nepos MAXIMUS Valentinianum III. Imp. occidit anno V. C. MCCVIII. vicissim cæsus à Genserícho Rege. Nicephor. Callistus 29.

PETRONIUS DIODOTUS & PETRONIUS NIGER quærantur in * Chronologia Medicorum. Diodotus Ἀντιλεγόμενα scripsit. Citatur à C. Plinio lib. 20. cap. 8. & Dioscoride.

* Mich. Neander in Biblioth. universali, Pascalis Gallus Ficto in Biblioth. Medica, Israel Spachius in Nomenclat. Scriptor. Medicor. Joan. Georg. Schenkius in Bibliis Iatric.

PETRONIO Patre Consule natus est Honorius Pontifex.

C. PETRONIUS THREICION. Inscription. antiq. p. 56.

Richardus Montacutius Anglus in Analectis Exercitation. ecclesiastic. exercit. 8. sect. 2.

SUccessit (Vitellio Syriæ Præsidi) * Petronius: an idem, de quo multa Tacitus Annal. 16. sane dubito. Missus est cum exercitu contra Judæos, anno Caii secundo, ut gentem illam stirpitus deleret, quod imagines non admitterent Imperatorias. Multiplex hujus mentio apud Philonem in Legatione, & apud Josephum in Historiis. Ubi venit in Provinciam, & Cæsaris adimplere mandata cogitabat. Judæi se lamentis & luctui dedidere, agrorum cultura intermissa, neglectis rebus omnibus, jugula postremo offerebant ferienda. Quibus visis, Petronium Josephus ait in hæc verba prorupisse; *Vel Deo adjuvante, persuaso Cæsare, vobis & mihi vitam procurabo & salutem: vel si noluerit placari, libenter equidem vitam ipse meam pro tot millibus oppignorabo.* Sed cum dilatum hoc negotium ferret ægerrime Cajus, scripsit ad Petronium, *Mortem illi minitans*, Cajus, *quod ipsius mandata executioni tradere tardasset. Sed contigit ut, qui literas istas portabant, tres integros menses violenta tempestatum detinerentur; alii interim, Caii interitum nuntiantes prosperrima navigatione usi, illos prævenirent.* Hæc Josephus: qui Petronio Marsum successorem dat, Antiquitatum Judaic. lib. XIX. cap. VI.

* De hoc Petronio plura narrat Georg. Fabricius lib. 10. Virorum illustr. cap. 426. Torniellus in Annalib. ecclesiastic.

Janus Antonius Saracenus Lugdunaus, Medicus Genevensis, in Scholiis in Dioscoridem lib. 1. de Materia Medica, ad præfat.

DIoscorides Petronium & Diodotum, tanquam * diversos rei herbariæ scriptores commemorat. At Plinius tum lib. 20. cap. 8. tum etiam 25. cap. 9. unum & eundem Petronii Diodoti nomine designare videtur.

* Verba Dioscoridis sunt: Πετρώνιος, Νίγερός καὶ Διόδοτος, *Petronius Nigerque & Diodotus*: id est, uterque tam Niger, quam Diodotus. Non ergo duos diversos auctores Dio-

Dioscorides facit Petronium & Diodotum, sed duos diversos Petronios; scilicet Petronium Nigrum, & Petronium Diodotum. Nec minus quam Saracenus, etiam Hermolaus Barbarus in hoc loco falsus fuit. Et forte ad alterutrum horum duorum Petroniorum spectant carmina illa *de Medicina*, quæ se vidisse Volaterranus testatur. Nam Petronii Arbitri esse nemo mihi unquam persuaserit.

Henricus Oraus Assenheimensis Wedderavus in Nomenclatore scriptorum Ecclesiastic.

PEtronius Episcopus Bononiensis, anno 427. al. 386. al. 370.

Petronius Abbas in Monte Cassino, anno 713. al. Petronaii.

Johannes Gualtherius Belga in Chronico Chronicor, lib. 2. in Bibliotheca Philosophor. anno Domini 490. Zenone Imperatore, pag. 911.

TErentianus Maurus contemporaneus Alphio Avito, Septimio, Petronio Arbitro, & Aurelio Apollinari.

Idem in Bibliotheca Patrum, anno 370. pag. 697.

PEtronius Bononiensis, Italicæ Ecclesiæ Episcopus, scripsisse putatur Vitas Patrum Ægypti Monachorum. Gennadius. Et Trithemius scribit, Historiam ejus adhuc se legisse. Obiit anno Domini 385.

Janus Laurembergius in Antiquario verb. Duo.

EX tumulo, quod posuit Petronio Antigenidi Hiarus.

Johannes Meursius Professor Lugdunensis Animadversionum miscellar. lib. 3. cap. 18.

PEtronii & ante temporibus, jam inventæ erant aliæ literarum formæ, teste Quintiliano lib. 1. cap. 7. inter quem & Petronium non adeo multum ævi interfuit, ut non earundem literarum formis uti potuerint.

Janus Gruterus JC. in Asini Cumani Fraterculo è Plauti Electis electo per Eustath. Suartium Palat. n. 101.

VIx offam istam canibus tuis objecisti, cum in continenti subnectis ex Petronio, lupanar Ascylti. O cœlum! ô terra! Sed amitto verba. Erubescit enim ad ista nefanda ipse calamus.

Anonymus in orat. de Vulpe Scholastica, apud Casparum Dornavium Philosoph. ac Medicum, in Theatro Sapientiæ Socratica, pag. 556.

VEnio ad ultimam Scholasticorum nationem in Oratorum & Rhetorum disciplinis, quos *juventutis cymbalum* satis ignominiose compellavit Appion Grammaticus, quod certo furiarum genere inquietati, in scholis suis adolescentes stultissimos fecerint, nihiloque sapientiores, quam ii bene olent, qui in culina habitant. Quorum tyrones cum in scholasticis exercitiis, & fictitiis declamationum causis, in forum producti essent, clamorem, silentium, risum, cœlum ipsum pati non potuerunt. Horum igitur Collegia, ut ludus impudentiæ, L. Crasso & Domitio Censoribus, explosa & claudi jussa sunt: Gellius lib. 15. cap. 11. Ipsi vero homines habiti sunt abjectissimi & vilissimi mortalium: Turneb. lib. 2. Adversarior. cap. 5. Et fastidita est eorum disciplinæ ratio, cum diversa esset à forensibus causis, omninoque pro nugarum lerna eliminata est: Fabius lib. 2. cap. 10. lib. 5. cap. 2. Seneca lib. 9. Controversiar. procem. Antoninus Imp. in Vita sua. Et hæc in nostris hominibus vix aliter geri observarunt, Caselius in Prodidascal. a Melch. Goldastus in Notis ad Hieroclem, Georg. Erhardus in b Symbol. ad Petron.

a. Idem tamen auctor in eadem Orat. pag. 555. col. 2. Notas in *Hieroclis Facetias* non Goldasto, sed Alberto Molnari adscribit.

b. Harum *Symbolarum* verus auctor est Michael Caspar Lundorpius, qui, quod esset Præceptor Classicus in Schola hujus Urbis, invidiam Scholarcharum Collegarumque suorum veritus, maluit more multorum nomen fingere, studiorum suorum honestati conveniens, quam famæ simul & functionis Scholasticæ periculum subire; quod cum Scriptorem illustrandum, licet summorum virorum consilio atque auctoritate, suscepisset, qui à discipulis suis & Scholasticis adolescentibus, propter Scholasticas leges non permitteretur. Id quod ipsemet in iterata editione, quam triplo jam auctiorem redditam adornabat, publice testaturus erat, ni eum pestis sæva in ipso conatu & operis damno subito nuper sustulisset.

Melchior Goldastus Haiminsfeldius in Differt. de Scriptis Petronii Arbitri cap. 2. pag. 27.

COncilii Tridentini Decretum nihil aliud vult, quam id genus scripta pueris esse interdicenda. Idem & nos volumus, quin jubemus ac decernimus. Quid enim pueris cum Petronio? cujus illi scopum non magis attendent, quam plebejus idiota Aristotelis Metaphysica. Et ad vitia hæc ætas, quam virtutes pronior, non ducenda est ad hos scopulos, ne temere & infrunite illisa à Sirenibus suffocetur. Equidem scelestissimus sit oportet, qui Petronium pueris sumat interpretandum: nequissimus, qui proponat legendum: pharmacus, cujus magisterio pudor illorum periclitetur. &c.

Theodosius Berenicus Noricus, sive Matthias Berneggerus Historicus & Professor Argentinensis, in Tuba pacis pag. 360. in fin.

Plures (hoc elegantiarum Arbitri est) quæ perperam in juventute didicere, in senectute confiteri &c.

Caspar Barthius Hallensis Saxo in Notis ad T. Calpurnii Siculi Bucolica eclog. 2. vers. 32.

Optimus & singularis judicii Poëta Petronius.

Idem Adversarior. lib. VI. cap. I.

Arbiter noctium voluptatumque Neronis.

Idem lib. XI. cap. XX.

Spurcus & obscœnus, sed ad pios etiam castosque illustrandos utilis auctor.

Te-

Tobias Magirus Angermundanus Marchicus, Professor Francofordiæ ad Oderam, in Polymnemone, seu Florilegio loc. commun. in Onomatologo Critico.

T. PETRONIUS ARBITER Eques Romanus, inter paucos familiarum Neroni assumtus est. ELEGANTIARUM ARBITER, dum nihil amœnum & molle affluentia putat, nisi quod ei Petronius approbavisset. Tacitus XVI. Annal. cap. 18.

Franciscus Torreblanca Villalpandus Cordubensis JC. in Granatensi curia regius Advocatus lib. II. de Magia cap. XIII. *n.* 18.

Ut non male apud Petronium magus gloriatur: &c. Perite quidem, & ex arte. Et lib. 1. cap. XXV. n. 14. Unde recte in hunc modum Petronius Arbiter.

Jos. Anton. Gonsalius de Salas in Præludio II.

Fulcitur haut leviter hæc veritas divina illa D. Paulli Epistola ad Romanos, ubi, compar quum ille fuerit ætate Neroni, & Petronio, pariter adeo eademmet vitia exagitat ac recenset, ut capita I. & XIII. ejusdem Epistolæ, ex sententia quorundam eruditorum Theologorum, fere sine Petronii Satira non possint intelligi.

Hæc Illustris Dominus Gonsalius transcripsit ex Goldasti Dissertat. de Scriptis Petronii Arbitri, cap. 4. in quo, prolatis D. Pauli Apostoli verbis, Goldastus subjicit: *Quibus verbis qui volet planum & perspicuum habere interpretem, ei ego unicum hunc Petronium dedero. Nec omnino vanum est magni cujusdam Theologi dictum, caput primum ad Romanos sine Petronii Satyra intelligi non posse. Addo etiam caput XIII. in quo à commemoratis vitiis Romanos dehortatur.*

Idem in Præludio I. in fin. de Petronio scribit.

Mortem obiit anno post Romam conditam DCCCXIIX. C. Suetonio Paullino, L. Pontio Telesino Coss. post Christum natum anno LXIIIX. biennio antequam Petrus & Paullus, Apostolorum coryphæi, Romæ paterentur.

Quæ & ipsa verba ex dicti Goldasti Inscriptione mutuatus est, quam ad priscorum imitationem memoriæ T. Petronii Arbitri composuit, & Georg. Erhardus sive Mich. Casp. Lundorpius in limine suæ editionis posuit; quam inde Lotichius quoque & Theodorus de Juges mutuatam suis editionibus inseruerunt.

Daniel Otto JC. consiliarius Baronis ac Domini Geroltzeckii, in Discurs. politic. de Majest. Imperii & Imperant. cap. 1. num. 16.

Quod vel maxime de Imperatore dicendum videtur, utpote qui Dominus orbis dicitur, sicut Petronius canit: *Orbem jam totum* &c.

Theodorus de Juges JC. Genevensis in Præfat. ad Petronii Satyricon in capita ab se dissectum.

Ecqua enim Respublica, quod Regnum, quod Imperium fœlicitatem tantam, quantam Imperium Romanum sub Neronis quinquennio tantopere celebrato jugiter obtinuit. At enim tantum beneficium cum primis Senecæ Philosopho imputandum, quamdiu is Neronis præceptorem egit; & Burrho ejusdem Neronis Præfecto Prætorio: vice versa, ut hoc sublato, ita Senecæ potentia infracta, & bene gubernandi ratio simul infracta ad Tigellinum aliosque Tiberianæ & Cajanæ Aulæ reliquias, pervenit, Nerone ad eos converso & transfuga. Quare videre est, quantum intersit Principum fidos & virtutum amantes habere consiliorum participes, qui extrema potius pati non abnuant, quam à virtute desciscant. Quo sane in censu fuit Seneca noster, fuit & Papinianus: addere ausim & Petronium nostrum; qui, licet Neronis deliciarum Arbiter assumptus, tamen bene administratæ Provinciæ gloriam reportavit, paremque se negotiis ostendit.

Hunc Petronium C Plinius, Naturalis historiæ scriptor, *Titum*; Tacitus lib. 16. Annal. cap. 19. *Cajum* nuncupat: ut isti potius subscribam, validissimo hoc inter cætera argumento innitor; quod scilicet ex professo Tacitus Petronii vitam & obitum accurate descripserit, ut verosimile non fiat, Tacitum errasse in ejus prænomine, cujus vitam, mores, & obitum tam accurate referre instituit. Sic enim loco supracitato: *De C. Petronio pauca repetenda. Forte illis diebus Cæsar Campaniam petiverat, & Cumas usque progressus, Petronius illic attinebatur: nec tulit ultra timoris aut spei moras, &c.* Quin imo hoc ipsum Petronii Satyricum his verbis indicavit: *Ne Codicillis, (quod plerique pereuntium) Neronem, aut Tigellinum, aut quem alium potentium adulatus est, sed flagitia Principis sub nominibus exoletorum fœminarumque, & novitate cujusque stupri præscripsit, atque obsignata misit Neroni, fregitque annulum, ne mox usui esset ad facienda pericula.* His, inquam, verbis indubie Tacitus Satyricon hoc Petronii indicare voluit. Quod quidem ad se missum per codicillos, promptum fuerat Neroni flammis abolere: nihilominus tamen ad nos illi Codicilli pervenere, vel potius eorum fragmenta, quibus vitia Aulæ Neronianæ perstringit Petronius. Neque enim, ut artifex voluptatum illos scripsit Codicillos, vel ut mangnarius vel mango voluptatum, vel leno impurissimus, Gaditanas aut Memphitides puellas, aut quales media prostabant Suburra, oculis libidinantium subjiceret, ad excitandas & inflammandas libidines: sed Venusina lucerna, Satyrice tractare instituit exoletos, & spinthrias Neronianos: sicut & Seneca noster lib. 1. Natural. quæstion. c. 16. proponit spurcissimum infandæ libidinis hominem, Hostium nomine, non imitandum, sed detestandum. Ideoque dixit Seneca: *Occidendus & ad speculum immolandus.* Sic enim locus

cus ille restituendus est. Itaque cum Petronius Aulam Neronianam infamem & spurcissimam describat, detestandam, non imitandam, proponit: Sybaritarum ferme more, qui servos ex industria vino obruebant, liberisque ostendebant, ut ita ebrietatem detestari discerent. Ingens interim est hæc Petronii, & laudanda libertas, qui Principis ipsius flagitia proscribere in animum induxerit; haud absimilis Agesilao, qui privatorum errata modeste tulit. Principum maxima omnia existimavit: quia ut Principes melius virtutem in populos proprio exemplo sanciunt, quam vinculis, pedicis, manicis, ergastulis, legum sanctionibus & pœnis: ita contra propriis flagitiis populum quam brevissime corrumpunt. Et ad summam non Petronius unus tantum, sed & alii quoque vitia Satyrice tetigerunt. Horatius, Seneca, Juvenalis, Persius, Martialis, hoc unum agere voluerunt, ut per hoc vitia & impurissimæ impuritatis homines, tanquam periculosissimos scopulos fugeremus. Neque audiendi Catones quidam, & Sabinæ frontis homines, qui dicant; *Quærere aliud debebas, quod ageres; crimen addicitur, dum videtur.* His enim ex epist. 14. lib. 4. Epistolar. Plinii Secundi respondere promptum est: *Erit eruditionis vestræ cogitare, gravissimos & summos viros non modo lasciva rerum, sed ne verbis quidem abstinuisse.* Verum malo, ut ipse Petronius pro se respondeat: *Si vir fueris, non abibit ad spintbriam.* Sic enim legendum, non (ut vulgo legitur) *ad spurcam.* Si bene natus, bonis artibus imbutus, & veræ philosophiæ placitis instructus fueris, tanquam murex purissimæ castitatis piscis, non patieris corruptelam. Et ut Socrates ingressu suo carcerem purgavit, ita si quid à virtute alienum, & vitio adfine, purgabit tua felix & bona indoles, Candide lector.

CASPARIS BARTHII
EQUITIS SAXONIS
DISSERTATIO*
DE
PETRONIO,

An ejus Tolerabilis sit lectio, an verò abjicienda, ut volunt quidam de virtute locuti.

PRÆFATIO.

Non recipiam in me defensionem Dissertatiunculæ pene puerilis alicujus meæ, quam hoc capite proponam, de Petronio Arbitro, ea ætate judicium meum interrogatus, qua alios sequi debebam. Non quod magnopere me errasse in veritate tuenda existimem, sed quia omnino piget id defendere, quod tum temporis placuit. Proponam autem ea hic eam solum de caussa, ut ne excidat aliquando mihi, quid tenerrima ætate senserim de talibus; quæ quidem ipsa excusare omnia facile poterit; nondum enim decimum quartum ætatis annum attigeram, cum eam describerem. Sic autem sonat ad verbum Dissertatiuncula.

DISSERTATIUNCULA.

Varia de PETRONIO ARBITRO censorum hodiernorum esse judicia, Amicissime.... quotidiana evolutione libellorum non possum ignorare. Nihil enim editur, quod ad lectionem nostram, cum primum potest fieri potestas, non rapiatur. Qui scriptor si solus hoc infortunii seculo nostro ferret, sane meruisse videri poterat, cum elegantioris urbaniorisque nequitiæ nemo ullus ab omni antiquitate ad nos venerit: iste autem adeo lacer & distractus, ut tam miserabilis tam delicati hominis facies, si non excutere judicis rigorem, tamen inclementiam differre, & suspendere debuisse hactenus videatur. Verum cum eadem illum pati videamus, quæ alii infiniti scriptores passi ante ipsum sunt hactenus, & nunc etiam pati non desinunt, uni quidem isti non comparandi, cæteris vero, de suo cuique genere, etiam præferendi, communem ferens cum sodalibus suis sententiam, eorum deinceps censui mihi accensendus, vel hoc infortunii nomine deinceps videbitur. Illi vero omnes cum optima quæque de posteritate promeriti fuerint, adsueti tamen jam sunt id præmii tolerare, quod stupori potius aut malignitati judicantium, quam ipsorum culpis adscribendum intra conscientiam suam, idonei sibi testes, probaverunt. Ego vero, quid in tanto talium numero PETRONIO ejusque felicitati officere possit, nondum video, nisi quod nostra potissimum ætate tenebras plurimorum annorum evasit, & quodammodo de noctis mortisque ipsius mancipio, libertati redditus atque renatus est. Eam enim invidiam elegantiarum suarum impunitus luci restituere non potuit, quam magistri vulgarium ingeniorum nulli umquam generoso ignoverunt. Et in eo quidem, ut id potissimum adspiciam, quo illi decore maximè se magnos faciunt, & populo displicere omnes fabulas laborant, præter eas, quas ipsi aliquando finxerint. Itaque sanctitatem, ante cæteras virtutes, suam strictis in scriptores petulantioris argumenti stilis demonstrare satagant; quam quidem & nos admirari æque atque unice suspicere libet, non enim aliter licet. At, joco remoto, talibus illi censuris, castitatem meram spirantibus, nec verò arbitrario jure, sed strictissimo, efficiunt, ut arbitremur nos, obtusioris quidem ingenii, & naris non paullo, quam deceat, obesioris, non tam ambitiose eos quærere opinionem perpetuæ sanctitatis, quam fortassis nobis aliæ caussæ persuasuræ fuissent. Simpliciter enim nos docent, longè plus ipsos de auctoritate existimationis suæ imbibisse, quam ante eos fece-

* Scripta anno Christi 1601. excerpta ex ejus lib. XLIX. Adversar. cap. XI.

fecerint ii homines, quorum familiaritati admissum olim fuisse Petronium animadvertimus. Et Hieronymi quidem, non suo tantum, sed omni Christiano ævo, manibus quod fuerit sanctius, ex lectione famave scriptorum, memoriam meam nihil subire potuit hactenus. Illæ etenim exclusæ cœtu cæterorum mortalium, ne quid erranti vulgo expositum attingerent, sacrarumque litterarum tractationem diurnam atque nocturnam rerum caducarum usu atque contactu conspurcarent, tamen ad ipsa Christi præsepia, locum omnibus locis toto mundo venerabiliorem, immò in ipsis externatæ & Deo recedentis animi speculationibus atque meditationibus, Arbitri hujus jactare sententiam, & chartæ æternum (quatenus durabunt mortalia) victuræ infigere minimè dubitarunt. Quam quidem sanctissimi viri audaciam, vel, ut isti nostri vociferantur, impietatem, tot sanctæ & Christum medullitus amplexæ animæ imitari, & pro exemplo sequi non dubitaverunt: ignari videlicet fuerunt simplices illorum hominum animi, secuturum aliquando seculum illud longo, prius tempore à Prophetis vaticiniis prædictum, quo omni culpæ suspicione majora censorum hodiernorum Collegia, damnatura exactissimo illo suo, & provocationis nescio, judicio forent veterum Paganorum non satis atque sancta monumenta; quorum tamen scribendorum finis non alius fuit, quàm ut ostensa mortalibus vitia in abominationem eorum venirent.

Nemo enim, qui exstet quidem, Satyricus scriptor, quorum quidem hic solum scripta sentimus & loquimur, umqam alia intentione mentis sales suos mordaces commendavit memoriæ, quam ut mortalibus ea ratione horrorem malorum morum incuteret. Lacedæmonios aiunt, illos bonæ cordatæque vitæ antistites primarios, singulis annis diem unum servis suis libertatem plenam indulsisse, eoque illos studio adegisse, ut eum diem non alio quoquam opere, quàm effusis compotationibus insumerent. Cùm tot tam varia natione ingenioque mancipia vino jam turgerent, patefecisse campum spatiosum ebriis, ut quo quisque vellet modo, corpus agitaret, vocem intenderet, gestus differret, denique faceret & diceret quicquid liberet. Hoc spectaculo gliscente, & nemine non furias vini medullas mentis expugnantis, mirificis & absurdis, & abominabilibus gestibus factisque & dictis excutere volente, & secundum easdem omnia faciente, admisisse liberos suos, ut quid vino virium in humanum ingenium foret, non dictis præceptisve audirent, sed visu & exemplo cernerent; & sobrietatem inde amare, ingurgitationes barbaras odisse discerent. Non alia ratione prudentissimi, & sapientiæ studiis plene pectora instructi, homines, cum ipsi procul ex arce mentis compositæ errores, & vitia mortalitatem vexantia, & differentia cernerent, neque non ipsi pars quondam eorum fuissent, licentia autem meliore potiti, velut ex alto & tuto loco palantia miserorum deliria inspicerent; monitis salubribus quodam nectare tinctis, talia scripta ediderunt, quæ vitam perditorum non tam dictis, quàm exemplis exprimerent, nominibus fictis ad usum verorum inductis atque compositis; non rarò ipsorum etiam Regum & Principum sceleratis actionibus non parcentes. Talis fuit veterum Græcorum Comœdia, ex qua prognata Satyrica poësis, Romanam tandem gravitatem salibus Atticis miscere instituit.

Nec in Poësi hoc sapientium institutum stetit, venêre in medium homines cordati excultique doctrinis, qui prosam quoque orationem vitiis, ut per ea tempora gerebantur, describendis commodarent. Horum cum omni ævo exiguus fuerit numerus, comparatione quidem cæterorum, viris etiam sanctis, Christianæ antiquitatis horum studium adeò fuit gratum, ut dicta eorum crebro mediis sanctis suis orationibus & commentationibus insererent. Scilicet quod ipsi quoque abominarentur vitia illa horribilia ex animo, & pectora omni genere nobilium, & honestarum disciplinarum adeò exculta haberent, ut de facili perspicerent, intentio hominum eorum tantum abesse ut mereretur incessi, ut maxima etiam commendatione meritò afficeretur, ut dicta ipsorum pro testimoniis solida auctoritate usurparentur.

Utrumque horum, quæ doctissimis & sanctissimis horum hominum animo adfuisse, modo declaravi, abesse mihi videntur longissimè ab illis, qui, nulla ratione idonea in consilium adhibita, tale genus auctorum veterum non vituperant solum, sed prorsus abolendum arbitrantur, quoniam nudo sermone de vitiis loquantur.

Et de PETRONIO quidem eo liberius judicare consueverunt isti censores, quod & ille solus exstet de iis, qui vitiorum immanitatem supra enarrata ratione, non carmine, sed proso dicendi genere spectandam exhibuit, & ipsi etiam consueverint de eo fine omni consideratione dominium censendi sibi sumere, quod vulgo facile approbaturos sese sibi persuadent. Loquuntur ergo & scribunt de hoc scriptore, abominabilem ideo & merito abolendum esse, quod omnia impuritatis priscæ velut secreta, coram oculis spectanda exhibeat. His nos de fine atque instituto auctoris sufficere posse existimo, quæ modo allata sunt.

Quod si alios contra se censores stare doceri non abnuunt, eccum ipsis Hieronimum, modo à nobis productum, qui non solum non abhorruit lectionem Arbitri, sed castissimo sermone, Christi virginibus morum, & vitæ universæ præcepta præscribens, hujus ejusdem testimonio, contra malos mores uti voluit. Non producam porro ad defensionem hujus vitio-facti rei alios majorum temporum scriptores: media ipsa ætas, omnibus Scholis jam Sophistis servientibus, omni jam liberaliori disciplina, sub tenebras Syllogisticationum redacta, hoc tali scriptore tantopere capta est, ut tot spretis aliis, Hieronymi nimirum auctoritatem secuta libenter, hujus & ipsa, ceu egregii testis, dictis contra vitiorum fœditates pugnare quandoque voluerit: Non producam instar talium Joannem Carnotensem, quem Salisburiensem vocant, Episcopum; Ful-

Fulgentium, Isidorum, Vincentium, aliosque, quorum scripta ceu gemmis Petronianis sunt Christianitatem suam intersita. Sidonium, Macrobium, Terentianum, taceo; quorum tamen auctoritas Arbitri testimonio utitur. Horum enim scripta à viris doctissimis jamdudum rabularum latratibus objecta sunt. Et quid volunt sibi larvæ umbratiles illæ, tot seculis etiam præ aliis probatum ab sanctissimis & eruditissimis mortalium, scriptorem, quam primum ipsorum ingratiis, publicum vidit, castraturi, aut prorsus terminis vitalibus eliminaturi? Hoc ergo adhuc unum facinus, ad consummationem suæ sanctitatis reliquum habent, post tot præclara aliorum scriptorum monumenta, miserrimis modis dilancinata atque decurtata, Petronium videlicet etiam ex viro tot seculis superstite, ignavissimum, & prorsus omnibus ignotum conficere; dum virtutibus nimirum suis, hujus vitia exstirpaturi sunt? Caveant enim vero, cavillis omnium dignissimi, tanta ambitione stoliditatis suæ secretum mundo litteratiori patefacere; seque omnibus ipsos pro fatuis velle vendere? Nemo certe visurus non est, quid sub hoc lapide scorpionis delitescat.

Cum enim diversa duo sint omnino hominum piorum genera, alterum quod dolo atque fraude sanctitatem quampiam præ se ferat, atque ostentet; alterum candoris plenum, atque constanti mente veræ pietatis ardens, immobile ab allatrantibus undique vitiis, adeoque sine teste cupiens virtutis. Ostendant togati nobis, in utro horum genere censendos sese opinentur, qui inducti ea caussa, ut hominibus glaucomam suæ sanctitatis ob oculos obtundant, omnibus ostentandæ virtutis articulis imminent, & per emissarios suos occulta ei rei quæque expiscantur. Quæ quidem res ut in confesso est, ita nulla porrò probatione indiget: probari tamen ex re nata facile posset, si quo pacto id nunc ageretur. Ipsi autem vel minima nos negatione inducere poterunt, ut liquido ipsis universam probemus.

Jam vero altera illa, de qua verba modo fecimus, hominum secta, quam penitus has talium nugas non moretur, eo aperte testata est, quod optima quæque ex famoso scripto seligens, contemnat cætera in eorum numero habere, quæ quacunque ratione animum lædere, aut mores impuritate narrationum possit attaminare. Eadem vero ea, quæ selectissima esse videt, prorsus ita familiaria sibi iterata lectione faciat, ut jam ipsa familiaritate cum gravibus & cordatis viris opus ante damnabile etiam, si tale quidem foret, omnem videatur amisisse turpitudinem. Qua quidem in re, vel ipsos perduelles nostros testes nuncupare non trepidamus, siquidem tantum tribuere poterunt sanctissimis viris, quorumque beata nomina quotidie sanctitatis celebrant, ut iis aliquid judicii etiam in hac re fuisse confiteantur. Et hæc, puto, satis poterant esse absolvendo ab igne vel impurissimo scripto, quodque in eum finem conditum sit, ut lectores opere ipso in nequitiæ retia intricet.

De ipso hoc Petronio nostro, & ejus infelicissimo fragmento, aliquid addere, non fuerit fortassis omnino extra oleas, quandoquidem à paucis commendatus liber ejus est, qui non aculeum aliquem in ejus invidiam ipsi laudationi injecerint: veriti videlicet censoriam tantorum heroum austeritatem, quos modo non ipso nomine nunc attigimus. Ego vero fateor, & ipsum me minime omnium delectari adeo nuda obscænitate, nec in eum umquam talia finem legisse, ut inde aliqua mihi vernilitatis stimuli moverentur. Si enim tale quid animi cui foret, sane plurimorum Christianorum exstant libri, & sane non minus magno supercilio, si frontem videas, quam esse volunt vel hi ipsi, qui tantas miserabili Petronio dividias faciunt, ex quibus possis, vel semel perlectis, multo fieri nequior, quam si Satyricum hoc scriptum totum didiceris. Nec de recentis memoriæ solis auctoribus loquor. Unum mihi, inter veteres Christiani nominis defensores, Arnobium lege, scriptorem, quo ad verba & phrasim, prorsus inusitatæ & reconditæ doctrinæ, & ex quo infinita discas, vix ullibi præter ipsum exstantia. Male utatur oculis suis, qui, Petronio & isto collatis, videre non possit, numquam tam nude locutum esse Arbitrum, vitiorum exempla devitanda proponentem, quam Afer ille faciat, ob oculos ferens apertam eorundem confutationem. Liber sane Arnobii quintus de libidinum variis generibus, & secretis historiis, sine circuitu & præfatione, satis copiose & detracta omni veste, loquitur, ut Matris Deûm obscænissimi famuli, & scenici agyrtæ, libidines non egerint planius, atque apertius exsecuti sint, quam iste earum hostis easdem describat. Et de cætero hic mos est omnium fere eorum, qui minime timent à vitiis inquinari, ut ea sine velo aut operimento, suis nominibus detestentur: ii autem contra, qui sibi ipsis vel experientia, vel suspicione non credunt, seque impares ducunt resistendi criminibus, ii extemplo ignes atque arma inclamant, sesquipedalibus convitiis proscindentes eos, qui sectæ ipsorum subscribere renuunt. Quod si hoc genus hominum vitia certo se effugere, aut illis resistere posse confideret, minime tantopere ab illis sibi metueret; nec ut insuperabilibus sese ipso excessu timoris submitterent. Quod si omnino aliquis, non satis rebus necessariis instructus, tantæ molliciei futurum se metuit, ut ab talibus Paganorum scriptis pectus suum conspurcatum iri persuasum habeat; age sibi caveat, ut liber, eo nomine, neque moliatur exitium contrariis, ut habeat, quæ etiam fugere & detestari possit. Boni vero & constantis ea solet esse natura, ut opponi sibi gaudeat exercendæ bonitatis & constantiæ suæ materiem, ne lassescat & flaccescat vigor virtutis ipso in usu, velut hoste opposito, strenuitas se in pectoribus militum acuit, & subjicit. Itaque, qui firmo se animo continet, caussam neque ipse habet, ut delere velit criminum genus, quo internecione sublato, ejus etiam robur in bonis moribus viluerit, neque tantopere celebrabitur. Sic neque imbellis contra vitiorum insulatio-

tationem pectus velit deleta talia scripta; neque constantia pectus munitus tanti illa faciat, uti ipsius nomine minus sint celebria, minusque legantur à curiosis. Virtus nimirum ipsa, si spoliata fuerit oppositorum duello, nec quid malum sit, cuique inferenda contra tela agnoverit, & quo pacto ea ipsius boni in se excellentiam agnoverit? nullum est, nedum ut gloriosum sit, sine adversario prælium. Iners victor, cui sine sudore triumphat. Fortunæ aleam fortitudo superare non potest, si ejus adversam vim experta non fuerit, si ejus iratæ vultum non viderit. Multum prodest ingenuæ pietati, aliorum scelera judicare posse. Exercentur nefaria in seculo cum justis, ut enitescat electione proborum mens justifica, atque castis manibus virtutibus operata. Coactæ enim, & non studio suo confirmatæ virtutis nulla est gloria.

Haud dubie Dei omnipotentis singulari permissione atque indultu, extremo ævo in lucem reducta sunt talia scripta, per tot seculorum calamitates non exstincta, ut discere posteritas possit, quanta in nocte Dei timorem contemnens mortalitas quondam vixerit. Nostræ quidem ætatis posteritas noctem præteritarum incusare minime cupit, claudit enim sponte sua, & claudere pugnat oculos, diei velut nimiæ pertæsa, nec in vestigiis perditorum mortalium cursum infelicitatis suæ sistit; ultra omnia priorum exempla peccare, & obscænitatem pro laude ducere, plerisque gloriæ putatur. Carent enim ut plurimum hodie viventes homines fundamento veræ pietatis, nec cor solide intus munitum timore Dei, & veritatis amore habent: sed in diem solis opibus parandis intenti vivunt, Deum & virtutem procul habent: hunc inane nomen, neque extra utilitatem quippiam valere autumant, illum nec esse credunt, aut omnino curam rerum terrestrium, & humanarum infra sese existimare. Stulti, qui non videant curam apud Deum nullam esse, sed gubernare omnia sola Deitate sua Numen illud, quod omnia miris rerum interventibus, ad recti tamen ordinem, dirigat. Nobis sanè, apertis paullum cordis oculis, etiam à scopo ipso talium scriptorum, ad emendandos nimirum mores, recedere licet, & ex vitiorum ipsis etiam narrationibus emaculandæ vitæ monita & præcepta petere.

Quod si omnino fateamur, Paganorum multos, immemorabilia multa, atque scelesta condidisse litteris, & ornata floribus eloquentiæ, etiam eo fine in lucem dedisse publicam, ut corrumperent animos simplicium: sanè perierint isti tales, ob hæc talia facinora. Ideo vero ego scripta ipsorum legere non abhorream, ut sciam propter quid tanto ingenio homines interierint, ut me instruam, mihi caveam, mihi exinde carior fiam, quam ut magistris vitiorum obsecundem, etiam minus doctis & eloquentibus, quoniam nec instructis tot copiis bonarum rerum credere me debeam. Adde quod pericula eorum, qui perierunt, prudentiorem me facere debeant ad vitanda mea; cum nemo sit, qui per se cavere sibi satis possit; melius autem prudentia nemini comparetur, quam ab exemplis male rebus suis utentium. Exempla itaque damnatorum impiorum, præceptorum mihi loco sint, ad emendandam vitam meam, & saluti necessaria præstruenda. Quo alium merito damnatum esse duco, id ego numquam equidem commissurus sum, quamdiu quidem mihi constitero, & sanæ mentis fuero. Profecto vero scripta talia specula sunt clarissima pœnarum, quibus inspectis admoneri debemus, vitiorum obsequia quantam vim suppliciorum trahant. Singula enim & universa tanta impietatis facinora, certum est impunita à Deo evadere non posse. De cujus sanctitate & voluntate, si præcepta animo & confirmata est scientia nobis, impossibile certè futurum est, non corrigi mores, etiam satis antea castos, vel ex his fœdis & turpibus historiis, qualibus fortuna, hoc est malitia mortalium, ludit in executione malignitatum suarum. Quod si animus, infestus criminibus, Dei judicia non cognoverit, is sanè vel à castissimis facilius ad facinus impelletur, quam ab hujus generis scriptoribus. Odio enim habet utique monita salutaria, quæ cum invitus leget, omnino vel contemnet, [illegible] ad opprobrium eorum in vetitum nitetur. Quod quidem in dubio futurum duplex est de simplice peccato. At mens & nata & educata ad virtutem, generositate quadam ad gloriam & decus enitens, tum conscientia etiam roboratæ usu virtutis non adspernabitur, nec poterit naturam vitiorum penitus cognoscere, ut, cum quibus monstris confligat, inspicere ea possit accuratius. Invidiosum igitur erit subducere infandum hostem explorationi melioris. Nemo imperator bellum parat, qui non cupiat, quatenus possit, vel cogitationes ipsas, nedum consilia adversi hostis rescicere: nec sumtibus ei rei nec labori parcet, nec ingenio, ad exploranda omnia, ut ipse damnum aliquod inferat, & inferri cogitatum ingenio avertat atque amoliatur. Nobis autem, qui in cognitione malorum eorundem detestationem, atque adeo debellationem, etiam habemus, subducentur adversariorum subtilissimi, ut ne eorum valeamus explorare calliditatem; quorum si semel in manus potestatemque veniremus, actum utique longo & dubio tempore de nostra foret incolumitate.

His omnibus nec trepidè, nec obscurè permotus, fateor & præ me fero, PETRONIUM non alio dignum esse supplicii genere, quam quo habentur sodales ipsius, ejusdem census scriptores alii, quorum præcipui à viris æque piis ac doctis ubique terrarum hodie leguntur. Etsi cum istis dictis auctor esse nolim ignaræ juventuti, & immeditatæ, scriptorum hujus notæ quippiam, vel ad linguæ cultum, vel ad sapientiæ instructionem, proponi. Tenella enim ætas satis habet in Dei cognitione, & linguæ usibus mediocribus addiscendis, sese occupare, ad quæ ipsa etiam raro sine vi quadam & præcipientium importunitate summa adigi potest: in deteriora vero quavis cera fluxior, longe-

ge

ge prævenit ad nequitiam ingenia descendentium. Naturam quippe solam sequens, nec usu adhuc experta quantillam dulcedinem voluptatum quam immensa sequatur amarities. Sed ideo tamen penitus elidi, extra fines vitæ vitalis spiritus tot secula natos, non erit ingenui animi probare. Multa sunt in talibus, immo plurima omnino, quæ ignorare turpe sit viro erudito, quique antiquitatis notitiam talem profiteatur, quali sit opus ad declaranda, quæ in successionibus temporum, & versionibus eruditiorum, spinosa atque duriora occurrunt.

Hoc vero longe consultius rear futurum, si non omnibus, tamen multis, arcere studeant à conversatione eorum adolescentes, qui talia cum ipsi patrant, tum in libris scripta, diris omnibus detestationibus exsecrantur. Quod genus mortalium sane perquam crebrum atque densum hodie invenire est. Nam quotusquisque est, qui auctoritatem aliquam habere velit, quin in iis * regionibus vitam aliquando egerit, ubi & quottidie hæc talia fiunt, & palam tamen atque vulgo pessimis omnino modis ex libris veterum exsculpuntur auctorum, in vita tamen relinquuntur; quoniam à majoribus descendunt perpetuo ordine ad liberos. qui parentum vestigiis insistentes, id demum liberum & licitum factu non esse censent, quod ne sciunt fecisse alios. Ignorare autem non possunt, vitia fere nulla puniri, quoniam omnia quottidie patrari vident: rideri insuper eos, qui prudentiam & pietatem in libris quærunt: iis autem vitiorum memoriam eximunt, qui ab aliis commissa diris incessunt, ut illudant simplicibus animis, absterrendo eos velut à vetitis rebus, iis quorum ipsi magistri exercitiis insenuerunt. At multo sane, mea quidem persuasione, & pro sapientia consultius, & pro vita beata sanctius, institutum foret, ordinem morum emendare prius, & ab rerum turpium usu abstractum animum exercendis justitiæ & innocentiæ addicere, quam persequi velle per maria & terras, stabula & cubilia fœdarum nequitiarum, earundemque ad vanum sanctimoniæ tumorem, & inanem castitatis ostentationem memoriam eradere ex libris antiquorum. Sed, quæ perfidia hodiernorum morum est, sceleratissime illud peccatur, quod sub ambitu pietatis committitur. Fatentur enim, qui sub hujus umbra facinoribus flagitiosis indulgent, conscientiam repugnare factis ipsorum, & turpitudini inhumanæ non sponte velum præbere virtutem. Quare etiam duplex reatus eos perturbat, flagitiorum videlicet prosecutio, & veritatis justitiæque agnitarum contemtus atque illusio. In omnibus rebus primum ad innocentiam gradum facit simplicitas. Neque ulli ignoscitur æquius & facilius, quam qui candore suo deceptus, aliena culpa erravit. Sic etiam, qui naturæ ductum sequens, ignarus quid contra justitiæ vigor postulet, impegit aliquando, quoniam peccare necesse est hominem natum, facilius veniam à communi necessitatis lege impetrat. Qui vero cognitam habens malitiam vitiorum, iis tamen non abstinet, sed eo libentius peccat, quo magis invitus debebat, quoniam perspectum habeat ingenium criminum, ei utique optimo jure gravior pœna incumbit: præcipue si ad hæc ejus auctoritatis est, ut exemplo ipsius ducantur alii. Hoc genere vereor, ne sint plerique magistrorum, qui scriptis vernilioribus ideo infesti sunt, quoniam tam prolixum usum habent malarum rerum, ut summa earum dulcedine afficiantur, eamque porro ipsam etiam invideant aliis. Quo plerumque ordine peccant, qui ita sese vitiis ingurgitarunt, ut retro pedem ferre non possint. Generosa vero & candida mens, neque ullius obstinationis in humanitatis erroribus vel conscia sibi, vel imperium umquam passura, nequaquam eo admittet veterum libidinum recensiones, atque historias, ut ad earum exempla peccare velit ipsa, sed tenorem perpetuum bonitatis, & generositatis suæ secum servans, ideo & malorum hominum scripta legere non fastidit, ut quanta etiam in eruditis pectoribus vitia regnent, perspicere valeat; neque satis esse disciplinis mentem instruere, sed usu ipso etiam servandam virtutis legem, neque dissonam vitam bonis præceptis vivendam; neque præcepta minus consistere in vitiorum fuga, quàm virtutum obsequio, gnara. Ideoque ad nil sese fœdum inclinans, omnia sese inferiora censens, quæ constantiam captæ virtutis convellere audeant.

Hanc ipsam autem, ut ad institutæ orationis finem veniamus, mentis excelsitatem, ignara veritatis cælitus manifestandæ, eruditorum Priscorum sapientia etiam in contemptu omnium mortalium, & quidem non immerito, collocavit. Omnia enim ad finem eundem festinare videns, gloriam, ambitionem, opes, potentiam, voluptates, pœnitentiam, curas ærumnasque in vita perpetuas sequi, his deditos, omnibus momentis pendere; nullo non tempore agi, & ferri à domina instabili eorum bonorum, quæ ipsis utenda, ad incertum tempus tradita sint; instituit vota, & curas, & libidines omnis vitæ contemnere, & pro nullius precii rebus æstimare. Ut vero eandem hanc suam æstimationem pluribus ostenderent, &, miseratione generalis illius erroris, docerent velut de plano genus humanum, in quantis versaretur tenebris, libellos composuerunt, quibus, fictis & excogitatis personis, repræsentarent & expingerent velut potentium & fortunatorum in rebus humanis vecordiam, eamque, velut in tabella publice suspensam, omni posteritati ostenderent.

Horum in genere fuisse PETRONIUM, ipsa ipsius mors testatur. Tam enim omnia mortalia contemsit, & pro ridiculis vanisque habuit, ut in ipsa etiam mortis vicinia jocaretur & cantillaret, velut in theatro, ludis spectandis exstructo, hactenus moratus, jam vero memoria ludicrarum rerum hærente adhuc, cantillans, & animum præteritis fabulis reminiscendis oblectans.

Et

* Italiam atque Hispaniam intellige.

Et hæc quidem cum summa sit sapientiæ humanæ, neque altius ejus curæ umquam subierint, quis nos jubebit solam eorum hominum auctoritatem potius sequi, qui scripta tanti viri aboleri cupiunt, quam rationem ipsam, quæ utique nemini non persuadebit, alio omnino honore dignum esse hominem, tam bene de posteris mereri cupientem, ut ipso etiam vitæ suæ periculo non dubitarit evulgare, sævissimi & libidinosissimi omnium mortalium Neronis flagitia: ut nimirum in suavi ipsius & eloquentia admirabili scriptione, velut in speculo, cernere potuerit ætas sequens, quousque bacchari valeat malitia humanæ naturæ, ubi in summo rerum fastigio fuerit aliquando collocata. Nos vero tanto intervallo abest, ut tam preciosum scriptum legere possimus integrum, ut vix centesimam ejus partem ad nos pervenisse, conjectura possimus adsequi: hanc vero ipsam etiam aboleri velle, cui tot barbara secula pepercerunt, quæ furialis, rogo, futura sit barbariæ immanitas? Præcipue tantillo isti Fragmento, cum tot tamque ex mediis vitæ negociis haustæ insint sententiæ, tam suavia dicta, tam venusta, tam gravia etiam & concinnæ venustatis carmina, ut cum nobilissimis omnis ætatis ingeniis contendere hunc scriptorem merito omnes fateantur. Immensa sit materies, si diducere singula velim. Neque ego alium ordinem totius commentationis fuisse existimo, quam ut recensita aliqua historia, ejus fuerit utilitas quopiam epigrammate, aut alioquin carmine demonstrata. Cætera non patitur nobilitas scripti alio, quam ei rei destinato opere exsequi. Nos vero à discendis multis insigniter bonis, quorundam crasse obscœnorum malignitas non deterreat.

DON JOSEPHI ANTONII
GONSALII DE SALAS
AD T. PETRONII ARBITRI
SATYRICON
PRÆLUDIA.
Scriptor, ejus vita, Secta, Mors.

PRÆLUDIUM I.

NOSTER SCRIPTOR est TITUS PETRONIUS ARBITER. Quid hic inculcem moleste Petronios alios? In Prænomine enim Auctores prisci variant, nam *Cajus* Cornelio Tacito est, *Publius* Scholiastæ Juvenalis, *Titus* vero Plinio Secundo, & Plutarcho: quibus, duo quippe testes sunt, majorem fidem habuisse Viros doctos, constat manifesto. Quæstiunculam hanc jam olim disceptavit vir ille ad Musas & Veneres omnes factus, Justus Lipsius Commentar. in lib. 16. Annal. Taciti, qui potest adiri. Nomen PETRONIUS agnoscunt omnes. *Petroniam* autem gentem antiquissimam fuisse, utpote quæ è Sabinis oriunda, ex numis Veterum evincere * Antiquarii conati sunt. Cognomen denique ARBITER documento videlicet est, ut ab aliis tuto discerni, noster potessit Scriptor; nihilo minus tamen cum pluribus aliis recentioribus Petronius confundi, non potuit evitare. Videtur sane ab ingenio Tacitus innuere, cognomen illud accepisse Petronium; & forsan ab ipso Principe: *Inter paucos*, ait, *familiarium Neroni adsumptus est, elegantiæ* ARBITER, *dum nihil amœnum, & molle adfluentia putat, nisi quod ei Petronius adprobavisset.* Pariter etiam Julius Romanus, aut quisquis ille Epigrammatarius est, quodam Epigrammate:

> ARBITER *arbitrio dictus & ipse suo.*

Nisi verius sit, de quo ego etiam delibero, ipsa veri cognominis significatione sat decenter Cornelium lusisse. Sic laudant plures ex antiquis Grammaticis, puta, Terentianus Maurus, Lactantius Scholiastes Papinii, Marius Victorinus, Fulgentius Planciades, Diomedes, alii, item B. Hieronymus, Macrobius, Sidonius Apollinaris, & Saresberiensis. Etenim operam omnino jam ludere sit, longam disputationem contexere de ævo Petronii: hoc est, An unus idemque ille sit, cujus Tacitus meminit, cum Auctore videlicet nostri Satirici. Plura enim conspirant, ut diversi esse non videantur, quam quæ vel ingenti cum molimine strenuus oppugnator speret evertere. Latiuscule nos & inferius prosequimur, ubi de ipso Satirico agimus. Unicum tamen hic, quo offendi solent superstitiosi Critici, necessum est, scrupulum removere. Arbitri ex Epigrammate hemistichion est:

> *Primus in orbe Deos fecit timor.*

à quo postea indubie mutuatus Papinius 3. Theaid. ubi inquit vetus Scholiastes: *Negat Deos ulla alia re celebrari, nisi timore mortalium, ut Lucanus:*

> *Quæ finxere timent.*

& Petronius Arbiter istum secutus:

> *Primus in orbe Deos &c.*

Aiunt igitur τὸ *istum* ad Statium referri, non ad Lucanum. Itaque Statio, qui sub Domitiano floruit, posteriorem Arbitrum subindicari. Eos autem cæcutire, videat vel Andabata galeatus, nam tunc potius, *illum*, diceret sat benè Latinus Grammaticus; nisi, *istud*, forsitan scripsit, Sententiam ipsam, placitumque intellegens. Utut autem sit illud, *istum*, ad Lucanum proximum referri necessarium. Lucanus vero etsi σύγχρονος Arbitro, Poëmate tamen suo illum præcessit, ut notum est, nosque in Commentis nostris patefacimus. Sed quid jam comminiscentur, postquam Terentianum constet, nostrum haut semel Arbitrum advocasse; Terentianum vero Martialis ætate Syenen rexisse, ipso testante, inquit Epigr. 86. lib. 1.

> *Tam longe est mihi, quam Terentianus,*
> *Qui nunc Niliacam regit Syenen.*

Et

* Vide fam. Roman. Fulvii Ursini in *Petronia*.

Et Apollinaris Carm. 9. coævum, hoc est, haut nimis disparem Terentianum, quoque fecit Persii, Propertii, & Martialis; illum nempe inter plures inlustres animas recensendo, qui haut nimis longo temporis intervallo inter se differebant. Ut desinant jam Viri eruditione nobiles eumdem Maurum Grammaticum ad Constantinorum tempora deturbare, & cum Apuleio, Tertulliano, Cyprianoque Afris Scriptoribus committere.

Ast postquam Scriptorem agnovimus, ingenium ejus, ac fortunam propiùs inspicere, consentaneum. Sed quum adeptus felici fato sit egregium Historicum, qui tradere illum potuit immortalitati, ab ipso jure optimo vita ejus petenda nobis fuit. At prævium illud Plinii Junioris etiam ad Tacitum a usurpem, quum exitum Plinii Majoris vellet memoriæ commendare; nimirum, Quod quamvis ipse Petronius plurima opera & mansura condiderit, multum tamen perpetuitati ejus Taciti Scriptorum æternitas addet. Ipsum igitur in hunc modum audi narrantem L. 16. Annal.

Detur hoc inlustrium virorum posteritati, ut quomodo exequiis à promiscua sepultura separantur, ita in traditione supremorum accipiant, habeantque propriam memoriam. Paucos quippe intra dies, eodem agmine Annæus Mella, Cerialis Anicius, Rufus Crispinus, ac C. [reponendum T.] *Petronius cecidere.* Et post pauca ad Arbitrum redit. *De T. Petronio supra pauca repetenda sunt. Nam illi dies per somnum, nox officiis, & oblectamentis vita transigebatur. Utque alios industria, ita hunc ignavia ad famam protulerat; habebaturque non ganeo, & profligator, ut plerique sua haurientium, sed erudito luxu. Ac dicta factaque ejus quanto solutiora, & quamdam sui negligentiam præferentia, tanto gratius in speciem simplicitatis accipiebantur. Proconsul tamen Bithyniæ, & mox Consul, vigentem se ac parem negotiis ostendit, dein revolutus ad vitia, seu vitiorum imitationem, inter paucos familiarium Neroni adsumptus est, elegantiæ* ARBITER, *dum nihil amœnum, & molle adfluentia putat, nisi quod ei Petronius adprobavisset. Unde invidia Tigellini, quasi adversus æmulum, & scientia voluptatum potiorem. Ergo crudelitatem Principis, cui cætera libidines cedebant, adgreditur, amicitiam Scevini Petronio objectans; corrupto ad indicium servo, ademtaque defensione, & majore parte familiâ in vincula rapta. Forte illis diebus Campaniam petiverat Cæsar, & Cumas usque progressus Petronius illic adtinebatur. Nec tulit ultra timoris, aut spei moras; neque tamen præceps vitam expulit, sed incisas venas, ut libitum, obligatas, aperire rursum, & alloqui amicos, non per seria, aut quibus constantiæ gloriam peteret. Audiebatque referentes, nihil de immortalitate animæ, & sapientium placitis, sed levia carmina, & faciles versus. Servorum alios largitione, quosdam verberibus adfecit. Iniit & vias, somno indulsit, ut quamquam coacta mors, fortuitæ similis esset. Ne codicillis quidem (quod plerique pereuntium) Neronem, aut Tigellinum, aut quem alium potentium adulatus est: sed flagitia Principis sub nominibus exoletorum, feminarumque & novitate cujusque stupri perscripsit, atque obsignata misit Neroni; fregitque annulum, ne mox usui esset ad facienda pericula. Ambigenti Neroni, quonam modo noctium suarum ingenia notescerent, offertur Silia matrimonio senatoris haud ignota, & ipsi ad omnem libidinem adscita, ac Petronio perquam familiaris; agitur in exsilium, tanquam non siluisset, quæ viderat, pertuleratque proprio odio.*

Miræ enim mores, & ingenium ejus expressit, nos vero obiter nonnulla inlustramus. *Illi dies per somnum,* ait, *nox officiis, & oblectamentis vita transigebatur.* Quod ipsum de Alagabalo memoriæ prodidit Lampridius, qui Neronis simia fuit. Observo equidem, pariter & Vespasiano probatam fuisse consuetudinem illam Petronii; innuit planè Plinius Nepos Ep. 5. l. 3. ubi de Avunculo ait: *Ante lucem ibat ad Vespasianum Imperatorem, nam ille quoque Noctibus utebatur.* Ubi nihil aliud, *noctibus uti*, quam officiis, & dierum actibus Noctes eidem transigi. Evincunt Suetonius, & Aurelius Victor, facemque ad Plinii historiam præferunt. Ille in Vespasiano c. 21. Iste de eodem sic verbis adhunc disertioribus: *Institutum verò uniforme omni imperio tenuit. VIGILARE DE NOCTE publicisque actibus absolutis, caros admittere.* Inprimis enim Plinius ille fuit, itaque opportune tunc temporis Imperatorem adibat. Hosce autem Antipodas vitæ graphice Seneca noster descripsit Epist. 122. *Sunt qui officia lucis, noctisque pervertunt: nec antea diducunt oculos hesternâ graves crapulâ, quam adpetere nox cœpit. Qualis illorum conditio dicitur, quos natura (ut ait Virgilius) pedibus nostris subditos è contrario posuit.*

Nosque ubi primus equis oriens adflavit anhelis,
Illis sera rubens accendit lumina vesper.

Talis horum contraria omnibus non regio, sed vita est. Viguit igitur mos ævo Neronis, ejusque in aulâ maxime. Quapropter ejusdem Noctes pluribus memoratæ; Juvenali:

——— *Noctesque Neronis.*

Tacito Ambigenti Neroni, quonam modo Noctium suarum ingenia notescerent. Apte omnino, nam oblectamentis Neroni quoque transigebantur. Nec aliter fieri potuit, quin pares omnino forent mores utriusque, Neronis, inquam, & Arbitri, si Arbiter ipse elegantiæ Neroni inter paucos adsumptus est; protulit & Tacitus de Petronio: *Dein revolutus ad vitia, seu vitiorum imitationem.* Ubi & Neronem carpit; ipse namque prius trajecerat & dierum actus noctibus, & nocturnos diebus. Imitatione enim vitiorum mire pellexerunt Antiqui insanos Principes. Insignis locus Lampridii est de Alagabalo, facitque unicè ad Petronium: *Erant amici improbi, & senes quidam, & specie Philosophi, qui caput reticulo componerent; qui*

im-

a Lib. 6. Epist. 16.

improba quadam pati, se dicerent; qui maritos se habere, jactarent. Quos quidam finxisse dicunt, ut illi fierent Vitiorum Imitatione Cariores. Hisce & similibus delinimentis Principem adgressus, animum ejus adeo devinxit, ut *nihil amoenum, & molle adfluentia putaret, nisi quod ei Petronius adprobavisset.* Ejus etiam blandientis urbanitatis vestigia apud Plutarchum exstant lib. Πῶς ἄν τις διακρίνειε τὸν κόλακα τοῦ φίλου. Ubi quum eruditos astus commemorat adsentantium, inter alia inquit: Ἢ τοὺς ἀσώτους αὖ πάλιν καὶ πολυτελεῖς εἰς μικρολογίαν καὶ ῥυπαρίαν ὀνειδίζουσιν, ὥσπερ Νέρωνα Τίτος Πετρώνιος. *At quum sumptuosis ac prodigis sordes objiciunt, nimiamque parsimoniam, ut Neroni fecit T. Petronius.* Item Cornelius ait, Petronium fuisse *Proconsulem Bithyniæ.* Cave autem credas, Catullum pariter fuisse, quod ex ejus Epigrammate 10. adstruere, haud dubitavit recentior Taciti Interpres. Nec audiendus vir doctissimus, quum ait in Tacito corrigendum, *Proconsul tamen Britanniæ*, loco *Bithyniæ*, confundens videlicet Arbitrum nostrum cum Petronio Turpiliano, qui in Britanniâ Proconsul fuit; quum Turpilianum sub Galbâ. Auctore Tacito 1. Hist. Arbitrum verò sub Nerone constet periisse. *Mox Consul,* subdit Tacitus, id est, post Bithyniæ Proconsulatum; at indubiè Ordinarius non fuit, sed Suffectus menses aliquos. Suffectos enim Consules non solum veteres Fasti, sed ipsi Historici, qui res gestas exactè prosequuntur, silentio persæpe prætereunt. *Consularem* vero nominat Plinius lib. 37. cap. 2. *Titus Petronius Consularis moriturus* &c. Fuere etiam nomine tantum Consulari quidam dignitate donati. Ita Procopius: ὕπατος καλούμενος μόνον. *Consul nomine solùm vocatus*; ut Senator Ausonius. Sic de se Idyllio 30.

Curia me duplex, & uterque Senatus habebat,
Muneris exsortem, Nomine participem.

Revera autem Consulem existimo fuisse Arbitrum, & adnuit Cornelius: *Proconsul tamen Bithyniæ, & mox Consul, vigentem se ac Parem Negotiis ostendit.*

Sed video apud Viros doctos in quæstione versari, Cui nam Sapientiæ studio Petronius fuerit addictus? Potior verò pars Senatus Musici Epicuri familiæ illum haut cunctanter adseruit, ajuntque hisce argumentis ita esse, necessario convinci. Quod in Epigrammate *Pater veri* apertè dicitur ab Arbitro Epicurus. Item quod Carmen illud condiderit:

Primus in orbe Deos fecit timor, ardua coeli
Fulmina quum caderent, &c.

Ubi ridere eum, adfirmant, superstitiosos, qui Deûm timore tamquam pueri nocturnis terriculamentis, adficiuntur inaniter. Epicureorum namque dogma fuit, Deos immortales curam rerum humanarum non habere; itaque illum timere, supervacaneum, qui nec beneficiis optimos prosequi, nec improbos suppliciis adficere, meditatur. Addunt, placito Epicuri, scilicet. In voluptate summum bonum situm esse, etiam adhæsisse, quum illum cecinerit versum:

Ergo vivamus, dum licet esse bene.

Ac denique, Animas cum corporibus interire, quæ & Epicuri sententia fuit, manifesto moriturum subindicasse, dum *nihil de immortalitate animæ*, verba Taciti sunt, *& sapientium placitis, sed levia carmina, & faciles versus audierit referentes.* Equidem autem intrepidus adfirmo, æque ac hominem Arbitrum fuisse, sic non esse Sectâ Epicureum. Quod clarius ut omnibus constet, discutiendæ nobis, leviter tamen, adversariorum rationes sunt. Sed primo nunc subit mirari, adeo disciplinam Epicureorum despicatui adversarios habuisse, ut non animadverterint, minimè illam doctrinæ fuisse adprobationem, sed propriam adpellationem illius Sectæ parentis, ut suo loco nos in Commentis patefacimus. Deinde licet decreta plura Epicuri adprobavisset, vere non inducerent, ejus sectaneum esse. Quinam, ego inquam, Antiquorum, ita ut Seneca, amavit, verum sese ac germanum Stoïcum adprobare? nemo sane, licet ipsum haut excipias Zenonem, vel Chrysippum. Ille autem quid hic senserit, mecum audi Ep. 16. *Non est quod mireris animum meum, adhuc de alieno liberalis sum. Quare autem alienum dixi? Quidquid bene dictum est ab ullo, meum est. Sic quoque quod ab Epicuro dictum est.* Et Ep. 21. postquam egregias ejusdem Philosophi sententias retulisset, subdit. *Has voces non est quod Epicuri esse judices, Publica sunt. Quod fieri in senatu solet, faciendum ego in Philosophia quoque existimo. Quum censuit aliquis, quod ex parte mihi placeat, jubeo illum dividere sententiam, ET SEQUOR.* Immo munusculum, quod in quaque Epistola pendebat Lucilio, ut plurimum ab Epicuro mutuum sumebat. Tandem vero proferre volo eum, Epicuream disciplinam medullitus adprobantem; nihilominus tamen, masculum se cuilibet probaturum Stoïcum, nec minimum ambigentem; verba sunt ex libro de Vitâ beata Cap. 13. *Mea quidem ista sententia est (invitis hoc nostris popularibus [Stoicis, puto] dicam) Sancta Epicurum & Recta præcipere, &, si propius accesseris, Tristia.* Dicat nunc adversæ partis antesignanus non nemo, hancce adoream, nisi discipulus & sectator, haut temere Epicuro tribuisset; tribuit & non semel magnus Cicero, quamquam totus totus Academicus fuit. Sed tempus jam urget devitandi secundum telum.

Primus in orbe Deos fecit timor, ardua cœlo
Fulmina quum caderent, discussaque moenia flammis,
Atque ictus flagraret Athos, mox Phoebus ad ortus
Lustrata devectus humo, Lunaque senectus,
Et reparatus honos: hinc signa effusa per orbem,
Et permutatis disjunctus mensibus annus
Projecit vitium hoc: atque error jussit inanis,
Agricolas primos Cereri dare messis honores:
Palmitibus plenis Bacchum vincire: Palemque
Pastorum gaudere manu. natat obrutus, omni
Neptunus demersus aqua: Pallasque cavernas
Vindicat. Et voti reus, & qui vendidit orbem,
Jam sibi quisque Deos avido certamine fingit.

A' 9ιο,

Ἄθεον ecce totum hoc Epigramma est, non Epicureum. Minime namque Epicurus Deos inficiabatur, qui Librum *De pietate erga deos* scripsit, Laërtio & Cicerone testibus. Et passim ubi ejus memoria est apud Antiquos, divinam mentem agnoscere, numinaque memorare, animadvertitur. Inter laceras magni ædificii reliquias Carmen illud hodie rejectum est, quo autem ex Arbitri opere, quove loco Satyrici depromptum sit, non comparet, pariterque haut comparere, qua mente deorum professionem, quam alias crebriter adeo intimat, ibi exsertim inficias ierit, ingenue fatendum est. Nam ἄθεον Petronium fuisse, vel per somnium cogitare, uti ex ejus Scriptis colligere est, foret prorsus desipere. Deos autem eo in Epigrammate nullos esse, verbis disertissimis dicit, sed metu quemque sibi finxisse. Itaque Auctorem ac Parentem Deorum Timorem adfirmat, idque subinde appellat naturæ scilicet *Vitium* atque *Errorem inanem.*

Projecit Vitium hoc, inquit, *atque error jussit inanis,*
Agricolas primos Cereri dare messis honores.

Præmissisque tandem clausulam addidit opportunam:

Jam sibi quisque deos avido certamine finxit.

Neutiquam ergo ex adducto Epigrammate infertur Petronium Epicureum fuisse. Verum inquirere etiam oportet, An Petronius juxta Epicuri placita hominum Religionem erga deos (quæ sententia est adversariorum) inficietur, etiamque deorum Providentiam. & præmittenda erit hic opportune inspectio scilicet conceptus, quem de utroque habuerit Epicurus. Seneca plene nobis promet, ideoque locum ejus etsi latiusculum exscribam l. 4. de benef. c. 19. *Deos nemo sanus timet*, inquit. *Furor est enim metuere salutaria: nec quisquam amat, quos timet. Tu denique Epicure Deum inermem facis, omnia illi tela, omnem detraxisti potentiam, & ne cuiquam metuendus esset, projecisti ipsum extra metum. Hunc igitur septum ingenti quodam & inexplicabili muro, divisumque à contactu, & à conspectu mortalium, non habes quare verearis: nulla illi nec tribuendi, nec nocendi materia est. In medio intervallo hujus & alterius coeli desertus, sine animali, sine homine, sine re, ruinas mundorum supra se, circaque se cadentium evitat, non exaudiens vota, nec nostri curiosus. Atqui hunc vis videri colere, non aliter quam parentem: grato, ut opinor, animo. Aut si non vis videri gratus, quia nullum habes illius beneficium, sed te atomi & ista mica tua forte ac temere conglobaverunt, cur colis? Propter majestatem, inquis, ejus eximiam, singularemque naturam.* Deos igitur confitebatur Epicurus, colebat, ac venerabatur. propter eorum tamen majestatem, ac eximiam naturam: at superstitiosos ac deorum meticulosos cultores deridebat. Utrumque hocce innuere Sextus Empiricus videtur verbis illis l. 8. adversus Mathematicos: Ἐπίκουρος δὲ κατ' ἐνίους, ὡς μὲν πρὸς τοὺς πολλοὺς, ἀπολείπει θεόν· ὡς δὲ πρὸς τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων, οὐδαμῶς· *Epicurus autem, ut nonnullis videtur, quod ad vulgus quidem adtinet, relinquit Deum: quod autem adtinet ad rerum naturam, nequaquam.* Diis enim Providentiam adimebat, exinque humanum genus ab deorum metu & religione vindicabat. Eleganter Himerius Sophista rem explicat, & Empiricum interpretatur Declamatione, cujus Epigraphe, Ἐπίκουρος, πρόνοιαν οὐκ εἶναι λέγων, ἀσεβείας φεύγει γραφήν· *Epicurus, Providentiam negans, impietatis accusatur.* Βωμοὺς, inquit, οὐκ ἀνέτρεψας; ἀλλὰ μάτην ἑστῶτας ἔδειξας, πρόνοιαν ἀνελὼν δι' ἣν βωμοὺς ἱδρυσάμεθα. Θυσίαν καινὴν οὐκ εἰσήγαγες; ἀλλὰ πάσας ἀνῄρηκας. *Aras non evertisti? At eas frustrà esse ostendisti, quum Providentiam è rerum natura tollis, ob quam aras exstruximus. Sacrificia nova non introduxisti? At omnia sustulisti.* Sexcenta equidem loca ex Græcis, & Latinis Philosophis in medium producere possem, ubi Divinam auferat Providentiam Epicurus ille dementissimus hominum; ideoque religiosos pariter exsecretur numinum observatores. Si Arbiter ergo valde se superstitiosum exhibuit, Divinæque Providentiæ nimium quantum observatorem, nequaquam Hercle Sectæ Epicureorum erit addicendus in posterum discipulus. Paucula loca Satirici tantum in præsentia adtingam, totum namque refertum est Providentia deorum, hominumque pariter Superstitione. Adserit ergo Providentiam cap. 98. sub Eumolpi persona: *Immo, ut Deus quidam, Humanarum rerum Arbiter, pendenti puero excussisset indicium, elusus circa popinas errarem.* & cap. 106. clarius adhuc sub Lycæ: *Deos immortales Rerum Humanarum agere curam, puto, intellexisti, ô Tryphæna, nam imprudentes noxios* &c. ac denique jam verba solum Quartillæ referam ex cap. 18. quæ semel conficiunt negocium: *Nam neque Sacra quemquam vulgaturum, & si quod præterea aliud remedium ad tertianam deus illi monstrasset, adjuvaturos nos DIVINAM PROVIDENTIAM vel periculo nostro.* Satis testimoniorum sunt de Divina Providentia. De Superstitione plura adhuc possemus proferre: at pleraque in Commentis nostris tempestiviter commemoramus: quare illuc te remittere, satis nunc sit. vide quæ notamus ad verba cap. 114. *Et illum quidem vociferantem in mare ventus excussit* &c. item quæ ad versiculos illos cap. 139.

Me quoque per terras, per cani Nereos æquor,
Hellespontiaci sequitur gravis ira Priapi.

Et alias sparsim. Nec diutule immorari licebit illi versui, quo ajunt professum Arbitrum, in Voluptate summum bonum situm esse:

Ergo vivamus, dum licet esse bene.

Id enim, vix credas, serio ullum Virum doctum adseverare potesse. Hilaris tantum ac genialis est convivatoris invitatiuncula, ut & amicos concœnas ad voluptatem quoquomodo adliceret paterfamilias; quod post mortis injectam in convivium memoriam erat creberrimo in usu, ut suo loco dicimus. Quod tandem proprio exemplo animæ interitum haut adstruxerit moriturus Petronius, inferius ostendimus, ubi de ejus Morte sermo nobis est. Dilui ergo jam, &, ut arbitror, manifesto Epicureas maculas, quas inu-

rere hactenus Petronio Arbitro Adversarii conati sunt; abs gregeque Epicuri cultum admodum ac venustissimum ingenium, ubi indigne * Porcus audiit huc usque, nunc primum vindicavi. At vero si a me quæsieris, quamnam ergo disciplinam promiserit? haut ego facile dicam. Aliquando putaram adsensum suum ad Academicos deflexisse, nonnulla namque, quæ cum illis convenirent, apud ipsum offenderam. Sed quum captiosas disputationes, quæstiunculasque eorum contortulas a quolibet animadverterem eleganti ac venusto ingenio abhorrere, à Petronii vero præcipue *verecundiam Platonis*, postea resipui; Stoicorumque Sectam consectatum, credidi rationi magis consentaneum esse. Stoicorum, inquam, qui iidem pœne cum Cynicis, ut ait Cicero. 1. De Off. nam Utrorumque dogmata fere convenire, indubium est; vita autem & cultu plane differebant. Inde Juvenalis Sat. 13.

Et qui nec Cynicos, nec Stoica dogmata legit
A Cynicis tunica distantia.

Et plura alii. Jam vero de Arbitro nescio an sit aliquid memoratum, quod ab decretis Cynicorum, immo Stoicorum vel minimum dissentiat. Nota autem mihi ut illud consonet, quod negotium fortasse huc usque nonnullis facessiit: *Utque alios industria, ita hunc ignavia ad famam protulerat.* &c. *Ac dicta, factaque ejus quanto solutiora, & quandam sui negligentiam præferentia, tanto grato gratius in speciem simplicitatis accipiebantur.* Vitia autem ejus, seu vitiorum imitatio nec hilum hic obstant, quo minus se purum putum Stoicum exhibuisse videatur. Aliter certe in Aula flagitiosissimi Principis facere non potuit; præterquam quod & Stoici Principes, haut secus ac reliquum humanum genus, variis fuere morbis animi, ac naturæ olim obnoxii. Sextus Empiricus *L. 3. Pyrrhon. Hypotyp. Capp. 24. 25. Et L. 9. adversus Mathematicos*, nefaria eorum dogmata recenset, & potissimum Zenonis, & Chrysippi familiæ ductorum, quæ Arbitrum nostrum frugi Stoicum ac probatum poterunt deinceps reddere. Mitiora vero Seneca de illis prodidit, quem juvat audire de se quoque plusquam humiliter ac modeste profantem Cap. 18. De Vita Beata: *Hæc non pro me loquor: ego enim in alto vitiorum omnium sum: sed pro illo, cui aliquid acti est. Aliter, inquit, loqueris: aliter vivis. Hoc per malignissima capita, & optimo cuique inimicissima, Platoni objectum est, objectum Epicuro, objectum Zenoni. Omnes enim isti dicebant, non quemadmodum ipsi viverent, sed quemadmodum vivendum esset. De virtute, non de me loquor: & quum vitiis convicium facio, quum potuero, vivam quemodo oportet.* At hic progrederis urgere nos. & Arbiter, ais, nec vita nec verbis pudicus fuit. Itaque potius protulit, quemadmodum ipse viveret, quam quemadmodum esset vivendum. Scriptaque ejus, hoc est, Satiricon, & si quæ alia, id manifesto adtestantur. Immo potius, inquam ego, ex antica oppositum. Ibi sane flagitia propalat, ut insectetur; vitia propudiosa depingit, ut puniat & ulciscatur acerbe. Hoc ipsum qui non sentit, à me sciat, nihil unquam sensurum de Arbitri mente, quod abunde, ubi *De Scriptis*, inferius ostenditur. Ceterum quid Stoicis magis familiare, quam id genus obscœna scilicet loquendi licentia? Cicero celebri in illa Epistola ad Pætum L. 9. Familiar. ait. *Amo verecundiam, vel potius Libertatem Loquendi; atque hoc Zenoni placuit, homini me Hercule acuto; etsi Academia nostra cum eo magna rixa est. Sed, ut dico, placet Stoicis suo quamque rem nomine adpellare.* ac deinceps pluribus id tota Epistola persequitur, quousque hisce eam claudit: *Itaque tectis verbis ea ad te scripsi, quæ Apertissimis agunt Stoici* &c. Et Lib. 1. De Offic. paria refert, quæ in eam sententiam ab eisdem contra verecundiam disputantur. Etenim præterea volo nonnulla eorum placita cum Satirico conferre, ut apertius omnibus jam constet de Arbitri Secta.

Næ Stoici deos esse, qui mundum administrarent, inprimis censebant; quique consulerent rebus humanis. Πρόνοιαν & vocabant Providentiam; quæ 2. & 3. De Nat. Deor. & 4. De Finib. Cicero docet. Ut autem huic dogmati adsenserit Arbiter, satis puto liquere ex dictis adversus Epicureos.

Fatalem necessitatem plane etiam agnovit Petronius, pluriesque professus, pedibus in sententiam ivit Stoicorum, quam refert etiam Cicero Lib. De Fato. scilicet *Fato omnia fieri*. Porro Tusculana. 5. & l. 2. De Divinat. quid Stoicorum Fatum sit, latiuscule exponit; omnia verò cum Arbitro mire consentiunt.

Stoicorum erat etiam decretum, *Multa falsa esse, longeque aliter se habere, ac sensibus videantur*; quod & uberius in Lucullo disseruit Cicero, interque alia de Chrysippo illud testimonium ibidem dedit: *Sed quid eos colligam, quum habeam Chrysippum, qui fulcire putatur porticum Stoicorum? quam multa ille contra Sensus dissolvit?* &c. Suum verò in hac re sensum Arbiter illis versiculis exposuit:

Fallunt nos oculi, vagique Sensus
Oppressa ratione mentiuntur.
Nam turris prope quæ quadrata surgit,
Attritis procul angulis rotatur.
Hyblæum refugit satur liquorem,
Et naris casiam frequenter odit.
Hoc illo magis, aut minus placere
Non posset, nisi lite destinata
Pugnarent dubio tenore Sensus.

Credebant item, *Visa quadam mitti a Deo*, inquit etiam in Lucullo Cicero, *velut ea, quæ in Somniis videantur, quæque Oraculis, Auspiciis, Extis declarantur. Hæc enim ajunt probari à Stoicis, quos contra disputant.* Quæ omnia exemplis in Satirico Arbiter adseruit. De *Somniis* illa sunt cap. 17. *Et ideo medicinam Somno petii, jussaque sum vos perquirere, atque impetum morbi monstrata subtilitate lenire.* Et cap. 104. Vi-

* Sic de se Horatius: *Quum videre voles Epicuri de grege porcum.*

Videbatur mihi secundum quietem Priapus dicere, Encolpion quem quaeris, &c. Et cap. eod. quod nonnihil & *Oraculi* habere videtur: *Et mihi simulacrum Neptuni, quod Bais ter stylo notaveram, videbatur dicere. In navi Licæ Gitona invenies.* Hocce enim Epicurus dedisse, quem ideo opportune laudat, & effert Eumolpus, ut sic Encolpio, & Gitoni patrocinetur. Sin Neronem, quem Eumolpus repræsentat, subindicat tinctum Epicureorum hæresi, ut alibi dicimus, illud vero exstat de *Auspiciis* cap. 122.

Hæc ubi personuit, de coelo Delphicus ales
Omina læta dedit, pepulitque meatibus auras.

Et hocce de *Extis*, cap. 137. *Recluso pectore extraxit fortissimum jecur, & inde mihi futura prædixit.*

Sordidum quoque placitum Stoicæ disciplinæ erat *Crepitus æque liberos ac ructus esse oportere*; sic Cicero memoriæ prodidit Epist. 22. lib. 9. Fam. Puto equidem, urbanus adeo homo, nisi eo placito fretus, in medium haut produceret tale flagitium mercenarii Eumolpi, & fors formosi pueri; maxime quum in balneo solum id sine dedecore apud Romanos esset permissum. Cicero ibidem: *Suppedit, flagitium est: jam erit nudus in balneo, non reprehendes.* Verba Arbitri sunt cap. 117. ubi de Corace loquitur: *Nec contentus maledictis, tollebat subinde altius pedem, & strepitu obsceno, simul atque odore viam implebat. Ridebat contumaciam Giton, & singulos strepitus ejus pari clangore prosequebatur.*

Stoica denique scita nota sunt, *Urbanitatem esse virtutem, & Eloquentiam virtutem, ac sapientiam esse.* a Absurdum namque valde est, Stoici os triste ac severum cogitare, frontem caperatam, supercilium contractum, pariterque mores austeros ac difficiles fore, verba insuavia, & consuetudinem injucundam. Ex diametro namque omnia contraria sunt, ut sat liquet ex placitis. Itaque quum se Arbiter præbet inprimis Urbanum, & aulicum; etiamque elegantem purissimæ Elocutionis architectum, in mere Stoici vivum exemplar Æternitatis in templo erit conlocandus.

Sed jam ad metam decursus, & Arbitri Mortem jam adtingit Præludium. Ex ejus autem apud Tacitum descriptione, unde haut parvi momenti rationem sibi pro familia Epicureorum parabant Petroniani Interpretes, equidem jam pridem verum omnino Stoicum fuisse, conjectabam. Inquit Cornelius: *Nec tulit ultra timores, aut spei moras; neque tamen præceps vitam expulit, sed incisas venas, ut libitum, obligatas, aperire rursum, & adloqui amicos, non per seria, aut quibus constantiæ gloriam peteret. Audiebatque referentes, nihil de immortalitate animæ, & Sapientium placitis, sed levia carmina, & faciles versus. Servorum alios largitione, quosdam verberibus adficit. Iniit & vias, somno indulsit, ut quamquam coacta Mors, fortuitæ similis esset.* Omnia mihi constantem viri magni animum præ se ferunt, vixque & fati contemptorem egregium; & singillatim si examinentur in ipsa Stoicæ Philosophiæ statera; facient vel Catoni ipsi satis, vel Epicteto. b Quid aliud quam vitæ contemptum prædicant illa verba: *Nec tulit ultra timores, aut spei moras*? omnino sanè. Cæsar namque non jussit. Ne autem præcipiti morte obviam ivisse ejus cruciatibus, & impatientiæ videretur, parumque constantiæ suæ fisus esse, addit: *neque tamen præceps vitam expulit, sed incisas venas* &c. An aliter Thraseas Pætus, an ipsus Seneca? Vincit tamen Noster morâ illâ spontaneâ, *ut libitum obligatas, aperire rursum* &c. quum magnus Seneca mortem adeo maturare cupiverit, crurum quoque & poplitum venarum incisione; ac subinde *sævisque cruciatibus defessus*, verba etiam Taciti sunt, *orat provisum pridem venenum amicus promeret; adlatumque hausit frustra*, ideoque *postremo stagnum calidæ aquæ introiit*; quæ adhuc quum non sufficerent, *Exin balneo inlatus, vapore ejus exanimatus est.* Præterea reliquit insuper Arbiter novum sane extremumque suæ constantiæ, ac fortitudinis exemplum, ipsa nimirum, ut sic dicam, Constantiæ contemptione. Hoc est, ne vulgus, ut est ad deteriora promptum postidea crederet, famem ac memoriam insignis Constantiæ captasse tanto in illo animi robore ac virtute, ut de Paullina Senecæ uxore tradidit Tacitus, *Famam sociatæ cum marito mortis petivisse*, in ipso exitus limine *adlocutus amicos Petronius est, non per seria, aut quibus Constantiæ Gloriam petere videretur; audiitque referentes nihil de immortalitate animæ, & Sapientium placitis, sed levia carmina, & faciles versus.* At vero ut suam tandem illam masculam adtereret ἀπάθειαν, miramque animi tranquillitatem immortalitati commendaret, post ipsam venarum abruptionem, ea Taciti mens est, *Iniit vias, somno indulsit, ut quamquam coacta Mors, fortuitæ similis esset.* Narrationi enim inlustris Historici quid addere, supervacuum, ideo silere, ac mirari satius duximus. Sed eodemmet temporis, hocaddam in fine, indubie spectat, quod de Petronio etiam narrat Plinius Secundus Lib. 37. C. 2. *Titus Petronius Consularis Moriturus, invidia Neronis Principis, ut mensam ejus exheredaret, trullam murrhinam* CCC. *H. S. emptam fregit.* Mortem igitur obiit Anno P. R. C. DCCCXIIX. C. Suetonio Paullino, L. Pontio Telesino COS. P. C. N. Anno LXIIIX. Biennio antequam Petrus, & Paullus Apostolorum coryphæi Romæ paterentur.

DE
PETRONII ARBITRI SCRIPTIS,
ET INPRIMIS
DE SATYRICO.
PRÆLUDIUM II.

VIrum inlustri ingenio præditum, summa doctrina excultum, Poëticaque facultate divinum, plu-

a Cicero l. 3. Fam. Ep. 7. de Oratore lib. 3. b Senecam adi extremo lib. de Providentiâ.

ra opera condidisse, suspicari pronum est. Argumento etiam sunt tot ejus Carmina, quæ *ἀλλάλληγα*, quæ *ἀποσπασμάτια*, quæ inter Catalecta veterum Poëtarum sparsa reperiuntur; omnia namque e Satyrico divulsa ac discerpta esse, ego haut facile credam. Idem in mentem Viris doctis jam olim venisse, equidem puto, quum in Adnotationibus ad Fulgentii Mythologiarum Libros a Joan. Baptista Pius perhibeat disertim. Ipsus autem Fulgentius Planciades, cui Petronius Arbiter fuit valde familiaris, Libro De Virgiliana Continentia Opus Petronii, *Euscius* inscriptum, sive *Eustion*, ut alia exemplaria exhibent, laudat, exindeque profert elegans fragmenticulum: *Cerberus forensis erat Caussidicus.* Fulgentius habet: *Unde & Petronius in Euscio ait*; ubi Petrus Daniel tentabat, *ἐν Εὐνοίᾳ*. Adi etiam Dousæ F. Spicilegium.

Idem Planciades Fulgentius Præfat. Lib. 1. Mythologicôn alius operis Petronii mentionem fecit, quod *Albucia* vocavit. Ejus, ajunt, amicam fuisse, ac *Carmen* de eadem *Amatorium* lusisse; ego potius *Satiricum* carmen suspicer; quo etiam & mihi præire Mythologicus, licet corruptus, videtur: nam de Satira agit, quæ sola modum, inquit, imponere potest verbalibus undis mulierum; quo loco & *Albucia Petroniana* meminit, cui cedere alias Virorum inlustrium Satyras, fors innuit.

Deponam ego ægrotantia verba, ut si Machaon aliquis, aut Podalirius contigerit eis: *Sola & Satira, quæ modum imponit furentibus* [mulieribus] *Scilicet PETRONIANA subit ALBUTIA; huc enim adludente, & Plautina Saurea dominatus obdormit, & Sulpicilla Ausoniana loquacitas deperit, Sallustianaque Sempronia, quamvis præsens sit, melos raucescit.* Sic locum ego interea concinnavi ex pluribus codicum scripturis variantibus. Valde enim *Albucia*, si illa *Albucilla* Taciti est, ut volunt Eruditi, *multorum amoribus famosa*, Satiricæ scriptioni foret obnoxia; vide quæ & de illa adtigimus Præludio sequenti.

Item, Joannes Episcopus Saresberiensis Lib. 3. De Nugis Curialium cap. 8. Arbitri *Comœdiam* citat verbis hisce: *Fere totus mundus ex Arbitri nostri sententia mimum videtur implere, ad COMOEDIAM suam quodammodo respiciens.* Forsitan erit, qui Satiricon subintelligere autumet; tum quod *Dramaticum* esse, patet, uti infra dicimus, tum quod *Maledicum*, conviciosum, ac petulans Scriptum sit. Comœdia enim antiqua, ut sciunt Docti, tota fuit in conviciis, & Satira mera. Forsitan alii de Satirico etiam Saresberiensem accipient, sed diversa ratione. Fuere namque olim, qui Speciem Comœdiæ Satiram facerent. Sic S. Isidorus Lib. 8. *Duo sunt genera Comicorum, id est, veteres & novi. Veteres, qui & joco ridiculares exstiterunt, ut Plautus, Accius, Terentius. Novi, qui & Satirici, à quibus generaliter vitia carpuntur, ut Flaccus, Persius, Juvenalis & alii. Hi enim delicta corripiunt: nec vetabatur eis, pessimum quemque describere: nec cujuslibet peccata, moresque reprehendere.* Nescio autem, quam vera sit illa scenicæ poëseos divisio; scio tamen, à Criticis malè eapropter accipi Isidorum; quo circa rem totam nos in medium relinquimus.

Isthæc sunt, quæ in præsentiâ succurrunt, memorata T. Petronii Arbitri opuscula præter Satiricon; de quo jam tempus urget instituere sermonem, quem habebimus duplicem. Primus materiem, hoc est, Argumentum complectetur; Secundus vero Formam. Nescio equidem, unde aptius, quam è Tacito ipso Argumentum eruere possimus. Ipse diserte in Vita ejus edocet, quæ verba & hic repetimus:

Ne Codicillis quidem (quod plerique pereuntium) Neronem, aut Tigellinum, aut quem alium potentium adulatus est: Sed flagitia Principis sub nominibus exoletorum, feminarumque, & novitate cujusque stupri perscripsit, atque obsignata misit Neroni; fregitque annulum, ne mox usui esset ad facienda pericula. Ambigenti Neroni quonammodo noctium suarum ingenia notescerent, offertur Silia matrimonio senatoris haut ignota, & ipsi ad omnem libidinem adscita, ac Petronio perquam familiaris; agitur in exsilium, tamquam non siluisset, quæ viderat, pertuleratque, proprio odio.

Urbis ergo Romæ imaginem, præcipuè vero Neronis Aulæ, Satiricon repræsentat, hoc est, flagitia horrenda fere omnium procerum, ac virorum inlustrium; Principis maximè, & ejus domesticorum. Sub larva enim petulantissimi Scripti propudiosam Neronis historiam Petronius occuluit, suique ævi turpitudines. Itaque illico ac mentem ego ad Arbitrum adplicui, subiit animadvertere, actiones impudicas Neronis ab ejusdem Historicis necessario petendas esse, ut sensa, locaque Satirici, alias tenebricosa, ac difficillima, inlustrari, & enodari possent utcumque. Sic nos fecimus, integramque historiam Neronis pervolutavimus; indeque facem accendimus locis non paucis adeo hucusque caligine obductis, ut desperatio vel minimæ unquam lucis adipiscendæ, eos retro multos per annos prorsus ceperit. Res ipsa fidem faciet, nunc progredimur. Vides, inquam, uti Codicillorum, ut vocat Tacitus, Petronianorum argumentum unicè cum Satirico conveniat, quod Petronii Arbitri nomine circumfertur; & quum cetera, Nomen puta Auctoris, Ætas, & alia pariter consentiant, nullus jam de Scriptore ac de Scripto dubitationi relinquitur locus. Fulcitur haut leviter hæc veritas divinâ illâ DIVI PAULLI Epistolâ ad Romanos, ubi, compar quum ille fuerit ætate Neroni, & Petronio, pariter adeo eademmet vitia exagitat, ac recenset, ut Capita 1. & 13. ejusdem Epistolæ, ex sententiâ quorundam eruditorum Theologorum, fere sine Petronii Satyrâ non possint intelligi. Restat igitur tantum, ut ullus vel levissimus scrupus reliquus non sit, palam facere, quod Scripti nomen Tacito memoratum, sci-

a Cap. 48.

scilicet, *Codicilli*, etiam optime quadret Petronii superstiti Satirico. Quod plane ego ex ipso Tacito evincam docente exsertim 14. Annal. ævo Neronis haut insuetum fuisse id genus probrosa, & maledica Scripta *Codicillos* nuncupare: *Haut dispari crimine*, ait, *Fabricius Vejento conflictatus est, quod multa & probrosa in Patres, & Sacerdotes composuisset iis libris, quibus nomen CODICILLORUM dederat.* Ortum indubie, ex libertate ac licentiâ supremis tabulis, id est, testamentis & Codicillis concessâ, quod libri nempe illi ignominiosi adpellari consueverint *Codicilli.* Hoc etiam ostendit nobis Tacitus ipse lib. 6. Annal. *Eo metu Fulcinius Trio ingruentes accusatores haut perpessus, Supremis Tabulis Multa & Atrocia in Macronem, ac præcipuos libertorum Cæsaris composuit, &c.* Senatus tamen jampridem inhibere tentavit, sed Augustus, teste Suetonio C. 56. *De inhibenda Testamentorum licentia ne Senatus quicquam constitueret, intercessit.* En aperte mos, & ejus origo, commodum jam ad reliqua secedimus. Addit Tacitus: *Atque obsignata misit Neroni, fregitque annulum, ne mox usui esset ad facienda pericula.* Unde & isthæc licet conligere; Primum, obsignatum misisse Satiricon, haut secus ac si Testamentum foret, tutius etiam ut sic ad Principem pervenire posset: plures namque pereuntium ex magna bonorum parte Imperatorem instituebant heredem; præterquam quod & Supremæ quodammodo Tabulæ illæ fuere. Quod haut incommode fieri etiam potuit, nam à Testatore tantum, testibus non adhibitis, nonnunquam Supremæ Tabulæ obsignabantur. Innuit Tacitus ipsus Lib. 15. Annal. Cap. 54. & 55. de Scevino loquens. Et fors, quod sit nunc Tacitus. *Obsignatas* Neroni Arbitrum Tabulas misisse, haut inepte de Obsignatione capiendum, ac lini trajectione, quæ adinventa primum est sub ipso Nerone, auctore Paulo libr. v. Sententiar. Tit. 25. inquit etiam Suetonius in Nerone, Cap. 17. *Adversus falsarios tunc primum repertum, ne Tabulæ nisi pertusa, ac ter lino per foramina trajecto, OBSIGNARENTUR.* Deinde conligitur, suppresso vero nomine ad Principem misisse Petronium suum Satiricon; ac sub Encolpio scilicet, ut paret, ipsum latitasse, & subinde Polyæno: ideoque annulum postea consulto, post obsignationem scilicet, fregisse, tradidit Cornelius, ne vel illud indicium Auctoris superesset etiam post ejus obitum. Subdit Tacitus: *Ambigenti Neroni quonam modo noctium suarum ingenia notescerent, offertur Silia, &c. ac Petronio perquam familiaris, &c.* Unde & edisco isthæc. Primo, quod Codicillorum Auctor Neroni innotuit, licet annulum fregerit, & nomen suum occultarit. Item, quod jam Neroni adsumptus Petronius non erat suarum elegantiarum Arbiter, nimirum postquam ad Principem Tigellinus detulit, Cumisque erat detentus, ut inquit Tacitus, quod haut parvum temporis spatium fuit; eoque conceptum Satiricon esse, conditumque, intelligere par est. Itaque jure optimo mirabatur Cæsar, quod flagitia suarum noctium Petronio notescerent. Sed occurrit animo Silia eidem Arbitro familiaris; quæ quoniam videretur non siluisse, quæ viderat, pertuleratque, (Nam Cæsari erat ad omnem libidinem adscita) exsilio punita tantum evasit ab immanissimâ ferâ. Ita & mores cæteri, qui in reliquis fragmentis continentur, puta adversus Eloquentiæ professores, forenses advocatos, sacerdotum libidines, pædagogorum nefaria flagitia, equitum in balneis turpissimum delectum, feminarum adulescentes formosos ambientium levitatem, & lascivos amores, ac denique heredipetarum rapacitatem ac fraudes, omnes pariter etiam ad Imperium Neronis spectant, qui mores eo temporis, si unquam alio, potissimum viguere; & hactenus de Argumento.

In Forma autem tria considerabimus: Satirici *Originem, Progressum*, Formam usque nactum est, in qua tandem conquievit, & postremo *Nomen*. Sed ad *Originem*. Si Satiræ primæ Romanæ initium inquirimus, longè altius est, quam istius, de qua nobis instituta est dissertatio. Id vero nostrum non interest, nam licet varias illa primæva mutationes sit passa, nec minimum quid longo tempore cum nostrâ habuit commune: quo usque ad duas illas species pervenit, quas Quinctilianus recenset. Inde ergo nostræ Satiræ origo nobis ducenda necessario est. Ecce verba Fabii nostri ex Lib. x. Instit. Orat. Cap. 10. *SATIRA quidem tota nostra est, in qua primus insignem laudem adeptus est Lucilius, qui quosdam ita deditos sibi adhuc habet amatores, ut eum non ejusdem modo operis autoribus, sed omnibus poëtis præferre non dubitent. Ego, quantum ab illis, tantum ab Horatio dissentio, qui Lucilium fluere lutulentum, & esse aliquid, quod tollere possis, putat. Nam & eruditio in eo mira, & libertas, atque inde acerbitas, & abundè salis. Multo est tersior ac purus magis Horatius, & ad notandos hominum mores præcipuus. Multum & vera gloria, quamvis uno libro, Persius meruit. Sunt clari hodieque, & qui olim nominabuntur. ALTERUM illud est, & prius Satiræ genus, quod non sola carminum varietate mistum condidit Terentius Varro vir Romanorum eruditissimus.* Manifesto separantur his verbis Duæ species Satiræ diversæ. Prior Species est ejus Satiræ, quam Lucilius excoluit, & quodammodo adinvenisse videtur. Horatius aperte dixit L. 2. Sat. 1.

——— *Quum est Lucilius ausus*
Primus in hunc operis componere carmina morem, &c.

Etiam alibi. Altera Species est illius Satiræ, quam eximie Terentius Varro exornavit: Inventor autem fuisse videtur Ennius, seu Pacuvius. Idem ac Quinctilianus docet Diomedes L. 3. pressius tamen, sed non obscurius: *SATIRA dicitur carmen apud Romanos, non quidem [apud Græcos] maledicum, & ad carpenda hominum vitia Archææ Comœdiæ charactere compositum; quale scripserunt Lucilius, & Horatius, & Persius. SED olim carmen, quod ex variis poëmatibus constabat, SATIRA vocabatur: quale scripserunt*

runt Pacuvius, & Ennius. Ad Posteriorem ergo Speciem pertinet Petronii Satira, ideoque de illa, altera prætermissa, adcuratè nobis agendum est. Ejus enim antiquius initium ego non invenio, quàm à Pacuvio, aut Ennio. De Pacuvio hodie obscuram satis memoriam habemus, de ejus vero Satiris nullam; ea propter convertendus erit stilus ad Ennium. Ejus Satiræ à Grammaticis priscis sæpe laudantur. Sextum librum Donatus citat ad Phormionem Terentii: sed Porphyrio vetus Horatii interpres ad Satiram 10. Lib. 1. ait, quatuor Satirarum libros ab Ennio relictos esse. Sed nihil mirum sane, quum proni in similes numerorum errores semper librarii fuerint. Quando vero natus Ennius, à Cicerone habemus: inquit in 1. Tuscul. *Annis fere ccccx. post Romam conditam Livius fabulam dedit C. Clodio Caci F. M. Tuditano Coss. anno ante natum Ennium, qui fuit major quàm Plautus, & Nævius.* Verum enim vero non solum Originem Satiræ nostræ discimus ex Diomede, sed Formam etiam, itidemque ex Quinctiliano; ille: *Carmen, quod ex Variis Poematibus constabat, Satira dicebatur.* Iste: *Satiræ genus, quod non sola Carminum Varietate mistum condidit Terentius Varro.* Miscellum ergo exstitit opus illud, constans ex variis metrorum generibus; quod ex ipsis Ennii fragmentis, quæ apud Grammaticos reperiuntur, liquido patet. Ex lib. 3. Satirarum, sive ex 3. Satirâ exametros versus proferunt, etiamque trimetros jambicos; & sic in aliis libris diversitas similis animadversa. Unde jam error Crinitii erit manifestarius, qui, a Satirarum libros, ait, scripsisse Ennium quadratis versibus; cui haut dubio A. Gellius imposuit, quum L. 2. Cap. 29. dixit, quemdam *Æsopi apologum Q. Ennium in Satiris scite admodum & venuste Versibus Quadratis composuisse.* Habuerunt & Græci ejuscemodi miscellaneæ scriptionis exempla nonnulla. Poëta quidam, Chæremon vocatus, ex multis versuum generibus mistis, Auctore Aristotele L. de Poëtica, Carmen quoddam contexuit, quod satis vel ideo opportune vocavit *Hippocentaurum.* Item Homerus in Margite (quod opus convitiosum fuisse, subindicat ibidem Aristoteles) teste Hephæstione, jambicos aliis versibus miscuit; quod sic & Marius Victorinus prodidit L. 3. agens de quodam jambici genere: *Hoc genere versuum, ut supra diximus, primus usus est Homerus in Margite suo; nec tamen totum carmen ita digestum perfecit; nam duobus, pluribusve exametris antepositis istum subjiciens copulavit.* Verum nescimus, an exinde parentes Satiræ nostræ, Pacuvius, & Ennius exemplum sibi sumpserint, certo autem scimus, posteris dedisse. Sed quum in dies res augeantur, & plurimum exornentur, accidit Satiræ, ut jam non solum ex diversorum generum versibus conflaretur ab inferioris ævi Poëtis; sed ex prorsa oratione simulque vorsa, ut monstruosum Poema, ipsa tamen varietate conspicuum, edere postea commenti sint; qui fuit Satiræ non minimus *Progressus.* Similis vero scriptionis antiquiorem auctorem Eruditi Terentio Varrone non agnoscunt. Jam ex Quinctiliano audivimus, qui luculentus hic nobis testis est: *Alterum illud, & prius Satiræ genus, quod non sola carminum varietate mistum condidit Terentius Varro, vir Romanorum eruditissimus.* Quorum verborum sensus est, Satiram, quam Varro excoluit, ipsam omnino esse, cujus inventorem Antiquitas, ut jam vidimus, Ennium profitebatur; aliter enim capere, scilicet antiquiorem esse Varronis Satiram Lucilianâ, temporum ratio non concederet, quum posterior natu Varro fit, quam Lucilius. Sed addit Fabius, quod non solâ carminum varietate mistum genus id Satirarum condiderit Varro, ut fecerat Ennius, sed cum metris etiam solutam orationem commiscuerit. Eâ in re Menippum Philosophum Cynicum imitatum fuisse, ipsemet Varro apud Ciceronem Academicis Quæstionibus disertim testatur: *Et tamen in illis veteribus nostris, quæ, Menippum imitati, non interpretati, quadam hilaritate conspersimus,* &c. Idem insinuat Probus Grammaticus antiquus ad Sextam Eclogam Virgilii: *Varro Menippeus non à magistro, cujus ætas longe præcesserat, nominatus: sed a societate ingenii, quod is quoque omnigeno carmine Satiras suas expolierat.* Ubi immerito accusatur à Criticis imperitiæ, quod videatur persuasisse sibi, Satiras scripsisse Menippum; quum revera ejus scripta nullus unquam Antiquorum Satiras vocaverit; quod ut ego libenter concedam, minime vero, haut secus ac Varronianas (& hic animus dubio procul Grammatici fuit) non posse jure merito Satiras adpellari, qua argumenti petulantiâ, ac varietate, qua soluti sermonis etiam & vincti commistione. Quod fuisse ingenium scriptorum Menippi, haut sinit nos dubitare, ipsamet certe Varronis imitatio, quapropter & suas Satiras *Menippeas* nuncupavit. Omnia A. Gellius plane lib. 2. C. 18. *Servus ille Menippus fuit, cujus libros M. Varro in Satiris æmulatus est; quas alii Cynicas, ipse adpellat Menippeas.* Et inde etiam ipse adpellatus *Menippeus*, ut supra Probus indicavit. Tuetur & non leviter Lucianus, dum Necyomantiâ Menippi characterem, quæ Eruditorum observatio est, exprimere haut oblique voluit; ibi Menippum introducit prosantem, sermo ejus ex versibus, & prosâ contextus est. Verum enimvero nihilum prorsus refert, quo minus parilissime sint Menippei Varronis, & Menippi libri, quod proprii sint Varronis versus Satiris suis inserti, Menippi autem aliunde petiti. Ac præterea unde scimus nos, sæpius quoque cum prosâ versus proprios non miscuisse Menippum? nec scripta ejus comparent, nec dixit nobis ex Vetustis, qui viderunt, ullus. Audimus tamen hodie venerandæ Antiquitatis testes non paucos proferentes, quam ambitiose Menippum exprimere, optaverit Varro. Itaque ego adsentiri non possum, quid vel minimum discriminis comminiscenti præter nomen, inter Varronis Satiras & opera ut plurimum Menippi. Nec materie utri-

a L. 1. D. Poët. Cap. 2.

utriusque scripta fuere diversa: carpere namque hominum mores, ac festivo hilaruloque stilo deridere, ambo sibi proposuerunt. hocce sane ex Varronis reliquiis liquido paret. De Menippo Laërtius ait: *τὰ βιβλία αὐτοῦ* [*Μενίππου*] *πολλοῦ καταγέλωτος γέμει, καὶ τι ἴσον τοῖς Μελεάγρου τοῦ κατ' αὐτὸν γενομένου. Libri ipsius multo risu referti sunt, non secus atque Meleagri, qui tempore ejus fuit.* Ideo Strabo l. 16. *σπουδογέλοιον* adpellat, hoc est, *in ridiculis versantem, rerumque ridicularum studiosum*, & pariter cum Meleagro componit. Testatur & Lucianus suismet scriptis nihil quippe ille habuit carius & antiquius, quam æmulari ingenium Menippi lepidis suis Sermonibus, ac Dialogis pluribus. Cultor igitur Varro Satiræ hujus eximius, ea autem ut concinnavit forma, effinxit, que perstitit diu, quo longo temporis intervallo plures exstitisse inlustres & famigerabiles Viros, qui Satiricos hujuscemodi libros scriptitarunt, ambigere delirium est. Sed vetustatis omnia depascentis injuria posteris invidit. Ad nos unus tantum aut alter pervenit magnorum hominum, ætate, eruditione, hæresi quoque Philosophica parium. Isti sunt L. Annæi Senecæ APOCOLOCYNTOSIS, & T. Petronii Arbitri SATIRICON. Sed ille brevis Ludus est de morte Claudii Cæsaris; hic vero, quem ad justum volumen Auctor perduxerat, avorum memoria adeo à blattis & tineis exesus, mutilus, & deformis adparuit, ut parens, si resurgeret, ut nothum & spurium fœtum abdicare posset impune. Ex eo tempore vix reperiri poterit vir ullus ingenio & doctrina nobilis, cujus acumen & eruditionem Arbiter non exercuerit. verum, ut omnes homines sumus, non dii, impari admodum successu. Sed ad rem, nos putamus, huc adcenseri non posse Martiani Felicis Capellæ miscellum Satiricon: nam licet connubio illo pedestris & equestris Orationis cum Satira præcedenti conveniat, quum ab illa prorsus natura sua, materia, & fine dissentiat, ad aliud scriptorum diversum genus erit revocandum. Rationem vero nominis infrà adtingimus. Quod pariter & de Opere Boëtii *De Consolatione Philosophiæ* inscripto censendum erit. At hic præterire non licet, aptissimam esse hancce formam scriptionis ad expromendos animi sensus felleo cum sale; etiamque duplicis stili vires, ac nervos intendendos ingenii; duobus autem Satirographis illis, Senecæ, & Arbitro, alio præterea respectu forsitam adrisisse: eo, inquam, quod haberent prototypum illius Menippum, qui Cynicæ disciplinæ fuerat sectator egregius; unde & Varronis Satiræ pariter *Cynicæ*, ac *Menippeæ* vocatæ, ut supra didicimus ab A. Gellio. Itaque quum Satiras erant scripturi, illas nempe æmulari præ cæteris maxime Stoïcos Philosophos decuisse, licet intelligere, una namque ac pene eadem doctrina Cynica & Stoïca apud Antiquos habebatur. Ast ad *Nomen* tandem devenimus, ubi novissimum Isaac. Casauboni Commentum tam de *Satira* originatione, quam de modo scribendi, sane quam videtur ad veritatem accedere. Vetustissimæ quidem poësi suæ valde cum ratione congruit priscos, Romanos imposuisse Romanum nomen, non vero exoticum & peregrinum: quod à moribus rudis eorum primordii maxime abhorrebat. Itaque Romana vox *Satira*, & quidem antiquissima apud illos, ac proinde ante illud tempus exorta, quo Græcas disciplinas cum illarum acceperunt nominibus, eaque propter litteris etiam scribenda Latinis, uti in pluribus codicibus pervetustis invenitur, nempe *Satura*, aut *Satira*, quod idem est, ut jam olim monuerunt Eruditi, haut secus atque *maxumus*, & *maximus*; *optumus*, & *optimus*, & alia quam multa. Cæterum *Saturæ* nomine quid primitus significaretur, cognoscitur ex Acrone veteri interprete Horatii ad 1. Sat. Lib. 1. ubi docet, *Lancem illam, quæ plena diversis frugibus in templo Cereris inferetur, SATURAM adpellari.* Idem Diomedes tradit Lib. 3. additque ideo *à copia & saturitate rei SATURAM vocari.* Exinde cœpit SATURA usurpari latius. Festus: *Satura & cibi genus est ex variis rebus conditum.* Et Varro, teste eodem Diomede, *Quoddam genus farciminis, quod multis rebus refertum est, SATURAM dicit vocitari*, & profert hocce ex 2. Lib. Plaut. Quæst. *SATURA est, uva passa & polenta, & nuclei pinei mulso conspersi.* At quod magis ad nostrum scopum accedit, id Festi est: *Et Lex multis aliis legibus conferta.* illud sane tandem collimat, quod ejus adbreviator Paullus retulit: *SATURA & genus carminis est, ubi de multis rebus disputatur.* Ita & Acron ibidem: *Ergo & hoc Carmen propterea SATURAM adpellaverunt, quia ita multis & variis rebus refertum est.*

Tute jam vides, quam apte Varronianæ Satiræ, & pariter Petronianæ conveniat SATIRÆ vocabulum Romanum: nam quum Satira sit plurium videlicet rerum commistio, ubinam, quæso, mistura major, quam in nostra Satira, & rerum, & multiplicis simul orationis est, ut anterius ostensum? Pariter facit & ad aliam Satiræ speciem eadem adpellatio, sed quæ ad nos in præsentia ejus explicatio non facit. Ut enim maledicentiæ quoque Satirarum adpellatio ipsa quadraret, non defuit & etymi sui satis opportuna ratio. Addit Acro loquens de Satira poëmate. *Alii dicunt, quod ideo Satura* [vel Satira] *vocitata est, quod ita convitia & crimina hominum libere invadat, ut Saturi, id est, ebrii solent homines dicteriis aut contumeliis adficere.* Apte ergo sic à nomine *Satur*. Etymologia petita est, quod & noster D. Isidorus lib. 8. orig. c. 7. juvat his verbis ex Regio Codice emaculatis: *Aut à Saturis nomen tractum, qui inulta habent ea, quæ per violentiam dicuntur.* Mire convenit Satiræ Romanæ dubio procul & isthæc originatio. utraque ejus species plane circa doctrinam morum, vitiorumque exagitationem versatur. SATIRICON, sive SATIRICUM Latina formatione opus suum Petronius inscripsit.

Cur autem potius, quam SATIRA, quæstio est ridicularia, Certe obsoletæ insolentesque inscriptiones, Auctores Satirarum potissimum perpetuo delectarunt. Sic & nonnullis aliis placuit *Elegidia*, & *Elegidaria* præ

præ *Elegia* non semel poëmata sua adpellare. Sic *Epigrammation* adscisit potius quam *Epigramma*, & *Apologeticus* potius quam *Apologia*, & innumera alia. Ita & Martianus Felix cyclopœdiam suam, si vera est ἐπιγραφὴ, *Satiricon* vocavit: non tamen quod convitiosum esset scriptum, sed quod miscellum & varium, ut ipsemet in fine adtestatur. Dispescitum videtur in libros & Satiricum fuisse, nam sic veteres Grammatici laudant. Decimus quintus Liber, quod supra omnem fidem meo animo est, citatur in veteri quodam Lexico; & sic ab aliis Libri diversi. Utcunque autem res sit, majorem, certo certius est, & potiorem operis partem periisse. Cæterum nonnullæ in reliquiis, quæ supersunt, parum pudicæ (fatendum est) narratiunculæ offenduntur dispersæ, & quæ fortassis castas aures haut immerito offendant. At me-Hercules sui ævi flagitiis, in quæ invehitur, illud potius quam impudentiæ suæ erit imputandum; etiamque ingenii Scriptoris præstantiæ, & incomparabili eloquentiæ. Ab eo enim minime res narrari, sed agi videntur; muniaque oculi sua, non aures obire. Ideo & non semel audiit *Disertus* ab Antiquis, & aliis quamplurimis elogiis passim decoratur.

DE SATIRICI PERSONARUM NOMINIBUS.

PRÆLUDIUM. III.

VEtus per aliquot retro sæcula obtinuit opinio, Comicos tantum Scriptores adigi debere, nomina Interlocutorum suarum Fabularum aliqua scilicet cum ratione excudere. Sic exsertim ad Adelphos Terentii Donatus edocuit: *Nomina Personarum, in Comœdiis duntaxat, habere debent rationem, & Etymologiam.* Ast, si verum amamus, neutiquam Grammaticus capiendus est restricte de Comicis tantum fabulis, immo potius de universa dramatica poësi, ubi vel Tragœdia ipsa excipienda non est, licet Aristoteles proferat in Poëtica: Ἐπὶ δὲ τῆς Τραγῳδίας τῶν γινομένων ὀνομάτων ἀντέχονται *In Tragœdia vera Nomina retinentur*, additque rationem. Subdit namque post pauca: Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς Τραγῳδίαις, ἐνίαις ἐν μὲν ἓν ἢ δύο τῶν γνωρίμων ἐστὶν ὀνομάτων, τὰ δὲ ἄλλα πεποιημένα. ἐνίαις δὲ οὐθὲν οἷον ἐν τῷ Ἀγάθωνος Ἄνθει ὁμοίως γὰρ ἐν τούτῳ τά τε πράγματα, καὶ τὰ ὀνόματα πεποίηται, καὶ οὐδὲν ἧττον εὐφραίνει. *Sed in Tragœdiis nonnullis unum atque alterum notum Nomen servatur, reliqua vero excogitantur: in nonnullis etiam nullum, sicut in Tragœdia Agathonis Flos cognominata, in qua nihilominus pariter res ipsa, & Nomina excogitata sunt, & tamen æque delectant.* Cæterum certo certius est, Petronii Satiricum Poëma esse Dramaticum; qua imitatur, exprimitque hominum mores, qua item agentes inducit personas, varioque inter se conloquentes, licet Auctor ipse simul interloquatur in fabula, narretque quod plane Aristoteles in Poëtica tradidit, & prolixe ad illum variis in locis Interpretes. Dramatum igitur lege coactus Arbiter fuit procudere, convenienti admodum cum ratione, & respectu, personarum Nomina. Maxime autem propter ipsam Satirici naturam; de ipso inquit Tacitus: *Ne codicillis quidem (quod plerique pereuntium) Neronem, aut Tigellinum, aut quem alium potentium adulatus est: sed flagitia Principis sub NOMINIBUS exoletorum, feminarumque, & novitate cujusque stupri perscripsit, atque obsignata misit Neroni.* Hinc edisci, Satiram scripsisse Petronium, supra jam monuimus. nunc insuper addimus, conjici etiam, & confinxisse Nomina. Quid ergo decori eruditissimi & venustissimi Scriptoris magis adversaretur, quam temere aut fortuito illa conflavisse? Amant indubie Satirica & Scommatica scripta larvas illas eruditas Vocabulorum, quod vel mitiores Epigrammatistas olim haut fugit. Unde aperte jam illud Valerii nostri capiendum in præliminari Epigrammatum Epistola: *Spero me sequutum in libellis meis tale temperamentum, ut de illis queri non possit, quisquis de se bene senserit, cum salva infimarum quoque Personarum reverentia ludant; qua adeo antiquis Auctoribus defuit, ut NOMINIBUS non tantum veris abusi sint, sed etiam magnis.* Sub Nominibus ergo scite & argute confictis lusit in plures Martialis, immo, ipso adtestante, in omnes, quos insectatus est. Quorundam nos rationem quæsivimus jam olim, exinque confecimus Conlectanea; aliorum nunc in Commentis Petronianis reddidimus. Undique ergo cogi videbatur Petronius ad erudita Vocabulorum Commenta. itaque haut dubium est, hac in parte politissimum Scriptum claudicare, minime illum passurum. Merito jam ideo partium erit in præsentia nostrarum sensa illa Auctoris reconditiora sedulo perscrutari.

Ex Athenæo enim libr. 14. conligere licet, ut Comica Nomina duarum tantum configerentur syllabarum, quod infimarum personarum videlicet forent; Tragica vero plurium, quod essent virorum inlustrium: φιλόγελως δ' ἦν καὶ Δημήτριος ὁ Πολιορκητὴς, ὥς φησι Φύλαρχος ἐν τῇ ἕκτῃ τῶν ἱστοριῶν ὅς γε τὴν Λυσιμάχου αὐλὴν κωμικῆς σκηνῆς οὐδὲν διαφέρειν ἔλεγεν ἐξιέναι γὰρ ἀπ' αὐτῆς πάντας δισυλλάβους τόν τε Βίθυν χλευάζων, καὶ τὸν Πάριν, μεγίστους ὄντας παρὰ τῷ Λυσιμάχῳ, καί τινας ἑτέρους τῶν φίλων, &c. *Fuit & Demetrius Poliorcetes ridiculorum studiosus, qui, ut scribit Phylarchus Libro sexto Historiarum, Lysimachi regnum diceret, nihil à scena Comica discrepare, quoniam ex ea prodirent omnes dissyllabis nominibus adpellati, Bithenum irridens, Parin, & alios quosdam ejus amicos maxima apud Lysimachum auctoritatis*, &c. Raro tamen Auctoribus priscis superstitibus invenimus id observatum; pariterque Arbitrum insuper habuisse, constat manifesto. Unde autem potissimum Comici servis adinvenerint scenicis Numenclationes, sic Helladius prodidit in Chrestomatia. Ὅτι οἱ κωμικοὶ τοὺς οἰκέτας τὰ μὲν πλεῖστα ἀπὸ τοῦ γένους ἐκάλουν οἷον, Σῦρον, Καρίωνα, Μίδαν, Γέταν, καὶ ὅμοια· ἐκάλουν δὲ καὶ τὰ ἐξ ἐπιθέτων εἰς ἀπὸ τοῦ χρώματος μὲν, Πυῤῥίας, καὶ Ξανθίαν

ἀπὸ

ἀπὸ τοῦ τρόπου δὲ καὶ παραμένοντα, καὶ πιστὸν, καὶ δρόμωνα ἐκάλουν· ἔστι καὶ ἀπὸ τῆς ἡμέρας, ἐν ᾗ ἐωνήσαιτο τὸν οἰκέτην· ἐξ ὧν καὶ τοὺς νουμηνίους ὠνόμαζον. *Comici plerumque servis nomina à natali solo induunt, ut Syrum, Carionem, Midam, Getam. & similia: partim ex adjunctis, ut à colore quidem, Pyrrhiam, & Xanthiam: à moribus Parmenonem, Pistum, Dromonem: item à die, quo emptus est servus: unde & Numenias vocant.* Aliter vero alii sæpiusculè, ut sibi visum fuit. At enim nos propius jam inspiciamus nostri Satirici Nomina.

ENCOLPIUS] Quum isthæc Satiræ species ad *Mistum* genus Poëmatum referri debeat, in quo & Auctor narrat, & aliorum introducit conlocutiones (μικτὸν Græci, ut alias diximus, vocant) persona necessario Scriptum indigebat, quæ Auctoris munere fungi videretur. Ejus ergo vicem subit toto in Satirico Encolpius; nam licet post medium compareat, ejus partes subripuisse Polyænon, ipse tamen ab Encolpio diversus censendus non est; nomen vero ille commutavit ob inimicum illud Crotone compositum figmentum. Recte omnino illi, qui scribunt *Encolpius*, nam quibus potius *Eucolpus* sive *Eucolpius* jampridem adrisit, fors originationis habuere momenta, quæ nobis inviderunt. In priscis namque lapidibus adserere, ita nomen scriptum reperiri frequenter, nunquam vero *Encolpius*, prorsus sane fuit sua fide abuti Majores: nam aliter se rem habere, hoc est, rarenter admodum *Eucolpus* inveniri, sæpius autem, in cognominibus potissimum, *Encolpus*, facile cuilibet probabitur animadvertenti, notavitque jam ad Martialem suum Scriverius Lib. I. Ep. 31. Cæterum vel Græcanico etymo præstans nostra scriptura est; habent veteres Glossæ, Ἐγκολπίζω, *insinuo*. Quod vere quidem de se potuit Petronius prædicare; callida enim & erudita morum suavitate se penitus in Potentium animos insinuare consuevit, eorumque in sinu mira fuit acceptus benevolentia. Plane innuunt Taciti illa verba: *Inter paucos familiarium Neroni adsumptus est elegantiæ ARBITER, dum nihil amoenum & molle adfluentia putat, nisi quod ei Petronius adprobavisset.* Ejusdem Encolpianæ virtutis in Satirico etiam vestigia reliqua sunt. Eo spectat Lycæ. & Tryphænæ haut semel erga ipsum reperta benignitas vel cum capitis periculo: Circes item, & Chrysidis adfectus ut de Gitone taceam, Quartilla, aliisque. Ast in nominis hujusce significatione locum fors habet & illud Tibulli:

Quid hoc novi est? quid ira nunciat Deum?
Silente nocte candidus mihi puer
Tepente quum jaceret abditus SINU, &c.

Quo quid crebrius Encolpio contigit cum Gitone suo? Ἐγκολπίζειν vulgo est, *in sinu habere.*

AGAMEMNON] Rhetor est, & eloquentiæ indubie præceptor; ideo *Magistrum* vocat, ut mea est sententia, Trimalcio cap. L. V. Apte vero Regis Agamemnonis illum adpellatione insignivit, Oratores namque & Sophistæ *Reges* olim nominabantur, quod observarunt jam Viri eruditi. Lucianus, postquam bellum eloquentiæ Magistrum descripsit in Ῥητ. διδασκαλ. addidit: Τοῦτῳ τοίνυν προσελθὼν, καὶ παραδοὺς σεαυτὸν, αὐτίκα μάλα ῥήτωρ ἔσῃ, καὶ περίβλεπτος, καὶ ὡς ὀνομάζει αὐτὸς, Βασιλεὺς ἐν τοῖς λόγοις ἀκονιτὶ κατατείνων. *Ad hunc itaque si accesseris, teque ipsum tradideris, confestim Rhetor eris egregius ac conspicuus, &, ut ipse vocat, Rex in Eloquentia citra laborem constitueris.* Apte quidem, nam eorum natio superba nimis ac tumida, quod nemo nescit post eruditas Cresollii Lucubrationes Lib. 5. C. 1. Theat. Rhet. Fastosos autem quoslibet ut plurimum, & superbientes, nomine *Regis* haut sine sale nigro, notarunt Antiqui: sic visum in Potentioribus amicis, Patronis, ac viris Principibus, quos officiosi togatuli ita prædicabant, sæpe Hispanus Epigrammatista docet. L. 2. Ep. 18.

Sum comes ipse tuus, Tumidique anteambulo Regis

Et Lib. 3. Ep. 7.

Regis Superbi sportula recesserunt.

Et L. 5. Ep. 20.

Luxuria est, Tumidique vocant hæc munera Reges.

Sic ipsus Valerius Martialis, observo ego, ut Arbiter *Agamemnona*, Declamatorem suum, *Attalum* Declamatorem quemdam & Oratorem nuncupavit, quod Regios exinde concepisset, ac veluti fastus Attalicos:

Declamas belle: Caussas agis, Attale, belle.

Petronius vero haut sine exemplo Rhetori suo dedit Agamemnonis nomen, nam prius M. Varro in Virgula Divina itidem adpellavit *Agamemnona* similem Rhetorem aut Declamatorem, nimirum quia Regem fecerit Agamemnona Homerus oratione adprime gravem ac vehementem, quod vir Doctus Ausonius Popma etiam adnotavit.

ASCYLTOS] Encolpii *Comes* est, *Fraterque* nequiori sensu, siqua est verbis Gitonis, immo ejusdem Ascylti fides. cap. IX, inquit puer: *Tum iste Frater, seu Comes,* & cap. eod. Ascyltos: *Cujus eadem ratione in viridario Frater fui,* &c. Encolpius autem suum *Commilitonem* vocat cap. LXXX. Ast ejus nomenclatura uti Satirici conveniat actioni, indicare necessum est: ajunt Veteres Glossæ: Ἄσκυλτος, *infatigabilis.* Quod sane & opportunum erit interpretamentum verborum cap. XCII. *O juvenem Laboriosum! puto illum pridie incipere, postero die finire.* Unde & error patescit cum adspiratione *Aschyltos* scribentium.

GITON] *Frater* Encolpii est ac deliciæ; totaque in Satira perpetuus comes, si paucos dies excipias, quos apud Ascylton, siqua est amantibus fides, exulavit invitus. Pannychidis etiam fuit minimicus conjunx; desiderium vero ac voluptas Quartillæ, Ascylti, Eumolpi; item Lycæ & Tryphenæ. Γείτων, *vicinus, proximus* sonat, quod verbum Amoris agnoscunt Critici; senseruntque, quibus Vicina contigit pulcritudo. Veram sanè scripturam ex priscis editionibus exhibuimus. Scaligeri autem F. *Gnython* libri aversantur scripti.

PSYCHE] *Ancilla* Quartillæ, ipsa profante cap. XVI. Eidem toto Actu adsidet fidissima, nequitiarumque ejus, uti ex superstitibus reliquiis cogitare licet,

nec inferior, nec invenustior æmulatrix. Ideo ab *Animæ* habuit nomenclationem, quæ Græcis ψυχὴ, estque amantium compellatio mellitissima: Juvenal, Sat. 6. 193.

——— *Quoties lascivum intervenit illud*
ΖΩΗ ΚΑΙ ΨΥΧΗ, *modo sub lodice relictis*
Uteris in turba.

Martialis lib. 10. 68.

ΖΩΗ ΚΑΙ ΨΥΧΗ *lascivum congeris usque.*

Apte ergo Amoris conjunx, deliciosissima ac formæ emendatissimæ puella, teste Fulgentio Mythologo, & Appuleio Fabulatore, PSYCHE indigitata. Vocabulum etiam verum fuit feminarum pudicarum. Lapis Romanus:

DIS. MANIBVS. SACR.
CORNELIAE. Q. L. PSYCHES.
SER. MARTIVS. MARTIALIS
ET. SPATALVS. Q. CORNELI
PLACCI. DISP.
CONIVGI. FIDELISSIMAE
FECERVNT.

QUARTILLA] Non Priapi sacerdos est, potius victima. Carmen Ithyphallicum indicat, uti nos latiuscule in Commentis.

Quum Sacrum fieret deo salaci,
Conducta est pretio Puella parvo,
Communis satis omnibus futura &c.

Apte ideo *Quartilla* vocata, sive, ut arbitrium est Viri Docti, *Quadratilla*, ut apud Quinctilianum *Quadrantaria*: quibus adpellationibus eæ significantur, quæ ob quadrantem sui copiam videlicet facerent. *Quintiam* pariter parvi pretii scortillum suspicari licet, Carmine devirginato.

Delicia populi magno notissima circo
Quintia &c.

Quartilla nomen Romanum est, cujus in vetustis lapidibus seges fœcunda.

PANNYCHIS] Virguncula est septennis, cujus impudicæ, & præcoces cum Gitone nuptiæ apud Quartillam celebrantur. Nomen aptum est prorsus cuilibet meretrici. Glossæ interpretantur: Παννυχὶς, *Hoc excubitum*, *pervigilium*. Nequitia autem, quæ latet, palam erit cuicumque Commentum nostrum consulenti ad verba cap. XXI. *Quum sciatis Priapi Genio Pervigilium deberi.* Arnobius Lib. 5. *Pervigilia*, & *Pannychia* conjunxit, & in vetustis Inscriptionibus feminæ reperiuntur *Pannychides*; & apud Lucianum meretrices. Satirici autem est κωφὰ πρόσωπα, uti *Carpus*, *Fortunata*, *Menelaus*, *Lycurgus*, *Doris*, *Endymion*, *Gorgias*, quod hic satis sit monuisse.

EMBASICOETAS] Cinædus erat vetusculus, molitor, immo tortor Encolpii, & Ascylti. Apte enim illi cinædo impositum nomen. Nam, uti Josias Mercerius inquit Notis ad ultimam Epistolam Aristæneti, ἐμβατεύειν idem quod ἐμβαίνειν· unde Ἐμβασικοίτας, *Incubus*; quod nomen Cynædi apud Petronium, quæ recte omnino Viro docto in mentem venerunt; nam licet Cinœdi alii sint ab Incubis plane, Cinædus vero ille putus incubus eâ scenâ fuit, ut nos ostendimus ad verba cap. XXIV. *Quaso, inquam, domina, certe Embasicœtam jusseras dare.* Itaque jocum, quem ab eo ipse Mercerius petivit, quod promisso scilicet Incubo repræsentaretur Cinædus, ibidem non admisimus.

TRIMALCIO] Senex ille beatulus est, cujus lautitias, luxumque convivialem graphice Petronius describit. Nomen certè ab nequam Mollitie habet. Glossæ: μαλακὸς, *Mollis.* μαλάσσω, *Subigo*, *Mollio*. Vere omnino, ut ex narratiunculis Satirici constat. cap. XXVIII. *In chiramaxio deliciæ ejus ferebantur, puer vetulum* &c. & alias. *Trimalcio* ergo, id est, *termollis*, quod nimiam ejus Mollitiem innuit, quippe Ternarius numerus indeterminatus est, & multitudinem comprehendit. Plutarchus Lib. 1. de Plac. Philosoph. Ἢ τὶ τρὶς, πλῆθος, ὡς, τρισμάκαρες Δαναοί. Non aspirandum igitur vocabulum esse, satis jam patet; simulque ex Neronis numismatis, quæ laudat Bourdelotius, mihi autem videre adhuc non contigit, in quorum parte reversa legitur TRIMALCIO, quo mire quidem, fides autem penes illum sit, Commentum infra nostrum juvatur, videlicet sub Trimalcionis persona latere Neronem.

CINNAMUS] Dispensator ille est Trimalcionis, qui licet superciliosus ac superbus, exorari tamen ab peregrinis hominibus passus est. Fors autem Cinnamus ille dictus Dispensator (ni aliud in amissis detur nobis hodie latere) quod in primoribus servis olim Dispensatores censiti, haut secus atque inter frutices aromaticos pretiosum *Cinnamum* habitum fuit, sive *Cinnamomum*; quo & illud Arbitri spectat cap. XCIII.

——— *Rosa Cinnamum veretur.*

Præterquam quod & id nominis legitur in priscis servorum titulis; sic Romæ:

CINNAMVS
TI. CAESARIS. AVG.
PEDISEQVVS
NYMPHAE. CONIVGI
FECIT.

CARPUS] *Scissor* ille est, qui ad symphoniam gesticulatus lacerabat obsonia; id *Carpere* adpellabant Antiqui; itaque quotiens, *Carpe*, Trimalcio proferebat, servum vocabat; eumdemque munia obire sua jubebat. Eo autem lusui illi conviviali amplius quid inest leporis, quod & verum fuerit illud nomen hominum servilium, uti ex priscis Inscriptionibus ostendimus in nostris Commentis; addimus, etiam inter ingenuorum cognomina reperiri; Romanum marmor:

D. M.
ALBIAE. THREPTAE
M. ALBIVS. CARPVS
PATRONVS
FECIT.

FORTUNATA] Fictum quoque vocabulum est; quod

quod Trimalcionis uxori Arbiter dedit. Apte nimirum, quum Trimalcio ille plane Nero sit, Uxor item liberta Acte, ut suo loco ostendimus. *Fortunatus* enim Antiquis dicebatur, Auctore Cornelio Frontone, qui cum opibus nomen accipiebat, quod mire Actæ illi convenit; *Felix* namque, qui a natura habuit, ab ipsoque scilicet ortu. Reverâ autem pluribus feminis fuit & illud nomen. Vetus elogium Romanum:

D. M.
M. SEIO. DIOGENI
FORTVNATA
CONIVX
MARITO. BENE. MERENTI
FECIT

Et sæpe aliàs. Fuit etiam & cognomen; sic in Inscriptione Romana:

D. M.
ANTONIA. FORTVNATA
FECIT. PATRONAE. SVAE
BENE. MERENTI
HERACLIAE
ET. SIBI ET. SVIS.

MENELAUS] Ille Scholasticus est, *Antescholanus* Petronio dictus cap. LXXXI. & præterea haut exstat ejus memoria. Sæpe enim Homerica vocabula personis suarum fabularum imposuerunt Veteres. Repete autem hic, quæ in AGAMEMNONE diximus, nam huc pariter spectant. Fulgentius Planciades Lib. de Cont. Virgilianâ, *Menelaus, Virtus populi interpretatur.*

EUMOLPUS] Poëta est, ejusque sub personâ adprime poëtarum ingenium depictum. Ejus certe partes ex potioribus sunt in reliquo Satirico. Nomen vero ei sat bene opportunum. Εὔμολπος sonat *Elegans cantor.* Sunt & in vetustis Marmoribus, quum sileam Historias, plures *Eumolpi.*

M. MANICIUS] Dominus stabulariæ Insulæ, sive diversorii; & forsitam diversitor ipse, & stabularius, ut conjectura mea est, dicoque in Commentis; & tunc fortasse *Manicius*, quia Manu strenuus, cujus & facinora adhuc spectantur in Satirâ: *Ille tot hospitum potionibus liberum urceolum fictilem in Eumolpi caput jaculatus est, solvitque clamantis frontem, &c.*

BARGATES] Procurator ille stabuli est, qui sedandis in eo rixis tempori adfuit opportunus. Proferam vocis originationem, quæ adhuc puero mihi in mentem venerat, nimirum quasi *Gravis catus* sat proprie diceretur Petronio, & pronus eram, ut *Barcatus*, aut *Barcattes* scriberem, nam sic veteres Lapides exhibent nomen, & alias *Barcathes.* C. & G. sæpe invicem mutari notum est, & Viri docti jampridem observarunt. Apte enim *Gravis*, quum pedibus æger, ideoque adlatus lecticâ: *Catus* item quilibet diversorii præfectus, ministerve scommate haut invenusto posset adpellari, quum satis ubique constet, Catum animal esse furacissimum, unde & fures dicuntur Cati non paucis gentibus figuratâ videlicet locutione.

LYCAS] Navigii dominus, Tryphænæ conjux, an & leno? ego sic censeo, sic jubet & rerum ipsissima series. Ita etiam Plautinus Leno *Lycus* dicitur in Pœnulo, hoc est, *lupus.* Mire huc facit locus Appulei ex Apologiâ: *Domus ejus tota Lenonia, tota familia contaminata; Ipse propudiosus, uxor Lupa.* Meretrices namque Antiquis *Lupæ* & vocatæ, & *Lupanar* locus publicus. Recte igitur si Scorti apud Valerium nostrum nomen est Epigram. 72. lib. 1.

Quinque Lycus, Lyde quatuor, Ida tribus.

Quæ omnia sanè præclare congruunt Lycæ Petroniano, ejusque universæ familiæ. Simul & vera Scriptura ediscitur, nam varia nimis est. Sunt sæpiuscule & in Marmoribus P. ÆLIUS LUPUS, & P. ÆLIUS LYCUS, tituli que haut absimiles.

TRYPHÆNA] Lycæ audit meritissima uxor; nam omnium quum foret feminarum formosissima, voluptatis nimirum caussâ, & plane robustæ, huc atque illuc vectabatur à marito. Deliciosa inprimis erat femina, ac voluptuaria, qua propter illi quidem nomen obtigit sat bene conveniens. Τρυφὴ, deliciæ sunt, voluptas, ac mollities; ideo & Lucianus ἑταιρ. διαλ. vocabulum id pariter meretrici dedit. Equidem autem haut invitus *Tryphena* scriberem, nam sic haut semel in priscis hodie visitur monumentis.

ÆSIUS] Unus est ex vectoribus, qui nempe tonsorem notavit sibi in navigio Lycæ Gitonem, & Ascylton radentem; quod quum postea aperiet, occasionem præbuit tot in navi turbellis. Unde, puto, *Ætius* contendit Bourdelotius, reponendum esse ex Etymologico, ubi: Αἴτιος, ὁ τὴν αἰτίαν, τουτέστι, τὴν ἀφορμὴν δούς. *Ætius, qui caussam, hoc est, occasionem vel ansam præbet.* Aliter nos, nam *Æsius* ille ab rasura eorum auspicium sibi fecit, exsecratusque omen est, quod imitarentur naufragorum ultimum votum, quod nomini Αἴτιος convenit plane. Inde ἀστραπαί, βρονταί, ἀετοί, ὄρνιθες αἴτιοι, *Fulgura, tonitrua, aquila, aves augurum, auspiciumve facientes*, Græcis Scriptoribus sunt, uti Budæus observat, puerosque non latet. Ideo & interius subdit opportune Eumolpus de re agens eadem: *Nec non eodem futurus navigio, Auspicium mihi feci:* ubi Barthii argutia admodum adridet scribentis, *Auspicium nihili feci.*

LYCURGUS] Dominus villæ est, quæ a grassantibus, puto, Encolpio, & Ascylto expilata fuit; eximque raptas latrocinio vestes, & pretiosas manubias in usus suos diu adservarunt. Alibi hodie ejus mentio non est. Ille quippe cap. LXXXIII. memoratus longe diversus fuit, Satiricique nusquam exstitit interlocutor, persona, aut commilito, uti nos ibidem latiuscule. Fuit enim Thrax haut dubio Lycurgus ille, qui *hospes* audiit apud Antiquos haut sine honore. Exin & Arbiter *Lycurgum* vocavit toparcham istum, qui Hospitio Petronianos socios liberaliter excepit, & cui eam retu-

retulerunt illi gratiam, scilicet rapinam.

CORAX] Mercenarius Eumolpi est, qui & tonsor; habuit namque proprium tonsorem poeta ille, uti Martialis noster, ac plures alii. *Κόραξ*, *corvus* est, quæ avis edacissima; unde Plautus *Corvitare* in Casinâ verbum conflavit, hoc est, instar Corvorum turbcinari, ac sese ingurgitare, quæ omnis ministerii unica cura est, ut sat Comici testantur. Item, *Κόραξ*, *uncinus* est, aut *annulus*, quo hostium pulsatur; qui & *Manus Extera* dicuntur Lucretio in 1. haut aliter quam bene, nam manuum, quibus & pulsare fores solemus, muneri illi funguntur; quod probe & famulo conveniet. Memini equidem multis abhinc annis me apud antiquum Scriptorem offendisse, Servitia pari ratione dominorum *Manus ac pedes* indigitari. Unde species illa proverbii nostri originem duxit, *Es mis pies y mis manos*, de sedulo nempe ac industrio famulitio usurpari solita.

POLYÆNOS] Idem, qui Encolpius est, nomen vero Crotone mutavit (ubi divitem orbum Eumolpum finxerunt) ut nihil suorum præteritorum facinorum fraudi mimicæ obstaret, quominus captatores possent inretiri. *Πολύαινος* sæpe apud Homerum Ulysses cognominatur, & interdum pro, *gloriosus*, *multum laudatus*, accipitur; interdum pro, *garrulus*, *nugator*, quod mire convenit Encolpio. Vide autem, quæ infra in Circe dicimus.

CHRYSIS] Ancilla Circes impudicæ est, & ipsa impudica. Haut invenustulâ formâ fuisse præditam, ex eo scilicet, quo Encolpium, sive Polyænon adoritur, licet cognoscere: *Quia nosti Venerem tuam, superbiam captas*; pariter namque, quod illa benè nota sibi foret, superbire videbatur. Huc faciunt longi logi, quos cum eodem Polyæno conserit c. CXXVI. Merito ergo *χρύσις* adpellata, hoc est, aurea; quippe *Ex forma nomen inditum est*, ut Plautus loquitur. Ea propter indubium, haut paucas hujusce nominis antiquas meretrices offendi. Cujusdam Timocles meminit apud Athenæum L. 13. & Plutarchus alius, quæ amica fuit Demetrii. Sed longum ipsas recensere. Ratione igitur jam consentaneum videbitur, si fictis etiam meretricibus suis id nomen Scriptores indiderint. Sic apud Lucianum est Dial. Meretr. apud Terentium in Andriâ, & apud Persium Sat. 5. In lapideis item monumentis nomen reperitur nonnunquam, pluries vero cognomen.

DORIS] Amica Encolpii est, quam nimirum posthabuit, postquam pulcherrimam Circem conspexit, amavitque. De ipsa enim plus hodie memoriæ non superest. *Δορίς*, culter est ad excoriandum, quod significatum à meretricis moribus non abhorret. Etiam apud Boissardum exstat sub stemmatis fœminæ ac viri Doridis inscriptio:

AELIAE. DIVAE. AVG. L. DORIDI. ET. ATIMETO. FECIT. MEROPE.

CIRCE] Matrona nobilis est, famâ ob prostitutum pudorem profligatissimâ, formâ autem emendatissima, de ipsius tamen toro, dum illum deperit, sine voluptate surrexit Encolpius. Nullo alio profecto nomine magis decenter matronam Arbiter notaret ingenuam, & impudicam. Utroque enim Circe exstitit insignis, ut pote quæ diis orta, prostitit Ææâ in insula libidini mancipata. Haut aliter quidem Ulyssem illa pellexit, ac Petroniana Poliænon; tu confer cum scena nuptiarum impudicarum Circes cap. CXXVII. Librum 10. Homeri Odysseæ, illud vero potissimum:

——— *Νῶϊ δ' ἔπειτα*
Εὐνῆς ἡμετέρης ἐπιβήσομεν, ὄφρα μιγέντε
Εὐνῇ, καὶ φιλότητι, πεποίθομεν ἀλλήλοισιν.
——— *Nos vero deinde*
Lectulum meum conscendamus, ut commixti
In lecto, & amicitiâ confidamus invicem.

Unde perquam opportune Petroniana protulit: *Nec sine caussâ Polyænon Circe amat; semper inter hæc nomina fax surgit.* Polyænos namque Ulysses dictus, ut supra ostendimus. Adde, quod minime vacarit veneficii suspicione nostra etiam Circe, quod vel famula ejus Proselenos saga peritissima testatur haut illibenter.

PROSELENOS] Anicula saga est, Circes famula, quæ Encolpii inertiam inguinum paralysinque magicis artibus emendare tentavit. Anne ab Arcadia est anus oriunda, & ideo dicta *Proselenos*, hoc est, *antelunaris*? Arcades scilicet cum Luna ipsa de antiquitate certaverunt, eademque priores haberi, totis viribus conati sunt. Idcirco *Προσέληνοι* dicebantur, uti ex Aristotele Scholiastes Apollonii testatur ad illud 4. Argon.

Ἀρκάδες, οἱ καὶ πρόσθε Σεληναίης ὑδέονται
Ζώειν·
Arcades, qui & ante Lunam dicebantur
Vivere.

Idem docet Scholiastes Aristophanis ad Nubes, & Virgilii Servius ad 2. Georg. & Statii Lactantius ad 4. Thebaid. Dixit etiam exsertim Ovidius L. 2. Fast.

Ante Jovem genitum terras habuisse feruntur
Arcades: & Lunâ gens prior illa fuit.

Aliunde verò, non ab Arcadia, jocum vocabuli vetustissimæ aniculæ sat Petronius convenienter petivit: ab ipsa, inquam, annosa vetustate, quasi antiquior Luna anus videretur Acheruntica; quæ hyperbolicæ exaggerationes haut infrequentes sunt venustis Scriptoribus. Referam hic conlationis ergò sat lepida nonnulla epigrammata. Tale in Lesbiam Valerii nostri est 39. L. 10.

Consule te Bruto, quid jurat, Lesbia, natam?
Mentiris, nata es, Lesbia, rege Numâ.
Sic quoque mentiris, namque ut tua sæcula narrant,
Ficta Prometheo diceris esse luto.

Sic

Similiter lusit in anus Plotiæ Epitaphio eodem libro Ep. 67.

Pyrrha filia, Nestoris noverca,
Quam vidit Niobe puella canam,
Laertes aviam senex vocavit,
Nutricem Priamus, socrum Thyestes,
Jam cornicibus omnibus superstes,
Hoc tandem sita prurit in sepulcro
Calvo Plotia cum Melanthione.

Sic vetus in Priapeis Epigrammatarius: Epigr. XII.

Quadam senior Hectoris parente,
Cumaa soror, ut puto, Sibylla,
Æqualis tibi, quam domum revertens
Theseus repperit in rogo jacentem &c.

Et alibi: Epigr. LVII.

Cornix & caries, vetusque bustum,
Turba & putrida facta saculorum,
Qua forsan potuisset esse nutrix
Tithoni, Priamique, Nestorisque,
Illis ni pueris anus fuisset, &c.

Pariter & Græculi Epigrammatistæ supra fidem omnem vetularum ætatem extulere, quos nunc non exscribo. Addo tamen in fine respectu hocce, Arbitrique nostri haut sine memoriâ, Barclaium scilicet politissimum *Argenidis* fabulæ Scriptorem, ejusdem Argenidis aniculam nutricem indubie *Selenissam* adpellasse; adcuratus ille valde artifex fuit nominum personarum.

ENDYMION] Puer est, cujus præter illam, ENCOLPIUS DE ENDYMIONE PUERO, marginalem inscriptionem pluribus in editionibus adpictam ad fragmentum c. CXXXII. *Ipsa corporis pulchritudine me ad se,* &c. nihil aliud ad nos contigit pervenire. Ibi indicamus ad Circem potius spectare fragmenti narratiunculam, ideoque nobis visum de alio solo exulantem inscriptionem detrudere. Apte vero specio sus puer potuit Eudymion nuncupari, respectu scilicet ad somniculosum adulescentem ob pulcritudinem efflictim Lunæ quondam adamatum, pueri quidem ut plurimum somniculosi valde sunt.

ENOTHEA] Anus est sacerdos Priapi, magaque insignis. inde *Enthea* adrisit potius Bourdelotio, ἔνθεοι namque & Magi dicuntur. Conveniret item appellatio vetulæ Sacerdoti, & vati, quippe quæ & numine adflari atque concipi soleret, quod genuinum vocis significatum: sed nihil necessum mutare; *OEnothea* enim, sive *Enothea* diphthongo contracto propritim valde adpellaretur bibacissima anicula, de qua Arbiter. c. CXXXVI inquit: *Excusare cœpit moram, quod amica se non dimisisset tribus nisi potionibus e lege siccatis.* repetitque haut semel subinde.

PHILUMENE] Matrona illa captatrix est, quæ juniori ætate multas sæpe hereditates formæ lenocinio extorserat; quum vero jam annis confecta anus, filiorum videlicet petulantiâ antiquum morem perseverabat extendere. Φιλουμένη, *amabilis* sonat, quod de illa adolescente vere dici poterat. Sic apud Terentium vocatur in Andriâ, & Hecyrâ puella nobilis, honestaque facie decora. Item, in litteratis saxis nomen id reperitur, etiamque cognomen.

GORGIAS] Captator Eumolpi fuit, ut pluresalii, delusus. Fragmenticulum tantum ejus nunc illud superest; *Gorgias paratus erat exsequi;* cujus sensus, Paratum illum esse ad exsequendum monita Eumolpi, quibus summa erat, Quod omnes hæredipetæ, qui in senis testamento legata habebant, corpus suum in partes conciderent, & adstante populo conciderent, Nomen quoque in Romanis inscriptionibus legitur.

ALBUCIA] Ejus hodie memoria in Satirico non exstat, meminit autem Fulgentius Præfatione Lib. I. Mythologiarum, videturque innuere, & sic quoque censuere jam olim Viri eruditi, de ipsa nostrum Arbitrum Carmen amatorium lusisse. Eandem quoque cum illa faciunt, quam *Albucillam* Tacitus vocat Lib. 6. Annal. ac refert sub Tiberio *multorum amoribus famosam* fuisse. Quibus sane facile ego subscribam, quum eorum commentum nec temporum videatur rationi repugnare, nec multum nomini. Præcipue enim quum *Albucia*, non vero *Albutia* constanter in vetustis inscriptionibus exaratum invenerim. Itaque jam coacti non erunt in Tacito deinceps *Albutilla* reponere.

Hactenus de Personarum nominibus lubuit argutari, nescio an alicubi, ubi divinandum nobis fuit, imposuerimus Theatro; certiori enim pede per avium solum & incultum incedere, cuilibet, arbitramur, haut licet. Plura autem de opertaneis hisce, qui rescire cupiverit, Manes jubeo consulat Petronii, quod aliquâ terrarum parte procuratum etiam, à Viro docto cognovi. Equidem adeo curiosus non sum, nec tanti mihi

—— *Stultus labor est ineptiarum.*

Præterea alii sunt Interlocutores Satirici, quorum reticentur Vocabula: Iisce autem Nomenclaturis eorum interlocutiones ad oram designavimus. ANUS, ATRIENSIS, SERVUS, CONVIVA, MILES, DIVERSITOR, NAUTA, ANCILLA, VILLICUS.

PRÆFATIO,

Quæ præfigitur editioni parisinæ, anni 1677.

CANDIDO AC BENEVOLO

LECTORI SALUTEM

INTER omnes, quotquot Satyras scripsere, Lector benevole, vix quemquam lepidius rem aggressum, majorique studio & animi candore pertractasse, quam hunc nostrum Titum Petronium Arbitrum: quidquid etiam ejus hodie superest, serio deprehendo. Hic enim adolescens (quem seipse auctor fingit) senili instru-

ſtructus prudentia, omnium pererrans cubilia, ſcholas atque pulpita, Forum, Curiam, Templa, convivantium triclinia, peregrinantium denique navigia atque itinera, ſpeculator ſagaciſſimus, tandem nobis quid ubivis locorum in grandi orbis theatro obſervaverit, in quas perſonas & exempla inciderit, ea ingenii amœnitate, fide & infucata verborum ſimplicitate refert, ut in ipſummet, ceu primarum partium in hac fabula actorem, omnis redundet invidia, confeſſum nimirum qualis ex mundi contagione evaſerit, quidque pertulerit. Qui cum ſit principalis ſcopus hujus operis, ut ut à paucis obſervatus, quin potius aureum hoc ſcriptum pro neſcio quo purgamento, ipſeque auctor pro maleſano Epicureo, ex cujus ore & calamo nil niſi obſcœna & turbida fluerent, magno errore à præcipuis quibuſdam viris, habitus, age hic prima ſtatio eſto. Deinceps viſuri, *An quid certi indagari poſſit de ætate, qua hic noſter Petronius vixerit; & qua ratione ſit cum fructu legendus.*

Certum eſt auctorem noſtrum eſſe Petronium Arbitrum, ſolum de prænomine, Tituſne an Cajus, & ætate variant Lil. Gregorius Gyraldus Ferrarienſis de Petronii vita: ab Eudemone & Libanio non longe aberat Petronius, Arbiter dictus, & Maſſilienſis à pleriſque exiſtimatus. Quo tempore vixerit, quodve inſtitutum vitæ ſectatus fuerit, haud ſane compertum; in declamationibus tamen verſatum, ex iis, quæ extant, elicimus. Litteratores quidam eum ante Quintilianum floruiſſe ſuſpicantur, ſed Placidus Lactantius illum vult Statio poſteriorem, quod ab eo verſus ſumpſerit, ſuiſque inſeruerit, ut illud,

Primus in orbe Deos fecit timor.

Non alium quam Petronium Arbitrum ſignificari putarim illis Apollinaris hendecaſyllabis,

Et te Maſſilienſium per hortos
Sacri ſtipitis Arbiter colonum,
Helleſpontiaco parem Priapo.

Quidam C. Plinii codices, ut & Plutarchus in lib. de diſcr. amic. & adulat. *Titum* vocant: ſic in lib. XXXVII. Nat. hiſt. ſcriptum eſt: *Titus Petronius Conſularis moriturus invidia Neronis Principis, ut menſam ejus exheredaret, trullam murrhinam* CCC. HS. *emptam fregit.* Petronius alius, cujus Tacitus meminit libris XIV. & XV. eſt *Petronius Turpillianus.* Sic enim apud ipſum legendum eſt lib. XV. Ann. ex Plutarcho. Eum vero non ſub Nerone, ſed ſub Galba periiſſe, certum eſt ex lib. I. Hiſt. Petroniorum familia Equeſtris fuit, meminitque Plinius lib VI. P. Petronii Equeſtris ordinis & Præfecti Auguſtalis ſub Auguſto ipſo. Ex qua etiam familia fuiſſe veriſimile eſt Petronios, quorum Gennadius Presbyter Maſſilienſis honorifice meminit in libro de Viris illuſtribus; ſed & Flavium, Sabinum, Probum, Maximum, Primulum, alioſque, quorum non apud ſcriptores modo, ſed in ipſis lapidibus monumenta reſtant: itemque illum, qui juſſu Caracallæ ante templum Divi Pii occiſus à Spartiano traditur. Sed & jureconſultum Petronium, ad quem leguntur Sollii Sidonii epiſtolæ plures. Sane Petronium Arbitrum Domitiani tempora præceſſiſſe, ex eo etiam intelligitur, quod ejus Terentianus is eſt, quem ſuo tempore Sienen rexiſſe Martialis teſtatur. Is igitur, quiſquis tandem fuit, Petronii ſic meminit, cum de dimetro Jambico claudo agit:

Horatium videmus
Verſus tenoris hujus
Nuſquam locaſſe juges.
At Arbiter diſertus
Libris ſuis frequentat.

C. Sidonius Apollinaris Arvernorum Epiſcopus in Narbone:

Et te Maſſilienſium per hortos.

Ubi illi *Maſſilienſium horti* (ut hoc obiter dicam) non tam mihi Arbitri patriam ſignificare videntur, quam mores, qui ex Plautino proverbio, & Athenæi hiſtoria notati ſunt. In veteri libro Defloratorum, qui fuit Joannis Biturigum Ducis, non uſque adeo vetuſto, Petronii fruſta hanc inſcriptionem habent: *Petronii Arbitri Afranii Satyrici*, quod probare non poſſum. Nam ut quæ de Afranio Quintilianus ſcribit inquinaſſe eum argumenta fœdis puerorum amoribus mores ſuos faſſum, de hoc quoque Petronio dici poſſe videatur, longe tamen alium ab Afranio fuiſſe certum eſt.

Quod ad Petronium noſtrum pertinet, jure meritoque de ejus ætate dubitavit Lipſius, & Petronium qui fuit *æqualis Neronis*, cum Petronio Satyricorum auctore confundere timuit: cum animadverteret à Cornelio Tacito in lib. XVI. Annalium relata de Petronio, haudquaquam Petronio Satyrici ſcriptori majore ex parte convenire. Certe ambo & nominibus diſcrepant. Prior dictus eſt *Cajus Petronius*, aut ut Plinius & Plutarchus vocant, *Titus Petronius*, *& inter paucos familiarium Neroni aſſumptus eſt elegantiæ arbiter*, quod doctos viros in errorem induxit, ſed *Arbitri* nomen non tulit: poſterior ſeu Satyricorum auctor, propriis nominibus appellatus eſt *Petronius Arbiter*, quemadmodum à Fulgentio in lib. II. & III. Mythologiæ vocatur: & nunc ſub *Petronii*, nunc ſub *Arbitri* nomine à Terentiano Mauro, à Diomede, à Servio Honorato, à Macrobio Theodoſio, à Mario Victorino, ab Hieronymo, & à Sidonio aliiſque laudatur.

Præterea Cajus Petronius, ſi qua Tacito fides, Proconſul Bithyniæ, & mox Conſul extraordinarius fuit, *inter paucos* Neroni Aug. *familiariſſimus*: magnas opes, magnam familiam habuit: homo ignavus & deſes, & otio & mollitiis fluens, erudito luxu ac ſcientia voluptatum acceptiſſimus vitioſo Principi. At Petronium Arbitrum cum multi laudent ſcriptores Latini, veteres ac recentiores: nemo tamen magiſtratus eum ullos geſſiſſe, nemo divitem, nemo amicum Imperatoris Neronis fuiſſe, aut juſſu ejus periiſſe, memoriæ prodidit. Bibliotheca quidem Vaticana quædam Petroniana in codice ſcripta ſervat, & his Julii cujuſdam epigramma præfixum, in quo Petronius *diri Neronis*

renis amicus vocatur, & *Arbiter arbitrio suo dictus ipse* fertur. Sed hoc hexastichon ut incultum est, corruptum, ac recens, ita nullius apud doctos in historia auctoritatis.

Denique Cajus Petronius paulo ante mortem coactam *flagitia Principis, sub nominibus exoletorum feminarumque & novitate cujusque stupri, perscripsit, atque obsignata misit Neroni*: ut Cornelius Tacitus in lib. XVI. Annalium tradit. Quid habent ista cum Petronii Arbitri opere commune? Caii Petronii famosus libellus brevissimus fuit: at Petronii Arbitri Satyra grandis atque verbosa, vel justum potius opus extitit: Libellus Caii Petronii pro codicillis haberi poterat, & noctes ac stupra Domini Neronis, & in eum cœtum admissorum atque ad omnem libidinem adscitorum exoletorum feminarumque nomina, quid quisque ibi novissime fecissent, quid passi essent, paucis exponebat. Ficti nihil, omnia vera. Contra Petronius Arbiter M. Varronem in Satyris Menippeis imitatus ex parte, prosa oratione variis carminibus mista, sub falsis nominibus, tanquam sub persona, mores hominum notavit, ac vera ætatis suæ vitia carpsit: modo eloquentiam, picturam, Dialecticam, & defecisse queritur: modo Trojæ Halosim versibus jambicis describit: navigantium etiam rixas, naufragium, fabellamque de matrona Ephesina narrat: interdum regulas carminis exponit. Sequuntur versus de bello Civili fere 300. & elusi captores. Qui non videt ista singula ac universa nihil ad Caii Petronii libellum, nihil ad Neronis flagitia noctesque pertinere, sed meram esse nudamque ac simplicem vitiorum & desidiæ humanæ reprehensionem, sale & mordaci aceto conditam: is plane nec in litteris nec in ulla alia re quidquam videt aut judicat.

Janus Dousa, ut Petri Pithœi conjecturam de ætate Petronii confirmet, scribit duas sententias aut parœmias, videlicet *Non bene olet, qui bene semper olet*, & *Ingeniosa gula est*, à Martiale & à Petronio ex æquo usurpari: aliam item gnomen, *Primus in orbe Deos fecit timor*, Statio in libro III. Thebaïdos cum Petronio communem: ex quibus tamen sententiis primam Hieronymus in epistola ad Demetriadem, postremam Fabius Planciades Fulgentius in libro I. Mythologiæ (vere, an falso nescio) Petronio tribuant. Quid tum? Ideone credemus Petronium Arbitrum Neronis Aug. æqualem, & Statio atque Martiale vetustiorem fuisse, ambosque hæc hemistichia Petronio potius, quam Petronium ambobus debere? Nonne Placidius Lutatius putat & disertis verbis ait, Arbitrum hemistichion supra laudatum de origine superstitionis à Papinio Statio accepisse? Idem plane dicendum de versu, quem Hieronymus ad Demetriadem affirmat apud Arbitrum reperiri. Igitur hemistichium de odoribus Hieronymus non Martiali primo auctori, sed Petronio; hemistichium alterum de superstitione Fabius Fulgentius non Statio uti facere oportebat, sed eidem Petronio asseruit, propterea quod utrique hæc apud Petronium legerant & legisse meminerant; apud Statium & Martialem aut non invenerant, aut saltem invenisse non recordabantur, nec multum curabant, an ab aliis scriptoribus prius quam à Petronio fuissent usurpata. Quare facile & libenter accedo Henrici Valesii fratris mei sententiæ, qui Petronium Arbitrum Principatu Neronis multo recentiorem, ac Natione Gallum fuisse, atque in Provincia Viennensi, finibusque Massiliensium Græcorum habitavisse credit, adductus hisce Apollinaris Sidonii versibus, haut satis hactenus examinatis intellectisque, in carmine XXIII. quod inscribitur Narbo.

Et te Massiliensium per hortos
Graii cespitis Arbiter colonum
Hellespontiaco parem Priapo.

Ita enim emendandum versum medium frater existimat, cum legatur in editis Sidonii exemplaribus,

Sacri stipitis Arbiter colonum;

Nec dubitat in priscis Sidonii codicibus scriptum fuisse *Grai cespitis* seu *Graji cespitis*: quod cum non intelligeretur à legentibus in *sacri stipitis* perperam mutatum sit. Quæ vulgata lectio haud dubie vitiosa est, ac ferri nullo modo potest. Quippe si *sacri stipitis* nomine Priapum ligneum designare voluisset Sidonius (simulachra enim Priapi custodis hortorum ad eorum ostia collocari consueverant) Priapi in hortis Massiliensium politi *colonum* Petronium Arbitrum vocaturus non fuit, sed cultorem, &c.

Hic virum doctissimum Petrum Pithœum admodum miror, qui sibi *videri* ait, à Sidonio tribus versibus supra laudatis *non tam Arbitri patriam quam mores designari*, Massiliensium moribus *Plautino proverbio & Athenæi historia notatis* simillimos. Quasi horti Massiliensium mores eorum corruptos, atque degeneres indicare potius apud Sidonium valeant aut debeant, quam Petronii Arbitri domicilium, ibi voluptatibus vacantis, ac in hortis otiantis, &c. Præterea Petronii stilus non Romæ natum, sed Transalpinum hominem sapit. Quando igitur Petronius Arbiter floruit? quæret aliquis. Equidem existimo eum potius circa Antoninorum Principatum vixisse, quam (ut frater meus arbitratur) Gallieni Augusti æqualem fuisse: cum quod elegantia Petronii in ætatem Gallieni, hoc est, in senectutem Imperii Romani, ac velut in fæcem linguæ Latinæ cadere mihi non videtur. Petronium paulo ante Constantini Augusti tempora, certe longe infra Severum colloco. Hoc mihi persuadet altissimum de illo silentium in scriptis vetustiorum Auctorum, Quintiliani, Suetonii, Plinii; Prisciano demum, Diomedi, Victorino & S. Hieronymo memoratus. Nec spernendum testimonium ipsius auctoris *picturæ ne vestigium quidem reliquum esse* dolentis, cui ego crimini seculo Neronis nullum omnino locum reperio, cum ad usque Commodi Principatum statuas egregio artificio perfectas adhuc extare in Urbe audiam. Optassem similiter qui Pithœum secuti pro sua sententia causas adduxisse, nec solam nominis

nis umbram hic nobis reliquisse. Mihi quidem quæ D. Valesius de stilo tangit, vix, quæ D. Statilius affert, præsertim de pictura, cum Arbiter idem de Eloquentia atque Poësi asserat, plane tanti non videntur, ut à communi recedam, quin potius pro hac confirmanda facere videntur verba hæc, *Ecce belli civilis ingens opus*, &c., *In Asiam cum à Quæstore stipendio essem reductus. Zeuxidos manus vidi nondum vetustatis injuria victas. Inaudito more pueri pedes recumbentium unxerunt.* Quæ si expendantur, ad antiquitatem auctoris spectant: hoc solum dico me in toto Satyrico, quantum hodie quidem ejus extat, nihil tale invenire, quod Neronem & ipsius noctes prodat. Ajunt Neronem sub nomine Trimalchionis tegi: sed Trimalchio ab Arbitro mitis senex, calvus, deformis, servus quondam, ex Asia oriundus, qui Domino tot annos ad delicias fuerit, mercator deinde & conjux Fortunatæ, ambubaiæ quam de mactra sustulit, inducitur; qui, quæso hæc naturæ ætati, statui, & uxoribus (Poppææ, ac priori) Neronis congruunt? Noctem quidem seu nocturnam delectationem habemus in Satyrico unam, sed cui non præfuit Nero, si Nero est Trimalchio, nec nocturnus grassator noctem ambiit, sed Quartilla juvenes Encolpium & Ascylton in stabulo ultro accessit. Hæc rursus ab ingenio & ratione agendi Neronis longissime absunt.

Accedo nunc ad alterum membrum, *Qua ratione Arbiter cum fructu legendus.* Ubi præ primis eximendus scrupulus, qui multos torsit, multos eo redegit, ut in sola amœnitate, hunc auctorem volvendo, acquiescerent: nimirum Petronium opinatos sectæ addictum fuisse Epicureæ, negasse cum Epicuro providentiam Dei immortalitatem animæ, tum finem, tum summum bonum hominis in voluptate, quæ sensu percipitur, collocasse, adducentes pro sua sententia verba Satyrici atque fragmenti.

Primus in Orbe Deos fecit timor.
Ergo vivamus dum licet esse bene.
Ipse pater veri doctus Epicurus in arte
Jussit, &c.

Nolo me ego hic immittere, quæ vera Epicuri fuerit mens, inprimis de *voluptate*, cum legam apud Laërtium in ejus vita circa finem hæc: Ὁ δ' Ἐπίκουρος καὶ ἀχώριστόν φησι τῆς ἡδονῆς τὴν ἀρετὴν μόνην· τὰ δ' ἄλλα χωρίζεσθαι, οἷον βρωτά· *Epicurus autem solam ait virtutem à voluptate separari non posse; reliqua vero separari, ut mortalia.* Et paulo post: Οὐκ ἔστιν ἡδέως ζῆν ἄνευ τοῦ φρονίμως καὶ καλῶς· *Non licet jucunde, nisi, prudenter atque honeste vivere.* Breviter solum repono, ad primum ceu fulcrum reliquorum, allegatum nimirum contra Providentiam epigramma: *Primus in orbe Deos, &c.* Potius perlecto toto carmine Arbitrum dicendum, superstitionem & multitudinem Deorum pro acumine ingenii sui excogitare, quam Superos negare rerum humanarum curam gerere: suadet id ultimus versus:

Jam sibi quisque Deos avido certamine fecit.

Mireque consonant hæc verba. *Nostra regio tam præsentibus plena est numinibus, ut facilius possis deum quam hominem invenire. Ecce duos aureos pono, unde possitis & deos & anseres emere.* Contra immortalitatem animæ nihil objicientibus Satyricon suppeditat, trahunt huc verba Taciti: *Audiebatque (moriturus) referentes, nihil de immortalitate animæ & sapientium placitis, sed levia carmina & faciles versus.* Qui nihil aliud probant, quam quid Petronius (sive ille nostri operis auctor, sive alius) tunc egerit, non quid revera senserit de voluptate: O miserandam jucunditatem quæ tot amaritudines & perpetuas pœnas, easque in dies, sæviores secum trahit! jam juventus ludens loris cæditur, jam amasium inquirens dispoliatur, eundem infelicissimum prædicat, ipse ad suspendii necessitatem redigitur, Tryphænam suam damnatam mulierem, & in toto navigio solam verberandam clara liberaque voce pronuntiat, hoccine voluptatis præmium, Epicurei summi boni, in quo ii vivere & mori cupiant? Vix mihi persuadeo, ullum tam dementem inter mortales unquam extitisse, qui in momentanea corporis voluptate finem hominis collocavit. In talibus igitur auctoris fictio agnoscenda, cum sub scemate hic omnia agantur, Epos si excipias belli civilis, Halosin Trojæ, & si quæ hujusmodi, ac sententiosa per totum scriptum sparsa, quæ quo spectent, continuo liquet, in aliis mimum componit: nunc ex persona ficto semper gaudens nomine, nunc ex utroque, ut quo collineet, saltem in circumstantiis, non perinde obvium sit. Laudat quoque Epicurum somnia condemnantem, non ceu magistrum & ex animi sui sententia, sed argumento inserviens, quemadmodum sæpissime etiam Seneca eundem Epicurum pro suis placitis stabiliendis adducit, cui tamen de cætero non adhæsit. Ut vero uno quasi ictu cadat Epicureismi objectio, & lector ab hac frivola opinione minime præoccupetur, ecce verba Satyrici nostri pro Deorum providentia. *Ni Deus quidam humanarum rerum arbiter pendenti extasi ssset indicium. Deos immortales curam humanarum rerum agere, puto intellexisti.*

Rerum humanarum divinarumque potestas
Fors cui nulla placet nimium secura potestas,
Quare age Fors, muta pacatum in prælia vultum,
Romanosque cie, ac nostris da funera regnis.

Hæc Pluto seu Dis pater de castiganda luxuria Romanorum ad Fortunam, quam Epicurus plane non admittit, ut vel ex hoc uno appareat, Arbitrum ab Epicuri dogmate alienissimum fuisse. Cæsar ad Jovem.

Juppiter omnipotens, & tu Saturnia tellus
Armis læta meis — Testor ——
Hac ubi personuit de cælo Delphicus ales
Omnia læta dedit, &c.

Pro immortalitate animæ Fortuna ad Ditem,

Pande age terrarum sitientia regna tuarum.
Atque animas arcesse novas: vix navita Porthmeus
Sufficiet simulacra virum traducere cymba,
Classe opus est.

Pro fine & summa hominis felicitate in actione consistere virtutes, invicto argumento ex contrario sensu, ex ore ipsius Encolpii, (qui ibi Polyænos audit) seu auctoris: *Dii, deæque, quam male est extra legem viventibus! quidquid meruerunt semper exspectant*; ut sileam hæc: *O maxima rerum pietas, &c.*

Habes, mi Lector, metam operis & cynosuram lectionis. Superest modo, ut paucis evolvam, quid cætera præter principalem hunc scopum in Satyrico tractetur, occasione nempe personarum & locorum, in quæ Encolpius incidit. Primum itaque in hisce fragmentis (nam maximam partem desideramus) enormem morum proluviem Severus Arbiter noster proscripturus, quomodo de eo loquitur Puteanus loco paulo ante allegato, in bonarum artium professores, ipsosque adeo parentes ob pravam educationem, & institutionem invehitur. Mox procuratorum forensium & advocatorum calumnias, Judicumque justitiam taxat. Tum in sacerdotum infandas libidines atque hypocrisin invectus, transitum ad luxum conviviorum facit, quem sub Trimalchionis nomine ac lautitiis prolixe perstringit. Hinc de scelerata pædagogorum nequitia & Philosophorum hypochrisi parentes atque amicos serio monet: accusat literatorum, & artificum socordiam: reprehendit publicarum balnearum turpitudinem. Postmodum maritorum & negotiatorum quorundam sive fortunam, sive ingenium tangens, acerrime in levitatem feminarum animadvertit, quam facile adamant, & peregrinos quidem juvenes ultro ambiant. Porro in imposturas ac fraudes exulum & natale solum vertentium, quibus hospites suos & creditores, dum amplos alibi census jactitant, circumscribunt, stylum exacuit. Insaniam denique testatorum & captatorum, nefariis conditionibus sibi invicem insidiantium, notat. Et hæc tantum reliqua sunt hujus Satyrici capita: cætera injuria temporum nobis invidit. Hicque quod interpretes monent, meminisse juvabit, Epist. ad Rom. cap. 1. & 13. tum ad Galat. 5. & Ep. 1. ad Cor. 6. quibus locis Apostolus de flagitiis Romanorum & Græcorum agit, non melius, quam perlecto hoc Satyrico, intelligi posse.

Superest, ut *quid hac in editione præstitum* edisseram: Satyricon damus vetus, simul & fragmentum ejusdem. Deinde P. Petronii Rhetoris declamationem & Petroni Grammatici fragmenta adjungimus. Postea plerumque tum Petronii nomine insignitorum, tum aliorum, quos recensere labor foret inutilis ac plane frustraneus, subjicimus Epigrammata, Sulpiciæ Satyricon carmen, Joannes Bourdelotii notas criticas, quæ ad Petronii Satyricon intelligendum maximæ erunt utilitati, ac pariter ipsiusmet Petronii glossarium (quo nil lucidius) aptissimum ad verba Latino sermoni penitus ignota, græcumque potius redolentia, quod non mediocre afferet commodum, explananda perscrutandaque: omissis denique variorum Interpretum commentariis, transvolamus ad Priapeia seu diversorum Poëtarum in Priapum lusus, cui succedunt veterum Poëtarum Errones Venerei, Pervigilium Veneris, Floridi de Qualitate vitæ, Epigramma Valerii Æditui, Ausonii Cento nuptialis, Cupido cruci affixus, Ejusdem Rosæ, Priapiimus cum Ecloga Tobiæ Gutberleth. Hæc satis sint, & priusquam te, mi Lector, deseram, unum moneo, nimirum supplenda suppleas benignus, omniaque legitime ac honesto fine legas. Quibus sic indicatis, vale, & studiis nostris fave.

PRÆFATIO,

Quam sub Typographi nomine præmiserunt huic fragmento, qui id primum Patavii edidere.

Marinus Statileus Traguriensis, vir diligens, & eruditus, cum olim post absolutum jurisprudentiæ studium, Patavio reversus in patriam, offendisset in Bibliotheca Nicolai Cippici amici omnibus officiis conjuncti sibi, antiquum volumen, in eoque, una cum carminibus Horatii vulgaris exempli, Satyricon Petronii Arbitri; in quo præter ea, quæ de operis hujus auctore circumferuntur, plurima notasset nova, neque in impressis legi solita, deliberare apud se cœpit de scripto publicæ literatorum delectationi non invidendo, cum præter antiquitatem codicis, ad pretium inventi conferre plurimum videretur, quod liber Hectori quondam Cippico possessus putabatur, hujus Nicolai abavo, viro longe doctissimo, magnæque inter suos auctoritatis, & famæ, quemque tradunt literis & optimarum artium gloria proximum floruisse *Coriolano Cippico*, consobrino suo scriptori elegantis historiæ de bello Asiatico, quod Veneti cum Mahomete Secundo Turcarum Principe gessere Petri Mocenici ductu; cujus quidem scriptoris honorifica mentio extat apud Palladium Fuscum in opusculo De situ oræ Illyrici, & apud M. Ant. Sabellicum De Antiquæ linguæ reparatione: cumque idcirco satis caussæ habere se crederet, ne, quod invenerat contemnendum putaret, cum doctioribus quibusque suum consilium, primo in patria, deinde Venetiis, ac Patavii communicavit; sed inprimis cum *Johanne Rhodio* profundæ eruditionis, & solidi judicii viro. Et quia res visa omnibus est magni inprimis momenti, propter singulare auctoris de puritate, & elegantia linguæ Latinæ meritum, cujus germanum hunc partum ut crederet, multis, atque indubiis argumentis adducebatur: destinavit commodiori meditationi curam vulgandi scripti, & castigationibus illustrandi; sed quoniam suum propositum aliis occupationibus distentus exequi differebat, cruciabatque ea mora multorum doctorum hominum commotos exspectatione animos, Venetus ad Summum Pontificem Orator suum ei rei studium, auctoritatemque commodavit: quamvis enim gravissimis urgeatur negotiis, intentaque, & assidua mentis agatione opus habeat, & ut

ut suo amplissimo muneri, ea, quam omnes in eo admirantur, prudentia, consilio, dexteritate respondeat, studia tamen optimarum artium, pulcherrimum sapienti viro molestis a curis laxamentum existimat; utque est amantissimus literarum, reique literariæ promovendæ maxime cupidus, egit cum Statileo vehementer, ut saltem exemplum ejus partis libri, qua Petronius hic Traguriensis ab exemplaribus vulgatis diversus est, Romam ad se mitteret, quod non tarde, nec operose obtinuit. Itaque tanti Legati beneficio doctissimi cujusque in urbe censuræ subjectus liber, opinionem sui, quam è Dalmatia, Venetiisque ac Patavio attulerat, facile retinere est visus. Primo, quia antiquitas scripturæ ducentorum amplius annorum (quam illi nemo non tribuit omni illum suspicione suppositionis liberat, quod eo seculo non adhuc adeo subtiliter saperent sermonis Romani lautitiæ, ut hujus auctoris non alia re quam elegantia commendati, famam anxie ac laboriose affuere voluerint lucubrationibus suis eruditi viri: Deinde, quod lacunæ pleræque, & hiatus, quibus laborant vulgati codices, egregie per hæc scripta explentur, & complanantur, & sicubi in ipsis lacunis verba aliqua pauca, nec integræ sententiæ extant, hoc supplemento suis locis aptata, & suo sensui restituta leguntur, idemque accidit de narratione casus infelicis illius vasorum artificis quam à Johanne Sarisberiensi accepimus Petronianam esse; cujusmodi etiam est eodem auctore porcus Trimalcionis aliis animalibus, atque escis gravidus qui in hoc fragmento lepidissime describitur. Accedit res omnium gravissima, stilus non abhorrens à Petronii charactere: Verum quia hoc ipsum nequaquam perpetuum est, nec paucæ dictiones occurrunt insolentes Romanis auribus, ac sententiæ etiam quædam non usquequaque Petroniani saporis, non nemo est qui dubitat, ne id accidat scripturæ vitio non ex omni parte germanæ; aliis librariorum culpa esse videtur, qui exscribendo alia ex aliis exemplaria errores erroribus accumularint, notasque fortasse in margine librorum inventas auctoris verbis immiscuerint. Nobis rem in medio ponere consilium est, & judicio legentium integram relinquere: itaque fragmentum ipsum Statilei ejus inventoris manu diligenter à suo veteri exemplari descriptum, nudum, & quale ab eodem impetratum accepimus, correctis dumtaxat nonnullis gravioribus orthographiæ mendis, publici juris facere decrevimus; quo materia præbeatur decoris ingeniis, & hujusmodi linguæ Latinæ munditiarum intelligentibus, in hoc se pulvere exercendi, scriptoremque omnium lepidissimum hac etiam sui parte à temporis injuriis vindicandi. Accipe igitur, humanissime Lector, hunc nostrum, qualiscunque est, laborem, & conatum promovendi pro virili parte Latinas literas boni consule; operisque elegantissimi integritati, quantum licuit, consultum esse pro tuo erga bonas artes studio gratulare.

Serenissimo Principi

LUDOVICO BORBONIO,

PRINCIPI CONDÆO, &c.

Serenissime Princeps,

Cum fragmentum Petronii Arbitri superioribus annis apud Tragurium Dalmatiæ civitatem repertum, acceptaque Patavii publicâ luce Parisios advectum Studia doctorum virorum in partes non leviter distraxisset, aliis illud scriptum pro legitimo & genuino sui auctoris fœtu agnoscentibus, aliis adulterinum & supposititium quovis pignore esse certantibus; accidit illi perhonorifice, ut nequaquam indigna res videretur, quæ tuum, Princeps Serenissime, aspectum subiret, tuumque judicium experiretur: summa namque humanitate (ut rumor est) codicem Patavio allatum in tuam Bibliothecam admisisti, & ad gravissimarum curarum, quæ cœlestem mentem tuam assidue intentam & exercitam habent, laxamentum, lectionem & cognitionem ejus adhibere non semel dignatus es. Ne autem temere de illius statu pronuntiares, viros doctrinâ & eruditione præstantes in consilium advocasti, qui propositis in utramque partem rationibus & argumentis hanc literariam causam coram te diligenter ac serio disceptarent. Huic ego rumori, summo cum plausu atque approbatione doctissimi cujusque excepto, quin fidem haberem, minime, Princeps Serenissime, dubitavi: veniebat enim in mentem divini ingenii tui, cujus immenso captu non solum administrandæ Reip. & rei Militaris exercendæ, & copiarum ducendarum rationes, quas Viris tui fastigii convenientes etiam vulgus putat, sed etiam hæc amœniora Musarum studia complecteris, & inter cæteras regias artes recensendas existimas. Nec injuria; earum namque beneficium est ne animus humanus, ferendo feriarum cogitationum continenter oneri impar, ad otia ignava respiciat, sed consultius ad vires reficiendas in curarum varietate, quam in supino torpore, momentum positum esse ducat. Cum autem ea disceptatio manca quodammodo videri possit ob nondum inspectum a viris doctis codicem manuscriptum, quo fragmentum continebatur, à quo præcipue petendæ erant necessariæ ad instruendum judicium conjecturæ, nec multum temporis intercessisset, ut is codex adnitentibus summis viris Antonio Grimano Veneto ad Pont. Max. Legato, & Antonio Priolo Dalmatiæ Præfecto Romam mitteretur, & publice visendus & examinandus proponeretur, essentque mihi sub prælo omnes hujus Auctoris reliquiæ, cum notis & commentariis paulo quam alias editi instructiores, ornatioresque: mearum partium esse putavi, codicem ipsum Tragurio allatum, sicut est mendosum & a veterum librariorum impe-

imperitiâ ma'e mulctatum meis typis publice legendum proponere, unaque novam Marini Statilii ejus domini Apologiam, quo haberent literarum studiosi collectum in unum veluti corpus totum hujus causæ conspectum; & quid cuique de ea pronuntiandum esset, facilius apud se quisque statuere posset. Et quoniam te, Serenissime Princeps, arbitro & quasi consilii Præside quæstio hæc verbis exerceri cœpta est, absurdum prorsus & à judiciorum consuetudine alienum fuerit, si eundem te cæteræ quoque ejusdem judicii partes, quæ scripto consignatæ sunt, disceptatorem non haberent. Prodit itaque liber tuo potissimum inscriptus nomine, tuæque summæ dignitatis splendore conspicuus, quo illum frui & in luce fulgentissima literarum gloriosum incedere, quæ tua humanitas est, & in literas & bonas artes studium, facile patiere Serenissime Princeps, minime detrectaturum fortunam, quam huic causæ gravissimus judicii tui calculus esse volet.

Serenissimæ tuæ celsitudinis Devotissimus

J. BLAEU.

D. D. GULIELMO & PETRO FRATRIBUS BLAEU JOANNES LUCIUS Salutem.

CUm præteritis hisce annis allatum esset in Urbem fragmentum T. Petronii Arbitri, integram cœnæ Trimalchionis fabulam continens, quæ trunca, & mutila hactenus legebatur, exscriptum à vetusto codice Traguriensi Bibliothecæ Cippicorum, in quo plurima alia Petroniani Satyrici cum jam editis congruentia descripta sunt: cumque res visa esset eruditorum oculis, & cognitione non indigna, exemplum ejus ad vos, viri Clarissimi, ut perveniret conatus sum, quorum opera publicam lucem acciperet; sed intervenit casus, ut alio, quam quo erat destinatus, litterarum mearum fasciculus abiret, qui tamen post varios errores incidit commodum in manus (ut audio) Viri summæ dignitatis, summæque doctrinæ apud Parisios, ejusque cura doctorum hominum judiciis commissa est: nata extemplo nobilis inter ejus Lectores controversia, germanusne parentis, quem præferebat, fœtus, an spurius & suppostitius videretur. Et quando codex antiquus, quem dixi, nusquam comparebat, nullique satis idonei testes proferebantur, qui scripturam vidissent, deque ea judicare possent, si qui ejus causæ favebant (quos quidem plurimos, & fere doctissimum quemque fuisse accepi) non nisi cunctanter & timide tanta de re pronunciare visi sunt. Quamvis autem ipse hunc codicem, cum essem Tragurii, sæpe inspexissem, ac perlegissem, & cum exemplo typis vestris impresso, quod apud me est, contulissem, & utriusque locos, tum congruentes, tum discrepantes in margine ejusdem editi adnotassem, vobisque, dum in Urbe eratis, ostendissem, ætatemque manuscripti saltem ducentorum annorum productiorem esse indicassem: tamen testimonium hac de re meum, nec apud me ipsum tanti feci, nec in aliorum animis tanto in pretio futurum judicavi, ut prolato ipso codice, & in loco celebri palam inspecto, ad fidem ejus antiquitatis asserendam opus non esset. Eoque magis, quod idem fragmentum Patavii interim editum est, nequaquam satis accurate, & dimissa passim ejus exemplaria & studia & stilum hominum eruditorum excivere in utramque controversiæ partem prolixe disputandi. Itaque & ipse, quantum in me fuit, & plerique alii, quibus abstersa à Provinciæ nostræ nomine hac tam fœda macula opus erat, summa ope contendimus, ne Marinus Statilius codicis possessor in suo proposito hujus scripti occulte habendi perseveraret, sed Romæ conspici, & judicari pateretur; donec summorum virorum interventu *Antonii Pruli Dalmatiæ Præsidis*, & *Antonii Grimani Veneti apud Urbem Legati* confecta res est, eoque facultas summa fuit codicis per otium legendi, & pertractandi; agnitaque est ab amicis meis in hoc codice cum Amstelodamensi, quam dixi, collatio; & sicubi ab illo discrepabat, aut cum illo congruebat adnotatio ductis lineis, & appositis numeris paginarum designata; simul autem totum scriptum describi commode potuit: quod quidem ut fieret, curatum diligenter est, summo adhibito studio, ut editio ejus prodire posset quam fidelissima, una cum adnotationibus marginalibus eadem manu, qua contextus exaratus est, appositis (aliæ vero quæ recentiores visæ sunt consulto omissæ fuerunt) Item cum suis mendis quantumvis enormibus, & manifestis: nam non solum corruptæ plurimæ voces, sed etiam peccata Orthographiæ in diphthongis tum in omittendis, tum perperam collocandis, in litteris majusculis non adhibendis, in negligendis interpunctionibus, & si quæ alia vitiosam scriptionem faciunt, intacta relicta sunt. Qua quidem in re diversum consilium meum fuit ab editoris Patavini diligentia, quæ nequaquam (ut mea fert opinio) satis opportune, & sine dubio multo quam opus erat remissius in adornanda ejus correctione versata est. Hoc itaque exemplum ut quam exactissime typis vestris expressum appareat, magni interest proposito hujus editionis, & rationibus causæ à Statilio susceptæ: cujus defensionem ad vos mitto una cum hoc exemplo imprimendam. Eruditis autem doctorum virorum laboribus, si quis hac de re scribere præterea volet, alia editione opus erit, vel si placet hac ipsa uti poterit: Ita tamen, ut quæ quis de suo his scriptionibus adjicienda putaverit, omnino separatim adjiciat, quo ipsæ integræ & propria cum specie visendæ, & judicandæ legentium oculis subjiciantur.

Romæ die decimaquarta Novembris anno Domini M DC LXVIII.

JO. CAII TILEBOMENI,

DE TRAGURIENSI FRAGMENTO

PETRONII

Judicium ad Typographum.

DI boni! vir amicissime, quam delinitum is apte, quam bene permulsum animos eorum, quibus adhuc cordi sunt Romanæ Musæ venustiores; tersa de more, quam paras, editione novorum-veterum quantivis pretii, Fragmentorum Petronii, quæ Tragurii reperta sunt, nuper in rara & ad invidiam usque felici librorum inibi supellectile Cippicorum illustrium. Quid enim felicem non appellem illam, quæ talem, ut ita dicam, aspergit aquam indies deficientibus ac sensim pereuntibus literis amœnioribus: unde vires ipsæ nonnullas valeant resumere? Nec poteras certè, Vir optime, quidquam jucundius, vel gratius adornare sapientibus ac patricii gustus hominibus, quam reticentia sepultam hucusque secretioris Historiæ portiunculam illam, in apricum proferre: & spurcæ Neronis aulæ flagitia, quæ, sub exoletorum fœminarumque personis, perurbane in scenam traduxit ac una perstrinxit Petronius, omnium oculis & odio subjicere. Ubi subit abominari maxime facinus indignum prorsus illorum hominum, qui desideratissimi jure merito Satirici Caii Petronii, Arbitri inquam, illius sui nequitiarum Principis, integrum corpus celant ac posteris invident. Macte igitur hac nova virtute, Vir ornatissime, pergeque tuis alacriter typis beare hanc ipsam, quam per amicos illustres faustis avibus ex Italia es nactus, mellitissimam partem Comœdiæ hujus (ita vocat hoc opus Policraticus Joannis Sarisberiensis, cui æque ac Ciceroni Terentius, familiaris fuisse videtur Petronius.) Nec vero, an illa sit perlepidi, ut erat prorsus, ingenii Arbitri nostri genuina proles, ullus dubito: cum id satis superque conficiant & probent, tum constans ac nihil turbata narrationis series ejusce literariæ auctionis, cujus interventu, cupientissimo sane, vulgatorum jampridem Petronii Fragmentorum hiatus & lacunas expleri: peregrina, quæ irrepserant, verba, migrare: contraque propria in eorum locum redire, ac postliminii quasi jure, plane mireris revertere: Tum etiam suavis, ac nulli cum illa communis, nitor & concinnitas orationis: ut alia præteream argumenta, non minoris addicenda. Sed objiciet quis forte, multa notari in illa, quæ vix audiant Latine: multas voces insolitas ac ita obscuras, ut vel ipsi Oedipo negotium facesserent; adeo ut tam purum, tam nitidum tamque politum Scriptorem minus redoleant. Cedam equidem: sed ille quoque concedat necesse est, (si quid illi saporis ac solertiæ bonis in literis) Petroniani sermonis leporem, gratiam atque venustatem, hæc inter micare, &, ut stellas inter Luna minores, clarius refulgere, ut isthæc proinde aut male-nitenti, vel deficienti *αὐτογράφῳ*: aut amanuensi non satis perito imputari debeant. Neque mehercule hæc impudens dico; cum noverim probe, id infortunii genus accidisse huic ipsi Petronio, cum primum Venetiis anno millesimo undequingentesimo, prælo commissum est, atque publicatum Satiricum illius

———— lacerum crudeliter ora,
Ora manusque ambas, populataque tempora raptis
Auribus, & truncas inhonesto vulnere nares.

Verum enim vero bono politiorum literarum Fato, tempore ex illo pæne nullus, cui paulo blandius arriserint ipsæ Musæ, non annisus est ei ferre suppetias ac medicinam facere; imprimisque Hermannus Buschius, inde Johannes Alexander Brassicanus: ac ita deinceps, ordine Commentationis cujusque, Joannes Auratus: Henricus Memmius: Alphonsus Delbenius: Claudius Puteanus: Joannes Sambucus, Pannonius ille doctissimus, qui MS. Codicis longè amplioris meliorisque, quam qui tum editi erant, opera, Petronium in multis perfectiorem, & paginis etiam solidis auctiorem reddidit Antverpiæ centum abhinc annis minus uno: Joannes Tornæsius, qui suam editionem Lugduni, paulo post instruxit, sane præstabilem: Henricus Stephanus: Petrus Daniel, qui, sub Pierii Aureliani nomine, eruditissimas suas in Petronium Notas in vulgus exire, si vixisset, constituerat: Pithœus uterque: Mamertus Patissonius, qui, præter varietatem Lectionum, quas elegantibus quidem formis, cum ipso Petronio Lutetiæ chartis illevit perpulchris anno M. D. LXXVII. Aliam insuper tam magis nitentem, quam esse potest, locupletioremque Authoris illius editionem perfecit ibidem, annos post decem. Joannes Passeratius, cujus Exemplar & id suffertum manu propria lectionibus variis notisque innumeris: quin & felicibus conjecturis ditatum ac illustratum asservat Parisiis I. Jacobus Mentelius, Vir Nobilis. Michaël Gaspar Lundorpius, qui *ὁμολογούμενα* de Petronio præclara collegit, falso Erhardi nomine alias edita. Germanus Coladonius; Janus Dousa Pater, in quo perfecta semper eruditio certavit cum ingenii pulchritudine: quique inter cætera de Petronio Arbitro, hoc etiam est promeritus, ut insignia duo loca ipsius: alterum de ductili vitro, alterum de cœna Trimalcionis, quæ sibi quondam assumpserat Joannes ille Sarisberiensis, in Satirici ordinem authoris ejusdem, primus ipse redegerit. Petrus Guirandus: Joannes Ricardus: Gulielmus Dupeyratius: Claudius Binetus: Janus Dousa, Filius: Conradus Rittershusius: Jacobus Bongarsius: Joannes à Wouweren, & ille quid utique non præstitit? quos pluteos non excussit, ut Petronium nova luce suffunderet? Gasper Scioppius: Georgius Erhardus: Josephus Antonius Gonsalius à Salas, qui suis in Petronium Commentis, iisque selectis Juppiter! & amussitatis exacte, curavit ad Sirenem Latinam seu purissimarum vocum illius quasi Promptuarium, nulli ni fallor, qui Romane loquen-

quendi amat veneres, non valde gratum, ac propemodum necessarium. Joannes Burdelotius: qui Commentario. illoque brevi ac mire diserto atque accurato, eundem enucleavit. Renatus Morellus Joannes Petrus Lotichius, qui Notis ad Petronii verba *ἰατροφυσικὰ ζητήματα* præmisit, curiosa omni doctrina referta, atque ad miraculum erudita: Thomas de Judicibus: aliique adeo sunt multi, ut enumerando vix sustineas. Qui omnes invicem fecère Animadversionibus & Collectaneis, Castigationibus & Schediasmatis, Racemationibus & Scholiis, Observationibus & Symbolis, Excursibus, & Conjectaneis, Notulis, Dissertationibus ac Spicilegiis: ut, quem quondam turpi ubique scatentem stribiligine, mutilum, dederat vetus editio, Venetiis: vel ex ipsa postmodum Calderiana, Parisiis: emaculatum nunc tandem, ac tantum non restitutum feliciter habeamus. Quod certe cum tuo, Vir eximie, novo hocce Fragmento, quod e vetustissimo (ne quid fraudis in eo subesse quis putet) simul & integerrimo Mureti Codice Manuscripto, cujus meminit Petrus Daniel in Notis, describi fortean sibi olim curaverat Venetiis, dum Doctis quibusque percharus Juvenis hic commoraretur Muretus, Hector Cepio seu Cipicus, civis Tragurianus, vir apud suos magnificus, & optimarum artium gloria laudatissimus: similiter actum iri, mihi facile persuadeo, statim atque secundo artis tuæ munere dimiseris, publicaveris; illusque salutem *τῶν ἰατρῶν χαρίτων* adposite commendaveris. Sed interim, Vale.

JOHANNI CAPELLANO
Illustri viro, & Christianissimi Regis Consiliario,

JOH. CHRISTOPHORUS WAGENSEIL
Salutem & observantiam dico.

SI fatendum, quod res est: oritur utique frequenter amicitia ex occulto quodam animi impetu, & intus latente inexplicabili causa. Neque enim alio referre possum summam benevolentiam, qua me hominem peregrinum & ignotum, necdum ullius in studiis nominis, omnium omnino meritorum expertem, atque adeo à nemine commendatum, ubi primum inter cultores tuos admitti poposci, ilico complexus es, quamque mirifico in me studio perpetuo comprobasti. Nempe patuere mihi assidue ædes tuæ: licuit è tuis dictis, factis, ac institutis sanctioris Philosophiæ monita haurire, & ea ediscere, ad quæ si non admissus fuissem, non erat operæ pretium ad excolendum ingenium meum, noscendosque hominum mores totam fere Europam lustravisse. Enimvero uti hæc beneficia tanti, quanti bonam mentem æstimo: ita testimonium ac judicium tuum, quo ipsius OPTIMI MAXIMI REGIS Numen, Majestatem, divinamque liberalitatem mihi propitiasti, nec ullis verbis exprimere valeo, ac ne satis quidem mente concipere. Cui tantæ benignitati tuæ quando aliam referre gratiam nequeo, ejus me tota vita memorem futurum polliceor. Has ergo litteras confessoriæ tabellæ, ac velut pignoris loco, te habere quæso, & simul æqui bonique consulere munus, quod adjunxi. Etsi enim quæ de meo contuli, levia & non satis digna sunt in cujusquam manus, nedum in tuum conspectum venire, quippe quæ petasatus in ipso Hispanicæ peregrinationibus procinctu, multas inter occupationes celeriter effudi: quia tamen Summi Viri HADRIANI VALESII insignem Dissertationem elicuerunt, ideo quam a se non habent, auctoritatem & lucem ab ea mutuantur, & cum tibi, tum Reipublicæ litterariæ nonnihil se isto nomine commendabunt. Nam sine illa fuisset, meæ profecto nugæ, ad amicum majori fiducia quam cura privatim scriptæ, numquam prodiissent in publicum. Valesianum autem acre de novo Petronii fragmento judicium ex Hispania reversus supprimere diutius sine flagitio non potui. Tam perspicue enim (audacter dico) omnem errorem nobis dissolvit,

Ut contra si quis sentiat, nil sentiat. Vale Illustris Vir. Data Lutetiæ VI. Id. Januarii A. M. DC. LXVI.

JOH. CHRISTOPHORI WAGENSEILII
DE
CENA TRIMALCIONIS
nuper sub Petronii nomine vulgata
AD
CHRISTOPH. ARNOLDUM V.C.
DISSERTATIO.
CHRISTOPHORO ARNOLDO V. C.
JOH. CHRISTOPH. WAGENSEIL
Salutem dico.

ANTE hoc biennium cum Romæ commorarer, convenit me aliquando eruditus vir, qui nunc fato functus est, *Abrahamus Ecchellensis*: cumque vario sermone inter cetera de Italorum recèns editis, ac postmodum edendis ingenii fetibus colloqueremur, mentionem injecit Petroniani nequaquam mutili codicis, quem in Dalmatia repertum Venetus ad Pontificem Legatus possideret, & post suum in patriam quem maturabat reditum, esset facturus publici juris. Cumque eo nuntio vehementer me gaudere animadverteret, recipiebat pro sua erga me humanitate, acturum sese hoc gnaviter, ut ipsius libri legendi mihi faceret copiam. Convasaverat autem jamtum sua Amplissimus Orator domum rediturus. Quare etsi illius opera, meumque elusum desiderium, nihilo tamen minus emolumento

Reip.

Reip. Litterariæ, & mihi quoque, quem Petroniana venustas serium semper habuit amatorem, tacite gratulabar: neque me continui, quin ilico eos qui affectu benevolentiaque mihi junguntur, (quos inter Te V. C. tuo erga me merito præcipue numero) ingentis meæ voluptatis redderem participes: Enimvero hanc animo conceptam lætitiam paullo post apud Taurinos degenti mihi, Venetorum litteræ non parum imminuerunt, quod haudquaquam totum Petronium, sed insigne tantum fragmentum ab interitu vindicatum memorarent. Imminuerunt autem, non tamen abstulerunt funditus. Quippe perspectum habeo non vilius coli ab eruditis librorum, quam ab antiquariis statuarum fragmina.

Et Curios jam dimidios, nasoque minorem
Corvinum, & Galbam auriculis nasoque carentem.

Erutus fuerat quondam Romæ fortuito e ruderibus truncus sine pedibus, capite & brachiis. Ei nihilominus quotquot in Urbe sunt signorum principatum detulit immortalis Michael Angelus, & illius lineamentis inhærendo, summæ suæ arti, cujus rudimenta cum ipsius naturæ veritate certantia, animorum etiam picturam monstrabant, multum contulit: ideoque inter toto orbe nota antiquitatis specimina ultimosque humanæ industriæ conatus, Venerem nimirum pudicam, Antinoum, Nilum cum septemdecim puerulis, & trium (quod non tam Plinio quam oculis credimus) artificum divinum illud opus Laocoonteum, simulacrum hoc in Vaticanis hortis honoratiore loco repositum. Similis Petroniani fœdum in modum laceri corporis hactenus apud Litteratos sors fuit. Idem ergo novo huic membro ominabar, proindeque summopere optabam, expleret æstuantium cupidinem gravissimus Senator, neque nimis diu spes nostras moraretur. Ex eo deinde tempore Gallicum iter ingresso mihi, nihil de Petronio amplius rescire licuit: donec hisce diebus eruditorum consessui, qui in celeberrimi *Menagii* museo singulis hebdomadibus habetur, interveniens non prodiisse solum comperio in Italia Petronianum fragmentum, sed etiam Lutetiæ novam editionem ad ejus exemplum adornatam. Quæsito itaque Bibliopolæ nomine & domicilio, celeri gradu ad illum me confero: & pretio quod poscebat exsoluto, domum repetens, librumque in manus sumens, curiosius oculos admoveo. Cum verò initia pridem aliunde nos habere animadverterem, his prætermissis, novitate animum oblectare unice desiderabam. Vix autem unam & alteram pagellam perlegeram, & statim moto diutius capite, Spondere (intra memet inquam) ausim, hunc sermonem non esse Petroniani saporis. Quare cum dicente hactenus nostro, *nequaquam recte faciat, qui cito credit:* judicio ad hoc agendum evocato, veritatem explorare, totumque libellum cum annexis præfationibus sollicite evolvere institui. Cui operi dum defixus incumbo, bene multa ultro sese mihi offerebant, ex quibus confictum esse a plano quodam istud Trimalcionis convivii supplementum, non suspicari, sed citra trepidationem affirmare posse existimabam. Quod num bene, num secus abs me factum sit, ut dijudices, rationum quæ succurrebant momenta inter festinandum in chartam conjicere, & ad te, *Arnolde clarissime*, perscribere visum est: ut pro ea qua polles singulari doctrina, hisce vel addas vel demas fidem, atque si & tu pedibus in nostram sententiam iveris, popularium juvenum animos ad magna surgentes a pestilenti hoc sidere cavere sibi jubeas, nec istam laciniam Petronianæ purpuræ apud nos quoque assui patiaris. Qui enim talibus nutriuntur, non magis sapere possunt; quam bene olere qui in culina habitant. Equidem nullus ignoro, periculosæ plenum opus aleæ esse, de aliquo scripto, num genuinum aut adulterinum sit, velle pronuntiare. Nec longe quærenda magnorum virorum exempla, qui toto hic cœlo misere aberrarunt. Opus multa eruditione, limato judicio, accurata circumspectione, & familiari, ut ita loquar, cum scriptoribus necessitudine; quo quem non tam cum vulgo ad alloquium, quam ad intima arcana admissum appareat. Quæ omnia etsi in me perexigua esse sentio, ac præterea in hac longiore peregrinatione mihi libri nulli præsidio sunt: non tamen coram Te, tam benigno rerum æstimatore hanc caussam agere reformido. Hic enim Judæi mei mihi obversantur, quorum in Talmudicis Digestis cum a τοῖς ἔξω prolata argumenta sunt, sæpe mulier aut servus magistro responsum præripit, causæque bonitatis fiducia, secum adversarium committi deposcit. Eadem & mihi mens: aut si mavis, jure bono utor Quiritium, quod cum lex Cornelia de falsis violata est, persecutionem criminis etiam cuivis e populo indulget. Prius autem quam rem ipsam aggredior, geminis qui contra me dicunt testibus autem nonnihil porrigam. Etsi enim repellere eos possem tanquam minus idoneos, quod alter pro amico Typographo ex compacto, alter Typographus pro se se, atque sic ambo in rem suam loquuntur: ne tamen habeant quod querantur, age tantisper audiamus, quo nobis commendent modo Deorum hoc munus scilicet.

Sunt in ipso statim limine aliqua, quæ me offendunt, quibus tamen neutiquam vacare constitui. Nolo enim operose disquirere, quæ vocabuli Ἀνέκδοτος germana vis sit. Tolerabo quoque illum Euripidis versum etsi (quod fateor) ægerrime, cum certum sit Christiani cum hominis pietatem fere lacessere. Postquam enim sancto Spiritui Menandri effatum in divini oraculi dignitatem evehere, omnesque fideles graviter hortari placuit. Μὴ πλανᾶσθε, φθείρουσιν ἤθη χρήσθ' ὁμιλίαι κακαί: istud adversa fronte pugnans Euripidis Ἤθεσιν ἐκαίν φαῦλος ὁ ψαύει λόγος non putarim nude & simpliciter laudare, eoque librorum frontes exornare cuiquam esse integrum. Esto, commoda molliri queat interpretatione: sed nobis caste sobrieque non sentiendum solum, sed & loquendum. Alioquin uti nihil tam probe dictum, quod perversa ingenia in pravum sensum detorquere non queant: ita quoque haud ullæ tam exsecrabiles voces, quæ bonum sensum sibi affingi non patiantur.

patiantur. Adde, quod Euripidis dictum prorsus οὐδὲν πρὸς ἔπος. Satis enim honeste pleraque peraguntur in hoc convivio, ita ut nullius animus moresque ex hujus fragmenti lectione noxam sint contracturi. Hæc autem, uti dixi, late nunc non prosequor. Illud vero quod porro ibidem exprimitur *præfixo judicio de stili ratione ipsius*, condonari nullatenus potest. Quis enim alius ita loquutus? Et quam misera est hæc innocentis pronominis è suo sede in aliam deportatio? Immo quorsum quæso de stili ratione judicium? Si enim omnino Petronii est hoc fragmentum, haud ultra de stilo admodum laboramus, satisque constat, quo censu sit habendum. At longe melius *Cajus Tilebomenus* suam Epistolam *de Traguriensi fragmento Petronii judicium* inscripsit. Ad eum autem nunc nostra pergit oratio, libratura rationum illius pondera, ob quas fragmentum hoc nobis obtrudere molitur.

Principio urget *constantem ac nihil turbatam narrationis seriem; quodque hoc auctario vulgatorum pridem Petronii fragmentorum hiatus & lacunæ expleantur.* Convenienter profecto ex Rhetorum præcepto hoc argumentum primo loco posuit. Tam leve enim est, ut nihil supra. Ecquis adeo hospes est in bonis litteris, ut nesciat omnem ætatem tulisse ineptos sycophantas, qui otio & ingenio suo abusi, ingratis Gratiis, ab aliis scripta incrustare & pro suo arbitrio interpolare fategerunt, servato utcumque ordine rerum? Quin si ista valet collectio, tum quidem Livii aut Curtii supplementa illis ipsis auctoribus tribuamus licet, ob retentam sane seriem rerum gestarum, & utcunque expletas, quibus illi Scriptores laborabant lacunas. At vero præterquam quod vetera & recentia in hoc fragmento apte cohærere dicuntur, Petronianum insuper genium, *ac nullis cum illo communem nitorem & concinnitatem orationis* ostendi, urgetur. Ingenue fateor majoris hanc rationem esse ponderis, si idoneè probari queat, sed an quisquam id sit præstiturus, vehementer etiam atque etiam dubito, mihi enim rem recte pensitanti contraria omnia verisimilia apparent, & clarum certumque discrimen inter veri & simulati Arbitri orationem indicare me posse mihimet videor. De hoc autem in progressu erimus solliciti, illud interim verbo indicandum, Tilebomeni conjecturam qua suspicatur, fieri potuisse; ut Hector Cepio novum hoc fragmentum è Mureti vetustissimo & integerrimo codice descripserit, non satis (si quid ego prospicio) rem acu tangere: nec enim plane constat Muretum unquam talem habuisse codicem, & Petrus Daniel qui solus illius meminit, ita rem narrat, ut facile appareat, è vagis ac incertis rumoribus eam haustam, quales sæpe viris etiam doctis imponere, nemo tam rerum humanarum ignarus est, qui nesciat: & longe probabilius est, credere, ipsum Muretum palam jactaturum fuisse, si tale quid ei obtigisset. Sed esto, habuerit Petronii optimum codicem Muretus, quia tamen Traguriense exemplar ducentos amplius annos agere volunt, utique nullo modo fieri potest, ut ex Mureti libro sit expressum. Ceterum quæ adversus Tilebomenum disseruimus, faciunt eadem ad impugnandum Patavinum Typographum, qui supra typos sapere ausus est, & non imprimendi tantum, sed & judicandi partes citra Quiritium suffragium sibi præpostere arrogavit. Nempe idem alta voce crepat, *lacunas pleraque & hiatus, quibus vulgati laborant codices, egregie hoc fragmento expleri; quin & stilum à Petroniano charactere non abhorrere.* Ad quæ quia pridem Tilebomeno aut satisfecimus, aut de satisfaciendo fidem oppigneravimus, non est cur idem bis repetamus. Tantum quædam circa ea, quæ alter non indicavit, monere operæ est pretium. Postulat nimirum is homo, ut ei credamus Marinum Statileum codicem suum *primo in patria, deinde Venetiis & Patavii cum doctoribus quibusque, inprimis autem cum Johanne Rhodio, profundæ eruditionis, & solidi judicii viro communicasse*, qui omnes quantum indicant sequentia, plurimum ei detulerint. Hæc autem si ita sunt, quare nihil ex his quæ maxime opus habemus, aut videmus? Quare tantorum virorum judicia supprimunt? Cur gravi & perenni se opprobrio exponere, quam illa fragmento annectendo, eidem sibique auctoritatem conciliare malunt? Quid tergiversantur? Quid nos suspensos tenent? Quando igitur tam subdole, tam inique nobiscum agitur: condonabit nobis Typographus, si in eam deveniamus opinionem, nihil eum præter atram suam fuliginem nobis vendere, omniaque turpiter esse conficta. Eccur enim alioquin, obsecro, ex bene multis Venetis & Patavinis, egregiis viris, unum tantummodo nominasset Rhodium, nisi quod is rebus humanis exemptus, ἐν μακάρων νήσοις degens, de tanta contumelia, quæ per flagitium nomini atque doctrinæ ipsius infertur, agere non potest? Claret inter Patavinos profundæ elegantiorum litterarum cognitionis vir *Octavius Ferrarius*. Quare huic non exhibitus liber? aut quare ne tum quidem cum ista ederentur, rogatus præfaretur aliqua, & quo gratiosius esset ignotum fragmentum, haut gravatim efficacem ejus commendationem susciperet? Ea re aut totus fallor, aut vappam hanc indignam judicavit, cui ederam suam appenderet; eoque ire jussit, quo Volusi Annales à Catullo ablegantur. Interim certum est cum ego Patavii degerem, nihil Ferrarium de Petroniano fragmento habuisse perspectum. Secus enim non id clam me habere voluisset, quem inter cariores admisit, & non privatim tantum, sed & publice propensi favoris crebris testimoniis est prosequutus, adeo ut & varias lectiones, quas ex optimo Apuleii M. S. excerpsit, nec non alia quæ in pretio habeo, ultro communicarit. Quomodo autem latere poterat optimum Virum Petronii hoc fragmentum, si cuiquam Venetiis aut Patavii, in primis Johanni Rodio, cum quo arctam, quo ad Deus & fata siverant, coluerat amicitiam, cujusque defuncti etiam funus supremo humanitatis officio curavit, vel minimum innotuisset? Quemadmodum vero clavus clavum, sic nugæ

nugæ hic trudunt nugas. Venetorum enim & Patavinorum litteratis derelictis, Romam mox pergit noster, atque Nobilissimum Legatum fragmentum, quod impetraverat, Doctorum in Urbe censuræ subjecisse, obque ducentorum in primis annorum ætatem, pro libri bonitate judicatum fuisse perhibet. Elumbis est autem hæc collectio eorum; nam nemo unus cordatus Romæ (uti mihi persuadeo) potuit πρὸς ἑαυτὸν συλλογίζειν. Nam si postremis temporibus fraus haudquaquam facta, ideone confestim nulla umquam admissa? Atqui non heri, aut nudius demum tertius nati, cum qui πλαγίως aliorum scrinia compilant, tum qui à se confictis vel antiquitatis, vel magni alicujus nominis auctoritatem tribuunt: immo vero cum ipsis litteris, nec prius desinent, quam omnia in priscum chaos relabantur. Plautina auctaria, Ciceronis contra Sallustium, & hujus adversus illum declamationes, Senecæ ad Paulum Epistolæ, aliaque ejus farinæ, duorum sæculorum facile ætatem agunt, neque tamen eapropter fidem male ambulantem obtegunt. Sed deteramus hæc, quia notiora sunt, quam ut verbis opus sit: & potius miremur os frontemque Typographi, qui quantum apparet, reliquos mortales fungos credidit, dum incogitanter temereque quidvis effutit. Præmisit enim *saltem* (tantum, dicendum erat) *exemplum ejus partis libri, qua Petronius Traguriensis ab exemplaribus vulgatis diversus est, Romam ad illustrem Legatum missum*: sub finem itidem diserte fragmentum hoc Statilei manu diligenter è suo veteri exemplari descriptum profitetur. Ergo si Statileus veterem suum codicem retinuit, quomodo viri docti Romæ de illius ætate tulere judicium? Si autem omnino tulere, qui fragmentum sua manu descripsit? Quamprimum ista inter se conciliaverit Frambottus, tum non amplius typothetes, sed confestim

Erit mihi magnus Apollo.

Nunc vero missos tandem faciam geminos præcones, atque adversus ipsum depugnabo fragmentum decretoriis armis: & injuriam inquam Arbitri vindicabo, & dignitatem; evincamque *malæ & adulterinæ notæ esse hoc fragmentum, ita manifestum facientibus indicium tam* VERBIS *quam* REBUS. Ad quæ digito monstranda dum me accingo, illud interea arbitrandum relinquo, annon suspectus merito nobis esse debeat Statileus, quod solum hoc fragmentum protulerit, reliqua autem, quæ in suo codice leguntur suppresserit. Nam cum in aliquibus locis non tralaticia deformitate Petronius adhuc sit insignitus, saltem quidquid erat lectionum varietatis, indicare debuisset: ut haberent unde tentarent Philologi, num totam illi formam suam reddere, & omnem scabitudinem sine cicatrice delere possent. Proinde jam statim conjiciat quis, prorsus nihil præter hoc fragmentum illum possidere in universo suo censu. Jurabat tamen simulate, Petroniano codici hæc esse inserta; ne si nuda & & seperata tantum diceret inventa; de fuco cujus moveretur ilico suspicio.

Præterea & illud mirum videri queat, quod commodùm Trimalcionis cenam fragmentum persequitur. Nam si rem recte pensitamus, nullibi facilius planus aliquis dolum & versutias exercere poterat. In ceteris majoris operis laborisque res fuisset, vel ad speciem aliquid subornare: hanc autem telam semel cœptam valde pronum erat pertexere. Præparato sic duplici dubitatione animo, nunc denique majoris momenti rationes inculcare satagemus. Igitur quod ad Verba attinet, ajo ilia barbara, monstrosa, immo ne humana quidem, quæ adeo frequenter hic offendere, est imposturam prodere. E multis quædam per saturam proferam in medium. Scilicet habemus *babacalis, tradra, culusta, bacalusias, pataracina, mulsipultarium, caldicer, mixcix, burdubasta, constremmum, nesapium, cromataricas, offla colarii, acrophragia, feledata, nu nec ma, dignitesso, mercalia genge, matarisata, capo copilatus, cbiam, epim, cacritus, minuciolum, vaccatonem, saucumbulam, gizeria, excattarissasti, artisselium, coricilium*, & qui alii occurrunt horribiles soni, sive, ut ille ait, lapides cerebrum excutientes. Atque hic nemo mihi regerat, occurrisse jamdudum huic dubio utrumque hujus fabulæ prologum, causando & scripturæ vitio, & librariorum imperitia ista potuisse accedere: talem etiam reliquorum, quæ de Petronio supersunt, & æque sordidam fuisse olim faciem: exspectare nunc Aristarchos nostros, ut in hoc pulvere sese exerceant, ac palmam in medio positam consequi laborent. Nulla subiit animum oblivio: jam hæc teneo memoriter: immo quod isti tam instanter flagitant, ego ambabus ultro largior: non tamen ideo meum eludent ictum. Ingenue fateor undecumque potius, quam ex Latio ortos fuisse librarios, qui talia scripserint: nec fieri posse, ut homo paucula Latinorum edoctus vocabula, tam inhonestle dictiones deturpet. Bonum factum! Si tales erant, quare sui semper non exstitere similes? Quare bene multæ illæ, quæ de Trimalcionis cena ad nos pascendos remanserunt veræ reliquiæ, adeo immunes esse potuere ab omni fere labe? Nam prout istæ hic exprimuntur, certant cum emendatissima, quotquot exstant, editionum: in ceteris autem nulla non pagella enormibus scatet mendis. Quod ergo istud quæso præposterum fatum, ut tantum quæ aliunde victura, aliunde edita dudum erant, incolumia & compta ad nos è codice Traguriensi pervenirent? Quare, inquam, librarii nullam exordio rubiginem affricuere, sed fidem ac peritiam suam nobis comprobant? Quomodo autem tam repente œstro perciti ea membranis illinunt, quæ non hominum verba, sed pecudum mugitus videantur? Nempe hic quidem manifeste tenemus planum, qui non satis ex Arbitro nostro didicerat, *multa oportere una consentiant, ut mendacium aliquod consistat*. Idcirco dum γνήσια Petronii fragmenta pulchra atque ornata, sua autem affectato situ rancoreque squalentia in hoc theatrum educit, prodit se miser sorex, & captus est: habet. Nondum argumentum de Verbis me dimittit;

&

& quamvis inductione earum phrasium, quas Petronius in deliciis habuit, ac frequentissime ingeminavit, noster versa vice planus vel rarius, quam par erat, vel nunquam per suum stuporem adhibuit, ἀκοδῆξαι formandi sese offerat occasio: sciens tamen, cum aliunde satis probationum suppetat, ista prætergredior. Quin potius suas impostori voces reddam, & uti ab omnibus ceteris mortalibus distinctum (perfrictum tamen) vultum vocemque habet: ita & peculiarem ei esse loquendi idiotismum, cum quo Petronius nihil commune habeat, eum quod forsitan in se ipso non agnovit, edocebo.

Ne autem nimietate fastidio sim legentibus, delectu instituto *quatuor* inprimis *loquendi modos*, quibus ipse Petronius nec semel usus deprehenditur, signabo. *Primus est, quando toties ineptissime humanitatem aliquibus hominibus adimit, & nescio quid in locum reponit.* Dixit quidem disertissimus noster Arbiter, *Quid vos me jumentum putatis esse, aut lapidariam navem? Hominis operas locavi, non caballi: nec minus liber sum quam vos.* Dixerat quoque alibi: *Lorum in aqua, non inguina habet*: quibus sane nihil excogitari potuit argutius. Sed Pseudo-Arbiter, servum pecus, ineptus imitator, longe aliter & per summam verborum vilitatem ἐπιφωνηματικῶς c. 38. *Plus vini sub mensa effundebatur, quam aliquis in cella habet: phantasia, non homo.* item c. 43. *Dura bucca fuit, linguosus; discordia, non homo.* iterum c. 44. *Sed memini Safinium. Tunc habitabat ad Arcum veterem me puero; piper, non homo.* iterumque c. 74. *At inflat se tanquam rana, & in sinum suum conspuit; codex, non mulier.* Adde quod c. 58. *Bella res & iste qui te hæc docet, Mufrius, non magister.* Proxime inculco phrasin aliam, nimirum *plusquam*, quam rei augendæ causa plusquam par est, aut oportet, usurpat falsus Arbiter, verus non usurpat. *Plus vini sub mensa effundebatur, quam aliquis in cella habet.* c. 37. *Argenti in ostiarii illius cella plus jacet, quam quisquam in fortunis habet,* sic c. 34. *Hereditatem accipit, ex qua plus involavit, quam illi relictum est.* cap. quoque 44. *Plus in die nummorum accipit, quam alter patrimonium habet.* denique cap. 57. *Cujus pluris erat unguis, quam tu totus es.* Tertio nimis sæpe *dejerare* mihi videtur Pseudo-Petronius. Putares ex natione fuisse, quæ pravam tertio cuique verbo jusjurandum interjiciendi contraxit consuetudinem. Genuinus Arbiter, etsi non omnino abstinuit, rariuscule tamen & vix semel aut iterum in universo, qua le exstat, Satyrico ad sacras obtestationes delapsus est. Subditicius autem in tam brevi fragmento passim jurat. cap. 44. *Ita meos fruniscar, ut ego puto omnia illa Ædilibus fieri.* cap. 57. *Ita tutelam hujus loci habeam propitiam, ut ego, si secundum illum discumberem, jam illi balatum duxissem.* cap. 58. *Ita satur pane fiam, ut ego istud cum liberto meo dono.* c. eod. *Ita lucrum faciam, & ita bene moriar, aut populus per exitum meum juret: nisi te toga ubique perversa fuero persecutus* cap. 61. *Omne me, inquit, lucrum transeat, nisi jamdudum gaudimonio dissilio, quod te talem video.* cap. 59. *Sic me salvum habeatis, ut ego sic solebam ipsum Ammeam debatuere.* cap. 70. *Ita crescam patrimonio, non corpore: ut ista coquus meus de porco fecit.* cap. 72. *Sic vos felices videam: conjiciamus nos in balneum.* cap. 74. *Sic genium meum propitium habeam; curabo domata sit.* Postremo etsi constat reperiri quandoque apud primæ classis auctores vel in eadem, vel in simili dictione lusus: parcissime tamen, & tamquam sale ad condiendum, non ad vitiandum sermonem, talibus sunt usi. Nostri certe Arbitri generosior spiritus grandem & pudicam orationem, non vero vanitatem amans, indelectatus his est, nec umquam (nisi memoria me fallit) verborum sectatus argutias. Is econtra, qui sub nomine ejus irrepit, longe aliter animatus fuit. Nam enormiter hic impingit, atque adeo manifeste εἰς ψυχρολογίαν καὶ ἀκυρολογίαν ἐμπίπτει. Ecce tibi testimonia: cap. 37. *Quem amat, amat; quem non amat, non amat.* cap. 38. *Vides illum, qui in imo imus recumbit?* cap. 39. *Qui me hominem inter homines esse voluit.* cap. 43. *Crevit quidquid crevit, tanquam favus.* Ibidem. *Frater ejus fortis fuit, amicus amico. Et, Longe fugit, quisquis suos fugit.* cap. 44. *Serva me, servabo te.* Ibidem. *Illos leones, quos ego hic inveni, cum primum ex Asia veni.* Ibidem. *Amicus amico: cum quo audacter posses in tenebris micare.* cap. 45. *Modo sic, inquit, modo sic.* ibid. *Mortuus pro mortuo.* cap. 46. *Tu qui potes loqui, non loquere.* ibid. *Crede mihi, quidquid discis, tibi discis.* cap. 48. *Si factum est, controversia non est: Si controversia non est, nihil est.* cap. 57. *Homo inter homines voi capite aperto ambulo.* ibid. *Spero sic moriar, ut mortuus non erubescam.* cap. 58. *Ecce quidem vobis longe venio, late venio: solve me.* cap. 61. *Satius est rideri quam derideri.* cap. 71. *Facies & totum populum sibi suaviter facientem.* cap. 74. *Hominem inter homines feci.* cap. 77. *Hospitium hospites capit.* ibid. *Habes; habeberis.* Huc revoco ejusdem dictionis, quam Rethores appellant ἐπιζεύξιν: à qua similer elegantiarum Arbitrum, tamquam à vehementiore figura, consulto abstinuisse non animadvertit is, qui pro eo supparasitari nobis decrevit. Quare more suo inscienter. cap. 44. *Hei, hei, quotidie hæc colonia retroversus crescit, tamquam coda vituli.* Inde c. 46. *Modo, modo, collo suo circumferebat onera venalia.* hinc cap. 49. *Quid? Quid? porcus hic non est exenteratus?* cap. 67. *An, an, illa proclamavit, aberrante tunica super genua composita.* Profecto si quis ista insubida & insipida, quæ hactenus recensuimus, pro Petronianis accipit, bonam mentem non amat, neque viam vidit, qua itur ad Latinitatem.

Pugnavit fortassis non perfunctorie prima mea legio, nondum tamen cano receptui. In insidiis enim quamdam ejus cohortem collocavi, quæ fugienti hosti omnem elabandi præcludit viam. Quæro enim, an verus Arbiter sacras litteras legerit; an hodiernam linguam Italam fuerit edoctus? Legit enim Pseudo-Arbiter, fuit edoctus iste suppositicius. Videlicet verba

cap. 37. *Ipse Trimalcio fundos habet, qua milvi volant, nummorum nummos.* Hebraismum & sacræ Scripturæ loquendi modum sapiunt; magis illa cap. 44. *Nomina omnium reddere, tamquam unus de nobis.* Videntur enim ex divinis, *Ecce Adam factus tamquam unus ex nobis*, per scelus detorta: sed manifestissime omnium quæ cap. 60. *Deductus è lacunaribus subito circulus ingens, de cupa videlicet grandi excussus demittitur; cujus per totum orbem corona aurea cum alabastris unguenti pendebant.* Hem! fieri-ne potest, ut phrasis *Alabastris unguenti* aliunde, quam è Lucæ cap. 7. deprompta sit? Hellenistica enim & Evangelistæ peculiaris est, neque ejus exemplum apud profanos Auctores ullibi reperitur. cap. 46. *Scimus te præ litteris fatuum esse*: haud dubie desumptum est, ex his Festi Præsidis ad Paulum Apostolum verbis: *Insanis Paule: multa litteræ te ad insaniam convertunt.* Atque hujus quidem argumenti tantum robur est, ut si nihil præterea occurreret, solum per sese ad Pseudo-Petronium confundendum abunde sufficiat. Statueram Italæ linguæ gnarum fuisse planum nostrum, & confido omnes idem opinaturos, ubi primum hos loquendi modos perpenderint. cap. 27. *Unus servus Agamemnonis interpellavit.* cap. 76 *Non mehercules mi hæc jactura gusti fuit.* paullo post: *Mi centum aureos in manu posuit.* Denique cap. 47. *Multis jam diebus venter mihi non respondit: nec Medici se inveniunt.* Extra controversiam est, nequidquam ad barbarismos hosce defendendos idoneam quæri auctoritatem. Purum enim putum Italorum redolent idioma, quo dicunt, *Un servidore d' Agamemnon ci interruppe. Io non n'hebbi gusto di questa perdita. Mi mise cento scudi d'oro nella mano. Gli medici non si trovano.* Quin & in cap. 44. *plovebat* pro pluebat scriptum est: in quo Italorum pronuntiationem statim agnoscas, pro u *ou* proferentium. Quam in phrasibus hucusque ostendi deformitatem, nunc de toto quoque sermonis probare debebam contextu, atque ostendere, quam naturali pulchritudine exsurgens, satisque sibi constans Arbitri oratio, numquam in unum corpus coalescere possit cum altera maculosa, hiulca, sententiolis vibrantibus picta, nec magis cohærente, quam male tessellata solent esse pavimenta. Hoc autem tam perspicuum est, ut non ulterius quam verbo id tetigisse, & ad cujusvis attenti Lectoris assensum provocare opus sit.

De Verbis plus satis dimicatum: adversus RES nunc ordines instruam, ac signa movebo. Atque hic ante omnia illud mihi concedi postulo, de quo inter Eruditos propemodum convenit, esse hoc in Neronem scriptum Satyricon, eoque illius mores & vitam turpissimam traduci: hoc est, non de alio, quam de nostro, loqui Tacitum, cum in 16. Annalium, *Petronius*, inquit, *ne codicillis quidem (quod plerique pereuntium) Neronem aut Tigillinum, aut quem alium potentium adulatus est: sed flagitia Principis sub nominibus exoletorum feminarumque & novitate cujusque stupri perscripsit, atque obsignata misit Neroni.* Lipsius quidem in notis videtur fuisse ambiguus. Quid autem causæ habuerit, non liquet. Mihi enim Arbitrum cum Suetonio comparanti, nulla dubitandi relinquitur occasio, & verisimile fit, insignem hunc scriptorem multis in Petronio, & præcipue his, quæ de Trimalcione, hoc est de Nerone recensentur, plus lucis conferre, quam quidquid in eum congestum est Commentariorum: ut valde mirer, a nemine interpretum Petronii, quos mihi videre contigit, (usus autem sum Lugdunensi editione,) id fuisse animadversum. Paucis itaque assertioni meæ fidem faciam. Inducitur a Petronio Trimalcio ludens pila inter pueros capillatos forma conspicuos: hinc in unius ex eis capite, postquam aquam poposcisset ad manus, digitos paullulum adspersos tergit: mox discubituris pueri Alexandrini aquam in manus nivatam infundunt, suaviter inter ministeria sua cantantes. Ad hæc illustranda mire facit Suetonii locus in Neronis sui c. 20. *Captus autem modulatis Alexandrinorum laudationibus, qui de novo commeatu Neapolin confluxerant; plures Alexandria evocavit. Neque eo segnius adolescentulos Equestris Ordinis, & quinque amplius millia è plebe robustissimæ juventutis undique elegit, qui divisi in factiones plausuum genera condiscerent. (bombos & imbrices & testas vocabant) operamque navarent cantanti sibi, insignes pinguissima coma & excellentissimo cultu pueri.* Petronianus Trimalcio balneis delectatus: delectatus & Nero, de quo idem c. 27. *Refotus sæpius calidis piscinis, ac tempore æstivo nivatis.* Bene lotus Trimalcio lecticæ impositus est, præcedentibus phaleratis cursoribus quatuor, & chiramaxio, in quo deliciæ ejus vehebantur, puer vetulus, lippus. Sic Suetonius c. 44. *In præparanda expeditione primam curam habuit deligendi vehicula portandis scenicis organis, concubinisque, quas secum educeret.* Ostiarius Prasinatus, qui in aditu stabat, arguit Trimalcionem fuisse Prasinæ factionis, in quam propendisse quoque Neronem e cap. 22. colligere est. Trimalcionis splendida domus, porticibus & picturis, quæ vitæ anteactæ rationem reddebant ornata, Encolpium ex admiratione rapiebat in stuporem: & quem non illa Neronis domus Aurea deprædicata hunc in modum Suet. cap. 31? *Domum a Palatio Esquilias usque fecit, quam primo Transitoriam, mox incendio absumptam restitutamque Auream nominavit. De cujus spatio atque cultu suffecerit hoc retulisse. Vestibulum ejus fuit, in quo colossus centum triginta pedum staret ipsius effigie: tanta laxitas, ut porticus triplices milliarias haberet, item stagnum maris instar, circumseptum ædificiis ad urbium speciem:* & quæ sequuntur. Trimalcionis grande armarium, præter Lares argenteos Venerisque signum marmoreum, etiam in pyxide aurea non pusilla barbam ipsius asservabat. Suetonius de Nerone cap. 12. *Barbam primam* (inquit) *posuit, conditamque in auream pyxidem & pretiosissimis margaritis adornatam, Jovi Capitolino consecravit.* Trimalcioni *Cnæi* prænomen (hoc enim indubie restituendum) Petronius in inscriptione tribuit, nec sine causa. Nam ita scribente Suetonio in c. 1. *Qui ex Neronis familia fuerunt, nulla*

præno-

praenomina praeter Cnaei & Lucii usurparunt. Lepide tesserarum lusum in Trimalcione Petronius perstringit, prorsus uti Suetonius in Nerone c. 30. dum eum *quadringenis in punctum sestertiis aleam lusisse* memorat. Fortunata uxor & topanta Trimalcionis, quae numos modio metiebatur, & ex nihilo in coelum abierat, aut valde fallor, aut est illa *Acta liberta*, quam (uti habetur in cap. 28. & 50.) *paullum abfuit, quin justo matrimonio sibi conjungeret, submissis Consularibus viris, qui regio genere ortam pejerarent: quaeque* mortui Neronis *reliquias monumento Domitiorum condidit.* Trimalcio poesin adamavit: quare inter epulandum arcessito inde sermone se suosque convivas exhilarare coepit. Nero, fidem faciente Suetonio cap. 10. *recitavit carmina non modo domi, sed in theatro tanta universorum laetitia, ut ob recitationem supplicatio decreta sit, eaque pars carminum aureis litteris Jovi Capitolino dicata.* Denique Trimalcionis cena inter exoletos ad mediam noctem protracta: uti saepe saepius fecisse Neronem patet e cap. 27. Nec abludit Tacitus loco supra indicato: Sic ergo abunde constat, nihil eorum, quae Trimalcioni à Petronio tribuuntur, temere confictum esse, sed vivam ad amussim in eo expressam Neronis imaginem. Revertamur nunc e diverticulo ad planum nostrum: discutiamus parumper, num is nobis idem praestiterit, Neronisque vitia pariter satyrico sale perfricuerit. Minime gentium: & alia omnia potius quam hoc egisse videtur. Putares ex eis esse, qui inter elegantiarum Arbitrum & Bononiensem Episcopum discrimen tacere non valuerunt: adeo supinam suam oscitantiam, hebesque ingenium omnium oculis ingerit. Non longe quaerenda argumenta: statim aberrat à janua, dum ad postes aedium Trimalcionis libellum cum hac inscriptione defigit: QUISQUIS SERVUS SINE DOMINICO JUSSU FORAS EXIERIT, ACCIPIET PLAGAS CENTUM. Pauperis (quod ajunt) est, numerare pecus: ideo iste titulus vel ipsum Crassum ἀγέλαστον in cachinnum solvere queat. An enim aliquid indignius erat, quam Trimalchionem qui greges puerorum, exoletorumque per nationes coloresque descripta agmina possidebat, ita delineare, ut nemo ex abjectissimis mancipiis sine ejus expresso jussu pedem domo efferre posset? Ipse Pseudo-Petronius cap. 37. familiae Trimalcionis ne decimam quidem partem dominum suum nosse, sancte nobis jurat, & cap. 47. solorum coquorum decurias numerat quadraginta. At si plano cap. 53. fides est, Mithridates servus sine dominico jussu etiam in crucem actus est. Nempe ad capitis supplicium, de servis sumendum, Trimalcionis jussu nullatenus; ad foras prodeundum plane opus fuit. Lepidum vidimus initium: suaviora sunt quae cap. 40. succedunt. Allatus fuit in mensam aper primae magnitudinis, cujus latus cum quidam, ad hoc subornatus, venatorio cultro vehementer percussisset, ex ejus plaga turdi evolaverunt, quos parati cum arundinibus aucupes momento exceperunt, & inter convivas diviserunt. Euge! Sic ea tempestate crudis homines vescebantur volucribus: vel quod credibilius, jam assae, ut in Utopia, per auras circumvolitabant. Nam etiam cap. 45. porcorum coctorum ambulantium fit mentio. Quae de strepitu obsceno (ut noster honeste circumscripsit Arbiter) cap. 47. garrientem facit Trimalcionem, nihil ad Bacchum, minus quoque ad Neronem pertinent, sed è Suetonii Claudio videntur accepta. Pariter Apuleii asino vectus est planus, cum historiam de Cappadoce cap. 63. compilavit. Obruit me errorum multitudo. Interim tamen majora & clariora fraudis sunt ostendenda κειμήλια. cap. 50. jactitat Trimalcio se solum possidere vasa Corinthia, & causam addit, quia aerarius à quo ea emat, Corinthus vocetur. Scio: vult traducere Trimalcionis imperitiam. Hoc ergo tantisper transeat: illud nunc urgeo, apertam in verbis esse contradictionem. Etenim si publice prostabant Corinthia, qua ratione eorum possessione solus gloriari poterat Trimalcio? Habebat utique vasa Corinthia & non unus mercator; habebant & divites alii complures, quos haec merx emptores similiter invenerat. Sequitur ibidem. *Valde bene scio, unde primum Corinthia nata sint. Cum Ilium captum est, Hannibal homo vafer & magnus stelio, omnes statuas aeneas & aureas & argenteas in unum rogum congessit, & eas incendit. Facta sunt in unum aera miscellanea. Ita ex hac massa fabri sustulerunt, & fecerunt catilla & paropsides, statuncula. Sic Corinthia nata sunt.* Ain vero? Siccine tanta ignorantia Trimalcionis aut Neronis animum obsederat, ut nec Trojam prae Corintho, nec Achillem nosset prae Hannibale? Sed haec cras credemus, hodie non item. Auscultamus enim Tacito Suetonioque, qui Neronem omnibus literalibus disciplinis, Philosophia excepta, probe imbutum esse diserte perhibent; atque etiam Trojanas res didicisse ad unguem. Sic enim de eo Tacitus 12. Ann. *Ut studiis honestis & eloquentiae gloria enitesceret, causa Iliensium suscepta, Romanum Troja demissum, & Juliae stirpis auctorem Aeneam, aliaque haud procul fabulis vetera facunde exsecutus, impetravit ut Ilienses omni publico munere solverentur.* Suetonius vero cap. 7. *Tener adhuc, necdum matura pueritia, Circensibus ludis Trojam constantissime favorabiliterque lusit.* Et iterum cap. 38. *Incendium Urbis è turri Maecenatiana prospectans, laetusque flammae, ut ajebat, pulcritudine Halosin Ilii in illo suo scenico habitu decantavit.* Atque ex his etsi intelligitur, quam male Trimalcio histrioniam exerceat, dum cap. 52. *Habeo, inquit, capidem, quam reliquit patronus meus, ubi Daedalus Nioben in equum Trojanum includit:* possum tamen insuper singulare & proprium istis opponere testimonium Suetonii cap. 21. *Utque constitit, peracto principio Nioben se cantaturum per Cluvium Rufum Consularem pronuntiavit, & in horam fere decimam perseveravit.* Piget me pudetque insulsi impostoris. Sed tamen ne vel sic quidem finem facit stramiarum. Narrat cap. 59. Homeristas coenaculum intrantes Graeca recitasse carminae

mina: quæ cum simul discumbentes non assequerentur, Trimalcio sumpto sibi interpretis munere, *Scitis*, inquit, *quam fabulam agant. Diomedes & Ganymedes duo fratres fuerunt. Horum soror erat Helena: Agamemnon illam rapuit, & Diana cervam subjecit. Ita nunc Homerus dicit, quemadmodum inter se pugnent Trojani & Parentini. Vicit scilicet, & Iphigeniam filiam suam Achilli dedit uxorem. Ob eam rem Ajax insanit, & statim argumentum explicavit.* Ob ea quæ modo dixi, nullum dubium relinquitur, laborasse impostorem illa insania, quam Trimalcioni imputatum it. Ne tamen vel in hoc fortuito rem acu tetigisse quis putet, quod Trimalcionem Græcæ linguæ expertem facit, ecce iterum Suetonius in 7. & 46. capitibus contrarium diserte testatur, Neronemque Græca cum soluta tum ligata oratione excelluisse observat. Possem plura ejus notæ afferre in medium, nisi videretur futilium affaniarum plus satis esse. Quare id unum adhuc restat, ut quando evicimus pessimo consilio à veteratore quodam Petronium esse interpolatum: nunc, quo tempore id factum videatur, disquiramus. Etsi enim tanti id non est momenti, superaddam tamen istam veluti mantissam. Paucis autem me expediam. Recentissimum enim hunc esse inepti alicujus homuncionis abortum suspicor, idque inde colligo, quod verum Petronii textum tam castigatum restitutumque exhibuit ex conjecturis novissimorum Criticorum. Nam quod legit cap. 33. *Accipimus nos cochlearia non minus selibras pendentia*, id ex Gruteri, Dusæ, & Erhardi hausit emendationibus. In textu est, *sex libras:* quamvis, ut verum fatear, de hujus correctionis bonitate adhuc dubitem. Ibidem habemus. *Gallina erat lignea, patentibus in orbem alis, quales quæ incubant ova. Incumbunt* vulgo excusum, cujus in locum *incubant* Tornæsius substituit. Porro cap. 35. *Obiter & fœdissimi servi minorem nobis æstum infrequentia sua faciunt*: ita rescribere nos jubet Gruterus. Vulgo imprimunt: *Obiter ei perditissimi servi minorem nobis æstum sua frequentia facient.* Illa tamen correctio neutiquam arridet. Quare pridem legendum censueram. *Obiter & perditissimi servi majorem nobis æstum frequentia sua faciunt*, sensu plano & facili. Habita est Trimalcionis cœna æstate, quia aqua nivata manibus infusa. Invehitur ideo Trimalcio in ministrorum turbam, quæ circumstans æstum jam aliunde satis magnum augebat. Deinde pag. 11. *Super taurum bubula frustum.* Quondam erat *bubale*, quod correxere Tornæsius, Scaliger, Casaubonus. Eodem capite. *Super pisces duos mullos:* quomodo legendum monuit Wouwerius pro veteri *mulos.* Noto mihi insuper novas quasdam, & ante hunc diem inauditas correctiones, probas tamen, & quo solo nomine machinator horum apud me gratiam iniit. Talis est illa loci depravatissimi emendatio cap. 29. *Ipse Trimalcio capillatus caduceum tenebat, Minervaque ducente Romam intrabat.* Nam *tenea intrabat* quid esset, nemo explicare poterat. Item cap. 33. *Pinguissimam ficedulam inveni piperato vitello circumdatam:* καλῶς καὶ σοφῶς. Hactenus legimus *piperato vitellio piperatam*. Amplius cap. 34. *Larvam argenteam attulit servus sic aptatam, ut articuli ejus vertebraque laxata in omnem partem verterentur.* Collaudo & hanc emendationem tamquam eruditam, multisque nominibus præferendam lectioni, quæ codices insedit: *Larvam argenteam attulit servus sic aptam, ut articuli ejus vertebraque locata in omnem partem flecterentur.* Denique cap. 27. *Ipse paterfamilia, qui soleatus pila prasina exercebatur.* Editiones nostras occupat *pila sparsiva.* Verum enimvero hujus postremi loci morbum equidem probe perspectum habeo, quis Æsculapius curaverit. Fuit is sine dubio laudatus *Octavius Ferrarius*, qui mihi ipsi aliquando suam hanc conjecturam suggessit, inductus, tum quod in aliquibus MSS. esset *sparsina*, tum quod Trimalcio inter Prasinos nomen professus erat. Jurare itaque ausim superiores castigationes quoque *Marinum Statileum Traguriensem, cum olim Patavii jurisprudentiæ studium absolveret*, ab eodem magistro accepisse. Tot ergo rationibus inductus, si possem, in aurem Statileo insusurrarem, *videri mihi ipsum totum Arbitri fragmentum ex sese finxisse tamquam araneum, & bene facturum, si grave crimen, quo sese commaculavit, apud Reipublicæ litterariæ Patres Conscriptos, & illustrissimum Venetum Senatorem deprecetur.* Certe cap. LIX. sine ulla caussa mentio fit Parentinorum, quos constat à Tragurio insula & urbe Statilei patria parum abesse.

Ad te nunc tandem redeo, *Arnolde Clarissime*, longiorique dissertationi, qua te sum moratus, ignoscere te obsecro. Crevit tamquam herba irrigua sub manibus, & urceum cum pararem, exivit amphora. Quidquid autem ejus est, non tam docendi quam emendandi causa memineris tibi esse transmissum. Finio argumento, quod omnibus meis potentius duco: nempe viros summos, quos ex animo veneror, *Valesios fratres* idem penitus de hoc fragmento judicare: judicare & illustrem virum *Johannem Capellanum Christianissimi Regis Consiliarium:* cujus singularem erga me propensionem, propter magnitudinem gaudii, quo delibutus sum, non me contineo, quin apud te deprædicem. Numero enim eam inter prima munera, quæ bona fortuna mihi largita est: nec ipsum aliter suspicio quam almæ sapientiæ sacerdotem, cui foco suo tamquam aræ assidens, semper sacra facere, & oracula consulentibus effundere videtur. Itaque si nullum alium longinquæ meæ peregrinationis fructum perciperem, abunde mihi sufficeret dulcis cum tanto viro conversatio: à quo numquam discedo, quin altum ac præclarum aliquod reconditæ illius doctrinæ, ingenuæque virtutis monitum mecum referam, utile ac salutare futurum tota deinde vita. Vale, Vir Clarissime, & me, quod te facere confido, ama. Deus te servet sospitetque, cum urbis nostræ columine *Dilherro*, cujus benevolentiæ, ut me commendes, vehementer te rogo. Scr. Luteciæ Kal. Febr. A. M. DC. LXV.

HA-

HADRIANI VALESII HISTOR. REGII

De Cena Trimalcionis nuper sub Petronii nomine vulgata

DISSERTATIO

Et de Ætate Patriaque Petronii, ac ejus operis inscriptione.

HADRIANUS VALESIUS

JOH. CHRIST. WAGENSEILIO

SUO. S.

Quæsisti a me, doctissime WAGENSEILI, an pro Petronianis habenda existimarem, quæ anno M. DC. LXIII. exeunte Patavii, ac iterum Luteciæ nuper, essent sub Petronii Arbitri nomine vulgata. Cum Petroniana esse prolatis quibusdam argumentis negarem: rogasti ut ea mandarem literis, atque idem tibi videri dixisti, ac tuam de tota re sententiam in Dissertatione ad Christophorum Arnoldum te suse aperuisse. Quâ ego perlectâ, etsi intelligebam sufficere, quæ docte ac magno cum judicio scripsisses: tamen tumultuarias observationes meas raptim tibi aperire, breviterque exponere constitui, ut & desiderio tuo satisfacerem, promissoque me solverem, &, si qua tibi excidissent ac diligentiam tuam fugissent, in Dissertatione mea Lector inveniret.

Ac primum solent codici scripto, atque è bibliothecæ latebris recens eruto auctoritatem dare claritas & dignitas inventoris, magnitudo urbis, in qua inventus dicitur, ejus, apud quem repertus est, fama, & doctorum hominum de codicis vetustate favorabile judicium. Nunc repertor voluminis, de quo sermo est, inducitur à Paulo Frambottio Typographo Patavino Marinus Statileus Dalmata, juvenis ignotus, postquam Patavii jus didicerat, reversus domum: locus, in quo repertum fertur, bibliotheca Nicolai Cippici, hominis obscuri, in urbe ignobili Dalmatiæ Tragurio. Denique ex omnibus, qui Venetiæ, Patavii, Romæ judicium de codice isto apocrypho tulisse dicuntur, unus Johannes Rhodius natione Danus laudatur, vir doctus quidem, & in evolvendis dignoscendisque veteribus codicibus diu multumque versatus: sed qui ante editionem cenæ Trimalcionis Patavii decessit: ita ut, quid de codice Traguriensi senserit, jam ex ipso scire non possimus. Sed quid opus est, quemquam de codice consulere, cum ejus partum editionem Patavinam habeamus, cujus in singulis paginis tot indiciis suppositio se prodit & impostura?

Petronius verbis utitur usitatis. At heic occurrunt portenta verborum: *saplutus*, *lupatria*, ***matus***, vel ***matus***, id est animo defectus & languens, tristis & maceratus, & velut contusi contritique cordis, Picardis nostris atque etiam Germanis, ut audio, notissimum vocabulum. Dicunt enim illi de se, quum languent, *je suis mate*: hi similiter, quum lassi sunt, defessi atque fatigati, *Ich bin mat*, ego sum matus. Occurrunt *abstinax*, pro abstinens; *caldicerebrius*, pro iracundo & calido; *nesapius* hoc est (ni fallor) insipiens, rudis, ignarus; *madeia, perimadeia*, verba, ut arbitror, Syriaca; *homo dignitosus*; *occupo*, nomen substantivum; *gaudimonium* pro gaudium, *tristimonium* pro tristitia; *bacciballum*; *corporaliter*: *Orcus apoculantus*, vel potius *aboculantus*, id est cæcus: recentiores aboculum & abocellum, ac nonnumquam, ab oculis, dixere, ut infra, *librum ab oculo legit*, id est, clausis oculis legit, *aveuglette*: *exopinissent* pro opinentur: *Ego me apoculo*, pro discedo e convivio, pocula relinquo: *Palamedes*, quo nomine pelamydes ab Italis appellantur: *strabonus* pro strabo; *monstruosum* pro monstrosum; *coricillum* pro corculum. Quæ monstra si quis Petronio tribuere potest, ne quid gravius dicam, Petronium & linguam Latinam non novit. His adde nomina propria virorum ac mulierum *Mammæa*, *Cicara*, *Satuna Dea*, *Gavilla*, *Plocrimus*, *Habinna*, ac similia: quæ cujus linguæ sint, ignorare me fateor: cum apud Petronium, qualem editum habemus, nomina propria omnia, uno excepto *Bargatis* nomine, aut Græca sint, aut Latina.

Sunt heic & nonnulla verba recentiora ac minimè Latina, quæ Petronii ætate nondum in usu erant. Qualia *frons expudorata* pro inverecunda & attrita: *bonatus*; *porcus silvaticus* pro apro vel sue fero; sicuti apud Paulum Langobardum *equus silvaticus*; *minutiolus* pro infantulo; *amasiuncula*; *sulcipedia*; *flamineata*; *berbex* seu berbix, quod est in glossariis vervecis nomen; *molestare* pro vexare; *adjutare* pro adjuvare; *oscularis servi* vel auricularii, *rostrum barbatum* pro labris & ore hominis: nomen Hispanis in faciei significatione hodieque usitatum. Contra aliqua heic reperias vocabula veterrima & rancida, quæ ante Arbitri natalem dudum exoleverant: ut *frunisci* pro frui, quod Catonis majoris est; *Jovis* non semel pro Jupiter, quod Ennii; similiter *bovis* pro bos; *prasiscini*, aliaque. At *adjuvare*, *frui*, *Jupiter*, Petroniana sunt. Quis ergo sanus putet Petronium, in scribendo tam varium, tam inæqualem, tam sui dissimilem esse voluisse, ut nunc *frui*, nunc *frunisci* diceret; modo *adjuvare*, modo *adjutare*; nonnumquam *Jupiter*, interdum & *Jovis*?

Jam vero in Arbitro, qui *disertus* à Terentiano Mauro merito appellatur, quis ferat mutationes generum & declinationum & casuum in nominibus, quales nobis codex iste Traguriensis obtrusit? *Balneus*; *Caelus* non semel; *malus fatus* ter & amplius; *ille stips* pro stipes; *solida* pro solidos in IV. casu plurali; *statuncula* pro statunculas; *lactem* pro lac; *vasum* pro vas; *laurus*, *retiatulus*, *candelabrus*: *striga*, & *nervia* in accusa-

cusativo plurali, cum & *striges* veteri terminatione, & *nervos* sincerus Petronius dicat his verbis: *Quæ striges comederunt nervos tuos?* Item alibi. *Recipies, inquam, nervos tuos, si triduo sine fratre dormieris.* Quamquam dici potest striges à strigis distingui oportere, cum strix avem nocturnam quamdam ignotam & fabulosam; striga vero mulierem veneficam in lege Salica, & in legibus Langobardorum ac veteribus Glossariis significet. Striges porro aves ut hominum intestina exedere, ac præsertim infantium viscera carpere, dicuntur à Plauto & Ovidio Poëtica fide: ita strigæ sive striæ, quæ & masceæ, mulieres maleficæ vivos homines intrinsecus comedere, falso ac ridicule credebantur à plebe etiam Christiana. Omitto solœcismum insignem: *Ego puto medicum & nummularium: medicus qui scit*, pro medicum; item alium ei similem, *ærumnosi, quibus præ mala sua cornua nascuntur*, id est, præ malis suis: nec non *nummos in publico effundere, in solio descendere, vocare cocum in medio*; pro *in publicum, in solium, in medium.* Quis in Arbitro toleret, aut potius quis æquus arbiter Arbitri esse putet, verba activa ex passivis facta, passiva ex activis, aut in eis mutatas perperam conjugationes: *Ædes non somniatur*, pro somniat: *quid iste argutat molestus?* pro argutatur: *convivare* pro convivari: *dum mater amplexaret corpus filii sui*, pro amplexaretur: *nihil nos delectaris*, pro delectas: *nihil sibi defraudit*, pro defraudat: *scias oportet bonc vincturum*, pro victurum: *fefellitus sum*, pro fallsus sum, deceptus sum: *effrangi* pro effringi.

Quis præterea tales Arbitro phrases assignet? *Toralia præposuerunt toris*, pro imposuerunt: *planctus est optime*, pro magnum sui desiderium reliquit: quod Nostri similiter dicerent, *il a esté bien plaint & regreté. Puellarius erat, omnis Minervæ homo*, pro omnium virginum vir & corruptor, aut saltem amator. *Admissus erga Cæsarem est cum suo munere: deinde fecit reporrigere Cæsari.* Admitti ad aliquem, vel ad videndum salutandumque aliquem, dicunt Latini scriptores; *erga aliquem admitti*, non dicunt. *Tu beatior es: bis prandebis cena.* Sic apud nos plebs hominum divitiis superbum irridere consuevit, ac bis prandere jubet. *S'il est riche, qu'il disne deux fois.* Sed prandium & cena male confunduntur. Nec enim magis dici quis potest, *cena prandere*, quam prandio cenare. *Habuimus in primo porcum*, pro habuimus primum. Sic vulgo diceremus: *Nous avons eu en premier lieu un cochon. Quinque naves ædificavi, oneravi vinum*: & paulo inferius, *oneravi vinum, lardum*, pro oneravi naves vino, lardo: vinum, lardum in naves imposui. Sic vulgo nostri mercatores loquuntur. *J'ay chargé du vin, du cotton, du poivre. Mei coci etiam vitulos aheno coctos solent facere*; item *Gallus allatus est, quem Trimalcio jussit ut aheno coctus fieret.* Coctum facere pro coquere barbarum est. *Libertorum, qui omnia ad se fecerunt*; pro in sinum suum omnia domini bona conjecerunt. *Nemini nihil boni facere oportet*; item *Nec sursum nec deorsum non cresco.* Utrubique duæ negationes sunt, quarum altera supervacanea. *Si quis nostrum voluerit sua rem causa facere, non est quod illum pudeat.* Ibidem nescio quis de pane autopyro ait. *Et vires facit; & cum mea rem causa facio, non ploro*: id est (bonos auribus sit) alvum solutam habeo, nec nitor aut durum caco. Cui, præterquam huic Pseudo-Petronio, *sua rem caussa facere* idem fuit, quod flatus crepitusve alvi emittere, vel cacare? Nos quidem Franci honesta circumlocutione eum, qui alvum exonerat, *res suas agere* dicimus, *faire ses affaires;* Latini non item, multo minus, *rem sua causa facere. Quare tangomenas faciamus. Vita vinum est:* iterum, *Itaque tangomenas faciamus, & usque in lucem cenemus. Tangomenas faciamus*, id est laute epulemur, vivamus, gaudeamus. Utrubique *tange minas* disjunctim legendum & emendandum puto, & ex Plauti male intellecto versu hoc loquendi genus esse desumtum. *Sentin' senem tactum esse triginta minis?* Nam juvenes qui pecuniam recens acceperunt, eamque habent in manibus, digitisque contrectant & tangunt, læti opipare convivari gaudent.

Interdum impostor ut fucum legentibus faciat, & nugis suis auctoritatem aliquam conciliet, Persium; aliquando etiam Martialem imitatur. *Meum enim intelligere nulla pecunia vendo*: ex Persii Satyra I. petitum est,

> *Hoc ridere meum tam nil, nulla tibi vendo*
> *Iliade.*

Aut non deridebis, licet barbam auream habeat, ex Persii Sat. II. *Nam fratres inter ahenos*

> *Somnia pituita qui purgatissima mittunt*
> *Præcipui sunto, sitque illis aurea barba.*

Ipse Trimalcio fundos habet, qua milvi volant: ex hocce versu Persii Sat. IV.

> *Dives arat Curibus, quantum non milvus oberret.*

Si nos coleos haberemus, non tantum sibi placeret; ex Persii Sat. I.

> *Hæc fierent, si testiculi vena ulla paterni*
> *Viveret in nobis?*

Frigori lacasim dico. Lacazin seu λαικάζειν emendandum est, quod fellare significat. Notus Martialis versus. ... *Sed lota mentula lana*

> *Λαικάζειν cupida dicet avaritia.*

Λαικάζειν dicere alicui, metaphoricè est, aliquem irridere ac illudere.

Quid, quod præter plurimas mendas leviores, quarum pleræque sunt à nobis inter legendum restitutæ, graves aliquas ac (si ita loqui licet) capitales & insanabiles de industria sparsit impostor, ut se vetusto quidem, sed corrupto codice usum esse, Lectori persuaderet, & ut quæcumque alia Petronio indigna ac damnanda occurrerent, vitio exemplaris, aut Librariorum transscribentium negligentiæ inscitiæque possent imputari? Tales sunt in cap. XLIV. *Similia Sicilia interiores & larvas sic istos perisdepabant*: ibidem, *Puto enim nescio quid Asiadis* (vel potius *à Siadis*) *habuisse*: forte, *Puto eum nescio quid à Scythis habuisse.* Item cap.

cap. XLV. *Adeo de magna turba adhibete acceperant.* cap. LII. *Nam Hemerotes pugnassent petraitis in poculis.* In cap. LXII *Et omnia vestimenta secundum tam posuit mihi in animo in nalo esse.* In cap. LXIII. *Cum adhuc capillatus essem (nam a puero vitam chiam gessi) ipsim mestri deicatus decessit. mehercules margaritum cacratus, & omnium numerum.* Quæ forte sic emendanda sunt. (*Nam à puero vitam Tyanis gessi) ibi infans magistri delicatus decessit, mehercules margaritum Charitos, & omnium numorum.*

An commemorem è foro piscario petita convicia, non modo Arbitro, sed etiam quovis scriptore ingenuo indignissima? Fortunata uxor Trimalcionis vocatur *mala lingua pica pulvinaris; mulier milvinum genus;* mœcha obsceno vocabulo *matella* dicitur; alius *berbex & bellum pomum; Larifuga nocturnus, qui non valet lotium suum.* Giton *cepa cirrata* ob capillos crispos & densos; *crucis offa, corvorum cibaria, terræ tuber*, id est terræ filius, *volpi suda*, id est vulpes sudans. Fortunata ipsa furiis incensa virum suum præsentibus convivis *canem* appellat; Trimalcio invicem eam *codicem* ob hebes & stupidum ingenium, & *ambubajam* nomine Syriaco, *milvam* à rapacitate & avaritia, *sterteram* à stertendo, etiam *viperam*.

Pudet pigetque me diutius hisce Grammaticis quisquiliis immorari. Tempus est jam, à verbis & a stilo ad res ipsas transire: ut clare omnibus appareat, à vero Petronio suppositicium istum in utroque ex æquo discedere. Ac primum videtur dedisse operam impostor, ut Trimalcionem in cunctis ridiculum legentibus exhiberet. Sed dum sine modo ac delectu nugas nugis adjungit atque superstruit, dum ineptiarum genus omne consumit: imposturam suam ipsemet aperit, nugacem se ac ineptum, Petroniique infelicissimum imitatorem prodit, ridendum denique se universis præbet. Nunc *aper pileatus* infertur, circa se porcellos habens, cujus è dentibus duæ sportellæ dependent, & cujus è latere percusso turdi evolant, mox ab aucupibus excipiendi: aper, inquam, pileatus, ceu libertate donatus ac manumissus, quod à convivis pridie totus & integer esset remissus. Nunc postquam surrexit Trimalcio, sermones habent inter se convivæ ineptos, humiles, ac demissos, solis fatuis & sensus communis expertibus convenientes. Ganymedes quidam de annonæ caritate queritur more modoque mendicorum: ait se *jam annum esurire;* negat se *ea die buccam panis invenire potuisse.* Trimalcio qui surrexerat, ut obscenis naturæ desideriis indulgeret, reversus ad mensam, dat convivis eadem omnia vel in triclinio faciendi libertatem, quod Imper. Claudius edicto statuere voluerat, multisque verbis, usque ad nauseam ac risum audientium, in continentes invehitur. Coquus propterea, quod porcum non exenteraverat, nudatur in convivio, & inter duos tortores constitit: at idem, mox secto ventre porci, argentea corona donatur à Trimalcione, & in lance Corinthia potat; quasi lances tam vina quam cibos caperent, seu vasa potoria simul ac escaria essent. Sequuntur de vasis Corinthiis tabellæ relatu indignæ, nulli temporum habita ratione, Ilii halotis Hannibalis ætate & opera: scyphorum & capitis emblemata, Cassandræ virginis filii, & Niobe à Dædalo equo Trojano inclusa. Pro acroamate *Homeristæ* inducuntur Græcis versibus colloquentes. Trimalcio vero dum fabulam, quam agunt, vult exponere, res, homines, tempora ac loca misere confundit, ita ut ipse fabula fiat. Interea *vitulus* affertur *galeatus*: quem unus ex Homeristis Ajax furens gladio concidit, partiturque convivis. Quis hæc legens risum teneat? aut potius quis non indignetur, talia & tam putida Petronio tribui? Jam vero fabulæ aniles de homine versipelli in lupum mutato, & de vestibus ejus lapideis factis, nec non de strigis seu nocturnis maleficisque mulieribus, quæ infantem mortuum rapuissent ad comedendum, & pro eo stramentum supposuissent, Apuleio conveniunt magis, quam Arbitro. Quamquam ista fabella posterior de strigis ex hisce veri Petronii Arbitri verbis mihi videtur desumta. *Quæ striges comederunt nervos tuos?* In codice Bibliothecæ Vaticanæ, qui Palatinæ olim fuit, reperitur *Indiculus superstitionum & Paganiarum*, in quo hæc de strigis verba legimus. *De eo, quod credunt, quod feminæ Lunam comedant, & quod possint corda hominum tollere juxta Paganos.*

Tædet talia fusius persequi. Pergendum est tamen. Jussu Trimalcionis ingens canis catena vinctus adducitur in triclinium ab ostiario. Quid agrestius, quid indignius tanto convivio, & tam divite convivatore potest excogitari? Trimalcionis jussu puer mollis & dorsum ejus inscendit, & scapulas plana manu pulsat. Quid indecentius? Jubet idem in cap. LXIV. *pessones dividi inter omnes servos, qui ad pedes sedebant.* Quid indulgentius? immo vero quid minus Romanum? Bibere famulos domino præsente ac epulante; *sedere ad pedes servos*, domino discumbente. An sedens famulus ministrare potest? More Romanorum, aut potius more omnium Gentium succincti in conviviis stabant famuli, ut essent ad ea, quæ poscebantur, quærenda ac convivis porrigenda paratiores & expeditiores: quemadmodum vetera marmora ac picturæ docent. Sufficiant ad id probandum vel duo Juvenalis versiculi è Sat. V.

Quippe indignatur veteri parere clienti,
Quodque aliquid poscas, & quod se stante recumbas.

Tamen impostor eadem in re iterum erravit: quum in cap. LXVIII. *servum ad pedes Habinnæ sedentem* fecit. Nec umquam aut usquam memini legere, *ad pedes sedisse pueros*, nisi ingenuos in conspectu parentum convivarumque discumbentium. Apud Suetonium invenio, Claudium Aug. *adhibuisse omni cenæ & liberos suos cum pueris puellisque nobilibus, qui more veteri ad fulcra lectorum sedentes vescerentur.* Hunc morem non ignoravit Arbiter: Arbitri corruptor ignoravit. Sed quid ego *sedentes ad pedes* famulos Trimalcionis tantopere miror, quos paullo post visurus sum

sum recumbentes? Quippe in cap. LXX. Trimalcio famulis suis, etiam cocis, permisit ut discumberent. Itaque *totum triclinium familia occupat*, & convivæ *pane de lectis dejiciuntur*. Credas Saturnalia celebrari. Permisit, inquam, id stulte & novo more Trimalcio, is, qui initio cenæ adeo timuerat, ne *servi* sui convivis *æstum frequentia sua facerent*, & ob id *suam cuique mensam jusserat assignari*. Unde ille sui tantopere dissimilis tam repente factus? Unde tam cito oblitus dispositionum suarum? An ebrius erat? An non jam fatuus stultusve, sed plane demens?

In cap. LXVII. Fortunatæ uxoris Trimalcionis *periscelides tortæ*, quales in usu nobis sunt matronisque nostris, & quas vulgo à poplite, cui subligantur, *arrestarias* vel *jarretarias* vocamus, nec moris Romani sunt, nec Græcanici. Nam Græcorum Romanorumque periscelides erant fasciæ, quibus crura involvebantur, ac tegebantur.

In cap. eodem Fortunata discubitura posteaquam manus lavit, *tergit eas sudario, quod in collo habet*. Verba Pseudo-Arbitri seu impostoris sunt. *Tunc sudario manus tergens, quod in collo habebat, applicat se illi toro, in quo Scintilla Habinnæ discumbebat uxor.* At erant quidem Romanis (ut Catullus, Suetonius in Nerone, aliique docent) sudaria è lino, sed ad detergendum oris sudorem, unde & appellationem traxere: sudarium circa collum nullum umquam matronis Romanis fuit. Atque ut gratis concedam fuisse: an Fortunata Trimalcionis, ditissimi & nitoris ac elegantiæ amantissimi viri uxor, tam sordida esse potuit ac immunda, ut eo linteo, quo collum velaverat, velut mantili in triclinio, tergeret manus? Omnino existimavit impostor, uti suæ ac nostræ ætatis matronæ collum haberent sudario lineo circumdatum & tectum, quod vulgo *muscarium colli* (*Mouschoir de col*) appellatur, quia collum tegit & defendit à muscis: sic & olim matronas Romanas habuisse. Hæc tanta moris Romani ignorantia non in Petronium, sed in impostorem cadit totius antiquitatis ignarum.

Jam enim suum testamentum in convivio recitari jubet Trimalcio, quo servis omnibus dat libertatem: & quale monumentum sibi fieri, quidque ei inscribi velit, exponit. Nec contentus his, funebrem vestem quæ *vitalia* vocat, unguentum nardinum, & cetera inferri triclinio præcipit, convivisque ostentat: ac demum tamquam in funere suo cornicines canere jubet, atque ad balneum saturos convivas invitat. Quid his ineptius? O sermones convivales? O spectacula festivis epulis convenientia! Etiam heic ignarum moris Romani sese prodit Pseudo-Petronius, qui cornicines pro tubicinibus funeribus adhibeat. Mortui enim efferebantur ad tubam, aut etiam ad tibiam: ut post Ovidium in lib. VI. Fastorum, post Persium in Satira III. & Agellium in lib. XX. cap. II. verus Petronius vel solus satis docet his verbis. *Quod si idem frigus genua manusque tentaverit tuas, licet ad tubicines mittas.* Ubi *tibicines* sine caussa legi vult Petrus Pithœus.

Dare operam saltem debuit impostor, ut finis cenæ Trimalcionis cum sequentibus, hoc est ut falsa & ficta cum veris cohærerent, nec falsa haberi possent, neu fraus facile deprehenderetur. Finis cenæ Patavinæ talis est. Cum cornicines insonuissent, vigiles regionis proximæ rati ardere Trimalcionis domum, cum aqua & securibus accurrunt, & januam effringunt. Encolpius, idem & Polyænus alio nomine dictus, Ascyltus & Giton læti oblata occasione discedunt. *Nos occasionem opportunissimam nacti, Agamemnoni verba dedimus, raptimque plane tamquam ex incendio fugimus.* Contra apud verum Petronium, qualem dudum editum habemus, Encolpius, cujus sub persona tota fabula narratur, nec cornicinum nec vigilum ullam mentionem facit: aitque, cum post cenam ex ædibus Trimalcionis ipse & Ascyltus ac Giton vellent discedere, & per amplissimas longissimasque porticus, media jam nocte sine lumine, hora pæne tota hac illacque erravissent ebrii, & locorum etiam interdiu obscurorum ignari; se tamquam filo Ariadnes *Gitonis acumine explicitos tandem esse, qui omnes pilas columnasque pridie notaverat creta: quæ lineamenta evicerint spississimam noctem, & notabili candore ostenderint errantibus viam.*

Anno M. DC. LXIII. ineunte edidi Panegyricum de laudibus Berengarii Augusti, quem ante annos aliquot ex urbis Patavii Bibliotheca Monastica à Johanne Rhodio Dano & à Nicolao Heinsio viris clarissimis erutum acceperam. In meis in Panegyricum illum notis, quid esset apud Gregorium Turonicum Episcopum *barbatorias celebrare*, & quid *barbatoria* significaret, fuse docui pag. CXCI. & sequentibus. Missus est statim Berengarius meus in Italiam: missus in primis Patavium, unde venerat, & lectus à Patavinis. Placuit observatio mea impostori, homini Italo e provincia Venetia, vel Dalmatæ, qui (si qua fides) Johanni Rhodio Pseudo-Petronianas quisquilias suas approbaverat. Itaque digna ei visa, quam suæ cenæ Trimalcionis intereret. *Tum Trimalcio: Amici (inquit) hodie servus meus barbatoriam facit, homo frugi & micarius. Itaque tangomenas faciamus, & usque in lucem cenemus.* Sed tamen mos hic quidem ætate Petronii multo vetustior: nomen autem ipsum, *barbatoria* ejusdem ætate (ni fallor) recentius. Sic idem impostor, qui de cena libera aliqua ab Henrico Valesio fratre meo observata esse didicerat, voluit & liberæ cenæ meminisse, atque ab ea suam supposititiam cenam auspicari. *Venerat jam dies tertius id est exspectatio liberæ cenæ.*

Sic igitur judico, nova omnia, quæ sub Petronii Arbitri nomine primum Patavii, deinde Lutetiæ publicata sunt, falsa, ficta, supposititiaque esse, barbara, futilia, judicii doctrinæque vacua, ac plane omni ex parte ridicula ac rejicienda: eademque tam in verbis, quam in rebus, ab Arbitri genio, elegantia, ac nitore longe recedere.

In uno tamen, mi WAGENSEILI, à te dissentire

re cogor, quod mireris Justum Lipsium, virum magni in literis nominis summique judicii, de Petronio nostro dubitavisse, ac *deliberavisse*, an is esset C. Petronius, Tacito memoratus in rebus Neronis: audacterque sequeris tenui fultam tibicine opinionem, vel potius conjecturam Petri Pithœi, Claudii Bineti, Jani Dousæ, & insequentium plerorumque Petronii Commentatorum, qui Neronis Augusti æqualem faciunt, ac putas Trimalcionis nomine Neronem à Petronio designari. Atqui Trimalcio inter servos venales advectus est Romam: ubi *ratiocinari didicit, deinde dispensator factus est*: uti Petronius ipsemet verus ac pridem editus docet. An ista in Imperatorem Neronem conveniunt, paterno genere nobilissimum, materno etiam familiæ Cæsarum adnexum? Jam uxor Trimalcionis Fortunata re & nomine fuit: femina viri sui simillima, ex egente locuples facta, adeo ut *nummos modio metiretur*: sicuti Petronius indicat hisce verbis. *Et modo quid fuit? Ignoscet mihi genius tuus: noluisses de manu ejus panem accipere.* At Neroni Aug. uxores non aliæ fuere quam nobiles & claræ, Octavia & Poppæa: è quibus Octavia etiam Claudii Aug. filia exstitit. Nam Acten libertam pellicis habuit, non justæ uxoris loco. Præterea jam senex erat Trimalcio: at Imperator Nero annum ætatis XXXII. non excessit. Trimalcio illitteratus & fatuus inducitur à Petronio; quales multi divites, qui obscurissima initia habuere; Nero Aug. & eloquentiæ & historiæ studuit, ac Poeticæ. Trimalcioni *in deliciis* fuit *puer vetulus, lippus, domino Trimalcione deformior*, si Arbitro credimus. At Neroni tot & tam lectæ cum ætate, tum forma, deliciæ erant, ut Juvenalis de eo delectu sic referat in Sat. X.

Nec prætextatum rapuit Nero loripedem, vel
Strumosum, atque utero pariter gibboque tumentem.

Quod ad Petronium nostrum pertinet, jure meritoque de ejus ætate dubitavit Lipsius, & Petronium, qui fuit *æqualis Neronis*, cum Petronio Satyricorum auctore confundere timuit: cum animadverteret ab Cornelio Tacito in lib. XVI. Annalium relata de Petronio, haudquaquam Petronio Satyrici scriptori majore ex parte convenire. Certe ambo & nominibus discrepant. Prior dictus est *Cajus Petronius*, aut, ut Plinius & Plutarchus vocant, *Titus Petronius*, *& inter paucos familiarium Neroni assumptus est elegantiæ arbiter*, quod doctos viros in errorem induxit: sed *Arbitri* nomen non tulit: posterior, seu Satyricorum auctor, propriis nominibus appellatus est *Petronius Arbiter*, quemadmodum à Fulgentio in lib. II. & III Mythologiæ vocatur: & nunc sub *Petronii*, nunc sub *Arbitri* nomine, à Terentiano Mauro, à Diomede, à Servio Honorato, à Macrobio Theodosio, à Mario Victorino, ab Hieronymo, & Sidonio, aliisque laudatur. Præterea Cajus Petronius, si qua Tacito fides, Proconsul Bithyniæ, & mox Consul extraordinarius fuit; *inter paucos* Neroni Aug. *familiarissimus*: magnas opes, magnam familiam habuit: homo ignavus & deses, & otio ac mollitiis fluens, erudito luxu ac scientia voluptatum acceptissimus vitioso Principi. At Petronium Arbitrum cum multi laudent scriptores Latini, veteres ac recentiores: nemo tamen magistratus eum ullos gessisse, nemo divitem, nemo amicum Imper. Neronis fuisse, aut jussu ejus periisse memoriæ prodidit. Bibliotheca quidem Vaticana quædam Petroniana in codice scripta servat, & his Julii cujusdam epigramma præfixum, in quo Petronius *diri Neronis amicus* vocatur, & *Arbiter arbitrio suo dictus ipse* fertur. Sed hoc hexastichon ut incultum est, corruptum, ac recens; ita nullius apud doctos in historia auctoritatis. Denique Cajus Petronius paullo ante mortem coactam *flagitia Principis, sub nominibus exoletorum feminarumque, & novitatate cujusque stupri, perscripsit, atque obsignata misit Neroni*: ut Cornelius Tacitus in lib. XVI. Annalium tradit. Quid habent ista cum Petronii Arbitri opere commune? Caii Petronii famosus libellus brevissimus fuit: at Petronii Arbitri Satyra grandis atque verbosa, vel justum potius opus exstitit: ut ex Petronianis quæ supersunt, & ex his, quæ laudantur à variis auctoribus, desiderantur que, facile intelligi potest: adeo ut jure forsitan queratur Dousa simul & affirmet, vix decimam totius operis partem ad nos pervenisse. Immo & plures erant Petronii libri, non *Satyricon* in recto singulari, sed *Satyricôn*, hoc est, Satyrarum in secundo casu plurali inscripti; ut Ciceronis Rhetoricôn, Virgilii Maronis Bucolicôn & Georgicôn, Valeri Sorani Epopticôn, Aurelii Nemesiani Cynegeticôn, Marciani Felicis Capellæ Afri Carthaginensis Satyricôn libri. 7. de nuptiis philologiæ. Certe Terentianus Maurus de dimetro jambico claudo sic ait,

At Arbiter disertus
Libris suis frequentat.

Et à Mario Victorino de Metris Arbiter *Satyricôn* laudatur, non *Satyrico*, aut *in Satyricon*. In veteri quoque Glossario Petri Danielis hæc verba reperio. *Excelsissimus dicitur à Petronio in primo Satyrarum*: quod idem est, atque *in primo libro Satyricon*. Missum facio Fabium Planciadem Fulgentium in libro Continentiæ Virgilianæ, à quo *Petronius in Euscio* laudatur. Libellus Caii Petronii pro codicillis haberi poterat, & noctes ac stupra Domitii Neronis, & in eum cœtum admissorum, atque ad omnem libidinem adscitorum exoletorum feminarumque nomina, quid quisque ibi novissime fecissent, quid passi essent, paucis exponebat. Ficti nihil; omnia vera. Contra Petronius Arbiter M. Varronem in Satyris Menippeis imitatus ex parte, prosa oratione variis carminibus mista, sub falsis nominibus, tamquam sub persona, mores hominum notavit, ac vera ætatis suæ vitia carpsit: atque uti ipsemet ait, *in opere novæ simplicitatis*

Sermonis puri non tristis gratia ridet:
Quodque facit populus, candida lingua refert.

Si, *quod faciebat populus, retulit* Arbiter, ut ipse affirmat; de Neronis stupris ne cogitavit quidem. Non igitur sua Neroni flagitia, sed sua populo, sua juventuti ac senibus vitia Arbiter, & corruptos mores ex-

probravit: ac ficuti vere afferit epigramma Vaticanum, (cur enim ejus testimonio in re apertissima & omnibus patente uti mihi non liceat?)

Petroni carmen divino pondere currit:

Quo juvenum mores arguit atque senum.

Nimirum fictos casus amatorum opus Petronii Arbitri continebat: veri nihil; omnia ficta. De quo opere Macrobii Theodosii in lib. I. Commentariorum in Somnium Scipionis verba sunt hæc. *Fabula, quarum nomen indicat falsi professionem, aut tantum conciliandæ auribus voluptati, aut adhortationi quoque in bonam frugem reperta sunt. Auditum mulcent, velut comœdiæ, quales Menander ejusve imitatores agendas dederunt: vel argumenta fictis casibus amatorum referta, in quibus multum se Arbiter, vel Apuleium nonnunquam lusisse miramur.* Denique nunc in declamationes umbratiles, & scholasticas invehitur Petronius Arbiter: nunc Poëtas deridet carmina sua in theatro, in balneo, in pinacotheca populo intempestive recitantes: modo Picturam, Statuariam, Dialecticam, Philosophiam, Astronomiam, Eloquentiam, ceterasque artes ingenuas defecisse, queritur: modo Trojæ Halosin versibus jambicis describit: navigantium etiam rixas, reconciliationem & naufragium, bellamque de matrona Ephesia fabellam enarrat: interdum regulas carminis exponit. Sequuntur de bello civili Cæsaris & Pompeii versus heroici fere trecenti, & de captatoribus aut heredipetis elusis non pauca. Qui non videt ista singula ac universa nihil ad Caii Petronii libellum, nihil ad Neronis flagitia noctesque pertinere, sed meram esse nudamque ac simplicem vitiorum, & desidiæ humanæ reprehensionem, sale & mordaci aceto conditam: is plane nec in literis, nec in ulla alia re quidquam videt aut judicat. Janus Dousa, ut Petri Pithœi conjecturam de ætate Petronii confirmet, scribit duas sententias aut parœmias, videlicet *non bene olet, qui bene semper olet*, & *ingeniosa gula est*, à Martiale & à Petronio ex æquo usurpari: aliam item gnomen, *Primus in orbe Deos fecit timor*, Statio in libro III. Thebaidos cum Petronio esse communem: ex quibus tamen sententiis primam Hieronymus in epistola ad Demetriadem, postremam Fabius Planciades Fulgentius in libro I Mythologiæ (vere an falso nescio) Petronio tribuant. Quid tum? Ideone credemus Petronium Arbitrum Neronis Aug. æqualem, & Statio atque Martiale vetustiorem fuisse, ambosque hæc hemistichia Petronio potius, quam Petronium ambobus debere? Nonne Placidius Lutatius putat, & disertis verbis ait, Arbitrum hemistichion supra laudatum de origine superstitionis, à Papinio Statio accepisse? Idem plane dicendum de versu, quem Hieronymus ad Demetriadem affirmat apud Arbitrum reperiri. Igitur hemistichium de odoribus Hieronymus non Martiali primo auctori, sed Petronio; hemistichium alterum de superstitione Fabius Fulgentius non Statio, uti facere oportebat, sed eidem Petronio asseruit, propterea quod utrique hæc apud Petronium legerant, & legisse meminerant; apud Statium & Martialem aut non invenerant, aut saltem invenisse non recordabantur, nec multum curabant an ab aliis scriptoribus prius, quam à Petronio, fuissent usurpata.

Quare facile & libenter accedo Henrici Valesii fratris mei sententiæ, qui Petronium Arbitrum principatu Neronis multo recentiorem, ac natione Gallum fuisse, atque in provincia Viennensi, finibusque Massiliensium Græcorum habitavisse credit, adductus hisce Apollinaris Sidonii versibus, haut satis hactenus examinatis intellectisque, in carmine XXIII. quod inscribitur Narbo.

Et te Massiliensium per hortos

Graji cespitis Arbiter colonum,

Hellespontiaco parem Priapo,

Ita enim emendandum versum medium frater existimat, cum legatur in editis Sidonii exemplaribus,

Sacri stipitis Arbiter colonum,

Nec dubitat in priscis Sidonii codicibus scriptum fuisse *Grai cespitis*, seu *Grai cespitis*: quod cum non intelligeretur à legentibus, in *sacri stipitis* perperam mutatum sit. Quæ vulgata lectio haud dubie vitiosa est, ac ferri nullo modo potest. Quippe si *sacri stipitis* nomine, Priapum ligneum designare voluisset Sidonius, (Simulacra enim Priapi custodis hortorum, ad eorum ostia collocari consueverant) *Priapi* in hortis Massiliensium positi, *colonum* Petronium Arbitrum vocaturus non fuit, sed *cultorem*. Deorum enim vel simulacrorum cultores Latini scriptores dixere: *colonos Deorum* aut statuarum nequaquam dixere. Præterea etiamsi gratis concessero, *colonum Priapi* pro cultore & veneratore Latine dici posse: tamen nec vel tum suus tribus hisce versiculis sensus constabit: fatendumque erit Sidonium his duobus in versibus continuis Priapi sine caussa meminisse. *Te Arbiter per hortos Massiliensium sacri stipitis*, seu Priapi lignei *cultorem*, *Priapo Hellespontiaco parem*. Quo quid frigidius scribi, quid etiam ineptius excogitari potest? Sidonius igitur scriptor Gallus in suo Narbone apertissimis verbis Arbitrum Gallum agnoscit: quem propter obscenitatem, & ob amorem hortorum Priapo comparat, & in hortis Massiliensium spatiantem, ac delicate desidentem nobis exhibet. Quæ Petronii in hortis mora, & judicium ejus de Epicuro, quem *patrem doctum in arte veri*, id est in Philosophia vocat, & *hominem esse divinum* ait, *qui somnia, & ejusmodi ludibria facetissima ratione condemnet*; turpis quoque flagitiorum, adulteriorumque relatio cum impietate conjuncta mihi persuadet, ipsum secta simul ac vita Epicureum fuisse, summum bonum in voluptatibus corporis ponentem. Heic virum doctissimum Petrum Pithœum admodum miror, qui sibi *videri* ait, ab Sidonio tribus versibus supra laudatis, *non tam Arbitri patriam quam mores designari*, Massiliensium moribus *Plautino proverbio*, *&* *Athenæi historia notatis* simillimos. Quasi *horti Massiliensium*, mores eorum corruptos, atque degeneres indicare potius apud Sidonium valeant aut debeant, quam

quam Petronii Arbitri domicilium, ibi voluptatibus vacantis, ac in hortis otiantis.

Certe ipse Arbiter moris cujusdam Massiliensium mentionem fecit, tamquam sibi notissimorum: quoties pestilentia laborarent, unum è pauperibus, qui se sponte obtulisset, per annum sumtu publico delicate alentium, ac postea ornatum verbenis & vestibus sacris per urbem circumducentium cum exsecrationibus, ut in ipsum mala civitatis reciderent, atque ita demum præcipitantium in mare. *Quod in Petronio sibi lectum esse*, scribit Servius Honoratus in illud libri III. Æneidos hemistichium, *Auri sacra fames.* Sed nunc in Petronii opere manco ac mutilo, quale habemus, de more isto Gallicano Massiliensium, homines pro salute publica devoventium, nihil reperitur. Proinde non miror Petronium Massiliensis agri cultorem, patria quidem Gallum, sed domicilio semigræculum, libenter Græca nomina usurpare, ut *schedium* pro malo & extemporali Poemate; *tropica*; *embolum navis* pro rostro; *methodium*, *paronychia*, *corymbion*, pro capillamento seu galericulo. *hypogeum* vel *hypogæum* pro conditorio, seu monumento casulave subterranea; τὰ πάντα, *schema*, pro figura orationis; *apodixin*; *telos*; *automata*, pro motu corporis voluntario; *planos*, *parapsidem*, *tricliniarchem*, *chiramaxium*, *symphoniam*, *hydraulem*, *pinacothecam*, *diatam*, & similia. Non miror eum Græcis in nominibus, Græcas terminationes fere semper retinere: v. g. *Ascyltos*, *Polyænos*, *Giton*; *Ascylton* in IV. casu, *Encolpion*, *Polyænon*, *satyrion*; *aera*, *platanona*, *daphnona*, *Coraca*, *Crotona*, *Platona*, *Gitona*, *Iliada*, *Naiada*, *Dorida*. Non demum miror, ab Arbitro transitum Alpium Maritimarum Alpibus Graiis continuum viginti versibus, ac portum Herculis Monœci exacte describi his verbis,

Alpibus aeriis, ubi Graio nomine pulso
Descendunt rupes, & se patiuntur adiri,
Est locus Herculeis aris sacer. Hunc nive dura
Claudit hiems, canoque ad sidera vertice tollit, &c.

Abest enim ab urbe Massilia Græcorum portus, vel statio Herculis Monœci in Alpibus Maritimis sive Ligusticis, millia passuum non amplius CCXXCVI: sicuti in itinerario maritimo portuum, & positionum navium ab Urbe Arelatum usque Ethicus docet. Idem Petronius Arbiter ut Massiliensium Græcorum, sic & Gallorum, nimirum popularium suorum, non semel meminit. *Increta facies, ut suos Gallia cives putet*: item, *Ego autem frigidior hieme Gallica factus.* Ex quo apparet Arbitrum hiemes ac frigora in Gallia tulisse, & candorem Gallorum notum habuisse. Præterea quivis linguæ Latinæ peritus in Petronio cothurnum Gallicanum prima fronte statim agnoscat. Ejus enim stilus non Romanum seu Romæ natum, sed plane Gallum & Transalpinum hominem sapit, & Antoninorum tempora potius quam Domitii Neronis: cujus principatus similes Arbitri scriptores non habuit. *Disertum* quidem Arbiter vocatur a Terentiano Mauro: & est sane disertus: sed nec Senecæ, nec Quintiliano, nec ambobus Pliniis, ac ne vel Tacito quidem aut Suetonio comparandus: cum ad interiora tempora pertineat. Interdum lutulentus fluit, nec ubique purus, nitidus est ac illimis.

Quando igitur Petronius Arbiter floruit? Quæret aliquis. Equidem existimo eum potius circa Antoninorum principatum vixisse, quam (ut frater meus arbitratur) Gallieni Aug. æqualem fuisse: cum quod elegantia Petronii in ætatem Gallieni, hoc est in senectutem Imperii Rom. ac velut in fæcem linguæ Latinæ, tot undique Gentium Barbararum incursionibus corruptæ atque depravatæ, cadere mihi non videtur: tum quod Macrobius in Somnium Scipionis Arbitrum Apuleio non conjungit modo, sed velut æqualem aut etiam vetustiorem præponit, prioremque appellat hisce verbis jam supra laudatis. *Auditum mulcent argumenta fictis casibus amatorum referta: in quibus vel multum esse Arbitrum, vel Apuleium nonnunquam lusisse miramur.* Constat autem Apuleium ante Septimium Severum Pertinacem Aug. nimirum imperante Marco Aurelio Antonino nituisse. Unus ex editoribus Petronii Janus Dousa scribit, quosdam *Petronium Lucano posteriorem*, hoc est recentiorem, *credidisse*: qui mecum de ætate Petronii plane conveniunt. Nam & Lucianus Antoninorum temporibus viguit.

Ne quis autem forsitan putet gratis me scripsisse, Petronii Arbitri sermonem (quidquid ipse de se dicat) *non ubique purum*, sed quandoque inelegantem ac incultum esse: omissis Petronianis versibus, quorum & structura plerumque vitiosa, & obscura ac intricata sententia est; in soluta oratione Arbitri, pauca de pluribus Neroniano sæculo indigna a me observata subjiciam, quæ nec membranarum vetustati, & situ attrituque evanescentibus litteris, nec Librariorum in transcribendis priscis codicibus negligentiæ, nec editorum incuriæ, nec typographorum inscitiæ, nec ulli alii, quam ipsimet auctori, assignari possunt. *Sed de remedio non tam valde laboro*: item, *Giton semel ictus, tam valde exclamavit.* *Tam valde*, pro tam, aut adeo, non memini apud veteres scriptores legere; quod nos vulgo dicimus, *si fort.* *Neque enim tam magnum facinus admisimus*: scripsisset Neronianorum temporum auctor, *tantum facinus admisimus.* Sic tamen ubique Arbiter loquitur. *Timebam, ne tam grande munus suspectam faceret humanitatem meam.* *Habebat enim inguinum pondus tam grande.* *Inhibuit Tryphæna tam grande facinus.* *Nec se minus grandi vexatam injuria, quam Lycam.* *Nam familiam quidem tam magnam per agros Numidiæ esse sparsam.* *Tam magnum atque clamorem sustulit.* *Ut tam magna fortuna solus uteretur.* *Nescis, quam magnum flagitium admiseris?* Ubi *tam grande munus*, *tam grande pondus*, *tam grande facinus* dici non oportuit, sed tantum munus, tantum pondus, tantum facinus. *Tam magnam familiam*, *tam magnum clamorem*, *tam magnam fortunam* dici non oportuit, sed tantam familiam, tantum clamorem, tantam fortunam. *Minus grandi vexatam injuria* dici non opor-

 tuit,

tuit, sed minore affectam injuria. *Quam magnum flagitium* dici non oportebat, sed quantum flagitium. Nostri Petronium hodieque imitantur. Nam ut ille *tam magnum* aut *tam grande* usurpavit; ita dicunt *si grand*. Ut ille *minus grande* dixit; ita Nostri usurpant *moins grand*: ut ille *quam magnum*; ita Nostri *combien grand*. Jam illud Petronii, *bene mane surrexi*, pro summo mane, aut prima luce surrexi, nostrum hodieque est, *bien matin*. Nostrum & illud: *Et jam plena nox erat*. Plenum enim diem, ac plenam noctem vocamus; *en plein jour*, *en pleine nuict*. *Repositum in pristinum decorem puerum gaudebam*: id est restitutum in pristinum decorum. Sic nos dicimus, *remis en son premier eclat*. Ex his intelligitur, Petronium natione Gallum exstitisse, cum nos Gallo-franci ejus adhuc in multis sermonem sequamur. Eundem autem a temporibus Neronis Aug. longe abfuisse indicant quæ apponam. *Indignatus rusticus, quod nos centonem exhibendum postularemus*. Dici oportuit *exhiberi* non *exhibendum*. *Ostium nostrum satis audaci strepitu impulsum exsonuit*. *Satis* pro valde recentiorum Nerone scriptorum est; *exsonare* verbum ea ætate inusitatum, quod tamen Petronius sæpe usurpat. *Omnia mimico risu exsonuerant*; item, *exsonat cantibus totum navigium*. *Ideo vetui hodie in hoc diversorio quemquam mortalium admitti*. Dicendum erat, *in hoc diversorium quemquam mortalium admitti*. *Trimalcio ad symphoniam allatus est, positusque in cervicalia minutissima*. Dicendum fuit *in cervicalibus minutissimis*, aut *in cervicali minutissimo*. *Ne absentivus essem*: pro abessem. *Absentivum* pro absente, alibi non legi. *Quales esse solent, quæ incumbunt ova*. *Incubare ova*, vel etiam *ovis* gallinæ dicuntur: *ova incumbere* non dicuntur. *Ficedulam inveni piperato vitello piperatam*. *Ficedulam pipere piperatam* non melius dixeris, quam gypso gypsatum parietem, pernam sale salitam, alas Icari cera ceratas, & similia. *Si bona fide pœnitentiam emendas*. Pœnitentia culpam aut peccatum emendare, dici possumus, & solemus; *Pœnitentiam emendare*, dici nec possumus nec debemus. *Amictus discoloria veste*. *Discolor* dici solet, ut decolor, concolor, unicolor, bicolor, versicolor; *discolorius* dici non magis solet à veteribus scriptoribus Latinis, quam decolorius, concolorius, unicolorius, bicolorius, versicolorius. *Aratro domefacta tellus* pro subacta vel domita, Neronis ætate non dicebatur, nec *domefacere*, pro domare. Nam verba primæ conjugationis, quale est *domo*, nulla in compositione recipiunt *facio*, sed tantum plurima secundæ, & paucissima tertiæ. *Tantum omnem scabitudinem animo, tanquam bonarum artium magister, deleret sine cicatrice*. Iram appellat animi *scabitudinem* Petronius novo & inusitato nomine pro scabie, aut scabritie, vel scabredine, quam & *ulcus*, animi scilicet, alibi vocat. *Gubernator, qui pervigil nocte siderum quoque motus custodit*. *Siderum motus* vel sidera *custodire*, pro servare aut observare, improprium est. *Certe diutius junctos nos mare feret*: *vel si voluerit misericors ad idem litus expellere, aut præteriens aliquis tralaticia humanitate lapidabit*. *Lapidare* posuit Petronius pro lapidibus tegere, ut humare est humo operire vel tumulare: cum significet lapidibus petere. *Coæquale natalium suorum sinciput*, pro æquale, nusquam apud veteres alios Scriptores Latinos reperire memini. *Ephebus plena maturitatis, & annis ad patiendum gestientibus* vocatur à Petronio, casum mutante contra regulas Grammaticæ. Debuit enim dici *Ephebus plena maturitate, & annis ad patiendum gestientibus*, aut certe, *Ephebus plenæ maturitatis & annorum ad patiendum gestientium*. *Psyche acu comatoria mihi malas pungebat*. *Acum comatoriam* vocat Petronius acum crinalem, ne servata quidem analogia. Nam à coma non fit comatorius: sed fortasse legendum est, *acu comatria*, hoc est ornatricis. *Soli militares, soli fortissimi habentur*. *Militaris* pro militaribus honoribus digno, recens est haud dubie, nec sæculi Neroniani. Jam *mellitis verborum globuli, & sabaiosum sententiarum tormentum, & controversia sententiolis vibrantibus picta*, ac similia apud Arbitrum, verba sunt magnifica, rerum ac sensus pœne vacua. Omittere non possum versum hunc Petronii,

Has inter sedes Ditis Pater extulit ora.

Ditis Pater vocatur Arbitro, qui ceteris omnibus *Dis Pater*: ut *hic Quirites* in numero singulari, pro Quiris, quemadmodum Sergius & Pompejus in Arte affirmant.

Hæc sunt, mi WAGENSEILI, quæ tuis precibus inductus de Petronio Traguriensi, vel Patavino properatim exaravi, adjungenda observationibus tuis, aut si malueris, tamquam mnemosynon amici tui domi servanda. Vale V. C. & amare me perge. Scribebam Luteciæ Parisiorum v. Nonas Martias anno Domini M. DC. LXV.

MARINI STATILEI
Traguriensis J. C.
RESPONSIO
AD
JOH. CHRISTOPHORI WAGENSEILII,
ET
HADRIANI VALESII
DISSERTATIONES
De Traguriensi Petronii Fragmento.
AD M. MOCÆNICUM V. P.

NUNQUAM existimassem fieri potuisse, ut qui pro virili rempublicam literariam adjutum iisset; ob eam causam conviciis ab illius reipublicæ civibus proscinde-

scinderetur. Enimvero id nunc mihi usu venire fidem facit musteus libellus, quem ad me misisti, amicissime MOCANICE.

Di magni horribilem & sacrum libellum!

Hic duas continet dissertationes; unam Christophori Wagenseilii, Germani: alteram Hadriani Valesii, Parisiensis, quibus homines illi confidentissimi fragmentum à me repertum, & bona fide in communem studiosorum utilitatem prolatum, impugnant. Nec modo fragmentum impugnant, (id enim tolerabile esset, sed etiam Auctorem, quem longe alium à Petronio autumant, atque ipsum inventorem maledictis incessunt. Ac Valesius fraudis atque inscitiæ postulare Auctorem non desinit: ceterum neminem designat, solum mihi, qui id scriptum protuli, ut juveni ignoto fidem non esse adhibendam censet. Alter multo insolentius agit, & cum de illo scripto pronuntiasset, suspicari se hunc inepti alicujus homuncionis esse abortum, non multo post hunc mihi abortum donat, tum se in aurem, si posset, mihi insusurraturum dicit, *videri sibi me totum illud Arbitri fragmentum ex me finxisse velut araneum*, ut videre est in *fin dissert.* Tametsi vero intelligo, quam turpiter nugator iste hallucinetur, dum homuncioni eum abortum tribuit, ad quem haud scio, an magnorum, quotquot nunc vivunt, virorum legitimi partus adspirare possint, nihilque magis in votis habeam, quam ut mihi quidquam simile aliquando scribere contingat: Attamen non ferenda est tam impudens hominis improbi contumelia, qui me eum esse homuncionem, quem ariolatur, ineptissimæ scriptionis auctorem prædicet. Proinde si eum, quibus modis meretur, accepero, non erit quod me accuset: sed petulantiam suam, qua prius in me non solum immerentem, sed & de Literatis hoc munere, ut spero, bene meritum tota illa dissertatione debacchatus est.

Quia autem primas in hac scena loquendi partes sortitus est, primum cum ipso agam. Mitto fumos, quibus in hanc scenam ingreditur: colloquium cum Abrahamo Ecchellensi, spem tibi factam ab eo integri fragmenti Petroniani in Dalmatia reperti, literas deinde a Venetia transmissas, ex quibus didicerit, non plus fragmento inventum; tandem se Lutetiæ de fragmenti editione certiorem esse factum. Veniam præfari, quod libris destitutus in alieno solo causam hanc agere, audeat; utpote qui, uti etiam in epistola nuncupatoria testatur, petasatus in ipso Hispanicæ peregrinationis procinctu, multas inter occupationes, eam dissertationem effuderit. In quo utrum magis admirer, ambigo, hominis temeritatem, an vanitatem. Nam si, ut prædicat, minus se instructum paratumque tantæ disceptationi sentiebat, primum quis eum coëgit scribere? Deinde cum non nisi multo post tempore, redux scilicet ab Hispania, & in Galliam appulsus, ac Lutetiæ commorans istius dissertationis edendæ consilium ceperit; quis eum prohibuit, quominus lucubrationem festinanter conscriptam incudi redderet, ex sententia sua digereret, atque emendaret? Si autem, quod magis verisimile est, hac effusi inter profectionis occupationes operis professione gloriosam celeritatis quæsitum iit, quis insulsi hominis vanitatem & ineptias satis lato cachinno excipere possit? Neque enim ut crassos, quibus tota ejus dissertatio scatet, deprecetur errores, ad eam tumultuariæ operæ confessionem impelli potuit, qui tam arrogans est, ut nusquam non sese velut Astydamas laudet, efferat, venditet, ac triumphum canat. Ejusdem levitatis est, quod cum Valesii sui tripodem consuluisset, (quod ex ipsius Valesii dissertatione initio apparet) non expectato responso in medium prosiliit, suamque ipse sententiam velut Batti silphium indicatura sua obtrudit. Nam si tanti momenti rationes, quanti videri ipse vult, habebat, si ictus inevitabiles, si ἀποδείξεις daturus, ut de se insolenter prædicat, cur alium sciscitabatur? Doceret simpliciter, nobisque omnibus epistomium imponeret. Merito itaque ab illo socio suo vapulat, qui sua Petronii Massiliensis commentatione bonam ejus dissertationis partem inducit. Denique tam parum istis Censoribus convenit, ut unius verbis, alterius dicta refelli possint. Sed his missis ad rem veniamus. Prima Censoris velitatio est in Typographum Parisiensem, quem statim de titulo & versu Euripidis præfixo explodit. Dehinc in Tilebomenum stili mucronem convertit, ejusque conjecturas exagitat. Postremo & in Typographi Patavini præfatione ἀλογίας notat. Quas castigationes illis viris, quorum magis interest, sigillatim confutandas pro ipsorum arbitrio, satius est relinquere. Illud hominis argutuli non præteribo. Inter alias conjecturas, quibus viri illi utuntur, hæc erat: Hocce novi fragmenti auctario vulgatorum Petronii fragmentorum hiatus & lacunas commode expleri. Hoc levissimum argumentum videtur Critico: si (inquit) ista valet collectio, tum quidem Livii aut Curtii supplementa illis ipsis Auctoribus tribuamus licet: ob retentam utique seriem rerum gestarum. Non videt autem disparem esse rationem. Cum enim de iisdem rebus variorum Historicorum commentarios habeamus, non est difficile unius seriem ex aliorum scriptis explere. At ludicræ scriptionis & fictitii argumenti, quod totum ingenio Auctoris nititur, hiatum unde expleas? Præterea συφυκῶς dividit, quæ conjungi debent. Non enim satis est, habere, unde rerum series continuetur; sed illa quibus, vacua implentur, etiam orationis filo & charactere prioribus congruere, atque, ut ita dicam, congermanescere oportet, ut ab eodem Auctore profecta existimentur. Cum etiam convenienter ex Rhetorum præceptis primo loco id argumentum positum dicit, quia sit admodum leve; tenuem ejus artis peritiam ostendit. Etsi enim Fabius *lib. v. inst. Orat.* vetat, ne à potentissimis ad levissima decrescat oratio, tamen Homericam, ut vocat, dispositionem, qua, quæ validissima sunt, primo summoque loco, infirma medio collocantur, non obscure nobis tenendam insinuat. Sed missis his atque aliis ejusmodi affaniis, quibus deinceps in me, & in Typographum Patavinum inepte velitatur, ad illa, quæ magis ad rem pertinent, quæque ipse majoris

momenti cenſet, ſtilum convertam.

Fragmenti primum ſtilum ut Petronio indignum carpit; dein res quæ tractantur. In ſtilo monſtroſa, uti appellat, vocabula notat, loquendi modos non a Petronii quidem genio abhorrentes, ſed nimis frequenter, & ad faſtidium uſque legentium inculcatos: poſtremo hodiernæ linguæ Italicæ phraſes, & Hebraiſmos. In rebus ignorantiam antiquitatis & *ἀλογίας* animadvertit.

Primum de ſtilo agamus, deque illis monſtroſis vocabulis. Enimvero ſi iſta objectio valet, vix ullum erit cujuſquam vetuſti auctoris ſcriptum, quod non impoſturæ ſuſpectum eſſe debeat. Cujus enim ſcriptoris non primæ editiones mendis prope infinitis ſcatent. Varronis fragmentum de lingua Latina, prout eſt editum ab Antonio Auguſtino, conſideret, & pudebit eum ſuæ iſtius objectionis: multo enim plura ibi verborum portenta reperiet, quam in hoc Petronii fragmento. Quid alia referam veterum auctorum monumenta Plauti, Catulli, Tibulli, Propertii, Plinii, quam fœdis ubique maculis contaminata eſſent, priuſquam in doctorum hominum manus venirent. Quibus viris eruditiſſimis ſi eadem ac noſtro Critico mens fuiſſet, non illis emendandis quantam videmus, operam poſuiſſent, ſed explodendis, ut adulterinis, diſſertationes ſcripſiſſent. Quid igitur ea objectione levius, quid eo catalogo ineptius? in quo & ſuam inſcitiam miſer prodit, qui voces notiſſimas pro barbaris, & nihil ſignificantibus habeat, *copo* pro caupo, ut ſolebant veteres ſcribere, *meſapius*, pro inſipiente, quæ vox extat apud Terentianum Scaurum. *Gizeria* vel *gigeria*: (nam quis non videt peccatum in litera) ſunt autem gigeria Nonio interprete gallinarum inteſtina: earumdem ventriculus Scaligero; Lucilius uſurpavit. *libr.* VIII. *Satyr.*

gigeria ſunt,
Sive adeo hepatia.

Cujus porro inſcitiæ eſt ne *chium* quidem epithetum quid ſibi velit, intelligere; aut quo ſenſu ſeſe vitam chiam egiſſe dicat Trimalcio? Nam Chios, perinde ut Coos, ob mores prætextatos male audiiſſe, Græcorum proverbia indicant, *Χῖος ἀποχατῶν*, apud Ariſtophanis Scholiaſtem, & *γίλως Χῖος*, apud Diogenianum de molli laſcivoque luſu. Nec vox *dignitoſſo* ſeu *dignitoſo* (ita enim legendum) monſtroſa ipſi videretur, ſi ſaltem Philoxeni gloſſarium legiſſet: ibi *dignitoſus* exponitur *ἀξιωματικός* à dignitate enim dignitoſus, quemadmodum à calamitate calamitoſus. Quod & ipſe videram, priuſquam Philoxenum conſuluiſſem: ſicut *Burdubaſta* mendoſe ſcriptum pro Butubata, quod eſt apud Feſtum. Et *munecmu* quoque diviſim legendum, *mu nec mu.* Nam mu pro mutire dicebant veteres. Lucil. Satyr.

Nec laudare hominem quenquam, nec mu facere unquam. Auctor Chariſius lib. 2. Ex quibus iſtius cenſoris temeritas patet, qui, quæ non intelligit, damnat, & ut barbara & monſtroſa explodit. Nam & alia ad eum modum à viris ſolertibus emendari poſſe quis dubitat?

Sed inſtat, ſi librariorum imperitia iſtiuſmodi mendæ irrepſerunt, cur non per omne fragmentum ejuſdem imperitæ manus veſtigia comparent? Nam cœnæ exordium, ut in editionum emendatiſſima, purum ab omni labe legitur. Hinc vero de induſtria aſperſas ejuſmodi maculas ab impoſtore colligit, huncque ictum inevitabilem putat; nempe quia alios ex ſua tarditate æſtimat. Quis enim, qui ſenſus communis aliquam ſcintillulam habet, non facile intelligat, fieri potuiſſe (quod & factum ſcio) ut ex prioribus editionibus apud prela, multa fragmenti hujus reſtituta ſint loca ex iis, quæ pridem edita fuerant, reliqua autem tum primum in lucem prodeuntia, ſic ut erant, corrupta eruditorum judicio ac cenſuræ relicta. Quod non erat in proclivi, tam inſigniter & fœde corrupta ſtatim emendare. Ecce quem ictum inevitabilem putat, quam exiguo negotio eluditur?

Phraſes præterea & idiotiſmum novi fragmenti, ut Petronii elegantiæ parum congruentem, vituperat. Rem autem totam ad quatuor reducit loquendi modos, quibus interim uſum non ſemel Petronium fatetur; ſed quod iidem in hocce fragmento crebrius ac ſine ratione ingerantur, id vitio vertit, atque inconſultæ imitationis indicium putat. Primi modi ex veteri Petronii editione exempla hæc profert: *hominis operas locavi non caballi; lorum in aqua non inguina habet.* Alterum loquendi genus eſt, quo *pluſquam* rei augendæ cauſa adhibetur, ut *plus vini ſub menſa effundebatur, quam aliquis in cella habet.* Tertia forma eſt, quod nimis frequenter dejerat pſeudo-Petronius. Quarta, in eadem dictione luſus, cum ſcilicet idem vocabulum argute in eadem ſententia iteratur: ut *tu, qui loqui potes, non loquere.* Coacervat deinde loca ad fidem faciendam, & multa ſimilia, ex toto ſcripto excerpta, ſub eundem aſpectum conducit, ut frequentia moveant faſtidium legentibus, quæ in fragmento locis commode diſtincta, non modo offenſionem nullam, ſed etiam gratiam habent. Hæc vero via infamandi bonos auctores cui non, quantumvis rudi & indocto, patet? Quis cujuſque ſcriptoris verba in hunc modum retexendo, ac perturbando non illum deformem ac prorſum ridiculum concinnet? Conferantur in unum loca omnia Ciceronis, in quibus clauſula, *eſſe videatur*, periodum terminat, aut ubi verbum *verſari, familiariter aliquo uti*, aliaſque phraſes ſibi familiares uſurpat, & habebit iſte calumniator, unde parentem eloquentiæ apud ſui ſimiles traducat. Quod de Cicerone dixi, transferre licet ad alios ſcriptores. Nemini enim non quædam locutiones familiares, & quaſi vernaculæ, quarum ceu charactere ab aliis dignoſci poſſit. Sicut de Hermolao Barbaro viro inter recentiores abſolutiſſimo obſervatum eſt, ſæpius hunc verbo *ferrumino* uſum, eamque ob cauſam ab obtrectatoribus ferruminatorem vocatum. Demum quod ſæpius dejerant hujus fragmenti interlocutores, id quoque Criticus vitio vertit, ſed imperitiſſime:

quan-

quando constat hunc veterum illorum, dum inter se agerent, morem fuisse, ut non temere quidquam affirmarent sine juramento. Res plana ex Plauti & Terentii fabulis, quas novus Criticus nondum videtur legisse, aut valde oscitanter legisse, qui id non observaverit. Quid enim hæc sibi volunt nusquam non interposita, *Pol. ecastor. perecastor, Hercules, per Jovem, dispeream*, & alia id genus. Sed & id ipsum epistolarum Augusti fragmenta illa indicant, quæ citat Suetonius in Tiberio; *Jucundissime, & ita sim felix, &c. sive quid incidit, de quo sit cogitandum diligentius, sive quid stomachor valde, medius fidius Tiberium, &c.* Item: *attenuatum te esse continuatione laborum cum audio & lego*, Dii me perdant, &c. In epistola Antonii ad Augustum apud eundem Suetonium: *ita valeas, ut tu hanc epistolam cum leges, &c.* De iis postremo, quos vocat, lusibus cum videlicet idem vocabulum in eadem sententia repetitur; non minus absurdus est, cum eos in fragmento sæpius, quam par sit, frequentari arguit; nec ludicræ scriptionis genius quid ferat, advertit. De quo infra adversus Valesium dicemus. Nunc operæ pretium est videre cohortem illam, quam se in insidiis, catus scilicet Imperator, collocavisse jactat, quæ fugienti hosti omnem elabendi præcludat viam. Ita enim loquitur magnifice, ut semper alias: *meum non eludent ictum. Captus est, habet. Pugnavit non perfunctorie mea prima legio.* ut Trasonem aut Pyrgopolynicem mihi audire videar. *Quare*, inquit, *an verus Arbiter sacras literas legerit, an hodiernam linguam Italam fuerit edoctus? Legit enim Pseudo arbiter, fuit edoctus iste suppositus; videlicet verba* cap. 37. *Ipse Trimalcio fundos habet, qua Milvi volant, nummorum nummos, Hebraismum & sacra Scriptura loquendi modum sapiunt.* Siquidem nullum huic loco subest mendum. At mihi vera lectio videtur *nummorum modios*: qua locutione & supra utitur Petronius *nummos modio metitur.* Fortassis & fœnus ingens his verbis notari aliquis conjiciat, neque displicet conjectura. Pergit Criticus ineptire; magis illa Hebraismum sapiunt, cap. 44. *Nomina omnium reddebat, tamquam unus de nobis; videntur enim ex divinis per scelus detorta.* Nempe quia apud Mosem Dei verba sunt: *ecce Adam quasi unus ex nobis factus est.* Igitur censoris judicio hæc phrasis *unus de nobis* Hebraica est. O inscitiam & temeritatem! ceu vero necesse sit, quicquid locutionis extet in Latina bibliorum versione, id ex Hebræo idiomate expressum esse. Alioqui & illa quæ in cap. 57. leguntur: *Nemo mihi in foro dixerit, redde quod debes*, ex Matthæi capite 18. pariter sumpta esse dicerentur, ubi ita scriptum est: *Egressus autem servus ille invenit unum de conservis suis, qui debebat ei centum denarios, & tenens suffocabat eum dicens, redde quod debes.* Credo & si in hoc fragmento verbum *magnifico* alicubi reperiretur, exclamaret Censor, ex Virginis Deiparæ Cantico apud Lucam promptum esse, *Magnificat anima mea Dominum.* Et nobis Plautum, & Terentium, Romanæ linguæ lumina, qui id verbum usurpant, circumcideret; ut & in eorum scriptis Hebraismos expiscaretur. Denique si Latina est locutio, *unus de nobis*, cur ex sacris literis potius quam ex communi linguæ Latinæ usu fluxisse credatur, non video. Esse autem Latinam nemo hactenus excepto censore isto dubitavit, cum Cicero ita loquatur pluribus in locis; pro Planco: c. 32. *is enim unus fuit de magistratibus, qui* &c. item pro Milone c. 24. *Deinde dixit, se gladio percussum esse ab uno de illis.* Nam si unus de illis dicitur, quidni & unus de nobis? Eadem enim ratio est. Sed quod subdit multo magis ridiculum est. *Manifestissime omnium*, inquit, *qua* cap. 60. (supple è divinis sumpta) *deductus è lacunaribus subitocirculus ingens, de cupa videlicet grandi excussus demittitur, cujus per totum orbem corona aurea cum alabastris unguenti pendebant.* Hic demum triumphat. *Hem* (inquit) *fierine potest, ut phrasis alabastris unguenti aliunde quam è Luca cap. 7. deprompta sit? Hellenistica enim & Euangelista peculiaris est, neque ejus exemplum apud profanos Auctores ullibi reperitur.*

Omitto barbaram vocem *ullibi* pro usquam. Illud cujus ruditatis & inscitiæ est, non putare *alabastrum unguenti* phrasim esse Latinam, quia Græci ita loquantur? An quisquam tam hospes est in literis, ut linguam Latinam magna ex parte è Græca expressam nesciat? Optimum quemque Romanorum scriptorum Hellenismos non solum non reformidasse, sed etiam affectasse? Ut quisque ex illis elegantissimus fuit, eo plures græcanicas phrases aspergendas orationi censuisse? ut ex compluribus Plauti, Terentii, Virgilii, Horatii & Ciceronis, atque aliorum locis pridem viri docti observaverunt. De hac autem phrasi *alabastrum unguenti*, quam Censor Latinam negat, libenter ab eo quæsierim, num Horatium parum Latine locutum putet, cum *nardi onychen* dixit,

Nardi parvus onyx eliciet cadum?

Quid enim interest, quantum ad phrasim attinet, dicere alabastrum unguenti, & nardi onychen. Alabastrum è lapidibus est pretiosis, sicut onyx. Ex his quia vulgo fiebant vasa unguentaria, ob hanc causam ipsi lapides metonymicè pro ipsis vasis usurpabantur: sicut in illo Horatii versu nardus pro nardino unguento. Plinius lib. 13. cap. 2. *unguenta optime servantur in alabastris.* De onyche Martialis epig. 93. lib. 7.

Unguentum fuerat, quod onyx modo parva gerebat,
Olfecit postquam Papilus, ecce garum est.

Liquet igitur eodem modo dici alabastrum unguenti & nardi onychen, ut si unum è Lucæ Euangelio sumptum sit, non possit non & alterum indidem pari jure promptum videri: videat Censor, quemadmodum persuadere possit cuiquam, Horatium è novo testamento phrases mutuo accepisse. Pergit novus Criticus gratissimo Deo ritui ex Hypatinorum instituto litare, dum se acutis illis animadversionibus deridendum omni cœtui literatorum liberaliter propinat. Id quoque è libris sacris expressum putat, quod in fragmenti cap. 46. legitur: *scimus te pra literis fatuum esse.* pro-

propterea quod in Actis Apostolorum Festus præses sic Paulum compellat, *Insanis Paule, multa litera te ad insaniam convertunt.* Quasi vero hæc sententia sit ejusmodi, ut nemini homini potuerit nisi ex scripturæ loco in mentem venire, ac non quosdam ex nimia studiorum assiduitate ac vigiliis insanire, etiam vulgus experientiâ compertum habeat. Ita enim idiotæ literarum studia infamare solent. Sic Democritus Abderitanis insanire creditus; sed & ipse Democritus excludit sanos Helicone poëtas. Senecæ nullum magnum ingenium sine mixtura dementiæ. Apud Aristotelem literarum studiis præstantes melancholici. Domitius grammaticæ artis clarus judice Phavorino, insanus. Aretæus medicus de stomachi imbecillitate tradens, cui morbo studiosi literarum, Celso teste, obnoxii, istos ex studiorum intemperie delirantes ὑπὸ διανοίης κούφους appellat. Quæ ergo ineptia est, cujus sententiæ passim apud tot profanos scriptores extent elementa aut vestigia, eam putare non aliunde quàm ex Actis Apostolorum promi potuisse? Et quis Criticum istum non rideat, dum ejus argumenti vim tantopere commendat, ut solum per se ad Pseudo-Petronium confundendum sufficere glorietur?

Videamus deinceps, ut probet Italicæ linguæ gnarum fuisse auctorem fragmenti. Tria loca in medium producit, cap. 26. *Unus servus Agamemnonis interpellavit.* cap. 76. *non me Hercules mi hac jactura gusti fuit.* Item, *mi centum aureos in manu posuit.* Denique pag. 47. *multis jam diebus venter mihi non respondit: nec medici se inveniunt.* Ut ostendat hæc Italorum esse idiomatis, Italice mox reddit: *un servidore d'Agamennon ci interruppe, &c.* Quo quid putidius & indoctius fieri potest? Principio qui potius hæ phrases Italicæ, quàm Gallicanæ? Nam & Galli dicunt *un serviteur:* eâque voce *un* ceu articulo demonstrativo utuntur. Præterea *unum* pro quemdam Latinis dici, licet rarius, vox unumquodque indicat. Terent. Adelph.

Nam jam unum quicquam, quod quidem erit bellissimum,
Carpam.

Non enim eo loco unum significat solum, ut fere alias; sed rei particularis nota est, ut *hic unus servus.* Sed & Cicero ita unum usurpat epist. 16. famil. lib. 15. *Quamquam quicum loquor? cum uno fortissimo viro, &c.* Item in 1. de oratore, *sicut unus paterfamilias his de rebus loquar.* Ita & Plautus Mostell. act. 3. scen. 2. *iterum jam ad unum saxum me fluctus ferunt.* Plura Scioppius animadvers. in Voss. Non solum igitur unus servus Latina est phrasis, sed etiam elegantiæ Romanæ. Quare vapulet nugator.

Sequitur hæc locutio; *non mi hac jactura gusti fuit.* Quæ quid commune habeat cum Italica, quam adducit, non video. Plane aliud agebat, cum id describeret. Illud singularis inscitiæ, cum Latinam negat *mi centum aureos in manu posuit:* propterea quod Itali similem loquendi modum habent. Neque illud Terentii legit in Phorm.

cho dic quid velis dari
Tibi in manum.

Quid enim interest *in manum dare*, an *in manu ponere* pecuniam dicamus? eandem quippe esse loquendi formam nemo non videt. Denique neque illud Latinum deputat: *nec medici se inveniunt.* Fac ita esse, an Petronianum negabis? En tibi,

Quærit se natura, nec invenit.

nam si *se invenit* Latine non dicitur; neque *quærit se* Latine dicitur. At Persius usurpavit: *nec te quæsiveris extra.* Hæc quippe verba ita mutuo respondent, ut ubicumque unum ponitur, ibi alterum aut expresse poni, aut subaudiri debeat. Tum ut paulo ante Hebraïsmos & Hellenismos somniabat, sic nunc nihil non ad Italam phrasim trahit. Ut quia in cap. 44. *Plovebat*, pro *pluebat*, scriptum est, Italorum pronunciationem *u* in *ou* vertentium cornicatur: adeo rudis est, ut veterem hanc fuisse Romanorum pronunciandi modum ignoret. sic in vett. epigram. *jousfit* pro *jussit.* ut videre est in lib. Passeratii de literar. inter se cognat. & permutatione. Et *perplovere* apud Festum in voce, *pateram.* Quod autem Petronius hacce in Satyra Menippea ab archaïsmis non abhorruerit, sed eos dedita opera Operi asperserit, ut alii ferè quicunque eo genere luserunt, ex veteri fragmento, quod Petronii esse nemo dubitat, cognosci potest. In quo adverbium priscæ notæ *valgiter* usurpatum de Quartilla, *commovebat valgiter labra.* Item *Clostellum* ὑποκοριστικῶς à claustro, ut à plaustro *plostellum*, mutato *au* in *o* ἀρχαϊκῶς, *Histrionia*, *mulcavit: leccatores*, vel, ut alii legunt, lenatores. Quod antiquæ glossæ exponunt, *gulosos & lenones.* Hæc autem ex Petronii reliquiis a Dousa collectis. Præterea phrases antiqui saporis, cap. 2. *in memoriam revocatus injuria.* Qua locutione utitur Plautus in Persa. Item *audemus* pro volumus & sustinemus, unde *sodes* alibi. Atque alia id genus, quæ lector non oscitabundus observare poterit. Sed de Petronii archaïsmis, iterum ad Valesii dissertationem dicemus.

Hactenus de stilo Germanus Criticus. Deinceps vero ad rerum examen transit, ut earum quoque argumento probet, non recte Petronio id fragmentum adscribi. Principio illud demonstrationis suæ fundamentum ponit, ac sibi concedi postulat, Petronii Satyricon in Neronem esse scriptum, quo turpissimi ejus mores ac vitia traducerentur. Quod ipsum nihilominus collatione quorumdam Suetonii locorum, quibus Neronis studia & mores tanguntur, cum iis, quæ de Trimalcione prodit Petronius, probare instituit. In qua collatione operam suam ita venditat Germanus Criticus, ut omnibus in Petronium editis commentariis præferre non dubitet. Etiam miratur à nemine Petronii interpretum eam congruentiam fuisse animadversam. At ego admiror, qui se Lugdunensi Petronii editione usum dicat, non advertisse, id quibusdam locis factum à Dousa in præcidaneis, certe viam defabulatum: tametsi is Trimalcionem esse Neronem non

non decernit. Cui opinioni & Valesius Germani Critici in censura collega vehementer reclamat, ut videbimus. Sed nimirum novus Criticus qui nunc primum πτερυγίζει, hac tam eleganti observatione ingenii sui florem illustrare voluit, atque ut dici solet, ex hoc mustacco lauream affectavit. Quam tamen frustra hujus operæ sit, videor me sanioribus judiciis probare posse.

Apud Petronium Trimalcio ludit pila inter pueros capillatos forma conspicuos: hinc in unius ex iis capite, postquam aquam poposcisset ad manus, digitos paululum aspersos tergit. Mox discubituris pueri Alexandrini inter ministeria cantantes aquam in manus nivatam fundunt. His Germanus Criticus confert hunc Suetonii locum de Nerone: *Captus autem modulatis Alexandrinorum laudationibus, qui de novo commeatu Neapolim confluxerant, plures Alexandria evocavit. Neque eo segnius, adolescentulos equestris ordinis, & quinque amplius millia e plebe robustissimæ juventutis, undique elegit, qui divisi in factiones plausuum genera condiscerent (bombos & imbrices, & testas vocabant) operamque navarent cantanti sibi, insignes pinguissima coma & excellentissimo cultu pueri.* Quæso quid hæc ad Trimalcionem pila inter comatulos ludentem? Hic pueri Alexandrini aquam nivatam in manus discubituris infundunt: illic operam navant Neroni cantanti, & variis plausibus adjuvantur. Hæccine est congruentia, hic concentus? At utrobique Alexandrinorum fit mentio. Quid tum postea? An quisquam antiquitatis, aut certe illorum temporum tam ignarus, ut nesciat Alexandrinos pueros vulgo illis Beatis in deliciis habitos? Quod nunc Martialis testimonio, ut in re haud obscurà, sufficiet ostendere ex epigram. 47. lib. 4. ubi qualem puerum velit, explanat:

Niliacis primum puer is nascatur in oris,
Nequitias tellus scit dare nulla magis.

Subdit: Petronianus Trimalcio balneis delectatus, delectatus & Nero; de quo idem Suetonius cap. 27. *refotus sæpius calidis piscinis ac tempore æstivo nivatis.* Quis non miretur dialecticam Germani Critici? Petronianus Trimalcio balneis delectatus, delectatus & Nero: igitur Trimalcio est Nero. Atqui in tota illa comparatione idem judicii acumen apparet. Trimalcio lecticæ impositus est, præcedentibus phaleratis cursoribus quatuor, & chiramaxio, in quo deliciæ ejus vehebantur, puer vetulus, lippus. Nero apud Suetonium, in præparanda expeditione primam curam habuit deligendi vehicula portandis scenicis organis, concubinisque, quas secum educeret. igitur Trimalcio est Nero. Eadem opera Criticus iste efficiet Trimalcionem esse Pub. Clodium, quem Cicero in Miloniana testatur semper secum scorta, exoletos, lupas ducere solitum. Item Marcum Antonium, cui idem ab eodem exprobratur in Philippica secunda. Quid autem istos memoro, cum constet Senecæ testimonio locupletiores ferè omnes illis temporibus sic peregrinari solitos, ut agmen cursorum antecederet, rhedæ catamitis plenæ sequerentur. Verba magni scriptoris ex epistola 123. adscribere placet: *omnes jam sic peregrinantur, ut illos Numidarum præcurrat equitatus, ut agmen Cursorum antecedat.* Et paulo post: *omnium pædagogia oblita facie vehuntur, &c.* Quæ ergo socordia est, quod multorum, imo omnium fuit commune, uni Neroni tamquam proprium assignare? Ejusdem farinæ sunt, quæ deinceps sequuntur: Trimalcionis splendida domus porticibus & picturis: Neronis quoque magnifica domus apud Suetonium. Trimalcio tesserarum lusui impensius deditus fuit, & item Nero. Habuit Trimalcio uxorem Fortunatam: Nero Acten libertam prope justo matrimonio sibi conjunxit. Trimalcio poesim amavit: Nero eidem studuit, & carmina sua domi, & in publico recitavit: igitur Trimalcio est Nero, Fortunata Trimalcionis, ipsa est Acte concubina Neronis. Non me fugit hæc esse indigna, in quibus redarguendis bonas horas collocem, quæ sunt homine indigna & extremi stuporis: & profecto me istiusmodi nugarum piget. verumtamen quando semel istud saxum volvere cœpi, quicquid id est molestiæ ac tædii devorandum est. Cum tam crasse ubique hallucinetur Germanus Criticus, tam obtuse omnia colligat, tamen impostori, quem hujus fragmenti auctorem somniat, supinam oscitantiam atque ingenii hebetudinem exprobrare audet, hoc est, lepus pulpamentum quærit. Quid ita? quia ad postes ædium Trimalcionis præfigitur libellus cum hac inscriptione? *quisquis servus sine dominico jussu foras exierit, accipiet plagas centum.* *An* (inquit Criticus) *aliquid indignius erat, quam Trimalcionem, qui greges puerorum, exoletorumque per nationes coloresque descripta agmina possidebat, ita delineare, ut nemo ex abjectissimis mancipiis sine ejus expresso jussu pedem domo efferre posset? Ipse Pseudo-Petronius cap. 37. familia Trimalcionis ne decimam quidem partem dominum suum nosse sancte nobis jurat. At si plano cap. 53. fides est, Mithridates servus sine dominico jussu etiam in crucem actus est. Nempe ad capitis supplicium de servis sumendum Trimalcionis jussu nullatenus; ad foras prodeundum plane opus fuit.* Ipsamet verba sunt istius nugatoris, qui nodum in scirpo quærit. Nisi enim obtrigillandi morbus ejus mentem præligaret, non ita in rebus apertis & planis cæcutiret. Adeone stupidus est, ut non videat illa agmina servorum, quæ possedit Trimalcio, non fuisse in unis ædibus congregata, sed per alias ejus domos, per villas & latifundia dispersa? Quorum proinde multis ignotum dominum fuisse haud absurdum est. At vero cum & in illis ædibus, in quibus hospites cœna excepturus erat, multos itidem haberet Trimalcio famulorum omne genus greges, quidni, eorum quantum ibi erat, titulo postibus affixo exire vetaret, non ob eam causam solum, ut diligentius ministraretur, sed eo maxime, ut posset homo dives & stolide ambitiosus, opes & magnificentiam ex ingenti illa servorum aliorum aliis ordine succedentium multitudine ostendere. Non ergo impostoris, ut putat, sed suam

ipse inconsiderantiam atque incredibilem stuporem Germanus Criticus prodit. Id quoque ut absurde confictum vellicat, quod extat in cap. 40. Cum aper primæ magnitudinis in mensam allatus esset, ejusque latus quidam, ad hoc subornatus, cultro venatorio percussisset, turdi ex plaga evolaverunt, quos parati aucupes cum arundinibus momento exceperunt, & inter convivas diviserunt. Hic Criticus exclamat: *euge! sic ea tempestate crudis homines vescebantur volucribus, vel, quod credibilius, jam assa, ut in Utopia, per auras circumvolitabant.* At enimvero, Germane Critice, non vides in illo repositorio, in quo ille aper illatus, non solum quæ in præsens ederentur, ut ipsum aprum, sed etiam apophoreta extitisse, quæ sibi quisque domum auferret, videlicet porcellos ex copto placentis factos, in quo genere illæ aves, Thebaicæque, & Caryotæ fuerunt, quas pueri itidem divisere cœnantibus, non quas tunc absumerent, sed secum, ut dixi, auferrent. Quid hic absurdi, in quo risum tollant coronæ? An non tu te dignus, Germane Critice, cum isto tuo risu inepto, qui in Utopiam ablegêre avibus illis assis per auras volitantibus pascendus?

Sed & Apulei asino vectum esse planum insimulat, cum historiam compilavit de Cappadoce cap. 62. Quasi vero solus Apulejus de istiusmodi maleficiis & præstigiis scripserit, ac non multi ante eum Auctores Græci multa de iis rebus memoriæ prodiderint. Ut videre est apud Plinium, qui aliquot ejusmodi historias ex eorum commentariis recitat, lib. 8. cap. 22. Euanthes (inquit) *inter auctores Græciæ non spretus tradit, Arcadas scribere, ex gente Anthei cujusdam sorte familiæ lectum ad stagnum quoddam regionis ejus duci, vestituque in quercu suspenso tranare, atque abire in deserta, transfigurarique in lupum, &c.* Ibi & consimilem fabulam ex Agriopæ, qui Olympionicas scripsit, monumentis refert.

Trimalcio per jocum unum se esse gloriatur, qui vasa Corinthia habeat, quod Ærarius, à quo ea emerit, Corinthus vocaretur. Ibi Germanus Criticus manifestam contradictionem invenit. Si, inquit, publice prostabant Corinthia, qua ratione eorum possessione solus gloriari poterat Trimalcio? Ineptus cavillator semper nodum in scirpo. Sane publice prostabant Corinthia, sed quæ pro Corinthiis non habebat Trimalcio; utpote quæ neque Corinthi facta essent, neque ab opifice Corintho. Neque enim sufficere censet, ut vas Corinthium censeatur, ex ære Corinthio esse factum, quale æs à Corinthi expugnatione olim Romam magna copia advectum; sed si à Corintho vel Corinthi confectum. Quod ipse his verbis significat eodem loco: *Quid est autem Corinthium, nisi qui Corinthum habeat?* scribendum: *nisi quia Corinthus habeat?* Nempe vel urbs, vel opifex. Est enim lusus in voce Corinthus. Adde Seplasiæ fraudem in iis vasis. Unde illud Martialis,

Consuluit nares, an olerent æra Corinthum.

Quin Plinii tempore artem illam temperandi æris desitam fuisse, ex ejus verbis colligi potest, lib 34. cap. 2. *Quondam æs confusum auro argentoque miscebatur, & tamen ars pretiosior erat: nunc incertum est, pejor hæc sit, an materia.* Non solum igitur ars aut statuas ex ære effigiandi, aut vasa fingendi, sed & ipsius æris materia Plinii ætate degeneraverat. Quid mirum igitur, si Trimalcio eo sensu, quem dixi, & per jocum se solum Corinthia vera possidere gloriatur?

Ibidem idem Trimalcio Corinthiorum origine explananda turpiter hallucinatur, personas & tempora confundens: *valde bene scio* (inquit) *unde primum Corinthia nata sunt. Cum Ilium captum est, Hannibal homo vafer, &c.* Hunc sermonem hominis indocti & ebrii, ceu à Nerone aut quovis alio sobrio prolatum, ad veri normam explorat Germanus Criticus. Siccine (inquit) tanta ignorantia Trimalcionis aut Neronis animum obsederat? Quasi vero hominum vitiis insectandis modum ullum teneat Satyrica petulantia, & non cuncta ultra verum ac fidem exaggeret? Quid si Petronius de Nerone ne cogitavit quidem. Quid enim necesse est Trimalcionem esse Neronem? Mihi Petronium nihil aliud voluisse, quam sub persona Trimalcionis stultorum divitum, quorum magna tunc Romæ manus, ineptam eruditionis ostentationem urbanius traducere, propemodum constat. Sic & cap. 59. idem Trimalcio Homeristis triclinium intrantibus (non enim cœnaculum, ut Germanus Criticus inscite interpolat) quam ii acturi essent, fabulam stultissime interpretatur. Hæc si recta, ut decuit, reputasset vir literio iste, non exscribendis Suetonii locis de Neronis moribus ac studiis lectorem occideret. Neque impostoris inscitiæ adscriberet, quod Trimalcio hocce in supplemento Græcarum literarum expers inducitur; neque in eo refutando toties Suetonii verba obtruderet, quibus citationibus nihil insulsius magisque ἀπροσδιόνυσον dici, aut excogitari potest.

Postremo velut plane demonstrasset Germanus Criticus, non esse Petronii hoc fragmentum, etiam hanc operam velut mantissæ loco sumit, ut ostendat, quo tempore id factum videatur. *Recentissimum* (inquit) *hunc esse inepti alicujus homuncionis abortum suspicor, idque inde colligo, quod verum Petronii textum jam castigatum restitutumque exhibuit ex conjecturis novissimorum Criticorum.* Ita quidem ariolatur improbus iste calumniator, literarum, quantum in ipso est, eversor; ceu non potuerit ex codice emendatiori describi hoc fragmentum, ex emendatiore, inquam, quantum ad illa attinet loca, quæ haud secus leguntur, atque postea à viris eruditis ex conjectura restituta sunt. Non enim eadem est manuscriptorum conditio & facies; alii aliis locis mendosi; alii emendatiores. Alii mutilatiores, alii ampliores; ut qui Joannis Sambuci opera Antverpiæ centum fere abhinc annis prodiit, in multis, quam qui vulgatus antea fuerat, amplior, integrisque paginis auctior. Hæc decuit maturo judicio pensare, qui vellet de hoc fragmento sententiam dicere, non autem futilium objectionum larvis impelli

pelli ad obtrectationem. Sed sunt quidam ita fervidi & præcipitis ingenii, ut nulla rationis ope sufflaminari possint, quin statim, quo eos naturæ impetus rapit, velut *ἀνερμάτιστα πλοῖα*, ut loquitur Plato, ferantur: quale profecto ingenium novi istius Critici esse ex illa insulsa dissertatione apparet. At nunc saltem Phryx iste admonitus, sero licet, sapiet: nunc inscitiam suam ac temeritatem agnoscat; &, si non omnino ejuravit bonam mentem, palinodiam canat.

Deinceps mihi etiam ad partes vocandus ille alter Censor, Hadrianus Valesius, in eadem non solum censuræ vanitate versatus, sed etiam factionis signifer, imo imperator. Cujus nomine afflatus Germanus Criticus, & ceu Delphico oraculo instinctus videtur. Primum igitur hic, quemadmodum initio dissertationis fragmenti auctoritatem elevet, videre operæ pretium est. Exinde enim patebit, quam nihil in imposturæ lite, quam nobis intendit, omittendum duxerit, etiam quod levissimum videretur. *Solent* (inquit) *codici scripto atque è bibliotheca latebris recens eruto auctoritatem dare, Claritas & dignitas inventoris, magnitudo urbis, in qua inventus dicitur, ejus apud quem repertus est fama, & doctorum hominum de codicis vetustate favorabile judicium. Nunc repertor voluminis, de quo sermo est, inducitur à Paulo Frambottio Typographo Patavino Marinus Statileus Dalmata, juvenis ignotus: locus in quo repertum fertur, bibliotheca Nicolai Cippici, hominis obscuri, in urbe ignobili Dalmatia Tragurio. Denique ex omnibus, qui Venetiæ, Patavii, Romæ judicium de codice isto apocrypho tulisse dicuntur, unus Joh. Rhodius Danus laudatur, &c.* Quam hæc *τραγικῶς*, & populariter homo astutus digerit. Credas animum ibi esse. Atqui, ex his tribus conditionibus, ex quibus codicis manu exarati pretium æstimandum censet, quid duæ priores ad rem pertineant, non video. Solam, quæ postremo loco affertur, alicujus momenti esse fateor. Quæso quid facit ad manuscripti bonitatem urbis magnitudo, in qua inventus est, si, ut Suidas testatur, Origenes scripturæ sacræ vetustissimum exemplar (quo quid præstantius dici potest?) in Hierichuntis Oppidi ruderibus, dolio inclusum reperit? Si Poggius Florentinus olim (ut certi auctores tradunt) Quintiliani libros Institutionum oratoriarum illos pulcherrimos è salsamentarii taberna, atque isiciorum ac botulorum patria, quibus tunicas debebant, redemptos, in studiosorum usum vendicavit? Quid denique Inventoris dignitas, cum ipsum Apollinis oraculum, caprarum indicio monstratum, & patefactum dicatur? Cum non paucæ morborum medelis præstantes herbæ, belluis monstrantibus in hominum notitiam atque usum pervenerint? Cum Jos. Scaliger (ut magis propriis exemplis urgeam) castig. ad Catullum, librum manu exaratum, omnium vetustissimum & optimum, eumdemque ab homine Veronensi ignoto, uti testatur, in Galliis repertum toties commendet? Quod vero me ignotum esse arguit, non video, quo argumento id tam confidenter affirmare possit, nisi quod hactenus nomen meum non audivit. Atqui neque ego ad hanc usque diem Hadrianum Valesium, an inter homines esset, noveram. Valesios Francorum reges ex fama & historiarum monumentis noveram. Sed hi, opinor, nihil ad Criticum. Noveram & Franciscum Valesium Covarruvianum medicinæ arte & scriptis clarum: item Henricum Valesium Ammiani Marcellini Eusebiique editorem in Gallia. At vero usquam aliquem existere, qui Hadrianus Valesius vocetur, neque hactenus scivi, neque quemquam vidi, ex quo inter literatos versor, sive in nostra Dalmatia, sive aliis Italiæ locis, qui sese de eo quidquam vel fama accepisse diceret. Qui ergo ignotus magis ego, quam iste superciliosus Censor, qui me ex sua ignorantia ignotum prædicat. Fortassis clarum inter populares suos nomen adeptus: at mihi ne istud quidem verisimile sit, quantum quidem ex ejus scripto conjectare licet. Hiccine Lutetiæ, in urbe tot nobilium ingeniorum parente & hospita, aliquod nomen habeat, qui in una dissertatiuncula tam sæpe, tamque turpiter hallucinetur, quique (ridiculum) dum errores in aliorum scriptis expiscatur, in crassissimos ipse nusquam non incidat?

ἰατρὸς ἄλλων αὐτὸς ἕλκεσι βρύων

Equidem malim semper ignotus esse, quam hoc modo innotescere. Et tamen si nondum satis multis notus sum, utpote juvenis, sciat, mihi non deesse artes, quibus ad famam pervenire possim. Sed de his hactenus. Quod demum in illo eruditorum numero, qui Venetiæ, Patavii, Romæ de hoc fragmento judicium tulerunt, unus Rhodius, isque vita functus, laudetur, viderit ipse Frambottus Typographus, & qui eam editionem curarunt, quorum vel negligentia id fieri potuit, vel judicio potius, quod eam testium enumerationem parum necessariam putarent, ubi res ipsa propriis dotibus æstimanda in manus hominum veniret. Quam viam scriptionum probandarum, cum longe certissimam ipse Censor fateatur, ideoque ad fragmenti ipsius examen mox accedat, age ipsum sequamur, & quid contra afferat, diligentius consideremus.

Petronius (inquit) verbis utitur usitatis. At hic occurrunt portenta verborum: *saplutus*, *lupatria*, *matus* seu *mattus*, id est, animo defectus & languens. Primum, quod ait Petronium, verbis uti usitatis, si simpliciter, ita ut verba sonant, accipiatur, concedi potest. Liquet enim plerasque vocum, quibus Petronius utitur, tritas esse, & in communi Romanorum scriptorum usu positas. At si id vult, nusquam verba minus usitata reperiri apud Petronium, in veteri inquam Petronii editione, quam solam Petronii genuinam agnoscit, fallitur: neque satis diligenter eam editionem pervolutavit. Nam quis alius scriptor *hamare* dixit, pro hamis defigere? quis *indelectatum*? quis *vesticontubernium*: *allucitas*, pro culicibus: *anmarium*: pro loco secreto publico, ut Fulgentius interpretatur, *festram*, pro angustiore casa: *jacturæ pensionem*, pro pensatione? Quas voces partim in veteri fragmento, partim in Grammaticorum commen

mentariis, ex iis locis Petronii? quæ non extant, citatas atque explicatas legimus. Neque porro iste Censor cogitat, vix decimam Petronii Satyrarum partem nobis manere incolumem, ut ex tam paucis, quæ supersunt, quibus verbis usus sit Petronius, quibus abstinuerit, dici non possit. Præterea quæ portenta verborum vocat, non sunt. *Saplutus* vox Græca est, composita ex ζὰ & πλοῦτος, qua voce Euripides utitur; hoc quemquam, vel mediocriter literis tinctum, non animadvertisse mirer, nedum eum, qui tam superbam Censuram exerceat. Nec de voce *Inpatria* temere pronunciandum censeo, cum sit corrupta. Quod autem nomen *mattus* inter portenta recenset, & tamen Picardis & Germanis notissimum fatetur, an non contradictio est? Si in Latina lingua id portentosum judicat, sciat in vetustissimo glossario *mattum* pro tristi annotatum extare. *Abstinax*, *caldicerebrius*, *nesapius*, novæ quidem voces, sed Latina moneta percussæ. Imo *nesapus* vel *nesapius* haud novum vocabulum, nec Latinis auribus ignotum, utpote quod apud Terentianum Scaurum extet. *Madeia* & *Perimadeia* Syriaci idiomatis censet, vel potius ariolatur homo, ut audio, linguarum Orientalium omnino expers. Neque videt acclamationem esse hominum in plausu græcissantium, ut fere illis mos fuit, μὰ δία perite μὰ δία. Nam & iis, qui recitabant, per adulationem *sophos* Græce acclamare solebant, ut compluribus locis videre est apud Martialem. *Dignitosus* à dignitate, ut calamitosus à calamitate, cur repudiari debeat, non video, cum nobis in ea voce analogia tam manifesto suffragetur. Sed & in glossario Philoxeni, ut supra adversus Germanum Criticum notavi, hæc ipsa dictio exponitur. *Gaudimonium* pro *gaudium*, & *tristimonium* pro *tristitia* non possunt explodi, nisi & *mendicimonium* & mœchimonium damnentur, quibus vocibus usum esse Laberium ex Nonio & Gellio discimus. Ex quo conjicere est, eas in Comicorum theatris, atque inter plebem vulgatas fuisse. Monstri item simile videtur Censori, *occupo* substantive usurpari. Quî potius quam *comedo* apud Varronem pro guloso, cujus verba citantur à Nonio in hac voce? Et nugo pro nugatore apud Apuleium, quam vocem magnus ille Antiquarius non posuisset, nisi apud veteres legisset. *Bacciballum* si nullum est mendum, è plebis fæce & theatris sumptum vocabulum autumo. Quod in ludicra scriptione non est nefas. Cum præsertim vilis persona loquitur, ut hoc loco Niceros: *Cum adhuc servirem*. Proinde idem suæ bambaginis conscius, cum rogaretur à Trimalcione, ut fabellam narraret, sic præfatur: *omne me lucrum transeat, nisi jam dudum gaudimonio dissilio, quod te talem video. Itaque hilaria mera sint, etsi timeo istos scholasticos, ne derideant, viderint: Narrabo tamen, &c.* Quid igitur mirum, si tales homines, rudes literarum, educationis expertes, desitis aut sordidis vocabulis utantur? Annon justius miremur, Censores non intelligere Petronium, de industria id fecisse, ut decorum servaret? Itaque ejusdem Nicerotis sunt illa, quæ deinceps idem censor ceris suis miniatulis notat, *corporaliter*, *orcus apoculanius*, *exopinissent*. Quamquam nec Trimalcio non easdem voces usurpat, utpote quem juxta vilissima mancipia ineruditum, futilem, & stolide ambitiosum exhibeat Petronius: Hinc esse arbitror, quod non ita exoletis & rancidis vocabulis squallet vetus fragmentum, quod in eo non nisi Eruditi Agamemnon, Encolpius, Ascyltos, Eumolpus, Gyton, aut urbanioris notæ mulieres interloquantur, Circe, Quartilla, Chrysis. In hoc autem fragmento Trimalcio ejusque uxor Fortunata è nihilo magni, Habinna lapidarius & monumentorum redemptor: liberti, coqui, & alia extremæ sortis mancipia? Adde nequioris convivii & liberæ, ut vocat, cœnæ licentiam, ipsamque vinolentiam, quæ ejusmodi voces ineptas & sordidas etiam honestis nonnunquam exprimit. Cæterum Orcus apoculanius quid sit, si intellexisset Censor, non emendaret, vel potius depravaret. Legit pro *apoculanius* aboculanius, & cæcum exponit. *Recentiores* (inquit) *aboculum & abocellum, ac nonnumquam ab oculis dixere, ut infra librum ab oculo legit, id est clausis oculis legit, aveuglette*. Nugæ. Apoculanius vera est lectio à verbo *apoculo*, quo infra utitur Petronius cap. 67. *Nisi illa discumbit, ego me apoculo*; hoc est ego me a poculis removeo, potare desisto. Orcum autem apoculanium facetissime appellat, quod homines apoculet, hoc est a mensa & poculis abstrahat. Nemo enim apud inferos potat. Et alludere videtur ad illud Horatii 1 Carm. 4.

Jam te premet nox, fabulæque manes.
Et domus exilis Plutonia: quo simul mearis,
Nec regna vini sortiere talis.

Hoc igitur sensu Orcum apoculanium eo loco dici putandum est, epitheto inter pocula & comessationes nato, atque in ore ejuscemodi popinorum frequenti; quod iis Orci instar videtur longe à poculis degere.

Sunt & alia quædam Censori isti minus probata, ut *Palamedes*, pro Pelamydes hodierno Italorum idiomate. *Palamedes* (inquit) *quo nomine Pelamydes ab Italis appellantur*. Nempe ab Italo nupero adornatum id fragmentum hinc arguit. At nihil necesse est, potuit enim librarii culpa error non magni momenti accidere. Sicut in voce *Strabonus* pro *Strabo*. Nisi si ita scribendum est: *Strabo bonus*. *Monstruosum* quoque pro *monstrosum*, non putat ferendum. At veteres sic pronunciasse ex antiquis glossis liquet. Pro monstro item habet *corcillum* dici pro corculum. Quid si corcillum scripsit Petronius, diminutivum à corculo, ut ab os osculum oscillum, à poculo pocillum, unde pocillator? Sed & nomina, inquit, personis indita haud ex instituto Petronii, apud quem ea aut Græca, aut Latina sunt, uno excepto *Bargatis* nomine. Hic vero res aliter se habet; *Mammea*, *Cicaro*, *Satuna Dea*, *Gavilla*, *Flocrimus*, *Habinna*. quæ cujus sunt linguæ, Censor sese ignorare fatetur. Ceu vero non potuerit Petronius variare nomina, pro personarum conditione, quas inducit, aut ex veteri fragmento, quod vix decima.

ma est totius operis pars, de toto opere judicium ferri possit. Nec tamen concedendum est, ea nomina, quæ recenset, non esse Græca, aut Latina. Potest enim Mammea esse à mamma: potuit cicaro à cicco, quod, teste Festo, significat membranam tenuem punici mali. Satunam autem Deam ea ratione dictam apparet, qua Satunum Deum, à voce satu, quæ partem, qua viri sumus, notat. Denique *Gavilla* nomen à Gavia ave, quæ & larus dicitur.

Pergit acutus ille Censor, & verba quædam recentiora & minime Latina, quæ nondum Petronii ætate in usu essent, in hoc fragmento observat. In his est *frons expudorata* pro inverecunda. At enimvero libenter ab eo quærerem, unde sciat Petronii ævo atque ante ipsum non fuisse id vocabulum in usu, cum non pauca ejusdem formæ ex vetustissimis Scriptoribus in Grammaticorum commentariis citata extent: *eliminare*, *expapillare*, *egurgitare*, *exdorsuare*, *evallare*, *expectorare*, *eluminare*, *elucifacere* & *elucificare*. Quæ si veteres illi usurparunt, quidni etiam verbum *expudorare*, licet in tanta priscorum librorum vastitate ad nos non pervenit? Sed esto, non fuerit in usu id verbum ante Petronium: Quid tum postea? Non potuit veterum illorum jure atque exemplo uti Petronius ut novum verbum procuderet in ludicra scriptione, sicut Laberius in Mimis *elucifacere*? nonne ipse in dissertationis calce vocabula & phrases, Petronio peculiares, nec satis, ut quidem autumat, probas annotat? Quidni ergo & verbum *expudorare* in illo censu? Accedit, quod in glossis Isidori id verbum reperitur. Bellus vero est, cum & *porcum silvaticum*, pro apro vel sue fero, inferioris Latinitatis censet, quia equus silvaticus apud Paulum Longobardum legatur: unde apparet videri ipsi epithetum *silvaticus* recentioris notæ, neque Latinæ. Atqui Cato hac ipsa voce utitur de re rustica cap. 143. *Mala* (inquit) *Scantiana in doliis & alia quæ condi solent, & silvatica.* Murem quoque silvaticum dixit Plinius: atque etiam *erraticum* eadem forma. Vitruvius arenam fluviaticam lib. 2. cap. 2. Quidni ergo & *silvaticus* pro silvestri dicatur? Idem statuendum de aliis vocabulis, quæ item ut parum Latina explodit, *minutiolus*, *amasiuncula*, *fulcipedia*, *staminata*. Quæ tametsi apud nullum scriptorem hodie extarent, temerarium tamen esset nobis rei Latinæ ναυάγια, ut Demadis verbis utar, πολιτευομένοις, quibus è tanto naufragio nihil præter tabulas aliquot easque multa vetustatis carie corruptas superest, ea vocabula negare Latina esse, quia in nostris libris non reperiantur. At enim Censor *berbex* pro vervece, ut inferioris ævi aut barbarum, carpit. quod tamen in vet. gloss. legitur. Et *molestare*, pro vexare, explodit, cum in veteribus Petronii fragmentis id verbum reperiatur, eo etiam Modestinus & alii veteres JC. usi sint. Cum porro in hoc censu non nisi verba recentiora aut minime Latina exagitet, nequeo satis mirari in iis verbum *adjutare*, quod passim apud Terentium & Varronem legitur, ab eo taxatum esse. Tum *oricularii* pro auricularii eadem censura notari. quod quam sit indignum homine vel mediocriter erudito, facile ostendi potest. Quis enim nescit, veteres plerique in vocibus diphthongum *au* in *o* mutasse? Cujus mutationis exempla aliquot supra attuli, & nusquam non obvia sunt. Sed de voce oricularii, pro auricularii, autem vellam Censori de Catulli epigrammate, quod sic habet,

Cinæde Thalle mollior Cuniculi capillo,
Vel anseris medullula, vel imula oricilla.

Adducam & Celsum, latinissimum rei medicinæ scriptorem, qui clysterem, Græcis ἐντεγχύτην dictum, ipse oricularium vocavit. Quia vero deinceps multa desita vocabula coacervat, quæ hocce in fragmento passim occurrunt, quibus usum esse Petronium, scriptorem elegantem & politum incredibile judicat; propterea quod non ita frequentes archaismi in veteri editione occurrunt: quæ inæqualitas aliquam fraudis suspicionem facere potest, certe ei argumento Censores isti præcipue insistunt; maxime ad rem pertinet, qua ratione id factum sit, semel explanare, ut nemini amplius de ea re scrupulus hæreat. Sic itaque existimandum est; Cum Latina Lingua primis temporibus, ut aliæ res omnes, rudior extitisset, magis ac magis subinde limari ac perpoliri cœpisse, donec ad Ciceronis ætatem pervenit, quo tempore maxime effloruit, & summam adepta est perfectionem. At vero cum sub doctissimorum virorum lima vetustatis situm ac rubiginem poneret, non est putandum, vulgi domi, in foro, in triviis loquentis eandem fuisse rationem, ut etiam plebeji & indocti homines, muliereculæ, servitia eidem linguæ cultui studerent: imo penes eruditos & elegantis ingenii homines hic cultus linguæ primum stetit, in plebe autem diu pristini horroris vestigia, magisque in sequiori sexu & infima hominum sorte manserunt. Idque ex nostris rebus conjectare licet. Adhuc enim mulierculárum ac rusticorum sermo non pauca obsoleta vocabula ex prisco squallore retinet. Quod in omni non barbara lingua eodem modo se habere verisimile est. Huc spectare arbitror, quod Cicero 2. Philipp. Antonium castigat ut ineruditum & ineptum, quod contumeliam facere dixerit, quæ tamen locutio Plauti & Terentii temporibus viguit, & tempore Ciceronis in ore plebis viguisse dubium non est. Tunc vero honestis ita insolens erat, ut non intelligeretur, ut eo loco idem arguit: *quid est porro facere contumeliam? quis sic loquitur?* Et infra: *nonne satius est mutum esse, quam, quod nemo intelligat, dicere?* Hujus & argumentum est, quod Augusti ævo Julius Hyginus, licet Grammaticæ artis peritus, quia tamen obscuris natalibus & ex servo libertus, multa vocabula veterum ritu pronuntiat, ut *Jovis* pro Jupiter. Quod Phædrus *majores* pro majoris, *cavernam nancta* pro nacta, *pulcra juvenus*, & alia ejusmodi antiqui squalloris vitare non potuit: quod Vitruvius homo è plebe, licet non ineruditus, *frigerem* in accusandi casu pro frigus, *similitates*

 pro

pro similitudines aliquando usurpat, atque omnino pinguem quandam dicendi Minervam præ se fert. Proinde studiose id observatum Satyrarum Menippearum & mimorum scriptoribus, ut personis, quas introducerent, quæ fere obscuræ & ignobiles, congruentem dictionis formam, nempe antiquam, imponerent: eoque maxime, quod magis hæc ad risum movendum idonea est. Nec vero vetusti sermonis squallor atque obsoletorum verborum caries ita in plebe hæsit, ut non ea multis doctis & nobilibus placeret. Testatur Seneca vel sua ætate Antiquarios Romæ complures viguisse, de quibus ita prodit epistola 114. *Multi* (inquit) *ex alieno sæculo petunt verba: duodecim tabulas loquuntur, Gracchus illis, & Crassus, & Curio nimis culti & recentes sunt: ad Appium usque & ad Coruncanum redeunt.* Adde & quæ Gellius ex eodem Seneca affert lib. 12. cap. 2. Hæc si quis maturo judicio consideret, facile rationes inveniat, quibus nostro fragmento patrocinetur. Sunt in eo archaïsmi frequentes, quia mancipia & ineruditi loquuntur? fortassis & Trimalcio ex illis Antiquariis: quam personam mihi videtur instituisse Petronius, non solum in qua mollitiem & luxum sui ævi, sed etiam illorum Antiquariorum ac populi Enniani ineptias prolixius rideret.

Sed jam graviora crimina audio, solœcismos ingentes, *ego puto medicum & nummularium: Medicus qui scit, pro Medicum.* item, *ærumnosi quibus præ mala sua cornua nascuntur.* Quod ad priorem locum attinet, valde morosum, immo iniquum esse oportet, qui ejusmodi solœcismum Auctori potius, quam Librario aut Amanuensi, adscribendum putat: Qui enim pronior lapsus, quam in *s* pro *m*? quod vero & posteriore loco solœcismum esse *præ mala sua*, & *præ malis* scribi debere censet, sæpe in Literatorum circulis albis dentibus risimus. Nempe egregius Censor ibi *mala* neutrum plurale somniat: At non ita est. nomen est substantivum feminini generis, & in auferendi casu, *mala mala*, unde maxilla. Ita in fragmento legitur capit. XXXIX. *in Capricorno ærumnosi* (supple nascuntur) *quibus præ mala sua cornua nascuntur.* Agit eo loco Astrologum Trimalcio, & signorum cælestium vires in hominum nativitatibus exponit. In Capricorno nasci ærumnosos, quibus præ mala sua, id est, ante & juxta malam, cornua nascuntur, ad ærumnas alludens, hoc est furcillas, quibus, ut Festus testatur, religatas sarcinas viatores gerebant. Id autem Capricorno adscribit, quod ita pingi solet cornibus ad malas retortis ad instar furcillarum, quæ ærumnæ vocantur. Unde egregius Astrologus colligit, nasci infelices & ærumnosos sub Capricorno. Ex his Censoris istius supina oscitantia apparet, qui ne Auctoris quidem, quem reprehendit, verba intelligat. Ejusdem incogitantiæ est, quod non multo post notat: *nihil nos delectaris* pro *delectat* positum. Locus est in cap. 64. *Tibi dico,* (inquit) *Plocrime, nihil narras? nihil nos delectaris?* Et putat *delectaris* passivam esse terminationem, ceu Auctor *delector* active usurpasset. Ubi est acumen criticum? non videt *delectaris* syncopen esse, pro delectaveris, ut in his Horatii versibus 1. Carm. Od. 4.

Jam te premet nox fabulæque manes
Et domus exilis Plutonia: quo simul mearis, &c.

id est, meaveris. Similiter hæc culpat, *somniatur* pro somniat: *argutat* pro argutatur: *amplexares*, pro amplexaretur, & alia id genus prisce figurata & conjugata. Sed huic objectioni supra abunde obviam itum.

Dehinc quas in eodem fragmento phrases improbet, audire operæ pretium est. *Toralia præposuerunt toris* pro imposuerunt. Item, *planctus est optime*, pro magnum sui desiderium reliquit. At quam facile & gratis hæc, tam nos facile judicium ejus improbamus & explodimus. apage. Id quoque confodit: *puellarius erat, omnis Minervæ homo*, eadem temeritate. Item illud: *admissus erga Cæsarem est*, Admitti (inquit) ad aliquem, dicunt Latini scriptores: Erga aliquem admitti, non dicunt. At ubi est naris critica? non enim odoratur mendum in voce *erga*, & quidem leve: Nam vera lectio est *ergo: Admissus ergo Cæsarem est*, omissa præpositione, *ad*, ut sæpe aliàs apud bonos Auctores. Plaut. in Pseud. *Nunc adeo hanc edictionem nisi animum advortitis omnes.* Eodem modo Virgilius in IX. magni operis, suppressit præpositionem *cum*,

Tum demum præceps saltu sese omnibus armis
Projecit fluvio.

id est, cum omnibus armis. Sexcenta ejusmodi occurrunt exempla. Pergit Censor, & cum Germanus Criticus Hebraismos & Italici idiomatis phrases invenerit, hic Gallicismos expiscatur. *Tu beatior es, bis prandebis cœna*, quia Galli dicunt, *s'il est riche, qu'il disne deux fois.* Quasi vero non longe plures locutiones afferri possint Franco-Celtis cum Romanis scriptoribus communes; Ita quidem didici ab Henrico Stephano homine Gallo & eruditissimo, qui librum ejus argumenti conscripsit, cui titulum fecit, *De Latinitate falso suspecta.* Hunc librum oportet Censorem non legisse: Alioqui non ita inconsulte phrases latinissimas pro Gallicismis exploderet. At quam bellam mox animadversionem subjungit: *sed prandium & cœna male confunduntur. Nec enim magis dici quit potest, cœna prandere, quàm prandio cœnare.* Quis deinceps hunc Censorem ferat? qui ne hoc quidem perspicere potest, sic distinguenda esse hæc verba: *bis prande, bis cœna* Quo modo nulla fit prandii cum cœna confusio. Hæc quoque Gallici idiomatis putat *habuimus in primo porcum*: quia videlicet Galli dicunt, *nous avons eu en premier lieu un cochon.* Ubi eum quoque Critice destituit. Nam aut deest vox *ferculo*, quæ restituenda est; *habuimus tamen in primo ferculo porcum coronatum.* Vel sic: in primo porcum ferculo, pro eo quod scriptum est, *poculo.* Nam non multo post subjicit; *sequens ferculum fuit.* Alium Gallicismum in hisce ariolatur Censor; *quinque naves ædificavi, oneravi vinum:* propterea quod in Gallia vulgus Mer-

Mercatorum ita loquitur: *J'ay chargé du vin, du coton, du poivre.* At fallitur: Latinam esse hujusmodi locutionem, spondeo multis veterum exemplis; atque ipsius Petronii in veteri fragmento: *dolorem naturali convicto exoneravi.* Quippe onerare vinum; & exonerare vinum, & dolorem exonerare eidem loquendi formâ dici palam est. Sed & Plinius lib. 18 cap. 16. *deplere sanguinem* dixit; pro deplere venas aut corpus sanguine. Tum Plautus Latinæ Linguæ columen, *onerare zamiam* in Aulularia. Qualis hypallage & in hoc Maronis versu,

Vina bonus quæ deinde cadis oneraret Acestes.

Et in iis;

——— *onerantque canistris*
Dona laborata Cereris.

In capit. LXXIV. fragmenti ita scriptum est: *dicto citius de vicinia gallus allatus est, quem Trimalcio jussit, ut aeno coctus fieret.* Coctum facere (inquit Censor) pro coquere, barbarum est. Ita quidem illi Censori videtur, quia in suis Lexicis aut eclectis eam locutionem non reperit. Nos tametsi non habemus ostendere hanc ipsam phrasim in illis, qui supersunt nobis, Latinæ Linguæ auctoribus: Cum tamen apud Plautum legamus *fartum facere*; & in testamento Corocottæ (quidni enim in hoc negotio citemus) haud dubie veteris scriptoris, & Neronis temporibus supparis, si vera est Schotti conjectura, qui id scriptum Porcello Grammatico adscribit, cujus Seneca pater meminit in Suasoriis, certe citatur id scriptum à S. Hieronymo nostrate, & Apuleii fabulis de asino jungitur, cum inquam in eo testamento *cruentum facere* legamus pro cruentare, non video cur tantopere abhorrens a lingua Latina hæc phrasis videri debeat. Sed esto non sit bene Latina at petronianam non esse, quo pacto Censor iste probabit? De hoc enim agitur. Nonne ipse fatetur apud Petronium multa occurrere parum Latina? Ego vero, ut non ausim ita inclementer Petronii Latinitatem damnare, tamen non pauca in ejus stilo reperiri non publici saporis fateri cogor. Ejusmodi sunt illa: *mihi notavi fortiter facere*, pro coire cum muliere. *solitudinem aut lassitudinem imponere alicui*, *exhibendum postulare* pro exhiberi & alia id genus. Quæ si Petronii propria, licet minus proba Censor agnoscit, quidni & *coctum facere* pro coquere, & *sua rem causa facere* pro alvum exonerare in ejusdem idiotismorum numero habeamus? Illud quoque reprehendit Censor, *neminem nihil boni facere oportet*: item *nec sursum nec deorsum cresco.* Utrobique (inquit) duæ negationes sunt, quarum altera supervacua. Perquam grammatice. Mihi videor audire prætatum Porcellum Grammaticum Corneli Severi carmina arrodentem apud Senecam Suasor. 2. Scripserat eximius ille vates de Romanis militibus edicta in posterum pugna epulantibus:

——— *fusique per herbam,*
Hic meus est, dixere, dies.

Quibus verbis nihil efficacius ad exprimendum affectum animarum incerta sorte pendentium dici potuit. At Porcellus iste solœcismum in eo versu notavit, quod poeta de pluribus loquens, *hic meus est dies*, non dies hic est noster, dixisset. Ita isti magistri à regulis Grammaticæ, vel latum unguem discedi nolunt. At Seneca, pro poeta & sensu, adversus istos censores stare non dubitat: *Cum* (inquit) *ad sensum retulerit, ut Grammaticorum quidem calumnia, ab omnibus magnis ingeniis submovenda, habebit locum.* Hac igitur magni viri formula, geminas in verbis Petronii negationes, adversus Grammatici hujusce nostri ferulam tueri possim. Sed quo vehementius eundem repercutiam, libet Ciceronis loca proferre, in quibus ille eloquentiæ parens negationes sine necessitate geminat. Pro lege Manilia: *erat enim metus injectus iis nationibus, quas nunquam Pop. Romanus neque lacessendas bello, neque tentandas putavit.* Item pro Cornelio. *Neminem unquam alterius rationis atque partis, non re, non verbo, non vultu denique offendit.* Sed neque Livius veretur: *Adeo munera data à Diis, & ipse addiderat, multa belli decora, facundiamque in foro: ut nemo non lingua non manu promptior in civitate haberetur.* Id autem more Græcorum, quibus negationes sic ad negandum geminare nulla religio est: Quid porro non movet Censor, ut novum fragmentum in suspicionem adducat? Etiam Martialis & Persii imitationes exprobrat: idque factum ab impostore autumat eo consilio, ut nugis suis aliquam auctoritatem conciliaret. Quid hoc iniquius? Primum, quid vetat eandem sententiam Petronio, & illis Poëtis sponte oblatam: & quotus quisque ingeniorum concursum, extra omnem imitationis suspicionem, in variis scriptoribus non agnoscit? Deinde cur potius Auctor fragmenti illos poetas, quam hi illum imitati? Postremo, si imposturæ indicium imitatio, nullum erit opus non supposititium: quis enim unquam ita scripsit, ut neminem imitaretur? At quam indiligens Censor, qui non & Horatii & Phædri & Apuleii imitationes animadverterit? siquidem imitari dicendus est, qui aliis similia dicit. cap. 71. Trimalcio de sepultura sua mandans, *Præterea* (inquit) *ut sint in fronte* (nam sic legendum pro in fonte) *pedes centum: in agro pedes ducenti.* Non illis Horatii gemella,

Mille pedes in fronte, trecentos cippus in agrum
Hic dabat.

cap. 62. illud: *homo meus coepit ad stellas facere, &c.* an non Phædrum sapit fab. 88. lib. 5. *homo meus se in pulpito totum prosternit.* Ejusdem fragmenti pag. 70 *ipse mihi asciam in crus impegit.* Hinc Censor poterat probare ex Apuleio, Auctorem hujus fragmenti hausisse; eo quod hac ipsa locutione utatur Apuleius in 3. Metam. *An* (inquit) *vulpinaris Amasio, meque sponte asciam cruribus meis illidere compellis?* nugæ. Ex communi rerum & linguæ usu, non imitatione, casu, non industriâ evenit, sæpe, ut Auctores in eundem sensum, eadem verba incurrant. Cæterum quæ in ea locorum collatione similia putat, non sunt. In fragmento hæc: *si nos coleos haberemus, non tantum sibi placeret*, non eundem sensum habent atque illa:

Hac

Hac fierent, si testiculi vena ulla paterni
Viveret in nobis.

Prior locus significat; si mares essemus, vigoremque masculum haberemus: posterior; si paternæ virtutis aliquid in nobis esset. Hæc autem eadem non esse, satis constat acrius contuenti. Nam & fœminæ dicere possint, *si testiculi vena ulla, &c.* quæ scilicet & patrissare, & degenerare à paterna virtute possunt. At eædem non dicerent; *si coleos haberemus*, hoc est si mares essemus, quia repugnat fœminam esse marem: non repugnat fœminam esse generosam. Non minus hallucinatur, cum *λαικάζειν* in Martialis epigrammate exponit *fellare:* cum simpliciter *scortari* id verbum significet. Nam *fellare* Græci λεσβιάζειν dicunt. At illud incredibile prorsus, nedum absurdum, quod mendas illas capitales, ut vocat, & insanabiles, quæ passim in fragmento occurrunt, ab Impostore de industria sparsas censet hoc consilio, ut se vetusto codice usum esse lectori persuaderet, & quæcunque alia Petronio indigna notarentur, vitio exemplaris aut librariorum transcribentium culpæ imputari possent. Quasi vero non id omnium primarum editionum (veterum scriptorum editiones intelligo) commune vitium sit, ut plures ejusmodi mendas capitales habeant; ut supra adversus Germanum Criticum disserui. Deinde quis tam stolidus est, ut existimet solis gravioribus erratis fidem vetusti codicis fieri posse, nisi & dictio & res, quæ tractantur, & alia omnia ad amussim respondeant? Nam cum multa in hoc fragmento inoffensa sermonis serie decurrant, si ea sunt Petronio indigna, quis librariorum inscitiæ aut negligentiæ, & non potius Auctoris stultitiæ adscribenda judicet? An quis tam bardus est, ut scripturæ vitia ab iis, quæ auctoris tarditate & imperitia irrepunt, non distinguat? Valeat igitur Censor cum isto colore tam insulso.

Arguit postremo, petitis è foro piscario conviciis in eo fragmento certari, quæ non modo Arbitro, sed quovis scriptori ingenuo indignissima sint. *Fortunata*, inquit, *uxor Trimalcionis vocatur mala lingua, pica pulvinaris; mulier milvinum genus, mœcha obscæno vocabulo matella dicitur.* Quidni ab irato Trimalcione & ebrio, à convivis Trimalcionis similibus, hoc est, parum honestis & liberalibus? Alius *berbex & bellum pomum, larifuga nocturnus, qui non valet lotium suum.* At hæc maledicta cocum decent, qui ibi rixans introducitur. Ejusdem namque sunt & illa; *cepa pirrata*, vel pyrrha vel capitata, ut aliquis conjiciat. *Crucis offa, corvorum cibaria, terræ tuber, vulpisuda.* Addit Censor. Fortunata ipsa furiis incensa virum suum præsentibus convivis Canem appellat. Grande scilicet flagitium, & propter quod fragmentum explodi debeat. At quis miretur mulierem furiis incensam, & qualis Fortunata inducitur, talia maledicta jactare? Trimalcio invicem eam Codicem, ob hebes & stupidum ingenium, prædicat. Scilicet maledictum è foro piscario, & non è communi omnium sermone. Senex Terentianus Heaut.

——— *in me quidvis harum rerum convenit,*
Quæ sunt dicta in stultum, caudex, stipes, &c.

Denique Trimalcio uxorem *ambubajam* nomine Syriaco, *milvum* à rapacitate, *sterteram* à stertendo, etiam *viperam* vocat. Et hæc convicia num sint piscarii tantum fori lector eruditus judicet: num satyræ parum congruentia. Certe Horatius Ambubajarum collegia dixit in satyris. Et Suetonius de Nerone: *Cœnabat nonnunquam in circo maximo inter scortorum totius urbis, ambubajarumque ministeria.* Quid ergo flagitii est, in satyrica sugillatione Neronis temporum, Ambubajarum mentionem fecisse? Tandem tædio (ut inquit) grammaticarum Quisquiliarum, à verbis & stilo, ad res ipsas Censor transcendit, demonstraturus in his non minus à veri Petronii ingenio demutatum. Hic vero est, ubi Censor judicii, & eruditionis suæ egregium specimen edit, oblitus quid ludicra scriptio, quid satyricum institutum promittat; singula quæque dicta & facta in hoc convivio, ex Philosophorum, ac morum antiquorum norma expendit, omnia ad vivum, quod ajunt, unguem resecat. *Ac primum*, inquit, *videtur edisse operam impostor, ut Trimalcionem cunctis ridiculum legentibus exhiberet.* Quid tu Trimalcionem pro uno è septem sapientibus exhiberi à Petronio autumas? An tibi res adeo intolerabilis videtur, induci in satyra stultum divitem in cœna hilari & libera, ea agentem & dicentem, quæ siccis & sapientibus minime congruant? cum illorum ipsorum locupletum apud Horatium, confessione *stultitiam patiantur opes.* Ecce stultitiam fatentur beati, tu eam in divitiis persona rideri, idque in satyra, ineptum & Petronio indignum censes. Cur autem si tales homines tunc Romæ extiterunt, qualis Trimalcio inducitur, nefas sit, eos propriis coloribus depictos ridendos propinasse posteritati? Multa inepta fiunt & dicuntur in hac Trimalcionis Cœna: An alia ludicræ & satyricæ scriptionis materia? An tu hic dicta Sapientium, & è disciplinis liberalibus problemata, velut in Platonis aut Xenophontis convivio, aut Plutarchi sympofiacis, aut Athenæi δειπνοσοφιστῶν libris proponi velles? Enimvero tunc jure aliquis fucum esse factum suspicaretur? Nunc cum nihil in hoc fragmento non apprime congruat ideæ, quam nobis de Trimalcionis ingenio Petronius in veteri fragmento objecit, non ineptus, qui, quæ fiebant, ceu in theatro exhibuit: sed qui hæc tam inconsulte atque inscite reprehendit, is ineptus est, & nihil intelligit. Quod autem multi tunc Romæ fuerint Trimalciones, indocti, inepti, futiles, somnia non homines, dubitare non potest, qui vel Senecæ epistolas legerit: ex quibus unum exemplum proferam. *Calvisius Sabinus* (inquit) *memoria nostra fuit dives: & patrimonium habebat libertini & ingenium. Nunquam vidi hominem beatum indecentius. Huic memoria tam male erat, ut illi modo nomen Ulyxis excideret, modo Achillis, modo Priami, quos tam bene noverat quam pædagogos nostros novimus. Nemo vetulus nomenclator, qui nomina non reddit, sed imponit, tam perperam tribus, quam ille Troja-*

nos

nos & Achivos persalutabat. Nihilominus eruditus volebat videri. Reliqua, quæ sequuntur facetissima, ne sim longus, prætereo. Quis ergo non videt similem Trimalcionem induci à Petronio, dum eum facit enarrandis poculorum cælaturis, aut fabulæ argumento, quod Homeristæ acturi sint, tempora, personas turpiter confundere? sed singula excutiamus.

Aper (inquit Censor) *pileatus infertur, &c.* Quid hoc abhorrens à Petronio? An non in veteri fragmento, asinus Corinthius in promulsidari cum bisaccio positus exhibetur, & gallina lignea incubantis habitu, cum ovis & palea mensæ infertur? Ita histrioniam in cœna facere amat Trimalcio, ad exhilarandos convivas. *Postquam surrexit Trimalcio, sermones habent inter se convivæ ineptos, humiles, ac demissos solo, fatuis & sensus communis expertibus convenientes.* An ignorat Censor, tales fuisse beatorum illorum convivas? Enimvero non hæc humiliora sunt, quam dialogus Asellii Sabini, in quo boleti & ficedulæ, & ostreæ & turdi certamen inducebatur. Quo tamen Dialogo ita delectatum Tiberium tradit Suetonius, ut auctorem HS. ducentis remuneratus sit. Denique apud Juvenalem Domitianus Cæsar cum proceribus in consilium vocatis de apparatu rhombi deliberat. Pergit Censor: *Trimalcio eandem, quam Claudius Imperator convivis libertatem in triclinio facit, & in alvum continentes invehitur.* Quidni Trimalcio idem, quod antea Claudius, permittat? *Cocus præterea quod porcum non exenteraverat, nudatur in convivio, & inter duos tortores consistit.* At hæc mimica sunt, hi Trimalcionis ludi. Non placent Censori, at alii facetum id inventum, nec à tali cœna abhorrens judicent. *Et in lance Corinthia potat: quasi lances tam vina, quam cibos caperent.* Non sane capiunt, neque ea mente scripsit Petronius; sed Trimalcionis ludum & lasciviam expressit. Nunquam audiit Censor in nequioribus conviviis & comessationibus quosdam a Modimperatore in calceis potare jussos. Absurdum id fateor, factum tamen. Denique non hic de moribus atque institutis pop. Romani, sed de lascivia, jocis & ineptiis divitum agitur.

Sequuntur de vasis Corinthiis fabella relatu indigna, nulla temporum habita ratione. Quid mirum de sene indocto, oblivioso, ebrio? Nonne Calvisius Sabinus loco Senecæ supra adducto, ob eandem ineptam eruditionis, in summa inscitia, ostentationem ridetur? *Interea vitulus affertur galeatus: quem unus ex Homeristis Aiax furens gladio concidit, partiturque convivis.* Hoc tetricus Censor acerbius explodit. *Quis* (inquit) *hæc legens risum teneat?* Et tu Censor ride, sodes, atque etiam cachinna. Nec enim opinor, alio hac consilio Petronius refert, quam ut risum legentibus moveat; sicut nec Trimalcio (si vera narratio est) alia mente id faciebat, quam ut convivas suos exhilararet. *Jam vero fabula aniles de homine versipelli in lupum mutato, Apuleio conveniunt magis, quam Arbitro.* Vellem hujus judicii nobis aliquam rationem explicasset Censor, ut intelligeremus, cur quod in ludicra scriptione Apuleio licuit, non liceat Petronio. *Jussu Trimalcionis ingens canis catena vinctus, adducitur in triclinium ab ostiario. Quid agrestius, quid indignius tanto convivio?* Jam dixi (quod & omnibus, Censore uno excepto, perspicuum arbitror) nihil serium dici aut agi in ea cœna, nihil ex consuetudine & moribus, sed ex luxu & lascivia hominis improbi, & vanissimi ostentatoris. Et nunc quod canem ostiarium in triclinium adduci jubet, non feritati agresti aut inscitiæ, sed protervitati adscribendum est. Nisi existimamus agrestem fuisse Halogabalum, qui (ut refert Lampridius) leones & leopardos exarmatos, ad secundam aut tertiam mensam jubebat accumbere? ignorantibus cunctis esse exarmatos, ad pavorem & ridiculum excitandum: aut illum patremfamilias ditissimum, de quo Milesiar. lib. 10. mentionem facit Apuleius, qui asinum suis ipse manibus in triclinium perduxit, eique mensa posita, omne genus eduliorum solidorum, & illibata fercula jussit apponi, merum etiam propinari. Hi sunt beatorum lusus & nugæ, non ignotæ iis qui veterum libros diligentius legerunt, quique urbanioris notæ hominum mores non penitus ignorant.

Idem Trimalcio cap. 64. *Potiones dividi jubet inter omnes servos, qui ad pedes sedebant. Quid* (inquit) *indulgentius? imo vero quid minus Romanum, bibere famulos domino præsente ac epulante, sedere ad pedes servos domino discumbente. An sedens famulus ministrare potest?* Non est hoc Romanum, fateor, sed Trimalcionianum. Quæ autem hæc inscitia est, ne animadvertere quidem, quid personis, quas Petronius exhibet, conveniat? quippe Trimalcio, ut ex veteri etiam fragmento apparet, non solum exquisitissimas lautitias ubique affectat, sed etiam ludis inusitatis, ac mimicis convivarum admirationem captat, moris atque instituti Romani securus. Quod ut magis pateat, nonnulla de ejus moribus, ex illo veteri fragmento, Censori suggeram. Trimalcio è solio balnei egressus, unguentoque perfusus, palliis ex lana mollissima factis tergitur. An hoc Romanum est? Eodem pila se exercitante, spado in parte circuli stat cum matella argentea, quam ludenti signo dato subjiciat. An id Romanæ consuetudinis? Idem in postibus triclinii fasces habet cum securibus fixos; an hoc Censor dicet Romani esse instituti, ut sevir Augustalis (nihil enim amplius Trimalcio) fasces cum securibus habeat? Quippe istis magistratibus colonicis & municipalibus, non fasces, sed virgæ nudæ aut bacilli præferebantur. Itaque Encolpius cujus sub persona fabula narratur, id ut novum notat & admiratur: *& quod præcipue*, inquit, *miratus sum, in postibus triclinii fasces erant cum securibus fixi.* An denique moris Romani est, servos inter ministrandum cantare? Hæc & alia quæ brevitatis causa prætermitto, à Romano usu abhorrentia, cum de Trimalcione prodantur in veteri fragmento, qua fronte potest Censor culpare, quod in novo fragmento quædam præter Romanorum consuetudinem, in eadem Trimalcionis cœna observentur? Nec tamen, ut ad pro-

positum revertar. ita Trimalcionis proprium fuit habere servos ad pedes sedentes, ut non hujus aliquot exempla in litteris extent. Nonne idem de Calvisio Sabino cujus supra mentionem feci, prodit Seneca? *Magna* (inquit) *summa emit servos, unum qui Homerum teneret, &c. Postquam hæc familia illi comparata est, cœpit convivas suos inquietare. Habebat ad pedes hos, &c.* Idem de quodam Zoilo, quem Malchionem appellat, homine Trimalcionis simili notat Martialis.

At ipse retro flexus ad pedum turbam
Inter catellas anserum exta lambentes
Partitur apri glandulas palæstritis,
Et concubino turturum nates donat.

Quare hunc Censorem aut paucæ lectionis, aut parum diligentem, aut minus bona memoria præditum esse oportet, qui neget sese meminisse unquam legere, ad pedes sedisse pueros, nisi ingenuos. Sed & futili ratione objectio nititur: *An* (inquit) *sedens famulus ministrare potest?* Certe qui sedet non potest ministrare. At ubi est multitudo servorum, ut apud Trimalcionem, & alios ejusmodi locupletes, quidni aliis sedentibus, alii ministrare possint? Cætera quæ de Trimalcionis cocis discumbentibus addit, non minus aliena & frivola.

Alia objectio ex cap. 67. *Fortunatæ uxoris Trimalcionis periscelides tortæ, quales in usu nobis sunt, matronisque nostris, & quas vulgo à poplite cui subligantur, arrectarias vel jarretarias vocamus, nec Græcanici.* Primum unde habet Censor, periscelidas hasce Fortunatæ, ejus generis esse ac eas, quibus poplites ligamus? Nempe quia tortæ dicuntur. At id epithetum longe alio spectat, quam iste Censor putat. Nihil enim aliud significat, quam eas fascias, quibus crura tota involvi mos esset, cum alii de more latæ & simplices essent, huic tortas fuisse. An autem exinde sequitur, non iis tota ejus crura involuta atque amicta fuisse? Non sane, sed hæc Censoris interpretatio est à mente, & verbis Petronii aliena. Miseret me atque pudet istius Censoris, qui ne illa quidem quæ legit, quo sensu dicantur, mente assequitur. A cruribus Fortunatæ ad collum Censor ascendit: ibi quia sudarium invenit, ignarum antiquitatis auctorem fragmenti clamat. *Sudarium circa collum nullum unquam matronis Romanis fuit.* Ita sane, sed quæro num viri sudarium in collo habuerint: minime gentium, si consuetudo spectetur. Nam sudaria, ut ipse Censor fatetur, non cultus causa, sed ad sudorem oris tergendum, & viri & fœminæ habebant. Quid est igitur, quod Neronem Suetonius, ligato circa collum sudario, prodiisse in publicum dicit? Nempe quia Nero, ut in aliis rebus, sic in cultu vulgi consuetudinem spernebat. Si igitur Nero præter morem sudario collum ligavit, quidni & uxor Trimalcionis, cultus insolentis perinde amans, præsertim domi, tametsi id vulgò matronarum consuetum non fuerit? Pergit Censor: *Fortunata Trimalcionis ditissimi & nitoris, & elegantiæ amantissimi viri uxor, tam sordida & immunda esse potuit, ut eo linteo quo collum velaverat, velut mantili in triclinio tergeret manus.* Nimirum Censor matronæ illius manus suis similes putavit, ut sordibus lintea dum tergerentur, commacularent. At scire eum convenit talium mulierum opulentarum, quæ munditiis student, manus ita lotas & nitidas semper esse, ut si leviter aqua tingantur, ut iis delicatis mos est, nullam linteis labem afferant. Non enim ad abluendas sordes Fortunata manus aut lavat aut tergit, sed ad speciem & dicis causa.

Trimalcio senex ebrius de testamento suo mandat, funebrem vestem, unguentum nardinum, & reliqua ad funus pertinentia afferri jubet, & convivis ostendi, ac demum tamquam in funere suo cornicines canere jubet. Hic Censor exclamat. *Quid his ineptius? O sermones convivales.* Verum his declamatoriis officiis atque *περὶ ἀναχρονογράμματι* comprimendis, sufficiet ea proferre, quæ de Pacuvio Syriæ Proprætore Seneca in epistola 12. prodidit; ipsamet ejus verba adscribam: *Pacuvius qui Syriam usu suam fecit, cum vino & illis funereis epulis sibi parentaverat, sic in cubiculum ferebatur à cœna, ut inter plausus exoletorum hoc ad symphoniam caneretur, βεβίωκε, βεβίωκε, nullo non se die extulit.* Sive igitur Petronius sub Trimalcionis persona, hanc Pacuvii insaniam traducere voluit, sive hujus quem Trimalcionem appellat, eadem petulantia fuit, patet quam sint ridiculæ Censoris exclamationes, qui Senecæ & Satyricorum scripta videtur numquam attigisse, ac ne quidem quid Satyra sit, intelligere. Etiam hic Pseudo-Petronium ut Romani moris ignarum carpit, quod cornicines pro tubicinibus adhibeat funeri. Neque videt homo acutus non esse verum id funus, sed mimicum, quale Syriæ Proprætoris, qui ut vidimus inter plausus & cantus exoletorum efferebatur. Quæro enim utrum magis sit præter morem Romanum, cornicines funeri adhibere, an plausus & symphoniam? Ita idem Seneca in ludo Claudium ad tibicinum & cornicinum cantum facit efferri: *interrogat Mercurius, quid sibi velit ille concursus hominum, num Claudii funus esset? Et erat omnium formosissimum & impensa cura plenum: ut scires Deum efferri: tibicinum, cornicinum, omnisque generis aneatorum tanta turba, tantus conventus, ut etiam Claudius audire posset.* Quid restat, nisi ut Censor Senecam ut parum Romani moris gnarum, in ordinem cogat.

Objicit præterea finem cœnæ Trimalcionis cum iis quæ sequuntur, hoc est, ut ejus verbis utar, falsa & ficta cum veris non cohærere; Videamus quomodo id ostendat. Finis (inquit) cœnæ Paravinæ (ita novum fragmentum vocat) talis est: *Cum cornicines insonuissent, vigiles regionis proxima rati ardere Trimalcionis domum, cum aqua & securibus occurrunt, & januam effringunt.* Encolpius, Ascyltus, & Gyton læti oblata occasione discedunt. *Nos occasionem opportunissimam nacti, Agamemnoni verba dedimus, raptimque plane, tamquam ex incendio fugimus.* Contra inquit, apud verum Petronium, qualem dudum editum habemus (obi-

(obiter notandus Censor, qui *dudum* pro pridem hoc loco imperite usurpat) Encolpius cujus sub persona tota fabula narratur, nec cornicinum, nec vigilum ullam mentionem facit; sed ait, cum ipse & Ascyltus & Gyton abire vellent, & per amplissimas, longissimasque porticus, media jam nocte sine lumine errarent ebrii, &c. Hæc Censor; vel inconsiderate admodum, vel parum bona fide. Aut enim non videt, aut dissimulat, lacunam esse in veteri Petronii fragmento ante illa verba, *neque fax ulla in præsidio erat, quæ iter aperiret errantibus.* Quam lacunam non recte expleri iis, quæ in calce novi fragmenti habentur, neque seriem fabulæ apte continuari ostendat Censor, & tunc ipsum non in tota illa dissertatione hallucinatum credemus. Quin etiam Censor sua scrinia compilasse Impostorem Pseudo Petronium quiritat, & vocabulum *barbatoria*, quod in cap. 73. legitur, sibi furto ablatum é notis suis in Berengarii Augusti panegyricum vindiciarum jure repetit. *In meis* (inquit) *in panegyricum notis, qui l esset apud Gregorium Turonicum Episcopum, barbatorias celebrare, & quid barbatoria significaret, fuse docui. Placuit observatio mea Impostori,* &c. & mox; *sed tamen mos hic quidem ætate Petronii multo vetustior: nomen autem barbatoria, ejusdem ætate* (*ni fallor*) *recentius.* Bene est quod addit (ni fallor) & hac præfatione judicii periculum declinat. Cur ergo cum fieri posse ut in eo ipse fallatur, ac sese de eo incertum esse fateatur, quo tempore id nomen usurpari cœptum sit, tam allleveranter postea pronuntiat, hanc vocem è suis notis acceptam? Neque enim quicquam affert ad id probandum, sed sententiam suam sine ratione Pythagorico more velut edictum proponit. At nos ratione & conjecturis ducti probabilius censemus, cum res sit, ut fatetur, ætate Petronii vetustior, & vocabulum quo ea res designatur, Petronii ævo antiquius credi oportere: tametsi in aliis veterum monumentis, quæ nobis ex tantis literarum cladibus paucissima supersunt, non reperiatur. Idem statuendum de libera cœna, cujus & initio fragmenti mentio habetur, ita fuisse ab Antiquis nominatam, non, ut iste nugatur, Impostoris fraude ex fratris sui observationibus notatam

Hactenus videri possim duorum Censorum tela & machinas non segni manu repercussisse. Restat ut eosdem nunc de veteris fragmenti vero Auctore inter se digladiantes spectemus. Germanus Criticus ex vulgata opinione Petronium Neronis familiarem cujus Tacitus meminit, Satyrici auctorem defendit, ut supra vidimus. Hic ad alium Petronium refert. In quo duo agit; primum ostendit nihil illud Satyricon ad Neronis noctes spectare; deinde ab alio Petronio Massiliensi scriptum esse. De primo, cum mihi admodum verisimile videatur, non est opus lectorem morari. De altero autem rationes ejus & conjecturas expendere, non ab re erit. Ita igitur statuit præter Petronium à Tacito memoratum, alium fuisse Neronis ævo multo recentiorem, natione Gallum, qui in provincia Viennensi, finibusque Massiliensium Græcorum vixerit. Id autem Sidonii Apollinaris testimonio probat, cujus versus hosce adducit ex carmine, quod Narbo inscribitur:

Et te Massiliensium per hortos
Sacri stipitis arbiter colonum
Hellespontiaco parem Priapo.

Primum audaciam Censoris & facinus *παρακινδυνευτικὸν* lector observet. Cum in omnibus Sidonii codicibus *sacri stipitis* scriptum extet, audet pro *sacri*, *Grai*, pro *stipitis*, *cespitis* legere. Tum nobis testem fratrem adducit, qui non dubitet in vetustis ejus scriptoris libris scriptum fuisse *Grai cespitis*, quod quidam non intelligentes in *sacri stipitis*, perperam mutarint. Quasi vero *Grai* pro *Græci* epitheton sit ejusmodi, ut alicui in eo aqua hærere potuerit. Hanc autem conjecturam Censor in hunc modum confirmat. *Si* (inquit) *sacri stipitis nomine Priapum ligneum designare voluisset Sidonius, Priapi colonum Arbitrum vocaturus non fuit, sed cultorem.* Ita quidem si Auctor ille Latini sermonis puritatem in poematis coluisset, quam ne in soluta quidem oratione assequi potuit. Quis enim Sidonium parum tersa ac limata dicendi ratione usum ignorat? Instat: *Etiamsi gratis concessero colonum Priapi pro cultore Latine dici posse, tamen nec vel tum sanus tribus hisce versiculis sensus constabit; fatendumque erit Sidonium bis duobus in versibus continuis Priapi sine causa meminisse. Te, arbiter, per hortos Massiliensium sacri stipitis, seu Priapi lignei cultorem Priapo Hellespontiaco parem.* Esto; quid in eo incommodi aut flagitii? Hoc, inquit, nihil frigidius atque ineptius videtur. Ita credo videri Censori isti; at iis qui aures poëticas habent, ea repetitio non friget. Quin si bis eandem vocem Priapi in duobus illis versibus iterasset poëta, non parum gratiæ addidisset; sed non est omnium de poëmatis judicium ferre. Tamen ex hac tam audaci Sidonii interpolatione, & tam frivola disputatione audet pronuntiare, Arbitrum natione Gallum a Sidonio agnosci: tum & Petronium Epicureum fuisse exinde colligit. Dehinc Pithœum miratur, quod iis versibus non tam Arbitri patriam quam mores designari ob Massiliensium mores Plautino proverbio, & Athenæi historia notatos existimaverit. *Quasi* (inquit) *horti Massiliensium, mores eorum corruptos potius, quam Petronii domicilium apud Sidonium indicare debeant.* At Pithæus, si viveret, non parum tam importunam Censoris istius interpretationem miraretur, quæ & verbis Auctoris vim facit, & a mente ejus alienissima est. Nam si Petronium Arbitrum Massiliensem, & Antoninorum ævo supparem Sidonius putasset, non cum inter veteres scriptores, qui priorum Cæsarum temporibus floruerunt, proximumque Cornelio Tacito in illo ipso poëmate posuisset. Sed reliqua hominis confidentissimi argumenta spectemus. *Ipse Arbiter moris cujusdam Massiliensium mentionem fecit, tamquam sibi notissimorum.* At pudet me respondere tali argumento.

to. Adeone iste Censor lectores indoctos, immo sensus communis expertes putavit, ut eos tam frivolo & nugaci verborum strepitu permoveri posse crederet? Quid enim ista collectione levius, quid futilius? Isto enim modo probari posset Platonem fuisse natione Persam, qui de Persidis regum educatione & magnitudine, tam multa exquisitissime in Alcibiade 1. disputat: aut Scytham Hippocratem ob ea, quæ de Scythicæ gentis & Amazonum moribus Nomadumque institutis in lib. de aëre, locis, aquis tradit. Qui & in lib. 4. de morbis modum casei conficiendi apud Scythas, tam dilucide explanat. Item Maro fiet Moschus aut Sarmata, aut Dacus, eorum argumento, quæ in 3. Georgic. prodit de frigoris inclementia in regionibus Septentrioni subjectis, ac populorum qui ibi degunt, victu tam graphice descripto. Similiter Galenum Teutonem dicemus aut Gallum, qui tot locis Gallorum candoris & flavorum capillorum mentionem facit. Sed & Celsum indidem natum: Quidni. Qui eorum quæ in Gallia fierent, meminerit, lib. 7. cap. 7. *Nihil est* (inquit) *melius, quam quod in Gallia quoque comata fit, ubi venas in temporibus, & in superiore capitis parte legunt.* Sexcenta ejusmodi loca ex variis auctoribus proferre possum, quibus istius rationis imbecillitas amplius demonstretur. Non minus temere, ne quid gravius dicam, ex Græcis vocabulis quæ in illo Satyrico passim occurrunt, Petronium ortu Gallum fuisse colligit, domicilio tamen semigræculum. Nam & Lucilius & Varro & Plinius, & Columella, & Suetonius hac ratione semigræculi & Massilienses habendi essent, in quorum scriptis tot Græca vocabula observantur. Nolo hic eorum vocabulorum catalogum instituere. Sufficit hujus lectores admonuisse. Quis enim nescit Lucilium in Satyris tantum Græcarum vocum admiscuisse, ut eo nomine reprehendi ab Horatio meruerit. Similiter Varro frequenter in libris græcissat, præsertim in Satyris, nempe quibus & titulos Græcos præfixit, in margopoli περὶ ἀρχῆς. cosmotoryne περὶ φθορᾶς κόσμου Triodite tripylio περὶ ἀρετῆς Est modus matulæ περὶ μέθης ὄνος λύρας γεροντοδιδάσκαλος vinalibus περὶ ἀφροδισίων. ταφὴ Μενίππου, & sic de aliis. Ex quibus Satyris sunt illa: *ds enos lemmatos logos Antipatri stoici filius rutro caput displanat.* Et *metamelos inconstantia filius me reprehendis.* Idem vitæ exodium Græcè pro exitu in iisdem Satyris dixit; in libris de re Rust. ornithonas, pelagios greges. piscium, & alia ejusmodi ὅσα κόσμος qualia & apud Columellam & Plinium & Suetonium crebra reperiet diligens lector.

Id quoque pari levitate adjungit: *non demum miror ab Arbitro transitum Alpium maritimarum Alpibus Grajis confinium viginti versibus, ac portum Herculis Monaci exacte describi.* Ceu vero non Claudianus patria Alexandrinus, multis versibus Alpes Rhetias lib. de Bello Gildonico, & Silius Italicus origine quidem Hispanus, sed patria Italus Alpes Graias item studiose descripserint. Cujus porro vanitatis est putare, quidquam ad rem pertinere, quod Petronius Gallorum non semel meminerit. Ut cum ait, *secreta facies, ut suos Gallia cives putet. Ego autem frigidior hyeme Gallica factus:* atque ex his locis colligere Arbitrum hiemes & frigora in Gallia tulisse, & candorem Gallorum notum habuisse? Sed me talium nugarum pudet, pigetque: alia transeamus.

Stilus (inquit) *Petronii non Romanum seu Romanatum, sed plane Gallum & transalpinum hominem sapit. Quivis lingua Latina peritus in Petronio corburnum Gallicanum prima fronte statim agnoscit.* Igitur Censoris judicio cujuscunque scriptoris oratio quodam cothurno assurgit, is Gallus censendus. Quid igitur Seneca faciemus? Quid Fabio; Quid duobus Pliniis & Solino, quorum non minus floridus & grandis stilus? Non videt autem rebus debere esse aptum dicendi genus. Imprimis vero ludicra scriptio ejusmodi stilum postulat, qui inter astrictam & solutam orationem quasi medius decurrat; quique numeris licet absolutus, tamen licentiore & poëtico cultu hilaritatem quandam & lasciviam præ se ferat. Ita magnus Criticorum Dictator Lipsius sciscit lib. 2. Elect. cap. 21. ubi Apuleii stilo patrocinatur: *Jam* (inquit) *argumentum miscellum est & Satyricum, quod amat hunc cultum quæsitum, pinguem & squallenti quodam auro. Varronis fragmenta è Satyris videns? Etiam examinent. Reperient ea haud longe esse a Milesiis istis Punicis, & inculti cultus stilo.* Quo viri magni judicio etiam illa repercutiuntur, quæ mox de nonnullis phrasibus Petronio propriis, ac minus ut quidem autumat, Latinis idem Censor disputat. Addit stilum Petronii Antoninorum sapere tempora potius quam Domitii Neronis, cujus principatus similes Arbitri scriptores non habuit. Sumit pro manifesto quod in controversia versatur, nempe non fuisse Neronis principatu scriptorem ullum qualis Petronius.

Nam nos Petronium ipsum tunc extitisse contendimus. Sed & Senecam eodem genere lusisse in Apocolocynthosi quis non videt? Hoc quippe scriptum nihil aliud quam Satyra Menippea in Claudium, quemadmodum illud Petronii in Neronem: nec dubitandum, quin illis temporibus alii ejusmodi ingeniorum lusus extiterint, qui ad nos non pervenerunt. At, inquit, Macrobius in somnum Scipionis Arbitrum Apuleio non conjungit modo, sed velut æqualem aut etiam vetustiorem præponit, prioremque appellat his verbis: *auditum mulcent argumenta fictis casibus amatorum referta: in quibus vel multum esse Arbitrum, vel Apuleium nonnunquam lusisse miramur;* bonum factum; hoc scilicet restabat, ut se suo ipse gladio Ajax iste jugularet, quod nunc facit. Nam si eo loco, ut disertim fatetur, Macrobius Arbitrum Apuleio ut vetustiorem præponit, prioremque citat, quomodo hoc ipso loco probari potest Petronium æqualem fuisse Apuleio, & imperante Marco Aure-

Aurelio Antonio vixisse? Quis non miretur hominis inconsiderantiam, qui ea ex Auctoribus adducat, quæ ipsius sententiæ tam manifesto adversentur?

Jam illud quemadmodum probet, Petronii scilicet sermonem non ubique esse purum, sed quandoque inelegantem & incultum, consideremus. Multa quidem in Arbitri oratione culpat, criticisque unguibus conscribillat ut parum nitida & pura. Sed cur ea culpet, non dicit, solum se illa non meminisse apud veteres scriptores legere, ceu res Latina ex ejus memoria pendeat: ita si qua vox ipsum fugerit, continuo civitate Romana ejicietur & capite minuetur. At nos cucurbitæ caput non habemus, ut præsentibus libris quorum fides non vacillat, in cujusquam memoriam quantumvis bonam & felicem, quam in solida illa antiquitatis monumenta incumbere malimus. Nam quam sæpe hæc Censorem frustra habeat, jam faxo, ut omnes atque ipsemet fateatur. Hæc igitur ut parum Latina ex Petronio affert, *Sed de remedio non tam valde laboro:* item, *Giton semel ictus tam valde exclamavit. Tam valde*, inquit, pro tam, aut adeo, non memini apud veteres scriptores legere: quod nos vulgo dicimus *si fort*. At nihilo secius Cicero in epistola ad Atticum 8. lib. 7. ita loquitur: *Quod opus est de Dionysio tam valde affirmare*; in libris de Divinatione, *nihil est tam vulgare quam nihil sapere: & tam vehementer* lib. de Orat. Hæc quoque Censor Latina non putat: *Neque enim tam magnum facinus admisimus, & tam grande munus, tam grande facinus pro tantum facinus. tantum munus.* Quia videlicet non meminit hujus apud Terent. in Adelp.

——— *an sedere oportuit*
Domi virginem tam grandem, &c.

Sed & Apuleius eandem locutionem usurpat; magnus Antiquarius, atque ut Sanctius in Minerva censet, purissimus Latinæ linguæ scriptor. Non temere enim quidquam vocabuli aut locutionis usurpat, quod non apud Antiquos legerit, ut de eo Scaliger scriptum relinquit. Unde à Prisciano & aliis Grammaticis sæpe laudatur. Is igitur 4. Metam. sic loquitur: *nec nostris tam magnis, tamque periculosis laboribus solatium de tam sera refectione tribues.* Pergit Censor: *minus grandi vexatam injuria* dici non oportuit, sed minore affectam injuria. Si Censorem audimus, neque *minus multa pignora* dicere licebit, qua tamen loquendi forma utitur Cicero 2. de Oratore. Rursus *quam magnum flagitium* dici non oportebat, sed quantum flagitium. Atqui inter sententias Senecæ & Pub. Syri à Grutero collectas, hæc extat,

Quam magnum est non laudari & esse laudandum: Jam illud Petronii (inquit Censor) *bene, surrexi mane pro summo mane aut prima luce surrexi, nostrum hodieque est: bien matin.* Ita satis vehemens ratio est Censori, cur aliqua phrasis minus Latina censeatur, si similis ei in Franco-Celtarum lingua respondeat. At quam sit ineruditum, quam inscitum id argumentandi genus abunde, citato opere demonstravit Henricus Stephanus, quem lector consulat. Nunc confutando huic Censoris judicio mihi sufficiet Ciceronis auctoritas, qui in 4. Epist. ad Attic. sic scribit: *Ante diem quartum Calendas Maii, cum in Pompeianum bene mane surrexi.* Eadem locutione utitur in libro de Oratore: *Cum ei qui rogasset, num sibi molestus futurus esset, si ad te bene mane venisset.* Sunt & alia, quæ ut parum Latina expungit eodem judicio, quod scilicet Galli similem loquendi modum tenent. *Jam plena nox erat. Repositum in pristinum decorem puerum gaudebam.* Quia Galli dicunt *en plein jour, en pleine nuit: remis en son premier estat.* Quod postremum quam ab illo poetæ discrepat,

——— *Sic nos in sceptra reponis.*

aut ab eo quo utitur Fabius *in gradum reponere*, hoc est in dignitatem? In his autem quæ sequuntur, Censoris vel inscitia, vel oblivio apparet manifeste: *Satis pro valde* (inquit) *recentiorum Nerone scriptorum est.* Ergo recentior Nerone Terentius, cujus in Phorm. hæc sunt,

——— *satin' superbe illuditis me?*

Recentior Cato, qui teste Charisio lib. 2. *satis* pro intente usurpat: cujus & verba hæc citat: *jam apud vallum nostri satis agebant.* Etiam verbum *exsonare*, Neronis ætate inusitatum decernit. Mira confidentia vel potius temeritas: scilicet omnium quicunque Neronis temporibus viguere scriptorum phrases & vocabula, in numerato habet Censor, ut quæ tunc in usu nec ne, verba & locutiones fuerint, pronunciare possit; qui ne illa quidem vulgata & trita in Terentii comœdiis & Ciceronis epistolis tenet? Qui enim *exsonare* magis inusitatum, quam *exclarare*, pro illustrare, quod Vitruvius Nerone etiam antiquior usurpat? Dehinc librariorum & amanuensium erratis Petronium oppugnat. *Ideo vetus in hoc diversorio quemquam admitti, pro diversorium Trimalcio ad symphoniam allatus est, positusque in cervicalia minutissima.* Dicendum (inquit) fuit *incervicalibus*, &c. Neque videt extritam syllabam, *in* pro *inter*. *Quales esse solent quæ incumbunt ova*, pro incubant. atqui ita pridem docti emendarunt. *Ficedulam inveni piperato vitello piperatam*, pro circumdatam. At in novo fragmento ita legitur. Negat & *discolorius* usurpatum veteribus scriptoribus Latinis. Si quidem cum omnes veterum libros legisse constet, credemus. Alias non. Eadem conditione assentiemur de aliis, quæ ibidem pro inusitatis affert, *absentivus* pro absens, *domefacere*, *scabitudo*. Dixit Petronius; *Gubernator qui pervigil nocte siderum quoque motus custodit.* Quis putasset in his esse locum reprehensioni? Atqui Censor hic invenit, quod obelo confodiat: *Siderum* (inquit) *motus vel sidera custodire, pro servare aut observare, improprium est*: Igitur Cicero improprie locutus, qui actione 1. in Catil. dixit: *Multorum te oculi speculabuntur, atque custodient.* Et Juvenalis, qui custodem, pro observatore posuit Satyr. 5.

——— *tibi non committitur aurum,*
Vel si quando datur custos affixus ibidem,
Qui numeret gemmas, unguesque observet acutos.

Ecce custodem vocat eum, qui appositus ut observet. Præterea quod *lapidibus tegere*, sicut humare est humo operire, id quoque reprehendit: sane minus id verbum eo sensu usitatum: *sapius enim significat lapidibus petere*. Sed ab trito calle & vulgi semita discedere magnos Auctores, quæ invidia est, præsertim ubi analogia tam palam invitat, ut hoc loco. *Coæquale* (inquit Censor) *natalium suorum sinciput, pro æquale, nusquam apud veteres alios scriptores Latinos reperire memini*. Ita sæpe nobis memoriam suam oppignerat. At satis jam ex multis perspectum habemus, quam malum hæc ei nomen sit, quæ toties ipsum frustra habeat. Et nunc frustra habitum ostendo ex Columella, qui ea voce utitur lib. 8. cap. 14. ubi de Anseribus educandis: *milium quoque aut etiam triticum mistum cum aqua, recte prabetur, atque ubi se paulum confirmavit* (anser) *in gregem coæqualium compellitur*. Leges etiam Grammaticæ violatas conqueritur: *Ephebus* (inquit) *plena maturitatis, & annis ad patrendum gestientibus*, vocatur à Petronio casum mutante contra regulas Grammaticæ. *Debuit enim dici, Ephebus plena maturitate & annis*, &c. Primum paucis de illa Censoris religione. quis nobis eas regulas posuit? qua auctoritate? Unde illa religio animis incessit? An non ex veterum scriptorum observata dicendi ratione? Igitur ab ipsis auctoribus, quorum scripta leguntur, regulæ vim omnem atque auctoritatem mutuentur, necesse est; Quæ autem regula est, cui non aliqua exceptio opponi possit? Quid ita? quia Auctores non eundem loquendi modum, ac disciplinam sequuntur, sed & alia aliis magis forma placet. Ut sunt varia hominum ingenia & mores. Hinc illa à magistris Græcis notata ἀνακόλουθα, & σολοικοφανῆ in Thucydide, & aliis magnis auctoribus; atque ab aliis in ipso M. Tullio in Grammaticæ regulas illas vulgares manifeste peccantia, quæ nemo nisi ineptus carpere ausit. Horum exemplo citata Petronii locutio defendi possit, sed nihil opus est. Non enim ibi casus fine ratione mutatur, ut Censor putat; neque varii illi casus ab eadem voce *ephebus* reguntur; sed *ephebus plena maturitatis*, possessive dicitur. In sequentibus autem verbis est ellipsis, *annis ad pat. gest.* pro in annis, sicut apud Plinium lib. 7. cap. 11. *Julium viatorem è Vocontiorum gente fœderata, in pupillaribus annis*, &c. Item Petronium arguit quod acum comatoriam, dixerit acum crinalem, ne servata quidem analogia. Nam, inquit, à coma non fit *comatorius*. Sed bene est, quod ipse mendum subesse in eo vocabulo suspicatur. *Fortasse*, inquit, *legendum est, comotria, hoc est ornatricis*. Quæ tamen emendatio parum commoda. Nam minori interpolatione licet, *acu comptoria*, *a* in *p*. Quæ haud dubie vera lectio est. Hæc quoque castigat, *soli militares, soli fortissimi habentur*. *Militaris*, inquit, *pro militaribus honoribus digno, recens est haud dubie, nec sæculi Neroniani*. at quid opus est interpretatione. Ego verbum *militares*, non alio sensu hic positum arbitror, quam apud Horatium 1. Carm.

Cur neque militaris
inter æquales equitet?

Denique Petronium, *Ditis pater* pro Dis: *Quirites* in numero singulari, pro *Quiris* usurpare notat. Sed hæc inter ejus archaismos ponenda esse nemo non videt. Petronium vero exoletis nonnunquam uti vocibus, satis supra demonstratum arbitror.

Habes, CARISSIME MOCÆNICE, expectatam omnibus Petroniani fragmenti Assertionem ac vindicias, contra temerarios Criticos, vel potius calumniatores. Consequens esset, ut quoniam sat strenue, ni fallor, eorum stolidum impetum repressimus, inscitiam ac temeritatem reprehendendi, patefecimus; ut deinceps, elegantiam, urbanitatem, lepores & veneres, quæ in hoc passim fragmento elucent, oculis omnium subjiceremus, ut magis constaret non esse Petronii genio indignum id scriptum: sed ea res mihi manifestior videtur, quam ut explanatione egeat apud eos, qui acetum in pectore habent, & judicii acumine pollent. Quin veluti detersis nubibus, ipsa per se lux solis in omnium oculos incurrit; futurum existimo, ut discussa ineptarum dubitationum caligine, Fragmenti hujus pulcritudo perspicua per se omnibus reddatur.

APOLOGIA
AD PATRES CONSCRIPTOS
REIP. LITTERARIÆ
MARINI STATILII
TRAGURIENSIS.

CUm multa mihi in vita P. C. inter varios, ut res humanæ se habent, adversæ fortunæ casus, prospere & fœliciter evenere, tum haud scio, an quidquam lætius, optatius, & unde liquidiore meus animus voluptate perfunderetur, aut acciderit unquam, aut accidere possit, quam quod hodie in augustissimum conspectum vestrum prodire, atque in tam nobili frequentia de mea mediocritate, deque rei vestræ publicæ non mediocri negotio verba facere coactus sum: quod certe si mea sponte fecissem, non sine gravi temeritatis, & arrogantiæ nota facere potuissem. Nam cum præteritis hisce annis, novum Satyrarum T. Petronii Arbitri fragmentum de Cœna Trimalchionis, opera typographi Patavini in publicum prodisset, delatumque esset Parisios; Joh. Christophorus Vagenseilius, insignis levitatis & confidentiæ adolescens, recens illuc advectus quod plausu Doctorum Virorum, quos sibi colendos homo peregrinus

nus desumpserat, plus nimio delectaretur, talemque se re ipsa esse crederet, qualis ab amicorum urbanitate, & blanditiis audiebat; cepit consilium plenum vanitatis, atque ætati suæ, quam collectæ recens prosperæ opinioni convenientius, insectandi hujus operis, & pro falso, & adulterino insimulandi. Cum autem præcipuam in hac editione mei mentionem fieri animadverteret, & scriptum ipsum à mea potissimum Bibliotheca prolatum audiret; me unum, antequam sciret, ater, an albus homo essem, die ad Vos dicta nominatim in Judicium vocavit; imo quasi vestris jam sententiis condemnatum, & legis Corneliæ, quæ de Falsis est, constrictum, & irretitum pœnis, non tam ad causam dicendam, quam ad Crimen jam deprehensum ultro confitendum, justamque ea de causa animadversionem à vestra lenitate, & misericordia deprecandam, hortatus est. Satis autem prolixam ad hoc suum dictum probandum disputationem contexuit, quam his potissimum verbis conclusit: „*Si* „*possem, in aurem Statilei insusurrarem, videri mihi* „*totum Arbitri fragmentum ex sese finxisse tanquam* „*araneum, & bene facturum, si grave crimen, quo* „*se commaculavit, apud Reip. litteraria Patres con-* „*scriptos deprecaretur.* Adscivit sibi tam præclaræ actionis socium Adrianum Valesium, virum alioquin doctum, & gravem, & quem hoc suo tam fœdo luto inficeret, prorsus indignum, qui altera disputatione hoc idem argumentum, sed aliquando modestius, & verecundius executus est. His ego geminis contra me actionibus, sine mora censui respondendum, eoque misi statim ad summum virum M. Mocenicum, accuratam hac de re dissertationem, quam etiam typis editam esse audio, atque in ea, quantum ingenio, & industria conniti potui, cum utriusque disputationis argumentis pugnavi; solam autem exequi, tunc visum est partem controversiæ, quæ juris quodammodo esse videbatur, iis dumtaxat argumentis, & rationibus adhibitis, quæ ad asserendam ejus germanitatem ex ipsius verbis ac sententiis duci poterant; cum fretus abundantia, ut ita dicam, mearum virium, experiri constituissem, ecquid ea sola ad causam obtinendam satis essent, omissis adjumentis, quæ codex ipse autographus in medium prolatus afferre posset. Nunc vero repudiato, ut audietis, hoc consilio, & accedente ex codicis inspectione magna copia alterius partis controversiæ exercendæ, quæ magis facti est, rursus ad hanc causam integram, non jam privatim, & cum amicis, sed in judicio disceptandam me confero, Vosque oro, & obtestor P.C., ut, si quæ dicturus hodie sum, probavero, non solum de mea ipsius, sed etiam de hujus scripti innocentia, & meorum accusatorum vanitate sine dubitatione pronuncietis. Interim dum mei facti in hoc toto negotio versati rationem vobis expono, ut jam facere incepistis, quæso diligiter attendite:

Longe mihi alia mens est P.C., cum de proferendis in publicum ingenii mei monumentis delibero, quam accusatori meo fuit, cum criminibus prius apud vos pronunciatis, quam apud se cogitatis in famam nomenque meum grassatus est. Adeo enim tanta in re nihil inexplorato, nihilque temere mihi suscipiendum existimo, ut gratiam celeritatis, quam illum secutum video, rem pueris modo, ad indolem ingenii probandam in Ludo certantibus, utcumque laudabilem, cæterum ubi quid serio scribendum est, inanem, & futilem, atque ad abolendam ab ineptorum scriptorum fama, stultitiæ notam infirmam esse statuam. Quanquam enim de fragmento Petroniano, & mea sponte optime sentiebam, & viros doctissimos hujus mei judicii auctores, & suffragatores habebam; ejus tamen vulgandi consilium, & meis animadversionibus illustrandi, non modo ultra præscriptos a prudentissimo Poëtarum novem annos, apud me pressi, sed tantum non prorsus abjeci: veritus quippe sum, id quod evenit, ne quis litterator insulsus, & hujus similis existeret, qui mei facti reprehensione ad captandam eruditionis gloriam abuteretur. Multo namque satius duco, ignotum me esse, quam per opprobria, & maledicta, etiam falso jactata inferi famæ, & eruditorum sermonibus celebrari; quippe qui satis intelligam, etiam vitæ per silentium actæ, & procul à magnarum curarum turbis habitæ, suam inesse dignitatem, nec illum male vixisse judicari, qui natus juxta moriensque fefellit. Hujus autem mei propositi, & quam in eo constantem, obfirmatumque me præbuerim, testes sunt optimi, & gravissimi viri, qui codicem, quo fragmentum hujusmodi continebatur, vetustum illum quidem, & Catulli, Tibullique, ac Propertii exemplaribus nobilem, auferre à me, & in vulgus dare quotidiano multorum annorum convitio frustra conati sunt: testis vir sapientissimus Venetus ad Pont. Max. Legatus, cujus auctoritas apud me omnium gravissima, non tamen ultra valuit, quam ut hujus scripturæ capita hactenus majore ex parte inedita describi curaret, & me invito, & reclamante typis excudi permitteret: testis omnis antiquitatis consultissimus Octavius Ferrarius, merito ab adversario meo laudatus, in cujus amantissimo sinu expostulationes hac de re meas, cum liber à Strambotto Typographo edebatur, multa cum molestiæ significatione deponebam. Causæ autem erant hujus molestiæ, non solum vetus meum de hac editione omittenda consilium; sed plurima, eaque fœdissima ipsius editionis vitia, quibus mederi, ne auctor facti à me improbati ulla ex parte viderer, omnino non sustinebam. Siquidem in ipsa præfatione nonnulla cum de fragmento, tum de me ipso aliter ac res habet affirmabantur; neque enim Horatii ulla carmina in codice hoc leguntur, sed poëtarum, quos dixi; nec mihi in mentem unquam venit testem citare in hac causa Joannem Rhodium: propterea quod neque Rhodius unquam codicem hunc oculis usurpavit, & hominis mortui testimonium quanto locupletius, tanto suspectius futurum erat. Nam quid ego

ego de ipso fragmenti contextu dicam, imperite, atque oscitanter exscripto, & à fide sui exemplaris multis in partibus abhorrente. offensus scilicet ejus editionis Curator, quicunque ille fuit, multitudine mendorum ac fœditate, & vocabulorum, quæ in illo passim occurrunt, insolentia; correctionem adornavit, ut sibi videbatur intimæ cujusdam eruditionis, re vero ineptam & absurdam: nihil enim tam operæ pretium fuerat, quam ut scriptio illa subjiceretur oculis Eruditorum, sicut erat, inculta, & rudis, quo decoris ingeniis materiam exercendæ industriæ, in locis corruptis restituendis integram præberet, ac ipsa sui deformitate crimen à se removeret suppositionis, & imposturæ, cujus cogitatio, ut mox audietis, à sui sæculi genio, & studiorum ejus temporis ratione magnopere abhorrebat. Quod certe si fecisset, nec potius primas fragmenti paginas ex libris pridem editis, cætera vero ex ingenio emendasset, hoc saltem habuisset minus loci adversarii iniquitas ad me criminandum, quasi quæ de meo finxissem, de industria corrupta, quæ vero ex aliis descripsissem emendata, ut acceperam, protulissem, eoque duplicem hujus scripti auctorem deprehendendum præbuissem. quæ alioquin ratio quam sit a proposito impostoris aliena, quam rursus ad sinceri correctoris rationes accommodata, nemo non videt; cum illi, vel universa scriptione, eodem luto fœdata, vel undequaque ejusdem limæ beneficio castigata opus esset; hujus vero industriæ qualemcumque conatum ipsa operis varietas commendaret. Quid multa? non solum ego editionis auctor non sum, sed nec alius quisquam, cui, ego saltem de nomine notus essem, cum in illa pro Statilio, vetere scilicet meæ familiæ vocabulo, Statileus appeller.

Habetis P. C. rem gestam, quantum ad me attinet, in causa fragmenti Petroniani, cujus confícti, & suppositi reus apud vos factus sum. Sed maculam tam deformem, satis superque, opinor, à vita & factis meis detergunt, quæ à me, ut dixi, privatim ad optimum Mocenicum hac de re scripta sunt; multo vero prolixius hoc ipsum præstitit. & omnem penitus adversariorum calumniam nudavit, & refutavit res ipsa, post codicem hunc Romam transmissum, & Doctorum hominum oculis subjectum, ejusque scripturæ non ambiguam antiquitatem ad CCC. annos omnium judicio porrectam: spatio, ut videtis, integri sæculi, quam quod Patavinus typographus profiteri ausus est, ampliorem. Expugnari namque tandem aliquando passus sum constantiam meam, non tam auctoritate summi viri Antonii Priuli Dalmatiæ Præfecti, cui librum in Urbem mittendum tradidi, quam adversarii convitiis, & maledictis, quorum vanitatem, revinci, ac patefieri, non mea solum, sed rei litterariæ universæ intererat, ne monumentum elegantissimi Scriptoris, cui tot sæculorum, ut ita dicam, ingluvies, in veteres libros fœde bacchata, pepercisset, levissimi hominis livore, ac malevolentia oppressum, atque enecatum interiret. Quid enim jam est, quod hoc prolato codice ad tuam, Vagenseili, tuendam sententiam afferre audes? An verum illum, an vetustum negabis? sed habes adversarios huic tantæ pertinaciæ Viros doctissimos, & in omnis antiquitatis cognitione apprime versatos, quorum magna est in Urbe copia, nec modo Italos, verum etiam omnium transalpinarum, transmarinarumque gentium, & præcipue curiosæ hujusmodi elegentiarum Gallicæ Nationis, qui codicem in loco celebri ad hoc ipsum propositum inspexere, qui singulas ejus paginas, singulas lineas per otium contemplati sunt, qui in chartas, qui in litteras diligentissime inquisivere, & quo sæculo editus, qua manu exaratus sit, integris a studio partium animis arbitrati sunt, quorum ego testimonium præsens, & ut sic dixerim, oculatum non vereor, ne quisquam sanus non anteponat tuis inanissimis suspicionibus, & conjecturis.

Jam vero constituta hac tanta codicis antiquitate, quæ jam reliqua potest esse in hoc negotio fraudis, & imposturæ suspicio? Quem, oro, tanti criminis reum facis, cui diem dicis, cujus nomen defers? Illius opinor, qui librum descripsit aut describendum curavit. At hic ne facti quidem ipsius utcunque admissi, cui fraudem inesse contendis, auctor est. Siquidem novissimam hanc fragmenti partem, quantum in illo est, abjudicat à Petronio, tantum abest ut falso illi tribuat. Inspice, si placet, ejus exemplum, non quale à Patavinæ editionis curatore prolatum est, corruptum & mutilum, sed quale nunc demum prodit sincerum, & integrum. Occurret in fronte titulus operis parti fragmentorum jam vulgatæ præfixus; conceptus his verbis, & rubris litteris exaratus;

Petronii Arbitri Satyri fragmenta ex libro decimoquinto & decimosexto.

Occurrent summæ paginæ hanc partem continentes hoc eodem titulo, & colore notatæ, quas ubi omnes evolveris, & congruentes cum omnibus manuscriptis, & impressis exemplaribus inveneris, offendes ad calcem solemnem illam veterum manuscriptorum Codicum clausulam:

Petronii Arbitri Satyri fragmenta expliciunt ex libro XV. & XVI.

Hactenus, ut vides, ille; nec ultra quicquam Petronio tribuit. quæ si germana, & legitima non sunt, planum licet illum, & impostorem, & si quæ fœdiora in buccam veniunt, vocabulis appella. Sequitur exemplum hujus novi fragmenti, cujus scripturam nullo titulo insignitam reperies. Nihil in fronte, nihil ad calcem, nihil in summis aut infimis chartis adnotatum est, ex quo possit elici mens scriptoris, quid de illius sentiat auctore; quæ quidem res inscitiam fortasse hominis, atque stuporem non fraudem ullam coarguit, ut qui ex materia, ex genere dictionis, ex personis, quæ loquentes inducuntur, conjectu-

jecturam facere de autore nequiverit. Ego vero idipsum candori ejus acceptum fero, & ingenuæ cuidam animi simplicitati, quod forte fidei suæ minime esse putaverit, ut de suo quidquam adscriberet, cum aliena describebat; qui forte vetustiore aliquo exemplo pariter acephalo, & anonymo usus est. Quod sine dubio immunem illum à tuo crimine facit, & plane extra calumniæ tuæ jactum constituit; quandoquidem infectum prorsus esse vides, quod illum fecisse insimulas: ut, si quempiam lege Cornelia de Sicariis interrogares, quis te ferret in accusatione perseverantem, ubi non modo nullam cædem factam doceres, sed ipse, quem interfectum esse contenderes, extemplo vivus ac valens in Judicum conspectum se daret. Nec vero hæc à me ejus studio, & gratiæ causâ dictum puta, quid enim ille in se habet, quod quemquam ad sui amorem alliciat? qui vel ex hoc ipso infelici suo labore, se prodit hominem plane rudem, omnisque expertem elegantiæ, & prorsus barbarum, & rusticanum; certe nullo modo ad eruditas hujusmodi fraudes concipiendas idoneum; adeo deformibus mendis, tam inepta Orthographiæ ratione hoc suum opus inquinavit: ut, cui pro Agamemnone *Agamenon* est, *cornicipes* pro cornicinibus, *causa palectice* pro gausapa lecticæ, *amplitearrum* pro amphitheatro, *voluntates* pro voluptatibus: cujus denique errata pene plura, quam verba sunt. neque solum in hoc novo fragmento, sed per omnem vulgati pridem Petronii scripturam, cujus ipso initio turpissime labitur, dum ait: *Cum alio genere furiarum declamatores inquietantur*, & quæ sequuntur: quorum verborum sententia frigida, elumbis, & propemodum nulla est. Mitto enim peccatum in titulo, dum pro Satyrico Petronii Arbitri, Petronium Arbitrum Satyrum nobis obtrudit. id namque vetustioris illius exempli scriptoris peccatum esse potuit, imo sæculi potius: nam & Dantes ille Aligherius illo ævo doctissimus judicatus, hac eadem ratione Horatium Flaccum Satyrarum scriptorem, Horatium Satyrum vocat, & apud sequioris ævi Græcos D. Gregorius Rom. Pont. suorum Dialogorum opere, quo maxime apud illos notus est, Gregorii Dialogi vocabulum est assecutus.

At enim hoc ipsum de industria fecit, quo fidem adstrueret mendacio, quod adornabat. Quia credo alia exempla Petronii, quæ doctorum tunc manibus terebantur integra erant, & castigata, & Criticorum lima perfecta, à quorum adeo nitore diversum hoc nostrum, affectata hac sui deformitate, persuadere potuerit, ut sincerum & legitimum judicaretur. Ecquid intelligis, censor insulse, quo in sæculo, quibus in moribus, inter quæ hominum studia tua versatur oratio? In hæc nostra demum, & patrum, avorumqe nostrorum tempora astutum hujusmodi consilium cadere fortasse poterat, post reversam, scilicet, litterarum lucem, adeoque minus frequentem in hoc genere peccandi morem; & postquam beneficio præclari Typographiæ inventi, restituta passim per Viros eruditos sua veteribus libris integritas statim latissime patuit, eaque re constitutæ ac stabilitæ videri poterant veræ, ac germanæ librorum lectiones. ut merito corruptissimæ quæque scripturæ antiquitatem sapere existimentur, integræ autem, & castigatæ novitatis suspectæ sint. Contra vero ætate descripti codicis, cum adhuc ingeniis hominum situs ille à diuturna musarum negligentia contractus hæreret, vetera juxta ac nova litterarum monumenta eodem, ut ita dicam, cibo pasta cernimus, eodem affecta morbo, eodem luto fœdata, rusticitatis, atque inelegantiæ in verbis, in sententiis, in omni denique dicendi, & scribendi ratione. Mire ingenia illius sæculi ab omni genere litterarum, præter Theologiam, & Juris prudentiam, ac Medicinam, abhorrebant, cum cætera omnia doctrinæ studia, atque in his ipsis omnem cultum, omnemque ornatum orationis morbos animi, morumque corruptelam appellarent; secumque præclare agi putarent humanioris doctrinæ viri, si pro magis, & maleficis ab hominum cœtu non arcerentur: id quod memoriæ Silvestri Secundi Rom. Pont. propemodum usu venit, cum propterea quod Astronomiæ, & numerorum scientiæ intelligens est habitus, quamquam erat egregie pius, ac sanctus, sinistris ab imperita posteritate necromantiæ, & impiorum Sacrorum rumoribus laboravit.

Sed quid ego de incommodis rei litterariæ illorum temporum tam multa disputo? quasi vero sit opus argumentis, & conjecturis in re omnium liquidissima; quamque non solum mente & cogitatione comprehendimus, sed ipsis oculis subjectam, & expositam habemus. Adspicite quæso P. C. & contemplamini tabulas, ac statuas illius ætatis artificum, in veterum templorum parietibus adhuc hærentes. Quicquamne vobis in eo genere rudius, aut impolitius potest occurrere? ego vero, si vel Giottum illum tanto in honore (& quidem merito) à suis æqualibus habitum, casus aliquis in officinam artificum nostrorum quamlibet mediocrium deferret, & ille de pictura disserere ac judicare institueret, prope est ut existimem auditurum, quod olim ab Apelle Alexander audivit, facesseret illinc propere, nec pueris colores miscentibus risui esse perseveraret. Hoc eodem squalore, eademque rubigine cæteras humaniores doctrinas infectas, ac deformatas, eadem opera Vos intueri putate propter arctissimum societatis vinculum, quo inter se (si Platoni credimus) connexæ, colligatæque sunt, ut nunquam singulæ floruisse vi æ sint, quin floruerint universæ. Unum non inficior, ætas illa tulit Franciscum Petrarcham scriptorem sua lauro dignissimum, qui & ipse, quod Virgilii lectione delectabatur, magus est habitus, non vulgi ille quidem, sed summi tunc hominum Innocentii Rom. Pont. judicio. Hic tamen, ut rerum copia valuit, & robore quodam ac pondere sententiarum, ita ornamentis

tis, quæ à dictionis elegantia scriptis accedunt, & puro illo, qui postea in pretio fuit, Romani sermonis candore, nec omnino caruit, nec multum aut passim abundavit, non solum in soluta numeris oratione, sed etiam in versibus. certe illum negligentiorem hujusmodi loquendi munditiarum, & hebetioris ad earum gustum palati fuisse scripta ejus, alioquin laudatissima, declarant; atque hanc eandem conjecturam de omnibus ejus æqualibus licet facere, ac de genio illius sæculi in universum. Verum, si non defuit illis temporibus, qui tam eleganter Latine scribere posset, eoque scribendi genere tam effuse delectaretur, quid ita non scripsit accepto alio argumento, in cujus tractatione profiteri suum nomen potuisset, & laboris fructum ferre sincerum & liquidum, nominis & gloriæ non contemnendæ? qui enim scribere potuit, quo stilo pleraque hujus fragmenti scripta sunt, ubi sese ad scribendum quacumque de re contulisset, facile, & Petrarcham, & alios etiam melioris ævi scriptores hac dicendi laude superasset. qui ergo factum est, ut hoc uno abortu verius, quam fœtu, clarissimi ingenii sui fœcunditatem terminandam judicaverit, aut si quid scripsit, hoc unum ad nos pervenerit? cum præsertim haberet liberum decurrendi per omne genus argumenti spatium, nemine illa ætate ad occupandam clarescendi per hujusmodi scripta materiam admodum sollicito. Sed nullus, mihi credite, fuit, neque enim esset, quod tantopere admiraremur, totque in cœlum extolleremus laudibus secutos longo post intervallo doctissimos homines, qui excisam in suis sedibus Barbarorum crudelitate Græciam una cum suis artibus in nos invexerunt, apertisque tota Italia bonarum artium veluti fontibus, Petroniano illo litterarum flumine Occidentem universum inundavere. Quid enim attinet illos auctores laudare reversæ in Orbem terrarum humanioris doctrinæ, quæ jam plusquam integro sæculo illorum exortum præverterat? Quid Bembus, & Sadoletus, & alii hujus notæ summi Viri aliud præstitisse visi sunt, quam quod inter principes hujus rationis constituendæ fuere? Quid ipse Leo X. Pont.

Dulcia qui profugas revocavit ad otia musas,

si gratiam ejus facti proavorum ætas jam abstulerat omnem: cujus certe ætatis palato si adeo subtiliter sapiebat Petronius, si ejus tunc scripta, quæ exstabant, tam curiose manibus terebantur, si quæ non comparebant, tam impotenti desiderio conquirebantur, ut viris doctis in mentem venirent extrema ejus fingendi, & supponendi consilia; id vero non incipientis, & recens adamatæ litterarum elegantiæ argumentum est, sed jam provectæ, & ad satietatem usque ac fastidium inter eruditos versatæ. Ut enim ostrea, & boleti, & jubæ mullorum apud rudes voluptatum convivas non magno in pretio sunt, quippe quos hædus, & pullus, & placentæ magis delectant: sic elegantiæ genere, quo Petronius valet, hominum ingenia inter primos ad eloquentiam impetus non magnopere capiuntur, sed præclare secum agi putant, si cum Cicerone, & Livio, & Salustio versari cum fructu liceat. Quod autem de hominibus dico, idem de temporibus dictum accipite, quibus sua indoles, sui mores, sua studia sunt.

In his ergo, ac talibus scriptoribus conquirendis, & ab interitu vindicandis satis erat, superque tunc occupata doctorum Virorum industria, & maxime hujus, quem dixi Francisci Petrarchæ, cæterorum omnium, qui in hac parte rei litterariæ curandæ cum laude versati sunt, primi auctoris, ac ducis. Qui tamen veterum librorum cladi, illa ætate cum maxime gliscenti, nequaquam suo illo intentissimo studio tantum opis afferre potuit, quin pleraque ex fatali illo naufragio erepta, & in sicco jam posita, à refluente rursus veluti æstu illius vorticis absorberentur: quod sibi vir ille summus usu venisse queritur in duobus Ciceronis libris, qui de Gloria scripti sunt; quodque etiam Quintiliano ævo Petrarchæ incolumi, ut fama est, accidisset, nisi Poggium illum Florentinum ad cujusdam salsamentarii tabernam sors detulisset, à quo est erutus, & centum post annos iterum luci restitutus. Ergo turbo ille veterum monumentorum devorator, illa temporis procella, qua omnem pene antiquitatem absumptam dolemus, nondum adeo remiserat, ut viris doctis cum illa luctantibus satis vacaret cogitare de nugis Petronianis, toto animo, totisque ingenii viribus in clariores, quos dixi, Scriptores, quasi in majoris precii merces servandas intentis.

Jam si Petronius illa ætate tanti non fuit, quæ satis digna causa esse poterat, ut tam esset diligens in eo supponendo cujusquam industria? neque enim quicquam aliud tuos, quos appellas ineptos sycophantas, ad hujusmodi fraudes impulit, quam auctorum, quos supponebant nobilitas, & crebræ hominum eruditorum de eorum scriptis deperditis querelæ. Sic Annium Viterbiensem ad suas ineptias Berosi Chaldæi nomine illustrandas, desperata vetustissimi scriptoris inventio; sic Sigonium ad contingendam Ciceronis de Consolatione disputationem, diu frustra desideratus elegantissimus liber adduxit: sic alios multos; quos sigillatim commemorari infiniti operis res esset. Quid autem, si inter eruditos illius temporis nondum plane constabat, quæ pars Petronii integra, quæ amissa prorsus esset, quem tandem locum habere potuit absurda hujusmodi de eo supponendo cogitatio? hanc certe persuasionem non magnopere certam, & pervulgatam fuisse, argumento est: primo, quod neque de aliis auctoribus exploratum id erat multo quam Petronius clarioribus, tunc cum maxime de cœnobiorum angulis eruebantur, quosque adeo latere potius, quam interiisse viri docti existimabant; deinde, quod fragmentorum illius collectiones, aliæ aliis cumulatiores ferebantur, nec dum ullum exstabat Typographiæ artificium, cujus ope quasi

quasi statui posset, quid exstaret ex illo opere, quid interiisset, & minutæ hujus naufragii tabulæ in conspectum omnium dari, ut sunt illæ interruptæ sententiæ, & clausulæ nulli parti cæteri operis cohærentes:

In hac re qui vincitur vincit.
Non recte facit, qui cito credit.
Nemo cælum putat, nemo jusjurandum servat.
Nemo Jovem pluris facit, sed omnes opertis oculis bona sua computant.
Quod hodie non est cras erit, sic vita truditur.
Apes ideo pungunt, quia ubicumque dulce est, ibi acidum invenies.
Quod non expectas ex transverso fit, & super nos fortuna negotia curat.
Nemo nostrum non peccat, homines sumus non Dii.

Et tamen arguere me audes, quod hæc ipsa ut aptata suis locis apparerent, verba, & sententias intermedias, & universam rei gestæ seriem ex ingenio commentus sim. Quid autem minus probabile, imo quid magis alienum à ratione, quam non modo mihi, qui scripturæ ante c c c. annos conflatæ non intersui, sed ulli omnino hominum in mentem venisse tam frigida, tam jejuna, tam absurda? præsertim si cogites illa, quæ dixi, tempora, quorum ingeniis, & moribus hæc atque talia tribuere nihil aliud est, quam

Delphinum sylvis appingere, fluctibus aprum.

Ut non omnem frugem, neque omnem arborem in omni agro reperire possis, sic non omne facinus in omni vita nascitur, summus ille non sentiendi minus, quam dicendi Magister verissime dixit. In magna quadam litterarum, & hominum litteratorum abundantia, & ex assiduo humanioris doctrinæ cultu, atque ut ita dicam attritu, primum satietas oritur, & ex satietate fastidium, inde eorum quæ in hoc genere rara, & paratu difficilia sunt intemperans appetitio, ac rerum quæ non exstant desiderium: hinc deinde pretium exsistit hujusmodi fraudum, sine quo friget omnis malitia. Nemo enim gratuito malus est, nec tam infelici conditione virtus agit, ut si par utrinque spes affulgeat, nec dispar ea, quæ speres assequendi facultas, non quisquam vir bonus, & innocens, quam pravus, & improbus esse malit.

Sed ego P. C. vestra in me audiendo patientia nimis abutor intemperanter, & in re minime dubia testes profero non necessarios. Quidquid de cæteris Petroniani operis partibus statuetis, hæc sine dubio, quæ cœnam Trimalchionis exequitur, non multo ante conscriptum hunc codicem incolumis fuit. Adite, quæso, Joannem Sarisberiensem decimi tertii prope sæculi scriptorem, quem in suo de nugis Curialium opere, non minus sermonibus hujus integri convivii; quam epulis effuse delectatum invenietis, ex eoque & porcum trojanum; & ductilem ex vitro phialam tanquam apophoreta quæpiam secum abstulisse, ut his ad illustranda ingenii sui monumenta uteretur. Atqui structuram hujus fragmenti (seu germanum illud, sive supposititium dicere placet) multo quam hoc ejus exemplum, vetustiorem esse constat. Clamat hoc mendorum deformitas & multitudo: clamant Orthographiæ peccata, aliaque scripturæ vitia, quæ neque a vero auctore profecta sunt, neque impostori homini (si quidem fraus ulla in hoc negotio versata est,) minime rudi aut indocto, conveniunt. Vero autem propius est, librariorum imperitia, dum alia ex aliis transferendo mendose scripta mendosius exscribunt, hanc tanta clade codicem affectum esse: quæ quidem si meus accusator admittit, & patitur secum iniri Chronologiæ rationem, jam conflatum hoc ab illo crimen incidet in tempus, quo committi omnino non potuit: non enim magis impostura aliqua opus tunc erat ad proferendum hoc Trimalchianæ cœnæ fragmentum, an sit hoc tempore ad carmina Virgilii, & Tullii orationes, & Livii historiam, propterea quod hæc omnia vera, & germana supersunt; quomodo & Petronius hac sui parte, ut videtis, supererat legebaturque, & laudabatur; vel si jam interierat, nondum adeo certa, & explorata ejus amissio esse potuit, nec tam anxia inquisitio, inventio tam desperata, ut extremo huic suppositionis consilio locus ullus esset. Certe hoc ejus operis caput maxime omnium cum temporis injuria pugnasse, ejusque expugnationem, & quasi absumptionem in illo communi veterum litterarum incendio, nullo modo certam tunc exploratamque fuisse, argumento sunt, super dissertam ejus in auctore, quem dixi, mentionem, multa hujus cœnæ veluti frusta, & semesa fercula per impressos hactenus codices dispersa, & vaga, quæ nunc, ut Patavinus Typographus verissime prædicat, scripti hujus beneficio suæ integritati restituta, & veluti mensæ iterum apposita cernuntur.

Vides, inepte critice, quam in irritum ceciderint insani illi tui conatus. Quid enim nunc illi primæ legioni facies, quam mecum prospere pugnasse confidentissime gloriaris? quo te vertes cum cæteris tuis ridiculis copiis, quem locum capies in quo tuto consistere, Thraso magnifice, possis? cum omnes conclusas, & circumventas videas, hac una rationum cohorte ab hujus Codicis prolatione deducta; ut vereri jam subeat, ne consulto, ac de industria librum tantisper occuluisse videar, & quasi in insidiis collocasse, quo incautos, & sibi nimium fidentes, tuique similes ad ineptias effutiendas, & risum præbendum elicerem: quomodo rideri sæpe videmus

In triviis fixum qui se declinat ad assem.

Quid enim tam ineptum, ac tam ridiculum, quam omnis ille tuorum argumentorum apparatus, præsertim cum recentissimum hunc esse ais inepti homuncionis abortum, propterea quod verum Petronii textum castigatum, restitutumque exhibuit ex conjecturis novissimorum Criticorum, eosque nominatim commemoras, quos viros, dii boni! Turnæbos, Dousas, Casaubonos, Scaligeros. Cum autem adhuc

hue meliores alias castigationes in hoc scripto agnoscas ad hanc diem inauditas, easque ultro probes, & magni facias, tecumque hac in re sentiat doctissimus Schefferus, & nulla dubitatio reliqua de Codicis antiquitate jam sit; alterum fatearis necesse est, aut in machina ordinanda versatam fuisse mentem aliquam inusitatæ cujusdam in Criticæ studio sagacitatis, & tot ac talibus ingeniis præstantiorem; aut verum, & genuinum sui scriptoris foetum hunc esse, certe a probris, & contumeliis, quibus a te passim accipitur, longissime remotum: ac nisi ex livore, & malignitate totus factus es, sine cunctatione fatebere, cum primum novam hanc fragmentorum Petronii editionem aspicies, & lectionum varietatem ad corrigenda vetera hujus auctoris exemplaria per otium considerabis, nimisque præceps tuum judicium de meo censu hoc uno novo fragmento instructo damnabis.

Quid nunc P. C. pluribus jam attinet immorari in verbis, & formulis, & reliqua scripti hujus dictione, unde suas conjecturas præclarus antiquitatis magister ad me traducendum deducit; præsertim vero, quod hanc partem meæ defensionis executi egregie sunt viri Doctissimi Populares ejus, qui ingenium industriamque suam tot editis operibus nobilem, in vocibus, quas ille barbaras, & monstruosas, & ne humanas quidem appellat, partim corrigendis, & restituendis, partim asserendis, & excusso diligenter Latinæ linguæ universo penu, suæ notioni reddendis felicissime collocavere. Nec omnino nihil meritus esse hac de re visus est subscriptor ejus Vallesius, qui suam *barbatoria* interpretationem, vocabuli pro barbaro & absurdo repudiati, sic amplectitur, sic tanquam unicam filiam exosculatur, & in sinu habet, ut scriptori ante se 300. annos nato furti literarii litem intendat, quasi quæ ab illo didicisset, pro suo venditet: quem etiam profecisse contendit à clarissimo Viro fratre suo, cum epulas illas Trimalchionis *coenam liberam* nominavit. Sed ut jam dixi hanc meæ causæ partem, satis idoneis defensoribus curandam relinquo, nec vereor P. C. ne illorum adducti auctoritate, sine dubitatione apud vos non statuatis, nihil aliud esse causæ, quod conjecturæ talium ingeniorum tam belle conveniant cum hoc fragmento, quam ipsam veritatem, quam certe nisi scriptor illius illitteratus, & barbarus secum facientem habuisset, nullis vestigiis ad tam recondita Latinitatis arcana pervenire potuisset.

Nequeo tamen mihi temperare, quin ad ea, quæ de loquendi quibusdam formulis petulanter, & absurde jactari video, paucis respondeam, nec iis contentus sim, quæ jam de hoc toto genere in meam ad Mocenicum epistolam congessi. Non placent Critico illa verba, *unus servus Agamemnonis interpellavit trepidantes*. Credo elegantius futurum fuisse putat, si dixisset, quidam servus Agamemnonis nos interpellavit: At placent Tacito, qui se satis Latine loquutum existimat, cum dixit, *eodem anno, ni mature subventum foret, mancipis unius audacia discordiis, armisque civilibus Rempublicam perculisset*. Placet Ciceroni, qui disputatione de Oratore, *Lucium Crassum unum patrem familias*; in Philippicis, *Marcum Antonium unum gladiatorem nequissimum* appellat, eoque loquendi genere non necessitatis, sed elegantiæ caussa multis aliis locis libenter utitur. Etiam Catullo placet, cui novus hic

Suffenus unus Caprimulgus, & fossor.

videtur. Denique placet eruditissimo Scheffero, cujus unguis pluris est, quam ipse totus, politamque hanc dictionem, doctam & elegantem vocat. Requirit censor noster puritatem Romani sermonis, cum audit, *tanquam unus ex nobis*, & orationem quasi magis Christianam quam Latinam, auctorem vero tanquam compilati sacri Mosaici scrinii manifestum reprehendit. Hæc tamen eadem verba in hanc sententiam, securus ejus supercilii, usurpat Plinius; nec veretur ne se quisquam inelegantem, & barbarum judicet. Audi si molestum non est, quam id ille maxime probat, quod tu improbas: *Unum se illi è nobis*, *& hoc magis excellit, quod unum e nobis putat*. Minus veretur ne ab illo vapulet Cicero, cum ait: *Ruffio me Drusfidius ita desideratur, ut si esset unus e nobis*. Quod si Plinio, si Ciceroni licuit uti genere orationis in Sacris litteris usitato, sine suspicione furti in illo sacrario facti, quid ni liceat Petronio, adversum quem adeo injustum, & rigidum te præbes, ut status idcirco illi, si Diis placet, controversiam moveas, & ut se ipsum ejuret ac repudiet cogis?

Vide autem, quantum in hoc à te dissentiam; quæ tibi validissima argumenta videntur abjudicandi à Petronio hujus fragmenti, in iis ego argumentis vel maxima hujus causæ præsidia posita esse censeo. Qua de re antequam dicere incipio, aliam quandam, quæ mihi tecum est, controversiam paucis aperiam; nec sane erit quod moleste id feras, quandoquidem hac eadem in re à me ipso dissentio: adductus scilicet vi veritatis, cujus mihi studium omnibus meis studiis, & rationibus antiquius est. Nam cum hactenus vulgatam de Petronii ætate opinionem, quæ illum Neroni æqualem statuit, probare solitus essem, nuper accurata eruditi hominis disputatione coactus sum, ut multo recentiorem hunc scriptorem existimem, & paulo ante Constantini Augusti tempora, certe longe infra Severum collocem. Primo hoc mihi persuadet altissimum de illo silentium in scriptis vetustiorum auctorum, Quintiliani, Suetonii, Plinii, qui ingeniis sui temporis recensendis, & prædicandis, diligentissimi fuere, nisi putas lege Majestatis deterritos ob Neronis Principis vitia in hisce libris notata, præsertim rara illa Trajani temporum felicitate, ubi sentire quæ velis, quæque sentias, dicere liberum solutumque fuit, nec ulla tritior habita via est exequendi laudes Principum tunc florentium, quam insectando vitia superiorum, ut vel hoc ipso nomine acceptos vulgi palato Petronii sales, certe minime neglectos, aut famæ inco-

incognitos esse oporteret; quomodo minime ignota fuisse constat *dicta factaque* illius Petronii Tacito celebrari, inter quæ scripta etiam diligens Historicus utique commemorasset, si quid memoratu dignum ab illo scriptum putasset: nam codicillos, qui Neroni missi ab illo morituro sunt, ut idem tradit, obsignati, verisimile est aut suppressos continuo fuisse a Principe ut *faciendis sceleribus prompto, ita audiendis ea quæ fecerat insolente*; aut, si mox prodiere materiam potius sermonibus garrientis in circulis vulgi, quam seriis scribentium lucubrationibus præbuisse. Qui autem factum est, ut Petronius noster ævo superiore, ut videtis, obscurus, & ignotus, viris eruditis, qui aliquanto serius floruere notissimus esset, & inter præcipuos recti, & emendati sermonis auctores laudaretur, adeoque inter eos, qui familiam in hoc genere ducunt, recenseretur, Prisciano, Diomedi, Victorino, ipsi quin etiam divo Hieronymo tanti sit, ut ne tum quidem, cum ad fœminam, & virginem scriberet, quicquam offenderetur obscœnitate argumenti, quin ejus nomen, ejusque sententias suo stilo usurpandas putaret, interque illa severa castitatis præcepta intereret; quod sine dubio summæ cujusdam Scriptoris auctoritatis, & supra suæ materiæ invidiam positæ indicium est; qui certe splendor in ipso sui fonte atque origine tam tenuis, ut omnino nusquam appareret omnino esse non potuit; nisi forte Giges aliquis cum annulo fabuloso præsto fuit, qui opus illud suis æqualibus, & proximæ posteritati tantisper occuluit; aut Maroniana illa, quæ mox

——— *circumfusa repente*

Scindit se nubes, & in æthera purgat apertum.

ex eaque tanquam ex machina emersit,

——— *claràque in luce refulsit*

Titus Petronius Arbiter, non ille cum exiguis codicillis Neronianarum noctium indicibus, quos Tacitus commemoravit, sed sexdecim amplius voluminibus Satyrico sale refertis onustus: quæ statim excepta cum plausu, & ad exemplar omnis elegantiæ proposita sunt. Atqui hoc automaton plane factum negat auctor perantiquus Lutatius Placidus, qui Statio Papinio suo posteriorem hunc Petronium facit, quem etiam a suo poeta protecisse affirmat, cum is dixit:

Primus in Orbe Deos fecit timor.

Nec vero spernendum ullo modo videtur testimonium in hac re scriptoris, qui propter antiquitatem plurima ætatis Petronianæ vestigia ex ejus operibus, tunc sine dubio integris deprehendere potuit. Quid multa? ipse Petronius de hac controversia diserte pronunciat in illa elegantissima de sui temporis vitiis querela, ac de ruina bonarum artium, inter quas picturæ ne minimum quidem vestigium reliquum esse dolet. Huic ego querelæ in sæculo Neronis nullum omnino locum reperio, cum ad usque Commodi Principatum, statuas egregio artificio perfectas, adhuc extare in Urbe audiam, nec vero propter arctissimam harum artium societatem fieri posse arbitror, ut diverso à sculptura fato usa pictura sit; sed utcumque potuerit, testimonia certe non dubia florentis tunc etiam picturum industriæ habemus ex parietibus nuper, ut accepi, repertis in ruderibus thermarum Titi, eorum autem parietum crustas diligenter exceptas ajunt, & in pinacotheca Viri primarii collocatas, ad specimen hujus artis longe clarissimum, nec minus ad sæculi, quo proditum est laudem; ne quis illud notatæ a Petronio inelegantiæ audeat accusare; quæ deinde labes circa Constantini tempora quomodo in picturas, & statuas grassata est, ut argumento sunt insculptæ arcui hujus Principis apud urbem figuræ, sic reliqua omnia musarum studia, atque opera inquinavit. His ego non argumentis, aut conjecturis, sed ipsius rei pro se manifeste loquentis fidei, haudquaquam gravate me dedidi, & a pristina mea opinione discessi. Nec vero quo minus constanter in hac nova permaneam, tuæ me repertæ nuper inter Neronem, & Trimalchionem comparationes commovebunt, quibus nihil quidquam in omni memoria litterarum ineptius legi, nihil ab re magis, nihil cum ratione pugnantius.

Sed ut jam ad propositum redeam, Quo tu ore, quâ linguâ loquutos putas primos illos Sacrarum litterarum Latinos interpretes, qui designatis hic a me temporibus floruere? non opinor pura illa, & exquisita, & doctissimo cuique vix usurpata dictione, sed humili, plebeja, & quam promiscua multitudo usurpabat. Tale enim orationis genus maxime conveniens futurum erat auctoribus ipsis, quorum versionem susceperant, ut qui non persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed nuda, & ab omni eloquentiæ fuco remota veritate pollerent. Quid igitur miraris, quid tantas tragœdias excitas, si usitatas Sacro eloquio dicendi formulas in his fragmentis offendis, nec venit in mentem, quibus illæ personis, cui hominum generi tribuantur? nempe cocis, pistoribus, lapidariis, cæterisque ex infima vulgi fæce petitis, quorum ut a moribus longissime distant altissimi Divinæ scripturæ sensus, sic a sermone non admodum oratio discrepat. Hi si tibi videntur inquinate, si abjecte, si barbare loqui, nil miri, nil novi accidit; hoc enim ipsi etiam Petronio videtur, nec risui temperat cum illos audit; ut crebris interdum potiunculis impotentiam splenis castigare necesse habeat, ne in cachinnos erumpat, & usque ad lacrymas rideat una cum doctis, & elegantibus viris ad hanc cœnam adhibitis. An alia mente hoc suum opus Satyrici titulo inscriptum ab illo putas, quam quod omnigenæ varietatis plenum est? quid igitur mirum, aut decoro adversum, si cui vitia hominum notare atque irridere propositum est, sermonis vitia insectetur, eamque materiam suscepto argumento non alienam existimet? Hinc illi affectati archaismi, hinc importunus Græcarum dictionum usus, & cetera quæ tu merito barbara, & stolida esse putas; sed præcipue illa quæ tibi videntur nova, & hodiernum Italicum sermonem redolentia,

quid autem inde colligis? an idcirco scriptoris proposito convenire negas? quid tu vulgarem hanc Latini sermonis usum, diversis quasi canalibus in Italos, Gallosque, ac Hispanos derivatum, subito credis quasi ranas pluvias extitisse, nec potius paulatim, & valescentibus per intervalla corruptelis ab usque veteri Latio cœptis? In quo etiam illi unius Urbis Cives, & modici agri Coloni aliter tamen vulgo, aliter inter honestiores loquebantur, eoque magis cum Populus deinde

——— cœpit agros extendere victor & Urbem
Latior amplecti murus ———

Nec vero dubia res est. Alioquin enim quæ tanta laus fuisset aut Corneliæ Gracchorum matris, aut Aureliæ Cæsaris, multarumque præterea illustrium Matronarum, quod liberos suos inter alias honestas artes ad nitorem Romani sermonis instituissent, quidve opus foret exquisitis illis educationis præceptis, quæ ne nutrices quidem, quarum sermo vitiosus esset, ad puerorum consuetudinem admittunt? Multo latius deinde patere cœpit hæc loquendi in uno eodemque populo diversitas, post infusam Urbi, ut ait Cicero, peregrinitatem, & refertam colluvie omnium nationum Italiam; cujus rei exempla litteris consignata proferre magni, & molesti negotii res est. Quem enim tunc, cum pulcherrima, & elegantissima quæque tam fœde negligebantur, quisquilias hujusmodi suâ curâ dignaturum fuisse putamus, ut communi litterarum calamitati subtraherentur? Illud satis exploratum videtur ex paucis & obscuris, quæ utcunque supersunt, vestigiis, aliam atque aliam hujus vitii faciem fuisse pro temporum, in quæ incidit diversitate; aliter enim humiles personæ in Plauti scena inductæ, laborant hoc morbo, aliter postea laborasse credendi sunt Amafanius ille & Rabirius, quos M. Varro *vulgari sermone* disputasse in Academicis apud Ciceronem commemorat, quorumque sese vir ille doctissimus dissimilem esse gloriatur: alia in hoc genere alicubi peccat Vitruvius, & si quis alius eo tempore stilum fævum hac fæce sermonis inquinavit: alia longo post intervallo scriptor historiæ Romanorum Pontificum, quæ nomine Anastasii Bibliothecarii circumfertur; quibus ego adjicio, ut ad nostra tempora propius accedam, Dantis comœdiam; ejus enim dictio adeo popularis est, & ad vulgi gustum accommodata, quemadmodum æquali ejus Francisco Petrarchæ placet, ut cauponibus, & fullonibus, ac lanistis in deliciis fuerit; quæ tamen hac nostra ætate nisi doctis, & eruditis, nec intelligitur, nec omnino quidquam sapit. Quod certe summo poëtæ, & eloquentissimo scriptori vitio verti non debet, nam quod antea erat linguæ Latinæ corruptela, jam proprium novi in Italia idiomatis corpus, suo cultu ornatum, suo nitore conspiciendum esse cœpit; neque enim illic Danti Latine loqui propositum, tum ut superioribus, quos dixi, fuit; nec vero si fuisset, non elegantissime, & pro cætera sua summa doctrina, & eruditione loqui potuisset. Jam vero suam vulgaris, & plebejæ orationis faciem defuisse, credibile non est etiam Petronii ætate; cujus ego cum expressissima vestigia in hoc fragmento cernam, nec alia in chartis occurrant, cum quibus illa conferam, & sic esse tibi persuadeam, ad ea litterarum monumenta, in quæ temporum inclementiæ minus licuit, respiciam oportet, ad lapides, inquam, priscis inscriptionibus insignes. Hæc mecum, imo cum Salmasio similem hujus nostræ, cum agit de lingua Hellenistica controversiam agitante, quæso recognosce, & Gruterum aliosque monumentorum hujusmodi collectores consule, & persuade tibi, si potes, quicquam te ad hanc causam boni consilii, quidquam recti judicii, denique sanæ mentis aut rationis attulisse.

Certe mihi aliquando peccata illa perpetua in genere nominum, in hoc fragmento reputanti adeo gravia visa sunt, ut librarii illa negligentiæ potius, quam auctoris proposito, quamvis invita ratione tribuenda censerem; donec admonitus à pariete, quem dixi, in Titi thermis invento me collegi: nam duas areas inter cæteras ejus historias spectari ajunt his appositis inscriptionibus:

Forus Olitorius.
Forus Boarius.

qua re accepta, stuporem illico damnavi meum, ut jam nec *cælus*, nec *fatus*, nec *vinus*, nec *lorus* displiceant. Imo versare statim animo cœpi, an hoc proprium valescentis plebeji sermonis inelegantiæ, & veteris linguæ probitatem superantis vitium esse putarem, cum etiam apud Gruterum depravationes hujusmodi generis multis in vocibus animadverterem, cumque *lutus* pro lutum, *vase sua* pro vase suo, *hic monumentus*, pro hoc monumentum, scriptum viderem. Nec vero ulterius, quin ita factum esse statuerem, dubitavi, ubi primum a Bembo didici, nullum generis neutri, nec in Italicæ, nec in aliarum vulgarium linguarum nominibus usum esse; eam igitur corruptelam sermonis, ut omnes alias, paulatim irrepsisse verisimile est, quod sine dubio fieri non potuit, nisi multo antea, adeoque prioribus sæculis incepisset, donec à sermone, qui nunc in usu est, omne penitus exolesceret neutri generis vocabulum. Vides profecto neque phrases sacræ Scripturæ, neque idiotismos hodierni Italici sermonis huic fragmento quidquam esse fraudi, quominus probum, & germanum, & antiquum esse censeatur. Adde veras corruptiones vocum ab imperitia librariorum profectas; adde sciolorum interpolationes, & ex margine in contextum irruptiones; & cætera scriptionis peccata; in quæ si quidquam accusatori meo cordis esset, non excandesceret, nec scriptum hoc temere suppositium pronunciaret, nec tam industriam suam operi calumniando, quam castigando, & restituendo collocaret.

Actum erat de pulcherrimis antiquitatis monumentis, si, quæ illi in hoc genere mens est, primis illis lit-

litterarum assertoribus superiore sæculo fuisset. Quid enim Plinio corruptius, quid Fabio Quintiliano, quid libris & fragmentis Livii posterius inventis mendosius, aut deformius fuit, cum primum ad manus eruditorum pervenere? quorum tamen vitia doctissimi homines, nequaquam elato, ut facit hic Censor, supercilio excepere, nec modo corvorum, & vulturum ad laceranda ea corpora quasi vulneribus confecta, sed instar officiosi medici, cum ex parte, quam integram cernebant, vita, ac spiritu prædita intelligerent, ad cæteras sese sanandas ac restituendas accinxere. At enim hujus fragmenti deformitas insignis est, nimisque frequens per totum ejus contextum barbaries. quasi vero terminus in hac re aliquis præscriptus esset, aut modus statui potuerit injuriæ temporis, intra quem sævire in libros deberet. An vero idcirco præcipites nos esse convenit in ferenda contra veritatem manuscriptorum codicum sententia, propterea quod paulo quam cætera durius habiti sunt, nec potius diligenter in utramque partem negotium examinare, plusne momenti esse videatur in vitiis ad librum repudiandum, quam in iis quæ integra, & genuina sunt, ad agnoscendum.

Hoc ipsum P. C. vobis hodie diligenter in hac causa faciendum est, nec est quod timeatis, ne nimis prolixa oratione fatigemini. cum alteram hujus propositi partem executi jam simus; satis enim liquet ex iis, quæ hactenus disputavimus, quanti sit ad sententiam de hujus fragmenti statu ferendam, quod mendis, & barbarismis, & cæteris sermonis vitiis inquinatum, ac deformatum est, cum partim ea vitia de industria adhibita, partim fortuito illapsa ostendimus. Age vicissim, quæ integra hic videmus, quæ castigata, quæ urbanitatis, & elegantiæ plena, & ad Petroniani palati saporem perfecta, num à barbaro aliquo, & inconcinno scriptore, qualia erant æqualium hujus codicis ingenia, excogitari, & fingi potuerint: quorum, si placet, nonnulla insigniora in medium proferam.

Auspicari autem libet ab iis, quæ doctissimus Schefferus recensuit, *de arena sparsione in theatris: de vitali lecto: de jejunio tempore siccitatis: de lanatis Deorum pedibus: de gladiatore tertiario: de exhæredatione cum elogio: de Venere strabone: de puero hederis redimito, & modo Bromium, interdum Lyæum, Eviumque confesso: de Priapo cum frugibus in sinu more vulgato.* His adde, *cœnam liberam*, & *Barbatoriam* cum Valesio, præterea *pueros capillatos, canes Laconicos, ferrum Noricum, Titulum auctionis, cisternam frigidariam; Sponsionis provocationem, si prasinus proximis circensibus primus palmam. monumentum quod hæredem non sequeretur, in fronte pedes centum, in agro ducentos porrectum.* adde *morem ultimo supplicio in servos animadvertendi*, & quod *genio Domini maledicere capitale* fuerit.

Quid illæ notiones vocum ex intimo Latinitatis penu depromptæ, *familia* pro servis: *contubernalis* pro uxore servi: *maligne* pro parum, *pro reliqua sua insolentia*, nec potius, ut vulgus scribentium diceret, juxta reliquam suam insolentiam: *durare interrogare* pro sustinui, cum Tacito: ubi ait, *Augustum in nullius unquam suorum necem durasse. Præconis artificium* pro re quæstuosa, cum Martiale:

Artes enim, ait ille, *discere vult pecuniosas*,
Præconem facito vel Architectum.

fortunæ filius cum Horatio: *imperare* pro exercere cum Virgilio, ubi ille,

Exercetque frequens tellurem atque imperat arvis.

In signo piscium natos obsonatores futuros, qua conjectura notum videtur, huic scriptori, quod eruditionem non vulgarem sapit, *obsonium* pro piscibus, quasi per antonomasiam usurpari. Jam *proscribere*, id est venum exponere: jam *castigare crebris potiunculis risum*, & non potius coërcere: & *interpellare* pro impedire: *subornatus* pro instructus: *supremum diem obire* pro mori. ad summum enim barbarus obire simpliciter dixisset: *offendere* pro displicere. Quid illa? *secundum litteras: secundum statuam: ab hoc epigrammate poetarum cœpit esse mentio: ab hoc ferculo Trimalchio ad lasanum surrexit*, nonne in medio Latio videntur nata? & *odi pessime*, non potius odi maxime. quid illæ aliæ formulæ minime vulgares, *& facinus indignum, aliquis ovillam est & tunicam habet?* ubi notabilis est antiquorum lanæ frequentior, quam lini usus, & ipse vulgo non admodum notus. Item ubi Trimalchio in coquum excandescens, *Oblivisceretur*, inquit, *aliquis porcum exenterare.* in quibus ego formulis Maronianam musam elegantissime hunc ipsum affectum exequentem agnosco, cum ait:

Tunc pater omnipotens aliquem indignatus ab umbris
Mortalem infernis ad limina surgere vitæ.

Jam illæ transitiones lepidissimæ, *quid multa? ne multis vos morer*; item ubi convivam oscitantiam coci damnantem inducit, quod porcum non exenteraverit, & dicentem, *non mehercules illi ignoscerem, si piscem præterisset*, statim subjicit: *At non Trimalchio, qui relaxato in hilaritatem vultu. Ergo inquit, quia tam mala memoria es, palam nobis illum exentera.* Affine huic illud Virgilii:

Hæc Proteus. & se jactu dedit æquor in altum,
Quamque dedit spumantem undam sub vertice torsit.
At non Cyrene: namque ultro affata timentem.

Audite reliqua hujus narrationis, & nisi lepidissima sunt, & vere Petroniana, me licet impostorem, & planum, & hoc fragmentum supposititium, & adulterinum judicate: *Recepta coquus tunica cultrum arripuit, porcique ventrem timida manu secuit; nec mora, ex plagis ponderis inclinatione crescentibus tomacula cum botellis effusa sunt. Plausum post hoc automaton familia dedit, & Gajo feliciter conclamavit.* Quid expressius, quid lepidissimo scriptori convenientius? sexcenta sunt hujusmodi P. C. quæ si velim enumerare singula, & laudare pro merito, nullum dicendi finem faciam. Vos ea, cum librum legetis, tacita vobis co-

cogitatione, quæso, subjicite. Quod cum feceritis, fingite, si placet, adductam ad vos aliquam ex illis mulierculis, quæ sese a malis geniis obsessas, & agitatas mentiri solent; Has certe, cum de rebus supra captum suum audimus disserere, cum de Philosophia disputare, cum latine, cum græce memoriter, & expedite loqui, omni illas imposturæ suspicione liberare solemus. Non aliter hunc, & sua sponte, & sæculi sui fato rudem, indoctum, ineleganter Scriptorem cum docte, erudite, atque eleganter loquentem auditis, à falso confictі, & ex ingenio suppositi hujus fragmenti crimine liberum, & prorsus innoxium pronunciare debetis. Nisi forte imprudenti illi, casu aliquo, verba tam ornata, tamque exquisitas dicendi formulas excidisse putamus. Hoc qui existimat fieri posse, non intelligo, cur non idem putet, si innumerabiles unius & viginti formæ litterarum aliquo conjiciantur, posse ex iis in terram excussis annales Ennii, ut deinceps legi possint, effici: quomodo disputabat Balbus ille Tullianus adversus insanam Democriti, & Epicuri philosophiam de Mundo, ex fortuito atomorum concursu fabricato. Sed ut maxime casum intervenisse dicamus in illa parte fragmenti, quæ constat ex colloquiis, ut supra dixi, hominum imperitorum, ubi dictio elegans rarior est, quid faciemus alteri parti, ubi personæ doctæ, & auctoris periculo disserentes inducuntur; qua in parte sermonis puritas, & elegantia perpetua est, nihilque oratio discrepat à reliqua fragmentorum, quæ olim edita sunt, oratione, nec omnino quicquam habet, quod auctor hic lepidissimus velit esse non suum?

Hoc autem, ut eo manifestius deprehendatis, signo aliquo ad marginem apposito hanc, quam dixi, fragmenti portionem à reliquis distinguite, & quod non semel a me factum est, separatim legite, ac judicate. aut ego nullum unquam librum Latinum attigi, aut vos scriptionem totam probam, germanam, antiquam, & optimo sæculo natam sine dubitatione pronuntiabitis, & mirari desinetis tantam in hoc fragmento stili varietatem, eamque adeo non exscriptoris crimini, sed auctoris consilio tribuetis, non solum vitia hominum, ut ante dixi, sed etiam sermonis, & linguæ irridentis. Unum excipio, si alicubi vitiosum aliquid offendetis, in quo librarii culpa versata sit, quæ auctori fraudi esse non debet; & est, quod minime ignoratis, omnium veterum monumentorum cum primum ab interitu vindicantur, communis hæc calamitas.

Sed jam satis, ac etiam nimis multa dicta sunt de argumentis, quæ ducit meus accusator ex hujus scripti verbis, ac tota loquendi ratione; ad res veniamus. Offendit censorem nostrum Trimalchionis inurbanitas, illiberales joci, sordes convivarum, indoctique & insulsi sermones, & universus cœnæ apparatus, nequaquam satis exactus ad normam illius Petronii Neronianarum elegantiarum arbitri à Tacito commemorati, quem cum Arbitro nostro confundit. Piget hic P. C. iterum ad partes vocare ineptissimum nugatoris de Nerone Trimalchione commentum satis, ut arbitror, à Valesio suo, & a me ipso confutatum; quamquam non stomachari non possum, esse aliquem vel mediocriter in Romanæ historiæ cognitione versatum, qui Neronem agnoscat in oratione nullo vestigio crudelitatis impressa, quo vitio, cui, Tacito auctore, cæteræ ejus libidines cedebant, tanquam præcipua quadem nota insignis est vita illius Principis, cætera minime inepti, nec indocti, nec rudis, unde etiam satis ampla peti poterat non objurgandi solum, sed etiam deridendi, & amarissimo sale perfricandi materies. Certe sine his notis, & quasi proprio, ut ita dicam, charactere non magis ad verum pingi potuit Nero, quam sine barba Jupiter, sine crinibus Apollo, sine hasta Pallas, sine tridente Neptunus. Alia omnia in animo habuit Petronius noster cum Trimalchionem in scenam induxit, quam Principem ullum Romanum, aut omnino quemquam notæ paulo honestioris mortalem. Ecquid intelligitis rem illi tunc fuisse cum genere hominum humili, abjecto, impuro, quibus nulla à natalibus, nulla educatione, nulla à studiis honestis commendatio est? qui cum divites se factos vident, & literas admirari sero incipiunt, inter suas opes inopes, inter studia doctrinarum indoctissimos se produnt. Quod plerumque usu venit iis, qui repente ditescunt accepto non ab Jove, nec a superis, sed à Dite, & manibus beneficio, præsertim si malæ artes accedant, qualis fuit ille domini sui hæres, a Luciano memoratus, καταπύγων οἰκέτης, ἐκ παιδικῶν τίμιος, ὑπεξυρημένος ἔτι τὴν γνάθον, ἀντὶ ποικίλων καὶ παντοδαπῶν ἡδονῶν, ἃς ἤδη ἔξωρος ὢν ὑπηρέτησεν αὐτῷ, μέγα τὸ μίσθωμα ὁ γενναῖος ἀπολαβὼν quibus fortunæ gradibus sese ad suam felicitatem processisse Trimalchio non gravate fatetur, nec improbabile omnino est, ejus personam Petronium ab hoc ipso Luciani loco petiisse; id quod certe nemo scriptor qui ccc. abhinc annos vixerit facere potuit, cum eo sæculo neque Luciani, nec omnino Græci cujusquam scriptoris ulla pene esset inter Latinos cognitio: ita ut homines docti quoties consulto Aristotele, aut Platone, cæterisque insignioribus Græciæ luminibus opus esset, ad interpretes Arabas, & horum versiones sæculo superiore à Latinis factas se conferre oporteret: id quod Divum Thomam fecisse memorant, ad illustrandas suas illas admirabiles de Philosophia morali & rerum natura disputationes.

Sed ut, unde digressi sumus, redeamus, Hæc universa hominum stultorum natio à Græcis νεόπλουτοι appellantur, vocabulo non fortunæ modo novitati imposito, sed etiam ingenio, & vitiis quæ plerumque hanc mutationem sequi solent: indeque usu receptum est, ut cum quid ineptum, importunum, sui impotens dicere volumus, νεόπλουτον dicamus. Sic in cœna, quam Plutarchus paulo hac nostra apparatiorem septem priscis Sapientibus instruxit, sermones convivarum in persequendis vini saporibus, & unguentorum odoribus

bus justo plus occupati *φορτικόν τε καὶ νεόπλουτον* judicatur: sic nimis exquisitam in vitæ cultu magnificentiam Dio ille Syracusanus, accepta à Magistro suo Platone doctrina, *νεόπλουτον τρυφὴν* appellavit. Ita Cicero, cùm de Campanis sui temporis verba ad Quirites faceret: *Imò*, inquit, *hóc etiam magis quam illi veteres, germanique Campani, quod in vetere fortuna illos natos, nimia tamen rerum copia depravabant, hi ex summa egestate in eandem rerum abundantiam traducti, non solum copia, sed etiam insolentia commovebuntur.* Hujus autem fæcis tanta copia in vita est, ut Aristoteles, cum sua illa divina de tractandis affectibus, & permovendis animis præcepta formaret, genusque humanum in quasdam veluti classes partiri instituisset, & suos cuique mores, sua studia assignaret; unam inter cæteras repentinorum hujusmodi divitum posuerit. *Διαφέρει δὲ* (ait ille) *τοῖς νεωστὶ κεκτημένοις, καὶ τοῖς πάλαι, τὰ ἤθη, τῷ ἅπαντα μᾶλλον καὶ φαυλότερα τὰ κακὰ ἔχειν τοὺς νεοπλούτους· ὥσπερ γὰρ ἀπαιδευσία πλούτου ἐστὶ τὸ νεόπλουτον εἶναι* quasi divitem esse, ratio quædam, atque doctrina, non merum fortunæ beneficium sit; quam Tacitus *luxum eruditum*, quam Flaccus *artem fruendi* nominavit. Hanc tantam tam uberem jocandi, ridendique materiam, quid, oro, mirum est, à Satyrico lepidissimo delectam esse, & tam obviam; tamque late patentem in hoc vitio hominum intemperantiam ad notandum susceptam, quomodo Rhetorum vanitatem, & Grammaticorum ineptias, & juvenum amores, & fœminarum impudicitiam notavit?

Jam, si placet, videamus an hoc suum describendi, ac traducendi neoplutos propositum recte hic Petronius exequatur, & an ipse Trimalchio impositam sibi ad hoc præstandum divitis inepti personam satis cum dignitate sustineat. Illum autem ex ea parte, qua jam pridem notus est, & minime controversus, æstimemus, ex vetere, inquam, & ante edito fragmento, ut ejus mox priora lineamenta, vultumque incessum cum his novis, & recens cognitis conferamus.

Jam primum omnium lusus ille pilæ cum pueris capillatis, quam ineptus in sene deliro sit, quam indecorus, videtis: quam deinde sordidæ, atque intempestivæ deliciæ, matellam argenteam paratam habentis, & exonerantis in propatulo vesicam, mox lavantis, & ad manus abstergendas pueri capillos pro mappa adhibentis. quantum vero arrogantiæ in novo more, primum in convivio locum occupandi, inque solemni illo ad epulas, quasi ad sacrificium, accessu; in illo ambitioso cursorum phaleratorum comitatu, chiromaxio, quo veheretur vetulus, lippus, & deformissimo domino deformior catamitus: in procaci servorum ad symphoniam ministrantium choro: jam repositorium illud operosum, quo convivas suos cœlo inferre, & Jovis epulis admovere visus sibi est. jam fercula suis quæque cœli signis attributa, nulla cum elegantia, eaque vilia, & ad quæ ipsi convivæ tristes, & nauseantes accedunt. Quid ille scissor, qui unius vocabuli compendio, & nomen audiret, & imperium acciperet, quam proximus, & plane germanus est illi in hoc novo fragmento commemorato vasorum Corinthiorum artifici, quorum utriusque nominibus ad frigidissimos suos jocos effutiendos nugator abutitur? Quid ficedulæ, quas omnino præstabat nudas, aut pipere, ut placet Martiali, adspersas mensæ apponere, quam accersita putrium ovorum imagine conspurcare? quod idem deinde facit botulis, ac tomaculis, quæ præclarus hic cœnarum magister, nequaquam satis conciliari potuisse convivarum palato existimavit. nisi fœda stercoris porcini opinione condivisset. Adde jactantiam opulentiæ & armillarum, anulorumque vanissimam ostentationem, qualem prorsus legimus apud Lucianum in simili convivatore, qui diu sordidus, repente divitem se, & ex Simone Simoniden factum somniavit: adde sermones inconditos, & plebejos, & insulsa, atque invito Apolline profusa carmina: adde longam illam de moribus Fortunatæ, & de sodalibus Trimalchionis unius convivarum narrationem, cujus dictio non minus rudis, & inelegans est in paucis illis clausulis, quæ in calce veteris fragmenti leguntur, quam in reliquo ejus progressu, quem hujus nostri Codicis beneficio debemus.

Hæc omnia ex veteris cœnæ fragmento prolata, aliaque permulta, quæ etiam proferri possunt, ruris, & inficetiarum plenissima, si cum iis quæ in hoc novo legimus, diligenter attenteque conferantur, non puto tam aquam aquæ, non ovum tam ovo simile visum iri. Quod quidem, si tu, Vagenseili, ut faceres ab ista animi tui levitate impetrare potuisses, si serio potius, & considerate, quam petasatus, & longinquo intentus itineri, oscitanter & perfunctorie ad judicandum te contulisses, quamlibet obtusus, tardusque sis, aliter omnino, ac fecisti, de re quam vides minime dubiam pronunciasses: non temere objecisses novitatis crimen nunquam tibi viso codici, quod unica ejus inspectione dilui, & in ventos abire posse suspicari debueras: non accusasses nullis adductus inimicitiis, nulla violatus injuria, hominem prorsus ignotum, nec idcirco dum fragili illidere dentem credis, tam solidum, quam nunc experiris, offendisses. Sed omittamus P. C. adolescentem inconsideratum, & improvidum, jam, ut arbitror, hac tanta veritatis luce adversus se opposita obstupefactum, ut mutire aut hiscere contra amplius omnino non audeat. Unum tamen adjiciam quod salva fide prætermittere non possum: adversari nonnihil vetustati hujus codicis adscripta illi Catulli carmina, quem aliquanto serius inventum ajunt. Verum si Josepho Scaligero diligenti hujus poetæ commentatori credimus, non integri 50 anni à summa, quam ejus ætati assignavimus detrahentur, quo certe dispendio nihil deperit virium argumentis inductis pro veritate fragmenti; quandoquidem vis eorum omnis in sæculi, quo scriptum hoc prodiit, rusticitate sita est, quæ profecto addito hoc spatio in immensum crevit, Petrarcha scilicet quasi

duce bonarum artium extincto, quo tempore, ut idem Scaliger ait, litteras scire barbaries erat.

Venio nunc ad alterum accusatorem, Hadrianum, inquam, Valesium, cum quo, quia nullas mihi nominatim inimicitias denunciat, sed litterarum dumtaxat certamen, nullo sibi desumpto adversario, ingressus est, lenius & civilius agendum puto; simul rationem habebo hominis dignitatis, propter laudatos ejus in augenda re litteraria conatus, & quod Henrico Valesio ejus fratri novissima Eusebianæ Historiæ editione, multisque aliis ingenii monumentis clarissimo plurimum tribuo. Itaque amice adversus illum, non accusatorie, nec jurgiis, aut maledictis, sed querelis, & expostulationibus certabo, nec tam de causa, quam superioribus argumentis optime constitutam, & in tuto jam positam arbitror, quam de me ipso privatim, & nonnullis meis civibus, ac ipsa de Patria pauca dicam. Et primo quidem; quod me ignotum appellat, facile ignosco homini in amplissimo doctrinarum omnium theatro versanti, & magno conatu, an etiam via, & ratione, ipse viderit, ad famam, ac nominis æternitatem nitenti. Monere tamen non omittam, ut caute agat, & quantum in se negotii suscipiat, etiam atque etiam consideret, nec vero se utcunque notum, & celebrem esse, rem admodum præclaram, & viro sapienti expetibilem putet. Id quod sine dubio scriptorem rerum gestarum (inter quos ille nomen suum, ut audio, professus est) propter effusa hominum omnis ordinis in hoc genus litterarum studia, extemplo sequitur, neque enim sine fama, incertum bona, an mala, cæterum ampla, & perpetua esse potest, non ergo de magna, atque æterna ei fama, quæ invitum etiam manet, sed de bona, & prospera laborandum est: ad eam porro, nisi in sua historia conscribenda haud paulo majore diligentia, consilioque utetur, quam in hac agendi causa usus est, nullo pacto perveniet. Nec minus libenter errori illius de mea ætate veniam tribuo, cum hominem quinquaginta amplius annos natum, credo juvenilium studiorum meorum commemoratione deceptus, juvenem vocat; &

O mihi præteritos referat si Juppiter annos!

cum hæc audio, interdum exclamo. illud animo satis æquo ferre non possum, quod in patriam meam, non id exigentibus causæ suæ rationibus, gratuito injurius est, cum eam urbem Dalmatiæ ignobilem esse affirmat. Sed prius quam ad agendam publicam Civitatis causam descendo, adhuc pauca tecum privatim expostulare animus est. Inclementer omnino facere videris, ne dicam inurbane, quod Zippicos, Cives meos, homines ignotos, & obscuros nominas, quorum familiæ à majoribus, & opibus, & honoribus, ab artium doctrinæque cultu abunde superest, quo se ab hac tua contumelia tueantur; sed ut ea quæ fortunæ sunt, missa faciam, nihil ne movet animum tuum Coriolani Cippici commemoratio, à Typographo Patavino cum laude facta? cui sine dubio egregie respondere comperimus opusculum illud non inelegans de rebus in Asia gestis, nisi tuam unam historiam lectu, & cognitu dignam existimas: sed habe aliud ingenii monumentum hujus ipsius Coriolani in Vaticana Bibliotheca, ubi inter alios clarorum Poetarum lusus carmen hoc reperiri accipio:

Qualem sons suus, & ruina dísci?
Et dens fulminei peremit apri:
Qualem sustulit armiger Tonantis:
Et flerunt B:recynthii Leones:
Et frustra miser Hercules vocavit.
Hoc Quaterius, heu, jacet sepulchro,
Jam laus, nunc dolor urbis universæ.
Sed fles. hoc satis est. abi Viator.

Hunc non vulgaris impetum spiritus, & ingenii non mediocriter eruditi fœtum apud te, quæso, diligenter expende, & imprudentem, homini tanta doctrinæ elegantia, quantam in eo fuisse vel ex hac parva verborum clausula necesse est, maledixisse pœniteat. Sed vereor ne hac ipsa veteris hujus codicis domini eruditione ad causam fragmenti premendam abutare, &, quid ita factum sit, exclames, ut solus tanto thesauro, cujus pretium non ignorasset, incubaverit, non eo se reperto sit gloriatus, non protulerit, non vulgaverit? Expectabam ut adderes, non impresserit, non typis edi curaverit; cum nondum ullus typorum, nullus in scribendo formarum usus esset. Pergitisne omnium temporum, omniumque morum rationem confundere, & quid cuique conveniens, quid proprium sit, aut negligere, aut ignorare, & qua facie rem litterariam hodie cernitis, eadem semper fuisse judicare? Sed jam ad publicum patriæ meæ negotium accedam. Qua in re quoniam turpe est patritio, ut ait ille, viro jus in quo versatur ignorare, ne, quæso, moleste feras, si te officii tui tantisper admoneam, & in rerum, quodque Historiam scribere professo non minori curæ esse debet, locorum cognitione non admodum esse versatum ostendam.

Tragurio meo, si nescis, quæ summa sapientum judicio urbibus esse solet, nobilitas est: Primum ob vetustatem originis, quæ ab usque anno bis millesimo repetatur, quo tempore Syracusii, Dionysio tyranno post porrectas ad vicinam Italiam opes, Adriatici maris imperium animo agitante, Issum urbem, insulæ, quam ad sedes figendas delegerant, cognominem condidere; à quibus mox, abundante sobolis copia in vicina Illyrici continente, Tragurium, & Epetium coloniæ deductæ sunt. hoc autem apud Polybium & Strabonem vetustissimos, & gravissimos auctores, si voles, invenies. Deinde ob conditorum, qui per ea tempora & opum magnitudine, & rebus gestis clarissimi habiti sunt. Quanti autem adversus lutum, quo tu hanc civitatem involvis, est, principem illam fuisse inferendæ in oram Illyricam illius tractus humanitatis, & litterarum? quod illi bonum ex monstrato erudito vitæ cultu, & mansuetis Græcorum moribus accidisse necesse est: quandoquidem ad temperandam ac veluti cicurandam ejus viciniæ barbariem hoc Tra-

gurium-

gurium nostrum illi parti Illyrici præstitit, quod veteri Sicaniæ Syracusæ, quod Cumæ Campaniæ, quod Thraciæ Byzantium, quod Massilia Galliæ tuæ; unde Druidas illos veteres plurima hausisse tum ad religiones ordinandas, tum ad gubernandam rempublicam, argumento est usus ab iis linguæ græcæ multis in rebus, teste Cæsare, deinde adhibitus. Hoc, inquam, idem veteres cives mei finitimos barbaros beneficio affecere; neque enim aliter fieri potuit, ut homines antea feri, rudes, inhospitales, bellicam suam virtutem una piratica, & latrociniis exercitam justis militaris disciplinæ præceptis, & institutis temperari, & castigari sustinuissent; nec sine summa ratione, hinc potissimum accepta, vicini Dalminienses, aut initia sumere, aut nomen opesque suas, non amplitudine illi terrarum, sed hominum frequentia, & militaris disciplinæ laude, propagare potuerunt, ut consimili Achæorum, qui & ipsi circa eadem tempora floruere, instituto plures civitates in commune consulerent, & in unum veluti corpus coalescerent, eoque consensu, & sibi præsidio, & hostibus terrori, & universæ genti ornamento essent: ad quos idcirco debellandos, & sibi adjungendos non minus negotii populo Romano, quam usquam alibi terrarum fuit. Hinc illa Dalmatici triumphi laurus, nobili Flacci carmine celebrata, & splendidum Salonini cognomen; unde non minus honoris Pollionis familiæ, quam Metellis à Creta, ab Africa Scipionibus, à Germania Neronibus & Drusis accessit. Succubuit mox sine dubio una cum reliquo terrarum orbe, prævalentibus populi Romani viribus, etiam Dalmatia, atque Illyricum universum, cui tamen ea calamitas incremento potius, quam incommodo fuit, ut fines suos antea modicos ad Istrum latissime extenderet; quo tempore civitas nostra splendidæ inter cæteras civium Romanorum Coloniæ dignitatem obtinuit, communibusque deinde tum periculis, tum cladibus à Gothorum, cæterorumque barbarorum immanitate profectis defuncta usque ad Sclavorum adventum incolumis fuit. Hujus gentis insanis viribus, quamquam eversa, & confecta, ut Salonæ, & reliquæ ejusdem tractus civitates, obstitit tamen, & in eodem vestigio, quantum afflictæ, & perditæ licuit, vetus suum nomen tueri, & patrias leges colere, atque observare perseveravit, vitam, quam agri fructibus non licebat, maritimis quæstibus, & mercaturæ industria tolerando; eo majore, quam aliæ eodem usæ fato Dalmatiæ civitates, quod non solum veteres mores, vetusque erga Principes Romanos obsequium, sed etiam locum ipsum retinuit, & quoad potuit sibique, & Reipublicæ, & nomini Christiano summa cum fortitudinis, atque constantiæ laude conservavit. Alteram deinde cladem à Saracenis est passa direptionis, atque incendii; & quamvis se funditus excisam vidisset, non tamen obniti contra fortunam desiit, quin iterum resurgeret, & refloresceret, & fidem suam integram atque constantem tum Ungarico, tum Veneto Imperio egregie approbaret, & priscos Romanos mores, & linguam nullis admixtis vicinorum barbarorum corruptelis ad hæc usque tempora tueretur. Hanc, tu Valesi, Civitatem tam splendidis ortam initiis, talibus fundatam institutis, tam illustri in utramque partem fortuna exercitam, ne, oro, posthac ignobilem appelles. Reverere, si quicquam humanitatis in te est, veterem ejus virtutem, reverere gloriam, & hanc ipsam, ut ille ait, senectutem; quæ in homine venerabilis, in urbibus sacrosancta est. Quod si ad urbium nobilitatem non satis in vetustate momenti esse putas, confer animum ad præsentes hujus civitatis una cum cætera Dalmatia res, &, si potes, aude contemnere quotidiana nostræ gentis cum hoste omnium validissimo certamina, ac perseverantem quatuor & viginti annorum luctam, in qua non solum impetum illius tanta vi in nos effusum constantissime sustinemus (id quod in altera belli parte, quæ Cretam exercet, summæ laudis est) sed etiam ultro in apertum prodire audemus, & abactionibus prædarum, vastationibus agrorum, & oppidorum expugnationibus infestissimum illi ciere bellum. quantum autem in nobis est, adeo locum munitum tot obsidiones passi nullum amisimus, ut potius Venetum hac ejus parte imperium late propagaverimus.

Quod si Principi nostro satis opum, ac virium esset, ut quæ nostra potissimum ope, nostrisque sudoribus, ac sanguine hactenus de hoste cepit, retinere, ac tueri posset, quamvis Cretæ possessione (quod Deus omen avertat) dejiceretur, nihil omnino esset, quamobrem illum hujus belli fortunæ pœniteret; contra autem quamobrem adversarius suam vicissim afflictam jam & perditam ducat, si quicquam in eo cordis est, abunde magnas, gravesque causas habet: quod super vastatas, atque in solitudinem prope redactas latissimas regiones, hoc memorabili experimento apud nos facto, ignaviæ suæ sese convictum intelligit: quod senescentem in mentibus hominum terrorem ejus virium videt, quo maxima adversus majores nostros illi genti confecta sunt bella, & clarissima illius Imperio Regna, Provinciæque adjunctæ. Quod si Clarissimo Regi vestro uti adversus hos barbaros sua virtute, suisque viribus libebit, si, ut rumor validior in dies est, hoc spectant ejus consilia, & apparatus, & evocati ab aula Ottomanica Legati propositum; si Deus propitius aderit, ut huic tanto inceptui fortuna respondeat, quam tu censes futuram tantarum rerum præcipuam causam, quem, oro, veluti auctorem expeditionum, ac victoriarum facies, quibus iterum in Oriente gens Christiana clarescet? nimirum eam gentem, cujus virtute, ac periculis factum est, ut hoc iter ad laudem, quod hactenus arduum, & inaccessum visum est, planum, facile, expeditum esse constaret: quomodo laudatus ille in vetere memoria Xenophontis cum parva Græcorum manu per infestas Persarum nationes in patriam reditus, eaque re

re periculum barbariciæ ignaviæ factum, & mentes hominum à tanti hostis terrore liberatæ, prima victoriarum Alexandri & Macedonum, si Polybio credimus, causa fuit. Quod si nihil à nobis aliud ad res tam præclaras, tamque magnificas esset profectum, quam ut locum, sedemque ipsi otiosi cessantesque præberemus; non tamen erat, quod cuiquam obscura, aut ingloria videri posset hominum natio, quorum caput in medium rerum omnium discrimen fortuna conjecerit, &,

——— *quorum actus uterque*,
non secus ac Sigæis olim in campis,
Europa atque Asia terris concurrerit orbis.

Libet enim in optima causa magnifice loqui; nec vereor, ne me quisquam idcirco tumidum potius & gloriosum, quam justissimæ pietati laudabiliter indulgentem existimet. Hæc, atque talia assiduis hominum sermonibus celebrata, neque ignorare, neque contemnere impune potes. Quid ergo venit in mentem, importunam de nobilitate controversiam excitare? an quod omnia præ te contemnis, quia forte animos facit præclarum istud cognomen cum priscis Francorum Regibus tibi commune? Quod si mihi res esset cum quopiam alio, quem tanti non facerem, quanti apud me ipse meritò es, prope esset ut exclamarem sic:

——— *Nanum cujusdam Atlanta vocamus,*
Æthyopem Cycnum, parvam, extortamque puellam
Europen, canibus nigris, scabieque vetusta
Lævibus, & sicca lambentibus ora lucernæ
Nomen erit Tigris, Leo, Pardus, si quid adhuc est
Quod fremat in terris violentius.

Sed, ut dixi, summam tuæ dignitatis habeo rationem, tibique, & propter tuum ipsius, & propter doctissimi Viri fratris tui virtutem, cujus ad te redundat gloria, tantum tribuo, ut te unum clarissimum Virum, & nullo non præclaro nomine, nullis non splendidissimis titulis dignum existimem, idque libenter, atque ingenue præ me fero, nec sententiarum inter nos dissensionem ad animorum usque dissidium, quantum in me est, excrescere patiar: nihil enim homini docto, & liberaliter instituto æque conveniens esse statuo, quam litterarias hujusmodi controversias modeste, verecunde, civiliter exercere.

Sed jam satis multa in causa, ac etiam plura fortasse, quam oportet, extra causam. Reliquum est P. C., ut non jam rationibus, & argumentis, sed precibus, & obsecrationibus vobis cum agam; nec vero pro me, cujus ætatem extra aleam hujus, quodcunque pericli est, positam esse videtis; ac ne pro descriptore quidem hujus codicis, qui criminis a nemine commissi, & nusquam exstantis, aut apparentis reus agitur; sed pro ipso Petronio, ne clarissimi Scriptoris commoda & rationes, accusatorum meorum alterius inconsideratæ malignitati, alterius præpropero judicio dedendas putetis: ne ejus miseræ, & multum jactatæ fortunæ postremas hasce reliquias, quasi tempestate quadam in littus ejectas, mergi rursus, & eruditorum fructui eripi, & extorqueri patiamini. Satis superque discriminum adiit, satis dura, & aspera perpessus est, vix exigua sui parte incolumis, atque superstes. Nec vestræ videtur esse humanitatis, ut cujusquam odium, & sævitiam cum blattis ac tineis, & cæteris temporis injuriis, initam ad ejus perniciem conspirationem probasse videamini. Liceat illi vestro fretum prædio resurgere paulatim a sua calamitate, & convalescere, purgatumque a turpissimo crimine in clarissima litterarum luce cum dignitate versari. Statuite sententiis vestris exemplum, ad quod respiciendo homines adolescentes modum adhibere condiscant ingeniorum libidini, & gloriæ cupiditati, tutioremque a sua cuique virtute ad laudem ascensum, quam per alterius ruinas esse putare. Denique in hoc toto negotio transigendo quid veritas patiatur, quid ratio postulet, quid vestram deceat gravitatem, quid ex usu Reip. litterariæ maxime sit, pro vestra singulari fide, ac sapientia considerate.

JOANNIS SCHEFFERI, ARGENTORATENSIS DE Fragmenti hujus Traguriani vero Auctore DISSERTATIO.

De fragmento istoc, quod sub nomine Petronii non ita pridem publicatum est Patavii, & dubitarunt multi, antequam in lucem ederetur, essetne verus ejus auctor Petronius, uti constat ex præfatione saltem, quam præposuisse illi dicitur Typographus, & nunc, postquam exiit, dubitare quidam non omittunt. Scilicet quod Plauto accidit, ut non paucæ ejus complerentur à recentioribus lacunæ, integrique aliquando adderentur actus: quod Ciceroni ipsi, ut nescio quæ illi consolatio affingeretur, Vellejo etiam, ut fragmento nescio quo, recentioris tamen alicujus redderetur absolutior, idem ne Petronio evenerit, quamplurimi verentur. Nec profecto metus ille absque causa gravi doctos subit animos. Jam primum enim creditu est admodum difficile, potuisse hoc fragmentum tanto tempore latere in occulto, præsertim apud viros doctos, & amantes literarum, quales Nicolaus Cippicus, Abavusque ejus, Hector Cippicus Typographo Patavino memorantur. Neque enim tam ignotum illo quoque tempore Petronii fuit nomen, aut quæ ipsi prodita sunt in Satyrico, tam levia, & ingrata, ut à viro etiam mediocriter instructo literis potuerint contemni. Sed nec ea, tum præsertim, per Italiam vicinasque terras hominum eruditorum fuit oscitantia segniciesque, ut,

ſi quid haberent, maxime Latinas pertinens ad literas, id temere negligerent, ac ne verbo quidem apud alios laudarent. Deinde quam ſuſpectum, quod non manuſcriptum ipſum, unde captum hoc fragmentum dicitur, ſed ejus tantum aliquod apographum Romam mittitur, Legatoque Veneto, ut in præfatione ſupra memoratus ait Typographus, communicatur? Ergo nihil valuit amicitia Statilei apud Cippicum, nihil Legati, & Legati Veneti, & tam ſtudioſè appetentis hoc fragmentum, apud Statileum dignitas auctoritasve? Cumque nihil magis fidem facere dubitantibus potuiſſet, quam liber ipſe, ante ducentos amplius, ſicut ajunt, ſcriptus annos, quid ita tenuere ſuſpenſos per apographum illud, & non monſtrata charta, ſcriptione, literis, ſimilibuſque, dubium inſpicientibus exemerunt omne? Adde, quod id ipſum, quicquid tandem eſt, ad quod excuſum hoc fragmentum fuit, tam religioſe ſit ſervatum cuſtoditumque, quod ex viris fide dignis in Italia degentibus ad nos perlatum eſt, ut id nemini conceſſum fuerit inſpicere vel arbitrari. Sed hæc forſan invenirent excuſationem aliquam, niſi ſcriptum ipſum ſeſe proderet. Quam enim multa ſunt, *non uſque quaque Petroniani ſaporis*, ſicut ipſi ejus editores coguntur fateri? Talia *abſtinax*, pro quo Petronius in vulgatis habet *abſtinens*. *Fatus* maſculine, pro quo ipſe ſemper *fatum*, neutro genere. *Coelus* pro quo ille *coelum*. *Nervus*, pro quo idem *nervos*. *Vaſus*, pro quo ipſe *vas*. *Lorus*, pro quo *lorum*. *Moleſtare*, pro quo *moleſtus eſſe*. *Gaudimonium*, pro quo *gaudium*, &c. Adde his, quæ licet apud eum aliis reddita vocabulis non legantur, tamen alia, quam ut iis Petronius uti voluerit, videntur. Qualia ſunt *laniones*, *urceatim*, *laniſticus*, *deſomnis*, *urnalis*, *offla*, *cultrum*, *lariſuga*, *pedicellum*, *dignitoſus*, *occupo*, *corporaliter*, *manuciolum*, *vaccato*, *capſella*, *debattuere*, *fulcipedia*, *corticellum*, *naufragare*, ac id genus. Nec in ipſis formulis locutionibuſque non ſuſpecta poſſunt eſſe multa, ut, *non impropero*, *omnia ad ſe fecerunt*, *de lucerna*, *te perſuadeam*, *de praſentiarum*, *in ſinum illius demandavi*, *ab oculo*, aliaque. Habes quoque multa hic antiqua, quorum alias non ita ſtudioſus eſſe Petronius videtur, ut, *hoc illoc*, *berbix*, *ſtips ſimitus*, *plodo*, *bovis*, *ſcra*, & ſimilia. Quid dicemus de illis, quæ quis crederet aperte ſumpta ex aliis, iiſque poſterioris ævi ſcriptoribus? ut, *fundos habet*, *qua milvi volant*, quod legitur apud Juvenalem Sat. IX. *frigori lacaſin dicit*, cui ſimilia habet Martialis lib. II. 5. *animam ebullit*, quod eſt Senecæ in Apocol. *toga perverſa proſequi*, *quod* ejuſdem, atque ejus unius eſt, in lib. de Ira I. cap. 15. neque uſquam alias occurrit. Amplius & conſiderationem meretur, quod quæ vere ſunt Petronii, ſine modo hic occurrant. Dicit ſemel iterumque Petronius, *ad ſummam*, id oggeritur hic paginis ſingulis. Similiter illud *rogo*, quotiens eſt repetitum; *Rogo magiſter*, *quid putas? Rogo*, *menſis December eſt? Rogo*, *vos oportet credatis*. *Rogo*, *inquit*, *Habinna*, *puto interfuiſti*. Talia obſerves & in aliis. Quid, ſi formula nonnulla placuit, quoties ea & ad faſtidium repetitur? ut: *Piper*, *non homo*, *phantaſia*, *non homo*, *diſcordia*, *non homo*. Quæ quis ſibi facile perſuadeat, ſic iteraturum fuiſſe Petronium, non utique nugacem. Sed hæc ſingula: conferamus univerſa. In quibus quam ſunt omnia inæqualia, quam inter ſe diverſa? Interdum incedit polite, ut plane referat Petronianam faciem. Mox ad horrida & aſpera delabitur. Eſt ſæpe, ubi ad ridicula, & trivialia, & ſordes proruit. Nolo afferre fabulas de Ulyſſe, Sybilla Cumana, Diomede, & Ganymede; & Helena, & farinæ hujus alia. Quid eſt quæſo in Trimalcionis conliberti cum Aſcylto contentione, quod quem valde poſſit oblectare? quam ibi multa frigida ſunt objectaque? Poſſemus hujus generis afferre alia, ſed ſunt obvia, & facilia deprehenſu. Ad poſtremum ne in rebus quidem ipſis ſunt non multa, quæ ſuſpicionem præbeant multiplicem. Ut quæ memorat *de lingua canina*, *de laribus bullatis*, *loco libertino*, *pratorioque*, *phacaſiis auratis*, *carne urſina*, & non paucis aliis. De quibus diu adhuc cogitandum, quando pleraque aliis ſunt ignota. Neque vero ambigendum eſt, quin hic plurima occurrant neque ſatis integra, neque ſic, ut poſtulabat ratio, excuſa. Sed miretur aliquis, nec id injuria, quare viri docti, qui fragmentum iſtoc deſcripſerunt, cæterique, qui Venetiis Pataviique judicium de eo tulere ſuum, tam corrupta manifeſte, ac ob id non modo neceſſaria emendatu, verum ſæpe & facilia, ſingulis fere verſibus voluerint relinquere. Nam ſi eo dicas factum, ut ſcripturæ codicis antiqui ſua magis conſtaret auctoritas, haud ſane video, qui non æque bene id potuerit, pleriſque iſtis emendatis. Potius exiſtimet nonnemo, affectata & conficta ſponte iſta vitia fuiſſe. Atque iſthæc quidem ſunt, & alia fortaſſis, quæ in mentem cui venire ad Petronio abjudicandum hoc fragmentum poſſe videantur. Adverſus quæ, qui ſtatuit contraria, dixerit fortaſſe, non inſolitum videri, ut laterent olim lateantque etiamnum hodie apud doctos, quibus quæ in hoc illove deſiderantur ſcriptore, poſſint expleri. Symmachi epiſtolas nonnullas edidit non ita pridem Schoppius. Chariſii lacunas non paucas explevit Andreas Schottus. Livii ipſius aliquod fragmentum ante annos hoſce quinquaginta Romæ publicatum accepimus. Neque obſtat, quod ſint docti, qui poſſederint hæc talia, poſſideantve. Sunt enim nonnulli alieni ab his literis, alii vocabulum ejuſmodi librorum ſcire contenti ſcripta inſpicere ipſa, & conferre cum editis non ſuſtinent, cum & moleſta ſit Manuſcriptorum lectio, collatio illa tædioſa. Ita fit, ut aliquando, qui hæc talia in bibliothecis ſuis habent, ipſi ſe habere ignorent. Alii invidia quadam agitantur, dumque nolunt aliis communicare, edereque ipſi famæ ſtudio ſuſcipiunt quidem, ac negociorum aliorum interventu de die in diem differunt, ſumma

mo talia silentio arctissimaque apud se custodia conservant, atque simul tineis interea pabulum lætissimum adornant. Sed nec Manuscriptum ipsum, quo de agitur, mitti Romam aut Venetias tuto satis potuit, per incerta maris, & periculosa itinerum, cum præsertim illo semel amisso superesset nihil, quo incertis ambigentibus posset satisfieri. Jam quod illa attinet, quæ neque in Petronio, nec aliis ex veteribus occurrunt, quis ex eo satis colligat, nunquam ista sic fuisse usurpata. Quam enim multa sunt in Cicerone ipso rara, de quibus nemini, opinor, crederes, nisi legi apud ipsum deprehenderes: ut *demetiti*, pro, *dimetati*; *etiam*, pro, *ita*, *juratus est*, pro, *juravit*, *successa cui velle omnia*, *putissimus*, *pramolestia*, *partior* pro, *dividor* *obiratus*, *involatus*, *agricultio*, aliaque plura, de quibus integrum quondam scripsit librum Statilius Maximus, quem *Singularia Ciceronis* nuncupavit. Talia occurrunt quoque apud cæteros notæ optimæ scriptores, nec est fere quisquam, qui non aliqua generis hujus habeat. Adde, quod in multis, occurrentibus in hoc fragmento, lex analogiæ non repugnet. Item, quod reperiantur apud alios, Philoxenum cumprimis, cujus pæne omnia vocabula è probatissimis scriptoribus desumpta facile convincunt, quæ in ipsum viri docti pridem annotarunt, & adhuc notare possunt, atque ob hanc causam pluris, quam nonnulli fere existimant, auctoritatem ejus fieri oportere. Neque sequitur, sunt aliqua in hoc fragmento, quorum dari nulla poterunt exempla, quando de his judicandum fuerit ex cæteris. Maxime cum ipse Arbiter in eis, quæ sunt fidei indubitatæ, habeat ignota fere aliis; ut sunt, *absentivus*, *acceptatus*, *chiragricus*, *circumtumulatus*, *clinare*, *conspaciantes*, *domefacere*, *gustatio*, *vesticontubernium*, *supellectiliarius*, & alia hujusmodi. Quæ etiam est caussa, quod delectatum eum novitate, viri eruditi testentur. Sed videntur quædam manifeste capta ab ætate junioribus. Ad hoc diceret nonnemo, anceps valde lubricumque esse id conjiciendi genus. Annon enim ea, quæ in istis junioribus solummodo leguntur hodie, usurpata esse possunt & vetustioribus? Quam enim multi optimorum scriptorum periere libri, in quibus ista non fuisse lecta, quis est quæso, qui ausit certo confirmare? Habemus apud Juvenalem *tot milvos intra tua prædia lassos*. Verum id allusione dictum ad proverbium, *quantum milvi volant*, docet nos non contemnendus Persii Scholiastes, qui Persius id ipsum usurpavit ante Juvenalem. Jam si ex proverbio id usurpavit Persius antiquior Juvenale, cur non Arbiter Persio antiquior id usurpare potuit ex proverbio eodem? Quod vero non sunt omnia æqualia, id dicat quispiam non modo non vertendum vitio, sed ponendum etiam in laude. Primum enim aliæ aliæque sunt personæ, quæ loquentes hic introducuntur, quibus unum genus attribuere orationis inconveniens indecorumque erat. Sunt liberti quidam, sunt lapidarii, sunt coci, & id genus alii ex vulgi fæce, quibus nisi fallor, culta castigataque oratio parum apte affingitur: quando hi plebeja, & humilia, & trivialia plerumque loquuntur. Quo fortassis pertinet & bene larga illa copia proverbiorum, quæ est in sermonibus eorum ac colloquiis. Ea enim sunt, quibus velut ornamentis excolunt plebei dicta sua. Sed & antiqua pluscula eo respectu possunt hic esse usurpata, quando plebs retinentior est fere sermonis antiqui, nec nisi sero, quem cæteri arbitrantur, cultum adhibere addiscit. Neque id officere cui videatur ad fragmentum hoc Petronio adtribuendum, quod diversa sint nonnulla, quæ in editis prioribus leguntur. Nam cum ibi fere different mulieres impudicæ, ac lascivi juvenes, debebat sane oratio esse comptior, cum hoc genus ante omnia orationi studeat, facundiamque inter instrumenta promovendæ artis suæ numeret exerceatque. At in nostris sunt plerique omnes adulti, atque in negotio longe alio ac dissimili occupati. Quæ res observationem hic videtur promerere maximam. Versantur enim in convivio, ubi luxu cuncta diffluunt: indulgent vino, poti ebriique sunt, quales qui concinne decoreque facit loquentes, is quod maxime in ipsis est decorum, prætermittit. Atque ex hoc vitio potationis est, quod de rebus nihili inter se contendant, inque contentione ipsa magna, parva, seria, inepta, cuncta denique inter se permisceant ac confundant. Accedunt alia quædam, ut imprimis ineptum, stultæque ostentationis plenum Trimalcionis ingenium, cui ex toto ridiculæ illæ fabulæ, quæ superius commemorantur, mathefeosque ac rhetorices stolidissima jactatio debent assignari. Habinnas est servilis, malleoque ac fabrilibus tractandis ferramentis, quam civilitati aptior. Sed nec cæteri meliores, ut exigere ab ipsis comptiora, nescio an æquum sit. Atque eadem videri causa potest, cur non etiam in rebus ipsis, consuetudinibusque sicut vulgo notæ nobis sunt, omnia conveniant. Cum præsertim hæc fingantur geri non in urbe, sed Colonia, non satis scio qua (Neapolim nonnulli suspicantur) ubi non necesse est, ut fuisse omnia Romanis ipsis etiam in Romanorum moribus necdum omnia sint observata, quotidieque illa eruditionis pars amplificetur. Et quia in colonia finguntur geri, ideo fortassis sunt adhibita non pauca ex sermone Græco desumpta, maxime cum loquuntur ii, qui sunt gentis non Romanæ, talia sunt *saplutus*, *cataphagi*, *bacelogia*, *lechasin*, & id genus alia, numero non exiguo. Nam quod quædam sunt hic sic corrupta, ut intelligantur facile illorum vitia, id accidit & aliis scriptoribus, & alicubi apud nostrum non tam describentium, quam Typographi errore, omittentis maleve repetentis litteram in fine, vel initio vocabuli, evenisse potest. Cæterum ut ista in utramque partem dici forte queunt, ita nescio, an, si excussis omnibus res tandem ipsa sit definienda, quis negare ausit, aliqua nec ea pauca hic extare, vere docta, nec Petronio indigna.

Huc

Huc imprimis refero, quod habet de arenæ sparsione in theatris, de vitali lecto, jejunio siccitatis tempore, lanatis deorum pedibus, tertiario gladiatore, exhæredatione cum elogio, Priapo cum frugibus in sinu, Venere strabone, ac similibus. Nec in dictione minus sunt polita, multa elegantia docta. Ut, *unus servus*, pro, *aliquis*; *usque hoc*, pro, *hucusque*; *positus super hoc officium*, pro, *constitutus*: *subsessores*, pro, *venatores*; *confessus Euchium*, pro, *referens cum habitu*; *secum tulit tot annos*, pro, *vixit*, & id genus plura alia. Nolo integras afferre formulas, connexionesque nihil ab antiquis, etiam probatissimis scriptoribus recedentes. De proverbiis saltem dicam, in quibus plerisque non opinor fore quenquam, qui sincerum contineri vetustatis gustum non ultro intellecturus sit, etsi prorsus pauca eorum doctis viris ante fuerint notata. Quibus omnibus efficitur, ut non ægre patiamur persuaderi nobis, esse in fragmento hoc aliquammulta, non habentia alium, quam Petronium auctorem, atque si quis præter eum est, qui illa inter se connexuit, eum longe plura, quam quæ nobis hactenus innotuerunt, reliqua ex Petronio habuisse. Quod si foret certum, ut fragmenti hujus editores tradunt, codicem, unde primum est transsumptum, annos ætate sua exercere ducentos, forsitan & longius iremus. Est enim omnino verum, illo tempore vix extitisse, qui has tales Romani sermonis suavitates vel intelligerent satis, vel imitari perite possent, vel si poterant, decipere figmentis hujuscemodi vellent alios, nondum sic in dignitate constituto sermone Latino, ut sequentibus temporibus est factum. Nunc sententiam priorem ut censemus tutiorem, ita fidem facilius apud rerum istiusmodi peritos vix ambigimus inventuram. Sane ne id quidem penitus negari potest, quod adducunt editores illi de hiatibus expletis, complanatisque lacunis, quæ in pridem divulgatis Petronii occurrebant. Quin imo & lectiones quædam diversæ pretii sunt quantivis. Ut exemplo utar, est in editis, *ut putares Darium hyraule cantante pugnare*, quod interpretes in universum omnes torsit. At hic legitur, *ut putares essem Darium*, unde docte ac sagaciter, ut omnia, CL. Gronovius restituit, *putares essedarium*, qua lectione nemo est, qui non intelligat locum desperatum pulchre esse restitutum. Ita in vulgatis legitur, *piperato vitello piperatum*, ait in hoc fragmento, *piperato vitello circumdatum*, quod haud dubie est melius. Quis enim ferat illud, *piperato piperatum*, ingratissima repetitione atque sensu penitus inepto. Ad eundem modum credo fore neminem, cui non videatur aptius, *vertebraque laxata*, quam ut fuit hactenus, *locata*. Nolo cætera afferre, quando de quorundam lectione potest esse dubitatio, quæque receptorum loco hic occurrunt, ipsa quoque sunt corrupta. Sed nec quæ de vitreorum tenacissimorum hic artifice habentur, magnifice attollam. Quanquam ea Sarisberiensis consuetudo sit, ut bona fide aliorum pleraque, ipsis etiam retentis verbis, transferat in suos usus. Cujus rei si quis testimonium requirat, matronæ Ephesinæ factum ex hoc ipso desumptum apud eum legat, & cum Arbitri narratione conferat. Neque multum discrepet etiam Isidorus, eandem memorans artificis prædicti historiam, sique habet, ubi contra Sarisberiensem convenit cum nostro, ea fere meliora sint, & à Sarisberiense male immutata. De fragmentis saltem cæteris monebo, quæ in editis Petronii hucusque separatim legebantur, videri ea tam opportune ubique hic occurrere, ut in illis ipsis locis nata, non ingenio studiove inserta facile intelligantur. Ad postremum tota fragmenti hujus oeconomia non repugnat vel ingenio Petronii, vel instituto. Si præsertim, quod persuasum pridem viris doctis est, pars multo maxima Satyrici in Neronem est directa, cum non pauca ejus vitia docte ac subtiliter notata deprehendet hic, quisquis inspicere intimius examinareque volet.

Sed hæc hactenus, neque fine alio, quam ut nostrum libere judicium de fragmento istoc depromendo, libertate illa provocemus libertatem aliorum, id est, si erravimus, quod fieri facillime potuisse non inficiamur, ab aliis deducamur in viam, doceamurque rectiora. Quando non cuivis datum omnia perspicere, minime vero nobis, qui propterea nostrum hoc judicium alii doctiorum ac exercitatiorum jure meritoque subjicimus.

ILLUSTRISSIMO, ET EXCELLENTISSIMO

DOMINO

Do. JOH. BAPT. COLBERT,

Regi Christianissimo à Consiliis Sanctioribus, summi etiam Galliarum Ærarii Moderatori prudentissimo integerrimoque,

Doctrinarum & Virtutum omnium confugio

PATRONO INDULGENTISS.

THOMAS REINESIUS D. Sereniss. Elect. Saxon. Consil.

QUem eminus inter Orbis Gallicani Sidera hactenus contemplari, tacitaque veneratione prosequi, & admirari cepimus, quotquot in hisce Germaniæ oris Liberalibus Studiis nomina dedimus, & quæcunque habere existimamur, iisdem debemus, Eum cominus intueri, audire, adire, adloqui posse in magna felicitatis parte ponendum utique esse, & quibusvis Bonis expetibile vel intra prima, nemo diffitebitur. Mihi DEI Omnipotentis munere (huic enim potius tri-

tribuere jubet Pietas, quam Fortunæ cæcæ, iniquæ, versatili & fallaci rerum humanarum arbitræ credita) plus contigisse. & majora multo quam sperare potui in sinum, etiam quem nondum pandissem, confluxisse, Tuo inprimis *Illustriss. & Excellentiss.* DOMINE, singulari prorsus favore, satis intelligo; agnoscere autem satis & pro valore inpreciabili æstimare satis, & prædicare nequeo. Sive enim fastigium istud, eminentemque dignitatem, in qua REGIS CHRISTIANISSIMI indultu & gratia, proba Virtutum tuarum æstimatrice, constitutus late coruscas, suspiciam, sive insolitæ Benignitatis, quam novo, & in secula mittendo exemplo adversus hominem hunc exerces, animo meo subeat cogitatio; sive humilitatem meam considerem, horrore prehendor protinus, & confusus oppressusque rei magnitudine procumbo. Nimirum cum arduis Regni negotiis impositus, saluti ejus Te tuasque curas omnes inpendere soleas; in eam tamen præcipue incumbis, ut quod à bonis Literis in Respublicas manere compertum habes splendoris & vigoris. id vero non tantum sollicitissime computes, inquiras, procures; sed & REGI Maximo, ut eandem rei pulcerrimæ utilissimæque dignationem habere velit, persuadeas. Huic vero instituto tuo laudabili & saluberrimo, luculentum testimonium vel GERMANIA perhibuerit, & in ea Viri Docti omnis elegantis Eruditionis cultores quamplures, quos favore tuo provehi, ornari, & Regiæ munificentiæ admoveri dignos existimasti: pro quo adfectu, quantum Tibi debendi reæ sint, æterna erit Literarum confessio. Beneficiariis istis vestri REGIS judicio & inclinatione tua potissimum me quoque accenseri nuper accidit; fecisti, puto, ne vel facultas benefaciendi exhausta, vel voluntas lassata videri posset, & ut tenorem Bonitatis & Constantiæ impræpeditum, inconcussumque servare intelligeretis, emeritis vitæ stipendiis, annis gravem, & in extremo ævi cardine Senem, a quo quidquam operarum, vel meritorum frustra expectaveritis, nexu insolubili Tibi obligasti. Non sufficiebat, quod REGI Maximo me secretum à turba ostendisses, & secundas egregie agente Per-Illustri Do. CAPELLANO commendasses, etiam effectum Patrocinii tui, impetrato dono Regio, præstitisti, & ne quid deesset ad cumulum gravissimis literis, (fere dixeram *amicissimis*; ita non multo secus atque in privati hominis modum scriptæ sunt) voluntatem. Munificentissimi Donatoris mihi significare non subterfugisti: quæ si vel cogitem universa, vel tractem singula, cogor, pro inæstimabilibus habere, eoque ad gratiarum vel agendarum inopiam me redigi sentio. Quis enim ulla gratitudine adsequi præsumat adeo exuberantem gratiam? Invicta ea est; & debitorem in nervo detinet æternum. Hunc ILLUSTRISS. Do. animum Tibi profiteri possum solum; cæteris quæ ratio poscebat, & ingens meritum tuum, defectus & fœneus. Profiteor eum, inquam, & quantum virium DEUS indulserit, præstabo incorruptum, dum advixero, omnibus. Promissi hujus & observantiæ meæ pignus, quod solenni Patronos honorantium Clientum more offerri interim Tibi æquum est, in privatis opibus non reperio nunc, præter *Censuram & Scholia brevicula ad Fragmentum Petroni è Dalmatia*, quæ paulo ante quam Vestræ advenirent, prelo subjeceram. Debent hoc Eruditi Literatoribus *Patavinis*, qui è bibliotheca *Cippicorum Dalmatarum* (olim *Cæpiones* adpellabant) acceptum primum typis exscribi fecerunt; in quod exemplum cum incidisset reconditioris literaturæ & amœnitatum omnium Consultus *Nic. Heinsius*, ne possideret solus, in Suediam transmisit ad V. C. *Prof. Regium Joh. Schefferum*, qui cura sua dignum habitum iterum vulgavit, sed paulo comtius, & cum eruditis Notis; ex hujus manu ad me pervenit; & quia rogabar sententiam de novo dubiæque prætereà fidei scripto, *Amico* eam gratificari fas esse putavi; & inde natum mihi, quod hic exhibeo. Opinantur de eo, uti fieri amat, alii aliter; magna manus Ineptorum, quod ad farinam nihil facere ejusmodi scitamenta putant, non contemnunt tantum, nim. quod non intelligunt; verum calumniantur etiam, dum adsequi desperant, talium curiosos: Doctorum vero plerique Petronio ævi Claudiani sine dispectu adscribunt; alii eidem ob stili inæqualitatem, suspectam multis nominibus Latinitatem sermonis, & nonnulla Romanis moribus difformia abjudicant, & inter figmenta ludicra, quod genus hominum otiosorum festivorumque vanitas, & excessus Gratiarum solet extrudere, rejiciunt. Ipse neglectis fastuosis istis & indolatilibus, ab utrisque discedendum esse vidi, & medio incedendum; temperamentoque hujus judicii robur, qua potui, adstruxi *Præfatione ad Lectorem, & in Scholiis*: per quæ subinde prodigiose corruptorum à Librario emaculationes, distortorum luxatorumque restitutiones, verarum lectionum adsertiones, obscurorum explicationes, & alia quantivis precii annotamenta advertentur. Hoc me curasse summa fide & industria, ut Petronio sua rederentur, aliena & insulta secernerentur, opusculum autem multæ eruditionis Seculo nostro commendaretur, adfirmo vere? si qua conatui illusit facultas, veniam, spero, dabunt æqui Judices, sua perspicacia meam avidentiam Lectoris bono sublevabunt, conferentque sine invidia, quicquid rei conducere, & sensa scriptoris nonnunquam involuta explanare posse judicaverint. Ei vero Illustrissimum nomen tuum, DOMINE, præscripsi, tam ut aliquod gratitudinis adversus Te extaret ad Posteros monumentum, quam ut scriptum, quod à vetustate habet auctoritatem, à novitate gratiam habere debet, Tuo potissimum patrocinio fultum tectumque procederet. Deprecarer culpam audaciæ, nisi singularis humanitatis tuæ fiducia, qua sustentor, alia omnia sperare juberet; Peccare etiam, in mores tuos videbor, si quod facis ante, benigne habere

re literas, occurrere desideriis Clientum, eorumque operas sereno vultu excipere, Te hortarer. Quod superest, ILLUSTRISSIME & EXCELLENTISS. DN. complectar voto: DEUS OPT. MAX. Te servet incolumem quam diutissime, commune Galliæ & posteritatis cujuscunque Bonum; hujus dum foves Literas: Illius dum inservis REGI. DEUS, ajo, Te servet; & omnia, quæ cogitas, quæ dicis, quæ facis ad honorem ter Sancti sui nominis, & Regni salutem evadere, Te vero consiliorum actionumque prosperrimis successibus longum interesse, & gloriose lætari clementer indulgeat. Scrib. Lipsiæ 25. April. St. vet. anno CIƆ IƆC LXVI.

LECTORI PHILOLOGO

S. P. D.

COEnam C. Pompei Trimalcionis, è servili genere inter Libertos, à sordibus in rem lautam & ad Se Viratum usque in Colonia provecti, hominis τρυφεροῦ καὶ ἀλαζόνος, argumenti Satyrico suo, narrationi fictæ, partem fecerat T. Petronius Arbiter, scriptor ævo Neronis doctissimus, nitidissimus, lepidissimusque, imitatus (quando & hoc nosse interest) Publium Mimorum Poëtam salibus & dicacitate, Cœnarum etiam compositione, Plin. *l.* VIII. c. 5. nobilem. Eam in excusis libris omnibus hactenus mutilam legimus, quippe comperto prorsus planissime, exitum ejus, interspersas epulis fabulas potorum ebriorumque, & ludicra interim exhibita convivis periisse, aliunde expleri desiderantes. Id vero ne faciamus porro, beneficium est Typographi Patavini Pauli Frambotti. Hic enim repertum Tragurii apud Dalmatas in Bibliotheca Cippicorum insigne fragmentum, Petronianis editis connectendum, anno superiore ex apographo concesso operis suis & sumtu communicavit: quem secutus in Suecia Vir eruditus, hortatore N. Heinsio, iteravit editionem Upsaliæ, adjectis Notis necessariis, Dissertationeque super vero ejus auctore comta satis & curiose instructa; in qua cum πολλὴν μεμψιμοιρίαν & inclinationem in contraria observare quisque possit, rimari omnia odiosius incivile fuerit; disputare autem contra utramque contradictoriarum tenentem, & hoc ipso nihil λευκῶς adserentem, futile & supervacaneum. Interim laudamus, si ἀφιλονεικίαν, ἐποχὴν & ἐπέχειν, quam profiteri oportuit liquidius, judicii sui temperamentum esse voluit. Certe aliter decidenda esse causa videtur; nimirum, ut inde exordiar, & finem dicendi post pauca faciam, multo maxima pars ejus fragmenti Petronio recte tribuitur; quod nemo eorum, qui vel levem deliciarum ejus gustum habent, negaverit; per omnes etiam pene paginas doceri id posset; idemque curatissime præstitum in Editione Upsaliensi. Cæterum mangonium aliquod, perinde ac in aliis primæ notæ scriptoribus multis, quos glossemata inficeta subinde deformarunt, hic intervenisse & ejus aliquam partem Petroniastri alicujus esse, Arbitrum imitari & exhibere, velut in scena Mercurius Sosiam, ausi & apti satis, manifesta fides est. Is cum in fragmenta Arbitri præter ea, quæ dudum collecta dederunt Commentatores, incidisset, hiatus in Editionibus conspicuos impleri sic posse ratus, ea utcunque connexuit: quod ut fieret sine offensa lectoris, fingere aliqua & infulcire de suo formandis sententiis integrandisque membris, comminisci etiam, quæ nunquam facta meminerat, necesse habuit. Et hinc est summa illa inæqualitas sermonis, & purissimæ Latinitati ammixtæ extremæ Barbariei striblígines, non Augustei aurei, sed plumbei illius, quod Viros Obscuros inter Literas reflorescentes illustrasse scimus, seculi, verba deculpata, inepti putidique archaismi, Græcanicæ literaturæ modica intelligentia, & quæ sequi eam solet adfectatio odiosa, & prava prorsus adplicatio, nonnunquam mimica & ridicularia: Scio, magnis quoque auctoribus incidere aliqua vitiosa; (rem notam de Manilio, de Vitruvio, de Velejo, de Valerio Maximo, fecerunt Censuræ eruditorum, à vulgo sui temporis desumsisse quædam, quæ non probarent Ipsi.) sed ea & rara & tanquam conniventibus surrepserunt: simul etiam hoc à serio & emendati sermonis scriptore Latino non potuisse dici, quæ hic occurrunt totis agminibus infesta & horrida Latinis auribus, etiam postquam purgata fuerint; *saplutus*, cap 37. *scordalia*, cap. 95. *bacalusia*, cap. 41. *libra rubricata*, cap. 46. *excatarissare*, cap. 67. *debattuere*, cap. 69. *fastiditus studia*, cap. 48. *adjutasses nobis*, cap. 62. *bacciballum*, cap. 61. *manuciolus*, *vaccare* cap. 63. *mattiolus*, cap. 51. *caldicor*, cap. 45. *strabonus*, cap. 68. *scelio*, cap. 50. *apoculamus*, cap. 62. *ego me apoculo*, cap. 59. *barcala*, cap. 67. *babacalis*, cap. 37. *inspeciosus*, cap. 4. *flaminata*, cap. 41. *gingilipho exsonare* cap. 73 *sangomenas facere*, cap. 34. 73. *calus* cap. 39. *vasus*, *lorus*, cap. 57. *Fatus malus*, cap. 42. 70. 77. *litera thesaurum est*, cap. 46. *facere ad stellas*, cap. 61. *quod sursum est deorsum facere*, cap. 63. *barbatoriam facere*, cap. 73. *sterteia*, cap. 75. *ossa cruces*, *corvorum cibaria*, cap. 58. *capere sibi cerebelium*, cap. 76. *per scutum per ocream egraginare*, cap. 33. *ut satisfacerem domino homini malisto & dignitoso*, cap. 61. *qui te hac docet mufrius, non magister*, cap. 57. quorum pleraque, quæ cura & notitia aliqua digna adparebant, in Scholiis recensui, excussi, restitui, suisque auctoribus & temporibus, quantum licuit, reddere conatus sum. Facile autem credidero Petronio, etsi minime omnium nugaci, censori autem nugarum & vitiorum acriculo, excidere potuisse aliquot insulsos frigidosque jocos, petitos è trivio, nulla eruditione conditos, ineptas recitationes & ἀνοησίας, *de Niobe equo Trojano inclusa à Dædalo*, cap. 52. *de origine æris Corinthii sub Annibale*, cap. 50. *Mathematicen Trimalcionis*, cap. 39. *Philosophiam ejus*, cap. 55. 56.

56 physicen ejusdem *περὶ πορδῆς*, cap. 47. narrationes ridiculosas *de mensura sui ad candelabrum. & unctione labri de lucerna*. ad barbam celerius producendum, cap. 62. *de facto ex homine lupo*, cap. 75. *de strigarum maleficiis circa cunas infantules*, cap. 63. 59. *de Homeristarum argumento* cap. 66. *de esu ursinæ carnis* cap. 38. Inducere enim hominem insubiditissimum, decumanum *λαχανὸν* Trimalcionem, nequam servos, & mulierculas ejusdem farinæ, à quibus in vino & joco nihil serii, honesti, comti & docti expectari posset, proposuerat; at *Παροιμιῶν* in brevi scripto magnus adeo numerus, majorque multo, quam in toto Satyrico, quantum hodie est, post variorum tot collectas, repertus facere potest, ut Petronio, ne tam in Oratoriæ leges ipse dicendi magister peccarit, id scriptionis genus *ἀδόξως* & simpliciter abjudicemus. Ea vero ipsa qualia, quæso, sunt? Certe nec antiqua, nec apud mediæ ætatis scriptores Latinos Græcosve lecta, sed pleraque tracta a vulgo subrostranorum, & è Jano sive medio sive infimo, *φορτικὰ καὶ σαπρὰ*, infeliciter arguta, Petronii vero urbanitate & genio indignissima: *Colonia haec crescit retroversus ut coda vituli* cap. 44. cum eam priore statu & felicitate excidisse & decrevisse dicere vellet; *curris, stupes, satagis tanquam mus in matella* cap. 58. *inflat se tanquam rana* cap. 74. *qui fuit rana nunc est rex* cap. 41. *calda potio vestiarius est*, cap. 77. *homo qui non valet lotium suum*, id est, nihili, cap. 57. *in molli carne nascuntur vermes*, cap. 55. i. e. divites & delicati facile irascuntur. *Qui in pergula natus est, ædes non somniatur*, cap. 74. i. e. humilis natu alta non sapit vel adfectat: *nunc hoc est caldum mejere & frigidum potare*, cap. 67. *in manu illius plumbum aurum fiebat*, cap. 43. *qui asinum non potest, stratum cædit: colubra piscem non parit*, cap. 45. *asinus in tegulis*, cap 63. *in alto pediculum* (festucam) *in te ricinum* (trabem) *non vides*, cap. 57. *strabones qui holera spectant, lardum tollunt*, cap. 39. cujus originem (significatio enim aperta est de aliud simulantibus, agentibus aliud) si quis quærat, ei nec ad Græcos nec ad Latinos eundum est, quippe quibus holera cocta cum porcina non fuere inter edulia; sed in Germanorum Italorumque, qua Germaniæ confinales sunt, victu esse meminerit, & hisce ideo proprium vernaculumque proverbium, ignarum Petronio. Eademque plane ratio est *Formularum*, quæ creberrimæ occurrunt, non *πῶν* ullum vetustatis eruditæ referentes, sed exuccæ exanguesque, & vel adulta æstate frigentes, maleque accersitæ: *Scitis quid dicam; taceo, quia non sum de gloriosis*, cap. 75. cum multa se premere intelligi vellet: *Sed. tace lingua: panem dabo*, cap. 58. *Ita satur pane fiam*, cap. 99. *Ita me salvum habeatis*, cap. 69. *Ita bene moriar, aut populus per exitum meum juret*. cap. 58. *magis, quod bene moriar, fuit*, cap. 61. *tanquam hoc loco, salvum sit quod tango, mediam trajecit*, cap. 63. quod a suo corpore plagam avertentis est: *ita Genium meum propitium habeam*, cap. 74. Præterea perpensius cogitandum propono Doctis, quod observare videor in Oeconomia sive dispositu Cœnæ hujus; esse in ea alia quædam, quæ Arbiter ne quidem somniare potuit. Post recensita à vetere Petronio fercula, tanquam soluta cœna, hic *aper primæ magnitudinis* adponitur, cap. 40. mox *sus ingens tomaculis & botulis fartus* cap. 49. tum *apophoreta* cap. 56. ad hæc *vitulus elixus*, cap. 68. & *mattea* cap. 65. & *secunda mensa* cap. 39. Cum autem matteæ ultimum cœnæ conficerent, post tertium missum, *ὕστερον ἐπὶ πᾶσιν ἐπιφερομένης*, ut ex *Athen. l.* 14. notum est; indeque Molpis Lacedæmonius *ματτύας* exponit *ἐπαίκλειας*; qui factum ut cap. 69. *epidipnis è turdis fartis siligine, uvis passis, & nucibus; è cydoniis confixis spinis, ansere altili, circaque pisces & omnium avium genera* demum adferatur? Non cadit in Petronium ea inscitia (nisi si eam simulare dicere lubeat, cum omnia hic sub fictione agantur) ut tres *παραθέσεις* seu missus cujusque cœnæ, & præter hos epidipnida, quod patet è *Mart. l.* 8. *ep.* 32. mattyas autem & epidipnida easdem esse ignoraret; sunt ista ab interpolatore, vel semidocto vel *φιλοπαίγμονι*, qui mensam breviorem & simpliciorem visam, e corrasis undique conviviorum catalogis, & descriptionibus augeri posse credidit, & constipavit huc, interjectis subinde Petronianæ elegantiæ flosculis (nec enim negandum id est) præter rationem, quicquid sub manum venisset, etiam maxime dissonum & incongruens Petronio. Mirum autem quod quindecim illa fercula, ad faces & buccinas exhibita in nuptiis Trivultianis Mediolani ab H. Barbaro mutuari omiserit; certe huc faciebant. Eandemque notam meretur, quod de Colliberto Trimalcionis opulento, & qui tum *octingenta sua possideret, eum de nihilo crevisse; divitem autem factum, quod incuboni pileum rapuisset, & invenisset thesaurum* narratur cap. 38. *Incubonem* vocat *Δαίμονα οἰκίδιον*, Larem domesticum, quem vulgo *coboldum* nominant, (*Augustinus l.* 15. *de Civ. D. c.* 32. vulgo Silvanos & Faunos adpellari *incubos* dicit) creduntque curari ab eo domum, instrui culinam, purgari stabula, jumenta pasci & ornari, & quævis ministeriorum genera exhiberi domino ædium, opesque conciliari; hæc superstitio, qua hodieque tenentur nostrates, antiquis præsertim Gentilibus incognita insinuatur isthic; vel etiam tangitur fabula de Fortunati illius Utopiani pileo & sacculo, pueris ad cunas inter [illegible] occentari solita. Utramvis admittamus, figmentum esse Petronio multo recentius, ultro dilucescit. Ex eo vero, quod historiam de fabro vitreorum metalli duritie & ductilium cap. 51. Joh. Saresb. Præsul. Carnot. l. 4. Polycrat. cap. 5. è Petronio reperit, non satis firmiter colligitur, hoc ipsum Fragmentum visum Carnotensi fuisse: quin verba nostri ex istius effusis substricta contractaque non eodem tenore elegantique decurrere, sed archaismo barbarismoque inquinata & recentioris seculi-

li auctorisque esse, cuivis comparanti innotescit. Non sollicitabo fidem relationis, etsi de ejus veritate dubitet ipse; nam & apud Isidorum l. 16. Orig. c. 15. & Petrum Damiani l. 4. ep. ult. p. 385. dissimulato tamen nomine PetronI (fortassis, quod à quibusdam severæ frontis ob nudas nequitias & accuratam spurcitiem damnatum norant) legitur: saltem alio exemplari sive Gallico sive Anglicano, non hoc Traguriano, quod putant & supponunt Viri docti, usum esse Saresberiensem tandem deprehendo. Nam l. 8. c. 7. eum, qui de porco Trojano, aliis animalibus gravido, luxus causa parato & illato mensis, doceri velit, *cœnam Trimalcionis apud Petronium ingredi* jubet; at ejus generis porcum neque editiones Petronii, neque Fragmentum hocce usquam vel nominant, vel describunt: quod tamen persuadere nobis voluit *Frambottus*; nimirum botulos habens pro animalibus, & turdos vivos tantisper clausos in ventre porci pro hujus fartura. Sed de hoc sentiat quisque quod volet; *ἀμφοτερίζει γὰρ ἡ λέξις τοῦ Πολυκρατικοῦ* Liquere nunc igitur puto, quod initio dixeram, simul cum Petronio Petroniastrum datum esse. Hominem adeo liberalem ut possideri solus noluerit, adeo felicem ut repererit, quod secula tredecim obruerant, digito non possum ostendere; locum tamen, in quo mimum istum composuerit, jam subindicavi. Vixerunt ante annos ducentos, qua ætate circumscribunt Codicem Traguriensem, in Italia literatores illustres plurimi, inter Venetos & Patavinos inprimis memorabiles, & de Latinæ linguæ cultu bene meriti, quos a Scardionio, Jovio, Tomasino petere quisque intextos etiam Peplo Italiæ Joh. Mariæ Toscani inspicere potest. In turba eorum quidni fuerint, qui PetronI linguam intelligere & imitari lepores pollent? Saltem cogitemus Poggios, Aretinos, Guarinos, Vallas, Philelfos, Panormitas, Beroaldos, Politianos, Picos, Barbaros, Sabellicos, Pios, Cœlios, Pontanos, quibus nec acumen ingenii, nec varia eruditio defuit, nec liberalium facetiarum gratia, nec Barbarici sermonis, quem modo dedidicerant & vernacularum suavitatum Latinis interjiciendarum notitia. Et bono igitur jure injuria reputari possit, quod Frambottus præfatur, *ei seculo non adeo sapuisse Rom. sermonis lautitias, ut PetronI famam assuere voluerint lucubrationibus suis eruditi Viri.* Sit ita: non citent isti *PetronI Satyricon*: quis inde sanus colliget, etiam ignorasse? Non citant autem, quia pietatis obtentu publica conspiratione eum infamassent majores; quam tamen censuram contemserunt Grammatici, Servius, Diomedes, Acro, Priscianus, Isidorus, Fulgentius & si qui alii sunt, D. Hieronymus quoque qui cum Petronio fuisse, ejus testimonio usi, profitentur. Fortasse benignius judicavi de fartore istius centonis, & præter meritum ad eorum, quos laudavi, tempora retuli. Obstat enim conjectura non minus probabilis nec absurda, videri posse, præteriti vel etiam currentis seculi fetum esse, qui cum sub plurium manibus in hanc staturam surrexisset, edi tandem hoc suo tempore, & seculo intemperantia literarum laboranti ac novitatis avido debuerit. Et hoc ipsum neque nos suspicari desinemus, donec de ducentis ab hinc amplius annis scripto exemplari fidem plenam nobis fecerit inventor ejus, & institor mercis Dalmaticæ *Statileus*: quod nisi fiat, proximi erimus illudi sibi, vænire sub habitu veterum mustea quædam, & fuco lateoram quæri existimantibus. Quod autem magnifice prædicant *lacunas plerasque, & hiatus quibus laborant vulgati Codices, egregie per hæc scripta impleri & complanari*, intra verba res tota consumta est, nec cujusquam expectationi satisfactum. Quæ enim initio fragmenti offeruntur velut supplementa editorum-ante, ea parerga mera superamenta & inutilia *παρεμβλήματα* sunt, corrumpuntque sententiam, non adjuvant aut perficiunt; idque adparebit manifesto, si vel non recipiantur in textum, vel recepta ejiciantur. Utrinque enim reliqua concinne cohærebunt. Neque auctorem Petronium habere potest id, quod se cap. 34. ostentat; qui enim cap. 31. dixerat, *pueros Alexandrinos discubituris aquam in manus nivatam infudisse*, quomodo dicit, quod *duo Æthiopes capillati vinum dederint in manus, aquam nemo porrexerit*? Nugæ sunt istæ, malæ memoriæ hominis & inepte risum captantis. Fortassis dicere licuerit, ea, quæ ita inter se pugnant, è duabus *ἐκδόσεσι* (sic enim consueverunt Scriptores veteres) in unam, Criticorum qui talia colligebant inadvertentia, convenisse. Frivolum quoque istud cap. 55. *de inscriptione, de disticho Trimalcionis cum elego suo, de epigrammate*; Contra belle consonant omnia, si ista dispungantur. Stupor etiam ibidem notari potest descriptoris, qui gnomen allatam pro disticho, & pentametrum pro elego commendat; neque advertit *ῥῆσιν* istam, *Distichon*, &c. in autographi margine jacuisse, ad orationis vero seriem nihil facere: Idemque alibi quoque patratum esse libere suspicari licet. Et hac igitur accessione Petronius nihil adjutus est; in reliquis, quibus decursus Cœnæ narratur, genuina scriptoris veteris & primi, à tessellis noviciis & interpolamento ludicro (lusus enim hic inprimis quæsitus est ab otiosis & facetis literatoribus) tam rerum quam verborum facile discernentur. De re lubrica & latebrosa ita censemus; quæ vero præterea dici supererat, in Scholiis, enarraturis tamen tantum obscuriora pauca, & intacta Notatoribus, commodius adparebunt LECTORI: à quo unum hoc summopere contendimus, velit discrepantiam à judiciis aliorum nostram bene ferre, eamque non libidinem dissentiendi, sed studium veri & recti interpretari. Candidis elegantibusque ingeniis hoc quicquid est operæ navavi, nec nisi hortatu talium, & in usum talium; tetricorum & trivalium non sapientium ultra quatuor partes, & nihil magis in deliciis habentium quam Latine nescire, omnem autem orationem suam barbarismis & solœcismis instruere, ΟΥΔΕΙΣ ΛΟΓΟΣ; ad hæc studiorum istas

istas amænitates, sine quarum notitia cultuque, solidam eruditionem nullam esse, summi quique Viri judicarunt, velut doctrinam vagam, incertam, & supervacuam, sive ignorantia sive malitia ea est, criminantium ac contemnentium, contemtui jamdudum me paravi. Scr. Lipsiæ prid. KL. Febr. Ann. CIↃ IↃC LXVI.

HUMANO LECTORI
Christophorus Arnold S. P. D.

BArlæo si credas, qui Romanos scriptores acri subtilique ingenio & judicio percensuit, *elegantissimus Petronius* est, *epist.* 132. & *elegantiarum sub Nerone Arbiter, homo Latini sermonis potens*, *epist.* 60. a quo Belgicus ille Claudianus *perstringi*, *verborum tumorem & inanes sonos*, *epist.* 129. diligenter monet. Nunc igitur ἀπορῶ, quo me vertam: Hæc enim res est, quæ cujusque animum in hac causa dubium facere possit. Estne ipsius Arbiter, an non est? Hic se arbitrio nostro non eximet, si quidem spectatores simus elegantiarum, quas nemo facile videbit. Quanta illa depravatio & fœditas turpificati fragmenti hujus debet videri? ingens verborum tumor est, & inflata sunt fere omnia: nec suo quodque in loco sonat aptissime. Tantum vero abest, ut negligam ista, & nimis antiqua & stulta dicam; aut illam Clarissimorum virorum operam deputem parvi preti: ut potius vel mihi saltim, si non aliis, persuadeam, quod comicæ lenitatis pater de muliere, quæ citra speciem erat & delectationem, ait in Mostellaria: *Purpura ætas occultanda est; auro turpe mulieris.* Cæterum jurabo, mihi non liquere; atque ita judicatu illo solutus ero.

Interea eruditione & dignitate illustres in Galliis viros veneror, quos in Divorum epulis non de vetere solum novaque philosophia, verum de hoc ipso etiam fragmento incredibili judicio disseruisse, accepi: Cumque producta lis esset longius, Celsissimos edixisse Præsides, amplius esse dispiciendum. Hoc quoque in Germania egere docti homines, atque imprimis eruditi; quorum sententias, chartis hisce inclusas paucissimis, tandem, flagitantibus id amicis, in lucem edidi; ne perirent. Vale, humane Lector. & omnia ad tuum de Arbitro arbitrium refer.

EPISTOLÆ VARIORUM.
DE
NOVO PETRONII FRAGMENTO
AD
CHRISTOPHORUM ARNOLDUM.

Reverende &c. Domine:

NUllas abs te literas accipio, quas non exosculer, ita eruditione, & quod caput est, affectu sunt refertæ; atque hoc te credere obsecro, nec eapropter quid secus suspicari, quod tardius quandoque rescribo: nam ego profecto frequentiores ad te darem, modo argumentis non destituerer. In eo loco vivo, ubi - - - non aliud opus aut labor est, quam in vernacula ingeniosos se facere; nec ullum verbum, nisi papavere & sesamo sparsum, aut pro suggestu, aut cum declamandum est, proferre. Ceterum commodum heri CL. Ecchellensis quid ad me perscripsit, quod scire tua omnino interest: *Legatus Venetus*, qui Romæ commoratur, Petronii codicem nactus est, nulla sui parte mutilum; ejusque editionem maturabit, quam primum Lares repetere continget: addit, repertum esse in obscuro *Sclavoniæ* angulo, & accuratè descriptum. Si quid in *Gallia* curare me voles, impera: Parisiis complures menses exigemus; & forte tum deinceps in ipsam *Hispaniam* penetrabimus. Deus te servet, & læta novi anni auspicia capere jubeat. Augustæ Taurinorum, d. 8. Decemb. 1664.

Tuus
omni observantia
Joh. Christ. Wagenseil.

Reverende &c. Domine:

DIu sane defui meo ad te scribendi officio, aliæ tamen omnes potius hujus intermissionis fuere causæ, quam ut vel hilum de mea in te observantia remiserim; non spero, sed confido, æquum, ac benignum me te habere judicem, itaque non utar prolixa excusatione. Ipse nosti, quanto intervallo sejungamur, quantum itinerum conficiam, & quam multa denique ex adverso mihi nascantur negotia. Cæterum ut eo pronior sis ad veniam, compenso nunc fere, quicquid antehac neglexi; & non tam epistolam mitto, quam librum: Imo si tanti judicas has nugas, publice ab omnibus legatur sinceri hoc mei in te obsequii monumentum, & præfigatur suppositio Petronii fragmento; cujus editionem te ultro suscepturum mihi persuasi. Concepi ista summam inter festinationem & mille curas, jamque ad iter Hispanicum, quod post tertium diem (utinam auspicato) ingressurus sum, accinctus: Quare, si quid peccatum, excusabis id tum apud te, tum alios. Debuissem describere isthæc, sed me tempus deficit; itaque tute facies, ut tuus affectus, quod mihi deest, suppleat; & ne lituris oculi offendantur. Illud autem monendum, quod suum quoque de fragmento hoc judicium communicaturus est Amplissimus Vir, Hadrianus Valesius, epistola ad me directa; quæ cum cæteris typis est tradenda. Nondum illam paravit, confectam tamen me absente in mandatis habent amici ilico ad te transmittere: Dabis ergo operam, ut hæc imprimis fideliter & emendate excudatur. Scribo d. 10. Februar. Lutetiæ 1665. Iterum vale & salve

à Tuo
humili obsequio
Joh. Christ. Wagenseil.

Re-

Reverende & Præclarissime Domine:

UT primum ex immani itinere, quo totum Hispaniæ ad internum mare littus, multa etiam ejus loca mediterranea, nec minus Africæ oram perlustravi, pedem paulisper figere, ac quietem captare mihi licet, ex animo salutare te festino. Spero delatum ad te interea Petronii fragmentum, cum adjuncta mea epistola, & quicquid ejus est, æqui te consuluisse bonique: obsequium enim in te meum ostentare volui, non eam, quam non habeo, eruditionem. Pervenere etiam sine dubio alteræ illæ Amplissimi Valesii, sic enim Amici scribunt fuisse ad te transmissas; earumque exemplaria communicarunt: quas tamen, tum quod insperata quædam calamitas mentem omnem pervertit, tum quod tabellarius abitum parat, nondum perlegere licuit: Sunt autem dubio procul omnia præclara, & talia, qualia esse consueverunt, quæ Valesii nobis dedere. Itaque si mearum nugarum te piget forte, pudetque, saltem eo nomine mihi debebis, quod hæ postremæ meo nomine procuratæ; nec differes publicam editionem. --- De Valesio autem reverenter loquendum, ut perpetua nobis sit tanti Viri amicitia: Cæterum eum mirifice devincies, si typographus typos adhibeat elegantiores, & à mendis caveat. In Hispania magna regnat barbaries, omnes bonæ literæ hic exulant: fortunam tamen admodum propitiam habui, in eruendis è pulvere & squalore aliquibus MSS. codicibus, quo nomine vehementer mihi gratulor. Sunt autem *Ciceronis Officia*, & *alia* quædam *Opuscula*: *Pomponius Mela*: *Prisciani nonnulla*: Ἥρων Ἀλεξανδρέως πνευματικά: & denique *Historia* quædam, ut inscribitur, *abbreviata Hierosolymitana*, scripta à *Magistro Thadeo*, in civitate Messane A. D. MCC XCI. Quæso te, num dispice postremi duo jam publici facti sint juris; & vale, atque me amare perge. Scrib. raptim Madriti, d. 20. Mai, 1665.

Tuus
omni obsequio cultuque
Joh. Christ. Wagenseil, D.

V. CL.

CHRISTOPHORO ARNOLDO
JO. LUDOV. PRASCHIUS.

QUantum me delectavit Tua fides ac benevolentia, Vir excellens, in Petroniano quod fertur, ἀποσπασμάτιῳ, cujus avidus sane fui, absque mora submittendo: tantam nauseam movit stomachus mimus ipse. Equidem paratus eram, ut in nuperis indicavi, conjecturis meis, vel utcunque, si γνήσιον esset, illustrare, vel, si minus, coarguere: jamque adeo lecturus manum calamo armaveram. Sed mihi consilium meum, ut primum *expectationem liberæ cœnæ*, i. e. principium & caput ipsum considerare attentius cœpi. Totum enim tuber est, etiam ubi hoc non simulat: utique si ad Arbitri genium & eloquentiæ regulam spectes. Ipsum Trimalcionem hæc scripsisse dixeris. Denique manifesto insitiva sunt, planeque, ut habet inscriptio, ἀνέκδοτα. Pro fidem hominum! ut nihil pudet? Atqui ego non tam scriptura moveor, qua curiositati imperitæ plebis illudere id genus hominum quærunt, quam quod maximis nominibus ad instruendam scenam, & injuriam velandam abutuntur: idque non tam in judiciis privatis ementiendis, quam obtinendis huic rei privilegiis. Num male, quæso, remp. sibi consulturam credis, quæ hoc monstri peperit, si in doli fabricatorem accuratius inquirendo, suam & alienam existimationem digna animadversione vindicatum iret? Quæ eo pertinent omnia, ut ne ullas exspectes à me notas, aut censuram etiam explicatiorem, super re, ut ego arbitror, liquida: maxime postquam Eruditissimo *Wagenseilio* fraudis argumenta quædam speciminis loco proponere, & prologorum ineptias diluere visum est. Nam quod ajunt, *narrationem casus infelicis illius vitreorum vasorum artificis, & porcum Trimalcionis aliis animalibus atque escis provisum, ista continent; quæ à Joh. Sarisberiensi accepimus Petroniana esse*: facile vel ex *Gellio* scias, *lib. III. Noctium, cap. III.* quæ sit vera in his talibus *Judicii norma*. Dein, quis malit hinc efficere, non fefellit, quam, caute fefellit? Quasi legisse Sarisberiensem non queat fimia; aut non idem aliis in fetibus, haud dubie subditis, usu venerit. His vel verbum addere, sit cum mugivendulo istoc pariter insanire: quem hoc magno mercaturum existimo. Nisi tu quid dissentis, Vir doctissime. Prudentissimus Kerscherus, qui per omnia mecum facit, officiose te resalutat. Bene vale, & favere mihi persevera. D. Ratisb. a. d. 5. Jul. cIↄ Iↄc LXV.

Jam hæc enarraveram, cum ecce afferuntur mihi à Venerabili Ursino nostro hæ, quas vides, literæ: quem favere opinioni nostræ lætor. Deus & te, & Illum, & Inclytum Dilherrum, & quisquis bonas literas amat, servet redametque!

CLARISSIMO DOMINO PRASCHIO,
Amico Optimo, S. P. D.

REmitto Petronianum fragmentum, *CL. Praschi*, & pro communicatione ago gratias. Perlegi obiter; neque enim occupationes aliter sinebant. Scire aves, quid mihi videatur? Primum, valde corruptum est; sive descriptoris inscitia; sive auctoris studio, ut præferret aliquid ἀρχαίας χειρὸς, & crux poneretur Grammmaticis: quos lepidus homo hic exercere

cere voluit, ut ad palum. Deinde indignum quidem videtur Petronii ore, quo Musæ & Sirenes sedere solebant; sed festivo ejus ingenio non indignum, nisi adeo maculatum esset. Satyrica *μίμησις* totum est: facitque auctor histrioniam; homo non inficetus, risus artifex & jocorum. Falluntur, qui Trimalchionem à Petronio introductum arbitrantur, ut solam Neronem traduceret. Seculi sui mores, & ingenium in imagine ostendit; Regum imprimis, nam Claudii satis expresse: sed & Libertorum, qui tum soli regnabant quasi diceret Ter Reges. Id enim Trimalchionis vocabulum facete confictum. Eandem viam ingressus est auctor fragmenti, quisquis est, si non ipse Petronius. Tempora illa si quis conferat cum hac Satyra, non negabit. Servi, fortuna manu ducente, qui cretatos in urbem pedes intulerant, mox eo evecti sunt, ut dominarentur dominis suis. Opes è divite illius cornu non modio, sed trimodio affusæ. Tum luxus insolens, & perdendi pariter pereundique libido. Coci in honore, coronis digni habiti; Philosophi spreti, & tota urbe Italiaque proscripti. Stabat & obmutuerat Eloquentia; jacebant ingenuæ artes. *Asini volabant, Pegasis clitellæ imponebantur.* Novæ semper voluptates quæsitæ studio, & inventæ; fastidio præsentium, & cum grandi præmio inventorum: etiam monstrosæ, ut inexperti se in beatam Utopiam, Catarum Simiarum patriam, repente delatos, non vivere & sentire, sed somniare, credere possent. Fiebant talia, qualia apud Athenæum de aurea ætate, ni fallor, legere memini; & qualia nobis narrabat in Utopia sua festivus Barnardinus. Affectabant tamen stupidissimi homines illi, docti videri: Grammatici, Philologi, Mathematici, & quid non? applaudebant miriones, & assecla mensarum; vel serio, ut similes habent labra lactucas; vel assentandi studio, ne dentirent dentes. Hinc *ἀρχαισμοὶ*, *ἰδιωτισμοὶ*, & tota ista loquendi sartago. Hæc per *μίμησιν* si non reprehendit, ridendo dicere verum amans, Petronius: tamen potuit, & vix aliter, aut magis festive potuit. Nescio enim, an Notatio aut Character ejusmodi hominum festivius describi possit? Eadem omnia ejusdem ævi Viri Docti, *λείψανα τοῦ χρυσοῦ γένους*, Seneca, Quintilianus, Tacitus, sive qui de Caussis corruptæ eloquentiæ scripsit, & Satyrici Poetæ reprehenderunt. „Latentque inter fæculentas istas sordes gemmæ quædam, quas Petro„nius pro suis agnosceret, sibique vindicaret non in„vitus: potuitque mala manus multa affricare, ut „semper sunt in alienis libris ingeniosi, quique muscerdas suas intermisceant alieno piperi. Verum quidquid sit; nam *δεύτεραι φροντίδες σοφώτεραι*: non male merebitur CL. noster Arnoldus de curiose eruditis, si quamprimum excitatæ eorum exspectationi satisfaciat, lucique det hoc, qualecunque est, fragmentum: quod & ingenia acuere eorum potest, quibus eruditas nugas agere, quam nihil, magis placet; & moribus seculi nostri theta nigrum præfigere.

Saturni aurea secla quis requirat?
Sunt hæc aurea; sed Neroniana.

Profecto Trimalchionis lingua loqui, ingenio sapere, & moribus vivere tralatitium fit; & quid postera dies allatura sit, etiam non præmansà lauru, facile divinabit, cui non pepo salit -- *læva sub parta mamilla.* Vale *φίλτατον κάρα*, &, quod facis, ama

Summo mane festinabam, 3. Non. Julias, 1665.

Tui
studiosissimum
J. H. Ursinum.

Reverende &c. Domine:

SUaves mihi fuere literæ tuæ, & in ægritudine hac solatio, atque adeo lenimento: Interim in sinu potius ob eas gaudere, quam prolixe respondere per valetudinem mihi licet. Valesianam epistolam haud ad te fuisse perlatam, animo discrucior; teneo sane ejus exemplar, sed quod transmittere tibi non ausim, ante autori quam illud exhibeam, ut errores ab amanuense commissos, emendet; faciam autem id brevi; ut primum enim sanitati reconciliatus fuero, denuo petam Lutetiam. Insignis profecto est dissertatio, eruditione leporeque pariter refertissima, ac digna, quæ à te edatur. Heronis Alexandrini editionem olim promisit Franciscus Barocius, Patritius Venetus, in suis ad Heronem Mechanicum scholiis, in quæ forte nuper incidi; an id præstiterit, porro dispiciendum: & facile me certiorem reddet summus Vir, Ismaël Bulialdus, qui in Thuani Museo præsidet, & amore serio me complectitur.--- Vale Patrone, & me, quod certe facis, ama.

Scr. Madriti, d. 24.
Septemb. 1665.

Tuus
omni obsequio
J. C. Wagenseil, D.

Vir Plurimum Reverende:

PEtronianum fragmentum, quod cum debita gratiarum actione remitto, & cujus usum longiorem ne ægre feras, enixe peto, lubens pellegi. De eo Excell. Ursini *τοῦ πάνυ* judicio omnino assurgo, nam & mihi plane sedet, sub Trimalchionis nomine non tam Neronis personam, quam aulam, sed & *ἀναισθησίαν* Claudii, libertorum illius temporis typum, & egressam principale fastigium potentiam traduci. Talem etiam Zoilum suum eleganti epigrammate depingit Martialis, *III.* 82. ubi sub finem *Malchionem* appellat, in quo epigrammate multa occurrunt, quæ cum Petronianis pulchre comparari possunt. Istos seculi sui mores in hoc etiam fragmento non illepide expressit festivus sane nugator, & ingeniosus impostor; si tamen impostor, cujus fœtum ipse forte Petronius non dedignaretur pro suo agnoscere. Quanquam

quam autem CL. Wagenseilius νοθείαν scripti accuratissima diligentia manifestam facere conatus sit, diffiteri tamen nequeo, videri eum quandoque nimio deprimendi studio abreptum, aliquando longius provectum fuisse. Essent certe in mundo, qui alicubi reponi possent. *Cap.* 38. fragmenti verba illa, *Unus servus Agamemnonis interpellavit*, quæ Italicum sapere idioma putat, quo dicimus, *Un servidore d'Agamemnon et interruppe*, aliter capio. Hoc enim, nisi fallor, vult autor: Deliberantibus cæteris, & quid consilii caperent incertis, & quo se verterent nesciis, *unus* i. e. *solus* Agamemnonis servus evadendi rimam ostendit, & consilium expedivit, quod reliqui sequerentur. Atque ita etiam reliqua forte loca commoda interpretatione ab Italicismi, ut ita loquar, suspicione liberari possent. Legisse vel verum vel Pseudo-Arbitrum Sacras literas, quod miratur, ego inficiarer. Earum enim cognitionem Ethnicis omnino adimere velle, vel sola Ovidii Metamorphosis vetat. Sed non opus eo recurrere. Ebraïsmo illi, *numerum nomos*, similes è profanis scriptoribus alios adduxit, si bene memini, alicubi Del Rio ad Senecam. Ad exemplum phraseos, *unus de nobis*, Tacitus dixit lib. 14. Ann. c. 35. *unum è vulgo*. Turdi & apri latere evolantes non ideo à paratis cum arundinibus aucupibus capti sunt, & inter convivas distributi, ut crudis iis vescerentur; sed ad excitandum ridiculum, & conciliandam convivis voluptatem: quemadmodum etiam in missilium sparsione vivæ aviculæ tesseris inscriptæ. Imo simile quid nec hodie insolens; & vidi ipse frigillas vel acanthidas vivas tucetæ immissas, quæ ea aperta subito erumpentes, non sine jucunda accumbentium delectatione, triclinium pervolitarunt. Verborum monstra & nomina, ipso pene sono tremenda (qualia in vero Petronio etiamnum supersunt) me non offendunt. Erit forte aliquis in Gallia aut Suecia haruspex, qui hæc prodigia procuret. Utinam & è Batavia Hercules (Gronovius) existat, qui Augiæ stabulum purget. Sed nec illa me movent, quæ differit de veris Petronii reliquiis, quæ in hoc fragmento tam ab omni labe immunes comparent, ut cum emendatissima editione certent. Possunt enim & illa ibidem non levioribus fortasse mendis contaminata comparere; sed cum jam tot Criticorum limam passa sint, quare inventis frugibus glandes nobis iterum apponeret, aut iis, quæ jam in mero meridie jacent, tenebras rursus & caliginem induceret editor? cui quidem ipse Wagenseilius gratias agit ob desperatorem quorundum locorum felicissimam emendationem. Sed tu hæc tibi scripta pro candore tuo, boni, ut spero, consules; & vel hæc ex hac scribendi libertate, sinceritatem animi mei, æstimabis. Videor autem in hoc fragmento observasse, duobus locis inserta quædam esse non ἀνόθως, ubi in vulgata Petronii editione, nulla, quod sciam, lacunæ suspicio; unde constare possit, acumen ingenii plano huic non defuisse. *Pag.* 30. *Edit Lugd.* (qua, beneficio Nob. Praschii, ad paucas horas usus sum) hæc verba reperias: *Ceterum, ut novimus dextros gressus &c.* Cohærent illa cum præcedentibus, nullo interposito asterisco. In fragmento autem cap. 30. non incommode præposita leguntur: *His repleti voluptatibus, cum conaremur in triclinium intrare, exclamavit unus ex pueris, qui super hoc officium erat positus: Dextro pede. Sine dubio paulisper trepidavimus, ne contra præceptum aliquis nostrum limen transiret. Ceterum, ut pariter novimus dextros gressus, &c.* Omnino videtur illud additamentum, & observatio de dextris pedibus non esse de nihilo (de qua an aliquid subolverit interpretibus Petronianis, quorum nemo ad manus, nescio) nam mox repetit: *Retulimus ergo dextros pedes, &c.* Alter locus vulgo *pag.* 35. sic habet: *Dum titulos perlegimus, complosit Trimalchio manus, & Heu, inquit, ergo diutius vivit! Verum est vinum Opimianum præsto, &c.* Quam languent hæc præ illis, prout in fragmento, quanquam hoc loco Æsculapii indigo, expressa sunt, cap. 34. *Heu, inquit, ergo diutius vivit vinum, quam homuncio! quare tangomenas faciamus; vita vinum est? Verum Opimianum præsto.* Sed ego patientia tua jam satisdiu abusus sum. Vale ergo, mi Arnolde, & si prolixitati meæ irasceris, prolixioribus te vindica.

Ratisb. 28. Sept. A. C. 1665. Plur. Rev. Digti. Tuæ *addictissimus* N. N.

Vir admodum Rever. & Doctissime:

QUæso a te, vel ignoscas responsionis meæ tarditati, qua effectum forsitan, ut non tam segnis aut difficilis, quam ingratus, improbus, sine culpa tamen mea, videar! Delectavit me non parum, quod Schefferi, diligentiam in conspectu dare voluisti. Eam schedam ubi legi, ad Kerscherum primum, sicut imperaveras, hinc ad Ursinum (expetebat enim, a te certior factus) detuli: a quo nondum recepi. Sed repetam, ut per manus N. apud quem bene nuper fuit, Tibi remittatur. Ad rem quod attinet, mediam Cl. Scheffero viam, caussam notarum ad mendacium totum, placuisse video. Ego sententiam non muto: nec dubito, a quo aliqua sint, omnia conficta esse. Quod autem aliqua sint, non tam verba ac sententiæ, aut res etiam explicatæ, quam interior explicandi ratio docet: *leges*, inquam, *narrationis, leges satyræ, vix paucis in hoc exercitatis hodie cognitæ, Petronio familiares: accedente naturali & inimitabili lepore, singulari denique vi judicii ac ingenii. Itaque non iners operis structura, non otiosus aut abruptus sermo, non involuta, obscura, molesta oratio. Nec ineptit ipse, cum ineptias aliorum videt. Scit modum servare, scit movere, scit elaborare & implere verbis sensus, scit nova orationis quodam astu lectorem auferre, scit occulte & callide sub civili schemate securos lacerare, scit urbanitatem flectere ad seria, locosque veluti communes, pars decore & eruditione.* Sed quis paucis atque ex tempore cuncta complectatur? E diverso alter ille, somnium.

Quem

Quem si quis non odit, amet tua carmina, Mævi. Doctiorum tamen & hoc agentium arbitrio omnia permitto, & te, Arnolde Præclarissime, valere ac salvere jubeo. Vale, & perseveranter mihi fave. D.Ratisb.a. d. 11. Octob. 1665.

Tuæ Dignitatis & Eruditionis cultor officiosissimus
J. L. Praschius.

Vir Plurimum Reverende:

Redit ecce ad dominum suum fragmentum Petronianum, cum specimine eruditissimarum notarum Schefferianarum, quod ante hoc octiduum Nob. Praschius mihi transmisit. De αὐθεντίᾳ scripti pulchre in utramque partem disserit Schefferus, sed hæc ἀδιαφορία Nob. Praschio non placet, qui illud omnino pro spurio habet; quod in familiari nuper discursu observavi. An dicemus, quo etiam fere Cl Schefferus inclinare videtur, esse fragmentum istud vere Petronianum, sed flagitiosa interpolatricis manus liberalitate ignobili accessione locupletatum? Hæreo. Tantum adscribo τῦ μακαρίτου Ruperti nostri verba, ex *Observ. in Besold. pag.* 684. editionis tuæ: *Supersunt in Ænea posteris, ut multi boni viri, sic etiam nonnulli, qui Transalpinos putant carere judicandi facultate,* ... Vale, Vir maximum Reverende, &, quod facis, constanter ama

Ratisb. 2. Nov. 1665. *Totum Tuum* N. N.

Vir Plurimum Reverende:

De Petronii fragmento nondum mihi satisfactum est. Ferrarii sententiæ subscribere non possum. Claustralem eruditionem in multis transcendit illud scriptum. Quod si etiam a te seorsim sentiam, dabis veniam, ut spero, libertati meæ. Veritati, ait, nonnemo, non amicitiæ litabo in præsens: quanquam sententiarum dissensio non est voluntatis alienatio. Ais esse *Politici lusum, qui mores rodit hodiernos.* Sed quorum mores tangit? cui vitio peculiariter insultat? quos depectendos sibi præ aliis destringendosque sumit? cur larvam Petronii induit? cur non aperte & nudis verbis in vitia invehitur hujus seculi, quo difficile est, satyram non scribere? cur legi vult, non intelligi? quid opus tot obsoleta motare verba, & ut alicubi Taubmannus jocatur, ex Saturni podice (sit venia verbo) deprompta? Audi igitur & meum somnium. *Dato esse fœtum hominis mediocriter docti, & in Petronio non perfunctorie versati; qui, forte sub initium renascentium literarum, otio vel abundans, vel abutens, exercendi styli causa. Petronium sibi præ aliis imitandum elegit, & in multis sane non infeliciter æmulatus est; in plerisque, ut nunquam par sit imitator auctori, tanquam sorex suo se indicio prodit. Inspergit ex aliorum etiam bonorum auctorum viridariis decerptos flosculos, & insedisse etiam inprimis Apuleji asino, bene observavit Clar. Wagenseil.* Sphalmata & tot verborum portenta, auctoris ipsius, dum antiquitatem nimis affectat, an exscriptoris, vitio irrepserint, haud facile dixero: quanquam in istud proclivior sim, qui videam, commodis interpunctionibus & distinctionibus non parum juvari posse, quod alicubi jam feliciter præstitit *Schefferus*, &c.

Ratisb. 23. Nov. 1665. Pl. Rev. Dign. Tuæ *addictissimus* N. N.

JOANNES BOSCHIUS LECTORI S.

Non minus elegans, quam vera est oratio, omnium ore satis trita: *Benignum & ingenui pudoris plenum est, fateri per quos profeceris.* Quare me, non abs re fore facturum existimo, si Te humanissime Lector, de instituto hoc nostro certiorem reddidero. Præstantissimus THEODORUS HILLENSBERGIUS J. C. Tornæsianam editionem concessit, quinto & septuagesimo superioris seculi anno sex exemplarium ope procuratam. Ad cujus oram trium Codicum MSS. collationes adscripserat Nob. Janus Dousa Pater, videlicet Memmii, Pithœi, & Veteris cujusdam. Illustris Legatus NICOLAUS HEINSIUS Pætianam nobis editionem dono dedit, in qua nonnullas veteris scripti exemplaris variantes lectiones notaverat Janus Dousa Filius. Clarissimus Vir FREDERICUS SPANHEMIUS F. F. Lugduno Batavorum a Bibliotheca nobis utendum humanissime præbuit Codicem, propria Josephi Scaligeri manu ex optimo Cujacii illo descriptum, cujus margini varias aliorum duorum veterum lectiones adscripserat Vir magnus. Viginti præterea editionibus usus sum, inter quas Christophori Plantini illa, cum scripto libro collata. Has omnes non tralatitia diligentia contuli, ut cæteris nostra emendatior prodiret editio. In textu Religiose versatus sum, scriptorum utique codicum Lectionem secutus, nisi quando in iis nullus satis commodus verborum sensus, quod tunc in Notis annotavi. Satyricon illud vetus in Capita secundum Joannis Merceri editionem divisimus: & suis locis peculiari charactere, Traguriense Fragmentum interuimus, prout in editione Celeberrimi, dum viveret, Typographi Joannis Blaevii legitur. Glossarium denique vetus subjecimus. Accipe ergo properatum potius quam elaboratum opus, quod curis nostris secundis cultius dabo, si modo me perennare velit is, qui supra nos negotium curat. Habes hic, inquam, mi lector, breves nostras in Petronium Notas, quæ, si placebunt, lætabor; sin autem minus, satis erunt longæ. Si ullo in loco erravi, comiter errantem doce, & memento nostrum neminem non peccare, quoniam homines sumus, non Dii. Vale multum.

FINIS.

INDEX

SIREN LATINA,

SIVE

OMNIUM PURISSIMARUM VOCUM

T. PETRONII ARBITRI SATYRICI

PROMTUARIUM.

Numeri capita indicant: ubi vero addita eſt litera p. paginas.

A.

capillis uſque ad ungues. 102.
Longe A cella Oſtiarii. 29.
A colloquio præceptoris te ſubduxiſti. 9.
A legato gratiam moliri. 107.
A lite dimitto. 18.
A primo ad ultimum. 71.
A quorum regione. 102.
A ſpectaculo vacabat. 26.
A Tarento arietes emit. 38.
A turba paululum ſeduxit me. 13.
A turpiſſima ſuſpicione fortuna me dimiſit. 13.
ab acia & acu omnia exponere. 76.
ab aris faces accendere. 89.
ab extrema parte verbi conſurgere. 80.
ab extemporali declamatione venit. 6.
ab hac voce equum mutavit. 24.
ab hoc epigrammate cœpit poëtarum eſſe mentio. 55.
ab oculo librum legere. 75.
abditur decenni prælio irata virtus. 89.
abditus ſinus ſiquis ultra. 119.
abducere morti ſic ſe adflictantem non potuerunt. 111.
abduxere ſcaphæ impoſitam. 114.
abduxit domum. 92.
abegit metus lacrymas. 89.
- - - vernantes comas triſtis hyems. 109.
aberrantis extra menſuram pedum veſtigia. 126.
aberravit puer in balneo. 97.
- - - - - ſuſpicio mea. 54.
aberrante tunica. 67.
abeundi formavi conſilium. 36.
abjeciſſet hanc ſuper menſam. 34.
abjecta laſſitudine. 21.
abjecti in lectis. 26.
abjectum deſtituit. 80.
abiete impoſita gemit pulſum marmor. 89.
abjiciet animam. 74.
abiit in cœlum. 17.
abimus in deverſorium præcipites. 15.
abire victor dolet, qui non jugulat. 18.
aboleri præterita oſculis placet. 109.
cum abrotino naſturcii ſuccum miſcet. 138.
abruptis liber habenis furor. 124.
abſcidit eliſos ignes 122.
abſcindam vel hoc gladio partem meam. 80.
abſciſurum ſe tot miſeriarum cauſſam minatus eſt. 108.
abſcondebam frequentius vultum. 110.
abſconderes quos tuebaris. 107.
abſcondit galea victum caput. 124.
abſente me quid feciſti? 136.
abſentem votis interficit hoſtem. 121.
abſentia prudenti iram meam extinxit. 94.
abſentivus moræ ne eſſem. 33.
abſtinax fuiſſet. 42.
abſtinebo me ab hoc cibo. 90.
abſtinentem frugalitas ſtrangulavit. 115.
abſtinentia aliquot dierum mulier ſicca. 111.
abſtineret à Gitone injuriam. 108.
abſtinuit ne hanc quidem corporis partem. 112.
abſtulerunt ſuperiorem partem repoſitorii. 36.
abſtulit mihi paralyſis per quod etiam te habere potui 130.
abundanti cornu copioſa fortuna. 29.
acaciæ rivi perfluebant per frontem. 23.
accedebat huc ebrietas & imprudentia locorum. 79.
accedere juſtiſſimæ ultioni. 106.
- - - jubeo Gitona. 115.
- - - gratis ad hoc templum amoris ne me judices. 127.
- - - circulis ludentum cœpimus. 27.
accede iſtoc. 57.
accederent ad oculos legentium notæ. 105.
accedet huc, quod blandimenta inveniemus. 141.
accedit his. 101.
accedo aniculam quandam. 6.
accendis deſiderium æſtuantis. 126.
accendit ab aris faces. 89.
- - - aliquas harenarius. 126.
accenditur audacia mea iratior Lycas. 108.
accenſa jocantium libidine. 26.
- - - contumelia Tryphæna ſævit. 108.
accenſis mentibus arma ſumite. 124.
accepi hoſpitium Pergami. 85.
- - - gravem injuriam. 129.
- - - patrimonium laticlavium. 76.
accepiſſet illam optime. 42.
accepit ex qua hora injuriam. 129.
accepta dataque patrio more fide 108.
acceptiſſimum omnibus matronis anſerem occidiſti. 137.
acceſſere continuo duo ſervi. 33.
acceſſi tentaturus an pateretur injuriam. 140.
acceſſimus triſtiores ad tam viles cibos. 35.
acceſſiſſe ad hoc genus exercitationis Demoſthenem non video. 2.
- - - huic triſtitiæ proximum naufragium. 117.
acceſſit ad me paterfamilias. 8.
- - - propius cum muliercula comite. 12.
- - - propius tamquam emtor. 12.
- - - ad aurem Pſyche ridens. 25.
- - - ad caput ejus cum minimis tibiis ſymphoniacis. 28.

A quid

quid accid'ffet, quæfivi. 9.
accipere legem muliebris patientiæ. 25.
- - - noluiffes de manu illius panem. 37.
- - - feftertium centies potui. 74.
acciperem remedium tertianæ. 19.
acciperet majorem injuriam. 25.
accipiam hæreditatem. 77.
accipiat tamquam ignis melius corpus. 115.
accipiebat rationes procurator. 39.
accipiet plagas centum. 28.
accipimus cochlearia. 33.
accipit injuriam. 94.
accipite dolum malum p. 618.
accitabula. 54.
acclinatus lateri navis. 103.
accognofco Cappadocem 69.
accubitoria veftimenta perdidit. 30.
accucurrit in conductum. 9.
- - - unus ex noviffis fervulis. 119.
accumbebat fupra me. 36.
accumulat liberûm funus parens. 89.
accuratiffimas nobis lauticias mirantibus. 34.
accurrit Menelaus & inquit. 27.
- - - Lycas. 105.
accufans inertiam meam. 135.
accufare cœpit ætatis longæ moram. 134.
- - - & amare tempore uno. p. 687.
accufat errorem veftrum nec punit 16.
accufatius hinc Numidæ, illinc nova vellera, Seres. 119.
accufatores antiquitatis vitia docemus & difcimus. 88.
aceto diluo cruris vulnus haud altum. 136.
Achilles qua quondum eram, illa pars corporis funerata eft. 129.
Achilli uxor data lügenis. 59.
acidior fonus. 68.
acidius tibi umquam fuiffe negat. 92.
acido cantico me excepit. 31.
acidum invenies ubicumque dulce eft. 82.
aciem ne ancillarum quidem clamor deftituit. 108.
acies hæfit paulifper. 109.
- - verfas videt. 104.
- - civiles jam tum fpirare putares. 122.
- - ad has invitum arceffere Martem. 122.
Acrifium ipfum jubeat credere quod Danaen. 137.
acroama novum. 78.
acta urbis recitare. 53.
- - trinis fideribus tuba mortem ciet. 122.
- - fui Cæfaris ducit Dione. 124.
Actæa in terra hofpita fuit. 135.
Actiacos finus cerno. 121.
actio putidiffima. 73.
actis totis Tirynthius fimilis. 124.
actu facili vilis tota fixerat pocula. 135.
actuarius. 53.
actus amore vindictæ. 122.
- - fatis jubentibus. 123.
acu comatoria malas mihi pungebat. 21.
acumen videre non minus concionum quam calumniantium corpimus. 15.
acumine Gitonis explicati lu.u.us. 79.
acutiffima ratione. 72.
- - - vox. 41.
acuto ftrictoque articulo caput miferantis percuffi. 96
acutum hominem atque urbanitatis vernilis fontem. 24.
ad æs. 58.
ad aurem accedere. 52.
ad beftias dare. 45.
ad clamorem confluxerant conciones. 14.
ad cœnam præmittere. 10.
ad conftitutum veniremus. 15.
ad eloquentiam ire. 2.
ad frigidam eximus. 28.
ad genua procumbere. 97.
ad januam pervenimus. 28.
ad ictum exclamavit. 22.
ad interdictam veniret. 13.
ad inventionem fufficere. 88.
ad lafanum furgere. 41.
ad latus habere fervulum. 46.
ad latus conftitit meum. 83.
ad lunam. 103.
ad malam admovere urceolum. 74.
ad manus nihil erat præter dupondium unum. 14.
ad manus aquam popofcit. 27.
ad naturam reverti. 52.
ad neutram partem nobis attentationem flectentibus. 17.
ad numerum. 40.
ad nummum. 58.
ad officium venire. 74.
ad ora manus referre. 89.
ad ofcula. 114.
ad pedes federe. 68.
ad pedes ftare. 58.
ad pedes pueris infequentibus. 31.
ad pedes federe. 64.
ad pondus. 58.
ad prædam venerant. 22.
ad quintum milliarium. 63.
ad quod fignum matellam ludenti fuppofuit fpado. 27.
ad rem pertinet. 100. 107.
ad finiftram intrantibus pictus erat canis ingens. 29.
ad ftabulum venit. 16.
ad ftrepitum articulorum ufque. 17.
ad fumma. 57. 77.
ad fummam. 31. 45. 57. 71. 105. 38. 31. 134. 110. 140.
ad tertianam remedium. 18.
ad villam fupremum diem obiit. 61.
adamarent. 110.
adcurro vid *accurro*.
addicere pallium minoris placuit. 14.
addicimus domino corpora animafque religiofiffime. 117.
addictus hiftrioniæ. 5.
- - - perditis. 5.
addit dolis fidem. 89.
addite curfum. 23.
additur illi comes Pallas. 124.
adducere fi quem forte emtorem fplendida veftis poffet. 12.
- - - oftium cellæ. 94.
adductæ nubes obruere tenebris diem. 114.
ades huc, ô Bacchi tutor. 133.
- - huc, tu ruftice cuftos. 133.
adferre damnatas manus. 80.
adferat quod mortalibus ufus. p. 678.
adfigere cruci. 113.
adfigi crucibus juffit latrones. 111.
- - - cruci illi jubet, quæ vacabat. 113.
adfirma ei. 101.
adfirmabat pallium craftino die exhibiturum 15.
- - - - fe cum onere fugiturum. 117.
adfirmavi verecundiffimum puerum huic petulantiæ non fufficere. 25.
adfirmavit, mihi dominum effe iratiffimum 139
adfixa. vide *affixa*.
adflictantem fe non potuerunt parentes abducere. 111.
adfulfiffe folum illud verum pudicitiæ amorifque exemplum. 111.
adgredimur ridentes res electiffimas. 36.
adgreffus fimulantem aliquot bafiolis invafi. 85.
- - - ofculis tamquam fomentis. 98.
- - - iifdem blanditiis pudicitiam ejus. 112.
adhæfiffet olim Ulyxes pro ariete. 97.
adhaefuram atramento veftem. 102.
adhibuiffet ullum dolum malum confilio. 101.
adhuc aliud aliquod iter falutis quærendum. 102.
adjecerat ftaturæ altitudinem fella. 136.
adjecimus ne ullum quidem verbum. 17.
adjecit Trimalchio. 34.
adjectis petulantibus dictis. 11.
adjicere deverbia melica. 64.
adiri fe patiuntur rupes. 122.
aditu in ipfo occurrit mihi. 7.
- - in ipfo ftabat oftiarius prafinatus. 28.
in aditu fteti projecta vefte. 136.
aditum mihi præcluffiffem. 87.
- - - haberet confilium. 102.
aditus balnei. 73.
adjutaffes faltem nobis. 62.
adjuvaturos nos divinam providentiam vel periculo noftro. 18.
adjuviffes de medicina. 18.
adjuvit cafus utriufque partis votum. 15.
- - - hilaritatem comiffantis Cymbaliftria. 23.
adlata vide *allata*.
admiratione faturi fequimur. 28.
- - - - - timidiffima. 92.
admiferis magnum flagitium. 137.
admiferunt intrantem reclufæ fores. 16.
admifimus tam magnum facinus. 20.
admififtis inexpiabile fcelus imprudentes 17.
admifit nos per eandem feftram. 79.
admiffus Cæfarem eft 51.
admitte timidas preces. 133.

admittere inter cultores hominem peregrinum ne faſtidias. 127.
- - - ne ad cognitionem quidem ſeverioris notæ homines ſolent. 132.
admitteretur in domum. 85.
admitti in hoc diverſorio quemquam mortalium vetui. 19.
- - - in partem voluptatis tentabat. 113.
admittitur nec ad ſcenas, nec ad ſpectacula. 116.
admixtus ſanguis ſublimat lactea pectora. p. 668.
admoneo amicos meos. 141.
admonere te ipſum jacentis corpus debet, ut vivas. 111.
admonitus, periculoſum eſſe alienis intervenire ſecretis. 20.
admonuerunt pari ſomniorum conſenſu, quid feciſſent. 106.
admonuiſti bene. 25.
admotis manibus tentare cœpit inguinum vires. 131.
admotum ne quidem ignem ſenſiſſet. 59.
admovere ad faciem manus trementes. 74.
- - - - ad malam frigidum urceolum. 74.
admovi non impius hoſtis templis dextram. 133.
admovit ſe furtim foribus. 11.
- - - ſe ultro ephebus. 86.
- - - ad virilia ſua novaculam infeſtam. 108.
adnuiſſetis de hac medicina. 18.
adnumerare uvas vitis cœperat. p. 681.
adolebat Lycam inimicis manibus collatus rogus. 115.
adoleſcens, vide *adoleſcens*.
adoptare ſororem quid prohibet. 127.
adorari ſi te permiſeris, invenies religioſum. 127.
adorat quem Lydus veſtifluus. 133.
adoratis ſideribus intro navigium. 99.
adoravi monochromon Apellis. 83.
adoret Judæus porcinum numen. p. 683.
adornat pueri caput. 110.
adplico, vide etiam *applico*.
adplicat mentem magnis. 5.
adplicuerat oculum curioſum per rimam improbe diductam 26.
adraſum caput coccineo pallio excluſerat. 32.
adriſerit fortunæ hora. 133.
adſidebat ægræ fidiſſima ancilla. 111.
adſperſus, vide *aſperſus*.
adſpexit nemo impune quod non licet. 17.
adſpicere unde poſſet omnes terras. 124.
adſpice late luxuriam ſpoliorum. 120.
adſpirant ſolæ deſertis frondibus auræ. 119.
adſtante populo comederint corpus meum. 141.
adſtrinxi toto pectore optima fide reviviſcentem amicitiam 91.
advena tigris premit claſſes. 119.
adventitia hac frequentia me excipere ſolet. 90.
adverſis in rebus quæ jacuere juvant. p. 679.
adulator villis picto jacet ebrius oſtro. 83.
adulatores ficti cœnas divitum captant. 2.
adoleſcens, ignoſce 137.
- - - - omni libidine impurus. 81.
- - - - narrabo tibi, paralyſin cave. 129.
adoleſcentem quem vides, malo aſtro natus eſt 134.
adoleſcentuli quæ probent, niſi doctores dixerint. 3.
adoleſcentulos exiſtimo in ſcholis ſtultiſſimos fieri. 1.
adoleſcentulus nocte mecum dormiat. 134.
adoleſcentulus cum eſſem. 64.
adultera dat munus. 104.
adumbrata inſcriptione derisi ſumus. 106.
adumbratæ literarum notæ. 105.
advocati jam pene nocturni. 15.
advocationem commodabam Eumolpo. 96.
advocatus periclitantium. 110.
adulti ſolis radii non manſueſcunt. 122.
adurere terram. 44.
aduſta arca attritis ridet pilis. 109.
ærophagiæ contumeliis. 56.
ædem Veneris intravit. 128.
in ædicula armarii lares argentei poſiti erant. 29.
ædicularum cultum. 85.
- - - - - cuſtodi mando cœnulæ officium. 90.
ædificant auro ſedeſque ad ſidera mittunt. 120.
ædilis trium caunearum. 44.
ædilium edicta recitare. 53.
ædium in interiorem partem fugit. 129.
aëdon ſylveſtris. 131.
æger pedibus erat. 96.
ægræ adſidebat fidiſſima ancilla. 111.
ægre expugnavit gubernator. 108.
ægri objurgentur quod carnem faciant pejorem. 141.
ægrorum cubilia circumiturum. 101.
ægrum planctibus pectus verberabam. 81.
- - - tam magno periculo numquam vidi. 129.
Ægyptius Choreas. p. 670.
Ægyptiorum audacia tam magnæ artis compendiariam invenit. 2.
Ægyptius puer clibano argenteo panem circumferebat. 35.
æmulationem furioſam in amantium poteſtate non eſſe. 99.
Æneas. 68.
æneoli piſcatores. 73.
æneum navis embolum. 30.
ænigma non eſt, ſed res aperta. 41.
æqualis ſuperciliorum cum fronte calvities. 108.
æquo pluſne exhorreſcant. 141.
ex æquo jus firmum approbare. 74.
æquor incendit fulmineum jubar. 89.
- - - cani Nereos. 119.
æquore Siculo merſus Icarus. 119.
- - - Libyco jacet Magnus. 120.
æquum Mars amat. 34.
- - - eſt nuptam induere ventum textilem. 55.
æra concrepans cymbaliſtria. 22.
- - - miſcellanea. 50.
aëra pertentabat dulcis ſonus. 127.
ærarius. 50
ærarius aſſis. 57.
ærati ſcabra rubigine dentes ſtabant. 124.
ære parvo recuperare theſaurum. 14.
- - - pene hominum ferarumque animas comprehenderat. 88.
- - - ſonantes racellos pro hamis in terram mitterent. 140
aëreis Alpibus eſt locus Herculeis aris ſacer. 122.
æris uſus exederat prædam. 119.
æs piſcium laudabat miles in undis. 119.
Ælius nomine. 104
æſtivas platanus diffuderat umbras. 131.
æſtu in hoc dictorum dum totus incedo. 6.
- - - funeſto ſpargitur. 120.
æſtuantis deſiderium accendis. 126.
æſtum minorem facient nobis frequentia ſua ſervi. 34.
ætate veſtra magis quam injuriis meis commoveor. 17.
ætatem ad hanc perveni. 25.
- - - bene ferre. 43.
- - - inter experimenta conſumſit. 88.
ætates tabularum cœpi prudentiorem conſulere. 88.
ætati gaudia dediſti. 109.
ætatis ejus eſſe puellam. 25.
- - - longæ moram cœpit accuſare. 134.
- - - officio multas extorſerat hæreditates. 140.
æther perterritus planctibus inſolitis tremuit. 136.
in æthera Ætna fulmina mittit. 122.
Æthiopes ſervi. 102.
- - - - capillati intraverunt. 34.
Ætna voratur ignibus inſolitis. 122.
ævi fuga mobilis. 119
ævo jam deſolata ſenectus. 124.
- - - mirando tradidit Baccineas veteres. 135.
affabilitas amici 61.
affixa pittacia in cervicibus amphorarum. 34.
afflavit velati peſtilenti quodam ſidere juvenum animos. 2.
Afræ volucres placent palato, quod non ſunt faciles. 93.
ex Africa navis non venit 141.
in Africa fundis nominibuſque trecenties ſeſtertium depoſitum habere. 117.
in Africam exploratorem miſerit captator. 125.
Africanam ficum ſuper leonem impoſuerat. 35
Afris eruta terris citrea menſa. 119.
Afrorum ultimus Ammon excutitur. 119.
agaga eſt. 69.

Agamemnon Helenam rapuit. 59.
Agatho unguentarius. 74.
agas quid, quæro. 129.
age, pande sitientis regna tuarum terrarum. 121.
--- ergo. 79. 82. 102.
quid agebas frater sanctissime. 11.
agellis Siciliam conjungere. 48.
agens gratias humanitati nostræ. 31.
agendum circuitu negari. 13.
ager lætus cespite alit herbas. 120.
agere ne nihil videremur. 14.
--- aliquando caussas solebat. 15.
--- gratias grassatoris audaciæ cœpi. 82.
--- curam rerum humanarum Deos immortales. 106.
--- pœnitentiam sermonis mei cœpi. 132.
--- perplexe ne puteris. 134.
--- scordalias de medio. 59.
--- dilectum. 44.
agetur cura hujus quoque rei. 129.
agili clune. 23.
agit ferias. 24.
--- grex in scena mimum. 80.
--- languide. 98.
--- tenebris quicquid luce fuit. 104.
--- Deus nescio quid tacitis cogitationibus. 127.
agmen longum fecerant ebriæ mulieres plaudentes. 26.
---- hominum damnatum avertitur. 124.
agnoscere dignitatem suam. 117.
agnoscerem fabulam. 92.
quod agnoscimus quamvis nostrum sit. 14.
agnovi terribilem paullo ante & implacabilem Lycam. 115.
agnovit Tryphæna verum Gitona. 110.
ago tibi gratias hoc nomine. 128.
--- gratias languori tuo. 129.
--- dum hæc. 133.
--- ego bonatus. 74.
agreste olus vendebat. 6.
agrestes clavus numerabat. 135.
agri jacent. 44.
agricolas Cereri honores dare messis jussit. p. 677.
per agros Numidiæ sparsam familiam. 117.
in agrum pedes ducenti. 71.
agunt lateribus spumas. 89.
aguntur hæc Crotone. 125.
Ajax insanit ob Ifigeniam Achilli uxorem datam. 59.
cum alabastris unguenti pendebant. 60.
alabastrum Cosmianum adfer. p. 674.
alatum negligens sudor. 128.
albam stragulam attulit. 78.
alba de viridi riserunt lilia prato. 127.
--- veste amictus. 65.
albas olivas in altera parte habebat, in altera nigras. 31.
albi & nigri calculi. 33.
albus anser. 93.
Alcibiades non tam intactus in præceptoris sui lectulo jacuit. 128.
alea cadat judice fortuna. 122.
alendus publicis & purioribus cibis anno integro. 141.
ales Phasiacis petita Colchis. 93.
--- Delphicus de cœlo omina læta dedit. 122.
Alexandrinis pueris aquam nivatam in manus infundentibus. 31.
Alexandrinus puer. 68.
algentes petissemus. 72.
alia intrant, alia exeunt. 72.
--- parte Cynthia plenos vultus extinxit. 122.
alicula polimita. 40.
aliena litora quære. p. 679.
alienam rem domino reddere si noller. 13.
alienis intervenire secretis periculosum. 20.
- - - amplexibus indormivit. 99.
alieno metu spirat robores moles. 89.
- - - periculo innocentem imponere. 102.
alienum concupiscunt. 140.
aliis leporem excitavi. 131.
sine alimento quintum diem trahebat. ibi.
alio genere furiarum inquietantur. 1.
- - - ullo genere persequendum curabis. 109.
aliquem utique reliquit patrem. 115.
aliquid aliud promittam. 10.
- - - in aurem secreto diceret. 28.
alis in orbem patentibus. 33.
alit herbas cespite lætus ager. 120.
--- cor grave vulnus. p. 668.
alitubi. 45.
aliud aliquid promittam. 10.
in alium terrarum orbem delatos se putent. 1.
alium pro alio vocaret. 117.
alius tunicam meam lacerat, alius, &c. unus etiam, &c. 136.
allata est gustatio valde laudata. 31.
allatæ amphoræ vitreæ diligenter gypsatæ. 34.
allatum est repositorium cum corbe. 33.
- - - est ferculum. p. 674.
allatus est ipse ad symphoniam Trimalchio. 32.
alligata mutuo ambitu corpora. 132.
alligatæ chartæ mutant figuram. 102.
alligaturus tamquam solidos. 102.
alligavit pedes nostros. 20.
alligo artissimis complexibus puerum. 11.
alloquio dignum crederet. 110.
alogias discere. 58.
Alpes per totas fervere Germano perfusas sanguine turmas. 123.
Alpibus aereis locus est Herculeis aris sacer. 122.
- - - excludo Gallos. 122.
alta bipenni latera pertentat. 89.
--- petit gradiens juga nobilis Apennini. 124.
--- Gyaro Deus ligavit Delon. p. 688.
altæ rates. 89.
altari in medio veterem mensam posuit. 135.
altas quatere ad excussum jubas. 89.
alte succinctæ. 21.
altera institа pedes nostros alligavit. 20.
in altera parte albas, in altera nigras olivas habebat. 31.
- - - altera parte lectuli sedet. 134.
- - - parte scriblita erat, in altera placenta. 35.
alternos oculos foramini opponebam. 96.
in altero ferculo altilia videmus. 36.
altilia in altero ferculo videmus. 36.
altilia lacerare. 40.
altiles gallinæ. 65.
altilis anser. 69.
altiore somno obdormuit. 86.
altis montibus flumina undabant modo nata. 123.
altissimos gemitus. 81.
altitudinem staturæ adjecerat sella. 136.
altius præcincti eramus. 19.
- - - excussum poculum. 22.
- - - subinde tollebat pedem. 117.
- - - cinctos flatores. 126.
- - - collegit tunicam. 126.
alto vultu non curet regiam. 5.
--- insonuit gemitu pectus. 137.
ex alto magnus inhorruit auster. 123.
altos immittite fluctus gurgitibus feris. 108.
altùm vulnus aceto diluo. 136.
altus timor mentem habet. 128.
alucitæ vernales me molestabant. p. 674.
alveo circumlata oxicomina. 66.
amabile pectus. 91.
amabiliter vultum suum super cervicem Gitonis ponente Tryphæna. 113.
amantes inter risus solet vultus frangere. 128.
amantibus siqua fides est. 79.
amantium pictorum vultus. 83.
- - - - in potestate furiosam æmulationem non esse. 99.
- - - - amplexus iratum dividet mare. 114.
amare & accusare tempore uno. p. 687.
- - - censum meum. p. 678.
amari quasi census uxor debet. p. 678.
amas cum sic, quemadmodum ego te volo 127.
- - - bonam mentem. 3.
- - - semper nova. 120.
amasiuncula. 75.
amasiunculi. 45.
amat Mars æquum. 34.
- - - Circe Polyænon. 127.
- - - taurus gramen carpere. p. 678.
- - - quæ me, numquid illa tu es. 126.
quem amat, amat, quem non amat, non amat. 37.
non amat generosior spiritus vanitatem. 118.
amator suspectus patrifamiliæ ne essem. 85.
- - - vetus Dorida contemsi. 126.
amatorem gratum. 113.

ama-

amatores jacent obligati noctibus totis. 81.
- - - literarum jactantur quacumque ratione possunt. 84.
amatori scribit meretrix. 104.
per ambages præcipitandus est liber spiritus. 118.
ambas intentans cum voce manus ad sydera dixit. 122.
ambiguam in litem descendere. 14.
ambire defunctum niveis lacertis digneris. p. 668.
ambitioni spes quoque suas donant. 4.
ambitiosissime petere. 65.
ambitiosus detonuit imber. 17.
ambitu mutuo alligata corpora animarum quoque fecerant mixturam. 132.
- - - verborum sensum teneriorem intexuit. 118.
ambubajæ. 74.
ambulant phæcasiati milites in exercitu vestro. 82.
ambulantem male fidem rerum obscuritas temporis tegeret. 12.
ambulatione levissima compositus. 130.
ambulationi hærebat. 126.
amica vincit uxorem. 93.
- - - quod se non dimisisset. 136.
amicæ anulos involare. 58.
amicam inter & mercenarium positus. 140.
- - - communem. 105.
amici, nondum suave erat venire. 38.
- - - in angustiis apparent. 61.
amicimur diligenter. 26.
amicitiæ sacramentum delevi. 80.
- - - nomen si quatenus expedit hæret. 80.
- - - veteris nomen reliquit. 81.
amicitiam communem & fidem scelere violasti. 79.
- - - - reviviscentem toto pectore adstrinxi. 91.
amicorum beneficio impune laturos si quid deliquissent. 125.
ad amicos indicium detulerit. 125.
amicos qui lædit paulo minus quam patricida appellatur. 107.
- - - - admonens. 141.
amictus discoloria veste. 97.
- - - plumato aureo Babylonico. 55.
amiculo me opertum evolvit. 11.
amicus amico. 43.
amiserat sanguinem tam inexspectato ictus sono. 100.
amiserit amplius vicies sestertium. 117.
amisissem ebrias manus. 79.
Ammea. 69.
Ammon Afrorum ultimus excutitur. 119.
amnis spumeus ludebat aquis errantibus. 121.
- - - improbus rapitur per valles. 137.
amo hoc, quod possum qualibet ire via. 18.
amoliri custodem molestum cupiebam. 10.
amolitur invidiam. 97.
amor etiam Deos tangit. 83.
- - - ingenii neminem umquam divitem fecit. 83.
- - - antiquus carcer est. 42.
- - - dividias mentis conficit. p. 688.
- - - languescit. p. 687.
- - - solus furtum potius quam præmium erit. 100.
- - - contemtus vires habet. 108.
amore dignus locus. 131.
- - - vindictæ actus. 122.
- - - nullo junctus piscis parit. p. 682.
amori suo imperasset. 83.
- - - placitone etiam pugnabis. 112.
- - - secreto favit candidior dies. 127.
- - - contesso se junxit Jupiter. 127.
amoris peregrini concessio. 91.
- - - arbitrium ad alium judicem tuli. 91.
- - - omne genus invenerant implicitæ manus. 132.
- - - est argumentum non malignitatis. 137.
- - - mei quasi quandam imaginem. 139.
- - - telum jacularis. p. 668.
- - - ad hoc templum ne me gratis accedere judices. 127.
in amphitheatro arenam spargunt. 34.
amphitheatrum videat. 45.
Amphitryoniades Caucasea decurrens arduus arce. 123.
amphoram dentibus sustinere. 53.
amphoræ vitreæ diligenter gypsatæ. 34.
- - - copiosæ, gypsatæ. 71.
amphoras habebant. 70.
amplecti pectus divinum. 138.
amplector genus perseverantiæ. 98.
amplexam nostro in corpore animam. p. 671.
amplexare corpus filii. 63.
amplexibus alienis indormivit. 79.
- - - - invado pectus. 91.
amplexu me effusissimo invasit. 139.
amplexui junxit cervicem meam. 86.
amplexum repugnanti puero non imperabis. 109.
- - - - sume. 127.
in amplexum ejus toto corpore immissus. 131.
amplexus mitigatum. 98.
- - - - vendis, non commodes. 126.
- - - - amantium iratum dividet mare. 114.
- - - - meos in crucem ut mittam, Dii non sinant. 126.
amplioris fortunæ domum quærentes. 124.
amplius quidquam gustare non potui. 37.
- - - vicies sestertium amiserit. 117.
amplum munus. 60.
- - - sibyllam pendere vidi. 48.
ampulla Nardi. 78.
anas pictis renovata pennis. 93.
anethynuaus si in cerebrum it. 47.
anatinam parare. 56.
ancilla haberet matronæ superbiam. 126.
ancillæ humilitatem matrona haberet. 126.
ancipites inter metus jam decuma mœstos Phrygas obsidebat messis. 89.
anfractus per obscurissimos egressus. 8.
angues orbibus geminis ferunt ad saxa fluctus. 89.
- - - corusci tergoribus ligant. 89.
angulis attritis rotatur turris. p. 681.
in angulo grande armarium vidi. 29.
- - - - quodam fori. 12.
angulos repositorii. 36.
- - - omnes circuire cœpi. 98.
anhelitu perdet opus. 100.
anhelitus inter sudoresque. 87.
anicula ab eadem deductum putares. 7.
aniculæ insidias execratus. 7.
- - - manus ingenti motu repleverunt nervi. 131.
- - - solutæ mero ac libidine. 138.
aniculam quandam accedo. 6.
- - - - comitem trahens. 131.
anima in naso est. 62.
animadversionis impetum eluderes 107.
animadvertit Trimalchio. 34.
animadverto Enotheam venientem. 136.
animæ morbum medicaminis hujus cura fuget. p. 668.
animal pugnacissimum armata manu elidere. 136.
animalia muta cibo inescantur. 140.
animam egit diu. 101.
- - - abjiciet. 74.
- - - ebullire. 62. 42.
- - - pene submovit gemitus suspirio tectus. 113.
- - - in corpore nostro amplexant. p. 671.
animarum quoque mixturam fecerant mutuo ambitu corpora alligata. 132.
animas errantes huc illuc transfudimus. 79.
- - - pene hominum ferarumque ære comprehenderat Myron. 88.
- - - corporaque domino religiosissime addicimus. 117.
- - - arcesse novas. 121.
- - - ducere & reducere Mercurius solet. 140.
animi furentis vaticinatio apparuit. 118.
- - - tui sententia. 109.
- - - corporisque sine offensa consurrexissem. 131.
animis, quibus devoverunt spiritum meum, eidem etiam corpus continuant. 141.
animo scabitudinem omnem deleret. 99.
- - - suo finxit diem, quo venturus esset in patriam. 115.
animorum repentina mutatio. 19.
- - - picturam esse crederes. 83.
animos juvenum ad magna surgentes veluti pestilenti quodam sidere afflavit. 2.
- - - sapientiæ præceptis componerent. 4.
- - - miserorum excæcabat ingens fama. 141.

animoſior penſatis vibicibus. 132.
animum his ſuccinge bonis. 5.
- - - bonum habere eam juſſi. 88.
- - - magnum habere. 45.
- - - ter belleboro deterſit. 88.
- - - quem adverſus Aſcylton ſumſeram. 94.
- - - diffidentem fraudavi. 100.
- - - palpitantem percuſſit. 100.
- - - meum interrogare cœpi, an vera voluptate fraudatus eſſem. 128.
- - - Dominæ candida humanitate reſtitue. 129.
animus errore lentus injurias diligit. 93.
- - - anteceſſerit corporis moram. 130.
- - - quod perdidit optat. 128.
annecteret pedes & manus inſtitis. 97.
anni ejus ad teſſeram venerunt. 81.
Annibal homo vafer. 50.
annis ſubinde prodeuntibus 25.
- - - ad patiendum geſtientibus. 87.
- - - male pubeſcentibus. 119.
- - - loquentibus tradidit hanc Muſa. 115.
anno hoc primum virum expertam fœminam ſi non faſtidis. 127.
- - - integro alendus. 141.
annona pro luto erat. 44.
ANNORUM CENTUM FALERNUM OPIMIANUM. 34.
annorum tot ſecreta ne traducere velitis. 17.
annos primos det verſibus. 5.
- - - non plus quam ſeptem habere videbatur. 25.
- - - per mille opes diſponite. 115.
- - - properantes differat. 119.
- - - florentes primo vigore traduceres. 132.
annulis aureis ornatum eſſe. 71.
annulos buxeos curare. 58.
- - - de pavimento tollere reſtrictis manibus. 73.
annulum grandem ſubauratum in minimo digito ſiniſtræ manus habebat. 32.
- - - - trajicere in dextram. 74.
annum eſurire. 44.
- - - totum grandine perdidit. p. 682.
annus quicquid promiſerat. p. 681.
- - - permutatis menſibus disjunctus. p. 677.
ano meo inſerere cœpit. 138.
anſa oſtii diſrupta. 96.
anſer albus. 93.
- - altilis. 69.
pro anſere ſtruthiocamelum reddam. 137.
anſerem facere de porco. 70.
- - - ſuper aquarium impoſuerat. 35.
- - - occiſum poſt lectum mitto. 136.
- - - obtuli jacturæ penſionem. 136.
- - - acceptiſſimum omnibus matronis occidiſti. 137.
- - - publicum occidiſſem. 137.
- - - totum laceratum verubus confixit. 137.
anſeres ſacri impetum in me faciunt. 136.
- - - putares iterum limen intraſſe. 136.
- - - emere, & Deos poſſitis. 137.
anſerina ova pileata. 65.
anſeris potius quam mei miſeretur. 136.
- - - morte me vindicavi. 136.
- - - fatum complorat. 137.
ante ſi veniſſes. 62.
- - ejus ſacram cryptam turbaſtis. 16.
- - limen thalamis conſedimus. 26.
- - pedes nobis procubuit. 30.
anteceſſerit animus corporis moram. 130.
anteceſſura fabulas latrocinia ubi didiciſtis? 17.
antennam. 109.
anteſcholanus. 81.
antiquiſſimam urbem & aliquando Italiæ primam Crotona. 116.
antiquitatis accuſatores vitia docemus & diſcimus. 88.
antiquorum quemquam alium. 140.
antra gemunt montibus hauſtis. 120.
antrum Cyclopis. 101.
ab anu diecta exigere ſolent medio die anſeres ſacri. 136.
anum inſpicere diligentius cœpi. 135.
- - mittit ſuper focum. 136.
- - erexi non ſine riſu. 136.
anus urbana centonem rejecit. 7.
- - recocta vino. 676.
- - lippa. 95.
- - laceratis crinibus atraque veſte deformis. 133.
- - ut vidit anſerem. p. 136.
- - crudeliſſima hoc humore ſpargit fœmina mea. 138.
- - floris extincti. 140.
Apelles. 88. 64.
Apellis monochromon adoravi. 83.
aper primæ magnitudinis. 40.
aperire ſupplicio caput non potui. 132.
aperiret iter errantibus. 79.
aperitur ingens cloſtrum. 89.
apertis labris, quibus & ſpiritum recipere poſſitis & cibum. 102.
apes pungunt. 82.
- - divinæ beſtiæ. 56.
apio porrisque cum digitos luſtraſſet. 137.
apis excita tectis ceris fervet. p. 682.
apocalo me. 67.
Apoculamus. 62.
Apodixin defunctoriam mihi redde. 132.
Apollinis arma timentes. 121.
Apollo damnabat noxias manus. 83.
apophoreta. 56. 40. 60.
Ἀποθανεῖν θέλω. 48.
apparatus reliquus lautitiarum ſplendidiſſime expoſitus. 21.
- - - religioſus. 60.
apparent animi furentis vaticinatio. 118.
apparebat nihil aliud quæri. 15.
appareret facile. 117.
appellant Græci monochromon. 83.
appellatur Fortunata. 37.
- - - latro qui ignotos lædit, paullo minus quam parricida, qui amicos. 107.
appello fidem tuæ memoriæ. 91.
Appennini nobilis juga alta petit. 124.
appetere Latinas literas. 46.
appetituros eſcam piſciculos. 3.
applicare ſe toro. 67.
applicat lateri meo mulierem. 126.
appliciti parietibus alii. 22.
applicitum parieti Gitona video. 91.
applicitus certiſſimæ morti. 114.
applicui me majoribus pueris. 25.
applicuit in oſculum. 24.
appoſui *patinam*. 20.
appoſuit ingentem cucumam foco. 135.
approbare jus firmum ex æquo. 74.
approbavi me totum Eumolpo. 140.
apri gauſapati. 38.
aptatam ſic larvam argenteam attulit. 34.
aptatus funebri lecto exſpecto mortem jam non moleſtam. 114.
aptent gemmas capiti. p. 668.
apud quem fiat hodie, neſcitis? 26.
- - quem cubitum ponitis. 27.
- - ſe non eſt. 129.
Apuliæ fundi. 77.
aqua Cocyta perfuſus locus. 120.
- - dentes habet. 42.
- - omni Neptunus natat. p. 678.
in aqua lorum, non inguina habet. 134.
aquæ aſperginem impoſituram aliquam corpori maculam. 102.
- - ſaxis expelluntur. 120.
aquam popoſcit ad manus. 27.
- - - nemo porrexit. 34.
- - - nivatam in manus infundentibus pueris Alexandrinis. 31.
- - - peteret. 94.
- - - foras, vinum intro clamare. 52.
- - - in os conjicere. 67.
- - - liberam guſtare. 71.
in aquario neſcuntur copones. 39.
ſuper aquarium anſerem *impoſuerat*. 35.
aquas inter non bibit Tantalus infelix. 82.
- - pulſas evertit Auſter. 123.
- - Niliacas jaculantur horrida ſaxa. 134.
aquila ferebat cœlo ſublimis Deum 83.
aquilo poſſeſſor Italici littoris. 114.
aquis quid dici formoſius poteſt? 100.
- - errantibus ludebat ſpumeus amnis. 131.
Arabes ut imitemur, pertunde aures. 102.
Arabum populus ſua deſpoliaverat arva. 119
araneis oleo madentibus vulnus coartavit. 98.
ex Araneoli tenuem formavimus orſum. p. 673
aras ad tuas Sancte, ibit hircus. 133.

arata

arata Syrtis siquid naufragio dedit, probatur. 93.
aratro domefacta tellus nitet. 99.
Aratus. 40.
arbiter rerum humanarum Deus. 98.
arbitrio suo temperet fortunam. 137.
arbitrium amoris ad alium Judicem tuli. 91.
arbor relicta non erat. 114.
arbores inter exspectare ducem itineris cœpi. 131.
arca cadaveris. 112.
-- clausum possidet Jovem. 137.
arce sublimi impositum oppidum cernimus. 116.
- - Caucaseâ decurrens ardaus Amphitryoniades. 123.
arceo profanum vulgus. 118.
arces Tritonidis armigeræ. 5.
- - tumidas Cæsar iratus deprimit. 123.
- - Romanas nescis tu, Magne, tueri. 124.
arcesse novas animas 121.
arcessendos ad senilus oculos longius mittit. 115.
arcessere longius fabulas cœpi. 37.
- - - invitum Martem ad has acies testor. 122.
arcessito sermone me lassasset. 139.
- - - ferrumine. 102.
arcesso in hoc periculum Eumolpum. 102.
archipirata hic ille est, cui vecturam debemus. 101.
arcibus Romanis quæ tribui, omnis odi. 121.
arctaverat ludum. 85.
arctissimis complexibus alligo puerum. 11.
ad arcum veterem habitare. 44.
ardentes umbræ. p. 681.
ardescunt sidereis flammis lumina. p. 667.
ardet domus. 78.
ardua cœlo fulmina caderent. p. 678.
arduus Amphitryoniades. 123.
areaque attritis ridet adusta pilis. 109.
arenam in amphitheatro spargunt. 34.
arenas in externas major descendas. p. 679.
arena cum de ruina demisit. 9.
- - imprudens nos componet. 114.
arescit spissatis languida succis tellus. 134.
argentea in lance pisum purgabat. 28.
- - - spina dentes perfodit. 32.
argenteam matellam tenebat. 27.
- - - craticulam. 31. 70.
- - - larvam attulit servus. 34.
argentei lares in ædicula positi. 29.
argenteo clibano panem circumferebat. 135.
argenteos denarios pro calculis albis habebat. 33.
argenti pondus in marginibus lancium erat inscriptum. 31.
argento stat ficta manus. p. 668.
cum argento mensa cecidit. 22.
argentum loquatur & aurum. 117.
- - - inter reliqua purgamenta scopis cœpit verrere. 34.
- - - componere. 67.
- - - sceleratum. 56.
inter argentum avidius rixantur. 22.
- - - plus in ostiarii cella jacet 37.
argumenta quædam obscura cœpi prudentiorem contulere. 88.
argumento hoc incidisse in navem videntur, non venisse. 107.
argumentum fugitivi unicum. 105.
- - - - amoris, non malignitatis. 137.
- - - - fabulæ explicare. 59.
- - - - ingenui coloris. p. 686.
argutas nec tu nec ma. 57.
argutat quid ille molestus. 46.
Ariadne quid huic formæ simile habuit 138.
aries modo fit cœlus. 39.
super arietem cicer arietinum. 35.
arietinum cicer super arietem. 35.
aris Herculeis locus est sacer. 122.
arma turmæque passim jacebant. 123.
- - super nubes ruptæ cadebant. 123.
- - cruor, ante oculos volabant. 123.
- - qui tentata velit. 123.
- - ingentis quærit Demosthenis. 5.
- - jussit deponere. 82.
- - ubi non sunt, libere loquor. 91.
- - deponimus compositis fœderibus. 100.
- - bellantem decipiunt. 115.
- - placent miseris. 119.
- - Apollinis timentes cerno. 121.
- - Gallica projecit, civilia sustulit. 122.
- - ministris non regimen prodest. 123.
- - sumite nunc gentes accensis mentibus. 124.
- - paratus miles non habui 130.
- - tulit inscius Laomedon. 139.
armarium grande in angulo vidi. 29.
armata facibus Megæra emergit. 124.
- - manu pugnacissimum animal elidere cœpi. 136.
- - lex sedet. p. 683.
armatos duos cum viderem, ad fortiorem confugi. 91.
armatus ipse mercenarius tonsor ferramenta nobis distribuit. 108.
- - - inter tot fortes nescio vinci. 122.
armigeræ rident Tritonidis arces. 5.
armilla aurea cultum dextrum lacertum nudavit. 32.
armillas crassissimas detrahere lacertis. 67.
armis raptis quis evocat. 108.
- - miles castruit omnia orbis præmia. 119.
- - læta meis Saturnia tellus. 122.
- - Dive, in tuis cunctaris. 124.
- - projectis Jupiter inter cœlicolas fabula muta taces. 126.
armorum strue diversa feralis Enyo obruit omnes. 120.
- - - fragor trepidantes personat aures. 121.
- - - strepitu cœlum furit. 122.
arte secreta non te fraudabo. 9.
-- compositus color inquinat corpus, non mutat. 102.
-- verberum notas contexi. 132.
-- Herculea Stymphalidas coactas ad cœlum fugisse. 136.
-- quadam caro corrumpitur. 141.
in arte doctus Epicurus veri pater. 132.
arte solverit caput nodatum. 685.
artem quæsisse te apparet. 107.
- - nihil auferentem nemo damnare est ausus. 117.
- - suam perseverabat extendere. 140.
artes pulcerrimæ cur periissent. 88.
- - desertas invocat inopi lingua. 83.
- - ingenuæ vigebant, quum adhuc nuda virtus placeret. 88.
- - paratas nequidem sudemus cognoscere. 88.
- - poterant movere Romam. 119.
- - quasdam singularum rerum. 135.
artibus mimicis petiti sumus. 106.
- - - his callens Idæo frutices in gurgite sistam. 134.
articuli ejus vertebræque laxatæ in omnem partem verterentur. 34.
articulo extremo digiti sequentis. 32.
- - - stricto acutoque caput miserantis percussi. 96.
ad articulorum strepitum usque contritis inter se manibus. 17.
artifex peritus tectis arundinibus volucres tetigit. 109.
artificium puellæ pari motu remunerabat. 140.
- - - servorum. 69.
- - - docere. 46.
artis quicquid consumitur. p 675.
- - severæ si quis amat effectus. 5.
- - tam magnæ compendiariam invenit. 2.
artisellium de suo parare. 75.
artium bonarum magister. 99.
artus sitientes perluit Tisiphone. 120.
arva sua despoliaverat Arabum populus. 119.
- - magnæ Dicarchidos. 120.
- - horrida securis frangebat gressibus. 123.
in arvis mare nascitur. 120.
Arundo, vide *harundo*.
arundinibus quassis Choraulas imitari. 69.
- - - cum arundinibus parati aucupes fuere. 40.
asciam in crus impingere. 74.
post asellum, diaria non sumo. 24.
asellum tegebant lances duæ. 31.
asellus Corinthius cum bisaccio positus erat in promulsidari. 31.
ex Asia commigravit ventosa loquacitas. 2.
asinus in tegulis. 63.
aspergiuem aquæ aliquam corpori maculam impolituram. 102.
asperis regionibus diutius nives hærent. 99.

asper-

aspersos digitos in capite pueri tersit. 27.
assem pro cella meretrix exegerat. 8.
- - habeas, assem valeas. 77.
- - habere 61.
ab asse crescere. 43.
assentationem ad neutram partem nobis flectentibus 17.
assignari suam cuique mensam jubet. 34.
assis ærarius. 57.
assurgere tentavi. 65.
astra minora ducens Phœbe. 89.
astro malo natus. 134
astronomia ubi est. 88.
astrorum cœlique motus deprehenderet 88.
astu timidissimo Ulyxem vicit. 97.
asturco ubi est? 86.
asturconem Macedonicum puero optimum donabo. 86.
asylo Baiston nutaveram. 104.
at enim. 115.
at non. 95.
atellam facere. 53.
atellanici versus. 68.
Athenas ex Asia ventosa loquacitas commigravit. 2.
athla. 57.
Athos ictus flagraret. p. 677.
atra veste deformis anus. 133.
atramento vestem adhæsuram. 102.
atramentum habet. 102.
- - - liquefactum per totum os omnia scilicet lineamenta fuliginea nube confudit. 108.
Atridæ decepti pignus. 108.
atriensem interrogare cœpi. 29.
atriensis Bajas relegatus. 53.
atriensis nos servavit. 72.
atro metu dubia pendebat vatis Calchantis fides. 89.
atroci stilo verba effoderent. 4.
attigerit quisquis belli civilis ingens opus. 118
Atticum mel. 38. 56.
attingere fontem 88.
quod attinet ad me. 129.
attoniti expectavimus lacrimas ad ostentationem doloris paratas. 17.
attoniti admiratione. 63.
attonitis excidit omnis constantia. 19.
attonito vultu efferatoque nil aliud quam cædem cogito. 82.
attonitus ego exclamo. 94.
- - - intremui post hoc fulmen. 101.
- - - novitate facinoris. 136.
attractus Scaurus ultimis ab oris. 93.
attrahite nocentes in medium 105.
attrita medicamine facies. 126.
attritas bellis frequentibus opes. 116.
attriti mutuis libidinibus. 81.
attritis rebus egenus. 133.
- - - area ridet adusta pilis. 109.
- - - angulis turris rotatur. p. 681.
attulerat nec adhuc quidem sinuatæ curiosas manus. 13.
attuli expectanti electum par columbarum. 85.
attulissem mihi damnatas manus. 80.
attulisti secures. 97.
attulit servus larvam argenteam. 34.
- - - in monimentum cenulam suam. 111.
au, au! 67.
avarus condit opes. 104.
auctor præsentis concordiæ. 110.
aucupes cum arundinibus. 40.
audaci strepitu hostium impulsum exsonuit. 16.
- - - milite castra replet apis. p. 682.
audacia quænam hæc est. 17.
- - - Ægyptiorum tam magnæ artis compendiariam invenit. 2.
- - - meâ accenditur iratior Lycas. 108.
- - - inops tuta est. 119.
audaciæ inter nomina. 81.
- - - grassatoris gratias agere cœpi. 82.
audaciam tonsoris pueris daret discentibus. 82.
- - vestram interrogasse. 102.
audacior facta interjecto quasi pariete. 111.
audacius ille tragœdiam implebat. 108.
audaculus. 65.
audemus ne quidem paratas artes cognoscere. 88.
audientes tanquam oculos tragici castigant. 132.
audimus murmur insolitum. 115.
audio hæc diligentius. 6.
auditem sententias, id est, vitrea fracta. 10.
audirent diu, quod vellent imitari. 4.
- - - illum loquentem. 140.
auditis his. 134.
audito voluptatis precio. 85.
auditoribus gratissimum fore quod putant, meditantur. 3.
audivi veterem convivam. 33.
audiunt nihil ex iis quæ in usu habemus. 1.
ave. 74.
avellanas nuces cum precatione mersit in vinum. 137.
aversa solo oculos fixa tenebat. 132.
averso stomacho conciliatur caro. 141.
averteretur peregrina libidine usque ad furorem. 110.
avertitur hominum damnatum agmen. 124.
auferentem nihil artem nemo est ausus damnare 117.
auferet nos Orcus. 34.
auferet mihi amicam. 113.
auferri squalorem damnatis jussi. 105.
cum ergo auferretur. 28.
aufugi judicium. 81.
auguria nec novi. 126.
seviro AUGUSTALI. 30.
Augustus pater patriæ. 60.
avibus orbata est Phasidos unda. 119.
avido certamine sibi Deos fingit, p. 678.
avidius manus porrigere. 60.
avide siccato poculo. 92.
- - - se cibo replevit. 111.
avidius rixantur inter argentum. 21.
avidum cibus strangulavit. 115.
avidus minister verens commissa referre. p. 680.
avis exul hiemis. 55.
aula in aurata vectatur gradiens Tigris 119.
in aula quicquid dimittis effluit. p. 679.
in aumarium memet conjeci. p. 671.
avocatus cibo canis. 72.
aura tollebat plumas volitantes. 109.
- - verni temporis mansuescunt. 122.
- - secura naviget, quisquis habet nummos. 137.
inter auras canere Sirenum concordiam putares. 127.
auras includere venis. p. 681.
aure descendentes capillos manu dentata duxit. 18.
auræ detentis frondibus solæ adspirant. 119.
auras mentibus pepulit. 122.
aurata gradiens vectatur in aula Tigris. 119.
aurato præcinxit fulgure vultus. 122.
aurea cavea pendebat super limen. 28.
- - - pensa torquentes tres Parcæ. 29.
- - - pixis non pusilla. 29.
- - - armilla cultum dextrum lacertum nudavit. 32.
aureis intactis tunicula plena. 15.
ad aurem ridens accessit Psyche. 25.
in aurem aliquid secreto diceret. 28.
aureo plumato Babylonico amictus. 55.
aureola capsella 63.
aureos numerantem dispensatorem deprecati sumus. 30.
- - - denarios pro nigris calculis habebat. 33.
- - - duos pono. 137.
aures meas obsceno sermone violari dolui. 85.
- - - pertunde ut imitemur Arabes. 102.
- - - latentes regis prodidit. p. 680.
- - - percutere. 68.
- - - Triphenæ notissima voce repleret. 105.
- - - deflectit jam sua sponte credentes. 105.
- - - ad vestras tam candide perveniat, quam simpliciter gestum est. 107.
- - - trepidantes fragor armorum personat. 121.
aureum torum cervicibus premebat. 131.
- - - annulum ferreis stellis ferruminatum. 32.
auri pondo mille. 88.
- - massa formosior videtur, &c. 88.
- - intra gracile vinculum positus pedum candor. 126.
- - secreti conscius. 128.

... tan.

A

— tantum videt. 37.
auribus quasdam insidias fecerint. 3.
- - - meis familiaris vox. 100.
- - - omnium in se convertis. 110.
auriculas alicui præcidere. 67.
- - - summas cœli advocet Judæus. p. 681.
auro præcingitur qui pugnas & castra petit. 83.
- - corrupta jacebat ipsa Majestas. 119.
- - inhæserat ebur. 135.
- - ædificant. 120.
aurum defossum invenit avarus. 104.
- - - fulvum mitteret tellus. 19.
- - - maculis imitatur vilibus citrea mensa. 119.
- - - effossa tellus in lucem protulit. 128.
- - - cedit crinibus. p. 667.
- - - contra erat. 76.
- - - pro luto habere. 51.
- - - & argentum loquitur. 127.
- - - fulvum deponderat. p. 679.
auspicatus sum non hodie primum. 90.
auspiciis paruere Deûm ventura damna 122.
auspicium mihi feci. 105.
auster magnus inhorruit. 123.
- - - languidus non patitur glaciem resoluta vivere terra. 137.
ausu insolito prior occupat gressus. 123.
ausus est nemo damnare artem nihil auferentem. 117.
aut dormi aut dicam patri. 87.
- - hoc, aut illud erit. 45.
automata sororis suæ per closellum miratur. 140.
automaton aliquod. 54.
- - - - plaußum familia dedit. 50.
autopyrus panis 66.
autumno non hæc tellus viret. 120.
autumnus umbras ardentes fregerat. p. 681.
axe volucri orbem peterrat. p. 670.
auxilia magis litis, quam virium. 108.
auxiliaretur quibus sexus. 19.
auxiliator infirmus. 89.
in auxilio erat quisquam 21.
- - - sibi neuter. 89.
auxilium invenit statim. 92.

B.

Babæ, Babæ. 37.
Babæculis ex istis quemvis in rutæ folium conjiciet. 37.
Babylonico plumato amictus aureo. 55.
bacalusias consumere. 41.
Bacca Indica. 55.
Bacchi comes & Nympharum. 133.
- - - tutor ades huc. 133.
Bacchum palmitibus vincire. p. 678.
baccibalum pulcerrimum. 61.
baccineas veteres mirando ævo tradidit. 115.
baccis redimita Daphne. 131.
Bajas relegati. 53.
Baistor. 104.

B.

balatum alicui ducere. 57.
balenatiam virgam tenens. 21.
balneatrix. p. 670.
balneatoris contubernium. 53.
balnei sonus. 73.
balneo præterito modica unctione usus. 130.
in balneo sequi. 26.
- - - carmen recitare. 91.
- - - subducta vestimenta. 30.
balneum angustum, & cisternæ frigidariæ simile. 73.
- - - intravimus. 28.
- - - cogita. 93.
Balneus fulio. 42.
barbam ipsius conditam esse dicebant in pyxide aurea. 29.
- - - peregrina ratione figurare. 102.
- - - auream habere. 58.
barbæ horrentes. 99.
barbara voce. 96.
- - - prælia pannus habet. p. 679.
barbaries in legendo. 68.
barbatum rostrum habere. 75.
barbatoriam facere. 73.
barbatus ingens. 40.
barcalæ. 67.
Bargate. 96.
Bargates insulæ procurator. 96.
baro noster. 63.
- - - insulsissimus. 53.
basia spissima stupentibus impegit. 51.
basiare. 60.
- - - mortuum. 74.
- - - puerum. 64.
basiavero hunc puerum. 85.
basiavi nihil aliud quam puerum. 85.
basiavit me. 24.
- - - vocatum. 69.
basiavit me spissius. 18.
- - - me semel iterumque. 135.
basiis olidissimis nos inquinavit. 21.
- - - distrivit comitem. 24.
Basilica. 57.
basio immundissimo me conspuit. 23.
- - - inhæsi. 86.
basiolis aliquot simulantem invasi. 85.
batium puero dedit bona fide. 110.
beatior tu es. 57.
beatitudo animi. 38.
bella satis puella producta est. 25.
- - - qui vident, qui sunt. 122.
- - - dent memores truci canore. 5.
- - - in tristia paratis satis. 119.
- - - tota ante oculos volitant. 123.
- - - res est. 58.
- - - vult videri. p. 675.
bellantem arma decipiunt. 115.
belle hoc erat in promulside libidinis nostræ militabit. 24.
- - - erit. 46.
- - - corrigere. 51.
belli aliquid dicere in defunctum. 78.
- - - si quid habes, affer. 68.
- - - civilis ingens opus quisquis attigerit. 118.
bellis frequentibus attritæ opes. 116.
bellissime occasio est. 25.
bellissimum nomen. 70.

B.

- - - liberum solum. 89.
bello carens turba. 89.
Bellona minax emergit. 124.
bellua dente ad mortes pretiosa fuit. 119.
belluæ cupientis exire gemitum audimus. 115.
belluis piscibusque expositus es. 115.
bellum totum fraude ducebat nova. 89.
- - - sumunt. 89.
- - - non flatarium futurum quum appareret. 108.
- - - sumite. 122.
bellum & furor, ferroque excita libido. 119.
- - - pomum. 57.
bellus homo. 42.
bene olere. 2. p. 671.
- - - risum discussit. 14.
- - - admonuisti. 25.
- - - si memini. 30.
- - - esse dum licet, vivamus. 34.
- - - mane. 85.
- - - sit hodie. 92.
- - - eveniat. 99.
- - - calculum si ponas. 115.
- - - feliciterque eveniret. 117.
- - - se habere. 58.
- - - fuit nobis. 65.
- - - emere. 75.
- - - moriar. 61.
beneficia Deorum utraque manu tractat. 140.
beneficiis suis Mercurius mihi reddidit, quod irata manus præciderat. 140.
beneficio Gitonis præparata nos implevimus cœna. 16.
- - - ejus usus in somnum delapsus sum. 87.
- - - amicorum laturos impune si quid deliquissent. 125.
- - - tam grandi obligati. 31.
- - - alicujus quid habere. 67.
- - - vivere. 71.
beneficium cui dederitis, statim sceleris. 31.
- - - - ut debeam efficere. 126.
benignus quam es. 44.
berbex. 57.
bessalis comula. 58.
bestiæ mutæ laboriosissimæ. 56.
bestiarii. 45.
Beta. 66.
betæ fasciæ. 56.
bibat Mæonium felici pectore fontem. 5.
- - - humanum populo plaudente cruorem. 119.
ad bibendum revocavit. 23.
biberint literas vulnera ferro præparata. 106.
bibere hilarius. 52
biberunt omnes unum lactem. 72.
bibisse se poculum Myrrhinum p. 672.
- - - Satyrion omnes videbantur. 8.
bibit inter aquas, Tantalus. 82.
- - - Sullanus ensis. 120.
Bibliotheca Græca & Latina. 48.
biduo officio defuissem. 139.

bifurcum. 62.
bilem hodiernam si ejures una cenabimus. 90.
bilychnis lucerna de camera pendebat. 30.
bimus. 47.
bipennem terribilem ter manu corripui. 132.
bipenni alta latera pertentat. 89.
cum bisaccio stellus. 31.
blandientibus hamis repugnantem prædam convellebat. 109
blandimenta aliqua inveniemus. 141.
blandissima oratione plenus. 126.
blanditiæ ejus omnes me vulnerabant. 112.
a blanditiis se rejiciebat puer. 140.
. . . . . ejus pudicitiam adgressus est. 111.
blandius rescribe Dominæ. 129.
blandum ridit 127.
boletorum semen. 38.
bona habere nolo, nisi quibus populus inviderit. 1.0.
. . . sua opertis oculis computant. 82.
. . . fide basium puero dedit. 110.
. . . fide pœnitentiam emendas. 91.
. . . quibus sua in odium venissent. 105.
. . . fide exactis osculis. 11.
. . . sua neque puero, neque puellæ vendere potest. 134.
. . . regni servus habet. p. 676.
bonæ mentis soror est paupertas. 84.
bonam mentem amas. 3.
. . . . mentem ne quidem aut valetudinem petunt. 88.
. . . . bonamque valetudidinem optarunt. 61.
. . . . mentem habere jubemus. 115.
. . . . mentem habere cœpisti. 131.
bonarum artium magister. 99.
bonatus ago. 74.
boni dies qui essent distinguente bulla notabantur. 30.
. . . nescio quid hic debet esse. 33.
. . . Præceptor Senatus. 88.
. . . facere. 45.
bonis his animum succinge. 5.
. . . centonibus ne quidem dignam pannuciam pro hac parte vindicabant. 14.
. . . quotidie magis magisque superfluentibus. 125.
supra bonitatem commendatam sederet. 140.
bonitati ejus credere se & vota sua. 140.
bonorum multorum pensationem promiseris. 141.
. . . . consiliorum sicca, sobria. 17.
bonum animum habere eam jussi. 18.
. . . . suum concoquere. 75.
. . . . vinum heri potui. 34.
Boreas gelidus p. 679.
Bosphorus Magnum summissa unda veneratus erat. 123.
botuli. 49.
boves bestiæ laboriosissimæ. 56.
brachia mea forsitan fregisset. 134.
brachiis mollioribus pluma implicitum. 127.
brachium contusum. 54.
brevi Deus hæc ostenta solvit. 122.
Bromius 41.
bruma rigente frigidior metu. 132.
bubale frustum super Taurum imposuerat. 35.
bubulci nascuntur sub signo Tauri. 39.
bucca, bucca, quot sunt hic. 64.
. . . . panis. 44.
ad buccam probare mucronem. 70.
buccæ duræ esse. 43.
buccinatorem habet subornatum. 26.
buccinus signum dedit. 74.
de bulba facere piscem 70.
bulbis pastus. 130.
bulla distinguente notabantur dies. 30.
Bullæ sumus. 42.
bullati lares. 60.
burdubasta. 45.
bustis ossa carentis. 122.
bustorum flammis sparsa extulit ora 120.
bustum recens. 134.
buxea mola. 74.
buxeos annulos curare. 58.

C.

C. Pompejus Diogenes. 38.
Caballi operas non locavi. 117.
caballus in clivo. 134.
cacabo in tuo fecit nequitiæ nidum Ciconia. 55.
in cacabum est conjectus. 74.
cacatum currere. 71.
caccitus. 63.
cacumine montis excelsissimi. 88.
cadat alea judice fortuna. 122.
cadaver recens matrona deflebat. 111.
. . . . calcasti nocte. 134.
cadavera quæ lacerantur. 116.
cadebant nubes ruptæ super arma. 123.
cadentem Phœbum cernunt. p. 679.
cadere. corpus orationis. 2.
caderent ardua fulmina. p. 677.
caduceatoris more soll.
caduceum tenebat capillatus Trimalchio. 29.
cadunt scissa in molem robora. 89.
cæci irruimus illuc. p. 687.
cæde expelli. 102.
. . . te ipsum. 52.
cædem & sanguinem cogito. 82.
cædere lenta manu. 138.
cædes incendia totaque bella ante oculos volitant. 123.
cæleste ac divinum pectus amplecti. 138.
cælesti corpore Venerem vincis. p. 668.
cæli motus deprehenderet. 88.
. . . sydera victa. 123.
. . . timor fugæ consensit. 124.
. . . regia in partes diducta fuit. 124.
. . . regia confusa. 136.
. . . onus tulit Tirinthius. 139.
cæli summas auriculas advocet Judæus. p. 683.
cælicolas inter fabula muta taces. 126.
cælo sublimis aquila Deum ferebat. 83.
. . . toto mihi clarius nescio quid relucente. 127.
. . . quod imputem, habebo. 127.
. . . ardua fulmina caderent. p. 676.
de cælo ales Delphicus omina læta dedit. 122.
in cælo positum ad inferos traheres. 131.
cælum nemo putat. 82.
. . . . interni manes sperare jubentur. 120.
. . . . armorum strepitu furit. 122.
. . . . confractum grandine. 123.
. . . . nec Mathematicorum curare soleo. 126.
ad cælum non pertinet. 44.
in cælum abiit. 37.
cælum illinc cecidisse putes. 112.
ad cælum fugisse. 136.
cælus in quo aii Dii habitant. 39.
. . . totus fit forulus. 39.
Cæna, vide in *cœn*.
Cæsar omnes moras exsuit. 122.
. . . calcavit juga. 122.
. . . fortior ominibus movit Mavortia signa. 123.
. . . iratus tumidas dum deprimit arces. 123.
Cæsari cohæredem facere. 76.
Cæsaris acta sui ducit Dione. 124.
cæsi vertices Idæ trahuntur. 89.
Cajus Pompejus. 71.
calami loquentes. p. 680.
a calando classica sunt dicta. p. 688.
calamistro crines convertere. 102.
calcare timuerunt viam visam. 118.
. . . . nescit modicos lapillos planta decens. p. 668.
calcasti purgamentum nocte in trivio aut cadaver. 134.
calcato radiabat marmore terra. 135.
calcavit Cæsar juga milite læto. 122.
Calchantis vatis fides atro dubia pendebat metu. 89.
calceamentorum vincula resolvit. 136.
calcem Græculis impingere. 46.
calcitrosi nascuntur sub signo Tauri. 39.
pro calculis albis aut nigris aureos argenteosque denarios habebat. 33.
calculum si bene ponas ubique naufragium est. 115.
calculus in tabula mobile ducit opus. 80.
caldæ potio vestiarius est. 41.
caldam ministrare. 68.
. . . . poscere. 65.
caldicer. 45.
caldum mejere. 67.
caldus natura sum. 58.
calefacti sudore. 28.
calent quædam feminæ sordibus. 126.
calentes hæsimus. 79.
calere membra in tepido toto quis vetat. 132.
calet, tanquam furnus. 72.
calicem in faciem immittere. 74.
calices fictiles inauratos. 73.
calidus rogus tepido igne consonat. p. 683.

C. | C. | C.

calicarla Caſſandra. 74.
caligas ſervo donare. 69.
caligine texit vultus 122.
per caliginem vidi Gitona. 9.
callens tuis artibus. 134.
calliditate ingenti pecuniam nobis reddidiſſent. 15.
callidus captator ſi exploratorem miſerit. 125.
calore flammifero jam tua membra fluent. 126.
calorem mentis nec vino obruat. 5.
calvæ. 65.
calvi miſerabiliores ſolent eſſe. 107.
calvities ſuperciliorum. 109.
calumniantium acumen ridere cœpimus. 15.
calvos ſtigmoſoſque. 109.
calvum ſenem videmus tunica veſtitum ruſſea. 27.
calvus tuberoſiſſimæ frontis. 15.
de camara pendebat lucerna bilychnis. 30.
ad camaram ſublatis manibus. 40.
ad camaram diduxit os ebrium. 73.
camella cum lignea clavus detrahentem ſecutus fuerat. 135.
camelam vetuſtate ruptam temperata pice refecit. 135.
. . . . . vini poſuit infra manus meas. 137.
. . . . . grandem juſſit miſceri. 64.
in campo non minor tutor eſt. 119.
campos in peſtilentia. 116.
. . . . . patrio ſanguine exundantes. 124.
. . . . . Heſperiæ late proſpexit. 122.
cana ſparſa favilla extulit ora. 120.
. . . vincta pruina non pugnavit humus. 123.
canalis. 56.
Cancri ſigno mercatores naſcuntur. 39.
ſuper Cancrum coronam impoſuerat. 35.
candelabro ſe ab omni periculo vindicabat. 95.
candelabrum ſupra menſam everſum. 64.
ad candelabrum ſe metiri. 75.
candelabrum ligneum rapit. 95.
candida humanitate animum ejus reſtitue. 129.
. . . . lingua refert quod facit populus 132.
. . . . ſidereis ardeſcunt lumina flammis, p 667.
. . . . vela ferunt. p. 676.
candide ad aures veſtras perveniat. 127.
candidior dies ſecreto favit amori. 127.
candidioris naturæ opus. p. 675.
candidum extulerat jubar jam plena Phœbe. 89.
candidus Hylas repellebat improbam Naiada. 83.
. . . . . . Deus in promtu eſt. p. 683.
candor pedum Parium marmor extinxerat. 126.
candore notabili oſtenderunt errantibus viam. 79.
CANEM CAVE. 29.
. . . . . ingentis magnitudinis catena trahit. 95.
. . . . . in domo relinquere. 43.
. . . . . paſcere. 57.
. . . . . pictum timere. 72.
canere Homericis verſibus Lyrici timuerunt. 2.
. . . . inter auras Syrenum concordiam putares. 127.
canes Laconici. 40.
caneſcere uſque ad ſenectutem non potuerunt. 2.
cani Nereos æquor. 139.
canibus venator ſaltus quatit. 104.
caninam linguam comedere. 43.
caninum ingenium. 64.
canis ingens catena vinctus in pariete erat pictus. 29.
. . . in ſomnis leporis veſtigia latrat. 104
. . . leporem perſequitur. 63.
. . . catenarius ad januam erat. 72.
. . . formæ ingentis. 64.
. . . ultimo adjecit. 74.
Canopi ſecura regna. p. 679.
canoque locum ad ſydera vertice tollit. 122.
canora vox. 68.
. . . voce librum legere. 59.
canore truci memorata bella. 5.
canos pluma diſſimulare. 126.
. . . vertice tremulo deduxit. 137.
cantabant obiter. 31.
cantabundus. 62.
cantante choro guſtatoria rapiuntur. 34.
. . . . . hydraule putares eſſe lanium pugnare. 36.
cantare voce tremula. 70.
cantaret tota familia. 31.
cantavit toto itinere. 28.
cantibus exſonat navigium. 109.
cantica Menecratis. 73.
cantico acido me excepit. 31.
canticum de Laſerpitiario mimo extorquet. 35.
cantu verno perſona virgulta. 120.
. . . ſua rura colebant. 131.
canturire. 64.
cantus Sirenum & dulcia plectra Thaliæ ad vocem tacuiſſe reor. p. 668.
canus ſenex intravit pinacothecam. 83.
capacior ſcyphus. 65.
capere Carthaginem ut poſſit familia. 117.
. . . . oſculum ſi ſaltem permitteretur. 139.
caperem experimentum oculorum. 91.
caperent caſtra obducti ſpatiis. 89.
caperentur non ſic homines ſpe niſi aliquid morderent. 140.
capidem habere. 52.
capiebat Mercurius levatum mento in tribunal excelſum. 29.
capillamento non minus decoro me exornavit. 110.
capillati Æthiopes intraverunt. 34.
. . . . pueri. 70.
capillatos inter pueros ludentem pila ſenem videmus. 27.
capillatus Trimalchio caduceum tenebat. 29.
. . . . . puer. 57.
. . . . . eſſem. 63.
capilli cecidere. 109.
. . . . . decus formæ. 109.
capillorum elegidarion cœpit dicere. 109.
. . . . . . radices retroflexerat frons minima. 126.
capillos ab aure deſcendentes dentata manu duxit. 18.
. . . . in nave præcidit. 105.
. . . . nutrientes horridos longoſque habebant. 105.
. . . . depoſuerant 104. 107.
. . . . liberos non habere. 38.
capiſtris culti. 47.
capit dum Trojam, ibat juventus capta. 89.
capita patrum ſuorum præcidant. 1.
. . . præligemus veſtibus. 102.
. . . utriuſque radit. 103.
. . . cum ſuperciliis denudanda tonſori præbuimus. 103.
. . . cur nudavere crinibus. 107.
. . . exonerare moleſto & ſupervacuo pondere. 107.
capite operto cum ruſtico ſteterat. 14.
in capite pueri digitos terſit. 27.
. . . . . obruto tunicula ſomnum mentiri cœpi. 100.
pro capite denarios ſolvere. 57.
capite aperto ambulare. 57.
. . . diutius moto conſedit. 134.
capiti quum ſæpius dolet, maledicere ſolemus. 132.
. . . aptent gemmas. 88.
. . . idem collum ſuffundere. p. 678.
capitibus conjunctis marcebant. 22.
. . . . . opertis an nudis? 101.
. . . . . luſtrari navigium. 105.
capitis ſpoliati dedecus. 103.
. . . periiſſe partem jam ſcito. 109.
. . . cum periculo hanc fortunam perſequi deſtinat. 138.
Capitolia noſtra petentes Gallos excludo. 122.
Capitolii limen antequam tangant. 88.
Capitolio promittere ſolet mille pondo auri Senatus ipſe. 88.
capo, coco. 59.
Cappadoces malitia & aſtutia celebres. 69.
Cappadox homo. 63.
ſub Capricorno naſcuntur ærumnoſi. 39.
ſuper Capricornum locuſtam marinam impoſuerat. 35.
capſella aureola. 67.
capta ibat juventus dum Trojam capit. 89.
. . . Numantia à Scipione. 141.
captabant nec quicquam aliud in hac epulatione. 141.
captant cenas divitum ficti adulatores. 3.
. . . . ant captantur. 116.
captantur aut captant. 116.

captas superbiam. 126.
. . . fraudibus opes per mille annos disponite. 115.
captat impotentium cenas. 5.
captator callidus exploratorem miserit. 125.
captatores exhausti liberalitatem imminuerunt. 141.
capti cella Romuleam casum deridet. p. 676.
captiva pubes intus fremit. 89.
captivitate præterita tristiora. 113.
captivorum frontibus impressa stigmata. 105.
Capua. 62.
capulum quem devoveram. 82.
caput operui. 7.
. . . ad ejus cum minimis symphoniacis tibiis accessit. 28.
. . . superbum pallio retexit. 17.
. . . operuerat pallio. 2?.
. . . ancillæ fregit excussum altius poculum. 22.
. . . durum. 39.
. . . nodatum arte solverit. p. 685.
. . . involverat flammeolo. 26.
. . . adrasum coccineo pallio excluserat. 32.
. . . operuit. 90.
. . . movit. 92.
. . . miserantis stricto acutoque articulo percussi. 96.
. . . pueri corimbio Dominæ adornat. 110.
. . . iratum commovens. 113.
. . . exeruit ad osculum. 114.
. . . obscuratum dextra super pulvinum inclinavi. 134.
. . . victum abscondit galea 124.
. . . sanguineum late tollit Furor. 124.
. . . Stygium extulit ad superos Discordia. 124.
. . . supplicio aperire non potui. 131.
. . . fregisset. 134.
cara margarita. 55.
carbonibus vivis implevit veterem mensam. 135.
carbunculos probitas est 55.
carcerem facere de nave ne viderer. 105.
Carchedonios ignes lapideos opeas. 55.
cardine moto coeli regia visa metas suas transcurrere 136.
carduelos occidere. 4?.
carens bello turba. 89.
carentia bustis ossa. 122.
caret fine. p. 683.
caricæ dulces. 64.
carinis gravidis freta pressa jam peragebantur. 119.
carissimæ familiaritatis sacra ne pollueremus. 80
carissimam suam cuique rem esse videmus. 15.
carissime Pater. 98.
carissimorum mihi duorum hominum duo funera spectem. 112.
carissimum sibi paullo ante commilitonem destituit abjectum. 80.
. . . . . . quem post fatalem rixam habuit. 97.
carmen ne quidem sani coloris enituit. 2.
. . . . recitabat. 92.
. . . . recitare conatus sum. 93.
. . . . in fine laborat. 115.
. . . . multos decepit. 118.
ad carmen qua via iretur. 118.
carmina ejusmodi effudit. 83.
. . . . . ad sua redit. 109.
. . . . . componat. 137.
carmine ipse effugam, quod sentio. 4.
. . . . . peracto. 131.
carminibus implebo laudes tuas. 94.
. . . . . loquaris. 94.
. . . . . deducta meis lunæ descendit imago. 134.
. . . . . magicis socios mutavit Ulyxis Circe. 134.
carminis ad tranquillitatem refugerunt. 118.
de carnario rapta furca. 95.
de carnario pannum furca detulit. 135.
carnarium in medio. 45.
in carnarium sinciput furca reponit. 135.
in carne molli vermes nascuntur. 57.
carnem suam faciant pejorem. 141.
carnes humanas Saguntini edere. 141.
carnis paululum delibat. 136.
caro non per se placet. 141.
carpe inquit Trimalchio. 36.
Carpe, carpe, lentulima voce ingerebat Trimalchio. 36.
. . . quoties dicit, eodem verbo vocat & imperat. 36.
carpere gramen. p. 678.
carpimus iter. 116.
carpit obsonium. 36.
. . . poma pendentia. 82.
carpus vocatur, qui obsonium carpit. 36.
. . . ille non accessit. 4?.
Carrio. 70.
cartæ alligatæ mutant figuram. 102.
Carthaginem capere ut possit familia. 117.
casa humilis conservabat opes. 135.
. . . erat, nunc templum. 77.
. . . Romulea. p. 676.
ad casæ ostiolum vix processerat. 136.
extra casam ire cœpi. 138.
casam piscatoriam subimus. 115.
caseus mollis. 66.
casiam naris odit. p. 681.
Cassandra occidit filios suos. 52.
. . . . . caligaria. 74.
casside cruenta velat ora. 124.
cassis harundinibus ignem collectum collocavit. 136.
castæ nec deformis aut infacundus juvenis videbatur. 112.
castigare risum potiunculis. 47.
castigant oculos tragici tanquam audientes. 132.
castigato Lica. 109.
castra petit. 83.
. . . caperent. 89.
. . . audaci milite apis replet. p. 682.
casu in has plagas incidisse juvenes putatis. 107.
. . . incidisse in plagas noxios apparet. 107.
casulæ nostræ. 46.
casulam illam eandem. 111.
casulas vendere. 44.
casus utriusque partis votum adjuvit. 15.
. . . si nos adjuverit. 102.
. . . similis quum in eandem fortunam nos retulisset. 87.
cataphagæ nascuntur sub Leonis signo. 39.
catastrophe. 54.
catellam deponere in terram. 64.
. . . . pingere. 71.
. . . . cingulo alligatam. 71.
. . . . nigrant. 64.
catena vinctus ingens canis pictus erat. 29.
. . . trahit canem ingentis magnitudinis. 95.
. . . vinctus. 64.
catenarius canis ad januam erat. 72.
catenatio modulis aliquot figuras exprimeret. 34.
catenis geminis Delon ligavit. p. 688.
cum catenis in litore stantes piratas vident. 1.
catervas toto orbe fluitantes. 124.
cathalisco uvas circumferre. 51.
catilla facere. 50.
catillata vadimonia geris. p. 688.
catillus concagatus. 66.
Cato victus pellitur à populo. 119.
Cato mictare me jubet. 132.
Catone sit prior. 137.
Catones quid me constricta fronte spectatis. 132.
Catoni rapuisse fasces pudet. 119.
Caucasea qualis decurrens arduus arce Amphitryoniades. 123.
caudæ dant sonitum. 69.
caudice de lento vimine lances. 135.
CAVE, CAVE CANEM. 29.
. . . . paralysin. 129.
. . . . circumspicias. 58.
cavea aurea super limen pendebat. 28.
caveo deposito meo. 133.
cavere malo. 82.
. . . paralysin jubes. 130.
cavernas Pallas vindicat. p. 678.
caunearum trium ædilis. 44.
caupones nascuntur sub Aquario. 39.
cauponi raptam harundinem super lectum mittit. 98.
caussa nostra nullo genere par erat. 14.
. . . ultionis ne me putetis huc venisse. 17.
. . . sub eadem nos omnes obruet. 93.
. . . ego sum omnium scelerum. 98.
. . . voluptatis huc atque illuc vectatur Triphena. 101.
in caussa eques sedet. 14.
caussa officii visere languentem desiderabit. 101.
. . . . . mea relicta tantum pro alio clamo. 108.
. . . . . mea peracta est. 122.

. . . omnium

. . . . . omnium malorum fuerat. 132.
. . . . . tua follicita fum. 137.
non fine caufla Circe Polyænon amat. 127.
cauffæ nos mille quotidie collident. 10.
. . . tuæ pro crimine moriar. p. 668.
cauffam præfentis defidiæ excutere. 88.
. . . . iracundiæ non quæfiit. 94.
. . . . noli confundere. 107.
. . . . vide ne deteriorem confidentia facias. 107.
. . . . tuæ miferiarum minatus fe abfcifurum. 108.
. . . . dicite ferro. 122.
. . . . meam cogitabam fæpius. 125.
. . . . triftitiæ fcifftata. 137.
. . . . lacrimarum ne quotidie cerneret fepulcrum. 117.
cauffas agere aliquando folebat. 15.
. . . . odiorum exponit. 101.
. . . . orare. 104.
. . . . per dubias fcinduntur territa pectora. 123.
. . . . concrepet & peragat. 137.
. . . . ago. 48.
cauffidicus. 46.
. . . . . . forenfis erat Cerberus. p. 687.
cauti ite nunc. 115.
ceciderunt memoriæ meæ. 56.
cecidiffe tua voluntate magnum mifero erit folatium. 91.
. . . . illinc cœlum putes. 122.
cecidit fua fponte delapfa fera. 16.
. . . . menfa cum argento. 22.
. . . . Fortuna. 80.
cecidit nos extortis clunibus. 21.
cede infaniæ. 94.
cedit fortuna. 80.
. . . crinibus aurum. p. 667.
cedunt vota mihi 121.
celebrantur in hac urbe non literarum ftudia. 116.
celeri difcincta meatu fortuna fonet. 5.
celerior ventus diftulit curationis propofitum. 107.
celeritatem mirari. 49.
celerius in malam fortunam incidere. 140.
. . . . confice, fi quid triftius paras. 20.
cella utor & nocte. 95.
. . . capiti deridet Romuleam cafam. p. 676.
in cella oftiarii illius argentum plus jacet. 37.
pro cella meretrix affem exegerat. 8.
non longe ab cella oftiarii. 29.
cellæ oftium obduxit. 94.
. . . mercedem ne daretis fugere nocte in publicum voluiftis. 95.
. . . oftium effractum neminem poterat excludere. 98.
cellam perbonam. 77.
. . . . in proximam ducti fumus. 21.
. . . . in noftram venerat. 25.
. . . . in Sacerdotis me perduxit. 134.
. . . . in meam tanquam ante recens buftum veniftis. 134.
cellas omnes cum viatore pererravit. 97.
cellatio. 77.
cellulæ limen necdum liberaveram. 136.
cellulam rifu plaufuque implevit. 11.
in cellulam redii. 11.
celfa qua Tenedos mare dorfo repellit. 89.
. . . juga Palati fummi petit. 123.
cena cynica traducunt tempora. 13
. . . beneficio Gitonis præparata nos implevimus. 16.
cenabant multo honeftiores. 34.
cenæ hoc eft jus. 35.
. . . liberæ exfpectatio. 26.
. . . principium videtis. 27.
. . . mandata curaverat. 91.
. . . ordinem explicui. 92.
cenaculum locat. 38.
cenam fummam vindicare. 41.
ad cœnam promittere. 10.
cenare bis. 57.
inter cenandum Philologiam noffe. 39.
cenare ufque in lucem. 73.
cenares ut foris poetam laudafti. 10.
cenas divitum captant adulatores. 3.
. . . impotentium non captet. 5.
. . . vendunt conchylia. 119.
CENAT FORAS G. NOSTER. 30.
. . . . . quomodo rex. 38.
cenationes. 77.
cenatoria. 56.
cenatoria repetimus. 21.
cenemus, fuadeo. 35.
cenfebat fuccurrendum periclitanti. 96.
cenfum meum jactaffet. 87.
. . . . turbant greges fervorum. 119.
. . . . amare meum. p. 678.
. . . . in damna furentem afpice. 120.
cenfus legitimus. p. 678.
centies feftertiûm comefle te finge. 141.
centonarius. 45.
centonem anus urbana rejecit. 7.
. . . . . exhibendum poftularemus 15.
centonibus ne quidem bonis dignam pannuciam vindicabant pro hac parte. 14.
CENTUM ANNORUM FALERNUM OPIMIANUM. 34.
. . . . . . plagas accipiet. 28.
. . . . . . denarios præfentes numeraveris. 109.
centuriæ cujus es. 82.
centurionem & legionem conftantiffime ementitus. 82.
centus cum malo. 56.
cenulæ officium ædiculaium cuftodi mando. 90.
. . . . cum parte diverfitor intervenit 95.
cenulam fuam in monumentum adaluit. 111.
cepa cirrata. 58.
cerafino fuccinctus cingulo. 28.
cerafina tunica. 67.
Cerberus forenfis caufidicus. p. 687.
cerdo. 60.
cerebellum. 76.
cerebrum alicujus experiri. 75.
Cereris vacuæ nemus impofitum crate faligna. 135.
Cereri dare primos meffis honores. p. 677.
ceris textis excita apis. p. 682.
cernere fi quifquam poffit. p. 668.
cerneret quotidie fepulcrum caufam lacrimarum. 117.
cernimus oppidum fublimi arce impofitum. 116.
cerno equidem gemina jam ftratos morte Philippos. 121.
. . . tua Nile gementia cloftra. 121.
cernunt inclufum pavido corde tribunal. 104.
. . . . Phœbum cadentem. p. 679.
certa eft nulla domus. 119.
certamen erat fummum inter homines. 88.
certamine cum fummo opes fuas in Eumolpum congefferunt. 124.
certamina avido fibi Deus fingit. p. 676.
certantia cum naturæ veritate Protogenis rudimenta. 83.
certatim omnes muneribus gratiam Eumolpi folicitant. 124.
certaverat oftro quæfitus tellure nitor. 119.
certior exful vincendo. 122.
certiffimæ morti adplicitus. 114.
certos fluctus nec ventus impulerat. 114.
certus. 44.
cervical. 56. 78.
cervicalia inter minutiffima pofitus 32.
cervice femel iterumque percuffa. 94.
cervicem invafit. 20.
. . . . . junxit amplexui. 86.
. . . . . quatere folet quadrupes. 87.
. . . . . præbeo. 97.
. . . . . præciderat. 108.
. . . . . vinxit meam. 131.
cervices vefte oneratas. 32.
. . . . nodo condebam. 94.
. . . . fractas videre. 54.
. . . . poft terga flectere. 73.
cervicibus manus injeci. 91.
. . . . . cochlearum fine jure paftus. 132.
. . . . . marmoreis aureum torum premebat. 131.
in cervicibus amphorarum adfixa erant pittacia. 34.
cervix, manus, pedum candor, marmor extinxerant. 126.
. . . . cucumæ frangitur. 136.
cefpes cum herbis excifus favum fuftinebat. 35.
. . . . fignum terræ. 39.
cefpite lætus ager herbas alit. 120.
ceffamus mimum componere. 117.
ceffet non femina, non puer. 124.
ceffit mihi feliciter hoc furti genus. 102.
Chaos gaudet ferali cupreffu. 120.
Chelys Phœbeia. p. 682.
chiam vitam gerere. 63.
chiragrici manibus maledicunt. 132.
in chiramaxio deliciæ ejus vehebantur. 28.
choraulas imitari quaffis arundinibus. 69.
choraulem Latine cantare. 53.

choreis Ægyptiis. p. 670.
a Choro cantante gustatoriis repluntur. 34.
chorus Ditis emergit. 124.
Chryſanthus. 42.
Chryſide dimiſſa cum ejuſmodi pollicitatione. 130.
Chryſidem ducem itineris exſpectare cœpi. 131.
Chryſis intellexit me convitium perlegiſſe. 129.
- - - - intravit cubiculum meum. 129.
- - - - mea, vides, inquit, vides. 131.
- - - - vapulat. 132.
Chryſippus ter helleboro animum detersit. 88.
cibaria corvorum. 58.
cibis largioribus excito vires. 82.
- - - mutatis ora ſuſtinet. p. 678.
- - - naufragio corruptis utcumque curati. 115.
- - - validioribus paſtus. 130.
- - - publicis & purioribus alendus. 141.
cibo eodem paſta. 2.
- - - ab hoc me abſtinebo. 90.
- - - me replebam 96.
- - - & potione refecta. 111.
- - - ſe replevit. 111.
- - - inelcantur muta animalia. 140.
cibos ad viles triſtiores acceſſimus. 35.
- - - omnes palam damnet. 117.
cibum proprium convenientemque materiæ ſtructor impoſuerat. 35.
- - - recipere. 102.
- - - date mulierculæ tentavit. 111.
- - - ſumere 111.
- - - capiebam. 113.
cibus avidum ſtrangulavit. 115.
Cicaro. 46.
cicatrice. 99.
cicatricem originis indicem poſt viceſimum annum Ulyxis nutricem invenisse. 105.
- - - - recentem ne inter initia coeuntis gratiæ reſcinderet. 113.
cicatricibus frontes ſcindere 102.
cicatrix non eſt in hoc pectore quum vulnus ingens fuerit. 91.
cicer arietinum. 35. 66.
- - - lupinoſque uno dupondio mercari deſtinaveramus. 14.
Cicerejus. 58.
Cicero ut ait. 3.
Ciceronem. 55.
Ciceronis indomiti verba minentur. 5.
Ciconia grata peregrina hoſpita. 55.
Cidonea mala, ſpinis confixa. 69.
cie Romanos. 120.
ciet mortem trinis ſideribus acta tuba. 122.
cimices ore tangebat. 98.
cinædum Embaſicætam vocari non intellexeras. 24.
cinædus ſupervenit 21.
- - - - homo omnium inſulſiſſimus. 23.
- - - - ab hac voce equum mutavit. 24.
cinctos altius ſtatores viderint. 126.
cinere excitato perſudit totam faciem. 136.
cinerem id aut manes credis curare ſepultos. 111.
cineres divitiæ. 140.
- - - - mei. 71.
cingillum galbinum. 67.
cingor gladio latus. 82.
cingulo ſuccinctus. 21.
- - - - ceratino ſuccinctus. 28.
cinnamum roſa veretur. 93.
CINNAMUS DISPENSATOR Trimalchioni ſeviro Auguſtali. 30.
circa pedes diſcumbentium ſparſi jacebant. 22.
CIRCÆ POLYÆNOS SALUTEM. 130.
Circe nec ſine cauſa Polyænon amat. 127.
- - - - Phœbeja carminibus magicis ſocios mutavit Ulyxis. 134.
Circen me vocari non dixit tibi ancilla? 127.
Circes de toro ſine voluptate ſurrexit. 134.
Circenſes ludi. 70.
circa gallicinia. 62.
circuire omnes angulos cœpi. 92.
circuitor. 53.
circuitu agendum negavi. 13.
circulatores. 68.
circuli in diverſa parte duo Spadones ſtabant. 27.
circulis ludentum accedere cœpimus. 27.
in Circulis ſicut mos eſt. 47.
circulo eboreo laminâ ſplendente connexum. 32
circulos ardentes tranſire. 53.
circulinum pondus. 67.
circulus dolii. 60.
circumactum corpus humanum levi vortice ad littus deferri video. 115.
circumamictus turbulento quaſi quodam ſomnio 100.
circumcide nos ut Judæi videamur. 102.
circumdatam vitello ficedulam inveni. 33.
circumdedit veſte ſua errantem. 92.
- - - - urticæ ſemine tritorum. 138.
circumducebatur per totam civitatem. 141.
circumegit repetitum procella. 114.
circumferebat clibano argenteo panem. 35.
circumferre collo onera. 46.
circumfluat Romana manus. 5.
circumiturum Licam agrorum cubilia. 101.
circumire pedes alicujus. 54.
circummingere. 57. 62.
circumicit, tus miles. 112.
circumſcripta mora fuga mobilis ævi ut properantes diſſerat annos. 119.
circumſiſtunt trepidantem anſeres rabioſo ſtridore. 136.
circumſpicere cœpi. 54.
circumſpiciens ille. 86.
circumtonſæ trepidanti vertice pinus. 131.
circumtumulata cupreſſu ferali ſeta. 120.
circumvenienti zonâ utrumque præcinxit. 114.
circumvenit illum frequentia ingens. 92.
- - - - hoſtile ac male nobile lignum turba ſepulta mero. 119.
ciſterna frigidaria. 73.
citem ad teſtimonium poëtam. 2.
citius mortem venire credas. 109.
- - - dicto. 131.
cito fit, quod Dii volunt. 76.
citra ſummam voluptatem. 57.
citrea menſa Afris euta terris ponitur. 119.
cives ut Gallis putet ſuos. 102.
civiles acies jam tum ſpirare putares. 122.
civili plane jure dimicandum. 13.
civilia ſuſtulit arma. 122.
Civilis belli ingens opus quiſquis attigerit. 118.
civis Romanus eſſe malui. 57.
de civitate ſua miſerrimum ſenem exiiſſe. 117.
- - - - in hac fieri ſolent. 119.
civitatem per totam errarem. 8.
- - - per totam circumducebatur. 141.
civitatis mala ut in ipſum reciderent. 141.
clades ecce aliæ & læſæ vulnera pacis. 119.
- - - hominum auſpiciis Deûm patuere. 122.
- - - omnibus una impendet. 122.
clamando ingenuos honeſtoſque invidiam nobis facis. 107.
clamant declamatores. 19.
- - - prehende furem. 138.
clamantem extraximus. 115.
clamantis frontem ſolvit. 95.
clamare noli. 137.
- - - Jovem Olympium. 58.
clamavi clara liberaque voce. 108.
clamavit longe majore niſu. 9.
- - - magna vociferatione latrones tenere. 14.
clamitare clara voce cœpi. 91.
clamo tantum pro alio. 108.
- - - illi quotidie. 46.
clamor ancillarum ne quidem aciem deſtituit 108.
- - - adjectus & diminutus. 68.
clamore replet vulgus. 89.
- - - ingenti exſonuere. 73.
ad clamorem confluxerant conciones. 14.
- - - - tollit. 94.
- - - - magnum ſuſtulit. 136.
clamoris non minore indignatione Gitona flagitabat. 92.

clam-

clangore pari persequebatur singulos strepitus. 117.
clara voce fecerat potestatem. 34.
. . . etiam luce timeret errorem 79.
. . . voce clamitare cœpi. 92.
. . . liberaque voce clamavi 108.
. . . voce exhortabatur Coraca. 140.
clariores oculi stellis extra lunam fulgentibus. 126.
clarius fulgens lumen. 111.
. . . . nescio quid toto cœlo relucente. 127.
classe in hac non Troïas hostis vehit decepti pignus Atridæ. 108.
. . . opus est. 121.
classes premunt mare. 89.
. . . . premit advena Tigris. 119.
. . . . fluitare mari. 123.
. . . . nequitiæ candida vela ferunt. p. 676.
classica à calando dicta. p. 688.
classis alia subiit. 74.
claudit hiems hunc locum nive dura. 122.
clavem exemit. 94.
claustris fortissime discussis. 11.
claustrum firmitatem laxavit. 89.
clausum possidet arca Jovem. 137.
clavum fumoso parieti reddidit. 135.
clavus tabularis. 75.
. . . . numerabat agrestes 135.
clibano argenteo circumferebat panem. 35.
cliens cenas impotentium non captet. 5.
cliens natali meo donaverat vestimenta. 30.
clientes filii sui quotidie ne cerneret. 117.
clinavit talis humus Venerem in molles herbas. 127.
in clivo caballus. 134.
. . . . . medio laborare. 47.
clivus Capitolinus. 44.
per clostellum automata sororis mittitur. 140.
clostra Danai relaxent. 89.
. . . . tua gemcntia Nile cerno. 121.
clostrum ingens aperitur. 89.
clune agili. 21.
clunibus extortis nos cecidit. 21.
. . . . . basiisque distrivit comitem 24.
cluso ostio. 63.
clusus palato suo pavo pascitur. 21.
coactas arte Herculea Stymphalidas ad cœlum fugisse reor. 136.
coæquale natalium suorum sinciput. 136.
coartavit valvas madentibus oleo araneis. 98.
Coccina gausapa involutus. 28.
coccineum tomentum. 38.
coccineo pallio adrasum excluserat caput. 32.
cochlearia non minus sex libras pendentia accipimus. 33.
cochlearum sive jure cervicibus pastus. 103.
cochleas singulas. 66.
cocleas afferre in craticula argentea. 70.
coco, coco. 59.
coctores insulastique. 95.
coctos porcos ambulare. 45.
cocus ingeniosus. 70.
. . . super me positus. 70.
. . . doctissimus. 74.
Cocyta perfusus aqua lectus. 120.
Cocyti penetralia cui patent. 121.
. . . tenebras & Tartara liquit. 124.
coda vituli. 44.
codicillis talia verba imposui. 129
codicillos mihi dominæ suæ reddidit. 129.
. . . . . . poscere. 55.
codex non mulier. 74.
coemebat, quicquid boni per facultates poterat. 112.
coemere venalitia jumenta. 76.
cœnas, vide cenas.
Cœno hoc mersam Romam, quæ poterant artes sana ratione movere. 119.
. . . . media virtus obruta. p 676.
cœperam ephebum in gymnasium deducere 85.
cœperat in gratiam mecum redire. 109.
cœperis à te exire. 90.
coeuntis gratiæ initia. 113.
cogita balneum. 93.
cogitabam sæpius tam consuetudinem meam quam cautam. 125.
cogitationibus tacitis Deus nescio quid agit. 127.
. . . . magnis pectora implere. 115.
cogitatione distorta. 55.
cogitationum magnarum hæc sunt vota. 115.
quid cogites scio, quum spatiantem vidi 126.
cogito cædem & sanguinem. 82.
cogitur aut cibum sumere aut vivere. 111.
. . . . flectere Phœbus equos. 134.
cognata fece sepulti famuli. p. 676.
ad cognitionem admittere. 132.
cognoscere me domum quum negarem. 7.
. . . . . . & meum osculum, quum libuerit, tu tamen dignare. 127.
cognovimus esse Crotona. 116.
cogor vulnere. 132.
cohærere. 67.
cohæredem Cæsari facere. 76.
cohærentes ne malignior fluctus distraheret. 114.
coisse mihi jam in pullum videbatur. 33.
in coitu voluptas brevis est. p. 687.
coitum si huic abstulero plenum & optabilem. 86.
. . . . Venere constrictum puero non imperabis. 109.
colaphis objurgare puerum jussit. 34.
colaris. 56.
de colapio facere gallinam. 70.
Colchis Phasiacis petita ales. 93.
colebant cantu sua rura. 131.
colei nascuntur sub signo Gemini. 39.
coleos habere 44.
coliculi tepente thyrso languidior. 132.
colla fundunt rosas. p. 667.
collabitur ante pedes nostros. 94.
collatus manibus inimicis rogus Lycam adolebat. 115.
collecta rabies libidine perditorum. 101.
collectione spiritus plenus. 98.
collecto spiritu. 29.
. . . . . cultu meo extra casam ire cœpi. 136.
collectum cassis harundinibus ignem collocavit. 136.
collegæ mei fuerunt. 29.
collegerant passim per pavimentum effusam fabam. 136.
collegi sarcinulas. 81.
. . . . diu vocem 100.
collegit altius tunicam. 126.
collibertus 38.
collident nos mille quotidie causæ 10.
colligere frusta. 59.
colligit hic spinas, ille rosas. p. 678.
colligo hominum mores ex vultibus. 126.
collisis jam pluribus osculis labra crepitabant. 132.
collo lasso papavera. 131.
collocare pecuniam. 53.
collocavit ignem collectum cassis harundinibus. 136.
colloqui Græcis versibus. 59.
a colloquio præceptoris te subduxisti. 9.
collum trajicere lancea. 62.
colono Lacedæmonio tellus habitata. 5.
coloniæ misereri. 44.
colonia. 57. 76.
color solus tanquam figuram possit pervertere. 102.
. . . arte compositus. 102.
colore permutato imponemus inimicis. 102.
. . . . vestibus intexto niteant sententiæ. 118.
. . . . noctis tinctus. p. 669.
colores mutemus à capillis usque ad ungues. 102.
coloris sani ne quidem carmen exiuit. 2.
. . . . varii filis intextum licium protulit. 131.
. . . . sui esse. 63.
. . . . ingenui argumentum. p. 686.
colubra restem non parit. 45.
columbam tenens statua. 71.
columbarum illi par donabo. 85.
. . . . . . electum par attuli exspectanti. 85.
columbas quanto facilius sit emere quam Asturconem. 86.
columnas omnes notaverit. 79.

co-

comas jactat plurimus. p. 681.
comæ pectine flexæ. 126.
. . . . vernantes. 109.
comarum præsidio adumbratæ literarum notæ. 105.
comatoria acu mihi malas pungebat. 21.
comburere vivum. 78.
comedere caninam linguam. 43.
comederint corpus meum astante populo. 141.
comederunt striges nervos tuos. 134.
comes seu frater iste tuus. 9.
. . . . mercenarius interpellanti aderat. 108.
. . . . rapinæ vestis dummodo placeret. 117.
. . . . Paci it summissa Fides. 124.
. . . . additur illi Pallas. 124.
. . . . Nympharum Bacchique. 133.
comessare. 65.
comesse te finge non humana viscera, sed centies sestertium. 141.
comissantis hilaritatem adjuvit Cymbalistria. 23.
comissator cum ingenti frequentia. 65.
comitata ipsa una virgine intravit. 17.
- - - - innumerabilibus sideribus Luna. 100.
- - - - stellis novis fax incendia ducit. 122.
comitatum ad meum quod attinet. 102.
comitatus faciebat nequid tristius exspectatem. 19.
comite cum muliercula propius accessit. 12.
comitem ad meum transitu facto. 24.
- - - - aniculam trahens. 131.
comites in navigium vera fide induxisse. 41.
- - - - ite mei, ite furentes. 122.
commendare liberos suos ejus prudentiæ. 140.
supra commendatam bonitatem sederet. 140.
commendatior vultus enituit. 110.
commendo illam omnibus amicis. 71.
commigravit loquacitas ex Asia Athenas. 2.
commilito 80.
commilitonem sibi paullo ante carissimum in loco peregrino destituit abjectum. 80.
comminuere vasa crystallina. 64.
commisi judici litem. 80.
commissa reserare verens. p. 680.
commissuris insertans secures claustrorum firmitatem laxavit. 97.
committimus reliquas fortunæ. 102.
commoda manum. 101.
- - - - detrita luxu vulneribus reparantur. 119.
commodabam injuriam Eumolpo advocationemque. 96.
commodabat lacrimas lugenti. 111.
commodaret locum perituro. 112.
non commodas amplexus, vendis. 126.
si commodas, effice ut debeam beneficium. 126.
commodis inimici nostri tristis, injuriis hilaris. 91.
- - - - lucis, quamdiu licuerit, frui. 111.
- - - - omnibus prohibetur. 116.
commodius nihil est, quam semper cum sapientia loqui. 140.
commonstrare cum si quis voluerit. 97.
commovebat vulgiter labra. 26.
commovent orbes manu. 89.
commoveor ætate magis vestra quam injuria mea. 17.
commovere caput. 113.
commoveret dominum lumbis suis. 140.
commovit latera non indecenti risu. 20.
commundare. 47.
commune est, quod natura optimum fecit. 100.
communem amicitiam & fidem scelere violasti. 79.
- - - - apud amicam consumpserunt pecuniam meam. 105.
communes sarcinulas partiamur. 10.
communi sermone vocabat. 113.
communis ex præscripto consilii. 124.
- - - - fortuna cœpit redire ad pœnitentiam suam. 141.
comœdi servi. 53.
in comparatione si hanc vidisset Paris. 138.
compedes. 67.
compendiariam tam magnæ artis invenit Ægyptiorum audacia. 2.
compendii majoris pretium leviorem ut faceret jacturam. 14.
comperistis ex novacula. 103.
compilatus capo. 62.
complexibus artissimis alligo puerum. 11.
complexus habuerunt sine æmulo omnes tabulæ. 83.
complorat fatum anseris. 137.
complorata ab omnibus singularis exempli fœmina. 111.
complosis manibus inquit. 137.
- - - - manibus in risum effusa est. 18.
complosit manus risu meo prodita. 20.
- - - - illa tenerius manus. 24.
- - - - Trimalchio manus. 34.
componat carmina. 137.
componere argentum. 67.
- - - - tunicam super genua. 67.
- - - - mimum quid cessamus. 117.
componerent animos sapientiæ præceptis. 4.
componet nos iratis etiam fluctibus imprudens arena. 114.
componit statum prælìantis. 95.
compono in altum. 99.
compositi in hoc gramine pariter mille osculis lusimus. 127.
compositis in hæc verba fœderibus. 109.
composito silentio. 103.
compositus ad fata Sinon. 89.
- - - - levissima ambulatione. 130.
- - - - arte color inquinat corpus non mutat. 102.
- - - - tute incessus. 126.
composueram paria. 19.
composuere famem stomachi. p. 683.
composui ad præliandum gradum. 80.
comprehendendæ versibus non sunt tres gestæ. 118.
comprehenderat ære pene hominum animas ferarumque. 88.
comprehendere formam ejus quæ possit, nulla vox est. 126.
comprehendi Eumolpi genus. 101.
comprehendit viridis urticæ fascem. 138.
comprobamus factum. 55.
computant omnes bona sua opertis oculis. 44 82.
computa, & tibi plus do quam accepi. 45.
comtum me aluciæ molestabant. p. 674.
comula bessilis. 58.
conabor opus versibus pandere. 89.
conaremur in triclinium intrare. 30.
conari si quid vellent. 19.
conatus circa solium sedentibus carmen recitare. 92.
- - - - dextræ conjungere dextram. 121.
concagatus catillus. 66.
concede saltem precanti. p. 668.
concedit fortuna. 114.
concepit pleniorem spem. 97.
- - - - toto pectore flammas. 127.
- - - - terra sonos. p. 680.
concepta ne jam sint ova timeo. 33.
- - - - tabes tacitis medullis. 119.
conceptissimis jurat verbis. 113.
conceptis verbis juravit. 133.
concessio peregrini amoris. 91.
conchylia eruta in Lucrinis littoribus vendunt cenas. 119.
conchyliata lana. 54.
conchyliatum tomentum. 38.
concidenda jam paulo ante lues jacebat. 123.
concidere vitulum. 59.
conciderint corpus meum in partes. 141.
conciderunt pariter secundum lectum. 22.
conciliabat gratis vocem loquentis. 127.
conciliant hilaritate concilium epulæ ad certamen prolatæ. 109.
- - - - funera miseros. p. 682.
concilians subinde gratiam ancillæ. 112.
conciliare stomachum mero. p. 678.
conciliatur caro arte quadam stomacho averso. 141.
concilio tibi sororem. 127.
- - - - frequentioris turbæ nec oculos suos crediderat. 140.
concilium epulæ ad certamen prolatæ hilaritate conciliant. 109.

con

C. C. C.

concinere. 52.
concinnabit spoliatum crinibus vultum. 113.
conciones nostram videbant invidiam. 14.
ex concionibus nescio quis. 15.
concionum non minus acumen quam ca umniatorum ridere cœpimus. 15.
concipere neque edere partum mens potest nisi flumine literarum inundata 118.
concisa vulnera mande. 121.
concitabit totam viciniam. 78.
concitant libidinem. 126.
concitatus iracundia. 106.
conclamabo. 102.
- - - - feliciter. 50.
conclamans veluti hospites. 114.
conclamavit familia. 54.
concoquere bonum suum. 75.
concoquit sicco ore famem. 82.
concordia mœrens lacera palla. 124.
concordiæ prætentis auctor. 110.
concordiam Sirenum inter auras canere putares. 127.
concoxi tres plagas Spartana nobilitate. 105.
concrepans æra cymbalistria. 22.
concrepere hastis scuta. 59.
concrepet omnes & peragat causas. 137.
concrepuit digitos. 27.
concreta glacie. 122.
- - - gelu ponti velut unda ruebat. 123.
concretus sanguis Discordiæ in ore. 124.
concubitus quis, Veneris quis gaudia nescit 132.
concupiit scire, quis, aut quid faceret. 111.
concupiscere pecuniam ne quis dubitet. 88.
concupisco dum omnia, voluptatem consumsi. 130.
concupiscunt alienum 140.
concupisse nec hominis mortem nec supplicis. 97.
concurrere in edicu. 54.
concursu vocum facto. 115.
concursus fit familiæ. 95.
concussa gemitibus largis. 18.
concussæ rigido flumine nubes exonerabantur. 123.
concute plebem, tu Curio. 124.
concutere extremam laciniam pallii cœpimus. 12.
concuteret grabatum. 98.
condemnat ejusmodi ludibria facetissima ratione. 104.
condimentis facere. 70.
condiscimus pariter elatum ab Eumolpo filium 117.
condiscipulos. 87.
condit avarus opes. 104.
conditam ipsius barbam esse dicebant in pyxide aurea. 29.
conditione hac percipient, quæ dedi. 141.
conditionem rapui. 80.
condit formam. p. 675.
conditorii foribus præclusis. 112.
conditorium. 111.
- - - - - fatale faceret. 112.
conditurum hanc vitreum an alius sciret. 51.
conditus lectulo. 132.
in conductum adcucurrit. 9.
condunt scuta latentia. p 687.
conduxi locum secretum. 81.
conduxit tanquam puellam. 81.
- - - onus deferendum ad mercatum. 101.
confecta prætexta bonis lanis. 78.
confessione sua exilio dignus. 81.
confestim se junxit amori Jupiter. 127.
confessus est, sibi non displicere. 117.
- - - Evium. 41.
confice celerius, si quid tristius paras. 20.
conficere quod modo licebat, nec jam poteram. 132.
conficit amor dividias mentis. p. 688.
confidentia vide ne deteriorem facias causam. 107.
confingere quod solum salvo pudore poteram. 132.
continio luminum pene permixta supercilia. 126.
confirmat invalidam manum. 89.
confitebantur omnis ordinis homines. 111.
confitentem habes reum. 130.
confitentur, eloquentia nihil esse majus. 4.
confiteri non vult in senectute, quod quisquis perperam didicit. 4.
confixit verubus totum anteriem laceratum. 137.
confluxerant conciones ad clamorem. 14.
confossa mille vulneribus ora cruenta casside velat 124.
confossis tot vulneribus. 26.
contractum grandine tumida cœlum. 123.
confuderit hilaritatem Dominæ 132.
confudit omnia lineamenta fuliginea nube. 108.
confugerat in viscera mille operta rugis. 132.
confugi ad fortiorem. 91.
confugimus ad temeritatem. 102.
confugiunt rei ad pœnam. 107.
confundere causam noli. 107.
confusa nec minus illa fletu. 134.
- - - regia cœli. 136.
confusione vultus & lacrimis obumbrare poteris hanc simulationem. 101.
confusis omnibus corporis indiciorumque lineamentis. 105.
- - - feriemus sidera verbis p. 682.
confusum vides Gitona tristemque. 91.
confusus hac denunciatione Eumolpus. 94.
- - - ille & consilii egens. 101.
- - - & novitate facinoris attonitus. 138.
congemuit infractis manibus. 23.
- - - - vox. 100.
congerere in rogum. 50.
congesserunt opes suas in Eumolpum. 124
congesta strue arma deplorata jacebant. 123.
conjeci me in eundem locum. 19.
- - - - me in armarium. p. 673.
conjectum teli. 90.
conjecturam ducebat ex hoc. 137.
conjicere me ter in sinum lapillos jussit. 131.
- - - piper & cuminum in poculum coctum 49.
conjiceret quemvis in rutæ folium. 37.
conjiciam vos in duas pelles. 102.
conjugibus mœrentia pectora jungant. 123.
conjuncti vobis familiaritate. 107.
conjunctis capitibus marcebant. 22.
conjungere dextræ dextram conatus. 121.
conjungerent nos sola morte. 114.
conjungunt gemitus. p. 682.
conjunxerint si nos fata. 127.
conjunxi in unum omnia vota. 86.
conlidere. 51.
connexum dextrum lacertum circulo eboreo lamina splendente nudavit. 32.
consalutamus dominum. 117.
consalutavi eum ridens. 7.
consalutavit me. 131.
conscenderent. 107.
conscendimus in montem sudantes. 116.
conscius sui secreti gremium excutiat. 128.
consecuit genas. 137.
consederam non diu spatiatus. 131.
consederant per antennam pelagiæ volucres 109.
consedi secundum invitantem. 131.
consedimus ante limen thalami. 26.
consedit puer super lectum. 9.
- - - ille flens in lectum. 96.
- - - inter utrumque 114.
consensitque fugæ cœli timor. 124.
consensu pari somniorum admonuerunt, quid fecissent. 106.
consentiant multa una oportet. 102.
consentiunt luminibus jubæ. 89.
consenuit Eudoxus in cacumine excelsissimi montis. 88.
conservabat opes humilis casa. 135.
considat rabies irascentis. 139.
considerantium hæserant vultus. 26.
considerare diligentius pallium cœpit. 12.
- - - - non licebat multa. 30.
consideravit nec faciem meam, nec manus. 105.
- - - - lacrimas faciemque sanguibus fectam. 111.
considet lassatus. 73.
- - - in pulvino. 59.
- - - arvis. 114.

C con-

C.
C.

confidit in pectoribus ira. 99.
consiliis Deorum ne profectatis in populum. 17.
- - - - ne quis deprehenderet. 91.
- - - - mortalium hæc sunt. 115.
consiliator Deorum. 76.
consilii communis ex præscripto. 124.
- - - egens. 101.
consilio credere non multum oportet. 82.
- - - nec ullum dolum malum adhibuisse. 101.
consiliorum bonorum, sicca, sobria. 87.
consilium tutius secutus. 79.
- - - non imprudens. 102.
- - - poneremus. 115.
- - - puellæ placuit. 126.
- - - formavi abeundi. 136.
- - - si vis exemplis quoque probari. 141.
consistere in summo humore ventosas nuces. 137.
- - - extra conjectum teli. 90.
consisterem cum Quartilla, si depugnandum foret. 19.
consolatione ignota percussi. 111.
consonat igne rogus. p. 683.
consonuere cornicines funebri strepitu. 78.
consortio studiorum. 101.
conspatiantes video quosdam inter titulos nudasque meretrices. 7.
conspectu in vestro supplices jacent. 107.
in conspectu frequentiæ plangere. 111.
- - - - ejus falernum potabant. 28.
conspexerat nunquam in tabernam. 140.
conspexi hominem ne ipse quidem sine aliquo metu. 12.
conspexit corpus jacentis. 115.
conspicati cum Quartilla. 24.
conspiciamur à cunctis. 101.
conspui me jubet. 132.
conspuit me basio immundissimo. 23.
conspuere in sinum suum. 74.
constantia omnis excidit attonitis. 19.
constantiam meam destruente fortuna. 100.
constantissime & centurionem & legionem eisem ementitus. 82.
constaret mendacio fides. 140.
constat satis. p. 674.
consternata est etiam Scintilla. 74.
consternata insolentia ebriorum. 70.
consternatus surrexi. 60.
constet inter nos. p. 673.
- - - mendacium natione. 102.
constitit ad latus meum. 83.
- - - tumultus intra rixam. 64.
constitui finire vitam suspendio. 94.
constituta lite vos dimitto. 18.
constitutum habere. 17.
ad constitutum veniremus. 15.
constratum puppis. 100.
- - - - vivit. 100.
constricta fronte Catones quid me spectatis? 132.
consuetudinem vetustissimam putabam in sanguinis pignus transisse. 80.
- - - - - meam expectare cœpit. 86.
- - - - - meam cogitabam 125.
- - - - - ne desidia perderem. 140.
consule cum gemino Magnus fugit. 123.
consulere cœpi prudentiorem ætates tabularum. 88.
consultissima Sapientiæ via 88.
consumant iisdem animis etiam corpus, quibus spiritum meum devoverunt. 141.
consumantur à propinquis suis defuncti. 141.
consumat quæ ratio periturum corpus. 115.
consumerem ultimam quamque lucem tanquam non redituram. 99.
consumit tectorum omnium * inter lusum. 83.
- - - ruga diutius vinctas vestes. 102.
consumitur quicquid artis, formam condit. p. 675.
consumserunt apud communem amicam pecuniam meam. 105.
consumsi voluptatem tempore. 130.
consumta frigidissima urbanitate. 109.
consumtis versibus suis. 23.
consumsimus reliquas noctis horas male soporati. 103.
consumsit ætatem inter experimenta Democritus. 87.
consurgimus omnes. 100.
consurgunt tumida freta. 89.
consurgere. 67.
- - - - altius. 80.
consurrexi ad officium nuptiale. 25.
- - - - ad aurem male dormientis. 86.
- - - - turbatus. 136.
consurrexissem sine offensa corporis, animique. 131.
consurrexit & cœpit me præcedere. 7.
- - - - statim ab extrema parte verbi. 80.
contactus veneficio. 128.
contaminet ingenuos contra fas legemque. 106.
contectus tunica mea. 114.
contemni turpe est. 18.
contemplationem injecit super humeros rustici emtoris. 12.
contemplatus fœdissimam jacentium volutationem. 95.
contempsi Dorida vetus amator. 126.
contempsimus junctis viribus molestum. 8.
contemptam vidit personam vendentis. 13.
contemtu in animum redeunte. 81.
- - - prælia pannus habet. p. 679.
contemtus sapiens sine jurgis nectit. 18.
- - - - amor vires habet. 108.
contenta vulgari more. 111.
- - - es si verberibus, nudus ad Dominam curro 130.
- - - nec mulier tam gravi injuria. 13.
- - - uno tenore naturæ. p. 682.
contentionis funem duco. p. 673.
contentus vel hoc gladio necesse est partem meam abscindam 80.
- - - - hoc principio. 85.
- - - - iteratione non fuit ephebus. 87.
- - - - maledictis. 117
- - - - fuit vidua pudicaque nocte. 133.
- - - - nec ipse peccare, mihi Deos iratos excitasti. 134.
contero os lacrimis perfusum vultu meo. 91.
conterrita motis pennis volucer Fama volat. 123.
conterritus tam fabulosa pollicitatione. 135.
contexi arte verberum notas 132.
contextu tabularum deficiente. 20.
conticuit subito exanimatus. 13.
contigeret terram. 27.
non contigit sepultura fluctibus obruto. 115.
contine te. 65.
continere. 47.
- - - libidinem. 74.
continebantur juvenes nondum declamationibus. 2.
continent à rixa manus. 96.
continuat in mortem ultimam somnos. 89.
continui manum. 96.
continuit nec se solum intra verba. 11.
contra nos infirmissimæ, si quid vellent conari. 19.
- - - Troas invocat Trojæ sacra. 89.
- - - fas legemque ingenuos contaminet. 108.
- - - hanc quid Helene, quid Venus posset? 138.
contritis inter se manibus. 17.
controversiam declamare. 48.
- - - - - sententiolis vibrantibus pictam. 118.
contubernalem legare. 71.
contubernali meo melius succederet. 24.
contubernalis mea. 55. 61. 94.
contubernium balneatoris. 53.
in contubernium recepissem Ascylti parem. 92.
contulerim verba cum ea corporis parte. 132.
contumacem vexavi hac oratione. 132.
contumaciam ridebat Giton. 117.
contumelia tollerem mensam, quam humanitate posuissem. 93.
- - - - accensa sævit Triphena. 108.

- - - mea

- - - - mea hilarior fieret Eumolpus. 132.
contumelia xerophagiæ. 56.
contumeliæ impatiens Eumolpus. 95.
- - - - me lassant. 138.
contumeliam aliquam metuisse fugitivos. 95.
contumeliis matrona verberata. 132.
contumelioso nec verbo Encolpion insequeris. 109.
conturbare creditores 38.
conturbavit & libidinis suæ solum vertit. 81.
contusa lumina flebant 124.
contusum brachium. 54.
convalescentem modo ignem restinguit. 136.
convellebat repugnantem prædam blandientibus hamis 109.
convelleret frater latus meum. 130.
conveniat his moribus. 94.
convenientem materiæ structor imposuerat cibum. 35.
convenire nobis non posse intelligo. 10.
conveniret inimicis, si perirem. 98.
conventisse huc putares. 22.
convenite huc. 23.
conversa potestas sparsis opibus. 119.
conversis omnium in se vultibus auribusque. 110.
conversus Eumolpus ad motum 98.
conversus ad eum longe arcessere fabulas cœpi. 37.
convertebat Aquilo huc illuc obnoxiam ratem. 114.
convertere crines calamistro. 102.
- - - - huc manus. 80.
converti in eam totum ignem furoris. 132.
convertit ad hanc scenam vultum Trimalchio. 33
- - - novitas oculos omnium. 35.
- - - solutum gaudio vultum. 91.
- - - se ira in odium. 108.
- - - pacem in arma. 108.
- - - fluctus os inviolatum in terram. 115.
- - - Eumolpus mentem ad novitatem rei. 117.
conviciatus seniori 93.
convicio naturali dolorem meum exoneravi. 132.
- - - respondere. 59.
convicium totum me perlegisse intellexit. 129.
- - - - verens abeundi formavi consilium. 136.
- - - - habere. 66.
in convictu suavius esse. 61.
convivæ nunquam eadem veniunt & exeunt. 72.
convivare. 57.
convivam veterem audivi. 33.
convivis divisere pavonina ova. 33.
convivium est refectum. 23.
convocat omnes quasillarias. 132.
convolate planta 21.
copiosa cornu abundanti fortuna. 29.
copiosæ amphoræ. 71.
copo compilatus. 62.
coptoplacentæ. 40.
cor grave vulnus alit. p. 668.
cor non habebat. 43. 59.
- - quotidie liquescit 42.
Coraca exhortabatur clara voce. 140.
Coraci imperavit. 140.
Corax detrectator ministerii. 117.
cum corbe repositorium adlatum est. 31.
cordacem nemo melius ducit. 52.
cordæ frustum. 66.
corde pavido cernunt inclusum tribunal. 104.
- - - cum suo Ulixes litigat. 132.
- - - de meo saxum depellant tua labra dolorem. p. 668.
cordi mihi quippe cremare viros. 121
cordis mala, livor & luctus. p. 672.
corcillum est, quod homines facit. 75.
Corinthia lanx. 50.
Corinthius vocatur ærarius 50.
- - - - asellus cum bisaccio positus erat in promulsidari. 31.
corneolus est. 43.
cornices libentissime spectare 53.
cornicines funebri strepitu. 78.
corniger pecoris pater ibit ad aras. 133.
quam cornu, tam rigidum illud reddidero. 134.
- - - - abundanti copiosa fortuna. 29.
- - - - acutum. 30.
cornua à torva summittere fronte. 126.
- - - nascuntur præ malis. 39.
- - - erant in eo. 35.
corollarium accipere. 74.
coronæ aureæ. 60.
- - - - argenteæ. 50.
coronam super Cancrum imposuerat. 35.
coronas pingere ad pedes statuæ. 71.
- - - inter odoratas pendebant texta mitia sorba. 135.
coronis oneratus ebrius. 65.
- - - crura pedesque vincire. 70.
- - - si modo aliquid credendum est. 83.
corpora detraheret ad sepulturam. 111.
- - - animasque domino religiosissime addicimus. 117.
- - - mutuo ambitu alligata animarum quoque fecerant mixturam. 132.
- - - liberorum suorum semesa in sinu matres tenerent. 141.
corporaliter curare. 61.
corpore in nostro amplexam animam. p. 671.
- - - laxo sudor manavit. p. 681.
- - - non toto facinus feci. 133.
- - - toto me ingurgitavi. 86.
- - - enervi fracti gressius placent. 119.
- - - toto velut laxato. 139.
- - - toto in amplexum ejus immissus. 131.
- - - in humano ventri maledicere solemus. 132.
- - - cælesti Venerem vincis. p. 668.
corpori aliquam maculam impositurum aquæ asperginem. 102.
corporis mei ad mensuram vestigium hominis figuravi. 97.
- - - omnibus lineamentis confusis. 105.
- - - ne hanc quidem partem abstinuit. 112.
- - - pars illa funerata est. 129.
- - - moram animus antecesserit. 130.
- - - animique sine offensa consurrexissem. 131.
- - - pulcritudine me ad se vocante. 132.
- - - cum ea parte verba contulerim. 132.
corpus orationis enervaretur & caderet. 2.
- - - ab ictu subducebat. 98.
- - - inquinat, non mutat color arte compositus. 102.
- - - custodire cœpit ac flere. 111.
- - - jacentis consideravit. 111.
- - - jacentis admonere te debet, ut vivas. 111.
- - - viri. 112.
- - - mariti sui tolli jubet ex arca. 112.
- - - patrisfamiliæ in monimentum referre debuit 113.
- - - humanum video circumactum levi vortice ad littus deferri. 115.
- - - periturum tanquam intersit quæ ratio consumat. 115.
- - - tamen feræ lacerabunt. 115.
- - - nullum sine pignore est. 119.
- - - saginatum superfluentibus bonis impleveram. 125.
- - - tenta modo tangere. 126.
- - - noxiosissimum diligentius curavi. 130.
- - - hoc rediret forsitan ad vires. 138.
- - - meum si in partes conciderint. 141.
- - - eisdem consumant, quibus animis devoverunt spiritum meum. 141.
extra corpus orationis ne emineant sententiæ. 118.
corpus lividum. 63.
- - - nobile requievit. p. 675.
correcti pedes. 67.
correptis armis exstruit miles omnia orbis præmia. 119.
correptum Gitona in cubiculum traxit. 26.
corrigere fialam belle. 51.
corripui ter terribilem manu bipennem. 132.
corrotundare. 76. 39.
corrumperet puerum. 113.

corrumpitur arte quadam caro. 141.
corrupta eloquentiæ regula stetit & obtinuit. 2.
corrupta vini odore ancilla. 111.
. . . auro majestas jacebat. 119.
corruptæ uxoris memor. 106
corruptis naufragio cibis utcumque curati. 115.
corvi, qui lacerant. 116.
corvorum cibaria 58
corvus maturis fructibus ova refert. p. 682.
corusci angues. 80.
corusco rupta fulgure intremuit nubes. 122
corymbio dominæ pueri adornat caput. 110.
corymbion flavum. 110.
Cosmianum alabastrum adfer. p. 674.
costas recorrigere. 41.
costum fundere idem capiti. p. 678.
cras erit. 45.
Crassum Parthus habet. 120.
crastino die pallium exhibiturum affirmabat. 15.
in crastinum turba parata erat. 18.
crate saligna impositum Cereris vacuæ nemus. 135.
craticulam argenteam. 31. 70.
infra craticulam erant Syriaca pruna cum granis Punici mali. 31.
creberrimis ictibus supercilium suum vendicat. 95.
crebris singultibus amabile pectus quassaverat. 91.
credas te diligentiæ. 107.
crede mihi. 129. 46. 77.
credebam jocari senem. 117.
credebat vere stigmata captivorum frontibus impressa. 105.
credendum si aliquid coronis est. 83.
credentes jam sua sponte aures deflectit. 105.
. . . . facilius poëma extrui posse. 118.
credentibus haud dubie, unde, aut qui, essemus, indicavimus. 124.
credere non multum consilio oportet. 82.
. . . . Acrisium jubeat, quod Danaën. 137.
. . . . bonitati ejus se & vota sua. 140
crederemus nos regioni. 115.
crederes pantomimorum non patrisfamiliæ triclinium. 31.
. . . . . animorum esse picturam. 83.
. . . . . ipsum hominem laseinium fecisti. 92.
crederet nec alloquio quidem dignum. 110.
. . . . . ut plurimum. 140.
credes, si illi mero meridie dixeris, tenebras esse. 37.
credi nihil volunt inter homines melius, quam quod ipsi teneant. 84.
crediderat oculos tuos concilio frequentioris turbæ 40.
credidimus pulsas mille rates. 89.
credidit quale osculum Dianam habere Fraxinetes. 126.
credimus hanc pœnam gravissimam. 115.
credis id cinerem aut manes sentire sepultos. 111.
credite mihi 52.
credit pelago. 83.
. . . Fortunæ omnia. 123
qui credit cito, non recte facit. 43.
credo, resipiscerent pastes veneficio sopitæ. 138.
credræ domi nascuntur. 38.
cremare viros mihi cordi. 121.
crepidine semitæ. 9.
crepitabant pluribus osculis collisa labra. 132.
crepuit ostium impulsum. 99.
crescere ex parvo. 71
crescit tibi discipulus. 46.
crescere patrimonio, non corpore. 70.
crescebat tamquam favus. 76.
cretæ tantum erat inter malarum rugas. 23.
cretica discere. 58.
crevit ipse nitor Phœbi vulgato latior orbe. 122.
. . . de nihilo. 38.
. . . ab asse. 43.
crimen unum omnes vocat. 122.
crimine causæ tuæ. p. 665.
criminis metu non veniremus ad constitutum. 15.
crine soluto Justitia. 124.
. . . scisso Discordia. 124.
crinem solutus. 89.
. . . . cui Deo vovisti? 107.
crines calamistro convertere. 102.
. . . ruptos super pectus jacentis imposuit. 111.
. . . laxi placent. 129.
. . . ingenio suo flexi. 126.
crinibus capita nudavere. 107.
. . . . . modo aitebas. 109.
. . . . . passis funus prosequi. 111.
. . . . . spoliatum vultum concinnabat. 113.
. . . . . cedit aurum. 667.
. . . . . laceratis utraque veste deformis anus. 133.
crispus, mollis, formosus. 97.
crocum. 68.
. . . . . effundere. 60.
Crœsus. 64.
Crœsi margarita. 64.
cromatarice meræ. 53.
crotalia. 67.
crotalistria. 55.
Crotona esse cognovimus. 116.
. . . . . intravimus. 124.
Crotone dum hæc magno tempore aguntur. 125.
in crucem ibis. 137.
. . . . unam vidit sine cadavere. 112.
. . . . . amplexus mittam. 126.
. . . . . servus actus est. 53.
cruces servabat miles. 111.
cruci adfigi. 111
. . . adfigere mulierem. 113.
cruciarii unius parentes detraxere nocte pendentem. 112.
crucibus jussit latrones adfigi. 111.
crucis offa. 58.
cruda adhuc studia in forum propellunt. 4.
crudeles manus in hoc supplicium durassent. 105.
crudeliorem Lycurgo hospitem in societatem recepi 83.
crudelis non sum. 106.
. . . fortuna non concedit 114.
crudelissima anus hoc humore spargit semina mea. 138
crudelissimas manus inhibere 105.
crudelitatem suam impediunt sævi implacabilesque domini. 107.
. . . . . . mutaverunt in auxilium. 114.
cruenta casside velut ora mille vulneribus confossa. 124.
cruentatis inter præcipitem decursum digitis. 1 8.
cruenti vulneribus referunt veluti ex prælio pedem. 108.
cruento latroni eripe me. 91.
. . . ore deformis vultus caligine texit. 122.
cruentos pedes per omnes scrupos gastrorumque eminentium fragmenta traxissemus. 79.
cruor, incendia, &c. ante oculos volitant. 123.
cruore nullo jam pridem ora perfundimus. 120.
cruorem ut bibat humanum populo plaudente. 119.
crura in orbem pandere. 102.
. . . mea pene resupinatus fregi. 39.
cruralibus fasciis alligatus. 40.
cruris haud altum vulnus aceto diluo. 136.
crus meum ferrato morsu vexare non dubitavit. 136.
in crus asciam impingere. 74.
crypta Neapolitana. p. 674.
ante cryptam sacram turbastis. 16.
crystallina vasa comminuere. 64.
cum crystallinis tesseris & tabula terebintina sequebatur. 33.
cubicularios vocat. 132.
in cubiculo reliquit filiam. 140.
in cubiculum traxit correptum Gitona. 26.
. . . . . meum intravit Chrysis. 129.
. . . . . intravi sine Gytone. 130.
cubile. 103.
cubilia ægrorum circumituorum. 101.
cubitum apud quem ponitis. 27.
. . . reponere. 65.
in cubitum erectus contumacem vexavi. 132.
cucumæ cervix frangitur. 136.

cucumam ingentem foco adposuit. 135.
cucurbitæ nascuntur sub Aquario. 39.
cucurrit ad incendendum ignem in vicinis 136.
cucurrit ad Gitona investigandum 94.
culcita. 38.
. . . remota. 58.
culcitam sponda ferebat. 97.
in culmis habitant. 2.
culpæ ignosce minori. 133.
culpam emendare permiseris. 130.
culter venatorius. 40.
. . ex Norico ferro. 70.
inter cultores tuos hominem peregrinum admittere ne fastidias. 127
cultrum tonsorium super jugulum meum posui. 108.
. . . . accipere. 56.
cultu non proinde speciosus. 83.
. . . Phrygio 89.
. . . meo collecto ire extra casam cœpi. 136.
cultum armilla aurea dextrum nudavit lacertum. 32.
. . . . adicularum. 85.
cum argento mensa cecidit. 22.
. . . Gitone rationem deducerem. 10.
. . . ingenti subtilitate tollentibus paronychia. 31.
. . . inscriptione omnia reddiderat. 29.
. . . maxime. 54.
. . . muliercula accessit propius. 10.
. . . paribus infans inquinata sum. 25.
. . . Quartillæ consisterem. 19.
. . . rustico steterat. 14.
. . . titulo adfixa erant pittacia. 34.
. . . vobis inducias facio. 18.
Cumanum prædium. 53.
cuminum conjicere in porcum coctum. 49.
cuncta in te probet, si quisquam cernere possit. p. 668
cunctaris in armis Dive tuis? 124.
cupa. 60
cupiditas pecuniæ hæc tropica instituit. 88.
cupiebam amoliri custodem molestum. 10.
cupienti mihi invocare Quiritium fidem. 21
cupientis quasi exire beluæ gemitum audimus. 115.
cupressus tremulæ. 131.
cupressu ferali circumtumulata saxa. 120.
cura medicaminis hujus morbum animæ fuget. p. 668.
. . . agetur hujus quoque rei. 129.
. . . placandi tanta erat. 130.
. . . solerti deposito meo caveo. 133.
curabis persequendum. 109.
curæ esse. 71.
. . . valere. 79.
curam agere rerum humanarum Deos immortales puto intellexisti. 106.
curandum est, ne emineant sententiæ extra corpus orationis. 118.
curant totis extruere divitiis. 84.
curare in gregem 38.
. . . domos, sepulcrum. 71.
. . . agros. 62.
curare se nec veteres tragœdias. 110
. . . nec Mathematicorum cœlum soleo. 126.
curat negotium super nos fortuna. 82.
. . . fortuna negotia super nos. 55.
curati utcunque cibis naufragio corruptis. 115.
curationis propositum distulit celerior ventus 107.
curaverat mulier cenæ mandata. 92.
curavi diligentius nobilissimum corpus. 130.
curet nec alio vultu regiam. 5.
curia patrum venalis. 119.
Curio concutit plebem. 124.
curiosa Horatii felicitas. 118
. . . . manu segrego grana sordidissimis putaminibus vestita 135.
curiosas manus nec adhuc futuræ quidem attulerat. 13
curiose detersis manibus. 135.
. . . . manu sinistra involuta. 63.
curiosum oculum adplicuerat. 26.
. . . . principium non me delectavit. 92.
. . . . aliquem extimescas. 127.
curiosus pictor omnia diligenter cum inscriptione reddiderat. 29.
curiosus, non doctus. 46.
curis latrantibus intra membra errat. 119.
non curo. 68.
currebat super pisces garum piperatum. 36.
currentia supercilia usque ad malarum scripturam. 126.
currit qua fidus utrumque. 119.
curritis recta ad lucrum. 116.
cursum labentis mundi mater mea detinuit. 127.
curro nudus ad Dominam, si verberibus contenta es. 130.
cursim persequi cœpi Ascylton. 6.
cursoribus faleratis præcedentibus. 28.
cursorum gregem cum magistro se exercentem notavi. 29.
cursu uno. 76.
. . . . ab ingenti posse navem deflecti. 101.
cursum det foro subducta pagina. 5.
. . . . addite. 23.
. . . . Lunæ altera habebat. 30.
. . . . intermiserat repentina tranquillitas. 109.
. . . . quo destinaret, nec gubernator sciebat. 114.
curvati portus 101.
cuspide reducta uterum notavit. 89.
custodem molestum amoliri cupiebam. 10.
. . . . inde expelli nec posse. 42.
custodi adiculatum cenulæ officium mando. 90.
a custodia mei vultum removisse Fortunam putabam 125.
custodiam tenet scapha. 102.
. . . . . ut viderunt laxatam. 112.
custodire corpus ac flere cœpit. 111.
custodit siderum motus 102.
custos & pædagogus, etiam quo non jusseris, sequar. 96.
. . . . rustice, huc ades. 131.
Cyclopis antrum nos intrasse fingite. 101.
Cyclops vel esuriens potuisset parcere. 98.
. . . . ille hic est. 101.
. . . . Ulixi pollicem penicillo extorsit. 48.
Cyllenia proles Magnum excipit. 129.
cymba traducere simulacra virûm vix navita Porthmeus sufficiet. 121.
cymbalistria intrans & concrepans æra. 22.
. . . . adjuvit hilaritatem comissantis. 23.
Cynthia extinxit plenos vultus. 122.
cynica traducunt tempora cœna. 13.
cyperon molle & rosæ emicuere. 127.

D.

Da oscula dum licet. 114.
. funera regnis nostris. 120.
dabat iracundiæ locum. 113.
- - - Siciliam modo ventus. 114.
- - - ferrum male tutum trepido. 132.
dabimus operam ne quis hoc sciat. 137.
Dædalus Niobam in equum Trojanum includit. 52.
- - - nomen bellissimum. 70.
in damna furentem censum aspice. 120.
damna ventura auspiciis patuere Deûm. 122.
damnabat Apollo noxias manus. 83.
damnare divinæ mentis opera ne videamur. 104.
- - - artem nihil auferentem nemo ausus est. 117.
- - - stuporem suum. 41.
damnata mulier. 108.
damnatas manus mihi attulissem. 80.
damnatis jussi squalorem auferri. 105.
- - - novæ simplicitatis opus. 132.
damnatum hominum avertitur agmen. 124.
damnatus ego animum interrogare cœpi. 128.
damnet cibos omnes palam. 117.
per damnum renovent famem. 129.
damus omnes plusculum à familia inceptum. 36.
Danaë hæc est vera. 126.
Danaën uxorem ducat. 137.
Danai stipant graves equi recessus. 89.
- - - relaxant claustra & effundunt viros. 89.
dant caudæ sonitum. 89.
Daphne baccis redimita. 131.
in Daphnona se flexit. 126.

dare manum languentibus quis non volet? 101.
- - - malum. 74.
- - - primos messis honores Cereri. p. 677.
- - - cibum mulierculæ tentavit. 111.
ut daret, quisquis aliquid rogatus erat. 31.
- - - tonsoris audaciam pueris discentibus. 94.
- - - sermonibus locum. 129.
dareris mercedem. 95.
dari jussit infelicibus missionem. 21.
- - - jusseras Embaticœtam. 24.
- - - sola juvenibus hæreditas posset. 140.
dat adultera munus. 124.
- - hic vela fugæ. 123.
data responsa in pestilentia. 1.
- - - acceptaque patrio more fide. 108.
date mihi ducem, qui me ducat ad liberos meos. 1.
datur signum symphonia. 34.
daturum operam. 99.
- - - - serviles pœnis. 139.
de camera pendebat lucerna bylychnis 30.
de Cœlo nuntiare. 60.
de gloriosis esse. 75.
de jure aliquid gustare. 46.
de loco non moveri. 58.
de lucerna equites occidere. 45.
de manu illius panem accipere. 37.
de Medicina adjuvissetis. 18.
de medio recedere. 38.
de more scilicet conciones invidiam nostram ridebant. 14.
de nihilo crescere. 38.
de nobis currere. 58.
de pera lorum solvit. 11.
de re verum dicere. 43.
de ruina cum arena dimisit. 9.
de sacculo nummos effundere. 71.
de sinu protulit institas. 20.
de sinu proferre. 51.
de suo sibi. 65.
de suo parare. 75.
de tabula caput non tollere. 46.
de vita quantum perdiderit ut sciat. 26.
de una die duas facere. 72.
de utroque securam esse jussi. 18.
Deæ nomen libuit quærere. 127.
Dearum forma fulges. p. 668.
- - - - lividinantium judex Paris. 138.
Deas huic donasset & Helenen. 138.
debattuere. 69.
debeam ut beneficium, effice. 126.
debellati Quirites tecta relinquunt. 123.
debent incidere in malam fortunam, qui alienum concupiscunt. 140.
deberent loqui. 2.
deberi Priapi genio pervilizium. 21.
debet hic nescio quid boni esse. 33.
- - - te jacentis corpus admonere, ut vivas. 111.
- - - vulgari more sibi placere. p. 675.
debetur sepultura. 41.
debilis tanquam caballus in clivo. 114.
debuit Patrisfamiliæ corpus in monimentum referre. 113.
decebant egregie formam ejus moderationis verecundiæque verba. 93.
decem H. S. vix fuissent vestimenta. 30.
- - - pondo armillam habet. 67.
December mensis est. 58.
decenni prælio irata virtus. 89.
decens planta modicos nescit calcare lapillos. p. 668.
decepit carmen multos. 118.
- - - - pedes. 123.
decepta supplicio lacrimas effudit. 105.
- - - - quereret, si libidinosa essem. 129.
decepti pignus Atridæ non Troïus hostis hac in classe vehit. 108.
deceptum se & derisum questus est. 87.
deceret nihil nec facere, nec dicere. 108.
decernentis ferre sententiam. 70.
decidebant in terram. 27.
decidi in lectulum. 80.
- - - in somnum gaudio lassus. 87.
decipere noli Dominam tuam. 128.
decipiunt arma bellantem. 115.
declamare me diutius in portico Agamemnon non est passus. 3.
declamasti controversiam. 87.
declamatione extemporali. 6.
- - - - hac finita. 133.
declamationem tam iniquam resolvit Eumolpus 107.
declamationibus nondum juvenes continebantur. 2.
declamatores num alio genere furiarum inquietantur? 1.
declamet, & omnes caussas peragat. 137.
declinabunt suspicionem quærentium literæ. 103.
decollari cum præcepit Imperator. 51.
decorem in pristinum gaudebam repositum puerum. 110.
decoro me non minus capillamento exornavit. 110.
decrepitus. 45.
decretum. 54.
decucurrerunt quadrigæ meæ. 64.
decuma jam mœstos inter ancipites metus Phryges obsidebat messis. 89.
decumam vix partem esse puto, quæ dominum suum novit. 37.
decuria quadragesima. 47.
- - - viatorum. 47.
decuriis in omnibus cum esse posset. 71.
decurrens arduus arce Caucasea Amphytryoniades 123.
decurrit ad ultionem. 132.
decurrunt ad vapulantem ancillæ. 105.
decursum inter præcipitem cruentatis omnibus digitis evasi. 118.
decus quod solum est formæ, cecidere capilli. 109.
- - - Romanum & potestas in uno victa. 119
- - - tuum non sine honore patiar. 131.
dedecus spoliati capitis. 108.
- - - - hoc est populi morumque ruina. 119.
dedere vinum in manus. 34.
dederitis beneficium. 31.
qua dedi, hac conditione percipient. 141.
dedissem pœnas nisi valentior fuissem. 8.
- - - notorem. 92.
dedisset potionem. 92.
dedisti quæ prima ætati nostræ gaudia, prima rapis. 109.
dedit puero innumerabilia oscula. 20.
- - - licentiam nox tertia. 86.
- - - si quid arata Syrtis naufragio, probetur. 93.
- - - puero basium bona fide. 110.
- - - patri osculum proficiscens. 115.
- - - hæc ubi dicta. 121.
- - - Mycono constanti tenendum Delon. p. 681.
- - - omina læta de cœlo Delphicus ales. 122.
- - - quem Dione sylvis numen. 133.
dedititus hostibus parcimus. 107.
deducat in portum navem. 101.
deducere ephebum in gymnasium cœperam. 85.
- - - ad terram talos. 102.
deducerem veterem cum Gitone rationem. 10.
deduxit me dolor usque ad necessitatem mortis. 17.
deducta meis carminibus Lunæ descendit imago. 134.
deductum me in fornicem esse intellexi. 7.
- - - - ab eadem anicula putares. 7.
deductus lacunaribus circulus ingens. 60.
deducunt etiam Lunam mulieres. 129.
deduxere imprudentes noxios in navigium. 106.
deduxit in terram vario gramine indutam. 127.
- - - Deus ipse ad pœnam. 106.
- - - canos tremulo vertice. 137.
deerant nec rupto turbine venti. 123.
deesset ne quid scenæ. 117.
defecerat positum in monimento lumen. 111.
defecisse fratrem tam cito nec verisimile erit. 101.
defecit pictura. 88.
defectæ humore lucernæ tenue & extremum lumen spargebant. 22.
defenderent opes suas. 114.
deferebantur ad manus viscatis illigatæ viminibus volucres. 109.
deferendum onus ad mercatum conduxit. 101.

de-

D.

deferre etiam ad imperitos gratia solet. 83.
- - - pedes in terram. 65.
deferri corpus humanum levi vortice circumactum ad littus video. 115.
- - - ad ima graves & plenas integro fructu nuces. 137.
deferunt in pedes quicquid doloris habent. 132.
deficere. 76.
deficiens ille. 8.
deficiente jam die in forum veniebamus. 12.
- - - jam fabularum contextu. 20.
- - - in porticu. 89.
defixæ in utroque poste tabulæ duæ. 30.
deflebam adhuc tanquam ignotum. 115.
deflebat matrona recens cadaver. 111.
deflecti à cursu navem. 101.
deflectit aures jam sua sponte credentes. 105.
deflet fata in simili sinu. p. 682.
deflexis ad inguina mea luminibus. 105.
defluens vinum ex sacco. 78.
deformes ore cruento vultus caligine texit. 122.
deformi in loco quid faceret quæsivi. 7.
deformior domino Trimalchione puer. 28.
nec deformis castæ aut infecundus juvenis videbitur. 112.
- - - laceratis crinibus atraque veste anus. 133.
deformitate non tralatitia insignitum intelligebam. 110.
defossa exciso marmore petra. p. 675.
defossumque invenit aurum. 104.
defraudit sibi nihil. 69.
defudit levi pectore voces. 121.
defuissem officio. 139.
defuit nec imber oculis. 137.
defuncti à propinquis suis consumantur. 141.
defunctoriam apodixin mihi redde. 132.
defunctorio ictu nec satiatus. 136.
defunctum in conditorium prosequuta est. 111.
- - - digneris niveis ambire lacertis. p. 668.
defundes Pierio pectore verba. 5.
dehiscit tellus perfossa. 120.
- - - rupta Erebi sedes. 124
dejectam suo pondere anum super focum mittit 136.
dejecit tela Gigantum. 123
dejectus Phœbus ad ortus. p. 677.
dejicere Philosophos de negotio 56.
delapsa sua sponte sera cecidit. 16.
delapsus sum in somnum. 87.
delatos se in alium terrarum orbem putent. 8.
delectari. 45.
- - - aliquem. 64.
delectata illa urbanitate tam stulta. 7.
- - - illa risit tam blandum. 127.
delectatus forma mulieris miles. 111.
delectavit me tam curiosum principium 92.
deleret omnem scabitudinem animo sine cicatrice 99.
deleverat nondum ingenia umbraticus doctor. 2.
delevi amicitiæ sacramentum. 80.
Delisci manu recisi. 23.
delibat paululum carnis. 136.
deliberaremus mœsti. 83.
delicatus puer. 63.
delicatissimam omnium rem notavi. 33.
deliciæ ejus vehebantur in chiramaxio. 28.
delicias Priapi occidisti. 137.
ad delicias fœmina. 75.
deliniri posset hostis frugalitatis meæ. 84.
Delio profante. 89.
deliqui nunquam usque ad mortem ante hunc diem. 130.
deliquissent siquid, impune laturos. 125.
delirantes Græculi. 88.
Delos stabili revincta terra. p. 617.
Delphicus ales de cœlo omina læta dedit. 122.
delubra Deûm. 104.
delubrum intravit anus. 133.
circum delubrum gressum ferre ovantem 133.
deluta suis muneribus terra. 135.
demaudare in alicujus sinum. 61.
dementi quid succurrerit audite. 102.
dementis est omnia facere, ne quid è nobis relinquat sepultura. 115.
dementiam hanc milesorum. 80.
demersa rate aurum deponderat. p. 679.
demersi vino scortisque. 88.
demersus penitus exciso hiatu locus. 120.
- - - Neptunus natat. p. 678.
demisit in sinum manum. 24.
- - - se verticibus magni Olympi. 123.
demisso labro orare. 52.
demittitur circulus ingens. 60
Democritus expressit omnium herbarum succos. 87.
Demosthenis ingentis quatiat arma. 5.
Demosthenem neque ad hoc genus exercitationis accessisse video. 2.
denariis trecentis illum emit. 68.
denarios habebat aureos argenteosque pro calculis albis aut nigris 33
- - - præsentes numerabis ducentos. 109.
- - - centum præsentes numeraveris. 109.
- - - solvere. 57.
- - - binos in epulum dare. 45.
dentata manu duxit descendentes ab aure capillos. 18.
dente ad mortes pretiosa suas belua ne desit. 119.
dentes pertodit spina argentea. 32.
- - - stabant ærati scabra rubigine. 124.
- - - aqua habet. 42.
sub dentem venire. 58.
dentibus amphoram sustinere. 53.
- - - folliculos pelle spoliat. 135.
dent epulas. 5.
denudanda capita tonsori præbuimus. 103.
denunciante gubernatore relicturum se navis ministerium. 108.
denunciatione hac confusus Eumolpus. 94.
Deo crinem vovisti 107.
Deorum consilia ne proferatis in populum. 17.
- - - hominumque pudor. 132.
- - - beneficia utraque manu tractat. 140.
- - - per ministeria, præcipitandus est liber spiritus 118.
- - - hominumque judicio sapientissimus Socrates. 140.
Deos etiam amor tangit. 83.
- - - primum perdidit peritura Troja. 89.
- - - Deasque. 101.
- - - immortales rerum humanarum curam agere puto intellexisti. 106.
- - - sentit terra. 124.
- - - precati viam ingredimur. 117.
- - - mihi iratos excitasti. 134.
- - - emere & anseres possitis. 137.
- - - roga, ut ignoscant facto tuo. 137.
- - - hanc vitam habere dixit. 132.
- - - primus in orbe fecit timor. p. 676.
- - - sibi quisque fingit. p 678.
depellant de corde dolorem saxum tua labra. p. 668.
deplorata jacebant arma congesta strue. 123.
deploratumque relinquit limen. 123.
deponderat aurum. p. 679.
deponere pallium jussit liberatos querela. 15.
- - - capillos cuiquam mortalium in nave non licere. 104.
deponerentur apud se utraque flagitabant. 15.
deponimus arma compositis fœderibus 109.
deposita vestis inter prædones strangularetur. 15.
- - - omni offensa in gratiam cum puero redii 87.
deposito meo solerti cura caveo. 133.
depositum postquam esse inviolatum vidit. 13.
- - - fundis nominibusque habere in Africa trecenties sestertium. 117.
deposuit vestem. 114.
depræsentiarum. 74. 58.
deprecabar nec quicquam pro me 108. 49.
deprecati sumus dispensatorem. 30.
secundum deprecationem hanc. 18.

- - - sup-

- - - supplicis interpellavit Licas. 107.
deprecatus sum numinis versu. 133.
deprehendere adulterum. 53.
deprehenderat furtum miserorum. 104.
deprehenderet astrorum cælique motus. 88.
- - - - - consilia. 91.
deprehenderit mendacium. 125.
deprehensos se intellexerunt. 22.
deprehensus ne quidem ausus es mihi verum dicere. 98
- - - - in secreto daret sermonibus locum. 129.
deprehensam gemino gurgite prædam. 119.
deprimere manu librum 69.
deprimit tumidas arces iratus Cæsar. 123.
depromunt ora mellea purpureum ruborem. p 668.
depugnandum si foret. 19.
depulsa injuria fuerat. 22.
deridere. 58. 61.
derident solitudinem meam. 91.
deridet capti cella Romuleam casam. p. 676.
deriserunt me pueri imitatione petulantissima. 92.
derisi sumus adumbrata inscriptione. 106.
derisisse me vos putabatis. 16.
derisit me. 100.
derisum se questus est. 87.
descendat Ithacus in externas arenas. p. 679
descendentes ab aure capillos dentata manu duxit. 18.
- - - - - nos si adjuverit casus. 102.
descendere in ambiguam litem. 14.
descendi in platanona. 131.
descendimus per funem lapsi in scapham. 102.
descendit funis. 102.
- - - in conditorium. 111.
- - - Jupiter repens sanguineo imbre. 122.
- - - Lunæ imago carminibus deducta meis. 134.
descendunt rupes. 122.
desecto palmite vitis uvas annumerare cœperat p. 681.
deserit terras exosa furentes mitis turba Deûm. 124.
deserta urbe ducitur populus, quo mens ista jubet. 123.
desertas artes inopi linguæ. 81.
desertis frondibus solæ adspirant auræ. 119.
deserto nomine imperii Magnus fugit. 123.
desertus jacerem in diversorio Græcæ urbis. 81.
desiderabit visere languentem officii causa. 101.
desiderium æstuantis accendis. 126.
- - - - tu meum, tu voluptas mea. 139.
- - - - extinsti. 111.
desidia ne consuetudinem perderem 140.
desidiæ præsentis causam excutere. 88.
desinat rabies libidine perditorum collecta. 108.
desinit erigidus horror. p. 681.
desit ne belua dente ad mortes pretiosa suas. 119.
desolata ævo senectus. 124.
desomnem facere. 47.
desperatus valde ingeniosus est. 68.
despoliare. 49.
despoliatus. 82
despoliatus, vide dispoliatus.
despoliaverat sua arva Arabum populus. 119.
despuit in terram veluti muscarum imagines. 135.
destinaret cursum. 114.
destinat persequi hanc fortunam vel cum periculo capitis. 138.
- - - semel. 75.
destinata lite senius pugnarent. p. 685.
destinatione a sua quam longe jacet. 115.
destinatum carpimus iter. 116.
destinaveramus mercari lupinos cicerque dupondio. 14.
destinavi illum docere. 46.
destiti totum parietem persequi. 29.
destituit commilitonem sibi carissimum in peregrino loco abjectum. 80.
- - - ne ancillarum quidem aciem clamor. 108.
destitutum ministerio non agnoscere dignitatem suam. 117.
destruit istas idem, qui posuit, moles Deus. 121.
destruente fortuna constantiam suam. 100.
det primos versibus annos. 5.
- - pagina cursum subducta foro. 5.
detecto jugulo. 101.
detectum parietem putares nimbo laborare. 23.
detergere frontem unguento. 47.
deteriorem vide ne facias confidentiæ causam. 107.
detersa est uda facies plorantis spongia. 108.
detersis paulisper oculis. 22.
- - - curiose manibus. 135.
detersit sudorem manibus. 8.
- - - pallio vultum 91.
- - - animum ter helleboro. 88.
detexerit fallaciam invidiosa proditione. 125.
detexit omni vi recusantes. 23.
detinuit cursum labentis mundi. 127.
detonuit imber ambitiosus. 17.
detractarent ministerii 117.
detrahentem secutus clavus fuerat. 135.
detraheret corpora ad sepulturam. 111.
detraxere pendentem. 112.
detraxit humeris laciniam. 12.
detrita luxu commoda vulneribus reparantur. 119.
detritus lævæ Mavortius umbo hæret. 124.
detulerit juvenes tam urbanos in suam regionem 16.
- - - indicium ad amicos. 125.
detulissemus raptum latrocinio pallium. 12.
detulit de carnario pannum furca. 135.
detumescunt odia. 109.
detur Embasicætas Ascylto. 24.
deversorium, vide diversorium.
deverbia melica. 64.
devirginetur Pannychis nostra. 25.
Deum quam hominem invenire facilius possis. 17.
- - - aquila sublimis cœlo ferebat. 81.
Deûm sacris paratæ puellæ. p. 669.
- - - delubra. 104.
- - - natura fallax. 109.
- - - matrem nummos in præsentem usum pro fide sua reddituram. 117.
- - - auspiciis patuere ventura damna. 122.
- - - mitis turba. 124.
devolat raptim ad puerum. 105.
devorare trecenties sestertium. 76.
- - - panem 44.
devotione nauseantis dissimulata. 103.
devoverant spiritum meum. 141.
devoveram capulum. 82.
Deus juvenes tam urbanos in regionem suam detulerit. 16
- - - illi monstrasset remedium ad tertianam. 18
- - - humanarum rerum arbiter. 98.
- - - candidus in promtu esse voluit. p 683.
- - - Delon geminis catenis ligavit. p. 683.
- - - ipse quot ad pœnam deduxit. 106.
- - - idem, qui posuit, moles istas destruet. 125.
- - - ostenta brevi solvit. 122.
- - - agit nescio quid tacitis cogitationibus. 127.
dextra minax terris incendia stipite portat 124.
- - - sanguineam tremula quatiebat lampada. 124.
- - - obscuratum caput super pulvinar inclinavi. 134.
dextræ conjungere dextram conatus. 121.
dextram conjungere dextræ. 121.
- - - nec hanc sine vindice vinciet ignavus. 122.
- - - non templis impius hostis admovi. 133.
dextro pede, exclamavit unus ex pueris. 30.
dextros gressus pariter movimus. 30.
- - - - pedes retulimus. 30.
dextrum nudavit lacertum armilla aurea cultum. 32.
dixta magistri. 115.
Dialectica ubi est? 88.
Dianam quale osculum habere Praxiteles credidit. 126.

ditris

diaria hodie post asellum non sumo. 24.
- - - ab anu medio die solebant exigere anseres. 136
de diariis pretium facere. 75.
dic Christis, sed verum. 128.
dicacissimus homo carminibus vindicaret. 113.
dicam aut faciam. 99.
- - - ego jam patti. 87.
ut ita dicam. 2.
Dicarchidos magnæ arva. 120.
dicebant barbam ejus in aurea pyxide conditam esse. 29.
dicebat nihil aliud, nisi hoc. 87.
- - - ut ipsa paulo ante. 137.
dicentibus fidem quis habebit. 14.
dicere cœpit ultimo. 139.
- - - verum ne deprehensus quidem ausus es mihi. 98.
- - - potes cujus hæc navis est? 100
- - - mihi secundum quietem videbatur. 104.
- - - videbatur. 104.
- - - nihil, nec tacere deceret. 108.
- - - cœpit capillorum elegidarion. 109.
diceret aliquid belli in defunctum. 78.
diceret aliquid secreto in aurem. 28.
- - - - quum hæc ipsa. 127.
dici his melius quid potest? 55.
- - - aquis quid formosius potest. 100.
quid dicis muliebris patientiæ scortum. 9.
dicit quoties Carpe, eodem verbo vocat & imperat. 36.
dicite caulem ferro. 122.
dicta omnia factaque quasi papavere & sesamo sparsa. 1.
- - - voluit in calvos stigmososque jaculari. 109.
- - - hæc ubi dedit. 121.
- - - tantum valent. 134.
- - - vincunt naturæ opus. p. 675.
ad dictata pugnare. 45.
dictis etiam petulantibus adiectis. 11.
dictionis totius ordinem infamant. 6.
dicto citius nervi paruerunt imperio. 131.
dictorum in hoc æstu totus incedo. 6.
dictum Trimalchionis. 41.
dicturum gladio jus ignaviæ. 112.
didicimus. 58.
didicisset ratiocinari. 29.
didicistis fabulas antecessura latrocinia. 17.
diducere pectus gemitu nihil profuturo. 111.
- - - os. 73.
diduci in cogitationes. 41.
diducit turbam in partes. 108.
diducta in partes ruit omnis regia cœli. 124.
diductam fregerunt lagenam. 22.
- - - improbe rimam. 26.
die jam deficiente in forum venicbamus. 12.
- - postero. 15. 34. 53. 124. 131.
- - crastino. 15.
- - tertio. 112.
- - hesterno. 131. 139.
- - tertiarum etiam lugentes rident. 134.
- - medio diaria exigere solebant anseres. 136.
diebus paucis interpositis. 87.
diem prope tamquam ignores. 99.
diem jam quintum sine alimento trahebat. 111.
- - - tenebris obruere nubes undique adductæ. 114.
- - - quo venturus esset in patriam animo suo finxit. 115.
- - - ante hunc numquam deliqui usque ad mortem. 130.
- - - ante hunc inviolatum domicilium polluisti. 137.
dierum aliquot abstinentia sicca mulier. 111.
dies qui boni quique incommodi essent distinguente bulla notabantur. 30.
- - - solennis ludum artaverat. 85.
- - - ut venit. 80.
- - - quinque. 42.
- - - mihi est 41.
- - - tertius venerat. 26.
- - - candidior favit amori. 127.
- - - nos grato perluit haustu. p. 678.
differat properantes annos fuga mobilis ævi circumscripta mora. 119.
different nos rumoribus per urbem. 10.
differentiam morum. 84.
differre quod placet, tardum est. 10.
differrem peram meam. 117.
diffuderat nobilis platanus æstivas umbras. 131.
diffusi in risum. 10.
diffusus contentione. 71.
digiti sequentis extremo articulo. 32.
digitis gubernantibus vocem. 127.
- - - - omnibus inter præcipitem decursum cruentatis. 138.
- - - - tenellis serica fila trahens pretioso stamine ludis. p. 668.
digito minimo sinistræ manus. 32.
- - - medio turbatum sputo pulverem sustulit. 131.
digitos concrepuit. 27.
- - - - paululum aspersos in capite pueri tersit. 27.
- - - - pariter extensos porris apio lustrasset. 137.
- - - - sæpe offenderunt. 132.
digna factis Hecates. 135.
dignam ne centonibus quidem bonis pannuciam vindicabant pro hac parte. 14.
- - - - laude rem me fecisse putaveram. 136.
dignare & osculum meum, quum libuerit, cognoscere. 127.
digneris defunctum niveis ambire lacertis. p. 668.
digni sunt parentes objurgatione. 4.
dignitas pudoris in concione proscripta. 106.
dignitatem vindicaret & injuriam. 18.
- - - - suam non agnoscere destitutum ministerio. 117.
dignitosus. 57.
dignum alloquio nec Lycas quidem credidet. 110.
- - - nec tralatitia propinatione judicabit. 113.
dignus non sum qui bibam? 20.
- - - - plane illa domo homo. 23.
- - - - exilio tua quoque confessione. 81.
- - - - hac injuria fui? 91.
- - - - amore locus. 131.
- - - - non est, quem in oculis feram. 75.
Dii propitii. 60.
- - immortales 106. 16.
- - hominesque nec illud patiantur. 103.
- - nec istud sinant. 112.
- - majores sunt qui me restituerunt in integrum. 140.
- - Deæque. 115. 125. 79.
- - hoc non sinant. 126.
Diis omnibus hominibusque formosior videatur. 88.
- - - vota reddentem penatum suorum ruina sepelit. 115.
dilabendum est per ipsa gubernacula. 102.
dilabitur levis pruina. 99.
dilata fallacia non est. 103.
dilectum agere. 44.
dilexisti vere Encolpion. 114.
quod diligat, quærit in extrema plebe. 126.
diligenter viam tenebam. 6.
- - - lodiculam in pavimento extendit. 20.
- - - amicimur. 26.
- - - omnia curiosus pictor cum inscriptione reddiderat. 29.
- - - gipsatæ amphoræ. 34.
- - - me jussit purgare. 135.
diligentia libidinosa speculabatur lusum puerilem. 26.
- - - matrisfamiliæ. 67.
diligentiæ cujus se credat. 107.
diligentissima sciscitatione quæsivit. 24.
diligentissime speculari cœpi. 92.
diligentius hæc audio. 6.
- - - - considerare pallium cœpit. 12.
- - - - tenuit laciniam. 12.
- - - - inspectis signis. 14
- - - - oppessulatas invenit fores. 97.
- - - - exploraremus. 116.
- - - - curavi notiosissimum corpus. 130.
- - - - cœpi anum inspicere. 135.
diligis me Socratica fide. 128.
diligit injurias animus errore lentus. 91.
diluo aceto vulnus cruris haud alium. 136.

dimicandum plane jure civili. 22.
dimicantium furor perseverat. 108.
dimiserat me fortuna à turpissima suspicione. 13.
dimisit eum de ruina arena. 9.
dimisisset se amica. 136.
dimissa cum ejusmodi pollicitatione Chryside. 130.
dimitti à convivis. 41.
dimittis quicquid in aula, effluit. p. 679.
dimitto à constituta lite. 18.
Diomedes & Ganymedes duo fratres fuerunt. 59.
Dione Cæsaris acta sui ducit. 124.
- - - pulcra numen dedit sylvis. 133.
diro stridore minantur umbrarum facies. 122.
discederet ne interim præda. 14.
discedentem jocari putabam. 80.
discedunt nequissimi servi. 96.
discentibus pueris audaciam tonsoris daret. 94.
discimus tantum, & docemus vitia. 88.
discincta celeri meatu fortuna sonet. 5.
discit quod quisquis perperam, in senectute confiteri non vult. 4.
discoloria veste amictus. 97.
discordem libidinem cœpi mirari. 126.
discordi strepitu virgulta loquuntur. 120.
Discordia extulit ad superos caput Stygium. 124.
- - - quicquid jussit factum est in terris. 124.
discordiæ finem imponam. 80.
discubuerant omnes. 31. 67.
discubuimus jussi. 21.
discubuimus tandem. 31.
discumbentium circa pedes sparsi jacebant. 22.
discumbit supra me. 57.
discurrens familia. 59.
discurrere circa mensam. 40.
discurreret huc atque illuc. 37.
discurrunt nautæ ad officia trepidantes. 114.
discussa exspectatione. 47.
- - - mænia flammis. p. 677.
discussis fortissime claustris. 11.
discussit pene risum. 14.
discusso muliebri errore. 111.
discutere ebrietatem. 73.
disertiorem alterum puto, alterum honestiorem. 55.
disertissime poetarum. 96.
disjunctus permutatis mensibus annus. p. 677.
DISPENSATOR Cinnamus Trimalchionis. 30.
- - - - - - - factus esset. 29. 45.
- - - - - - - reus factus. 53.
dispensatorem deprecati sumus. 30.
dispensatoris vestimenta in balneo sibi subducta. 30.
displicere sibi genus divinationis. 117.
dispoliatum gaudio totum pertractavi. 79.
dispoliatus, vide *despoliatus*.
dispoliatus servus nobis ante pedes procubuit. 30.
disponere lautitias suas. 73.
disponite opes fraudibus captas per mille annos. 115.
disposita in orbe habebat duodecim signa. 35.
disrupta ostii ansa. 96.
dissecet putres tanta violentia nervos. p. 668.
diffidentem animum fraudavi. 100.
dissilio gaudimonio. 61.
- - - felicitate. 75.
dissimulante injuriam. 79.
dissimulare canos pluma. 126.
dissimulata perit facies. 80.
- - - - - nauseantis devotione. 103.
- - - - - missione. 108.
dissolvebat risu ilia. 24.
distenta libido quæ dictat. 87.
distinguente bulla notabantur, qui dies boni quique incommodi essent. 30.
distorta cogitatione. 55.
distraheret cohærentes malignior fluctus. 114.
distribuit nobis ferramenta sua mercenarius tonsor. 108.
districuit clunibus eum basiisque. 24.
non distulit puellam invitare ad sacra pygiciaca. 140.
- - - - - curationis propositum celerior ventus. 107.
Ditis pater extulit ora. 120.
- - - perit implacabile regnum. 124.
- - - chorus late emergit. 124.
diu flevit. 17.
- - multumque. 23.
Dive tuis cunctaris in armis? 124.
diversa in parte circuli spadones stabant. 27.
- - - - probare quis potest? 84.
- - - - armorum strue omnes obruit feralis Enyo. 120.
diversitus cum parte cenulæ intervenit. 95.
diversitores. 79.
in diversorio cujus qua ratione puer est, eadem in viridario ejus frater fui. 9.
diversorio parvo refecti. 124.
- - - in hoc quemquam admitti vetui. 19.
dives vehiculis X. tabellarius 79.
- - - natura ministrat. p. 683.
dividamus puerum. 79.
dividere cum fratre sic nolito. 11.
- - - potiones servis. 64.
dividet amantium amplexus iratum mare. 114.
dividuas mentis conficit omnis amor. p. 688.
divinam putabam. 7.
- - - providentiam adjuvaturos vel periculo nostro. 18.
- - - illam vestem sistrumque redde navigio. 114.
divinæ mentis opera ne damnare videamur. 104.
divinarum rerum potestas. 120.
divinationis genus sibi non displicere, confessus est. 117.
divinum hominem Epicurum esse hinc scies. 104.
- - - illud ac cœleste pectus amplecti si permitteretur. 138.
divisere pavonina ova convivis. 33.
in divisione literas didici. 48.
divisionem præcipitem libido faciebat. 10.
divisit cineres. 120.
divisos esse in duas partes scitote quoscunque homines in hac urbe videritis. 116.
divite jugulo stat ferrum. p. 679.
divitem unquam neminem amor ingenii fecit. 83.
- - - si propinquum extulerit. 88.
divitias has ostenderet. 32.
- - - extruere solas curant. 84.
divitibus sylvis numen dedit. 133.
divitis nomen ille tenet. 80.
- - hæc magni facies erit. 82.
divitum cœnas captant. 3.
Divûm numina quoque tanta lues vidit. 124.
Dius fidius. 104.
diutius moto capite consedit. 134.
- - - vivit vinum quam homuncio. 34.
- - - lusi in umbra voluptatis. 129.
dixerat se podagricum esse. 140.
ac dixerat non aliter fecit. 140.
dixerint nisi, quæ probent adolescentuli. 3.
dixero quicquid, minus eris. 126.
dixisse vestra pace liceat. 2.
dixit tibi ancilla, me Circen vocari? 127.
- - - Deos hanc vitam habere. 132.
docemus vitia, & discimus. 88.
docet plus, quam ipse scit. 46.
- - - quod infrenis gloria, fine caret. p. 683.
docte pervenit ad unicum fugitivi argumentum. 95.
doctior ipsis lenonibus latro. 84.
doctissimus puer se rejiciebat à blanditiis. 140.
- - - - cocus. 74.
doctor umbraticus nondum ingenia deleverat. 2.
doctores in his exercitationibus minimum peccant. 3.
doctus veri pater Epicurus. 132.
dolata mille plagis vetustissima sincipitis particula. 135.
dolet cum sæpius, capiti etiam maledicere solemus. 132.
- - - victor abire, qui non jugulat. 18.
- - - quod legi, dolus est. p. 688.
dolis addit fidem. 89.
dolor in præcordiis major sævit. 17.
dolore in supervacuo ne perseveraret. 111.
- - - paratæ lacrimæ inundavere pectus. 113.

dolor

dolorem neque ullum sentiebam. 94.
- - - naturali convitio exoneravi. 132.
- - - sævum depellant de corde tua labra. p. 668.
doloris ad ostentationem lacrimas paratas exspectavimus. 17.
- - - quicquid habent, in pedes deferunt. 132.
dolui severa tristitia violari aures meas. 85.
dolum nec ullum malum consilio adhibuisse. 101.
- - - malum nunc accipite. p. 688.
dolus est, quod legi dolet. p. 688.
domare mulierem libidinosam. 74.
domefacta aratro tellus nitet. 99.
domi leones, foras vulpes. 44.
- - - gaudere. 44.
domicilium idem omnium. 111.
- - - - meum ante hunc diem inviolatum polluisti sanguine. 137.
domina Venus. 85.
- - - succurre. 105.
- - - inquam, rogo. 20.
- - - quæso. 24.
- - - mea ex hac nota est. 126.
- - - fateor me sæpe peccasse. 130.
- - - uxor. 66.
dominæ corimbio pueri caput adornat. 110.
- - - pertinaciam expugnare cœpit. 111.
- - - suæ codicillos mihi reddidit. 129.
- - - modo blandius rescribe. 129.
- - - hilaritatem quis contuderit, quærit. 132.
dominam è latebris producit. 126.
- - - ut duceret, ancillam rogavi. 126.
- - - tuam decipere noli. 128.
ad dominam nudus curro, si contenta es verberibus. 135.
domine rogo ubi est Asturco? 86.
domini, quoque sævi implacabilesque crudelitatem suam impediunt. 107.
. . . nec supercilium induebat. 113.
dominico sine jussu quisque servus foras exierit. 28.
dominicum vinum ministratoris gratia est. 31.
domino rem alienam si nollet reddere. 13.
. . . . Trimalchione deformior puer. 28.
. . . . corpora animasque religiosissime addicimus. 117.
dominum hujusce navigii Licam Tarentinum si dixero. 100.
. . . . . ultro ad fugientes accedere. 101.
. . . . . me facite. 117.
. . . . . etiam eorum meminisse, qui præsentes non essent. 117.
. . . . . serviliter ficti consalutamus. 117.
. . . . . mihi iratissimum esse affirmavit. 139.
. . . . . lumbis suis commoverat. 140.
. . . . . suum quæ novit, non puto decumam partem esse. 37.
dominus propter elegantias laudatus. 34.
. . . . . navigii. 101.
domiti boves. 53.
domo illa plane dignus. 23.
in domo Eumolpi se pueros relinquere. 140.
domos vivo cultas esse, falsum est. 71.
domum me cognoscere quum negarem. 7.
. . . abduxit errantem. 92.
. . . an tuis pedibus perveneris. 129.
. . . amplioris fortunæ quærentes. 124.
. . . quinque pedum fabricata. p. 675.
domus Sirenum ridet. 5.
. . . . nulla est certa. 119.
donabo illi par columbarum. 85.
. . . gallos gallinaceos duos pugnacissimos patienti. 86.
. . . puero Asturconem Macedonicum optimum. 86.
donant ambitioni spes suas. 4.
donare legem superbum est. 18.
donas mihi eum, sine quo non potes vivere. 127.
donasset huic Helenen & Deas. 138.
donaverat mihi natali meo cliens quidam vestimenta accubitoria. 30.
dono vobis quicquid est. 30.
. . . tibi fratrem meum. 127.
donum promittit si propinquum divitem extulerit. 88.
Dorida vetus amator contempsi. 126.
dormi aut ego jam dicam patri. 87.
dormiat nocte mecum adolescentulus. 134.
dormientem jam olim mercenarium suum exire cum sarcinis jubet. 99.
dormientes tanquam olim, stertere cœperunt. 22.
dormienti huic si abstulero coitum plenum & optabilem. 86.
. . . . vel imponi utcumque posset. 102.
dormientis ad aurem consurrexi. 86.
dormieris si triduo sine fratre, nervos recipies. 129.
dormisse nos una putes. 104.
dormite vobis in mente est. 21.
dorso repellit qua Tenedos mare. 89.
dracones jussi stare. 134.
draconibus obsessa ora. 124.
Dryadum voluptas, ades huc. 133.
dubia pendebat auro metu vatis Calchantis fides. 89.
non dubia mors cœpit oculos obducere. 19.
dubias per causas territa pectora scinduntur. 123.
dubie credere. 124.
sine dubio non repugnaverat. 26.
. . . . paulisper trepidavimus. 30.
dubio tenore sensus pugnarent. p. 681.
dubitavi, an utrumque trajicerem gladio. 79.
dubitavit crus meum morsu vexare. 136.
dubitet ne quis pecuniam concupiscere. 88.
ducat me ad liberos meos. 1.
. . . Danaen uxorem. 137.
duce orbati anseres redierant in templum. 136.
ducebat bellum totum fraude nova. 89.
. . . . ex hac conjecturam. 137.
ducem mihi date. 1.
. . . . itineris se humanissime promisit. 8.
. . . . itineris exspectare Chrisidem cœpi. 131.
ducens minora astra Phœbe radianti face. 89.
ducente Minerva Romam intrabat Trimalchio. 29.
ducentos denarios præsentes numerabis. 109.
ducere Mercurius animas & reducere solet. 140.
ducerem vos ad magnas opes. 117.
duceret ut dominam, ancillam rogavi. 126.
duces se in armis tentant. 89.
. . . tres tulerat Fortuna. 120.
ducit calculus in tabula mobile opus. 80.
. . . feras ad pabulum. 100.
. . . Gitona in partem navis inferiorem. 110.
. . . incendia fax stellis comitata novis. 122.
. . . prædam in prælia. 123.
. . . Cæsaris acta sui Dione. 124.
ducite me. 99.
ducitur laceratus orbis ad stygios manes. 121.
. . . . deserta urbe populus, quo mens icta jubet. 123.
ducti sumus in cellam. 21.
duco contentionis funem. p. 673.
dulce ubicumque est, ibi & acidum invenies. 81.
dulces caricæ. 64.
dulcia mella propagas. p. 668.
. . . plectra Thaliæ. p. 668.
dulcis somnus pertentabat aera. 127.
dum loqueris. 99.
dunatia lanx. 59.
duodecim signa habebat in orbe disposita. 35.
duorum mihi carissimorum hominum duo funera spectem. 112.
dupondiarius dominus. 58.
. . . . . homo. 74.
dupondii non facio matrem meam. 58.
dupondium præter unum nihil ad manum erat. 14.
. . . . nemo evadit. 58.
dura nive hunc locum claudit hyems. 122.
. . . lædi scelus est vestigia terra. p. 668.
duræ buccæ esse. 43.
durabat sub insolito fasce. 117.
durant vulnera miserorum. 104.
durante adhuc iracundia. 98.

durare una noćte vinćtos poſſe. 102.
. . . . pura diutius poſſe intećtam medicamine faciem. 102.
duraret inter omnes tutum mendacium. 117.
duraſſent crudeles manus in hoc ſupplicium. 105.
duravi interrogare. 41.
duris hærentia mora rubetis. p. 683.
duro remiſſus Theſſali quadrupes jugo 89.
durum caput. 39.
dux Eumolpus. 109.
. . ac magiſter ſævitiæ unus anſer. 136.
duxerant nos ad ſpećtaculum. 17.
duxerunt uxores. 116.
duxi laciniam Eumolpi. 100.
. . . ſtaminarias. 41.
duxiſſem illi balatum. 57.
duxit capillos ab aure deſcendentes dentata manu. 18.
. . . notum fugitivorum epigramma. 103.
. . . me injećta manu. 133.

E.

E lege ſiccatis tribus potionibus. 136.
E nobis ne quid ſepultura relinquat. 115.
ebibiſti ſolus tantum medicamentum. 20.
ebibit quicquid Satyrii fuit Encolpius. 20.
eboreo circulo lamina ſplendente connexum. 32.
ebria pubes circa delubrum greſſum feret. 133.
ebriæ mulieres longum agmen fecerant. 20.
ebrias manus quum ſolutus mero amiſiſſem. 79.
ebrietas huc accedebat. 78.
ebrietatem diſcutere. 73.
ebrii eſtis an fugitivi. 96.
ebrio proximus. 52.
ebriorum partem excitavit. 22.
. . . hoſpitum frequentia. 95.
ebrius oſtro pićto jacet vilis adulator. 83.
. . . . coronis oneratus. 65.
ebullire animam. 62. 42.
ebur Indum non fulgebat. 135.
ecce ipſa venit ad ſtabulum. 15.
. . . alia monſtra. 89.
Echini. 69.
Echion. 45.
ecquid Romano ſentis te pondere vićtam. 120.
. . . . bonam mentem habere cœpiſti. 131.
. . . . hodie totus veniſti? 131.
edere partum neque concipere mens poteſt. 118.
edere humanas carnes Saguntini. 141.
edićta ſcribentes Tyrannos vident. 1.
. . . ædilium recitare. 53.
educ navigium. 113.
edućtus ſtipendio à Quæſtore. 85.
effari pudet perituraque prodere fata. 119.
effeciſtis ut corpus orationis enervaretur & caderet. 2.
ad effectum ſpećtaret res. 140.
effećtus artis ſeveræ ſiquis hamat 5.
efferam vos pro ſarcinis. 102.
efferato vultu. 82.
efferatus ex dolore in rabiem. 94.
efferri volo. 77. 78.
effice ut beneficium debeam. 126.
effingam ipſe carmine, quod ſentio. 4.
efflare omnia. 79.
effluere vinum. 71.
effluit, quicquid in aula dimittis. p. 679.
efloderent verba atroci ſtilo. 4.
effoderit theſaurum. 88.
effoſſa protulit aurum in lucem tellus. 128.
effraćtum oſtium cellæ neminem poterat excludere. 98.
ut effrangeret, rogare cœpit. 75.
effregit ſtabuli januam. 78.
effuderant ſeſe per totos humeros crines. 126.
effuderis indemnatum ſpiritum antequam fata poſcant 111.
effudi hæc iratus. 132.
effudiſſet hæc ingenti verborum volubilitate. 124.
effudit lacrimas. 18. 105.
. . . . ejuſmodi carmina. 23.
. . . . hæc mulier clamore turbata. 109.
. . . . partem leguminis ſuper menſam. 135.
effugere putidiſſimam ačtionem. 73.
effugiendum eſt ab omni verborum vilitate. 118.
effugium aliquid quærendum eſt. 101.
effundere riſum indecenter. 58.
. . . . . crocum. 60.
. . . . . vinum ſuper oſſa. 65.
. . . . . plurimum vinum. 28.
effundunt viros. 89
effuſa eſt repente in riſum. 18.
. . . per orbem ſigna. p. 677.
effuſam paſſim per totum pavimentum collegerant fabam. 136.
effuſe laudare. 64.
effuſis nullis precibus. 132.
effuſiſſimæ laudationes. 48.
effuſiſſimo me amplexu invaſit. 139.
effuſus ſudor utriuſque ſpiritum revocat. 101.
. . . . funeſto æſtu ſpiritus. 120.
egens conſilii. 101.
egenus attritis rebus. 133.
egiſſe nihil ne te putes. 137.
egit diu animam poſitus ſuper pećtus meum. 101.
ego ſic ſemper. 99.
egraginavi per ſcutum & ocream. 61.
egredi nave quomodo poſſumus. 101.
egreditur ſuperbus cum præmio Aſcyltus. 80.
egregie formam ejus decebant moderationis verecundiæque verba. 93.
egreſſum per ſordidum & tenebroſum extraho Gitona 91.
egreſſus per anfractus obſcuriſſimos. 8.
. . . . continuo limen. 94.
ei affirma. 101.
ejećta rate nudus naufraga. p. 682.
ejećtus de balneo tanquam de theatro. 92.
. . . . ſum extra januam. 132.
. . . . quod ſum, luſum puto. 138.
ejicitur & Proſelenos. 132.
eiſdem animis conſumant corpus, quibus devoverunt ſpiritum meum. 141.
ejuras hodiernam bilem. 90.
ejuſmodi carmina effudit. 23.
. . . . . methodio lætus. 36.
. . . . . tibi vota proponas. 94.
. . . . . vox ſuper conſtratum puppis congemuit. 100.
. . . . . ludibria facetiſſima ratione condemnat. 104.
. . . . . cum pollicitatione dimiſſa Chriſide. 130.
. . . . . ludos ſæpe ſpećtaverat. 36.
elaboratu hoc opere. 115.
elatum filium ab Eumolpo pariter condiſcimus. 117.
elatus eſt vitali lećto. 42.
electiſſimas reſidentes adgredimur. 36.
elećtum par columbarum attuli expećtanti. 85.
elegantes ſtrophas. 60.
elegare omne patrimonium. 53.
propter Elegantias laudatus dominus. 34.
elegerunt me ad officium. 107.
elegidarion capillorum cœpit dicere. 109.
elegit fratrem Aſcylton. 80.
elidere cœpi pugnaciſſimum animal armata manu. 136.
eligendo in fratre illi ſaltem ſit libertas. 80.
eliſos abſcidit ignes. 122.
elixus vitulus in lance dunaria. 59.
cum elogio exhæredare. 53.
eloquentia delećtari. 59.
. . . . . . locum non habet in hac urbe. 116.
eloquentiæ corruptæ regula ſtetit & obtinuit. 2.
. . . . . . magiſter. 3.
. . . . . . ingentis juvenem. 117.
ad eloquentiam ituris hæc viam facerent. 1.
. . . . primi omnium perdidiſtis. 2.
. . . . pueris induunt. 4.
. . . . ſi perveniſſent. 88.
eluderes impetum animadverſionis noſtræ. 107.
eluderet ſcrutantium manus. 97.
eluſam fugerunt gaudia mentem. 128.
eluſus circa popinas erratem. 98.
Embaſicœtam juſſeras dari. 24.
. . . . cinædum vocari non intellexeras? 24.
Embaſicœtas Aſcylto detur. 24.
. . . . præterea ſat eum. 26.

embo-

embolum navis æneum. 30
emendare me culpam si permiseris, placebo tibi. 110
. . . . . morbum istum sola sum quæ scio. 134
emendas bona fide pœnitentiam. 91.
emendatiorem omnibus simulacris mulierem. 126.
ementitus constantissime & centurionem & legionem. 82.
emere plane mihi placet. 14
. . . . columbas gallosque gallinaceos scis. 86.
. . . . & Deos possitis & anseres. 137.
. . . . bene. 75.
emergit late Ditis chorus. 124.
emicuere rosæ violæque & molle cypeson. 127.
emineant sententiæ extra corpus orationis expressæ. 118.
eminentium gastrorum fragmenta. 79.
emittere nullum verbum potui. 19.
. . . . . extra januam. 72.
emta probat eques, qui sedet in causa. 14.
emtæ mercedibus ac viles operæ 122.
emtique Quirites ad prædam suffragia vertunt. 119.
emtitius an dominatus es? 47.
emtor propius accessit. 12.
emtorem si quem splendida vestis posset adducere. 12.
emtoris rustici super humeros contemplationem injecit. 12.
enatare. 57.
enervaretur corpus orationis & caderet. 2.
enervi corpore fracti gressus placent. 119.
enituit ne carmen quidem sani coloris. 2.
. . . . vultus emendatior. 110.
enormis loquacitas Athenas commigravit ex Asia. 2.
Enothea inter utrumque consedit. 79.
. . . . . mensam veterem posuit in medio altari. 80.
. . . . . ut vidit. 83.
. . . . . profert scorteum fascinum. 84.
Enotheam animadverto cum testo ignis pleno venientem. 82.
enovata pictis pennis anas 93.
ensis Syllanus bibit. 120
Enyo feralis omnes obruit diversa armorum strue. 120.
eo perventum est. 67.
eodem omnia hæc ventura sunt. 115.
epatia in catillis. 66.
ephebo cum fratre filiam reliquit. 140.
ephebum in gymnasium deducere cœperam. 85.
. . . . . rogare cœpi. 87.
ephebus ad hoc votum ultro se admovit. 86.
. . . . . nunquam altiore somno obdormivit. 86.
. . . . . iteratione contentus non fui. 87.
. . . . . plenæ maturitatis. 29.
Ephesi matrona quædam erat tam notæ pudicitiæ 111.
Ephesius tragœdus. 70.
Epicurum hominem esse divinum hinc scies. 104.
Epicurus veri pater. 132.
Epidamnia mœnia quære. 124.
epidipnis. 69.
epigramma notum fugitivorum per totam faciem liberali manu duxit. 103.
. . . . . mortuo facit. 115.
epulæ ad certamen prolatæ conciliant hilaritate convivium. 109.
. . . . fallaces Phineo madufere veneno. 136.
epulas dent. 5.
. . . . lautas paravit. 137.
epulatione in hac nec quicquam aliud captabant, nisi tantum ne esurirent. 141.
epulum dare. 45.
. . . funebre. 71.
eques, in causa qui sedet, empta probat. 14
. . . . Romanus. 57. 92.
in equestribus sedeo, etiamsi ancilla fum. 126.
equi graves recessus stipant Danai. 89.
equis permutatis hora recurrit. p. 678.
equites de lucerna occidere. 45.
equos furentes flectere Phœbus cogitur. 134.
equum cinædus mutavit. 24.
. . . . minacem figurarent. 89.
erat contra aurum. 76.
... quisquam in auxilio. 21.
... longum singula excipere. 28.
... à fronte cornua submittere. 126.
Erebi sedes qua rupta dehiscit. 124.
erectus his sermonibus. 88.
. . . . in cubitum. 132.
erexi anum non sine risu. 136.
erexit grabatum. 95.
ergastulo. 81.
ergastulum errantes intercepisset. 105.
erigere vultus. 60.
erigidus horror. p. 681.
erimus sic cuncti, postquam nos auferet Orcus. 34.
. . . . tibi præsto sine tormentorum injuria. 102.
Erinnys horrida emergit. 124.
eripe me latroni cruento. 91.
eripueramus se pœnæ. 30
ero tui similis. 87.
errantem veste circumdedit. 92.
errantes ergastulum intercepisset. 105.
. . . animos hinc & hinc labellis transtulimus. 79.
. . . nec quid esset sciebamus. 116.
. . . oculos somnia ludunt. 128.
errantibus iter aperiret. 79.
. . . . viam ostenderunt. 79.
. . . . aquis ludebat amnis spumeus. 131.
errare cœpimus vestiti. 27.
errarem per totam civitatem. 8.
. . . elusus circa popinas. 98.
erras Encolpi. 94.
errat intra membra furens curis latrantibus tabes. 119.
error inanis. p. 677.
errore lentus animus injurias diligit. 93.
. . . . muliebri discusso. 111.
errorem vestrum nec accusat, nec punit. 16.
. . . timeret luce clara. 79.
erubescente Triphæna. 113.
erubescere. 60.
. . . . . post mortem. 57.
erubui eum hoc ipsum interrogare. 86.
erubuit paululum. 131.
eruditas mentes ita prælabitur. 99.
ervilia. 57.
erumpit has furibundo pectore voces. 124.
erura subinde pavonina ova divisere convivis. 33.
. . . terris Afris Citrea mensa. 119.
. . . Lucrinis littoribus conchylia vendunt cenas. 119.
escam imposuerit hamis. 3.
esse sui coloris. 63.
. . . in controversiam. 15.
essedaria mulier. 45.
essedarium cantante hydraule pugnare. 36.
est in mente dormire. 21.
est, quod curiosum aliquem extimescas. 127.
est non apud se. 129.
est te videre? 67.
est aliquis ovillam. 56.
esto, quicquid Servius & Labeo. 137.
esuriens Cyclops. 98.
ne esurirent, in hac epulatione captabant. 141.
et cætera. 111.
etiam videre. 40.
. . . tibi. 46.
etiamnum loquebatur. 27.
evadit nemo dupondium. 58.
evasi tamen. 138.
Eudoxus in cacumine excelsissimi montis consenuit. 88.
eveniat male ædiles. 44.
evenient bene feliciterque. 117.
evertere tragœdiam periclitabatur. 140.
. . . . . candelabrum supra mensam. 64.
evertet fluctus ratem. 114.
evertit Auster pullas aquas. 123.
evicerunt spississimam noctem certa liniamenta. 79.
evitaremus præsentem procellam. 26.
Evium confessus. 41.
evocaret ad sui quoque spectaculum vicinarum gentium feminas. 111.
evocat mihi fata. 108.
evolavit manifesto omnis spes. 114.
evolvit me amiculo opertum. 11.
euparia hæc omnia providet. 37.
Euripides aut Sophocles invenerunt verba. 2.

in euripo piſces natabant. 36.
Euro riget. p. 683.
ex pueris unus. 30.
-- cujus oſculo pendet. 127.
-- transverſo fit quod non exſpectas. 82.
-- hac nota literatorum eſſe. 83.
-- tui animi ſententia. 109.
exacta lege frugalitatis poliat mores. 5.
exactis bona fide oſculis. 11.
exaggerata verborum volubilitate. 124.
exagitatus Junonis Tirinthius ira onus cœli tulit. 139.
exanimatus ſubito conticuit. 12.
exarmaverat nautas mirabili forma 105.
excæcabat ingens fama oculos. 141.
excæco formam meam à vitio naturali. 128.
excandeſceres merito, ſi proditum poſſes oſtendere. 98.
excandui vehementer. 85. 57.
. . . . . plane vehementer. 87.
excanduiſſet quid, quærebam. 136.
excanduit ulterius mulier eadem indignatione lancinata. 1?0.
. . . . . Licas hoc ſermone turbatus. 105.
. . . . . interpellatus. 115.
excatarrizare. 67.
excelſiſſimi montis cacumine. 88.
excelſum in tribunal mento levatum rapiebat. 29.
exceperat ſuſurrum Agamemnonis. 6.
excepere nautæ fabulam riſu. 113.
excepi hæc vulnera pro libertate publica. 1.
excepit me non minus acido cantico. 31.
excepti pluribus ferculis. 21.
exceptione hac. 86.
exceptionis formula. 64.
exciderat ſenibus quoque libera virtus. 119.
. . . . . cocus ille. 54.
excidiſſet paropſis. 34.
excidit omnis conſtantia attonitis. 19.
excipere ſingula longum erat. 28.
. . . . . me hæc adventitia frequentia ſolet. 90.
. . . . . aves volitantes. 40.
. . . . . magno tumultu. 72.
. . . . . fabulæ partem. 42.
exciperem ut plurima longe arceſſere fabulas cœpi. 37.
exciperet exulem. 100.
excipit Magnum Cyllenis proles 124.
excipimus urbanitatem jocantis. 52.
excito penitus demerſus hiatu eſt locus. 120.
. . . . defoſſa marmore petra. p. 675.
exciſus cum herbis cepa farum ſuſtinebat. 35.
excita ferro libido. 119.
. . . . textis ceris apis fervet. p. 682.
excitabo patrem. 87.
excitando ludibria. 2.
excitaſti mihi Deos iratos. 134.
excitato cinere faciem perfudit. 126.
excitatus totiens. 87.
. . . . . à cœna. 96.
excitavi verberibus Gitona. 79.
. . . . aliis leporem. 131.
excitavit partem ebriorum. 22.
. . . . . me ſopitum. 87.
. . . . . omnes cymbaliſtria. 22.
excito vires largioribus cibis. 82.
exclamare miſeri volebamus. 21.
exclamat. 103.
. . . . . imperio pars te. 135.
exclamavi. 83.
exclamavit ad ictum. 22.
. . . . unus ex pueris. 30.
exclamo attonitus. 94.
excludere poterat neminem effractum cellæ oſtium. 98.
excludo Alpibus Gallos Capitolia noſtra petentes. 122.
excluſerat coccineo pallio adraſum caput. 32.
excluſum mulcant 95.
excogitavi rationem. 85.
excurſum. 89.
excuſare moram cœpit. 136.
excuſationem aliquam idoneam præparaſſem. 139.
excuſationis meæ ſumma hæc eſt. 130.
excuſſiſſet indicium puero. 98.
excuſſiſſima palma os hominis pulſit. 95.
excuſſit Salamandra ſupercilia tua? 107.
. . . . vociferantem in mare ventus. 114.
. . . . properantem ſpiritum. 115.
. . . . vexatam ſolo veſtem. 128.
excuſſum forte altius poculum ancillæ caput fregit. 22.
excutere cauſam præſentis deſidiæ. 88.
excutiat gremium gravatum. 128.
excutitur Afrorum ultimus Ammon. 119.
exederat uſus æris prædam. 119.
exegerat aſſem pro cella meretrix. 8.
exegimus reliquam noctem abjecti in lectis ſine metu. 26.
. . . . triſtiſſimam noctem. 115.
exemit raptim clavem. 94.
exemplar teſtamenti. 71.
exempli ſingularis femina. 111.
exemplis vis probari conſilium. 141.
exemplo peſſimo. 104.
in exemplo eſt Magnus. p. 675.
exemplum verum pudicitiæ amoriſque adfuiſſe. 111.
exemtus populo. p. 686.
exercebatur pila praſina ſoleatus. 27.
exercentem te cum magiſtro curſorum gregem in porticu notavi. 29.
exercere negotiationem honeſtam 38.
exercet totus mundus hiſtrionem. p. 673.
exercitati forenſibus miniſteriis. 118.
. . . . vultus ſenex. 81.
exercitationibus in his minimum doctores peccent. 3.
exercitationis genus. 2.
exercitu in veſtro phaſiaci militeſ ambulans. 82.
exercuiſſem animum in Eumolpi ſanguinem. 94.
exhæredare cum elogio. 53.
exhauſti captatores liberalitatem imminuerunt. 140.
exhibendum centonem poſtulaſſemus. 15.
exhibiturum craſtino die pallium affirmabat. 15.
exhilaratus ego. 13.
exhorreſcant æquo plus. 141.
exhorruit primo. 140. 104.
exhortabatur Coraca. 140.
exhortantibus univerſis. 109.
exhortatione eadem tentavit mulierculæ cibum dare. 112.
exi foras ocius. 94.
exierit quiſquis ſervus foras huc dominico juſſu. 28.
exigere medio die ab ano diaria ſolebant anſeres? 136.
exigeret quicquid, promitto. 117.
exigua requievit humo. p. 675.
exiiſſe de civitate ſua miſerrimum ſenem. 117.
eximus ad frigidam. 28.
exinteratus porcus. 49.
exire à te quotieſcunque cœperis. 90.
. . . cum ſarcinis jubet mercenarium. 100.
. . . cupientis beluæ quaſi gemitum audimus. 115.
exire Capuæ. 62.
exiſtimo adoleſcentulos in ſcholis ſtultiſſimos fieri. 1.
ut exiſtimo, duce orbati anſeres. 136.
exit proditionis opus ſimulatius. p. 680.
exitu tam turpi vitam finiatis. 103.
exitum non alium pictura fecit. 2.
. . . . eundem eſſe omnium. 111.
exitum facturam. 45.
exitus malus cœnæ. 54.
exonera mentem, quæſo, hac prece. 133.
exonerabantur nubes flumine. 123.
exonerabat ſtomachum nauſea gravem. 103.
exonerare capita moleſto & ſupervacuo pondere. 107.
exonerata Grajo ſono. 5.
. . . . veſica aquam popoſcit ad manus. 27.
exoneravi dolorem meum naturali convicio. 132.
exopiniſſent. 62.
exorat peculio Jovem. 88.
exoravit puellam. 140.
exordiri fabulam. 61.
exornaverant thalamum inceſta veſte. 26.
exornavit me non minus decoro capillamento. 110.
exoſa terras furentes mitis turba Deûm. 124.
exoſculatus pectus ſapientia plenum. 91.
exoſſatæ gallinæ. 65.
expaverat nuptiarum nomen puella. 26.

. . . ad

. . . . . ad raptum ferramentum. 94.
expediat nobis. 101.
expedire servus. 62.
expedit valde. 101.
. . . . nudas manus Triphænæ familia. 108.
expedite sarcinulas. 99.
expediunt aliquid. 39.
expellente lutu inter manus vibrabant pilæ. 27.
expellere paupertatem nostram privatis quæstibus temptemus. 10.
. . . . . ad idem litus mors misericors si voluerit. 114.
expelli cæde. 102.
expelluntur aquæ saxis, mare nascitur arvis. 120.
experimenta. 88.
experimentum oculorum caperem. 91.
experiri volui an &c. 31.
. . . cerebrum. 75.
experrectus Tricliniarches. 22.
. . . . pertrectavi gaudio dispolitum torum 79.
expertam hoc primum anno virum fœminam si non fastidis. 127.
expertes laboris juvenes. 102.
expiare manus precio licet. 137.
expiaretur tutela navis. 105.
expiavit somnium. 104. 105.
expilatum libidinosa migratione navigium. 113.
expilaturi lagenam duo Syri triclinium intraverunt. 22.
explere me sententiam finite. 115.
expliciti tandem acumine sumus Gitonis. 79.
explicui ordinem cenæ. 92.
explicuimus mercem. 14.
exploraremus diligentius. 116.
exploratorem si callidus captator in Africam miserit. 125.
exponere omnia ab acia & acu. 76.
exponit instans periculum trepidanti puero. 101.
. . . . mulieri quid accidisset. 112.
expositurum se rem sua memoria factam. 110.
expolitus splendidissime reliquus lautitiarum apparatus. 21.
. . . es piscibus beluisque. 115.
exposui totum prælium ordine. 136.
expressæ ne emineant extra corpus orationis sententiæ. 118.
expressit imprudentibus risum. 32.
. . . omnium herbarum succos. 88.
exprimeret aliquot figuras catenatio mobilis. 34.
expudorata frons. 39.
expugnare dominæ pertinaciam cœpit. 111.
expugnare reliquias navis. 114.
expugnata paupertas nova mendicitate revocanda. 125.
expugnavit ægre gubernator. 108.
cum exsecrationibus circumducebatur. 141.
exsecratus aniculæ insidias. 7.
. . . . . omen. 103.
exsectaque viscera ferro in Venerem fregere 119.
exsequi paratus erat Gorgias 141.
exseruit ad osculum caput. 114.
exsibilare nescio quid tetricum. 64.
exsilio dignus. 81.
exsolvi me voto 85.
exsonare ingenti clamore. 73.
exsonat cantibus totum navigium. 109.
exsonuerant omnia mimico risu. 19.
exsonuit ostium impulsum audaci strepitu 16.
exspectabant hæreditatem. 141.
exspectant semper, quicquid meruerunt. 125.
exspectanti attuli par columbarum. 85.
exspectante me tale nihil inclusit. 94.
exspectare consuetudinem meam cœpit. 86.
. . . . . Chrysidem ducem itineris cœpi. 131.
exspectarem nequid tristius. 19.
. . . . tamquam morantem in aditu steti. 136.
exspectat hunc in aliqua terrarum parte secura uxor. 115.
exspectatio liberæ cœnæ. 26.
pro exspectatione magnum ferculum. 35.
exspectaturum judicis sententiam. 112.
exspectavimus lacrimas ad ostentationem doloris paratas. 17.
exspecto mortem jam non molestam. 114.
quod non exspectes ex transverso fit. 55.
exspirabo statim. 72.
exspirasse putasset super corpus viri pudicissimam uxorem. 112.
exspuere me ter jussit. 131.
exspuit, nec sudavit unquam. 44.
exstincta taurorum flamma quiescit. 134.
exstincti desiderium non posse feminam pati. 111.
. . . floris anus. 140.
exstinctum vis tu reviviscere reluctantibus fatis. 111.
exstinxerat Parium marmor pedum candor. 126
exstinxeris ignem hunc sanguine. 139.
exstinxit inopia Lysippum. 88.
. . . iram meam prudenti absentia. 94.
. . . plenos Cynthia vultus. 122.
exstruere solas divitias curant. 84.
exstrui facilius poëma posse credentes. 118.
exstruit omnia orbis præmia vagus miles. 119.
exsul hiemis avis. 55.
. . . certior vincendo. 122.
exsulem exciperet. 100.
. . . . . Tryphænam Tarentum ferat. 100.
exsultans gaudio. 131.
exsultantes quærebat fuscina pisces. 109.
exsurgit pulcritudine naturali. 60.
exta stridentia. 95.
extemporali declamatione. 6.
extendere artem suam perseverabat. 140.
. . . . . se supra torum. 78. 46.
extendit lodiculam in pavimento. 20.
extensos pariter digitos porris apioque lustrasset. 137.
extentus infra grabatum. 97.
extersit pollice lacrimas manantes. 9.
extimescas curiosum aliquem 127.
extis stridentibus plenum veru. 95.
extollere periturum molem. 120.
extorquet improbitas. 87.
extorquere mihi pudorem velle cœpit. 9.
. . . . . pollicem. 48.
extorquet canticum de laserpitiario mimo. 35.
extorserat hæreditates officio ætatis. 140.
extorsit gaudium male repugnanti. 87.
. . . . pedem mensulæ. 136.
extortis clunibus nos cecidit. 21.
extra teli conjectum. 90.
. . . cellam processit. 94.
. . . corpus orationis ne emineant expressæ sententiæ. 18.
. . . furit spiritus. 120.
. . . legem viventibus quam male est! 125.
. . . mensuram ne aberrantia quidem pedum vestigia 126.
. . . nubem Luna plenum os proferre videretur. 127.
. . . januam ejectus sum. 132.
. . . vestibulum me injecta manu dixit. 133.
. . . casam ire cœpi. 136.
. . . lunam fulgentibus stellis clariores oculi. 126.
extrahere in siccum. 72.
extraho Gitona per tenebrosum & sordidum egressum. 91.
extraneo in strato tollit pedes. 55.
extraxi illos proxima nocte mero unguentisque perfusos. 105.
extraximus clamantem. 115.
extraxit fortissimum jecur. 137.
extrema parte verbi. 80.
. . . . . parte potionis Gitona spargebat. 109.
. . . . . in plebe quærit quod diligat. 106.
extremam laciniam pallii cœpimus concutere. 12.
extremitates imaginum erant ad similitudinem præcisæ. 83.
extremo digiti sequentis articulo. 32.
extremum & tenue lumen spargebant lucernæ. 22.
. . . . . solatium haberemus. 106.
. . . . . vinculum patior. 114.
extremus torus. 78.
extulerat candidum jubar plena Phœbe. 89.
extulerit divitem propinquum. 88.
extulisset virum. 111.
extulit ora Ditis pater inter has sedes. 120.

. . . in

- - - - in lucem nutritas sanguine fruges. 120.
- - - - ad superos Stygium caput Discordia. 124.
exuere se. 62.
exuit omnes moras. 122.
exulceratæ mentes ad sanitatem revocantur. 111.
exundant campi sanguine. 104.
exurit flamma medullas. 121.

F.

Faba erat ad usum reposita. 135.
- - - ubi est? 130.
- - - - vitrea. 67.
fabam effusam per totum pavimentum collegerant. 136
- - - rursus oneravi. 76.
fabricata domum quinque pedum. p. 675.
fabula hæc dum inter amantes luditur. 95.
- - - erat una in toto civitate. 111.
- - - muta taces. 126.
non fabula, factum. 76.
fabulæ omnes habuerunt sine æmulo complexus. 83.
fabulam ignoscerem. 92.
- - - situ excepere nautæ. 113.
- - - agere. 59.
- - - exordiri. 61.
fabularum contextu deficiente. 20.
fabulas antecessura latrocinia ubi didicisti? 17
- - - longe arcessere cœpi. 37.
sine fabulis ne sileret hilaritas. 110.
fabulosa pollicitatione conterritus. 135.
fabulosum sententiarum tormentum. 118.
fac iterum, si quid vis. 87.
face radianti minora astra ducens Phœbe. 89.
facem fumosam magis quam lucidam quassans. 97.
- - - præferebat. 26.
facere recte negavit. 63.
- - - injuriam quibus venter non solent. 102.
- - - de nave carcerem ne videret. 105.
- - - poëma. 115.
- - - omnia. 115.
- - - ad se omnia. 38.
- - - barbatoriam. 73.
- - - sacrum. 65.
- - - ad stellas. 62.
- - - sibi suaviter. 71.
- - - coactus est servus. 45.
- - - sua re. 47.
- - - ullum vetul, quod se juvet. 47.
nec facere, nec dicere. 108.
facerent viam ad eloquentiam ituris. 1.
faceres fortiter. 9.
- - - versum 93.
quid faceret in loco tam deformi quæsivi. 7.
faceret ne quid temere. 12.
- - - leviorem jacturam pretium majoris compendii. 14.
- - - suspectam humanitatem meam grande munus. 86.
- - - inducias. 108.
- - - fatale conditorium familiari ac viro. 112.
faces accendit. 89.
facetissima ratione ejusmodi ludibria condemnat. 104.
faciamus tangomenas. 34.
faciant quid leges, ubi sola pecunia regnat. 14.
- - - - pejorem carnem suam 141.
facias cautam deteriorem. 107.
faciatis nocturnas religiones jocum risumque 17.
facibus armata Megæra emergit. 124.
facie tota ac pectore totum meum pressit 18.
faciebat libido divisionem tam præcipitem 10.
- - - - litem solum pallium. 15.
- - - - comitatus, ne quid tristius exspectarem. 19
faciem imam sudario abscondere. 67.
in faciem inspuere 75.
- - - Ascylti tunicam misit. 15.
- - - ejus fuligine longa perfricuit. 22.
- - - medicamine infectam. 102.
- - - meam consideravit. 105.
- - - unguibus sectam. 111.
- - - totam excitato cinere perfudit. 136.
facient æstum minorem. 34.
facies vera redit, dissimulata perit. 80.
- - - hæc divitis magni erit 82.
- - - plorantis uda spongia detersa est. 108.
- - - umbrarum diro stridore minantur. 122.
- - - medicamine attrita. 126.
- - - manavit gurgite pleno. 137.
facies illam non pluris, quam sportam. 113.
faciet nequaquam recte, qui cito credit. 82.
facile intelligeret. 91.
- - - adamarent. 110.
- - - appareret. 117.
faciles aves. 93.
facili femore. 23.
- - - vilis rota finxerat actu pocula. 135.
faciliorem ad portum refugerant. 118.
facilius possis Deum quam hominem invenire. 17.
- - - columbas gallosque gallinaceos emere quam Asturconem. 86.
- - - - poëma exstrui posse credentes. 118.
facillime tegeret obscuritas rerum fidem male ambulantem. 12.
quid facimus igitur. 13.
facinora in hæc quære supplicium. 130.
facinore opus est 80.
facinoris novitate attonitus. 136.
facinus admisimus magnum. 20.
- - - - grande inhibuit. 108.
- - - - indignum. 91.
- - - - non toto corpore feci. 133.
facio inducias vobiscum. 18.
facis vesticontubernium. 11.
- - - nobis invidiam. 107.
facit nemo pluris Jovem. 82.
- - - quod populus, candida lingua refert. 132.
- - - raram mixturam cum sapientia formæ. 94.
- - - mihi fastum contubernalis mea. 96.
- - - sibi quisque somnia. 104.
- - - mortuo epigramma. 115.
- - - hora pares parentes. p. 682.
facite potius quod jubo. 103.
- - - me dominum. 117.
faciunt id longe melius historici. 118.
- - - - in me impetum anteres facti. 136.
facta dictaque omnia quasi papavere & sesamo sparsa. 1.
- - - nec adhuc quidem erant omnia. 11.
- - - hilarior mulier. 18.
- - - animorum repentina mutatio. 19.
- - - mentio de usu formosorum. 85.
- - - stat argento manus. p. 668.
- - - audacior interjecto quasi pariete. 131.
factam tibi injuriam nec quereris. 109.
- - - - rem sua memoria. 110.
- - - - sibi nullam vim ab Ascylto juravit. 133.
factio statim intravit. 59.
factis ex mollissima lana palliis tergebatur. 28.
facto silentio inquit. 14.
- - - ad comitem meum transitu. 24.
- - - ut ignoscant tuo, Deos roga. 137.
- - - nihil sine ratione. 39.
- - - vocum concursu. 115.
- - - mox silentio. 59.
facturi sumus. 102.
facturum me recte. 139.
facturus quod minabatur. 108.
factum comprobamus. 55
- - - erat in supercilio vulnus. 98.
- - - siquid est ante hunc diem. 109.
- - - est in terris, quicquid Discordia jussit. 124.
- - - est de uno corpore, quicquid hic est positum. 69.
- - - non fabula. 76.
quod factum est, Jupiter, quod inter Cœlicolas fabula muta taces. 126.
factus frigidior hieme Gallica. 19.
- - - esset dispensator. 29.
facultates. 112.
facundia horret ruinosis pannis. 83.
faleratis, vide *phaleratis*.
faleratis cultoribus quatuor præcedentibus. 28.
faleris pelagiis matrona onerata. 55.
falerna vina. 55.
falerno inundamur vino. 21.
falernum potabant Jatraliptæ. 28.
- - - OPIMIANUM annorum centum. 34.

falla-

fallaces epulæ Phineo maduere veneno. 136.
fallacia dilata non est. 103.
fallaciam totam detexerit. 125.
fallax natura Deûm. 109.
fallebat nec me. 117.
aut fallor, aut fortuna cœpit redire ad poenitentiam. 141.
fallunt nos oculi. p. 680.
falsius nihil est inepta hominum persuasione. 132.
fama volat volucer motis concitrita pennis. 123.
- - - mihi non mentitur. 129.
- - - ingens excœcabat oculos animosque miserorum. 141.
- - - est, junctas fortius ire preces. p. 683.
- - - sepulta transversa nos rapis. p. 675.
famam onerare laborat. p. 680.
ad famam Hyperidis processit. 2.
fame moreret. 10.
- - - ultima. 141.
famem concoquit sicco ore. 82.
- - - renovent per damna. 119.
- - - à labris abigere. 46.
- - - stomachi composuere. p. 683.
fames ad mortes pretiosa. 119.
familia Triphænæ nudas expedit manus. 108.
- - - cum tua non venit navis ex Africa. 140.
- - - tristis inter se mussat. 132.
- - - lanistica. 45.
- - - intra forisque idem fecerat. 22.
- - - tota an cantaret, experiri volui. 31.
- - - vero babæ, babæ. 37.
- - - conclamavit. 54.
à familia inceptum plausum omnes damus. 36.
familiæ concursus fit. 95.
- - - negotiantis Dominus. 101.
- - - sordidissimam partem convocat. 132.
- - - domusque præsidium. 64.
familiam tam magnam per agros Numidiæ esse sparsam. 117.
familiarem alloquebatur. 113.
familiari sono inductæ ancillæ. 105.
- - - fatale conditorium faceret. 112.
familiaris oculis meis rusticus. 12.
- - - auribus meis vox. 100.
familiaritate vobis conjuncti. 107.
familiaritatis carissimæ sacra polluerem. 80.
famosa fax. 97.
famuli cognata fece sepulti. p. 676.
farciebantur aves nucibus, siligine, &c. 69.
ex farina pingui figurata ova. 33.
fas non est, te nominare inter res serias. 132.
- - impune proferri vera. 121.
fasce sub insolito durabat. 117.
fascem viridis urticæ comprehendit. 138.
fasces fixi cum securibus postibus triclinii. 30.
- - - pudet rapuisse Catoni. 119.
fascia prasina involvere. 64.
fasciæ nostræ ea. 46.
fasciis cruralibus alligatus. 40.
fascini lacinium ipsum hominem crederes. 92.
fascinum scorteum profert. 138.
fascis betæ. 56.
fastidiis hominem peregrinum inter cultores admittere. 127.
pro fastidio unius horæ multorum bonorum pensationem promiseris. 141.
fastidiose tanquam mendici spolium venditabat. 13.
fastidis feminam ornatam. 127.
fastiditum. 48.
fastose, inquit, quid est. 131.
fattum mihi facis contubernalis meo. 96.
fata tardant manus. 89.
- - mihi evocat. 108.
- - antequam poscant. 111.
- - peritura prodere pudet. 119.
- - si nos conjunxerint. 127.
- - properare. 114.
- - etiam de invitis statuunt. 115.
- - sua cui legat, quærit naufragus. p. 682.
- - tristia deflet. p. 682.
post fata vitam reducas. p. 668.
fatale conditorium familiari ac viro faceret. 112.
fatalem rixam. 97.
fatali meta. 94.
fateor & præ me fero. 91.
- - - me sæpe peccasse. 130.
fatendum est verum. 129.
fateris te servum & humilem. 126.
fatigatus in cursu. 6.
- - - tot malis. 22.
- - - tædio. 137.
fatis reluctantibus vis tu extinctum revivifcere? 111.
- - properantibus hoc ultimum gaudium rape. 114.
- - in tristia bella paratis. 119.
- - jubentibus actus. 123.
fatorum mandata tempestas peregit. 114.
fatum implacabile me persequitur. 139.
- - - anteris comploret. 137.
- - - suum plorare. 75.
- - - ineluctabile. p. 674.
fatus meus. 77.
- - - malus. 71. 42.
fatuum esse. 46.
fave nervis tente Priape. 131.
favebam vapulanti. 96.
favilla cana sparsa extulit ora. 120.
favit amori secreto candidior dies. 127.
favor est in precio. 119.
favorem Norbano eripiat. 45.
favum cespes cum herbis excisus sustinebat. 35.
tanquam favus crevit. 43. 76.
fax neque ulla in præsidio erat. 79.
- - stellis comitata novis incendia ducit. 122.
- - magna surgit inter hæc nomina. 127.
faxo scietis. 95.
febris quando veniat. 56.
fece cognata sepulti famuli. p. 676.
feceram aditum. 87.
fecerant longum agmen ebriæ mulieres. 26.
- - - animarum quoque mixtarum alligata mutuo ambitu corpora. 132.
fecerat idem tota intra forisque familia. 22.
- - - hoc semel iterumque. 140.
- - - potestatem clara voce. 34.
fecerint insidias auribus. 3.
quicquid feceris omnia eodem versura sunt. 115.
fecerunt nuptias. 21. 51.
- - - quicquid Apelles Phidiasve. 83.
- - - idem in ultima fame Petavii. 141.
feci quid ego mali. 132.
- - non toto corpore facinus. 133.
- - idem ex altera parte. 80.
- - mihi suspicium. 105.
- - proditionem. 130.
quod feci, non invenio. 130.
fecisse me rem laude dignam putaveram. 136.
fecissem homicidium. 137.
fecisti quid absente me. 136.
- - - ita omnia, ut quos tuebaris absconderes. 107.
- - - ut inimicus me sacerdotio pellat. 137.
fecit non alium exitum pictura. 2.
- - - idem ex altera parte & ancilla. 18.
- - - nequitiæ nidum in caccabo tuo ciconia. 55.
- - - muliebre opus in ergastulo. 81.
- - - nemini injuriam. 83.
- - - neminem unquam divitem amor ingenii. 83.
- - - votum. 88.
- - - optimum natura. 100.
- - - nec aliter ac dixerat. 140.
- - - in orbe Deos primus timor. p. 676.
fefellit nec hoc Gitona. 94.
fefellitus sunt. 61.
felicem matrem, quæ te talem peperit. 94.
felicem sic me videas. 61.
felices vos videre. 72.
felici pectore bibat Mæonium fontem. 5.
felicibus usque ad invidiam fruor votis. 71.
felicio 60. 67.
felicitas curiosa Horatii. 118.
felicitate hac. 86.
- - - - plenus. 125.
- - - - præsenti lassus. 125.
feliciter cessit mihi hoc furti genus. 102.
- - - & bene evenirt. 117.

F.
F.

felliciter conclamare. 50. 60.
felix in amicos est. 77.
femina singularis exempli ab omnibus complorata. 111.
. . . . non cesset, non puer. 124.
. . . . ad delicias. 75.
. . . . mea subinde spargit hoc humore crudelissima anus. 138.
feminæ prudentissimæ ingenio usus 112.
. . . . . quædam fordibus calent. 126.
feminam simplicem. 106.
. . . . . nullam esse tam pudicam. 110.
. . . . . ornatam & hoc primum anno virum expertam si non fastidis. 127.
feminarum omnium formosissima. 101.
feminas vicinarum gentium ad sui spectaculum evocaret. 111.
femore facili. 23.
feneratæ libertos. 76.
fenore se magno tollit, qui pelago credit. 83.
fenoris ingluvies exederat prædam. 119.
fera queritur in sylvis. 119.
... sustinet ora cibis. p. 678.
feræ corpus lacerabunt. 115.
. . . circum limina nuptæ. p. 683.
ferali circumtumulata cupressu saxa, 120.
feralis Enyo obruit omnes armorum strue diversa. 120.
ferarum animas ære comprehenderat Myron. 88.
feras mentes ira obsidet 99.
. . . Luna ducit ad pabulum. 100.
ferat Tarentum exulem Triphænam. 100.
ferculis pluribus excepti. 41.
in ferculo altero altilia videmus. 36.
ferculum insecutum est laudationem non pro exspectatione magnum. 35.
. . . . . tollere. 39.
. . . . . adlatum est p. 674.
ferebat aquila cœlo sublimis Deum. 85
. . . . institis culcitam sponda. 97.
. . . . de nocte in monimentum quicquid boni poterat. 112.
. . . . sententiam decernentis 70.
ferebantur in chiramaxio deliciæ ejus. 28.
ferendum vix fuit ipsi Herculi, p. 687.
feret nos mors juncta diutius. 114.
. . . gressum ebria pubes circa delubrum. 133.
feriarum die etiam ingenuos rident. 134.
ferias agit. 24.
feriati dies. 46.
. . . sine fine. p. 687.
ferictulæ. 39.
feriemus sidera contusis verbis. p. 682.
feris gurgitibus altos immittite fluctus. 108.
ferit omnia hæc signa tonitru Romano. 123.
fermentum peculii. 76.
fero hoc titulus incisus. 89.
ferramenta sua distribuit mercenarius tonsor. 108.
ferramento eodem quæro ad mortem viam. 94.
ferramentum raptum. 94.
ferre tot sepulcra quasi sellas non posset. 120.
. . . potest humeris totum militantibus orbem. 121.
. . . invitas manus ad has acies. 122.
. . . tuos quum velis per lilia gressus. p. 668.
. . . secum. 70.
. . . annos. 43.
. . . arbitrium ad judicem. 91.
. . . ætatem. 43.
ferreis velut stellis ferruminatum annulum aureum. 32.
ferro præparata vulnera literas biberint. 106.
. . . necari. 117.
. . . exsecta viscera in Venerem fregere. 119.
. . . excita libido. 119.
. . . causam dicite. 128.
. . . meo venio. 130.
. . . nullo sanabile vulnus. p. 668.
. . . succiderit inguinis ocam. p. 685.
ferrum inhibuimus. 80.
. . . . timui. 132.
. . . . optimum datum est. 45.
. . . . Noricum. 70.
. . . . hoc fidem habere jam scito. 58.
. . . . stat jugulo. p. 679.
ferruminati ponticuli. 31.
ferruminatum ferreis velut stellis annulum aureum habebat. 32.
ferrumine non accersito frequenter infigitur stramentum. 102.
ferventia tomacula supra craticulam posita argenteam. 31.
ferventissima potio. 74.
fervere Germano perfusas sanguine turmas. 123.
fervet illi sanguen. 59.
. . . apis textis ceris excita. p. 682.
ferunt ad saxa fluctus angues orbibus geminis. 89.
. . . . candida vela classes. p. 676.
festinatione præcipiti conditionem rapui. 80.
festram per eandem nos admisit 100.
. . . . deridet cella capti. p. 676.
fetus querulæ suis. 133.
fiala vitrea. 51.
fiat apud quem hodie nescitis. 26.
fibras infimas trahit vultur. p. 673.
ficedulam pinguissimam vitello piperato circumdatam. 33.
ficta severitate nihil ineptius. 132.
fictæ preces ut fidem haberent. 97.
ficti adulatores cenas divitum captant. 2.
. . . serviliter Dominum consalutamus. 117.
fictilem urceolum in Eumolpi caput jaculatus est. 95.
. . . . . lucernam de sinu protulit. 69.
fictiles cilices. 73.
ficum Africanam super Leonem. 19.
fide bona exactis osculis. 11.
... optima manubias partiti sumus. 79.
... bona pœnitentiam emendas. 91.
... optima reviviscentem amicitiam toto corpore adstrinxi. 91.
... vera in navigium comites induxisse. 101
... data acceptaque patrio more. 108.
... bona basium puero dedit. 110.
... Socratica me diligis. 128.
... tua narra mihi. 133.
pro fide sua Deûm matrem nummos redditurum. 117.
fidelis, pius, fortis. 71.
fidelissimi servi rapuerunt properam Triphænam. 114.
fidem rerum male ambulantem obscuritas temporis facillime tegeret. 12.
. . . . timeret oculorum. 12.
. . . . dicentibus quis habe vir. 14.
. . . . Quiritium invocare nihil cupienti malas pungebat. 21.
per fidem vestram. 24.
fidem scelere violasti. 79.
. . . . dolis addit ictus. 89.
. . . . memoriæ tuæ appello. 91.
. . . . & indicium in lance argentea præferebat. 97.
. . . . haberent fictæ preces. 97.
. . . . proditione læsissent. 107.
. . . . maris inspicere oculis eventibus cœpi. 115.
. . . . hanc non maris sola mortalibus præstant. 115.
. . . . mendacio præberet. 117.
. . . . malle, quam thesauros. 57.
. . . . habet. 58.
. . . . vulgasse. p. 680.
fides amantibus liqua est. 79.
. . . vatis Calchantis atro dubia pendebat metu. 89.
. . . religiosæ orationis sub testibus. 118.
. . . summissa Paci comes it. 124.
. . . mendacio constaret. 140.
fidissima ancilla ægræ assidebat. 111.
fiduciam. 100.
fieret hilarior, tristior. 132.
fieri solent præcipue in hac civitate. 129.
. . . stultissimos in scholis existimo adulescentulos. 1.
. . . gradus laborum si paterentur. 4.
. . . vix posse, ut rabies irascentis sine verbere considat. 119.
. . . in cœnam. 47.
. . . tanquam possit major paralysis. 130.
figuram mutant alligatæ cartæ. 102.
. . . . tanquam hic solus color possit pervertere. 102.
figurare barbam peregrina ratione. 102.
figurarent minacem equum 89.
figuras aliquot exprimeret mobilis catenatio. 34.
in figuras se convertere. 39.

figurata ex farina pingui ova pertundimus. 33.
figuravi vestigium unius hominis ad corporis mei mensuram. 97.
fila serica trahens. p. 668.
filiam filiumque orbis senibus ingerebat. 140.
- - - speciosissimam cum fratre ephebo in cubiculo reliquit. 140.
filii sui sodales ne cerneret. 117.
filiis imperent, ut patrum suorum capita praecidant. 1.
filis varii coloris intortum licium. 131.
filium hospitis formosissimum. 85.
- - - elatum ab Eumolpo pariter condicimus. 117.
- - - filiamque ingerebat orbis senibus. 140.
filius hic, pater ille vocatur. 80.
- - - forsitan ignarus tempestatis hunc expectat. 115.
Filix. 45.
filo bono esse. 46.
fimbriis hinc atque illinc pendentibus. 32.
in fine carmen laboret. 115.
sine fine feristi. p. 687.
- - - caret. p. 683.
finem discordiae imponam. 80.
finge se centies sestertium comesse. 141.
fingit quisque sibi Deos. p. 678.
fingite, nos antrum Cyclopis intrasse. 101.
finiatis vitam tam turpi exitu. 103.
finiebat quasi embolum navis aeneum imam partem. 30.
finieram querelam. 139.
finierat vixdum. 112.
finies hunc ignem nunquam, nisi sanguine extinxeris. 139.
finio iram osculo. 99.
finire possum miseras querelas. p. 683.
- - - vitam suspendio constitui. 94.
finiri lusum permittitis. 33.
finita tam foeda objurgatione. 132.
- - - hac declamatione 133.
finxerat vilis rota facili actu pocula. 135.
finxit se inhorrescere Ascyltos. 9.
- - - animo suo diem, quo venturus esset in patriam. 115.
firmabat hoc ad fata compositus Sinon. 89.
firmitatem claustrorum laxavit. 97.
firmum jus. 74.
fit ex transverso, quod non exspectas. 82.
- - familiae concursus. 95.
- - nulla mora. 105.
fixi in postibus triclinii fasces erant cum securibus. 30.
fixos solo oculos aversa tenebat. 132.
fixus erat libellus cum hac inscriptione. 28.
flabra tacentis ponunt Zephyri ante meos pedes. 134.
flagellis caedi. 63.
flagellorum vestigia obscurantur. 126.
flagellum. 56.
flagitabant, uti apud se utraque deponerentur. 15.
flagitabat Giton non minore clamoris indignatione. 91.
flagitium admiseris magnum. 137.
flagranti stipite dextra minax terris incendia portat. 124.
flagraret ictus Athos. p. 677.
flammae non levior exurit medullas. 121.
- - - somnum sequenti insolitas voces. 122.
- - - taurorum quiescit virgineis extincta sacris. 134.
- - - perit. p. 687.
flammas toto concepit pectore. 127.
- - - ore tenebunt. p. 679.
flammeolo involveras caput. 26.
flammifero tua membra calore fluent. 126.
flammis saevit miserandas in urbes. 104.
- - - bustorum sparsa extulit ora. 120.
- - - candida sidereis ardescunt lumina. p. 667.
- - - discussa moenia. p. 677.
flavicomum corymbion erat. 110.
flebant confusa lumina. 124.
flectentibus nobis altercationem ad neutram partem. 17.
flectere equos furentes revoluto cogitur orbe Phoebus. 134.
- - - convitium. 58.
- - - cervices post terga. 73.
flectite mentes satisfactione lenitas. 107.
flens ille consedit in lectum. 96.
flere totis noctibus diebusque coepit. 111.
- - - vehementius coepit. 137.
- - - ubertim. 72.
fletibus manant genae. 80.
fletu nec minus confusa illa. 134.
flevi cum clamore. 114.
flevit diu sedens super lectum meum. 87.
flexa pectine comae. 126.
flexerat frons minima retro capillorum radices. 126.
flexi ingenio suo crines. 126.
flexit se in Daphnoen. 126.
flore modo nato honorabat resolutam lyram Apollo. 83.
florem pueri umbram revocavit. 83.
florentes primo vigore annos traduceres. 132.
florenti myrto quietum verberibus. 131.
flores fudit de Idaeo vertice terra parens. 127.
- - - nulli sternuntur leviori pondere. p. 668.
florida tellus arescit, cum volo. 134.
floris exstincti anus. 140.
fluctibus iratus. 114.
- - - obruto non contigit sepultura. 115.
- - - summis inquieta Delos. p. 687.
fluctum in corpore facere. 47.
fluctus ad sua ferunt geminis orbibus angues. 89.
- - - altos feris gurgitibus immittite. 108.
- - - nec certos ventus impulerat. 114.
- - - jam totam everterat. 114.
- - - malignior ne sic nos cohaerentes distraheret. 114.
- - - os inviolatum convertit in terram. 115.
- - - an ignis, an mora, consumat corpus periturum. 115.
- - - stupuere pruina. 123.
- - - inertes mihi pontus submittit. 134.
fluens tabo lingua. 124.
fluent tua membra flammifero calore. 126.
fluentes pene Harpyjas. 136.
fluitare mari classes. 123.
fluitantes toto orbe catervas adspicere posset. 124.
flumina nec vaga passim per notas ibant morientia ripas. 122.
- - - montibus altis undabant modo nata. 123.
- - - victa suis haerentia ripis. 123.
- - - mihi parent. 134.
flumine largo plenus Pierio defundes pectore verba. 5.
- - - ingenti litterarum mens inundata. 118.
- - - rigido concussae nubes exonerabantur. 123.
- - - vicino stultus sitit. p. 683.
fluvios in summo vertice portans. 134.
foco adposuit cucumam ingentem. 135.
foculum. 81.
super focum mittit annum pondere dejectum. 136.
fodit humum minister. p. 680.
foeda objurgatione finita. 132.
- - - est in coitu voluptas. p. 687.
foederibus in haec verba compositis arma deponimus. 100.
foederis tabulas signat dux Eumolpus. 109.
- - - verba nec permittebant meminisse. 113.
- - - novi impatiens. 113.
foedissimam jacentium volutationem contemplatus. 95.
foedo stridore trepidantem circumsistunt. 136.
foenus, vide *fenus*.
foenum emere. 57.
- - - lingua format ursa. p. 682.
in solium rutae quemvis ex istis babaeculis conjiciet. 37.
follem plenum habebat servus. 27.
folliculos dentibus perite spoliat. 135.
fomentis adgressus est mitigatum. 98.
fontem urbanitatis vernulae. 24.
- - - Maeoniumque bibat felici pectore. 5.

. . . Philosophiæ inveniffet. 29.
foramen. valvæ 96.
foramina omnia parietum fcrutatur. 98.
foramini alternos oculos opponebam. 96.
FORAS CENAT G. NOSTER. 30.
. . . ocius exi. 94.
. . . quifquis fervus fine dominico juffu exierit. 28.
. . . omnia parata funt 47.
fore gratiffimum auditoribus putant. 2
forenfia & cænatoria. 56.
forenfibus minifteriis exercitati. 118.
forenfis Cerberus caufidicus erat. p. 687.
fores fubito reclufæ admiferunt intrantem. 16.
. . . diligentius oppeffulatas invenit. 97.
foribus fe furtim admovit. 11.
. . . præclufis 15. 91.
. . . conditorii præclufis. 112.
. . . reseratis. 94.
foris ut cenares poëtam laudafti. 10.
. . . per rimam fpeculari. 92.
. . . & intra idem familia fecerat. 22.
forma raram facit mifturam cum fapientia 94.
. . . . mirabili Giton exarmaverat nautas. 105.
. . . . mulieris delectatus miles. 112.
. . . . vera redit. 128.
. . . . Dearum fulges. p. 668.
. . . . non eft fatis. p. 675.
formæ quod folum decus eft cecidere capilli. 109.
. . . . huic quid aut Ariadne habuit, aut Leda fimile. 138.
. . . . ingentis canis. 64.
formam ejus egregie decebant moderationis verecundiæque verba. 93.
. . . illi fuam totam reddidit. 110.
. . . proftituis, ut vendas. 126.
. . . ejus, nulla vox eft, quæ comprehendere poffit. 126.
. . . per tuam te rogo. 127.
. . . meam à naturali aliquo vitio excæco? 128.
. . . confumit, quicquid artis confumitur. p. 675.
format ufa fetum lingua p. 682.
formavi confilium abeundi. 136.
formavimus tenuem orfum. p. 675.
formofior omnibus Diis hominibufque mala auri videtur. 88.
formofiffima omnium feminarum. 101.
formofiffimum hofpitis filium. 85.
formofius aquis, quid dici poteft? 100.
formoforum de ufu mentio facta eft. 85.
formofus puer. 97.
formula hæc erat. 109.
fecundum formulam hanc imperamus Eumolpo. 117.
in fornicem deductum me intellexi. 7.
foro fubducta pagina det curfum. 5.
in foro pecuniam mutuari. 58.
. . . nemo mihi dixit. 57.
fors mota pacatum in proelia vultum. 120.
fortem ne fupprime Lentule Martem. 124.
inter tot fortes armatus vinci nefcio. 122.
fortior omnibus Cæfar. 121.
fortis, pius, fidelis. 71.
fortiffime difcuffis clauftris. 11.
fortiffimi foli atque innocentes habentur 116.
fortiffimum jecur extraxit. 137.
fortiffimus Giton. 108.
fortiter faceres. 9.
fortius fublatis manibus. 9.
. . . . ire junctas preces. p. 683.
fortuito luto fatiatus paries. 135.
fortuna difcincta toner celeri metu. 5.
. . . me à turpiffima fufpicione dimiferat. 13.
. . . cornu abundanti copiofa. 29.
. . . quum manet, vultum fervatis amici. 80.
. . . fuper nos negotium curat. 82.
. . . fuam habet rationem. 82.
. . . tam magna ut folus mereatur. 92.
. . . me totum aliquando viciffi. 100.
. . . crudelis non concedit. 114.
. . . tres tulerat duces. 120.
. . . levi defudit pectore voces. 121.
. . . judice cadat alea. 122.
. . . levis Magni quoque terga videret. 123.
. . . communis cœpit redire ad pœnitentiam fuam. 141.
fortunæ lufum mirabilem. 13.
. . . fimilitudine parem commilitonem deftituit. 80.
. . . reliqua committimus. 102.
. . . omnia credit. 123.
. . . amplioris domum quærentes. 124.
. . . prioris ftatum oblitus. 125.
. . . filius. 43.
. . . adrideret hora 133.
fortunam in eandem fimilis fi nos cafus retuliffet. 87.
. . . . volucrem tali voce laceffit. 120.
. . . . à cuftodia mei removiffe vultum putabam. 125.
. . . . tuo temperet arbitrio. 137.
. . . . tuam priorem oderat. 138.
. . . . in malam incidere. 140.
Fortunata Trimalchionis uxor 37. 47.
plus quam in fortunis quifquam habet. 37.
in forum cruda adhuc ftudia propellunt. 4.
. . . . veniebamus deficiente jam die. 12
in forum venerint. 1. 104.
fovet ora tepidis naribus. p. 682.
fracta vitrea, id eft, fententias audirem. 10.
. . . eft patris fella. 136.
fractique enervi corpore greffus placent. 119.
fracto gurgite pontus Magnum veneratus erat. 123.
fragmenta eminentium gaftrorum. 79.
fragor armorum trepidantes perfonat aures. 121.
frangebat fecuris greffibus horrida arva. 123.
frangere folet rifus vultus. 128.
frangi pertinaciam fuam paffa eft. 111.
frangis portas. 124.
frangitur cervix cucumulæ. 136.
frater ille tuus feu comes. 9.
. . . numquid paraffet nobis in prandium. 9.
. . . cujus in viridario fui. 9.
. . . fanctiffime quid agebas? 11.
. . . ne majorem injuriam in fecreto acciperet. 25.
. . . ab hoc loco longe eft. 127.
. . . fororis fuæ amorem per cloftellum miratur. 140.
. . . crede mihi. 129.
. . . latus meum convelleret. 130.
. . . narra mihi, inquam. 133.
fraterno fanguine furens Medea pugnat. 108.
fraternos palluit ictus umbrarum pater. 122.
fratre in eligendo fit illi falva libertas. 80.
. . . . cum Ephebo filiam reliquit. 140.
cum fratre fic nolito dividere. 11
. . . . . ludentem me invenit. 11.
fine fratre fi triduo dormieris, nervos recipies. 129.
fratrem aliquem mihi profpiciam. 10.
. . . meum effe quum dixiffem. 24.
. . . Afcylton elegit. 80.
. . . faltem oftenderet. 97.
. . . tuum in ultimis effe ei affirma. 101.
. . . tam cito defeciffe nec verifimile erit. 101.
. . . tu quidem habes. 127.
. . . meum tibi dono. 127.
fratri uterque tranftulit pias vices. 89.
fratris habitu perturbatus. 5.
fraudabo te arte fecreta. 5.
fraudatus vera voluptate. 128.
fraudavi animum diffidentem. 100.
fraude nova ducebat bellum. 89.
fraudem parat, non fatisfactionem, qui vultum permutat. 107.
fraudibus captas opes per mille annos difponite. 115.
fregerat autumnus umbras. p. 681.
fregere in Venerem excifa ferro vifcera 119.
. . . turmæ ligatos nimbos. 123.
fregerunt lagenam diductam. 22.
fregi pæne refupinatus crura. 29.
fregiffet brachia mea caputque. 130.

fregit caput ancillæ excuſſum altius poculum. 22.
fremit intus captiva pubes. 89.
freneticus. 63.
frequenti tractatione vexavi totum. 139.
frequentia ſua minorem nobis æſtum facient. 34.
. . . . hac adventitia me excipere ſolet. 90.
. . . . hoſpitum ebriorum. 95.
. . . . ingens illum circumvenit. 95.
. . . . modica. 97.
. . . . ingenti. 65.
frequentiæ in conſpectu plangere. 111.
frequentiam rerum venalium notavimus. 12.
frequentibus bellis attritas opes. 116.
frequentioris turbæ concilio oculos ſuos crediderat. 140.
freta tumida conſurgunt. 89.
. . . gravidis preſſa carinis peragebantur. 119.
fricare ingenia quam inguina magis impedit. 92.
frigida jam mille mortibus inguina mea ſolicitavit. 20.
ad frigidam eximus. 28.
frigidaria ciſterna. 73.
frigidior hieme Gallica factus. 19.
. . . . metu, bruma regente. 138.
frigidiſſima urbanitate. 109.
frigidum poſt ſcema multum riſit. 126.
. . . . potare, caldam mejere. 67.
frigidus urceolus. 74.
frigore periculoſo inhorrui. 17.
frigori læcatum dicere. 42.
frigus idem genus manuſque ſi tentaverit tuas. 129.
frondibus deſertis ſolæ adſpirant auræ. 119.
frons minima, & quæ capillorum radices retroflexerat. 126.
. . . . expudorata. 39.
fronte nunc erat à torva ſummittere cornua. 126.
. . . . diutius perfricata. 132.
. . . . quid me conſtricta ſpectatis Catones. 132.
in fronte pedes centum. 71.
per frontem ſudantis perfluebant acaciæ rivi. 23.
. . . . clamantis ſolvit. 95.
. . . . repugnantis ſignat. 131.
frontes cicatricibus ſcindere. 102.
. . . notans inſcriptione ſolerti. 103.
. . . implevit ingentibus literis. 103.
in frontibus ſervitia eruitis. 107.
. . . . captivorum ſtigmata impreſſa. 105
frontis inſcriptione ſe maculaſſet. 106.
. . . . tuberoſiſſimæ calvus. 15.
fructu integro plenas nuces ad ima deferri. 137.
ad fructum laudibus non perveniunt frugalitas ſanctique mores. 116.
frueris hac præda. 80.
frugaliſſimus puer. 75.
frugalitas abſtinentem ſtrangulavit. 115.
. . . . ſanctique mores laudibus ad fructum non perveniunt. 116.
. . . . mea perduxit me ad hanc fortunam. 75.
frugalitatis lege mores polit exacta. 5.
. . . . meæ hoſtis vellem tam innocens eſſet, ut deliniri poſſet. 84.
fruges ſanguine nutritas extulit in lucem tellus. 120.
frugi erat Eumolpus 140. 75. 73.
frugibus maturis corvus ora refert. p. 682.
. . . mille medicatis ſaporatam offam. p. 675.
frui vis lucis commodis quam diu licuerit? 111.
frunitus eſt. 43.
frunifci. 44.
frunifcari peculium. 75.
fruor votis uſque ad invidiam felicibus. 11.
. . . oſculis uſque ad ſatietatem. 131.
fruſtum bubale ſuper taurum impoſuerat. 35.
. . . urſinæ. 66.
frutices Idæo in gurgite ſiſtam. 134.
fudiſſem hæc inter gemitus lacrimaſque. 91.
fudit Idæo de vertice flores terra parens. 127.
fueram ubi die heſterno. 132.
fuga turpi vertitis ora. 80.
. . . quæreretur per aliam partem navis. 102.
. . . mobilis ævi circumſcripta mora properantes differat annos. 119.
. . . huic per terras, illi magis unda probatur. 123.
. . . Roma gaudet. 123.
. . . magis placebat, quam quies. 26.
fugæ dat vela. 123.
. . . conſenſit cœli timor. 124.
. . . meræ. 45.
fugam Aſcylti notavi. 4.
fugax orbe relicto petit Ditis regnum Pax. 124.
fugere per medium lupanar capi in aliam partem. 7.
. . . . nocte in publicum voluiſtis. 95.
fugerunt eluſam gaudia noctem. 128.
fuget morbum animæ cura hujus medicaminis. p. 668.
fugi ad verba, magis quæ poterant nocere. 132.
fugiendum erit rurſus. 115.
fugientem ſubſecutus. 90.
. . . . ſecutæ aniculæ per aliquot vicos. 138.
fugis puellas ridentes 109.
fugiſſe ad cælum reor tales Herculea Stymphalides arte coactas. 136.
fugit puer inter turbam. 98.
. . . tantum, quantum quiſque timet. 123.
. . . Magnus imperii deſerto nomine. 123.
. . . in partem ædium interiorem. 139.
fugitivi & ebrii. 96.
. . . unicum argumentum. 95.
. . . naſcuntur in Virginis ſigno. 39.
fugitivorum notum epigramma per totam faciem liberali manu duxit. 103.
fugitivos ebrioſque. 96.
. . . . aliquam contumeliam meruiſſe. 95.
. . . . pœnitentia reduxit. 107.
fugitivum ſuum dixit quærere. 97
penes fugitivum repertæ Regum manubiæ. p. 674.
fugiturum ſe cum onere adfirmabat. 117.
fui periturus præcipitis. 94.
fuit quid modo, modo? 37.
Fulcipedia. 75.
fulgebat Indum ebur. 135.
fulgens clarius lumen. 111.
fulgentibus extra lunam ſtellis clariores oculi. 126.
fulges forma Deorum. p. 668.
fulgure rupta coruſco intremuit nubes. 122.
. . . . aurato præcinxit Phœbus vultus. 122.
fuligine longa faciem ejus perfricuit. 22.
fuliginea nube lineamenta confudit. 108.
fullo Balaniſcus eſt. 42.
fulmen hoc. 101.
fulmina in æthera mittit Ætna. 122.
. . . ardua cœlo caderent. p. 677.
fulminatus hac pronunciatione. 80.
fulmineum jubar incendit æquor. 89.
fulvum mitteret aurum tellus. 119.
. . . deponderat aurum. p. 679.
fumoſam magis quam lucidam facem quaſſans. 97.
fumoſo parieti clavum reddidit. 135.
. . . ſuſpenſa tigillo humilis caſa. 135.
funde ſanguinem. 97.
fundere verba. 91.
fundis nominibuſque depoſitum trecenties ſeſtertium habere. 117.
fundit opes tellus ſcopulis. 134.
fundorum aliquot dominus. 102.
fundos mendaces loquatur. 117.
. . . habet, quam milvi volant. 37.
. . . Apuliæ jungere. 77.
fundum legare. 71.
fundunt colla roſas. p. 667.
funebri lecto aptatus exſpecto mortem. 114.
funem contentionis non duco. p. 673.
funera Regum. 104.
. . . duo duorum mihi cariſſimorum. 112.
. . . de regnis noſtris. 120.
. . . gentis liberæ cerno. 121.
. . . conciliant miſeros. p. 682.
funerata eſt pars illa corporis, qua quondam Achilles eram. 129.
funeſto ſpargitur æſtu ſpiritus. 120.
cum funibus nos aggrediuntur. 105.

funis. 114.
. . . . deſcendit. 102.
funus liberum patens accumulat. 89.
. . . proſequi paſſis crinibus. 111.
in funus rogari. 72.
furca de carnario rapta. 95.
. . . pannum de carnario detulit. 135.
. . . reponit in carnarium ſinciput. 136.
furciferæ mortifero timore luſus. 132.
furem prehende clamant. 138.
furens Medea fraterno ſanguine pugnat. 108.
. . . . tabes erat intra membra. 119.
furentem in damno centum aſpice. 120.
furentes nautæ nos cum funibus aggrediuntur. 105.
. . . ite victores. 122.
. . . flectere Phœbus equos cogitur. 134.
. . . terræ. 104.
furentis more. 82.
. . . animi vaticinatio appareat. 118.
furere cum inſanientibus neceſſe habent. 3.
fures prodidit illa. 22.
furiarum alio genere inquietantur declamatores. 1.
furibundo pectore has erumpit voces. 124.
furioſa juventus. p. 675.
furioſam æmulationem neque in amantium eſſe poteſtate. 99.
furioſum me putes eſſe 94.
furit effuſus ſpiritus extra. 120.
. . . cælum armorum ſtrepitu. 122.
velut furnus calet. 72.
furor dimicantium perſeverat. 108.
. . . pacem convertit in arma. 108.
. . . nec minor in campo eſt. 119.
. . . ſanguineum late tollit caput. 124.
. . . & bellum ferroque excita libido. 119.
furorem ſupprimere. 72.
ad furorem averteretur. 110.
furoris totum ignem in eam converti. 132.
furti hoc genus mihi feliciter ceſſit. 102.
furtim conſpiciantes video quoſdam inter titulos nudaſque meretrices. 7.
. . . ſe foribus admovit. 11.
. . . proceſſimus ad latus navigii. 103.
furtiva molitio quid ſibi vult? 95.
furtivis ſubinde oculis me verberabat. 26.
furtum ergo potius quam præmium amor erit? 100.
. . . miſerorum nocte deprehenderat. 104.
. . . verſat manus improba. 128.
fuſa licito toro puella. p. 683.
fuſæ circum gramina & molles violas cantu ſua rura colebant. 131.
fuſcina alius quærebat exſultantes piſces. 109.
fuſte percutere amphoram. 70.
futura mihi prædixit. 137.
futurum quum appareret non ſilatarium bellum. 108.
futurus eodem navigio auſpicium mihi feci. 105.

G.

G. noſter foras cœnat. 30.
G. Pompejus Trimalchio. 30.
Gajus. 50.
galbinum cingillum. 67.
galea abſcondit victum caput. 124.
galeatus vitulus. 59.
Gallia ut cives putet ſuos, incerta facies. 102.
Gallica hieme frigidior factus ſum. 19.
. . . . projecit, civilia ſuſtulit arma. 122.
gallicinia circha. 62.
gallina erat lignea patentibus in orbem alis. 33.
. . . . Numidica. 55.
gallinæ altiles. 65.
. . . . exoſſatæ. 65.
gallinaceos gallos duos donabo patienti. 27.
. . . . columbaſque facilius emere quam Aſturconem. 28.
gallinam facere de colæpio. 70.
gallinæ pavonis ova juſſi ſupponi. 33.
gallos gallinaceos duos pugnaciſſimos donabo patienti. 86.
. . . ſcis quanto facilius ſit emere, quam Aſturconem. 86.
. . . Capitolia petentes Alpibus excludo. 122.
gallus ſpado. 55.
. . . gallinaceus cantavit. 74.
Ganymedem laudo. 83. 92.
Ganymedes & Diomedes fratres. 59.
garrimus vario ſermone. 55.
garum piperatum ex utriculis eorum currebat ſuper piſces. 36.
gaſtrorum eminentium fragmenta. 79.
gaudebam puerum in priſtinum decorem repoſitum. 110.
gaudens hac vindicta. 116.
gaudent ferali circumtumulata cupreſſu ſaxa. 120.
gaudenti attuli, quicquid promiſeram. 86.
gaudere domi. 44.
gaudet Roma fuga. 123.
. . . . natura permutatas vices habere. p. 682.
gaudia, quæ prima dediſti ætati noſtræ, prima rapis. 109.
. . . Veneris quis neſcit? 132.
. . . vulgo nota non placebant. 119.
. . . elutam mentem fugerunt. 128.
gaudio diſpoliatum torum pertrectavi. 9.
. . . laſſus in ſomnum decidi. 87.
. . . ſolutum vultum convertit. 91.
. . . illa exſultans inquit. 131.
gaudimonio diſſilio. 61.
gaudium repugnanti extorſi. 87.
. . . mentis pavidæ lacrimas habet. 89.
. . . hoc ſæpe properantibus fatis. 55.
Gavillæ domus. 61.
gauſapa coccina involutus. 28.
gauſapati apri. 38.
gauſapila myrtea ſubornatus cinædus. 21.
gelidæ periere nives. 137.
gelidus Boreas te noverit. p. 679.
gelu concreta unda ruebat. 123.
gementia cloſtra tua Nile cerno. 121.
gemina pignora. 89.
. . . jam ſtrictos morte Philippos cerno. 121.
gemini ſatiavit numinis iram Telephus. 139.
ſub Gemini ſigno naſcuntur bigæ, boves, &c. 39.
geminis angues orbibus ferunt ad ſaxa fluctus. 89.
. . . catenis Deus Delon ligavit. p. 688.
gemino gurgite deprenſam prædam ſœnoris ingluvies exederat. 119.
. . . cum conſule Magnus fugit. 123.
ſuper Geminos teſticulos ac renes impoſuerat. 35.
gemit abiecte impoſita pulſum marmor. 89.
gemitibus largis concuſſi. 18.
gemitu nihil profuturo ne perſeveraret pectus diducere. 111.
. . . alto inſonuit turbatum murmure pectus. 137.
gemitum lugentis audiſſet. 111.
. . . . quaſi cupientis exire beluæ audimus. 115.
. . . . audire. 63.
gemitus lacrimaſque. 91.
. . . . altiſſimos. 81.
. . . . ſuſpirio tectus animam pæne ſubmovit. 113.
. . . . conjungunt orbi parentes. p. 682.
gemmarum deſcriptio. 55.
gemmas aptent capiti. p. 668.
gemunt antra hauſtis montibus. 120.
genæ fletibus manant. 89.
genas conſecuit. 137.
genere furiarum alio inquietantur declamatores. 1.
. . . . nullo par erat cauſa noſtra. 14.
. . . . vario tabularum mirabilem pinacothecam. 83.
. . . . alio illo perſequendum curabis. 109.
quonam genere præſentem procellam evitaremus. 26.
generoſior ſpiritus vanitatem non amat. 118.
geneſin ſuam premere. 39.
genio Priapi pervigilium debere. 21.
. . . maledicere. 53.
. . . gratias agere. 57.
genios iratos habere. 62.

geni-

genitor cui Cocyti penetralia pateat. 121.
genium propitium habere. 74.
genius tuus mihi ignoscet. 37.
. . . . Gajus dictus 71.
gentes apud quasdam scimus legem servari. 141.
. . . . arma sumite accensis mentibus. 124.
gentis humanæ vitia. 111.
. . . liberæ funera cerno. 121.
gentium vicinarum feminas ad sui spectaculum evocaret Matrona. 111.
genu in limine posito numina deprecatus sum. 133.
genua ad vestra protendo supinas manus. 17.
. . . . utriusque tangebat infelicissimus puer. 80.
. . . . ad Ascylti procubui. 97.
. . . . perseverantis amplector. 98.
. . . . Eumolpi comprehendi. 101.
. . . . manusque tuas si idem frigus tentaverit. 129
genus hoc exercitationis. 2.
. . . hoc furti semel mihi feliciter cessit. 102.
. . . negotiationis quod præcipue probarent. 116.
. . . divinationis sibi non displicere confessus est. 117.
. . . quod hominum aut unde veniremus. 124.
. . . omne amoris invenerant implicitæ manus. 132.
geometria. 58
gerere vitam Chiam. 63.
geris catillata vadimonia. p.688.
Germano sanguine sexagintaque triumphis esse nocens cœpi. 122.
. . . . sanguine perfusas turmas fervere totas per Alpes. 123.
gestæ res non sunt comprehendendæ versibus. 118.
gesticulatus ad symphoniam obsonium laceravit. 36
gesticulatus mucrone. 59.
gestientibus ad patiendum annis. 87.
gestum est simpliciter. 107.
geuge. 58.
gigantum periturorum tela dejecit Jupiter. 123.
gigeria optime facta. 66.
Gingilipho. 73.
glacie concreta. 122.
glaciem non patitur resoluta vivere terra languidus Auster. 137.
glacies prima non pugnavit. 123.
gladiator obscœne non taces? 9.
gladiatores legitimi corpora animasque domino religiosissime addicimus. 117.
. . . . . sestertiarii. 45.
gladiatorium Lænatis munus. 29.
gladio trajicerem utrumque. 79.
. . . . latus cingor. 82.
. . . . jus dictum ignaviæ suæ. 112.
gladios retractant. 89.
gladium strinxit. 9. 62.
. . . . parricidali manu strinxit. 80.
. . . . mihi abstulit miles. 94.
. . . . quæsivi. 94.
glandem comedere. 40.
glebulas emere. 57.
glires melle & papavere sparsos. 31.
globulos verborum mellitos. 1.
gloria hos reddit honores. 120.
. . . quos terret. 122.
. . . insciens quod docet. p.683.
gloriari solebat Socrates. 140.
gloriosum aliquem facere. 56.
gloriosus. 78.
glyco. 45
Gorgias erat paratus exsequi. 141.
grabatum. 92.
. . . . erexit. 95.
. . . . subiret. 97.
. . . . concureret. 98.
gracile auri vinculum. 126.
gracilis hirundo viridi junco pendebat. 135.
gracilipes ciconia. 55.
gradiens petit juga alta nobilis Apennini. 124.
gradiens in aula aurata tigris vehetur. 119.
gradu eodem venio. 127.
gradum composui ad præliandum. 80.
. . . reduxi. 136.
gradus laborum fieri si paterentur. 4.
Græcæ urbis in diversorio jacerem desertus. 81.
Græcis versibus colloqui. 59.
Græco more. 111.
Græculi delirantes. 46. 88.
Græculio, Serapa nomine 76.
Grajam migrabit ad urbem. p.616.
Grajo exonerata sono. 5.
. . . nomine pulso ubi rupes descendunt. 122.
gramen mutata carpere valle. p.678.
gramina circumfusæ cantu sua rura colebant. 131.
gramine vario indutam terram. 127.
. . . in hoc compositi mille osculis ludimus. 127
grana sordidissimis putaminibus vestita segrego. 135.
grandævos patres. 123.
grande armarium in angulo vidi. 29.
. . . munus suspectam faceret humanitatem meam. 86.
. . . inguinum pondus habebat. 92.
. . . facinus Tryphæna inhibuit. 108
. . . si hoc putas. p.668
grandem annulum subauratum habebat. 32.
grandi beneficio obligati. 11.
grandisque indomiti Ciceronis verba minentur. 5.
grandine tumida confractum cœlum 123.
. . . . segetes perdidit. p.682.
grandis & pudica oratio non est maculosa. 2.
. . . illa oratio haberet majestatis suæ pondus. 4.
. . . injuria. 106.
granis punici mali. 31.
grassantibus quicquid Lycurgi villa præbuisset. 117.
grassator nocturnus. 82.
grassatoris audaciæ gratias agere cœpi. 82.
grata ciconia. 55.
gratia ministratoris vinum dominicum est. 31.
. . . ad imperitos etiam deferre coronas solet. 83.
. . . vobis reddenda est. 122.
. . . conciliabat vocem loquentis. 127.
. . . tristis sermonis puri non videt. 132.
. . . tota perit. p.675.
gratiæ coeuntis initia. 113.
. . . suæ resistere posse neminem jactaret. 125.
gratiam Eumolpi certatim muneribus solicitant. 124.
. . . parem referre 77.
. . . conciliante ancilla. 112.
in gratiam redire modo liceat. 138.
gratias agens humanitati nostræ. 32.
. . agere grassatoris audaciæ cœpi. 82.
. . . ago tibi hoc nomine. 128.
. . . ago languori tuo. 129.
. . . agere indulgentiæ domini. 71.
gratiosiorem me esse scias, quam Protesilaum. 140.
gratis ne me judices ad hoc templum amoris accedere. 127.
gratissimum quod putent auditoribus fore. 3.
grato nos perluit haustu. p.678.
gratulor mihi sine causa. 79.
gratum amatorem. 113.
gravatim se insinuant portibus navigia. 101.
gravatum gremium excutiat conscius auri. 128.
gravatus tot malis Ascyltos. 22.
grave vulnus cor alit. p.668.
gravem nauseа stomachum exoneratbit. 10.
. . . injuriam accepi. 129.
graves equi recessus stipant. 89.
. . . . mero alius obtruncat. 89.
. . . . nuces & plenas integro fructu ad ima deferri. 137.
gravi injuria mea nec contenta mulier. 132.
gravidari posse sic porcum mirabaris. 55.
gravidis freta pressa carinis. 119.
graviorem pœnam timentes. 102.
gravis jam est mullus. 93.
. . non erit vietus & senex. 100.
. . ira Hellespontiaci Priapi sequitur me. 139.
. . . innumerabilibus telis umbo. 124.
. . . ebrietate 78. 93.
gravissimam hanc pœnam credimus. 115.
grege Socratico plenus. 5.
gregem cursorum cum magistro se exercentem notavi 29.
greges servorum census turbant. 119.
gremio Gitonis. 113.

. . oc-

- - - - occultat ille penates. 123.
- - - - telluris reducto pater umbrarum timuit fraternos ictus. 122.
gremium excutias auri secreti conscius. 128.
- - - satis amplum. 60.
gressibus securis frangebat horrida arva. 123.
gressum feret ebria pubes circa delubrum. 133.
gressus dextros pariter movimus. 30.
- - - fracti enervi corpore placent. 119.
- - - prior occupat insolito ausu. 123.
- - - per lilia ferre. p. 668.
grex agit in scena mimum. 80.
gubernacula. 102. 114.
gubernantibus vocem digitis. 127.
gubernator misericordia permotus. 101.
- - - - pervigil nocte siderum motus custodit. 102.
- - - - ægre expugnavit. 108.
- - - - nec quo cursum destinaret sciebat. 14.
gubernatore denunciante. 108.
gubernatori persuade. 102.
gula ingeniosa est. 119.
gulæ capitique maledicere solemus. 132.
gurgite infesto repetitum procella circumegit, atque hausit. 114.
- - - gemino deprensam prædam fœnoris ingluvies exederat. 119.
- - - fracto pontus Magnum veneratus erat. 123.
- - - in Idæo frutices sistam. 134.
- - - pleno facies manavit. 137.
gurgitibusque feris altos immittite fluctus. 108.
gustantibus adhuc nobis. 33.
gustare non potui quicquam amplius. 37.
- - - liberam aquam. 71.
- - - aliquid de jure. 46.
gustatio allata est valde lauta. 31.
gustatione mirifica initiati. 21.
gustatoria à choro cantante rapiuntur. 34.
gusti hæc jactura mihi non fuit. 76.
gustum veluti minimum hauseram somni. 21.
gustus ex amphora. 77.
guttura ornent monilibus aliæ. p. 668.
Gyaro alta Deus legavit Delon. p. 688.
gymnasium. 85.
gypsatæ diligenter amphoræ vitreæ adlatæ sunt. 34.
- - - amphoræ. 71.

H.

Habeam iratam Junonem meam. 25.
- - - - ne tecum quoque rixandum. 90.
habeat pudorem. 96.
quid habeat, ipse nescit. 37.
habebant horridos longosque capillos. 105.
habebat follem plenum. 27.
- - - hoc inscriptum. 30.
- - - olivas in altera parte albas, in altera nigras. 31.
- - - in minimo digito sinistræ manus annulum grandem subauratum. 32.
- - - aureos argenteosque denarios pro calculis albis ac nigris. 33.
- - - repositorium duodecim signa in orbe disposita. 35.
- - inguinum tam grande pondus. 92.
- - - Romanus victor jam totum orbem. 119.
habebit dicentibus fidem. 14.
habebo vinctos loris inter vestimenta pro sarcinis. 102.
- - - quod cœlo imputem. 72.
habemus in usu. 1.
habenas liber mutet. 5.
habenis tepidis Phœbus hyemem spectabat. p. 681.
- - - - - liber furor. 124.
habent necesse cum insanientibus furere. 3.
- - - legata in testamento meo. 141.
- - - proximas necessitudines. 116.
- - - quicquid doloris, in pedes deferunt. 132.
habentur soli militares, soli fortissimi atque innocentes. 116.
habeo, quod timeam. 141.
- - - quod cœlo imputem. 117.
habere bonum animum eam jussi. 18.
- - - non plus quam septem annos videbatur. 25.
- - - bona nolo, nisi quibus populus inviderit. 100.
- - - bonam mentem jubemus. 115.
- - - in Africa trecenties sestertium fundis nominibusque depositum. 117.
- - - per quod te potui, abstulit mihi paralysis. 130.
- - - Deos hanc vitam Epicurus dixit. 132.
- - - aliquem bene. 38.
- - - complexus. 83.
- - - pudorem. 96.
- - - osculum. 126.
- - - bonam mentem. 131.
- - - gaudet natura permutatas vices. p. 682.
haberemus nos extremum solatium. 106.
haberent quas picturas in media porticu. 29.
- - - fidem fictæ preces. 97.
haberet majestatis suæ pondus grandis illa oratio. 4.
- - - aditum consilium. 102.
- - - ancilla matronæ superbiam. 126.
haberetur latrocinii suspicio in utra parte. 15.
habes sermonem non publici saporis. 3.
- - - quid ingenui sanguinis. 113.
- - - de tam magna nave ne tabulam quidem. 115.
- - - te quidem & fratrem. 127.
- - - confitentem reum. 130.
- - - habeberis. 77.
habet suam fortuna rationem. 82.
- - - odium propter morum differentiam. 84.
- - - lacrimas gaudium pavidæ mentis 89.
- - - atramentum. 105.
- - - buccinatorem & horologium in triclinio subornatum. 26.
- - - quod queratur. 43.
- - - unde. 45.
- - - hæc res panem. 46.
- - - fundos, quam milvi volant. 37.
- - - in hac urbe eloquentia. 116.
- - - quisquis nummos. 137.
- - - servus regni bona. p. 676.
- - - pannus prælia. p. 679.
- - - vites contemtus amor. 108.
- - - quisquis suos hæredes. 116.
- - - Parthus Crassum. 120.
- - - timor altus mentem. 128.
- - - lorum in aqua, non inguina. 134.
plus, quam habet quisquam in fortunis. 37.
habetis dolum, accipite nunc malum. p. 688.
habeto Jurisconsultus paret, non paret. 137.
Habinnas. 65.
habitant in culina. 2.
habitare hic debes. 7.
habitarem. 85.
habitat mecum. 76.
habitata tellus Lacedæmonio colono. 5.
habitationem mihi prospiciam. 10.
habitem. 4.
habitu fratris perturbatus. 9.
habueram si quid vitium, perdidi. 128.
habui arma miles paratus. 130.
habuimus non minus sudoris. 79.
habuisse non timidas manus. p. 686.
habuit carissimum. 97.
- - - huic formæ quid simile Ariadne. 138.
hac, illac. 57.
hæc annona. 44.
- - ubi dicta dedit. 61.
hærebat ambulationi Daphnoe. 126.
hæredem non invenit Myron. 88.
- - - facere. 71.
hæredes suos quisquis habet. 116.
hæredipetarum in turbam incidimus. 124.
hæreditas sola hæc juvenibus dari posset. 140.
hæreditatem nec exspectabant. 141.
- - - - accipere. 77.
hæreditates multas officio ætatis extorserat. 140.
hærent diutius nives incultis asperisque regionibus. 99.
hærentia suis ripis victa flumina. 123.
- - - mora rubetis duris. p. 683.
hærere te totum video in illa tabula. 89.
hæret amicitiæ nomen. 82.

- - - leves

H.

- - - leve Mavortias umbo. 124.
hæserant considerantium vultus. 26.
hæsimus calentes. 79.
hæsit paulisper acies. 109.
halusin Trojæ ostendit. 89.
hamat siquis artis severæ effectus. 5.
pro hamis locellus in turbam mitterent. 140.
- - - eam imposuerit escam. 3.
- - - blandientibus convellebat prædam repugnantem. 109.
Hannibal nobis quis navigat? 101.
ab Hannibale oppressi Saguntini. 141.
harenæ imponere. 81.
harenarius aliquas accendit. 126.
Harpyias pene fluentes. 136.
harundinem raptam subter lectum mittit. 98.
- - - - ab ostio rapuit. 134.
harundinibus tectis tetigit volucres. 109.
- - - - cassis collectum ignem collocavit. 136.
harundo quassata verberantis impetum minuisset. 134.
- - - gracilis pendebat viridi junco. 135.
hasta tremebunda supervolat. p. 674.
hastam ingentem quatiens Mavortius. 124.
- - - in magnam nixus. 123.
hastis scuta concrepere. 59.
haud mora. 99.
haurire me ruina terra non potuit. 81.
hauriret me inimicus ignis. 98.
hauseram somni minimum gustum. 22.
hausi parcius merum. 130.
hausit repetitum infesto gurgite procella. 114.
haustu grato nos perluit. p. 678.
haustis montibus antra gemunt. 120.
Hecates sacris digna. 135.
hederis redimitus. 41.
hei, hei, quotidie pejus. 44. 42.
Helena soror Diomedis & Ganimedis. 59.
Helene quid contra hanc, quid Venus posset? 138.
Helenen huic donasset & Deas. 138.
in Heliconem se venisse continuo putavit. 118.
helleboro animum ter detersit Chrysippus. 88.
Hellespontiaci gravis ira Priapi me sequitur. 139.
Hemerotis pugnasset. 52.
herbarum omnium succos Democritus expressit. 88.
herbas alit cespite lætus ager. 120.
- - - in molles talis humus Venerem clinavit. 127.
cum herbis excisus cespes favum sustinebat. 31.
Herculea arte Stymphalidas ad coelum fugasse reor. 136.
Herculeis aris sacer locus. 122.
Herculem ad interdictum venturum si credidisset. 83.
Hercules. 68. 114.
Herculi ipsi vix ferendum fuit. p. 687.
Herculis duodecim ærumnæ. 48.
- - - porticu. 106.
Hermeros. 59.
Hermogenes. 45.
Hesperæ campos late prospexit. 122.
hesternæ injuriæ memor. 131.
hesterno die. 131. 139.
Hesus. 104.
heu. 64.
- - heu nos miseros. 34.
hiatu penitus exciso demersus locus. 120.
- - - rupto tellurem solvit. 121.
hibernum me invaderet mare. 98.
hieme Gallica frigidior factus sum. 19.
hiemis exul avis. 55.
hiemis pruinis rigent. 122.
hiems tristis adedit comas. 109.
- - - hunc locum nive durâ claudit. 122.
hilares sine tormentorum injuria tibi præsto erimus. 102.
hilaria mera. 61.
hilarior post hanc pollicitationem facta mulier. 18.
- - - ne fieret Eumolpus contumeliâ meâ. 131.
hilaris injuriis inimici. 92.
hilaritas longior pigritiam recedendi imposuerat. 85.
- - - ne sileret sine fabulis. 110.
- - - non dabat iracundiæ locum. 113.
- - - turbata est. 74.
hilaritate conciliant epulæ convivium. 109.
hilaritatem comulantis adjuvit cymbalistria. 23.
- - - - Dominæ quis confuderit, quærit. 132.
- - - - reficere. 60.
hinc atque illinc. 49.
- - - pendentibus fimbriis. 32.
- - - & inde moto venit levis Delos. p. 687.
Hipparchus. 40.
Hircanæ tigres. 134.
hircus ibit ad aras, sancte, tuas. 133.
- - - in ervilia. 57.
historici longe melius id faciunt. 118.
histrio scenæ ostentatione traductus. 126.
histrionem exerceat totus mundus. p. 673.
histrioniæ addictus. 5.
hoc est? 93.
- - erat? 100.
- - & illoc. 39.
hodiernam bilem ejurat. 90.
holera spectare. 39.
Homericis versibus canere timuerunt Pindarus novemque Lyrici. 2.
Homeristæ. 59.
Homerum pueri in scholis legebant. 48.
Homerus testis. 118. 59.
homicidium fecissem. 137.
hominem ne ipse quidem sine aliquo motu conspexi. 12.
- - - acutum. 24.
- - - ipsum laciniam fascini crederes. 92.
- - - inter homines esse. 39.
- - - facere. 74.
- - - Deum quam hominem invenire facilius possis. 17.
- - - peregrinum inter cultores suos admittere. 127.
- - - divinum esse Epicurum scies. 104.
- - - non ignotum. 107.
- - - peregrinum ne fastidias inter cultores admittere. 127.
- - - occidi. 130.
- - - tam infelicem tu nunquam vidisti. 134.
homines sumus, non Dii, nemo nostrum non peccat. 82. 75.
- - - omnis ordinis confitebantur. 111.
- - - quoscunque in hac urbe videretis. 116.
- - - liberos patimini ire sine injuria, quo destinant. 107.
- - - urbanioris notæ mentiri 116.
- - - severioris notæ ne admittere quidem ad cognitionem solent. 132.
- - - nec ulli celerius incidere in malam fortunam debent. 14-.
- - - qui humaniter versantur. 45.
- - - sunt amici & servi. 71.
- - - vix mille secreta noverunt. 17.
- - - inhabitarent nobile solum. 116.
homini misero non invideo medicinam. 129.
- - - tutissima virtus pietas. p. 673.
hominibus omnibus formosior. 88.
hominis os palma excussissime pulsat. 95.
- - - unius vestigium ad corporis mei mensuram figuravi. 97.
- - - nec mortem concupisse, nec supplicia. 97.
- - - operas locavi, non caballi. 117.
hominum pæne animas ferarumque ære Myron comprehenderat. 88.
- - - duorum mihi carissimorum duo funera eodem tempore spectem. 112.
- - - clades auspiciis patuère Deûm. 122.
- - - damnatum avertitur agmen mitis turba Deûm. 124.
- - - quod genus, aut unde veniremus. 124.
- - - mores ex vultibus colligo. 126.
- - - Deorumque pudor. 132.
- - - inepta persuasione nihil est falsius. 132.
- - - Deorumque judicio sapientissimus Socrates. 140.
homo stultissime. 10.
- - - omnium insulsissimus. 13.
- - - lautissimus. 26. 27.
- - - verecundissimus. 101.
- - - prudentissimus. 105.
- - - dicacissimus ne carminibus vindicaret. 113.
- - - sum, & adhuc juvenis. 130.
- - - en quemadmodum natus. 115.
- - - putidus. 54.
- - - negotians. 48.
- - - præfiscini. 73.
- - - inter homines suos. 57.
- - - non erat pulsus. 119.
homuncio totus nil est. 34.
quam homuncio, vinum diutius vivit. 34.

ho-

homuncio urſum comeſt. 64.
homunciones. 56.
honeſta inter primas matrona. 140.
honeſti juvenes. 107.
honeſtiorem alterum puto. 55.
honeſtiores multo cenabant. 34.
honeſtos clamando invidiam nobis facis. 107.
inter honeſtos cænare. 41.
honor totus tibi ſervit. p. 668.
. . . lunæ reparatus. p. 677.
honorabat lyram reſolutam modo nato flore Apollo. 83.
ſine honore paries tuum decus. 133.
honores ad ſummos perveniunt. 116.
. . . hos gloria reddit. 120.
. . . primos meſſis Cereri date. p. 677.
ex qua hora injuriam accepit. 129.
horâ pæne totâ. 79.
. . . minus interpoſita. 87.
. . . fortunæ quandoque mihi adriſerit. 133.
. . . parentes pares facit. p. 682.
. . . recurrit permutatis equis. p. 678.
horæ unius faſtidio. 141.
horas inſpicere. 71.
Horatii curioſa felicitas. 118.
horis aliquot ſpatiatus. 86.
hornus liquor ſpumabit pateris. 133.
horologium ſubornatum habet. 26.
horologium in medio 71.
horrendi nemoris de parte ſiniſtra inſolitæ voces flamma ſonuêre ſequenti. 132.
horrentibus barbis nauta in limine ſtetit. 99.
horret ſola ruinoſis facundia pannis. 83.
horribile ſecretum inter nos peritu rum. 21.
horribilem rem narrare. 61.
horrida tellus extulit in lucem nutritas ſanguine fruges. 120.
. . . ſecuris frangebat greſſibus arva 123.
. . . Erinnys emergit 129.
. . . ſaxa Niliacas jaculantur aquas. 134.
horridos longoſque habebant capillos. 105.
horrifico infeſtant murmure tigres. p. 674.
horror frigidus in oſſibus regnat. p. 681.
horrore quodam tractavi Protogenis rudimenta. 83.
. . . miti quievit humus. 123.
in horrorem vita quodam perductus. 128.
horruerit ter ovantem Magnum Jupiter. 123.
hortari lugentem cœpit. 112.
. . . canes 64.
horti tubere lævior rotundo. 109.
hos dies. 18.
hoſpita Ciconia. 55.
hoſpitari. 77.
. . . qualis in Actæâ quondam fuit terra digna ſacris Hecates. 135.
hoſpitem occidi. 81.
. . . recepi Lycurgo crudeliorem. 83.
hoſpites mi. 116.
hoſpiti placet puer. 100.
hoſpitio Aſcylti 64.
hoſpitis formoſiſſimum filium. 85.
hoſpitium. 86.
. . . Pergami accepi. 85.
. . . hoſpites cepit. 77.
hoſpitum potionibus liberum urceolum jaculatus eſt. 95.
. . . ebriorum frequentiæ. 95.
hoſtem abſentem votis interficit. 123.
hoſtia lactens. 133.
hoſtiarii cella, 29. 37.
hoſtiarius. 65.
. . . præſinatus in ipſo aditu ſtabat. 28.
hoſtibus dedititiis parcimus. 107.
hoſti anſa diſrupta. 96
hoſtile ac male nobile lignum. 119.
ad hoſtiolum celæ vix proceſſerat. 136.
hoſtis frugalitatis meæ. 64.
. . . Troius non in hac claſſe vehit decepti pignus Atridæ. 108.
. . . erat, ſiqua foret tellus quæ fulvum mitteret aurum. 119.
. . . non templis impius admovi dextram. 133.
hoſtium audaci ſtrepitu impulſum exſonuit. 16.
. . . cellæ obduxit. 94.
. . . reſerandum cenſebat Giton. 96.
. . . effractum cellæ neminem poterat excludere. 98.
huc, huc convenite ſpatalocinædi. 23.
. . . atque illuc diſcurreret. 37.
non humana viſcera, ſed centies ſeſtertiûm te comeſſe ſinge. 141.
humanæ gentis vitio. 111.
humanam ſatietatem quid tentare ſoleat ſcitis 112.
humanarum rerum arbiter Deus. 98.
. . . rerum Deos immortales curam agere, puto intellexiſti. 106.
. . . rerum divinarumque poteſtas Fortuna. 120.
humanas edere carnes Saguntini. 141.
humane locutus. 90.
humani juris oblitus. 79.
humanior veſtis utinam ſufficeret. 117.
humaniſſime ſe ducem itineris promiſit. 8.
humanitate menſam poſuiſſem. 91.
. . . tralatitiâ prætereuns aliquis nos lapidabit. 114.
. . . candidâ animum ejus reſtitue 129.
humanitatem meam ne tam grande munus ſuſpectum faceret. 80.
. . . ad invitantis porrexit victam manum. 111.
humanitati noſtræ gratias agens. 31.
humanius eſt. 126.
humano ſanguine tinge Theſſaliæ ſinus. 124.
. . . in corpore ventri maledicere ſolemus. 132.
humanum corpus video circumactum levi vortice ad littus deferri. 115.
. . . cruorem bibit Tigris. 119.
humeri minitantes. 122.
humeris laciniam detraxit. 12.
ſuper humeros ruſtici emptoris contemplationem injecit. 12.
humeros ſcopionibus pingere. 22.
per humeros crines ſe effuderant. 126.
humilem te fateris & ſervum. 126.
humilis taberna ſpectaret Thebanum par. 80.
. . . caſa opes conſervabat. 135.
humilitatem ancillæ matrona haberet. 126.
humillimi ſpiritus poëta. 83.
humo luſtrata ad ortus dejectus Phœbus. p. 677.
. . . exigua nobile corpus requievit. p. 675.
humor moleſtus. 60.
humore defectæ lucernæ tenue & extremum lumen ſpargebant. 22.
. . . hoc ſpargit femina mea. 138.
. . . in ſummo conſiſtere ventoſas nuces. 137.
humum fodit miniſter. p. 680.
humus canâ vincta pruinâ non pugnavit. 123.
. . . ſatis Venerem molles clinavit in undis. 127.
Hyblæum refugit ſatur liquorem. p. 681.
Hydaſpis ſævi repertor Magnus. 123.
hydraule cantante eſſedarium pugnare putares. 36.
hyemem Phœbus ſpectabat. p. 681.
Hylam nympha prædata. 83.
Hylas candidus repellebat improbam Najada. 83.
Hypæpis tuis imponit templum veſtifluus Lydus. 133.
Hyperidis ad famam quis proceſſit. 2.
hypogæo. 111.
Hyrcanæ tygres mihi parent. 134.

I.

Jacebant alii ſparſi circa diſcumbentium pedes. 22.
. . . arma congeſta ſtrue deplorata. 123.
jacebat in lecto. 140.
. . . auro corrupta majeſtas. 119.
. . . lues paullo ante jam concidenda. 123.
jacent nunc amatores obligati noctibus totis. 81.
. . . agri. 44.
. . . mortui pueri. 52.
. . . ſupplices in conſpectu veſtro. 107.
jacentem paropſidem puer ſuſtuliſſet. 34.
. . . ſomno Romam. 129.
jacentis corpus conſpexit. 112.
. . . ipſum te corpus admonere debet, ut vivas. 111.
. . . ſuper pectus crines ſuos impoſuit. 111.

jacen-

jacentium fœdissimam volutationem contemplatus. 95.
jacere in scapha nautam unum stationis perpetuæ. 102.
jacerem desertus. 81.
jaceremus in triclinio. 85.
jacerent inclusi. 26.
jacet vilis adulter picto ebrius ostro. 83.
- - - Sacerdos inter aras victima. 89.
- - - longe à destinatione sua. 115.
- - - plus argentum in ostiarii cella. 87.
- - - Magnus Libyco æquore. 120.
- - - libertini loco. 38.
- - - virtus medio cœno obruta. p. 676.
jaciamus tecum osculantes. p. 687.
jactabas vires imperii tui. 115.
jactamus tala. 114.
jactantur litterarum amatores. 84.
jactare multa in muliebrem levitatem cœpit. 110.
- - - comas platanus cœperat. p. 681.
jactaret suis. 125.
- - - taurus. 45.
- - - panem candidum. 64.
jactasset centum meum inter condiscipulos. 87.
jactura me non tam movet, quam negligentia nequissimi servi. 30.
- - - illum nec moveri. 117.
jacturæ pensionem anterem obtuli. 116.
jacturam leviorem faceret precium majoris compendii. 14.
qua jacuere, juvant in rebus adversis. p. 679.
jacuerunt una. 112.
jacuit in præceptoris lectulo intactus Alcibiades. 128.
jaculantur Niliacas aquas horrida saxa. 134.
jaculari dicta voluit in calvos stigmososque. 109.
- - - urceolum. 95.
jacularis in miseros telum amoris. p. 668.
jam mentum, jam cervix, jam manus, jam pedum candor. 71.
- - icies, ferrum hoc fidem habere. 58.
- - nunc. 71.
jamdudum cupiebam custodem amoliri. 10.
prid. JAN. KAL. G. noster foras cœnat. 30.
januam effregit. 78. 79.
- - - intravit mulier. 139.
ad januam pervenimus. 28.
- - - erat canis catenarius. 72.
extra januam verberibus sputisque ejectus sum. 132.
jatraliptæ tres falernum potabant in conspectu ejus. 28.
ibant flumina per notas morientia ripas. 122.
ibat capta juventus dum Trojam capit. 89.
- - fluctibus summis inquieta Delos. p. 687.
Iberæ gentis funera cerno. 121.
ibis ad sputam. 113.
- - in crucem. 137.
ibit ad aras, Sancte, tuas hircus. 133.
icta mente quo jubet, populus ducitur. 123.
ictu primo harundo quassata. 134.
- - nec defunctorio satiatus. 136.
ad ictum exclamavit. 22.
ictus resilit. 89.
- - - Athos flagraret. p. 677.
- - - inexspectato sono. 109.
- - - semel Giton. 105.
- - - fraternos palluit umbrarum pater. 122.
Idæ cæsi vertices trahuntur. 89.
Idæo fudit de vertice flores terra parens. 127.
Idæos frutices in gurgite sistam. 134.
idoneam excusationem præparassem. 139.
jecur fortissimum extraxit. 137.
- - - intimum peterrat vultur. p. 671.
jejuna sabbatha lege premet. p. 686.
jejunio macet spiritus. 128.
jejunium servare. 44.
Ifigenia Achilli uxor data. 59.
ignara oneris juventus id, pro quo metuit, tantum trahit. 128.
ignarus tempestatis filius. 115.
ignaviæ suæ jus dictaturum gladio. 112.
ignavus nec hanc sine vindice dextram vinciet. 122.
igne tepido rogus consonat. p. 681.
ignem ne quidem admotum sensisset. 79.
- - - furoris totum in eam converti. 131.
- - - modo convalescentem restinguit. 136.
- - - ad reficiendum in vicinia cucurrit. 136.
- - - cassis harundinibus collectum collocavit. 136.
- - - hunc nunquam finies nisi sanguine exstinxeris. 139
ignes lapideos Carchedonios optas. 55.
- - - elisos abscidit. 122.
ignibus insolitis vorsatur Ætna. 122.
ignis tanquam melius accipiat corpus. 115.
- - - cum testo pleno venientem Enotheam animadverto. 136.
- - - inimicus. 98.
- - - an fluctus, an mora consumat corpus periturum. 115.
- - - Triviæ triplici ortu rotetur. p. 670.
inter ignominiosos latitat. 116.
ignoraremus quum nos, quæ animorum mutatio facta esset. 19.
ignoras propediem. 99.
ignoscant ut facto tuo Deos roga. 137.
ignoscet mihi genius tuus. 37.
ignosce adolescens sollicitatum tui caussa. 137.
- - - culpæ minori. 133.
ignosci illis ut possit vide, quos ad pœnam ipse Deus deduxit. 106.
ignota & inaudita luxuria. 20.
- - - consolatione percussa. 111.
ex ignotis. 112
ignotos qui lædit latro appellatur. 107.
ignotum hominem. 107.
- - - deflebam. 115.
ilia sua dissolvebat risu. 24.
Iliada & Odyssεam. 29.
Ilium captum. 50.
illigatæ viscatis viminibus volucres deferebantur ad manus. 109.
ad ima deferri nuces graves. 137.
imagine in præterita se totus versat. 128.
imaginem quandam amoris mei. 139.
- - - basiando præterire. 60.
imagines pictas sicillarum VII. habebat. 30.
- - - velut muscarum in terram despuit. 135.
imaginibus infernis turbatus. 111.
imaginum extremitates ad similitudinem præcisæ. 83.
imago mortis lucida emergit. 124.
- - - Lunæ descendit carminibus deducta meis. 134.
- - - cœnæ ex luto. 69.
imam partem finiebat æneum embolum navis. 30.
imber ambitiosus detonuit. 17.
- - - oculis nec defuit. 137.
imbre sanguineo descendit Jupiter. 122.
imitaretur naufragorum ultimum votum. 101.
imitari quod vellent, diu audirent. 4.
- - - luscinias. 68.
- - - muliones, circulatores. ibid.
imitatione petulantissima me deriserunt. 92.
imitatur citrea mensa vilibus maculis aurum. 119.
imitemur Arabes. 102.
imminet pœna trophæis. 122.
imminuerunt liberalitatem exhausti cœptatores. 141.
immiserat circa oneratas veste cervices laticlaviam mappam. 32.
immissus toto corpore in amplexum ejus. 131.
immittere calicem in faciem. 74.
- - - - pedes super lectum. 67.
immittite altos fluctus gurgitibus feris. 108.
- - - - lampades in medias urbes. 124.
immo potius 76.
immolentur virgines tres. 7.
immortales Dii. 86.
- - - - Deos. 106.
immundissimo me basio conspuit. 23.
imparibus soleis ligneis imposita sunt. 95.
impatiens contumeliæ Eumolpus. 95.
- - - - fœderis novi. 113.
impatientem maris fratrem tuum in ultimis esse. 101.

impedit magis inguina quam ingenia fricare. 92.
impediunt crudelitatem suam sævi quoque implacabilesque domini. 107.
impegit basia spississima stupentibus. 31.
impendere spiritum tanquam rem vacuam sine causa. 102.
- - - - mortuum malo quam vivum occidere. 112.
impendet clades omnibus una. 122.
impendi hunc oculum pro vobis. 1.
cum impensa sacrificii venit. 137.
imperabis nihil repugnanti. 129.
imperamus Eumolpo secundum hanc formulam. 117.
imperasset amori suo Nympha. 83.
imperat eodem verbo & vocat. 36.
imperator provinciæ. 111.
- - - - justus. 113.
Imperavi Gitoni. 97.
imperavit Coraci. 140.
imperent filiis ut patrum suorum capita præcidant. 1.
imperii tui vires jactabas. 113.
- - - deserto nomine fugit Magnus. 123.
Imperio paruerunt nervi. 131.
- - - para te. 135.
- - - servio. 135.
- - - lentò parebat. 140.
imperiosi nascuntur sub Leonis signo. 39.
imperitos. 83.
imperium non est moratus. 97.
- - - - sequetur stomachus. 141.
impetrabunt non aliter, quod petunt. 3.
impetraverat à se. 52.
impetum tertianæ timerem. 17.
- - - morbi monstrata subtilitate lenire. 17.
- - - animadversionis nostræ eludetis. 107.
- - - minuisset verberantis quassata harundo. 134.
- - - in me faciunt anseres sacri. 136.
Impetus hic placet. 118.
impingere calcem Græculis 46.
impius hostis non templis admovi dextram. 133.
implacabile regnum Ditis petit. 124.
- - - - fatum me persequitur. 139.
implacabilem Licam agnovi. 115.
implacabiles quoque domini crudelitatem suam impediunt. 107.
implebat ille audacius tragœdiam. 108.
- - - osculis pectus. 113.
- - - strepitu obscœno simul atque odore viam. 117.
implebo carminibus laudes tuas. 94.
implere labra tumore. 102.
- - - triclinium teterrimo latratu. 64.
- - - fere totus mundus mimum videtur. p. 673.
- - - lamentatione triclinium. 72.
implete pectora magnis cogitationibus. 115.
impleveram superfluentibus bonis fugitatum corpus. 125.
impleri lactentibus papillis manus. 86.
- - - vestimentis lectum. 97.
implevimus nos cœnâ. 16.
implevit risu plausuque cellulam. 11.
- - - frontes ingentibus literis. 103.
- - - vivis carbonibus mensam. 135.
implicitæ manus omne genus amoris invenerant. 132.
implicitum brachiis pluma mollioribus in terram deduxit. 127.
imponam discordiæ finem. 80.
impone singulis modum. 107.
imponemus inimicis. 102.
imponere alieno periculo innocentem quid attinet. 102.
imponeres mihi lassitudinem ultimæ senectæ. 132.
imponeret manibus meis Gitona. 100.
imponi posset dormienti. 102.
- - - utrisque quadragenas plagas placuit. 105.
imponit Hygœpis suis templum Lydus. 133.
- - - sibi pudorem. 47.
imposita imparibus soleis ligneis anus. 95.
- - - abiete pulsum marmor gemit. 89.
impositam scaphæ Triphænam abducere. 114.
impositum arce sublimi oppidum cernimus. 116.
- - - - Cereris vacuum nemus crate saligna. 135.
impositurum corpori maculam aquæ aspergimen. 102.
impositus est lecticæ Trimalcio. 28.
imposuerat structor super signa proprium convenientemque materiæ cibum. 35.
- - - - pigritiam recedendi hilaritas longior. 85.
imposuerit hamis escam. 3.
imposui harenæ. 81.
- - - codicillis talia verba. 129.
imposuit mihi solitudinem. 81.
- - - crines super pectus jacentis. 111.
impotentia tua ubi nunc est. 115.
impotentium cenas non captat cliens. 3.
imprecari bene. 78.
impressa stigmata captivorum frontibus 105.
imprimite mucrones. 80.
improbâ si hunc manu tractavero. 83.
- - - manus versat furtum. 128.
- - - grana tollit. 135.
improbam Naiada repellebat candidus Hylas. 83.
improbasse ne me putes schedium Lucilianæ improbitatis. 4.
improbe diductam rimam. 26.
improbitas omnia extorquet. 87.
improbitatis Lucilianæ schedium improbasse. 4.
improbiter aliquem pugno tollere. 66.
improbus amnis per valles rapitur. 137.
improperare. 38.
imprudens consilium. 102.
- - - - nos arena componet. 114.
- - - - hic vehit omnia secum. 123.
imprudentes admisistis inexpiabile scelus. 17.
- - - - noxios in nostrum inducere navigium 106.
imprudentia locorum. 79.
imprudentibus expressit risum. 32.
impulerat nec certos fluctus ventus. 114.
impulit me super lectum. 134.
impulsi juvenili licentia. 17.
impulsum audaci strepitu ostium exsonuit. 16.
- - - - ostium crepuit. 99.
impune, quisquam, quod non licuit, non aspexit. 17.
- - - modo si fas est vera proferi. 121.
- - - laturos, si quid deliquissent. 125.
impurus omni libidine adolescens. 81.
imputem quod cœlo,, habeo. 127.
in altum componere. 99.
-- Asiam eductus est. 85.
-- Aureos. 76.
-- aurem aliquid secreto diceret. 28.
-- auxilio erat quisquam. 21.
-- balneo sequi jubemus. 26.
-- cœnam. 47.
-- capite pueri digitos tersit. 27.
-- conductum accurrit. 9.
-- conspectu. 73.
-- controversiam esse. 15.
-- cubitum reclinare. 38.
-- culina habitare. 2.
-- cursu fatigatus. 6.
-- die. 44.
-- faciem immittere. 74.
-- funus rogari. 72.
-- gratiam revertere. 87.
-- gregem currere. 38.
-- his lautitiis eramus. 32.
-- ingenuum nasci. 57.
-- imo imus recumbit. 38.
-- larvam intrare. 62.
-- lectis abjecti. 26.
-- litem ambiguam descendere. 14.
-- manu ponere. 100.
-- manus vinum dedere. 34.
-- memoriam revocatus cursus lavidiæ. 10.
-- mortem ultimam. 89.
-- nummis omnia habere. 43.
-- oculos Ascylti manus intentavi. 9.
-- os conjicere. 42.
-- osculum applicuit. 24.
-- præcipiti res humanæ sunt, 55.
-- partes diducere. 108.
-- populum proferatis Deorum consilia. 17.
-- poste defixæ tabellæ. 30.
-- potestate esse. 98.
-- prandium parasset. 9.
-- primis quartilla. 26.
-- prospectu. 66.
-- publico nummos effundere. 71.
-- publico manare. 100.
-- publicum videre. 58.

- - ſic

-- secreto. 25.
-- secreto loqui. 97.
-- servitutem dare. 57.
-- sinum demisit manum. 34.
-- solio descendere. 73.
-- tenebris micare. 44.
-- terram decidebant. 27.
-- terram deponere. 64.
-- unum nata sunt. 50.
-- ultimis esse. 101.
Inachia Tirinthius ira exagitatus. 139.
inanes ac sine medulla ventosas nuces. 137.
inani palea satiatus paries. 135.
inanibus sonis ludibria quædam excitando. 2.
inanis spuma pinnas per maria torquebat. 129.
- - - error. p. 677.
inauditus mos. 76.
inauratæ Phæcasiæ. 67.
inaurati Calices. 67.
inauspicatum locum timebam. 131.
incaluere nives. 123.
incedo in hoc dictorum æstu 6.
incendia ducit fax stellis comitata novis. 122.
- - - totaque belli ante oculos volitant. 123.
- - - terris portare. 124.
incendit æquor fulmineum jubar. 89.
incepto vultu sermone movetur. 132.
inceptum plausum dare. 36.
incessus tute compositus. 126.
incesta veste thalamum exornaverant. 26.
incidere in malam fortunam debent, qui alienum concupiscunt. 140.
incidimus in turbam hæredipetarum. 124.
incidisse juvenes casu in has plagas putatis. 107.
- - - casu noxios in plagas apparet. 107.
- - - in navem videntur, non venisse. 107.
incincta quadrato pallio 135.
incipe velle servare 98.
incipere illum pridie puto, postero die finire. 82.
inciperent. 107.
incipit hoc semper p. 687.
incisus hoc titulus fero. 89.
ad incitamentum libidinis bibisse se poculum myrrhinum. p. 672.
inclinata res est. 38
inclinatos solere transire cryptam. p. 674.
inclinatus ad aurem alicujus. 49.
inclinavi caput super pulvinar. 134.
inclinavit se in lectulum. 115.
includere in equum Trojanum. 52.
- - - - labyrintho. 73.
- - - - auras venis. p. 681.
inclusi jacerent. 26
inclusit ridendas pagina partes 80.
- - - me nihil tale exspectantem. 94.
inclusum cernunt pavido corde tribunal. 104.
inclusus loco. 81.
inclyta patet cui Lesbos. 133.
incommodi dies qui alient distinguen-
te bulla notabantur. 30.
incompta numquid sum. 128.
increta facies, ut Gallia cives putet suos. 102.
incubant ova. 33.
incuboni pileum rapere. 38.
inculta mulier. 139.
incultis asperisque regionibus diutius nives hærent. 99.
incumbere super brachium. 54.
incumbis super prædam. 80.
inde & hinc moto vento levis Delos. p. 687.
indecens numquid sum? 128.
- - - unam rubore faciem sudario abscondit. 67.
indecenter pinguis. 64.
- - - - usum effundere. 58.
indecenti risu latera commovit. 20.
indelectatus nequitia mea. 87.
indemnatum spiritum effuderis. 111.
index narraverat. p. 680.
Indica bacca. 55.
- - - margarita. 55.
indicavimus haud dubie credentibus, unde, aut qui, essemus. 124.
indicem originis cicatricem Ulyxis nutricem invenisse. 105.
indicem afferre. 74.
indiciorum omnibus lineamentis confusis. 105.
indicium & fidem in lance argentea prætereabat. 97.
- - - puero Deus excussisset. 98.
- - - ad amicos detulerit. 125.
indignatione clamoris non minore Gitona flagitabat. 92.
- - - - eadem mulier lacinata alterius excanduit. 100.
indignatur Licas. 108.
indignatus rusticus. 15.
- - - puer. 64.
indignum facinus. 56.
indiligentia. 67.
indomita matrona tollat pedes in strato extraneo. 55.
indomiti Ciceronis verba minentur. 5.
indormivit alienis amplexibus. 79.
inducias facio vobiscum. 108.
- - - more caduceatoris faceret. 108.
inductæ familiari sono ancillæ ad vapulantem decurrunt. 105.
induebat supercilium. 113.
induere nuptam ventum textilem æquum est? 55.
indulgeat tibi. 101.
indulgentiæ domini gratias agere. 71.
indulsi lacrimis. 81.
- - - solicito. 86.
Indum fulgebat ebur. 135.
indutam vario gramine terram. 137.
induunt eloquentiam pueris adhuc nascentibus. 4.
inducere in navigium imprudentes noxios. 106.
induxisse comites in navigium vera fide. 101.
inedia mortem persequentem non potuerunt parentes abducere. 111.
- - - si soluta fueris. 111.
ineluctabile factum. p. 674.
inepta hominum persuasione nihil falsius. 132.
ineptiæ humiles. 52.
ineptiora præteritis credo proferre volebat. 110.
ineptius nihil ficta severitate. 132.
inertes mihi pontus summittit fluctus. 134.
inertiam meam accusans. 131.
inescantur cibo muta animalia. 140.
inexpiabile scelus admisistis imprudentes. 17.
inexspectato ictus sono. 100.
infacundus juvenis. 112.
infamant ordinem totius dictionis. 6.
infamis eques Romanus. 92.
infans cum paribus inquinatus sum. 25.
infecta materies. 114.
infectam medicamine faciem puta diutius durare posse. 102.
tam infelicem hominem numquam vidisti. 134.
infelicibus jussit dari missionem. 21.
infelicissimus puer. 80.
infelix Tantalus. 82.
inferiorem partem navis. 113.
inferni manes cælum sperare jubentur. 120.
infernis imaginibus turbatus. 111.
ad inferos traheres in cœlo positum. 132.
inferre in rationes. 53.
infestam novaculam ad virilia sua admovit. 108.
infestant tigres horrifico murmure. p. 674.
infesto gurgite repetitum procella circumegit. 114.
infigitur frequenter atramentum non accersito ferrumine. 102.
infirmissimæ erant mulierculæ. 19.
infirmissimus vector. 108.
infirmitas ne militiam perderet. 82
infirmus auxiliator. 89.
inflat se tanquam rana. 74.
inflati utres. 42.
inflexæ paululum nares. 126.
infra manus meas camellam vini posuit. 137.
- - - pecuniam positi. 84.
infractis manibus congemuit. 28.
infrenis gloria docet. p. 683.
infuderat oleum lucernis occidentibus. 22.
infulis stabant sacri Phrygioque cultu gemina nati pignora Laocoonte. 89.
infundentibus aquam in manus nivatam pueris Alexandrinis. 31.
ingemiscere graviter. 54.
ingemiscente familia. 71.
ingemui ego, utique propter masturpionem. 134.
ingenia nondum deleverat umbraticus doctor. 2.
- - - fricare. 92.
ingenii amor neminem umquam divitem fecit. 83.
- - - sui plausum noverit. 90.

Ingenio prudentiſſimæ feminæ uſus mitest. 112.
. . . ſuo flexi crines. 126.
ingenioſa gula eſt. 119.
ingenioſus cocus. 70.
ingenium paupertatis mirabile. 135.
. . . . . caninum. 64.
ad ingenium redux. 117.
ingens ſcholaſticorum turba in porticum venit. 6.
. . . . canis catena vinctus. 29.
. . . . aperitur cloſtrum. 89.
. . . . vulnus quum in hoc pectore fuerit, cicatrix non eſt. 91.
. . . . frequentia illam circumvenit. 92.
. . . . belli civilis opus quiſquis attigerit. 118.
. . . . fama excœcabat oculos animoſque miſerorum. 141.
. . . . curſus. 101.
ingentem quatiens Mavortius haſtam 124.
. . . . cucumam foco adpoſuit. 135.
ingenti calliditate pecuniam nobis reddidiſſent. 15.
. . . cum ſubtilitate paronychia tollentibus. 31.
. . . curſu. 101.
. . . membranæ verſus Ingerentem Eumolpum invenimus. 116.
. . . literarum flumine mens inundata. 118.
. . . tu ſatiare ruina pallida Tiſiphone. 121.
. . . volubilitate verborum quum hæc effudiſſet. 124.
. . . motu aniculæ manus nervi repleverunt. 131.
. . . riſu hoc fecerat. 140.
. . . nive tellus victa erat. 121.
ingentibus literis frontes utriuſque implevit. 103.
ingentis quærit Demoſthenis arma. 5.
. . . magnitudinis canem catena trahit. 95.
. . . eloquentiæ & ſpei juvenem elatum ab Eumolpo condiſcimus. 117.
ingenuæ artes vigebant. 88.
ingenui juvenes. 107.
. . . ſanguinis liquid habes. 131.
. . . coloris argumentum. p. 686.
ingenuos vultus cernitis voluntaria pœnarum lege proſcriptos 107.
. . . . honeſtoſque clamando invidiam nobis facis. 107.
. . . . quiſquam contra fas legemque contaminet. 108.
ingenuus ſtupeo. 81.
ingerebat filium filiamque orbis ſenibus. 140.
. . . . lentiſſima voce, carpe, carpe. 36.
ingerentem verſus membrana ingenti Eumolpum invenimus. 115.
ingeſtis ſuper ignem pluribus lignis. 136.
ingluvies ſenoris exciderat prædam. 119.
ingratam perfudit ſanguine Romam Julius. 120.
ingratum artificium. 53.
ingredimur viam Deos precati. 117.
inguina ſollicitavit mille mortibus frigida. 20.
. . . ſuper mea diu multumque fruſtra moluit. 23.
. . . quam ingenia fricare tanto magis impedit. 92.
. . . ad mea luminibus deflexis movit officioſam manum. 105.
. . . non habet, ſed lorum in aqua. 134.
inguinibus meis perfuſis. 138.
inguinis oram ferro ſucciderit. p. 685.
inguinum tam grande pondus habebat. 92.
. . . . . vires tentare cœpit. 131.
ingurgitata inter diverſiores diutius annis ne admotum quidem ignem ſenuiſſet. 79.
ingurgitavi me toto corpore. 86.
inhabitarent qui homines nobile ſolum quum exploraremus. 116.
inhærentem unius ſtatuæ lineamentis Lyſippum inopia extinxit. 88.
. . . . . intempeſtivo miniſterio tonſorem ſibi ad lunam notavit. 103.
inhæſerat auro Indum ebur. 135.
inhæſi baſio. 86.
inhibere crudeliſſimas manus. 105.
inhibuimus ferrum 80.
inhibuit grande facinus Triphæna. 108.
inhorreſcere ſe finxit Aſcyltos. 9.
inhorruerunt pili. 63.
inhorrui frigore periculoſo. 17.
. . . fabuloſa pollicitatione conterritus. 135.
inhorruit mare. 114.
. . . magnus Auſter. 123.
injecerat ille manum. 8.
injeci cervicibus manus. 91.
injecit contemplationem ſuper humeros ruſtici emptoris. 12.
. . . utramque laciniæ manum. 14.
injecta manu me extra veſtibulum duxit. 133.
injicio phrenetico manum. 115.
inimici victoriæ invidiſſem 80.
. . . injuriis hilaris, commodis triſtis. 92.
inimicis conveniret. 98.
. . . manibus collatus rogus adolebat Lycam. 115.
. . . permutato colore imponemus. 102.
inimiciſſima oculis meis utraque. 11?.
inimicum me numen ibi quoque invenit. 140.
inimicus omnium vitiorum. 84.
. . . quiſquis voluerit me ſacerdotio peliat. 137.
. . . . ignis. 58.
iniquam declamationem Eumolpus reſolvit. 107.
initia coëuntis gratiæ. 113.
initiati guſtatione mirifica. 21.
injuria mea depulſa ancilla. 22.
. . . vetuſtatis nondum victas Zeuxidos manus vidi. 83.
. . . hac dignus fui? 91.
. . . tormentorum. 102.
. . . grandi ſe vexatam. 106.
. . . mea tam gravi nec contenta mulier. 132.
. . . mea commoveor. 17.
injuriæ rurſus in memoriam revocatus. 10.
. . . omnis inventor Aſcyltos. 79.
. . . meæ noxio ſanguine parentabo. 81.
. . . heſternæ memor. 131.
in injuriam uſque vigilavit. 133.
injuriam mortuus ne accipiam. 71.
. . . . vindicaret, & dignitatem. 18.
. . . . ne majorem in ſecreto frater acciperet. 25.
. . . . ſive non ſentiente, ſive diſſimulante. 79.
. . . . nemini fecit. 83.
. . . . nec Encolpius accipit. 95.
. . . . Eumolpo, advocationemque commodabam. 96.
. . . . facere quibus venter non ſolent. 102.
. . . . à Gitone abſtineret. 108.
. . . . tibi factam à Gitone neque quereris. 109.
. . . . gravem accepi. 129.
. . . . accepit. 129.
. . . . an pateretur tentaturus acceſſi. 140.
injurias diligit animus errore lentus. 93.
injuriis inimici hilaris, commodis triſtis. 92.
. . . pro ſingulis præſentes denarios ducentos numerabis. 109.
innocens utinam eſſet frugalitatis meæ hoſtis. 84.
innocentem alieno periculo imponere quid attinet. 102.
innocentes habentur ſoli. 116.
innocentibus iratum mare. 81.
innumerabilia oſcula puero dedit. 20.
innumerabilibus comitata ſideribus Luna. 400.
. . . . . . telis gravis umbo lateri hæret. 124.
inopi lingua deſertas invocat artes facundia. 83.
inopia extinxit Lyſippum. 88.
inops & rebus egenus attritis. 133.
. . . audacia tuta eſt. 119.
. . . quiſquis peccat, minor eſt reus. 133.
inquieta ſummis fluctibus ibat Delos. p. 688.
inquietantur alio genere furiarum declamatores. 1.
inquietatus ille moleſte tulit. 100.
inquinat corpus color arte compoſitus. 102.
inquinata ſum cum paribus infans. 25.
inquinatum eſſe literis. 46
inquinavit nos baliis olidiſſimis. 28.
inſaniæ cede. 94.
cum inſanientibus furere neceſſe habent. 3.
inſanis molibus tellus perfoſſa dehiſcit. 120.

in-

inſanum. 92.
inſcius Laomedon tulit arma. 139
ſine inſcriptione cœlum hunc tranſire non oportet. 55.
cum inſcriptione omnia reddiderat pictor. 29.
inſcriptione cum hac fixus libellus. 28.
. . . . monumenti. 71.
. . . . ſoleris notans frontes. 103.
. . . . hac frontis ſe maculaſſent. 106.
. . . . adumbrata deriſi ſumus. 106.
inſcriptum hoc habebat. 30.
. . . . nomen Trimalchionis in lancium marginibus. 31.
inſecutum eſt ferculum laudationem. 35.
inſecutus eſt lecticarius. 34.
inſequentibus ad pedes aliis. 31.
inſequeris Encolpion nec verbo contumelioſo. 109.
inſequi humanitatem. 65.
inſerere ano meo cœpit. 138.
inſertans commiſſuris ſecures. 97.
inſeruit vinculo manus. 97.
inſidiæ emergunt. 124.
inſidias quaſdam auribus fecerint. 3.
. . . aniculæ exſecratus. 7.
inſignitum me non tralatitia deformitate intelligebam. 110.
inſinuant ſe gravatim portibus magna navigia. 101.
inſolenter ſolere. 59.
inſolentia reliqua. 50.
. . . . ebriorum. 70.
inſolitæ voces flamma ſonuere ſequenti. 122.
inſolitis ignibus Ætna voratur. 122.
. . . planctibus perterritus Æther tremuit. 136.
inſolito ſub faſce neque Giton durabat. 117.
inſolito greſſus prior occupat auſu. 123.
inſolitum murmur audimus. 115.
inſonuit alto gemitu pectus. 137.
inſpecioſus puer. 74.
inſpectis diligentius ſignis. 14.
inſpexit rationes patrimonii ſui. 115.
inſpicere maris fidem oculis uventibus cœpi. 115
. . . annum diligentius cœpi. 135.
. . . iter vitæ. 84.
. . . horas. 71.
inſpiceret querelam judex poſtero die. 15.
inſpicite quod ego inveni. 103.
inſpuere in faciem. 75.
inſtans periculum trepidanti Eumolpo exponit. 101.
inſtat Eumolpus. 92.
inſtigat in Eumolpum canem. 95.
inſtitas duas protulit de ſinu. 20.
inſtitis manus & pedes annecteret. 97.
inſtituit hæc tropica pecuniæ cupiditas. 88.
inſtruere juvenes ſalubribus præceptis. 140.
Inſtrumenta peccaſſe, non me, memento. 130.
inſtruxerat thecam rudis n vaculis. 94.
inſtruxit verſum pedibus. 118.
inſulæ procurator Bargates. 97.
inſulam non viduæ hanc eſſe, ſed M. Manicii faxo ſciatis. 95.
. . . Carrioni lego 71.
inſularii mulcant excluſum. 95.
inſulſiſſimus omnium homo. 23.
intactis aureis plena tunicula illa eſt 113.
intactus Alcibiades in præceptoris ſui lectulo jacuit. 128.
integram ſimulationem ſervaſſet. 140.
integro fructu plenas nuces ad ima defessi. 137.
. . . anno alendus. 141.
in integrum me reſtituerunt Dii majores. 140.
intellexeras cinædum Embaſicœtam vocari. 24.
intellexerunt ſe deprehenſos. 22.
intellexi me in fornicem eſſe deductum. 6.
. . . puerum vigilare. 85.
. . . ſtertere patrem. 87.
intellexiſti, puto, Deos immortales rerum humanarum curam agere. 106.
intellexit Chryſis me perlegiſſe totum convicium 129.
intelligebam me non tralatitia deformitate inſignitum. 110.
intelligere linguam. 73.
. . . . meum nulla pecunia vendo. 52.
intelligeret facile rediiſſe me in gratiam. 91.
intelligo me virum eſſe. 129.
. . . nobis convenire non poſſe. 10.
. . . nihil magis obeſſe juvenibus miſeris. 107.
intemperans licentia. 57.
intempeſta nocte. 105.
intempeſtivo inhærentem miniſterio tonſorem ſibi ad Lunam notavit. 103.
intentans in oculos Tryphænæ manus. 108.
. . . ambas cum voce manus ad ſidera, dixit. 122.
intentare oculos. 70.
intentat in oculos veru. 95.
intentavi in oculos manus. 9.
intepeſcente paululum ſævitia. 94.
inter titulos quoſdam & meretrices conſpatiantes video. 7.
. . . ſe contritis manibus. 17.
. . . nos periturum ſecretum. 21.
. . . argentum avidius rixantur. 22.
. . . rugas malarum tantum cretæ erat. 23
. . . hæc ſtabat Gyton. 24.
. . . cætera. 105.
. . . cætera mala. 81.
. . . gemitus & lacrymas. 91.
. . . initia. 41.
. . . experimenta 88.
. . . manus expellente luſu pila vibrabant. 27
. . . cervicalia minutiſſima poſitus. 32.
. . . luſum omnium teſſerarum * conſumis. 33.
intercepiſſet errantes ergaſtulum. 105.
ad interdictum venturum. 83.
ad interdictum veniret. 13.
interdiu. 102.
. . . ſevera, nunc hilaris. 64.
interficit votis abſentem hoſtem. 123.
interjecto quaſi pariete audacior facta. 131.
interiorem in ædium partem fugit. 129.
intermiſerat curſum tranquillitas repentina. 109
intermittere bellum revocare ad pacem manus. 109.
intermiſſo luſu. 34.
interpellanti aderat mercenarius comes. 108.
interpellare ſupplicium. 106.
. . . . libidinem ſaltationis. 52.
. . . . fabulas. 39.
. . . . loquentem. 69.
interpellat ſævientium minas. 108.
ſine interpellatione acciperem tertianæ remedium. 19.
interpellatus excanduit. 115.
interpellaverat mortem mimicam. 94.
interpellavit deprecationem ſupplicis. 107.
. . . . trepidantes unus ſervus. 26.
interpoſita minus hora. 87.
interpoſitis paucis diebus. 87.
interpretamenta ſomniorum audirem. 10.
interpretem. 107.
interrogare atrienſem cœpi. 29.
. . . . eum hoc ipſum non erubui 36.
. . . . animum meum cœpi. 128.
interrogate audaciam veſtram. 102.
interrogo ego, quot eſtis? 92.
tamquam interſit, quæ ratio corpus periturum conſumat. 115.
intervenire alienis ſecretis periculoſum 20.
inteſtina ſua vomere. 66.
. . . non habere. 63.
intervenisset tabellarius Trimalchionis. 79
intervenit cum patre cenulæ. 95.
. . . . illa comitem aniculam trahens. 131.
. . . . Sacerdos. 134.
. . . . Chryſis. 139.
intervortiſſent pecuniam veſtram. 107.
inteſtinas meas noverat. 76.
intexto veſtibus colore nitent ſententiæ. 118.
intexuit ſenſum teneriorem verborum ambitu. 118.
intimas fibras trahit vultur. p. 672.
intimum jecur vultur perertat. p. 671.
intonare cornu ſuo. 78.
intorto circa brachium pallio. 80.
intortum filis varii coloris licium. 131.
intra verba ſe continuit. 11.
. . . foriſque idem tota familia fecerat. 22.
. . . rixam tumultus conſtitit. 64.
. . . hos dies. 38.
intrabat Romam Trimalchio Minerva ducente. 29.
. . . in lucrum. 40.

intrans cymbalistria & concrepans æra omnes excitavit 22.
intrantem admiserunt reclusæ subito fores. 16.
intrantes pica varia salutabat. 28.
intrantibus ad sinistram pictus erat canis ingens. 29.
intrare in triclinium conatemur. 30.
intrasse antrum Cyclopis fingite. 101.
. . . iterum lignen anseres putares. 136.
intrassemus triclinium. 31.
intrat cinædus homo omnium insulsissimus. 23.
. . . Eumolpus cum Gitone. 94.
. . . stabulum præco cum servo publico. 97.
intraverat una virguncula. 18.
intraverunt palæstricæ quam plures. 21.
intraverunt duo Æthiopes capillati. 34.
. . . . triclinium Syri. 22.
intravi theatrum. 90.
. . . cubiculum sine Gitone. 130.
intravimus balneum. 28.
. . . . Crotona. 124.
intravit ipsa una comitata virgine. 17.
. . . pinacothecam senex canus. 83.
. . . ædem Veneris. 128.
. . . cubiculum meum Chrysis. 129.
. . . delubrum anus. 133.
. . . januam mulier haud inculta. 139.
intremuere tubæ. 124.
intremui post hoc fulmen attonitus. 101.
intremuit nubes fulgure rupta corusco. 122.
. . . intremuit triclinium. 60.
intro navigium adoratis sideribus. 100.
introversus. 61.
intuens Ascylton truci vultu. 79.
intueremur modo nosmetipsos, modo mulieres. 19.
intueretur me mater tanquam unum ex Philosophis. 85.
invaderet utinam me hibernum mare! 98.
invadit, juvit, & juvat. p. 617.
invado pectus amplexibus. 91.
invadunt virum. 74.
invaserat pallium. 15.
invasi basiolis aliquot simulantem. 85.
invasit cervicem ejus. 20.
. . . . me effusissimo amplexu. 139.
invenerant omne genus amoris implicitæ manus. 132.
invenerat tuniculam in solitudine. 12.
invenere calami loquentes Midam. p. 680.
invenerunt verba, quibus deberent loqui, Sophocles aut Euripides. 2.
inveni. 102.
. . . ficedulam pinguissimam. 33.
. . . mille nummos. 98.
invenias quod quisque velit. p. 678.
inveniatur quis, cui minus placeam. 129.
non inveniebam, quid in re manifestissima dicerem. 108.
inveniemus aliqua blandimenta. 141.
invenies & acidum ibi ubicumque dulce est. 82.
. . . Gitona in navi Licæ. 104.
. . . religiosum, si te adoravi permiseris. 127.
invenimus Eumolpum sedentem. 115.
non invenio, quod feci. 130.
invenire facilius possis Deum, quam hominem. 17.
invenirem quo loco stabulum reliquissem. 8.
inveniret me in diversorio. 81.
invenisse cicatricem originis indicem. 105.
invenissem te. 94.
invenisset Philosophiæ fontem. 88.
invenisti Tarquinium, si Lucretia es. 9.
. . . amatorem. 94.
invenit artis tam magnæ compendiariam Ægyptiorum audacia. 2.
. . . me ludentem cum fratre. 11.
. . . hæredem. 88.
. . . diu neuter vocem. 91.
. . . statim auxilium. 92.
. . . diligentius oppessulatas fores. 97.
. . . defossum aurum. 104.
. . . varius lapis usus. 120.
. . . me ibi quoque inimicum numen. 140.
non invenit se natura. 119.
inveniunt se medici. 47.
inventæ sunt matres quæ liberorum suorum tenerent semesa in sinu corpora. 141.
inventionem. 88.
inventor omnis injuriæ Ascyltos. 79.
invicem contemplationem super humeros rustici emptoris injeci. 12.
invideo homini misero medicinam. 119.
inviderit. 100.
invidia eadem proclamare cœpimus. 14.
. . . . hac inundatus Eumolpus. 101.
ad invidiam usque felicibus votis fruor. 81.
invidiam nostram ridebant conciones. 14.
. . . . amolitur Ascyltos. 97.
. . . . facis nobis ingenuos honestosque clamando. 107.
invidiosa proditione detexerit fallaciam. 125.
invidissem victoriæ inimici. 80.
inviolatum esse depositum vidit. 13.
. . . . os fluctus in terram convertit. 115.
. . . . ante hunc diem domicilium meum sanguine polluisti. 137.
secundum invitantem consedi. 131.
invitantis ad humanitatem porrexit victam manum. 111
invitare puellam ad pygiciaca sacra non distulit. 140.
. . . sermones. 41.
invitas me ferre manus testor ad has acies. 122.
de invitis quando ita etiam fata statuant. 115.
invitum accessere Martem testor ad has acies 122.
invitus & tarde inquit. 9.
. . . nemo audit quum cogitur cibum sumere, aut vivere. 111.
inundamur vino falerno. 21.
inundata mens ingenti flumine litterarum. 118.
inundatus hac invidia Eumolpus. 101.
inundavere pectus lacrimæ dolore paratæ. 113.
invocare mihi cupienti Quiritium fidem. 21.
invocat artes desertas inopi lingua facundia. 83.
. . . contra Tross Trojæ sacra. 89.
involare anulos buxeos. 58.
involavit plus ex hæreditate, quam illi relictum est. 43.
involverat flammeolo caput. 26.
involvere brachium lana. 54.
. . . purpura præcantatos lapillos. 131.
involuta manu sinistra. 63.
involutus coccina gausapa. 28.
jocantium libidine accensa Quartilla. 26.
errare, imo jocare cœpimus vestiti. 27.
jocari ego senem poëtica levitate credebam. 117.
jocum risumque ne faciatis religiones nocturnas. 17.
. . . . esse hominibus. 57.
Jovem quoque peculio exorat. 88.
. . . nemo pluris facit. 82.
. . . clausum possidet arca. 137.
. . . æquam exorare. 44.
. . . iratum tollere. 61.
Jovis tibi iratus sit. 58.
ne Jovis potest hoc solum vitare. 47.
Ipsimi. 76.
ira similiter in pectoribus consedit. 99.
. . se in odium convertit. 108.
. . laxatur. 108.
. . ne residua in animis remaneret. 109.
. . Inachia exagitatus Tirinthius onus cœli tollit. 139.
. . Priapi me sequitur gravis. 139.
. . nec minor rebellat in hoc pectore. 121.
iracundia durante. 96.
. . . concitatus Licas. 106.
. . . tua ubi nunc est? 115.
iracundiæ causam non quæsivit. 94.
. . . . locum non dabat hilaritas. 113.
iracundiam precibus miscui. 9.
. . . . tuam satia. 97.
iracundus ego sum & tu libidinosus. 94.
iram meam prudenti absentia extinxit. 94.
. . . osculo finio. 99.
. . . gemini numinis satiavit. 139.
irascentis rabies ut sine verbere considat, vix fieri posse. 139.
irascimur servis. 115.
irascitur pelago ventus. 104.
irascor muneribus meis. 121.
irata decenni prælio virtus huc abditur. 89.
. . . manus quod præciderat, reddidit mihi. 140.
iratam Junonem meam habeam. 25.
iratior audacia mea Licas accenditur. 108.
iratis fluctibus imprudens nos arena componet. 114.

iratissimum mihi dominum esse affirmavit. 139.
iratos Deos mihi excitasti. 134.
iratum innocentibus mare non me potuit haurire. 81.
- - - commovens caput. 113.
- - - mare divides amantium amplexus. 114.
iratus Cæsar tumidas dum deprimit arces. 123.
- - - hæc effudi. 132.
ire patimini liberos homines sine injuria quo destinant. 107.
- - extra cellam cœpi 136.
- - se in templum ad vota nuncupanda simulavit. 140.
- - plenis velis. 71.
- - qua libet via. 18.
- - in funus. 42.
- - posse sine nervis. 129.
- - junctas preces fortius. p 683.
iretur qua via ad carmen. 118.
irrepsi. 87.
irruamus illuc exci. p. 687.
irrumpit perturbatus. 94.
is ipse erat. 12.
isset in crucem. 112.
iste tuus frater seu comes. 9.
Ister ultimus te noverit. p. 679.
it Paci comes submissa Fides. 124.
ita, inquit, non dixit tibi ancilla. 121.
- - inquit. 25.
- - ita bene admonuisti. 25.
- - crescam. 70.
- - meos fruniscar. 44.
- - bene moriar. 58.
- - vide. 106.
Italiæ urbem aliquando primam Crotona. 116.
Italici littoris possessor aquilo. 114.
itane est. 21.
ite nunc, mortales, & magnis cogitationibus pectora implete. 115.
- - cauti. 115.
- - furentes, ite mei comites & causam dicite ferro. 122.
iter aperiret errantibus. 79.
- - vitæ rectum inspicere. 84.
- - salutis aliud quærendum. 102.
- - destinatum carpimus. 116.
- - rimantur auræ verberibus. p 681.
iteratam totiens vocem ad aliquam urbanitatem pertinere suspicatus. 36.
iteratione contentus non fuit. 87.
Ithacus major descendat in externas arenas. p. 679.
itinere toto cantavit. 28.
itineris ducem se humanissime promisit. 8.
- - - ducem Chrysidem exspectare cœpi. 131.
ituris ad eloquentiam viam facerent. 1.
jubæ liberæ ponto consentiunt luminibus. 89.
jubar fulmineum incendit æquor. 89.
- - - candidum extulerat jam plena Phœbe. 89.
jubas ut altas ad excursum quatere solet Thessali quadrupes. 19.
jubeat Acrisium credere quod Danaën. 137.
jubemus bonam mentem habere. 115.
jubent medici anatinam parari. 56.
jubente petauro superior. p. 674.
jubentibus fatis actus. 123.
jubentur inferni manes cælum sperare. 120.
jubeo querelam supprimere. 91.
- - - Gitona accedere. 115.
quæ jubeo ne recusent. 141.
jubere ut fieret. 74.
jubes paralysin cavere. 130.
jubet salvere Gitona. 98.
- - - mercenarium suum exire cum sarcinis. 99.
- - - quemque suam sententiam proponere. 101.
- - - corpus mariti sui tolli ex arca. 112.
- - - me conspui. 132.
- - - me catomidare. 132.
Judæi ut videamur, circumcide nos. 102.
Judæus porcinum numen adoret. p. 683.
judex querelam inspiceret postero die. 15.
- - - Dearum lividinantium Paris 138.
judicabat dignum nec tralatitia propinatione. 113.
judicabit me nec tralatitia propinatione dignum. 113
judice Fortuna cadat alea. 122.
judicem ad alium amoris arbitrium tuli. 91.
judices, me gratis accedere ad hoc Amoris templum. 127.
judici commisi litem. 80.
judicis tui pœnitentiam puni. 91.
- - - sententiam nec se exspectaturum. 112.
judicium nihil est, nisi publica merces. 14.
- - - aufugi. 81.
- - - inter cubicularios actum. 53.
juga montis rupta tonabant verticibus lapsis. 122.
- - hæc Cæsar calcavit. 122.
- - celsa summi Palati petit Fama. 123.
- - alta petit gradiens nobilis Apennini. 124.
jugo duro remissus Thessali quadrupes. 19.
qui non jugulat, dolet victor abire. 18.
jugulo detecto. 101.
- - - stat divite ferrum. p. 679.
jugulum nudo. 80.
- - - super meum cultrum tonsorium posui. 108.
Juliis Calendis ædes locantur. 38.
Julius ingratam perfudit sanguine Romam. 120.
- - - Proculus. 38.
jumentum me putatis esse? 117.
junco viridi pendebat gracilis harundo. 135.
juncta mors nos diutius feret. 114.
junctas preces fortius ire. p. 683.
junctis viribus molestum contempsimus. 8.
junctus nullo amore piscis parit. p. 682.
jungant conjugibus mœrentia pectora. 123.
jungere oscula. 67.
jungerem somnum morti. 79.
Junonem meam iratam habeam. 25.
- - - profanus Felias sensit. 139.
junxeram spondam ad parietem. 94.
junxit cervicem amplexui. 86.
- - - se confesso amori Jupiter. 127.
Jupiter in cœlo suo non inveniat, quod eligeret. 83.
- - - repens sanguineo descendit imbre. 122.
- - - omnipotens. 122.
- - - illis iratus est. 44.
- - - torvo ore. 123.
- - - Magnum ter ovantem hortaretur. 123.
- - - projectis armis inter cœlicolas fabula muta taces. 126.
- - - se confesso junxit amori. 127.
jurat per Deos Deasque. 101.
- - - conceptissimis verbis. 113.
- - - per exitum meum. 58.
juravimus sacramentum in verba Eumolpi. 117.
juravit verbis religiosissimis. 21.
- - - verbis conceptis. 133.
jure suo tumultuari. 78.
sine jure cochleatum cervicibus pistus. 135
quo jure rem nostram vindicamus. 13.
- - - civili plane dimicandum. 13.
jurgia sane contemtus sapiens nectit. 18.
Jurisconsultus, PARET, NON PARET, habeto. 137.
juris humani oblitus. 79.
jus cœnæ hoc est. 35.
- - ignaviæ suæ gladio dictaturum. 112.
- - humanum. 79.
- - inter litigantes dicere. 70.
- - firmum ex æquo approbare. 74.
post jusjurandum ne ita remaneret. 109.
- - - - nemo servat. 82.
jussa sum vos perquirere. 17.
- - - hæc quoque putares flumina. 123.
jusseras certe Embasicœtam dari. 13.
jusseris quicquid, merui. 130.
jussi eam bonum animum habere. 18.
- - discubuimus. 21.
- - gallinæ pavonis ova supponi. 33.
quemadmodum jussi te, ædificas monumentum. 71.
- - squallorem damnatis auferri. 105.
- - stare dracones mihi parent. 134.
jussisset quicquid aliud Eumolpus. 117.
jussit liberatos querela pallium deponere. 15.
- - - infelicibus dari missionem. 21.
- - - projicere rursus parapsidem. 34.
- - - latrones crucibus affigi. 111.
- - - me ter exspuere. 131
- - - ipse pater veri doctus Epicurus in arte. 132.
. . . me diligenter purgare. 136.
. . . quicquid Discordia, factum est in terris. 124.
. . . error agricolas Cereri honores dare. p 677.
jussu sine dominio quisquis servus fo-

tus exieris. 28.
justissimæ ultioni accedere. 106.
justitia crine soluto. 124.
juvant in adversis rebus, quæ jacuere. p. 679.
juvenem laboriosum. 92.
. . . ingentis eloquentiæ & spei elatum ab Eumolpo condiscimus. 117.
juvenes nondum declamantibus continebantur. 2.
. . . studiosi severa lectione mitigarentur. 4.
. . . . ridentur in foro. 4.
. . . . sententias rident. 6.
. . . . tam urbanos quis Deus in suam regionem detulerit miratur. 16.
. . . . adhuc laboris expertes. 102.
. . . . forte putatis casu in has plagas incidisse. 107.
. . . . ingenui, honesti. 107.
. . . . salubribus præceptis instruere. 140.
juvenibus miseris obesse. 107.
. . . . qua sola hæreditas dari posset. 140.
juvenili licentia impulsi. 17.
juvenis, sororem tibi concilio. 127.
. . . adhuc sum. 130.
. . . nudus. 92.
. . . nec deformis aut infœcundus castæ videbatur. 112.
juventus ibat capta, dum Trojam capit. 89.
. . . Romana ipsa suas vires odit. 120.
. . . oneris ignara id, pro quo metuit, tantum trahit. 123.
juvenum animos veluti pestilenti quodam sidere adflavit. 2.
juverunt segetes meum laborem. p. 670.
juventus furiosa, quod nos mergis, non satis est. p. 675.
juvit, juvat, & diu juvabit. p. 687.

K.

prid. KAL. JAN. G. noster foras cœnat. 30.
Kalendæ Juliæ. 38.
. . . Sextiles. 53.

L.

Labellis transfudimus hinc & hinc errantes animas. 79.
. . . . trementibus anus. p. 670.
labello valgiter obtorto. p. 673.
labentem secutus. 94.
labentis mundi cursum detinuit. 127.
Labeo & Servius quicquid, esto. 137.
laberemur in somnum. 21.
laberetur in somnum. 22.
labetur sub onere. 118.
labi sine morte. 108.
... in soporem. 120.
labor hic nullus est, ruborque nullus. p. 687.
laborabant pestilentia. 141.
laborans ansæ sursus abire. p. 681.
laborare parietem detectum nimbo putares. 23.
laborat carmen in fine. 115.
. . . populus. 44.
. . . famam onerare. p. 680.
laborem meum segetes juverunt. p. 670.
laboriosum juvenem. 92.
laboris expertes juvenes. 102.
laboro non tam valde de remedio. 17.
laborum gradus fieri si paterentur. 4.
labra non sentientis scopionibus pinxit. 22.
. . . valgiter commovebat. 26.
. . . possumus tumore teterrimo implere. 102.
. . . collisa pluribus osculis crepitabant. 132.
. . . tua sævum de corde dolorem depellant. p. 668.
. . . de lucerna ungere. 75.
labris apertis. 102.
labro demisso orare. 52.
labrum manu deprimere. 69.
labuntur multi utrimque semimortui. 108.
labyrintho novi generis inclusi. 73.
lac gallinaceum. 38.
Lacedæmonio tellus habitata colono. 5.
lacera mœrens Concordia palla. 124.
lacerabunt feræ corpus. 115.
lacerant corvi. 116.
lacerantur cadavera. 116.
lacerare cantica Menecratis. 73.
lacerata tecta rebellent. 124.
lacerat tunicam meam. 136.
laceratam mutavit vestem palliolo suo. 98
. . . . inter vestem lampada quatiebat. 124.
laceratis crinibus deformis anus. 135.
laceratum anserem verubus confixit. 137.
laceratus ducitur orbis ad stygios manes. 121.
. . . à coco. 74.
laceravit obsonium scissor. 36.
. . . vehementius pectus. 111.
lacernatus cum flagello. 69.
lacertis niveis ambire defunctum digneris. p. 668.
. . . armillas detrahere. 67.
lacertos alveos pulsare Pax. 124.
lacertum dextrum nudavit aurea armilla cultum. 32.
lacessit volucrem fortunam 130.
laciniæ utramque manum injecit. 14.
laciniam extremam pallii cœpimus concutere. 12.
. . . humeris detraxit. 12.
. . . Eumolpi tremulis manibus duxi. 100
. . . fascini ipsum hominem crederes. 92.
Laconici canes. 40.
lacrimæ inundavere pectus. 113.
lacrimarum causam sepulcrum ne quotidie cerneret. 117.
lacrimas manantes pollice extersit. 9.
. . . ad ostentationem doloris paratas exspectavimus. 17.
. . . diutius non tenui. 24. 115.
. . . effudit. 18. 105.
. . . habet pavidæ mentis gaudium. 89.
. . . lugenti commodabat. 111.
. . . consiteravit. 111.
. . . abigere. 19.
. . . tenere. 75.
lacrimis perfusum os vultu meo contero. 91.
. . . turbata. 110.
. . . ubertim manantibus. 134.
. . . indulsi. 81.
. . . profusis. 99.
. . . poteris hanc simulationem obumbrare. 101.
ex lacrimis in risum mota. 18.
lactea pectora sublimat permixtus sanguis. p. 668.
lactem unum omnes biberunt. 71.
lactens hostia. 133.
lactentibus papillis manus primum implevi. 86.
ad lacum rixam facere. 70.
lacunaria sonare cœperunt. 60.
lacus scillæ mollis. 135.
læcasim frigori dicere. 42.
ladi dura scelus est vestigia terra. p. 668.
Lænatis gladiatorum munus. 29.
læsæ pacis vulnera. 119.
læsi quid debent facere, ubi rei ad pœnam confugiunt. 107.
læsus neque ulla suspicione vulneris. 94.
. . . si in querela perseverasset. 119.
læta meis armis Saturnia tellus. 122.
... omina dedit de cœlo Delphicus ales. 122.
læticulosus. 57.
læto milite calcavit hæc juga Cæsar. 122.
lætus ejusmodi methodio Trimalchio. 36.
. . . ager cespite alit herbas. 120.
lævæ hæret Mavortius umbo. 124.
lagenam expilaturi duo Syri triclinium intraverunt. 22.
. . . diductam fregerunt. 22.
lamellulas parare. 57.
lamentatione triclinium implere. 72.
lamina splendente circulo eboreo connexum lacertum. 32.
lampada sanguineam quatiebat tremula dextra. 124.
lampadas immittite in medias urbes. 124.
lana domi nascitur. 38.
. . . alba & conchyliata. 54.
ex lana mollissima factis palliis tergebatur. 28.
lanatos pedes habere. 44.
lance in argentea pisum purgabat. 18.
. . . in argentea indicium & fidem præferebat. 97.
. . . aliquid circumferre. 70.
lances collum trajicere. 62.
lances duæ tegebant asellum. 31.
. . . vimineæ de caudice lento. 135.
lancinata eadem indignatione mulier. 100.
languentem invisere officii causa Licas

deſiderabit. 101.
languentibus manum dare quis non volet. 101.
langueſcit amor. p. 687.
languida tellus areſcit. 134.
languide agere. 98.
languidior coliculi repente thyrſo. 132.
languidus Auſter non patitur glaciem reſoluta vivere terra. 117.
languorem ſimulare cœpi. 132.
languori tuo gratias ago. 129.
laniones naſcuntur ſub Libræ ſigno. 39.
lanutitia familia. 45.
lanna defero. 58.
lanius. 62
lanx Corinthia. 50.
. . . dunaria. 59.
Laomedon inſcius arma tulit. 139.
lapidabit nos præteriens aliquis tralatitia humanitate. 114.
lapidariam navem me putatis eſſe? 117.
lapidarias literas ſcire. 58.
lapidarius. 65.
lapidavimus te nunquam. 93.
lapidea facta ſunt veſtimenta. 62.
lapideos ignes Carchedonios optat. 55.
lapides in Eumolpum miſerunt. 90.
lapidibus proſequi. 90.
lapidum virgultorumque vis ne lateret. 88.
lapillos ter conjicere in ſinum juſſit. 131.
. . . querulo rore verſabat amnis. 131.
. . . modicos calcare planta decens neſcit. p. 668.
lapis varius invenit uſus. 120.
. . . ſpecularis. 68.
lapſi per funem deſcendimus in ſcapham. 102.
lapſis verticibus montis juga rupta tonabant. 122.
lapſus vehiculo properantem ſpiritum excuſſit. 115.
de lardo palumbum facere. 70.
lardum tollere. 39.
. . . vinum oneravi. 76.
lares argentei in ædicula poſiti. 29.
. . . bullati. 60.
largior ſcena utinam ſufficeret. 117.
largioribus cibis excito vires. 82.
largis gemitibus concuſſa. 18.
largo ſic flumine plenus Pierio defundes pectore verba. 5.
larifuga. 57.
larvæ. 44.
larvam argenteam attulit ſervus. 34.
laſanum. 47. 41.
laſerpitiario de mimo canticum extorquet. 35.
laſſant me contumeliæ. 138.
laſſaſſet me arceſſito ſermone. 139.
laſſata temeritate. 82.
laſſatus conſedit. 78.
laſſitudine objecta cenatoria repetimus. 21.
laſſitudinem mihi ultimæ ſenectæ imponeres. 132.
laſſo papavera collo. 132.
laſſus ac moriens mihi Aſcyltos occurret. 7.
. . . cum deſiſſet. 68.
. . . gaudio decidi in ſomnum. 87.
. . . præſenti felicitate. 125.
. . . tamquam caballus in clivo. 134.
late tenere. 82.
. . . campos proſperit. 122.
. . . diris chorus emergit. 124.
. . . tollit caput furor. *ibid.*
à latebris dominam producit. 126.
latentes regis aures prodidit. p. 680.
latentia ſcuta condunt. p. 687.
latera commovit non indecenti riſu. 20.
. . . pertentat alta bipenni. 89.
latere in voto. 89.
lateret vis lapidum virgultorumque. 88.
lateri navis acclinatus. 103.
. . . meo applicat mulierem. 126.
lateribus ſpumas agunt. 89.
later quicumque vincetur. 124.
laticlaviam immiſerat mappam circa cervices veſte oneratas. 32.
laticlavium patrimonium. 76.
latifundia poſſidere. 77.
latior Phœbi nitor vulgato orbe crevit. 122.
latitat inter ignominioſos. 116.
latrantibus curis intra membra errat uſus æris. 119.
latrat canis leporis veſtigia. 104.
latratus teterrimus. 64.
latro appellatur qui ignotos lædit. 107.
. . . eſt veteranus & ipſis lenonibus doctior. 84.
latrocinia fabulas anteceſſura ubi didiciſtis. 17.
latrocinii ſuſpicio haberetur in utra parte. 15.
latrocinio raptum pallium detuliſſemus. 12.
latrones tenere clamavit magna vociferatione. 14.
. . . juſſit crucibus adfigi. 111.
latroni cruento eripe me. 91.
laturos impune ſi quid deliquiſſent. 125.
latus gladio cingor. 82.
. . . navigii. 103.
. . . ne frater convelleret. 130.
ad latus ſervulum habere. 46.
lavare oſſa defuncti. 77.
lavari ſine turba nihil melius. 73.
Laucoon crinem ſolutus replet clamore vulgus. 89.
Laucoonte nati. 89.
laudabat miles in unda æs piſcium. 119.
laudabile nulli totum. p. 668.
laudare effuſe. 64.
laudaſti poëtam, ut foris cenares. 10.
laudationem ferculum inſecutum eſt. 35.
laudatus propter elegantias dominus. 34.
laude dignam rem me feciſſe putaveram. 136.
laudes tuas carminibus implebo. 94.
laudibus ad fructum non perveniunt frugalitas ſanctique mores. 116.
laudo Ganymedem. 92.
lavor. 92.
lauta valde guſtatio allata eſt. 31.
lautas epulas paravit. 137.
lautiſſimus homo Trimalchio. 26. 27.
lautitiarum apparatus ſplendidiſſime expoſitus. 21.
lautitias miraremur. 27.
. . . accuratiſſimas nobis mirantibus. 34.
. . . ſuas diſponere. 73.
. . . æquare. 70.
. . . domini mei. 57.
lautitiis in his eramus. 32.
lavare temeritatem. 82.
laxatæ vertebræ. 14.
laxatam viderunt cuſtodiam. 112.
laxato velut toto corpore. 128.
laxatur ira. 108.
laxaverat foramen ruſa hoſtili diſrupta. 96.
laxavit clauſtrorum firmitatem. 97.
laxi crines placent. 119.
laxo corpore ſudor manavit. p. 681.
lecti tres ſtrati erant. 21.
lecticæ impoſitus eſt. 28.
lecticariis duobus. 96.
lecticarius inſecutus eſt. 124.
lectione ſevera mitigarentur ſtudioſi juvenes. 4.
in lectis abjecti. 26.
lecto funebri aptatus. 114.
lectuli altera parte ſedit. 134.
lectulo conditus. 132.
in lectulo jacuit Alcibiades. 128.
. . . . . me ſtupente ſedet. 127.
in lectulum decidi. 80.
. . . . . tranſtulit. 79.
. . . . . ſe inclinavit. 135.
lectum ſubiret. 140.
ſecundum lectum conciderunt. 22.
ſuper lectum venit 23.
. . . . . me impulit. 134.
poſt lectum anſerem mitto. 136.
lectus vitalis. 42.
. . . ſtratus. 71.
Leda quid huic formæ habuit ſimile. 138.
legare fundum. 71.
legat cui ſua fata, quærit naufragus. p. 682.
legata qui habent in teſtamento meo, hac conditione percipient, quæ dedi. 141.
à legato gratiam moliebantur. 107.
è lege ſiccatis tribus potionibus. 136.
lege jejuna Sabbatha premet. p. 686.
. . . ſevera liberos ſuos nolunt proficere. 4.
. . . exacta frugalitatis poliat mores. 5.
. . . pœnarum voluntaria ingenuos vultus proſcriptos cernitis. 107.
legem donare ſuperbum eſt. 18.
. . . . muliebris patientiæ accipere. 25.
. . . . nec omen navigantium noverant. 107.
. . . . tu Marcelle tene. 124.
. . . . ſcimus adhuc apud quaſdam gentes ſervari. 141.
extra legem viventibus, quam male eſt. 125.
legentium ad oculos accederent literarum notæ 105.
leges quid faciant, ubi ſola pecunia regnat? 14.

- - - timebat Ascyltos. 14.
- - - forumque & pavido cernunt inclusum corde tribunal. 104.
legi quod dolet, dolus est. p. 688.
legione ex qua es? 82.
legionem constantissime essem ementitus. 82.
legitimi gladiatores domino corpora animasque religiosissime addicimus. 117.
legitimo nos perfusos oleo refecerunt. 21.
legitimus quasi census uxor amari debet. p. 678.
leguminis partem super mensam effudit. 135.
lenire impetum morbi monstrata subtilitate. 17.
lenitas satisfactione mentes flectit. 107.
lenonibus ipsis doctior latro. 84.
lenta manu me traxit ad spectaculum. 26.
- - - manu omnia infra umbilicum cædere cœpit. 138.
lentæ salices lassove papavera collo. 132.
lentior, non melior. 57.
lentissima voce ingerebat carpe, carpe. 36.
lento de caudice vimineæ lances. 135.
- - - parebat imperio. 140.
Lentule tu fortem neu supprime Martem. 124.
lentus errore animus injurias diligit. 93.
super Leonem ficum Africanam imposuerat. 35.
leones illos si haberemus. 44.
Leonis signo cataphagæ & imperiosi nascuntur. 39.
lepidi quem vocant poëtæ. p. 672.
leporem pinnis subornatum videmus. 36.
- - - altis excitavi. 131.
- - - canis persequitur. 63.
leporis vestigia canis in somnis latrat. 104.
lepus & solea est adlata. 56.
Lesbos inclyta cui paret. 133.
letum emergit Erebo. 124.
levatores unde viverent. 140.
levatum mento in excelsum tribunal Mercurius capiebat. 29.
levi vortice circumactum corpus humanum ad litus deferri video. 115.
- - pectore detudit voces. 121.
levibus suris ludibria excitando. 2.
levior exurit flamma medullas. 121.
leviora quid loquor? 134.
leviorem faceret jacturam pretium majoris compendii. 14.
leviori pondere nulli sternuntur flores. p. 668.
levis pruina dilabitur. 99.
- - fortuna Magni terga videret. 123.
- - videtur. 74.
- - moto hinc & inde vento Delos. p. 687.
levissima ambulatione compositus cubiculum intravi. 130.
levitas remorum membra vehit. p. 679.
levitate poetica jocari senem credebam. 117.
levitatem muliebrem. 110.
lex armata sedet. p. 683.
libebat quod modo conjicere, nec jam poteram. 132.
libellus erat in poste januæ. 18.
libenter peracto officio. 116.
- - - parui ancillæ. 129.
libentissime servile officium mentem. 26.
liber mutet habetus. 5.
- - - stupro, stupro ingenuus. 81.
- - - nec minus sum quam vos, & si pauperem pater me reliquit. 117.
- - - spiritus præcipitandus est per fabulosum sententiarum tormentum. 118.
- - - ceu abruptis habenis Furor sanguineum late tollit caput. 124.
- - - esto. 41.
libera portis turba. 89.
- - - voce clamavi. 108.
- - - virtus senibus quoque exciderat. 119.
liberæ cœnæ exspectatio. 26.
- - - ponto jubæ consentiunt luminibus. 89.
liberali manu duxit notum fugitivorum epigramma. 103.
liberalitatem imminuerunt captatores exhausti. 141.
liberalitati gratias agere. 47.
liberam aquam gullare. 71.
liberare se periculo. 101.
liberatos querela jussit pallium deponere. 15.
liberaveram necdum cellulæ limen. 136.
libere loquor. 91.
liberius volutatus cum fratre non suo. 79.
liberorum semesa corpora in sinu matres tenerent. 141.
liberos capillos non habet. 38.
ad liberos meos me ducat. 1.
- - - suos nolunt severa lege proficere. 4.
- - - in hac urbe nemo tollit. 116.
- - - suos commendare prudentiæ ejus. 140.
- - - homines patimini ire sine injuria quo destinant. 107.
libertas saltem sit illi salva in eligendo fratre. 80.
pro libertate publica vulnera excepi. 1.
libertini loco jacet. 38.
libertos fœnerare. 76.
præter libertos omnes legata accipient. 141.
libertum sepulcro præponere. 71.
liberum bello solum. 89.
- - - funus accumulat parens. 89.
- - - potionibus hospitum urceolum in Eumolpi caput jaculatus est. 95.
libet hoc. 10.
- - - quicquid Proteus esse solet. 134.
qua libet via ire. 18.
libidine jocantium accensa. 26.
- - - omni impurus. 81.
- - - perditorum collecta rabies. 108.
- - - peregrina usque ad furorem avarteretur. 110.
- - - ac mero solutæ aniculæ. 138.
libidinem concitant. 126.
- - - discordem mirari cœpi. 126.
- - - continere. 74.
libidinibus mutuis attriti amatores jacent. 81.
libidinis nostræ promulside. 24.
ad libidinis incitamentum bibisse se poculum myrrhinum. p. 672.
libidinosa diligentia lusum puerilem speculabatur. 26.
- - - migratione expilatam navigium 113.
- - - mulier. 113.
- - - si essem, quererer decepta. 129.
libidinosæ pecudes. p. 687.
libidinosus. 94.
libido faciebat præcipitem divisionem. 10.
- - - distenta quæ dictat. 87.
- - - ferro excita. 119.
- - - saltationis. 53.
libitinarius. 38. 78.
Libræ signo nascuntur laniones & unguentarii. 39.
super Libram stateram imposuerat. 35.
libras non minus sex pendentia cochlearia. 33.
librum ab oculo legere. 75.
quem libuerit. 127.
libuit Deæ nomen quærere. 127.
Libyæ claustra cerno. 121.
Libyco æquore jacet Magnus. 120.
liceat pace vestra dixisse. 2.
- - - ut vobiscum loqui, petit. 16.
- - - in gratiam redire. 138.
non licebat multa considerare. 30.
licebit jubeat Acrisium credere. 137.
licentia juvenili impulsi. 17.
licentiam dedit nox. 86.
licet sperare, dum vivis. 131.
- - dum bene esse vivamus. 34.
- - ad tubicines mittas. 129.
- - manus pretio expiare. 137.
licio pannum solvit. 135.
licito tata puella toro. p. 683.
licium varii coloris filis intortum de sinu protulit. 131.
lictor vulvas triclinii percussit. 65.
ligant tergoribus angues corusci. 89.
ligat alter pondera pinus. 123.
ligatos nimbos fregere turmæ. 123.
ligavit Delon Deus alta Gyaro. p. 688.
ligna collo portare. 38.
lignea gallina. 33.
- - - camelia. 135.
ligneis soleis impar.ibus imposita anus. 95.
ligneum candelabrum rapit. 95.
lignis pluribus ingestis super ignem. 136.
lignum hostile ac male nobile. 119.
lilia alba riferunt de viridi prato. 127.
per lilia gressus ferre. p. 668.
super limen pendebat caves aurea. 28.
ante limen thalami consedimus. 26.
limen deploratum relinquis. 123.
- - - Capitolii antequam tangant. 88.
- - - egressus. 94.
- - - cellulæ necdum liberaveram. 136.
- - - intrasse iterum anseres putares. 136.
limina circum nuptæ fera lex sedet. p. 683.
limine in ipso conjunctis marcebant capitibus. 22.
in limine posito genu numina deprecatus sum. 133.

lineæ

linea nebula nudam prostare nuptam æquum est. 55.
lineamenta certa evicerunt spississimam noctem. 79.
- - - - fuliginea nube confudit. 110.
- - - - jacturæ scite secuta. 110.
lineamentis unius statuæ inhærentem Lysippum inopia exstinxit. 88.
- - - omnibus corporis indiciorumque confusis. 105.
linere utrosque parietes. 39.
lingua inopi desertas invocat artes. 83.
- - - tabo fluens. 124.
- - - candida refert, quod populus facit. 132.
- - - tace. 69.
- - - ursa fœtum format. p. 682.
linguæ malæ est. 37.
linguam intelligere. 73.
linguosus. 63. 43.
linque tuas sedes. p. 679.
linteis & strigilibus. 91.
non linteis, sed palliis tergebatur ex mollissima lana factis. 28.
linteo sordidissimo præcincta anus. 95.
lippa anus. 95.
lippi oculis maledicunt. 132.
lippus puer. 28. 64.
liquatum est infusum. 70.
liquefactum per totum os atramentum. 108.
liquit Tartara & Cocyti tenebras. 124.
liquor hornus spumabit pateris. 133.
liquorem Hyblæum satur refugit. p. 681.
lite ex turpissima in risum diffusi. 10.
- - à constituta vos dimitto. 18.
- - destinata pugnarent sensus. p. 681.
litem in ambiguam defendere. 14.
- - - commisi judici. 80.
- - - faciebat solum pallium. 15.
litera quadrata scriptum. 29.
literæ eædem suspicionem declinabunt quærentium. 103.
literarum amatores quacunque ratione possunt jactantur. 84.
- - - studiosus. 102.
- - - notæ ad oculos legentium accederent. 105.
- - - studia in hac urbe non celebrantur. 116.
- - - flumine mens inundata. 118.
literas scis. 10.
- - - biberint vulnera ferro præparata. 106.
- - - lapidarias scire. 58.
literatorum nota. 83.
literis ingenuibus frontes implevit. 103.
- - plenus. 118.
lites habere post mortem. 74.
litigat cum corde suo Ulyxes. 132.
litigo cum ventis. 83.
litis magis auxilia, quam virium. 108.
litora quærit alter tuta sinu tranquilla quæ. 123.
- - omnia unde posset adspicere. 124.
in litore stantes cum catenis piratas. 1.
- - - in muto solæ desertus adspirant frondibus auræ. 119.
litori proximum locum conduxi. 81.
littora aliena quære. p. 679.
littoribus Lucrinis eruta conchylia. 119.
ad littus deferri corpus humanum levi vortice circumactum video. 115.
lividinantium Dearum judex Paris. 138.
lividum corpus habere. 63.
livor atque luctus cordis mala. p. 672.
locavi hominis operas non caballi. 117.
locellos pro hamis in turbam mitterent. 140.
loci tutela propitia. 57.
loco in tam deformi quid facerent quæsivi. 4.
- - quo stabulum esset, non sciebam. 6.
- - quo stabulum reliquissem. 4.
- - hoc quis nos novit? 14.
- - hoc rem piam fecit. 76.
- - in peregrino destituit abjectum. 80.
- - ab hoc frater longe est. 127.
locorum imprudentia huc accedebat. 79.
locum in secretiorem venimus. 7.
- - - secretum conduxi. 81.
- - - in hunc me perduxit. 8.
- - - in eundem me conjeci. 9.
- - - alium quem pollutas quære. 79.
- - - proximum littori conduxi. 81.
- - - ne suspicioni relinquerem. 97.
- - - perituro commodare. 112.
- - - eloquentia non habet in hac urbe. 116.
- - - oravit. 122.
- - - sermonibus ne daret veritus. 129.
- - - inauspicatum timebam. 131.
locus primus Trimalchioni servabatur novo more. 31.
- - - est exciso demersus hiatu. 120.
- - - Herculeis aris sacer. 122.
- - - dignus amore. 131.
locustam marinam supra Capricornum imposuerat. 35.
locuta quum diu mecum esset. 139.
locutus es poetice sæpius, quam humane. 90.
- - - hæc tunicam sustuli. 140.
lodiculam diligenter in pavimento extendit. 20.
logis longius procedentibus. 126.
longa fuligine faciem ejus perfricuit. 22.
longæ ætatis moram cœpit accusare. 134.
longe majore risu clamavit. 9.
- - - à destinatione sua jacet. 115.
- - - frater ab hoc loco est. 118.
- - - melius id faciunt historici. 127.
- - - est. 94.
- - - aliud quæri. 15.
- - - late venio 58.
- - - à nobis. 74.
- - - blandior. 98.
- - - tibi fit. 58.
- - - ab ostiarii cella. 29.
- - - fabulas arcessere. 37.
longior hilaritas imposuerat recedendi pigritiam. 85.
longius procedentibus logis. 126.
- - - mittit oculos. 115.
longos habebant capillos. 105.
longum agmen plaudentes fecerant. 25.
- - - erat singula excipere. 28.
loquaci manu pacr. p. 669.
loquacitas enormis Athenas ex Asia commigravit. 2.
loquaris carminibus. 94.
loquatur aurum & argentum. 117.
loquebatur etiamnum Menelaus. 27.
loquentem illum audirent. 140.
loquentes calami Midam invenere. p. 680.
loquentibus annis musa Bacchneus tradidit. 135.
loquentis vocem gratia conciliabat. 127.
loquere melius. 45.
loqueris etiam scelerate? 137.
loqui quibus verbis deberent Sophocles aut Euripides invenerunt. 2.
. . . ut vobiscum liceat, petit. 16.
. . . semper cum Sapientia. 140.
dum loquimur. 16.
loquis. 46.
loquitur Eumolpus cum Bargate in secreto. 97.
loquor libere. 91.
. . . quid leviora. 134.
. . . multa. 137.
loquuntur mollia virgulta discordi strepitu. 120.
loripes. 45.
loris vinctos inter vestimenta pro sarcinis habebo. 102.
lorum de pera soluit. 11.
. . . habet in aqua, non inguina. 134.
lotus in aqua. 57.
lota jam semel vestimenta Tyria. 30.
lotium suum non valet. 57.
luce clara timeret errorem. 79.
... quicquid fuit, tenebris agit. 104.
... proxima. 115.
lucebat Luna tanquam meridie. 62.
lucem supprimere. 114.
. . . ultimam. 99.
. . . sceleri subduxit. 122.
in lucem extulit tellus fruges. 120.
. . . protulit tellus aurum effossum. 128.
lucerna bilychnis de camara pendebat. 30.
de lucerna ungere labra. 75.
lucernæ humore defectæ tenue extremum lumen spargebant. 22.
. . . . ardent plures. 64.
lucernam mero spargere. 74.
. . . . fictilem de sinu proferre. 69.
in lucernam liquatum est infusum. 70.
lucernis occidentibus oleum infuderat. 22.
lucet omnibus sol. 100.
lucidam facem quassans. 97.
Lucilianæ schedium improbitatis ne me putes improbasse. 4.
Lucinæ parentis vinclo soluta. p. 682.
Lucio. 60.
Lucretia si es, Tarquinium invenisti. 9.
lucri ad prædam strepitumque suffragia vertunt emti Quirites. 119.
lucri tacere pallium volebant. 15.
Lucrinis litoribus eruta conchylia. 119.
ad lucrum recta curritis. 116.
luctus atque livor cordis mala. p. 672.
lucunculum. 66.
ludebat aquis errantibus amnis. 131.
. . . veluti oscillatione. 140.
ludentem me cum fratre invenit. 11.

. . . pila fenem videmus 27.
. . . circulis accedere cœpimus. 27.
ludenti fuppofuit matellam fpado. 27.
ludentibus fufficiebat. 27.
luditria quædam levibus atque inanibus fonis excitando. 2.
. . . ejufmodi facetiffima ratione condemnat. 104.
ludis preciofo ftamine. p. 668.
ludit mens fine pondere. 104.
luditur inter amantes hæc fabula. 95.
ludorum remiffio. 60.
ludos ejufmodi fæpius fpectaverat. 36.
. . . fibi facere. 73.
ludum dies folennis attaverat. 85.
ludunt in fcholis pueri. 4.
. . . fomnia mentes. 104.
. . . . fomnia errantes oculos. 128.
lues jam concidenda jacebat. 121.
. . . tanta divum quoque numina vidit. 124.
lugentem cœpit hortari. 111.
lugentes utique die feriarum rident. 114.
lugentis gemitum audiffet. 111.
lumbis fuis Dominum commoveret. 140.
lumborum folutorum fe effe diceret. 140.
lumen tenue & extremum fpargebant lucernæ. 22.
. . . . occurrentium mediæ noctis filentium non promittebat. 79.
. . . . quotiens fecerat in monimento renovabat. 111.
. . . . notaffet fibi inter monimenta clarius fulgens. 111.
lumina fidereis ardefcunt candida flammis. p. 667.
. . . confufa flebant. 124.
luminibus confentiunt liberæ ponto jubæ. 89.
. . . . ad inguina mea deflexis. 108.
luminum confinio pene permixta fupercilia. 126.
luna innumerabilibus comitata fideribus etiam feras ad pabulum ducit. 100.
. . . plenum os extra nubem proferre videretur. 127.
. . . lucebat tanquam meridie. 62.
lunæ curfum habebat altera. 30.
. . . defcendit imago carminibus deducta meis. 134.
. . . fenectus & reparatus honor. p. 677.
lunam mulieres deducunt. 129.
extra lunam fulgentibus ftellis clariores oculi. 126.
lupanar per medium fugere cœpi in aliam partem. 7.
lupinos ciceraque uno dupondio mercari deftinaveramus. 14.
lupinum. 66.
lupus fubito factus eft. 62.
lurida mortis imago Erebo emergit. 124.
lufcinias imitari. 68.
lufi in umbra voluptatis diutius. 129.
lufimus mille ofculis. 127.
lufit veftigia malefida lues. 121.
luftrari navigium quorum capitibus debeat. 105.
luftraffet apio porrifque digitos. 137.
luftrata humo Phœbus ad ortus dejectus. p. 677.
luftravi oculis totam urbem. 11.
lufu expellente vibrabant inter manus pilæ. 27.
. . . intermiffo. 34.
lufum fortunæ mirabilem. 13.
. . . puerilem libidinofa fpeculabatur diligentia. 26.
. . . finiri permittitis. 33.
. . . quod ejectus fum, puto. 135.
inter lufum omnium teftorum * confumit. 33.
lufus mortifero timore. 132.
. . . vincunt naturæ opus. p. 675.
luto fortuito fatiatus paries. 135.
pro luto annona erat. 44.
. . . omnia habere. 67.
ex luto imagines factæ. 69.
luxato velut toto corpore. 128.
luxu detrita commoda vulneribus reparantur. 119.
luxum fanguine pafcere mihi cordi. 121.
luxuriæ ftricta marcent Martis mœnia. 55.
luxuriam fpoliorum afpice. 120.
luxuriantur opes in tefta merfæ. p. 676.
Lyæo maculata tefta. 135.
Lyæum confeffus. 41.
Lycas Tarentinus. 100.
Lycurgi villa graffantibus quicquid præbuiffet. 117.
Lycurgo crudeliorem hofpitem recepi. 83.
Lydus veftifluus adorat. 133.
lyram refolutam modo nato flore Apollo honorabat. 83.
Lyrici. 118.
. . . . novem Homericis verfibus canere timuerunt. 2.
Lyfippum ftatuæ unius lineamentis inhærentem inopia extinxit. 88.

M.

M Manicius. 95.
·Ma dia perite, ma dia. 52.
Macedonicum Afturconem optimum puero donabo. 86.
macer jejunio fpiritus. 128.
machillam fede fuftuli. 74.
macte virtute efto. 94.
maculam aliquam corpori impofituram aquæ afperginem. 102.
maculaffent fe infcriptione frontis. 106.
maculataque tefta Lyæo. 135.
maculis vilibus citrea menfa aurum imitatur. 119.
maculofa non eft oratio grandis & pudica. 2.
madens fudore. 6.
madentibus oleo araneis vulnus contravit. 98.
maduere Phineo fallaces epulæ veneno. 136.
Mæcenatianus. 71.
Mæoniumque bibat felici pectore fontem. 5.
mærens lacera Concordia palla. 124.
mærent tempora umbra nudata fua. 109.
mærentes fubimus pifcatoriam cafam. 115.
mærentia tecta relinquunt. 123.
. . . pectora conjugibus jungat. 123.
mæftos Phrygas jam decuma obfidebat meffis. 89.
mæftus locum fecretum conduxi. 81.
magicis carminibus focios mutavit Ulyxis Phœbeja Circe. 134.
magis eft, qui arma tentata velit. 123.
. . . magifque bonis fuperfluentibus. 125.
. . . aut minus placere hoc illo. p. 681.
magifter rogo, inquit. 55.
. . . eloquentiæ. 3.
. . . bonarum artium. 99.
. . . fævitiæ unus aufer. 136.
. . . tuus, homo major natus. 57.
magiftratus repulfi abierunt. 111.
. . . . fi hoc fcierint, ibis in crucem. 137.
magiftri diætæ. 115.
cum maftro fe exercentem curforum gregem. 29.
ad magna furgentes juvenum animos afflavit. 2.
magna fax inter hæc nomina furgit. 127.
. . . . vociferatione clamavit latrones tenere. 19.
. . . . fortuna folus uteretur. 92.
. . . . navigia portubus gravatim fe infinuant. 101.
. . . . de nave ne tabulam quidem naufragus habes. 115.
magnæ artis compendiariam invenit Ægyptiorum audacia. 2.
. . . Dicarchidos arva 120.
magnam familiam per agros Numidiæ effe fparfam. 117.
. . . nixus in haftam. 123.
magnarum cogitationum hæc funt vota. 115.
ad magnas opes vos ducerem. 117.
Magne tu nefcis tueri Romanas arces. 124.
magni divitis hæc facies. 82.
. . . quum fe verticibus demifit Olympi Jupiter. 123.
. . . quoque terga videret Fortunæ levis. 123.
magnificum fibi nihil effet, quod pueris placeret. 4.
magnis mentem adplicat. 5.
. . . monilibus ornant guttura. p. 668.
. . . cogitationibus pectora implete. 115.
magnitudinis ingentis canem catena trahit. 95.
. . . . primæ aper. 40.
magno fe fenore tollit, qui pelago credit. 83.
. . . tempore dum hæc Crotone aguntur. 125.
. . . periculo ægrum vidi. 129.
nec magnum peccatum fuum effe. 30.
. . . . facinus admifimus. 20.
. . . fer-

. . . ferculum 35.
. . . nescio quid promittere videretur. 83.
. . . erit misero solatium tua voluntate cecidisse. 91.
. . . clamorem sustulit. 136.
. . . flagitium admiseris. 137.
Magnum cum Phœbo Soror excipit. 124.
Magnus Libyco jacet æquore. 120.
. . . ille tremor Ponti. 123.
. . . inhorruit Auster. 123.
. . . in exemplo est, cui non sufficeret orbis. p. 675.
majestas auro corrupta jacebat. 119.
majestate conterritus. 65.
majestatis suæ pondus haberet illa grandis oratio 4.
major paralysis tamquam fieri possit. 130.
. . . sævit in præcordiis dolor. 17.
. . . rerum tibi nascitur ordo. p. 679.
. . . natus. 57.
majora supplicia meruerunt. 107.
majore longe nisu clamavit. 9.
majorem injuriam acciperet. 25.
. . . maledicere. 58.
majores Dii me in integrum restituerunt. 140.
majoribus me pueris adplicui. 25.
majoris compendii pretium leviorem faceret jacturam. 14.
majus eloquentia nihil esse confitentur. 4.
mala cætera. 81.
. . . civitatis in ipsum reciderent. 141.
. . . cordis livor atque luctus. p. 672.
. . . manus cum tetigit. 63.
. . . Cidonea spinis confixa. 69.
. . . singula. 66.
malæ linguæ est. 37.
malam in fortunam incidere debent, qui alienum concupiscunt. 140.
malarum rugas. 23.
. . . malarum usque ad scripturam currentia supercilia. 126.
malas mihi pungebat acu comatoria. 21.
male ambulantem fidem rerum obscuritas temporis facillime tegeret. 12.
. . . vestitus es. 83.
. . . dormientis. 86.
. . . repugnanti gaudium extorsi. 87.
. . . pubescentibus annis subripuere viros. 119.
. . . nobile lignum. 119.
. . . sustinet quas struxit opes Romana juventus. 120.
. . . emere. 45.
. . . est extra legem viventibus. 125.
. . . dabat usum trepido ferrum. 132.
maledic illam versibus. 96.
maledicebat properantibus Corax. 117.
maledicere ventri in corpore humano solemus. 132.
maledicere majorem. 58.
. . . Trimalchionem cœpit. 74.
maledictis nec contentus. 117.
maledicunt pedibus suis podagrici. 132.
malefida prius vestigia lusit. 123.
mali Punici granis. 31.
. . . quid feci. 132.
malicorium 47.
maligne illum ploravit uxor. 42.
malignior fluctus cohærentes distraheret. 114
malignitatis hoc non est argumentum, sed amoris. 137.
. . . succumbe. p. 679.
malis gravatus. 22.
. . . fatigatus 22.
malle fidem, quam thesauros. 57.
malo cavere jussit. 82.
. . . te quam totum balneum. 92.
. . . vel carminibus loquaris. 94.
. . . mortuum impendere quam vivum occidere. 112.
. . . astro natus est. 134.
cum malo centus. 56.
malorum omnium causa. 132.
. . . omnium obliti. 26.
malum dolum consilio adhibuisse. 101.
. . . dolum nunc accipite. p. 688.
. . . dare. 74.
Mammea. 45.
manant fletibus genæ. 89.
. . . aquæ in publico. 100.
manantes lacrimas pollice extersit. 9.
manantibus ubertim lacrimis. 134.
manavit facies pleno gurgite. 137.
. . . corpore sudor. p. 681.
mancipium omnis musæ. 68.
mandata cenæ mulier curaverat. 92.
. . . fatorum tempestas peragit. 114.
mandaverunt supremo officio. 114.
mande concisa vulnera. 121.
mando cenulæ officium ædiculorum custodi. 90.
manducamus panem. 56.
quod manducemus, inveniemus. 46.
mane sedere in cubiculo cœpit. 86.
manes id credis curare sepultos. 111.
. . . inferni cælum sperare jubentur. 120.
. . . ad stygios laceratus ducitur orbis. 121.
manet dum fortuna vultum servatis amici. 80.
manibus sudorem detersit. 8.
. . . fortius sublatis. 9.
. . . sublatis eludere. 57.
. . . nexis currere. 73.
. . . restrictis. 73.
. . . sublatis clamare. 40.
. . . supra frontem erectis. 52.
. . . inter se usque ad articulorum strepitum contritis. 17.
. . . complosis in risum effusa est. 18.
. . . infractis congemuit. 23.
. . . meis siquis Deus Gitona imponeret. 100.
. . . tremulis Eumolpi laciniam duxi. 100.
. . . interpellat sævientium minas 108.
. . . inimicis collatus rogus adolebat Lycam. 115.
. . . admotis tentare cœpit inguinum vires. 131.
. . . maledicunt chiragrici. 132.
. . . curiose detersis. 135.
. . . in pavimento positis. 140.
. . . complosis inquit. 117.
M. Manicii hanc insulam esse saxo scitis. 95.
manifestis matronæ contumeliis verberata. 132.
manifestissima in te nec quid dicerem inveniebam. 108.
manifesto rubore perfusus. 128.
. . . evolabit omnis spes. 114.
mannos aliquos habet. 45.
mansuescunt solis adusti radii. 122.
mantissa magna. 65.
manu dentata duxit descendentes ab aure capillos. 18.
. . . procaces. 21.
. . . Deliaci recisi. 21.
. . . lenta me ad idem spectaculum traxit. 26.
. . . putamen persecutus ficedulam inveni. 33.
. . . de illius panem noluisses accipere. 37.
. . . parricidali strinxit gladium. 80.
. . . improba si hunc tractavero. 86.
. . . me pungere cœpit. 87.
. . . commovent orbes. 89.
. . . utraque impulsum me præcipitat super lectum. 94.
. . . liberali notum fugitivorum epigramma duxit per totam faciem. 103.
. . . puer loquaci. p. 669.
. . . semel iterumque pectus percussi. 115.
. . . trepida ille natos tenet. 123.
. . . corripui terribilem bipennem. 132.
. . . injecta me extra vestibulum dixit. 133.
. . . curiosa grana fordidissimis putaminibus vestita segrego 135.
. . . armata pugnacissimum animal elidere cœpi. 136.
. . . lenta cœpit omnia infra umbilicum cædere. 138.
. . . utraque Deorum beneficia tractat. 140.
. . . uncta esse. 43.
manubiæ Regum penes fugitivum repertæ. p. 674.
manubias partiti sumus. 79.
manuciolum de stramentis factum. 63.
manum mihi jam ille injecerat. 6.
. . . utramque laciniæ injecit. 14.
. . . demisit in sinum. 24.
. . . frequentius ad capulum, quem devoveram, refero. 82.
. . . invalidam confirmat. 89.
. . . non continui. 96.
. . . commoda. 101.
. . . languentibus dare quis non vellet. 101.
. . . officiosam movit. 105.
. . . victam ad invitantis humanitatem porrexit. 111.
. . . ego phrenetico injicio. 115.
. . . ultimam nondum recepit. 118.

. . . ad

. . . . ad os opponere. 64.
. . . . de tabula. 76.
manumittere ſervos. 42.
. . . . . mortuum. 65.
. . . . . in teſtamento. 71.
manus Romana circumfluat. 5.
. . . . intentavi in oculos Aſcylti. 9.
. . . . ſiniſtræ in minimo digito habebat annulum grandem ſubauratum. 32.
. . . . complofit. 34.
. . . . curioſas nec adhuc ſuturæ quidem attulerat ruſticus 13.
. . . . ſupinas protendo ad genua veſtra. 17.
. . . . alligavit. 20.
. . . . complofit. 20.
. . . . illa tenerius complofit. 24.
. . . . ebrias amiliſſem. 79.
. . . . hoc convertite. 80.
. . . . & pedum candor Parium marmor extinxerat. 126.
. . . . precio expiare licet. 137.
. . . . plena. 64.
. . . . manum lavat 45.
. . . . ſudario tergere. 67.
. . . . timidas non habuiſſe. p. 686.
. . . . mala illum tetigit. 63.
. . . . trementes. 74.
. . . . tentare. 122.
. . . . continent à ripa. 96.
. . . . inſervit vinculo 97.
. . . . ambas cum voce intentans ad ſidera dixit. 122.
. . . damnatas mihi attuliſſem. 10.
. . . . Zeuxidos vidi nondum victas injuria vetuſtatis. 83.
. . . . noxias Apollo damnabat. 83.
. . . . implevi lactentibus papillis. 86.
. . . . tardant fata. 89.
. . . . parvulas ad ora referunt. 89.
. . . . injeci cervicibus. 91.
. . . . & pedes inſtitis annecteret. 97.
. . . . ſcrutantium eluderet. 97.
. . . . crudeliſſimas inhibere. 105.
. . . . nec faciem meam conſideravit. 105.
. . . . cujus tam crudeles in hoc ſupplicium duraſſent. 105.
. . . . intentans in oculos Triphænæ. 108.
. . . . quid noſtræ meruere. 108.
. . . . nudas expedit Triphænæ familia. 108.
. . . . revocatas ad pacem intermiſere bellum. 109.
. . . . ſupinas ad me porrigit trepidans Lichas. 114.
. . . . invitas me ferre ad has acies teſtor. 128.
. . . . improba furtum verſat. 128.
. . . . tuas & genua ſi idem trigus tentaverit. 129.
. . . . aniculæ ingenti motu repleverunt nervi. 131.
. . . . oculis oppono. 132.
. . . . implicitæ omne genus amoris invenerant. 132.
. . . . infra meas camellam vini poſuit. 137.
. . . . irata quod præciderat. 140.
. . . . argento ſtat facta. p. 668.
inter manus expellente hulu vibrabant pilæ. 27.
ad manus aquam popoſcit. 27.
in manus aquam nivatam infundentibus pueris. 31.
mappa. 66.
mappalia numerare. 58.
mappam laticlaviam immiſerat circa cervices. 32.
mappis implere. 60.
marcebant conjunctis capitibus. 22.
Marcelle tu legem tene. 124.
marcent luxuriæ rictu Martis mœnia. 55.
marcentis ſuper torum ancillæ caput fregit altius excuſſum poculum. 22.
marculum de ſinu proferre. 51.
mare etiam innocentibus iratum non me potuit haurire. 81.
. . . qua celſa Tenedos dorſo repellit. 89.
. . . claſſes premunt. 89.
. . . hibernum utinam me invaderet. 98.
. . . inhorruit. 114.
. . . iratum dividet amantium amplexus 114.
. . . naſcitur arvis. 120.
. . . quo currit. 119.
margarita cara quo tibi ? 55.
. . . Crœſi. 64.
margaritum. 63.
in marginibus lancium argenti pondus in ſcriptum erat. 31.
mari claſſes fluitare. 123.
. . . purpureo Delos natabat. p. 687.
maria non ſola mortalibus hanc fidem præſtant. 115.
marinam locuſtam ſuper Capricornum impoſuerat. 35.
marinum piſciculum ſuper Scorpionem impoſuerat. 35.
maris impatientem fratrem in ultimis eſſe 101.
. . . fidem oculis uventibus inſpicere cœpi. 115.
mariti ſui corpus jubet ex arca tolli. 112.
marmor pulſum abiete impoſita gemit. 89.
. . . Parium extinxerat pedum candor. 126.
marmorata porticus. 77.
marmore calcato radiabat terra. 135.
. . . exciſo defoſſa petra. p. 675.
marmoreis cervicibus aureum torum premebat. 131.
marmoreum Veneris ſignum. 29.
Mars æquum amat. 34.
Marſyas IV. circa angulos repoſitorii notavimus. 36.
Martem invitum ad has acies arceſſere teſtor. 128.
. . . fortem neu ſupprime. 124.
Martis mœnia marcent luxuriæ rictu. 55.)
propter maſcarpionem ingenii. 134.
maſſa auri omnibus diis hominibuſque formoſior. 88.
. . . dono tibi caligas. 69.
Maſſilienſes peſtilentia laborant. 141.
matella digna fuit. 45.
. . . tanquam mus in matella. 58.
matellam tenebat argenteam. 27.
. . . ludenti ſpado ſuppoſuit. 27.
mater te, inquam, rogo. 7.
. . . me præcipue tanquam unum è Philoſophis intueretur. 85.
. . . mea, dum placet, mundi libentis curſum detinuit. 127.
materia omnium ſcelerum. 98.
materiæ proprium convenientemque ſtructor impoſuerat cibum. 35.
materies rudis atque infecta ibat cum fluctibus. 114.
Mathematicorum cœlum nec curare ſoleo. 126.
mathematicus. 39. 76.
matrem tuam felicem, quæ te talem peperit. 94.
. . . Deûm nummos in præſentem uſum pro fide ſua redditurum. 117.
matres inventæ ſunt, quæ liberorum tenerent ſemeſa in ſinu corpora. 141.
matrisfamiliæ diligentia. 67.
matrona onerata faleris pelagiis. 55.
. . . notæ pudicitiæ. 111.
. . . recens cadaver deflebat. 111.
. . . ut vivere vellet miles blanditiis impetraverat. 112.
. . . ancillæ haberet humilitatem. 126.
. . . manifeſtis contumeliis verberata. 132.
. . . inter primas honeſta. 140.
matronæ viderint, quæ flagellorum veſtigia oſculantur. 126.
. . . ſuperbiam ancillæ haberet. 126.
matronis omnibus anſerem acceptiſſimum occidiſti. 137.
matteæ intecutæ hanc humanitatem. 65.
matteis ſumtis ad familiam reſpiciens. 74.
maturis frugibus ova refert corvus. p. 682.
maturitatis plenæ ephebus. 87.
maturus plane ſum. 41.
mavoluit. 77.
Mavortia ſigna Cæſar movit. 123.
Mavortius umbo hæret lævæ detritus. 124.
. . . . quatiens ingentem haſtam. 124.
mavultis. 99.
maxillæ majores agunt Saturnalia 44.
maxima rerum pietas. p. 671.
meas aures tam ſevera triſtitia violari obſcœno ſermone dolui. 85.
meatibus auras pepulit delphicus ales. 122.
meatu celeri diſcinctæ fortuna ſonet. 5.
mecum nocte dormiat. 134.
Medea furens fraterno ſanguine pugnat. 108.

medis in porticu quas picturas haberent. 29.
mediæ noctis silentium. 79.
mediam noctem. 85.
- - - in rixam perfertur Bargates. 96.
medias in urbes lampadas immittite. 124.
medicamentum tantum solus ebibisti. 20.
medicamine attrita facies. 126.
- - - - infectam faciem puta diutius durare posse. 102.
medicaminis hujus cura morbum animæ fuget. p. 668.
medicatis mille frugibus soporatam offam. p. 675.
medici negant sine nervis ire posse. 129.
- - - plures illum perdiderunt. 42.
medicina de hac si non admuissetis. 18.
medicinam homini misero non invideo. 129.
- - - - somno perii. 17.
medicum officium difficillimum. 56.
medicus est animi consolatio. 42.
medio digito sustulit turbatum sputo pulverem. 131.
- - - in altari posuit veterem mensam. 135.
- - - die solebant anseres diaria exigere. 136.
- - - cœno jacet obruta virtus. p. 676.
mediocriter. 113.
meditantur nihil prius, quam quod putent gratissimum auditoribus fore. 3.
medium per lupanar fugere cœpi in aliam partem. 7.
Me Dius Fidius. 17. 129.
medius cælus ubique est. 45.
sine medullis ventosas nuces. 137.
medullas exurit flamma 121.
medullis tacitis concepta tabes. 119.
Megæra facibus armata emergit. 125.
me hercules. 33. 37. 95.
meis oculis familiaris rusticus. 6.
mel à Jove apes adferunt. 56.
- - Atticum. 38. 56.
- - caldum scribilitæ frigidæ infusum. 66.
- - habuit praxin. 39.
- - Hispanicum. 66.
melica deverbia. 64.
meliorem molestare noli. 58.
Melissa Tarentina 61. 62.
melius contubernali succederet. 24.
- - - loquere. 45.
- - - tanquam ignis accipiat corpus. 115.
- - - longe id faciunt historici. 61.
meliusculæ apes. 38.
mella propagis dulcia. p. 668.
melle & papavere sparsos glires. 31.
mellea purpureum depromunt ora ruborem. p. 668.
mellitos verborum globulos. 1.
intra membra errat usus æris. 119.
membra naufraga velut. p 679.
- - - solent auras includere venis. p 681.
- - - - - non sustinent succisi poplites. 1.
- - - - - ad terram trahunt. 89.
- - - - - quid vetat in tepido calere toro. 132.
- - - - - urget quies. 104.
- - - - - jam tua flammifero calore fluent. 126.
membranæ ingenti versus ingerentem Eumolpum invenimus. 115.
memento id tantum, non me, sed instrumenta, peccasse. 130.
meminerim me virginem fuisse. 25.
memini si bene. 30.
meminisse nec fœderis verba permittebant. 113.
- - - - dominum etiam eorum, qui præsentes non essent. 117.
- - - - vivorum. 75.
memor uxoris corrupiæ. 106.
- - - hesternæ injuriæ. 131.
memorata canore truci bella. 5.
- - - est summa carminis diu apud Mopsum Thracem. 55.
memoria sua rem factam. 110.
memoriæ tuæ fidem appello. 91.
- - - malæ est. 49.
- - - bonæ est. 66.
in memoriam rursus revocatus injuriæ. 10.
- - - - - amicitiæ. 97.
Memphitides puellæ. p. 669.
mendaces fundos loquatur. 117.
mendacio fidem præberet. 117.
- - - fides constaret. 140.
mendacium prodidissem. 82.
- - - - in damnum potens. 89.
- - - - constet. 102.
- - - - tutum duraret inter omnes. 117.
- - - - deprehenderit nostrum. 125.
tamquam mendici spolium fastidiose venditabat. 13.
mendicitate nova revocanda paupertas. 123.
mendicus. 81.
Menecratis cantica. 73.
Menelaus antescholanus. 81.
mens sine pondere ludit. 104.
- - - ingenti flumine literarum inundata. 118.
- - - icta quo jubet, populus deserta ducitur urbe. 123.
mensa citrea Afris eruta terris ponitur. 119.
- - - plena. 43.
- - - cum argento cecidit. 22.
mensæ totæ argenteæ. 73.
mensam cuique suam assignari jussit. 34.
- - - quam humanitate posuissem, contumelia tollerem. 93.
- - - veterem in medio altari posuit. 135.
ad mensam vivus perducitur ferus. 119.
super mensam partem leguminis effudit. 135.
mensas secundas jussit adferri. 68.
mensibus permutatis disjunctus annus. p. 677.
mensulæ pedem extorsi. 136.
extra mensuram aberrantia pedum vestigia. 126.
- - - - - corporis mei. 97.
mente simplicissima. 101.
in mente est dormire. 21.
mentem bonam amas. 3.
- - - magnis adplicat. 5.
- - - bonam habere jubemus. 115.
- - - convertit ad rei novitatem. 117.
- - - timor altus habet. 128.
- - - elusam gaudia fugerunt. 128.
- - - ne quidem bonam petunt. 88.
- - - bonam habere cœpisti. 133.
- - - exonera hic prece, quæso. 133.
- - - bonam habere. 70.
mentes stupuere 89.
- - - feras obsidet ira. 99.
- - - ludunt somnia. 104.
- - - satisfactione lenitas flectite. 107.
- - - exulceratæ ad sanitatem revocantur. 111.
- - - hilaritas præoccupaverat. 113.
mentibus accensis gentes arma sumite. 124.
- - - potis 44
mentio poetarum cœpit esse. 55.
- - - de usu formosorum facta est. 85.
mentiri somnum cœpi. 100.
- - - urbanioris notæ homines. 116.
mentis calorem nec vino obruat. 5.
- - - pavidæ gaudium lacrimas habet. 89.
- - - divinæ opera ne damnare videamur. 104.
- - - bonæ soror est paupertas. 84.
- - - dividias amor omnis conficit. p. 688.
mentitur mihi nec speculum, nec fama. 129.
mentiuntur sensus oppressa ratione. p 680
mento levatum in tribunal Mercurius capiebat. 29.
mentum, cervix, manus &c. marmor exstinxerat. 126.
- - - tollere. 43.
mera hilaria. 61.
meracæ potiones volabant. 117.
meræ cromatariæ. 51.
- - - fugæ. 45.
mercari lupinos cicerque dupondio destinaveramus. 14.
mercator paratus est. 126.
mercatum. 101.
mercedem cellæ daretis. 95.
mercedes perdere. 58.
mercedibus emtæ ac viles operæ. 121.
mercem explicuimus 14.
mercenario Eumolpi novaculam rapit. 94.
mercenarium suum jam olim dormientem exire cum sarcinis jubet. 99.
- - - - inter & amicam positus senex. 140.
mercenarius nec ad raptum ferramentum expaverat. 94.
- - - - meus tonsor est. 103.
- - - - comes interpellandi aderat. 108.
- - - - tonsor ferramenta sua nobis & ipse armatus distribuit. 108.
- - - - Corax detrectator ministerii 117.

- - - - præſenti felicitate luſus. 125.
judicium merces publica eſt. 14.
merces ipſa ſui perdita Roma. 119.
Mercurii milleſimæ. 67.
Mercurius menſo levatum in tribunal rapiebat. 29.
- - - qui animas ducere & reducere ſolet. 140.
- - - vigilat. 77.
inter meretrices nudas & titulos, quoſdam conſpatiantes cerno. 7.
meretrix pro cella aſſem exegerat. 5.
- - - ſcribit amatori. 104.
mergamus nos in profundum. 102.
mergis quod nos, non ſatis eſt. p. 675.
meridie mero ſi dixerit illi tenebras eſſe, credet. 37.
meritiſſima propoſitione monſtrabo in poteſtate tua eſſe Gitonem. 98.
mero meridie ſi dixerit illi tenebras eſſe, credet. 37.
- - - ſolutus amiſiſſem ebrias manus. 79.
- - - ſepultos Priamidas. 89.
- - - graves alius obtruncat. 89.
- - - unguentiſque perfuſos extraxi. 105.
- - - ſepulta turba. 119.
- - - ac libidine ſolutæ aniculæ. 138.
- - - lucernam ſpargere. 74.
- - - toto ſtomachum conciliare. p. 678.
merſæ penitus venis auræ. p. 681.
merſam hoc cœno Romam. 119.
merſas in teſta opes luxuriantur. p. 676.
merſit in vinum avellanas nuces. 137.
merſus Siculo Scarus æquore. 119.
meruere. 109.
meruerunt quicquid, ſemper exſpectant. 125.
- - - - eo majora ſupplicia. 107.
merui, quicquid juſſeris. 130.
- - - hoc de te? 132.
meruimus hoc à Diis. 114.
meruiſſe quidem contumeliam aliquam fugitivos. 105.
- - - te noxam cœpit dicere. 139.
quid meruiſſem, ſciebam. 132.
meruit ſordes victoria noſtra. 122.
merum parcius hauſi. 130.
meſſis decuma mœſtos obſidebat Phryges. 89.
- - - primos honores Cereri dare. p. 677.
meta à fatali me revocavit ad lucem. 94.
metas ſuas viſa tranſcendere cœli regia. 136.
methodio ejuſmodi lætus Trimalchio. 36.
metiri ſe ad candelabrum. 75.
metitur nummos modio. 37.
ſine metu reliquam noctem exegimus in lectis abjecti. 26.
metu criminis non veniremus ad conſtitutum. 15.
- - - - ac miſericordia turbatus. 18.
- - - - ato dubia pendebat vatis Calchantis fides. 89.
- - - - alieno ſpirat tubarea mores. 89.
- - - - mutuo mors ipſa miſeros perdit. 89.
- - - - ſupplicii pavidus. 108.
- - - - frigidior rigente bruma. 132.
metuit pro quo juventus, id tantum trahit. 123.
- - - nil puella licito toro fuſa. p. 683.
metus ancipites. 109.
- - - abegit lacrimas. 109.
meum intelligere nulla pecunia vendo. 52.
mi hoſpites. 116.
mica panis. 42.
micare in tenebris. 44.
micarius homo. 73.
Midam invenere calami loquentes. p. 680.
migrabit ad Grajam urbem. p. 686.
migratione libidinoſa expilatum navigium. 113.
mihi ipſi cœpi cerebellum. 76.
- - - fugam notavi. 6.
miles me notavit. 82.
- - - ille Eumolpo profuit. 94.
- - - qui cruces ſervabat. 111.
- - - nec tamen receſſit. 111.
- - - victor utrumque perſuaſit. 112.
- - - circumſpectus dum reſidet. 112.
- - - æs pireum laudabat in unda. 119.
- - - vagus omnia orbis præmia correptis exſtruit armis. 119.
- - - paratus arma non habui. 130.
- - - fortis, tanquam orcus. 62.
militabit hoc bello cras in promulſide libidinis noſtræ. 24.
militares ſoli habentur. 116.
milite læto hæc juga Cæſar calcavit. 122.
- - - audaci apis caſtra replet. p. 682.
milites phæcaſiati in exercitu veſtro ambulant. 82.
militiam ne infirmitas perderet. 82.
mille cauſæ nos quotidie collident. 10.
- - - mortibus frigida inguina ſollicitavit. 20.
- - - pondo auri Capitolio promittere ſolet ipſe ſenatus. 88.
- - - puſſis credidimus rates. 89.
- - - nummos inveni. 97. 98.
- - - per annos opes fraudibus captas diſponite. 115.
- - - vulneribus confoſſa ora cruenta caſſide velat. 124.
- - - oſculis luſimus. 127.
- - - rugis operta in viſcera confugerat. 132.
- - - plagis doluta ſincipitis vetuſtiſſima particula. 135.
- - - vix homines noverunt ſecreta. 17.
- - - medicatis frugibus medicatam offam. p. 675.
milleſimæ Mercurii. 67.
milliarium quintum. 62.
milva. 75.
milvi quam volant, fundos habet. 37.
milvinum genus mulier. 42.
milvo volanti ungues reſecare. 45.
mimicam mortem nec Eumolpus interpellaverat. 94.
mimicis artibus petiti ſumus. 106.
mimico ritu omnia exſonuerant. 19.
mimo de laſerpitiario canticum extorquet. 35.
mimum agit in ſcena grex. 80.
- - - quid ceſſamus componere. 117.
- - - mundus totus videtur implere. p. 673.
minabatur. 108.
minacem figuraverat equum. 89.
minantur umbrarum facies. 122.
minaris etiam? 95.
minas ſævientium interpellat. 108.
minatus ſe abſciſſurum tot miſeriarum cauſam. 108.
minax Bellona emergit. 124.
- - - dextra ſtipite flagranti terris incendia portat. 124.
minentur grandia verba indomiti Ciceronis. 5.
Minerva ducente Romam intrabat Trimalchio. 29.
Minervæ homo. 43.
minima frons, & quæ radices capillorum retroflexerat. 126.
cum minimis ſymphoniacis tibiis ad caput ejus acceſſit. 28.
minimo digito ſiniſtræ manus. 32.
minimum in his exercitationibus doctores peccant. 3.
- - - ne quidem veſtigium ſui picturæ reliquiſſet. 88.
- - - quod eſt. 113.
- - - veluti guſtum ſomni hauſeram. 22.
minio & croco tinctum ſcobem ſparſerunt. 68.
miniſter avidus verens commiſſa reſerare. p. 680.
per miniſteria Deorum præcipitandus eſt ſpiritus liber. 118.
miniſterii detractator mercenarius. 117.
miniſteriis forenſibus exercitari. 118.
miniſterio intempeſtivo inhærentem conſortem notavit. 103.
- - - - deſtitutum non ignoſcere dignitatem ſuam. 117.
ad miniſterium redierant. 22.
- - - - - navis ſe relicturum. 108.
miniſtrantem in conſpectu Gitona vidit. 92.
miniſtrat natura, quod poteſt ſatiare. p. 683.
- - - caldam. 68.
miniſtratoris gratia vinum dominicum eſt. 31.
miniſtris non arma, non regimen prodeſt. 123.
minitantibus humeris totum ferre poteſt orbem. 122.
Minophila. 70.
minor eſt iſta, quam ego fui? 25.
- - - unda ſciſſa reſultat tranquillo. 89.
- - - nec in campo furor eſt. 119.
- - - nec ira rebellat pectore in hoc. 121.

- - eſt.

. . . est reus, quisquis peccat inops. 133.
minore ducens astra radianti face. 89.
minore non clamoris indignatione Gitona flagitabat. 98.
minorem annulum extremo articulo digiti sequentis habebat. 32.
. . . æstum frequentia sua nobis facient fœdissimi servi. 34.
minori culpæ ignosce. 133.
minoris pallium addicere placuit. 14.
minuisset impetum verberantis quassata harundo. 134.
minus erit, quicquid dixero. 126.
. . . aut magis hoc illo placere. p. 681.
minutalia. 47.
minutissima inter cervicalia positus. 32.
minuto pipere circumdedit fascinum. 138.
mirabar, nisi omnia defecta sunt. 69.
miraberis sic porcum gravidari posse. 55.
mirabile quidem paupertatis ingenium. 135.
mirabilem fortunæ lusum. 13.
. . . . vario genere tabularum pinacothecam intravimus. 83.
mirabili forma exarmaverat nautas. 105.
mirando tradidit ævo Musa Baccineas veteres. 135.
miranti libuit Deæ nomen quærere. 127.
mirantibus nobis acutissimas lautitias. 34.
mirarentur has lauticias. 27.
mirari nolito. 18.
. . . tam discordem libidinem cœpi. 126.
mirari quod illi vacaret in viciniis mortis poëma facere. 115.
miratur quis Deus juvenes tam urbanos in suam regionem detulerit. 16.
. . . frater sororis suæ automata per clostellum. 140.
miratus sum hoc præcipue. 36.
. . . est populus. 112.
miretur nunc aliquis. 105.
mirifica gustatione initiati. 21.
miror. 90.
. . . tibi non succurrisse. 102.
miscellanea æra. 50.
misceri jussit camellam grandem. 64.
miscet nasturcii succum cum abrotano. 138.
misceri postquam precibus & iracundiam. 9.
misella mater. 63.
misello servo sacrum faciebat. 65.
miserabile visu. 123.
miserabiliores forte calvi solent esse. 107.
miserandis sævit in urbes. 104.
miserantia caput percussi. 96.
miseras possunt finire querelas. p. 683.
misereor vestri. 17.
miserere frater. 91.
. . . morientium. 101.
misereretur miseris potius, quam mei. 136.
misereri Tryphæna volebat. 106.
. . . mei cœpit. 137.
miseri exclamare volebamus. 21.
miserias noli suggillare. 128.
miseriarum societatem. 97.
. . . . causam minatus se abstissurum. 108.
misericordia turbatus & metu. 18.
. . . . permotus. 101.
misericordiæ suæ non oblitus Giton. 96.
misericors non minus, quam pudica. 112.
miseris juvenibus nihil magis obesse intellego. 107.
. . . arma placent. 119.
miserit exploratorem. 125.
misero homini non invideo medicinam. 129.
. . . satis magnum solatium erit, tua voluntate cecidisse. 91.
miserorum oculos mors non dubia cœpit obducere. 19.
. . . . hanc dementiam. 80.
. . . . vulnera durant in noctis spatio. 104.
. . . . furtum nocte deprehenderat. 104.
. . . . oculos animosque excæcabat ingens fama. 141.
miseros mors ipsa mutuo perdit metu. 89.
. . . funera concilians. p. 682.
heu, *heu*, miseros nos. 34.
in miseros telum jacularis amoris. p. 668.
miserrimum senem de civitate sua exisse. 117.
miserunt lapides in Eumolpum recitantem. 90.
misit in faciem Ascylti tunicam. 15.
missione non dissimulata. 108.
missionem dari infelicibus jussit. 21.
. . . . dare puero. 52.
. . . . rogare. 54.
. . . . pernæ dare. 66.
mistura rarum facit cum sapientia forma. 94.
Mithridatem servum. 53.
miti horrore quievit cana vincta pruina humus. 123.
. . . vultu. 48.
mitia sorba cafa conservabat. 135.
mitigarentur lectione severa studiosi juvenes. 4.
mitigatum amplexus. 98.
mitis turba Deûm terras exosa furentes deserit. 124.
mitissimus puer. 91.
mittam tibi sanguinem à capite. 90.
. . . amplexus meos in crucem. 126.
mittas ad tubicines licet. 129.
. . . rogo. 49.
mittere suspiciones. 40.
mitterent locellos pro humis in turbam. 140.
mitteret fulvum aurum tellus. 119.
mittit harundinem super lectum. 98.
. . . oculos longius ad arcessendos sensus. 115.
. . . anum super focum. 136.
. . . Ætna fulmina in æthera. 120.
mitto post lectum occisum auferam. 136.
mittunt ad sidera sedes. 120.
mixcix. 45.
mixturam quoque mimarum mutuo ambitu alligata corpora fecerant. 132.
mobile opus calculos in tabula ducit. 80.
mobilis catenatio aliquot figuras exprimeret. 34.
. . . ævi fuga circumscripta mors properantes differat annos. 119.
moderationis verecundiæque verba egregie formam ejus decebant. 93.
modica frequentia. 97.
. . . unctione usus. 130.
modicos calcare lapillos planta decens nescit. p. 668.
modio nummos metitur. 37.
modo nosmet ipsos, modo mulieres intueremur. 19.
. . . modo, quid fuit? 37. 42.
. . . si vera mihi fas est impune profari. 131.
. . . sic, modo sic. 45.
modum singulis impone. 107.
mœnia Martis luxuriæ rictu marcent. 55.
. . . Epidauria quære. 124.
. . . flammis distenta. p. 677.
mœsti deliberaremus. 26.
moestus, vide supra, *mæstus*.
mola buxea piper terere. 74.
tanquam mola vertitur orbis. 39.
in molem cadunt robora. 89.
. . . periturum ulterius extollere. 120.
moles robores spirat alieno metu. 89.
. . . destruet istas idem qui posuit Deus. 121.
molestabant me alucitæ vernales p. 674.
molestam jam non mortem expecto. 114.
molestare meliorem noli. 58.
moleste tulit. 100.
molesto in hoc officio ne quidem tacebant. 81.
. . . pondere exonerare capita volebant. 107.
molestum junctis viribus contempsimus. 8.
. . . custodem amoliri cupiebam. 10.
. . . jam non plane erat mutus. 87.
. . . est, quod puer hospiti placet. 100.
molestus tibi sum. 52.
molibus insanis tellus perfossa dehiscit. 120.
moliebantur gratiam à legato. 107.
molitio furtiva. 95.
molle cyperon violæque emicuere. 127.
molles veteres, Deliaci manu recisi. 28.
. . . clinavit in herbas talis humus Venerem. 127.
. . . circum violas fusæ cantu rura sua colebant. 131.
mollia discordi strepitu virgulta loquuntur. 120.

mollioribus pluma brachiis implicitum in terram deduxit. 127.
mollis, debilis, lassus. 134.
. . . torus. 79.
. . . puer. 97.
. . . scillæ lacus. 115.
. . . oculorum petulantia. 126.
. . . cæcus. 66.
mollissima ex lana factis palliis tegebatur. 28.
moluit super inguina mea diu multumque frustra. 21.
momento recipere. 92.
. . . temporis. 28
monilibus magnis guttura ornent. p. 668
monimenta. 61.
monimento. 111. infra *monumentum*.
monocremon Apellis adoravi. 83.
inter monstra numerare cœpi. 126.
. . . alia. 89.
monstrabo meritissima propositione in tua potestate Gitonem esse. 98.
monstrasset illi Deus remedium ad tertianam. 18
monstrata subtilitate morbi impetum lenire. 17.
monstro quodam turbatus. 111.
monstruosius ferculum. 69.
in montem conscendimus. 116.
montibus haustis antra gemunt. 120.
. . . altis undabant flumina modò nata. 123.
montis excelsissimi cacumine. 88.
. . . juga rupta tonabant. 122.
. . . summo de vertice Hesperiæ campos late prospexit. 122.
monumenta facere. 65. supra *monimenta*.
monumentum hoc heredem non sequitur. 71.
Mopsum Thracem. 55.
mora fit nulla. 105.
. . . circumscripta fugæ mobilis ævi. 119.
. . . duris subetis hærentis. p. 683.
. . . an ignis consumat corpus. 115.
moræ essem absentivus. 51.
moram corporis animus antecesserit. 130.
. . . ætatis longæ cœpit accusare. 134.
. . . cœpit excusare. 136.
morantem tanquam exspectarem in aditu fleti. 136.
moraretur res aliqua sacrificium. 136.
moras omnes Cæsar exuit. 122.
morata non diu dominam producit. 126.
moratur in scopulo sine spe prædæ. 3.
moratus nec diu rusticus. 12.
. . . imperium. 97.
morbi impetum monstrata subtilitate lenire. 17.
morbo isto. 90.
morbosus. 46.
morbum istum, sola sum, quæ emendare scio. 134.
. . . animæ medicaminis hujus cura fuget. p. 669.
morbus animæ. 90.
morderent aliquid. 140.
mordes annonam. 44.
de more scilicet conciones invidiam nostram ridebant. 14.
more vulgato. 60.
. . . vulgari sibi placere. 87.
. . . novo locus primus servabatur Trimalchioni. 31.
. . . furentis omnes circumeo porticus. 81.
. . . caduceatoris inducias facere. 108.
. . . patrio data acceptaque fide. 108.
. . . vulgari non contenta. 111.
. . . Græco. 111.
moreret fame. 10.
mores sancti laudibus ad fructum non perveniunt. 116.
. . . hominum ex vultibus colligo. 126
. . . lege frugalitatis polliat. 5.
mori debeo. 80.
moriar tuæ pro crimine causæ. p. 668.
moriaris. 94.
moribus his quam non conveniat vide. 94.
moriens ac lassus mihi occurrit Ascyltos. 7.
morientes ne vellent occidere. 98.
morientia flumina non ibant per notas ripas. 122.
morientium miserere. 101.
mors non dubia miserorum oculos cœpit obducere. 19.
. . . ipsa miseros mutuo perdit metu. 89.
. . . venit. 101.
. . . una cui non est satis? 108.
morsu ferrato non dubitavit crus meum vexare. 136.
morsus Traches. 55.
mortales ite nunc. 115.
. . . flammas ore tenebant. p. 679.
mortalibus non sola maria hanc fidem præstant. 115.
. . . nihil est, quod non æstimet usus. p. 678.
mortalis ego sic perire cœpi. 79.
mortalium quemquam in hoc diversorio admitti vetui. 19.
. . . hæc sunt consilia. 115.
morte pasti invadunt virum. 89.
. . . sola nos conjungerent. 114.
. . . gemina strictos jam cerno Philippos. 121.
. . . asseris me vindicavi. 136.
mortem in ultimam continuat somnos. 89.
. . . scias non longe esse quaestionibus. 94.
. . . nimiciam nec Eumolpus interpellaverat. 94.
. . . hominis nec concupiss, nec supplicia. 97.
. . . ut citius venire credat. 109.
. . . inedia persequentem non potuerunt parentes abducere. 111.
. . . expecto jam non molestam. 114.
. . . ciet tuba trinis sideribus acta. 122.
ad mortem usque nunquam ante hunc diem deliqui. 130.
mortes ad ista pretiosa dente beluæ. 119.
morti somnum jungerem. 79.
mortibus mille frigida inguina sollicitavit. 20.
mortifero timore lusus. 132.
mortis ad necessitatem me dolor dedecit. 17.
. . . vicinia. 115.
. . . lucida imago Erebo emergit. 124.
mortuo facit epigrammata. 115.
mortuum impendere malo, quam vivum occidere. 112.
. . . alienum plorare. 54.
. . . quinquaginta millibus existimare. 65.
morum differentiam. 84.
. . . ruina est. 119.
mota ex lacrimis in risum. 18.
motis contextis pennis fama volat. 123.
motu diutius capite concidit. 134.
. . . levis hinc & inde vento Delos ibat. p. 687.
. . . cardine visa cœli regia metas transcurrere. 136.
motu pari artificium puellæ remunerabat. 140.
. . . ingenti aniculæ manus nervi seplevetunt. 131.
sine motu ne ipse quidem hominem conspexi. 12.
motus hos inter populus deserere ducitur urbe. 123.
. . . astrorum cœlique deprehenderet. 88.
. . . siderum pervigil nocte custodit. 102.
movere quæ artes Romam poterant. 12.
moveri jactura. 117.
movet me non tam jactura, quam negligentia nequissimi servi. 30.
movetur vultu incepto sermone. 132.
movimus dextros gressus pariter. 30.
movit caput. 92.
. . . officiosam manum. 105.
. . . Mavortia signa Cæsar. 123.
mu, nec mu argutare. 57.
mucrone gesticulari. 59.
mucronem ad buccam probare. 70.
mucrones imprimite. 80.
Mufrius, non magister. 58.
mugientem piscem in terram trahere jubeo. 115.
mula ex onagro nata. 38.
mulcant exclusum custores insulariique. 95.
mulcavit iterum nihil respondentem. 134.
muliebre opus in ergastulo fecit. 81.
muliebrem in levitatem cœpit multa jactare. 110.
muliebri errore discesso. 141.
muliebris patientiæ scortum. 9.
. . . patientiæ legem accipere. 25.
mulier latrones tenere clamavit. 14.
. . . facta hilarior. 18.
. . . seculeja. 81.
. . . cœnæ mandata curaverat. 92.
. . . eadem

- - - eadem indignatione lancinata. 100.
- - - damnata ni a Gitone abstineret injuriam. 108.
- - - turbata. 109.
- - - aliquot dierum abstinentia sicca. 112.
- - - non minus misericors, quam pudica. 112.
- - - libidinosa. 113.
- - - non contenta tam gravi injuria mea. 132.
- - - haud inculta. 139.
- - - milvinum genus. 42.
muliercula cum comite propius accessit. 12.
mulierculæ tres infirmissimæ. 19.
- - - cibum dare tentavit. 111.
muliere cum pura pugnasti. 9.
- - - pulcherrima. 111.
mulierem adigere cruci debuit. 112.
- - - omnibus simulacris emendatiorem. 126.
mulieres intueremur. 19.
- - - etiam Lunam deducunt. 129.
- - - ebriæ agmen fecerant. 26.
- - - sitæ & nocturnæ. 63.
mulieri placebat permutatio. 15.
- - - quid accidisset, exponit. 112.
mulieris forma delectatus miles. 112.
mulio perfusus pulvere. 126.
muliones imitari. 68.
mulionum fata agere. 69.
mullos duos super pisces imposuerat. 35.
mullus jam gravis est. 93.
mulsum sumere. 34.
multa oportet una consentiant. 102.
- - - cœpit jactare in muliebrem levitatem. 109.
- - - loquor. 137.
- - - etiam considerare non licebat. 30.
multas hæreditates officio ætatis extorserat. 140.
multorum bonorum pensationem pro unius horæ fastidio promiseris. 141.
multum & diu. 23.
- - - risit. 127.
mundi labentis currum detinuit. 127.
mundum frigus. 41.
mundus totus exerceat histrionem. p. 673.
- - - mimum implere videtur. p. 673.
munera nota rerum naturæ. p. 682.
muneribus meis irascor. 121.
- - - gratiam Eumolpi solicitant. 124.
- - - delusa suis terra. 135.
muneris aliquid ferre. 66.
munus tam grande ne suspectam faceret humanitatem meam. 86.
- - - jam plane non erat molestum. 87.
- - - dat adultera. 104.
- - - Lænatus gladiatorium. 29.
- - - dare. 45.
- - - amplum. 60.
muræna. 56.
mures ne ista tangant. 78.
muria fœtet. 70.
muris oppida solvis. 124.
murmur insolitum audimus. 115.
murmurat captiva pubes intus. 89.
murmure timidissimo votum feci. 85.
- - - turbatum pectus alto insonuit gemitu. 137.
murmure horrifico tigres infestant. p. 674.
tanquam mus in matella. 58.
mus cum rana alligatus. 56.
musa Baccineas veteres tradidit ævo. 135.
musæ omnis mancipium. 68.
muscæ sumus. 42.
muscarium. 56.
muscarum velut imagines in terram despuit. 135.
mussat inter se tristis familia. 132.
mustela. 46.
muta pacatum in prœlia vultum. 120.
- - - fabula taces inter cœlicolas. 126.
- - - animalia cibo inescantur. 140.
- - - ecce alius ludus. 68.
mutabam vultum. 92.
mutant figuram cartæ alligatæ. 102.
mutata tam superstitiosa oratione Triphæna. 106.
- - - sidera pondus quæsivere suum. 124.
- - - valle gramen carpere. p. 678.
mutate propositum. 116.
mutatio animorum repentina. 19.
mutatis sustinet ora cibis. p. 678.
mutaverunt crudelitatem in auxilium. 114.
mutavi optionem. 86.
mutavit equum cynædus. 24.
- - - vestem. 98.
- - - Circe socios Ulixis. 134.
mutemus colores. 102.
- - - saporem blandimentis. 141.
mutet habenas liber. 5.
mutet saporem. 5.
mutire. 61.
muto in littore tantum solæ desertis adspirant frondibus auræ. 119.
mutuari pecunias in foro. 58.
mutuis libidinibus jacent attriti amatores. 81.
mutuo sanguine ne pollueremus familiaritatis carissimæ sacra. 61.
- - - metu mors ipsa miseros perdit. 89.
- - - ambitu alligata corpora. 132.
Mycono constanti Deus Delon dedit tenendam. p. 688.
Myron hæredem non invenit. 88.
myrrhinum se bibisse poculum. p. 672.
myrtea gausapila subornatus cynædus supervenit. 21.
myrto florenti quietum verberabat. 131.

N.

Næniæ. 47.
næmias discere. 58.
nactus occasionem vindictæ. 75.
Naiada improbam repellebat candidus Hylas. 83.
nardi ampulla. 78.
nares paululum inflexæ. 126.
naribus tepidis ora fovet. p. 682.
naris casiam odit. p. 681.
narra mihi, inquam, frater. 133.
- - - tu mihi, 48.
narrabo tibi, paralysin cave. 129.
narraverat index. p. 680.
nascentibus adhuc pueris eloquentiam induunt. 4.
nascitur mare arvis. 120.
- - - tibi major ordo rerum. p. 679.
- - - in ingenuum. 57.
nascuntur domi omnia. 38.
in naso est anima. 62.
Nasta villicus. 53.
nasturcii succum cum abrotano miscet. 138.
nata modo flumina undabant montibus altis. 125.
natabant in Euripo pisces. 39.
natabat Delos purpureo mari. p. 687.
natali meo cliens mihi vestimenta accubitoria donaverat. 30.
natalium suorum coæquale sinciput. 136.
natare oportet pisces. 38.
natat Neptunus omni aqua. p. 678.
natat en quemadmodum homo. 115.
nati Laucoonte gemina pignora. 89.
natione non constet mendacium. 102.
nato modo flore honorabat Apollo resolutam Lyram. 83.
natos manu trepida tenet. 123.
natum hinc puto proverbium. 25.
- - - illum nemo putat. 58.
natura quod optimum fecit, quid non commune est? 100.
- - - Deûm fallax. 109.
- - - se quærit nec invenit. 119.
- - - valet, non uno tenore contenta. p. 682.
- - - dives ministrat, quod potest satiare. p. 683.
naturæ veritate. 83.
- - - munera nota. p. 682.
- - - candidioris opus vincunt. p. 675.
naturali pulcritudine exsurgit pudica oratio. 2.
- - - alipio à vitio formam meam excæco. 128.
- - - convicio exoneravi dolorem 132.
natus est malo astro. 134.
nave egredi quomodo possumus ut non conspiciamur a cunctis. 101.
- - de tam magna ne tabulam quidem naufragus habes. 115.
navem deducat in portum. 101.
- - - ab ingenti cursu posse deflecti. 101.
- - - in tuam sesto me esse perductum. 104.
- - - lapidariam me putatis esse? 117.
naves plenis velis euntes. 71.
- - - ædificare. 76.
naufraga membra vehit. p. 679.
naufragare. 76.
naufragio corruptis cibis utcumque curati. 115.
- - - dare. 93.
naufragium nisi ponimus, quærendum est aliquod effugium. 101.
- - - ubique est. 115.
- - - proximum huic tristitiæ accessisse. 117.
naufragorum ultimum votum imitaretur. 103.

naufragus de tam magna nave ne tabulam quidem habes. 115.
- - - ejecta rate nudus. p. 682.
navigantium legem non noverant. 107.
navigat quis nobis Hannibal? 101.
naviget aura ſecura, quiſquis habet nummos. 137.
navigia magna portubus ſe gravatim inſinuant. 101.
navigii hujuſce dominum Licam Tarentinum eſſe. 100.
- - - hujus dominus, quod regit. 100.
- - - ad latus proceſſimus. 103.
- - - totius turbam diducit in partes. 108.
- - - à tutela raptum protendit oleæ ramum. 108.
navigiis parvulis expediti piſcatores. 114.
navigio eodem futurus auſpicium mihi feci. 105.
- - - in toto ſola verberanda mulier. 108.
- - - ſiſtrum redde. 114.
navigium intro. 100. 101.
- - - quorum capitibus debeat luſtrari. 105.
- - - ſcrutari quis prohibet? 104.
- - - noſtrum. 106.
- - - totum cantibus exſonat. 109.
- - - expilatum libidinoſa migratione. 113.
navis embolum æneum. 30.
- - - hæc cujus eſt, aut quos vehat, dicere potes. 100.
- - - conſtratum. 101.
- - - per aliam partem ſi fuga quæreretur. 102.
- - - lateri acclinatus. 103.
- - - tutela expiaretur. 105.
- - - miniſterium ſe relicturum gubernatore denunciante. 108.
- - - partem interiorem. 110.
- - - reliquias tempeſtas expugnat. 114.
- - - ex Africa non venit. 140.
- - - magna magnam habet fortitudinem. 76.
navita periturus premit everſam puppim. 104.
- - - Porthmeus vix ſufficeret ſimulacra virum traducere cymba. 121.
nauſea gravem ſtomachum exonerabat. 103.
nauſeantis devotione diſſimulata. 103.
nauſia recuſantem ſaginabat. 64.
ad nauſiam ſummam res ibat. 78.
nauta barbis horrentibus in limine ſtetit. 99.
nautæ furentes nos adgrediuntur. 105.
- - - riſu excepere fabulam. 113.
- - - diſcurrunt ad officia trepidantes. 114.
nautam unum ſtationis perpetuæ interdiu noctuque jacere in ſcapha. 102.
nautas exarmaverat mirabili forma Gitoni. 105.
ne multis vos morer. 76.
Neapolitana crypta. p. 674.
nebula linea nudam proſtare. 55.
nec minus. 54.
- - mora. 64. 49.
- - non. 72.
- - ſurſum, nec deorſum non creſco. 58.
- - hoc, nec illud. 50.
necari ferro. 117.
neceſſe habent cum inſanientibus furere. 3.
ad neceſſitatem mortis me dolor deducit. 17.
neceſſitudines proximas habent. 116.
nectit jurgia contemtus ſapiens. 18.
negarem me domum cognoſcere. 7.
negant medici ſine nervis homines ambulare poſſe. 129.
negat ſibi unquam acidius fuiſſe. 92.
- - - ſe interpellare ſupplicium. 106.
- - - ſe paſſurum Eumolpus. 108.
negatum facere. 61.
negavi circuitu agendum. 13.
- - - mihi omnem voluptatem. 33.
negavit recte facere. 93.
- - - hoc Eumolpus fieri poſſe. 101.
negligens alarum ſudor. 128.
negligentia nequiſſimi ſervi me movet. 30.
negotia ſuper nos fortuna curat. 55.
negotiantis familiæ Dominus. 101.
negotiatio placet. 117.
negotiationis quod genus præcipue probarent. 116.
negotiatores ſi eſtis. 116.
de negotio dejicere philoſophos. 56.
negotium ſuper nos fortuna curat. 82.
neminem unquam divitem fecit amor ingenii. 83.
- - - poterat excludere effractum cellæ oſtium. 98.
- - - gratiæ ſuæ ibi poſſe reſiſtere jactaret. 125.
nemini injuriam facit. 83.
nemo, inquit, hodie te quæſivit. 139.
- - - cælum putat. 82.
- - - noſtrûm non peccat. 82.
- - - liberos tollit. 116.
- - - eſt auſus damnare artem nihil auferentem. 116.
nemoris horrendi de parte ſiniſtra inſolitæ voces flamma ſonuere ſequenti. 122.
nemus Cereris vacuæ impoſitum crate ſaligna. 135.
Neptuni ſimulacrum. 104.
- - - regnum pavit Ulixes. 139.
Neptuno ſacer crinem ſolutus omne Laocoon replet clamore vulgus. 89.
Neptunus omni aqua natat. p. 678.
nequam ſervus. 69.
nequaquam recte facit, qui cito credit. 82.
nequiſſimi ſervi negligentia me movet. 30.
- - - ſervi non diſcedunt ocius. 96.
nequiſſimus ſervus. 49.
nequitia mea non indelectatur. 87.
nequitiæ nidum in cacabo fecit tuo Ciconia. 55.
nequitiæ claſſes candida vela ferunt. p. 676.
Nereus cani æquor. 139.
nervas alias invenire. 46.
nervi paruerunt imperio. 131.
nervia præciſa. 45.
ſine nervis negant medici ire poſſe. 129.
- - - tente Priape fave. 131.
nervos tuos recipies, ſi triduo ſine fratre dormieris. 129.
- - - tuos quæ ſtriges comederunt? 134.
- - - putres nec tanta violentia diſſecet. p. 668.
neſapius. 50.
neſcio quis. 6. 15.
- - - quid peccavimus. 128.
- - - quod verberatus ſum. 138.
- - - quis hæc turbaverit. 130.
- - - quid, Deus agit tacitis cogitationibus. 127.
- - - quid boni hic debet eſſe. 33.
- - - armatus inter tot fortes vinci. 122.
- - - quid clarius toto cœlo relucenta. 127.
quum neſcio quid dixiſſet. 25.
neſcis tu, Magne, tueri Romanas arces. 124.
neſcis quam magnum flagitium admiſeris. 137.
neſcit ipſe, quid habeat. 37.
- - - quis gaudia Veneris. 132.
- - - planta modicos lapillos calcare. p. 668.
neſcitis, apud quem hodie ſitis. 26.
neuter diu vocem invenit. 91.
- - - auxilio ſibi. 89.
neutram ad partem aſſentationem flectentibus nobis. 17.
nexis manibus currere. 73.
Niceros. 61.
nidum nequitiæ in cacabo fecit tuo ciconia. 55.
niger tanquam corvus. 43.
nigras olivas habebat in altera parte, in altera albas. 31.
pro nigris ac albis calculis denarios aureos argenteoſque habebat. 33.
nigro ſqualentia pumice ſaxa. 120.
nihil eſt commodius quam ſemper cum ſapientia loqui. 140.
- - aliud in campis eſt, niſi cadavera. 116.
- - malo facere de una die duas. 72.
- - timet. 80.
- - boni neminem facere oportet. 42.
- - aliud quam puerum baſiavi. 86.
- - eſt. 41.
- - tam inæquale erat. 52.
nil eſt totus homuncio. 34.
Nile, gementia tua cloſtra cerno. 121.
Niliacas aquas jaculantur horrida ſaxa. 134.
nimbo laborare detectum parietem puſares. 23.
nimbos turma fregere ligatos. 123.
niſi ſi. 58.
niſu longe majore clamavit. 9.
niteant intexto veſtibus colore. 118.
nitebas quondam crinibus. 109.
nitet tellus aratro domefacta. 99.

nitor

nitor tellure quæsitus certaverat ostro. 119.
- - - Phœbi vulgato latior orbe crevit. 122.
nivatam aquam in manus infundentibus pueris. 31.
nive dura hunc locum claudit hiems. 122.
- - - ingenti victa erat tellus. 123.
niveis ambire lacertis. p. 668.
niveos pullata lacertos Pax. 124.
nives diutius hærent incultis asperisque regionibus. 99.
- - - incaluere. 123.
- - - gelidæ periere. 137.
nixus in magnam hastam. 123.
nobile solum qui homines inhabitarent. 116.
- - - male lignum turba sepulta mero circumvenit. 119.
- - - corpus exigua requievit humo. p. 675.
nobilis Appennini alta petit gradiens juga. 124.
- - - æstivas platanus diffuderat umbras. 131.
nobilitas est, non habuisse timidas manus. p. 686.
nobilitate Spartana tres plagas concoxi. 105.
nocens esse cœpi sanguine Germano sexagintaque triumphis. 122.
nocentes omnes attrahite in medium. 105.
- - - horridos longosque habebant capillos. 105.
nocere magis verba poterant. 132.
nocte illa verata inhorrui frigore. 17.
- - - silenti. 89.
- - - sepultos & mero Priamidas. 89.
- - - intempesta. 105.
- - - prima. 112.
- - - soporifera somnis oculos ludunt. 128.
- - - vidua pudicaque contentus fuit. 133.
- - - ea in injuriam usque vigilavit. 133.
- - - in trivio pergamenum calcasti aut cadaver. 134.
- - - mecum dormiat. 134.
- - - uti. 95.
noctem non perdamus. 10.
- - - reliquam sine metu exegimus. 26.
- - - tristissimam exegimus. 115.
- - - spississimam certa liniamenta evicerunt. 79.
- - - mediam. 85.
noctibus totis obligati amatores. 81.
- - - diebusque totis custodire corpus ac flere cœpit. 111.
noctis mediæ silentium. 79.
- - - unius pacto omnia vendidit. 81.
- - - reliquas horas male soporati consumpsimus. 103.
- - - spatio miserorum vulnera durant. 104.
- - - colore tinctus puer. p. 669.
nocturnæ mulieres. 63.
nocturnis religiones jocum risumque ne faciatis. 17.
nocturne percussor. 9.
nocturni jam pæne advocati. 15.
nocturnus grassator. 82.
nodatum solverit arte caput. p. 685.
nodo condebam cervices. 94.
noli causam confundere. 107.
- - decipere dominam tuam. 128.
- - clamare. 137.
- - suggillare miserias. 128.
nolite perturbari. 16.
nolito sic cum fratre dividere. 11.
- - - mirari. 88.
nollet alienam rem domino reddere. 13.
nolo, quod cupis, statim tenere. 15.
- - - habere bona, nisi quibus populus inviderit. 100.
- - - tibi tam valde placeas. 126.
noluisses de manu ejus panem accipere. 37.
nolunt liberos suos severa lege proficere. 4.
nomen nuptiarum ne puella quidem tristis expaverat. 26.
- - - Trimalchionis inscriptum erat in marginibus lancium. 31.
- - - amicitiæ, si quatenus expedit, hæret. 80.
- - - divitis ille tenet. 80.
- - - amicitiæ veteris reliquit. 81.
- - - poetæ si aliquis olfecerit. 93.
- - - Deæ libuit inquirere. 127.
- - - bellissimum. 70.
nomenculator. 47.
nomina audaciæ. 81.
- - - sæculis nota. 110.
- - - tot nova vestis placent. 119.
- - - omnium reddere. 44.
- - - inter hæc magna fax surgit. 127.
nominare nec quidem te inter res serias fas est. 132.
nominativus est hic Quirites. p. 688.
nomine Æsius. 104.
- - - ubi Grajo pulsæ rupes descendunt. 122.
- - - imperii deserto fugit Magnus. 123.
- - - hoc tibi gratias ago. 128.
- - - Philumene matrona inter primas honesta. 140.
nominibus fundisque trecenties sestertium depositum habere. 117.
non dubie. 84.
- - mentiar. 63.
- - negare. 41.
- - fit mora. 49.
- - tantum sibi placeret. 44.
- - si me occidisses. 48.
Norbanus. 45. 46.
Noricum ferrum. 70.
NOSTER G. FORAS CENAT. 30.
nosti venerem tuam. 126.
nota ex hac literarum. 83.
- - ex hac Dominus est meus. 126.
- - sæculis nomina. 110.
- - non placebant vulgo studia. 119.
- - - rerum naturæ munera. 682.
notabantur distinguente bulla, qui dies boni, quique incommodi essent. 30.
notabili candore ostenderunt errantibus viam pilæ columnæque. 79.
notabit euntes. 102.
notæ literarum non adumbratæ. 105.
- - urbanioris homines mentiti. 116.
- - severioris homines. 132.
- - pudicitiæ matrona. 111.
notans frontes inscriptione solerti. 103.
notas per ripas ibant morientia flumina. 122.
- - - verberum arte contexi. 132.
notasset sibi lumen inter monimenta clarius fulgens. 111.
notaveram. 104.
notaverat omnes pilas columnasque. 79.
notavi mihi Ascylti fugam. 6.
- - - in porticu gregem cursorum cum magistro se exercentem. 29.
- - - rem omnium delicatissimam. 33.
notavimus frequentiam rerum venalium. 12.
- - - res novas. 27.
- - - circa angulos repositorii Marsyas IV. 36.
notavit me miles. 82.
- - - uterum reducta cuspide. 89.
- - - sibi ad Lunam tonsorem intempestivo inhærentem ministerio. 103.
notissima voce aures Triphænæ repleret. 105.
notorem dedissem. 92.
notum fugitivorum epigramma per totam faciem liberali manu duxit. 103.
notus Ulixes. 39.
nova fraude ducebat bellum. 89.
- - - vellera Seres. 119.
- - - tot nomina vestis placent. 119.
- - - semper amas. 120.
- - - mendicitate revocanda paupertas expugnata. 125.
- - - pocula terræ. 135.
novacula. 103.
- - - rudis instruxerat thecam. 94.
novaculam rapit mercenario Eumolpi. 94.
- - - infestam admovit ad virilia sua. 108.
- - - illam se habere sciebat, qua jam sibi cervicem præciderat. 108.
novæ damnatis simplicitatis opus. 132.
novas res notavimus. 27.
- - - animas arcesse. 121.
novendiale sacrum. 65.
novem lyrici Homericis versibus canere timuerunt. 2.
noverant legem navigantium. 107.
- - - plausum ingenii sui. 90.
- - - me optime. 105.
noverca quorum est mea Roma. 122.
noverit te ultimus ister. p. 679.
noverunt vix mille homines tot annorum secreta. 17.
novi quid? 4.
- - - fœderis impatiens. 123.
- - - auguria. 126.
novimus vos. 62.

novis

novis stellis comitata fax incendia ducit. 122.
quis novit nos hoc loco. 14.
novit quæ dominum non puto decumam partem esse. 37.
novitas omnium convertit oculos. 55.
novitate facinoris attonitus. 136.
novitatem rei. 117.
ex novitiis unus adcucurrit servulis. 139.
novo more locus primus servabatur Trimalchioni. 31.
nox illa qualis fuit. 79.
- - tertiis licentiam dedit. 86.
- - jam plena erat. 92.
noxam te meruisse cœpit dicere. 139.
noxias manus damnabat Apollo 83.
noxio sanguine parentabo injuriæ meæ. 81.
noxios imprudentes in nostrum inducere navigium. 106.
- - - incidisse in plagas apparet. 107.
noxiosissimum corpus curavi. 130.
nube fuliginea confudit omnia lineamenta. 108.
extra nubem plenum os luna proferre videretur. 127.
nubes undique adductæ obruere tenebris diem. 114.
- - - fulgure rupta corusco intremuit. 122.
- - - concussæ rigido flumine exonerabantur. 123.
- - - ruptæ super arma cadebant. 123.
nuces avellanas cum precatione mersit in vinum. 137
- - - ventosas in summo humore consistere. 137.
nucibus turdi farti. 69.
nuda virtus placeret. 88.
nudam prostare nebula linea. 55.
inter nudas meretrices & titulos quosdam conspatiantes video. 7.
. . . - expedit manus Triphænæ familia. 108.
nudata sua umbra jam tempora mœrent. 109.
nudatum pectus in conspectu frequentiæ plangere. 111.
nudavere crinibus capita. 107.
nudavit lacertum dextrum. 32.
nudis capitibus. 101.
. . . ire pedibus. 44.
nudo ecce jugulum. 80.
nudus juvenis. 92.
. . . . curro ad dominam. 130.
. . . . ejecta rate naufragus. p. 682.
nugarum oblitus. 161. 71.
. . . nihil narrare. 63.
nugæ. 52.
nulla paupertas vincere potest. 14.
. . . fit mora. 105.
Numantia à Scipione capta. 141.
numen quem Dione sylvis dedit. 133.
. . . me non solum & implacabile fatum persequitur. 139.
. . . me inimicum ibi quoque invenit. 140.
. . . porcinum Judæus adoret. p. 683.
numerabat pilas. 27.
. . . . clavus agrestes. 135.
numerabis præsentes denarios ducentos. 109.
numerantem aureos dispensatorem deprecati sumus. 30.
numerare inter monstra discordem libidinem cœpi. 126.
. . . stellas. 62.
. . . . mappalia. 58.
numeraveris denarios præsentes centum. 109.
numerorum omnium est. 68.
numerûm omnium est. 61.
Numidæ hinc accusatius illinc nova vellera Seres. 119.
Numidiæ per agros sparsim familiam. 117.
Numidicæ Gallinæ. 55.
numina Divûm quoque vidit tanta lues. 124.
. . . deprecatus sum versu. 133.
numinibus præsentibus regio nostra plena est. 17.
numinis gemini satiavit iram Telephus. 139.
nummis nonnunquam vendere verba solent. 14.
. . . præsentibus quidvis opta. 137.
nummorum plus accipere. 44.
nummos modio metitur. 37.
. . . mille accipiet. 97.
. . . mille inveni. 98.
. . . nummorum habet. 37.
. . . de sacculo effundere. 71.
. . . in præsentem usum Deûm Matrem pro fide sua redditurum. 117.
. . . quisquis habet, secura naviget aura. 137.
nummulariorum officium difficillimum. 56.
numquid vis. 87.
nunc erat summittere cornua. 127.
nuncupanda ad vota in templum ire. 140.
nuntiare de cœlo. 60.
nuptæ circum sera lumina lex fedet. p. 683.
nuptam induere ventum textilem æquum est. 55.
nuptas qui solicitat ad præmia peccat. 83.
nuptiale ad officium consurrexi. 25.
nuptiarum nomen ne puella quidem tristis expaverat. 26.
nuptias expaverat. 26.
nuptias fecerunt. 25. 112.
nutricem Ulyxis post vicesimum annum cicatricem invenisse originis indicem. 105.
nutricare viperam sub ala. 77.
nutritas sanguine fruges horrida tellus extulit in lucem. 120.
nutriuntur inter hæc. 2.
nympha Hylam prædata. 83.
nympharum Bacchique comes. 133.
Nyobe à Dædalo equo Trojano inclusa. 52.

O.

O Lusum fortunæ mirabilem. 13.
. . hominem acutum. 24.
. . . patria. 89.
. . . facinus indignum. 91.
. . . juvenem laboriosum. 92.
. . . felicem matrem tuam. 94.
. . . poetarum disertissime. 96.
. . . te feminam simplicem. 106.
. . . fallax natura Deûm. 113.
. . . mi hospites. 116.
. . . genitor. 124.
. . . Bacchi tutor Dryadumque voluptas. 133.
. . . inquit, ò, Enothea. 134.
obdormissem. 86.
obducere miserorum oculos mors non dubia cœpit 19.
. . . pultarium mulsi. 42.
obducti specus. 89.
obduxit ostium cellæ. 94.
obesse miseris juvenibus nihil magis intelligo. 107.
objicies. 109.
obire diem supremum. 61.
obiter cantabant 31.
. . . per rimam foris speculari diligentissime cœpi. 92.
. . . pædidissimi servi minorem nobis æstum facient. 34.
objurgare puerum colaphis jussit. 34.
objurgatione digni parentes. 4.
. . . . . fœda finita. 132.
objurgavit me. 93.
objurgentur ægri frequenter, quod carnem suam faciant pejorem. 141.
obligati tam grandi beneficio. 31.
. . . noctibus totis amatores 81.
obliquis trucibusque oculis spectabam utrumque. 113.
obliti omnium malorum. 26.
oblitus juris humani. 79.
. . . officii. 93.
. . . misericordiæ suæ. 96.
. . . fortunæ prioris statum. 125.
. . . verecundiæ meæ. 132.
. . . nugarum. 136 71.
oblivîscerentur filiorum. 110.
oblivisci nomen suum. 66.
obnoxiam ratem huc illuc convertebat. 114.
obruat vino mentis colorem. 5.
obruere tenebris diem nubes adductæ. 114.
obruet nos omnes sub eadem causa. 93.
obruit feralis Enyo omnes armorum strue. 120.
obruto tunicula capite somnum mentiri cœpi. 100.
. . . fluctibus non contigit sepultura. 115.
obruta medio cœno jacet virtus. p. 676.
obrutus omni aqua Neptunus natat. p. 678.
obryzo reticulum aureum. 67.
obscœnæ gladiator. 9.

obscœno strepitu simul atque odore viam implebat. 117.
- - - sermone violari aures meas dolui. 85.
obscura etiam interdiu imprudentia locorum. 79.
- - - mihi quædam argumenta cœpi prudentiorem consulere. 88.
obscuratum dextra caput super pulvinar inclinavi. 134.
obscurissimos per anfractus egressus. 8.
obscuritas temporis facillime tegeret rerum fidem male ambulantem. 12.
obsequium amici quærebat. 113.
obsessa draconibus ora. 124.
obsidebat Phrygas decuma messis inter ancipites metus. 89.
obsidet ira mentes feras. 99.
obsonatores nascuntur sub signo Piscium. 39.
obsonium laceravit ad symphoniam gesticulatus scissor. 36.
- - - carpit. 36.
obstem ne quæstibus tuis. 10.
obstupueram metu pavidus. 108.
obstupui ego. 25.
obstupuit paulisper Ascyltos. 19.
obtinuit corrupta eloquentiæ regula. 2.
obtorto vulgiter labello. p. 673.
obtruncat hic alios metu graves. 89.
obtuli anserem jacturæ pensionem. 136.
obumbrare hanc simulationem poteris & lacrimis & vultus confusione. 101.
occasio bellissima est. 25.
occasione opportunissima uti cœpimus. 12.
- - - pœnitentia utitur. 48.
occasionem nactus. 62. 78.
occidendum me. 97.
occidentibus lucernis oleum infuderat. 22.
occidere ne vellet morientes. 98.
- - - vivum. 112.
- - - sive placet, ferro meo venio. 130.
occidi hospitem. 81.
- - - hominem. 130.
occidissem anserem publicum. 137.
occidisti Priapi delicias. 137.
occiso ansere viso. 137.
occisum anserem post lectum mitto. 136.
occisurus. 108.
occultat gremio ille penates. 123.
occuparemus secretissimum locum. 100.
occupat prior ausu insolito gressus. 123.
- - - torum triclinium. 70.
occupo propitius. 58.
occurrentium lumen silentium mediæ noctis non promittebat. 79.
occurrit mihi æque lassus ac moriens. 7.
- - - nobis ille idem servus. 31.
ocior ipse hos inter motus populus, quo mens icta jubet, deserta ducitur urbe. 123.
ocius res tuas tolle. 79.
- - - foras exi. 94.
- - - non discedunt nequissimi servi? 96.
- - - attrahite nocentes in medium. 105.
ocrea. 61.
octingenta possidere. 38.
oculi clariores stellis extra lunam fulgentibus. 126.
- - nos fallunt. p. 680.
oculis lustravi totam urbem. 11.
- - - meis familiaris rusticus. 12.
- - - detersis pueri redierant ad ministerium. 22.
- - - opertis bona sua opes computant. 83.
- - - obliquis trucibusque utrumque spectabam. 113.
- - - meis utraque inimicissima. 113.
- - - uventibus maris fidem cœpi inspicere. 115.
- - - manus oppono. 132.
- - - lippi maledicunt. 132.
- - - nec defuit imber. 137.
- - - tam petulantibus si hanc in comparatione vidisset Paris. 138.
oculorum fidem quum Ascyltos timeret. 12.
- - - experimentum caperem. 91.
- - - mollis petulantia. 126.
in oculos Ascylti manus intentavi. 9.
- - - intentare. 70.
oculos miserorum mors non dubia cœpit obducere. 19.
- - - omnium convertit novitas. 35.
- - - alternos opponebam foramini. 96.
- - - ad legentium accederent literarum notæ. 105.
- - - ad arcessendos sensus longius mittit. 115.
- - - errantes somnia ludunt. 128.
- - - super meos ramum posuit. 131.
- - - fixos solo aversa tenebat. 132.
- - - suos tragici tanquam audientes castigant. 132.
- - - suos tetigit. 133.
- - - suos nunquam crediderat turbæ frequentioris concilio. 140.
- - - animosque miserorum ingens fama excæcabat. 141.
- - - modo operi. 141.
ante oculos tota bella volitant. 123.
- - - stabat. p. 681.
oculum hunc pro vobis impendi. 1.
- - - curiosum applicuerat. 26.
- - - bubulum videre majorem. 44.
odaria saltare. 53.
oderat priorem fortunam. 138.
odi profanum vulgus & arceo. 118.
- - omnia, quæ tribus Romanis arcibus. 121.
- - illos pessime. 56.
odia detumescunt. 129.
odit suas vires Romana juventus. 120.
- - naris cassam. p. 681.
in odium se ira convertit. 108.
odium habet propter differentiam morum. 84.
odoratas inter pendebant texta coronas mitia sorba. 135.
odore vini ab eo corrupta ancilla. 111.
- - - obscœno viam implebat. 117.
Odysseam & Iliada. 29.
offam mille medicatis frugibus saporatam. p. 675.
offenderunt digitos. 132.
offendit te osculum meum. 128.
offensa omni deposita. 87.
- - - corporis animique. 131.
offensam ob hanc. 86.
offerebat se ex pauperibus unus alendus. 141.
officeret ut olfactui. 117.
officii oblitus. 93.
- - - causa visere sanguentem desiderabit (Hisp. porcortesia.) 101.
officio ne in hoc quidem tam molesto tacebant. 31.
- - - supremo mandaverant. 112.
- - - hoc peracto. 116.
- - - detinuissem. 139.
- - - ætatis multas hæreditates extorserat. 140.
officiosam manum movit. 105.
ab officioso vestimenta recepissem. 92.
officiosus puer. 74.
officium ad nuptiale consurrexi. 25.
- - - spissaret. 140.
- - - servile libentissime tuentem. 26.
ad officium redire. 63.
super officium hoc positus erat. 30.
offla crucis. 58. 56.
oleæ ramum protendit. 108.
olent adhuc patrimonii mei reliquias. 105.
oleo nos legitimo perfusos refecerunt. 21.
- - madentibus araneis vulnus coartavit. 98.
- - & minuto pipere atque urticæ trito circumdedit semine fascinum. 138.
- - fervente convivas respergere. 64.
olere bene. 2.
olet non bene, qui bene semper olet. p. 671.
oleum infuderat lucernis occidentibus. 22.
olfacere nomen poetæ. 93.
olfactui ut officeret. 117.
olidissimis basiis nos inquinavit. 21.
tanquam olim dormientes stertere. 22.
olivæ ramum protendere. 108.
olivas habebat in altera parte albas, in altera nigras. 31.
olla male fervet. 38.
olus agreste vendebat. 6.
- - vile famem composuit. p. 683.
Olympi magni verticibus se demisit Jupiter. 123.
Olympium Jovem clamare. 58.
omen exsecratus. 103.
- - - navigantium non noverant. 107.
omina læta dedit de cœlo Delphicus ales. 122.
ominibus fortior Cæsar. 122.
omne vulgus replet clamore Laocoon. 89.
omnes unum crimen vocat. 122.
- - - vultus tentavit. 128.
omni aqua Neptunus natat. p. 678.
- - - vi detexit recusantes. 24.
omnia ambitioni donant. 4.
- - - dicta factaque quasi papavere & sesamo sparsa. 1.
- - - eodem quasi cibo pasta non potuerunt ad senectutem canescere. 2.
- - - nec adhuc quidem erant facta. 11.

. . . quid ita fecisti ut quos tenebris absconderes? 107.
. . . odi, quæ tribui Romanis artibus. 121.
. . . cœpit infra umbilicum lenta manu cædere. 138.
. . . dum concupisco, voluptatem tempore consumsi. 130.
. . . ista vera sunt. 140
. . . omnia adferri jussit. 67.
. . . eodem ventura sunt. 115.
omnipotens Juppiter. 122.
omnium primi eloquentiam perdidistis. 2.
. . . insulsissimus homo. 25.
. . . oculos novitas convertit. 35.
. . . vitiorum inimicus. 111.
. . . numerum esse. 63.
. . . numerorum esse. 68.
. . . delicatissimam rem notavi. 33.
. . . testorum * inter lusum consumit. 33.
ex onagro nascitur mula. 38.
onera venalia collo circumferre. 46.
onerabo sinum meum saxis. 90.
onerare laborat famam. p. 680.
. . . vineam. 76.
. . . potione. 50.
onerata faleris pelagiis matrona. 55.
. . . triumphis meis olim Saturnia tellus. 122.
oneratas veste cervices. 32.
sub onere labetur. 118.
cum onere se fugiturum affirmabat. 117.
oneris ignara juventus. 123.
onus deferendum ad mercatum conduxit. 101.
. . . cœli tulit Inachia Tirinthius ira exagitatus. 139.
opera divinæ mentis ne videamur damnare. 104.
. . . pistoria. 38.
operæ pretium erat. 27.
. . . viles & mercedibus emtæ. 121.
operam datarum. 99.
. . . dabimus. 137.
. . . & sudorem perdidisti. 134.
. . . dare. 57.
operas hominis locavi, non caballi. 117.
opere hoc elaborato. 115.
operi oculos. 141.
operire oculos amplius non potui. 61.
operta mille rugis in viscera confugerat. 132.
opertis oculis omnes bona sua computant. 82.
. . . capitibus. 101.
operto capite cum rustico fleterat. 14. 16.
opertum me amiculo evolvit. 11.
operuerat pallio caput. 20.
operui caput. 7.
operuit caput. 90.
opes avarus condit. 104.
. . . fraudibus captas per mille annos disponite. 115.
. . . bellis frequentibus attritas. 116.
. . . ad magnas continuo vos ducerem. 117.
. . . quærebantur. 119.
. . . quas struxit, male sustinet. 120.
. . . suas in Eumolpum congesserunt. 124.
. . . fundit tellus scopulis, quum volo. 134.
. . . conservabat humilis casa. 135.
. . . in testa mersas luxuriantur. p. 676.
opibus sparsis conversa potestas. 119.
OPIMIANUM FALERNUM ANNORUM CENTUM. 34.
. . . verum præsto. 34.
oportet non multum consilio credere. 82.
. . . hodie bene sit. 92.
. . . non multa una consentiant. 102.
. . . fiat. 74.
oppessulatas diligentius fores invenit. 97.
oppida bello quatit. 104.
. . . solvis muris. 124.
. . . pulsat rumoribus. p. 679.
oppidum arce sublimi impositum cernimus. 116.
. . . videbitis tanquam in pestilentia campos. 116.
opponebam alternos oculos foramini. 96.
oppono oculis meis manus. 132.
opportune subduxi me. 6.
opportunissima occasione uti cœpimus. 12.
opportunissimam occasionem nacti. 78.
oppositaque ad os manu. 64.
oppressa ratione sensus mentiuntur. p. 680.
oppressi ab Hannibale Saguntini. 141.
oppressit eos malus fatus. 71.
opprimebat Ascylton penicillo. 21.
opta quidvis numis præsentibus. 117.
optabilem coïtum si huic dormienti abstulero. 86.
optare bonam mentem. 61.
optas ignes Carchedonios lapideos. 55.
optat animus quod perdidit. 128.
optima fide partiti manubias sumus. 79.
. . . reviviscentem amicitiam toto pectore adstrinxi. 91.
optime noverat. 105.
optimum videtur, quicquid quæritur. 93.
. . . quod natura fecit, quid non commune est? 100.
optionem mutavi. 86.
opus est facinore. 80.
. . . muliebre in ergastulo fecit. 81.
. . . anhelitu perdet. 100.
. . . ingens belli civilis quisquis attigerit. 118.
. . . classe est. 121.
. . . mobile. 80.
. . . novæ simplicitatis damnatis. 132.
. . . proditionis simulatius exit. p. 680.
. . . naturæ vincunt. p. 675.
. . . versibus pendere. 89.
ora inter has sedes Ditis pater extulit. 120.
. . . melles purpureum depromunt ruborem. p. 668.
. . . vertitis turpi fuga. 80.
. . . mille vulneribus confossi cruenta casside velat. 124.
. . . obsessa draconibus. 124.
. . . sudor perluit. 128.
. . . jam pridem nullo perfundimus cruore. 120.
. . . cibis sustinet. p. 678.
. . . fovet tepidis naribus. p. 682.
oram inguinis ferro succiderit. p. 685.
orare caulas solent. 104.
. . . labro demisso. 52.
oratio pudica non est maculosa nec turgida. 2.
. . . illa grandis haberet majestatis suæ pondus. 4.
. . . superstitiosa. 106.
oratione blandissima plenus. 126.
. . . hac contumacem vexavi. 132.
secundum orationem hanc jubet corpus tolli. 112.
orationis corpus enervaretur & caderet. 2.
. . . religiose sub testibus fides. 118.
. . . extra corpus ne eminerent sententiæ expressæ. 118.
oravit locum Cæsar. 122.
orbata est avibus Phasidos unda. 119.
orbati duce redierant in templum superes. 136.
in orbe disposita duodecim signa. 35.
. . . primus timor Deos fecit. p. 676.
. . . quicquid vides. 134.
orbe vulgato lætior crevit ipse nitor Phœbi. 122.
. . . relicto fugax Pax petit Ditis regnum. 124.
. . . toto fluitantes catervas posset adspicere. 124.
. . . revoluto flectere Phœbus equos cogitur. 134.
. . . toto terrarum. 140.
orbem in alium terrarum delatos se putent. 1.
. . . jam totum victor Romanus habebat. 119.
. . . totum ferre potest humeris minitantibus. 122.
. . . rapidum peterret. p. 670.
. . . vendidit. p. 678.
per orbem signa effusa. p. 677.
in orbem patentibus aliis. 33.
orbes commoverat manu. 89.
orbi parentes conjungunt gemitus. p. 682.
orbibus geminis ferunt ad fata fluctus. 89.
orbis omnia præmia correptis miles vagus exstruxit armis. 119.
. . . ad Stygios manes laceratus ducitur. 121.
. . . senibus ingerebat filium filiamque. 140.
. . . vertitur tanquam mola. 39.
. . . totus. 60.
. . . magno non suffecerat. p. 675.
orcam mugientem in terram trahere jubet. 115.
usque ab orchestra quatuordecim transilit. 126.
orcus nos auferet. 34.
tanquam orcus miles fortis. 62.

. . . de

. . . . . delebit. 45.
ordinatis his. 117.
ordine totum prœlium exposui. 136.
ordinem totius dictionis infamant. 6.
. . . cœnæ explicui. 92.
. . . tristitiæ. 103.
ordinis omnis homines confitebantur. 111.
ordo rerum tibi major nascitur. p. 679.
in ore Discordiæ concretus sanguis. 124.
ore tenebunt flammas. p. 679.
. . . sicco concoquit famem. 82.
. . . cimices tangebat. 98.
. . . cruento deformis vultus caligine texit. 122.
. . . torvo Jupiter. 123.
oricularii servi. 43.
originis indicem cicatricem nutricem Ulyxis invenisse. 106.
oris ab ultimis attractus Scarus. 93.
ornata faleris pelagiis. 55.
ornatam feminam si non fastidis. 127.
ornatus verbenis & vestibus sacris. 141.
ornent aliæ magnis monilibus gutturа. p. 668.
oro & peto, 17.
. . te. 45.
orsum tenuem formavimus. p. 675.
orsus est. 110.
ortu triplici Triviæ ignis rotetur. p. 670.
ad ortus dejectus Phœbus. p. 677.
os hominis palma excussissima pulsat. 95.
. . totum. 108.
. . inviolatum fluctus convertit in terram. 115.
. . plenum extra nubem luna proferre videretur. 127.
. . diducere. 73.
oscillatione ludebat. 140.
oscula innumerabilia puero dedit. 20.
. . . omnia me vulnerabant. 113.
. . . da, dum licet. 114.
. . . jungere. 67.
osculantes tecum jaciamus. p. 687.
osculantur matronæ flagellorum vestigia. 126.
osculari plaudentem. 67.
. . . mensam. 64.
osculis bona fide exactis. 11.
. . . furtivis me verberabat. 26.
. . . tanquam fomentis adgressus est. 98.
. . . aboleri præterita placet. 109.
. . . implebat pectus. 113.
. . . mille lusimus. 127.
. . . usque ad satietatem fruor. 131.
. . . pluribus collisa labra crepitabant. 132.
osculo ex cujus pendes. 127.
. . . iram finio. 99.
osculum puero repugnanti non imperabis. 109.
. . . patri dedit proficiscens. 115.
. . . quale Praxiteles Dianam habere credidit. 126.
. . . meum tu tamen, quum libuerit, dignare cognoscere. 127.
. . . meum nunquid te offendit. 128.
. . . capere si saltem permitteretur. 138.
in osculum applicuit. 24.
ossa carentia bustis. 122.
. . patrono bene quiescant. 39.
super ossa vinum fundere. 65.
in ossibus strictis horror rigat. p. 681.
ostendere proditum si posses. 98.
ostenderet has divitias. 32.
. . . . fratrem. 97.
. . . . armillas Scintillæ. 67.
ostenderunt errantibus viam. 79.
ostendit Trojæ halosin. 89.
. . . salutis spem. 102.
ostenta brevi solvit Deus. 122.
ostentatione scenæ traductus histrio. 126.
ad ostentationem doloris paratas lacrimas exspectavimus. 17.
ostia, vide bestia.
ab ostio harundinem rapuit. 134.
ostio cluso. 63.
ostria notare. 70.
ostro certaverat quæsitus tellure nitor. 119.
. . . picto jacet. 83.
ostrum renidens censum turbat. 119.
otopetam super Sagittarium imposuerat. 35.
ova incubant. 33.
. . pavonis gallinæ jussi supponi. 33.
. . pavonina divisere convivis. 33.
. . ex farina pingui figurata pertundimus. 33.
. . pileata. 66.
. . refert corvus maturis frugibus. p. 682.
. . anserina pileata. 65.
ovantem ter Magnum Jupiter horruerat. 123.
. . . circa delubrum gressum feret ebria pubes. 133.
oxicomina. 66.

P.

ad Pabulum feras ducit. 100.
pacatius ad reliqua secessimus. 10.
pacatum in prælia vultum mutat. 120.
pace vestra liceat dixisse. 2.
pacem convertit in arma. 108.
pacis vulnera læsæ. 119.
pædagogus. 94.
pædidissimi servi minorem æstum faciunt. 34.
pagina subducta foro det cursum. 5.
. . . . ridendas inclusit partes. 80.
palæstricæ intraverunt quam plures. 21.
palam prostare nudam nebula linea. 55.
. . . damnet omnes cibos. 117.
Palati summi juga celsa petit. 123.
palato tuo pavo clusus pascitur. 55.
. . . placent Afræ volucres. 93.
palea inani satiatus paries. 135.
paleam scrutari cœperunt. 33.
Palem pastorum gaudere manu jussit. p. 678.
palla lacera mærens Concordia. 124.
Pallas comes additur illi. 124.
. . . cavernas vindicat. p. 678.
pallavit tempestas. 46.
pallida Tisiphone satiare ingenti ruina. 121.
pallidi ipsi quum rogaremus. 16.
palliis ex mollissima lana factis tergebatur. 28.
pallio retexit superbum caput. 17.
. . . operuerat caput. 20.
. . . coccineo adrasum excluserat caput. 32.
. . . circa brachium intorto. 80.
. . . vultum detersit. 91.
. . . quadrato incincta. 135.
palliolo mutavit laceratam vestem. 98.
pallium latrocinio raptum detulissemus. 12.
. . . diligentius considerare cœpit. 12.
. . . minoris addicere placuit. 14.
. . . deponere jussit. 15.
. . . volebant lucrifacere. 15.
. . . invaserat. 15.
. . . suum recipiant. 15.
palluit fraternos ictus umbrarum pater. 122.
palma excussissima os hominis pulsat. 95.
palmam referre primam. 70.
palmite defecto vitis uvas annumerare cœperat. p. 681.
palmitibus plenis Bacchum vincire. p. 678.
palmulæ Caryotæ & Thebaicæ. 40.
palpitantem animum percussit. 100.
palumbum facere de lardo. 70.
pande terrarum sitientia regna. 121.
pandere opus versibus conabor. 89.
. . . crura in orbem. 102.
panem circumferebat Ægyptius puer clibano argenteo 35.
. . . accipere de manu illius noluisset. 37.
. . . gustare. 62.
panis autopyrus. 66.
. . . candidus. 64.
. . . famisus. 64.
Pannichis nostra devirginetur. 25.
pannis ruinosis horret facundia. 83.
pannos & vincula statuarum ritu patiemur. 102.
. . . suos comedere. 44.
pannuciam ne centonibus quidem bonis dignam vindicabant pro hac parte. 14.
pannum de carnario detulit furca. 135.
. . . solvit Licio. 135.
pannus habet prælia. p. 679.
Pansa. 47.
pantomimorum non patrisfamiliæ triclinium crederes. 31.
papavera lasso collo. 132.
papavere & sesamo quasi dicta factaque omnia sparsa. 1.
. . . & melle sparsos glires. 31.
papillis lactentibus manus implevi. 86.
par nullo genere erat causa nostra. 14.
. . Thebanum ne humilis taberna spectaret. 80.
. . columbarum electum oculi exspectanti. 85.

P.

para te imperio. 135.
paralysin cave. 129.
. . . cavere jubes. 130.
paralytice quid est? 131.
paropsis forte quum inter tumultum excidisset. 34.
paropsidem rursus projicere jussit. 34.
parari anatinam jubent. 56.
paras siquid tristius. 20.
parasset quid in prandium. 9.
parat fraudem. 107.
parata victoria nec mi placet. 15.
. . . in crastinum turba. 18.
paratæ sacris Deum puellæ. p. 669.
paratas ad ostentationem doloris lacrimas exspectavimus. 17.
. . . ne quidem artes audemus cognoscere. 88.
paratis in tristia bella fatis. 119.
paratissimus puer acido cantico me excepit. 31.
paratus est mercator. 126.
. . . . miles arma non habui. 130.
. . . . erat exsequi Gorgias. 141.
paravit lautas epulas perituro. 117.
Parcæ tres aurea pensa torquentes. 29.
parce nobis saltem. 93.
parcere vel esuriens Cyclops potuisset. 98.
. . . adolescentulo. 59.
parcimus dedititiis hostibus. 107.
parcius merum hausi. 11..
parebat lento imperio. 140.
parem sibi commilitonem destituit abjectum. 10.
. . . Ascylti in contubernium recepissem. 92.
. . . referre gratiam. 77.
parens accumulat liberum funus. 89.
. . . Terra fudit flores. 127.
parent cui Cocyti penetralia. 121.
. . . mihi flumina. 134.
parentabo noxio sanguine injuriæ meæ. 81.
parentalia. 78.
parentare. 69.
parentes objurgatione digni sunt. 4.
. . . non potuerunt abducere mortem inedia persequentem. 111.
. . . cruciarii unius detraxere nocte pendentem. 112.
. . . orbi conjungunt gemitus. p. 682.
Parentini & Trojani inter se pugnant. 59.
parentis Lucinæ vinclo soluta. p. 682.
pares parentes hora facit. p. 682.
paret cui inclyta Lesbos. 133.
. . . mihi, quicquid in orbe vides. 134.
. . . NON PARET Jurisconsultus habeto. 137.
pari somniorum consensu admonuerunt quid fecissent. 106.
. . clangore singulos strepitus prosequebatur. 117.
. . motu artificium puellæ remunerabat. 140.
paria composuerim. 19.
cum paribus infans inquinata sum. 25.

P.

paries circa palea satiatus inani. 135.
in pariete pictus erat canis catena vinctus. 29.
. . . . quasi interjecto audacior facta. 131.
parietem detectum nimbo laborare putares. 21.
. . . totum prosequi non destiti. 29.
parietes utrosque linere. 39.
parieti applicitum video Gitona. 91.
. . . fumoso reddidit clavum. 135.
parietibus appliciti. 22.
parietum foramina scrutatur. 98.
Paris Dearum lividinantium judex. 138.
parit piscis nullo junctus amore. p. 682.
pariter movimus dextros gressus. 30.
. . . à choro cantante gustatoria rapiunt. 34.
Parium marmor pedum candor exstinxerat. 126.
paronychia cum ingenti subtilitate tollentibus. 31.
paropsides. 50.
parram malam pilare. 43.
parricida qui amicos læsit. 107.
parricidali manu gladium strinxit. 80.
pars illa corporis funerata est, qua quondam Archilles eram. 129.
pro parte illa vestem pretiosam pro hac pannuciam vindicabant. 14.
. . . utra. ibid.
ex parte altera idem fecit ancilla. 28.
. . . altera. 32. 35. 80. 134.
. . . in diversa circuli stabant spadones. 27.
. . . prima. 30.
. . . extrema verbi surrexit. 80.
. . . extrema potionis Gitona spargebat. 109.
. . . maxima sarcinarum. 114.
. . . aliqua terrarum 115.
. . . sinistra horrendi nemoris. 122.
. . . cum ea corporis verba contulerim. 132.
partem in aliam per medium lupanar fugere cœpi. 7.
. . . ad neutram assentationem flectentibus nobis. 17.
. . . imam æneam quasi embolum navis finiebat. 30.
. . . decimam non esse puto, quæ dominum suum novit. 37.
. . . ebriorum excitavit 22.
. . . meam pene projeci. 33.
. . . in omnem verterentur vertebræ 34.
. . . superiorem repositorii abstulerunt. 36.
. . . meam necesse est vel hoc gladio contentus abscindam. 80.
. . . aliam navis. 101.
. . . jam capitis perisse scito. 109.
. . . navis inferiorem. 110.
. . . ne hanc quidem corporis mulier abstinuit. 112.
. . . voluptatis. 113.
. . . ædium interiorem. 129.
. . . familiæ sordidissimam convocat. 132.

P.

. . . leguminis super mensam effudit. 135.
partes in duas divisos esse homines scitote, quoscumque in hac urbe videritis. 116.
in partes diducta ruit omnis regia cœli. 124.
. . . quatuor dicere. 46.
. . . decem dicere. 75.
. . . conciderint corpus meum. 141.
. . . tidendas inclusit pagina. 80.
. . . veneficio sopitæ resipiscerent. 128.
Parthenopen inter magnæque Dicarchidos arva. 120.
Parthus habet Crassum. 120.
partiamur communes sarcinulas. 10.
particula sincipitis vetustissima. 135.
partis utriusque votum casus adjuvit. 15.
partiti optima fide manubias sumus. 79.
partum neque concipere neque edere mens potest. 118.
parva queror. 123.
paruerunt imperio nervi. 131.
parui ancillæ. 129.
parvo ære recuperare thesaurum. 14.
. . . deversorio refecti. 124.
parvulas manus ad ora referunt. 89.
parvulis navigiis expediti piscatores 114.
pascere sanguine luxum mihi cordi est. 121.
. . . se ipsum. 39.
. . . ventres. 57.
pascitur clusus palato tuo pavo. 55.
passa sum virum. 25.
. . . est frangi pertinaciam suam. 112.
passeres & muscarium. 56.
passim vage flumina. 122.
passis crinibus funus prosequi. 111.
. . . uva racemis. 135.
. . . capillis. 44.
passurum se neget Eumolpus. 108.
passus non est Agamemnon me diutius declamare in porticu. 3.
pasta eodem cibo non potuerunt usque ad senectutem canescere. 2.
pasti monte. 89.
pastorum manu Palem gaudere jussit. p. 678.
pastus validioribus cibis. 130.
pataracina poscere. 41.
patentibus in orbem alis gallina. 33.
paterfamiliæ. 15. 27.
pater ille vocatur 80.
. . . Ditis has inter sedes extulit ora. 120.
. . . umbrarum subsedit. 122.
. . . veri Epicurus doctus in arte. 132.
. . . pecoris ibit ad aras corniger. 133.
. . . me pauperem reliquit. 117.
. . . patriæ. 60.
pateram vini circumferre. 60.
paterentur laborum gradus fieri. 4.
patereris nos requiescere. 100.
pateretur satisfieri tibi. 87.
. . . injuriam 140.
pateris spumabit hornus liquor. 133.
pati desiderium exstincti feminam non posse. 111.

patiant-

patiantur nec Dii hominesque 103.
patiar non sine honore tuum decus. 133.
patiemur pannos & vincula. 102.
patienti gallos gallinaceos duos pugnacissimos donabo. 86.
patientiæ muliebris scortum. 9.
. . . . muliebris legem accipere. 25.
patimini liberos homines sine injuria ire quod destinant. 107.
patior extremum vinculum. 114.
non patitur glaciem vivere auster. 137.
patiuntur rupes se adiri. 122.
patrem excitabo. 87.
. . . utique reliquit aliquem. 115.
. . . meum occidissem. 137.
patres grandævos. 123.
patri dicam. 87.
. . . familiæ suspectus amator non essem. 85.
patria est pontus. 123.
. . . melior dici potest. 45.
in patriam quo venturus esset, diem finxit animo suo. 115.
patrimonii mei adhuc reliquias olent. 105.
. . . . sui rationes inspexit. 115.
patrimonium laticlavium. 76.
patrio more. 108.
patrisfamiliæ triclinium. 31.
. . . . . corpus in monumentum referre debuit. 113.
patrum suorum capita præcidant. 1.
. . . venalis curia. 119.
patuere auspiciis Deûm, clades hominum. 122.
paucis diebus interpositis. 87.
pavidæ mentis gaudium lacrimas habet. 89.
pavido corde tribunal cernunt. 104.
pavidus supplicii metu. 108.
. . . quadrupes undarum vincula rupit. 123.
in pavimento positis manibus. 140.
. . . . . lodiculam diligenter extendit. 20.
pavimentum per totum fabam sparsum collegerant. 136.
pavimentum. 73. 51.
pavit regnum Neptuni Ulyxes. 139.
pavitans fraternos palluit ictus umbrarum pater. 122.
paulisper obstupuit. 19.
. . . trepidavimus. 30.
. . . detersis oculis. 22.
paulo minus. 107.
paullulum carnis delibat. 136.
pavo clusus palato tuo pascitur. 55.
pavonina ova divisere convivis. 33.
pavonis ova gallinæ jussi supponi. 33.
pauper & dives inimici erant. 48.
pauperem me pater reliquit. 117.
ex pauperibus unus se offerebat. 141.
pauperorum verba derides. 46.
paupertas vincere nulla potest. 14.
. . . . expugnata nova mendicitate revocanda. 125.
. . . . bonæ mentis est soror. 84.
paupertatem privatis quæstibus tentemus expellere. 10.
paupertatis mirabile ingenium. 135.
Pax prima ante alias niveos pulsata lacertos petit Ditis regnum. 124.
. . Palamedes. 66.
peccant minimum in his exercitationibus doctores. 3.
peccare ipse nec contentus. 134.
peccasse non me, sed instrumenta, memento. 130.
. . . me sæpe fateor. 130.
peccat ad præmia qui sollicitat nuptas. 83.
. . . quisquis inops, minor est reus. 133.
non peccet nemo nostrum. 71.
. . . . sibi quisque. 45.
peccatum suum nec magnum esse. 30.
peccaturus in terris. 83.
peccavimus nescio. 128.
pecoris pater corniger ibit ad aras. 133.
pectine flexæ comæ. 126.
pectines & ostra ex castris labentia 70.
pectora magnis cogitationibus implere. 115.
. . . pulsata tumultu per dubias scinduntur territa caulas. 123.
. . . mærentia conjugibus jungant. 123.
. . . lactes admixtus sanguis sublimat. p. 668.
pectore felici Mæonium bibit fontem. 5.
. . . ac tota facie torum pressit. 18.
. . . Pierio defundes verba 5.
. . . recluso extraxit fortissimum jecur. 137.
. . . toto adstringi reviviscentem amicitiam. 91.
. . . toto concepit flammas. 127.
. . . levi defudit voces. 121.
. . . furibundo has erumpit voces 124.
. . . toto laceratam vestem. 124.
. . . in hoc quum vulnus ingens fuerit, cicatrix non est. 91.
. . . in hoc ira non minor rebellat. 122
in pectoribus ira consedit. 99.
pectus ægrum planctibus verberabam. 81.
. . . invado amplexibus. 91.
. . . amabile crebris singultibus puer quassaverat. 91.
. . . sapientia plenum exosculatus. 93.
. . . nudatum plangere. 111.
. . . nihil proturuto gemitu diduceret. 111.
. . . vehementius laceravit. 111.
. . . implebat osculis. 113.
. . . inundavere lacrimæ dolore paratæ. 113.
. . . semel iterumque manu percussi. 115.
. . . turbatum murmure alto insonuit gemitu. 137.
. . . illud cœleste ac divinum si permitteretur amplecti. 138.
. . . trahit vultus. p. 672.
pecudes libidinosæ. p. 687.
peculii fermentum. 76.
peculio prolato cœpit rogare stuprum. 8.
. . . quoque Jovem exorat. 88.
peculium fruniscari. 75.
pecunia sola ubi regnat, quid faciant leges. 18.
. . . cum tua navis non venit. 141.
pecuniæ cupiditas hæc tropica instituit. 88.
pecuniam nobis ingenti calliditate reddidissent. 15.
. . . concupiscere ne quis dubitet. 88.
. . . meam apud communem amicam consumpserunt. 105.
. . . vestram si intervortissent. 107.
pecunias in foro mutuari. 58.
pedale. 56.
pede tendite. 23.
. . . dextro, exclamavit unus ex pueris. 30.
pedem veluti ex prœlio referunt. 108.
. . . subinde altius tollebat. 117.
. . . mensulæ extorsi. 136.
. . . opponere. 57.
ante pedes nobis procubuit. 30.
. . . . nostros alligavit. 20.
. . . . dextros retulimus. 30.
. . . . & manus annecteret infitiis. 97.
. . . . decepit. 123.
. . . . discumbentium. 22.
. . . . tollat in firmo extranco indomita matrona. 55.
. . . . cruentos per omnes scrupos traxissemus. 79.
. . . . ante meos Zephyri sua flabra tacentia ponunt 134.
circa pedes discumbentium sparsi jacebant. 22.
in pedes deferunt, quicquid doloris habent. 132.
. . . in fronte centum. 71.
. . . tollere. 55.
. . . in terram deferre. 65.
. . . lanatos habere. 44.
. . . correcti 67.
pedibus æger. 96.
. . . meis pene subjectum Lycam agnovi. 115.
. . . versum instruxit 118.
. . . an tuis perveneris domum quæro. 129.
. . . suis podagrici maledicunt. 132.
peduclum in alio, in te ricium non vides. 57.
pedum vestigia ne quidem extra mensuram aberrantia. 126.
. . . candor Parium marmor extinxerat. 126.
. . . quinque domum fabricata. p. 675.
. . . extremos pollices tangere. 73.
Pegasus ut videretur lepus pinnis subornatus. 36.
pejorem faciant carnem suam. 141.
pelagiæ volucres per antemnam consederant. 109.
pelagiis sulcis onerata mittona. 55.

pelago qui credit, magno ſe ſenore tollit. 83.
. . . ventus iraſcitur. 104.
Peliaſ ſenſit anteprophanus Junonem. 119.
pellat me ſacerdotio. 137.
pelles duas. 102.
pellitur à populo victus Cato. 119.
pelve argentea adferre unguentum. 70.
penates occuluit gremio. 123.
penatum ſuorum ruina illum Diis vota reddentem ſepelit. 115.
pendebant mitia ſorba inter odoratas texta coronas. 135.
pendebat ſuper limen cavea aurea. 28.
. . . de camera Lucerna bilychnis. 30.
. . . vatis fides Calchantis atro dubia metu 89.
. . . viridi junco gracilis harundo. 135.
pendentem nocte detraxere. 112.
pendenti puero ni Deus excuſſiſſet indicium. 98.
pendentia poma carpit. 82.
. . . non minus ſex libras cochleariis. 33.
pendentibus hinc atque illinc fimbriis. 32.
pendes ex oſculo. 127.
penes Mopſum Thracem diu ſumma carminis memorata eſt. 55.
penetralia Cocyti cui parent. 121.
penicillo Ascylton puella opprimebat. 21.
. . . extorquere pollicem. 48.
penitus demerſus exctio hiatu locus. 120.
pennis pictis exuvata anas. 93.
. . . motis volat fama volucer. 123.
penſa aurea torquentes Parcæ. 29.
penſionem multorum bonorum ſi illi pro unius horæ faſtidio promiſeris. 141.
penſatis vibicibus animoſior. 132.
penſionem jacturæ anſerem obtuli. 136.
penthiacum & ejuſmodi nænias ruſtici faciunt. 47.
pepulitque meatibus auras. 121.
per fidem veſtram. 24. 100. 99. 114. 98.
. . rimam oculum applicuerat. 26.
. . te licet. 101.
. . argentum æs videt. 56.
de pera lorum ſolvit. 18.
peracta eſt cauſa mea. 122.
peractæ Veneris ſtatim tædet. p. 687.
peracto hoc officio. 116.
. . . hoc carmine. 131.
peractum poſt ſacramentum dominum conſalutamus. 117.
peragat cauſas. 137.
peragebantur gravidis freta preſſa carinis. 119.
peragit tempeſtas mandata fatorum. 114.
peram iſtam non diſcinderem. 117.
perbaſiare. 41.
perbona oſtiarii cella. 77.
percipient hac conditione, quæ dedi. 141.
percolopabant ſic iſtos. 44.
pe[r]coquere. 49.
percucurrit circa menſam. 32.
percuſſa cervice. 94.
. . . ignota conſolatione. 111.
percuſſi caput miſerantis ſtricto acutoque articulo. 96.
. . . ſemel iterumque manu pectus. 115.
percuſſit palpitantem animum. 100.
percuſſor nocturne. 9.
percuſſores naſcuntur ſub ſigno Scorpionis. 39.
percuſſum eodem telo naufragus quærit. p. 682.
percutere latus apri. 40.
percutit ſonus aures meas. 68.
perdamus noctem. 10.
perderem deſidia conſuetudinem. 140.
perderet militiam infirmitas. 82.
perdet opus anhelitu. 100.
perdiderat veſtimenta. 92.
. . . totam voluptatem. 106.
perdiderit quantum de vita. 26.
perdidi, ſi quid habueram virium. 128.
perdidiſſe te tot verba ne putes. 94.
perdidiſti & operam & ſudorem. 134.
perdidiſtis primi omnium eloquentiam. 2.
perdidit veſtimenta accubitoria. 30.
. . . primum Deos peritura Troja. 89.
. . . totum annum grandine. p. 682.
quod perdidit animus optat. 128.
perdit miſeros mutuo metu. 89.
perdita Roma ipſa ſui merces erat, & ſine vindice præda. 119.
perditis addictus. 5.
perditorum libidine rabies collecta. 168.
perducitur vivus ad menſam Scarus 119.
perductum à me eſſe in navem tuam Encolpion ſcito. 104.
perductus ad ultimam triſtitiam. 24.
. . . quaſi quodam viſu in horrorem. 128.
perduxit me in hunc locum. 8.
. . . nihil recuſantem in cellam Sacerdotis. 134.
peregrina ciconia. 55.
. . . ratione barbam figurare. 102.
. . . libidine uſque ad furorem averteretur. 110.
peregrini amoris conceſſio. 91.
peregrino in loco deſtituit adjectum. 80.
peregrinum hominem ne faſtidias inter cultores admittere. 127.
pererrat vultur jecur intimum. p. 671.
pererravit omnes cum viatore cellas. 97.
pererret Phœbus volucri axe orbem. p. 670.
perfertur in medium notum. 96.
perfluebant per frontem ſudantis acaciæ rivi. 23.
perfodit dentes argentea ſpina. 33.
perfoſſa dehiſcit molibus infinis tellus. 120.
perfricata fronte. 132.
perfricuit totam ejus faciem fuligine. 22.
perfudit ſanguine ingratam Romam. 120.
. . . totam faciem excitato cinere. 136.
perfunctorie me verberare. 11.
perfundere caput. 64.
perfundi ſecreto rubore cœpi. 132.
perfundimus ora cruore nullo. 120.
perfuſas Germano ſanguine turmas. 125.
perfuſis inguinibus. 138.
perfuſo ſanguine exundantes campos. 104.
perfuſos nos oleo legitimo refecerunt. 21.
. . . mero unguentiſque extraxi. 105.
perfuſum os lacrimis, vultu meo contero. 91.
perfuſus unguento Trimalchio tergebatur. 28.
. . . Cocyta aqua locus. 120.
. . . pulvere mulio. 116.
. . . rubore manifeſto. 128.
. . . ſanguine triſti non venio. 133.
Pergami hoſpitium accepi 85.
in pergula natus. 74.
periclitabatur totam pæne tragœdiam evertere. 140.
periclitanti ſuccurrendum putabat. 96.
periclitantibus ſuccurre. 114.
periclitantium advocatus. 110.
periclitaretur propter peccatum. 30.
periculo vel noſtro nos providentiam divinam adjuvaturos. 18.
. . . ab omni ſe vindicabat. 95.
. . . omni nos liberamus. 101.
. . . alieno innocentem imponere quid attinet? 102.
. . . tam magno agrum nunquam vidi. 129.
. . . vel capitis hanc fortunam perſequi deſtinat. 138.
. . . meo. 72.
perculoſius omnibus procellis. 114.
periculoſo inhorrui frigore. 17.
periculoſum alienis intervenire feſtis. 10.
periculum inſtans trepidanti Eumolpo exponit. 101.
. . . in hoc nec ego Eumolpum arceſſo. 102.
. . . nullum recuſo. 102.
ad periculum uſque roſo pollice. p. 670.
. . . ſacrum. 60.
periere gelidæ nives. 137.
periiſſent pulcerrimæ artes. 88.
perire torti debemus. 20.
. . . mortalis ego ſic cœpi. 79.
periſcelides tortæ. 67.
. . . reſolvere. 67.
periſſe jam capitis partem ſcito. 110.
periſtaſis declamationis tuæ. 48.
periiſti jam me Deus Fidius. 129.
perit diſſimulata facies. 80.
. . . flamma. p. 687.
. . . tota gratia. p. 675.
perite dentibus folliculos ſpoliat. 135.
peritura Troja perdidit primum Deos. 89.
. . . prodere fata poterat. 119.
perituram extollere molem. 120.
perituro commodaret locum. 112.

- - Im-

perituro commodaret locum. 112.
- - - lautas epulas paravit. 137.
periturorum dejecit tela Gigantum. 123.
periturum inter nos tam horribile ſecretum. 21.
- - - corpus quæ ratio conſumat, tanquam interſit. 115.
periturus navita premit everſam puppim. 104.
- - - tui per præcipitia. 94.
peritus artifex. 109.
perlegimus titulos. 34.
perlegiſſe me totum convicium ut intellexit. 129.
perluit ſitientes artus. 120.
- - - ora ſudor. 128.
- - - nos grato hauſtu. p. 678.
permiſeris te adorari. 127.
- - - ſi me culpam emendare, placebo tibi. 130.
permittebant nec fœderis verba meminiſſe. 113.
permitteretur oſculum capere. 138.
permittitis luſum finiri. 33.
permixta pene luminum confinio ſupercilia. 126.
permotus miſericordia gubernator indulgeat tibi. 101.
permutat vultum. 107.
permutata rerum ſtatione rebeliant. 120.
permutatas gaudet habere vices. p. 682.
permutatio placebat ruſtico mulierique. 15.
permutatis disjunctus menſibus annus. p. 677.
- - - hora recurrit equis. p. 668.
permutato colore imponemus inimicis. 102.
de perna turturem facere. 72.
perna eſt adlata. 56.
pernæ miſſionem dare. 66.
pernoctaſſemus in limine. 79.
peroravit diu in ebrios. 96.
perperam quod quiſquis diſcit, in ſenectute confiteri non vult. 4.
perpetuæ ſtationis nautam unum interdiu noctuque jacere in ſcapha. 102.
perpetuam terrarum ſterilitatem loquatur. 117.
perplexe agere ne puteris. 134.
perquirere vos juſſa ſum. 17.
Perſarum ritu ſubripuere viros. 119.
perſecuti ſonum invenimus Eumolpum. 115.
perſecutus putamen manu ficedulam inveni. 33.
perſequar abeuntem præconem. 98.
perſequebatur ſingulos ſtrepitus ejus pari clangore. 117.
perſequendum ullo alio genere curabis. 109.
perſequentem inedia mortem non potuerunt abducere. 111.
perſequi curſim Aſcylton cœpi. 6.
- - - totum parietem non deſtiti. 29.
- - - hanc fortunam vel cum periculo capitis deſtinat. 138.
perſequitur me implacabile fatum. 139.
perſeverabat artem extendere. 140.
perſeverantis genua amplectur. 98.
perſeveraret in dolore ſupervacuo. 111.
perſeveraſſet læſus in querela. 139.
perſeverat dimicantium furor. 108.
Perſica. 56.
perſona verno cantu virgulta. 120.
perſonam vendentis contemtam vidit. 13.
perſonat aures trepidantes armorum fragor. 121.
perſonuit hæc. 122.
perſuade gubernatori. 101.
perſuadeam te aliqua die. 46.
perſuadeo jam credenti. 98.
- - - hoſpitem noſtrum. 62.
perſuaſione hominum inepta nihil falſius. 132.
perſuaſit utrumque victor miles. 112.
perſuaſus eſt à matre ne vir eſſet. 81.
pertentabat aera dulcis ſonus. 127.
pertentat latera bipenni. 89.
perterritus æther planctibus inſolitis tremuit. 136.
pertinaciam dominæ expugnare cœpit. 111.
- - - - ſuam paſſa eſt frangi. 111.
pertinere ad aliquam urbanitatem totiens iteratam vocem ſuſpicatus. 36.
- - - ad rem putaverunt. 107.
pertinet ad rem. 100.
pertrectato vaſculo tam rudi. 24.
pertrectavi gaudio diſpoliatum torum. 79.
pertunde aures ut imitemur Arabes. 102.
pertundimus ova ex farina pingui figurata. 33.
perturbari nolite. 16.
perturbati ſordidam tunicam tenere cœpimus. 14.
perturbatus habitu fratris. 9.
- - - irrumpit. 98.
perveneramus ad triclinium. 30.
perveneris an tuis pedibus domum quæro. 129.
pervenerit ſalvus ad trecenties HS. 88.
- - - ad unicum fugitivi argumentum. 105.
pervenero vivus. 77.
perveni ad hanc ætatem. 25.
- - - in pinacothecam. 82.
- - - ad littus. 90.
perveniat ad aures veſtras. 107.
pervenimus ad januam. 28.
- - - - ad ſtabulum. 79.
perveniſſet ad eloquentiam. 88.
perveniunt ad ſummos honores. 116.
- - - ad fructus. 116.
perverſa toga perſequi. 58.
pervertere figuram tanquam hic ſolus color poſſit. 102.
pervigil gubernator nocte ſiderum quoque motus cuſtodit. 102.
pervigilium Priapi genio deberi quum ſciatis. 21.
pervolo in hoſpitium meum. 91.
peſſime mihi erat. 54.
peſſimo exemplo. 104.
peſſumdare. 43.
peſtilenti quodam ſidere juvenum animos adflavit. 2.
in peſtilentia data reſponſa. 1.
- - - - laborabant. 141.
tanquam in peſtilentia campus oppidum videbitis. 116.
Petavii idem fecerunt in ultima fame 141.
petauriſtarios intraſſe putabam. 47.
petauriſtarii. 53. 60.
petauro jubente ſuperior. p. 674.
petentes iterum Capitolia noſtra Gallos Alpibus excludo. 122.
petere ambitioſiſſime. 65.
peteret aquam. 94.
petierunt ut ſe reconciliarem aliquando amiciſſimis. 107.
petii ut ſaltem oſtenderet fratrem. 97.
- - medicinam ſomno. 17.
petiiſti ſanguinem ſub prætextu quæſtionis. 97.
petit ut vobiſcum liceat loqui. 16.
- - pugnas & caſtra. 83.
- - ſummi juga celſa Palati. 123.
- - Ditis implacabile regnum. 124.
- - alta juga nobilis Appennini. 124.
petita Phaſiacis Colchis ales. 93.
petiti mimicis artibus. 106.
quod peto vendis. 126.
petoque & oro. 17.
peto medecinam. 80.
petra marmore exciſo defoſſa. p. 675.
petulantia oculorum mollis. 126.
petulantiæ huic nec ſufficere verecundiſſimum puerum affirmavi. 25.
petulantibus etiam dictis adjectis. 11.
tam petulantibus oculis ſi hanc in comparatione ipſe Paris vidiſſet. 138.
petulantiſſima imitatione me deriſerunt. 92.
quod petunt, non aliter impetrabant. 3.
- - - - ne bonam quidem mentem aut bonam valetudinem. 88.
- - - - mea regna. 120.
Phæcaſiæ inauratæ. 67.
Phæcaſiati milites in exercitu veſtro ambulant. 82.
phalera, vide *falera*.
phantaſia. 38.
pharmace reſponde. 107.
Phaſiacis Colchis ales petita. 93.
Phaſidos unda orbata eſt avibus. 119.
Phidias. 88.
Philargyre. 70.
Phileros. 43. 46.
Philippos gemina morte ſtrictos cerno. 121.
philologiam noſſe inter cœnandum. 39.
philorum obliviſcerentur. 110.
philoſophiæ fontem inveniſſet. 88.
philoſophis. 85.
philoſophum audire. 71.
Philumene nomine matrona. 140.
Phineo maduere veneno fallaces epulæ. 136.
Phœbe plena candidum extulerat jubar. 89.
Phœbeia Circe carminibus magicis ſocios mutavit Ulyxis. 134.
- - - Chelys vinclo ſoluta parentis Lucinæ. p. 682.
Phœbi ſorore pulcrior. 109.
- - - nitor vulgato latior orbe crevit. 122.
cum Phœbo ſoror Magnum excipit. 124.

- - - - pulcrior & sorore Phœbi. 109.
Phœbus equos revoluto cogitur orbe flectere. 134.
- - - ad ortus lustrans dejectus humo. p. 677.
- - - renascens & cadens. p. 679.
- - - volucri axe rapidum orbem perterret. p. 670.
- - - hyemem tepidis habenis spectabat. p. 681.
phrenetico manum injicio. 115.
Phrygas obsidebat decuma messis. 89.
Phrygio cultu. 89.
phtisicus. 64.
pias vices uterque fratri transtulit. 89.
pica varia intrantes salutabat. 28.
- - pulvinaris. 37.
pice temperata refecit camellam vetustate ruptam. 135.
pictam vibrantibus sententiolis controversiam. 118.
pictas imagines septem stellarum tabula habebat. 30.
pictis anas enovata pennis. 93.
picto jacet ebrius ostro vilis adulator. 83.
pictor curiosus omnia diligenter cum inscriptione reddiderat. 29.
pictorum amantium vultus. 83.
pictum titulis venalitium erat. 29.
pictura quoque non alium exitum fecit. 2.
- - - ne minimum quidem sui vestigium reliquisset. 88.
- - - defecit. 88.
picturam etiam animorum esse crederes. 83.
picturas quas haberent in media porticu. 29.
pictus in pariete canis catena vinctus. 29.
Pierio defundes pectore verba. 5.
pietas homini tutissima virtus. p. 673.
pietaticultrix ciconia. 55.
pignora gemina. 89.
sine pignore nullum corpus est. 119.
pignus sanguinis. 89.
- - decepti Atridæ. 108.
pigritiam recedendi imposuerat hilaritas longior. 85.
piguit me quærere. 127.
pila prasina soleatus exercebatur. 27.
- - ludentem inter pueros capillatos vidimus. 27.
Pilare singulos. 44.
- - - malam parram. 43.
pilas alter numerabat. 27.
- - omnes notaverat. 79.
pileata ova anserina. 65.
pileatus aper. 40. 41.
pileum capiti suo imposuit. 41.
pili inhorruerunt. 63.
- - nemo Jovem facit. 44.
pilis attritis ridet adusta area. 109.
pinacothecam vario genere tabularum mirabilem. 83.
- - - - cogito. 93.
Pindarus novemque Lyrici. 2.
pingui ex farina figurata ova pertundimus. 33.
pinguissimam ficedulam inveni piperato vitello circumdatam. 33.
pinnas inanis spuma torquebat. 109.
pinnis subornatum leporem videmus. 36.
pinus pondera alter ligat. 123.
- - - circumtonsæ trepidanti vertice. 131.
pinxit labra humerosque scorpionibus. 22.
piperato vitello circumdatam ficedulam pinguissimam inveni. 33.
piper domi nascitur. 38.
- - - non homo. 44.
- - - terere buccea mola. 74.
piperatum garum currebat super pisces. 36.
pipere minuto circumdedit fascinum. 138.
piratarum scopulus magnus. 123.
piratas cum catenis in littore stantes. 1.
Pireum æs laudabat miles in unda. 119.
pirrata ceps. 58.
tamquam piscator hamis escam imposuerit. 3.
piscatores parvulis expediti navigiis. 114.
- - - æneoli. 73.
piscatoriam casam subimus mœrentes. 115.
piscem facere de bulba. 70.
super Pisces duos mullos imposuerat. 35.
pisces natare oportet. 39.
- - in Euripo natabant. 36.
- - garum piperatum currebat. 36.
piscibus beluisque expositus. 115.
pisciculum marinum super Scorpionem imposuerat. 35.
pisciculos quam escam scierit esse appetituros. 3.
in piscinam ut ceciderit. 72.
piscis nullo junctus amore parit. p. 682.
Piscium signo nascuntur Rhetores. 39.
pistor fecerat Priapum. 60.
pistoria opera. 38.
cum pistoribus ædiles colludunt. 44.
pistrinum. 73.
pisum purgabat in lance argentea. 28.
pittacia erant affixa in cervicibus amphorarum. 34.
- - - in scypho circumlata. 56.
pius, fortis, fidelis. 71.
placandæ tanta erat cura. 130.
placare tutelam vilissimo sanguine tentant. 105.
- - - canem. 72.
placeam cui minus. 129.
placeas tibi tam valde, nolo. 126.
placeat numquid hoc videre. 102.
placebant non vulgo nota gaudia. 119.
- - - jam sequestri. 15.
placebat permutatio mulieri rusticoque. 15.
- - - fuga magis quam quies. 26.
placebo tibi, si me culpam emendare permiseris. 130.
placent palato Afræ volucres. 93.
- - - omnibus scorta. 119.
- - - miseris arma. 119.
placenta. 60.
- - - erat in statera. 35.
placere tu sola vel spoliata potes. p. 668.
- - - hoc illo magis aut minus. p. 681.
- - - sibi vulgari more. p. 675.
- - - sibi. 46.
placeret vestis rapinæ comes. 117.
- - - quod pueris nihil sibi esset magnificum. 4.
- - - nuda virtus. 88.
quod placet differre tardum est. 10.
placet mihi plane emere. 14.
- - - præterita osculis aboleri. 109.
- - - negotiatio. 117.
- - - hic impetus. 118.
- - - per se nulla caro. 141.
sive placet me occidere, ferro venio. 130.
si placet, amplexum sume. 127.
dum placet, mater mea detinuit labentis mundi cursum. 127.
quod placet, non omnibus unum est. p. 678.
placitone etiam pugnabis amori. 111.
placuit minoris pallium addicere. 14.
- - - quadragenas utrisque plagas imponi. 105.
- - - puellæ consilium. 126.
plagas. 107.
- - - quadragenas utrisque imponi placuit. 105.
- - - centum accipiet. 28.
- - - tres Spartana nobilitate concoxi. 105.
plagis mille dolata sincipitis particula. 135.
planctibus verberabam ægrum pectus. 81.
- - - insolitis tremuit perterritus æther. 136.
plane is ipse erat. 12.
- - - jure civili dimicandum. 13.
- - - plane emere placet. 14.
- - - etiam hoc. 41.
- - - illa domo dignus homo. 23.
- - - non magnum pro exspectatione ferculum. 35.
plangere nudatum pectus. 111.
- - - mortuos. 42. 63.
plangit terram. 89.
plani unde viverent. 140.
planta decens modicos nescit calcare lapillos. p. 668.
- - - convolate. 23.
planus miles. 82.
plastas. 88.
in platanona dominam duceret. 126.
platanona in eundem descendi. 131.
platanus nobilis æstivas diffuderat umbras. 131.
- - - comas jactare cœperat. p. 681.
Platona ad hoc genus exercitationis accessisse. 2.
plaudente populo humanum cruorem bibat. 119
plaudentes ebriæ mulieres longum agmen fecerant. 26.
plaudentibus universis nuptias fecerunt. 25.
plausor in scena non sedeat. 5.
plausu risuque cellulam implevit. 11.
- - - & admiratione. 92.
plausum à familia inceptum omnes damus. 36.
- - - ingenii sui noverat. 90.
- - - automatum dederat. 50.
plebe in extrema quærit, quod diligat. 126.

a ple-

à plebe ſummotæ voces ſumendæ. 118.
plebejo uſu trita voluptas. 119.
plebejum ſapit albus anſer 93.
plebem concute Curio 124.
plectra Thaliæ dulcia. p. 668.
plena intactis aureis tunicula. 13.
- - - eſt præſentibus numinibus regio. 17.
- - - Phœbe candidum extulerat jubar. 89.
- - - nox erat. 92.
plenæ maturitatis ephœbus. 87.
plenas integro fructu nuces ad ima de ferri. 137.
pleniorem ſpem concepit. 97.
plenis palmitibus Bacchum vincere. p. 678.
cum pleno ignis teſto venientem animadverto. 136.
- - - - gurgite manavit facies 137.
plenos extinxit Cynthia vultus. 122.
plenum totiem habuerat ſervus. 27.
- - - ſapientia pectus exoſculatus. 91.
- - - veru extis ſtridentibus in oculos ejus intentat 95.
- - - os extra nubem lunæ proferre videretur. 127.
- - - & optabilem coïtum ſi huic dormienti abſtulero. 86.
plenus Socratico grege. 5.
- - - flumine largo. 5
- - - collectione ſpiritus. 98.
- - - literis. 118.
- - - felicitate. 125.
- - - blandiſſima oratione. 126.
Plocrime. 64.
plodo tibi. 45.
plorantis facies uda ſpongia deterſa eſt. 108.
plorare alienum mortuum. 54.
- - - fatum. 75.
pluebat ſtatim urceatim. 44.
pluma canos diſſimulare. 126.
- - - mollioribus brachiis implicitum in terram deduxit. 127.
plumas volitantes aura tollebat. 109.
plumato amictus aureo Babylonico. 55.
plumbum aurum fit. 43.
plura volebat proferre. 110.
plures virgines immolentur. 1.
- - - palæſtricæ intraverunt. 21.
- - - cruenti vulneribus referunt veluti ex prælio pedem. 108.
pluribus ferculis excepti. 21.
- - - oſculis colliſa labra crepitabant. 132.
- - - lignis ſuper ingeſtis. 136.
plurima exciperem. 37.
pluris Jovem nemo facit. 88.
- - - illam non facies, quam ſportam. 113.
plus minus. 52.
non plus quam ſeptem annos habere videbatur. 25.
plus argentum. 37.
- - librum comedere. 66.
pocula nova terræ, quæ facili vilis rota tinxerat actu. 135.
poculo avide ſiccato. 92.
poculum in lance Corinthia accepit. 50.
- - - ſe Myrrhinum bibiſſe p. 672.
- - - altius excuſſum ancillæ caput fregit. 22.
podagrici pedibus ſuis maledicunt. 132.
podagricum ſe eſſe dixerat. 140.
podagricus factus ſum. 64.
poema facere illi vacaret in viciniis mortis. 115.
- - - facilius extrui poſſe. 118.
pœna hac potuiſſetis ſatiari. 107.
- - - tropæis imminet. 122.
pœnæ ſe eriperemus. 30.
pœnam remitteret ſervo. 30.
- - - graviorem timentes. 102.
- - - hanc graviſſimam credimus 115.
pœnarum lege voluntaria proſcriptos ingenuos vultus cernitis. 107.
pœnas dediſſem. 8.
- - - ſerviles daturum. 139.
pœnitentia fugitivos reduxit. 107.
pœnitentiæ occaſione utitur. 109.
pœnitentiam judicis tui qualibet ſævitia pati. 91.
- - - - bona fide emendas 91.
- - - - agere ſermonis mei cœpi. 132.
- - - - ad ſuam redire fortunam communis cœpit. 141.
poëta non humillimi ſpiritus. 83.
poëtæ nomen olfecerit. 93.
- - - lepidi quem vocant. p. 672.
poëtam laudaſti, ut foris cœnares. 10.
- - - ne me vocarent timui. 90.
poëtarum mentio cœpit eſſe. 55.
- - - diſertiſſime. 96.
poëtas ad teſtimonium citem. 2.
poëtica levitate jocari ſenem credebam. 117.
poëtice ſæpius quam humane locutus es. 90.
poliat mores frugalitatis lege exactæ. 5.
pollice exterſit manantes lacrimas. 9.
- - - uſque ad periculum roſo. p. 670.
pollices extremos pedum tangere. 73.
pollicitatione cum ejuſmodi dimiſſa 137.
- - - - fabuloſa conterritus. 135.
poſt pollicitationem hanc hilarior facta mulier. 18.
pollinas locum. 79.
pollueremus ſanguine mutuo familiaritatis cariſſimæ ſacra. 80.
polluiſti ſanguine domicilium meum. 137.
Polyænon Circe amat. 127.
Polyænos Circex ſalutem. 130.
polymita alicula. 40.
poma pendentia carpit. 82.
- - - omnis generis. 69.
pomorum omne genus circa ſepulcrum. 71.
POMPEJANI horti. 53.
G. POMPEJO. TRIM. VI. VIRO Auguſtali. 30.
POMPEJUS TRIMALCHIO. 71.
pomum bellum. 57.
ponam fluvios in ſummo vertice. 134.
ponas calculum. 115.
- - - diligenter vide. 47.
pondera pinus alter ligat. 123.
pondere moleſto & ſupervacuo exoneraſſe capita voluerunt. 107.
- - - Romano te ſentis victam. 120.
- - - ſuo dejectam anum ſuper focum mittit. 136.
- - - leviori nulli ſternuntur flores. p. 669.
ponderoſa omnia habere. 52.
pondo auri mille. 88.
pondus majeſtatis ſuæ haberet grandis illa oratio 4.
- - - argenti inſcriptum in marginibus lancium. 31.
- - - inguinum tam grande habebat. 92.
- - - ſuum mutata ſydera quærere. 124.
- - - circulatum. 67.
ponente Triphæna amabiliter vultum ſuum ſuper cervicem Gitonis. 113.
ponere juſſit arma. 82.
- - - in manu centum aureos. 76.
- - - calculum 115.
- - - ſuper menſam. 60.
- - - ſe ante menſam. 64.
poneremus conſilium. 115.
ponimus naufragium. 101.
pontis apud quem cubitum. 27.
ponitur citrea menſa Afris eruta terris. 119.
pono duos aureos. 137.
ponti velut unda ruebat, 123.
- - - tremor Magnus. 123.
ponticuli ferruminati. 31.
ponto liberæ jubæ. 89.
pontum vincite 109.
pontus patria eſt. 123.
- - - mihi inertes ſummittet fluctus. 134.
- - - fracto gurgite Magnum veneratus erat. 123.
ponunt tacentia Zephyri ante meos ſua flabra pedes. 134.
circa popinas errarem. 98.
poplites ſuccisi membra non ſuſtinent. 1.
popoſcerat, eadem omnes Trimalchio. 34.
popoſci potionem. 31.
popoſcit aquam ad manus 27.
- - - me bis quiſquam? 57.
populi dedecus eſt, morumque ruina. 119.
à populo pellitur victus Cato. 119.
populo exemtus. p. 656.
- - - plaudente bibat humanum cruorem. 119
- - - adſtante comederint corpus meum. 141.
in populum proferatis conſilia Deorum. 17.
populus te lapidibus proſequitur. 90.
- - - miratus. 112.
- - - Arabum ſua deſpoliaverat arva. 119.
- - - venalis. 119.
- - - quo mens iſta jubet deſerta ducitur urbe. 123.

- - - quod facit, candida lingua refert. 132.
porcelli ex coptoplacentis facti. 40.
porcos coctos ambulare dicer. 45.
porcinum numen Judæus adoret. p. 683.
porcum vetium perdere. 45.
porcus ſylvaticus. 40.
- - - coronatus. 66.
porrexit nemo aquam. 34.
porri & perſica. 56.
porrigere victam manum. 111.
- - - manus ad pompam. 60.
porrigit ad me ſupinas manus. 114.
porris apioque luſtraſſet digitos pariter extenſos. 137.
portare ligna collo. 18.
portas frangis. 124.
portat terris incendia. 124.
portenta facere. 47.
Porthmeus navita vix ſufficiet ſimulacra virûm traducere cymba. 121.
portibus ſe gravatim inſinuant magna navigia. 101.
in porticibus ſpatiabantur. 90.
in porticu declamare paſſus eſt. 3.
- - - in deficiente. 29.
- - - Herculis. 106.
- - - curſorum gregem notavi. 29.
- - - media quas picturas haberent. 29.
in porticum ingens ſcholaſticorum turba venit. 6.
porticus omnes circumeo. 82.
- - - marmoratæ. 77.
portis jam turba libera & bello carens in vota properant. 89.
portum ad faciliorem refugerunt. 118.
poſcant fata. 115.
poſcere vinum & caldam. 65.
- - - pataracina. 41.
poſita tomacula fervent'a ſupra craticulam argenteam. 31.
- - - in gremio Gitonis Triphæna. 113.
- - - frequentius ſarcina maledicebat properantibus. 117.
poſiti argentei lares in ædicula armarii. 29.
- - - infra pecuniam literatum amatores. 84.
poſitis in pavimento manibus. 140.
poſito in limine genu deprecatus ſum numina verſu. 133.
- - - genu cervices poſt terga flectere. 73.
poſitum in hypogæo corpus cuſtodire ac flere cœpit. 111.
- - - in monimento lumen renovabat. 111.
- - - in cœlo ad inferos traheres. 132.
poſitus erat aſellus Corinthius cum biſaccio in promulſidari. 31.
- - - inter cervicalia minutiſſima. 32.
- - - ſuper pectus meum Giton diu animam egit. 101.
- - - intra auri gracile vinculum pedum candor. 126.
- - - inter mercenarium amicamque ſenex. 140.
cum poſitus eſſet anſer altilis. 96.
- - - - ſuper officium hoc. 30. 56.
- - - - primæ magnitudinis aper. 40.
poſſe taurum tollere, qui vitulum ſuſtulerit. 25.
poſſeſſa relinquis. 120.
poſſeſſor Italici littoris Aquilo. 114.
qua poſſiderent, ſpolia noſtra eſſe proclamare cœpimus. 14.
poſſidet arca Jovem clauſum. 137.
poſt aſellum diaria non ſumo. 24.
poſte in utroque defixæ tabellæ duæ. 30.
in poſte januæ libellus fixus. 28.
poſtero die judex querelam inſpiceret. 15.
- - - domum quærentes. 124.
in poſtibus triclinii fasces fixi cum ſecuribus. 30.
poſtulantibus univerſis nuptias fecerunt. 25.
poſtularemus centonem exhibendum. 15.
poſui heri non tam bonum. 34.
- - - hoc infra fiduciam. 100.
- - - ſuper jugulum meum cultrum tonſorium. 108.
poſuiſſem menſam humanitate, contumelia tollerem. 91
poſuit Deus moles. 121.
- - - ramum ſuper oculos meos 131.
- - - menſam veterem in medio altari. 135.
- - - infra manus meas camellam vini. 137
potabant falernum in conſpectu ejus. 28.
potant in eodem ſynœcio. 93.
potantibus nobis. 34.
non pote validus. 51.
potens in damnum mendacium. 89.
potentiæ admonitus. 47.
potentius utroque eſt. 107.
nec poteram jam, quod modo libebat, conficere. 132.
poteſtas ſparſis opibus converſa. 119.
- - - in uno victa, Romanumque decus. 119.
- - - humanarum divinarumque rerum Fortuna. 120.
- - - nulla nimium ſecura. 120.
in poteſtate amantium. 99.
poteſtatem fecerat. 34. 70.
potio ferventiſſima. 74.
potione & cibo refecta. 111.
potionem popoſci. 31.
- - - dediſſet. 92.
- - - capiebam. 113.
- - - porrigere. 69.
potiones meracæ volabant. 137.
- - - ſervis dividere. 64.
potionibus liberum urceolum fictilem jaculatus eſt. 95.
- - - - tribus è lege ſiccatis. 136.
potionis extrema parte Gitona ſpargebat. 109.
potiunculis crebris riſum caſtigare. 47.
præ ſe ferre. 91.
- - literas te fatuum eſſe ſcimus. 46.
- - mala ſua cornua naſcuntur. 39.
- - me fero & fateor. 91.
præbeo ecce cervicem. 97.
præberet mendacio fidem. 117.
præbuimus capita denudanda tonſori. 103.
præbuiſſet quicquid Lycurgi villa graſſantibus. 117.
præcantatos purpura involverat lapillos. 131.
præcedentibus faleratis curſoribus quatuor. 28.
præcedere me cœpit. 7.
præceptis ſapientiæ animos componerent. 4.
- - - ſalubribus inſtruere juvenes. 140.
præceptor recti bonique Senatus. 88.
præceptoris à colloquio te ſubduxiſti. 9.
- - - - ſui in lectulo non tam intactus Alcibiades jacuit. 128.
contra præceptum ne aliquis noſtrum tranſiret. 30.
præcidant capita patrum. 1.
præciderat cervicem. 108.
- - - quod irata manus. 140.
præcidit capillos. 105.
præcincta ſordidiſſimo linteo anus. 95.
præcincti certe altius eramus. 19.
præcingitur auro. 83.
præcinxit utrumque zona circumvenienti. 114.
- - - aurato fulgurè vultus alter Phœbi. 122.
præcipere. 85.
præcipitandus eſt liber ſpiritus Deorum per miniſteria. 118.
præcipitari viribus cuſtodem. 102.
præcipitaſſe ſe in mare ſervos pœnam graviorem timentes. 102.
præcipitat me ſuper lectum. 94.
præcipitem diviſionem libido faciebat. 10.
- - - - inter decurſum cruentatis digitis. 138.
præcipites abimus in deverſorium. 15.
præcipiti feſtinatione. 80.
in præcipiti res humanæ ſunt. 55.
præcipitia petiturus fui. 94.
præcipue miratus hoc ſum. 30.
præciſa ultione. 82.
præciſæ ad ſimilitudinem extremitates imaginum. 83.
præciſo vinculo. 102.
præcluſis foribus. 15. 91.
- - - conditorii. 112.
præcluſiſſem mihi aditum. 87.
præco intrat ſtabulum cum ſervo publico. 97.
præcone. 97.
præconem abeuntem perſequar. 98.
- - - illum deſtinari. 46.
præcordia ſua. 56.
in præcordiis major dolor ſævit. 17.
præcucurrit. 63.
præda ne diſcederet. 14.
- - - hac non frueris. 80.
- - - ſine vindice erat tam perdita Roma. 119.
- - - ſimul atque vindicta gaudens. 136.
ſine prædæ ſpe moratur in ſcopulo. 3.
prædam videbam. 13.
- - - ad rapiendam procurrere piſcatores. 114.
- - - uſus exederat æris. 119.

- - re-

- - - repugnantem himis blandientibus convellebat. 109.
- - - in prœlia ducit. 123.
super prædam incumbere. 80.
ad prædam venerant. 22.
- - - - suffragia vertunt emti Quirites. 119.
prædata Hylam Nympha. 85.
prædator corporis ne quis admitteretur in domum. 85.
prædicare purgamentum. 74.
prædixit futura. 137.
prædones inter deposita vestis strangularetur. 15.
præesse qui cupit, prodesse recusat. p. 675.
præferebat facem Embasicœtas. 26.
- - - in lance argentea indicium & fidem. 97.
præfiscini homo. 73.
prælabitur ira eruditas mentes. 99.
præligemus vestibus capita. 102.
præmia orbis correptis miles vagus extruit armis. 119.
præmio. 101. 80.
præmium. 101.
præoccupaverat mentes hilaritas. 113.
præparassem excusationem idoneam. 139.
præparata nos implevimus cœna. 16.
- - - ferro vulnera literas biberint. 106.
præscripto consilii communis. 124.
præsentem in usum numos Deûm Matrem redditurum. 117.
- - - procellam evitaremus. 26.
præsentes denarios centum numeraveris. 109.
- - - ducentos denarios numerabis. 109.
- - - non essent. 117.
præsenti felicitate lassus. 125.
præsentibus numinibus plena est regio. 17.
- - - - numis quidvis opta, & veniet. 137.
præsentis desidiæ causam excutere cœpi. 88.
- - - concordiæ auctor. 110.
in præsidio fax ulla erat. 79.
- - - - comatum adumbratæ literarum notæ. 105.
præsidium vitæ aliud quærite. 116.
- - - domus. 64.
præstant non sola maria mortalibus hanc fidem. 115.
præsto verum Opimianum. 34.
- - - tibi erimus. 102.
- - - erat fortuna abundanti cornu copiosa. 29.
prætereiens aliquis. 114.
si præterisset piscem, non ipsi ignoscerem. 49.
præterita osculis aboleri placet. 109.
- - - captivitate tristiora. 113.
- - - in imagine totus se veriat. 128.
præteritis ineptiora proferre volebat. 110.
præterito balneo. 130.
prætextam in triclinium attulit. 78.
prætextatum in tribunali sedentem. 71.
prætextu quæstionis. 97.
prætorem venisse putabam. 65.
prætorio. 17.
- - - loco se posuit. 65.
prande bis, bis cœna. 57.
prandium. 5.
prasianus famosus. 70.
prasina fasciis involvere. 64.
- - - pila soleatus exercebatur. 27.
prasinatus ostiarius in ipso aditu stabat. 28.
prasinus in circensibus palmam refert. 70.
prato de viridi riserunt alba lilia. 127.
prauin mel habuit. 39.
Praxiteles tale osculum Dianam habere credidit. 126.
precanti concede. p. 668.
precantis osculis fruor. 131.
in precario aureos numerantem dispensatorem. 30.
precati Deos viam ingredimur. 117.
cum precatione nuces in vinum mersit. 137.
prece hac, quæso, exonera mentem. 133.
preces fictæ haberent fidem. 97.
- - - timidas admitte. 133.
- - - junctas fortius ire. p. 683.
precibus & iracundiam miscuit. 9.
- - - nullis effusis. 132.
in precio est favor. 119.
- - - voluptatis audito. 85.
- - - licet manus expiare. 137.
preciosa dente ad mortes suas belua. 119.
preciosarum rerum frequentiam notavimus. 12.
preciosior homo esse non potest. 70.
preciosissimam vestem vindicabant pro hac parte. 14.
precioso stamine ludis. p. 668.
precium de diariis facere. 71.
precium majoris compendii leviorem jacturam faceret. 14.
prehende furem clamant. 138.
premebat illa resoluta marmoreis cervicibus aureum torum. 131.
premere suam genesim. 39.
premet Sabbatha jejuna lege. p. 686.
premit eversam puppim periturus navita. 104.
- - - advena classes tigris. 119.
premunt quem sua vota. 82.
- - - classes mare. 89.
pressa gravidis carinis freta peragebantur. 119.
pressit torum facie tota ac pectore. 18.
pretiosus, vide *preciosus*.
pretium operæ erat. 27.
Priamidas sepultos nocte & mero. 19.
Priape nervis tenre fave. 131.
Priapi in sacello quod vidistis, vulgetis. 17.
- - - genio pervigilium deberi quum sciatis. 21.
- - - delitias occidisti. 137.
- - - Hellespontiaci sequitur me gravis ira. 139.
Priapus mihi secundum quietem dicere videbatur. 104.
- - - repositorium tenebat. 60.
PRIDIE KAL. JAN. 30.
- - - pilas columnasque notaverat. 79.
- - - illum incipere puto. 92.
in prima parte triclinii procurator rationes accipiebat. 30.
- - - sapis, quæ prima dedisti ætati nostræ gaudia. 109.
- - - statim nocte. 112.
- - - quidem glacies, & cana juncta pruina non pugnavit humus. 123.
primam aliquando Italiæ & antiquissimam urbem Crotona esse cognovimus. 116.
inter primas honesta matrona. 140.
primi omnium eloquentiam perdidistis. 2.
Primigeni. 46.
à primitiis hilares. 59.
primitus nesciebant. 62.
primo vigore florentes annos traduceret. 132.
- - - ictu harundo quassata. 134.
primos det versibus annos. 5.
- - - Cereri dare messis honores. p. 677.
primus locus servabatur Trimalchioni. 31.
- - - timor in orbe fecit Deos. p. 676.
principio hoc contentus. 85.
principium tam curiosum me non delectavit. 92.
- - - - cœnæ videris. 27.
prior venerat. 18.
- - - Ascyltos inquit. 10.
- - - cœpi. 94.
- - - victa est ancilla. 112.
- - - occupat ausu insolito gressus Cæsar. 123.
- - - Catone sit. 137.
priorem fortunam tuam oderat. 138.
prioris fortunæ statum obliuus. 125.
priscis temporibus. 88.
pristinum in decorem repositum puerum gaudebam. 110.
privatis quæstibus tentemus paupertatem pellere. 10.
pro pudor. 123. 81.
- - illa parte vindicant vestem, pro hac pannuciam. 14.
- - quo rogaveramus. 31.
- - exspectatione magnum ferculum. 35.
- - sereni habere. 102.
probare diversa quis potest? 84.
- - - mucronem ad buccam. 70.
probarent præcipue genus negotiationis. 116.
probari exemplis consilium vis. 141.
probat empta equus qui sedet in cavula. 14.
- - - in te cuncta si quisquam cernere possit. p. 668.
probatur siquid naufragio dedit atra Syrtis. 93.
- - - huic fuga per terras, illi magis unda. 123.
probent quæ adolescentuli nisi dixerint. 3.

probitas est carbunculos. 55.
probris nos transversos rapis. p. 675.
procaces manu. 23.
procedentibus longius logis. 126.
procedere in medium. 69.
procella repetitum infesto gurgite circumegit atque hausit. 114.
procellam præsentem evitaremus. 26.
procellis omnibus periculosius. 114.
procellerat ad cataæ ostiolum 136.
processimus furtim ad latus navigii. 103.
processit ad tamam Hyperidis. 2.
- - - statim scissor. 36.
- - - extra cellam. 94.
proclamabam. 81.
proclamabat. 10.
proclamant. 105. 104.
proclamare cœpimus eadem invidia. 14.
quum proclamarem. 9.
proclamat. 104.
proclamavit. 67. 97.
proclamo, hunc forsitan exspectat uxor. 115.
procubui ad genua Ascylti. 97.
procubuit nobis ante pedes, servus despoliatus. 30.
procurator rationes accipiebat. 30.
- - - insulæ. 96.
procurrere piscatores parvulis expediti navigiis ad prædam rapiendam. 114.
procurrerunt tripudiantes ad symphoniam. 36.
prodere pudet peritura fata. 119.
proderit tibi hoc si soluta inedia fueris. 111.
prodesse recusat, qui cupit præesse. p. 675.
prodest non regimen, non arma ministris. 123.
prodeuntibus annis. 21.
prodidissem mendacium trepidatione. 82.
prodidisti. 91.
prodidit fures. 22.
- - - regis latentes aures. p. 682.
prodita risu meo manus complosit. 20.
proditione si fidem læsissent. 107.
- - - - invidiosa totam fallaciam detexerit. 125.
- - - - meritissima. 98.
proditionem feci. 130.
proditionis opus simulatius exit. p. 680.
proditum ostendere si posses 98.
producit dominam è latebris. 126.
producta est puella satis bella. 25.
prœlia barbara pannus habet. p. 679.
in prœlia muta vultum pacatum. 20.
- - - prædam ducit. 128.
prœliandum. 80.
in prœliantes oculos intentavimus. 70.
prœliantis statum componit. 95.
prœlio decenni irata virtus hic abditur. 89.
prœlium totum illi ordine exposui. 136.
profanatis sacris. 89.
profante Delio. 89.
profanum vulgus odi & arceo. 118.
profanus Junonem Pelias sensit. 139.
profari vera impune si modo mihi fas est. 123.
proferatis in populum Deorum consilia. 17.
proferre plura volebat. 110.
- - - os plenum extra nubem Luna videretur. 127.
profert de pixide supercilia. 110.
- - - scortum falcinum. 138.
proficere severa lege. 4
proficiscens patri osculum dedit. 115.
proficiunt hoc tantum. 1.
profugit extra templum. 90.
in profundum mergamus. 102.
profusis lacrimis. 99.
profuturo nihil gemitu pectus diducere. 111.
profuturum sæculis nequid diu lateret. 88.
progenies Solis non sum. 127.
Progne urbana. 135.
quid prohibet sororem adoptare. 127.
prohibetur omnibus commodis 116.
projeci pene partem meam. 33.
projecit Gallica, civilia sustulit arma. 122.
- - - annus hoc vitium. p. 677.
projecta veste in aditu steti. 136.
projectis Jupiter armis inter cœlicolas fabula muta taces. 126.
projecturum se sarcinas affirmabat. 117.
projicere parapsidem jussit. 34.
- - - vestimenta. 73.
- - - se in lectum. 63.
projiciebatur sic. 141.
proinde. 83.
prolatæ ad certamen epulæ. 109.
prolato peculio cœpit rogare stuprum 8.
proles Cyllenia Magnum excipit. 124.
promere sententiam. 101.
promiseram. 86.
ut promiseras. 141.
promiserat quicquid annus. p. 681.
promiseris illi pro unius horæ fastidio multorum bonorum pensationem. 141.
promisimus ad cœnam. 10.
promisit se ducem itineris humanissime. 8.
promittam aliquid aliud. 10.
promittere nescio quid magnum videretur. 83.
- - - - Capitolio mille pondo auri Senatus solet. 85.
promittit donum. 88.
promitto quicquid exigeret. 117.
in promtu esse Deos voluit. p. 683.
in promulsidari positus erat asellus. 31.
promulside libidinis nostræ. 24.
pronunciatione hac fulminatus. 80.
propagas dulcia mella. p. 668.
prope diem tanquam ignoras. 99.
propellunt in forum cruda studia. 4.
properans fidelissimi rapuerunt servi. 114.
properant ad vota. 4.
- - - in vota. 89.
properantem spiritum excussit vehiculo lapsus. 115.
properantes differat annos. 119.
properantibus fatis 114.
- - - - maledicebat. 117.
properare ad rixam. 64.
propinasse hoc suum dicebat Trimalchio. 28.
propinatione nec tristitia dignum me judicabat. 113.
propinqui. 111.
à propinquis suis defuncti consumantur. 141.
propinquum divitem extulerit. 88.
propitii Dii. 60.
propius accessit cum muliercula comite. 12.
- - - accessit tanquam emptor. 12.
proponas tibi ejusmodi vota. 94
proponere quemque sententiam suam jubet. 101.
propositione meritissima monstrabo Gitonem in potestate tua esse. 98.
propositum curationis celerior ventus distulit. 107.
- - - - mutate. 116.
proprium convenientemque materiæ structor imposuerat cibum. 35.
propter peccatum periclitaretur. 30.
propudium. 99.
proram ne quidem totam gubernator videret. 114.
proripere se de cella. 95.
proripuit se. 129.
proscribere seipsos. 101.
proscripsit hoc titulo auctionem. 38.
proscripta pudoris dignitas. 106.
proscriptos voluntaria pœnarum lege ingenuos vultus cernitis. 107.
Proselenos ejicitur. 132.
prosequi funus passis crinibus 111.
- - - effusissimis laudationibus. 48.
prosequitur te lapidibus populus. 90.
prosequuta defunctum in conditorium. 111.
prosiliit. 106.
prosilio in publicum. 82.
prospexit late Hesperiæ campos. 122.
prospiciam mihi habitationem. 10.
prostare palam nudam nebula linea. 55.
prostituis formam, ut vendas. 126.
prostrata sopore urget membra quies. 104.
protendit ramum oleæ à tutela navigii raptum. 108.
protendo ad genua vestra supinas manus. 17.
quam Protesilaum gratiosiorem scias me esse. 140.
Proteus esse soles, quidquid libet. 134.
Protogenis rudimenta cum ipsius naturæ veritate certantia 83.
protulit duas institas de sinu. 20.
- - - aurum in lucem tellus effossa. 118.
- - - de sinu licium varii coloris filis intortum. 131.
- - - fœtum ursa. p. 682.
proverbium hinc illud natum puto. 25.
providentiam divinam vel periculo nostro nos adjuvaturam. 18.
providet omnia hæc eupatria 37.
provinciæ imperator. 111.
provocare sponsione. 70.

pro-

provocassem vos. 137.
proxima nocte 86.
. . . luce patrimonii rationes inspexit. 115.
proximam in cellam ducti sumus. 21.
proximas necessitudines habent. 116.
proximum littori locum conduxi 81.
. . . . naufragium huic tristitiæ accessisse. 117.
prudens. 79.
prudenti absentia extinxit iram meam. 94.
prudentiæ ejus commendare liberos suos. 140.
prudentior Eumolpus. 117.
prudentiorem cœpi consulere ætates tabularum. 88.
prudentissimæ fœminæ ingenio usus. 112.
prudentissimus homo 69. 105.
pruina levis dilabitur. 99.
. . . cana vincta humus non pugnavit. 121.
. . . stupuere fluctus. 123.
pruinis hiemis rigens. 122.
pruinosis pannis horrere. 83.
pruna Syriaca cum granis Punici mali infra craticulam erant. 31.
pubes captiva intus fremit. 89.
. . . ebria ter ovantem circa delubrum gressum feret. 133.
pubescentibus annis. 119.
publica pro libertate hæc vulnera excepi. 1.
. . . judicium est merces. 14.
publicare sermones. 71.
publicari sermones. 39.
publici saporis sermonem non habet. 3.
publicis & purioribus cibis alendus. 141.
in publico manant. 100.
publico servo. 97.
publicum anserem occidissem. 137.
. . . prostibulum. p. 638.
publicus servus. 97.
Publium. 55.
pudebat me nihil magis. 113.
pudet effari perituraque prodere fata. 119.
. . . fasces rapuisse Catoni. 119.
. . . referri. 70.
pudica oratio non est maculosa. 2.
. . . mulier. 112.
. . . nocte contentus. 133.
pudicam feminam. 111.
pudicissimam uxorem. 112.
pudicitiæ notæ matrona. 111.
. . . verum exemplum. 111.
pudicitiam ejus adgressus est. 112.
pudor omnium hominum Deorumque. 132.
pudore salvo quod confingere poteram. 132.
pudorem mihi extorquere velle cœpit. 9.
. . . habeat. 96.
. . . sibi imponere. 47.
pudoris dignitas in concione proscripta. 106.
puella penicillo Ascylton opprimebat. 21.
. . . satis bella producta est. 25.
. . . ne quidem tristis expaverat nuptiarum nomen. 26.
. . . licito toro fusa. p. 683.
puellæ caput involverat flammeolo. 26.
. . . consilium placuit. 126.
. . . artificium pari motu remunerabat. 140.
. . . Memphitides p. 669.
. . . neque puero bona sua vendere potest 134.
puellam nec ejus ætatis esse, ut, &c. 25.
. . . conduxit. 81.
. . . invitare ad pygiciaca sacra non distulit. 140.
. . . exoravit. 140.
puellarius erat. 43.
puellas ridentes fugis & times. 109.
puer vetulus, lippus, domino Trimalchione deformior. 28.
. . . paratissimus acido cantico me excepit. 31.
. . . jacentem sustulisset. 34.
. . . Ægyptius. 35.
. . . infelicissimus 80.
. . . flettere cœpit. 85.
. . . mitissimus. 91.
. . . singultibus crebris pectus quassaverat. 91.
. . . crispus, mollis, formosus. 97.
. . . doctissimus rejiciebat se a blanditiis. 140.
. . . manu loquaci. p. 669.
. . . cujus esset, quæsivit. 24.
. . . non esset, non fœmina. 124.
. . . non repugnaverat sine dubio. 26.
. . . sequebatur cum tabula. 33.
. . . non inspeciosus. 74.
. . . officiosus. 74.
pueri in scholis ludunt. 3.
. . . redierant ad ministerium. 22.
. . . nos ad spectaculum duxerant. 27.
. . . in capite tertia digitos paululum adigentes. 27.
. . . umbram revocavit in florem Apollo. 83.
. . . me tanquam insanum imitatione petulantissima deriserunt. 92.
. . . adornat caput. 110.
. . . triginta, puellæ quadraginta nati sunt. 53.
puerilem lusum libidinosa speculabatur diligentia. 26.
pueris adhuc nascentibus induunt eloquentiam. 4.
. . . quod placeret, nihil esset magnificum. 4.
. . . majoribus me applicui. 25.
. . . Alexandrinis aquam in manus nivatam infundentibus. 31.
. . . dissentibus audaciam consortis detes. 94.
ex pueris unus exclamavit. 30.
puero non repugnanti innumerabilia oscula dedit. 20.
. . . Asturconem Macedonicum optimum dabo. 86.
. . . pendenti ni Deus humanarum rerum arbiter excussisset indicium. 98.
. . . repugnanti nihil impetrabis. 109.
. . . bona fide basium dedit. 110.
. . . irasceret. 113.
pueros inter capillatos pila ludentem 27.
. . . se relinquere in domo Eumolpi. 140.
puerum alligo artissimis complexibus. 11.
. . . verecundissimum nec sufficere huic petulantiæ affirmavi. 25.
. . . colaphis objurgare jussit. 34.
. . . dividimus. 79.
. . . repositum in pristinum decorem gaudebam. 110.
. . . corrumperet. 113.
pugnabisne etiam placito amori? 112.
pugnacissimos gallos gallinaceos duos donabo patienti. 86.
pugnacissimum animal armata elidere manu cœpi. 136.
pugnantibus nobis pro vita. 108.
pugnantis stomachi famem composuere. p. 683.
pugnare essedarium hydraule cantante putares. 36.
. . . ad dictata. 45.
pugnarent dubio tenore sensus. p. 681.
pugnas minetur. 3.
. . . & castra petit. 83.
pugnasti ne tum quidem, quum fortiter faceres cum pura muliere. 9.
pugnavit humus cana pruina vincta. 123.
pulcerrima muliere. 111.
pulcerrimæ artes periissent. 88.
pulcerrimum bacciballum. 61.
pulcra Dione numen sylvis dedit. 133.
pulcrior Phœbo & sorore Phœbi. 109.
pulcritudine naturali exsurgit pudica oratio. 2.
. . . . corporis me ad se vocante. 132.
in pullum jam coïsse mihi videbatur. 33.
pullas mille credidimus rates. 89.
. . . evertit aquas Auster. 123.
pulsat ostium. 92.
. . . os hominis palma excussissima 95.
. . . oppida rumoribus. p. 679.
pulsata tumultu pectora. 123.
. . . niveos lacertos Pax. 124.
pulso ubi Grajo nomine rupes descendunt. 122.
pulsum marmor abiete imposita gemit. 89.
pullus homo non erat. 119.
. . . ab urbe mea. 122.
pultarium. 42.
pulvere perfusus mulio. 126.
pulverem turbatum sputo sustulit. 131.
super pulvinar caput inclinavi. 134.
pulvinaris picta. 37.
pulvino considere 59.
pulvis tritus ex lapide speculari. 68.
pumice nigro squallentia saxa. 120.
puncti stigmate 103
pungebat malas seu comatoria. 21.
pungere me manu cœpit. 87.
pungunt apes 82.
puni pœnitentiam judicis tui qualibet sævitia. 91.
Punici mali granis. 31.

nec punit errorem vestrum, nec accusat. 16.
puppim eversam premit periturus navita. 104.
puppis constratum. 100.
pura cum muliere pugnasti. 9.
purgabat pisum in lance argentea ostiarius. 28.
purgamenta inter reliqua argentum scopis verrere cœpit. 34.
purgamentum nocte calcasti in trivio. 134.
. . . . . . dedecusque prædicare. 74.
purgare jussit leguminis partem. 135.
puri sermonis gratia. 132.
purioribus cibis alendus. 141.
purpura involverat præcantatos lapillos 131.
purpureo mari natabat Delos. p. 687.
purpureum ruborem depromunt mellea ora. p. 668.
purus ne spiritus ejus est. 9.
pusilla pyxis aurea. 29.
pusillis utribus. 34.
putabatis vos me derisisse. 16.
putamen manu persecutus ficedulam inveni. 33.
putaminibus sordidissimis vestita grana segrego. 135.
putant. 2.
putare cœlum. 22. 44.
. . . gallos gallinaceos. 45.
putares ab eadem anicula deductum. 7.
. . . hoc convenisse. 22.
. . . hæc quoque justa flumina. 123.
. . . defectum parietem nimbo laborare. 23.
. . . limen arenseres intrasse. 136.
. . . essedarium pugnare. 36
. . . Sirenum concordiam inter auras canere. 127.
putatis me jumentum esse. 117.
. . . ubi illum non putes est. 37.
putaveram me rem laude dignam fecisse. 136.
putent se in alium orbem terrarum delatos. 1.
putes taurum. 47.
. . . illinc cœlum cecidisse. 122.
in puteum conjicere. 42.
putidissima actio. 73.
puto lusum, quod ejectus sum. 138.
. . . decumam partem esse. 37.
. . . si hæc non sunt. 128.
putres violentia nervos ne differet. p. 668.
putris sella fracta est. 136.
pygicisca ad sacra invitari puellam. 140.
de pyxide profert supercilia. 110.
pyxis aurea non pusilla. 29.

Q.

Quacunque ratione possunt. 84.
quadragenas utrisque plagas imponi placuit. 105.
quadrantem de stercore mordicus tollere. 43.
quadrata litera supra scriptum erat. 29.
. . . ubi omnia currunt, facile est. 43.
. . . surgit turris. p. 681.
quadrato pallio incincta. 135.
quadrigæ meæ decucurrerunt. 64.
quadrupes remissus Thessali jugo. 89.
. . . . pavidus undarum vincula rupit. 123.
quæ hic sunt insidiæ? 101.
. . . dementia est omnia facere, ne quid è nobis relinquat sepultura. 115.
. . . Styges comederunt nervos tuos? 134.
quædam ludibria. 1.
. . . argumenta obscura. 88.
. . . Matrona. 111.
quænam est hæc audacia? 17.
quærat nihil prius. 47.
quære Epidauria mœnia. 124.
. . . supplicium in hæc facinora. 130.
. . . alium locum. 79.
. . . litora aliena. p. 679.
quærebam quid excanduisset. 136.
quærebantur opes. 119.
quærebat exsultantes fuscina pisces 109.
quærendum est aliquod effugium. 101.
. . . . aliud quod iter salutis. 102.
quærentes amplioris fortunæ domum. 124.
. . . . robustam voluptatem. 127.
quærentibus mortem longe non esse. 94.
quærentium suspicionem literæ declinabunt. 102.
quærere fugitivum. 97.
. . . veritatem per interpretem. 107.
. . . Deæ nomen libuit. 127.
. . . cœpi à Gitone meo. 139.
. . . neque me piguit. 127.
. . . aliquem unguibus. 74.
quæreretur fuga per aliam partem navis. 102.
quæri longe aliud. 15.
. . . nihil aliud apparebat. 15.
quærit se natura, nec invenit. 119.
. . . tranquilla littora. 123.
. . . in extrema plebe, quod diligat. 126.
. . . quis dominæ hilaritatem confuderit. 132.
. . . naufragus percussum eodem telo. p. 682.
quærite aliud vitæ præsidium. 116.
quæritur in sylvis fera. 119.
quæro viam ad mortem eodem ferramento. 94.
. . . quid tamen agas. 129.
quærunt virum vestes. 119.
quæsieris. 109.
quæsiit iracundiæ causam. 94.
quæsisset num aliquis me cœpi quærere. 139.
quæsitus tellure nitor certaverat ostro. 119.
quæsivere suum mutata sydera pondus. 124.
quæsivi quid in loco tam deformi faceret. 7.
. . . quid accidisset. 9.
. . . gladium. 94.
quæsivit. 79.
. . . diligentissima sciscitatione. 24.
quæso. 91.
. . . inquam Domina. 24.
. . . hac prece exonera mentem. 111.
quæstibus ne tuis obstem. 10.
. . . privatis tentemus paupertatem expellere. 10.
quæstionis prætexta. 97.
quæstore. 85.
quale osculum Praxiteles Dianam habere credidit. 126.
qualem putas esse, qui de Circes toro sine voluptate surrexit. 134.
. . . speraveram, te teneo. 119.
quales Idæo fudit de vertice flores terra parens. 127.
qualibet sævitia pœnitentiam judicis tui puni. 91.
qualis nox fuit illa Dii Deæque? 79.
. . . silenti nocte remorum sonus longe refertur. 89.
. . . Caucasea decurrens arduus arce Amphitryoniades. 123.
. . . in Actæa quondam fuit hospita terra digna sacris Hecates. 135.
. . . rapitur per valles improbus amnis. 137.
qualis est dominus, talis & servus. 58.
quamplures palæstricæ intraverunt. 21.
quamque lucem tanquam non rediturum consumerem. 99.
quanto facilius. 86.
quantum quisque timet, tantum fugit. 123.
. . . perdiderit de vita ut sciat. 26.
quare non facimus? 87.
nec quid, nec quare in cœlum abiit. 37.
quascumque blanditias fingebat. 113.
quasi per caliginem vide Gitona. 9.
quasillarias omnes convocat. 132.
quassans facem fumosam magis, quam lucidam. 97.
quassata primo ictu harundo. 134.
quassaverat amabile pectus crebris singultibus. 91.
quassis arundinibus Choraulas imitari. 69.
quatere altas ad excursum jubas. 89.
quatiat ingentis Demosthenis arma. 5.
quatiebat lampada sanguineam tremula dextra. 124.
quatiens ingentem Mavortius hastam. 124.
quatit oppida bello. 104.
. . . venator saltus canibus. 104.
quatuordecim usque ab orchestra transilit. 126.
querebar de thesauro. 13.
in querela lætius perseverasset. 139.
. . . . liberatos jussit pallium deponere. 15.
querelam judex inspiceret postero die. 15.
. . . supprimere jubeo. 91.
. . . finieram. 139.
querelas miseras finire possunt. p. 683.
quererer decepta, si libidinosa essem. 129.
queror nihil. 91.
. . . parva. 137.
querulæ suis fœtus. 133.
querulo versabat rore lapillos spumeus amnis.

omnis. 131.
quicquid quæritur optimum videtur 93.
. . . dixero, minus erit. 126.
. . . feceris hæc omnia eodem venturà ſunt. 115.
. . . diſcis, tibi diſcis. 46.
. . . erit. 99.
. . . illi vacat. 46.
. . . eſt, dono vobis. 30.
quid ergo eſt. 4. 129.
. . . novi? 8.
. . . agebas frater ſanctiſſime. 11.
. . . tibi vis cum iſto morbo? 90.
. . . dicis muliebris patientiæ ſcortum. 9.
. . . facimus igitur. 13.
. . . vos neſcitis, &c. 26.
. . . faciamus. 73.
. . . multa? 70 76.
. . . enim futurum eſt. 44.
. . . ergo? 102.
. . . ergo eſt. 46. 39. 98.
. . . me torquet? 41.
. . . dicis. 91. 107. 71.
. . . vultis? 107.
. . . cogitas? 71.
. . . quid? 49.
. . . tu? 81.
. . . tibi vis? 90.
. . . ille alter. 81.
nec quid, nec quare in cœlum abiit. 37.
quidni ſciam? 7.
. . . . inquit illa. 127.
quidvis nummis præſentibus opta. 137.
quies urget membra. 104.
. . . placebat. 26.
quieſcant oſſa patrono. 39.
quieſcit taurorum flamma extincta. 114.
ſecundum quietem mihi dicere videbatur. 104.
quietum myrto florenti verberabat. 131.
quievit miti horrore humus. 123.
quintum jam diem ſine alimento trahebat. 111.
Quirites debellati tecta relinquunt. 123.
. . . empti ad prædam ſtrepitumque lucri ſuffragia vertunt. 119.
Quiritium fidem invocare. 21.
quis prohibet? 104.
quiſquilia cætera. 75.
quiſquis peccat inops, minor eſt reus. 133.
. . . habet nummos, ſecura naviget aura. 137.
. . . ſervus ſine dominico juſſu foras exierit. 28.
quo jure rem noſtram vindicamus. 13.
quocumque ieram eodem revertebar. 6.
quod bene eveniat. 99.
. . . ajunt. 47.
. . . voluerat. 87.
. . . quæris. 104.
. . . minimum eſt. 113.
. . . ad me attinet. 106.
. . . hodie non eſt. 82.
quomodo dicunt. 38.
. . . . Dii volunt. 61.
quomodi? noſti illam. 67.
quot eſtis? 92.

R.

Rabiem efferatus. 94.
rabies libidine perditorum collecta. 108.
. . . . iraſcentis ſine verbere conſiſtit. 139.
rabioſa barbaraque voce in ebrios fugitivoſque peroravit. 96.
rabioſo ſtridore circumſilium trepidantem. 136.
racemis paſſis uva. 131.
radat capita non ſolum, ſed & ſupercilia. 103.
radebantur nocte ad Lunam. 104.
radere ſupplices. 107.
radiabat terra calcato marmore. 135.
radianti face minora ducens aſtra Phœbe. 89.
radices capillorum retroſlexerat frons. 126.
radii Solis aduſti non manſueſcunt. 122.
ramum oleæ à tutela navigii raptum protendit. 108.
. . . ſuper oculos meos poſuit. 131.
rana qui fuit, nunc eſt rex. 77.
tanquam rana ſe inflat. 74.
rapam habuimus. 66.
rape hoc gaudium properantibus fatis. 114.
rapidum orbem Phœbus peterret. p. 670.
rapiebat mento levatum in tribunal Mercurius. 29.
rapiendam prædam. 114.
rapinæ comes veſtis dummodo placeret. 117.
rapis ætati noſtræ gaudia prima. 109.
. . . theſauros. 124.
. . . nos tranſverſos probris. p. 675.
rapit theſauros manus improba. 128.
. . . ligneum candelabrum. 95.
rapitur per valles improbus amnis. 137.
rapiuntur à choro cantante guſtatoria. 34.
rapta de carnario furca. 95.
raptam harundinem ſuper lectum mittit. 98.
raptim ædem Veneris intravi. 128.
. . . exponere. 101.
raptis quis evocat armis mihi fata? 108.
raptum latrocinio pallium detuliſſemus. 12.
. . . à tutela navigii ramum oleæ protendit. 108.
. . . ferramentum. 94.
rapuerunt Tryphænam fideliſſimi ſervi. 114
rapui conditionem præcipiti feſtinatione. 80.
rapuiſſe Catoni faſces pudet. 119.
rapuit tacenti ſpeculum. 128.
. . . harundinem ab oſtio. 134.
raram facit mixturam cum ſapientia forma. 94.
rariſſimum quod eſt, amas bonam mentem. 3.
rate demerſa aurum deponderat. p. 679.
. . ejecta nudus naufraga. p. 682.
ratem obnoxiam convertebat huc illuc Aquilo. 114.
. . . fluctus evertet. 114.
rates mille pulſas credidimus. 89.
. . . altæ. 89.
qua ratio conſumat corpus periturum. 115.
ratiocinari quemadmodum didiciſſet. 29.
ratione eadem frater ejus in viridario ſui. 9.
. . . quacunque. 84.
. . . peregrina barbam figurare. 102.
. . . lana movere. 119.
. . . faceriſſima ejuſmodi ludibria condemnat. 104.
. . . oppreſſa ſenſus mentiuntur. p. 680
. . . acutiſſima. 72.
rationem veterem deducerem cum Gitone. 10.
. . . ſuam habet fortuna. 82.
. . . excogitavi. 85.
rationes accipiebat procurator. 30.
. . . patrimonii inſpexit. 115.
ad rationes quotidie ſedeat. 117.
rationibus interre. 53.
ratus ſe, quod erat. 111.
re manifeſtiſſima. 110.
rebellant permutata rerum ſtatione. 120.
rebellat pectore in hoc ira. 121.
rebellent lacerata tecta. 124.
rebus attritis egenus. 133.
. . . in adverſis quæ jacuere juvant. p 679.
. . . in humanis duo eſſe, quæ libenter ſpectaret. 53.
recedendi pigritiam impoſuerat hilaritas longior. 85.
recens cadaver. 111.
. . . buſtum. 134.
recentem cicatricem inter initia coëuntis gratiæ reſcinderet. 113.
recepi in ſocietatem hoſpitem Lycurgo crudeliorem. 83.
recepiſſem in contubernium Aſcylti partem. 92.
. . . . ob officioſo veſtimenta. 92.
recepit ultimam manum. 118.
receſſit miles. 111.
receſſus equi graves ſtipant Danai. 89.
reciderent in ipſum mala civitatis. 141.
recipere ſpiritum & cibum. 102.
recipiant pallium ſuum. 15.
recipies nervos tuos, ſi triduo ſine fratre dormieris. 129.
reciſi manu Deliaci. 23.
recitabat carmen. 92.
recitantem Eumolpum. 90.
recitare carmen conatus ſum. 93.
recitem aliquid 90.
reclinare in cubitum. 39.
recluſæ ſubito fores admiſerunt intrantem. 16.
recluſo pectore extraxit fortiſſimum jecur. 137.
recocta vino anus. p. 670.
reconciliarem te aliquando amiciſſimis. 107.
recordatio me offendit. 65.
recorrigere coſtas. 43.
recreatus ſermone. 65.
recta in triclinium ite. 41.
. . . domum. 58.
. . . ad lectum curritis. 116.

recte nequaquam faciet, qui cito credit. 88.
. . . facere negavit. 93.
. . . me facturum. 139.
. . . curabo me unguibus quæras. 74.
. . . videbo te in publicum. 58.
recti bonique præceptor Senatus. 88.
rectum vitæ iter insistere. 84.
rectus stabat. 73.
. . . qui simulare nequit. 44.
recumbit in imo imus. 38.
recumbentium pedes ungere. 70.
recuperare parvo ære thesaurum. 14.
recuperato thesauro abimus præcipites. 15.
recurrit hora permutatis equis. p. 678.
recusantem nihil perduxit in cellam Sacerdotis. 134.
recusantes omni vi detexit. 21.
recusat prodesse, qui cupit præesse. p. 676.
recusatione stomachi sui. 141.
non recusavit Ascyltos. 10.
recusent, quæ jubeo. 141.
recuso nullum periculum. 102.
recutitus est. 68.
reddam tibi pro ansere struthiocamelum. 137.
reddant nobis tunicam nostram. 15.
redde Ascylto puerum. 98.
. . . vestem illam divinam sistrumque navigio. 115.
. . . apodixin defunctoriam. 132.
. . . quod debes. 57.
reddenda est gratia vobis. 122.
reddentem Diis vota penatum suorum ruina sepelit. 115.
reddere domino rem alienam si nollet. 13.
reddiderat omnis curiosus pictor cum inscriptione. 29.
reddidero tam rigidum quam cornu. 134.
reddidi illi voces suas. 87.
reddidissent pecuniam nobis ingenti calliditate. 15.
reddidit mihi codicillos Dominæ suæ. 129.
. . . illi formam suam. 110.
. . . fumoso parieti clavum. 135.
. . . mihi, quod irata manus præciderat. 140.
reddit hos gloria honores. 120.
reddita scordalo vice. 95.
redditurum Deûm matrem pro fide sua nummos in præsentem usum. 117.
redeat mecum in gratiam. 99.
redemtus neve in scena plausor sedeat histrioniæ addictus. 3.
redierant pueri ad ministerium. 22.
. . . in templum anteres. 136.
. . . in summum nuces. 137.
redierat in animum mœchile expilatumque libidinosa migratione navigium. 113.
redii in cellulam. 11.
. . . ad licentiam. 87.
. . . in gratiam cum puero. 87.
rediisse me gratiam ut facile intelligeret. 91.
. . . scis ad nos thesaurum? 13.
rediit ad carmina. 109.
redimere fundos omnes. 76.
. . . contubernalem. 57.
. . . se à cane. 72.
redimita baccis Daphne. 131.
redimitus vitibus hederisque. 41.
redimus ad ordinem tristitiæ. 103.
redire mecum in gratiam cœperat. 109.
. . . in gratiam liceat. 118.
. . . ad pœnitentiam cœpit fortuna communis. 141.
rediret hoc corpus ad vires. 138.
redit vera facies dissimulata perit. 80.
. . . vera forma. 128.
reduc puerum. 98.
reducas mihi vitam post fata. p. 668.
reducere & ducere solet animas Mercurius. 140.
reducta cuspide notavit uterum. 89.
reducto timidissime spiritu. 98.
. . . telluris gremio. 122.
redux ad ingenium. 117.
reduxi gradum. 136.
reduxit pœnitentia fugitivos. 107.
refecerunt nos legitimo oleo. 21.
refecit pice temperata ruptam vetustate camelam. 135.
refecta potione & cibo. 111.
refecti parvo deversorio. 124.
refectum est convivium. 23.
refectus vix unquam sum. 62.
refero manum ad capulum. 82.
referre corpus patrisfamiliæ in monimentum debuit. 113.
. . . pedem. 108.
. . . parem gratiam. 77.
refert candida lingua, quod facit populus. 132.
. . . corvus maturis fructibus ova p. 681.
refertur longe remorum sonus. 89.
referunt ad ora manus. 89.
reficere hilaritatem. 60.
ad reficiendum ignem in vicinia cucurrit. 136.
refugerunt ad portum faciliorem. 118.
refugit satur Hyblæum liquorem p. 681.
regia cœli in partes diducta ruit. 124.
. . . cœli contusa. 136.
regiam trucem ne curet. 5.
regimen non prodest, non arma ministris. 123.
regina, quæso, noli sugillare miserias. 128.
regio nostra præsentibus plena est numinibus. 17.
in regionem suam quis Deus juvenes tam urbanos detulerit miratur. 16.
regioni cui nos crederemus. 115.
regionibus incultis alpestrique diutius nives hærent. 99.
regis altus. 57.
regit navigium. 101.
regna mea pereunt. 120.
. . . secura Canopi te noverint. p. 679.
. . . sitientia terrarum tuarum paude. 121.
regnat ubi sola pecunia, quid faciant leges. 14.
. . . in ossibus horror. p. 681.
regni bona servus habet. p. 676.
regnis nostris da funera. 120.
regnum Ditis petit implacabile. 124.
. . . Neptuni pavit Ulixes. 139.
regula eloquentiæ stetit corruptæ & obmutuit. 2.
regum funera. 104.
. . . manubiæ penes fugitivum repertæ. p. 674
rei ubi ad pœnam confugiunt, quid debent læti facere. 107.
. . ad novitatem Eumolpus mentem convertit. 117.
. . hujus quoque cura agetur. 129.
rejecit anus urbana centonem. 7.
. . . se in grabatum. 92.
rejectus in cubile. 103.
rejiciebat se à blanditiis. 140.
relaxare vultum in hilaritatem. 49.
. . . claustra. 89.
relegare in villicationem. 69.
. . . Bajas. 53.
relicta mea causa tantum pro alio clamo. 108.
. . . arbor. 114.
relicto Eumolpo. 91.
. . . orbe fugax Pax Ditis petit regnum. 124.
relictum est illi sestertiûm trecenties. 45.
relicturum se navis ministerium gubernatore denunciante. 108.
relictus. 91.
religiones nocturnas risum jocumque ne faciatis. 17.
religiosæ orationis sub testibus fides. 118.
religiosissime corpora animasque addicimus domino. 117.
religiosissimis juravit verbis. 21.
religiosum invenies, si te adorari permiseris. 127.
religiosus apparatus. 60.
relinquat ne quid è nobis sepultura. 115.
relinquentur soli in scholis. 3.
relinquere se pueros in domo Eumolpi. 140.
relinquerem suspicioni locum. 97.
relinquis possessa, & nova semper amas. 120.
relinquit deploratum limen. 123.
relinquunt mœrentia tecta. 123.
ad reliqua pacatius secessimus. 10.
reliqua inter purgamenta. 34.
. . . fortunæ committimus. 102.
reliquam noctem sine metu exegimus. 25.
reliquas noctis horas male soporati consumpsimus. 103.
reliqui ego te, an tu prodidisti? 91.
reliquias patrimonii mei olent. 105.
. . . navis omnes tempestas expugnat. 114.
. . . nisi pueris diviserit. 67.
reliquissem quo loco stabulum. 8.
reliquisset ne minimum quidem sui vestigium. 88.
reliquit veteris amicitiæ nomen. 81.
. . . sestertium trecenties. 71.

. . . uri-

. . . utique aliquem patrem. 115.
. . . in cubiculo filiam speciosissimam cum fratre Ephebo. 140.
. . . me pauperem pater. 117.
reliquus lautitiarum apparatus splendidissime expolitus. 21.
relucente mihi clarius toto cœlo. 127.
reluctantibus fatis vis tu reviviscere extinctum. 111.
rem alienam domino reddere si nollet. 13.
. . . nostram quo jure vindicamus? 13.
. . . cuique suam esse carissimam videmus. 15.
. . . omnium delicatissimam notavi. 31.
. . . vacuam. 102.
. . . sua memoria factam. 110.
. . . laude dignam fecisse. 136.
remaneret residua in animis ira. 109.
de remedio non tam valde laboro. 17.
. . . . hoc mutemus colores. 102.
remedium aliud si Deus ad tertianam illi monstrasset. 18.
. . . . tertianæ sine interpellatione à vobis acciperem. 19.
remissio ludorum. 60.
remissus Thessali quadrupes jugo. 89.
remitteret servo pœnam. 30.
remorum sonus longe refertur. 89.
. . . levitas membra vehit. p. 679.
remota culcita. 98.
remotis omnibus consedi. 131.
removisse vultum a custodia mei Fortunam putabam. 125.
remunerabat puellæ artificium pari motu. 140.
remus. 114.
renascentem Phœbum cernunt. p. 679.
renidens ostrum censum turbat. 119.
renovabat lumen. 111.
renovent per damna famem. 119.
renovet tabulas testamenti. 117.
ur reor. 122.
reor tales Stymphalidas ad cœlum fugisse. 136.
. . . Thaliæ plectra ad voces tacuisse. p. 668.
reparantur vulneribus detrita luxu commoda. 119.
reparatus Lunæ honor. p. 677.
repellebat improbam Najada candidus Hylas. 83.
repellit dorso Tenedos mare. 89.
repens sanguineo imbre Jupiter descendit. 122.
repentina animorum mutatio. 19.
. . . tranquillitas intermiserat cursum. 109.
repertæ regum manubiæ. p. 674.
repertor savi Hydaspis Magnus. 123.
repetebat non amplius pilam, quæ terram contigerat. 27.
repetimus censoria. 21.
repetitum infesto gurgite procella circumegit atque hausit. 114.
replebam me veluti quodam cibo. 96.
repleret aures notissima voce. 105.
replet clamore vulgus Laocoon. 89.
. . . apis castra audaci milite. p. 682.
repleti voluptatibus. 30.
repleverunt nervi aniculæ manus ingenti motu. 131.
replevit se cibo. 111.
reponere cubitum. 65.
reponit in carnarium sinciput. 136.
reporrigere Cæsari. 51.
reposita ad usum faba. 115.
repositorii superiorem partem abstulerunt. 36.
. . . . angulos. 36.
. . . . theca. 39.
repositorium allatum est cum corbe. 33.
. . . . rotundum duodecim habebat signa in orbe disposita. 35.
. . . . mensam occupavit. 49.
. . . . cum placentis. 60.
. . . . hos secutum. 40.
repositum in pristinum decorem puerum gaudebam. 110.
repressus aliquamdiu Trimalchio. 64.
repudiare libertatem. 53.
repugnantem prædam hamis blandientibus convellebat. 109.
repugnanti puero innumerabilia oscula dedit. 20.
. . . . male extorsi gaudium. 87.
. . . . puero nihil impetrabis. 109.
repugnantis frontem signat. 131.
repugnaverat puer. 26.
repugnavit. 79.
repulsi ultimo magistratus abierant. 111.
requiescere. 71. 100.
requievit nobile corpus. p. 675.
rerum tumore hoc proficiunt. 1.
. . . naturæ munera nota. p. 682.
. . . maxima pietas. p. 673.
. . . major ordo tibi nascitur. p. 679.
. . . venalium frequentiam notavimus. 12.
. . . humanarum arbiter Deus. 98.
. . . humanarum curam agere Deos immortales puto intellexisti. 106.
. . . humanarum divinarumque potestas. 120.
. . . statione permutata rebellant. 120.
. . . singularum quasdam artes. 135.
res, quæ viderentur in controversiam esse. 15.
. . notavimus novas. 27.
. . electissimas ridentes adgredimur. 36.
. . tuas ocyus tolle. 79.
. . gestæ versibus non sunt comprehendendæ. 118.
. . inter ferias te nominare fas non est. 132.
. . aliqua ne sacrificium moraretur. 116.
. . ad effectum spectaret. 140.
. . ibat ad summam nauseam. 78.
resalutare. 44.
rescinderet recentem cicatricem inter initia coeuntis gratiæ. 113.
rescribe modo blandius dominæ. 129.
reserandum ostium. 96.
reserare commissa verens. p. 680.
reseratis foribus. 94.
resides. 112.
residua ne in animis ira remaneret. 109.
si resilierit. 46.
resilit ictus. 89.
resipiscerent partes veneficio sopitæ. 138.
resciscere gratiæ suæ neminem ibi posse. 125.
resolvit tam iniquam declamationem. 107.
. . . anser vincula calceamentorum. 136.
resoluta marmoreis cervicibus aureum torum premebat. 131.
. . . terra non patitur glaciem vivere Auster. 137.
resolutam lyram modo nato flore honorabat Apollo. 83.
respergere convivas oleo fervent. 64.
respicere ad delicias. 64.
. . . post se. 57.
. . . ad nos vultu miti. 48.
respiciens ad Eumolpum. 96.
respicimus. 89.
respondentem nihil mulcavit. 134.
respondet mihi venter. 47.
responsa in pestilentia data. 1.
restant anni vitæ triginta. 77.
restem colubra non parit. 45.
restinguit ignem modo convalescentem. 136.
restitue animum ejus candida humanitate. 129.
restituerunt me in integrum Dii majores. 140.
restrictæ manus. 73.
resultat secta unda. 89.
resupinatus pæne crura mea fregi. 29.
retexit superbum pallio caput. 17.
reticulum aureum ex obryzo. 67.
retractant gladios. 89.
retro ad diversorium tendo. 82.
retro flexerat capillorum radices frons minima. 126.
retroversus crescere. 44.
retulimus dextros pedes. 30.
retulisset similis nos casus in eandem fortunam. 87.
retula novacula. 94.
revereri Fortunatam suam. 52.
revertar ad plassas. 88.
revertebar eodem, quocunque ieram. 6.
reverteretur mecum in gratiam. 87.
reverti in hospitium. 86.
revincta stabili terra Delos. p. 687.
reviviscentem amicitiam toto pectore adstrinxi. 91.
reviviscere tu vis exstinctum reluctantibus fatis. 111.
reum confitentem habes. 130.
revocanda nova mendicitate expugnata paupertas. 125.
revocantur ad sanitatem exulceratæ mentes. 111.
revocare ad cœnam. 52.
revocatæ ad pacem manus intermisere bellum. 109.
revocatus rursus in memoriam injuriæ. 10.
revocavit ad bibendum. 21.
. . . in florem pueri umbram. 83.

. . . à fatali morte ad lucem. 94.
. . . ſpiritum. 101.
revolutam collegerunt febrem. 136.
revoluto cogitur orbe flectere Phœbus equos. 134.
reus eſt minor, quiſquis peccat inops. 131.
. . . ſactus diſpenſator. 53.
. . . voti Deus fingit. p. 678.
Rhenum ſanguine tingo. 122.
Rhetores naſcuntur ſub ſigno Piſcium. 39.
Rhetoricam ſcire. 58.
ricium in te non vides. 57.
rictus luxuriæ Martis marcent mœnia. 55.
qui rideatur alios. 57.
ridebant noſtram invidiam conciones. 14.
ridebat contumaciam Giton. 117.
ridendas incluſit pagina partes. 80.
ridens eum conſalutavi. 7.
. . . Pſiche ad aurem ejus acceſſit. 25.
rident armigeræ Tritonidis arces. 5.
. . . ſententias juvenes. 6.
. . . die feriarum etiam lugentes. 134.
ridentes adgredimur res electiſſimas. 16.
. . . fugis & times puellas. 109.
ridentur in foro juvenes. 4.
ridere acumen non minus concionum quam calumniantium cœpimus. 15.
rideri ſatius eſt, quam derideri. 61.
ridet ſermonis puri non triſtis gratia. 132.
. . . iterum. 109.
ricnes se teſticulos ſuper geminos impoſuerat. 35.
rigens hiemis pruinis. 122.
rigente bruma frigidior metu. 132.
riget Euro. p. 683.
rigido concuſſæ flumine nubes exonerabantur. 123.
rigidum reddidero, quem cornu. 134.
rimam improbe diductam. 26.
. . . foris. 92.
rimantur auræ iter verberibus. p. 681.
ringentem facere. 75.
ripas per novas ibant morientia flumina. 122.
ripis ſuis hærentia flumina. 123.
riſerunt collegæ mei. 29.
. . . de viridi prato alba liliis. 127.
riſit tam blandum. 127.
. . . multum poſt tam frigidum ſcemo. 126.
non ſine riſu anum erexi. 116.
riſu plauſuque cellulam implevit. 18.
. . . mimico omnia exſonuerant. 19.
. . . meo prodita manus comploſit. 20.
. . . non indecenti latera commovit. 20.
. . . diſſolvebat ilia ſua. 24.
. . . excepere fabulam nautæ. 113.
. . . ingenti hoc fecerat. 140.
in riſum diffuſus ex turpiſſima lite. 10.
riſum jocumque ne faciatis nocturnas religiones. 17.
. . . pene diſcuſſit. 14.
. . . tenuit. 20.
. . . expreſſit imprudentibus. 32.
. . . mota ex lacrimis. 18.
. . . effuſa eſt. 18.
. . . caſtigare crebris potiunculis. 47.
riſus frangere vultus ſolet inter amantes. 128.
. . . compreſſus. 58.
. . . vincunt naturæ opus. p. 675.
ritu ſtatuarum patiemur pannos & vincula. 102.
. . . Perſarum viros ſubripuere. 119.
rivi aceciæ per frontem ſudantis perfluebant. 23.
rixa medii. 96.
rixam fatalem. 97.
. . . in mediam perfertur. 96.
ad rixam properare. 64.
. . . ad lacum facere. 70.
rixandum habere. 90.
rixantes plurimum vinum effunderent. 28.
rixantur avidius inter argentum. 22.
robora ſciſſa in molem cadunt. 89.
roborea moles ſpirat alieno metu. 89.
robuſtam voluptatem quærentes mille oſculis luſimus. 127.
rodere tanquam mures. 44.
roga Gitonem, ſi vis ſanus eſſe. 129.
. . . Deos, ut illi facto tuo ignoſcant. 137.
rogare ſtuprum cœpit. 8.
. . . cœpit ut ſe pœnæ eriperemus. 30.
. . . pro illo. 49.
. . . in funus. 72.
rogas potius, quam tentas? 131.
rogatus quiſquis aliquid erat, ut daret. 31.
rogaveramus pro ſervo. 31.
rogavi ancillam ut dominam duceret in platanona. 126.
rogo te mater. 7.
. . . inquam Domina. 20.
. . . Domine. 86.
. . . te per formam tuam. 127.
. . . quæſoque. 99.
. . . narra mihi. 67.
. . . vos. 63.
. . . inquam, noli clamare. 137.
. . . te, Apodixin defunctoriam redde 132.
rogos Theſſaliæ cerno. 121.
rogus inimicis collatus manibus. 115.
. . . calidus igne conſonat. p. 683.
Roma perdita ipſa ſui merces erat. 119.
. . . gaudet fuga. 123.
. . . quorum noverca eſt. 122.
Romam hoc merſam cœno, quæ poterant artes ſana ratione movere. 119.
. . . ingratam perfudit ſanguine Julius. 120.
. . . intrabit. 29.
Romana manus circumfluit. 5.
. . . juventus ipſa ſuas vires odit. 120.
Romanas arces neſcis tu Magne tueri. 124.
Romanis arcibus quæ tribui, omnia odi. 121.
Romano ſentis te pondere victam? 120.
. . . tonitru ferit hæc omnia ſigna. 123.
Romanos cie. 120.
Romanum decus & poteſtas in uno victa. 119.
Romanus eques. 92.
. . . victor totum orbem habebat. 119.
. . . Virgilius. 118.
Romuleam caſam deridet cella capti. p. 676.
rore querulo verſabat lapillos ſpumeus amnis. 131.
roſa cinnamum veretur. 93.
roſæ emicuere. 127.
roſas colla fundunt. p. 667.
. . . ille colligit, hic ſpinas. p. 678.
roſo uſque ad periculum pollice. p. 670.
roſtrum barbatum habere. 75.
rota vilis facili finxerat actu pocula. 135.
rotatur turris angulis attritis. p. 681.
rotatur Triviæ ignis triplici ortu. p. 670.
rotundo horti tubere lævior. 109.
rotundum repoſitorium. 35.
rubetis duris hærentia mora. p. 683.
rubigine ſcabra ærati dentes ſtabant. 124.
. . . ſecreto perfundi cœpi. 132.
rubor hic nullus eſt, nullaſque labor. p. 687.
rubore manifeſto perfuſus. 128.
ruborem purpureum depromunt melleora. p. 668.
rubricata libra. 47.
rudi vaſculo pertrectato. 14.
rudimenta Protogenis cum ipſius naturæ veritate certantia. 83.
rudis novacula. 94.
. . . atque infecta materies ibat cum fluctibus. 114.
ruebat concreta gelu ponti unda. 123.
ruga conſumit veſtes diutius vinctas. 102.
rugas malarum. 23.
rugis mille operta in viſcera confugerat. 132.
ruina non me potuit terra haurire. 81.
. . . penatum ſuorum diis vota reddentem ſepelit. 115.
. . . ingenti ſatiare. 128.
. . . murum eſt, & populo dedecus. 119.
ruinoſis horret fecundis pannis. 83.
ruit in partes diducta regia cœli. 124.
rumoribus nos different per urbem. 10.
. . . ſubitis oppida pulſat. p. 679.
rumoris ſonitu debellati Quirites mœrentia tecta relinquunt. 123.
rupes ubi deſcendunt. 122.
rupit undarum vincula quadrupes. 123.
rupta coruſco fulgure intremuit nubes. 122.
. . . verticibus lapſis montis juga tonabant. 122.
. . . dehiſcit Erebi ſedes. 124.
ruptæ nubes ſuper arma cadebant. 123.
ruptam vetuſtate camellam pice temperata refecit. 135.
rupto tellurem ſolvit hiatu. 121.
. . . turbine venti non deerant. 123.

rupto

raptos crines super pectus jacentis impofuit. 111.
rura fua cantu colebant. 131.
rustica vestitum tunica senem videmus. 27.
rustice custos huc ades. 131.
rustici emtoris super humeros contemplationem injecit. 12.
cum rustico steterat. 14. 16.
- - - - mulierique placebat permutatio. 15.
rusticus quidam familiaris oculis meis nec diu moratus. 12.
- - - nec ad huc futuræ quidem manus curiosas attulerat. 13.
in rutæ folium quemvis ex istis babæculis conjicies. 37. 58.

S.

Sabbatha jejuna lege premet. p. 686.
Sua facello Priapi quod vidistis, vulgetis. 17.
facellos ære sonantes. 140.
facer Neptuno Laucoon. 89.
- - locus Herculeis aris. 122.
Sacerdos jacet inter aras victima. 89.
- - - - intervenit. 134.
facerdotio me pellat inimicus. 137.
facerdotis in cellam me nihil recusantem perduxit. 134.
facra neque quemquam vulgaturum. 18.
- - - familiaritatis carissimæ pollueremus. 80.
- - - Trojæ contra Troas invocat. 89.
- - - ad pygiciaca invitare puellam non distulit. 140.
facram ante cryptam turbastis. 16.
facramentum amicitiæ delevi. 80.
- - - - juravimus in verba Eumolpi. 117.
- - - - post periculum dominum consalutamus. 117.
facri intahis stabant nati Laocoonte. 89.
- - anseres impetum in me faciunt. 136.
facrificii cum impensa venit. 137.
facrificium ne res aliqua moraretur. 136.
facris Deûm paratæ puellæ. p. 669.
facris profanatis. 89.
- - - virgineis extincta quiescit flamma taurorum. 134.
- - - Hecates digna. 135.
- - - vestibus ornatus. 141.
facrum Novendiale. 65.
fæculis profuturum ne quid diu lateret. 88.
- - - nota nomina. 110.
fævi implacabilesque domini crudelitatem suam impediunt. 107.
- - Hydaspis repertor Magnus. 123.
fævientes rogare cœpit. 105.
fævientium minas interpellat. 108.
fævit contumelia accensa Tryphæna. 108.
- - in præcordiis dolor. 17.
- - flammis miserandas in urbes. 104.
fævitia qualibet. 91.
- - - paululum intepescente. 94.
fævitiæ dux & magister unus anser. 136.
fævum dolorem de corde depellant. p. 668.
Safinius. 44.
faginabat nausia recusantem. 64.
faginatum corpus superfluentibus bonis impleveram. 125.
Sagittarii signo strabones nascuntur. 39.
super Sagittarium oclopetam imposuerat. 35.
Saguntini ab Hannibale oppressi humanas edere carnes. 141.
Salamandra supercilia tua excussit. 107.
falax adhuc erat. 43.
fales vincunt naturæ opus. p. 675.
falices lentæ. 132.
faligna crate impositum Cereris nemus. 135.
ad faltavi facit. 48.
faltare per gradus scalarum. 53.
- - - ollaria. 53.
faltuariorum testamenta. 53.
faltus venator canibus quatit. 104.
falva in eligendo fratre libertas. 80.
falubribus præceptis instruere juvenes. 140.
falve. 58. 105.
falvere Gitona jubet. 98.
falvo pudore quod contingere poteram. 132.
- - fermone tuo. 63.
falutabat pica varia intrantes. 28.
falutem Polyænos Circæ. 130.
falutis spem ostendit. 102.
- - - iter quærendum est. 102.
falvum sit, quod tango. 63.
falvus si pervenit ad trecenties H. S. 88.
fana ratione quæ poterant artes movere Romam. 114.
fanabile nullo ferro vulnus cor alit. p. 668.
fancte, hircus ibit ad aras suas. 133.
Sancti mores laudibus ad fructum non perveniunt. 119.
fanctissime frater quid agebas? 12.
fanguen illi fervet. 59.
fanguine mutuo ne pollueremus familiaritatis carissimæ sacra. 80.
- - - noxio parentabo injuriæ. 81.
- - - perfuso exundantes campos. 104.
- - - vilissimo tutelam placare tentant. 105.
- - - nutritus fruges extulit in lucem tellus. 120.
- - - pascere luxum est mihi cordi. 121.
- - - Rhenum tingo. 122.
- - - pertudit ingratam Romam. 120.
- - - Germano sexagintaque triumphis esse nocens cœpi. 122.
- - - Germano perfusas turmas fervere. 123.
- - - tristi perfusus venio. 133.
- - - humano Thessaliæ sinus tinge. 124.
- - - polluisti domicilium meum. 137.
- - - hunc ignem exstinxeris. 139.
fanguineam tremula quatiebat lampada dextra. 124.
fanguinem cogito. 82.
- - - tibi à capite mittam. 90.
- - - funde. 97.
- - - amiserat. 100.
- - - illis misit. 62.
fanguineoque repens descendit Jupiter imbre. 122.
fanguineum late tollit caput furor. 124.
fanguinis in primis putabam consuetudinem vetustissimam transisse. 80.
- - - ingenui si quid habes. 113.
fanguis concretus in ore Discordiæ. 124.
- - - admixtus sublimat lactea pectora. p. 668.
fani coloris ne quidem carmen emittit. 2.
ad fanitatem revocantur. 111.
fanus esse si vis, Gitonem roga. 129.
fapa. 66.
fapere non magis possunt, quam bene olere qui in culina habitant. 2.
- - - ipsum aprum. 66.
fapiens contemtus jurgia nectit. 18.
cum sapientia semper loqui. 140.
- - - - plenum pectus exoscularis. 91.
fapientiæ præceptis animos componerent. 4.
- - - consultissima via. 88.
fapit plebejum albus anser. 93.
faporatam mille medicatis frugibus offam. p. 675.
faporem mutet. 5.
- - - mutemus blandimentis. 141.
faporis publici sermonem non habes. 3.
farcina frequentius posita maledicebat properantibus. 117.
farcinarum maxima parte. 114.
farcinas se projecturum adsirmabat. 117.
pro farcinis habebo. 102.
farcinulas communes partiamur. 10.
- - - collegi. 81.
- - - expedite. 99.
fatagens hæc. 137.
fatagere. 58.
fathana tibi irata sit. 98.
fatia iracundiam tuam. 97.
fatiare ingenti ruina. 121.
- - - quod potest, natura ministrat. p. 683.
fatiari potuissetis hac poena. 107.
fatiatus non erat. 119.
- - - palea inani pariet. 135.
- - - defunctorio ictu. 136.
fatiavit gemini numinis iram Telephus. 139.
ad fatietatem usque osculis fruor. 131.
- - - - humanam quid tentare soleat scitis. 112.
fatis bella puella. 25.
- - magnum solatium. 91.
- - cui non est mors una. 108.
- - nemini nihil est. 76.
fatisfacerem dominæ. 57.
fatisfaciebam dominæ meæ. 75.
fatisfactione lenitas mentes flectitur. 107.
fatisfieri sibi paterentur. 87.
fatur Hyblæum liquorem refugit. p. 681.
- - pene fiam. 58.
faturi nos jam admiratione sequimur. 28.
faturnalia. 69. 58.
- - - se nuper agere. 44.
Saturnia tellus. 122.

satyrii quicquid fuit, Encolpius ebibit. 20.
satyrio tinxerat penicillum. 21.
satyrion bibisse mihi omnes videbantur. 8.
sauciæ mulieres. 67.
saxa nigro squallentia pumice. 120.
- - horrida Niliacas jaculantur aquas. 134.
saxis sinum meum onerabo. 90.
- - expelluntur aquæ. 120.
scabitudinem omnem animo deleret. 99.
scabra rubigine ærati dentes stabant. 124.
scalis conscendere. 53.
scapha. 102.
scaphæ custodiam tenet. 102.
- - - impositam abduxisse. 114.
in scapham descendemus. 102.
scapulas verberare. 64.
scarus attractus ultimis ab oris. 93.
- - - Siculo æquore mersus. 119.
Scaurus. 77.
scelerate etiam loqueris? 137.
sceleratum argentum. 56.
scelere fidem violasti. 79.
sceleri lucem subduxit Cynthia. 122.
sceleris vestigium ne quod superesset. 137.
scelero magnus. 50.
scelerum omnium materia. 98.
scelus inexpiabile admisistis imprudentes. 17.
- - - est dura lædi vestigia terra. p. 668.
scema post frigidum multum risit. 126.
in scena mimum grex agit. 81.
- - - largior sufficeret. 117.
- - - plausor non sedeat. 5.
scenæ ne quid deesset. 117.
- - - ostentatione traductus histrio. 126.
scenam ad hanc convertit vultum. 33.
ad scenas nec ad spectacula admittitur. 116.
schedium Lucilianæ improbitatis. 4.
schemas loqui. 44.
in schola sudaverat. 3.
scholanius. 81.
tanquam scholastici ad cœnam promisimus. 10.
scholastici nascuntur sub Ariete. 39.
scholasticorum ingens turba in porticum venit. 6.
scholasticos istos timeo. 61.
in scholis stultissimos adulescentulos fieri existimo. 1.
- - - soli relinquentur. 3.
sciæ mulieres. 63.
scias me gratiosiorem esse, quam Protesilaum. 140.
sciat nequis huc, operam dabimus. 137.
sciebam, quid meruissem. 132.
nec sciebamus errantes, quid esset. 116.
scierint se hoc magistratus, ibis in crucem. 137.
scierit pullulos etiam appetituros. 3.
scietis statim cui beneficium dederitis. 31.
scillæ mobilis lacus. 135.
scimus legem servari apud quosdam gentes. 141.
scindere frontes cicatricibus. 102.
- - - aprum. 40.
scinduntur territa pectora per dubias causas. 123.
Scintilla Habinnæ uxor. 66. 67.
- - - scintillent. 55.
scio quid cogites, quum spatiantem vidi. 126.
- - te, Ascylti, ad occidendum me venisse. 97.
- - sola istum morbum emendare. 134.
a Scipione capta Numantia. 141.
scire, non libenter servire. 91.
scirsbilita frigida. 66. vide scribilita.
scis thesaurum ad nos rediisse? 13.
- - literas. 10.
sciscitantium hæredipetarum turbam. 124.
sciscitari cœpi, quæ esset illa mulier. 37.
- - - summissius cœpit. 105.
sciscitata causam tristitiæ. 137.
sciscitatione diligentissima quæsivit. 24.
scissa in molem cadunt robora. 89.
- - resultet unda. 89.
scissam & sordidam tenere cœpimus tunicam. 14.
scisso Discordia crine. 124.
scissor processit. 36.
scita scruta expedienda. 62.
scito jam capitis perisse partem. 110.
scitote homines in duas partes divisos esse. 116.
scobem minio & croco tinctam sparserunt. 68.
scopionibus labra humerosque non sentientis pinxit. 22.
scopis argentum inter reliqua purgamenta cœpit verrere. 34.
scopulis tellus opes fundit, quum volo. 134.
in scopulo moratur sine spe prædæ. 3.
scopulus pyratarum Magnus. 123.
scordalias de medio agere. 59.
scordalo reddita vice. 95.
super Scorpionem marinum pisciculum impusuerat. 35.
Scorpionis signo nascuntur venenarii. 39.
scorta placent omnibus. 119.
scorteum fascinum profert. 138.
scortis demersi. 88.
scortum muliebris patientiæ. 9.
scribentes edicta tyrannos vident. 1.
scribit amatori meretrix. 104.
scriblita in statera erat. 35. vide scribilita.
scripta hæc erant in codicillis. 129.
scriptum erat in eo. 30.
- - - quadrata litera. 29.
ad scripturam usque malarum currentia supercilia. 126.
scropha. 40.
scrupos omnes. 79.
scruta scita expedienda. 62.
scrutantium eluderet manus. 97.
scrutari paleam cœperunt. 33.
- - - navigium. 104.
scrutatur parietum foramina. 98.
scuta hastis concrepere. 59.
- - latentia condunt. p. 687.
per scutum & ocream egraginavi. 61.
Scylax. 64.
cum scypho concurrere. 54.
in scypho pittacia circumferri cœperunt. 56.
scyphos urnales habeo. 52.
scyphus capacior. 65.
secessimus pacatius ad reliqua. 10.
secessum habere privatum. 41.
secreta arte non te fraudabo. 3.
- - - tot annorum traducere ne velitis. 17.
- - - tegant. p. 679.
secreti conscius auri. 128.
secretiorem in locum venimus. 7.
secretis alienis intervenire periculosum. 20.
secretissimum locum occuparemus. 100.
secreto aliquid in aurem diceret. 28.
- - - mulieris delectatus miles. 112.
- - - favit amor: candidior dies. 127.
- - - rubore perfundi cœpi. 132.
in secreto ne frater majorem injuriam acciperet. 25.
- - - deprehensus sermonibus locum daret. 129.
secretum horribile inter nos periturum. 21.
- - - locum conduxi. 81.
sectam unguibus faciem consideravit. 111.
secti sunt gladiatores. 45.
secula, vide sæculum.
secundæ mensæ. 68.
secundum hanc deprecationem. 18.
- - - lectum conciderunt. 22.
- - - quietem. 104.
- - - eandem casulam. 111.
- - - hanc orationem. 112.
- - - hanc formulam imperamus Eumolpo. 117.
- - - invitantem consedi. 131.
- - - literas esse difficillimum artificium. 56.
- - - illum discumberem. 57.
secura uxor hanc expectat. 115.
- - - cui nulla placet nimium potestas. 120.
- - - naviget aura quisquis habet nummos. 137.
- - - regna Canopi te noverint. p. 679.
securam esse de utroque jussi. 18.
secures infertans commissuris. 97.
- - - quo attulisti? 97.
cum securibus falces fixi. 50.
securis gressibus frangebat arva horrida. 123.
securæ fugientem aniculæ. 138.
securuleja mulier. 81.
secutus tutius consilium. 79.
- - - labentem. 94.
- - - detrahentem clavus fuerat. 135.
sedeat plausor in scena histrionicæ addictus. 5.
- - - ad rationes. 117.
sedens super torum meum. 17.
sedentem Eumolpum invenimus. 115.
sedentibus circa solium carmen recitare conatus sum. 92.
sedeo numquam, nisi in equestribus. 126.
sedere in cubiculo cœpit. 86.
- - - ad pedes. 64. 68.
- - - prætextatum in tribunali. 71.

Sede-

ſederet ſupra commendatam bonitatem. 140.
ſedeſque ad ſidera mittunt. 120.
ſedes inter has ora extulit. 122.
- - - Erebi rupta dehiſcit. 124.
- - - tuas linque. p. 679.
ſedet in cauſa eques. 14.
- - in lectulo. 137.
- - lex armata. p. 683.
ſedit altera parte lectuli. 134.
ſeduxit me paullulum à turba. 13.
- - - me unguentarius. 74.
ſegetes juverunt laborem meum. p. 679.
- - - grandine perdidit. p. 682.
ſegrega grana ſordidiſſimis putaminibus veſtita curioſa manu. 135.
ſeipſos proſcribere. 101.
Seleucus. 42.
ſelibram & ſex pondo debet habere. 67.
ſella putris fracta eſt. 136.
ſemel iterumque. 34. 115. 135. 140. 94.
ſemeſa in ſinu corpora liberorum ſuorum matres tenerent. 141.
ſemicinctio. 94.
ſemimortui labuntur utrinque multi. 1:8.
ſemine urticæ trito faſcinum circumdedit. 138.
ſemiſſem habere. 61.
ſemiſſis panis. 64.
ſemitæ crepidine. 9.
Senatus recti bonique præceptor. 88.
ſenectæ ultimæ mihi laſſitudinem imponeres. 132.
ſenectus ævo deſolata. 124.
- - - lunæ & reparatus honor. p. 677.
ſenectute. 3.
ad ſenectutem uſque caneſcere. 2.
ſenem calvum tunica veſtitum ruſſea vidimus. 27.
- - - jocari ego poëtica levitate credebam. 117.
- - - miſerrimum de civitate ſua exiiſſe. 117.
- - non erit gravis. 100.
- - poſitus inter mercenarium amicamque. 140.
- - ſuam cuique menſam aſſignari jubet. 34.
ſenibus quoque libera virtus exciderat. 119.
- - - orbis filium filiamque ingerebat. 140.
ſeniori convitiaret. 93.
ſenſiſſet quicquid fuerat. 113.
- - - ne ignem quidem admotum. 79.
ſenſit prophanus Junonem Pelias. 139.
ſenſum teneriorem verborum ambitu intexuit. 118.
ſenſus ad arceſſendos oculos longius mittit. 115.
- - - tenore dubio pugnarent. p. 681.
- - - vagi nos fallant. p. 680.
ſententia animi tui. 109.
ſententiæ ne emineant extra corpus orationis expreſſæ. 118.
ſententiam ſuam proponere quemque jubet. 1:1.
- - - ferre decernentis. 70.
- - - judicis nec ſe exſpectaturum. 112.
- - - explere me ſinite. 115.
ſententiarum vaniſſimo ſtrepitu. 1.
- - - - fabuloſum tormentum. 118.
ſententias rident juvenes. 6.
- - - id eſt, vitrea fracta, audirem. 10.
ſententiolis vibrantibus pictam controverſiam. 118.
ſentiebam neque ego ullum dolorem. 94.
ſentiente injuriam. 79.
ſentientis labra humeroſque ſopitis titionibus pinxit. 22.
non ſentio, me virum eſſe. 129.
quod ſentio carmine effingam. 4.
ſentire id manes credis. 111.
ſentis te pondere victam Romano? 120.
ſentit terra Deos. 124.
ſepelieris te vivam. 111.
ſepelit illum Diis vota reddentem penatum ſuorum ruina. 115.
ſeplaſium oneravi. 76.
ſeptem annos habere videbatur. 25.
- - - ſtellarum pictas imagines tabella habebat. 30.
ſepulcra tot quaſi non poſſet ferre tellus. 120.
ſepulcro libertum præponere. 71.
ſepulcrum cauſſam lacrimarum ne quotidie cerneret. 117.
ſepulta mero turba. 119.
- - - fama transverſos rapis. p. 675.
ſepulti cognata fece famuli. p. 676.
ſepultos inter Priamidas nocte & mero. 89.
- - - id credis curare manes? 111.
ſepultura fluctibus obruto non contigit. 115.
- - - ne quid è nobis relinquat. 115.
ſepulturam corpora detraheret. 111.
ſequatur quem vult. 80.
ſequebatur puer cum tabula terebinthina & cryſtallinis teſſeris. 33.
ſequenti flamma ſonuere inſolitæ voces. 122.
ſequentis digiti articulo extremo. 32.
ſequeretur ſtomachus imperium. 141.
ſequeſtri jam placebant. 15.
ſequi in balneo jubemus Gitona. 26.
ſequimini me. 99.
ſequimur admiratione ſaturi. 28.
ſequitur abeuntem. 95.
- - - me gravis ira Priapi. 139.
ſequuta ſcite jacturæ lineamenta. 110.
ſera ſua ſponte delapſa cecidit. 16.
Serapa Mathematicus. 76.
Seres illinc accuſatius nova vellera hinc Numidæ. 119.
ſerias inter res nec nominare quidem ne fas eſt. 132.
ſerica fila trahens pretioſo ſtamine ludis. p. 668.
ſeriſapia. 56.
ſermone vario garrimus. 55.
- - - obſceno violari aures meas dolui. 85.
- - - hoc turbatus. 105.
- - - communi me vocabat. 113.
- - - incepto vultus movetur. 132.
- - - arceſſito me laſſaſſet. 139.
ſermonem habes non publici ſaporis. 3.
- - - finire. 70.
ſermones publicati. 39.
- - - invitare. 41.
ſermonibus his erectus. 88.
- - - - daret locum. 129.
ſermonis mei pœnitentiam agere cœpi. 132.
- - - puri non triſtis gratia ridet. 132.
- - - gratia vincit naturæ opus. p. 675.
ſero intellexi. 7.
ſerrato morſu crus meum vexare non dubitavit. 136.
ſerva me, ſervabo te. 44.
ſervabat cruces miles. 111.
ſervabatur illi locus novo more primus. 31.
ſervare velle incipe, ſi Gitona tuum amas. 98.
ſervari adhuc legem apud quaſdam gentes ſcimus. 141.
ſervaſſet integram ſimulationem. 140.
ſervat nemo jusjurandum. 82.
ſervatis amici vultum quum fortuna manet. 80.
ſervi nequiſſimi negligentia me movet. 30.
- - - duo acceſſere. 33.
- - - pœdidiſſimi minorem nobis æſtum ſua frequentia facient. 34.
- - - nequiſſimi non diſcedunt ocius. 96.
- - - Æthiopes. 102.
- - - fideliſſimi. 114.
- - - oricularii. 43.
ſervile officium libertiſſime tuentem. 26.
ſerviles pœnas daturum. 137.
ſerviliter ficti Dominum conſalutamus. 117.
ſervio imperio. 135.
ſervire non libenter ſcires. 91.
ſervis iraſcimur. 115.
ſervit tibi totus honor. p. 668.
ſervitia ecce in frontibus cernitis. 107.
Servius & Labeo quicquid, eſto. 137.
ſervo remitteret pœnam. 30.
- - publico. 97. 98.
- - nunquam ſuccumbui. 126.
ſervorum greges cenſum turbant. 119.
ſervos pœnam graviorem timentes præcipitaſſe ſe in mare. 102.
- - - niſi viderint, nec libidinem concitant. 126.
ſervulis ex novitiis unus ſubito accurrit. 139.
ſervum te & humilem fateris. 126.
ſervus follem plenum habebat. 27.
- - - deſpoliatus. 30.
- - - larvam argenteam attulit. 34.
- - - publicus. 98.
- - - unus trepidantes interpellavit. 26.
- - - in crucem actus. 53.
- - - quiſquis huc exierit. 28.
- - - ille idem nobis occurrit. 31.
- - - vilis regni bona habet. p. 676.
ſeſamo quaſi & papavere ſparſa omnia dicta factaque. 1.
ſeſſorum viperæ. 77.
ſeſtertiarius homo. 45.

ſeſtertiarii gladiatores. 45.
ſeſtertium vicies amiſerit. 117.
- - - ad trecenties ſi ſalvus pervenerit. 88.
- - - trecenties habere fundis nominibuſque depoſitum. 117.
- - - centies comeſſe te finge. 141.
- - - trecenties relictum eſt. 45. 71.
H. S. X. vix fuiſſent veſtimenta. 30.
- - - - centies. 74.
ſevera lege proficere liberos ſuos nolunt. 4.
- - - lectione ſtudioſi juvenes mitigarentur. 4.
- - - triſtitia dolui. 85.
ſeveræ artis ſiquis amat effectus. 5.
ſeverioris notæ homines. 132.
ſeveritate ficta nihil ineptius. 132.
ſeviratus abſenti decretus. 71.
- - eſt Habinnas. 65.
ſevir gratis factus eſt. 57.
ſeviro Auguſtali Cinnamus. 30.
ſevocatum me non minus decoro exornavit capillamento. 110.
ſex libras pendentia cochlearia accipimus. 33.
- - pondo & ſelibram habet. 67.
ſexaginta triumphis nocens eſſe cœpi. 122.
ſexcenta hujuſmodi. 56.
ſexus eſſet, ſi nihil aliud, virile quod auxiliaretur. 19.
ſi utique. 80.
- - qua dicenti fides. 65. 79. 63.
- - ſint ſorbilia ova tentemus. 33.
- - quid vis. 87.
- - vir fueris. 113.
- - velis audire. 110.
- - tibi videtur. 71.
- - me amas. 48. 96.
ſibilis undæ tremunt. 89.
ſic illum vides. 38.
- - me ſalvum habeatis. 69.
- - felicem me vides. 61.
- - ſic ſine fine feriati. p. 687.
- - vos felices videam. 72.
- - vides. 58.
ſicca aliquot dierum abſtinentia mulier. 111.
- - - ſobria, bonorum conſiliorum. 37.
ſiccatis tribus è lege potionibus. 136.
ſiccato avide poculo. 92.
ſiccitas perſeverat. 44.
ſicco concoquit ore famem. 82.
Sicilia. 44. 48.
Siciliam modo ventus dabat. 114.
Sicilicum. 14.
Siculo Scarus æquore merſus ad menſam vivus perducitur. 119.
ſidera cœli victa. 123.
- - - mutata pondus ſuum quæſivere. 124.
ad ſidera ſedes mittunt. 120.
- - - montem cano vertice tollit. 122.
- - - ambas manus intentans 122.
- - - verbis confuſis feriemus. p. 682.
ſidere veluti quodam peſtilenti juvenum animos adflavit. 2.
ſidereis flammis ardeſcunt lumina candida. p. 667.
ſideribus adoratis intro navigium. 99.
- - - innumerabilibus comitata Luna. 100.
- - - trinis acta tuba ciet mortem. 122.
ſiderum quoque motus cuſtodit. 102.
ſidus qua currit utrumque. 119.
ſigna duodecim habebat in orbe diſpoſita. 35.
- - - Mavortia movit Cæſar. 123.
- - - hæc omnia ferit tonitru Romano. 123.
- - - effuſa per orbem. p. 677.
ſignat tabulas fœderis. 109.
ſignat frontem repugnantis. 131.
ſignis diligentius inſpectis 14.
ſigno dato. 67.
ſignum ad hoc matellam ludenti ſuppoſuit. 27.
- - - Veneris marmoreum. 29.
- - - ſymphonia datur. 34.
- - - dedit buccinus. 74.
ſilenti nocte. 89.
ſilentio facto inquit. 14.
- - - compoſito. 103.
ſilentium noctis. 79.
- - - facere. 59.
ſileret ſine fabulis hilaritas. 110.
ſiligine turdi farti. 69.
ſilveſter aëdon. 131.
in ſilvis quæritur fera. 119.
- - - divitibus quem Dione numen dedit. 133.
ſimile quid huic formæ aut Ariadne aut Læda habuit. 138.
ſimilis nos caſus in eandem fortunam retuliſſet. 87.
- - - tui non ero. 87.
- - - totis Tirinthius actis. 124.
ſimilitudine fortunæ parem deſtituit. 80
ad ſimilitudinem extremitates imaginum præciſæ. 83.
ſimillimo actu Ulyxem vicit. 87.
ſimplicem feminam. 106.
ſimpliciſſima mente. 101.
ſimplicitatis novæ opus damnatis. 132.
ſimpliciter geſtum eſt. 107.
ſimulacra virûm traducere cymba vix navita Porthmeus ſufficiet. 121.
ſimulacris omnibus emendatiorem mulierem. 126.
ſimulacrum Neptuni. 104.
ſimulantem adgreſſus. 85.
ſimulare cœpi languorem. 132.
ſimulationem hanc obumbrare & lacrimis & vultus confuſione poteris 101.
- - - - ſi non ſervaſſet integrum. 140.
ſimulatius erit proditionis opus. p. 680.
ſimulavit ſe in templum ire. 140.
ſinant hoc Dii. 126.
ſinapi. 66.
ſincipitis particula vetuſtiſſima mille plagis dolata. 135.
ſinciput coæquale natalium ſuorum. 136.
ſine ſpe prædæ moritur in ſcopulo. 2.
ſine fuga ferrum gladiatorium dare. 45.
- - metu. 14.
- - dubio. 26.
ſingula excipere longum erat. 28.
ſingulæ gallinæ circumlatæ ſunt. 65. 66.
ſingularis exempli femina. 111.
ſingularum rerum quaſdam artes. 135.]
ſingulis modum impone. 107.
- - - pro injuriis numerabis præſentes denarios ducentos. 109.
ſingulos ſtrepitus pari clangore perſequebatur. 117.
ſingultibus crebris pectus quaſſaverat. 91.
ſiniſtra de parte nemoris. 122.
ſiniſtræ manus minimo digito. 32.
ſinite me ſententiam explere. 115.
Sinon ad fata compoſitus. 89.
in ſinu tenerent ſemeſa corpora liberorum. 141.
- - - tuta quærit littora. 123.
ſinu in ſimili fata deflet. p. 682.
de ſinu duas inſititas protulit. 20.
- - - protulit licium. 131.
- - - trepidantem tegere. 74.
in ſinum lapillos ter conjicere me juſſit. 131.
- - - meum ſaxis onerabo. 90.
- - - manum demiſit. 24.
- - - conſpicere. 74.
ſinus abditus ſi quis ultra. 119.
- - - Actiacos cerno. 121.
- - - Theſſaliæ humano ſanguine tinge. 124.
ſiqua tellus foret, quæ mitteret aurum. 119.
ſi quando pœnitentia fugitivos reduxit. 107.
ſiquid vis, fac iterum. 87.
Sirenum domus ridet. 5.
- - - concordiam canere inter auras putares. 127.
- - - cantus & dulcia plectra Thaliæ ad vocem tacuiſſe reor. p. 668.
ſiſtam Idæos in gurgite frutices. 134.
ſiſtrum redde navigio. 114.
ſitientes artus meos Tiſiphone perluit. 120.
ſitientia regna terrarum tuarum pande. 121.
ſitit ſtultus vicino flumine. p. 683.
ſmaragdum ad quam rem viridem pretioſum vitrum? 55.
ſobria, ſicca, bonorum conſiliorum. 37.
ſocietatem miſeriarum 97.
in ſocietatem recepi hoſpitem. 81.
ſocios mutavit Ulixis Circe. 134.
Socrates Deorum hominumque judicio ſapientiſſimus. 140.
Socratica fide me diligis. 128.
Socratico plenus grege. 5.
ſodales filii tui ne quotidie cerneret. 117.
ſol omnibus lucet. 100.
ſola pecunia ubi regnat, quid faciant leges. 14.
- - - ruinoſis horret fecundia pannis. 83.
- - matia mortalibus hanc fidem non præ-

S.
S.

præſtant. 115.
ſolæ deſertis adſpirant frondibus auræ. 119.
ſolas extruere divitias curant. 84.
ſolatia magis litis quam virium auxilia. 108.
ſolatium erit miſero fatis magnum tua voluntate cecidiſſe. 91.
- - - extremum haberemus. 166.
ſolea eſt adlata. 56.
ſoleatus pila praſina exercebatur. 27.
ſoleis ligneis imparibus impoſita anus. 95.
ſolemnis dies ludum arraverat. 85.
ſolent fieri in hac civitate. 129.
- - - nummis verba vendere. 13.
ſoleo curare Mathematicorum cœlum. 126.
ſolere inclinatos cryptam tranſire. p 674.
ſolerti inſcriptione notans frontes. 103.
- - - cura depoſito meo caveo. 133.
ſolet Proteus eſſe, quicquid libet. 134.
- - - fieri. 49
ſoli in ſcholis relinquentur. 3.
- - militares, ſoli fortiſſimi atque etiam innocentes habentur. 116.
ſolida centum. 43.
ſolide nemo natus eſt. 47.
ſolidos tanquam alligaturus. 102.
ſolis aduſti nec manſueſcunt radii. 122.
- - - progenies non ſum. 127.
in ſolitudine tuniculam inveneras. 12.
- - - - in animum redeunte. 81.
ſolitudinem mihi impoſuit. 81.
- - - - meam derident. 81.
ſolium. 92. 73.
- - - Jovis tenere. 51.
ſollicita ſum tua cauſa. 137.
ſollicitant omnes muneribus gratiam Eumolpi. 124.
ſollicitat nuptas. 83.
ſollicitavit inguina mille mortibus frigida. 20.
ſollicito indulſi. 86.
ſolo vexatam veſtem excuſſit. 128.
- - fixos oculos averſa tenebat. 132.
ſolve me. 58.
ſolverit arte nodoſum caput. p. 685.
ſolvis muris oppida 124.
ſolvit lorum de pera. 11.
- - - clamantis frontem. 95.
- - - tellurem rupto hiatu. 128.
- - - oſtenta brevi Deus. 122.
- - - licio pannum. 135.
ſolum bello liberum. 89.
- - - formæ decus cecidere capilli 109.
- - - illud adtuliſſe verum pudicitiæ amoriſque exemplum. 111.
- - - libidinis ſuæ vertit. 81.
- - - nobile qui homines inhabitarent. 116.
- - - ſub torva fronte latebat. p. 687.
ſolus non vici. 122.
ſoluta inedia ſi fuerit. 111.
- - - vinculo Lucinæ parentis. p. 682.
ſolutæ mero ac libidine aniculæ. 138.
ſolutioris ſtomachi ſit. 117.
ſoluto crine juſtitia. 124.
ſolutoram lumborum ſe eſſe omnibus diceret. 140.
ſolutum gaudio vultum convertit. 91.
ſolutus mero. 79.
- - - crinem. 89.
- - - vino. 109.
ſomni velut minimum guſtum hauſeram. 22.
ſomnio ſibi quiſque facit. 104.
- - - quæ mentes ludunt volitantibus umbris. 104.
- - - ludunt errantes oculos. 128.
ſomniatur hic ædes. 74.
ſomnis quodam turbulento circumamictus. 100.
ſomniorum interpretamenta audirem. 10.
- - - - pari conſenſu quid feciſſent admonuerunt. 106.
ſomnium expiavit. 104.
in ſomnium laberemur. 21.
- - - - - laberetur. 22.
ſomno medicinam petii. 17.
- - - altiore obdormivit. 86.
- - - jacentem Romam. 119.
ſomnos continuat in mortem ultimam. 89.
ante ſomnum leviſſima ambulatione compoſitus. 110.
- - - - morti jungerem. 79.
- - - - obruto tunicula capite mentiri. 100.
ſonantes ære ſacellos pro hamis in turbam mitterent. 140.
ſonare cœperunt lacunaria. 60.
ſonat mihi circa ſtomachum. 47.
ſonet fortuna celeri diſcincta motu. 5.
ſonis levibus atque inanibus ludibria excitando. 2.
ſonitu rumoris mœrentis tecta relinquunt. 122.
ſonitum dant caudæ. 89.
ſono Grajo exonerata mutet ſaporem Romana manus. 5.
- - - inexſpectato ictus. 100.
- - - familiari inductæ ancillæ. 105.
ſonos terra concepit. p. 680.
ſonuere inſolitæ voces. 122.
- - - tubæ. p 679.
ſonum perſequuti invenimus ſedentem Eumolpum. 115.
ſonus remorum longe refertur. 89.
- - - dulcis pertentabat aëra. 127.
- - - acidior. 68.
Sophocles aut Euripides invenerunt verba quibus loqui deberent. 2.
ſophos clamare. 40.
ſopitæ veneficio partes reſipiſcerent. 138.
ſopitum me excitavit. 87.
ſoporati male reliquas noctis horas conſumpſimus. 103.
ſopore proſtrata urget membra quies. 104.
in ſoporem labentis. 100.
ſoporifera nocte ſomnis oculos ludunt. 128.
ſorba mitia humilis caſa conſervabat. 135.
ſorbilia ova. 33.
ſordes meruit victoria noſtra. 128.
ſordibus calent quædam feminæ. 126.
ſordidam & ſciſſam tunicam tenere cœpimus. 14.
ſordidi capilli. 105.
ſordidiſſimam familiæ partem convocat. 132.
ſordidiſſimis putaminibus veſtita grana ſegrego. 135.
ſordidiſſimo linteo præcincta anus. 95.
ſordidiſſimus puer. 64.
ſordidum egreſſum. 91.
ſoror eſt bonæ mentis paupertas. 84.
- - - cum Phœbo Magnum excipit. 124.
ſorore Phœbi pulcrior. 109.
ſororem tibi concilio. 127.
- - - adoptare quid prohibet. 127.
ſororis ſuæ automata per cloſtellum miratur. 140.
ſpado ſuppoſuit ludenti matellam. 27.
- - - Gallus. 55.
Spadones duo in diverſa parte circuli ſtabant. 27.
ſpargebant tenue & extremum lumen lucernæ. 22.
ſpargebat Gitona extrema parte potionis. 109.
ſpargere latranti cibum. 72.
ſpargit humore hoc femina mea. 138.
ſpargitur æſtu funeſto ſpiritus. 120.
ſpargunt arenam in Amphitheatro. 34.
ſparſa quaſi papavere & ſeſamo dicta fictaque omnia. 1.
- - - cana favilla ora extulit. 130.
ſparſam per agros Numidiæ eſſe magnam familiam. 117.
ſparſi jacebant alii circa diſcumbentium pedes. 23.
- - - crines. 111.
ſparſis opibus converſa poteſtas. 119.
ſparſos melle & papavere glires. 31.
Spartana nobilitate plagas concoxi. 105.
ſpatalocinædi huc convenite. 23.
ſpatiabantur in porticibus 90.
ſpatiantem quum vidi, ſcio, quid cogitet. 126.
ſpatiatus non diu conſederam. 131.
- - - aliquot horis. 86.
ſpatio noctis miſerorum vulnera durant. 104.
- - - minimo interpoſito. 47.
ſpatium interpoſitum. 68.
ſine ſpe prædæ moratur in ſcopulo. 3.
- - - non caperentur homines, niſi aliquid morderent. 140.
ſpecioſiſſimam filiam cum fratre Ephebo in cubiculo reliquit. 140.
ſpecioſus cultu. 83.
- - - puer. 41.
ſpecta invicem, quod me ſpectare voluiſti 94.
ſpectabam utrumque obliquis trucibuſque oculis. 113.
ſpectabat Phœbus hyemem. p. 681.
ad ſpectacula non admittitur. 116.
a ſpectaculo vacabas. 26.
ſpectaculum ſui. 111.
ſpectaculum ad idem me traxit. 26.
ad ſpectaculum nos pueri duxerant. 27.
quo ſpectant flexæ pectine comæ. 126.

ſpecta-

spectare quod me voluisti, invicem spectâ. 94.
spectaret Thebanum par humilis taberna. 80.
- - - ad effectum res. 140.
spectatis me constricta fronte Catones. 132.
spectaverat sæpius ejusmodi ludos. 36.
spectem duorum hominum castissimorum duo funera. 112.
speculabatur lusum puerilem libidinosa diligentia 26.
speculari diligentissime. 92.
specularis lapis. 68.
speculum rapuit tacenti. 128.
- - - nec mihi, nec fama mentitur. 129.
specus obducti. 89.
spei & eloquentiæ ingentis juvenem. 117.
spem pleniorem concepit. 97.
- - - salutis ostendit. 102.
sperare jubentur interni manes cœlum. 120.
- - - dum vivis, licet. 131.
speraveram qualem, te teneo. 139.
spero futurum, ut me juvet. 78.
- - - sic moriar. 57.
spes quoque suas ambitioni donant. 4.
- - omnis manifesto evolavit. 114.
spina argenteа dentes perfodit. 32.
spinas hic colligit, ille rosas. p. 678.
spinis confixa mala Cidonea. 69.
spirate jam tu putares civiles acies. 122.
spirat alieno mero roborea moles. 89.
spiritu collecto. 29.
- - - timidissime reducto. 95.
spiritum revocavit sudor effusus. 101.
- - - tanquam rem vacuam impendere. 102.
- - - recipere apertis labris. 102.
- - - indemnatum effuderis. 111.
- - - properantem excussit. 115.
- - - meum devoverant. 141.
spiritus ejus ne purus est. 9.
- - - non humillimi poetæ. 83.
- - - generosior vanitatem non amat. 118.
- - - collectione plenus. 98.
- - - liber præcipitandus est per fabulosum sententiarum tormentum. 118.
- - - extra qui furit. 120.
- - - jejunio macer. 128.
spissæ repente tenebræ lucem suppresserant. 114.
spissaret officium. 140.
spissatis arescit languida succis tellus. 134.
spississima basia stupentibus impegit. 31.
spississimam noctem certa liniamenta evicerunt. 79.
spissius me basiavit. 18.
splendente lamina circulo eboreo connexum lacertum nudavit. 32.
splendida vestis siquem forte emptorem posset adducere. 12.
splendidissime expolitus reliquus lautitiarum apparatus. 28.
spolia nostra esse, quæ illi possiderent, proclamare cœpimus. 14.
spoliat dentibus folliculos. 135.
spoliata potes vel sola placere. p. 668.
spoliati capitis dedecus. 108.
spoliatum crinibus vultum concinnabat. 108.
spoliorum luxuriam aspice. 120.
tanquam spolium mendici fastidiose venditabat. 13.
sponda culcitam ferebat. 97.
spondam ad parietem junxeram. 94.
spongia uda facies plorantis detersa est. 108.
sponsione provocare. 70.
sponsiuncula. 58.
sponte sua fera delapsa cecidit. 16.
- - - credentes aures Tryphænæ deflectit. 105.
quam sportam non pluris illam facies 113.
sportellæ. 40.
- - - palmulis textæ. 40.
sputum. 113.
spuma inanis torquebat pinnas per maria. 109.
spumabit pateris hornus liquor. 138.
spumas agunt lateribus. 89.
spumeus amnis errantibus aquis ludebat. 131.
sputis extra januam ejectus. 132.
sputo turbatum pulverem medio sustulit digito. 131.
squallentia nigro pumice saxa. 120.
squalorem jussi damnatis auferri. 105.
stabant in diversa parte circuli spadones duo. 27.
- - - insulis facti Phrygioque cu ltu, gemina nati pignora Laocoonte. 89.
- - - vincta flumina. 123.
- - - ærati scabra rubigine dentes. 124
stabat inter hæc Gyton. 24.
- - - ostiarius in ipso aditu. 28.
- - - ante oculos. p. 681.
stabili terra revincta Delos. p. 687.
stabuli januam effregit. 79.
stabulum quo loco esset non sciebam. 6.
- - - quo loco reliquissem non invenirem. 8.
- - - intrat præco. 97.
ad stabulum ipsa venit. 16.
staminarias duxi. 41.
stamine pretioso ludis. p. 668.
stante utraque acie. 108.
stantem in crepidine semitæ Gitona vidi. 9.
stantes in littore cum catenis pyratas. 1.
stare jussi Dracones mihi parent. 134.
- - tanquam mortuus 62.
stat facta manus argento. p. 668.
- - jugulo ferrum. p. 679.
- - acies. 108.
stateram super Libram imposuerat. 35.
- - - adferri jussit. 67.
statione rerum permutata rebellant. 120.
stationis perpetuæ. 102.
statores altius cinctos. 126.
statuæ unius lineamentis inhærentem Lysippum inopia exstinxit. 88.
- - - pedes. 71.
statuant quando ita fata etiam de invitis. 115.
statuarum ritu patiemur pannos & vincula. 102.
statuas aureas in regum congerere. 50.
statum præliantis componit. 95.
- - - prioris fortunæ oblitus. 125.
statuncula. 50.
staturæ altitudinem adjecerat sella. 136.
- - - alicujus Tres. 45.
stellarum VII. imagines pictas habebat. 30.
ad stellas facere. 62.
stellas numerare. 62.
stellis velut ferreis ferruminatum anulum aureum habebat. 32.
- - - fax comitata novis incendia ducit. 122.
- - - extra lunam fulgentibus clariores oculi. 126.
de stercore quadrantem mordicus tollere. 43.
stericulam super Virginem imposuerat. 35.
sterilitatem terrarum perpetuam loquatur. 117.
sternuntur nulli leviori pondere flores. p. 661.
sternutare qui non solemus. 102.
sternutavit. 98.
sterteja. 75.
stertere cœpit. 102. 85.
- - - tanquam olim dormientes cœperunt. 22.
stertit & recutitus est. 68.
steterat operto capite cum rustico. 14. 16.
steti in aditu projecta veste. 136.
stetit corruptæ Eloquentiæ regula. 2.
Stichus. 78.
Stigios ad manes laceratus orbis dicatur. 121.
stigmam habere. 69.
- - - habebit. 45.
stigmata captivorum frontibus impressa. 105.
stigmate puncti. 103.
stigmosos 109.
stilo atroci verba effoderent. 4.
stipant graves equi recessus Danai. 89.
stipendio eductus in Asiam. 85.
stipite flagranti dextra minax. 124.
- - - ardenti vexat cubitum. 136.
stips ille patrimonium elegavit. 43.
stistarium non futurum bellum quum appareret. 108.
stolam togæ virilis sumpsit. 81.
stolatæ ibant nudis pedibus. 44.
stomachi solutioris sit 117.
- - - de tui recusatione non habeo quod timeam. 141.
- - - pugnantis famem composuere. p. 683.
stomacho averso conciliatur caro. 141.
stomachum nausea gravem exonerabat. 103.
- - - - conciliare mero. p. 671.

stra-

ſtrabones naſcuntur ſub Scorpionis ſigno. 39.
ſtrabonus eſt. 68.
ſtragula alba. 78.
ſtragulis efferri. 42.
ſtramentitius vavato. 63.
ſtrangularetur inter prædones depoſita veſtis. 15.
ſtrangulavit avidum cibus. 115.
ſtrati erant tres lecti. 21.
ſtrato in extraneo ut tollat pedes indomita matrona. 55.
ſtratum cædere. 45.
ſtrepente ſymphonia. 33.
ſtrepitu vaniſſimo ſententiarum. 1.
- - - audaci impulſum oſtium exſonuit. 16.
- - - obſceno ſimul atque odore viam implebat. 117.
- - - diſcordi mollia virgulta loquuntur. 130.
- - - armorum cœlum furit. 122.
ad ſtrepitum articulorum uſque contritis inter ſe manibus. 17.
- - - - lucri ſuffragia vertunt. 119.
ſtrepitus ſingulos pari clangore perſequebatur. 117.
- - - funebris. 78.
ſtriſtis in oſſibus regnat horror. p. 681.
ſtricto acutoque articulo caput miſerantis percuſſi. 96.
ſtrictos jam gemina morte Philippos. 121.
ſtrictus gladius. 59.
ſtridentibus extis plenum veru. 95.
ſtridore diro minantur umbrarum facies. 122.
- - - rabioſo circumſiſtunt trepidantem. 136.
ſtrigæ ſubito cœperunt. 63.
- - - involarunt puerum. 63.
ſtriges comederunt nervos tuos? 134.
cum ſtrigilibus parieti adplicitum video. 91.
ſtringere cultrum. 40.
- - - gladium. 62.
ſtrinxit gladium. 9.
- - - gladium parricidali manu. 80.
ſtrophæ elegantes. 60.
ſtructor proprium convenientemque materiæ impoſuerat cibum. 35.
ſtrue diverſi armorum. 120.
- - - congeſta deplorata jacebant arma. 123.
ſtruthiocamelum tibi pro anſere reddam. 137.
ſtruxit ope. 120.
ſtudia cruda in forum propellunt. 4.
- - - ejus ordinare. 85.
- - - literarum non celebrantur in hac urbe 116.
ſtudia non faſtiditum. 48.
ſtudiorum conſortio. 101.
ſtudioſi juvenes ſevera lectione mitigarentur. 4.
ſtudioſum eſſe in argento. 52.
- - - literarum 102.
ſtulta urbanitate delectata. 7.
ſtultiſſime homo. 10. 65.
ſtultiſſimos fieri in ſcholis adoleſcentulos exiſtimo. 1.
ſtultus ſitit vicino flumine. p. 683.
ſtupente me in lectulo ſedet. 137.
ſtupentibus baſia ſpiſſiſſima impegit. 31.
ſtupeo omnia. 29.
ſtupro liber, ſtupro ingenuus. 81.
ſtuprum prolato peculio rogare cœpit. 8.
ſtupuere mentes. 89.
- - - pruina fluctus. 123.
Stygios ad manes laceratus ducitur orbis. 121.
Stygium caput extulit ad ſuperos Diſcordia. 124.
Stymphalidas Herculea arte coactos ad cœlum fugiſſe tales reor. 136.
ſua re. 47.
ſuadeo, inquit, cernemus. 35.
ſuæ majeſtatis pondus haberet oratio. 3.
ſuaſoriam Agamemnonis exceperat. 6.
ſuave mihi nondum erat venire in triclinium. 33.
- - - vinum facere. 39.
- - - in convictu. 60.
ſuaviter ſit potius. 59.
- - - ſibi facere. 71.
- - - eſſe. 75.
ſub eodem titulo etiam lucerna pendebat. 30.
- - eadem cauſa nos obruet. 93.
- - dentem venire. 58.
- - ala viperam mitticare. 77.
- - menſa vinum effundere. 38. 74.
- - alapa eſſe. 38.
ſubauratum annulum grandem habebat. 32.
ſubducta ſibi veſtimenta diſpenſatoris in balneo. 30.
- - - foro pagina det curſum. 5.
ſubducere corpus. 98.
ſubducunt vela tempeſtati. 114.
ſubduxi me opportune 6.
ſubduxiſti te a præceptoris colloquio. 9.
ſubduxit mihi nocte puerum. 79.
- - - ſceleri lucem Cynthia. 122.
- - - te mihi Aſcyltos. 133.
ſubeſt niſi velle, gratia tota perit. p. 675.
ſubjectum pedibus meis terribilem paulo ante & implacabilem Licam agnovi. 115.
ſubiit alia claſſis. 74.
ſubimus caſam piſcatoriam. 115.
ſubinde centonem rejecit. 7.
- - - me oſculis verberabat. 26.
- - - intraverunt duo Æthiopes. 34.
- - - ut ſciat quantum perdiderit de vita. 26.
- - - altius pedem tollebat. 117.
- - - eruta pavonina ova convivis diviſere. 33.
ſublatis fortius manibus. 9.
ſublimat lactea pectora admixtus ſanguis. p. 668.
ſublimi arce impoſitum oppidum cernimus. 116.
ſublimis aquila cælo ferebat Deum. 83.
ſubmittit inertes fluctus pontus. 134. vide *ſummittere*.
ſubmovit animam pæne gemitus ſuſpirio tectus. 113.
ſubmotæ a plebe voces ſumendæ. 118.
ſuboliſacere 45.
ſubornatum leporem pinnis videmus. 36.
- - - - habet horologium & buccinatorem in triclinio. 26.
ſubornatus myrtea gauſapila. 21.
ſubridere. 78.
ſubripuere viros male pubeſcentibus annis. 119.
ſubſecutus fugientem. 90.
ſubſederant nuces. 137.
ſubſedit pater umbrarum. 122.
ſubſequi gaudentem Trimalchionem. 72.
ſubſelliores. 40.
ſubſtiti triſtis. 115.
ſubſtitit quaſi quodam monſtro inferniſque imaginibus turbatus. 111.
ſubter lectum mittit harundinem. 98.
ſubtilitate monſtrata impetum morbi lenire. 17.
- - - cum ingenti tollentibus paronychia. 31.
- - - tanta extremitates imaginum ad ſimilitudinem præcisæ. 83.
ſuburbanum. 48.
ſuccederet melius contubernali meo. 24.
ſucceſſionem per artem extendere. 142.
ſucciderit ferro oram inguinis p. 685.
ſuccincta alte Quartilla. 21.
- - - galbino cingillo. 67.
ſuccincti candidas tunicas. 60.
ſuccinctus cingulo. 21.
- - - cingulo ceraſino. 28.
ſuccinente Habinna. 60.
ſuccinge his animum bonis. 5.
ſuccis ſpiſſatis areſcit languida tellus. 134.
ſuccili poplites membra non ſuſtinent. 1..
ſuccos omnium herbarum Democritus expreſſit. 88.
ſuccoſi. 38.
ſuccubui ſervo nunquam. 126.
ſuccum naſturcii cum abrotano miſcet. 138.
ſuccumbe malis. p. 679.
ſuccurre. 1?5.
- - - periclitantibus. 114.
ſuccurrendum periclitanti cenſebat. 96.
ſuccurrerit quid dementi, audite. 102.
ſuccurriſſe tibi. 102.
ſuccurrit ancilla huic triſtitiæ. 111.
ſudantes in montem contendimus. 116.
ſudantis per frontem acaciæ rivi perfluebant. 23.
ſudare. 44.
ſudario manus tergere. 67.
- - - faciem abſcondere. 67.
ſudarium in collo habere. 67.
ſudaverat in ſcholis 3.
ſudor effuſus utriuſque ſpiritum revocavit. 101.
- - - alarum negligens. 128.
- - - quoque perluit ora. 128.
ſudor per bifurcum volabat. 62.
- - - tepidus corpore manavit. p. 681.
ſudore jam madens. 6.
- - - calefacti. 28.

sudorem manibus detersit. 8.
. . . & operam perdidistis. 134.
sudores inter anhelitusque tritus quod voluerat accepit. 87.
sudoris non minus habuimus. 79.
sues albi. 47.
non sufficerat Magno orbis. p. 675.
sufficere nec huic petulantiæ puerum verecundissimum affirmavi. 25.
sufficeret ad inventionem. 88.
. . . largior scena. 117.
sufficiebat ludentibus. 37.
sufficiet vix Navita Porthmeus simulacra virûm cymba traducere. 121.
sufflare. 45.
suffragia vertunt ad strepitum lucri. 119.
suffundere capiti idem collum. p. 678.
suffusa mutet saporem. 5.
suggillare noli miserias. 128.
sui merces erat ipsa tam perdita Roma. 119.
sume amplexum. 127.
sumendæ voces à plebe submotæ. 118.
sumere aliquid quum voluerit. 100.
. . . cibum. 111.
. . . sumere mulsum si quis vellet. 34
. . . dum hæc apophoreta jubemur. 60.
sumina in altero ferculo videmus. 36.
sumite bellum. 122.
. . . nunc gentes accensis mentibus arma. 124.
summa carminis penes Mopsum Thracem memorata est. 55.
. . . excusationis meæ hæc est. 130.
ad summam. 31. 37. 134. 140.
. . . . . . Thucididis processit. 2.
summas cœli auriculas advocet Judæus. p. 683.
summi petit juga celsa palati. 125.
summis fluctibus ibat inquieta Delos. p. 688.
submissa, vide, *summissa*.
summissa Bosporus unda Magnum venerata erat. 121.
. . . Fides Paci comes it. 124.
summissius sciscitari cœpit. 105.
summittere cornua à torva fronte. 126.
summittit pontus inertes fluctus. 134.
summo de vertice montis. 122.
. . . cum certamine opes in Eumolpum congesserunt. 124.
. . . in vertice fluvios ponam. 134.
. . . in humore consistere nuces ventosas. 137.
summos ad honores perveniunt. 116.
summum certamen. 88.
in summum redierant nuces. 137.
non sumo diaria post asellum. 24.
sumpseram animum adversus Ascylton. 94.
sumpsisse tanquam togæ virilis stolam. 81.
sumunt bellum. 83.
suo jure. 78.
suos lugere. 43.
. . . quisquis hæredes habet. 116.
super humeros rustici contemplationem rejecit. 12.
. . . lectum puer consedit. 9.
. . . torum meum sedens. 17.
. . . torum marcentis ancillæ. 22.
. . . inguina diu multumque frustra moluit. 23.
. . . mensam hanc abjecisset. 34.
. . . pisces garum piperatum currebat. 36.
. . . nos fortuna negotium curat. 82.
. . . constratum puppis. 100.
. . . constratum navis. 100.
. . . jugulum meum. 108.
. . . pectus positus. 101.
. . . corpus jacentis. 112.
. . . lectum pedes immittere. 67.
. . . præcipitare. 94.
. . . quem incumbens. 74.
. . . mensam ponere. 60.
. . . lectum venit. 21.
. . . limen pendebat cavea aurea. 28.
. . . officium positus erat. 30. 56.
. . . signa cibum imposuerat. 35.
superbiam captas. 126.
. . . . matronæ haberet ancilla. 126.
superbum caput pallio retexit. 17.
. . . . est legem donare. 18.
superbus ille sustulit vultum. 30.
. . . cum præmio Ascyltos egreditur. 80.
supercilia radat. 103.
. . . tua quæ salamandra excussit? 107.
. . . profert de pixide 110.
. . . usque ad malarum scripturam currentia. 126.
cum superciliis denudanda capita. 103.
supercilio factum vulnus. 98.
superciliorum æqualis cum fronte calvities. 107.
supercilium altius sustulit. 91.
. . . . suum creberrimis ictibus vindicat. 95.
. . . . domini induebat. 113.
superesset ne quod vestigium sceleris. 137.
superfluentibus quotidie magis magisque bonis. 125.
superior jubente petauro. p. 674.
superiorem repositorii partem abstulerunt. 36.
ad superos Discordia caput extulit. 124.
superstitiosa oratione mutata Tryphæna. 106.
supervacuas res vendere. 38.
supervacuo pondere exonerate capita. 107.
. . . . in dolore ne perseveraret. 111.
supervenit cynædus. 21.
supervolat tremebunda hasta. p. 674.
supinas manus ad genua vestra protendo. 17.
. . . manus ad me porrigit. 114.
suppes. p. 674.
supplices jacent in conspectu vestro. 107.
. . . tradere quid attinuit? 107.
supplicia majora metuerunt. 107.
supplicii umbra vultus teget. 101.
. . . metu pavidus obstupueram. 108.
supplicio decepta lacrimas effudit. 106.
. . . deprecationem interpellavit. 107.
. . . caput aperte non potuit. 132.
supplicis mortem nec concupisse. 97.
suppliciter petebat. 80.
supplicium in hoc durassent crudeles manus 105.
. . . . interpellare se negat. 106.
. . . . veritus. 112.
. . . . quære in hæc facinora. 130.
supponi jussi gallinæ pavonis ova. 33.
supposuerant frumentitium varationem. 03.
supposuit ludenti matellam spado. 27.
suppresserant spissæ tenebræ lucem. 114.
supprime Martem. 124.
supprimere querelam. 91.
. . . . furorem. 72.
supra me accumbebat. 36.
. . . dorsum ascendere. 64.
supremo mandaverunt officio. 112.
supremum diem obire. 61.
surgentes ad magna animos juvenum veluti adflavit. 2.
surgit magna fax inter hæc nomina. 127.
. . . turris quadrata. p. 681.
surrexi bene mane. 85.
surrexit & in cubiculum traxit. 26.
. . . de Circes toro sine voluptate. 134.
sursum quod est, deorsum facere. 63.
suspectam ne faceret humanitatem meam grande munus. 86.
suspectus amator. 85.
suspendio vitam finire constitui. 94.
suspensa tigillo fumoso casa. 135.
suspicatus toties. 36.
suspicio latrocinii in utra parte haberetur. 15.
suspicione ne quidem vulneris læsus. 94.
. . . à turpissima me fortuna dimiserat 13.
suspicionem eadem literæ declinabant quærentium. 103.
suspicioni ne relinquerem locum 97.
suspirio tectus gemitus animam pœne submovit. 111.
sustinebant ponticuli ferruminati glires. 31.
sustinebat favum cespes cum herbis excisus. 35.
sustinent membra poplites. 1.
sustinet male quas struxit opes. 120.
. . . ora cibis. p. 678.
sustineris urbanioris notæ homines mentiri. 116.
qua sustulerit vitulum posse tantum tollere. 25.
sustuli tunicam. 140.
sustulisset puer jacentem parapsidem 34.
sustulit superbus ille vultum. 30.
. . . supercilium altius. 91.
. . . civilia arma. 122.
. . . medio digito turbatum sputo pulverem. 131.
. . . clamorem. 136.
susum cellationem habet 77.
sutor idem est, idem cocus. 68.
suturæ nec adhuc quidem attulerat rusticus curiosas manus. 13.

suum cuique referre. 40.
Sybilla Cumana. 48.
. . . in ampulla Cumis pendebat. 48.
Syllanus bibit ensis. 120.
symphonia strepente. 33.
. . . . . datur signum. 34.
symphonia. 47.
cum symphoniacis tibiis minimis ad caput ejus accessit. 28.
ad symphoniam adlatus est. 32.
. . . . . . tripudiantes procurrerunt. 36.
. . . . . . gesticulatus scissor. 36.
synoecio in eodem potant. 93.
Syri duo expilaturi lagenam triclinium intraverunt. 22.
: . illi, qui venerant ad prædam. 22.
Syriaca pruna cum granis punici mali infra craticulam erant. 31.
Syrtis arata. 93.
Syrus histrio. 52.

T.

Tabellarius Trimalchionis. 79.
taberna humilis. 80.
in tabernam numquam conspexerat 140.
tabes tacitis concepta medullis. 119.
tabo lingua fluens. 124.
tabula. 80.
. . . terebynthina. 33.
. . . illa, quæ Trojæ halosin ostendit. 88.
tabulæ duæ in utroque poste defixæ. 30.
tabulam ne quidem de tam magna nave naufragus habes. 115.
tabularis clavus 75.
tabularum vario genere mirabilem pinacothecam. 83.
. . . . . ætates consulere prudentiorem cœpi. 88.
tabulas fœderis signat. 109.
. . . testamenti omnibus * renovet. 117.
. . . accepit. 56.
tace lingua. 69.
tacebant ne in hoc quidem tam molesto officio. 31.
tacenti rapuit speculum. 128.
tacentia ponunt Zephyri ante meos sua flabra pedes. 134.
taces fabula muta inter Cælicolas 126.
tacitis medullis concepta tabes. 119.
. . . cogitationibus Deus nescio quid agit. 127.
tactu unius noctis omnia vendidit. 81.
tacuisse reor ad voces Thaliæ plectra p. 668.
tæda ex aceto. 47.
tædet statim Veneris peractæ. p 687.
tædio fatigatus. 137.
talem te peperit. 94.
. . . te videre. 61.
tales Hercules Stymphalidas arte coactas ad cœlum fugisse reor. 136.
tali voce lacessit volucrem fortunam. 110.
talia quum jactamus. 114.
: . . verba codicillis imposui. 129.
talis humus Venerem molles clinavit in herbas. 127.
talos ad terram deducere. 108.
. . . pedesque coronis vincire. 70.
tam docta. 105.
. . valde. 105. 78.
. . magnus. 75.
. . plane. 78.
tamen quid habuistis in cœna. 66.
tangant limen Capitolii. 88.
tangebat ore cimices. 98.
. . utriusque genus. 80.
tangere corpus tenta. 126.
. . . de cibo. 66.
tangit etiam Deos amor. 83.
tangomenas faciamus 34. 73.
Tantalus infelix quem sua vota premunt. 82.
tanti facere. 62.
tanto melior massa. 69.
tantum non dicere. 76.
tantus vir. 54.
tapanta Trimalchionis est. 37.
Tarracinenses. 48.
tardant fata manus. 89.
tarde imo jam sero intellexi. 7.
. . . quidem & invitus inquit. 9.
tardum est differre quod placet. 10.
Tarentius Melissa. 61.
Tarentinæ oves. 38.
Tarentini. 48.
Tarentinum Licam 100.
Tarentinus Licas homo verecundissimus. 100.
Tarentum. 100.
Tarquinium invenisti si Lucretia es. 9.
Tartara & Cocyti tenebris liquit. 124.
Tauri signo nascuntur calcitroti. 39.
taurorum flamma quiescit virgineis extincta sacris. 134.
taurulus fit totus cœlus. 39.
super Taurum bubale frustum imposuerat. 35.
taurum posse tollere qui vitulum sustulerit. 25.
taurus jactaret. 45.
. . . amat gramen carpere. p. 678.
te rogo mater. 7.
tecta mœrentia relinquunt. 123.
. . . lacerata rebellent. 124.
tectis harundinibus peritus artifex tetigit volucres 109.
tectus suspirio gemitus animam pæne submovit. 113.
tegant secreta. p. 679.
tegebant asellum duæ lances. 31.
tegeret obscuritas temporis facillime rerum fidem male ambulantem. 12.
teget vultus supplicii umbra. 103.
in tegulis asinus. 63.
tela videt versasque acies. 104.
. . . periturorum gigantum dejecit. 123.
Telephus gemini satiavit numinis iram. 139.
teli conjectum. 90.
telis innumerabilibus gravis umbo. 124.
tellure quæsitus nitor ostro certaverat. 119.
tellurem rupto solvit hiatu. 121.
telluris gremio reducto. 122.
tellus Lacedæmonio habitata colono. 5.
. . . aratro domefacta nitet. 99.
. . . si qua foret, quæ mitteret aurum. 119.
. . . quasi non posset tot ferre sepulcra. 120.
. . . non hæc autumno viret. 120.
. . . perfossa dehiscit molibus insanis. 120.
. . . horrida extulit in lucem nutritas sanguine fruges. 120.
. . . Saturnia. 122.
. . . victa erat ingenti nive. 123.
. . . ipsa tremat. 124.
. . . effossa protulit aurum in lucem. 128.
. . . florida mihi patet. 134.
telo eodem percussus naufragus. p. 682.
telum jaculatis amoris. p. 668.
temere ne quid faceret. 12.
temeritate lassata. 82.
temeritatem. 102.
temperata pice refecit camellam ruptam. 135.
temperet fortunam suo arbitrio. 137.
tempestas adversa. 102.
: . . . . peragit mandata fatorum. 114.
. . . . . pallavit. 46.
tempestatis ignarus. 115.
templis non impius hostis admovi dextram. 133.
extra templum profugit. 90.
templum violavi. 130.
. . . tuis imponit Hypæpis. 133.
in templum ire se simulavit. 140.
. . . . . Amoris. 127.
. . . . . nunc est domus mea. 77.
tempora Cynicâ traducunt cœnâ. 14.
. . . mœrent nudata sua umbra. 109.
tempore magno hæc Crotonæ aguntur. 125.
. . . consumpsi voluptatem. 130.
. . . uno accusare & amare. p. 687.
temporibus priscis 88.
temporis obscuritas facillime tegeret rerum male ambulantem fidem. 12.
. . . momento. 28.
. . . tepidi titulus. 55.
. . . verni aura mansuescunt. 122.
temptemus paupertatem quatibus expellere. 10. vide, *tentare.*
tendo retro ad deversorium. 82.
tendite pede. 23.
tene legem Marcelle. 124.
tenebam diligenter viam. 6.
tenebat matellam argenteam. 27.
. . . caduceum capillatus Trimalchio. 29.
. . . aversa solo fixos oculos. 132.
tenebræ tam spissæ repente lucem suppresserant. 114.
tenebras Cocyti & Tartara liquit. 124.
. . . esse si mero meridie dixerit. 37.
tenebris obruere diem nubes. 114.
. . . agit, quicquid luce fuit. 104.
tenebrosum & sordidum egressum. 91.
tenebunt flammas ore. p. 679.
Tenedos celsa mare dorso repellit. 89.

tenellis digitis. p. 668.
tenendam dedit Delon constanti Mycono. p 688.
tenens balenatiam virgam. 21.
tenent. 84.
teneo te, qualem speraveram. 139.
. . . vix me. 58.
tenere latrones clamavit magna vociferatione. 14.
. . . cœpimus sordidam & scissam tunicam. 14.
. . . nolo statim, quod cupio. 15.
. . . se cœlum Jovis arbitratus. 79.
. . . me non potui. 49.
. . . lacrymas. 75.
. . . se suis. 64.
teneriorem sensum ambitu verborum intexuit. 118.
tenerius complosit manus. 24.
tenet ille divitis nomen. 80.
. . . scaphæ custodiam. 102.
. . . natos manu trepida. 123.
tenore uno contenta Natura. p. 682.
. . . dubio sensus pugnarent. p. 681.
tenta tangere corpus. 126.
tentabat admitti in partem voluptatis. 113.
tentant in armis se Duces. 89.
. . . tutelam placare. 105.
. . . aniculæ eandem viam. 138.
tentare humanam satietatem quid soleat, scitis. 112.
. . . cœpit inguinum vires. 131.
. . . quam tentas, potius rogas? 131.
. . . nos jussit. 78.
tentasset aliquem nostrûm vocare. 117.
tentata qui arma velit, magis est. 123.
tentare manus. 128.
tentaturus accessi. 140.
tentaverit idem frigus genua manusque tuas. 129.
tentavi assurgere. 65.
tentavit dare mulierculæ cibum. 111.
. . . omnes vultus. 128.
tente nervis Priape fave. 131.
tentemus si adhuc sorbilia sunt ova. 33.
tenue & extremum lumen spargebant lucernæ. 22.
tenuem formavimus orsum. p. 675.
tenuerit nos diutius tranquillitas. 102.
tenui lacrimas. 24. 115.
tenuit diligentius laciniam. 12.
. . . risum. 20.
tepente Thyrso coliculi languidior. 132.
tepidi temporis titulus. 55.
tepidis naribus ora fovet. p. 682.
. . . habenis hyemem spectabat Phœbus. p. 681.
tepido membra calere toro quis vetat. 132.
. . . igne rogus consonat. p. 683.
tepidus sudor corpore manavit. p. 681.
ter helleboro animum detersit Chrysippus. 88.
. . continuo sternutavit. 98.
. . ovantem Jupiter horruerat. 121.
. . me jussit exspuere. 131.
. . lapillos conjicere in sinum. 131.
. . ovantem circa delubrum gressum
ferret ebria pubes. 133.
terebinthina tabula. 33.
Terentius copo. 61.
terga Magni ut levis quoque Fortuna videret. 123.
tergebatur palliis ex mollissima lana factis. 28.
tergere manus. 57.
tergoribus quos ligant repente angues corulei. 89.
terra ergo me non potuit ruina haurire. 81.
. . . Deos sentit. 124.
. . . parens flores fudit. 127.
. . . radiabat calcato marmore. 135.
. . . in Actæa hospita digna sacris Hecates. 135.
. . . resoluta non patitur glaciem vivere Auster. 117.
. . . dura lædi vestigia scelus est. p. 668.
. . . sonos concepit. p. 680.
. . . omnium mater. 39.
. . . stabili Delos revincta. p. 687.
terræ qua currunt. 119.
. . . nova pocula. 135.
. . . filius. 43.
terram contigerat. 27.
. . . vario gramine indutam. 127.
. . . plangit. 89.
in terram trahere orcam mugientem jubeo. 115.
. . . convertit fluctus os inviolatum. 115.
. . . veluti magines muscarum despuit. 115.
quod nec ad terram, nec ad cœlum pertinet narrare. 44.
. . . . adurere. 44.
terrarum orbem alium. 1.
. . . aliqua parte. 115.
. . . perpetuam sterilitatem loquatur. 117.
. . . tuarum sitientia regna pande. 121.
. . . toto orbe. 140.
per terras me sequitur ira Priapi. 139.
. . . huic fuga, illi magis unda probatur. 123.
terras exosa furentes. 124.
. . . omnes unde aspicere posset. 124.
terret quos gloria. 122.
terribilem paulo ante & implacabilem Lycam agnovi pedibus meis pene subjectum. 115.
. . . . manu bipennem corripui. 132.
terris Afris eruta citrea mensa. 119.
. . . incendia portat dextra. 124.
in terris factum est, quicquid Discordia jussit. 124.
territa per dubias scinduntur pectora causas. 123.
tersit in capite pueri digitos. 27.
tertia nox licentiam dedit. 86.
tertianæ etiam imperum timerem. 17.
. . . remedium sine interpellatione à vobis acciperem. 19.
ad tertianam remedium Deus monstrasset. 18.
tertiarius mortuus. 45.
tertio die. 112.
. . . & pridie Kal. Jan. G. noster foras cœnat. 30.
ad tesseram anni venerunt. 81.
cum tesseris crystallinis & tabula terebinthina sequebatur puer. 33.
testa maculata Lyæo. 135.
in testa merias opes. p. 676.
testamenta saltuariorum. 58.
testamenti tabulas renovet. 117.
. . . . exemplar. 71.
testamento in meo legata habent. 141.
. . . . . Pansæ relictus cocus. 47.
. . . . . manumittere. 71.
. . . . . cavere. 71.
sub testibus fides religiosæ orationis. 118.
testiculos ac rienes super Geminos imposuerat. 35.
ad testimonium poëtas citem. 2.
testis Homerus. 118.
. . . sylvester Aëdon. 131.
cum testo ignis pleno venientem animadverto. 136.
testor ad has acies invitum accessere Martem. 122.
testorum omnium * consumit inter lusum. 33.
teterrima voce canticum extorquet. 35.
. . . voce cantare. 70.
teterrimo tumore labra implere. 102.
teterrimus latratus. 64.
texegit volucres tectis harundinibus. 109.
. . . puer oculos suos. 133.
. . . eum mala manus. 63.
tetrum exsibilare. 64.
texit caligine vultus. 122.
texta mitia sorba inter odoratas pendebant coronas. 135.
textilem ventum induere nuptam æquum. 55.
textis apis excita ceris fervet. p. 682.
ante thalami limen consedimus. 26.
thalamum incesta exornaverant veste. 26.
Thaliæ dulcia plectra ad vocem tacuisse reor. p. 668.
Thasos viridis cui paret. 133.
theatro ejectus sum. 92.
theatrum intravi. 90.
Thebanum par ne humilis taberna spectaret. 80.
theca repositorii. 30.
thecam instruxerat rudis novaculæ. 94.
thesauro recuperato abimus præcipites. 15.
thesauros rapis. 124.
. . . rapit. 128.
thesaurum ad nos rediisse scis? 13.
. . . . recuperare parvo ære. 14.
. . . . effoderit. 88.
. . . . est. 46.
Thessali quadrupes remissus duro jugo. 89.
Thessaliæ rogos cerno. 121.
. . . situs humano sanguine tinge. 124.
Thracem Mopsum. 55.
Thucydidis ad summam quis processit? 2.

thyme

thymbæ veteres pendebant. 135.
Thyilo repente coliculi languidior. 132.
ti ... 45.
tibi dico. 64.
cum tibiis minimis symphoniacis ad caput ejus accessit. 28.
tigillo fumoso suspensa casa. 135.
tigres Hircanæ mihi parent. 134.
. . . nocturno murmure infestant. p. 674.
tigris advena premit classes. 119.
timeam de stomachi sui recusatione. 141.
timebam etiam præter hoc. 86.
. . . locum inauspicatum. 131.
timebat leges 14.
timentes ; œnam graviorem servos præcipitasse se in mare. 102.
. . . . Apollinis arma cerno. 121.
timeo , ne quis inveniatur cui minus placeam. 120.
timerem impetum tertianæ 17.
. . . ne latus meum frater convelleret. 130.
timeret fidem oculorum. 2.
. . . errorem. 79.
times ridentes puellas. 109.
. . . Gitona. 128.
timet omnia. 82.
. . . quantum quisque , tantum fugit. 123.
timidas admitte preces. 133.
. . . non habuisse manus. p. 686.
timidissima admiratione. 34.
timidissime reducto spiritu 98.
timidissimo murmure votum feci. 85.
timor altus mentem habitet. 128.
. . . cœli fugæ consentit. 124.
. . . fecit Deos primus in orbe. p. 676.
timore mortifero furciferæ iulus. 132.
timuerunt Homericis versibus canere. 2.
. . . . visam viam calcare. 118.
timui nihil. 80.
. . . ferrum. 132.
tinctus colore noctis puer. p. 669.
tineæ ne ista tangant. 78.
tinge humano sanguine Thessaliæ sinus. 124.
tingo Rhenum sanguine. 122.
tintinnabulis culti. 47.
tinxerat satyrio penicillum. 21.
Tirinthius exagitatus Inachia ira. 139.
Tirinthius totis actis similis. 124.
Tisiphone sitientes perluit artus. 120.
. . . . pallida satiare ingenti ruina. 121.
titubans texit caligine vultus. 122.
titulis pictum venalitium erat. 29.
titulo sub eodem lucerna pendebat. 30.
. . . cum hoc adfixa erant pittacia. 34.
. . . hoc auctionem proscripsit. 38.
titulos. 7.
. . . perlegimus conspirantes. 34.
titulus tepidi temporis. 55.
. . . ferro incisus. 89.
Titus. 45.
toga perversa persequi. 58.
togæ virilis tanquam stolam sumpsit. 81.
tolerabilia essent hæc ipsa. 1.
. . . . hæc quidem erant. 69.
tolle res tuas ocyus. 79.
tollebat plumas aura volitantes. 109.
. . . subinde altius pedem. 117.
tollentibus paronychia ingenti subtilitate. 31.
tollere posse taurum quæ vitulum sustulerit. 25.
. . . triticum ex area in horreum. 53.
. . . caput de tabula. 46.
. . . pedes in strato extraneo. 55.
. . . se de negotiatione. 76.
. . . Jovem iratum. 63.
tollerem contumelia mensam. 93.
tolli jubet ex arca corpus mariti. 112.
tollit se magno fenore qui pelago credit. 39.
. . . clamorem. 94.
. . . cano ad sydera vertice montem. 122.
. . . late sanguinem caput furor. 124.
. . . improba grana. 135.
. . . nemo in hac urbe liberos. 116.
tomacula supra craticulam ferventia argenteam posita. 31.
. . . . cum botulis effusa sunt. 49.
tomentum coccineum. 38.
tonabant rupta verticibus lapsis montis juga. 121.
tonitru Romano ferit hæc omnia signa. 123.
tonsor est mercenarius meus. 103.
. . . mercenarius ferramenta distribuit. 108.
tonsorem sibi notavit intempestivo inhærentem ministerio. 103.
tonsori denudanda capita præbuimus. 103.
tonsoris audaciam pueris discentibus daret. 94.
tonsorium cultrum super jugulum meum posui. 108.
tonstrinum. 46. 64.
toralia proponere toris. 40.
toris proponere toralia. 40.
tormentorum injuria. 102.
tormentum fabulosum sententiarum. 118.
de toto Circes sine voluptate surrexit. 134.
toro in tepido membra calere quis vetat. 132.
. . . licito fusa puella. p. 683.
torquebat spuma inanis pinnas. 109.
torquentes aurea pensa Parcæ. 29.
tortæ periscelides. 67.
torti ut perire debeamus. 20.
tortores. 49.
torva à fronte summittere cornua. 126.
. . . solum sub fronte latebat. p. 687.
super torum meum sedens. 17.
. . . . marcentis. 22.
torum tota facie ac pectore probare pressit 18.
. . . . gaudio dispoliatum pertrectavi. 79.
. . . . aureum cervicibus premebat. 131.
. . . . frequenti tractatione vexavi. 139.
supra torum panem ponebat. 64.
torvo Jupiter ore. 123.
torus mollis. 79.
. . . extremus. 78.
tot annorum secreta. 17.
tota facie ac pectore torum meum pressit. 18.
. . civitate. 111.
. . bella ante oculos volitant. 123.
. . perit gratia. p. 675.
totæ literarum notæ ad oculos legentium accederent. 105.
totam civitatem. 8.
. . . per urbem rumoribus differentur. 10.
. . . urbem oculis lustravi. 11.
. . . fallaciam invidiosa proditione detexerit. 125.
. . . per civitatem circumducebatur. 141.
totas per Alpes fervere turmas. 123.
totis noctibus diebusque. 111.
. . . similis Tirinthius actis. 124.
totius dictionis ordinem infirmant. 4.
. . . navigii turbam diducit in partes. 108.
toto itinere cantavit. 28.
. . . corpore me ingurgitavi. 86.
. . . cœlo nescio quid clarius relucente. 127.
. . . concepit pectore flammas. 127.
. . . corpore velut luxato. 128.
. . . corpore in amplexum ejus immissus. 131.
. . . corpore non feci facinus. 133.
. . . orbe terrarum. 140.
. . . stomachum conciliare mero. p. 678.
totos per humeros crines sese effunderant. 126.
totum convicium ut me perlegisse intellexit. 129.
. . . per pavimentum effusam fabam collegerunt. 136.
. . . anserem laceratum verubus confixit. 137.
. . . me Eumolpo approbavi. 140.
. . . nulli laudabile. p. 668.
totus in hoc dictorum æstu incedo. 6.
. . . homuncio nil est. 34.
. . . se in præterita imagine versat. 128.
. . . hodie venisti? 131.
. . . tibi servit honor. p. 658.
tractabat singulos. 44.
tractat utraque manu Deorum beneficia. 140.
tractatione frequenti torum vexavi. 139.
tractavero hunc improba manu 86.
tractavi Protogenis rudimenta non sine horrore. 83.
tradidit mirando ævo Buccinas veteres. 135.
traducere cymba simulacra virûm vix navita Porthmeus sufficiet. 121.
. . . tot annorum secreta. 17.
. . . se ipsum. 45.
traduceres annos primo florentes vigore. 132.
traductum inter condiscipulos. 87.
traductus scenæ ostentatione histrio. 126.
traducunt tempora Cynica cœna. 14.
traduxit poemata domini. 41.
Trax alicujus staturæ. 45.
tragici oculos suos tanquam rudientes castigant. 132.

tragœdiam totam periclitabatur evertere. 140.
- - - - implebat ille audaciis. 108.
tragœdias veteres curare. 110.
tragœdus Ephesius. 70.
trahebat sine alimonia quintum jam diem. 111.
- - - me ad Venerem ipsa. 132.
trahens comitem aniculam. 131.
- - - serica fila precioso stamine ludis. p. 668.
trahere in terram orcam mugientem. 115.
traheres in cœlo positum ad inferos. 132.
trahit catena canem ingentis magnitudinis. 95.
- - - inter vincula calceamentorum. 116.
- - - id tantum juventus, pro quo metuit. 123.
- - - vultus pectus. p. 672.
trahunt ad terram membra. 89.
trahuntur casi Idæ vertices. 89.
trajicere anulum in dexteram manum 74.
trajicerem gladio utrumque. 79.
tralatitia deformitate non me insignitum esse intelligebam. 110.
- - - propinatione nec me dignum judicabat. 113.
- - - humanitate lapidabit. 114.
tranquillaque quærit littora. 123.
tranquillitas si diutius nos tenuerit 102.
- - - - repentina intermiserat cursum. 109.
ad tranquillitatem carminis refugerunt. 118.
tranquillo minor unda scissa resultat. 89.
transcurrere metas suas visa cœli regia. 136.
transfert omne lucrum. 61.
transfudimus hinc & hinc labellis errantes animas. 79.
transilit usque ab orchestra quatuordecim. 126.
transire solere inclinatos cryptam. p. 674.
- - - hunc catum. 55.
transiret aliquis nostrum contra præceptum. 30.
transitle in sanguinis pignus consuetudinem putabam. 80.
transitu facto ad comitem. 24.
transtulit in lectum suum. 80.
- - - fratri uterque pias vices. 89.
ex transverso fit. 55.
transversos rapis probris. p. 675.
traxissemus cruentos pedes per omnes scrupos. 79.
traxit Gitona in cubiculum. 26.
- - - me ad idem spectaculum lenta manu. 26.
trecenties sestertium fundis nominibusque depositum habere. 117.
ad trecenties sestertium si salvus pervenerit. 88.
- - - - relinquere. 71.
tremit tellus. 124.
tremebunda supervolat hasta. p. 674.
trementibus labellis anus. p. 670.
tremor Ponti Magnus. 123.
tremuit perterritus æther planctibus insolitis. 136.
tremula quatiebat lampada dextra. 124.
- - - voce cantare. 70.
tremulæ cupressus. 131.
tremulis manibus. 100.
- - - vocibus accusare cœpit. 134.
tremulo deduxit vertice canos. 137.
tremunt undæ sibilis. 89.
trepida manu natos tenet. 123.
trepidans Licas. 114.
trepidantem rabioso stridore circumsistunt. 136.
trepidantes personat aures armorum fragor. 121.
- - - unus servus interpellavit. 26.
trepidanti Eumolpo. 101.
- - - vertice pinus. 131.
trepidatione mendacium prodidissem. 82.
trepidationem ridere. 65.
trepidavimus sine dubio paulisper. 30.
trepido male dabat usum. 132.
trepidus Phœbus flectere equos cogitur. 114.
tres virgines. 7.
- - Parcæ aurea pensa torquentes. 29.
tribacca margaritis. 55.
tribui quæ Romanis arcibus, omnis odi. 121.
in tribunal excelsum Mercurius mento levatum rapiebat. 29.
- - - cernunt inclusum pavido corde. 104.
tribunali sedere prætextatum. 71.
tribus potionibus e lege siccatis. 82.
tributarius civis. 57.
tricliniarches occidentibus lucernis oleum infuderat. 22.
triclinii in postibus fasces fixi erant cum securibus. 30.
- - - valvæ. 65.
in triclinio hoc terias agit. 24.
- - - - horologium & buccinatorem subornatum habet. 26.
- - - - cum jaceremus. 85.
triclinium intremuit. 60.
ad triclinium nos jam perveneramus 30.
in triclinium intrare conaremur. 30.
- - - - venire nondum mihi fas ve erat. 33.
triclinium intraverunt Syri. 22.
- - - intrassemus. 31.
- - - pantomimorum non patrisfamiliæ crederes. 31.
triduo sine fratre dormieris. 129.
trimum nomenculator esse dicebat. 47.
trinis sideribus acta tuba Martem ciet. 122.
Triphænam exsulem Tarentum ferat. 100.
- - - - fidelissimi rapuerunt servi. 114.
triplici ortu Triviæ roteret ignis. p. 670
tripudiantes ad symphoniam procurrerunt. 36.
tristem confusumque Gitona video. 91.
tristi sanguine perfusus venio. 133.
tristia fata deflet. p. 682.
tristia in bella paratis fatis. 119.
tristimonium. 63.
tristior ille est, qui vicit. 119.
- - - fieret Giton. 132.
tristiora captivitate præterita. 113.
tristiores ad tam viles accessimus cibos. 35.
tristis puella nuptiarum nomen exspaverat. 26.
- - - inimici commodis. 92.
- - - hiems adedit vernantes comas. 109.
- - - substiti. 115.
- - - familia tota mussat inter se. 132.
- - - gratia sermonis puri. 132.
- - - ne diutius esset. 136.
tristissimam exegimus noctem. 115.
tristitia jam severa dolui. 85.
tristitiæ ad ordinem redimus. 103.
- - - huic succurrit. 111.
- - - huic accessisse proximum naufragium. 117.
- - - causam sciscitata. 137.
tristitiam ad ultimum perductus. 24.
tristius ne quid exspectarem, comitatus faciebat. 19.
- - - siquid peras celerius confice. 20.
trita voluptas plebejo usu. 119.
tritici millia modium quingenta. 53.
trito urticæ semine fascinum circumdedit. 138.
Tritonidis armigeræ arces. 5.
tritus inter anhelitus sudoresque. 87.
- - - pulvis ex lapide speculari. 68.
Triviæ ignis triplici ortu roteret. p. 670.
in trivio cadaver calcasti nocte. 134.
trium cauneorum ædilis. 44.
triumphis sexaginta esse nocens cœpi. 122.
- - - onerata Saturnia tellus. 122.
Troas. 89.
Troja peritura primum perdidit Deos. 89.
Trojæ halosin ostendit. 89.
- - - sacra contra Troas invocet 89.
Trojam dum capit capta ibat juventus. 89.
Trojani pugnant cum Parentinis. 59.
Troius hostis. 108.
tropæis pœna imminet. 122.
tropica hæc pecuniæ cupiditas instituit. 88.
trucem regiam nec curet. 5.
truces oculi. 113.
truci canore memorata bella. 5.
- - - intuens vultu. 79.
truditur vita. 82. 45.
trulla. 75.
tu autem. 58.
- - eras? 96.
tuba Martem sideribus trinis acta ciet. 122.
tanquam tuba vox in foro crescebat. 44.
tubæ intremuere. 124.
- - - sonuere. p. 679.
tuber terræ. 58.
tubere horti rotundo lævior. 109.
tuberosissimæ frontis, calvus. 15.
ad tubicines mittas licet. 129.

tubi-

tubicines imitari. 64. 69.
tuentem libentissime servile officium. 26.
tueri Romanus arces nescis tu Magne. 124.
tulerat tres fortuna duces. 120.
tuli amoris arbitrium ad alium judicem. 91.
tulit moleste 100.
- - onus cœli. 139.
- - infectus arma Laomedon. 139.
TULLIA. p. 674.
tumida consurgunt freta. 89.
. . . . pectora rates ut altæ lateribus spumas agunt. 89.
. . . . confractum grandine cœlum. 123.
tumidas iratus deprimit arces. 123.
tumore rerum hoc tantum proficiunt. 1.
. . . teterrimo labra implere. 102.
inter tumulos umbrarum facies diro stridore minatur. 122.
tumultu pulsata pectora. 123.
. . . magno excipere. 72.
tumultuare cum securibus. 78.
tumultuatus. 79.
inter tumultum cum excidisset parapsis. 34.
tunica vestitum russea senem videmus. 27.
. . . mea contectus. 114.
. . . aberrante super genua composita. 67.
. . . cerasina. 67.
. . . recepta cocus cultrum arripuit. 49.
tunicam sordidam & scissam tenere cœpimus. 14.
. . . misit in faciem Ascylti 15.
. . . altius collegit. 126.
. . . meam lacerat anser. 135.
. . . sustuli. 140.
. . . habere ex lana. 56.
. . . candidam. 60.
. . . nostram nobis reddant. 15.
tunicula illa erat ad huc intactis aureis plena. 13.
. . . obruto capite somnum mentiri cœpi. 100.
tuniculam in solitudine invenerat. 12.
a turba pullatum seducit me. 13.
. . . scholasticorum ingens. 6.
. . . in crastinum parata erat. 18.
. . . portis libera. 89.
. . . sepulta mero 116.
. . . Deum mitis terras exosa furentes deserit. 124.
in turba nos exeamus. 72.
turbæ frequentioris concilio oculos suos crediderat. 140.
turbam mitterent locellos pro hamis. 140.
. . . totius navigii diducit in partes. 109.
in turbam hæredipetarum incidimus. 124.
turbant censum greges servorum. 119.
turbastis sacram ante cryptam. 16.
turbata est. 106.
. . . clamore mulier. 109.
. . . lacrimis. 111.
turbato vultu. 106.
turbatum sputo pulverem medio sustulit digito. 131.
. . . murmure pectus insonuit gemitu. 137.
turbatus & misericordia & metu. 18.
. . . & deformis. 108.
. . . quasi quodam monstro infernisque imaginibus. 111.
. . . hoc sermone excanduit. 105.
. . . consurrexi. 136.
turbaverit quis hæc, nescio. 130.
turbine rupto nec venti deerant. 123.
turbulento quodam somnio circumamictus. 100.
pro turdis gallinæ circumlatæ. 65.
turdis siligine fartis. 69.
turdus 40.
turgida oratio non est grandis. 2.
turmæ fregere ligatos nimbos. 123.
turmæque virique armaque jacebant. 123.
turmas perfusas Germano sanguine. 123.
turpe est contemni. 18.
turpi vertitis ora fuga. 80.
. . . exitu vitam finietis. 103.
turpior hercule me es multo. 10.
turpissima ex lite in risum diffusi. 10.
. . . . à suspicione fortuna me dimiserat. 13.
turpius est utroque. 4.
turris quod rasa fuigit. p. 681.
turturem de perna facere. 70.
tussiat ut plurimum imperamus Eumolpo. 117.
tuta est inops audacia. 119.
. . sinu tranquillaque quærit littora. 123.
tute compositus incessus. 126.
tutela navis expiaretur. 105.
. . . navigii. 108.
. . . loci propitiis. 57.
tutelam placare vilissimo sanguine tentant. 105.
tutissima homini virtus pietas. p. 673.
tutius secutus consilium. 79.
tutor Bacchi, ades huc. 133.
tutum mendacium duraret inter omnes. 117.
tuus iste frater seu comes. 9.
sine tyranno libertatem nacti. 41.
tyrannos edicta scribentes. 1.
Tyria vestimenta jam semel lota. 30.

V.

Vacabat. 112.
. . . quicquid à spectaculo. 26.
vacaret illi poëma facere. 115.
vacillavit male. 38.
vacuæ Cereris impositum crate faligna nemus. 135.
vacuam rem. 112.
vadimonia catillata geris. p. 688.
vafer homo. 50.
vaga flumina nec passim per notas ibant mortentia ripas. 122.
vagi sensus nos fallunt. p. 680.
vagus miles exstruit orbis præmia. 119.
vah! bella res est. 58.
valde laboro de remedio. 17.
. . . bene scio. 50.
vale. 74.
. . . & tu. 71.
. . . si potes. 129.
valent tantum dicta. 134.
valentior nisi fuissem. 8.
non valet lotium suum. 57.
valet non uno tenore contenta naturæ. p. 682.
valete curæ. 79.
valgiter commovebat labra. 26.
. . . obtorto labello. p. 673.
validioribus cibis pastus. 130.
valitudinem ne quidem bonam petunt. 88.
valle mutata gramen carpere. p. 678.
per valles rapitur improbus amnis. 137.
valvæ foramen. 96.
. . . triclinii. 65.
vanissimo sententiarum strepitu. 1.
vanitatem neque generosior spiritus amat. 118.
ad vapulantem decurrunt. 105.
vapulanti favebam. 56.
vapulat Chrysis. 132.
vapulavi. 92.
varia pica salutabat intrantes. 28.
varii coloris filis licium intortum de sinu protulit. 131.
vario sermone garrimus. 55.
. . . genere tabularum mirabilem pinacothecam. 83.
. . . gramine indutam terram. 127.
varium porcum perdere. 45.
varius lapis invenit usus. 120.
vasa crystallina comminuere. 64.
vasculo tam rudi pertrectato. 24.
vasus fictilis. 57.
vaticinatio furentis animi apparet. 118.
vatis fides Calchantis atro dubia pendebat metu. 89.
vavato stramentitius. 63.
ubertim manantibus lacrimis. 134.
. . . flere. 72.
ubi essem, nesciebam. 62.
. . nunc est iracundia tua. 115.
ubicunque dulce est, ibi & acidum invenies. 56.
ubique. 5.
. . . naufragium est, si bene calculum ponas. 115.
uda facies plorantis spongia detersa est. 108.
vectatur huc atque illuc. 101.
. . . in aula aurata gradiens tigris. 119.
vector infirmissimus. 107.
vectoribus. 103.
vecturam debemus. 101.
quis vetat. 100.
venebantur deliciæ ejus in chiramazio. 28.
vehementer excandui. 81.
vehementissime castigato Lyca 109.
vehementius turbato vultu. 106.
. . . . flere cœpit 112.
vehiculis x dives tabellarius. 79.
vehiculo lapsus properantem spiritum ex-

excussit. 115.
vehit decepti pignus Atridæ. 108.
. . . omnia secum imprudens. 123.
. . . levitas remorum naufraga membra. p. 679.
vel periculo nostro. 18.
vela tempestati subducunt. 114.
. . . dat fugæ 123.
. . . candida ferunt classes nequitiæ. p. 676.
velut ora cruenta casside. 124.
velis plenis ire. 71.
. . . hunc victurum. 45.
velit qui arma tentata, magis est. 123.
. . . nolit. 71.
ne velitis secreta traducere. 17.
velle cœpit pudorem extorquere. 9.
. . . saltare cœperat 70.
. . . nisi subest. gratia tota perit. p. 675.
vellera nova. 119.
venalis populus, venalis curia Patrum. 119.
venalitia jumenta. 76.
venalitium titulis pictum erat. 29.
venalium rerum frequentiam notavimus. 12.
venator saltus canibus quatit. 104.
venatorius culter. 40.
ut vendas, formam prostituis. 126.
vendebat agreste olus. 6.
vendentis personam contemtam vidit. 13.
vendere nonnunquam nummis verba solent. 14.
. . . bona sua neque puero neque puellæ potest. 134.
. . . bene. 75.
vendicat supercilium suum creberrimis ictibus. 95.
vendidit omnia unius noctis tactu. 81.
. . . orbem. p. 678.
vendis amplexus, non commodas. 126.
vendit, quod peto 126.
venditabat fastidiose tanquam mendici spolium. 13.
vendunt conchylia cenas in Lucrinis eruta littoribus. 119.
veneficio contactus sum. 128.
. . . partes sopitæ resipiscerent. 138.
venenarii nascuntur sub Scorpionis signo. 39.
veneno Phineo maduere fallaces epulæ. 136.
venerant ad prædam. 22.
veneratiæ res. 61.
venerat jam tertius dies 26.
. . . in cellam nostram. 25.
post venerationem hanc. 60.
veneratus erat Magnum summissa Bosporus unda. 123.
Venere constrictum coitum. 109.
ad Venerem me trahebat pulcritudine. 132.
Venerem tuam nosti 126.
. . . talis humus molles clinavit in herbas. 127.
. . . cœlesti corpore vincis. p. 668.
in Venerem fregere ferro exsecta viscera. 119.
venerint in forum. 1.
Veneris signum marmoreum. 19.
. . . ædem intravit. 128.
. . . quis gaudia nescit? 132.
. . . peractæ statim tædet p. 687.
venerunt ad tertiam anni. 81.
. . . ultro. 107.
veniebamus in forum deficiente jam die. 12.
venientem Enotheam animadverto. 136.
veniet, opta, quidvis nummis præsentibus. 137.
venimus in locum secretiorem. 7.
venio eodem gradu. 127.
. . . ferro meo. 130.
. . . non sanguine tristi perfusus. 133.
venire mihi in triclinium nondum suave erat. 31.
. . . in colloquium. 108.
. . . sub dentem 58.
veniremus ad constitutum. 15.
. . . . unde, aut quod genus hominum. 124.
veniret ad interdictum. 13.
venis auras includere. p. 681.
venisse me huc ultionis caussa ne putetis. 17.
. . . se in Heliconem putavit. 118.
venissent in odium bona sua. 105.
venisset in monimentum. 112.
venisti totus? 131.
venistis in cellam meam tanquam ante recens bullum. 134.
venit in porticum ingens scholasticorum turba. 6.
. . . ipsa ad stabulum. 16.
. . . super lectum. 23.
. . . dies. 86.
. . . mors. 101.
. . . in mentem. 112.
. . . ad Eumolpum 140.
. . . cum impensa sacrificii. 137.
. . . navis ex Africa. 141.
venter quibus non soleat injuriam facere. 102.
. . . . mihi non respondet. 47.
venti nec deerant rupto turbine. 123.
cum ventis litigare. 83.
vento hinc & inde moto levis Delos. p. 687
ventosa loquacitas Athenas ex Asia commigravit. 2.
ventosas sine medulla nuces in summo humore consistere. 137.
ventres pascere. 57.
ventri maledicere solemus. 132.
ventum textilem induere. 55.
. . . in portum quum fuerit 102.
ventura sunt hæc omnia eodem. 115.
. . . damna auspiciis patuere Deûm. 122.
venturum ad interdictum si Herculem credidisset. 83.
venturus esset in patriam. 115.
ventus pelago irascitur. 104.
celerior detulit curationis propositum. 107.
. . . nec certos fluctus impulerat. 114.
. . . modo Siciliam dabat. 114.
. . . excussit in mare vociferantem. 114.
Venus Domina. 85.
. . . contra hunc quid posset? 138.
. . . strata est. 68.
vera redit facies, dissimulata perit. 80.
. . fide. 101.
. . stigmata captivorum frontibus impressa. 105.
. . mihi si fas est impune proferri. 125.
. . hæc est Danaë. 126.
. . voluptate fraudatus. 128.
. . forma redit. 128.
. . sunt ista omnia. 140.
intra verba nec solum se continuit. 85.
verba invenerunt, quibus deberent loqui. 2.
. . . atroci stilo effoderent. 4.
. . . grandia indomiti Ciceronis minentur. 5.
. . . defundes Pierio pectore. 5.
. . . nonnunquam nummis vendere solent. 14.
. . . verecundiæ & moderationis. 93.
. . . fœderis. 113.
. . . in Eumolpi juravimus sacramentum. 117.
. . . contulerim. 132.
. . . tot ne te putes perdidisse. 94.
. . . codicillis talia imposui. 129.
ad verba fugi, quæ magis nocere potetant. 132.
. . . dare. 78.
verbenis & vestibus sacris ornatus. 141.
verberabam ægrum planctibus pectus. 81.
verberabat me furtivis subinde osculis. 26.
. . . . quietum florenti Myrto. 131.
verberanda sola in toto navigio. 108.
verberantis impetum minuisset quassata harundo. 134.
verberare me non perfunctorie cœpit. 11.
verberati in verba Eumolpi juravimus. 117.
verberata matrona contumeliis. 132.
verberatus quod sum, nescio. 138.
sine verbere confidat rabies. 139.
verberibus Gitona excitavi. 79.
. . . . si contenta es nudus curro ad Dominam. 130.
. . . . sputisque extra januam ejectus sum. 132.
. . . . iter rimantur auræ. p. 681.
verberum notas arte contexi. 132.
verbis religiosissimis juravit. 21.
. . . conceptissimis jurat. 113.
. . . conceptis juravit 113.
. . . consulis sidera feriemus. p. 682.
verbo eodem & vocat & imperat. 36.
. . . contumelioso insequeris. 109.
verborum mellitos globulos. 1.
. . . . ambitu teniorem sensum intexuit 118.
. . . . ab omni vilitate effugiendum est 118.
. . . . ingenti volubilitate hæc effudisset. 124.
. . . . exaggerata volubilitate. 124.

ver-

verbum ne tunc quidem ullum adjecimus. 17.
. . . . nullum potui emittere. 19.
verecundiæ verba. 93.
. . . . meæ obiitus. 132.
verecundissimum puerum nec sufficere huic petulantiæ affirmavi. 25.
verecundissimus homo. 101.
verens convitium. 136.
. . . comissa reserare. p. 680.
vereor ne, quod remisero, patiar. 106.
vereri cœpit. 86.
veretur rosis cinnamum. 93.
veri pater in arte doctus Epicurus. 132.
verisimile erit. 101.
veritate naturæ. 86.
veritatem per interpretem quærere quod attinet? 107.
veritus supplicium. 112.
vermes nascuntur in molli carne. 57.
vernaculæ spes. 38.
vernales alucitæ me molestabant. p. 674.
vernantes comas trillis abedit hiems. 109.
verni temporis aura mansuescunt. 122.
verno persona cantu virgulta. 120.
vernula. 66.
vernulæ urbanitatis fontem. 24.
vero, vero. 71.
verrere cœpit inter reliqua purgamenta argentum. 34.
versabat querulo rore lapillos. 131.
versas acies videt. 104.
versat manus improba furtum. 128.
. . . se animus totus in præterita imagine. 128.
versibus Homericis canere timuerunt. 2.
. . . dei primos annos. 5.
. . . suis contumptis. 23.
. . . opus pandere conabor. 88.
. . . male dic illam. 96.
. . . res gestæ non sunt comprehendendæ. 118.
versipelles. 62.
versu tum deprecatus numina. 133.
versum faceres. 93.
. . . pedibus instruxit. 118.
versus membranæ ingerentem invenimus. 115.
. . . Atellanici. 68.
vertebræ laxatæ in omnem partem verterentur. 34.
verterentur in omnem partem vertebræ. 34.
vertice cano montem ad sidera tollit. 122.
. . . de summo montis. 122.
. . . de Idæo fudit flores terra patens. 127.
. . . trepidanti circumtonsæ pinus. 131.
. . . in summo ponam fluvios. 134.
. . . tremulo deduxit canos. 137.
vertices Idæ cæsi trahuntur. 89.
verticibus lapsis montis juga rupta tonabant. 122.
. . . magni Olympi demisit se. 123.
vertit libidinis suæ solum. 81.
vertitis turpi ora fuga. 80.
vertunt suffragia empti Quirites ad prædam strepitumque lucri. 119.
veru extis stridentibus plenum in oculos ejus intentat. 95.
verubus confixis totum auferem laceratum. 137.
verum dicere ne deprehensus quidem ausus es. 98.
- - - esse quod dicis. 98.
- - - Gitona agnovit. 110.
- - - pudicitiæ amorisque exemplum. 111.
- - - dic. 128.
- - - fatendum est. 129.
- - - sibi dicere. 47.
- - - Opimianum, rasto. 34.
vesica exinterata aquam poposcit. 37.
veste incesta exornaverant thalamum. 26.
- - - oneratas cervices. 32.
- - - alba amictur. 65.
- - - atra deformis. 111.
- - - projecta in aditu flerl. 136.
vestem pretiosissimam vindicabant pro hac parte. 14.
- - - laceratam palliolo suo mutavit. 98.
- - - atramento adhæsuram. 102.
- - - illam divinam sistrumque navigio redde. 114.
- - - deposuit. 114.
- - - toto pectore laceratam. 124.
- - - solo vexatam excussit. 128.
vestes quoque diutius vinctas ruga consumit. 102.
vestiarius est. 41.
extra vestibulum me duxit injecta manu. 131.
vestibus præligemus capita. 100.
- - - intexto colore niteant. 118.
- - - sacris ornatus. 141.
vesticontubernium facis. 11.
vestifluus Lydus adorat. 133.
vestigia leporis latrat in somnis canis. 104.
- - - lusit malefida. 123.
- - - pedum ne quidem extra mensuram aberrantia. 126.
- - - flagellorum osculantur. 126.
- - - lædi dura terra scelus est. p. 668.
vestigium minimum quidem sui reliquisset. 88.
- - - unius hominis ad corporis mei mensuram figuravi. 97.
- - - sceleris ne quod superesset. 137.
vestimenta dispensatoris sibi subducta in balneo. 30.
- - - accubitoria perdidit. 30.
- - - perdiderat. 92.
- - - mea ab officioso recepissem. 92.
- - - omnia vendidit. 76.
vestimentis lectum implevi. 97.
vestis splendida si quem emptorem adducere posset. 12.
- - - deposita inter prædones strangularetur. 15.
- - - humanior utinam sufficeret. 117.
- - - rapinæ comes dum modo placeret. 117.
- - - tot nova nomina placent. 119.
- - - discoloria. 97.
vestita sordidissimis pannulnibus grani segrego. 135.
vestitu errare, imo jocare, magis cœpimus. 27.
vestitum tunica russea senem videmus. 27.
vestitus es male. 83.
vetat in tepido membra calere toro. 112.
veteranus est latro, & ipsis lenonibus doctior. 84.
veterem cum Gitone meo rationem deducerem. 10.
- - - convivam ut audivi. 33.
- - - mensam posuit in medio altari. 135.
veteres molles, Deliaci manu recisi. 21.
- - - tragœdias. 110.
- - - tymbræ. 135.
- - - Baccineas Musa mirando ævo tradidit. 135.
veteris amicitiæ nomen reliquit. 87.
vetui hodie in hoc deversorium quemquam admitti. 19.
vetulus puer. 28.
vetus amator Doridis contempsi. 126.
vetustate ruptam camellam pice temperata refecit. 135.
vetustatis injuria nondum victas Zeuxidos manus. 83.
vetustissima particula sincipitis mille plagis dolata. 135.
vetustissimam consuetudinem putabam in sanguinis pignus transisse. 80.
vexare crus meum ferrato morsu non dubitavit. 136.
vexat cubitum ipsa stipite ardenti. 136.
vexata ipsa illa nocte inhorrui frigore. 17.
vexatam grandi injuria. 106.
- - - solo vestem excussit. 128.
vexatione minima. 60.
vexavi hac oratione contumacem. 132.
- - - totum frequenti tractatione. 139.
vi omni detexit teculantes. 23.
via quod possum qua libet ire, hoc amo. 18.
- - sapientiæ consultissima. 88.
viam facerent ad eloquentiam ituris. 1.
- - - nec diligenter tenebam. 6.
- - - ostenderunt errantibus. 79.
- - - quæro ad mortem. 94.
- - - ingredimur Deos precati. 117.
- - - implebat strepitu obscœno simul atque odore. 117.
- - - non viderunt, qua iretur ad carnem. 118.
cum viatore cellas peterravit. 97.
- - - eandem tentant aniculæ. 138.
viatorum decuriæ. 47.
vibicibus penlatis animosior. 132.
vibrabant pilæ inter manus lusu expellente. 27.
- - - tabulæ. 47.
vibrantibus sententiolis controversiam pictam. 118.
vice sordalo reddita. 95.
vices pias transtulit fratri. 89.

- - permutatas gaudet habere naturas. p. 682.
vicesimam manumissionis legare. 71.
- - - - numerare. 58.
vicesimarii. 65.
vicesimum annum. 105.
vici non solus. 122.
vicies sestertium amiserit. 117.
vicinarum quoque gentium feminas ad sui spectaculum evocaret. 111.
vicinia mortis. 115.
in vicinia animam quis abjiciet. 74.
viciniam totam concitabit. 78. 95.
vicino flumine fluctus sitit. p. 683.
vicisti me totum fortuna. 101.
qui vicit, tristior est. 119.
- - - Ulyxem astu simillimo. 97.
vicos per aliquos fugientem secutæ. 138.
victa est prior ancilla. 112.
- - - in uno potestas Romanumque decus. 119.
- - - erat ingenti tellus nive. 123.
- - - erant cœli sidera. 123.
- - - flumina suis ripis hærentia. 123.
victam manum porrexit ad humanitatem invitantis. 111.
- - - Romano te pondere sentis. 120.
victas nondum vetustatis injuria Zeuxidos manus vidi. 83.
victima jacet inter aras sacerdos. 89.
victor abire dolet, qui non jugulat. 18.
- - - miles utrumque persuasit. 112.
- - - Romanus jam totum orbem habebat. 119.
victores ite ferentes, ite mei comites. 122.
victoria nec mi placet parata. 15.
- - - nostra meruit sordes. 122.
victoriæ inimici invidissem. 80.
victum caput galea abscondit. 124.
victus Cato à populo pellitur. 119.
vicus angustus, nunc Gavillæ domus. 61.
vide quam non conveniat his moribus. 94.
- - ne deteriorem facias confidentia causam. 107.
- - modo. 51.
videbam prædam. 13.
videbamus omnia. 96.
videbantur mihi omnes Satyrion bibisse. 5.
videbatur ille esse, qui tunicam invenerat in solitudine. 12.
ut videbatur mihi. 12.
- - - - in pullum coisse. 33.
videbitis oppidum, tanquam in pestilentia campos. 116.
videlicet. 5.
videmus suam cuique rem esse carissimam. 15.
- - - senem calvum. 27.
- - - infra altilia & sumina. 36.
vident nihil eorum, quæ in usu habemus. 1.
- - - qui bella, qui sunt? 122.
video totum te hærere in illa tabula. 88.
- - - Gitona parieti applicitum. 91.
- - - corpus humanum circumactum levi vortice ad littus deferri. 115.
- - - neque Platonem ad hoc genus exercitationis accessisse. 2.
videor mihi cum illo loqui. 42.
viderem duos armatos. 91.
ne videremur nihil agere. 14.
videret puer Eumolpo. 140.
videret levis Fortuna Magni terga. 123.
videri bella vult. p. 675.
viderint servos suæ statores altius cinctos. 126.
- - - Mattonæ. 126.
videris tamen. 87.
- - - mihi dicere. 46.
viderit. 61.
videritis quoscunque homines in hac urbe. 116.
viderunt laxatam custodiam. 112.
vides tantum auri. 37.
- - - illum, qui obsonium carpit. 36.
- - - me? 126.
- - - inquit, vides, quod aliis leporem excitavi. 131.
- - - in alio peduclum, in te ipso non ricium. 57.
- - - ut triplici ortu Triviæ rotetur ignis. p. 670.
- - - adolescentem, malo astro natus est. 134.
- - - quicquid in orbe mihi paret. 134.
- - - illum? 38.
videt Ulyxem. 98.
- - - tela. 104.
- - - versas acies. 104.
- - - suum sestertium decies. 38.
videte numquid hoc placeat. 102.
videtis principium cœnæ. 27.
videtur optimum, quicquid quæritur. 93.
vidi quasi per caliginem Gitona in crepidine semitæ stantem. 9.
- - grande armarium. 29.
- - Zeuxidos manus nondum vetustatis injuria victas. 83.
- - solam hospitem. 92.
- - spatiantem. 126.
- - numquam ægrum tam magno periculo. 129.
vidisset si Paris hanc tam petulantibus oculis. 138.
vidisti numquam hominem tam infelicem. 134.
vidit anus anserem. 116.
- - - depositum esse inviolatum. 11.
- - - in conspectu Gitona ministrantem. 92.
- - - unam sine cadavere crucem. 112.
- - - tanta lues Divûm quoque numina. 124.
- - - ut me, paululum erubuit. 131.
vidua pudicaque nocte contentus fuit. 133.
viduæ insulam. 95.
vietus & senex non erit gravis. 100.
vigilavit usque in injuriam. 133.
vigiles custodientes vicinam regionem. 78.
vigore primo florentes annos traducere. 132.
vile est, quod licet. 93.
- - olus famem composuit. p. 683.
viles cibos. 35.
- - operæ ac mercedibus emtæ. 122.
vilescerent aurum & argentum quasi lutum. 79.
vilibus maculis citrea mensa aurum imitatur. 119.
vilis adulator picto jacet ebrius ostro. 83.
- - facili rota finxerat actu pocula. 135.
- - servus habet regni bona. p. 676.
vilissimo sanguine tutelam placare tentant. 105.
vilitate ab omni verborum effugiendum est. 118.
villa Lycurgi quicquid præbuisset. 117.
in villicationem servum relegare. 69.
à villico quodam Crotona esse cognovimus. 116.
vim nullam ab Ascylto factam juravit. 133.
vimineæ lances de lento caudice. 135.
viminibus viscatis illigatæ aves deferebantur ad manus. 109.
vina Falerna. 55.
vinarium. 78. 70.
vincendo certior exsul. 122.
vincere paupertas nulla potest. 14.
vincetur, quicunque latet. 124.
vinci nescio armatus inter tot fortes. 122.
vinciet ignavus nec hanc sine vindice dextram. 122.
vincire Bacchum plenis palmitibus. p. 678.
vinciri in verba Eumolpi juravimus. 117.
vincis Venerem cælesti corpore. p. 668.
vincit semper in hac re, qui vincitur. 82.
- - - amica uxorem. 93.
vincitur. 82.
vinciturum hunc plenis velis. 45.
vincite pontum. 108.
vinclo soluta Lucinæ parentis. p. 682.
vincta mox stabant flumina. 123.
- - - humus cana pruina non pugnavit. 123.
vinctas diutius vestes ruga consumit. 102.
vinctos loris inter vestimenta pro fascinis habebo. 102.
- - - finge una die durare posse. 102.
vinctus catena ingens canis in pariete pictus erat. 29.
vincula patiemur & pannos ritu flammarum. 102.
- - - rupit undarum pavidus quadrupes. 123.
- - - calceamentorum anser resolvit. 136.
vinculo manus inseruit. 97.
- - - præcisio. 102.
vinculum extremum patior. 114.
- - - auri gracile. 126.
vincunt naturæ opus. p. 675.
vindemia prima. 41.
vindicabant pretiosissimam vestem pro hac parte. 14.
vindicabat se ab omni periculo. 95.
vindicabis. 109.
vindicamus quo iure rem nostram. 13.
vindicare summam cœnam. 41.
vindicaret & injuriam & dignitatem. 19.
car-

- - - carminibus homo dicaciffimus. 113.
vindicafti te nec à puero quidem. 134.
vindicat Pallas cavernas. p. 678.
vindicavi me morte anferis. 136.
fine vindice præda erat jam perdita Roma. 119.
- - - - hanc dextram ignavus non vinciet. 122.
vindicta hac gaudens. 136.
vindictæ occaíionem nactus. 95.
- - - actus amore. 122.
vineam onerare. 76.
vinearum largiter ut fit circa cineres meos. 71.
vini odore corrupta. 111.
- - camellam intra manus meas pofuit. 137.
vino nec obruat mentis calorem. 5.
- - Falerno inundamur. 21.
- - fcortifque demerfi. 88.
- - folutus. 109.
- - anus recocta. p. 670.
in vinum mei fit nuces. 137.
vinum Dominicum miniftratoris gratia eft. 31.
- - - in manus dedere. 34.
- - - diutius vivit, quam homuncio. 34.
- - - vita eft. 34.
- - - facere bonum. 48.
- - - intro clamare. 52.
- - - defluens ex facco. 73.
- - - abjit in cerebrum. 41.
- - - fuave facere. 39.
- - - fub menfa effunditur. 38.
vinxit cervicem meam. 131.
violæ emicuere. 127.
violari aures meas obfcœno fermone dolus. 85.
violas circum molles fufæ. 131.
violafti fidem fcelere. 79.
violavi templum. 130.
violentia tanta putres nervos nec diffecet. p. 668.
viperam fub ala nutricare. 77.
vir ne effet, à matre perfuafus eft. 81.
- - fi fueris, non ibis ad fpuitam. 54.
ad vires forfan hoc corpus rediret. 138.
vires excito largioribus cibis. 82.
- - habet contemtus amor. 108.
- - facere. 66.
- - imperii tui jactabas. 115.
- - ipfa fuas odit Romana juventus. 120.
- - inguinum cœpit tentare. 131.
viret hæc autumno tellus. 120.
virgam balenatiam tenens. 21.
Virgilius Romanus. 118. 68.
virgine una comitata intravit. 17.
virgineis exftincta facris taurorum flamma quiefcit. 134.
fuper Virginem fteriiculam impofuerat. 35.
virginem fi me umquam tuiffe meminerim. 25.
virgines tres aut plures immolentur. 1.
Virginis figno nafcuntur mulieres, &c. 39.
virgulta mollia ftrepitu difcordi loquuntur. 120.
virgultorum vis ne lateret. 88.
virguncula idem fecit. 18.
- - - cervicem ejus invafit. 20.
virique turmæque armaque paffim jacebant. 123.
- - corpus. 112.
viribus junctis moleftum contempfimus. 8.
- - - præcipitari. 102.
- - - meis me ufurum. 108.
in viridario ejus frater fui. 9.
viridem fmaragdum. 55.
viridi de prato tiferunt alba lilia. 127.
- - - junco gracilis pendebat harundo. 135.
viridis urticæ fafcem comprehendit. 138.
- - - Thafos cui paret. 133.
virile fi nil aliud. 19.
virilia fua. 108.
virilis ac auribus familiaris. 100.
- - - tanquam togæ ftolam fumpfit. 81.
virium auxilia. 108.
- - - fi quid habueram, perdidi. 128.
viro ac familiari fatale conditorium faceret. 112.
viros effundunt. 89.
- - fubripuere Perfarum ritu male pubefcentibus annis. 119.
- - cremari mihi cordi eft. 121.
virtus nuda placeret. 88.
- - - irata decennis prælio huc abditur. 89.
- - - libera fenibus exciderat. 119.
- - - homini tutiffima pietas. p. 673.
- - - medio jacet obruta cœno. p. 676.
virtute macte efto. 94.
virtutem aliquam habere. 42.
virûm fimulacra cymba traducere vix navita Porthmeus fufficiet. 121.
virum paffa fum. 25.
- - - qui putavit tamquam puellam conduxit. 81.
- - - invadunt. 89.
- - - extuliffet. 111.
- - - quærunt veftes. 119.
- - - expertam hoc primum anno feminam fi non fallidis. 127.
- - - me effe non intelligo. 129.
- - - fortem dicere. 76.
vis exemplis confilium probare? 141.
- - virgultorum ne lateret. 88.
vifa pulcerrima muliere. 111.
vifam viam timuerunt calcare. 118.
vifcatis illigatæ viminibus volucres deferebantur ad manus. 129.
in vifcera mille operta rugis confugerat. 132.
vifcera ferro exfecta in Venerem fregere. 119.
- - - humana. 141.
vifcovos cœnare folebat. 38.
vifere languentem defiderabit. 101.
vifo anfere occifo. 137.
vifu miferabile. 123.
- - quafi quodam in horrorem perductus. 128.
vita fic truditur. 45. 82.
- - vinum eft. 34.
vitæ præfidium aliud quærite. 116.
- - rectum iter cœpit initere. 84.
vitalia proferre. 77.
vitalis lectus. 42.
vitam fufpendio finire conftitui. 94.
- - - tam turpi exitu finiatis. 103.
- - - hanc dixit habere Deos. 132.
- - - mihi poft fata reducas. p. 668.
- - - Chiam gerere. 63.
quam vitam noftram, affem mavult. 44.
vitello piperato circumdatam ficedulam. 33.
vitia tantum docemus & difcimus. 88.
vitibus redimitus. 41.
vitio generis humanæ. 111.
- - à naturali formam meam excoxo. 128.
vitiorum omnium inimicus. 84.
vitium hoc annus projecit p. 677.
vitrea fracta, id eft, fententias ardirem. 10.
- - - faba. 67.
- - - fiala. 51.
vitreæ amphoræ diligenter gipfatæ. 34.
vitrum pretiofum fmaragdus. 55.
vituli æno cocti. 47.
vitulum quæ fuftulerit, poffe taurum tollere. 25.
vitulus in lance ducaria elixus. 59.
- - - galeatus. 59.
vivam te fi fepelieris. 111.
vivamus ergo, dum licet effe bene. 34.
quare non vivamus. 72.
viventibus extra legem, quam male eft. 125.
vivere refoluta terra non patitur glaciem aufter. 137.
- - - fine quo non potes. 127.
- - - poft mortem. 71.
- - - illud erat! 44.
viverent unde levatores. 140.
dum vivis, fperare licet. 131.
- - - carbonibus menfam implevit. 135.
vivit ergo diutius vinum quam homuncio. 34.
vivorum meminiffe. 75.
- - - meminerimus. 43.
vivum occidere. 112.
vivus perducitur ad menfam fcarus. 119.
- - - pervenero. 77.
vixi fic femper, & ubique. 99.
vixit honefte. 43.
ulla neque fax in præfidio erat. 79.
ullo alio genere. 109.
ulterius excanduit. 100.
- - - perituram extollere molem. 120.
ultima fame. 141.
ultimæ fenectæ mihi laffitudinem imponeres. 132.
ultimam ad triftitiam perductus. 24.
- - - in mortem fomnos continuat. 89.
- - - quamque lucem, tamquam non rediturum, confumerem. 99.
- - - manum nondum recepit. 118.
ultimis ab oris attractus fcarus. 93.
ultimo ne Giton quidem rifum tenuit. 20.
- - - fupervenit cinædus. 21.
- - - dicere cœpit. 139.

ultimum naufragorum vocum imitaretur. 103.
- - - hoc gaudium fatis properantibus rape. 114.
ultimus Ammon Afrorum excutitur. 119.
ultimus Ister te noverit. p. 679.
ultione præcisa. 82.
pro ultione pugnantibus. 108.
ad ultionem decurris. 132.
ultioni justissimæ accedere. 106.
ultionis causa me huc venisse ne putetis. 17.
ultra quid petitis? 107.
ultro venerunt. 107.
ululare. 62.
Ulyxem astu simillimo vicit. 97.
- - - videt. 108.
Ulyxes sicut pro ariete adhæsisset. 97.
- - - cum corde suo litigat. 132.
- - - regnum Neptuni pavit. 139.
- - - sic notus. 39.
Ulyxis nutricem post vicesimum annum cicatricem invenisse originis indicem. 105.
- - - socios mutavit carminibus Phœbeïa Circe. 134.
- - - fabula. 48.
infra umbilicum omnia cedere cœpit. 138.
umbo Mavortius hæret lævæ detritus. 124.
umbra supplicii vultus teget. 103.
- - - nudata sua jam tempora mœrent. 109.
- - - in voluptatis diutius lusi. 129.
umbram pueri Apollo revocavit in florem. 83.
umbrarum pater subsedit. 122.
- - - facies diro stridore minantur. 122.
umbras cædere. 62.
- - - æstivas nobilis platanus diffuderat. 131.
- - - ardentes autumnus fregerat. p. 681.
umbraticus doctor ingenia deleverat. 2.
umbris volitantibus somnia mentes ludunt. 104.
nunquam vix refectus sum. 62.
uncta manu esse. 43.
unctione modica usus. 130.
unda resultat scissa tranquillo minor. 89.
in unda æs pireum laudabat miles. 119.
- - Phasidos orbata est avibus. 119.
- - Ponti ruebat concreta gelu. 123.
- - probatur illi. 123.
- - summissa Magnum veneratus erat Bosporus. 123.
undabant modo nata flumina montibus altis. 123.
undæ tremunt fibilis. 89.
undarum vincula rupit pavidus quadrupes. 123.
undis eripit aut premit eversam perituros navita puppim. 104.
ungere pedes recumbentium. 70.
- - - labra de lucerna. 75.
- - - nardo. 78.
unguenta pingere ad pedes statuæ. 71.
unguentarii nascuntur sub Libræ signo. 93.
unguentarius seduxit me. 74.
unguenti alabaster. 60.
unguentis perfusos. 105.
unguento perfusus Trimalchio tergebatur. 28.
- - - frontem detergere. 47.
- - - oneratus ebrius. 65.
unguentum afferre in argentea pelve. 70.
- - - ad ungendum cadaver. 77.
ungues deponere. 104.
- - - resecare milvo volanti. 45.
unguibus sectam faciem. 111.
- - - aliquem quærere. 74.
unguis ejus pluris est, quam tu totus es. 57.
unicum fugitivi argumentum. 105.
universis plaudentibus & postulantibus. 25.
- - - exhortantibus. 109.
in uno victa potestas, Romanumque decus. 119.
unum omnes crimen vocat. 122.
- - - præter Trimalchionem omnes jam discubuerant. 31.
unus ex vectoribus. 103.
- - ex pueris exclamavit. 30.
- - alterque infirmissimus vector. 108.
- - etiam dux atque magister sævitiæ. 136.
- - servus trepidantes interpellavit. 26.
- - ex novitiis servulis. 139.
- - ex pauperibus offerebat se. 141.
- - de nobis. 44.
vobiscum ut liceat loqui, petit. 16.
vocabat me sermone communi. 113.
vocabatur Psyche ancilla. 20.
vocant quem lepidi Poetæ. p. 672.
vocante me ad se corporis pulcritudine. 132.
vocare aliquem nostrûm tentasset. 117.
- - - cocum in medio. 49.
vocarent ne me poetam timui. 90.
vocaret alium pro alio. 117.
vocari Embasicœtam cinædum non intellexeras? 24.
- - - me Circen non dixit tibi ancillа? 127.
vocat & imperat eodem verbo. 36.
- - - omnes unum crimen. 122.
- - - cubicularios. 132.
vocatum ad se in osculum adplicuit. 24.
vocatur Carpus, qui obsonium carpit. 36.
- - - ille pater, filius hic. 80.
voce ab hac equum mutavit. 24.
- - clara. 34.
- - teterrima canticum extorquet. 35.
- - lentissima ingerebat Carpe, Carpe. 36.
- - clara clamitare. 92.
- - rabiosa barbaraque diu perotravit. 96.
- - notissima Tryphænæ aures repleret. 105.
- - an solum, sed & manibus interpellas sævientium minas. 108.
- - clara liberaque clamavi. 108.
- - tali lacessit volucrem Fortunam. 120.
- - clara exhortabatur Coraca. 140.
cum voce ambas manus ad sidera intentans dixit. 122.
- - - canora. 59. 63.
- - - tremula teterrimaque cantare. 70.
vocem totiens iteratam ad aliquam urbanitatem pertinere. 36.
- - - diu neuter invenit. 91.
- - - diu collegi. 100.
- - - digitis gubernantibus. 127.
- - - loquentis gratia conciliabat. 127.
voces suas illi reddidi. 87.
- - - sumendæ à plebe summotæ. 118.
- - - levi pectore defudit. 121.
- - - insolitæ flamma sonuere sequenti. 122.
- - - has erumpit furibundo pectore. 124.
ad voces tacuisse reor Thaliæ plectra. p. 668.
vocibus tremulis cœpit accusare ætatis longæ moram. 134.
vociferantem in mare ventus excussit. 114.
vociferatione magna clamavit latrones tenere. 14.
voco Gitona. 133.
vocum concursu facto. 115.
volabant inter hæc potiones meracæ. 137.
volant quam milvi fundos habet. 37.
volat volucer fama. 123.
- - sudor per bifurcum. 62.
volebamus idem & nos. 15.
- - - miseri exclamare. 21.
volitant ante oculos tota bella. 123.
volitantes plumas aura tollebat. 109.
volitantibus umbris somnia mentes ludunt. 104.
quemadmodum volo ego te, cum sic amas. 127.
volubilitate ingenti verborum quum hæc effudisset. 124.
- - - - verborum exaggerata. 124.
volucer motis conterrita pennis fama volat. 123.
volucrem Fortunam tali voce lacessit. 120.
volucres pelagiæ consederant per antemnam. 109.
- - - Afræ placent palato. 93.
volucri Phœbus axe orbem peterret. p. 670.
volueris. 70.
voluntaria lege proscriptos vultus. 107.
voluntate tua cecidisse satis magnum misero solatium. 91.
voluptas usu plebejo trita. 119.
- - - Dryadum ades huc. 133.
- - - tu mea. 139.
- - - in coitu fœda & brevis est. p. 687.
sine voluptate surrexit de toro Circes. 134.
- - - - vera fraudatus. 128.
voluptatem omnem mihi negavi. 33.
- - - summam. 86.
- - - non totam perdiderat. 106.
- - - robustam quærentes. 127.
- - - tempore consumsi. 137.
voluptatibus repleti. 30.
voluptatis audito precio. 85.
- - - caussa huc atque illuc vectatur. 101.
- - - in partem tentabat admitti. 113.
- - - in umbra diutius lusi. 129.
volutationem fœdissimam contemplatus. 95.

vo-

voluтatus liberius cum fratre non suo. 79.
vomere intestina. 66.
vomunt apes mel. 56.
voratur Ætna ignibus insolitis. 122.
vortice levi circumactum corpus humanum ad littus deferri video. 115.
ad vota properant. 4.
- - - sua quem premunt. 82.
- - - omnia in unum conjunxi. 86.
- - - tibi ejusmodi proponas. 94.
- - - hæc sunt magnarum cogitationum. 115.
- - - Diis reddentem penatum suorum ruina sepelit. 115.
- - - mihi cedunt. 121.
- - - sua bonitati ejus se credere. 140.
ad vota nuncupanda in templum ire. 140.
voti reus Deos fingit. p. 678.
votis fruor usque ad invidiam felicibus. 11.
- - interficit hostem absentem. 123.
voto me exsolvi. 85.
votum utriusque partis casus adjuvit. 15.
- - - tumidissimo murmure feci. 85.
- - - ad hoc ephebus ultro se admovit. 85.
- - - fecit. 88.
- - - ultimum naufragorum. 103.
- - - mihi est lavari. 73.
vovisti crinem cui Deo? 107.
vox congemuit. 100.
- - nulla est, quæ formam ejus possit comprehendere. 126.
- - in foro crescebat tanquam tuba. 44.
- - acutissima. 41.
urbana anus centonem rejecit. 7.
- - - Progne. 131.
urbane. 48.
urbanioris notæ homines mentiri. 116.
urbanitas jocantis. 52.
urbanitate tam stulta delectata illa. 7.
- - - frigidissima consumta. 109.
ad urbanitatem aliquam pertinere vocem toties iteratam. 36.
urbanitatis vernulæ fontem. 24.
urbanos juvenes quis Deus in regionem suam detulerit, miratur. 16.
urbe in hac literarum studia non celebrantur. 116.
- - ab mea pulsus. 122.
- - deserta ducitur populus, quo mens ista jubet. 123.
urbem antiquissimam & aliquando Italiæ primam Crotona. 116.
- - - totam oculis lustravi. 11.
- - - ad Grajam migrabit. p. 686.
urbes in miserandas sævit flammis. 104.
- - - in medias immittite lampadas. 124.
urbis Græcæ deversorio. 81.
urceatim pluit. 44.
urceolum fictilem in Eumolpi caput jaculatus est. 95.
urceolus frigidus. 74.
urget membra quies. 104.
uri, vinciri, verberari, ferroque necari. 117.
urnales scyphos habeo. 52.
ursa lingua foetum format. p. 682.
ursinæ frustum. 66.
ursus homuncionem comest. 56.
urticæ trito semine fascinum circumdedit. 138.
- - - viridis fascem comprehendit. 138.
usque ad senectutem non potuerunt canescere. 2.
- - - ad invidiam felicibus votis fruor. 6.
- - - hoc libentissime servile officium tuentem. 26.
in usu habemus. 1.
usu formosorum. 85.
- - plebeja trita voluptas. 119.
- - venit. 61.
ad usum reposita faba. 135.
usum in præsentem nummos Deûm Matrem pro fide sua reddituram. 117.
- - - male dabat trepido terrum, 132.
usurum me viribus meis. 108.
usus beneficii ejus. 87.
- - est miles consilio prudentissimæ feminæ. 113.
- - æris exederat prædam. 119.
- - varios lapis invenit. 120.
- - modica unctione. 130.
- - quod mortalibus afferat. p. 678.
ut hæc dixit. 19.
- - videbatur mihi. 32.
- - ita dicam. 118.
- - ajebant. 92.
utcumque abjecta lassitudine. 21.
- - curati cibis naufragio corruptis. 115.
- - inter anhelitus sudoresque tritus. 87.
uteretur solus tam magna fortuna. 92.
uterque nostrûm. 21.
- - - fratri transtulit pias vices. 89.
uterum notavit reducta cuspide. 89.
uti solet. 89.
utique aliquem patrem reliquit. 115.
- - - humo negotians. 43.
utitur pœnitentiæ occasione. 129.
utor & cella & nocte. 95.
utramque laciniæ manum injecit. 14.
utraque manu Deorum beneficia tractat. 140.
utres inflati. 42.
utribus pusillis. 34.
ex utriculis Marsyarum garum piperatum super pisces currebat. 36.
utrisque quadragenas plagas imponi placuit. 105.
uva passis racemis pendebat. 135.
uvam passam accepit. 56.
uvas cathalisco circumferre. 41.
- - adnumerare vitis cœperat. p. 681.
uventibus oculis maris fidem inspicere cœpi. 115.
uvis passis turdi farti. 69.
vulgari more non contenta. 111.
- - - more sibi placere. p. 675.
vulgasse fidem. p. 680.
vulgato latior orbe nitor Phœbi crevit. 122.
vulgaturum neque sacra quemquam. 18.
vulgetis, quod vidistis in sacello Priapi. 17.
vulgo nota gaudia non placebant. 119.
vulgus omne clamore replet. 89.
- - - odi profanum & arceo. 118.
vulnera hæc pro libertate publica excepi. 1.
- - - miserorum in noctis spatio durant. 104.
- - - ferro præparata literas biberint. 106.
- - - læsæ pacis. 119.
- - - concisa mande. 121.
vulnerabant me omnia oscula. 113.
vulnere cogor. 122.
vulneribus cruenti plures referunt veluti ex prælio pedem. 108.
- - - reparantur detrita luxu commoda. 119.
- - - mille confossa ora cruenta casside velat. 124.
- - - tot confossis. 26.
vulneris neque ulla suspicione læsus. 94.
vulnus ingens in hoc pectore quum fuerit, cicatrix non est. 91.
- - - araneis oleo madentibus coartavit. 98.
- - - cruris haud altum aceto diluo. 136.
- - - grave cur alit. p. 668.
vulpe suda. 58.
vulsæ descendunt rupes. 122.
non vult tibi male. 38.
vultibus omnium in se conversis. 111.
- - - ex hominum mores colligo. 126.
vultu alto nec curet regiam. 5.
- - - truci intuens Ascylton. 79.
- - - attonito efferatoque. 82.
- - - & ipsa trepidatione mendacium prodidissem. 82.
- - - meo contero os lacrimis perfusum. 91.
- - - vehementius turbato. 106.
vultum superbus sustulit. 30.
- - - convertit ad hanc scenam. 33.
- - - servatis amici, quum fortuna manet. 80.
- - - movit. 90.
- - - solutum gaudio convertit. 91.
- - - pallio detersit. 91.
- - - frequentissime mutabam. 92.
- - - qui permutat, fraudem parat. 107.
- - - frequentius abscondebam. 110.
- - - suum super cervicem Gitonis ponente Triphena. 113.
- - - crinibus spoliatum concinnabat. 113.
- - - pacatum muta in prœlio. 129.
- - - à mei custodia removisse fortunam putabam. 125.
vultum relaxare in hilaritatem. 49.
- - - mutare. 92.
vultur jecur intimum pererrat. p. 671.
vultus nec magis incepto sermone movetur. 132.
- - - considerantium hæserant. 26.
- - - pictorum amantium. 83.
- - - exercitati senex. 83.
- - - confusione obumbrare simulationem. 101.
- - - umbræ supplicii teget. 103.
- - - ingenuos. 107.
- - - caligine texit 122.
- - - plenos extinxit Cynthia 122.
- - - omnes tentavit. 128.
- - - commendatior enituit. 110.
- - - præcinxit aurato fulgure. 122.

V.

- - - erigere. 60.
uxor Trimalchionis, Fortunata appellatur. 37.
- - - secura hunc in aliqua terrarum parte exspectat. 115.
- - - amari debet quasi censu. p. 678.
uxorem vincit amica. 93.

V.

- - - ducat Danaën. 137.
uxores duxerunt. 116.
uxoris corruptæ memor. 106.

Z.

Zaplutus est. 37.
zelotypa. 69.

Z.

zelotypus. 45.
zephyri ponunt sua flabra tecentis ante meos pedes. 134.
Zeuxidos manus vidi nondum vetustatis injuria victas. 83.
zona circumvenienti. 114.

INDEX SECUNDUS

Omnium Rerum & Verborum, quæ in Notis explicantur.

Numerus appositus paginam denotat.

A.

Ab, pro post. 81.
- - statim, post. 396.
- - acu & acia. 110. 383.
absentivus. 128.
accedere & accidere. 487.
accendere mentes. 594.
accipere in dotem. 370.
acclamationes. 176.
acetabula. 278.
Achillis hasta. p. 615.
acia. 383.
acida vox. 183.
acidum. 121. 122.
acina. 126.
acroamata. 261.
acrophagiæ. 278.
actuarius. 257.
acupedius. 357.
acus comatoria. 69.
ad assem. 294.
- - aciam. 110.
- - bestias dare. 220.
- - lunam. 481.
- - naturam. 256.
- - numerum. 180.
- - pedes sedere. 318.
- - rem pertinet. 471.
- - summam. 118. 377.
- - villam. 309.
- - arcum veterem. 205.
adcognoscere. 342.
adesse, abesse. 292.
adjectiva in, *osus*. 377.
adjectus sonus. 339.
admonere flagello. 241.
admoneri in somniis. 491.
adjutare alicui. 313.
adjuturi & adjuvaturi. 61.
adplicare se toro. 334.
adplicitus parieti. 449.
advocatio. 458.
ædiculæ. 108.
ædificare in sepulchris. 513.
ædiles. 203.

A.

ædilium edicta. 258.
Aëdon. 624.
ægri in Aesculapii templo. 59.
Ægyptii choraulæ. 670.
æquus Mars. 137.
ærarius assis. 282.
ærium mel. 276.
Afra volucris. 447.
Africana gallina. 268.
Africanæ feræ. 146.
Agaga. 341.
Agagæ. 290.
Agatho. 370.
agere judicium. 260.
agitare. 609.
agnoscere. 342.
agros continuare. 242.
alabaster unguenti. 303.
alapam ducere. 280.
alapare. 280.
alarum fœtor. 612.
alba veste amictus. 323.
albarium opus. 80.
Alexandrini pueri. 119.
alicula. 179.
alicaria. 369.
aliquis. 225.
alitus. 499.
aloëtica. 275.
alogiæ. 293.
alter alterius. 348.
alvus. 332.
alveus. 332.
amicare. 364.
amicarius. 363.
amici. 131.
amicire. 93.
amicis. 463.
amplexare. 318.
amplexum jungere. 421.
amplum. 304.
ampolla. 245.
ἀναπαύεσθαι. 303.
analecta. 135.
anathymiasis. 238.

A.

anatina. 275.
anates in remediis. 275.
andabatæ. 225.
anhelitus, *obscœne*. 423.
animæ amantium. 392.
annuli plures in digitis. 155.
annulum trajicere. 364.
annus, *pro longo tempore*. 302.
anomala. 261.
anser, *obscœno sensu*. 149.
anseres sacri. 649.
antecessus, *quasi qui antecessit*. 58.
aperto capite. 282.
apes. 176.
apoculare. 310.
apocalo. 333.
apodixis. 629.
apophoreta. 277.
aporiatus. 171.
appolire. 68.
apprimitus. 300.
approbare. 366.
aptare. 392.
aput. 294.
aqua in manus. 97. 116.
- - - perire turpe & miserum. 479.
- - - perire turpe. 538.
aquarioli. 98.
arare mare. 448.
arbitratu. 120.
arbor, *pro malo, navi*. 533.
arca, *cadaveris*. 322.
arces Minervæ sacræ. 22.
- - - Romanæ 595.
- - - *pro verticibus*. 537.
arcessere. 155.
arcisellium. 374.
arctare ludum. 417.
arere. 8.
aretalogi. 300.
argumenta pictorum. 424.
argumentum. 489.
argutare. 286.
argutari. 226.
argutus. 226.

arie-

arietini. 172.
arma eloquentiæ. 21.
- - - gerere *illustrum*. 407.
- - - *obscœne*. 618.
armarium. 673.
armillæ. 128. 334.
arripere. 396.
articulo percutere. 458.
artifices servi. 341.
artificium. 232.
arva, *obscœne*. 519.
ars doctrinæ. 633.
as meretricibus vel lenis datus. 36.
asciam in crus impingere. 371.
asinus, *obscœne*. 83.
assum. 207.
astra montibus innituntur. 570.
astro malo natus. 639.
asturco. 419.
at non. 463.
atellana. 262.
ater metus. 428.
Athana, Minerva. 293.
athara. 292.
athla. 288.
attingere. 426.
atra vestis. 636.
atrium. 110.
atta. 224.
auctio rerum supervacuarum. 169.
aucupium per arundines. 180.
avertere. 508.
aufugere, *an tertiam casum regat*. 401.
Augustales. 112.
aula, *cavea*. 555.
auleum. 268.
aura fortunæ. 616.
aurea barba. 292.
- - - pensa Parcarum. 107.
aureæ coronæ. 301.
aurarii. 222.
auspicium sibi facere. 486.
autem. 287.
automata. 143. 662.
automaton. 248.

B.

Babaculi. 160.
Babæculi. 335.
Babylonem. 268.
bacalusiæ. 181.
bacca. 271.
Bacchi *nomen alii sumserunt*. 182.
Bacchi. 160. 181.
Bacchus pulcher. 182.
baccibatlum. 308.
bacelogiæ. 181.
bacelus. 308.
bajuli. 234.
balatro. 319.
balatus. 280.
balnea ferventia. 187.
balneum *post Cœnam*. 357.
barba condita pyxide. 108.
barbæ. 467.
barbaries. 339.
barbatoriam facere. 363.
basiare mortuum. 372.
batibolum. 309.
basta. 224.
basterna. 224.
bastus & Bastum. 224.
batta. 224.
battiades Callimachus. 648.
battar, fare. 336.
βάζειν.
beatus. 180.
bellaria. 338.
belli aliquid dicere. 319.
bene emo. 376.
- - - fuit. 326.
- - - moriar. 309.
benignus. 208.
berbeculæ. 335.
berbex. 280.
bessalis. 292.
beta. 279. 328.
betalis. 292.
bibliothecæ. 343.
bifurcum. 313.
bipennis. 627.
birrus. 288.
bisaccium. 124.
bisellium. 374.
blanditiæ. 524.
blaterones. 319.
bobator. 319.
boleti. 363.
bona mens. 306.
bona sua. 376.
- - - valetudo. 426.
bonæ artes. 466.
- - - memoriæ. 327.
- - - res. 333.
boninatus. 371.
bonum facere. 247.
bonus homo. 189.
botuli. 247.
boves domiti. 357.
bovis. 314.
bucca, bucca. 322.
bucca, & buccella. 202.
buccinus. 364.
bucco. 296. 322.
bullæ homo. 191.
- - - in januis. 114.
bullati lares. 305.
Burdibasta. 224.
buxei annuli. 296.

C.

Cacabundus. 311.
cacabus. 271.
cacare & mejere *in sepulchris*. 355.
Cælus. 172.
cænacula. 165.
cænatoria. 279.
cænatoriæ vestes. 71.
Cænis. 285.
cæritus. 316.
calamister. 479. 603.
calathi & calathisci. 185.
calculatores. 228.
caldicer ebrius. 217.
caldus. 290.
Calendæ Juliæ. 165.
calicibus pugnant ebrii. 367.
calidum balneum. 358.
caligaria. 369.
callere artibus. 642.
calvæ nuces. 329.
calvities probrosa. 502.
camara. 112. 176. 360.
camella. 643.
camini veterum. 646.
Campaniæ merces. 380.
canalis. 279.
candelabrus. 377.
canes Laconici. 177.
canis. 367.
- - - ad ostium. 104.
- - - catenarius. 358.
canistra. 645.
cantatores super cœnam. 181.
capides. 253.
capillamenta. 506.
capillati. 286.
- - - pueri. 94. 105. 107.
Capitolio promittere. 427.
capo. 300.
Cappadoces. 317. 342.
capsarii. 115.
capsella. 336.
captare superbiam. 597.
captatores. 538.
Capuæ exierat. 320.
caput obvolvere. 38.
- - - radere. 480.
caræ margaritæ. 371.
carduceles. 229.
carnarium. 218.
carpere. 153.
carpus. 153. 158.
carycæ. 320.
Caryotæ. 178.
casalbadium. 308.
Cassandra. 253. 369.
Casaura. 369.
castigare. 238.
castrum & *claustrum* confusum à librariis. 429.
cataphagæ. 173.
catastrophe. 262.
catella. 355.
catilli. 250.
catillus. 338.
catomidiare. 626.
catomis cædere. 626.
caudicæni. 361.
caupones. 175.
caussa, *pro prætextu*, *crimine*. 444.
caussæ. 3.
caussidici. 233.
ceciderunt memoria. 279.
cedere. 572.
cellæ. 385.
- - - meretricum. 35.
cellariolum. 385.
cellario. 385.
centenaria lanx. 38.
centonarii. 215.
centones. 31.
cepa. 288.
cerdo. 305.
cerasinus. 333.
cerea imago. 305.
Cereris sacra antiquissima. 677.
cerritus. 341.
certa lineamenta. 391.

- - 5

C.

- - - sidera. 526.
certare. 552.
certe, *cum infinitivo.* 10.
certus est. 315.
cervicalia. 125.
Chia vita. 316.
chironomi. 153.
Chrysippus. 425.
cibi calentes. 149.
cicadæ. 226.
Cicerones. 228.
cicerbita. 328.
ciceræ jus. 290.
cicerejus. 291.
ciconia. 269.
ciconiæ nidos faciunt. 270.
cimbix. 218.
cimex. 218.
cingillus. 333.
cinis, *ad medicamenta.* 190.
circatores. 259.
Circe. 609.
circitores. 259.
circuitores. 259.
circulatores. 239. 339.
circuli. 239.
circulus. 302.
circummingere. 281.
circumscriptus. 521.
cirrati pueri. 288.
cisternæ. 346.
citreæ mensæ 559
civis per manumissionem. 282.
clamare. 292.
clamo. 233.
clamor. 301.
clavi. 126.
- - - annales. 646.
clavus tabularis. 376.
claudere terram. 380.
claudicat fides. 46.
clausus pavo. 267.
clepo. 296.
clibanaria lanx. 301.
clibanus. 150.
clinare. 611.
clivus. 238.
Coccynus. 100.
cochleæ. 332. 610.
coci jactantes. 345.
cocitus, *pro Cocytus.* 566.
codex. 368.
coæquale, *an Latinum.* 649.
colani. 278.
colaphi. 205.
colepium. 345.
colere, *pro ornare.* 355.
coliphium. 345.
colis. 86.
colligere vestem. 651.
- - - rabiem. 497.
collocare. 258.
colubra. 221.
columbæ, *Veneri sacra.* 418.
comedere. 210.
comendatus vultus. 506.
comites fœminarum. 56.
commendo. 351.
comessari. 323.
comissus. 218.
commodare lacrymas 512.
commodus, *pro felix.* 123.
commundare. 238.
compedes annuli. 334.
componere. 333.
- - - - mimum. 540.
- - - - paria. 66.
- - - - *pro constipare.* 468.
- - - - *pro sepelire.* 570.
computare. 212. 226.
concessio. 441.
conchiclæ. 331.
conchis. 331.
conchylium. 263.
conciliare. 606.
concoquere. 376.
conditorium. 510. 520.
conditura vitreorum. 252.
condocefacere. 293.
conducere, *pro suscipere faciendum.* 473.
confessus. 183.
- - - amor. 440. 610.
conficere. 67.
confundere lineamenta. 489.
confusus. 367.
- - - *pro tristi.* 439.
conjicere. 245.
conjungere agros. 384.
considerare. 7.
confidere. 458.
conciliare. 383.
conciliator. 382.
conspuere in sinum. 368.
constitutum. 54.
- - - - habere. 283.
consuescere. 519.
consularis locus. 122. 165.
consulere. 66. 230.
consumere. 130.
contemplari. 47.
contentus. 395.
continere. 9. 237.
- - - se. 325.
contingere potest. 454.
contra aurum. 379.
controversia. 243.
controversiæ. 3.
contubernales. 284.
contubernium. 44.
conturbare. 169.
convalescere. 649.
conviva. 169.
convivari. 289.
cœlum, *pro diis.* 281.
cœpi perire. 393.
cœpit cum infinitivo. 29. 30. 37.
copo. 314.
coproplacentæ. 178.
coqui 167.
coquinariæ artis studium. 8.
corbis, *mascul. gener.* 130.
corcellum. 376.
cordax. 256.
Corinthia. 248.
corneus. 201.
cornices. 261.
cornu, *potentiæ signum.* 172.
corona argentea. 248.
corporaliter. 309.
corpus, *pars obscœna.* 619.
corrigere. 197.
corrotundare. 175. 381.
cortex mali. 236.
cortina. 25.
corymbion. 504. 506.
coturnices. 161.
coxas corrigere. 197.
cras erit. 216.
craticula argentea. 348.
credere se mari. 533.
cremare cadavera. 511.
creophagiæ. 278.
crepitus ventris. 236.
crescere. 194. 227.
cretæ usus in fuco. 80.
crimen, *pro pœna.* 54.
crinem vovere. 494.
crines laxi. 557.
crinium cura. 62.
critica. 293.
croci usus. 338.
crotalia. 336.
crotalistria. 270.
cruciarius. 521.
crusta. 552.
crustæ. 348.
crux, *pro servo.* 600.
cubitum ponere. 96.
cucuma, *vas.* 649.
culcita. 462.
culter venatorius. 279. 280.
cultor & amator. 607.
cultrum. 279.
cultus, *pro ornatu.* 127.
cum maxime. 162.
- - - primum. 84.
- - - scalis consistere. 260.
cupidicœnus. 361.
cupressus. 567. 610.
cura. 231.
curare corpus. 619.
- - - in gregem. 162.
curare. 314.
curatio, *de capillis.* 493.
curiose. 317.
curiosus. 231. 610.
cursores. 100. 107.
cursus, *pro navigatione.* 381.
custodes sepulchrorum. 354. 511.
- - - crucibus appositi. 513.
custodia, *pro exploratione.* 596.
custos, *pro exploratore.* 42.
Cyclici. 340.
cymbalium. 308.
Cynice vivere. 49.
cyperon. 610.
cyparissus. 610.

D.

Dædalus. 254.
damna, *pro sumtibus.* 62.
damnare. 182.
damnati, morti devoti. 517.
Daphnen. 601.
de suo sibi. 328.
-- *abundat.* 225.
-- *pro ex.* 378.

-- In-

- - lucerna. 223.
- - *pro pest.* 154.
debattuere. 342.
debet esse. 246. 133.
- - - habere. 335.
delucere crines. 62.
decens puella. 613.
deceptus, *pro privatus.* 535.
declamatores. 2.
decoctæ. 120.
decollari. 252.
decuriæ judicum. 356.
- - servorum. 240.
deserta. 344.
defectus. 73.
deferre. 46.
- - - sponsione. 294.
deducere crines. 62.
deficere. 379.
deficiens. 106.
defixa. 344.
defraudare. 342.
defricta. 144.
dejicere & disjicere, *confusa.* 585.
delabi. 475.
delapsa cecidit. 55.
delectari. 220. 320.
Deliaci *gallos castrabant.* 79.
delicatus. 129. 316.
dentata manus. 62.
dentiscalpium. 128.
Deos *negabant veteres.* 211.
depræsentiarum. 289.
deprehendi. 220.
deprendi, *de naufragis.* 564.
depretiasset. 246.
depugnare. 66.
desidere. 292.
descendunt montes. 429.
designatores. 389.
desolatus. 594.
desperatus. 340.
despoliare. 114. 246.
destinare. 232.
destringere. 25.
desurgere. 184.
detergere nates. 237.
detonare. 57.
detrectare onus. 544.
deverbia. 320.
deversorium. 40.
devertere. 40.
devirginare. 83.
devorare. 209.
devotiones, *per lanas.* 294.
dexter pes. 114.
dicta. 531.
dicere aut facere 466.
dicta. 501.
- - - dedit. 308.
dictata gladiatorum. 225.
diducere. 496.
- - - os. 360.
differri rumoribus. 41.
diffindere vina. 363.
diffusus. 350.
digitorum gesticulatio. 605.
digitos concrepare. 57. 97. 654.
dignatio. 286.
dignitosus. 286.
Dii! 392.
- - Deæque. 334.
diligens. 337.
dipsaba. 118.
directim. 207.
diribitores. 131.
discere. 299.
- - - *de histrionibus.* 542.
discoloria vestis. 461.
discordiæ habitus. 593.
discutere. 239.
disjicere. 632.
dispallare. 227.
dispensatores. 115.
distillio. 306.
dissors. 601.
Ditis pater. 568.
dives, *cum ablativo.* 391.
dividere. 45.
divini. 32.
divisio. 242.
divitatio. 519.
divus, *pro Cæsare.* 594.
diu multumque. 79.
docere, *de poetis.* 542.
doctus cocus. 365.
domare terram. 466.
domavi. 369.
domi nascuntur. 161.
dominæ uxores. 310.
dominus navis. 472.
domiseda. 386.
domus æterna. 354.
donare aliquem. 657.
duæ negativæ. 393.
dubie. 414.
ducere, *de rationibus.* 398.
- - - *pro bibere.* 87.
- - - lanam. 635.
- - - *pro regere.* 592.
- - - & deducere crines. 62.
dulciaria opera. 132.
dulciarii. 168.
dum loquimur. 55.
durare. 181.
duratus. 430.
durum caput, os. 172. 195.

E.

Ebullire animam. 190.
echini. 343.
ecce aliud. 553.
eccritus. 316.
edere, *de flammis.* 577.
efferre. 509.
efflare. 245.
effluere, *active.* 356.
effrangi. 372.
effugere est. 360.
effundi in risum. 564.
egurginare. 310.
eruminare. 309.
ejectus. 537.
ejurare. 438.
elaborare. 532.
ellipsis, τῷ dicens. 132.
- - - substantivi. 274. 123.
- - - τῷ causa. 246.
- - - si. 345.
- - - *pronominis ille.* 203.
- - - τῷ in. 616.
elogium exhæredationis. 259.
Embasicœtas. 81.
embolum. 111. 144.
emendare, *medicorum.* 640.
ementiri. 406.
emittere verba. 65.
enim abundat. 313.
Enothea. 639.
Ephesus. 350.
Epicurus. 632.
Epidaurus. 593.
epidipnis. 313.
epilatores. 302.
equites gladiatores. 223.
equus, *e fœmina significatione.* 81.
erat, *pro esset.* 92.
ercisćere familiam. 664.
eripere favorem. 222.
erit, *pro esse oportet.* 218.
errare, *de aquis.* 623.
eruere. 132.
erumpere se. 594.
ervum & ervilia. 287.
esse bene. 144.
- - pro edere. 276.
essedarii. 154.
est, ut. 605.
- - te videre. 334.
etiam. 72. 256.
- - - *minantis.* 652.
Euchius. 183.
evenire. 655.
Evius. 183.
evocare. 359.
Eupatrides 158.
euripus, *ductus aquarum.* 152.
ex transverso. 164.
- - nota. 412.
- - more. 498.
- - æquo. 366.
- - animi sententia. 499.
excatarrizare. 336.
excellente, *pro excellens.* 217. 329.
excidere. 263.
excipere. 255.
excitare. 459.
excludere aures, caput. 126.
excusse. 455.
excussus 455.
excutere 614. 424.
exenterare. 145.
exercere manus. 452.
exercitus & exercitatus. 412.
exire à se. 418.
existimare. 327.
exitum facere. 221.
exodiarius. 400.
exoravit 182.
expecto te. 248.
expedire. 173. 310. 467.
explicare. 52.
explicari. 391.
exspuere. 621.
exstruere divitias. 415.
exsufflare 221.
exsul hiemis. 270.
extemporalitas. 28.

extendere se. 134.
extorquere. 70. 244.
extremus. 74.
- - - totus. 389.

F.

Fabiæ, ancillæ. 601.
fabula. 512.
fabulæ. 58.
- - - *ad quas alludunt scriptores.* 335.
fabularum narratus. 508.
facere. 236. 423.
- - - ad se. 166.
- - - ad stellas. 311.
- - - assem. 309.
- - - cum marito. 39.
- - - & fieri, *culinare verbum.* 93.
- - - fortiter. 39.
- - - versus. 449.
faciatur 355.
facibus *olim pro tubis utebantur.* 593.
facile vivere 200.
faciles cibi. 448.
facilis. 645.
factare. 175.
facti nihil. 397.
falcipedis 375.
falsum est. 354.
fama volucris. 586.
familia quid *significet.* 664.
farcire aves. 343.
farinæ nostræ. 226.
fartus. 343.
fas & lex. 493.
fasces adfixi postibus. 111.
fasciæ nostræ. 226.
fascinum. 345.
fastidior. 342.
fastidiosus. 47.
fastosus. 620.
fateri. 440.
fatus. 193. 384.
fatuus. 227.
fax nuptialis. 88.
fecit reporrigere. 251.
fefellitus sum. 309.
felicio. 305. 336.
feliciter. 248.
- - - dicere. 304.
fenestra. 392.
fercula. 151.
feriati dies. 231.
ferculus. 171.
fericulum. 304.
ferre ætatem. 201.
- - - manus. 581.
- - - præ se. 442.
- - - secum. 200.
- - - sententiam. 348.
ferri ad pedes. 357.
ferrum, *pro annulis ferreis.* 297.
ferruminatio. 127.
fervet sanguis. 300.
festra. 392.
- - - *pro fenestra.* 676.
ficti, *pro infrunitis.* 341.
fidem habere. 297.
fieri. 365.
- - - *culinare verbum.* 240. 344.
filix. 221.
filum bonum. 229.
fimbriæ. 127.
fistularius 354.
fit quod dii volunt. 310.
flammeum. 87.
flava Ceres 644.
flavi crines. 506.
flos ætatis. 59.
fluere, *de capillis.* 238.
fœmina, *de viro.* 377.
fœnerare. 381.
fœtum lana emere. 285.
forma comparata simulacris. 602.
formare, *de capillis.* 505.
fornices. 33.
forsitan, *cum subjunctivo.* 602.
forte jecur. 616.
fortis tanquam Orcus. 31.
fracta unda. 590.
frangere se. 372.
- - - in Venerem 556.
frangit vultum risus. 614.
fratres & sorores. 41. 606.
fricare, *objicere.* 446.
frigida. 99.
frigidus. 67.
frons minima. 603.
frugi est. 373.
frunisci. 199.
fucus. 80.
fuga. 218.
fulcipedia. 375.
fulgere & splendere, *de auro.* 128.
fulmen & fulminatus. 396.
fundi & fusi. 624.
fundi quos ignorabant possessores. 258.
funerata pars. 60.
furere *de militibus.* 582.
fures balnearii. 114.
Furiæ. 2.
furtum per lancem & licium. 466.

G.

Gajus. 248.
galbinus. 333.
galli cantus 364.
- - - pugnices. 419.
gallina Numidica. 268.
garum. 152.
gastra. 348.
gastræ. 390.
gastri. 390.
gaudens. 358.
gaudia. 422. 631.
gaudimonium. 307.
gaulapa. 100.
gausape. 71.
gemere. 570.
genere nullo. 52. 92.
genesis. 173.
genialis lectus. 88.
genii. 85.
genio maledicere. 258.
genium propitium. 100.
genius loci. 250.
gennæi. 290.
gens humana. 514.
geometriæ. 293.
gerere vitam. 316.
geruli. 234.
Getæ. 290.
geuge. 290.
gigeria. 328.
gingilismus. 361.
gladiator. 222.
glebulæ. 283.
glires. 124.
globulus. 327.
gloria. 566.
gradus ad præliandum. 395.
- - - gladiatorum. 134.
graduum numerus impar. 114.
Græcæ linguæ studium. 229.
Græcismus, *infinitivus pro gerundio.* 334.
Græco more bibere. 186.
Græculi. 229.
grassatores. 406.
gratia in dicendo. 608.
gratuita libertas. 374.
gratuitus servit. 285.
gravi, *pro fœtente.* 448.
gravis ebrietate. 388.
- - - *pro gravido.* 430.
grex scenicus 399.
grumi. 391.
gubernacula navium duo. 475.
gurdus. 224
gustare de jure. 231.
gustatio. 72. 123.
gusti fuit. 397.
gypsare. 139.
gypsatæ manus. 606.

H.

Habere. 387.
- - - *pro divitem esse.* 157.
- - - se. 166.
- - - suspicionem. 53.
- - - convicium. 330.
- - - mulierem. 619.
- - - odium. 415.
- - - rixandum. 418.
habet unde. 228.
- - - mentem timor. 615.
habitare in aliqua re. 8.
habitus pugnantium. 317.
hæredipetæ. 596.
hamare. 19.
Hannibal. 249.
- - - *pro ferro.* 472.
harenarium. 218.
harundines quassæ. 342.
Hecate. 647.
Hecatæ cœna. 647.
helleborum. 425.
hellenismus. 314.
heminatæ potiones. 187.
hepatia. 331.
here. 370.
Herma. 444.
Hermeros. 255.
Hermerotes. 254.
hi dies. 163.
hic, *demonstrative.* 210.
hilaria. 30.
hinc & illinc. 247.
hircus. 612.

Hi-

Hispanum mel. 329.
hoc erat. 449.
- - *pro huc.* 173.
Homeritæ. 300.
Homerus. 244.
homines. 216
- - - sumus. 172.
homo. 168. 171. 200.
- - - inter homines. 282.
- - - negotians. 199.
- - - *pro servo & parasito.* 317.
honestus. 266.
honor, *pro pulcritudine.* 668.
- - - *pro sacrificio.* 636.
hora. 313.
hornus. 606. 636.
horologium. 93.
horrere, *pro algere.* 434.
- - - *de pilis.* 467.
horridus & sordidus, *confusa.* 572.
hortari canes. 322.
hu, hu. 203.
humane loqui. 437.
humanitas. 329.
humor verborum. 4.
hydraules. 154.
hypogæum 510.
Hypœpæ. 635.

I.

Jacent agri. 214.
jactat taurus. 220.
jaculari dicta. 502.
jaculari. 456.
jam nunc. 352.
jam scio. 209.
janitores. 122.
januam effringere. 390.
icta mens. 587.
jejunæ sententiæ. 28.
jejunium. 211.
jejunus spiritus, *fætidus.* 611.
illa tu es. 600.
illud, *obscæne.* 627.
imber, *pro lacrymis.* 57. 653.
immittere. 367.
impellere. 17.
Imperator provinciæ. 513.
impingere calcem. 230.
implere. 451.
- - - tiaram. 451.
imponere plagas. 488.
impotens. 20.
improbiter. 332.
improbus. 410.
improperare. 166.
imus lectus. 164.
in amicos felix. 383.
-- ano esse. 311.
-- cœlo positus. 629.
-- cœnam. 240.
-- conspectu. 363.
-- diebus. 217.
-- fronte & in tergum. 353.
-- ingenuum nasci. 288.
-- manu ponere. 380.
-- malo. 311.
-- nummis habere. 195.
-- spatium. 484.
-- toga elati. 327.
-- ventos fundere. 48.
-- vicem. 47. 263.
-- unum. 250.
-- *finem metat.* 618.
-- *cum accusativo.* 189. 429.
-- prætexta sepulti magistratus 387.
-- cum ablat, *pro accusativo casu.* 94.
incedere. 27.
incendere. 434.
incessus puellarum. 598.
incidere *de præda.* 491.
inclinata res est. 167.
incolare. 162.
incuba. 395.
incubare. 130.
- - - rei. 395. 415.
indomita. 272.
inducere literis. 27.
infamis. 445.
inferre in rationes. 258.
infra. 415.
infringere. 75.
ingenium. 345. 522. 561.
ingenio flexi. 602.
ingerere. 155.
ingurgitare. 391.
inhorrescere. 525.
injicere manum. 36.
injuria. 634.
- - - *pro incommodo.* 478.
- - - *pro infamia.* 86.
- - - *pro stupro.* 86.
- - - sepulcri violati. 354.
inniti alicui. 325.
insane. 184.
insanus, *pro cerito.* 444.
inscribere ædes. 165.
inscribi. 431.
insepultos relinquere. 529.
inferi aliud cœlum, aliam lucem habent. 571.
inspergere ossa vino. 329.
inspicere *examinare.* 414.
- - - *de metoposcopis.* 642.
- - - judicum verbum. 53.
inspuere in faciem. 371.
institæ. 68.
- - - in lectis. 461.
insufflare. 223.
insularii. 456.
intactus. 201.
intelligere. 255.
- - - - aliquem. 615.
intempestiva convivia. 487.
inter, *pro in.* 608.
interdiu. 323.
internuculi. 32.
interpellare. 257.
interrogare res inanimatas. 475.
intestinæ. 383.
intonare. 389.
intortum pallium. 317. 395.
invadere aliquem. 366.
inveniunt se. 235.
invidia. 52.
invidiam facere. 493.
inundari. 545.
involare. 198. 296.
inutilis, *pro valde utili.* 20.
Jo saturnalia. 288.
jocari, *pro ludere.* 94.
Jovis. 289.
- - - furta. 605.
- - - non potest. 237.
- - - *Traducere.* 184.
isicia. 147.
iste. 37.
ita crescam. 345.
ite nunc. 534.
jubere aliquem. 352.
judex, *Taris.* 657.
Julius Proculus 169.
jumentum, *de equis.* 544.
Juno mulierum. 85.
jungere capita. 73.
Jupiter iratus. 275.
- - - aqua. 313.
jure suo. 390.
juris studium. 232.
jus & lex. 491.
- - firmum. 366.
- - humanum. 393.
jussus. 584.
juvare remedia. 63.
juvenis, *an pro servo.* 76.

K.

Κατακέχυσθαι. 173.

L.

Labio demisso. 255.
laborare. 532.
laboriosus. 445.
lac gallinaceum. 162.
laccus. 346.
lacens sit. 230.
lacere. 230.
lachrymæ ex gaudio. 432. 440.
lactem. 311.
lacticulosus. 286.
lacus. 346.
lagena. 74.
lama 283.
lamellulæ. 283. 284.
Lamia. 281.
lamina. 294.
lanati pedes. 214.
lances magnæ. 203.
lanna. 294.
lanx dunaria. 301.
lapidariæ literæ. 294.
lapides conjicere. 437.
- - - *pro gemmis.* 273.
laquearia versatilia. 302.
Lares argentei. 308.
larituga. 281.
larva super cœnam. 342.
larvæ. 204.
lasanus. 184.
laser. 150.
laserpitium. 150.
lassi montes. 576.
lassus à Venere. 423.
late tenere. 408.
latere & jacere in MSS. *confusa.* 520.
latrantes curæ. 565.
latronum pœna crux. 513.

latus & angustus clavus. 126.
- - - convellere. 620.
lavare & lavari. 188.
lavatio manuum & pedum. 57.
lautus. 93.
laxare. 407. 580.
lecythus. 71.
legitimi gladiatores. 540.
λειχάζειν 189.
lemures & larvæ. 319.
lentus. 447.
lenta manus 90.
lepus, *obscœne.* 623.
levatores. 663.
lex, *pro consuetudine* 652.
libatio super mensam 100.
liber sum 544.
libera aqua. 151.
- - - cœna. 90.
liberare, *pro superare.* 651.
liberti se regio genere ortos jactabant. 282
libertini divites. 163.
- - - pugnabant in munere. 217.
- - - locus 165.
libitinarii. 389.
libra, *pro liber.* 231.
licium, *in veneficiis.* 620
lingua canina. 195.
- - - sile. 342.
linguosus. 193. 315.
literas scire. 41.
literæ *pro elementis.* 232.
litora, loca solitaria 401.
loco, *pro tempore.* 380.
locus, *obscœne.* 394.
locus honoratissimus in triclinio. 122.
locustæ 149.
λογισμός. 189.
longe sit. 292.
longe à nobis. 365.
longum est. 98.
loquere. 226.
loqui aurum. 542.
loquuntur arbores. 567.
lorum. 346. 640.
lotus, *pro lautus.* 180.
lucro. 305.
lucunculus. 327.
ludere inter cœnam. 128.
- - - de aqua. 623.
ludere. 43. 632. 633.
ludos facere. 361.
lumbi, *in Venere.* 661.
lumen in sepulcris. 512.
lunæ plenæ & puellæ formosæ comparatio 606
lunam deducere. 641.
lupa. 158.
Lycurgus. 371.
- - - *Thraciæ tyrannus.* 411.

M.

Ma dia. 256.
macarismus. 286.
mactatila. 368.
maculæ in mensis. 559.
Mæcenatianus. 356.
Mæcenatis cantica. 361.

mæchi, *capite tecto.* 31.
magister. 26. 27.
- - - navis. 472.
Magnus, *pro Pompejo.* 592.
majestas. 287.
major natu. 285.
mala manus. 317.
malæ memoriæ. 247.
male. 556. 569.
- - - dormire. 419.
- - - impendere, emere. 219.
maledicere aliquem. 299. 366.
maligne. 192.
malo mihi. 250.
mamma. 222.
manducare. 276.
manens fortuna. 399.
manifesta tempestas. 527.
manni. 219.
manuciolum. 318.
manum de tabula. 381.
manumissi vindicta. 165.
manumittere testamento. 351.
- - - - mortuum. 326.
manus uncta. 195.
- - - manum lavat 226.
- - - tergere in capite. 98.
- - - artificis. 400.
mapalia numerare. 29.
marcelli. 251.
marcere. 73. 267.
marculus. 251.
Margarita catella. 322.
margaritum. 271.
marmorare. 385.
Mars vigila. 385.
Marsus. 265.
Marsyæ. 151.
martellum. 251.
Martia Roma. 267.
martiolum. 251.
martulus. 251.
mascarpio. 638.
mataritata. 312.
matellæ argenteæ. 96.
mater. 30.
mathematici. 382.
matrylleum. 368.
matteæ. 323.
matula & matella. 220.
matus 188.
Mauri pueri. 669.
mea te causa. 318.
mestus. 25
medica porticus 103.
mel Atticum. 162.
- - caldum. 329.
- - Hispanum. 329.
melca 278
melior 296. 303.
melitavi. 320.
melius loquere. 215.
meliusculus. 162.
mellis usus in conviviis. 149.
memini. 112. 205.
Menecrates. 356. 360.
Menophilus. 349.
mens humana 514.
mensa in ara. 641.

mensæ. 117.
- - - Delphicæ. 75.
mentiri somnum. 470.
- - - *pro simulare.* 518.
mentula. 86.
mentum tollere. 198.
mera hilaria. 307.
meræ fugæ. 215.
mercurialis. 287.
Mercurius animarum ductor. 662.
- - - vigilat. 385.
metoposcopus. 599.
metus *religionis causa.* 677.
meum intelligere. 255.
meus interpres. 181.
mi hospites. 538.
mica. 133.
- - - homo. 135.
micare in tenebris. 206.
micarius. 163.
- - - homo. 135.
millesimæ Mercurii. 335.
milvina aviditas. 374.
milvinum genus. 193.
Minervæ mancipium. 340.
Minerva. 106.
mistio libri ornati. 231.
ministrare navem. 496.
ministri & ministratores. 119.
minutalia. 217.
minutus Populus. 204.
mirabar, si. 344.
mirifici. 260.
miscere. 322.
miscus. 218.
misellus. 326.
miser, *pro invalido.* 617.
miseri, mortui. 326.
mittere, *pro missum facere.* 246.
- - - vocem. 65.
mittix. 218.
mixtilis. 218.
mobiles oculi. 598.
- - sylvæ. 623.
modio metiri. 156.
modo, modo. 190.
molere. 79.
molestare. 296.
molestus. 194. 255.
moliri fugam. 455.
molles. 78.
mollis, *pro recens.* 33.
monstruosus. 343.
mora ætatis. 619.
morbosus. 229.
morbus, *pro insano studio alicujus rei* 437.
mordere. 202.
morientes occidere 464.
morientia flumina. 576.
morsimus. 265.
mortes. 67.
mortis *mentio ominosa.* 194.
mutuus alienus. 262.
motus, *obscœne.* 622.
mu 286.
mussitus 298.
mutius magister. 298.
mulsa agere. 348.

mul-

mulcare. 457.
mulcones 340.
mulierarius. 202.
mulieres quæ panem coquunt. 368.
mulierum levitas 507.
multa, *pro multum.* 209.
mundus, *pro merus.* 186.
munera edendi jus. 217.
murices. 332.
muricidus. 299.
murmur in sacris. 418.
mus. 294.
- - - in matella. 295.
musculosa oratio. 11.
mustela. 229.
musteus. 298.
mutare. 338.
mutire. 306.
myrrha vino infusa. 72.
mys. 253.
myxus. 218.

N.

Nani. 219.
nares inflexæ. 604.
narra mihi. 633.
nascatores. 362.
nassa. 258.
natum non putare. 269.
naturale vitium. 613.
navigare cum impiis. 486.
navis ludis. 523.
nautarum convitia. 468.
naufragare. 579.
ne. *pro ne quidem* 237.
Neapolis urbs Græca. 402.
nebula linea. 274.
nec minus. 262.
- - mu, nec ma. 286.
nectar. 26.
negare sibi. 128.
negotiantes. 472.
negotium. 277.
nequitia. 270. 422.
nervia. 224.
nesapius 248.
nescio quid. 83.
neuropasta. 143.
Niceros. 306.
nidus. 270.
nihil agere 52.
- - - aliud quam 421.
- - - est. 186. 243.
- - - alapa esse 164.
- - - nisi si 296.
nitere, *de comis.* 504.
- - - *de terra* 466
- - - *pro pinguem esse.* 13.
nobiles sylvæ 623.
noctuinæ. 319.
nodus amicitiæ. 398.
nomen, *pro re ipsa.* 597.
nomenclator, *in cœna.* 259.
nomina, *pro debitis.* 259.
non curo. 341
. . . insperatus. 366.
. . nominanda. 628.

N.

. . . pote. 251.
. . . si. 314.
Norbanus. 222.
Noricum ferrum. 345.
noster, *pro hero.* 316.
nota. 412.
notabilis. 391.
notæ, *pro stigmatibus.* 480.
notare. 234. 432.
. . . sibi. 26.
notores. 446.
novendiale sacrum. 316.
novimus vos. 342.
novus. 631.
nuda virtus. 414.
nudi lavantes. 443.
nunc. 210.
. . . est. 605.
nuptiæ, *obscœne.* 84.

O.

Obducere. 67. 188.
obiter. 38
objurgare colaphis. 134.
obliqui oculi. 514.
obscurare. 638.
occupo. 296.
oculeus pavo. 267.
oculi clari. 603.
. . . mei hic erant. 385.
oculorum petulantia. 598.
odaria. 260.
odientes. 630.
Oecuros. 293.
officioli *in balneis.* 445.
officium. 87.
. . . . *obscœne* 661.
offla crucis. 289.
oleæ ramus. 498.
olla fervet. 166.
Olympus, *Jupiter.* 292.
omnia esse. 157.
. . . facere 536.
omnis vector. 401.
. . . libido. 402.
onagri. 163.
onerare vinum. 378.
. . . . potione. 249.
onerata baccis. 272.
opera pistoria. 167. 344.
opes. *pro frugibus.* 640.
opiniscere. 314.
oportet fiat. 365.
opus, *obscœne.* 404.
. . . proditionis. 680.
oramata. 261.
orbis Romanus. 548.
orci galea 164.
orcus. 144. 222.
. . . . Apoculanius. 310.
ordeo pasci 202.
organarius. 154.
oscularii servi. 199.
ornata femina 606.
ornatrices. 612.
oro te. 215.
opertis oculis. 212.

O.

os præbere. 205.
oscula reconciliationis. 500.
osculum, *parvum os.* 604.
ossa bene quiescant. 170.
ostendere ornamenta. 334.
ostentatio scenæ. 600.
ostiarii. 102.
ostrea. 348.
otio. 252.
otiosæ. 252.
otopeta. 148.
otus. 148.
oxycomina. 332.

P.

Pacuvianus orcus. 311.
pædagogi 416.
pædagogia. 107. 119.
pædidus. 138.
Pallas Claudii libertus. 282.
palliati *accumbentes.* 126.
pallidi poetæ. 412.
palmulæ. 178.
palumbes Veneri sacræ. 418.
panem habet. 231.
panis semissis. 321.
. . . semestes. 321.
. . . autopyrus. 328.
. . . recens. 150.
panni. 210.
πάντα ἄγαν. 157.
parapsis. 134.
parare mala. 67.
. . . *medicorum verbum.* 275.
parata. 426.
- . . victoria. 55.
paratus miles. 658.
parentare. 142.
parentes felices prædicare. 430.
paret, non paret. 655.
parietes, *quomodo structi.* 645.
. . . pingere. 109.
Parium Marmor. 604.
paro. 492.
parodiæ. 518.
paronychia. 120.
parra. 166.
pars, *obscœne.* 519.
partes dicere 228.
. . . in cœna. 132.
pascere. 284.
. . . se. 172.
pascitur pavo 267.
passeres. 279.
pati, *obscœne.* 84.
patrimonium laticlavium. 378.
pavonum ova 111.
paupertatis ingenium. 644.
pauper, paupera. 225.
pax Palamedes 331.
peccare. 411.
. . . sibi 222.
. . . & delinquere. 618.
pectus percutere. 58.
peculium. 373
. . . . *obscœne.* 34.
pecunia, quid notet. 664
pedalis. 279. 232.

pedem opponere. 288.
pedere. 237.
pedes ungere. 349.
pedicellum. 285.
pegmata. 39.
pejus. 209.
pelagius 272.
pelamides. 331. 332.
pendet fides. 428.
penicillus. 244.
peniculum. 304.
penna ad dentes. 128.
Penninæ Alpes. 79.
pensiones ædium. 165.
penthiacus. 240.
per ego te. 607.
peræ Cynicorum. 49.
peragere æquora. 550.
perarare æquora. 550.
perbonus. 186.
percolopham. 204.
perculsus & percussus. 516.
percutere aures. 339.
- - - virga fores. 323.
perdere. 405.
perducere. 602.
perficere. 423.
pergula. 425.
pericula. 146.
periculum. 304.
periscelides. 604. 333.
peristasis. 243.
periturus. 555.
perluere & proluere. 578.
perosculati. 184.
perplexe, *obscœno sensu*. 640.
persuadeam, *pro persuadebo*. 227.
persuadere aliquem. 227.
pertentare. 608.
pertrectare. 82.
pervenero vivus. 184.
perversa vestis. 237.
pervigilium. 72.
pessi. 362.
pessime erat. 262.
pessimus. 199.
pessum. 199.
petauristarii. 239. 260.
petere, *insidiosum*. 490.
phæcasium. 406.
phæcasiæ. 334.
phantasia. 168.
pharmacus. 494.
Phasiacus. 240.
Phasiana ales. 447.
Philero. 233.
phili. 508.
philologia. 170.
philosophi. 357.
pica. 159.
- - - cirrata. 288.
picæ. 103.
picta sepulchra. 353.
pictores, *addebant titulos*. 106.
pictura. 33.
pictaticultrix. 269.
pilæ. 391.
- - - lusus. 91. 96.
pilare. 196.
pili facere. 212.
pinacotheca. 400.
piper. 105.
pingere carbonibus aliquem. 73.
piscatores æneoli. 362.
pistores. 167
pittacia 139. 222.
placere sibi. 210. 230.
plane. 181.
planctus. 192.
plani, *impostores*. 663.
planus. 406.
platanon. 601.
plebejus. 448.
plena manu. 322.
- - - mensa. 196.
pleno velo. 222.
plocamus. 320.
plorare diem.
ploverat. 214.
plumæ avium. 288.
plumatæ vestes. 268.
plures medici. 191.
plus minus. 253.
- - libra 330.
- - argentum. 360.
pœnitentia. 439.
pœnitentiam agere. 629.
poetæ coronati. 413.
- - - pueris prælecti. 22.
poëtarum mentio, *inter pocula*. 265.
poëtice loqui. 417.
Polyænus. 609.
Polymita. 108.
Pomona. 353.
porrum bellum. 281.
pondus Deorum. 592.
- - - & onus inguinis. 444.
ponere & apponere. 68. 125. 140. 177.
ponere. 241. 473.
- - - calculum. 535.
- - - genu. 361.
- - - consilium. 533.
porci cocti ambulant. 216.
porcinum sinciput. 643.
porculus. 327.
porcus Trojanus. 247.
porricinus. 243.
portare. 592.
Porthmeus. 574.
porticus ante scholam. 14.
poscere. 286.
possidet ventus littora. 526.
potens & potentia, *de eloquentia*. 431.
potentes, *qui obtinent aliquid*. 492.
potestas, *pro magistratu*. 563. 568.
potionem dare. 343.
præ, *in compositis pro præter*. 467.
præbere cervicem. 463.
præceptores filiorum. 460.
præcincti. 66.
præcingi auro. 413.
præcones 233.
prædicare, *in malam partem*. 367.
præmium, *pro præda*. 397.
prænomine appellare. 248.
propositio *ad* omissa. 253.
præsidium. 373.
præterire. 246.
Prætores *duumviri*. 323.
prætoria. 115.
prætorium, *in municipiis*. 323.
prætorius locus. 328.
prasinus. 95.
precari, *pro deprecari*. 613.
precarium. 115.
premere torum. 61.
pretiosus. 554.
pretium facere. 374.
Priapiscoli. 162.
Priapus. 303.
primigenius. 233.
primitus. 300.
primum. 84.
primus & secundus. 17.
principem, *solum nominare & reliquos numero exprimere*. 9.
prior annus. 258.
pro luto. 209.
probare, *pro experiri*. 346.
proclamare. 38.
procurator. 110.
producere meretrices. 603.
- - - & productores. 83.
profari. 428.
promittere. 41.
- - - - ad cœnam. 42.
promulsidare. 123.
promulsis. 82. 123.
properare in vota. 431.
propinare. 100.
propitiare. 99.
propomata. 121.
propudium. 468.
proscribere. 165. 169.
providere. 138.
prudentissimus. 344.
publicati sermones. 169.
publicus. 170.
Publius Syrus. 266.
puellarius. 201.
puer, *pro servo*. 76.
pullum. 113.
pulsare. 326.
purgamentum. 367. 637.
puris mentibus. 212.
purus. 38.
putamina leguminum. 641.
putares. 34.
putidus. 360.
putidi. 262.
pytiare. 361.

Q.

Qua. 29.
quadrata. 209.
quadratæ literæ. 104.
quærere. 550.
quæri. 449.
quære alium. 349.
quæstuaria. 626.
quamplures. 71.
quandoque. 635.
quasillaria. 626.
quassa. 348.
quassare facem. 460.
quatere. 679.

que-

queri aliquid. 441.
quia enim. 251.
quid? 92.
quid dicis. 352.
- - - faciant. 49.
- - - futurum. 210.
- - - ni? 607.
quidquid est. 468.
quisque. 520.
quisquilis. 376.
quo tibi. 271.
quod, *in initio sententiæ.* 482.
quomodo ajunt. 164.
- - - dii volunt. 306.
- - - nosti. 332.

R.

Rapere. 396.
re, *in compositis.* 256.
recedere & recessus. 417.
recte. 294.
recti oculi. 524.
rectus. 205.
- - - *pro erectus.* 359.
recutitus. 340
redde quod debes. 283.
reddere. 290.
reducta culpis. 432.
reduviæ. 120.
regina, *amica.* 612.
rei *capillis passis.* 486.
rejicere se. 442.
relegatio servorum. 260. 342.
relinqui. 229. 446.
reliquiæ. 333.
- - - hesternæ. 182.
renuntiatio amicitiæ. 394.
repertus. 589.
repetere. 527.
repetitio vocum earundem. 221.
repositorium. 130.
res, *de cibis delicatis.* 153.
- - humanæ. 261.
- - tuas tolle. 294.
resalutare. 208.
resolutus. 624.
respicere. 241.
respondere, *de remediis.* 235.
reticulum. 314.
revocare ad cœnam. 236.
ridere aliquem. 307.
- - - & deridere. 308.
rigere. 640.
ritus puellarum. 606.
rodere, *de muribus.* 214.
rogare, *pro aliquo.* 118 246.
rogo. 30. 170. 288.
Romuli casa. 676.
rostrum barbatum. 377.
- - - in mensis. 558.
rubor, *indicium probitatis.* 630.
rubricati libri. 231.
rudis. 82.
rupti crines. 516.
rursus revocare. 76.
rus merum. 299.
russeus color. 94.
rutæ folium. 160.

S.

Saccarii. 234.
sacramentum gladiatorum. 540.
sæcula. 508.
Safinus. 205.
sagana. 292.
salamandra. 494.
saliva. 242.
- - - in magicis. 621.
saltuarii. 258.
salvo sermone. 315.
salvum sit, quod tango. 317.
salutare nomine. 201.
sanguen. 300.
sanna. 295. 444.
sapa. 278. 330.
sapere. 330.
sarcinæ à pueris latæ. 544.
satagere. 295.
sathana. 292.
satiatus. 646.
satisfacere. 216.
- - - - *obscœne.* 378.
Saturnalia. 92.
- - - agere. 204.
satyra, quid sit. 1.
satyrion. 36.
sauciæ. 337.
saucunculus. 327.
scarus. 448.
sceleratum argentum. 277.
sceleratum. 277.
scelerum super cœna. 142.
scelio. 249.
schema. 206.
scena. 131.
schola 14.
scholastici. 27. 307.
scillinum vinum. 645.
scindere. 179.
scinduntur ligna. 429.
scirpi. 360.
scis, scitis. 366.
scissores. 153.
scius. 319.
sclopeta. 348.
scobes. 318.
scopæ. 136.
scopiones. 73.
scordaliæ. 299.
scordalus. 456. 299.
scorpiones. 147.
scriblita. 329. 147.
scriptura. 603.
scruta. 310.
scrutari. 131.
scuta hastis quatere. 300.
scutum & ocrea. 310.
scylax. 321.
scyphi capaces. 325.
scyphus. 262.
secedere in se. 181.
secti. 225.
secus, *pro sexu.* 66.
sed, *eleganter positum.* 613.
sedere de matronis. 386.
sedet judex. 50.
seducere. 370.
sella arcuata. 374.
sellisternium. 375.
semiunctum. 453.
sempiternus 219.
senectus lunæ. 677.
sententiæ in controversiis. 28.
sentire aliquem. 658.
seplasiarii. 370.
seplasium. 379.
septifluus. 634.
sepulta fama. 676.
sepultus vino. 560.
sequi visum. 404.
seræ, *veterum exemptiles.* 55.
Serap-Ammon. 382.
serapiaci. 382.
Serapio. 382.
seria. 278.
sericulus. 171.
serrati dentes. 393.
servi homines sunt. 351.
- - - *liberalibus artibus instructi.* 244.
servo data apophoreta. 359.
servorum multitudo. 160.
- - - pœnæ. 388.
sessorium. 386.
sestertiarius homo. 220.
sevir. 325.
seviri. 112.
sexcenta. 229.
si qua fides. 315. 393.
sibilum de fistula. 321.
Sibylla. 244.
sic vides. 299. 367.
sic visum Diis. 308.
- - me felicem vides. 306.
siccus. 158.
Sicyonia. 604.
sideratio. 11.
sidus utrumque. 549.
signum dare. 365.
- - - symphoniæ. 134.
Sileni. 151.
silens nox. 413.
silentium indicendi modus. 57.
silphium. 105.
Silvani. 151.
sinape. 337.
singulæ gallinæ. 323.
sinus, *pro veste.* 577.
sita. 272.
siratum. 272.
Sirenum cantus. 608.
sitium in nave. 527.
soboles, omnes parvuli. 61.
Socrates sapientissimus. 603.
Socratici. 23.
soleæ. 95. 457.
solemnes dies. 417.
solet fieri. 246.
solide natus. 237.
solidus. 194.
solium Jovis. 252.
- - - balneare. 30. 361.
sollicitare, *obscœne.* 69.
solve me 295.
solum balnei. 316.

- - - *pro regione*. 430.
ſolutus, *pro mortuo*. 537.
- - - vino. 393.
ſomnia. 40.
- - - expiare. 484.
ſomniare, *pro cogitare*. 369.
ſomniatur. 368.
ſophos. 361.
ſorda. 331.
ſordidati. 486.
ſoricinus. 244.
ſpado gallus. 269.
ſpargere arenam. 136.
ſparſi capilli. 509.
Spartana patientia. 488.
ſpecioſus. 412.
ſpectaculum. 90.
ſpecularis lapis. 338.
ſpeculum. 613.
ſpes, *pro liberis*. 16.
ſpina dentes purgare. 128.
ſpiſſus & ſpiſſare. 61.
ſponſiones Circenſes. 350.
ſpuere. 207.
ſputum in magicis. 621.
ſtabulum. 29.
ſtare. 312.
- - - de meretrice. 29.
- - - *pro obſervari*. 12.
ſtaticulus. 250.
ſtatio. 569.
ſtatores. 599.
- - - pannis veſtræ. 477.
ſtatuæ, *ſuper menſas*. 205.
ſtatunculus. 250.
ſtatus prælantium. 395.
ſtellæ. 7. 113.
ſtellas numerare. 311.
ſtercora. 377.
ſtercoraria. 377.
ſtercoroſa. 377.
ſtercus. 194.
ſternutantibus bene precari. 465.
ſterteja. 377.
ſtigmoſus. 502.
ſtlatarium bellum. 497.
ſtrabonus. 341.
ſtraboſus. 341.
ſtrabus. 341.
ſtrata equorum. 220.
ſtratus lectus. 351.
ſtriblita. 147.
ſtridere, *de carne cum aſſatur*. 457.
ſtrigæ. 318.
ſtrigiles. 439.
ſtrophæ. 302.
ſtructores. 145.
ſtructura. 24.
ſtruere carmen. 24.
ſtrui omnia. 340.
ſtudioſus in re. 253.
ſtupere, *cum accuſativo*. 103.
ſua re, cauſſa. 236.
ſuave facere. 170.
ſuavium. 90.
ſuavius eſſe. 306.
ſub. 264.
- - - dentem venies. 192.
- - - menſa fundere vinum. 364.
ſubinde. 136.
ſubmittere. 605.
ſubolfacere. 222.
ſubornare. 93.
ſubſeſſores. 177.
ſubſidere. 177.
ſubtiliter. 121.
ſubtilitas. 62.
ſuccidere poplites. 3.
ſucculus. 163.
ſudare. 207. 14.
ſufflare. 223.
ſui coloris. 319.
ſuis nummis empti. 374.
ſumere aquam. 452.
- - - *obſcœne*. 470.
- - - bellum. 582. 436.
ſumma carminis. 265.
ſuper officium. 114. 277.
ſuperbum eſt. 63.
ſupercilium tollere. 116.
ſupplicia ſervorum. 257.
ſurum. 385.
ſurſum deorſum. 291.
ſuſtinere. 338.
ſycamina. 332.
ſyntheſis. 117.

T.

Tabes, *de uſura*. 564.
tabula puerorum. 228.
- - - - luſoria. 129.
tæniæ in magicis. 620.
talis. 307.
tam valde. 389.
- - - ſui. 376.
tamen. 327.
- - - *pro tandem*. 122.
tangere. 318.
- - - menſam manu. 317.
tanquam. 548.
tanto melior. 343.
tantum quod. 383.
Tarentinæ oves. 162.
taumatia. 261.
Taurea. 315.
taurus, *obſcœne*. 85.
taurus. 220.
tectoria. 80.
tectoriuni opus. 346.
teda. 236.
templum eſt. 385.
tendere & extendere. 561.
teneo te. 659.,
tenere. 29.
- - - lacrymas. 373.
tenet tranquillitas. 476.
tengomenas facere. 364.
tentare. 47. 387.
- - - *de morbis*. 616.
tentavi ſurgere. 325.
ter potare. 652.
Terebinthum. 129.
terere & ejus compoſita, *obſcœne*. 440. 405.
ternarius numerus. 255. 621.
terra mater. 175.
tertiarius. 224.
teſſeræ. 402.
teſta. 391.
teſtamenta ſæpe facere. 543.
teſtum, neutro genere. 651.
thalamus nuptialis. 18.
Thebaicæ. 178.
theſaurum. 234.
Thræx. 225.
thyrſus, *obſcœne*. 628.
tibi dico. 320.
tibiæ geminæ. 201.
tibicines in funere. 626.
tigris & panthera. 555.
tintinnabula. 239.
tituli amphorarum. 139.
- - - proſcripti. 169.
- - - ſepulchrorum. 156.
titulus, *pro indice*. 270.
Tityi fabula. 671.
tollere fruges. 257.
- - - manus in cœlum. 176.
- - - pedes. 272.
- - - vultum. 116.
tomacula. 125.
tomentum. 163.
tonare. 10.
tonſores. 363.
tonſorium. 232.
tonſtrinum. 232. 320.
toralia. 177.
tormentum ſententiarum. 547.
tormenta, *pro loris*. 478.
totus. 625.
- - - in re aliqua. 27.
trabalis clavus. 376.
tractare. 206.
- - - *impudice*. 419.
traducere. 49. 60. 220.
tralatitius. 505.
tranquillum. 413.
transverſus. 673.
tremula vox. 348.
tribacca. 271.
tribulus. 337.
triclinia, æ. 355.
triſtimonium. 317.
Trivia, *cur triplex*. 670.
trium caunearum homo. 209.
truditur vita. 216.
trullæ. 375.
tuba, *in funeribus*. 617.
tuber terræ. 294.
tubera. 504.
Tullii. 151.
tumor verborum. 4.
tumultus. 586.
turba. 358.
turdus. 323.
tutela loci. 280.
tutelæ navium. 487.
tympania. 336.
Tyriæ veſtes. 117.

V.

Vacanto. 318.
Vaccato. 318.
vacua res. 476.
valde bene. 249.
vale & tu. 357.
vale. 365.

V.

valgiter. 50.
varius. 103.
- - - sermo. 265.
- - - portus. 216.
vasa, *obscœne*. 82.
vatum. 251.
vasus. 286.
ubi est. 426.
- - mel, ibi fel. 277.
- - nunc. 534.
vectari. 473.
vectores. 481.
vectura. 473.
velare caput. 479.
velle saltare. 349.
velle, *in precibus ominor*. 60.
- - - sibi bene & male. 165.
venales. 105.
venalitii. 105.
vendere amplexus. 557.
venerare. 309.
venerari. 304.
venerarius. 309.
venire, *de Amica*. 607.
venit febris. 275.
ventres. 284.
ventus, *pro tenui veste*. 274.
Venus pæta. 341.
vere, *pro valde*. 418.
vereri. 256.
vernaculæ res. 162.
verrula avis. 229.
vernus cantus. 567.
vero. 358.
versipelles. 314.
verso & supino. 302.
verveces. 335.
vervex. 279.
vestiarius. 187.
vestifluus. 635.
vestimenta cubitoria. 110.
veteres. 78.
vetulum vinum. 140.
vexare. 59. 614.
vexatio. 303.
vistores. 241. 462.
vibrabant tabulæ. 234.
vicem reddere. 290.

V.

vicesima manumissionis. 288. 326. 351.
victæ manus. 517.
victor, *votis compos*. 520.
victus. 267.
vide modo. 252
videre H. S. decies. 166.
videris dicere. 226.
videris. 422.
viderit. 307. 314.
vides me. 598.
viduæ noctes. 634.
- - - obnoxiæ injuriis. 455.
vilis. 488.
vilitas verborum. 546.
vinarium. 388.
vinci luxuria. 267.
vinciri *de frigore*. 583.
vincla pedum. 604.
vincula calceorum. 650.
vinum dominicum. 118.
- - - effundere sub mensa. 168.
vinus. 188.
vipera. 386.
viperam alere. 383.
vix. 84.
virere. 273.
virga, *qua dirimuntur certamina athletarum*. 70.
viridaria. 39.
viridis Zmaragdus. 273.
virtus, *pro efficacia*. 191.
visere ægrotos. 474.
visus, *pro somnio*. 614.
vita, *pro morte*. 387.
- - - *pro victu*. 209.
vitalis. 387.
vitalis lectus. 92.
vitrea faba. 337.
vitulus. 301.
vivamus. 357.
vivere. 144.
- - - de vino. 140.
vivere erat. 204.
- - - & mori, *de igne*. 75.
vivit glacies. 653.
vix umquam. 313.
umbonatus. 371.
umbra, *pro porticu*. 551.

V.

umbræ exiles, tenues. 354.
umbras cadere. 312.
unctura ministrorum. 599.
unguenta Capuana. 370.
ung entarii. 370
unguentis lavare manus. 235.
ungues urgere. 388.
unguibus eruere. 371.
- - - secare genas. 514.
unus de nobis. 208.
- - - *pro quodam*. 92.
- - - & alter. 495.
volabat sudor. 313.
volaticæ striges. 318.
volpis uda. 297.
volubilitas verborum. 596.
volucer, *pro volucris*. 586.
volucris fortuna. 568.
voluptari. 392.
voluptas. 640.
volutari. 393.
vomere mel. 276.
vota, *pro filiis*. 660.
vota & jusjurandum, *per salutem proximorum*. 211.
. . tacite facta. 417.
vota, *obscœne*. 420.
urere terram. 205.
usque hoc. 93.
usum. 626.
usus. 643.
. . . *pro usura*. 564.
. . . *obscœne*. 416.
uti re aliqua. 522.
utique. 199.
utres homines. 190.
urentes oculi. 533.
vulva. 345.
vulvæ, *in deliciis*. 147.

X.

Xystus. 386.

Z.

Zάπλυτος. 157.
Zeta. 531.

P I N.

INDEX AUCTORUM

Veterum correctorum aut explicatorum.

Albinovanus tentatus 441
Ammianus Marcellinus emendatus. 27.
Apulejus correctus. 262. 314. 317. 505. 615.
Arnobius emendatus. 176. 219.
Auctor Dialogi de orator. emendatus. 11.
Avienus emendatus. 514.

C.

Catullus correctus. 73.
Celsus correctus. 328.
- - - explicatus. 152.
Cicero correctus. 105. 417.
- - - explicatus. 224.
Claudianus emendatus. 570.
Columella correctus. 73. 150. 6?7.
Cornelius Nepos emendatus. 367. 452.
Cornelius Severus correctus. 24.
Curtius correctus. 526.

D.

Dictys Cretensis correctus. 325. 651.
Diomedes correctus. 1.
Donatus emendatus. 44.

E.

Epigrammata vetera correcta. 228. 247. 248. 554.

F.

Florus correctus. 210.

G.

Glossae correctae. 361.
- - - Isidori correctae. 112.

h.

Historia Augusta explicata. 231.
Horatius explicatus. 354. 677.

I.

Inscriptiones explicatae. 223. 308. 355.
Justinus emendatus. 10. 156.
Juvenalis correctus. 140. 244. 601.

L.

Lactantius de Phœnice correctus. 192.
Lexicon vetus emendatum. 50.
Livius correctus. 55.
Lucas explicatus. 110.
Lucretius correctus. 515. 642.

M.

Macrobius correctus. 345.
Martialis correctus. 190. 203. 254. 396. 350.
- - - - - explicatus. 4. 117.
Martianus Capella illustratus. 1.

O.

Nonius correctus. 199. 236. 527.

O.

Obsequens correctus. 325.
Ovidius correctus. 272. 294.
- - - - explicatus. 133.

P.

Pandectae emendati. 17. 253.
- - - explicati. 105. 277. 346. 373. 622.
Plautus correctus. 153. 263. 601.
- - - explicatus. 278.
Plinius major correctus. 184.
- - - explicatus. 110.
Plinius Junior correctus. 121. 319.
- - - explicatus. 169.
Pomponius correctus. 484.
Priapeia emendata. 445.
Propertius tentatus. 192.

S.

Salustius correctus. 4?1.
Scholiastes Juvenalis emendatus. 31. 345.
Seneca Rhetor explicatus. 93. 323.
Seneca Philosophus correctus. 192. 219. 387.
- - - explicatus 154.
Seneca Tragicus emendatus. 615.
Servius ineditus. 71.
Sidonius correctus. 122.
Statius correctus. 421. 553.
- - - expositus. 451.
Suetonius correctus. 124.
Symposius correctus. 85.

T.

Tacitus emendatus. 24.
Terentius explicatus. 372.
Tertullianus correctus. 60.
- - - - explicatus. 227. 268.

V.

Valerius Flaccus emendatus. 409. 411.
Valerius Maximus explicatus. 317.
Varro correctus. 227. 229.

E R-

E R R A T A.

In Dedicatione.

* * lin. 17. *republica* leg *reipublica.*
* * 2. lin. 8. *eam* leg. *eum.*
27. *ergo* leg. *erga.*

In Præfatione.

* * * 3. lin. 35. *audacia* leg. *audaciam.*
* * * 8. lin. 27. Σατυρικῶι, leg. Σατυρικῶν.
* * * * 9. lin 31. *nescbio* leg. *nescio.*

In Textu.

Pag. 94. lin. 2. *ludentem* leg. *ludentum.*
159. lin. 3. *volent* leg. *velant.*
135. lin. 1. *objurgare.* leg. *objurgari.*
178. lin. 4. *apophoreta* leg. *apophoreti.*
226. lin. 5. *paupreorum* leg. *pauperorum.*
281 lin. 1. *qui non* leg. *quis nocturnus, qui non.*
300. lin 3. *bilares* leg. *hilares.*
427. lin. ult. *sed te vaaeo* leg. *sed video.*
504. lin. 2. *aere* leg. *are.*
572. lin. 6. *ponetralia* leg. *penetralia.*
666. *unus se pauperibus*, &c. leg. *unus se ex pauperibus offerebat, alendus anno integro publicis & purioribus cibis. Hic postea*, &c.
671. inter versum primum & secundum asteriscus ponendus, & secundo versu pro *cerpore* leg. *corpore.*

In Notis.

Pag. 2. col. 2. lin. 33. ἀστραλατισθεὶς leg. ἀστραλατισθεὶς.
11. col. 2. lin. 4. *lib.* 10. leg. 12.
ibid. προτὸν δὲ leg. προτῦλδι.
16. col. 1. lin. 26. κυρτόμενα leg. κυρτομένα.
2. in fin. omissa est Richardi notula. *mihi rectius videtur* ambitioni, *ut edidit Plantinus.* RICHARD.
pag. 17. col. 2. lin. 23. *pueris* leg. *pueros.*
18. col. 2. lin. 36. *putrescunt* leg. *puerascunt.*
31. col. 2. lin. 34. *non est* leg. *non es.*
32. col. 2. lin. 3. *titubandi* leg. *titubanti.*
36. col. 1. lin. 18. *metuens* leg. *metues.*
38. col. 2. lin. 22. *puelle* leg. *puella.*
pag. 40. col. 2. { lin. 8. *qui* leg. *qua.* lin. 27. *vanas* leg *varias.* lin. 30. *exui* leg. *exuvi.* }
46. col. 2. lin 22. *cap.* 138. leg. 128.
51. col. 1. lin. 32. *consistere* leg. *considere.*
63. col. 2. in fin. *dignus est* leg. *es.*
66. col. 1. lin. 41. *myrta* leg. *myrtea.*
70. col. 2. lin. 14. *est* leg. *id est.*
73. col. 2. lin. 33. *testes* leg. *testa.*
pag. 73. col. 1. lin. 11. *Danielem.* leg. *Hannielem.*
lin. 33. *Del Roa* leg. *de Roa.*
76. col. 2. lin. 15. *vers* 85. l. 485.
78. col. 1. lin. 44. *medullina* leg. *medullina.*
79. col. 2. lin. 7. *molitur* leg. *moluit.*
80. col. 2. lin. 22. *manat* leg. *manet.*
29. & 30. *tomento* leg. *lomento.*
81. col. 2. lin. 32. *sedeat* leg. *sederat.*
82. col. 2. lin. 39. *Paparium* leg. *Pararium.*
88. col. 2. lin. 29. *profuga* leg. *pronuba.*
lin. 23. *succedunt* leg. *succendunt.*
91. col. 1. lin. 46. *nulli actus* leg *nullo actu.*
101. col. 2. lin. 36. *quam* leg. *quem.*
108. col. 1. lin. 1. *publicum* leg. *publicam.*
lin. 11. *Bongaresius* leg. *Bongarsius.*
109. col. 2. lin. 37. *Ulpiana* leg. *Vipiania.*
110. col. 1. lin. 18. *si quid* leg. *si quis.*
111. col. 1. lin. 17. Delenda tota Schefferi nota secunda, legitur enim. pag. 113.
113. col. 2. lin. 17. *p.* 340. leg. 348.
121. col. 2. lin. 26. *lib.* v. leg. vi.
ibid. lin. 19. 64. leg. 664.
124. col. 2. lin. 14. τῦ leg. τῶ.
135. col. 2. lin. 17 *lecticarius* leg. *lecticarius.*
137. numeri foliorum turbati ad pag. 145.
149. col. 2. lin. 31. post Wouwerii notam inferenda hæc. hunc locum primi sic (*circumferebat Ægyptius puer clibano argenteo panem de Laserpiciario melio, atque ipse etiam teterrima voce canticum extorquet*) nos emendavimus, veritatem secuti, imo favemus ac plaudimus meliorem lectionem reponentibus. Quis usus fuerit Laserpitii, tangit Theophr. lib. 6. Hist. Plant. cap. 3. Dioscorid. lib. 13. cap. 78. Cels. lib. 4. Interpretes Catulli. BOURDEL.
152. col. 1. lin. 14. *quale* leg. *qualem.*
col. 2. lin. 23. *vacarint* leg. *vocarint.*
159. col. 2. lin. 25. *graviter* leg. *gnaviter.*
164. col. 2. lin. 7. *vocalas* leg. *voculas.*
lin. 34. *referri* leg. *referri.*
171. col. 2. lin. 31. *petitas* leg. *petitas profert.*
207. col. 2. lin. 5. *convivali* leg. *convivalı.*
209. col. 1. lin. 11. *os licet avidissimi* leg. *licet avidissimos.*
225. col. 2. lin. 2. *vulnerat* leg. *vulnerati.*
228. col. 1. lin. 16. cap. 58. leg. 75.
col. 2. lin. 30. 136. leg. 156.
238. col. 2. lin. 20 *joco* leg. *jocos.*
240. col. 1. lin. 19. *puerili* leg. *pueruli.*
245 col. 2. lin 2. *ventosum* leg. *ventosam.*
262. col. 1. lin. 28. *extrusa* leg. *extrusum.*
29. *intrusa* leg. *intrusum.*
269. col. 2. lin. ult. *Antonius* leg. *Antonii.*
272. col. 2. lin. 3. omissa ex addendis Boschii *aut ut* Tornæs. Doctiss. Th. Munckerus

P 2 le-

legendum putat, *non ut* quod mox subdat. *Smaragdum ad quam rem*, &c. BOSCH.

pag. 278. col. 1. lin. 23. *martiali* leg. *martiale*.
279. col. 1 lin. 40. cap. 4. leg. 45.
288. col. 1. lin. 7. *& p.* leg. c. *& p.*
295. col. 1. lin. 20 *jam sties.* leg. *sties.*
303. col. 1. lin. 30. *in* leg. *ex.*
325. col. 1. lin. 10. *flategio* leg. *strategio.*
337. col. 2. lin. 12. *mihi hanc*, dele. *mihi.*
339. col. 2. lin. 6. *& tam.* leg. *etiam.*
342. col. 3. lin. 38. *religari* leg. *relegari.*
350. col. 2. lin. 2. *mille* leg. *millium.*
367. col. 1. lin. 9. *piacularum* leg. *piacularium.*
379. col. 1. lin. ult. *Pauli* leg. *Paulus.*
398. col. 2. lin. 4. *amici* leg. *amicis.*
418. col. 2. lin. 12. περιεχὰς leg. περιεχὰς.
451. col. 1. lin. 21. *ad Claudiani exemplum.* leg. *ad Statii exemplum a Claudiano.*
462. col. 2. lin. 43. *non fuisse* leg. *non semper fuisse.*

pag. 463. col. 2. lin. 11. *verticem* leg. *cervicem.*
488. col. 1. lin. 37. *facientem* leg. *faciens.*
494. col. 1. lin. penult. *Keuchenius* leg. *Keuchenium*
497. col. 1. lin. 34. *Virgilius* leg. *Vigilius.*
col. 2. lin. 17. *minabitur* leg. *minabatur.*
509. col. 2. lin. 17. cap. LXXXIII. leg. LXXXVIII.
515. col. 1. lin. 35. VI. *met.* leg. VI. *fastor.*
527. col. 2. lin. 12. *impositum.* leg. *impositam.*
538. col. 2. lin. 21. *magum* leg. *magnum.*
544. col. 1. lin. ult. *mo.* leg. *modo.*
560. col. 2. lin. 44. XXXIII. leg. XXIII. cap. 3. & seq. linea *affluentibus.*
561. col. 2. lin. 18. *tendunt* leg. *vendunt.*
571. col. 1. lin. 26. *lib.* II. leg. *lib.* III. *vers.* 216.
648. col. 2. lin. 38. *arma* leg. *armis.*
653. col. 1. lin. 22. *durare* leg. *durari.*
666. col. 1. lin. 18. dele. *versum.*